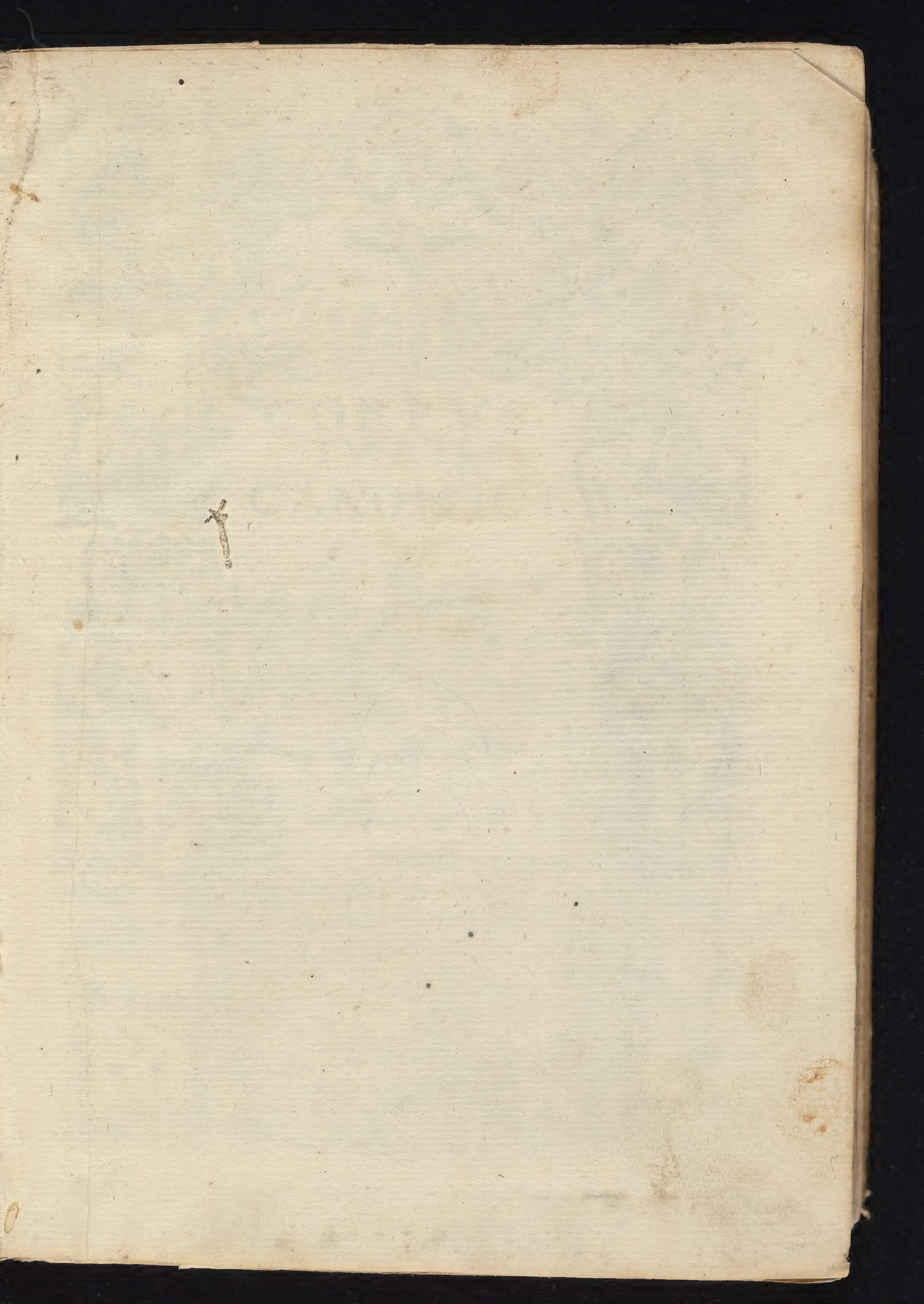

CORPVS
IVRIS
CANONICI
IOAN AN DRA
BVTRIVS
ABBAS
ARCHIDIA
OSTIENSIS
ZABARELLA
FELINVS
ARETIN

CVIVSCVNQVE DIGNITATIS & conditionis beneuolo, ac erudito Lectori. S. P. D.

LITERARIAE rei peritis, præsertim vero Sacrorum Canonum, atq; Legum Antistitibus, & cultoribus vel prolixo orationis syrmate persuadere, vel multis verborum lenocinijs saltem demonstrare superuacaneum esse arbitror, quam mirificam industriam, ac pene incredibilem curam Illustres Iuntæ per multos ab hinc annos in suis officinis Typographicis adhibuerunt, & etiamnum adhibent, vt in illis excusi libri non tantum approbatiores, expetibilioresq; habeantur, verum etiam qui præ ceteris spectarent ad maiorẽ nominis Diuini celebrationẽ, & vberius emolumentum ad gubernandam, & conseruandam hominum societatem allaturi essent, in publicum emittantur. Qua in re quidem, ne talia me assentandi gratia ad ipsorum voluntatem, sed potius in veritatis stabilimentum protulisse videar, illos duplici via procedere quotidiana satis superque comprobat experientia. Nam nullis sumptibus, laboribusve parcentes, certatim in id unice incumbunt, vt indies libri emendatiores, & ab erratis, ac sphalmatibus magis magisque detersi, & expoliti imprimantur, nec non insuper nouis quibusdam Annotationibus, siue Additionibus ornentur, & locupletentur. Earum enim adminiculo partim ipsis rebus, quæ in illis traduntur, maior perspicuitas affertur, & in tanta diuersarum opinionum repugnantia ac conflictu, verus nec non genuinus intellectus eruitur: partim vero Studiosi ad classicorum Iurisconsultorum, qui tam superiori, quam nostro sæculo vel in publicis Gymnasijs docendo, vel curiarum Tribunali-

bus causas perorando, vel denique in dubijs controuersiarum forensium euentibus consulendo floruerunt, & pro solerti ingenij acumine in secretiora ciuilis sapientiæ delubra penetrarunt, commentationes remittuntur. Inter ceteros autem quamplures nunc temporis se denuo conspiciendos exhibent, & Iuris Vtriusque Studiosorum manibus, ingenijsque de meliori nota commendant, & mancipant TEXTVS quos vocant Canonicos. Qui, sicut ex oculari inspectione, & peruolutatis paucis folijs vnicuique sine magna difficultate, & exigua cum molestia manifestum fieri poterit, ita exquisiti, perpoliti, illustrati, atque adaucti prodeunt, vt vix Sibyllino Sacerdoti, quæ in tali editione vlterius desiderari deberent, in mentem venire poßint. Præterquam enim quod in nouißima hac editione omnia et singula ad legitimam censuram, normamque, sicuti decebat, Romani Exemplaris accurate redacta, & ne quispiam fortaßis aliquid ex incuria, aut nimis præcipiti festinatione siue in Textu, siue in Glossis omißum suspicetur, de verbo ad verbum diligenter collata, ac rerum et verborum notabilium Indice copiosißimo, Margarita nuncupato, accumulata fuerunt: eidem insuper luculentæ, & argutæ aliquot insignium & clarißimorum Iurisconsultorum Additiones ad omnes Iuris Canonici partes sunt coniunctæ, quæ Studiosis magno vsui, & Promptuarij loco esse poterunt, maxime autem vt in quacunque occurrenti ardua ac perplexa materia statim regressum ad ipsos fontes, & celeberrimos Iuris Vtriusque Interpretes arripere, & suis hæsitationibus, si quando necessitas vel in Theoria, vel in Practica vrgere videbitur, abunde satisfacere, seque contra vniuersas obiectas contrarietates fideliter munire, ac tandem ex illis dextre firmato iudicio commodissime extricare valeant. Etsi enim in confesso sit, proxime antecedenti impressioni duorum clarissimorum virorum Ebolitanorum, vtputa D. Augustini, & D. Prosperi Carauitarum, & dum in viuis manerent eminentissimorum Neapoli Iurisconsultorum, Additiones annexas fuisse: attamen vt illæ melius digererentur, secunda vice sub incudem reuocatæ, & quæ emendationem exposcebant ex fontibus suæ integritati restitutæ, ac vltima lima absolutæ fuerunt. Reliquas vero videlicet Excellentissimi D. Andreæ Alciati, Iuriscon. Mediolanensis, & Marcelli Francolini Presbyteri, & Doctoris Bodiani Annotationes nunc primum adiungere

suasit

suasit ingens ipsarum præcellentia, & vtilitas, quæ se in omnes tam Diuini, & Canonici, quam humani, ac consuetudinarij Iuris articulos latissime diffundit. Huius enim Studiosos in cognitionem historiarum deducunt, & quasi in speculo ostendunt, quo tempore, in qualibus Concilijs, sub quibus Summis Pontificibus, & ad quas personas Canones sint directi, atq; publicati. Sed illius, prout Patrum nostrorum memoria magna cum sui admiratione singularem in Vtroque Iure scientiam declarauit, ceu Ariadnes filum sequi necesse habet qui non legum cortices lambere, sed rationem & mentem illarum peruestigare satagit. Eo enim pacto rite ius suum vnicuique tribuetur, opportuna bonorum protectio nunquam deficiet, & in ipsis improbis formidato supplicio nocendi facultas refrenabitur. Quapropter immortales Illustribus Iuntis debentur gratiæ pro tali ipsorum nunquam satis commendanda solicitudine, & si labor ille cuidam non ingratus acciderit, quid ab ipsis in posterum expectandum erit, plus quam satis quilibet certam capere poterit coniecturam. De meo studio nihil addendum censui, nisi quod iuxta mandatum Serenissimi Dominij Veneti ad correctionem requisitus, & in illa fideliter versatus fuerim, & me tam Tuæ beneuolentiæ, quam Illustrium Iuntarum fauori, etiam atque etiam committam, officiose rogitans, vt omnia æqui bonique consulas. Exaratum Venetijs Prid. Cal. Quinctil. Anno post CHRISTI Saluatoris nostri natiuitatem M. DC. XV.

M. Matthias Coldiz ab Alba Rupe
ad Salam Alemannus.

DECRETVM GRATIANI,

EMENDATVM, ET NOTATIONIBVS ILLVSTRATVM;

Vnà cum gloſſis;

GREGORII XIII. PONT. MAX. IVSSV EDITVM.

Ad exemplar Romanum diligenter recognitum.

CONIVNCTIS DOCTISSIMIS AD OMNES IVRIS CANONICI partes Additionibus Præclariſs. Iuriſconſ. D. AVGVSTINI CARAVITÆ *Patritij Ebolitani, & in Sacro Regio Conſ. Neapol. Conſiliarij;*

D. ANDREAE ALCIATI PATRITII MEDIOLANENSIS ET IVREC. Præſtantiſſimi. D. PROSPERI CARAVITÆ Patritij Ebolitani, & Iuriſconſulti celeberrimi.

D. MARCELLI FRANCOLINI PRESBYTERI, ET DOCTORIS Bodiani, ac nunc recens in vnum volumen congeſtis.

Cum Indice locupletiſſimo, MARGARITA nuncupato.

VENETIIS, Apud Iuntas. MDCXV.

DECRETVM ABBREVIATVM SIGILLATIM CVNCTA ATTINGENS.

LIBER DECRETI DIVISVS EST IN TRES PARTES. Quarum prima eſt de diſtinctionibus. Secunda de cauſis. Tertia de conſecratione. Prima pars diſtincta eſt in diſtinctiones centum & vnam.

v. an accusatus coram Apostolico si-ne eius literis debeat reuerti. Nō. 805.

Nona Causa habet I I I. quæstiones.

Prima an ordinatus ab excommunicato eijciendus sit. Non. si ignorauit illum esse excommunicatum. 806.
ij. an liceat archiepiscopo vel episcopo clericos alterius ordinare. Nō. sine literis proprij episcopi. 809.
iij. an liceat archiepiscopo clericos sui suffraganei absoluere vel damnare. Non, nisi data negligentia vel appellatione interposita. 813.

Decima Causa tribus quæstionibus est contenta.

Prima an ecclesia cum omni dote ad episcopum pertineat vel ad eius ordinationes Sol. sic. 822.
ij. an liceat episcopo res ecclesiæ distrahere. Sol. non, nisi certis casibus. 827.
iij. quid à singulis ecclesijs nomine cathedratici valeat exigere. Sol. duos solidos. 834.

Vndecima Causa habet I I I. quæstiones.

Prima an clericus ante ciuilem iudicem sit trahendus. Non. 840.
ij. qua pœna dignus sit qui clericum ad sæcularem iudicem traxit. Excommunicatione. 859.
iij. qua pœna dignus sit qui sententiam episcopi non seruauerit. Depositione. 359.

Duodecima Causa quæstiones continet V.

Prima an liceat clericis proprium habere Non, regularibus. 902.
ij. an res ecclesiæ possint dare. Non, nisi in casibus. 916.
iij. vtrum clerici acquisita de rebus ecclesiæ possint relinquere quibus voluerint. Non, nisi ecclesiæ. 991.
iiij. quibus possunt clerici relinquere quæ de suis, & ecclesiæ rebus prouenerunt Partim ecclesiæ, partim hæredibus. 953.
v. an liceat clericis testamentum facere. Sic, dè proprijs rebus. 954.

Decimatertia Causa habet I I. quæstiones.

Prima vtrum decimæ sint dandæ ratione territorij vel personæ. Sol. ratione vtriusque. 958.
ij. an ius percipiendi, & soluendi decimas tollatur ratione temporis. Sol. sic. 961.

Decimaquarta Causa habet VI. quæstiones.

Prima an liceat clericis in iudicio sua repetere. Sic. 978.
ij. an super reb. ecclesiæ testes eiusdem sint audiendi. Sic. 980.
iij. an præter sortem aliquid accipere sit vsura. Sic. 982.
iiij. an liceat clericis vel laicis vsuras accipere. Non. 984.
v. an eleemosynæ sint de vsuris faciendæ. Non. 987
vj. an vsurarij possint pænitentiam agere. Non, si habeant vnde possint restituere. 992.

Decimaquinta Causa habet VIII. quæstiones.

Prima an ea quæ fiunt ab ignorantibus vel mēte alienatis sint eis imputanda. Non, nisi culpa sua ad ignorantiam deuenerint. 995.
ij. an pro impensis patrocinij liceat clericis munera exigere. Sic. 1003.
iij. an per confessionem mulieris cū qua peccauit sacerdos sit condemnandus. Non. 1004.
iiij. an die Dominico debeant episcopi causas audire. Nōn. 1008.
v. an neganti crimen purgatio sit indicenda. Sic. si laborat infamia. 1009.
vj. an in criminibus confessio sit extorquenda. Non. 1011
vij. an solus episcopus diaconum, vel presbyterum deponere possit. Non. 1015.
viij. si confessus vel cōuictus de his quæ ante ordinationē commisit, valeat ministrare. Non. 1017.

Decimasexta Causa habet VII. quæstiones. Et in ea quinta quæstio ponitur in tertio loco.

Prima an liceat monachis officium celebrare. Sol. sic cum permissione epi, & licentia abbatis. 1021.
ij. an liceat eis in capellis suis sacerdotes instituere. So. sic si quas possideant pleno iure. 1056.
v. an episcopus vel abbas iure territorij capellam valeant vendicare. So. non. 1060.
iiij. an iura ecclesiæ per præscriptionem tollantur. Sol. sic. 1061.
iij. an ecclesia contra ecclesiam vel monasterium possit præscribere. Sol. sic. 1076.
vj. si quis in rem ecclesiæ ab aliquo detenta sua auctoritate irrepserit: an cadat à causa. So. sic, sed non ecclesia. 1077.
vij. an liceat alicui ecclesiam dē manu laici recipere. Sol. non, nisi ecclesia vel monasterium habeat ius patronatus. 1082.

Decimaseptima Causa habet IIII. quæstiones.

Prima an reus sit voti qui à proposito sui cordis recedit. Solut. non, quantum ad ecclesiam: nisi ore pronunciauerit. 1098.
ij. an beneficia ei reddenda sit qui eis in infirmitate renunciauit. Sol. sic, si non erat sui compos. 1100.
iij. an liceat illi qui se monasterio tradidit possit ad propria redire. Sol. non. 1101.
iiij. an discedens de monasterio sine sui abbatis licentia, possit sua vendicare. Sol. non. 1102.

Decimaoctaua Causa habet I I. quæstiones.

Prima an abbas factus episcopus acquirat ecclesiæ vel monasterio. Solu. dum fuit abbas, acquisiuit monasterio, sed factus episcopus ecclesiæ. 1119.
ij. an per episcopum sit eligēdus vel instituendus. Sol. ab episcopo est ordinandus, à fratribus vero eligendus. 1120.

Decimanona Causa continet I I. quæstiones.

Prima an episcopus debeat permittere clericos transire ad monasterium. Sol. sic. 1133.
ij. si noluerit, an liceat eo inuito transire. Sol sic. 1134.
iij. an liceat canonicis regularibus transire ad monasterium monachorum. Sol. non sine licentia prælati. 1135.

Vicesima Causa quæstiones I I I I. comprehendit.

Prima vtrum pueri traditi monasterijs sint cogendi ibi manere. Non, nisi postquam venerint ad annos discretionis. 1140.
ij. si præter voluntatem parentum intrauerint monasterium, an per eos inde possint extrahi. Sic. 7. annum, & diem: si sint 7. annos discretioni. 1145.
iij. an qui inuitus cucullam induit cogat eam retinere. non, nisi postea consenserit. 1147.
iiij. an liceat ab vno monasterio ad aliud transire. Sic. 1150.

Vicesimaprima Causa habet V. quæstiones.

Prima an clericus possit in duab. ecclesijs inseruire. Solutio non. 1158.
ij. an liceat clericis a sua Ecclesia ad aliam transire. So. non sine literis vel.

vel licentia sui prælati.1155.
iii.an liceat clericis suscipere procurationem sæcularium negotiorũ. Sol.non, nisi causa pietatis.1157.
iiij.an liceat clericis vestibus fulgidis ornari Sol.non.1159.
v.qua pęna sint puniendi clerici ad iudicium sæculare fugentes. Sol. excommunicationis. 1161.

Vigesimasecunda Causa gerit quæstiones V.

prima an iuramentum sit præstandum Sic,causa necessitatis. 1163.
ij.an sit periurus,q iurat falsum, & credit verum.Sic pp intentionem fallendi,tamē postea dicitur contrarium.1171.
iij.an liceat clericis denegare episcopo consuetam obedientiam, non ante condemnationem.1183.
iiij.an iuramentum illicitum sit seruandum non. 1183.
v.an periurus sit qui alium peierare cogit.Sol.sic.1193.

Vigesimatertia Causa habet VIII. quæstiones.

prima an militare sit peccatum, nō sit iuste fit.1202.
ii.quid sit bellum iustum. So.quod fit edicto superioris repetendarũ rerum,aut propulsandarum iniuriarum causa.1207.
iij.an iniuria sociorum sit armis propulsanda.Sic.1209.
iiij.an vindicta sit inferēda. Sic, ab eo cuius interest.1213.
v.an sit peccatum iudici, vel ministro reos occidere.non, causa iustitiæ.1210.
vi.an mali sint ad bonum cogendi. Sol.Sic. 1272.
vij.an hęretici sint spoliandi suis,& ecclesiæ suæ bonis.Sic.1275.
viij.an liceat clericis arma mouere. non,manu propria, nisi causa necessitatis.1278.

Vigesimaquarta Causa habet III. quæstiones.

prima an hæreticus aliquem possit excommunicare.non.1295.
ii.an post mortem possit aliquis excommunicari. Sic pro hæresi. 1320.
iij. an pro peccato domini, eius familia possit excommunicari. non, sed interdicto supponi. 1325.

Vigesimaquinta Causa habet II. quæstiones.

prima an auctoritate priuilegii quis contra ius commune valeat se tueri.Sol.sic.1346.

ij. an sequutta priuilegia derogent prioribus. Solutio. Sic, si ex certa scientia fuerint concessa. 1352.

Vigesimasexta Causa quæstiones VII. continget.

Prima an sint sortilegi,qui sub ficto religionis nomine futura promittunt.Sol.sic.1363.
ij.an sit peccatum esse sortilegum. Sol.sic.1363.
iij.à quibus genus diuinationis sum psit exordium. Solutio, à Persis. 1367.
iiii.quot sunt genera diuinationis. Sol.quatuor secundū numerum & duo secundum formam: quod videre potes. 1367.
v. an sortilegi sint excommunicandi.Sol.sic.1370.
vj. an excommunicatus ab episcopo possit reconciliari à presbytero.Solu. non, episcopo inconsulto, nisi in necessitatis articulo. 1378.
vij.an morientib. sit pœnitentia imponenda. Sol. non, tamen est eis innotescenda.1383.

Vigesimaseptima Causa habet quæstiones II.

Prima,an coniugium possit esse inter vouentes. Sol. non, si votum sit solemnizatū, secus si simplex fuerit. 1390.
ij. an liceat sponso a sua sponsa recedere.Solu. non, si desponsatio sit de præsenti.1411.

Vigesimaoctaua gerit quæstiones III.

Prima,an coniugium sit inter infideles Sic.1434
ij.an liceat conuerso ad fidem ducere aliam viuente priore. Sic, si sit diuisus ab ipsa infideli. 1449.
iiij.an bigamus sit qui ante baptismum vnam vxorem, & post aliã habuit.Sic.1450.

Vigesimanona Causa habet II. quæstiones.

prima, an sit coniugiũ inter seruum & ingenuam.Sol.sic:nisi error impediat 1451.
ij.si prius putabat hunc esse liberũ & postea deprehenderit ipsum esse seruum:an possit eum deserere. Sol.sic.1454.

Trigesima Causa habet V. quæstiones

prima, an liceat reddere debitum vxori, quæ filium de sacro fonte leuauit.Sic, nisi ex cōsensu vtriusque sit factum.1458.
ij. an sponsalia contrahantur inter infantes.Non.1464.
iij.an spirituales, vel adoptiui filij possint naturalibus copulari.Non 1464.
iiij. an liceat alicui commatrē vxoris suę ducere in vxorem.Sic mortua vxor,si cōmaternitas matrimonium præcesserit.1468.
v.an clandestina desponsatio manifestæ præiudicet.Non apud ecclesiam.1470.

Trigesimaprima causa habet III.quæstiones.

Prima an possit duci in vxorem quæ prius fuit polluta per adulterium. Solut. sic,nisi adulter dederit ei fidem viuente viro, vel machinatus sit in mortem eius. 1477.
ii.an filia sit inuita alicui in vxorem tradenda.Solutio non. 1483.
iij. an post patris sponsionem possit alij nubere.Sol.sic, si non consenserit.1486.

Trigesimasecunda Causa habet VIII.quæstiones.

Prima an liceat ducere meretricem in vxorem.Sic.1488.
ij. an sit vxor appellanda, quæ ducitur incontinentiæ causæ. Non 1495.
iii. an mulier sequatur arbitrium aui, an patris serui, liberi. 1504.
iiii.an viuente vxore liceat aliqui ex ancilla filios querere. Non 1504.
v.an ea quę patiatur inuita, pudicitiam perdat.Non.1514.
vi. an dulter adulteram dimittere possit.Non.1523.
vii.an viuente dimissa aliam accipere possit.1525.
viii.si in hoc saltem infidelem ducere possit ea cōditione,vt ad fidem conuertatur.Non.1536.

Trigesimatertia Caus habet V. quæstiones.

Prima an propter impotentiam coeundi sit aliqua a viro separāda. Sol.sic.1537.
ii. an separata possit ei nubere cum quo prius est fornicata. Solut.sic pænitentia peracta. 1540.
iii an sola cordis contritione possit peccatum deleri. Solut. sic, vbi facultas confitendi, nō suppetit. 1552.

NOTANDVM HIC quod ratione huius tertiæ quæstionis motæ agitur de Pænitentia, cuius tractatus per distinct. VII. est distinctus.

Prima quærit, an sola cordis contritio deleat peccatum Sic, si confitenti facultas desit. 1552.
ij. an charitas semel habita possit amitti. Solu. sic, in via. secus tamen in patria, 1603.
iii. an pænitentia possit reiterari. Solu. sic, præter solennem 1633.
iiii. an peccata semel dimissa redeāt Sol. non simpliciter. 1662.
v. quis modus debeat obseruari in imponenda & accipienda pænitētia. Sol. ad arbitrium proprii sacerdotis discreti. 1677.
vi. cui quis confiteri debeat. Solut. proprio sacerdoti: si sit discretus, alioqui alteri de eius licentia. 1683.
vii. an pænitentia timore mortis accepta sit fructuosa. Solu. sic 1686.
iiii. quæstio causę supra proximæ est, an actus coniugalis sit prohibitus tempore orationis. Solu. sic. 1686.
v. an vir sine cōsensu vxoris. & ecōuerso vouere possit continentiā. Sol. Non. 1693.

Trigesimaquarta Causa habet II. quæstiones.

Prima an rea sit adulterii quæ eredens maritum mortuum nupsit alteri. Sol. non 1702.
ii an redeunte priore cogenda sit recedere à secunda, & ad priorem redire. Sol. sic. 1702.

Trigesimaquinta Causa habet X. quæstiones.

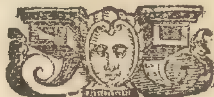
Prima an liceat aliquam ducere de propria cognatione. Sol. nō. 1708.
ii. an liceat aliquā ducere de cognatione vxoris suæ Sol. Non. 1711.
iii. vsque ad quem gradum debeat quis abstinere a consanguineis suis. & vxoris suæ. Sol. olim vsque ad 7. hodie vsque ad 4. 1711.
iiii quare vsque ad 7. gradum computatur consanguinitas. Sol. ad instar septem ætatum mundi. 1718.
v quomodo gradus cōsanguinitatis sunt computandi. Sol. sicut ostenditur in arbore, 1718.
vi. qui iusiurandum de propinquitate firmare debent. Sol. propinqui & vicini. 1731.
vii. an incestuosi filii, reputētur. Sol. Non. 1736.
viii. si consanguinei ignoranter coniūcti simul possint remanere. Solu. non, nisi ex dispensatione papæ in quinto gradu vel supra. 1736.
ix. an matrimoniū per falsos testes separatum: si postea apparuerit ecclesiam fuisse deceptā, sit reintegrandum. Sol. sic. 1739.
x. si relicta alicuius in secundas nuptias transierit. an proles ex eis scepta poterit copulari consanguineis prioris viri. Sol. Non. 1743.

Trigesimasexta & vltima Causa habet II. quæstiones.

Prima an virginem opprimens raptum committat. Sic. 1745.
ii. an rapta raptori nubere possit, vtique. 1747.

TERTIA PARS EST de Consecratione, quæ quinque distinctiones duntaxat complectitur.

Prima agit de consuetudine ecclesiarum & missarum celebratione 1752.
ii. de sacramento Eucharistię. 1776.
iii de festiuitatibus per anni circulum celebrandis 1826.
iiii. de baptismi sacramento. 1835.
v. de confirmatione & ieiunio. 1892.

DECRE-

DECRETI TOTALIS
MATERIA PER METRA NOTATVR SEQVENTIA.

DECRETVM DOMINI GRATIANI TRES habet partes principales. Prima est de distinctionibus, quæ sunt vna supra centum. Et singulas distinctiones singuli versus sequentes luculenter aperiunt.

Sit mo-

Presbyte-

Decreti secunda pars principalis est de causis.
quæ sunt XXXVI.
Prima causa.

Causa prior labem condemnat simonialem.
Septem quæstiones primæ Causæ.

Secunda causa.

Accusare docet, ac appellare secunda.
Octo quæstiones secundæ causæ: & in ea
quinta præcedit quartam.

Tertia causa.

Tertia restituens tempus dabit induciarum.
Vndecim quæstiones tertiæ causæ.

Quarta

Quarta causa.

Quarta quis accuset, quis possit testificari.

Sex quæstiones quartæ Causæ.

1 Accusare nequit aliquos anathemate vinctus. 717
2 Impubes testis in causa criminis haud est. 718
3 Qui nequit accusare, nequibit testificari. 718
4 Testis, & accusans nemo simul esse valebit. 725
5 Non est stringendus anathemate, qui nequit esse. 827
6 Pontificis delator agit ciuilia tantum. [illegible]

Quinta causa.

Quinta vocare docet, delatoremque ferire.

Sex quæstiones quintæ causæ.

1 Mulctant scriptorem famosi flagra libelli. 730
2 Est condemnandus semel, & bis vterque vocandus. 732
3 Nemo procuret crimen ciuilia curet. 744
4 Præsulis in synodo fit condemnatio sola. 736
5 Celans crimen obest multo plus quàm manifestans. 737
6 Aut caput, aut lingua delatori capuletur. 740

Sexta causa.

Sexta dat infames, delatos atque forenses.

Quinque quæstiones sextæ Causæ.

1 Non accusabunt infames simonialem. 743
2 Accusans verbo non vincit simplice Pręsul. 753
3 Quærere iudicium nunquam debes alienum. 755
4 Externi veniant, si sit sententia discors. 757
5 Si cadit accusator, erit reus exoneratus. 759

Septima Causa.

Septima Pontificem tangit cathedram repetentem.

Duæ quæstiones septimæ Causæ.

1 Præsule viuente nullus det Pontificatum. 761
2 Nec Cathedram repetit præsul, quam sponte reliquit. 790

Octaua causa.

Octaua legitur desertio Pontificalis.

Quinque quæstiones Octauæ Causæ.

1 Vult ius ne statuat successorem sibi præsul. 791

Nullus

Sex

Sex quæstiones decimæquartæ Causæ.

Decimaquinta Causa.

In dena quinta furor, & mulier memorantur.

Octo quæstiones decimæquintæ Causæ.

Decimasexta Causa.

In sextadecima prębent monachi sacramenta.

Septem quæstiones decimæsextæ Causæ. Et in ea quinta quæstio tertium locum occupat.

Decimaseptima Causa.

Septima post decimam prohibet dissoluere vota.

Quattuor quæstiones Causæ decimæseptimæ.

Decimaoctaua Causa.

Fra-

Fratribus abbatem bis nona dat instituendum.

Duæ quæstiones decimæoctauæ Causæ.

1 Si monachus fiat præsul.bona parte bipartit. 1119
2 Instituit præsul abbates a grege lectos. 1120

Decimanona causa.

Dat decimanona præsul clero monachatum.

Tres quæstiones decimænonæ Causæ.

1 Pontifices clerum non impediant monachandum. 1133
2 Præsule nolente claustrum bene clericus intrat. 1134
3 Multos canonicos canon prohibet monachari. 1135

Vigesima Causa.

Bisdena pueri traduntur religioni.

Quatuor quæstiones vigesimæ Causæ.

1 Quem pater offert, si placet exit cum sit adultus. 1140
2 Extrahit claustro puerum pater illico, si vult. 1145
3 Cogitur inuitus nemo retinere cucullam. 1147
4 Strictius ad claustrum monacho transire licebit. 1150

Vigesimaprima causa.

Ter septima docet vestes gestare decentes.

Quinque quæstiones vigesimæprimæ causæ.

1 Prima sit in titulo, sit commendata secunda. 1152
2 Præsulis ecclesiam sine scriptis nemo relinquat. 1155
3 Hæc prohibet clero tractare negotia secli. 1157
4 Vestibus hic claris inhibetur clericus vti. 1159
5 Si proprium linquas censorem; sis anathema. 1161

Vigesimasecunda causa.

Iurantes falsum damnat bisdena secunda.

Quinque quæstiones vigesiimæsecundæ causæ.

1 Peccat periurans, non iurans quando necesse. 1163
2 Non est periurus iurans veluti putat esse. 1171
3 Pare maiori quanquam malus esse putetur. 1183
4 Debent iurata mutari, turpia si sint. 1183
5 Si periurare cogis, periurus haberis. 1193

Vigesimatertia causa.

Bisdena terna tractantur bellica gesta.

Octo quæstiones vigesimætertiæ causæ.

1 Ex iusta causa multis licet arma mouere. 1202
2 Pro rebus licite bellum geritur repetendis. 1207
3 Ius est dum læsis socijs succurritur armis. 1309
4 Inferri vindicta valet, quæ crimine purget. 1213
5 Occidens iudex peruersos, inde meretur. 1250
6 Ad bona præcipiunt compelli iura malignos. 1272
7 Ecclesiæ rebus sunt hæretici spoliandi. 1275
8 Si sis de clero, tu nunquam belliger esto. 1278

Vigesi-

Vigesimaquarta Causa.

Hæresiarcharum dat nomina bis duodena.

Tres quæstiones vigesimaquartæ causæ.

1 Si sis hæreticus, tua sit sententia nulla. 1295
2 Sunt post facta mali nonnunquam corripiendi. 1320
3 Ob domini labem non damnetur domus eius. 1325

Vigesimaquinta causa.

Bisdena quinta sunt priuilegia tacta.

Duæ quæstiones vigesimaquintæ causæ.

1 Tuta sit ecclesia, quam lex priuata tuetur. 1346
2 Et si subsequitur lex altera, derogat illi. 1352

Vigesimasexta causa.

Bisdena sexta sunt sortilegi reprobati.

Septem quæstiones vigesimæsecundæ causæ.

1 Qui ventura sciunt per sortes sortilegi sunt. 1363
2 Peccat qui scriptis vel sortibus abdita quærit. 1363
3 A persis reprobæ sumunt exordia sortes. 1367
4 Quattuor hic genera Varro fert sortibus esse. 1367
5 Cessent sortilegi, ne sint anathematæ stricti. 1370
6 Quando necesse subest, vinctos a præsule soluens. 1378
7 Aegris non dentur pœnæ, sed notificentur. 1383

Vigesimaseptima causa.

Edocet an sponsas ducant ter nona vouentes:

Duæ quæstiones vigesimæseptimæ causæ.

1 Si sit solenne, dirimit connubia votum. 1390
2 Sponsum sponsa, virum non vxor deserit vnquam. 1411

Vigesimooctaua causa.

Bisdena octaua gentiles nubere nosces.

Tres quæstiones vigesimæoctauæ causæ.

1 Inter gentiles connubia dicimus esse. 1434
2 Deserat vxorem vir Christum despicientem. 1449
3 Vir post baptisma reliquam ducens, bigamus sit. 1450

Vigesimanona Causa.

Coniugium seruile tenet vigesimanona.

Duæ quæstiones vigesimænonæ causæ.

1 Connubij vires personæ dissipat error. 1451
2 Inscia cui nupsit dimittat libera seruum. 1454

Trigesima causa.

Terdena claret cognatio spiritualis.

Quinque quæstiones trigesimæ causæ.

1 Fonte leuans proprium puerum nō vincula soluit. 1458
2 Infantes prohibet ius coniugium celebrare. 1464
3 Tu naturalem non iungito spirituali. 1464
4 Vxor compatris vxoris non mihi nubat. 1468
5 Fædera non fiant clandestina coniugiorum. 1470

Trigesimaprima causa.

Terdena prima mecho polluta negatur.

Tres quæstiones trigesimæprimæ causæ.

1 Ni certis causis mecham bene ducit adulter. 1477
2 Inuitam sponso non det natam pater vlli. 1483
3 Tunc nisi consensum dederit; reliquo bene nubit. 1486

Trigesimasecunda causa.

An meretrix nubat, tangit terdena secunda.

Octo quæstiones trigesimæ secundæ Causæ.

1 Turpia linquentem bene ducit vir meretricem. 1488
2 Obstat coniugio sacro complenda libido. 1495
3 Liber auus neptem sponsat seruo patre natam. 1504
4 Illicito prolem coitu quærat sibi nullus. 1504
5 Non sine mente caro fertur violata puellæ. 1514
6 Non valet vxorem mœchus vir linquere mœcham. 1523
7 Non aliam ducas, vxore superstite prima. 1523
8 Non duc gentilem si spondeat esse fidelem. 1536

Trigesimatertia Causa.

Terdena terna friget, compunctio, votum.

Quinque quæstiones trigesimætertiæ Causæ.

1 Si vir sit gelidus, ab eo seiungitur vxor. 1517
2 Nubere mecha potest mœcho seiuncto marito. 1540
3 Quæritur an crimen purget contritio sola. 1552

Tractatus de pænitentia habens septem distinctiones hic inseritur.

1 Gratia diuina contritis crimina delet. 1552
2 Perditur hic diuinus amor: non in Paradiso. 1603
3 Pœnam peccator bene pro vitijs iterabit. 1633
4 Ista probat dimissa semel peccata redire. 1662
5 Vt purus fias pro crimine plurima voluas. 1677
6 Crimina presbytero proprio dic qui sapiens sit. 2683
7 Tandem letus erit, qui continue gemet istic. 2686

Redeamus ad quartam quæstionem trigesimætertiæ Causæ.

4 Reddito temporibus poscenti debita sacris. 1689
5 Mens vtriusque nisi sit, non bene continet alter. 1693

Trigesimaquarta Causa.

Terdena quarta nubit viuente marito.

Duæ quæstiones trigesimæquartæ Causæ.

1 Morte viri dubia quæ nupsit, adultera non sit. 1702
2 Reddatur primo coniunx hæc nupta secundo. 1702

Trigesimaquinta Causa.

Cognatos gradibus numerat trigesimaquinta.

Decem quæstiones trigesimæquintæ Causæ.

1 Cognatam ducat propriam pro coniuge nemo. 1708
2 Omnes vxoris consanguineas reprobabis. 1711
3 Copula septennis gradibus, talis prohibetur. 1711

4 Hic graduum numerus ætates reſpicit vrbis. 1718
5 Truncus ponitur hic cum ramis, vt docet arbor. 1718
6 Edocet in teſtes aſſumi ſexta parentes. 1731
7 Filius eſſe nequit, inceſtu qui genitus ſit. 1736
8 Diſpenſat ſolus cum iunctis ſanguine Papa. 1736
9 Non bene ſeiuncta connubia [illegible] reformes. 1739
10 Non conſanguineis prolem viduæ dato primi. 1743

Trigeſimaſexta Cauſa.

Vltima de raptis tractabit cauſa puellis.

Duæ quæſtiones Trigeſimæſextæ Cauſæ.

1 Raptus committes per vim rapiendo puellam. 1745
2 Hæc tibi iungetur, purgato crimine raptus. 1747

DEcreto tertia pars adiungitur, quæ eſt de conſecratione, quinque diſtinctiones continens.

1 Conſecrat eccleſias, miſſaſque canit tibi prima. 1752
2 Sacrati tractat panis ſacramenta ſecunda. 1776
3 Tertia dat ferias, & poſt ieiunia ponit. 1826
4 Tempora baptiſmi diſtinctio quarta notauit. 1835
5 Frontes confirmans dabit vltima pneuma beatum. 1892

Expliciunt verſus peculiares, quibus ſatis clarè vniuerſalis materia Decreti comprehenditur.

Quæſtio centuplex, & ſeptuageſima duplex,
Eſt in cauatum tractatus rite notata.

Quot quæſtiones habeat quælibet cauſa, oſtenditur per quinque carmina ſequentia; in quib. ſunt tot dictiones, quot ſunt cauſæ, ſcilicet 36. Et quælibet dictio cauſam vnam repreſentat. Prima dictio primam cauſam, ſecunda ſecundam, &c. Item quot ſunt literæ in qualibet dictione, tot ſunt quæſtiones ſub illa cauſa, per illam dictionem repreſentatę. Verbi gratia, prima dictio, ſcilicet diſcere, quæ primam cauſam repræſentat, ſeptem habet literas: & hoc ſignificat primam cauſam ſeptem quæſtiones continere. Secunda dictio eſt, cauſarum: vbi ſunt octo literæ ad denotandum, quod ſecunda cauſa habet octo quæſtiones, & ſic de alijs. Aduerte tamen, quòd ſuperior numerus ſignificat cauſas: & inferior quæſtionss. Verſus.

Prima cauſa. ij iij iiij v
vij viij xjj vj vj
Diſcere cauſarum quarumlibet ordine membra.
vj vij viij ix x xj xij xiij xiiij
v ij v ij iij iij v ij vj
Optes vt doceo, ſed non ſis deſes, & anceps.
xv xvj xvij xviij xix xx xxj xxij
viij vij iiij ij iij iiij v v
Inſtanti dabitur, quod tu vis, quod petis illud.
xxiij xxiiij xxv xxvj xxvij xxviij xxix xxx
viij iij ij vij ij iij ij v
Efficies res id famatum te dat ad omnes.
xxxj xxxij xxxiij xxxiiij xxxvj xxxvjj
iiij viij v ij x ij
Vſu doctrinæ totum ſi conſtituas te.

Carmina ſubiecta eandem prorſus materiam complectuntur neque ſunt ſententiæ ſalubris expertia.

Tempora labuntur venerantibus indita formis.
Diues te lædit res tua, nam miſeres.
Sperne fluentia, reſpice: cras ea non tibi ſumes.
Multa recondis, cur? vt moriens ea des.
Da celer. eſt ſi quidem tutum da præueniens te.

Dominus Baptiſta de ſancto Blaſio in repetitione primi tituli Decreti dicit canones eſſe ter mille & nonaginta, ponens tales verſus.

Si numeres caute ter mille capitula lector.
Atque decem nouies, decretum continet in ſe.

Cauſæ Decreti ſunt triginta ſex.

Sub magni longa decreti parte ſecunda.
Sex & triginta cauſas reperire licebit.

Cauſæ ipſæ xxxvi. patent per xxxvi. vocabula in ſeptem ſubiectis verſibus poſita, ex quibus non tantum numerum, ſed etiam principalem materiã cuiuslibet facile cognoſcens. Quilibet quique vocabula complectitur, dempto vltimo, qui ſex habet.

j ij iij iiij v
Simon [a] appellat [b] ſpoliatus [c] teſte [d] libello [e].
vj vij viij ix x
Infames [f] viuens [g] ſucceſſor [h] ſolue [i] legendo [k]
xj xj xij xiiij. xv
Cenſuram [l] teſtator [m] funus [n] fœnus [o] furioſus [p].
xvj xvij xvij xix xx
Monachus [q] occidit [r] abbates [s] clauſtra [t] volentes [u].
xxj xxij xxiij xxiiij xxv
Commendat [x] iurans [y] pugnans [z] hæreſis [a] violatas [b].
xxvj xxvij xxviij xxix xxx
Sortilegus [c] ſponſis [d] infidelis [e] ſeruiat [f] infans [g].
xxxj xxxij xxxiij xxxiiij xxxv xxxvj
Mœcha [h] coit [i] à mente [k] dubitans [l] gradibus [m] rapiente [n].

SECVNDA PARS DECRETI VBI TRACTANTVR Cauſę, quia longe prolixior, & difficilior eſt reliquis. ideo diligentius pro eius cognitione elaborandum eſt. Illius profecto obſcuritatem paucis elucidatam conſpiciet quiſquis hic impreſſa diligenter annotauerit.

Imon. Simoniac⁹ eſt, & peccatū cōmittit, q ſpiritualia vēdit. Dānantur epiſcopi, ꝑ pecuniam facientes ordinationes, & tunc leprā non officium cōferre dicū tur. Simoniacorū ſacramenta effectū gratiæ non habent. Sacerdotes digniores facilius quā reliqui à Deo exadiunt; Et ibi de dignitate verbi Chriſti, quod eius corpori ęquiparat. c. I. interrogo. Et in fine de crimine concuſſionis tractatur.

ii. Simonia committitur, ſi pro ingreſſu monaſterij, pecunia exigatur, vel exacta perſoluatur. Eccleſiaſtica ſtipendia accipere non debet, qui bonis patrimonialibus ſuſtentari poteſt. c. clericos.

iij. Simonia an cōmittatur, ſi præbendæ emantur. Inueſtitura eccleſiæ a laicis fieri prohibetur. c. ſaluator.

iiij. Simonia paterna an ſit ignorāti filio nociua. Et ibi tractatur, an ꝓ crimine vnius alter pœnā patiatur.

v. Simoniace acquiſita eccleſia per patré, an poſſit ꝑ filium licite obtineri. Item an poſſit filius fungi ordinatione, quam paterna pecunia eſt aſſecutus.

vi. Simoniacus eſt, qui peccatū largitur, vt eligatur.

vij. Simoniaci in ordine male accepto pænitentiā agere nō poſſunt. Et ibi principaliter tractatur an ab hęreſi redeuntes ſint in ſuis ordinibus, & dignitatibus recipiēdi, & quod decreta poſſunt temperari, & canones quandoque relaxari.

b Appellat. Appellare non eſt opus à ſnīa ā nō ſuo iudice lata: q̄a talis ſentētia nulla eſt. c. in primis. circa. fi. Et in prima q̄ſtione huius ſecūdę cāæ principaliter tractatur, an ordo iudiciarius ſit in manifeſtis obſeruandus, & quod excommunicatio non eſt ferenda, antequam cauſa fuerit examinata. c. nemo. Et iudex peccatum ſibi ſoli notum damnare non debet. c. ſi peccauerit.

ii. Appellare poſſet ſpoliatus, ſi ante reſtitutionē ſibi factā accuſatori reſpondere cogatur. Nullus enim debet accuſari dum ſuis rebus fuerit ſpoliatus.

iii. Appellandus eſt calumniator, qui ſcienter falſa crimina intēdit. Præuaricator, qui vera crimina abſcōdit. Tergiuerſator, qui in vniuerſum ab accuſatione deſiſtit. §. notandum.

Et in hac tertia q. principaliter tractatur, qua pęna feriendi ſunt, qui in accuſatione deficiunt.

iiij. Appellatur purgatio quædam vulgaris, quædā canonica, & ibi tractatur an deficientibus accuſatoribus reus ſit ad purgationem cogendus.

v. Appellatur teſtimonium ſufficiēs, quod ore duorū vel trium firmatur. Et ibi tractatur principaliter quot teſtes requiruntur nō tantum ad conuincendum epiſcopum, ſed ētcontra quemlibet clericum.

vi. Appellatio eſt remedium cōtra cauſas vitiatas. Appellatio intra decendiū debet interponi. c. anteriorum. Et ibi de libellis dimiſſorijs, & de iudicibus à quibus appellare non licet.

vij. Appellatur quis altero maior nō ratione dignitatis, ſed vitæ. c. quamquam. Dignitas enim non facit epiſcopum, ſed vita. cap. non omnes epiſcopi. Et ibi tractatur principaliter, an laici poſſint epiſcopū accuſare. Chriſtiani per infideles accuſare non poſſunt, nec ſacerdotes per eos, qui ad ſacerdotiū prohibentur eligi.

viij. Appellatur, & dicitur accuſatio rite facta, quādo fit in ſcriptis. Et regulariter accuſator ſe dēt inſcribere ad pęnam talionis, præterquam in ſex caſibus in ſumma poſitis.

c Spoliatus. Spoliatus, & electus ante omnia venit reintegrādus. c. reintegrāda. Boni a malis ſemper moleſtantur.

ij. Spoliatus & electus poſtquā fuerit reſtitutus, quas inducias debet habere antequam cogatur in iudicio reſpondere, & ibi in ſumma videas de multiplicitate induciarum.

iij. Spoliatis epiſcopis & alijs ad iudicium venientibus inducię ſunt præſtandæ.

iiij. Spoliati cōmunione eccleſię, & anathematizati, infames, inceſtuoſi, ſacrilegi, detractores, & multi alij ſunt ab accuſatione repellendi. Et ibi dicitur quod anathema differt ab excommunicatione. ca. Engeltrudam.

v. Spoliatis, & alijs quibuſcunq; inimici iudices eſſe non poſſunt, nec accuſatores, nec teſtes. Vxor enim inimicorum contra nullos eſt audienda. Dicitur etiam ibi, quod teſtes familiares, & domeſtici, & etiam conſanguinei non ſunt contra extraneos producendi.

vj. Spoliatus & quilibet alius ſi aduerſarium vult conuenire, ipſius forū ſeq debet. c. pulſatus. Nec epiſcopi dānari, nec concilia celebrari poſſunt ſine Papa.

vij. Spoliati & alij volētes litigare non debent aduerſarios ſuos corā infamibus trahere, quoniam tales ſcilicet infames, & crimino ſi, non poſſunt eſſe iudices: Solus enim ille iudicare debet alios, qui nihil in ſe habet reprehenſibile. c. iudices.

viij. Spoliationem vel alium reatum committens epiſcopus, à quot epiſcopis eſt iudicandus.

ix. Spoliatorum, & aliorum teſtes teſtimonium dicāt de his tantū, quæ præſentialiter & veraciter nouerunt. Nec contra abſentes ſunt producendi. Abſentes enim non debent iudicari nec accuſari.

x. Spoliatorum & aliorum teſtes in vno deficiētes, an ſint in alijs admittendi. Et accuſans de pluribus criminibus ſi in vno deficiat, an in alijs admitti dēat.

xi. Spoliati accuſantes ſuos ſpoliatores & inuaſores ab eis accuſari non poſſunt, quoniam accuſati niſi prius ſe purgauerint alios accuſare non poſſunt.

d Teſtes. Teſtes iuris diſpoſitione excommunicati non poſſunt ad accuſationem admitti.

ii. Teſtis eſſe non poteſt, qui ad xiiij. annum nondum peruenit.

iij. Teſtificantis perſonam aſſumere non poteſt, qui ab accuſatione prohibitus eſt.

iiij. Teſtis, accuſator, & iudex aliquis ſimul eſſe non poteſt.

v. Teſtantur iura illum non eſſe à communione repellendum, qui die ſtatuta ad cauſam venire non potuit.

vi. Teſtis eſt iuris diſpoſitio deficientem in epiſcoporū accuſatione nō poſſe de cetero agere, niſi in ciuili, & proprio duntaxat negotio.

e Libello. Libello famoſo vtentes, & ipſum cōtra aliquem ſcribentes, qualiter puniendi ſunt.

ii. Libellum diffamatorium ſcribens, aut aliter reus,

tribus citationibus.debet in ius vocari.Et per scripta nullius accusatio debet suscipi.

iij.Libelli famosi scriptor,aut aliter criminosus,an admittatur in iudicio per procuratorem.

iiij.Libellus accusatorius si in episcopum datur, id est, si episcopus accusetur:eius causa à xij. episcopis audiatur.

v.Libellum famosum scribentes, aut aliorum crimina sponte confitentes, non debent ad accusationem admitti capi.illi. Et ibi habetur, quod nec qui parcit, est amicus: nec qui verberat, est inimicus, cap.non probetur.

vj. Libellum famosum in alterum scribens, aut alteri crimen inferens, qua pœna feriatur, si crimen illatum non probetur.

f **Infames.** Infames,excommunicatos,& criminosos à sacerdotum accusatione ius repellit. Et ibi tractatur, qui dicantur infames,ca.infames.

ij.Infamis est quodammodo episcopus, & reprehendēdus, qui sibi soli dicit aliquem crimen suum fuisse confessum.Et ibi dicitur, quod episcopis alios accusantibus non creditur nisi probent quod obijciunt.

iij.Infamem quodammodo dicimus, & reprehendendum qui ponit falcem in messem alienam,c. 1.Et ibi dicitur, quod alicui alterius parochianum iudicare non licet. Et quot ciuitates vnaquæque prouincia habere debeat, c. scitote. Et quod episcopus iudicio primatis,& non aliorum se subijcere debet.

iiij.Infamia aut criminalis accusatio, si imponatur episcopo,id est, si episcopus criminaliter accusetur, & episcopi comprouinciales de causa cognoscentes sint in sententia ferenda discordes:quid iuris.

v.Infamis esset quodammodo, & reprehendendus iudex, qui vellet reum cogere ad probandum accusatore in probationibus deficiente:quia negatiua per rerum naturam est improbabilis,c. accusator.

g **Viuens.** Viuens si adhuc sit episcopus, alius sibi succedere non valet, nec in eius locum subrogari:quod verum est, nisi esset depositus,vel de licentia Papæ renunciasset,aut per ambitionem se ad aliam ecclesiam transtulisset. Episcopo autem ægrotanti aut nimia senectute grauato, dandus est coadiutor Episcopus ecclesiam suā deserere non debet,c. si vir. Nec etiam est à suis subditis relinquendus,cap. denique. Prælati duo in vna ecclesia esse non debent,c.in apibus. Beatus Augusti.accessit, & non successit Valerio Hypponensi episcopo,c. non autem.

ij Viuens episcopus aut sacerdos, qui pro ægritudine à missarum celebratione abstinuit:an possit celebrare, recuperata sanitate. Et ibi habetur de morbo caduco laborantibus.

h **Successor.** Successor an possit eligi ab episcopo viuente hoc est an successorem sibi possit episcopus eligere?Et ibi habetur quod locus regiminis est fugientibus offerendus.Et episcopari potest, qui prodesse desiderat,c.quiepiscopatum.

ij. Successor episcopi mortui non est eligendus munerum datione,aut amicorum patrocinijs.

iij. Successor episcopi an post electionem teneatur iuramentum præstare pro indemnitate ecclesiæ.

iiij. Successus seu prosper euentus denegatur clericis qui ante sententiam suspensionis,vel depositionis a suo episcopo discedere præsumunt. In tales enim ferenda est censura.

v. Successus non continget episcopo a sede Apostolica vocato,si ad propria reuertatur,nisi prius fuerit purgatus,& apostolicis literis munitus.

i **Solue.** Solue,& solui procura teipsum, ò prælate excommunicate:alias non poteris ordinare,nec tua ordinatio erit rata.

ij. Soluti sunt clerici vnius prouinciæ a prælato alterius; ideo quod archiepiscopus,primas, vel patriarcha clericos alterius prouinciæ non potest ordinare.

iiij.Soluere vel damnare subditos suffraganei non licet archiepiscopo illo inconsulto. Soluit Papa ab alijs excōmunicatos:& cuiuslibet ecclesiæ clericos potest ordinare. Est enim ordinarius ordinariorum c.cuncta per mundum ibidem.

k **Regendo.** Regēdo vnamquamq; parochiā, & res ipsius disponēdo facit episcopus quod debet,c.regēda,&c. nouerint.Regendi sunt subditi per episcopos visitantes,vt c. placuit.

ij.Regendi officium episcopus transgreditur,si bona ecclesiarum vsurpare nititur, quamuis de illis precarias facere possit.

iij.Regendi sunt subditi sine exactionibus. Et ibi de cathedratico quantum nomine ipsius valeat episcopus habere.

l **Censuram** Censuram formidare debent, qui clericos ad iudices sæcularas trahunt,c.insolita, & c.placuit.Et ibi de coniuratoribus,& eorum punitione.

ij.Censura ligatus,id est, excommunicatus,vel suspensus celebrans est depositione dignus.

iij.Censura siue iusta,siue iniusta est timenda. Censura ligati sunt vitandi plusquā pagani, ca.ad mēsam. Censura ecclesiastica feriri debet, & ore dæmonum discerpi,qui suo episcopo est inobediens,capi. absit. Censuram ex ira proferens grauiter delinquit, c.ira, & ca.cum apud.Censura siue sententia vel iudicium quatuor modis peruertitur,ca. quatuor modis.Censura feriendi sunt,& Iudæ proditori cōparandi, qui veritatem negant,& occultant,cap. quisquis,& cap. abijt Iudas.Censura siue sententia iniuste prolata,viribus caret.Episcoporum præceptis non semper obediendum est. Censuræ seu anathematis forma habetur in c. debent.

m A **Testor.** Testari seu testamenta facere cum de proprio liceat, an permittatur clericis proprium habere.Clericis causas agere non licet, capitulo duo sunt genera Christianorum.

ij.Testamenta condentes clerici, an possint quibus voluerint ea relinquere, quæ de bonis ecclesiæ acquisiuerint. Testatur multiplex canon illos esse grauiter puniendos,qui res, & prædia ecclesiastica inuadunt. De bonis ecclesiæ quatuor sunt portiones faciendæ, c.quatuor.Et ipsarum rerum alienatio an sit permissa,c.sine exceptione,& c.terrulas.Liberti ecclesiæ an possint ab ea discedere.Res sacræ ex quibus causis alienari valeant,cap.aurum habet ecclesia. Pauperibus est prouidendum, c. gloria episcopi.

iij. Testamentum an facere possint illi, qui prius nihil habentes, tempore suæ administrationis aliqua acquisiuerunt: & quid iuris de talibus bonis.

iiij. Testamenta an facere possint clerici de bonis suis, & rebus ecclesiæ quæsitis.

v. Testamenta facere de rebus ecclesiæ an sit permissum sacerdotibus. Et quis succedat eis ab intestato.

n **Funus.** Funera, & exequias suas celebrare, & decimas soluere vbi debent illi, qui se de vna diœcesi aut parochia ad aliam transtulerunt.

ij.Funerandi iura an possint præscribi. Funera, id est, corpora mortuorum vbi debeant sepeliri. Et an pro sepultura aliquid possit exigi. Funerum, id est,mortuorum animæ quatuor modis soluuntur, c.animæ. Funera,id est,corpora mortuorum deflenda nō sunt, c.quæ præposterum.

o **Fœnus.** Fœnus siue vsuram quodammodo cōmittit, & peccat, qui vltra debitum

exigit.cap.quod debetur. Et ibi principaliter tractatur, an clerici possint sua repetere, & pro illis litigare.

ij. Fæneraria causa siue criminali aut etiam ciuili an possint produci testes domestici. Et an clerici possint pro sua ecclesia testificari.

iij. Fænus seu vsura committitur, si preter sortem aliquid exigitur.

iiij. Fænera, seu vsuras nec clericis nec laicis licet exercere.

v. Fænera seu vsuræ an sint aptæ, vt inde fiant eleemosynæ.

vj. Fæneratores, & vsurarij veram pœnitentiam agere non possunt nisi restituant, quæ rapuerunt.

q Furiosos, Furiosos punire non decet ex his, quæ faciunt, cū sint mente alienati. & ibi habetur de Loth, & alijs ebriosis.

ij. Furiosis clerici quodammodo comparandi essent, si pro patrocinijs impensis munera exigere vellent.

iij. Furioso iudex comparari posset, qui ex mulieris confessione clericum condemnare vellet. Regulariter enim mulieres contra clericos testimonium ferre non possunt.

iiij. Furiosi quodammodo sunt ecclesiæ ministri qui diebus Dominicis, & feriatis causas tractare volunt.

v. Furioso similis dici posset iudex, qui neganti purgationem, indiceret: nisi infamia laboraret.

vj. Furoris quodammodo plena res esset, si à ministris & subditis confessio cruciatibus extorqueretur. Iuramenta, quædam sunt irritanda, quædam relaxanda cap. auctoritate, & ca. alius, in quo cap. habetur, quod solus Romanus Pontifex regem Franciæ, tamquam inutilem deposuit. Excommunicatis fidelitas seruanda non est.

vij. Furiose procederetur, si diaconus vel presbyter sine concilij examinatione deijceretur.

viij. Furore quodam plenus censetur, qui carnis fragilitate ante ordinationem lapsus est in iudicio, confessus vel conuictus postea presumitur offerre, & in ordine suscepto ministrare, quod verum est de crimine depositionem inducente.

q Monachus Monachus an possit licite officia populis celebrare, & pœnitentiam dare, & baptizare Decimæ de consensu episcopi sacerdotibus dari debent, c. reuertimini.

ij. Monachi an possint in suis capellis presbyteros instituere.

iij. Monachorum, & ecclesiarum iura, an per præscriptionem tolli possint.

iiij. Monachi an possint prescribere contra ecclesias, & prelatos sæculares.

v. Monachi, & prelati res ecclesiæ sua auctoritate repetere non valent.

vj. Monachi episcopi, & alij prelati si sua auctoritate vsurpant, quæ ad se pertinere putant, an cadant à causa.

vij Monachi, & abbates an possint retinere ecclesias, decimas & iura patronatus de manibus laicorum sibi concessa sine episcopi consensu. Et ibi habetur quod episcopus habet dispositionem omnium ecclesiarum, quæ in sua diœcesi constitutæ sunt, capitul. omnes basilicæ, & etiam ibi plene de iure patronatus capitul. quicumque, capitul. filijs, capitul. decernimus.

r Occidit. Occidit seipsum spiritualiter, qui à voto resilit.

ij. Occidit quodāmodo tēporaliter seipsum, qui suum resignat beneficium, sed si infirmitate resignauit, an sit ei restituendum postquam conualuerit, & ibi habetur quod ante probationem [illegible] nullus in monasterio debet suscipi.

iij. Occidit animam suam monachus ad propria rediēs postquam se & sua monasterio tradidit.

iiij. Occidens uel percutiens clericos diabolo suadente, est excommunicatus ipso iure, capitul. si quis suadente diabolo, & ibi habetur, quod ecclesiæ concessa non sunt reuocanda, & qui talia aufert, sacrilegium committit: & ecclesiæ immunitas non est molanda.

s Abbates Abbates aut monachos factos episcopos ius obligat ad relinquendum, quod ante habuerunt, monasterio: quod post ecclesiæ propriæ. cap. statutum.

ij. Abbates sunt à proprijs fratribus eligendi, & non ab episcopis, Abbates expellere non est permissum: monachis, neque commatres facere. Abbates, & monachos possunt episcopi uisitare, & conditiones exigere tempore dedicationis constitutas. Abbas, & monachi cum sanctimonialibus habitare non debent: quia sexuum commistio est periculosa, c. diffinimus.

t Claustra. Claustra siue religionem intrare uolentibus clericis non est à suo episcopo denegandus ingressus.

ij. Claustrum ingredi clericis permittitur etiam episcopo inuito.

iij. Claustrum unum petere altero derelicto, an sit permissum monachis, & regularibus canonicis sine permissione abbatum.

u Volentes. Volentes, & spontaneos monasterium intrantes pueros, an cogāt iura religionis propositum tenere. Voluntarie puellæ uirginitatis propositum suscipientes nuptias eligere non possunt.

ij. Voluntate patris spreta, si filius religionem ingreditur, an à patre reuocari possit?

iij. Voluntarie habitum religionis suscipientes, illum deserere non possunt, sed qui coactus ingreditur, nullo modo obligatur.

iiij. Volentes religiosi ad arctius monasterium transire, non sunt impediendi.

x Commendat. Commendatam unam ecclesiā potest habere clericus in altera intitulatus. Commendandi sunt clerici, qui in una, & non in pluribus ecclesijs uolunt cōscribi. Et ibi habetur, quod duos episcopatus potest quandoque quis habere. ca. relatio.

ij. Commendandi non sunt clerici, qui sine litteris dimissorijs de una ecclesia transeunt ad alteram. Matrimonium spirituale contrahitur inter curatum & ecclesiam suam, quæ non debet esse scortum, ca. sicut.

iij. Commendatio nulla, sed potius uituperium est clericis, qui sæcularium negotiorum procuratores esse uolunt.

iiij. Commendandi sunt clerici, qui uestibus sibi congruentibus utuntur, unguenta, & fulgida uestimenta fugientes.

v. Commendare non debemus clericum, qui a suo episcopo depositus Imperatorem, aut iudicem sæcularem adit.

y Iurans. Iurans verum non peccat: sed secus si peierat, & per creaturas iurare non licet.

ij. Iurans falsum, quod putat verum, an sit periurus. Quot comites habeat iuramentum, & quot sunt genera mendacij.

iij. Periurum prelatum & criminosum ante sententiam diffinitiuam derelinquere non licet.

iiij. Iuramenta illicita an sint seruanda.

v. Peierare & contra iuramentum suum venire, qui cogit aliquem, licet periurus non sit, tamen mortaliter peccat. In qua ætate quis cogatur iurare. Et ibi ponitur forma iuramenti fidelitatis. c. de forma.

Pugnas

Pugnas. Pugnas committere ſeu militare an ſit peccatum.

ij. Pugna ſiue bellum quod dicatur iuſtum.

iij. Pugna an debeat committi pro repellenda ſociorũ iniuria.

iiij. Pugna non ſemper eſt exercenda cõtra malos Mali enim ſunt à bonis quandoq; toleran li, & nõ abijciendi. Quędã tamen mala ſunt repellenda & puniẽda, quædã toleranda. Mali ſunt medicinali ſeueritate ad bonũ cogendi, vt Nabuchodonoſor. Et hæretici etiã inuiti ſunt ad ſalutem trahendi. Pugnis & bellis ſunt coercendi eccleſiaſticæ religionis inimici.

v. Pugnas ſeu bella qui Deo auctore geſſerunt, pcepta nõ occidendi minime tranſgreſſi ſunt. Et ibi an mali ſint occidendi. Habens gladij poteſtatem poteſt occidere, ſi hoc faciat amore iuſtitiæ.

vi. Pugna, & coactio eſt exercenda in malos, vt teneãt bonum iam ſuſceptum. Non autem ſunt ipſi ad bonum non ſuſceptum cogendi.

vij. Pugna ſi iuſta ſit, poſſunt hęretici & omnes hoſtes licite ſuis rebus ſpoliari.

viij. Pugna ſeu bellum an poſſit per clericos committi, & an poſſint clerici arma ſumere. Qui ſacramẽta Dei tractant, iudicium ſanguinis agitare nõ debẽt.

a **Hæreſis** Hæreſis quælibet ab eccleſia Romana deſtruitur.

Hęreticus an poſſit aliũ excõicare priuare, vel ſentẽtia notare. Excommunicatus aliũ excõmunicare non poteſt. Hęreticorum conſortia & eorum ſacrificia ſunt à catholicis fugienda.

ii. Hæretici etiam poſt mortem ſunt excommunicandi. Eccleſia viuentes, & non mortuos an ligare poſſit, vel ſoluere.

iii. Hęreti.⁹ ſi dominus eſt, aut alio crimine irretitus an poſſit excommunicatio ferri in familiam ſuam pro delicto ipſius domini, & in filium pro peccato patris. Excommunicandi ſunt, qui corrigi nolũt, & etiam illi, qui duas vxores habent, teſtes falſi, homicidæ, & multi alij. Hæreticorum tandem varię ſpecies ponuntur.

b **Violatas.** Violatas Romanorum Pontificũ cenſuras à nullo decet eſſe.

Violãtes ſacros canones in Spiritũ Sanctũ blaſphemant. Violanda non ſunt, ſed ſeruanda ſanctorum ſtatuta, & eorum regulæ in ſynodo conſtitutæ.

ii. Violari non debent priuilegia eccleſiarum, nec archiepiſcoporum. Violans ciuitas & occidens ſuos præſules, epiſcopali dignitate priuatur ca. ita nos.

c **Sortilegus** Sortilegus quis ſit, ſiue qui dicantur ſortilegi.

ij. Sortilegium eſſe an ſit peccatum Sortibus an ſit credendum.

iii. Sortes ſiue diuinationes a quibus exordium, ſumpſerunt.

iiii. Et de multiplici genere diuinationis. & quot modis dæmones futura prænoſcunt.

v Sortilegi, vel diuinatores an ſint excõicandi, ſi ceſſare voluerint. Sortilegia & magicã artẽ debent epi eliminare. Sortilegijs vel maleficijs nullo pacto debens ſacerdotes operam dare, alias abijciendi sũt.

vi. Sortilegus vel alius ab epiſcopo excõmunicatus an per alium ipſo inconſulto poſſit abſolui, & an presbyteri poſſint cõciliare pęnitentes. Pænitentia morientibus non eſt deneganda, etiam à ſimplici ſacerdote.

vii. Sortilegis & alijs morientibus nõ eſt pænitentia imponẽda, ſed bene innoteſcenda. In pænitentiis imponendis multa ſunt conſideranda. Melius eſt ſacerdotem pænitentiam imponentem eſſe nimis miſericordem, quam nimis ſeuerum. Sortilegi ſunt & excommunicati, qui dies, menſes, & annos paganorum more obſeruant.

d **Sponſis** Spõſis Dei ſe Deo dedicantibus, & virginitatem vouentibus nuptias contrahere non licet.

Sponſalia de pręſenti, ſiue matrimonia per vouentes ſolemniter contracta non tenent.

ii. Sponſa vnius an poſſit a ſponſo ſuo recedere, & alii nubere.

Sponſa ſine conſenſu ſponſi & ecõtra, religioſam veſtem ſuſcipere nõ põt poſt copulam carnalem, ſecus ante. Sponſalia vera an fuerint inter Ioſeph, & Mariam. Sponſam alterius nullus rapiat, & ibi aliquid de raptu.

e **Infidis** Infidis ſeu infidelibus coniugiũ contrahere licet, & inter eos dicit eſſe matrimoniũ, licet nõ ſit ratũ. Infidelis vxor virum cogens ad malum licite dimittitur. Infidelium vt Iudæorum conuiuia, & etiam coniugia ſunt à Chriſticolis vitanda.

ii. Infidelium vnus ſi conuertatur ad fidem altero remanente in infidelitate, an poſſit ad fidẽ conuerſus aliis ſe copulare.

iii. Infidelis qui ante baptiſmũ vnam vxorẽ habuit, & poſt baptiſmum aliam, bigamus eſt cenſendus, nec poteſt eſſe epiſcopus ca acutius ibidem.

f **Seruiat.** Seruire adſtrictus, vt puta ſeruis ſi cõtrahat cũ libera; quæ per errorẽ eum putabat liberum, non eſt inter eos coniugium; quia error pſonæ, & cõditionis impediunt, & dirimunt: ſecus autem eſt de errore fortunæ, & qualitatis.

ii. Seruum ſcienter acceptum in maritum non poteſt mulier dimittere: ſecus ſi ignoranter. Serui poſsũt matrimonia contrahere.

g **Infans** Infans pprius ſi teneatur à patre in ſacro baptiſmate: licet p tale factũ ſuæ vxori cõpater efficiat., nõ pper hoc ab ipſa vxore ſeparabitur: niſi ad ſeruandam continentiam poſſit induci.

ii. Infantes ſponſalia contrahere nequeunt: quia in illa ætate conſentire non poſſunt.

iii Infantes ſiue filii ſpirituales vel adoptiui, an poſſint naturalibus per matrimonium coniungi.

iiii Infantẽ ſiue filium aliquem nõ debet vxor ſimul cum viro ſuo in baptiſmate ſuſcipere. c. ſi. quia eſſet eius commater. Et ibi dicitur, quod non poteſt quis ducere in vxorem relictam cõpatris ſuæ vxoris: nec etiam duas commatres.

v. Infantibus ſi conceditur nuptias cõtrahere, ipſorũ, & quorumcunq; aliorum nuptiæ ſeu matrimonia non debent clam. fieri, ſed publice. & ſic nõ debẽt eſſe clandeſtina. Tandẽ inſtituuntur iudices ad cunctarimandum.

h **Mœcha.** Mœcha ſiue adultera, & ab aliquo per adulteriũ polluta an poſſit p eum duci in vxorem. Et ibi matrimonia ſecunda conceduntur. cap. quod ſi dormierit.

ii. Męcham ſępe mulierem efficit coactio; & ideo nulla mulier eſt cogenda nubere, quia in matrimonio animus plena libertate potiri debet & gaudere. Non licet viro vxorem deſerere, vt fecit Lotharius.

iii. Męchię notam an dicantur incurrere filii, & filiæ, qui poſt ſponſionem parentum cum aliis contrahunt, hoc eſt an filii & filiæ poſt promiſſionem & ſponſionem parentum ſuorum poſſint licite cum alijs contrahere.

Coit. Coire ſolita (vt eſt meretrix.) põt in vxorẽ duci, ſi de eius correctione ſpes haberetur. Coitus ſiue fornicationis cauſa poteſt vxor dimitti.

ii. Coitus sine incontinentiæ causa ducta, an sit coniunx appellanda. Abortum procurantes an sint homicidæ.
iii. coitui siue copulæ coniugali apta puella, si habet patrem & seruum & auum liberũ: in matrimonio contrahendo sequitur de honestate arbitrium, aui & non patris, qui liberum non habet arbitrium, cũ sit seruus.
iiij. coitu ancillari & illicito non licet prolem quærere. viuente enim vxore ex quacumq; causa, neque ex ancilla, neque ex alia licet prolem procreare. Mœchiæ nomine omnis illicitus concubitus intelligitur c. meretrices.
v. coire coacta, & per violentiã accepta, an perdat pudicitiã & virginitatẽ. Carnis virginitas nõ seruatur si mens corrumpitur. Vir vxorem extra fornicationis causam derelinquere non licet.
vi. Coiens vir cum alia, & sic adulter, vxorem adulteram dimittere non potest.
vii. Coitus seu fornicationis causa dimittens vxorem ea viuente aliã ducere non potest. Coitus cõtra naturam, & cum personis coniunctis est grauissimũ peccatum.
viii. Coitum seu incontinentiam incurrere non debet aliquis, vt aliqua ad fidem conuertatur. Et sic non licet ducere vxorem infidelem sub ea cõditione vt conuertatur, & fidelis efficiatur.

x **Mente.** Mẽte seu uoluntate mulier cupit vt fiat mater, & habeat liberos; tamẽ si eius vir est frigidus & maleficiatus, an propter hoc sit ab eo separanda.
ii. Mens & voluntas est mulieri post mortem viri cũ illo contrahere, cum quo prius fornicata fuit, an possit. Viro vxorẽ dimittere propria auctoritate, & sine iudicio ecclesiæ non licet, neque eam occidere. c. admonere.
iii. Mentis seu cordis sola contritione absq; oris confessione an possint peccata deleri; & vtrũ possimus Deo satisfacere. Istam quæstionem prolixe tractat Gratianus, eius occasione interserens tractatũ de pænitentia, septem distinctiones continentem.
iiii. Mentis scrupulo cessante, an possit maritus tẽpore orationis & pœnitentiæ vxori debitũ reddere? Et ibi habetur, quod tẽpore quadragesimali nuptias celebrare non licet.
v. Mens & volũtas est viro continentiam vouere. Nõ potest hoc facere sine cõsensu vxoris tacito vel expresso, nisi sit sponsa nondum cognita. Mulier viro debebit sub esse, cum vir sit caput mulieris. cap. hæc imago.

Dubitans. Dubitans vxor de morte mariti, & credẽs illum esse mortuũ, si contrahat cum alio, an dicatur rea adulterii.
i. Dubitans mulier de morte mariti, si cum alio contraxit. & postea maritus eius rediit, an sit cogenda ad eum redire, & primum dimittere.

m **Gradibus.** Gradibus consanguinitatis nos contingentes mulieres non possumus ducere in vxores. Quare constitutũ fuit ne consanguineæ ducantur.
ii. Gradu consanguinitatis vxorem contingentẽ non licet vxorem ducere.
iii. Gradus cõsanguinitatis & affinitatis, secũdũ decreta vsq; ad septimã gñrationẽ habent prohibitionẽ: hoc est, quod rõne cõsanguinitatis & affinitatis, phibitum est matrimonium vsque ad septimum gradũ.
iiii. Gradus sextus cõsanguinitatis quare prohibitus est secundum Canones.
v. Gradus cõsanguinitatis, quomodo cõputandi sunt.
vi. Gradu prohibito coniuncti ad quorum accusationem vel testificationem sunt separandi. Et ibi de iuramento separationis & reconciliationis. Et de iuramento eorum, qui consanguinitatem probãt. c. de parentela.
vii. Gradu prohibito coniuncti, si adinuicẽ carnaliter cõmisceantur, filii ex tali incestuoso coitu procreati, non sunt filii appellandi.
viii. Gradus cõsanguinitatis & affinitatis quis dicatur esse dispensabilis, id est, quo gradu possit dispẽsari cum consanguineis & affinibus.
ix. Gradu prohibito coniuncti (licet forte sentẽtia pro matrimonio fuerit lata) possunt separari. Sententia enim pro matrimonio vel cõtra ipsum lata potest retractari veritate cõperta; quia talis sentẽtia nullo cursu tẽporis transit in rem iudicatam. Et ibi dicitur sententiam etiã Romani Pontificis in melius posse mutari. c. sententiam.
x. Gradus affinitatis, siue ipsa affinitas in supstite nõ deletur. Itẽ soboles ex secũdis susceptã nuptiis, cõsanguineis prioris viri copulari nõ debet, secundũ decreta; sed hoc corrigitur per ca. non debet. de cõsanguin. & affin.

n **Rapiente.** Rapiente virginẽ p vim aliquo, raptus committi dicitur.
ii. Rapiens violenter puellam põt illam per acta pœnitentia in vxorem ducere. Et sic rapta raptori de iure canonico nubere potest. c. denique. & melius extra de rapto. cap. cum causa, cũ similibus.

DECRE-

DECRETI TOTIVS CANONES HIC SECVNDVM ORDINEM ALPHABETI IMPRIMVNTVR.

Quod præter ceteras vtilitates multimodæ correctionis est adiumento non mediocri.

S.

De litera A.

Ampu-

Credens.

De

Do-

Episco-

F

G

H

habent-

Illud

L

M

Ma-

non.

omni-

P

presby-

Q

Quia

Quod

siquid.

si quis

FINIS.

NOTATV DIGNA IN GLOSSIS

& nouis notationibus.

¶ Ba-

con-

con-

D

dispu-

Excom-

filius

Incitatio

L

M

præ-

scien-

T

V

FINIS.

EA DE QVIBVS LECTOREM principio visum est admonere, hæc sunt.

IN Ecclesia Romana omnium ecclesiarum magistra solitos esse asseruari conciliorum canones, & Pontificum decreta, ac ceteris ecclesijs communicari plane compertum est. Atque in vsu præcipue videtur fuisse collectio illa, quam Nicolaus Papa in capit. si Romanor. distinct. 19. Codicem canonum nominat; in quo continebantur canones, & regulæ illæ, quæ recensentur a Leone IV. capit. de libellis. distinctio. 20. Huius codicis tria manuscripta exemplaria Romæ habentur in Vaticana bibliotheca. Extat etiam impressus Moguntiæ Ann. Salu. 1525. Repertus est autem in vetustissimo Cardinal. Vercellensis codice Crescouij ad episcopum Liberinum quidam quasi nomocanon; in quo, cum plnribus causarum titulis propositis, exponatur deinde, quibus synodorum, ac Decretalium epistolarum locis causæ illæ tractentur, capitibus Moguntini codicis, & numeri numeris optime respondent: Quæ quidem a Cresconio adhibita diligentia satis indicat frequentissimum fuisse huius collectionis vsum, & hæc ea est, quæ in notationibus, quæ nunc eduntur, absolute Codex canonum vocatur. Ceterum inter priuatos collectores, qui multo plura congerere student, perantiquus est Isidorus: cuius collectio protenditur a canonibus Apostolorum vsque ad conciliorum Hispalense secundum, habeturque in duobus codicibus Vaticanæ bibliothecæ, & vno monasterij Dominicani Sanctæ Mariæ supra Mineruam; extat autem impressa in editionibus concilium, in antiquioribus quidem purior, in recentioribus autem, multis aliis conciliis, scriptisque admista. Isidorum hunc Igmarus archiepiscopus Rhemensis in libro de synodis celeberrimus illum Hispalensem fuisse affirmat, a quo testatur etiam Tritemius librum Decretorum esse conscriptum: ac certe multa verba, quæ in præfatione huius collectionis leguntur, sunt in libro quinto Etymologiarum. In codice autem Dominicanæ bibliothecæ initio præfationis ita legitur, *Isidorus mercator suus Christi lectori conseruo suo &c.* nec multo secus in Vaticanis; quo loco in impressis est. *Isidorus peccator seruus Christi, &c.* Secutus deinde est (vt de ijs primum quorum opera typis excusa sunt, sequamur) Burchardus Vuormaciensis episcopus Othonis Tertij, & Henrici Secundi, Bauari Imperatorum ætate: qui non ordinem temporum, & prouinciarum, vt Isidorus, sed rerum, & causarum sibi sequendum putauit. Iisdem vestigiis institit non ita multo post Iuo Carnutensis episcopus; sed exorta interim Berengarii hæresi multa ad illam confutandam pertinentia addidit, ac multa etiam præterea ex Pandectis, & codice: dum de laicorum quoque officiis sibi agendum putat, quod Burchardo minus necessarium visum fuerat. Extant autem duo volumina Iuonis nomine inscripta, eandemque habentia præfationem, quorum vnum, quod Pannormia, alterius, quod absolute decretum inscribitur, quasi epitome quædam est. Verum in hoc eodem campo alii etiam grauissimi viri (quorum libri partim in publicis, partim in priuatis bibliothecis manuscripti habentur) Cresconius, Anselmus, Deusdedit Cardinalis, Gregorius presbyter qui volumen suum Polycarpum inscripsit, aliique nonnulli præclare se exercuerunt, suamque operam probauerunt. Nouissimus istorum omnium præter auctorem Pannormiæ (nam is recentior fortasse est) Gratianus monachus Benedictinus non tantum decretis colligendis, quod superioris fecerant, operam dedit: sed Iuonis fortasse præfatione excitatus eo potissimum incubuit, vt certis quæstionibus propositis, quid in vtramque partem ex canonibus, qui inter se nonnunquam pugnare videbantur, dici posset, ipse & afferret & explicaret, omninoque eorum varietatem, quæ speciem dissensionis habebat, ad concordiam reuocaret. Ceterum in longo, ac perdifficili opere multa a parum æquis hominus exagitabantur: nonnulla pii etiam & verecundi interdum desiderabant. Quamobrem ne huiusce vtilissimi, & grauissimi codicis vacillaret auctoritas, placuit primum Pio Quarto, ac subinde Pio V. & Gregorio XIII. (apud quem etiam huius perfecti operis, quemadmodum & aliarum maximarum rerum, laus fuit,) vt illi corrigendo summa opera daretur, menda librariorum tollerentur, si qua etiam in re Gratianus,

De codice canonum.

De collatione Isidori.

Burchardus. Iuo.

Panorm. De re. Cresconius Anselm. Deusdedit Cardina. Grego presbyter auctor Polic. Grat.

tianus, vt homo minus vidisset, modeste notaretur, ipsaque omnino capita suis auctoribus quam diligentissime restituerentur. Itaque & Romę Vaticana bibliotheca, & monasterij dominicani super Mineruam, aliæque non paucæ excusæ sunt, & ex alijs vrbibus, atque regionibus inuitati doctissimi homines, qui idem facerent, & si quid inuenisset, quod ad hanc rem pertineret, pro sua pietate libenter communicarent, atque ad Pontificem mitterent. Qua diligentia illud factum est, vt cum iam magnam partem suum vnicuique tributum sit, ac propterea intelligi plerumque possit, quæ synodorum generalium, quæ summorum Pontificum, quæ prouincialium conciliorum, quę patrum decreta, ac sententiæ, atque inter hæc quæ sanctæ Romanæ sedi probata sint quæ minime, vix quisquam errare, atque incerta pro certis sequi, certa vero pro incertis suspecta habere post hac queat. Quod ad citationes auctorum pertinet, vbi error euidens erat, aut nonnulla Gratiani exemplaria cum veriore, atque ab alijs collectoribus allata citatione consentiebant, sublatis falsis inscriptionibus veræ sunt restitutæ. Vbi vero, quamuis caput apud alium auctorem esset inuentum, fieri tamen poterat, vt illius quoque esset, quem Gratianus citaret, (sunt enim haud raro decreta tralatitia, & sententiæ similes in bonis auctoribus) retenta Gratiani citatione satis visum est locum, vbi hodie habeatur, indicare. Et quoniam interdum aut capitis aliqua quidem pars illius auctoris est qui citatur, aliqua vero minime, aut verba valde sunt mutata, id quoque est indicatum, adscriptumque præterea in margine, quo loco idem caput in glossa Bibliorum ordinaria, in libris sententiarum, & apud ceteros collectores habeatur, eos præsertim, qui in huius operis emendatione magno vsui fuerunt. Animaduersum vero est multa olim fuisse (quorum nonnulla hodie etiam habentur) homiliarum ex varijs auctoribus collectarum volumina, quibus homiliis nomen auctoris aut non esset præpositum, aut etiam mutatum, quod decretorum collectoribus, qui fontes adire in illa librorum penuria plerumque non poterant, errandi interdum dederit occasionem. Sæpè etiam Gratianus multas Patrum sententias simul colligit, atque in vnum caput concludit (quamuis in vulgatis codicibus plerumque in diuersa capita sint distractæ, sed fere sine rubrica,) idque cum facit, non ipsa prorsus auctorum verba affert. sed arbitratu suo mutat, addit, imminuit, summatim complectitur, quod etiam Burchardus, & Iuo faciunt, cum citant hoc modo, *Ex dictis Augustini, Ex dictis Hieronymi.*

De citationibus.

De emendatione text.

In emendando textu, primum initia capitum ob vsitatas doctorum citationes non sunt mutata: sed vbi ab originali discrepabant: in margine, aut in notatione est indicata germana lectio. Deinde hæc glossæ ipsius habita ratio est, vt nihil in textu sit mutatum, vbi mutatio ipsa impeditura erat, quo minus quid sibi auctor glossæ voluisset, animaduerti posset, sed eodem modo aut in margiue, aut in notatione mendum est indicatum. Vbi vero hæc non obstabant, hæc fere seruata corrigendi ratio est, vt si videretur voluisse Gratianus auctorum, quos citaret, ipsa prorsus verba referre, ea ex ipso originali emendarentur, & interdum etiam non leui proposita vtilitate, aliqua adderentur: nisi sicubi vulgata lectio visa est melior: nam tunc illa retenta notatum est, quomodo originale ipsum habeat. Sin autem Gratianus non eadem prorsus verba afferre voluerat, sed aut in summam quandam ipse redigere, aut ab alijs redacta, vt ab auctore glossæ ordinariæ, ab Iuone, & alijs collectoribus referre: tunc nihil fere emendatum, vel additum est, nisi forte Patris illius, vnde collector acceperat, restituta lectio magnam afferre visa esset vtilitatem, multisque locis id notatum est, & verba ipsius originalis allata, vt lector identidem in memoriam huius adhibitæ cautionis reuocaretur, & labore ad originalia adeundi leuaretur. Quod si idem caput ex pluribus vicinis alicuius patris locis confectum est; (nam quæ multum distabant, satis plerumque fuit in margine indicare) adiectæ sunt in textu particulæ illæ, *& supra, & infra*: Scilicet, vbi seriem & nexum collectionis impediture non erant: Vbi vero Gratianus ipse loquitur, ex manuscriptis huius libri exemplaribus pura, germanaque lectio est restituta.

De versionibus.

In codice canonum capita, quæ ex Græcis synodis recitantur, sunt a Dionysio. Exiguo in linguam latinam conuersa, cuius præfatio manuscriptis ipsius codicis exemplaribus præposita legitur. Isidorus autem partim hac ipsa Dionysij versione, quamquam raro, partim fortasse prisca illa, cuius mentionem in præfatione sua Dionysius facit, vsus est aut integris, aut aliquantulum immutatis, partim etiam aliis, quæ tunc, vt ipsemet Isidorus testatur, extabant hodie, præterquam apud istos decretorum collectores non extant. Quo circa mirandum magnopere non est, si ceteri collectores, & omnium fere postremus Gratianus, qui & codicem

codicem illum canonum, & Isidori collectionem, & alias etiam habebant, eundem canonem non semper ex eadem versione recitent. Qua de re sæpe in notationibus lector est admonitus, & vbi necessarium visum est, græca canonis verba cum versione noua sunt allata; idemque in ceteris patrum græcorum sententijs factum est. De nomine Paleæ sunt variæ doctorum hominum sententiæ. Multi ea capita, in quibus res inanes ac leues continerentur, hoc nomine appellari censuerunt; alij quasi τὰ παλαιά, id est antiqua: alii quasi additiones quasdam deriuata, aut potius deprauata voce ab aduerbio πάλιν, id est, rursum, quo scriptores etiam Latini tempore Gratiani vterentur. Verum Ioan. And. in addition. ad Specul. tit. de disputation. & allegation. prope finem (quem Imola in rub. de verbo. obligat. Alexandrinus in proœmio Decreta. Iason in rubr. tit. de action. & alij sunt secuti) putat quendam Protopaleam, quem Iason addit Cardinalem fuisse, collectioni Gratiani capita hæc adiunxisse. Atque vt in re tam incerta aliquid elici coniectura possit, exponetur, quid in collatis exemplaribus obseruatum fuerit. In tribus, quæ sunt antiquissima, & videntur scripta paulo post Gratiani ætatem, paucissima ex huiusmodi capitibus habentur. In vno valde emendato sunt apposita in margine sine vlla nota, sed non omnia quæ in impressis, quamuis vicissim in illo additiones aliquæ sint, quæ in his non habentur. *De paleis.*

In alio litteris perantiquis descripto, Paleæ ipsæ recentiori scriptura toti volumini præponuntur. In ceteris habentur, aut omnes, aut pleræque, & partim quidem cum paleæ nomine, partim vero sine vllo a ceteris capitibus discrimine. Ex qua obseruatione illud videtur posse colligi, has paleas esse additiones non eodem tempore factas ad primam collectionem Gratiani, in margine primum adscriptas, ac nonnullas fortasse ab ipsomet Gratiano, vt fit, inter componendum, aut relegendum, quas deinde librariorum quidam omiserint, quidam in contextu posuerint, interdum coniuncte cum prioribus capitibus, interdum cum aliquo discrimine. Falsam vero esse illorum opinionem, qui eas contemnendas putant, ex eo constat, quòd multæ & in Decretalibus, & apud vetustiores Gratiano collectores habētur, quod suis locis indicabitur. *De titulo.*

In plerisque vetustis huius collectionis exemplaribus hæc tanquam inscriptio rubris litteris posita est, *Concordia discordantium canonum*, addita in quibusdam dictione, *incipit*, sine vlla Gratiani mentione. Verum in Vaticano illo vetustissimo, cui voluimus ipsius initio recentiori scriptura paleas esse præpositas dictum est, ante ipsas paleas est hic titulus, *Decretum Gratiani monachi S. Felicis Bononiensis, ordinis Sancti Benedicti, compilatum in dicto monasterio Anno Domini Millesimo centesimo quinquagesimo primo tempore Eugenij Papæ tertij*. In aliis vero duobus codicibus, in extremo est. *Explicit Decretum compilatum a Gratiano monacho monasterij S. Felicis de Bononia*. In chronico, quod inscribitur *Pomarium Ecclesiæ Rhauennatis*, qui liber in Bibliotheca Vaticana seruatur, hæc de Gratiano leguntur: *Anno Christi millesimo centesimo quinquagesimo primo Gratianus monachus de Classa † ciuitate Thusciæ natus decretum composuit apud Bononiam in monasterio S. Felicis.* Idem testatur Hugutio vetustissimus huius codicis interpres secunda quæstione sexta, cap. post appellationem & Vincentius in libro Historiarum bis, semel libro vigesimotertio, cap. trigesimoprimo, loquens de Isidoro, & iterum lib. vigesimoquinto c. octuagesimoquarto, agens de Iuone, & alijs decretorum collectoribus: & S. Antonius parte tertia. histor. tit. 18. c. 6. Trittemius vero in lib. de scriptoribus Ecclesiasticis Gratianum agnoscit huius collectionis auctorem, itemque in lib. 2. de viris illustribus ordinis S. Benedicti: quo tamen loco addit (ipsam fortasse operis inceptionem spectans) fuisse ab eo compositum Anno Domini Millesimo centesimo vigesimoseptimo. Hanc collectionem Innocentius III. in epistola ad Archiepiscopum Compostellanum vocat corpus Decretum. Ob has igitur auctoritate, & receptam apud omnes opinionem in prima huius voluminis pagina præpositus est titulus nomine Gratiani. *† Alij, Clusio, alij Ginsa.*

Quod ad glossas pertinet, quæ pios & catholicos auctores habuerunt, quæ in illis ei rata paulo maioris ponderis pro humani ingenii infirmitate obrepserunt, ea in margine sunt notata, & quid catholice sentiendum sit, ostensum est. Hæ autem notæ, quibus asteriscus affixus est necessario post hac in omnibus impressionibus apponendę erunt. *De notationibus in glossas.*

INDEX

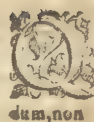
INDEX LIBRORVM QVI VARIIS EX LOCIS SVNT HABITI.

Hæc sunt, quorum nunc memoria suppetit. Ceterum & alia aliunde habita, & ominum fere librorum, quorum in hoc opere mentio fit, editiones cum manuscriptis codicibus vaticanæ, & aliarum bibliothecarum diligenter collatæ sunt.

FINIS.

Quoniam

...lossas Ioā ...s supple... ...it iu mul... ...s. Bartho. ...rix.

VONIAM nouis superuenientibus causis, nouis est remedijs succurrendum: idcirco ego Barthol mæus Brixiensis confidens de magnificentia Creatoris, apparatum Decretorum duxi in melius reformādum, non detra hendo alicui, nec attribuendo mihi glossas, quas nō feci: sed supplendo defectum solummō, vbi correctio necessaria videbatur, vel pp subtractionem decretalium, & diminutionem earundem, vel propter iura, quæ superuenerunt de nouo. Interdum etiam solutiones interposui, quæ prætermissæ fuerant a Ioanne Hoc feci ad honorem omnipotentis Dei, & Ecclesiæ Romanæ, & ad communem vtilitatem omnium studentium in iure canonico. Bar.

Vmanum genus.] Hæc distinctio diuiditur in duas partes. In prima probat per quattuor canones, ꝙ humanum genus regitur duobus, scilicet iuribus, & consuetudinibus. In secunda parte, q̄ incipit ibi [Est & alia,] ponit septem differentias iurium. Ioan. de Fan. & Pet.

CASVS. Iste sic ponitur. Dr̄ hic ꝙ duo sunt instrumenta, per quę genus humanum regit, & gubernatur, .s. ius naturale, & consuetudo siue mos. Ius naturale est qd̄ in lege & in Euangelio continetur: quo iure quisque iubetur alii facere, quod sibi vult fieri: & hoc ꝓhibet alii inferre, quod sibi nolit fieri: & hoc ꝓbatur auctoritate Chr̄i dicentis. Oīa quæcunque, &c.

a ¶ Humanum genus.] Tractaturus dn̄s Gratianus de iure canonico, primo incipit a simplicioribus. scd̄m naturā. s. a iure naturali, qd̄ antiquius & dignius est 1 Cępit enim ab ipsa rōnali creatura, vt inst. de re diui. §. commodius. Assignat ergo multas drias iuris naturalis ad alia iura, vsque ad 15. dis. in qua aggreditur principale propositum de iure canonico, originem eius assignans.

b ¶ Duob.] Signatur cōtrariū infra 96 dis. duo. sed illis duob. regit̄ tanq̄ auctorib. istis tamquam instrumentis 11. qu. 1. c. sicut enim § ex his.

c ¶ Naturali.] idest, diuino 2.

d ¶ Morib.]. i consuetudinario iure, vel etiam iure humano, siue scripto. siue non scripto. 25. quæ 2 institutionis.

e ¶ Vult.] Sed nonne ego volo quod alter det mihi rē suam, non tn̄ ego volo ei dare rē meam? Expone ergo, vult. idest dēt velle. & sic exponitur ibi, Habe charitatem, & fac quod uis & sic exponitur lex ff de solu l. j vel expone iubet, idest consulitur 3 sic econuerso verbū rogādi ꝓ verbo ꝑcipiendi ponit̄ 11 q. 3 rogo.

f ¶ Prohibetur] Nūquā inuenimus expresse prohibitū in lege, vel in Euangelio, nisi per quandā consequentiā Nā vbi vnū cōtrariorū ꝑcipitur, ꝑ cōsequēs aliud ꝓhibetur: sic vbi aliquid iudicatur meū esse, per cōsequens iudicatur tuum non esse. ff. de procul Pomponius § 2.

a ¶ Inferre.]

Ius naturale reliquis antiqus est.

1 Vt 5 dist. c. 1. in prin.

2 Idē Alex. de Imo in l. militis. C. de test. milita.

Volo, idest velle debeo.

3 Consultur, & male: quia omnino præceptū est: sed expone, vult ex eo dē naturali dictamine, non autem ex perturbatione concupiscentiæ.

GREGORIVS PAPA XIII.

Vniuersis Christi fidelibus salutem, & Apostolicam benedictionem.

Mendationem Decretorum, locorumque a Gratiano collectorum, (erat enim is liber mendis, & testimoniorum deprauationibus plenissimus) a nonnullis Romanis Pontificibus prędecessoribus nostris optimo consilio susceptam, selectisque ad id negotium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, & alijs eruditissimis viris adhibitis commissam, multis autem, varijsque impedimentis hactenus retardatam, nunc tandem vetustissimis codicibus vndique conquisitis, auctoribusque ipsis, quorum testimonijs vsus erat Gratianus, perlectis, quæq; perperam posita erant suis locis restitutis, magna cum diligentia absolutā, atq; perfectam, edi mandauimus. In quo magna rō habita est operis ipsius dignitatis, & publicæ eorum præsertim, q in hoc studio versantur, vtilitatis. Iubemus igitur, vt q̄ emēdata, & reposita sunt, oīa quam diligentissime retineantur, ita vt nihil addatur, mutetur, aut imminuatur.

De hoc titulo dictum est in præfatione.

CONCORDIA DISCORDANTIVM CANONVM,

Ac primum * de iure diuinæ, & humanæ constitutionis.

DISTINCTIO PRIMA.

a. ps

Vmanū genus[a] duobus[b] regitur, naturali[c] uidelicet iure, & moribus[d]. Ius naturale est, quod in lege & Euangelio cōtinetur: quo quisq; iubet̄ alij facere, qd̄ sibi vult[e] fieri: & ꝓhibetur[f]

Iudex non cōdemnat, sed lex.

a ¶Inferre.] Sed nonne iudex vult inferre mortē reo, sed tñ non vult vt sibi mors inferatur? Sed dic ꝙ iudex non infligit mortem, sed lex, vt 23.q.5. homicidas. & c. cum hom. Vel intelligas hæc omnia de operibus misericordiæ, ad q̄ quilibet tenetur, vt 86. dist. nō satis. Io.

citum est comedere vuas in agro alterius, sed non exportare: conterere spicas & comedere licitū est 6.q.3.c. 1 sed non mittere falcē, vt infra de conse.dist.5 discipulos. sed licet sit æquum iure diuino, tamen nō est ius, id est, ius nō dat ciuilem actionē. Vbi enim aliq̄ mihi prodest

b ¶In Euangelio.] Matthæi 7.

c ¶Vultis.] idest, debetis velle.

d ¶Hæc est.n.] id est, in his cōsistit, sic ponitur ibi, Deum time, & mādata eius obserua: hoc est omnis homo, Ecclesiastici 12. de pæ dist. 2. charitas.

e ¶Hinc.] ad probandam diuisionem supradictam.

alij inferre [a]*, quod sibi nolet fieri. Vnde Christus in Euāgelio:* [b] *[Oīa quæcunq; vultis* [c] *vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. Hæc est enim* [d] *lex & prophetæ.] Hinc* [e] *Isidorus in quinto lib. etymologiarum, c.2. ait.*

Matth.7.

NOT. α ¶Ac primum.) *Hoc loco in manuscriptis codicibus magna est varietas. Nam partim nulla est hoc loco inscriptio: partim vero legitur,* De iure scripto, & non scripto, & quod cui præponatur, & legum auctoribus, & duorum malorum electione, siue dispensatione. *Aut,* Ac primum de iure constitutionis naturæ diuinæ, & humanæ. *Aut,* De iure naturæ, & humanæ constitutionis, *quam Dominicus de Geminiano agnoscit, & extat in nonnullis antiquioribus editionibus. Aut,* De iure naturæ, & constitutionis: *quæ inscriptio maxime videtur conuenire tractationi Gratiani, qui sæpe ad hæc capita reuertitur, vt initio distinct.5.7.8.15. & 11. quæst.1. c. si quæ causæ. hunc totum locum indicans scribit:* Require in principio, vbi differentia signatur inter ius naturale, & ius constitutionis. *Verumtamen in hac tanta varietate, quæ vt aliæ coniecturæ mittantur, argumento esse potest, nullam hic a Gratiano ipso positam esse rubricam, satis visum est retenta vulgata lectione cæteras indicare.*

OMnes leges.] CASVS. Capitulum istud diuiditur in tres partes In prima parte dr̄, ꝙ legum aliæ sunt diuinæ, aliæ humanæ diuinæ natura, humanæ autem moribus constant: & quia mores hominū sunt diuersi, ꝑp̄ quos humanæ leges statuuntur, ideo humanæ leges discrepant: qm̄ aliæ aliis placent, & aliæ aliis In secunda parte dr̄ ꝙ hoc nomine, fas, lex diuina: hoc nomine, ius, lex humana continetur. In tertia parte dr̄, ꝙ trāsire per agrum alienum fas est, id est iure diuino permittit, ius autem non est, id est, nō permittit iure humano. Scd'a pars īcipit ibi, [Fas.] Tertia ibi. [Transire.]

¶Diuinæ leges natura, humanæ moribus constant. C. I.

OMnes leges [f] aut diuinæ sunt, aut humanæ. Diuinæ natura, humanæ moribus constant, ideoque hæ discrepant [g], quoniam aliæ alijs [h] gentibus placent. ¶Fas lex diuina est, ius lex humana. ¶Transire per † agrum alienum [i] fas est [k], ius non est.

† per alienum) i Isid. manusc.

Ex verbis huius auctoritatis euidenter datur intelligi, in quo differant inter se lex diuina & humana: cum omne quod est fas, nōe diuine uel naturalis legis accipiatur: nōe vero legis humanæ, mores iure conscripti, & traditi intelligantur. Est autem ius generale, nomen multas sub se continens species. Vnde in eo. lib. Etymol. c.3. Isidorus ait.

¶Ius genus, lex autem species est. C. II.

IVs generale [l] nomen est; lex autē iuris est species. Ius au-

Plurale in singulare soluitur.

f ¶Omnes leges.] id est, omnis lex & ponitur plurale pro singulari. si enim demōstrares duas leges, vnam diuinam, & aliam humanam, non potest vere dici: istæ leges, aut sunt diuinæ, aut humanę. Et valet talis interpretatio in rescriptis quando loque, cum ita scribitur: si ista vera sunt, id est, si hoc verum est, & si illud verum est: sic extra de appel. significauit. in fin. & extra de præben. cum iam dudum & extra de rescr. ex parte sic. inf. 2.q.1. in primis. 1 & ff de condi & demon falsa & ff de statu homi. summa.

1 Ibi, si alij accusatores &c.

g ¶Discrepant.] Non tamen sunt contrariæ. nam transire per agrum alienum diuina lex permittit, humana prohibet: sed prohibitio, & permissio non sunt contraria. nam Dominus permittit vxorem infidelem dimitti, Apostolus prohibet, vt 28 q.1. iam nunc.

h ¶Alijs.] vt inf. 12. dist. illa & inf. 32. dist. placuit.

Omnia sunt cōmunia iure naturali.

i ¶Alienum.] Sed nōne iure naturali omnia sunt communia, vt inf. cap ius naturale. & inf dist.8. quo iure, non ergo aliquis ager alienus est, ideo expone, alienū, idest qui est alienus modo.

2 Vel dic., idest licitū

k ¶Fas est.] idest, ęquum est 2 cum subest causa, & innoxius est trāsitus, vt 23.q 2.c. vlt. Item iure diuino licitum

prodest, & tibi non nocet: æquum est, vt mihi non prohibeas, licet ius ibi deficiat, vt ff. de aqua plu arcen. in summa. §. item Varus. Transire tñ per agrum alienum licet in casibus, scilicet, si seruitutē debeat, vt C. de seruit. per agrum. Item si thesaurum suum quis vult effodere ff. ad exhib. thesaurus in fi. Item si glans mea decidit in agrum tuum. ff de glan legen. l. vnica. & dum quæro hominem fugitiuum. ff. de ser fugi. diuus. & in alio casu. 23 q.2 c. vlt. Item dum via publica destructa est, vt ff quemadmo ser. amit. si locus § vlt. Io.

EX VERBIS. CASVS. Concludit Gratianus ex supradicto cap. differentiam esse inter legem diuinam, & legem humanam: cum omne quod fas est, nomine diuinæ vel naturalis legis intelligitur: nomine vero legis humanæ mores conscripti, & traditi intelligantur. In fine dicit, quòd ius est generale nomen multas continens species & hoc probat per sequentia.

IVs generale.] Casus trium capitulorum sequentium planus est: & per te videbis.

l ¶Ius generale.] quia iustum est: nec iudex dr̄ nisi iustus

stus sit, vt 23. q. 2. c. 1. Quandoque est aliquod ius quod non est æquum nec iustum, vt si alicuius vxor adultera tur, quia ille non posset promoueri, vt 34. dist. si cuius, quod intelligo si ille postea cognouerit eam: quia sine culpa sua puniri non debet, vt 19. q. 7. inuentum. Item æquũ &

ꝙ non refert vtrum consuetudo sit scripta, an sola ratione, idest sine scriptura constet: quoniam & legem ratio commẽdat. In tertia parte quæ incipit ibi. [Porro.] dicitur ꝙ lex est ratio: quia rationem habet: & consuetudo erit lex, idest, seruabitur pro lege, quæ rationem habet, dummodo religioni congruat, disciplinæ cõueniat, saluti proficiat, & dicitur cõsuetudo, quia in vsu communi est.

Siue scienter, siue ignoranter.

tem est dictum: quia iustum est. Omne autem ius legibus, & moribus constat.

Isid. eod. l. c. 3.

¶Quid sit lex. C. III.

LEx est [a] constitutio scripta.

Isid. ibidem. Iuo p. 4 c. 200.

¶Quid sit mos. C. IIII.

MOs est longa [b] consuetudo de moribus [c] tantummo do † tracta.

† *tantumdem*] in ori manusc. & aliquot Gratiani.

¶*Apud Isidorum hæc antecedunt.* Mos est vetustate probata consuetudo siue lex non scripta. Nam lex a legendo vocata est, quia scripta est. Mos autem longa consuetudo est.

Isid. ibidem. Iuo ibidem. Pann. l. 2. c 161 Tertullianus i lib. de corona militis.

¶Quid sit consuetudo. C. V.

COnsuetudo autem est ius quoddam moribus institutum [d]; quod pro lege suscipitur, cum deficit lex [e]. ¶Nec differt, an scriptura, an ratione consistat, quando & legem

d ¶Institutum.] Videtur hic manifeste, ꝙ plures vices non sufficiunt ad hoc vt aliquid dicatur consuetudo: nisi institutũ sit, ꝙ illud pro consuetudine amodo seruetur. nam potest esse ꝙ ex gratia, vel tolerantia hoc sæpius permissum sit, vt extra de ver sig abbate. & 10 q. 3. qa cognouimus. vñ licet aliquid sæpius factũ sit: nisi

Consuetudo an egeat institutione.

& iustum est, vt nemo cum alterius iactura locupletetur, vt extra de pœnis, suam & ff. de cond. ind. nam hoc. & tamen contra illam æquitatem inducta est vsucapio siue præscriptio. Item iniquum est vt vnus puniatur pro alio: quia non debet vltra progredi pœna quam reperiatur delictum, vt extra de his quæ fiunt a ma. par. cap. quæsiuit. tamen cõtra hanc æquitatem multa iura loquuntur, vt 1. q. 4. ecclesia. § item ex peccato Achor. & 6. q. 1. sunt plurimi. §. verũ. & extra de spõ. nõ est vobis. Sed dic ꝙ in oibus casibus ex causa, & pro bono pacis vel publico inducitur qñque rigor cõtra naturalem æquitatem: qñque tãtũ sine rõne inducitur rigor cõtra æquitatẽ: & hoc solũ pro ratione sufficit, ꝙ ita scriptũ est, vt ff. qui & a qui. manu. libe. non fi. l. prospexit.

Rigor qñq; præfertur æquitati.

a LEx est, &c.] iustum præcipiens, & contrariũ prohibens 23. q. 4. si ecclesia. in fi. & dicitur lex eo quod legitime ligat. 2. dist. omnis. Archi.

b MOs est longa.] Quam consuetudinem dicis esse longam, vel quot vices dicis inducere consuetudinẽ? nunquid illud quod bis factum est, vt 25. q. 2. ita nos Vel illam, quæ ter facta est, vt extra de elect. venerabilem in fin. Vel illam, quæ sæpius quam ter est facta, vt extra de causa pos. & proprie. cum ecclesia Sutrina. Vel illam, quæ decies facta est: sicut longa præscriptio dicitur quæ est x. annorum, vt C. de præscrip lon. temp. per totum. Vel illam cuius nõ extat memoria, vt 3. q. 6. hæc quippe ff de aqua quoti. hoc iure §. ductus aquæ? Dici cõsueuit ꝙ in criminalibus duæ vices inducunt consuetudinem: sed in aliis tres non sufficiunt C. de epi. aud l. 4 in fi. Io. Hoc teneas pro certo, ꝙ secundum ius canonicum non valet consuetudo, nisi præscripta sit & rationabilis, vt extra de consue. ca. vlt. videtur tamen hic ꝙ quaternarius actus inducat consuetudinem. C. de fer. l. vlt Bar. Brix.

Consuetudo quot vicibus inducitur.

c ¶De moribus.] Hæc descriptio dupliciter vr inconueniens, & quia idem ponitur in descriptione quod in descripto: & quia idẽ ponitur pro specie, & genere. Sed dic, ꝙ aliter sumitur hic hoc nomen, mos; & aliter hoc nomen, moribus; & aliter hoc nomen, consuetudo. Nã mos sumitur pro iure non scripto, consuetudo sumitur generaliter pro iure scripto & non scripto, vt infra cap. proxi. sed hoc nomen moribus, sumitur hic pro frequẽtibus actibus hominum. Ioan.

Mos & mos differũt.

COnsuetudo.] CASVS. Capitulum istud diuiditur in tres partes. In prima parte ponit diffinitio cõsuetudinis, q talis est [Consuetudo est ius quoddã, &c.] In secunda parte, quæ incipit ibi: [Nec differt.] dicitur

eo animo factum sit, vt in posterum fieret: etiam si suo iure id faceret, talis vsus non dicitur vsus, vt ff de itine. actuq; priua. l. 1. §. Iulianus recte ait. & l vlt Itẽ alia ratione patet, ꝙ solæ vices non inducunt consuetudinẽ: quia licet pluribus vicibus aliquid iudicatum sit, non ideo in posterum ita iudicandum est: quia non exemplis, sed legibus est iudicãdum, vt C. de sen. & inter. nemo, sed secundum cõsuetudinem bene iudicatur 2, vt extra de eo qui mit. in pos. cum venissent. 12. dist. illa. & 32. dist placuit. Item multa alia requirunt ad hoc, vt aliqd dicat consuetudo, vt dicemus infra. dist 8 frustra.

2 Arg. extra de testibus Raynucius. §. dictus. ver. pcedit. de hoc no. 12. distin. illud. in glo. arg. contra ibi videas.

e ¶Cum deficit lex.] Hic videtur ꝙ tunc demum recurrendum est ad cõsuetudinem, cum lex deficit. Et sic est arg. ꝙ nũquam scdm cõsuetudinẽ est iudicandum, si ius cõtrariũ pcipiat, & arg infra 11. dist. cõsuetudinis. & cap consequens. & infra dist. 8 si consuetudinem, & cap. consuetudo, & extra de sen. & re iud. cum causa. & extra de foro comp. quod clericis. Rñdetur, ꝙ nõ secũdum consuetudinem, sed secũdum iura est iudicandum, vt ff. de sepul. vio. l 3. § diuus secundum hoc multa occurrũt cõtraria, vt infra dist. 32. placuit. & extra de eo q mit. in pos. cũ venissent. & extra de cog. spi. super eo. & extra de arbi dilecti. & extra de cõsue. ca. 2. & extra de testa. cap. ad hæc Ex istis omnib. habetur, quod cõsuetudini statur contra ius scriptum. Solutionem aũt istius quãdo consuetudo pıudicet iuri, dicemus infra 8. dist. cap. frustra. Ioan Hoc tene, ꝙ consuetudo rationabilis & præscripta iuri scripto præiudicat. ita mihi videtur, vt extra de consue. c. vlt. etiã si alia non interueniant, de quibus facit mentionem Ioan. in illo cap. frustra. B. Sed ad quam consuetudinem dic s recurrendum? an ad consuetudinem terræ: an ad Romanã consuetudinem: an ad consuetudinem loci vbi contractum fuit: an ad consuetudinem vicinarum prouinciarum? Videtur ꝙ ad consuetudinẽ Romanam, vt infra 11. dist. c. vlt insti. de satisd. §. vlt. Econtra videtur, ꝙ ad consuetudinem loci, vt 12. dist illa. & C. de ædi. priua an in totum, & iura prælleg ad hoc inducas. Ad hoc dico, ꝙ iudex maxime delegatus primo secundũ canones iudicabit: deficientibus canonibus iudicet secundum leges 3, vt extra de nou. oper. nũc. intellleximus & infra dist. 10. si in adiutoriũ. deficiente omni iure procedat ad generalem consuetudinem 4, vel etiam particularem, cum defuerit generalis. licet quidam tunc dicant recurrendũ ad cõsuetudinem Romanam: deficiẽte iure & consuetudine procedat de similibus ad similia, vt 20 dist. de quibus. ff. de leg. b l. nõ possunt. oibus deficiẽtibus ad Romanã con-

Consuetudo vtrum præiudicet iuri scripto.

Iudex per q iura debet iudicare.

3 De hoc 15 qu 3 § cum autẽ versi. sed sicut.

4 Adde Bal in l. ad uersus. C. si aduer. rem iud. & Alexã. de Imo. in l solet. ff. de iurisd. om. iudic. circa princ.

cõſuetudinẽ ꝓcedat, vt ff. de leg. & cõſt. de quibus, in prin licet ſit arg ꝙ ad conſuetudinem vicinarum prouinciarum ſit recurrendum, vt extra de cen ſuper eo,

a ¶ Ratione] Arg ꝙ deficiente lege vel canone poteſt alligari ratio, vt 19 diſt. ſi Romanorũ, & diſt. 8 fruſtra.

vel ius gentiũ. ſecundũ hoc ius canonicum dicitur ius ciuile, ſcđm ꝙ hic ſumit. Scđo mõ dr̄ ius ciuile omne illud qđ non eſt canonicũ ius. Tertio modo ius ciuile dr̄ lex xij. tab. ff. de orig iur. l. 2. § exactis. Quarto modo dicitur ius ciuile ad differentiam iuris prætorii. Io.

Ius ciuile quadrupliciter dicitur.

ratio commendat. ¶Porro ſi ratione [a] lex conſtat: lex erit omne iam quod ratione conſtiterit; duntaxat quod religioni conueniat [b], quod diſciplinæ congruat [c], quod ſaluti proficiat [d]. Vocatur autem conſuetudo, quia in communi eſt vſu.

Cum itaque dicitur, non differt vtrum conſuetudo ſcriptura, vel ratione cõſiſtat: apparet, quòd cõſuetudo eſt partim redacta in ſcriptis, partim moribus tantum vtentium eſt reſeruata. Quæ in ſcriptis redacta eſt, cõſtitutio ſiue ius vocatur †*: quæ vero in ſcriptis redacta nõ eſt, generali nomine, cõſuetudo videlicet appellatur. Eſt autem & alia diuiſio iuris, vt in eodẽ lib. 5. c. 4. teſtatur Iſidorus ita dicẽs.*

† Quando ita ſimpliciter, vt e[...] nunc ſtatui[...]tur: ſed [...] conſuetudo publica au[...]ctoritate i[...] ſcriptis re[...]digitur, [...] auctoratur [...]ne dubite[...]tur, & ali[...] probatione opus ſit; ni[...]hilominus conſuetudo eſt.

¶Quæ ſint ſpecies iuris. C. VI.

IVs † autem, aut naturale eſt, aut ciuile, aut gentium *.

† *Ius aut naturale.*) orig. & aliquot Gratiani codices.

* Concor[...] tex in § h[...] ius ſtudi[...] verſ dicen[...]dum. Inſt[...] de iu. & [...]

¶Quid ſit ius naturale. C. VII.

IVs naturale [e] eſt commune omnium nationum, eo quòd vbique inſtinctu naturæ, non conſtitutione aliqua habetur: vt viri, & fœminæ coniunctio [f], liberorũ ſucceſſio [g], & educatio [h], communis omnium [i] poſſeſſio, & omnium vna libertas, acquiſitio eorum, quæ cœlo, terra, marique capiuntur [k]: item depoſitæ [l] rei, vel commendatæ † [m] pecuniæ reſtitutio, violentiæ per vim [n] repulſio. ¶Nam hoc aut ſi quid huic ſimile eſt, numquam iniuſtum, ſed naturale æquumque habetur.

Iſid. eo l. c 5.

† *al. commodatæ reſtitutio.*

α ¶Succeſſio.) *In tribus codicibus manuſcriptis Iſidori, & aliquot Gratiani legitur,* liberorum, ſuſceptio, & educatio; *quæ lectio conuenit cum l. 1. ff. de iuſt. & iur. ver ſ. hinc deſcendit.*

b ¶ Quod religioni cõueniat] multa eñ ſunt cõtra rationẽ*, tamen congruunt religioni. vt virginem peperiſſe.

*¶ *Proprie nõ ſunt contra rõnem, ſed ſupra rationem.*

c ¶ Quod diſciplinę cõgruat] quia licet ꝑlatus de rõne poſſit coercere ſubditũ delinquentẽ: tamen diſciplinate tenet ipm coercere, vt ꝓficiat ei ad ſalutem, vt 45. diſt. cum beatus

d ¶ Quod ſaluti ꝓficiat] licet rõ * ſit ꝙ homo debeat perſequi inimicum: tame non proficit hoc ad ſalutem

* *Eſt rõ vel deprauata, vel ĩfirma, cũ non proficit ad ſalutem.*

CVM ITAQVE, CASVS. Infert ex ſupradicto capi cõſuetudo. dicens, cũ non refert, an ſcripta ſit conſuetudo, vel non ſit ſcripta, apparet ꝙ quędam conſuetudo eſt tradita ĩ ſcriptis: quædã moribus vtẽtium reſeruatur, quæ autem ſcripta eſt, cõſtitutio ſiue ius vocatur: q̃ ſcripta non eſt, cõſuetudo vocatur. Et dicit etiam ꝙ eſt alia diuiſio iuris, & ad hoc inducit ſequens capitulum, exempla ponendo de quolibet mẽbro diuiſionis.

IVs autẽ. CASVS. Capitulũ iſtud diuidit in tres partes. In prima diuidit Iſidorus ius trifariã, in ius naturale, in ius ciuile, & in ius gentiũ. In ſcđa parte, q̃ incipit. [Ius naturale] dr̄ ꝙ ius naturale eſt cõe omnium nationũ, eo ꝙ inſtinctu naturæ ꝓcedit, & nõ ex cõſtitutione aliqua. In tertia q̃ incipit ibi, [Vt viri,] ponit viij q̃ ex naturali iure ꝓcedũt, vt viri & fęminę cõiunctio, &c. nã iſta aut his ſimilia de iure naturali ꝓcedũt.

e ¶ IVs naturale.] Ad intelligentiã iſtorũ nota, ꝙ natura multis modis dr̄, q̃nq; dicitur natura vis inſita rebus ſimilia de ſimilibus procreans Secundo modo dr̄ natura quidam ſtimulus, ſeu inſtinctus naturæ ex ſenſualitate ꝓueniens ad appetendũ, vel ad ꝓcreandũ, vel ad educandũ, 32 q 5 horrendus. ff de ven. inſpi. l. 1. § ius naturale, Inſti. de iure na. gen. & ciui. in prin. Tertio modo dr̄ inſtinctus naturæ ex rõne ꝓueniẽs, & ius ex tali natura proueniẽs dr̄ naturalis æquitas, & cõmunia ſcđm hoc ius naturæ dnr oĩa, id eſt, cõicãda tpe neceſſitatis, vt 47 diſt ſicut. Quarto modo dicitur ius naturale ꝑcepta naturalia. hoc eſt; Non furtum facies: Non mœchaberis. 32. q 7 quod adulterio. Inſt. de obl. quæ ex delic naſ. circa prin & omne ius diuinũ* dr̄ naturale ius, & ſecundũ iſtud ius ſimiliter oĩa dñr cõia. i. cõicanda: bene enim fuit aliquid proprium* de iure diuino. nam ipſi Adæ fuit dictu. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, & alibi: Nõ concupiſces rẽ ꝓximi tui. 47. diſt. virum. Similiter ius ciuile dicitur variis modis. Qñq; dicitur ius ciuile illud ius, quod nõ eſt naturale,

Ius naturale dicit multipliciter.

* *Declaratur infra diſtin. 6. c. nõ eſt peccatũ. §. his itaq;.*

* *Vide B. Tho. 2. 2. q. 57. art. 3.*

f ¶ Coniunctio] ſi intelligas de cõiunctione corporũ, ſecundũ hoc eſt ius naturale proueniens ex ſenſualitate Si intelligas de cõiunctione animorum 1, eſt ius naturale ex ratione proueniens, extra de biga debitum.

1 Sub q[...] coniunctio[...]ne eſt inte[...]ligẽdum ſe[...]cudum Be[...]

g ¶ Succeſſio.] Non intelligas de ſucceſſione q̃ fit per hæreditatem, cum illa nõ ſit naturalis: ſed de ſucceſſione per carnis propaginem. Vel etiam intelligi poteſt de illa qua liberi iure naturæ ſuccedunt parentibus ff. vnde lib. l. 1. & l. ſcripto. § non ſic.

h ¶ Educatio.] Patres enim theſaurizant filiis, nõ filii parentibus, vt 16 q 1 prædicator. ſimiliter filius patrẽ egentem cogitur alere. 22. q. 4. inter. & C. de alend. lib. l. 1. & 2. & in caſu mater filium, & libertus patronũ, vt ff de lib. agno ſi quis. § idem in liberis & §. ſolet.

Filius egentem patrẽ cogit alere

i ¶ Cõis omnium] id eſt, nihil erat propriũ alicui iure diuino 2. Vel dic cõis. i. cõicanda tpe neceſſitatis, vt 74. diſt. ſicut. nam etiam ſecundũ legem Rhod. tpe periculi cibaria maxime erant communia, vt ff ad leg. Rhod. l. 2. § cum in eadem naue. in fi. 12. q 1 dilectiſſimis.

2 Conco[...] text in l [...] hoc iure [...] ibi no ff. [...] iu't & iu[...] Tpe neceſſitatis omnia communia cõicanda.

k ¶ Capiuntur.] Hæc enim & alia, quæ in nullis bonis ſunt, cedunt occupanti, vt inſti. de re. diui. § feræ.

l ¶ Itẽ depoſitę] Fallit in duobus caſibus, vt infra 22. q. 2. c. ne quis, & ſi dominus & deponens ſimul petunt rẽ potius reſtituitur domino, vt ff depo. bona fides.

m ¶ Commendatæ.] commendare idem eſt quod deponere, vt ff depo. Lucius Titius.

n ¶ Per vim] quod cuilibet licet, vt ff de iuſt. & iur. vt vim, in fi. extra de ſent. excom. c. 3. §. ſi vero. in fi. De illa materia habes not. 23. q 1. in ſumma. Ioan.

Ius

IVs ciuile.] CASVS. Dicitur hic ius ciuile, quod populus, vel ciuitas sibi proprium constituit causa Dei, vel hominum.

a ¶Vel quæq; ciuitas.] Sic aliqua ecclesia ius sibi statuit, vt i.d.13. catholica. & de cōsec.d.3. pronunciãdum. b ¶Di-

f ¶Legatorum.] Si quis legatum, vel amicorum, vel hostium impedit, sm canones excommunicatur, 94.dist. si quis. 24.q.3. si quis sm leges traditur hostibus, vt sit seruus illorum. ff. de lega.l.vlt. Ioannes Theutonicus.

g ¶Alienigenas.] Vt 28.q.1. caue. & cap. seq.

¶Quid sit ius ciuile. Cap. VIII.

Isid.eod.l.c.5.

IVs ciuile est, quod quisque populus, vel quæque ciuitas [a] sibi proprium diuina [b], humanaque causa constituit †.

¶Quid sit ius gentium. Cap. IX.

Isid.eod.l.c.6.

IVs gentium est sediũ [c] occupatio, ædificatio, munitio, bella, captiuitates, seruitutes [d], postliminia [e], fœdera, paces, induciæ †, legatorum [f] non violandorum religio, connubia inter alienigenas [g] prohibita. Hoc † inde ius gentium appellatur, quia eo iure oẽs fere gentes vtũtur.

† *Et inde ius gentium, quia eo*]ori.

¶Quid sit ius militare. Cap. X.

Isid.eo.l.c.7.

IVs militare est belli inferendi solemnitas, fœderis [h] faciẽdi nexus, signo dato egressio in hostem, vel pugnę commissio, item signo dato receptio, item flagitij militaris disciplina, si locus deseratur [i], item stipendiorum modus [k], dignitatum [l] gradus, præmiorum honor, veluti cũ corona [m], vel torques [n] donantur, item prædæ decisio, & pro personarum qualitatibus & laboribus † iusta diuisio, ac principis portio [o].

†[*Laboris*]orig.

¶Quid sit ius publicum. Cap. XI.

Isid.eo.l.c.8.l.i.§. Ius publicum.ff. de iust.& iur.

IVs publicum est [p] in sacris, & in sacerdotibus, & in magistratibus.

¶Quid sit ius Quiritum. Cap. XII.

Isid.ibi.c.9.

IVs Quiritum [q] est proprie Romanorum, quod nulli [r]

IVs militare.] CASVS. Hic ostendit Isidorus quę spectãt ad ius militare: videlicet belli inferendi solemnitates, fœderis faciendi nexus, &c.

h ¶Fœderis.] Idest, pacis componendæ.

i ¶Deseratur.] Secũdum canones, q fugit in bello publico, infamis est, vt 6.q.1. infames. secundum leges capite punitur, vt ff de re mili. omne. §. qui acie. Ioannes Theutonicus.

Pœnæ fugientis in bello.

K ¶Modus.] inf.12. q.2. Vulterranę. & infra. 16.q.vlt.c.1. & c. contra.

l ¶Dignitatũ.] Quia sit dignior, vel superior alio.

m ¶Cum coroná.] idest, maius manus.

n ¶Vel torques.] Idest, minus munus.

o ¶Ac principis portio.] Non ergo omnia, quæ capiuntur in bello, sunt principis: & sic est contra 23.quæst.5.dicat. vbi dicitur, quod regis sunt omnia. Sed dic, quod principis sunt omnia quo ad tuitionem: sed ipse tenetur ea diuidere secundum merita personarum. 12. q. 2. Vulterranæ, & cap. concesso.

b ¶Diuina humanaque.] Idest contemplatione Dei de cõse.d. 3. & hominum, vt ff. de ser.l. 1.

IVs gentium.] CASVS. Hic enumerantur 11. quæ procedunt a iure gentiũ, scilicet sedium occupatio, &c. & dicitur ius gentium: quia fere omnes gentes indifferenter vtuntur eo.

c ¶Sedium.] s. hostium, vt 23.q.7. si de rebus & q.5. dicat aliquis. Inst. de re. di. §. item quæ ex hostib. ff. de acq. re. do. naturalem. §. fi. Vel dic, sedium vacantiũ, quæ occupanti cõcedunt, vt Inst. de rer. diuis. §. ferę. Alioquin si propria auctoritate raperet etiam rem suam, cadit a dominio 1, vt inf. 16.q 6. placuit. ff. quod met. cau. extat. C. vnde vi. si quis in tantã. nisi forte alio modo nõ posset eam consequi per iudicem, vt 23.q.2.c.1. & 2. & ff. quæ in frau. cre. ait prætor. §. si debitorem Ioan.

d ¶Seruitutes.] Alibi dicitur, ꝙ seruitus sit inducta per ebrietatẽ. 35.d. sexto die. alibi videtur inducta ex præscriptione septennij, vt dicam inf. dist. 7. §. ius autẽ, in summa. in glo. quæ incipit, a iudicijs. super illo ver. iustificationibus. sed dicitur inducta de iure gẽtium: quia ius gentium eam approbat: non ꝙ eam primo inuenerit. Si ergo bellum iustum est, qui capitur, fit seruus capientis: vt 23.q.5. dicat secundum hoc peccat taliter captus, si recedat a dominio suo, vt 17.q.4. si quis seruum, sed si bellum non est iustum, licitum est ei fugere dum potest, vt ff. de cap. nihil interest. Ioan.

e ¶Postliminia.] Postliminium est ius, quo restituitur [illegible] quam per captiuitatem a miserat [illegible] prima actione & 34.q.1. cum per bellicam [illegible] arma, quæ non restituuntur, [illegible] vt ff. [illegible]

IVs publicum.] CASVS. Ius publicum consistit in sacris, sacerdotibus, & magistratibus, quia si aliquis istos, vel alias publicas personas offendit; ius publicum est, & contra publicum facit, cum hæ personæ principaliter ad statum Reipublicæ spectent.

p ¶Ius publicum est.] Vnde qui lædit sacerdotes, vel res sacras, ab omnibus tánquam pro publico crimine potest accusari. arg. 2.q.1. in primis.

IVs Quiritum.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes in prima dicitur, ꝙ ius Quiritum est proprie Romanorum, quod nulli habent, nisi Romani, vel eis subiecti. In secunda parte dicitur, ꝙ iure Romanorum agitur de legitimis hæreditatibus, de cretionibus, & tutelis, & de vsucapionibus: quæ omnia tãtum Romanis competunt. Secunda pars ibi. [in quo.]

q ¶Ius Quiritum.] a Quirino, idest, Romulo.

r ¶Quod nulli.[Contra C. de Iudęis. c. Iudæi. vbi dicitur, ꝙ Iudęi vtũtur Romano iure. Sed ibi oẽs vocantur Romani subiecti Romano Imperio: prout dicitur, Proprium Romanorum est habere filios in potestate: ꝓut etiam gentiles sunt sub Romano Imperio. nam Imperator est princeps totius mundi, vt 7. q. 1. in apibus. sed [illegible] sub eo constituti sunt. 6.q.3. scitote & ff. ad legem Rhod. de iac. qui le[illegible]. & l. de[illegible]. Qui ergo non vult esse sub Romano [illegible] nec hæreditatem haber[illegible] alia [illegible] Romana [illegible] argum. 8.

a ¶De legitimis hæreditatibus.] Ab inteſtato, vel ex teſtamento delatis. Et hæreditas eſt ſucceſſio in vniuerſum ius, quod defunctus habuit tempore mortis, vel quod ſupereſt deducto ære alieno.
b ¶De vſucapionibus.] Vſucapio eſt acquiſitio dominij per continuationem poſſeſſionis tẽporis lege diffiniti. ff. de vſu. l. 3. 1.

electi æquitatis arbitri, qui reſponſiones ſuas ediderunt in ſcriptis, quibus diſſidentium lites ſopiebant.
h ¶Reſponſa.] Olim * licuit cuilibet totã hæreditatem ſuam relinquere alteri: ſed Falcidius ſtatuit, ꝙ quarta pars hæreditatis deberet relinqui legitimis hæredibus. Eſt

* *Hæc gloſſa eſt tranſpoſita: pertinet enim ad cap proxime ſeq.*

tinent, niſi Quirites, ideſt Romani †. ¶In quo agitur de legitimis hæreditatibus [a], decretionibus α, de tutelis, de vſucapionibus [b], quæ iura apud nullum alium populum reperiuntur, ſed propria ſunt Romanorum, & in eoſdem ſolos conſtituta.

† Tex. eſt ſimi. in §. ſed ius quidem ciuile. cum glo. in verſ. ius Quiritũ & in verſic. a Quirino Inſti. de iure nat. gen. & ciui.

α ¶Cretionibus.] *Ante legebatur,* vel curationibus, vel de contractibus. E*mendatum eſt ex codicibus* Iſidori *tam impreſſis, quam manuſcriptis. Quid autẽ ſit cretio, declarat* Vlpianus *in ſuis titulis, c. 22. & ipſemet* Iſidorus *eo. lib. 5. Etymol. c. 24.* Alciatus 3. diſpunct. c. 7.

1 De hoc dic, vt plene not. 16. q. 1. in prin.

C Onſtat autẽ.] Hęc diſtinctio diuidit in duas partes. In prima parte ponit quinq; differentias ſecularium legũ. Secũda ibi, [Quædã.] Ioa. de Fant.

CASVS. In ſuperiori diſtinct. facta fuit mentio de iure Quiritum. idõ Gratianus annectit ſecundam diſtinctionẽ, in qua oſtendit, ꝙ ius Quiritum conſtet ex legibus, plebiſcitis, & ſenatuſconſultis, cõſtitutionibus principum edictis ſenatorum, & prudentum reſponſis. Interſerit etiam de quibuſdã legibus, quæ a nominib. cõditorũ nominantur, vt cõſulares, & tribunitiæ. &c. Et exẽpla ponit de ſingulis. Quatuor autẽ ſequentia capitula plana ſunt, & per te videbis.

c ¶Conſtat.] In hac ſecunda diſtinctione agit quæ ſint partes ſiue ſpẽs Romani iuris: agit ẽt quare leges cõſulares, vel tribunitiæ, vel aliæ ſic ſint appellatæ, &c.

d L Ex eſt.] Populi. olim populus ſtatuit leges: ſed hodie nõ: quia tranſtulit hanc poteſtatẽ in Imperatorẽ 2, vt Inſtit. de iure nat. §. ſed quod principi. Vel dic, quod populus hodie poteſt, & quod dicitur ibi, tranſtulit, ideſt, conceſſit.

QVAESTIO II.

C *Onſtat* [c] *autem ius Quiritum ex legibus, & plebiſcitis, & ſenatuſconſultis, & conſtitutionib. principum, & edictis* †, *ſiue reſponſis prudentum.* Ex Iſid. ibid. † antea legebatur, *ex edictis ſenatorum.*

¶Quid ſit lex. Cap. I. Iſid. eo. l. c. 10.

L Ex eſt conſtitutio populi [d], qua maiores natu [e] ſimul cum plebibus aliquid ſanxerunt.

¶Quid ſit plebiſcitum. Cap II. Iſid. eo. l. c. 10.

P Lebiſcita ſunt [f], quæ plebes tantum conſtituunt, & vocantur † plebiſcita, quòd ea plebs ſciat, vel quòd ſciſcitatur, & rogat, vt fiant

† *vocata ſcita*] orig.

¶Quid ſenatuſconſultum. Cap. III. Iſid. eo. l. c. 12.

S Enatuſconſultum eſt, quod tantum ſenatores populis conſulendo decernunt †.

¶Quid ſit conſtitutio, vel edictum. Cap. IIII.

C Onſtitutio, vel edictum eſt, [g] quod Rex, vel Imperator conſtituit, vel edicit. Iſid. eo. l. c. 13. † antea legebatur, *edidit.*

† Concord. tex. in §. conſtat autem verſic. ſenatuſconſultũ cum glo. in ver. ſenatu inſti. de iu nat. gen. & ciui.

¶Quæ ſint reſponſa prudentum. Cap. V.

R Eſponſa [h] prudentum ſunt, quæ Iuriſconſulti reſpondere dicuntur conſulentibus, vnde & reſpõſa Pauli dicta. Fuerunt enim quidam prudentes, & arbitri æquitatis, qui inſtitutiones † ciuilis iuris compoſitas ediderunt, quibus diſſidentium lites, contentioneſque ſopirent [i]. Iſid. eo. l. c. 14.

† *al. conſtitutiones*

¶Quæ ſint tribunitiæ, vel conſulares leges. Cap. VI

Q Vædã etiã leges dicuntur ab ijs, qui condiderunt, Iſid. ibi. c. 15.

2 Adde an poſſit facere ſtatutum, & ſi pũt: an principe exiſtente in ciuitate non conſentiente, not. Bal. in l. hominum. C. de lega.

e a Qua maiores natu.] Maiores natu dicuntur nobilitate, & antiquitate dignitate, ſcientia, vt 2. q. 7. quærendum, & c. criminationes.

f P Lebiſcita ſunt.] plebiſcita primo facta fuerũt propter diſcordiã, quę fuit inter nobiles & plebeios, vt ff. de origine iuris. l. 2. §. eiſdem temporibus.

g C Onſtitutio, vel edictum eſt.] propriè dicuntur conſtitutiones, principum, & edicta prætorũ 3. Dicitur etiam edictum iudicis, vt eſt citatio 24. q. 3. de illicita. ff. de re iudi. contumacia.

3 De hoc nota. ff. de ędil. edic. per totum. Laur.

R Eſponſa.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ reſponſa ſunt, q̃ Iuriſconſulti interrogantib. reſpondebant, vt fuerunt reſponſa Pauli. Fuerunt enim quidam prudentes

Eſt autẽ triplex Falcidia. Vna eſt debita iure naturæ, q̃ competit legitimo hæredi. Alia eſt debita iure inſtitutionis, quam poteſt iure hæres inſtitutus petere cũ tota hæreditas eſt exhauſta. Io. Et iſtas duas poteſt hodie habere filius inſtitutus extra de teſt. Raynaldus. & ita ceſſat opi. dominorum. C. ad leg. Fal. quamq̃, B Tertia quæ dicitur quarta Trebellianica 4. & competit hæredi inſtituto, qui rogatus eſt hæreditatem alteri reſtituere, vt legitur extra de teſt. Raynutius. Ioannes.

4 Adde appel. Fal veniat Trebellianica not. in l. 2 quis ali. ſta. prohi. in l. 1. ff. iure cod.

i ¶Sopirent.] Nec enim licet iudici ab eorum reſponſis deuiare, vt inſt. de iure natu. §. reſponſa.

Q Vædam etiam.] hæc eſt ſecunda pars diſtinctionis in qua ponit quaſdam leges denominatas a conditoribus. Io. de Fan.

CASVS. Hic enumerantur ſeptem leges denominatæ a no-

nominibus conditorum, quorum quatuor Octauianum Cæsarem præcesserunt: tres autem fuerunt sub Octauiano Cæsare. scilicet Papius, & Poppæus, qui leges condiderunt, præmia pro suscipiendis, idest, susceptis liberis continentes, & Falcidius tribunus plebis, qui parentibus

b SAtyra.] De hac satyra nihil habemus: sed tangitur in C. de lati. lib l. vnica. in prin. & in proęmio digestorum §. & antea, in fin. 2.

c RHodiæ.] Iniquissima est illa lex: scilicet ꝙ patientibus naufragium inhabitatores oĩa auferant, vt ff. eo. Modestinus. Sed hodie lex illa correcta est. C. de fur. Auth. nauigia. & extra de consue. c. fin. immortales sunt excõmunicati ipso iure vt extra de rap. ex communicationi.

z Dr̃ enim hæc lex de latina libertate esse, q̃ quasi per satyram fuit introducta secundum Hugo.

vt Consulares, Tribunitiæ, Iuliæ, Corneliæ. Nam & sub Octauiano Cæsare suffecti cõsules Papius α, & Poppęus legem tulerunt, quę à nominibus eorũ appellatur Papia Poppęa, continens patrum pręmia [a] pro suscipiendis liberis. Sub eodem quoq; Imperatore Falcidius Tribunus plebis legem fecit, nequis plus extraneis β in testamento legaret, quàm vt quarta pars superesset hæredibus, ex cuius nomine lex Falcidia nuncupata est.

α ¶ Papius. *Antea legebatur* Papius, & Pompeius, *& paulo post*, Papia, & Pompeia. *Emendatum est ex manuscriptis exemplaribus Isidori. Nam in impressis notauerat errorẽ Alciatus lib. 3. disp. c. 3. In tabulis autẽ Capitolinis anno vrbis DCCLXI. ex Kal. Iul. suffecti consules numerantur M. Papius, Q. Poppæus.*

β ¶ Extraneis. *Hæc dictio non est in Chronico Eusebij à B. Hieronymo latinitate donato, ac locupletato (vnde hoc videtur sumpsisse Isidorus) neque in l. 1. §. 2. ff. ad l. Falcid. vbi referuntur propria verba ipsius legis. Est tamen apud Isidorum etiam in codicibus manuscriptis.*

¶ Quæ sit lex Satyra. Cap. VII.

Isid. ibid. c. 16. † al. Satura.

SAtyra † α [b] vero lex est, quæ de pluribus simul rebus loquitur, dicta à copia rerum, & quasi à saturitate, vnde & satyram scribere est poemata varia condere, vt Horatij Iuuenalis, & Persij.

α ¶ Satyra.] *In aliquot Gratiani manuscriptis codicibus & vno Isidori legitur.* Satura, *de qua ita Festus:* Satura est cibi genus ex varijs rebus conditum, & est lex multis alijs conferta legibus. Itaq; in sanctione legum adscribitur; neve per saturã abrogato, aut derogato. *& alia quædam in hanc sententiam.*

¶ Quæ sint Rhodiæ leges. Cap. VIII.

Isid. ibid. c. 17.

RHodiæ [c] leges naualium commerciorum sunt, ab insula Rhodo cognominatæ, in qua antiquitus mercatorum vsus fuit.

DISTINCTIO III.

1 2

OMnes [d] hæ species secularium legum partes sunt. Sed quia cõstitutio alia est ciuilis, alia ecclesiastica: ciuilis vero forense, vel ciuile ius appellatur, quo nomine ecclesiastica cõstitutio appelletur, videamus. Ecclesiastica constitutio, canonis nomine censetur.

Quid autem sit canon, Isidorus in lib. 6. Etymologiæ. c. 16 declarat, dicens.

OMnes hę.] Hæc distin. diuiditur in tres partes. In prima probat quid sit canon. Secunda ibi. [Porro.] Tertia, ibi, [Officium.] Ioan. de Fan.

CASVS. Ab illo cap. Ius autem naturale. assignauit partes legum secularium: sed quia constitutio alia est ciuilis, quæ ius ciuile, vel forense appellatur: alia ecclesiastica, de qua principaliter intẽdit tractare ideo supponit dist. 3. in qua ostendit quo nomine lex ecclesiastica censeatur, & dicit ꝙ nomine canonis censetur. Interserit etiã quid sit priuilegiũ, & q̃d sit officiũ legis. Casus autem sequentis cap. patet per se.

d ¶ Omnes.] Sed quia sup. tractauit de speciebus secularium legum modo vult tractare de ecclesiasticis constitutionib. q̃ varijs nominib. appellãtur. qñq; illud appellatur canõ, qñque decretũ, qñque decretalis epistola. Canõ dicitur id q̃d statuitur in vniuersali cõcilio. extra de biga. altercationis. Decretum dicitur, q̃d Papa statuit de consilio Cardinaliũ suorum ad nullius consultationem. Decretalis epistola dicitur quam statuit Papa vel solus, vel cum Cardinalibus ad consultationem alicuius. 59. dist. hoc ad nos. 19. dist. si Romanorum. Item adhuc alias inuenimus appellationes canonicæ constitutionis, vt dogma, mandatum, interdictum, sanctio, vt 25. q. 2. si quis dogmata. Dogma est, quod consistit in doctrina fidei Christianæ. 23. dist. qui episcopus. Mandatum, quod consistit in doctrina de moribus 13. dist. his igitur Interdictum, in quo nulla poena adijcitur 32. dist. interdixit. sanctio, vbi pęna adijcitur, 36. dist. c. 2.

bus permisit facere de sua substantia quicquid vellent, & extraneis relinquere, præter quartam quam suis hæredibus relinquere tenentur iure naturæ. Casus autem duorum seq. cap. planus est, & per te pone.

a ¶ Præmia] Hæc fuerunt præmia, quod si quis haberet Romæ tres filios, in Italia quatuor, in prouincia quinque, non poterat vocari ad onus tutelæ, 1 Insti. de excusa. cu. in prin. Vel aliter constitutum est, ꝙ si quis habet minus q̃ xxv. an excluditur ab honoribus: tñ si esset xx. an. & hẽret quinq; filios, numerus filiorũ supplebat numerũ annorũ ff. de mu. & ho. ad rem. & ff. de mino. l. 2.

...et habe- ... præmiũ. qui mor- ... se excu,

Quid sit canon. Cap. I.

CAnon [a] græcè, latinè regula nuncupatur.

¶ Vnde dicatur regula. Cap. II.

Isidor. ibidem

REgula dicta est eo, quod recte ducit, nec aliquando aliorsum [b] trahit. Alij dixerũt regulam dictam, vel quòd regat, vel quòd normam rectè viuendi præbeat, vel quòd distortum, prauũmque † corrigat.

† prauumque quia] orig.

2 *Porro canonum alij sunt decreta Pontificum, alij statuta cõciliorum. Conciliorum vero alia sunt vniuersalia, alia prouincialia. Prouincialium alia celebrantur auctoritate Pontificis Romani, præsente videlicet legato [c] sanctæ Romanæ ecclesiæ: alia vero auctoritate patriarcharũ, vel primatuũ, vel metropolitanorum eiusdẽ prouinciæ. Hæc quidem de generalibus regulis intelligenda sunt. Sunt autem quædam priuatæ leges tam ecclesiasticæ, quam sæculares, quæ priuilegia appellantur.*

De quibus.5.lib.etymolog.c.16.Isidorus ait.

¶ Quid sit priuilegium. Cap. III.

PRiuilegia sunt leges priuatorum [d], quasi priuatę leges. Nam priuilegium α inde dictum est, quòd in priuato [e] feratur.

α ¶ Priuilegium.] *Cicero 3.lib.de legibus hæc habet:* Maiores nostri in priuatos homines leges ferri noluerũt; idest enim priuilegium. *Verum non semper eadem notione hanc vocem vsurpari solitam fuisse Budæus, & alij notarunt.*

3 *Officium vero sæcularium, siue ecclesiasticarum legũ est, præcipere ꝙ necesse est fieri β, aut prohibere quod malũ est fieri, vel permittere licita, vt pręmium petere; vel etiam quædam illicita, vt dare libellum repudij, ne fiant grauiora. Vnde in eod.lib.c.19. Isidorus scribit dicens.*

β ¶ Fieri.] *Quæ sequuntur, in aliquot vetustis codicibus sic habent,* prohibere, quod malum est fieri; permittere vel licita, vt præmium petere, vel etiam quædam, &c.

¶ Quod sit officium legis. Cap. IV.

OMnis autem lex aut permittit [f] aliquid, vt vir fortis

a CAnon.] sHabet autem canon sub se quatuor species, vt 25.q 2.si quis dogmata.

REgula.] CASVS Regula dicta est, eo ꝙ rectè ducit: nec aliorsum nos trahit, q̃ ad rectitudinem. Alij dixerunt regulam esse eo ꝙ regat, vel quod normam viuendi præbeat, vel prauum corrigat.

b ¶ Aliorsum] Ergo si regula nuuquam trahit aliorsum, omnis regula est ius: male ergo dicit lex, quæ ita diffinit regulam. Regula est quę rem breuiter enarrat, non vt ex ea ius fiat. ff. de reg.iur.l.1. Ad hoc dicas, q; si illud appellas regulam, in quo aliquid gñaliter statuitur nõ adiunctis exceptionibus, secũdum hoc ex regula non sumitur ius: & ita loquitur lex, sed si appellas regulam id quod includit ĩ se suas exceptiones, scd̃m hoc regula nunquam fallit: & ita sumit̃ hic.

PORRO. Hæc est ij. pars di. in qua distinguitur inter concilia prouincialia, & generalia, & priuilegia. Ioan. de Fan.

CASVS. Facit hic Gra. quandam dist. scilicet, canonũ alij sunt decreta Põtificum, alij sunt statuta conciliorum vniuersalium, alij sunt statuta prouincialiũ conciliorũ, quæ quę que fiunt auctoritate Papę vel patriarcharum, vel archiepiscoporum: & hęc quidẽ generales regulæ dicuntur. Sunt autem quædam priuatæ leges quæ priuilegia appellantur. & ad hoc inducit sequ. cap. cuius casus planus est.

Legatus vtrum possit conciliũ facere.

c ¶ Legato.] Ad hoc specialiter destinato, licet enim aliquis sit generalis legatus, non tamen potest facere generale, vel etiam prouinciale concilium: quia ea quæ specialiter Romano Pontifici conceduntur, mandata generali iurisdictione, non transferuntur, vt extra de of. leg. ꝙ translationem, & mandata generali iurisdictione, concilium non potest exercere is cui mandatur, vt ff. de off eius cui mand est iu. l. 2. Sed nunquid Metropolitani in suis concilijs, possunt condere canones? Non videtur, vt inf. 17. dist. nec licuit. &c. seq. Arg. contra inf. 11. dist. catholica, & de conse. di 3. c. 1. Dicas 1, ꝙ de paruis negotijs, & de his quæ spectant ad onus, possunt cõdere canones de magnis rebus non possunt vt 17. dist. multi. & 24.q.1. quotiens.

Metropolitani vtrum possint canones condere.

1 Hanc sententiam hic tenet Hugo. no. 18. di. in sum.

ADDITIO. Et de hoc not. 18. dist. in summa. & hanc sequitur de verbo ad verbum. Ioan.

Priuati dupliciter dicuntur.

d PRiuilegia.] Priuatorum.] Priuati dicuntur proprie qui non sunt constituti in aliqua dignitate, vt 24. quæst. 1. qui contra, Sed hic priuati dicuntur omnes exempti à iure communi: siue sit collegium, siue aliqua specialis persona. 7.q.1. petisti. Hic patet ratio quare verba posita in priuilegijs potius ponuntur causaliter quàm conditionaliter, cum dr̃, sicut iuste possides, si illud verbum inuenis in priuilegio, exponas, sicut, pro quia: & hac ratione, quia cum priuilegium sit lex, & lex debet esse certa, vt inf. dis proxi. c. erit. & verba priuilegij debent esse certa 2, hanc rationem assignat Innocen. extra de verb. sign. abbate. & super. verb. præteriti temporis moram.

Priuilegiarum verba causaliter ponenda sunt.

2 Aliàs inutile esset priuilegium. extra de priui. in his. arg. ff. de lega. l. si quando. Io.

e ¶ In priuato.] Idest, in priuatis.

OFFICIVM Hæc est iij. pars in qua dicit quid sit officium legis Ioan. de Fran.

CASVS. Dicitur quòd officium legis est præcipuè necessarium; prohibere mala, permittere licita, & quãdoq; illicita, ne grauiora fiant.

OMnis autem] CASVS. Dicitur hic ꝙ quadruplex est officium legis: aut enim permittit aliquid, vt si vir fortis præmium petat aut vetat, vt monialium, petere nuptias, aut punit, vt qui cædem fecerit capite plectatur; aut præcipit, vt diliges dominum Deum tuum.

f ¶ Permittit.] Tribus modis dicitur aliquid permitti. Vno modo quod nullo iure prohibetur, vt scd̃as nuptias contrahere, vt 31.q.1 hac rõne, Secundo mõ quod contra cõstitutiones humanas indulget, vt cõtrahere in quinto gradu, vt 35.q.3. quędam, & est hæc vera permissio &

Promissio tripliciter.

sio: & dr̄ absoluta permissio. Tertio modo dicit[illegible] illicitum permitti, ut magis illicitum vitetur, vt [illegible] messationes die Dominico, ut dist. 4. denique. & permittitur adulterium ne fiat homicidium, vt 33. q. 2. si quod uerius, & permittitur subdiacono habere vnam fœminam ne pec-

g ¶Causa.] Hic intitulatur 4. dist. in qua ostēdit qualiter leges sint inuentæ. Secundò ostendit quę sint consideranda in constituendis legib. Vltimo ostendit quasdā leges esse abrogatas per contrariam consuetudinē.

FActæ. CASVS. Quæsitum fuit ab Isido. quare leges sint factæ & institutæ: & respōdet, quod triplici de causa factæ sint. Vna, vt earum metu humana audacia coerceatur. Secunda, vt tuta sit inter improbos innocentia. Tertio, vt vnius supplicio aliorum facultas nocendi refrænetur.

petat præmium; aut vetat, vt sacrarum virginum nuptias nulli petere liceat, aut punit, vt qui cædem [a] fecerit [b] capite plectatur: eius [c] enim præmio [d], aut pœna vita moderatur [e] humana, diuina α autem præcipit [f], vt [Diliges Dominum Deum tuum.]

α ¶Diuina.] *Hinc vsque ad finem non sunt in codicibus* Isido*ri, neque in aliquot exemplaribus Vaticanis Gratiani. In alijs uero omissa uoce,* diuina, *legitur,* aut præcipit, vt diliges Dominum Deum tuum.

Deus. cap.

DISTINCTIO IIII.

1 C*Ausa* [g] *vero constitutionis legum est, humanam coercere audaciam, & nocendi facultatem refrænare: sicut in eod. lib. c. 20. Isidorus testatur dicens.*

¶Quare leges factæ sint. Cap. I.

FActę sunt autem leges, vt earum metu humana coerceatur [h] audacia, tutaque [i] sit inter improbos innocentia, & in ipsis improbis formidato supplicio refrenetur nocendi facultas.

Iuo p. 4. c. 168. Pann. li. 2. c. 142.

2 *Præterea in ipsa constitutione legum, maxime qualitas constituendarum obseruanda, ut contineant in se honestatem, iustitiam, possibilitatem, conuenientiam, & cætera, quæ in eod. lib. Isidorus enumerat dicens.*

¶Qualis debeat esse lex. Cap. II.

ERit autem lex honesta [k], iusta [l] possibilis [m] secundum naturā [n], secundū patriæ consuetudinē [o], loco temporique [q] conueniens, necessaria [r], vtilis [s], manifesta [t]

h ¶Coerceatur.] nā per leges nemo cogitur bene facere, sed male facere prohibetur, vt 23 q. 5. ad fidē.

i ¶Tutaque.] idest, vt boni inter malos quietè viuant, vt 23. q. 5 non frustra. Ioā.

PRAETEREA Hæc est ij pars dist. in qua ponit viij. quæ sunt seruanda in legibus promulgandis Ioan. de Fran.

CASVS. Modo dicit Gra quæ sint illa, q̄ in lege constituenda cōsiderantur, vt contineat, &c. & ad hoc inducit c seq.

ERit.] CASVS. In hoc cap. enumerat Isidorus x. quæ lex in se continere debet, ita quod hæc, scilicet patriæ, locò, tempori uerè conueniens, pro uno ponantur, scilicet honesta, iusta, possibilis, &c.

Permissio [illegible]paratiua. De hoc lo[illegible]tur 26. q. [illegible] qui.

ne peccet cum pluribus, ut extra qui cler. vel vo. significauit. & hæc dicitur comparatiua permissio 1. sed potius appellatur tolerantia, quam permissio, & secundū hanc permissionem dicit canō, q̄ ea, quę permittimus, non approbamus, ut 3[illegible]. q 1. hac ratione secundum hāc permissionem dicit decre. quod multa toleramus, quæ si in iudicium deduceremus, cassarentur, ut extra de præben. cum iam dudum.

[illegible]dex ecclesiasticus an [illegible] causa sanguinis se intromittat.

a ¶Vt qui cædem.] Sed nunquid iudex ecclesiasticus potest taliter dictare sententiā in causa sanguinis: cum nec causis sanguinū possit interesse, ut 23 q 8. his à quibus? Sed dic quod iudex ecclesiasticus potest dicere ius interroganti: sed nō potest illud præcipere vel consulere sic 5. q. vlt. declaratori 23 q. vlt. pessimā. Ioan. sed videtur. hudie correctum de exce[illegible]. præla. ex literis. B.

b ¶Fecerit.] V. de pœnit. dist. si quis cum telo.

c ¶Eius.] idest, legis.

d ¶Præmio.] idest permissione.

e ¶Moderatur.] Passiuè.

f ¶Diuina autem præcipit.] Hoc respicit superiora.

CAusa.] Hæc diuiditur in quatuor partes. In prima quæritur quare sint factę leges. Secund. ibi [Præterea] Tertia ibi [Ideo aūt.] Quarta ibi. [Hæc etsi,] Io. de Franc. CASVS. Dixit supra quod sit legis officiū. in hac 4. d. ostendit a [illegible] quid in ea contineatur, & quando instituitur: & quòd etiam quædam capitula sunt abrogata.

K Honesta.] quia in iure non tam desideratur iustitia, quàm honestas. 35. q. 3. porro.

l ¶Iusta.] Aliter enim non est ius. nisi sit iustum, ut su dist. 1. ius generale.

m ¶Possibilis.] Quia si de impossibilitate legis quis transgreditur, frustra imputaretur ei ad pœnam, ut 15 q. 1. non est 23. q. 4 Nabuchodonosor. & ff. quando appella. sit l. 1. § dies autem istos.

n ¶Secundum naturam] idest naturalem rationem. sup. dist. 1. consuetudo. Ioan.

o ¶Secundum patriæ consuetudinem.] Quia si est contra consuetudinem inhabitantiū, per contrariam consuetudinem abrogatur, ut inf. eo. §. leges. & cap. statuimus. Item quia consuetudo interpretatur legum, ut extra de uerb sign abbate. ff de legib. cum de consuetudine & l. si de interpretatione.

p ¶Loco.] Quia in aliquibus locis aliqua statuuntur, quæ alibi non reciperentur, ut 31. dist. ante. & c. aliter. Item in iure constituendo consideranda est vicinitas locorum, vel remotio, ut 63. dist. cum longe.

q ¶Temporiq.] Omnia enim debent conuenire suis temporibus, ut 23. q. 4. si ecclesia & 2. q. 1. si peccauerit.

r ¶Necessaria.] Quia non nisi instante necessitate ius statui debet, ut 29 dist. regulæ

s ¶Vtilis.] Quia inutilis esset abijcienda. 68. d. chorie[illegible] omnia.

t ¶Manifesta.] 4. q. 3. non in testibus.

a ¶Captio-

quoque, ne aliquid per obscuritatem in captionē *α* [a] contineat, nullo priuato [b] cōmodo, sed pro communi ciuiū vtilitate conscripta.

α ¶In captionem.] *Antea legebatur,* incautum eaptione. *Restituta est uera lectio ex codicibus Isidori manuscriptis, lib. 5. c. 21. & ex impressis etiam lib. 2. cap. 10. ubi eadem scribuntur, partimque ex antiquis Gratiani exemplaribus à quibus abest dictio,* cautum. *Simili uero locutione vtitur Paulus lib. 5. sent. tit. 33. c. 2.* Ne quis, inquit, in captionem verborum in cauendo incidat.

3 *Ideo autem in ipsa constitutione ista cōsideranda sunt, quia cum leges institutæ fuerint, non erit liberum iudicare de ipsis: sed oportebit iudicare secundum ipsas.*

Vnde Augustinus ait in libro de uera religione, c. 31.

¶De legibus tunc est iudicandum, cum instituuntur, non cum institutæ sunt. Cap. III.

IN istis temporalibus legibus, quamquam de his homines iudicent [c] cum eas instituunt, tamen cum fuerint institutæ & firmatæ, non licebit [d] iudici de ipsis iudicare, sed secundum ipsas. Iuo p. 4. c. 169. Pann. l. 2. c. 148.

Leges instituuntur, cum promulgantur, firmantur, cū moribus utentium approbātur. Sicut enim moribus utentium incōtrarium nonnullæ leges hodie abrogatæ [e] *sunt, ita moribus utentium ipsæ leges confirmantur. Vnde illud Telesphori Papæ, (qui decreuit, vt generaliter clerici à quinquagesima β à carnibus, & delitijs ieiunent) quia moribus vtentium approbatum non est: aliter agentes, transgressionis reos non arguit.*

Telesphorus vrbis Romæ episcopus omnibus episcopis, epist. 1.

β ¶Quinquagesima.] *Post hoc verbum in codicibus impressis sequebatur,* ieiunandi propositum susciperēt, & a carnibus, & delitijs abstinerent: *sed omnes ferè manuscripti habent eo modo, quo restitutum est.*

¶Septem hebdomadibus a carne, & delitijs ante Pascha clerici abstineant. Cap. IIII.

STatuimus, vt septē [f] hebdomadas plenas ante sanctū Pascha oēs clerici in sortem Domini vocati à carne † Iuo p. 4. c. 25. Pann. li. 2. c. 174. † *al. carne, & delicijs.*

1 Vide qđ no. 14 q. 3. plerisque & ff. de le. contra lege Io. de Fran.

a ¶Captionem.] ne aliquis captiose possit eam interpretari, vel etiam ne alicui laqueus paretur per eam 1, 27. q. 1 de viduis. Ioan.

b ¶Priuato.] Tunc enim esset priuilegium.

IDEO AVTEM. Hæc est iij. pars dist. in qua ponit, φ leges per desuetudinē abrogantur, & per consuetudinem confirmātur, & hoc probatur per iiij. auctoritates. Ioan.

CASVS. Dicit Grat. φ ideo ista in lege cōsiderantur statuēda: quia cum institutæ fuerint, non erit liberum de ipsis iudicare: sed postquam institutę fuerint, minori iudici non licebit iudicare de ipsis: sed secundū ipsas. & ad hoc inducit cap. seq.

IN istis.] CASVS. Dicit Aug. φ quando leges instituūtur potest quis de ipsis iudicare: sed postquā institutę fuerint, minori iudici non licebit de ipsis iudicare sed secundum ipsas.

c ¶Iudicent.] cum ergo Papa vult condere canones, episcopi pñt contradicere, & dicere; canon iste non cōuenit cōsuetudini regionis nostræ, ut supra, capit. proxi. Sed nunquid potius stabitur sententiæ Apostolicæ, vel omniū ep̄orum? videt̄ φ omniū episcoporum: quia orbis maior est urbe, ut 93. dist. legimus. Arg. φ sententia Papæ præualet. 35. q. 9 veniam. nā etiā error principis ius facit, ut ff. de sup. leg. l. 3. in fi. Dicas, φ sententiæ Papę stabitur cōtra omnes. 9. q. 3. nemo, &c. cuncta nisi contra fidem diceret, 25. q. 1. sunt q̄dā.

Papæ sententia prefertur sentētiæ omniū episcoporum.

d ¶Non licebit.] argum. quod semel est approbatum, amodo non potest reprobari, ut 8. q. 2. dilectissimi, &c. licet. & 32. q. 5. horrendus 2. Ioan. Nisi ex noua causa. extra de offi. deleg. cap. insinuante.

2 Vnde dicas, φ hæc litera loquitur de īferiori iudice: nā si inferior iudex vellet aliquid proponere quare lex illa non deberet condi. faci-

LEGES CASVS. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd leges instituuntur, cum promulgantur; & confirmantur, cum moribus utentiū approbantur. In secunda parte, quæ incipit ibi. [Sicut.] dicitur, quòd sicut leges moribus utentium confirmantur: ita quædam leges sunt per desuetudinem abrogatæ: sicut, & illud Thelesphori abrogatur, quod dixi de proposito ieiunando suscipiendo a clericis a quinquagesima, & ad hoc inducit seq. cap.

e ¶Abrogatæ.] Abrogare est in totū tollere legem. derogare est pro parte detrahere legi, vt ff. de uerb. signi. derogatur, sed qualiter potest populus abrogare canonem, cum non possit condere canonem? maxime ex quo tota potestas translata est in principem. ff. de constitutionibus principum. l. 1. Sed dic, quòd non potest abrogare nisi per expressum consensum Papę: ut extra de præben. cum iam dudum. licet quidam dixerint, quod sufficere: ceret sola scientia Papæ. Io. Sed credo, φ consuetudo rationabilis & præscripta tollat leges, ut extra de consue. cap. ult. etiam sine scientia principis. difficile enim esset eum omnes consuetudines quæ seruantur, scire. B.

lius audire… tur prim… quā postea… ad hoc a… 31. dist. N… cęna. na… multa im… diūt prom… uendum, … ca. 15. q. 1… fi. secūdu… Lau.

STatuimus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima dr̄, quòd clerici dēnt incipere ieiunium à quinquagesima: vt clericorum uita a laicali discernatur. In secunda parte, q̄ incipit ibi, [Has ergo] dr̄, φ per septē hebdomadas ante Pascha clerici ieiunando hymnis, vigilijs, & orationibus insistere dēnt die noctuque.

f ¶Statuimus vt septē.] istis duobus cap. ob. inf. de consec. dist. 3 a sacerdotibus. ubi quadragesima præcipitur seruari. Sed dic, φ istud c. non tenet, quia hodie quinquagesima non seruat̄, cū ipsa celebretur post Pascha. Io.

Quinquagesima hodie nō seruatur.

f ¶Statuimus.] idest, abrogamus: vel ponitur statuimus pro consulimus.

a ¶Cleri-

a ¶Clericorum.] aliâs viles reputentur. 1.quæst. 1.vilissimus.

Qvadragesima.] CASVS. istius cap. patet per se. Et hæc duo cap. abrogata sunt sicut, & seq. c in princ. & hoc dicit sequens. §. quod similiter.

Denique.

in fi. cap. quærebatur: an vino sit vtendum, & respondet, ꝙ sic, vt tamen ebrietatem vitemus.

b ¶Dignitas.] Hic habes, ꝙ quilibet ordo ecclesiasticus dicitur dignitas vel honor, vt 1. quæst. 1. reperiuntur quandoque sæculares potestates dicuntur dignitates. 23. q. 5. administratores quandoque constantes homines dñr habere dignitatem, secundum, quòd fer ui dñr habere digni tatẽ, vt ff. de vsufru. sed, & si quid. §. 1. Et ex hoc patet clericos nõ esse priuatas personas: cum illæ solæ dicãtur priuatæ personæ, quæ non habent dignitatem, vt 24 q. 1 qui contra.

c ¶Ad pensum.] id est, ad quantitatem 1, vt sint duæ partes. — 1 Siue mensuram, siue instructionẽ

d ¶Sicut loco.] Id est, dignitate. Et est hic arg ꝙ q. præcedit aliũ dignitate, debet ẽt præcedere in alijs, vt 1. q j. vilissimus lo.

e ¶Dominica.] carnispriuij.

f ¶Hesitamus.] non quid iuris sit, sed q d statuendum sit, ne scandalum oriatur. C. de testa. l. omniũ. 1. q. 2. quam pio.

g ¶Et sæculares.] & pro idest.

h ¶Consuetudine.] argu. ꝙ consuetudo excusat in delictis, vt hic, & 32 q 4. obijciuntur, & extra de tẽp ord. sane. 2. Sed contra, consuetudo non minuit peccatũ sed auget, vt 24. q. 1. schisma 32 q. 7. flagitia. extra de fi. non satis 3, immo cõsuetudo veniale peccatũ, facit mortale, vt 25. d. vnum orariũ. §. criminis Sol. consuetudo excusat à pœna temporali, sed nõ a gehennali. — Consuetudo an excuset ĩ delictis. 2 Vbi plenè de hoc, & J. d. 8. mala. 3 Extra de consue. cum tanto.

ieiunent: quia sicut discreta debet esse vita clericorum [a] a laicorum conuersatione, ita & in ieiunio debet esse discretio. *& infra.* ¶Has ergo septem hebdomadas oẽs clerici a carne, & delicijs ieiunent, & hymnis, & vigilijs, atq; orationibus Domino inhærere die noctuque studeant.

Item Ambrosius in lib. sermonum a.

a ¶Sermonum.] *Inuenti sunt Romæ in bibliotheca Vaticana, & Mediolani in bibliotheca monasterij S. Ambrosii sermones aliquot manuscripti, Ambrosii nomen præferentes: inter quos est sermo de sexagesima, cuius initium est;* Adest tempus. *vnde hoc caput sumptum est.*

¶Septimam hebdomadam Telesphorus quadragesimæ addidit. Cap. V.

Qvadragesima sex septimanas habet, cui addidit Thelesphorus Pontifex septimam hebdomadam, & vocatum est hoc tempus quinquagesima.

Quod similiter de eo capitulo est intelligendũ, quod B. Gregorius Augustino Anglorum episcopo scribit dicens.

¶A quinquagesima ieiunandi propositum sumant, quos ecclesiastici gradus dignitas exornat. Cap. VI.

Iuo p. 4. c. 29.

Denique sacerdotes, & diaconi, & reliqui oẽs, quos dignitas [b] ecclesiastici gradus exornat, a quinquagesima propositũ ieiunandi suscipiant: quo & aliquid ad pẽsum [c] sanctæ institutionis adijciant, & eorũ, qui in laicali ordine consistunt, obseruantiã, sicut loco, [d] ita religione præcellãt. ¶De ipsa vero die Dominica [e] hesitamus [f], quid nam dicendũ sit, cum oẽs laici, & sæculares [g] illa die plus solito ceteris dieb. accuratius cibos carnium appetant, & nisi noua quadã auiditate vsq; ad medias noctes se ingurgitent; non aliter se huius sacri temporis obseruationẽ suscipere putant, quod vtiq; non rõni, sed voluptati, immo cuidam mentis cæcitati adscribendum est, vnde nec a tali consuetudine [h] auerti possunt, & ideo cum venia [i] suo ingenio relinquendi sunt, ne forte peiores [k] existant †, si a tali consuetudine prohibeantur. Vt enim ait Salomon: [Qui multum emũgit, elicit sanguinem [l].] *& post pauca.* ¶Par [m]

Prouerbio. 30. — †Adde fere simile per Iasonem in l. sanctos col. ...C de summa Trin.

Denique.] CASVS. Istud c. diuiditur in quinque partes. In prima parte quærebat Aug a Grego. an clerici incipere debeant ieiunium a quinquagesima, & rñd. ꝙ sic: vt sicut loco præcellunt laicos, ita & religione præcellant. In scda parte, quæ incipit ibi, [De ipsa vero.] quærebatur an laici, qui in dieb. dñicis consueuerint solẽnius epulari, debeant a tali consuetudine remoueri? & rñd. & nõ, ne deteriores fiãt, & hoc ꝓbatur auctoritate Salo dicentis, ꝙ qui nimis emũgit, elicit sanguinẽ. In tertia parte, q̃ incipit ibi, [Et post pauca.] quęrebatur: an tpe ieiuniorũ sit abstinendum ab ouis, caseo, & lacte & rñdet Greg. ꝙ sic, qa sicut a carnib. ita ab omnibus, quę trahunt sementinã originẽ carnis, est abstinendum. In quarta parte, q̃ incipit ibi, [Et post pauca. Ceterum.] quærebatur an piscibus in quadragesima sit vtendum, respon. ꝙ sic, ad infirmitatis solatium, & non ad luxuriam, & non magnis piscibus, sed paruis. Quinto loco

i ¶Venia.] Quid est ergo quod dicitur alibi nunquam esse veniam datam impœnitenti, vt 24 q 2. legatur, ideo intelligas de venia pœnæ, non de venia culpæ: tolerat ergo Grego. crimen tale propter periculum schismatis vel scandali. Vnde non est dicendum, quòd ignoscatur eis: licet non puniat eos propter multitudinem, vel scandalum. sustinenda enim sunt crimina ratione scandali, vel schismatis, vt 23. quæstio. 4. non potest, & ratione multitudinis, vt 50. distinctio. vt constitueretur. hodie non toleratur, vt extra de vita, & honesta. clerico. a crapula. — Scandali ratione tolerãtur crimina.

K ¶Ne forte peiores.] Hæc est comparatiua permissio.

l ¶Sanguinem.] Sic qui multum corrigit, offendit, vt 45. dist. cum beatus, & alibi dicitur. Noli esse nimium iustus, vt de pœn. distinct. 1. serpens 2 q. 7. cap. plerunque. §. de his.

m ¶Par.] Idest, æquum, & iustum.

¶ Ab

a ¶ Ab omnibus.] q.d ex quo caro prohibetur: ergo & omnia, quæ de carne procedunt.
b ¶ Sementinam.] Idest, semen.
c ¶ Sumptuosiora.] Sed paruos pisciculos potest homo comedere, vt inf. 82.d. presbyter.

lam patitur immutationem. Instu. de iure natu. §. pen. nam si quid est contrarium iuri naturali, illud iniquum est sup. dist. 1. ius naturale. in fi. Item amplitudine, quia iure naturali omnia sunt communia: sed hoc non est alio iure. Item sententiæ rigore: quia contra ius naturale nulla

autem est, vt quibus diebus a carne animaliũ abstinemus, ab omnibus [a] quoque, quæ sementinam † [b] carnis trahũt originem, ieiunemus. a lacte videlicet, & caseo, & ouis. *& post pauca.* ¶Cęterum piscium esus ita Christiano relinquitur, vt hoc ei infirmitatis solatium, non luxuriç pariat incendium. Denique qui a carne abstinet, ne quaquã sumptuosiora [c] marinarum belluarum conuiuia præparet. Vinum quoque ita bibere permittitur †, vt ebrietatem omnino fugiamus: alioqui [d] restat, vt omnia, quæ corpori libent, similiter faciamus.

† *al sementiuam.*

† *al. permittimur.*

4 *Hæc etsi legibus constituta sunt, tamen quia communi vsu approbata non sunt, se non obseruantes transgressionis reos non arguunt: alioquin his non obedientes proprio priuarentur honore, cum illi, qui sacris nesciunt obedire canonibus, penitus officio iubeantur carere suscepto: nisi forte quis dicat hæc non decernendo esse statuta, sed exhortando conscripta [e]. Decretum vero necessitatem facit: exhortatio autem liberam voluntatem excitat.*

Ex Greg inf. 25. q. 1 hac coniona.

QVÆSTIO V.

Aec, quæ [f] de priuilegijs, & cæteris infra positis scripta sunt, tam sæcularibus, quã ecclesiasticis legibus conueniunt. Nunc a ad differentiam naturalis iuris, & cæterorũ reuertamur. Naturale ius inter omnia primatum obtinet tempore, & dignitate. Cœpit [g] enim ab exordio rationalis creaturæ, nec variatur tempore, sed immutabile [h] permanet. 2 Sed cum naturales [i] ius in lege, & Euangelio supra dicatur esse comprehensum, quædam autem contraria his, quæ in lege statuta sunt, nunc inueniantur concessa, non videtur ius naturale immutabile permanere. In lege namq; præcipiebatur, vt mulier, si masculum pareret, quadraginta [k]: si vero fœminam, octuaginta diebus a templi cessaret ingressu: nunc autem statim post partũ ecclesiam ingredi non prohibetur. Item mulier quæ menstrua patitur, ex

Leuit. 12.

Ibid. 15.

d ¶ Alioqui.] Argu. ex quo vnum conceditur: ergo omnia similia intelliguntur esse concessa, vt inf. dist. proxi. ad eius, & 27. dist. quod interrogasti. 22. q. 2. si qs per testamentum 1.

1 Ad hoc facit qđ le. & not. 95. d. illud. i gl. arg. omnia, &c.

HAEC ETSI. Hæc ẽ 4. pars distin. in qua soluit supradicta. Archid.

CASVS. Dicit Grat. ꝙ hæc tria cap. supra dicta sunt abrogata & ideo qui nõ obseruant ea, non dicunt̃ transgressores: sed si nõ essent abrogata, nõ obediẽtes eis ꝓprio priuarentur honore: nisi fortè quis velit dicere, ꝙ hęc supradicta cap. loquãtur de consilio, & non de præcepto.

e ¶ Cõscripta.] Nam qui exortat, mandatoris opera nõ fungitur, ff. de his q no. infa. ob. hæc verba.

AEc q.] Hęc distin. diuidit̃ in duas partes. In prima probat ꝙ naturale ius non mutat̃. Secunda ibi, [Sed cũ naturale.] CASVS. Continuat magister dicta ab illo. c. priuilegia. hucusq; dicẽtis, & dicit ꝙ illa omnia conueniunt tã sęcularibus q̃ ecclesiasticis legibus. Nunc autem in hac 5. d. reuertit̃ ad ius naturale, assignãdo dr̃iam iuris naturalis ad alia iura: nã istud ius primatum obtinet inter alia iura tempore, & dignitate. tp̃e, quia cœpit ab exordio rationalis creaturæ: dignitate, quia non variatur. Sed cum ius naturale dicatur supra comprehensum lege, & Euangelio, quædam autem contraria legi nunc inueniantur concessa a ꝑaret, ꝙ ius naturale mutabile. * est, & variatur, & hoc probatur exemplo mulieris, quæ statim post partum, & menstruum potest nunc ingredi ecclesiam: licèt aliter esset secundum legem, & puer statim cum natus est, potest baptizari, & ad hoc inducit cap. seq.

* *Declaratur inf. d. 6. c. nõ est peccatum, §. his itaque.* Ius naturale in 4. differt ab alijs.

2 Vt in fi. ꝑcedentis, §. & inf. d pro xi. §. his itaque.

f ¶ Hæc quæ.] In hac 5. dist. incipit assignare dr̃iam iuris naturalis ad alia iura. Notandum ergo, ꝙ ius naturale in 4 differt ab alijs iuribus, in origine, dignitate, amplitudine, & snĩæ rigore. In origine differt, quia cœpit ab exordio rationalis creaturæ, vt insti. de rer. diuina §. commodus, sed alia iura ortum hẽnt ab inuẽtione hominu 2, inf. d. 6. c. vlt. Dignitate differt, quia hoc ius nulla fit dispensatio, sed aduersus alia iura sæpe.

g ¶ Cœpit.] Per intelligentiam, non per essentiam: imò verius posset dici, ꝙ cœpit quo ad vsum 3, quia ius naturale, licet naturalis æquitas ab æterno fuit: nisi velis intelligere de iure diuino: illud enim prius fuit, quam esset redactum in scriptis.

3 Et exerc tium: na tunc creat rę cęperu eo vri. A chid.

h ¶ Sed immutabile.] Quoad præcepta, & ꝓhibitiones, vt d 6. §. vlt.

i ¶ Sed cum naturale.] Hæc est 2. pars dist. in qua obijcit contra [illegible] ꝙ ius naturale nõ mutat̃, & ꝓbat per [illegible] cap. ꝙ mutetur. Sol. ponet inf. d proxi. §. His itaq; [illegible] obiectio magistri. Puerpera, & menstruata vsq; ad certum tp̃s prohibebantur intrare ecclesiam: sed modo neutra prohibetur, & hæc prohibitio est de iure naturali: ergo restat, ꝙ ius naturale sit variatum.

K ¶ Quadraginta.] Quia tot diebus mortuus est partus ante infusionem animæ: sed fœtus fœmineus 80. diebus.

diebus secundum hoc videtur, quod tempore quo concipit, dēt abstinere : sed ratione dubitationis secus est: quia nescitur quo tempore concipit: item quia nescit vtrum masculum vel fœminam pariat Io.

S I mulier.] CASVS. Mulier statim post partum potest

b ¶ Pondere peccati.] Sed nonne in brochardo legitur in pœnitentiali Theodori, q̄ fœmina post partum masculi abstinebit xxxiii diebus ab ingressu ecclesiæ: sed post partum fœminæ lxvj & si ante intrabit, tot diebus pęnitebit in pane & aqua, quot diebus ante intrauit ecclesiam: & qui illis diebus commiscetur ei, x diebus pœnitebit in pane & aqua: Item consuetudo est cōtraria illis c Gre. Sed illud Theodori intelligas de ea, quæ nō ex deuotione intrat: vel de illa quæ sine necessitate intrat: Sed verius credo quod potest intrare siue sit necessitas, siue non, vt extra de pur. post partum. volens. consuetudo tamen in contrarium se habet. Io.

Mulieres enixæ non tenentur hodie ab ingressu ecclesiæ abstinere.

lege immunda esse reputabatur: nunc autem nec statim intrare ecclesiam nec sacræ communionis mysteria percipere: sicut nec illa, quæ parit: uel illud, quod gignitur, statim post partum baptizari prohibetur. Unde eidem Augustino Anglorum episcopo Gregorius scribit dicens,

κ ¶ Nunc ad differentiam.) *In vulgatis legebatur,* Nunc autem ad doctrinam, *Emendatum est ex vetustis codicibus, & ex principio dist. 15. vbi hoc repetitur.*

PALEA ℬ C. I.

c io ad interrogata August. Anglorum Episcopi.

CVm enixa fuerit mulier, post quot dies intrare Ecclesiam debeat, testamenti veteris præceptione didicisti: quia pro masculo xxxiij. pro fęmina vero lxvj. diebus debet abstinere; quod tñ sciendum, qa in mysterio accipitur.

ℬ ¶ Palea.) *De paleis vniuerse in præfatione dictum est. Hoc vero, cui primum præponitur nomen Paleæ, habetur etiam in manuscriptis exemplaribus (exceptis duobus Vaticanis;) & in quatuor coniunctum est cum sequenti capite,* Si mulier: *addita ad illius initium voce,* Nam; *quemadmodum est apud Gregorium.*

Gregorius ibidem continenter. Beda l. 1. de hist. Angl. c. 27. Nicolaus ad cōsulta Bulgarorum, c. 68

¶ Mulier enixa gratias actura Ecclesiam intrare hora eadem non prohibetur. C. II.

SI mulier [a] eadem hora, qua genuerit, actura gratias intrat Ecclesiam; nullo pondere peccati [b] grauatur: voluptas etenim carnis, non dolor in culpa est. In carnis autem commistione voluptas est; in † prolis vero partu dolor & gemitus. Vnde & ipsi primæ matri omnium dicitur; [In doloribus paries.] Si itaq; enixam mulierem prohibemus intrare Ecclesiā; ipsam ei pœnā [c] suā, in culpā deputamus.

Gen. 3. † *nam in prolis prolatione gemitus.*) ori.

c ¶ Pœnam.] Afflictis enim non debet afflictio addi vt 7. q. 1. cū percussio. illud tamen fallit: quia corrupta per violentiam non consecrat. infra 26. distin. Acutius. & 32. quæstio 5. ille autem, & mutilati mēbris non promouentur, vt 55. distinctio. per totum 1.

Afflictio afflictis quandoq; datur.

1 De hoc not. ifra ead. ad eius. [in gl. hoc est Archid.

B Aptizari. CASVS: Mulier vel quod ex ipsa natum est, statim in periculo mortis baptizari potest ne parua mora imminente inueniri non possit quod redimatur.

Idem ad eundem.

Greg ibid continenter. Burch l. 4 c. 32. Iuo par. 1. c. 62.

¶ Mulierem enixam, vel quod ab ea genitum fuerit, eadem hora nihil prohibet baptizari. C. III.

BAptizari autē, vel enixam mulierem, vel hoc quod genuerit, si periculo mortis vrgetur, vel ipsa hora eadem qua gignit, vel hoc quod gignitur, eadem qua natum est, nullo modo prohibetur; quia κ sicut sancti mysterij gratia viuentibus, atque discernentibus cum magna discretione prouidenda est; ita quibus mors imminet, sine vlla dilatione offerenda est; ne, dum adhuc tempus ad præbendum redemptionis mysterium quæritur, interueniente paululum mora [d], inueniri non valeat, qui redimatur.

d ¶ Mora.] argu q̄ mora est vitanda vbi timetur periculum, vt 28 dist de Syracusanæ. de consec dist. 4 ne quod absit. argument. contra. ff. de iud si debitori. & ff de solu. l quod dicimus. Solu. illud in cōtractibus: istud in periculo animæ. Ioan.

κ ¶ Quia sicut.) *Hinc vsque ad ver.* Ne dum, *addita sunt ex Beato Gregorio.*

Item.

Greg ibid continenter. Nicolaus ad cōsulta Bulg c 68 Beda hist. 1 de hist. Angl c. 27. Iuo par. 8 c. 88

¶ Antequam puer ablactetur, vel mater purificetur ad eius concubitum vir non accedat. C. IIII.

AD eius vero cōcubitum vir suus accedere non debet,

A D eius.] CASVS. Tria dicit præsens cap. Primo, quod vir non debet dormire cū vxore sua tempore purgationis antequam puer ablactetur: nec alij debet tradi ad

test ecclesiam ingredi: nam ex hoc nullo peccato grauatur: quia voluptas carnis in culpa est, non dolor: alioquin dolorem partus sibi verteremus, in culpam. h. d.

a ¶ Si mulier.] quidam libri habent, cum enixa: sed illud est palea vsque ad hunc locum.

nutriendū causa incontinentiæ. Secundo: ibi, [Quæ tamen.] dicit quod mulier tempore purgationis potest ecclesiam ingredi: quia superfluitas non debet culpæ adscribi. Tertio ibi. [Sancta quoque] dicit quod mulier tempore partus non est arcenda a corpore Christi: si

tamen

tamen abstinet ex deuotione, laudanda est.

a ¶Ablactetur.] Tempus ablactationis hic appellatur tempus post partum, quando mulier nimis abundat lacte: & nisi extraheretur per puerũ, oporteret ipsam infirmari: iõ autem prohibetur illis temporibus commisceri cum eis, quia ex tali coitu nascuntur morbosi, & leprosi. sed quid si mulier petat debitum a viro tẽpore menstrui, vel tẽpore purgationis? Dico ꝙ non reddet debitum ei, nisi timeretur fornicatio eius. 13. dist. duo mala Itẽ si vir petit debitum tempore menstrui a muliere: mulier negabit, & exponet ei causam quare nõ potest ff de solu l. quod dicimus.

b ¶Prohibeantur.] idest, sub forma prohibitionis dissuadeatur. sic exponunt quidam.

c ¶Inuita.] Hoc est regulare, vt quod q̃s inuitus patitur, non afferat ei præiudicium, vt hic, & 50 distin. ꝑsbyteros. & C. de insti. & sub l. 1. & C. qui pe. tut. l. cum a matribus. C. de app. præses. Argu. contra. inf 55. dist c vlt. 49. dist. c. vlt C. de cõdi. inser legatum Item argu. ꝙ quæ fiunt ab inuitis, & nolentibus eis imputari non debent 1, vt de consec. dist. 5 discipulos. 15. q. 1. aliquos. & q. 6. c. 1 & 31. q. 2. Lotharius. Io. Sol si aliquis cogit coactione absoluta aliq̃d facere contra Deum, non imputatur ei quo ad Deũ. secus si conditionali coactiõe vt extra q̃d me. cau. fac. is. 50. distin ꝑsbyteros. In cõtractib. si aliq̃s cogitur ꝑ metũ, q̃ debuerit cadere in cõstãtẽ virũ, non imputatur ei, vt ibi, & quod me. cau. ad audientia. nisi culpa sua incideret in talem metum, vt ff. quod me. cau. si mulier. Sed in ordinibus secus: nam si quis per vim mutiletur, promoueri non potest, vt extra de cor. vi. ex posuisti. etiam corrupta per vim non consecrabitur inter virgines, vt 32. q 5. ille: & hoc fit propter reuerentiam sacramentorum & defectum mysterij. sic mihi Bart. Brix. videtur breuiter distinguendum.

d ¶Quod vni personæ.] Arg. ꝙ vni conceditur, per cõsequens videtur alijs esse cõcessum. sic sup. dist 4. denique. & hoc verũ est si de iure cõmuni aliquid cõceditur. secus si ex priuilegio, vt 16. q. 1. hinc est. & 7. q. 1. petisti.

e ¶Agnoscere.] Arg. contra inf. 22. q. 2 cum humilitatis. Dic quòd quilibet potest dicere se peccatorẽ, dummodo tamen non credat contrarium de pęnit. dist. 3. ad hæc.

f ¶Sine culpa.] Arg. ꝙ non semper imputatur factum vbi culpa præcedit. 15 q 1. sane.

Menstrui tẽpore coniugale debitũ, an dêat reddi.

quousque qui gignitur, ablactetur [a]. Praua autem in coniugatorum moribus consuetudo surrexit, vt mulieres filios, quos gignunt, nutrire contemnant, eosque alijs mulieribus ad nutriendum tradant: quod videlicet ex sola causa † incõtinentiæ videtur inuentum; quia dum se continere nolunt; despiciunt lactare quos gignunt. Hæ itaq;, quæ filios suos ex praua consuetudine alijs ad nutriendum tradunt, nisi purgationis tempus prius transierit †, viris suis non debent admisceri: quippe cum & sine partus causa, cum in consuetis menstruis detinentur, viris suis misceri prohibeantur [b]: ita vt morte lex sacra feriat, si quis vir ad menstruatam mulierem accedat. Quæ tamen mulier, dum ex consuetudine menstrua patitur, prohiberi Ecclesiam intrare non debet; quia ei naturæ superfluitas in culpam non valet imputari: & per hoc quod inuita [c] patitur, iustum non est, vt Ecclesię ingressu priuetur. Nouimus namque, ꝙ mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur, post tergum Domini veniens †, vestimenti eius fimbriam tetigit, atque statim ab ea sua infirmitas recessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita, laudabiliter potuit Domini vestimentum tangere; cur quæ menstruum sanguinis patitur, ei non liceat Domini Ecclesiam intrare? *& infra.* ¶Si igitur bene præsumpsit, quæ vestimentum Domini in languore posita, tetigit; quod vni personæ [d] infirmanti conceditur; cur non concedatur cunctis mulieribus, quæ naturæ suæ vitio infirmantur? ¶Sanctæ autem communionis mysterium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex veneratione magna percipere non præsumit; laudanda est: sed si percipiat, non iudicanda. Bonarum quippe mentium est ibi etiam [aliquo † modo] culpas suas agnoscere, [e] vbi culpa non est: quia sæpe sine culpa agitur quod venit ex culpa. Vnde etiam cum esurimus, sine culpa [f] comedimus; quibus ex culpa primi hominis factum est, vt esuriremus.

† *al. carnis incontinentia*

† *transierint*] orig.

Leuit. 15.

Matth. 9.

† *al. humiliter veniens*

Facta ab inuitis an sint imputanda. 1 Nec talia possunt, vt patet in eo quod legi. & no inf 13. q. 2 quàm pręposterum.

† additę sunt istæ duæ voces ex Beato Greg. & Beda.

DISTINCTIO VI.

Via vero [g] de naturæ supfluitate sermo cœpit haberi; q̃ritur, an post illusionẽ, q̃ p somniũ solet accipere, uel corpus Dñi q̃libet accipe valeat; vel si sacerdos sit, sacra mysteria celebrare. De his ita scribit B. Gregorius August. Anglorum episcopo, resp. 11.

Ex 11. interrogatione Augu. Anglorum Episcopi.

Beda lib. 1. hist. Ang. c. 27.

Via vero.] CASVS. Grat. quærit an post nocturnam pollutionem, vel illusionem valeat quis sumere corpus Christi: & an sacerdos Missam valeat celebrare? & de hoc quid iuris sit, in cap seq distinguitur.

g ¶Quia vero.] Hic intitulatur distin. 6. in qua, quia fecerat mentionem de superfluitate naturæ, digreditur a principali proposito agens de nocturna pollutione. osten-

ostendit ergo auctoritate Greg quibus modis, & ex quibus causis cõtingit, & quã sit peccatum, & quã nõ: postea rñdet obiectioni factæ in pmissa dis. in illo. § his itaq;. Et not. secũdum quosdã, quod nocturna pollutio, & illusio, quæ pcedit ex infirmitate, nõ est peccatũ, etiã veniale, maxime cũ sit pœna. vt i. f. c. pxi. ibi: omino hæc pollutio, vel illusio nõ est timẽda, quia ais, &c. Illa vero, quæ procedit ex crapula, est veniale peccatũ, vt inf. c. pxi. ibi: hẽt exinde animus aliquẽ reatũ. Similiter illa quæ prouenit ex cogitatione pcedente, peccatũ est. Sed distinguitur; quia si illa cogitatio nõ processit ad cõsensum, veniale peccatum est & pollutio ex ipsa pueniens. Si vero pcessit, tũc est mortale: & secũdum illorũ opi. accidit, quod aliquis nesciens peccat mortaliter, & venialiter: & operat bonũ, & etiam meretur vitã æternam, quia si corpus dormit, anima vigilat. Vnde illud, Cor meum vigilat ad te Deus. Idẽ in furioso dicũt, si culpa sua deuenit ad furorẽ. arg. 15 q. 1. si quis. in fi. immo nesciens peccat 32 q. 7. quẽadmodũ. Arg. cõtra ff de act. & oblig. ex maleficio §. si quis absẽs. vbi dr quod nesciẽs nõ peccat. Aliud dã quod dormientes nõ peccant 15 q. 1 si cõcupiscẽtia. & ibi. quasi dormiẽs. n. furioso cõparat. ff de acq. pos. l. 1. § si quis furere incipiat & ita nõ peccat. Si ergo in nocturna pollutio ne homo nõ venit ad consensum nullo modo peccat. Si vero peruenit, peccat mortaliter secũdum illos, nisi somniet se miscere cum vxore ppria; quia tunc dirigit affectum in vxorẽ, & nõ peccat mortaliter hãc opi. fouet H. & pbat inf ea dist. non est. ibi; luxuriæ &c. Sed hoc nõ est verũ; quia nullo modo peccat, vt inf. c. pxi. & 15 q. 1. ... Sed cõtra priorẽ opi. obiicitur; qd si cogitaui turpiter, sed anteq̃ dormiui, statim pœnitui, post polluor in somnio, peccaui, vel nõ? & videtur ... licet contractus ... vestigia remanent, & reliquiæ sicut in liberto vestigia serui ... de succ. lib. § sed nostra. sic matrimonium in furiosis manet propter re-

liquias prioris voluntatis, ff. de his qui sui, vel alie. iuris sunt l. patre furioso. Imputetur ergo mihi saltem si initialiter turpiter cogitaui.

TEstamentum] CASVS. Capitulũ istud diuiditur in tres partes. In prima parte dr, quod si quis pollutus fuerit pollutione nocturna, nisi aqua lotus fuerit, ei vsq; ad vesperã intrare Ecclesiam nõ concedit. In secũda parte quæ icipit, ibi [Quod tamen.] dicit Greg. quod hoc põt intelligi spiritualiter. s. de illo, qui in mente prauis cogitationibus est pollutus, qui aqua pnię lauãdus est, & nisi prius ignis tentationis recesserit, se reum vsque ad vesperam cognoscat. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Sed est,] dr, quod pollutio tripliciter accidit. Aliquan do. n. accidit ex superfluitate naturæ, vel infirmitate, aliquã ex crapula, aliqñ ex præcedenti turpi cogitatione. Cum ex superfluitate, vel infirmitate naturæ pcedit, pollutio nõ imputatur alicui quia potius est pœna q̃ peccatum. Cum vero pcedit ex crapula, talis pollutio habet aliquẽ reatum: verum tamen, si necessitas adest, pp hoc sacerdos non prohibet a celebratione missarum: sed si alij sacerdotes adsint, celebrare non debet, sed a corpore Christi non prohibetur, maxime, si dormientem turpi imaginatione non concusserit pollutio. Cum autem ex turpi cogitatione præcedenti procedit, abstinere debet ab vtroque: quia animo patet reatus suus: quia quod cogitauit sciens, pertulit nesciens.

Pollutio tripliciter accidit.

¶ De multiplici genere illusionis. C. I.

TEstamẽtum [a] veteris legis hunc [b] pollutum Domino dicit: & nisi lotum aqua, etiam vsque ad vesperã † intrare Ecclesiam non concedit. Quod † tamen aliter intelligens populus spiritalis, quasi per somnium eum illudi reputat, qui tentatus im munditia [c], veris & imaginibus [d] in cogitatione inquinatur. Sed lauandus est aqua [e], vt culpam cogitationis lacrymis abluat: & nisi prius ignis tentationis recesserit, reum se quasi vsque ad vesperam [f] cognoscat. ¶ Sed est in eadem illusione valde necessaria discretio: qua † subtiliter pensari debet, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex naturæ superfluitate, vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem cum ex naturæ superfluitate, vel infirmitate euenerit, omnimodo hæc illusio non est timenda, quia hanc animus nesciens pertulisse [g] magis dolendus est, quàm fecisse. Cum vero vltra modum appetitus gulæ in sumendis alimentis rapitur: atque idcirco humorum receptacula grauantur, habet exinde animus aliquem reatum [h], non tamen vsque ad prohibitionem percipiendi sacri mysterij, vel missarum solemnia celebrandi: cum fortasse, aut festus dies exigit, aut exhibere † mysterium pro eo, quòd sacerdos alius in loco deest, ipsa necessitas [i] compellit. Nam si adsint alij, qui implere mysterium valeant, illusio per crapulam facta, a perceptione sacri mysterij prohibere non debet: sed ab immolatione sacri mysterij abstinere †, vt arbitror, humiliter [k] de-

Burch l. 5. c. 43. Iuo par. 2. c. 52. Pana l. 1. c. 160. Poly. l. 3. tit. 16. † paulo aliter in orig. & apud cæteros collectores.

† al. quia Iuo. p. 9. c. 111.

† al. exhiberi

† al. abstineri

a ¶ Testamentum.] in Leuitico legitur Dñm dixisse, si fuerit homo pollutus nocturno semine, egrediatur extra castra, & nõ reuertatur vsque ad vesperã donec lauet, & post solis occasum reuertatur ad castra hoc Greg. exponit hic & retorquetur ad illos, qui polluũtur mẽte.
b ¶ Hunc] talem morẽ ... Romani seruant 4. vt 33. q. 4 vir cum propria vxore.
c ¶ Immunditia.] idest immunda cogitatione.
d ¶ Veris imaginibus.] cum videt mulierem, & delectatur in ea.
e ¶ Aqua.] idest pœnitentia.
f ¶ Ad vesperã.] i. quo vsque recessit ignis tentationis. ADDITIO. Idest, praue cogitationis ... cedat illa cogitatio reatus: licet enim peccatum transeat actu, remanet tamen reatu 22. q. 7. ... de cõse. d. 4. ... ex quo. Vel dic ad vesperã, idest, pœnitentiã; quia vespera, idest finis est peccati, & idem sensus est Hu.
g ¶ Pertulisse.] quasi dicat potius intelligitur ... quam fecere.
h ¶ Reatum.] idest veniale peccatum, & ideo nõ prohibet a sumptione Eucharistię, sed prohibet vel dissuadet a confessione, nisi sit necessitas.
i ¶ Necessitas.] quæ legẽ nõ habet. de cõse. d. 1. sicut.
K ¶ Humiliter.] ergo est cõsilium. bene. n. potest celebrare,

4 Sub. Tudæi a contactu mortui in pollutis. de consecr. distin 4. nec ... Hug.

brare.si vult: nam pro Peuibus criminibus non abstinebit sacerdos a celebratione missarum, sed pro talibus abstinebit, pro quibus posset excommunicari, vt de conse. dist. 2 si non sunt. & c. quotidie. tamen pro quolibet mortali peccato quilibet est suspensus quo ad se, vt extra de coha. cler & muli. c. vlt. nisi peregerit pœnitentiam, vt extra de tẽpo ord quæsitũ. Hu.
a ¶ Tamen.] id est maxime.
b ¶ Non concusserit] pollutio ipsa
c ¶ Rea] quasi dicat, nec mens est rea in somno, nec est rea post somnum, cũ est libera ĩ suo iudicio: sed tunc fuit rea quãdo se ingurgitauit. vnde satis patet hic, quòd homo in somno non peccat.
d ¶ Libera.] supple. sed prius peccauit.
e ¶ Radice.] idest, mala cogitatione. Non

bet: si β tamen [a] dormientem turpi imaginatione illusio non concusserit [b]. Nam sunt, quibus ita plerumque illusio nascitur, vt eorum animus etiam in somno corporis positus non fœdetur turpibus imaginationibus. ¶ Qua in re vnum ibi ostenditur, quòd ipsa mens rea [c] non sit tunc γ: sed suo iudicio penitus libera [d]: cum se, etsi dormienti corpore nihil meminit vidisse, tñ in vigilijs corporis meminit in ingluuiem cecidisse. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illusio in mente dormientis, patet animo suus reatus: Videt.n.a qua radice [e] inquinatio illa processerit; quia †, qđ cogitauit sciẽs, hoc pertulit nesciẽs: & δ pp talẽ pollutionem a sacro mysterio ea die abstinere oportet. † al. qui

α ¶ Veris.) *In plerisque codicibus B. Gregorij, & apud Bedam, & in collectione Conciliorum Coloniæ 1530. impressa, legitur,* vanis: *in aliquibus vero B. Gregorij codicibus* varijs: *sed ob Glossam non mutatum.*

β ¶ Si tamen.) *In codicibus B. Gregorij, & apud Bedam est,* si tamen dormientis mentem turpis imaginatio non concusserit. *In collectione vero Isidori etiam manuscripta,* si tamen animum dormientis turpes imaginationes concusserunt: *quem sensum retinet etiam lectio Panormiæ: nam Burchardus, & Iuo parum ab originali discrepant.*

γ ¶ Non sit tunc: sed suo.) *Omnia fere Gratiani manuscriptæ exemplaria habent,* vel suo: *cæterum magna hoc loco est inter cæteros collectores, & Bedam, & B. Gregorij codices varietas. In collectione Isidori etiam manuscripta est,* qua in re vnum ibi ostenditur, ipsa mens non rea, nec tamen suo iudicio libera. *Verum ob codicum varietatem nihil est in contextu mutatum.*

δ ¶ Et propter.) *Hæc vsque ad finem, neque in codicibus B. Gregorij, neque apud Bedam, neque in tribus vetustis Gratiani exemplaribus habentur. Sunt tamen apud Burchardum, & Iuonem, & Pannormiam, & Polycarpum.*

¶ Peccatum non dicitur perpetratum cogitatione solum, sed delectatione, & consensu. PALEA. α C. II.

Beda ibidem. Burch l 5. c. 43 Iuo par. 2 c. 52.

SEd pensandũ est, ipsa cogitatio vtrum in suggestione, an delectatione, vel (quod maius est) peccati cõsensu acciderit. Tribus enim modis impletur omne peccatũ, videlicet suggestione, delectatione, consensu: suggestio quippe fit per diabolũ, delectatio per carnem, consensus per spiritũ. quia & † primo culpam serpens suggessit, Eua velut caro delectata est, Adam velut spiritus consensit. Et necessaria est magna discretio, vt inter suggestionem β, delectationem, & consensum iudex sui animus præsideat. Cum enim malignus spiritus peccatum suggerit in mente: si nulla peccati delectatio sequatur, peccatum omnimodo perpetratum non est: cum vero caro delectari cœperit, tunc peccatum incipit nasci: si autem etiam ad consensionem ex deliberatione descendit, tunc peccatum cognoscitur perfici. In suggestione igitur peccati semen est: in delectatione fit nutrimentum; in consensu perfectio. Et sæpe contingit, vt hoc, quod malignus spiritus seminat in cogitatione, caro in delectationem trahat; nec tamen animus eidem delectationi consentiat. Et cum caro sine anima delectari nequeat; ipse tamen animus carnis voluptatibus reluctans in delectatione carnali aliquo modo ligatur inuitus, vt ei ex ratione contradicat, nec consentiat, & tamen delectatione ligatus sit; sed ligatum se vehementer ingemiscat. Vnde & ille cœlestis exercitus præcipuus miles gemebat dicens: [Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ; & captiuum me ducentem in lege † peccati, quæ est in membris meis.] Si autem γ captiuus erat, minime repugnabat: quapropter & captiuus erat, & repugnabat. Igitur legi mentis eius lex, quæ in mẽbris est, repugnabat

† al. cum primam

Rom. 7.
† al. legem

NOn est.] CASVS. Quæsitum fuit ab Isidoro, an peccet homo cum dormiens nocturna illuditur pollutione?& respondet,q non; nisi adsit concupiscentia: sed tunc peccat cum vigilans luxuriam prouocat: sed tamen quocunque modo accidit pollutio, suæ culpæ attribuere debet.

pugnabat: si autē repugnabat, captiuus non erat. Ecce itaq. homo est (ut ita dixerim) captiuus, & liber; liber ex iustitia, quam diligit; captiuus ex delectatione, quam portat inuitus.

α ¶Palea.] *Abest hæc palea non solum à primo et decimo Vaticanis, verum & ab alijs, quæ aliquot paleas habent. Rubrica autem abest ab omnibus. In quibus enim caput hoc reperitur, coniunctè ponitur cum superiore, quemadmodum etiam apud Burchardum, & Iuonem.*

β ¶Suggestionem.] *Sic emendatum est ex originali, à quo parum discrepat Iuo; antea legebatur,* & necessaria est magna discretio inter suggestionem & delectationem, & inter delectationem atque consensum, iudicem sui faciat animum præsidem *Burchardus,* iudicem sui præsidere animum *Reliqua fere vt Gratianus. Apud Bedam vero,* & inter suggestionem atque delectationem; inter delectationem & consensum, iudex sui animus præsideat. *In collectione Isidori,* & necessarium est magna discretione inter suggestionem & delectationem, atque consensum iudicem sui prodere animum.

γ ¶Si autem.] *Magna etiam hoc loco iudicum varietas est: breuissima, & satis integra lectio est in codice epistolarum B. Gregorij olim Lutetiæ impresso.* Si autem captiuus erat, minime pugnabat: sed pugnabat, quapropter captiuus non erat. Ecce itaque, &c

Item Isidorus lib. 3. sententiarum de summo, bono. cap. 6.

¶Quando sit peccatum nocturnis imaginibus illudi. C. III.

Iuo p. 9. c. 112.

NOn est peccatum, quādo nolentes imaginibus nocturnis illudimur, sed tunc est peccatum; si, antequam illudamur, cogitationis affectibus præuenimur. Luxuriæ quippe imagines, quas in veritate gessimus, sæpe dormientibus in animo apparent: sed innoxiæ, si non concupiscendo[a] occurrunt. Qui nocturna illusione polluitur, quamuis extra memoriam turpium cogitationum sese persentiat inquinatum; tamen hoc vt tentaretur, culpæ suæ tribuat, suamque immunditiam statim fletibus tergat.

† al. ita.

His itaq; † [b] *respondetur. In lege & in Euangelio naturale ius continetur; non tamen quæcumque in lege & Euangelio inueniuntur, naturali iuri cohærere probantur. Sunt enim in lege quædam moralia præcepta, vt non occides: quædā mystica, vtpote sacrificiorū præcepta, vt de agno, & alia similia his. Moralia mandata ad naturale ius spectant; atque ideo nullam mutabilitatem recepisse monstrantur. Mystica vero quantum ad superficiē à naturali iure probantur aliena: quantum ad moralem intelligentiam, inueniuntur sibi annexa; ac per hoc, & si secundum superficiem videantur esse mutata; tamen secundum moralem intelligen-*

a ¶Non concupiscendo.] Id est absq; libidine præcedentis ardoris.

HIS ITAQVE. CASVS. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte soluit Gratianus q̄onē, quam fecit s̄. in illo. c. hæc quæ, de priuilegijs. in 5. dist. de mutabilitate, & variatione iuris naturalis dicens, q ius naturale in lege, & in Euangelio continetur; sed tū nō oīa quæ sūt in lege, & in Euangelio cohærent iuri naturali q̄tū ad superficiē. Sunt. n. in lege quædā p̄cepta moralia, ut non occides, &c. ista nō mutātur, nec ius naturale in eis: quædam mystica præcepta, vt de agno sacrificādo, & his similia. ista mutātur quantū ad superficiē, & non quantū ad moralē intelligentiā: & q̄tū ad hoc ius naturale immobile perseuerat, & permanet, sicut fuit ab exordio rōnalis creaturæ. In secunda parte, quę incipit ibi, [Ius vero cōsuetudinis.] dr̄, q ius cōsuetudinis cœpit post legē naturalem: ex quo hoīes cœperūt simul habitare, qđ credit factū eo t̄pe quo Caī legitur ædificasse ciuitatē: quod ius cum fere esset extinctū ꝑpter diluuiū, fuit reparatum à Nemroth siue potius immutatū; q̄a cępit opprimere hoīes. & hoc ꝓbat auctoritate Gen. ibi. [Cœpit Nērōth, &c.]
b ¶His itaque.] Hic ponit Magister sol. obiectionis, quā fecerat in pręcedēti dist. Nos ergo cū ipso plenius distinguamus, q eorū, quæ continētur in lege, alia sunt moralia, alia mystica moralia sūt q̄ mores informant, & sic sunt intelligenda, ut ipsa verba sonant, vt diliges Deū: nō occides: honora patrem, de q̄bus notatur 32. q. 7. quid in omnibus. mystica sunt figuralia, quæ aliud significāt præter id quod littera sonat: horum alia sunt sacramentalia, alia sunt cæremonialia. Sacramentalia sunt de quibus ratio reddi potest quare ad litteram sic fuerunt pręcepta, ut de circuncisione, & obseruatione sabbati, de q̄bus habes extra de bapt. maiores. & extra de const. translato. Cæremonialia sunt de quibus rō reddi nō pōt quare ad litterā sic mādata, vt nō arabis in boue, & asino, vt 16. q. 7. in noua. non feres vestem de lana, & lino contextā, nō feres agrū diuerso semine. Lex ergo quantū ad moralia non

tiam mutabilitatem nescire probantur. Naturale ergo ius ab exordio rationalis creaturæ incipiens, vt supra dictũ est, manet immobile. Ius [a] *vero consuetudinis post naturalem legem exordium habuit; ex quo homines conuenientes in vnũ cœperunt simul habitare, quod ex eo tempore factum creditur; ex quo Cain ciuitatem ædificasse legitur: quod cum diluuio propter hominum raritatem fere uideatur extinctũ* [b], *postea à tempore Nemroth reparatum, siue potius immutatum existimatur; cum ipse simul cum alijs alios cœpit opprimere, alij sua imbecillitate eius ditioni cœperũt esse subiecti; vnde in Genesi legitur de eo: [Cœpit Nemroth robustus venator esse coram Domino* [c] *] id est α hominum oppressor, & extinctor; quos etiam ad turrim ædificandam allexit.* Gen. 4. Gen. 7. Gen. 10.

α ¶Id est.] *Glossa ordinaria ad istum locum ex Alcuino ita habet,* id est hominum oppressor, & extinctor: quos allexit, vt turrim contra Deum construerent.

DISTINCTIO VII.

IVS autem [d] *constitutionis cœpit à iustificationibus* [e] *quas* [f] *Dominus tradidit Moysi dicens: [Si emeris seruum Hebræum, &c.]* Exod. 12.

Vnde Isidorus in libr. 5. Etymol. cap. 1. ait.

¶De conditoribus legum. C. I.

MOyses gentis Hebreæ primus omnium diuinas leges sacris litteris explicauit. Phoronæus Rex Græcis primus leges, iudiciaque constituit. Mercurius Trismegistus [g] primus leges Aegyptijs tradidit. Solon primus leges Atheniensibus dedit. Licurgus primus Lacedæmonijs iura ex Apollinis auctoritate confinxit. Numa Pompilius, qui Romulo successit in regno, primus [h] leges Romanis edidit. Deinde, cum populus seditiosos † magistratus ferre non posset; Decemuiros [i] legibus scribendis creauit, qui leges ex libris Solonis in latinum sermonem translatas xij. tabulis exposuerunt.

† *al. seditiosus.*

non recipit immutationem. sed quantum ad sacramẽtalia, & cæremonialia mutatur quantum ad superficiem litteræ. sed non ob hoc dicitur esse mutatum ius naturale: quia in his non consistebat ius naturale, quo ad superficiem litteræ, secundum quam hæc sunt mutata: sed quo ad mysticam intelligentiã, secundum quam nõ sunt mutata: sed mysticus eorum intellectus nõ est mutatus, vnde lex non dicitur mutata. 1. q. 1. Marchion.

a ¶Ius.] Nunc ostẽdit à quo tẽpore cœpit ius consuetudinarium, & constitutionis, & dicit, ꝙ à tempore Cain cępit ius consuetudinarium. qui primo ædificauit ciuitatem, quam ex nomine filij sui vocauit Enoch: sed ius constitutionis à Moyse 1. Io.

b ¶Extinctum.] Ius ergo nõ terminatur. i. non finitur in vij. sicut nec incipere potest à vij. quia ad minus x. debent facere plebem, vt infra. 10. q. 3. vnio.

c ¶Corã Domino.] id est eorũ, qui sunt Dñi, vel permittente Dño, quicquid enim fit iudicio Dei fit, ut 26. q. 5. nec mirum.

IVs aũt.] Hæc distinctio diuidit in duas partes. 2. ibi: [Paulat. m.] CASVS. supra ostensum est, quo tẽpore ius naturale, & ius consuetudinis incœperunt. Nunc autem ostẽdit in hac 7. dist. quo tempore incępit ius cõstitutionis, & dicit Gra. ꝙ primo incępit à Moyse, & postea ab alijs, ut dicitur in seq. cap.

d ¶Ius autem.] In hac vij. dist. ostendit quando, & à quibus cęperunt cõstitutiones humanæ tam ecclesiasticæ, quam sæculares. Ecclesiasticæ cęperunt à Moyse, & tempore Moysi: Sæculares à diuersis, & tempore diuerso cęperunt, ut patet in seq. cap.

e ¶A iustificationibus.] i. à iudicijs Legitur in Exod. ꝙ Dominus dixit filijs Israel ꝑ Moysen. Si emeris seruũ Hebræum. s. qui an. e seruus non fuit, vj. an. seruiat tibi, nisi annus iubilęus interueniat in vij an. egrediatur liber & gratis, cum quali ueste intrauit si habuit prius uxorem cum filijs, cum uxore & liberis exeat: si dominus dedit ei uxorem, mulier cum filiis erit domini: sed si elegerit seruus manere cum domino amore domini, uel uxoris, & filiorum, offeret eum dominus dijs. i. sacerdotib. & applicabit ad ostium tabernaculi, & perforabit aurem eius cum subula in signum ꝑpetuæ seruitutis 2. & eius erit seruus usq; dum uiuet, uel usque ad annum iubilæum: Ab hac constitutione cœpit Moyses iudicia sua, ut dicitur in Exod. Ioan.

f ¶Quas.] Nam & à diuinis scripturis ornatus omnis sciæ sumpsit initium, vt ĩ. 37. distin. legimus. §. hinc ẽt.

MOyses.] CASVS. In prima parte huius c. enumerãtur septem personæ quæ primo leges alijs ediderunt, vt Moyses, Phoronęus, Mercurius, &c. In secunda parte, quæ est ibi, [Deinde] dicitur, ꝙ populus Romanus ordinauit x. viros qui leges ex libris Solonis x. tab. transtulerunt in latinum sermonem; & eas postea exponentes duas tabulas addiderunt.

g ¶Trismegistus.] Propter tres potentias. s. eloquẽtiã, scientiam, & uirtutem. de quibus habes 37. distin. relatum. & 16. q. 1. sic viue. C. de profes. l. magistros.

h ¶Primus.] Immo prius Romulus tradidit: sed paucas. ff. de origi. iur. l. 2. & quia paucas: ideo dicitur iste primus edidit. 3.

i ¶Decemuiros.] Cum enim leges ꝑꝑ discordiã plebeiorum cum nobilibus fere per xxx. an. in desuetudinem abijssent, creati sunt x. uiri, qui de Græcis ciuitatibus leges collectas trãstulerũt in latinũ, & eas ĩ tabulis eburneis scripserunt. postea ijdẽ x. uiri accepta potestate corrigendi, & interpretandi leges, uidẽtes multa deesse tabulis x. postea duas tabulas supaddiderũt: & appellatæ sunt illæ leges xij. tabularũ: qui autem fuerunt illi x. viri, statim determinat Isidorus dicens seq. cap.

1 Hoc non debet hic esse, q̃a hoc dicitur in seq. di. nec hoc ponit Hug. nec Lau. nec ẽt ponit in antiqua glos. Io.

ps

2 Et ita hic inducitur seruitus ex prescriptione septennij, vt not. 1. distin. ius gentium.

3 Vt ff. orig. iur. 2. Laur.

Fue-

FVerunt.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte ponuntur nomina x. virorum, qui leges primo transtulerunt, & dicitur etiam, ꝙ Pompeius primus Consul, & Cæsar leges cōdere voluerūt, sed nō potuerunt perficere. In secunda parte dicitur, ꝙ leges propter vetustatem ad vsu ceciderunt, quarum notitia est necessaria, etsi in vsu non sint. In tertia parte dr̃, ꝙ nouæ à Constantino & eius successoribus cęperunt: sed quia permixtę & cōfusæ erant, Theodosius minor ad similitudinem Gregoriani, & Hermogeniani codicis, composuit codicem ex constitutionibus Imperatorum, quem Theodosianum vocauit. Secūda pars incipit ibi: [Paulatim.] Tertia ibi: [Nouæ.]

a ¶Metu.] Arg. ꝙ metus verborum excusat. arg. 𝔍. 23. q. 8. cōuenior. ibi, dic aliquod verbum in Deum, & morere. & arg. ff. de acquir. hære. l. 6. in fi. arg. contra, extra quod met. cau. sacris.

b ¶Necessaria.] Sed si nullus est earum vsus, vt quid membranas occupant. 19. dist. si Romanorum? sed iō notitia est necessaria, vt sciatur causa quare tollantur, vt C. de cadu. tol. l. vna. quia & ipse Papa argumentatur ex abrogato iure, vt extra de iud. nouit. Vel est necessaria non vt probentur, sed vt reprobentur maledicta, vt 37. dist. legimus. & c. qui de mensa.

c ¶Vocauit.] Hunc tamen immutauit posteà Iustinianus, & fecit vnum codicem ex tribus. C. de nou. cod. com. versus princ. Ioan. Theutonicus.

¶Nomina eorum, qui leges xij. tabularum exposuerunt. C. II.

†Adde tex. / im. in l.2. / §.iuris ciui / is. cum §. / e.ff.de ori / i.iuris. — Isidorus ibidē continenter.

FVerunt autē hi †, Ap. Claudius, T. Genutius, P. Sestius, Sp. Veturius, C. Iulius, A. Manlius, Ser. Sulpicius, P. Curatius, T. Romilius, Sp. Postumius. Hi Decemuiri legum conscribendarum electi sunt. Leges autem redigere in libris† primus Cōsul Pompeius instituere voluit: sed non perseuerauit obtrectatorum metu [a]. Deinde Cæsar cœpit id facere: sed ante interfectus est. Paulatim autem antiquæ leges vetustate, atque incuria absoluerunt†; quarum etsi nullus iam vsus est; notitia tamen necessaria [b] videtur. †¶Nouæ leges à Constantino Cæsare cœperunt, & reliquis succedentibus: erantque permixtę, & inordinatæ. Postea Theodosius minor† Augustus ad similitudinem Gregoriani, & Hermogeniani codicem factum constitutionum à Constantini temporibus sub proprio cuiusque Imperatoris titulo disposuit; quem à suo nomine Theodosianum vocauit [c].

†al. libros.

† exoleuerūt] orig.

Adde an / ex abroga / a sit abro- / anda. no. / C. de lat. / ib.tol. l.1. / C.d nou. / od. com. / .1. — Iuo p.4.c.170. Pann.l.2. c.144

† al. iunior.

DISTINCTIO VIII.

†al. natura. — 1 ps

DIffert autem [d] ius naturale † à consuetudine, & constitutione. Nam iure naturali omnia sunt communia omnibus: quod non solum inter eos [e] seruatum creditur, de quibus legitur: [Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna, &c.] verum etiam præcedenti tempore à philosophis traditum inuenitur. Vnde apud Platonem illa ciuitas iustissime ordinata traditur; in qua quisque proprios nescit [f] affectus. Iure vero consuetudinis, vel constitutionis hoc meum est, illud alterius.

Act. 4.

Vnde Augustinus ait tract. 6. ad c. 1. Ioannis.

¶Iure diuino omnia sunt communia omnibus: iure vero cōstitutionis hoc meum, illud alterius est. C. I.

Ansel.l.12.c.62 Iuo p.3. c.194. Pann.l.2. c.63.

QVo iure defendis [g] villas ecclesiæ α? diuino, an humano? diuinum ius in scripturis hēmus; humanū ius in legibus Regum. Vñ quisq; possidet, qđ possidet? nonne iure humano? Nam iure [h] diuino, [Domini est terra,

Psal. 23.

DIffert autē.] Hæc dist. diuiditur in duas partes, in quarū prima probat, quod de iure naturali omnia sunt communia. Secūda, ibi: [Dignitate.] CASVS. Supra in 5. distin assignata fuit differentia iuris naturalis ad alia iura ĩ origine, & dignitate. nunc autem assignat drĩam iuris naturalis ad alia iura in amplitudine: quia hoc iure omnia sunt cōia: sed non alio iure. Repetit etiam de dignitate. Dr̃ ergo in hoc §. ꝙ hoc ius naturale differt à consuetudine, & constitutione: nam iure naturali omnia sunt cōmunia. & hoc probatur auctoritate noui test. & auctoritate Platonis: sed iure cōsuetudinis dr̃ hoc meum, illud tuum: & ad hoc inducitur seq. cap.

d ¶Differt autem.] In hac 8. dist. ostēdit magister, qualiter ius naturale excellat alia iura amplitudine; quia secundum hoc ius omnia sunt communia.

e ¶Inter eos.] .i. Apostolos. 12. q. 1. dilectissimis.

f ¶Nescit.] Quisque enim tantum diligit alium, vt se [1], finxit enim Plato quādam Rēpublicam, in qua omnia sunt communia. 12. quæst. 1. cap. 2.

[1] Vt de peniten. dist. 2. charitas est. iuxta fin.

QVo iure.] CASVS. Quidam hæretici conquerebātur se iniustè expoliatos rebus quas noīe ecclesiæ possidebāt, cōtra quos inuehit Aug. dicēs eos nō posse conqueri: nā aut possident iure diuino, aut iure humano, si iure diuino omnia sunt communia, & ita res ecclesiæ possidere non possunt: si iure humano; sed iura humana sunt leges Imperatorum, q̄ statuunt, vt hæretici nil noīe ecclesiæ possiderent. si ergo renunciant legibus Imperatorum, per consequens & possessionibus; siue noīe ecclesiæ, vel ꝓprio noīe velint possidere: cū Apostolus Reges p̄ceperit honorari.

g ¶Defendis.] .i. petis, vel defendendo retines.

h ¶Nam iure diuino.] Ex hoc vr̃, ꝙ tantum iure humano aliqua possideātur, & nō diuino. & sic ob. 𝔍. 23. q. 7. c. 1. vbi dr̃, ꝙ iure diuino aliqd possidet. Sed nō est contrarium: quia dr̃ ibi, ꝙ iustorum sunt omnia cōia iure

Possessio an sit de iure diuino an humano.

iure diuino,& bene potest esse, ꝙ iure diuino aliquid sit proprium;sed ideo dicit hic,ꝙ iure humano possident possessiones: quia iura humana potissimè tractãt de possessionibus: sed ius canonicum principaliter de decimis,vel primi ijs. Vel dic,ꝙ ibi ius diuinũ strictè sumit,ꝓ iure canonico:sed hic ius canon cũ cõprehẽdit sub iure humano,&hinc 1. habes,ꝙ petenti restitutionem obstat exceptio hæresis. Hæretico.n. nihil est licitũ possidere, vt 23. q. 5.si vos.& q.7.c.1. & 2.Item hic est arg. ꝙ à petẽte restitutionẽ possumus quærere quo iure petat: an ꝑ interdictum vel iudicis officio. Itẽ ꝙ causam petendi tenetur explicare: & ꝙ secundũ iura canonica actio sit proponenda: habes extra de iudi. examinata. & extra de libe. obla. dilecti. nec obstat extra de iudi. dilecti 2, Ioan. Sol.ego credo,ꝙ causa, & modus agendi est proponendus, vt secundum illum modum iudex ferat sententiam, extra de simo. licèt Heli. licèt non cogatur actionẽ proponere; quia etiã secundum leges,sola causa sufficit,vt C.de edic.diui Hadri. tol. l.3.Bar.

1 Illud hic elicitur secundũ illã expõnẽ, q̃ fit s̃. ead.in uer. defendis. i.petis, secundũ lo. de Fant.

2 Vbi de hoc & 2. q. 6. decreto.

a ¶Meus est.] Hæc verba meum, & suũ spectant ad dñum, non ad bonæ fidei possessorem, vt ff. de re.& sump.fu.l.2.§.j.

b ¶Gaudeatis.] Retinendo possessiones, vel eas recuperãdo.

c ¶Leges.] Constitutiones Imperatorum super rebus ecclesiasticis,non valuissent, nisi postea confirmatæ fuissent ab ecclesia,vt 95.dist.bene.

d ¶Possidere.] Hoc canones præcipiunt, vt 23.q.7.c.1.& 2.

e ¶Dicere.] Arg.est hic, ꝙ qui vnũ dicit, dicit, & omnia, quæ sequuntur ex illo, vt 11.q.3.æstimant, & c. seq.& extra de do. & contum. cum dilectus filius,& ff. quod met.cau.l.1.Item arg.ꝙ idem iuris est in vno connexorum,quod in reliquo,vt 1.q.3.si quis obiecerit.& 3.q. 6.hæc quippe.Item argu.ꝙ qui renunciat vni,renunciat omnibus, quæ sequuntur ex illo, & etiam omnibus cohærentibus,vt 81.dist.si quis sacerdotum,& prima quæst.prima,si quis episcopus.& 9.q.2.nullus primas.

DIGNITATE. CASVS. Ostendit,ꝙ differt dignitate ab alijs ius naturale:quia si constitutio,vel consuetudo aliqua sit huic contraria, irritatur: & hoc probatur seq.cap.

& plenitudo eius.] Pauperes & diuites Deus de uno limo fecit: & pauperes & diuites una terra supportat.Iure tamẽ humano dicitur †; hæc uilla mea est; hæc domus mea, hic seruus meus est[a].Iura† autem humana, iura Imperatorum sunt: quare? Quia ipsa iura humana per imperatores,& reges sæculi Deus distribuit generi humano. *Item ibidem paulo inferius.*¶Tolle [β] iura Imperatorũ; & quis audet dicere,mea est illa uilla, aut meus est ille seruus, aut domus hæc mea est†? si autem,ut teneantur ista ab hominibus,regum iura fecerunt,vultis,ut reticeamus leges, ut gaudeatis[b]? *Item ibid.paucis interiectis.* ¶Legantur leges[c], ubi manifestè præceperunt Imperatores, eos†, qui præter ecclesiæ catholicæ communionem usurpant sibi nomen christianum, nec uolunt in pace colere pacis auctorem, nihil nomine ecclesiæ audeant possidere[d].Sed quid nobis & Imperatori? Sed iam dixi, de iure humano agitur, & tamen Apostolus uoluit seruiri regibus,uoluit honorari reges,& dixit:[Reges reueremini.]Nolite dicere[e],quid mihi, & regi? Quid tibi ergo & possessioni?Per iura regum possidentur possessiones.Dixisti,quid mihi & regi? Noli dicere possessiones tuas: quia ipsa† iura humana renunciasti, quibus possidentur possessiones.

Gen. 2.

†dicit] orig.
† Iure ergo humano, iure Imperatorũ: quare?] orig.

† Concor. tex. in l. ex hoc iure. cũ ibi not. ff. de iust.& iur.

Cod.lib.1.tit.5 cap.4. & Cod. Theod. lib.16. ti.5.c.43.52.54
†al. vt

1. Pet. 2.

† ad ipsa] orig. & Iuo

α ¶Ecclesiæ.] *Hæc dictio non est apud B. Augustinum: Nam ibi agit contra Donatistas,qui legibus Imperatorum uillas sibi ademptas,& Ecclesiæ catholicæ attributas esse quærebantur: Quare,cum Donatistæ dicerent,* villas nostras tulerunt: fundos nostros tulerunt,*vt eos ipse conuincat nullum ius in illis habuisse, aut habere,quibusdam præpositis addit ista.* Quo iure defendis uillas? diuino &c. *Et infra 11.q.1. c.si quæ causæ, ubi Gratianus citat initium huius capitis,ista dictio*, Ecclesiæ, *non habetur: est tamen apud Anselmum,Iuonem,& in Pannormia locis indicatis.*

β ¶Tolle.] *Quoniam glossa obstitit, ne omnia emendarentur, aut adderentur, quæcunque addenda uidebantur: placuit integrum apponere locũ B. Augustini Apud ipsum igitur post uer.* humano, *antecedentis paragraphi,hæc sequuntur:* Vultis legamus leges Iurisperitorum? & secundum ipsas agamus de uillis? Si iure humano uultis possidere;recitemus leges Imperatorum: uideamus,si aliquid uoluerint ab hæreticis possideri. Sed quid mihi est Imperator? secũdum ius ipsius possides terram. Aut tolle iura Imperatorum;& quis audet dicere,mea est illa uilla,aut meus est ille seruus,aut domus hæc mea est? Si autẽ ut teneantur ista ab hominibus, iura acceperunt regum, uultis recitemus leges,ut gaudeatis, quia uel unum hortum habeatis, & non imputetis nisi mansuetudini columbæ, quia uel ibi uobis permittitur permanere? leguntur enim leges manifestæ,ubi præceperunt Imperatores,&c.

2 *Dignitate[f] vero ius naturale similiter præualet cõsuetu-*

f ¶Dignitate.] Hic incipit 2.pars dist.in qua ostendit quare ius naturale sit dignius q̃ alia iura: nã quæcũq; consti-

constitutio,uel consuetudo est contra illud ius,est irrita,& ad hoc inducuntur omnia.c.seq.

QVæ contra.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ flagitia, quæ sunt contra mores hominum,uitari debent: ita ut pactũ hominum, uel consuetudo ciuitatis serue tur,

res tenentur sequi consuetudinẽ illorũ inter quos commorantur? Ar.vr̃ hic, ꝙ sic 1,& 12.dist.illa.& 41.di.c.2. Arg. contra q̃a uiatores non sortiuntur forũ illius loci ꝑ quẽ transeunt , ut ff.de iudi.hæres.§.2.Et est argu.ꝙ soli perpetuo habitantes obligantur legi ciuitatis,vt ff. de pi.debitor.

dini,& constitutioni. Quæcunque enim vel moribus recepta sunt, vel scriptis comprehensa: si naturali iuri fuerint aduersa,vana & irrita habenda sunt.

Vnde Augustinus ait lib.3.confess.c.8.

¶Aduersus naturale ius,nulli quidquàm agere licet. C. II.

Iuo p.4.c.178.

QVæ contra mores [a] hominum sunt flagitia [b],pro morum diuersitate [c] vitanda sunt,ut pactum inter se ciuitatis,aut gentis consuetudine, uel lege firmatum,nulla ciuis , aut peregrini [d] libidine violetur . Turpis enim omnis pars est suo vniuerso non congruens. Cum autem Deus aliquid contra morem,aut pactum quorumlibet iubet;etsi nũquam ibi factum est,faciendum est;& si omissum, instaurandum est;& si institutum nõ erat,instituendum est . Si enim regi licet in ciuitate,cui† regnat,iubere aliquid,quod neq. ante illum quisquam,nec ipse vnquam iusserat; & non contra societatem ciuitatis eius obtemperatur , immo [e] contra societatem non obtemperatur (Generale [f] quippe pactum est societatis humanæ obedire regibus suis) quanto magis Deo regnatori vniuersæ creaturæ suæ, ad ea quæ iusserit,sine dubitatione seruiendum est?sicut [g] enim in potestatibus societatis humanę maior [h] potestas minori ad obediendum præponitur,ita Deus omnibus.

† *al.in qua*

Item Nicolaus Papa Igmaro Remensi archiepiscopo.

¶*Caput hoc est ex epistola Nicolai,quæ incipit,* Epistola Beatitudinis tuæ, *extatque vna cum alijs eiusdem , & aliorum Pontificum epistolis manuscriptis Romæ in Bibliotecha monasterij Dominicanorum,ex qua hoc caput emendatum est .*

¶Radicitus est euellenda perniciosa consuetudo. C. III.

Iuo p.4.c.203.
Pann.l.2.c.28.

MAla consuetudo [i], quæ non minus [k] quàm perniciosa corruptela† vitanda est,nisi citius radicitus euellatur, in priuilegiorum ius ab improbis assumitur : & incipiunt præuaricationes, & variæ † præsumptiones celerrime non compressæ, pro legibus venerari , & priuilegiorum more perpetuo celebrari.

† *al. vanæ*

Item Augustinus libr.3. de baptismo contra Donatistas, cap.6.

¶Veritati & rationi consuetudo est postponenda. C. IIII.

Sub persona Libosi Vagensis.
Iuo p.4.c.208.
Pann.l.2.c.165.
ȷ.ead. c.qui cõtempta.
Ibid.c.8. sub ꝑsona Fælicis à Bussacensis.

VEritate [l] manifestata [m] cedat consuetudo veritati: plane respondeo , quis dubitet [n] veritati manifestatæ debere consuetudinẽ cedere? *Item.* Nemo consuetudinem rationi,

tur,nec ab aliquo uioletur:sed perpetua gaudeat firmitate : Si tamen Deus iubet aliquid fieri contra pactum uel consuetudinem , ei est obtemperandũ: nam si regi est obtemperandũ in regno,uel ciuitate sua,multo fortius regi uniuersæ creaturæ est obediendum.

a ¶Mores.] Bonos.

b ¶Flagitia.]Id est quasi flagitia.32.q.7.flagitia.

c ¶Diuersitate.]Id est aduersitate.Io.

d ¶Aut peregrini.] Nunq̃d ergo peregrini,& scholares tenentur sequi consuetudinẽ illorũ inter quos commorantur? (see above)

e ¶Immo.] q.d nõn est cõtra pactum humanæ societatis ei obtemperare: immo scd̃m pactũ: q̃a in oĩ pacto semper intelligĩt excepta maioris auctoritas, ut extra de iu. iur. uenientes.

f ¶Generale.] Id est generalis lex.

g ¶Sicut.]In hoc facit ad ꝓpositũ : quia id qđ Deus præcipit cũ sit de iure naturali , præfertur consuetudini, uel constitutioni.

h ¶Maior.[Ergo magis obedit monachus episcopo q̃ Abbati 2:qđ falsum est, vt 58. distin.c.1. & 2. sed de hoc dic,ut no. 11.q.3.qui resistit.

MAla .] CASVS. Quædam priua consuetudo inoleuit in archiepãtu Remeñ. quare Papa præcipit.Igmaro Remeñ. archiepõ, ut illã cõsuetudinem tollat:quia nisi illa consuetudo radicitus euellatur, ab impijs in ius assumetur,& ꝑsũptiones incipiẽt pro legibus uenerari.

i ¶Mala consuetudo.] Argu. quòd id quod aliàs est illicitum, ratione consuetudinis nõ fit licitũ. Ar.contra.ȷ̃.dis.4. deniq;. ar.contra,ex̃.de cõsue.c.ult.ẽt minus rõnabilis cõsuetudo inducit ius . extra de in integ.rest.cõstitutus . Itẽ hic est.ar.ꝙ honesta consuetudo inducit priuilegiũ, vt 9.q.3 conquestus .& 82.dist.plurimos.

K ¶Nõ minus.]Hęc vij.c. de mala consuetudine loquuntur.

CASVS.autẽ sequentis cap.planus est,& per se patet.

l VEritate] Arg.ꝙ ueritas præiudicat opinioni , ut hic.& 81.di.quicũque,& extra de biga.nup.extra q̃ fi.sint legi.ꝑ tuas.& ex de pur.uul.significantibus.& extra de frig.& ma.fraternitatis.ar.contra.ȷ̃.3.q.7.infamis.§.tria.& ex.de iure pa.cõsultationib.&C.đ tes.l.j.

m ¶Manifestata.]Per doctrinam,& reuelationem.

n ¶Dubitet.] Quandoque tamen consuetudo præualet legi.extra de consue.c.ult.

1 Et est hic arg.ꝙ consuetudo loci attendenda est ĩ scacorũ ludo secundum Lau. sed ar. contra 41. disti. illud. in fi.

2 Ad hoc facit quod not. 2. q. 7. cũ pastoralis.sed contra,18.q.3. in fin.Archid.

Concor. ...ext. in Au... habita. ...i in.gl. in ...er. peruer ... consue...udine.C. ...e fil. pro ...t. & in c. ...assana,de ...ect.

SI consuetudinem.] CASVS. Quidam episcopus habebat quandam prauam consuetudinem. scribit ei Greg. & mandat, ut illam aboleat, & quod hoc facere debeat, probat auctoritate Christi, qui dixit: Ego sũ veritas, & non dixit: Ego sum consuetudo. & sententia Cypriani, qui dixit, quod quãcumque sit vetusta consuetudo veritati cõtraria, est abolẽda. a ¶Dicit argu. quod verbis est inhærendũ. extra de deci. ad audiẽtiam.

b ¶Vetusta.] 1. q. 3. si quis præbendas. arg. contrà. ff. de legi. de qb. §. inueterata. cõmunia prædi. l. venditor. §. si constat. & extra de consuetu. cum dilectus. & extra de iurepa. c. cura pastoralis, in his propter diuturnitatem temporis sustinetur, id quod est minus rõnabile. dic quod vetustas est seruanda, si potest sine scandalo seruari. contra dist. 4. denique.

QVi contempta.] CASVS. Quidã cõtẽpta veritate consuetudinẽ sequebantur, quos dicit Aug. facere cõtra fratres, & cõtra Deũ, qui dixit: Ego sũ veritas, & non dixit: ego sum consuetudo. & hoc ẽt probatur exẽplo Petri, qui cessit Paulo veritatem prędicanti. Ratio igitur & veritas consuetudinem excludit.

c ¶Circumcidebat.] Et cibos discernebat propter quod Paulus ei restitit in faciem, 2. q. 7. c. Paulus Petrum. 27. q. 1. sicut enim. ver. ecce.

FRustra.] CASVS. Quidam contra sacramenta, & alia spiritualia consuetudinem veritati ppõnebãt, quare quęsitũ fuit ab Augustino, qd iuris esset. Et rñdet Augustinus, quod frustra obijciunt consuetudinem veritati, si tñ consuetudini veritas suffragatur, nil oportet firmius retineri.

d ¶Consuetudinẽ.] Ex his omnibus cap. videtur, quòd semper ius præiudicet consuetudini. Videamus ergo quando consuetudo præiudicet iuri. Ecce inuenio in electione consuetudinem præiudicare iuri. nam persona, quę aliàs est ineligibilis, ratione consuetudinis fit eligibilis, vt ꝟ. 12. dist. nos consuetudinem. Item rõne consuetudinis coguntur aliqui eligere de aliena ecclesia, ut extra

Consuetudo in multis præiudicat iuri.

& ueritati præponat: quia consuetudinem ratio & ueritas semper excludit.

Item Gregorius a *VVimundo*† *Auersano episcopo.*

† *al. Guitmũdo.*

a Gregorius.] *In aliquot manuscriptis, & apud Iuonem, est* Gregorius vij. *Et in huius Pontificatu Guitmundus Auersanus episcopus scripsit de corpore et sanguine Domini contra Berengarium, qui liber extat.*

¶Quælibet consuetudo veritati est postponenda. C. V.

SI consuetudinem fortassis opponas; aduertẽdum est, quod Dominus dicit [a]: [Ego sum veritas, & uita.] Non dixit, Ego sum consuetudo; sed, veritas. Et certe (ut Beati Cypriani vtamur sententia) quælibet consuetudo, quantumuis vetusta [b], quantumuis vulgata, veritati omnino est postponenda: & vsus qui veritati est contrarius, abolendus.

Iuo. p. 4. c. 213. Pann. l. 2. c. 166. *Ioan.* 14. Cyprianus in toto illo suo cõcilio.

Item Augustinus lib. 3 de baptismo contra Donatistas, c 5.

Sub psona Casti Siccensis.

¶Veritate reuelata, consuetudinem sibi cedere oportet. C. VI.

QVi contempta ueritate præsumit consuetudinem sequi; aut circa fratres inuidus est & malignus, quibus veritas reuelatur; aut circa Deum ingratus est, cuius inspiratione ecclesia eius instruitur. *& infra.* In Euangelio Dominus, Ego sum, inquit, veritas: non dixit, ego sum consuetudo. Itaque veritate manifestata, cedat consuetudo veritati. *& infra.* ¶Reuelatione facta veritatis, cedat consuetudo β veritati: quia & Petrus, qui prius circumcidebat [c], cessit Paulo veritatem prædicanti. *& infra.* Cum Christus veritas sit; magis ueritatem, quam consuetudinem sequi debemus: quia γ consuetudinem ratio & ueritas semper excludit.

Iuo p. 4. c. 234. Ibid. c. 6. sub psona Libosi Vagensis. Io. 14. ṡ. ea. c. veritate Ibid. c. 7. sub psona Zozimi à Tharassa. Gal. 2. Ibi. c. 9. sub persona Honorati à Tucca. ṡ. ea. c. veritate

β ¶Cedat consuetudo.] *Apud B. Augustinum, & Iuonem, & in Pannormia legitur,* cedat error *Sed vere B. Augustinus ex ipsiusmet Zozimi verbis colligit, quod ille errorem appellabat, fuisse consuetudinem. Ita enim respondet.* Noluit quidem iste dicere, consuetudinem, sed errorem: Veruntamen cum dicit, quia & Petrus, qui prius circumcidebat, cessit Paulo veritatem prædicanti, satis indicat, quòd aliud etiam de baptismo fieri solebat.

γ ¶Quia consuetudinem.] *Verba hac vsque ad finem, apud Iuonem, & Gratianum satis commode hic nectuntur, repetita ex verbis Fœlicis, quæ referuntur sup. c. veritate.*

Idem in lib. 4. de baptismo contra Donatistas, cap. 3.

Hic refert B. Augustinus verba B. Cypriani in epist. ad Iubaia.

¶Consuetudo rationi frustra opponitur. C. VII.

FRustra, inquit, quidam qui ratione uincuntur, consuetudinem [d] nobis obijciunt: quasi consuetudo maior sit ueritate; aut non id sit in spiritualibus sequendũ, quod in melius fuerit à spiritu sancto reuelatum. ¶Hoc plane verũ est; quia ratio & veritas cõsuetudini pręponẽda est. Sed cũ cõsuetudini veritas suffragatᷓ, nihil oportet firmius retineri.

Iuo. p. 2. c. 94. & par. 4. c. 235. Hic B. Augustinus respondet.

extra de consuetu.cum dilectus.in fi. Item ratione cõsuetudinis potest eps eligi in præpositum. extra de cõcess.præb.cum nostris.Item ratione consuetudinis eligit minor ecclesia cũ cathedrali.extra de causa possess. & proprie.cum ecclesia.extra de concess.præb. & eccl. non

tra de præb. cum iam dudũ.Item ꝙ nõ ꝑ errorẽ sit inducta.ff.de leg.ꝙ non rõne.ꝭ.ea.cõsuetudo.Itẽ ꝙ maior pars populi cõsueuerit.illa cõsuetudine vti: quia sicut maior pars populi non posset inducere legem : sic nec consuetudinem.Quidam tñ dicunt,ꝙ illa consuetudo præiudicat iuri, q̃ excedit hoĩum memoriã. Illud.n.loco cõstituti hr̃, vt ff. de aqua quot.& æst. hoc iure.§.ductus aquæ.& 3.q.6. hæc q̃p pe. Ioan. Hoc br̃ teneas,ꝙ sufficit secundum canones, ꝙ sit rationabilis, & præscripta,vt extra de cõsue.c.vlt. Bar Brix.

tit Ian qđ dicvt plenè not. extra de consue. in pr.n. ibi videas . & eo.tit.c.vlt. in glo. arg. cõtra,quia, & c.quã g. quidam habent signa tam ad tit. ex parte. De hoc ẽt not.3. dist. c.in istis.§. leges.ibi videas.Arch.

Item Cyprianus in epistola ad Pompeium contra epistolam Stephani.

¶Rationem consuetudo impedire non debet. C. VIII.

CONsuetudo[a],quæ apud quosdam obrepserat, impedire non debet, quominus veritas præualeat, & vincat. Nam consuetudo sine veritate, vetustas erroris est: propter quod relicto errore sequamur veritatem, scientes, quia & apud Esdram[b] veritas vicit, sicut scriptum est: *Esdra 3.& 4.* [Veritas manet, & inualescit in æternum, & viuit, & obtinet in sæcula sæculorum.] *Idem in epist. ad Iubaianum, circa med.*

Ignosci α potest simpliciter erranti, sicut de seipso dicit Apostolus Paulus *1.Tim.1.* [Qui primo, *inquit*, fui blasphemus, & persecutor, & iniuriosus: sed misericordiam merui; quia ignorans[c] feci.] Post inspirationem vero, & reuelationem factam, qui in eo quod errauerat, perseuerat, prudens & sciens sine venia ignorantiæ peccat: præsumptione enim atque obstinatione quadam nititur, cum ratione superetur.

α ¶Ignosci] *Apud B.Cyprianum legitur,* Ignosci enim potest, *& his antecedunt ea, quæ leguntur supra, c. frustra. vsque ad ver.* reuelatum.

Idem lib.2.epist.3.ad Cæcilium.

¶Dei veritatem, non hominum consuetudinem sequi oportet. C. IX.

Ansel.l.9.c.6. Matth.17. Hic est filius meus,&c. Esa.29. Matth. 15.

SI solus[d] Christus audiendus est,non debemus attendere,quid aliquis ante nos faciendum putauerit;sed quid, qui ante omnes est,Christus,prior fecerit.Neque enim hominis consuetudinem sequi oportet; sed Dei veritatem, cum per Esaiam prophetam Deus loquatur,& dicat,[Sine causa autem colunt me, mandata & doctrinis hominum[e] docentes.]

Liquido igitur apparet,quòd consuetudo naturali iuri postponitur.

COnsuetudo.] CASVS.Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte dr̃,ꝙ cõsuetudo praua, q̃ apud quosdam obrepserat, iudicari non dẽt veritati & rõni.& hoc ꝓbat exẽplo Esdræ, qui dicit; veritas valet, & inualescit. In secũda parte,quæ incipit ibi,[Idem.Ignosci.]dr̃ ꝙ simpliciter erranti potest & dẽt ignosci: & hoc probatur exemplo Pauli dicentis: Misericordiã merui: quia ignorãs feci: sed qui scienter facit,veniam non meretur.

a ¶Cõsuetudo.] Pone casum,vt ꝭ.de cõsec.dist 3.c.2.& 3.

b ¶Esdram.] Qñ ꝓhibuit Iudæis ne alienigenas ducerẽt vxores, nisi essent de tribu sua:ipsi autem duxerũt alienigenas de filijs Chananæorum, vt 28.q.1.§.1.Vel tangit qualiter bibliotheca & psalterium à Babylonijs destructa,per Esdram reparata sit. Vel aliter quæsitum est quæ virtus esset maior? Respondet q̃dam mulieris,alius regis, alius viri,alius vini.alius veritatis.hanc approbauit Esdras.

c ¶Quia ignorans.] Arg.ꝙ ignorantia iuris excusat,vt hic,& 30.q.1.de his.& 2.q.3.si quem. §. notandum 2. & 24.q 1.si quis dederit.& 28.dist.presbyterum.

2 Not.etiã 38. dist. in prin de cõsecr..dist.2. cap.3.

SI solus.] CASVS.Dicit Cyprianus in hoc cap. ꝙ nõ omnis consuetudo imitanda est, sed Christi veritas: & illud quod ipse fecerit, qui prior est ante omnes. Et hoc probatur auctoritate Esaiæ reprehendentis Iudæos,qui veritatem non sequebantur.

d ¶Si solus.] Id est,nullus ei contrarius.sic infra 8. q. 1.sciendum.in fi.

e ¶Hominum.] Ergo Iudæi reguntur humanis constitutionibus,& sic est econtra.ꝭ.12.dist.omnia vbi dicit ꝙ Iudæi tantum diuinis constitutionibus regũtur:sed verum est ꝙ olim regebantur constitutionibus humanis,scilicet scribarum & Pharisæorum,vt hic dicit. sed hodie non,vt ibi.

Iudæi vtrũ constitutionibus regãtur.

non vac.cum nostris.& c.litteras.Item ratione cõsuetudinis solus abbas sine cõsensu fratrũ confert stipẽdia, vt extra de his,quæ fi.à p̃la.sine cons.c.ea noscit.Itẽ in sacro baptismi p̃ualet cõsuetudo,vt ꝭ. de consec.dist. 4.de trina. Item in matrimonio respicitur cõsuetudo extra de cog.spi.super eo. Item in continentia clericorum.84.di.cum de quorundam. Item in alijs casibus, quos not.ꝭ.1.dist.c.consuetudo. Scias ergo,ꝙ ad hoc ꝙ cõsuetudo p̃iudicet iuri, requirit,ꝙ sit præscripta, vt extra de cã poss.cũ ecclesia.& extra de consue.c.vlt. Item ꝙ obtinuerit in cõtradictorio iudicio populi, vt extra de verb.sig. abbate.ff.de leg. cũ de cõsuetudine. Itẽ ꝙ eo aio fiat,vt credãt se ius hr̃e,& in posterum illud intendant facere. alioquin talis vsus non dr̃ vsus, vt ff.de iti.actuq; pri.l.1.§.Iulianus rectè ait Itẽ vt res illa sit p̃scriptibilis,vt 93.dist.c.illud. Itẽ ꝙ possit dici antiqua & approbata,vt extra de postula. pla. bonæ 2. circa fi.Item continere debet naturalẽ æquitatẽ.extra de do.& contu.c.1.extra de consue.ex parte. Itẽ ꝙ sit de sciẽtia Principis inducta,nõ tñ de tolerantia 1,vt ex

Consuetudinis multæ sunt cõditiones.

1 Idem sen

DISTINCTIO IX.

Vod autem[a] & constitutio naturali iuri cedat, multiplici auctoritate probatur.

Ait enim Augustinus ad Bonifacium comitem, epist. 50.

¶Leges principum naturali iuri præualere non debent.

PALEA. α C. I.

IMperatores quando pro falsitate contra veritatem constituunt malas leges, probantur bene credẽtes, & coronantur perseuerantes: quando autem pro veritate contra falsitatem constituunt bonas leges, terrentur sæuientes, & corriguntur intelligentes.

Quicunque β [b] ergo legibus [c] Imperatorum, quæ pro Dei veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grãde supplicium. Quicunq; vero legibus Imperatorum, quæ contra veritatem Dei feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium.

Iuo p.4. c.184. Pann.l.2. c.154

Nam & temporibus prophetarũ omnes reges; qui in populo Dei non prohibuerunt, nec euerterunt, quæ contra Dei præcepta fuerant instituta, culpantur: & qui prohibuerunt, & euerterunt, super aliorum merita laudantur. Et rex Nabuchodonosor, cum seruus esset idolorum, constituit sacrilegam legem, vel simulachrũ adoraretur: sed eius impiæ constitutioni qui obedire noluerunt, pie fideliterq; fecerunt. Idem tamen rex diuino correctus miraculo, piã, & laudabilem legem pro veritate constituit, vt quicumq; diceret blasphemiam in Deum† Sidrac, Misac, & Abdenegò, cum domo sua penitus interiret.

Dan.3. — *Ibid.* — † *Deum verum*] orig.

α ¶Palea.] *In exemplaribus antiquis Gratiani, in quibus aut nullæ, aut paucæ sunt paleæ, hoc loco habetur tantum à vers.* Quicunque *vsque ad vers.* Nam & temporibus. *In alijs autem in quibus sunt, habetur integrum hoc caput, & sine nota Paleæ. Est autem totum in eodem B. Augustini loco.*

β ¶Quicunque.] *Commutatus etiam apud Iuonem, & in Pannormia est ordo verborum Beati Augustini, apud quem qui meretur præmium, priore, qui supplicium, posteriore loco ponitur.*

Item ex verbis Isidori, lib.3. sententiarum de summo bono, c.52.

¶Principes tenentur, & ipsi viuere legibus suis.

C. II.

IVstum est principem legibus obtemperare suis. Tunc enim iura sua ab omnibus custodienda existimet, quãdo ipse illis reuerentiam præbet. Principes legibus teneri suis nec in se conuenit † posse damnare iura, quæ in subiectis constituunt. Iusta est enim vocis eorum auctoritas, si quòd populis prohibent, sibi licere non patiantur.

Burc.l.15.c.41. Iuo p.16. c.43. — †*conuenit frustrare iura*] orig.

¶*In aliquot vetustis exemplaribus caput hoc non habetur. in alijs vero coniunctum est superiori, & non habet rubricam.*

Item Augustinus in prologo libri tertij de Trinitate.

¶Scripturis canonicis tractatorum litteræ deseruiunt. C. III.

NOLI MEIS

Iuo p.4.c.71. Pann.l.2.c.120.

Vod ãt.] Hæc distinctio diuiditĩ 1 duas partes. In prima ꝓbatur ꝙ nõ valet consuetudo contra Deum. In secunda ibi, [Noli.] ꝓbatur ꝑ ix. cap. ꝙ cõmenta Sanctorum nõ p̃iudicãt nouo & veteri testa. Io. de Fã.

CASVS. In superiori distin. ostẽsum est, ꝙ ius naturale præponitur cõsuetudini, in hac 9. dist. ostendit ꝙ ius naturale præponitur cõstitutioni: & hoc ꝓbatur ꝑ sequẽtia c. & intellige hoc de iure naturali, qđ consistit in præceptis & prohibitionibus.

a ¶Quòd autem.] s̃. in proxi. dist. 8. ostendit qualiter ius naturale præualet consuetudini. In hac 9. dist. ostendit qualiter ius naturale præiudicat & præualet constitutioni hominum: & sumitur per totam hanc distin. ius naturale pro iure diuino, quod continetur in lege & in Euangelio. Item per totam hanc distin. vocat canonicam scripturam, nouum & vetus testamentum.

IMperatores.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ qui bonis legibus, & q̃ ꝓ veritate latæ sunt, non obtemperat, puniri debet: qui vero malis legibus, & q̃ cõtra Dei volũtatem latæ sunt, non obtemperat, remunerari debet.

b ¶ Quicunque.] Hic incipit cap. aliud est palea. & habes idem 23. quæst. 4. non inuenitur.

c ¶ Ergo legibus.] Not. arg. à contrarijs, vt 15. q. 3. de crimine. & 24. quæstio. prima. quodcunque ligaueris. & ead. causa. quæstio. 2. sanè. 35. distin. qualis. & fortissimũ est argu. à contrarijs 1. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdi. l. 1. & 11. q. 3. Imperatores.

Argumẽtũ à cõtrario, est in iure fortissimũ.

1 De hoc legi. & not. §. q. 1. sciendum. iuxta finem.

NOli meis.] CASVS.

CASVS. Quærebant quidam ab Aug. vtrum scriptis eius esset fides abhibenda tamquam scripturis canonicis noui & vete. testa. & respondet ꝙ non. In scripturis.n. canonicis quod inuenitur, incunctanter credendum est, in scripturis autem Augustini quod reperit, non

postea retractauit 1. vt 29.q.6.vides. 12.q.1.certè. & 26.q.4.quodam loco.

1 Ad idem 28.q.4.c.vltimo.

Ego solis.] CASVS. Quæsiuit Hiero. ab Aug. an credat scriptores vete. & noui testa. errasse in scribēdo. Et respondet Aug. ꝙ non: sed si aliquid in illis scriptis mēdacij inuenitur, dicendū est codicē esse mēdosum, vel interpretem non bene de Græco in Latinū trāstulisse, aut dicā me nō intelligere quod scriptum est. Alijs autem scriptoribus non est credendum, & si sancti sint: nisi quod scripserint probauerint p canonicas auctoritates.

d ¶Scriptorum.] Id est, scriptoribus.

e ¶Errasse.] Nefas enim est dicere, ꝙ scriptura mentiatur, vt 23.q.5. quid ergo. immo qđ in eis dr, defendere dēmus vique ad sanguinis effusionem, vt 25.q.1. sunt quidam.

Scriptura non mentitur.

f ¶Quātalibet.] Arg. ꝙ nō est cōsiderādū q̃s dicat, vt 19. dist. secūdū. & est arg. p dictis quorūdā testiū, ꝙ non est credendū magis honorabiliori personæ q̃ alij: quia veritas à quocumq; prolata sp præferenda est, vt 2.q.7. quæritur, & infra, eo. neq; ff. de sup. leg. l. Labeo. Eis.n. magis creditur, qui rei aptiora dicunt, vt 4.q.3.§. itē in criminali. versic. si testes. Nec sanctitas personæ prodest, vt citius credatur. 50. dist. si quis præposterа. & arg. ad idem 1.q.1. teneamus. 6.q.2. placuit. & 3.q.9. c. vl. Arg. contra 2.11.q.1. quicumque. 97. dist. nobilissimus. & 8.q.3.c.1. & 41. dist. c.1. & 11.q.3. absit.

Veritas à quocumq. dicatur, omnibus est præferenda.

2 Ista contraria omnia quæ sequuntur, aut nullo modo contradicunt, aut vilia sunt contraria: Vel dic, ꝙ ī hoc sūt contraria: quia vni soli qnq; creditur, vt illa iura probant pp dignitatē personæ secundum Io. de Fan.

litteris, quasi canonicis[a] scripturis inseruire. Sed in illis, & quod non credebas, cum inueneris, incunctanter crede: in istis[b] autem quod certum† non habebas: nisi certum intellexeris, noli firmum† tenere.

† *al. certū habeas.* exemp.] † *al. firmiter retinere.*] orig.

Idem ad Vincentium Victorem, li.4. de anima, & eius origine, cap.1.

¶In tractatorum opusculis multa corrigenda inueniuntur. Cap. IIII.

Iuo par.4.c.73. † *moribus*] orig. & Iuo.

Negare[c] non possum, nec debeo, sicut in ipsis maioribus†, ita multa esse in tam multis opusculis meis, quę possint iusto iudicio, & nulla temeritate damnari.

Idem ad Hieronymum, epist.19.

¶In scriptis canonicis mendacia non admittuntur. Cap. V.

Iuo par.4. c.74. Pann.l.2. c.119. † *scripturarū libris*] orig. & Pann. † *eorum auctorem in scribendo aliqd errasse firmissimè credam*] orig. Iuo, & Pann. † *præpolleant*] origin.

Ego solis eis scriptorum†[d], qui iam canonici appellantur, didici hunc timorem, honoremque deferre, vt nullum eorum† scribēdo errasse[e] audeam credere: ac si aliquid in eis offendero, quod videatur contrarium veritati: nihil aliud quàm vel mendosum esse codicem, vel interpretem non assecutum esse quod dictum est, vel me minimè intellexisse non ambigā. Alios autem ita lego, vt quantalibet[f] sanctitate, doctrinaque polleant†, non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi per alios α auctores, vel canonicas, vel probabiles[g] rationes, quod à vero non abhorreat, persuadere potuerunt.

α ¶Mihi per alios.] *Sic etiam in manuscriptis, & in glossa. Apud Beatum Augustinum est,* mihi vel per illos auctores canonicos, vel probabili ratione. *Nec multo secus apud Iuonem. Alias vero nonnullas varietates satis visum est in margine indicare.*

Idem ϐ.

ϐ ¶Idem.] *Verba huius capitis sunt B. Hieronymi ad Lucinium Bæticum, epist. 28 sed mutata non est inscriptio ob glossam. in ver. Græci.*

† Adde Iacob. But. & etiam aliquid p Barto. in l. intātum, §. si cū lege seq. ff. de re. di. & Alexan. de Imo. in l. bene ad cogniti onem. col. 9. ff. si cer. per.

¶Libris veterum Hebręa volumina, nouis Græca auctoritatem impendunt. Cap. VI.

Vt veterum[h] librorum † fides de Hebræis voluminibus examinanda est, ita nouorum Græci[i] sermo-

non est habendum pro firmo, nisi certum appareat.

a ¶Canonicis.] Quia de canonicis scripturis non possumus disputare an iustæ sint, vel non. vt infra, ead. quis nesciat.

b ¶In istis.] Loquitur hic secundum illa tpa, cum ad huc scripta Augu. & aliorum sanctorum Patrum non erant authentica, sed hodie iubentur* omnia teneri vsque ad vltimum iota, vt ī.15. dist. c. vlt. Vel hoc ideo dicit, vt ostēdat ꝙ maior sit auctoritas veteris testamenti, quàm sanctorum Patrum, vt 10. dist. in canonicis.

* *Hoc in c. illo. vlti. iubetur de epistola B. Leonis ad Flauianū.*

Negare.] CASVS. Vinc. reprehēdebat opuscula Augu. dicens ibi esse multa mendacia. Et certè non est mirum dicit Augu. si sua opuscula culpanda sunt, cum maiorum opuscula reprehendantur.

c ¶Negare.] Iusto iudicio. Vnde Augu. multa opera

g ¶Probabiles.] Arg. ꝙ ratio æquiualet canoni, vt supra, dist.1. consuetudo. & infra, c. sanè. Ioan.

Vt veterum.] CASVS. Dr in hoc cap. ꝙ sicut recurrendum est ad volumina Hebræorum, si dubitatio aliqua oriaē de veteri testamēto: sic si dubitaē super libris noui test. recurrēdū est ad Græcorū scripta.

h ¶Veterum.] Id est, veteris testamenti.

i ¶Græci.] Hieron. in scđo prologo Bibliæ contra ait, dicens, ꝙ emendatiora sunt exemplaria latina, quàm græca, & græca q̃ hebræa. Sed Aug. ad primitiuam ecclesiam respicit, qñ exemplaria græca & hebræa non erant corrupta: sed procedente tempore cum populus Christianus multū esset auctus, & hæreses multæ essēt factæ inter Græcos, in inuidiam Christianorum Iudæi & Gręci sua exemplaria corruperunt: & sic factū est, ꝙ exem-

exemplaria eorum magis corrupta sunt quàm latinorum, ad quod tempus respicit Hiero. Vel respicit ad latina exemplaria à fidelibus interpretib. translata. Aug. respicit ad exemplaria latina à non fidelibus, & falsatoribus translata: in quibus si quid falsitatis videatur, dicit eundũ esse ad originalia. Vel dic, ꝙ in hoc magis credendũ est Hieronymo, q̃ August. quia inter istos tres Aug. Hierony. & Greg. Augustino magis credẽdũ est in disputationibus, Hieronymo in historijs, & translationibus: Gregorius in moralibus præponitur, q̃a non oẽs in omnibus sed certi ꝑ certa, &c. C. de vete. iu. enu. l. 1. ibi, quia non oẽs. Et est hic arg. ꝙ quãtũcumq; authẽticũ sit aliqđ instrm: si tñ de ipso aliquid in dubium reuocatur, semper exhibendum sit illud a quo originẽ ducit, vt 76. dist. c. ieiunium. in prin. & j. 25. q. 2. sancimus. & optimè extra de senten. & re iud. cum inter. Et hoc cõtra dominum Alberic. qui dicit, ꝙ si vna publica charta originẽ ducit ab alia publica charta, non est necesse exhibere originale. arg. in Authent. vt fratrum filij. §. quia vero. coll. vlt. secus in priuata. Authent. vt spõ. larg. §. & hoc insuper coll. 8. arg. pro ipso 19. dist. si Romanorũ. Quid iuris sit de hoc, dixi j. 100. distin. contra morem. falsitatis reperiatur in instrumento, ꝙ totum redditur suspectũ: nec ei creditur, vt ff. de fide instr. l. 2. in fi: & hoc notaui in quæstionibus. Bart. Brixien.

d ¶Pondere.] Id est, auctoritate.

QVis nesciat sanctam.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ qui-

Augustinũ disputationes, Hieronymũ trãslationes, & Gregorium moral a cõmendant.

nis [a] normam desiderat.

Item Augustinus ad Hieronymum, epist. 9.

¶Nihil auctoritatis canonicis remanebit scripturis, si ad eas mendacia fuerint admissa. C. VII.

SI ad scripturas sanctas admissa fuerint uel † officiosa [b] mendacia; quid in eis [c] remanebit auctoritatis? Quæ tandem de scripturis illis sententia proferetur; cuius pondere [d] contentiosæ falsitatis obteretur †improbitas?

Iuo p.4. c.215. †al. velut officiosa.] orig. al. fuerint officiosa. †al. subruatur.

Idem de baptismo contra Donatistas, lib. 2. c. 3.

¶Litteris omnium episcoporum sacra præponitur scriptura. C. VIII.

QVis nesciat sanctam scripturam canonicam tam veteris, quàm noui testamenti certis suis terminis [e] contineri, eamque omnibus posterioribus episcoporum litteris ita præponi, vt de illa omnino dubitari, & disceptari [f] non possit, vtrum verum vel vtrum rectum sit quidquid in ea scriptum esse constiterit? Episcoporum autem litteras, quę post confirmatum canonem vel scriptæ sunt, vel scribuntur per sermonem forte sapientiorem cuiuslibet in ea reperitioris, & per aliorum episcoporum grauiorem auctoritatem, doctioremque† prudentiam, & per concilia licere reprehendi, si quid in eis forte à veritate deuiatum est?

Iuo p.4. c.227. Polyc. l. 3. tit. 21. †al. doctiorumque.

Idem ad Vincentium epist. 48. contra Donatistas.

¶Ex dictis quorumlibet episcoporum contra diuina mandata calumniæ non colligantur. C. IX.

NOli frater contra diuina tam multa, tam clara, tam indubitata testimonia colligere velle calumnias [g] ex episcoporum scriptis, siue nostrorum, sicut Hilarij, siue α (antequam pars Donati [h] separaretur) ipsius vnitatis, sicut Cypriani, & Agrippini: primo, quia hoc genus litterarum ab auctoritate canonis distinguendum est: non enim

Deus dedit p.2 Ansel. l. 4. c. 58. Iuo p.4. c.236.

a ¶Sermonis.] Totum enim nouum testamẽtum scriptum est græcè præter Euangelium Matthæi, & epistolam Pauli ad Roma. quæ est scripta latinè. Ioan.

SI ad.] CASVS. Dicit Aug. ꝙ si in sacris scripturis inueniatur mendacium etiam officiosum, nihil auctoritatis remanebit in eis: nec ex illis põt sñia ferri.

b ¶Officiosa.] Officiosa dicuntur quæ continent pietatem, quæ nulli obsunt, & alicui prosunt: sicut inofficiosum dicitur testamentum, quod est contra officium pietatis, vt ff. de inoffi. testa. l. 3.

c ¶Quid in eis.] Arg. ꝙ si instrumenta, vel attestationes pro parte inueniuntur falsæ. ꝙ in totum reprobantur, vt j. 16. dist. canones, & 3. q. 9. puta. & j. de cõs. dist. 3. non liceat. & ff. de ædil. edic. eiusdem. Arg. cõtra. 37. dist. qui de mensa. 12. q. 2. si quis, & de consec. dist. 4. si non sanctificatur. & 17. q. 4. quæsti sunt. & extra de arbit. cũ tpe. & de præb. dilectus. & C. de trãsac. si ex falsis. Sol. si plura cap. sibi connexa sunt, vel vnũ est accessoriũ alteri, vno cassato, connexa & accessoria cassant: secus si diuersa & separata sunt. ff. de mi. ẽt. §. fi. & ff. de neg. gest. cum actum. & 2. q. 6. diffinitiua. ver. est autem quęque. circa fi. Vel distingue, vt distinguitur extra de fide instr. ex litteris 1, Ioan. ego dico, ꝙ si aliquid quilibet debet scire scripturã veteris & noui testa. præponi scripturis episcoporum: & nemo debet dubitare de ea vtrum verum sit vel rectum quod in ea continetur: scripta vero aliorum possunt reprehendi per homines peritiores & diligentiores, & qui sunt maioris auctoritatis.

Officiosa q̃ dicantur. Inofficiosa q̃ dicãtur. 1 Scilicet super diuersis articulis. s. si ille articulus non est vitiosus, in quo tota est vis quæstionis, vt ĩ hac decret. ex litteris. & sic intelligitur. C. de testa. si vnus. & ff. de fide instru. l. 2. secundũ Io. de Fan.

e ¶Terminis.] Id est, libris.

f ¶Disceptari.] Ita vt in dubium reuocentur quæ ibi statuta sunt. Sed disputare licèt de eis ad maiorem intelligentiam, non reprobando. 96. dist. satis.

NOli.] CASVS. Vincen. Donatista reprehendebat scripta noui & vete. testa. q̃a in scriptis quorundã episcoporum quædam reprehendenda inueniebãtur. Sed eum reprehendit August. quia illa reprehendenda non sunt: hæc vero sic: quia ab auctoritate canonum distinguuntur, vnde reprehendi possunt, si contra veritatem scripta sunt. Et hoc probatur auctoritate Pauli: Et si quid aliter sapitis, &c.

g ¶Calumnias.] Verba enim iuris non sunt calumnianda. j. 37. dist. relatum. & ff. ad exhib l. penul.

h ¶Donati.] Donatus primo fuit catholicus: sed postea est in hæresim lapsus: cuius hæresi adhæserunt Cyprianus, & Agrippinus.

Neque.]

NEque.] CASVS. Aug. reprehendebat dicta quorundam peritorũ, de quo Fortunatus eum reprehẽdebat. Nunc autem ei rescribit, & dicit ꝙ non vult adhibere tantam fidem illis scripturis quantam adhibet canonicis, & licet eis honor debeatur: tamen vult eas corrigere

b ¶Eorum scriptis.] Arg. quod quisq. iuris in alterum statuit, &c. sic 2. q. 6. qui se scit. 22. q. 5. de forma. ff. qđ quisq. iur. l. 1. extra de consti. cum omnes.

SAna.] CASVS. Quæsitum fuit ab Aug. vtrum ratio iuris naturalis sit exemplis anteponenda? Et respõdet quòd sic, sed non illis, quæ cum ratione concordant.

sic leguntur, tanquam ita ex eis testimonium proferatur, vt contra sentire non liceat, sic ubi forte aliter sapuerint, quã veritas postulat. In eo quippe numero sumus, vt non dedignemur etiam nobis dictum ab Apostolo accipere. [Et si quid aliter sapitis, id quoque Deus vobis reuelauit β.] *Phili. 3.*

α ¶Siue antequam.] *Antea legebatur*, siue Cypriani, & Agrippini, antequam pars Donati separetur. *Restituta est vera lectio ex B. Augustino, & aliquot exemplaribus Gratiani, & Iuone. Cyprianus enim & Agrippinus multo ante Donati schisma in ecclesiæ vnitate decesserunt: qua in re errauit auctor glossæ.*

β ¶Reuelauit.] *Ita etiam originale, & Iuo, & aliquot editiones noui testamenti Sed idem B. Augustinus in Ioannem, tract. 5. 45. 53. & 98. & alibi fere semper legit*, reuelabit, *& explanat. Græce est* ἀποκαλύψει.

Item ad Fortunatianum, epist. 111.

¶Non debetur par auctoritas canonicis scripturis, & expositionibus earum. C. X.

Iuo p. 4. c. 237.

NEque quorumlibet disputationes [a], quáuis catholicorũ, & laudatorum hominum, velut scripturas canonicas habere debemus; vt nobis nõ liceat salua honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorũ scriptis [b] improbare, atque respuere; si forte inuenerimus, quòd aliter senserint, quàm veritas habet, diuino adiutorio vel ab alijs intellecta, vel à nobis. Talis † ego sum in scriptis aliorum, quales † volo esse intellectores meorum.

† al. Qualis] orig. Antu. *† al. tales*]

Idem ad Marcellinum de ciuitate Dei, lib. 1. c. 23.

¶Exemplis ratio sana præfertur. C. XI.

Poly. c. 1. tit. 26.

SAna [c] quippe ratio etiam exemplis anteponenda est: cui [d] quidem & exempla concordant [e]; sed illa [f], quæ tanto digniora sunt imitatione, quanto excellentiora [g] pietate [h].

Cum ergo [i] in naturali iure nihil aliud præcipiatur, quàm quod Deus vult fieri; nihilque vetetur, quam quod Deus prohibet fieri; denique cum in canonica scriptura nihil aliud, quam in diuinis legibus inueniatur; diuinæ vero leges natura consistant; patet, quòd quæcumque diuinæ voluntati, seu canonicæ scripturæ contraria probantur; eadem & naturali iuri inueniuntur aduersa. Vnde quæcumque diuinæ voluntati, seu canonicæ scripturæ, seu diuinis legibus postponenda censentur; eisdem naturale ius præferri oportet. Constitutiones ergo vel ecclesiastica, vel sæculares, si naturali iuri contrariæ probantur, penitus sunt excludendæ.

Vide supra dist. 6. c. non est peccatũ. § his itaque.

1 ps

DISTINCTIO X.

ONSTITV-

c ¶Sana.] Aliàs sanè.
d ¶Cui.] Rationi.
e ¶Concordant. Quandoque.
f ¶Sed illa. s. exempla.] Hoc ideo dicit, quia non semper imitanda sunt exempla. C. de sen. nemo. sed exemplum Papæ est sequẽdum, vt 16. quæst. 3. licet. extra de sen. & re iud. in causis.
g ¶Excellentiora.] Non est tale exemplum Lucretiæ 1. 32. quæst. 5. proposito. versi. Lucretiam.
h ¶Pietate.] Argu. pro misericordia à iudice impetranda, vt 45. distin. licet plerumque 26. dist. vlti. alligant. 50. dist. ponderent. 1. quæst. 7. dispensationes. &c. exigunt. 86. distin. non satis. 35. quæst. 9. veniam. de pœn. distin. 1. quia diuinitatis 2. Arg. contra 50 dist. absit. 23. q. 4. est iniusta. 35. q. 9. loci. contra 45. dist. sed illud. extra de sortileg. ex tenore.
i ¶Cum ergo.] Infert ex supradictis vel continuat ad inferiora hoc modo. cum in iure naturali nihil pręcipiatur, vel vetetur q̃ qđ Deus vult fieri vel nõ fieri. & in canonica * scriptura nihil aliud q̃ quod in diuinis legibus inueniatur: diuinę vero leges natura cõsistunt: patet ꝙ q̃ contraria diuinę seu canonicę legi inueniunt, iuri naturali cõtraria sunt. & iuri naturali postponunt. Et facit hic correlationẽ iuris naturalis ad canonicã scripturã & diuinas leges.

1 Sed in ratione. q. d. vbi exẽplũ non cõcordat rõni, non est sequẽdũ: nã illud exemplũ Lucretiæ nõ concordat rõni. Archid.

2 Et extra de sortil. c. 2. in parte decisa.

rigere si quid inuenerit in eis corrigendum. Idem vult fieri de suis scripturis.

a ¶Disputationes.] Id est, expositiones, non. n. ex ipso læditur fama alicuius per id ꝙ reprobatur testimoniũ suum, vt extra de excep. denique.

COnstitutiones.] Hæc distin. diuiditur in duas partes, in quarum prima probat per quinque capitula, quod leges principum non præiudicant canonibus. Secunda ibi, [Ecce.] Ioan. de Fan.

CASVS.

CASVS. Ostensum est supra ꝙ ius naturale pręfertur consuetudini & constitutioni tam ecclesiasticæ, quàm sęculari. In hac vero 10. dist. ostenditur, ꝙ cōstiutio ecclesiastica præfertur sęculari constitutioni. & ad hoc inducuntur sequentia cap.

tiones[a] *vero principum ecclesiasticis constitutionibus non præeminent, sed obsequuntur.*

Vnde Nicolaus Papa scribit episcopis in concilio apud Conuicinum congregatis.

¶Lex Imperatorum ecclesiastica iura dissoluere non potest. C. I.

Iuo par.4.c.87 Pann.l.2.c 138 Ansel.l 1.c.57. Poly.l.1.ti. 27.

LEge [α] Imperatorum non in omnibus ecclesiasticis controuersijs vtendum est, præsertim cum inueniatur euangelicæ, ac canonicæ sanctioni aliquotiés obuiare [β]. *Item* †. ¶Lex Imperatorum non est supra legem Dei, sed subtus. Imperiali iudicio non possunt ecclesiastica iura dissolui. Ad quod ostendendum duorum horum †, scilicet Innocentij, & Gregorij satis sufficiunt testimonia. Sanctus quidem Innocentius in decretali epistola sua ad Alexandrum Antiochenum episcopum ait: [Nam quod sciscitatis, vtrum diuisis Imperiali iudicio prouincijs, [b] vt duę metropoles fiāt; sic duo metropolitani episcopi debeant nominari; non visum † est ad mobilitatem necessitatum mundanarum Dei ecclesiam [c] commutari, honoresque, aut diuisiones [d] perpeti; quas pro suis causis faciendas duxerit Imperator.] Beatus autem Gregorius scribens ad Theoctistam patritiam, inter cætera: [Si inquit, religionis causa coniugia debere dissolui dicantur; sciendum est, quia etsi hoc lex humana [e] concessit; lex tamen diuina prohibuit.] Ecce quemadmodum imperiali iudicio non possunt ecclesiastica iura dissolui. Ecce qualiter, quod lex humana concessit, diuina lex prohibuit. ¶Non quòd Imperatorum leges (quibus sæpe ecclesia vtitur contra hæreticos [f], sæpe contra tyrannos, atque contra prauos quosque defenditur) dicamus penitus renuendas; sed quod eas euangelicis, apostolicis, atque canonicis decretis (quibus postponenda sunt) nullum posse inferre præiudicium asseramus.

† *al. Idem*

In c. adiectis, c.17.

Burc.l 15.c.10 Iuo p. 16.c.11. Pann.l.2.c.139

† *heroum*] orig.

Innoc. 1.epist. 18.c.2.

† *vere vsum*] orig.

Lib.9.reg.epi. 39.

Iuo p.4.c.187. Pann. l.2.c.140 ex capit. adiectis, c.17.

α ¶Lege.] *Caput hoc sumptum est ex epistola Nicolai, quæ extat in codice bibliotheca Dominicana; de quo dictum est supra*

a ¶Cōstitutiones.] in hac 10. dist. ostendit magister, ꝙ sæcularis constitutio cedit ecclesiasticę: quia sacræ leges non dedignantur sequi sacros canones, vt 2. q.3.§. hinc colligitur. extra de iudic. clerici 1.

LEge.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte quærebatur à Nicolao, an legibus Imperatorū sit in omnibus controuersijs ecclesiasticis vtendū. Et rñdet ꝙ nō, vbi leges uidētur canonibus obuiare. In secunda parte quæ incipit ibi, [Itē, &c.] quærebatur an lex Imperatoris præsit diuinæ, ut per eā iura ecclesiastica dissoluantur. Et respondet ꝙ non, & hoc ꝓbatur duorum auctoritate, scilicet Innocentij & Gregorij. Dicit enim Innocētius, ꝙ in una prouincia nō debet esse nisi vnus metropolitanus: cum ecclesia hoc statuat. Vnde si Imperator diuidat unā prouinciā in duas, non propter hoc erūt ibi duo metropolitani. Item statutum est ab ecclesia, ut dicit: Gregorius, ut post carnalem cōmixtionē alter coniugum nō possit ad religionem transire sine consensu alterius: sed lex sęcularis statuit contrariū. sed statutū ecclesiæ ꝑualet: quia etsi lex humana cōcessit, lex tñ diuina prohibuit. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Non ꝙ.] Circa fi. dicitur ꝙ bene vti possumus legibus vbi canonibus non contradicunt.

Canones præferūtur legibus.

1 Concor. text. in l.1. leges sacratissimæ. cū concor. vulga. C. de episcopis & cler.

b ¶Diuisis imperiali iudicio prouincijs.] Imperator diuidit prouincias, vt ff. de offic. asses. si eadem, & Papa episcopatus diuidit: & vnit episcopus ecclesias, vt extra de excess. prǽla. sicut unire. Quid autem iuris sit dum vniuntur uel diuiduntur, not. 16.q.1. postquàm. &c. & temporis. Licet ergo Imperator diuidat unam prouinciam in duas, non ideo erunt duæ metropoles, vt hic. & 101. dis. peruenit. Et est hic arg. ꝙ si princeps legitimat aliquem in temporalibus, non ideo est legitimatus in spiritualibus. extra qui filij sint legi. per uenerabilem. nisi vbi princeps restituat aliquem, qui fuit infamis ratione paterni criminis, vt 6.q.1.§. uerum.

Legitimatus quo ad temporalia non censetur q̄ to ad spiritualia.

c ¶Ecclesiam.] Ecclesia non adstringitur mundanis legibus. 33.q.2. inter. nec etiā de rebus ecclesiasticis pōt Imperator legē cōdere, vt 96. dist. bene 2. nisi hoc ecclesia petat, ut 17. dist. §. hinc ēt. & nisi in ecclesia priuilegiū statuat aliquid, ut 16.q.1. gñaliter: & q.3. nemo. Io.

Leges sæculares ecclesiam non adstringūt:

d ¶Diuisiones.] Arg. ꝙ eps inuito plebano non potest diuidere parochiam eius: nec Papa inuito episcopo diuidere epatum, vt 16.q.1. multis. quod enim est vnum diuidi non potest, vt 24.q.3. loquitur. & cap. schisma Ioan. Sed credo quòd Papa hoc possit facere ex causa, & etiā episcopus 3, ut in ea. Decre. sicut unire. Bart.

2 Vide q̄d not. 5. q.6. presbyteri 2. & 22.q.8. conuenior. in gl. ecclesia em, &c.

e ¶Lex humana.] Vt habes 27.q.2. sunt qui dicūt. Sed mirum est cum Iustinianus fuerit ualde catholicus Imperator, qualiter illud statuerit cōtra legē Dñi: cū Dñs dixerit ꝙ ob solā causam fornicationis mulier possit separari a viro, ut 33.q.2. quos Deus. Sed dic (vt quidā dicunt) ꝙ ignorāter fecit: & ideo ueniā meruit, ut s̄. 8. di. consuetudo. Vel errauit sicut Hiero. ut 26. dist. c.1. Vel ideo permisit 4 hoc, vt grauia vitiarenť: sicut usuras permisit ut uitiarentur rapinæ: & coniugia permisit dissolui, ut uitiaretur uxoricidium, ut 33.q.2. si quid uerius.

3 Sub. & hoc est uerum cum nulli fit pręiudicium: aliàs secus. 2.q.6. qui se scit. Ioa. de Fan.

f ¶Contra hęreticos.] Et sic utor pro me quo nō utor contra me. j. 37. dis. si quid uerius & 2.q.7. si hęreticus. & sic est contra 19. distin. si Romanorum. in fi. 4.q.3.c. si testes. §. item si quis testibus.

4 De comparatiua ꝑmissione, de qua not. 3. dist. cap. ult.

Non

a NOn licet.] Casum pñtis capituli pone p teipsū. ¶Non licet.] Arg. cōtra illas leges, q̄ pmittunt vsuras exigere. arg. 11.q.1. c.quicunq; item.& 9. dist. c.1.ver.quicūq; & 96.dist.bene 11.q.3.qui omnipotentem.15.q.1.omne quod.& c.nulli.& c.generali. 23.q. 8.con-

CErtum.] CASVS. Imperator volebat præesse rebus ecclesiasticis; & prælatis ecclesiarum obedire nolebat: immo quod plus est, eis dñari volebat, & iura p̄figere, quē Felix Papa docet ecclesiæ debere colla submittere, & non velle eius sacerdotibus dominari ne si cōtra fiat, eat in cōtumeliam creatoris.

dist. Sic male, Titulus autem epistolæ, hic est, Nicolaus seruus seruorum Dei, Reuerendissimis, ac sanctissimis confratribus nostris, metropolitanis episcopis, & cæteris diuersarum prouinciarum, ac urbium præsulibus, qui in Conuicinum uillam publicam secus ciuitatem Siluanectis conuenistis. *Eadem epistola nuper impressa est in appendice bibliothecæ sanctorū Patrum.* β ¶Obuiare.] *Apud Nicolaum sequitur continenter*, ad quod ostendendum, &c. *Quæ aūt apud Gratianum sunt interiecta, nō sunt hoc loco in epistola, neq. in Polycarpo, neq. apud Anselmum: sed verba illa*, Lex Imperatorum non est supra legem Dei, sed subtus, *a Burchardo, & Iuone citantur ex decretis Pij Papæ, c.3. habentur autem in capitularibus adiectis, c.17. reliqua autem habentur infra in hoc eodem capite §. ecce quemadmodum.*

Item Symmachus† Papa in sexta synodo Romana tempore Theodorici Regis.

¶Nihil quod euangelicis regulis obuiet, Imperatori agere licet. C. II.

NOn licet [a] Imperatori, uel cuiquam pietatem custodienti aliquid contra diuina mādata præsumere, nec quidquam quod euangelicis, propheticis, aut apostolicis regulis obuiet, agere.

Item † Fœlix Papa.

¶In ecclesiasticis causis Regia uoluntas sacerdotibus est postponenda. C. III.

CErtum est [b] hoc rebus uestris esse salutare, ut cum de causis Dei agitur, iuxta ipsius constitutionem, regiā uoluntatem sacerdotibus Christi studeatis subdere, non præferre; & sacrosancta [c] per eorum præsules potius discere, quàm docere, ecclesiasticam † formam sequi, non huic humanitus sequenda iura præfigere; neque eius sanctionibus uelle dominari, cuius [d] clemētiæ Deus uoluit tuæ piæ deuotionis colla submittere [e]: ne, dum mensura [f] cælestis dispositionis † exceditur, eatur in contumeliā disponentis.

Item†.

¶Bonis moribus & decretis Romanorum Pontificum constitutiones contraire non possunt. C. IIII.

COnstitutiones [g] cōtra canones, & decreta præsulū Romanorum, uel bonos mores [h] nullius sunt † momenti.

Item Nicolaus Papa I. in epistola ad Michaelem Imperatorem, cuius initium est, [*Proposueramus.*]

¶Quæ sacerdotum sunt, Regibus usurpare non licet. C.V.

IMperium uestrum suis publicæ rei quotidianis administrationibus [i] debet esse contentum; non usurpare quæ sacerdotibus Domini solum conueniunt.

Item Gregorius Nazianzenus in oratione ad ciues Nazianzenos angoris plenos, & Magistratum iratum.

b ¶Certū est.] Hoc cap. & c. suscipitis. & c. quoniam, loquuntur quasi de eadem materia.

c ¶Et sacrosancta.] Id est, præcepta.

d ¶Cuius.] Scilicet ecclesiæ.

e ¶Submittere.] Imperator. n. filius est ecclesiæ, non præsul. vt 96. dist. si Imperator. & inclinabit caput suum epis, vt 63. dist. Valentinianus. & excōmunicari pōt ab epo, vt 18. dist. qm̄ quidem. & 96. dist. duo.

f ¶Mensura.] Id est, Imperator excedit mensuram suam.

g COnstitutiōes.] Nūquid ergo legibus semper derogatur per canones? Absit, nisi quo ad cās spirituales, & hoc est quod dr̄ de consecr. dist. 3. celebritatē. ibi alia est ratio causarum secularium, alia diuinarū. arg. s̄. eod. c. 1. vtrumque enim suo modo rationabiliter cōstitutum est, sed diuerso modo. arg. s̄. ea. certū. Nec Papa pōt leges tollere, nisi quo ad suum forum. Imperium. n. & sacerdotium ex eodem principio prodierunt, vt in authētica quomodo oporteat episcopos. in princ. coll. 1. arg. j. eadem dist. quoniam. sed hoc non credo, vt extra de præscriptio. quoniā omne.

h ¶Mores.] Nec iuramentū obligat cōtra bonos mores, vt extra de iureiu. quēadmodum. & ff. de leg. 1. si quis inquilinos. §. vlt.

i IMperium.] ¶Administrationibus.] Distincta est enim potestas sua à potestate Pontificali, vt j. ea. qm̄. & 96. dis. cum ad uerum. Alioquin si vsurpat eorū officia, lepra percutitur, vt Ozias. 2. q. 7. §. item Dauid. tamen

8. conueniör. arg. contra. dist. 63. cap. Hadrianus 2. 1.

†& Calixtus episc. 1. & Marcellinus in extrema episto. 2. & in capitulis Hadriani, c.76. ex quo citant Burchar. & Iuo par. 16. c. 9.

Deus d. p. 1. & 3. Burch. l. 15. c. 8. Iuo p. 4. c. 231. & par. 16. c. 9. Faun. l. 2. c. 141. Polyc. l. 6. tit. 1.

† In exēplari Veronensi est *Felix iij.* Ansel. l. 4. c. 11. Polyc. l. 1. c. 18.

† *al. ecclesia.*

† *al. dispensationis.*

† antea legebatur.] *Idem.* Habetur in ca. Hadriani, n. 39. Deus dedit p. 1. & 3. Ansel. l. 3. c. 88. Burch. l. 15. c. 9. Iuo par. 5. c. 38. & par. 16. c. 10. Polyc. l. 1. c. fin.

† *sint*] ori.

1 Sed illud ex permissione ecclesiæ.

Imperator inferior est episcopo.

Casus duorum istorū capitulorū planus est.

Imperium & sacerdotium ex eodem procedunt.

Iuramentū contra bonos mores, nō obligat.

Imperator lepra percutitur, si officium sacerdotale vsurpat.

tamen inuenitur, ꝙ Reges conferunt decanatus, vt ex tra de consue. cum inter, in parte decisa. Ioan.

SVscipitis.] CASVS. Imperatores Constantinopolitani volebant suas constitutiones præferri ecclesiasticis: contra quos inuehitur Gregorius Nazianzenus, & dicit ꝙ maiorẽ principatum dedit Christus præsulibus ecclesiarũ & perfectiorẽ, quam ipsis Imperatoribus. vñ si legem suscipiunt Iesu Christi, potestati ecclesiæ subijci debent: cum spiritus carni præferatur, & lex diuina ꝑferatur humanæ.

a ¶Libertatem.] Id est, verbum prædicationis.

b ¶Accipitis.] Id est, accipere debetis.

c ¶Perfectiorẽ.] Vt 95. dist. duo sunt.

d ¶Spiritus.] i. ecclesiastica constitutio.

e ¶Carni.] Id est, sæculari constitutioni.

ECCE. Hæc est ij. pars dist. in qua probatur per vij. cap. ꝙ quando leges nõ cõtradicũt canonibus, amplectendæ sunt. Archid.

CASVS §. per se patet, & ad probãdum istud qđ dr̃ in §. inducit Grat. seq. cap.

SI in adiutorium.] CASVS. Petilianus defendebat se legibus cõtra Augustinum, & alios catholicos. Augu. de hoc ipsum non reprehẽdit, quoniam & Paulus hoc fecit, cum testatus se esse ciuem Romanum.

f ¶Si in adiutoriũ.] Hoc ideo dicit, quia non sunt allegandæ 1, leges, nisi in defectum canonum, vt ex tra de no. ope. nunc. intelleximus.

1 Id est, in causis ecclesiasticis recipiẽdæ.

g ¶Ciuem.] Ciuem Romanum appellat se: quia pater eius societatem cõtraxerat cum Romanis, & in signum fuit data ei penula 2.

2 Ad horũ intelligẽtiã scias ꝙ gl. 2. tit. 3. dicit sic: Penula vestis erat Consularis, qua induebantur Consules ingredientes curiam.

QVoniam.] CASVS. Iulianus Imperator vẽdicabat sibi Imperiũ & Pontificatum: quod locum habuit in veteri testamẽto. Sed dicit Cyprianus, ꝙ postquã Christus venit, sic officia vtriusq; potestatis discreuit, vt Imperator terrenis, Pontifex cęlestibus præsideret: ne propter duplicem potestatem homo superbiens rursum ab inferna demergatur: sed cum diuisus est, altera potestas vicissim alteram subleuaret. Idem casus est 96. dist. cum ad verum.

h ¶Quoniam.] Hoc cap. est pars illius 96. dist. cum ad verum.

i ¶Dei & hominum.] Id est, diuinæ & humanæ naturæ. de consec. dist. 2. in Christo patet.

K ¶Sic actibus.] s. ipsorum officiorum. Quædam n. fecit tanquam Imperator, cum vendentes & ementes flagellando de templo eiecit. 1. quæst. 3. ex multis 3, & c.

Christus fuit Imperator & sacerdos.

3 c. accusator. 2. q. 7.

¶Tribunalia Regum sacerdotali sunt, potestati subiecta. Cap. VI.

SVscipitis ne libertatẽ [a] verbi? libenter accipitis [b], quòd lex Christi sacerdotali subijcit potestati, atque istis tribunalibus subdit? Dedit enim & nobis potestatem: dedit & principatum multo perfectiorem [c] principatibus vestris. Aut nunquid iustum vobis videtur, si cedat spiritus [d] carni [e]; si à terrenis cęlestia superentur; si diuinis pręferantur humana?

2 *Ecce quòd constitutiones principum ecclesiasticis legibus postponendæ sunt. Vbi autem euangelicis, atque canonicis decretis non obuiauerint; omni reuerentia dignæ habeantur. Vnde Augustinus ait in dialogo, id est lib. 2. contra litteras Petiliani, c. 58.*

¶Leges Imperatorum in adiutorium ecclesiæ α licet assumere.† Cap. VII.

†*al. asumi.*

SI in adiutorium [f] vestrum etiam terreni Imperij leges assumendas putatis, non reprehendimus. ¶ Fecit hoc Paulus, cum aduersus iniuriosos ciuem [g] Romanum se esse testatus est.

Iuo p. 4. c. 183. Pann. l. 2. c. 153. *Act. 22.*

α ¶Ecclesiæ.] *Auctor huius rubricæ caput hoc ita accepit, quasi hic agatur de legibus Imperatorum in fauorem ecclesiæ latis; cum ibi B. Augustinus Petiliano, & Donatistis hæreticis concedat, legibus Imperatorum ipsos in adiutorium suum vti posse; modo id fallaciter non facerent; quod eos fecisse conuincit.*

Item β Nicolaus Papa I. in epistola 7. ad Michaelem Imperatorem.

β ¶*Huic capiti in codicibus impressis erat præpositus hic titulus,* Cyprianus Iuliano Imperatori: *quod est contra omnem temporum rationem. In manuscriptis omnibus, excepto vndecimo Vaticano, abest dictio,* Imperatori, *quemadmodum & apud Iuonem. Nouum autem habet,* Iuliano episcopo *aliud peruetustum,* Iubiano. *Cæterum integrum hoc caput est in epistola Nicolai ad Michaelem Imperatorem, quæ incipit,* Proposueramus; *ex quo refertur infra dist. 96. c. cum ad verum. vna cum alijs verbis eiusdem epistolæ, ex quibus hæc pendent. Et sumptum est ex Gelasio in tomo de Anathematis vinculo.*

¶Reges pontificibus pro æternis, & pontifices regibus pro temporalibus indigent. Cap. VIII.

QVoniã [h] idem mediator Dei, & hominũ [i] homo Christus Iesus, sic actibus [k] ꝓprijs & dignitatibus distinctis officia ꝑtãtis vtriusq; discreuit [l] propria α,

Iuo p. 4. c. 188. ĩ. dis. 96. c. cum ad verum. 1. *Tim. 2.*

& c. vendentes. Quædam vt sacerdos, cum seipsum obtulit hostiã discipulis suis dicens: Hoc est corpus meũ. & c. de consec. dist. 2. sacerdos. Sed cõtrarium probatur per auctoritatem istam. s. ꝙ Deus noluit ea esse distincta, cũ per seipsum vtriusq; potestatis actus exercuit. Respõ. hoc ideo fecit, vt ostenderet, ꝙ vtraq; potestas ab eo processit 4, non quòd vna persona illa duo officia exerceat, vel gerere debeat. hæc enim duo dona, Imperium & Sacerdotium ab eodem principio sunt, vt in Authen. quomodo oporteat episcopos, in princi. colla. 1.

4 Ad hoc 23. q. 4. quæsitum.

l ¶Discreuit.] Cum ergo potestates istę sint distinctę.

Papa an habeat utrūque gladiū

est hic arg. ꝙ Imperium non habetur à Papa, & quod Papa non habet utrumque gladium. nam exercitus facit Imperatorem, vt 93. dist. legimus. & imperium a solo Deo habetur, vt 23. q. 4. quæsitum. alioquin si ab ipso haberetur, licite appellaretur in temporalibus ad ipsum:

extra qui filij sint legi. causam 1: & c. lator. Item ecclesiæ soluunt tributum Imperatori, ut 11. q. 1. magnum. Sed contra, & cælestis & terreni imperij iura sunt ei cōcessa, ut 22. dist. c. 1. Item Imperator iura Papæ, ut 63. dist. tibi domino. & Papa deponit Imperatorem, ut 15. q. 6. alius. Item ipse transtulit imperium de Oriente in Occidentē, extra de elec. venerabilē. Ego credo potestates esse distinctas, licet Papa qñque vtramq; potestatem sibi assumat: scilicet cū legitimat aliquem in spiritualibus & tēporalibus, vt extra qui fil. sint legi. per uenerabilē. sed illud fuit ad petitionem Regis, q hoc ipsū fecisse potuit, vt ibi dr. Nec ob. ꝙ à seculari iudice appellatur ad Papam: quia hoc fit propter defectum iudicis sæcularis, ut exprimitur extra de foro cōpe. licet. sed facit ad petitionem Regis. Nā ēt uacante imperio supple. defectum imperij vt extra de fo. cōpe. licet.

I 2. ubi de hoc in glo sic patet de iud. nouit. in gl. 2.

volēs medicinali humilitate hominum corda sursum efferri, non humana superbia rursus in inferna demergi: vt & Christiani Imperatores pro æterna uita pontificibus indigerent, & pontifices pro cursu[a] temporalium tātummodo rerum imperialibus legibus vterentur, quatenus spiritalis actio à carnalibus distaret incursibus; & † ideo militans Deo minime se negotijs secularibus implicaret: ac vicissim non † ille rebus diuinis præsidere videretur; qui esset negotijs sæcularibus implicatus

† *al. & militans.*
† *al. ne*

α ¶Propria.] *In originali est*, propriam uolens medicinali humilitate sursum efferri. *Iuo habet vt Gratianus hic in plerisque codicibus. In nonnullis tamen est*, propria uolens medicinali humilitate sursum efferri; *quemadmodum etiam infra distin. 96. c. cum ad verum. Apud Gelasium loco indicato legitur*, sic actionibus proprijs, dignitatibusque distinctis officia potest. tis vtriusq. discreuit, suos uolens medicinali humilitate saluari, non humana superbia rursus intercipi, vt & Christiani, &c.

Item Leo iiij. Lothario Augusto.

¶Leges Imperatorum custodiri oportet. C. IX.

Iuo p. 4. c. 176. Pann. l. 2. c. 149.

De capitulis, vel præceptis imperialibus uestris, vestrorumque β pontificum[b] prædecessorum irrefragabiliter custodiendis, & conseruandis; quantum valuimus, & valemus Christo propitio, & nunc & in æuum † nos conseruaturos modis omnibus profitemur. Et si fortasse quilibet aliter uobis dixerit, uel dicturus fuerit, sciatis eum pro certo mendacem[c].

† *al. aeternum.*

β ¶Vestrorumque.] *Epistola hæc non est inuenta; & in istis verbis videtur subesse mendum; ex quo auctor glossæ errandi occasionem sumpserit; qui Christianis Imperatoribus, cuiusmodi fuerant prædecessores Lotharij, attribuat illud, quod Isidorus de ethnicis dicit, nimirum Imperatores solitos fuisse appellari pontifices de qua re optime Gelasius in tomo de Anathematis vinculo, & infra distin. 21. c. cleros. Apud Iuonem legitur*, vestris, nostrorumque etiam pontificum prædecessorum. *in Pannormia*, nostris, nostrorumque pontificum, & prædecessorum. *Sed fortasse cætera quidem recte apud Gratianum habent: tantummodo ante dictionem*, prædecessorum, *est addenda coniunctio*, &, *quemadmodum est in Pannormia. Nam hoc significabitur, Imperatores illos solitos fuisse edere capitula adhibitis in consilium pontificibus regni, quod verissimum est. Omnino hæc quæ à Leone scribuntur, spectare uidentur ad capitula Caroli, & Lodouici, quæ Lotharius in vniuersa Italia seruari mandauerat. Nam in legibus Longobardicis, lib. 3. titu. 35. Lotharius ita constituisse traditur.* Placuit nobis, vt capitula, quæ excerpsimus de capitulari bon. mem. gloriosissimi Domini nostri Caroli & genitoris nostri Lodouici Imper. inuictissimi, his omnibus, & fidelibus nostris, & sanctæ ecclesiæ in Regno Italiæ cōsistentibus per legē teneā

a ¶Pro cursu.] Arg. ꝙ in matrimonio & cæteris causis spiritualibus nō sit utendū legib. imperialib. sed contra 35. q. 5. ad sedem. Dic ergo ꝙ illud tantūmodo determinat illud uerbum, temporaliū: sed non illud uerbum. vterētur, ut sicut spirituales causæ ad iudicem sæcularē non pertinēt, sic nec causa sanguinis ad ecclesiasticum, ut ĩ. 23. q. 8. sępe principes. & cap. his à quibus.

Causę matrimoniales, an sint legibus decidendæ.

De capitulis.] CASVS. Lotharius audiuerat, quod Leo Papa nolebat leges seruare imperiales. unde interrogauit de hoc Papam, an esset uerum. quare Leo scribit ei, & dicit, ꝙ ipse vult leges obseruare irrefragabiliter, & qui aliter dicit, mendax est.

b ¶Pontificū.] Imperatores. n. olim pontifices appellabātur, ut 21. dist. cleros.

c ¶Mendacem.] ex magna humilitate hic loquitur, sicut alibi. ĩ. 2. q. 7. nos si incompetenter.

sum: quod prohibet Alex. & dicit ꝙ illa non contingunt suam iurisdictionem extra de app. si duobus. &

Videa

tur & ſeruentur: & quicunque horum capitulorum contemptor extiterit, ſexaginta ſolidis componatur. *Id populo Romano, qui iure antiquo Romanorum vti prohiberetur, valde diſplicuit: ſicut c. fin. infra ead. diſt. colligi poteſt: diſſeminatusque etiam rumor fuit eandem eſſe Pontificis ac populi ſententiam. De qua re Leo hac ſe epiſtola videtur purgare voluiſſe, & tamen poſtea pro conſeruando iure ciuili Romanorum, cum eodem Lothario iterum diligentius egit: quod apparet dicto cap. finali.*

Item Ioannes viij. Ludouico Imperatori.

¶Legis auctoritate diſſoluitur quod contra eam fit. C. X.

VIdes fili chariſſime, quia quod contra leges accipitur, per leges diſſolui [a] meretur. Iuo p.4.

Item Gelaſius Rufino, & Aprili epiſcopis.

¶Leges principum, aut regulas patrum contemni non licet. C. XI.

QVis autem † leges principum, aut regulas patrum, aut admonitiones paternas † dicat debere contemni [b]; niſi qui impunitum ſibi tantum æſtimet tranſire commiſſum? j. diſtin. 54. c. quis aut. Iuo p.4. c.179. Pann. l.2. c.150. † *al. aut* † *al. modernas.*

Item Theodorico regi.

¶Leges Romanorum principum ſeruandæ ſunt ab omnibus. C. XII.

CErtum eſt magnificentiam veſtram leges Romanorum principum, quas [c] in negotijs [d] hominum cuſtodiendas eſſe præcepit, multo magis circa † reuerentiam beati Petri Apoſtoli pro ſuæ fęlicitatis augmento velle ſeruari. Iuo p. 4. c.180. Pann. l.2. c.151. † *al. propter*

Item Leo iiij. Lothario Auguſto

¶Romana lex nullius temeritate debet corrumpi. C. XIII.

VEſtram *a* flagitamus clementiam, vt ſicut hactenus Romana lex viguit abſq; vniuerſis procellis, & pro nullius [e] perſona hominis reminiſcitur [f] eſſe corrupta; ita nunc ſuum robur, propriumque vigorem obtineat. Iuo p. 4. c.181. Pann. l 2. c.152.

a ¶Veſtram] *Videtur Lotharius populo Romano, quod hic Leo petijt, conceſſiſſe. Nam in legibus Longobardicis lib. xi. tit. 57. ſic habetur,* vt interrogetur populus Romanus, qua lege vult uiuere, *& ſequitur conſtitutio.*

Lotharius Imperator.

¶ Volumus, ut cunctus populus Romanus interrogetur, qua lege vult viuere; vt tali lege, quali lege viuere profeſſi ſunt, viuant: illiſque denũcietur, vt hoc vnuſquiſque tam iudices, quàm duces, vel reliquus populus ſciat, quòd ſi offenſionem contra eandem legem fecerint; eidem legi, qua profitentur viuere per diſpenſationem Pontificis, & noſtrã ſubiacebunt.

VIdes.] CASVS. Duorum ſequẽtium ca. planus eſt.

a ¶Diſſolui]. j. 5. q. 2. Imperiali. hæc regula ſuppletur per aliã regulam, ꝙ principali deſtructo deſtruitur acceſſorium, & omne qđ ſeqtur ex eo. 1. vt extra de fi. inſtru. inter dilectos. in fi. ſed hęc regula multas recipit inſtantias. contra legem enim fit ſi cõtra hitur poſt ſimplex votum, tñ cõtractus tenet, vt 27. q. 1. nuptiarũ. Item prohibetᷓ ne ſnĩa feratur ſub conditione; tñ ſi lata fuerit tenet, vt 2. q. 6. §. biduum, circa princ. Itẽ ꝓhibetur ne eṗs conſecret alterius eccleſiam; tamen ſi cõſecrauerit, tenet conſecratio, vt 7. q. 1. eṗs ĩ Diocœſi. Sed dic, ꝙ hæc regula intelligitur de talibus vbi eſt perpetua cauſa prohibitionis. 2, ſ. ne filius contrahat cum matre. Vel dic, ꝙ merentur diſſolui, niſi vbi per conſtitutionem aliam tolerarentur. ar. contra. 45. diſ. de Iudæis: ſed hoc in fauorem fidei. ff. de relig. & ſump. fun. ſunt perſonæ.

1 Ad hoc l. non dubiũ: & ibi no. C. de leg. & l. eius. C. de vſu. & inſt. de pupil. ſubſti. §. ſi libertus.

Facta tenẽt multa quæ fieri prohibentur.

2 De hoc ſatis no. extra de ſpõ. duo. tuas. vbi hæc ſolutio approbatur per Vin. Tan. Gof. & Ber. hoc latius vide per Archid.

b QVis autẽ. ¶Cõtẽni.] Qui contemnit leges, peccat; nõ tamẽ omnis peccat, qui nõ paret legibus vbi de conſilio loquuntur, vt 14. quæſt. 1. quiſquis. & ſic aliud eſt contemnere 3, aliud eſt non parere. Ioan.

Legum cõtemptor an peccet.

3 Ad huius declarationẽ vide qđ not. 2. q. 7. metropolitanum. in gl. ca. ex cõtemptu.

CErtum eſt.] CASVS. Quidam nolebant ſeruare leges in negotijs clericorum; ſed in negotijs laicorum bene ſeruabant. de hoc ſcribit Papa regi Theodorico, quod ſi leges ſeruantur in negotijs laicorum, multo fortius debent ſeruari in negotijs clericorum.

c ¶Quas.] Id eſt, quia eas.

d ¶In negotijs.] Hoc vult dicere, ꝙ ex quo leges ſeruantur in negotijs laicorum, multo fortius ſunt ſeruãdæ in negotijs clericorum, niſi obuient canonicis inſtitutis.

VEſtrã.] CASVS. Quidam nolebant leges ſeruare, vt poſſent alios licentius offendere. Quare Papa ſcribit Lothario, & rogat eum, ut faciat leges obſeruari ſicut ſunt hactenus obſeruatæ.

e ¶Et pro nullius.] Quia in nullius perſona omittendum eſt, quod ſtatutis generalibus continetur, ut 61. diſt. miramur.

f ¶Reminiſcitur.] Paſſiue.

Q Vod verò.] Hæc dist. diuiditur in duas partes. In prima probat Gra. quod consuetudo cedit legi. secunda ibi, [Cum verò.] Io. de Fan. CASVS. Supra in 8. dist. dictum est, ꝙ consuetudo cedit iuri naturali; nunc autem dicit, quòd consuetudo cedit diuinæ & humanæ cõstitutioni. & ad hoc inducit c. seq. quorum primum planum est, & intell.guntur. c. vsque ad §. [Cum verò] de praua consuetudine, reliqua vsque ad finem de bona.

a ¶Quod verò.] Hic intitulatur 11. d. in qua dr, ꝙ consuetudo praua cedit legi tam ecclesiasticę, quã seculari. Sed no. ꝙ consuetudo quædam est generalis. quædã est specialis. Specialis, vt inf. c. catholica. & 12. dist. illa, Gñalis est, quæ vniuersaliter consensu omnium est approbata. & omnes adstringit, & hæc tanquam canon. vel tãquam lex est obseruanda, vt inf. c. ecclesiasticarum, &c. quis nesciat. Specialis siue particularis est illa, quæ homines alicuius loci adstringit, ꝙ in eodem loco habet legis vigorem, vt inf. ead. dis. catholica. nisi sit onerosa. vt 12. dist. omnia. 86. distin. chorepiscopi. vel nisi pariat occasionem malignandi; tunc enim reijcitur. argum. 2. dist. nos consuetudinem. Olim enim Donatistæ de facili recipiebantur, & de consuetudine ad primariam promouebantur: & qđ abolitũ est; quia hæretica grauitas inde minus cauebatur, vel nisi sit contraria constitutioni 1, vt ʃ. eod. c. 2. & 3. Et nisi cõsuetudo sit prodita ex illis causis, vt inf. 29. d. sciendum, vel nisi princeps cõsentiat. vel nisi sit super tali articulo, qui indifferẽs est, vt inf. proxi. dist. illa Hug. Sed melius distingue. vt dixi sup. 8. d. frustra. Io.

Consuetudo duplex est.

1 Ad hoc cõcor. Placen. dicens cõsuetudinẽ legis contrariã nõ tollere ius cõe ĩ eo municipio ubi obtinet: nisi de consensu principis, arg. ff. de sepult. viol. l. 3. § diuus.

DISTINCTIO XI.

In synonimis, c. 16. ꝙ malis iussionibus non sit obtemperandum. Iuo p. 4. c. 207. Pann. l. 2. c. 165.

1 ps Q *Vod verò legibus consuetudo cedat, Isidorus testatur dicens in synonimis, lib. 2.*

¶Prauus vsus ratione superatur, & lege. Cap. I.

V Sus [b] auctoritati [c] cedat; prauum vsum lex & ratio vincat [d].

b V Sus.] Malus. c ¶ Auctoritati.] Scriptæ. d ¶Et ratio vincat.] vt sup. dist. 8. veritate Io.

Item Nicolaus Papa I. Michaeli Imperatori.

Snĩa elicitur ex epi cuius initium. *Proposueramus.* Iuo p. 4. c. 211.

¶Non potest statutis pontificum consuetudo cuiusquam refragari. Cap. II.

C Onsequens est [e], vt quod ab huius sedis rectoribus plena [f] auctoritate sancitur, nullius consuetudinis [g] præpediente occasione, proprias tantum sequendo voluntates, remoueatur: sed firmiter, atque inconcusse teneatur.

C Onsequens.] CASVS. Ignatius Patriarcha Constantinopo. iniuste fuit a suis suffraganeis depositus fauore Michaelis Imperatoris & auctoritate. sed Nicolaus Papa eũ reprehẽdit se propter cõsuetudinem excusantẽ. Dicit ergo Nicolaus in hoc cap. ꝙ nulla cõsuetudo põt impedire, quĩ illud, qđ statuitur a Papa, inconcusse seruetur.

e ¶Consequẽs est.] Idest, conueniens.

f ¶Plena.] Papæ auctoritas plena est, aliorum eporum semiplena est. quia ipsi sunt in partẽ solicitudinis vocati nõ in plenitudinẽ potestatis, vt 2 q. 7. decreto, &c. qui se scit.

Potestas Papæ, & eporũ diuersa.

g ¶Consuetudinis.] Nisi talis sit consuetudo, quæ possit præiudicare iuri, vt not. sup. 8. d. frustra. Io.

Item Iulius Papa ad episcopos Orientales, epist. 1.

Ans. l. 1. c. 8. Poly. l. 1. tit. 17. *Hebr. 13.*

¶A consuetudine Romanæ ecclesiæ membris dissentire non licet. Cap. III.

N Olite errare fratres mei charissimi: Doctrinis varijs, & extraneis nolite abduci. En, instituta Apostolorum & Apostolicorum virorum, canonesque habetis: his fruimini, his circũdamini *a*, his delectamini, his armamini; ut his freti, circundati, delectati, armati, contra cuncta inimicorum iacula persistere valeatis. Satis enim indignum est, quemquam vel pontificum, vel ordinum subsequentium, hanc regulam refutare, quam beati Petri sedẽ & sequi videat, & docere [h]. Multum enim conuenit, vt totum corpus ecclesiæ in hac sibimet obseruatione concordet, quæ inde auctoritatem habet, vbi Dominus ecclesiæ totius posuit principatum.

Ans. l. 5. c. 4. Poly. l. 3. tit. 3.

a ¶His circundamini.] *Locupletatus est hic locus ex originali, & Anselmo.*

N Olite.] CASVS. Quidam episcopi deferentes regulam Rom. ec. varijs doctrinis, & consuetudinibus, multum extraneis abducebantur: quos Iulianus Papa reprehendit dicens eos seruare debere regulam, quam Sedem B. Petri sequi videant & docere, vt inde auctoritatem habeant vbi Dominus posuit principium.

h ¶Et docere.] Patet hic, ꝙ non semper consuetudinẽ Rom. eccl. tenemur sequi: nisi ipsa præcipiat eam esse seruandã, vt inf. ea. c. vult. multa enim seruat Ro. ec. quæ aliæ non seruant, vt 31. aliter. & de consec. d. 4. de trina. & d. 1. de hymnis.

Consuetudo Romana nõ semper est seruanda.

Item Imperator Constantin. Aug. ad Proculum, lib. 8. Cod. tit. Quæ sit longa consuetudo.

tit. 53 leg.

¶Non potest vsus & consuetudo legem & rationem vincere. Cap. IIII.

Iuo p. 4. c. 202. Pann. l. 2. c. 163.

C Onsuetudinis, vsusq; longæui non uilis auctoritas est, verũ non vsque adeo sui valitura momento, ut

C Onsuetudinis.] CASVS. Dicitur hac lege, quod magna est auctoritas consuetudinis: & non nisi verum-

verum tamen non est tantæ auctoritatis, vt generaliter vincat rönem, aut legē, sed tm̄ in eo loco in quo obseruat vincit. Quidam tñ intelligunt primam partē de bona consuetudine,& secundū de mala: quod non credo.
a ¶Vincat.] Arg. ꝙ consuetudo nunquam tollit legem. vt sup. 1. d. consuetudo. Sed obijcitur hæc lex aut loquitur de bona consuetudine, aut de mala: si de bona, illam nulla ratio vincet, si de mala, de illa non potest dici, ꝙ non sit vilis eius auctoritas. Ad hoc dicūt quidam, ꝙ principium loquitur de bona, finis autem de mala consuetudine, sed ille intellectus ineptus est, qui separat caudam a capite, qđ non licet. ex. de bap. maiores. Alii fere omnes ita exponūt, quod hic dicitur nō vincit 1, legē, supple generalem. sed in eo municipio bene vincit vbi seruatur. Sed certe de hoc nunq̄ aliquis dubitauit, ꝙ consuetudo particularis non debeat vincere legē in omnib. alijs locis: ideo exponas de cōsuetudine particulari, q̄ licet bona sit, tamen non vincit legem etiam in illo loco, nisi adsint illa, quæ dixi 2. supra d. 8. frustra.

Consuetudo vrū vincat legem.

1 Sub. immo æquiparatur ci. su. e. 1 his.

2 Idem sentit Io. de Fā. bia.

m ¶Latura.] Idest, passura.
n ¶Intente.] Idest, mente.
o ¶Scriptura.] Veteris, vel no. te. non. n. scriptura vete. vel no. te. hoc docuit, sed docet canonica in fronte,& in alijs membris signaculum crucis debere fieri de cons. dist. 4.

Crucis signaculū in quibus mēbris debeat fieri.

aut rationem vincat [a], aut legem.

2 *Cum verò [b] nec sacris canonibus, nec humanis legib.[c] consuetudo obuiare monstratur, inconcussa seruanda est. Vnde ex dictis a Basilij.*

¶Inuiolabilis est consuetudo, quæ nec humanis legibus, nec sacris canonibus obuiare monstratur. Cap. V.

Basilius in li. de Spiritu sancto, c. 27.

Ecclesiasticarum institutionum quasdam sciptur is, quasdam verò Apostolica traditione [d] per successiones in ministerio [e] confirmatas accepimus; quasdam verò consuetudine [f] roboratas approbauit vsus, quibus par ritus,& idem vtrisque pietatis debetur affectus: Vnde [g] quis, vel [h] aliquantulum sacrarum expertus scripturarum hæsitauerit [i]? Si enim attentauerimus consuetudines ecclesiæ non per scripturas [k] a Patribus traditas nihil æstimare, [l] quantum religio detrimenti sit latura [m], intente [n] inspicientibus liquido constabit. ¶Quæ enim (vt inde ordiamur) scriptura [o] salutiferæ crucis signaculo fideles docuit insigniri; vel quæ trifariā [p] digesta super panem & calicem prolixæ orationis, vel consecrationis verba commendauit? Nā non modo, quod in Euangelio continetur, vel ab Apostolo insertū est, in secretis dicimus; sed & alia plura [q] adijcimus magnam quasi vim cōmendantia † mysterijs. Quæ orientē versus [r] nos orare literarū forma docuit; Benedicimus fontē baptismatis oleo vnctionis. Huc accedit, quòd ter oleo [s] inungimus, quos

Burc. l. 3. c. 117.
Iuo p. 4. c. 69.
Pann. l. 2. c. 159.

† *al. consumandis accomodantia.*] Burch.

b ¶Cum vero.] Hæc est secunda pars, in qua probat per vij. c. ꝙ consuetudo bona est amplectenda. Io. de Fan.
CASVS. Ab hoc loco tractat de bona consuetudine vsque in finem.
c ¶Legibus.] 25. q. 2. ideo. Arch.
Ecclesiasticarum.] CASVS. Quidam nolebant vti consuetudine, nisi quæ in scriptis esset redacta a Patribus quos reprehendit Aug. in hoc c. ostendens tria genera institutionum esse in ecclesia, quasdam scilicet in scripturis, quasdam ab Apostolis traditas,& per successores in ministerio confirmatas: quasdam verò sola consuetudine roboratas: quibus omnibus par ritus, & affectus debetur. Alioquin nisi consuetudines in ecclesia seruarentur, Christiana religio multum detrimenti pateretur: & hoc in prima parte. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Quæ enim] probat quòd hæc supradicta in ecclesia seruari debent. & hoc probatur sex exemplis, Primum est de crucis signaculo. Secundum est de verbis trifariam digestis, idest, ter repetitis super panem,& calicem. Tertium de oratione, quæ fit versus orientem. Quartum de benedictione baptismatis cum oleo. Quintum de olei vnctione, quæ fit in baptizato. Sextum de abrenunciatione satanæ, & angelorum eius.
¶Casus seq c per se patet.
d ¶Traditione.] Sine scriptis.
e ¶In ministerio.] Diuino.
f ¶Consuetudine.] Non ab Apostolis: sed nescit a quo.
ADDITIO. Scilicet ritu. i. obseruantia. Hug.
g ¶Vnde.] Idest, de quo ritu, vel obseruantia.
h ¶Vel.] idest, etiam.
i ¶Hæsitauerit.] q d. nemo etiam inscius hic dubitat.
k ¶Non per scripturas.] Sed per consuetudinem.
l ¶Aestimare.] Idest, valere.

distinct. 4 postea signatur. & dist. 5. nunquid 3. verum tamen videtur signum crucis traxisse originem ex vet. testam 4. quia cum Angelus deberet occidere primogenita Aegypti, præceptum est fiiijs Israel vtrumq; postem linire de sanguine agni ad modum thau literæ, quæ est ad modum crucis,& dicitur, ꝙ Iacob cancellatis manibus suis benedixit filiis Ioseph, scilicet Effraim,& in Manasse. Item in Ezechiele legitur, ꝙ cum apparuissent ei sex viri vasa habentes in manibus,& quidam vir apparuisset in medio eorum habens atramentarium ad renes, Dominus dixit ad eum; signa thau in frontibus dolentium,& gementium; sed illud fuit tantum in figura præceptum, 32. q. 2. gloria.
p ¶Trifariam.] Trifaria dicuntur verba: quia eadem tertio repetuntur in secretis, scilicet hostiam sanctam, hostiam puram, hostiam immaculatam. Hic ordo nec in veteri testam. nec in nouo est præfixus: sed a sanctis Patribus vsualiter traditus: vel ideo dicuntur trifaria quasi sub triplici silentio si ant. primum vsque ad sanctus. secundum vsque ad Dominicam orationem. tertium vsque ad agnus Dei.
q ¶Alia plura.] Hæc habes extra de celebr. Missarum cum Matthę.
r ¶Quæ orientem versus.] Scilicet noui.& vet. test. Sed tamen legitur, ꝙ Daniel in Babylonica captiuitate orabat versus templum,& Iudæi similiter. templum autem erat versus orientem, & in Salomone legitur: mane ad solem orabis. sed dic, quod illa faciebant in veneratione templi.
ADDITIO. Potest tamen dici secundum Io. Damas. ꝙ octo sunt causæ quare ecclesiæ sic sunt ordinatæ, ꝙ fideles orent versus orientem, quæ habentur in Archid. hoc loco.
s ¶Oleo.] Oleo in scapulis,& pectore, vt de consecrat. dist. 4.

3 Iste cōco... nō erāt scri... ptę tge Aug... & iō ipse... loquitur... hodie secu... sm Io de Fā...
4 Vel ut no... in prædict... ca. nunqui... Ezech. 8.

Orādum e... versus orie... tem.

Oleo q̄ m... bra sunt v... guenda.

distin 4. deinde. tertio in vertice fit vnctio: sed hoc fit crismate, vt de consec. distinct. 4. postquam ascendit. sed larga acceptione hic appellatur oleum crisma. sicut econuerso. infr. 65. distin. Illud superfluum. Ioan.

baptizamus: verbis abrenunciare Satanę & Angelis eius informamus. Vnde hęc, & alia in hunc modum non pauca, nisi quia tacita & mystica traditione à Patribus ecclesiastico more, reuerentiori diligentia sunt in monasteriis obseruata silentio, quam publicata scripto?

a ¶ Ex dictis.] H*oc caput antea citabatur* ex Augustino in lib. ex dictis Basilij, *in codice Vercellensi est*: vnde Augustinus ait; vel ex dictis Basilij, & *retenta est posterior pars huius disiuncti, quoniam ita citant Burchar. & auctor* Pannormię, Iuo *autem citat ex lib. Basilij de spiritusancto, c. 27. quomodo in margine est indicatum. Caeterum, quoniam multis locis glossa obstitit, ne emendaretur, necessarium visum est integrum B. Basilij locum & graece & latine afferre.*

Τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα, ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν, καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅς τις γε κἂν κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται. εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἐθῶν, ὡς οὐ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύναμιν παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια ζημιοῦντες τὸ εὐαγγέλιον, μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιϊστῶντες τὸ κήρυγμα. οἷον, ἵνα τοῦ πρώτου καὶ κοινοτάτου πρῶτον μνησθῶ, τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠλπικότας κατασημαίνεσθαι, τίς ὁ διὰ γράμματος διδάξας; τὸ πρὸς ἀνατολὰς τετράφθαι κατὰ τὴν προσευχήν, ποῖον ἐδίδαξεν ἡμᾶς γράμμα; τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας τίς τῶν ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; οὐ γὰρ δὴ τούτοις ἀρκούμεθα, ὧν ὁ ἀπόστολος, ἢ τὸ εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη, ἀλλὰ καὶ προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον τὴν ἰσχύν, ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες; εὐλογοῦμεν δὲ τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως καὶ προσέτι αὐτὸν τὸν βαπτιζόμενον, ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; οὐκ ἀπὸ τῆς σιωπωμένης καὶ μυστικῆς παραδόσεως; τί δὲ αὐτὴν τοῦ ἐλαίου τὴν χρῖσιν τίς λόγος γεγραμμένος ἐδίδαξε; τὸ δὲ τρὶς βαπτίζεσθαι τὸν ἄνθρωπον, πόθεν; ἀλλὰ δὲ ὅσα περὶ τὸ βάπτισμα, ἀποτάσσεσθαι τῷ σατανᾷ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐκ ποίας ἐστὶ γραφῆς; οὐκ ἐκ τῆς ἀδημοσιεύτου ταύτης καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας, ἣν ἐν ἀπολυπραγμονήτῳ καὶ ἀπεριεργάστῳ σιγῇ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν; καλῶς ἐκεῖνοι δεδιδαγμένοι τῶν μυστηρίων τὰ σεμνὰ σιωπῇ διασώζεσθαι.

.i. Dogmatum, & institutorum, quae in ecclesia seruata sunt, alia quidem habemus ex doctrina, quae literis consignata est; alia vero ex Apostolorum traditione ad nos transmissa, in misterio recepimus, Quae utraque eandem uim ad pietatem habent: atque his nemo sane contradixerit, qui uel exigua legum ecclesiasticarum peritia sit pręditus. Nam si aggrediamur ea, quae non scripto, sed tantum consuetudine constant, repudiare, imprudentes Euangelio & quidem in praecipuis ipsius patribus officiemus: uel potius ipsamet instituta ad inane quoddam nomen redigemus. Exempli causa (vt quod primum, maximeque commune est, primo loco commemorem) eos, qui in Domini nostri Iesu Christi nomine spē posuerunt, figura crucis signari, ecquis scripto docuit? dum oramus ad orientem solem, ecquae nos literae docuerunt? Verba inuocationis, cum panis Eucharistiae & calix benedictionis offertur, quis ex sanctis Patribus scripta nobis reliquit? Non enim ijs contenti sumus, quorum Apostolus, & Euangelium mentionem fecerunt; sed alia quoque cum antea, tum post dicimus, vt pote quae magnum momentum ad ipsum mysterium habeant, doctrina non scripta, sed tradita eruditi. Benedicimus aquam baptismatis, & oleum vnctionis, atq; illum ipsum praeterea, qui baptizatur, ex qua scriptura? nonne occulta, & mystica traditione? Quid? ipsam olei unctionem quis sermo scriptus docuit? Quòd homo ter mergendus sit, unde accepimus? Abrenunciare Satanae, atque Angelis eius, & reliqua omnia quaecumque in baptismo obseruamus, quae scri-

a Consuetudinem.] CASVS: huius cap. per se patet. ¶ consuetudinem.] inf.d. 12. cap. nos consuetudinem, & inf dist. prox. omnia. contra ibi enim dicitur, quamuis consuetudo non sit contra fidem, tamen est repellenda. Sol. hic de tolerabili, ibi de superstitiosa & intolerabili consuetudine: & omnes auctoritates intelligendæ sunt, quæ contra illud c. reclamare videntur.

b ¶ Contra fidem.] id est, contra bonos mores, & quod ita * sit exponendum; habes de consecra. dist 4. si nō sanctificatur. vbi ex necessitate oportet facere eādem expositionem.

*Longe rectius exponitur ibi in glo c. si non sanctificatur. de consec. dist. 4. Vide Turrecre. super hoc cap.

In his.] CASVS. Quærebat Casulanus ab Augu. vtrum consuetudines essent seruandæ, vbi nihil statuit diuina scriptura certum? Et respondet, quod sic: & tūc pro lege seruādę sūt; & sicut transgressores legum puniūtur, ita & contemptores ecclesiasticarū cōsuetudinū puniri debent.

c ¶ Pro lege] Semper diuturni mores pro lege seruantur, vt in fr. diu. proxi. diuturni. sicsu ead. dist. cōsuetudinis.

d Cōsuetudinū.] no. quod æq; punit trāgressor consuetudinis vt transgressor legis, vt 1. q 7 si quis omnē. & sup. ea. ecclesiasticarum vnde sicut canonice non licet obuiare legi sine licentia Papæ, sic nec consuetudini 1, vt dicitur in hoc eo. c. & tñ de communi cōlensu possunt venire cōtra consuetudinem etiam iuramento firmatam si causa subest, vt extra de his quæ fi. à ma. par. cap. cum in cunctis: sed contrarium est in statutis. 15. q. 6. auctoritatem. Ioan 2.

Consuetudinis trāsgressor punitur vt transgressor legis.

1 Antiquæ consuetudinis ordo sub decreto mādatur obseruari, vt 10. q. 1. decernimus. in pri.

2 Ad idē ex. de iure iur. sicut nostrū. Archid.

Catholica ecclesia.] CASVS. Tria sunt quibus ecclesia per orbem diffusa regitur, & subsistit. s. scriptura ue. & no. te. & traditio patrū, & vniuersalis & particularis institutio, vel cōsuetudo. Primis duobus modis vniuersaliter tota regit ecclesia: particularis vero institutione, vel consuetudine nō tota, sed pro locorū varietate regitur, & gubernatur, prout vnicuiq; visum est.

e ¶ Particularis.] Sed contra infra. ea. dist. roo. contra morem, vbi dicitur, quod particularis consuetudo non excusat, sed tantum generalis. Sed hoc uerum est in illis, quæ tantum ex priuilegio possunt haberi, vbi non valet consuetudo, nisi vniuersalis sit. Sed

Cōsuetudo particularis an excuset.

ptura iussit? Annon hæc ipsa minime vulgata, sed secreta doctrina, quam quieto, minimeque curioso silentio Patres nostri custodierunt; probe quidem illi intelligentes, mysteriorum maiestatem taciturnitate seruari?

Item Pius Papa .I. in decretis, decreto septimo.

¶ Laudabilis est consuetudo, quæ nihil fieri contrarium vsurpat. Cap. VI.

Consuetudinem laudamus, quæ tamen contra fidē[b] catholicam nihil vsurpare dignoscitur.

Burc. l. 3. c. 124. Ans. l. 4. c. 42. Iuo p. 4. c. 66. Pann. l. 2. c. 157. Poly. l. 3. tit. 23.

¶ Verba huius capitis, quæ antea tribuebantur B Augustino, leguntur in editione conciliorum Coloniensi tribus tomis inter decreta Pij. I decreto septimo, & in epistola eiusdem Pij ex codice sexdecim librorum; lib. 3 cap. 19 quam etiam citant Burchardus, Iuo, & auctor Pannormiæ: cuius tamen epistolæ omnia fere verba habentur 1. lib. regesti B. Gregorij (qui citantur in Polycarpo (epist. 75. & ea, quæ ad hoc caput pertinent, referuntur infra. dist 13. c. nos consuetudinem.

Item B. Augustinus ad Casulanum, epist. 86.

Ansel. l. 4 c. 42. Burc. l. 3. c. 126. Iuo p. 4. c. 58. Pann. l. 2 c. 128. Poly. l. 3. tit. 23. c. fin.

¶ Vbi auctoritas deficit, mos populi, & maiorum instituta pro lege seruantur. Cap. VII.

In his rebus, de quibus nihil certi statuit diuina scriptura, mos populi Dei, & instituta maiorum pro lege[c] tenenda sunt. Et sicut[a] preuaricatores diuinarum legum, ita contemptores ecclesiasticarum consuetudinum[d] coercendi sunt.

a Et sicut.] Hinc vsque ad finem non sunt in epistola indicata: sed à Burchardo etiam & Iuone, & in pannormia referuntur.

Item in libro de fide Christiana.

¶ Hodie inter opera B. Augu. nullum extat hoc titulo. In epistola vero ad Ianuarium, quæ est 118. cap. 1. & 2. hac eadem sententia copiose exponitur.

¶ Auctoritate & traditione generali, vel speciali ecclesia regitur. Cap. VIII.

Catholica ecclesia per orbem terrarum diffusa trib. modis probatur existere. Quidquid enim in ea tenetur, aut auctoritas est scripturarū, aut traditio vniuersalis, aut certe propria & particularis[e] institutio. Sed auctoritate[f] tota[g] constringitur, vniuersali traditione maiorum, nihilominus tota: priuatis vero constitutionibus, & proprijs informationibus vnaquæq; pro locorum varietate, prout cuique visum est subsistit, & regitur[h].

Item in libro contra Manicheos.

f ¶ Sed auctoritate.] Scilicet scripturæ.
g ¶ Tota.] Ecclesia.
h ¶ Regitur.] Quia quælibet prouincia abundat in suo sensu, vt 76. dist. vtinam. & extra de sepul. ca certificari. Palam.]

Palam.] CASVS. Manichæi dicebant, quod auctoritas Rom. eccl. in re dubia non debat introduci ad fidē faciendā. Contra quos inuehitur Aug. dicē, quod auctoritas Rom. eccl. ad fidem faciendam valet, cum sit ab ipsis Apostolis, & eorum successoribus confirmata. vt 20. dist. de libellis, & sic seruandæ sunt leges Apostolicæ, sicut leges Petri. 19. d. sic omnes.
d ¶Et tot.] arg. quod priuilegium, quod a pluribus episcopis datur prævalet illi quod a paucioribus datur, & arg. 19. dist. in canonicis 1.

a ¶Ha-

¶Valet ad fidem catholicæ auctoritas ecclesiæ. Cap. IX.

Palam est[a], quòd in re dubia, ad fidem [b] valeat auctoritas ecclesiæ catholicæ [c], quæ ab ipsis fundatissimis sedibus Apostolorum vsq; ad hodiernum diem succedentium sibimet episcoporum serie, & tot [d] populorum consensione firmatur.

¶*Apud B. Augustinum lib. 11. contra Faustum Manichæum cap. 2. legitur.* Et vides in hac re (de fide exemplarium loquitur) quid ecclesiæ catholicæ valeat auctoritas, quæ ab ipsis, &c. *Hanc verò episcoporum successionem potissimum in sede Petri, & in libro contra epistolam Fundamenti, & in epist. 165. de schismate Donatistarum, merito certissimum putauit ecclesiæ catholicæ indicium.*

Item Leo Papa ad episcopos per Siciliam constitutos, epist. 4. c 6.

¶Ab Apostolicis institutis non licet recedere. C. X.

Ansel. l. 1. c. 45. Poly. l. 1. tit. 17.

Hoc vestræ indicimus charitati, vt ab Apostolis institutis nullo vlterius recedatur excessu, quia inultum post hoc [e] esse non poterit, si quisquam Apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

Item Innocentius I. ad Decentium [f] episcopum Eugubinum, epist. 1.

¶Ab omnibus seruari debet, quod Romana seruat ecclesia. Cap. XI.

Burc. l. 3. c. 125. Ansl. l. 1. c. 41. Iuo p. 4. c. 67. Poly. l. 1. ti. 17. & l. 3. tit. 24.
† *al. auctoritatem debeat aliunde accipere, vel exemplum.*

Quis nesciat, aut non aduertat, id quod a principe Apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est, ac nunc vsque custoditur, ab omnibus debere seruari? nec superinduci, aut introduci aliquid, quod aut † auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? præsertim cum sit manifestum in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, insulasque interiacentes, nullum instituisse ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus [g], aut eius successores constituerunt sacerdotes: aut legant, si in istis prouincijs alius [h] Apostolorum inuenitur, aut legitur docuisse. Quòd si non legunt, quia nusquam inuenitur, oportet eos hoc sequi, quod ecclesia Romana custodit, a qua eos principium accepisse non dubium est, ne dum peregrinis sermonibus † student, caput institutionum videantur omittere. † Sæpe dilectionem tuam ad vrbem venisse, ac nobiscum in ecclesia conuenisse, & quem morem [i], vel in consecrandis mysterijs, vel in cæteris agendis arcanis teneat [k], cognouisse α. Quod sufficere arbitraremur ad informationem ecclesiæ tuę, vel reformationē,

† *al. assertionibus.*
† *al. amittere.*

Hoc vestrę. CASVS. Quidam epi ńolebant recedere ab institutis, & cōsuetudine Ro. ec. sed Leo Papa pcipit ne hoc faciāt, q a de cætero non poterit inultum remanere.
e ¶Post hoc.] Arg. quod grauius punitur delictum iteratum, vt 15. q. 8. hi qui.
f ¶Ad Decentium.] Iste, fuit electus in episcopū, & licet sciret consuetudines Rom eccl. tamen petijt a Papa, vt scribat eas pp maiorē auctoritatem. 23. di. quamquam.

Quis nesciat.] CASVS Quidā cui nota erat institutio, & consuetudo Rom. ecc. electus in epm in ciuitate quadam vbi erant hoīes qui superinducebāt aliter institutiones, & consuetudines, q̄ B. Petrus docuit, & successores ipsius, quod patefaciēs episcopus dño Papę supplicauit, vt sibi institutiones Ro. Ec. scriberet, quibus suum populum erudire volebat. Cui Papa respondet, dicēs: Licet noueris consuetudinē nostram. in qua toties interfuisti, vt sufficiat ad informationē ecclesiæ tuæ: quia tamen auctoritate nostra tuum vis populū informare: faciemus, qd petisti, vt populū tuū instruas, & errātes cōmoneas, aut nobis indices, vt qui sint scire valeamus.
g ¶ Petrus Apostolus.] vel aliqs ex eius mādato, vt Paulus: nā Petrus Paulo dedit licentiam prędicādi auctoritate Dñi dū dicit: Segrega mihi Paulum & Barnabā vt 75. dist. quod die.

1 Arg. contra text de pœni & remis. lib. 6 c. indulgentiæ

2 Non vr. hęc bona expositio quia nullus Apostolus fuit Petro contrarius: & ideo alii subaudiunt primo ex xii. apl. nisi Petrus, vel ab eo cō missus. Arc.

a ¶Palam est.] In his tribus c. loquitur de generali consuetudine Rom. eccl. quam etiam in alijs ecclesiis statuit obseruandam.
b ¶Ad fidem.] Scilicet adstruendam.
c ¶Catholicæ.] f. Romanæ, ad quā recurrit in dubijs,
h ¶Alius.] id est contrarius. 2. sic ponitur 11. q. 3. c. 2.
i ¶Morem.] Sic construe, satis certum haberemus dilectionem tuam agnouisse quē morē in celebrandis, &c.
K ¶Teneat.] Scilicet Rom. Eccl. vel teneat, id est, tenere debeat dilectio tua.

a ¶ Haberemus] scilicet tuam dilectionem.
b ¶ Duxisset.] dilectio tua.
c ¶ Ignorare.] hic indicat eum scire, & nescire: sed vulgariter loquitur quasi dicat, satis crederetur te scire, nisi à me quæsiuisses.

tione deuiare non debemus: sed cum ratione possumus quod probat per duo. cap. proxi. à contrario sensu. Ioan.
ADDITIO. Et male. Nam non est in eo argumentandum à contrario sensu, secundum Lau, sed contra hoc dictum

si prædecessores tui minus aliquid, aut aliter tenuerint, & satis certum, haberemus [a], nisi de aliqnibus consulendos nos esse duxisset [b]: quibus idcirco respondemus, non quòd te aliqua ignorare [c] credamus; sed vt maiori auctoritate [d] tuos instituas: vel si qui à Romanę ecclesię institutionibus aberrant, aut cōmoneas, aut nobis indicare non differas: vt scire valeamus, qui sint, qui aut nouitates [e] inducunt, aut alterius [f] ecclesiæ quam Romanæ, existimant consuetudinem esse seruandam.

α ¶ Cognouisse.] *Locus hic in originali concilij quatuor tomorum inserto sic habet*, cognouisse non dubium est. Quod sufficere ad informationem ecclesiæ tuæ, vel reformationē, (si prædecessores tui minus aliquid, aut aliter tenuerunt) satis certum haberemus: nisi de aliquibus consulendos nos esse duxisses. *Sed ob glossam præcipue in ver. morem. non est mutatum.*

d ¶ Auctoritate] cū iste episcopus hoc sua auctoritate poterat facere, & per confirmationem Papæ nihil noui iuris datur 1, vt inf. dist. proxi. præceptis, qui enim confirmat, nihil donat; vt extra de fid instr. īter dilectos: in quo est ergo maioris auctoritatis? Dicunt quidā, quod solet plus timeri, &c. vt 23. d. quāquam. immo dico, quod auctoritas Papę, vel eius confirmatio id quod min⁹ fuit validū facit validum, vt extra de trāsac c. 1. Itē quia nulli præter auctoritatem Roman. Pōt. licet illud reuocare, vt extra de confir. vti. vel inut c. 2. 2.
e ¶ Nouitates.] inf. 33. di. & hęc aūt scripsimus. & ff de consti. prin. ī rebus sup. 4 dis. erit autem lex.
f ¶ Alterius] scilicet contrariæ bonis moribus, sic soluitur cōtra inf d. prox, noluit. contra sic Inst. de satisda. §. vlt.

1 Ad hoc 25. q. 2. non tam nouū. & no. sup. ea. q. in summa. ibi videas. Arch.

Confirmationis Papalis effectus.

2 De hoc ēt legiī, & no. 17. q. 4. frater. & extra de transla. veniēs. ibi vi. videas. & de consti. c. pe. & per Inn. extra de deci. dudum.

DISTINCTIO XII.

Vod [g] absque discretione iustitiæ nulli agere licet.

Vnde Calixtus Papa primus omnibus episcopis ait in epistola prima ad Benedictum episcopum.

¶ Nulli agere licet sine discretione iustitię contra disciplinam Romanæ ecclesiæ. Cap. I.

Ansel. l. 1. c. 12. Poly. l. 1. c. 17.

NOn decet à capite membra [h] discedere: sed iuxta sacræ scripturæ testimonium omnia membra caput sequantur. Nulli vero dubium est, quòd Apostolica ecclesia mater est omnium [i] ecclesiarum, à cuius vos regulis nullatenus conuenit deuiare. Et sicut Dei filius venit facere voluntatem patris; sic & vos voluntatem vestrę impleatis matris, quæ est ecclesia: cuius caput, vt prædictū est, Romana existit ecclesia. Quidquid ergo sine discretione [k] iustitiæ contra huius disciplinam actum fuerit, ratum haberi ratio nulla permittit.

Item Gregorius β Papa quartus.

β ¶ Gregorius.] *Integrum hoc caput inuenitur in epistola Gregorij quarti vniuersis episcopis per Galliam, Germaniā, Europā, & vniuersas prouincias constitutis: quæ est in codice supra cita-*

Vòd absq;. Hæc distinctio diuiditur in tres partes. In quarum prima pbat quod bona cōsuetudo seruāda est scd'a ibi, [Hoc aūt] tertia ibi, [De his.] CASVS. in superiori di. ostendit, quod cōsuetudo Rom. Ec. est seruāda Nūc. vero ostēdit, quod à consuetudine Rom. ec. non est recedēdū sinè causa, & sine discretione. Et ad hoc pbandum inducit prima duo cap. à contrario sensu. Addit etiam, quod bona consuetudo est seruanda, mala vero resecanda: & quòd consuetudo metropolit. ecclesiæ est seruanda in prouincia, exceptis monasterijs.
g ¶ Quòd.] idest, vt noua consuetudo teneatur. In hac 12. distin. magister prosequitur materiam præcedentis distin. scilicet, quod consuetudo sit seruanda, quæ non est contraria iuri naturali, vel cōstitutioni. In fine dicit, quod omnes ecclesiæ debeant seruare consuetudinem Metropolitanæ ecclesię, vt inf ead. dist. de his. nisi sint monasteria, vt ibi dicitur. Ponit autem in principio duo c. per quæ vult interpretari vlt. c. præcedentis distin. vbi dicitur, quòd à consuetudine Rom. Ecc. deuiare nō debemus: & sic intelligit, quòd sine discre-

dictum Lau. est 56. dist. c. 2. in fi. Hu. tenet contra.
NOn decet.] CASVS. quidam episcopi deuiabant à regulis Rom. Ecc. quare Calixtus Papa scripsit omnibus episcopis, vt ipsi tanquam membra Roma. Eccl. quæ est caput, non discedant sine discretione: sed voluntatem eius faciant velut suæ matris: sicut Christus venit facere voluntatem patris.
h ¶ Membra.] sic inf de consec. dist. 3. celebritatem, & in auth de eccle. titu in princip. 3. Et est hic ar. idem iuris esse in toto, quod in parte 4, vt 1. q. 3. si quis episcopus vbi idem hoc.
i ¶ Omnium.] ergo & Græcorum, vt 24. q. 1. rogamus.
K ¶ Discretione.] nunquid ergo cum discretione licitum est contra illam agere? certe non, vt 17. q. 4. §. qui autem. vnde hic vacat arg. à contrario sensu.

Præ-

PRæceptis. ¶ CASVS Quidam Patriarchæ, vel archiepiscopi contra statuta Ro. ecclesiæ faciebant epos sine Inia sedis Apost. alios deponendo: quos Greg. reprehendit, dicens, quod accusatio episcoporum, & depositio sicut quæstio fidei tñ ad sedē Apostolicam spectant: sicut antiqua statuta declarāt, quæ Greg. in hoc c. confirmat, nihil nouum circa hoc statuendo: quare præcipit eis Greg. ne caput suum omittant, vnde normam assumere debent, & qui contra hoc fecerit, deponetur.

10, Bibliotheca monasterij Dominicanorum. Initium vero est etiam in epistola Anastasii II. *ad Anastasium Augustum, c.6.*

¶ Apostolicis præceptis nullus superbè resistat. C. II.

Anselm. 1 c.20. Polyc. l.1. tit.17. † abest ab ori. & aliquot vetustis Gratiani exemplaribus.

PRæceptis Apostolicis non dura[a] superbia resistatur, sed per obedientiā, quæ a sancta Romana [ecclesia†], & Apostolica auctoritate iussa sunt, salutiferè impleantur, si eiuidē sanctæ Dei ecclesiæ, quæ est caput vestrū, communionem habere desideratis. *& post multa.* ¶ Non nouum[b] aliquid præsenti iussione præcipimus; sed illa, quæ olim videntur indulta, firmamus: cum nulli dubiū sit, quod non solum Pontificalis causatio †[c], sed omnis sanctæ *α* religionis relatio ad sedem Apostolicam, quasi ad caput ecclesiarum debeat referri, & inde normā sumere, vnde sumpsit exordium; ne caput institutionis videatur omittere. Cuius auctoritatis sanctionem omnes teneant sacerdotes, qui nolunt ab Apostolicæ petræ, super quam Christus vniuersalem fundauit ecclesiam, soliditate diuelli. Si quis hæc † Apostolicæ sedis præcepta non obseruauerit, percepti honoris esse hostis non dubitetur.

† *al. accusatio.*

† *al. hoc precepto sedis Apostolica precepta*] orig.

α ¶ Sanctæ religionis.] *Sic emendatum est ex ipsa epistola, & aliquot manuscriptis Gratiani codicibus, inductis his vocibus,* spei Romanæ ecclesiæ.

Item Leo ix. Michaeli episcopo Constantinopolitano, epist.1.c.29. & Nicolaus 1. *epist.2. ad Photium.*

¶ Non est resistendum consuetudini, cui canonica non obstat auctoritas. Cap. III.

Iuo p.4. c. 233. & par 5. c.44. Pann. l.2. c.155.

SCit sancta Romana ecclesia, quòd nihil obsunt saluti credentium diuersæ pro loco & tempore consuetudines[d]; si illis canonica non obsistat auctoritas, pro qua eis obuiare debeamus: vnde nil iudicamus eis debere, vel posse resistere †.

† *al. resisti.*

¶ *Caput hoc confectum est ax duobus longe diuersis locis. Nam vsque ad ver.* si illis, *sumptum est ex prima epistola, seu libello Leonis ix. aduersus inauditas præsumptiones Michaelis Constantinopolitani, & Leonis Acridani episcoporum, c. 29. vbi loquens de Romana ecclesia ait:* Scit namque, quia nihil obsint saluti credentium diuersæ pro loco & tempore consuetudines, quando vna fides per dilectionem operās bona, quæ potest, vni Deo commendat omnes. *& hæc fere ab Iuone, & in Pannormi. referuntur. Altera vero pars accepta est ex epistola secunda Nicolai ad Photium quæ incipit,* Postquam B. Petro. *Ibi enim habentur hæc:* De consuetudinibus, quas nobis opponere uisi estis, scribentes per diuersas ecclesias diuersas esse consuetudines: si illis canonica non obsistat auctoritas, pro qua obuiare debeamus: nihil iudicamus, vel eis resistimus.

Item Hieronymus ad Lucinium, epist.28.

¶ Consuetudines, quę fidei non officiunt, vt à maioribus traditæ sunt, obseruentur. Cap. IIII.

ILlud breuiter te admonendum puto, traditio-

a ¶ Non dura.] Quamuis graue, & intolerabile sit, tñ adimplendum est, vt 19. dist. in memoriā. & 100. d. 1. contra morem. vel adignetur nō quare adimpleri nō possit, vt extr. de rescrip. si quando.

b ¶ Non nouum.] arg. quod non dr̄ nouū, quod quoque statutū fuit: licet modo renouetur 1, vt 24. q. 1. Achatius, & 24. q. 1. non satis. vnde si episcopus iurauit, quod nō alienabit nouū feudum, tñ feudum de nouo vacans potest licite alienare, vt extra de feu. ex parte. Item habes hic, quod per cōfirmationē Papæ non datur ius nouum, vt extra de confir. vti. vel inuti. cum dicta. Quid iuris sit, dixi de hoc p dist. prox. c. vlt.

1 Et est arg. contra illos qui innouatas quæstiones vilipendunt 22. dis. renouantes. 10 q. 1. antiquos. Lau.

c ¶ Causatio episcoporum] Solus enim Papa potest cōdemnare epm, licet ab alio possit absolui, vt 3. q. 4. quamuis & dudū & 3. q. 4 duodecim. Item solus Papa restituit eum, vt 2. q. 6. ideo 1. Item solus agit de eorum renunciatione, vt 6 q. 3. denique. & de eorum mutatione, vt 7. q. 1. mutationes, & de eorum exemptione, vt 16 q. 1. frater.

Papa solus condemnat episcopos.

SCit sctā.] CASVS. Reuertitur modo Gratianus ad propositū suum, ostendens quod consuetudo quæ non obuiat iuri naturali, vel constitutioni, est seruanda. Dr̄ ergo in hoc c. quod bene possunt diuersæ consuetudines p locis & tpibus obseruari, dūmodo illis canonica auctoritas nō obstaret, nec obest saluti credentiū.

d ¶ Consuetudines.] vt 31. di. aliter. & de conse. dis 4. de trina. & de consecr. dist. 2. quotidie.

ADDITIO. Ad idem infra, ea dist. illa.

ILlud] CASVS Lucinius inueniebat varias

vari[illegible] consuetudines, & diuersa, vnde dubitabat vtrum altera deberet alteri præiudicare & de hoc Hieron. consulebat, qui respondit dicens, ꝙ consuetudines à sanctis patribus traditæ obseruari debent quæ fidei non obstant nec vnius loci consuetudo alterius loci consuetudine debet subuerti. Tria aũt sequẽtia capitula plana sunt.

a ¶ Traditiones.] i. cõsuetudines 8 dist. quæ contra mores.

b ¶ Præsertim.] i. tantum. sic ponitur 11.q.3. si quis episcopus dãnatus, & 16.q.3. per singulas 7 q 1. si quis presbyter. & 27 q 2. multorũ. Et dic non officiant. id est, quæ fidei nõ aduersent vel moribus bonis, vt infra ea oĩa

c ¶ Contrario more.] arg. est hic contra episcopos qui sic argumentantur contra ecclesiam aliquam: ex quo aliæ ecclesię hoc, vel illud faciunt: ergo & ista idem faciet. Respondeatur ergo eis, ꝙ consuetudo vnius ecclesię non subuertitur ꝑꝑ contrarias consuetudines aliarũ a. tñ est pro eis, 100. dist. contra morẽ extra de censi. ex parte i. arg. cõtra extra de ca. mo. dilectus circa fi. Io. Sol. q̃libet ecclesia faciat id qđ aliæ faciũt de iure cõi. 61. dist. miramur nisi prescripserit, vt extra de præscri. auditis. vel nisi habeat priuilegiũ 16.q.1. hinc ẽt. B. Ex his duobus c. vř ꝙ iudex delegatus iudicabit secundũ consuetudinem loci, vt inf ea. d. illa. & sup. d. 8. c. q̃ cõtra mores, vbi dicitur, nulla ciues, vel peregrini. & extra de consue. cum olim. in fi. & de cog. spiri. super eo. & optime extra de eo, q mit. in poss. cum venisset. & C. de adi pri an in totum, vbi dř, ꝙ iudex seruabit 2, ea quæ in oppido frequẽter seruata sunt 3 Et legatus seruabit cõsuetudinem prouincię: nam magnum existimant ꝓuinciales sibi seruari cõsuetudines suas. ff de offi. procon. obseruare. Item lex præcipit, ꝙ iudex seruet consuetudinẽ ꝓuincię. ff. de testa. l. 3. in fi. Econtra ꝓbař. ꝙ iudicabit scđm ius Romanum. vt sup. d. proxi. c. vlt. & c. consuetudinis, & in satisdatione dicit lex seruãdã consuetudinem vrbis Romanæ, vt insti. de satisd. §. vlt. extra de sen. & re iud. in causis &c. cum causa. & 25.q.2. seruatis in fi. Itẽ qa delegatus non sua, sed delegãtis vice fungitur 4. vt 93. dist. vlt extra de offi. dele. sane 2. ff. de offi. eius cui mãda. est iurisdictio. l. 1. & 3. Itẽ magnum sequeretur incõueniẽs si scđm consuetudinem loci iudicaretur, quia si illa loca haberent diuersas consuetudines in quibus iudicatur iã sequeretur ꝙ eadem causa regeret scđm consuetudines cõtrarias. 12. q 2. monemus. itẽ vř, ꝙ scđm cõsuetudinem rei sit iudicãdũ: tũ q actor sp sequitur forũ rei, vt 11. q 1. experiẽtiæ. tũ qa fauorabiliores rei sunt, q̃ actores. ff. de reg. iur. fauorabiliores. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ si aliqui se sponte subiiciant iudicio alicuius, vel sponte petant iudices delegatos, ꝙ semper secundum consuetudinem delegantis iudicandũ sit. Si autem inuitis datus sit iudex: tunc iudicabitur secundum consuetudinem litigantium, & potius scđm consuetudinẽ rei, q̃ actoris, vt in d. l. fauorabiliores. Melius p̃t distingui, aut appellatur ad Papam aut non: si propter appellationem obtinetur iudex, dico tunc delegatum dẽre sequi consuetudines illius loci a quo est appellatum, qa iudex appellationis tenetur sequi legem prioris sñiæ, vt in authen. coll. 8. vt cum de ap. cog. in princ argu. ad hoc extra de rest. Raynutius. vbi iudex ap. sequitur consuetudinem loci à quo fuit appellatũ. Sed si sine ap. impetretur iudex: tunc tenetur sequi consuetudinem delegantis. arg. ad hoc ff de cond. & dem. quæ conditio. in fi. Io. Ego credo, ꝙ iudex iudicabit secundum consuetudinem rei, cum actor forum rei sequatur: vt extra de for. compe. cum sit generale .. nisi ratione cõtractus, vel maleficij factus sit de foro alterius: quia tunc seruabitur consuetudo loci vbi contraxit, vel vbi deliquit. vt 8. d. quę contra mores. & extra de for. compe. c. vlt. con.

nes [a] ecclesiasticas, præsertim [b] quæ fidei non officiunt, ita obseruandas, vt à maioribus traditæ sunt, nec aliorũ consuetudinem, aliorum contrario more [c] subuerti.

Item Nicolaus Hincmaro archiepiscopo.

¶ Traditiones à Patribus institutæ non sunt infringendæ Cap. V.

Iuo p. 4. c. 212. Pann. l. 2. c. 156.

Ridiculum est [d], & satis abominabile dedecus, vt temporibus nostris vel falso insimulari sanctam Dei ecclesiam permittamus, vel eas traditiones, quas antiquitus à Patribus suscepimus; pro libitu semper errantium infringi patiamur.

¶ Habetur ia epistola scripta Hincmaro, & cæteris archiepiscopis & episcopis in regno Caroli ecclesias regentibus, quæ extra in codice iã memorato Bibliothecæ Dominicanorũ, & ex ea caput hoc locupletatum est. Nam antea breuius erat, vt etiam apud Iuonem & in Panormita.

Item Iustinianus Institutionum lib. 1. tit. 2.

¶ Diuturni mores pro lege sunt habendi. Cap VI.

Iuo. p. 4. c. 164. Pann. l. 2. c. 160.

Diuturni [e] mores consensu vtentium approbati legem imitantur.

Item Cod. lib. 8. tit. quæ sit longa consuetudo. l. 1.

¶ Quidquid contra longam consuitudinem fit, reuocari oportet. Cap. VII.

Iuo p 4 c. 202. Pann. l. 2. 162.

Consuetudo [f] præcedens, ratio, quæ consuetudinẽ suasit, tenẽda est. Et quidquid contra longã [g] con-

1 Et c. sopire vbi de hoc, &c super eo. vbi de hoc. extra de offi. archi. ca fi. vbi plene đ hoc p Inn. & facit ad hoc quod not extra đ decimis, quoniã. Iudex iudicando an loci consuetudinem seruare dẽat.

2 In iudicãdo.

3 Scilicet in simili genere controuersiarum. Archid.

4 Idem Bal. in l. aduersus. C. si ad uer. rem iu. & Alex. de Imo. in l. so let. ff. de iurisd. om. iu. circa prin.

Cõsuetudo rei dẽt a iudice seru[illegible]

c ¶ Contrario more.] C. de temp. in integ. rest. l. vlt. contra ubi dicitur, ꝙ absurdum est ex locorum differentia aliquod induci discrimen Sol. verum est, quod propter loca diuersa non debet induci ius diuersum: nisi alia ratio subsit 29. dist. sciendum.

d Ridiculum est.] ff. de interdictis, & relegatis, l. relegatorum. § ultimo.

Diuturni. Hoc dicitur Insti. de iure naturali. §. ex non scripto.

f Consuetudo] ubi non est contraria iuri scripto.

g ¶ Contra longam.] Sed longum est illud quod est x. uel xx. annorum, ut C. de prescri. long. temp. per totum. Non ergo requiritur, ꝙ consuetudo excedat hominum memoriam, ut dicunt quidam uel etiam, ꝙ sit præscripta Sed illud uerum est, ubi consuetudo non est contraria, uel quando est uetustatis ita ut excedat memoriam hominum ff. de aqua plu. arcen. in summa §. item uarus. quia tunc habetur loco constitutionis. ut l. hoc iure. §.

iure.§.ductus aquæ ff.de aqua quoti. & æsti.ubi autem est iuri contraria,requirunt ea, q̄ no.§.8. dist. frustra. 1

NOs consuetudinem.] CASVS. In Numidia erant multi Donatistæ,qui cum ad ecclesiam redibant archiepiscopi,& primates de cōsuetudine in episcopos promouebant: cum hæc consuetudo esset contra ecclesiasticas constitutiones. Dicit ergo Papa in cæteris articulis consuetudinem esse seruandam. In promotione verò Donatistarum seruari non debet, licet in dignitatibus ex dispensatione tolerentur, cum in quibusdam antea consistebant.

Sub.& tūc ... ertur: uel ... i est ... ,ita ꝙ ex- ... dit memo ... m homi- ... ff. de ... ua plu.ar. ... n summa. ... Callis. ... sue- ... d. l. ... §. ... aquę ... auc.

pro- ... suetudinem fiet,ad solicitudinem suam reuocabit pręses prouinciæ.

α ¶Quidquid.) *In originali est*, & ne quid contra longam consuetudinem fiat, *sed quoniam rubrica videtur magis conuenire lectioni Gratiani,quæ est etiam apud* Iuonem,*& in Panormita; non est mutatum.*

Itē Gregorius vniuersis episcopis Numidiæ,li.epi 75.

¶Immota permaneat consuetudo, quæ contra fidem catholicam nihil vsurpare dignoscitur. Cap. VIII.

supra.dist.11.c.con suetudinem. Iuo p.4.c.204.

NOs consuetudinem, quæ tamen contra fidē catholicam nihil vsurpare dignoscitur, immotam [a] permanere concedimus,siue de primatibus [b] const tuendis, siue de cæteris capitulis, exceptis ijs, qui ex Donatistis ad episcopatum perueniunt: quos prouehi ad primatus dignitatem(etiam cum [c] ordo [d] clericorum β eos ad locū eundem deferat)modis omnibus prohibemus [e]. Sufficiat autem illis commissæ sibi plebis † curam gerere,non autem etiam illos antistites, quos catholica fides in ecclesiæ sinu & edocuit,& genuit,ad obtinendum culmen primatus anteire.

† *tantum modo*] orig.

β ¶Ordo clericorum.] *Sic etiam legitur in aliquot uetustis Gratiani,& in aliquibus B.Gregorij codicibus: sed auctor glossæ non videtur habuisse verbum* clericorum: *quemadmodum neque Iuo,neque pleraque Gratiani manuscripta exemplaria, neque aliquæ etiam B.Gregorij operum editiones.*

Idem Gregorius ad Maximum Salonitanum episcopum lib.7.reg.epist.81.

¶Non negantur quæ consuetudinis sunt. Cap. IX.

QVemadmodum illicita perpetrari non patimur, sic [f] quæ sunt consuetudinis non negamus.

Idem Gregorius ad Augustinum Anglorum episcopum,resp.3.

¶Non locus consuetudinem, sed consuetudo locum commendat. Cap. X.

Iuo p.2.c.80.

NOuit fraternitas tua Romanę ecclesię cōsuetudinē, in qua se meminit enutritā.Sed mihi placet, vt siue in Romana,siue in Gallicorū † [g], siue in qualibet ecclesia aliquid inuenisti, quod plus omnipotēti Deo possit placere,solicite eligas, & in Anglorum ecclesia, quæ adhuc in

† *Gallicanorum*] orig.

†*Gallicana.*]Iuo.

sionis & proprie. Item est hic argu.quòd persona, quæ aliàs est ineligibilis ratione consuetudinis fiat eligibilis & sic extra de clericis coniug.cū olim 2. & ff. de decu.non tantum.in fi.arg contra, extra de consuet. cum venerabilis. Item habes hic, quòd dispensatur in uno ordine cum aliquo, qui tamen non potest [a] moueri ad superiorem ordinē, ut 34. dist. lector & 1. q.5.c.1.& q.7.salubriter.in fi. [b] rest.n. aliquis habere minorem honorem, qui non potest habere maiorem,vt ff. de interd.& rele. relegatorum.§. vlt.& 15. quæst.vlt.c.1.

c ¶Etiā cū.].i.q̄uis.

d ¶Ordo.]Licet sint talis ordinis, ꝙ possint esse primates.

e ¶Prohibemus.] 23.q.4.ipsa pietas [3]. ver item si contra.1. q.1.si quis hæreticę. 1.q.1.cap.1.& c con uenientibus contra. Sol.de iure communi est, ꝙ nullus redie ns ab hæresi potest ordinari. 1. q.7. c. 1.sed dispensatur cum eis multipliciter. Dispensat enim cum eis quandoque semiplenè,quādo ad minores ordines promouentur, vt 1.q 1. si quis hæreticæ,plena est,qñ potest fieri sacerdos, & non ultra 1.q.7 cōuenientibus.plenior quādo pōt fieri episcopus: sed non primas, vt hic, plenissima quando ad omnes ordines, & dignitates promouetur.23.q.4. ipsa pietas.Io.

a Pōt dici id quod dicit in hac decr. plus fieri pp scandalu vitandum: q̄ propter con suetudinē: vt in hoc c. nos consuetudinem.

3 Hoc cap. potius est cō cordātia cū hoc, & ibi tales p[...]mit tātur [...], [...] Rediens ab hæresi an possit ordinari.

QVemadmodū.] CASVS. huius capit. per se patet.

f ¶Sic.] similis comparatio est. 2 quæst. prima,sicut fine.Io.

NOuit.] CASVS. Gregorius misit Augustinum monachū suū ad pdicādū Anglicis,qui iuit,& conuertit eos, & factus est ibi episcopus. Vnde quæsiuit à Gregorio, an scd̄m consuetudinem Romanæ ecclesiæ,quam Aug.bene nouit, deberet Angliam informare? Et respondet Greg. ꝙ ubicunque inuenerit bonas consuetudines, illas assumat,quibus in unū collectis Anglicorū mores informet: nec debet pp loci dignitatē cōsuetudinem approbare quia nō res pp loca,sed loca pp res,& consuetudines sunt amanda.

Cōsuetudo in electione attenditur.

a ¶Immotam.]Contra extra de consue. cum uenerabilis, sed ibi de consuetudine circa statuta canonum, ut 22.q.1.& iurabunt.

b ¶De primatibus.] ar. est hic,ꝙ cōsuetudo attenditur in electione,ut 24.q.1.pudenda,in fi. & extra de elect. cum inter uniuersas, & c.cum ecclesia, de causa posses-

g ¶Siue in Gallicorum.]sup.proxi dist.c.vlt.contra.Sed ibi de generali consuetudine. Vel ibi de illa,quæ consistit in ordine.54.dist.ex antiquis, hic de illa,quæ con sistit in obsequijs.

a ¶Res.]

a ¶Res.] idest consuetudines quasi dicat non ideo est comprobanda consuetudo mala, quia bonus locus est. 40 dist. non loca.

ADDITIO Nec bona consuetudo repellenda est, ideo quia locus sit vilis ac ignobilis, secundum Hug.

e ¶Liberas.] Hic dicit Aug. quod liberum est Sabbato ieiunare quantum ad extraneos, non quantũ ad illos vbi talis cõsuetudo seruata est. Sed contrariũ dicit Inn. j. de consecr. dist. 3. Sabbato. Sed ibi loquitur de consilio. Vel specialiter illud præcipitur Romanis. 76. dist. vtinam.

f ¶So- [continued below]

Illa autem.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte quærebat Ianuarius ab Augustino, quare gñaliter per totũ orbem seruẽtur passio Dñi, resurrectio, & ascensio: & his similia: cũ non inueniatur in auctoritate, quod illa seruari pcipiat? Et rñdet Augu. quod iõ seruantur, quia intelligere debemus, & credere hoc esse traditum ab Apostolis, vel à cõcilijs statutum. vnde debent ab vniuersis seruari. In scda parte, quæ incipit ibi, [Alia uero] dicit, quod particulares consuetudines liberam habẽt obseruantiã: nec ad alios qui ibi non habitant, pertinẽt: sicut est de ieiunio Sabbati, & de quotidiana sumptiõe corporis Chri, & de his similibus, & hic probatur exẽplo Ambrosij. Nam cũ mater Augustini iuisset Mediolanũ, & dubitaret utrum deberet ieiunare die Sabbati: cum ibi ecclesia nõ ieiunaret, Aug. consuluit Ambrosium super hoc, qui respondit: Cum sum Romæ, Sabbato ieiunio: cum sum Mediolani, nõ ieiuno, & tu Augustine ad quã cumq; ecclesiam veneris, eius morẽ serua: ne scandalum generetur alicui pp te. Hoc cum Au. renũciasset mri, libẽter amplexa est.

fide noua est, institutione præcipua, quæ de multis ecclesijs colligere poteris †, infundas. Nõ enim pro locis res[a], sed pro rebus † loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesijs quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige: & hæc quasi in fasciculum collecta apud Anglorũ mentes in consuetudinem depone.

† *potuisti*] orig.
† *bonis rebus*] ori.

Item Augustinus ad Ianuarium, epist. 118. *c.* 1.

¶Quod neque contra fidem, neque contra bonos mores esse conuincitur, indifferenter est habendum. Cap. XI.

Illa autem, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quę quidem toto terrarum orbe obseruantur, datur intelligi[b] vel ab ipsis Apostolis, vel plenarijs concilijs, quorũ est in ecclesia saluberrima auctoritas, commendata[c], atq; statuta retineri[d]: sicuti quod Domini passio, & resurrectio, & ascensio in cœlũ, & aduentus de cœlo Spiritus sancti, anniuersaria solennitate celebrantur: & si quid aliud tale occurrerit, quod seruetur ab vniuersa, quacumq; se diffundit, ecclesia. ¶Alia vero, quæ per loca terrarũ, regionesq; variantur, sicuti est, quòd alij ieiunant Sabbato, alij vero non; alij quotidie communicãt corpori & sanguini dominico, alij certis diebus accipiũt; alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur; alibi Sabbato tantũ & dominico, alibi tantũ dominico; & si quid aliud huiusmodi animaduerti potest; totum hoc genus rerũ liberas[e] habet obseruationes. Nec disciplina vlla est in his melior graui, prudentiq; Christiano, quam vt eo modo agat, quo agere viderit ecclesiã, ad quamcunque forte deuenerit. Quod enim neq; contra fidem, neq; contra bonos mores iniungitur†, indifferẽter est habendũ; & pro eorum inter quos viuitur, societate[f] seruandũ est. Mater mea α, Mediolanũ me consecuta inuenit ecclesiam Sabbato non ieiunantẽ: cęperat fluctuare quid ageret. Tũc ego cõsului de hac re beatissimæ memoriæ virũ Ambrosium. At ille ait; cũ Romam venio, ieiuno Sabbato; cũ Mediolani sum, non ieiuno. Sic etiã tu, ad quam forte ecclesiam veneris[g], eius morẽ serua, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quẽquam tibi. Hoc, cũ matri renunciassem, libenter amplexa est[h].

ibidem c. 2.

fere idem epist. 119 cap. 18.
† *al. esse conuincitur.*

α ¶Mater mea.] *In hoc capite, quẽadmodũ & in sequẽti, multa*

Cõsuetudo præsumitur iusta.

b ¶Intelligi.] argu. quòd præsumẽdum est consuetudinẽ esse iustam, & ex iusta causa processisse, nisi probetur contrarium arg. contra, infra eadem dist. omnia, & 68. dist. choriepiscopi. & extra de censi. peruenit. ubi habes, quod licet ordo choriepiscoporum diu seruatus ab omnibus fuerit: tamen aboletur; quia causa institutionis ignoratur 1. Sed illa consuetudo mala fuit & onerosa, & ideo fuit extirpata. Hic autem loquitur de bona consuetudine, & non onerosa, ut in Auth. de referen. §. si. Item est hic argu. quòd ex tempore præsumitur aliquid esse debitum, ut 18 q 2 seruitium.

1 Potest dici secũdum Laur. quod ibi non negat Damasus eos in concilijs institutos fuisse: sed causam institutionis dicit se negare.

c ¶Commendata.] esse.

d ¶Retineri.] idest, ut retineantur.

f ¶Societate] arg. quòd quilibet tenetur viuere secundum consuetudinem illorum inter quos versatur, ut supra 8. distinct. quæ contra. & 41. distinct. quisquis. B. Vnde versus.

Si fueris Romæ, Romano viuito more:
Et si sis alibi, viuito sicut ibi.

g ¶Veneris.] arg. quod viatores tenentur sequi consuetudinem loci ad quem veniunt, ut hic, & sup. di. 8. quæ cõtra arg. contra. ff de iud. hæres absens Sol. ut in distinct. 100. quæ contra: quia refert an sint moraturi, an cito recessuri, vel an sit consuetudo apparens uel latens.

h ¶Amplexa est.] sed fortè non libenter ieiunauit.

HOC

sunt emendata ex B. Aug. ac nonnulla etiam addita. Ad hoc tamen loco vsque in finem, quoniam verba B. Augustini apte erãt in epitomen redacta, nihil additum est.

2 *Hoc autem* [a] *de consuetudine illa intelligendum est, quæ vel vniuersalis ecclesiæ vsu, vel temporis prolixitate roboratur. Cæterum si pro varietate temporum, vel animorum, vel locorum, variæ consuetudines introducãtur, inuenta opportunitate resecandæ sunt potius, quam obseruandæ.*

Vnde Augustinus scribit ad inquisitiones Ianuarij, epist. 119. c. 19.

¶Resecanda sunt quæ neque auctoritate, neque moribus Vniuersitatis comprobantur. Cap. XII.

Iuo p.4.c.206. pann.l 2.c 168
† *vniuersæ.*] orig. Iuo, Fann.

OMnia talia, [b] quæ neq; sanctorum scripturarũ auctoritatibus continentur, nec in concilijs episcoporũ statuta inueniuntur, nec consuetudine vniuersalis † ecclesiæ roborata sunt, sed diuersorum locorum diuersis moribus innumerabiliter variantur, ita vt vix, aut omnino nũquam inueniri possint causæ [c], quas in eis instituendis homines secuti sunt, vbi facultas [d] tribuitur, sine vlla dubitatione resecanda existimo. Quamuis. n. neque hoc inueniri possit, quomodo contra fidem sint; ipsam tamen religionem [e], quam paucissimis [f], & manifestissimis [g] celebrationum sacramẽtis misericordia Dei esse liberam voluit, seruilibus oneribus † premunt, vt tolerabilior sit conditio Iudæorum qui etiam si tempus libertatis non agnouerint, legalibus tamen sacramentis †, non humanis præsumptionibus subijciuntur.

† *al. adeo seruilib.*
† *sarcinis.*]

Item ex Concilio Toletano 11. *c.* 3.

† *al. prouinciales.*
† *al. ecclesiam.*

¶Omnes prouinciæ eundem in psallendo modum teneant, quem metropolitanam sedem † habere cognouerint. Cap. XIII.

Ephes. 4.

3 DE ijs, qui contra Apostoli voluntatem [h] circumferuntur omni vento doctrinæ, placuit huic sancto concilio, vt metropolitanæ sedis auctoritate coacti vniuscuiusq; prouinciæ ciues [i], rectoresq; ecclesiarum vnum eundemq; in psallendo teneant modum, quem in † metropolitana sede cognouerint institutum, nec aliqua diuer-

† *al. à*

HOC AVTEM. Hæc est secunda pars, in qua dr̃, quod licet consuetudo non sit contra fidem, si tamen arguat, re[illegible] [illegible] [illegible] scandalo. Io. de Fan. CASVS. Hic [illegible] Gra[illegible] supradicta cap. loquuntur de generali cõsuetudine, vel particulari rationabili, quæ omnino seruari debent, & si malæ, vel onerosæ consuetudines sint, resecari debent opportunitate inuenta. & ad hoc probandum inducit capitulum sequens.

a ¶Hoc autem.] quod supra dictum est de consuetudine seruanda.

OMnia.] CASVS. Quædam consuetudines onerosæ inueniebantur, quæ nec auctoritatibus scripturarum, nec in concilijs episcoporum, nec consuetudine vniuersali roboratæ erant, & vix ratio poterat inueniri quare essent inuentæ. Vnde Ianuarius ab Augustino quæsiuit, an tolerandæ essent? Et respõdet, quod nõ immo resecandæ cum se facultas obtulerit, quia Deus voluit religionem Christianam liberã esse in paucissimis sacramentis: nec eam voluit seruilibus oneribus premi, quæ hodie in tantum ecclesiam premunt, vt tolerabilior sit conditio Iudæorum quam nostra qui licet legẽ Christi non susceperint: legalibus tamen sacramentis, non præsumptionibus subijciuntur humanis.

b ¶Omnia talia.] loquit̃ de cõsuetudine irrõnabili, ne sit contra sup. eo. illud.

c ¶Causæ.] arg. quod nõ sufficit dicere ita statutum est, nisi causa statuti assignetur, vt extra de censi. peruenit inf. 2. q. 5. consuluisti inf. de cõse. dis. 1. placuit. inf. 68. d. chorepiscopi. ar. contra ff. de leg. non omnium 1.

Statuti causa est assignãda.

1 De hoc extra de rescr. si qñ. 23. q. 4 Nabuchodonosor. i prin.

d ¶Facultas.] idest, vbi potest fieri sine scandalo, vt 50. d. vt constitueretur.

e ¶Religionem.] Christianam.

f ¶Quam paucissimis.] arg. cõtra illos qui nimias fundunt orationes, ff. qđ met. cau. l. 1. quia gaudẽt breuitate Moderni, vt not. ff. eo. tit. l. 1.

g ¶Manifestissimis.] sup. d. 4. erit.

DE ijs.] Hæc est tertia pars, in qua dr̃, quod cõsuetudo ĩ celebrãdis officijs, quã obtinet metropolitana ecclesia dẽt obseruari in omnib. ecclesijs, exceptis monasterijs in quib. celebrãtur officia secundum regulã beati Benedicti. Hug. CASVS. Quidã erãt epi, qui nõ seruabãt ordinẽ in diuinis officijs, quẽ seruabat metropolitana ecclesia, quare statutum fuit ĩ cõcilio Tolet. vt oẽs epi eundem modũ in officijs seruent, qui in ecclesia metropolitana seruaẽ. abbates vero officia publica. i. vesperas, matutinas, & missas celebrent sicut in ecclesia principali celebrantur, alia vero officia dicant sicut in eorũ regula continetur. Et hæc in prima parte. In secunda parte quæ incipit ibi. [Quisquis.] dr̃, quod si quis contra hoc fecerit. 6. mensib excõicationi subdatur. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Sub ista] dr̃, quod metropolitani debent episcopos prouinciæ cogere supra dictum modum seruare, & episcopi sibi subiectos rectores supradictam regulam seruare compellant.

h ¶Voluntatem.] s. doctrinis variis nolite abduci, vt su. d. proxi. nolite.

i ¶Ciues.] ciues ergo cantant 1 cum clericis, & dicunt amen, 38. d. sedulo.

1 Idest, respondent.

a ¶Sui

Monasteriorum regimē ad quem spectet.

1 Dicit Hug. quod hoc non colligitur hic, & est Sensus secundum voluntatem sui episcopi, quia episcopus, hoc etiam velle debet: nō quod eis formam huius rei dare dēat. Arg. inf. 16. q. 1. Agapitus.

Metropolitanus suffraganeos excommunicat.

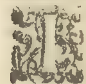
a ¶ Sui episcopi.] Arg. quod regimen omnium monasteriorum spectat ad epm 1 vt 9.q.3. per singulas, & 16.q.1.q vere. & 61.dist. obitum. Sed nonne monasteria monachorum potius sunt secundum abbatem regenda, ad quem tota potestas monasterij spectat. 18.q.2.c.nullā? Sed illud verum est de regulis viuēdi nó de regulis cātādi 11 q.1. non dicatis.

b ¶ Publica.] Scilicet clericorum sæcularium, quorum officia publica sunt, cum ipsi populum habeant: sed monachi non semper habent populum, vnde ipsi non faciunt publica officia, vt 19.q.1. interdicimus.

c ¶ Adstringat.] Argu. metropolitanum posse suspēdere, & excōicare suum suffraganeum, vt inf. 18 d. placuit, & cap. si episcopus. inf. 10.q 3 quia cognouimus. 11.q.3 si quis episcopus.

Placuit.] CASVS huius capituli planus est, quia de eadē materia loquitur cū superiori.

d ¶ Placuit inf de cō sec. d. 5 cōuenit. istis tamen capitulis derogatur per cōtraria consuetudinem 2.

Tem aduersus.] Hæc distin. diuiditur in duas partes, secūda, ibi, [Est tamen.] CASVS. Supra in 5. dist. ostendit Gratianus ius naturale pręferri alijs in origine, & dignitate, & sup. in 8.d. ostēdit, quod præfertur amplitudine. In hac vero 13. distin. ostendit, quod præfertur in sententię rigore, quia nulla dispēsatio admittitur cōtra ius naturale in pceptis, & phibitionibus, nisi duo forte mala ita vrgeāt vt necesse sit alterū eligi, & ad hoc probandum inducit sequentia.

e ¶ Itē aduersus.] Assignauit magister differentiam iuris naturalis ad alia iura in origine, & dignitate, & amplitudine: nunc assignat differentiam eiusdem iuris ad alia iura in sniæ rigore: nam contra alia iura admittitur dispensatio 25. quæst.1.c. si.3. sed contra ius naturale, quod consistit in præceptis, & prohibitionibus nunquam: magister tamē excipit, vnum casum de pplexitate, & male. Videamus ergo quid iuris sit de perplexitate. Dicunt quidam, quod aliquis potest esse perplexus inter duo mortalia, vt Iudæi qui crucifixerunt Christum, peccauerunt mortaliter. de pœn. d.1. periculose, & si non occidissent, similiter peccassent mortaliter, quia fecissent cōtra cōsciētiā, quæ dictabat eis contrariū, quia dictū erat eis. Quicunq; fecerit se filiū Dei, morte moriatur, & oē quod fit cōtra conscientiam, ædificat ad gehennā. 28.q 1.c.1.§. ex his. extra de præscrip. qm̄. Itē vt dicunt, potest aliquis esse perplexus[*] inter mortale, & veniale, vt cum aliquis q̄rit aliquē inimicū suum, quem scio esse in loco aliquo, si dico quærenti illu esse in loco illo, pecco mortaliter 4. quia prodo eū si nego eū esse, ibi, pecco saltem venialiter, vel ēt mortaliter si sum perfectus, vt 22.q 2. ne qs. si taceo, ex taciturnitate mea præsumitur eum esse in loco illo. Itē in alio exemplo, si vxor petit debitum a viro, & vir negat,

3 Vt inf. dis. prox. §. consuetudinis & c seq.

Perplexitatis varietas.

sitate cuiusque ordinis, vel officij a metropolitana se patiātur sede disiungi. Sic enim iustum est, vt inde vnusquisque sumat regulas magisterij, vnde honoris cōsecrationē accipit, vt iuxta maiorum decreta, sedes, quæ vnicuiq; sacerdotalis dignitatis est mater, sit ecclesiasticæ magistra rationis. Abbatibus sane, indultis officijs, quæ iuxta volūtatem sui episcopi[a] regulariter illis implenda sunt, cętera officia publica[b], idest vesperas, matutinum, siue missam aliter quàm in principali ecclesia celebrare non liceat. ¶Quisquis autem horum decretorum violator extiterit, sex mensibus communione priuatus apud metropolitanū sub pęnitentiæ censura permaneat corrigēdus; quatenus apud illum, & præteritæ transgressionis culpā lachrymis diluat, & necessariam officiorum doctrinam studiose addiscat. ¶Sub ista regula disciplinæ, non solū metropolitanus totius suę prouincię pōtifices, vel sacerdotes adstringat[c]; sed etiam cæteri episcopi subiectos sibi ecclesiarū rectores obtemperare his institutionibus cogant.

α ¶Prouinciæ ciues.] *In codice Lucensi peruetusto bibliotheca Regis catholici, & in concilijs impressis, in margine legitur,* prouinciæ pontifices: *quę dictio in fine huius capitis repetit a osten dit hanc esse veram lectionem. Verum in omnibus conciliorum editionibus in textu, & duobus codicib. Vaticanis legitur,* ciues.

Item ex concilio Bracarensi 1.c.19.

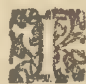
¶Ordo seruetur in matutinis, & vespertinis officijs vnus, & idem. Cap. XIV.

Sentētia habetur ēt in Toletano 4.c.2.

Placuit[d] omnibus communi consensu, vt vnus atque idem psallendi ordo in matutinis, vel vespertinis officijs teneatur, & non diuersæ, ac priuatæ, neque monasteriorum β consuetudines cum ecclesiastica regula sint permistæ.

β ¶Neq; monasteriorum.) *In concilio ipso postremo Colonia excuso, abest vox,* neque. *In cæteris autem editionib. sic legitur,* priuatæ monasteriorum consuetudines cōtra ecclesiasticas regulas sint permixtæ.

DISTINCTIO XIII.

Tem aduersus[e] naturale ius nulla dispensatio admittitur, nisi forte duo mala ita vrgeant vt alterum eorum necesse sit eligi.

Vnde in concilio Toletano 8.*c.*2.*legitur.*

* Vide D. Tho. 3. sent. d.38 q.1 4 quarium.

Mendacium saluans aliquē a morte an sit mortale.

4 27. q. 2. tu 35.q.5. dicat.

negat, peccat mortaliter si reddit, vr peccare venialiter; quia delectatio carnis non pot esse sine ueniali pctō, vt vr. 33.q. 4. vir cum propria, & sic est perplexus 1. Similiter uidetur, ꝙ aliquis potest esse perplexus inter duo ve malia, vt si aliquis simplici verbo promisit se bibere plus quā possit: si plus bibat peccat uenialiter. 25 d. vnū orarium. §. criminis si cōtra uerbum suum facit, peccat venialiter, vt 22.q.2. primū. Sed dicēdū est, ꝙ nullus pōt esse perplexus inter duo mala, q̄a sm hoc sequeretur, ꝙ aliquis ex necessitate teneret facere malū: sed dicit canō, ꝙ Deus nunq̄ redderet interitū, nisi spōtaneū reperiretur homo habere delictū, vt 23.q 4. Nabuchodonosor ver. vasis iræ. Præterea si ex necessitate teneremur aliqd mali facere, lex q̄ illud phibet, esset impossibilis; cum tñ omnis lex debeat esse possibilis 2. ut s. d. 4. erit. perplexio ergo quantū ad rē nihil est: sed quantū ad animū, & ad stultā opin. alicuius perplexio aliqua est: vnde Iudæi non erant perplexi nisi quantū ad animū, & ideo debuissent consulere peritiores, vt Apostolos, vel sacras scripturas. In alio exemplo dr, ꝙ ille, q̄ interrogatur debet tacere: nec hoc ei nocet, si alter ex taciturnitate sua aliqūid præsumat. Absit. n. ꝙ ea quæ, &c. vt 23.q.5. de occidendis. præterea nō semper sequitur, ꝙ qui tacet cōsentiat, vt 86. d. tanta. Quod aūt objicit de vxore, nō credo ꝙ talis delectatio sit aliquod peccatū, vt 32.q 2. q̄d quid. Si tamen uis tenere, ꝙ sit ibi veniale peccatum, dicas cum H. vir debet mulierem petentem debitum prudenter eludere, promittendo se postea facturū donec ipsa efferueat: & si nec sic illa desisteret, tunc vir det ei copiam corporis sui, vt quàm cito mulier expleuerit libidinem suam, statim vir secedat, nec procedat ad actum.

Duo mala.] CASVS. Statutū fuit in cōcilio Tolet. ꝙ quoties duo mala instant, ita ꝙ alterum eligi sit necesse: illud debet eligi, quod minus grauat: & illud vitari, quod magis, & hoc in prima parte. In scdā q̄ incipit ibi. [Quid autē.] ostenditur qd̄ grauius, & quod leuius. Nam si iuraui hominē interficere, magis pecco interficiendo, quam deierando; quia occidendo tripliciter pecco, deierando tantum dupliciter, & ideo eligendum.

a ¶ Duo mala.] Intellige quantum ad fatuā illius op. qui se credit perplexū; & sic intelligas omnia verba hic posita; non enim vtrumque illorum malum est: licet ille opinetur vtrumque esse malum.

b ¶ Necessitas.] idest causas, vel refertur ad opi. stultam.

c ¶ Resoluere.] idest facere.

d ¶ Quod minori.] Secundū ꝙ ipse opinatur, cum alterum illorum non obligat ipsum.

Idest necessitate ad aliquid malum perpetrandum, secundū Laur.

luo p 12.q.17. Pann. li. 8. c. 119.

† al. tentare] al. temperare] al. temerare.

† obligati.] orig. Iuo, Pan. & Grat.

† al. pia] al. pio] al. pietatis acumine.]

† al. Illinc] Grat.

† percutiamur] Orig.

† al. hinc] Grat.

¶ Minus malum de duobus eligendum est. Cap. I.

Dvo mala [a], licet sint omnino cautissime præcauenda, tamen si periculi necessitas [b] ex his vnū perpetrare† compulerit; id debemus resoluere [c], quod minori [d] nexu noscitur obligare †. ¶ Quid autem ex his leuius, quid ve sit grauius, puræ † rationis acumine inuestigemus. Et enim dum peierare [e] compellimur, creatorē quidē offendimus; & nos tantummodo maculamus. Cū vero noxia promissa complemus, & Dei iussa superbe contemnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, & nos ipsos crudeliori gladio trucidamus. Illic [f] enim duplici [g] culparum telo perimimur †, hic † [h] tripliciter iugulamur.

¶ In ipso concilij capite multa antecedunt, & sequuntur quæ perlegenda sunt.

Item Gregorius in moralibus, in c. 40. Iob. lib. 32. cap. 18. 19. & 20.

Iob. 40.

¶ De eodem. Cap. II.

Nervi [i] testiculorū [k] Leuiathan [l] pplexi sunt [m] quia suggestionū † illius argumenta implicatis [n] inuētis. † [o]

† al. per suggestionum.

† al. inuētionibus] orig.

e ¶ Peierare.] Secundum ꝙ talis opinatur non enim peierat, licet nō seruet tale iuramentum, vt 22.q. 4. si aliquid.

f ¶ Illic.] idest iuramento.

g ¶ Duplici.] Non intelligas, ꝙ in homicidio tria peccata cōmittant 3. & in piurio duo: sed ibi dicit, ꝙ in homicidio tres offenduntur: in periurio duo. Et est hic ar quòd qui plures offendit, plus peccat 54. di. si quis aūt legationem, & 11.q. 3. præcipue. item est hic ar ꝙ pro illo potius est iudicādū pro quo plures rationes faciūt, ut ext. de proba. licet, in fi. & q̄ potiora iura ostenderit obtinebit. 21. d. 1. & C. de edi. diui Hadr. tol. l. ult. Sic & deterior est causa illius, contra quē plura faciunt. vt 28 dist. de Syracusanæ Item contrariū hic signatur. 22.q.5. ille qui. vbi dr, ꝙ periurium sit maius homicidio: sed ibi soluit.

Homicidiū tres, piuriū duos ostendit.

3 Sub. Sed vnū tantum sed hoc dicitur ad exaggerationem. arg. 23. q. 5. relegentes secundū Lau.

h ¶ Hic] Scilicet in homicidio.

Nervi testiculorū.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte ostenditur, ꝙ perplexitas puenit ex suggestione diaboli. In secunda parte, quæ incipit ibi: [Quid melius.] ponuntur tria exēpla pplexitatis. Vnum est de illo, qui iurat se celare oīa secreta socij sui, quē scit velle interficere maritū adulteræ suæ; sed timet eum propter iuramentū, qd̄ fecit, manifestare. Secundū de eo, qui malo plato obe[dientiā] fecit, timens si nō obediat ei et in malo, propter obedientiam quam ei fecit. Tertiū exemplū est de eo, qui per simoniā prælaturā acquisiuit, qui timet peccare si gregē sibi cōmisśū derelinquat. In tertia parte, quæ incipit ibi. [Est tamē. datur consiliū quid in huiusmodi perplexitatibus sit faciendum. Nam dicitur, ꝙ de duobus malis minus malū est eligendum, & hoc probatur exemplo Pauli, qui concessit minima, idest matrimonia, & coitum cōiugalem causa incontinentiæ, ut maiora, & grauiora vitentur, scilicet fornicationes.

Item q ex necessitate peccat, pœnam nō meretur, quia voluntarios reos, &c. 15. q. 1. illa.

Coitus coniugalis, an careat peccato.

i ¶ Nerui.] idest suggestiones diaboli neruosæ, idest callidæ, & illaqueantes.

K ¶ Testiculorum.] Testiculi dicuntur suggestiones eius quia sicut testiculi sunt ministri, & instrumenta humanæ generationis, & in se contiuent omne incentiuum libidinis 4 ita suggestiones diaboli generant in hominibus vitia, & ad omnia illicita accedunt. sup. 6. dist. sed pensandum.

4 Ad hoc 44. dist. §.

l ¶ Leuiathan.] idest, diaboli.

m ¶ Perplexi sunt.] idest, perplectentes, & sic omnia verba intelligas actiue.

ADDITIO. Perplectentes dicit, quòd reddunt hominem perplexum, in ueritate tamen perplexio nihil est. Archid.

n ¶ Implicatis.] idest, implicantibus.

o ¶ Inuentis.] idest, inuentionibus.

a ¶ Par-

a ¶Participes.] ſm opinionem eorũ ſtultã ſp intelligas.
b ¶A tranſgreſſionis contagione.] Iſtę admonebit illum ne faciat, vt 2.q.1. ſi peccauerit. Si nolit ceſſare, faciat qd dr̃ 22.q.5. hoc vĩ, & ſic liberauit ſe, qa ſacramentũ non fuit inuentũ, ut eſſet vinculũ iniquitatis. 22.q 4. inter cætera, vnde ſi quis iurauit alium non accuſare, tamen poteſt denũciare crimen eius, vt ext. de iureiur. quemadmodũ in fi. cum aũt nõ poteſt probare, debet tacere, vt 2.q.7. plerique. Si autem poteſt probare, faciat quod dicitur 2. q.1. ſi peccauerit. Vel dicat alij ſic: frater ſcias, quod quidã te vult occidere; nõ tamen nominãdo aliquem. extra de offi. iudi. ordina. ſi ſacerdos. Contra tamen eſt extra de fur. qui cum fure. ſed nõ eſt contra: quia fur non manifeſtauerat furtum indicanti.
c ¶Formidat.] Quid ſi ſubditus credit, ꝙ præceptũ prælati ſit contra Deum? ſecure non obediat: quia licet generaliter iurauerit ei obedire in omnibus, nõ tamen eſt intelligendũ niſi de licitis & iuſtis & honeſtis 1. vt 11.q.3. non ſemper. & ca. ſi dominus. & c. Iulianus, & ext. de iureiuran. ad noſtrã 2. & c. venientes. ff. de pig. obligatione, generali. Sed ſi dubitet an ſit contra Deũ, obedire debet, vt 23.q.1. q d culpat̃ in fi. Vtrũ aũt teneatur recipere ordines ab eo quẽ ſcit ſimoniacum eſſet, no. 1.q.1. ſi quis à ſimoniacis.
d ¶Suſcepti.] Iſte ſi vult ſaluari, dimittat locũ, & ſit in ꝑpetua pęnitentia, vt 1.q.1. ſi qs neq; & q. 7. requiritis. & extra de ſimo. Matthæus. non tamen dimittat ſine auctoritate Papę 2. vt 7.q.1. mutationes. & cap. ſuggeſtum. Sed credo, vt Ioã. de Fan. dicit, ꝙ bene poreſt dimittere ſine licẽtia Papę, quia rem habet furtiuam: vnde ipſam tenetur ſtatim reſtituere; aliter nõ pęnitet. 14.q.6. ſi res aliena & fur ſemper eſt in mora, vt ff. de cõd. fur. ſi ꝓ fure. §. vlt. Sed ar. contra extra de renun. c. niſi & c. poſt translationẽ Sed illa intelligũtur in his qui non per hoſtiũ intrauerunt, vt 1.q.1. ordinationes.
EST TAMEN. Hæc eſt ſecunda pars diſtinct. in qua con-

Iuramẽtum non eſt iniqtatis vinculum.

Subditus an ſemp teneatur obedire prælato.

1 Ad hoc extra lib 6. de iureiur. contingit.

2 Iſta etiam fuit ſententia Hug quã ſequit̃ Laur. Ad hoc 6 q. 3. denique. Archid.

illigantur, vt pleroſq; ita peccare faciant, quatenus ſi fortaſſe fugere peccatũ appetant, hoc ſine aliquo peccati laqueo non euadant, & culpã faciant, dũ vitant, ac nequam ſe ab vna valeant ſoluere, niſi in alia cõſentiant ſe ligari. ¶Quod melius oſtẽdimus, ſi qua ex cõuerſatione hoĩum illigationis huius exempla proferamus †. *et nonnullis interiectis.* ¶Ecce quidã, dum mundi huius amicitias appetit, cuilibet alteri ſimilẽ ſibi vitã ducenti, quòd ſecreta illius omni ſilentio contegat, ſe iureiurando conſtringit. ſed is, cui iuratum eſt, adulterium perpetrare cognoſcit, ita vt etiam maritum adulteræ occidere conetur. Is aũt, qui iuſiurandũ præbuit ad mentẽ reuertitur, & diuerſis hinc inde cogitationibus impugnatur, atq; hoc ſilere formidat, ne ſilẽtio † adulterij ſimul & homicidij particeps [a] fiat, & prodere trepidat, ne reatu ſe periurij obſtringat. Perplexis ergo teſticulorum neruis ligatus eſt, quia in quãlibet partem declinet, metuit, ne à tranſgreſſionis cõtagione [b] liber nõ ſit. ¶Alius cuncta, quæ mundi ſunt, deſerens, atq; per oĩa frangere proprias voluntates quærens, alieno ſe ſubdere regimini appetit, ſed eũ qui ſibi apud Deũ præeſſe debeat, minus cauta inquiſitione diſcernit: cui fortaſſe is, q̃ ſine iudicio eligit, cũ præeſſe iã cęperit, agere †, q̃ Dei, ſunt, prohibet; q̃ mundi ſunt, iubet. Pẽſans itaq; ſubditus, vel q̃ ſit culpa inobediẽtiæ, vel qđ cõtagiũ ſæcularis vitæ, & obedire trepidat, & nõ obedire, formidat [c], ne aut obediẽs, Deũ ĩ ſuis ꝓceptis deſerat; aut rurſus nõ obediẽs, Deũ in electo priore contẽnat. *et inf.* ¶Alius pẽſare põdus honoris eccleſiaſtici negligẽs, ad locũ regiminis prę mijs aſcendit. Sed quia oẽ quod hic eminet, plus mœroribus afficit, q̃ honoribus gaudet, dũ cor tribulationibus premitur, ad memoriam culpa reuocat̃, doletq; , ſe ad laborẽ cũ culpa perueniſſe, & q̃ ſit iniquũ quod admiſerit, ex ipſa fractus † difficultate cognoſcit: Reum igitur ſe cum impenſis prę mijs agnoſcens, vult adeptæ ſublimitatis locum deſerere; ſed timet, ne grauius delictum ſit ſuſcepti gregis cuſtodiã reliquiſſe; vult ſuſcepti [d] regis curam gerere, ſed formidat, ne deterior culpa ſit, regimina paſtoralis gratiæ † empta poſſidere. Per honoris ergo ambitum, ligatum culpa hinc inde ſe cõſpicit. Eſſe quippe ſine reatu criminis neutrũ videt, ſi aut ſuſceptus ſemel grex reliquatur, aut rurſum ſacra actio ſæculariter empta teneatur. Vndiq; metuit, & ſuſpectus latus omne pertimeſcit, ne aut ſtans in empto regimine non digne lugeat, quod non etiam deſerens emendat *a*, aut certe regimen deſerẽs, dũ aliud flere nititur, rurſus aliud de ipſa gregis deſtitutione committat. *& infra.*

Ibid. c. 17.

† *al. conferamus*] orig.

† *al. ſilendo.*

† *agi*] orig.

† *fructus*] orig.

† *al. gregis.*

2 ¶Eſt tamẽ quod ad deſtituẽdas Beemoth verſutias ſubtiliter †, vt dũ mens inter minora, & maxima peccata conſtringitur, ſi omnino nullus ſine peccato euadendi aditus patet, minora ſemper eligantur: quia & qui murorũ vndique ambitu, ne fugiat, clauditur, ibi ſe in fugam

Ibid. c. 20.

† *vtiliter*] orig. vt infra.

consulit quid in prædictis perplexitatib. faciendum sit. Arch.
a ¶Præcipitat.] Quid si præcipitet se in fugam, & moritur, vtrum peccet mortaliter, quæritur? Et distinguendum est 1, quod si non ita esset altus murus, quē bñ præsumebat

præcipitat [a], vbi breuior murus inuenit. Hinc Paulus, cū quosdam in ecclesia incontinentes aspiceret, concessit [b] minima [c], vt maiora [d] declinarent, dicens. [Propter fornicationem autem vnusquisque vxorem suam habeat.] Et quia [e] tunc solum coniuges in admistione sine culpa sunt, cum non pro explenda libidine, sed pro suscipienda [f] prole miscentur, vt hoc ēt, quod cōcesserat, sine culpa (quàmuis minima) non esse monstraret, illico adiunxit: [Hoc aūt dico secundum indulgentiam, non secundum imperiū.] Non enim est sine vitio, quod ignoscitur, non præcipit. Peccatum profecto vidit quod posse indulgeri præuidit. Sed cum in dubijs constringimur, vtiliter minimis [g] subdimur, ne in magnis sine venia [h] peccemus. ¶Itaq; plerūque neruorū Beemoth istius perplexitas soluitur, dum ad virtutes maximas per commissa minora transitur.

1. Cor. 7.

Ibidem 6.

α ¶Emendat.] *Hoc loco in originali videtur constructio verborū perturbata, & restituenda ex Gratiano.*

DISTINCTIO XIV.

Erum [i] hoc in vna eademq; persona intelligitur. Cæterum an in diuersis eadem dispensatio locum habeat, videlicet, vt committamus minora, ne alij grauioribus implicentur, merito quæritur.

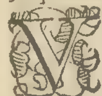
De his ita scribit Augustinus li. Quæst. super Gen. c. 42.

Iuo p. 9. c. 117.
Gen. 19.

¶Non sunt a nobis aliqua committenda delicta, ne alij grauiora committant. Cap. I.

QVod ait [k] Sodomitis Loth: [Sunt mihi duæ filię, quę nondum nouerūt viros: producam illas ad vos, vtimini illis quomodo placuerit vobis, tātum in viros istos ne faciatis iniquum:] quoniam prostituere volebat filias suas hac compensatione, vt viri hospites eius nihil a Sodomitis tale paterentur, vtrum admittenda sit compensatio flagitiorum, vel quorumcumque peccatorum, vt nos faciamus mali aliquid, ne alius grauius malum faciat; an potius perturbationi Loth, non consilio tribuendum sit,

sit, id est, concessum ostendit.
e ¶Et quia] Argu. contra H. qui dicit, quod vir nunquam potest cognoscere vxorem sine peccato, vt not. 33. q. 4. vir cum propria.
f ¶Sed pro suscipienda.] Et causa reddendi debitum, vt not. 32. q. 2. quidquid.
g ¶Minimus.] Quoties enim sine captione nihil fieri potest, id faciendum est qđ minus captiosum est vt ff. de reg. iur. quoties, & l. semper.
h ¶Sine venia.] Simile dr̄ alibi. Quod permittimus, nolentes præcipimus, vt 31. q. 1. hac ratione.

Erum.] Hæc d. diuidit in duas partes, ī quarū Prima, pbat, quod nullus debet peccare minus, vt maior siue grauior alius nō peccet. Secunda ibi, [Consuetudinis.] CASVS. Hoc dicit Gr. quod illud quod dictum est in superiori dis. de minori malo eligendo, intelligendum est cū duo mala circa eandem personam contingunt, sed si circa diuersas contingant, vtrū minus malum sit eligēdum, & faciendum, vt alius vitet maius, quæritur in hac dist. & probatur qđ nō, p capitulū sequens, dr̄ ēt, quod ius consuetudinis, vel cōstitutionis relaxatur qnq; . i ¶Verum.] In hac d. 14 quæritur, an aliquis debeat minus malum committere vt alter euitet grauius malum? Et dicēdum est quod non, vt inf. c. p xi. & cōtiteatur iste, §. ad id qđ dixerat ī superiori dis. s. quod cū duo mala nobis instant. minus est eligendum: sed hoc non est verum circa diuersas personas.

mebat se euadere, non peccat mortaliter: aliter sic. Arg. pro primo. 23. q. 5. de occidendis. pro secundo arg. 23 q. 5. si non licet & c. non est nostrum, & maxime si ex honesta causa se præcipitasset, vt extra de sepult. ex parte 2.
b ¶Concessit.] i. concessum ostendit, sicut alibi exponitur da. i. datum pronuncia, vt 23. q. 5. remittuntur, §. hinc notandum.
c ¶Minima.] id est, matrimonia. 2.
d ¶Maiora.] id est, fornicationem. Vel minima appellat immoderatam exactionē debiti coniugalis, & illud potius permisit Apostolus, quam fornicationem, vt 22. q. d. 2 quidquid, & secundum hoc proprie ponitur concessit secundum priorem intellectum ponitur conces-

QVod ait Sodomitis.] CASVS. Legitur in Genesi, quod misit Dñs duos Angelos in specie iuuenū ad Sodomam subuertendam, & cū hospitarent in domo Loth, venerunt Sodomitæ ad domum eius volentes eis abuti: Loth autem ne illi violarentur, obtulit eis duas suas filias, vt illi Sodomitæ potius cum illis fornicarentur, q̃ hospites aliquid paterentur. s. opus Sodomiticum. Modo quærit Augu. an talis compensatio sit admittenda s. an Loth potius debuit consentire fornicationi filiarum, quam vt illi cum hospitibus opus Sodomiticū facerent. Et respondet quod talis compensatio periculosa est, & hoc est attribuendum perturbationi Loth.
K ¶Qđ ait.] Verba sūt Aug. & incipit ibi, merito q̄rit.

Minus malū de duob. est faciendum.

a ¶Peri-

quia hoc dixerit, merito quæritur. Et nimirum periculosissime [a] admittitur hæc compensatio [b]. Si autem perturbationi humanæ tribuitur, & menti tanto malo permotę, nullo modo imitanda est.

2 *Consuetudinis autem, vel constitutionis rigor nonnunquam relaxatur.*

Vnde Leo Papa ait ad Rusticum Narbonensem episcopum, epist. 90. ante caput 1.

¶Quæ constitutiones valeant temperari, vel quæ non. Cap II.

Sicut quædam sunt [c], quæ nulla possunt ratione cõuelli; ita multa sunt, quæ aut pro necessitate temporũ [d], aut pro consideratione ætatum [e] oporteat temperari: illa consideratio † [f] semper seruata, vt in ijs, quæ vel dubia [g] fuerint aut obscura, id nouerimus sequendum, quod nec præceptis Euangelicis contrarium; nec decretis sanctorum Patrum inueniatur aduersum. Pann. in prolo. c. 12. Ordo verborum nõ restitutus ob glossã † *conditione*] ori.

DISTINCTIO XV.

Voniam de iure naturali [h], & constitutione, vel cõsuetudine hactenus disseruimus, differentiam, qua inuicem discernuntur, assignantes; nunc ad ecclesiasticas constitutiones stylum vertamus, earum originem, & auctoritatem, prout ex libris sanctorum Patrum colligere possumus breuiter assignantes.

¶Quo tempore cœperint canones generalium conciliorum. Cap. I.

Canones generaliũ cõciliorum (vt Isidorus ait lib. 6. Pann. l. 2. c. 104.

a ¶Periculosissime.] Hic dicit Aug. ꝙ nemo debet minus malum committere, vt alter euitet maius malum: & intelligunt hoc quidã, quòd nemo debet minus mortale committere, vt alius euitet maius mortale, sed veniale debet committere, vt alter euitet mortale nam etiam animam quis debet ponere pro ꝓximo 1, & sic mortẽ temporalẽ potest aliquis subire, ne alter incurrat pęnam ęternam de pœn. dist. 2. charitas. §. & proxi. sed pro veniali debetur tantũ pœna temporalis 2, ꝓ mortali æterna, 13. q. 1. nemo ergo aliquis potest peccare venialiter, ne alter peccet mortaliter. Itẽ quia Apostolus dicit: Orabam esse anathema pro fratrib. meis: sed nemo anathematizatur nisi pro mortali, vt 11. q. 3. nemo. Itẽ cum virtus, & vitiũ sint contraria, nec se compatiantur, vt 32 q. 1. cum renunciatur, sed venialia simul cum virtutibus insunt homini. non ergo proprie dicuntur vitia, vt de pœn. dist. 3. septies. Alij dicunt, quòd nullum peccatum debet homo facere, vel pro suo bono, vel alterius, vt 23. q. 5. cũ homo. ver. quid si alius non enim Deus vult tale dãnũ cũ tali lucro cõpẽsari, vt 33. q. 5. si dicat. non enim debet quis crimen suum alienis commodis impendere, vt 46. d. sicut non suo. Præterea neq; pro salute alterius temporali, vel æternali debet quis peccare venialiter. quia nullus perducendus est ad salutem 3 opitulãte mẽdacio, vt 22 q. 2 c. faciat, & c. primum. Io. Sed quare redarguitur hic Loth. ab Aug. cum alibi commẽdetur ab Ambrosio, vt 32. q. 7. offerrebas? Sed Ambrosius considerauit pietatem quam habuit ad hospites. Aug vero delictum filiarum, 26. d. c. 1. & 2.

Veniale põt ne quis committere, vt alter euitet mortale.

1 De pœ. d. 2. qui vult. & seq.

2 25. d. peccata.

Ad Rom. 9

3 De hac materia not. ex ne. cler. vel mo. c. 3. in gl. argu ꝙ, &c. Arch.

b ¶Hoc compensatio.] Arg. ꝙ non est admittenda compẽsatio in malis, vt 24. q. 5. forte, & 23. q. 5 c. 1. & 32. q. 8 non solum, & 1 q. 1. non est putanda. admittitur tamen compensatio in criminibus, vel excipiendo, vel replicando, vt 32. q. 6. nihil, & ff. solu matr. viro. verũ est in iudicijs admittitur compensatio, non in foro pœnitentiali. 34. q. 5. quod Deo.

Cõpensatio in pnĩali foro nõ admittitur.

CONSVETVDINIS Hæc est secunda pars huius distinctionis: in qua dicitur quando rigor est relaxandus, & quando non. Io. de Fan.

CASVS. Iste §. continuatur ad illud, quod dictum fuit supra in principio 13. d. vbi dictum fuit, ꝙ aduersus ius naturale non admittitur dispensatio: sed hic dicitur, ꝙ consuetudinis, vel constitutionis rigor relaxatur, quandoque etiam hoc probatur in seq. c.

Sicut.] CASVS. Quæsitum fuit a Leone Papa, vtrum contra consuetudinem, & constitutiones possit dispensari, qui respondit, dicens, ꝙ sicut sunt quædã cõtra quæ dispensari non potest, vt ius naturale: sic quædam sunt, vt consuetudines, & constitutiones, contra quas ratione temporum, & ætatum potest dispensari: hac habita discretione, vt in dubijs nihil contra Euangelium, vel decreta fiat Patrum.

c ¶Sicut quædã sunt.] Vt præcepta decalogi, & forma 4 batismi, & forma conficiendi 5 corpus Christi, de consec. d. 4 proprie, & d. 2. accipite.

4 Extra bap. c. 1.

5 De consec. d. 2. c. 2.

d ¶Temporum.] Vt 1. q. 7. quod pro remedio, & 81. dis. presbyter, & 34. d. fraternitatis.

e ¶Aetatũ.] Vt 33. q. 2. in adolescẽtia 6. & 86. d. tanta.

f ¶Consideratione.] inf. 19. d. sciendum.

g ¶Vel dubia.] Extra de spons. iuuenis.

Voniam de iure.] Hæc dis. diuiditur in duas partes. In prima quæritur, & probat ex quo tempore habuerunt concilia ortum. Secunda ibi, [Quintum vero.]

CASVS. Supra de naturali iure, consuetudine, & constitutione dixit Gratianus, inter ista differentiam assignando. In hac vero d. reuertitur ad constitutiones ecclesiasticas: & earum originem, & auctoritatem breuiter ostendit.

h ¶Quonian de iure naturali.] Hactenus tractauit magister de naturali 7 iure: hic incipit tractare de iure canonico. assignat itaq; rationem, & originẽ ipsius, & ostendit quæ opuscula recipiantur ab ecclesia, & quæ non.

Canones.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In 1. parte ostenditur, ꝙ a tpe Constantini canones generaliũ cõciliorũ inceperunt. Ipse. n. primo dedit auctoritatẽ Christianis libere congregandi: cum ecclesia antea fuisset passa persecutionem. In 2. parte, quæ incipit ibi, [Inter cætera] dr, ꝙ sub quatuor Imperatorib. sunt quatuor concilia vniuersalia celebrata. s. sub Cõstantino Theodosio seniore, Theodosio iuniore, & Martiano, & osten-

6 Hoc c. lo... tur de iuue... nili ætate... sed sequen... concor. lo... tur de seni... ad hoc. 26... q. 7. tẽpora... & c. hoc fi...

7 Sub. eiu... diuersiones... & drias a... cætera iur... multiplices... assignans, ... cõpetentius... ad tractand... de iure can... nicó desce... deret nun... ad, &c. Hu...

ostendit quod in eis fuerit reprobatum: & quòd ista quatuor concilia & his similia debent inuiolata seruari. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Synodus.] ponit etymologias istorum nominum. s. synodus concilium, & cœtus.

a ¶ Constantini.] Infra 16. dist. Isidorus. contra. ibi dicitur a tempore Clementis fuerunt celebrata concilia. Respon. quod ante fuerunt celebrata: sed non ita generaliter: & ita hoc verbum generaliter, soluit contrarium.

b ¶ Apostolos.] Apostoli enim fecerunt primum symbolum. Credo in Deum Patrem. sed Nicæna synodus fecit, Credo in vnum Deum. 2. & dr a syn, quod est cum. & bolus: quod est morsellus: quia quilibet Apostolorum de suo morsello aliquid apposuit.

c ¶ Cccxviij.] Alibi dicitur de ccc. episcopis, vt 10. q. 1. hanc. Sed dic quòd minor numerus non excludit maiorem. ff. de in lit. iuran. cum furti.

d ¶ Quam de inæqualitate.] Dicebat enim patrem maiorem filio, & filium maiorem spiritu sancto. 24. q. 3. quidam. ver. Agnoitæ. & g.

etymol. c. 16.) à temporibus Constantini [a] cœperunt. In præcedentibus namque annis persecutione feruente, docendarum plebium minime dabatur facultas: inde Christianitas in diuersas hæreses scissa est; quia non erat licentia episcopis in unum conueniendi, nisi tempore supradicti Imperatoris: Ipse enim dedit facultatem Christianis libere congregari. Sub hoc etiam sancti patres in concilio Nicæno de omni orbe terrarum conuenientes iuxta fidem Euangelicam, & Apostolicam, secundum post Apostolos [b] symbolum tradiderunt. ¶ Inter cætera autem concilia, quatuor esse scimus venerabiles synodos, quæ totam principaliter fidem complectuntur, quasi quatuor Euangelia, vel totidem paradisi flumina. ¶ Harum prima Nicæna synodus cccxviij. [c] episcoporum Constantino Augusto imperante peracta est: in qua Arrianæ perfidiæ condemnata blasphemia, quam de inæqualitate [d] sanctæ Trinitatis idem Arrius asserebat, consubstantialem Deo patri Deum filium eandem sancta synodus per symbolum definiuit. ¶ Secunda synodus cl. Patrum sub Theodosio seniore Constantinopoli [e] congregata est, quæ Macedonium [f] spiritum sanctum Deum esse negantem condemnans, consubstantialem patri & filio spiritum sanctum demonstrauit, dans symboli formam, quam tota [g] Græcorum & Latinorum confessio in ecclesiis prædicat. ¶ Tertia synodus Ephesina [h] prima cc. episcoporum sub iuniore Theodosio Augusto edita est, quæ Nestorium duas personas [i] in Christo asserentem, iusto anathemate condemnauit, ostendens manere in duabus naturis unam [k] Domini nostri Iesu Christi personam. ¶ Quarta synodus Chalcedonensis dcxx. sacerdotum sub Martiano principe habita est; in qua Eutychem [l] Constantinopolitanum abbatem verbi Dei & carnis unam naturam renunciantem, & eius defensorem [m] Dioscorum; quondam Alexandrinum episcopum & ipsum rursus Nestorium cum reliquis hæreticis una Patrum sententia damnauit, prædicans eadem synodus Christum Dominum de Virgine sic natum, vt in eo substantiam diuinæ & humanæ confiteamur naturæ. ¶ Hæ sunt quatuor synodi principales, fidei [n] doctrinam plenissime prædicantes. Sed, & si qua sunt concilia, quæ sancti patres spiritu Dei pleni sanxerunt, post istorum quatuor auctoritatem omni manent stabilita vigore; quorum gesta in hoc opere [o] condita continentur. ¶ Synodus autem ex græco interpretatur comitatus, uel cœtus. Concilij vero nomen tractum est ex more Romano. Tempore enim quo causæ agebantur, conueniebant omnes in unum, communique intentione tractabant. Vnde concilium à communi intentione dictum

e ¶ Constantinopolis.] sup. ea. sicut.

f ¶ Macedonium.] Qui dixit spiritum sanctum seruum patris & filij, vt 1. q. 1. eos qui. 24. q. vlt. quidam, ver. Macedoniani.

g ¶ Quam tota.] Hoc non habemus: quia non habemus nisi Apostolorum, & Nicænum, & Athanasij, Quicunque vult.

h ¶ Ephesina.] Hoc dicit ad differentiam secundæ, quæ fuit reprobata, vt infra 16. d. quoniam sanctæ.

i ¶ Personas.] Verbi & hominis.

k ¶ Vnam.] Vna est persona: sed habet duas naturas, s. diuinam & humanam. inf. c. sicut. ver. quintum.

l ¶ Euthychem.] Qui post resurrectionem Christum habuisse vnam naturam dixit, s. diuinam. 16. dist. c. 6. ver. quarta.

ADDITIO Habet .n. vtramque; ext. de hæreticis, cum Christus. vbi notat Ala. quod ante illam diffinitionem, de qua loquitur ipsa decre. contrarium dicere licebat, cum prohibitum non esset: sed post, nequaquam ergo quod prius non fuit fidei articulus, post consecrationem factus est fidei articulus. Archid.

m ¶ Defensorem.] Peccabat ergo in fidem, ex quo erat defensor hæreticorum, vt 24. q. 1. c. 1. q. 3. qui aliorum. & extra de hær. urgentis 3. sicut dicit lex de latrone. C. de his qui latr. occ. l. 1. Sed contra 21. di. in tantum. & 24. q. 2. sane proferent. vers. item Romanorum. ibi .n. dicitur quod Dioscorus non peccauit in fide sed expone, non peccauit in fide, idest non peccauit in fide tantum: quia in hoc peccauit, quod ausus fuit Papam Leonem excommunicare. 21. dist. in tantum.

n ¶ Fidei.] Articulos.

o ¶ In hoc opere.] Isidori: ne sit contra 19. dist. si Romanorum vers. præsertim.

1 Quod dicit littera generaliter innuit solutionem. Hugo. Laur. & Archid.

2 Notandum quod Damasus Papa constituit vt symbolum cantaretur in Missa ex decreto sanctæ synodi uniuersalis apud Constantinopolim celebratæ. Arch.

3 Parum aut nihil facit, sed melius eod. tit. sicut & c. excommunicamus. §. credentes. Pet.

Sicut sancti Euangelij.] CASVS. In prima parte huius c. dicit Greg. quòd ita vult seruare quatuor concilia sicut quatuor Euãgelij libros: & ostendit in utroque istorũ quid fuerit reprobatũ. In secunda parte, quę incipit ibi, [Quintũ] dicit Greg. ꝙ quintum cõciliũ vult venerari, in quo tria sunt reprobata. s. epistola erroris plena, q̃ Ibę dicebatur, & opinio Theodori, qui personam Christi mediatoris Dei & hominũ in duabus substantijs separabat, idest personis, dicẽs Christũ duas hr̃e personas: & scripta Theodoriti. q̃ vitã B. Cyrilli, & fidẽ reprehẽdebat: & qui supradicta cõcilia nõ obseruat, seipsũ destruit.
a ¶ Ibę dicitur.] Ab inuentore.
b ¶ Mediatoris.] Idest Christi. Ioan.
c ¶ Substãtijs.] Scilicet personis.
d ¶ Pręsumit.] Vr̃ ergo, ꝙ Papa nõ possit destruere statuta cõcilij q̃a orbis maior ẽ vrbe 93. d. leg mꝰ. circa med. unde req̃rit Papa cõsensũ cõci-

quasi consilium; consilium, quasi considium, d. in I. litterã transeunte: vel concilium dictum est a communi intentione, eo quod in vnum dirigant omnem mentis obtutum. Cilia enim oculorum sunt: vnde qui sibimet dissentiunt, non agunt concilium: quia non consentiunt in vnum. Cœtus vero conuentus est, vel congregatio, à coeundo, idest a cõueniendo in unũ. Hinc ẽt conuentus est nuncupatus, eo ꝙ ibi hoĩes conueniunt in vnum; sicut a conuentu cœtus dicitur, sic & concilium à societate multorum in vnum.

¶ *Caput hoc habetur etiam in conciliorum collectione Isidori ante ipsius præfationem, non autem in codice bibliothecæ Dominicanę: in quo tamen vsque ad versiculum,* Inter cætera. *ponitur etiam (quemadmodum & in alijs) ante initium concilij Niceni.*

α ¶ Manere.] *In plerisque antiquis Gratiani exemplaribus,* & *Isidori codice impresso legitur, vt est emendatum. Sed in alijs eorundem manuscriptis, & impressis Gratiani legitur,* manere in Christo duas naturas, & vnam Dñi nostri Iesu Chri personam.

β ¶ Concilij uero.] *Apud Isidorum in lib. Etymol. locus hic mendosè legitur. Verum in pręfatione eiusdem Isidori editioni Parisiensi conciliorum pręposita, quæ cum aliquot vetustis codicibus collata est: sic legitur:* Concilij vero nomen tractum ex communi intentione, eo quòd in unũ dirigant omnes mentis obtutum Cilia enim oculorum sunt. vnde & qui sibimet dissentiunt, non agunt concilium, quia non sentiunt unum. Cætus uero conuentus est, vel congregatio a coeundo, idest conueniendo in unum, unde & conuentus est nuncupatus, quòd ibi homines conueniant. Sicut conuentus, cœtus, vel concilium a societate dicitur multorum in vnum. *In Gratiani codicibus sunt multę varietates, ex quibus ea electio retenta est, quę uisa est melior, quamuis adhuc aliquid fortaße desideretur.*

De quatuor vero † concilijs scribit, B. Gregorius ita dicens, lib. 1. Registi, Epist. 24. † al. quoque

¶ De auctoritate quatuor conciliorum. C. II.

Sicut S. Euangelij quatuor libros, sic quatuor concilia suscipere, & venerari me fateor; Nicænum scilicet, in quo puersum Arij dogma destruit. Constantinopolitanũ quoq;, in quo Eunomij & Macedonij error conuincitur, Ephesinũ etiam primũ, in quo Nestorij impietas iudicat. Chalcedonense vero, in quo Eutychis, Dioscoriq; prauitas reprobatur, tota deuotione cõplector, integerrima approbatione custodio: quia in his velut in quadrato lapide, sanctæ fidei structura consurgit, & cuiuslibet α vitæ, atq; actionis norma consistit. ¶ Quintũ quoq; conciliũ pariter veneror, in quo epistola, quæ Ibæ dr̃ [a], erroris plena reprobatur, in quo Theodorus personã mediatoris [b] Dei & hoĩum in duabus substantijs [c] separans, ad impietatis perfidiã cecidisse conuincitur, & in quo scripta quoque Theodoriti, per quæ B. Cyrilli fides reprehenditur, ausu dementię prolata refutantur. Cũctas vero, quas præfata veneranda concilia personas respuunt, respuo; quas venerant, amplector: quia, dũ vniuersali sunt cõsensu constituta; se, & nõ illa destruit, q̃sq̃is p̃sumit [d] aut soluere, quos religãt †; aut ligare †, quos soluũt. † al. ligant † al. religare

α ¶ Cuiuslibet.] *Apud B. Gregorium legitur:* Et cuiuslibet vitæ; atq. actionis existat, quisquis eorum soliditatem non tenet, etiam si lapis esse cernitur, tamẽ extra ædificium iacet. Quintum, & c. *& in sequentibus significatur tria capitula, quorum occasione nonnulli quintam synodum non recipiebant.*

De ijsdẽ ẽt Gelasius in cõcilio habito Romæ cum lxx. epis scribit dicẽs.

Quæ

† al. Quas scripturas.

¶ Quæ † concilia sancta Romana Ecclesia suscipiat. C. III.

Burc. l. 3. c. 220. Ivo p. 4. cap. 64. Pann. l. 2. c. 91. Polyc. l. 3. tit. 20.

SAncta Romana Ecclesia post illas veteris testamenti & noui scripturas, quas regulariter suscipimus, etiam has suscipi nō prohibet: Sanctam synodum Nicęnam cccxviij. patrum, mediante Constantino Maximo Augusto, in qua Arrius hæreticus condemnatus est: Sanctam synodum Constantinopolitanam, mediante Theodosio seniore Augusto, in qua Macedonius hæreticus debitam damnationem excepit: Sanctam synodum Ephesinam, in qua Nestorius damnatus est consensu beatissimi Papæ Cælestini, mediante Cyrillo Alexandrinæ sedis antistite, & Arcadio episcopo ab Italia destinato: Sanctam synodum Chalcedonensem, mediante Martiano Augusto, & Anatolio Constantinopolitano episcopo, in qua Nestoriana, & Eutychiana hæreses simul cum Dioscoro, eiusque complicibus damnatę sunt: sed & si qua sunt concilia à sanctis patribus hactenus instituta, post † istorum quatuor auctoritatem & custodienda, & recipienda decernimus, & mandamus a. ¶ Iam nunc subijciendum est de opusculis sanctorum patrum, quæ in ecclesia catholica recipiuntur. ¶ Opuscula beati Cypriani martyris, & Carthaginensis episcopi. ¶ Item opuscula beati Athanasij Alexandrini episcopi. ¶ Item opuscula beati Gregorij Nazianzeni episcopi. Item opuscula beati Basilij Cappadociæ episcopi. Item opuscula beati Ioannis Constantinopolitani episcopi. ¶ Item opuscula Theophili Alexandrini episcopi. ¶ Item opuscula beati Cyrilli Alexandrini episcopi. ¶ Item opuscula beati Hilarij Pictauiensis episcopi. ¶ Item opuscula B. Ambrosij Mediolanensis episcopi. ¶ Item opuscula B. Augustini Hipponensis episcopi. ¶ Item opuscula B. Hieronymi presbyteri. ¶ Item opuscula B. Prosperi viri religiosissimi. ¶ Item epistolam beati Leonis Papæ ad Flauianum Cōstantinopolitanum episcopū destinatam: cuius textum quispiam si vsq; ad vnum iota disputauerit, & non eam in omnibus venerabiliter receperit; anathema sit. ¶ Item opuscula, atque tractatus omnium patrū orthodoxorum, qui in nullo à sanctę Romanæ ecclesiæ consortio deuiauerunt, nec ab eius fideli † prædicatione seiuncti sunt, sed communionis ipsius, gratia Dei, vsque ad vltimum diē vitæ suæ participes fuerunt, legenda decernimus. ¶ Item decretales epistolæ, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Romana pro diuersorum Patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendæ sunt. ¶ Item gesta † sanctorum martyrum, qui multiplici bus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confessionum triumphis irradiant. Quis ista † esse catholicorum dubitet. & maiora eos in agonibus fuisse perpessos, nec suis viribus, sed gratia Dei, & adiutorio vniuersa tolerasse? Sed ideo secundum antiquam cōsuetudinem singulari cautela in sācta Romana ecclesia non leguntur: q a & eorū, q cōscripsere, nomina penitus ignorant, & ab infidelibus, aut idiotis † superflua, aut minus apta, q̄ rei ordo fuerit, scripta esse putātur: sicut cuiusdā Quirici †, & Iulitæ; sicut Gregorij, aliorūq; huiusmodi passiones, q̄ ab hæreticis ꝓhibent cōscriptę. Propter qđ, vt dictum est, ne vel leuis subsanādi oriretur occasio, in sācta Romana ecclesia nō leguntur. Nos tñ cū ꝑdicta ecclesia oēs martyres, & eorū gloriosos agones, qui Deo magis q̄ hominibus noti sunt, oī deuotione veneramur. ¶ Itē vitas patrum, Pauli, Antonij, Hilarionis, & omnium Heremitarū, quas tñ vir beatissimus scripsit Hieronymus, cū omni honore suscipimus. ¶ Item Actus B. Siluestri Apostolicæ sedis ꝓsulis, licet eius, q conscripsit, nomen ignoremus; à multis tñ in vrbe Roma catholicis legi cognouimus, & pro antiquo vsu multæ hoc imitantur ecclesiæ. ¶ Itē scripta de inuentione sanctæ Crucis Dominicæ, & alia scripta de inuentione capitis B. Ioannis Baptistæ, nouellæ q̄dē † reuelationes sunt, & nonnulli eas catholici legūt: Sed cū ad catholicorū manus peruenerint, B. Pauli Apostoli sententia procedat, [Oīa probate, qđ bonū est, tenete.] ¶ Itē Ruffinus vir religiosus, plurimos ecclesiastici operis edidit libros: nōnullas etiā scripturas interꝑtatus est: sed qm̄ B. Hieronymus in aliquibus eum de arbitrij libertate notauit, illa sentimus, quæ prædictū B. Hieronymū sētire cognoscimus: & nō solū de Ruffino, sed etiā de vniuersis †, quos vir sæpius memoratus zelo Dei, & fidei religione † reprehendit. ¶ Item Origenis nonnulla opuscula, quę vir beatissimus Hieronymus

Ansel. l. 6. c. 193.

† fide, vel prædicatione.] orig. & Burch. Nicolaus in epistola

cilii. 19. distin. Anastasius. arg. cōtra 17. dist. §. hinc etiam. & extra de electio. significasti. vbi dr̄ ꝙ conciliū nō pōt Papæ legē imponere. & 35. q. 9. veniam. Sed intellige, quod hic dicitur, circa articulos fidei, 25. q. 1. sunt quidam.

SAncta Romana Ecclesia.] CASVS. In hoc cap. ponuntur fere eade, quæ dicta sunt in illo cap. canones. & ī c. sicut. Dicit .n. Gelasius, ꝙ supra dicta quatuor concilia vult venerari & si qua alia fuerunt à sāctis Patrib. instituta: & ostendit q̄ opuscula sanctorum Patrum in ecclesia recipiant.

a ¶ Cy-

impressa ad episcopos Galliæ cuius initium. [Quāuis]

† al. ista.

† al. dictis.

† al. Cyrici.

† quædam relationes] orig.

1. Thes. 5.

† al. diuersis] orig.

† al. religiosè.

a ¶Cyrici.] al. Quirici.

ADDITIO. Apocryphum dr̄ occultū & secretum ab apo, qđ est de; & crysis, quod est secretū. inde liber dicit apocryphus, id est, occultus & secretus: scilicet cuius auctor ignoratur: non tñ ab ecclesia recipitur, sed reprobatur. quasi dicat, non in ecclesia, sed remote & secrete ab ecclesia est legēdus, secūdum Hug. Vñ dic apocrypha

† al. Chronica] orig.

ronymus nō repudiat, legenda suscipimus: reliqua aūt omnia cū auctore suo dicimus esse renuenda. ¶Item Chronicon† Eusebij Cæsariensis, atq; eiusdem historiæ ecclesiasticæ libros, quamuis in primo narrationis suæ libro tepuerit, & postea in laudibus, atq; excusatione Origenis schismatici vnū cōscripserit librum: propter rerum tamen notitiam singularem, quæ ad instructionē pertinent, vsq; quaq; non dicimus renuendos. ¶ Item Orosium virum eruditissimū collaudamus, quia valde nobis necessariam aduersus Paganorū calumnias ordinauit historiam, miraq; breuitate contexuit. ¶ Item venerabilis viri Sedulij paschale opus, qđ heroicis descripsit versibus, insigni laude proferimus †. ¶Itē Iuuenci γ nihilo minus laboriosum opus non spernimus, sed miramur. Cæterum, quæ ab hæreticis, siue schismaticis conscripta, vel prædicata sunt, nullatenus recipit Catholica, & Apostolica ecclesia Romana. ¶ E quibus pauca, quæ ad memoriā venerunt, & à catholicis vitanda sunt, credimus esse subdēda. In primis Ariminensem synodum à Constantino Cæsare Constantini filio congregatam mediante Tauro præfecto, ex tunc, & nunc, & vsque in æternum cōfitemur esse damnatam. Item Itinerariū nomine Petri Apostoli, quod appellatur sancti Clementis lib. viij. apocryphum. Actus nomine Andreæ apostoli, apocryphi. Actus nomine Philippi apostoli, apocryphi. Actus noīe Petri apostoli, apocryphi. Actus nomine Thomæ apostoli, apocryphi. Euangelium nomine Thaddæi, apocryphum. Euāgelium nomine Thomæ apostoli, quo vtuntur Manichæi, apocryphū. Euangelium nomine Barnabæ, apocryphum. Euangelium nomine Bartholomæi apostoli, apocryphum. Euangelium nomine Andreæ apostoli, apocryphū. Euāgelia, quæ falsauit Lucianus, apocrypha. Euangelia, quę falsauit Hyrcius †, apocrypha. Liber de infantia Saluatoris apocryph9. Liber de natiuitate Saluatoris, & de S.ct Maria, & de obstetrice Saluatoris, apocryphus. Liber, qui appellatur Pastoris, apochryphus. Libri oēs, quos fecit Lenticius † discipulus diaboli, apocryphi. Liber, qui appellatur fundamentum, apocryphus. Liber, qui appellatur thesaurus, apocryphus. Liber, qui appellatur de filiabus Adę [vel † Geneseos, apocryphus. Centimetrū de Christo Virgilianis cōpaginatū versibus, apocryphū. Liber, qui appellatur Actus Teclę, & Pauli apostoli, apocryphus. Liber, qui appellatur Nepotis, apocryphus. Liber prouerbiorū, qui ab hęreticis conscriptus, & S. Xitti † nomine signatus est, apocryphus. Reuelatio, quę appellatur Pauli apostoli, apocrypha. Reuelatio, quę appellatur Thomę apostoli, apocrypha. Reuelatio, quę appellatur Stephani, apocrypha. Liber, qui appellatur transitus † S. Marię, apocryphus. Liber qui appellatur pœnitentię Adę, apocryphus. Liber Ogię nomine gigantis, qui ab hęreticis cū dracone post diluuiū pugnâsse perhibetur, apocryphus. Liber qui appellatur testamētum Iacob †, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia Origenis, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitētia S. Cypriani, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia Iamnis, & Mambrę, apocryphus. Liber, qui appellatur, fortes Apostolorū † apocryphus. Liber Lusanę apocryphus. Liber canonum Apostolorum, apocryphus. Liber Physiologus, qui ab hęreticis conscriptus est, & B. Ambrosij nomine pręsignatus, apocryphus. Historia Eusebij Pamphili, apocrypha. Opuscula Tertulliani †, siue Africani, apocrypha. Opuscula Posthumiani, & Galli, apocrypha. Opuscula Mōtani, Priscillę, & Maximillę, apocrypha. Opuscula oīa Fausti Manichęi, apocrypha†. Opuscula alterius Clementis Alexandrini, apocrypha †. Opuscula Cassiani presbyteri Galliarū, apocrypha. Opuscula Victoriani Pictauiensis † apocrypha. Opuscula Fausti Rhegiensis Galliarū, apocrypha. Opuscula Frumētij †, apocrypha. Epistola Iesu ad Agabarū regē, apocrypha. Passio Georgij, apocrypha. Passio Cyrici [a], & Iulitę, apocrypha. Scriptura, quę appellatur contra dictio Salomonis, apocrypha. Philacteria oīa, quę nō Angelorū, vt illi confingunt, sed dęmonum magis arte conscripta sunt, apocrypha. ¶Hęc, & oīa his similia, quę Simō Magus, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, Basilides, Ebion, Paulus etiam Samosatenus, Photinus & Bonosus, & qui simili errore defecerunt, Montanus quoque cum suis obscœnissimis sequacibus, Apollinaris, Valentinus, siue Manichęus, Faustus †, Sabellius, Arrius, Macedonius, Eunomius, Nouatus, Sabbatius, Cęlestius †, Donatus, Eustathius, Iouinianus, Pelagius, Iulianus,

† al. proferimus] orig.

Burch. l. 3. c. 221. Iuo par. 4. c. 65. Pann. l. 2. c. 123.

† decē] ori.

† al. Esiti9] al. Hesychius.

† al Lentius] al Leutius.

† Abest ab orig.

† al. Sixti.

† transitus, id est assumptio] orig.

† al. Iob] orig.

† qui appellatur, laus Apostolorum] orig.

† Tertulliani apocryphæ. Opuscula Lactantij apocrypha. Opuscula Africani apocrypha] orig.

† Opuscula Commodiani apocrypha] orig.

† Opuscula Tatii, Cypriani apocrypha. Opuscula Arnobii apocrypha. Opuscula Tyconii apocrypha.] orig.

† al. Pitabioaensis.

† al. Fromenti cæci] orig.

† Africanus] ori.

† al. Calistus.

† *Iulianus Gelamẽsis, Cœlestinus, &c.* orig. *Priscillian⁹ ab Hispania Nostorius, Constantinopolitan⁹, Maximus, Vnicus, Lãpet ius.* † *Hæretici, eorumq; discipuli]* orig.

Iulianus,&† Latiensis Cęlestinus, Maximinus, Priscianus † ab Hispania, Lampedius, Dioscorus, Eutyches, Petrus, & alius Petr⁹, e quibus vnus Alexandriã, alius Antiochiã maculauit, Acacius Constantinopolitanus cum consortibus suis, nec nõ omnes hęreses, quas ipsi, eorumque discipuli, siue schismatici docuerunt, vel conscripserunt: quorum nomina minime retinentur, non solum repudiata, verum etiã ab omni Romana, & Apostolica ecclesia eliminata, atq. cũ suis auctoribus, auctorumque sequacibus sub anathematis indissolubili uinculo in æternum confitemur esse damnata.

Bur.l.3 c.222 Iuo p.4.c.67. Pan.l.2.c.90.

¶ Cæterum, qui libri in ecclesiasticis officiis per anni circulum a nonnullis legantur, ꝙ ritum illum Apostolica non reprobat, sed sequitur ecclesia, pro fidelium ædificatione adnotandũ cẽsuimus. Quidam, ꝙ in septuagesima ponunt Pentateuchum) vsq. in 15. diẽ ante Pascha, 15. die ponunt Hieremiam vsq. in cœnam Dñi. In cœna Domini legunt tres lectiones de lamẽtatione Hieremiæ. [Quomodo sedet sola ciuitas, &c.] & tres de tractatu S. Augustini in psalmum 54. ([Exaudi Deus orationẽ meã, & ne despexeris.] & tres de Apostolo, vbi ait in epistola ad Corinth. [Conuenientibus uobis in unum.] Secunda lectio sic incipit: [Similiter & calicem postquam cœnauit,] Tertia. [de spiritalibus autem nolumus uos ignorare fratres.] In Parasceue tres lectiones de lamentatione Hieremiæ, & tres de tractatu sancti Augustini in psamum. 63. [Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor.] & tres de Apostolo, vbi ait in Epistola ad Hebræos, [Festinemus ingredi in illã requiem, &c.] Secunda lectio, [Omnis namq; pontifex.] Tertia. [De quo grandis nobis sermo.] In Sabbato sancto tres lectiones de lamentatione Hieremiæ prophetæ, & tres de tractatu sancti Augustini in eundem ps. 63. [Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor.] & tres de Apostolo, vbi ait in Epistola ad Hebræos, [Christus assistens pontifex futurorum bonorum.] Secunda lectio, [Vbi enim testamẽtum est.] Tertia, Vmbram enim habens lex futurorum bonorum. [In Pascha Domini homilias ad ipsum diẽ pertinentes, infra hebdomadam homilias. In octauis)† Paschę ponuntur actus Apostolorum, & epistolas canonicas, & Apocalysim vsque in octauas † Pentecostes. In octauis Pentecostes ponunt libros Regum, & Paralipomenon usque in Kalend, Augusti. In Dominica prima mensis Augusti ponunt Salomonem vsque in Kalendas Septembris. In Dominica j. Septemb. ponunt Iob, Tobiam†, Hester, Esdram vsq. in Kalen. Octobris. In Dominica prima mensis Octobris ponunt librum † Machabæorum vsque in Kalendas Nouembr. In Dñica prima mensis Nouembris ponunt Ezechielem, & Danielem, & minores prohetas vsque in Kalendas Decemb. In Dominica prima mensis Decembris ponunt Esaiam prophetam vsque ad † Natinitatem Domini. In Natali † Domini legunt primũ de Esaia tres lectiones. Prima lectio, [Primo tempore alleuiata est terra Zabulõ, &c.] Secunda, [Consolamini, consolamini.] Tertia, [Consurge, consurge.] Deinde leguntur sermones, vel homiliæ ad ipsum diẽ pertinentes. In natali S. Stephani homilia de ipso die. In natali S. Ioannis similiter. In natali Innocentium similiter. In natali S. Siluestri similiter. In octaua natalis Domini homilia de ipso die. In Dominica prima post Natiuitatem Domini ponũt epistolas Pauli vsque in Septuagesimã. In Epiphan. lectiones tres de Esaia. Prima lectio incipit, [Omnes sitiẽtes.] Secunda,] Surge, illuminare Hierusalem.] Tertia, [Gaudens gaudebo in Domino.] Deinde leguntur sermones, vel homilię ad ipsum diem pertinentes.

Tren.1. — 1.Cor.11. — 1.Cor.10. — Heb.4. — Heb.5. — Heb.9. — Heb.10. — † *al. octaua.* — † *al. octauã.*

pha Gręce, Latine secreta. Et quia in cameris solẽt virgines abscondi, & secrete morati, secundum Io. de Fan. inde est, ꝙ virgo in Hebræo alma, in Græco apocrypha, Latine dicitur secreta.

† *Iudith. Hester.]* Iuo. † *libros]* Iuo. † *al. in natalem.* † *al. in vigilia natalis Domini]* Bur. & Iuo, & ordo Romanus. *Esa.9. Esa.40. Esa.52. Esa.55. Esa.60. Esa.61.*

α ¶ Mandamus,] *Post hoc verbum in* Decreto *Gelasii sequitur continenter.* Item opuscula beati Cypriani, &c. *Sed Burchardus, & Iuo, & Pãnormia habent vt Gratianus. Ac certe in toto hoc capite tot modis discrepant collectiones ab originali, vt satis certo statui non possit, quæ vera, & pura sit Gelasii lectio; nec magnopere sit mirandum, si nonnulla sint, quę difficultatem faciunt. Quamobrem, quæ auxilio codicũ tuto emendari poterant, ea sunt emendata: cæteris locis partim indicatæ varietates, partim, quoniam omnes indicare infinitum fuisset labor hic ad libros adeundi accurato lectori est relictus.*

β ¶ Item gesta.] *Hinc vsque ad finem capitis omnia absunt a plerisque vetustis Gratiani codicibus: quod etiam Archidiaconus adnotauit. Sunt tamen eiusdem Gelasii vsque ad vers.* Cæterum qui libri, *& apud Burchardum, & Iuonem referuntur proximè post superiora.*

γ ¶ Iuuenci.] *Antea legebatur,* Item Vincentij. *restituta est vera lectio ex Gelasio, Burchardo, & Iuone. De quo* Iuuenco *meminit B. Hieron. in Cathalogo.*

δ ¶ De S.Maria.] *In collectione Isidori legitur*, & de Maria obstetrice. *Apud Burchardum*, & de Maria vel obstetrice. *Apud Iuonem vero*, & de sancta Maria, vel de obstetrice Saluatoris.

ε ¶ Cæterum.] *Hinc vsque ad finem neque in collectione Isidori, neque in vllo veteri codice Gratiani eorum, quæ collata sunt, inueniuntur A verbo tamen*, in Septuagesima ponunt, *referuntur a Burchardo, & Iuone sine auctoris nomine, in Pannormia ex Gelasio ipso cum lxx. episcopis. Fere autem omnia habentur sparsim in libro, qui ordo Romanus nuncupatur.*

ζ ¶ Pentateuchum.] *Apud Iuonem legitur*, Heptateuchum, *vt vltra quinque libros comprehendat librum Iosue, & Iudicum, qua voce, ac librorum coniunctione Beatus Hieronymus ad Lucinum scribens vtitur. Alij vero Heptaticum appellant, vt sanctus Gregorius, lib. 7. in li. 2. epist. 48. & li. 10 epist. 21. & alibi, & Rabanus in præfatione in Hieremiam, & ordo Romanus, c. de Septuagesima.*

η ¶ In Psalmum 54.] *Sic etiam apud Iuonem In ordine Romano, c. de officijs diuinis a Cœna Domini vsque in octauas Pentecostes, & apud Burchardum legitur.* in psalmũ 63.] *idest*, Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor. *Itemque in ca. de ordine in nocte Parasceues*, Tres tractatus de August. Psal. 63.

θ ¶ In octauis.] *Ipsam diem octauam solitam fuisse proferri nomine multitudinis, idest octauas, notabitur infra de consecr. dist. 3 cap. pronunciandum.*

ι ¶ In Natali Domini.] *Burchardus, & Iuo habent* in Vigilia Natalis Domini, *& ita in ordine Romano, c. quod inscribitur*, In Christi nomine, incipit ordo catholicorum librorum, qui in Ecclesia Romana ponuntur. *Pannormia autem habet ut Gratianus.*

DISTINCTIO XVI.

Postolorum [a] vero canones, qui per Clementem Pontificem Romanum, sicut quidam asserũt, dicuntur esse translati[α], sunt quinquaginta.

α ¶ Translati.] *In titulo qui preponitur canonibus Apostolorum in collectione Isidori, & in concilio Stephani Papæ iij. (cuius magnam partem Deus dedit Cardinalis in sua canonum collectione refert) pro voce*, translati, *habetur*, prolati, *Dionysius certe Exiguus, nullam huius versionis mentionem facit, & aliqui scriptores solent epistolas Clementis hoc modo citare*, Ex dictis Petri Apostoli per Clementem prolatis; *vt auctor Polycarpi, & alij.*

Hos non recipiendos, sed inter apocrypha deputatos Isidorus scribit dicens.

¶ Apostolorum canones Apostolica reijciuntur auctoritate. C. I.

CAnones [b] dicuntur Apostolorum, seu quia eosdem nec sedes apostolica recepit, nec sancti Patres illis assensum prębuerũt, pro eo quòd ad hęreticis sub nomine Apostolorum compositi dignoscũtur, quamuis in eis utilia [c] inueniantur; tamen ab auctoritate canonica, atq; Apostolica eorum gesta constat esse remota, atque inter [d] apocrypha deputata.

¶ *Caput hoc est in pręfatione Isidori ad collectionem conciliorũ, quę ex bibliotheca ecclesię Toletanæ descripta Romam missa est. Nam in illa, quę vulgatæ Isidori collectioni, de qua in toto dictũ est, preponitur, contrarium potius videtur dici, & refertur infra c. Placuit. hac eadem dist. si modo idem est Isidorus.*

Postolorũ.] Hęc distinctio diuiditur in duas partes. Secũda ibi,] Et soluta.]

CASVS. In hac 6. distin. ostendit Gratianus canones Apostolorum esse recipiendos: primo tamẽ ponit quandam cõtrarietatẽ de canonib. apostolorum: primo de non recipiendis, & postea de recipiẽdis, & eam soluit.

a ¶ Apostolorum.] Hic intitulatur. 16. d. in qua probat, ꝙ canones Apostolorum sunt recipiendi: postea ostendit quo tẽpore, & quo residente in Papatu vel imperio q̃dlibet concilium est celebratum. Et nota ꝙ Gratian⁹ ponit quandam contrarietatem de canonibus Apostolorum, & eam non soluit, ꝓbat enim auctoritate Isidori, ꝙ canones Apostolorum non sunt recipiendi, q̃a sunt apocrypha: postea probat auctoritate Zepherini & Leonis, quòd sunt recipiendi, & non sunt apocryphi. Sol. breuis est, q̃ illi canones sunt recipiendi, q̃ a veris Apostolis sunt editi: sed illi, non, qui a pseudo apostolis sũt editi su. ꝓx. di. ver. itẽ gesta.

CAnones.] CASVS. Quærebatur ab Isidoro an canones, qui dñr Apostolorum, sint approbandi: & respondet quoniã ab hæreticis sub noĩe apostolorũ sunt compositi, nec Rom. ecc. nec sancti Patres eos approbauerunt, quãuis in eis multa utilia inueniãtur, tamen apochryphi reputantur.

b ¶ Canones.] Sic cõstrue: quamuis in eis canonibus, qui canones dicuntur Apostolorum.

c ¶ Vtilia.] Arg. ꝙ vtile vitiatur ꝑ inutile [1] vt no. sup. dis. 9. si ad scripturas.

d ¶ Atque inter

[1] Ad idem 3. q. 9. pura Archid.

apo-

*Quinimmo libri isti non apocryphi, sed canonici sunt, quamuis olim quidam et catholici de illis dubitauerint. Concil. Triden. sess. 4. de can. scriptu.

apocrypha.] id est, sine certo auctore*, vt sapientia Salomonis: Liber Iesu filij Sirach, qui dicitur ecclesiasticus: & liber Iudicum, & Tobiæ: & liber Machabæorũ: hi apocryphi dicuntur, & tamen leguntur, sed fortè non generaliter. Sexa-

d ¶Orthodoxæ.] Id est, rectè: orthos, rectum; doxa, gloria. Inde dicitur fides orthodoxa, id est, catholica recta, scilicet in qua rectè gloriamur. Ioan. de Fan.

e Placuit.] Ex his tribus cap. surgit contrarietas, quam Gratianus non soluit, nec ponit: sexta synodus dicit lxxxv capitula canonũ Apostolorum esse seruanda: Zepherinus lx. & Leo quinquaginta. quidã 2. ita soluunt, quod sexta synodus fuit ante Zepherinũ, & Zepherinus añ Leonem, & obseruabantur lxxxv. canones, prout dicit sexta synodus. sed postea in desuetudinem abierunt xxv. & remanserunt lx. vt dicit Zepherinus. procedente vero tempore x. ex illis perierunt, & sic remanserunt tantum [illegible]o. vt dicit Leo. Sed hęc solutio stare non potest: nam Zepherinus pcessit vj. synodum. nam vj. synodus fuit celebrata tempore Agathonis, vt inf. ea. distin. cap. sexta. qui longo tẽpore fuit post Zepherinũ, vt ex chronicis apparet. Omissis alijs solutionibus, dic, quod non contradicũt sibi: qa dicebat synod9 lxxxv. fuisse capitula: Leo dicebat quinquaginta fuisse capitula: Zepherinus nõ dicit de capitulis. sed de sententijs: & potest esse, quòd in vno capitulo sint sententiæ plures. ne huius mũdi, id est de nobis in hoc mundo remanentibus. quid. s. facere debeamus. Io. de Fan. & Hu.

2 Vt Gofredus.

Zepherinus autem econtra scribit episcopis per Siciliam constitutis, epist. 1.

¶ Apostolorum canones sunt recipiendi. C. II.

Iuo p.4. c.107. Pann.l.2.c.105 Poly.l.3.tit.20.

Sexaginta α sententias Apostoli præscripserunt † cum alijs plurimis episcopis, & seruandas censuerunt.

† al. præfixerunt] orig.

α ¶Sexaginta] *Iuo etiam, & auctor Pannormiæ habent*, Sexaginta *Itemque originale in margine. Sed in textu*, Septuaginta. *Polycarpus*, Quinquaginta.

Item Leo β Papæ nonus contra epistolam Nicetæ abbatis.

¶Exceptis quinquaginta capitulis, canones Apostolorum inter apocrypha deputantur.

C. III.

Iuo p.4. c.105. Pann.l.2.c.124

Clementis [a] librũ, id est Petri Apostoli itinerarium [b] & Apostolorũ canones numerant Patres inter apocrypha, exceptis [c] quinquaginta capitulis, quæ decreuerunt orthodoxæ † [d] fidei adiungenda.

† al. regulis orthodoxis] al. regulis orthodoxię]

β ¶Item Leo.] *Hoc caput sumptum est ex responsione Humberti legati Leonis noni ad libellum Nicetæ presbyteri, & Monachi contra Latinos editum: quæ Romæ in Monasterio S. Mariæ nouę, & in multis priuatis bibliothecis extat manuscripta. Merito autem potuit citari Leo ix. quod eius auctoritate, & iussione Humbertus legatus sedis Apostolicæ ea scripserit.*

Item vi. synodus, cap. 2.

C. IIII.

Iuo p.4. c.106. Pann.l.2.c.125

Placuit [e] huic sanctæ synodo, vt amodo confirmata & rata sint canonum Apostolorum lxxxv. capitula.

Epistola α Isidori in capite canonum.

Iuo p.4. c.107. Pann.l.2.c.125

Isidorus β seruus Christi lectori suo conseruo. ¶ Propter eorum auctoritatem cæteris concilijs præponimus [f] canones, qui dicuntur Apostolorum, licèt à quibusdam apocryphi dicantur, quoniam plures eos recipiunt, & sancti Patres eorum sententias synodali auctoritate roborauerunt, & inter canonicas posuerunt constitutiones. *Item infra.* ¶ Primo quidem ordo, vt prædictũ est, de celebrando concilio insertus habetur; & postmodum canonum Apostolorum, ac primorum apostolicorũ (id est à Sancto Clemente vsque ad Sanctum Syluestrum) decretorum,

ISIDORVS. CASVS. Probat Isidorus in hoc c. canones Apostolorum esse recipiẽdos tribus rationibus. Primo, quia plures eos receperunt. Secũdo, quia Sãcti Patres eorum sententias confirmauerunt, & eas inter canonicas constitutiones posuerunt. Tertio, quia positi sunt & inserti in Breuiario, in quo decreta diuersorum conciliorum posita sunt: quod factum fuit a Clemente vsque ad Syluestrum. Quæ autem sequuntur, plana sunt.

Sexaginta.] CASVS. Tria sequentia capitula plana sunt.

a Clementis.] Id est, qui sub nomine Clementis compositus est ab hæreticis.

b ¶ Itinerarium.] Qui actus Petri continet, quos per ostendit in itinerando peregit 1.

c ¶ Exceptis.] Impropria vr̃ hæc exceptio: quia aut excipitur à veris canonibus, aut à falsis. Non de falsis: quia nullus ex illis obseruatur. Item non de veris: quia nullus eorum est apocryphus. Vel dic, quod hoc nomen, canones, sumitur large, tam pro veris, quam pro falsis canonibus, vt ponitur infra 32. dist. §. verum.

1 Vel dic, quod ideo itinerarium appellatur, quia ibi [illegible] agitur de itinere, id est [illegible] actio [illegible]

f ¶ Præponimus.] Argumen. quòd illi qui sunt maioris auctoritatis, debent habere priorem vocem in electione. 19. distinctio. in canonicis 3. vnde licèt Ancyrana synodus fuerit prior Nicæna, tamen propter maiorem auctoritatem Nicæna præponitur, vt infra ead. distinct. cap. sexta. ibi, [Prima adnotatio, &c.] argum. extra de rescript. ab excommunicato.

3 Ad idem ff. de pact. l. maiorem. Archid.

atque diuersorum conciliorum breuiarium interpolatur sequens ordinem suum.

α ¶ Epistola.] *Hęc epistola ab Iuone vocatur præfatio in opus canonum, & est ea, quæ Isidori nomine est pręposita tomis conciliorum, licet in vetustiore editione, in qua purior est Isidori collectio, nonnulla verba desiderentur. Est autem confectum hoc caput ex duobus locis illius pręfationis. Nam verba illa,* Propter eorum auctoritatem, &c. *vsque ad ver.* constitutiones, *non longe absunt ab initio. Reliqua vero sunt in extremo.*

β ¶ Isidorus seruus.] *In Pannormia est eodem modo atque apud Gratianum. Apud Iuonem, & in manuscriptis collectionis illius codicibus est,* Isidorus Mercator seruus Christi conseruo suo, & parenti fidei † in Domino salutem. *In vulgatis autem conciliorum editionibus,* Isidorus peccator, seruus, &c. † *al. fideli*

Item cum Hadrianus Papa sextam synodum recipiat cum omnibus canonibus suis, cum etiam sancta octo vniuersalia concilia professione Romani Pontificis sint roborata, in sexta † autē synodo siue in septimo concilio, Apostolorum canones sint recepti & approbati: patet, quòd non sunt inter apocrypha deputandi: Vnde scribit Hadrianus Papa Tharasio Patriarchæ.

† *al. septima synodo, siue cō cilio.] al. sexta synodo siue in sexto concilio.*

¶ Sexta synodus auctoritate Hadriani corroboratur. C. V.

Iuo p.4.c.122.

SExtam α synodum sanctam recipio cum omnibus canonibus suis.

α ¶ Sextam.] *Hoc habetur in secunda actione septimę synodi in epistola Hadriani ad Tharasium. Sed eo in loco Hadrianus refert verba synodicæ epistolæ à Tharasio ad se missę. Et hic Gratianus non refert propriè eius epistolæ verba. In versione .n. Anastasij bibliothecarij sic legitur,* Inuenimus autem in prædicta synodica epistola sanctitatis vestræ, post plenitudinem fidei, & confessionem sacri symboli, & omnium sanctarum sex synodorū, & de sacris & venerabilibus characteribus miraculum laude ac veneratione dignissimum contineri. Quare & easdem sanctas sex synodos suscipio cum omnibus regulis, quæ iure, ac diuinitus ab ipsis promulgatæ sunt. *Et hæc quidem postrema verba sunt etiam in illa ipsa Tharasij epistola: quod ex concilio Græco, & noua interpretatione clarè apparet.*

Sed dubitatur de ea, an canones conscripserit: quod ex quarta actione sextæ β synodi [a] facile absoluitur.

β Sextæ.] *In secundo & xij. Vaticanis est,* sextæ, alias septimæ, *& vere septimæ est, sed ob glossam nihil est mutatum.*

Ait enim Petrus episcopus Nicomediæ.

¶ Sexta synodus canones conscripsit. C. VI.

Ex actiōe quarta septimæ synodi. Iuo p.4.c.121.

HAbeo librum α continentem canones sanctæ sextæ synodi. Patriarcha dixit: ¶ Quidam scandalizantur per ignorantiā pro canonibus istis, dicētes; nunquid sexta synodus canones fecit? Sciant ergo, quōd sancta synodus sexta sub Constantino congregata est contra eos, qui dicebant vnam operationē, & vnā voluntatē [b] esse in Christo: in qua sancti Patres illos, vt hæreticos anathematizauerunt, & orthodoxam fidem explanauerunt. 2 ¶ Et soluta synodus est Constantini [c] xiiij. anno. Post quatuor vero

SExtam.] Sed dubitatur.

CASVS. Probat Gratianus, quod sexta synodus canones fecit: & hoc probat per seq. cap.

a ¶ Sextæ synodi.] falsa est littera, & debet ibi esse septimæ 1 synodi. qualiter.n. dubitaret sexta synodus de eo quod ipsa fecerat.

HAbeo.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod exta synodus cenones fecit q̄ congregata fuit sub Constātino Imperatore, reprobās perfidiam hæreticorum quorūdam dicētium, Christum fuisse tantū operatum scd̄m opa humanitatis, vt comedere & ambulare: alia vero virtutis opera. vt resuscitare mortuos, & ambulare super aquas, phantastica fuerunt, & non vera. & hoc in prima parte, In secūda parte q̄ incipit ibi, [Et soluta.] dicit, quod hæc sexta synodus fuit postea congregata sub Iustiniano filio Constantini: in qua ijdē plures eosdem canones condiderunt, qui primo fuerant conditi in eadem sexta synodo. In tertia parte quæ īcipit ibi, [Eadem sancta.] repetit fere, quæ dicta erāt in secūda parte.

¶ Casus §. Planus est.

b Voluntatem.] Quidam dicebant tantū vnam fuisse voluntatem in Christo. Sed dicendum est, quod duæ fuerunt voluntates in eo quod homo fuit, vna sensualitatis, secundum quam ipse dixit: Pater si fieri potest, trāseat à me, &c. alia rationis, secundum quam ipse dicit: verum tamen non sicut ego volo: sed sicut tu vis.

c ¶ Cōstantini.] Nō illius magni Cōstantini, qui fuit tempore Siluestri: sub eo.n. fuit Nicænum concilium tempore Siluestri.

6 ¶ Cōstātini.] cōtra

1 Tu dic, quod in c. sextam synodum. facit mentionē de sexta synodo congregata, quę debet septima dici: sed propter eos patres, qui in vtraque fuerunt, non mutat nomen, & per hoc patet, quod illa littera septimę, &c. est falsa, & illa sextę est vera, secundum Io. de Fant. Arch.

Voluntates duę fuerunt in Christo.

aut quinque annos ijdem sancti Patres congregati sunt sub Iustiniano [a] filio Constantini, & prædictos canones promulgauerunt: de quibus nullus dubitet. Qui enim sub Constantino in synodo fuerunt, ijdem ipsi episcopi sub Iustiniano istis canonibus subscripserunt. Oportebat enim vt synodus vniuersalis canones ecclesiasticos promulgaret. *Item.* ¶ Sacta sexta synodus post promulgatam ab ea diffinitionem contra Monothelitas, Constantino Imperatore, qui eam congregauerat, non multo post defuncto, & Iustiniano eius filio regnante pro eo. ¶ Eadem [b] sancta Synodus diuinitus inspirata, iterum Constantinopoli quarto, aut quinto anno congregata est, & canones numero cij. ad correctionem ecclesiæ promulgauit.

Ex sexta actione septimæ synodi.

α ¶ Habeo librum.] *Verba sunt Petri episcopi Nicomediæ, ac Tharasij patriarchæ Constantinopolitani actione quarta septimæ synodi: quod quidem ipsi de centum, ac duobus canonibus dixerunt, qui in Trullo tempore Iustiniani Rhinotmeti secundo anno suæ reuocationis ad Imperium, editi sunt. Verum ex his ipsis verbis Tharasii apparet, eos canones non esse proprios sextæ synodi; quia fatetur post annos quatuor, aut quinque, quàm ea synodus fuerat absoluta, canones illos fuisse editos; quo tempore certissimum est neque eundē Romanum Pontificem, neque eosdem episcopos fuisse. Quanquàm in hac ratione temporis potius credendum est diligentissimis chronologis, Theophani, (cuius etiam verba quæ ad hunc locum pertinent ex originali Græco; quod in bibliotheca Vaticana extat, satis fideliter translata leguntur apud Franciscum Turrianum libro de vi. vii. & octaua synodo) & Anastasio, & Georgio Cedreno, quā Tharasio. Illi enim non quatuor, aut quinque, vt Tharasius, sed viginti septem annos à fine sextæ synodi tempore Agathonis habitæ, vsque ad huiusmodi Decretorum editionem asserunt intercessisse: Episcopos vero, qui hos ediderunt, noluisse ipsos edere tanquam canones sextæ synodi, sed voluisse supplere, quod videbatur in quinta, ac sexta synodo deesse, ipsamet illorum ad Imperatorem allocutio testatur. Itaque noua dicenda est hæc episcoporum coitio, ideoque Græci illam, vt scribit Balsamon πενθέκτην, id est quintam sextam synodum appellant. Cæterum non fuisse omnes illos canones à Romana ecclesia receptos, duo viri rerum ecclesiasticarum peritissimi, Anastasius Bibliothecarius, & Humbertus Leonis ix. Legatus aperte testantur Humbertus quidem his verbis:* Non autē miror, si Agathoni Papæ, & sanctis Patribus sextæ synodi vestra imputetis deliramenta, & quæ aut corrupistis, aut finxistis capitula: cum & ipsi Domino Iesu, & Apostolis eius imputetis figmenta. Vnde nos scientes sextam synodum ad destruendam hæresim Græcorum Monothelitarum, non autem ad tradendum Romanis nouas constitutiones congregatam, capitula, quæ nobis sub eius auctoritate apponitis, omnino refutamus; quia prima & Apostolica sedes nec aliquando ea accepit, nec obseruat hactenus. *Anastasius vero in præfatione in septimam synodum ad Ioannem viii. Romanum Pontificem ita scripsit:* Ergo regulas, quæ Græci in sexta synodo perhibent editas, ita in hac septima synodo principalis sedes admittit, vt nullatenus ex his illę recipiantur, quæ prioribus canonibus, vel decretis sanctorum sedis huius Pontificum, aut certe bonis moribus inueniuntur aduersæ. quamuis omnes hactenus ex toto maneant apud Latinos incognitæ, quia nec interpretatæ. Sed nec in cæterarum Patriarchalium sedium, licet Græca vtantur lingua, reperiuntur archiuis: nimirum, quia nulla earum, cum ederentur, aut promulgans, aut consentiens, aut saltem præsens inuenta est. Quamquam eosdem Patres illas Græci promulgasse perhibeant, qui in sexta synodo sunt inuenti: sed nullis certis probare possunt indicijs.

Insti. de do. §. est & aliud. Insti. qui. non est pot. fa. te. §. secus. vbi Iustinianus vocat patrem suum Iustinum. Sed loquitur hic de alio Iustiniano, sub quo sexta synodus celebrata fuit tempore Agathonis Papæ, vt inf. ea. cap. sexta. Sub Iustiniano autem, cuius leges leguntur, celebrata est quinta synodus, vt inf. eod. c. sexta.

a ¶ Sub Iustiniano.] Sed certe nec sic cessat cōtrarietas: quia tam Leo quàm synodus loquitur de cap. Tu distingue tempora, & concordabis scripturas. 2. q. 1. multi.

b ¶ Eadem.] Not. quòd eadem dicitur synodus, quia ijdem patres illuc conuenerunt. simile 7. q. 1. deīde. & ff. de iud. proponebatur. Et est hic argum. quòd eadem sit causa [1] appellationis, cum causa pricipali. 2. quæst. 6. si quis in quacumque.

c QVoniam sanctæ.] CASVS.

1 Idē Spec. & Io. Andr. in tit. de iura. calum. §. sequitur versi. quod de causa & plene per Cy. & Salic. in l. inuitus. C. de procu. & per Alex. de Imo. in l. ita demum. col. 3. eo. tit.

Ex his ergo colligitur, quòd sexta synodus bis congregata est, primo sub Constantino, & nullos canones constituit: secundo sub Iustiniano filio eius, & præfatos canones promulgauit.

Vnde sancti Patres in eadem synodo secundo congregati dixerunt.

¶ Constitutiones synodi sextæ.

C. VIII.

QVoniam α sanctæ [c], & vniuersales synodi, quinta sub Iustiniano Augusto, sexta sub Cōstantino patre tuo Augusto, de mysterio β fidei plenissime disputātes, canones nō fecerunt, sicut ceteræ quatuor vniuersales

Iuo septimā vocat Iuo p.4.c.123. In oratione allocutoria Patrū, qui in Triullo con uenerant ad Iustinianū Imperatorē.

c. 2. eius synodi. sup. ea. cap. placuit. Iuo par. 4. c.106. Iuo par. 4. c.134. pann. l. 2. c. 117.

Dicitur in hoc cap. quòd quinta, & sexta synodus non ita plenè canones fecerunt sicut cæteræ synodi, & ideo sancti patres eiusdem sextæ synodi conuenerunt apud Constantinopolim, vt canones co siderent in eadem sexta synodo sub Iustiniano congregata super quo iam primo fuerant congregati, & dicitur quinta primo congregata sub Iustiniano propter maiorem auctoritatem, quia in ea confirmati fuerunt canones facti sub Constantino, quæ etiam sexta fuit. Sequentia capitula plana sunt vsque ad ca. quod dicitis.

a Sancta.] viij. hæc concilia dicuntur octo; quia octies sunt celebrata, vt hic dicuntur, & quatuor locis celebrata, vt supra dist. proxi. sicut.

b Sexta synodus, &c.

sales synodi; propterea nos conuenientes in hanc imperialem vrbē, sacros canones conscripsimus. *Item.* ¶ Placuit huic sanctæ synodo, vt amodo confirmata, & rata sint canonum Apostolorum lxxxv. capitula. *Item.* ¶ Confirmamus γ & cæteros sanctorum canones, & synodos, id est Nicænam, Ancyranam, Neocæsariensem, Gangrensem, Antiochenam, Laodicensem, Constantinopolitanam, Ephesinam primā, Chalcedonensem, Sardicensem, & Carthaginensem δ, & opuscula Theophili Alexandrini episcopi, & Dionysij ε Alexādrini episcopi, & Petri Alexandrini episcopi & martyris, Gregorij Thaumaturgi Neocæsariensis episcopi, Athanasij episcopi Alexandrini, Basilij Cæsareę Cappadociæ episcopi, Gregorij Nysseni episcopi, Gregorij Theologi, Amphilochij Iconiensis episcopi, Timothæi Alexandrini episcopi, Gennadij † Constantinopolitani episcopi, Cyrilli Alexandrini episcopi, Cypriani Carthaginensis episcopi, & synodum ζ suam.

† *al. Germani*

α ¶ Quoniam.] *Emendata sunt multa in hoc capite ex canone secundo eorum, qui sextæ synodo tribuuntur, in quo indicantur concilia, & auctores canonum, quibus Græci vtebantur. Sunt autem verba illius canonis apud Gratianum, & Iuonem in summam redacta.*

β ¶ De mysterio] Græcè est, τὸ περὶ τῆς πίστεως πατρικῶς διατρανῶσαν μυστήριον, id est fidei mysterium paternè declarantes.

γ ¶ Confirmamus.] *Iuo habet*, confirmamus sanctorum Patrum canones, & synodos, &c. *Græcè est*, ἐπισφραγίζομεν δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας ἱεροὺς κανόνας τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων, καὶ μακαρίων πατέρων ἡμῶν ἐκτεθέντας, τουτέστιν τῶν ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων, &c. idest obsignando autem confirmamus & cæteros omnes sacros canones, qui à Sanctis, & Beatis Patribus nostris sunt editi; id est ab ijs, qui Nicææ conuenerunt, &c.

δ ¶ Carthaginensem.] *Apud Iuonem sequitur*, Constantinopolitanam sub Nectario, & opuscula Theodosij, al. Theophili, &c. *Græcè autem est*. καὶ τῶν αὖθις ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ, καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόντων ἐπὶ Νεκταρίου τοῦ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως προέδρου, καὶ Θεοφίλου τοῦ γενομένου Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπισκόπου, *id est* & eorum, qui rursus in hac à Deo custodita, & imperiali vrbe conuenerunt sub Nectario imperiali huius ciuitatis præside, & Theophilo, qui Alexandriæ fuit archiepiscopus.

ε ¶ Et Dionysij] *In canone Græco vulgato fere est, quemadmodum antea apud Gratianum*, Dionysij Alexandrini episcopi, & martyris. *Sed apud Balsamonem, & Iuonem legitur, quemadmodum restitutum est*, Dionysij archiepiscopi Alexandrinorum megalopolis, & Petri Alexandriæ archiepiscopi, & martyris. *Reliquas varietates per se accuratus lector notabit.*

ζ ¶ Et synodum.] *In isto canonis loco est error; quia illa synodus Cypriani reprobatur in, qua ipse cum multis alijs Africæ episcopis putauit baptizatos ab hæreticis verum baptisma non recepisse: cum tamen B. Augustinus asserat aliam extitisse traditionem Apostolorum, & ipsam Cypriani sententiam plenario totius orbis concilio exclusam fuisse testetur.*

Item ex diurno ✱ *libro professio Romani Pontificis.*

¶ Auctoritate Romani Pontificis sancta octo concilia roborantur.

C. VIII.

Sancta a octo vniuersalia concilia, id est, primum Nicænum, secundum Constantinopolitanum, tertium Ephesinum, quartum Chalcedonense, item V. Constantinopolitanum, & VI. Item Nicænū VII. Octauum quoque Constantinopolitanum vsque ad vnum apicem immutilata seruare, & pari honore, & veneratione digna habere, & quę prędicauerunt & statuerunt modis † omnibus sequi, & prędicare; quęque condemnauerunt, ore & corde condemnare profiteor. Iuo p.4.cap 132. †al. omnimodis] Iuo

✱ ¶ Item ex diurno.] *Integram professionem fidei, quam lo quis in Romanum Pontificem promouebatur, refert Deus dedit Cardinalis in collectione canonum, quæ seruatur in bibliotheca Vaticana.*

Quo autem tempore sexta synodus, & prima, secunda, tertia, quarta, & quinta congregatæ sint, Beda in libro de temporibus, c.65. scripsit, dicens.

Iuo p.4.cap 125. Pann. l. 2.c 113.

¶ De temporibus conciliorum. C.IX.

Sexta synodus b vniuersalis Constātinopoli

poli celebrata est,& Græco sermone conscri
pta temporibus Papę Agathonis, exequente;ac residente pijssimo principe Constantino intra palatium suum simulque legatis Apostolicæ sedis,& episcopis cl. residentibus.
¶ Prima enim vniuersalis synodus in Nicæa congregata est contra Arrium cccxviij. Patrum,temporibus Iulij α Papæ sub Constantino principe.¶ Secunda in Cōstantinopoli cl.Patrum contra Macedonium,&Euxodiū temporibus Damasi Papæ,& Gratiani principis;quando Nectarius eidem vrbi est ordinatus episcopus.¶ Tertia in Epheso ducencentorum Patrum contra Nestorium Augustæ vrbis episcopum sub Theodosio magno principe, & Papa Cœlestino. ¶ Quarta in
ann.l.2.ca.11. Chalcedone DCXXX. Patrum sub Leone Papa,temporibus Martiani principis cōtra Eutychem nefandissimorum præsulē monachorum.¶ Quinta item Constantinopoli temporibus Vigilij Papæ sub Iustiniano principe contra Theodorum & omnes hæreticos.

C. X.

α ¶ Iulij.] *Certum est synodum Nicenam primam celebratam esse tempore Siluestri. Sed in illa temporum obscuritate mirandum non est Bedam & alios errasse.*

Ans. i prolegom. In principio collectionis conciliorum.

PRima β autē synodus in Nicæa cccxviij. Patrum contra Arrium Alexandrinum presbyterum,qui tres gradus in Trinitate asserebat, patrem scilicet maiorem,filium minorem, Spiritum sanctum creaturam temporibus Constantini principis,& Siluestri Papæ Romani,Macharij Hierosolymitani,Alexandri γ Alexandrini; qui condemnata eadem hæresi statuerunt canones viginti; quorum auctor maxime præfatus † Alexander episcopus fuit. ¶ Secunda in Constantinopoli contra Macedonium, Cōstantinopolitanum episcopum,qui negabat Spiritum sanctum Deum esse, temporibus Gratiani, & Theodosij principum,Damasi Papę Romani, Cyrilli Hierosolymitani, [Nectarij δ †
Constantinopolitani; qui condemnata præfata hæresi statuerunt canones tres: quorum maxime auctor Nectarius Constantinopolitanus fuit.¶ Tertia in Epheso ducentorum Patrum contra Nestorium Constantinopolitanum episcopum,qui dicebat beatam Virginem Mariam non Dei,sed hominis tantūmodo genitricem, vt aliā personam carnis, aliā faceret deitatis, tēpibus Theodosij principis † iunioris,Cęlestini Papæ Romani,Iuuenalis Constantinopolitani episcopi,Cyrilli episcopi Alexandrini:qui duodecim capitula contra Nestorij blasphemiarū totidem capitula auctore eodem sancto Cyrillo anathematizando conscripserunt. ¶ Quarta in Chalcedone sexcentorum triginta Patrum, contra Eutychem Constantinopolitanū abbatem,qui asserebat Christum post humanā assumptionem non ex duabus naturis existere,sed solam in eo diuinam naturam permanere, temporibus Martiani principis, Leonis Papæ Romani, Iuuenalis Hierosolymitani,Anatolij Constantinopolitani;q condemnata præscripta hæresi statuerunt canones viginti septem: quorum auctor maxime idem sanctus Anatolius Constantinopolitanus episcopus fuit. ¶ Quinta in Constantinopoli cōtra Theodorum Mopsuestenum, & omnes hæreticos; qui Theodorus dicebat aliud † esse Dei verbum,& aliud Christum, & sacram Virginem Mariam negabat Dei genitricem fuisse, temporibus Iustiniani principis,Vigilij Papæ Romani, Domnini † Antiocheni,Eutychij Constantinopolitani:qui quatuordecim capitula anathematizādo scripserunt contra Theodori & sociorum eius blasphemias.¶ Sexta in Constantinopoli cl. Patrum contra Macharium Antiochenum episcopum,& socios eius,qui vnam voluntatem, & operationem in Christo falsa suspitione asserebant,tēporibus Constantini principis, Agathonis Papæ Romani, Georgij Constantinopolitani: qui cōdemnata hęresi præfata, anathematizando scripserunt nouem capitula inferius annexa.

† Sanctus Alexāder] orig.

† deest in] orig.

† Magni principis] orig.

† al. alium Deum esse verbum, et alium Christum.

† al. Domini.

β ¶ Prima.] *Caput hoc inuenitur & in recentioribus editionibus conciliorum, & in vetustiore Coloniensi Ann. MDXXX. & in manuscripta collectione,quam dictum est asseruari in bibliotheca Vaticana: sed non in collectione, quæ est in bibliotheca Monasterij Dominicanorum. Ponitur autem ante præfationem,quę nomen* Isidori, *mercatoris quidem in manuscriptis,peccatoris autē in impressis pręfert. Et sane in illa præfatione tantum quatuor generalium synodorum mentio fit; sexta vero post Isidori Hispalensis ætatem est habita.*

γ ¶ Alexandri.] *Apud Anselmum est vt apud Gratianum. In originali,* Alexandri Constantinopolitani. *Sed integra videtur lectio, si vtraque coniugatur. Nam & episcopus Constantinopolis, & episcopus Alexandrię, tempore illius synodi,*

PRima adnotatio.] a ¶ Maiorē.] Arg. ꝙ non qui prior est tēpore prior est iure, sed melior pferēdus est: quia nō gradus elegantior, sed uitæ melioris actio cōprobat, vt 23.q.4. sicut. & 40.di. nō loca. & c. multi. in fi. in Auth. de monachis. §. ordinatione honestioribus. n. honores debētur, arg. ff. 25. dis. c. 1. in fi. & ff. de mune. & hono. honores. Arg. cōtra, C. de off. magofficiorū nemo agentiū, & 41. dist. miramur. & arg. cōtra. 65. d. c. pen. & vlt. ubi de hoc i fi & not. ꝗ hoc 67. dist. eps. Archid.

a De hoc ēt no. inf. 74. di. eporum. & facit ad hoc quod dixi su. eod. quoniā. in ver. sexta. ibi videas. Archid.

a ¶ Se- *synodi, Alexandri nomine vocabantur.*

δ ¶ Nectarij.] *Antea legebatur quēadmodum etiam apud Anselmum,* Nectarij Alexandrini, *Emendatum est ex originali. Sed fortasse & hoc loco integra lectio hæc est,* Nectarij Constantinopolitani, & Timothei Alexandrini.

ε ¶ No: em.] *In loco citato ex collectione Isidori legitur,* scripserunt octo capitula, *& verba illa,* inferius annexa, *ibi non habentur. In concilijs deinde Coloniæ impressis post actionem sextæ synodi ex vetusto codice monasterij S. Bauonis referuntur nouem capitula, & ante primum capitulum sunt hæc verba,* scripserūt nomen capitula inferius annexa, *quæ apud Anselmum quoque habentur.*

C XI.

Deus dedit Cardinalis Anselmus in proleg. Ante eadem Isidori collectionem.

PRima α adnotatio Ancyranę synodi, quę ante Nicænam fertur fuisse, sed propter auctoritatē maiorē [a] postponitur: in qua Patres xxviij. statuerūt canones xxiiij. † quorū auctor maximè Vitalis Antiochenus eps. extitit. ¶ Secunda Neocęsariensis, quæ post Ancyranam, & ante Nicænam β legitur fuisse, in qua Patres sexdecim, statuerunt canones xiiij. † quorum auctor maxime Vitalis episcopus Salaminius † extitit. ¶ Tertia Gangrensis, quæ post Nicænam legitur fuisse, in qua Patres xvj. statuerunt canones xx. propter quasdam necessitates ecclesiasticas: maxime contra Eustathiū, qui dicebat, qđ nullus in coniugali ordine positus, nec vllus fidelis, qui non omnibus renunciaret quæ possideret, spem apud Dñm haberet: & multa alia venenosa, quæ enumerare longum est. ¶ Quarta Sardicensis, in qua Patres sexaginta γ statuerunt canones xxj. quorum auctor maxime Osius Cordubēsis episcopus, & Vicentius Capuanus episcopus, & Ianuarius δ Beneuētanus, & Calepodius Neapolitanus S.R.E. legati extiterunt. ¶ Quinta Antiochena, in qua Patres xxix. † statuerunt canones xxv. quorum maxime auctor Eusebius Palestinensis episcopus extitit. ¶ Sexta Laodicensis, in qua Patres xxxij. statuerunt lix. quorum auctor maxime Theodosius episcopus extitit. ¶ Septima Carthaginensis, in qua Patres cccxij. † statuerunt canones xxxiij. quorum auctor maxime Aurelius Carthaginensis episcopus extitit. Etiam sanctus Augustinus Hypponensis episcopus in eadem synodo legitur fuisse, temporibus Honorij Augusti. ¶ Octaua Africana sub Theodosio minore Augusto, in qua Patres cxvij. recitauerunt, & firmauerunt canones cv. qui per diuersa concilia Africanæ prouinciæ temporibus Aurelij Carthaginensis episcopi leguntur esse conscripti. ¶ Nona Arelatensis, in qua Patres cc. † statuerunt canones quatuor: quorum auctores maxime Siluester vrbis Romæ episcopus, Sanctus Martinus Arelatēsis episcopus extiterūt temporibus Constantini Augusti, sicut quidam asserunt. ¶ Decima item Arelatensis, in qua Patres xix. statuerunt canones: quorum auctor maxime Sanctus Cæsarius Arelatensis episcopus extitit. ¶ Vndecima item Arelatensis, in qua Patres xvi. statuerūt canones. ¶ Duodecima item Arelatensis in Vico Hortensij †, in qua Patres xi. statuerūt canones: quorum maxime auctor sanctus Cæsarius Arelatēsis episcopus extitit. ¶ Tertia decima item Arelatensis, in qua Patres xix. statuerunt canones; quorum auctor maxime Sarpidius † Arelatensis episcopus extitit. ¶ Quartadecima Arauicensis, in qua Patres xvi. † statuerunt canones: quorum auctor maxime Hilarius episcopus extitit. ¶ Quintadecima Epaunensis ζ, in qua Patres xxvi. statuerunt canones xxxix. quorum auctor maxime Cæsarius episcopus extitit. ¶ Sextadecima Agathensis, in qua Patres xxix. † statuerunt canones: quorum auctor maxime Cæsarius episcopus extitit. ¶ Septimadecima η Aurelianensis, in qua Patres lxxii. statuerunt canones, quorum auctor maxime Aurelius Arelatēsis episcopus extitit, temporib. Clodouei Regis. ¶ Octauadecima item Aureliensis, in qua Patres xxxi. statuerunt canones: quorum auctor maxime Melanius Rhedoneus episcopus extitit. ¶ Nonadecima item Aurelianēsis, in qua Patres xxx. statuerunt canones: quorum auctor maxime sanctus Albinus Andegauensis episcop⁹ extitit. ¶ Vigesima Aruernēsis, in qua Patres xv. statuerunt canones: quorum auctor maxime Honoratus Breutensis † episcopus extitit. ¶ Vigesimaprima Maticensis †, in qua Patres xxi. statuerunt canones: quorum auctor maxime Priscus Lugdunensis episcopus extitit.

Marginal notes: † In Græco vulgato, & apud Balsamonem sunt xv. — † ibidē sunt xxv. — † al. zelamitanus. — † al. xxx. — † al. ccxviij. — † Abest numerus a collectione & Vaticana. — † al. Hortensico. — † al. Sapardus] al. Sapidius. — † al. xxvi. — † al. xxxiiij. — Hactenus in collectione Isidori impressa. — † Brinatensis] al. Biturricensis. — † al. Matiscensis.

¶ Vi-

actenus i lectione Isidori Vaticana

¶ Vigesimasecunda itē Maticēsis, in qua Patres lxxxvj. statuerunt canones: quorū auctor maxime idem Priscus Lugdunēsis episcopus extitit. ¶ Vigesimatertia Lugdunensis, in qua Patres xviij. statuerunt canones: quorum auctor maxime Philippus Viēnensis episcopus extitit. ¶ Vigesimaquarta item Lugdunensis, in qua patres xx. constituerunt canones: quorum auctor maxime idem Priscus Lugdunensis episcopus extitit.

α ¶ Prima.] *Maior pars huius capitis, id est vsque ad finem versiculi,* Nonadecima *habetur in collectione Isidori impressa, ante præfationem ipsius Isidori: In Vaticana autem vsque ad finē vers.* Vigesimaprima *Deus dedit, & Anselmus integrū ante suas collectiones habent. Neque vero summula hæc eiusdem Isidori esse potest: nam neque præfationi ipsius, neque collectioni respondet; in qua, vt cæteræ mittantur varietates, multa referuntur concilia Hispaniæ, quorum hic nulla mentio.*

β Ante Nicænam.] *Sic est emendatum ex Anselmo, & Deus dedit, & Vaticana collectione Nam ante legebatur,* Antiochenam: *In collectione autē Isidori impressa legitur quidem,* Nicænam, *sed deest vox,* ante. *Sic autem legendum esse, quemadmodum est emendatum, ostendunt verba, quę ipsum Neocęsariense concilium antecedunt,* οἵτινες δεύτεροι μέν εἰσί τῶν ἐν Ἀγκύρᾳ, τῶν δὲ ἐν Νικαίᾳ πρωτεύουσι, *id est,* qui canones posteriores quidem Ancyranis, anteriores autē Nicænis sunt, *quo loco in collectione Isidori impressa mendosè est:* Et hi quidem canones secundi sunt eorum, qui in Ancyra, & Cæsarea expositi sunt, *redundat enim illud,* & Cæsarea: *quare in recentioribus editionibus conciliorum omissum est. Similis error est in codice canonum Moguntino.*

γ ¶ Sexaginta.] *In codice canonum xl. episcopi reperiuntur subscripsisse: sed postea additur:* & cæteri, & subscripserunt omnes episcopi diuersarum prouinciarum, vel ciuitatum, nu. cxvi *Socrates lib 2. cap. 16. in eo concilio ex occidentis partibus episcopos circiter ccc. conuenisse dicit, ex orientis vero lxxvi. qui etiam secessionem fecerunt. Idem Nicephorus lib. 9. capitu. 12. & Tripartita Theodoritus autem lib. 2. c. 7. dicet ex antiquis narrationibus, episcopos ccl. conuenisse. Omnino & in his, & Patrum, & canonum numeris multa sunt emendata. Sed in multis etiam satis visum est indicare varietates: nonnulla autem lectoris diligentia sunt reseruata.*

δ ¶ Et Ianuarius.] *Anselmus hēt vt Gratianus. In collectione indicata est,* & Vincentius Capuanus episcopus. & S. R. E. Legatus extiterunt. *In concilio ipso ca 18. nominatur Ianuarius eps. In subscriptione vero in codice canonum, non nominatur, sed tantum Vincentius Capuanus S. R. E. legatus, & Calipodius Depolitanus legatus. S. R. E.*

ε ¶ Septima.] *Hic numeratur tantummodo vna ex synodus Carthaginensis, quæ habetur in codice canonum, de qua inferius xx. distin. c. de libellis dicetur.*

ζ ¶ Epaunensis.] *Ita emendatum est ex aliquot manuscriptis, & collectione Isidori Vaticana: Nam antea legebatur.* Empanensis. *Verumtamen in concilio Epaunensi impresso nullus Cæsarius nominatur: sed Auiti primum est mentio.*

κ ¶ Septimadecima.] *Hic numerantur tria concilia Aurelianensia [quorum hęc in concilijs impressis indicia inueniuntur. In quinto Aurelianensi, subscribit primo loco Aurelius Arelatensis. In primo inter alios legitur nomen Melanij Rhedonensis. In tertio subscribit quarto loco Albinus episcopus Andegauensis.*

Sed quòd Nicęna synodus xx. canones supra statuisse dicitur, contrarium videtur ei, quod in epistola Athanasij inuenitur.

Scribit enim Athanasius Alexandrinus episcopus Marco Papæ ita dicens.

In epistola Athanasij, & vniuersorum Ægypti episcoporum ad Marcū Papam: sed copiosius, quā hic.

¶ Epistola Athanasij postulantis capitula Nicæni concilij. C. XII.

Septuaginta θ [a] Nicęni concilij capitula, quę de pręfata synodo, iubente domino meo Alexandro, decreto omnium episcoporum attuli, quę sunt igne combusta, optamus, vt à vestrę sanctę sedis auctoritate percipere per pręsentes legatos mereamur. *Item.* ¶ Pręsentibus nobis octoginta capitula in memorata synodo tractata sunt; quadraginta à Gręcis, gręca edita lingua, & quadraginta à Latinis similiter latina edita lingua. Sed visum est cccxviij. episcopis † spiritu sancto repletis, & maxime iam dicto Alexandro, & Apostolicę sedis Apocrysarijs, vt decem capitula adunarentur alijs, atque congruis locis insererentur, & ad formam lxx. discipulorum, vel totius orbis terrę linguarum, septuaginta tanti & tam excellentis concilij fierent capitula; quę omnem Christianorum informarent orbem.

Iuo pār. 4. c. 108. Pann. l. 2. c. 106. Ansel. l. 1. c. 59. Polycar. l. 3. tit. 20. Ibidē paulo superius. † *Patribus*] orig.

θ ¶ Septuaginta.] *Ex his Athanasij verbis constat, non omnes Nicænę synodi canones aut græcè, aut latinè nunc haberi: Et Iulius Papa ad orientales, & Innocentius Victricio, & alij, multo ex illa canones citant, qui non sunt in his viginti, qui in manibus omnium versantur. De quare scribit Isidorus in præfatione conciliorum tomis inserta. Et ex epistola quadam Gregorij decimi ad Regem*

a Septuagita.] Sed contra 21 dist. in nouo. 68. dist. chori- episcopi. ibi. n. dicitur, quod discipuli fuerunt lxxij. secundum Hugo. Dic, quod minor numerus non excludit maiorem. art. 10. q. 1. hanc. sic not. supra 15. dist. cap. 1. ver. harum.

Regem Armeniorum, cum concilium Lugdunense indixisset, (quam manuscriptam habet Cardinalis Sirletus) intelligitur integrum Nicænum concilium in lingua Armeniorum eo tempore extitisse. Sic enim scribit: Quia vero multipliciter expedit, vt in eiusdem celebratione concilij, antiquorum conciliorum copiam habeamus, celsitudinem regiam rogamus, & hortamur attente: quatenus integrum Nicænum concilium, & alia concilia, quæ habere diceris in Armenica littera, cum aliquibus peritis interpretibus, nobis cum ea qua poteris celeritate transmittas. *Tuneti quoque & Alexandriæ inuenti sunt octoginta canones Arabicè scripti sub nomine huius concilij, qui Romæ in Arabica & Armenica lingua scripti penes eundem Cardinalem Sirletum, sunt, & nuper etiam in latinam linguam conuersi sunt, & impressi.*

Quomodo ergo viginti tantũ capitula in Nicæna synodo statuta dicuntur, cum septuaginta capitula (vt Athanasius scribit) in ea statuta monstrentur? ¶ His ita respondetur: Capitulorũ Nicænæ synodi quædam in desuetudinem abierunt: viginti tantum in Romana ecclesia habentur.

Unde Stephanus Papa scribit dicens Luythobio Archiepiscopo Moguntino.

¶ Nicæni concilij viginti tantum capitula habentur. C. XIII.

VIginti [a] tantum capitula Nicæni synodi in sancta Romana ecclesia habentur, sed quo neglectu alia defecerint, ambiguum est. Plurimi arbitrantur ea Antiocheno concilio esse inserta. Iuo p.4. c. 232. Pann.l.2.c.107

¶ *Apud Iuonem parte quarta, c.232. habetur magis integrum hoc caput:* Capitula Nicæni concilij testimonio Athanasij septuaginta in figuram septuaginta discipulorum scripta non dubitamus, è quibus viginti tantum in ecclesia sancta Romana, & quæ sequuntur.

Sardicense quoque concilium auctoritate Nicolai Papæ recipitur.

Unde idem scribit clero † Constantinopolitano. †ale.lect.

¶ Auctoritate Apostolica Sardicense concilium recipitur. C. XIIII.

QVod dicitis neque Sardicense concilium, neque decreta † alia vos habere sanctorum Pontificum, non facile nobis facultas credendi tribuitur maxime cum Sardicense concilium, quod penes vos in vestris regionibus [b] actum est, & omnis ecclesia recipit, qua ratione conuenerit †, vt hoc sancta Constantinopolitana ecclesia abijceret; &, vt dignum est, non retineret?

Habetur in epistola 6. quæ prima ad Photiũ est. Iuo p.4. c. 235. Pann.l.3.c.117 ver. Quod dicitis.] †al. cõuenerat † decretalia vos.

DISTINCTIO XVII.

Eneralia concilia, [c] quorum tempore celebrata sint, vel quorum auctoritas cæteris præmineat, sanctorum auctoritatibus supra monstratum est. Auctoritas vero congregandorum conciliorum penes Apostolicam sedem est.

a ¶ Viginti.] à Sardicensi.

QVod dicitis.] CASVS. Clerici Constantinopolitani dicebãt se non habere statuta concilij Sardicensis, vel sanctorum Patrũ, nõ recipere: sed Papa redarguit eos dicens, non esse facile credendum eos non habere statuta illa, cum publicè penes eos facta fuerint, & cum tota ecclesia ea recipiat, Constantinopolitana ea recipere debet.

b ¶ Regionibus] Hic est duplex arg. vnum tale: ex quo oẽs alij hoc faciunt ergo, & tu obseruabis hoc, vt not. sup. 12. d. illud. & cap. quemadmodum. Item arg. quòd nulli licet ignorare ea, quę publicè facta sunt. 12. quæst. 2. qui & humanis. 8. q. 1. licet. 11. q. 3. curæ. 20. distinct. si decreta. 87. dist. capit vlt. 33. q. 1. paratus. ff. de institoria ac. sed & si. §. præscribere. C. de lib. cau. si filia. extra de postu. prælat. ad hanc 1, argu. contra. 82. dist. propositi. & 1. q. 1. si qui à simoniacis. & 14. quæst. 1. si qs dederit. primum regulare, scdm casuale pp casum ignorantis. extra qui ma. ac. poss. cum in tua.

Facta publica debet ab omnib. sciri.

Ibi de hoc & extra. de constit. cognoscentes in glos. vlt.

Eneralia.] Hæc dist. diuiditur in tres partes. In quarum prima magister intendit pbare, quòd nullum robur habet concilium generale sine licentia Papæ celebratum. Secunda: ibi, [Qua propter.] Tertia ibi. [Hinc etiam.] CASVS. Supra distin. 15. c. 1. & 16. c. sexto. ostensum est quo tpe generalia concilia celebrata fuerũt, & quorũ auctoritate cæteris pęminebãt est similiter ostensum. In hac vero 17. dist. ostẽdit, ꝙ tm̃ auctoritate sedis Apostolicæ possunt cõgregari, & hoc probat per c. seq. [Generalia.]

c ¶ Concilia.] In hac 17. dist.

17.distin. ostenditur qui possunt facere concilia. Sunt autem conciliorum quædam vniuersalia, quædā particularia, siue prouincialia, quædam epalia. Vniuersale est quod a Papa, vel eius Legato cum omnib. episcopis statuitur: particulare, siue prouinciale est, quod Metropo-

neralem synodum ad condendum canones cōgregare: sed Marcellus dicit, quod non potest sine licentia Papæ, quamuis possit particularem synodum facere.

a ¶ Synodum.] Scilicet generalem.

ADDITIO. Vel etiam prouincialem ad aliquid generaliter statuendum. Archid.

Vnde Marcellus Papa scribit Maxentio α.

α ¶ Maxentio.] *Antea legebatur*, Maxentio Episcopo. *In tomis autem conciliorum in Epistolæ inscriptione est, ad* Maxentium tyrannum. *sed in principio Epistolæ ipsius est,* Marcellus Maxentio, *quæ lectio visa est retinenda.*

¶ Absque Romani Pontificis auctoritate synodus congregari non debet. C. I.

Ansel.l.1.cap.60. Iuo p.4.ca.240. Polyc.l.j. ca.al. tit.13.

SYnodum [a] episcoporum absque huius sanctę sedis auctoritate, (quamquam quosdam episcopos possitis cōgregare [b]) non potestis regulariter facere. Neque β vllum episcopum, qui ad hanc appellauerit Apostolicam sedem, damnare; antequam hinc sententia definitiua procedat. Nam si sęculares in publicis iudicijs libellis vtūtur appellatorijs, quāto magis sacerdotibus hęc eadem agere licet, qui sup illos sunt. De quib. dictū est, [Ego dixi, Dij estis.]

*Psalm.*81.

β ¶ Neque vllum episcopum.] *Hæc vsque ad finem non habentur in aliquot manuscriptis Gratiani exemplaribus.*

*Item Julius Papa primus, in rescripto contra orientales pro Athanasio, c.*29.

¶ Non est ratum concilium, quod auctoritate Romanę Ecclesię fultum non fuerit. C. II.

Ansel.l.2. ca.47. Polyc.l.j. c.13. † *al. legatio*

REgula vestra nullas habet vires, nec habere poterit: quoniam nec ab orthodoxis episcopis hoc cōcilium actum est, nec Romanę Ecclesię legatus † [c] interfuit; canonibus pręcipientibus sine eius auctoritate concilia fieri non debere. Nec vllum ratum est [d], aut vnquam conciliū, quod non fultum fuerit eius auctoritate.

*Item Damasus Papa I. ad Stephanum, Epist.*3.

¶ Nullus vsurpet concessa Romanę Ecclesię. C. III.

Ansel.l.1.cap.55. Polyc.l.1. c.17.

HVic soli † sedi concessa [e] nullus vsurpare sine eius consultu pręsumat, qui non vult honore ecclesiastico indignus, vt contemptor, iudicari.

Item Gregorius. † α

† *al. Pelagius Papa Valeriano Patr.tio.*

¶ Absque Apostolicę sedis auctoritate synodum particularem contra vniuersalem aliquibus congregare non licet. C. IIII.

Iuo p.4.ca.139. Ansl.l.12.ca.43. Poly.l.j.ca. 14.

NEc licuit alicui aliquādo, nec licebit, particularem [f]

b ¶ Cōgregare.] Cū conueniunt epi ad examinandū causā criminalem alicuius clerici in sacris. & secūdum hoc est arg. quod talis congregatio episcoporum nō dicitur synodus generalis.

REgula.] CASVS. Oriētales epi facti hæretici multas fecerunt facto concilio cōstitutiones; cui concilio, nec Papa, nec eius legat9 interfuit. Et iō Iulius Papa dicit illud nullas vires habere, vel qđ in eo est statutum. & hoc pbat auctoritate canonum dicentium, concilium sine auctoritate sed. Ap. fieri non debere.

CASVS. seq.ca. patet.

c ¶ Legatus. Ad hoc spāliter destinatus: aliàs nō posset legatus facere conciliū. vt not. sup. dist.3.ca. regula.§.porro. & extra de off. leg. quòd translationem.

d ¶ Ratū est.] Arg. ꝙ id, quod nullū est, non potest ratū haberi, vt not. 9.q.2.ca. nullius alterius. ext. de elect. auditis.

e HVic soli sedi cōcessa.] Hic expresse hr, ꝙ illud qđ soli Papæ ꝑtit, nō transfertur gñali mandato: nisi specialiter mandet, ut ext. de offic. legat. quod translationem: quæ autem illa sint, dixi 12.distin. præceptis. & alia habes extra, de off.leg.quod translationem.

Papæ soli cō petens generali mādato non trāsfertur.

tropolitanus, vel primas facit cū suffraganeis suis, vt 18.dist.c.j. 92.dis.si quis eps. Sed vniuersale non dēt fieri sine auctoritate Papæ, vt hic. nec particulare sine auctoritate Metropolitani, vel primatis, nec epale sine auctoritate epi: Metropolitanus tñ potest facere concilium sine auctoritate primatis, vt 92.dis.si quis eps. similiter eps sine auctoritate Metropolitani, vt 38. dist. quando. xij.q.ij. placuit. Nec ob. quod legitur infra distin. proxi. c. propter. in fine. & c. pen. quia illud est in eli gendum de prouincialibus concilijs, vel intellige illud de canonibus constituendis. Ioan.

SYnodum.] CASVS. Maxētius episcopus uolebat generalem synodum ad condendum canones cōgregare: ...

NEc licuit.] CASVS. Celebrato cōcilio quinto apud Constātinopolim, episcopi Venetiæ, Histriæ & Liguriæ volētes recipere statuta illius concilij, conuenerunt ad examinandum, an illa statuta essent bona, vel mala, contra quos inuehitur Gregorius dicens, ꝙ si aliqua dubitatio emerserit de statutis ī eod. cōcilio, mittere debebāt ad sedē Apostolicā. Si vero fuerint contumaces, ab ecclesia sunt coercendi, & si per ecclesiā non possunt, per sæcularem debent comprimi potestatem.

f ¶ Particularē.] Ad aliquid generaliter, statuendū 2, vel ad reuocandum illud, quod in uniuersalibus concilijs est statutum, vt isti episcopi, qui uolebāt retractare statuta

2 Vel dic ꝙ particularē dicit ꝓpter illos, qui partē faciunt, scilicet hęreticos, quib. nullo modo licet conciliū celebrare, secundū Laur,

Statuta uniuersalis concilij per quē possint interpretari.

statuta Constantinopolitanæ synodi. videtur hic, ꝙ ad solum Papam spectat interpretari statuta vniuersalis concilij. ut extra de concess. præb. & eccle. non uacan. dilectus, Arg. cōtra, ꝙ ab oībus episcopis, uel a seniori parte eorum, qui interfuerunt, pōt fieri interpretatio, quia ab eo iudice prodire debet interpretatio, qui ius statuit. extra de sentēt. excom. inter. de iud. cum venissent.

a ¶ Ad recipiendā.] Eo ipso ꝙ qs errat, non dicitur hæreticus, si parat⁹ est corrigi, vt 24. q. 1. hæc est fides. Sed si dubitat de fide, hęreticus dicitur, vt extra de hære. c. 1.

Laici utrum possint aliquando clericos punire.

b ¶ Per sæculars.] Possunt ergo laici coercere 1, clericos ēt non depositos in casib. vt not. 23. q. 5. principes. aliàs autē etiam depositū non potest laicus punire: nisi īcorrigibilis sit, vt extra de iud. cum nō ab homine. nunquā. n. clericus quantumcunq; sit criminosus, tradendus est curiæ sæculari, dū modo possit corrigi per ecclesiasticā potestatē, vt 81. dist. dictū, extra de iud. at si clerici, nisi ī crimine falsi literarū apostolicarum, vt extra de crim. fal. ad falsariorum. Item habes hic, ꝙ vbicunq; deficit ecclesiastica potestas, semper recurritur ad brachiū sæculare, 11. q. 1. petimus, & 23. q. 5. de Liguribus.

1 Hic uideas quod legitur & notat 17. q. 4. de presbyterorum. Archid.

ADDITIO. Ad idē ead. q. administratores.

MVltis] CASVS. Hoc ca. diuidit ī duas partes. In prima parte dr̄, ꝙ Constantinopolitani epi celebrauerūt cōciliū ad uocationē Ioannis, q tunc erat patriarcha: qd̄ factum fuit absq; sedis Apl̄icę licentia: quare Papa cōciliū illud euacuat & cassat, & qdqd in eo fuit cōstitutum, & prohibet ne de cætero talia fiāt. In 2. parte, quæ incipit ibi, [Si uero.] dicitur, quòd si episcopi cęperūt super aliquod discrepare negatio, referatur quęstio ad sedē Archiepiscopi, uel patriarchæ: & si ibi non potest terminari, referuetur ad synodum episcoporum: difficiliores vero q̄ōnes ad sedem Apostolicam referuantur.

c ¶ Hortatu.] Arg. ꝙ auctoritas superioris nō excusat. vt 12 q. 2. qcūq. militū arg. cōtra 12. q. 2, de reb. 63. dist. Salonitanæ 2, Tu dic, quòd in leuibus excusat, aliàs nō.

synodum β congregare: sed quoties aliqua de vniuersali synodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendam a de eo, quod non intelligunt, rationem, aut sponte ij, qui salutem animę suę desiderant; ad Apostolicam † sedem pro recipienda † ratione conueniant: aut si forte (sicut de talibus † scriptum est: [Peccator cùm venerit in profundum malorum, contemnit]) ita obstinati, & contumaces extiterint, vt doceri non velint; eos ab eisdem Apostolicis sedibus aut attrahi ad salutem quoquomodo necesse est, aut (ne aliorum perditio esse possint) secundum canones per sæculares b comprimi † potestates.

† *Apostolicas sedes*] Iuo.
† *al. percipienda*
Prou. 18
† *al. quibusdā.*
† *al. opprimi.*

α ¶ Gregorius.] *Hoc proculdubio est Pelagij, sicut ab Anselmo & Iuone citatur. Sunt autem apud Gratianum multa capita ex Pelagio huius argumenti, ad Apostolicas sedes recurrendum esse, cum aliqua vniuersali synodo esset constitutum; & valde illos condemnandos, qui Apostolicis sedibus non communicant, vt 23. q. 5. c. non vos, & c. de Liguribus. Ex hoc autem capite, nec licuit, & capite, istud. 11. q. 1. habetur integra epistola* Pelagij, *quemadmodum ab Anselmo refertur. Verum in* Polycarpo *citatur ex* Gregorio, *& in margine est additum,* ad episcopos Mauritaniæ. *Atque in summarijs capitum dictatus ipsius* Papæ, *qui habetur lib. 2. Registi Gregorij septimi; inter cetera hoc est,* quod nulla synodus absq; præcepto summi Pontificis debeat generalis vocari.

β ¶ Synodum.] *Apud Anselmum,* Iuonem, *& in* Polycarpo *adduntur hęc,* ad iudicandum vniuersalem synodum. *Hoc enim est, quod prohibetur hic à* Pelagio: *Multi enim eo tempore aut ignorantia, aut animi peruersitate adducti, nolebant quintum conciliū recipere, (Qua de re B. Gregorius, lib. 7. epist. 53. & alibi sępe) & particularem synodum vniuersali, ac sedium Apostolicarum auctoritati pręferebant. Itaque hoc capite non prohibet Pelagius, siue Gregorius; ne episcopi possint Diocæsanas, & Metropolitę prouinciales synodos conuocare, sed ne ipsas ad iudicandum vniuersalem synodum congregent, atque ita est in rubrica emendatum.*

Item Pelagius II. episcopis, qui conuenerant ad illicitam vocationem Joannis Constantinopolitani, Epist. 1. cap. 1.

¶ Non est concilium, sed conuenticulum, quod sine sedis Apostolicę auctoritate celebratur. C. V.

MVltis denuo Apostolicis, & canonicis, atq. ecclesiasticis instruimur regulis, nó debere absque sententia Romani Pontificis concilia celebrari. ¶ Quapropter, vt iam dictum est, recte non concilium, sed uestrū conuenticulum, vel conciliabulum cassatur, & quidquid eo actū est, irritum habetur, & vacuum. Vos quoque deinceps videte, vt nullius hortatu c talia pręsumatis, si Apostolicę sedis communione carere non vultis. *& infra.* ¶ Si vero.

Ansl. l. 2. c. 36.
Polyc. l. 1. c. 14.
Cap. 3.

a Vbi d[...] hoc. & 96. an putab[...] Archid.

a ¶ Ad

ppellatur le epiſcopis rc uincia d metropo tanum.

a ¶ Ad maiorem.] Id eſt, ad metropolitanum, & ita cum appellatur ab omnibus epiſcopis prouinciæ ad metropolitanum, videtur, quòd metropolitanus ſolus maior ſit omnibus epiſcopis prouinciæ quia de patri ad parem non licet appellare. 2 q. 6. c. anteriorum. ver. illo videlicet. Item.

Concilia.] CASVS. Quidam epiſcopi ſingulis annis ſine ſede Apoſtolica concilia faciebant: quare Symmachus Papa ea caſſat, cum non inueniatur aliquid cōſtitutum ſine auctoritate ſedis apoſtolicæ, immo ſemper ei maiora negotia reſeruantur.

in qualibet prouincia ortę fuerint quęſtiones, & inter ipſius prouinciæ epiſcopos diſcrepare cœperit ratio, atque inter ipſos diſſidentes non conueniat; ad maiorem [a] tunc ſedem referantur. Et ſi illic facile, & iuſte non diſcernuntur, vbi fuerit ſynodus regulariter congregata, canonicè, & iuſte iudicentur. Maiores [b] vero & difficiliores † quæſtiones (vt ſancta ſynodus ſtatuit, & beata conſuetudo exigit) ad ſedem Apoſtolicam ſemper referantur.

† *al. difficiles*]

Item Symmachus Papa.

¶ Prouincialia concilia ſine Romani Pontificis præſentia pondere carent. C. VI.

al. legite. In lib. Enn. pro defenſione 4. & 5 ſyn. ſub Sym. Papa. Anſel. l. 2. c 56. Polyc. 1. tit. 7.

Concilia ſacerdotum [c] eccleſiaſticis legibus quotannis decreta per prouincias, quia preſentiam Papæ non habent, valitudinem perdiderunt [α] [d] Legiſtis † inſaniſſimi, aliquando in illis præter Apoſtolici apicis ſanctionem aliquid conſtitutum; & non de maioribus negotijs ad conſultationem †, quid occurrerit; præfatę ſedis arbitrio fuiſſe ſeruatum?

† *collationem.* orig.

α ¶ Perdiderunt.) *Hic in libello Ennodij in recentioribus editionibus eſt nota interrogationis. Sunt enim verba inimicorum Symmachi hoc tanquam abſurdum quidpiam obijcientium. Quibus Ennodius in ſequentibus verbis reſpondet*, Legite, &c.

2 (*Hinc etiam cum auctoritas Theodorici regis ex diuerſis prouinciis ad vrbem Romam ſacerdotes conuenire præcepiſſet* [e], *vt ſanctum concilium iudicaret de iis, quæ venerabili Papæ Symmacho præſuli Apoſtolicæ ſedis ab aduerſariis ipſius dicebantur impingi, Liguriæ, & Aemiliæ, ſeu Venetiarum epiſcopi ſuggeſſerunt ipſum, qui dicebatur, impetitus debere ſynodum conuocare, ſcientes, quia eius ſedi, primū Petri Apoſtoli meritū, deinde ſecuta iuſſione † Domini* [f], *cōciliorū venerandorū auctoritas ſingularē in eccleſiis tradidit poteſtatem, nec antedictæ ſedis antiſtitem minorū ſubiacuiſſe iudicio.) & infra.)* ¶ *Ad hæc sereniſſimus Rex, Deo adſpirante reſpondit ſynodalis eſſe arbitrii in tanto negotio ſequenda præſcribere, nec aliquid ad ſe præter reuerētiam* [g] *de eccleſiaſticis negotiis pertinere, committens etiā poteſtati Pontificum, vt ſiue propoſitum vellent audire, ne*

Verba omnia ſumpta ſunt ex quarta ſynodo Romana ſub Symmacho.

† *iuſſionem* [varic. eod. & Nicolaus ad Michaelē Impe. pag. 501.

c ¶ Sacerdotum.] Id eſt epiſcoporum.

d ¶ Perdiderunt.] Not. quod aliquis dicitur perdere quod nunquam habuit. ſic 5. q. 6. quia iuxta. 23 q. 4. Guiliſariul. 23. diſtin. quorundam 2, ſic 33. q 2. quod vero, &c. Moyſes.

HINC ETIAM. Hæc eſt 2. pers diſti in qua ponitur quid iuris ſit de ſynodis. 2 Vbi de hoc Arch.

CASVS. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod Symmachus Papa erat de quibuſdam criminibus diffamatus: Vnde Theodoricus Rex veniens Romam, concilium congregauit, vt examinarentur ea quæ obijciebantur Papæ: Tunc ſurgentes epiſcopi Liguriæ & Aemiliæ & Venetiæ dixerunt Imperatori quod ad Papam ſpectabat conuocare conciliū: Imperator ad hoc benigne reſpondit omnia eſſe in poteſtate ſynodi committens negotium auctoritati Pontificum, dummodo pax in ciuitate Romana ſeruetur: In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Epi vero,] dicitur, quod Epi ibi congregati auctoritate eiuſdem Symmachi īterueniente abſoluerunt ipſum ab humano iudicio, à ſolo Deo iudicandū, & reſtituēdos clericos, qui receſſerant a Symmacho Papa in ſuis officiis decreuerunt: dummodo primò Symmacho ſatisfaciāt: Cui ſtatuto primo ſub ſcripſit Laurentius eps eccleſiæ Mediolanenſis, ſecundo Rauennas, & poſtea lxxv. epi Omnia quæ poſtea ſequuntur, plana ſunt vſque ad diſt. 18.

Item hic appellatur à metropolitano concilium metropolitanum. inf. 2 q. 6. omnis. & ſic concilium eſt maius ipſo metropolitano. & ſic appellatur ab aliquo ad ſe ipſum cum aliis. & eſt ſimile ff quando appell. ſit l 1. §. ſolent. Sed quid eſt, quod hic dicitur, quòd ſi diſſentiunt epi, recurrat ad ſuperiorem, quare non ſtatur hic ſententiæ plurium 65. diſt. ſanè intelligunt quidam, quòd dicitur in cauſa criminali epiſcopi, vbi oportet omnes epiſcopos conſentire, vt 6. q. 4 cap. 1. & 2. Sed poteſt intelligi in eo caſu, quando in prouincia dubitatur de negotio aliquo inter epiſcopos & tunc recurritur ad ſedem ſuperiorem Vel intelligas in eo caſu etiam quando diſſentiunt epiſcopi in ſententia, non quòd ſententiam aliquā proferant, ſed videtur quibuſdam vno modo ſententia, aliis alio modo.

x hoc di videtur, onciliū ſet eo- ſcere de ſis del i um me politani, hoc dica q. 1. ſi de us ibi vi s. Archi.

b ¶ Maiores.] Vt de fide, vt 24 q. 1. quoties.

e ¶ Præcepiſſet.] Iſti epi venerunt ad citationem Regis non quod venire tenerentur, ſed vt reuocarent eum ab errore ſuo. Simile ad hoc extra de exceptionibus, olim.

f ¶ Iuſſione Domini.] Habet ergo Romana eccleſia auctoritatem à Conciliis, ſed Imperator à populo, vt 93 di. legimus. in fi Contrarium huic ſignatur 21. diſt, quamuis. & 22. diſ. omnes. vbi dicitur, quod Romana eccleſia habet primatum à Domino, & non à conciliis. Sed dic principaliter habuit à Domino. ſecundario * à conciliis.

† *Concilia proprie non dederunt primatum Romanæ eccleſiæ, ſed explicarunt datum à Domino.*

g ¶ Reuerentiam.] Debet Imperator reuerentiam eccleſiæ: ſed de rebus eccleſiæ nihil poteſt diſpenſare, ut 96. diſt. bene. vnde nec dignitates, nec præbendas dare poteſt 3,

3 Contra not 10. diſt. Imperium ibi dixi Archid.

vt 16. q. 7. si quis deinceps. arg. contra ex. de consuetu. cum inter in parte decisa. vbi dicitur Rex conferre decanatum: sed hoc forte ex consuetudine, & ex priuilegio. 16. q. 1. hinc etiam.

in anno, & quo tempore anni, & cuius auctoritate sint celebranda 3, & quod metropolitanus nihil debet exigere ab episcopis conuenientibus ad concilium, addit de pena episcopi, qui vocatus ad synodum non venit. Infra ue dicit, quod intra sex menses debet episcopus indicare suis

3 Vt infr. & cap. 12. & 3. ca. peruenit & c quoniã.

gotium, siue nollent, quod magis putarent vtile, deliberarent, dummodo venerandi prouisione concilii pax in ciuitate Romana daretur † : episcopi vero in synodo resistentes cõgregata auctoritate eiusdem Symmachi dixerunt; Symmachus Papa sedis Apostolicę præsul ab hmõdi oppositionibus † impetitus, quantũ ad hoĩes respicit, sit immunis [a], & liber, euius causam totã Dei iudicio reseruamus.) & infra. ¶ (De clericis vero memorati Papæ, qui ab episcopo suo ante tempus [b] contra regulas discesserunt, & schisma fecerũt hoc fieri decernimus, † vt illi satisfacientes episcopo suo misericordiã cõsequantur, & officiis ecclesiacticis se gaudeãt restitui.) Ibidem infra, ¶ (Laurentius ecclesiæ Mediolanẽsis episcopus huic statuto nostro, in quo totã causam Dei iudicio commisimus, subscripsit. Petrus ecclesiæ Rauennatis episcopus sub eisdem verbis subscripsit, & post eum septuaginta quinq; episcopi.) Illud de clericis pro pace in vrbe reformanda misericorditer & dispẽsatiue factum dinoscitur. ¶ Hoc quoque notandum est, quod in hoc concilio, & in alia synodo [c] Symmachi Papæ, ante Rauennatem episcopum Mediolanensis subscripsisse, & respondisse legitur, ex quo & sedis prerogatiuam ante eum habere colligitur.

Ait enim Gregorius primus lib. 7. reg. epist. 112. Syagrio episcopo Augustudunensi.

† *Christianis omnib. redderetur*) orig.

Ibidem infra.

† *al. propositionibus.*) orig.

† *vt eos satisfacientes episcopo suo misericordia subsequatur*) orig.

CAP. VII.

Anselm. l. 6. c. 134.

EPiscopos secundum ordinationis suæ tempus [d], siue ad considendum in concilio, siue ad subscribendum, vel in qualibet alia re sua attendere loca decernimus, & suorum sibi prærogatiuam ordinum vendicare.

Verum tempus ordinationis non ad ecclesias, sed ad personas refertur, sicut ex consuetudine Cardinalium sanctæ Romanę ecclesiæ, & episcoporum vniuscuiusque prouinciæ euidenter apparet.

DISTINCTIO XVIII.

EPiscoporum [e] igitur concilia, vt ex premissis apparet, sunt inualida ad definiendum, & constituendum [f], non autem ad corrigẽdum. Sunt enim necessaria episcoporum concilia ad exhortationem, & correctionem, quę etsi non habent vim constitutionis †; habent tamen auctoritatem imponendi, & indicendi, quod alias statutum

† *al. constituendi.*

a ¶ Immunis.] inf 2 q. 7 §. item cum Balaam, in fi. contra, ibi dicitur, quòd simoniacus post restitutionẽ tenetur respõdere accusatoribus. Sed dic, quod primo fuit accusatus de hæresi, sed cum appareret calumnia accusantis, postea fuit absolutus, vt hic dicitur.

b ¶ Ante tempus.] quod fieri nõ debuit; vt 8. q. 4. nonne. § illud.

c ¶ Synodo.] vt 96. dist. bene.

Ordo inter beneficiatos.

d ¶ EPiscopos.] ¶ Tempus.] Generale est, quod qui prius dignitatem receperunt, præferendi sunt aliis 1, vt 74. distinct. episcoporum. & 75. distinct. cap. vlti & extra de maio. & obed c. 1. quoniam ille gradus cæteros antecedit, quem labor prolixior & stipendia longiora fecerunt anteire, vt. C. de offic. ma. offi. l. nemo. nisi aliquis receperit dignitatem à principe: ille enim proponitur aliis, vt extra de maio. & obed. per tuas & ff. de albo scrib. l. 2. & nisi sint loco metropolitani, vel alicuius maioris dignitatis, quilicent sint posterius ordinati, tamen præponuntur aliis vt hic in Palea, placuit, dist. proxi.

1 Contra 16. disti. 6. synodus. ver prima adoratio, vbi de hoc Archid.

EPiscoporũ.] Hæc distinctio diuidit in tres partes: in prima probat, quod concilia episcoporum debent fieri bis in anno, & hoc probat per sex canones quod tamen correctum est. Secunda ibi, [Quoniam quidem.] Tertia ibi, [Singuli.] CASVS. Dictum est supra & ostensum, quod episcopi non possunt celebrare concilia sine licentia Romanæ sedis, in quibus aliquid generaliter definiant, vel statuant: ad correctionem tamen concilia celebrare, & indicere quæ iam statuta sunt generaliter vel specialiter possunt.

e ¶ Episcoporum.] Hic intitulatur 18. dist. In proxima distinct. magister ostendit 2, quod prouincialia concilia nihil generaliter possunt constituere: ideo consequẽter ostendit ad quid sint vtilia, addit etiam quoties

2 sup. dist. proxi c. concilia, secundum Hugonem.

suis subditis ea, quæ in concilio acta sunt.

f ¶ Constituendum.] Illud non est verum, quia episcopi bene possunt condere canones episcopales. & archiepiscopus prouinciales, quia quilibet populus, & quælibet ecclesia sibi potest statuere aliquod ius, vt sup. dist. 1 ius ciuile. & 8. dist. quæ contra. & 11. dist catholica & 12. dist illa. & de consecra. distin. 3. cap. 1. & extra de. fer conquestus. sed de maioribus negotiis non possunt aliquid statuere, vt hic, & 12. dist. præceptis, vbi de hoc.

Ecclesia [...] bet potest [...] bi ius sta[...] re.

De

D e conciliis.] ACSVS. In hoc c. statuit Leo, vt concilia episcoporum fiant bis in anno, & ibi clericorum quæstiones dirimantur: & si ibi dirimi non possunt, referantur ad primatem: & si nec ibi poterunt terminari, ad ad sedem Apostolicam referantur.

quæ est, & generaliter, seu specialiter obseruari præceptum.

[Ex concilio Cabilonensi, c. 6.]

¶ *In peruetusto Gratiani codice palea hæc est in extremo præcedentis distinctionis, conuenitque cum vltimo illius capite,* episcopos. *Ex Cabilonensi autem citant etiam cæteri collectores, extat vero in Bracarensi primo, c. 24. & concordant cum c. 13. concilij Mileuitani, & cap. 53. concilij Africani.*

PALEA. C. I.

Burch. l. 1. c. 55. Iuo p. 5. c. 165. Pann. l. 4. c. 10. † *al. sedendi deferat.*

PLacuit, vt conseruato metropolitani primatu cæteri episcopi secundum suæ ordinationis tempus alius alii deferat † locum.

Vnde Leo primus, epist. 82. c. 7. Anastasio Thessalonicensi episcopo.

¶ Bini conuentus per singulos annos ab episcopis celebrentur. C. II.

Burc. l. 1. c. 43. Iuo p. 4. c. 241. pann. l. 5. c. 13. Poly. l. ti. 19.

DE conciliis autem episcopalibus non aliud indicimus, quam sancti Patres salubriter ordinarunt; vt scilicet bini [a] conuentus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus [b] querelis, quæ inter diuersos ecclesiæ ordines [c] nasci assolent, iudicetur. At si forte inter ipsos, qui præ sunt, de maioribus (quod absit) peccatis causa nascatur, quæ prouinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotii qualitate metropolitanus [d] curabit instruere [e], & si coram positis partibus nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem quidquid illud est, transferatur.

Poly. l. 1. 15.

Item ex Nicæno concilio, c. 5.

¶ Quo tempore concilia episcoporum sint celebranda. C. III.

Poly. l. 3. ti. 19.

HAbeatur semel concilium ante dies Quadragesimæ [f], ut omnibus, si quæ sunt, simultatibus [g] amputatis, mundum [α] ieiunium & solenne Deo possit offerri: secundū uero agatur circa tempora [h] autumni.

α ¶ Mundum.) *Caput hoc est ex versione, qua vsus est Isidorus. In ea tamen hoc loco est,* mundum solenne Deo munus; *quemadmodum & in Polycarpo, & in aliquibus Gratiani codicibus est,* mundum, & solemne Deo munus. *Græcè est,* ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης τὸ δῶρον προσφέρηται τῷ Θεῷ *id est, ut omni sublata animi angustia munus purum Deo offeratur.*

Item ex Antiocheno concilio, c. 20.

¶ Ad morum correctionem, & controuersiarum dissolutionem bis in anno episcopale concilium fiat. C. IIII.

Burc. l. 1. c. 44. Iuo p. 5. c. 154. Pann. l. 4. c. 15. Poly. l. 3. ti. 19.

PRopter ecclesiasticas causas, & quæ existunt, controuersias dissoluendas, sufficere visum est bis in anno per singulas prouincias episcoporum concilium fieri semel quidem post tertiam hebdomadam Paschalis festiuitatis, ita ut in quarta hebdomada, quæ consequitur, id est media. Pentecoste, concilium compleatur [β]. Admoneant, [i]

a ¶ Bini.] Hoc corrigitur infra eod. quoniam, & extra de acc. sicut olim.

b ¶ De omnibus.] Ad eos spectantibus.

c ¶ Ordines.] Id est, laicos vel clericos loquitur Primati vel Patriarchæ.

d ¶ Metropolitanus. Not. quod in magnis negotiis semper consulet archiepiscopus suū Primatem, vt hic, & 65. d. de persona. & 6. q. 4. si inter episcopos Item habes hic, quod Primas non debet interesse concilio Metropolitani, & 92. d. c. pe. & 11. questio. prima, si clericus aduersus.

Primas in cōcilio archiepiscopi non debet interesse.

e ¶ Instruere. [Ergò iudex à quo appellatur, potest instruere iudicem ad quē appellatur, & eius causam quare nō recipit eius appellationem, & exemplum sibi reddere debet, vt ff. de app. recipi. l. sciendum, nō tamen tāquam testis, vt 2. quæst. 6. statuendum.

HAbeatur.] Casus trium sequētium capitulorum plani sunt.

f ¶ Dies Quadragesimæ.) In seq. c. dicitur quod post tertiam hebdomadam Paschæ: sed iste canon præiudicat illi: quia iste canon est Nicæni concilii 1. vel loquitur secundum diuersas consuetudines, 16. distinct. cap. sexta ver. primo.

1 Sub. quod inter alia primatum obtinet. 15. d. c. 1. & 2.

ADDITIO. Arg. 76. d vtinam. Archidiaconus.

h ¶ Simultatibus. [Simultas est odium priuatum, 65. d. c. tertio.

h ¶ Circa tempora.) Idibus Octobris, vt infra, c. seq.

i PRopter.) ¶ Admoneant. (Id est conuocent, vel proprie. & sic est argum. quod mora potest purgari, licet certus dies sit appositus 2, alias quare admoneretur?

2 Id est, & dictio diei non facit aliquem esse in mora. Lau.

returi: sic inf.ea.dist.q̄m,& ext,à de conces. præben.& ec. cle.nō va.quia diuersitatem,& ff.de peri. & com. rei ven. l.1.§.licet autem. Arg.contra extra de elect.cum in cūctis arg contra 7 q.1.præsentium, & 20. qō.2.puella. & G.de contrah.stip.magnam,& extra de dolo & cōtuma.cum dilecti.Solu.vbi dies præfigitur à canone, mora potest purgari: secus si ab homine præfigitur dies argu. ff. de arb. si cum dies. §.vlt &l. Celsus. Io. Sed hoc non est verum,vt extra de sup. neg.prę.licet,ibi dici vr̄, quod mora purgari non possit, sed certe noua decr. dicit quod in solutione pensionis mora intra breue tempus possit purgari, vt extra de loc.c.vlt.sed illa loquitur in alio casu quàm decret.licet.Vel dic, quod illa corrigit decret. licet.B.

a ¶ Idibus.]Hoc falsum vr̄: quia idus seper est ixiij. die vel xv. secundum quod nonæ præcedunt si. n.mensis habet quatuor nonas,sūt idus ī xiij.die, si vero sex nonas sunt ī xv.die. Et ita idus nūquam sunt in x.die. verum est apud nos sed apud Græcos bene est in x.die. Dicunt quidam 1.quod idus qn̄que dr̄ large, vt hic, scilicet totum illud tempus ex quo post nonas statim incipiunt computari, vt enim dr̄ viij. idus.vij. idus, & sic deinceps nā in principio mensis dr̄ kalendæ,deīde iiij.vel vj.nonas, deī determinatis nonis dr̄ viij. idus vij. idus quar̄ ergo dr̄, q̄ sit decimus? s d dicas q̄ hic vocat hoc noīe,idus, quēlibet diē,qui est ī ter illos dies, qui dūr idus,nō vltimū diem illorū, q̄ proprie & absolute dicit idus. Alia expositio, quæ sit hic, non valet.

b ¶ Hypberetæi mēsis.]id est, Octobris.

c ¶ Et omnes.]Et,pro,i.alias si omnes debent conuenire de prouincia,quare episcopus reseruaret eis omnia ea q̄ fierent.2.in synodo,vt inf.c.decernimus.

d ¶ Concilia.]Prouincialia, quia quilibet episcopus irrequisito metropolitano potest facere concilia episcopalia, vt 38.d.quando.

ADDITIO. Sic legitur & no.inf.ea.d.c.gen. in fi. Arch.

e ¶ Causis constat.]Quæ ad statum prouinciæ spectant.

f Non oporter]¶ Doceti.]Licet enim non debeant indigere doctrina, vt 1.q.7.conuenientibus 5. tamen discere debent,24.q.1.si habes.Laur.

g ¶ Accusare]id est,debent excommunicari: vt 2.q.6. quis

autem comprouinciales episcopos ij,qui in amplioribus, id est in metropolitanis ciuitatibus degant. ¶ Secundum vero concilium Idibus Octobris habeatur, qui dies apud Græcos hyperberetæi † mensis [b], decimus γ inuenitur. In ipsis autem conciliis,& presbyteros, & diaconos præsentes esse oportet.& omnes [c] quotquot se læsos existimant, & synodicā expectate sententiam.Nec liceat aliquibus apud semetipsos concilia d sine metropolitanorum episcoporum conscientia facere,quibus de omnibus causis constat [e] permissum esse iudicium.

α ¶ Id est media.] *Antea legebatur*,& in medio temporis inter Pascha,& Pentecosten. *nec multo aliter apud Iuonem*, id est medio temporis,&c. *Sed reposita est hac lectio,ex plerisque Gratiani exemplaribus,& collectione Isidori,in qua est hac eadem versio. Nam cæteri collectores secuti potius videntur versionem Dionysii,quæ est in codice canonum: quamuis & Burchardus,& Pannormia hoc loco habeant*, id est medio pentecostes,*vel*,in medio Pentecoste,*vbi in versione Dionysii est*,ita vt quarta septimana Penecostes. *verbum plane e verbo,Græce enim est:* ὥστε τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι τῆς πεντηκοστῆς.

δ ¶ Compleatur.]*Vocem*, ἐπιτελεῖσθαι *Dionysius vertit*, conueniat.

γ ¶ Decimus.]*Prorsus ex Græco.Dionysius autem, quem Burchardus, & Iuo sequuntur,habet*, Idibus Octobris, id est, quintodecimo die mensis Octobris, quem hyperberetæum Græci cognominent. *In canone autem Apostolorum 37. legitur secundam anni synodum celebrandam esse* ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ *id est*, duodecimo die hyperberætei. *Non conuenire autem omnino Latinorum menses cum Græcorum satis constat. Suidas quidem scribit apud Macedonas hyperberetæum eundem esse qui October Galenus autem Pergami eundem qui September.*

Item ex Concilio Laodicen.c.40.

¶ Semetipsos accusant, qui vocati ad synodum venire contemnunt. C. V.

NOn oportet vocatos episcopos ad synodum, contemnere,sed adire † debere,& aut docere,aut doceri [f] quæ sunt ad ecclesiæ cæterorumque correctionem vtilia: quod si contempserint,seipsos uidentur accusare [g],nisi forte prę infirmitate ire non possiunt.

Item ex concilio Chalcedonensi.c.19.

¶ Corripiantur episcopi, qui ad concilium vocati, venire cōtemnunt. C. VI.

PEruenit ad nostras aures, quod in prouinciis constituta episcoporum concilia minime celebrentur. Hoc a ex eo quisquis probatus.

PEruenit CASVS. Quidam erant episcopi, qui concilia non celebrabant, quod apparebat ex eo, quod correctione egebant multæ res ecclesiasticæ quæ iam neglectæ fuerāt. Quare statutum fuit in synodo, vt bis in anno episcoporum concilia celebrentur ad correctionem eorum, quæ fuerunt emendanda. Statuit etiam quod omnes episcopi prouinciæ intersint, nisi necessitate aliqua

Margin notes:
ȝ Ad idē 36. d.§.ecce.
† Vide I hūc locū Io. Ba. Piū adnotationū posteriorū. c 66. kalendæ no, ne, & idus
ȝ Vt Laurentius.
Bur.l.1.c.47. Iuo p 5.c.157. † al. abire
Anse.l.6.c.199. Iuo p. 4 c.243.
ȝ De hoc.s. eo.c.pe.Lau

præceden- a per se- quentia præ- sumuntur.

aliqua excusentur, alioquin corripiantur.

c Multæ.] Arg. ꝙ per sequentia intelliguntur, & præsumuntur præcedentia nam si quis ab hæreticis per violentiam tractus fuerit, & per mensem steterit cum eis, præsumitur non tractus, vt 1.q.1. constat item argu. contra

diuinis mandatis: & quòd metropolitanus non habeat licentiam petendi aliquid ab episcopis venientibus ad synodum, & si conuictus fuerit aliquid exigisse, in quadruplum restituet.

c Quoniam quidem regula.] illud nor. ꝙ cum hæc synodus 2 velit corrigere antiquam constitutionem, facit mentionem de ipsa: & sic est arg. ꝙ vna constitutio non reuocetur per aliam, nisi faciat mentionem illius: sic est in rescriptis: quia aliter non videtur Papa ex certa scientia contrarium constituere. Sed hoc nõ dico verum: & licet in rescriptis & priuilegijs requiratur quod fiat mentio priorum ad hoc vt priora reuocentur 3, non tamen est ita in constitutionibus: & hoc ideo quia constitutio procedit ex libero motu domini Papæ: & quia omnia iura habet in scrinio sui pectoris, vt C. de testa. omnium. item & est arg. ad hoc extra de cog. spi. c. 1. Similiter in testamentis non requiritur ꝙ fiat mentio prioris: quia testamentum pro lege seruatur. 13. q. 2. c. vl. nisi in duobus casibus, vt si sit testamentum factum inter liberos 4, vt C. de test. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. & Auth. hoc inter liberos. & nisi ipse testator legẽ sibi testan

Constitutio secũda an reuocet priorem de illa mentione non facta.

2 Scilicet, septima, secundũ Hug. Io. de Fant.

probatur, quod multæ [a], quę correctione opus habent, ecclesiasticæ res negligantur. Statuit ergo hæc sancta synodus, secundum regulas Patrum, bis in anno in vnum conuenire per singulas prouincias episcopos, vbi singula [β] quę emerserint, corrigantur. Qui vero noluerint conuenire episcopi, constituti in suis ciuitatibus, & hoc maxime, cum sui corporis sanitate consistentes, etiam ab omnibus alijs vrgentibus (necessitatibus† [b], & inexcusabilibus negotijs liberi sunt, licere eos fraternæ charitatis admonitionibus corripi.

† abest à collectione Isidori, & Iuone.

α ¶ Hoc ex eo.) *In collectione Isidori, vbi alioquin eadem videtur esse versio, legitur,* ex hoc probatur, quòd multæ, & cet. *itemque apud Iuonem, addita tamẽ particula, &, Gracè est:* καὶ ἐκ τούτου πολλὰ παραμελεῖται τῶν διορθώσεως δεομένων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων· *id est:* & propterea multæ ex rebus ecclesiasticis, quæ correctionis egens, negliguntur.

β ¶ Vbi singula.) *Ita in collectione Isidori, & apud Iuonem, & Anselmum. Græcè est:* ἐν ᾗ ἂν ὁ τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπος δοκιμάσῃ, καὶ διορθοῦν ἕκαστα τὰ ἀνακύπτοντα. Quò metropolitanus antistes probauerit, & corrigere singula, si qua fortassis emerserint.

3 Extra de præscrip. ueniens. & de rescrip. ordinem Arch.

Item ex septima synodo, c. 6.

Ex versione Anastasij.

¶ Canonicis subiacet pęnis metropolitanus, qui saltem semel in anno celebrare concilium negligit. C. VII.

Testamentum secundũ an reuocet primum.

In concilio Niceno. c. 5. & Antiocheno. c. 20. Iuo p. 5. c. 373. su. ea. c. hẽatur. ꝙ c. propter. *Cap. 9.*

4 QVoniam quidem regula [c] est, quæ dicit, bis in anno per singulas prouincias oportere fieri per conuentũ epõrum regulares inquisitiones; propter fatigationem, & vt opportunè habeantur ad iter agẽdũ hi, qui cõgregãdi sunt, definierunt sextæ synodi sancti Patres, omni excusatione [d]

4 Item & si primum de rogatorium est scdo. ff. de leg. 1. si mihi & tibi. §. ult. Archid.

tra prælatos ex vitiis subditorum, & contra magistros ex vitijs discipulorum, vt 28. dist. priusquam. & 22. q. 2. quod autem ait. 53. dist. legem. 12. q. 2. quatuor. 44. dist. multis 34. q. 1. cum per bellicam. & C. de adul. si qui.

b Necessitatibus.] Quæ necessitas excuset, habes de consec. dist. 4. hi qui. 1. Item si quis propter tempestatem vel flumen. vel quia uocatus est ad testimonium, vel ad dignitatem, vel si incipit abesse causa Reipublicę, vel si domestico funere impeditur, uel si maius negotium ipsum trahit, excusatur, ut ff. si quis cau. l. 2. §. 1. & 2. & l. 4. & ff. ex quibus cau. maiores, item hi. uel si ad maius tribunal uocatus est, ut ff. de re iudi. contra pupillum. §. is qui. Item timor hostium extra de app. ex parte.

...sitati mul-...is causis ex...usantur. Et 23. dist. ...m omnis ...lius. ubi de ...oc in glo. ...o. quod Ar...lud.

QVoniam quidem.] Hæc est secunda pars huius dĩ. in qua probat, ꝙ sufficit ꝙ semel in anno fiat prouinciale concilium Ioan. de Fan. & ꝙ singulis annis concilium prouinciale debeat celebrari, ponitur sub præcepto. Archidiaconus.

CASVS. Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ antiqua regula præcipiebat, synodum bis in anno celebrari: Sed quia hoc difficile erat, ideo sexta synodus statuit semel in anno fieri. Princeps vero, qui hoc prohibuerit, excommunicetur: & metropolitanus, qui conciliũ neglexerit celebrare, canonice punietur. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Dum autem.] dicitur, ꝙ donec synodus agitur, epi debent esse intenti

di dixerit; dicum dixerit: si fecero aliud testamentum, nõ ualet quia tunc faciendo secundum, oportet quod faciat mentionem de primo: ut ff. de leg. 3. si quis in prin. in concilijs autem antiquus obtinet: si est potioris auctoritatis, ut 50. dist. dño sancto. in fi. Ioan. Verum est ꝙ in rescriptis continetur: sed omnium factorum habere memoriam, potius est diuinitatis quam humanitatis. C. de uete. iur. enu. l. 2. §. si quis, nec præsumitur Papa ex certa scientia indulgere per secundum rescriptum post primum super eodem: sed præsumitur quod hoc faciat immemor prioris. extra de offi. c. deleg. ex par. ipsum enim fallit obliuio. 23. dist. præterea. sed ut tangitur in gl. omn. ipse habet uel præsumitur habere omnia iura in scrinio pectoris sui. in legibus & constitutionibus continentia ...ma; & posterior tollit priorem, licet non faciat mentionem de ipsa. ff. de legibus. non est nouum. In testamentis autem alia est ratio, ne libertas supremi iudicij mitigatur: quod esse non debet. ff. pro socio. cum duob. §. idem. iniquum: quia nihil est quod magis ... debeatur, quam quod supremæ uoluntatis liber sit stylus: & liberum quod iterum non redit arbitrium. C. de sacrosan. eccl. l. 1. in fi. secundum dictis casibus sup. notat. gl. ... car. est speciale ... ar.

ADDITIO. Et 33. quæst. 2 hoc ipsum in fin. Archidiaconus.

d Excusatione.] Friuola: nã rationabiles exceptiones semper admittuntur 5, ut extra de offic. deleg. ex parte.

5 Super eo. c. proxi. inf. ead. si epõ Archid.

a Communione.] Not. principes posse excommunicari quod verum est etiam à sacerdotib. vt inf. d. 96. duo sunt. 11. q. 3. si autem vobis & C. vbi de crimi. agit opor. Authen quia in prouincia.

Reuocantur facta contra violenter detentum.

b Vel vi] Videtur ergo quòd si aliquis per vim detineatur ab aliquo, & aliquid interim fiat contra ipsum, quòd retractari possit illud. Idē est si per dolum alterius non veniat, vt extra de integr. resti. ex litteris. Sed contrarium legitur. si quis cau. l. 2. §. vlt. & ff. de eo per quem factum erit. l. vlt. ubi dicitur, quod si per dolum aut per vim alicuius aliquis non venerit ad iudicem, nō reuocatur id quod factum est, sed datur actio contra ipsum impedientem. Sed dic, quod non reuocatur ipso iure: sed per in integrum restitutionem 1, vel in eo casu reuocatur quando detentor non est soluendo. extra de resti. spo. olim.

1 ff. de eo per quem factum est l. vlt. §. 1. Archid.

Clerici possunt pecuniariter puniri.

c Quadruplum.] Argum. quod clerici possunt pecuniariter puniri & punire, vt 23. distin. quamquam in fine. & 17. q. 4. definiuit. & ca. si quis deinceps. & 23. q. 5. de Liguribus. Arg. contra, extra de poen licet 2. Sed dic, quod vbi poena spiritualis est in iure statuta, non debet infligi pecuniaria: alias secus. extra vt lit. non contesta. quoniam. in fi. ideo autem punitur in quadruplum: quia crimē cōcussionis 3 commisit: quod punitur pena quadrupli. 1. q. 1. quidam. & q. 7. sancimus in fine. & tam laicus, quam clericus punitur pena concussionis. vt 23. q. 1. militare hic signatur contrarium 12 q. 2. fraternitas. vbi dicitur, quid ecclesia nō debet suum cum augmēto recipere. Sed d. c, quod hic nō recipit nomine ecclesię, sed proprio nomine. 16. q. 6. si episcopum.

2 Dic vt no. inf. 23. q. 5. si vos Archid.

3 Aget iste à quo accepit contra eum superiorem 11. q. 1. si clericus. Arch.

e Minus.] Arg. quòd magistri non petant collectam à scholaribus, vt libentius veniant ad scholas. sic 1. qu. 1. baptizandis & cap. placuit, vt vnusquisque 1. quæst. 2. vendentes.

Magistri debent gratis docere.

f Respuendæ.] Arg. quòd quædam licitè possumus recipere, quæ tamen petere prohibemur, vt 1. q. 2. placuit. ea. quæstio. quam pio. 13. q. 2. questa.

remota, omnibus modis semel in anno fieri, & deprauata corrigi. Hunc ergo canonem & nos renouamus: & si quisquam princeps inuentus fuerit hoc prohibere; communione [a] priuatur: si quis vero metropolitanorum hoc neglexerit agere absque necessitate, vel vi [b], seu aliqua rationabili occasione; canonicis pœnis subiacet. Dum autem synodus agitur super canonicis, & euangelicis negotijs; oportet congregatos episcopos in meditatione, & solicitudine fieri custodiendorum diuinorum, & viuificorum Domini mandatorum: *& post pauca.* ¶ Porro non habeat metropolitanus licentiam ex his, quæ defert episcopus secum, siue iumentum, siue aliam speciem expetendi. Quòd si hoc egisse conuictus fuerit, soluat quadruplum [c].

α ¶ Et vt opportunè.] *Græcè est:* καὶ τὸ ἐνδεὲς ἔχειν πρὸς ὁδοιπορίαν, *id est*, Et quod non bene parati sunt ad iter faciendum.

Item Leo iiii. ad episcopos Britanniæ, c. 3.

¶ Non cogantur presbyteri ad sacra concilia eulogias deferre. C. VIII.

De eulogijs [d] ad sacra concilia deferendis nihil inuenimus à maioribus terminatum, sed sicut vnicuique presbytero placuerit. Nam si constitutum fuerit in illo tempore benedictiones afferri, forsitan minus [e] libenter ad synodos occurrent, & magis venire obtrectabunt. Quæ, vt arbitror, non sunt rationabiliter quærendæ; nec vltro delatæ, respuendæ [f].

¶ *Habetur hæc epistola Romæ manu scripta, vt in indice dictum est.*

Item ex concilio Carthaginensi. 4. c. 21.

¶ Sine graui necessitate episcopus ad synodum ire non tardet. C. IX.

Ansl. 7. c. 191.

Episcopus ad synodum ire non tardet, nisi satis graui necessitate inhibeatur, sic tamen, vt in persona sua legatum [g] mittat, suscepturus salua fidei veritate, quidquid synodus statuerit.

¶ *Similem sententiam, & pœne eadem verba referunt Burch. l. 1. cap. 51: & Polycar. l. 2, titi 16. ex Felice.*

Item ex concilio Carthaginensi 5. c. 10.

De eulogijs. CASVS. Quærebat quidam episcopus à Papa, vtrum presbyteri tempore synodi deberent afferre eulogias, id est, munuscula episcopis? Et respondet Papa, nil se inuenisse à maioribus definitum: sed est in arbitrio cuiuslibet presbyteri qui voluerit exhibere. Nam si definitum esset aliquid tempore synodi a presbyteris dandum, minus libenter venirent ad synodum. Vnde eulogiæ ab aliquo peti non debent: nec delatæ respui.

d Eulogijs.] Eulogiæ dicuntur munera, quæ deferunt subditi suis prelatis.

ADDITIO. Ad idem ff de orig. iur. l. 2. iuxta finem. §. diuus. vbi de hoc. Archidiaconus.

Episcopus.] CASVS. Dicitur, hic quòd episcopus vocatus debet ire ad synodum, nisi graui necessitate fuerit impeditus: & tunc mittat per legatum, qui suscipiat quæ in synodo statuerunt.

g Legatum.] Argu. quòd licet citatus ad iudicium venire non possit: nihilominus tenetur mittere procuratorem. 5. quæstione 3 si ægrotans. & extra de appellat. constitutus Argumen. contra extra de procurato. querelam. De hac materia quæras 5. quæstione 3. si ægrotans. sed illud c. querelam, loquitur in ardua causa.

Citatus impeditus an mittere teneatur procuratorem.

Placuit.]

PLacuit.]CASVS. Dicitur in hoc c. quòd epiſcopi niſi fuerint impediti, ſemper debent ad ſynodum ire: & ſi ire non potuerint, ſuas excuſationes in literis mittant: quòd ſi neglexerint ad Primatem mittere, communione fratrum priuentur, & eccleſia ſua tantum ſint contenti. Idem fere eſt caſus trium cap. ſequentium: vt per te videbis. Additur tamē ibi, quòd priuantur communione fratrū vſque ad ſequentem ſynodum.

¶ Excuſatorias litteras dirigant, qui grauati ad ſynodum ire non poſſunt. C. X.

Anſ.l.7.c.188. PLacuit, vt quotieſcunque congregandum eſt concilium, epiſcopi, qui neque ætate, neque ęgritudine a, neque alia grauiori neceſſitate impediuntur, competenter occurrāt. *& infra*. ¶ Quòd ſi non potuerint occurrere, excuſationes ſuas litteratorie α b conſcribant: niſi autem β rationem c impedimenti ſui apud Primatem ſuum reddiderint, eccleſię ſuę communione d debent eſſe contenti.

α Litteratorie.] *In concilijs impreſſis legitur*, in tractatoria. *Dubitatum fuit; an legendum eſſet*, in tractatoria. *Nam epiſtolæ, quibus Imperatores, vel Reges ſuos præſides vocabant, vel euictionem aliquam concedebant, tractoriæ dicebantur. Sic in Codice Theodoſiano li. 8. titulus ſextus eſt* de tractoriis, & ſtatiuis. *& ſic videtur emendandum in lib. Cod. 12. quamuis in impreſſis legatur*, de tractatoriis, *quā vocem* tractoriam. *eadem ſignificatione Carolus Magnus in ſuis capitularibus vſurpauit lib. 4. c. 30. & 69 & eadem notione eſt in concilio Meldenſi, ca. 71. Sanctus quoque Auguſtinus in lib. poſt collationem contra Donatiſtas, c. 24. tractoriam pro epiſtola vocatoria vſurpat, his verbis;* Sic autem a primate ſuo per tractoriam fuerunt euocati. *Atque in hoc canone, vbi de vocandis epiſcopis ad concilium agitur, vox iſta eſſet aptiſſima. Nam in cōcil. Africano inſerto in Codice canonū, c. 43. vbi hoc idē reperitur, et c. 57 §. Lucianus, & §. Alypius. in uetuſtis codicib. ſemper legitur*, tractoria, *vbi in impreſſis eſt*, tractatoria. *& in Carthaginenſi græco, c. 91. eſt* ἡ σύνοδικη. *Verum idem B. Aug. vtitur dictione*, tractatoria *in eam, quæ tūc ſubijcietur ſententiam. Loquens enim de epiſcopis, ſi vocati voluiſſent venire ad concilium, & ibi obiecta crimina purgare, epiſt. 162, ait:* Quod ſi non fecerint, ibi etiam eorum prauitas, & peruerſitas innoteſcet miſſaque tractatoria ſuper eorum nomine per totum orbem terrarum, quacumque iam Chriſti eccleſia dilata eſt, ab omnibus eccleſiis, eorum communio præcidetur. *In concione quoque ſecunda in Pſal. 36. eadem vox quater inuenitur: & epiſtola Syricij, quæ recitatur in concilio Teleptenſi, ibi vocatur tractatoria. Cuius mentionem faciens Innocentius in epiſtola ad Exuperium Toloſanum, c. 1. ait.* De his, & beatæ recordationis, viri Syricii epiſcopi monita euidentia commearunt: *quibus verbis videtur indicare non ad ſolos Africæ epiſcopos, ſed ad omnes prouincias miſſam fuiſſe illam Syricij tractatoriam. Ita Leo Papa ſecundus, poſtquam ſextum vniuerſale concilium finem habuerat, breuem eius concilij ſummam ad Hiſpaniæ epiſcopos: ut ei ſubſcriberet miſit: quam tractatoriam uocat, quæ Leonis 2. epiſtolæ manuſcriptæ ex Hiſpania Romam ſunt miſſæ.*

¶ β Niſi autem.] *In originali eſt*, vel ſi poſt aduentum tractatorię aliquæ neceſſitates repente forſitan ortæ fuerint, niſi rationē impedimenti ſui apud ſuum Primatem reddiderunt, ab eccleſiæ communione debere eſſe contemptos. *In Africano c. 43. reliqua eodem modo. Sed in extremo eſt fere ut apud Gratianum.* eccleſiæ ſuæ cōmunione debere eſſe contentos. *Itemque in Carthaginenſi græco:* ὀφείλειν τοὺς τοιούτους τῇ κοινωνίᾳ, τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀρκεῖσθαι ἐκκλησίας. *Similis quædam pœna imponitur in eodem concilio, infra d. 58. c. finali.*

Item ex concilio Turonenſi, c. 2.

a ¶ Neque ægritudine.] Graui, vt infra ead. ſi quis epiſcoporum. non excuſat leuis febricula, vel vetus quartana, ut ff. de ędil. edic. l. 1. §. ſed ſciendum.

ADDITIO. Arg. contra 7. q. 1. prſentium. & extra de procu. quædam, ubi de hoc. Archidiaconus.

b ¶ Litteratorie.] vel etiam per certum nūcium 1, cui credi poſſit, vt 97. d. nobiliſſimus, extra de offic. deleg. prudentiam, extra de reſcript. ex parte, & c. ſciſcitatus.

1 Tenet hoc idem Hu.

c ¶ Rationem.] No. quod non ſufficit dicere ſe non poſſe venire, niſi rationē impedimenti aſſignet: ſic extra de offic. & po. iu. deleg. prudentiam, & de reſcrip. ſciſcitatus. & illam cauſam probabit, vt 4. q. 5. quiſquis. in fi. & per unum teſtem eam poteſt probare, vt extra de procura, ex inſinuatione licet ſit argu. cōtra, extra de in integ. reſti. ex litteris 2, locum. Sed certe credo hoc eſſe ſpeciale, vt vni teſti credatur cum ſuo iuramento.

2 Vbi de hoc. & extra de teſt. ueniens 1. ibi uideas.

d ¶ Communione.] Videtur quòd aliquis poteſt eſſe excommunicatus in vna eccleſia, & non in altera, vt hic, & 58. diſtinct. ſi quis de alterius, & ſic eſt contra 4. q. 5. quiſquis. Sed dic, quod iſte non eſt excommunicatus: ſed cum aliis epiſcopis non communicabit: quia non uenit ad negotia ipſourm, uel ad cōſecrandum epiſcopū cum aliis.

Excōicatus virum quis poſſit eē in vna eccleſia & non in alia.

1 Hanc gl. a quidam nõ habent. sed aita est i antiquo appara. 11. Io.

EPiscopus.] ¶ Abbatem.] Hoc 1, intelligi potest de abbatibus Cistereiem. ordinis, vt extra de sta. mona. cap. 1. nisi pro crimine enormi. 11. q. 3. priuilegium. Argu. de priuile. tutorum, sed alii abbates debent venire ad concilium, vt 18 q. 2. abbates, & inf. eo. decernimus. & hanc paleam habes 17. q. 2. §. vlt.

Abbates 2 tenentur ad concilium episcopi venire.

2 Cum trib. c. se. ibid.

b SI quis autem.] ¶ Antequã.] Sic infra de consec. disti. 1. omnis 2. 11. q. 3. certum.

c ¶ Nisi in sequenti synodo.] Sic ergo quandoque differtur absolutio, vt maior rubor sit ei absolui coram multitudine: similiter in sacrilego differtur, vt diutius confundatur 17. q 4. si quis suadente. sic differtur absolutio illius qui multum deliquit, vt 11. q. 3. qui iubente, vnde licet ante voluerit absolui, non auditur, alias regulariter non debet differri, vt extra de appell. qua fronte.

d SI Episcopus.] ¶ Summi Pontificis.] id est, ep̃scopi vt 2. q. 7. c. accusatio. vel audire de eis, quæ ordinauerit summus Pontifex.

e ¶ Preceptione.] Licet episcopus suo metropolitano tanquam maiori teneatur obedire, vt supra distin. 8. quæ contra mores, tamen hic defertur regiæ dignitati 3, vt 12. q. 2. de reb9 63. distinct. Salonitanæ Item in hac synodali citatione, vnica citatio sufficit vt hic, & simile infra 4. & 5. quisquis. sed in iudiciali trina requiritur, vt 24. quæst. 3. de illicita.

3 Arg. cont. 16. q. 2. nullus ubi de hoc. Arc.

f ¶ Regia.] 23. q. vlt. si vobis, &c. si quis episcopus. contra, sed hic loquit de ijs qui hẽnt feudum 4, ibi n quod leg. & immo & quilibet debet venire, si vocaretur propter negotium regni, vel illud regni vel illud intelligitur cum episcopus relicto ecclesiastico iudicio perigit ad Imperatorem, petẽs ibi iustitiam: quod nullus clericus debet facere, 11. q. 1. placuit.

4 Et videas no. extra de app. cũ parati. in gl. argu. qđ &c. Arc.

SI quis episcoporum. Nihil notatur.

PRopter ecclesiasticas causas. CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd metropolitanis bis in anno debet concilium congregare omnes episcopos prouinciæ conuocando ad quod etiam conuenire debent sacerdotes vel diaconi, vel omnes, qui se læsos existimant: & qui in aliquo delicto inuenti fuerint. secundum rationem excommunicentur. In fine capituli dicitur quòd nullus eps potest concilium celebrare, nisi fuerit metropolitanus.

g ¶ Propter ecclesiasticas causas.] Martinus, qui fuit sollicitus pro Republica, renouauit canones, vnde dicitur renouator canonum.

h Vel hi.] quasi dicat, vel omnes veniant, vel saltem

PALEA C. XI.

EPiscopus non debet abbatem [a] cogere ad synodum ire, nisi aliqua rationabilis causa existat. Burch. l. 8. c. 73. Iuo p. 7. c. 91.

¶ *Hac Palea abest ab illis tantum exemplaribus, in quibus pauoissima reperiuntur. & refertur infra 18. q. 2. post c. fin. a Gratiano ex eodem Turonico, quemadmodum & a Burchardo, & Iuone.*

Item ex concilio Arelatensi, 2. c. 19.

¶ A communione sit alienus, qui synodo adesse contempserit. C. XII.

j SI quis autem synodo adesse neglexerit, vel cœtum fratrum, antequam [b] dissoluatur concilium, crediderit deserendum, alienum se a fratrum communione cognoscat; nec eum recipi liceat, nisi in sequenti synodo [c] fuerit absolutus. Burch. l. 1. c. 50 Poly. l. 2. ti. 15. Iuo p. 5. c. 190. ex cõcilio Spalensi, vt Burch.

Item ex concilio Agathensi, c. 35.

¶ Vsque ad proximam synodum a communione abstineat, qui a metropolitano vocatus, absque graui necessitate synodo adesse neglexerit. C. XIII.

SI Episcopus metropolitanus ad comprouinciales episcopos epistolas direxerit, in quibus eos aut ad ordinationẽ summi Pontificis d, aut ad synodum inuitet, post positis omnibus (excepta graui infirmitate corporis aut præceptione [e] regia [f] ad constitutum diem adesse non differant. Quòd si defuerint (sicut prisca canonum præcepit auctoritas) usque ad proximam synodum a charitate fratrum, & ecclesiæ communione priuentur. Burc. l. 1. c 49. Iuo p. 5. c. 159. Pann. l. 4 c. 17.

Item ex concilio Tarraconensi, c. 6.

¶ A communione priuetur episcopus, qui a metropolitano vocatus ad synodum, venire contemnit. C. XIIII.

ij SI quis episcoporum commonitus a metropolitano ad synodum nulla graui intercedente necessitate corporali venire contempserit, sicut statura Patrum sanxerunt †, vsque ad futurum concilium cunctorum episcoporum charitatis communione priuetur. Simile in Pannormia l. 4. ca: 18. ex Auernẽsi † *al. censuerũt.*

Item ex concilio Martini Papæ.

¶ Presbyteri, & diaconi, & cuncti, qui se læsos existimant, ad metropolitanum synodum conueniant. C. XV. Apud Martinũ Bracarensem epm in c. synogræc. c. 18. Poly. l. 3. tit. 17.

PRopter ecclesiasticas causas g, & altercationum solutiones, bene placuit per singulas prouincias bis in anno conciliũ fieri, cõuocãte metropolitano epo oẽs prouinciales episcopos, ita vt ad conciliũ veniant † oẽs p̃sbyteri, & diaconi, vel hi h, qui se læsos existimãt, vt ĩ cõcilio cãæ examinatæ ad iustũ iudiciũ perducãtur. Et si qui manifeste episcopi, vel † *procedant* Orig.

presbyteri, aut diaconi inuenti fuerint in offensa, secundum rationem excommunicentur, quamdiu communi consensu a de his placuerit dare sententiam b. Nulli autem episcopo liceat propria apud semetipsum concilia c facere, præter eos, quibus metropoles sunt creditæ.

α ¶ Martini.] *Gratianus hoc primum citat nomine Martini Papæ, deinceps eodem nomine multa citaturus, quæ omnia sumpta sunt ex libro capitulorum Græcarum synodorum Martini episcopi Bracarensis, [antiquitus enim Episcopi Papæ dicebantur.] Hic enim, cum esset Græcus, ad utilitatem ecclesiarum Hispaniæ, ubi episcopatum obtinebat, ea capitula latina fecit, & in nonnullis quædam addidit, in alijs vero aliqua detraxit, quemadmodum in hoc capite, quod sumpsit ex concilio Antiocheno, cap. 20. sup. ead. c. propter. Aliqua etiam ex Toletanis concilijs in eum libellum retulit.*

β ¶ Vel hi.] *In aliquot conciliorum editionibus legitur*, vt eorum, qui se læsos existimant, in concilio causæ, &c.

(Item ex concilio Bylon.)

PALEA γ C. XVI.

Annis singulis episcopus in sua diœcesi synodum faciat de suis clericis, nec non abbatibus, & discutiat alteros clericos, & monachos.

3 *Singuli vero episcoporum suis ecclesiis notificare studeãt, quæ in conciliis statuuntur.*

γ ¶ Palea.] *In nullo collatorum exemplarium habetur, sed versiculus e singuli. coniunctus est præcedenti capiti*, Propter ecclesiasticas *suntq; verba Gratiani.*

Vnde in concilio Toletano 16. c. 6.

¶ Quæ in conciliis statuuntur, singuli episcoporum suis ecclesiis notificent. C. XVII.

Decernimus, vt dum d in qualibet prouincia concilium agitatur, vnusquisque episcoporum admonitionib. suis intra sex mensium spatia omnes abbates e, presbyteros, diaconos, atque clericos, seu etiam omnem conuentum ciuitatis ipsius, vbi plebem aggregare nequaquam moretur, quatenus δ coram eis plenissime omnia referet, quæ eodem anno in concilio acta, vel definita esse noscuntur. *& infra.*

¶ Quòd si quispiam hæc parui pendenda crediderit, sententia excommunicationis f duorum mensium curriculo persistat vsquequaque mulctatus.

δ ¶ Quatenus.] *In duobus exemplaribus huius decimæ sexti concilij Toletani, locus hic ita legitur*. quatenus coram eis publice omnia referata, de his, quæ eodem anno in concilio acta, vel definita extiterint, plenissime notiores efficiantur.

DISTINCTIO XIX.

De epistolis g vero decretalibus quæritur, an vim auctoritatis obtineant, cum in corpore canonum non inueniantur. De his ita scribit Nicolaus Papa archiepiscopis, & episcopis per Gallias constitutis.

---

saltē hi qui sunt læsi: 1 non enim omnes rent itur venire. vt infra ea. c. proxi.

a ¶ Communi consensu.) Episcoporum Ioan.

b ¶ Sententiam.) Absolutionis.

c ¶ Concilia.) Prouincilia. s. cum alijs episcopis, sed episcopale 2. potest, vt 18. dist c. quando. 12. c. q. c placuit.

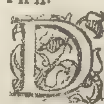
SINGVLI VERO. Hæc est 3. pars distin. in qua dicitur, quod singuli episcopi ecclesijs suis notificare debeãt quę in conciliis statuũtur.

Decernimus, vt dum.) CASVS. In hoc c. dicit, quòd eps postquam redierit à concilio archiepiscopi, intra sex menses debet oēs suos subditos conuocare, & eis indicare quæ sunt in synodo acta: quod si non fecerit, duobus mensibus excommunicetur.

d Vt dum.) Id est, postquam.

e Abbates.) Immo abbates non uocabit ad synodum, ut sup. ea. in illa palea, Episcopos.

f Excommunicationis.) Id est, suspensionis ab officio duorum mensium, sic 86. disti. tanta, & 10. q. 3. vnio in fi.

De epistolis.) Hæc d. diuiditur ĩ duas partes. In prima dicitur quod dictum est, s. quod decretales uim habent canonum. P. Secunda ibi, (Sit ergo.)

CASVS. Supra tractauit Gratianus de auctoritate canonum & constitutionibus sanctorum in distin. 18. In hac uero 19. distin. tractat de epistolis, quę emanant a Papa & ostendit. quod decretales epistolæ eandem uim habent & auctoritatem, quam & canones; & hoc per sequentia capitula patet.

g ¶ De epistolis.) su. in prox. distin. tractatur

---

1 Vt supra. ea. cap. preter. ubi de hoc.

2 Vel dic ut sup. ea ĩ summa, in fine.

Decretales canonib. æquipollent.

[1] Subaudi & constitutionibus sanctorum, vt 25.d.Decretales sunt duplices
[2] Hanc sniam hic sequit. H. & La.

uit magister de auctoritate canonum 1. Hic agitur de auctoritate decretalium: & ostendit hic quòd eiusdē sint auctoritatis decretales, & canones. Sciendū itaq; quod quędā decretalis epistola est generalis: quædam specialis. Generalis 2.est, quæ ad omnes dirigitur, vt 2.q.5. omnibus. Specialis est, quæ specialiter ad aliquos mittitur, ut 35.qō.3. q. scripsit. 7. q. 1. petiti. siue sit generalis, siue sit specialis. dum modo aliquid definiatur p eam, pro iure generali habenda est vt 16 q.3 licet. extra. de sen & re iud. in causis. nisi sit tradita ex tempore, ex loco, & ex causa, vt 29. dist sciendum. Sed si dubium est an sit decretalis, recurrendum est ad registrum, ut sup d.9. vt veterum. Præsumitur tñ quòd sit decretalis, si reperitur inter alias decretales, ad instar illius. quę reperitur inter alias moniales, quæ præsumitur ex hoc monialis, arg. 20.q.1. quem progenitores. Vel si plures eam tenent tenenda est, vt 16.dist. Isidorus, distingue prout dicitur ext. de fide instrum. pastoralis.

SI Romanorum.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in tres partes. In prima parte Nicolaus reprehendit quosdam, qui nolebant recipere decretales epistolas, quia in corpore canonum, quod Isidorus fecit, non habentur insertę: & facit hoc Nicolaus tribus rationibus. Prima est: quia cum Papa præstet auctoritatem opusculis aliorū, multo fortius suis. Secunda ratio est: quia ipsi recipiunt eas cum pro se faciunt: ergo & cum contra eos faciunt, recipere debent. Tertia ratio est, si ideo non admittunt eas, quia in corpore canonum nō habentur: ergo eadem ratione non debent admitti scripturę B. Gregorii, & aliorum multorum, qui ante ipsum & post ipsum fuerunt, & nouum & vetus testamentum in corpore canonum non inueniuntur. Prima ratio est in principio cap. Secunda incipit ibi, [Cum & ipsi.] Tertia ibi, (Item si ideo.) In secunda parte, quæ incipit ibi. (Sed responsuri sunt.) continetur ratio illorum dicentium, quod etsi nonum & vetus testamentum in corpore canonum non inueniantur: tamen ea admittimus, quia vnum c. Innocentii vtrumque testamentum approbat, & dicit esse recipiendum: etsi nullum eorum incorpore canonū sit insertum: quibus Nicolaus respondet dicens, quod eadem ratione debent recipere decretales epistolas: quia vnum cap. Leonis Papę præcipit omnes decretales epistolas custodiri, vt si quis in illas commiserit, puniatur. & ad hoc inducit cap. Gelasij. In tertia parte, quę incipit ibi: [His itaque.] concludit ex supradicto decreto, tales epistolas sicut canones esse recipiendas, breuiter recapitulando supradicta.

a Repro-

¶ Decretales epistolæ vim auctoritaits habent.

C A P. I.

SI Romanorum Pontificum decreto, cæterorum opuscula tractatorum approbantur, vel reprobantur [a]; ita vt quod sedes Apostolica probauit, hodie teneatur acceptum, & quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur, quanto [b] potius, quæ ipsa pro catholica fide, pro sanis dogmatibus, pro variis, & multifariis ecclesiæ necessitatibus, & fidelium moribus diuerso tempore scripsit; omni debent honore preferri, & ab omnibus prorsus in quibuslibet opportunitatibus discretione, vel dispensatione magistra reuerenter assumi, quā quam quidā vestrum scripserint, haud illa decretalia priscorum Pontificum in toto canonum codicis corpore contineri descripta †; cum ipsi α, vbi hæc suæ intentioni suffragari [c] conspiciunt, illis indifferenter vtantur, & solum nunc ad imminutionem sedis Apostolicę potestatis, & ad suorum augmentum priuilegiorum, minus accepta esse perhibeant. *Item inf.* ¶ Si ideo non esse decretales epistolas priscorum † Pontificum Romanorum admittendas dicunt. quia in codice canonum non habentur adscriptæ, ergo nec Sancti Gregorii, nec vllius alterius, qui ante uel post ipsum fuit, est aliquod institutum, uel scriptum recipiendum, eo quòd in codice canonum non habeatur adscriptum. Ergo doctrinā eorū, & sanctiones, quæ ab omni lingua venerantur, quia in codice canonum nō habentur adscriptæ, de codicibus suis eradant. Vt quid uel membranas [d] occupant, post quam non habentur acceptæ? Sed quare multum *immoramur*, cum nec ipsas diuinas scripturas veteris & noui testamenti iam recipiemus, si istos dixerimus audiendos. Etenim † neutrum horum in codice canonum ecclesiasticorum habetur insertum. Sed responsuri sunt isti, qui non ad obediēdum potius, quam ad resistēdum semper sunt parati, dicentes †, quod inter canones inueniatur capitulū Sācti Papæ Innocentii, cuius auctoriate doceatur a nobis utrūq; testamentū esse recipiendum, quamquàm in ipsis paternib. canonis nullum eorum ex toto contineat insertum. Quibus ad hæc asserendum † est, quoniā si vetus, no-

Iuo p. 5. c. 38.

† Concor. l. ab hostib. §. sed φ simpliciter, ff. ex q. b9 can. ma. & ff. de offi. p. sid. l 3.

† al. sanctorum

† al. etiam.

† al. aientes.

Innoc. PP. 1. ad Exuperiū epis. 3. c. vlt.

† al. referendā.

Papā imitari debemus.

Reprobare non possum pro me inducta.

a ¶ Reprobantur.) Argu. quòd illud Papa approbat, vel reprobat, & nos approbare vel reprobare debemus, vt 24. q. 1. c. hæc est fides, & 35. q. 9. veniam.

b ¶ Quanto:) Satis enim absurdum est aliquem alii opitulari, & non sibi. vt C. de natura. liberis. l. nuper. in fin

c Suffragari.) Arg. quòd illud quod pro se quis inducit, etiam contra ipsum inductum non debet reprobare, vt instrumenta, & si qua similia sunt. arg. dist. 9. neque quorumlibet, & 4. q. 1. placuit, §. item in criminali, ver. si quis testibus, & 4. q 8. cuius in agendo, extra de cen. cum olim Arg. contra 2. q 7. si hæreticus. contra, distinct 38. si quid veri. & supra, dist. 10. lege primum regulare, secundum speciale in odium hæreticorum & fauorem fidei & religionis arg. ad hoc extra de foro competenti, cum sit generale.

d Mēbranas.) Licet leges abrogatas, non teneamus, tamen

uumque testamentum recipienda sunt, non quòd codici[ca]nonum ex toto habeantur annexa, sed quòd de his recipiendis sancti Papæ Innocentij prolata videatur esse sententia; restat [a] nimirum, quòd decretales epistolæ Romanorum Pontificum sunt recipiendæ, etiam si non sint codici canonum compaginatę: quoniam inter ipsos canones vnum B. Leonis capitulum [b] constat esse permixtum, quo ita omnia decretalia constituta sedis Apostolicę custodiri mandatur, vt si quis in illa commiserit, nouerit sibi veniam denegari. Ait enim cap. decimo † suarum decretalium: [Ne quid vero sit, quod pretermissum à nobis forte credatur, omnia decretalia constituta tam beatę recordationis Innocentij, quā omnium decessorum nostrorum, quę de ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata † sunt disciplinis, ita à vestra dilectione custodiri madamus, vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.] Dicendo [c] vero, (omnia decretalia constituta,) nullum de decretalibus constitutis prætermisit, quod non mandauerit esse custodiendum. Et rursus asserendo, (omnium decessorum nostrorum,) nullum Pontificum Romanorum, qui ante se fuerunt, excepit, cuius ita non pręceperit decretalia constituta ab omnibus custodiri; vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari. Itaque nihil refert, vtrum sint omnia nec ne decretalia sedis Apostolicæ, constituta, inter canones conciliorum immixta; cum omnia in vno corpore compaginari non possint, & illa eis intersint, quæ firmitatem his, quæ desunt [d] & vigorem suum assignent, præsertim cum synodalia gesta, inter quæ ipsi canones statuti sunt, in codice canonum non habeantur, sed à nobis omni cultu debito venerentur. Consonat autem huic beatissimo Papę Leoni, sanctus & facundissimus in decretis suis Papa Gelasius, ita inquiens: (Decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma pro diuersorum Patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendas decernimus.] In quo notandum est, quia non dixit, [decretales epistolas, quæ inter canones habentur;] nec tantum, (quas moderni Pontifices ediderunt,) sed, (quas beatissimi Papæ diuersis [e] temporibus ab vrbe Roma dederunt.) Dictis autem (diuersis temporibus) etiam illa tempora vir sanctus comprehendit, quę crebrescentibus paganorum persecutionibus, ad sedem Apostolicam deferri causas episcoporum difficilime permittebant. His ita diuina fauente gratia prælibatis, ostendimus nullam differentiam esse inter illa decreta, quæ in codice † canonum habentur, sedis Apostolicæ præsulum, & ea, quæ præ multitudine vix per singula voluminum corpora reperiuntur: cum omnia, & omnium decessorum suorum decretalia constituta, atque decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma dederunt, venerabiliter fore suscipiendas & custodiendas, eximios presules, Leonem scilicet & Gelasium, mandasse probauimus.

Leo PP. 1. epi. 1. in fine.

† al. quinto suarum decr.

† al. ordinata.

Gelasius Papa 1. cum 70. episcopis. Habet sup. 15. dist. c. sā cta Romana. §. Itē decretales.

† al. corpore.

* ¶ Cum ipsi.] *Locus fuit emendatus ex ipsa epistola Nicolai, quæ Romæ manuscripta habetur, & nuper impressa est in appendice Bibliotheca sanctorum Patrum, vt dictum est, supr. distinct. 10. c. leget.*

tamen notitia earū est necessaria. sup. d. 7. fuerunt. & est hic arg. φ nullum verbū positū in aliqua scriptura debet vacare, vel superflue poni, vt 28. q. 1. c. 1. sic enim, & extra de mal. & obed. solitæ. 1, & ff. de vsuris. l. 4. arg. cōtra. C. de fil. le iussoribus nō recte.
a Restat.] Quasi diceret, quod obtinet in vno, debet obtinere in omnibus similibus, vt 4. d. denique. in fin. & 25. dist. deinde.
b Capitulum.] Illud cap. est. 25. q. 1. c. omnia vbi tamen non attribuit Damaso Papæ, & potest esse φ vterq; fecerit illud & est simile 1. q. 1. pe cę tero. & de consec. d. 1. consulto.
c Dicēdo.] Arg. φ verbo generali omnia debent comprehēdi, vt hic, & 1. q. 1. sunt nōnulli. & 14. q. 3. putit. & 12. q. 1. dilectissimis. & 13. q. 2. nō æstimemus. Cōtra de consecr. d. 2. reuera. & inf. 75. di. quod die.
d Desunt.] Est hic arg. φ si Papa in aliquo priuilegio vel rescripto confirmat alicui ecclesiæ priuilegia exemptionis vel alterius rei, q tī habet in priuilegijs suis, φ eo ipso robur habeant illa priuilegia 2, licet, non possint exhiberi: dr. n. hic, quòd decretales sint recipiendæ cū capitulū Leonis, quod est in corpore canonū, de hoc dicit, q̄ uis illæ non sint in corpore canonum. De hoc d. xi. sup. 4. 9. vt veterum.
e Diuersis.] Nothen. si quis quod verbum indefinite prolatum, generaliter est intelligendum vt 1. q. 3. saluator. & 15. q. 1. nec his. 28. q. 1. idololatria. 31. q. 1. quòd si dormierit. ar. cōtra. 1 q. 1. sunt nonnulli. ADDITIO. Propria ma parte habetur ex tra de priui. quia circa. & extra de testa.

Iuris arrogati notitia est necessaria.

1 Vltra medium capitul. versic. sin autem. vbi de hoc. Archid.

Verbum generale oīa debet comprehendere.

2 Cum ista glo. concor. not p Bald. Ang & Io. de Imol. l. sciendū. in princ. ff. de verb. oblig. & quæ notantur per Bald. in au then. si quis in aliquo, in 2. col. C. de eden. & per Ang. in § & hoc in super. in 3. col. in auth. vt sponsal. larg. & per Alc. do. ma in l. admonendi. ff. de iureiur.

relatum

rcatum, 2. in princ. vbi de hoc. Archidiaconus.

SIc omnes.] Casus huius cap planus est a ¶ Petri.] Nam Papa sanctitatem recipit à cathedra, vt 40. dist. non nos. Io.

IN memoriam. [CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dr̃ q̃ Romana ecclesia ob reuerentiã B. Petri intãtum debet honorari, vt si ẽt vix ferendum præcipiat, tñ tolerari debet. In secunda parte, quæ incipit ibi. [Si vero.] dicitur quod si quis presbyter vel diaconus arguatur ab Apostolica sede, falsam epistolam detulisse: licentia sit epõ tenere eũ in carcere vel alia custodia, donec consulat Papam per litteras vel legatos, quid de hoc voluerit definire. vt is corrigatur, & cæteris modus imponatur.

b ¶ Iugum.] Vt 100. dist. contra morem. 11. q. 3. qd ergo. idẽ est in aliis prælatis. vt 2. q. 7. sacerdotes.

c ¶ Falsam.] Dicitur charta falsa ex dicto vel tacito: & in tali falso distinguitur, vt extra de rescri. super litteris. & talis dr̃ bene falsarius, vt ff. de fal. si q̃s obrepserit. Itẽ dicitur falsa scriptura, vt cum scribitur, omnes vel maiorem partem fratrũ fuisse præsentẽ, quæ nõ fuit vere præsens vt extra de his quæ fiunt à præla. sine cõsen. cap. quanto. & talis falsarius suspenditur ab officio & bñficio, vt extra de resti. tam litteris in fine, Itẽ ipso facto dr̃ falsarius, vt si charta apparet rasa vel immutata 1. & talis falsarius deponitur ex tra de crimi. fal. ad audientiam Qui aũt fallam chartã fabricat de nouo, non solum deponitur, sed & curiæ traditur, vt extra de falsa ad falsariorum. Pœna falsitatis secundum leges est deportatio, & omnium bonorum confiscatio in liberum, tertio in eis. ff. de fal. l. 1. Dicitur etiam falsa charta, quæ non habet testes inscriptos, vt extra de procur. 1. Item dr̃ falsa quæ habet subscriptiones variis manibus notatas; q̃ quæ non est perfecta eadem manu vt extra de priuile. c. cum olim in fin. nisi ex hoc fit ibi diuersitas, q̃ sit ibi calami vel atramenti mutatio, vt in authen. de fide instru. & cau. in princ. coll 6. Item dr̃ falsa si est alieno sigillo sigillata, dummodo ille habuit proprium: vel nisi dixerit q̃ tunc non habuit primum, vt extra de appel. significauit. Item dr̃ falsa si est contraria alteri ex eadem parte prolata, vt extra de fide instr. imputari. & C. de fide instr. scriptura. Item dĩr falsæ littera Papæ p̃p falsam grammaticam. extra de rescript. ad audientiam. Item dicuntur falsæ, si sint suspectæ, & eis non imponitur fides, vt C. de proba iubemus. Item dicitur falsa charta, si sigillum est fictum vel si non est annus indictionis appositus, vt extra de fide instr. inter. Item si filum est ruptum, vt extra de crimine fal. licet. Item si sunt impetratæ litteræ pendente appellatione, ut extra de testi. causam. Item si sunt impetratę sine mandato domini, vt extra de rescri. nonnulli.

d ¶ In carcerem.] Si certum est eum esse falsatorem 3, 50. dist. si episcopus. & extra de crimi. fal. ad falsariorum. sed vbi est dubium, fit quod hic dicitur.

ENimuero.] Casus istius capituli planus est.

e ¶ In speculum.] Speculum per doctrinam exemplum

Litteræ dicuntur falsæ multipliciter.

1 Extra de t. de instru. cap 3. extra de fal. c. fin. extra de priuileg. cum olim. Archi. 3 Sed quid si ille, qui vtitur falsa instrumento, vult se purgare, quod ignorauit, est ne audiendus? a Respondeo

sic, & si se purget & d. ceptore ex. hibeat. C. ad leg. Cor. de fal. l ma. iorẽ. ff. eod. tit. l. diuus. Sed contra extra de crimi fal. ad falsariorum. Sed ibi cum ignorantia est supina, vel cum nõ exhibet deceptorem secundũ Lau.

5 Forsã speciale est in falsario litterarum d... Papæ Arch...

in qua epistola multa alia habentur ad epistolas decretales etiam antiquissimas, pertinentia.

Item Agatho Papa omnibus episcopis.

¶ Omnibus sanctiones Apostolicę sedis irrefragabiliter sunt obseruandæ. C. II.

SIc omnes Apostolicæ sedis sanctiones accipiendę sunt, tanquam ipsius diuini Petri a voce firmatæ sint.

Deus dedit p. 3. Poly. l. 1. ti. 17. Iuo p. 4. c. 238.

Item ex capitulis α Caroli Imperatoris.

¶ Tolerandum est iugum, quod a sancta sede imponitur, licet importabile videatur. C. III.

IN memoriam beati Petri Apostoli honoremus sanctam Romanam & Apostolicam sedem; vt quę nobis sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat ecclesiasticæ magistra rationis Quare seruanda est cum mansuetudine humilitas ᵃ vt licet vix ferendum ab illa sancta sede imponatur iugum b, tamen feramus, & pia deuotione toleremus. Si vero (quod non decet) quilibet, siue sit presbyter, siue diaconus, aliquam perturbbtionem machinando & nostro ministerio insidiando, redarguatur falsam c ab Apostolica † sede detulisse epistolam, vel aliud quid, quod inde non venerit †; salua fide α, & integra circa Apostolicum humilitate, penes episcopum sit potestas, vtrum eum in carcerem d, aut aliam detrudat custodiam, vsquequo per epistolam, aut per idoneos suę partis legatos Apostolicam interpellet sublimitatem; vt potissimum sua sancta legatione dignetur decernere, quid de talibus iusto ordine Romana statuet definite, vt & is corrigatur, & cęteris modus imponatur.

Extra in concilio Triburiensi, c. 30. Burc. l. 1. c. 220. Iuo p. 5. c. 50.

† al. Apostolico detulisse.
† al. conuenerit.

α ¶ Capitulis.) *Sic emendatum est ex aliquot manuscriptis, & Iuone. Ac Nauclerus volum. 2. Gen. 28. narrat hoc esse vnum ex viginti tribus legum capitulis, quæ Carolus Magnus ad omnes suas prouincias misit. Burchardus autem citat ex concilio Triburiensi, ca. 30. vbi etiam extat.*

β ¶ Salua fide.) *Apud Burchardum est*, falsa fide, &, non integrr.

Item Stephanus † Papa.

† al. Stephanus v.

¶ Quidquid Romana ecclesia statuit, vel ordinat, ab omnibus obseruandum est. C. IIII.

ENimuero, quia in speculum e, & exemplum sancta Romana ecclesia, cui nos Christus pręesse voluit, proposita † est, ab omnibus quidquid statuit, quidquid ordinat, perpetuo & irrefragabiliter obseruandum est.

† al. posita est omnibus, quid quid.

plum per bonam operationem, 16.q.1.prædicato,& ca. nulli 7 q.1.suggestum 8.q.1.si ergo,25.quæst.2.institutionis,& 1.q.1.nulli,& c.omnia.Lau.12. distinct. scit sancta Archid

NVlli.] CASVS. Quidam erant episcopi erigentes calcaneum contra Romanam ecclesiam, & nolentes sedis Apostolicæ præcepta obseruare, sed Grego. reprehendit;& hortatur eosdem ne ab Ec. Romana recedant:alioquin deponentur,& eorum sententiæ inutiles erunt:quia quanto maiora eis committuntur, tanto magis puniri debent.

Item Gregorius iiij.

¶ A Pontificalibus fit alienus officiis; qui Apostolicis non vult obedire præceptis. C. V.

Polyc.l.1.t.17. Ansel.l.2 c. 21. Iuo p.5.c.11.& 349.

NVlli fas est vel velle, vel posse transgredi Apostolicæ sedis præcepta, nec nostræ dispensationis ministerium quod vestram sequi oportet charitatem 2. ¶ Sit ergo ruinæ suæ dolore prostratus [a] quisquis Apostolicis voluerit contra ire decretis, nec locum deinceps inter sacerdotes habeat, sed extorris à sancto ministerio fiat; nec de eius iudicio [b] quisquam postea curam habeat, quoniam iam damnatus a sancta & Apostolica ecclesia, ac auctoritate sua de inobedientia atque præsumptione a quoquam esse non dubitatur: quia maioris [c] excommunicationis deiectione est abiiciendus †, cui sanctæ Ecclesiæ comissa fuerit disciplina qui non solum præfatæ sanctæ ecclesiæ iussionibus parere debuit, sed etiam aliis [d], ne præterirent, insinuare. Sitque alienus a diuinis, & pontificalibus officiis, qui noluit præceptis Apostolicis obtemperare †.

† al. exigendus.

† al. obedire:

¶ Caput hoc est in eadem epistola Gregorij iiij. ex qua sumptum est cap. decreto nostro, infra 2.q.6. Extat autem in codice sæpe memorato bibliotheca Dominicana.

Item Augustinus de doctrina Christiana, lib.2.c.8.

¶ Inter canonicas scripturas Decretales epistolæ connumerantur. C. VI.

Poly.l.1.ti.25. Ansel.l.3.c.vlt. & l.6.c.112.

IN Canonicis scripturis ecclesiarum catholicorum quam plurimum diuinarum scripturarum solertissimus indagator auctoritatem sequatur, inter quas [e] sane illæ sint, quas Apostolica sedes habere [f], & ab ea alii meruerunt accipere epistolas. Tenebit igitur hunc modum in scripturis canonicis, vt eas, quæ ab omnibus recipiuntur ecclesiis præponat [g] eis quas quædam non accipiunt. In eis vero, quæ non accipiuntur ab omnibus præponat eas; quas plures [h], grauioresq. accipiunt eis, quas pauciores, minorisq. auctoritatis ecclesiæ tenent. Si autem alias inuenerit à pluribus, alias

a ¶ Prostratus.] 1 Hic videtur quod omnis, qui non obedit statutis Romanæ sedis [illegible] & varios modos hæresis notam 24.q.3.§.quia vero [illegible] quidam Sed intelligas, quod hic dicitur, quod qui dicit Romanam ecclesiam non esse caput, nec posse condere canones, iste est hereticus, vt 22.d.c.1.& 25.q.1.violator,& q.2.si quis dogmata Sed si quis alias transgreditur eius mandata, non propterea est hæreticus, licet peccet. extra de rescript.si quando. Ioan.2.

b ¶ Iudicio.] Sed contra 24.q.1. subdiaconus. Sed ibi non admittit damnatum ab hæreticis sed si vult pœnitere, admittit eum: sed hoc non est ideo quia hæreticus eum damnauit, sed quia alias malus est.

c ¶ Maioris.] Argu. quòd quanto aliquis delinquens est maior, tanto magis est puniendus, vt 40.d.homo Christianus, 11.q.3.præcipue, 25.q.1.nulli fas.

d ¶ Sed etiam alijs.] Arg. quod qui tenetur aliquem defendere contra alios, multo fortius contra se vt 16.q.1.in canonib.& ff. si ser ven alius, 3.

3 Arg. extra de natis ex lib. ven. c.2. l. latius. i gl. al.ff.de cod.i deb. frater a fratre, ff. de pact. cum ico.

IN canonicis.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes: In prima parte dicit quod bonus indagator diuinarum scripturarum debet seq. auctoritatem catholicarum ecclesiarum in scripturis recipiendis & proponendis: inter quas scripturas præponendæ erunt scripturæ sedis Apostolicæ. In secunda parte, quæ incipit ibi,]Tenebit igitur.] Dicit quod illæ scripturæ, quæ recipiuntur ab omnib. sunt proponendæ illis, quas non recipiunt quidam: inter illas vero quæ non recipiuntur ab omnibus, præponendas eas, quas plures & grauiores recipiunt eis, quas pauciores & minoris auctoritatis recipiunt. Sed si aliæ a grauiorib. aliæ a pluribus recipiuntur, æqualis erunt auctoritatis licet hoc de facili inueniri non possit.

e ¶ Inter quas.] Canonicæ scripturæ sunt epistolæ.

f ¶ Habere.] Meruit ab alia ecclesia.

g ¶ Præponat.] Arg. quod semper præsumitur pro multitudine, vt 61.dist.nullus inuitis. Item argu. quod a pluribus recipitur maioris est auctoritatis quam quod a paucioribus 4, vt sup. 16. distinct. Isidorus.& 2.q.7.puto.63.dist.c.vlti. Sed qualiter stare potest quod hic dicitur? Nonne omnes canonicæ scripturæ æqualiter sunt recipiendæ, arg.15. distinct. sancta Romana? Quomodo ergo vna præponitur alijs? Respondeo potest esse quod omnes recipiuntur, non tamen quod omnes in eadem veneratione habeantur. Vel intelligas istud de localibus canonibus, vt illa præponatur aliis quia a pluribus tenetur: & sic potest intelligi 50.distinct. Domino sancto.in fi vbi de hoc in glos. nonne.

4 inf. di. px. de q b. ex. de of.l pruden-tia.65.d c.2, & 3. Arch.

h ¶ Plures.] Nota quod hic dignitas personarum compensatur cum numero, similiter in testibus, vt extra de test.in nostra similiter in creditoribus, vt ff. de pactis, maiorem. Sed in electione semper par numerus præiudicat, licet maior sit dignitas ex parte altera, & maius meritum personæ, vt extra de elect. dudum 1. licet sit argum. contra 63. distinct. cap. vlt. & 76, distin. ieiunium, §. non autem 5.

Papæ statutis non obediens, an sit hæreticus. intelligendum determinate eiusque [illegible] git & not. [illegible]t. de resc. si [illegible], & dict Hu. [illegible] canon iste [illegible]t intel igi [illegible] de late suis [illegible] p hoc fa[illegible] [illegible]it illa ver. [illegible] stratus, & i[illegible] tiam damna[illegible]s. Archi.

Scripturæ canonicæ non sunt in eadem veneratione.

Dignitas an compensetur cum numero.

5 Iuxta fine, ibi æqualis eorum &c. Archid.

AD.

ADDITIO. Non est contra: ibi enim erant æquales in numero, non in meritis. Cy.

a ¶ Inueniri.] Arg. quod iura aptantur ad ea, quæ rato accidunt, de conse dist. 4. sanctum est, & ff. si pars hæred. pe. antiqui. Arg. contra 28. dist. de Syracusanæ, 14. quæst. 5. de niq. ff. de leg. nam ad ea.

ADDITIO. Ad idẽ in Auth. de consul. coll 4. in Auth vt sine prohib. ma. & circa med. coll. 7. Archidiaconus.

k ¶ A veteribus.] Arg. quòd dicta veterum sunt sequenda, vt 37. d. relatum. 24. q. 3. transferunt. & infra d. proxi. de quibus.

HOC AVTEM. CASVS. Dictum & probatum est supra, quod decretales epistolæ vim habeant auctoritatis, quod verum est (sicut dicit Gratianus) de decretalibns, quæ decretis patrum. & scripturis Euangelicis non contradicunt. Vnde quia Anastatius Papa fauore Anastasij Imperatoris ordinatos ab Acacio hæretico decreuit rite & de iure communi posse suis officiis fungi: ideo Romana ecclesia eius decretum repudiauit.

a grauioribus haberi (quamquam hoc inueniri [a] vix possit) æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto.

¶ *Caput hoc apud B. Augustinum loco indicato sic habet:* In canonicis autem scripturis ecclesiarum catholicarum quamplurium auctoritatem sequatur: inter quas sanè illæ sunt, quæ Apostolicas sedes habere, & epistolas accipere meruerunt. Tenebit igitur hunc modum in scripturis canonicis, vt eas, quæ ab omnibus accipiuntur ecclesijs, præponat eis, quos quędam non accipiunt. In eis vero, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures, grauioresque accipiunt, eis, quas pauciores, minorisque auctoritatis ecclesiæ tenent. Si autem alias inuenerit a pluribus, aliàs a grauioribus haberi, quamquam hoc † inuenire non possit (æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto. *Quæ quidem B. Augustini sententia non ad decretales Romanorum Pontificum, sed ad canonicas, & sacras scripturas referenda est.* *† facile. orig. Antuer.*

Item Leo Papa I. ad episcopos Viennenses, epist. 87.

¶ Ministerii † diuini se exortem intelligat, qui a soliditate Petri recedit. C. VII. *Misterij* Iuo p. 5, c. 6.

ITa Dominus noster Iesus Christus humani generis saluator instituit, vt veritas, quæ antea legis & prophetarum pręconio continebatur, per Apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret, sicut scriptum est: (In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.) *Ps. 18.* Sed huius muneris sacramentum [b] ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, vt in Beatissimo Petro Apostolorum omnium summo, principaliter collocaret vt ab ipso quasi quodam capite dona sua, velut in corpus omne diffunderet, vt exortem se mysterii † intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere. Hunc [c] enim in consortium indiuiduæ [d] vnitatis assumptum, id quod ipse erat [e], voluit nominari, dicendo, (Tu es Petrus, & super hanc petram [f] ædificabo ecclesiam meam:) *† al. ministerij. Matt. 16.* vt æterni ædificatio templi mirabili munere gratiæ Dei in Petri soliditate cõsisteret, hãc ecclesiam suam infirmitate corroborans, vt illam nec humana temeritas posset appetere [g], nec portæ [h] contra illam inferi præualerent. Verum hanc petræ istius sacratissimam firmitatem Domino, vt diximus, ædificante constructã, nimis impia vult pręsumptione violare, quisquis eius potestatem tentat infringere, fauendo cupiditatibus [i] suis, & id quod accepit a veteribus [k], non sequendo.

Hoc autem [l] intelligendum est de illis sanctionibus, vel

ITa Dñs.] CASVS. Quidam episcopi contra ecclesiam Romanam erigebãt ceruicem, ei obedire nolentes: nec volebant sequi doctrinam, quam à veteribus receperunt: cont. quòs inuehitur Leo., probans, quòd ab ecclesia Romana non debent recedere: q̃ ita est cõfirmata à Dño & corroborata ĩ Petri soliditate, ꝙ nec temeritas hominum nec portæ inferi aduersus eam præualebunt: ostendit etiam ꝙ a principio sic voluit Dominus Euangelicam prædicationem ab apostolis & aliis pręedicatoribus per vniuersum orbẽ diffundi, vt Petr' cuius vice Papa fungit̃ esset quasi quoddã caput illius prædicationis. & quicunq; à Petri soliditate recedere voluerit, deponatur.

b ¶ Sacramentum.] id est, hoc sanctum munus [1].

c ¶ Hunc.] Id est, Petrum.

d ¶ Indiuiduæ.] Scilicet ecclesiæ.

e ¶ Erat.] id est, ab eo quod ipse Dominus erat, s. petra: uoluit eum vocari dominus Petrum. de conf. d. 2. reuera.

f ¶ Et super hãc dictionem non credo Dominum aliud demonstrasse, quam hęc verba, q̃ Petrus respondit Domino cum dixit: Tu es Christus filius Dei viui: quia super illo articulo fidei fundata est Ecclesia (ergo super seipso fundauit Deus ecclesiam.)

[1] Scilicet p̃dicandi, qd̃ est Petro cõcessum. 11. d. c. vlt. Sed id iõ dicit sacramentum quia oĩa habebãt in figura. 43. d. si rector. Arch

g ¶ Appetere. Id est lacessere & calumniari.

h ¶ Nec portæ.] Id est, vitia vel etiam hæreses: quia ecclesia non potest errare, vt 24. q. 1. a recta. Nec ecclesia potest esse nulla, vt 24. q. 1. pudenda, quia ipse Dominus rogauit pro ea vt non deficeret. vt 21. d. c. 1. in fin.

i ¶ Cupiditatibus. Id est, voluntatibus.

l ¶ Hoc autem.] Scilicet quod decretales epistolę sint paris auctoritatis cum canonibus.

a ¶ Acacius.] Hæreticus & excommunicatus 24.q.1. Acacius.1. fuit enim excommunicatus propter hæresim à Gelasio.& à Felice Papa, vt ibi dicitur.

Secondũ hid. SEcundum.] CASVS. Acacius hæreticus baptizauit & ordinauit multos tempore suæ hæresis, quos dice-
bat

decretalibus epistolis, in quibus nec præcedentium Patrum decretis, nec Euangelicis præceptis aliquid contrarium inuenitur. Anastasius α enim secundus fauore Anastasii Imperatoris, quos Acacius [a] post sententiam in se prolatam sacerdotes, vel leuitas ordinauerant, rite fungi acceptis officijs debere decreuit: ita inquiens.

α ¶ Anastasius.) *Maximè verum est sensisse Anastasium ordinatos ab Acacio post latam in ipsum sententiam, rite fungi acceptis officijs potuisse. Hic enim duntaxat inquit in capite sequenti, firmam esse sacramenti gratiam ab Acacio traditam: quod verissimum est, sicut & alia omnes sententia, quas in ea epistola ex B. Aug. Anastasius accepit, veræ sunt. Habetur autem hæc eadem Anastasii Papæ ij. epistola in corpore canonum, quod Romana ecclesia semper approbauit, vt infra dist.20.c. de libellis. est adnotatum. Itaque sine causa reprehenditur hoc loco Anastasius à Gratiano.*

Anastasius II. ad Anastasium Augustum, epist.1.c.7.& 8.

¶ Nulla læsionis portio attingit eum, qui ab hæreticis iam damnatis ordinatur. C. VIII.

Iuo codice canonũ.fol.159. Poly.l.3.ti.10. Ansel.l.9.a 62. Iuo p.1.c.151.

SEcundum [b] ecclesiæ catholicę consuetudinem sacratissimum serenitatis tuę pectus agnoscat, quòd nullum de his quos baptizauit [c] Acacius, vel quos sacerdotes, siue leuitas secundum canones ordinauit, vlla ex nomine Acacij portio læsionis attingat, quo forsitan per iniquum tradita sacramenti gratia minus firma videatur. Nam & baptisma (quod procul sit ab ecclesia) siue ab adultero, vel à fure datum fuerit, ad percipientem munus [d] peruenit illibatum: quia vox [e] illa, quę sonuit per columbam [f], omnem maculam humanę pollutionis exclusit, qua declaratur, ac dicitur: [Hic est qui baptizat in spiritu sancto, & igne [g].) Nam vt visibilis [h] solis istius radij, cum per loca fœtidissima transeunt, nulla contactus inquinatione maculantur; multo magis illius, qui istum visibilem fecit, virtus, nulla ministri indignitate constringitur. Nam & Iudas, cum fuerit sacrilegus, atque fur, quidquid egit inter Apostolos pro dignitate commissa, beneficia per indignum data nulla ex hoc detrimenta senserunt, declarante hoc ipsum Domino manifestissima voce: (Scribę, inquit, & Pharisęi super cathedram Moysi sedent, quę dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolitę dicunt enim, & non faciunt:) Quidquid ergo ad hominum profectum quilibet in ecclesia minister pro officio suo videtur operari, hoc totum contineri [i] implente † diuinitatis effectu [k]: ita ille, per quem loquitur

Nicolaus ad cõsulta Bul.c.15.

Ian.1.

Ioan.12.

Matth.13.

† *al. implendo. diuinitatis effectum.*

bat quidam non posse sua officia de iure communi exequi: quare Anastasius Imperator de hoc dubitans quæsiuit a Papa, qui respondit eos posse de iure communi suis officijs fungi: nec per malitiam Acacij lædi posse. Nam baptismata & ordines à malo collata, per ipsius malitiam non impediuntur. Et probatur hoc vj. rationibus. Prima ratio est: quia in sacramentis virtus Christi operatur, quæ omnem maculam repellit. Secunda est de radiis solis, & qui & si transeatnt pec loca fętida, tamẽ non coinquinantur, idem est de sacramentis per malos ministratis. Tertia est de Iuda: qui licet malus fuisset, multa tamen fecit, quæ rata sunt habita. Quarta est de auctoritate Domini, qui præcepit verba Scribarũ & Phariseorum seruanda & implenda. Quinta ratio est, q̃ oẽ bonum à quocunque fiat, fit à Deo. Sexta ratio est q̃a in sacramentis nõ est attendendum qualis vel quis conferat, sed quid conferatur, quia incrementũ solus Deus præbet & neq. qui plantat neq. qui rigat est aliquid: sed qui incrementũ, &c. Postea concludit ex sup. dictis, quòd sacra eius seruari dẽnt.

b ¶ Secundũ.] Varijs modis ponitur casus huius ca. G. inducit quasi sit abrogatum. & Melendus sentit cum eo, & omnes qui dicunt veritatem sacramentorum nõ esse apud hr̃ticos, vt 24.q.1.& schisma. & 1.q.1. extra ecclesiam. H. dicit q̃ nec capitulum est reprobatum, ne auctor p̃ ijs, q̃ hic continẽtur damnatus fuit: quia nihil hic continetur quod non canonice dicatur: sed iõ fuit iste damnatus: quia cõicauit Photino hæretico: & quia voluit reuocare Acacium hæreticũ post mortem, &. ideo iste Anastasius fuit damnatus, vt inf. c. Anastasius. Alij dicunt, q̃ hoc c cum auctore reprobatum est, quia voluit dicere q̃ ordinati ab hr̃tico sine omni dispensatione de iure possunt sua officia exercere dicit enim H. quòd hæretici habent veritatem sacr̃orum, sed non habent executionem eorũ, vt de conse. dist 4. sicut in sacr̃is. &c. non in nobis, vt no. i q.1.q perfectionẽ. &c. dñs.

Sacramentorum veritas an sit apud hæreticos.

c ¶ Baptizauit.] in forma ecclesię.

d ¶ Munus.] id est, baptisma.

e ¶ Quia vox.] Hic est qui baptizat. de consec. dist.4. baptismus in fi.

f ¶ Per columbam,] Id est, per spiritum sanctum in specie columbæ Hu.

g ¶ Et igne.] Id est charitate.

h ¶ Nam si visibilis.] 1 q.1. si fuerit.

i ¶ Contineri.] Id est, perfici.

k ¶ Implẽte diuinitatis effectu.] Id est, Deo cooperãte.

a ¶ Plan.

a ¶ Plantauit.]Prædicando.
b ¶ Apollo.]Discipulus Pauli.
c ¶ Roganit.]Baptizando.
d ¶ Incrementum]i.gratiã & remissionẽ peccatorũ i.
e ¶ Vel qualis.]Hoc intellige de toleratis.aliàs bñ q̃ritur,vt 24 dist. quiescamus. nã nemo potest p̃dicare nisi mittatur, vt 16. qu.1. adijcimus & extra de hære. cum ex iniuncto. Vel loq̃t ſm antiqua tpa, q̃ñ oẽs poterant p̃dicare.
f ¶ Prædicet.] Sed quæ prædicet.
g ¶ Vt inuidos .] i. pseudo apostolos.2.
h ¶ Affirmet.]Et hoc in epistola ad Philippenses,cũ dicit,siue p veritatẽ siue alio modo Xp̃s p̃dicet, ĩ hoc gaudeo & gaudebo.
i ¶ Hoc.]s.inuidiam.
k ¶ Et his Scilicet Acacius.
l ¶ Aliis.]Scilicet ignorantibus.
m ¶ Suæ virtutis.] Quo ad veritatem sacramenti.
n ¶ Generaliter.]i. in omni sacramento.
o ¶ Vt imaginẽtur.] scilicet Acacium.
p ¶ Metuere.]s.ſm suã opinionẽ falsam. Nam in veritate susceperunt ordinem, sed non executionem. 1. q.1.ordinationes.1.q. 7.Daibertum 3.

tur:& tunc synodus * maior est, Papa,vt 15.dist.sicut in si.arg & ad hoc 93.dist legimus.
s ¶ Qui communicauerat.] contra 11.q.3.quoniam.vbi dr̃, q̄ excommunicatio no transit in tertiam personam: sed cõmunicauit ei in malefício, vnde potuit transire ad tertiam

1 23.q.5.cap. vlt Arch.

2 Sub. qui ex inuidia bonorum,& causa lucri Christum prædicabãt. 28. q. 1. iam nunc. in fin. Archid.

† Synodus simul cum Papa)de qua nunc glos. loquitur) est maior Papa solo extensiue, non intensiue. Vide Caietanum Apologia part. 2. cap. 13. ad Turrecre. summa de eccl.lib.3.c. 64. Nec textus citati, si quid faciunt aliud concludunt.

Christus,Paulus affirmat,[Ego plantaui [a], Apollo [b] rigauit [c]:sed Deus incrementum [d] dedit. Itaque neq; qui plantat est aliquid,neque qui rigat;sed qui incrementũ dat. Deus.) Adeo autem non quæritur,quis vel qualis [e] prędicet [f], sed quid† prædicet,vt inuidos [g] etiam bene Christum prędicare affirmet [h];quo malo ipso diabolus deiectus est, & hoc [i] ipse† prędicare non desinit. Ideo ergo & hic [k], cuius nomen dicimus reticendum,male bona ministrando sibi tantum nocuit. Nam inuiolabile sacramentum, quod per illum datum est aliis [l], perfectionem suæ virtutis [m] obtinuit. Quod† quidem generaliter [n] verum est, ni aliquorum in tantum se extenderet curiosa suspicio,vt imaginentur [o] prolato à Fęlice Papa iudicio,postea inefficaciter in sacramentis,quæ Acacius vsurpauit,egisse; ac proinde eos metuere [p],qui vel in consecrationibus,vel in baptismate mysteria † tradita susceperunt, ne irrita beneficia diuina videantur.

1.Cor.3.
† al.quem
Phil ip.1:
† al. ipso.
Cap.8.
† Quod cum ita sit, aliquorum in tantũ se extendit curiosa)orig.
† al. ministeria.

Quia ergo illicite, & non canonice, sed contra decreta prædecessorum, & successorum suorum hæc rescripta dedit (vt probat Fœlix, & Gelasius, qui Acacium ante Anastasium excommunicauerunt, & Hormisda, qui ab ipso Anastasio tertius eundem Acacium postea damnauit) ideo ab ecclesia Romana repudiatur, & a Deo percussus legitur fuisse hoc modo.

3 Quia concludit Grat. ſcd̃m opin. forte suã, s. qua asserit veritatem sacramentorũ nõ esse apud hæreticos: quod falsum est Ioan. de Fan.

QVIA ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex su.dictis, & d̃t q̄ q̃a Anastasius ita decreuit, ideo Fœlix & Gelasius & Hormisda eum excõicauerũt:sed Aciciũ prius.

ANastasius.]CASVS. Photinus diaconus Thessalonicẽ. cõicauit Acacio ĩ hæresi. Post mortem vero Acacii Anastasius Papa cõmunicauit Photino sine concilio clericorũ,&occulte voluit reuocare Acaciũ defunctũ in h̃rsi vt orõnes ꝓ eo in ecclesia fieret, & ideò multi clerici recesserunt ab obediẽtia eius & lepra percussus est.
¶ Casus autem sequẽtis §.planus est.

¶ Anastasius à Deo reprobatus,nutu diuino percussus est. C.IX.

Ex libro] (vt in corpore conciliorũ citatur) Pontificali. Iuo p.14.c.40.

ANastasius [α] secundus, natione Romanus, fuit temporibus Theodorici regis. Eodem tempore multi clerici,& presbyteri se à communione ipsius abegerunt [q], eo quod communicasset sine [r] concilio episcoporum, vel presbyterorũ,& cleri cunctę ecclesię catholicæ,diacono Thessalonicensi,nomine Photino, qui communicauerat [s] Acacio:& quia voluit occulte [t] reuocare Acacium, & non potuit,nutu diuino [u] percussus est.

α ¶ Anastasins.) *Caput hoc habetur quidem tomo secundo conciliarum in vita Anastasii: sed esse omnino confictum, cum ex multis alijs argumentis, tum ex hoc manifeste ostenditur, quod Acacius (sicut Nicephorus,lib.16.c.12. & Euagrius, lib.3.c.18. & sequentibus, & clarissime Anastasius bibliothecarius in chronologia testantur) tempore Fœlicis iij.obijt,cui successit Gelasius, & Gelasio Anastasius, qui initio epistolæ suæ, & capit.1.ad Anastasium Imperatorem, Acacium mortuum iam, & ante iudicem Christum vna cum Fœlice adstare scripsit, vt Gelasius quoque ante ipsum scripserat, & habetur infra 24.q.2.c.nec quisquam.quomodo ergo potuit Anastasius de eo reuocando tractare,qui iam obierat.*

q ¶ Abegerunt.]i.remouerũt.32.d c.pter hoc §.verũ. Sed cõtra.6.q.4. nõne. vbi dr̃, q̄ ante tps sententiæ non possunt clerici cedere ab epo. Sed hic non recesserunt ante sñiam,quia inciderunt in hæresim iam damnatam,vt 24.q.1. c.1.2. & 3.4.
r ¶ Concilio.]videtur ergo quòd Papa tenetur requirere concilium episcoporum: quod verum est vbi de fide agi

4 Hic videas, quid not.2.q.7. sacerdote.

tertiam personam,vt extra de sent. excom. nuper.
t ¶ Occulte.]Magis inde præsumitur contra ipsũ, vt extra vt eccl.benefi.vt nostrum extra de offi. deleg. consuluit.ff de ritu nup.palã.ff.de admi tit.non existimo.Lau.
u ¶ Diuino.]Quia dum assellaret,emisit intestina,ignominiose lapsus,

a propter

Hinc etiam de Maximo α episcopo in Constantinopolitana synodo statutum est sub Damaso Papa.

¶ Quæ circa indisciplinatos prelatos, vel ab eis geruntur, in irritum reuocentur. C. X.

PRopter totius indisciplinationis eius doctrinam, quę Constantinopoli orta est, statutū est, ne Maximus fuisse, aut esse iam putetur episcopus, neque hi, qui ab eo sunt ordinati qualemcunque gradum clericatus obtineant [a], omnibus, scilicet, quæ circa eum [b], vel ab eo gesta sunt, in irritum reuocatis.

α ¶ De Maximo.) *Ex verbis huius canonis, præsertim Græcis, & interpretatione Balsamonis, ac vita Gregorij Theologi per Gregorium presbyterum descripta, & alijs ex locis (tametsi Theodoretus videtur parum diligenter hoc tractasse) apparet hunc Maximum nunquam fuisse episcopum, ac propterea recte statui nullum ab eo potuisse imprimi ordinis characterem, quod non erat de Acacio asserendum. Verba Græca huius canonis hæc sunt:* Περί Μαξιμου τοῦ κυνικοῦ, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀταξίας, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης ὥστε μήτε Μάξιμον ἐπίσκοπον ἤγεισθαι, ἢ εἶναι, μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἐν οἱῳδήποτε βαθμῷ κλήρου, πάντων, καὶ τῶν περὶ αὐτόν, καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ἀκυρωθέντων, *i.* De Maximo cynico, de quæ ijs rebus, quę nullo ordine circa ipsum Cōstantinopoli gesta sunt. Neque Maximum aut fuisse, aut esse episcopum, neque eos, qui ab ipso sunt ordinati, in vllo cleri gradu censendos: omnibus, quæ & in ipso, & ab ipso facta sunt, infirmatis. *Ac de eodem Maximo, quod nunquam fuerit episcopus, est locupletissimum testimonium in epistola Hadriani Papæ scripta Basilio Imperatori, quæ habetur actione prima octauæ synodi manuscriptæ, quæ est penes Cardinalem Sirletum. Citans enim Leonem primum ait:* Dicit enim altisona tuba, sanctus videlicet sedis apostolicæ Papa Leo, cuius sententiam, quidquid vbique catholicum est velut cœleste miraculum celebrat & veneratur oraculum, cum sæpe quæstio de male accepto honore nascitur, quis ambigat nequaquam istis esse tribuendum, quod non docetur fuisse collatum? Neque enim inter Photium mœchum, & Maximum Cynicum synodo secunda damnatum, vel inter ordinationes huius & illius, distinctionis aliquid esse conuicimus.

DISTINCTIO XX.

D Ecretales c itaque epistolæ canonibus concil iorum pari iure exæquantur. Nunc autem quæritur de expositionib.† sacræ scripturæ, an exequentur, an subijcientur eis. Quo enī quisq; magis ratione nititur, eo maioris auctorittatis eius verba esse videtur. Plurimi autem tractatorum, sicut pleniori gratia sancti Spiritus, ita ampliori scientia aliis præcellentes, rationi magis adhæsisse probantur. Vnde nonnullorum Pontificum constitutis, Augustini, Hieronymi, atque aliorum tractatorum dicta videtur esse præferenda.

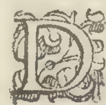
†.al. expositoribus) exemp.

2 ¶ *Sed aliud est causis terminum imponere; aliud sacras scripturas diligenter exponere.* In negotiis definiendis

1 PRopter.] ¶ Obtineant.] Quia præter formam ecclesiæ contulit. 1. q. 1. extra ecclesiam.

b ¶ Quæ circa eum.] Argu. quòd quidquid fit ab intrusis vel vitiose electis, totum cassatur, vt 12. q. 2. alienationes. 25. omne Arg. contra. 3. q. 7. c. infamis. §. veruntamen. in prin. & C. de sacrosan. eccl. l. decernimus 5, sed hic fauor tutorum ecclesiæ: quia aut sunt in vtilitatem ecclesiæ, & tunc valent, aliàs non. 16. q. 6. si episcopum.

5 Dic vt no. de ele nihil, in gl. vlt. & de schism ca 1. & de conse. dis. 4. hi ergo. & j q. j. si q. à feudo. ibi videas Arch.

D Ecretales] CASVS. Supra ostēdit Gratianus decretales epistolas parem vim habere cum canonibus conciliorum. In hac vero 20. dist. querit an expositiones sanctorum Patrum exequentur canonib. & decretalibus, vel præferantur. Quòd præferantur videtur, quia maioris auctoritatis videntur, cum pleniori gratia Spiritus sancti eos præcellant. Vnde expositiones Augustini, Hieronymi, & aliorum videntur præponendæ statutis Pontificum, & hoc in prima parte. In secunda parte, quæ incipit, ibi,] Sed aliud.] soluit Gratianus, & dicit quòd in negotiis definiendis non solum necessaria est scientia, sed etiam potestas quod significatur per claues, quas Christus tradidit Petro: In quarum altera denotatur scientia discernendi inter lepram & lepram, in altera vero notatur potestas soluendi, & ligandi. Cum ergo in causis definiendis necessaria sit potestas, apparet, quod Pontifices expositoribus præferantur, & hoc probatur per seq.

c c ¶ Decretales.] In hac 20. distinct. magister quærit de expositionibus sacræ scripturæ, an sint paris au-

auctoritatis cum canonibus, & decretalib. & infra soluit, ꝙ quantum ad sacram scripturã exponendam præualet sanctorum auctoritas: quantum autem ad causas definiẽdas præualet auctoritas Romanorum Pontificum.

Auctoritas sanctorũ q̃ doque papali præfertur Auctoritati.

a ¶ Scientia.] Arg. ꝙ nullus potest esse iudex: maxime ecclesiasticus. nisi sit peritus, vt extra de consang. & affini. ex litteris. in fi & 1.q.1. vt euidenter. 11.q.3. & si ad tempus. 1 24. q.3 si q̃s nõ. de pœn. dist. 5. consideret. & di. 6. qui vult. & quia leges scire tenetur. in authen. de iud col la. 6 §. quia vero. Item quia sententia ferenda est in scriptis, vt 2.q 1. in primis in fine. Item quia iudices per se debent scribere sententias & recitare, vt C. de assess. præsides Sed contra. C. de iud. capi certi, vbi dicitur, quòd milites possunt esse iudices: quia per quotidianum vsum possunt habere peritiam iudicandi. Mediocris tamen scientia sicut in prælato, ita & in iudice sufficit, vt extra de elect. cum nobis olim.

Imperitus non potest esse iudex ecclesiasticus.

✝ Ista concor. & proxima sequens parum aut nihil faciũt ad hoc nec ea ponunt Hug. & La quorum fuit istud dictũ. Archid.

b ¶ Prius.) Atqui ex ordine facti aliquid præsumendum, vt 23. q 4 displicet & 1. q. 1. vt euidenter. Similiter ex ordine verborum, vt 43. dist. sit rector, & extr. de rescri. cum dilecta ff de solut. nec ordo contra.

c ¶ Dedit.) Hic videtur velle, quod alia sit clauis ligandi, & soluendi, alia sciẽ: ita quòd sint duæ claues. Sed dico tñ vnã esse, sed & dicuntur duæ esse pp duos effectus. Sed qualiter scientia dicitur esse clauis, cum aliquis possit habere scientiam, qui non habet clauẽ: & ecõtra? sed dic, quòd licet scientia prius non fuisset clauis antequã hẽret ordinem: tñ post ordinem incipit esse clauis. Si tñ quæras quid proprie sit clauis sacerdotalis: dico ipsam potestatem sacerdotalem, per quam ligat & soluit.

Clauis sacerdotalis an sit vna an plures.

d ¶ Inter lepram & lepram) Idest, inter causam & causam. alludit ei quod fiebat in lege. cum. n. dubitabatur de aliquo an esset infectus lepra, ducebatur ad sacerdotes, & sm eorum arbitrium vel recipiebatur, vel deijciebatur, vt 11. q. 3. quomodo de pœn. dist 1. §. ex his versic. Moysi.

Inter leprã & leprã vnde dicatur.

ADDITIO. Hug. & de pœ dist 1 §. denique. ver. Moysi, & extra qui filij sint leg. per venerabilem, §. rationibus. Archid

DE libellis] CASVS. Epi Britanniæ iudicabant causas tantum secundum expositiones August. & Hieron & aliorum, postponentes canones conciliorum, & decreta Pontificum: quos Leo redarguit, ostendens, ꝙ in causis definiendis primo recurrendum est ad canones conciliorum. & ad decreta, vel decretales Pontificũ. Secundo ad sanctorum expositiones, s. Hier. & August. & aliorum sanctorum, in quibus si veritas non reperiatur, tunc recurrendum est ad sedem Apostolicam, cuius statuta qui non recipit, hæreticus esse conuincitur.

non solum est necessaria scientia [a], *sed etiam potestas. Vnde Christus dixit Petro: (Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, &c.) prius* [b] *dedit* [c] *sibi claues regni cælorum, in altera dans ei scientiam discernendi inter lepram & lepram* [d], *in altera dans sibi potestatem eiiciendi aliquos ab ecclesia, vel recipiendi. Cum ergo quælibet negotia finem accipiant vel in absolutione innocentium, vel in condemnatione delinquentium, absolutio vero vel condemnatio non scientium tantum, sed etiam potestatem præsidentium desideret: apparet, quòd diuinarum tractatores scripturarum, & si scientia Pontificibus præemineant, tamen, quia dignitatis eorum apicem non sunt adepti, in sacrarum quidem scripturarum expositionibus eis præponuntur; in causis vero definiendis secundum post eos locũ merentur.*

Matt. 16.

Vnde Leo Papa IIII. scribit episcopis Britanniæ.

In suo regesto.

¶ Aliorum scripturę, Romanorum Pontificum decretis non sunt præponendę. C. I.

Deus dedit p 2. Poly. p. 3. ti: 20. Ans l 3 c vlt. Iuo p. 4. c 27 Pan l 2 c. 118.

DE libellis [e] & commentarijs aliorum [f] non conuenit aliquem iudicare, & sanctorum conciliorum canones relinquere, vel decretalium regulas, idest, quæ habentur apud nos simul cum † canonibus. Quibus autem in omnibus ecclesiasticis vtimur iudicijs, sunt canones ✝ Apostolorum †, Nicęnorum, Ancyranorum, Neocęsariensium, Gangrẽsium, Antiochensium, Laodicensium, Constantinop. Ephes. Chalcedonensium, Sardicensium Africanensium, Carthaginensium [g], & cum illis regulæ præsulum Romanorum, Syluestri, Syricij, Innocentij, Zozimi, Cœlestini, Leonis, Gelasij, Hilarij, Symmachi, Hormisdę, Simplicij, & Gregorij iunioris [g] Isti omnino sunt, & per quos iudicant episcopi, & per quos episcopi simul iudicantur & clerici. Nam si tale emerserit, vel contigerit inusitatum negotium, quòd minime possit per istos definiri; tunc si illorũ

† *al. cum illis in canone.*

† *al. qui dicuntur Apostolorum.*

Apud Anselmum, & Polycarpum desũt oĩa Pontificũ nomina.

e ¶ De libellis.] Idest, secundum libellos, & commentarios.

f ¶ Aliorum.] Idest, Hieronymi & August per quorum scripta non est iudicandum omissis canonibus. 50 distin. si ille.

g ¶ Iunioris.] Ecce hic approbantur dicta Gregorij iunioris, alibi videntur reprobari. 32 q. 7. quod proposuisti & in seq § vbi dicit G. ꝙ sunt contraria Euangelio. sed illud c intelligitur de arcta, & sic bene tenet Ioann.

h Illorum.] Hic videtur, quòd potius iudicandum sit secundum illum, qui innititur auctoritati canonis, quam secundum illum, qui innititur auctoritati Hieronymi, vel August quod verum est nisi Aug ist. innitetur auctoritate no. vel veter testa 2. vel etiam aliquo canone nam licet concilium apud Aquisgranum factum, constituerit, ꝙ raptor non possit matrimonialiter iungi cum rapta, vt 36. q. 2 placuit tamen Hierony. qui contrarium statuit, & ei statur, vt 35. qui 2. tria Sed hoc est quia innitatur auctoritate Medensis concilii, ead. causa & quæst. cap si autem.

quorum meministis, dicta, Hieronymi, Augustini, Isidori, vel cæterorum similiter sanctorum Doctorum similium reperta fuerint. magnanimiter sunt retinenda, ac promulganda; vel ad Apostolicam sedem referendum de talibus. Quā-ob causam luculentius, & magna voce pronunciare non timeo; quia, qui illa, quæ diximus, sanctorum patrum statuta, quæ apud nos canonum nomine prætitulātur, (siue sit ille episcopus, siue clericus, siue laicus) non γ indifferenter recipere conuincitur a; nec catholicam & Apostolicam fidem, nec sancta quatuor Euāgelia vtiliter, & efficaciter ad effectū

† *al. profectū.* † suum retinere, vel credere probatur.

α ¶ Sunt canones.] *Indicat canones & regulas, ex quibus constat corpus, uel codex canonum, de quo in præfatione dictum est, quo Romani Pontifices, præsertim in iudicijs vtebantur, in quo codice sunt canones tantum, non synodalia gesta, vt superius Nicolaus, in c. Romanorum. 19. distinct. scripsit.*

β ¶ Carthaginensium.]*In codice canonum vnica est synodus Carthaginensis, continens canones trigintatres, qui ex varijs concilijs Carthagini habitis collecti fuerunt. Eos canones sedes Apostolica videtur probasse & vsa eis esse, quando in codicem canonum referendos curauit. Eosdem etiam Græci quo ordine apud Latinos habentur, cum alijs præterea multis Africanarum synodorum coniunctos in linguam suam verterunt, & hi ipsi sunt, quos ijsdem numeris Anselmus, Burchardus & Iuo citant: quamuis Gratianus interdum quidem his vtatur, interdum vero ex singulis Carthaginensis concilijs canones accipiat: quod suis locis indicabitur. Et de hac vnica Carthaginensi synodo intelligendum est quod habetur supra dist. 16. c. prima adnotatio, versi. septima, quod hic declarandum dilatum fuit.*

γ ¶ Non indifferenter.] *Anselmus, Deus dedit, & Gregorius presbyter in Polycarpo habent*, qui eadem indifferenter non recipit[, ipse se conuincit minime catholicam, & Apostolicam fidem ad effectum suę retinere salutis.

Est eadem epistola 6 ex qua sumptū est ca. quod dicitis, sup. d. 19.

Item Nicolaus I. Photio, in epistola, cuius initium est [Postquam Beato Petro.)

¶ Corripiendi sunt qui decreta Romanorum Pontificum non habent, vel non obseruant. C. II.

Aūs. l. 3. c. 33. 2

SI decreta Romanorum Pontificum non habetis b; de neglectu c, atque incuria estis arguendi. Si vero habetis, & non obseruatis; de temeritate estis corripiendi d, & increpandi.

Item Innocentius Papa.

¶ Ad quos sit recurrendum, cum sacræ scripturæ auctoritas non occurrit. C. III.

Poly. l 7 tit. 3. Bur. l. 3. c. 128. Iuo p 4 c 170. † *al. grecè,*

DE quibus causis nulla soluendi, ligandique auctoritas in libris veteris testamenti, & quatuor Euangeliorum cum totis scriptis Apostolorum e appareat, ad diuina recurre scripta Græca †. Si neque in illis, canones β Apostolicæ sedis intuere. Si nec in illis; ad catholicæ ecclesiæ historias catholicas a Doctoribus catholicis scriptas manum mitte. Si nec in illis; sanctorum exempla f perspicaciter recordare. Quòd si omnibus his inspectis, huius quæ-

a ¶ Conuincitur.] Sed nonne Orientalis ecclesia recipit canones? Videtur quod nō vt 31. d aliter, nūquid ergo ipsa est hæretica Sed dic, quod licet ipsa non recipiat illos canones, non tamen contemnit eos. Vel dic quod Papa approbat consuetudinem ipsorum sup. d. prox. si Romanorum.

SI decreta.) Casus huius c. planus est.

b ¶ Non habetis.) Per scientiam.

c ¶ De neglectu.) Nulli enim est licitū ignorare canones, ut inf 38. d. nulli & c. rt. omnes. sup di proxima, si Romanorum.

d ¶ Corripiendi.) Ar. simile 16. d quod dicitis.

DE quibus.) CASVS. Quidam quæsiuit, si aliqua dubitatio emergat in solutione alicuius quæstionis, ad quas scripturas potius sit recurrendum, & dicitur in hoc ca. quòd iste ordo seruandus est. Primo enī recurcurritur ad vetus, & ad nouum testamentum, & ad scripturas Apostolorū: Et si in illis nō appareat quid sit faciēdum, ad Græcorum scripturas recurrendum est: postea ad gesta Cōciliorum & Pontificum: deinde ad Sanctorū expositiones, vltimo ad seniores. Sic Beneuenta. posuit casum Hugo sic dicit, quòd primum locum obtinent vetus & nouum testamentum: secundum canones Apostolorum & conciliorum: tertium decretaia, & decretales epistolę Romanorum Pontificum: quartum scripta Gręca: quintum dicta sanctorum patrum Latinorum: vltimum exempla sanctorum patrum: deinde ad seniores est recurrendum. Tu autē pone secundum quod litera iacet.

e ¶ Apostolorum.] id est, Apostolicorū.

f ¶ Exempla.] Ar. p

 exempla

Ad idẽ 3. q. 5 quia suspecti. C. de edi. prin. an in totũ ff. de leg. natuta imperator. 3 q. 5. de Liguribus, in fi. Arch. Exemplis quibus est utendum.

exempla posse iudicarj ε, vt 37 distinct. qui de mensa, & 24 q. 3. si habes, arg. contra. C. de senten. nemo. Sed illud intelligitur cum ius habetur. Tunc enim per exempla non est iudicandum, non est vtendum: sed exemplis publicæ personæ siue authentice, vt exemplis Principis primi, siue Apostolicorum, vt 16. q. 3. licet extra de sent. & re iudic. in causis, vel dic quòd exemplis paucorum non est vtendum, sed plurium bene. Vel dic, quòd exemplis priuatorum in nouo testamento incepita a Christo, qui Petrum summũ sacerdotem constituit 12. Apostolos maiores sacerdotes. lxxij discipulos minores. Sed nunc loco Petri est Papa: loco xij. Apostolorum ep̃i, loco lxxij discipulorum sũt Archipsbyteri. Leuitas vero statuerũt Apostoli, Eccle-

stionis qualitas non lucide inuestigatur; seniores [a] prouinciæ congrega, & eos interroga. Facilius namque inuenitur quod a pluribus [b] senioribus quæritur. Verus enim repromissor Dominus ait: (Si duo ex vobis, vel tres conueniunt super terram in nomine meo, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo.) *Matth. 18.*

a ¶ Seniores.] Id est, sapientes vt 84. dist. porro

b ¶ Pluribus.] Sic extra de offi. deleg. prudentia. in fi. 1. respõ. num per ampliores homines manifesta veritas reuelatur, vt C. de fideicõ. l. pen. & C. de inge. manu. l. 3. Hic patet, ꝙ primo ad consuetudinẽ psis loci recurritur, cum lex deficit, quam ad consuetudinem Ro. eccle. sic 12. distinct. illa. & ff de leg. & Senatuscons. de quibus. Alij dicunt, ꝙ primo ad consultationem Ro. eccle recurrendum est, vt argu. sup. 11. distinct. c. vlt. Ioan. quid autem de hoc seruetur, notaui sup. 12. d. illud, melius 1. d. consuetudo.

ADDITIO. De hoc etiam not. C quæ sit long. consuet. l. 1. ibi vide Archid.

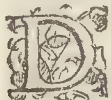
α ¶ Innocentius) *Caput hoc non est inter epistolas Innocentij primi, quæ multæ extant; neque Innocentij secundi esse potest, cum ante ipsum scripserint Burchardus, & Iuo, a quibus hoc ipsum citatur.*

ε ¶ Canones.) *Verba hæc, quæ apud Gratianum deerant, sunt apud Burchardum, & Iuonem, & Polycarpum: in quo Polycarpo habeneur hoc ipso loco, in quem sunt restituta.*

DISTINCTIO XXI.

Ecretis [c] ergo Romanorum Pontificum, & sacris canonib. conciliorũ ecclesiastica negotia, vt supra monstratum est, terminantur. Ministri vero sacrorũ canonũ, & decretorũ Pontificũ sunt summi Põtifices, & inf. presules, ac reliqui sacerdotes, quorum institutio in veteri testõ est inchoata, & in nouo plenius consummata. *Exo. 2.* *¶ Summi enim Pontifices, & minores [d] sacerdotes à Deo sunt instituti per Moysem, qui ex præcepto Domini, Aàron in summum Pontificẽ, filios uero eius vnxit in minores sacerdotes: Postea vero Dauid, cum ministeria domus Domini ampliaret, ianitores & cantores instituit.* *1. Para. 25. & 2: 24.* *Porro Salomon quendam modum exorcizandi inuenit, quo dæmones adiurati, ex obsessis corporibus pellebantur: huic officio mancipati, exorcistę vocati sunt. de quibus Dominus in Euangelio: (Si ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filii uestri (videlicet exorcistę) in quo eiiciunt?) Hæc omnia* *Luc. 11.*

Ecretis.] Hæc diuiditur in tres partes. In quarum prima dicit, quòd ministri ecclesię sunt summi Pontifices & pręsules infra positi cum reliquis sacerdotibus. Secunda ibi, [In nouo.] Tertia ibi, [In his.

CASVS. Supra actum est de decretis, & canonib. conciliorum, quibus negotia dirimuntur. In hac vero 21. distinct. agit Gratianus de ministris ecclesiæ & sacrorum canonum, & dicit quòd sunt summi Pontifices & præsules infra positi cum reliquis sacerdotibus. Et hoc in prima parte. In secunda parte, quæ incipit ibi, (Summi et enim.) dr̃ quòd summi Pontifices & minores sacerdotes a Domino per Moysen sunt instituti in veteri testamẽto, qui vnxit Aaron in summum Pontificem, & filios eius in minores Sacerdotes & Leuitas. Dauid instituit cantores & ianitores. Salomon exorcistas: & hæc omnia nouo testamento ecclesia imitatur. Habet enim ostiarios, & lectores pro ianitoribus, & habet exorcistas: pro filiis vero Aaron habet omnes positos infra summũ Pontificem, pro quo summo Pontifice ponitur Papa. In tertia parte, quæ incipit ibi, [inter eos) dicitur ꝙ inter istos est discretio seruandi. Nam alii appellantur simpliciter sacerdotes, &cæ. Et hæc discretio incipit à Paganis, qui habebant Flamines, & Archiflamines, Similiter Ecclesia vero subdiaconos, & acolythos sibi constituit.

c ¶ Decretis.) Hic agitur de ecclesiasticis ordinibus, & ostendit originem ipsorum, & vnde 2. sic appellentur, postea ostendit, quod ille qui est in maiori ordine, uel dignitate, non potest iudicari a minori, & sic Papa à nemine potest iudicari.

2 Id est, q[...] ie. Papa a n[...] mine iudi[...]tur.

ADDITIO. Vt infra eod. inferior. & c. submittitur. Archid.

d ¶ Et minores.) Cum ergo Moyses elegerit sacerdotes in veteri testamento, & Dominus in nouo, vt inf. ead. in nouo. vr̃, ꝙ ad episcopum de iure spectet electio canonicorum. Et Imperator dicit, quod episcopus eligit clericos in Constantinopolitana ciuitate, ut in Auth. de mensura ordinandorum clericorum: in 1. §. collation. 5. Ad hoc dicas, quod episcopus de iure communi cum aliis eliget, vt extra de his quæ fiunt à prælatis sine consensu. cap. nouit, &c. ea noscitur. consuetudo tamen est seruandi, vt extra de elect. cum ecclesia 3. Item videtur ex loco isto, ꝙ Moses fuit sacerdos, cum vnxerit sacerdotes, & idem dicit Innocen. extra de maio. & obed. solitæ. Sed contra homicida fuit, ergo non potuit esse sacerdos, vt 23. q. 3. non in inferenda. Sed dic, quod olim sacerdotes bene erant homicidæ, vt 2. quæsti o. 7. §. his ita,

Electio c[...] nonicoru[...] ad quos [...]ctat.

3 Hæc se[...]tentia cõ[...] approbat[...] per Io. Vi[...] Lau. Gof[...] Ber. in i[...] decret. cu[...] ecclesia.

Vt 11.q.7. quis oém. ecomecra.. l.j c j. Arc

ita. Sed Dauit primo fuit prohibitus construere tẽplum, quia vir sanguinum erat 1.de consecrat.distin.1.c.Quare autem iudices & executores testes & aduocari in cau sa sanguinis promoueri nõ possunt, dic vt notaui in q̃ stionibus in illa questione, qua sic incipit: Aliquis ex officio

huc.extra de ætate & qualitate,à multis.

C Leros.]CASVS.Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima ostendit Isidorus, quo noĩe generaliter mini stri ecclesiæ vocantur & dicit, quod generaliter clerici vocantur: & dicit quare sic vocantur, & ponit nomina & numerũ ministrorum. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Ordo vero.] facit quadrimembrem diuisionem huius nominis episcopi & ponit etymologiam eorum, que sub diuisione illa non tenentur. In tertia parte, quæ incipit ibi. [Pontifex princeps sacerdotum.] ponit officia singulorũ ordinum interserendo interpretationes eorum.

in nouo testamento ecclesia imitata habet ianitores suos, quos ostiarios appellamus. Pro cãtoribus lectores & simul cantores instituit. Exorcistas autem in nomine antiquo, & officio permanente recipit. Pro filijs vero Aaron, cẽs infra summum Pontificem sacerdotium administrantes sunt cõsecrati. ¶ Inter eos quædam discretio seruata est, vt alij appellentur simpliciter sacerdotes, alij archipresbiteri, alii choriepiscopi, alii episcopi, alii archiepiscopi seu Metropolitæ, alii primates [a] alii patriarchę, alii summi Põtifices. Horũ discretio a gentibus maxime introducta est, qui suos Flamines, alios simpliciter flamines, alios archiflamines, alios protoflamines appellabant. Simpliciter vero maiorum, & minorum sacerdotum discretio in nouo testamento ab Christo sumpsit exordium, qui duodecim Apostolos tanquã maiores sacerdotes; & lxxii. discipulos [b] quasi minores sacerdotes instituit. Petrum vero quasi in summum sacerdotem elegit, dum ei præ omnibus, & pro omnibus claues regni cælorum tribuit, & a se petra, Petri sibi nomen imposuit, atque pro eius fide se specialiter rogasse testatus est, & vt cæteros confirmaret, sibi iniunxit, dicens; (Ego rogaui pro te Luc.22. *Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.) Hanc eandem formam Apostoli se*Act.6. *cuti in singulis ciuitatibus episcopos, & presbyteros ordinauerunt. Leuitas antẽ ab Apostolis ordinatos [c] legimus, quorum legimus fuit beatus Stephanus. Subdiaconus [d], & acolythos procedente tempore ecclesia sibi constituit.*

¶ De his ita scribit B. Isidorus lib.7. Etym.c. 12. nomina illorum, & nominum causas exponens, ita inquiens.

e ¶ Cleros.] Primo ostẽdit Isidorus quo nomine vocentur ministri ecclesiæ, & quare sic vocentur ministri ecclesiæ. Secundo ponit quadrimembrem diuisionem episcoporum. Tertio ponit interpretationes omnium ordinum ecclesiasticorum, & eorum officia. Secunda pars incipit ibi, [Ordo vero episcoporum.] tertia ibi. (Pontifex.)

f ¶ Matthias.] Cum quo fuit electus Ioseph.26.q 2.c.1.

ADDITIO. Hic habetur, ꝙ hoc nomen clericus a Matthia incepit ipse enim sorte electus est Hug.

g ¶ Primum in clericum scilicet, alius scilicet Iacobus fuit primo episcopus factus, vt inf. 66 di. porro. Et est hic argu pro sorte facienda, vt ff. de iud sed cum ambo. & ꝙ in electionibus tempore necessitatis possumus secundum sortem procedere, vt 26. q.2. non exẽplo. contra extra de elect. ecclesia vestra. & ita ista glos. nõn valet. extra de elect. quia propter. Vel dic tunc esse vtendum sorte, cum est vtrobique paritas in omnibus, & ubest causa necessitatis, vt cum est contentio de electione.16.q.3.non exemplo.

¶ Vnde nomina ecclesiasticorum graduum sumantur. C. I.

De officiis l.2. c.1. Rabanus, de inst.cler.l.j. cap 2. Act.2.

C Leros [e], & clericos hinc appellatos credimus, quia Matthias [f] sorte electus est, quem primum [g] per Apostolos legimus ordinatum. Κλῆρος enim Grecè, sors Latinè, vel hereditas dicitur. Propterea ergo dicti sunt clerici, quia de sorte Domini sunt; & vel quia Domini partem [h] habent. Generaliter autem clerici nuncupatur omnes, qui in ecclesia Christi deseruiunt, quorum gradus, & nomina sunt hęc, ostiarius, psalmista [i], lector, exorcista, acolythus,

Sors in electionib. est reprobata.

officio suo hominem interfecit. De hoc dixi 50.distin.per totum. Quæstio venerialis est. Arch.

a ¶ Alii primates.) Hæc diuisio non est nisi ratione nominum, quia ijdem sunt primates, quod patriarchæ 99. distinct.c.1.

b ¶ Lxxij discipulos.) Contra inf.ea. distin.in nouo.ubi dicitur ꝙ discipuli Dñi, idest, Apostoli elegerunt lxxij. discipulos: hic dicitur, ꝙ a Domino. Sed dic, quod Dñs bene dr̃ fecisse quod eius minister facit: qa q per alium facit, p seipsũ facere vr̃, vt extra de sent. excom mulieres.

c ¶ ordinatos) Vt 93.di. Dominus noster, &c diaconi

d ¶ subdiaconos.) Non videtur verũ dicere, quia tempore Apostolorum aliqui fuerunt subdiaconi, vt 35 distin. episcopus, quia ille est canon Apostolorum. Sed dic, ꝙ subdiaconatus tunc fuit sed non * fuit sacer ordo ad

* Si per fuit sacer, licet clim, quidã de hoc dubitauerint. Vide gl. in.c. a mulier. de ...& qua...tat. ordi. ...vers. solis. & 3. Themam ...sent. dist. 24. art. pri... 10, quas. 3.

h ¶ Partem.) Idest, decimas, & primitias, quæ dicuntur Dei, 2 vt 12.q 2.c.quisquis.so.&c.quia abstulerit.

2 Subaudi quãuis Dñi sit terra & plenitudo eius, vt in Ps.8 dis.

t ¶ Psalmista.) Hic patet, ꝙ psalmista, & ostiarius, & lector sunt clerici.25. distinct perlectis, & 32. distinct. feriatim & 72. distin. clericum. & 11. q.1.de persona & deponi possunt sicut alii clerici, vt 27. quæst j si quis episcopus, & qui iniicit manus in istos, excommunicatus est vt 7.q.4.si quia & extra de senten. excom. non dubium & c. parochianos. Et per primam tonsuram fit aliquis Psalmista, vel clericus, & illa tonsura est sacramentale signum

quo iure Archid Tonsura prima an sit ordo.

signum, vt 12.q.1.duo. Sed si hoc dicatur, tunc erunt nouem ordines: Veruntamen videtur ꝙ non sit ordo: quia vbi tractatur, ꝙ clericus alii obedientiam præstabat, nihil agitur de istis ordinibus, vt 93.distin.a subdiacono. similiter alibi, vt 77. dist. illud. Sed dic, ꝙ tantum septem sunt ordines, qui conferuntur cum solennitate, sed tamen nouem sunt. Io. Sed certe omnes conferuntur cum solennitate hodie præter Psalmistatum, qui a solo sacerdote confertur, vt 23 distinct. psalmista. Bar.

Sacerdos simplex psalmistatū conferre potest.

a ¶ Episcopus.] Argu. quod episcopatus est ordo 1, vt 93. dist. diaconi.

1 Quid sit ordo hēs īf. 82.dist. ca 1. ibi, de hoc. & ad idem extra de renuncia. post translationem. §. vlt. vbi de hoc.

b ¶ In patriarchis.] Quo nomine comprehendit principales patriarchas, vt Romanum, Constantinopolitanum, Alexandrinum, Hierosolymitanum, Antiochenum.

c ¶ Archiepis.] Id est, primatibus, quo nomine comprehendit alios patriarchas siue primates, vt Aquilegiensem 2, Cantuariensem, Bituricensem.

2 Sub. de quo habeē 9 q.3. nunc vero.

d A mensura.] Quia x. vel. xj. debet sub se hr̄e, vt 6.q.3.scitote. Vel dicitur a mitros, quod est mater, & polis quod ē ciuitas, quia est mater aliarum ciuitatum 12. dist: de his.

Archiepiscopus quod suffraganeos habeat

e ¶ Licet.] De ijs, quæ spectant ad totā prouinciam: sed de ijs, quæ ad suam diœcesim spectant, sine eorum licentia possunt disponere, 11.q.3.c.1. & 2.

f ¶ Disponit] Ergo episcopus confert dignitates ecclesiasticas, vt 73. distinct. episcoporum 3. Arg. contra. 93. distinctione legimus. vbi dicitur, quod tantum ad episcopum spectat confirmatio: sed hoc refertur ad diuersas cōsuetudines, vt extra de elect. cum in cunctis. &c. cum ecclesia Vulterana. Ioan. Ego credo, ꝙ de iure communi tantum electio dignitatū spectat ad capitulum, cum episcopo, vt extra de iis quæ fiunt a prælat. sine consensu. cap. ea noscitur. & c. quanto.

3 60. dis. c. j. Archid.

Dignitatum electio ad quos spectet

g ¶ Ex Greco] Scilicet dos, quod est datio.
h ¶ Virga.] Qua arcebāt aues à carnibus sacrificiorum.
i ¶ Nudis.] Arg. quòd non incedit nudus, qui filū fert in capite.

¶ Di

subdiaconus, diaconus, presbyter, episcopus [a]. ¶ Ordo episcoporum quadripertitus est. i. in patriarchis [b], archiepiscopis [c], Metropolitanis, atq; episcopis. Patriarcha, Græca lingua, summus patrum interpretatur: quia primum, idest Apostolicum retinet locum; & ideo, quia summo honore fungitur, tali nomine censetur, sicut Romanus, Antiochenus, & Alexandrinus. Archiepiscopus Greco dicitur vocabulo, ꝙ sit summus epōrum: tenet enim vicem Apostolicā, & præsidet tam Metropolitanis, quam cęteris episcopis. Metropolitani autem à mensura [d] ciuitatum vocantur; singulis enim prouincijs præeminent, quorum auctoritati, & doctrinę † cæteri sacerdotes subiecti sunt, sine quibus nihil reliquos agere licet [e] episcopos: solicitudo enim, totius prouincię ipsis commissa est. Omnes autem superius designati ordines vno eodemque vocabulo episcopi nominantur; sed ideo priuato nomine quidam vtuntur, propter distinctionem potestatum, quam singulariter acceperunt. Patriarcha pattum princeps: Αρχων enim princeps; inde archiepiscopus princeps episcoporum, sicut Metropolitanus a mensura ciuitatum. ¶ Episcopatus autem vocabulum inde ductum, quod ille, qui efficitur † episcopus: superintendebat, scilicet curam gerens subditorū: Σκοπεῖν enim Græcè, Latinè intendere dicitur. Episcopi autem Grecè, Latinè speculatores interpretantur: nam speculator est prępositus in ecclesia dictus, eo ꝙ speculetur; & perspiciat populorum infra se positorum mores, & vitam. ¶ Pontifex princeps sacerdotum est, quasi viā sequentium. Ipse & summus sacerdos, ipse & Pontifex maximus nuncupatur. Ipse enim efficit sacerdotes, atque leuitas; ipse omnes ordines ecclesiasticos disponit [f]; ipse, quid vnusquisque facere debeat, ostēdit. Antea autem qui Reges erant, & Pontifices erant. Nam maiorum hæc erat consuetudo, vt Rex esset etiam sacerdos & Pontifex. Vnde & Romani Imperatores Pontifices dicebantur. ¶ Vates a vi mentis appellatus est, cuius significatio multiplex est: nam modo sacerdotem, modo prophetam significat, modo poetam. ¶ Antistes sacerdos dictus est, quod antestat: Primus est enim in ordine ecclesiæ, supra se nullum habet. ¶ Sacerdos autem nomen habet compositum ex Græco [g] & Latino, quasi sacrum dans: sicut enim rex à regendo, ita sacerdos a sacrificando vocatus est; consecrat enim, & sacrificat. Sacerdotes autem gentilium Flamines dicebantur. Hi in capite habebant pileum, in quo erat breuis virga [h] desuper habens lanę aliquid, quod cum propter æstum ferre non possent, filo tantum capita religare cœperunt. Nam nudis [i] penitus eos capitibus incedere nefas erat. Vnde à filo, quo vtebantur, flamines dicti sunt, quasi filamines. Verum festis diebus filo deposito pileum imponebant Pro sacerdotij eminentia. ¶ Presbyter Græcè Latinè senior interpretatur: non modo pro ætate, vel de-

† al. doctrinæ & potestati) orig.

† Superefficitur, (superintendat) orig. & Rab.

crepita

decrepita senectute, sed etiam propter honorem, & dignitatem a, quam acceperunt, presbyteri nominantur, vnde & apud β veteres, ijdem episcopi, & presbyteri fuerunt, quia illud nomen dignitatis est, & non ætatis γ [b], ideo autem & presbyteri sacerdotes vocantur, quia sacrum dant, sicut & episcopi, qui licet sint sacerdotes; tamen Pontificatus apicem non habent: quia nec chrismate frontem signant, nec paraclitum spiritum dant, quod solis deberi episcopis lectio Actuū Apostolorum demonstrat. Leuitę ex nomine auctoris vocati. De Leui enim Leuitæ exorti sunt; a quibus in templo Dei mystici sacramenti ministeria explebantur. Hi Græce diaconi, Latine ministri dicuntur; quia sicut in sacerdote consecratio, ita in diacono ministerii † dispensatio habetur. Hypodiacones Græcè, quos nos subdiaconos dicimus, qui ideo sic appellantur, quia subiacent præceptis, & officiis Leuitarum. Oblationes enim in templo Dei a fidelibus ipsi suscipiunt, & Leuitis superponendas altaribus deferunt: hi apud Hebręos Nathinæi c vocantur. Lectores a legendo, psalmistæ a psalmis canendis vocati; illi enim prædicant [d] populis, quid sequantur; isti canunt, vt excitent ad compunctionem animos audientium, & quidam lectores ita miserabiliter [e] pronunciant, vt quosdam ad luctum, lamentationemque compellāt. Ijdem etiam & pronunciatores vocantur, quod porro † annuncient. Tanta enim & tam clara erit eorum vox, vt quamuis longe positorum aures adimpleant. Cantor autem vocatus, quia vocem modulatur in cantu. Huius duo genera dicuntur in arte musica, sicut ea docti homines Latine dicere potuerunt, præcentor, & succentor: præcentor scilicet, qui uocem præmittit in cantu: succentor autem, qui subsequenter canendo respondet. Concentor autem dicitur, quia consonat: qui autem non consonat, nec concinit; nec cantor, nec concentor erit. Acolythi Gręcè, Latine ceroferarii dicuntur, a deportandis cereis, quando legendum est Euangeliū, aut sacrificium offerendum: tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur, non ad effugandas tenebras, dum sol eodem tempore rutilet, sed ad signum lætitiæ demonstrandum, ut sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur, de qua in Euangelio legitur: (Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.) Exorcistæ ex Græco, in Latinum adiurantes, siue increpantes uocantur, inuocant eum super cathecumenos, vel super eos, qui habent spiritum immundum, nomen Domini Iesu, adiurantes per eum, vt egrediatur ab eis. Ostiarii ijdem, & ianitores, qui in veteri testamento electi sunt ad custodiam templi; vt non ingrederetur in illud immundus in omni re. Dicti autem ostiarii, quòd præsint ostiis templi. Ipsi enim tenentes clauē, omnia intus, extraque custodiunt, atque inter bonos & malos habentes iudicium, fideles recipiunt, & respuunt infideles [f].

Left margin: *Act. 8.* — *† al. Misterij* — *† al. populo* — Iuo p. 6. c. 8. — *Ioan. 1.*

a ¶ Dignitatem.) ut 84. d porro.
b ¶ Et non ætatis.) Tātum supple: quia alibi dicitur, quod est nomen ætatis, vt 93. distinctio, legimus.
c ¶ Nathinæi.) Isti dicūtur ministri ministrorum, & interpretantur in humilitate Deo seruientes vel Deo donati, & sunt dicti ab eo tēpore, quo Iosue Gabaonitas donauit ad ministerium templi, scilicet, vt ligna ibi cæderent in ipso, & aquam portarent, ad opus sacrificii, de quibus dicitur 22. q. 4. innocens. H. Et not. q̃ isti Nathinæi lauabant hostias in probatica piscina: Probaton Græce dicitur, ouis Latine: sic ergo dicta erat, quia in ea Nathinæi &c. sicut prędixi, vt legitur in historiis euangelii; capitulo post hoc erat, &c. Arch.
d ¶ Prędicant.) Id est, legunt recitando, non autem prædicando: quia illud est officium sacerdotium, 16. q̃. 1. adiicimus.
e ¶ Miserabiliter.) non per prauam, uel raucam vocem: sed potius per altam vocem & sonoram, & ille intellectus patet ex littera sequenti, vbi dicit, tanta. n. &c
f ¶ Et respuunt infideles (Id est, excommunicatos. Et ita ostiarius remouet i, excōicatos ab ecclesia

Right margin: Probaton q̃d dicatur. — 1. S ab īgressu ecclesiæ corporaliter arcendo. Hug.

α ¶ Id est Apostolicum.] *Antea legebatur*, post Apostolicū: *Restituta est vera lectio non modo ex Isidori, & veterū exēplariū Gratiāi fide, sed ex ipsa ab Isidoro allata ratione, q. Romanū, Antiochenū, & Alexandrinū Patriarchas ppea vocat: qa Apostolicū locū tenēt. Hoc idē Beatus Gregorius li. 6. epi. 37. scribēs Eulogio Alexādrino, declarat his verbis:* Itaq; cū multi sint Apostoli.

ria, vt hic, & 25. d. perlectis.

IN nouo testamento.] Hęc est secunda pars huius distinctionis, in qua probatur, quod Romana ecclesia sit caput, ab ipso Domino specialiter instituta: secundario à conciliis. Ioan de Fan.

CASVS. In hoc cap. ostendit Anacletus, quod primus sacerdos post Christum fuit Petrus, cui data ptãs ligandi & soluẽdi: cæteri vero Apostoli, q cum eo parẽ honorem assecuti sunt, ipsum in principem elegerunt, loco quorum hodie sunt epi. Videntes aũt Apostoli prædicatores paucos elegerunt lxxij. discipulos, loco quorum sunt presbyteri in ecclesia: & q hos recipit, Christum recipit; & q hos spernit, Christum spernit, & ab eo spnetur.

a ¶ Tu es Petrus.] Videtur ergo, quod per hæc verba; tu es Petrus, &c. datus fuit Petro Pontificatus, & ita ante passionẽ; quia ante fuit dictũ: & ita vr̃ contradicere 50. d. considerandum, & c. fidelior. nã ibi dr̃, quod post passionem fuit datus ecclesiæ pastor, & non añ. Sol. primo fuit Apostolus añ passionem: sed post passionem fuit pastor creatus p illa verba: Si diligis me, &c. vt ex. de electio, significasti, qđ ẽt hic innuit cũ dicit: tibi dabo claues, &c. 3. hoc enim est promittere, & non dare. ADDITIO. Ad huius verbi declarationem vide quod legit & not. 23. q. 6. iã uero, 5. ex his, iuxta pri. in glo. sed qualiter, Arch.

b ¶ Pari.] Arg. quòd omnis episcopus sit par apostolico quantum ad ordinem & rationem consecrationis, 24. q. 1. loquitur, in prin. Petrus tamen maior fuit aliis in administratione, vt 2. q. 7. puto: potest enim aliquis esse maior ratio in ordine, sed tamen minor in administratione, vt archipresbyter maior est Archidiacono, vt 25. distinct. perlectis. De Apostolis quando fuerunt consecrati non legimus: Dicunt tamen quidam quòd in cœna, quando dictum est eis: Hoc facite in meam commemorationem, de consec. d. 2. in Christo, in fine. Alii dicunt, quod cum dictum est eis: Ite, baptizate omnes, de consecr. dist. 2. propriæ. De Paulo, & Barnaba habemus 75. distin. quòd dic. & de Iacobo. 66. d. porro.

c ¶ Prætaxato.] in parte c. quæ hic non est.

d ¶ Operarios.] Arg. hic signauerunt doctores 3. quod licèt sit sit statutus numerus canonicorum, si tamen ex crescant ecclesiæ facultates, quod præbendæ debent augeri, vt extra de vita & hone. cleri. quoniam, hoc expeditum est, ext de const. cam M Fer & extra decensi. quanto.

e ¶ Rogauerunt.] Arg. quod non nisi volentibus dabitur p̃latus, & etiam à Papa, vt inf. d prox. sacrosancta. si. 8. q. 1. sciendum 4. & c audactet. Dic, à principio non datur inuitis, sed ex postfacto sic, si sint negligentes. 61. d. nullus inuitis.

1 Arg. cont. 1. q. 1. qui studet, in fi. ib uideas quod not. ibid. sic etiam no 33. d. ostiarius.

2 Idẽ tenet Ale de Im. in l. iurisgentium, col. 3. ff. de pactis.

Petrus in administratione maior aliis fuit. Apostoli qñ fuerint consecrati.

3 Vt Lau.

Prælatus n... lentib. no... est dandu... 4 al si erg...

pro ipso tamen principatu sola Apostolorum principis sedes in auctoritate conualuit, quæ in tribus locis vnius est. Ipse enim sublimauit sedem, in qua etiam quiescere, & præsentem vitam finire dignatus est: ipse decorauit sedem, in qua Euangelistam discipulum misit: ipse firmauit sedem, in qua septem annis, quamuis discessurus sedit. *Atque hoc idem ait Anacletus c. sacrosancta, distinctio. 22.*

β ¶ Vnde & apud.] *Restituta hæc sunt in locum suum, quo loco habetur apud Sanctum Isidorum.*

γ ¶ Et non ætatis.] *In originali est,* hoc ætatis. *& ita apud Hieronymum in epist. 83. ad Occanum: sed ob glossam non est mutatum.*

Item Anacletus ad episcopos Italiæ, epi. 2.

Romana ecclesia a Christo primatum accepit.

C. II.

IN nouo testamento post Christum Dominum a Petro sacerdotalis cœpit ordo; quia ipsi primo Pontificatus in ecclesia Christi datus est, Domino dicente ad eum: (Tu es Petrus a, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: & portæ inferi non prænalebunt aduersus eam: & tibi dabo claues regni cœlorum.) Hic ergo ligandi atque soluendi potestatem primus accepit a Domino, primusque ad fidem populum virtute suæ prędicationis adduxit. Cęteri vero Apostoli cum eodem pari b consortio honorem, & potestatem acceperunt: ipsumque principem eorum esse voluerunt; qui etiam iubente Domino in toto orbe dispersi Euangelium p̃dicauerunt. Ipsis quoque decedentibus in locum eorum successerunt episcopi: quorum ordinatio prætaxato c debet fieri ordine & modo: quos qui recipit, & verba eorum, Deum recipit; qui autem spernit eos; eum, a quo missi sunt, & cuius legatione funguntur, spernit, & ipse indubitanter spernetur a Domino. Videntes autem ipsi Apostoli messem esse multam, & operarios d paucos, rogauerunt e dominum messis, vt mitteret operarios in messem suam; inde ab eis electi sunt lxxij, discipuli; quorum typum gerunt presbyteri, atque in eorum locum sunt constituti in ecclesia.

Ansel. l. 1. c. 1. Burch. l. 1. c. 1. Iuo p. 5. c. 1. Pãn. l. 3. c. 82.

Matth. vlt.

Luc. 10. Matth. 9.

Item Gelasius vrbis Romæ episcopus omnibus othodoxis.

In decretis cũ lxx. episcopis,

¶ Primatum Romanæ ecclesię nõ aliqua synodus, sed Christus instituit. C. III.

Polyc. l. 1. t. 2. Ansel. l. 1. c. 69. Bur. l. 3. c. 220. Pann. l. 4. c. 3.

QVamuis vniuersæ per orbem catholicæ ecclesiæ unus thalamus Christi sint; sancta tamen Romana Catho-

QVamuis.] CASVS. Dicitur in hoc ca. quòd ecclesia Romana caput est aliarum ecclesiarum, & quòd præ-

lica, & Apostolica Ecclesia nullis synodicis cõstitutis [a], cæteris ecclesiis prælata est, sed euangelica voce Domini, & saluatoris nostri primatum obtinuit, [Tu es Petrus (inquiens) & super hanc petram ędificabo ecclesiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatũ & in cælis; & quodcunque solueris super terram, erit solutũ & in cælis.] Cui data est etiam societas beatissimi Pauli uasis electionis, qui non diuerso (sicut hæretici garriunt) sed vno tempore, vno eodemque die, [b] gloriosa morte cũ Petro in vrbe Roma sub Cæsare Nerone agonizans coronatus est, & pariter supradictam sanctam Romanam ecclesiam Christo domino consecrarunt [c], eamque omnibus vrbibus in uniuerso mundo sua præsentia, atque uenerando triumpho, prætulerunt. Est ergo prima [d] Petri apostoli sedes Romana ecclesia non habens maculam, neque rugam, nec aliquid [e] eiusmodi.

Matth. 16.

Inf. d. 22. c. sacrosancta. ex Anacleto.

3. *In his omnibus quantò gradus [f] celsior, tanto maior auctoritas inuenitur. In maioribus siquidem est regendi & iubendi potestas, in minoribus obsequendi necessitas.*

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem in epistola, cuius initium est (Proposueramus.

¶ Inferiorum facta superiorum sententiis obnoxia sunt. C. IIII.

INferior [g] sedes superiorem absoluere non potest. Sola ergo potior inferiorem conuenienter absoluit. Hinc [h] liquido prouidetur; quia quem non potest absoluere, non potest iudicio inferior potiorem ligare. *& infra*. Vnde propheta [i] ait: [Nunquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea? aut exaltabitur ferra contra eum, qui

Esa. 10.

præfatur aliis. Et hoc probatur duabus rationibus. Prima est, quia Christus dedit ei primatum & auctoritatem voce sua, dicens: Tu es Petrus & super, &c. Secunda est, quia Petrus & Paulus vna die gloriosa morte in vrbe Romana sub Cęsare Nerone coronati, ecclesiam Romanam consecrauerunt, & eam aliis sui præsentia prætulerunt. Et ostenditur hic quis minister pręsit aliis: vnde benefacit ad propositum Gratiani.

a ¶ Constitutis.]. S. tantum.

b ¶ Eodemque die.] Hic videtur quòd eodem die Petrus & Paulus fuerunt crucifixi. 2. q. 8. beati. dicunt tamen quidam quòd reuoluto anni spatio Paulus fuit decollatus, sed eodem die post annum. Historia r. tamen dicit, xiiij. an. imperii Neronis eos fuisse occisos.

Petrus & Paulus eod. die passi sũt.

c ¶ Consecrarunt.] Sic ergo ecclesia consecraretur sanguine alicuius. sicut aliquis baptizatur in sanguine suo, vt de consecr. d. 4. baptismi vicem.

c Scilicet Romana H.

d ¶ Prima.] Dignitate. Nam ecclesia Antiochena precessit istam, vt 24. q. 1. rogamus.

e ¶ Nec aliquid. Arg. quòd vbicunque sunt boni, ibi est ecclesia.

IN HIS. Hæc est tertia pars d. in qua ponit sex ca. de materia de pœnis Ignatii Constantinopo. patriarchę, qui fuit depositus a suis subditis & excommunicatus, & postea per Romanam ecclesiam restitutus, 63. d. Hadrianus. io. de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus in hoc §. quod quanto gradus celsior, tanto maiore est auctoritas in maioribus, & regendi potestas: In ordinibus obsequendi necessitas.

Et ordinatis Archid.

f ¶ Gradus.] In ordinibus 2, de quibus sup. dixi ead. di cleros,

INferior.] CASVS: Omnia c. seq. loquuntur de Ignatio Constantinopolitano patriarcha, qui fuit depositus a suis suffraganeis auctoritate & fauore Michaelis Imperatoris, contra quos inuehitur Nicolaus Papa dicens, quòd suffraganei Ignatiũ deponere non potuerunt, quia inferior sedes non potest superiorem absoluere vel ligare, & hoc probatur auctoritate Esaiæ dicentis. Nũquid gloriabitur securis, &c.

g ¶ Inferior.] Ex hoc c. & inf. ea denique, tres colliguntur regulæ. Prima est hæc: inferior superiorem nõ potest ligare vel soluere 3. Secunda hæc est: qui potest ligare, potest & soluere: Tertia talis qui põt soluere potest & ligare, quælibet harum regularum uidetur habere exceptionem. Prima regula videtur recipere instantiam cum maior se subiicit arbitrio minoris, vt 11. q. 3. peruenit. Secunda regula similiter fallit in incendiariis & exmunicatis, qui debẽt per Papam absolui, extra de sentent. excommu. tua & extra de offi. deleg. quærenti, & in excommunicato propter rem iudicatam vltra annũ post sententiam, qui per Papam absoluitur. Tertia regula fallit, infr. de consec. dist. 4. sanctum, vbi habes, quòd quidam pænitens absoluit aliorum tempore periculi, quem tamen ligare non posset. Idem fallit, 3. q. 6. quamuis, & C. vbi senatores, l. 3. Similiter fallit (vt videtur) cum aliquis confiteretur extraneo sacerdoti, qui ipsum tunc absoluit, non tamen pòsset ligare. Ioan. Sed illa exceptio non valet: quia non concedo quòd aliquo modo consequatur quis remissionem qui confitetur extraneo sacerdoti, vt dicitur extra de pœn. & remis. omnis, nisi prius obtenta licentia a proprio sacerdote, ut dicitur in ca. decre. omnis, nisi in necessitate, vt extra eod. titu. c vlt. de pœnit. distinctio. prima, quem pœnitet, versic. tanta. Bart. Et hic argu. quod si Papa mandat alicui quòd communicet alicui, in quo possit etiam ipsum absoluere: quia excommunicatio & absolutio pari conditione censeatur, vt cui unum permittitur & reliquum, vt inf. de pœnitent. distinctione prima, verbum, argu. contra 27 quæstio. prima, si homo 4. Sed ibi Papa præcipit non absolui eius auctoritate, secundum quosdam. In omnibus istis capitul. vsque in finem loquitur de eadem materia, scilicet de facto suffraganeorum Ignatii Cõstantinopolitani archiepiscopi, qui a suis suffraganeis est depositus fauore Imperatoris.

3 De hoc ãt habetur 62. q. 1 in sũma. Archid.

Confitẽs extraneo sacerdoti non cõsequitur remissionem.

4 Vbi de hoc ext. de ma. & obed. cum inferior. ibi in glo. 1. dic ut ibi Arch.

h ¶ Hinc.] Arg. quòd idem iuris est in uno contrariorũ, quod in reliquo, vt inf. eadem q. 2, & 25. di. deinde. & 2. q. 6. hæc quippe, & ff. de verb. oblig. inter.

i ¶ Vnde propheta.) Esaias.

a ¶ Exhi-

trahit eam?)His ita ex diuina ſcriptura, & probabilium Patrum doctrina commemoratis,ſole clarius exhibuimus [a], non poſſe quemquam,qui minoris auctoritatis eſt,eum, qui maioris poteſtatis eſt,iudiciis ſuis addicere,aut propriis de finitionibus ſubiugare.

Idem eadem epiſtola.

¶ De eodem. C. V.

NOlite nos exiſtimare facta cuiuſcunque proximorum noſtrorum,quæ ſunt digna reprehenſione, velle defendere;ſed quod ita velimus filios circa ſpiritalem patrem, & diſcipulum erga magiſtrum deuotos,ac ſobrios eſſe;vt nulla penitus temeritate ad eorum vitam (vt non dicam diiudicandam,)ſed nec ſaltem tenuiter reprehendendam [b] proſiliant.

Idem Nicolaus Papa eadem epiſtola.

¶ Inferiores maioribus nec benedicere,nec maledicere poſſunt. C. VI.

DEnique ſi in epiſtola legimus ad Hebræos [c], quòd minor à maiore benedicitur;reſtat profecto, vt exigente ratione etiam maledicatur [d]. Si quidem hæc vtique prænoſcentes periculoſa tempora illi qui ante nos fuerunt;-prouidam in eccleſijs conſuetudinem tradiderũt;hodieque in Romana eccleſia,quæ magiſtra eſt omnium eccleſiarum impræ termiſſa † ſeruatur: ita vt nullus ſacerdos maiore [e] ſuo non inuente † conſacerdote, cuilibet rei benedictionem † dare nitatur: ſed & anterior ſtans ad pronunciandam aliquam lectionem,benedictionem quidem poſtulat ſed ei quilibet inferior non audet penitus benedicere [f]. Cur hoc? nunquid benedicere peccatum [g] eſt? abſit. De maledicis enim, non de benedicis dicit Apoſtolus; quia regnum Dei non poſſidebunt,ſed per hoc innuitur, quantæ cenſuræ fræno inferiores quique a ſuis præpoſitis iudicandi ſcoercendi ſint, ſi his nec etiam benedicendi ius vllum penitus obtineant.

Heb.7.

Anſel.l.7.c.144 Iuo p.5.c.17.& p.6.c.335.

† al.impræter miſſe. † al. iubente † al.benedicere nitatur. Gal 5.

Idem eadem epiſtola.

¶ De eodem. C. VII.

NVnc autem diuina inſpiratione non nos pigebit, nec nobis impoſſibile erit,oſtendere nobis) ſi tamen audire velitis) non poſſe quemquam rite ab ijs, qui inferioris

Poly.l.1.ti.20. Anſel.l.2 c.67. al.65. Iuo p 5.c.8. Pann. l 4.c.6.

a ¶ Exhibuimus.]Id eſt,probauimus.

NOlite.] CASVS. Clerici Cõſtantinopolitani obijciebant Nicolao Papæ ꝙ vellet defendere Ignatium in malo:quibus Nicolaus reſpondet dicens ſe nolle eum in malo defendere:ſed vult quòd filii ſint deuoti pr̃i ſpirituali, & diſcipuli magiſtro: ita vt eos nullo modo iudicẽt. ſed nec ẽt rep̄hẽdãt.

b ¶ Reprehẽdẽdã:] Sed contra inf.2.q.7. oues 1 & c. ſecuti. & 9.q.3.ſi autem. vbi dicitur quòd ſubditi poſſunt reprehendère prælatos. Sol. triplex eſt reprehenſio: imperioſa, quæ fit imperio Poteſtatis: hæc tantum maioribus conceditur,43.d.ſi rector,vt hic Alia ſocialis,hæc minoribus cõcedit,81. diſt. in omnibus. Tertia temeraria eſt, quę infamandi cauſa fit:& hęc nulli conceditur, vt 5 q. vlt.delator.

1 Hoc c.potius facit ꝓ, quam cont. prout ibi notatur ĩ gl.vl. Arch. reſpõſio ẽ triplex.

ADDITIO. Quarta humilis & deuota, vt 2.quæſt.7.nos ſi.§ itẽ cum Balaam.

DEnique] CASVS.Probat Nicolaus in hoc cap. ꝙ maiores pñt iudicare minores, & benedicere, ſed non econtra. Et hoc probat exemplo Melchiſedech, quĩ ſicut legitur in epiſtola ad Hebręos, benedixit minori,ſcilicet Abrahæ. Similiter hoc probatur conſuetudine eccleſiæ: quia nunquam maior legens lectionem, benedicitur a minori. Vnde patet, quòd maiores poſſunt iudicare minores, cum ab eis benedici non poſſint.

c ¶ Ad Hebræos.] Vbi legitur; quòd Melchiſedech benedixit Abrahæ & per hoc probat Apoſtolus Melchiſedec fuiſſe maiorem.

d ¶ Etiam maledicatur]Contrariorum em̃ eadem eſt ratio vt ſupra,ead.inferior.ff.de verbo oblig.inter ſtipulantem.

e ¶ Maiore.)Arg.quòd minor iudex non poteſt exercere iuriſdictionem ſuam præſente maiore iudice, vt 9.diſtinct presbyter,ff.de offi proconſul.vlt.Argu.contra 11. quæſt.1.peruenit,& C.de donat.in hac.95.diſtinct.ecce. Dic,quod ſi minor habet iuriſdictionem a maiore, nihil agit,quod ſit adderogationem illius, extra de offic.lega. volentes.

Minor quieſcit præſente maiore.

f ¶ Benedicere.)Sed dr̃ epiſcopo, qui poſtulat hanc benedictionem.Ora pro nobis pater ſancte: in quibuſdã locis ipſe inferior dicit epiſcopo:Iube domne benedicere,& epiſcopus benedictione facta legit.

g ¶ Peccatum.] Argu. quòd aliquid prohibetur, non quòd ipſum malum ſit,ſed quòd inde malum poteſt ſequi,vt 12.q 1.in nouo,& 11.quæſt.3. nolite, & 63.d cum Hadrianus,§.verum.

NVnc autem.)CASVS. Probat Nicolaus in hoc ca.ꝙ ſubditi non poſſunt iudicare prelatos. Et hoc facit duobus exemplis ſcilicet Marcellini Papæ, qui licet confeſſus fuiſſet in ſynodo epiſcoporum ſe a Paganis compulsũ grana thuris diabolo immolaſſe:nullus tamen epiſcoproũ auſus fuit eum iudicare,ſed omnes dixerunt: Ex ore tuo iudicate ipſum:quia prima ſedes non iudicabitur a quoquam.Et exemplo Sixti Papæ. cui cum in concilio vbi Valentinianus Imperator interfuit, multa obiicerentur:tribuit ei Imperator poteſtatem iudicandi ſeipſum:cũ ipſe non ſit ſubiectus iudicio minorum.

a ¶ Diocle.

nperatores io eodem empore fue int.

a ¶ Diocletiani.] Nota simul duos fuisse Imperatores, Dic quod erant duę personę, sed tamen erāt loco vnius. Sed contra 7. q. 1. in apibus. Sed forte vnus habuit dignitatem: alter administrationem.

ADDITIO. Dic ꝙ huic cōtrario standū est. q. a non debet esse nisi vnus. Ad hoc extra de off. ord. quoniam. §. 1. & hoc casuale fuit secundum Pet.

b ¶ Marcellinus.] Sed de isto legit, ꝙ concilio congregato confessus est quod fecerat, & in se tulit sententiam depositionis: & veniens coram Diocletiano confessus est se Christianum esse, & excommunicauit quicunque eum post mortem sepeliret. Sed videtur ꝙ hæc sententia, qua præcepit non sepeliri corpus suum, contineat errorem: vnde nulla deberet esse: vt extra de sent. excommu. per tuas. si quis enim præcipiat, ꝙ corpus suum non sepeliatur, hoc præceptum non est adimplendum, vt ff. de condit. instit. quidam. Præterea qualiter poterat iste seipsum excōicare, 1 vel deponere, cū par in parem non hēat Imperium, vt. extra de electio. innotuit? Ad hoc potest dici ꝙ non fuit sententia quam tulit, sed quædam interpretatio, & infuit ei tacita conditio scilicet nisi Deus aliter reuelauerit 2, & Dominus reuelauit aliter: quia sepultus fuit post xxx. dies post mortem. Item quæritur, quare isti episcopi non deposuerunt Papam cum esset confessus de hæresi, vt 40. distin. si Papa? Dicit Hugo: quia paratus erat corrigi licet enim Papa, vel alius sit hęreticis, si tamen paratus est corrigi 3, nō deponitur, vt 24. q. 3. dixit Apostolus. Vel ideo non debebant ipsum deponere: q. a coactus fecit. 60. dist. presbyteros.

1 Videtur, ꝙ bene. 11. q. 3. si is qui vbi hoc. Archid.

2 Argu. ad hoc 27. q. 2. § cum vero. Archid.

3 Imò dicit Hugo ꝙ nec potuerūt nec debuerunt eum condēnare inde: quia sponte & humiliter confessus est errorē suum. Tunc enim Papa potest cōdemnari de hæresi, cū pertinax fuerit, aliàs nō. Hugo.

c ¶ Cōpulsus.] Conditionali non absoluta coactione. si .n. fuisset absoluta, nō deliquisset, vt 50. distin. presbyteros.

d ¶ Ex ore.] Arg. ꝙ aliquis potest esse iudex ī propria causa: sic ff de adop. l. 3. C. de fideicom. l. vlt. sed iudex ibi improprie dicitur, idest, arbitrator in iurisdictione contentiosa non potest. sed in voluntaria.

dignitatis, vel ordinis sunt iudicialibus submitti definitionibus. Siquidem tempore Diocletiani [a], & Maximiniani Augustorum Marcellinus [b] episcopus vrbis Romæ, qui postea insignis martyr effectus est adeo compulsus [c] est a paganis, vt in templum eorum ingressus, grana thuris super prunas imponeret: cuius rei gratia collecto numerosorum concilio episcoporum, & inquisitione facta, hoc idem Pontifex se egisse confessus est. Nullus tamen eorum proferre sententiam in eum ausus est, dum ei sępissime omnes perhiberent; Tuo ore iudica causam tuam, non nostro iudicio. Et iterum; Noli aiunt audiri in nostro iudicio: sed collige in sinu tuo causam tuam. & rursus: quoniam ex te, inquiunt, iustificaberis, aut ex ore [d] tuo condemnaberis. Et iterum dicunt: Prima sedes non iudicabitur a quoquam. *Idem in eadem.* ¶ Sed & cum quidam tempore quodam contra Sistum Papam tentassent quędam mali † rumoris obijcere, & in concilio, cui & Valentinianus Augustus interesset, dictum fuisset. Non licere aduersus Pontificem dare sententiam, surrexit idem protinus Imperator, & in arbitrio pręfati Pontificis tribuit iudicare iudicium suum. Etenim nullus Pontificum maiorum, vel inferiorum vrbium subactus iudicijs inuenitur.

al. non bene) orig.

Idem Nicolaus eadem epistola.

¶ Maiores a minoribus iudicari non possunt. C. VIII.

SVbmittitur Ignatius minorum, inferiorum, & subiectorum deliberationibus, cum sacris canonibus præcipientibus, & exemplis sanctorum Patrum, semper, vbi est maior auctoritas; sit eundem, & in omnibus controuersijs ad potioris sedis iudicia (actio † dirigatur. Quod non solum à catholicis, verum etiam ab ipsis constat obseruatum hæreticis [e]. Alioquin acephalum liquet esse concilium, vbi de tanta persona agitur, & maiorum non expectatur sententia; cū nec in causa clericorum inferioris [f] gradus, solius episcopi sui iudicium tantummodo postulandum † sit.

orig. non hēt

† *al. præstolandum.*

SVmmittitur. [CASVS. Probat Nicolaus in hoc ca. ꝙ Ignatius non potuit deponi a subditis; q. a canones & exempla, sanctorū patrū præcipiūt semper esse recurrēdū ad maiorem sedem in causis episcoporum: qđ non solum a catholicis, sed ēt ab ipsis hæreticis obseruat, quia etiam clericus a solo episcopo iudicari non pōt: & nisi Dominus Papa intersit vbi episcopus iudicatur, acephalū erit tale concilium.

e ¶ Hæreticis.] Ar. ꝙ ab exemplis gētium est argumentandum, vt 11. quæstio 1. sacerdotibus. 13. b. 2. quæsta. & c. non æstimemus.

f ¶ Inferioris.] inf. 15. q. 7. si autem in fi. contra, vbi dicitur, quod solus episcopus illorum causas potest audire. Sed non excluduntur ibi clerici, sed alii episcopi, 15. q. 7. episcopus nullius.

Idem Nicolaus eadem epist.

¶ Minorum sententiæ maiores damnare non valent. C. IX.

Poly l. 1. ti. 20. Ans l. 2. ca 65. Iuo p. 5. cap 8. Pā. l 4. c. 6. & 7.

IN tantum hāc præsumptionē [g] sancti Patres apud Chal

IN tantum. CASVS. Dioscorus in tribus deliquit, quia scilicet per Regem fuit inthronizatus in ecclesia Constantinopolitana, vnde multi clerici recesserunt ab eo. Item quia factus fuit hæreticus. Post hæc duo delicta, ausus fuit excōicare Papam Leonem: vnde sancti patres apud Chalcedonem congregati ipsum damnauerunt, non tantum de hæresi, sed etiam quia ausus fuit suum maiorem excommunicare.

g ¶ Præsumptionem.] Scilicet depositionem Ignatii.

a ¶ Vt

a ¶ Vt Dioscorum.] Qui Inthronizatus fuit per Regem 1. qui postea excommunicauit Papam. rij. Vnde qui priuilegij. Roma eccl. detrahit, hæreticus est: qui vero alijs iniustitiam facit. Secundo probat exemplo Ambrosij, qui confessus est in omnibus se velle sequi Rom. ecclesiam.

Vt 16 q. 7. sane. Arc.

b ¶ Quoniam secundis.] Videtur hic. quod iudex in sententiam tenetur exprimere causam. quæ ipsum mouit, vt C. de iud. properandum. §. illo. & ff de ijs. qui not. infam. l. quod ait. §. penult. arg. contra extra de sentent. & re iudic. sicut ad hoc dico, quod semper tenetur exprimere causam, si tamē nō expresserit. tenet snīa. 2. q. 6. biduum.

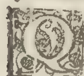
c ¶ Omnes.] 2. Sic construe. Rom. eccles. instituit omnes 2 Ordo terræ.

ADDITIO. D not. in prædi. c. sicu & extra lib 6. de sentent. excommu. cum medicinalis. in prin. Archid.

c ¶ Eidem.] Tantum ne sit contra, §. 15. distinct. canones, circa medium, ver. quarta synodus.

cedonem detestati sunt, vt Dioscorum [a] Alexandrinum antistitem inter cętera, idcirco potissimum sine vlla restitutione damnauerit; quia in contumacia [*] permanens erga primę sedis Romanę priuilegium, resipiscere à suis superstitionibus, vt seruaretur à prima sede Apostolica, noluit: & ponens in cęlo os suum, & lingua eius transeunte super terram, excommunicationem in S. Leonem Papam dictauit, ita vt in sententia contra ipsum prolata, hoc videatur memorare pręcipue, dicentes; & [Quoniam secundis b excessibus priorem iniquitatem valde transcendit; Præsumpsit enim & excommunicationem dictare aduersus sanctissimum, & beatissimum archiepiscopum magnæ Romæ Leonem.] Nunquid ibi legitur inquisitionem fuisse factam, vtrum iuste, an iniuste ipsam Dioscorus excommunicationem dictasset? Non plane: sed absque omni controuersia hoc in eo vsi sunt: quia cum esset inferior, potiorem quibuslibet conatus est lacessere contumelijs, teste Anatolio Constantinopolitano pręsule: qui dicit. (Propter fidem c nō est damnatus Dioscorus: sed quia excommunicationem fecit domino archiepiscopo Leoni.) In concilio Chalcedonen. act. 5.

Psal 72

Via ergo.] Hæc dist. diuidit in duas partes. Secunda ibi, [Prima ergo.]

CASVS. Dictum est supra quòd maior à minori iudicari non potest. In hac vero 22. distin. videndum est, quæ dicatur prima sedes, quæ secunda, & quæ tertia, & quidem primum locum obtinet Roma. eccle. Alexandrina secundum, Antiochena tertium. & hoc probat Gratianus per 7. capitu. sequentia.

[*] ¶ In contumacia.) Hinc vsque ad verb. ponens. *addita sunt ex originali.*

DISTINCTIO XXII.

Via [1] ergo maior à minori iudicari non debet, videndum est, quę inter cæteros ecclesias primum locum, quæ secundum, vel tertium obtineat. Romana ecclesia (sicut supea dictum est) primum locum inter cæteras obtinet, Alexandrina secundum, Antiochena ecclesia tertium ab ea locum accepit.

1 ecclesiarū maiorum ordo.

d ¶ Quia ergo.] In hanc dist. ostendit ordinem maiorum ecclesiarum. Et primo ostendit quem ordinem habuerunt secundum antiqua tēpora. Secunda ostendit quem ordinem habuerunt postea secundum moderna tempora. Secundum antiqua tempora talis fuit ordo: Prima fuit Romana ecclesia: Alexandrina secunda: Antiochena tertia: quarta Hierosolimitana, vt inf. ea. §. 1. & c. 2. sed Constantinopolitana nullum locū habuit vt inf. ea. c. qua traditione. sed postquàm imperiū fuit translatum Constantinopolim, Constantinopolitana ecclesia obtinuit secundum locum post Ro. Alexandrina tertiū, Antiochena quartū. Hierosolimitana quintū. & hoc dr inf. ea. renouantes. extra de priuil. antiqua

Vnde Nicolaus Papa ij. † scribit Mediolanensibus per Petrum Damianum legatum suum.

¶ Romana ecclesia cæterarum primatum tenet. C. I.

OMnes c siue patriarchij cuiuslibet apices, siue Metropoleon primarus, aut epatuum cathedras, vel ecclesiarum cuiuslibet ordinis dignitates, instituit Romana ecclesia. Illam vero solus ille fundauit, & super petram fidei mox f nascentis g erexit, qui beato æternę vitæ clauigero terreni simul & celestis h Imperij iura commisit. Nō er- † innior) Ans. Ans. l j. ca. 63. al. c. 4.

OMnes.] CASVS. Mediolanenses nolebāt Ro. ec. seq, nec ei reuerentiam exhibere: sed Nicolaus Papa probat quod Ro. ec. omnibus est prælata, & omnes alias instituit: & hoc probat duobus modis. Primo quia illud verbum, per quod cęlum & terra & cætera elementa sunt creata, dedit Petro potestatem celestis & terreni Impe

nes, scilicet prælatos, siue apicem cuiuslibet patriarchiæ, idest, patriarchatus. & per hoc patet quod solus Papa nouas facit dignitates.

f ¶ Mox.] Idest ab initio.

g ¶ Nascentis.] Quantum ad nouum testamentum.

h ¶ Celestis.] 3. Arg. quòd Papa habet vtrumque gladium scilicet spiritualem & temporalem. 63. distinct. tibi domino. & 15. q. 6 alius. & cap. nos sanctorum &c. iuratos. & 1. q. 4. quia præsulatus & 86. distinct. duo. transtulit enim de Grecia imperium vt extra de elect. venerabilem. Aug. 96. distinct. duo 4. & 93. distinct. legimus. & 21. distin. §. 1.

3 Pape habens vtrūq. gladiū, transtulit Imperium.

4 Et c. si Imperator. in prin. vbi de hoc & 2. q. 6. §. item cum dicit, Arch.

a ¶ In

go quælibet terrena sententib, sed illud verbum, per quod constructum est cœlum & terra, per quod denique omnia cōdita sunt elementa, Romanam fundauit ecclesiam. Illius certe priuilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Vnde non dubium, quin quisquis cuilibet ecclesiæ ius suum detrahit, iniustitiam a facit. Qui autem Romanæ ecclesiæ priuilegiū ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum auferre conatur b, hic proculdubio in hæresim labitur; & cum ille vocetur iniustus, hic eo proculdubio dicendus hæreticus. Fidem quippe violat, qui aduersus illa agit, quæ mater est fidei: & illi contumax inuenitur, qui eam cunctis ecclesijs prętulisse cognoscitur. *& infra.* ¶ Vnde & ipse S. Ambrosius se in omnibus sequi magisttam sanctam Romanam profitetur c ecclesiam.

Lib. 3. de sacramentis, c. 1.

Item Anacletus seruus Christi Iesu ad omnes episcopos, epistola 3. c. 3.

¶ Non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Ecclesia Romana primatum accepit. C. II.

In præfatione cōcilii Niceni. poly. l. 1. ti. 2. Ans. l. 1. ca. 2. & 65. Pann. l. 4. c. 2. *Matth. c. 16.* sup. d. 2. ca. quāuis.

SAcrosancta Romana & Apostolica Ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Saluatore nostro primatum obtinuit: & eminentiam potestatis super uniuersas ecclesias, ac totum Christiani populi gregem assecuta est, sicut Beato Petro Apostolo dixit. (Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam; & portæ inferi non prǫualebunt aduersus eam: & tibi dabo claues regni cęlorum, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cęlis,) Adhibita est etiam societas in eadem Romana urbe Beatissimi Apostoli Pauli vasis electionis, qui vno die, vnoque tempore gloriosa morte cum Petro sub principe Nerone agonizans coronatus est: & ambo sanctā ecclesiā Romanā cōsecrauerunt, alijsque oībus vrbibus in vniuerso mundo sua præsentia, atque venerando triumpho prætulerunt. Et licet pro omnibus assidua apud Deū omnium Sanctorum effundatur oratio; his tamen uerbis Paulus Beatissimus Apostolus Romanis proprio chyrographo pollicetur dicens; (Testis enim mihi est Deus, cui seruio in spiritu meo in Euangelio filii eius, q̧ sine intermissione d memoriam uestri facio sēper in orationibus meis.

Rom. 1.

Pann. l. 4 ca. 4

2 ¶ Prima ergo sedes est cęlesti beneficio Rom. ecclesiæ, q̃ (ut memoratum est) Beatissimi Petrus & Paulus suo martyrio cōsecrarunt. Scd̃a aūt sedes apud Alexandriam B. Petri noīe à Marcò e eius discipulo atq; Euangelista cōsecrata ē: quia & ipse in Aegypto primum uerbum veritatis directꝰ a Petro prædicauit: & gloriosū suscepit martyriū, cui venerabilis successit Abiliꝰ: Tertia vero sedes apud Antiochiā eiusdē, id est, Beati Petri Apostoli nomine habetur honorabilis, quia illic, priusquam Romā veniret, habitauit, & Ignatium episcopū constituit, & illic primū f nomen Christianoū g nouellæ gentis exortū est. *& post pauca* ¶ Inter Beatos apostolos quædā fuit discretio† potestatis, & licet omnes essent Apostoli, Petro tamen a Dn̄o concessū ē (& ipsi inter

Polyc. l. 1. ti. 1. Ansel. l. 1. c. 7. Burc. l. 1. c. 159. Iuo p. 5. c. 259.

† al. discretio, & licet.

a ¶ Iniustitiā.] Nec Papa dēt vni ecclesię detrahere 1. & dare alteri, vt 99. d. ecce. & c. nullus, & 25. q. 2. de ecclesiasticis, nisi subsit cā vt 9. q. 3. conquestus, & c. nunc vero, & cap. per principalem.

1 In cuius ... iniuriā ... beneficium ... habere ... moris nō est dicit Imperator. C. de emancip. nec auus, arg ad hoc 14. q. 5. denique Ar.

b ¶ Conatur.) Solus ergo conatus hic punitur, ut 6. q. 1. § quæro vtrum, & 1 q. 1 qui studet de pœn. dist. si quis.

c ¶ Profitetur.] Ar. q̧ confessio prælati nocet ecclesiæ suæ arg. inf. ea. de Constātinopolitana, in fi.

SAcrosancta.) CASVS. Capitulum hoc diuiditur in tres partes. In prima parte probatur Ro. eccl. primam esse siue priorē, & aliis pręferri: & hoc ostēditur tribus modis. Primo aucto ritate Christi dicētis: Tu es Petrus, & cæt. Secundo in gloriosa morte Petri, & Pauli, qui Rom ecc. consecrauerunt: & eam aliis sui præsentia p̄tulerunt. Tertio speciali oratione facta, p̄ Romanis. In secunda parte, quæ incipit ibi, (prima ergo.) dicitur quod prima sedes est Romana: Secunda Alexandrina. Tertia Antiochena. In tertia parte, quæ incipit ibi, (Et post pauca.) discretio fuit inter Petrum & alios apostolos; quæ hodie est inter Papam & alios episcopos. Hoc etiam fuit in veteri testamento. Vnde Moyses & Aaron cæteris præfuerunt sacerdotibus.

d ¶ Casus aūt seq. §. & c. per se patet.

d ¶ Sine intermissione.) Non tamen in quolibet instanti, sed horis constitutis 2. sic inf. 3. dist. si laicus. & 37. d. de quibusdam.

2 Quasi fieri sine intermissione dicatur licet medius act. interueniat. ar. ff. de duobus reis, lege duos §. duo. Arch.

e ¶ A Marco.] Vt 24. q. 1. cū beatissimus.

f ¶ Primum.) Vt 7. q. 1 mutationes.

g ¶ Christianorū.) Primo enim omnes fideles fuerunt dicti discipuli, de consecr. dist. 2.

ſed idipſum voluerunt) vt reliquis omnibus præeſſet Apoſtolis,& Cephas β id eſt caput, & principium teneret Apoſtolatus: qui & eandem formam ſuis ſucceſſoribus, & reliquis γ epiſcopis tenendam tradiderunt. Et non ſolum hoc in nouo teſtamento eſt conſtitutum, ſed etiam in veteri fuit: vnde ſcriptum eſt: (Moyſes [a], & Aaron in ſacerdotibus eius.) id eſt primi inter eos fuerunt. *& poſt pauca.* ¶ Hæc vero Apoſtolica ſedes cardo & caput (vt prætactum eſt) omniũ eccleſiarum à Domino, & non ab alio eſt conſtituta, & ſicut cardine oſtium regitur; ſic huius ſanctę ſedis auctoritate omnes eccleſiæ (Domino diſponente) reguntur.

Pſ.98.
Poly.l.1.tit.1.
An[illegible].l.1.c.2.
Bur.l.1.c.178.
Iuo p.5.c.294.

α ¶ Quia.] *Hinc vſque ad ver.* Tertia. *addita ſunt ex originali, quemadmodum & alia nonnulla.*

β ¶ Cephas.) *In euangelio Ioannis capit.1. Cephas (quæ vox Syriaca eſt) exponitur* πετρος, *quod græce petram ſignificat, idque docet etiam B. Hieronymus in comme. epiſt. ad Galatas, c.2. neque credendum eſt ignoraſſe Anacletum, ſed voluiſſe eam dictionem ad Græcam linguam eo tempore notiſſimam referre. Quod fecit Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi decima in nomine (Ieſus) non modo Hebraicam ſed etiam Græcam illi etymologiam tribuens. Atqui hoc ipſum nomen Cephas, Optatus Afer antiquus & probatus auctor, quem Hieronymus & Auguſtinus magni faciunt, libro ſecundo eodem modo, quo Anacletus, accepit, his vtens verbis:* Igitur negare non potes, ſcire te in vrbe Roma, Petro primo cathedram epiſcopalem eſſe collatam, in qua ſederit omniũ Apoſtolorum caput Petrus: vnde & Cephas appellatus eſt. *Et Iſidorus lib.7. etym c.9. ſic de Petro loquitur:* Cephas dictus, eo quod in capite ſit conſtitutus Apoſtolorũ: Κεφαλή enim Gręcè caput dicitur. *Verum apud Burchardum & Iuonem ſic habetur,* vt reliquis omnibus præeſſet Apoſtolis Cephas, id eſt vt Petrus principatum teneret Apoſtolatus.

γ Et reliquis.] *In originali eſt,* & reliqui Apoſtoli epiſcopis.

Hac auctoritate Alexandrina eccleſia, ſecundum a prima locum habere cenſetur. Sed poſtea in Conſtantinopolitana ſynodo eccleſia Conſtantinop. ſecundum a ſede Apoſtolica locum accepit. Vnde in eadem ſynodo, id eſt, Conſtantinop.1.c.5. ita conſtitutum eſt.

¶ Secundum a Romano Pontifice Conſtantinopolitanus obtinet locum. C. III.

CONſtantinopolitanæ [b] ciuitatis epiſcopum habere oportet primatus honorem poſt Romanum epiſcopum; propterea quòd ſit noua Roma.

Ex priſca verſione.
Poly.l.2.ti.22.

¶ *Canon hic ex ijs eſt, quos Apoſtolica Romana ſedes à principio, & longo poſt tempore non recepit: quod ex epiſtola 51. alias 53. Leonis Papæ primi ad Anatolium Conſtantinopolitanum; & alijs eiuſdem epiſtolis facile eſt cuius cognoſcere: itemque ex duabus epiſtolis Leonis noni, vna aduerſus præſumptiones Michaelis & Leonis, c.28. altera ad eundem Michaelem. Sed multo clarius ex B. Gregorij epiſtola 31. lib.6. ad Eulogium Alexandrinum, & Anaſtaſium Antiochenum: atque ex epiſtola Nicolai primi ad Michaelem Imperatorem; quæ incipit.* Propoſueramus. *Quamquam Conſtantinopolitani epiſcopi, Imperatorum potentia freti ſecundum locum Patriarchaliũ ſedium ſibi vſurparant: idque tandem pacis & tranquillitatis cauſa fuit ipſis conceſſum; ſicut in antiqua, de priuil. Innocentius Papa 3. declarauit.*

Item Gregorius Ioanni epiſcopo Sycuſano, lib.7. epiſt.63.

[illegible] prima vel fratres, [illegible] ad menſam, ſed poſtquam Apoſtoli fecerunt cõcilium Antiochenũ, dicti ſunt Chriſtiani. 24 q 1. rogamus.

a ¶ Moyſes.] Licèt Moyſes & Aàron primi & ſũmi dicti ſint ſacerdotes: tamen Moyſes fuit maior q̃ Aaron in adminiſtratione, non quo ad conſecrationem ſacerdotalem. In hoc enim ambo pares fuerunt: Moyſes tamen hoſtias non offerebat: ſed uota offerebat pro populo, vt 36 d. ſi quis vult & 88. d. decreuit. Item & in hoc erat maior Moyſes, quam Aaron: quia inſtruebat & redarguebat eum tanquam minorem 1, vt de pœ. d.3 inter hæc hircum.

1 Nam in hoc caſu dr̃ quis minor alio. 2. qõ 7. Paulus Petrũ. Arch.

b COnſtantinopolitanæ.] ¶ Roma noua dicta ẽ Cõſtantinopolis: quia Conſtantinus illuc cum aliis Romanis iuit, & eam conſtituit vnde & Conſtantinopolis & Roma noua eſt dicta, 96. d. Conſtãtinos.

DE Conſtãtinopolitana.) CASVS. Dicit Grego. in hoc cap. quod nullus debet dubitare Conſtãtinop eccleſiam eſſe Romę ſubiectam: & tamẽ ſi q̃d boni hẽt ipſa, vel alia eccleſia. libenter ſumere ab ea paratus eſt: quia ſtultus, &c. Nam cum Conſtanti epiſcopus confiteatur eam eſſe ſubiectam Romanæ eccle. nullus de hoc dubitare debet.

a ¶ De

a ¶ De Constantinopolitana.] Immo ipse Imperator eam fatetur subiectam Rom eccles.in Auth.de eccl ti.in in princ.coll 9.
ADDITIO. Et C. de sum. Trin.l.inter claras, Lau.
Stultus vñ dicatur. b Stultus.] Stultus,ta,tum. dicitur quasi extultus, ab extollo,

e Subijci]Ita demum si qua culpa,&c.
f ¶ Nescio.] q.d.ex quo Constantinop. eps fatet se esse subiectũ Rom.ecc multo magis & alii tenent fateri. Sic vt q confessio prælati nocet ecclesiæ, vt ext.de can.tuo. dilectus, & de sent. & re iu. suborta & de postul. præl.ad hæc lo 1. quod credo verum esse si de consensu sui capituli facta est in iudicio, vt extra de iu.causam. & proc c.1.B

Prælati confessio an noceat ecclesiæ. 1 De hoc teneas vt legis & not.ex.in lib.6.de re. præsentiũ. [.] est Innoc. & no.de ele. dudum.2. Archid.

¶ Apostolicæ sedi Constantinopolitanam constat esse subiectam. C. IIII.

Ans l.2. ca.65. DE Constantinopolitana [a] ecclesia quod dicũt, quis eã dubitet sedi Apostolicæ esse subiectam? quod & D. pijssimus Imperator, & frater noster Eusebius eiusdem ciuitatis episcopus assiduè profitentur? Tamen si quid boni vel ipsa, vel altera ecclesia habet, ego & minores meos, quod ab illicitis prohibeo, in bonis imitari paratus sum. Stultus [b] est enim, qui in eo se primum existimat, vt bona, quę viderit, discere [c] contemnat. *Idem eidem epistola.64.* Nam, quòd Primas Bizanzenus [d] sedi Apostolicę dicit se subijci [e], si qua culpa in episcopis inuenitur, nescio [f] quis† ei subiectus non sit, cum vero culpa non exigit, omnes secũdum rationem humilitatis [g] æquales sumus.

† al.ei episcopus subiectus.

g ¶ Humilitatis.] Hoc vult dicere, quòd omnes essẽt equales, si omnes vellent esse boni: sed quia aliqui peccare volunt, necesse est quod aliqui sint maiores qui puniant peccata eorum: culpa enĩ causa subiectionis est. nam non peccantes legi non subijciuntur. vt in Authen.de incest. nup. §.si vero. col.2.19.q.2.duæ sunt. Et aliter non posset consistere genus humanum nisi quidam essent maiores, & alij minores, sicut est in Angelis, vt 89. distin. ad hoc.

Culpa est subiectionis causa.

¶ Hoc caput sumptum est ex duabus epistolis eidem Ioanni episcopo Syracusano scriptis: sed in epis.63. ex qua accepta est prior pars: agitur de Constantinopolitana ecclesia: in sequenti vero 64. agitur de primate Byzazeno prouinciæ Africæ, non autem Constantinopolitano, quod videntur & Gratianus & Anselmus, apud quem eodem modo legitur voluisse, adducti fortasse summula illa, quæ præposita est epistolæ Gregorij. Actor quidem glossæ, quod Gratianum putauit sensisse, aperte exposuit.

Item Gelasius Papa I. ad Faustum magistrum legationis.

¶ Constantinopolitanus episcopus auctoritate Romani Pontificis deponitur. C. V.

Ivo p.5. cap.9.

QVa traditione maiorum, Apostolicam sedem in iudicium vocant [b]? An secundæ sedis Antistes, & tertię, ceteriq; bene sibi conscij sacerdotes depelli [i] debuerũt, & qui religionis extitit inimicus [k], depelli non debuit? Viderint ergo, si alios habẽt canones, quibus suas ineptias exequantur. Cæterum isti qui sacri [l], qui ecclesiastici, qui legitimi celebrantur, sedem Apostolicam ad iudicium vocare non possunt, & Constantinopolitanæ ciuitatis episcopus, quæ vtiq; per canones inter sedes nullum nomẽ [m]

QVa traditione.] CASVS. Acacius Constantinop. patriarcha cum esset in hæresi excommunicauit Alexandrinum & Antiochenum patriarchas, & eos a suis sedibus fecit expelli, quia sibi non fauebant in suo errore. quare Gelasius Papa in illa Synodo congregata excõmunicauit Acacium & Constantinopolitanos ei fauentes, qui inciderant in hæresim iã damnatam. Acacius vero Cõstantinopolitanus etiã & cõplices conquerentes dicebant, Papam non debuisse eos excommunicasse nisi in synodo congregata, & sic volebant cogere Papam congregare concilium, vt de suo facto iterum cognosceretur in synodo. & hoc intendebant probare auctoritate quorundam canonum quos fallaciter inducebant. Sed Gelas contra eos dicit, q iustissime sunt damnati, cum illi iniuste condemnauerunt Alexandrinum, & Anthiochenum patriarchas: nec auctoritates quas allegant, eos defendere possunt 2.
g ¶ Capitula quæ sequuntur cum §.plana sunt vsq.ad finem distinct.
h ¶ Vocant.) Ad concilium faciendum 3.
i ¶ Depelli.) Ab Acacio Constantinop. patriarcha.
k ¶ Inimicus.) Acacius.
l ¶ Qui sacri.) Ironicè dicit.
m ¶ Nullum nomen.) Quia tempore Gelasij Constantinopolitana ecclesia non habuit secundum locum ad huc. vel nullum vocat propter hæresim ibi statutam.

2 De hac materia loquit 24.q.3. cum quibus.
3 Silicet propter damnationem alicuius, quasi Papa non possit sine concilio aliquem damnare, quod falsũ est [...]

extollo, is quia se extollit. vel dicitur stultus, quasi statim vltus, ab vlciscor, eris quia stultus statim vltionem expetit: nec deliberat. Vel dic, q proprie stultus est qui per stuporem non mouetur iniuria: sed ultimam enim perfert, nec vltus est nec vllo ignominiæ mouetur dolore: quia stultus est habetur eo [...] quidam ait: Ego me esse stultum existimo, fatuum esse non opinor, id est, obtusis quidem sensibus, nõ tamen nullis secundum Pap. & Hug.
c ¶ Discere.] Arg. est hic contra seniores, qui erubescunt discere a iuuenibus sic 38 dist. nullus. & 2.q 3 si habes. & 84 dist peruenit Item habes hic q maiores tenentur sequi exempla minorum si bona sunt 1.q 1.si fuerit.&c. neque in homine.& 19 dist. sec vndum
d ¶ Bizanzenus.] Idest, Constantinopolitanus, primo enim Constantinopolis dicta fuit Bizantium.

Senes nõ debent erubescere a iuuenib. discere.

Reno-

a Renouantes.] ¶ Similia.] Simile priuilegium habet in quibusdam, quia ad ipsum appellatur medijs prætermissis, vt 11 quęst. 1. si clericus. Et quia deponit episcopum, vt videtur, 3 q. 5. quia suspecti. Et Imperator dicit, quod idem iuris het in suis subditis, qđ Papa in suis vt in Authen. de eccle tit §. 1. coll. 9. Similiter Alexandrina ecclesia forte in prædictis simile habet priuilegium Romanæ, vt 65. di. quoniam, &c. mos antiquus.

b ¶ Priusquam.] Sic ergo aliqua ecclesia priuatur iure suo sine culpa sua, & hoc fit quandoque propter fauorem quandoq. ꝑpter odium. Propter fauorem multipliciter vno modo vt hic: alio modo fauore sacerdotij, vt 54. distinct frequens. Et alio modo propter vim consecrationis, vt 14 q. 6. comperimus. Quandoque propter fauorem religionis, vt extra de eccl. ædi ad audientiam 2. Quandoque propter scandalum, vt extra de cler. ægro. tua. Quandoque propter defectum sacramēti, vt 34. dis. si cuius. Item ꝑpter odium alterius, vt 70. distin. neminem, 16. q. 7. decernimus. Propter paupertatem. 10. q 3. c. vnio. Item ꝑpter ordines. vt di. 54. frequens. Aliàs regula te est, ꝙ nemo sine culpa sua priuādus ē iure suo vt 16. q 7. inuentum. & 56. d is satis pes uersum 1. Hic pōt habere locum distinctio, ꝙ qñque perditur priuilegium ꝑꝑ fauorē, vt hic: quandoque ꝑpter enorme damnu, vt extra de deci. sugge stum. qñque propter abusum. 11. q. 3. priuilegiū. qñque ꝑꝑ delictum. 25. q 2. ita nos. qñque ꝑꝑ negligentiam, ff. de nūdinis. l 1. qñque ꝑꝑ contrarium factum extr. de priuil si de terra. & c. accedētibus. Et no. quòd licet quis sine culpa perdat priuilegium, nunquam tñ sine causa: extra vt lite non contest. quonian frequenter § porro, vnde versus:

Paupertas, odium, vitium, fauor, & scelus, ordo,
Persona spolians & loca iure suo.

c Diffinimus.] ¶ Ac Hierosolymorum.] Sunt & alij patriarchæ, vt Eitruicen Aquilegien vt 9. q. 3. conquestus. & c. nunc vero. inf. 32. dist. erubescant.

Appellatio potest ad Papā omisso medio interponi.

Iure suo multis modis quis priuatur.

1 De hoc ēt habet. extr. de paenil. antiqua.

1 Scilicet q. patriarcha lib. sedibus præsidēt, vt Pisanus, Bituricensis, Gradēsis. nā plures debēt esse q[illegible] in capite cu insq ie prouinciæ, c. j. 99 d. & c. fe eu ndū Hu.

Breuiter.] Hæc distinct. diuiditur in sex partes, in quarum prima donit quid iuris sit de electione Rom. ani Pontificis. Secūda ibi,] Episcopi vero. [Tertia ibi, (His, igitur.) Quarta ibi, (Dalmaticis.) Quinta ibi.

accepit: in communionem recidens perfidorum, non debuit submoueri?

Item ex vi. synodo sub Iustiniano congregata, c. 36.

¶ Constantinopolitana ecclesia secundum à Romana obtinet locum. C. VI.

Renouantes α sancti Constantinopolitani decreta concilij, petimus †, vt Constantinopolitana sedes similia a priuilegia, q̄ superior β Roma habet, accipiat, nec nō γ in ecclesiasticis rebus magnificetur vt illa: sed hæc secunda post illam existens, prius quàm b Alexandrina sedes numeretur, deinde Antiochena. & post eam Hierosolymitana.

† νέμομεν, id est statuimus.

α ¶ Renouantes.) *Hic agitur de quinto illo canone primæ synodi Constantinopolitanæ, de quo supra ead. c. Constantinopolitanæ. dictum fuit. Et quod attinet ad omnes hos canones, qui sextæ synodo tribuuntur, videnda est notatio ad c. sextam. supra 16. dist.*

β ¶ Superior.) *Ita habetur in aliquot vetustis, exemplaribus: nam in vulgatis erat*, inferior, *Græcè est*, τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης, *idest*, antiquioris, vel senioris Romę, *vt infra c. proximo. Omnino autem caput hoc longe breuius est in hac versione, quàm in Græco exemplari, vno tantum loco copiosius, quod Antiochenam numerat sedem, cuius in Græco vulgato nulla mentio.*

γ ¶ Necnon.) *Sic emendatum est ex aliquot manuscriptis, & Græco, antea enim legebatur*, non tamen.

Hinc datur intelligi, quod Alexandrina ecclesia de secunda facta sit tertia, & Antiochena de tertia sit quarta, nisi forte quis duas contendat esse secundas, vt Constantinopolitanam, & Alexandrinam parem suæ dignitatis velit locum obtinere.

Unde in viii. synodo habita sub Hadriano Papa ii. ca. 21.

¶ Quæ in Patriarchalium sedium, primum, vel deinceps teneat locum. C. VII.

Diffinimus neminem prorsus mundi potentū, quemquā eorum, qui Patriarchalibus præsunt sedibus, inhonorare, aut mouere à proprio throno tentare: sed oī reuerentia, & honore dignos iudicare, pręcipue quidem sanctissimum Papam senioris Romę, deinceps autē Cōstātinopoleos Patriarcham, deinde vero Alexādriæ, ac Antiochię, ac Hierosylimorum.c

Deus dedit d. 2. Ans. l 2. 72.

DISTINCTIO. XXIII.

Breuiter d quæ inter Ecclesiastica officia sit differentia, monstrauimus. Nunc a sum-

ibi.] Quæritur] Sexta ibi.] Subdiaconus.

CASVS. Supra ostensum est quæ differentia sit inter ecclesiastica officia, & ministros ecclesiæ in illo cap. cleros. In hac vero 23. dist. ostenditur qualiter quique debet ordinari a summo vsque ad vltimum gradum.

d ¶ Breuiter.] In hac dist. 23 ostenditur qualiter singuli ordines

gines sunt conferendi. Et primo ostendit qualiter de[bea]t Papa eligi, & ordinari 1. Secundo qualiter ordinan[d]us in episcopum debeat examinari 2. Tertio qualiter [...]pus, & alii inferiores sint ordinandi 3. Quarto annectit de habitu clericorum, & quod moniales non debent

mo incipientes, & vsque ad vltimum gradum descendentes, qualiter quisque eorum debeat ordinari, sanctorum auctoritatibus ostendamus.

Vnde Nicolaus Papa ij. in concil. Lateranensi.

¶Decretum Nicolai Papæ de electione summi Pontificis. Cap. I.

Pann.l.3.c.1.

IN nomine [a] Domini nostri & Saluatoris Iesu Christi. Anno ab Incarnatione eiusdem MLIX. mense Aprili, indictione [b] xij. propositis sacrosanctis Euangelijs præsidente quoque reuerendissimo †, ac beatissimo Nicolao Apostolico Papa in basilica Lateranensis Patriarchij [c], quæ cognominatur Constantiniana, considentib. etiam reuerendissimis episcopis, abbatibus, presbyteris, diaconis, idem venerabilis Pontifex auctoritate Apostolica decernens de electione summi Pontificis, inquit. ¶ Nouit beatitudo vestra dilectissimi fratres, & coepiscopi, inferiora quoque membra Christi non latuit, defuncto piæ memoriæ Domino Stephano prædecessore nostro, hęc Apostolica sedes, cui auctore Deo, deseruio, quot aduersa pertulerit, quot deinde per simoniacæ hæresis trapezitas [d] repetitis malleis, crebrisque tunsionibus subiacuerit, adeo [e], vt colũna Dei viuentis iam iã pene videretur concussa nutare, & sagena summi piscatoris procellis intumescentibus cogeretur in naufragio profundo submergi. Vnde, si placet fraternitati vestræ, debemus, auxiliante Deo, futuris casibus [f] prudenter occurrere, & ecclesiastico statui, ne recidiua † (quod absit) mala præualeant, præcauere. Quapropter instructi prædecessorum nostrorum, aliorumque sanctorum Patrum auctoritate, decernimus, atque statuimus, vt obeunte huius Romanæ vniuersalis ecclesiæ Pontifice, in primis Cardinales episcopi diligentissime simul de electione tractantes [g], mox Christi † clericos Cardinales adhibeant: sicque reliquus clerus, & populus ad consensum nouæ electionis accedat, nimirum præcauentes, ne venalitatis morbus aliqua occasione subrepat. Et ideo religiosissimi [h] viri præduces [i] sint in promouenda Pontificis electione, reliqui autem sequaces, Certus vero, atque

†al.reuerentissimo

† al.rediuiua.

† al.episcopi.

fiæ, ordinandi Rom. eccl. si inthronizari non potest. In tertia parte, quæ incipit ibi. [Quod si quis contra hoc.] maledicitur ei qui contra hoc decretum fuerit ordinatus cum suis fautoribus, pœna depositionis adiuncta, & benedicitur omnibus obseruatoribus. Et no. quòd ab illo verbo, [Nouit beatitudo,] vsque in finẽ. sunt verba Nicolai.

¶Casus. §. seq. per se patet.

a ¶In nomine.] Hæc sunt verba Notarij vsque ibi, [Nouit beatitudo.]

ADDITIO. Sic 8. q.3. Artald⁹. 16. q. 1. hinc est etiam, & 1. q.7. conuenientibus argum.

b ¶Indictione] Indictio dicitur spatiũ trium lustrorum.

c ¶Patriarchij.] In quo Papa residet.

d ¶Trapezitas.] .i. campsores.

e ¶Adeo] Hic tangitur latenter quod legitur in chronicis, ꝙ Benedictus x. qui successit Stephano, eiectus de pontificatu, & factus est Papa Ioannes Sabinẽ. episcopus pro pecunia 4, cui impositũ est nomẽ Syluester. & iste etiã deiectus est; & deinde reparatus, & restitutus est Benedictus, & iterũ eiectus est Benedictus, & datus papat⁹ Ioãni archiepresbytero ante portã Latinam, cui impositũ est nomẽ Gregorius & hic ab Henrico Imperatore est depositus, & vltra mõtes translatus est. hoc totum uno anno factum est, & propter hoc datum fuit priuilegiũ Henrico de quo hic fit mentio.

Multiplex Papæ mutatio.

4 Nunquid iste sic electus, posset accusari de simonia? argu. ꝙ sic. 79. disti. si quis pecunia. vbi de hoc. infra ead. dist. c. 1.

f ¶Futuris casib.] No. ad cautelam futurorum aliquid statui, vt 63. dist. cũm Hadrianus, & 1. q.7. conuenientibus. ff. loc. si quis domum. §. 2. arg. contra. quia non imputatur alicui si nõ damnauit ecclesiã, vt extra, vt eccles. bene, vt nostrum ff. ad leg. Aquil. l. si putator.

g ¶Tractantes.] 5 Videtur, ꝙ electionem semper debet præcedere tractatus: alioquin electio nulla est, sicut alienationem debet præcedere tractatus, vt 12. q 2. sine Io. quòd hodie expressum est extra de electi. in Genesi. & c. quia propter B.

h ¶Religiosissimi.] idest, episcopi Cardinales.

i ¶Præduces.] inf. distinct. 89 c. 1. contra. Sed hic dixit præduces, non respectu Cardinalium, sed aliorum clericorum. Vel religiosos appellat hic episcopos Cardinales.

5 Electionẽ tractatus p̃cedere dẽt.

6 Et not. ꝙ hinc ẽt colligit, ꝙ clerici prius deberent in aliquem cõsentire, & posten aliis religiosis viris, vel laicis tenunciare Lau.

debent contingere sacra vasa.

IN nomine Domini. ¶CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte ponũtur verba notarii, In secunda parte, quæ incipit ibi, [Nouit beatitudo.] dicit Nicolaus, ꝙ mortuo Stephano Papa, ecclesia multas passa fuit tribulationes & iniurias: & ideo volẽs futuris casibus prouidere, statuit, vt quoties mortuo Papa electio de successore eius imminet facienda, conuenire debeant Cardinales, & vocare qui vocandi sunt, qui debent eligere vnum de seipsis, si ibi idoneus inueniatur: alioquin de alia ecclesia eligatur, & consecrabitur a Cardinalibus, sicut archiepiscopi cum episcopis suis consecrant, & confirmant episcopos & hæc electio fiat in ciuitate Romana, vel alibi in necessitate, & ex sola electione habeat potestatẽ disponendi de rebus eccle-

Consecrans est interior consecrato.

Papa an possit esse quis non idoneus.

a ¶ Legitimus.] Id est, canonicus.
b ¶ Nullo.] dist. 62. c. 1.
c ¶ Funguntur.] Non tamen ideo sunt maiores Papa, quia consecrant eum, quia suffraganei cõsecrant Metropolitanum, non tamen ideo sunt maiores, vt 66. dist. c. 1.
d ¶ Gremio.] Ergo aliqs in Romana ecclesi. pôt esse nõ idoneus ad papatum, & sic est contra. 21. dist. quamuis. i si. vbi dr, ꝙ ibi non est macula, nec ruga, sed bene potest esse, ꝙ omnes sunt sancti, non tamẽ omnes sunt idonei ad papatum, vel quia sunt corpore uitiati, vel aliud habẽt impedimentum. Itẽ habes hic, ꝙ semper de clericis ipsius ecclesiæ, eligendus est prælat⁹, si ibi est idoneus, vt 61. dist. nullus. & c. obitũ & 69. dist. Metropolitano. idem in abbate, vt 18. q. 2 quamuis sit 1, & tunc sufficit, quod sit bonus 2, sed si de altera ecclesia eligitur, requiritur quod sit optimus, vt dicũt quidã, & est argu. ad hoc. ff. de tutori. & curatori. diuus. De hac materia plene inuenies. 8. q. 1. licet io. & tamen tali iuri potest renunciari. vnde si maior pars capituli eligit de alia ecclesia, valebit electio. ext. de elect. cum nobis olim. & cap. cum inter canonicos, & capit. in causis. licet Ioan. dixerit contra: & sufficit etiam tũc, quod sit bonus, vt in prædi decreta. cum nobis B.

Eligẽdus an debeat esse de gremio ecclesiæ.

1 Et c. Abbatem. 22 Arc.
2 Ad hoc extra de ele cũ nobis olim. immo sufficit ne malus existat, ut 16 q. fin. monasterium.

e ¶ Personaliter hoc.] Ex his verbis apparet personale priuilegium hoc fuisse: & ideo ad alios non ꝓrogari. ff. de censi. ætatem. & 7. q. 1 petisti. & 16. q. 1. hinc etiam.
f ¶ Fieri in vrbe.] Sẽper enĩ ibi facienda est ordinatio, & examinatio, clericorũ, vt 24. dist qñ, & si alibi fit electio, q̃ in loco ad hoc determinato, electio est nulla, vt extra de elect. venerabilem nisi subsit causa, vt hic dicitur, & 63. dist. quanto. & extra de elect bonæ memoriæ.

Electio quæ fit in loco nõ determinato nulla est.

ADDITIO. Nã duæ partes Cardinalium semper debẽt adesse. ext, de elec licet nisi sint valde remoti. Io. de Fã.
g ¶ Laicis licet] Hoc tantum ad laicos refertur.
h ¶ Et disponendi.] In alijs prælatis secus est. nam illi ante confirmationem 3, non habent ius administrandi, vt extra de elec. nosti. nisi sint archiepiscopi transmontani. extra de ele. ꝙ sicut. Vel nisi sint exẽpti, q si transmontani sunt, statim possunt administrare, vt extra elect. nihil sed certe videtur, ꝙ in omnibus idem iuris est, vt si electus non posset intrare possessionem rei ad quam est electus, nihilominus pro possessore est habendus, vt 92. dist. si quis episcopus. & extra de rest. spol sæpe sed illa. cap. loquũtur quando impeditur per aduersarium: secus posset dici quando impedimentum est in se ipso: puta quia nondum est consecratus. ext. de do. & contu. contingit.

3 Electus ante confirmationem non administrat.

legitimus[a] hic electionis ordo perpenditur: si perspectis diuersorum Patrũ regulis, siue gestis, etiã illa beati Leonis prædecessoris nostri sententia recolatur: [Nulla[b], inquit, ratio sinit, vt inter episcopos habeantur qui nec a clericis sunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a comprouincialibus episcopis cum Metropolitani iudicio consecrati.] Quia vero sedes Apostolica cunctis in orbe terrarum præfertur ecclesijs; atque ideo super se Metropolitanum habere non potest: Cardinales episcopi proculdubio Metropolitani vice funguntur[c], qui videlicet electum episcopum ad Apostolici culminis apicem prouehant. Eligitur autem de ipsius ecclesiæ gremio[d], si reperitur idoneus, vel si de ipsa non inuenitur, ex alia assumatur: saluo debito honore, & reuerentia dilecti filii nostri Henrici, qui in præsentiarum Rex habetur, & futurus Imperator Deo concedente, speratur; sicut iam sibi concessimus, & successoribus illius, qui ab hac Apostolica sede ꝑsonaliter hoc[e] ius impetrauerint. Quòd si prauorum, atque iniquorum hominum ita peruersitas inualuerit, vt pura, sincera, atque gratuita fieri in vrbe[f] non possit electio; Cardinales episcopi cum religiosis clericis, catholicisq; laicis, licet[g] paucis, ius potestatis obtineant, eligere Apostolicæ sedis Pontificem, vbi congrne re viderint. Plane, postquã electio fuerit facta, si bellica tempestas, vel qualiscumq; hominum conatus malignitatis studio restiterit, vt is qui electus est, in Apostolica sede iuxta consuetudinem inthronizari non valeat: electus tamen, sicut verus Papa obtineat auctoritatem regendi Romanam ecclesiam, & disponendi[h] omnes facultates illius: quod beatum Gregorium ante suam consecrationẽ fecisse cognouimus. Quod, si quis contra hoc nostrum decretum synodali sententia promulgatum, per seditionẽ, vel præsumptionẽ, aut quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus, seu inthronizatus fuerit, auctoritate diuina, & sanctorum Apostolorũ Petri & Pauli, perpetuo anathemate cũ suis auctoribus, fautoribus, & sequacib. à liminib. sanctæ Dei ecclesiæ separatus abijcitur, sicut Antichristus inuasor, & destructor totius Christianitatis: nec aliqua† super hoc ei audientia[i] reseruetur: sed ab omni ecclesiastico gradu, in quocũq; fuerat prius, sine retractatione deponatur; cui quisquis adhæserit, uel qualemcũque tamquam Pontifici reuerentiã exhibuerit, aut in aliquo eum defendere præsumpserit, pari sententia †sit mãcipatus. Quisquis autẽ huius nostræ† decretalis sentẽtiæ

inf. dist. 62. nulla ratio.

† al. aliquando.

† al. senten.
† al. nostri.

i ¶ Audientia.] Hic habes casum ubi alicui denegatur audientia, scilicet in casu intrusionis: & 3. q. 1. § pater. Item

: in casu schismatis, vt 23.q.5.non vos. Item cum ... cipit ecclesiam de manu laici, vt 16.q.7. si quis ... ps. Item cum quis excoicat suum maiorem, vt ... intantum vnde vi spoliatus pro aliquo isto- casu non possit petere restitutionē, ex quo ei dene- gatur

maledictorum duo sunt genera.24.q.3.cum sancti. EPISCOPI VERO. Hæc est secunda pars distin. in qua ponit quę sunt quærenda in episcopo tempore consecrationis. Ioan de Fan.
& Casus huius §.per se patet.

temerator extiterit, & Romanam ecclesiam sua præsumptione confundere, & conturbare contra hoc statutū tētauerit, perpetuo anathemate; atque excommunicatione damnetur; & cum impijs, qui non resurgent in iudicio, reputetur; omnipotentis iram cōtra se sentiat, & sanctorum apostolorum Petri & Pauli quorum ecclesiam præsumit confundere) in hac vita, & in futura furorem [a] sentiat: fiat habitatio eius deserta, & in tabernaculis eius nō sit q. inhabitet: fiāt filij eius orphani, & vxor eius vidua: commotus amoueatur ipse, & filij eius, & mendicent, & eijciant de habitationib. suis: scrutetur fœnerator omnem substantiam eius, & diripiant alieni labores eius: orbis terrarum pugnet cōtra eum, & cuncta elementa [b] sint ei cōtraria, & omnium sanctorum quiescētium merita illum confundāt [c]: & in hac vita super eum apertam vindictam ostendāt [d]. Obseruatores autem huius nostri decreti omnipotentis Dei gratia protegat, & auctoritas beatorum apostolorum Petri & Pauli ab omnium peccatorum vinculis absoluat.

Psal. 1. *Psal. 68.* *Psal. 108.* *Sap. 5.*

¶ *Huius decreti integrum exemplum est in vetustissimo libro Abbatia monasterij Farfensis literis Longobardicis ante annos pene quingentos scripto, & alibi.*

2 *Episcopi vero, & cæteri ordines infra cōstituti, qualiter ordinari debeant, ex auctoritate Carthaginiensis concilij quarti, c.1. cui interfuit Augustinus tēpore Honorij Augusti ostendamus ab eorum examinatione incipientes.*

¶ Quomodo sit examinandus, qui in episcopum eligitur. Cap. II.

Ordo Romanus pag 95. Burch. l.1 c 8. Iuo par.5.c.62. Polyc.l.2.tit.9.

QVi episcopus ordinandus [e] est, antea examinetur [f], si natura sit prudens, si docibilis [g], si moribus temperatus [h], si vita [i] castus, si sobrius, si sp suis negotijs cauens [k], si humilis, si affabilis, si misericors, si literatus, si in lege Domini instructus, si in scripturarū sensibus cautus, si in dogmatibus ecclesiasticis exercitatus; & ante omnia, si fidei documēta [l] verbis simplicibus [m] asserat [n], id est, patrem, & filium, & spiritum sanctum vnū Deū esse confirmans totamque Trinitatis deitatem coessentialem, & consubstantialem, & coæternalem, & coōmnipotētem prædicans; si singulas † quasque in Trinitate personas plenum Deum, & totas tres personas vnum Deum; si

† *al. singulam quamque personam.*

QVi episcopus.] CASVS. In hoc c. ostendit quot & quæ ab electo in episcopum & cōfirmando sint q̄renda tpe consecrationis: i quibus si inueniatur instructus, ab omnibus episcopis consecretur: præsente archiepiscopo, vel auctoritatē præstante.
e ¶ Ordinandus.] id est cōsecrādus: quia tunc est scrutinium faciendum.
f ¶ Examinet.] Ista examinatio non est facienda, nisi circa ignotos 47. dist. de Petro. & 94 dist. valde. & hoc verum est de scrutinio electionis: nisi forte sūmatim etiam circa notum quęreret de modo eligendi, & de ijs quę habet extra de elect. cum in cunctis. Scrutinium autem quod fit in consecrando, illud nunquam est omittendum, etiam circa notum, vt hic, & 64 di. c.1.2. & 3. & 7 , dist. c.1. immo repellit & si in vno deficiat. 38 dist. q. ipsis
g ¶ Docibilis.] Melius diceretur, docilis qa homo est docilis & doctrinalis liber docibilis: quādo que tamen ponitur vnū pro alio, vt hic: & Ioan In Euāg. Et erunt omnes docibiles Dei. debet autem rationē reddere omni poscenti 36 dist c. qui ecclesi. §. ecce.
h. ¶ Temperatus.] infra. ti. q.3. illa prępositorum.
i ¶ Vita.] infra dist. 53. legem.

Consecrandus an sit ante examinandus.

3 Arg. ad hoc inf. dist. prox. nullus vbi de hoc.

Docilis & docibilis differunt.

Ad idem q. 1. præ- ... tium. 64. ... in quo- ... ndā. Ar- ... dia.

... dem no. ... no. extra ... concess. ... ben. cum ... tris. in ... pen iuxta ... nem. & sa ... qd nor. ... 97 §. erū ... gl. ecc. in ... n Arch.

gatur audientia. Ar. contra extra de rest. spol. in litteris. Ioā. Sol. quilibet spoliatus restitui dēt, nisi spoliatus sit à iudice iusta de cā, vt extra de rescrip. dilectus 1. & nisi in casib. exceptis. vt extra de resti. spol litteras, & c. ex transmissa. 3. q. 1. in summa. nec excommunicatus di recte poterit restitutionem petere 2, vt extra de except. cum inter 3. q. i in summa. vbi de hoc. Ber.
a ¶ Furorem.] Id est, vindictam.
b ¶ Elementa.] Id est, siue sit in terra, siue in aqua puniatur.
c ¶ Confundant.] Id est, à confusione non liberent.
d ¶ Ostendant. Nec peccauit iste maledicendo: quia

K ¶ Cauens.] Nā propter similitudinē reppellitus quis vt 39. dist. Petrus. sed iam promotus non deponitur: sed ei coadiutor datur. 7. q. 1. quia frater noster.
l ¶ Fidei documenta.] id est, fidem.
m ¶ Simplicib.] Id est, apertis non implicitis, extra de sum. trin firmiter. & sup. dist. 4 erit autem. non inuisitatis 4. infr dist 36. illiteratos melius 37. dist. relatum. arg. ad testes repellendos. arg 4 q. 3. si testes. §. item in testibus arg. contra instrumenta.
n ¶ Asserat.] Profiteri debet q̄ obseruabit patrum regulas in Authen. quomodo oportet episcopos; §. ad nos ergo, circa princ. coll. 1.

4 Vn̄ Apostolus ad Timo. profans vocum nouitates deuita Io. de Fan.

a ¶ Non per conditionem.] Idest, per creationem 1, vult.n.dicere q non est creatus malus, vt quidam dnt, sed ex libero arbitrio factus est malus, immo adhuc ha bet liberum arbitriu, sed illud est ad malum tātū: alioquin, si non haberet liberum arbitriū, non demereret 23.q.3.vasis iræ.Immo quotidie fit* peior. similiter angelus habet liberum arbitriū, sed illud est tm ad bonū, & p id quotidie meretur, & sic melior. Homo habet liberū arbitrium æque ad bonū & ad malū, vt 23 q.4.Nabuchodonosor.

b ¶ Dimittantur.] Id est* dimissa ostēdātur nā per contritio nē dimittuntur adulto peccata non per baptismum, 2,aut.n adultus accedit ad baptismum cum charitate, aut non: si cū charitate, iam nullum in eo est peccatu, vt legitur de Cētuxione, vt 26. dist. deinde. & de.cōsec. dist.4 non dubito, si sine charitate nullū peccatu ei dimittitur de cōsec. dist 4.ostēditur Dimittitur tū satisfactiones, quas q peccatis facere debet, vt de cōse.dist.4. sine pnia.Itē & originalia dimittūt per baptismum adultis, sed nullu mortale, si non habet charitatem 1.q.1.vide.

c ¶ Extra ecclesiā.] 1.q 1. extra ecclesiā catholicam. & cap. ex ecclesia.

d ¶ Et laicorū.] Sed quare hic post examinationem reqrit cōsēsus clericoru & laicorū? qu. enim electioni cosēsit postea electo nihil obijcere pōt, vt 8.q.2 dilectissimi. Sed dicas hic loq. de examinatione, quæ fit tempore consecrationis: nec aliud vult dicere, nisi q cōsecrari debet si ita est, q oēs cōsenserint in eum Item patet hic, q laici possunt cōtradicere electioni, vt dicam inf. cap.illud &c.

His igitur.] Hęc est tertia pars dist. in qua ostendit Isidorus qualiter clerici debeant viuere, & quæ vitare, & quæ obseruare debeant, vt doctrinæ gratiam possint populus mini-

[Left margin:]
1 Sub. non necessitatē.

* Nec diabolus fit peior, nec Angelus melior; neque eorum meritum vel demeritum augetur nisi quo ad pœnam, vel præmiū accidentale: Vide Beatū Tho. 4 dist.50. ar. 1.q.6.& 1. pa.q.62. ar tic 9.

*Per sacramentum ex attritio quis fit contritus, idē dimittuntur peccata nō tantū ostenduntur dimissa. Vide B. Tho. 4. distin.4. q.2. art. 1. q 1. ad primum, & distin.6. q. 1.a.3.q.1. ad quintū & 1. par. q.69.ar.4. ad secundum.

2 Sed remanet iniqtas ipsa, i.fomes peccati de pœn.dist 4.c. ille Rex & videas quod legitur, not. de cons.dist. 4.c.2.& cap. non ex quo. Arch.

Electioni possunt laici contradicere.

[Right gloss column:]
strarer lo.de Fan.& P & hæc sint loco casus.

e ¶ Non spectaculis.] vbi turpes ludi exercent sia de consecr dist.1.non oportet, & 34. dist. byteri.

f ¶ Pudica.] Id est continentia quo ad sermones, ... uos 3.& quotidie esurire debent, & esse cum vacuo ventre, vt infra de consecr.distinct.5 sint tibi.

a ¶ Pecuniæ.]

incarnationē diuinam non in patre, neque in spiritu sancto factam, sed in filio tantum credat vt qui erat in diuinitate Dei patris filius ipse fieret ī homine hominis matris ex matris visceribus habens, & animam humanā rationalem, simulque in eo veritas vtriusque naturæ, idem Deus & homo una psona, vnus filius vnus Christus, vnus Dominus creator omnium, quę sunt, & auctor, Dominus, & rector cum patre, & spirituiancto omnium creaturarum q passus sit vera carnis passione; mortuus vera corporis sui morte, resurrexerit vera carnis suę resurrectione †, & vera animæ resumptione, in qua venit iudicare viuos, & mortuos. Quærendum etiam ab eo, si noui & veteris testamenti, id est legis, & Prophetarum, & Apostolorum vnū eundemque credat auctorem, & Deum: si diabolus nō p conditionē[a], sed per arbitrium factus sit malus. Quærendum etiam ab eo si credat huius, quam gstaemus, & non alterius carnis, resurrectionem; si credat iudicem futurū, & recepturos singulos pro his, quę in carne gesserūt, vel pœnas, vel pręmia †; si nuptias non prohibeat ‡; si secūda matrimonia non damnet, si carniū perceptionem nō culpet; pœnitentibus reconciliatis communicet, si in baptismate omnia peccata, id est tam illud orig nale cōtractū, quam illa, quæ vo lūtarie admissa sunt, dimittātur[b]: si extra ecclesiam[c] catholicam nullus saluetur. Cum in his omnibus examinatus, fuerit inuētus planè instructus, tūc cū consensu clericorum, & laicorum[d], & conuentu totius p uinciæ episcoporū, maximeque metropol tani vel auctoritate, vel prętentia, ordinetur ep scopus. suscepto in nomine Christi episcopatu. nō suæ delectationi, nec suis motibus, sed his Patrum difinitionibus acquiescat a.

† al. receptione.

† al. gloriam.

‡ al. improbet.

¶ *Caput hoc integrum: extat in ordine Romano, additis ad initium his vocibus,* Statura ecclesiastica, *cui similem titulum toti Chartaginiensi quarto concilio esse prapositum in aliquot vetustis codicibus testantur illi, qui tomos conciliorū ediderūt.*

a ¶ Acquiescat. *post hoc verbum tam in concilio, quàm in ordine (sequitur.* In cuius ordinatione etiam ætas requiratur quā sancti Patres in præeligendis episcopis constituerunt.

Item Isidorus de ecclesiasticis officijs, lib.2.c.2.

¶ Qualis esse debeat clericorum conuersatio.
Cap. III.

3 His igitur lege Patrum cauetur, vt à vulgari vita seclusi à mundo voluptatibus sese abstineāt; nō spectaculis[e], nō pompis intersint; cōuiuia publica fugiāt priuata non tantum pudica[f], sed & sobria colant; vsuris nequaquam incumbant, neque turpium occupationes lucrorum, fraudisque cuiusquam studium appetant; amo

Refertur in concilio Moguntino primo, c.10.

3 Scilicet non ... tur ibi ... siant in ... dica, ... honesta ... di. cō... secundu... Hug.

omni... nię.] Diuites tamen non ſunt abiiciendi cum ...eribus. 30. diſt. hæc autem ſcripſimus.
...tur in ...beneficiis.] Et pro ſacramentis eccleſiaſticis, Q...icuntur medicina; quia ſanant vulnera peccato- ... 1 3. q 6. animæ. Ioan. Fan. dixit in omnibus ſacra- mentis

mica, vt extra de præben. quia intantum. & multitudo onerosa nihil habet honeſti, vt in Auth. de referendariis. in fi. coll. 2. Itē eſt hic arg. contra illos, qui allegant multa. de conſec. diſt. 5. non mediocriter. 24. q. 1 odi, & proieci. nam vtilius eſt pauca effundere, &c. C. de vete. iur. enucle. tanta §. quid autem.

rem pecuniæ [a], quaſi materiem cunctorum criminum fugiant, & ſæcularia officia, negotiaque abiiciant; honoris gradus per ambitiones non ſubeant: pro beneficijs [b] medicinæ Dei, munera non accipiant, dolos, & coniurationes caueant: odium, æmulationem, obtrectationem, atq; inuidiam fugiant: non vagis oculis, non effræni lingua, aut petulanti, fluidoque † geſtu incedant; ſed pudorem, & verecundiam mentis ſimplici habitu, inceſſuque oſtendant: obſcœnitatem etiam verborum ſicut & operum penitus euitent. viduarum, & virginum frequentationem [c] † fugiant; contubernia extranearum fœminarum nullatenus appetant; caſtimoniam quoque inuiolati corporis perpetuo conſeruare ſtudeant: aut certe vnius matrimonij vinculo fœderentur; ſenioribus [d] quoque debitam obedientiam præbeant, neque vllo iactantiæ ſtudio ſemetipſos attollant: poſtremo doctrinę lectionibus, pſalmis, hymnis, canticis, exercitio [e] iugiter † incumbant. Tales enim debent eſſe qui diuinis cultibus ſe mancipandos ſtudent exhibere; ſcilicet, vt dum ſcientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis adminiſtrent.

† al. tumidoque greſſu.

† al. viſitationes frequentiſſimas.

† al. iugo.

Idem Clemens ad Iacobum fratrem Domini, epiſt. 2.

¶Qui dignè ſacramenta tractare non poſſunt, ad miniſterium non eligantur diuinum.

Cap. IIII.

Poly. l. 4. tit. 31.

TAles ad miniſterium eligantur clerici, qui digne poſſint Dominica ſacramenta tractare. Melius eſt enim domini ſacerdoti paucos habere miniſtros, qui poſſint digne opus Dei exercere, quam multos [f] inutiles, qui onus graue [g] ordinatori adducant.

Item ex concilio Carthaginienſi. c. 3. c. 40.

Et in conc. Afri. cap. 17.

¶Si electo in epiſcopum aliqua obijciuntur, quinque vel ſex epiſcopi ad eius purgationem conueniant.

Cap. V.

Poly. l. 2. tit. 8.
Anſ. l. 6. c. 65.
Burch. l. 1. c. 6.
Iuo p. 5. c. 60.

ILlud [h] ſtatuendū eſt, vt quando ad eligendū [i] epiſcopū conueniremus; ſi qua cōtradictio fuerit oborta [k] (qa ſępe talia facta ſunt apud nos) nō pręſumāt ad purgādū [l]

g ¶Graue.] Qui ex certa ſcientia indignū ordinat, aut deponitur, aut priuatur poteſtate ordinādi 1, vt 50. d. ex pœnitentibus. & 51. di. aliquantos.

1 De hac materia legitur, & not. 36 d. qui eccleſiaſticis. & ibi dicam. Arc.

ILlud.] CASVS. Quidam epiſcopi conueniunt ad epiſcopum cōſecrandū: in ſcrutinio cōtradicunt quidā ne conſecreť, & crimina obiicientes, deficiunt in probatione. cogitur clericus ad purgationem ꝓpter infamiā: quærebatur p quot, vel vbi debeat fieri purgatio: reſpon. ꝙ non tantum cum tribus, ſed cum quinq; vel ſex debet ſe purgare, & debet fieri purgatio coram plebe, cui ipſe eſt præferendus, & facta purgatione ordinari debet. Poteſt & alio modo poni caſus. Quidā epiſcopi conuenerunt ad conſecrādum epiſcopum. cōtradicitur ei, non debet ordinari niſi de cauſa cognoſcatur. ſed de cauſa illa cum ſit criminasli, nō debent cognoſcere pauciores q̄ ſex epī, & ſi tres conueniant, addantur tres: ſi quatuor, addantur duo; & tunc ſi accuſator deficiat, ille ſe purget publicè, & poſtea ordinetur.

mentis committi ſimoniam, niſi in matrimonio, ideo forte quia ibi non confertur gratia * Spiritus ſancti, vt 32. q. 2. connubia. ſed in aliis ſacramentis confertur, vt 1. q. 1. quidquid inuiſibilis. Greg. dixit ꝙ ibi committitur ſimonia, cum ſit maius inter ſacramenta, ut dixi 32. q 2. honorantur.

c ¶Frequentationem.] Nota ſolam frequentationem prohiberi ex eo enim, ꝙ frequenter fit, præſumitur, ꝙ male fiat, vt 81. d. clericus, & ſi quiſpiam. & volumus. & 32 d. hoſpitiolum.

d ¶Senioribus.] ideſt, prælatis.

e ¶Exercitio.] inf de conſec. d. 5. nunquam.

TAles] CASVS. Quidam epiſcopi multitudinis ordinandorum pompam quærentes. promouebant indignos, quos Papa reprehendit, dicens, ꝙ melius eſt habere paucos & bonos, quam multos & inutiles; qui graue onus ordinatori afferant.

f ¶Multos.] Multitudo enim aliquos facit magis viles, vt 93. diſtin. legimus, & multitudo eſt canonib. inimica,

h ¶Illud.] Si electo conſecrando obiicitur crimen, non eſt cōſecrandns ante cauſæ examinationem, & ſi prius venerant quatuor epiſcopi ad conſecrationem, adhuc veniant duo: & ſi ante venerant tres, veniant adhuc alii tres ad audiendam cauſam criminis obiecti: & ſm hoc exponas, eligendum, ideſt, conſecrandum 2. & expone, purgandum, ideſt, examinandum. & ita intellige, quòd hic obiiciebatur crimē in modum accuſationis: nam ſi eſſet obiectum in modum exceptionis, non viderentur neceſſarii tot epī, cum cauſa illa poſſet expediri per procuratorem, vt extra de accu. ſuper his. & ſic patet, ꝙ metropolitanus poſſit audire cauſam criminalem epiſcopi, licet non poſſit eum deponere: tamen requiritur præſentia plurium epiſcoporum. Alii intelligunt tantum de eo qui tenetur ſe purgare. Dic vt 3. q. 6. c. quamuis. & c. accuſatus.

i ¶Ad eligendum.] ideſt, conſecrandum.

K ¶Oborta] ideſt, quod obiicitur crimen ei.

l ¶Ad purgandum.] ideſt, examinandum.

2 Sub. & ſic tenetur. ſic impropríe exponit eligere, i. cōfirmare. 7 q. 1. remoto & eligere. i. cōſecrare. 8 q. 1. epiſcopo. in fi. ſecundum Hug & Io. de Fan.

a ¶Tres.] Qui soli possent consecrare eum: sed ipsi non possunt audire causam criminalem.
b ¶Tm.] Scilicet accedere. alias est in textu, accedere.
c ¶Et in eadem.] Ibi enim melius potest inquiri de crimine, vbi aliquis conuersatus est, vt 24. q. 1. pudenda. ext. de elec post quā.

iure communi: & sic hoc non esset, habeo e[...] vt extra de præscrip. veniens Itē not. ꝙ plus [...] lis cautio quam generalis, vt hic, & ff. si quis [...] & si. §. quæsitum. Item & plus specialis conf[...] quam generalis. extra de confirmatio. bonæ. Itē & specialis

Speciali[...] [...] fit gen[...] ralitat[...] ferenda,

d ¶Plebe.] Not. arg. ꝙ laici admittuntur ad accusandum electū, vt sup. ea. q episcopus. in fi 61. dist. studii. 63 dist. vota. nā eps debet habēre bonū testimoniū ab his qui foris sūt, vt 8. q. 1. licet. & de cōsec. d. 1. iubemus. Item quia interest ipsorum, vt extra de rest. ca. de cætero. & arg. ad hoc extra de testi. ex parte Adæ. & in Authē. de san. epi. §. si quis autem. coll. 9. & est argu. ad hoc 81. d. Maximianus arg contra 28. d. consulendū. vbi etiā ad denūciationē nō admittuntur laici, si malo zelo ducātur. Itē, si ideo dicis admittēdos laicos, qa ipsorū interest, ergo siue sint bonæ famæ siue malæ, admittuntur, quia nullus remouetur ab accusatione, qui suam iniuriam prosequitur, vt 4. q. 6. omnibus ma le ergo dicit decretū, ꝙ laici infames non admittuntur ad accusationem clericorum 1, vt 2. q. 7. accusatio Pōt hic dici, ꝙ hic loquitur cū ciuiliter agit. & in eo casu quilibet admittitur, etiam fœmina, ut extra de test. tam literis. Si quæris quare, ergo tot epī conuocantur cum ciuiliter agitur? Respon. quia agitur de crimine, licet non criminaliter. Vnde oportet etiam inscribi ad pœnam extraordinariam, vt extra de accu. super his. Et est argu ad hoc. q. 3. q 6. hęc quippe. vbi xij episcopi requiruntur, & tamen ibi ciuiliter agitur, vt videtur.

1 Prętera ex hoc sequeretur, ꝙ siue iste electus malæ famæ fuerit, siue non: semper admittūtur laici p illud ca. omnibus quod tamen falsum est. 2. q. 1. in primis. ver. nn. Io. de Fan.

2 Scilicet cō tra promittentem. & dic, solet enim, &c. q. d. ad cautelam fit: hic enim non magis teneturi si specialiter promittatur, qua si generaliter: & quod dicit glos. ex priuilegio, d. [...] iure speciali, scilicet ex sua pro [...]sione. Archid.

eum, qui ordinandus est, tres [a] tantum † [b]; sed postulentur ad numerum supradictorum duo, vel tres, & in eadem [c] plebe [d], cui ordinandus est, discutiantur primo personę contradicentiū: postremo illa ēt, quę obijciuntur [e], pertractētur & cum purgatus fuerit [f] sub conspectu publico, ita demum ordinetur. Si hoc cum vestræ sanctitatis aīo concordat, roboretur vestræ dignitatis † responsione. Ab vniuersis episcopis dictum est; Satis placet.

† al. tantum accedere.

† al. dignationis.

Item ex concilio Toletano x. c. 10.

¶Vota suæ promissionis spondeant, quos ecclesiastica promouet disciplina. Cap. VI.

Ans. l. [7. c. 88.

QVamquam omnes, qui sacris [g] mancipiantur, ordinib. canonicis regulis teneantur adstricti; expedibile [h] tamen est, vt promissionis suæ vota sub cautione [i] spondeant, quos ad promotionis gradus ecclesiastica probat † disciplina. Solet enim plus [k] timeri quod singulariter pollicetur, quam quod generali sponsione concluditur. Et ideo placuit huic sancto cōcilio, vt vnusquisque, qui ad ecclesiasticos gradus est adscensurus; non ante honoris consecrationem accipiat, quam placiti † [l] sui adnotatione [m] promittat, vt fidem [n] catholicam sincera cordis deuotione custodiens, iuste & pie viuere debeat, & in nullis operibus suis canonicis regulis contradicat; atque vt debitum per omnia honorem, atque obsequij reuerentiam præeminenti sibi vnusquisque dependat, iuxta illud beati Leonis Papæ edictum: [Qui se scit aliquibus esse præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum: sed obedientiam, quam exigit, etiam ipse dependat.] Pœna etiam † iuxta ecclesiasticæ consuetudinis morem, & placitis talium

† al. prouehit.

† al. placita sibi.

Epist. 82. ad Anastasium Thess. episcopum.

† al. tamen] orig.

e ¶Illa quæ obiiciuntur.] Si sint grauiora, vel non.
f ¶Et cum purgatus fuerit.] Idest, iudicatus innocens.

QVamquam.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Toleta. an clerici qui promouentur ad ordines, & prælaturas promittere debeant suis maioribus viuere iuxta fidem catholicam, & eis reuerentiam & obedientiam præstare. & respondet, ꝙ quamuis ad hoc teneantur generaliter tñ ab eis hoc exigitur expresse: Solet n. plus timeri, &c. & qui contra hoc promissum venerit, iuxta consuetudinem, pœnam persoluat.

g ¶Sacris.] idest, ecclesiasticis.
h ¶Expedibile.] idest, iustum.
i ¶Cautione.] Scilicet iuratoria.
K ¶Plus] Si ergo aliquis iure communi se potest tueri z, & priuilegio. 87. dist. quisquis & extra de rescript. c. 1. arg contra de fid. instr. inter. vbi dicitur, ꝙ idem non potest dari & confirmari. Itē arg. contra. C. de thesau l. vnica. de hoc plura arg. inuenies 100. d. contra morem. Sed ita dicat consilio meo. si quæratur ab eo; hoc habeo de cialis appellatio quam generalis, vt extra de appell. super eo. & specialis delegatio quā generalis, vt extra de rescr. ad hoc. & specialis subscriptio quā gñalis. ff. ad l. Cornel. de fal. diuus. i. respon. & speciale mandatum, vt extra de rescript. c. 1. & melius cap. pastoralis. alias tamen plus valet generalis correctio, quam specialis, quando multitudo est in causa 23. q. 4. non potest. & generalis petitio, vt 13. q. 2. non æstimemus, & generalis quæstio. ff. de quæstio l. 1. §. qui quæstionem.
l ¶Placiti] idest, pacti.
m ¶Adnotatione,] idest, scriptura.
n ¶Vt fidem.] Not ꝙ quilibet clericus suo p̄lato præstabit obedientiam, vt infra de consecr. dist. 5. in omnibus, & not. quòd præstat electus suo maiori iuramentū de fide & canonib. seruandis, vt hic. de indemnitate rerum ecclesiæ seruanda, vt 28. d. de Syracusanæ de immoderata exactione non facienda. 10. q. vlt. c. 1, in fin. Item de fidelitate. extra de iureiuran. ego N. Item de pensionibus debitis soluendis. arg. extra de nou. oper. nuncia. cum ex iniuncto. extra de elect. qualiter. Item de pensionib. non augendis. arg. extra de iu tua. Item suspectus de inobedientia, iuramentum præstat de obedientia seruan. extra de maiorita. & obed. cum in ecclesiis: in fine: Nec obstat. contrarium extra de maiori. & obedien. legebatur. quia ibi loquitur de iam promoto, & non suspecto.

Electus superio[...] multa [...] iuramē[...] mittit.

a ¶Trans-

omnes transgressores.] Hic habes, quod clericus se põt (Clericus pena se pot obligare.) tur ... sub pena spirituali. & pecuniaria, ad spiritua Q ham se potest obligare, scilicet ad penam depo ... s vel anathematis, vt 1.q 7.quoties. de consec. dist. ... ego Berengarius. extra de elect. cum dilectus, in fin.

DE HINC. Supra ostensum est, de electione, & ordinatione Papæ, & de examinatione eporum, & quales esse debeant epi, & alij clerici. Nunc vero ostendit qualiter debeat fieri ordinatio primo epi, & postea ceterorũ. E Piscopus.] CASVS. Quando ordinatur episcopus,

† al. inferenda.

inferenda † & ab ijs, qui transgressores [a] fuerint, persoluenda est:

Ordo Romanus pag. 100. Polyc. l. 2. tit. 9. Ansel. l. 6. c. 49. al. 55. Iuo p. 5. c. 124. Pann. 3. c. 33.

De hinc disponitur, qualiter ecclesiastica officia ordinantur, in concilio Carthag. 4. c. 2.

¶ Qualiter ordinetur episcopus. Cap. VII.

EPiscopus, cum ordinetur, duo episcopi ponant, & teneant Euangeliorum codicem [b] super caput, & ceruicem eius; & vnus super eum fundendo benedictionem, reliqui omnes episcopi, qui adsunt, manibus suis caput eius tangant.

Ex eo. concilio c. 3. Poly. 2. tit. 32. Ansel. l. 7. c. 53. Iuo par. 6. 12. Pann. l. 3. c. 18.

¶ Qualiter ordinetur presbyter. Cap. VIII.

PResbyter cum ordinatur, episcopo eum benedicente, & manum super caput eius tenente, etiam omnes presbyteri qui præsentes, sunt manus suas iuxta manum episcopi super caput illius teneant. Sicut autem in die suæ ordinationis sacerdos orario vtroque humero ambitur; ita tempore consecrationis eodem orario debet vti instanter.

Vnde in concilio Bracarensi 3. c. 3. legitur.

¶ Quod quisque accipit tempore consecrationis ferat tempore oblationis. Cap. IX.

ECclesiastica, & antiqua institutione præfixum nouimus, vt omnis sacerdos cum ordinatur orario [c] vtroq. humero ambiatur, scilicet vt qui imperturbatus præcipitur consistere inter prospera & aduersa, virtutum semper ornamẽto vtroque circumseptus appareat humero. Qua ergo ratione tempore sacrificij non assumit quod se in sacramento accepisse non dubitat? Proinde modis omnib. conuenit, vt quòd quisque percepit in consecratione honoris, hoc retineat & in oblatione, vel perceptione suæ salutis; scilicet, vt cum sacerdos ad solennia missarum accedit, aut per se Deo sacrificium oblaturus, ac sacramentum corporis [d] & sanguinis Domini nostri Iesu Christi sumpturus, non aliter accedat, quam orario vtroque humero circumseptus, sicut & tempore ordinationis suæ dignoscitur consecratus, ita vt de vno eodemque orario ceruicem [e] pariter, & vtrunque humerum premens signum in suo pectore præparet † crucis. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitę subiaceat.

† præferat.] manuscr.

4 *Dalmaticis autem nec episcopis, nec diaconis absque Apostolica licentia vti permittitur.*

Vnde Gregorius Aregio episcopo Francorum. lib. 7. epist. 111.

duo episcopi debent tenere librum Euangeliorum super caput ordinandi, tertius super eum fundat benedictionem: reliqui episcopi, qui adsunt, caput eius tangant.

¶ Casus sequentis c. & §. p se planus est

b ¶ Codicem.] Consueuit queri, an quilibet istorum episcoporum ordinet episcopum, & an appositio libri sit de substantia consecrationis; & potest dici, quod nullus solus eum ordinat: sed quilibet eorum con secrat eum: quia consecrare est cum alio sacrare, vt 24. q. 1. pudenda. sicut plures ferũt trabem ita quod nullus per se ff. ad legẽ Aquil. ita vulnerat. §. 1. nõ autem credo q̃ liber sit de substantia cõsecrationis. (Episcopus solus consecrare nõ potest episcopum. Consecrare quid est.)

E Cclesiastica.] CASVS quidã episcopi vel sacerdotes cũ cãtabant Missam, non habebant orarium, id est, stolam, quęsitum fuit in concilio Bracharen. quid iuris esset? Et respondet q̃ sicut in die suæ ordinationis habuerunt orarium, sic cum Missam cantant orariũ teneãt, quod vtriq; humero attribuat; & qui aliter fecerit, debet excõmunicari. Sequens §. patet.

c ¶ Orario. id est, stola.

d ¶ Corporis. 2 [Mo. q̃ si in ægritudine sumit sacerdos Eucharistiam, circumdabit stola vtrumq; humerum. (2 Consecrationis Eucharistię. Hug.)

e ¶ Ceruicem.] Si sacerdos legit Euãgelium, nunquid vtetur stola secundum q̃d diaconus? Arg. q̃ sic, vt 93. dist. præcipimus. & 94. dist. c. 1 & 2. Potius credo sequendam consuetudinem, vt 12. dist. scit. maximè de his, quæ breuiter sunt edita, ff de ventre inspicien. l. 1. §. vlt. 3. (3 Lu. & Hu. dicunt hoc non ci-)

DALMATICIS., Hæc est quarta pars vbi querit quid iuris de dalmaticis. Ioan. de Fan. & ...

fin. similiter ad pecuniariam pœnã se potest obligare. 2 ... 5. si quis cuiuslibet extra de arbit cum dilecti 1. Sed nunquid pęna soluta potest agi ad obedientiam, vel ad id quod promissum est sub pęna, vel an sufficiat tantum pęna esse contentum? De hoc dic, vt no. 35. q. 2. quęcunque. (1 De hoc ... am no ... quis ps- ter.)

se in iure determinatū & ideo statur cōsuetudini, alias credit verū esse qđ contra prox. dictum est, scilicet ꝙ debet stolam habere vt diaconus, Scripsit etiā Laurentius sub diacono: stolā quā portat in manu sinistra consuetudine reperitur, non iure.

Communis filius. CASVS. Episcopi & archidiaconi olim dalmaticis non vtebantur nisi Papæ eis concederet specialiter quare Aregius episcopus supplicauit Papæ per Petrum diaconū, vt cōcederet sibi, & archidiacono suo vsum dalmaticarum: sed tunc temporis Papa non concessit; quia Petrus nuncius epi cito recessit propter infirmitatē suorum hominum, & quia Papa multis implicitus negotijs erat illud nouum subito & inconsulte sibi concedere non potuit: nunc vero concedit eis priuilegiū vtendi dalmaticis, & eas per Cyriacum abbatem sibi transmittit. Quod sequitur planū est vsque ad capitulū, ꝑterea.

a ¶ Communis filius.] Ille diaconus.

b ¶ Suorum infirmitate] Nota quod ꝑpter infirmitatē suorum potest aliqs se excusare, sicut propter timorem suorū, vt extra de appe. ex parte. Item nota ꝙ propter intemperiem loci aliquis excusatur, vt hic, & 74. distin. quondam Argu. cōtra extra. de dolo & contumac. cum dilecti. in fi. Ioan.

Loci intemperies excusat.

c ¶ Nouū. & Not ꝙ ea q̄ de nouo petunt non sine magna deliberatione cōcedūtur, vt hic, & 16. q. 1. in parochia. maxime à Romana ecclesia, q̄ oīa cū magna maturitate solet tractare, vt 35. q. 9. apostolicæ. quia in rebus nouis constituēdis euidēs debet esse vtilitas, vt est ff. de cōstitut. principū. reb. hodie vero diaconi indistinctè vtūtur dalmatica. vt 11. q. 3. eps aut ꝑsbyter 76 d. 1. de ieiunio.

1 Hoc cap. nō videtur hoc probare: quoniā ibi habetur de alba sic. 93. dist. diaconus in cōuentu. sed Hug & Lau. intelligunt albam idest dalmaticā. Sic etiam exponitur in præcedenti ca. diaconus.

d Diaconus dum ordinatur, solus episcopus. Sacerdoti autem imponunt manus omnes presbyteri astantes, vt supra ca. presbyter.

QVÆRITVR. Hæc est quinta pars dist. vbi quæritur, vtrum sacerdotes vngantur oleo vel chrismate, & respōdetur quod oleo tantum Ioan. de Fan.

Præterea.] CASVS. Bituricen. archiepiscopus quæsiuit a Papa, an manus presbyteri tantum debeant vngi chrismate: an etiam presbyteris & diaconis, quando ordinantur? & respondit Papa, ꝙ neutris debet hoc fieri; sed transmittit eum ad decreta Innoc. ubi in prima pagina ad Decentium episcopum missa inueniet quæ sunt in consecrationibus obseruanda.

e ¶ Chrismatis.] Manus sacerdotis inunguntur oleo similiter inungitur & brachium siue humeris: sed & manus & caput epi inungitur chrismate extra de sacra vnc. cum venisset in fin. cont. ... assignatur 16. q. 1. §. ecce sufficienter. vbi d... sacerdotis sicut manus episcopi consecrantur: sed vtrum est,

est, ꝙ consecrantur oleo, sed non chrismate 2. vt dixi. ff. autem aliquis est vnctus oleo pro chrismate vel econuerso: nihilominus ordinatus est: sed suppleri debet id quod omissum est, vt extra de sacra. non ite. pastoralis.

f ¶ Fallat.] Non ergo Papa habet omnia iura in pectore suo 3. vnde etiam Vrbanus dicit, quod non reperitur prohibitum quin vir & vxor simul possint suscipere puerum, vt 30, q. 4 quod autem. & tamen antecessor huius Leo illud prohibuerat de consecra. distin 4. non plures. & hoc concedo Quod autem dicitur quod Papa habet omnia iura in pectore suo 4 vt C. de testi. omnium. verum est per interpretationem: quia omnia

¶ Absque Apostolica licentia Dalmaticis nec episcopis, nec diaconis vti licet. Cap. X.

Communis filius [a] Petrus Diaconus nobis innotuit, quòd fraternitas vestra tempore, quo hic fuit popoicerit, vt sibi & archidiacono suo vtendi dalmaticis licentiam præberemus. Sed quia ita hominum suorum infirmitate [b] cōpulsus festinanter abscessit, vt nec ipse mœror incumbens diutius. (vt dignum erat, & res desiderata poscebat) sineret permanere, & nos in multis implicitos, ecclesiasticæ rationis consideratio nouum [c] hoc inconsulte, & subito nō permitteret indulgere; idcirco postulatę rei prolongatus effectus est. Nunc vero charitatis tuæ bona reuocantes ad animum, huius auctoritatis nostrę serie, petita concedimus, atque te, & archidiaconum tuum dalmaticarum vsu decorandos esse concessimus, easdemque dalmaticas dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate deferente transmisimus.

Ans. l. 6. c. 88. al. 96.

¶ Qualiter ordinetur Diaconus. Cap. XI.

Diaconus dum ordinatur, solus episcopus [d], qui eum benedicit manum super caput illius ponat; quia nō ad sacerdotium sed ad ministerium consecratur.

Ex conc. Carth. 4. c. 4. ordo Romanus par. 91. col. 1. Poly l. 2. tit. 32. Anscl. l. 7. c. 52. al. 60 Iuo par. 6. c. 13. Pann. l. 3. c. 34.

¶ *Quæritur autem, an post benedictionem manus presbyterorum, & diaconorum chrismatis liquore debeant perungi.*

De his ita scribit Nicolaus Papa Radulpho archiepiscopo Bituricensi.

¶ Nec presbyteris nec diaconis in consecratione; chrismate manus perungere licet. Cap. XII.

Præterea sciscitaris, vtrū solis presbyteris, an & diaconis debeant, cum ordinantur, manus chrismatis [e] liquore perungi. Quod in sancta hac Romana ecclesia, cui Deo auctore deseruimus, neutris agitur. Sed & quia sit à nouæ legis ministris actum, nusquam (nisi nos fallat [f] obliuio) legimus. Ergo B. Innocentij Papæ canonica decreta ad sanctitatem tuam transmittimus, & quæ tibi sint in consecrationibus, & ordinibus † obseruanda, principia paginæ ad decentium Eugubinum episcopum missæ te affatim † edocebunt.

Iuo p. 6. c. 121. Inno. PP. 2. ep. 1. † *al. ordinationibus.* † Adde de hac dictione affatim, dot. in c. vni. in gl. super ver. affatim, extra de reli. domi. lib. 6. & per Archi. hic.

2 Vnde hic dic... chrismat... sol. con... rium qu... iu contra... dicit de... ctione... secundu... Lau.

3 Hoc ... vr proc... re hic... hic nō ... obliuio... ris sed... plorum... cundū...

4 Ad h... cit l. pe... his q ... dig. q... tamen ... vel Im... tor ... in iure, ... 3. §. fi. ... gl ff d ... leg. ... Bal. in ... scriptio... col. 6 ... contra... vel vti... bli.

omnia interpretari potest. nam & quandoque impeditur minori intelligentia, vt extra de censi cu instantia.

QVorundam.] CASVS. Vnus in presbyterum, duo in leuitas promoueri volebant: episcopus autem cū pateretur iniquitatem oculorum, manum super caput ordi-

& de ordinatis. & respondet, vt episcopus qui defunctus est, relinquatur diuino examini: ordinati uero careant ordine, quem peruersè acquisiuerunt.

¶Casus autem alij qui sequuntur vsq; in fi. distin. plani sunt. & per te facile videbis.

PALEA Cap. XIII.

Ex conc Hispalen. 2. cap. 5. Burch. l. 1. c. 3. Iuo par. 5. cap. 113. & par. 6. c. 102.

EX a epistola simplicij Papæ Seuero, & Florentino episcopis directa. Ad cognitionem nostri examinis, Gabrenensis diaconi relatu, peruenit de quibusdā ipsius ecclesiæ clericis, quorum cum unus ad presbyteriū, duo ad leuitarum ministeriū consecrarentur, episcopus eorum, oculorum dolore detentus fertur manum suam super eos tantum posuisse, & presbyter quidam illis cōtra ecclesiasticum ordinem benedictionem dedisse: qui propter tātam præsumptionis audaciam poterat accusatus iudicio præsenti dānari, si adhuc in corpore positus, non fuisset mortis vocatione præuentus. Sed quia iā ille examini diuino relictus, humano iudicio accusari non pōt, ij, qui superfunt, & ab eo nō consecrationis titulum, sed ignominiæ potius elogiū acceperunt, ne sibi licentiā talis vltra vsurpatio faciat, decreuimus, vt à gradu sacerdotalis, vel leuitici ordinis, quem peruersè adepti sunt, depositi æquo iudicio abijciantur. Tales enim merito iudicati sunt remouendi; quia prauè inuenti sunt constituti.

a ¶Ex epistola.] *Hac palea in nullo manuscripto exemplari est inuenta. Burchardus & Iuo ante hoc caput, quod incipit,* Ad cognitionem, *referunt aliud quoddam caput, quod incipit,* Relatio, *ex epistola* Simplicij *missa* Equitio Florentio, (*siue Florentino*) *& Seuero episcopis. Quamobrem inde potest huc esse translatus titulus. Caterum caput hoc a Burchardo citatur ex concilio Bragga; & Iuone in quinta quidem parte, c. 213. ex Carthaginiensi, in sexta uero, c. 102. ex Hispalensi 2. c. 5. quo ēt loco extat & sequens caput,* Quorundam *est quasi huius summa.*

Item quæritur, an eorum ordinatio sit rata habenda, quibus episcopus oculorū languore detentus manus imponit & presbyter super eos orationem dicit.

De his ita statutum est in concilio Toletano.

In concil. Hispalen. 2. c. 5.

¶Et ordinator & ordinatus damnationis subeat pęnam, cum episcopus manum imponit, & alius orationem dicit. Cap. XIIII.

QVorundam clericorum, dum vnus ad presbyteriū, duo ad leuitarum ministeriū sacrarentur, episcopus oculorum dolore detentus, fertur, manum suā super eos imposuisse [a] tantum, & presbyter quidam illis cōtra ecclesiasticum ordinem benedictionem dedisse. Sed quia iā ille examini diuino relictus, humano iudicio accusari nō potest [b]; ij, qui supersunt, gradum sacerdotij, vel leuitici ordinis, quem peruersè adepti sunt, amittant [c].

Item ex concilio Carthagin. 4. c. 5.

Ordo Romanus pag. 91. Romanus de instit. cler. l. 1. c. 8.

6 S ¶Qualiter subdiaconus ordinetur. Cap. XV.

SVbdiaconus, cum ordinatur, quia ma-

a Imposuisse.] Hic habes ꝙ duo imperfecta sacramenta nō constituunt vnum perfectum 1. & hoc ideo quia sacramenta sunt vnitatis. de consec. distin. 2. quia passus, & vnitas diuisionē nō recipit. 24. q. 1 loquitur 2. Idē dico in sacramento baptismi & eucharistiæ, & in omnibus illis vbi certa forma desideratū, ꝙ duo imperfecta non faciunt vnū perfectū. Idē est in excusatione tutorum, ꝙ duæ imperfectę excusationes nō faciunt vnā perfectam, vt C. qui numero tutela. l. 1. Idē est in stipulatione, qa illa nō diuiditū ff. de verb. obl. l. 1. & l. cōtinuus. Sed sacramentum solennitatis (vt est Missa) bene diuiditur: & ibi duo imperfecta faciunt vnum perfectū, vt 7. q. 1. nihil.

1 Arg. cōtra 16. q. 3. §. p̄scriptionū ver. ꝙ si ab eo. ubi. de hoc in glo. ar. aliqua, &c.

2 Adde gl. huic cōtrari. in ca. nihil. in verb. presbytero. inf. 7. q. 1. & concor. eas. ut ibi.

b ¶Non pōt.] Quia crimina morte extinguunt, & nullus post mortem potest accusari, vt 24. q. 2. c. 1. ff de bonis eorum qui ante sententiam mortem sibi consci. l. ult. & 23. q. 2. admonere, nisi in crimine hęresis, vt 24. q. 2. sane 2. vel si aliquis hæreticos īstituit hęredes, vt extra de hære. si qs ep̄s, vel si in notorio crimine decessit, vt 8. d neque. prout consueuit notari 24. q. 2. in sūma.

Defunctus de quibusdā criminibus potest accusari.

c ¶Amittāt.] Et tamen nunquā eū receperunt: & ita aliquis dicit amittere quod nunquam habuit, vt 5. q 6. qa. 23. q. 4. Guilisarius.

ADDITIO. Ad idē 17. dist. concilia ubi de hoc. Archid.

SVbdiacon⁹.] Hæc est sexta pars dis. in qua ꝓbat ꝑ xvij. ca. qualiter minores ordinātur. Io. de Fā. & P. Ab hoc loco usque ad finem distinctionis pone casum, quia litera plana est.

ordinandorum imposuit, & presbyter quidam orationem dixit: quærebatur quid deberet fieri de episcopo,

a ¶Quia manus.] Scilicet consecratoriam, seu ordinatoriam accipit.
b ¶Impositionem.] Verum est, q non imponitur manus super caput t. subdiaconi sicut super caput diaconi vel sacerdotis. sed imponitur manus super ipsum secundum quòd impositio manus idem est, q ordinatio: & sic non obstat contrarium 79. dist. quoniam. ubi dicitur, q etiã lectori manus imponit. dist. perlectis. vbi dr, q collatio illorum ordinum spectat ad epm: sed illud verum est de solemni ordine.
l ¶Debet.] Parum. Nam magnitudo coronæ est signũ conuersionis, vt extra de success. ab intest. cum dilectus in parte decisa. duodecim. 1. q. 1. duo.

1 Hic videas qd legitur, & no. 5. 6. quia. 1. responso.

nus [a] impositionem [b] non accipit, patenam de manu episcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum: de manu vero archidiaconi accipiat vrceolum cum aqua †, mantile, & manutergium.

a ¶Pro- Isidorus lib. 2. offic. cap. 10. Poly. l. 2. tit. 32. Ansel. l. 7. c. 58. Iuo p. 6. c. 14. Pann. l. 3. c. 35.

† *al. aqua manili.*

Archid. Corona nõ debet esse magna.

Item ex eodem concilio, c. 6.

¶Qualiter acolythus ordinetur. Cap. XVI.

Acolythus cum ordinatur, ab episcopo quidem doceatur, qualiter in officio suo agere debeat: sed ab archidiacono accipiat ceroferarium [c] cum cereo, vt sciat se ad accendenda [d] ecclesiæ luminaria mãcipari: accipiat & vrceolum [e] vacuum ad suggerendum vinum in Eucharistiam [f] sanguinis Christi.

Poly. ibidem. Ansel. li. 7. c. 58. Iuo p. 6. c. 15. Pann. l. 3. c. 35.

Item ex eodem c. 7.

¶Qualiter exorcista ordinetur. Cap. XVII.

Exorcista cum ordinatur, accipiat de manu episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi episcopo:] Accipe & commenda memoriẹ, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum, [g] siue baptizatum, siue cathecumenum.

Poli. l. 2. tit. 32. Ansel. lib. 7. c. 57. Iuo p. 6. c. 16. Pann. li. 3. c. 27.

Item ex eod. concilio, c. 8.

¶Qualiter lector ordinetur. Cap. XVIII.

Lector cum ordinatur, faciat, de illo episcopus verbũ ad plebem, indicans eius fidem, ac vitam, atq; ingenium: post hæc, spectante [h] plebe tradat ei codicem, de quo lecturus est, dicens ad eum: [Accipe, & esto relator† verbi Dei, habiturus, si fideliter & vtiliter impleueris officium partẽ cum eis: qui uerbum Dei ministrauerint †.]

Poly. ibidem. Ansel. li. 7. c. 55. Iuo par. 6. c. 17. Pann. li. 3. c. 38.
† *al. lector.*
† *bene administrauerunt*]

Item ex eodem, c. 9:

¶Qualiter ostiarius ordinetur. Cap. XIX.

Ostiarius cum ordinatur, postquam ab archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conuersari ad suggestionẽ archidiaconi tradat ei episcopus claues [i] ecclesiæ de altario, dicens: [Sic age, quasi redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ his clauibus recluduntur.]

Poly. ibidem. Ansl. li. 7. c. 54. Iuo p. 6. c. 18. Pann. li. 3. c. 39.

Item ex eodem concilio, cap. 10.

¶Qualiter psalmista ordinetur. Cap. XX.

Psalmista, id est cantor, potest absq; licentia episcopi, sola [k] iussione presbyteri officium suscipere cãtandi, dicente sibi presbytero: [Vide, vt quod ore cantas, corde credas; & quod ore credis, operibus comprobes.]

Poly ibidem. Ansel. li. 6. c. 53. Iuo p. 9. c. 19. Pann. lib. 3. c. 40.

Clerici comam nutrire prohibentur, quorum caput desuper in modum sphæræ rasum esse debet.

Vnde Anicetus Papa episcopis Galliæ.

c Acolythus.] Ceroferarium.] id est, candelabrum.
d ¶Ad accẽdenda.] Nõ in lampadibus, sed cum legitur Euãgelium, vt 21. dist. cleros.
e ¶Vrceolum.] Ad vinum.
f ¶Eucharistiam.] id est, calicem.
g Exorcista cum.] ¶Super energumenum. Energumeni dicuntur lunatici & obsessi à dæmonibus: ab eo, q est in: & erge, q est labor: & mene, quòd est defectus: q est quasi in opere deficiens. Archid.

Energumeni.

h Lector.] Spectãte.] 67. dis. reliqui cõtra, vbi dr, q eps minores ordines potest conferre sub testimonio triũ. Sed hic loquitur de ignotis.
i Ostiarius.] ¶Claues.] Vt eijciat excõmunicatos. & infideles 2 vt 21. dis. c. 1. in fi.

2 Et recipiat fideles. Arc.

K Psalmista.] ¶Sola.] De abbatibus. 3. nõ dubitatur & choriepiscopi, q minores ordines cõferant, inf. 68. distin. quamuis & 69. dist. qm. similiter eps, q renunciauit episcopatui. extra de eo q renun. epi. requisiuit. Sed qualiter sacerdotes conferunt ordinem primum, cum ordinari nemo possit sine titulo, vt 70 distin. c. 1. & solus eps titulum confert, vt 26. q. 7. c. nullus. & ext. de offic. archidia. cum satis. Sed hoc uerũ est de maiorib ordinibus. Vel dic q possunt assignare titulũ, sed nõ curã animarum. Signatur contrariũ 25.

3 Scilicet benedictis: aliàs non est uerũ q minores conferant, vt dicã in hoc cap. qm. hic alle. Archid.

a PRohibere.] Iuxta Apostolum. In epistola ad Corinthios dicitur 1 Vir si comam nutrit, ignominia est ei. mulier si coman nutrit, gloria est ei.
b ¶ sphæræ.] inf. 12. q. 1. duo.

CLerici.] Etiam vxorati, vt extra de vi. & hon. cler. clericus. 32 di. si quis vero: sed illud potest intelligi si vult gaudere priuilegio clericali, aliàs secus, vt 84. dist. quisquis. Ioan. Ego dico, quod clericus coniugatus non potest gaudere priuilegio clericali: nec debet ferre tõsuram cũ hoc faceret in vituperium ordinis clericalis, vt extra de cler. coniug. c. Ioannes Bar.
ADDITIO. Adhoc plene notatur 50. d. ca. vl. 20. q. 3. eos. & 32. d. si qui. Arch.

¶Clerici comam nutrire prohibentur. Cap. XXI.

Iuo p. 6. c. 46.

PRohibete fratres per vniuersas regionum vestrarum ecclesias, vt clerici iuxta Apostolum[u] comam non nutriant, sed desuper caput in modum sphæræ[b] radant.

Item ex concilio Agathensi, c. 20.

¶De eodem. Cap. XXII.

Iuo cõcot. p. 6. c. 265 & 378.

CLerici[c], qui comam nutriunt, ab archidiacono etiã si noluerint inuiti detondeantur. Vestimenta etiã, vel calceamenta eis, nisi quæ religionem[d] deceant, vti, aut habere non liceat.

Item Gregorius ii. in concilio Romæ habito in Basilica sancti Petri, c. 17.

De eodem. Cap. XXIII.

Extra de vit. & ho. cle. c. si quis.

SI quis ex clericis relaxauerit comam[e], sit anathema[f].

Item ex concilio Carthag. 4. c. 11.

¶Quibus vestibus monialis sit induenda, cum consecratur. Cap. XXIV.

Poly. l. 4. tit. 35
Burc. l. 8. c. 23.
Iuo p. 7. c. 43.
† al. sui.

SAnctimonialis virgo, cum ad consecrationẽ suo † episcopo offertur, in talibus vestibus applicetur, qualib. semper[g] vsura est, professioni, & sanctimoniæ aptis.

Vasa quoque sacrata, & vestimenta altaris mulieres Deo dedicata contingere, & incensum circa altaria deferre prohibentur.

Vnde Soter Papa omnibus episcopis Italiæ. epist. 2.

¶Vestimenta altaris, & vasa sacrata mulieres tangere prohibentur. Cap. XXV.

Poly. 3. tit. 9.
Ans. l. 7. c. 240.
Bur. l. 3. c. 215.
Iuo p. 2. c. 72. & p. 3 c. 265.

SAcratas Deo fœminas, vel monachas[h] sacra vasa, vel sacratas pallas[i] penes vos contingere, & incensum circa altaria deferre perlatum est ad apostolicam sedem: quæ omnia reprehensione plena esse, & vituperatione, nulli recte sapientum dubium est. Quamobrem huius sanctæ sedis auctoritate hæc omnia vobis resecare funditus quanto citius poteritis, censemus. Et ne pestis[k] hæc latius diuulgetur, per omnes prouincias abstergi citissime mandamus.

Item ex concilio Laodicensi, c. 21.

¶Sacrarium subdiaconus ingredi non licet. Cap. XXVI.

Ans. l. 7. c. 90.
Iuo p. 3. c. 105.

NOn oportet subdiaconos licentiam habere in sacrarium[l], siue secretarium (quod Græci diaconium[m] appellant) ingredi, & contingere vasa Dominica.

Item ex eodem, c. 22.

¶De eodem. Cap. XXVII.

Ans. l. 7 c. 88.

MInistrum[n] non oportet vti orarijs, nec hostias derelinquere[o].

d ¶ Religionem.] Alioquin perdit priuilegium clericale. extra de vit. & hon. cler. cap. vlt. extra de sen. excom in audiẽtia. De habitu clericorum plene habes 21. q. 4. in summa.
e SI quis.] ¶ Comam, vel barbam, vt extra de vi. & hon. cler. c. 5.
f ¶ Sit anathema.] videtur ergo, quod omnis apostata sit excommunicatus, vt extra de apost. ca. 1. & infamis est 3. q. 4. quis a vero † 6. q. 1. infames, quod non concedo 2 & expone sit, idest, fiat: nam & monachus in apostasia potest recipere ordinem, vt extra de temp. ord. ex parte. & Innoc. dicit, quod admoneri dẽt prius quam suspendatur, vt extra de sent. excom. sacro.
g SAnctimonialis] ¶ Semper 3. & ẽi in lecto, & ĩ infirmitate vt 20 q. 2. vidua
h SAcratas] ¶ Monachas.] non sacratas
i ¶ Saeratas pallas.] scilicet corporalia.
K ¶ Et ne pestis.] Sic sup. 8. d. male.
NOn oportet subdiaconos.]
l ¶ Sacrarium.] idest, altare: ne sit contra inf. ea. nõ liceat.
m ¶ Diaconiũ.] Diãconiũ appellat altare, quia ibi diaconus ministrat Sacerdoti.
n MInistrum.] idest, subdiaconum.
o ¶ Derelinquere.] sed sumere dẽt eas cũ alijs ministris, vt de conse. d. 2. tribus.

Clericus cõiugatus non gaudet priuilegio clericali.

Apostata quilibet sit excõicatus.

† al. si quis vero a suo.

2 Dicas, quod nõ põt verũ intelligi in clerico sæculari, nam in regulari secus, vt extra lib. 6. ne cle. vel mon. vt periculosa. Archid.

3 Et est arg. quod monachus electus in episcopũ non debet habitum mutare sm Laur. Ad idem extra de vit. & hon. cleri. in magno. in fi. & hoc argu. sumit ex eo, quod hic dicitur, semp.

¶Mu-

a MVlier.] ¶Docere non præsumat.] Hoc n.est sacerdotale officium, vt 16.q.1. adijcimus. idem plenius habet 33.q 5.mulierum.
ADDITIO. Idem Hug.not. hic, scilicet, quòd habent a Papa liberam licentiam docendi, & prædicandi populo, secundum Laurent.
b ¶Laicus.] Arg cõtra templarios & hospitalarios. Sed illi non dicuntur laici, cum sint Deo deuoti, vt 12.q.2.duo. vel ipsi hẽnt hoc ex speciali priuilegio.

Templarij, & hospitalarij non sunt laici.

c ¶Præsentib.] Maxime: nã nec absentibus, quomodo em̃ prædicabit quis, nisi mittatur? extra de hær. ad abolendam. & cap. cum ex iniuncto.
d NOn oportet insacratos.] idest, non sacros.
e NOn liceat.] ¶Portare. In processione, & vocat hæc vasa sacra, vbi continentur reliquiæ.
f NOn liceat.] ¶In secretario.] Hic secretarium dicitur locus, in quo sacra vasa ponuntur. & sic non est contra supra ead. dist. non oportet. vbi dicitur, quod subdiaconi secretarium ingredi non debent.
g SPonsis.] ¶Vel a paranymphis.] idest, parentibus vel ancillis, & dicũtur paranymphæ, quasi parantes nympham.
ADDITIO. Dicas ꝙ paranymphi, vel paranymphæ sunt custodes puellæ ei assistentes, & docentes qualiter se debeant hr̃e. a para, quod est iuxta, & nympha ꝙ est puella, secũdum Hug. Vel hic, a lympha, idest, aqua, secũdum Laur.
h ¶In virginitate.] alibi dicitur de biduo, vel triduo, vt 30 q.5.aliter. Sed intelligo, & illud, & istud esse consilium.

CASVS. Supradictum est, qualiter episcopus sit examinandus, & qualiter ipse sit ordinandus. In hac vero 24. dist. quæritur de sacerdotibus, & reliquis clericis, an sine examinatione sint promouendi, & probat Gratianus auctoritate Pauli, ꝙ examinandi sunt, dicentis: Manum

a ¶Hostias.] *Vera lectio, quæ habetur etiam in aliquot manuscriptis, est, ostia, sed ob glossam non est restituta.*

Item ex eodem, c 23.

¶De eodem. Cap. XXVIII.

NOn oportet lectores, aut psalmistas orarijs vti, & sic legere, aut psallere. — Anſ.l.7.c.89.

Item ex concilio Carthagin.4.c.98.& 99.

¶Mulier in conuentu viros docere non permittitur. Cap. XXIX.

MVlier quamuis docta & sancta, viros in conuentu docere non præsumat.[a] Laicus [b] autem præsentibus [c] clericis (nisi ipsis rogantibus) docere non audeat. — Inf. de conse. d.4.c. mulier. Burc.l.8.c.83. Iuo p.7.c.101. & p. 8.c.324. Ibid.c.98.

Item ex concilio Agathensi.c.66.

¶Ministris non sacratis vasa Dominica contingere non licet. Cap. XXX.

NOn oportet insacratos [d] ministros licentiam habere in sacrarium (quod Græci diaconium appellant) ingredi, & contingere vasa Dominica. — Fere idem su. ea. c. non oportet subdiaconos.

Item ex concilio Bracharensi, 1.n.28.

¶Cuilibet ex lectoribus vasa sacra altaris portare non licet. Cap. XXXI.

NOn liceat cuilibet ex lectorib. sacra altaris vasa portare [e], nec alijs, nec ijs, qui ab episcopo subdiaconi fuerunt ordinati. — Apud Marti. Braca. inf. c. græc. synod, c.41. & c.66.

Item ex concilio Martini Papæ, c.41.

¶De eodem, vt clerici comam non nutriant. Cap. XXXII.

NOn liceat cuilibet ministeria tangere, nisi subdiacono, aut acolytho in secretario [f] vasa Dominica. ¶Nec oportet clericos comam nutrire, & ministrare: sed attonso capite, patentibus auribus, & secundum Aaron talarem vestem induere, vt sint in habitu ornato. — Iuo p.6.c.377. Ibid. c.66. Iuo p.6.c.378. Exod.28.

Item ex concilio Carthagin.

¶Qualiter sponsus, & sponsa sint benedicendi. Cap. XXXIII.

SPonsus, & sponsa cum benedicendi sunt a sacerdote, a parentibus suis, vel a paranymphis [g] offeruntur, qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reuerẽtia ipsius benedictionis in virginitate [h] permaneant. — Inf. 30.q.5.c. Spõsus Burc.l.9.c.5. Iuo p.8.c.143.

DISTINCTIO XXIV.

Valiter ep̃s sit examinãdus, & qualiter ipse simul cũ reliquis infra ipsum cõstitutis sit ordinãdus, breuiter mõstratũ est. Nũc aũt [i] videndũ est de sacerdotib, & reliqs, an sine examinatiõe sint pmouẽdi De his

Valiter episcopus.] Hæc d. diuiditur in tres partes: in quarum prima dicitur, quod probatæ vitæ debent esse ad ecclesiam sacerdotes: & adhoc tres canones inducunt. Secunda, ibi, [Cum itaque.] Tertia, ibi, [Quæritur quid fieri.] Ioan. de Fan.

Manum cito nemini imposueris, & nihil sine præiudicio facias, idest, præcedente iudicio, idest, sine præexamin atione. Item probatur per sequentia. Et casus primi capituli per se patet.
i ¶Nunc autem.] In hac distin. agit magister de examinatione clericorum, Primo ostendit oẽs examinandos esse

esse 1. Se- ideo ostendit qualiter & quando examinandi sunt, à quibus 2. Tertio qualiter puniantur, qui sine examinatione promouentur. ... quid est. ... T. O. Et extra de elec. cum nobis olim. & est hoc c. se-

Epistola 1. c. 5. Paulo aliter in orig.

ita scribit Paulus ad Timotheum: [Manus [a] nemini cito imposueris, & nihil sine praeiudicio [b] facias in alteram partem declinando.

Ex decretis Siluestri Papae in Synodo Rom. c. 9.

¶De eodem. Cap. I.

Burch. li. 5. c. 34. Iuo p. 2. c. 45.

NVllus acolythorum vel subdiaconorum [a] rem consecratam à presbytero alijs porrigat (quia aliud est minister, aliud assistens) nisi tantum supportet, quod ei sacerdos imposuerit suo ore benedictum.

a ¶Vel subdiaconorum.] *Verba haec nō sunt in synodo Romana sub Syluestro. sed habentur apud Burchardum, & Ioannem, & in ijs Vaticanis Gratiani exemplaribus in quibus est hoc caput. Nam in antiquioribus non est. sed post versiculum*, declinando *sequitur continenter*, Nullus ordinetur.

Item ex concilio Carthagin. 3. c. 22.

¶Ante probationem nullus ordinetur clericus. C. II.

Ansel. li. 6. c. 89. † nō probatur vel] orig.

NVllus ordinetur clericus nisi † probatus fuerit, vel episcoporum examine, vel populi testimonio [d].

Item Gelasius Papa Caelestino episcopo.

¶Ad ministerium diuinus ecclesiae, clerici eiusdem promoueantur. Cap. III.

Ansel li. 7. 85. al. † Scortensis.] Ans.

PResbyteri, diaconi, & vniuersi clerici Stomensis† ciuitatis petitorio nobis suggessere porrecto in ecclesia B. martyris Eleutherij episcopi (quae in supradicta ciuitatis parochia [ß] probatur esse constructa.) presbyterū, qui constitutus fuerat, defecisse, atq; in eius locum Iulianum diaconum ipsius ecclesiae pro celebritate ipsius loci quantocyus debere ordinari. Et ideo frater charissime, si de eius vita, vel moribus nihil est, quod contra canonum veniat statuta, supradictū presbyter honore decorabis, sciturus [f], eum visitatoris te nomine, non cardinalis creasse [g] pontificis. Pariter etiam & Felicissimū diaconum in eius ecclesiae ministerio, si conuersatio eius patitur, subrogabis, vt locus processionis celebrandus ad mysteriorū † consecrationem nec sacerdote indigeat, nec ministro [h].

† al. ministeriorū.

ß ¶Parochia.] *In omnibus antiquis codicibus tam impressis, quam manuscriptis sic legitur: cuius vocis loco, in recens impressis erat positum*, paroecia. *sed visum est antiquam lectionem esse retinendam: praesertim cum dictio haec etiam Graecè aptissimam habeat etymologiam.*

PResbyteri.] CASVS vacante Stomeñ. ecclesia, defecit sacerdos in ecclesia beati Eleutherij martyris, & cum illa ecclesia epō indigeret, nec erat epīs, qui eū ordinaret clerici Stomensis ciuitatis supplicauerunt Papa vt praeciperet Celestino episcopo, quatenus nomine visitatoris tantum & non tanquam proprius episcopus ordinaret in praefata ecclesia Iulianū praesbyterum diaconum in locum deficientis presbyteri electum. Praecipit ergo Papa episcopo Celestino, vt Iulianum diaconum promoueat in presbyterum in praedicta ecclesia tātum nomine visitatoris: & Felicissimu in locum Iuliani substituat diaconū, vt ecclesia illa nec sacerdote indigeat, nec ministro.

¶Casus sequētis capituli & §. patet.

e ¶Ciuitatis] Carētis epo. Sed nōne vacāte sede episcopali capitulū potuit dare inuestiturā, vt extra de haere. ad abolendam. & ext. de elec. quia diligentia 3? Rñ. q inuestitura tātū ad episcopos spectat. vt 16 q. 7. nulli. loā. & est hodie expressum extra ne se. vacā. la. vbi dicitur, q capitulū nō supplet defectum epi in collatione b. pbēdarū 3 Vel dic, q capitulum ita diaconum nō potuit alienare se de vacāte. q a ecclesiadica res alienari nō pōt sede uacāte, vt 12. q. 2. n. qua de rebus & 71. dist. fraternitatem & maior est alienatio 4. psonae, q̄ alterius rei, vt 12 q. 1. praecipimus. Sed quare non petebāt hoc ab archiepiscopo? Forte quia ecclesia erat exempta Itē quare non petebāt hoc à vicinis episcopis, vt 65. dist. si forte? Rñ. forte nolebant: poterant enim ire ad Papam omnibus omissis medijs. sicut ad eum appellatur omissis medijs. 2. q. 6. ad Romanam. & c. omnes. Vel capitulum ipsum elegit, & petijt a Papa confirmationem. nam idem non potest eligere, & confirmare.

3 Iste decretales non pbant inuestitura, ad qd̄ pbandū inducuntur.

4 Dic q per confirmationē nulla fit alienatio: nec pīudicatur futuro epo: & sic loquitur extra de maio rit. & obed. hisq; &c. eū olim Io. de Fan.

c. secundum Hug & Lau.

b ¶Praeiudicio.] idest, in praecedenti iudicio.

c ¶In alteram.] idest, in contrariam, prout ponitur 2. q. 3. §. notandum ibi praeuaricator.

d NVllus ordinet.] ¶Testimonio.] Hic habes, q testimonium populi aequiualet examinationi. Vñ sufficit q clericus ordinandus habeat famam pro se: & per hoc etiam patet, q non non sunt examinandi: sed tantum ignoti, vt 47. dist. de Petro, 84. dist. ualde, extra de praesump. mandata, 2.

ignoti sunt examinandi & non alij. 2 De hoc ... prox. qui eps in pun. ...

f ¶Sciturus.] Semper hoc ergo est exprimendum, ne pro iure possit hoc in posterum sibi vendicare, vt 5. q. 1. pontifices extra de iure patr ex literis.

g ¶Creasse] idest ordinasse illum.

h ¶Nec ministro.] Et ita quaelibet ecclesia habebit sacerdo-

cerdotem & diaconum alibi dicit, quod habebit duos sacerdotes. 7. q. 1. illud. & extra de fil. presbytero. proposuit. a Episcopi.] ¶Qui plurimo] Tales enim praeferendi sunt alijs in ordine, & in dignitate 1. vt 61. dist. e statuimus, 75. dist. c. vlt. non fuerit in his tribus examinatus, deponendus est, vt extra de elect. nihil est. f ¶Iam condemnati.] Sunt ergo tales ipso iure suspensi 1. q. 1. reperiuntur. ALIAS. Dictum est contra quod clerici collaterales epi debent probare

1 Idē Alex. de Imol. in l. cum quid. circa princ. ff. si cer. pet.

CVM ITAQVE. Hæc est secūda pars in qua dr̄, quod ordinandi sunt examinandi. Ioan. de Fan.

QVādo.] CASVS. Dr̄ in hoc ca. quod in feria quarta ante Sabbatū ordinationis archipresbyteri, & sacerdotes debēt præsentare ordinandos in ciuitate; & tūc eps ad examinationem illorum tribus dieb⁹ cōtinuis faciēdā dēt eligere viros prudentes: q diligenter de vita & statu eorū inquirāt: & illi quibus hoc cōmittitur sint tales, q gratia vel pecunia non corrumpātur: quod si secus fecerint, deponantur: & promoti repellantur.

b ¶Sacerdotes.] Tn̄ hoc vr̄ esse officiū archidiaconi, & repræsentare abbates ordinandos, & abbatissas in se deponere: vt ext. de off. archid. ut nostrū. Et est arg. ad hoc s. d. pxi. ostiari⁹. Et sm̄ hoc vr̄, quod si archidiaconus dēt examinare instituēdū, quod tenet ordinato ad bñficiū cōferēdū, ar. 54. d. si seruus. Arg. contra extra de pben. eps. Sol. illud est qn̄ eps ordinat sine repræsentatiōe: vel quādo repræsentās nō est soluendo. ADDITIO. De hoc no. extra de offi. archi. ad hæc.

Archidiaconus instituēdos examinare debēt.

c ¶Patriam.] Nā pp natiuitatem, vel patriā carius vel vilius emit māciplū. ff. de æd. edict. quod si no lit. §. qui mancipiū.

d ¶Institutionem.] idest, titulum.

e ¶Inuestigent.] Sed nunqd ordinādi, ita rigide sunt examinādi? qd̄ vr̄, vt ext. de pur. cano. constitutus & extra de elect. cum in cunctis. Argu contra. ff. de ædil edict si quid uenditor in princ. vbi dr̄, quod non ita amare, sed cum quodā temperamento accipiendum, ut non requiratur nimia perfectio extra de elect. cum nobis olim. Hæc autem tria potissime requirenda sunt, ætas legitima, literatura sufficiens, morum honestas, ut extra de elect. cum in cunctis & si

Ordinandi de qb. sunt examinādi.

Hæc in monacho non est necessaria, vt legit & no. §. 16. q. 1. legi.

Item ex concilio Lodicensi, c. 12.

¶Metropolitanorum, & episcoporum examine promoueantur episcopi. Cap. IIII.

Dist. 61. cap. epm. quod 63. c. non licet. Burch. li. 1. c. 9. Iuo p. 5. c. 93. † *al. potestatem.*

EPiscopi iudicio metropolitanorum, & eorū episcoporū, qui circumcirca sunt, prouehantur ad ecclesiasticam dignitatem †; ij videlicet, qui plurimo [a] tempore probantur tam verbo fidei, quàm rectæ conuersationis exemplo.

2 *Cum itaque sine examinatione nullus sit ordinandus quemadmodum, & quo tempore sacerdotum, & caeterorum infra positorum examinatio debeat fieri, considerandum est.*

De his in concilio Nannetensi, c. 11. ita legitur.

¶Qui ordinandi sunt feria quarta ad examinationem conueniant. Cap. V.

Burch. li. 2. c. 1. Iuo p. 6. c. 21. Poly. li. 2 t. 29. Pann li. 3. c. 21. † *al. presbyteris.*

QVando episcopus ordinationes facere disponit, omnes, qui ad sacrum ministeriū accedere uolunt, feria quarta ante ipsam ordinationem euocandi sunt ad ciuitatem vna cū archipresbyteris †, qui eos repræsentare debent & tūc episcopus à latere suo eligere debet sacerdotes [b], & alios prudentes viros gnaros diuinæ legis, & exercitatos in ecclesiasticis sanctionibus: qui ordinandorū uitam, genus patriam [c], ætatem institutionem [d], locum, vbi educati sunt, si sint bene literati, si instructi in lege Dñi, diligenter inuestigent [e]; ante oīa, si fidem catholicam firmiter teneant, & verbis simplicibus asserere queant. Ipsi aūt, quibus hoc committitur, cauere debēt, ne aut fauoris gratia, aut cuiuscunq; muneris cupiditate illecti à vero deuient, vt indignum, & minus idoneum ad sacros gradus suscipiendos episcopi manibus applicent. Quod si fecerint, & ille, qui indigne accessit, ab altari remouebitur; & illi, qui donum sancti spiritus vendere conati sunt, coram Deo iam condemnati [f] ecclesiastica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur: & sic Sabbato, qui probati inuēti sunt, episcopo repræsententur.

Alias [g] *autem sine clericorum videlicet concilio, & populi testimonio nullum episcopus ordinare præsumat. Vnde in concilio Carthagin. 4. c. 22. legitur.*

¶Sine clericorum suorum concilio episcopus clericos non ordinet. Cap. VI.

EPiscopus sine concilio † clericorum [h] suorum clericos non ordinet, ita vt ciuium conniuentiam †, & testimonium quærat.

† *al. consilio.* † *assensum, & conniuentiam*] orig.

probare & examinare ordinandos: & ordinādi dēnt esse pbati populi testimonio. Nūc uero dr̄, quod si neutrū istorū interueniat eps non dēt præsumere facere ordinōnē. ¶Casus seq. cap. cum § patet.

g ¶Alias.] i. si nō sunt examinati à collateralib. epi. 2. vel pbati p testimoniū populi. ad hoc s. e nullus.

h Episcopus ¶Clericorum.] Sed contra 15. quæst 7. cap.

2 Vt sup proxim.

c.vlt. vbi dicitur, ꝙ solus episcopus honorem dare potest: solus auferre non potest. Sed ibi hæc dictio, solus, non excludit clericos suos: sed alios episcopos. adhuc signatur aliud contrarium 67.dist.reliqui. Sed illud loquitur de notis clericis, requiritur ergo consensus canonicorum modo exponitur quantum ad ordinandos: alio modo quantū ad ordinatos. Et quod dicit, ordinatū deiiciendum, si prius fuerit criminosus, intelligas de maiori crimine: quia si quis in minori crimine existens ordinari se permiserit, non deponitur: sed imponitur ei pœnitentia, vt 68.dist.cap.s. 82.d. presbyter. extra de renun nisi.§. pp criminis conscientiā. Qui ergo tpe ordinationis suæ tacet crimen suum, deponitur, vt 50 dist. n. x pœnitentibus, vel si quis sine examinatione promotus fuerit, vt 84.d quisquis, & 81.dist. si qui sine examinatione. Sed pone, ꝙ in omnibus sit idoneus, qui ordinatus est sine examinatione: nunquid propter hoc solu deponēdus est 2 ꝙ nō est examinatus? ita videtur hic dici: & hoc nō est pp suum vitium, sed propter vitium ordinātis, vt 70.disti.c.1. & 16.q.7 decernimus. Item quia nō intrauit per ostium, vnde mori debet, vt Remus, ff. de rerum diuis l.vlt. Alij contrarium dicunt: arg. contra extra de præben. cum secundum Io.

b ¶Quod irreprehensibile.] Ergo minores ordines cum examinatione 3 cōferēdi sunt Nā, & deponitur quis a minoribus ordinibus, vt 27.q.1.si quis episcopus

2 Hæc depositio fieri debet non ab eo qui eum ordinauit: cū ipse debeat deponi: sed ab eius superiore, ſm Hugo. Idem sentit Goff

3 Arg. cōtra sup. ea.d.qñ. sumpto arg. a contrario sēsu, sed ista hic & ibi sub maxime Ar.

3. *Quæritur, quid fieri debeat de his, qui sine examinatione prouecti sunt.*

De his ita legitur in concilio Martini Papæ.

Apud Martin. Bracaren.c.24. Facit ad hoc c.epis. 5.Zachariæ ad Bonifacium epm, & 15. q 8.Si qs presbyter. Ans.l 8.c.13.

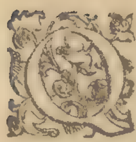
¶De ijs, qui sine examinatione ordinantur, & postea peccata sua confitentur. Cap. VII.

SI quis presbyter, aut diaconus sine aliqua examinatione ordinati sunt, aut certa, cum discuterentur, criminosa peccata sua confessi [a] sunt α, aut post ordinationem ab alijs detecti sunt, abijciantur ex clero. Similiter vero, & de vniuerso ordine clericorum seruetur. Nam hoc sibi, quod irreprehensibile [b] est, sancta catholica defendit ecclesia.

α ¶Confessi sunt.] *In originali est*, confessi non sunt, & post ordinationem, &c. *Verum in Concilio Niceno, c.9. vnde hoc caput videtur sumptum, habetur sine negatione, quemadmodum hic, & inf.d.81.c.si qui sint.*

DISTINCTIO XXV.

† al Lantfredum.

Vod nullus sine examinatione ordinandus sit, breuiter demonstratum est. Quid autem [c] ad episcopem, quid ad vnumquemque inferiorem pertineat, Isidorus Hispalensis episcopus in epistola ad Ludifredum † scribit ita dicens.

¶ *Integra hæc epistola habetur iu codice bibliotheca monasterij Dominicanorum.*

Burch l.3.c.50. Iuo p.6 c.20. Pann.l 3.c.41.

¶Quod episcopi, & cæterorum sit officium in ecclesia. Cap. I.

PErlectis sanctitatis tuæ literis gauisus sum, ꝙ optatam salutem tuam earum relatu cognoui. De his autem, quæ in sequentibus insinuare eloquij tui sermo studuit, gratias ago Deo; ꝙ solicitudinem officij pastoralis impendis, qualiterque ecclesiastica officia ordinentur, per

QVod nullus.] Hęc dist. diuiditur in tres partes. In prima ponuntur officia minorum clericornm, episcoporum, & aliarum dignitatum, s. archi dia. archipresbyt. primicerii, sacristæ, thesaurarii. Petrus. Secunda ibi. [Ex hac.] Tertia ibi [Nunc autem] Io.de Fan.

CASVS. Supra ostensum est de examinatione clericorum In hac vero 25.d. ostenditur quid ad episcopum, & quid ad alios inferiores pertinet, & hoc probat per sequentia c. Et postea interserit regulam Apostoli: Oportet episcopum esse sine crimine, &c & eius occasione ponit significationes huius nominis, crimen.

c ¶Quid autem.] In hac d. ostendit quid pertineat ad vnumquemque ordinem 4 Secundo ponit regulā Apostoli. Oportet episcopū esse sine crimine, & inde nacta occasione ponit varias significationes huius nominis, crimen, & ostendit quod sit mortale, quod veniale.

4 Et hoc vsque ad §. nūc autem.

PErlectis.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte ostendit Isidorus, quæ officia pertineant ad singulos ordines. In secunda parte: quæ incipit ibi, [Hi sunt ordines] ostendit ꝙ quatuor dignitates debent esse sub episcopo in ecclesia maiori, scilicet, archidiaconus, archipresbyter, primicerius, & thesaurarius, & quæ ad ipsos pertineant, & quibus præpo-

Scilicet in ...pensatio- ...e rerum ec ...siæ. 12.q. ...si quā d re ...us. ...em in alie ...atione. 12. ...sa. sine ex- ...ptione 20 ...2. hoc ius. ...em in om- ...nibus cōibus ...egotiis, vt ... omnibus ...ncumbit. ab ...omnib. com ...probetur. ex ...tra de præ- ...script. accedens. Arch. Confessus de crimine ...n habeatur ...pro conuicto.

nicorum in ordinibus conferendis, vt hic. Item in causarum diffinitionibus, vt 15.q.7.episcopus. Item in conferendis beneficijs extra de his quæ fiunt a præla. sine cōsensu c.ea noscitur 93.d.legimus. Item in priuilegijs cōferendis, & alijs negotiis, vt extra, de iis quæ fiunt a præla. quanto 1.

QVÆRITVR QVID FIERI. Hæc est tertia pars d. in qua dicitur, ꝙ si aliqui sine examinatione ordinantur: si criminosi sint, deponantur. Io.de Fan.

SI qui] CASVS. Tres casus in hoc c. continentur. Primus est, ꝙ si quis presbyter, vel diaconus sine examinatione fuerit ordinatus, debet deponi. Secundus est, & si examinatur. & confitetur crimina sua in examinatione, debet repelli, & non promoueri. Tertius si examinatur, & non confitetur crimina sua: si postea inde conuincatur, debet deponi. Idem dicendum est de cæteris clericis inferioribus.

a ¶Confessi.] Si metu probationum aliquis confitetur crimen, talis habetur pro conuicto, sed si sponte aliquis confitetur crimen nulla examinatione præcedente, seruatur qđ legitur 15.q.8 qui admiserit, & c. si quis presbyter, & ponitur hoc verbū, abiiciantur, improprie vno

nendus

quiri: & licet omnia prudentiæ tuæ sint cognita [a], tamen, quia affectu fraterno me consulis, ex parte, qua valeo, expediam, & de omnibus ecclesię gradibus, quid ad quemque pertineat, eloquar. Ad ostiarium namque pertinent claues ecclesiæ, vt claudat, & aperiat templũ Dei, & omnia, quæ sunt intus, extraque custodiat: fideles recipiat; excommunicatos, & infideles [b] excipiat; † ¶Ad exorcistam pertinet exorcismos memoriter retinere, manusque super energumenos, & cathecumenos in exorcizando imponere. ¶Ad acolythũ pertinet præparatio luminariorum in sacrario: ipse cereum portat: ipse suggesta † pro Eucharistia, calices subdiaconis præparat. ¶Ad psalmistam pertinet officium canendi, dicere benedictiones [c], laudes † [d], sacrificium [e], responsoria, & quidquid pertinet ad canendi peritiam. ¶Ad lectorem pertinet lectiones [f] pronunciare, & ea quę prophetæ vaticinarũt, populis prædicare. [g] ¶Ad subdiaconum pertinet calicem, & patenam ad altare Christi deferre, & leuitis tradere, eisque ministrare; vrceoleum quoque, & aquam †, manile, & manitergium tenere; episcopoq; & presbyteris, & Leuitis pro lauandis ante altare manibus aquam præbere. ¶Ad diaconum pertinet assistere sacerdotibus, & ministrare in omnibus, quæ aguntur in sacramentis Christi: in baptismo scilicet, in Chrismate, & patena, & calice; oblationes quoq; inferre, & disponere in altario: componere etiam mensam Domini, atq; vestire, crucem ferre, & prædicare Euangelium, & Apostolum [h]. Nam sicut lectoribus vetus testamentum, ita diaconis nouum prædicare præceptum est: ad ipsum quoque pertinet officium precum [i], & recitatio [k] nominum: ipse præmonet [l] aures haberi ad Deum: ipse hortatur clarè [m]: ipse donat pacem [n], & ipse annunciat [o]. ¶Ad presbyterum pertinet sacramentum † corporis, & sanguinis Domini in altario Dei conficere, orationes dicere, & benedicere dona Dei. ¶Ad episcopum pertinet basilicarum consecratio, vnctio altaris, & confectio chrismatis [p]. Ipse prædicta officia, & ordines ecclesiasticos distribuit: ipse sacras virgines benedicit; & dum præcessit vnusquisque in singulis; ipse tamen est præordinator in cunctis. ¶Hi sunt ordines, & ministeria clericorum; quæ tamen auctoritate Pontificali in archidiaconi cura, & primicerij, ac thesaurarij solicitudine diuiduntur. ¶Archidiaconus enim imperat subdiaconis, & Leuitis: ad quem ista ministeria pertinent, ordinatio vestiendi altaris a Leuitis, cura incensi, & sacrificij [q] necessaria solicitudo; quis Leuitarum Apostolum, & Euangelium legat, quis preces dicat, seu responsoria † in Dominicis diebus, aut solemnitatibus † decantet. Solicitudo quoque parochiarum ß †, & ordinatio, & iurgia [r] ad eius pertinent curam pro repa-

† al. eijciat.

† al. vasa suggesta.
† laudis sacrificium] orig.

† aqua manilem] orig.

† al. sacrificium.

† al. responsorium
† Solemnitatem] orig. & Pann.
Solemnitatum.] Burc. & Iuo.
† Parochianorũ] orig.

nantur, quod prosequitur vsque ad §. [Nunc autem.]

a ¶Cognita.] Not. ꝙ quærere possumus ea quæ sunt nobis nota, vt 11. distin. quis nesciat. 24. q. 1. pudenda. versi. fin.

b ¶Infideles.] Contra inf. de consec. d. 1. episcopus nullum. sed illud nō tenet, quia contraria consuetudine abrogata sunt disti. 4. §. leges.

ADDITIO. Hoc legitur, & no. . . q. 1. nō liceat ibi videas, vel dic, vt no. in prędic. ca. episcopus, & 30. q. 3. đ incestis, in gl. de hac materia, &c. sed qđ hic not. fuit in summa Goffred. Archid.

c ¶Benedictionis.] idest, benedicamus.

d ¶Laudes.] idest, alleluia, vel illud. Christus vincit, &c.

e ¶Sacrificium.] id est offertorium.

f ¶Lectiones] Legēdas in matutinis.

g ¶Prædicare.] idest, legere: ne sit contra 16. q. 1. adijcimus

h ¶Apostolum.] id est, epistolam: cum deest subdiaconus.

i ¶Precum.] Dicendo litanias.

K ¶Et recitatio.] Ordinandorum, & baptizandorũ, & mortuorum, & excommunicatorum. 2. q. 1. legum.

l ¶Præmouet.] Cum dicit, Humiliate vos, &c.

m ¶Clarè.] Kyrieeleison in Rogationibus. Idem Goff.

n ¶Pacem.] Cum dicit, Dñs vobiscum. vel pax vobiscum; secundum consuetudinē alterius loci. Vel cum dicit, Agnus Dei, &c. Lau.

o ¶Annunciat.] Festiuitates.

p ¶Chrismatis.] Alia plura spectāt ad episcopum, vt 68. d. quamuis.

q ¶Et sacrificij.] portanda ad altare.

r ¶Et iurgia.] Hic videtur, ꝙ archidiaconi habeant ordinariam iurisdictionē, & quòd possint instituere clericos, & suspēdere, vel excommunicare 1 vt 63. distin. si in plebibus, & extra de pœ. licet, & extra de exces. prælatorum, ad hoc, & de offi. deleg. super eo, & de præben. referente. & extra de insti. cum venisset. Arg. contra 16 q. 7. nullus, & extra de offic. Archi. cap. 4. & 5. Item vicarius est episcopi, vt infra cap. 1. & extra de offic. Archid. cap. 1. ergo habet delegatam iurisdictionem, non ordinariam. Ad hoc dico, ꝙ Archi[diaconus] habet ordinariã iurisdictionē 2 & qđ legitur extra de offi.

Nota quærere licet.

1 Ad hoc facit qđ no 9. q. 4. nullus primas. in gl. ergo nec. & inf. dicã 24. q. 3. tã sacerdotes. ibi videas. Arc.

2 Idem B[...] in l præci[...] mus in pr[...] C. de app[...] Ale de im[...] in rub. ff. [...] off. eius [...] mand. est [...] risdict. in [...] colu. vbi [...] hoc multa [...] ducit iura[...]

archidia.c.4. intelligo cum archidiaconus extendat manus ad ea quæ sibi non competebant ex officio nisi consuetudo sit præscripta, vel gñalis aliarū ecclesiarū illius dioec. Nec ob. ꝗ dr̄ esse vicarius epi quia ... dominus est ordinarius iudex. nā & vicarius alicu-
ius

ius ecclesiæ perpetuus dr̄, & ordinarius, vt extra de præben. de monachis. Sic video, ꝗ vicarius iudicis ordinariam habet potestatem. quod ex eo patet, quia interponit decretum de non alienandis rebus minorum. C. de off. eius qui vi. alic. gerit. l 2 sed hoc non posset facere, si haberet delegatam iurisdictionem, vt ff. de offic. eius cui man. est iurisd. l. 2. videtur tamen ex hoc, ꝗ habeat delegatam iurisdictionem: quia appellatur ab ipso ad archiepiscopum, vt extra de præben. referente: sed si haberet ordinariam iurisdictionem, gradatim fieret appellatio, vt 2. q. 6. anteriorum Item alia ratione videtur hoc, quia tantum de humilioribus negotiis cognoscit,

vt hic dr̄: ergo est pedaneus iudex, vt C. de peda. iudi. l. vlt. sed pedanei iudices delegati sunt. vt. C. de peda. iudi. l. penul. Item quia episcopus hoc officium delegat alijs, vt, 10. q. 1. episcopum. Sed illud intelligas de illo iure visitandi, quod episcopo competit. H. dicit ipsum habere ordinariam: sed tamen eam non potest exercere sine auctoritate episcopi sicut Metropolitanus ius habet consecrandi episcopum: illud tamen ius non potest exercere sine aliis episcopis. 64. distinct. cap. 1. Ioa. Mihi videtur quòd solus episcopus in ciuitate sua dēat esse iudex ordinarius, vt 7. q. 1. in apibus. nisi secus sit de consuetudine iam præscripta, vt extra de præscript. de quarta. & c. auditis. & melius de off. Archid. capit. vlt. quod est Honorii. B.

randis [a] dioecesanis basilicis ipse suggerit sacerdoti [b]: ipse inquirit parochias † cum iussione [c] episcopi, & ornamenta, vel res basilicarum [d] parochiarum †, gesta libertatum † ecclesiasticarum episcopo idem refert: collectam pecuniam de communione [e] ipse accipit, & episcopo defert, & clericis proprias partes idem distribuit. ¶ Ab Archidiacono nunciantur episcopo excessus diaconorum: ipse denunciat sacerdoti in sacrario ieiuniorum dies, atque solemnitatum, & ab ipso publicè in ecclesia prædicatur γ: quando vero archidiaconus absens est, vicem eius diaconus [f] sequens adimplet. ¶ Archipresbyter δ [g] verò se esse sub archidiacono, eiusque præceptis sicut episcopi sui, sciat obedire: & (quod specialiter ad eius ministerium pertinet) supra omnes presbyteros in ordine positos curam agere, & assidue in ecclesia stare; & quando episcopi sui absentia contigerit, ipse vice eius Missarum solemnia celebret, & collectas [h] dicat, vel cui ipse iniunxerit. ¶ Ad primicerium pertinent acolythi, exorcistæ, psalmistæ, atque lectores: signum [i] quoque dandum pro officio clericorum, pro vitæ honestate, & officij meditandi, & peragendi solicitè, lectiones, benedictiones, psalmū, laudes, offertorium, & responsoria quis clericorum dicere debeat. Ordo quoque, & modus [k] psallendi † in choro pro solemnitate temporum ordinatio quoque pro luminaribus deportandis. Siquid etiam necessarium est pro reparatione basilicarum, quæ sunt in vrbe [l], ipse denunciat sacerdoti: epistolas episcopi pro diebus ieiuniorum parochitanis † per ostiarios ipse dirigat: clericos ε, quos delinquere cognoscit, ipse distringat, quos verò emendare non valet, eorum excessus ad agnitionem episcopi deferat: basilicanos † ipse constituat, & matriculam † [o] ipse disponat. Quando autem primicerius absens est, ea, quæ prædicta sunt, ipse exquirat, qui ei aut lege † [p] proximus est; aut eruditione ζ. ¶ Ad thesaurarium pertinet basilicarum, & ostiarij ordinatio † [q], incensi præparatio, cura chrismatis conficiendi, tum baptisterij ordinandi, præparatio, luminariorum in sacrario, & in sacrificijs †.

† *Parochiam.*
† *Parochitanorū*] orig.
† *al. & libertatum*
† *al. canendi.*
† *al parochianis.*
† *al. basilicarios.*
† *al. matriculas*] origin. & manuscrip.
† *loco*] orig.
† *reparatio*] orig.
† *præparatio sacrificij*) orig.

α ¶ Clamare. *In epistola B. Isidori, & apud* Iuonem *legitur:* ipse hortatur orare, ipse clamat, & panem ipse annunciat.

β ¶ Parochiarum.] *In epistola legitur,* parochianorum, *quemadmodum & paulo inferius: Vox ista frequens est in*

a ¶ Pro reparandis.] Alibi dicitur, quod hoc ad præpositum spectet, vt 70. d. sanctorum, sed ibi nomen præpositi large sumitur. vt extra de verb. signific. quamuis.

a ¶ Sacerdoti,] Idest, episcopo.

c ¶ Cum iussione.] generali, quando recipit archidiaconatum ab episcopo.

d ¶ Basilicarum.] Ruralium: quia ea quæ sunt in vrbe, custodit primicerius.

e ¶ De communione.] Idest, de oblationibus.

f ¶ Diaconus.] Cum ergo possit vices suas delegare, ergo est ordinarius, vt C. de iudi. a iudice.

g ¶ Archipsbyter.] In quibusdam ecclesijs vocatur iste decanus. 50 d. in capite. sed ille est archipresbyter ruralis 1.

h ¶ Collectas.] Scilicet orationes.

i ¶ Signum.] idest, pulsatio campanarum.

K Modus.] idest cum organo, vel sine eo.

l ¶ In vrbe.] Sed archidia con⁹ ext. vrbē, vt su. dictū est.

m ¶ Clericos.] Ciuitatenses.

n ¶ Basilicanos.] idest, custodes basilicarum 2.

o ¶ Et matriculam.] i. tabulam: nam in matricula faciat scribi, quod quilibet canonicus legere debeat.

p ¶ Aut lege.] .i. ordine. & est arg. literaturam æquipollere dignitati.

q ¶ Ordinatio.] i. vt ordinet ea, quæ sunt necessaria ad basilicam, s. claues & candelas.

2 Aliter accipitur 50. di. contu naces Arch. Literatura æquipollet dignitati.

EX HAC EPISTOLA. Hæc est secunda pars huius dist. in qua ponit de ordinatione presbyterorum & diaconorũ.
a Audire.] Oportet.] Subditos.
b ¶Monita.] idest, conuersationem.
c ¶Disciplinæ.] idest, regulam viuendi, vt 16.q.1. sicut.
d Vnum.] ¶In sinistro humero. Et hoc ideo, vt ostendatur, quod debet transire de læua ad dexterã, idest, de temporalibus ad spiritualia: & hoc ostenditur cum circumflectitur postea versus dexteram.

NVNC AVTEM. Hæc est tertia pars huius distin. in qua ponuntur 13. capitula apostolicæ regulæ: & sub hac occasione ponit quatuor acceptiones criminis Io. de Fan.

CASVS. O leso qualiter in quolibet ordine sint examinandi clerici & ordinandi; nunc Gra. breuiter vsque ad 12. causam tractat ex quibus ordinibus quis valeat promoueri: & qui post lapsum valeant reparari, & quibus culpis deijci mereantur, & quo accusante, & quibus testificantibus possint conuinci clerici: & sub quo iudice sint absoluendi, vel damnandi. Et incipiendo ab episcopo prosequitur 13. c. apostolicæ regulæ. Primũ c. est oportet episcopum esse irreprehensibilem, vel sine crimine. Et dicitur primo crimen quodlibet peccatum mortale, vel veniale ex deliberatione procedẽs, vel sine: de quo dicitur. res pene cõtra naturam est, &c. sed talis eligatur cuius cõparatione cæteri grex dicãtur. Secundo dicit crimen accusatione & condemnatione dignũ, vel infamia criminalis. Quod autem dicitur: oportet episcopum esse sine crimine, intelligitur post baptismum, & non ante.
e ¶Propter quod.] idest, quia simile ponitur 22. dist. de Constantinopolitana. vers. nam quod.
f ¶Nunc autem.] Ab hoc loco vsque ad 49. dist. assignat 13. cap. apostolicæ regulæ 1. quæ in locis suis distinguemus, & pertingit hic tractatus vsque ad 12. causam, assignando quales in quolibet ordine, & ex quo, & in quẽ debeãt promoueri, qui lapsi valeant reparari, & qui non: & sub quo iudice quilibet accusetur, & sub quo iudice sint ligandi, vel absoluendi. Si qua autem alia interponit, incidentia sunt, vt in 7. 8. 9. & 10. causis, continua.
¶Hactenus ostendimus quales sint promouendi. & qualiter sint examinandi. nunc autem ostendit qui in quolibet ordine debeant ordinari Ioan. de Fan.
g ¶Breuiter.] idest, vsque ad 12. causam.
h ¶Regulam.] Hæc sunt 13. capitula, quæ prosequitur: Oportet episcopum esse sine crimine, Vnius vxoris virum, Non violentum, Prudentem, Ornatum, Hospitalem, Pudicum, Doctorem. Non percussorem, Non litigiosum. Non cupidum, Domui suæ bene præpositum, Non neophytum.
i ¶Ad Timotheum.] Scribit.
K ¶Nomine autẽ.] Gratianus volẽs exponere auctoritatem

1 Quam tractat vsq; ad 50. dist. per ordinem. de [illegible] repetit eadem & [illegible] in [illegible] ad [illegible] qua [illegible] interp. [illegible] in distinctionibus, vel in causis, incidentia sunt. vt inf sequitur in gl. fin. [illegible] Regula apostoli habet 13. ca.

antiquis exemplaribus conciliorum Toletanorum.
γ ¶Prædicatur.] *Sic emendatum est ex manuscr. Grat. & originali. Antea legebatur.*
δ ¶Archipresbyter.] *Hinc vsque ad vers. Ad primicerium, non sunt in ipsa epistola Isidori, atque in Pannormia, quæ apud Burc & extra, c. 1. de off. archipresb. citatur ex cõcilio Toletano.*
ε ¶Clericos.] *In primo Vaticano est clericos vrbis & post verbum,* deferat, *additur,* cæteri enim qui sunt extra vrbem, ad archidiaconi curam pertinent: *quemadmodum & in nonnullis alijs exemplaribus.*
ζ ¶Eruditione.] *In orig est,* eruditione his explendis certus.

2 *Ex hac epistola liquet, quid cuiusque officij sit.* ¶ *Est etiam alia distinctio episcoporum, presbyterorũ diaconorum, quam fecit Clemens in epistola sua tertia ita dicẽs.*

¶Quid ab episcopis, quid a presbyteris, quid a diaconis audire oportet. Cap. II.

Audire episcopũ attentius oportet [a]; & ab ipso suscipere doctrinam fidei; monita [b] autẽ vitæ a presbyteris inquirere, a diaconis vero ordinem disciplinæ [c]. Ans. l. 7. c. 76. al. 81.

Sacerdos quoque vtrumque humerum orario ambit: diaconus verò sinistro tantum, vt ad ministerium expeditius discurrat.

Vnde in concilio Toletano 4. c. 39.

¶Quare leuita vnum tantum humerum orario ambit. Cap. III.

Vnum [d] orarium oportet leuitam gestare in sinistro humero [e] propter quod [e] orat, idest prædicat; dexteram autem partem oportet habere liberam, vt expeditius ad ministerium sacerdotale discurrat. Ans. l. 7. c. 80. al. 86.

3 *Nunc autem* [f] *per singulos gradus ordine recurrentes; qui ex quibus ordinibus in quem gradum conscendere possint: qui post lapsum valeant reparari uel qui non: quibus culpis a proprio gradu mereantur deijci quo accusante, quibus testificantibus possint conuinci, cuius sententia sint absoluendi, vel condemnandi, breuiter* [g] *consideremus. Ac primum a pontificali gradu incipientes, qualem oporteat eum esse, qui in episcopum est ordinandus, diligenter inuestigemus, Apostoli regulam* [h] *secuti quã in huiusmodi re Timotheo, & Tito scribit dicens:* [*Oportet episcopum irreprehensibilem esse*] *idest, nõ obnoxium reprehensioni. Hoc ad Timotheum* [i]. *Ad Titum autẽ:* [*Oportet episcopum sine crimine esse.*] *quod (vt Hieronymus scribit ad Oceanum) idẽ est. Nomine autem* [k]

1. Timoth. 3.
Ex glossa interlineari ad eum locum Epist. 83. & int. ead. c. primam. & in glossa ordinaria ad loca epist. ad Timotheũ.

…am Apostoli: oportet episcopum esse sine crimine, assignat hic plures significationes huius nominis crimen: licet hic quidā quinque significationes assignent: … non assign… nisi quat… . Dicitur enim quandoque crimen omne delictum siue mortale, siue veniale, siue ex delibe deliberatione procedat, siue ex ignorantia, secundum quod dicitur, Nemo sine crimine viuit & hanc significationem innuit ibi, nomine autem criminis. Quādoq; dicitur crimen: infamia procedens ex crimine: prout ibi sumitur in epistola ad Titum. Quandoq; dicitur crimen, solum id, quod ex deliberatione procedit: siue illud sit mortale, siue veniale: prout ibi sumitur criminis appellatio. &c Quarto modo dicitur crimen solū, id quod est dignum depositione, prout ibi sumitur: alias ea demum. Ioan Deinde exemplificat quod crimen sit mortale, quod veniale: ostendens ꝙ mortalia delentur per pœnitentiam, venialia in purgatorio. hæc videas qualiter dixi in casibus. B.

CRIMINIS APPELLATIO. CASVS. Ponitur tertia acceptio huius nominis, crimen. Dicitur.n. crimen quodlibet mortale peccatum, vel veniale qđ ex deliberatione procedit: & non deletur nisi p pęnitentiā *. Quæ vero procedunt ex infirmitate vel ignorantia, præcepit Iacobus * alterutrū confiteri: qnia facile dimittuntur.

criminis[a] *quodlibet peccatū intelligitur: vnde in eadem epistola*[b] *Hieronymus dicit] Res a. cōtra naturam pene*[c] *est, vt sine peccato aliquis sit: sed talis eligatur, cuius comparatione cæteri grex dicitur.] In epistola vero ad Titum, crimen vocatur criminale peccatum. vel criminalis infamia. vnde ibi legitur. [Crimen est querela, id est peccatum accusatione, & damnatione dignū.] Quòd autem sine criminatione iubetur esse, qui in episcopum eligitur; non ante baptisma, sed post baptismum intelligendum est: ut à tempore uidelicet baptismatis nullius criminis conscientia mentem eius remordeat. ¶ Criminis autem appellatio aliàs late*[f] *patet, complectens omnè peccatum quod ex deliberatione procedit. Vnde Beda super epist. Iacobi, Peccata, quæ ex ignorantia*[g]*, uel infirmitate humana committuntur, dicit, & præcipit alterutrum confiteri; quia facile*[h] *dimittuntur: quæcūque vero fiunt ex deliberatione, nō, nisi per pęnitētiam.] ¶ Hinc etiam*[i] *Augustinus ait, [Nullum peccatum, est adeo ueniale, quod non fiat criminale*[k]*, dū placet.] ¶ Aliàs autem ea demum significat quæ semel commissa ad damnationē sufficiunt. Multa enim ex deliberatione procedunt, quæ nisi sæpius iterata, & in consuetudinem fuerint deducta; quamuis grauent post mortem, non tamen æternaliter perdunt: quia & si quadam ratione crimina appellentur; tamen mortifera, & capitalia non sunt. Vnde Augustinus in homilia de igne purgatorio exponens uerba Apostoli, [Si quis super hoc*[l] *fundamentum ædificauerit ligna*[m]*, fenum, & stipulam, &c.] [Multi sunt, qui lectionem istam male intelligentes, falsa securitate decipiuntur: dum credunt, quod si supra fundamentum Christi capitalia crimina ædificent, peccata ipsa per ignem transitorium possint purgari; & ipsi postea ad*

In glossa interlinea ri.

ca.c.primum.

1 c.s. vlt.

Sermone 41. de sanctis, siue 4. de ani… defunctorum.

f ¶ Late.] Sed latius sup. ibi, noīe autem. hoc.n. solū mortale & veniale qđ ex deliberatione procedit.

g ¶ Ex ignorantia.] i. venialia peccata.

h ¶ Quia facile.] quia etiā laico* possumus ea confiteri, quis habeatur copia sacerdotis: sed mortalia nō cōfitebimur nisi sacerdoti dummodo possit haberi eius copia: alias laico possumus ea confiteri, vt de pęn. d. 1. quē pęniter & d 6.q vult. Vel ideo facile, quia per orōnē dñicam, vel per eleemosynas. vel p modicū ieiuniū, vel p. aspersionem aquę benedictæ dimittuntur, vt de pen dist. 3 de quotidianis. & dist. 6 q vult. & de conse. d. 3 aquam.

i ¶ Hinc ēt.] respicit ad id qđ dixit, si ex deliberatione. Ioan.

ADDITIO. Et expones sic. Hinc, idest, ad ostendendum, ꝙ illa quæ committuntur ex deliberatione indigent pœnitētia. & possunt ista esse verba Grat. vel Bedę introducentis auctoritatem Aug. ſm H.

K ¶ Criminale.] idest, cuius assiduitas, & contemptus * vitandi veniale non fiat mortale 1, nomn. vr ꝙ id quod est veniale, possit fieri mortale: quia ſm opinionē istorum nihil potest speciem permutare. nisi velis dicere. ꝙ veniale & mortale non sint species peccati, sed accidētia. Vn̄ sicut mortale fit veniale recepta pœnitentia, de pœn. dist 1. serpens sic ecōuerso fit veniale mortale. Alij dicunt, ꝙ tm̄ ipse contemptus venialiū est mortale peccatum; ſm hoc expone, fit mortale. i tibi per contemptum fit 2 mortale: sicut ibi exponitur, accedit verbum ad elementum.* & fit sacramentum. 1. q. 1. detrahe.

ALIAS EA DEMVM. Hic ponitur quarta acceptio huius nominis crimen. s. ꝙ semel commissum sufficit ad damnationem & depositionem: non tm̄ infamat & ostēditur in hoc §. quæ peccata sint mortalia, & quæ venialia: & quædam ex his enumerant mortalia, quæ per pęnitentiā purgantur: venialia in purgatorio post mortē. Et dī ꝙ per lignum magna venialia designantur: per fęnum minora. per stipulam minima intelliguntur.

l ¶ Super hoc.] idest, super fidem, idest, postq̄ fidem quis susceperit, idest, licèt quis post fidem sumptam venialiter peccauerit, nihilominus saluus erit.

m ¶ Ligna.] Per hoc innuit tria genera venialium, ligna vocat grauiora venialia; fęnum minora: st pulā minima.

a ¶ Criminis] In præcedenti auctoritate.

b ¶ Vnde in eadem epistola] Sic continua: licet quodlibet delictum dicatur crimen, non tamen ita accipitur in præcedenti auctoritate: quia secundum hoc fere nullus esset idoneus, &c.

c ¶ Pene.] Inf. de pœni dist. 1. cap. vlt.

c ¶ Pene.] Pene dicit propter Beatam Virginem & sanctum …nem, qui fuerunt sanctificati in vtero. vel p hilosophicum temperamentum.

d ¶ Grex.] Sic 1. q 1. vilissimus 61. dist. in sacerdotibus.

e ¶ Vel.] pro idest.

*Vide Turrecrematā hic.

* Vide S. Th. 4. dist 17. q. 3. art. 4. q. 1. ad 1.

* Nec venialia nec mortalia possumus confiteri sacramentaliter, nisi sacerdoti, vide B. Th. 4 d 17 q. 3. art. 4 q. 1. 2. & 3.

Venialia remittuntur variis modis.

* Vide B. Th. 1. 2. q. 88. art. 4 & 5. & q. 74 ar 8. ad 2.

1 Quod dic vt legitur & not de pę. dist. 1. tres. prope finē.

2 Idest, oritur. Aut id.

* Inepta similitudo.

3 Venialia triplicia.

 nima.

vitam perpetuã peruenire. Intellectus iste, fratres carissimi, corrigendus est: quia ipsi seducũt, qui taliter sibi blandiuntur. Illo n. transitorio igne, de quo dicit Apostolus, [Ipse autem saluus erit, sic tamẽ quasi per ignẽ.] non capitalia[a] *sed minuta peccata purgantur: de quibus, & si nõ oĩa*[b]*, vel aliqua cõmemorãda sunt; ne aliquis se inaniter excusare conetur; & dicat se nescire, quæ sũt minuta peccata, vel*[c] *quæ crimina capitalia. Et quamuis Apostolus capitalia plura cõmemorauerit; nos tamẽ, ne desperatione facere videamur, breuiter dicimus q̃ sũt illa, sacrilegiũ, homicidiũ, adulteriũ, [fornicatio †], falsum testimonium, furtũ, rapina, supbia, inuidia, auaritia & si lõgo tpe teneatur, iracũdia; & ebrietas*[d] *si assidua sit, in eorũ numerũ cõputantur. Quicunq. n. aliquod † de istis peccatis in se dominari cognouerit, nisi digne se emẽdauerit, & si habuerit spatiũ, longo tpe pęnitentiã egerit, & largas eleemosinas erogauerit, & a peccatis ipsis abstinuerit; illo transitorio igne, de quo ait Apostolus, purgari nõ poterit: sed æterna illũ flãma sine vllo remedio cruciabit. Quæ aũt sint minuta peccata, licet oĩbus nota sint, tamẽ q̃a longũ est, vt oĩa replicẽtur; opus est, vt ex eis vel aliqua nominemus. Quoties aliquis in cibo, aut potu plus accipit*[e]*, q̃ necesse sit, ad minuta peccata nouerit pertinere; quoties plus loq̃tur, q̃ oportet, aut plus tacet*[f]*, q̃ expedit, quoties pauperes importune petẽtes exasperat, quoties cũ sit sanus corpore, alijs ieiunantibus*[g] *prãdere voluerit, aut somno deditus, tardius*[h] *ad ecclesiam surgit, quoties, excepto*[i] *desiderio*[k] *filiorum, vxorem suã cognouerit, quoties in carcere clausos, aut in uinculis positos tardius requisierit, quoties infirmos tardius uisitauerit, si discordes ad concordiam reuocare neglexerit*[l]*, si plus aut proximum, aut uxorem, aut filium aut seruũ*[m] *exasperauerit, quàm oportet; si amplius fuerit blanditus, quam expedit, si cuicunq; maiori personæ, aut ex volũtate, aut ex necessitate adulari*[n] *voluerit: si pauperibus esurientibus nimiũ † deliciosa, vel sumptuosa*[o] *conuiuia sibi pparauerit, si se in ecclesia, aut extra ecclesiam fabulis otiosis (de quibus in die iudicij ratio reddenda est) occupauerit: si dum incautè iuramus*[p]*, & cum hoc per aliquam necessitatem implere non poterimus, vtiq;*

Ibidem.

Hic omittuntur aliquot B. Aug. verba.

† vox ista abest ab originali.

† *aliqua*] ori.

† *Cibum non dederit, aut nimium.*] orig.

nima. ligna enim diutius sunt in igne quàm fœnum: & fœnum diutius quàm stipula.

a ¶ Non capitalia] Hac auctoritate dicunt quidam, ꝙ nullus pro * mortali peccato punitur igne purgatorio: sed tantum pro ueniali. Alij dicunt, quod si aliquis cœperit pœnitere pro mortali, & non perfecit hic pœnitentiã perficiet eam in purgatorio sed si hic nõ est cõtritus de mortali, non purgabitur pro illo in purgatorio sic videtur Aug. hic velle, & de pœn. dist. 1. si peccatum & ca. sicut primi & de pœn. distin. vlt. cap. vlt

*Vide B. Th. 4. dist 18 q. 1. ar 2. q. 3. & dist 21 q. 1 ar. 1. q. 1.

Punitur ne aliquis, in purgatorio pro mortali peccato.

b ¶ Non omnia] Scilicet quæ sint mortalia, quæ venialia.

c ¶ Vel.] Pro saltem.

d ¶ Ebrietas.] Quæ quandoque est mentis obliuio: & hæc est pœna, & non est aliquod peccatum, vt 15. q 1. sanè quandoq; dicitur studiũ ad inebriandum se: & hoc est mortale peccatum, vt 35. distinct. ante omnia. extra de vi & ho. cle. a crapula quandoq; dicitur frequens actus bibendi: & illud est ueniale, vt in vers sequen.

Ebrietas qñque est mortalis.

e ¶ Plus accipit.] Casu, non ex contemptu, & non ad ingurgitationem: aliàs esset mortale peccatũ, vt 4. distinctio. denique.

f ¶ Plus iacet.] In prælatis est taciturnitas mortale peccatum, vt 44. distinct. sic rector. 40. distin. si Papa. in alijs est veniale.

Taciturnitas in prælatis est peccatũ mortale.

g ¶ Ieiunantibus.] Sed nonne comedere ante horam comedendi est mortale peccatum. 1. vt de consec. distinct. 1 solent & distinct. 5. quinque modis? Sed non intelligas de ieiuniis statutis: sed de illis quæ quilibet pro sua voluntate seruat 76. distinct. vtinam.

1 Querit, nõ asserit. nam hoc dicere esset durũ. Archi.

h ¶ Tardius.] Sic peccatum est, aliquid tardius dare. 13. quæst. 2. qui oblationes. 16 q. 1. decimæ.

ADDITIO. Dic quòd ipsum surgere non est peccatum: sed tarditas & negligentia: cum istis concor. secundum Hug.

i ¶ Excepto.] Arg. contra H. qui dixit ꝙ vir non potest cognoscere vxorem quin uenialiter peccet, ut dixit supra distin. 13. nerui.

K ¶ Desiderio.] Supple, & causa reddendi debiti.

l ¶ Neglexerit.] Hoc est in prælato mortale, vt 90 d. præcipimus.

m ¶ Seruum.] In hoc casu seruus auditur agens contra dominum suum: & dominus talis cogitur eum vendere, vt ff. de his qui sui vel alieni iuris sunt. l. 2. §. dominorum. Similiter maritus vxorem tenetur moderate castigare, vt 7 q. 1. sicut in fine. nisi sit clericus, qui eam durius potest castigare, vt 33. q. 2. placuit.

Maritus xorem ca[stigare] gare po[test]

n ¶ Adulari.] 22 q 2. primum. Contra 11. q. 3. nemo peritorum. & 46 dist. clericus qui. Solu. Tribus modis adulatur quis: vel attribuendo alicui homini bonum quod non habet. vel nimium extollendo bonum, quod habet. vtrunque istorum est veniale. vel approbando malum, quod habet; & illud est mortale. 11. quæst. 3. væ qui dicitis.

Adula[ri] plicite[r]

o ¶ Vel sumptuosa.] 41. dist. non cogantur.

ADDITIO. Hoc vult sonare ista concor. sicut infirmatur diues, si vtatur vilibus: ita infirmantur pauperes, si utantur deliciosis, secundum H. Archid.

p ¶ Iuramus.] Intellige cũ quis iocando iurat. Nam pro temerario iuramento bene peccat aliquis mortaliter, licet,

Iuram[entum] an [...] sit m[ortale] pecca[tum]

licet non tanta pœnitentia imponatur ei, sicui si solemniter, & ex discretione iurasset, vt 22. q. 4 qui sacramento. Idem dico in iuramento per metum extorto, vt ext. de iureiur. verum. Contra 2. q. 4. nos sanctorum. Sol. ibi de solemni, hic de non solemni.

a ¶Te-

peccamus, & cum omni facilitate, vel terminate [a] maledicimus, cum scriptum sit: [Neque maledici regnum Dei possidebunt.

1. Cor. 6.

a ¶Res contra.] *Sic fere in gl. ord. ad vocem illam*: irreprehensibilem. *& est epitome quædam verborum B. Hieronymi in epi. ad Oceanum, explanantis locum Apostoli ad Timotheum, & ad Titum.*

β ¶Vnde ibi.] *Idest non apud B. Paulum sed in gl. ord. ad locum B. Pauli. Sumpta autem sententia est ex B. Augustino ex tractatu 41. ad c. 8. Ioannis. eiusque verba habentur. & apud Bedam ad eundem B. Pauli locum, & infra d. 81. c. Apostolus, primo.*

γ ¶Remordeat.] *Sequebatur in vulgatis:* Vnde Hieronymus scribit in eadem epistola ad Titum:] *quæ verba sunt inducta, quoniam in nullo manuscripto sunt inuenta: habentur autē infra ead. ante c. primum.*

δ ¶Vnde Beda.] *In commentarijs ipsius ad c. 5. epist. Iacobi ad illa verba:* confitemini alterutrum, *sic legitur*: In hac autem sententia, illa debet esse discretio, vt quotidiana leuiaque peccata alterutrum, coæqualibus confiteamur. eorumque quotidiana credamus oratione saluari: porro grauioris lepræ immunditiam iuxta legem sacerdoti pādamus, atque ad eius arbitrium, qualiter & quanto tempore iusserit purificari curemus

ε ¶Nullum peccatum.] *In gl. ord. in c. 11. 1. Corin. ad ea verba:* reus erit corporis, & sanguinis Domini. *citatur hæc sententia ex B. Aug. homilia 24. in Ioannem, in hæc verba.* Nullum peccatum veniale est. dum placet quantumcunque paruum: sicut mortale, si vere displicet, nullum iudicatur.

Item Gregorius Dialo. l. 4. c. 39.

¶Quæ sunt venialia peccata, quæ post hanc vitam purgantur. Cap. IIII.

Matth. 12.

QValis hic [b] quisque egreditur, talis in iudicio [c] præsentatur: tamen de quibusdam leuib. culpis [d] esse ante iudicem purgatorius ignis credendus est [e], pro eo, quod veritas dicit: [Quia si quis in spiritum sanctum blasphemiam [f] dixerit, neque in hoc sæculo remittetur ei neque in futuro.] in qua sententia datur intelligi, quasdam culpas in hoc sæculo, quasdam verò in futuro posse laxari. Quod enim de vno negatur [g], consequens intellectus patet, quia de quibusdam conceditur. Sed tamen, vt prædixi, hoc de paruis, minimisque peccatis fieri posse credendum est: sicut est assiduus otiosus sermo, immoderatus risus, vel peccatum curæ familiaris, quæ vix sine culpa [h] vel ab ipsis agitur, qui culpam qualiter declinare debeant, sciunt; aut in non grauib. rebus error ignorantiæ, quæ cuncta etiam post mortem grauant, si adhuc in hac vita positis minimè fuerint relaxata.

tabitur homo ante Deum in die iudicij. Et rñdet, quòd si bonus decedit, bonus repræsentabitur: & si malus decedit, malus repræsentabitur. Sed tamen sunt quædam peccata in iusto, quę purgantur post mortem: scilicet venialia, vt sermo otiosus: risus immoderatus: & peccatū curæ familiaris & hoc probat aucto ritate Euāgelii dicē tis. Si qs dixerit blasphemiam in spiritū sanctū, nec in hoc sæculo, nec in futuro remittet ei. Vñ a cōtrario sensu apparet, quod peccata q̄dam in futuro remittentur. nam quod de vno negatur, de aliis conceditur.

b ¶Qualis hinc.] Hoc verū est de summe bonis, vel sūme malis. nam qaidam sunt summe boni q̄dam summe mali [1].

c ¶In iudicio.] Vt 13. q. 2. tempus. Ioa.

d ¶Culpis.] Scilicet venialibus.

e ¶Credendus est.] Hic vult dicere, quòd quædā culpæ tolluntur per ignem purgatorii, ante diē iudicij.

f ¶Blasphemia m.] Qui peccat per impotentiā, dicitur peccare in patrem: quia patri attribuitur potentia 24. d. qui episcopus. Qui peccat p ignorātiam. dicitur peccare in filiū: quia filio attribuitur sciētia. 39. dist. si iuxta: Sed qui ex contēptu peccat, dr̄ peccare in spūm sctm̄, vt ille qui est obstinatus in peccato, & illud dr̄ irremissibile [2], idest non ita de facili remittitur sicut præcedentia. de pœnitent. d. 1. §. potest. & d. 2. sciendum.

g ¶Negatur.] Argu. quod de vno negatur, de alio conceditur, vt 16. q. 3 de crimine. ff. de iudi. l. cū prætor. sic quod de vno conceditur de alio negatur, vt 45. d. disciplina. 1. q. 1. p Esaiam. 33. q. 6. q sitit [3]. Argum. cōtra C. de natu. lib. Authen. item si quis. vbi licet vnū nominet, tamen extenditur ad alios. si c. 61. dist. miramur. arg. ff. de custo. reo. si quis.

h ¶Sine culpa.] Similiter militia, mercatio, procuratio, siue

1 De hoc est no. extra de cele. missa cum Matth. in fi.

Peccatur vari or modo in patrem, & filium & spiritum sanctū.

2 Quod dic vt legitur, & not. inf de pœn. d. 1. §. pōt etiam. & d. 2. & c. sciēdū. Arc.

3 In fine.

Negocia multa sunt quæ vix sine peccato fiūt

a Temeritate.] Sed si ex odio, esset mortale, vnde sequitur, quoniam.

QValis hinc.] CASVS. Quærebatur qualis repræsen-

siue administratio aliqua vix sine peccato sit, de pœn. dist.5.falsas, &c.qualitas.

Qui in aliud.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod si quis non egit pœnitentiam in hac vita de aliquo veniali, in futuro sæculo purgabitur igne purgationis, qui superat omnem pœnam, quam aliquis potest pati in hoc mundo.

ALIAS. Hic prosequitur Gr[...]nus secundum H.quintã acceptionem huius nominis, crimen, dicens, quod crimen, dicitur quandocunq; irrogat perpetuam infamiam.

Primum.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd, qui eligitur in episcopum, debet esse sine crimine, & sine criminali infamia post baptisma, nec sufficit, si eo tempore sit sine crimine, quo est ordinandus, cum forte per pœnitentiã diluerit peccata sua. Quomodo.n. poterit alios corrigere qui in simile corruit delictum?

Promoueri vtrum possit ille qui semel peccauit.

a ¶ Primum.] Ex hoc casu tres oriuntur opiniones. dicit H. quod q semel peccauit, non potest amodo promoueri, vel aliquos act' legitimos exercere, vt hic, & 48.d. quã. & 10.q.7. si qs omnem. & 50.di.illud. & 6.q.1. qui crimẽ. & 6.q.1. ĩ scripturis in fi. & extra de tem po ordi. cap ex teno re. Et arg. pro eis, ff. d ædil edict. qs sit fugitiuus. 1. responso. fur, enim nõ purgat vitium furti licet rẽ restituat ff. de furtis, qui ea mẽte, nec raptor vitiũ rapinę. ff. vi bono. rap. l. penu. Alii dicunt, quod post quodlibet mortale acta pœnitentia potest quis promoueri, nisi sit crimen enorme, vt 82.d. Apostolus. Et est arg. ad hoc 50.dist. ferrum. ff. de ædil.edic. quod ita sanatum est 1. quia status nostri tpis, &c vt 84.d. fraternitatis, & dicunt, quod ille can. non corrigit alios, qui de rigore loquuntur. Tertii dicunt, quod quantumcunque sit graue delictum, dummodo sit occultum post pęnitentiam non impedit promouendũ, vt 50 dist. de his. Ego credo, quod siue sit occultum, siue manifestũ, dũmodo sit enorme, impedit promouendum, licet egerit pniam. 50.d. miror. lo. Sed certè hoc non est verũ, licet lo hoc dicat. nam pro occulto crimine nemo repellitur post pniam, nisi in homicidio, vt dicit noua decr extra de tẽp. ord c. vlt. quę declarat hoc totum. Ber.

‡ Ad idem de pœ. dist. 1. quantuslibet. & c quã orbem ver. neq; .n. &c. & 32.qõ. 1. qq aũt, in fi. 56 dist nunquam nam Deus vitiis tantum irascitur, non hoĩbus. de pœn dist. 1. quamobrẽ. Arch.

b ¶ Præses.] Idest, episcopus.

c ¶ Corripere.] No. quod potest quis accusari de peccato de quo pœnituit. 33. q. 2 admonere.

d ¶ Respondeat.] Sic infra dist. proxi. vna tantum. & 42.d.§.1. & 92.d. in sacerdotibus.§.1.

Sequitur.] Hæc distinct. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, [Sicut duabus.] Ioan. de Fan.

[*Item Augustinus in lib. de vera, & falsa pœnitentia, c.18.*]

¶ De eodem. PALEA. Cap. V.

Infra de pœnit.d.7. c.vlt.§.fin.

Qui in aliud sæculum distulit fructum conuersionis, prius purgabitur igne purgationis. Hic autẽ ignis, & si æternus non sit, miro tamen modo grauis est. Excellit enim omnem pœnam, quam vnquam aliquis passus est in hac vita, vel pati potest α.

α ¶ Vel pati potest.] *Hæc verba non sunt in originali, neque infra de pœnit. dist.7.c.vlt.§ fin. vbi de hoc idem recitatur.*

Alias autem ea tantum delicta significat, quorum est perpetua infamia.

In commentarijs ad c.1.

Vnde Hieronymus scribit in eadem epist. ad Titum. cap.1.

¶ A die baptismi sine crimine debet inueniri, qui in episcopum est ordinandus. Cap. VI.

Primum a itaq; sine crimine iubetur esse † episcopus, quòd puto alio verbo ad Timotheum, irreprehensibilẽ nominatum; non quòd eo tantum tempore, quo ordinãdus est sine vllo sit crimine, & pręteritas maculas noua conuersione diluerit: sed quòd ex eo tempore, quo in Christum renatus est, nulla peccati conscientia remordeatur. Quomodo enim potest, præses b ecclesiæ auferre malum de medio eius, qui in delicto simili corruerit? aut qua libertate corripere c peccantẽ potest, cum tacitus sibi ipse respõdeat d, eadem admisisse, quę corripit. †?

† *sit*] orig.

1.Cor.5.

Ecce, qui ordinandus est in episcopum, non solum tempore suæ ordinationis, sed etiam omni tempore post baptisma a crimine immunis esse debet.

† Cõcord. frater a fi[...] tre. ff. de c[...] di. indeb. [...] l. altius. ff. [...] ser. vendi[...]

DISTINCTIO XXVI.

Sequitur e *in vtraque epistola, [vnius vxoris virum.] post baptisma videlicet, non ante baptismum.*

1.Tim.3.& Tim.1.

vnde Hieronymus α *scribit ad Oceanum epist.83.*

CASVS. Supra tractatum est primum cap. apostolicæ regulæ, s. oportet episcopum esse sine crimine: quod intelligitur non solam suæ ordinationis tempore, sed etiam omni tempore post baptismum. In hac vero 26. dist. prosequitur secundum cap. apostolicæ regulæ. s. oportet episcopum esse monogamum, idest, vnius vxoris virum, i. non plurium. & hoc intelligitur post baptismum: quod probatur per sequens capitulum quod abrogatum est.

e ¶ Sequitur.] In hac 26 dist exequitur secundum præceptum apostolicæ regulæ, oportet episcopum esse vnius vxoris virum, quod negatiuè exponitur, i. non plurium tamen in casu necessitatis bigamus promouetur vsque ad subdiaconatum, vt 34.d lector. Assignantur autem quatuor rationes, quare bigamus non possit promoueri. Vna propter defectum sacramenti; quia non est ibi sacramentum vnitatis, cum carnem suam

Bigamus [...] pp quat[...] rones [...] ueri non [...] test.

susam diuiserit in plures, vt inf.ea.acutius. Itē pp prærogatiuam ordin..., vt inf.ead. vna. Item pp signum incontinentiæ ex eo, quòd de una transiuit ad aliam, vt s2. distin. propositi. Item ex eo, q non habet fron[tem] hortandi da viduitatem, vt inf.ead.vna, in fi.

Vnius.]

ACutius.] CASVS. Capitulum hoc diuiditur in duas partes. In prima parte probat Aug. q ille qui habuit vnā coniugem ante baptismū, & aliam post, promoueri non potest, cum sit bigamus, & hoc fit non pp peccatum, quod cōtraxit, sed pp sacramenti defectum, quod ī eo deficit, cū hic non de peccato, sed de inordinatione agat Et si cathecumena fuerit ante baptismū corrupta, licet poenea bapt ze... n no potest inter virgines cō... In secunda parte ... icipit ibi [Sicut.] dicitur, q sicut vnitas vni viro id est, Christo debet esse subdita, & non diuersis, id est, Deo, & diabolo, ita à Deo recedere in superstitionem diabo li non licet. Vel intellige sic, vt faciat ad propositum Gratiani, id est, sicut duobus coniugis nō potest aliq s deserui re simul, sic ab vno cōiugio in aliud ire non licet: quia talis apostataret à via ordinandi.

ce De sacramento.] Sensus est, bigamus non repellitur, quia peccauit, sed pp ter sacramenti defectū, q est in eo. extra de biga a nobis & c nu per Et no. q ī matrimonio triplex desi gnatur sacramētum i. cōiunctio animorum per verba de pſenti, designat coniūctionem fidelis animæ ad Christum, sed commixtio carnis designat coniunctionē Christi, & ecclesię, vt extra de biga. debitū. Item designat ibi vnio deitatis cum humanitate, unde consecr. dist. 2. in Christo. & illam designat coniunctio corporum.

Beda, & gl. ord 1. Tim. 3. ad hęc verba.

†Glossa nō habet.

¶ Post baptismum debet esse monogamus, qui in episcopum est ordinandus. Cap. I.

VNius[a] vxoris virum, id est, monogamum[b] post baptismum[c] Si enim, & ante coniugem habuit, quæ obierit; non ei imputatur, cui prorsus nouo homini †[d] nec stupra, nec alia, quæ ante fuerunt, iam obsunt.

a ¶ Hieronymum..] *Sententiæ quidem huius, & seq sunt Patrum, qui citantur, id est Hieronymi & Augustini: verba tamen ipsa potius videntur sumpta ex collectaneis Bedæ, & ex gl. ord huius quidem capitis in primam ad Timot. c. 3. seq. vero in epistolam ad Titum c. 1.*

† In gl. or. in c. 1. epis. ad Titum, sumpta tamen... ex. B. Aug. in lib. de bono coniugali. c. 18. 26. q. 3. ca. cautius. Iuo p. 8. c. 294. Pann. l 6. c 66. Ansl. l. 9 c. 59. Poly. l. 2. tit. 31. 1. Cor. 7.

Augustinus vero contra testatur scribens†in epistola ad Titum.

¶ Qui ante baptismum habuerit vnam, & post baptismū] aliam ordinandus non est. Cap. II.

ACutius intelligunt, qui nec eū, qui cathecumenus, vel paganus habuit alteram, ordinandū censuerūt: quia de sacramento agitur, non de peccato a. Nam in baptismo, peccata omnia dimittuntur: & qui dixit, [Si nupserit virgo, non peccat] satis declarauit nuptias non esse peccatum. Propter sanctitatē autem sacramenti, sicut fęmina, si cathecumena vitiata est, non potest post baptismū inter Dei virgines consecrari[f]; ita non absurdè visum est bigamum non peccasse, sed normam sacramenti amisisse, non ad vitæ meritum, sed ad ordinationis ecclesiasticæ signaculum necessariam. Et sicut plures antiquorum patrum vxores, significauerunt futuras ex omnibus gentibus ecclesias, vni viro subditas, id est Christo: ita noster antistes, id est, episcopus vnius vxoris vir significat[g] ex omnibus gētibus vnitatem vni viro[h] Christo: subditam[i].

z Hic uideas qđ dicā de pęn. dist. 2. § Adā. super glo. dicens hoc, & c. Archidia.

2 ¶ Itaque sicut duobus dominis seruire, sic ab vno Deo apostatare, & in alterius superstitionem ire, non licet †.

Matth. 6.

a ¶ De peccato.] *Sequebatur*, propter sanctitatem sacramē-

VNius] CASVS. Quæsitum fuit à Hiero. vtrum cap. apostolicæ regulæ; oportet epm esse monogamū, intelligatur ante baptismum, uel post. Et respondet. p post baptismum, & non ante. si enim ante coniugem habuit, non imputatur ei, sicut nec duprum.

a ¶ Vnius.] Id est, non plurium. sic extra de testi. licet. Et sic uerba affirmatiua exponuntur negatiuè, ut 1. q. 1. iudices. 23. q. 4. si ea.

b ¶ Monagamum.] Mones unum, gamos mulier uel nuptiæ. indè monagamus, scilicet, qui unam tantum habuit uxorem H.

c ¶ Post baptismum.] Non dicit uerum: quia matrimonium non soluitur in baptismo, ut inf ea. cap. deinde. & ... sententia hic Hieron. unde Augustinus eum corrigit in proximo cap.

d ¶ Nouo homini.] Sub eo modo loquendi seruus post ... dicitur nouus homo, ut ff de adi. leg. si seruus legatus & alia lex dicit, q post manumissionem alius intelligitur, ut ff. de solu. qui res. §. aream.

tatis cum humanitate, unde consecr. dist. 2. in Christo. & illam designat coniunctio corporum.

f ¶ Consecrari.] Quæri consueuit, cum consecratio epi maior sit & dignior q uirginum, quare possit consecrari in episcopum, qui non solum uxorem habet, sed ēt post mortuam uxorem habuit concubinam, ut 33 dis. habuisse. & 34. dist c. fraternitatis, & si qua fuerit corrupta uel ante baptismum uel postea, non possit inter sacras uirgines consecrari, ut 20. q. 1. iuuenculas? Rñdetur, sacra uirgo significat ecclesiam triumphātem, ubi non est macula neq; ruga 21. dist. quamuis sed episcopus ecclesiam militantem, ubi sunt boni. & mali. 31. d. quoniam. 1 q 3. audi.

g ¶ Significat] Et ita * ipse episcopus est sacramentum, sicut aqua ipsa 1. q. 1. detrahe uerbum ab aqua, quid erit nisi aqua?

h ¶ Vni uiro.] Id est, Deo, & non diabolo, & sic bene aptatur sequens littera.

i ¶ Subditā.] Id est, nō ab eo diuisam. & bene sequitur.

Corruptus in epm consecrari pōt, sed non corrupta inter virgines.

* *Neq; eps neq; aqua proprie est sacramentum. Vide Turrecremata hic.*

DEinde.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ Ruffus, & Eusebius, & cæteri episcopi Macedoniæ tres prauas opiniones habebant. Prima erat, q̄d ille non debet bigamus reputari, qui ante baptismum habuit vnam, & postea aliā, & eam quā post baptismum aliquis habuit, videri quasi nouo homini copulatam. Sed hanc opinionem reprobat Innoc. per duo inconuenientia. Primum est, ꝙ secūdum illorum opinionem, si aliquis ante baptismum tres habuerit vxores. & post baptismum quartā, quæ quarta est, erit prima secūdum eos. Secundum inconueniens est. ꝙ hæc talis q̄ quarto ducta est, debet loco virginis reputari. Secunda opinio erat, ꝙ totum quidquid agit homo ante baptismum, in baptismo deletur, q̄d Inno. reprobat, cum in baptismo tantum peccata deleantur, & non matrimonia, cū Deo auctore sint cōstituta. Tertia opinio erat, ꝙ matrimonium ante baptismū non erat legitimum: & hoc improbat tali ratione: quia si hoc verum est, filij inde nati non erunt legitimi, nec hæreditatem habebunt, sed erunt spurij vel naturales. Hoc etiam improbatur auctoritate Domini: nā interrogatus à Iudæis, si liceret homini dimittere vxorem suā, respōdit: Quos Deus coniunxit, homo nō separet: & de his tātum loquebatur, scilicet Iudæis, qui ante baptismum contraxerunt. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Quæro, & solicitus] reuertitur Innoc. ad secundā opi. & eā improbat duabus rationibus vsque in finem. Prima est, ꝙ secundum hoc filij nati ante baptismum & post non erunt fratres, nec inter eos erit familiæ erciscundæ iudicium, quod est absurdum. Secunda est quia secundum hoc, bona quæ facit aliquis cathecumenus, nòn prosunt ei, si quod ante baptismum gessit, in baptismo deletur, quod non fuit verum in Cornelio Gentili, nec in præceptis legalibus diligenter impletis. Et sic concludit, ꝙ per baptismum non aboletur matrimonium, sed peccatum.

vt ibi; & cum eo alij duo latrones. sic 56. dist. Cœnomanensem 1.34 [illegible] vidnam. 8. q. 3. Artaldus vnde licet sic inueniatur scriptum in aliquo instrumento; hæc ecclesia cum cæteris capellis, per hoc non probatur ecclesiam istam esse capellam.

ti, sicut si fœmina, &c. *Restitutus est totus hic locus ex glos. ord. Nam apud B. Augustinum, & reliquos collectores copiosior etiā est.*

Item Innocentius Ruffo, & Eusebio, & cęteris episcopis Macedon. epist. 22. c. 2.

¶Bigamus[α] probatur, qui ante baptismum habuerit vnā, & post baptismum alteram. Cap. III.

DEinde ponitur non dici oportere bigamum eū, qui catechumenus habuerit atq; amiserit vxorē, si post baptismum fuerit aliam sortitus, eamque primam videri, quæ nouo homini copulata sit: quia illud coniugium per† baptismi sacramentum cum cęteris [a] criminibus sit ablutum†, Quod cum de vna utique dicitur, certè, si tres habuerit in vetere positus homine vxores β, erit ei, quæ post baptismum quarta est, sic interpretantibus prima, & virginis æquè [b] nomen accipiet, quæ quarto ducta est loco. Quis (oro) istud non videat contra Apostoli esse pręceptum, qui ait, vnius vxoris virum oportere fieri sacerdotem? Sed objicitur [c], quod in baptismo totum quidquid in vetere homine gestum est, sit solutū. Dicite mihi (cum pace vestra loquor) crimina tantum dimittuntur in baptismo, an & illa, quæ secundum Domini † præcepta, ac Dei cōstituta complentur? Vxorem ducere crimen est, an non est crimen? Si crimen est. ergo (præfata venia dixerim) erit auctor in culpa: qui, vt crimina committerētur, in paradiso præcepit γ, cum ipse eos benedixit. Si vero non est crimen, quia quod Deus instituit †, nefas si crimē appellari, & Salomō addidit, [Etenim à Deo præparatur viro vxor,] quomodo creditur inter crimina esse dimissū quod auctore Deo legitur consummatum? Quid de talium [d] filijs percensetur? Nunquid non erunt admittendi in hæreditatis consortio †, quia ex ea suscepti sunt, quæ ante baptismum fuit vxor, eruntque appellandi vel naturales [e], vel spurij; quia non est legitimum matrimonium, nisi illud (vt vobis videtur) quod post baptismum assumitur? Ipse Dominus, cum interrogaretur à Iudęis, si liceret dimittere vxorem, atque exponeret fieri non debere, addidit [Quod ergo Deus iunxit, homo non separet.] Ac ne de his locutus esse credatur, qui post baptismum sortiuntur [f]: meminerint hoc & à Iudęis interrogatum,

Burc. l. 4. c. 98. Iuo p. 8. c. 292. & p. 8. c. 303. Poly. l. 6. tit. 4.

† post orig. † al. ablutum.

1. Tim. 3. ad Tit. c. 1.

† legis] orig.

Gen. 1. † iunxit] orig. Prou. 19.

28. q. 1. nunquid. † al. consortium.

Matth. 19.

ADDITIO. Argu. contra 1. q. 7. & si illa, in prin. vbi de hoc. Arch.

b ¶ Æquè.] idest, simili ratione.

c ¶ Sed objicitur.] Nunc objicit contra secundam opinionem.

d ¶ Quid de talium.] Hic objicit contra tertiam opi.

e ¶ Vel naturales.] Qui dicuntur legitimi, qui naturales, habes 32. q. 4. liberi. qui spurij. ff. de statu homi. l. vulgo.

f ¶ Sortiuntur.] Vxores, & viros.

Cæteri & a- a] Cū cæteris.] Impropriè ponitur hæc dictio, cæteris,

AD-

a ¶ Respon-

a ¶Responsum.] No. interpretandas esse locutiones, s[e]c[un]d[u]m personas, q[uae] loquuntur, quid vel quibus loquuntur, vt hic, & 1.q.7.dici.& extra de maiorit.& obed solitæ. & q[uod] persona loquentis comprehenditur in generali sermone, argu. ff. de pignor. Paulus. §. vltimo. Sed contra arg. C. de solu. inquisitio, & arg contra. ff. locati. qui insulam. § vlt ubi nec dominus, nec familia excipitur in generali sermone.

b ¶Auctoritate.] Quod enim ratione probari non potest, extirpandum est. vt 68 dist. chorepiscopi.

c ¶Lex præcepit.] 23.q.3. qui peccat, non peccat legis auctoritate &c.

d ¶Destinatos.] Quid de hoc iuris sit, habes 23. q.5. reos.

& Iudæis esse responsum [a]. ¶Quero, & solicitus, quæro, si vna eademq; sit vxor eius, qui ante catechumenus, postea fit fidelis, filiosq; ex ea, cum esset cathecumenus, susceperit: ac postea alios, cũ fidelis; vtrum sint appellandi fratres, an non habeant postea, defuncto patre, erciscundæ hæreditatis consortiũ, quibus filiorũ nomen regeneratio spiritualis creditur abstulisse? Quod cum ita sentire, atq; iudicare absurdũ est, quæ (malum) ratio est, hoc defendi, & vacua magis opinione iactari, quàm aliqua auctoritate [b] roborari) cum nõ possit inter peccata deputari, quod lex præcepit [c] & Deus iunxit? Nunquid si quis cathecumenus virtutibus studuerit, humilitatem secutus fuerit, patientiam tenuerit, eleemosy as fecerit, morti destinatos [d] qualibet rõne eripuerit, adulteria exhorruerit, castitatem tenuerit: quæro, si hæc, cum fuerit factus fidelis, amittit, quia per baptismum, eorũ, quod vetus homo gesserat, putatur auferri? Aspiciamus gentilem hominem Corneliũ orationibus, atq; eleemosynis vacantem, angelum audientẽ per reuelationem, ipsumque, Petrum videntem; nunquid per baptismum hæc illi ablata sunt; propter quæ ei baptismus videtur esse concessus [e]? Si ita creditur, mihi credite, non modicum erratur: quia quidquid bene gestum fuerit, & secundum præcepta legalia custoditum, non potest facientibus deperire. Nuptiarum ergo copula, quia Dei mandato perficitur, non potest dici peccatum, & quod peccatum non est solui inter peccata [f] credi omnino non debet: eritque integrum æstimare aboleri non posse prioris nomen vxoris, cum non dimissum sit pro peccato, quod † ex Dei sit voluntate completum.

Act. 10.

† *al. quia.*

e ¶Cõcessus.] Quasi dicat, eadem causa non operatur contrarios effectus. sic 57. dist. si qs in ęgritudine, sicut editum solutio non parit liberationem, & repetitionem, vt ff. de solut. qui hominem. §. vlt. extra de bap. maiores.

Causa eadẽ diuersos effectus non operatur.

f ¶Inter peccata.] Videtur ergo, q[uod] infamia contracta ante baptismũ non tollit per baptismũ, & ita q[ui] ante baptismum fuit infamis, postea põt promoueri, vt 48. di. qm. & 1.q.7. si quis oẽm. Hoc non credo. sed dico infamiã & irregularitatẽ ex p[ro]prio delicto prouenientẽ tolli in baptismo: q[uia] dona baptismi sunt sine oĩ pœnitentia, & satisfactione, vt de cõsecr. dist. fine. Si enim peccatum non deleretur quãtũ ad infamiã, adhuc post baptismũ obesset, q[uod] negat Ambr. inf. ea. vna. vnde si aliquis occidit mille homines ante baptismum omnis infamia, & irregularitas tollit, vt 51. dis. si quis post acceptum. hoc etiã patet in Paulo: q[ui] ante baptismũ fuit homicidia: & tñ postea factus est apostolus, vt 50. dist. §. econtra. Si obijcis, q[uod] s[e]c[un]d[u]m hoc illa, quæ corrupta est ante baptismũ, post baptismum non fit irregularis: & ideo debet consecrari: bene concedo, q[uod] non est irregularis: sed tñ impeditur consecratione p[ro]p[ter] defectum sacramẽti. Sed quare repellit mulier p[ro]p[ter] tu fornicationis, q[uam] ante baptismũ cõmisit, vt ext. de diu gaudemus. in fi. sic vt in promouẽdo. Sed hoc ideo est, quia illud delictum non tñ vxorem. sed ẽt virum maculat, ut 32. q.1. in coniugio. Sic vides, q[uod] per libertatem tollitur delictum, uel infamia quam quis in seipso commisit: sed illud

Baptismus tollit infamiam præcedentem.

Arg ꝯ. de cõsec dist. 4. nõ ex quo in fi. Archid.

α ¶Bigamus.] *Rubricæ huius capitis, & sequentis, quæ in codicibus impressis erant transposita, in suum locum ex aliquot manuscriptis sunt restitutæ.*

β ¶Homine vxores.] *Sic in omnibus manuscriptis, & apud Burchardũ, & Iuonẽ par. 1. c. 292. quamuis in originali, & apud eundẽ Iuonem par. 8. cap. 303. paulo aliter, & obscurius legatur.*

γ ¶Præcepit.] *In orig. & apud cæteros collect. legitur:* in paradiso cum ipse eos iungeret, benedixit.

δ ¶Qui post baptismum.] *Apud Burchardum, & Iuonem in prima parte legitur,* quæ post baptismum sortiuntur. *Sed in originali, & apud Iuonem p. 8. & in Pannormia, & infra 28. q. 1. cap. nunquid hoc modo,* qui post baptismum vxores sortiuntur. *Verum ob glossam nihil est mutatum.*

ε ¶Ipsumque Petrum.] *Apud Innocentium in codice canonũ, & Burchardum est:* atq; eleemosynis reuelationem, Petrũque ipsum vidisse, *Apud ipsum Innocentium in tomo conciliorum:* per reuelationem angelum, Petrumque ipsum vidisse. *apud* Iuonem: Petrum ipsum reuelatione vidisse.

illud delictum quod in alio commisit, non tollitur, ut ff. de his qui not. infa. l. penult. & l. athletas. §. Pomponius. Præterea per baptismum tollitur crimen præcedens; non tamen tollitur exceptio competens ex crimine 1. sicut per pœnitentiam tollitur crimen, non tamen exceptio competens ex crimine, vt s. dist. prox. c. ult. & 33. q. 2. admonere. Io. Quod autem hic dr, non est peccatum, sed sequela peccati, s. infamia ex peccato contracta. secus autem est in illa quæ no ꝓuenit ex peccato, sed ex constitutione ecclesiæ, vt in illa quæ inuita est corrupta, vt su. ea. c. 2. & in iudice, & executore, vt 50. d. si quis viduã, & 51. dist. aliquãtos. & tamẽ nõ peccant tales. si. 23. q. 5. miles. Sed ƒm Hug. videtur sequi inconuenies, s. quod melioris conditionis sunt delinquentes, q̃ illi qui non deliquerũt. 34 dist. fraternitatis 9 q. 3. mandamus in glo. non quod. sed hoc contingit uirtuti sacramenti.

1 Idẽ not. Innoc. extra de diuortijs gaudemus. ibi uideas. & idẽ no ĩ. 28. q. 1. si quis. Arch.

Vna tantum.] CASVS. In hoc cap. dicitur, quod si quis iterauerit coniugium, idest secundam habuit uxorẽ, non potest postea ꝓmoueri secundum legem promotionis: quod quibusdã mirũ videtur, s. vt matrimonia ante baptismum contracta obsint. peccata vero non obsint uolentibus promoueri: qd non debet uideri mirum cum peccata in baptismo deleãtur, bigamia uero non. Per §. autem sequentem, qui planus est, probatur, quod bigami reputãtur, nõ solum qui ante baptismu. sed etiam qui p. st cõiugia frequẽtauerunt.

¶ Casus seq. § patet.

a ¶ Ordinationis.] Si ĩ 32 d seriatim.

b ¶ Non soleant.] Ergo infamia ex delicto proueniens non nocet quantum ad legem promotionis s. per baptismum deleta.

c ¶ Hortator.] Sic 25. dist. c. ult. & 47. dist. c. sicut hi. §. necesse.

d ¶ Bigamus.] Bigamus componitur a bis, & gamus, quod est mulier, uel uxor. & sic dicitur bigamus, qui duas habet uel habuit uxores. Arch.

e ¶ Sacerdotis.] Idem de quolibet sacrõ ordine. 42. dist. quiescamus.

Qui sine crimine.]. CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ ille qui habuit tantum unam uxorem, & est sine crimine, promoueri potest: qui uero bis contraxit, licet non peccauerit: tamen prærogatiua sacerdotij est exutus, nec potest promoueri.

Item Ambrosius lib. 1. de officijs, c. ult.

¶ In baptismate culpa dimittitur, non lex coniugij aboletur. Cap. IIII.

Vna tantum, nec repetita nobis copula permittĩ, & in ipso coniugio lex est non iterare cõiugium, nec secundæ coniugis sortiri coniunctionem. Quod plerisq; mirum uidetur, cur etiã ante baptismum iterata α coniugia electioni muneris, & ꝓrogatiuæ ordinationis [a] impedimenta generent, cum ẽt delicta obesse non soleant [b], si lauacri remissa fuerint sacramento. Sed intelligere debemus, quia in baptismo culpa dimitti põt, lex aboleri non potest. In coniugio nõ culpa, sed lex est. Quod culpæ est igitur in baptismo relaxatur, quod legis est, in coniugio non soluitur. Quomodo autem potest hortator [c] esse viduitatis, qui ipse coniugia frequentauerit? Iuo p. 8. c. 291. Pann. li. 6. c. 64.

α ¶ Litera.] *Apud B. Ambrosium locus hic variè legitur. Nam in antiquis impressionibus habetur,* iterato coniugio, *in recentioribus vero,* iterati coniugij, *itemque in Pannormia, & apud Iuonem. In his tamen, quæ sequuntur, concordant, sic legendo,* ad electionem muneris, & prærogatiuam ordinationis impedimenta generentur.

Ioannes etiam Baptista dũ Herodem ab incestu prohiberet dicens. [Non licet tibi habere uxorẽ fratres tui] euidenter ostendit inter infideles coniugia esse. Vnde datur intelligi, quòd bigami dicuntur nõ solum qui post baptisma cõiugia frequentant, sed etiam qui ante baptismum unam, & post baptismum alteram habuisse probantur. Bigamus [d] *uero in sacerdotem ordinari non debet; non quia deliquerit secundam accipiendo vxorem; sed quia prærogatiua exutus est sacerdotis* [e]. Matth. 14.

Vnde Ambrosius ad Vercellensis, lib. 10. epist. 82.

¶ Non peccat bigamus, sed prærogatiua sacerdotis exuitur. Cap. V.

Qui sine crimine est vnius vxoris vir, tenetur † ad legem sacerdotij suscipiendi. Qui autẽ iterauerit cõiugium, culpam quidem non habet coinquinati, sed prærogatiua exuitur sacerdotis. Iuo p. 8. c. 290. Pann. lib. 6 c. 63. † *al. teneatur.*

DISTINCTIO XXVII.

Vod au-

Qvod autem] Hæc distin diuid tur in duas partes. In prima intendit Gratianus superficialiter allegare probare quod diaconus ... , q̃ non poterit continere: si contrahit, tenet matrimonium. sed hoc est falsum. Secunda: ibi, [Quidam. [... CASVS.

CASVS. Supra ostensum est, q oportet epm esse vnius vxoris virū. In hac 27. d. quæritur, an tpe administrationis possit eius copulæ fungi, quam vnicam, & virginem habuit, & m q non. & hoc probatur per sequens c.

a ¶Quod autem] In hac 27. dist. primo ponit incidentem

c ¶Si contestatus.] No. q protestatio valet, vt extra de no. ope nun. cum ex iniuncto. & inf. distin. proxi. diaconi. extra quod met cau perlatum, & 32. q. 1. Lotharius, ff. de neg. ge. Nesennius, ff. qui mo. pig. vel hy. tol. si debitor, §. 1. Arg. cōtra, extra de con. t. cū M. Ferrariēsis, si de ap. solicitudinē. io. Hoc credo tenendū, q protestatio sēp valet facta psente aduersario nisi cōtra dicat aduersarius 3. vel iudex si facta fuerit re aduc ītegra exi stēte, vt in hoc ca. & extra de iu. integrū resti. cum venissent. nisi in casib. quibus expressum est, q pro testatio nō valeat vt ibi extra de constit. cū M. & de ap. solici tudinem.

3 Arg. adhoc extra de cle. Cumana Arc.

tem [a] vnius vxoris vir episcopus esse iubetur, quæritur, an ex tempore ordinationis hoc sit accipiendum, vt tempore sue administrationis, eius possit copula fungi, quā vnicam & virginem sibi desponsauit.

Hoc Martinus Papa prohibet dicens.

Apud Martin. Bracarens. in c. 39.

¶Non ordinetur diaconus, nisi castitatem fuerit professus. Cap. I.

Dist. 28. diacon. i. Iuo p. 7. c. 376. Pann. l. 3. c. 97.

DIaconus [b] qui eligitur, si contestatus [c] fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit non posse in castitate permanere, hic non ordinetur. Quòd si in ordinatione tacuerit [d]; & ordinatus fuerit, & postea matrimonium desiderauerit; alienus sit a ministerio, & vacat a clero.

d ¶Tacuerit.] No. taciturnitatem haberi pro consensu, vt hic & 54. d. si seruus, & 65. d. si forte, & 30. q. 2 puella. ff. so. ma. l. 2. arg. contra extra de præscr. nihil Sol. taciturnitas semper habetur pro consensu, nisi in tribus casibus. not. 2. q. 7 plerumque. Item, & in casibus illis vbi requiritur expressus consensus, vt in seruitute imponenda nō suffi cit consensus tacitus sed expressus vt ff. d. ser. vrb. præd. inuitū. Item in procuratore constituendo, ff. de procur. filius. §. inuitum. Itē in furto, vt ff. de fur. q vas § ve

Hac auctoritate datur intelligi, quod illi, qui vxores habent vel accipere volunt, nec diaconi, nec sacerdotes fieri possunt nisi continentiam profiteantur. ¶Si vero diaconus a ministerio cessare voluerit, & contracto matrimonio licite potest vti. Nam etsi in ordinatione sua castitatis votum obtulerit: tamen tanta est vis in sacramento coniugij, quod nec ex violatione uoti potest dissolui ipsum coniugium.

Tacens an consentiat.

Vnde Augustinus a in libro de bono uiduitatis ad Iulianam uiduam, c. 10.

¶Nubentes post votum non sunt abinuicem separandi. Cap. II.

inf. 27. q. 1. nuptiarum, §. proinde.

2 QVidam nubentes post votum [f] afferunt adulteros esse. Ego autem dico, quòd grauiter peccant, qui tales diuidunt.

tem 1 quæstionem. s. an eps possit vti matrimonio contracto Secundo ponit contrarietates capitulorum quorundam, quæ loquuntur de vouentibus, & ea soluit distinguendo inter vouentes solemniter, & vouentes simpliciter. Et incipit hic tractare de continentia clericorum, & protenditur iste tractatus vsque ad 36. dist.

DIaconus.] CASVS. Aliquis volebat in diaconum promoueri sed castitatem seruare nolebat: quæsitum fuit an deberet ordinari? Et respondet M. Papa, q non: sed si cum ordinaretur tacuit, & post ordinationē contraxit, deponi debet.

h ¶Diaconus.] Secundum, q patet per §. sequentē, hoc c. potest intelligi de matrimonio iam contracto, & de cōtrahendo, & sm hoc diuersis modis exponitur litera: sm. q intelligitur de contracto, planum est, quia iste M. Papa præcessit Gre. qui indixit continentiam subdiaconis. 31. dist. ante. sed hoc expone pro accipiendo, idest, pro contracto retinendo. Licuit enim etiam tempore Sirij vsque ad Greg. subdiaconis vti iam contracto matri. 87. d. quicunque 82. d. proposuisti. expone ergo quod dicit matrimonium desiderauerit 2. idest, desiderauerit, vti iam contracto. Secundum autem, quod loquitur de contrahendo, de diacono fuit tantum quæsitum, & de eo tantum responsum. Idem tamen est de subdiacono infra si quis eorum, & secundum hoc plana est litera. Quod tamen dixi, quod M. præcessit Gre. H. dicit per chronicam suam falsum esse, & dicit quod Gregorius præcessit Martinum lxvj.

tare. Item in soluendo matrimonio, vt ff. de ritu nupt. in eo iure. §. 3 Vel distingue. an tale sit factum quod possit fieri me prohibente. in eo casu nō obest taciturnitas, vt rem meam quis possit vendere me inuito, & ideo ibi non nocet taciturnitas, vt ff. de contrah. emp. rem alienā si autem tale factum est, quod non potest fieri me prohibente, ibi taciturnitas habetur pro consensu 4 vt extra de his, quæ fiunt a præla. cap 2. sic distinguit lex. ff. de re iud. sæpè. sic 11. q. 3. quando, & extra de sent. & re iudi. quamuis. Io.

4 De hoc ēt not. extra de præsump. nonne. ibi. videas. Arch.

HAC AVCTORITATE. CASVS. Concludit Gratianus ex supradicto c. q illi qui hñt vxores, vel habere volunt, nec diaconi nec sacerdotes fieri possunt, sed si diaconus a ministerio cessare voluerit, matrimonio iam cōtracto vti potest, quia etsi etiam in sui ordinatione castitatem promittat tamen tanta est vis matrimonij, vt ipsum matrimonium non dessoluatur, & hoc probat per sequentia. Quod tamen dicitur ab illo ver. [si vero,] falsum est nisi hoc intelligas in orientali ecclesia.

¶ Casus autem plani sunt vsque ad cap. quod interrogasti.

e ¶Licite.] Allegando dicit.

QVidam.] Hæc est secunda pars d. in qua corrigit, & dicit, q vouentes simpliciter, licet non debeant contrahere tamen tenet matrimonium 10. de Fa.

f ¶Post votum.] Quidam dicunt illud votum esse simplex, quod fit per verba de futuro vt ego voueo, q post mortem vxoris continebo, hoc votum impedit, vt dicunt

cunt, sed non dirimit matrimonium. Votum solemne est quod fit per verba de præsenti, vt ego voueo continentiam, istud impedit, & dirimit, extra qui cle. vel uo. meminimus, & c. consuluit. Ego credo tribus modis votum solẽnizari, vel per ordinẽ, vel per habitũ, vel ex eo quod corã aliquibus testibus deuouit se alicui religioni. & dic, vt no. 27. q. 1. ca. 1. loan. Quod Io. dicit de habitu, intelligas si recipiendo habitũ fecit professionẽ expressam, vel tacitam, vt extra de regu. statuimus, & ca. præced. q. a solus habitus non solẽnizat votum, vt eo. sit por rectum Bar.

Votum solẽnizatur tripliciter.

a S I vir simplex votum.] idest, propositum perpetuæ continentiæ habendæ.

b ¶Sed trib. annis.] Alibi dr, quod isti sunt peiores adulteris, vt 27. q. 1. nuptiarũ. Quare ergo istis tm̃ triennij pœnitẽtia indicitur, cum adulteris septẽnii indicatur. 33. q. 2. hoc ipsum? Itẽ cũ isti in Deum peccent, grauius essent puniendi quã illi qui in hoĩnẽ peccãt, vt 17. q. 3; sicut qui. 22. q. 1. mouet. Sed istud est propter bonum matrimonij adiunctum 1 & sic habes, q̃ minuit pœna delicti ꝓpter adiunctum bonum, vt 32. q. 2. quid qd & q 4. dixit &c. orig & 22. q. 2. si quę libet.

Nubens post votũ, peior est adultero.

1 Ad hoc facit, qd not. 1. q. 1. qbusdã. Inno. hic arg. &c.

c V Ouentibus.] ¶Etiã velle.] Sic ergo videtur, q̃ sola voluntas ẽt quo ad ecclesiã punitur, vt 19. d. Anastasius. sic ergo, licet nubere ꝑ se sit bonũ, tñ malũ est istis, sicut corpꝰ Christi malũ fuit Iudæ, vt de conse. di stin. 2. sicut Iudas. & arbor paradisi mala fuit Adæ, vt 11. q. 3.

d S I nupserit virgo.] Quæ non vouit.

Q Vod interrogasti.] CASVS. Quædam vidua claustrum monialium intrauit, & velamen super caput suum imposuit continentiam profitendo, & inter alias monachas sicut sanctimonialis est morata. postea contraxit matrimonium, dicens se fictè monasterium intrasse: quæsitum est, quid fieri debeat. Et respondet Nicolaus Papa, quod ipsa debet agere pœnitentiam de illusione nefanda, & reuerti ad monasterium, vt seruet quod promisit. Omnia autem quæ sequuntur, plana sunt, & per te videbis.

c ¶Et finxit.] Quædam simulatio fit ex honesta causa, q̃dam ex inhonesta. Ex honesta, vt 22. q. 2. vtilem, & 23. q. 2. dominus. Similiter si aliquis simulat se religionem intrare propter timorem, talis simulatio non nocet, dummodo protestatio præcedat 2 vt extra quod met. cau. perlatum. Simulatio autem ex inhonesta causa semper facit monachum: nec admitteretur, si vellet probare contrarium, vt 27. q. 1. vidua, & extra de regu. viduas, & C. de lat. lib. tol. l. vnica, §. sed, & qui domini funus pileati. Et no. quod Ioan. Fauentinus distinxit: est fictio. 3. intentionis, & fictio operis. Fictio intẽtionis est cum quis fictè ad baptismum accedit, & licet ficte accedat *, tamen verum baptismum recipit, vt 1. q. 1. sicut ficti 4. similiter si quis ficte sit monachus ad hoc vt possit

α ¶Augustinus.] *Verba propria huius capitis non sunt inuenta apud B. Augustinum: sententia tamen habetur in libello de bono viduitatis. Omnino autem intelligendum hoc est de voto simplici, vt Gratianus in fine huius distinctionis exponit.*

Item Theodorus in pœnitentiali.

¶De eodem. Cap. III.

S I vir simplex β votum [a] virginitatis habens adiungitur vxori, postea non dimittat vxorem, sed tribus annis [b] pœniteat. — Ibid. c. si quis voto

β ¶Simplex.] *Abest vox ista ab omnibus manuscriptis, & infra 27. q. 1. c. si quis votum etiam ab impressis. In aliquot tamen peruetustis, est glossa interlinearis.*

Hieronymus γ vero econtra scribit.

¶Damnabile est vouentibus virginitatem, velle nubere. Cap. IV.

V Ouentibus virginitatem, non solum nubere, sed etiam velle [c] damnabile est. — inf. 17. q. 1. c. vouentibus. Sent. 4. d. 38.

γ ¶Hieronymus.] *Gratianus hic, & infra 17. q. 1. c. vouentibus & magister sententiarum hoc tribuunt Hieronymo, apud quem non est inuentum. In gl. eod. 1. Tim. c. 5. ad ea verba*, habentes damnationem. *refertur ex B. Augustino, cuius propria verba habentur infra in c. nuptiarum. 27. q. 1. post principium.*

Idem contra Iouinianum, lib. 1.

¶Damnationem habebit, si nupserit quæ virginitatem vouit. Cap. V.

S I nupserit virgo [d] non peccat †, non illa virgo, quæ semet † Dei cultui dedicauit. Harum. n. si qua nupserit habebit damnationem; quia primam fidem irritam fecit.

Iuo p. 7. c. 124. Pann. l. 3. c. 192. † *peccauit*] Hier. † *al. quæ se simel.* † Valde variantur hæc nomina in exemplaribus, & Bur. & Iuone.

Item Nicolaus Papa ad Albinum † Vienen. ecclesiæ archiepiscopum.

¶Quæ sanctimonialem se esse finxerat, nubere non valet. Cap. VI.

Q Vod interrogasti de fœmina, quæ post obitum mariti sui sacrum velamen super caput suum imposuit. & finxit [c] se sub eodem velamine sanctimonialẽ esse; postea vero ad nuptias redijt, bonum mihi videtur, quia per hypocrisim ecclesiasticam regulam conturbare voluit, & non legitimè in voto suo permansit; vt pœnitentiam agat

Burc. l. 8. c. 47. Iuo p. 7. c. 65. & 152

1. Cor. 7 1. Tim [...] 2 Et hoc qa ip pro[...] mitur d[...] re volun[...] nisi pb[...] mutata [...] de A ba [...] qui. & [...] leg. 2. Lu[...] in fin. [...] Arch. 3 Fictio [...] tionis, & [...] ctio oper[...] *Vide B.* [...] *p. 3. q.* [...] *ar. 7. &* [...] *68. ar. 9.* [...] 10. 4 Qd le[...] no. e. q [...] fus. §. e[...] qñ, iu fi[...]

1 Ad hoc 6. q. 7. per laicos. Ioan de Fan.

possit fieri abbas, nihilo minus est monachus licet ficta, & non sincera sit eius intentio 1. Fictio operis dr̃, vbi factum fingitur esse quod non fit, ut ff. de ritu nuptia simulare. vel cum simulat se vendere, & donat, & secundum quod dr̃ C. plus valere, quod agitur, q̃ quod simulatè concipitur. Similiter dico, ꝙ si aliquis eo proposito copulatur alicui mulieri, ꝙ nolit stare legitime cum ea. & hoc paratus sit probare, ꝙ non est audiēdus. nam in sponsalibus recurritur ad communem intelligentiam verborum. licet contrahens alium intellectum habuerit, vt extra de sponsa. ex literis 1. vbi enim uerba non sunt ambigua, non est locus interpretationi, ut ff. de leg. 3. ille aut ille 2.

† al. ministerio inchoauit.

de illusione nefanda, & reuertatur [a] ad id, quod spopondit & in sacro ministerio † permaneat, quod inchoauit.

Burch. & Iuo ibidē. Pann. li. 3. c. 206.

PALEA Cap. VII.

NAm si consenserimus, ꝙ omnia sacramenta ecclesiastica quisq; prout vult, fingat, & non uere faciat; omnis ordo ecclesiasticus turbabit; nec catholicæ fidei, iura cōsistunt nec canones sacri rite obseruantur. Quid enim profuit Simoni mago baptismū sacrum ficte suscipere, & in Christianitate permansurū se finxisse, cum per Apostolum fraude eius detecta, quod sibi futurum esset, prænunciatū fuit? Ait enim [Pecunia tua tecū sit in perditionem, cor enim tuum non est rectum corā Deo. Pœnitentiam itaq; agē ab hac nequitia tua; & roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui: in felle. n. amaritudinis, & obligatione iniquitatis uideo te esse.] Ideo tales, nisi resipiscant, spirituū eos gladiē a percutere cēsemus. Non enim fas est Spiritui sancto mentiri, sicut Ananias, & Saphira mentiti sunt, & statim perierunt.

Act. 8.

Act. 5.

¶*Caput hoc in multis Gratiani codicibus (in quibus habetur sine nomine Paleæ) est coniunctum superiori, quemadmodum & apud Burchardum, & Iuonem. In Pannormia autem est sciunctum.*

Item Calixtus Papa ij,

¶In sacris ordinibus constituti non ducant vxores, & si duxerint, separentur. Cap. VIII.

PResbyteris, diaconis [b], subdiaconis, & monachis cōcubinas habere, seu matrimonia contrahere penitus interdicimus: contra quoq; matrimonia ab huiusmodi personis disiungi [c], & personas ad pœnitentiam redigi debere iuxta sacrorū canonum diffinitiones iudicamus.

¶*Hic canon inuentus est in cod. Vatic. Biblioth. in fragmento eiusdā concilij ab Vrbano secundo habiti. c. 2. ex eodem uero concilio sunt canones, Alienationes 12. q. 2. & Paternarū. 24. q. 3.*

Hic distinguendum est quòd vouētium alii sunt simpliciter vouentes, de quibus Augustinus, & Theodorus locuti sunt: alij sunt, quibus post votum, benedictio accedit consecrationis, vel propositum religionis, de quibus Hieronymus, & Nicolaus, & Calixtus scripserunt.

Vnde idem Hieronymus cōtra eundem Iouinianum libro primo, scribens ait.

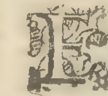
¶Incestæ sunt virgines, quæ post consecrationem nubunt. Cap. IX.

Iuo p. 7. c. 124. Pann. li. 3. c. 193.

VIrgines, quę post consecrationem nupserunt, non tā adulteræ sunt, quàm incæstæ [d].

DISTINCTIO XXVIII.

Cce osten-

a ¶Reuertat.] Hoc intellige, quādo post habitū assumptum stetit īter moniales, vt 27. q. 1. vidua. alias solus habitus nō dirimeret sequens matrimonium, ut extr. de regulari. porrectū. & extra de conuersione coniugatorum, ex parte in fi. — 2 Idem no. etiam Io. & Ber extra de reg. ut cle. vbi no. de materia huius glo.

b Presbyteris, diaconis.] Vt extra q. cle. vel vo c. 1 contra. Sed ibi fuit dispēsatio cōparatiua.

c ¶Disiungi.] Non enim debet dissimulatione culpabili nefanda sententia corroborari. C. de īcest. nup. l. ult in fi.

c ¶Disiūgi.] Quoad carnis copulā: quia quod non est, nō potest dissolui; neque accusari. extr. de despon. impu ad dissoluendū. sed dicit lex quod matrimonium non dicitur dissolui, quod ab initio nullum fuit, vt in Auth. de nupt. § si uero ab initio. — Quod non est, non potest dissolui.

d VIrg.] ¶Quam incestę.] Sacrilegæ etiam sunt. 27. q. 1. virginibus. quia vasa dīni id ē, seipsas cōtaminant. 3. ī d. proxi. decernimus. — 3 Sub. & iō in oēm ecclesiā delinqu, re vr̄. 26. q. 2. sed & illud 55. dist. in cap sed illud. in fi. Archid.

ECce.] Hec di. diuidit in xi. partes, in quarū prima probatur, ꝙ nullus debet esse subdiaconus, nisi pmissa castitate, & hoc per cap Greg & cap. Innocen. Ioan. de Fan. Quæ autem fuit causa institutionis, habetur 31. dist. §. causa. Secunda ibi. [Quando.] Tertia ibi, [Priusquam.] Quarta ibi., De his.] Quita ibi, [Assumi.] Sexta

Sexta ibi, [Presbyter] Septima ibi, [Quia sunt] Octaua ibi, [De Syracusanæ.] Nona ibi, [Si quis docuerit.] Decima ibi, [Presbyterum.] Vndecima ibi, [Consulendum.] Ioan. de Fant.

CASVS. Ostensum est supra in illo cap. diaconus. &c. presbyteris ꝙ diaconi, presbyteri & subdiaconi debent continentiam promittere. Adhuc in hac 28. dist. de eodẽ tractat, & annectit de his, q ab infantia ecclesiasticis officijs mancipantur, & ꝙ relictæ diaconorũ & sacerdotum non contrahãt, & ꝙ sacerdotes proprias uxores à sua cura non abijciant. Sequentia plana sunt vsque ad c. [priusquam.]

e ¶ Professionem.] Quid promittere debeat, dixi 24. dist. quamquam.

PRiusquam.] Hæc est tertia pars, in qua probatur, ꝙ habens filiam paruulã non debet esse episcopus.

CASVS. Vacante Ecclesia Neapolitana, quidam nomine Ioannes fuit ibi in episcopum electus à minori parte capituli, alijs cõtradicentibus: qa filiã hẽbat paruulã. supplicabat Papæ, vt ipsum confirmaret: sed Gregorius noluit eum cõfirmare, dicens, ꝙ nec ipsi debuerũt eum eligere, nec ipse debuit electioni consentire, cũ filia teste conuincatur sui corporis continentiam non habere.

sum est [a]*, quòd nolentes vouere continentiam, nec ad subdiaconatum, nec ad superiores possunt gradus cõscendere. Vnde ad subdiaconatum accedentes, non sine voto castitatis iubentur admitti, auctoritate B. Gregorij, qui scribens Petro subdiacono, lib. 1. epist. 43. in fine ait.*

¶Non fiat subdiaconus, qui se castè victurum non promiserit. Cap. I.

NVllum facere subdiaconum præsumant episcopi, nisi qui se victurum castè promiserit [b]. *& nonnullis interiectis.* Quia nullus ad ministerium altaris accedere debet, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata. — Infra dist. 31. c. ante triennium.

Item Innocentius secundus in concilio Rom. c. 5.

¶Subdiaconus, & supra constituti, incontinentes vxorẽ aut concubinam ducentes ecclesiastico beneficio, & officio careant. Cap. II.

DEcernimus, vt ij, qui in ordine subdiaconatus †, & supra, vxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio, atque ecclesiastico beneficio careant [c]. Cum enim ipsi templum, vasa Domini, & sacrarium Spiritus sancti debeant esse, & dici; indignum est eos cubilibus & immunditijs deseruire. — Pann. li. 8. c. 148. † *diaconatus*] Pã.

Item ex concilio Toletano, c. 26.

¶Castè se victuros promittant in diaconos, vel presbyteros ordinandi. Cap. III.

2 QVando presbyteri, aut diaconi [d] per parochias constituuntur; oportet eos primũ professionem [e] episcopo suo facere, vt castè, & purè † viuant sub Dei timore, vt dum eos talis professio obligauerit, vitæ sanctæ disciplinam † retineant. — Burch. li. 1. c. 1[?] Ansel. li. 7. c. 10[?] Iuo p. 3. c. 130. p. 6. c. 248. Pann. li. 3. c. 22. † *al. pie.* † *al. disciplina retineat*] cod. Regius.

Item Gregorius clero, & nobilibus ciuibus Neapolitanis, lib. 8. epist. 40.

¶Qui longam corporis sui continentiam non habet, in episcopum eligi non debet. Cap. IIII.

3 PRiusquam ad nos scripta vestra discurrerent † Ioannẽ diaconũ, q ab altera parte [f] electus est paruulã [g] — Ansel. li. 6. c. 9. al. 16. Polyc. li. 2. tit. 2. † ... *sent.*

a ¶ Ecce ostensum est 1.] in hac 28 dist. agit de continentia clericorũ in tribus ordinibus, ostendit etiam qualiter sint ordinãdi qui ab infantia ecclesiasticis officijs adiũguntur. Item ostendit, quod relictæ presbyterorum & diaconorum non possunt alijs nubere, & quòd sacerdotes à sua cura nõ debent abijcere mulieres. vltimo, ꝙ ad laicos nõ spectat iudicare de sacerdotibus, licet mali sint.

1 Hic sub. sic sup. dist. proxi cap. 1. & pen. est ostensum, ꝙ diaconi subdiaconi & presbyteri debent continentiã promittere, & adhuc in hac, &c. secundũ Barth. Brixien.

b NVllũ.] ¶ Promiserit.] Expresse vel tacite. expresse vt 23. d. quãquam. & 27. q. 1. ut lex. Tacite, ut infra ea. diaconi. Si quęris quomodo ecclesia ponat alicui necessitatem continendi, cum continentia sit res uoti, non præcepti, vt 32 q. 1 integritas? Dico ꝙ ecclesia neminem cogit continere, sed in ordine quem dat, potest imponere legem quam vult, sicut quilibet alius in traditione rei suæ, vt § de pact in traditionibus.

c DEcernimus.] ¶ Careant.] Minus agit cum eis decretalis, quę iubet eos amoueri post admonitionem, ut extra de cohab cler. si ut.

ADDITIO. Vt hoc dictum cesset; sic, careant si præmoniti nõ cessauerint: secundum Lauren. vel dic, ꝙ decr. loquitur in concubinario clerico, hic autem in eo qui de facto duxit uxorem, qui plus contemnit. Arch.

2 Hæc dispẽsatio est in corpore iuris clausa. ideo omnib. episcopis est permissa secundũ Ala. & Goffred.

QVando.] Hæc est secunda pars, in qua probat, quòd prælati ecclesiarum parochialium debent facere professionem episcopo, quod honeste viuent.

d ¶ Aut diaconi.] Hodie etiam acolythis conferuntur ecclesiæ ex dispensatione 2. vt extra de æta & qualit. præterea.

f ¶ Ab altera parte.] idest, medietate: quia nomine partis medietas designatur, vt ff. de verbor. sign. nomen §. portionis. & ff. de vsufr. l. etiam.

g ¶ Paruulam.] Paruitas filiæ fuit argumentum, ꝙ non diu fuerat continens. vnde aliud esset si habuisset magnam filiam 3; vt sic non obest, ut inf. ead. de Syracusanæ. vnde ibi fuit dispensatum. Sed hodie iure communi nullus talis promouendus est in episcopum, ut 61 dist. Catinensis.

3 Nã per ... uit vitium ... not 3. q. ...

a ¶ Filiam.

a ¶Filiam.] Nota, quod per factum ipsum probatur aliquid, vt 82. dist. proposuisti. 12. q. 2. quatuor, & 18. distin. peruenit. Ex hoc cap. videtur, quod iudex ex suo officio possit aliquid supplere de facto quod sibi non constat tanquam iudici. Et licet non obijciatur aliquid a partibus

citur, quod in xviij anno debet perscrutari conscientia iuuenum, vtrum velint contrahere, an castitatem tenere.

CASVS. Hoc capitulum loquitur de illis filiis, qui traduntur a parentibus in ecclesiis sæcularibus erudiendi.

habere filiam [a] ex quorundam relatione cognouimus. Vnde, si rationem voluissent attendere, nec alij eum eligere, nec ipse debuerat consentire. Nam qua præsumptione ad episcopatum audet accedere, qui adhuc lõgam corporis sui continentiam filiola teste conuincitur non habere?

a ¶Filiola.] *Sic emendatum est ex originali, Anselmo, & Polycarpo: tum antea legitur* filiam. *Superius etiam dixerat*, partum iam filiam. *quibus vocibus recens incontinentia manifeste exprimitur.*

Item ex concilio Toletano. 2. c. 1.

¶Ad subdiaconatum accessuri continentiam profiteantur. Cap. V.

4 DE ijs quos volũtas parentum a primis infantiæ [b] annis clericatus [β] officio mancipauit, statuimus obseruandũ, vt mox detonsi, vel ministerio lectorũ [γ] [c] traditi, in domo ecclesiæ sub episcopali præsentia a præposito sibi debeant erudiri. At vbi octauumdecimum [d] ætatis suæ compleuerint annum, coram totius cleri, plebisq; cõspectu voluntas eorum de expetendo coniugio ab episcopo perscrutetur, quibus si gratia castitatis Deo inspirante placuerit, & promissionem† castimoniæ suæ absq; coniugali necessitate spoponderint seruaturos; hi tanquã appetitores arctissimæ viæ, leuissimo Domini iugo subdantur, ac primo subdiaconatus ministerium habita probatione [e] professionis suæ a † vigesimo anno suscipiant. Quod si inculpabiliter, ac inoffensè vigesimumquintum annũ ætatis suæ peregerint, ad diaconatus officium, (si scienter implere posse ab episcopo cõprobantur) promoueri debẽt. Cauendum tamen est his; ne quando suæ sponsionis immemores ad terrenas [f] nuptias, aut furtiuos †concubitus vltra recurrãt. Quod si forte fecerint, vt sacrilegij rei ab ecclesia habeantur extranei. Quibus autem voluntas propria interrogationis tempore desiderium nubendi persuaserit, concessam ab Apostolo licentiam auferre [g] non possumus, ita vt cum prouectæ ætatis in coniugio positi renunciaturos se pari consensu operibus carnis spoponderint, ad sacros ordines † adspirent.

Ansl. 7. c. 42.

† al. professionem.

† al. abortiuos. † al. commentur, & ab. orig. ma[...]. c. ip. reg.

† al. gradus.

β ¶Clericatus.] *In omnibus editionibus, & duobus codicibus Vaticanis conciliorum legitur*, in clericatus officio, vel monachali, [vel monachi] posuit. *Sed in codice Lucensi Regio habetur eodem modo atque apud Gratianum.*

Dicitur enim, quòd illi, receptis annoribus ordinib. in pueritia, cũ ad decimũoctauũ annũ peruenerint, interrogari debent, an velint continentiam profiteri, an non. Et si dixerint se velle continere, post 20. annum, debent ad subdiaconatum promoueri: & si postea castè vixerint, post xxv annum diaconi fiant: ita tamen, quod de cætero ad nuptias, vel furtiuos concubitus non accedant: quod si fecerint, deponantur. Si vero dixerint se nolle cõtinere, ducãt vxores, ita vt si postea renũciauerint pari cõsensu copulæ nuptiali, ad sacros ordines poterunt promoueri.

b ¶Infantiæ.] Idest, pueritiæ, quia infantia non durat nisi vsque ad septennium. vt C. de iur. delib. si infanti. Sic ergo videtur, quòd pueri bene possũt habere beneficia ecclesiastica, nam, & promoueri possunt, vt 77. dist. in singulis. Sed contra 1. quæstio. 1 pueri. Sed dic quod beneficia possunt habere, sed non prælaturas, vt extra de æta & qualit. indecorum.

Pueri benefi cia, sed non prælaturas habere possunt

c ¶Lectorum.] Nomine lectoris hic cõprehẽdit omnes minores ordines. sup. 25. d. c. 1.

d ¶Octauumdecimum.] In clerico sæculari requiritur votũ in xviij. anno, vt hic, & 77 dist. in fin

Iudex quandoque de facto supplet.

Adde quod hec distinctio, hic [...] tex [...] si in l. [...]

bus contra personam electi: ipse tamen superior potest obijcere 1 Sed hoc ideo supplet de facto, quia illud spectat ad substantiam electionis, sicut supplet de tali facto, quod spectat ad substantiam iudicij, vt dixi. 2. q. 7 alieni Io. Alias iudex non supplet de facto, nisi quod constat iudici tanquam iudici, vt C. de temp. appel. l. 1. §. vlt. & C. de app. ampliorem. circa princ. & ff. de testib. l. 3 § tu magis scire. Sed licet possit supplere, tamen ei soli non creditur, vt extra de probatio quoniam contra falsam. Sed de iure supplet. C. vt quæ desunt aduoca l. vna. Bar. Brix.

Qd dic. vt legit, & no. xt de elect. um nobis olim de postulatione 3 & [...] qd [...] iudex et At [...]

DE iis] Hæc est quarta pars huius distinct. in qua dicitur, quod in xviij anno debet...

gulis 2 sed in monacho in 15. vt 20. q. 1 illud quod ideo fit, ne monachalis habitus propter nuptias deseratur, nisi vbi dura est conuersatio, vt in insulis, vbi datur maius spatium, vt extra de reg. quia insulis.

2 Hoc c. nil facit ad hoc qd dicit requiritur, &c. Ar.

ADDITIO. Hæc palea est 20. q. 1 quia.

e ¶Probatione] Debet enim longa præcedere continẽtia, vt sup. eo. proxi. c. & 77. d. quicunque.

f ¶Ad terrenas.] Quia terram replent, virginitas vero paradisum. 33. q. 1 nuptiæ.

g ¶Auferre.] Quod ergo de iure communi competit negandum non est. in Auth. de nup. circa finem, §. sed hoc quia, ff. de re iu. l. 4. §. si quis condemnatus.

Asse-

ASsumi.] Hæc est 5. pars distin. in qua probatur, quòd nullus debet esse sacerdos, diaconus, vel subdiaconus, nisi promissa castitate. Io. de Fan.

CASVS. Ab hoc loco vsque ad §. ecce omnia cap. inducuntur ad probandum, ꝙ subdiaconi non tenentur continere contra priora. ca. Et idem ꝓbat de sacerdote, & diacono. Inducũt duo prima a contrario sensu, & inducũtur omnia sophisticè, vel verum est quod dicit, si de illorum tẽpore intelligat quo continentia cœpit introduci. Omnia quæ sequuntur vsq; ad cap. diaconi, plana sunt.

Diaconi.] CASVS. statutũ fuit in synodo Ancyrana ꝙ si aliqui in diaconos. ordinentur, & d cãt se nolle, vel nõ posse continere, & eps nihilominus ordinat eos, si postea cõtraxerint, ab vxore separabuntur, sed in ministerio remanebũt: quia videtur, ꝙ eps eis licentiam dederit si vero in ordinatione sua tacuerint, videntur continentiam profiteri: & ideo si postea cõtraxerint, officio, & beneficio priuabuntur.

a ¶Diaconi.] Ad intelligentiã horũ capitulorũ notabis, ꝙ ĩ ori ẽtali ecclesia, & in occidentali licitè contrahit in minoribus ordinibus vt 32. d. si quis eorum, & c. lectores, & c. placuit, sed cõstituti in superiori ordine nec apud nos nec apud Græcos possunt contrahere, nec poterãt tpe Apostolorum, & si contrahant, nõ est matrimoniũ, & hoc patet ex sexta synodo, quæ in oriente fuit celebrata, & regulam statuit eis, vt distin. si quis eorum, 31. di. Nicena & 84. dist. cum in præterito. In hoc autem est differentia inter eos, & nos. ipsi. n. siue sint coniugati, siue non, promouentur ad sacros ordines non promissa continentia, vt 31. d. quoniam, sed occidentales nunquam promouentur nisi continentia promissa, vt sup. eo. nullum, & cap. assumi. A tẽpore autem Syricij, & Innocentij non licuit orientalibus ad diaconatum, vel supra promoueri, nisi promissa continentia, vt 51. distinct. proposuisti, & cap. plurimos. Sed subdiaconis vsque ad tempus Gregorij licuit, vt 31. distinct. ante triennium. Orientales ergo licitè vtuntur matrimonio cõtracto ante sacros ordines postea in sacris ordinib. contrahere non licet, vt 31. dist. qm. & cap. aliter. & extra de cle. coniug. cum olim. sed post receptũ sacrum ordinem non possunt contrahere, vt ibi dicitur.

Orientales ab occidentalibus differunt.

b ¶Protestati.] Supra d. proxi. diaconus, & extra de in integ rest c. 1. in fi.

c ¶Postea.] Sic extra de cler. coniug. diuersis, & extra de concess. præb. & eccles non va. cum super, in fi. de filiis presbyterorum veniens.

d ¶In ministerio.] Quia videretur venire contra promissionem propriam, vt extra de cond. appo. per tuas.

PResbyter.] Hæc est 6. pars, in qua ponitur pœna sacerdotibus fornicariis. Io. de Fan.

Casus

γ ¶Ministro lectornm.] *In omnibus codicibus conciliorum, ante citatis (etiam Lucensi) legitur,* ministerio electorum. *Verum in epistola prima Syricij ad Himerum, c. 9. & Innocentij 24. c. 5. (vbi de eadem fere re agitur) est,* lectorum ministerio, seu officio.

Item ex concilio Arelat. 2. c. 2.

¶In coniugio constitutus ad sacerdotium assumi non debet. Cap. VI.

5 ASsumi aliquem ad sacerdotium in coniugij vinculo constitutum non oportet, nisi fuerit promissa conuersio. Paulo aliter in orig.

Item ex eodem.

¶Non ordinentur diaconi, qui castitatem non profitentur. Cap. VII.

PRæterea placuit, vt deinceps non ordinentur diaconi, nisi qui prius conuersionis proposito professi fuerint castitatem.

¶*In Arelatensibus, quæ extant hic, ipse penitus canon non inueni tur: sed sententia in tertio, c. 2. in fi.*

Verum illa priori auctoritate diaconis videtur permitti coniugium, cum ad sacerdotium tantum coniugati prohibeantur assumi. Porro sequenti auctoritate videtur permitti subdiaconis, cum de diaconis specialiter præcipitur, vt sine probatione castitatis non ordinentur. Hoc idem in Ancyrana synodo videtur esse permissum in qua, c. 10. (al. 9.) sic statutum est.

¶Diaconi non prohibeantur a ministerio si in ordinatione dicunt se continere non posse. Cap. VIII.

DIaconi[a] quicunqne, cum ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati[b] sunt dicentes, velle se habere vxores, nec posse se continere, hi si postea[c] ad nuptias venerint, maneant in ministerio[d], propterea quòd his episcopus licentiam dederit. Quicunque sanè tacuerunt, & susceperunt manus impositionem, professi continentiã, si postea ad nuptias venerint, a ministerio cessare debebunt. Pann. l. 3. c. 87. Poly. l. 4. tit. 31.

Item ex concilio Neocæsariensi. c. 1.

¶Presbyter ducens vxorem ab ordine deponatur. Cap. IX. Burc. l. 2. c. 108. Iuo p. 6. c. 185. Pann. l. 3. c. 91.

6 PResbyter si vxorem duxerit,

b ¶Pro-

CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd si presbyter duxerit vxorem, debet deponi. Si verò adulterium, vel fornicationem commiserit, debet extra ecclesiam abiici, & ad pœnitentiam inter laicos redigi.

a ¶Ab ordine.] Id est ab officio, & non beneficio: & secundum hoc magis punitur sacerdos, qui fornicatur, quam qui legitime contrahit & hoc ideo, quia facit cõtra sacrum ordinem, & etiam contra legem: & ideo minus peccat ducendo vxorem: quia credit hoc sibi licere: sicut illa minus punitur, quæ publice delinquit, quam quæ priuate delinqueret: quia credit hoc sibi licere, vt ff. de ri. nup. l. vlt.

b ¶Ad pœnitentiam.] 50. dist. confirmandum. contra. Sed illud intelligitur de solenni pœnitentia, quam clericus facere non debet: istud de publica, vt 30. q. 1. si quis sacerdos. & 30. dist. si quis presbyter. sed si depositus fuerit, bene potest solenniter pœnitere, vt de pœnit. dist. 6. sacerdos. Adhuc signatur contra. 80 dist. presbyter. vbi dicitur, ꝙ sacerdos non debet publice pœnitere inter laicos. Sed illud verum est quando crimen est occultum, sed hic loquitur quando crimen est publicum apud laicos 2. q. 1 si peccauerit.

ADDITIO. Et publica delicta publico remedio egent. de pœnit. dist. 1. quamuis. & § hoc ergo. & videas, quod legitur, & no. 30 q. 1. c. vlt. & 81. dist. si quis episcopus. Archid.

Presbyter fornicans. ...ius punit, ...iam legiti... è contra... ...

ab ordine [a] suo ille deponi debet: Quòd si fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, extra ecclesiam abijci, & ad pœnitentiam [b] inter laicos redigi oportet.

a ¶Inter laicos.] *Græce legitur,* ἐξωθεῖσθαι τέλεον, καὶ ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς μέζανο αν: *quæ Dionysius exiguus uertit,* amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi. *ubi nulla mentio fit pœnitentiæ inter laicos agendæ; qua de re copiosius dicetur infra 30. dist. c. finali.*

Item Gregorius lib. 11. epist. 58.

Iuo p. 9. c. 126.

¶De eo, qui relictam cuiusdam diaconi duxit vxorem. Cap. X.

Iuo p. 6. c. 84.

QVia sunt [c] culpæ, in quibus culpa est relaxare vindictam, quærenda semper est veritas, vt inquiri debeat, vtrum accusatum noxa condemnet, an a pœna innocentia patefacta subducat. Itaque peruenit ad nos Fantinum defensorem, vltionem exercere in Petrum latorem præsentium voluisse, pro eo, quòd (quantum dicitur) relictam cuiusdam diaconi, tempore, quo conductor [d] fuit, marito tradiderit. Sed quoniam iste coniugem diaconi asserit non fuisse, dicens [e], nec eam virginem † [f] ad eum uenisse, denique † nec religiosam [g] mutasse vestem, postquã ille in ordine sacro promotus est; adijciens etiam, prius quam ad diaconum perueniret, & postea, praua illam opinione vixisse: Ideo fraternitatem tuam his hortamur affatibus, vt cum Dei, sicut decet, timore causam hanc subtili omnino iuuestigatione perquiras, vt si in coniugio diaconi mulierem, de qua agitur, fuisse [h] constiterit, & suprascriptus lator memorato defensori, & rectori patrimonij, ad vindictam modis oĩbus tradatur †, & cum competenti emendatione ij, qui male sociati sunt, disiun-

† *virginem illã*] orig.
† *vt nec religiosã vestem mutare præsumeret*] in orig. apud Iuonem.

Ad hoc fa... tex. in l. seruandũ. ...fi. ff. de of... præsid.

...ricus fo... ...niter pœ... ...ere non est. ...oc etiam ...extra de ...c. 1. &c. ...sitũ. ibi ...eas. Arc.

habuit mulierẽ: postea factus est diaconus: eo mortuo Petrus qui erat bonorum eius procurator, vel qui antea fuerat procurator patrimonij beati Petri, tradidit eam nuptui: propter quod Fantinus, qui nunc erat procurator & defensor patrimonij beati Petri, volebat ipsum Petrum punire. Vnde ille Petrus de hoc conquestus est domino Papæ & tribus rationib. se excusauit: quib. ꝓbat, quod illa mulier non fuit vxor diaconi Primo quia corrupta venit ad illũ diaconum, cum adhuc clericus erat. Secundo, quia cum iste recepit ordinem sacrum, illa nõ mutauit vestem, nec cõtinẽtiam promisit. Tertio, qa antequã ille ꝑueniret ad diaconatum, & postea, mulier illa vixit incontinenter. Quare Greg. præcipit cuidam, vt inquirat, vtrũ illa fuerit vxor diaconi: & tradat eũ puniendũ Fantino defensori: si nõ fuerit, nullo mõ puniatur.

c ¶ Quia sunt.] ꝙ hęc allegatio valeat, probatur 34. d. si quis viduam.

d ¶Conductor.] i. defensor.

e ¶Dicẽs.] & ita nõ potuit vxor eius cẽseri: quia maritus corruptę non potest promoueri.

f ¶ Nec eam virginẽ] Hic per duo extrema colligitur medĩũ: ex eo enim, q̃d ab initio non erat virgo, & postea iste promotus fuit in diaconũ, colligitur eam non fuisse vxorem argum ff. de hære. instit. u. sed & si. § solemus. & 53. dist. capit legem quandoque medium trahit extrema ff. de ser. ru. præ. qui sella. §. vlt & l. tria prædia quandoque principium trahitur ad finem, inf 35. dist ab exordio, ff. de leg. 3. si quis. in principio. quandoque finis trahit ad se principium vt 13. q 2. cap. vltima voluntas. ff. de adimen. lega. l. 3. & l. 4.

Principium medium & finis an vnũ tra hat aliud

g ¶Nec religiosam.] Idest, religiosum habitum, quem solent sumere viduæ, vel aliæ deuotæ, licet non conuertantur ad aliquam ecclesiam. Nec enim credo, quòd vxor illius qui promouetur ad sacrum ordinem, teneatur intrare religionem: sed sufficit, ꝙ voueat perpetuã continentiam, vt 77. distin. episcopus. Nec obst. extra de conuer con. sane. quia illud speciale est in vxore episcopi. Sed adhuc ob extra de cler. coniug. quod a te. Sed illud intellige cum ordinatus vult transire ad religionem. Sed nec hic Papa aliquid dicit de veste; sed Petrus illud allegauit.

Coniugatus promoueri potest, licet vxor religionem non ingrediatur.
2 Sub. & cõtinẽtiam ꝓfitente, vt ex tra de cõuer. coniug coniugatus. Ar.

h ¶Fuisse]supple, & eum ordinatum ipsa sciente 2. nã si ea inuita ordinaretur, vel ignorante, non fieret ei p̃iudicium. sed si sciuit & tacuit, fit ei præiudicium, vt post mortem illius non possit nubere, vt 32 dist. seriatim. Vnde nõ requiritur, quod mulier voueat. sed sufficit, si scit virum suum ordinari.

QVia sunt culpæ.] Hæc est 7. pars dist. in qua probatur, ꝙ vxor subdiaconi, vel diaconi, vel presbyteri post mortem mariti contrahere non potest: & probatur per tres auctoritates. Ioan. de Fan.

CASVS. Clericus quidam in consortio suo quandam

SI se cuiquam.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ si relicta presbyteri, vel diaconi nupserit secundo separari debent. & si castigati idest, moniti noluerint separari excommunicentur. Si est in litera, [castitat e.] idest, propter castitatem seruandam.

dam minus idoneus ibidem est electus, habens filios & vxorem, pro quo Cethegus patricius supplicauit Papæ Pelagio, vt eius electionem confirmaret. sed quia persona illius electi erat minus idonea, Pelagius non exaudiuit Cethegum, immo distulit eum confirmare fere per

¶ Casus sequentis capituli de eadem materia loquitur, & per se patet.

Vxores ordinandorũ qd nouere debeant.

a ¶Duplici.] Quantum ad primum.

b ¶Separentur.] Dubitatur de vxoribus ordinãdorum, qualiter vouere debeant, & dare licẽtiam, vr̃ ꝙ solo verbo, vt su. ead dist de his. in fi. & cap. quia sunt culpæ. & 32. dist. seriatim. sed cõtra extra de conuers. coniug. sane, H 34. dist. fraternitatis. vbi dicitur, ꝙ vxor promouendi intrabit monasterium 1. Itẽ alia ratione: quia cœtus clericorũ pręeminet cœtui monachorũ: quia vix bonus monachus facit bonum clericum. 16. quæst. prima, legi. & facit ad hoc extra de conuers. coniug. coniugatus. sed nullus suscipit in monachũ nisi conuertat vxor. 27. qõ. 2. Agathosa. Dic nõ essq necesse, ꝙ voueat castitatẽ tantũ, nisi de ea habeatur suspicio. extra, de conuer cõiugato. cũ sit præditus Et speciale est in illa decre. sanè in vxore epi. Sed subijicit: hęc mulier nõ vouit solẽniter: ergo si cõtraxerit, tenet matrimoniũ, quod hic negatur. Solu. ẜm quosdam votum, istud est

1 Dicunt quidam, ꝙ monasteriũ sibi assignabitur per epm, & ipsius auctoritate fiet separatio, siue dabitur licẽtia inf. 27. q. 2. si vir. ibi videas. Arc.

gantur. Si verò in eius coniugio non fuit, memoratum Fantinum ex nostro mandato commonere te volumus, vt ei facere nil præsumat, nec falsa † illum accusatio apud eum in aliquo prægrauet.

† Est etiam apud Iuonem non autem in orig.

Item ex concilio Aurelianensi 1. c. 15.

¶De vxore presbyteri, vel diaconi, si alijs se coniunxerit. Cap. XI.

SI se cuiquam mulier duplici [a] coniugio, presbyteri, vel diaconi relicta coniunxerit, aut † separentur [b], aut certe, si in criminis intentione perstiterint, pari excommunicatione plectantur.

† *al. castigat. al. castitate seruata separentur.*

Item ex concilio Martini Papę.

¶De eodem. Cap. XII.

SI qua vidua episcopi, vel presbyteri; aut diaconi [c] maritum acceperit; nullus clericus, nulla religiosa [persona † cum ea conuiuium sumat: nunquam communicet: morienti tamen † ei sacramenta subueniant.

Apud Martinum Bracar. cap. 29. & conc. Tol. 1. c. 18.

† abest a concil.
† *al. tantum.*

Item Pelagius Cethego patricio.

¶Cuiusdam episcopi ordinatio differtur: quia vxorem habet, & filios. Cap. XIII.

8 DE Syracusanæ vrbis antistite optaueramus in ipso initio, gloriæ vestræ desiderijs obedire, nisi nos multiplex rõ ipsius non paucis tẽporib. ordinationẽ differre sacerdotij coegisset, ob hoc, qđ vel personæ qualitas (sicut & vos melius nostis) vel superstes vxor, aut filij (per quos ecclesiastica solet [d] periclitari substantia) nostros animos diuitius ab eius ordinatione suspẽderẽt. Et quantum ad cautelam humanam pertinet, integro pene anno distulimus, opinantes, quod in melius Syracusanorũ prouenire posset electio. Sed quia in voluntatis suę proposito irreuocabiliter perstiterũt [e], & nullus est alius

Ans. l. 6. c. 42. al. 46.
Poly. l. 2. tit. 1.

solenne ex propria professione †, vt extra qui cler. vel vo. consuluit. alias non videtur, ꝙ sola scientia mulieris solennizet votum, nisi ipsa expresse vouerit. Ioan. Sed videtur, ꝙ sola constitutio ecclesiæ hoc matrimonium dirimat non scientia, vel votũ: quod ex eo patet, ꝙ Græcus non promittit cõtinentiam dum recipit sacros ordines, vt 31. d. quoniam. tamen si contraxerit post sacros ordines, non tenet matrimonium. hoc ergo non facit votum, sed sola constitutio ecclesiæ.

† cõfessione

c SI qua. [¶Aut diaconi.] Ideo non facit mentionem de subdiaconis: quia tempore Gregorij promouebatur quis in subdiaconatum non promissa continentia: nec fiebat vxorib. aliquod præiudicium, vt 27. q. 2. multorum.

DE Syracusanæ.] Hæc est 8. par dist. in qua probat, ꝙ nullus debet fieri episcopus habẽs filios & vxorem, nisi ex necessitate, & remota causa impedimenti, scilicet, quod per tales res ecclesiæ non lædantur. Ioan. de Fan.

CASVS. Dum ecclesia Syracusana pastore vacaret, qui-

per annum, vt Syracusana electio in melius proueniret. Sed quia irreuocabiliter in suo proposito perstiterunt, & in illa ecclesia nõ erat alius idoneus: ne amplius insanirent (sicut prætor magnificus Papæ significauit) ideo Papa eius electionem confirmauit: prius tamen ab eo cautione recepta, in qua continebatur, quanta esset suarum rerum substantia: & quòd nihil de rebus ecclesiæ vsurpabit. & quod quæsita tempore episcopatus ecclesiæ reseruabit.

d ¶Solet.] Nota caueri debere ex eo, ꝙ solet aliquid fieri, vt 98. d. Afros. & 63. d. nosse.

e ¶Perstiterunt.] Nota argu. quòd ambulatoria est, voluntas eligentium vsque ad confirmationem, vt 61. dis. studij. & 63. dist. quando. & extra de elect. cum terra. & ꝙ nullum ius acquiritur electo ante confirmationem 2, vt extra de accusat. super his. & 27. q. 2. nõ est dubiũ. & extra de elect. cum in cunctis 3. & cap. nosti. Arg. contra extra de elec. cum inter. in fine, & per illam decr. dico, quod non potest variari. Ioan Sed hodie publicato scrutinio variare nequeunt electores, vt extra de elect. pu-

publicato postulato autem variatur si postulantes, diffidunt de iure suo. nisi sit iam præsentata superiori, ut extra de postu. præla. bonæ. 2.

a ¶ Principalis.] Id est, principii vt in authen de sanc. epi. circa princ. ubi prohibetur in epm eligi habes vxorem & hoc post intelligi, quando filij mali sunt vel nepotes. nam pp tales ab alijs legitimis actibus patres remouentur, vt 6. q. 1. qui crimen. vel quando ita tenere diligit eos. q̄ præsumitur ratione ipsorum, quod dilapidentur bona ecclesiæ, vt hic dr̄. idem est si habet patrē, vel si habet fratres de quib. est timor: aliàs nō repellitur qs pp vxorē vel filios, cū hoc permittat Apostolus. Et est arg. ad hoc 12. q. 2. episcopus, qui filios 1. & extra de testa. c. 1. dū tñ longa continētia pcesserit, vt. sup. eod. prius quàm & 77. d. quicunque.

1 Et c. sacrorum. 12. q. 1. sint man. festa.

in eadem repertus ecclesia, nisi longioribus adhuc temporum differretur spatijs, ne paulo amplius insanirent (sicut filij nostri magnifici viri prætoris testificatione didicimus) inter huiusmodi ambiguitates illud consultius iudicauimus faciendum, vt congrua prouidentia causam, propter quam principalis [a] constitutio habentem filios, & vxorem ad episcopatus ordinem promoueri prohibet, salua dispositione consilij † muniremus. Qua de re summo studio ab eodem Syracusanæ vrbis episcopo, priusquam à nobis contingeret ordinari, huiusmodi exegimus cautionem, per quam & suam fateretur, quantula esset, præsentis temporis habita rerum descriptione, substantiam; & nihil vnquā per se, aut per filios, & vxorem, siue quamlibet propinquam, aut domesticam, vel extraneam forte personam de rebus vsurparet ecclesiæ, & vniuersa sui episcopatus quæsita [b] tempore, ecclesiæ suæ dominio sociaret; nihil vltra id, quod modo descriptum est, filijs suis, vel hæredibus relicturus.

Nouella 6. & 123. in princ.

† al. concilij] Grat.

α ¶ Item Pelagius.] *Anselmus, & auctor Polycarpi ex eadem epistola referunt hæc; quæ caput istud antecedunt:* Quod de ordinando ecclesiæ Catinensis episcopo, salubris electione iudicij fieri desiderastis, agnouimus: confestim sequenti die eum iuxta morem discutientes, tertio, quo venit die, episcopum cōsecrauimus: simili quidem modo & de Syracusanę, *& quæ sequuntur, In Polycarpo tamē inscriptio est.* Gelasius. Papa Ceto. *Iuo autē in epistola ad Hugonem archiepiscopū Lugdunensem, quæ incipit,* Causam Beluacēsis, &c. *ita scribit* Si enim Papa Gelasius quondam Syracusanæ vrbis electum vxorem habentem, & filios interueniente Cethego patricio, &c.

Ecce hac auctoritate electus in episcopatum non prohibetur α *habere vxorem, & filios* †. *Eligi autem ad episcopatum non debet, nisi aut sacerdos, aut diaconus: subdiaconus vero non, nisi necessitate cogente* [c] *: siue ergo presbyter, siue diaconus, siue subdiaconus fuerit, apparet, q̄ in præfatis ordinibus constituti licitè* † *matrimonio vti possunt.* ¶ *Quia ergo auctoritate Gregorij. qui relictam diaconi, marito tradidit, puniendus est.* ¶ *Item in Neocæsariensi concilio presbyter ducens vxorē, non diaconus, iubetur deponi.* ¶ *Item in Ancyrana synodo, diaconi, q. in ordinatione sua dicūt se velle habere vxores, si postea venerint ad nuptias, nō prohibētur à ministerio: patet, quòd nec diaconi, nec subdiaconi sunt prohibendi à coniugio. Sed quod de electione obijcitur, verum quidem est in episcopum non eligendum, nisi in sacris ordinibus constitutum: sed ipsum vxorem habere, & filios, non repugnat præmissis auctoritatibus de continentia clericorum.* ¶ *In laicali enim habitu, vel in minoribus ordinibus constitutus potuit habere vxorem, & filios: & si postea ex consensu vxoris continentiā professus subdia*

† al. legitima

b ¶ Quæsita.] De rebus ecclesiæ, vel intuitu ecclesiæ, vt 12. q. 1. manifesta. & ca. seq. & q. 5. cap. pen. ECCE HAC. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit Gratianus ex supradictis ab illo c. assumi. vsq; huc, q̄ siue sit subdiaconus, siue diaconus, siue presbyter, licite pōt vti matrimonio contracto Et ad hoc allegat breuiter supradicta recapitulādo. In secunda parte, quę incipit ibi, [Sed q̄ de electione,] Soluit pdictas obiectiones, q̄a q̄ dr̄ in illo c. de Syracusanæ. nō ob. quia in minorib. ordinibus constitutus, vel in laicali habitu potuit electus ille hēre vxorem & filios: & postea de cōsensu vxoris cōtinētiam professus bene potuit promoueri. illud aūt c. quia sunt culpę. intelligitur de diacono, cuius ecclesia nondum susceperat votū continētiæ: vel de eo diacono, q suscepit eam in minoribus ordinibus: sicut dictum est de ep̄o syracusano Alia aūt ca. ex tp̄e vel loco intelliguntur. Ex tp̄e: quia nondū erat indicta cōtinentia ministris altaris. Ex loco: quia orientalis ecclesia nondū suceperat votū cōtinētiæ. hoc tñ seruat: q̄a si moritur vxor, quæ ducta est in minorib. ordinibus, cū rem & filios, & 61. dist. Catinēsis. Item est si habet nepotes, vt in auth. quomodo oportet epi. §. 1. coll. 1. Sed qua est aliqs fact' sacerdos, si postea cōtrahit, deponet.

c ¶ Nisi necessitate cogente.] Hodie iure cōi eligitur, vt

tur, vt extra de ætate. & quali à multis.
a ¶ Gregorij.] Supra ea. quia sunt.
h ¶ Susceperat.] Hæc solu. non valet 1. quia à tempore Apostolorum non licuit in ordine illo contrahere, nec in subdiaconatu, vt 84. dist. cum in præterito.

1 Ad idem Flu & Lau. quorũ fuit ista gl. Arc.

das nuptias per ignorantiam iuris 2.
K ¶ Habere.] Scilicet dignitatem, beneficium enim retinebit, & locum in choro, & cãtabit cũ alijs, & intererit electionibus: sed hoc solum deest ei, ꝙ non debet ministrare vt sacerdos, vt 15. quæst. vlt. qui admilerit. & cap.

2 Sic in git Gra dist. §.

conatum, vel diaconatum, vel presbyterij gradum adeptus fuerat, attamen vxori, & filijs ipsum necessaria subministrare oportebat. ¶ Illud autem Gregorij [a] duobus modis soluitur: vel quia ecclesia illa, cui diaconus ille ministrauerat†, nondum continentiæ votum susceperat [b] in diaconis, & reliquis ministris: vel quia (sicut de electo in episcopum antea scriptum est) ante subdiaconatum memoratus diaconus eam in vxorem duxerat. ¶ Illud autem Neocæsariensis [c] & Ancyranæ [d] synodi, uel ex tempore [e], uel ex loco intelligitur. Ex tempore, quia nondum erat introducta continentia ministrorum altaris. Ex loco [f], quia utraque synodus orientalis est, & orientalis ecclesia non suscipit generale uotum castitatis: hoc tamen diligenti obseruatione custodit, ut post adeptum sacerdotium, defuncta priore uxore, cum qua sacerdcs factus fuerat, si alteram duxerit, deponatur.

† al. militauerat.

α ¶ Non prohibetur.] *A plerisque vetustis exemplaribus abest dictio*, non: *Retenta tamen est, quoniam hic* Gratianus *in alteram partem disputando, ex canonibus prius citatis præ se fert hoc probare, subdiaconis, diaconis, atque etiam presbytoris non fuisse prohibitum vsum coniugij. Quod tamen qualiter accipiendum sit, ipse postea declarat à ver.* Sed quòd, *vsque ad uersi.* Illud autem. H*ac de re agetur etiam infra in notatione ad principium distinct. 31.*

Item opponitur illud, quod legitur in canone Apostolorum, c. 6. al. 5.

¶ Presbyter causã religionis nou contemnat propriam vxorem. Cap. XIV.

9 SI quis docuerit sacerdotem sub obtentu religionis propriam vxorem contemnere [g], anathema fit.

Burch. l. 1. c. 78. Iuo p. 5. c. 184. Panu. l. 3. c. 123.

¶ *Gratianus refert sensum canonis, cæteri collectores ipsa etiam fere uerba.*

Item ex Concilio Gangrensi, c. 4.

¶ Anathema fit, qui presbyterum coniugatum discernit à communione, nuptiarum occasione. Cap. XV.

SI quis discernit [h] presbyterum coniugatum tanquam occasione nuptiarum, quòd offerre non debeat, & ab eius oblatione se abstinet, anathema sit.

Aurch. l. 3. c. 75. Iuo p. 2. c. 125. & p. 3. c. 158.

¶ *Græcè est*: Εἴτις διακρίνοιτο παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος, ὡς μὴ χρῆναι, λειτουργήσαντος αὐτοῦ, προσφορᾶς μεταλαμβάνειν, ἀνάθεμα ἔστω. *idest.* Si quis secernat se à presbytero, qui vxorem duxit, tanquam non oporteat, illo liturgiam peragente, de oblatione percipere, anathema sit. *quæ versio non multum discrepat à uersione* Dionysii *exigui.*

Simile etiam in 3. canone eiusdem synodi, & apud Basilium in epist. ad Amphilochium, c. 27.

Item ex sexta synodo in Trullo, c. 26.

¶ Ab officio abstineat presbyter non legalibus nuptijs detentus. Cap. XVI.

10 PResbyterum per ignorantiã non legalibus [i] nuptijs detentũ cathedram quidẽ habere [k], sed γ ab officio

c ¶ Neocęsariensis.] 3 ea. c. presbyter si.
d ¶ Ancyranę.] sup. eadem, diaconi.
e ¶ Ex tempore.] Illud stare non potest, quod dicitur in fi. illius ca. diaconi professi continentiam. ADDITIO. Alij vero sentiunt cũ Gratiano, & secũdũ hoc ꝙ dicit ibi, professi. &c. dic, de cætero: q̄a prius licuit ei cõtrahere. Archidiac.
f ¶ Ex loco.] G. ita credebat, ꝙ in orientali ecclesia diaconi possẽt cõtrahere: sed hoc non est verum.
ITEM OPPONItur. Adhuc opponit̃ per sequentia c. quorum prima duo sunt plana: & postea ĩ d. 30. ponit solutionẽ.
SI q̄s.] Hæc est 9. pars d. in qua dicit presbyterũ religionis causa non debere contẽnere propriam vxorem.
g ¶ Contemnere.] Quantum ad exhibitionẽ necessariorũ, vt 31. d. oĩno. & §. p̄t
h SI q̄s discernit.] & infra, &c.
PResbyterũ.] Hæc est 10. pars huius dist. in qua dicit presbyterum non legalibus nuptijs detentũ ab officio abstinere debere.
CASVS. Quidã presbyter oriẽtalis mortua sua vxore duxit secundam, cum putaret sibi licere. quæsitum est in sexta synodo, quid de eo fieri debeat. Et respondetur, ꝙ debet priuari omni sacro ministerio: ita ꝙ neque publicè, neque priuatim benedicat: quia benedictionem non habet propter delictum suum: sed imploret veniam a Domino de suo delicto: honorem tñ suæ cathedræ per dispensationem tenebit.
i ¶ Non legalibus.] põt intelligi de eo qui contraxit secun-

cap. si quis presbyter. Et nõt. quòd de vtroque iure esset puniendus, vt 84. dist. quisquis. sed hoc beneficium concedunt, sublato officio, vt 50. di. t presbyteros. & cap. iudicat. & ext. de cler. pug. Henricus. & extra de cler. ægro. tua.

a ¶Pro-

tur, dum tamen non faciat hoc officiando suam ecclesiam, vt colligitur 11. q. 2. si quis episcopus,

Consulendum.] Hæc est xj. pars d. in qua dicit presbyteros non à laicis esse iudicandos, licet aliquando sint reprehensibiles.

abstinere præcipimus: sufficit enim huiusmodi indulgentia ei: Quia benedicere alijs eum, qui vulnera sua debet curare, consequens non est. Benedictio enim sanctificationis traditio est. Qui verò hanc non habet propter delictum † [a] ignorantiæ [b], quomodo alijs tradet? Non igitur, publice, neque priuate benedicat: nec Corpus Domini dispẽset alijs, nec alio modo ministret; sed sufficiat ei, quod præsidet: & imploret a Deo, vt dimittatur ei iniquitas ignorantiæ suæ. Manifestum est autem, quod huiusmodi non legitimæ nuptiæ soluuntur, & nullatenus vir accessum habebit ad eam; propter quam sacro ministerio priuatus est [c].

† τὸ ἐκ τῆς ἀλογίας παράπτωμα.

γ ¶Ab officio.] *Græcè est*, τῶν δ᾽ ἐλοιπῶν ἐνεργειῶν, *idest*: a cæteris officijs.

Item Nicolaus ad consulta Bulgarorum, c. 70.

¶De presbyteris non est laicis iudicandum.

Cap. XVII.

13 Consulendum decernitis, vtrum presbyterum α habentem vxorem debeatis sustentare, & honorare: an a vobis proijcere. Ad quod respondemus, quoniã licet ipsi valde sint reprehensibiles [d] vos tamen Deum conuenit imitari, qui solem suum oriri facit super bonos & malos. Deijcere verò eum a uobis ideo non debetis; quoniam nec Iudam Dominus, cum esset mendax discipulus, de numero Apostolorum eiecit. Verum de presbyteris, vobis, qui laici estis, nec iudicandum est, nec de eorũ uita quidpiam inuestigandum, sed episcoporum iudicio, quidquid est, per omnia reseruandum.

Iuo p. 2. c. 82. Pann. l. 5. c. 12.

Matth. 5.

α ¶Presbyterum.] *In vltimo capite harum responsionum referuntur Bulgarorum verba dicentium multos apud se esse Græcos, & Armenos, & alios, qui diuersa docerent. Nondum enim a Romana sede episcopum, aut presbyterum acceperant. Quamobrem nihil mirandum, si presbyter, de quo in hoc capite agitur coniugatus erat.*

CASVS. Bulgari sũt populi inter Vngariam & Græciã constituti: apud istos p̃sbyteri quidã habebant vxores. quare quæsierunt Bulgari (qui laici erãt) a Nicolao Papa, an deberent illos eijcere. Et respondet ꝙ non, licet illi sacerdotes sint reprehẽsibiles. & hoc probatur exẽplo Domini, qui Iudam proditorẽ non eiecit: & quia laici clericos iudicare nõ debent: sed si quid mali fecerint, episcoporum iudicio reseruatur.

Bulgari qui sint.

d ¶Reprehẽsibiles] si. 15. q. vlt. c. vlt. Sed contra. 32. d. nullus. Sed illud intelligit [2], cum notorium est crimen eius.

2 Hunc intellectũ approbat hic Lau. qđ dic, vbi dicam Arc.

Ed notandũ.] Hic intitulatur 29. distinct. in qua soluit prædictas oppositiones Gratianus, & exponit: Et dicit, quòd quædam cap. intelliguntur ex tempore, & loco, & causa, & persona.

e ¶Sed notãdũ est.] Quia dixerat supra prox. d. §. ecce. in fi. quędam c. esse temporalia, vel localia: ideo ad soluendum multa cõtraria. ostẽdit in ista 29. d. quædam capitula tradita esse ex causa, quędam ex tẽpore, quædam ex loco, quædã ex persona, quædã ex negotio, quędam ex necessitate

DISTINCTIO XXIX.

Ed notandum est [e], quòd secundum Isidorum pleraque capitula ex causa, ex loco, ex tempore, ex persona considerãda sunt. Ait enim Isidorus.

¶Ex tempore, loco, & persona, & causa regulæ canonum intelliguntur. Cap. I.

Sciendum est, quòd pleraque capitula ex causa [f].

Sciẽdũ.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd quædam c. ex causa, & persona, & tempore designant, & qa hoc multi nõ respiciunt, cadũt in labyrinthum & laqueum erroris: nec recte iudicant, cũ non intelligant ad plenum.

a ¶Propter delictum.] Idest, quod factum commiserit per ignorantiam.

b ¶Ignorantiæ.] Arg. quòd licet aliquis ignoret se debere continere, qui ordinatur: tamen ex eo, ꝙ recipit ordinem, tenetur continere. 32. d. quamquam.

c ¶Priuatus est] Videtur hic, ꝙ si sacerdos est excommunicatus, vel suspensus, ꝙ non debet priuatim dicere horas suas: quod non est verum: immo ad hoc tenetur.

¶ Casus sequentis cap. patet.

f ¶Ex causa.] Ex causa fuit statutum ne neophyti promoueantur ad episcopatus, vt 48. dist. c. 1. scilicet ne in superbia extollerentur; sed hæc causa cessauit in Ambrosio, qui catechumenus est electus in episcopum, vt 61. dist §. his omnibus,

a ¶Ex persona.]Vt in Aug qui factus est episcopus alio viuente, vt 7 q.1.non autem, & c petisti.
b ¶Ex loco]Quia propter propinquitatem, vel remotionem loci aliquid statuitur, vt 64.distinct.cum longe. 24.q 1.pudenda. & sup.d.4.erit autem. Vel ideo dicit: quia quædam sunt localia, quædã non.

1 Ad idẽ 93. d. iuxta.

CASVS. Hic ponitur 30.dist.in qua adhuc soluit oppositionẽ quam fecerat 28.d.in quatuor ca.& dicit, ꝙ tria prima cap.intelliguntur ex causa, & tempore: causa fuit hæresis Manichæorum, qui coniugia detestabantur, sicut multa statuit ecclesia in detestationem hæreticorũ, & ad hoc inducit c. sequentia. de tempore dicet 31.d.

ex persona [a], ex loco [b], ex tempore [c] consideranda sunt; quorum modi, quia medullitus non indagantur; in erroris labyrinthum nonnulli intricando impinguntur, cum ante iudicant, quam intelligant [d], ante inculpant, quam iterando lecta perquirant [e].

Hinc etiam Gregorius ait.

¶Pro diuersitate rerum temperantur regulæ sanctorum. Cap. II.

REgulę sanctorum Patrum pro tempore, loco, & persona, & negotio [f], instãte necessitate [g] traditę sunt. Ans.l.4.c.53.

Item Hieronymus in proœmio epistolæ ad Ephes.

¶Pro diuersitate locorum, temporum, & hominum, scripturæ intelligendæ sunt. Cap. III.

NEcesse est, vt iuxta diuersitates locorum, & temporum, & hominum quibus α scriptæ sunt; diuersas & causas [h], & argumenta, & origines habeant. Et quo modo B. Ioannes in Apocalypsi sua ad septem scribens ecclesias, in vnaquaque earum specialia, vel vitia reprehendit, vel virtutes probat; ita & sanctus apostolus Paulus per singulas ecclesias vulneribus [i] medetur illatis: nec ad instar imperiti medici vno collyrio [k] omnium oculos vult curare. Apoc.1.

α ¶Quibus scriptæ.] *Antea legebatur*: quibus diuersæ scripturæ factæ sunt. *Emendatum hoc est ex manuscriptis, & originali quemadmodum & nonnulla alia.*

DISTINCTIO XXX.

ILlud autem [l] quod in canone Apostolorum, & in Gangrensi concilio, & in sexta synodo legitur ex causa consideratur, & ex tempore. Causa fuit heresis Manichæorum β, quia coniugium detestabantur, sicut etiam quorundam [m] superstitio multa in catholicorum detestationem introduxisse inuenitur: contra quos in Gangrensi concilio capitibus sexdecim statutum legitur.

β ¶Manichæorum.] *Propriè Gangrensis synodus statuit cõtra Eustathianos, vt sup.d.16.c.prima adnotatio. Sed hunc errorem Eustathiani hauserant a Manichæis.*

¶De multimoda superstitione hæreticorum, quos Gangrense concilium anathematizauit. C. I. Iuo p.8.c.318.

SI qui filij parentes, maxime.

c ¶Ex tempore.] Sicut Anglicis datũ fuit propter nouitatem, vt coniungantur in quarto gradu, vt 35.q.3. quædam.
d ¶Intelligãt.] Qđ esse non debet. 11. q.3.eorum.
e ¶Perquirant.] Qđ inciuile est, vt ff. de leg.inciuile.
f REgulæ. ¶Negotio.] idest, propter qualitatem negotii aliqd statuitur quod est contra ius: sicut ĩ causa matrimonii, consanguinei admittuntur in testimonium, vt 35. q.6. consanguineos & propter causam ecclesiæ statuitur, ꝙ domestici admittantur in testimonium, vt 14.q.2. super prudentia.2.
g ¶Necessitate.] Lex non dẽt institui nisi propter necessitátẽ, vt sup.d.4.erit.

2 Dicit Ioa. de Fan. Quod dicit Ioan.non est verum: imò de iure cõi est, vt domestici admittantur. C.de repu.l.ex cõsensu.ext.de test.insupernam edictũ de testib. est prohibitoriũ vt quilibet admittatur qui nõ prohibetur.ff de test.l.1.Et de hac materia not. 3. q. in sum. cap. 1. Archid.

NEcesse. CASVS. Quidã scripturas varias, & diuersas tantum vno mõ intelligebant: quos docet Hieronymus ĩtelligere scripturas ſm diuersitatẽ temporum locorum, & causarum. Et hoc ꝓbat exemplo Ioãnis Euangelistæ, q scribens vij. ecclesijs, in vnaquaq; specialia vitia vario modo corrigebat: nec imitatur medicos, imperitos, qui vno collyrio oculos omnium infirmorum volunt curare.
h ¶Causas.] 32. q. 8.occidit.
i ¶Vulnerib.] Not. quòd varietas delictorum requirit varietatem pœnarum, vt 45.d.licet. 50 d vt constitueretur.44.d.commessationes 41.d.non cogantur.
K ¶Collyrio.] Argu.contra illos qui tales in omnibus contrarijs ponunt solutiones: aliud secundum leges, aliud secundum canones, vel hoc nouum, illud vetus.

ILlud] Hæc d stin.diuiditur in tres partes. Secunda ibi,]Hæc autẽ [Tertia ibi,]Si quis presbyter]In 1.ponuntur quædã ca.cõtra Manichęos.

l ¶ Illud autem.] Dictum fuit sup. 28.distinct.capit.si quis docuerit.& cap.sequent. quòd sacerdotes non debent a se abijcere vxores suas prætextu religionis. hic dicit, quòd ex causa fuit hoc statutum scilicet propter quosdam hæreticos, qui coniugia detestabantur.
m ¶Quorundam.] Scilicet hæreticorum.

SI qui filii. CASVS. Quidam filii occasione illius verbi

verbi Euangelij. Qui non reliquerit patrem & matrem propter me, non est me dignus: debitum honorem parentibus denegabant, & alimenta eis subtrahebãt, putantes hoc religioni conuenire. Dicitur hic quod tales debent anathematizari. Plana sunt c. vsq; ad cap. si quis eorũ,

fideles [a], deseruerint occasione Dei cultus [b], hoc iustum esse iudicantes; & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, vt hoc ipsum α in eis venerentur quod fideles sunt, anathema sint.

† al. ipsi.

¶ In aliquot vetustis exemplaribus hæc omnia, quæ hic citantur ex concilio Gangrensi, vnico capite & coniuncta oratione leguntur. Sunt autem ex prisca versione. Sed ea, quæ est Dionysij exigui, longe magis respondet originali Græco, quamuis neque ipsa vsquequaque.

α ¶ Vt hoc ipsum.] *Græce est*, Προτεμωμένης δηλονότι παρ' αὐτοῖς τῆς θεοσεβείας. i. Quòd scilicet diuinus cultus apud ipsos omnibus rebus præfertur.

Idem ex eodem. c. 17.

¶ De eodem. Cap. II.

Burch. l. 8. c. 62. Iuo par. 7. c. 80. & par. 8. c. 320.

QVæcumque [c] mulier religioni β iudicans conuenire comam sibi amputauerit, quam Deus ad velamẽ eius γ, & ad memoriam subiectionis illi dedit, tanquam resoluens ius subiectionis, anathema sit †.

β Religioni.] Græcè est. Διὰ νομιζομένην ἄσκησιν; *id est*; Ob eam, quæ existimatur pietatis exercitatio: *quod Dionysius vertit*, propter diuinum cultum, vt extimat. *Græci enim religiosorum, quos nos dicimus, vitam proprie* ἄσκησιν *nominabant. Burchardus, &* Iuo *in parte 7. secuti sunt versionem Dionysii, in octaua autem* Iuo *priscam.*

γ ¶ Ad velamen eius.] *Hæc non sunt in Græco originali, neque in versione Dionysii: Videntur autem sumpta ex epist. prima ad Corinthios, c. xi.*

Item ex eodem, c. 14.

¶ De eodem. Cap. III.

Iuo par. 8. cap. 229 & 317. † *al. contemnendo.*

SI qua mulier derelicto viro discedere [d] voluerit soluto vinculo coniugali, nuptias condemnando †, anathema sit.

Item ex eodem, c. 10.

¶ De eodem. Cap. IIII.

Repetitur inf. d. 31. c. quicumque ex versione. Diony.

SI quis propter Deum virginitatem professus, in coniugio positos per arrogantiam vituperauerit, anathema sit.

Item ex eodem, c. 9.

¶ De eodem. Cap. V.

Burch. l. 8. c. 64. Iuo par. 7. c. 82. & par. 8. c. 316. & hoc secundo loco ex hac eadem uersione. Burch l. 8. c. 61. Iuo par. 7. c 79.

SI quis vel virginitatem, vel continentiam professus δ, tanquam abominabiles nuptias iudicat; & non propter hoc solum, quòd continentiæ, & virginitatis bonum, sanctum propositum est, anathema sit.

δ ¶ Professus) *Hic erat additum*, in coniugio. *quod neque est in canone Græco, neque etiam in Latino, qui citatur infra distinct. 31. c. quicunque, neque in multis manuscriptis Gratiani codicibus.*

Item ex eodem, c. 13.

a ¶ Fideles.] Fidelibus & infidelibus parentibus tenent subuenire: magis tamẽ fidelibus. 86 d. non satis. Sed pone quod habes patrem hæreticum: nunquid præferes ipsum extraneo bono? P. mãducator dixit hanc quæstionẽ esse nebulã, & tenebrosam aquam in nubibus aeris. Sed dicas quod patrẽ, qualiscũq; sit, debemus pponere extraneo, etiam sancto, in his quæ spectãt ad opus misericordię in prouidendo ei in necessarijs: nisi alter magis indigeat: quia tũc potius tenemur extraneo subuenire, vt 86. dist. pasce. Ambrosius tamen videtur cõtradicere huic opinioni ĩ cãticis in illo loco: Ordinauit in me charitatẽ. ait enim, Multorum est charitas inordinata. quidam enim id, quod est primum, ponunt tertiũ vel quartum. Sed primo dilig ẽdus est Deus 1: secundo parentes: deinde filij, postea domestici: qui si boni sunt, malis filijs sunt præponendi. de pœn d. 2. charitas. sed illa auctoritas intelligẽda est de affectu interiori, non de bñficiorũ exhibitione: nã magis debem⁹ diligere extraneos bonos q̃ ppinquos malos, licet istis potius dẽamus subuenire. 23. q. 2 nõ ęstimem⁹

Pater malus an sit extraneo bono præferẽdus.

1 Dicit Beatus Bernar. in li. de diligendo Deũ, cã diligendi Deũ Deus est: modus, sine mõ diligere; ob duplicem. cãm Deum pp se diligẽdũ dixerũt: siue, qa iustius, siue quia nil diligi frutuosius potest. Arch.

b ¶ Dei cultus.] Qđ quidam hæretici fecerũt ratione illius auctoritatis, Qui reliquerit patrem & matrem propter me, cẽtuplum accipiet. 28. q. 1. in princip.

c QVa cũque.] Infra, de conse dist. 5 fucare. 33. q. 5. mulier. Ioan 2.

2 Sed in multis locis moniales. tondentur, vt Rhegij & Mutinæ & amputãt sibi comas: forte & male faciunt. a. 20. q. 3. c. 3 vbi etiã dicant. Arch.

d SI qua mulier.] ¶ Discedere.] sine eius consensu.

De eodem. Cap. VI.

SI qua mulier suo proposito [a] vtile iudicans, vt virili veste vtatur; propter hoc virilem habitum imitetur *α* anathema sit. Burc.l.8.c.60. Iuo p.7.c.78.

α ¶ Imitetur.] *Gracè legitur* Καὶ ἀντὶ τοῦ εἰωθότος γυναικείου ἀμφιάσματος, ἀνδρεῖον ἀναλάβοι *qua Dionysius exiguus apte vertit*, & pro solito muliebri amictu virilem sumit: *sicque habet Burchardus, & fere etiam Iuo.*

Item ex eodem, c.18.

¶ De eodem. Cap. VII.

SI quis tanquam hoc continentiæ conuenire iudicans, die Dominico ieiunauerit in eiusdem *β* diei contemptum [b], anathema sit. Burc.l.13.c.19. Iuo p.4.c.51.

β ¶ In eiusdem.] *In originali huius priscæ versionis est*, aut in eiusdem diei contemptum: *quod in versione Dionysii, quam attulerunt Burchardus, & Iuo, istis vocibus videtur exprimi*, aut contumaciam, *al.* propter contumaciam. *Sed in Græco vulgato nihil est, quod istis respondeat.*

Item ex eodem, c.19.

¶ De eodem. Cap. VIII.

SI quis eorum, qui in proposito sunt continentiæ, propter necessitatem *γ* [c] corporalem superbiat, & ieiunia communia putauerit contemnenda, totius ecclesiæ perfectam in sua conscientia iudicans rationem, anathema sit. Burc.l.13.c.5. Iuo par.4.c.38.

γ ¶ Propter necessitatem.] *Nihil mutatum est ob glossas, ceterum multis modis discrepat à prisca versione, & à Dionysiana, quam secuti sunt Burchardus & Iuo. Prisca sic habet*: Si quis eorum, qui in proposito sunt continentiæ, præter necessitatem corporalem, & superbiens ieiunia communia totius ecclesiæ putauerit contemnenda, perfectam in sua scientia vindicans rationem, anathema sit. *Dionysiana autem hoc modo.* Si quis eorum, qui continentiæ student, absque necessitate corporea, tradita in commune ieiunia, & ab ecclesiã custodita, superbiendo dissoluit, stimulo suę cognitionis impulsus, anathema sit. *Quæ versio in cæteris quidem partibus originali Græco, etiam vulgato, satis respondet: sed in postrema insignis est varietas. Nam vbi Dionysius habet*, stimulo suæ cognitionis impulsus, *in Græco vulgato est*, ἀποκυροῦντος ἐν αὐτῷ τελείου λογισμοῦ, i. nimirum perfecta, quæ in ipso est, ratiocinatione, ille abrogante. *In manuscriptis autem huius canonis exemplaribus partim est*, ὑποικουροῦντος. *idest* perfecta in eo residente ratione, *partim* ἐπικουροῦντος. *idest* perfecta, quæ in ipso est, ratione sibi auxilium ferente. *Notantur vero Eustathiani (quos postea Bogomilici sectati sunt) qui ita statuebant, peracto certo quodam ieiunio, ad eam se perfectæ vitæ rationem peruenisse, vt postea omnia sibi essent indifferentia, nullisque præceptis obligarentur, sed soluti omnino essent, ac ne peccare quidem possent: qua de re Balsamon in capitis huius interpretatione.*

Item ex eodem, cap.20.

¶ De eodem. Cap. IX.

SI quis per superbiam tanquam perfectum se existimans, conuentus, qui per loca, & basilicas [d] sanctorum martyrum fiunt, vel accusauerit, vel etiam oblationes, quæ ibidem celebrantur, spernendas esse crediderit, memoriasque sanctorum contemnendas, anathema sit. Pann.l.2.c.8.

Item ex eodem, cap.5.

---

a SI qua mulier suo proposito.] quia magis est habilis, & magis parata in scissa veste, quam in clausa ad meretricandum.

b SI quis. Contemptum.] quia si non fuit in contemptum illius diei, etiã omni die bonum est ei si ieiunat, vt 76. distin. vtinam.

SI quis eorũ.] CASVS. Beneuẽtan[a] sic ponit casũ. Quidã aũ ieiunasset, cępit eum fames affligere: ille propter famem superbiens dicebat nõ esse ieiunãdũ, & sufficere solã conscientiam pro facto. de isto dr ꝙ dẽt anathematizari. Ego Bart. Brix. aliter casum intelligo, sic ponens. Quidã dum permaneret in ꝓposito abstinentiæ, idest, cõtinentiæ: propter necessitatẽ corporalẽ, idest, abstinentiam, per quam multa necessaria corpori subtrahuntur, superbiebat, omnia ieiunia parui pędens, cum plus alijs ieiunaret: perfectã constitutionem ecclesiæ iudicans in sua conscientia, dicitur ꝙ talis anathema sit. Seq. cap. vsq. ad c. si quis virorum patent.

c ¶ Necessitatẽ.] Idest, continentiam.

d SI quis.] ¶ Basilicas.] Nisi cum fiunt per inanes reuelationes, vt de cõsecr. distin.1. placuit.

a ¶ Si quis

¶De eodem. Cap. X.

Burch.li.3.c.94. Iuo p.3.c.84.

SI quis docet domum Dei contemptibilem esse debere,& congregationes quæ in ea fiunt, anathema sit.

Item ex eodem, c.6.

¶De eodem. Cap. XI.

Burch.li.3.c.95.

† *al.consilio.*

SI quis extra [a] ecclesiã priuatim populos congregans, contemnat ecclesiasticas sanctiones α; ipsamq; ecclesiam apud se sine concilio † episcopi cum presbytero agat,anathema sit.

α ¶Sanctiones.] P*ost hoc verbum in prisca versione ista sunt interiecta,* aliterque ea, quæ sunt ecclesiæ, voluerit vsurpare,non conueniente presbytero iuxta decretum episcopi, ipsamque,*& cætera,quæ hic sequuntur. Dionysij autem uersio, quæ optimè respõdet verbis Græcis,& refertur à Burchardo,hæc est.* Si quis extra ecclesiam seorsum conuentus celebret, & despiciens ecclesiam,ea,quæ sunt ecclesiæ,voluerit vsurpare,non conueniente presbytero,iuxta decretum episcopi, anathema sit.

Item ex eodem,c.1.

¶De eodem. Cap. XII.

Inf.31.d.ca. si quis nuptias.ex uersione Dionysij. Burc. l.8.c.61. Iuo p.7 c.79.

SI quis nuptias in accusationem duxerit ; & mulierem fidelem, ac religiosam cum viro suo dormientem, abominandam crediderit, aut etiam accusandam, tanquam non posse coniugatos in regnum Dei ingredi,anathema sit.

Item ex eodem,c.2.

¶De eodem. Cap. XIII.

Iuo p.4.c.30.

† *al.immolatam, & suffocatam.*

SI quis carnem manducantem ex fide [b] cum religione, præter sanguinem,& idolo immolatum † [c],& suffocatum,crediderit condemnandum, tanquam spem non habentem,qui eam manducat,anathema sit.

Item ex eodem,c.15.

¶De eodem. Cap. XIV.

Iuo p.8.c.318.

SI quis dereliquerit proprios filios [d] suos, & non eos aluerit,&(quod pietatis est β)necessaria non præbuerit, sed sub occasione continentiæ negligendos putauerit,anathema sit.

† *al.* ἑαυτῷ.

β ¶Quod pietatis est.] *Longè fidelius Dionysius:* & quod ad se pertinet,non ad pietatem diuini cultus informat. *Græcè enim est,* καὶ τὸ ὅσον ἐπ' αὐτῷ † πρὸς θεοσέβειαν τὴν προσήκουσαν ἀνάγῃ. *Subinselligitur autem particula negans,idest,* μή, *ex superiore membro.*

Item ex eodem, c.12.

¶De eodem. Cap. XV.

Burch.li.8. c.63. Iuo p.7.c.81.

† *al.beris.*

SI quis virorum putauerit sancto proposito (idest continentiæ)conuenire, vt pallio vtatur, tanquam ex eo iustitiam habiturus;& reprehendat vel iudicet alios, qui cum reuerentia birris vtuntur, & alia veste [e] communi, quæ in vsu est, anathema sit.

Item ex eodem,c.vltimo.

Iuo p.8. c.321.

¶De eodem. Cap. XVI.

a HÆc autem scripsimus non abscindentes eos, qui

a SI qs extra.] Et domus in qua hæc fiunt publicanda est, vt in auth.de eccl.tit.§. si quis in sua domo. collat.9. Ioan.

b SI quis.] ¶Ex fide.] Idest, ex bona cõscientia. extra de præscrip.quoniam omne.

c ¶Immolatũ.] Idolothytis non debemus vesci, vt hic.& 5. d. presbyteros. & 32 q. 4. sicut satius. Sed contrarium videtur illud Apostoli ad Corinth. Si quis infideliũ vocat uos ad cęnam. omne qđ vobis apponitur mãducare nihil interrogantes. 1. Sed illud, loquitur secundum sua tpa, cum adhuc pauci erant fideles. Quod autẽ dicit de sãguine & de carne suffocata,hodie non tenet : quia tantũ in figura fuit istud prohibitum.

1 Vt 11.q.3. ad mensam. & 1. q. 4. §. notandum. Archid.

ADDITIO. 12.q.2. gloria epi. Archid.

d SI qs.] ¶Filios.] Nam ex iuramento nõ possumus adstringi ad illud,vt 22.q.4.inter. de hoc habuisti supra dist. 1. ius naturale.

SI quis virorum.] CASVS. Quidam in quadam pretiosa veste iustitiã ponebat,quasi proposito continentiæ cõueniret reprehẽdẽs eos, qui alia veste vtebantur. dicitur quòd talis anathema sit.

e ¶Veste.] Sufficit ergo ꝙ quis veste vtatur sẽm consuetudinem regionis: & sic transmontani non coguntur vti affibulatis vestibus, vt Italici, nõ obstante noua cõstitutione, ext. de vi. & honest.cler. clerici. quia lex debet cõuenire cõsuetudini, vt supra, distin.4. erit.

Consuetudinẽ in vsu vestiũ debemus obseruare.

HAec aũt scripsimus.] Hæc est scđa pars dist.in qua cõcilium interpretatur prædicta. Archi. CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ea quę statuta sũt in supioribus

ecclesię Dei secundum scripturas sanctũ propositũ continentię eligunt. sed eos, qui suscipiũt habitum *α* eius, & in superbiam efferuntur aduersus eos, qui simplicius viuunt. Sed & hos cõdemnamus, qui se extollunt aduersus scripturas, & ecclesiasticos canones, & noua [a] introducunt præcepta. Nos aũt & virginitatem cum humilitatẽ admiramur, & continentiam cum castitate & religione Deo acceptissimam dicimus, & renũciationem sæculariũ negotiorum, atq; actuũ cum humilitate approbando laudamus; & nuptiarum vinculum *β*, quod secundum castitatem † perdurat honoramus: & diuites [b] cum iustitia, & operibus bonis non abijcimus *γ*.

† *castitatem secũ*] orig. & Iuo.

α ¶Eos, qui suscipiunt habitum.] *Græcè est:* τὺς λαμβάνοντας τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀσκήσεως εἰς ὑπερηφάνειαν κατὰ τῶν ἀφαλέστερον βιούντων ἐπαιρομένους τε καὶ παρὰ τὰς γραφὰς, καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας καινισμοὺς εἰσάγοντας: idest qui ex instituto exercitationis huiusmodi, capiũt occasionem sese offerendi: seque extollunt aduersus eos, qui simplicius viuunt, & aduersus scripturas, & ecclesiasticos canones introducunt nouitates.

β ¶Et nuptiarum vinculum.] *Græcè;* καὶ γάμου συνοίκησιν σεμνήν, *quæ Dionysius vertit:* & nuptiarum vinculum.

γ ¶Non abijcimus.] *Post hæc verba in concilio ipso proximè sequuntur quæ habentur infra c. parsimoniam, dist. 41.*

Item ex concilio Martini Papæ.

Apud Martinum Bracarensem, c. 57.

¶Anathematizatur, qui Manichæorum superstitiones sequitur. Cap. XVII.

Burc. li. 13. c. 20. Iuo p. 4. c. 52.

SI quis presbyter *α* propter publicam [c] pęnitentiam à sacerdote acceptam, absque aliqua necessitate die Dominica pro quadã religione ieiunauerit, sicut Manichęi, anathema sit. Similiter quia *β*, quod ab Apostolis traditũ est, canon tenet antiquus; placuit, vt per omnes Dominicas, & per omnes dies Paschæ vsq; ad Pentecosten †, nõ prosternant [d] se in oratione causa † humilitatis: sed recto vultu ad Dñm fungantur orationis officio: quia in his diebus gaudium resurrectionis Domini celebramus. Si quis etiam ♪ non pro abstinentia, sed pro execratione escarum à carne abstineat; placuit sancto concilio vt pręgustet [e]; & sic, si vult abstinere, abstineat. Si autem spernit, ita vt olera cocta cum carnibus non degustet, iste nõ obediens, nec suspicionem hæresis à se remouens, deponatur de ordine clericatus.

† *al. quinquagesimam.*

† abest uox ista ab orig.

Ibid. c. 58.

α ¶Presbyter] *Sequebatur,* vel diaconus, *quæ sublata sunt, quoniam absunt à plerisq; manuscriptis, & originali: Cæterum Burchardus, & Iuo similem canonem citant ex concilio Turon. atq; ita habent:* Si quis propter publicã pęnitentiã à sacer-

bus cap. non sunt statuta, nisi contra eos, qui religionis habitum & propositum continentiæ assumentes in superbiam efferuntur contra eos, qui simplicitet viuunt, facientes noua statuta contra diuinas scripturas, & ecclesiasticos canones: illi vero commendantur, qui continentiam seruant, & proprijs abrenunciant cum humilitate: & qui diuitias possidẽt cũ iustitia, & bonis operibus.

a ¶Et noua.] ff. de constit. princ. in rebus.

Diuites aliqui boni sunt.

b ¶Diuites.] Hoc verum est de talibus, qui faciunt misericordiam non habentibus, vt 33. quęst. 5. secundum. nam & Dominus habuit pecuniam, vt 12. quęst. 1. exemplum, aliàs abijcienda est pecunia exẽplo Cratis, vt 12. quęst. 2 gloria episcopi, §. Crates. nam aliena rapere conuincitur qui ultra necessaria sibi retinet, ut 42. dist. §. 1 Io.

Rapere aliena est qui vltra necessitatem sibi retinet.

b ¶Diuites.] Nõ est cõtra illud, facilius est camelum per foramen acus trãsire: quia illud de talibus intelligitur, qui in diuitijs spem ponentes, gratius intuentur aurum quàm solem, de quibus habetur 47. distinct. sicut hi. 1.

1 Et dicit Hieronym. Diuitias habuisti, requiem perdidisti. Dũ vigilas augmentum diuitiarum cogitas. Dũ dormis latronẽ somnias. In die solicitus, in nocte pauidus, & sic semp mendicus. Archid.

SI quis presbyter.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur quod si quis pbyter accepta publica pœnitentia in die Dominica ieiunauerit ea intentione qua Manichæi ieiunabãt, anathema sit. In secũda parte, quæ incipit ibi,] Similiter.] dicitur, ꝙ in diebus Dominicis & inter Pascha & Pentecosten non debemus flectere genua; sed vultu erecto orare ad Dominum. tertia parte quæ incipit ibi, [Si qs ẽt.] dicitur: [Si quis nõ comedit carnes uel olera, in quibus carnes coquuntur, propter execrationem escarum, compelli debet degustare, & si noluerit tanquam hæreticus deponatur

c SI quis.] Propter publicam.] Quam facere potest sacerdos, sed non solennem, ut dixi supra 28. distinct. presbyter.

d ¶Prosternant.] Vt de consecr. distinct. 3. quoniam sunt.

e ¶Prægustet.] Ecce ꝙ suspectus cogitur comedere siue gustare. Sed nunquid idem est si aliquis est suspectus eo ꝙ non cõicat in anno 2. nunquid cogendus est cõicare? Non: quia illa non recipitur sine peccato, si recipiens est peccator, sed ad hoc potest cogi vt faciat se dignum, i. vt pœniteat de consec dist. 2. si qui intrat. ea. dist. hi qui. secundum Hug. cuius fuit ista glo.

2 Vt de cõs. dist. 2. sęculares. cum duobus cap. seq ſm Hu. &c & si nõ.

Tem-

Empus quoque.] Hæc distinct. diuiditur in sex partes, In prima corrigitur sententia Pelagij per Greg. vt in cap. sequen. Secunda ibi, [Causa vero] Tertia ibi, [Potest, & aliter.] Quarta ibi, [Sed obiicit.] [Quinta ibi, [Aliter] Sexta ibi, [Similiter.] Ioan de Fan.

CASVS. In hac 31. distinct. dicit Gratia. quòd illa capit. quæ fuerunt posita in distinct 38. intelliguntur tempore, quia nondum erat indicta continentia sacerdotibus, & hoc probat per sequentia. Dicit etiam quæ est causa, scilicet quod propter munditiam fuit continentia dicta: quòd sacerdotes vxores non abiiciant a sua cura, q̃n eis necessaria ministrent.

dote acceptum, aut pro aliqua necessitate. *In aliquot Gratiani manuscriptis est;* si quis præter publicam pœnitentiam, a sacerdote acceptam, absq; aliqua necessitate, &c. *& quæ optima videtur lectio. Nam in cap. 18. concilij Gangrensis, vnde hoc videtur Martinus sumpsisse nulla presbyteri fit mẽtio, sed vniuersè pronunciatur vt sup. eadem cap. si quis tanquam.* Si quis ob pietatis, quemadmodum putatur excitationem, die Domnico ieiunet, anathema sit, absq; aliqua necessitate, *videtur huc importata ex cap. 19. eiusdem concilij. Neque vero presbyteris huiusmodi pœnitentia more laicorum imponebantur. c. illud cum sequentibus. d. 50. & c. fi. vers. nec enim. 82. d. Sed quando in grauissima crimina publice incurrebant: depositi peregrinari iubebantur. c. si quis sacerdos. 30. q. 1. c. sacerdos de pœn. d. 6.*

β ¶Similiter quia.) *Hoc sumptum est ex canone vltimo concilij Nicæni.*

γ ¶Non prosternant.) *In codice Lucensi Regio legitur:* non prostrati, sed erecto vultu ad dominum fungantur orationis officio.

δ ¶Si quis etiam.) *Hoc sumptum est ex concilio Ancyrano, c. 13, al. 14. & in eo mentio fit presbyteri, ac diaconi.*

DISTINCTIO XXXI.

Empus quoque, quia nondum α *erat institutum, vt sacerdotes continentiam seruarent.*

α ¶Nondum.) *Quid ait hic Gratianus, fuisse tempus, quo nondum erat institutum, vt sacerdotes continentiam seruarent, in subdiaconis (Nam, & hi sacerdotum nomine interdum comprehenduntur, valetq; idem sacerdotis nomen atque in sacris constitutus, vt infra ad initium distinct. 33 notaturque in glossa 1. q. 1 qui per pecuniam) locum habere potest. Fuit enim tempus, cum subdiaconi in aliquibus prouincijs, vt in Sicilia, continentiæ legibus non adstringebantur; quod Gregorij locus, qui solus ad hanc rem confirmandam proximè a Gratiano citabitur, manifeste probat. Diaconis autem, & presbyteris in Latina ecclesia nunquam licuisse vxoribus, quas ante sacros ordines duxerant, vti ex canonibus, qui post primum in hac ead. dist. citatur, & alijs multis, præsertim epistola secunda Syricij ad Himerium Tarraconensem clare demonstratur.*

Vnde Gregorius scribit Petro subdiacono Siciliæ, lib. 1. epist. 42.

¶Qui castitatem non promisit, ab vxore sua separari non cogatur. Cap. I.

Pann. l. 3. c. 89. Poly. l. 4. tit. 31.

ANte triennium subdiaconi omnium ecclesiarũ Siciliæ prohibiti fuerant, vt more Romanæ ecclesiæ nullatenus suis vxoribus miscerentur. Quod mihi du-

a ¶Tempus.] In hac 31. distin. ostendit, quòd a tẽpore Gregor. statutum fuit, vt subdiaconi non ordinarẽtur nisi promissa continentia 1. Secundo agit de causa continentiæ presbyterorum, & diaconorum 2. Tertio dicit ꝙ licet ordinati ĩ sacris ordinibus vxoribus non debeant cõmisceri tamen necessaria prouidebunt eis 3. Vltimo assignat differentiam inter orientales, & occidẽtales.

1 Vt inf. ea. cap. 1.

2 Vt inf. ea. §. causa. vsq; ad §. ꝙ autẽ

3 Hoc facit ad prędictũ. §. qđ autem vsq; ad c. Nicęna. Arch.

ANte triẽnium.] Casus istius ca. ex quadam constitutione Pelagii pẽdet. vnde scire debes, quòd vna constitutio facta fuit ab Apostolis de continẽtia clericorum, vt 84. distinct. cum in præterito. Idem fuit postea a Syricio repetitum in 82. disti. plurimos. Tertia fuit facta auctoritate Pelagij, quæ habetur 27. quęst. 2. multorũ de qua fit hic mentio. Est ergo casus huius cap. Pelagius fecit quandam constitutionem per quẽdam diaconum nomine Seruum Dei, vt omnes subdiaconi Siciliæ a suis vxoribus abstinerent, quas in minoribus ordinibus duxerant, aut ab officio cessarent: quam constitutionẽ, q̃a dura fuit, & iniqua, vt subdiaconi compellerẽtur ad continẽtiam Gregor. primus, q̃ successit Pelagio retractauit, & statuit, vt nullus de cętero fiat diaconus, nisi cõtinentiã promittat: ita tamen, vt mala præterita, idest continentia, quæ solet esse iuuenibus mala, idest, pœnalis, vel mala si non seruetur, per

rum [a], atque incompetens videtur, vt qui vsum eiusdem continentiæ non inuenit [b], neque castitatem ante promisit, compellatur a sua vxore separari, atque per hoc (quod absit) in deterius cadat. Vnde videt mihi, vt a præsenti die episcopis omnibus dicatur, vt nullum subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurū castè promiserit [c] quatenus, & præterita mala α [d], quæ per propositum mentis appetita non sunt, violenter non exigantur, & futura cautè caueantur. ¶Qui vero post eandem prohibitionem, quæ ante triennium facta est, continentet cum suis vxorib. vixerunt laudandi, atque remunerandi sunt, & vt in bono suo † permaneant, exhortandi. ¶Eos autem, qui post prohibitionem factam se a suis vxoribus cōtinere noluerint, ad sacrum ordinem nolumus promoueri: quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.

sup.d.28.c, nullum.

† *sic*] orig.

α ¶Mala.] *Vox ista abest a Polycarpo, & aliquot vetustis Gratiani codicibus.*

2 *Causa vero huius institutionis munditia sacerdotalis fuit, vt libere cunctis diebus orationi possint vacare. Si enim (vt Paulus ait) ab uxoribus est cessandum, ut expeditius orationi uacemus: ministris utique altaris, quibus quotidiana necessitas orandi incumbit, numquam coniugali officio uacare permittitur.* 1.Cor.7.

Vnde Beda in commentarijs super Lucam ad c.1. ait.

¶Sacerdotibus semper castitas obseruanda præcipitur. Cap. II.

SAcerdotibus [e], vt semper [f] altari queant assistere, semper ab vxoribus continendum; semper castitas obseruanda præcipitur. Pann.l.3.c.92.

Item in concilio Carthaginiensi 2.c.2.

¶Qui diuinis sacramentis inseruiunt, continentes esse oportet. Cap. III.

EPiscopos [g], presbyteros, & diaconos ita placuit (vt decet sacros antistites, ac Dei sacerdotes, necnon, & leuitas, vel qui [h] sacramentis diuinis inseruiunt) continentes esse in omnibus.

inf d.84.ca. cum in præterito. Pann.l.3.c.95. Raba.pęn.c.29.

Item Innocentius I. Victricio Rothom. episcopo, epis. 2. cap. 9.

per violentiam non exigatur: & hoc in prima parte. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Qui vero.] commendat illos, qui constitutionem illam, quæ facta fuit ante triennium seruauerunt: & hortatur eos, vt debeant in suo proposito permanere. Illi vero qui noluerint a suis vxoribus abstinere, promoueri non debent: quia nullus dēt promoueri, nisi eius castitas fuerit approbata. Vel sic: Olim promouebantur subdiaconi non promissa continentia, & licitè vtebantur vxoribus & beneficijs: Postea Pelagius pdecessor Gregorij statuit, vt vel contenti essent vxoribus tantū, vel beneficiis tantū: de qua cōstitutione Gregor. facit mentionē 27.q.2. multorū. Postea idem Pela. aliā edidit cōstitutionē, in qua præcise phibuit, vt subdiaconi nullo modo commisceri debeant amodo vxoribus suis, & illam cōstitutionem quidam subdiaconi seruabant, quidam non, sed quia illa cōstitutio fuit iniqua, scilicet, ꝙ aliquis, q. non promisit continentiam, cogeretur cōtinere: ideo retractatur hic a Greg. & statuit, ꝙ si qui subdiaconi nō sunt, nō cogantur continere, nisi velint. si qui autem in futurum sunt ordinandi, non admittant, nisi promittant continentiam.
a ¶Durum.] statutum Pelagij fuit contra Euangelium, in quo excipitur sola fornicatio 1 33.q.2 quos Deus, & ideo reprobatū fuit. Sed quare reprobatur illa constitutio Pelagii, in qua statuit, vt aut beneficia, aut vxores dimittant: cum idem statuerit Alexander extra de cler. coniug. capit. 1. Sed dic, cum aliquis in minoribus ordinibus existens postea contrahit, potest priuari beneficio prius habito, & de illis loquitur Alex. Cum vero aliquis primo contrahit, & postea ecclesia scienter ei confert beneficium, postea non potest illud ei auferre, & de illis loquitur Pelagius, & ideo constitutio eius fuit iniqua. simile ext. de cle. cōiu. diuersis.
b ¶Non inuenir.] Idest, non suscepit.
c ¶Promiserit.] Hoc intelligo si hēat licentiam vxoris.
d ¶Mala.] Idest, continentia, quæ iuuenibus est mala. 33.q.2. in adolescentia 2.

1 Vt 32.q.1. dixit.

2 Sub, & ad

CAVSA VERO Hæc est secunda pars d. in qua dicitur, ꝙ causa huius constitutionis fuit munditia sacerdotalis, & hoc probat per 6.c. Iò. de Fan.
CASVS. Dicit Gratianus, ꝙ propter munditiam sacerdotalem inducta fuit continentia in ecclesia, quia cum sacerdotes semper debeant orare, semper debent ab vxoribus abstinere Et hoc probatur auctoritate Apostoli per seq c. quorum prima duo patent.
e SAcerdotibus.] Idem est de aliis clericis. Lau.
f ¶Semper.] i. horis debitis. sic inf. eo. si laicus 22.d. sacrosan. & intra 37. dist. de quibusdam. 36. dist. cap. vlt. Archid.
g EPiscopus.] Hoc c. habetur 84.d. cum in præterito
h ¶Vel qui.] Idest, subdiaconi. nam & subdiaconi, sacramentis inseruiunt. 84. dist. cum in præterito. Et expone.

pone istud, vel, pro, &, secundum Hug.& ita per hoc, & per illud infra 32.distinct.placuit.suppletur illud 84. distinct. cum de quorundam. quia hæc tria cap. sunt. Carthaginiensis cocilij, & faciunt pro opin.Hug.secundum Laur.

Ideo quæsiuit à Papa, an presbyteri & Leuitæ deberent viuere continenter? Et respondet ꝙ sic, & hoc probat auctoritate ꝓphetæ dicentis; Sācti estote, &c.idest, mundi.& exemplo sacerdotū vete.test. qui in sua hebdomada à suis vxoribus abstinebant, sed finita sua hebdomada suis vxoribus commiscebantur ꝓpter sobolem procreandam: quia nullus poterat fieri sacerdos nisi de tribu Aarō, hodie vero cū sacerdotes quotidie debeāt orare, nec requirit, de qua tribu promoueantur, semper debent ab vxoribus abstinere. Sequētia duo c. plana sūt, & per te videbis.

Tene-

¶Sacerdotes, & Leuitæ cum vxoribus suis misceri non debent. Cap. IIII.

Burch li.2.c.118. Ansel.li.7.c.134. Iuo p 6.c.94.&194 Pann.li.3.c.94. *Leuit.*11. *Luc.*1. *Num.*18. † *al.preceptus fuerat.*

TEnere debet omnino ecclesia, vt sacerdotes, & Leuitæ cum vxoribus suis non misceantur; quia ministerij quotidiani necessitatibus occupātur. Scriptum est.n.: [Sancti estote, quoniam, & ego sanctus sum [a] Dominus Deus vester.] Nam si priscis temporibus anno [b] vicis suę de templo Dei sacerdotes non discedebant (sicut de Zacharia legimus) nec domum suam omnino tangebant, quibus vtique propter sobolis successionem, vxoris vsus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & præter quā ex semine Aaron, ad sacerdotium nullus accedere præcipiebatur †; quanto magis hi sacerdotes, vel leuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent; quibus vel sacerdotium vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, [c] qua vel à sacrificijs diuinis, vel à baptismatis [d] officio vacent.

PALEA Cap. V.

Ibidem cōtinenter Ansel,li.7.c.132. 1.Cor.7. † *al.officium.*

NAm sicut α Paulus ad Corinthios scribit dicens: [Abstinete vos ad tempus, vt vacetis orationi:] & hoc utique laicis præcepit; multo magis sacerdotes, quibus orandi, & sacrificandi iuge sacrificium † est, semper; debebunt ab huiusmodi consortio abstinere.

α ¶Nam sicut.] *Hac palea in duobus Vaticanis (in quibus solis reperitur) est coniuncta cum superiori capite, quemadmodum etiam in epistola Innocentij.& legitur,* Nam si Paulus. *Sed non est mutatum, quoniam est initium capitis.*

Item Euxuperio Tholosano episcopo, epist.3.c.1.

¶Qui ab vxoribus suis abstinent, ad sacrificia admittantur. Cap. VI.

Infra dist.82.c.proposuisti. Pann.li.3.c.95.

EOs β ad sacrificia fas sit admitti, qui vel cum uxore [e] non exercent carnale officium [f].

β ¶Eos.] *Apud Innocentium, & infra dist.82.c. proposuisti, ubi hoc idem est repetitum, legitur,* neque eos ad sacrificia fas sit admitti, qui exercent vel cum uxore carnale consortium.

Item Hieronymus contra Iouinianum, lib.1.

¶Sacerdoti, cui est semper orandum, matrimonio semper est carendum. Cap. VII.

Pann.li.3.c.96.

SI laicus, & quicunque fidelis orare [g] non potest, nisi careat officio coniugali; sacerdoti, cui semper pro populo offerenda sunt sacrificia, semper orandū est: si semper orandum est; ergo semper matrimonio carendum [h].

a ¶Quoniam, & ego sāctus sum.] Ex quo Dominus se cōmendauit, & Christi actio nostra est instructa lectio. 81.d.legit. ergo & nos possumus nos commendare, & Aug. se commēdat, æquiparando se prophetis, vt 23.q.4 & proconsul potest ꝑmittere libellū commendationis suæ, vt ff.de off procon obseruare. Similiter ille qui impetrat veniam ætatis, se commendat. 1. C de his qui ve æta. imp.l.2. b ¶Anno] idest septimana. sic alibi ponitur dies ꝓ anno, vt 33.q.2. hoc ipsū. & tēpus pro anno, vt de consec. dist.4. omni tempore. 2. c ¶Nec ꝑterit dies.] excepto sabbato sancto & die veneris ꝑcedēte, vt de conse. dist. 3. sabbato. qui duo dies nulli reputantur propter paucitatem. sic ī.de cōs. dist.2. reuera. d ¶Vel a baptismatis.] dū ē necessitas. arg.5.dist.baptizari. e EOs.] Vel cum vxore,] Ne dū cum alia. f ¶Officium.] Post votum factum. g SI laicus.] ¶Orare.] Quid de hac materia iuris sit, habes 33.q 4.c.1. & 2. h ¶Matrimonio carendum.] ar ꝙ si aliqua sibi coherēt, vel si aliquid sequitur ex alio, uno probato & reliquum est probatum 3, ut 33.dist.si quis viduam.26.dist deinde 3.q 6. hæc quippe argum. contra de pœn.dist.1. sicut primi in fi.

Commēdare pōt aliqs seipsum.

1 Ad idē ꝙ dicit Bald. Custodi animam meam qm̄ sanctus sum, & cæt. & in psalm. Inclina Domine.

2 Ideo autē fit hoc, quia annus dicit ab an, quod est circum. quia circum uoluitur. sic & q̄dlibet tp̄s. Laur.

Probato vno coniunctorū, ꝓbatur reliquū.

3 Sic de talibus vno cōcesso & aliud concessum est 1.q. sicut Christus. ubi d. hoc. Arch.

TEnere debet.] CASUS. Victorius Rothomagen. episcopus, habebat quosdā presbyteros & leuitas in sua diœcesi, qui nolebant a suis uxoribus abstinere,

Quod

Quod autem [a] Manichæorum causa de coniugio & sacerdotum illud supradictum sit, ex Gangrensi concilio apparet in quo c.1. sic statutum legitur.

α ¶De coniugio.] *Sequentem canonem Gratianus restringit ad coniugia sacerdotum cum tamen in eo damnentur illi, qui omnino nuptias vituperabant, nec volebant aliquem Christianum etiam laicum, liberis operam dare. Nec fuit editus proprie contra Manichæos, sed contra quendam Eustathium, qui hunc errorem cum alijs multis in Armenia disseminauerat. Est autē caput hoc idem cum capite, si quis nuptias. supra dist. 30. sed ex alia versione.*

¶Anathema sit, qui nuptias vituperat. Cap. VIII.

SI quis vituperat nuptias, & dormientem cum viro suo fidelem, ac religiosam detestatur, aut culpabilem æstimat, uelut quæ regnum Dei introire non possit, anathema sit.

sup. distin. 30. ca. si quis nuptias.

Item ex eodem, c.8. & 9.

¶De eodem. Cap. IX.

QVicunque virginitatem custodiens, aut continētiæ studens, velut horrescens nuptias, nec propter hoc, quòd bonum, & sanctum est: nomen virginitatis assumit, anathema sit.

sup. d. 30. ca. si quis vel virginitatem, ex alia versione. Burch. li. 8. c. 61. Iuo p. 7. c. 79. sup. dist. 28. c. si quis.

3 *Potest & aliter intelligi illud, quod in canone [b] Apostolorum legitur, ut iste sit sensus capituli: [si quis docet sacerdotem vxorem suam contemnere,] non quam uxorem in sacerdotio accepit, sed quam, dum adhuc esset laicus, uel in minoribus ordinibus constitutus, sibi copulauit, cum qua continentiam professus est, cum ad sacros ordines ascenderet, quam nullus debet contemnere, hoc est ab animo, & cura sua abijcere, quin ei necessaria prouideat. Probatur autem hæc interpretatio auctoritate Leonis Papæ, qui epist. 90. c. 3. scribens Rustico Narbonensi episcopo ait.*

¶Ministris altaris cum episcopis, & presbyteris eadem est lex continentiæ. Cap. X.

LEx continentiæ eadem est altaris ministris, quæ episcopis, atq; presbyteris, cui cum essent laici, siue lectores, licitè & uxores ducere, & filios procreare potuerunt: sed cum ad prædictos peruenerunt gradus, cœpit eis non licere [c], quod licuit. Vnde, vt de carnali fiat spiritale coniugium, oportet eos nec dimittere vxores, & quasi non habeant, sic habere, quo & salua sit charitas, & cessent † opera nuptiarum.

Burc. l. 2. c. 114. Ansel li. 7. c. 135. & 6. c. 204. Polyc. li. 4. tit. 31. Iuo p. 6. c. 68. Pann. li. 3. c. 106. 1. Cor. 7.

† *al. cesset exercitatio nuptiarum.*

Item Leo ix. contra epistolam Nicetæ abbatis.

α ¶Leo.] *Habetur in responsione Humberti ad libellum Nicetæ presbyteri, & Monachi aduersus Latinos editum: quam responsionē, cum nomine Leonis ix. cuius erat legatus, scripserit, potest rectè nomine ipsius citari, sicut multa ex Ennodij libro nomine Symmachi citata inueniuntur supra dist. 12. c. concilia. et inf. 40. dist. c. non nos. & 81. dist. c. nemo rectè. 8. q. 4. c. nonne. & 9. q. 5. cap aliorum. Ac supra dist. 22. nomine Nicolai ij. citatur cap.* Omnes, *quod habetur in oratione Petri Damiani.*

QVOD AVTEM. CASVS. Dr̄ in hoc §. ꝙ illud qđ dictū fuit in Gāgrēsi cōc. s. 28. d. in c si qs docuerit. & c. si qs discernit. ex cā fuit statutum, s. propter Manichęos, q̄ nuptias condemnabant exēplo sacerdotum. Et hoc probat duobus seq. c. q̄ plana sunt, & per se patent.

a ¶Quod aūt.] Respicit tria pen. c. 28. dicens, ꝙ illud statutum fuit ꝑꝑ hæresim Manichęorū, q̄ nuptias cōtemnunt.

QVicūque.] POTEST ET ALITER. Hæc est tertia pars d. in qua dr̄, ꝙ illud qđ supradictū est in c. si qs docuerit. dist. 28. ex causa vel ex tp̄e intelligit̄. Nunc aūt aliter exponit, dicēs ꝙ illud c. pōt intelligi de sacerdotibus nostri tēporis, vt si qs docuerit sacerdotē cōtēnere vxorem, quam in minorib. ordinibus duxit, vel cū erat laicus, vt eam à sua cura abijciat, cum qua postea cum promoueretur continentiā est professus, anathema sit. & hoc probatur per duo cap seq.

b ¶In canone.] sup. 28. dist. si quis docuerit. Io.

LEx.] CASVS Rusticus Narbon. Ep̄s q̄siuit à Leone, vtrum diaconi possint vel dēant cognoscere vxores suas? Qui respōdet quod no, sed debent cōtinere sicut ep̄i & p̄sbyteri. nam cū erāt laici vel lectores, hoc eis licebat, sed postquam promoti sunt ad sacros ordines, cępit eis non licere quod ante licebat; eas tamen à sua cura abijcere nō debent, quin eis necessaria subministrent.

c ¶Eis non licere] Nota quod propter commutationē status incipit aliquid nō licere quod prius licuit. 1. 12 quæst. 2. ne quis arbitretur.

1 Ad hoc 3. 27. q. 1. nuptiarum. 32. q. vlt. c. ult. 17. q. 1. sunt quidam. & habet ēt ad hoc 88. dist. fornicari. ff. de solut. cū quis. 1. resp. argu. contra extra de diuort gaudemus. Archi.

OMnino.] CASVS. Abbas Nicæta dicebat licere episcopo, presbytero, & diacono amplecti vxorē suā, & cognoscere, & hoc probabat auctoritate Apostoli dicentis se habere potestatem circumducendi mulierem sicut frater Domini, & Cephas. Leo autē Papa eum reprehen-

¶Episcopus, vel presbyter vxorem propriam a cura sua non abijciat. Cap. XI.

Pann.l.3.c.115.

OMnino confitemur non licere episcopo, presbytero, diacono, subdiacono propriam vxorem causa religionis abijcere a cura sua .s. vt ei victum, & vestitum [a] largiatur [b], non vt cū illa ex more carnaliter iaceat. Sic, & sanctos Apostolos legimus egisse, beato Paulo Apostolo dicente [c], [Nunquid non habemus α potestatem mulierem sororem [d] circumducendi [e], sicut fratres Domini, & Cephas:] Vide insipiens, quia non dixit, [nunquid non habemus potestatem sororem mulierem amplectendi?] sed, [circumducendi,] scilicet vt de mercede [f] prædicationis sustentaretur ab eis: nec tamen forte deinceps inter eos carnale coniugium.

1.Cor.9.

α ¶Nunquid non habemus.] *Variæ sunt huius loci interpretationes, quod inter alios B. Hieronymus in 1. libro contra Iouinianum ostendit.*

Hinc illud [g] Gregorij, [Presbyter quidam.] Quod require inf. dist. seq. c. penul. *¶Vt igitur ex his auctoritatib. apparet sacerdotes vxoribus, quas in laicali habitu, vel in minoribus ordinibus constituti sibi legitime copularunt, necessaria ministrare, debita uero reddere non ualent.*

4 ¶*Sed obijcitur illud tripertitæ historiæ, lib. 2. c. 14.*

¶Dissuasu Paphnutij Nicæna synodus non constituit, quòd presbyteri cum suis vxoribus non dormirent. Cap. XII.

Pann.l.3.c.85.

NIcæna synodus corrigere volens hominum vitā in ecclesijs commorantiū, posuit leges, quas canones vocamus, in quorum tractatu videbatur aliquibus introducere [h] legem, vt episcopi, presbyteri, diaconi, & subdiaconi α cum coniugib. quas ante consecrationem duxerant, nō dormirent. Surgens autem in medio Paphnutius confessor contradixit, honorabiles confessus nuptias, & castitatem [i] esse dicens, cum propria coniuge concubitum †; suasitque concilio, ne talem poneret legē, grauem esse asserens causam, quæ in ipsis, aut eorum coniugibus occasio fornicationis existeret. Et hæc quidem Paphnutius (licet nuptiarum esset inexpertus) exposuit: synodus-

† Adde glo. concor. in c. proposuisti. ver. ci[...]ote. [...]s.62.dist.

prehendit, & scribens contra eum dicit non esse verum, vt possint cum ea dormire more solito: tamen debent eis largiri victum, & vestitum, & hoc probat exemplo Apostolorum, reprehendens eum ex eo, quod male intelligebat illud verbum circumducendi.

a ¶Et vestitum.] ¶Ex quo dicit victum. & vestitum, videtur, quod nomine victus non comprehendatur vestitus, vt ff. de trans. cum hi. §. qui transigit 1 quod non est verum. ff. de verb. sig. verbo, victus.

1 Victus nomine comprehendatur vestitus.

b ¶Largitur.] Sequestrato tamen habitaculo, vt 77. distinct. episcopus, & hoc cum persona est suspecta.

c ¶Paulo apostolo dicente.] Ducebant enim vxores secum, vt seruirent eis in cibis parandis, & ab eis pascerentur (cum essent pauperes) de mercede pdicationis.

d ¶Sororem.] idest, quasi sororem.

e ¶Circunducendi.] nobiscum.

d ¶Vt de mercede.] Arg. quod si quis habet vxorem, & filios, de bonis ecclesiæ ipsos potest pascere, si nō habet ppria, vt 86. dist. non satis. inf d. prox. si quis vero, & 50. dist. studeat in fi. & 37. d. legant. quia nemo carnem suam vnquā odio habuit, vt 13. q. 2. non æstimemus, & hæc vera sunt si indigent 2 aliàs secus, vt 28. di. de Syracusanæ. vnde & si viro relictus est vsus alicuius rei, mulier eadem re potest vti, vt ff de vsu. & habi.l. cæterum. §. mulier.

sed hoc verū est quo ad trāsactionē. aliter bene continetur. Arch

Beneficiatus suis consanguineis subuenire pōt.

2 Ad hoc 12 q. 1. habebat. in prin.

g ¶Hinc, & illud.] inf. in illo c. presbyter quidam, quod est infra dist. proxima. Ioan.

VT IGITVR. CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis quod sacerdotes debēt suis vxorib. cū quibus in minoribus ordinib. vel laicali habitu contraxerūt, necessaria ministrare, sed debitum reddere non valent. Sed contra hoc duo sequētia cap. inducuntur. s. quod sacerdotes debēt reddere debitum vxoribus suis.

SED OBIICITVR. Hæc est pars dist. in qua ponit duos canones orientales, in quib conceditur clericis habere vxores. Io. de Fan.

NIcena synodus] CASVS. Nicæna synodus volebat legē imponere, & necessitatem epis, presbyteris, diaconis, & subdiaconis vt [...]erna rent castitatem cum vxoribus, cum quibus in minoribus ordinibus matrimonium contraxerunt. Sed quia hæc lex erat occasio fornicandi, surrexit Paphnutius confessor inexpertus nuptiarum, & synodo contradixit ne talem poneret legem, cum castitas sit cognoscere vxorem propriam synodus autem sententiā eius laudauit, & approbauit.

h ¶Introducere de consensu vxoris, aliter esset iniqua.

i ¶Castitatem.] Sic qui bene comedit, abstinens est 44. d. conuiuia in fi.

a ¶Sen-

Cõtradicere potest vnus multis.

f Et est hic argu. q vnus canonicus pt se opponere pro defensio ne ecclesiæ suæ. Ad idẽ extra de cõces. pb. ex parte, vbi dicit Ioan. de Fan. hoc esse verũ etiã si capitulum illi' ecclesiæ nollet defen di, & hoc fa uore ecclesię arg. ff. de lib. cau. l. j. 2. & 3

Vir debitum vxori nõ sp nec vbiq; re dere tenet.

z Melius ea. causa & q. c. apostolus in gl. vlt.

a ¶Sententiam.] Vnus ergo potest contradicere toti vniuersitati si habet rationabilem causam, vt extra de his quæ fi. a ma par. cap. 1. 1. nam sententia vnius potest alios trahere ad partem suam, vt extra de eo qui mit. in pos. cap. cum sicut, ff. de arb. item si vnus. §. vlt. C. de vet. iu. enu. l. prima, §. sed is, &c

poteft promoueri sine licentia vxoris? Dicit H. q sic, quia nec fit ei præiudicium aliquod. Sed certe præiudicium fit ei, quia post mortem viri non potest contrahere 4. Item in alio fit ei præiudicium: quia tempore vicis suæ non debet ei commisceri: cum etiam ad tempus vir

QVoniam.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod in canone Romano statutum erat, quod diaconi, & presbyteri orientalis ecclesiæ deberẽt continentiam profiteri: quod male seruabant, quod sex ta synodus cognouit ideo statuit iuxta antiquum canonẽ Apostolorum, vt vnusquisque clericus suã possit habere vxorem: nec pter hoc repellatur a promotione si dignus fuerit. nec tempore suæ ordinationis cogitur continentiam profiteri: eo tamen tempore, quo ministrat altari, debet abstinere. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Si quis.] dicit quod si quis presbyteros, vel diaconos a contactu legitimæ vxoris priuauerit, deponi debet, & quicuq; clericus causa religionis suam vxorem abiecerit, deponi debet: si in contumacia perseueret.

b ¶Quoniam.[idest quamuis.

c ¶Romani.] Hic assignatur differẽtia inter orientales, & occidentales.

d ¶Qui ordinati sũt] idest, ordinantur.

e ¶Apostolicę. Quia Apostolus præcepit, vt vir reddat debitũ vxori, 33. q 1. c. 1.

f ¶Opportuno.] Istud est contra Gandulphũ & alios, qui dicunt vir quolibet loco ẽt ĩ ecclesia, & quolibet tempore tenetur reddere debitũ vxori petenti Sed hoc nõ est verũ: qa sicut debitor nõ debet semp venire cũ sacro paratus, vt ff. de so. quod dicimus. sic nec vir semper debet esse paratus. 33. 4. q. Christiano. 2.

g ¶Diligens] idest, dignus.

h ¶Conuenientes.] sed nu quid in orientali ecclesia vir vir inuita vxore non possit orare, vt 33. q. 4. Apostolus. sed ibi expone, orare, idest, peregrinari. Io.

HOC AVTEM. CASVS. Modo Gratianus soluit supra

que laudauit sententiam [a] eius: & nihil ex hac parte sanciuit: sed hoc in vniuscuiusque voluntate, non in necessitate dimisit.

α ¶Subdiaconi.] *In aliquot vetustis codicibus, & in originali Socratis non sunt duæ istæ voces. Sozomenus tamen lib. 1. c. 22. habet tam Græcè, quam in Latina vetere, & noua versione, vt etiam Nicephorus.*

Item synodus sexta. c. 13. lib. 8. c. 19.

¶Non in perpetuum, sed tempore oblationis a complexu suarum vxorum sacerdotes abstineant.

Cap. XIII.

QVoniam β in Romani [c] ordine canonis esse cognouimus traditum, eos qui ordinati† sunt diaconi, vel presbyteri, debere confiteri; quòd iam suis non copulentur vxoribus: nos antiquum sequentes canonem Apostolicæ [c] diligentiæ, & constitutiones, sacrorum virorum legales nuptias amodo valere volumus, nullo modo cũ vxoribus suis eorum connubia dissoluentes; aut priuãtes eos familiaritate adinuicem in tempore opportuno [f]. Quicunq; ergo diligens † [g] inuentus fuerit in subdiaconali ordinatione, aut diaconali, aut sacerdotali, hic nullo modo prohibeatur ad talem ascendere gradum pro vxoris suæ legitimæ cohabitatione. Nec etiam tempore ordinationis suæ profiteri cogatur: quod abstinere debeat a legalis propriæ vxoris familiaritate. *Item infra.* ¶Oportet eos, qui altari ministrant: in tempore oblationis † sanctorum continentes [h] esse in omnibus; vt a Deo possint consequi, quæ simpliciter postulant. ¶Si quis igitur præsumpserit contra Apostolicos canones, aliquos presbyterorũ & diaconorum priuare contractu, & communione legalis vxoris, deponatur. Similiter & presbyter, aut diaconus, qui religionis causa vxorem suam expellit, excommunicetur. Si vero in hoc permanserit, deponatur.

Pann l. 3. c. 86.
† *ordinandi*] sed ob glossam non est mutatum.

† *leg. dignus*] sed ob glossam non est mutatum.

† *al. tractationis.*

β ¶Quoniam.] *Græcè sic habetur,* ἐπειδὴ ἐν τῇ ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόνος παραδεδόσθαι διέγνωμεν. *id est.* Quoniam in Romana ecclesia loco canonis traditum esse cognouimus, &c. *Hanc vero Ecclesiæ Romanæ traditionem non solum* B. *Hieronymus contra Iouinianum,* Humbertus *supracitatus, & alij Latini scriptores defendunt. sed etiam Balsamon in explanatione huius canonis satis aperte probat. Verum de omnibus huiusmodi canonibus, qui sextæ synodo adscribuntur, quid sit sentiendum, ad caput, Habeo librum d. 26. satis explicatum fuit.*

Hoc autem ex loco intelligendum est, orientalis. n. ecclesia (cui sexta synodus regulam uiuendi præscripsit) uotum castitatis ministris altaris non suscepit.

§ Scili... Lau. con...

4 Hæc ra... non vi b... nam in ... rib. orien... lium nõ ... locum q... habetur ... 28. dist. q... sunt culp... & sequ. q... continen... non pro... tũt tacitẽ... expresse.

supradictā obiectionem: & dicit, ꝙ hæc duo cap. intelliguntur de clericis orientalis ecclesiæ, qui non susceperunt votum castitatis, cui sexta synodis præfuit: licet occidentalis sic: & hoc probatur per sequens cap. rant votum continentiæ. In cap. presbyterum. non legitimæ nuptiæ intelligũtur secundæ scilicet, si quis discernit, locale fuit: vel intelligũtur de vxore, quæ ducta fuit in minoribus ordinibus. Similiter cap. illud. si subdiaconus. de secunda vxore intelligitur.

ALiter.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ alia est traditio

Vnde Stephanus Papa ait in prima actione synodi ab ipso in Basilica Lateranensi congregatæ.

Occidentalis, non orientalis ecclesia castitatis obtulit votum. Cap. XIIII.

5 ALiter se orientalium traditio habet ecclesiarum, aliter huius sanctæ Romanæ ecclesiæ. Nam earum sacerdotes diaconi, atque subdiaconi matrimonio [a] copulantur [a], istius autem ecclesię, occidentalium nullus sacerdotum a subdiacono vsque ad episcopum licentiam habet coniugium sortiendi.

Pann. l. 3. c. 34.

a ¶Matrimonio.] *Idest possunt simul esse in sacris ordinibus, & matrimonio iuncti. Nam neque illis, postquam ad sacros ordines ascendissent, licebat contrahere matrimonium.*

Similiter & capitulum Nicolai [b] ex looco consideratur, quia gens Bulgarorum nouiter ad fidem conuersa, propositum sacræ religionis ex integro assumere nõdum didicerat. ¶Quod autem in c. 6. synodi presbyter non legitimis nuptijs detentus punitur, non legales nuptiæ secundæ intelligendæ sunt, a quib. auctoritate canonica sacerdos quilibet debet esse immunis. Illud autem Gangrensis concilij. [Si quis [d] discernit presbyterum coniugatum, &c.] similiter intelligendum est, vel localiter traditum, vel coniugatum ab ea appellatum, quam ante tempus ordinationis sua duxerat. Illud quoque Martini Papæ.] si subdiaconus [e] secundam duxerit vxorem] non dissimiliter intelligendum est. Primam enim vxorem ante subdiaconatum habere permittitur: qua defuncta, vel castitatem professa, promouetur iste ad subdiaconatum, Promotus autem si secundas desiderauerit nuptias, sententiæ Martini Papæ subiacebit.

sup. 82. d. c. vlt.
sup. 28. d. c. presbyterum.
sup. 28. d. c. si quis.
Infra 34. d. c. si subdiaconus ex Martino Bracarensi.

b ¶Nicolai.] 28. dist. consulendum.
c ¶Synodi.] 25. dist. presbyterum.
d ¶Si quis.] sup. 28. d. si quis.
e ¶Si subdiaconus.] Infra. 24. dist. si subdiaconus.

Eruāda.] hæc d. diuiditur ĩ sex partes: In prima parte probat. quòd in sacris nullus potest habere vxorem; in minoribus autem potest: & etiam habere beneficiũ. hoc ꝓbat ꝑ tres auctoritates. Sc̃da ibi, [Nullus,] Tertia ibi. [Verum.] Quarta ibi, [Prohibentur.] Quinta ibi, [Interdixit] Sexta ibi, [Presbyteram.] Ioan. Fan.

CASVS. Hic intitulatur 32. d in qua dicitur, ꝙ in occidētali ecclesia clerici in sacris ordinib. constituti debent continentiam seruare, vt probatur per sequēs cap. Sed in minorib. ordinib. non coguntur: & hoc per c. inf. ea. feriatim.

f ¶Seruanda est.] In hac 32. d adhuc prosequitur de continẽtia clericorũ. Dicit ergo, ꝙ constituti in quatuor sacris ordinib. tenenẽ cõtinere: & qui nõ fuerint continentes, priuãtur officio & beneficio: & si habent publicas concubinas, nullus Missam eorũ audiat 2. & vt facilius possint seruare cõtinentiã, præcipit eis, vt extraneatũ feminarum familiaritatem vitent 3 Io. Sed nunquid

Clerici in quatuor sacris ordinibus constituti continere tenentur.
2 Vt inf. ca. nullus. & c. præter hoc. Arch.
3 inf. ead. interdixi t. & c. seq.
4 Hic quæro an ordo sit vnum sacramentũ? Dic ẽm Pet. ꝑ vnum dĩ ꝑfectione vnius finis q̃ constituitur ex diuersis ordinibus specialibus, qui oẽs ordinantur ad vnũ actum consecrationis, sicut et domus vna dĩ Arch.

DISTINCTIO XXXII.

Ps 1 SEruanda est [f] ergo continentia ab omnib. in sacris ordinibus constitutis.

Vnde Leo Papa ad Anastasium epist. 82. c. 3. & 4. att.

¶Neque etiam subdiaconis connubium conceditur. Cap. I.

OMnium sacerdotũ tam excellens est electio, vt hęc,

Burc. l. 1. c. 5. & l. 2. c. 148.
Aus l. 7. c. 137. & l. 6. c. 18. in fi.
Iuo p. 5 c. 59. & par. 6. c. 91. & 211.
Pann. l. 2. c. 100.

Idest, carnaliter com[...]iscentur. [...]pe enim [...]uenit co[...]lari pro [...]rnaliter [...]mmisceri [...] copulatio [...]o carnali [...]mistione, [...] sup. c. 11. [...] qõ. 1. §. [...]osse, 27. q. [...] Agathosa. [...]&c. prius[...]quam ẽm [...]lug.

tio orientalis ecclesiæ, & alia occidẽtalis, Nam in orientali ecclesia oẽs clerici indistincte possunt vti m̃rimonio cõtracto. In occidentali vero ecclesia aliter seruat.
a ¶Copulantur.] Idest, copulato vtuntur: Multi ex hac litera dixerunt, ꝙ orientales possunt contrahere in sacris ordinibus. sed eis obstat infra. d. proxi. si quis eorũ. sed ipsi dicunt, quòd ibi sexta synodus nobis præfixit regulam.

SIMILITER. CASVS. In hoc ostẽdit Gratianus qualiter intelligantur tria cap. in 28 dist. scilicet, consulendum, & presbyterorum, & si quis discernit. & vnũ cap. in 34. dist. si subdiaconus. Dicit. n. quod illud cap. consulendum. locale fuit. quia Bulgari nondum suscepe-

rũ feminarum familiaritatem vitent 3 Io. Sed nunquid q̃libet ordo est sacer? Et certe vĩ, ꝙ sic. nam dĩ in lib. 4. sniarum, 22. d. c. 1. ĩn prin. ꝙ ordo est sacrũ signaculum in quo traditur spiritualis ptãs ordinato, & officium: & in quolibet ordine confertur gratia si digne sumatur, vt ibi dicitur Solut reuera quilibet ordo 4 sacer est: sed quatuor præcipue dicuntur sacri a sanctimonia, idest, castitate, & continentia, quam indicunt sup. 28. di. nullum. & cap. decernimus.

OMnium] CASVS. Quæsitum fuit a Leone, an subdiaconi possint habere vxores. Et respondet, quòd clerici in minoribus ordinibus constituti si contrahant immunes sunt a culpa: sed hoc subdiaconis non licet

quæ in alijs [a] membris ecclesiæ vacant † à culpa:in illis tamen habeantur illicita. Nam cum extra clericorum [b] ordinem cõstitutis, nuptiarum societati, & procreationi filiorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen pfectæ continentiæ puritatem, nec subdiaconis quidem cõnubium carnale conceditur: vt & qui habent, sint tanquã non habentes; & qui non habent, permaneant singulares[c]. Quod si in hoc ordine [d], qui quartus est à capite [e] dignum est custodiri, quanto magis in primo, vel in secũdo, tertioue seruandum est, ne aut leuitico ministerio aut presbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquã idoneus æstimetur, qui se à voluptate vxoria β necdum frænasse detegitur?

† al. non vocantur ad culpam.

β ¶ Vxoria.] *Sic emendatum est ex epistola Leonis, & cæteris collectoribus præterquam Iuone in parte 6. c. 97. nam ibi est vt antea apud Gratianum*, luxuriæ *Ex isto autem epistola loco ostenditur eo quoque tempore in multis ecclesiis eam fuisse consuetudinem, vt subdiaconi à proprijs vxoribus abstinerent. Quod tamen ante B. Gregorium non erat generatim omnibus ecclesiis præceptum, quippe cum in Sicilia aliter obseruaretur. c. nullum. supra dist. 28. & c. ante triennium. dist. 31.*

[*Item* [f] *Gregorius Leoni episcopo Catin. lib. 3. epist. 34.*]

PALEA Cap. II.

MVltorum relatione comperimus, hanc apud vos olim consuetudinem tenuisse, vt subdiaconi suis licite miscerentur vxoribus: quod ne denuo quisquam præsumeret, à Seruo dei sedis nostræ diacono ex auctoritate nostri decessoris est isto modo prohibitum, vt eodem tempore, ij qui iam vxoribus fuerant copulati, vnũ è duobus eligerent, idest, aut à suis vxoribus abstinerẽt, aut certe ministrare nulla ratione præsumerent. Et quãtum dicitur, Speciosus tunc subdiaconus pro hac re ab administrationis se suspendit officio, & vsque in obitus sui tempus, notarij quidem gessit officium, & à ministerio, quod subdiaconum oportuerat exhibere, cessauit. *& post aliqua.*

Infra 27. q. 2. Ans. l. 7. c. 138. Poly. l. 4. tit. 31.

¶ De cætero vero fraternitas tua sit omnino solicita, vt quos ad hoc iam officium contigerit promoueri, hoc quam maxime diligenter inspiciat, ne si vxores habent, miscendi se cum eis licentia potiantur; sed ad similitudinem Apostolicæ sedis, eos cuncta obseruare sua nihilominus districtione constituat.

Item Gregorius Augustino Anglorum episcopo, ca. 2. ad secundam interrogationem.

¶ Extra sacros ordines cõstituti ducant vxores, & ab ecclesia stipendia accipiant. Cap. III.

SI qui vero sunt clerici extra sacros ordines constituti, qui se continere non possunt, sortiri vxores debent, & stipendia sua exterius [g] accipere; quia & de eisdem patribus, de quibus præfati sumus, nouimus scriptum, quod diuidebatur singulis, prout cuique opus erat. De eorum ergo stipendio cogitandum, atque prouidendum est, & sub ecclesiastica regula sunt tenendi, vt bonis moribus viuant, & canendis psalmis inuigilent [h], & ab omnibus illicitis cor, & linguam, & corpus Deo auctore conseruent.

Infra 12. q. 1. quia tua. §. fi. qui. Iuo par. 6. c. 86. Pan. l. 3. c. 108. Act. 2.

Item Nicolaus Papa Odoni †. *Viennensi archiepiscopo.*

† al. Adoni.

Vnde qui habẽt, sint tanquam non habentes: & qui nõ habent, permaneãt singulares Et si hoc custoditur in subdiacono, multo fortius in diacono, presbytero & episcopo custodiri oportet.

a ¶ Quæ in aliis.] Idest, laicis.

b ¶ Clericorum.] Sacrorum.

c ¶ Singulares.] Idest, diuisi ab eis.

d ¶ In hoc ordine.] Idest, subdiaconali.

e ¶ A capite.] Idest, ab episcopatu. & sic videtur q episcopatus sit ordo 54 dis si seruus. & 93. dis. diacones. & dist. 21. cleros. sic 28 dist. nullũ.

f ¶ Item] Hic habẽt quidam ca. quod est 27. quæstio. 2. multorum, &c

SI qui vero. CASVS. Quæsiuit Aug. Anglorum episcopus à Greg. quid deberet fieri de clericis in minoribus ordinib. constitutis, qui continere non possunt. & respondet Greg. quod ipsi debẽt vxores accipere. & stipẽdia sua recipere exterius. Et hoc pbat exemplo patrum, qui diuidebant singulis prout quibusque opus erat. Et debẽt viuere sub regula. sua ecclesiastica, & lingua, & corde à malo abstinere.

g Exterius.] Signatur contrarium 12. quæst. 1. necessaria. & de consec. distin. in omnibus. vbi dicitur, quod omnes clerici simul dormiant. Sed dic, vt not. 12. q. 1. quia tua.

h ¶ Inuigilẽt.] Licet enim sint vxorati tñ abstinebunt. a negocia

ciatione & armis. vt 28.dist. fornicari.20. q.3.eos. sic extra de elect.transmissam.& 81 dist.dictum.

DE illo.] CASVS. Quidam episcopus permisit alicui subdiacono ducere vxorem, de quo Nicolaus Papa eum reprehendit, cum tantum clericis infra sub- qui contra constitutiones ecclesiæ bene dispensat 25. q.1.sunt quidam Ioan. Ego credo ꝙ Papa possit * dispensare, cum hoc non sit contra articulos fidei 2.& ipse habeat plenitudinem potestatis, vt 2. q.6. decreto & cap.seq.B.

¶ Subdiacono vxorem ducere non licet. Cap. IIII.

DE illo clerico, Aluerico † nomine, quem per ordines ecclesiasticos vsque ad subdiaconatū castè viuere dicitis, cur vestra auctoritate vxorem duxerit, miramur; eo quòd nulli vnquam (exceptis illis, quibus ecclesiastica regula habere permittit) vxorem ducendi † licentiam damus [a]:

uo.p.6.c.119.
† al. Alutco.
† al. habendi.

Item Nicolaus Papa omnibus episcopis.

¶ Non audiatur Missa presbyteri concubinam habentis Cap. V.

In synodo Romana cxiij. epōrum in basilica Cōstantiniana.

Pann.l.3.c.135.

2 NVllus Missam audiat [b] presbyteri, quē scit [c] concubinā indubitanter habere, aut subintroductā mulierē. Vnde etiam ipsa sancta synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit, dicens: [Quicunq; sacerdotum, & diaconorum, &c.] [*Sicut in subsequenti* [a] *capitulo Alexandri secundi continentur.*]

a ¶ Sicut in subsequenti.] *Hæc clausula est Gratiani omittentis referre ex capite Nicolai ea, quo proximè ex Alexandro relaturus erat. Sunt enim eadem uerba. Nam Nicolaus secundus in epistola, quæ extat, omnibus episcopis catholicis scripsit se in concilio, quod Romæ habuit centum tredecim episcoporum, hunc canonem edidisse, quem postea Alexander secundus (ut ipse etiam testatur in epistola manuscripta) in concilio à se habito ijsdem uerbis repetit. Quare in Pannormia appellatur decretum Nicolai iunioris, & Alexandri.*

In epis. pxima notat. indicata.

Item Alexander secundus.

¶ Non est audienda Missa presbyteri, qui concubinam habet: Cap. VI.

Pann. ibidem, & lib.8.c.142.

PRæter hoc autem præcipiendo mandamus, vt nullus Missam audiat presbyteri, quem scit concubinam habere indubitanter, vel subintroductam mulierem, Vnde etiam sancta synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit, dicens: ¶ Quicunq; sacerdos, diaconus, subdiaconus post constitutū beatæ memoriæ prædecessoris nostri sanctissimi Papæ Leonis, ac Nicolaide castitate clericorum, concubinam palam duxerit, vel ductā non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, & auctoritate Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli præcipimus, & omnino contradicimus, vt Missas nō cantet, nec Euangelium, aut epistolam ad missam legat, neq; in presbyterio ad diuina officia cum his qui præfatæ constitutioni obedien-

Leo ix. in conc. Romano.

NVllus.] Hæc est secūda pars distinct. in qua dicitur quod in duob. c. seq. cōtinetur. Io. de Fan. CASVS. Pręcipit Nicolaus Papa in hoc cap. vt nullus audiat Missam sacerdotis, quem scit indubitanter habere concubinam, aut subintroductam mulierem. Synodus ēt hoc sub excommunicatione pcipit. quod sequit est §. Gratiani.

b ¶ Audiat] Cōtrarium legitur 28. dist. consulendū. 15. q. vl. c vlt. Sed hic loquit de illo, cuius crimen notorium est, vel per sniam, vel p ppriam confessionē. vt extra de cohab. cle & mu. vestra. Immo si adhuc post sententiam corrigi uoluerit, nō dicam eum suspensum ipso iure, vt 81. dist. si qui sunt presbyteri, extra de cohab. cleri & mulier. cap. sicut. B. tñ dicit hunc canonē fuisse quandoq; latæ sententiæ; sed hodie nō esse: & hoc quod dixi speciale est in hoc crimine fornicationis. vt notorius fornicator sit suspensus ipso iure, & etiā simoniacus, vt §. verū. sed in alijs criminibus nō est expressū & ideo licet notoria sint, non est pp illa abstinēdum ab officijs ipsorum. vel dic ꝙ licèt notorius fornicator ipso actu sit suspensus; tamen pp cōtrarium actū ipso iure restituit ei officium. 81. distin. si q sunt. vnde quàm citò pœnitet, licitè celebrat. Io. Sed certè quiquid dicat Io. hoc tene pro certo, siue sit notorium per sententiam, siue per confessionem, vel per rei euidentiam de fornicatione ipsius, quòd uitari debet, ut extra de cohab cler. cap. vlt. B.

* Vide B. Thom. 2.2. q.88. ar.7. & 11. & Caiet. ibidem.

2 Nec etiam pōt dispensare contra Apostolum. 25. q.1. sunt quidam. Io de Fan. sed hic uideas ꝙ le. & no. extra de uoto. c. nō est.

Concubinarij an sint ī officio fugiendi.

subdiaconatum liceat contrahere matrimonium.

a ¶ Damus.] Sed nonquid Papa dare potest subdiacono licentiam contrahendi? Vr ꝙ sic. Nam dispensat ecclesia cum consanguineis 1. & dispensat in alijs uotis, ut extra de vot. & uoti. redemp. ex multa. & in iuramētis vt 15. q. 6. auctoritatem. vbi dr; dissolue obligationes impietatis. Econtra vr, ut extra de statu mona. cū ad monasteriū. in fi Sola si uotum ipsum obliget ordinatum, Papa non potest dispensare sed si constitutio obliget, & non uotum. tunc potest Papa dispensare

c ¶ Quem scit.] Scientia iuris, non facti. Io. 3.

PRæter.] CASVS. Capitulum hoc diuiditur in duas partes. In prima parte dr, ꝙ nullus debet audire Missam presbyteri quem scit concubinam indubitanter habere, uel subintroductā mulierem. Hoc idem statuit synodus sub excōicatione seruandum, præcipiens,

2 Et ꝙ sic debeat ītelligi, probat 20 q. c 2. Ibi de hoc ī gl. arg. ꝙ, & c. vbi ita not. Archid.

vt talis sacerdos Missam nōn cantet,nisi cessauerit, nec alia diuina celebret, cum his qui obediunt huic constitutioni,nec aliquid ab ecclesia percipiat.In scđa parte quæ incipit ibi, [Præcipientes etiam statuimus.] dr̄, ꝙ isti qui seruant castitatē, simul manducent & dormiāt & decimas, & primitias,& oblationes pcipiāt à laicis, quas qui non dederit, excommunicetur.

stiones scribit, & solutiones ponit. Diuiditur ergo hoc cap.uel hęc epistola ī duas partes. In prima parte ponuntur duæ quæstiones :.quarum prima est.vtru sacramenta sint recipiēda à criminosis? Rn̄der Vrbanus, ꝙ vera sunt sacramenta in sui essentia à quocunq;fiant, dum-

tes fuerint,maneat, neque partem ab ecclesia [a] suscipiat.

¶ Præcipientes etiam statuimus, vt hi prædictorum ordinum,qui eiusdem prædecessoribus nostris obedientes castitatem seruauerint,iuxta ecclesias,quibus ordinati sunt, (sicut oportet religiosos clericos)simul māducēt,& dormiant,& quidquid eis ab ecclesijs competit communiter habeant.Et rogantes [α] monemus,vt ad Apostolicā, communem scilicet vitā,summopere peruenire studeant:quatenus perfectionem cum his cōsecuti, qui centesimo fructu ditantur,in cęlesti patria mereātur adscribi. Deinde, vt decimæ, & primitiæ, seu oblationes uiuorum & mortuorum ecclesiis Dei fideliter reddantur à laicis;& vt in dispositione [b] episcoporum sint, quas qui retinuerint, à sanctæ ecclesiæ communione separentur [c]. Matth.13.

α ¶ Et rogātes.] *Hæc vsque ad vers.* deinde, *addita sunt ex epistola muniscripta Alexandri,quorū aliqua etiā sunt in concilio Nicolai, in quo est præterea sequens Versiculus,* Deinde. *qui in epistola Alexandri non est.*

3 *Verum [d] præcepta harum auctoritatū contraire videntur Hieronymo [e],& Augustino [f], & cæteris,qui Christi sacramēta neq;in bono,neq;in malo hoīe fugienda ostendunt;sicut subsequens causa simoniacorū plenius demonstrat.Sed Urbanus secundus in epistola [g] destinata preposito sancti Iuentij [h] hanc contrarietatē determinat dicēs: [Ad ß hoc [i] vero quod subiungitur in eadem epistola, id est,vtrum sit vtēdum ordinationibus, & reliquis sacramentis à criminosis exhibitis;vt ab adulteris, vel sanctimonialium violatoribus,vel huiusmodi: Ad hoc, inquam, ita respondemus: Si schismate, vel hæresi ab* 1.q.1.neque in homine.

a ¶ Ab ecclesia]Hoc concedo in suspēso à canone. idē est in excōicato. extra de appel.pastoralis non ita dico in suspenso ab hoīe, ꝙ ibi statim debeat amittere beneficiū 1 .quia relegato ad tēpus bona non adimuntur, nisi hoc in sententia exprimat.C.de pęn. deportatorum, quia dū alijs rationibus quis constringi pōt, non sunt ei subsidia subtrahenda. C. de execu. rei iud.stipendia. Io.immo dico, ꝙ nec hæc admitterentur, nisi in snīa exprimeretur. quid de hoc iuris sit,notatur in quæstionib.B.

b ¶In dispositione] arg. pro cōi vita clericorum 2. ut 1.q 2. sacerdos Sed,contrariæ sunt consuetudines.inf ea.placuit. extra de consti cum omnes,&de elect.cū ecclesia Vulterrana.

c ¶ Separētur.] Arg. ꝙ laici excommunicandi sunt qui decimas vel oblationes soluere nolunt.16.q.1.statuimus. &c. reuertimini. 13. q.2.qui oblationes.12.q 1.duo sunt genera.

Clerico excōicato est subtrahendum benęficium.

1 Fortè non bene dicit Io. quia qui non facit officium, non debet percipere bñficium. extra de cle. coniug. quod a te.& ca. diuersis.Arch.

2 12.q.1.necessariū. de consec. dist. 5.in omnibus ubi de hoc.

Excōicari possunt qui decimas nō soluunt.

VERVM. Hæc est tertia pars dist in qua punit cap. Vrbani in quo dr̄ quæ differentia sit inter sacramenta celebrata a malis catholicis, vt in necessitate possint sumi. & sacramenta ab hæreticis, quæ nullo modo possunt sumi, præter baptisma.Io.de Fan.

CASVS.Dictum est sup.in c.nullus.& cap.pręter hoc ꝙ nullus debet audire Missam sacerdotis quem scit concubinā indubitanter habere. sed hoc uidetur contradicere Hieron. & Augu. & multis alijs, qui dicunt sacramenta non esse spernenda in bono vel malo prælato, ut 1.q.1.in multis cap.Sed hæc contrarietas soluitur in epistola Vrbani,quæ epistola infra sequitur statim.

d ¶ Verum.]Hic §. diuiditur in tres partes.

e ¶ Hieronymo.]1.q.1.sicut Christus.

f ¶ Augustino.]1 q.1.si fuerit &c.ne que in homine.

g ¶ In epistola.]1.q.3.saluator.

h ¶ Præposito Sancti Iuentij.] Epistola destinata fuit ab hæretico, in qua multa 3.obijciebantur ei, s. vtrum uera essent sacramenta uel sacrificia hæreticorum. cui cum non respondere posset, misit eam Papæ Vrbano, ut responderet:ipse uero respondit ad singula.

3 Quæ continentur 1.q.3. saluator.

AD HOC VERO. CASVS. Quidam misit epistolam quandam præposito Sancti Iuētij, in qua duæ quæstiones continebantur. quas cum nesciret soluere, Vrbanum super hoc consuluit. Vrbanus uero ei easdē quæstiones scribit, & solutiones ponit. [...] dummodo fiant in forma ecclesiæ, & ab his qui potestatem habent conficiendi, & recipienda sunt ab eis nisi sint hæretici, uel schismatici:& hoc probat auctoritate Aug. Nicolaus tñ & Greg. pceperunt ab officijs simoniacorum & iacentium in fornicatione manifesta abstinendum esse.Secunda quęstio fit complexiuè:Aut non sunt uera sacramenta quæ conficiuntur ab istis, nec hēnt uirtutis effectū;aut sunt uera. Si non sunt uera, ergo neq; agentibus, neq; suscipientibus obsunt. Si sunt uera, ergo sperni nō debent. Et rn̄det Vrbanus, ꝙ uera sunt.Veruntñ contra statuta Grego & Nicolai non sunt recipienda de manibus eorum. In necessitate tñ ab istis,s. simoniaco, & notorio fornicatore potest baptisma suscipi, & etiam eucharistia In secunda parte, quæ incipit ibi,] Hæc de malis] dicitur,ꝙ sacramenta schismaticorum, & hæreticorum uera sunt, ut dicunt doctores ecclesiæ, sed non habent effectum donec fuerint reconciliati ecclesiæ uel ipsi, uel ordinati ab ipsis per manus impositionem; sed non sunt recipiendi ab ipsis, in mortis tamen articulo tantum baptisma ab eis recipi potest. Cyprianus tamen, & lxxx.epi cum eo dixerunt baptisma hæreticorum esse lauacrum diaboli.Sed reprehensi sunt ab Augustino,Stephano,Cornelio,& alijs Pontificibus Romanis, cum melius sit a talibus baptismum recipere, quam in æternum perire. Et hanc sententiam sequitur tota ecclesia.

i ¶ Ad hoc.]Hic incipit cap.Vrbani.

a ¶ Et

Tract. 5. ad c. 1. Ioannis, circa medium.

ecclesia nō separantur, eorundē ordinationes, & reliqua sacramenta sancta, & veneranda [a] *non negamus, sequētes Beatum Augustinum, qui super Ioannē de huiusmodi tam copiose, quā ueraciter dixerit. Ait enim: [Baptizat seruus bonus, siue seruus malus* [b]*: nō sciat se ille, qui baptizatur baptizari, ni ab illo, qui sibi tenuit baptizādi potestatē.] et paulo post; [Non horreat colūba* [c] *ministerium malorum, respiciat Domini potestatem.]* & infra. *[¶ Attamen* [d] *decessores nostri Nicolaus, & Gregorius a Missis sacerdotū, quos tales re uera esse constiterit* [e]*, fideles abstinere decreuerunt, ut peccandi licentiam cæteris auferrent, & huiusmodi ad dignæ pęnitētiæ lamenta reuocarēt. Scribit hoc prædecessor noster Gregorius Rodulpho duci* [f] *Sueuiæ, & Rodulpho duci Carentanorum inter cætera: [Officiū* [g] *simoniacorū, & in fornicatione iacentium scienter nullo modo recipiatis, & quantū potestis, tales a sanctis ministerijs †, aut oportuerit, prohibeatis, &c.] ¶ Porro* [h] *ad hæc, quæ tibi syllogistice in eadē epistola obyciūtur, idest si corpus & sanguis Christi nō sunt, & alia, quæ prædiximus, proprias non habent uirtutis dignitates quid agentib. obsunt? quod si habent, cur spernūtur, si* [i] *ab indigno præsumuntur* [k]*? Ad hæc inquam, ita respondemus proprias quidem habent uirtutis dignitates, ut præfatus Augustinus ait super Ioannem contra Donatistas: sed agentib.* [l]*, uel suscipientib. eadem sacramenta contra præfatorum* [m] *Pontificū instituta* [n] *(nisi forte sola morte interueniente, utpote ne sine baptismate, uel cōione* [o] *quilibet humanis reb. excedat) eis, inquam, in tantū obsunt, ut uere † idololatræ sint, cum talia.* [p] *& ordinationum* [q]*, & sacramentorū* [r] *confectio* [s] *& aliter q̄ præmissum est scienter susceptio, uehementer a sanctis canonib. prohibentur. Ait enim Samuel propheta: Quoniā quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere.] ¶ Hæc de malis* [t] *catholicis qui intra ecclesiā sunt. Cęterū schismaticorū, et hæ-*

Gregorius. vij. l. 2. reg. epist. 45.

† *Misterijs*] orig.

† *al fere.*

1. Reg. 15.

a ¶ Et veneranda.] Et etiam suscipienda, & per hoc respondet duabus quæstionibus. scilicet, quòd ipsa sacramenta venerāda sunt, & præterea, q suscipienda sunt: & ita facias vim in verbo illo, veneranda.

b ¶ Malus.] Nō sufficienter probat hoc, cum aliud dici potest in baptismo, aliud in cæteris. nā & a pagano conferri potest. de conse. d. 4. a quodam. sed melius probat per sequens, non abhorreat, &c.

Baptizare potest Paganus

c ¶ Columba.] idest, bonus Christianus.

d ¶ Attamen.] Hucusque intelligit de malis occultis, & de illis qui tolerantur.

e ¶ Constiterit.] Per sententiam, vel per confessionem uel per rei euidentiam, ut supra. dixi in c. nullus.

f ¶ Duci.] Arg. hic q laicus de mandato superioris potest suspendere clericos, & excōmunicatio est iurisdictionis potius quam ordinis. arg. extra de elec. trāsmissam. nam electioni possunt interesse laici 64. distin. Hadrianus. & c. in synodo. & ar. 96. distin. bene quidam. & c. nos ad fidē. & causis matrimonialibus. 35. quæst 5. ad sedem. circa me. 2. q. 5. Mennam. Ioan. Hoc tamen uidetur alienum a laico, cum de rebus spiritualib. se non intromittat, vt extra de iudi. decernimus, immo ut ibi dicitur prohibetur prælatis, ut talia laicis non committant, tamen dominus Papa, qui habet plenitudinem potestatis, eis posset committere, ut excommunicarent, 2. q. 5. Mennam Bar.

Laicus quādoq; potest clericos suspendere, & excōicare.

g ¶ Officium.] Hug. istud intelligit de notorio simoniaco, sicut de notorio fornicatore. melius credo, q etiam occultus simoniacus suspensus sit, si est simoniacus in ordine, vt 1. q. 1. reperiuntur. suspensus est enim quo ad se, & quo ad alios. Hoc ideo dicit: q a quilibet peccator suspensus est quo ad se, licet non quo ad alios [1]. præter notorium fornicatorem, & occultum simoniacum, vnde ab occulto simoniaco in ordine, quem scis esse simonacum, nō debes recipere sacramenta, vt dixi 1. q. 1. si quis a simoniacis. & probat extra de simo. p tuas, sed a quolibet alio, qui adhuc toleratur, potes recipere; q a licet quilibet peccator sit quo ad se suspēsus, vt 1. q. 1. sacerdotes nō tū quo ad alios, vt hic patet, & 55. q. vlt c. vlt sic q̄nque aliquis est suspēsus quo ad alios, & non quo ad se, vt extra de cler. peregri. tuæ.

Simoniacus an sit suspensus,

1 De hoc ēt not. 50. d. de his uero: in glo. ulti. ibi, uideas.

h ¶ Porro.] Hęc sunt verba Vrbani.

i ¶ Si.] Exponitur, idest, quamuis.

K ¶ Præsumuntur.] idest, præsumptiue conficiuntur.

l ¶ Sed agētibus.] Ab illo loco vsq; ad illū locū, cęterū, agit de simoniaco, & de fornicatore. & ab illo loco vsq; ibi, sciēdū, loquitur de hæretico, & schismatico, & tres innuētur differētię inter hos duos, s. simoniacū, & fornicatorē, & inter illos duos, s. hæreticū & schismaticū [2]. Prima est, q simoniacus & fornicator tpe necessitatis conferrūt duo sacramenta s. baptismum & corpus Christi; sed illi 2, baptisma tantum [3]. Secunda est, quod isti conferunt sacramentū & effectum sacramenti, illi tantum sacramentum * [4]. Tertia: quia ordinati ab istis recipiuntur sine manus impositione, sed ab illis non. 1. q 1. manus. & ca. quod quidam.

Simoniacus & fornicator tripliciter differūt.

2 Scilicet hęreticus & schismatic⁹.

* *Nisi in casu necessitatis; quia q a præciso accipit sacramentum extra casum necessitatis, peccat: non item qui a mali: B. Th. p. 3. q. 64. ar. 9. ad 3. & art. 9. ad 2. & q. 57. art 5.*

3 Et nō corpus Christi 24. q. 1 c ul. & quæ sit ratio not. sup. ea. q §. sed illud, Arch.

4 Et hoc est pp̄ter ipsius Eucharistiæ reuerētiam. arg. de conse dist 4 pp regulam.

m ¶ Contra præfatorum.] Nicolai & Gregorij. Et sic patet, q hic tm loquitur de simoniacis, & fornicatorib.

n ¶ Instituta.] Scilicet obsunt.

o ¶ Vel communione. Sic ergo ab istis recipitur Eucharistia, sed non ab hærecicis vt 24. q. 6. si quis dederit [4].

p ¶ Talibus.] Sacerdotibus.

q ¶ Et ordinationum.] idest, ordinum.

r ¶ Et sacramentorum.] Aliorum.

s ¶ Confectio.] Improprie dicuntur ordines confici.

t ¶ De malis.] Hæc litera bene innuit, q ab illo loco, porro ad hæc, &c. usque huc, tantū de malis catholicis intelligitur; non de præcisis. nec contradicit illud contra Donatistas, quia Vrbanus inducit auctoritatem Greg. a minori, Nam hic dicit de sacramentis Donati-

narum, & ꝙ habent proprias virtutes, &c.
a ¶Formam.] idest, virtutem habent; quia vera & integra sunt. 1. q. 1. quod quidam. & de conse. d. 4. ostenditur, & cap. sicut in sacramentis.
b ¶Initiati.] idest consecrati. si de consecr. d. 2. quia corpus. 12. q. 2. autun. 28. q. 1. caue. Sed aliter accipitur. 26. q. 2. cum initiatur.
c ¶Per manus] 1. q. 1. hi qui. Sed quid dices de pœnitentia? nunquid est ab istis præcisis accipienda? Respon. in casu necessitatis eis possumus confiteri. nam & cuilibet. de pœn. d. 1. quem. pœnitet. sed licet eis confiteamur, tamen non debemus recipere ab illis pœnitentiam: quia nec in eo casu imponenda est pœnitentia, sed innotescenda. 26. q. 7. ab infirmis, vel dic, quod non debemus confiteri. 24. q. 1 §. sed istud. in fi. de pœni. d. 6. c. qui vult. & illud ne inducant nos in desperationem sicut Iudæi Iudam, cū ei pœnitēti dixerūt quid ad nos tu videris. de pęn. d. 1. is potestatis.
d ¶Apostolorū.] Id est, qui sub nomine Apostolorum facti sunt sed sunt apocryphi. 15. d. sancta Romana. 16. d. canones Hu.
e ¶Quorum.] Simplex est hæc relatio.
f ¶Ex parte.] 12. d. aliter.
g ¶Diaboli.] Si quo ad effectū dixissent in detestationē criminis hæresis, bene dixissent: sed hoc dixerunt, quia nō credebant esse sacramentorū veritatem apud hæreticos, & ideo reprehensi fuerunt ab Aug. H.
h ¶Appellāt.] inf. de cōse. d. 4. quomodo.

K ¶Necessarior.] Immo est ianua omnium sacramentorum. 1. q. 1. si quis confugerit. de consecr. d. 4. his vero. extra de presby non baptiza. veniens.

PROHIBENTVR. Hęc est 4 pars dist. in qua probatur qualiter debeant puniri omnes qui in sacris recipiunt

Pęnitentia an possit ab hæreticis recipi.

reticorum sacramenta, quoniam extra ecclesiam sunt, iuxta sanctorum Patrum traditiones, scilicet Pelagij, Gregorij, Cypriani, Augustini, & Hieronymi, formam[a] quidem sacramentorum, non autem virtutis effectum habere profitemur, nisi cum ipsi, vel eorum sacramentis initiati[b] per manus[c] impositionem ad catholicam redierint vnitatem. Sciendum verò, quòd canones Apostolorum[d], (quorum[e] auctoritate orientalis, & ex parte[f] Romana vtitur ecclesia) & insignis Cyprianus martyr, & lxxx. episcopi cum eodem baptisma hæreticorū, lauacrum diaboli[g] appellāt[h]. Stephanus verò & Cornelius martyres, & pontifices Romani, & venerabilis Augustinus in libro de baptismo eundem Cyprianum, & præfatos episcopos ob hanc causam vehementer redarguūt, affirmātes baptisma siue ab hæretico, siue schismatico, ecclesiastico more celebratum ratum esse. & merito: quia alia in baptismo[i], & alia in reliquis sacramentis consideratio est, quippe cum & ordine prior. & necessarior[k] sit. Subito enim morituro prius baptismate, quā Dominici corporis communione, vel alijs sacramentis consulitur, & dum forte catholicus non inuenitur, satis est ab hæretico baptismi sacramentum sumere, quam in æternum perire. Et hanc sententiam præscriptorum Pontificum, Cornelij, Stephani, et Augustini, secuti sunt Innocentius, † Syricius, Leo Anastasius, & magnus Gregorius, & omnis catholica ecclesia. 4. ¶Prohibentur ergo de manibus talium sacerdotum sacramenta suscipi, non quin sint vera quantum ad formam, & effectum: sed quia, dum huiusmodi sacerdotes se a populo contemptos viderint, rubore verecundiæ facilius ad pœnitentiam prouocentur.

Can. 45. 46. 47.

lib 1. epist. 12. ad Ianuarium, & epist. ad Iubaianum, quæ ante illius concilium posita est.
In cōc. Steph. Aug. l. 7. cotra Donatistas.

Inn. Victricio epist. 1. c. 15. Syricius Himerio. c. 1.
Leo de conf. d. 4. hi de quib. Anastasius dist. 19. c. secundum.

β ¶Ad hoc.] *Hinc vsque ad finem capitis omnia accepta sunt ex epistola Vrbani secundi L. Præposito sancti Iuentij apud Ticinum, quæ habetur in vetusto codice Bibliothecæ Vaticanæ, cuius epistolæ initium, & magna pars habetur infra c saluator. 1. q. 3. atque in aliquot vetustis* Gratiani *codicibus est caput distinctū cum rubrica,* De eodem.

Item ex sexta synodo, c. 6.

¶Qui vxorem ducere voluerit, antè ordinem subdiaconatus hoc faciat. Cap. VII.

SI quis eorum[l], qui ad clerum accedunt, voluerit nu-

Extra de ætate qualita. c. a. multis. Pann. l. 3. c. 103.

1 Vt continetur in p̄d. c. nullus. De hoc legit̄ & not. 24. q. 1. §. sed illud. ibi videas.
Purgatorij pęna est acerbior omni mūdana.

i ¶In baptismo.] Videtur, ꝙ nec baptismus in necessitate ab hæretico sit accipiendus. nam cordis contritio sufficit, vt de consec. dist. 4. baptismi vicem. si nec corpus Christi. 24. q. 1. c. penul. & vlt. quia qui credit manducat de consecra dist 2. vt q̄d paras? Resp. hęc est rō, quia baptismus necessarior est, nam in eo delentur oīa peccata. adeo ꝙ ēt ignis purgatorii pęna non sentietur. de conse. dist. 4. siue: non autē ita est in cordis contritione, vel pęnitentia: nam per ea non potest purgatorium euitari 1, quod excedit omnem pęnam quam hic quis possit sustinere, s̄m quod hæc colliguntur, de pœn. dist. vlt. c. vlt. & 25. d. qui in aliud.

piunt vxores, vel retinent concubinas, & dicit, ꝙ debēt a clero submoueri, & vxores mancipari seruituti: hoc probat per viij. auctoritates sanctorum patrum Ioan. de Fan.

CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis, ꝙ sacramenta de manibus hæreticorum simoniacorum, & in fornicatione iacentium nō sunt recipienda, non quin sint vera sacramenta; ideo fit, vt tales sacerdotes propter verecundiam facilius ad pęnitentiam prouocentur si viderint se contemni. Casus seq. cap. patet.

l SI quis eorum istud c euidenter est contra illos qui dicunt, ꝙ Græci possunt, contrahere in sacris ordinibus

Græci in ... cris ordi... bus nō ... sunt cont... here.

nibus I, cum hoc cap. sit sextæ synodi, & sexta synodus præfixit eis regulam viuendi, vt 31. dist. Nicæna, cap. quoniam. §. hoc autem. patet etiam quod apud eos in sacris ordinibus non contrahitur matrimonium, nec etiam tempore Apostolorum licitum fuit contrahere in

Argu. ad hoc 31. dist. liter. vbi et de hoc sed H. dicit, quod hoc Nicolaus constituit, & secundum Lau. est pro eo ar. opti. f commod. l. I. & l. in commodato. ş. sicut aut. Archid.

Svbdiaconis.] CASVS. Quæsiuit Bonifacius an subdiaconi sui episcopatus possint vxores ducere. & respondet Greg. quod non: sed hoc statuit de illis quod decreuit de alijs. nec quod decretum fuit, alicuius temeritate vult violari.

pt iali iure mulieri copulari, hoc ante ordinem subdiaconatus faciat.

Item ex concilio Carthag. 3. c. 19.

¶ Lectores aut vxores ducant, aut continentiam profiteantur. Cap. VIII.

Pann. l. I. c. II.

LEctores, cum ad annos pubertatis[a] venerint, cogantur[b] aut vxores ducere, aut continentiam profiteri.

Item Gregorius Bonifacio episcopo Rhegino, lib. 3. epist. 5.

¶ Subdiaconos continentiam seruare oportet. Cap. IX.

Pann. l. 3. c. 99.

SVbdiaconis tuis hoc, quod de Siculis statuimus, decernimus obseruari, nec illam definitionem nostram cuiusquam sinas contumacia[c] aut temeritate corrumpi.

Item Vrbanus ij. in synodo apud Melphiam, c. 13.

¶ Beneficio & officio careant, qui post diaconatum vxoribus vacant. Cap. X.

Pann. l. 3. c. 101.

EOs, qui[d] post subdiaconatum[α] vxoribus vacare volunt, ab omni sacro ordine remouemus, officioque, atque beneficio ecclesiæ carere decernimus. Quod si ab episcopo commoniti non se correxerint, principibus indulgemus licentiam, vt eorum fœminas mancipiant seruituti: Si vero episcopi consenserint[e] eorum prauitatibus; ipsi officij interdictione mulctentur.

α ¶ Subdiaconatum.] *Antea legebatur,* diaconatum. *Sed emendatum est ex aliquot uetustis Gratiani exemplaribus, & ex ipso concilio, cuius unum exemplar est in bibliotheca Vaticana, & alterum missum est è Gallia. Diaconis enim nunquam in Latina ecclesia legitur permissum fuisse coniugium, aut usum ipsius, quos Syricius, & Innocentius semper eadem continentiæ lege cum episcopis, & presbyteris coniunxerunt. Subdiaconis quoque post B. Gregorium, & prohibitionem illam, quæ continetur in cap. ante triennium supra dist. 3 I. eadem lex fuit constituta, quam Vrbanus secundus hic innouandam statuit.*

Item Dominico Patriarchæ Gradensi.

c ¶ Cōtumacia.] q̄a non est fauore alicuius personæ omittēdum quod statutis generalib. continet. 61 dist. miramur.

EOs qui.] CASVS. Quidā diaconi contrahebant de facto, vel vxores quas duxerāt ante sacros ordines cognoscebant. Quæsitum fuit quid de eis deberet fieri. & de vxoribus eorum? Et respondet Vrbanus, quod clerici ab officio & beneficio suspendantur, & si incorrigibiles fuerint, datur licentia principib. vt eorum fœminas mancipiāt seruituti, & si episcopi huic prauitati cōsenserint, suspendantur.

d ¶ Eos qui.] Quod hic dicitur, intelligo quando quasi matrimonialiter[2] ducunt vxores, & in eo casu filij redigūtur in ecclesiæ seruitutem, vt 15. q. vlt. cum multę. primo tamen ipse episcopus rediget in seruitutem eas si potest, vt 81. dist. quidā clerici: sed si ipse non sufficit, tūc itur ad brachium sæculare, vt hic dicitur. Sed obijcitur, nōne principes habent iurisdictionē sup istas, cum sint laicæ? quare ergo eis, indulgetur istud, cū ipsi eas per se possunt punire? Si legitima esset vxor ista, tunc planū esset, quia legitima vxor sortitur forum

2 Hanc sententiā sequitur Vinc. & Inno. extra de cohabi. cler. ca 2. in fin. vbi et de hoc. Archid.

in subdiaconatu, vt 84. dist. cum in præterito.

LEctores. CASVS. Clerici quidā in puberrate xviij. ann. positi volebant ad subdiaconatum non promissa continentia promoueri. Quæsitum fuit in concilio Carthag. quid de hoc fieri deberet, & responsum fuit, quod isti aut ducant vxores, aut cogantur continentiam profiteri, si volunt subdiaconi fieri.

a ¶ Pubertatis.] plenæ, quę est xviij. ann. in sæcularib. clericis, sed xv. in monachis 20. q. I. illud. 28. distinct. de his. hic enim dr̄ plena pubertas, vt Institu. de adopt. §. minorem. Sed quantum ad matrimonium contrahendum, dicitur plena pubertas xiiij. anni in viro, vel xij. anni in muliere. vt extra de spon. imp. puberes.

b ¶ Cogantur.] inf eod placuit. contra. Sed illud quando ecclesia penuriam non patitur. argumen. 55. dist. cap. I.

ex persona viri, vt ff. de iur. om. iud. cum quædam Sed illa quæ non est legitima, non, vt ff. ad munici. de iure. §. vlt Ad hoc potest dici, quod cum sit de familia sacerdotis, est de foro ecclesiæ, sicut & alii, qui sunt de familia eius, vt 89. dist. indicatum. & 12. q. 2. ecclesiarum seruos. vel ideo censetur de foro ecclesię, quia deliquit in persona ecclesiæ; quia ratione delicti dicitur in me princeps habere iurisdictionem[3]: & ratione delicti fit quis de foro alterius, vt 6. q. 3 placuit.

e ¶ Consenserint.] hodie deponitur, vt extra de vita & honesta. cleric. & clericorum mores. & 83. distinct. si quis episcopus. & extra de simo. nemo. Sed illud 3. verum quando prece vel pretio consensit, vt ibi dicitur in illa constitutione, vt clericorum. Si autem episcopus negligens esset, suspendatur per duos menses, vt I. q. I. quidquid.

Vxor clerici est de foro ecclesiæ.

3 Idest quod dr̄ in illis c. p̄dictis Gra dēsi patriarchæ. iste sub nomine archiepiscopi continetur, vt patet 21. dist. in ca. I. ver. si ordo.

¶ Excludendi sunt à suorum graduum dignitate subdiaconi, & deinceps, si continentes esse nolunt. Cap. XI.

ERubescant impij, & aperte intelligant iudicio spiritus sancti eos, qui in sacris ordinibus, presbyteratu, diaconatu, subdiacouatu sunt positi, nisi mulieres abiecerint, & caste vixerint, excludendos ab omni eorundem graduum dignitate. De manifestis quidem loquimur: secretorum [a] autem & cognitor Deus, & iudex est.

In c. à multis. erubescant. extra de æta. & qual. Pann. l. 3. c. 103.

Idem in Melphiensi synodo præsidens dixit, c. 12.

¶ Ad sacros ordines non accedat, nisi virgo, aut probatæ castitatis. Cap. XII.

NEmo ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo[b], aut probatæ sit castitatis, & qui vsq; ad subdiaconatum vnicam, & virginem vxorem habuerit.

In c. a multis extra de æta. & qual. Pann l. 3. c. 104.

Item in concilio Carthaginiensi 5. c. 3.

¶ In tribus gradibus constituti etiam ab vxoribus abstineant. Cap. XIII.

PLacuit episcopos, presbyteros, diaconos α secũdum priora statutaβ etiam ab vxoribus abstinere [c]; quod nisi fecerint, ab ecclesiastico remoueatur officio: cęteros vero clericos ad hoc non cogi, sed secundum vniuscuiusque [d] ecclesię consuetudinem obseruari debere.

Pann. l. 3. c. 105.

α ¶ Diaconos.] *sequebatur*, subdiaconos. *quæ vox sublata est, quoniam abest ab originali, & ab* Africano, *cap. 37. & à Carthaginiensi Græco, c. 71. & infra dist. 84. cum de quorundam: quamuis habeatur in Carthaginensi codicis canonum, c. 5.*

β ¶ Secundum priora statuta.] *Græcè est* κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους, *& Balsamon interpretatur*, tempore vicis suæ: *quod ab originalis sententia alienum est.*

Item Leo IX. contra epistolam Nicetæ abbatis.

Humbertus Cænomanen. legatus Leonis ix. in responsione contra Nicetam.

¶ In minoribus ordinibus constituti vxorem ducant; nisi voto, aut religioso habitu prohibeantur. Cap. XIV.

SEriatim, & aperte prosequemur, quid sancta Romana ecclesia in gradibus clericorum agat. Clericos tãtum, ostiarios, lectores, exorcistas, acolythos, si extra votũ, & habitum [e] monachi inueniantur, & continentiã profiteri noluerũt, vxorẽ ducere virginẽ cũ benedictione sacerdotali permittit; nõ autem viduam, aut repudiatam: quia propter hoc deinceps nec ad subdiaconatũ prouehi poterunt: quia nec laicus non virginem sortitus vxorẽ, aut bigamus ad clericatum potest ascendere. Quòd si qs ex

Pann. l. 3. c. 107.

ERubescant.] CASVS Quæsiuit Patriarcha Gradensis quid debeat fieri de his qui erant in sacris ordinibus positi: nihilominus tñ mulierculas sibi habebant. Et respon. Vrbanus: nisi eas abiecerint, & vixerint continenter: si est manifestum, sunt ab omni dignitate ecclesiastica remouẽdi: si autem occultũ est, diuino iudicio reseruentur. Sequentia duo cap. plana sunt.

a ¶ Secretorum.] ex hoc patet ꝙ ecclesia nõ iudicat de occultis, sic 32. q. 5. Christiano. 2. q. 5. cõsuluisti. & 6. q. 1. si omnia. Et est ar. pro opinione illorũ, qui dicunt ꝙ occultum delictũ non irrogat irregularitatem. Io. quod est expressum hodie extra de temp. ord cap. vlt. nisi in homicidio & simonia ĩ ordine. 1. q. 1. reperiuntur. B.

Ecclesia nõ iudicat de occultis.

b NEmo] virgo] quid si credit se contrahere cũ virgine, & est corrupta? Dico eum nõ promouendum, cũ sit maritus corruptæ, vt 51. d. qui in aliquo. quia ibi nec error nec uiolentia excusat, vt 32. quæst. 5. ille autem. sicut nec casus excusat, vt 15. q. 1. cap. vlt. Quid si primo corrupi virginem, & postea eam desponsaui? Argu ꝙ promoueri non possum, si volo eam ducere, vt 30. q. 5. qualis & infra d. proxi. maritum hoc notaui in quæstio. B.

Bigamus est cũ corrupta etiam ignoranter contrahens.

ADDITIO. Quæstio dominicalis est: & incipit, Aliquis cognouit virginem, &c.

c PLacuit.] Abstinere.] Idest, nõ contrahere.

d Sed secundũ vniuscuiusque.] nota consuetudinem seruandam ĩ matrimonio, vt hic, & inf. ead. quoniam & extra de cog. spi. cap. 2. Sed contra extra de spõ. duorum. tua. & ex hoc videtur quòd episcopus in sua diecesi possit statuere ne acolythi contrahant. Sed credo hanc consuetudinem referendam ad beneficia, vt si consuetudo sit vt acolythi vxorati habeant beneficia, ipsa seruetur. sed hodie corrigitur per decreta. extra de cler. coniug. Ioannes. & cap. cum decorem.

Consuetudo est obseruãda in matrimonio.

SEriatim] CASVS. Abbas Niceta dicebat clericos in sacris ordinibus posse cognoscere vxores suas. Leo autem Papa reprehendens epistolam dicit, quòd clerici in minoribus ordinibus, si sunt extra votum vel habitum monachalem, possunt vxores sortiri virgines, nõ viduas vel repudiatas alioquin nec ipsi nec bigami poterunt promoueri postea. Si autem postea uoluerint promoueri, debet hoc etiam fieri de consensu uxoris: quæ postea nec maritus nec alius debet carnaliter copulari viuente marito, vel post mortem. Sequen. cap. plana sunt vsque ad cap. presbyter.

Vxor ꝓmoti an matrimoniũ contrahere possit.

e ¶ Votum & habitum.] Bene dicit, habitum, & votum: quia solus habitus non solemnizat votum, vt extra de reg. porrectum.

a ¶ Post

a ¶Post mortem.] De ista uxore promoti sic, quod eo ipso quod dat licentiam, intelligitur uouere: similiter etiam ea cuius maritus suscipit habitū religionis: unde neutra debet contrahere. si tamen contraxerit, tenet secundum quosdam: nam uotum non fuit solennizatum 1. Distin. pp votum, sed pp constitutionem ecclesiæ. & vt non sit matrimoniū si contrahat. & vr expressum s. 28 dist qa sunt H dicit, quod in utraq; vxore promoti, & ingressi votum de præsenti dirimit, licet non solennizet actum. Ioan. Faber dicit aliud esse in vxore ingressi, aliud in vxore promoti: qa illa post mortem cōtrahit, sed vxor promoti non. quia est ratio diuersitatis: quia dignior est clericatus quam monachatus: nam etiā bigamus pōt esse monachus. 16 q. 1. legi. sed mirum est, quod tantus vir hoc dixerit, cum manifestè obuiet 27. q. 2. Agathosa, &c. si quis cō iugatus. & 33 q. 5. q uxorem. posset autē dici, quod uotū vxoris solennizatur ex uoto viri promoti: & ita vir uxori communicat uotum, ut 28. dist. qu ia sunt. de hoc not. in d. ca. qui uxorem.
ADDITIO. Idē no. Host. extra de regu. ad apostolicam. Archidiac.

Arg. 27. q. ... multorū. ... bi de vxor ... promoti ... equitur, q ... illa votū nō ... cerat. post ... ri mortem nubere ... ō prohiberi. sed illud ... in sua tpa. ... 1. dist. c. 1. Dic ergo ... m Ioan. de ... an. quod illud ... ō est uerū ... a uxore p... ... oti. 38. di. ... a & c. seq. ... rchid.

præfatis ordinibus desiderat ad subdiaconatum ascendere, nequibit hoc sine consensu vxoris suæ: vt fiat de carnali deinceps spirituale coniugium, nemine eos ad hoc cogente. Neq; permittitur postea vxor iungi eidem marito suo carnaliter, nec cuiquam nubere in vita, aut post mortem [a] illius.

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 14.

¶Non liceat clericis alterius sectæ uxorem accipere. Cap. XV.

Pann. li. 3. c. 110.

ἑτερόδοξον.

QVoniam in quibusdam prouincijs concessum est lectoribus & psalmistis vxores ducere [h], statuit sancta synodus, nō licere cuiquam ex his accipere sectæ [c] † alterius vxorem.

Item ex concilio Nicæno, c. 3.

¶Non habitent cum clericis mulieres, nisi quæ naturali fœdere omnem suspicionem excludunt. Cap. XVI.

... magna.

Burch. li. 2. c. 109. Ans li. 7. c. 113. & 6. c 202. Iuo p. 6. c. 186. Pann. li. 3. c. 112.

INterdixit per omnia sancta † synodus nō episcopo non presbytero, non diacono vel alicui omnino, q in clero est, licere subintroductam habere mulierem, nisi forte, aut matrem, aut sororem [d], aut amitā, aut etiam α eas idoneas [e] personas, quæ fugiant suspiciones [f].

α ¶Aut etiam.] *Græce est.* ἢ ὡμόνα πρόσωπα πᾶσαν ὑποψίαν διαπέφευγεν, *id est*, vel eas tantum personas, quæ omnem fugerint suspicionem.

[*Item Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorum, & alibi.*]

PALEA. Cap. XVII.

In epist. ad Ocea. ibidem. In epist ad Nepotianum prope fi. In epist. ad Rust. In epist. ad Ocea. li. 1. contra Iouin.

HOspitiolum α tuum aut raro, aut nunquam mulierū pedes terant. ¶Quia non potest β toto corde cum Deo habitare, qui fœminarum accessibus copulatur. ¶Fęmina γ conscientiam secum pariter habitantis exurit. ¶Nunquam de formis mulierum disputes. ¶Fœminę nomen tuum nouerint δ; vultum nesciant. ¶ Fœminam, quam bene videris conuersantem, mente dilige, non corporali frequentia ε Si bonum est mulierem non tangere, malum est [g] ergo tangere.

α Hospitiolum.] *Caput hoc habetur in multis manuscriptis, & sine Paleæ nomine. Est autem collectum ex uarijs B. Hieronymi locis, in quibus de vitanda mulierum consuetudine agitur.*

β ¶Non potest.] *In epistola ad Oceanum, quæ non putatur esse B. Hieronymi legitur*, Mihi crede, non toto corde cum Domino habitare, &c.

γ ¶Fœmina.] *Ibidem Paulo superius:* flammigero igne percutit fœmina conscientiam pariter habitantis, exuritque fundamenta mentium.

b QVoniam.] ¶Vxores ducere. i. retinere.

c ¶Sectæ.] inf. 28. q. 1. caue. &c. non oportet. 1.

INterdixit.] Hæc est quinta pars dist. in qua vt clerici facilius cōtineant, supponit Gratianus auctoritatem horū cap. quod clerici debent vitare familiaritatem & cohabitationem fęminarum extranearum. Ioan. de Fan.

d ¶Aut sororē.] In quib. nil sæui criminis exist mari fędus naturale pmittit, vt ext. de coh cle. c. pe.

e ¶Idoneas.] Vt vxores seruorū suorum, 81. dist. uolumus. & c. cum omnibus.

f ¶ Suspiciones.] Quia suspectas mulieres hēbat, vt ext. de coha. cle. c. 1. & 2.

g HOspitiolum tuū ¶Malū est] Ar. a cōtrarijs, si vnū est bonum reliquū est malu, fallit in prodigalitate & auaritia. Item duo contraria qñque inueniuntur bona, vt nubere, & non nubere: quotidie cōicare, & non cōicare. 18. q. 1 sic enim de consecr. dist. 2. quotidie. & arg. C. de procur. exigendi, ibi, sed multo iustius fuit.

1 Illud c. nō oportet potius cōtradicit: sed hic, quod loquitur in spōsalib: de futuro: q inter tales pñt contrahi, vt ibi nota. Hug.

Contraria duo qñque sunt bona.

Distingue tñ, utrum huius uxor sciat ius uel dicatur sibi, quia tunc uouere intelligit, nō tñ solennizatur uotum. Si uero ignorat, nec ei dicitur non intelligitur uouere, in uxore tamen promoti secus posset dici non

Presbyter.] CASVS Quidam de consensu uxoris suæ factus fuit presbyter: quem Gregorius valde commendat: quia & si eam post sacerdotium diligeret, vt sororem, tñ quo ad carnis officium vitabat vt hostem: nec appropinquabat ad eam. Quæ autem postea sequuntur, plana sunt usque ad distinctionē: & per te videbis.

a ¶Presbyteram.] Cum qua in minoribus ordinibus contraxerat.

b Mulieres.] ¶Et matricuriæ.] idest, habentes curā de reb. eccl.

Ecce.] Hæc di. diuidit in quatuor partes. In prima ponuntur x. impedimēta quæ impediunt promouendos Secū da ibi, [Cōiter.] Tertia ibi, [Laici.] Quarta ibi. [Cæterum.] Io. de Fan. CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis ꝙ in sacris ordinib. constituti vxores nō possunt hr̄e: nec bigami possunt ad sacros ordines ꝓmoueri. In hac vero 33. dist. queritur, an ille, qui præter uxorē concubinam habuit, possit promoueri? Et rn̄det ꝙ nō. Et accipitur hic concubina quę habetur loco vxoris. Additur etiam in hac dist. de arreptitijs, dæmoniacis, & caducis maximè.

c ¶Sed quæritur.] Hic intitulatur 33. dist in qua magister ostendit ꝙ bigami, corpore vitiati, vsurarij, publicè pœnitētes, lusores, in scena ludētes, furiosi, arreptitij, accipiētes meretrices in vxores, habētes cōcubinas, nō possunt promoueri: quandoq; tñ dispensat in cōcubinarijs, inf ea. c. vlt 1. Et nota, ꝙ ī primis duob. cap. magister accipit concubinā pro vxore 2. quā quis duxit sine solennitate, vt inf. 34 di. §. concubinā. sed H. intelligit verā concubinā: ꝙ si qs habuit post baptismum promoueri non debet, vt 25 dist c vlt. Io.

Vsurarij & alij multi nō possunt promoueri.

1 Ad idē 34. di fraternitatis. Arch. 2 Idē tenet Goffr prout no. inf c. 1.

SI quis.] CASVS. Quidā post baptismā duas habuit vxores, vel vnam vxorem, & aliam concubinam: quæsitum fuit ab Apostolis, vtrū talis possit promouer. & rñ. q non potest talis promoueri ad ordinē clericalem.

d ¶Post acceptum.] Maxime. Idem. n. est si ante 3. baptisma habuit unā, & post aliam uxorem vel concubinam: vel determinat uerbum infra positum habuerit.

c ¶Aut concubinam.] Post primam vxoris: talis tamen ex

3 26 di. c. vnius.

δ ¶Nouerint.] *Antea legebatur,* fœminam nomen tuum nesciant. E*mendatum est ex aliquot manuscriptis, & ex epistola Hieronymi ad Rusticum monachum.*

ε ¶Frequentia.] *In epistola ad Oceanum est,* frequentes ornatu.

Item Gregorius in dialogo, lib. 4. c. 1.

¶Presbyter vxorem suam quasi sororem diligat, & quasi hostem fugiat. Cap. XVIII.

PResbyter quidam sibi commissam regebat ecclesiam cum magno timore Domini; qui ex tempore accepti ordinis presbyteram [a] suam, vt sororē diligens, sed quasi hostem cauens ad se propius accedere non sinebat; eamque sibi appropinquare nulla occasione permittens, ab ea sibi communionem funditus familiaritatis abscidit. — Pann. li. 3. c. 114.

Presbyteram vero quam debeamus accipere Laodicense concilium, c. 11. ostendit dicens.

¶Viduæ, vel seniores presbyteræ appellantur. Cap. XIX.

MVlieres α, quæ apud Græcos presbyteræ appellantur, apud nos viduæ, seniores, vniuiræ, & matricuriæ [b] appellantur, in ecclesia tanquam ordinatas constitui non debere.

α ¶Mulieres.] *Sic habet prisca uersio Græcè:* περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὰς λεγομένας πρεσβύτιδας, ἢ προκαθημένας ἐν ἐκκλησίᾳ καθίστασθαι, *idest,* quod non oportet eas, quæ presbyteræ, vel præsidentes dicuntur, in ecclesia collocari. *qua est Dionysij versio præterquam: in vltimis verbis. Ille enim habet,* ecclesijs ordinari. *Et videndus est Balsamon ad eum locum.*

DISTINCTIO XXXIII.

E*Cce, quòd in sacris ordinibus constituti vxores habere non possunt, vel si bigami aliqui fuerint inuenti ad sacros ordines ascendere non ualent. Sed quæritur* [c], *si quis præter uxorem concubinā habuerit, vtrum in sacerdotem promoueri ualeat. Talis a sacris ordinibus auctoritate canonum Apostolorum prohibetur, in quibus, can. 17. sic statutum legitur.*

¶Secundis nuptijs post baptisma copulatus, aut concubinam habens ad sacrum ordinem conscendere non valet. Cap. I.

SI quis post acceptum [d] baptisma secundis nuptijs fuerit copulatus, aut concubinam [e] habuerit, non potest fieri episcopus, non presbyter, aut diaconus, aut prorsus eorum, qui ministerio α sacro deseruiunt. — Ansel. li. 6. c. 143. Iuo p. 8. c. 137. al. 151. † al. esse.

α ¶Ministerio.] Græcè: τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ *idest,* qui sunt in catalogo sacerdotali.

ex dispensatione quandoque promouetur.inf.ea.habuisse,& 34.d.[illegible]mitatis.

DESERVIENTIS. Exponit modo Gratianus qui dicantur sacro ministerio deseruire, & dicit ꝙ subdiaconi,& acolythi,& qualiter deseruiant,dicit. Exponit etiam

punitur quis & meretur, vt ff qui indig.l.1.

c ¶Vel iniusto.] Idest,indignatione,vel ex nimia commotione.secus si propter necessitatem faceret,vt 55.d.si quis a medicis.

d ¶Illum.] Talis etiam deponitur.47.d de Petro & cap. quoniam.

Punitur quis & [illegible] ex eodem facto

1 Die melius: illae [illegible] contrahunt: nam quantũ ad legem promotionis re[illegible]est,vt hic: [illegible] quantum ad [illegible] etiam innocens, vt argu. 10. q. 1.c.si. 32 q. 5.c. ille Arc.

Deseruientes sacro ministerio intelliguntur subdiaconi qui calicem diacono offerunt, & acolythi, qui cum cereis diaconos praecedunt, vnde, & ceroferarij dicuntur: qui etiam vinum & aquam praeparando calici subministrant. Concubina intelligenda est praeter vxorem, vt iste sit sensus capituli: Si quis post acceptum sacrum baptisma secundis nuptijs fuerit copulatus, aut concubinam habuerit: distinguendum est, antequam vxorem duxerit, siue post mortem vxoris.

Vnde B.Gregorius a ait.

a ¶Gregorius. Hoc caput sumptum est ex c.72.libelli de ecclesiasticis dogmatibus, qui inter opera B.Aug.editus est; atque ex eo alibi saepissime [illegible] Gratiano citatur. A Trithemio autem adscribitur Alcuino, ab alijs Isidoro Sed plures & maioris auctoritatis Gennadio tribuunt [illegible] Valfridus Strabo, lib.de re.eccles. c.20. Petrus Lombardus sent.2.d.8. S. Thomas quodlib.12.art. 20. Platina in Simmacho, & alij.

¶Duarum matronarum maritus post baptismum, clericus non ordinetur. Cap. II.

Ansl.1.7.c.22.al. 26. Iuo p.8.c.295. Poly.l.2.tit.31.

MAritum duarum post baptismum matronarum clericum non ordinandum,neque eum qui vnam qui dem sed concubinam [a],non matronam habuit nec illum, qui viduam, aut repudiatam , vel meretricem [b] in matrimonium assumpserit : nec eum,qui semetipsum quolibet corporis sui membro indignatione aliqua, vel iusto , vel iniusto [c] timore superatus truncauerit : nec illum [d] , qui vsuras accepisse conuincitur,aut in scena lusisse dignoscitur: nec eum,qui publica poenitentia [e] mortalia crimina defleuit †:neque illum qui in furiam [f] aliquando versus, insaniuit,vel afflictione diaboli vexatus est : neque eum, qui per † ambitionem ad imitationem Simonis magi pecuniam obtulerit †.

† defleuit] orig.
† al. pro ordinatione.
† offert.] orig.

Act.8.

Item Pius Papa.

¶Arreptitij , vel epileptici sacris altaribus non ministrent. Cap. III.

Burc.l. 3.c 72. Iuo p 2.c 125. Poly.l.4 tit.31.

COmmuniter diffinimus,vt nullus de ijs [g],qui aut in terram arrepti a daemonibus elidũtur,aut quolibet modo vexationis incursibus efferũtur,vel sacris audeant

e ¶Poenitentia.] Vt 51. d qui[illegible], & 50.d. de his.

f ¶In furiam.] Tamen p[illegible] non de[illegible] q[illegible]

¶Communiter.] Hac [illegible] secunda pars huius distin. in qua probatur p tres auctoritates.sanctorum patrum, q daemoniaci, & epileptici, & [illegible] non debent promoueri. Io. de fan.

CASVS. Sequitur in hoc capit ꝙ illi qui daemoniacus inepti eliduntur, no deant. sacris altaribus ministrare , nisi suspēsi per annum inueniã tur ab incursu demonum liberati. Illi vero qui morbo epileptico,vel caduco laborant , non ministrent nisi prius inquiratur qualiter illi laborēt. qui si in terram cadunt, non ministrarent. Alijs vero aegritudinibus laborantes non prohibētur Et no.ꝙ hoc ca. loquitur de iam promotis. Sequens cap. patet.

g ¶De ijs.] Qui ita vexantur, distinguēdum est: nam si frequenter cadunt,non debent ministrare , vt inf.7. quest. 2.ca. 1. si vero raro,&emittunt voces contrarias similiter non debent ministrare , vt inf.7.q.2 c.2.si autē raro nec emittunt voces contrarias, possunt [illegible] co [illegible] 7.q [illegible] promoueri autē

Morbo caduco laborantes an ministrare possint Daemoniacorũ promotorum, & promouendorũ [illegible] .

2 Ad huius verbi declarationem, dic, qd epilesia Graecae apprehensio dicitur ꝙ mente apprehensam pariter, & corpus possideat [illegible] aũt ex me[illegible] [illegible] quo[illegible]ties ex[illegible] [illegible] & ad ce[illegible]brum cõ[illegible] fuerit Arch.

etiam , ꝙ concubina intelligitur illa quae ante vxorem ducta fuit, vel post mortem vxoris.

MAritum.]CASVS.In hoc ca 2. enumerantur impedimenta pro quibus aliquis repellitur a promotione , vt si maritus fuit duarum matronarum : vel praeter vxorem concubinam, vel meretricem in matrimonium assumpsit, &c

a ¶Concubinam.]Arg.ꝙ si quis habuit virginem concubinam licet postea sumat eam in vxorem ,ꝙ non potest promoueri, vt 34.d. curandum, & c.praecidimus, & 30.q.5.qualis.

b ¶Vel meretricem.]32.q.1.cap.non est culpandus.arg. contra.Sol, Illud in figura, & ita ex vno eodemq; facto

non possunt tales ex quo passi sunt semel, vt sup.ea.ca. maritum. Et haec est opinio.H.nec in hoc habet contradictionem. In daemoniacis similiter nulla est contradictio inter H.& alios quo ad promotionē: quia omnes dicunt, ꝙ nullus talis debet promoueri, vt cap.maritum. & c.clerici . In promotis autem distinguitur inter H.& alios.Nam dicunt alij,ꝙ sicut non debet promoueri qui semel est arreptus a daemone , ita nec officium pt exercere etiam si iam promotus sit:& qui hoc dicunt,illam literam , (qui tamen) aliter intelligunt quam H. nam dicunt , ꝙ hoc relatiuum,qui,refertur ad proxime positum.s.epilepticos 2 & est sensus literae. Epileptici non debent se ingerere diuinis sacramentis,exceptis illis qui

sine

fine passionibus, idest, q fine vocis confusæ emissione & spumę iactatione, qui tamē & ipsi, idest, isti qui hoc non faciunt, sed tantum cadunt, debent esse tandiu suspensi, donec appareat eos per annum liberatos, idest, non occupatos incursu dæmonū, idest, appareat, ꝙ ista passio non est dæmoniaca, sed epileptica H. vero dicit in dæmoniacis ꝓmotis, ꝙ si ꝑ annū steterūt, & non fuerunt passi supradicta, possunt exercere diuina officia, vnde dicit, ꝙ illud relatiuū, qui, referē proprie pro dæmoniacis, & improprie secundum eum ponitur in fi. liberati.

a ¶Vel indiscusse.] idest, temere.

b ¶Exceptis illis.] epilepticis, qui raro cadunt.

c ¶Passionibus.] id est, fine spuma, &c.

d ¶Qui tamen.] .s. dæmoniaci. H.

e ¶Spatio.] 7.q.2.c. vlt. contra. Sed ibi fuit dubiū hic certū.

f Clerici.] Sacri regiminis.] Ex hoc, ꝙ dicit, sacri regiminis, videtur ꝙ ad minores ordines bene possunt promoueri. Lau.

Vsq; adeo.] CASVS. Quidam episcopi permittebāt dæmoniacos præsbyteros, caducos, & furiosos, ministrare diuina: quos Gelasius reprehendit, & probat quod hoc fieri non debet, ne per hoc generetur scandalum Christianis, & ꝓbat hoc a minori, q a lex Mosaica nō ꝑmittebat ægros corpore tangere sacra: multo ergo minus in nouo testamento dæmoniacis, caducis, & furiosis, debet hoc permitti.

g ¶Opere.] idest, diuino obsequio.

h ¶Necessitatis.] Id est, infirmitatis.

i ¶Ne quibuslibet.] Prima ratio.

K ¶Sauciatū.] idest, debilitatum, vt 49. d. cap. 1.

l ¶Diuina.] idest, Mosaica.

m ¶Quantum magis.] q.d. ex quo vitiati corpore remouentur, multo magis vitiati mente: arg. 35. d. sedulo 1.

Laici.] CASVS. Fœlix episcopus quæsiuit ab Innoc. an laici, qui tempore maxime baptismi vxores habuerunt, possint promoueri. Et respon. ꝙ sic, si bonæ fuerint opinionis, nisi præter vxorem, concubinam, vel meretricem vxoris affectu cognouerint.

n ¶Instituerunt] idest, informauerunt.

o ¶Non pellicem.] Pellicem vocat quam quis ad tempus habet causa saturandæ libidinis.

CAETERVM CASVS. Supra dictum est, ꝙ ille qui præter vxorem habuit concubinam, promoueri non potest. Nunc vero dicit, ꝙ multi inueniuntur concubinas habuisse, quos canones non reijciunt, si post sacrum ordinem se immaculatos custodiunt.

a Ar. ad hoc 44. d c. nulli clerico. 16. q. 1. miramur. nam mens maior est q̄ corpus 38. d. sedulo. & m. Lau.

altaribus ministrare, vel indiscussè[a] se ingerant sacramētis diuinis, exceptis illis[b], qui corporis incommoditatibus dediti fine huiusmodi passionibus[c] in terram probantur elisi, qui tamen[d] & ipsi tamdiu erunt ab officij sui ordine, & loco suspensi, quousque vnius anni spatio[e] per discretionem episcopi inueniantur ab incursu dæmonū liberati †.

† *alieni*] cæteri collectores.

Item Nicolaus Papa.

De eodem. Cap. IV.

Clerici, qui in adolescentia a dæmonibus cognoscuntur obsessi, ad superiorem sacri regiminis[f] gradum ascendere non possunt. — Iuo p. 11. c. 104.

¶*Simile quiddam habetur in concilio Arausico 1. c. 16. Iuo citat Nicolaum Aluuino Iouansi archiepiscopo, ad quem etiam fortasse scribitur c. quorundam. infra d. 34.*

Item Gelasius Papa epist. ad vniuersos episcopos per Lucaniam constitutos, c. 21.

¶De eodem. Cap. V.

Vsque adeo sanè comperimus illicita quæq; prorumpere, vt dæmonibus, similibusq; passionibus irretitis ministeria sacrosancta tractare tribuatur. Quibus si in hoc opere[g] positis, aliqd propriæ necessitatis[h] occurrat quis fidelium de sua salute confidat, vbi ministros ipsos curationis humanæ, tanta perspexerit calamitate vexari: Atque ideo necessario remouendi sunt, ne quibuslibet[i], pro quibus Christus est mortuus, scandalum generetur infirmis. Postremo, si corpore sauciatum[k] fortassis, aut debilem nequaquam sancta contingere lex diuina[l] permisit; quanto magis[m] doni cælestis dispensatores esse non conuenit (quod est deterius) mente perculsos?

Burc. l. 2. c. 20. Poly. l. 3. tit. 9. c. vlt. Iuo p. 2. c. 88. & p. 6. c. 40. — *Leuit. 23.*

Item Innocentius Papa 1. Fœlici episcopo Nucerino, epist. 4. c. 4.

¶Qui tempore baptismi vxores habent, si postea religiose vixerint, clerici fieri non prohibentur. Cap. VI.

Ansl. l. 7. c. 29. al. 34. Iuo p. 6. c. 95. Pann. l. 3. c. 45.

3 Laici qui habentes vxores baptizati sunt, ac sic se instituerunt[n], vt opinio eorum in nullo vacillet, vt aut clericis iuncti sint, aut monasterijs, ex quo baptizati sunt, adhæserint, si non concubinam, non pellicem[o] nouerint, si in omnibus bonis operibus vigilauerint; non prohibentur huiusmodi ad clericatus sortem assumi.

4 *Cæterum ante susceptum sacrum ordinem quosdā legimus concubinā habuisse, quos tamen sacri canones non*

CAETE-

Habuisse.]

Presbyter fornicans, plus punit, quã legitimè contrahens.

HAbuisse.] CASVS. Andreas Tarentinus episcopus habuit concubinam antequam esset eps. & hoc Greg bene nouerat. Sed quidam dicebant post episcopatum eum habuisse accessum ad eam Greg. autẽ hoc audiens, cum dubium esset, certa noluit ferre sentẽtiã, sed

sententia, vt 5.q.1.quidam.
b ¶Committendum.] Sed quare non indicit ei hęc purgatio: quia exilis fuit infamia 1: & sic quandoque aliquis propriæ conscientiæ committit: vt sup. dist. 4. c. denique. & 15.q.8.c.1.& 33.q.4. vir cum propria.

1 Sed tunc habet locũ circa hoc q̃d legit & no. 2 q.5. quanto. Arch.
2 Ad idẽ 35. qõ.6. si duo ext. de uot. postulastis. vbi de hoc.

reyciunt, si post sacrum ordinem ab eius commistione sese immaculatos custodiunt.

Vnde Gregorius Andreæ Tarentino episcopo, lib. 2. epist. 44. siue c. 83.

¶De quodam episcopo, qui ante sui episcopatus apicem concubinam habuit. Cap. VII.

Burch. li. 2 c. 195. Iuo p. 5. c. 130. Polyc. li. 4. tit. 39.

HAbuisse te concubinam manifesta veritate comperimus *a*, de qua etiã contraria est quibusdam nata suspicio. Sed quia in rebus ambiguis [a] absolutum non debet esse iudicium, hoc tuæ conscientiæ eligimus committendum [b]. Qua de re, si in sacro ordine constitutus eius te permistione esse recolis maculatũ, sacerdotij honore deposito [c] ad ministrandũ nullo modo præsumas [d] accedere, sciturus in animæ tuæ periculo † te ministrare, & Deo nostro te sine dubio reddere rationem, si huius sceleris conscius in eo, quo es ordine, celans veritatem permanere uolueris.

† *al. periculum.*

a ¶Comperimus.] *Sequebatur*, & te illius criminis participationem habere: *quæ verba sunt etiam in editione operum B. Gregorij Frobeniana. Verum sublata sunt, quoniam absunt & ab alijs editionibus, & a cæteris collectoribus, & a Ioanne diacono lib. 2. num. 43. uita eiusdem Gregorij, omninoque sententiam perturbant.*

DISTINCTIO XXXIIII.

1. ps

Omesticarum [e] quoq; personarum immoderatam familiaritatem episcopum vitare oportet.

Vnde Nicolaus Papa ab Albinum † archiepiscopum.

† *al. Aluinum.*

¶Etiam consanguinearum immoderatam familiaritatem episcopum vitare oportet. Cap. I.

QVorundam relatione fideliũ, nostris auribus intimatũ est, quod Lãfredus episcopus, qui & iuuenis esse dicitur, venationi sit deditus, quod vitium plurimos etiã de clericali catalogo, genere duntaxat Germanos [f],

c ¶Deposito.] .i. suspenso ad tempus quousq; satisfaciat. sic ponitur 21. q. 2. quoniam.
d ¶Præsumas.] Arg. q̃ occultũ delictum reddit hoĩem irregularẽ. Arg. cõtra d. ꝓxi. erubescat. Dic ut ibi. hoc forte in eo casu q̃ñ non pœnituit super crimine.

Omesticarũ.] Hæc d. diuidit ĩ 9. partes. In quarũ prima reprehendit Gratianus quendã ep̃m, q erat venator. & cum filia nimiã familiaritatem habebat. secunda ibi, [Concubina,] Tertia ibi, [Cęterũ.] Quarta, [Q̃d ergo.] Quinta ibi, [Similiter.] Sexta ibi, [Quæ sunt.] Septima ibi, [Sed postea.] Octaua ibi, [Quib. autẽ.] Nona [Vidua.] Io. de Fan.
CASVS. In hac 34. dist ostendit Gratianus abstinendũ esse a nimia familiaritate domesticarũ mulierum. Addit etiam qualiter in superiorib. c. accipiatur concubina, & de q̃busdam personis, quæ a promotione repelluntur.
e ¶Domesticarum] In hac 34. dis. ostendit, q̃ clerici etiam domesticis personis non exhibebunt nimiam familiaritatem: & q̃ clerici non intererunt uenationibus aut aucupationibus. Secundo ostendit qualiter accipiatur concubina in superioribus, c. si q̃s post. c. maritum. c habuisse. quæ c. sunt sup. dist proxi. Tertiò adiungit de multis non promouendis, & quòd bigami q̃ñque promouentur ad subdiaconatum, ut inf. c. lector. Quarto ostendit q̃ clerici non debent interesse conuiuijs nuptiarum. In fine ostendit propter cuius viduæ copulam quis impeditur a promotione.

sed eum suæ cõscientiæ committens præcepit ei, vt nullo modo accederet ad ministrandũ, si commistione illius concubinæ se post episcopatũ sciret esse maculatũ.

Ambiguitas est triplex.

a ¶Ambiguis.] sup. 14. d sicut cõtra. Sed dic q̃ triplex est ambiguitas: ambiguitas iuris, ambiguitas facti, ambiguitas personæ: ubi ambiguitas iuris est, ibi de similib. ad similia proceditur, ut 20. distin. de libellis, & de tali ambiguitate loquitur illud cap. 14. dist. sicut; sed ubi factum ambiguum est, tunc nunquam ferenda est sententia in alicuius præiudicium, vt 11. q. 3. graue. hoc ideo dico, quia si nulli fit præiudicium, vt in baptismo, consecratione, vel ordinatione: bene fertur in dubio certa sententia, scilicet ut baptizetur, uel ecclesia consecretur, vel denuo ordinetur, ut de consecra. distinct 4. paruulos. & dist. 1. solennitates. & 68. dist. presbyteri. tamen quandoque dubitatur de facto, & fertur sententia in præiudicium alterius, ut extra de spõ. iuuenis. sed illud est propter periculum animæ. Vbi autem est ambiguitas personæ, sed factum est certum, bene fertur certa

QVorundam.] CASVS. Lanfredus episcopus in duobus peccabat. scilicet in venatione more Germanorum & Gallorum, & immoderata filiæ suæ familiaritate propter quæ mala fama erat orta de ipso: & ideo sæpe correptus ab Albino & eius suffraganeis fuit: nullatenus tñ emendatus fuit: quare Nicolaus præcepit ut concilio episcoporum conuocato moneant illum, ut a supradictis se abstineat: quod si non fecerit, excommunicetur. tandem si contumax fuerit deponatur.
f ¶Germanos.] idest, Theutonicos qui sunt verũ germen,

Germani vnde dicuntur.

men, vel verè nobiles. Arg. ext. de elec. venerabilem. & de præben. venerabilis. a ¶ Venatorem.] Existentem venatorem: ne obijciatur de Eustachio. 86. dis. Esau. ADDITIO. Sub quī prius fuit venator. postea fuit sanctus: potest tñ aliquis simul esse venator & sanctus. Archid.
b ¶ Fama.] Nō quod aliquid ibi sæui criminis existimaretur propter fœdus naturæ. 1. s. quia corā omnibus eā nimis osculabatur, & ponebat manus in gremium eius: & ideo fuit ei indicta purgatio. sic extra. de pur. cano. ca. cum in iuuentute.
c ¶ Episcopis.] Arg. quod solus metropolitanus nō potest audire causam 2. episcopi, etiam ciuilem, vt 11. quæstio. 1. si clericus. & 6 q. 4. si inter.
d ¶ Bestiarum.] Infra 86. dist. qui venatoribus.
e ¶ Excommunicatus abscedat.] Vt nō intersit cum eis negotijs cōmunibus.

1 Idest propter sanguinis ꝓpinquitatem. extra de præsum. cū in iuuentute. C. de episc. & cler. cū qui. Arc.

Archieps solus causam epi audire non potest.

2 Scilicet mixtā vt hic erat. nam de vitio hic agitur. Arch.

& Gallos irreuerenter implicat. Verum iste (si ita est, vt audiuimus) merito iuuenis dicitur; qui iuuenilibus desiderijs occupatus nulla † grauitate constringitur. *& infr.* Nam (vt Beatus dicit Hieronymus) venatorem [a] nunquā legimus sanctum. *& infra.* Nihilo minus autem de hoc episcopo relatum est apostolatui nostro; quod cum quadam filia sua immoderatam teneat familiaritatem; & ob id mala fama [b] ei orta sit: pro qua re à sanctitate tua cæterisq; coepiscopis suis commonitus, atq; correptus est, sed nullatenus emendatus: quæ res in hoc maximè displicet, & magis ac magis deteriorem de se reddit opinionē in quo beatitudinis tuæ, & cæterorum coepiscoporum suorum rationibus non obedit; & per inobedientiam in culpam protoplasti relabitur. Oportet ergo fraternitatē tuam synodale cum episcopis [c], & suffraganeis tuis conuocare conciliū, & hunc salutaribus eloquijs episcopum conuenire, atq; illi pastorali auctoritate præcipere, quatenus ab oībus bestiarum [d] vel volucrum venatione penitus alienus existat; atq; ab immoderata filiæ suæ familiaritate semet omnino coerceat, in quo si parere contēpserit, & tam pro venationis declinatione, quàm pro immoderata filiæ suæ conuersatione vitanda vobis admonentibus obedire distulerit; a vestro collegio excommunicatus abscedat [e]. Quòd si in hoc contumax adhuc apparuerit, à ministerio cessare debebit.

† *nulla senum grauitate*]

Ad c. 5. Micheæ & in psal. 90.

[*Ex concilio Aurelianensi* α 4.]

PALEA. Cap. II.

EPiscopum, presbyterum, aut diaconum canes ad venandum, aut accipitres, aut huiusmodi res habere nō licet. Quod si quis talium personarum in hac voluptate † sæpius detentus fuerit: si episcopus est, tribus mensibus a communione β suspendatur: diaconus vero ab omni officio & communione suspendatur:

Extra de cler. vē. c. 1. Burch l. 2. c. 213. Iuo p. 5. ca. 366. & par. 13. c. 30. Pann. li. 3. c. 167.

† *al. uoluntate sæpius detectus.*

α ¶ Aurelianensi.] *Hæc palea etiam in decretalibus tit. de cleric. ven. c. 1. citatur ex concilio Aurelianensi, & in* Pannormia *ex c. 8. Sed in* Aurelianensibus, *quæ extant nō est inuenta: Burchardus, &* Iuo *p 6. c. 288. citant ex Meldensi. Eadē uero sententia est in Agathensi, c. 51. (quod etiā citat* Iuo *p. 5. c. 366. & p. 13 c. 30.) et in Epaunensi, c. 3.*
β ¶ A communione.] *In decretalibus legitur* a cōmunione si presbyter, duobus; si diaconus, ab omni officio suspendatur. *Apud Burchardum est,* se a cōmunione suspendat, presbyter duobus. diaconus vno omni officio & † cōmunione suspendatur: *neq; multo aliter apud* Iuonem *par. 6. & in concilio Epaunensi. In Agathensi autem, & apud* Iuonem *par. 5.* Se a communione suspendat, presbyter duobus mensibus se abstineat: diaconus uero ab omni officio, & cōmunione cessabit. *Verum apud eundem Iuonem par. 13. ex concilio item Agathensi hoc modo legitur* se a communione abstineat †: presbyter duobus mensibus se abstineat: diaconus vno ab omni officio, vel communione cesset.

al. uel.

† *al. suspendat.*

PALEA. Cap. III.

OMnibus seruis Dei venationes, & siluaticas vacationes † cum canibus; & vt accipitres, aut falcones habeant, interdicimus.

Ext. de cler. ven. c. 2. Burch. li 2. c. 214. Iuo p. 6. c. 289.

† *al. fatigationes.*

¶ *Hæc etiam Palea habetur eod. tit. de cler. uen. c. 2. ubi ex eodem concilio* Aurelianēsi *citatur quemadmodum & apud Burchardum, & Iuonem. Sententia ijsdem penè uerbis est in synodo Francica sub Zacharia Papa quæ & conciliorum tomis est inserta, & habetur lib 5 capitular. c. 2. & manuscripta etiam inter epistolas Zachariæ in codice sapè memorato monasterij Dominicanorum.*

CON-

Concubina[a] *autem hic intelligitur, quæ cessantibus legalibus instrumentis vnita est, & coniugali affectu asciscitur*[b], *hanc coniugem facit affectus, concubinam vero lex*[c] *nominat.*

De hac dicitur in concilio Toletano 1.c.17.

Qui non habet vxorem, sed loco illius concubinam, a communione non repellitur. Cap. IV.

Iuo p.8.c.64. Pann.l.6.c.49. †al.tantum.

IS,[d] qui non a habet vxorem, & pro vxore concubinã habet, a communione non repellatur: tamen †vt vnius mulieris, aut vxoris, aut concubinæ sit coniunctione[e] cõtentus.

† al.fidelem. † al.tantum.

a ¶Is qui non.] *Integer cõcilij canon qui apud* Iuonem *quoque, & in Pannormia refertur, est hic.* Si quis habens vxorem fidelis, concubinam habeat; non communicet. Cæterum is, qui non habet vxorem, & pro vxore concubinam habet; a communione non repellatur: tamen †, vt vnius mulieris, aut vxoris, aut concubinæ (vt ei placuerit) sit coniunctione cõtentus. Alias viuens abijciatur, donec desinat, & ad pęnitentiam reuertatur. *Neque vero omne concubinarum genus eo etiã tempore permittebatur. De quibus quid in legibus gentilium* Im*peratorum legatur, nihil opus est referre.* Certe Iustinianus *nouella* 18.*c*.5.*(vt est apud Iulianum antecessorem) quasdam cõcubinas comparat quodammodo vxoribus: quæ sine dotalium tabularum solemnitate ductæ fuerant. Ad quod concubinarum genus referendum est quod scripsit B.* Augustinus *in libro de bono coniugali, & refertur inf.* 32.*q*.2.*c.solet. In quibus hæc tria erant necessaria: primum, vt vterq; esset solutus: deinde fides mutua, quod alteri non iungerentur, neque a procuratione filiorum abhorrerent: tertium, vt vsque ad mortem in ea victa coniunctione manendum sibi proponerent. Et in his quidem scribit B. Augustinus posse aliquo modo dici, nuptias esse & concubitum: quamuis sic habitam non audeat appellare vxorem: quia non interuenerant instrumenta dotalia, & alia, quæ iure ciuili, & canonico requirebantur, vt esset ligitima vxor: quod habetur in prædicta nouella* 18.*& inf.*30.*q*.5.*c.aliter. Itaque huiusmodi mulieres, cum non essent vxores, vocabantur concubinæ: sed ob illa tria ac præcipue, quod in affectu maritali permanere statuerant, permittebatur ipsis communicare: habebanturque tanquam vxores minus solemniter ductæ. Et hoc est; quod hic, & in sequenti capite dicitur pro vxore, & loco vxoris habere concubinam.* Idque Gra*tianus ipse ad finem capitis antecedentis, §.concubina.indicauit Nam concubinarum ad tempus adhibitarum, etiam si filiorum procreandorum causa haberentur, plane illicitus erat concubinatus: quod asserit idem B. Augustinus, c.audite.infra ead. & in eodem libro de bono coniugali, c.concubina.infra* 32.*q*.2.

CONCVBINA. CASVS. Dicitur hic q in præcedenti dis. accipitur concubina q̃ cognoscitur vxoris affectu: sed ñ fuit ducta cum solẽnitate, & talem lex concubinam vocat Duo sequentia capitula plana sunt.

a ¶Concubina.] Hic respicit id quod dixi sup.proxi. d.c.1.

b ¶Asciscit.] idest, amplectitur.

c ¶Lex.1.] Canonica. vt inf.cap. proxi. vel etiam lex ciuilis quia cõcubinatus a lege nomen accipit, vt ff de concu.in cõcubinam.

1 Nam & canon lex appellatur.31. dist.Nicæna Arch.

d ¶IS,qui.] 30.q.5.aliter.contra. Sed ibi loquitur quando non constat de mutuo consensu.

e ¶Coniunctione.] Secundum leges ita est, quod si impares sunt personæ cõtrahentium.non pręsumitur matrimonium, nisi dotalia instrumenta interueniant.C. de nup.imperialis, §.imo. & illud, ff.de do.donationes secus si pares.ff. de ritu nup.in liberę sm canones sp præsumitur adulterium nisi appareant legales solẽnitates vt 30 q.5.aliter 2 extra de clande.despon. cum inhibitio.

2 De hoc no. ea q.nostras in fi. & 3. q. 4.consanguineorum. in prin.

f ¶Christiano.] ¶Cõcubinã.] Idest, mulierem nõ solmniter ductam: si tñ mutuus consensus interuenit. aliàs concubinã non licet habere, vt 32.q.4.nemo 3.

3 Et 35.q.3. de cõsanguinitate. nam nulli fornicari licet 88 d. fornicari. Hug.

CAETERVM

Item Isidorus de distantia † noui, & veteris testamenti.

† al. consonantia.

¶De eodem. Cap. V.

Iuo p.8.c.66. Pann.l.6.c.50.

CHristiano[f] non dicam plurimas †, sed nec duas simul habere licitũ est nisi vnam tantum aut vxorem, aut certe loco vxoris, si (coniux deest) concubinam.

[*Ex dictis Augustini in lib.* 50. *homiliarum, homilia*.49.]

PALEA. Cap. VI.

Bur c.l.9.c.15. Poly.l.6.tit.8. Iuo p.8.c.153. Pann.6.c.43.

AVdite charissimi mẽbra Christi, & matris catholicæ ecclesiæ filij. Quod dico competentibus a & fidelibus, audiãt pęnitẽtes. Quod dico fideli

bus,dico & competentibus,& pœnitentibus.Audiant cã techumeni;audiant omnes,omnes timeant;nemo contem nat:sit mihi in consolationem vester auditus, ne vobis sit in testimonium dolor meus,Competentibus,dico,fornicari vobis non licet: sufficiant vobis vxores β: audiat Deus:si vos surdi estis: audiant Angeli, si vos contemnitis. Concubinas vobis habere non licet, & si non habetis vxores; tamen non licet vobis habere concubinas, quas postea dimittatis, & ducatis vxores, tanto magis damnatio vobis erit, si volueritis habere vxores, & con cubinas.

α ¶Competentibus.]*Hoc loco verba sunt ex originali in suum ordinem restituta. Qui autem vocarentur competentes declarat B. Augustinus in sermone ad competentes, atque intelligi etiam potest ex eodem B. Augustino alibi,& ex alijs.*
β ¶Vxores.]*In hac præcipue parte non sunt relata propria verba B. Augustini,sed nonnulla omissa, ac mutata. Nam ipse ita scribit:*Sufficiant vobis vxores,aut nec vxores: concubinas vobis habere non licet: Audiat Deus,si vos surdi estis: audiant Angeli eius,si vos contemnitis: concubinas vobis habere non licet:si audiant competentes,quod dico fidelibus, non habetis vxores, non licet vobis habere concubinas, quas postea ducatis vxores; quanto magis damnatio vobis erit,si habere volueritis,& cõcubinas,& vxores dimittatis?

3 *Cæterum,si non talis concubina fuerit, & ætas illius, de quo agitur, futuræ incontinentiæ suspicionem auferre dignoscitur, apostolica concessione ad ordinem diaconatus prouehi potest.*

Vnde Pelagius Papa scribit Florentino † episcopo. † *al.Florentia.*

¶Qui post mortem vxoris habuerit de ancilla filios, diaconus fieri permittitur. Cap. VII.

FRaternitatis tuæ relatione suscepta, eius latorem secundas quidẽ nuptias expertum nõ fuisse didicimus; castitatem tamen eum † priori non seruasse coniugio designasti,& quãuis multa sint,quæ in huiusmodi casibus obseruari canonice iubeat sublimitatis † auctoritas:tñ quia defectus nostrorum temporum,quibus non solum merita sed corpora ipsa hominum deferunt, districtionis illius non patitur [a] in omnibus manere censuram,& ætas istius de quo agitur,futuræ incõtinentiæ suspicionem auferre dignoscitur,vt ad diaconatum possit prouehi,temporum vt dictũ est, condescendentes defectui concessisse nos noueris.*& infra.*¶Micęnam † vero ancillam eius,de qua se post transitum vxoris filios habere confessus est,iubemus vt tua dispositione cuiquam monasterio continentiam professura [h] tradatur γ.

Ans.l.7.c.68.al.73. Poly.l.2.tit.1.
† *al.cum.*
† *al subtilitatis.*
† *al. Micinam.*

γ ¶Tradatur.]*Apud Anselmum sequitur:*vt meliori sorte ad quod promouetur officium, sub bonæ possit famæ merito ministrare:nec aliqua opinionis eius maculandæ relinquatur occasio.*neque multo aliter Polycarpo.*

Hoc ex dispensatione misericordiæ: cæterum ex rigore disciplinæ intelligitur illud Aurelianensis δ *concilij.*
δ ¶Aurelianensis.] *Hæc ad verbum habentur in conc.Gerundensi,c.8.*

CAETERVM. Hæc est tertia pars dist. in qua dicitur, quod cũ vero concubinario ex causa põt dispensari Io.de Fan.

CASVS. Dictum est supra, quod si quis præter vxorem habuit vxoris affectu cõcubinam promoueri non potest:sed si fornicariam habuit,nec habetur suspectus de incontinẽtia in futuro,poterit promoueri.

FRaternitatis.] CASVS.Clericus quidam mortua vxore in subdiaconum est promotus, qui secundas nuptias non contraxit, verumtamẽ cũ Micęna ancilla sua fornicationẽ commisit: modo volebat in diaconum ordinari:vnde quæsiuit Florentinus episcopus an possit? Et respondet Pelagius Papa quod sic, duabus rationibus. Vna est, quia defectus nostri temporis non patitur rigorẽ antiquorum canonũ valere: & quia ætas istius subdiaconi suspicionẽ incontinentiæ a se remouere videtur: Micęna vero ancilla,de qua cõfessus est filios habuisse, monasterio tradatur. Plana sunt quæ sequuntur, vsq; ad §.quod ergo.

Luxuria quãque plus iuris habet quam castitas.

a ¶Non patitur.]Ecce casus vbi plus iuris habet luxuria quã castitas quia castus repellitur si cõtraxisset cum secunda, sed fornicator non. ad idem facit extra de biga. quia circa. Item per istud cap. quidam dicunt derogatum esse illi 25. distin cap. vlt. quia cũ istud sit æquitas 1. illud rigor, merito æquitas præponitur rigori,vt 45.distinct. licet 50.dist.ponderet.extra de fur. cap. vl.C. de iud.placuit.

1 Imò fuit dispensatũ, vt infra §.proxim. & not. sup.d. prox. cap.1.

b ¶Professura.]Alibi dr, quod debet, vẽdi, vt 18. d. quidẽ alibi dr, quod redigitur in seruitutem,vt 32. d. eos. Sed dic, quod diuersitas pęnarũ episcopo dat optio-

1 De hoc no. 21. q. 2. in summa. Religionē quādoque cogitur q̄s intrare.

optionē 1, ut ex̄ de off. dele. de causis. Vel distinguas an sint publice ductæ quasi uxores, uel nō. 15. q. ult. cū multæ. Sed qualiter p̄cipit isti intrare religionem, cū hæc res nō sit p̄cepti, vt 32. q. 1. integritas? Dic q̄ rōne delicti cogit̄ intrare monasteriū q̄nque aliq̄s ad agendam

seruant: uel quia corruptæ erant cum quibus cōtraxerunt: uel meretricari non cessant, licet in uxores ducātur. & hoc probatur per cap. quæ sequuntur.
b ¶Meretricari.] Hæc ratio nō ualet: quia nunquam maritus corruptæ promouetur.

¶Non admittatur ad clerum, qui præter vxorem, aliam cognouerit. C. VIII.

Burch. l. 2. c. 38. Iuo p. 6. c. 139.

SI quis de laicis post uxorem, aliam cuiuscunque conditionis cognouerit mulierem, in clericum nullatenus [a] admittatur.

4 *Quod ergo de pellice, & meretrice apud Gregorium, & Innocentium scribitur; propter spem futuræ incontinentiæ constitutum creditur: quia difficile cōtinentiam seruat, qui se illicito concubitu maculare non metuit. Vel † prohibetur ordinari, qui pellicem, vel meretricem cognouerit maritali affectu: vel quia corrupta florem virginitatis amiserit, vel quia meretricari [b] non desinit, licet in vxorem ducatur. Vtrumque enim, impedimentum cuilibet præstat, quominus ad sacros ordines pertingere valeat.*

† al. &

Vnde Hilarius Papa in synodo Romana, cap. 2. scribit dicens.

¶Qui virginem non duxit vxorem, ad sacros ordines non accedat. C. IX.

† Cauendū] orig. † gradus] orig.

Ansel. l. 7. c. 12. al. 15. Pann. l. 2. c. 50.

CVrandum † ergo in primis est, ne ad sacros ordines † (sicut gestis prioribus ante præscriptum est) quisquā, qui uxorem non uirginem duxit [c], aspiret.

Item Gregorius vrbis Romanæ præsul Squilatino † Episc. lib. 2. epist. 25.

† forte] *Sylacino*

¶Bigamus, uel pœnitens, corpore vitiatus, litteras ignorans curiæ uel conditioni obnoxius, clericus non fiat. C. X.

Ansel. l. 7. c. 35. al. 42. Poly. l. 2. tit. 31. † *al. pœnitētē. al. publice pœnitentem. al. solenniter pœnitentem*

PRæcipimus, ne vnquam illicitas ordinationes facias: nec bigamum, aut qui virginem nō est sortitus vxorē, aut ignorantem litteras [d], uel in qualibet parte corporis uitiatum [e] uel pœnitentiæ † uel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium ad sacros ordines permittas accedere: sed si quos [f] huiusmodi repereris, non audeas promouere.

Item in Neocæsariensi concilio, c. 8.

¶Non fiat sacerdos, cuius vxorem euidenter constat adulterium admisisse. C. XI.

Ansel. l. 7. c. 19.

SI cuius vxorem adulterium commisisse, cū esset laicus, euidenter fuerit comprobatum; hic ad ministerium ecclesiasticum admitti [g] non potest. Quòd si in clericatu iā

CVrādū.] CASVS. In hoc cap. dicit̄ q̄ ad sacros ordines p̄moueri non potest qui uxorem uirginē sortitus non fuerit.
c ¶Virginem duxit.] 30. q. 5. qualis.
PRecipimus.] CASVS. Septē genera hominū in hoc cap. enumerātur, qui à p̄motione repellūtur, vt bigamus, &c.
d ¶Ignorantem litteras.] Scilicet prorsus, vt 36. distin. illiteratos 3.
e ¶Vitiatum.] Enormiter.
f ¶Sed si quos.] Iā ordinatos supple. aliter idem repeteret.
SI cuius.] CASVS. Aliq̄s accepit virginem in vxorem: ipsa postea adulteriū commisit: q̄rebat̄ vtrū talis deberet promoueri, uel remanere in ordine iā suscepto. Et r̄ndet q̄ si laicus est, non pōt postea ad ecclesiasticum ordinē promoueri: si clericus est, dimittat eam, alioquin sit à ministerio alienus. Idem est ex toto casu sequentis capituli.
g ¶Admitti.] Sed nōne hic uidetur nimius rigor, q̄ aliquis sine culpa sua puniatur 4? Propter hoc intelligunt quidam q̄d hic dicitur, quando maritus patronus est turpitudinis, & leno: sed certe tunc repelleretur propter propriū delictum, vt 32. q. 1. c. 1. &c. Dic ergo quòd ideo prohibetur, quia est maritus corruptę:

3 Et 1. q. 1. §. ecce si clericus. ver. hoc. sol. ex̄ l. 6. de tē po. or. nullus. ver. pœna imponitur talē ordinanti.

dam penitentiam, ut 50. dist. si ille. & 81. distin. si quis clericus: vel expone, iubemus, dest, consulimus.
a SI quis. ¶Nullatenus.] Hic de stricto iure loquitur, ut 2 illud 25. dist. primum.

2 Sub. & illud. 1. q. 7. si quis omnem.

QVOD ERGO. Hæc est quarta pars huius dist. qua probat per sex auctoritates sanctorum patrum, q̄ nullus episcopus debet ordinare bigamum, uel uiduæ maritum, illiteratum, pœnitentē, obnoxium curiæ: nec illum qui cognouit uxorem suam postquam sciuit illam adulteram. Ioan. de Fan.
CASVS. Dictū est s̄. in cap. fraternitatis. q̄ ille. qui fornicatus est, pōt promoueri, sed quia uidebat̄ c̄rium ei quod dictū est s̄. in 33. dist. in ca. maritū. & cap. laici. ideo cōstitutū est, q̄a tales cū difficultate continentiā tñ si non cognouit eam post adulterium perpetratū, promouetur, ut ī. ea. cap. ult. Sed pone q̄ uir accuset uxorem de adulterio: nūquid pendente accusatione tenet̄ ei reddere debitū, si talis est qui vult p̄moueri? Dicūt quidā q̄ non: q̄a si reddit, fit ei præiudiciū: sicut nec cogitur reddere debitū ei quam audiuit esse ancillam, ut extra de coniugio seruorum, proposuit 5. Sed tñ ibi alia ratio est: quia cum serua non est matrimonium, sed hic est matrimonium. unde melius uidetur q̄ sibi præiudicet cognoscendo eā. q̄ q̄ illi iniuriam facit, scilicet denegando ei debitum. & s̄m hoc sequitur q̄ aliq̄s punit̄ ex eo q̄d tenet̄ facere ex necessitate, & est contra id 23. q. 4. Nabuchodonosor 6. ubi dicitur q̄ nemo puniēdus est, ex eo, q̄d necesse hēt facere,

4 Sub. q̄d fieri non debet, vt uidetur 16. q. 7. inuētū 56. distin. satis. 74. dist. gesta. Archid. Maritus sine metu bigamiæ an vxori debitum reddere possit pēdente accusatione adulterij.
5 Vbi de hoc. & ex̄ de adult. c. vlti. ibi videas.
6 Aliàs incipit. vasis iræ.

Item ex hoc sequeretur ꝙ aliquis pro vno facto mereret pęnã & præmium:quod est ꝯ id 8.q.1.sciendũ. Itẽ ex hoc sequitur,ꝙ aliquis pro uno facto & meretur & demeretur:quod est contra id ff.de neg.gest.siue.meretur enim dum cognoscit vxorem, vt 33.q.5.ca.1. Et ꝙ vna res habet contrarios effectus:quod est contra id ff.de sol. qui hominem.§.vlti. Ioan. Posset tamen dici quòd si maritus reddat debitum vxori corruptæ, non præiudicet sibi quin possit promoueri : quia tunc potius dicitur cognosci ab vxore, q̃ cognoscere ipsam, ut 32.q.5.ita ne. sicut nec facit sibi præiudicium quin possit eã accusare de adulterio:licet sit argu. contra 33.q.1.si quis 1.ff.sol.mat.cum mulier. ff.de adul.si vxor.§.vlti. quid iuris sit de hoc,in quæstione notaui,ibi. Videas.&c. Posset tñ ꝓbabiliter dici, ꝙ sibi ꝑiudicat quo ad legem ꝓmotionis,quæ factum solum requirit, nõ quo ad legem Mosaicam, vt 15.q.1.§.fin. non obstat ꝙ inuitus hoc fecit, vel passus fuit. arg.26.distin.acutius. hoc totum determinat decre. extra ut lite pen.c.2.Barth.

1 De hoc ead.q.c.1. & 33.q.2. placuit.

§.clericos autem non aliter ordinari. coll.9.
b ¶Laicus.] Ideo dicit de laico, quia minus videretur de eo:vel ideo quia si clericus hoc faceret, non solum non promoueretur, sed omni priuilegio ecclesiasticæ dignitatis priuaretur,ut 84.dist.quisquis.
c ¶Vitio.]

eo constituto,adulterauit,dato repudio dimittere eam debet.Si vero retinere eius consortium velit,non potest suscepto ministerio perfrui.

Item ex concilio Martini Papæ. — Apud Martinũ Bracarensem, cap.28.

¶De eodem. C. XII.

SI laici † vxor in adulterio fuerit deprehensa, hic talis ad ministerium ecclesiasticum nullo modo adducatur. Si autem post ordinationem alicuius clerici vxor adulterata fuerit,dimittat eam. Si autem cum ipsa voluerit permanere,à ministerio alienus sit.

† *alicuius laici*] orig.

Præmissis auctoritatibus,bigami, & qui virgines non sunt sortiti vxores,à sacris ordinibus prohibentur. Sed quæritur,si quis ante baptisma viduam duxerit vxorem, an propterea sit prohibendus à sacris ordinibus.

De his ita scribit Innocentius papa Victricio Rothomagen.episcopo,epistola 2.c.5.

¶Qui ante baptisma,seu post baptisma viduam duxit vxorem, non admittatur ad clerum. C. XIII.

SI quis [a] viduam(licet laicus [b])duxerit vxorem,siue ante baptismũ,siue post baptismũ,non admittatur ad clerum:quia eodẽ uitio [c] videtur exclusus.In baptismo enim crimina dimittuntur, non acceptæ vxoris consortium relaxatur. *& infra.*¶ Quòd si non putatur uxor esse computanda,quæ ante baptismum ducta est,ergo nec filij,qui ante baptismum geniti sunt,pro filijs habeantur.

Anſ.l.7.c.11. Iuo p.6.c.55.

C.6.eiusdem epist.

Prohibentur etiam bigami à quolibet ordine clericatus, iuxta illud Ambrosij epist.82.ad Vercellensem ecclesiam.

¶Qui secunda coniugia sortitur[2], clericus non fiat. C. XIIII.

COgnoscamus nõ solum hoc de episcopo, & presbytero [d] Apostolum statuisse;sed etiam Patres in cõcilij † Nicæni tractatu addidisse [e], neque clericum quemquam debere esse,qui secunda coniugia sortitus sit.

Iuo p.8.c.290. Pann.l.6.c.63.

† *concilio Nicæni tractatus*] orig.

5 *Similiter etiam viduarum mariti, uel ancillarum,vel meretricum,clerici fieri non possunt.*

Vnde in canonibus Apostolorum,c.18.legitur.

SI laici.] PRAEMISSIS. CASVS. Ex supradictis infert Gratianus,ꝙ bigami, & qui uirgines nõ habuerunt vxores : promoueri non possunt. Nũc incidenter quærit an ille,qui ante baptisma viduam duxerit vxorem , possit promoueri : & probatur quòd non , per seq.c.

SI quis viduam.] CASVS. Quidam dicebat,quòd si quis ante baptisma viduã duxerit in vxorem, ꝙ propter hoc non debet repelli à promotione : quia illa vxor non reputatur:quare Victricius Rothomagen. episcopus quæsiuit an hoc esset verum ? Et respondet Inno. siue ante baptisma, siue post viduam duxit vxorem,repelli debet à promotione : quia eadem causa uidetur exclusus qui ante baptisma duxit eam,qua is qui post baptisma.Nam in baptismo uitia dimittuntur,& non consortium vxoris : alioquin qui ante baptisma nati sunt,non debent filij reputari. Omnia quæ sequuntur vsque ad cap.si subdiaconus. per te videre potes.

a ¶Si quis.] Hoc bene habes in Authen. de san.episc.

c ¶Vitio.]Id est.defectu 2.si.56.distin.quia similiter. & 26.dist.acutius,

d COgnoscamus.¶Et presbytero.]Supple & diacono.81.dist.c.1. e ¶Addidisse.] Aug.tamen dicit ꝙ secundum interpretationem Apostolus intellexit 3 de quolibet ordine,vt 81.dist.c.1.

SIMILITER. Hæc est 5.pars distinct. in qua dicit quòd qui contrahit cum ancilla , vel cum ioculatrice, non potest fieri episcopus vel presbyter. Ioann. de Fan.

a ¶Si

Ancilla cũ dño ʒhens libera efficitur.

a ¶Si quis.] ¶Ancillam.] Sed quare hic prohibetur, cũ tamen eo ipso ꝗ aliquis ducit ancillam suam in vxorem, ipsa libera efficiatur? vt C. de la. li. tol. authen. ad hoc. & C. de oper. lib. libertæ. similiter tenet matrimonium cum aliena ancilla, vt 29. q. 2. cap. 1. & 2. Rñdeo propter prærogatiuã sacerdotij. Vel ideo quia nõ videtur ibi esse plenum matrimonium, vt 32. q. 2. sicut non omnis. & ideo non videtur ibi esse plenum sacramentum 1. Vel hoc ideo contingit: quia vilis persona præsumitur qui contrahit cum ancilla.

1 Id est, tale matrimoniũ non vĩ plenè designare Christi & ecclesiæ sacramentũ, ſm Lau. & Hug.

b Vidua est.] Vt hoc melius intelligas, dic ꝗ vidua dicitur quæ a viro idua, id est, diuisa vel separata est. Nam iduo, as, dicitur separare vel diuidere & dicitur sic ab idus quod est diuisio vel separatio, secundum Pol. & dic viduo, scilicet ex cuius copula quis impeditur. Hug. Ioan. de Fan.

c ¶Maritus.] Qui in eam gessit maris ritus, eam carnaliter cognoscendo. Lau.

d ¶Meretrix.] Alibi dicitur meretrix cuius turpitudo publicè venalis est, 32. q. 4. meretrices 2.

e ¶Quæ multorum.] Quæ admiserit plures quàm 23. millia hominum. vt 45. dist. disciplina. vel quæ admisit 60. vt extra de clerico excommun. cap. latores.

2 Adde gl. de spon. inter opera. glo. & Cyn. in leg. mercalem. C. de con. ob tur. causã. Bal. in l. neque natales. C. de prob.

¶Spectaculis publicis mancipatam vel eiectam, vel ancillam ducens vxorem, diaconus non fiat. C. XV.

Si quis viduam, aut eiectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam[a], vel aliquam de ijs, quæ publicis spectaculis mancipantur: non potest esse episcopus aut presbyter, aut diaconus, aut ex eorum numero, qui ministerio sacro deseruiunt.

6 *Quæ autem sit vidua, quæ eiecta, vel meretrix, Hieronymus epist. 128. ad Fabiolam de veste sacerdotali ostendit dicens.*

¶Quæ sit vidua, vel eiecta, vel meretrix. C. XVI.

Iuo p. 8. c. 297. Pann. l. 6. c. 68.

Vidua est[b], cuius maritus[c] est mortuus: Eiecta est, quæ à marito viuente proijcitur: Meretrix[d], quæ multorum[e] libidini patet.

Apud Martinũ Braca. c. 44. Ex concil. Toletano 1. c. 4. † Hæc verba. *non regulam præfigendo*, absunt ab aliquot exemplarib.

7 *Sed postea temporum defectui condescendens Papa Martinus in minoribus ordinibus eos constitui permisit, non† regulam præfigendo, dicens.*

¶Inter lectores, vel ostiarios deputetur subdiaconus secundam ducens vxorem. C. XVII.

Si subdiaconus[f] secundam vxorem duxerit, inter lectores[g] vel ostiarios habeatur, ita vt Apostolum non legat.

Necessitate tamen exigente bigamus vsque ad subdiaconatum potest promoueri.

Vnde Martinus Papa ait.

Ibidem. c. 43. Ex cõcil. Tolet. 1. c. 3.

¶Viduam ducens vxorem subdiaconus, si necessitas exigat, fieri potest. C. XVIII.

Lector, si uiduam alterius, vxorem acceperit, in lectoratu permaneat; aut si fortè necessitas sit, subdiaconus fiat[h]; nihil autem supra. Similiter si bigamus fuerit.

8 *Quibus autem propria coniugia prohibentur, interdicitur etiam nuptialibus conuiuijs interesse.*

Vnde in Agathensi concilio, cap. 39. legitur.

¶Nuptiarum conuiuijs presbyteri interesse non debent. C. XIX.

Burc. l. 2. c. 134. Iuo p. 6. c. 208. Poly. l. 4. tit. 31.

Presbyteri, diaconi, subdiaconi, uel deinceps, quibus

SED POSTEA. Hæc est vij. pars huius dist. in qua ponit quomodo olim cũ bigamis dispensatum fuit vt subdiaconi essent Io. de Fan.

Si subdiaconus.] CASVS. Quidam promotus ad subdiaconatum secundam duxit vxorem. quærebatur quam pœnam pati deberet? Et respondet Martinus Papa, ꝗ debet redigi inter minores ordines: epistolã vero postea legere non debet. Sequẽs autem §. patet.

f ¶Si subdiaconus.] Collige casum ex eo quod habetur supra. 31. dist. §. similiter. in fine.

g ¶Inter lectores.] Hoc ex dispẽsatione, sed de iure communi perdit priuilegiũ clericale, vt 84. distin. quisquis. ideo fit hoc ex dispensatione, ꝗ remanet in sacris minoribus ordinibus.

Lector.] CASVS. Dicitur in hoc ca. quòd si aliquis in minoribus ordinibus cõstitutus viduam duxit in vxorem. vel bigamus fuerit, ex dispensatione poterit ad subdiaconatum promoueri, aliàs non.

Dispẽsatio vtrũ possit cũ bigamo fieri.

h ¶Fiat.] Sic ergo Papa * dispensat contra Apostolum, vt h. c. & 32. dist. presbyter. Innocentius tamen dicit, quòd non licẽ dispensare cum bigamo, vt extra de bigamis, nuper. & hoc idẽ dicit Martinus. 50. distin. si quis viduam. Lucius tamen dispensauit cum Pãnormitano archiepiscopo, qui fuit bigamus. Item habes hic, ꝗ licẽt sit dispensatum in vno ordine, non iõ intelligitur dispensatum in cæteris, vt 12. dist. nos consuetudinem. & 50. dist. quicumque pœnitens. sic dispẽsatur in primo matrimonio, & non in secundo, vt 36. quæst. 2. si autem.

* *Non est absurdum quo ad ius positiuum. Vide Beatum Th. 4. dist. 2. q. 3.*

Presbyteri.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝗ illi quibus non est licitum contrahere matrimonio conuiuijs nuptiarum interesse non debent, ne propter motus obscænos & turpia cantica, visus & auditus eorum contaminentur.

a ¶Etiam alienarum.] Et si clerici fuerint in aliquo conuiuio,& adueniāt ioculatores,surgant,& recedant de mensa,vt de consecr.distinct.5.non oportet.

VIDVA CASVS. Dictū est supra ꝙ qui viduam habuit vxorem,repellitur à promotione. Nūc vero dicit, ꝙ vidua est cuius vir post copulam carnalem est defunctus. Veruntamen si antequā cognoscatur à viro suo, mortuus fuerit vir eius,non debet ꝑpter hoc vidua appellari,licet traducta fuerit & velata. Et si quis cum tali contraxerit, non repellitur à promotione. quod probatur seq. cap.

VAlentino.] CASVS. Valentinus duxit quandam in vxorem, quæ antea fuit alteri desponsata,& cum illo velata: sed non fuit ab eo cognita, quia fuit morte præuentus, & sic virgo permansit. Dicitur hic, ꝙ propter hoc Valentino nullum impedimentum generatur quin valeat promoueri post mortem vxoris, vel ea viuente de consensu ipsius.

b ¶Valentino.] Hūc casum habes extra de biga.debitum.

AQuib.] CASVS. Dictum est supra à q̄bus ordinibus bigami ꝓhibeantur, & utrum bigami reputentur q̄ ante baptismum vnam, & post baptismum alteram,vxores habuerunt, & an liceat sortiri vxores in sacris ordinibus constitutis. In hac vero 35.distin.prosequitur Gratianus tertium c. Apostolicæ regulæ, s. oportet,ordinandum non esse vinolentum, sed sobrium; quia in vet.test.ministris templi prohibebatur uinum & siceram bibere, ne propter ebrietatem corda eorum grauarentur: & quia venter mero æstuans despumat in libidinem. & hoc probatur exemplo Noe, & exēplo Loth: & dicit quòd vinolentus est qui frequenter vino repletur. Sequens cap. patet.

c ¶A quibus.] Hic agitur de tertio cap.apostolicæ regulę,oportet ordinandum non esse vinolentum,sed sobrium. & introducit multa in commēdationem abstinentiæ,& in reprobationē ebrietatis. interserit etiam de pœna illorū,qui frequenter indulgent ebrietati, & dicit ꝙ minores corporaliter puniuntur,maiores post admonitionē xxx.dieb.cōione priuātur, vt j.ea.c.vl.1.

d ¶Quia venter.] Pinguis venter grossum generat sensum.44.dist.§.si ergo.

ducendi vxores licentia non est, *a* ét alienarum [a] nuptiarum euitent cōuiuia; nec his cœtibus misceātur, vbi amatoria cantantur, & turpia; aut obscœni motus corporum choreis,& saltationibus efferuntur; nè auditus, aut obtutus sacris mysterijs† deputati turpium spectaculorum, atque verborum contagione polluantur. † *al. ministeria*

a ¶Licentia non est.] *In codicibus impreßis legebatur,* licentia modo non est *Expuncta est dictio,* modo *quæ neque in originali,neque in vetustis exemplaribus Gratiani,aut Burch. Iuone,cōcilio Venetico.c.xi.(vbi hoc idem reperitur)habetur. Ac presbyteris quidem nunquam, ne apud Græcos quidem licuit ducere vxores.*

Vidua vero intelligenda est, si post solenne fœdus nuptiarum,morte interueniente,à viro suo diuisa fuerit. Cæterū, si antequam conueniant, fatali necessitate ab alterutro diuisi fuerint: licet ex sponsalibus vxor sit appellata, non tamen post mortem sponsi, etiam si in propria sit ducta, & cum eo velata,vidua appellatur, nec ex eius copula à sacris ordinibus aliquis prohibetur.

Vnde Pelagius Papa scribit.

¶Qui cum alio velatam, non tamen illi nuptam, uxorem duxit,sacerdos fieri non prohibetur. C. XX.

VAlentino [b] clerico, cui mulier cum alio ante uelata, non tamen ei nupta,sed uirgo permanens, post mortem eius,cum quo uelata erat sponsa†,coniugali est copula sociata, quia iterum † uelamen accepit,nullum in promouendo generetur obstaculum; quia nihil est (quantum ad hunc articulum pertinet) quod ei de canonicis obuiet institutis.

Simile 27.q.2. c.quod autē.§. item si sponsa. Iuo p.6.c.113. †*al.sponso* †*al.interim*

DISTINCTIO XXXV.

I ps *A Quibus* [c] *ordinibus bigami prohibeantur, & vtrum reputentur bigami, qui ante baptismum habuerunt vnam, & post baptismum alteram, & an liceat sortiri vxores in sacris ordinibus constitutis,multorum auctoritatibus breuiter monstratum est.* ¶*Sequitur autem in descriptione illa Apostolica, vt sit sobrius, qui ordinandus est, non vinolentus: quod ex auctoritate veteris testamenti introductum est. Ministri enim templi prohibentur vinum, & siceram bibere, ne ebrietate grauentur corda eorum, & vt sensus eorum vigeat semper, & tenuis sit,vel quia venter* [d] *mero æstuans facile despumat in libidinem: Vnde Noe in ebrietate nudauit fœmora: Loth,quem Sodoma non vicit, vina vicerunt.* ¶*Quod tamen* † *vinolen-*

Prima Tim.3. & in glossa ad eū locum hēt hæc omnia ex Hiero.epist.83. 1.*Tim*.3. *Leuit*.10. j.ead.c.venter. *Gen*.9.& 19. Gl. īterlinearis. 1.*Tim*.3. †*al. etiam.*

1. Et q̄ ne... sic resipue... rint, depo... nentur,vt j... c.eps.Hug...

a ¶Episco-

tus esse prohibetur, non semel, sed frequenter vino repletus debet intelligi.

Hinc etiam in canonibus Apostolorum can.42.& 43.legitur.

¶Diaconus, presbyter, & episcopus ebrietati, & aleæ deseruientes, nisi desierint, deponantur†. C. I.

†communione priuentur.

†καθαιρείσθω.i.deponatur.

Burc.l.14.c 5. Polyc.l.6.ti.17. Iuo p.13.c.73. Pann.l.3.c.170. Rab.pœn.c.28.

EPiscopus, aut presbyter, aut diaconus, aleę[a], atq; ebrietati deseruiens[b] aut desinat[c], aut certè damnetur†. Subdiaconus, aut lector, aut cantor similia faciens aut desinat, aut communione priuetur[d]. Similiter etiam laicus.

Item Hieronymus lib.1.contra Iouinianum.

¶Esus carnium, & vini potus, post diluuium concessus legitur, post Christi aduentum inhibitus. C. II.

AB exordio conditionis humanæ nec carnibus[e] vescebamur, nec dabamus repudiū, nec præputia nobis eripiebantur in signum[f]. Hoc cursu ad diluuium vsque peruenimus: Post diluuium autem cum datione legis, quam implere[g] nullus potuit, carnes ingestæ sunt ad vescendū, & repudia concessa duritiæ[h], & cultellus circumcisionis appositus, quasi Dei manus plus in nobis creauerit, quàm necesse est. Postquàm autem Christus uenit in fine temporum, & ω[i] reuoluit ad α[k], & extremitatem retraxit ad principium, nec repudium nobis dare permittitur, nec circuncidimus, nec comedimus[l] carnes, dicente Apostolo: [Bonum est vinum non bibere, & carnes non comedere.] Et uinū enim cum carnibus post diluuium dedicatū est[m].

Matth.19. Act.15. Gal.5. Rom.14.

Item lib.2.contra Iouinianum.

¶Alienum est à sapiente potationibus & ebrietatibus uacare. C. III.

Prou.20.

LVxuriosa res uinum, & tumultuosa ebrietas, omnis, qui cum his miscetur, non erit sapiens.

Clerici ludere aut lusores spectare non debent. Ludo perditū an repeti possit.

a ¶Episcopus.] ¶Aleę.] Clerici non debēt ludere, vel ludibus interesse, ut extra de vi.& ho.cle.clerici. nec participes erunt ludentibus, nec inspectores ludi, vt in Auth.de sac.episco. §. interdicimus. coll. 9. Sed nunquid potest repeti id, quod alea perditur? Dicunt quidam 1 ꝙ non, sed pauperibus est erogāda pecunia illa. arg.14.q. 5. non sane. cum enim turpitudo vertitur ex parte vtriusque, melior est conditio possidentis. ff.de cond. ob tur.cau.l. si ob turpem 2.melius credo ꝙ possit repeti, vt ff.de aleatoribus.l.vlt.in fi.etiam usque ad quinquaginta annos, vt dicit Græca constitutio.C.de religio.& sump fun.& de alea. Et si quis existens in alea rem suam vendiderit, tenetur de euictione, ut ff.qua.rerum actio non da.si filio.§.1. licet autē hic prohibeatur ludus, tamen pro conuiuio habendo potest ludi.ff.eod.l.vlt.

1 Secundū Lauren.

2 ff.de cōd. ob tur.cau. l. ubi autē. hæc fuit opi. Pla. & Bar.

3 Ad hoc extra de cleri. peregri. c. 1. ubi de hoc: sed cōtra 46. dist. quoniam. & not. 27. q.1.nec aliqua.in glo. not. quod.

b ¶Deseruiens.] Id est, valde seruiens, ut illa præpositio, de, augmentet.ff.de deposi.l.1.in princip.quandoque priuat, ut ibi.

Sæpe precor mortem, mortem quoq; deprecor idē.

c ¶Aut desinat.] Nō ergo pro quolibet delicto statim episcopi debēt fulminare, vt vel excommunicēt, uel deponāt 3.ad idem facit 67.dist.episcopus, & 92.distin. cap.vlt. Si quoties peccant homines, sua fulmina mittat Iupiter, exiguo tempore inermis erit.

d ¶Priuetur.] Aut verberetur, vt infra ea.cap.ult.

AB exordio.] CASVS. In hoc cap. triplex status humani gn̄is denotatur. Nā à principio mūdi carnes nō comedebamus, nec dabamus libellum repudij, nec circūcidebamur. post diluuiū uero data lege uinū cū carnibus est assūptū? & repudij duritia est concessa, & cultellus circumcisionis est datus. Postquàm uero Christus uenit, ω reuoluit ad α, id est, finem ad principium: quia hodie non circuncidimur, nec damus repudii libellum nec carnes omni die comedimus dicente Apostolo, Bonum est vinum non bibere, & carnes non comedere.

e ¶Nec carnibus.] tamen Lamech fuit venator, sed illud fuit propter pelles, non ꝓpter carnes.31. quæst. 1.quomodo.

Lamech fuit uenator.

f ¶In signum.] Vt per eam fideles discernerentur ab alijs. uel fuit signum interioris circūcisionis, vel fuit signum futuri baptismi: quia tunc ꝑ circūcisionem tollebantur peccata, sicut nūc per baptismum, ut infra. de consec.dist.4.ꝙ autem apud nos.

Circumcisio quare fiebat.

g ¶Implere.] s̃.dist.4. erit contra. Sed dic, ꝙ facile non potest impleri. Vel dic ꝙ tunc nullus potuit eam implere quo ad hoc ut adipisceretur uitam æternam: quia per circumcisionem non aperiebatur ianua cœli, licet ianua inferni etiam esset præclusa. secus hodie per baptismū. extra de bap. maiores. Vel ideo istud dicit, quia contrarietas fuit in lege. Cum enim præceptum fuit ꝙ sabbati die non fieret aliquod opus. 4, item præceptum fuit ꝙ viij.die circuncideretur puer 5, potuit contingere ꝙ sabbatum esset dies viij.ab ortu pueri. sed tamen in hoc non peccabant. quia excusabantur propter impossibilitatem: ideo autem fuerunt eis data dura præcepta, quia ex superbia eorum dixerunt, non deest qui impleat, sed deest qui iubeat 6.

Circuncisio, & baptismus differunt.

4 Vt Exod. 20.c.

5 Gen. 18.

6 Hoc sententialiter ꝑt sumi de primo libr. Regū.ca.8.

h ¶Duritiæ.] Tn̄ pc̄tm̄ erat, ut ex̃ de diuor.gaudemus.

i ¶Et ω.] Quæ est ultima littera Græcorum.

K ¶Ad α.] Quæ est prima eorūdē Græcorū, & est ar.ꝙ restituta re ad pristinū statum, priora iura restituūtur, vt 26.q.6. si quis de corpore 7. ff. de ser. rusti. præd.hi qui.aliàs, & Attilicinus. Item argu. ꝙ non fit iniuria rei, si restituuntur ad pristinum statum.ff.de pac. si unus.§.quod.& in specie dotis.

7 Vbi de hoc. & facit qđ not. 1.q.7.donatum.

l ¶Nec comedimus.] Id est, suademus non comedere, consilium est.

m ¶Dedicatum est.] Id est, in usum assumptum.

Ecclesiæ principes.] CASVS. Quidam prælati cum populum admonere deberent ad ieiunia seruanda, fartis corporibus & rubentibus buccis prædicabant: ꝙ quos inuehitur Hiero. & auctoritate Micheæ prophetæ probat eos deijciendos à prælaturis suis in tenebras exteriores: quas vitare possunt, si imitent apostolos nō solum sermone, sed etiam uitæ conuersatione. Quæ autem sequuntur, plana sunt vsque ad cap. sexto die.

a ¶Principes.] Id est prælatos, ut de cōsec. dist. 1. corpora.

b ¶Propheticus] Scilicet Micheæ.

c ¶Lautisq.] Id est, delicatis.

d ¶Epulis conquisitis.] Id est, terrenis delicijs, quæ multo labore quæruntur. de conse. dist. 5. ne tales.

e ¶Exteriores.] Id est ex toto extra lucē. argu. 40. distin. qualibet.

f ¶Buccas.] Plenus uenter facile de ieiunijs disputat. 11. q. 2. gloria episcopi. Argu. quòd archidiacono cū uisitat parochias non est exilis præstanda procuratio, ut 10. quæstio. 3. illud. Hoc verum est ante visitationem factam. extra de censi. exigit. Grego. X.

Sexto die.] CASVS. Secundum H. cap. istud diuidit in tres partes. In prima parte Ambr. detestatur vitium gulæ, & commendat abstinētiam in cibo: & hoc probat per Adam, qui dum voluit abstinere à cibo vetito, pseuerauit in bono. sed postquā non abstinuit, spoliatus est omni bono gratuito, & vulneratus est in naturalib. In secunda parte quę incipit ibi, [Et infra:] detestatur ebrietatē: & hoc per Noe, qui propter ebrietatem nudatus est: ex qua ebrietate seruitus est secuta. & per Loth, qui propter ebrietatem commisit incestum cum duabus filiabus suis. In tertia parte, quæ incipit ibi, [At non Abraham,] Commendat sobrietatem in uino: & hoc per Abraham, qui angelis hospitibus suis non vinum: sed lac apposuit. Et per Ioannem Baptistam, qui nec vinum bibit, nec panē comedit. Beneuentanus autē sic ponit casū. In hoc cap. probat Ambr. vij. rationib. & exēplis esse abstinēdum

Item in Micheam ad c 2.

¶Ignominiosum est sacerdoti affluere delicijs, epulis, atque lasciuijs. C. III.

Ecclesiæ principes [a], qui delicijs affluunt, & inter epulas, atque lasciuias pudicitiam seruare se credunt, propheticus [b] sermo describit, quòd eijciendi sint de spatiosis domibus, lautisque [c] conuiuijs: & multo labore epulis conquisitis [d], & eijciendi propter malas cogitationes, & opera sua. Et, si vis scire, quo eijciendi sunt; Euangelium lege: in tenebras scilicet exteriores [e], vbi erit fletus, & stridor dentium. An non confusio, & ignominia est, Iesum, crucifixum, magistrum pauperem atque esurientem fartis prædicare corporibus? ieiuniorumque doctrinam rubentes buccas [f], tumentiaque ora proferre? Si in Apostolorum loco sumus, non solum sermonem eorum imitemur, sed conuersationem quoque, & abstinentiam amplectamur. *Michea 2.* *Matth. 22.*

[*Item ad Oceanum, epistola* 83.

¶De eodem. PALEA. C. V.

Venter mero æstuans cito despumat in libidines. Vbi ebrietas, ibi libido dominatur, & furor. ꝟ. initio distin. Hiero. in epist. ad Titū ad c. 1.

[*Idem ad Nepotianum de vita clericorum.*]

¶De eodem. PALEA. C. VI.

Vinolentum sacerdotem & Apostolus damnat, & vetus lex prohibet. Sacerdotes qui ministrant † in templo Dei, prohibentur uinum, & siceram bibere, ne in crapula, & ebrietate aggrauentur corda eorum. Sicera hæbreo sermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare potest. *& infra.* ¶ Quidquid inebriat, & statum mentis euertit, fuge similiter ut uinum. [Nolite, ait Apostolus, inebrari uino, in quo est luxuria.] *& infra.* ¶ Qui altario deseruiunt, uinum, & siceram non bibant. Sponsa *a* Christi uinum fugiat ut venenum: uinum & ebrietas incendium est. In epist. ad Oceanum. *Leui. 10. n. 6.* Ad Nepotianū. *Ephes. 5.* Ad Eustochiū. epist. 22. † *altaris deseruiunt*] ori.

a ¶Spōsa Christi.] *In epistola ad Eustochium sic habetur:* Hoc primum moneo, hoc obtestor, ut sponsa Christi vinum fugiat pro veneno. *& paulo post:* vinum & adolescentia duplex est incendium voluptatis.

Item Prosper de vita contemplatiua, lib. 2. cap. 22.

¶De eodem. C. VII.

Lvxuriam facit, & nutrit uini perceptio nimia, non natura.

Item Ambrosius in libro de Elia, & ieiunio, c. 4. & 5.

¶In paradiso abstinentia, post paradisum edendi lasciuia incœpit. C. VIII.

Sex-

dum à superfluitate ciborum & uini: quia multa mala inde proueniunt. Prima ratio est prin. cap. Scda ibi, [Vt sciamus.] Tertia ibi, [In prin.] Quarta ibi, [Manebat.] Quinta ibi, [Legimus.] Sexta ibi, [At non Abraham.] Septima ibi [Denique annunciauit.]

a ¶Sexto die.] Id est, die veneris. nam Dominico die Dominus cœpit facere mundum, ut 75. distinctio. quòd die. Alij dicunt. quòd omnia simul creauit. vnde Salamon 1 Qui uiuit in æternum, omnia simul creauit: sed licet omnia simul facta fuerint, non simul dici omnia poterant: & ideo scriptura utitur tali distinctione, extra de sum. trinita. cap. 1.

Die Dominico incœpit Dominus mundũ facere.

1 Ecclesiastici 18. c.

a ¶Sexto.]

to [a] die bestiæ [b] sunt creatæ, & cum bestijs orta edendi potestas est, & vsus escarum. Vbi cibus cœpit [c], ibi finis factus est mundi: ibi† cœpit sua incrementa nescire, ubi † cœperunt diuina opera circa eum feriari [d]. Quo indicio declaratum est, quòd per cibos mundus haberet imminui, per quos desijt [e] augeri. *& infra.* ¶Et ut sciamus non esse nouum ieiunium [f], primam illic legem constituit de ieiunio. *& infra.* ¶Eousque nemo præuaricari nouerat, ut adhuc orta non esset, quæ prima est præuaricatio. Indictum ieiunium, abstinentiæ lex à Domino Deo præuaricatio [g] legis à diabolo; culpa per cibum, latebra [h] post cibum: cognitio infirmitatis in cibo, virtus firmitatis in ieiunio. *& infra.* ¶Serpens gulæ persuadet, Dominus ieiunare decernit. Itaque gula de paradiso regnantem expulit; abstinentia ad paradisum reuocauit [i] errantem. *& infra.* ¶In principio generis humani ignorabatur ebrietas: primus Noe vineam plantauit: dedit naturam, sed ignorauit potentiam. Itaque vinum nec suo pepercit auctori. *& infra.* ¶Sed illius ebrietas nobis suadet sobrietatem. Semel enim inebriatus est Noe. Vbi enim malum ebrietatis agnouit, iumentum † suum ad remedium temperauit: non effudit ad vitium. ¶Manebat, antequam vinum inueniretur, omnibus inconcussa libertas: nemo sciebat à consorte naturæ suæ obsequia seruitutis exigere. Non esset [l] hodie seruitus, si ebrietas non fuisset. Obrepserat quidem iam fraternæ prælationis inuidia [m], manebat tamen adhuc paternæ pietatis reuerentia. Læsa pietas [n] est, dum ridetur ebrietas [o]. Non illis itaque solis nocent vina, quos tentant [p], sed & illis amplius, & quorum oculis temulenta ebriorum membra nudantur. ¶Legimus etiam, quòd patrem Loth inebriauerint filiæ in monte, ad quem timentes incendium Sodomitarum confugerant, & habitabant in spelunca. *& infra.* ¶Fuit itaque ebrietas origo incesti, pessimæ regenerationis partus [q] deterior. ¶At non Abraham vina in suo conuiuio ministrabat: sed immolabat vitulum: butyrum, & lac etiam angelis hospitibus exhibebat. Cæli dominum, mundi agnoscebat auctorem. Vinum ergo exhibere non poterat. Sed recte illic deerat materia peccati [r], ubi erat remissio [s] peccatorum. Denique annunciauit eum Ioannes non manducans panem neque bibens uinum. Qui enim Christum annunciat, ab omni uitiorum incentiuo præstare se debet alienum.

†*ubi*] orig. † *ibi*] orig.

Ibidem. c. 5.

† *iumentum*] uera lectio.

Gen. 19.

Gen. 18.

Matth. 11.

b ¶Bestiæ.] Id est, animalia in terra. nã quinto die fuerunt creata uolatilia & pisces. Gene. 1.
c ¶Cœpit.] mundus.
d ¶Feriari.] Id est cessare.
e ¶Desiit.] tunc fuit homo spoliatus gratuitis, & uulneratus in naturalibus. de pœniten. distinctio. 1. Adam.
f ¶Ieiunium.] Id est, abstinentia.
g Præuaricatio.] Scilicet fuit.
h ¶Latebra.] Quia abscondit se Adam à facie Domini. de pœniten. distinctio. 1. & uenit.
i ¶Reuocauit.] Argum. quòd primi parentes saluati sunt, vt de. pœnit. distinctio. 1. sicut primi. & de consecratio. distin. 1. hic duo.
K ¶Iumentum.] Id est, carnem suam quam pascit homo quasi iumentum. Vel dicitur corpus iumentum.
l ¶Non esset.] Supra distin. 1. ius gentium. contra sed ibi soluitur.
m ¶Prælationis inuidia.] Quia Cain interfecit fratrem suum.
n ¶Pietas.] Paterna.
o ¶Ebrietas.] Id est ebrius.
p ¶Tentant.] Id est, inebriant.
q ¶Partus. Id est, effectus. istud uult dicere quòd vinum ex se duos producit effectus: primo ebrietatem; deinde incestũ. & ebrietas fuit deterior effectus vini 1 Vel aliter: ex ebrietate processit seruitus. Item ex ea processit incestus, qui deterior est. Vel illud vult dicere, quod filia est deterior, quam mater: quia Moabitæ & Ammonitæ, quæ ab illis processerunt, fuerunt deteriores, quàm matres.
r ¶Materia peccati.] Scilicet vinum.
s ¶Remissio.] Id est, Deus remittens peccata.

Corpus est iumentum.

Effectus vini est duplex.

1 Et secundũ hoc expone regeneratricis, id est, uini quod generauit ebrietatem in incestũ. Arch.

Item ex concilio Agathensi, c. 41.

Ebrietatis mala.

a ¶Sexto.] Illud inducitur ad detestandam ebrietatem siue gulam. Primo, quia per eam degenerauit humana conditio, Secundo, exemplo Noe. Tertio, quia seruitus est inducta propter eam. Quarto exemplo Loth. Deinde commendat sobrietatẽ exẽplo Abrahæ, qui cibum ministrauit angelis sine vino: & exemplo Ioan. Baptistę.

ANte omnia.] CASVS. Dictum fuit in concil. Agathē. vt prius a clericis vitetur ebrietas, quàm alea, quæ cunctorū nutrix est vitiorum si quis clericus fuerit inebriatus, si est in sacro ordine, xxx. diebus a communione remoueatur: si est in minorib. ordinib. verberibus subijciatur.

Episcopus per laicum non verberet clericū.

a ¶Aut corporali.] Recipiat 40. ictus: sed episcopus non verberabit clericū per laicum, vt extra de senten. excom. uniuersitatis. nisi sit incorrigibilis, ut extra de sent. excō. vt famę 1.

1 De hoc etiam nota. 23. q. 5. c. 1. in fin.

tra extra de pur. ca. constitutus. Sed quid si penitus laicus ordinaretur, nunquid reciperet characterem? Sic arg. 2, 1. q. 1. ventum. ibi, sed dicitur. De hoc not. 40. dist. si cut, & extra de cle. per sal. promo. cap. vno.

2 De hoc etiam no. 40. distin. si cut. & 52. dist. c. 1. & ex̃ de cle. p sal. promo. cap. 1.

f ¶Imminutos.] Enormiter.

g ¶Se.

¶Triginta diebus à communione abstineat clericus, quem ebrium fuisse constiterit. C. IX.

ANte omnia clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes, ac nutrix est. Itaque eum quem ebriū fuisse constiterit, (vt ordo patitur) aut triginta dierum spatio à communione statuimus submouendum, aut corporali [a] subdendum supplicio. Burc. l. 14. c. 11. Iuo p. 13. c. 79.

DISTINCTIO XXXVI.

1 ps *OPortet [b] etiam ordinandum esse prudentem. Quod contra eos notandum, qui sub nomine simplicitatis [c] excusant stultitiam sacerdotum. Prudentem autem episcopum oportet intelligi non solum litterarum peritia, verumetiam sæcularium [d] negotiorum dispositione †.* Glo. ordinaria. 1. *Timo.* 3.

† *al. dispensatione.*

Vnde in epistola Gelasii Papæ episcopos per Lucaniam, c. 18. *&* 19.

¶Illiterati, & corpore vitiati non promoueantur ad clerum. C. I.

ILliteratos [e], aut aliqua parte corporis vitiatos [α], vel imminutos [f] nullus præsumat ad clericatus ordinem promouere; quia litteris carens sacris non potest esse aptus officijs: & vitiosum nihil Deo prorsus offerri legalia præcepta sanxerunt. ¶Similiter qui seipsos [g] abscindunt. Burch. l. 2. c. 8. Iuo par. 6. c. 37. & 75. Pann. l. 3. c. 46. *Leuit. c.* 22. *Ibidem c.* 19.

α ¶Vitiatos.] *Istæ duæ voces absunt à plerisque vetustis exemplaribus Gratiani, & originali, cuius expressa est potius sententia, quàm verba relata.*

Item Zozimus Papa epist. ad Isichium episcopum Salonitanum.

¶Ad summum sacerdotium non aspiret, qui diuinis stipendijs, vel disciplinis non est eruditus. C. II.

QVi ecclesiasticis disciplinis per ordinem nō est imbutus, & temporum approbatione diuinis stipendijs [h] eruditus, nequaquam ad summum ecclesiæ sacerdotium aspirare præsumat; & non solum in eo ambitio inefficax habeatur, verum etiam ordinatores eius careāt eo ordine [i] Infra di. 59. c. 1. Ansel. l. 6. c. 28. Iuo p. 5. c. 102.

OPortet igitur.] CASVS. Hic ītitulatur 36. distin. in qua prosequitur quartum c. scilicet, oportet episcopum esse prudentem, quod verum est non solum in litteratura, sed etiā in secularibus negotijs. Et hoc dictū est propter eos, qui sub nomine simplicitatis stultitiam sacerdotū excusant. De litteratura tractatur in his tribus dist. cōtinuis. De peritia vero sæcularium negotiorum tractatur in 39. dist.

b ¶Oportet.] Ab hoc loco vsque ad 40. dis. ostendit quam peritiam debeant habere clerici: & in hac ostendit, ꝙ habebunt peritiam litterarum sacrarum. in prox. distin. ostendit, quòd etiam habebūt peritiam sæcularium scientiarū. & inde sumpta occasione ostendit in 38. distin. ꝙ ignorantia est periculosa clericis. in 39. dist. dicit ꝙ habebunt peritiam sæcularium negotiorum. Et agit hic de quarto cap. apostolicæ regulæ.

Sacerdotis imperitia est inexcusabilis.

c ¶Simplicitatis.] Nec simplicitas, nec aliud potest excusare sacerdotis imperitiam, ut 38. dist. si in laicis.

Episcopus est iudex corporū & animarum.

d ¶Sæcularium.] Cū enim episcopus sit iudex & corporū, vt 11. q. 1. de persona. & 12. q. 1. præcipimus. & animarum. 10. q. 1. quæcūq;. oportet ipsum tam spirituali, quàm sæculari scientia ornari. 39. distin. circa prin.

ILliteratos.] CASVS. Quæsitum fuit à Gelasio, vtrū illiterati & corpore vitiati, qui se ipsos sponte absciderunt, possint promoueri. & respondet ꝙ non: quia secundū legē Moysi nihil vitiosum Deo debet offerri.

Sciētia mediocris sufficit.

e ¶Illiteratos.] Scilicet penitus. Sufficit tamē mediocris scientia, vt extra de elec. cū nobis olim. non enim requirit in clerico summa perfectio. sic ff. de ædil. edi. sciendum. §. illud. & l. si quis venditor. licet sit arg. cō-

g ¶Se ipsos.] Ex indignatione. Ioan.

QVi ecclesiastici.] CASVS. Quidā archiepiscopus promouit quendā ad episcopatum, qui non erat literis eruditus, nec disciplinis ecclesiasticis imbutus. Quæsitum est de eo, & de ordinatoribus quā pœnam debeant pati. Et respondet Zozimus, & ordinatus debet remoueri ab ordine quem suscepit: ordinatores uero careant potestate ferendi eundem ordinem, quem illicite tradiderunt.

h ¶Stipendijs,] Id est, officijs.

i ¶Ordine.] Hic habes ꝙ qui iniuste confert aliquē ordinem priuatur potestate conferendi illum. 1. q. 1. si qui episcopi. alibi suspenditur à celebratione missę p annum,

Ordinantis iniustè punitio.

annum, vt 55. distinct. nullus. alibi deponitur, vt 51. distinct. cap. 1. & 62. distinct. c. vltim. & 81. distinct. tantis. cum in hoc sit pœnarum varietas, fortè minor amplectitur. 50. distinct. eos. vel dic, vt not. 21. quæst. 2. in summa, in fin. Consueuit distingui, quòd si ex negligentia

hoc §. probat Gratianus xiiij. rationibus vel auctoritatibus, quòd episcopus debet esse peritus in litteris. Prima est in principio. Secunda incipit ibi, [Hinc etiam vestes.] Tertia, [Hinc etiam Dauid.] Quarta, [Salomon quoque.] Quinta, [Hinc etiam Dominus.] Sexta. [Hinc etiam Malachias.] Septima, [Hinc etiam idem Saluator.] Octaua, [Hinc etiam Salomon.] Nona, [Hinc idem Dominus.] Decima, [Hinc etiam prius:] Vndecima; [Hinc Petrus.] Duodecima, [Hinc etiam Paulus.] Decimatertia, [Vnde sacerdotes.] Decimaquarta, [Hinc etiam in canticis.]

quem sine ordine contra præcepta patrum crediderant præsumendum.

Ecce quòd sacrarum litterarum oportet episcopum habere peritiam: vnde in veteri testamento inter cætera ornamenta Pontifex rationale ferebat in pectore, in quo scribebatur manifestatio, & veritas: quia in pectore Pontificis manifesta debet esse cognitio veritatis. Exo. 28.] ex interpre. lxx. *¶ Hinc etiam vectes, quibus arca portabatur, iugiter annulis erant inserti, vt cum arca esset portanda, nulla fieret mora de intromittendis vectibus: quia prædicatores, per quos Ecclesia circumfertur, sacris litteris semper debent insistere; ne tunc quærant[a] discere, cum ex officio alios debeant docere.* Exo. 25. *¶ Hinc etiam Dauid prius ex gratia spiritus sancti donum scientiæ percepit, & postea administrationem regni assecutus est.* 2. Reg. 5. *¶ Salomon quoque non diuitias, non longa tempora huius vitæ, sed sapientiam à Deo petijt, & impetrauit.* 3. Reg. 3. 2. Paral. 1. *¶ Hinc etiam Dominus prius ponit verba sua in ore prophetæ, & postea cōstituit[b] eum super gentes, & regna, dicens ad Hieremiam: [Ecce dedi verba mea in ore tuo; ecce constitui te hodie super gentes, & super regna.] ¶ Hinc etiam Malachias ait: [Labia sacerdotis custodient[c] scientiam, & legem requirent de ore eius: quia Angelus Domini exercituū est.]* Hier. 1. Mal. 2. *¶ Hinc etiam Saluator noster prius in medio Doctorum sedit audiens illos, & interrogans, & postea prædicare cœpit: quia prius quisque discere, & postea prædicandi officium vsurpare debet.* Luc. 2. *¶ Hinc etiam Salomon prius ait [tempus tacendi] & postea [tempus loquendi;] quia veritas prius tacendo discitur, & postea loquendo prædicatur.* Eccle. 3. *¶ Hinc idem Dominus ait [Qui audit[d], dicat, veni[e]].* Apocal. 2. *¶ Hinc etiam prius Apostolos docuit, deinde eos ad prædicandum misit, dicens [Estote ergo prudentes, sicut serpentes[f], & simplices[g] sicut columbæ]. Sic etiam post resurrectionem prius illis sensum aperuit, & scripturas explanauit; & postea dixit eis [Euntes in mundum vniuersum, &c.]* Matth. 10. Marc. 16. *Vnde cum de quinque panibus quinque millia hominum vellet reficere, prius panes accipiens fregit, & postea discipulis dedit, & per eos demum turbis apposuit: quia sacramenta legis, & prophetarum prius differendo exposuit, & postea eorum scientiam discipulis dedit, & per eos tandem illam fidelibus dispensauit.* Matth. 14. *¶ Hinc & Petrus, cum rectoribus ecclesiæ scriberet, ait: [Parati esse debetis reddere rationem omni poscenti vos satisfactionem[h] de ea fide[i] & spe[k], quæ in vobis est.]* 1. Pet. 3. *¶ Hinc etiam Paulus scribens ad Timotheum ait: [Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ.]* 1. Tim. 4. *Ex quibus omnibus liquido colligitur, quòd non sufficit*

a ¶ Quærant.] Nec. n. eps debet egere doctrina aliorum, quoniam alios debet instruere: vt 1. quæst. 7. conuenientibus. 16. quæst. 1. sic viue. Ioā. in Authen. de sanct. episcop. circa prin. — Eps aliorū doctrina non debet egere.

ADDITIO. Si tamen episcopus minus sit eruditus, ab alio doceri non contemnat, vt patet 18. distinct. non oportet. & 22. distin. de Constantinopolitana. & 20. q. 3. si habes.

b ¶ Constituit.] No. ex ordine loquendi probari ordinem factorum. sic 43. dist. sit rector. & 20. distin. §. 1. Io. Ar. 1. q. 1. vt euidenter.

c ¶ Custodiet.] Quia videre debet quibus prædicet, & quibus non, vt 43. dist. in mādatis. & 32. q. vlt. c. penul.

d ¶ Qui audit.] Discendo.

e ¶ Veni.] Docendo.

f ¶ Serpentes.] Ne eorum dolis supplantemini.

g ¶ Et simplices.] Ne alijs 1. dolos machinemini. Io. vt 16. q. 1. si cupis. — 1 16. q. 1. si cupis.

h ¶ Satisfactionem.] Scilicet respondendo eis satisfaciatis. Et est arg. quòd prælati tenentur respondere ad

gentia ordinat quis indignum, tunc suspenditur: si ex certa scientia, tunc deponitur. Vel aliter, aut ordinat illum cum quo de facili dispensare potest, uel cum quo dispensare non potest, vt secundum hoc magis vel minus puniatur, hodie tamen mitius agitur cum talibus, vt extra de præben. graue.

ECCE. CASVS. Beneuc. sic ponit casum huius §. in

omnes quæstiones nam tantum debent differre prælati à subditis, quantum granum à palea, vt 25. dist. §. nomine autem criminis. 1. q. 1. vilissimus. & 8. quæst. 1. licet. Ioan.

i ¶ De ea fide.] .i. de articulis: quod creditis & tenetis. Ioan.

K ¶ Spe.] Id est, de his quæ speratis.

a ¶ Ocu-

prælatis bona conuersatio, & morum honestas, nisi addatur scientia doctrinæ. ¶ Unde sacerdotes ingressuri tabernaculum, prius lauabantur in labro æneo, quod fecerat Moyses ex speculis mulierum. ¶ Hinc etiam in canticis canticorum oculi [a], per quos prælati ecclesiæ intelliguntur, assimilantur columbis, quæ resident iuxta fluenta plenissima [b]. Exo.38. Cant.5.

Hinc etiam Hieronymus [α] in Leuit.

¶Sacerdotis est legis scientiam habere, non bellis, sed orationibus vacare. C. III.

SI quis vult pontifex non tam vocabulo esse, quàm merito, imitetur Moysem, imitetur Aaron. Quid enim dicitur de eis? quod non discedunt de tabernaculo Domini. Erat ergo Moyses indesinenter in tabernaculo Domini. Quod autem opus eius erat? vt, aut à Deo aliquid disceret, aut ipse populum doceret. Hæc duo sunt Pontificis opera, vt, aut à Deo discat legendo scripturas diuinas, & sæpius meditando: aut populum doceat. Sed illa doceat, quæ à Deo ipse didicerit, non ex proprio corde, vel humano sensu, sed quæ spiritus sanctus docet. Est & aliud opus, quod facit Moyses: ad bella non vadit [c], non pugnat contra inimicos. Sed quid facit? orat, & donec ille orat, vincit populus eius: si relaxauerit, & demiserit† manus, populus eius vincitur, & fugatur. Oret ergo & sacerdos ecclesiæ indesinenter [d], vt vincat populus, qui sub ipso est, hostes inuisibiles Amalechitas: qui sunt dæmones impugnantes eos, qui volunt pie viuere in Christo. Leuit.8. Exo.17. †al. admiserit

α ¶Hieronymus.] *Citatur ex B. Hieronymo, & extat in homilia sexta Origenis in Leuiticum: quas quidem homilias cum alijs multis B. Hieronymus latinas fecit, sed ita, vt noxia quæque detrũcarit, vtilia transtulerit, Quod ipsemet ad Theophilum episto. 62. ad Vigilantium epist. 75. & in prologo secundi libri in Micheam professus est. Ac frequenter Gratianus ea, quæ sunt Origenis, Hieronymi nomine citat, vel quia præcipui ecclesiæ doctoris auctoritas maius pondus habet, vel quia Hieronymus eo, quo dictum est, modo illa vertendo, pene sua fecerat.*

DISTINCTIO XXXVII.

[1] [ps] S*Ed quæritur [e], an sæcularibus litteris oporteat eos esse eruditos.*

De his ita scribitur in concilio Carthaginensi, 4. c. 16.

¶Libros gentilium non legat episcopus. C. I.

EPiscopus gentilium [f] libros non legat: hæreticorum autem pro necessitate, aut tempore.

Ans. l.7. c.202. Burch. l.1. c.95. Iuo p.4. c.160. & p.5. c.197. Pann. l.2. c.130. Polyc. l.4. tit.7.

---

a ¶Oculi.] Scilicet sponsæ.

b ¶Plenissima.] Sic sp prælati sedebunt iuxta fluenta Euangeliorum & sacræ scripturæ: & sicut columba sedet ex natura iuxta aquam vt videat in ipsa aqua vmbram superuenientis acccipitris, & sic sibi p̄cauere cõsueuit; sic prælatus sibi per scripturã præcauebit contra hęreticos. 10. dist. in fi. 11. dist. nolite.

Prælatus columbà imitetur.

SI quis vult.] CASUS. Tria sunt opera, quæ Moyses & Aaron, faciebant, scilicet legere, docere populũ, & orare: hæc tria opera debet episcopus facere, si vult imitari Moysẽ & Aaron. & si orauerit episcopus, uincet populus eius dæmones, sicut populus Israel vicit Amalechitas orante Moyse.

c ¶Non vadit.] Nunquid ergo ep̄i nõ interrũt bellis? immo [1]. quia etiam possunt alios hortari ad bellum, vt 23. q. 7. igitur. & c. hortatũ. Ioan.

1 No. in c. hic allega. 23. q. 8. igit. in fin. Arc.

d ¶Indesinẽter.] Omnino, vel horis statutis. sic 21. q. 3. hi qui. de consecr. dist. 5. nũquam. 31. distin. si laicus. ff. de cond. & demonst si quis ita. 22. dist. sacrosancta.

SEd quęritur.] Hęc dis. diuidit̃ in q̄nq; partes. Secunda ibi, [Cur ergo.] Tertia ibi, [Relatũ.] Quarta ibi, [Ideo.] Quinta ibi, [vt itaque. CASUS. Ponitur hic 37. dist. in qua q̄ritur an oporteat clericos esse eruditos litteris sæcularibus, scilicet libris gentiliũ: Et primo p̄bat eos nõ esse legendos, vsq; ad §. sed ecõtra. deinde p̄bat c̃rium. postea dat solutionem ĩ. eo. §. sicut ergo. Prima duo cap. plana sunt.

e ¶Sed quæritur.] In hac 37. dist. quærit [2]. G. an ordinandus debeat habere peritiam sæcularium scientiarum. Primo autem ostendit, quod clerici nõ debent respicere libros gentilium [3]. Secundum ponit argu. in contrarium, & talem dat solutionem, quod quidam legunt libros gentilium causa delectationis & voluptatis, & hoc est prohibitũ; quidã legũt ad eruditionem, & illud licitum est, vt per eos sciãt rectè loqui, & discernere verum à falso. Io. vt infra. eo. §. cur ergo. Et no. quòd in omnibus vsque ad § sed contra. videtur sola voluptas prohiberi.

2 Scilicet incidẽter. H. Clerici an libros gẽtiliũ respicere possint.

3 Et hoc facit vsq; ad §. ĩ. ea. sed contra.

f ¶EPiscopus gentilium.] Ergo nec leges audire debent. nam opprobrium est eis, si se velint esse peritos

Episcopis an liceat leges audire.

Item Hieronymus ad Damasum Papam de filio prodigo, epist. 146.

¶Reprehenduntur sacerdotes, qui omissis Euangelijs comœdias legunt. C. II.

Iuo p.4. c.162. Pann.l.2.c.131.

SAcerdotes Dei omissis Euangelijs, & prophetis uidemus comœdias legere, amatoria bucolicorum versuũ verbi canere, Virgilium tenere †; & id, quod in pueris necessitatis [a] est, crimen in se facere uoluptatis.

† *al. tenere in manibus.*

Idem ad cap.4. epist. ad Ephesios, lib.2. comment.

¶In vanitate, & obscuritate sensus ambulant qui sæculari bus disciplinis occupantur. C. III.

Eph.4.

NOnne uobis uidetur in uanitate sensus, & obscuritate mentis ingredi, qui diebus ac noctibus in dialectica arte torquetur? qui physicus perscrutator oculos trans cęlum leuat, & ultra profundum terrarum, & abyssi †, in quoddam inane demergitur, qui iambum ferit α? qui tantam † metrorum siluam in suo studiosus corde distinguit, & congerit? & (vt ad alteram partem transeam) qui diuitias per fas & nefas quærit? qui adulatur regibus, hæreditates captat alienas, & opes congregat, quas in momento, cui sit relicturus, ignorat?

† *al. abyssi quoddam immane demergit.*
† *al. tantum.*

α ¶Ferit.] *Antea legebatur,* iambum feruet *In originali autem impresso est,* Iambum struit *Emendatum vero est ex antiquo Gratiani exemplari. Nam Terentianus de Iambo sic scribit:*

Iambus ipse sex enim locis manet,
Et inde nomen inditum est senario;
Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quòd pedes coniungimus. *Ac de ijsdem senarijs Isidorus l.1. Etymol c 38. ait,* hos Græci, quia geminos feriunt, trimetros dicunt.

Item lib.9. ad c.28. Esaiæ.

¶Qui scripturas sacras male intelligit, vel sæculari sapientia abutitur, vino inebriatur, & sicera. C. IIII.

VIno inebriantur, quando scripturas sanctas male intelligunt [b], atque peruertunt: sicera, quando sæculari abutuntur sapientia, & dialecticorum tendiculis, qua non tam uincula † sint appellanda, quàm phasmata, id est vmbræ quædam, & imagines, quæ cito pereunt, atque soluũtur. *Idem.* ¶Secundum tropologiam [c] pseudo prophetas eos debemus accipere; qui aliter scripturarum uerba accipiunt, quàm spiritus sanctus sonat; & diuinos eos qui coniectura mentis suæ incerta futurorum quasi uera pronunciant absque diuinorum auctoritate uerborum *Idem.* Quicunque scripturas non ita intelligit, vt rei ueritas habet, vuam acerbam comedit.

† *al. tẽdicula.*

Hier l. 5. ad c. 29. Iere.

Hier. l. 6. comment. ad c.31. Iere.

Idem lib.3. ad c.6. epist. ad Ephesi.

¶Reprehenduntur episcopi, qui filios suos sæcularibus erudiunt litteris. C. V.

Iuo p.4. c.166.

LEgant episcopi, atque presbyteri, qui filios suos sæcularibus litteris erudiunt, & faciunt illos comœdias

peritos disciplinarũ forẽsium. C. de testa. consulta diualia. Sed contra, leges sunt per ora principum diuinitus promulgatę, ut 16. q. 3. nemo 1. Dic ꝙ ad hoc licet audire leges, ut per eas melius intelligantur canones. argu. ĩ. ea. dist. §. sed sæculares. Ioan.

1 Ad idem C. de longi tẽp. pscrip. l. fi. 25. q. 1. ideo. Arch.

a SAcerdotes.] ¶Necessitatis.] Vt sciant recte loqui.

NOnne.] CASVS. Quatuor genera hominũ in hoc cap. reprehenduntur, scilicet dialectici, qui quotidie in arte dialectica torquentur, & physici, & qui oculos trãs cœlum leuant, & versificatores, & cupidi, qui diuitias per fas & nefas acquirunt. quas in momento cui sint relicturi, ignorant.

VIno.] CASVS. In hoc cap. exponit quinque Hierony. Dicit enim, quòd illi inebriantur uino, qui sacras scripturas male intelligunt, atque peruertunt. Secundo inebriantur sicera, qui sæculari scientia abutũtur. Tertio exponit, qui dicantur pseudo prophetæ. Quarto qui sint diuini. Quinto, quòd ille comedit uuam acerbam, qui aliter exponit scripturam, quàm veritas habet, etsi non contra fidem.

b ¶Intelligunt.] Talibus qui male intelligunt dicta magistri, essent aures præscindendæ, vt 24. quæst. 1. si Petrus.

Aures male intelligẽtibus sũt euellendæ.

c ¶Secundum tropologiam.] Id est, secundum moralem intellectũ à tropos, quod est conuersio 2, quando uerba nostra conuertimus ad mores in formandos. 43. distin. sit rector.

2 Et lógos sermo. inde tropologia, id est conuersio sermonis. Hugo. de hoc no. 76. dist. ieiunium. ia fi.

ADDITIO. Isti contrarium faciebant. & facit de pœnit. dist. 1. super tribus. Archid.

LEgant.] CASVS. In hoc cap. reprehenduntur sacerdotes ab Hieronymo q filios suos & nepotes faciebant legere comœdias

legere, & mimorum turpia scripta cantare, de ecclesiasticis [a] forsitan sumptibus eruditos. Et quod in corbonam pro peccato virgo, uel uidua, uel totam substantiam suam effundens quilibet pauper obtulerat, hoc in Kalendariam strenam [b], & saturnalitiam sportulam [c], & Mineruale munus grammaticus & orator, aut in sumptus domesticos, templi stipes, aut in sordida scorta conuertit. Heli sacerdos, ipse sanctus fuit: sed quia filios [d] suos non erudiuit in omni disciplina, & correptione, supinus cecidit, & mortuus est. 1. Reg. 2.

[*Item ex responsione Hadriani [a] Papæ ad Carolum, cap. 49.*]

PALEA. C. VI.

Omnem uim uenenorum† suorum in dialectica disputatione constituunt hæretici, quæ, philosophorum sententia, definitur non adstruendi uim habere, sed studiũ destruendi. Sed non in dialectica complacuit Deo saluum facere populum suum. Regnum enim Dei in simplicitate fidei est, non in contentione sermonis.

Iuo p. 4. c. 229. † *al. inuentorum.*

[a] ¶Hadriani.] *Hoc caput antea tribuebatur Vrbano. Sed est in scripto Hadriani de imaginibus ad Carolum magnum, c. 49. & inde emendatum est. Eadem vero habentur apud B. Ambrosium lib. 1 de fide ad Gratianum Imper. c. 3.*

Item Rabanus de pressuris ecclesiasticis.

¶Beatus Hieronymus ab Angelo verberatur; quia Ciceronis libros legebat. C. VII.

Legimus de beato Hieronymo, quòd cum libros [e] legeret Ciceronis, ab Angelo est correptus, eo quòd vir Christianus paganorum figmentis intenderet.

Ex Hieronymo ad Eustochium de custodia virg. Iuo p. 4. c. 164. Pann. l. 2. c. 132. *Luc. 15.*

Hinc etiam filius ille prodigus in Euangelio reprehenditur; qui de siliquis [f], quas porci manducabant, ventrem suum replere cupiebat. ¶Hinc etiam Origenes [a] ciniphes, & ranas, quibus Aegyptij sunt percussi, vanam dialecticorum garrulitatem, & sophistica argumenta intelligit. Ex quibus omnibus colligitur, quòd non est ab ecclesiasticis sæcularium litterarum quærenda peritia. Sed contra legitur, quòd Moyses, & Daniel omni scientia Aegyptiorum, & Chaldæorum eruditi fuerunt. Legitur etiam, quòd præcepit Dominus filijs Israel, vt expoliarent [g] Aegyptios auro, & argento, moraliter instruens, vt siue aurum sapientiæ, siue argentum eloquentiæ apud poëtas inuenerimus, in vsum salutiferæ eruditionis uertamus. ¶In Leuitico etiam primitias [β] mellis, id est, dulcedinem humanæ eloquentiæ, Domino iubemur offerre. ¶Magi quoque tria munera obtulerunt Domino, in quibus nonnulli tres partes [h] philosophiæ volunt intelligi. Denique (vt in expositione psalterij [γ] Cassiodorus testatur) omnis splendor rhetoricæ eloquentiæ, omnis modus poeticæ locutionis, quælibet varietas decoræ pronunciationis à diuinis scripturis sumpsit exordium. ¶Hinc & Ambrosius ait super epistolam Colossensium. [Omnis ratio scientiæ supernæ, vel terrenæ creaturæ in eo est, qui est caput earum, & auctor: vt qui hunc nouit, nihil vltra quærat, quia hic est perfecta virtus, & sapientia; quidquid alibi quæritur,

Actorum 7. *Dani. 1.* *Exo. 3. & 11.* *Leuit. 2.* *Matt. 2.* Rab. ad hunc locum Matt. *c. 2.*

mœdias & poetica carmina, & quia ad hoc pecuniam ecclesiasticam & ad alios turpes vsus conuertebant: unde dicit eos presbyteros puniendos ad instar Heli, qui cecidit de sella supinus, & mortuus est, quia suos filios non correxit. Quæ sequuntur plana sunt vsq; ad §. sed econtra.

a ¶Ecclesiasticis.] Argu. contra 3. 31. dist. omnino.

b ¶Strenam.] Strena est primum donum, quod datur in principio Kalendarum. & datur pro augurio. 26. q. ulti. non obseruetis. & dicitur strena quasi sine threna, id est, sine lamẽtatione.

c ¶Sportulam.] Quæ datur pro fabulis Saturni, uel pro festis Saturni celebrandis, uel pro ludis Saturni bonæ fortunæ.

d ¶Sed quia filios.] talis repellitur à testimonio, ut 6. q. 1. qui crimen. Item nec potest esse episcopus, ut 48. dist. §. necesse. immo potius dicitur canis, q̃ episcopus, ut 2. q. 7. qui nec. Io.

e ¶Legimus.] ¶Libros.] Quia legit eos cã delectationis, non causa eruditionis, vt de consec. distin. 5. non mediocriter.

f ¶De siliquis.] Id est, sæcularibus scientijs, quæ inflant, non satiant 1.

SED ECONTRA CASVS. Amodo probat Gratianus, ꝙ clerici sæcularibus scientijs debent esse eruditi. Et hoc probatur sex rationibus. Prima est in principio. Secunda ibi, [Legitur etiam.] Tertia ibi, [In Leuitico.] Quarta ibi, [Magi.] Quinta ibi, [Denique.] Sexta ibi, [Hinc etiam Ambrosius,]

g ¶Vt expoliarent.] 14. q. 5. dixit.

h ¶Tres partes.] Scilicet moralem, naturalem, rationalem.

a ¶De-

Sciẽtiæ sæculares nõ satiant.

1 Sicut em̃ siliquæ onerant uẽtrẽ & inflant, sed non satiant, sic, & illæ à spirituali fame non liberãt nec cæcitatẽ expellũt, sed onere peccatorũ & gehennæ reatu grauant. quicũque ergo ad remouẽdã cæcitatẽ ignorantię illas artes & scientias discere appetit, quasi siliquis ventrem suum replere cupit, secundum Hug.

hic perfectè inuenitur. In Daniele, & Salomone ostendit infidelibus se totius auctorem sapientiæ. Quod infideles non putant, quia non legunt in Euangelijs, et Prophetis astrologiã, geometriam, & alia huiusmodi: quæ ideo despecta [a] *sunt à nostris, quia nihil valent ad salutem, sed mittunt in errorẽ; & dum his student, curam animæ non habent. Qui vero Christum nouit, thesaurum sapientiæ, & scientiæ inuenit; quia id nouit, quod vtile est.*]

α ¶Origenes.] *Is homilia 4 ad cap. 7. Exodi, ranas quidem comparat poetis, ciniphes autem dialecticis.*

β ¶Primitias.] *Leuitici c. 2. prohibetur fermentum, ac mel adoleri in sacrificio Domini: primitiæ tamen eorum iubentur offerri, sed non super altare imponi. Vbi in glossa ordinaria mel exponitur gentilis eloquentia, ab Isychio autem paganorum doctrina; cuius primitiæ ad imitationem Beati Apostoli Pauli possunt Deo offerri.*

γ ¶Cassiodorus.] *In prologo psalterij, c. 15. & sequenti multis verbis Cassiodorus diuinæ scripturæ eloquentiam explicat, & commendat. Sed quæ affert in principio explanationis Psalmi 6. valde videntur his, quæ nunc referuntur, conuenire.*

δ ¶Ambrosius.] *Ex Beati Ambrosii principio expositionis capitis secundi epistolæ ad Colossenses, hæc summatim collecta sunt, referunturque in glossa ordinaria, & ab Anselmo ad idem caput secundum, cuius Anselmi verbis Gratiani verba magnopere sunt similia.*

Hinc etiam Beda libro 2. Regum, c. 9. in Samuelis allegoricis expositionibus.

¶ Non prohibeantur clerici sacras litteras legere.

C. VIII.

Iuo p. 4. c. 85. Pann. l. 2. c. 133.

TVrbat acumen legentium, & deficere cogit, qui eos à legendis sæcularibus litteris omnimodo æstimat prohibendos; in quibus† si qua[b] inuenta sunt utilia, quasi sua sumere licèt. Alioquin nec Moyses, & Daniel sapiẽtia, uel litteris Aegyptiorum paterentur erudiri; quorum tamen superstitiones simul & delicias horrebant. Nec ipse magister[c] gentium aliquot uersus poetarum suis uel scriptis indidisset[d], uel dictis.

†al. quibus vbilibet inuenta vtilia

2 *Cur ergo legi prohibentur, quæ tam rationabiliter legenda probantur? Sed sæculares*[e] *litteras quidam legunt ad voluptatem, poetarum figmentis, & verborum ornatu delectati: quidam vero ad eruditionem eas addiscunt, vt errores gẽtilium legendo detestentur, & vtilia, quæ in eis inuenerint, ad vsum sacræ eruditionis deuote conuertant. Tales laudabiliter sæculares litteras addiscunt. Vnde B. Gregorius quendam episcopum non reprehendit, quia eas didicerat; sed quia contra episcopale officium pro lectione Euangelica, grammaticam populo exponebat.*

l. 9. reg. epist. 48 infra 86. dist. 1. c. cum multa.

a ¶Despecta.] Respectu aliarum sententiarum. Ioã.

TVrbat.] CASVS. Quidam prohibebãt Christianos ne legerent libros gentilium, quos Beda reprehẽdit, dicens, quòd bene possunt legi sine peccato, vt vtilia inde sumantur, ad instar Moysi & Danielis; & etiã Pauli, Pauli, qui suis epistolis inseruit versus poetarum, scilicet, Cretenses, &c.

b ¶Si qua.] Arg. ꝙ vtile non uitiatur per inutile, vt 17. q. 4. quæst. 5. distinct. 9. si ad scripturas. contra. Ioan.

c ¶Magister.] Nam legitur ꝙ cũ Paulus venisset Athenas, vidit aram ignoti Dei, in qua erat scriptũ, Hæc est ara ignoti Dei 1. in quo viuimus, mouemur, & sumus. à qua scriptura Apostolus incepit prædicationẽ suã, & aperuit illis Atheniensibus sensum illius scripturæ, prosequẽs de Deo nostro, & dicens: Quem vos dicitis ignotum, egò prædico, & colo, tunc Dionysius areopagita videns quendam cæcum transeuntem dixit illi: Si illuminaueris istum cæcum, credam tibi, qui statim inuocato nomine Christi illuminatus est, & ille credidit.

d ¶Indidisset.] In epistola Pauli ad Titũ illud Epimenidis poetæ, Cretẽses s p mẽdaces, malæ bestiæ, ventres pigri. 1. q. 1. Dñs declarauit. Interseruit ẽt in 1. epis. ad Corinth. illud Menãdri, Sæpè bonos mores corrũpunt colloquia praua. 28. q. 1. sępè. Itẽ vsus est illo versu. Odero si potero, si non, inuitus amabo. sed Hiero. de consecr. dis. 5. nonnunquam vsus est versibus Virgilij, & August. illo Lucani, mẽs hausti nulla, &c. 26. q. 5. nec mirum. & iurisperitus auctoritate Virgilij. ff. de rerum diuisione. intantũ. §. cenotaphium. & Homeri, Instit. de contrah. emp. §. pretium.

CVR ERGO. CASVS. Soluit Gratianus ꝯrietatem hanc, dicẽs ꝙ sæculares scientias debet quis addiscere non ad voluptatem, sed ad eruditionem, vt quæ in eis vtilia inueniuntur, ad vsum sacræ eruditionis cõuertantur, vnde Gregorius quẽdam epm reprehẽdit, non q̃a sæculares sciẽtias didicerit: sed q̃a ad voluptatẽ grãmaticã loco Euãgelij exponebat.

e ¶Sed sæculares.] Vnde beatus Gregorius infra 86. distinct. cum multa.

1 Aliàs, ignoto Deo datiui casus.

Dionysius per prædicationem Pauli fuit conuersus.

Apostolus vsus est sententijs poeticis.

Legi-

Hinc etiam Ambrosius scribit super Lucam in explanatione procemij.

¶Sæculares litteræ legendæ sunt, ne ignorentur.

C. IX.

LEgimus aliqua, ne negligantur [a] α; legimus, ne ignoremus [b]; legimus, non vt teneamus, sed vt repudiemus [c]. Pann.l.2.c.134.

α ¶Negligantur.] *Sic etiam in Pannormia, sed in originali & in vno Gratiani manuscrip.* ne legantur. *Ibi enim agitur de pseudeuangelijs Sed non est mutatum ob glossam.*

Item Hieronymus ad c.1. epistolæ ad Titum.

¶Grammatica legenda est, vt per eam sacræ scripturæ intelligantur. C. X.

SI quis artem grammaticam nouerit, vel dialecticam, vt rationem rectè loquendi habeat, & inter falsa & vera dijudicet, non improbamus α. ¶Geometria [d] quoque, & arithemetica, & musica habent in sua scientia veritatem: sed non est scientia illa, scientia pietatis. Scientia pietatis est nosse legem, intelligere prophetas, Euãgelio credere, Apostolos non ignorare. ¶Grammaticorum β autem doctrina etiam potest proficere ad uitam; dum fuerit in meliores usus assumpta. Pann.l.2.c.135. Iuo p.4. c.167. Pann.l.2.c.136

α ¶Non improbamus.] *Absunt istæ duæ voces ab originali. Exponens enim B. Hieronymus verba illa ex principio epistolæ ad Titum,* & cognitionem veritatis, quæ est iuxta pietatẽ, *ita scripsit:* Est planè veritas, quæ non habet pietatem; si quis grammaticam, &c.

β ¶Grammaticorum.] *Hæc non sunt B. Hieronymi, sed Isidori lib.3. de summo bono, c.13. ex quo citat Iuo.*

Item Hieronymus in primum caput Danielis.

¶Exemplo Danielis probatur non esse peccatum sæcularibus litteris erudiri. C. XI. Poly.l.4.tit.7.

QVi de mensa [e] regis, & de uino potus eius nolunt † comedere, ne polluantur; utique si ipsam sapientiam, atque doctrinam Babyloniorum scirent esse peccatum [f]; nunquam acquiescerent discere, quod non licebat. Discunt autem, non ut sequantur; sed ut iudicent, atque conuincant; quomodo si quispiam aduersus mathematicos uelit scribere imperitus mathematis, risui pateat: & aduersus philosophos disputãs, si ignoret dogmata philosophorum. Discunt ergo ea mente doctrinam Chaldæorum, qua & Moyses omnem sapientiam Ægyptiorum didicerat. *Idem.* ¶Si qñ cogimur litterarum sæcularium recordari, & aliqua ex his dicere, q̃ olim omi-

† *non vult.*] ori. & Polyc. & sic deinceps.

Act.7.

Hier. in prologo in Danielẽ.

LEgimus aliqua.] CASVS. Totum hoc cap. legi põt, de sæcularibus scientijs. ſm. H. & ostenditur ratio triplex quare legantur, scilicet ne negligantur, ne ignorentur, & vt repudientur. Vel sic: legimus aliqua vt nouum, & vetus testa. ne negligamus. Legimus aliqua, vt artes, ne ignoremus. Legimus aliqua, vt scripturas hæreticorum, vt repudiemus.

a ¶Ne negligantur.] Vt vetus testamentũ.

b ¶Ne ignoremus.] Nam quamuis nullus sit vsus, tamen scientia necessaria est, vt supra dist.7. cap. vlt.

c ¶Repudiemus.] Vt libros hæreticorum, vt 24.q.3.c.vlt.

SI q̃s.] CASVS. Ca. istud diuiditur in duas partes. In prima parte dr̃, ꝙ non est reprobãdum, si quis addiscit grammaticam vel dialecticam, vt inter verum & falsum discernat. In secunda parte quæ incipit ibi; [Geometria,] dicitur ꝙ quadriuiales scientiæ veritatem in se habent: sed nõ sunt sciẽtiæ pietatis, & assumẽdæ. Sed vetus & nou. test. sunt scientiæ pietatis, & assumendæ, & grammatica in bonos vsus assumpta ꝓproficere potest.

d ¶Geometria.] De astronomia non facit mentionem: quia hęc abijt in desuetudinem, vt 26.q.2.§. his ita.

QVi de Mensa.] CASVS. Duę q̃stiones factæ fuerunt Hieronymo. Prima fuit, an sit peccatum discere doctrinam & scientiam paganorum? Et respondet Hieronymus, ꝙ non: & hoc probat exemplo quatuor puerorum, scilicet Danielis, Ananiæ, Azariæ, Misaelis, & exemplo Moysi: qui si sciuissẽt esse peccatum, nunquàm didicissent. Discebant enim vt conuincerent incredulos, aliter risui paterent, si de dogmatibus eorum cum eis disputarent, cum inde nihil scirent. Secunda quæstio fuit, an sit peccatum recordari sæcularium legũ in prædicatione vel disputatione? Et rñdet, ꝙ non: quia hoc fit ex necessitate, vt probemus ea, quę sancti dixerunt in libris gentilium contineri.

e ¶Qui de mensa.] Daniel, Ananias, Misael, Azarias [1]. nam turpe est alicui decretãti ius in quo versatur ignorare, vt ff. de origine iuris. l.2. §. Seruius.

f ¶Scirent esse peccatum.] Ex eo ꝙ Hieronymus hic inducit exẽplum Danielis, colligitur arg. ꝙ in dubijs recurrendum est ad exempla maiorũ & aliorũ. 16.q.1. sunt nonnulli. 22.q.1. vt noueritis. 1.q.7. cõueniẽtibus. 12.q.2. questa. 16 q.3. præsulũ. 14.q.1.c.vlt. 26. q.2. non statutũ. & c. non exemplo. C. de sen. & interlo. nemo [2]. contra Sol. vbi iura deficiunt, recurrendum est de similibus ad similia: aliàs nõ 20. dist. de q̃bus dic vt ibi. Itẽ arg. præsumi eo ipso bonum, ꝙ ab aliquo bono sit factũ, vt 7.q.1. oĩs q. & 34.q.1. cũ beatissimus. 9.q.2. Lugdunensis. 12.q.1. expedit 28.q.1. sic. n. 31. dist. oĩno. Io.

Daniel & socij sui.

1 Isti alio nomine dicti sunt Balthasar, Sidrac, Misac, & Abdenago: secũdum Hug. & Lau.

2 Vt no. 30. dist. c. fina. Recurritur qñq; de similibus ad similia.

a ¶Præ-

fimus non nostræ est uoluntatis, sed, vt ita dicam, grauissimæ necessitatis; ut probemus ea, quæ à sanctis prophetis ante sæcula multa prædicta [a] sunt, tam Græcorum, quàm Latinorum, & aliarum gentium litteris contineri [b].

Ieem ex synodo Eugenij α Papæ secundi.

¶Magistros, & Doctores episcopi congruis locis constituant. C. XII.

Iuo p. 4. c. 214. Ansel. l. 7. c. 2. Polyc. l. 4. tit. 32.

DE quibusdam locis ad nos refertur neq; magistros [c], neque curam inueniri pro studio litterarum. Idcirco in uniuersis episcopijs, subiectisque [d] plebibus, & aliis locis, in quibus necessitas occurrerit, omnino cura, & diligentia adhibeatur, ut magistri [e] & Doctores constituantur; qui studia litterarum, liberaliumque artium dogmata assidue [f] doceant: quia in his maxime diuina manifestantur, atque declarantur mandata.

α ¶Eugenij.] *Apud Anselmum citatur ex synodo habita Romæ in consist. Lateran. à Beato ..... In Polycarpo eodem modo, & additur nomen Eugenij Papæ II. & in synodo Leonis IIII. quarū synodorum, vt alibi dictum est, exemplaria sunt in Vaticana bibliotheca. In indice etiam synodi à Gregorio VII. Romæ habita, talis cuiusdam capitis hæc ponitur summa,* Vt omnes episcopi artes litterarum in suis ecclesijs doceri faciant.

Item Augustinus contra Faustum Manichæum, libr. 13. cap. 15. †

† sed ibi fusius.

¶Auctoritatibus gentilium, eorum uanitas retunditur, atque conuincitur. C. XIII.

SI quid veri [g] de Deo Sybilla, vel Orpheus, alijve gentiū vates, aut philosophi prædixisse perhibentur, ualet.

a ¶Prædicta.] Scilicet de incarnatione, ut illud Virgilij. Virgilius.
Iam noua progenies cęlo demittitur alto.
b ¶Contineri.] Vt illud Ouidij. Ouidius.
Odero si potero: si non inuitus amabo.

DE quibusdam.] CASVS. Relatum fuit Eugenio in synodo sua, ꝙ in quibusdam locis non erant magistri, qui erudirēt alios in liberalibus artibus: & ideo præcepit omnibus episcopis, ut in congruis locis magistros cōstituant, qui quotidie in doctrinis liberalibus alios doceant.

c ¶Neque magistros.] Argu. ꝙ scholares 1 in scholis de ecclesijs suis dēnt habere præbendas s. dis. 32. si q. ff. ex quib. cau. maio. in integ. nec non. ff. de neg. gest. l. 1. extra de cler. nō resid. inter quatuor. 1. q. 2. sacerdos. Sed contra 1. q. 2. placuit. infra de consec. dis. 1. nemo. infra 12. q. 2. concessa. 16. q. 1. generaliter.

1 Intelligo aliquē esse in scholis, licet aliqñ diuertat cā [st]ūdi ad curiā Romanam uel ali[bi], statim reuersurus: [t]ā tūc nec diuertisse [.] ff. de pœn. distin. 1. diuortium. Archid.

d ¶Subiectisque.] Id est, baptismalibus ecclesijs.

e ¶Vt magistri.] Quid iuris sit de magistris, habes extra de magist. quia nonnulli. & extra de magist. cap. 1. quia à clericis ipsius ecclesiæ, & à pauperibus nihil petent, ut ibi dicitur. Sed nunquid magister iure licito potest facere collectam? Videtur ꝙ non: quia sciā donum Dei est: vnde vendi nō potest, ut 1. q. 3. nō solum. quia professores iuris & si honeste accipiunt, tñ inhoneste petunt, ut ff. de var. & extraor. cog. l. 1. §. est quidem. Item quia potius debent proijcere pecuniā exēplo Cratis. 12. q. 2. gloria. §. Crates. Itē quia propter honorem adipiscendum legunt: non propter utilitatem aliorum, quare tanquam suorum negotiorum gestores nihil ab auditoribus petere dēnt, ut ff. de neg. gest. si pupilli. §. 2. Sed contra: qui pro tempore præstat obsequium, dēt consequi beneficium, vt 12. q. 2. charitatē. Item quare non posset magister uendere doctrinam suā, sicut iurisperitus consiliū, vt 14. q. 5. non sane? Item nōne testis gratis testatur, & tamen recipit procurationem, id est pecuniam procurationis nomine, ut 4. quæst. 3. cap. venturis. & episcopus gratis consecrat ecclesiam: tamen recipere potest procurationē: vt extra de simo. cum sit, & officium magistri remunerandum est, ut ff. de donatio. Aquilius? Solu. tunc petat magister collectam cum ei sua plenissime nō sufficiunt, vt 10. q. 3. priscis, & 12. q. 1. episcopus ecclesiarū rerum. Ioan. Ego credo quidquid dicat Ioan. ꝙ magister potest facere collectam de qua uiuat, & procuretur, etiam si abundet 2: quia episcopus cum consecrat ecclesiam, & cū uisitat, recipit procurationem etiā si abūdet, ut in decre. de si. cum sit Romana. & extra de censi. cum Apostolus. & eo. titu. sopire. nec uendit magister scientiam, quia æstimari non potest: sed pro labore suo ꝓmittitur ei pręmium. nam prædicator non dicitur uendere pręcicationem: & tamen petere potest sustentationem, ut extra de pręscrip. cum ex officij & de censi. cum uenerabilis. & 13. q. 1. §. quia ergo. & §. his ita. Bar. 3

Magister ꝙ docēdo [.]an possit collectam facere.

2 Arg. contra. 10. q. 5. cauēdum. iuxta fin. vbi de hoc. & ibi dicā. Archid.

3 De hoc ēt not. 1. q. 3. uēdētes. & plene extra de magistris. quia Archid.

f ¶Assidue.] Id est, horis competentibus. sic supra 31. distin. sacerdotibus. ff. de condi. & demon. si quis ita legauerit.

SI quid veri.] CASVS. Manichæi dicebant, quòd si Orpheus & Sybilla, & alij vates & philosophi gentilium de Deo aliquid dixerunt, tantæ est auctoritatis quantæ sunt verba prophetarum. Et respondet Augu. dicens, quòd si quid veri ibi reperitur, ualet ad conuincendum eos: sed non ut habeatur in auctoritate sicut uerba prophetarū. Et hoc probat similitudine Dæmonum & Angelorum: qui dęmones, licet vera dixerint de Christo, non tamen sunt tantæ auctoritatis quantæ uerba Angelorum.

g ¶Si quid veri.] Argum. quòd testes uel instrumenta possunt pro parte rata haberi, pro parte non, ut dixi supra distin. 9. si ad sacras. sed illud verum est, quando reprobantur ratione personæ: secus si reprobentur propter dicta. Item argu. ꝙ si aliquid induxero pro me, ꝙ non teneor recipere cōtra me. s. dis. 19. si Romanorum. contra

Instrumenta possunt pro parte approbari, & ꝓ parte reprobari.

contra.Ioan.Sol.si utor aliquo cōtra me,& pro me vti debeo: nisi in casibus specialibus.2. q.7. si hæreticus. Dic ut ibi.Bart.

a ¶Valet quidem.] Arg esse argumentandū ab exemplis paganorum,& in dubijs ad ea recurrendum.J.13. q.2.questa. s̄. dist.21. submittitur.

16.q.1.si clericatus.&c.sic vide.& 36.dist.§.ecce.

g ¶In pueritia.] Arg.ꝙ aliquis pōt testificari de eo qđ vidit in puerili ætate,vt hic, & de cōsec.dist.4.cū itaq; & c.placuit.& 26.dist.deinde.nā & liber factus pōt testificari de eo qđ uidit,cū esset seruus, ut ff.de verb.signi.nationem.§.ulti.2. Arg.contra, quia hæc ætas nescit quid agat, ut C.de falsa moneta.l.1.& impubes nihil intelligitur scire, ut ff.de iur.& fac.ign.l.ult.Dic ꝙ si fuerit capax doli, bene potest de eo quod tūc uidit, testari de puro facto:sed de circumstātijs, scilicet qualiter qđ factum sit, non : quia in hoc facile potuit falli memoria.Ioan.quod satis credo.argu.Institu.de inut. stipu.§.pupillus.ff.de reg.iur.l.in negotijs. Bart.

Testificari pt quis de eo qđ vidit in ętate puerili.

quidem [a] aliquid ad paganorum vanitatem reuincendā; non tamen ad istorum auctoritatem amplectendam. Quātum enim distat de Christi aduentu inter prædicationem Angelorum,& confessionem dæmoniorum[b];tantum inter auctoritatem prophetarum,& curiositatem sacrilegorum. *Ibidem infra.*

Item Clemens Papa I.epist.5.ad suos discipulos.

¶Ad intelligentiam sacrarum scripturarum, sæcularium peritia necessaria ostenditur. C. XIIII.

3 RElatum est nobis, quòd quidam in vestris partibus commorantes aduersantur sacris † doctrinis : & prout eis videtur,non secundum traditionem[c] patrū, sed iuxta sensum suum,docere videntur. Multas enim quidā, vt audiuimus,vestrarum ingeniosi † homines ex ijs,quę legunt,verisimilitudines[d] capiunt. Et ideo diligenter obseruandum est; vt lex Dei cum legitur non secundum propriam ingenij intelligentiam legatur,vel doceatur. Sunt .n.multa verba in scripturis diuinis,quæ possunt trahi ad eum sensum,quem sibi unusquisq. sponte præsumpsit; sed fieri non oportet. Non enim sensum†,quem extrinsecus adulteretis,alienum [e], & extraneum debetis quærere; aut quoquo modo ipsum scripturarum auctoritate confirmare : sed ex ipsis scripturis sensum capere ueritatis. Et ideo oportet ab eo intelligentiam discere [f] scripturarum, qui eam à maioribus secundum ueritatem sibi traditam seruauit;ut ipse possit ea, quæ recte suscepit, competenter asserere. Cum enim ex diuinis scripturis integram quis, & firmam regulam veritatis susceperit;absurdum non erit,si aliquid etiam ex eruditione communi , ac liberalibus studijs , quæ forte in pueritia [g] attigit, ad assertionem ueri dogmatis conferat: ita tamen, ut ubi uera didicerit, falsa & simulata declinet.

† al.sanis.

† secundum ingenium hominum] orig.

† al. sensum extrinsecus alienum.

Item Isidorus in lib.3.sententiarum de summo bono, c.13.

¶Quare prohibetur Christianus poetica figmenta legere. C. XV.

4 IDeo prohibetur Christianus figmenta legere poetarum;quia per oblectamenta inanium fabularum mentem excitant ad incentiua libidinum.Nō enim solum thura [h] offerendo, dæmonibus immolatur; sed etiam eorum dicta libentius capiendo.

Iuo p.4. c. 167. Pann.l.2.c.137.

Diaboli vtrū cognouerūt Christum esse filium Dei.

b ¶Dæmoniorum.] cum dixerunt filio Dei, ad quid uenisti ante tēpus torquere nos? Apostolus tamē in epistola ad Corin. vr̄ contrarium dicere, cum dicit. Si cognouissent eū nūquā dominum gloriæ crucifixissent. Dic ꝙ sic perfecte eum non nó uerunt: tamen credebant eum filium Dei, cum uiderunt eum ambulantem super aquas; cum uiderunt eum esurire, non credebant.

RElatum.] Hæc est 3. pars huius dist.in qua dicit ꝙ à sapientibus debemus audire, quæ leguntur in sacra scriptura. Ioan.de Fan.

CASVS. Quidam errant, qui cum veritatis doctorem non haberent, diuinam scripturam exponebant pro suæ uoluntatis arbitrio : & non secundū traditionem sanctorum patrum ; ex suo ingenio quasdam similitudines capientes: quos Clemens reprehendit, ostendens quod diuina scriptura non debet intelligi secundum arbitriū alicuius, nec extraneus sensus debet quæri, vel à littera alienus: licet multa sint in diuinis scripturis, quæ possunt trahi ad varios & diuersos intellectus. Et ideo docet scientiam esse discendam ab eo, q. veritatē a suis maioribus percepit : ut possit postea veritatem prædicare, & alios recte docere: & ad assertionem ueri dogmatis artibus liberalibus poterit uti, vt falsa & simulata declinet. Sequens cap.patet.

c ¶Traditionem.] Tales dicuntur transferre terminos patrum,ut 23.q.3.transferunt.

d ¶Verisimilitudines.] Id est,statim uolunt p similitudines procedere in alijs. & licet per similia licitum sit argumentari 1,ut 20.dis.de libellis.non tamen semper,ut 17.q.1.nuptiarum.& 28.q.1.sic enim.

e ¶Alienum.] Nisi illud reperiatur in auctoritate, ut cum inuenimus annum poni pro die, uel econtra, ut 31.dist.renere.33.q.1.hoc ipsum.

f ¶Discere.]Prius enim debet discere quā docere, ut

1 Ad hoc extra de cōsti. translato.& de rescr.inter. & de trāsla.in tęr. ex de app. vna.ff. ad l.Aquil. illud.Archidia.

IDeo prohibetur.] Hæc est 4.pars huius dis.in qua dicit causam quare fuerit prohibitum studere in libris gentilium.Ioan.de Fan.

h ¶Thura.]Quasi dicat nō refert,an qđ fiat,an eius simile,vt 11.q.3.existimant.& 86.dist. pasce.ff.man.l.vlt.

2 Ad ide[m] facit expr[es]se, vt vide ff.ad Syll[an]. l. excipiu[n]tur.Archi.

VT

VT ITAQVE. CASVS. Concludit Gratia. ex supradictis, ꝙ sacerdotes debent ignorantiam omnino vitiare: quia si sacerdotes cæci & ignorantes velint docere subiectos, ambo in foueam cadunt; quod probatur auctoritate Psal. Et licet quis velit se excusare auctoritate

sed nõ est ita: qa in oẽm terrã exiuit sonus eorũ. 19. dist. ita dñs. nec excusat qs p ignorãtiã, q põt habere copiã pitorũ. ff. de iuris & facti ignorãtia. l. regula. vel si sua prudẽtia facile potuit illud scire, C. de ingenuis manumissis. l. 3. & ff. quis ordo in bonorum possessione seruetur. l. 2. §. in bonorum.

Excusantur ne hi ad quos Apostolorũ pdicatio non peruenit?

Ex Greg. in l. 1. pastor. c. 1.

Vt itaque ex præmissis apparet, imperitia sacerdotib. semper esse debet aduersa: quia cum per ignorantiam cæcati alijs ducatum præstare cœperint, ambo in foueam cadunt: (Matth 17.) *vnde dicitur in psalmo:* (Psal. 68.) *[Obscurentur oculi eorum* [a]*, ne videant, & dorsum* [b] *eorum semper incurua.] Cum enim obscurantur illi, qui præeunt; ad ferenda onera peccatorum, facile sequentes inclinantur. Elaborandum est itaque sacerdotibus, vt ignorantiam à se, quasi quandam pestem abijciant. Licet enim seruus nesciens voluntatem domini sui, & non faciens, dicatur vapulare paucis;* (Luc. 12.) *non tamen hoc de omnibus generaliter intelligitur. Ait enim Apostolus* (1. Cor. 14.) *[Qui ignorat* [c]*, ignorabitur.] Quod de eo intelligendum est, qui noluit* [d] *intelligere, vt bene ageret.* (Psal. 35.)

Vnde Augustinus ait in lib. quæst. veteris, ac noui testamenti, quæst. 67.

C. XVI.

NOn omnis ignorans immunis est à pœna. Ille enim ignorans potest excusari à pœna [e], qui à quo discederet, non inuenit. istis autem hoc ignosci petit, qui habentes à quo discederent, operam non dederunt. Huiusmodi non licet ignorare: accipiant ergo veniam, si conuertantur.

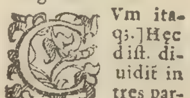
¶*Caput hoc in plerisque vetustis Gratiani exemplaribus coniunctum est superiori. Est autem responsio ad quæstionem, quam præmisit B. Augustinus his verbis.* Quid est quod in carne positus Saluator ait: (Luc. 23.) [Pater ignosce illis; non enim sciunt quid faciunt?] Si enim nesciunt; quid est, quod ignoscitur? maxime cum dicat rex Abimelech ad Deum: (Gen. 20.) [Nunquid gentẽ ignorantem perdes? Non omnis ignorans, immunis est, &c.] *In extremo autem addita sunt nonnulla ex ipso B. Augustino, quò sententia sit integrior.*

DISTINCTIO XXXVIII.

1 ps *Vm itaque* [f] *voluntaria ignorantia omnibus noxia sit; sacerdotibus est periculosa. Vnde in concilio Tolet. 4. c. 24. legitur.*

e NOn omnis.] ¶A pœna.] id est, a peccato pro quo debet pena, vel à pœna æterna: aliter non congrue diceret, nec verum, etiã cum in quolibet ignorante sit pœna eo ipso ꝙ ignorat, secundum Hugo.

Vm itaq;.] Hęc dist. diuidit in tres partes. In prima intendit pbare, ꝙ omnes sacerdotes & alij maiores & minores debent esse instructi in lege diuina, & præcipue in canonica, & probat hoc per x. auctoritates. Secunda ibi, [Quãuis.] Tertia ibi, [Sed licet] Ioã. de Fan. CASVS. Facta mẽtione s. de ignorantia in §. vt itaque. & in c. non omnis. supponit Gra. 38. dist. in qua ostendit, quòd ignorantia periculosa est, maxime sacerdotibus.

f ¶Cum itaque.] Superiori dist. facta fuit mentio de ignorantia: ideo magister annectit istam 38. distin. in qua ostendit, quòd ignorantia periculosa est, maxime sacerdotibus. Notandum est ergo, quòd ignorantia iuris alia est iuris naturalis, alia ciuilis vel canonici. Ignorãtia iuris naturalis neminẽ excusat, si est adultus, vel discretus: quia in his parum interest decipere vel decipi posse, ut 16. q. 1. si cupis. de hac dicitur, Ignorans ignorabitur. Ignorantia iuris ciuilis vel canonici neminem excusat, ut infra. ea. si in laicis. &c. quæ ipsis. aliquos tamen excusat, ut milites, mulieres 1, rusticos, minores. Ioan. In damno tamen uitando nulli nocet, vt ff. de iuris & facti igno. error, in fi. nisi in ijs, quæ introducta sunt ad rigorem. iuris conseruandum, ut in constitutione, si. quis in tantam. C. vnde vi. & in præscriptionibus. Bart. Ignorantia facti alia probabilis, & hæc excusat: quia etiam peritissimos fallit, vt infra. 1. q. 1. si quis à simoniacis. & 9. q. 1. ordinationes. alia est crassa & supina, ut cum quis ignorat id quod publice factum est in ciuitate. hæc neminem excusat, vt 16. dist. quod dicitis. 12. quæst 2. qui & humanis. Hoc plenius inuenies 1. quæst. 4. §. vlti. in fin.

Ignorantia iuris ẽ multiplex.

1 De hoc legi. & no. 22 q. 4. §. illicitũ. fęminas tñ non in oĩbus excusat ignorantia: sed in qbusdã, vt no. ff. de iuris & fa. ig. l. regula. in princ. & C. eo. tit. l. fin.

Ignorantia facti ẽ multiplex.

ctoritate Euangelij dicentis, Seruus nesciens voluntatem domini, &c. non tamen prodest, & hoc probatur auctoritate Apostoli, Qui ignorat, &c. quod debet intelligi de eo, qui inuenit à quo potuit discere: aliàs punitur. quòd probatur auctoritate Augustini. Non omnis, &c. Sequens capitulum patet.

a ¶Oculi eorum.] Id est, prælati 1, qui regunt alios. ADDITIO. ut 36. dist. §. ecce. in fi.

b ¶Dorsum.] Id est, subditos qui sustentari debent à prælatis quasi in dorso: vel quia sequuntur dorsum ipsorum. vndecima q. 3. præcipue.

c ¶Qui ignorat.] Id est, qui negligit scire, vel contemnit scire.

ADDITIO. Nam ignorantia quæ est ex culpa, nocet. 28. q. 1. §. ex his.

d ¶Qui noluit.] Vr ergo ꝙ illi sint excusati ad quos pdicatio Apostolorũ nõ puenit, vt 82. dist. pposuisti.

iàs ocu
orum. f.
torum,
, &c.

¶Sacerdotibus maxime ignorantia uitanda est. C. I.

IGnorantia mater cunctorum errorum maxime in sacerdotibus Dei uitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt. Sacerdotes enim legere sanctas scripturas frequenter admonet Paulus Apostolus dicens ad Timotheum[a] [Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ;] & [semper permane in his. [Sciant igitur sacerdotes scripturas sanctas, & canones, ut omne opus eorum in prædicatione, & doctrina consistat: atq; ædificent cunctos tam fidei scientia, quàm operum disciplina.

Burc. l.1.c.116. Iuo p.5.c.202. Ansl.l.7.c.134. 1.*Tim*.4. Ibidem inferius. Conc. Arel.4.c.3.

Item ex eodem Tolet.4.c.25.

¶Officialem libellum ab episcopo accipiant presbyteri, cum ordinantur. C. II.

QVando presbyteri in parochijs ordinantur, libellum officialem[b] à suo sacerdote[c] accipiant, ut ad ecclesias ibi deputatas instructi succedant: ne per ignorantiam etiam in ipsis diuinis sacramentis offendant. Cum uero ad Litanias[d], vel ad concilium[e] venerint, rationem episcopo suo reddant, qualiter susceptum officium celebrent uel baptizent.

Burc.l.2.c.157. Ansl.l.7.c.113. Iuo p.3.c.129. Iann.l.3.c.23.

Item Leo episcopus ad clerum, & plebem Constantinopolitanæ vrbis, epist.22.

¶Inscitia sacerdotum nec excusatione digna est, nec venia. C. III.

SI in laicis[f] vix tolerabilis videtur inscitia; quanto magis in ijs, qui præsunt, nec excusatione digna est, nec uenia?

Ansl.l.7.c.119. Polyc.l.4.tit.4.

Item Cælestinus uniuersis episcopis per Appuliam, & Calabriam constitutis, epist.3.

¶Canones non licet sacerdotibus ignorare. C. IIII.

NVlli sacerdotum liceat canones[g] †ignorare, nec quicquam facere quod patrũ possit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digne† seruabitur; si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu, licentia populis permissa, frangatur?

Burc.l.2.c.160. Iuo.p.6.c.251. Ansl.l.7.c.108. Poly.l.4.tit.4.

† *al.* [...] *canones* † *al.* [...] *gn.*

Item ex dictis Augustini.

¶Quæ sint sacerdotibus necessaria ad discendum. C. V.

QVæ ipsis sacerdotibus necessaria sunt ad discẽdum[h];

Burc l.2.c.2. & l.19.c.8. Ansl.7.c.109. Poly.l.4.tit.31. Iuo p.6.c.22. Pann.l.3.c.24.

IGnorantia.] CASVS. Docet hic conciliũ Toletan. ꝙ ignorantiam sacerdotes Dei debent vitare, q̃ mater est cũctorũ errorũ: & iõ maxime in sacerdotibus est vitanda. Vnde sacras scripturas legere debẽt, quibus populos sibi commissos valeant erudire tam in scientia fidei, quàm in moribus: & hoc probatur auctoritate Apostoli dicentis: Attende lectioni, &c.

a ¶Ad Timotheũ.] Argu. qđ vni dicitur, ad omnes extẽditur, vt 24.q.1. quodcunq. & 16.q.1. prædicator. 61. dist. miramur de pœniten. dist. 1. §. his auctoritatibus 1. C. de diuer. rescri. l. 1. ff. de pac. iurisgentium. §. pactorũ. Argumen. contra 25. distinctio. qualis.

QVando.] CASVS. Docet cõcilium Toletan. ꝙ qñ episcopi ordinãt presbyteros in capellis, debent eos docere qualiter officia debeant celebrare, ne ꝑ ignorantiam in diuinis sacramentis offendant. & cũ ad litanias venerint, uel ad concilium, debent episcopo suo reddere rationem qualiter baptizauerint, uel officia celebrauerint. Sequens cap. patet.

b ¶Officialem.] In quo continetur officium ecclesiasticum.

c ¶A sacerdote.] Id est, episcopo.

d ¶Ad litanias.] Id est, in rogationibus. Et sic patet quod omnes sacerdotes veniẽt ad cathedralem ecclesiam in festo rogationum. sic infra de consе. dis. 3. c. 3. de conse. dist. 1. & hoc.

e ¶Vel ad conciliũ.] Sic patet, quòd conuentus quem habet episcopus cum clericis suis, dicitur concilium, ut 18.q.2. abbates. 2.q.2. placuit. 18. dist. propter & c. placuit.

f. SI in laicis.] Videtur ergo quòd laici habebunt peritiam iuris: maxime si sint iudices, cum teneantur ferre sententiam in scriptis, ut dixi 20. dist. §. 1. Sed potest intelligi de iure consuetudinario, uel de iure naturali, in quo periculosa est ignorantia, ut 16.q.1. si cupis 1.

NVlli sacerdotum.] CASVS. Multi populi normam canonum & decretorum non seruabant & episcopi cum canones ignorarent, eos non corrigebant. Præcepit ergo Cælestinus, ut nulli episcoporum liceat canones ignorare quatenus cum fuerit necesse, corrigãt delinquentes.

g ¶Canones.] Pœnitentiales, si intelligis de sacerdotibus ut 26.q.7. tempora. si intelligis de episcopo, planũ est, ut 23. dist. qui episcopus 3.

QVæ ipsis.] CASVS. Octo exponit in hoc capitulo Augustinus, quæ sunt sacerdotibus necessaria, ad hoc ut ignorantiam vitent: scilicet libri sacramentorum, &c. de quibus octo si unum defuerit, vix sacerdotis nomen habebit.

h ¶Ad discendum.] Supple hæc sunt.

1 Versi. nũc ãt. aliàs est 6. ad idẽ de consec. dis. 4. proprie.

Processiones rogationum.

Laici iuris peritiã debent habere.

1 Vel dic ꝙ hoc potest intelligi de illis laicis, q in dignitate sũt cõstituti, de q bus habet exẽplũ 59. distin. si officia. Arch.

3 Ad i[...] 61. dist[...] tuimus [...] extra d[...] san & [...] c. 1. in [...] &ĩ. eo[...]

a ¶Sa-

a ¶Sacramentum.] Id est, Missale.
b ¶Computus.] Quò ad dies & menses.
c ¶Si vnum.] Arg. q vbi plura requirunt ex necessitate, si vnū ex his deest, nihil agitur, vt de consec. dist. 4. in synodo. 22. q. 2. animaduertendum. sic qui offendit in vno, factus est reus omnium, ut de pęn. dist. 5. consideret. & est simile 1. C. de testa. si vnus. & ff. de transa. cum hi. §. si prætor. Arg. cōtra 30. q. 5. aliter. ff. de vent. inspicien. l. 1. in fi. 2
d ¶Vix.] Quia vbi res deest, nec nomen habebitur, vt 68. di. choriepiscopi. 7. q. 1. factus. C. de fer. à nullo. 35. q. 7. quid est.

1 Scilicet à principio glo.
2 Hic adde qđ leg. & not. 23. q. 5. c. 2. in gl. 2. 23. dis. quorundam. Archid.

id est liber sacramentorum [a], lectionarius, antiphonarius, baptisterium, computus [b], canon pœnitentialis, psalterium, homilię per circulum anni Dominicis diebus, & singulis festiuitatibus aptæ. Ex quibus omnibus si vnum [c] defuerit; sacerdotis nomen vix [d] in eo constabit: quia ualde periculosæ sunt euangelicæ minæ; quibus dicitur. [Si cæcus cæco ducatum præstet: ambo in foueam cadunt.]

Math. 15.

¶Cæteri etiam collectores Augustinum citant. Fere autem omnia hæc habentur in pœnitentiali Bedæ, & in libro de officijs ecclesiasticis, & alibi.

Item ex 7. synodo, c. 2.

¶Quæ oportet scire eum, qui episcopus est ordinandus. C. VI.

Psal. 118. Mutatus est periodi ductus. Iuo p. 5. c. 372.

OMnes psallentes repromittimus [e] Deo, [In iustificationibus tuis meditabor: nō obliuiscar sermones tuos.] Quod omnes quidem Christianos obseruare saluberrimum est; sed præcipue hos, qui hierarchicam consecuti sunt dignitatem. Vnde definimus omnem, qui ad episcopatus prouehendus est gradum, modis omnibus psalterium [f] nosse; vt ex hoc & omnis clerus, qui sub ipso fuerit, ita moneatur, & imbuatur. Inquiratur autem diligenter à metropolitano, si in promptu habeat legere scrutabiliter, & non transitorie tam sacros canones, & sanctū Euangelium, quàm diuini Apostoli librum, & omnem diuinam scripturam; atque secundum mandata Dei conuersari, & docere populum sibi commissum. Substantia [g] enim summi sacerdotij nostri sunt eloquia diuinitus tradita, id est vera diuinarum scripturarum disciplina, quemadmodū magnus perhibet Dionysius. Quod si disceptauerit [h], & ita libenter facere, & docere minime spoponderit; nullatenus consacretur. Ait enim prophetice Deus: [Tu scientiam repulisti; & ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.]

Cap. 1. ecc. Hierarchiæ.

Oseæ 4.

Item ex concilio Carthaginensi 3. c. 3.

¶De eodem. C. VII.

Pro declaratione huius c. uide ...le. ff Imo. ...l. si quis. ... de pa. & ... igitur or...nandus. ... auth. nō ...por. episc.

PLacuit †, ut ordinandis episcopis, vel clericis prius ab ordinatoribus suis decreta conciliorum auribus eorum inculcentur [i]; ne se aliquid contra statuta concilij fecisse pœniteat †.

† *al. pœniteant*] *al. asserant.*

Item Zepherinus Papa epist. 1. ad episcopos Siciliæ.

¶Sacræ scripturæ inhærentes non obscurantur iniquitate mundana. C. VIII.

SIcut stellas cœli non extinguit nox; sic mentes fideliū, firmamento [k] inhærentes sanctæ scripturæ, non obscurat mundana [l] iniquitas.

Item Hieronymus ad Eustochium in procœmio comment. in Esaiam.

OMnes psallētes.] CASVS. in hoc capitulo statuit synodus, vt omnis qui ad episcopatum promouēdus est, psalterium sciat, vt ex eo omnis clerus, qui sub eo fuerit, instruatur: & tempore suæ ordinationis debet metropolitanus ordinandum episcopum interrogare, si sciat legere canones sacros: & omnem diuinam scripturam: & si inuenitur ignorans, repellat. Et hoc probatur auctoritate prophetæ dicētis: Tu sciētiā repulisti, &c. Si vero legere & alia supradicta scierit, nisi promittat se secundum illa victurū, non ordinetur. Quæ sequuntur, plana sunt vsque ad capitulum, quamuis.
e ¶Repromittimus.] Id est, videmur nos obligare, cum dicimus illa verba: In iustificationib. tuis meditabor.
f ¶Psalterium.] 85. distin. achidiaconum 3. 22. distinctione, qui episcopus.
g ¶Substantia.] Id est, de substantia sacerdotij videtur esse, quòd ordinandus habeat scientiam.
h ¶Si disceptauerit.] Id est, si contradixerit.
i PLacuit.] ¶Inculcentur.] similiter cum nouum celebratur conciliū, vt 18. distinctio. decernimus. 11. quæst. 3. curæ.
k SIcut stellas.] ¶Firmamēto.] Id est, meditationi & lectioni. Hug.
l ¶Mundana.] Vnde dicitur, Ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis, de consecra dist. 5. nunquam. Hug. & Lauren.

3 al. incipit, Florentinū.

a SI iuxta.] ¶Sapientiã.] Sic argumentatur: Chriſtus eſt ſcientia: ergo qui ignorat ſcientiam : ignorat Chriſtum 1: & intellige de tali ignorantia, quæ contẽnit diſcere. ſu. proxi. cap. ſi. Ioan.

b QVi ea.] ¶Sapiuntur.] Id eſt, approbantur.

c ¶Ignorat.] Intellige de eo qui contemnit ſcire, vel de eo qui de facili ſcire poſſet, ſi habuiſſet tractatũ cũ peritis, ut C. de inge. ma. l. 3. ſ̃. diſt. proxi.

QVamus.] Hæc eſt ſecunda pars huius diſtin. in qua dicit, ꝙ illi errant, qui falſa ꝓ vero approbant, uel econtrario. Io. de Fã.

CASVS. Quidam ꝫ Aug. ita argumentabatur: non põt quis errare niſi ignorantia rerum: ſed omnis ignorantia eſt neſciẽtia: ergo quicunque neſcit errat. Dicit Auguſt ꝙ ignorantia eſt vitãda in maioribus: & in minoribus: non tamen ſequitur, ꝙ q-cunque neſcit, errat. Sed ille dicitur errare, qui putat ſe ſcire quod neſcit: & qui falſum pro uero aſſerit. Veruntamẽ multum refert in quibus rebus quis erret. Nã ſi in re honeſta, & quæ ad ſalutem animæ proficiat quis erret, ſciens præponitur neſcienti, & non errans erranti. In rebus autem diuerſis ſi ita ſint vtilia, illa inutilia & noxia: in noxijs neſciens præponitur ſcienti: quia talia melius eſt neſcire quàm ſcire.

d ¶Errare.] Errare enim eſt aliud pro alio putare, vt 22. q. 2. in quibus 2.

e ¶Eademque.] in his quæ ſpectant ad ſalutem animę nihil intereſt decipi uel decipere, vt 16. q. 1. ſi cupis.

f ¶Quàm ſcire] Hic videtur quòd bonũ ſit ignorare mala, vt 32. diſt. hoſpitiolum. Sed contra. omnis ſcientia à Deo eſt 3, vt 37. diſt. §. hinc. & bonum eſt ſcire mala, ut ea vitemus, vt ſ̃. diſt. proxi. qui de menſa. & c. ſi quid veri. Dic ꝙ omnis ſcientia bona eſt: ſed dicitur aliqua ſciẽtia mala, quia mala eſt illi, cui dat occaſionem peccandi: ſicut Adæ fuit malum pomum paradiſi, vt 2. q. 3. quid ergo & Iudæ buccella, ut 1. q. 1. §. opponitur. ver. nec mirum, de conſecra. diſt. 2. & ſancta.

1 Adde quę tenent ſcire Chriſtiani ad beatitudinem conſequẽdam. not. Bal. in gl. ſup rub. C. de ſum. trini. Inno. & Io. And. in c. 2. §. ꝓ defectu. de renuncia.

2 Adde qualiter errare, ignorare, neſcire titubare differunt, not. gl. ſup rubri. ff. de iur. & fac. igno. & in l. de ſtatu. ff. de teſta.

3 Arg. contra. 26. q. 2. qui fine. & q. 5. epi. in princ.

Scientia aliqua dicitur mala.

SED LICET. Supra dictum eſt, ꝙ presbyteri debent ignorantiam euitare: ſed licet quãdoq. per ignorantiam peccent in grammatica, non tñ propter hoc ſunt à grammaticis, id eſt, ſcholaſticis deſpiciẽdi: quoniam vitia ſunt magis præcauenda quàm verba.

SEDULO.] CASVS. Quidam prælati per ignorãtiã grãmaticæ lectionis Deum cum ſolœciſmo & barbariſmo inuocabãt: & ꝓp hoc à peritis ſcholaſticis deſpiciebant. quare q̃ſitũ fuit ab Auguſtino, an hoc deberẽt facere? Et rñdet ꝙ non. & hoc probatur tribus rõnibus. Prima eſt, quia deſerta lingua ſcholaſticorum caſto cordi nõ debet præponi. Secunda eſt, quia ſcientia præponitur uerbis, ſicut animus corpori: & ſicut prudens

¶Ignorantia ſcripturarum eſt ignorantia Chriſti. C. IX.

SI iuxta apoſtolum Paulum, Chriſtus Dei virtus eſt, Dei que ſapientia, & qui neſcit ſcripturas, neſcit Dei virtutem, eiuſque ſapientiam [a]; ignoratio ſcripturarum, ignoratio Chriſti eſt. 1. *Cor.* 1.

Item Gregorius in paſtorali, par. 1. c. 1.

¶A Domino ſciuntur, vel ignorantur, qui ea quæ Dei ſunt ſapiunt, uel ignorant. C. X.

QVi ea, quæ Dei ſunt α, ſapiunt, à Domino ſapiũtur [b]: & qui ea, quæ Dei ſunt, neſciunt, à Deo neſciuntur, Paulo atteſtante, qui ait, [Si quis ignorat [c], ignorabitur.] 1. *Cor.* 14.

Idem. Quicũq. ſtultus eſt in culpa, erit ſapiens in pęna. Lib. Moralium 15. c. 23. mutato verborum ordine.

α ¶Dei ſunt.] *In loco indicato legitur:* Qui ea, quæ ſunt Domini neſciunt, à Domino neſciuntur, Paulo atteſtante, &c.

Item Auguſtinus in Enchiridio ad Laurentium, c. 17.

¶Non qui aliquid neſcit, ſed qui putat ſe ſcire quod neſcit, errare probatur. C. XI. Senten. l. 3. diſ. 38. c. illud.

2 QVamuis errare † [d], quanta poſſumus cura, cauendum ſit, non ſolum in maioribus, uerumetiam in minoribus rebus, nec niſi rerum ignorantia poſſit errari; non tamen conſequens, ut continuo erret quiſquis aliquid neſcit, ſed quiſquis ſe exiſtimat ſcire quod neſcit. Pro vero quippe approbat falſum: quod eſt erroris proprium. Veruntamen in qua re quiſque erret, intereſt plurimum. Nam in vna eademque [e] re, & neſcienti ſciens, & erranti non errans recta ratione præponitur. In diuerſis autem rebus; id eſt, cum iſte ſcit alia, ille alia; & iſte vtiliora, ille minus vtilia, vel etiam noxia: quis non in eis, quæ ille ſcit, ei præferat neſcientem? ſunt enim quædam, quæ neſcire quàm ſcire [f] ſit melius.

† *al. error q. p. c. cauẽdus*] orig.

3 *Sed licet per ignorantiam grammaticæ artis aliquid vitioſum proferant epiſcopi, vel presbyteri, non tamen ideo à ſcholaſticis ſunt deſpiciendi; quia morũ vitia magis quàm verborum ſunt præcauenda.*

Vnde Auguſtinus in libro de catechizandis rudibus, cap. 9.

¶Non contemnant ſcholaſtici eccleſiaſticam ſimplicitatem. C. XII.

SEdulo monendi ſunt ſcholaſtici α, vt humilitate induti Iuo p. 6. c. 383.

Christiana, discant non contemnere, quos cognouerint morum vitia, quàm verborum amplius deuitare; & cordi casto linguam exercitatam nec conferre audeant; quàm etiam præferre consueuerant. *& infra.* His etiam maxime utile est nosse ita esse præponendas uerbis sententias [a], ut præponitur animus corpori. Ex quo fit, ut ita malle debeãt ueriores, quàm desertiores audire sermones; sicut malle debent prudentiores, quàm formosiores [b] habere amicos. Nouerint etiam non esse uocem ad aures Dei, nisi animi affectum. Ita enim non irridebunt, si aliquos antistites, & ministros ecclesiæ forte animaduerterint, uel cum barbarismis, et solœcismis Deum inuocare; uel eadem verba, quæ pronunciant non intelligere [c], perturbateque distinguere: non quia ista minime corrigenda sunt; ut populus ad id, quod plane intelligit, dicat [d], Amen [e]: sed quia † piè toleranda sunt ab eis, qui didicerunt, ut sono [f] in foro, sic uoto in ecclesia benedici. Itaque [g] forensis illa [h] nonnũquam forte bona dictio [i], nunquam tamen benedictio dici potest.

† *al. tamen*] orig.

a ¶Scholastici.] *Vox ista abest ab originali. Sed in eo hæc præcedunt.* Sunt item quidam de scholis usitatissimis grammaticorum, oratorumque uenientes; quos neque inter idiotas numerare audeas, neque inter illos doctissimos quorũ mens magnarum rerum est exercitata quæstionibus. His ergo, qui loquendi arte cæteris hominibus excellere videntur, cum veniunt, vt Christiani fiant, hoc amplius, quàm illiteratis impartire debemus; quòd sedulo admonendi sunt, ut humilitate, &c

Item Gregorius ad Leandrum episcopum Hispalensem, in præfat. Moral. ad finem.

¶De eodem. C. XIII.

INdignum uehementer existimo, ut uerba cęlestis oraculi restringam sub regulis Donati.

¶Hoc, & duo sequentia capita absunt à multis antiquis exemplaribus, neque glossam habent.

[*Item Augustinus de vera religione, c.49. & 50.*]

PALEA. C. XIIII.

LOcutio diuinarum scripturarum secundum cuiusque linguæ proprietatem accipienda est. Habet enim omnis lingua sua quædam propria genera locutionum; quæ cum in aliam linguam transferuntur, uidentur absurda.

[*Item Hieronymus ad Pammachium, epist. 52. cuius initium est Christiani interdum pudoris est.*]

PALEA. C. XV.

ECclesiastica interpretatio, etiam si habet eloquij uenustatem, dissimulare eam debet, & fugere †; ut non otiosis philosophorum scholis, paucisque discipulis; sed uniuerso loquatur hominum generi.

†*al. nõ fugere.*

Item Clemens Papa, epist. 3.

¶Propter opprobrium senectutis, à paruulis, et à minimis non erubescat discere episcopus. C. XVI.

NVllus episcopus † propter oppro-

†abest ab originali.

prudens amicus formoso præponit. Tertia est quia Deus magis inspicit affectũ q̃ vocem, ignorantia tñ talis est reprehendenda: sed ab his toleranda q̃ didicerunt. quia sicut sonus in foro, ita uotum in ecclesia benedicitur.

a ¶Sententias.] Nota q magis cõsideranda est sententia quã verba, ut 1. q. 1. marchion. 22. q. 5. humanæ. de consecr. dist. 4. retulerunt. & si non sanctificatur, & potius mens est consideranda quàm uerba, ut 23. q. 1 paratus. Argu. contra extra de sponsa. ex litteris. Sol. non est à uerbis recedendum, nisi ex uerbis prauus generet̃ intellectus: & tunc uerba sunt interpretãda.

Sententia potius quã verba atti di debet.

b ¶Quam formosiores.] Vnde Seneca. Infirmus nõ quærit medicũ eloquentem, sed curare scientem.

Seneca.

c ¶Intelligere.] Ar. q nõ est deponendus aliquis ppter imperitiam 2.ut 10. q. 1. placuit.

Imperitia num faciat quẽ deponi.

d ¶Dicat.] Argu. contra extra de fi. presbyte. proposuit. 7. q. 1. illud. sed nec hic populus respondet, Amen, officiando ecclesiam vel Missa. Et ita uidetur, q nec sine ministro p̃t presbyter Missam dicere, licet H. dixerit, quòd bñ possit cum populo tantum ecclesiam officiare.

2 Ad idem 73. dist. episcoparũ in fi. 25. q. 2. in Galliarũ in fin.

3 Presbyter an sine ministro possit celebrare.

e ¶Amen.] Videtur ergo sufficere, si populus rñdeat sacerdoti ĩ Missà 4. & sic est cõtra 7. q. 1. illud. Sed dic q nõ respõdet populus officiando Missam.

4 Dicit Hugo, q quidẽ vtrũ est, sed hoc nõ colligitur hic. nõ .n. dicit̃ q populus sic respondeat officiãdo, &c. ut seqtur. de hoc s̃. in glos. præceden. Archi.

f ¶Vt sono.] Hoc est dicere, sicut in cõcione laici cõpositos sermones & politos cõsiderãt: sic uiri ecclesiarũ uotũ & intentionẽ considerare debent sacerdotis.

g ¶Itaque.] i. q̃uis.

h ¶Illa.] Concio.

i ¶Bona dictio.] Nominet̃: nõ tñ p̃ot dici benedictio. 28. distin. presbyterum.

NVllus.] CASVS. Quidã episcopi de-

dedignabantur discere à iuuenibus vel ignobilibus ꝓpter opprobrium senectutis, uel nobilitatem generis: quos Clemēs reprehendit, dicēs ꝙ potius sunt mēbra diaboli quā Christi: & potius sunt infideles q̄ fideles. a ¶Opprobriū.] Et dicit Augustinus. Ego senex à puero nondum anniculo paratus sum edoceri, vt 24.quęst.3.si habes. & stultus est, q bona quę uidet discere contemnit, vt 22.distin.de Constātinopolitanæ, & si vnum pedem haberem in sepulchro, alium extra, adhuc uellem discere, ut ff.de fideicom.liber.apud Iulianum. Vnde Seneca, Nulla ætas sera est ad discendum.

Incitatio optima ad discēdum.

Seneca.

g Extrinseca.] Debet.n.cautus circa sua negotia esse, ut 23.dist.qui episcopus. & est simile 86.dist.fratrem. Ioannes.
Portet.] Hæc dist. diuiditur in sex partes, in quarum prima probat primo & principaliter,

brium[a] senectutis, vel nobilitatem generis à paruulis, vel minimis† eruditis, si quid fortè est vtilitatis, aut salutis, inquirere negligat. Qui enim rebelliter viuit, & discere, atque agere bona recusat; magis diaboli, quàm Christi membrum esse ostenditur; & potius infidelis, quàm fidelis monstratur.

† *al. minus.*

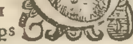
DISTINCTIO XXXIX.

Cce[b] plenariè monstratum est, quòd sacerdotes oportet litterarum tam sacrarum, quàm sæcularium esse peritos. Nunc quæritur, an sæcularium negotiorum oporteat eos habere peritiam[c]. Hanc prælatis esse necessariā multis rationibus probatur. Debent namq; prælati subditis non solum spiritualia, sed etiam carnalia subsidia ministrare, exemplo Christi, qui turbas sequentes non solum verbo docebat, sed etiam virtute sanabat, & corporalibus alimentis reficiebat. Vt autem prælati hæc omnia plenè possint perficere, sæcularium negotiorum oportet eos habere solertiam[d]: vt eorum cautela & ecclesiæ seruentur indemnes, & cuiq; necessaria pro suo modo[e], ministrentur. Vnde quidam in episcopum electus, à Beato Gregorio pro sua simplicitate repellitur, ne eius occasione res ecclesiæ dilapidarentur. Sic enim scribit Gregorius clero, & nobilibus Neapol. lib.8. epist.40.

¶Sęcularium negotiorum imperiti non sunt in episcopos ordinandi. C. I.

PEtrus diaconus, quem à uobis electum asseritis, omnino (vt dicitur) simplex est[f]: & nostis, quia talis hoc tempore in regiminis debet arce constitui, qui non solum de salute animarum, verum etiam de extrinseca[g] subiectorum vtilitate, & cautela sciat esse solicitus.

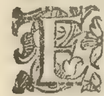
Ans.l.6.c.13. Poly.l.2. tit.1.

DISTINCTIO XL.

Portet[h] quoque episcopum esse ornatum, &

1. *Timoth.*

Cce.] Hęc distin. breuis est: & ideo non diuiditur.
b ¶Ecce.] In tribus superadictis dist. demonstratum est, epm debere esse prudentē in litteris, tam diuinis q̄ sæcularibus. Nunc uero in hac 39. distin. ostendit, ꝙ oportet epm esse prudentem in negotijs sæcularibus, ut sua cautela reddantur ecclesiæ indemnes, & cuique necessaria pro suo modulo ministrētur: & hoc exēplo Domini, q turbas sequētes non solum uerbis spiritualibus, sed etiā corporalibus alimentis reficiebat: quam peritiam quia Petrus diaconus non habuit, est à dignitate repulsus, ad quam fuerat electus, ut probat sequens c. quod per se patet.
c ¶Habere peritiā.] Et ita hoc est adhuc de illo capitulo, de quo tractatur 36.dist. ps scilicet, oportet episcopum esse prudentem. secundum Hugo. & Lau.
d ¶Solertiam.] Id est industriam, & solicitudinem. Solers enim antiquitus dicebatur qui erat omni bona arte instructus. Et dicit solers, quòd sit solicitus in arte & vtilis, secundum Papiam.
e ¶Pro suo modo.] Quia plus quandoque conferendum est uni quàm alteri, ut 1.q.2.clerici. 12.q.2. Vulteranæ. ext. de prębend. de multa. in fi.
f PEtrus. [Simplex est.] Quędā est simplicitas, quæ est contraria dolo: & alia est bona, vt 16.q.1.si cupis. sed hic uocat simplicitatem negligētiam siue stultitiam, vt 36.distin. in princi. illa enim impedit promouendum, vt hic. & arg. 74. dis. episcoporum. sed promotum non deiicit: sed datur ei coadiutor, vt 7.q.1.quia frater. & 12.q.2. vobis. tamen iste Petrus non tantum propter simplicitatem fuit remotus, sed etiam quia solidos dedit ad vsuram, ut 47.dist. de Petro.

Episcopus debet esse prudens in negotijs sæcularibus.

Simplicitas est duplex. 12.q.7. sancta quippe rusticitas, id est simplicitas. Aliquando est simplicitas contraria difficultati. C.de fu. l.vl. in prin. Institut. de fideicommis. hæredi. §. quia. Archi.

ter, quòd ornatus debet esse sacerdos, & omnes alii clerici, ut honorem faciāt suis cathedris & dignitatibus. & hoc probat per quatuor auctō. Secunda ibi, [Homo Christianus.] Tertia ibi, [Si Papa.] Quarta ibi. [Ante omnia.] Quinta ibi, [Illud.] Sexta ibi, [Multi,] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 40. dist. in qua prosequitur quintum cap. Apostolicæ regulę, scilicet, oportet epm esse ornatum, sed per ornamenta virtutes intelligūtur: & hoc probatur auctoritate Psal. & exemplo sacerdotum ueteris testamenti, q varijs vestibus vtebantur, q̄ designant uestes interiores, scilicet uirtutes & bonos mores, quibus suę cathedrę cōferant decorem, quem ab eo non accipiunt: nec intelligant sibi licentiam peccandi concessam ex dignitate sibi data, sed necessitatem bene uiuendi. quod probat seq cap.

h ¶Oportet.] Hic ꝓsequitur 5.cap. Apostolicę regulæ opor-

oportet episcopum esse ornatũ. Est autem duplex ornatus, exterior, & interior. Exterior ornatus cõsistit in grauitate, & in incessu, & in habitu, & in temperantia cibi & potus. de isto ornatu agit in proxima seq. dist. Interior ornatus est virtus & de hoc agitur hic: & ostẽdit tiæ, quam p bona opera acquisiuit: verumtamẽ nullus debet dubitare sanctum esse quẽ apex tantæ dignitatis attollit: in quo si bona propria desint, sufficiunt merita Petri, vt bonæ opinionis habeatur. Quæ sequuntur vsq. ad cap. si Papa. plana sunt.

Psal. 131. Exo. 28.

hospitalem. Ornamenta episcopalia virtutes debent intelligi, quæ a Domino eis repromittuntur, cum dicitur, [Sacerdotes eius induam salutari.] Vnde in veteri testamento uarijs vestibus ex præcepto Domini sacerdotes ornati leguntur: quia multimodis virtutibus debet splendere vita pontificis; vt gradui conferat decorem, quem ab eo non accepit. Non enim loca, sed vita, & mores sanctum faciunt sacerdotem. Vnde ex suscepto officio non licentiam peccandi, sed necessitatem bene viuendi se nouerint assecutos.

Vnde Symmachus Papa ait.

¶Officium sacerdotij non confert, sed adimit peccandi licentiam. C. I.

Poly. l. 3. tit. 7.

NOn nos beatum Petrum, sicut dicitis, à Domino cũ sedis priuilegijs, vel successores eius, peccandi iudicamus licentiam suscepisse. Ille perennem meritorum [a] dotem cum hæreditate [b] innocentiæ misit ad posteros. Quod illi concessum est pro actuum luce [c], ad illos pertinet, quos [d] par conuersationis splendor illuminat. Quis enim [e] sanctum dubitet esse, quem apex tantæ dignitatis attollit? In quo si desunt bona acquisita per meritũ, sufficiunt, quæ à loci decessore præstantur. Aut enim claros ad hæc fastigia erigit: aut, qui eriguntur illustrat [f].

¶*Caput hoc, quod citatur ex Symmacho, est in libro, quem pro Symmacho Ennodius diaconus scripsit: iureq. Symmachi nomine citatur, quòd eum librum Symmachus, & vniuersa quinta synodus pro causa Symmachi habita sic approbarunt, vt parem ei cum synodis, & Apostolicis decretis auctoritatem tribuerint.*

Item Hieronymus ad Heliodorum, epist. 1.

¶Filij sanctorum sunt, qui exercent opera eorum. C. II.

Infra 2. q. 7. c. non omnes. Poly. l. 3. tit. 8. Burc. l. 1. c. 207. Iuo p. 5. c. 321.

NOn est facile stare [g] loco Pauli, tenere gradum Petri iam cum Christo regnantium: quia hinc α dicitur; non sanctorum filij, qui tenent loca sanctorum; sed qui exercent opera eorum [h].

α ¶Quia hinc.] *Hæc usque ad finem non sunt inuenta apud B. Hieronymum, ex quo tamen, aut ex eius dictis, citant etiam cæteri collectores.*

Item Gregorius.

¶Morum nobilitas, non loci, uel generis, sacerdotes notificet. C. III.

Burc. l. 1. c. 208. Iuo p. 5. c. 322. Poly. l. 3. tit. 7.

NOs qui præsumus, non ex locorum [i], uel generis di-

a ¶Perennem meritorum.] Id est, apostolicam dignitatẽ per bona merita acquisitam 1.
b ¶Cum hæreditate.] Id est, ad hoc trãsmisit, vt essent hæredes bonitatis suæ.
c ¶Pro actuum luce.] Id est, per bonos actus.
d ¶Quos.] Id est, quia eos.
e Quis enim.] Quasi dicat, & si quandoq. forte Apostolici non essent boni; tñ semper præsumũtur esse boni. quis enim, &c. Sed nonne contrariũ est 19. distin. Anastasius 21. dist. nunc autem? Sed non dr hic, ꝙ sancti sunt: sed ꝙ sancti præsumuntur, donec contrariũ constet: quia hæreditatẽ innocentiæ recipiũt, vt hic dicitur. Sed q d si constet de ipso, ꝙ adulterium cõmisit, vel homicidium? Dicit Hug. ꝙ licet non possit accusari, inde tñ peccat: & quod hic dr, bene facere, intelligitur de his quę possunt æque retorqueri ad bonum vel ad malum: quia semper in dubio ꝓ ipsius facto præsumitur. Sed hoc certe idẽ est in quolibet sacerdote, vt 11. q. 3. absit. & 41. distin. cap. 1. & 16. q. 1. si clericatus? Respon. hoc verum est: sed tamen magis præsumitur ꝓ Papa, vt 93. distin. c. 1. vnde sacrilegij instar esset disputare de facto 2 suo, ut 17. q. 4. §. qui autem. Vel dic ꝙ facta Papæ accusantur, vt homicidia Sampsonis, & furta Hebræorum, & adulterium Iacob, vt extra de diuor. gaudemus. Ioan.

1 Arg. 14. q. 1. pudeda.

Papa siue Apostolicus ꝓ præsumitur bonus.

Papa de homicidio vel adulterio accusari nequit.

2 Ista fuit sñia Laur. dicentis, ꝙ qui de alijs ꝓsumit, vel dubitat, peccat venialiter: qui de Papa, mortaliter. argu. huius §. hic alleg. qui autem.

dit ꝙ locus non dat virtutem, nec dignitas: sed vitæ meritum. Ioan.

NOn nos.] CASVS. Quidam dicebant, ꝙ Petrus & successores eius licentiam peccãdi à Domino receperunt cũ priuilegio dignitatis. Symmachus autem Papa dicit, non esse verũ: quia Petrus transmisit ad posteros apostolicã dignitatem cum hæreditate innocen-

f ¶Illustrat.] Id est, dat eis occasionem bene viuendi, vt 81. dist. valet.
g NOn est.] ¶Stare.] Digne, sicut exigit eminentia dignitatis. Hug.
h ¶Opera eorum.] 35. dist. cap. ecclesiæ.
i NOs.] ¶Non ex locorum.] tantum. ne sit contra, 81. dist. valet.

a ¶Morum.] C.de episc.& cler. si quemquam.
b ¶Nobilitate.] Sic ĩ.1.q.1.vilissimus.
c NOn loca, vel ordines.] Tãtum: quia per ordines confertur gratia, vt 1.q.1.quidquid. & est simile 33.q.4.sicut 2.

sed licet iudicari non possit, nihilo minus punietur cum ipso diabolo in æternum.
e Taciturnus.] Taciturnitas mortalis est in prelato, vt 43.dist.c.1.
f ¶Mancipio.] Id est, diabolo, qui mãcipatus est gehennæ.

Prelati tacere nõ debent.
Papa iudicatur à nemine.

HOmo.] Hæc est secũda pars huius dist. in qua ꝓbat, ꝙ vnus in eodem genere peccati magis punit quàm alius: & hoc probat per istud c. Ioan. de Fan.
d ¶Cadit.] Id est, cadere vr̃ ab ecclesia. Ex hoc capitulo plurimi dicunt, ꝙ circũstantiæ loci & tpis & dignitatis & scientiæ aggrauãt peccatũ 1: vt magis peccet clericus, q̃ laicus in eodẽ genere delicti, & magis litteratus, q̃ non litteratus, & magis peccatur in loco sacro vel tẽpore q̃ extra. arg 19. dist. nulli. & 50. dist. quia tua. & 11.q.3. præcipuè. & 25.q.1. nulli. de pœn. dist. 5. consideret. & 32.q.5. qui uiderit. & augetur peccatũ dignitate peccãtis 2, vt ff. de re milit. omne. §. augetur. Alij dicũt ꝙ circũstantiæ cum sint bonæ & à Deo, non debẽt esse alicui occasio mali. vnde dicunt, ꝙ circũstantiæ non aggrauãt peccatum, sed solus contẽptus. si ergo laicus ex maiori contẽptu peccat, magis peccat q̃ clericus. Sed quia nõ constat ecclesiæ qualiter quis peccat, an ex cõtemptu uel alio modo, 24.q.3. Deus. ideo non potest iudicare de peccato ꝰm cõtemptum: & ideo iudicat per circũstantias, quasi ꝑ quasdã ꝑsumptiones: & magis punitur clericus quàm laicus: quia magis præsumitur ꝯ ipsum. & licet hic duæ causę tantum enumerentur. q̃ videntur aggrauare peccatum: tamen plures sunt. de poe. dist. 5. consideret.

Circũstantię peccata aggrauantes.

1 Adde ad hoc tex. gl. & Doct. in l. & facta. §. 1. ff. de pę. & de hoc satis not. Gof. in su. de pę. & re. §. cõfitetur quis, &c.

2 Ad hoc 5.q.6. presbyteri. C. đ episc. & cle. presbyteri.

gnitate; sed morum [a] nobilitate [b] innotescere debemus: nec urbium claritate, sed fidei puritate.

Item Gregorius ad Anastasium presbyterum, lib. 6. epist. 29. vel c. 193.

¶Non loca, uel ordines, sed merita nos Deo iungunt. C. IIII.

NOn loca, uel ordines [c] creatori nostro nos proximos faciunt: sed ei nos merita bona iungunt, aut mala disiungunt. Poly. ibidem.

Item Ioannes Chrysostomus, [Id est auctor operis imperfecti in Matthæum, homilia 40. ad c. 21.]

¶Magnitudo peccati, uel dignitatis quemque fortiter deijcit. C. V.

2 HOmo Christianus fortiter cadit [d] in peccato propter duas causas, aut propter magnitudinem peccati, aut propter altitudinem dignitatis †.

† Concor. tex. in l. nemo. C. de sum. trin. & l. omnes. §. q̃ manus. ff. de re milita.

Item ex dictis † Bonifacij a martyris. † *al. gestis*

¶Damnatur Apostolicus, qui suæ, & fraternæ salutis est negligens. C. VI.

3 SI Papa suæ & fraternæ salutis negligens deprehenditur inutilis, & remissus in operibus suis, & insuper à bono taciturnius, [e] quod magis officit sibi, & omnibus; nihilo minus innumerabiles populos cateruatim secum ducit, primo mancipio [f] gehennæ, cum ipso plagis multis in æternum uapulaturus †. Huius culpas istic redarguere præsumit mortaliũ nullus: quia cunctos ipse iudicaturus à nemine [g] est iudicandus; nisi deprehendatur à fide deuius [h]: pro cuius perpetuo statu uniuersitas fideliũ tanto instantius orat, quanto suam salutem post Deum ex illius incolumitate animaduertit propensius pendere. Iuo par. 5. c. 23

† *al. Vapulaturos.*

a ¶Dictis Bonifacijs.] *Nauclerus gen. 26. testatur hoc fuisse dictum Bonifacij martyris. Verum Deus dedit presbyter Cardinalis, tit. Apostolorum in Eudoxia, tempore Victoris Papæ iij. libros quatuor de rebus ecclesiasticis composuit, qui in bibliotheca Vaticana seruantur. Et libro primo cap. 231. ex gestis (sic habent etiam multi Grattani codices, & Iuo) Bonifacij martyris, & Archiepiscopi M.gũtini sedis Apostolicæ legati, hæc sanctissimi illius viri de Romano Pontifice, ac sede Apostolica verba refert, in*

SI Papa.] Hæc est tertia pars huius dist. in qua probat, ꝙ Papa magis punitur quàm alij, si male regit ecclesiam Dei. & hoc probat per hoc cap. Io. de Fan.
CASVS. Bonifacius martyr consultus fuit, an Papa ab aliquo possit iudicari, si inueniatur negligens & remissus in operibus suis, cum noceat sibi & ominb. subditis suis: & similiter multos secum trahit. Et rñdet ꝙ non, cum debeat omnes alios iudicare: nisi hæreticus deprehendatur, pro cuius salute, cum ipse sit caput ecclesię post Deũ, uniuersitas fidelium instantius orat.

hennæ. de pœn. dist. 1. mancipium.
g ¶A nemine.] Papa à nemine potest iudicari, vt 9.q.3. nemo. quod intellige nisi ipse se subijciat alij. 2.q.7. nos si incompetenter. Sed contra 24.q.2. sanè profertur. uersiculo, item Romanorum. ubi dicitur, quòd Dioscorus Papa Romanus fuit excommunicatus, quã uis in fide non peccauerat. Sed ibi appellat Papam patriarcham Constantinopolitanum. Item adhuc obstat 11.q.2. non liceat. ibi, vnus Papa iudicat de suo successore. Sed ibi non iudicat de ipso, sed dicit quòd non liceat ei alienare res ecclesię.
h ¶A fide deuius.] Quod intelligit Hugo, cum Papa non uult corrigi; si enim paratus esset corrigi, non

posset

quibus est hoc caput: & quidem ex antecedentibus, & sequentibus valde illustratur. Sancta Romana Ecclesia priuilegio speciales auctoritatis diuinitus, & humanitus caput omnium ecclesiarum post Christum Iesum effecta, secundum Antistitis, vel rectoris sui qualitatem, & valetudinem afficit totius Christianitatis membra, vt illius incolumitati sua respondeant incolumitate, & congaudeant: & nihilo minus eius languoribus suo languore consentiant: & sicut eius gloria iuxta Apostolum conglorificantur: sic eius deiectione deijciũtur, vt illud propheticum in eo præcipuè compleri deprehẽdatur: [Omne caput languidum, & omne cor mærens: à plãta pedis vsq; ad verticem non est in eo sanitas.] Et reuera tãta reuerentia apicem præfatæ Apostolicę sedis omnes suspiciunt, vt nõnullam sanctorum canonum disciplinam, & antiquam Christianæ religionis institutionem magis ab ore p̃cessoris eius, quàm à sacris paginis, & paternis traditionib. expetant: illius velle, illius nolle tantum explorant, ut ad eius arbitrium suam conuersationem & ipsi remittant, aut intendant. Quòd si, ut summmopere sibi, & omnibus expedit, zelo domus Dei sine intermissione tabescens, fidelis dispensator & prudens existens, Deo & hominibus, opere & sermone irreprehensibilem sese conseruare studuerit, vt verè fatear, vniuersum pene mundum secum attonitum, & solicitum post Deum currere facit; ex utroq; sexu populos diuersæ professionis, conditionis, & ætatis cateruatim Domino suo super omnia bona ipsius constituendus ducit. Si uero suæ, & fraternæ salutis negligens deprehenditur, inutilis, & remissus in operibus suis, & insuper à bono taciturnus (quod magis officit sibi & omnibus) nihilo minus innumerabiles populos cateruatim secum ducit, primo mãcipio gehennæ cum ipso plagis multis in æternum vapulaturus: cuius culpas istic redarguere præsumit mortalium nullus: q̃a cunctos ipse iudicaturus à nemine est iudicandus, nisi forte deprehẽdatur à fide deuius: pro cuius perpetuo statu vniuersitas fidelium tanto instantius orat; quanto suam salutẽ post Deum ex illius incolumitate animaduertunt propensius pendere. Saluo. n̄ diuinæ omnipotentiæ mysterio, ut dignum est, loco ab ipsa secundo illud B. Iob non incongrue aptari Sanctæ Romanæ Ecclesiæ potest: [Si destruxerit, nemo est qui ædificet: & si incluserit hominem, nullus est qui aperiat ei: si continuerit aquas omnia siccabuntur, & si emiserit eas: subuertent terram. nec immerito: cum ipsa specialius in Petro cœli terræq; retentet habenas. Hæc cum oĩum fidelium in Christo spiritalis sit mater, nemo debet renuere illius feriri disciplina, vel emendari censura, iuxta illa prouerbia Salomonis:] Ne dimittas legem matris tuæ, liga eam in corde tuo iugiter: qui. n. abijcit disciplinam, infęlix est, & stultus homo despicit matrem suam.] & rursus: [Est maledictus à Deo, qui exasperat matrem: & maledictio matris eradicat fundamenta;] illa vtiq; quæ arrogant †, diuisa a se de illius, cui dictum est: [Tu es Petrus, & super hanc petrã ædificabo ecclesiam meam.] & super arenam concupiscẽtiæ carnalis, seu humanæ præsumptionis probantur posita: cursus riui minime prosperatur, si a suo fonte diuidatur.

[Margin: 2. Cor. 1. — Esa. 1. — Iob. c. 12. — Prou. 1. 6. 18. — Eccle. 3. — † fortasse] arroganter. — Matth. 16.]

Item Augustinus ad Valerium, epist. 148.

¶Non ordines, sed vitæ merita nos Deo commendant.

C. VII.

4 ANte omnia peto, ut cogitet religiosa prudẽtia tua,

[Margin: Ansel. l. 6. c. 196 Iuo p. 6. c. 389.]

possit accusari, vt 24. q. 1. apertè. & cap. ait. & c. hęc est fides. & 2. q. 3. dixit Apostolus. Sed quare non potest accusari de alio crimine? ponamus quòd notorium sit crimen eius vel per confessionem, vel per facti euidentiam: quare non accusatur vel de crimine simoniæ, vel adulterij: etiam cum admonetur, incorrigibilis est, & scandalizatur ecclesia per factum eius? Certè credo ꝙ si notorium est crimen eius, quandocunque, & inde scandalizatur ecclesia, & incorrigibilis sit: ꝙ inde possit accusari. Nam contumacia dicitur hæresis 1. vt 81. dist. si qui presbyteri. & contumax dicitur infidelis, vt 38. distin. nullus. Hic tamen specialiter fit mentio de hæresi, ideo quia & si occulta esset hæresis de illa posset accusari: sed de alio occulto crimine non posset. Item nũquid potest denũciari crimen Papæ secundum regulam istam. Si peccauerit in te frater tuus 2. cum nomine fratris quilibet Christianus dicatur, vt 11. q. 3. ad mensam. Sed dico ꝙ nõ potest denunciari crimẽ de ipso, nisi inde posset accusari. nam inutilis esset denũciatio 3. Itẽ nunquid Papa posset statuere, ꝙ nõ posset accusari de hæresi? Rñd. ꝙ non: quia ex hoc periclitaretur tota ecclesia: q̃d non licèt. ỹ. 25. q. 1. sunt quidã. quia hoc fit in eo casu quo desinit esse caput ecclesiæ, & ita non tenet cõstitutio. Sed pro quo peccato potest Imperator deponi? pro quolibet: si est incorrigibilis. vñ deponit̃, si est minus vtilis. vt 15. q. 6. alios.

[Margin: Papa an de crimine accusari possit. — 1 Dic, ꝙ hæreticus dicitur plurib. modis, vt not. 24. q. 3. inter. & extra de hæret. firmissimè. — 2 Vt 2. q. 1. si peccauerit. — 3 Sub. nã denũciatio fit ad correctionẽ, ad quam compelli nõ potest: cum superiorẽ nõ habeat. Archidiac. — Imperator ꝓ quo peccato deponi potest.]

ANte omnia.] Hęc est quarta pars huius dist. in qua dicit, ꝙ difficilè est bñ regere sacros ordines & ecclesiasticas dignitates, sed facile est male rege-

le regere,& periculosum:& hoc probat per hoc c.& c. seq.Ioan.de Fan.

CASVS.Aug.factus fuit episcopus Hipponensis ecclesiæ.Vnde Valerius referebat gratias creatori. Aug.dicit,ꝙ si quis vtatur officio epi,presbyteri,diaconi trãsitoriè & semiplenè, nihil est leuius & facilius: sed nihil est ei dãnabilius apud Deũ. sed si quis militet eo modo quo Christus iubet, nihil est difficilius, sed nihil beatius apud Deum. Et ostendit, quòd ad tantam dignitatem eligi non debuit, cum minora officia non didicerit gubernare. Et hoc ꝓbat nauigantis exemplo,cui cura nauis cõmitti non dẽt,qui remũ tenere nõ nouit.

possset si gratiam non haberet: & hoc probatur per hoc c.& duo c.seq.Ioan.de Fan.

CASVS. Quidam nimis gloriabantur de loci nobilitate,sed Ambro.probat non esse gloriandum, quia in loco nobili potest esse malus, & in vili loco bonus inueniri,& niri, & hoc probat exemplo Adæ & Euæ. nam Adam creatus fuit in agro Damasceno, & tamen melior est inuentus Eua,quæ in Paradiso est creata.

nihil esse in hac vita, & maximè hoc tempore facilius, & lætius,& hominibus acceptabilius,episcopi,aut presbyteri,aut diaconi officio,si perfunctoriè [a] atq; adulatoriè res agatur;sed nihil apud Deum miserius, & tristius, & damnabilius.¶Item nihil esse in hac vita, & maximè hoc tẽpore difficilius,laboriosius,periculosius[b] episcopi aut p̄sbyteri,aut diaconi officio: sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur, quo noster Imperator iubet. Quis autem iste sit modus, nec à pueritia, nec ab adolescentia mea didici;& eo tempore,quo discere cęperã, uis mihi [c] facta est merito peccatorum meorum.Nam quid aliud existimem nescio,vt secundus locus[d] gubernaculorum mihi traderetur,qui remum tenere non noueram. Ansel.l.6.c.186

Item Isidorus.

¶Corrumpitur, & ad terram sacerdotium trahitur,nisi legaliter,& iustè seruetur. C. VIII.

SIcut viri & mulieris digna coniunctio vnum facit matrimonium, & sicut duorum copulatio vnum perficit corpus;ita clericatus[e] & sacerdotium vnum faciunt presbyterum;& electio[f] & consecratio vnum faciunt episcopum:quæ omnia vnum efficiunt corpus: quod citius corrumpitur,& ad terram trahitur,nisi legaliter seruetur, nisi iustè viuendo laudetur.

Item Ambrosius lib. de Paradiso,c 4.

¶Gratia, non locus saluat animam. C. IX.

5 ILlud † autem animaduerte, quia extra Paradisum[g] vir factus est, & mulier intra Paradisum: vt aduertas, ꝙ non loci[h],non generis nobilitate, sed virtute vnusquisq; gratiam sibi comparat.¶Denique extra Paradisum factus, hoc est in inferiore loco, vir melior inuenitur:& illa, quæ in meliore loco,hoc est in Paradiso,,facta est,inferior reperitur. † *Quo loci illud aduerte*] orig.

Item Gregorius,lib.6.reg.epist.5.seu.c.169.

De eodem. C. X.

QVælibet † occulta [i] loca sine gratia Dei animam sal- †*al. Quamlibet*

a ¶Si perfunctoriè.] Id est,negligenter.

b ¶Periculosius.] Quia qui ep̄atum desiderat in terra, inueniet confusionem in cęlo.8.q.1.qui ep̄atũ. & infra ea.c.multi. Ep̄atum desiderare valde periculosum est.

c ¶Mihi.] Et sic aliq̄s potest cogi vt fiat ep̄s, quod verum est, si ab initio cogitur,vt fiat de nolẽte volens, vt 23.qõ. 4. displicet. sed si p̄seueraret ĩ voluntate,nõ esset cogẽdus.vt 74.dis.vbi ista.

d ¶Vt secundus locus.] Quia primus locus est Papatus,secundus locus est episcopatus. Vel ideo hoc dixit, quia factus est episcopus alteri, vt 7.q.1.non autem. Papatus est primus locus.

SIcut viri.] CASVS. In hoc c. notatur similitudo inter matrimonium carnale, & spirituale; quia sicut legitima coniunctio.s. animorũ, vnũ facit matrimoniũ; & sicut duorum commixtio vnũ facit corpus,ita clericatus, & sacerdotium vnum faciunt presbyterum,& electio & consecratio faciunt vnum episcopum. Et hæc omnia supradicta vnum corpus efficiunt, i. ecclesiam. quod cito rumpitur,nisi legaliter obseruetur.

e ¶Clericatus.] i.minor ordo. hic videtur,ꝙ si laicus promoueretur in sacerdotem,nullum reciperet characterem;sed si haberet aliquem minorem ordinem, & per saltum reciperet superiorem, bene reciperet characterem vt 52.dist.solicitudo.Alij dicunt,ꝙ laicus verum ordinem reciperet, dum tamen baptizatus fuerit.arg 1.q 1.ventum. Io.quod verum 1.credo B.

5 Idem no. 36. dist.c.1. in glo.

f ¶Electio.] Cõsueuit istud induci,ꝙ ex sola electione nõ cõsequit̃ aliq̄s ius,vt de hoc dixi 63.dist. quãto.

ILlud.] Hæc est quinta pars huius distin.in qua probatur, quòd non est ita magnus,quin cadere non

g ¶Extra Paradisum.] In agro Damasceno.

h ¶Nõ loci.] Arg.ꝙ rõne loci vel dignitatis,vel nobilitatis pro aliquo non præsumitur,vt 12.q.2.gloria.arg. ꝯ 24.dist.qñ. Et certè ꝓ nobilibus s̄p debet p̄sumi in ijs,quæ spectãt ad nobilitatem.ar.ff.de fid.inst.l. fi. Io.

QVęlibet.] CASVS.Quidam dicebant,ꝙ aliquis nõ poterat saluari,nisi in locis solitarijs:sed Greg.dicit hoc non esse verum, & hoc probat exemplo trium. Nam Loth in ipsa ciuitate fuit iustus, & in monte peccauit. Adam in Paradiso deliciarum peccauit,quo nihil est iucundius. Et angelus de cœlo p̄ peccatum descendit. Cap.quod sequitur,patet.

i ¶Occulta.] Arg.contra heremitas.

a ¶Erra-

a ¶Erratibus.] Id est peccatis vel delictis.
b ¶Peruersa ciuitate.] Arg. ꝙ non nocet bono malorum conuersatio, vel cohabitatio.
c ¶In monte.] 15.q.1.inebriauerunt.1.
d ¶Cecidit.] Nam ex varietate locorum nullum discrimen

Et 35.dis. ...xto die.

uare non possunt: quod aliquando in ipsis quoque conspicimus erratibus[a] electorum. Nam Loth in ipsa peruersa ciuitate[b] fuit iustus; in monte[c] peccauit. Sed ista cur dicimus, cum maiora nouerimus? Quid enim Paradiso iucundius; quid cęlo securius? & tamen homo ex Paradiso, & Angelus de cælo peccando cecidit[d].

Gen.19.

Idem.

De eodem. C. XI.

Burc.l.1.c.206. Iuo p.5. c. 320.

ADam primus homo pro peccato de Paradiso eiectus est[e]: hoc est, quia Dei nobilitatem à se deiecit, nobilitate loci priuatus est.

¶*Primo libro B.Gregorij in Ezechielem homil.9. leguntur hæc verba, quæ nonnihil ad hanc rem facere videntur:* Quia autem loca mentem non muniunt, ipse humani generis primus testatur parens, qui & in Paradiso cecidit.

Item Ioannes Chrysostomus, [id est auctor operis imperfecti, in Matthæum, hom.43. ad c.23.]

¶Non est verus sacerdos omnis, qui nominatur sacerdos. C. XII.

6 MVlti sacerdotes, & pauci sacerdotes; multi nomine, pauci opere. Videte ergo, quomodo sedetis super cathedrā; quia non cathedra facit sacerdotem, sed sacerdos cathedram; nō locus sanctificat hominem, sed homo locū[f]; non omnis sacerdos sanctus, sed omnis sanctus sacerdos. Qui bene sederit super cathedrā, honorē accipit ab illa; qui male sederit, iniuriā facit cathedræ; ideoq; malus sacerdos de sacerdotio suo crimē acquirit, nō dignitatē. In iudicio enim sedēs, si quidē bene vixeris, & bene docueris, omniū iudex es: si autē bene docueris, et male vixeris, tui solius condemnator eris. † Nam bene viuendo, & bene docendo, populū instruis, quomodo debeat uiuere: bene autem docēdo, et male uiuendo, Deum instruis, quomodo te debeat condemnare. *Idem.* ¶ Quicunque desiderauerit[g] † primatum in terra, inueniet confusionem in cælo, nec inter α seruos Christi computabitur, qui de primatu tractauerit[h]; nec vnusquisque eorum festinet, quomodo alijs maior appareat, sed quomodo omnibus inferior videatur: quoniam non qui maior fuerit in honore[i], ille est iustior: sed qui fuerit iustior, ille maior. Conuersatio ergo melior est desideranda, non dignior gradus.

1.Pet.3.

† al. es.

Ibidem homilia 35. ad c.20.
† al. desiderat

α ¶Nec inter.] *In hoc loco indicato legitur*, vt iam inter seruos Christi non sit de primatu certamen, nec vnusquisque, &c. *Sed obstitit glossa, ne mutaretur.*

...mō qua ...nos persequatur. De casu ...us habeē ...e pēn.dist. ...in princ. ...au.

scrimen inducitur. C. de tempo. in integ. restit. l. vlt. arg. contra. 32.q.5. qui uiderit.
d ¶Cecidit.2.] Et hæc est causa, quare nos persequitur, quia nos illuc debemus ascendere, unde ipse descendit. 16.quæst.2.c.1.

e ADam.] ¶Eiectus est.] Gen.4. de pēn. dist.1. Adam. & priuatus, vt de pœn. distin.1.c. serpens. & c. sicut primi.

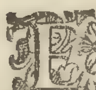
MVlti.] Hæc est sexta pars huius distin. in qua dicit, ꝙ nomen sacerdotis debet consistere in re, & nō tantum in nomine, vt per hoc cap. probatur. Io. de Fan.

CASVS. Reprehenduntur hic quidam, qui erant presbyteri, vel sacerdotes nomine tantum, & non re vel uita, qui propter cathedram se sanctificatos putabant: sed male; quia locus non sanctificat hominem, sed homo locū. unde dicit Ioan. Chrysosto. ꝙ si bene docēt, & bene uiuunt, populum instruunt, & bene habebunt: & si bene docent & male uiuunt, seipsos condemnant.
f ¶Sed homo locū.] Sed res accedere debet hominibus, & nō homo rebus. ff. de ædil. edic. iustissimæ.

IDEM QVICVNQVE. CASVS. Quidam desiderabāt dignitatem, ut præessent tantum, & non vt prodessent sed dicit Ioan. Chrysosto. ꝙ tales inuenient confusionem in cęlo, nec inter seruos Christi computabuntur. Non enim debet aliquis festinare qualiter appareat maior alijs: nam qui iustior est, maior est; & non qui maior est dignitate, est iustior.
g ¶Desiderauerit.] Ad hoc ut præsit, non ut prosit, ne obstet. 8. quæst.1. qui episcopatum.
h ¶Tractauerit.] No. quòd eo solo quòd aliquis loquitur de episcopatu, punitur; sic eo ipso, quòd quis loquitur ambitiosè de minimis, peccat. 16. quæst.1. si cupis. & qui loquitur de mulieribus. vt 32. distin. hospitiolum.
i ¶In honore.] Quia non gradus elegantior, sed uitæ melioris actio comprobatur. 23. quæst.4. sicut hi. & 16. quest.1. sunt nonnulli. Et est hic argu ꝙ illa pars quæ iustiori rationi innititur, maior dicitur, licet sit minor. sic 31. dist. Nicęna. 19. distin. in canonicis. 4. q.3. §.2. extra de testib. in nostra 3. & 20. dist. §.1.

Peccat qui đ minimis ambitiose loquitur.
3 Extra de elect. ecclesia vestra 2. ibi uideas, & dixi plene 31. dist. Nicęna. Archidia.

Ecce.]

Ecce.] Supra in præcedenti dist. dictum est, ꝙ oportet episcopũ esse ornatũ moribus & uirtutibus. In hac vero 41. dist. dicitur, ꝙ oportet episcopum esse ornatum in exterioribus, & in habitu scilicet & incessu, in habitu, ne fulgidis vel sordibus vestibus se exornet: qđ probat auctoritate Hieronymi dicentis: Nec affectatæ sordes, nec exquisitæ deliciæ laudes pariunt, quod tã de vestibus q̃ de cibis est intelligẽdũ. Et ad hoc inducit sequens cap. De incessu autẽ dicet infra. ea. §. vlt.

Ornatus exterior clericorum.

a ¶Et incessu.] Vt grauitate itineris ostendat grauitatem mentis, vt ꝭ. ea. §. vlt.

Qvisquis.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dr̃, ꝙ nullus debet vti rebus transitorijs strictius uel abundantius quàm socij cũ quibus viuit; quia remissus utendo aut hypocrisim significat, aut intemperantiam: abundantius utendo, uel laudem significat; uel quia est gulosus uel prodigus. In secunda parte quæ incipit ibi, [In omnibus.] ostendit viuum illorũ pretiosorum nõ esse repudiandũ, si trãquille, & sine turpitudine, uel uoracitate assumantur. Et hoc ꝓbatur exemplo Christi, qui cibũ delicatum, scilicet piscẽ comedit, & reprehenditur usus uilium ciborum, si nimis ardenter & cum uoracitate assumantur, quod ꝓbatur exẽplo Esau & iumẽtorum.

b ¶Viuit.] Nota ꝙ quilibet de se conforma bit socijs suis in cibo & in moribus, ut dist. 8. quæ contra. 12. dist. illa. Et est argu. ꝙ ratione societatis toleratur excõicatus, q.a excõicatus rõne contractus ad cõionem admittitur. extra de sent. excom. si uere.

Excommunicatus ratione societatis toleratur.

g ¶Sed libido.] q. d. potius considerabimus causam facti, quàm ipsum factum. sic 23. q. 8. occidit. & 29. dist. sciendum. arg. contra ꝭ. 32. q. 4. origo.

h ¶Flagitia.] Id est, nõ statim dicamus aliquid esse vitiosum. nam dubia in meliorem partem sunt interpretanda.

DISTINCTIO XLI.

I Ps

Ecce quibus oporteat sacerdotẽ esse ornatum moribus; sed præterea oportet illũ esse ornatum in exterioribus, habitu videlicet & incessu[a]; habitu, vt nec fulgidis, nec sordidis se vestibus ornet. Vt enim ait Hieronymus α, nec affectatæ sordes, nec exquisitæ deliciæ laudem pariunt; quod tam de vestibus, quàm de cibis intelligendum est.

α ¶Hieronymus.] *Ad Eustochium de custodia virg. sic scribit:* nec affectatæ sordes, nec exquisitæ munditiæ conueniunt Christiano. *Ad Nepotianum quoque in eãdem ferè sententiam,* vestes pullas æquè deuita, vt candidas; ornatus, vt sordes pari modo fugiendæ sunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.

Vnde Augustinus ait lib. 3. de doctrina Christiana, c. 12.

¶Pro moribus eorum, cum quibus viuimus, etiam uti debemus alimentis. C. I.

Qvisquis rebus prætereuntibus restrictius vtitur, quã sese habent mores eorum cum quibus viuit [b]; aut intemperans [c] α, aut superstitiosus [d] est. Quisquis vero sic eis utitur, ut metas consuetudinis bonorum, inter quos versatur, excedat; aut aliquid significat[e], aut flagitiosus[f] est. In omnibus enim talibus non vsus rerum, sed libi do[g] vtentis in culpa est. *& infra.* ¶Quid igitur locis, & tẽporibus, & personis conueniat, diligenter attendendum est, ne temere flagitia [h] reprehẽdamus. Fieri enim potest, vt sine aliquo uitio cupidinis, uel uoracitatis, pretiosissimo cibo sapiens utatur; insipiens autem fœdissima gulæ flamma in uilissimum olus ardescat, & sanius† quisque maluerit, more Domini, pisce uesci [i], quàm lenticula more Esau nepotis Abrahæ, aut ordeo, more iumentorum. Non enim propterea continentiores nobis sunt pleræque bestiæ; quia uilioribus aluntur escis. Nam in omnibus huiusmodi rebus non ex earum rerum natura, quibus utimur, sed ex causa [k] vtẽdi, & modo appetendi, uel probandum, uel improbandum quod facimus.

Iuo. p. 4. c. 24. Pann. l. 2. c. 195.

† *al. sanus.* *Luc. 24.* *Gen. 25.*

β ¶Intemperans.] *Apud sanctum Aug. & Iuonem legitur:* temperans. *Sed ob glossam est mutatum.*

Idem super epistolam Ioannis.

¶Non cibus, sed appetitus in culpa est. C. II.

Deliciæ quælibet, si absque desiderio percipiantur, non

c ¶Aut intẽperans.] Scilicet nolẽs cõformare se alijs.
d ¶Superstitiosus.] Id est, inanis gloriæ cupidus, uel hypocrita.
e ¶Significat.] Forte habet ventrem insatiabilem, vel causa infirmitatis hoc facit.
f ¶Aut flagitiosus.] Prodigus vel hypocrita.

i ¶Pisce vesci.] Hanc historiam habes de pœn. dist. 2. §. opponitur.
K ¶Sed ex causa.] Vt ꝭ. 21. q. 4. omnis iactantia.

Deliciæ.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ si quis utitur cibo delicato sine immenso desiderio, non peccat

peccat, vt Helias, qui carnes comedit. Si quis autẽ uilẽ cibũ nimis ardenter appetit, reprehendit, vt Dauid, qui aquã de cisterna Bethleẽ cõcupiuit nimis ardẽter.

NOn cogantur.] CASVS. Quæsitum fuit ab Augus. quid debeat fieri de diuitibus, qui tempore pęnitentiæ non possunt uti cibis uilibus & aridis vt alij pęnitentes? Rñdet Aug. ꝙ non debent ad hoc cogi, sed vtantur pretiosis, & dent pauperibus uilia: quia si consuetudinem mutant, ægrotant: dolere tamen debent quod non possunt sicut alij abstinere.

a ¶Non cogantur.] Arg. ꝙ mitius agendum est cum diuitibus & nobilibus, quàm cum pauperibus 1. vt 86. dist. non satis. & 84. dist. peruenit. 50. dist. contumaces. 26. q. 7. t. pa. Arg. ꝯ 22. q. 5. qui compulsus. Dic ꝙ ignobiles magis puniuntur corporali pęna, q̃ nobiles: sed pecuniariter magis punitur nobilis q̃ ignobilis, vt 24. q. 1. qui contra. & ff. de poe. si quis aliquid. & l. quædam.

Nobiliũ & ignobiliũ pęna nõ est æqua.

b ¶Diuites.] Cum sunt in pœnitentia.

officiunt: & viles cibi appetenter accepti impediunt profectum abstinentiæ. Dauid enim aquam malè concupitam effudit, & Helias carnes comedit.

2. *Reg.* 23.
3. *Reg.* 17.

¶In operibus Beati Augustini aut impressis, aut manuscriptis, q̃ hactenus ad manus venerint, hæc non sunt inuẽta. Cæterum apud Prosperum de vita contemplatiua l. 2. c. 22. eadem ferè leguntur: Nec deliciæ quælibet, si absque desiderio percipiantur, officiunt: & viles cibi plerumque abstinentiæ profectum, si appetenter accipiantur, impediunt. Hinc est, quòd sanctus Dauid aquæ in se concupiscentiam castigauit, atque eam sibi à suis oblatam, ne desiderio suo ex ea satisfacere videretur, effudit: & Sancto Heliæ perceptio carnium non concupita non nocuit.

Idem de verbis Domini secundum Matthæum, serm. 5. †

† *ad illa verba* [petite. & dabitur vobis] *sed paulo aliter.*

¶Contra suæ infirmitatis consuetudinem, aliquibus cibis diuites vti non cogantur. C. III.

NOn cogantur[a] diuites[b] pauperum cibis vesci: vtantur consuetudine infirmitatis suæ; sed doleant aliter se non posse: si consuetudinem[c] mutant, ægrotant. Vtantur superfluis[d], dent inopibus necessaria. Vtantur pretiosis, dent pauperibus[e] vilia.

c ¶Si consuetudinem.] Arg. ꝙ commutationes pœnarũ possint fieri in spiritualibus. 82. dist. p̄sbyter.

Pœnæ ĩ spiritualibus possunt cõmutari.

d ¶Superfluis.] Id est pretiosis.

e ¶Pauperib. uilia.] Argu. contra inf. 49. dist. c. vlti. in fine.

Idem lib. 2. quæst. Euang. c. xi.

¶Aequanimitas tolerandi, non vsus vel abstinentia cibi iustitiam facit. C. II II.

Iuo par. 4. c. 23. *Matth. xi. & Luc. 7.*

QVod dicit Dominus in Euangelio[f]: [Iustificata est sapientia ab omnibus filijs suis.] ostendit filios sapientiæ intelligere nec in abstinendo, nec in manducando esse iustitiam, sed in æquanimitate tolerãdi inopiã, & in temperantia per abundantiam non se corrumpendi, atque opportunè sumendi, vel non sumendi ea, quorum non vsus, sed cõcupiscentia reprehendenda est. Non. n. interest omnino, quid alimentorum sumas, vt succurras necessitati corporis, dũmodo congruas in generibus alimentorum his, cum quibus tibi uiuendum est. Neque quãtum sumas interest multum: cum videamus aliorum stomachum citius saturari; & eos tamen illi ipsi[g] paruo quo satiantur, ardenter, & intolerabiliter, & omnino turpiter inhiare: alios autem plusculo quidem satiari, sed tolerabilius inopiã perpeti; & vel ante ora positas[h] epulas, si id in tempore[i] opus sit, cum tranquillitate aspicere, neque[k] tangere. Magis ergo interest, non quid, vel quantum ali-

QVod dicit.] CASVS. Aug. exponit hic illũ locum Euangelij sup Matth. venit Ioannes non manducans neq; bibens: & dicunt, dæmonium hẽt. Venit filius hominis manducans & bibens: & dũt Iudæi: Ecce hic homo vorator est, & potator vini. Sed iustificata est sapientia à filijs suis. i. Christus iustus est ostensus à suis Apostolis. Est ergo casus. Quęsitum fuit ab August. vtrum sit virtus in abstinendo vel manducando, & respondet quòd non: sed iustitia est in æquanimitate tolerandi inopiam, & temperandi, se in abundantia ciborum: & nõ se corrumpendi. Et hoc probat exemplo Apostoli dicẽtes: scio esurire, & scio abundare in cibis enim nõ multum interest siue parum siue multum sumat quis: cum ille q parum sumit, & ardẽter, reprehendatur: & is qui paulo plus & ante horam cũ oportet sumit sine auiditate, commendetur.

f ¶In Euangelio.] Tãgit hic quod Christus in Euãgelio Matth. xj. dicit de Iudęis: Venit Ioannes non manducãs carnes neque bibens vinum & dixistis, dæmonium habet venit Iesus mãducans, & bibens, & dixistis, ecce vorator & potator vini. sed licèt alij malè opinarent đ ipso: tñ iustificatus est ab Apostolis suis[2].

Abstinẽtia Chr̃i & Ioãnis Baptistę diuersa fuit

2 Id est Xp̄s iustus est ostensus à suis discipulis siue Apostolis scd̃m Barth. Brix. qui ipsum oĩa iustè facere intellexerunt.

1 Ad idem qđ legit & no. extra de vo. c. 1.

g ¶Ipsi.] Datiui casus.

h ¶Positas.] Coram alijs.

i ¶Si id in tempore.] Id est, pro tempore, scilicet cum coram aliquibus tempore necessitatis citius proponitur cibus.

K ¶Neq;.] Id est, non iõ debet quis statim comedere,

quod

mentorum pro congruētia hominum, atque personæ suæ & pro suæ valetudinis necessitate quis capiat; sed quanta facilitate, & serenitate animi careat cum [a] his [b] vel oportet, vel necesse est carere, vt illud in anima Christiani compleatur, quod Apostolus dicit: [Scio [c] & minus habere: *Philip.4.* scio & abundare: ubiq; & in omnibus imbutus sum, & satiari, & esurire, & abundare: & penuriam pati: omnia possum in eo, qui me confortat.]

Item ex concilio Gangrensi, c.ultimo.

¶Temperantia ciborum, & vestium, non dissolutio eorum laudatur. C. V.

PArsimoniam [d] cum veste humili non reprobamus: sicut *Iuo p.8.c.321.* etiam ornatum præter corporis α diligentiam [e] infucatum [f] laudamus. Dissolutos autem, & fractos in vestibus in cessus non recipimus, & domos Dei honoramus, & conuentus, qui in his fiunt, tanquam sanctos & vtiles recipimus: pietatem in priuatis [g] domibus non concludētes, sed omnem locum in nomine Dei ædificatum honorantes & congregationem in ecclesia factam ad vtilitatem communē recipimus, & bona opera, quæ supra [h] vires β in fratres pauperes exercentur, secundum ecclesiasticas traditiones beatificamus; & omnia, quæ conueniunt traditionibus Apostolicis, & sanctarum scripturarum præceptis, in ecclesia fieri exoptamus.

α ¶Præter corporis.] *Est ex prisca versione Gracè est:* δι' ἐπιμέλειαν μόνον τοῦ σώματος ἀπερίεργον, *id est:* propter corporis tantum curam minimè superuacaneam atque operosam. *sed ob glossam non est mutatum.*

β ¶Supra vires.] *In prisca illa versione est:* iuxta vires. *Dionysiana habet vt Grat. Gracè autem:* τὰς καθ' ὑπερβολὴν εὐποιίας τῶν ἀδελφῶν τὰς κατὰ τὰς παραδόσεις, διὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς τοὺς πτωχοὺς γινομένας, *i.* eximias, atque excellentes fratrum beneficentias, quæ secundum traditiones per ecclesiam in pauperes fiunt.

Item Gregorius Ioanni Constantinopoliano, lib.1.reg.epistola 24.

¶Sub specie virtutis sæpè se vitia ingerunt. C. VI.

SÆpè se vitia [i] esse virtutes mentiuntur, vt tenacitas, parsimonia; effusio, largitas; crudelitas, zelus iustitiæ; remissio, pietas velit videri.

Item ex concilio Carthaginensi 4.c.15.

¶Meritis fidei, & vitæ, non diuitijs episcopalis auctoritas quæritur. C. VII.

EPiscopus vilem supellectilem [k], & mensam, ac victum pauperem habeat, & dignitatis suæ auctoritatem fide & vitæ meritis quærat. ¶Hospitium quoque non longe *Ibidem c.14.* ab ecclesia habeat.

Item ex eodem, c.45.

¶De eodem. C. VIII.

CLericus professionem suam & habitu, & incessu pro- *Burc.l.2.c.209. Iuo p.6.c.284. Ans.l.7.c.202.* bet: & ideo nec vestibus, nec calceamentis decorem quærat.

---

quòd videt alios necessitate exigente comedere, & proponitur cibus.

a ¶Cum.] Id est, quando.

b ¶His.] Id est, eis.

c ¶Scio.] Sic facient episcopi, cum veniēt ad pauperes ecclesias; ne breuis hora consumat uictum lōgi temporis. extra de censi. cum Apostolus.

Parsimonia

PArsimoniam.] CASVS. Octo enumerantur in cap. quorum sex commēdantur, & duo reprobātur. & scire debes, quod parsimonia est vsus rerum temporalium cum moderatione.

d ¶Parsimoniam.] Id est, temperatum usum.

e ¶Diligentiam.] Id est, voluptatem.

f ¶Infucatum.] Id est, pretiosum: vel infucatum, id est non pretiosè fucatum.

Orare publicè quàm clā melius est.

g ¶In priuatis.] Ar. contra illos, qui dicunt melius esse orādum in priuato loco, & non coram hominibus, quàm in ecclesia, ex illa auctoritate: Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem: sed illud de cubiculo mentis intelligitur.

h ¶Quæ supra.] Nā quidquid supererogauerit, reddam tibi, sic 86.dist.non satis.

SÆpè.] CASVS. Dicit hic Grego. ꝙ vitia diligenter sunt p̄cauenda, q̄a sæpè sub specie virtutum vitia latenter subintrant.

i ¶Sæpè se vitia.] Stulti dum vitāt vitia in contraria currunt.

K EPiscopus. ¶Supellectilem.] Hoc hodie nō tenet; quia mō hn̄t amplas possessiones, vt 12.q.1.expedit.& sic nō est ꝫ.de consec.dist.1. vasa. & extra de censi. cum Apostolus. vbi dicitur quòd archiepiscopi quinquaginta equitaturas habebūt in visitationibus.

SICVT

SICVT ERGO. Concludit Gratianus ex supradictis, quod sicut mores eorum cũ quibus viuimus, seruadi sunt in cibis: sic etiam in indumẽtis. & in incessu etiam debet esse sacerdos ornatus, ut grauitate itineris mentis ostendat maturitatem. Si enim incomposite & non decenter incedit (ut dicit Aug.) mentis inæqualitas indicatur. Et hoc probatur exemplo Catilinæ, qui propter narium incessum fuit à Sallustio notatus.

a ¶Vnde historiographus.] Sallustius.

b ¶Mutabilitatem.] Catilinæ.

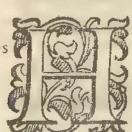
Ospitalem.] Hęc dist. diuiditur in quatuor partes; in quarum prima dicitur quod sacerdotes dẽnt esse hospitales, & recipere pauperes Christi, & hoc probatur per id quod sequitur usque ad cap. quiescamus. Secunda ibi, [Quiescamus.] Tertia ibi, [Sed licet.] Quarta ibi, [Nõ oportet.] Ioan. de Fan.

CASVS. In hac 42. distinct. prosequitur Gra. sextum cap. Apostolicæ regulæ: scilicet, oportet sacerdotẽ esse hospitalem. quod probat 8 rationibus. Prima est in principio. Secunda incipit ibi, [Qui enim Apostolum.] Tertia ibi, [Si eñ sacerdos.] Quarta & quinta incipiunt ibi, [Ordinandus itaque.] Sexta ibi, [Quomodo etiam secundum Hierony.] Septima ibi, [Vnde Apostolus.] Octaua ibi, [Si enim uidua.] Casus autem sequentis cap. planus est.

Sicut ergo in cibis mores eorum cum quibus viuimus, obseruare monemur; sic & de indumentis intelligendum est. Vt enim alibi dicitur; [Quisquis contemptis his, cũ quibus viuit, lautiora sibi, vel austeriora præ cæteris indumenta, vel alimenta quærit, aut intemperans sui, aut superstitiosus est.] In incessu autem debet esse sacerdos ornatus, vt grauitate itineris, mentis maturitatem ostendat. Incompositio enim corporis (vt Augustinus ait) inæqualitatem indicat mentis. Vnde historiographus[a] ille cum eius mutabilitatem[b] describeret cuius conscientia excita † curis mentem vastabat †; inter cætera hoc etiam notabile indicauit, dicens [Citus modo, & modo tardus incessus.]

Margin: ſ. ead. c. quisqu.s. — epi. 209. ad Monachas habetur sensus. — Sallustius de Catilina. — † al. excitatã. al. exagitatã. — † al. vexabat.

DISTINCTIO XLII.

I ps

Ospitalem[c] vero sacerdotem esse oportet, ne sit in numero eorum, quibus in iudicio dicetur [Hospes eram, & non suscepistis me.] Qui enim Apostolum secutus, alios ad hospitalitatem debet inuitare, quomodo hospitalitatis exhortator poterit esse, qui domum propriam hospitibus claudit? Si enim sacerdos primum à seipso[d], & à domestica ecclesia sua debet exigere quod postea populis imperet: si primum, imitando Christum, ipse debet facere, quæ postea populum doceat, necesse est, ut pauperes hospitio recipiat, quo ad hospitalitatem facilius suo exemplo subditos attrahat. ¶Ordinandus itaque sacerdos ad memoriam reuocet, quomodo Abrahã, & Loth per hospitalitatis opera, Deo placuere, & Angelos hospitio meruerunt recipere; quomodo Angeli Sodomis hospitalem domum ingressi, Loth cum familia sua liberauerunt; quomodo clausas domos cũ hospitibus ignis ingressus perdiderit; quomodo etiam secundum Hieronymũ, aliena[e] rapere conuincitur, qui vltra necessaria sibi retinere probatur: ac si per opera pietatis se instruat, vt & præsentis vitæ subsidia, & æternæ claritatis præmia à Deo percipiat; vtrumque enim pietati promittitur. ¶Vnde Apostolus scribens ad Timotheum ait: [Exerce teipsum ad pietatem. Nã corporalis[f] quidem exercitatio ad modicum vtilis est; pietas autem est vtilis ad omnia[g], habens promissionem vitæ, quæ nunc est, & futuræ.] Ab hac[h] quisquis alienus[i] fuerit, in sacerdotem ordinari non poterit. ¶Si enim vidua[k] in ecclesia recipi prohibetur, quæ pauperes non recipit hospitio, quæ pedes sanctorum non lauit, quæ omne opus bonũ

Margin: Matth. 25. — Gen. 18. et 19. Gloss. ord. gen. 19. ex Alcuino. In regula Monachorum c. de paupertate. — 1. Tim. 4. — 1. Tim. 5. 31. q. 1. quomodo.

c ¶Hospitalem.] In hac distinct. ostendit Gratianus, quod hospitalis erit ordinandus: quia non haberet frontem iuuandi alios ad hospitalitatem, si domum suã hospitibus clauderet: & quia hæc pietas remuneratur æternaliter & temporaliter. Item exemplo Abrahæ & Loth: qui quoniã hospitales erant, Angelos hospitio recipere meruerunt 1. Addit etiam quod in hospitalitate non erit electio uel delectus personarum 2. adiungit etiam de conuiuiis in ecclesia non faciendis 3. In fine breuiter tangit 7. cap. Apostolicæ regulæ scilicet, oportet episcopum esse pud. cum 4

Margin: 1 Vt ſ. §. 1. — 2 Et ſ. eadẽ, quiescamus. — 3 Vt ſ. c. nõ debet. & ca. seq. — 4 Scilicet in §. pudicus.

d ¶A seipso.] Si. ff. de negot. gest. si pupil i. §. vltim. ff. de fideiuss. tutor. ff. de pa. cum in eo. 47. distin. §. necesse in princ.

e ¶Aliena.] 47. distin. sicut ſ. 93 distinct. diaconi. infra 14. quæst. 4. quid dicam. sic extra de rest. spo. sępe. & 16. q. 1. decimæ.

f ¶Corporalis.] Sine operibus pietatis.

ADDITIO. Et quod dicit ad modicum, dicas respectu eorum per quæ habetur uita æterna: utilis tamen est, quia opportunitatem peccandi aufert. de consecr. distinctio. 5. nunquam. Laur.

g ¶Ad omnia.] Id est, ad temporalia & æterna, ut 16. q. 1. decimę.

h ¶Ab hac.] Hospitalitate.

i ¶Alienus.] Vt 85. dist. Archidiaconum.

K ¶ Vidua.] 31. q. 1. quomodo.

SI quis.] HINC ETIAM. Adhuc probat Gratianus hospitalitatem esse tenendam, & qui eam non habuit, abijcitur ab ecclesia, sicut Ioan. eiecit quendam Diotrephē, quia pauperes nō recipiebat. Et ostendit ēt ꝙ oībus indifferēter q̃bus possumus dēmus hospitalitatem exhibere: quod probat sequenti capitulo.

a ¶Diotrephē.] Proprium nomen. uel id est, sacerdotem.

QViescamus.] Hęc est secūda pars huius dis. in qua dicit, ꝙ in eleemosynis dandis non debet esse differentia cum petitur pro nutrimento. si autem peteretur causa prædicationis, tunc esset discernendum. Hoc autem intelligo de eleemosynis quotidianis, non autem de præmeditatis. aliās contradiceret Hierony. 16. q.1.c.fin. ubi dicit, ꝙ in paupere magis est attendenda religio, q̃ paupertas. Io. de Fan. CASVS. Quidam dicebāt, ꝙ in omnibus hospitibus recipiēdis facienda erat examinatio. sed dicit Ioan. Chryso. nō esse uerū. Nam si petat aliquis tanquam prælatus. facienda est examinatio, q̄a forte non recte petit, uel est intrusus, vel excommunicatus. Non enim datur tantum temporale, sed etiam accipitur spirituale. Si uero petit amore Dei, indifferenter est omnibus dandum, exemplo Abraham, qui meruit Angelos recipere: quod forte non fecisset, si distinxisset personas. Quæ sequuntur, patent usque ad distinctionem.

religio est attendēda, vt 16.q.1. quoniam quidquid. & Aug. dicit. Vtilius esuriēti panis tollit. quàm de cibo securus, &c. ut 5.q.5. nō omnis. 23.q.4. nimium. Distingue ergo: eorum qui petunt eleemosynā, alij sunt cogniti, alij nō. Item alij petunt quasi ex debito, vt prędicatores

non est executa; multo magis sunt prohibendi à sacerdotio, qui ab opere pietatis probantur alieni. Vnde † hospitalitatis opera despicientes, in Gangrensi concilio excommunicantur. Sic enim in eo statutum est, c.xi. — *† al. Vnde quidam.*

¶Non sunt despiciendi, qui conuiuia pauperibus exhibent. C. I.

SI quis despicit eos, qui fideliter agapas †, id est conuiuia pauperibus exhibent, & propter honorem Dei conuocant fratres, & noluerit communicare huiuscemodi vocationibus, parui pendens quod geritur, anathema sit. — Bur.l.19.c.124. Iuo p.15.c.136 Ans.l.5.c.76.

Hinc etiam Ioannes Euangelista in epistola sua quendam Diotrephem[a] excommunicat, qui nec pauperes recipiebat, & recipientes de ecclesia eyciebat. In hospitalitate autem non est habendus delectus personarum; sed indifferenter quibuscunque sufficimus, hospitales nos exhibere debemus. — *Epist. 3.*

Vnde Ioannes Chrysostomus in epist. ad Hebræos hom. xi. ad c.6.

¶In recipiendis hospitibus nulla debet esse distinctio. C. II.

2 QViescamus ab hac absurda curiositate[b], & diabolica, & peremptoria †. Si enim in clero se electum esse dicat, si sacerdotem se nominet, scrutare: non enim sine periculo in talibus indiscussa communicatio est: circa maiora periculum[c] vertitur; non enim das, sed accipis. Si vero pro nutrimento postulat[d], nihil in his examines. Inquire, quomodo Abraham hospitalem se circa omnes ostendebat. Si scrutator fuisset circa refugientes ad se, nunquam Angelos hospitio recepisset. Fortassis enim nō putans eos Angelos esse, cum reliquis & hos repulisset: Sed quoniam omnes[e] recipiebat, suscepit & Angelos. Non enim ex uita eorum, quos accipis, mercedem tibi retributurus est Deus; sed ex uoluntate tua, ex liberalitate, ex honorificentia multa, ex misericordia, ex bonitate. — *† al. perniciosa.*

b ¶Curiositate.] Nō enim semper erimus curiosi, nam multa sunt dissimulanda. ff. de noua. l. doli. in fin.

c ¶Periculum.] Si. n. in minoribus adhibēda st discretio, fortius ī maiorib. sic 7.q.2.c.ul. ff. ad Carb. l.1.§.2.

d ¶Postulat.] Ergo indistincte oībus est dāda eleemosyna, vt j. ea. c. ꝓxi. & s. §. prox. & 86.di. pasce. & 1.q.2. q̃ pio. & 11.q.3. qm̄ multos. & 16.q.1. si cupis: & 23.q.4. duo. alibi dicitur: omni petenti retribuit. Sed contra dn̄s dicit 1, Desudet eleemosyna in manu tua, donec inuenias iustum cui des. Et in Canticis, ubi dicitur: Ordinauit in me charitatē. Et dicit Ambro. Ordinata est charitas ut primo Deus, secundo parētes, deinde filij, postea domestici, vltimo extranei diligantur. Et alibi dicit Ambrosi. ꝙ delectus personarum debet eē in misericordia impendenda, vt 86. dist. non satis, & Hierony. dicit, ꝙ in pauperibus non tam paupertas quàm catores & p̄lati, alij pro sustentatione corporis. Si ergo quis petat ex debito, & ratione officij, quia dicit se ad hoc missum vt ibi prædicet, & tale officium constat ei commissum esse, recipiendus est si est incognitus, est examinandus an ita sit, vt in hoc cap. Si autē quis petit pro nutrimento, tunc indistincte omnibus est dāda, vt hic, & 1.q.1. quàm pro. & 11.q.3. quoniā. nisi quis per securitatem cibi negligat iustitiam: quia tunc subtrahenda est ei, vt 5.q.5. non omnis. nisi iam fame moratur, vt 86. distin. pasce. si autem non possumus omnibus sufficere, tunc danda est potius bono, quàm malo consanguineo, quàm extraneo, & sic loquitur illud, Desudet eleemosyna, &c. & illud, Ordinauit in me charitatem, ut 86. dist. non satis.

e ¶Sed quoniā omnes.] Arg. ꝙ ratione dubitationis melius est ex abundāti aliquid facere, q̃ aliquid dimittere.

Discretione maiore in maioribus opus est.

Eleemosyna quibus est danda.

1 H. dicit ꝙ hoc dixit ī Euangelio: sed nescio vbi, Sed potest sumi eccles. 12- vel hoc dixit secūdū interpretatio. lxx. interpretum, dicit Rod. ꝙ ista auctoritas: desudet, &c. sumitur ex c. præcedēti, ubi dicitur sic, benefeceris, scito cui benefeceris, & erit gratia in oculis tuis multa. Arch.

† Vide in hūc locum Alcia. libr. prætermissorum 1. in dict. one Agapes. Opinatur enim Alci. itap.. nas hic legēdum, nō Agapes.

vere, vt 11.q.3. nolite 13.q.2. non æstimamus 24.q.3. corripiantur. Et argum. ad quæstionem cum dubitatur quis ex duobus occiderit hominem, quòd potius ambo admittantur, ad ordines, q ambo repellantur 1. arg. contra 23.q.ult. si quatuor. Quid iuris sit de hoc notatur in quæstio-

& est contra episcopos qui nolunt prouincias visitare, & tñ petunt redimi procurationes, vt 10.q.1. relata.
b ¶ Propter iniuriam.] Idest, infamiam.
c Vlli.) ¶ Transeuntes.(Sic in tabernis possunt clerici comedere causa necessitatis, vt 44. distinct. clerici. de vi. & hon. cler. clerici.

Dubitatio notabilis. 1 Argum. ad hoc 23.q.4. quam magnum. Lau.

Sed licet ipsa conuiuia despicienda non sint, non tamen in ecclesiis celebrari, nec clericos ad ea conuocatos ex eis partes sibi tollere oportet.

Unde in Laodicensi concilio, c. 27.

¶ Clerici ad agapem vocati partes sibi non tollant. C. III.

† Vide q Ansel.l.5.c.77 Iuo p.3.ca.128

NOn oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos α ad agapem † vocatos, partes [a] tollere propter iniuriam [b] ε, quæ ex hac occasione ecclesiastico ordini possit deputari.

α ¶ Clericos.) *In concilio Græco, & prisca etiam versione additur*, vel laicos.

ε ¶ Prpoter iniuriam,] *Græcè est.* διὰ τὸ τὴν ὕβριν τῇ τάξει προσφέρεσθαι τῇ ἐκκλησιαστικῇ, *idest*, eo quod ecclesiastico ordini iniuratur contumella.

no. And. Al cia. li. prætermissorũ 1 in dictione, agapes.

Item ex eodem, c. 28.

¶ In locis Deo sacratis nec comedere, nec accubitus sternere liceat. C. IIII.

Burc.l.3.c. 82. Iuo p 3. c. 32. Ansel.l.5.c.78.

4 NOn oportet in basilicis, seu in ecclesiis agapem facere, & intus γ manducare vel acubitus sternere.

γ ¶ Et intus.] *Græce est.* καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ; *quod Dionysius vertit*, nec intra domum Dei: *sed apud Balsamonem abest vox Dei*

Item ex concilio Carthag. 3. c. 30.

¶ Nisi necessitate coacti clerici in ecclesia non conuiuentur. C. V.

Burc.l.3. c.83. Iuo p.3.ca 74.

NVlli episcopi, vel clerici in ecclesia conuiuentur, nisi forte transeuntes [c] hospitiorum necessitate illic reficiantur. Populi etiam ab huiusmodi conuiuiis, quantum potest fieri, prohibeantur.

In reg. B. Benedicti, c 52.

(Item ex dictis B. Benedicti abbatis.)

De eodem. PALEA. C. VI.

Burch.l.3.c.81. Iuo p.3 cap.71

ORatorium [d] hoc sit, quod dicitur, nec ibi quidquam aliud [e] geratur, vel condatur, quam quod diuinis ministerijs † conueniat.

† *ad laudibus.*

sensus non uerba, Isidorus. Etymo.l.15.c.4 Smaragdus in reg. B. Benedicti, c.52. Burch.l.3.c.80.

Item Augustinus epist. 109. de regula monachorum.

De eodem. C. VII.

IN oratorio præter orandi, & psallendi cultum penitus nihil agatur, vt nomini huic & opera iugiter impensa concordent.

DISTINCTIO. XLIII.

ps 1.

Cant.5. ex glo. interlin. ibi.

P*Vdicus* [f] *quoque debet esse sacerdos, vt & moribus, & verbis pudorem indesinenter exhibeat. Unde in canticis canticorum genæ* [g] *sponsæ, idest prædicatores, turturi comparantur.* ¶ *Debet* [h] *etiam gratiam*

d ¶ Oratorium.) Ab orando quippe dicitur, vt in eo nihil aliud, quam oretur & psallatur. in f. ead. in oratorio.
e ¶ Quidq aliud.] Tñ ecclesiasticę causæ 2 possunt & debẽt tractari in ecclesia, vt 2.q.2. præceptum.
PVdicus quoq;] Hæc d. diuidit in quatuor partes, in quarum prima dicit quod rector ecclesiæ debet esse discretus in silentio, & vtilis in verbo, ne aut tacenda dicat aut dicenda subticeat. & ad hoc probandum inducit cap. seq. Secunda ibi.) In mãdatis) Tertia ibi (Scimus. autem·) Quarta ibi, (Pariter quoq;) Ioã. de Fan.
CASVS. In hac dist. 43. prosequitur Gratianus 7. c. Apostolicæ regulæ. s. oportet epm esse pudicum: qđ verum est non solũ factis, sed ẽt verbis, vt probatur per cantica canticorum.
f Pudicus.] Hic breuiter tangit 7.c. Apostolicæ regulę, oportet epm ẽe pudicum.
g ¶ Genę] Sicut eñi per genas cibi, sic per pdicationes ecclesiæ fideles incorporant, vt de consec. dist. 2. quia passus.
DEBET. In hoc §. prosequitur Gratianus c. 8. Apostolicæ regulæ. s. oportet episcopũ esse Doctorẽ. i. talẽ q sciat docere. Nam q̃tum prodest bonis per exẽpla bonę vitæ, tamen nocet malis si sileat. Nam prædicatione platorum mali sunt arcendi & corripiendi sed in sua prædicatione dẽt prælatus esse de scretus, ne vel tacida perat, vel dicenda taceat. Quod sequentibus cap, t. probatur.

Clerici in tabernis possunt qñque comedere.

2 Sed nõ seculares. ext. de immun. eccl. c. 1. vbi de hoc.

3 Scilicet masticant, & mastican do incorporantur, Hug.

a ¶ NOn oportet, &c.] ¶ Partes.) Et domum mittere, stionibus & est expressum de hom. significesti.

h ¶ Debet, &c.] Hic prosequitur viij. cap. Apostolicæ regu-

regulæ, oportet, ordinandum esse Doctorem: idest, talem, qui sciat docere & prædicare. considerabit autem prius quibus & quæ prædicare 1, quia non omnia omnibus sunt prædicanda: hereticis enim secreta fidei non sunt pandenda 2, nec nimis alta dicet minus capacibus & si subditi nō obediunt prædicanti, non ideo cessabit a doctrina & correctione eorum 3.

1 Vt inf. ea. dist. in mandatis.

2 11.b.3. nolite. in fine.

3 Vt inf. ea. d. sancimus. cum duobus c. seq.

a ¶ Silentio.] Expone negatiue. sic 2. q. 7. sancta.

b ¶ Nam latratu.] Idest prædicatione.

c ¶ Canum.] Infra 2. q. 7. qui nec.

d ¶ Et baculo.] Cōminationis.

SIt rector.] Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, quod rector debet esse discretus, vt sileat, vel loquatur cum viderit expedire. Nam sicut incauta locutio ponit hominem in errorem, sic indiscrētum silentiū in errore relinquit. & hoc probatur ix. auctoritatib. In scđa parte, quæ incipit ibi, [Sed cum rectori] dr̄ prædicator debet esse vtilis in verbo, idest talia proferat, per quę corda audientium nō lædantur. & hoc probatur tribus auctoritatibus. In tertia quæ incipit ibi,] Prouidendum quoq; est.] dr̄ quod etiam vtilia non debet nimis effundere, quia loquacitas nimia leuis apud homines reputatur: & hoc probatur trib. auctoritatibus. CASVS. Primo dicit ꝙ p̄dicator, vel rector nec silēda proferet, nec proferenda silebit. & hoc probat ix. auctoritatibus. Secundo dicit, ꝙ talia ꝓponat, quæ non deducant homines in errorem: & hoc probat trib. auctoritatibus. Tertio ostendit. quod ēt vtilia non debet nimis effunde re. & hoc probat tribus auctoritatibus.

e ¶ Veniente.] Iuxta illud.
Nam siluisse nocet multosque silentia damnant.

f ¶ Latrare.] Propter pigritiam.

g ¶ Hinc rursus.] Primo conqueritur & primo ponit verba prophetæ, deinde ea exponit, & sic ꝓcedit p totum c.

h ¶ Dicere. Idest, dicitur.

i ¶ Tacendo.] Non ꝙ tacens & timēs fugere dicitur. vnde etiam tacens pro contumace habetur, vt 65. distin. si forte, & fi. de intero. act. de ætate §. qui tacuit.

k ¶ Qui dum fugitiua.] Idest transitoria.

l Quos.] Simplex relatio, non refert ad īmediate dictū

m ¶ Securitate.] Eo ip sō; ꝙ tacetur, promittitur securitas delinquentibus, vt 83 dist. error.

n ¶ Sermo.] Doctoris.

o ¶ Nescit.] Scilicet esse peccatum ille cui prædicatur, vel cum eius pœnitentia auditur, quæritur ab eo locus, &

docendi habere: quia, vt Hieronymus ait: (Innocens, & absque sermone conuersatio, quantum exemplu prodest, tantum silentio [a] *nocet. Nam latratu* [b] *canum* [c], *& baculo* [d] [α] *pastorum, lupi sunt arcendi.] In ipsa autem doctrina discretum oportet esse rectorem, ne aut tacenda proferat, aut proferenda taceat.*

α ¶ Baculo.] *In epistola C. Hieronymi legitur*, baculoque pastoris luporum rabies deterrenda est. *Sed glossa ordinaria cum Gratiano concordat.*

m ¶ Se-. Ad Oceanum 83. & glossa or. iu 1. Tim 3. in ver. Doctorem

Item Gregorius par. 2. sui pastoralis, c. 4. ait.

¶ De discretione prædicationis, & silentij. C. I.

SIt rector discretus in silentio, vtilis in verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticescat. Nam, sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiscretum silentium eos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sæpe namque rectores improuidi humanam amittere gratiam formidantes loqui libere recta pertimescunt, & iuxta veritatis vocem nequaquam iam gregis custodiæ, pastorum studio, sed mercenariorum vice deseruiunt: quia veniente [e] lupo fugiunt, dum se sub silentio abscondunt. Hinc namque eos per prophetam Dominus increpat dicens, (Canes muti, non valentes latrare [f].) Hinc rursus [g] queritur, dicēs [Nō ascendistis ex aduerso, neque opposuistis murum pro domo Israel, vt staretis in prælio in die Domini.] Ex aduerso quippe ascendere, & pro defensione gregis, voce libera, huius mundi potestatibus contraire. Et in die Domini in prælio stare, est prauis decertantibus ex iustitiæ amore resistere. Pastorem enim recta timuisse dicere [h], quid est aliud, quam tacendo [i] tergra præbuisse? qui nimirum si pro grege se obijcit, murum pro domo Israel hostibus opponit. Hinc rursus delinquenti populo dicitur (Prophetæ tui viderunt tibi falsa, & stulta, nec aperiebāt iniquitatem tuā, vt te ad pœnitētiā prouocarēt.] Prophetæ quippe in sacro eloquio nonnūquam Doctores vocātur, qui dum fugitiua [k] esse præsentia indicāt, quæ sunt ventura manifestāt, quos [l] diuinus sermo falsa videre redarguit, quia dum culpas corripere metuunt, in cassum delinquentibus promissa securitate [m] blandiuntur, qui iniquitatem peccantium nequaquam aperiunt, quia ab increpationis voce conticescunt. Clauis quippe apertionis est sermo [n] correctionis, quia increpatio culpam detegit, quam sæpe nescit [o] ipse etiam, qui perpetrauit. Hinc Paulus ait, (Vt potens sit in doctrina sana exhortari, & eos, qui contradicunt, redarguere.) Hinc per Malachiam

Ioan. 10.

Esa. 56.

Ezech. 13.

Thren. 2.

Ad Ti, 1 18.

r Et de pœ. dist.3.c.1. in princ.

& tempus, & persona cum qua deliquit, quæ forte peccator propter verecundiam vult occultare, vt de pœnit. distinct. sexta, capit. primo, in fin. 1. Tamen in quæstionibus vbi fit præiudicium alij, non fient speciales interrogationes, vt ff. de quæstio. l. prima, §. qui quæstionem.

a Custodiunt.] Id est, custodire debent.

b Quia Angelus.] Id est, nuncius Domini.

Malach.2. dicitur: Labia sacerdotis custodiunt a scientiam, & legem requirunt ex ore eius; quia Angelus b Domini exercituū est:) Hinc per Esaiam Dominus admonet dicens: (Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam.) *Esa.58.* Præconis c quippe officium suscipit, quisquis ad sacerdotiū accedit, vt ante aduentum iudicis, qui terribiliter sequitur, ipse scilicet clamando gradiatur. Sacerdos ergo si prædicationis est nescius, quam clamoris vocem daturus est præco mutus? Hinc est enim, ꝙ *Act.2.* super pastores d primos in linguarum specie spiritus sanctus insedit; quia nimirum, quos repleuerit, de se protinus loquentes facit. *Exod.28.* Hinc Moysi præcipitur, vt tabernaculum sacerdos ingrediens tintinnabulis e ambiatur; vt videlicet prædicationis voces habeat: ne superni inspectoris iudicium ex silentio offendat: scriptum quippe est, (vt audiatur sonitus, quando ingreditur, vel egreditur sanctuarium in conspectu Domini; non moriatur f.) Sacerdos namque ingrediens, vel egrediens moritur, si de eo sonitus non auditur; quia iram contra se occulti iudicis exigit, si sine prædicationis sonitu incedit. Apte autem tintinnabula vestimentis illius describuntur inserta. Vestimenta enim sacerdotis quid aliud, *† al. si* quam recta opera debemus accipere? propheta testante, qui *Psal.131.* ait:) Sacerdotes tui induantur iustitia.) Vestimentis itaque illius tintinnabula inhærent; vt † vitæ viam cum linguæ sonitu ipsa quoque bona opera g sacerdotis clament. Sed cum rector se ad loquendum præparat, sub quanto cautelæ studio loquatur, attendat; ne si inordinate ad loquendum rapitur, erroris vulnere corda audientium feriantur; & cum fortasse sapiens videri desiderat, *Mar.9.* vnitatis compagem insipienter abscindat: Hinc namque veritas dicit (Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos.) *Rom.12.* Per sal quippe, verbi sapientia designatur. Qui ergo loqui sapienter nititur, magnopere *Exod.28.* metuat, ne eius eloquio audientium vnitas confundatur. Hinc Paulus ait. (Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere h ad sobrietatem i). Hinc in sacerdotis veste iuxta diuinam vocem tintinnabulis mala punica coniunguntur. Quid enim per mala punica, nisi fidei vnitas designatur? Nam sicut in malo punico, vno exterius cortice multa interius grana muniuntur; sic innumeros sanctę ecclesiæ populos vnitas fidei contegit, quos intus diuersitas meritorum tenet. *Mar.9.* Ne igitur rector incautus ad loquendum proruat: hoc quod iam præmisimus, per semetipsam veritas discipulis clamat. (Habere sal in vobis, & pacem habete inter vos.) ac si figurate per habitum sacerdotis dicat: mala punica tintinnabulis iungite, vt per omne, quod dicitis, vnitatem fidei cauta obseruatione teneatis. Prouidendum quoque est solicita intentione rectoribus, vt ab eis non solum praua nullo modo, sed ne recta quidem nimiè k & inordinate proferantur, quia sæpè dictorum virtus perditur, cum apud corda audientium loquacitatis incauta importunitate leuigatur l, & auctorem suum hæc eadem loquacitas

c Præconis.] Infra de consecration. distinctio. quarta, baptismus.

d Pastores.] Id est, Apostolos.

e Tintinnabulis.] Octoginta tintinnabula, & totidem mala punica in inferiori margine tunicę sacerdotali pendebāt.

f Non moriatur.] Anima, s. peccando, vel vt fama eius nō sit mortua.

g Opera.] Argum. ꝙ si in aliqua permiserit se desponsari, vel arrhari, licet expresse non consentiat, videtur ꝙ sponsalia sint contracta. argumen. 30. quæst. 5. fœmina. 27. q. 2. si quis desponsauerit, 32 quæstio. 2 honorantur. ff. de sponsa. Sed ea 2. Nam opera probant, vt 46. distinctio. cap. primo, 11. quæstio. 3. existimant, 22. quæst. 5. cauere, vt extra de his, quæ fiunt a ma. par. cap. ex ore. argumē. ff. de mino. si filius. ff. de moffic. testamen. l. vltim. ff. de ędil. edict. si tamen. §. qui. Ioann. Ego dico, quod si contrahentes possunt loqui, exprimere debent cōsensum suū: alioquin non iudicatur pro matrimonio, cum necessaria sint verba quātum ad ecclesiam, vt extra de spons. tuę fraternitatis, quia etiā mutus si contrahit, signis debet exprimere consensum, vt extra de spons. cum apud. Bar.

2 Dicas ꝙ si parentes cōtrahāt cum filiis, sufficit eorum taciturnitas, vt ī iurib. prædictis. & extra de despō. impub. accessit & c. de illis. Arch. Verba in cōtrahēdo matrimonio, an sint de necessitate.

h Sed sapere.] Ad hæc quę hic dicuntur, bene facit extra de hæret. cum ex iniunctio.

i Ad sobrietatem.] Id est, sine præsumptione.

k Nimiè.] Id est, in multiloquio.

l Leuigatur.] Id est, leuis, & inanis ab auditoribus iudicatur.

inquinat, quæ ſeruire auditoribus ad vſum profectus ignorat. Vnde bene per Moyſem dicitur. [Vir, qui fluxum ſeminis patitur, immundus eſt [a]]. In mente quippe audientium, ſemen ſecuturæ cogitationis eſt qualitas auditæ locutionis; quia dum per aurem ſermo concipitur, cogitatio in mente generatur. Vnde & ab huius mundi ſapientibus prædicator egregius ſeminiuerbius [b] eſt uocatus. Qui ergo fluxum ſeminis patitur, immundus aſſerirur, quia multiloquio ſubditus, ex eo ſe inquinat, quod ſi ordinate promeret, prolem rectæ cogitationi edere in audientium corda † potuiſſet: dumque incautus per loquacitatem defluit, non ad vſum generis, ſed ad immundiciam ſemen effundit. Vnde Paulus quoque, cum diſcipulum de inſtantia prædicationis admoneret, dixit. (Teſtificor coram Deo, & Chriſto Ieſu, qui iudicaturus eſt viuos & mortuos, per aduentum ipſius, & regnum eius prædica verbum, inſta opportune, importune:) dicturus (importune,) præmiſit [c] (opportune;) quia ſcilicet apud auditoris mentem ipſa ſua vtilitate ſe deſtruit, ſi habere importunitas [d] opportunitatem neſcit.

Leuit. 15.

Act. 17.

† al. cordi.

2. Timo. 4.

Item Clemens epiſt. 3. in extremo.

¶ Porcis, & canibus ſacra non ſunt committenda.

C. II.

2 IN mandatis [e] habemus, vt venientes ad ciuitatem diſcamus prius, quis in ea dignus ſit, vt apud eum cibum ſumamus, quanto magis noſſe cõuenit, quis, qualiſue ſit is, cui immortalitatis verba credenda ſunt? Soliciti. n. & valde ſoliciti eſſe debemus, ne margaritas noſtras mittamus ante porcos. Sed & ob alias cauſas vtile eſt viri huius habere me notitiam. Si enim ſciam, quia in his, de quibus non poteſt [f] dubitari, quod [g] bona ſint, emẽdatus eſt, & inculpabilis; hoc eſt, ſi ſobrius, ſi miſericors, ſi iuſtus, ſi mitis, & humanus (quæ vtique bona eſſe nullus ambigit) tunc conſequens videbitur, vt ei qui obtinet bona virtutum, [h] etiam quod deeſt fidei, & ſcientiæ, conferatur, & in quibus maculari eius vita videtur, quæ eſt in reliquis probabilis, emendetur. Si ve-

Matth. 10.
Mar. 7.

Matth. 7.

a Eſt.) Scilicet vſque ad veſperam, vt ſupra diſtin. 6. teſtamentum.

Seminiuerbius q̃s dicatur.

b Seminiuerbius.) A presbyteri Athenienſium dictum eſt de Apoſtolo, quid ſibi vult iſte ſeminator verborum? & ſecundum hoc erit hic ſeminiuerbius, ſed ſi habes ſemiuerbius, tunc dic ꝙ obſcurus erat, vel quia (vt dicitur) vitium linguæ habebant.

ADDITIO. Seminiuerbius, id eſt ſeminans verba, vel id eſt abbreuians verba, ſecundum Laur. Item Paulus in quadam ſequentia dicitur ſpermologus ſperma em̃ Græcè, Latinè dicit̃ ſemen, & logos ſermo, ſecundum Hug.

c Præmiſit.) Argu. ꝙ ab ordine [r] verborum eſt argumentandum 20. diſtin. §. 1. & 23. q. 4. diſplicet & 1. q̃o. 1. vt euidenter. & 3. q. 7. in grauibus. extra de reſcrip. cum dilecta. Et ſi pręcedens verbum eſt dubium, & ſequens manifeſtum, ſequens clauſula eſt ſequenda. ff. de petit. hæredit. vtrũ autem: quandoque etiam ſecundũ præcedentem exponitur ſequens. ff. de lega. 1. ſi ſeruus pluriũ. in fi.

Argũ ab ordine verborum ſumit̃. [r] Alias dr̃ ꝙ de ordine ſcripturę nõ eſt curandũ. ff. de ſol. nec enim. Arch.

d Importunitas.) Nota quod propter tria conuenit induci capit. ſcilicet quod tacens & timens videntur fugere. Item quod æque aliquid probatur factis vt dictis. Item ordinem verborum attendendum, vt per notata ſupra poſita patet.

IN mãdatis.) Hęc eſt ſecunda pars huius diſt. in qua dicitur, quod hæreticis & paganis non ſunt ſecreta noſtræ fidei manifeſtanda. & hoc capitu. ad hoc probandum inducitur. Si tu quæras quæ dicta Origenis recipiantur? Reſpõ. recipit eccleſia tanquam ſua ea, quæ de dictis eius Hieron. recipit. alias ſunt cum ſuo auctore damnata per Papam Gelaſium. 15. diſtin. Sancta Romana. verſicul. item Origenis. Io. de Fan.

CASVS. Quæſitum fuit ab Origene, vtrum indifferenter ſecreta fidei ſint cuilibet reſeruanda? & Reſpondit quod non duabus rationibus. prima eſt, quia Chriſtus p̃cepit vt intrantes ciuitatem examinemus, quis ſit in ea dignus, vt apud eum cibum ſumamus; multo fortius eſt hoc faciendum in cibo ſpirituali, cum nõ debeamus proiicere margaritas noſtras ante porcos. Secunda eſt: quia ſi fidelis eſt, & bonus paratus corrigi, reſerare ſibi debemus, vt quod in eo deficit, per nos ſuppleatur, vt ſi qua in eo macula fuerit, emendetur: ſi autem perfidus eſt incorrigibilis, nulla ſecreta fidei ei ſunt reuelanda, ſed monendus eſt, vt reſipiſcat. Si vero nos prouocet dicere, quod non decet ipſum audire, debemus eum prudenter eludere; ne ſi nil reſpondeamus, putent, auditores inopia reſponſionis nos declinare certamen.

e In mandatis.) Scilicet Euangelicis, Matth. 10 capit. & Matth. 7. vbi Dominus præcepit diſcipulis ſuis: In quamcunque ciuitatem intraueritis, interrogate quis in ea dignus ſit, & ſic ibi manete. Ex verbis illis arguitur hic a minori. Lau.

f Non poteſt.) Nam timor in dubiis deteriora canit. Et Lucanus. Peſſimus in dubiis aug. timor.

g Quod.) Id eſt, quia bona ſint.

h Virtutum.) Ergo videtur, quod qui non habet fidem poſſit habere virtutem, quod non eſt verum, vt 24. quæſt. 1.

a ¶Quæ palam.] Id est, dubitanter sunt mala.
b Permanet.] Sæpius admonitus.
c ¶De secretiorib.] Sed ea quæ spectant ad admonitionem, non autem secreta fidei: quia si illa sciret: facilius non inde impugnaret, ut 11.q.3.nolite.
d ¶Pru-

& à recta æmulatione, id est, dilectione: quia beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam.
g ¶Perdant.] Id est, confundant.
h ¶Aemulatione.] Id est dilectione. Vnde no. Versum, qui valet ad multas expositiones:

Aemulor inflatur, amat, inuidet, ac imitatur. Bar.

Aemulor varia significata habet.

ro in iis, quæ palam[a] sunt peccatis inuolutus permanet[b]; & inquinatus; non me oportet ei aliquid de secretioribus[c], & remotis diuinæ scientiæ proloqui; sed magis protestari, & conuenire eum, ut peccare desinat, & actus suos à uitijs emendet. Quod si ingesserit se & prouocauerit nos dicere, quæ eum minus rectè agentem non oportet audire; prudenter[d] eum debemus eludere[e]. Nam nihil omnino respondere, auditorum causa vtile non videtur: ne forte existiment nos responsionis penuria[f] declinare certamen; & fides eorum lędatur non intelligentium propositum nostrum.

Item Anacletus, epist. 1. omnibus episcopis.

¶Verba prædicationis persecutoribus suis prælati non subtrahant. C. III.

Ivo p. 5. c. 237. circa medium

3 SCimus autem multos ob id infestare Doctores, vt eos perdant[g], & placita propriæ voluntatis adimpleant. Non propterea tamen Doctores (iniquitatum vires suppetunt) à recta æmulatione[h], & bona intentione † recedere[i] debent; scientes, quia beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam.

† *al. institutione*

Matth. 5.

Item Gregorius Venantio, lib. 1. epist. 33.

¶Non est mundus à sanguine subiectorum, qui Dei consilium illis non annunciat. C. IIII.

Act. 20.

EPhesijs Paulus[k] dicit: [Mundæ sunt manus meę à sanguine[l] omnium vestrum: non enim subterfugi, quominus annunciarem[m] omne consilium Dei vobis.] Mundus[n] ergo à sanguine eorum non esset, si eis Dei consilium annunciare noluisset: quia cum increpare delinquentes noluerit; eos proculdubio tacendo[o] pastor occidit.

Item Nicolaus ad Michaelem Imperatorem in epistola, cuius initium est, [Proposueramus.]

¶Æternæ damnationis pœnam incurrit prædicator, qui semen diuini uerbi non spargit. C. V.

†*Dispēsatione nobis*] orig.

DIspensatio † est nobis cœlestis seminis iniuncta:

i ¶Recedere.] Not. ꝙ pp subsannationē vel persecutionē non cessabit Doctor à docendo, vel prçlatus à prædicando, ut hic, & 11.q.3.nolite. quia & si illi non proficiant, tamen ipse faciat qđ suum est, vt 47.distin. quod apud nos. & 23.q.4. sicut non est. nec obstat supra. ca. prox. vbi dicit, ꝙ prudenter debemus eludere tales. nec etiā illud ob. 24. q. 3. dixit Apostolus. ubi dicit, hæreticū hoīem post primam & secūdam correctionem deuita. quia vtrumque illorum obtinet in secretiorib. fidei, quæ nō debemus pādere illis: sed ab illis quæ faciunt ad correctionem, nunquam cessādum est, vt 1.q.7. conuenietib., Io. Hodie autem si hæretici nō corrigant, statim tradendi sunt curiæ sæculari ad puniendū: si aūt corrigantur, & iurent stare mādato ecclesiæ, in perpetuo carcere debent detrudi ad agēdam pœnitentiam, ut extra de hæreti. c. penul. Bar.

Prælatus ꝓpter persecutionē nō deserat prædicationē.

EPhesis.] CASVS. Venantius episcopus suos subditos corrigere nolebat, uel negligebat. de quo eum Gr. reprehendit: quia peccata subditorum nisi eos corrigat, sibi imputantur. & hoc probat auctoritate Pauli: & quia pastor videt occidere delinquentes, nisi eos corrigat.

Dolus qñ bonus.

Dic ꝙ ibi loquit de hæreticis damnatis: hic de occultis: vel dic ꝙ cum eis possumus loqui quātum ad ea q̄ possūt eos reducere ad fidē, vt no. ĩ ca. ꝓxi. Arch.

d ¶Prudenter.] Transferendo nos callide ad alienā materiam: cum nec ipsi debeant alieni regni scrutari arcana. C. de cōmer. mercatores. & extra de elec. ꝙ sicut. immo subtili ingenio debemus à barbaris extorquere aurū, vt C. de cōmercijs, l. 2. & 14. q. 4. ab illo. & q. 5. c. dixit.
e ¶Eludere.] Nota dolum esse bonum contra hostē. sic 22. q. 2. vtilem. & ff. de do. l. 1.
f ¶Penuria.] Arg. contra infra 24. q. 3. cum quibus 1.

SCimus.] Hæc est tertia pars huius dist in qua dr̄, ꝙ si prælati nō corrigunt suos subditos, sanguis subditorū de prælatorum manib requiretur. Si autem faciamus qđ in nobis est, non imputatur nobis malitia subditorum. & hoc probat per ista tria cap. Ioan. de Fan. CASVS. Quidā prælati cessabant à correctione, & à recta via, quia infestabātur à suis subditis: sed dicit Anacletus, ꝙ pp hoc à prædicatione cessare non debent,

K ¶Paulus.] In actibus Apostolorum 20. cap.
l ¶A sanguine.] Id est à peccato.
m ¶Annūciarem.] Ar. ꝙ si per te nō stat aliquid quo minus fiat, nō est tibi imputādū, ut 24. q. 2. admonere. & 47. dist. c. vlti. & §. necesse. & C. de inst. & substi. l. 1. Ar. contra extra de eo qui mit. in pos causa rei ser. c. 1. Ioan. Sed certe ibi stetit non per petentem possessionem. ff. de reg. iur. l. cum pa. Bar.

Imputandum nō est ei per quē non stat.

n ¶Mundus.] Arg. à destructione antecedentis, vt 24. q. 2. sanè.
o ¶Tacendo.] Infra 83. dist. error.

DIspēsatio.] CASVS. In hoc cap. Nicolaus Papa reprehendit prælatos, qui nolunt corrigere subditos, & prædicare: quia væ erit eis, si verba cęlestis seminis nō prædicauerint, & nō sparserint ī subiectos: & hoc

ꝓbat auctoritate Pauli. Præterea ſicut magnũ eſt periculũ ꝓlatis ſilere: ſic periculoſũ ẽ ſubditis nõ obedire.
a ¶Væ.] Aliàs veh, ſcilicet æterna mors. 11. q. 3. væ qui.
b ¶Et clamet.] Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius ſ. 6. diſt. ſed penſandum.

comeſſationes noxiæ non ſolum ſacerdotibus, ſed etiam laicis: qui dies feſtiuos celebrare non putant, niſi comeſſationibus deſeruiant.
CVM AVTEM. Hæc diſtinct. ſpectat ad tertium c. apoſtolicę regulę, quæ tractata eſt 35. diſtinct. oportet oi-

væ[a] ſi non ſparſerimus: væ ſi tacuerimus. Quod cum electionis vas formidet, & clamet[b]; quanto magis[c] cuilibet exiguo metuendum eſt: Proinde, ſicut non leue diſcrimẽ incumbit Pontificibus ſiluiſſe pro diuinitatis cultu, & eccleſiæ correctione quod congruit; ita his[d] (quod abſit) nõ mediocrè periculum eſt; qui cum debeant parere[e], deſpiciunt. 1. Cor. 9.

4 *Pariter quoque obſeruare debet ſacerdos, ne indignis, & non intelligentibus ſecreta myſteria, ſua prædicatione reſerare incipiat. Qui enim ea docet, quæ ab auditoribus non ualent intelligi, non ad eorum vtilitatem, ſed ad ſui oſtentationem facit. Vnde in expoſitione, [Beati immaculati] dicitur. [Vitium eſt ſecreta myſteria vulgare indignis: quod fit vel loquacitate incauta, dum ſine iudicio volat irreuocabile[f] verbum; vel adulatione, vt ei placeat†, cui ſecreta reuelat, vel iactatione ſcientiæ, vt plura ſcire videatur.] In quibus omnibus profecto datur intelligi, quanta debeat eſſe diſcretio in prædicatione ſacerdotis: qua ſi fortè caruerit, tanquam torto[g] naſo, ſacerdotalis officij iudicatur indignus.*

Gloſſa ordi. ex Ambr. ſer. 2. in pſal. 118. ĩ ver. [Abſcondi eloquia tua.]

† Tex. eſt in fi. in l. 1. C. de ſtatu. & imagi. ubi uide quid ſit adulatio.

DISTINCTIO XLIIII.

Vm autem vinolentus eſſe prohibetur, gulæ intemperantiam nequaquam habere permittitur. Neque enim ebrietas prohibetur, & voracitas permittitur. Vtrumque[h] enim inter opera tenebrarum Apoſtolus cõnumerat ſcribens Romanis; [Non in comeſſationibus, & ebrietatibus.] Ventris namque ingluuies ad luxuriam prouocat facile; & omne opus bonum diſſoluit. Vnde [venter, & genitalia ſibimetipſis vicina ſunt: ut ex vicinitate mẽbrorum confœderatio intelligatur uitiorum.] Hinc ẽt Nabuzardam princeps coquorum muros Hieruſalem deſtruxiſſe legitur; quia venter, cui multitudo coquorũ deſeruit, ædificia uirtutũ ad ſolũ redigit. Sacerdos itaque de altari viuere[i], nõ luxuriari quæ

Rom. 13.

Hier. ĩ epiſ. ad Amandum, & Aug. de Temp. ſerm. 65.
Greg. ĩ paſtor. par. 3. c. 20.
4. Reg. vlt. ſecundum lxx.

ADDITIO. Vel dic clamet prædicando: vel ſe timere æternã damnationem, ſecũdum Hugo.
c ¶Quanto magis.] Argu. à maiori. ut 32. q. 5. ſi Paulus. 8. q. 1. ſi ergo tantus.
d ¶His.] Id eſt, ſubditis.
e ¶Parere.] Id eſt, obedire.
PARITER. Hæc eſt quarta pars huius di. Dictũ eſt ſupra in c. in mandatis, ꝙ ſecreta fidei nõ ſunt hæreticis reuelanda. Nunc uero dicit Gratianus ꝙ idem eſt de catholicis indignis, & non intelligentibus. ſi autem ſecus fiat, nõ fit ad eorũ utilitatem: ſed potius ad oſtẽtationem, uel adulationem, uel ſcientiæ iactationẽ, uel propter loquacitatem incautã. Et hoc probat per expoſitionem, Beati immaculati. Ex quibus omnibus patet,[1] ꝙ ſi prælatus in ꝓdicando diſcretionem non ſeruat, tanquam torto naſo, id eſt, diſcretione carens, ſacerdotis officio uidetur indignus.
f ¶Irreuocabile.] Horatius: [Nam ſemel emiſſum manet irreuocabile verbũ.] extra de verb. ſig. forus. & Ouidius.
Neſcit uox miſſa reuerti.] iuxta illud:
Vox emiſſa ſemel, irreditura uolat 1.
g ¶Torto.] Infra diſ. 49. c. 1. Hinc etenim naſum cõparat diſcretioni: quia per eũ perpenditur ordo & fętor.
Vm aũt.] Hęc diſt. diuiditur in tres partes: in quarum prima probat de temperantia gulæ & hoc probat per quatuor auctoritates ſanctorum patrum. Secunda ibi, [Multis.] Tertia ibi, [Non oportet.] Io. de Fan.
CASVS. Supra in 35. diſt. dictum eſt ꝙ ſacerdos nõ debet eſſe vinolentus, ſed ſobrius: quia comeſſatio & voracitas, ebrietatis ſunt cohærẽtia, ideo prohibita ebrietate, prohibetur in hac 44 diſt. voracitas, & gulæ intẽperantia. Et probatur tribus rationibus. Prima eſt, q a comeſſatio & ebrietas ab Apoſtolo enumerãtur inter opera tenebrarum dicẽs: non in comeſſationibus, &c. Secunda eſt: quia uentris ingluuies facile prouocat ad luxuriã: & omne opus bonum diſſoluit. Tertia probat exemplo Nabuzardam, qui deſtruxit muros Hieruſalem: quia ei multitudo coquorum deſeruit. Sunt autẽ ordinandum eſſe non uinolentũ, ſed ſobrium. ſed non tractauit ibi niſi de ſobrietate potius: ideo reſumit eam hic, & tractat de temperantia & ſobrietate cibi. Annectit ꝙ laici & clerici qui faciũt magna conuiuia cauſa laſciuiæ delinquunt 2. Item addit ꝙ clerici non debent comedere uel bibere in tabernis, niſi neceſſitas cogat 4. Deinde dicit, ꝙ cibum clericorum ſemper præcedet, & ſequetur oratio. Item ꝙ in ſacerdotali cõuiuio ſemper debet legi lectio ſacrę ſcripturę.
h ¶Vtrumque.] Argumen. quòd uno prohibito uel permiſſo, idem erit in connexo ſibi, ut ſ. diſtin. 4. denique. & 1. q. 1 ſicut Chriſtus. Et eſt hic argum. ꝙ ſi Papa vel epiſcopus ſcienter aliquem ordinat, uidetur reſtituere ipſum famæ 4, cũ fama & ſacerdotium ſibi ſunt annexa. Ioan. Quod falſum eſt, ut extra de ſchiſma. c. 2. ubi dicitur quod probare debet ſecum fuiſſe diſpenſatum. Bar.
i ¶Viuere.] Sufficere dẽt ergo clerico, quod viuat, id eſt,

1 Ad idẽ 5. q. 5. qui ambulat. ff. de cap. & poſt li. reuer. in bello. §. factæ. in auth. n. de æqua. do. §. hinc igitur. in ſi 'Archi.

Conuiuit reprobatu. 2 ſ. ea. c. 1. conuiuia & cap. multi. 3 Vt ĩ. ea. non oportet. cũ duobus cap. ſequenti. Et concor. gl. in c. nonnulli. ingl. 1. ſ. 42. diſt. Ordo purgat infamiam.
4 Arg. C. de his qui no. infamia, leg. 3. Idem ſentit Hug. Victus & ueſtitus ſufficiunt clerico.

est, sola necessaria habeat: & arctat illa necessitas tm̄ ad victum & vestitū in 12.q.1.episcopus. Qualiter tamen hoc intelligendum est, dixi 21.quæst. 1.cap.1. disciplinæ non est exercēda: sed monēdi sunt nō imperiose, sed benigne, vt Deus in nostro sermone timeat, & non nos: & vt cetera multitudo frangatur, incipiendum est à spiritualibus, vel spiritualibus proximis.

1 Quod le. & no.24.q.2. resecandæ.& 32.q.2. sic non sunt, in gl. vlt.

COmessationes.] CASVS. Quæsiuit Aurelius ab Augustino, vtrum laici, qui in diebus festiuis deseruiunt comessationib. & ebrietatibus, propter hoc debent suspendi vel excommunicari. Et respōdet quòd non: quia multitudo est in causa, in quam seueritas

a ¶Putantur.] à stultis videlicet.

b ¶Lugendum.] Id est nonne vnusquisque hoc lugendum videat.

c ¶Carneis.] Scilicet spiritualibus.

d ¶Cum multitudine.] Multi sunt xl. vt extra de cle. excom. latores. Aliquādo 23. millia sunt pauci: vt 45.dist.disciplina. Et habes hic ꝙ propter multitudinem detrahit seueritati, vt 50. dist. vt cōstitueretur. & 1.q.7.quoties, 33.q.4.ipsa pietas.&c. non potest. Quandoque & cum paucitate mitius agendum est, cū timetur scandalum 23.q.4.cum quisque. 5. Vbi ergo aliquid male fit: & quasi ex auctoritate defenditur, tunc non debet dormire seueritas. quando vero non defenditur, tunc dissimulari pōt propter scandalum, ut de pœni. dist.6.c.1. in fi. & 82.distin.plarimos & 50. dist.domino sancto. sed propter scandalū nūquam debet deseri veritas. ipsa, ut extra de reg. iu. qui scandalizauerit 6. sed seueritas pœnarum potest deseri, vt hic. Io. Item vbi nō habet locum dispēsationis remediū, vt in matrimonio: propter multitudinē non est recedēdū a seueritate canonica. vt extra de transact. ex parte. Bar. 7.

Seueritati an propter multitudinē vel paucitatem detrahatur.

5 Concor. textus in l. decurionū & ibi gl. & Doct. C. de pœn.

In Michæā c.3. in extremo.

rat, vt ait Hieronymus. [Tibi o sacerdos de altario viuere, non luxuriari permittitur]. Sunt autem comessationes non solum sacerdotibus, sed etiam laicis noxiæ: qui festiuos, & solennes dies non aliter se digne celebrare putant, nisi comessationibus deseruiant.

Vnde Augustinus scribit ad Aurelium episcopū epist.64.

¶Non est vacandum comessationibus, & ebrietatibus. C. I.

Iuo p.13.c.68.

COmessationes, & ebrietates ita concessæ, & licitæ putantur [a], vt in honorem etiam beatissimorum martyrum non solum per solennes dies, (quod ipsum quis non lugendum [b] videat, qui hæc nøn carneis [c] oculis inspicit?) sed etiam quotidie celebrentur. *& post pauca*: Non ergo aspere, quantum existimo, non duriter, non modo imperioso ista tolluntur: magis docendo, quā iubendo; magis monendo, quàm minando. Sic enim agendum est cū multitudine [d] [peccantium †. Seueritas autem exercenda est in peccata paucorum. Et si quid minamur, cum dolore fiat, de scripturis comminando vindictā futuram: ne nos ipsi in nostra potestate, sed Deus in nostro sermone timeatur. Ita prius mouebuntur spirituales, aut spiritualibus proximi; quorum auctoritate, & lenissimis quidem, sed instantissimis admonitionibus cętera multitudo frangatur.

† abest ab orig. Iuo. & aliquot manuscriptis Gratiani.

Item ex concilio Laodicensi, c.24.

¶Nulli clericorum, aut continentium licet tabernas intrare. C. II.

Cōc. Aquisgrā. c.10. Burc. l.2.c.131. Iuo p.6.c.205.

NOn oportet clericos seruientes α à presbyteris vsque [e] ad diaconos, & deinceps ordinis ecclesiastici omnes vsque ad ministros, aut lectores, aut exorcistas, aut ostiarios, aut psalmistas, aut etiam eos, qui in proposito [f] continentiæ sunt, tabernas β intrare.

α ¶Clericos seruientes. *Græce est, ἱερατικούς, quod Dionysius vertit,* sacro ministerio deditos: *quam versionem cōcilium Aquisgranense, Burchardus, & Iuo attulerunt.*

β ¶Tabernas.] *sequebatur in impressis,* nisi causa necessitatis: *quæ sunt expuncta, quia neque in plerisque manuscriptis, neque in Burchardo, & Iuone, neque in ipso concilio Laodicensi, aut Aquisgranensi (vbi c.60. hoc idem repetitur) leguntur: videntur tamen accepta ex can. Apost. 54.*

Item ex sexta synodo, c.9.

¶Deponatur clericus, qui tabernam, aut ergasterium habere voluerit. C. III.

NVlli clerico licet tabernā α, aut ergasterium [g] habere.

NOn oportet.] CASVS. Clerici omnes generaliter, & qui uotum continentiæ fecerunt, prohibentur ingredi tabernas, nisi causa necessitatis, vt infra ca. sequenti. Sequentia duo capitula. plana sunt.

6 Vbi de hoc, & extra de tēp. ord. sane. ibi videas.

7 Scilicet, & tacet quandoque prelatus non propter scādalum, sed propter maius malum qđ posset ecclesiæ ꝑuenire, ut cū Rex aliquid facit in rebus ecclesiæ, secūdum. Lau.

e ¶Vsque.] Improprie ponitur hic, vsque, cum nulli sint in medio.

f ¶Qui in proposito.] Vt Deo deuoti conuersi. 12.q.1.duo, &c.

g NVlli clerico lic. t.] ¶Ergasteriū.] Id est stationē.

a ¶Quanto magis.] Cui non licèt minus, non licebit & maius, vt hic. & 24. q. 1. miramur. & 74. dist. gesta. 14. q. 5. pœnale. 1. sicut in casu conuerso, scilicet cui licèt maius. & minus. 16. q. 2. visis.
b ¶Aut cesset.] Sic 35. dist. c. 5.
c Clerici.] ¶Nisi peregrinationis.] Not. ꝙ permittitur viatori, quod alij non permittitur, Arg. simile infra 11. qu. 3. quoniam multos.

Multis.] Hæc est 2. pars huius dist. in qua reprehenditur quidam Natalis episcopus, qui semper erat in comessationibus: ita ꝙ officium suum nesciebat, & ita alijs detrahebat. & hoc probatur per hoc cap. & per ca. seq. Io. de Fant.

CASVS. In hoc cap. reprehendit Gregor. Natalem episcopum, qui tantum conuiuijs deseruiebat, in quibus uita absentium reprehendebatur, & inanes fabulæ cantabātur: quod ex eo apparebat, quia neque lectioni, neque exhortationi insistebat: neque suis maioribus reuerentiam exhibebat.

d ¶Actionum.] Arg. præsumi contra aliquem quandoq; propter crimen præteritum. 18. dist. peruenit. 2. 34. q. 1. cum per bellicam. Quandoque est præsenti circa præsens, vt hic. quandoque circa futurum. 50. dist. si quis diaconus. Quandoque ex præterito circa præteritum. 22. q. 1. nõ est. quandoq; ex præterito circa futurum. 23. q. 5. si aoud. & 82. dist. plurimos.
e ¶Inuigiles.] Quæ duo, scilicet lectioni studere, & exhortationi inuigilare, sũt opa põtificis. 36. di. c. vlti.
f ¶In testimoniũ.] Hic vnum factũ probat aliud, vt 1. q. 1. cõstat, &c.

Conuiuia.] CASVS. Idẽ Natalis ẽps excusabat se, qa reprehensus fuit pp conuiuia, quæ faciebat: dicẽs ꝙ bona intentione & causa impendẽdæ charitatis hoc faciebat Sed Gregorius dicit, ꝙ tũc fiũt ex charitate, cum vita absentium non reprehenditur, nec inanes fabulæ recitantur. sed verba sacræ lectionis, & cum infirmitas sola reficitur: & qui hæc in suis conuiuijs facit, magister est abstinentiæ. quæ autem sequuntur vsq; ad distinctionem, plana sunt, & per se patent.
g Mordetur.] Vnde versus.
Quisquis amat dictis absentum rodere vitam.
Hanc mensam vetitam nouerit esse sibi.
h ¶Abstinentium.] Nota quód abstinens dicitur qui bene

[Left margin:] z Ad idem 30. q. 3. pyctacium. ff. de inter. & rele. l. relegatorũ. §. vlt. Arch.

[Left margin:] z Vbi ꝗ hoc & extra de presum. scribã. & C. de adul. si qui. 31. quæ. 1. si quis viuente. extra de cle. officij. Archid.

Si enim huiusmodi, tabernam ingredi prohibetur; quanto magis[a] alijs ministrare in ea? si quis vero tale quid fecerit, aut cesset[b], aut deponatur.

a ¶Tabernam, aut ergasterium.] *Græcè est, καπηλικὸν ἐργαστήριον, id est,* cauponariam tabernam.

Item ex concilio Carthagin. 3. c. 27.

¶Nisi necessitate compulsi clerici tabernas non ingrediantur. C. IIII.

Clerici, edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis[c] necessitate compulsi. Aquisgr. conc. c. 90. Burc. l. 2. c. 130. Iuo p. 6. c. 204.

Item Gregorius Natali episcopo, lib. 2. reg. indict. 10. epist. 14.

¶Corripiendus est episcopus, qui conuiuijs occupatur. C. V.

z Multis ab vrbe tua venientibus, frater charissime, didici, pastorali cura derelicta, solis te cõuiuijs occupatum, quæ audita non crederem, nisi hęc actionum†[d] tuarum experimentis adprobarem. Nam quia nequaquam lectioni studeas, nequaquam exhortationi inuigiles[e], sed ipsum quoque vsum ecclesiastici ordinis ignores, hoc est in testimonium[f], quod eis, sub quibus es positus, seruare reuerentiam nescis.

[Right margin:] †Adde ꝙ actio hic accipitur pro actu. simile ĩ l. magistratuum. C. de ado. & in l. 3. ff. de offi. procons. & intra 100. distinct. rationis.

Idem ad eundem, lib. 2. epist. 37.

¶De eodem. C. VI.

Conuiuia, quæ ex intentione impendendæ charitatis fiunt, rectè vestra fraternitas† in suis epistolis laudat. Sed tamen sciendum est; quia tunc ex charitate veraciter prodeũt, cum in eis nulla absentium vita mordetur[g]; nullus ex irrisione reprehenditur; nec in eis inanes sæculariũ negotiorum fabulæ, sed verba sacræ lectionis audiuntur, cum non plus, quàm necesse est, seruitur corpori; sed sola eius infirmitas reficitur, vt ad vsum exercendæ virtutis habeatur. Hæc itaque si vos in vestris conuiuijs agitis abstinentium†[h], fateor, magistri estis.

[Right margin:] † al. sanctitas
[Right margin:] † al. abstinẽtiæ

[*Item ex concilio Nannetensi.*]

PALEA. C. VII.

Nullus presbyterorum, quando ad anniuersarium diẽ trigesimum aut septimum, vel tertiũ alicuius defuncti, aut quacumque vocatione ad collectam presbyteri cõuenerit, se inebriare ullatenus præsumat, nec precatus amore† sanctorũ, uel ipsius animæ bibere, aut alios ad bibendum cogere, uel se aliena precatione ingurgitare; nec

[Right margin:] De consec. dis. 5. c. nullus. Burc. l. 2. c. 161. Iuo p. 6. c. 252.
[Right margin:] † al. in amore

plausus, & risus inconditos, & fabulas inanes ibi referre: aut cantare præsumat, aut turpia ioca, vel vrso vel tornatricibus ante se fieri † patiatur: nec laruas dæmonum a ante se ferri consentiat: quia hoc diabolicum est, & à sacris canonibus prohibitum.

†*al. facere permittat*

a ¶Dæmonum.] *Burchardus addit*, quas vulgo Talamascas dicunt.

[*Item ex eodem.*]

¶De eodem. PALEA. C. VIII.

Burc. l. 2. c. 162. Iuo p. 6. c. 253. †*decanus, aut aliquis.*] Burchard.

QVando autem conuenerint presbyteri ad aliquod cõuiuium, aliquis† prior illorum, versum ante mensam incipiat, & cibum benedicat: & tunc secundum ordinem sedeant, alter alteri honorem præbentes, & per vices cibum & potum benedicant, & aliquis de illorum clericis aliquid de sancta scriptura legat. Et post refectionem similiter sanctum hymnum dicãt ad exemplum Domini; sicut in cœna fecisse legitur: & sic se contineant omnes presbyteri, maximè in talibus locis, vt non vituperetur ministerium illorum.

Matth. 26.

[*Item ex eodem.*]

¶De eodem. PALEA. C. IX.

Burc. l. 2. c. 164. Iuo p. 6. c. 255. †*al. ministerium*

QVando presbyteri per Kalendas simul cõueniũt post peractum diuinum mysterium†, ad necessariam collationem; non quasi ad plenam refectionem, sed quasi ad prandium, ibi ad tabulas resideant: ne per talia inhonesta conuiuia se inuicẽ grauent: quia indecens est, & onerosum; sępè etiam tardè ad ecclesiam redeũtes maius damnum de reprehensione consequuntur, quod† de grauedine mutua contrahunt, quàm lucrum ibi† faciant. Nam de huiusmodi conuentu Paulus Corinthios reprehendit: qui inconuenienter cœnam Dominicam manducare conueniebant. Sic & qui ad cœnam Dominicam, id est ad collationẽ verbi sub occasione conueniunt, & ex veritate † ventris causa coniunguntur; reprehensibiles coram Deo & hominibus habentur. Et ideo peractis omnibus, qui voluerint, panem cum charitate in domo fratris sui simul cum fratribus frangant, & singuli singulos bibere faciant; & maximè vltra tertiam vicem poculum non contingant; & sic ad ecclesias redeant.

†&
†*al. cibi*
1. Cor. 11.
†*al. ingluuietate*

Item ex concilio Laodicensi, c. 55.

¶Christiani ex symbolis conuiuia non celebrent. C. X.

Conc. Aquisgr. c. 83. Rab. in pę. c. 27 †ista sunt addita loco cuiusdã glossæ.

3 NOn oportet [a] ministros altaris, vel quoslibet clericos, aut etiam laicos Christianos ex symbolis [b], [quæ† vulgus comessalia appellat] conuiuia celebrare [c].

Item ex concilio Toletano 3. c. 7.

¶Sacrarum scripturarum lectio sacerdotalibus semper conuiuijs misceatur. C. XI.

Burc. l. 2. c. 169. Iuo p. 6. c. 260. Rab. i pęn. c. 28

PRo reuerentia [d] Dei, & sacerdotum id vniuersa sancta cõstituit synodus, vt (quia solent crebro mensis otiosæ fabulæ interponi) in omni sacerdotali conuiuio lectio diuinarum scripturarum misceatur. Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum; & fabulæ non necessariæ prohibentur.

Apud Martin. Braca.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 61. & 66.

benè comedit: & continens dicitur qui tamen cognoscit vxorem suam, vt 31. dist. Nicæna.

NOn oportet.] Hæc est tertia pars dist. in qua dicitur, quod nullus debet facere conuiuium de confertis. i. de symbolis: quod in vulgari dicitur, eschot. & ad hoc probandum ista tria cap. inducuntur, Ioan. de Fant.

a ¶Nõ oportet.] Hic habent quidam cap. nullus. quod est infra de consec. dist. 5. nullus.

b ¶Ex symbolis.] Symbolum est quando plures conferunt ad conuiuia facienda. idem est confertum.

c ¶Celebrare.] Nam vt ait Iuuenalis. Miserum est aliena viuere quadra

d PRo reuerẽtia.] Infra de consecra. distinct. 5. in omnibus.

Non

a NOn liceat.] ¶Hymno.] Infra de consec. dist. 2. panis. & calix. & c. didicimus.

SEquitur.] Hæc dist. diuidit in quatuor partes. In quarum prima probatur per septẽ auctoritates, ꝙ prælati nõ dẽnt esse accẽsi ad iram vel pturbationẽ. Scđa ibi, [Salomõ.] Tertia ibi, [Ex his] Quarta ibi, [Percussor.] Ioan. de Fan.

CASVS. In hac 45. dis. ꝓsequitur 9. cap. apostolicæ regulæ, oportet epm nõ esse ꝑcussorẽ: q non debet esse irascibilis & ꝑturbati sẽsus, sed patiẽs exẽplo Christi, q dorsum posuit ad flagella. Et primo ꝓbat ꝙ ꝑlati nõ dẽnt aliquẽ ꝑcutere vsq; ad §. Salomõ postea allegat ĩ ꝯrium vsq; ad §. [Ex his.] Not. ergo ꝙ est ꝑcussio spiritualis: & est ꝑcussio corporalis. Spiritualis est, cũ qs indiscreto sermone corrigit aliquos, ista ꝓhibet, vt ĩ. c. vlt. Corporalis est illa, q̃ manu fit. & ista vbi fit ex ira vel odio, vel ad hoc vt magis timeat, ꝓhĩbita est, vt ĩ. e. c. 1. sed si fit cã correctionis, [1] licita est ei q hẽt ptãtem in eũ, vt ĩ. ead. cum beatus. & 35. distin. ante oĩa. hoc tamẽ scias, ꝙ eps suis manib. nemĩnẽ verberabit., vt 86. dis. non liceat. sed ꝑ aliũ potest, vt 5. q. 5. illi. nõ tamen per laicũ, sed per clericum, si clericus fuerit verberandus, ut extra de sent. excom. uniuersitatis. nisi penitus sit incorrigibilis. tunc ẽt ꝑ laicum põt, vt extra de sentent. excomm. c. vt famæ. Item distinguendum est circa qualitatem ipsarum personarum, quæ corrigendæ sunt, & etiã circa quãtitatem criminum. nam qui sunt in minoribus ordinibus constituti, licitè verberantur etiam pro minoribus criminibus, vt infra ead. § Salomon. & 35. dist. ante. sed maiores non sunt verberandi nisi pro maioribus, vel enormibus criminibus, ut infra ea. cum beatus. & 35. distinct. ante. Sunt tamen alij casus, in quibus licitè percutitur clericus, vt not. 16. q. 4. si quis suadente.

Percussio ẽ duplex.

1 De hoc mẽbro dic vt legi. & no. extra đ sentẽ. excõ. cũ voluntate. ver. ꝙ ẽt de his.

Corrigens debet multa attẽdere.

Clericus an possit verberari.

cap. ꝙ hoc facere non debent. & hoc probat auctoritate Pauli dicentis: Argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. Et auctoritate concilij, in quo statuitur, vt nullus clericus percutiatur: qui contrafecerit, triduo suspendatur.

b ¶Ca-

¶De confertis nec conuiuia facere, nec ante horam diei tertiam clericis comedere licèt. C. XII.

NOn liceat sacerdotes, vel clericos, sed nec religiosos laicos conuiuia facere de confertis. ¶ Nec oportet clericos, vel laicos religiosos ante sacram horam diei tertiam inire conuiuia, nec aliquando clericos, nisi hymno[a] dicto, comedere panem; & post cibos gratias auctori Deo referre.

Burc. l. 2. c. 165. Iuo p. 6. c. 256. c. 66.

Si ergo laicis comessationes damnabiles sunt, multo magis sacerdotibus imputatur ad gehennam. Venter enim pinguis (vt Hieronymus ait) crassum sensum generat: cum sacerdotalis sensus contra vigil esse debeat, & tenuis: atq; ideo edacitatis vitio obnoxij in sacerdotes vngi non debent. Hi enim (vt ait Gregorius in moralibus) qui adhuc vitiorum bello subiacent, nequaquam per prædicationis vsum præesse magisterio cæterorum debent.

Epist. ad Nepotianum.

Lib. 23. c. 12.

DISTINCTIO XLV.

[1] ꝑs *SEquitur, [non percussorem.] Non enim oportet episcopum ita esse irascibilem, & perturbati sensus, vt percutiat; qui debet esse patiens: sed sequatur eum, qui dorsum posuit ad flagella.*

1. Tim. 3. & ibi glossa ordin. & Aug. ex Hier. ad Oceanum.

Vnde Gregorius scribit Ioanni episcopo Costantinopol. lib. 2. epist. 52. al. c. 51.

¶Verborum correptione, non verberibus timeri debet episcopus. C. I.

QVid autẽ de episcopis, qui verberibus timeri volunt, canones[b] dicant †, benè fraternitas vestra nouit. Pastores etenim facti sumus non percussores: & egregius ꝑdicator dicit: [Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina.] Noua vero, atq; inaudita est ista prædicatio, quæ verberibus exigit fidem[c].

Io. Diac. l. 3. c. 9. Poly. l. 4. tit. 9.

† Ar. ꝙ sufficit allegatio gñalis nõ expressio li. de quo ꝑ gl. in verbo, cõtinebat ĩ c. cõtinebatur. de despõ. impub.

2. *Tim.* 4.

Item in concilio Romano sub Siluestro, c. 17.

¶De eodem. C. II.

NEminem[d] quisquam peccãtem clericum cęde attingat, non presbyter, non diaconus non episcopus clericum, vel seruitorem ecclesiæ ad cædem perducat. Sed si ita causa exigit clerici; triduo[e] priuetur honore, vt pœnitens redeat ad matrem ecclesiam.

† *Nemo* [ori.]

QVidam autem.] CASVS. Quidam prælati erant, q vt magis timerentur, suos clericos verberabãt. Et præterea homines ad fidem verberibus, & non prædicatione cogebant: sed dicit Grego. In hoc

b ¶Canones.] 86. dist. non liceat.

c ¶Fidem.] Ad fidem enim nemo cogẽdus est, ut 23. q. 5. ad fidem. & ĩ. c. de Iudæis. sed fidẽ receptam cogitur quis retinere, & sic non obstat 23. q. 4. quis nos. & q. 6. iam vero.

Fidẽ suscipere nemo cogitur.

d NEminem.] ¶Peccantẽ.] Dum tñ non nimis [2] enormiter excedat. vel intellige ꝙ clericus in sacris ordinibus cõstitutus non est grauiter & immoderate verberandus. & sic non obstat extra de sen. excom. vniuersitatis. Ioan.

2 Et sic non ob extra de sent. excõ. vt famę. Io. de Fan.

e ¶Triduo.] Similis suspensio est 5. q. 3. in loco, &c.

Qui

QVi sincera.] CASVS. Neapolitani uerberabant iudæos ut ad fidem conuerterentur: nec permittebāt eos suas festiuitates celebrare. De hoc conquesti fuerunt Iudæi Papæ. Præcepit ergo Papa Neapolitano archiepiscopo, ne hoc fieri permittat: quoniam non asperitatibus, sed rationibus & auctoritatibus vete. te sti. sunt commouēdi, & admonitionibus ad fidē sunt conuertendi. alia eorū conuersio erit inutilis. si autem conuerti noluerint, in ferijs & festiuitatibus suis, quas ipsi & parentes eorū hactenus coluerūt, inquietari nō permittat, sed liberam habeant licentiam celebrandi.

a ¶Blandimentis.] Vel ēt muneribus, ut 23. q. 4. c. vlti. licet arg. sit contra. 3. q. 2. quam pio. 22. q. 2 primum.

b ¶Cæremonias.] Cæremoniæ dicuntur sacrificia Iudæorum: quia cereis exercebantur supra dist. 6. §. his ita.

c ¶Licentiam.] Sed nonne Iudæi mortaliter peccant ista faciendo 1: quomodo ergo datur eis licētia peccandi mortaliter? Item si peccant mortaliter, quare non puniuntur, cum ipsi in alijs delictis puniantur, ut 17. q. 4 constituit extra de vsu. post miserabilem? Sed dic quod non dat eis hic licentiam peccādi: sed liberationem à pęna. & est simile 4. distin. denique & 21. q. 2. placuit. 23 q. 1. paratus. Ad aliud respondeo, quod si Iudæi ab hoc prohiberentur, ergo iam cogerētur ad fidem. & hæc uera sunt: dū tamen ipsi in contemptū nostræ fidei non exerceant talia, ut C. de Iudæ. Iudæos. & extra de Iudæis, & si Iudæos.

Ecclesia quare permittit Iudæos mortaliter peccare.

1 Nam celebrare & exercere illa cæremonialia est peccatum mortale. vnde Hier. Cultus legis ab aduentu Christi non differt ab idololatria. Archid.

Item Gregorius Paschasio episcopo Neapolita. libr. 11. epist. 15.

¶Non asperis, sed blandis verbis, ad fidem sunt aliqui prouocandi. C. III.

QVi sincera intentione extraneos à Christiana religione ad fidem cupiunt rectam perducere, blandimentis[a] non asperitatibus debent studere; ne quorum mētem reddita ad † planum ratio poterat reuocare, pellat procul aduersitas. Nam quicunque aliter agunt, et eos sub hoc uelamine à consueta ritus sui uolunt cultura suspendere; suas illi magis, quàm Dei causas probantur attendere. ¶Iudæi siquidem Neapoli consistentes questi nobis sunt, asserentes, quòd quidam eos à quibusdam feriarum suarum solennitatibus irrationabiliter nitantur arcere; ne illis sit licitum festiuitatum suarum solennia colere: sicut eis nunc usque, & parentibus eorum longis retro temporibus licuit obseruare. Quòd si ita se veritas habet, superuacuæ rei uidentur operam dare †. Nam quid utilitatis est, quando, & si contra longum vsum fuerint uetiti, ad fidem illis, & conuersionem nihil proficit? Aut cur Iudæis, qualiter cæremonias[b] suas colere debeant, regulas ponimus, si per hoc eos lucrari non possumus? Agendum ergo est, vt ratione potius, & mansuetudine prouocati sequi nos uelint, non fugere; vt eos, ex eorum codicibus ostendentes, quæ dicimus, ad sinum matris ecclesiæ Deo possimus adiuuante conuertere. Itaque fraternitas tua eos montis quidem, prout potuerit, Deo adiuuante, ad cōuertendum accendat, & de suis illos solennitatibus inquietari denuo non permittat: Sed omnes festiuitates, feriasque suas, sicut hactenus tam ipsi, quàm parentes eorum per longa colentes retro tempora tenuerunt, liberam habeant obseruandi, celebrandique licentiam[c].

† al. à plano.

Iuo p. 13. c. 105.

† al. adhibere.

Item Gregorius iiij. in epistola episcopis per Galliam, & Germaniam constitutis.

¶Non seueritate, sed beneuolentia subditos prælati corripiant. C. IIII.

LIcet plerumque accidant in sacerdotibus, quæ sunt reprehendenda; plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia[d], quàm seueritas; plus cohortatio, quàm comminatio †; plus charitas, quam potestas: cum nemo nostrum sine reprehensione, aut sine peccato[e] uiuat. Nam si Dominus statim post trinam negationem beatum Petrum apostolum præceptorem nostrum iudicasset; non tantum ex eo fructum, sicut fecit, recepisset. Expectandi[f] ergo,

I. ead. c. licet. Iuo p. 5. c. 368.

† al. commotio

Matth. 26.

LIcet plerumque accidant.] CASVS. Episcopi, in Gallia, Germania & Europa statim cum perpendebant clericos suos delinquere, eos iudicabant, & ejciebant de ecclesia sua: de quo Papa eos reprehendit, & docet, quod si aliquā clerici delinquant, non statim fulminent illos, sed supportent: cum nec ipsi sint sine reprehensione & peccato. & hoc probat exemplo Christi: qui si Petrum post trinam negationem statim iudicasset, non tantum fructum ex eo recepisset. Et auctoritate Euāgelij dicentis. Quod tibi nō vis fieri, &c.

d ¶Beneuolentia.] nam sententia, quæ misericordiam vetat, fugienda est. 50. dist. ponderet.

Sententia sit coniuncta misericordiæ.

e ¶Sine peccato.] Vt 84. dist. Apostolus. & 25. dist. §. nunc autem.

f ¶Expectandi.] Arg. quod semper iudex potius sequeretur misericordiam quàm iudicium: uel æquitatem quàm rigorem, ut 80. distin. non satis. 50. distin. ponderet. 26.

Iudex sit amator ęquitatis, & misericordiæ.

ret.26.quæst.7.alligant.& 35.quest.9.veniam.Ad idem 9.distin.sana.

a ¶Iudicandi.] Id est, damnandi.

b ¶Scandalorum.] nam scandalum est, clericum statim puniri post delictum. sic 11.q.3.rursus.

c ¶Non vult.] Sic 2.q.6.qui se scit.

DE Iudæis.] CASVS. Quidam cogebāt Iudæos ad fidē & ideo statutum fuit in concilio Toletano, ne de cætero ad fidem per vim adducantur: quia cui uult, Deus miseretur: & quem vult indurat. Admonendi ergo sunt, & non cogendi. Veruntamen si iam coacti sunt ad fidem, sicut factum fuit temporibus principis Sisebuti: quia iam sacramenta diuina receperūt, cogēdi sunt ea seruare: ne nomen Domini blasphemetur in eis: & fides quā susceperunt, contēptibilis habeat. Sequens c. satis planum est.

d ¶Saluandi sunt.] quia nullus inuitus fit bonus, ut 23.q.6.vides.

Coactio est duplex.

e ¶Coacti sūt.] Coactio conditionalis de qua hic loquitur, nō impedit sacramentū baptismi: nec etiā sacramentū ordinis, ut 74. dist. vbi. impedit tamen sacramentum matrimonij 1, ut extra de spon. cū locū. sed si fuerit absoluta coactio, nullus character imprimitur, ut extra de baptis. maiores. sed in dormientibus & amentibus distinguitur: ꝙ si prius habeant propositum baptizandi, recipiunt characterem: aliter non, ut ibidem dicitur in fin. eo ꝙ dormiens possessionem non acquirit, ut ff de acquir. possess. l.1.§.1.

1 Arg. contra 22. q.4. inter. ubi de hoc. ibi videas.

f ¶Vilis.] Not. pp vilitatem uitandam aliquid fieri. 100. distin. prisca. & c. seq.

g Licet.] Et quod prouisum est.] simile est quod dicit decret. qđ alicui proprietate cōcedit, non debet redundare in alterius iniuriam, ut extra de eccle. ædifi. cap. 2. & extra de app. reprehensibilis.

h ¶Concordiam.] Scilicet ut unus præesset alijs, ne fieret

atque corrigendi magis sunt rectores ecclesiæ, quàm statim iudicandi [a]: cum maiora negotia, & difficiliores causarum exitus, sanctorum patrum canones spiritu Dei conditi, & totius mundi reuerentia consecrati iubeant sub nostræ sententiæ expectatione suspendi, nostroque mode ramine finiri. Vnde necesse est hæc, & alia ecclesiastica quæque negotia post multarum experimenta causarum solicitius perspici †, & diligentius præcaueri: quatenus per spiritum charitatis, & pacis, omnis materies scandalorum [b], & præsumptio inuidorum [α] atque oppressio simplicium fratrum de ecclesijs Domini auferantur. Et sicut non uult quisquam fratrum se aliorum iudicio prægrauari; ita non audeat alij inferre, quod sibi non uult [c] fieri. Iudæi non sunt cogendi ad fidem quam tamen si inuiti susceperint, cogendi sunt retinere.

† prospici] ori.

α ¶Inuidorum] *In epistola Gregorij IIII. (quæ est in sæpe memorato codice bibliothecæ Dominicanæ) & aliquot uetustis exemplaribus Gratiani legitur,* Iudæorum.

Vnde in concilio Toletano 4. c. 56. statutum est.

¶Sicut non sunt Iudæi ad fidem cogendi; ita nec conuersi ab ea recedere permittuntur. C. V.

DE Iudæis autem præcipit sancta synodus nemini deinceps ad credēdum uim inferri. [Cui enim uult Deus, miseretur; & quem uult indurat.] Non enim tales inuiti saluandi sunt [d], sed uolentes, ut integra sit forma iustitię. Sicut enim homo proprij arbitrij uoluntate serpenti obediens perijt; sic uocante se gratia Dei, propriæ mentis conuersione homo quisque credendo saluatur. Ergo non ui, sed liberi arbitrij facultate ut conuertantur, suadēdi sunt, non potius impellendi. Qui autem iampridem ad Christianitatem coacti sunt [e] uenire, (sicut factum est temporibus religiosissimi principis Sisebuti) quia iam constat eos sacramentis diuinis sociatos baptismi gratiam suscepisse, & chrismate unctos esse, & corporis & sanguinis Domini extitisse participes; oportet, ut fidem, quam etiā ui, uel necessitate susceperunt, tenere cogantur; ne nomen Domini blasphemetur; & fides, quam susceperunt, uilis [f], & contemptibilis habeatur.

Burc. l.4.c.82. Iuo p.1. c.276. & par. 13. c. 94. Pann. l.1. c. 72. Rom. 10.

Item Leo Papa, epist. 82. ad Anastasium episcopum Thessalonicensem, c.1.

¶Beneuolentia plus quàm seueritas erga corrigendos agat. C. VI.

LIcet nonnunquam accidant, quæ in sacerdotalibus sūt reprehendenda personis; plus tamen erga corrigēdos agat beneuolentia, quàm seueritas; plus cohortatio quàm comminatio †; plus charitas, quàm potestas. Sed hi, qui quæ sua sunt, quærunt, non quæ Iesu Christi, facile ab hac lege discernuntur, & dum dominari magis, quàm consulere subditis quærunt, placet honor, inflat superbia, & qđ prouisum est [g] ad concordiam [h], tendit ad noxam.

§. ead. c. licet plerumque. Poly. l.4. tit. 29. † al. commotio.

fieret schisma,vt 95.dist.legimus.& 89.distin.ad hoc.
EPiscopum.CASVS.Statutum fuit in canone Apostolorum,vt nullus episcopus, presbyter vel diaconus percutiat fideles delinquentes,vel infideles volens ab eis timeri,quod si fecerit,deponatur: quia Dominus hoc non nisi pro grauioribus & mortalibus culpis. Et hoc probat auctoritate Apostoli,q. pcipit arguere & obsecrare ī patiētia & vna rōne: q a si quis incaute honorabiliora membra percutit sibi debitā subtrahit reuerentiā: iuxta illud Sapientis, Leuiter castigatus reuerentiam exhibet castiganti & qui secus fecerit iuxta verborum modum pœnam ex communicationis & exilii sustinebit.

Item ex canon. Apostolorum,c.28.iuxta priscam uersionem.

¶ Deijciantur ab officio presbyter,& diaconus & episcopus veberibus timeri quærens. C. VII.

Anf.l.6.c.159. Poly.l.4. ti.9. EPiscopum,aut presbyterum,aut diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles inique agentes, & per huiusmodi volentem timeri,deiici ab officio suo precipimus,quia nuquam nos,docuit [a] hoc Dominus. E contrario vero ipse cum percuteretur,non remaledicebat:cum pateretur,non comminabatur. *2.Petri 2.*

Item ex concilio Bracarensi 3.c 6.

¶ Non verberibus, sed verbis subditos episcopi corripiant. C. VIII.

CVm beatus Apostolus arguere, obsecrare,vel increpare in omni patientia præcipiat, extra hanc doctrinam nouimus quosdam ex fratribus tantis cædibus inhonoratos subditos † efferuescere, quantas poterant latrocinantiū promereri personæ. Et ideo,qui gradus iam ecclesiasticos meruerunt,idest presbyteri,abbates,& leuitæ, qui exceptis grauioribus [b] & mortalibus culpis,nullis debent verberib9 subiacere,non est dignum,vt passim vnusquisque prælatus honorabiliora membra sua,prout voluerit,& ei placuerit, verberibus subiiciat,& dolori,ne, dum incaute subdita percutit membra,ipse quoque debitam sibi subditorum reuerentiam subtrahat [c] iuxta illud,quòd quidam sapiens dixit. [Leuiter † [d] castigatus reuerentiam exhibet castiganti:aspe ritatis autem nimiæ increpatio nec correctionem recipit, nec salutem.)Et ideo; si quis aliter,quam dictum est, prædictos honorabiles subditos.licentia perceptæ potestatis elatus,malitia animi tantum,crediderit verberandos;iuxta modum verberum,quæ intulerit, excommunicationis pariter & exilii [e] sententiam substinebit.

2.Tim.4.

† sic in codice regio.

† *Limiteri* Ior.

2 *Salomon vere contra admonet dicens: (Percute filium tuum in virga, & liberabis animam eius a morte.) Hinc etiam B.Gregorius scribit in dialogo beatum Benedictum, quendam monachum virga percutiendo sanasse, quem creba admonitione curare non poterat. Hinc etiam Dominus flagello facto de funiculis, male uersantes in templo*

Prouerb.23. lib.2.dial. *Io.2.*

b Grauiorib.) Hic patet q maiores clerici non sunt verberandi,nisi pro maiorib.culpis: sed minores etiam verberantur pro minoribus,vt 35. d.ante & 21.d.c. denique.5.q.5. illi qui sunt.& aliæ personæ quæ habent coerctionem verberum, sed temperatā, vt pater, dominus mater, pater familias, magister maritus [1], vt 23. q.4.duo ista,& qō.5. c.1.& 7.q.1.sicut, vnde si pater verberat filium clericum in minoribus ordinib.cōstitutum,non est excōicatus:idem est de aliis propinquis, vel de iis qui familiam habent, vt extra de senten. excomm. cū voluntate.in fin. Io.
Tancredus tamen respondit,quòd si pater animo corrigendi verberat filium in sacris ordinibus constitutum, quòd non est excōicatus: quia manus illa non est iniuriosa:cum nō faciat animo iniuriādi, vt extra de sente. excommu.ca.1. hoc etiam notaui in quęstionibus.B.2.
c Subtrahat.) Argu. q ex quo prælatus non seruat reuerentiam subdito,nec subditus tenetur ei seruare,vt 45.d.illo. 22.q.5.de forma.32. q.5.iniquum.
d Leuiter.) ff. ad leg.Aqui. pceptoris.
e Exilii.Not.clericū posse relegari in exilium,vt 2.q.1.in primis.& notatur.3. q.4.hi,q.1.

Clerici non sunt æqualiter verberā di.

1 Adde glo. in l. iurantibus,ff.de iuris om. iud. & in Auth. de nu.§.si vero.col 3.

2 Qō venerialis est:& ī cipit qritus vtrum pater &c.

hoc non docuit:immo cum percuteretur, non repercutiebat;sed patiebatur.
a Docuit.)Sed nonne Dominus flagellis percussit,vt 1.q.3.saluator? Sol.Sic sed non fecit hoc vt timeretur,sed causa correctionis,vt sup.eodem. in summa.
CVm beatus)CASVS.Quidam epi odio inflammati fratres suos honorandos scilicet abbates, presbyteros, & diaconos sic verberabant cum delinquebant, sicut consueuerunt verberari latrones. quod reprehendit concilium Bracarense, & ostendit hoc non esse faciēdū,
SALOMON.Hæc est secunda pars huius dist. in qua probatur quòd subditi sint castigandi;& tunc eos prælati diligunt cum eos castigant,& hæc probantur per istum, §. & per quinque auctoritates Sanctorum. Ioan.de Fan.
CASVS.Hactenus probauit,q epi percutere non debet. Modo probat Gratianus contrarium in hoc § septē auctoritatibus & exemplis,quod etiam per sequentia capitula probat.

Clerici pōt relegari

a ¶ Fagellauit.) Vt 1.q.3. Saluator.
b Fornicatorem. Infra 2.q.1. de manifesta.
c Et magum.] Infra 32.q.8. legitur.
d In canonibus.] In hoc libro non inuenio illos canones, sed verba correctionis inueniuntur 28.d de his. & 12. q.1.c.1.
e Ergastulis.] Inf. 27.q.1. impudicas. & c. peruenit.

i Dele.] Sed quare hoc petiit Moises 2. cum nemo deleri possit nisi p p peccatum proprium: q a spiritus sanctus nulli ingerit immeritã pœnã, vt 11.q.3. illud? Dicunt quidam q impetu mentis hoc dixit. Alii dicũt, q ex magna confidentia hoc dixit: q. d. impossibile est quòd me deleas.

2 Sub. sicut ẽcidem petiit 23.q.4. iuxta finẽ, Arch.

flagellauit [a]: & de orationis domo eiecit. Hinc etiam *Apostolus fornicatorem [b] illũ satanę corporaliter vexandũ tradidit. & magum [c] illum corporali cæcitate damnauit. Hinc etam in canonibus [d], pueri, qui ante rationales annos irrationabiliter versantur, verberibus castigari iubentur. Virgines quoque, si religionis veste deposita. aliis se copulauerint, erga stulis [e] retrudi pręcipiuntur.* 1. Cor. 5. Act. 13.

Siricus Pepa epist. 1. c. 6.

Hinc etiam Gregorius in moralibus, 20. lib. p. 4. c. 6.

lib. 20. c. 6. ad c. 29. Iob. Past. p. 2. c. 6. L. 1. reg. epist. 24.

¶ Disciplina non est seruanda, sine misericordia, nec misericordia sine disciplina. C. IX.

Disciplina f, vel misericordia multum destituitur, si vna sine altera teneatur. Sed circa subditos suos inesse rectoribus debet, & iuste consolans misericordia, & pie sæuiẽs disciplina. Hinc est, quòd semiuiui illius vulneribus, qui a Samaritano in stabulum ductus est, & vinum adhibetur, & oleum: vt per vinum mordeantur vulnera, per oleum foueãtur, quatenus vnusquisque, qui sanandis vulneribus præest, in vino morsum districtionis adhibeat, in oleo mollitiem pietatis, per vinum mundentur putrida, per oleum sananda foueantur. Miscenda gest ergo lenitas cum seueritate, faciẽdumque quoddam ex utraque temperamentum, vt neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur. Hoc nimirum illa tabernaculi arca significat, in qua cum tabulis virga simul & manna est, quia cum scripturæ sacræ scientia, in boni rectoris pectore fit, si est virga districtionis, sit & manna dulcedinis. Hinc etiam Dauid ait: (Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt.) Virga etenim percutimur, & baculo sustentemur. Si ergo est districtio virgæ, quæ feriat, sit & consolatio baculi, quæ sustentet. Sit itaque amor, sed non emolliens; sit rigor, sed non exasperans: sit zelus, sed non immoderate sæuiens: sit pietas, sed non plus, quam expediat, parcens. Intueri libet in Moysi pectore miam cum seueritate sociatam. Videamus amantem pie, & districte sæuientem. ¶ Certe cũ Israeliticus populus ante Dei oculos pene inueniabilẽ cõtraxisset offensã, ita ut eius rector audiret, (descẽde; peccauit populus tuus) ac si ei diuina uox diceret: qui ĩ tali peccato lapsus est, iã meus non [h] est; atq; subiũgeret, (Dimitte me, vt irascatur furor meus ꝯ eos, & deleã eos, faciãq; te in gentẽ magnã.) Ille semel & iterum pro populo, cui præerat, obicẽ se ad impetũ Dei irascẽtis opponẽs ait.) Aut dimitte eis hanc noxã: aut si non facis, dele i me de libro tuo, quẽ scripsisti.)

Luc. 10.

Heb. 9.

Ps. 72.

Exo. 32.

Disciplina] CASVS. In hoc ca. pbat Gratianus (alias Greg.) q p̃latus circa correctionem subditorum debet ĩ se habere misericordiã & disciplinam. Et hoc probat q nq; rationibus vel exemplis, s. Samaritani, q vulneribus semiuiui apposuit vinum & oleũ: & arcę, in qua virga erat, & manna & Dauid, q virga & baculo sanatus est: & Moysi, q circa populum exercuit misericordiã & seueritatẽ & exemplo Iob, qui cum sederet quasi Rex exercitu circumstante, erat tamẽ mærentium consolator Et quid hæc supra dicta significent, diligẽter in hoc cap. exponitur.
f Disciplina.). i. rigor siue pœna.
g Miscenda.) No. q iudices semper sequentur medioctitatem, vt arg. extra de censi. ex parte. ff. de pig. act. si seruus ff. d iur. & fac. ign. nec supina. extra de off ca sto. c. 1. & ff. de ver. obl. cõtinuus, §. cum ita 1. Arg. contra, ff. de neg. gest. Nessennius. in fi. Io. Sol. iudex potius sequatur æquitatem, quam rigorem, vt C. de iu 1. placuit. vbi certum est ius ab æquitate dissent r., vt in restitutione minorũ: nisi ex cã magis seque reẽ rigorẽ: vbi s mul tis grassantibus opus est exemplo, vt ff. de pœn. aut facta in fi. vbi autem ius scriptum non est, iudex semper sequet æquitatem, vt extra de trã sact. c. vlt. Bart.

Iudex medi ocritatem se quatur.

1 Ad idẽ ff. defer. l. l. gñaliter nã si le gaui tibi seruum. nec expressi de quo, de mediocri intelligendũ.

h Meus non est.] Argu. quod de vno conceditur, de alio negatur, sic 1 q.1. per Esaiam, 33.q.5. qui sitit. & 33.q. 4. forte. sic 25 d qualis similiter cum iudicatur rem meã esse, per consequens iudicatur tuam non esse, vt ff. de procur. Pomponius §. 2.

deleas. Aug. tamen dixit, quòd hęc dictio, aut, ponitur hic conditionaliter. id est si nõ dimittis eis hãc noxam, dele mecum eis, postea adstrue consequens: sed non deles me, ergo dimittes e s hanc noxam & Gregorius hic conditionaliter exponit. Alii intelligunt hoc de morte

te temporali, prout, videtur sonare littera sequens.

a Obtinuit.) inf. 50. di. si quis præpostera. contra: ibi dicitur quod veniam petijt, sed nō obtinuit? Respondeo. Obtinuit ad tempus, vel ne punirentur æternaliter: sed non vt nunquam punirentur. Puniti enim sunt pro illo peccato in Romana & in Babylonica captiuitate vt 76. distin. ieiunium. vel obtinuit veniam quo ad vitam æternam[1] non quo ad temporalem; sicut & Dauid remissum fuit peccatum quo ad vitam æternam: sed tamen punitus fuit temporaliter, vt de pœnit. distinct. 1. sicut primi.

Moysis oratio pro populo ī quo fuit exaudita.

Pensemus ergo, quibus visceribus eundem populum mauit, pro cuius vita de libro vitæ deleri se petijt. Sed tamen iste, qui tanto eius populi amore constringitur, contra eius culpas pensemus, quanto zelo rectitudinis accendatur. Mox enim vt petitione prima, ne delerētur, culpę veniā obtinuit[a], *Ibidem.* ad eundem populum veniens ait, (Ponat vir gladium suum super fœmur suum, ite & redite de porta vsque ad portam per medium castrorum, & occidat vnusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum, ceciderunt in die illo quasi vigintiα millia hominum.] Ecce qui vitam omnium etiam cum sua morte petijt, paucorum[b] vitam gladio extinxit. Intus arsit ignibus amoris, foris accensus est zelo seueritatis. Tanta fuit pietas, vt se pro illis coram Domino morti offerre non dubitaret, tanta seueritas, vt eos, quos diuinitus feriri timuerat, ipse iudicij gladio feriret. Sic amauit eos, quibus præfuit vt pro eis nec sibi parceret, & tamen delinquentes sic persecutus est, quos amauit, vt eos etiam Domino parcente prosterneret. Vtrobique legatus fortis, vtrobique mediator admirabilis, causam populi apud Deum precibus, causam Dei apud populum gladiis allegauit[c]. Intus amans diuinę iræ supplicando obstitit, foris sæuiens culpam feriendo consumpsit. Succurrit citius omnibus ostensa morte paucorum. Et idcirco omnipotens Deus fidelem famulum suum citius exaudiuit agētem pro populo, quia vidit, quid super populum acturus esset ipse pro Deo. In regimine ergo populi vtrūque Moyses miscuit, ut nec disciplina deesse misericordię, nec misericordia disciplinæ. Vnde hic quoque iuxta vtramque virtutem dicitur, (Cumque sederem quasi rex circunstāte exercitu, eram tamen mœrentium cōsolator,] *Iob. 29.* Sedere quippe circumstante exercitu, vigor est, ac disciplina regiminis, mærentium vero corda consolari, ministerium pietatis.

α ¶ Viginti tria.) *Sic etiam legitur in codicibus B. Gregorij. sed in hebræis, paraphrasi chaldaica, versione septuaginta, & vulgata est,* tria millia.

Item Isidorus libro 3. sententiarum de summo bono, cap. 54.

¶ Iuste iudicans misericordiam cum iustitia seruat. C. X.

Burc. l. 1. c. 25. §. omnis. OMnis, qui iuste iudicat, stateram in manu gestat, & in vtroq; apenso[d] iustitiam & misericordiam portat[e], sed per iustitiam reddit peccanti sententiam, per misericordiā, peccanti temperat pœnam, vt iusto libramine quędam per æquitatem corrigat, quædam vero per miserationem indulgeat. Qui Dei iudicia oculis suis proponit, semper timens & tremens in omni negotio formidat; ne de iustitię tramite declinans cadat, & vnde nō iustificatur, inde potius condēnetur.

Item Augustinus in Enchiridio c. 7.

b Paucorum.] No. 23. millia dici pauca[1]: quia pauci fuerunt respectu aliorum. simi. ff. de ver. sig. maiorem.

ADDITIO. Et 23. quæst. 4. §. quod autem.

c Allegauit.) Arg. quòd idem potest esse aduocatus vtriusque partis: & nunc inducere iura pro vna parte, nunc pro altera. quod ē falsum[2]: & sic tutor duorū litigantium pro vno agit, & pro altero respondet, vt ff. de auct. tut. accipientis. Ex hoc loco sumitur cā quare episcopus accedens ad altare deponit mitrā & baculum: sed cum conuertit se ad populum, resumit comminationis suæ insignia, vt de consecra. distinct. 1. nullus episcopus.

1 Adde regulariter quot dicārur pauci, no. gl. in l. senatus. ff. de do. cau. mor. & in c. cupientes. §. cęterū ē in glo. in ver. cōtradicentiū puacitas de elect.

2 Adde de hoc late per Ioā. Andr. in mercu. in re. cōtractus in lib. 6.

Episcopus qn̄q; sumit, de qn̄q; deponit mitram & baculum non sine cā.

OMnis.) CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd omnis, q recte iudicat, debet in manu gestare staterā, vt iudicet, & absoluat iuste: & in vtroque penso, idest, in condēnatione vel absolutione dēt habere simul iustitiam & misericordiam, vt per iustitiam peccati sentētiam reddat: & per misericordiam peccati temperet pęnam in omni negotio timēs ne de iustitiæ tramite deuians cadat.

d In vtroque.] Idest, in absoluendo & condemnando.

e Portat.] Sed qualiter illud stare potest, q iudex habeat misericordiam & rigorem? Primum ea ratione quia iudex non potest mitigare pœnam, a canone latam vel lege inflictam, vt 2. quęst. 3. § notandum 2. sed illud ibi expeditum est. Item qualiter misereretur iudex illius,

Iudex qualiter potest habere rigorē & misericordiam.

quum

1 Nã iudex iuftè & licitè interficit. 23.q.5.miles nam nõ eft crudelitas crimina, pro Deo punire, fed pietas. 23.q.8. legi. Archi.

quem occidit 1? Item quæ mifericordia manet circa illum, qui deponitur? Item quæ mifericordia fit ibi, vbi filius punitur pro delicto patris? vt 6.quæft.1.§.verum 2. Solu. ideo dicitur iudex feruare rigorem & mifericordiam: nõ quod fimul exerceat ea circa aliquam: fed quia fi op⁹ fuerit & caufa fubeft, debet effe mifericors in difpenfando. fi caufa non fubeft, debet effe rigid⁹ in iudicando. Vel dic ꝙ iudex femper habebit mifericordiam etiam occidendo hominem: & fi non per mitigationem pœnæ, faltem per compaffionem, vt inf. ea. vera. Item ex hoc facit mifericordiam, cum facit vt ille conteratur inter flagella, & ne fiat deterior. Vñ eo ipfo ꝙ iudex punit aliquem, mifericordiã fecit, vt infra ead. ca. proxi. & ifte intellectus patere poteft ex illis c. 23. q. 4. duo ifta, & c. ea vindicta. qui enim facit finem peccato, mifericors eft, vt de pę. d. vlt. in fi. non 3. Contraria vero iura in cafibus fpecialib. loquuntur, in quibus quis cogitur.

3 Sup. e. c. de Iudæis.

SVNT ENIM. Dictum eft fupra in cap. proxi. quòd qui corripit & punit, dat eleemofynam: ideo ponit quot funt genera eleemofynarum, & ad hoc alleg. duo cap.

¶ Qui remittit, & qui corripit, vterque mifere-
tur. C. XI.

4. fent. dift. 15.

ET qui emendat verbere, in quem poteftas datur, vel coercet aliqua difciplina, tamen peccatum eius, quo ab illo læfus, aut offenfus eft, dimittit [a] ex corde, vel orat, vt ei dimittat, non folum in eo, quòd dimittit, atque orat, verum etiam in eo, quod corripit [b], & aliqua emendatoria pœna plectit, eleemofynam dat, quia mifericordiam præftat. Multa enim bona præftantur inuitis [c], quando eorum confulitur vtilitati, non voluntati, quia fibi ipfi inueniuntur effe inimici.

Sunt enim multa genera eleemofynarum, de quibus Albinus † ait.

¶ De multiplici genere eleemofynarum. C. XII.

Pan. l. 1. c. 192.

TRia funt genera eleemofynarum: vna corporalis, egenti dare, quidquid [d] poteris; altera fpiritualis, dimittere [e] a quo læfus fueris; tertia, delinquentes corrigere. & errantes in viam reducere veritatis.

Item Auguftinus lib 50. hom. homilia 6.

¶ Eleemofynæ pecuniæ prefertur eleemofyna
cordis. C. XIII.

Pan. l. 3. c. 193.

DVæ funt eleemofynæ, vna cordis, altera pecuniæ. Eleemofyna cordis eft dimittere ei, a quo læfus eft. Nam dare aliquid indigenti aliquando quæris, & non habes: indulgere peccanti, quantum volueris redundat [f] tibi. *& infra.* ¶ Eleemofyna cordis multo maior eft quàm eleemofyna corporis. *& infra.* ¶ Charitatis eleemofyna fine fubftantia terrena fufficit fibi; illa vero, quæ corporaliter datur, fi non benigno corde [g] tribuitur, omnino non fufficit.

3 *Ex his omnibus apparet, quòd nec lenitas manfuetudinis fine rectitudine feueritatis, nec zelus rectitudinis fine*

ET qui emẽdat.] CASVS. In hoc ca. oftendit Auguftinus, ꝙ eleemofyna dupliciter fit prælato. f. dimittendo ei à quo læfus eft: & orando pro ipfo vt ei dimittatur, vel verberando, vel corrigendo delinquentes etiam inuitus: quia multa bona præftantur, inuitis, quando q̃ fi funt fibi inimici. Capitulum quod fequitur planum eft.

Rancorẽ dimittere tenemur.

a Dimittit.] Quilibet poteft, & tenetur dimittere rancorem, fed non tenetur dimittere fatisfactionem, vt 90. dift. fi quis contriftatus. & 13. q. 4. fic illic.

b Corripit.] Hic videtur, quòd aliquis põt verberare vel excõicare aliquem pro propria iniuria, fic 23. q. 4. fi illic. & 2. q. 7 fi quis. Sed contra inf dift. proxi. feditionarios 2. vbi dicitur quòd clerici non debent effe vltores propriæ iniuriæ. fimiliter eft contra 23. q. 4. inter. vbi dicitur, quòd nullus debet alium excommunicare pro propria iniuria, fimiliter eft contra 23. q. 5. de occidendis. vbi dicitur, ꝙ iudex pro fua iniuria nõ debet reum occidere. Sed folue vt dixi 2. q. 7. fi quis epifcopus Ioan. Sol. pro propria iniuria poteft prælatus aliquem punire, dummodo non faciat hoc animo vlcifcendi, vt inf. dif. proxi, feditionarios, vel ut magis timeatur, vt fup. ea. di. c. 1. fed fi animo corrigendi hoc facit. & non ex indignatione, bene licet, vt in hoc c. dicitur.

2 Ad idẽ adde ext. de homi. fignificafti. 2. in fi. de hoc no. ext. de cle. male. cap. 1. ibi videas. Archi.

Beneficium inuito confertur.

c Inuitus.] Arg. quòd inuito confertur beneficium, vt 23. q. 4. difplicet. & q. 5. non vos. 74. dift. placuit. & confuluit. ff. de neg. geft. foluendo. ff. de lib. cau. l. 1. & 2. & ff. de appell. non tantum. arg. contra 20. q. 3. præfens. & 23. quæft. 5. ad fidem. ff. de reg. iuris. inuito. Solut ad bonum femel receptum bene cogitur aliquis illud retinere: alias cap. feq. Ioan. de Fan. & Hug.

d TRia funt.) ¶ Quidquid.) Hæc eft magna eleemofyna qui dat id quod poteft 4. vt 41. diftin. parfimòniam.

Eleemofyna magna.

4 Dñs non vult opes fundi, fed difpenfari. 76. d. nõ fatis. Arch.

e Dimittere.) Quantum ad rancorem ad minus, vt 90. dift. c. fi quis contriftatus.

DVæ funt.) CASVS. Dicit Auguftinus in hoc due funt eleemofynæ, una cordis, fcilicet dimittere & parcere inimicis, alia corporis fcilicet pecuniæ, fed eleemofyna cordis maior eft, quam eleemofyna corporis. quandoque enim volo facere, fed non poffum, cum non habeam unde, vel pauperes non inueniam. eleemofynam vero cordis femper facere poffum, quæ fine terrena fubftantia fufficit.

Eleemofynę dator poteft venialiter peccare.

f Redundat.] id eft abundat.

g Benigno corde.] Quia qui dat pauperi eleemofynam non ex charitate, fed ideo vt remoueat a fe importunam petitionem, rem perdit & meritum, & venialiter peccat 5. vt 25. dift. §. criminis.

5 Sic etiam peccat dando eleemofynam ad vanam gloriã. ar. [.] 1. q. §. v. de quantũ.

EX HIS OMNIBVS. Hæc eft tertia pars huius dift. in qua probatur, quod in correctionibus debet femper iudex declinare in partem minorem, & tamen punire:

&

& hoc probat per quatuor auctoritates. Io. de Fan. CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis, q severitas cū mãsuetudine, & ecōuerso sp est habenda. Et soluit supradictam contrarietatem, dicens quod in capitulis supra dictis vsque ad §. Salamon. illi percussores

erant misericordes, q omnino rigorem iustitiæ negligebāt. Alij erant intantum rigidi, q nullā misericordiā, vel mansuetudinem habebant. quos Greg. in hoc cap. reprehendit, dicens q circa delinquentes, & iustitiā & misericordiā seruare debēt, ita q rigor non sit rigidus, neque mãsuetudo sit dissoluta.

mansuetudine in prælatis debet inueniri. Percussores ergo, qui præmissis auctoritatibus ab episcopali officio remouentur, non quilibet corporaliter flagellantes: sed prætermissa mansuetudine ad verbera semper parati intelligendi sunt: qui per flagella non vitia corrigere, sed timeri appetunt, quibus Petrus scribit: 1.Pet.5. *[Ne sitis dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo]. Hinc etiam Gregorius scribit in moralibus, lib.19. parte 4. c.23.* In c.23. Iob. c. 16.

¶Mansuetudo, & districtio ab inuicem non separentur. C. XIIII.

SVnt namque nonnulli ita districti, ut omnem etiam mãsuetudinem benignitatis amittant: & sunt nonnulli ita mansueti, ut perdant districti iura regiminis. Vnde cūctis rectoribus utraque summopere sunt tenenda, ut nec in disciplinæ uigore benignitatem mansuetudinis, nec rursum in mansuetudine districtionem deserant disciplinæ, quatenus nec à compassione pietatis obdurescant, cum contumaces corrigunt: nec disciplinæ uigorem molliant, cum infirmorum animos consolantur. Regat ergo disciplinæ uigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet uigorem: & sic alterum commendetur ex altero, ut nec uigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta.

Item homilia 34. in Euangel.

¶Vera iustitia miseris compatitur, delinquentibus indignatur. C. XV.

VEra iustitia compassionem habet; falsa vero [a] † dedignationem: quamuis & iusti soleant rectè peccatoribus dedignari. Sed aliud est, quod agitur typo superbię; aliud, quod zelo disciplinæ. Dedignantur † etenim, sed nō dedignantes. *& post pauca.* ¶At contra hi, qui de falsa iustitia superbire solent, cęteros quosque despiciunt, nulla infirmantibus misericordia condescendunt, & quo se peccatores esse non credunt, eo, deterius peccatores fiūt.

† *iustitia*] or.

† *al. Indignātur*

Item Hieronymus. ad c.4. Threnorum.

Rabani sūt, nō Hiero. ij. commentarij

¶Peccantes mansuetudine prouocentur, non austeritate abijciantur. C. XVI.

REcedite [b], inquiūt, polluti: recedite, abite; nolite nos tangere; nolite in aliquo nobis communicare. Talis loquela non illumĩnat cæcum, non sanat ægrotum, non curat infirmum; sed magis occidit, atque in desperationem periclinantem mittit. Boni etenim rectores ex sua infirmitate [c] aliorum infirmitates pensantes magis per humili

Thren. 4. Esa. 52.

VEra iustitia compassionem.] CASVS. In hoc cap. assignatur differetia inter ueros iustos, & falsos hypocritas, qm veri iusti compassionē habent, & indignantur aduersus delinquentes, eos corrigēdo. Falsi vero iusti despiciunt peccatores, & dedignantur eos, & nulla misericordia, vel compassione delinquentibus condescendunt, & inquantum se extollūt, intantum deteriores fiunt. a ¶Falsa vero.] Vnde falsa iustitia non est iustitia, & iudex si iustitia in eo non est, non est iudex, sicut nec iniusta misericordia, misericordia, vt 23.q.4. est iniusta. sicut falsus denarius [1] non est denarius: & falsus tutor non est tutor, vt ff. de ver. sig. Paulus. Et nota q facit hic differentiam inter indignari & dedignari, vt īdignatio spectet ad malos [2]. & dedignatio ad bonos: & illud odium est bonum, quo quis odit peccata, non homines, vt 86. dist. odio. & iustus irascetur peccatis populorum, vt 7. q. 1. §. cum vero.

Iudex falsus non est iudex.

1 Sic dr falsa virtus. 28 q. 1. §. ex his.

Indignari, & dedignari differūt.

2 Vnde dicas, q dedignari proprie est cū supbia irasci, & corripere, & increpare, secūdū Hug.

REcedite.] CASVS. In principio huius c. ponit Hiero. verba hypocritarum scripta in Hieremiā, qb. vtunē hypocritæ ejiciēdo peccatores à sua cōmunione, dicēdo: Recedite, &c. Sed dicit Hierony. q talis loquela nō sanat, immo peccātes in desperatione inducit. Bonus aūt pastor cōpatietur delinquenti, & p humilitatē conat eu ab errore reuocare, sicut

res ab episcopali officio repelluntur, qui verberant, nō vt vitia corrigant, sed ut magis timeantur: & qui prætermissa mãsuetudine semper sunt ad verbera parati, de quibus dicit Petrus, Ne sitis dominantes, &c. SVnt namque.] CASVS, Quidam prælati intantum

Paulus faciebat, q dixit: Factus sum infirmus ĩ infirmis. b ¶Recedite.] hæc sunt verba illorum, qui habēt falsam iustitiam: sed hæc verba non de corporali, sed de spiritu ali recessu intelligenda sunt, vt 23. q. 4. recedite. c ¶Infirmitate.] Ideo enim Dominus permisit Petrū

Petrus cecidit nō sine causa.

cadere,ut ex ſua infirmitate ſciret qualiter dēret aliorum infirmitatibus compati, ut 50.diſt.cōſiderandū

a ¶[Leuamētum.]Debet enim prælatus ſingulos iuuare pro poſſe.ut 8.q.1.Clemens.

SEd illud.]CASVS. Quidam ſacerdotes volebant videri beneuoli inter ſuos ſubditos, & q͞a timebant ne homines male loquantur de ipſis,negligūt corrigere delinquentes, quos Hieronymus redarguit: & ꝙ debent eſſe vigiles,& corrigere peccatores, probat quatuor auctoritatibus.ſcilicet, Peccantē coram omnibus, &c. Oſtendit etiam quantum malum ex negligentia prælatorum ſequatur, ſcilicet uno peccante uniuerſa plebs polluitur. Quod probat duobus exemplis,ſcilicet Achor, & ouis morbidæ.

b ¶[Vno.] Scilicet Achor, qui furatus fuerat regulam auream de Hiericontino anathemate, ut 1. q. 4. §. item peccato ciuium.

c ¶[Vt cæteri.] Notaꝙ cum quis delinq̄t publice, publice eſt arguendus, & non occulte 1, ut ſic cæteris metus incutiatur, & etiam ſcandalū auferatur, ut 2.q.5.ſi mala. & q.7.quia ꝓpter. & 23.q.4.ita plane. & 28.q.2. ꝓuenit. & 11. q.3.cap.ult. & multis perſonis graſſantibus exēplo opus eſt, ut ff. de pęn.aut facta.§.vl.

d ¶[Duobus.] Ex hoc cap.videtur ꝙ illa auctoritas ſi peccauerit, intelligitur etiam de manifeſto delicto. Quid iuris ſit, dixi 2. q.1 ſi peccauerit.

e ¶[Morbida.] Infra 1.q.1.fertur.24.q.3.reſecandę.

f ¶[Hinc etiā alibi.] argu.ꝙ poſſumus uti iure aliquo, cuius nō habemus auctorē, ut ſ͞.ead.neminem.& extra de frig. & malef.ps 1 cap.1. de conſec.diſt. 3.ſanctū. arg. contra: ff.de fal.l.ult.ubi dicitur,quod falſarius eſt qui alle[illegible] leges, quarum non habetur auctor. Ioann. Hoc ideo contingit in legibus; quia nulla ſine auctore certo inuenitur. B.

1 Pone ꝙ aliquis peccauit publice & ſatisfacere vult in occulto,nūquid ſufficit? Non. Nā dicit canō ubi malum contingit,ibi moriatur 2. q. 1. ſi peccauerit. Ad hoc de pœ. diſtin. 1. §. hic ergo. Archid.

Iure cuius non eſt auctor utrum poſſimus vti.

PERCVSSOR. Hæc eſt quarta pars diſt.in qua proſequitur de percuſſione ſpirituali, quia ſupra dixit de corporali. Arch.

CASVS. Hactenus expoſuit de ꝑcuſſore corporali:Nūc intendit tractare de ſpirituali, de illo ſcilicet qui inutili ſermone infirmorum animos vulnerat. Hoc probat, per ſequens cap.cuius caſus facilis eſt, & per te uidebis.

tatis, & manſuetudinis leuamentum [a] ſtudent peccantes ab erroris laqueo eruere, quàm per auſteritatem in foueā perditionis nutantes propellere. Vnde Doctor gentium; [Factus ſum,inquit,infirmus infirmis.] 1.Cor.9.

Item ex Origene,homilia 7.in Ioſue.

¶In populum ira Dei deſæuit,cum prædicator delinquentes palpat,non corripit. C. XVII.

SEd illud non otioſe tranſmittendum eſt,quòd uno [b] peccante ira Dei ſuper omnem populum venit: Hoc quando accidit? quandò ſacerdotes qui populo præſunt, erga delinquentes benigni uideri uolunt, & uerentes peccantiū linguas,ne forte male de eis loquantur,ſacerdotalis ſeueritatis immemores nolunt complere quod ſcriptum eſt. [Peccantem coram omnibus argue, ut cæteri [c] timorem habeant.] 1.Tim.5. & iterum: [Auferte malum ex uobis ipſis.] nec zelo Dei ſuccenſi imitantur Apoſtolum dicentem:[Tradi 1.Cor.5. di huiuſmodi hominem Satanæ in interitum carnis,vt ſpiritus ſaluus fiat.] Ibid. Neque illud Euangelij implere ſtudent, Matth.18. vt ſi viderint peccantem; primo ſecrete conueniant: poſt etiam duobus [d],vel tribus adhibitis†; quòd ſi contempſerit,& poſt hæc eccleſiæ correctione non fuerit emēdatus, de eccleſia expulſum uelut gentilem habeant, ac publicanum: & dū vni parcunt, uniuerſæ eccleſiæ moliuntur interitum. Quæ iſta bonitas? quæ iſta miſericordia? vni parcere, & omnes in diſcrimen adducere? Polluitur enim ex uno peccatore populus.Sicut ex vna oue morbida [e] vniuerſus grex inficitur; ſic uno fornicante, uel aliud quodcunque ſcelus committente plebs vniuerſa polluitur.

† al. arbitrij.

Hinc etiam alibi [f] dicitur [Rectorem ſubditis pietas matrem diſciplina vero patrem exhibeat.] Greg.paſt.2.par.c.6. 4 *¶Percuſſor quoque dicitur, qui ſermone inutili infirmorum conſcientiam vulnerat.*

Vnde Anacletus Papa epiſt.2.ad epiſcopos Italiæ.

¶Qui ſermone incauto conſcientiam percutit infirmorum, percuſſor uocatur. C. XVIII.

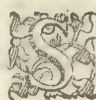
SAnè percuſſor ille dicitur Doctor, qui ſermone inutili conſcientiam percutit infirmorum.Ideo tenere uos, & omnes fideles oportet eum, qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem, vt potens ſit conſolari in doctrina ſancta †; & contradicentes redarguere; & recte viuentes, atque rectam fidem tuentes conſolidare. Ad Titum. 1.

† al. ſana.

DISTINCTIO XLVI.

SEqui-

Equi.]Hæc diſ.diuiditur in tres partes,in quarū prima reꝑhēdit ſupbos Doctores. Secun-

Secunda ibi, [Ecce quare.] Tertia ibi, [Non licet.] Ioan. de Fant.
CASVS. Hic intitulatur 46. dist. in qua prosequitur decimũ cap. Apostolicæ regulæ, s. oportet epm esse non litigiosum. Nihil enim deterius est arrogantia plãtorũ incom-

prompti: quæ secundum ordinem hic exequitur 2.
HOc habet.] CASVS. In hoc cap. dicitur q duo genera sunt prælatorum: Nam alij sunt arrogantes: alij sunt humiles: Arrogantes sunt qui humiliter nesciunt proferre quod docẽt: qui quasi in quadam sublimitate residentes, quos docent tanquã in imo positos despiciunt: & vix dominãdo eis loqui dignantur. Et hoc probat auctoritate prophetæ dicẽtis; Vos autem, &c. Humiles vero sunt q tanto vehemẽtius vitiũ elationis fugiũt, quãto ardentius verborum iaculis ipsum magistrum elationis, id est, diabolum persequuntur.

2 Tertia quum ipse sit litigiosus, & p consequẽtiam, quo cet alios ad discordiã, non posset ad concordiam reuocare: q tñ tenetur ex officio facere. 93. dist. c. 1. p totũ, sm Host.

1 ad Tim. 3. & ibi glossa ordi. & Ans. ex Hierony. in epist. ad Oceanum.

tur [a], [*Non litigiosum.*] *Nihil est enim impudentius arrogantia rusticorum, qui garrulitatem auctoritatem putãt, & parati ad lites, in subiectos tumidi intonant: quod ex arrogantia, & superbia prouenire manifestum est.*

Vnde Gregorius scribit in moralibus, lib. 23. par. 5. ca. 12. ad cap. 33. Iob.

¶Arrogantes nesciunt inferre humiliter quæ docent. C. I.

HOc habet proprium doctrina arrogantium, ut humiliter nesciant inferre quod docent: & recta, quæ sapiunt, recte ministrare non possint. In verbis [b] enim eorũ proditur; quòd cum docent, quasi in quodam sibi videntur sublimitatis culmine residere: eosq. quos docent, vt longe infra se positos, veluti in imo respiciunt †; quibus non consulendo loqui, sed vix dominando dignantur. rectè autem his per prophetam Dominus dicit: [Vos autẽ cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia.] Cum austeritate enim, & potentia imperant, qui subditos suos non tranquille ratiocinando corrigere, sed aspere inflecte re dominando festinant. At contra vera doctrina tanto vehementius hoc elationis vitium fugit per cogitationẽ †: quanto ardentius verborum suorum iaculis ipsum magistrum [c] elationis insequitur. Cauet enim, ne eum magis elatis moribus prædicet, quem in corde audientium sacris sermonibus insectatur [d].

† al. despiciũt

Ezech. 34.

Ibid. c. 13.

† al. cognitionem

b ¶In verbis.] Ex verbis em perpendimus alicuius stultitiam, vt 93. dist. legimus. & extra de succes. ab intes. cũ dilectus. & ex verbis perpenditur quãta fides adhibeat testibus, vt ff. de qõn. de minore. qñq; etiam per signa perpẽditur: quia impudicus oculus, &c. vt 32. q. 5. nec solo. & de pœn. dist. j. in actione.
c ¶Magistrum.] Id est, diabolum.
d ¶Insectatur.] Id est, persequitur.
ECCE. Hæc est secunda pars huius distin. in qua reprehendit auaros, adulteros, maledicos, murmuratores, seditionarios, & iniuriarũ vltores. & hoc probat per octo auctoritates. Io. de Fant.
CASVS. Dictum est supra q litigiosi non debent in episcopos ordinari. quia nesciunt humiliter docere. Ponit Gratianus alias causas: quia tales cõsueuerunt esse adulatores & detractores, & inter fratres discordias seminantes: q oia, sunt dãnabilia in platis. Et ad hoc inducunt sequẽtia capitula.

Stultitia p verba ac signa perpenditur.

2 *Ecce, quare litigiosi prohibentur in episcopos ordinari. Est & alia causa huius prohibitionis. Litigiosi namque vel adulationibus animos principum sibi conciliant: vel fratribus suis detrahendo, infamiæ notam ingerunt; vel inter fratres discordiam seminando, seditionem nunquam facere cessant: quæ omnia in prælatis damnabilia esse probantur.*

Vnde Gregorius scribit in moralibus, lib. 18. par. 4. c. 3. ad cap. 27. Iob.

¶De ijs, qui peccatoribus adulantur. C. II.

SVnt nonnulli, qui dum malefacta hominum laudibus efferunt; augent [e] quæ increpare debuerunt †. Hinc enim per prophetam dicitur: [Væ qui consuunt puluillos sub omni cubito manus; & faciunt ceruicalia sub capite

Ezech. 13.

† Adde tex. in l. captatorias. ff. de hære. insti. gl. in l. 1. & ibi Cyn. si quis ali. testa. prohi.

incompositorum: vnde rusticis comparantur, qui garrulitatem auctoritatem putant: & parati ad lites, tumide in subditos intonant: quod ex superbia prouenit. Et ad hoc inducit sequens cap.
a ¶Sequitur.] In hac 46. dist. exequitur x. cap. Apostolicæ regulæ, s. oportet epm esse non litigiosũ. talis autem duplici de cã prohibetur ordinari. Vna, quia cum talis sit arrogans, nescit humiliter docere: vnde subditi vilipẽdunt eius doctrinam 1. Item alia ratione: quia consueuerunt tales distemperati esse in moribus. solent em esse adulatores, proditores, & detractores, maledici, inuidi, scurriles, ad vlciscendas iniurias suas

Litigiosus duplici rõne ordinari non debet.
1 Vt j. ead. cap. 1.

SVnt nonnulli.] CASVS. Quidam prælati cũ deberẽt redarguere peccatores, laudabant illos in peccatis: quos Grego. in hoc cap. reprehendit. Primo auctoritate prophetæ dicentis: Væ qui consuunt, &c. quã auctoritatem Greg. diligenter exponit. Secundo quadam similitudine, quæ incipit ibi, [Hinc rursus.] Tertio exẽplo Iob, quod incipit ibi, [Sed sanctus vir.] Cuius verba hic exponit Gregorius. Quæ autem sequuntur vsq. ad cap. sicut. plana sunt, & per se formabis.
e ¶Augent.] Non enim oportet laudando augere malitiam serui, ut ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere. in fi.

vniuersæ ętatis.] Ad hoc quippe puluillus ponitur, vt mollius quiescatur. Quisquis ergo malè agentibus adulatur, puluillum sub capite, vel cubito iacentis ponit, vt qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus, molliter quiescat. ¶Hinc rursum scriptum est: [Ipse ædificabat parietem, illi autem liniebant eum.] Parietis quippe nomine, peccati duritia designatur. Aedificare ergo parietem, est contra se quempiam obstacula peccati construere. Sed parietem liniunt, qui peccata perpetrantibus adulantur, vt quod illi peruersè agentes ædificant; ipsi adulantes quasi nitidum reddant. ¶Sed sanctus [a] vir sicut mala de bonis non æstimat [b], ita iudicare bona de malis recusat, dicens; [Absit à me, vt iustos vos iudicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.] *Ibidem.* *Iob 27.*

Hinc etiam in concilio Carthaginensi 4.c.56.legitur.

¶Adulator, vel proditor clericus ab officio degradetur. C. III.

CLericus, qui adulationibus [c], & proditionibus [d] vacare deprehenditur, ab officio degradetur. Burc.l.2.c.176. Iuo p.6.c.267. Pann.l.3.c.173.

Item ex eodem concilio, c.55.

¶Excommunicentur ab episcopo qui fratribus non probanda obijciunt. C. IIII.

ACcusatores [e] fratrum episcopus excommunicet, qui non probanda fratribus obijciunt. α Et si emendauerint vitium, recipiat eos ad communionem, non ad clerum [f].

α ¶Qui non probanda fratribus obijciunt.] *Verba ista neq; in originali, neque in multis Gratiani antiquis codicibus habentur.*

Item ex eodem concilio, c.57.

¶Remoueatur ab officio clericus maledicus, scurra, fratrum profectibus inuidens non promoueatur. C. V.

¶*Rubrica hæc pertinet simul ad hoc caput, & ad duo sequentia.*

CLericus maledicus (maximè in sacerdotibus) cogatur [g] ad postulandam veniam: si noluerit, degradetur: nec vnquam ad officium absq; satisfactione reuocetur [h]. Burc.l.10.c.66. Iuo p.11.c.11. & par. 13.c.66.

Item ex eodem concilio, c.60.

¶De eodem. C. VI.

CLericum scurrilem, & verbis turpibus ioculatorem ab officio retrahendum censemus. Ansl.l.7.c.163. Burc.l.2.c.172. Iuo p.6.c.263. & par.11.c.79. Pann.l.3.c.172.

Item ex eodem, c.54.

¶De eodem. C. VII.

CLericus inuidens fratrum profectibus, donec in uitio est, non promoueatur. Burch.l.2.c.16. Iuo p.6.c.35.

Item ex eodem, c.67.

¶Non sunt ordinandi, qui seditionibus vacant. C. VIII.

SEditionarios statuimus nunquam ordinãdos [i] clericos, sicut nec vsurarios [k], nec iniuriarum [l] suarum vltores. Agat.cõc.c.69. Burc.l.2.c.17. Iuo par.6.c.36.

Item ex concilio Laodicensi, c.5.

¶Vsuras exigere clericis minimè licèt. C. IX.

NOn licèt fęnerari ministris altaris, vel in sacerdotali

---

a ¶Sed sanctus.] Scilicet Iob: cuius verba Greg. hic exponit.
b ¶Non æstimat.] quia dubia in meliorem partem interpretantur, vt extra de regulis iuris, estote.
c CLericus.] ¶Qui adulationib.] triplex est adulatio, vt dixi 25.dis.§.aliàs.
d ¶Proditionibus.] Proditor dr̃ qui pp timorem non defendit veritatem: & qui tacet eam, vt 11.q.3. nolite 1. Item qui crimen alterius sibi soli notum manifestat 2. vt 2.qu.1. si peccauerit. Item qui malitiosè circumuenit aliũ, & callidè seducit, vt in periculum salutis trahat. 16.q.1. si cupis. Item qui rem sibi cõmissam exponit hostibus 22.q.5. de forma. Item qui iussa veritatis contemnit. 11.qu. 3. abijt. Item qui secretum sibi commissum reuelat. 13. dist. nerui.
e ACcusatores.] Id est, detractores.
f ¶Non ad clerum.] Optimum est hic arg. pro H. qui dicit, q̃ q̃ semel fuit excommunicatus, amodo non admittatur ad actus legitimos 3. vt dicam 4.q.1 in princi.
g CLericus.] ¶Cogatur.] Per excommunicationem vt 6.q.1. illi qui. & 22. q.1. prędicandum.
h ¶Reuocetur.] Argu. q̃ episcopus possit depositũ restituere. de hoc dixi infra q.6. ideo. Vel dic degradetur: id est, suspẽdatur, & reuocetur per Papam.
i SEditionarios.] ¶Ordinandos.] Et ordinatos deijciendos.
K ¶Vsurarios.] Quia tales pp auaritiam pro minimo litigant.
l ¶Nec iniuriarum.] De hoc dixi s̃. distin. proxi. & qui emẽdat.
NOn licèt.] Hæc est tertia pars huius dist. in qua rñdet & prohibet vsuras præcipuè clericis: prohi-

Proditor multipliciter dicitur.
1 Et vbi de hoc.
2 Item prodit qui nõ pbãda defert. 2. q.7. §. de his. in prin. Item qui secreta sibi cõmissa reuelat. de pœ. dist. 6. sacerdos. Archid.
3 Hoc cap. nil vr̃ facere ad hoc, quia nõ refert se ad excõicatiõnẽ: quæ est pœna medicinalis: sed ad vitium quod est crimen. Archid.

prohibet dico per duas auctoritates. Ioann. de Fan.

a ¶ Sesculpa.] Hic ponitur sesculpum sequialtero, quod centinent totum, & eius medietatem. Sescuplum ẽm quod per s, scribitur, dicitur a sequi, quod est totum, & splica. vnde secupla vsura dicitur cum datur summa-

vsuræ. Io. Vnde si aliquis tutor à me recipit vsuras nomine pupilli: finitio officio possunt petere vsuras a tutore: quia pro alio peccare non debuit, vt dicitur hic: secus in alijs contractibus: qui finitio officio non conuenitur tutor vel curator, vt C. de admi. tut. si non subscripsisti. & C. qñ tuto. vel curato. esse desi. 3. l. 1. licet secus sit in procuratore 4, vt ff. de procu. procurator qui pro exactione. quia tutor fit ex necessitate: procurator voluntate ff. de procura. l. 2. Bar.

Sescuplum Vide Bud. in lib. de asse & patrib. eius, in prin. ali-

† al. sesquipla.

ordine constitutis, vel vsuras, vel lucra, quæ sescupla † [a] dicuntur, accipere.

Item Leo Papa episcopis per Campaniam, epis. 1. c. 4.

¶ Nec suo nomine, nec alieno clericus fœnerator existat. C. X.

Aus. l. 7. c. 150. Burc. l. 2. c. 121. Iuo p. 6, c. 66.

SIcut non suo [b], ita, nec alieno nomine aliquis clericorũ exercere fœnus attentet. Indecens est enim, crimen suum commodis [c] alienis impendere: Fœnus autem hoc solum aspicere † & exercere debemus, vt quod hic misericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter, & in perpetuum mansura tribuit, recipere valeamus.

† al. accipere.

DISTINCTIO. XLVII.

1. Tim. 3.

Vòd autem [d] in fine huius capituli, vsurarii ordinari prohibentur; inde est, quòd vsuram exercentes cupiditati deseruire probantur: cupidi autem ab Apostolo ordinari prohibentur [e]: qui tales facile a iusto deuiarent.

Vnde in canonibus Apostolorum, c. 44 legitur.

¶ Diaconus, presbyter, & episcopus exigens vsuras nisi desierit, deponatur. C. I.

Burc. l. 2. c. 119. Iuo p 6. c. 195. & p. 13. c. 15. Pann. l. 3. c. 157

EPiscopus, aut presbiter, aut diaconus vsuras à debitoribus exigens [f], aut desinat, aut certe deponatur.

Item ex concilio. Nicano, c. 17.

¶ Vsuras exigens siue clericus, siue subiectus regulæ, deijciatur. C. II.

14. q. 4. c 8 ex alia versione. Poly. l. 4 tit. 31. Rab. l pe. c. 32. Burc. l. 2 c. 129. Ans. li. 7. c. 153. Iuo p. 6. c. 196. & par. 13. c 8.

2 Vt senarius ad quaternarium est sescuplex: ergo si quis daret mutuo 4. solidos. & postea pro vsura susciperet 6. illa vsura est sescupla, qua si sesquiplica a sequi quidẽ totum, & plica, qua si aliquid totum, medietas. & scribitur per s, non per x. secundum Hug. Tutor papilli nomine non debet vsuras exigere

QVoniam multi sub regula cõstituti auaritiã, & turpia lucra sectantur, oblitique diuinę scripturæ dicentis: [Qui peccuniam suam non dedit ad vsuram) mutuum dantes, centesimas [g] exigunt, iuste censuit sancta, & magna synodus, vt si quis inuentus fuerit post hanc definitionem vsuras [2] accipiens, [aut † ex adinuentione ali-

Psal. 14.

† redũdat ista particula.

c ¶ Cõmodis.] Quia periculosa est talis compẽsatio. 14. dist. quod ait.

Vod autẽ.] Hęc dist. diuiditur in quatuor partes. In quarum prima principaliter ꝓhibet vsuras: & hoc facit per quinq auctoritates. Secunda ibi,] Virũ. Tertia ibi, [Nec esse ẽ] Quarta ibi, (Qđ tunc) Ioan. de Fan CASVS. Dictum ẽ sup. in illo c. seditionarios. quod vsurarii prohibentur ordinari. In hac vero d. 47. dicit ꝙ ideo hoc contingit, quia tales cupiditati deseruiũt cupidi aũt ab Apostolo ordinari prohibentur: quia cito & facile à iustitia deuiant. & prosequitur 11 ca Apostolicæ regulæ, scilicet, oporet epm non esse cupidũ. Sequens ↄ. patet.

d ¶ Quod aũt.] Hic prosequitur 11. cap. Apostolicæ regulæ, non cupidum, continuatur illi c. seditionarios. & ideo prohibetur cupidus, q a facile à vero deuiat.

e ¶ Prohibentur.] Scilicet in epistola ad Timotheum.

3 Alias, qñ mi. ex facto tuto. l. 1.

4 Adde Paulum de Castro, & Alexandrum de Imola in l si quis iniquũ §. si procurator ff. qđ q. sque iur. glo. tamen in l. si sciente. ff. de pari. videtur tenere contrarium, quã sequitur ibi Bar. & Ang. per l. ordinẽ §. in fraudẽ. ff. ad muni. Idem etiam tenet Bar. in l. 1. §. incidil. in fin. ff. ad Turpil. & Francisc. Tigri. in d. §. in fraudem. facit text. in l. 1. C. vt nemo ad suum pa. lib. 11. & ibi Ange.

aliqua, & recipitur summa illa cum sua plica, id est, medietate 2. Sexcuplum scriptum per x. dicitur quælibet res sexies multiplicata.

SIcut non.] CASVS. Quidam quęsierunt a domino Papa vtrum liceret alicui clerico tutorio vel curatorio nomine vsuras exercere, Et rñdetꝙ sicut non suo, ita nec alieno nomine debet quis facere vsuras. Incongruum enim est pro aliorum commodis perpetrare delicta. Sed illam solam vsuram facere debemus, vt quod in hoc sæculo misericorditer operantur, a Domino in futuro sæculo multiplicatam recipere valeamus.

b ¶ Non suo.) Arg. qđ quis non potest facere suo noĩe nec alieno, ut 23. q. 8 his a q oi & ff. de admitten. rem. ad ci. per l. 2. in princ. Arg. contra 88. de eps. & 2. q. 6. si eps. 5 q. 3. cap. vlt ff. que res pi. obli. po. A. . . . . hic argumen: ꝙ si aliquis quasi procurator vel tutor qñque recipit vsuras, quòd non possit petere vt sibi reddantur

f EPiscopus.] ¶ Exigens. [Sed non suscipiens tunc enim deponeretur, vt inf. ea. si quis: contra vbi de accipienre dr̃ vel exigens cum effectu 5. vel illud pro tempore datum est, & non habet locũ hodie, sed habuit locũ tpe Apostolorum propter nouitatem ecclesiæ. Et habes hic, ꝙ non quodlibet mortale peccatum deiicit iam pro motum, vt 35. distin. cap. 1. & 5. q. 4. in loco.

QVuoniam multi. CASVS. Quidam clerici obliti diuinæ scripturæ dicentis, Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram. vsuras centesimas faciebant, q̃ in fine anni sorti æquiparantur. [deosque synodus statuit. vt si quis inuentus fuerit vsuras vel hemiolia de cetero exercere, vel aliquam machinationem circa hoc facere, deponatur.

g ¶ Centesimas.] Centesima dicitur vsura, quæ sorti æquiparantur in anno 6.

5 Ista sententia & præcedens fuit. Goff. & Hu. ẽm istã expositionẽ dic. exigens i. exactum. recipiens. peccatum mortale non semper deiicit ꝓ motum.

6 Immo in cẽtum mensibus.

qua, vel quolibet modo negotium transigẽs a, aut hemiolia, id est, sescupla x † exigens; vel aliquid tale prorsus excogitans b turpis lucri gratia, deiiciatur a clero, & alienus existat a regula. †al. sesquipla

x Sescupla. †) *Hoc sesqui alterarum vsurarum genus, quamuis grauissimum, in frugibus humidis, uel arentibus Constantinus lege permiserat; quæ nunc extat in codice Theodosiano, lib. 2. tit. vlt. de vsuris l. 1. Eodem pertinet, quod scribit B. Hieronymus commentarijs in Ezechielem, lib. 6. c. 18. his verbis.* Solent in agris frumenti & milii, vini, & olei cæterumque specierum vsuræ exigi, siue, vt appellat sermo diuinus superabundantię: verbis gratia, vt hiemis tempore demus decem modios, & in messe recipiamus quindecim, hoc est, amplius partem mediam. *Quamobrem hoc canone, quo Patres illi omnes pecuniarias vsuras clericis interdicunt, voluerunt etiam se sescuplam frugum expresse ijdem interdicere. Postea uero in alijs concilijs, & a Romanis Pontificibus, genus omne usurarum tanquam iuri naturali, ac diuino contrarium tam clericis, quam laicis fuit interdictum: quemadmodum apparet in Decretalibus tit. de vsur.* † al. sequipla.

Hinc etiam Gregorius in 19. lib. Moralium, c. 25. in 29. c. Iob scribit dicens.

¶ Temporalibus lucris deseruientes, Deo nequaquam militare probantur. C. III.

OMnes huius sęculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt, in cęlestibus debiles. Nam pro temporali gloria vsque ad mortem desudare appetunt, & pro spe perpetua, ne parum quidem in labore subsistunt: pro terrenis lucris quaslibet iniurias tolerant, & pro cælesti mercede vel tenuissimi verbi ferre contumelias recusant: terreno iudici toto etiã die assistere fortes sunt: in oratione vero coram Domino vel vnius horæ momento lassantur: sæpe nuditatem, deiectionẽ, famem pro acquirendis, diuitiis atque honoribus tolerant: & earum rerum se abstinentia cruciant, ad quas adipiscẽdas festinant; superna autem laboriose quærere tanto magis dissimulant, quanto ea retribui tardius putant. Hi itaque quasi aliarum arborum more deorsum vasti sunt, sursum angusti: quia fortes in inferiora subsistunt, sed ad superiora deficiũt. At contra ex qualitate palmarum c designatur proficiens vita iustorum, qui nequaquam sunt in terrenis studiis fortes, & in cælestibus debiles, sed longius, atque distantius studiosos se Deo exhibent, quam sæculo fuisse meminerunt. Nam cum quibusdam per prędicatorem nostrum dicitur. [Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ: Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibite membra uestra seruire iustitiæ in sanctificationem:) eorum proculdubio infirmitati condescenditur, ac si eis aperrius diceretur, si nequaquam amplius d potestis, saltem tales e estote in fructu bonorum operum, quales fuistis dudum in actione vitiorũ, ne debiliores Rom. 6.

a ¶ Transigens.] Id est, quodcunque nouum pactum: vel contractum inueniens in fraudem vsurarum, vt si sumat rem in pignore, & non cõputat fructus in sortem. c. 1. & 2. ext. de vsuris.

ADDITIO Vel dic transigens, id est, turpia lucra p negotiũ transactiones petens id est, vel transformans, vt quia vendit granum centum solidos, secundum Cost.

b Excogitans.] Arg. ꝙ sola cogitatio punitur r, vt 6. q. 1. §. si qs cam. qđ verũ est, quo ad Deũ, etsi nõ procedit ad actũ. v t 27. q. 1. nec aliqua.

r Adde an & qñ sola cogitatio puniatur not. in c. 1. in gl. ĩ ver. nos tñ studiosam de eo. qui mit. in poss.

OMnes.) CASVS Cap. istud diuiditur in tres partes. In prima parte inuehitur Greg. cõtra cupidos, q in terrenis sunt fortes, & in cœlestibus debiles. qñ circa terrena sunt ardentius insudantes, sed pro vita æterna, vix per momentum laborãt. In scđa parte. quę ĩcipit ibi.] Hi itaq;.] dicitur, ꝙ cupidi & mũdanorum amatores assimilantur arborib. quibusdam q̃ deorsum vastæ sunt, & sursum tenues. Nã hi tales circa terrena sunt fortes, & in superiorib. deficiunt. Boni vero palmę cõparant, quę deorsum est tenuis, & supius ampla. Nã hi tales in cęlestibus magni sunt, in terrenis debiles. In tertia parte quę incipit ibi, [Nam cum quibusdã.] Hortat nos Grego. ꝙ saltẽ ita simus fortes circa bonũ, sicut fuimus circa vitia corpori seruiẽdo.

c Palmarum. [Secũdum illud: Iustus vt palma florebit.

d Amplius.] Tantũ faciatis boni, quantum fecistis mali, nõ intelligas ꝙ tandiu debeat pœnitere, q̃diu fuit malus, quia tanta posset esse cõtritio, ꝙ momentanea pœnitentia sufficeret. de conse. dist. 4. baptismi.

Peccator an tandiu debeat pœnitere, quamdiu fuit malis.

e ¶ Tales.] Videtur hic quod aliquis possit tantum crescere, in malitia, quantũ in bonitate, quod non est verum, quia charitas potest in infinitum extendi. iuxta illud, Bonum mihi lex oris tui super millia, &cęt. sed malitia non, quia aliquis non potest

+ in eo. ex. idem iudicium fit de vtroque.

Quę ideo ī aer, quia ea sæpe bo i pēna con ēplationis rigutur ad ublimia si ut auis ī ae e.23.q.4.cū a lege, Arc.

potest esse summe malus, vt de pœn dist.2.c.si sermo.§.e contrario *

a Aeris.] Id est, cœlestis conuersationis r.

DE Petro.] CASVS. Petro quem Neapolitani elegerunt in archiepiscopum, de quo confirmando suppli quiratur, quo inuento recedant ab eius electione, & alium eliganr. Si autem hoc falsum fuerit, quia persona eius sibi nota nō erat, & vtrum sit ita simplex vt dicitur pręcipit vt de cętero Romam veniat, vbi si aptus inuētus fuerit iuuante Domino consecrabitur. Sed c. patet.]

vos habeat sancta libertas aeris a x, quos in carne validos habuit vsus terrenæ voluptatis.

x Aeris.] *Apud B. Gregorium legitur*, sancta libertas hæredes: *uel*, sancta libertas charitatis. quam in carne. *In uno autem exemplari Gratiani Vaticano*, cælestis conuersationis. *quod in glossa adexplanandam dictionem* aeris, *affertur.*

Item Gregorius clero, & ciuibus Neapolitanis, li.8. epis.40.

¶ Ad sacros ordines vsurarii promoueri non debent. C. IIII.

Ansel.l.6. c.9. Poly.2.tit.1.

DE Petro b insuper ad nos peruenisse c cognoscite, quod solidos dedit ad vsuram, quod vos oportet cum omni subtilitate d perquirere, & si ita constiterit, alium eligite, & ab huius vos persona sine mora suspendite. Nam nos amatoribus vsurarum nulla ratione manus imponimus. Si vero subtili habita inquisitione hoc falsum esse patuerit (quia persona eius nobis ignota e est, & vtrum ita sit de simplicitate eius, quod ad nos perlatum est, ignoramus) cum decreto f a vobis facto ad nos eum venire necesse est; vt vitam moresque illius solicitius inquirentes, sensum quoque pariter agnoscamus, vt si huic iudicio aptus extiterit, vestra in eo (adiuuante Domino) desideria compleamus.

b De Petro.] De eodē Petro habes 39. dist. Petrus. & 61. di. studii. De hac materia notaui sup. 28. distin. priusquam.

c Peruenisse.] Iste repulsus erat ꝓpter duo, s. pp vitium vsurarum, & pp simplicitatē, & tñ neutrum fuit ei forte oppositū. & ita est argu. ꝙ iudex ex officio suo. pōt aliquid obiicere. extra de electi. cum nobi.

Iudex ex officio potest aliquid obijcere.

d Subtilitate.] No. ꝙ alicui cōmittitur iquisitio de proprio facto: sed hæc inquisitio erit summaria, non plena, alias nō committeretur.

e Ignota.] Per hoc patet, ꝙ q̄ est notus, non examinatur, vt 94. dist. valde. 35. q 9 veniam. vnde & notus sine probatione recipitur vt extra de regu. ad Apostolicā. sed dum consecratur, bene examinetur, vt 23. distinc. qui episcopus.

Notus non examinatur

f Cum decreto.] omnium subscriptionibus roborato, vt 61. dist. episcopus. & 63. dist. quanto 2.

Item ex concil. Eliberitano, c.20.

¶ Degradetur clericus, qui vsuras accipere detegitur. C: V.

Iuo p.13.c.12. Pan.l.3.c.156.

SI quis clericorum detectus fuerit vsuras accipere; placuit degradari g, & abstinere h.

g SI quis clericorum Degradari. inf. 14. q. 4. quoniā.

h Et abstinere. a sacramentis quousq; pęnitet.

2 Extr. de elec. innotuit vbi de hoc

Item Leo Anatolio episcopo Constantinopolitano epist.51.

¶ Nec implicari errore, nec cupiditate violari sacerdotem oportet. C. VI.

Ans.7.c.149.

Eccles. 18. † *al. pecunia.*

2 VIrum catholicum, & pręcipue Domini sacerdotem, sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari, dicente sancta scriptura, [Post concupiscentias tuas non eas.] Metus i enim potentię † k auida nec abstinere nouit a vetitis, nec gaudere concessis, nec x pietati adhibere consensum.

x Nec pietati.] *Hoc postremum orationis membrum abest ab originali: sed habetur etiam apud Anselmum.*

VIrū catholicum.] Hac est secunda pars huius distinc. in qua probat p tres auctoritates, ꝙ alias ee nō debemus esse cupidi. Io. de Fan. CASVS. Leo Papa hortatur clericos, & pręcipue sacerdotes, ne alligētur vitio cupiditatis, dicēte scriptura, Post concupiscentias tuas nō eas. Nam mens potētiæ auida, nec abstinere nouit a vetitis, nec vti concessis, nec pietatem habet. Sequēs c. patet.

Item Gregorius, lib.7. epist.110.

supplicauerunt Papę, duo obijciebantur, scilicet quod solidos dederat ad vsuras, & quod nimis erat simplex. De vsura scribit Gregorius Neapolitanis, vt de hoc veritas in

i Mens.] Alligata vitio cupiditatis cito deuiat a vero, vt 96. dist. bene, in prin. & 85. dist. nihil.

k Potentiæ.] Id est humanæ dignitatis.

Cupidus deuiat a veritate.

SIcut. CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte inuehitur Ambro. contra auarum, & eum comparat insano, quia sicut insanus non videt rei veritatem, sed suæ passionis phantasias, sic auarus non videt quod debet semper vsuræ, & cupiditati deseruiens, & gratius aurum, quam solē contemplatur. In secunda parte, quæ incipit ibi. (Sed ait.) Respōdet Ambro. obiectioni auari dicentis. Nō pecco si propriū seruo diligentius, cum nō inuadam aliena. Sed dicit Ambrosi⁹ eum nō habere propria, sed communia sunt indigentib. quæcunq. possidet vltra propriū vsum. In tertia parte quę incipit ibi (Nunq. d iniquus est Deus?) responde tur alii obiectioni, quā auarus faciebat. Dicebat. n. si non sunt mea, quę possideo, & pecco retinēdo, ergo Deus est iniquus, qui tantum mihi dedit, & multis aliis egentibus nihil vel parū. Sed respondet Ambrosius, nō voluit Deus diuitias dare, vt p vsum diuitiarum diuitem, & p virtutem patiētię coronaret egentē: quia quicquid vltra necessitatem detinet aliquis, totum pauperibus rapit, q.a nō minus peccat q. aufert: q̄ qui indigentibus subtrahit necessaria.

d Etiam violenter.] Dī hic q per violentiam dicitur auferre qui vltra necessaria sibi retinet 2. & 12. q. nolo. q. 2. aurum quod verum est si hoc fiat tempore necessitatis. nam alias potest quis sibi vltra necessaria retinere, vt 12. q. 1. expedit. & c. habebat. & q. 1. aurum.

a Ad hoc 42 dist. §. 1.

e Mi-

¶ Qui cupiditatem a se non abscindit, bonorum auctori inhærere non valet. C. VII.

BOnorum auctori inhærere aliter non valemus, nisi cupiditatem a nobis, (quæ omnium malorum radix est) abscindamus. *1. Tim. 6.*

Item Ambrosius de eo, quod scriptum est in euangelio, (Hominis cuiusdam diuitis fructus vberes ager attulit.) *Serm. 81. Luc. 12.*

¶ Auari est hominum bona inuadere, quorum necessitatibus subuenire valet. C. VIII.

SIcut ij, qui per insaniam mente translati sunt, non iam res ipsas sed passionis suæ phantasias vident, ita etiam mens auari semel vinculis cupiditatis adstricta, semper aurum, semper argētum videt, semper redditus cōputat: gratius aurum intuetur, quam solem †: ipsa eius oratio, & supplicatio ad Dominum, aurum quærit, *& post pauca.* ¶ Interdum etiam vsuræ arte nequissima ex ipso auro aurū nascitur. Sed quid agis? Nec satietas [a] vnquam, nec finis aderit cupiditati. *& infra.* ¶ Sed ais, quid iniustum est, si cum aliena [b] non inuadam, propria diligentius seruo? O impudens dictum. Propria dicis? quę? ex quibus reconditis in hunc mundum detulistis? Quando in hanc ingressus es lucem, quando de ventre matris existi? quibus, quæso, facultatibus, quibusque subsidiis stipulatus ingressus es? *& post pauca.* ¶ Proprium nemo dicat, quod est cōmune α [c] quod plus quam sufficeret, sumptum, etiam violenter [d] obtentū est. *& infra.* ¶ Nunquid iniquus est Deus, vt nobis non æqualiter distribuat vitæ subsidia? vt tu quidē esses affluēs, & abundans, aliis vero deesset, & egerent? An idcirco magis quia & tibi voluit benignitatis suæ experimenta conferre, & alium per virtutem patientię coronare? Tu vero susceptis Dei muneribus, & si in sinum tuum redactis, nihil te putas agere iniquum: si tam multorum vitæ subsidia solus obtineas? Quis enim tam iniustus, tam auidus, tam auarus, quam qui multorum alimenta suum † non vsum, sed abundantiam, & delicias facit? Neque enim minus [e] est criminis habenti tollere, quam cum possis, & abundes, indigentibus denegare. Esurientium [f] panis est, quem tu detines: nudorum indumentum est, quod tu recludis, miserorum redemptio est, & absolutio, pecunia, quam tu in terram defodis. Tot † te ergo scias inuadere bona, quot † possis præstare, quod velis.

Ex Basilii homilia ad eundē Euāgelii locū.

† *solē uidet.* Orig.

† *al. non suū.*

α † Commune.] *Apud B. Ambrosium legitur*, nemo dicat, quod ē communi plus quam sufficeret, sumptum, & violenter obtentum est. *sed ob glossam non est mutatum.*

† *al. Tantorū.*
† *al. quantis.*

a Satietas.] quia totus mūdus nec obolus videtur auaro, vt 14. q. 4. quid dicā vnde illud, Semper auarus eget: & illud: Aeris seruus eris: si te species trahat æris: vnde in Tobia

Deiit auaritiæ fax, cui sua deesse stupescit.

Copia nuda, sitis ebrius, plena fames. Diues habere cupit quanto plus omnia sumit.

Auarus est insatiabilis.

b Aliena.] Quasi dicat, circa rē propriā non potest quis peccare 1, sed certe expedit reipublicæ, ne quis re sua male vtatur, vt insti. de iis qui sunt sui, vel alieni iuris. §. sed hoc tempore.

1 Hoc est falsum. nam quod & c. 14. q. 4. quid dicam. in fi. 42. dist. §. 1. ver. quo. Arch.

c Commune.] Id est, communicandum tempore necessitatis, vt 12. q. 1. c. 1. duo, & q. 2. aurum 86. dist. non satis. & lex dicit, quod cibaria tempore necessitatis sunt omnibus communicanda, vt ff. ad leg. Rhod. de iac. l. §. cum in eadem. in fi.

e Minus.] Alibi inuenitur, q magis delinquit qui aufert, quam qui non dat, vt q. 2. & si illi.

f Esurientium.] Nunquid ergo pauperes ipsum possunt petere? non directo iudicio: sed denuntiare possunt ecclesiæ illum, qui non dat; & sic ecclesia potest eum cogere vt det. argument. extra de simo. ad Apostolicam.

Ecclesia q[...] que cogit[...] eleem[...] dandam.

NECES.

Hier. Oceano. 1.Tim 3. & ibi glos or.
3 *Necesse est a etiam vt ille, qui ordinandus est, (suæ do*
mui sit bene præpositus.) id est, si in laicali habitu vxorem
habuit vel filios, a vitiis ad virtutum studia, & verbo, &
Ephes.5. *exemplo prouocet, vt quod postea precepturus est populis,*
prius exigat a domesticis b. *Unde Apostolus Ephesiis*
1.Tit.3. *scribit, vt vxores suas sicut sua corpora diligant, & filios*
suos non ad iracundiam prouocent, sed enutriant illos in om-
ni disciplina. & correctione Domini. Vnde cum Paulus ad
Timotheum scribens dixisset, (suæ domui bene præpositum
Tim.1. *statim subiunxit, (habentem filios sibi subditos in omni ca-*
Iob.1. *stitate.§ § non in accusatione luxuriæ. § non enim talium co-*
habitator frontem habet alios redarguendi. Unde de beato
Iob legitur, quod pro filiis suis quotidiana afferebat Deo sa
crificia, offerens holocausta per singulos, quos tanta charita
tis profectione in vnum constrinxit, ut quisque eorum in suo
die conuiuium fratribus pararet, & ad epulandum secum
tres sorores suas pariter inuitaret. Quod quia Heli facere dis
simulauit, ac falsa pietate superatus delinquentes filios feri-
1.Reg.2. *re noluit, (sicut in libro Regum legitur) apud districtum iu-*
dicem semetipsum cum filiis crudeli damnatione percussit;
vnde ei diuina uoce dicitur: §Honorasti filios tuos magis,
quam me.§ Hinc etiam Dauid erga filios bonitatem, non di
2.Reg.26. *sciplinæ seueritatem exercens eorum iuuentutem experimẽ*
to didicit perniciosam, quorum pueritiam vaga licentia per-
misit esse voluptuosam. Vnus c *quippe eorum sororem* d *suã*
2.Aeg.26. *stupro corrumpens, à fratre eius, Absalone videlicet, inter*
epulas, quas fratribus suis fraudolenter parauerat, obtrunca
tus est. Absalon, uero postquam veniam à patre obtinuit,
de regno illum expulit, & ad concubinas eius ingressus est,
2.Reg. 18. *demum per inuia deserti patrem persequens, quercui inhæsit*
1.Tim.5. *atque ita suspensus interiit. Hinc etiam Paulus ad Timo-*
theum scribit dicens: § Qui suorum, & maxime domestico-
rum curam non habet, fidem negauit, & est infideli dete-
rior.§ Iure ergo qui domui suæ nescit præesse in episcopum or
dinari probibetur, quia qui in re minima, de quo sibi e *fami-*
liarior debet f *cura inesse, fidelis non est, quomodo in ecclesia*
In comm.ad c. *Dei, (vbi tot sunt, & alieni) solicitam diligentiam adhibe-*
1.epist.ad Titũ. *bit? vnde Hieronymus.] Non enim* g † *iustus polluitur ex*
† *Itaque*.Iori. *uitiis filiorum, sed libertas* h *ab Apostolo ecclesiæ principi* i
reseruatur, ut talis, qui non timeat, propter uitia liberorum
extraneos reprehendere.§

4 *Quod tunc* k *fiet si non erit, quod sibi imputetur.*

NECESSE. Hęc est tertia pars huius dist. in qua dicitur & probatur, quod prælatus debet bene esse præpositus domui suæ. Io. de Fan.

CASVS. Hic prosequitur 12.c.apo.regulæ, scilicet, oportet episcopum esse domui suæ bene præpositum, scili-cet

cet ut vxorem. & filios, si quos in laicali habitu habuerit, verbo & exemplo prouocet ad virtutes, vt prius a domesticis exigat quod erit postea populis precepturus. Et quod debeat esse bene prepositus domui suæ, probat Gratianus duobus auctoritatibus Pauli & vno exẽplo, scilicet Iob qui pro filiis suis quotidiana sacrificia offerebat. Si vero non sit bene prepositus, & filios suos neglit corrigere, ordinari prohibetur. Et hoc probat duobus exemplis, scilicer Hely. & Dauid, & duabus auctoritatibus, scilicet & Pauli, & Hieremiæ.

a Necesse est.) Hic prosequitur 12. c, Apostolicæ regulæ oportet ordinandum esse domui suæ bene præpositum. Tunc dicitur quis bene præpositus, domui suæ, quando familiam suam bñ gubernat verbo & exemplo, quia qui negligenter suos gubernauit, præsumitur cõtra eum ꝙ, circa extraneos sit magis negligens 1. nec habet frontẽ redarguẽdi alios qui suos noluit corripere: tamen si per eum non staret quin familia eius emendaretur. nõ imputaretur ei, inf. ead. c. pen. & vlt.

b ¶ Domesticis.] Vxor vero dr̃ domestica, vt 33. cap. vl. C. de re mili. quicunq. lib. 2. ff. ad Syl. l. 1. §. verum.

c ¶ Vnus.] Ammõ.

d Sororem.] Thamar.

e ¶ Sibi.] Sic 8.q.1:

f Debet.] Id est, cõsueuit. Hoc ideo dico: quia nemo debet præferre res suas rebus sibi commodatis, vt 8 q.1. quod autem ff. & commoda vt certo. §. commodatum.

ADDITIO. Adde 12.q.7. quicũque, ff. de admin. tut. tutor. & C. arbi. tut. l. quid quid.

g Non enim.] Sic 2.q.g. qui nec regiminis.

h Sed libertas.] Corrigendi 2. alios, cum corripit suos.

i Princ.pi]. i. prelato, & c. In.

QVOD TVNC. Hęc est quarta pars huius d. in qua probatur quod non imputatur patri peccatum filiorum nec prælato peccatum subditorum, si per eum non stetit & hoc probat duab. auctoritatibus. Ioã. de Fan.

CASVS. Dictum est su. in. §. necesse ꝙ ordinandus suæ domui debet esse bene præpositus. quod tunc fiet, si non sit quod possit ei imputari. Nam si corripiat quantum in se fuerit filios, licet non corrigantur, quia non sunt in eis uiæ domini, nec gressus eorum a Domino diriguntur, non est ei imputãdum, quia pulsare potest nõn aperire, nec eorum animum mutare. Et hoc probat Gratianus sequenti c.

k Quod tunc.] s. ꝙ domui suæ sit bene præpositus.

Domui suæ bene præpositus quis dicatur.

1 Et crimẽ negligentiæ adeo magnũ est, ꝙ inducit depositionem 8. d. dicta.

2 Melius diceret, corripiẽdi, & inf. ibi corrigit, melius diceret corripit, eo ibi corripere quidẽ, &c.

QVantumlibet.] CASVS. Aug.corrigebat Vincentium Donatistam. sed obiiciebat ei Vincentius tu non debes me corrigere, cum monachos tuos corrigere non possis. Et respondet Aug.dicens: non inueni meliores, quam qui in monasteriis profecerunt: nec deteriores quam qui ĩ monasteriis defecerunt; quos licet corrigere non valeã meis verbis, mihi tamen imputari non debet. Et hoc probat tribus exemplis, scilicet arcæ Noe, & domus Abrahæ, & domus Isaac, vbi inter bonos inuenti sunt valdè mali.

a ¶ Inter octo.] Ipse patet, & tres filii, & quatuor ipsorum uxores.

b Vnus.] s. Cham.

Fuit n. hispidus tam mente q̃ corpore. 56 dist. nasci. in fi. Hug.

c Dilexi.] Id est, diligendum præuidi.

d Odio.] Quia scilicet prẹuidi. quod esset futurus malus i.

e Difficile. Id est, vix quandoque ponitur pro non: vt 2.q.1. principatus, sic 2.q.2. §. biduum.

Monachorũ laus.

e Difficile. Not. ꝙ difficile aliqui inueniuntur meliores, q̃ monachi. vnde hic euidenter colligitur ratio, quare ille, qui ex natalibus maxime est iregularis, per monachatum fiat regularis, vt 56.d.c.1. quia cum sit perfectus in virtutibus non requiritur quantum ad alia tanta pfectio ĩ ipso. 16. q.1. legi. in fi. & adde id quod est 19.q.vlt. non liceat. in Auth. de monachis. circa prin. coll. 2. ubi dicitur ꝙ monachatus malitiam omnem tollit: & sicut præsumitur hic ꝓ illis, q in monasterio profecerunt: ita præsumitur contra illos qui in monasterio defecerunt. vnde patet ꝙ ratione loci non præsumitur pro aliquo, vt 40. d. non loca, & 12.q.2 gloria in fi. & hoc verum est vbi persona est nota, sed vbi est ignota semper præsumitur pro ipsa ratione loci. 24.d quando.

f & Inculpatos.] Quia illud non est ex vitio nostro, sed aliorum, sicut alibi vitium materiæ non imputatur artifici, Vel alias inculpatos, arg. bònum si per aliquẽ non fiat quo minus aliquid fiat, id non est ei imputandum simile 23.q.2. facit homo, & 25.q.5. de occidendis. 43 d. Ephesiis. furt. cit enim vtiliter inchoari, licet non habeat effectum. ff. de neg. g. st. sed an vltro. §.1.

Cum enim gressus hominis à Domino dirigantur, nec sint in homine eius viæ, corripere quidem potest, corrigere autem non valet: pulsare potest, non aperire: manus comprimere, non animum mutare. g Quo Ps.36. Hier.10.

Vnde Augustinus clero, & populo Hiponensi, ep. 137.

¶ Bonorum hominum disciplina mores immutare non valet. C. IX.

QVantumlibet viliget disciplina domus meæ, homo sũ, & inter homines viuo: nec mihi arrogare audeo, vt domus mea melior, sit quam arca. Noe: vbi tamen inter octo [a] homines vnus [b] reprobus innentus est, aut melior sit, quam domus Abrahæ, vbi dictum est: [Eiice ancillam, & filium eius], aut melior sit, quam domus Isaac: cui de duob. geminis dictum est: [Iacob dilexi [c], Esau autem odio [d] habui] & *inf.* ¶ Simpliciter autem fateor charitati vestræ coram Domino nostro, qui testis est super animam meam, ex quo Deo seruire cœpi, quomodo difficile [e] sum expertus meliores, quam qui in monasteriis profecerunt, ita non sum expertus peiores, quam qui in monasteriis ceciderunt †, ita vt hinc arbitrer in Apocalypsi scriptum: (Iustus iustior fiat; sordidis sordescat adhuc.

Gen.9. Gen.21. Mala.1. †al. defecerunt Apoc.22.

Item Cyprianus, lib. 1. epist. 3. Cornelio Papæ.

¶ Conuicia perditorum a via rectitudinis nos mouere non debent. C. X.

QVod ad nos attinet, conscientiæ nostræ conuenit, frater, dare operam, ne quis culpa nostra de ecclesia pereat, si quis autem vltro, & crimine suo perierit, & pœnitentiam agere, atque ad ecclesiam redire noluerit, nos in die iudicii inculpatos f futuros credimus, qui consulimus sanitati †; illos solos in pœnis remansuros, qui noluerint consilii nostri salubritate sanari. nec mouere nos debent cõuicia perditorum, quo minus g a uia recta, & a certa regula non recedamus [h]; quando & Apostolus instruat dicens;)Si hominibus placerem, Christi seruus non essem. Gal.1.

†Infero, qđ inducitur de eo qđ est in actu, inducetur de eo qđ est in potentia. concor. lex & post rẽ ff. de riãl. & l qui in vtero ff. sol. ma. 2 Scđm hoc expõe, minꝰ i. nõ magis. quo ꝓ vt, alias tiue nõ: ſm Hug.

DISTINCTIO XLVIII.

Rohibentur [i] *etiam neo-*

QVod ad.] CASVS. Ostendit Cornelius Papa in hoc c. ꝙ prælatus dẽt esse solicitus in correctione subditorum, & si non corrigantur ad eius monitionem, nihil sibi imputabitur in die iudicii: ipsi autem in pœnis perpetuis remanebunt. Nec ꝑ ꝑ perditorum conuicia a recta via debet prælatus recedere dicente Apostolo. Si hominibus placerem, seruus Dei non essem.

g Quo minus.] Si supra d.43. fecimus,

h Non recedamus.] Nota hic, minus, & non. faciunt vnam affirmationem 2. vt ff. de verb. sig. duob.

PRohibentur.] Hic intitulatur. 48.d. in qua prosequitur Gratianus 13.c. Apostolicæ regulæ, s. non neophytum. Neophytus enim id est, nouiter ad fidem, conuersus, ordinari prohibetur, ne crederet, ꝙ Christiana religio plurimum eo indigeret. Momentaneus n. sacerdos humilitatem nescit, & personarum modos: & sep. in arrogantiam incidunt facti magistri, qui discipuli esse non nouerunt.

i ¶ Prohibentur.] Hic intitulatur 48. dist. in qua prosequitur

sequitur 13.& vlt. capit. Apostolicæ regulæ, scilicet, oportet ordinandum non esse neophytum. Dicitur autem neophytus nouellus in fide 1, vel in religione 2. prohibentur autem tales ordinari duplici de causa, scilicet, ne incidant in superbiam, putantes quod fides Christiana multum eis 3 indigeat, vel quia nondum est expertus statum ecclesiæ, vnde nescit se alijs conformare. Vtrum autem in aliquo casu talis valeat ordinari, dicetur inf. dist. 61. §. his omnibus.

1 Vt inf. c. j.
2 Vt inf. c. v.
3 Vt in hoc §. ver. causa.

c Momentaneus.] Longo enim tempore debet esse aliquis probatus, vt 24. dist. episcopi. in auth. quomodo oportet episcopos. §. sancimus. coll. 1. & graue est inexpertos, &c. 19. q. 3. monasteriis.

d Miserum est.] Miserum.n. est eum fieri magistrum, qui nondum formā discipuli assumpsit. inf. 61. di. miserum 4.

4 Vt ext. de elect. officij. & c. cū i magistrū. Arc.

mu-phyti [a] in episcopos ordinari, vt qui heri erat cathecumenus, hodie non fiat episcopus, qui heri erat in theatro [b], hodie non sedeat in ecclesia: qui vespere erat in circo, hodie non ministret altario: qui dudum fuerat fautor histrionū, hodie non sit consecrator virginum. (Causa autem huius probitionis est secundum Apostolum, ne elatus in superbiam, tanquam religio Christiana plurimorum egeret, incidat in ruinam diaboli. Momentaneus [c] namque sacerdos nescit habere humilitatem, obseruare modos personarum, vel se contemnere: non ieiunauit, non fleuit, non se correxit, non pauperibus erogauit. In arrogantiam (quæ est ruina diaboli) incidunt, qui puncto horæ nec dum discipuli fiūt magistri: & sicut Innocentius ait: (Miserū est [d] eum fieri magistrum, qui necdum didicit esset discipulus.)

1. Tim. 3. gl. or. ibidē. & Hier. Oceano.

Leo apud Ans. l. 6. c. 30.

Epis. 12. ad Aurelium.

Vide in Niceno concilio c. 2. legitur.

¶ Neophytus in episcopum non est ordinandus. C. I.

Martinus Bra. episcopus c. 22.

QVoniam multa siue per necessitatem [e], siue ex quacunque α causa, contra regulam gesta sunt, ita vt homines sex vita gentili nuper adhuc catechicati, vel instructi statim ad spiritualem baptismum venissent [f], & cōtinuo, cum baptizati, etiam ad episcopatum, vel presbyterum prouecti sunt, rectè igitur visum est de cætero nihil tale debere fieri: Nam & tempore [g] opus est, vt sit cathecumenus, & post baptismum multa probatione indiget. Euidens namque est apostolicum præceptum dicens, [Non neophytum, ne forte elatus in iudicium incidat, & laqueū diaboli.] Si vero præcedente † β tempore [h] aliquod † mortale γ peccatum admiserit, & conuictuus duobus, vel tribus testibus fuerit, cesset [i] à clero, qui in huiusmodi est. Si quis vero præter hæc fecerit [k] tanquam contraria statutis sancti † concilij gerens, ipse præcipitabitur de statu sui cleri.

1. Tim. 3.

† al. proceden te) orig.

† al. magni.

α ¶ Quacumque causa.) *Græce est*, ἢ ἄλλως ἐπειγουμένων τῶν ἀνθρώπων; *quod Dionysius vertit*, aut alias cogentibus hominibus.

β ¶ Præcedente. προϊόντος, idest, procedente, *sed ob glossam nō est mutatum.*

γ ¶ Mortale.] *Abest vox ista a prisca versione. Græce est*, ψυχικόν τι ἁμάρτημα, *quòd Dionysius vertit*, delictum animæ.

QVoniam multa.] CASVS. Duo in hoc ca. per Nicenum conciliam statuuntur. Primum est, q neophyti non ordinentur, licet quondā ex quadam necessita te contra regulam fuerint ordinati: quoniā opus est mora temporis, & multa probatione indigent ante quam tales debeant promoueri, ne elati in superbiam incidant in laqueū Diaboli. Et hoc pbatur auctoritate Apostoli. Secundum est, quòd si quis post baptisma conuictus fuerit duobus vel tribus testibus mortaliter peccasse, a promotione repellitur: & qui contra prædicta fecerit, ipse etiam deponetur.

e Necessitatam.] Si propter necessitatem aliquid fit, videt quod illud licite fit: quia quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum, extra de reg. iu. quod non est licitum 5. Item necessitas legem non habet. infra de consec. distinc. 1. sicut non. ergo fit contra regulam? Respon. necessitas quę reperitur in auctoritate, vt necessitas vitæ, excusat, vt extra de fur si quis per necessitatem. de consecra. distinctio. quinta, discipulos. sed in adulterio necessitas non excusat. ff. de rito. nup. palam. §. non est. Nam potius debemus quælibet mala tolerare, &cęt. 32. q. 5. ita ne.

Necessitas qñq; excusat, qñq. nō.

5 Concord. tex. in l. aliqñ. ff. de off. pro cō. & de sica. l. furēs.

f Venissent.] Infra. de consec. dist. 5. neophyti.

g Et tempore.] dist. 50 ponderet, & tempore, per interstitia temporum, ut 77. dist in singulis.

h Tempore] Idest, ante ordinationem, & post baptismum 6, sic intelligitur inf q. 7. si quis omnem. hoc ideo dico, quia pro crimine commisso ante baptismum non deponitur, vt 26. dis. una. & c. deinde deponitur.

i Cesset.] Idest, non ordinabitur. Vel secundum alios etiam ordinatus degradabitur: & sic videtur q crimen ciuiliter probatum inducit depositionem. sic 24. dis. c. vlt.

k Fecerit promouendo tales &c.

5 Sub. & sic ordinat⁹ eo ipso debet deponi 50. dis. ex pœnitentib. 81. d. quicunque. Crimen ciuiliterr ꝓbatum d posi tio nē īducit

a Neophyti.] Non facile est tyroni committenda custodia nam culpa prodita, is culpæ reus est, qui ei commisit, ff. de cu. reo non est facile.

ADDITIO. Et est argum. contra nouos magistros. Archid.

b In theatro.] Hæc sunt verba Hier. super epistolam, ad Titum. Ioan.

Sicut

Sicut neophytus.] CASVS. Hoc diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod neophytus est qui de nouo ad fidem est conuersus, vel qui de nouo intrauit religionem. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Ordinare ergo.) dicitur quod neophytus ordinari non debet ante quàm in fide, solidetur. aliter enim casum appetit cum per abrupta. i. præcipitanter quærit asceñsum. Et probatur similitudine parietũ: quod nisi prius solidentur, & a nouitatis suæ humore siccentur, tignorum pondera non accipiunt, & si apponantur, fabrica tota dituitur.

a Repente.) Idest, nouiter in monachali habitu: talis enim non est eligendus in prælatum, vt extra de ele. cum causam. & ext. de ele. officij. quæ autem debeant esse interstitia 1. habes 87. d. in singnlis &c. monachus.

Scilicet quo ad ordines suscipiendos a nouiter monachato

b Qui ad summi.] infra 1. q. 1. pueri. & si quis episcopus per pecuniam. & 61. dis. statuimus.

c Gradib.] Idest, interstitiis, nec ob. 52. dist. solicitudo.

Ecce.] CASVS. Hactenus ostēdit Gratianus per 13. c. Apostolicæ regulæ, a quibus ordinādus debeat esse immunis. Nunc autem supponit 49. distinct. in qua generaliter ostēdit, quod non debet esse criminosus: quia cum is ad intercedendum mittitut, qui displicet, cum intercedit, irati animus ad deteriora prouocatur. & fit subditis auctor ruinæ: quare cauere debet ne regiminis locum assumat aliquis, vt pro culpis aliorum oret, si in se damnabile vitium recognoscit.

d Ecce.] A distinctione hucusque tractatum est de decimotertio cap. Apostolicæ regulæ. Hic magister in his duobus cap. sub compendio tractat de eisdem.

e Intercessores.] Videtur hic, quod orationes factę a sacerdotibus malis, noceant subditis, quod intellige cum ipsi ex certa scientia eligunt malum, & conformem suis moribus: alias. sæque operatur remissionem per malum vt per bonum sacerdotem, vt infra. 1. q. 1. si fuerit. ad hoc arg. 6. q. 1. ex merito, arg 8 q. 1. audacter.

f Displicet.] 3. q. 7. in grauibus.

g Si Adhuc.] Arg. quod quis non potest accusari de crimine, de quo pænituit 2: & quòd non impeditur a promotione. 26. q. 5. quicunque supra. 45. dist. clericus, 2. & 8. q. 1. in scripturis. Arg. contra 33. q. 2. admonere Sed l. accusari potest si commissum est post baptisma, . 25. dis. primum. 2.

Neophyti vero hodie appellantur, propositum sacræ religionis nouiter assumentes.

Vnde B. Gregorius scribit Syagrio episcopo, & aliis episcopis. l. vij. epist. 110.

Et l. 5. epist. 51 Vigilio episcopo Arelateñ.

¶ Quis dicatur Neophytus: C. H.

Polyc. l. 2. ti. 1. Ans. l. 6. c. 26. Iuo p. 5. c 113.

Sicut neophytus tunc dicebatur, qui initio † sanctæ α fidei erat eruditione plantatus, sic modo neophytus. habēdus est, qui repēte a religionis habitu plantatur, ad ambiendos honores † sacros irrepserit †. ¶ Ordinate ergo ad ordines accedendum est. Nam casum appetit qui ad summi † b loci fastigia post positis gradibus c per abrupta quærit ascensum. Scimus autem, quòd ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, nisi a nouitatis suæ humore siccentur: ne si ante pondera, quam solidentur, accipiant, cunctam simul fabricam ad terram deponant.

† al. initii. † al. summa. † al. ordines.

† Adde tex. in fi. in l. fin. ff. ad leg. Iul. de ambi. & ibi Doct. de ambitiosis tractant.

α ¶ Initio sanctæ.) *In libro 7. epist. 110. vbi habetur prior pars huius capit is vsque ad vers.* Scimus autem. *legitur*, in sanctæ fidei erat conuersatione plantatus, *lib. 1. autem 5. epist. 51. siue c. 51. [vbi & eadem fere iisdè verbis habentur: ac præterea sequens pars vsque ad finem.] legitur hoc loco*, qui adhuc nouiter erat plantus in fide.

DISTINCTIO XLIX.

Ecce d, a quib. vitiis debeāt esse immunes, qui in episcopũ sunt ordinandi. Qui enim intercessores e pro populo ad Deũ parātur, necesse est, vt eius gratiam bene viuēdo mereātur. Vnde Gregorius ait in pastorali. ¶ Solicite formidandũ, ne qui placare posse iram Dei creditur, hanc ipse ex proprio reatu mereatur. Cũcti enim liquido nouimus: quia, cũ is, qui displicet f, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Qui ergo adhuc desideriis terrenis adstringitur, caueant, ne districti iram iudicis grauius accendens, dũ loco delectatur glorię, fiat subditis auctor ruinæ. Solerter ergo se quisq; metiatur, nec † locum regiminis assumere audeat, si in se adhuc g vitium damnabiliter regnat, nec is, quem crimen deprauat proprium, intercessor fieri appetat pro culpis aliorum.

par. 1. c, 11.

† ne) orig.

Idem in eod. pastorali eod. c. 11. continenter.

† Adde ad hoc tex. in l. qui ea mēte de furt.

Hinc

¶Sacrificium Deo non offerat, qui vitijs est maculatus.
C. I.

Leuit. 21. Hinc[a] etenim superna voce ad Moysem dicitur: [Loquere ad Aaron: homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offerat panes Domino Deo suo; nec accedat ad ministerium eius.] Vbi & repente subiungitur: [Si cæcus fuerit, si claudus, si vel paruo, vel grandi, & torto naso, si fracto pede, vel manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel pondero sus[b]. †] Cæcus quippe, est qui supernę contemplationis lumen ignorat: qui præsentis vitæ tenebris pressus, dum venturam lucem nequaquam diligendo conspicit, quo gressus operis porrigat †, nescit. Hinc etenim prophetante Anna dicitur: [Pedes sanctorum suorum seruabit[c]; & impij in tenebris [d] conticescent.] ¶Claudus vero est; qui quidem, quo pergere debeat, aspicit; sed per infirmitatem mentis, vitæ viam perfectæ† non valet tenere, quam videt; quia ad virtutis statum dum fluxa consuetudine non erigitur, quo per desiderium innititur, illuc gressus operis efficaciter non sequuntur. Hinc etenim Paulus dicit: [Remissas manus, & dissoluta genua erigite; & gressus rectos facite pedibus vestris; vt non claudicans quis erret, sed magis sanetur.] ¶Paruo autem naso, est qui ad tenendam mensuram discretionis idoneus non est. Naso quippe odores, fœtoresque discernimus. Rectè ergo per nasum discretio exprimitur; per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Vnde & in laude sponsæ dicitur: [Nasus tuus, sicut turris, quæ est in libano.] Quia nimirum sancta ecclesia, quæ ex causis singulis tentamenta prodeant, per discretionem conspicit; & ventura vitiorum bella ex alto deprehendit. Sed sunt nonnulli, qui dum æstimari hebetes nolunt, sæpè se quibusdam exquisitionibus plus quam necesse est, exercentes, ex nimia[e] subtilitate falluntur. Vnde hic quoque subditur: [vel grandi, & torto naso.] Nasus enim grandis, & tortus est, discretionis subtilitas immoderata: quæ dum plus quàm decet, excreuerit, actionis suæ rectitudinem ipsa confundit. ¶Fracto autem pede, vel manu est, qui viam Dei pergere omnino non valet; atque à bonis actibus funditus exors vacat: quatenus hæc, non vt claudus, saltem cum infirmitate teneat; sed ab his omnimodo alienus existat. ¶Gibbus vero est; quem terrenæ solicitudinis pondus deprimit, ne vmquam ad superna respiciat; sed solis his, quæ in infimis calcantur, intendat: qui & si quando aliquid ex bono patriæ cœlestis audierit, ad hoc nimirum peruersæ consuetudinis pondere prægrauatus, cordis faciem [f] non attollit: quia cogitationis statum erigere non valet; quem terrenæ solicitudinis vsus curuum tenet. Ex horum quippe specie psalmista dicit: [Incuruatus sum, & humiliatus vsquaq;.] Quorum culpam quoque per semetipsam veritas reprobans ait; [Semen autem, quod intra spinas cecidit, hi sunt, qui audiunt verbum, & à solicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus vitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum.] ¶Lippus vero est, cuius quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat; sed tamen hoc carnalia opera obscurant. In lippis quippe oculis pupillæ sanæ sunt, sed humore defluente infirmantes † palpebræ grosse-

Marginal notes: † *herniosus*] vulgata. — † *al. dirigat* — 1. *Reg.* 2. — † *al. perfectè* — *Hebr.* 12. — *Cant.* 7. — *Ps.* 118. — *Luc.* 8. — † *infirmitate*] orig.

Hinc etenim.] CASVS. Probat Gregorius in hoc c. q illi qui vitijs subiacent, panes Domino non valent offerre: nec ad ministerium eius accedere, cum aliena peccata nō possint diluere: quia in veteri testamēto corpore vitiati & maculati repellebantur à ministerio. Et hoc probatur xij. exemplis vitiorum: quæ vitia figuraliter intellecta in nouo testamento repellunt. Vnde exponit G. q̄d per vnūquodque vitium designetur, & quare repellant à promotione. Sequens cap. patet.

a ¶Hinc.] Probat Grego. in hoc c. quòd vitiosi non possunt offerre panes Domino, nec aliorum peccata diluere: quia in veteri test. corpore vitiati repellebantur: & hoc probat xij. exemplis: quæ vitia figuraliter intellecta in nouo testamento repellunt.

b ¶Vel ponderosus.] id est, criminosus.

c ¶Seruabit.] Ne labatur in hæresim.

d ¶In tenebris.] Peccatorum.

e ¶Ex nimia.] Nimia subtilitas in iure reprobatur. extra de iudi. dilecti. & sic fit aliquid in iure cōtra rationem gratia disputandi. ff. ad legem Aqui. ita vulneratus. in fi. & magis ualet simplicitas quàm difficultas. Inst. de fideicommiss. hæredi. §. sed quia stipulationes.

f ¶Faciem.] Id est, rationem, quæ est facies cordis.

a ¶Et

a ¶Et eo.] Id est, ideo.
b ¶Quo.] Id est, quia.
c ¶Aliarum.] Impropriè ponitur, sic supra 26. distinctio. deinde, ibi, cum ceteris criminibus.
d ¶Ponderosus.] Per immundam cogitationem.
e ¶Ad opus.] Ex hoc videtur quòd occultū peccatum impedit promouendum 1. & ex eo sequitur ibi, grauat in abditis. Sed contra argu. 50. dist. sacerdotes. quia latētia peccata non habent vindictam quo ad ecclesiam militantem, vt 32. q. 5. Christiana. & 32. dist. erubescant.

Sacerdo-

1 Hoc hodie determinatur extra de tem. ord. c. 5.

scunt: quæ qui infusione crebra atteruntur: etiam acies pupillæ vitiatur. Et sunt nonnulli, quorum sensum carnalis vitæ operatio sauciat: qui videre recta subtiliter per ingenium poterant: sed vsu prauorum actuum caligant. Lippus itaque est, cuius sensum natura exacuit, sed conuersationis prauitas confundit: cui bene per Angelum dicitur: [Collyrio inunge oculos tuos, vt videas.] Collyrio quippe oculos, vt videamus, inungimus, cum ad cognoscendam veri luminis claritatem intellectus nostri aciem medicamine bonæ operationis adiuuamus. ¶Albuginem vero habet in oculo, qui veritatis lucem videre non sinitur: quia arrogantia sapientiæ, seu iustitiæ cæcatur. Pupilla namque oculi nigra videt: albuginem tolerans nihil videt: quia videlicet sensus humanæ cogitationis, si stultum se peccatorem, quæ intelligit, cognitionem intimæ claritatis apprehendit. Si autem candorem sibi iustitiæ, siue sapientiæ tribuit; à luce se supernæ cognitionis excludit: & eo [a] claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quo [b] se apud se per arrogantiam exaltat, sicut de quibusdam dicitur: [Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.] ¶Iugem vero habet scabiem, cui carnis petulantia sine cessatione dominatur. In scabie etenim feruor viscerum ad cutem trahitur, per quam rectè luxuria designatur: quia si cordis tentatio vsque ad operationem prosilit, nimirum feruor intimus vsque ad cutis scabiem prorumpit, & foris iam corpus sauciat: quia dum in cogitatione voluptas nō reprimitur, etiam in actione dominatur. Quasi enim cutis pruriginem Paulus curabat abstergere, cum dicebat: [Tentatio vos non apprehendat, nisi humana;] ac si apertè diceret. Humanum quidem est tentationem in corde perpeti; dæmoniacum vero est in tentationis certamine in operatione superari. ¶Impetiginem quoque habet in corpore, quisquis auaritia vastatur in mente: quæ si in paruis non compescitur, nimirum sine mensura dilatatur. Impetigo quippe sine dolore corpus occupat, & absque occupati tædio excrescens membrorum decorem fœdat: quia & auaritia captiuam animam, dum quasi delectat, exulcerat: dum adipiscenda quæque cogitationi obijcit, ad inimicitias accedit, & dolorem in vulnere non facit, quia æstuanti animo ex culpa abundantiam promittit. Sed decor membrorum perditur: quia aliarum [c] quoque virtutum per hanc pulchritudo deprauatur; & quasi totum corpus exasperat; quia per vniuersa vitia animum supplantat, Paulo attestante, qui ait; [Radix omnium malorum est cupiditas.] ¶Ponderosus [d] vero est, qui turpitudinem non exercet opere; sed tamen ab hac cogitatione continua sine moderamine grauatur in mente: qui nequaquam quidem vsque ad opus [e] nefarium rapitur; sed eius animus voluptate luxuriæ sine vllo repugnationis obstaculo delectatur. Vitium quippe est ponderis, cum humor viscerum ad virilia labitur; quæ profectò cum molestia dedecoris intumescunt. Ponderosus ergo est, qui totis cogitationibus ad lasciuiam defluens, pōdus turpitudinis gestat in corde: & quamuis praua non exerceat opere, ab his tamen non euellitur mente: sed ad vsum boni operis in aperto valet assurgere; quia grauat hūc in abditis pondus turpe. ¶ Quisquis ergo quolibet horum vitio subigitur; panes Domino offerre prohibetur: ne profectò α diluere aliena delicta nō valeat is, quem adhuc propria deuastant. ¶ Quia igitur paucis ad magisterium pastorale dignus qualiter veniat, atque hoc indignus qualiter pertimescat, ostendimus; nunc is, qui ad illud dignè peruenerit, in eo qualiter uiuere debeat, demonstremus,

Apoc. 3.
Rom. 1.
1. Cor. 10.
1. Tim. 6.
Sic & Arnobius

α ¶Ne profectò.] *Sic etiam in originali impress. In aliquot Gratiani manuscriptis legitur.* Nec profectò diluere aliena delicta ualet is, quem adhuc propria deuastant.

SAcerdotes. CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte reprehendūtur sacerdotes, qui nomen Domini despiciunt: & quantum in se est, panem pollutum offerunt: quod fit cum quis indigne ad altare accedit, vel sacerdotium simoniacè acquisiuit: cum do-

e ¶Vsquequo.] Dictum fuit ab Helia fugiente irā Reginæ Iezabellis uniuerso populo colenti Baal. 3. Regum, 18. nam deficit ambobus qui vult seruire duob. & 26. dist. acutius 1.
f ¶Illum.] Id est, alium.

Helias Iezabel fugiens quibus uerbis vsus est ad populū. 1 Concor. tex. in ca. 1. de eo qui ar. bel. de po. & d feu. c. 1. coll. x.

Item Hieronymus super Malachiam, ad c. 1.

¶Indoctus, terrena lucra sectans, vitiosus ordinari non debet. C. II.

Sensus aliqua ex parte.

SAcerdotes nomen Domini despiciunt, & quātū ad se[a], panem pollutum offerūt, qui ad altare indigne accedūt quique dato munere sacerdotium præsumunt. Panē quoque polluit, qui doctrinam Domini in populo male disper git †; & qui honorat potentem[b], & despicit pauperem[c] †. *& infra.* ¶[Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum est? &c.] superius accusati de panibus, nunc accusantur de victimis. Cæcum animal offert, qui ordinat indoctum loco docti; magistrumque facit, qui uix discipulus esse poterat. Claudum offert, qui lucra terrena quærentem locat[d]; vtpote pedem in diuersa ponentem, vnum in diuinis, alterum in carnalibus: cui potest inferri illud de libro Regum; [Vsquequo[e] claudicatis in duas partes?] Languidum offert, qui uitiosum habet pro religioso; quique tardum, & pigrum probat [α] patientem, dicens illum[f] negligentiæ redarguendum. Indignum est[g] enim dare Deo, quod dedignatur homo.

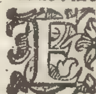
† Concor. text. in l. 1. C. de vet. iure enu. & in auth. de mona. §. 1. coll. 1.

† *al. dispertit.*

3. Reg. 18.

α ¶Probat patientem.] *Sic interpungitur etiam in manuscriptis, & in glossa, cum tamen ita posset etiam distingui*, & pigrum probat, patientem dicens illum, &c.

g ¶Indignum est.] contra supra 41. dist. nō cogant. sed ibi de rebus: hic de psonis.

EX præmissis.] Hęc dist. diuiditur in 7. partes: in quarum prima dicit q lapsi non possunt reparari. & hoc probat per 12. auctoritates. Secunda ibi, [Ecōtra exēplis.] Tertia ibi, [Qūo igitur.] Quarta ibi, [De lapsis.] Quinta ibi, [Qd vero.] Sexta ibi, [Itē obijcit.] Septima ibi, [Apostatæ.] Io. de Fā. CASVS. Supra monstratum est, q criminosi ordinari non possunt. In hac uero 50. distin quæritur, an tales post pœnitentiam possint in suis ordinibus remanere, & ad superiores ordines ascendere. & probatur multis auctoritatibus, q ipsi prohibentur, nec possunt ascendere: & hoc facit usq; ad § [Econtra.] Demum probat contrarium usq; ad §. [Quo modo.] & ibi incipit soluere.

h ¶Ex præmissis.] Tractauit hucusque magister de qualitate ordinādorū. In hac dist. 50. tractat primo de iam promotis, an ipsi postquam lapsi sunt, valeāt reparari? Et primo allegat, q non possunt reparari: postea allegat pro parte 5ria. & hoc bene soluit. j. ea. §. [Qūo.] &

DISTINCTIO L.

EX præmissis[h] *auctoritatibus liquido monstratum est; quòd varijs criminibus irretiti in sacerdotes ordinari non possunt. Nunc autem de eisdem quæritur, vtrum post peractam † pœnitentiam, vel in proprijs ordinibus remanere, aut ad maiores gradus conscendere valeant. Multorum auctoritatibus, varijs criminibus irretiti à proprijs ordinibus deijciuntur, & ab accessu maiorum prohibentur.*

† *al. actam.*

Vnde Gregorius Constantino Mediolanensi episcopo, lib. 4. epist. 17. siue c. 61.

doctrinā populo male dispergit, despicit pauperem, honorat potētē. In scda parte, q̄ incipit ibi, [Si offeratis.] reprehenduntur qui indignos instituūt: & hoc facit auctoritate ueteris testa. in qua reprehenduntur sacerdotes vete. testa. qui Dño offerebant animalia ceca, clauda, & languida, & etiam pigra. quę uitia hodie figuraliter intellecta repelluntur in nouo testamento.
a ¶Ad se.] No. q aliquid dicitur malum quo ad se. sic 1. q. 1. quod quidam. & q. 3. salutator. sic matrimonium dicitur solui quo ad socerum, qui repudium misit: nō quo ad coniuges ff. de dona. inter vir. & vxo. cū hic status. §. & socer. & facit qs aliqd quātū in se ipso est. 11. q. 3. inter verba sic 22. q. 2. §. vl. in fi. de cōse. dis. 4. qris.
b ¶Potentem.] in eo quòd potens est.
c ¶Pauperem.] Infra. 11. q. 3. pauper.
d ¶Locat.] In dignitate.

Matrimonium quantum ad diuersos dissoluitur, & non soluit.

pro parte prima allegat vsque ad §. [Ecōtra.] & postea inducit multa c. ad probandam solutionem suam, usque ab §. sed illud. vbi aliam ponit: & eam probat p c. seq. vsque ad §. [Quod vero.] & postea adiungit de lapsis in hæresim 2, quod non sit eis communicandum ante reconciliationem. Ab illo §. [Quod vero.] subiungit tractatum de homicidijs vsque ad illum §. [Præmissis.] Deinde addit de solenniter pœnitentibus, q non debeant ordinari, uel ad militiam sęcularem redire: & quòd clericis talis pœnitentia non sit imponenda, & pro quibus culpis sit imponēda. Vltimo subdit de apostatis, qui nec ad habitum sęcularem, nec ad clericatū ascendere possunt post pœnitentiam. Circa lapsos tres regulę sunt notandę 3, quę continentur infra. ea. dist. vt constituetur. Prima regula secundum H. hęc est, vt. Qui mortaliter peccauit post baptismum, non promouea-

2 Scilicet in §. de lapsis. Laur.

Lapsorū reparatio tribus regulis declaratur.

3 Scilicet in commune contine tes. Lau.

moueatur,ut 25.dist.primum.1.q.7.si quis omnem.Secūda est.Promotus si mortaliter peccat,deijciēdus est infra cap.qui semel. Tertia est, Qui ab ordine deponitur, amodo non restituitur.j.ea.c.1.& 2.& c.puenit.& vbicumque mitius agitur,dispensatio est.Istæ aūt tres regulæ secundū tres opiniones recipiunt interpretationē. Quidam enim dicunt, ꝙ omne peccatū mortale impedit promouēdum, & deijcit iam promotum 1.& si talis sit promotus,& egerit pœnitentiam:tamen non potest ministrare sine dispensatione. Alij intelligunt de magnis criminibus prædictas regulas; quia minora post pœnitentiam nō repellunt, nec deijciūt, ut 81.dist.c.Apostolus.& dist.46.clericus.5.q.4.in loco.68.distin cap.1.quia nec omne publicum crimen animæ mortem irrogat Inst.de publ. iudi.§ ult. Tertij intelligūt prędictas tres regulas de manifestis.occulta enim post pœnitentiam non repellunt, nec deijciūt; immo iure communi promouetur ·& si promotus est, remanet in ordine suo j. ead. c. de his vero. & cap.præcedēti. & hęc opinio uerior est, & benignior:hoc tamen excepto, quòd maxima peccata etiam occulta repellunt . ut de hoc plene dixi s.25.dist.c.ult. De adulterijs autē & similibus potest eps simplex dispensare.extra de iud.at si clerici.j.ea cōtumaces.de maioribus non.j. ea. minor.& in simonia.1.q.1.erga,& secundum quosdam in omnibus criminibus dispensat ubi non prohibetur.extra de sen.excō.nuper.& de pœn.dist.6.§ 1.in fi.& 82.dist.presbyter.& in pluribus casibus inuenio epm posse dispēsare,vt notaui 1.q.7.§.nisi rigor.Petrus Hispanus ꝯtrium dixit.nam cum in quibusdam certis casibus ei permittitur dispensare, ergo in alijs prohibetur:argu.25.dist. qualis.& C.de procu.maritus 2.Quis autē cum deposito possit dispēsare,dixi 2.q.5.ideo. Cum suspenso autem uel pœnitente etiā in hæresi bene dispēsat eps. j. ea.presbyteros.Io.Istę opiniones hodie terminant per decr.Greg.in extrauag.de temp.ordi. q̄situ. vbi reprobatur opi.Io.& credo ꝙ episcopus semper possit dispēsare,nisi ei prohibeatur expresse à iure,vt 27.q.2.lex diuinæ.in fi.& extra de sen.excom.nuper.B.

1 Mortaliter peccat qui post baptismū peccauit, si se promoueri permittit : vel si iam suscepto remanet,quātumcūque egerit pœnitētiā: nisi cum eo fuerit dispensatum.

Isti intelligunt regulas ,put sonant.L.

Episcopus in quibus criminibus dispenset.

2 Extra de transl. epi. cap. 2. uer. nec ꝙ de cessiōe.&c. secundum. Lauren.

Episcopus an possit semper dispensare.

SI lapsis.]CASVS. Constantinus Mediolañ. eps quæsiuit à Gregorio,an cuilibet lapso debeat licētia dari ad suum ordinem reuertendi? Et respondet ꝙ non, triplici ratione, quia si hoc fieret , uigor ecclesiasticæ disciplinæ frangeretur: & quilibet propter spem reuersionis praua desideria concipere non formidaret:& pterea uindictam sibi inflictam putaret esse temporalem,& non perpetuam.Sequens cap.patet.

a ¶Si lapsis.] Hoc cap.loquitur de deposito , ut patet per fin.

b ¶Spe.]Quia facilitas venię,&c.ut 13.q.4.est iniusta. & extra de ui.& hone.cleri.ut clericorum.

c ¶Supplicatio.]Carnalis,sed spūalis bū.j.ea.clerico.

d ¶Reuocare.]Infra.13.q.4.est iniusta.

e ¶Nō statuta.]Perpetuo.Qui enim deponitur,perpetuo deponitur, vt hic 3.& 81.dist.si quis clericus.& C. de pœ.seruus. Arg.contra 33.q.4. nō oportet 2.Ibi simpliciter ponitur,separentur: & tamen separantur ad tēpus, non perpetuo, ut extra de conti.ex litteris.in fin. Sed certe illa nō sunt contraria: quia ibi nulla fuit depositio:& est hoc ideo statutū,ne leges ludibrio fiant, vt C.de bo.quæ.lib.l.vlt.§.fi.& est si.quod lex dicit, ꝙ damnatus de crimine, ad militiam non recipitur,vt ff. de re mili.qui cum uno.§.adultero.

Depositio est perpetua.

3 Nam uerbū, statuere, rem perfectam signat. de pę.dis.1.§. hoc autē. secundum Laur.ff. qđ quisque iuris.l.1.

¶Lapsi in suum ordinem reparari non possunt. C. I.

SI lapsis[a] ad suum ordinem reuertendi licentia concedatur; vigor canonicæ proculdubio frangitur disciplinæ : dum pro reuersionis spe [b], prauæ actionis desideria quique concipere non formidat. *& post pauca.* ¶Illud igitur prę omnibus studere,ut lapsos,in sacrum ordinem nullius uobis supplicatio[c] aliquo modo reuocare[d] suadeat:ne huiusmodi non statuta[e],sed temporaliter data credatur esse uindicta.

Ansel.l. 8. c.35. & lib.xi. c. 13. Iuo p.6. c. 80. Pann.l.3.c.145.

Item Martinus Papa I. Amando episcopo.

¶Qui post suam ordinationem labitur, depositus permanebit. C. II.

QVi semel post suam ordinationem in lapsum ceciderit; deinceps iam depositus erit;nullumque gradum sacerdotij poterit adipisci[f].

Pan. l.3. c.145.

Item Gregorius Papa Sabiniano episcopo,lib.7.epist.25.

¶Presbyter post lapsum nulla ratione in sacro ordine reparari ualet. C. III.

PResbyterum, de quo nos fraternitas tua latoris præsentium legatione† consuluit, nulla ratione in sacro ordine post lapsum,aut permanere[g] aut reuocari posse cognoscas. Circa quem tamen mitius[h] agendum est: quia commissum facinus facili[i] dicitur professione confessus.

Ansl.l. 8. ca.26. Pann l 3.c.146. †al.relatione.

Item Ioannes VIII.Cœnomantico† Vticensi episcopo.

†al.Cœnnomeco Venetensi.

f QVi semel.]¶Adipisci.]Hoc c.intelligit de rigore.25.dist.primū.j.ea.miror. uel in maioribus, vel de manifestis criminibus.extra de tēpo. ord.ca.fi.sic nō ob.82.dist.psbyter.& 15. q.vlti.hi qui.

PResbyterum.CASVS.Sacerdos quidam fuit lapsus in crimen,de quo postea in iudicio fuit sponte cōfessus,quare quæsiuit episcopus Fabianus,an posset in sacro ordine remanere,uel reuocari deberet? Et respōdet Gregorius ꝙ non. Sed quia sponte cōfessus est,mitius est agēdum cum ipso scilicet ut nomē sacerdotis retineat,uel in minoribus ordinibus remaneat.

g ¶Aut permanere.]Simile s.24.dist.c.ult.infra.15.q. vlt.si quis presbyter.contra. Sol. in inferiori ministrauit,ut ibi:sed in superiori,ut hic.

h ¶Mitius.] Arg.ꝙ mitius agitur cum cōfesso,quàm cum conuicto 4, ut infra.eo.de his uero.& 16.q.5.vlt. Si quis presbyter.Si.61.dist.quia simpliciter.1.q.5.præsentium.Arg.contra 24.dist.c.vlt. Sed ibi timore probationum est confessus:hic sponte.

4 Concor. text. in l. 1. & ibi glo. & Doc. C. quæ appel. non reci.

i ¶Facili.]Id est,sponte,ut extra de homic.lator.

Miror.]

Miror.) CASVS. Quidam episcopus volebat cũ quodam sacerdote homicidia dispensare: & persuadebat dño Papæ, vt ei post perpetratum homicidium concederet ministrare. Sed Io. Papa eũ reprehendit, dicens hoc fieri non posse post quantamcunque pænitentiam sed spensationes.& 23.q.1.noli.in fine.

b ¶ Homicidium.) Sponte, vt extra de homic.lator.

c ¶ Suadere.] Plus enim est suadere, quam compellere.ff.de ser.cor.l.1.§. persuadere & plus punitur suasor, quam faciens.86.dist.tanta.Ioan.

¶ Post perpetratum homicidium sacerdotale officium ministrari non potest. C. IIII.

44. Iuo p.6. c.131. & par.10.c.35 Pann.l.3.c.1

Miror[a] minus doctam scientiam tuam sacerdotem putare post perpetratum homicidium[b] posse in sacerdotio ministrare, imò [quod est ineptus] nobis suadere[c] velle, vt ipsi tali præsumptioni præberemus assensum. Quis enim tam demens, tamque peruersi sensus, tale quid æstimaret, vel post quantamcunque pœnitentiam concedendum, cum omnino sit canonicæ disciplinæ contrarium[1] Debet ergo sacerdotio priuatus lachrymarum fonte flagitium tam immane diluere, vt talibus saltem remedijs curatus, salutis possit inuenire suffragium.

Item Nicolaus Papa.

¶ Ad maiorem gradum clericus prouehi non potest, qui paganum occidit. C. V.

Iuo p.6.c.120.

Clericum, qui paganum occiderit[d], non oportet ad gradum maiorem prouehi, qui carere etiam debet acquisito: homicida enim est. Nam cum discreti sint milites sæculi a militibus ecclesiæ, non conuenit militibus ecclesiæ militare[e] sæculo, per quod[f] ad effusionem sanguinis necesse sit peruenire.

Clericũ. CASVS Clericus quidã occidit paganũ: postea volebat ad ordines ꝓmoueri maiores. quæsiuit quidã episcopus an posset. Et rñdet Papa ꝙ non imo carere debet etiã acquisito. Nam milites ecclesię non debent sęcularẽ militiã exercere, per quã necesse sit ad sãguinis effusionem peruenire.

d ¶ Occiderit.) Spõte B.

e Militare.] Per hoc patet ꝙ loquitur de illo, qui ĩ bello fuit. hortari tamẽ potest clericus aliquos ad defensionem suę ecclesiæ.23.q.8. vt pridem.ar.ff. de his q not.inf.ob. hęc verba §.vlt.

f per quod.] Argu. quòd ratione vnius delicti imputantur omnia delicta, quæ sequũtur ex illo, ut 15.q.1.si quis insaniẽs.22.q.4.inter.ff quod me.ca.si mulier. Arg. cõtra ext. de spon.veniens. ADDITIO. Et faci qđ not.inf.ea.quantum.in gl.hic patet ibi dicam. Sed Ber. contrà loquitur in matrimonio, in quo licet quis sua culpa cadat in metum, non nocet, vt extra quod metus cau. Abbas Arch.

Imputantur multa ꝓp vnum delictũ

Item Osbaldo choriepiscopo Quadrantino.

¶ Qui defendendo se paganum occiderit, sacerdotali careat officio. C. VI.

De his[g] clericis, pro quibus consuluisti, scilicet qui sed diluat tam immane flagitium lachrymis; ut possit inuenire suffragium salutis.

1 Scilicet in ordine, sed ĩ beneficio sic ext.de cler. pugn. in du. Hericus.inf. eã, c. presbyteros. & ca. studeat. Dici pōt ꝙ hoc ca. miror. loquitur in homicida notorio, siue manifesto, & voluntario. de hoc, leg. & no. ĩf. eo.de his vero Ar.

a Miror.] Hic habes quòd eps non potest dispensare 1. cum homicida: item nec cum simoniaco, vt j. qu.j. erga nisi quandoque, vt j.q 5.c.j.& vlt. Ioan. De simoniaco est expressum extra de elect. c.pen. vbi dicitur ꝙ si aliquo ignorante sit commissa simonia, eps cum eo potest dispensare, si in simplici beneficio sit commissa simonia: secus si in prælatura. si aũt eo sciente sit facta: episcopus non potest dispensare cũ eo. ext. de simo. nobis. B. Item nec cum deposito ẜm quosdam, vt 2.q.3. si quis eps. cum eo qui excõicatus cele. rat. vt 11. q. 3. si quis eps. & 7.q.1.si quis presbyter, licet sit arg. contra 2.q.5.quanto. Sed illud de mandato Papæ. Item nec cum eo qui accedit ad iudicium sæculare, vt 21.que.5.si quis eps. Item nec cum bigamo, vt ext.de big.c.de bigamis, & 34.disti. lector. Io. Nec dispensat hodie cum filijs presbyterorum vt ext.de fil.presby. c. pen. vbi scilicet ministrauit pater immediate. B. Dispensat autem in plerisque criminib. vt notaui 1.q.7.§. nisi rigor. & generaliter vbi non prohibetur epo dispensatio, ſem p dispensare pōt. vt extra de senten.excom.nuper. licet quidam dicant, ꝙ in illis solis casibus despensabit vbi a iure ei permittitur; quia cum in quibusdam criminib. ei conceditur dispensatio, vt extra de iud. at si clerici. ergo in aliis ei prohibetur. argumẽ. 25.dist.qualis.& C. de procu maritus. Et licet dispensatio sit ius quod peti non potest: tamen qñque eps tenetur dispensare, vt infra ea.& constitueretur. in fi. & c.si quis diaconus.& cap. domino sancto, & 1.quæstio. 2.di-

De his.] CASVS. Quidam clerici defendendo se, paganum occiderunt: quare quæsiuit Quadrantinus episcopus, an peracta pœnitentia possint ad pristinum gradum redire, vel ascendere ad altiores? Et respondet quod non: quia Papa non dat eis licentiam aliquem hominẽ occidendi: & ideo melius est illis in gradu inferiori irreprehensibiliter famulari, quam alta indebite appetendo in profundum inferni demergi.

g De his.] Circa illos, qui committit homicidium distingue sic: quia aũt committitur homicidiũ ex necessitate, aut ex casu, aut ex voluntate. Si ex necessitate aut illa necessitas est euitabilis: aut ineuitabilis. Si est euitabilis, ad superiores ordines non potest ascendere: sed in iam susceptis toleratur 2, vt inf.ead. de his clericis. Si fuit ineuitabilis necessitas, sine omni dispensatione potest ministrare in ordine iam habito sed ad superiores habendos petet dispensationem, vt extra de homicid. suscepimus.&c.2. Nec obst. ext. eod. lator. vbi dr, ꝙ ad superiores talis licitè promouetur: quia hoc intelligo ex dispensatione 3. Ioan. Sed certe quidquid dicat Ioan. de necessitate ineuitabili capitulum videtur expresse dicere quod talis necessitas in nullo obsit, vt inf. ea. quia te quasi ob noxium. De hoc notaui in quæstionibus. B. Si vero casu committitur homicidium: aut dedit operam rei licitæ, aut non. Si dedit operam rei licitæ, ei non imputatur: sed potest ministrare in suscepto, & ascendere ad su-

Homicidiũ vtrum impediat promouendos, & deiiciatiam promotos.

2 Scilicet de mīa, vt not. ext.de hom. sicut vbi plene de hoc.

3 Vel dic ꝙ ibi fuit casus fortuit9, vt no.inf. ea de his clericis. in glo. in fi. Arch.

1 Et c. hi qui & ca. si duo, nisi fore grā de scandalum inde oriretur: quia tunc induci tur eius purgatio: ext. eod. ex litteris 1. & no. ext. de homic. cum dilect⁹ in gl. qui tñ, &c. q̄ fuit gl. Vin.

superiorem, vt extra eo. c. vlt. inf. ea. sæpe 1. & extra eodē Ioannes. Sed si illicitę rei operam dedit, tunc nec in suscepto potest ministrare, nec ad superiorem ascendere, vt inf. ea. clerico. & c. si quis voluntate. Si vero voluntate occidit nunquam dispensandum est cum eo secundum quod loquitur ca. maior. H. tamen cum suo rigore dixit ꝙ in nullo casu pōt homicida promoueri quia potius debet quilibet permittere se occidi, quam aliū occidere, vt 32. q. 5. ita ne. & dicit quod hoc verbum, & consulendi, ponitur pro verbo præcipiendi, vt 28. que. 1. sic enim Item secundum H. etiam si crimen homicidij sit ocultum: tñ post pænitentiam, non pōt exequi suū officiū. secus est ꝑm eū in quolibet crimine alio, vt inf. ea. de his, nisi in simonia. Io. Ex hoc expresse dr̄ extra de temp. or. ca. vlt. & ita duo crimina tm̄ excipi t: scilicet simoniam, & homicidium Argu. ext. de accus. inquisitionis. B. alii autem pleriq; dicūt ꝙ siue sit homicidium, siue aliud crimen dummodo sit occultum, post pænitentiam bene exequitur officiū suum sine omni dispensatione licet nō possit ꝓmoueri. Sed in simonia post nullam penitentiam potest exequi officium suum. 1. q. 1. ergo Hodie autē obtinet opinio H. circa crimen occultum, vt ext. de accus. inqsitionis. B.

a ¶ Defendēdo.] Incaute sine moderamine. cuilibet em̄ licitū est se defendere cū moderamine, vt su. di. 1. ius naturale. & extra de app. c. significauit. C. vnde vi. l. 1.

d ¶ Si quis.] Iudex executor & assessor in causis criminalibus non possunt promoueri . hoc non est ratione peccati: quia non peccant ista faciendo 2, vt 21. quæst. 4. quæsitum & 5. quæs. miles sed propter irregularitatem, quam ex tali facto contraxerunt.

2 Ideo dicebeat Ber. ꝙ istud c. intel ligebatur de illis qui non peccauerūt,

e ¶ Aut

defendendo [a], paganum occiderunt, si postea per pænitentiam emendati possint ad gradūm pristinum redire, aut ad altiorem conscendere, scito nos nullam occasionem dare, nec vllam tribuere eis licentiam quemlibet hominem quolibet modo occidendi. Verum si contigerit, vt clericus sacerdotalis ordinis saltem paganum occiderit, multum sibi consulit, si ab officio sacerdotali recesserit; satiusque est illi in hac vita Domino sub inferiori habitu irreprehensibiliter famulari quam alta indebite appetendo damnabiliter in profundum demergi.

Item ex concilio Agathensi, c. 50.

¶ Cadat ab officio episcopus, presbyter, aut diaconus capitale committens crimen. C. VII.

SI episcopus, presbyter, aut diaconus capitale crimen commiserit, aut chartam [b] falsauerit, aut falsum testimonium [c] dixerit, ab officii honore depositus in monasterium detrudatur, & ibi quamdiu vixerit, laicam tandummodo communionem accipiat.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 26.

¶ Qui homicidij, facto, aut præcepto, aut consilio post baptismum conscius fuerit, clericus non ordinetur. C. VIII.

Apud Mar. Brac.

SI quis [d] viduam, aut ab alio dimissam † dixerit, non admittatur ad clericatum. Quod si irrepserit, deiiciatur. Similiter, si homicidii aut facto [e], aut præcepto [f], aut consilio [g] tua defensione α [h] post baptismum [i] conscius fuerit, & per aliquam subreptionem ad clericatum venerit, deiiciatur, & in fine vitæ suæ † laicam communionem tantummodo recipiat.

Ansel. 7. c. 11. Ex cā. 18. Apos

† *al. relictam.*

† *al. suæ cōionem recipiat.*

α ¶ Defensione.) *In codice Lucensi Regio, (in quo sunt etiam hæc capitula à Martino Bracarensi episcopo collecta) & apud Anselmum, & in editione conciliorum tribus tomis in margine legitur,* assensione: *cui lectioni conuenit quod legitur in concilio Triburiensi, capitulo 11. circa finem.*

Item Gregorius Ianuario episcopo Calaritano, libro 3, epist. 26.

SI eps.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Agathen. quam pœnam debeat pati eps, presbyter. vel diaconus qui capitale crimen commiserit, vel chartam falsauerit, vel falsum testimonium dixerit: Et respondet, quod deponi debet, & detrudi in monasterium ad agendam pęnitentiam: vbi donec viuit, non nisi laicam tantummodo communionem accipiat.

b ¶ Aut chartam.) Dic vt sup. 19. dist in memoriam .

c ¶ Testimonium.] Infra 5. q. 6 presbyteri 2.

SI quis viduam.] CASVS. Statutum fuit in concilio Martini Papę, ꝙ si quis duxerit in vxorem viduam vel relictam: aut homicidium commiserit facto præcepto, cohsilio, vel defensione, post baptisma promoueri non potest & si irrepserit, deponatur & eijciatur, & in fine suæ vitæ communionem accipiat.

e ¶ Aut facto.] Vt miles.

f ¶ Aut præcepto,] Vt iudex.

g ¶ Aut consilio.] Vt assessor & ita ex consilio punitur aliquis, contra illud ff man. l. 6. in fi. & l. denique. Sed nunquid addi debet de voluntate: arguitur quod sic j. que 4. quia præsulatus. in fine , quod non concedo, licet antequam fiat, vellet illud factum esse: vel post factum, gratū habeat.

h ¶ Defensione.] Euitabili. B

i ¶ Post baptismum.) Ergo si ante baptismum, potest. Bazianus dixit: si ante baptismum occidit non peccando: vt iudex, non potest promoueri, quia non tollitur irregularitas: sed si occidit peccando, tollitur totum Ioan. Et sic melioris conditionis est peccans, quam non peccans. De hoc quid iuris sit, notaui in quæstionibus. 36. dist. in gl videtur. B. 3.

Consilium facit vt quis puniatur. Homicida ante baptismum ā promoueri potest.

3 Quęstio v nenialis e de qua h buisti 21. d in prin. & il de hoc & 5 distinctio. sum. & 26. deinde Ar

Perue-

PEruenit.] CASVS. Episcopus Caralitanus restituebat clericos lapsos in crimen fornicationis ante pœnitentiam, vel post. prohibet Greg. dicens quod tales carere debent sacris ordinibus, & ad altaris ministeriũ nunquam accedere. Et r̃ndet Grego. ꝙ Saturninus presbyter careat, communione corporis & sanguinis Christi donec vixerit. in fine tamen viaticum accipiat: nisi antea episcopo visum fuerit ei esse miserendum. & in scriptis, caueat, vt de cætero Missam non cantet: & gerat curam monasteriorum in insula Gorgonia & Capraria sine præiudicio alicuius. Diaconus vero abbas semper ab ordine sacro depositus erit: qui tñ poterit inter alios monachos priorem locum obtinere. si eius cõuersatio meruerit: sed ordinem non obtinebit, in cuius loco debebit alius ordinari. Subdiaconus vero irreuocabiliter deponetur: laicam tamen communionem accipiat.

¶ De sacris ordinibus lapsi reparari non possunt. C. IX.

Poly. l. 4. tit. 39. Ansel. l. 8. c. 20. Iuo par. 6. c. 78. Pan. l. 3. c. 133.

PEruenit ad nos, quosdam de sacris ordinib. lapsos, vel post pęnitentiam, uel ante, ad ministerij sui officium reuocari: Quod omnino prohibemus, & in hac re sacratissimi quoque canones contradicunt. Qui igitur post acceptum sacrum ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit [a]; sacro ordine ita careat, vt ad altaris ministerium vlterius nõ accedat.

Item Venantio Lunensi episcopo, lib. 4. epistol. 5. seu, cap. 49.

¶ De eodem. C. X.

Polyc. ibidem. Ansel. l. 8. c. 21. Iuo par. 6. c. 83.

ACcedẽs ad Gorgoniam insulã fraternitas vestra discutiat id, quod ad nos de Saturnino presbytero [b] perlatum est. Peruenit namque ad nos, quia postquã pro crimine lapsus sui, a sacerdotii ordine est deiectus, ad explendum ministerium sacerdotii ꝓsumit accedere, & omnipotenti Deo hostias immolare. Quod si ita factum fraternitas vestra repererit; eum sacri corporis, & sanguinis Dominici participatione priuatũ in pænitentiam redigat: ita vt vsque ad diem obitus sui in eadem excommunicatione permaneat, & viaticum tantummodo exitus sui tempore percipiat. Sin autem eum fraternitas tua talem pęnitentiam agere cognouerit, vt ei iuste ad recipiendam inter laicos communionem, & ante exitum debeat misereri: hoc in tuæ [c] fraternitatis ponimus potestate: *& infra:*

Eodẽ li. 4. epist. 16. ite c. 60. Pan. l. 3. c. 132.

¶ Præterea ad fraternitatis tuæ consulta respondentes statuimus, diaconum, & abbatem [d] de portu Veneris [e], quem indicas cecidisse [f], ad sacrum ordinem non debere, vel posse vllo modo reuocari. Quem quidem sacro ordine priuatum in pœnitentiam deputare te conuenit: cuius si postea actus, conuersatioque meruerit; priorem [g] inter alios monachos, (vbi tu tamen decreueris) standi locum obtineat [h]. Subdiaconi quoque, quos similis culpa constringit, ab officio suo irreuocabiliter depositi, inter laicos communionem accipiant. In portu autem Veneris, loco lapsi diaconi, alium, qui hoc officium implere debeat, ordinabis. Saturninum vero presbyterũ, vt nunquã ad sacri ordini ministeriũ præsumat accedere, scriptis cauere decreuimus: sed eũ in insula Gorgona, atq. Capraria solicitudinẽ [i]

a Fuerit.] De quo fuerit conuictus vel confessus. & hoc verum est nisi episcopus cum eo dispensasset, vt extr. de iud. at si clerici. Sed nonne canonista prohibet episcopo dispensare in hoc casu? non: sed redarguitur indiscreta dispensatio, vt dixi extra de pręb. de multa. [1]

[1] Scilicet, ꝙ canones cõtradicant in hac re, &c.

b Presbytero.] Ergo clericus degradatus non retinet ordinem argum. 4. distin. ex antiquis. & 11. q. 3. episcopus. & 15. qõ. vlt. si qs presbyter. & 23. q. vlt. clerici. & idem videtur ꝑ hoc quod dicitur inf. inter laicos communionem. Sed tñ iõ ꝙ characterem semper retinet. per id quod habes 1. q. 1. quod quidam. & 32. q. 7. licite. arg. 81. dist. dictum. Vnde q̃ percutit ipsum incidit in canonem: saltem in memoriam pristinæ dignitatis, vt ff. de decurion. l vl. & ff. de quæstio. vnus, §. seruus, & de consecr. dist. 4. ostenditur. Io. quod nõ credo cum careat omni priuilegio clericali [2]: nec credo quod conficiat [3]. quia omnem potestatem amisit. B.

Degradatũ percutiẽs incurrit excõicationem.

2 Adde quæ no. in addit. c. 2. de pę. li. 6. & c. dominus in gl. in ver. sacrilegium. infra 93. dist.

3 Hæc fuit opi. Rayn. q̃ rec. Goff. & B. ext. de cl. exc. mi. c. 2.

c In tuę.] Ergo episcopus potest remittere pęnitentiam iniunctam a Papa. sic. 33. q. 2. latorem. ADDITIO. Vel de hoc vt ibi. Argu. contra 15. dist. c. 2. in fin. ibi videas. De hoc etiam no. 26. q. 7. tempora.

ACcedens.] CASVS. Hoc cap. loquitur de quodam presbytero Saturnino, & de quodam diacono abbate, & de quibusdam subdiaconis. presbyter Saturninus propter suum delictum depositus fuit. & tamen post depositionem Missas celebrauit. Diaconus vero abbas & subdiaconi mortaliter peccauerant, crimen fornicationis committendo. Vñ Lunen. eps quæsiuit quã pœnam

d Abbatem.] Ergo abbas potest esse diaconus, quia abbas potius est nomen officii, quam dignitatis 18. q. 2. c. 1. immo in minoribus omnibus constitutus potest esse [4]. abbas. extra de ætate & qual. tuam.

Abbas quẽ ordinem debeat hẽre.

4 Verum est dispẽsatiue: & sic loquitur decr. tuã ibi: ex tua, &c.

e Veneris.] Existentem.

f Cecidisse.] Per crimen.

g Priorem.] Id est, vt sit monachus, vt prius fuit: non tamen erit abbas.

h Obtineat.] non ordinem, vel dignitatem.

i Solicitudinem.) Vt sit procurator loci, licet sit infamis: quia infames non excluduntur a ciuilibus mune-

 ribus

1 Ista opin. cõiter tenetur per gl. & Doct. in ca. cum deputati. de iu. &c. imperatorũ. de iur. calũ. Spec. in tit. de proc. §.1. vers. item q̃ est ĩfamis & Alexã. de Imo. in l. reũ criminis. ĩ fi. C. de proc. Infamis põt esse procurator.

...ribus 1, sed honoribus. Arg. C. de his qui non imple. stip. sacra solati sant. l. 1. lib. 10. & extra de æta. & qual. tuam, & sic procurator monasterii potest esse infamis: sed non procurator epi. 5. q. 3. quia eps. quia non requiritur summa in eis perfectio integritatis, vt 16. q. 1. legi. vt inf. ea. considerandum. vnde non fuit penitus immunis, vt extra de homi. c. sicut, §. illi quoque. tñ hoc exemplum non competit, quia istud fuit ante baptismum. f Augustinus.] Qui fuit Manichæus 3. sed ante baptismum: & ideo non competit exemplum, &c.

Postquam.] CASVS. Episcopus, q̃dã depositus fuit: canonici volebãt alium eligere: Archieps vel primas disturbabat eũ restituere volens: q̃d dicit Greg. de iure fieri nõ posse, & cum ecclesia vltra tres menses vacare non debeat, præcipit Grego. archiepo, vt deprecationi canonicorum consentiat, & loco depositi alium ordinet.

a ¶ Tres menses.] Tres dantur ad electionem a die mortis: & alii tres menses ad consecrationẽ petendã. inf 100. dis. qm. & 63. d. obeuntibus & extra de elect. ne pro defectu. nisi per necessitatẽ prorogetur 2. vt 18. d. de Syracusanæ.

Electio an fieri debeat intra tres menses.

2 De hoc 61. d. Osius, &c. bene nouit ibi de hoc.

ECONTRA. Hæc ẽ secũda pars huius distinctionis, in qua magister probat contrariũ eius quod supra probatũ est, scilicet, quod post lapsũ possunt reparari: p̃bat inquã p̃ exẽpla, & per nouẽ actoritates. Io. de Fan.

CASVS. Sup. probatum est, q̃ lapsi post pœnitentiã non sunt restituendi. Mõ Gratianus probat cõtra, scilicet, q̃ possant restitui, & ad altiora conscendere., & probat octo exemplis, scilicet Mariæ & Aaron, Dauid, Achab, Petri & Pauli, Augustini, & aliorum, quorum nomina in sequenti palea ponuntur, qui omnes post peccatũ sunt restituti.

b Econtra.] Maria, &c. de hoc dicitur 2. q. 7. §. item obiicitur.

c Aaron.] Hęc historia habetur 45. d. disciplina.

d Dauid.] Hæc historia dicitur 2. q. 7. §. itẽ cum Balaam.

e Lapidauit.] Idest, lapidantib cõsensit, custodiendo vestes,

Ponde- | 3 Arg. cõtra 22. qo. 6. vides. vbi de hoc.

de monasteriis gerere, & in eo, in quo est statu, sine cuiusquam aduersitate manere permittimus.

α Presbytero.) *In uetusto codice epistolarum B. Gregorij, & aliquot antiquis exemplaribus Gratiani legitur,* expresbytero. *itemque inferius in hoc eodem capite.* Saturninum vero ex presbyterũ. *siue ut in impressis B. Gregorij,* expresbytero. *Depositos enim presbyteros, ex presbyteros, & eos, qui monasteria deseruerant, exmonachos appellabant, sicut illi qui consulatum, aut quæsturam gesserant exconsules, aut exquæstores vocari soliti fuerant.*

Item Mariniano episcopo Rauennati, lib. 6. episto. 39. seu c. 203.

¶ Loco lapsi alius ordinandus est. C. XI.

POstquam quemquam criminaliter abscedentem †, in locum de quo lapsus est, nulla permittit ratio renocari, & vltra tres menses a ecclesiam vacare pontifice statuta sacrorum canonum non permittunt: ne cadente pastore dominicum gregem antiquis (quod absit) hostis insidiando dilaniet, fraternitas vestra deprecationi eorum consentire, & in loco lapsi debet episcopum ordinare.

Ansel. l. 8. c. 25. | † al. excedentem.

dist. 95. quoniã

Item Martinus P. in epist. ad Amandum.

¶ Qui post ordinationem suam in lapsum ceciderit, sacra mysteria non debet tractare. C. XII.

SI post ordinationem suam quispiam in lapsum ceciderit, & præuaricationis peccato fuerit † deprehensus) obnoxius, omnimodo prohibendum est, eum manibus lutulentis, atque pollutis mysteria nostræ salutis tractare.

† al. deprehẽditur. orig.

2 *Econtra* b *exemplis, & auctoritatibus probatur, post actam pœnitentiam proprios gradus licite posse administrare, & ad maiores conscendere. Maria enim soror Aaron postquam lepra percussa est, quia in Moysem murmurauerat, acta pœnitentia a peccato mundata, & sanata est, & pristinam gratiam prophetandi recepit. Aaron* c *autẽ post conflatum uitulum, etiam in summum sacerdotem consecratus est. Dauid* d *post adulterium, & homicidium spiritum prophetiæ recepit, & in proprio † gradu permansit. Achab quoque post mortem Nabuthæ uiri sanctissimi per pœnitentiam humiliatus in regia sede remansit. Et ut prætereamus multa exempla ueteris testamenti, Petrus negauit Christum, & tamen postea princeps Apostolorum factus est: Paulus Stephanum lapidauit* e, *& tamen a Deo in Apostolum electus est. Multi quoque ab heresi ad unitatem catholicæ fidei reuertentes in suis ordinibus sunt recepti: alij uero ad episcopalem etiam gradum sunt promoti, ut pote Augustinus* f, *& alii complures.*

33. q. 2. c. hoc ipsum.
Num. 12.
Exo. 32.
2. Reg. 11. & 12.
† al. pristino 3. Reg. 21.
Matth. 26.
Ioan. 21.
Act. 7. & 9.

¶ De eodem. PALEA. C. XIII.

IOannes Chrysostomus a duabus synodis orthodoxorũ

Burc. l. 1. c. 233. Iuo in prologo. Pan. in prologo, c. 32.

† al. iudicatus

episcoporum fuit diiudicatus †, sed iterum fuit restitutus. Marcellus episcopus Ancyræ Galatiæ depositus fuit, sed postmodũ propriũ recipit episcopatũ. Asclepius diiudicatus a synodo ecclesiam suam postea recepit. Lucius episcopus Adrianopolites damnatus a Papa Iulio recepit ecclesiam sui episcopatus. Cyrillus episcopus Hierosolymitanus depositus fuit, postea reconciliatus est ecclesiæ suæ. Simili modo Polychronium eiusdem ecclesiæ Hierosolymitanæ pontificem Sixtus Papa damnauit, & iterum ipse eum reconciliauit. Innocentius Papa Photinum episcopũ damnauit, sed postea eum in proprium locum restituit ecclesiæ suæ. Misenum *x* episcopum a Fælice Papa damnatũ Gelasius Papa successor illius reconciliauit †, & ecclesiæ suæ restituit. Leonitius dum esset presbyter, depositus fuit sed postea in Antiochia Patriarcha extitit. Gregorius vero quartus Papa Theodosium, quem Eugenius eius antecessor presbyterii honore priuauerat, sanctæ ecclesiæ Signinæ consecrauit episcopum. Ibas namq. episcopus diiudicatus fuit, sed sancta synodus canonica suã illi restituit ecclesiam. Rothadum vero episcopum sanctę Suessionensis ecclesiæ a synodo, cui Carolus interfuit, condemnatũ, & Sophronium † Placentinum episcopum merito reprobatum, Nicolaus Papa ambos reconciliauit.

Sixt. Papa iij.

35. q. 9. c. Gre.

† al. & communicauit.

† al. Seffrenũ] vel Soffredũ, vt inf. 6. q. 3. denique Suffredus.

Caput hoc a uetustiorib. codicibus abest in vulgatis scribebatur, Item ex Epistola Cyrilli ad Ioannem Antiochenum. *quæ inscriptio sublata est, quoniam quæ in hoc capite tractantur, ex uarijs historijs sunt collecta, & aliqua longe post Cyrillum & Hierosolymitauum, & Alexandrinum contigerunt. Neque apud Burchardum, & Iuonem vlla talis inscriptio est, sed tantum in Pannormia.*

x Misænum.) *Antea legebatur,* Nicænum *Emendatum est ex Burchardo, Iuone, & c. Gregorius. infra 36. q. 9. Atque in Pontificali Romano manu scripto in vita Nicolai primi hæc leguntur.* Sicut Beatus Papa Felix Vitalem, & Misenum episcopos, qui in Petro Alexandrino hæretica fæce coinquinato coacti consenserant, sacerdotali gradu, ecclesiastica immo communione priuatur.

Præterea Calixtus Papa I. de huiusmodi scribit, epis. 2. ad episcopos Galliarum.

Tob. 4.

¶ Clerici post lapsum in suis ordinibus reparari possunt. C. XIIII.

Bur. l. 19. c. 42. Iuo par. 6. c. 48

POnderet [a] vnusquisq. sermones suos, & qđ sibi loqui non vult, alteri non loquatur. Vnde bene sacra ait scriptura. (Quod tibi [b] nõ vis fieri, alteri ne facias.) Nos enim tempore [c] indigemus, vt aliquid maturius agamus. Nec præcipitemus consilia, & opera nostra, neque ordinem corrumpamus. ¶ Sed si aliquis lapsus quocunq. modo fuerit, portemus † eum, & fraterno corripiamus affectu: sicut ait Beatus Apostolus: § [d] Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spiritales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, cõsiderãs teipsum, ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legẽ Christi. § §. Porro sanctus Dauid [e] de crib. mortiferis egit pęnitentiam & tamen in honore permansit. ¶ Beatus quoque Petrus amarissimas lacrymas fudit, quãdo Dominũ negasse pęnituit: sed tamẽ Apostolus p

Gal. 6. † nõ perdamus

POnderet.] CASVS. In hoc c. ostendit Calixtus Papa, q̃ clerici post lapsum peracta penitentia possunt in pristinum statum restitui. Et hoc probat auctoritatibus & exemplis xj. Prima est in principio capituli. Secũda probatio incipit ibi. [Sed si aliquis lapsus.] Et ad hoc inducit auctoritatem Apostoli: Si præoccupatus, & cęt. Tertia ibi, [Porro sãctus Dauid.] Quarta ibi, [Beatus quoq;.] Quinta ibi, [Peccator.] Sexta ibi, [Frãt itaq.] Septima ibi, [Nunquid q dormit] Octaua ibi, [Redde mihi.] Nona ibi, [Vade, & amplius noli peccare.) Decima ibi (Non ergo. [Vndecima ibi, [Sententiã.)

a ¶ Ponderet.] Grauis erit quilibet ĩ verbis, vt 4. q. 3. §. item in criminalib. ver. in testib. & qui cito fatur ad pñiam properat, ut dicit Seneca: & potest quis in proprio facto petere inducias ad responden dũ, vt ff. de interrog. act. q interrogãt. an hæres sit: nam testis repentinus, &c. 5. q. 5. §. sed aliud.

b Quod tibi.] In Tobia.

c Tempore.] Nam ratio temporis mutat constitutionẽ, vt 34. dist. fraternitatis:

d Apostolus.] Ad Galatas.

e Dauid.] Hoc exẽplum non compeit nã nihilominus fuit dictum ei. Non ædificabis mihi domum: quia vir sanguinum es: inf. de consec. dist. 1. c. 1. & 1. q. 7. si quis omnem.

Dauid prohibitus est ædificare.

a Mini-

a ¶ Ministrare] dispensatione, si crimen est manifestum: vel ipso iure, si crimen est occultum. extra de tempor. ord. c vlt.
b ¶ Qui dormit.] in peccato.
c ¶ Non adijciet.] i. non conabitur bene operando.
d ¶ vt resurgat.] Per pęnitentiam.

Dño iusta sacrificia, & placebit Domino sacrificiũ Iuda & Hierusalem sicut dies sæculi, & anni antiqui.
h ¶ Tempus n. &c.] Verba Petri in epistola canonica. ADDITIO. Primæ Petri 4.
i ¶ Adomodo.] Idest, sacerdotibus. Omnia enim * mala a sacer-

Vide glossam in capitulo isto allegato.

mansit. Et Dominus per prophetam peccantibus pollicetur, dicens: [Peccator in quacunque die conuersus ingemuerit omnium iniquitatum illius non recordabor amplius:) Erant enim qui putant Domini sacerdotes post lapsum, si condignam egerint pænitentiam, Domino ministrare [a] non posse, & suis honoribus frui, si bonam deinceps vitam duxerint, & suum sacerdotium condigne custodierint. Et ipsi, qui hoc putant, non solum errant, sed etiam contra † traditas ecclesiæ claues disputare, & agere videntur: de quibus dictum est: (Quęcunque solueritis in terra, erunt soluta & in cælo.] Alioquin hæc sententia aut Domini non est, aut vera non est. ¶ Nos vero indubitanter tam Domini sacerdotes, quam reliquos fideles post dignam satisfactionem posse redire ho nores credimus, testante Domino per prophetam: (Nũquid [a] qui dormit [b], non adijciet [c] vt resurgat [d]?) Et Propheta Dauid pęnitentiam agens dixit: (Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me.]Ipse namque pænitentiam, & alios docuit [e]s & sacrificium Deo obtulit, dans exemplum Doctoribus sanctæ ecclesiæ, si lapsi fuerint, & cõdignam pænitentiam Deo gesserint, vtrumque facere posse. Docuit enim quando dixit: [Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur.) Et sacrificium Deo pro se obtulit, dum dicebat: (Sacrificium Deo spiritus contribulatus:) Videns enim Propheta scelera sua mundata per pænitentiam non dubitauit prædicando, & Domino libando curare, aliena, *& infra.* ¶ Mundatur ergo homo a peccato; & resurgit gratia Dei lapsus, & in pristino manet officio iuxta prædictas auctoritates, Videat, ne amplius peccet, vt sententia Euãgelij maneat in eo: (Vade, & amplius noli peccare.) Vnde ait Apostolus:] Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentiis eius.) *& infra* ¶ Sententiam, fratres, quæ misericordiam [f] vetat, non solum tenere, sed & audire refugite, quia potior est misericordia omnibus holocaustomatibus, & sacrificiis.

Ezech. 18. Poln. 4. tit. 33. Pann. l. 3. c. 148. † Al traditas ecclesiæ claues despicere videntur *infra ex* Augte. vt cõ stiueret. *Matt. 18.* *Greg. l. 7. epist. 53.* *Psal. 40.* *Psalm. 50.* *Ioan. 8.* *Rom. 6.*

a ¶ Nunquid.] *In epistola Galiati, & apud collectores indicatos legitur:* nunquid, qui cadit non adiiciet, vt resurgat? & qui auersus est, non reuertetur? *& alibi:* nolo, iniquit Dominus, mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. *Quæ duæ sententiæ habentur Hier 8. & Ezech. 33. Sed ob glossam nihil est mutatum.*

Item Hieronymus ad c. 3. Malachiæ.

¶ In pristinum gradum per pænitentiam reuocari possunt sacerdotes. C. XV.

ET purgabit [g] filios Leui: tempus [h] est enim vt iudiciũ incipiat a domo [i] Dei. (& alibi [k] scribitur.) A san-

Malach. 3. x. Pet. 4.

Docere se velle promittens, Deo obligatur.

e ¶ Docuit.). i. doctrinam se promisit: & sic eo ipso quod quis promittit se velle docere, Deo obligatur. sic. 21. dist. in nouo, vbi similiter arguit. Anacletus ex illa auctoritate dabo tibi claues. i. in corpore mortali: & sic futurum ponitur pro præsenti, vt de consecr. di. 2. in Christo. ff. de ver. sig. verbum erit B. simile 23. q. 5. §. hic notandum ibi. da. &c.

Excedendũ est potius circa misericordiam, quam circa crudelitatẽ.

f ¶ Miam.] Si enim in aliquo redarguendi sumus, melius est misericordiæ reddere rationem, quam crudelitatis. 35. q. 9. veniã. & inf. 26. q. 7. alligãt. & 11. q. 2. nemo. inf. 86. di. nõ satis inf. j. q. 7. exigunt. su. dist. 9. sana quippe.

ET purgabit filios.] CASVS. Probat Hier. post peractam pniam sacerdotes posse Deo placere, & sacrificare sibi sicut ante peccatũ faciebant. Et hoc probat auctoritate Malachiæ dicẽtis, sacerdotes vere. testa. purgãdos esse & colandos, vt puri remaneãt, sicut aurũ & argentũ, ut Deo digne offerãt. Ita & illi dt Gre. cũ emẽdati fuerint potuerũt offere, & placebit Deo sacrificiũ eorũ, sicut dies sæculi & anni antiqui Dño placuerũt i. sicut ante peccatũ Domino placuerũt, ita & post peccatum emendati placent, & placere debent

g ¶ Expurgabit. Verba Malachiæ sũt: Ecce veniet Dñs exercituũ, & quis potest cogitare diem aduẽtus eius, & quis stabit ad videndum eum? Ipse enĩ quasi ignis cõflans, & quasi herba fullonum & sedebit conflans, & emundans quasi aurũ, & argentũ, & purgabit filios Leui, & colabit eos quasi aurũ, & argentũ, & erũt offerentes

sacerdotibus processerunt. 24. q. 3. transferunt.
K ¶ Et alibi.) In Ezechiele. c. 9.

a ¶ Om-

a Omnem.] Argum. quod de vno dicitur, de omnibus intelligitur, vt 61. distin. miramur & 24. quæst. 1. quodcunque.
b Antiqui.] Id est, patres sancti.
c In prin.] Id est, ante peccatum, arg. in prox. c.
d Sic post peccatum.] Immo plus. infra eadem, capit. fidelior.

Quia sanctitas tua.] CASVS. Secundinus inueniebat contrarias auctoritates de reparatione lapsorũ, quare supplicauit Gregor. vt solueret ei has contrarietates: & scriberet sibi de clericis lapsis, vtrũ possint post pœnitentiã reparari. Grego. vero ei satisfaciens ostendit lapsos peracta pœnitentia, posse in statũ pristinum reduci, sequens concilia & antiquos patres. & hoc probat exẽplis & rationib. sex. Prima rõ est ibi.) Quid enim. Secundũ exẽplũ vel ratio est ibi, (Aut domum) Tertia ibi, (Gaudent,) Quarta ibi, (Et ouem.) Quinta ibi, (Sicut in Apocalypsi.) sexta ibi (Quid enim grauius.

ctis meis incipite.) In filiis autem Leui omnem [a] sacerdotalem intellige dignitatem. Si autẽ Sacerdotes purgandi sunt, & colandi, vt purum aurum remaneant & argendum; quid de cęteris est dicendum? Qui cum emundati fuerint, & colati; tunc offerent Domino iusta sacrificia, & placebit sacrificium eorum, quod offerunt pro Iuda, & Hierusalem, hoc est pro ijs, qui Dominum confitentur, & pacem eius mente conspiciunt: sicut dies sæculi, & sicut anni antiqui [b]:] vt quomodo in principio [c] placuerunt Deo, sic post peccatum [d], & pœnitentiam placere incipiant, cum omni fuerint peccatorum sorde purgati.

Ezechiel 9.

Item Gregorius Secundino, lib. 7. epist. 53.

¶ Lapsi reparari possunt. C. XVI.

Rab in pœ. c. j. Burc. l. 19. c. 43. Iuo p. 6. c. 85. Pann. l. 3. c. 147.

Qvia sanctitas tua hoc a nobis requisiuit, vt sibi de sacerdotali officio post lapsum resurgendi auctoritates scriberemus; dum se dicit de hoc canones diuersos legisse, & diuersas sententias inuenisse, alias resurgendi, alias nequaquam posse: Ideo nos generales synodos a Nicęna incipientes, hanc cum reliquis quatuor [e] veneramur; quia ipsam sequentes cæteræ in cunctis canonicis sententiis vnanimiter concordant. Nos vero præcedentes patres sequi debemus, qui auctore Deo a sacra doctrina illorum non discordamus. A capite [f] itaque incipientes vsque ad quartum [g] altaris ministerium, hanc formam seruandam cognoscimus, vt sicut minorem maior pręcedit in honore; ita & † in crimine [h]; & quem maior sequitur culpa, maiore plectatur vindicta; & sic postea † pęnitentia credatur esse fructuosa. ¶ Quid enim prodest triticum [i] seminare, & fructum [k] illius non colligere? aut domum construere, & non illic habitare? Post dignam igitur satisfactionem credimus posse rediri ad honorem. *& infra.* ¶ Ad fontem misericordię recurrentes Euangelii proferamus sententiam. (Gaudent), inquit, super vno peccatore pœnitentiam agente, magis quam super nonagintanouem iustis, qui non indigent pœnitentia.) Et ouem perditam, nonagintanouem [m] non errantibus relictis in deserto, [n] † humero pii pastoris ad ouile reportatam Dominus ipse testatur. Si ouis perdita errans post inuentionẽ ad ouile humero reportatur: cur post pœnitentiam ad ecclesiæ ministerium lapsus non reuocetur? Sicut ę in Apocalypsi dicitur de ministro ecclesiæ: (Memento vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima [o] opera fac. Quid enim est grauius, aut carnale delictum admittere, sine quo pauci [p] inueniuntur, aut Dei filium iureiurando negare? In quo tamen hunc ipsum beatum Petrum apostolorum principem, ad cuius sacrum corpus indigni sedemus, lapsum esse cognoscimus. Sed post negationem pęnitentia secuta est, & post pęnitentiam misericordia data est; quia postea ab Apostolatu eum non expulit, qui ante quidem ipsum se negare prædixit.

† *al. & crimine.*
† *al. vindicta, quæ post pœnitentiam.*
Luc 19.
† *in deserto*] abest ab ori.
Apoc. 2.

e Quatuor.] Scilicet Constantinopolitana, Ephesina Chalcedonensi, & Ancyrana, de qua habes, inf. ea. domino *t*.
f A capite.] Id est, episcopo.
g Vsq. ad quartũ.] Id est, subdiaconatũ.
h Ita & in crimine.] Inf. 24. q. 1. non afferamus.
i Triticum.] Id est, pœnitentiam.
k Et fructum.] Id est, restitutionem.
l Gaudent] ideo dicit, gaudet. quia post pœnitentiam fortior resurgit homo, vt infra ea. fidelior [2].
m ¶ Nonagintanouẽ.] per hunc numerũ designãtur nouẽ ordines Angelorũ, de quib. habes. inf. de pę. dist. 2. principium.
n In deserto.] Id est, i cœlo: quẽ diabolus p casũ deseruit.
o ¶ Et prima.] Arg. quod restituti possunt accusare & testificari. ar. inf. ea. ferrũ, &c. domino sancto.
p ¶ Pauci.] difficile enim est continere, vt 28. de his. & 33. q. 5. quisquis: nec tamen ideo minus delictũ est, vt 2. q. 1. multi in fi. & 32. q. 7. flagitia, & licet illud sit naturale, non tamen excusat, vt ff. ad leg. Aquil. si seruus. §. si fornicarius.

[1] De istis habetur 15. d. c. 1.

[2] Secundũ hunc intellectũ illud, magis, quod est in textu tenetur comparatiue, & legitur de veris iustis & loquitur quadam similitudine vulgari. Ar.

QVid est.] CASVS. Probat Greg. in hoc c. quod prælati post lapsum peracta pœnitentia, ex officio suo prædicare possunt, & hoc probat exemplo Ezechielis prophetæ, qui cum staret & videret similitudinem quatuor animalium, & quatuor rotarum, cecidit in faciem suam, & Dñs dixit ei: Fili hominis, sta supra pedes tuos, & loquar tecum. Iacenti ergo in pctõ prophetæ dicitur, vt resurgat per pœnitentiam, & post pœnitentiam ad prædicandum mittitur. prelati similiter i peccato iacentes prædicabunt, sicut facit propheta. Nam cũ stant in peccato superbiæ prælati dignum est, vt ad bona opera cõsurgant per pñiam. Et no. quod in prædicta auctoritate stare dupliciter sumitur. Nã primo accipit in mala significatione, postea in bona.

a Prophetæ.] Ezechieli, Ezech. 2.

b Stans.) Hic stans accipitur in mala significatione, & prius in bona, & ita est hic arg. quod aduocatus variis modis põt iura exponere, sicut hæc auctoritas, Verbum caro factum est. vel illud: veritas de terra orta est. quandoque exponitur, id est. Christus de virgine natus est, vt 25. q. 10. c. 1 quandoq; exponitur, id est confessio de pœnitente. de pę. d. 1. quicunq;. argu. contra 23. q. 7. quod autẽ. sed hæc diuerso respectu.

Iura vario modo pñt exponi.

ADDITIO. Ad idẽ extr. de ap. sollicitudinẽ. in fi. vbi de hoc.

c Timore.) Seruili. s. cum quo charitas dedignatur habitare. inducit tamẽ iste timor filialem sicut seta filum, vt in s. de pę. d. 2. si quis titam.

Timor est duplex.

d Ferrũ.) CASVS. Legit. in Iob, Habet argentũ venarũ suarum principia. & locus est auro, in quo cõslatur, ferrũ de terra tollitur, & lapis calore solutus in æs conuertitur. Per hanc auctoritatem vult Greg. probare quod postquam prælatus separatus est per pœnitentiam a peccatis, debet lucidus reputari: nec debet conspici in eo id quod fuit, sed quod modo est ad instar ferri, quod donec est sub terra, obscurum est: sed postquam separatur a terra, fit lucidum & vtile ad secandum. Sic prælatus ad prædicandum, & ad verba diuina declarandum.

d Ferrum.) In Iob continetur ita: habet argentum venarum suarum principia, & auro locus est, in quo conflatur: ferrum de terra tollitur: & lapis calore solutus in æs conuertitur.

e Incipit.] Arg. quod post pœnitentiam reuertitur quis ad priores actus si 32. q. 1. cum renunciatur. & q. 5. præceptum. in fi. & 6. q. 1. illi qui. & sup. eo. ca. quia sanctitas tua. in fi.

f Quod non fuit.) Id est, qualis non fuit, & sic non est hic aliqua fictio iuris. Vel dic quod ius fingit eum esse nouum hominem sicut baptizatum. 26. dist. c. 1. de pœn. vist. 2. §. Romanos, & c. quomodo. ver. expoliantes. alteratus tamen est 2. quæst. 7. §. quia ergo. sic fingit non esse homici- in fi. ff. de ædil. edi. quod ita ar. contra 61. d. in sacerdotib. Resp. quod nunquam per pœnitentiam reuertitur ad priorẽ statum, vt 23. q. 2. admonere. & 81. dist. nẽ. Romanus, & c. si quis clericus. sed per dispensationem, vt 2. q. 3. §. notandum. in fi. Ioan. nisi in occultis criminibus, vt extra de temp. ordinan. c. vlt. B.

Ius multa fingit.

a Ideo nos.] *In duabus editionibus epistolarum B. Gregorij legitur*, ideo generalissima, quæ a Niceno concilio incipiunt cum reliquis quatuor inuenimus concordantia. Nam & nos præcedentes, &c. *In uno manuscripto codice est*, generalissime. *reliqua eodem modo. Apud Burchardum, Iuonem, Pannormiam.* Nam nos generaliter. *cæteroqui parum a Gratiano discordant.*

e Sicut.] *Hinc usque ad uer.* Quid enim. *in aliquot codicibus epistolarum excusis & duabus manuscriptis, Burchardo, Iuone, & Rabano non habentur.*

1 Ad hoc sup. eo. quia tua. ver. sicut in. vbi de hoc. & 23. q. 6. vides. iuxta fi. vbi etiã de hoc.

Item super Ezechielem, hom. 9. ad c. 2.

¶ Post acerrimam pęnitentiam lapsi reparantur. C. XVII.

QVid est hoc, quod prophetæ a iacenti dicitur: (Sta supra pedes tuos, & loquar tecum.) Qui. n. iacenti loquebatur, cur non se, nisi stanti promittit esse locuturum? Sed sciendum, quia alia sunt, quę iacentes: alia, quæ stantes audire debeamus. Iacenti. n. dicitur, vt surgat; stanti autem præcipitur, vt ad prædicationem proficisci debeat. Adhuc. n. nobis in infirmitatis confusione iacentibus præberi non debet auctoritas prędicationis. Sed cum iam in bono opere surgimus, cum iam recti stare cæperimus, dignum est, vt ad lucrandos alios in prædicationem mitti debeamus. Stans b ergo propheta visionem spiritalem vidit, & cecidit: cadens vero iam monitionis verbum suscepit, vt surgeret: surgens autem præceptum audiuit, vt prædicaret. Nam qui adhuc ex superbiæ vertice stamus cum iam de æternitatis timore c aliquid sentire cæpeimus, dignum est, vt ad pęnitentiam cadamus. Et cum infirmitatem nostram subtiliter cognoscentes, humiliter iacemus, per diuini verbi consolationem surgere ad fortiora opera iubemur.

Ezech. 2.

Item lib. 18. moralium, c. 16. ad c. 28. Iob.

De eodem. C. XVIII.

FErrum d de terra tollitur, cum fortis propugnator ecclesię a terrena, quam prius tenuit, actione separatur. Non ergo in eo debet despici, quod fuit, quia iam incipit e esse, quod non fuit f †.

† Concord. text in fi. in l. 2. §. in summa. ff. de a qua plu arc & in le. prouinciales. ff. de ver. sign

Item Hieronymus ad c. 3. Michee.

homicidam qui est homicida. 23.q.5. si homicidium. similiter fingit aliquē nō trāsisse q̃ transiuit, vt 7.q.1. murationes. & non esse epm qui est eps, vt 2.q.7. non omnes, &c. qui nec. & esse virginem, quæ non est virgo, vt 32.q.5. proposito, & non esse matrimoniū quod est, vt 30.q.5. aliter.

alienigenis compellebantur idololatrare, quas postea ad monitionem Esdræ dimiserunt. De isto Iesu Zacharias propheta vidit visionem quandam, quam recitat sic: Ostendit mihi Dominus sacerdotem magnum Iesum coram angelo Dei, & Satan, id est, vxor idolatra, stabat a dextris eius, & Ies⁹ erat indutus sordidis vestibus. Dixitq; angelus ad eos qui coram se stabant: Auferte ei sordida vestimenta, & date ei candida vestimenta, & posuerunt super caput eius cidarim, indueruntque eum candidis vestibus.

¶ Post condignam pœnitentiam pristina recipiuntur officia. C. XIX.

CVm exaudiero [a] eos, dabo eis virtutem spiritus mei, & implebo eos iudicio meo, & fortitudine.] Animaduerte in præsenti loco posse docere aliquem post peccatum si tamen vitia pristina, pęnitentia digna diluerit. Vnde Dauid post adulterium, & homicidium loquitur in psalmo. (Asperges me hyssopo, & mundabor, lauabis me, & super niuem dealbabor.) Nec sua tantum puritatę contentus est; sed infert: (Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me.) cũque hoc feceris, (docebo ait, iniquos vias tuas, & impii ad te conuertentur.

Ps. 50.

Idem Hieronymus lib. 2. contra Iouinianum.

¶ De eodem. C. XX.

Zach. 2.

inf. de pę. d. 2. c. si. n. §. Iesus.

IEsus filius Iosedech sacerdos magnus, quamquam in typo [b] præcesserit Saluatoris. qui nostra peccata portauit, & alienigenam sibi exigentibus copulauit ecclesiam; tamē secundum litteram post sacerdotium sordidatus [c] inducitur, & stat diabolus [d] a dextris eius: & candida [e] illi deinceps vestimenta redduntur.

Et capitular. l. 7. c. 311.

Item ex concilio Agathensi, cap. 2.

¶ Per pęnitentiam clerici correcti gradum suum, & dignitatem recipiant. C. XXI.

[uo p. 6. d. 363

COntumaces clerici, prout dignitatis ordo [f] permiserit, ab episcopis corrigantur, & si qui prioris [g] gradus elati superbia, communionem [h] fortasse contempserint, aut ecclesiam frequentare, vel officium suum implere neglexerint [i], peregrina [k] eis communio tribuatur, ita, vt cum eos pœnitentia correxerit, rescripti in matricula [l] gradum suū, dignitatemque [m] recipiant.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 17.

Apud Martinū Bracarensem.

b In typo;] Quia duxit alienigenam: sicut Christus ecclesiam.

c Sordidatus.] Quia dimisit uxorem.

d ¶ Diabolus.] Id ē, vxor, quæ idola coluit.

e Candida.] Quando ad consilium Esdrę reliquit, illam, 28.q.1.§.1. & 2.

COntumaces.] CASVS. Quidā clerici cōmunionē fratrum, & intrare ecclesiam cōtemnebant, officia sua penitus negligentes: q̃situm fuit in concil. Aga. quam pœnam pati deberent: & rñdet, q̄ puniri dēnt prout ordo permiserit, id est, maiores suspendantur officio & beneficio: & eis pegrina cōio tm̄ tribuatur minores vero acrius puniantur: qui tñ si postea resipuerint & pœnitentiam egerit in matrice ecclesia rescribentur, & in statum pristinum reuertentur.

Clerici maiores aliter puniuntur, q̃ minores.

aliter. Sed nunquid per tales fictiones præiudicabitur iuris veritati: ita vt non admittatur probatio in contrariū videtur q̄ sic, vt extra de regularibus, vidua. Videtur cōtra vt extra de renunc. super eo. & ff. quod met. cau non est verisimile. & vna præsumptio per aliā præsumptionem tollitur ff. de in inte. rest l. diuus. Ego dico breuiter, quòd contra oēm præsumptionem admittit probatio nisi vbi ius de iure alicuius non tantū p̄sumit, sed etiam certum quid statuit [1], nec multum appretio illam distinctionem quorundā q̄ est quædā p̄sumptio iuris, q̃dam hominis q̃dam naturæ: de quib. habes extra de sponsalib. is q. quia lex dicit. q̄ per fictionem iuris veritas non confunditur, nec deletur, vt C. de iure dotiu. n. l. in rebus. in prin.

Probō vtrū cōt. p̄sūptionem admittatur.

[1] Aliàs secus ff. de re du. qui duos r. 3. & 4. s̄m Lau. q. hanc lniam tenet cū Io.

CVm exaudiero.] CASVS. Probat Aug. in hoc ca. q̄ p̄latus si diluat peccata sua per penitentiam, docere potest sicut prius. Et hoc probat auctoritate Esaiæ, quæ est in principio c. & exemplo Dauid.

a ¶ Dum exaudiero.] Esaias propheta 37. cap.

IEsus) CASVS. Iudæi venientes de Aegypto p̄ desertū cum viderent vxores suas valde squalidas ex labore itineris, abiecerunt eas, & sibi induxerunt alienigenas, qđ fecit Iesus filius Iosedech sacerdos magnus: a quibus

f Prout dignitatis ordo.) Alio. n. modo sunt puniendi clerici minorū ordinum, & alio maiorum, vt 35. d. ante omnia & 11. q. 1. si clericorum. & 12. q. 2. fraternitas.

g Prioris.) Id est, altioris.

h Communionem) Id est, nolunt esse inter alios.

i Neglexerint.) Aufertur eis officium & beneficium Io. per suspensionem: secundum Hu.

k Peregrina.) Quæ alias dicit laici. extra de elec. c. 2.

l In matricula.) Sic 2.1. nomen.

m ¶ Dignitatemque.) Si enim à vigiliis deest, auferendum est ei stipendium, vt 91 dist. clericus victum. sed si prælatus per tres hebdomadas deest, per triennium suspēditur, vel etiam si diebus solennibus deest, vt 7, q. 1. si quis in clero, si per duos menses. priuatur ecclesia, vt 7. q. 1. presentium, nisi velis dicere hodie correctum, vt extra de cle. non residen. ex tuæ 3. Sed an possit repetere fructus postea cum reuertitur, non videtur, C. de re milit. l. 2. libro 12. alioquin spe restitutionis facilius delinqueret, vt supra ea distinct. cap. Item quia pœnæ non solent repeti, ff de condictio. indebi. pœna, & pœnam quam quis ex suo delicto præstitit, non repetit 4. ff de procura. qui proprio. §. pœnam. [illegible] hic & in sequen.

2 Lau. dicit cōionem. i. cōem obseruantiam & conuersationem. Arch. Prælatorū ecclesias negligentium punitio.

3 De hoc plene no. ex. vt lite nō cōt. qm̄, §. si vero, & 7. q. 1. ambitionis. ibi dicā. Er.

4 Dic q̄ si iustā cām absentiæ hēt, oīa recuperat. ff. de re mil. ex cā. n. [illegible] resc. [illegible] p̄bata [illegible] cā absētiæ. ext. de re i [illegible]

quen.c.vř ꝙ ep̃s poſſit diſpenſare cum depoſitò. Nam & Senatus reſtituit.ff.de poſtu.l.1.§. de qua autem.& Senatus æquipararetur principi.ff.de aqua plu. arcen.quod princeps. & eccleſia habet ſuũ ſenatum, vt 16.q.1.eccleſia.argu.ad hoc 11,q.3.epiſcopus & C. de epiſ. & cler.placet. Argu. contra extra de cler. non reſiden.ex tuæ. in fi. & dixi de hoc 2 q.6.ideo. Ioan.Solu.cum depoſito ſolenniter ſolus Papa diſpenſat,vt de pœn. d.6.c.1.in fi.

Papa ſolus cũ ſolenniter depoſito diſpenſat.

SI quis.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Martini Papæ quam pœnam deberet pati presbyter vel diaconus,q in caſu illicito calicẽ vel librum eccleſię alienat: & reſpondet ꝙ non debet haberi in ordine clericorũ: vel debet ab adminiſtratione cauſæ remoueri:ſi iudicio.n.epi dimittitur, ſi cum eo voluerit diſpenſare. a Iudicio tñ epiſcopi.) Hic ergo permittitur epiſcopo diſpẽſare in ſacrilegio, ſic & in hæreſi, vt infra ead.presbyteros qui & in occultis etiam magnis, infra,de his vero, & hoc verum eſt niſi ſit enorme ſacrilegium,vt 12.q. de viro.

Ep̃s in hæreſi diſpenſat.

QVOMODO. Hæc eſt tertia pars huius diſtinctionis, in qua concordat iura, & dicit quòd qui vere pœnitent, poſſunt reparari: & qui ficte pœnitent, non ſunt reparandi, & hoc ꝓbat ex aucto. Io. de ſan.

CASVS. Probauit ſupra Gratianus, ꝙ lapſi reparari non poſſunt: poſtea probauit cõtrariũ. Nũc vero ponit ſolutionem, dicens ꝙ illi q agunt ficte pœnitentiam,non odio criminis,ſed timore vtilitatis,vel affectione honoris, non dñt reſtitui:ſed qui vere pœnitentiam agunt,reſtitui poſſunt. Et hanc ſolutionem ꝓbat per ſequentia c. vſque ad §. quicunque.

VT conſtitueretur.] CASVS. Quæſiuit Bonifa ab Auguſti.quare in eccleſia ſit ſtatutum vt clerici poſt pœnitentiam de criminibus non promoueantur,vel deiiciantur.

¶ De eodem. C. XXII.

Burc.l.3.c.179. ex Bracarenſi. Iuo p.3 c.175. ex Martino,& 240. ex Bracarenſi.

SI quis presbyter, aut diaconus α inuentus fuerit aliquid de miniſteriis eccleſiæ venundaſſe,quia ſacrilegium commiſit, placuit eum in ordinatione eccleſiaſtica non haberi. In iudicio tamen epiſcopi a dimittendum eſt, ſiue dignus ſit,ſiue indignus in ſuo recipi vt debeat gradu, quia multoties hoc ipſum,quod de ſacroſancto altario contaminatum eſt,in epiſcopi poteſtate dimiſſum eſt.

α ¶ ¶ Diaconus.] *Sequebatur.*aut ſubdiaconus. *quæ duæ dictiones expunctæ ſunt,quia neque apud Martinum,aut Burchardum, aut Iuonem,neque in antiquis Gratiani codicibus habentur.*

(Item Auguſtinus ad Bonifacium.)

PALEA. β C. XXIII.

β ¶ Palea.] *In aliquot vetuſtis exemplaribus* Gratiani *hæ duæ paleæ non habentur:ſed poſt finem capitis:* ſi quis presbyter. *ſequitur continenter;* Quomodo igitur. *ſunt tamen in multis, atque in ijs quidem, a quibus plerumque paleæ abſunt. Ac videntur ſumma quadam partim præcedentium capitum,* ponderet, *&* quia ſanctitas *partim ſequentis,* vt conſtitueretur *quod refertur ex Auguſtino ad Bonifacium. Atque inde potuit in has paleas hæc eadem irrepere citatio.*

BEne valet ſacerdos reſtitui ad honorem ſuum poſt peractam pœnitentiam?licet in hoc diuerſi diuerſa ſentiãt, dicentes,non poſſe reſtitui ad honorem. Sed ſic dictum eſt propter ſimulatas pœnitentias quorundam, & propter affectatas honorum dignitates.

PALEA C. XXIIII.

SAcerdos quidem ſi cadit,valet,& habet reſtitutionis locum poſt dignam peractam pœnitentiam, in honorem ſuum,propheta atteſtante,qui ait: [Nunquid qui cadit, nõ adiiciet,vt reſurgat?] Et Gregorius hoc dicit ad Secundinũ incluſum,amicum ſuum.Etiam ab ipſo propheta in hoc argumentum habemus:qui cum poſt peractum adulterium,& homicidium perpetrauit; tamen poſtea peracta digna pœnitentia per Dei gratiam ad priſtinum officium reſtituitur.

Hiere.8.

Greg.l.7.ep.53.

3 *Quomodo igitur huiuſmodi auctoritatum diſſonantia ad concordiam reuocari valeat,breuiter inſpiciamus.Sunt quidam,quos non odium criminis,ſed timor vtilitatis,& amiſſio proprii gadus,& ambitio celſioris ad pœnitentiam cogit. Hos ſacri canones irrecuperabiliter † deiiciunt,quia qui ſimulatione pœnitentiæ,vel affectione honoris,a Deo non conſequitur veniam,nec ab eccleſia reparationem meretur.*

Vnde Auguſtinus ſcribit ad Bonifacium,epiſt.50.

† al.irreparabiliter.

¶ Quare conſtitutum eſt in eccleſia, ne poſt pœnitentiam quis ad clericatum redeat. C. XXV.

In capitular.adiectis, c.132. Poly.l.6.ti.20. Anſ.l.8.c.3. Iuo in prologo & p.6.c.386. Pann.in prologo, c.8.

VT cõſtitueretur in eccleſia, ne quiſquã poſt alicuius criminis pœnitentiam clericatum accipiat, uel ad

tur, vel non reuocentur, & respondet Aug. quòd hoc nõ est constitutum propter desperationem indulgentiæ, id est, quòd ecclesia dispensare non possit: sed propter fictè pœnitentes est constitutum, vt deposita spe temporalis altitudinis, non superbe, sed humiliter agerent pęnitentiam.

m Detrahendum est.] Hic habes ꝙ dispensatio quandoque est debita, scilicet vbi strages multorum iacet & alibi, vt 25. distinc. licet. & 1. q. 7. dispensationes. & 11. q. 3. plerumque. 23. q. 1. noli. in fine. & infra. ead. considerandum. cum. n. dispensatio sit quasi quædam misericordia: & est certum quod quilibet tenetur esse misericors, vt 86. dist. nõ satis. & licet debita sit tamen peti nõ potest: sicut episcopatus debetur bono. & tamen non põt eum petere, vt 8. qu. 1. qui episcopatum. quandoque autem prohibetur dispensatio, vt 1. q. 1. erga, & sup. ea. miror. quandoque etiam permittitur dispensatio, vt inf. ead. domino, & sup. ead. si quis presbyter. Et not. quod aliud est rigor aliud est ius, aliud est dispensatio. Rigor est quidam excessus iuris, & q̃dam austeritas facta ad terrorem, secundum dicit canon, quòd pęnitentia imponitur contrahenti secundas nuptias, vt 31. q. 1. c. hac ratione. & c. præcedenti. & quod communio non est danda etiam in fine vitæ his qui defecerunt in accusatione episcopum, vt 2. qu. 3. si quis episcoporũ. & rigor nõ est seruandus [r], nisi vbi timet̃ exemplum mali, vt 45. dis. sed illud. quandoque tamen rigor est idem quod subtilitas iuris, vt extra de rest. spol. in litteris. & extra de noui oper. nun. intelleximus. Dispensatio est idem quid iuris relaxatio: & ea non est vtendum, nisi sit necessitas, vel vtilitas, vt 1. q. 7. tali. Ius autẽ mediæ strata incedit inter rigorem & dispensationem. ff. de iurisd. om. iud. qui iurisditioni & 24. q. 2. legitur.

ADDITIO. Dicit Hug. idem scilicet, ꝙ rigor non est, ius: imo est iuris excessus in austeritate. Ius autem est æquitas. i. æqualitas ius suum vnicuique tribuens, bonis præmia, malis supplicia; hoc debet iudex semper obseruare: arg. C. de iud. placuit. Arch.

Dispensatio quandoque est debita.

Rigor dispẽsatio, & ius differunt.

r Et dic ꝙ iuris rigor ex causa multiplici mitigatur, vt no. extr. de sent. excõ. pueris. Archid.

clericatum redeat, vel in clericatu maneat non desperatione [a] indulgentiæ, sed rigore [b] factum est disciplinæ. Alioqui contra claues datas ecclesiæ disputabitur, de quibus dictum est, [quæ solueritis in terra, soluta erunt & in cœlo.] Sed ne forte etiam de ceteris † [c] criminibus, spe honoris ecclesiastici animus intumescens superbe ageret pœnitentiam, seuerissime placuit, vt post actam de crimine damnabili pęnitentiã, nemo sit clericus: vt desperatione temporalis altitudinis, medicina maior, & verior esset humilitatis. Nam & sanctus Dauid de criminibus mortiferis pęnitentiam egit, & tamen in honore suo perstitit. Et Beatum Petrum, quando amarissimas lacrymas fudit, vtique Dominum negasse pœnituit, & tamen Apostolus mansit. Sed non ideo [d] superuacua putanda est posteriorum diligentia, qui vbi saluti nihil detrahebatur [e], humilitati aliquid [f] addiderunt [g], quod salus totius muniretur, experti, credo, aliquorum fictas pœnitentias per [h] affectatas honorum potentias [i]. Cogunt enim multas inuenire medicinas, multorum experimenta [k] morborum. Verum in huiusmodi causis, vbi per graues dissensionum, scissuras non huius, aut illius hominis est periculum, sed populorum strages [l] iacent, detrahendum est [m] aliquid seueritati, vt maioribus [n] malis sanandis charitas sincera subueniat.

† al. detectis.

inf. 23. q. 4. ipsa pietas §. verum

Extat inter opera B. Cypriani lib. 2. epist. 7.

Item ex epistola Cleri Romani [o] missa Papę Cypriano [p].

¶ Reparationis beneficium non nisi post pęnitentiam potest concedi. C. XXVI.

Ansel. l. 8. c. 20.

ABsit a Romana ecclesia vigorem [q] suum tam profana facilitate dimittere, & neruos seueritatis euersa fidei [r] maiestate dissoluere, vt cum ad huc non tantum

tiam. & licet possint reparari post lapsum, vt Dauid & Petrus: non tamen canones, qui prohibent reparationem, inutiliter sunt constituti: quoniam facti sunt propter fictè pęnitentes, vt secundum varia genera morborum varias medicinas inuenirent: rigor quorum canonum non est seruandus vbi multitudo est in causa.

a Non desperatione.] Idest, ob hoc quod ecclesia desperet se posse restituere tales.

b Sed rigore.] Hic manifestè colligitur, quòd canones qui dicunt lapsos non esse reparandos vel restituendos, de rigore loquuntur.

c Etiam de cæteris.] Idest, omnibus, nomine enim cæterorum omnes intelliguntur. ff. de ver. sign. cæterorum.

d Sed non ideo.) q. d. licet possint restitui aliqui secundum rigorem.

e Nihil detrahebatur.] Idest, vbi non timetur periculum.

f Aliquid.] Idest rigorem, vt non restituerentur, vt sic fierent magis humiles.

g Addiderunt.) Scilicet, vt possint restitui.

h Per.] Idest, propter.

i Potentias.] Idest dignitates.

k Experimenta.] Sic 29. dist. sciendum, vel aliter vt quandoque fiat restitutio, quandoque non.

l Strages.] Supra 44. dist. comessationes.

n Maiorib.] Sic dist 4. denique.

o Clerici Romani.) Vel Cornelij Papæ.

p Cypriano.) In chronicis non inuenitur ꝙ aliquis Papa dictus fuerit Cyprianus: tñ ꝙ fuit Papa, habes inf. ea. de eo. tñ sed forte hic & ibi est mendosa littera.

ABsit.] CASVS. Cyprianus suasit Cornelio Papæ, vt Nouatianos & schismaticos facile reciperet. sed respõdet Cornelius: absit vt eos recipiamus tam profana facilitãte, cum adhuc iaceant in peccatis, & quotidie cadant de peccato in peccatum: quia per hoc daretur eis & aliis occasio delinquendi, nam prælatus qui omissa pęnitentia delinquentibus parcit: non curat, sed potius occidit.

q Vigorem.[Idest, rigorem.

r Fidei.) Idest, disciplinæ.

iaceant, sed & cadant a euersorum fratrum ruinæ b, prope rata c nimis remedia communicationum vtiq; non profutura præstentur, & noua per misericordiam falsam vulnera veteribus transgressionis vulneribus imprimãtur, vt miseris ad euersionem maiorẽ eripiatur & pęnitentia. Vbi enim poterit indulgentiæ medicina proficere †, si etiam id se medicus intercepta d pęnitentia indulget periculis? si tantummodo operit vulnus, nec finit necessaria temporis remedia conducere cicatricem? Hoc non est curare; sed, dicere verum volumus occidere. † *al. procedere*

¶ *Locupletatum est caput hoc ex originali.*

Item Cyprianus in sermone de lapsis.

¶ Impęnitentibus venia concedi non potest.

C. XXVII.

SI quis præponera festinatione temerarius remissionẽ peccatorũ e dare se cunctis putat posse, aut audet Domini pręcepta rescindere, non tantum nihil prodest, sed obest lapsis. Prouocasse est iram, non seruasse sententiam f: nec misericordiam prius Dei deprecandam putare; sed contempto Domino de sua facilitate præsumere. *& infra.* Ansel. l. 8. c. 31.

¶ Mandant aliqua martyres g fieri: si iusta, si licita, si non contra ipsum Dominum a Dei sacerdote facienda; sit obtemperantis facilis, & prona confessio, si petẽtis fuerit religiosa moderatio. Mandant aliquid martyres fieri, sed si scripta non sunt in Domini lege, quæ mandant, ante, vt sciamus h illos de Deo impetrasse, quod postulant, tunc facere quod mandant. Neque enim statim videri i potest de diuina maiestate concessum, quod fuerit humana pollicitatione promissum. Nam & Moyses pro peccatis populi petiit nec tamen peccantibus veniam cum petijsset, accepit.

Item Isidorus ad Massanum † episcopum. † al. Massonẽ. al. Massenũ) orig.

¶ Qui sunt reparandi post lapsum, vel qui non. C. XXVIII.

DOmino sancto, meritisque beato fratri Massano episcopo salutem. Quod in epistolis k venerabilis fraternitas tua innotauit, videlicet, quod in canone x Ancyrano, ca. xix. † legitur, post lapsum corporalem restaurandũ honoris gradum post pęnitentiam, alibi uero legitur, post huiusmodi delictum nequaquam reparandum antiqui ordinis meritũ, hec diuersitas hoc modo soluitur. Illos enim ad pristinos gradus redire canones præcipiunt, quos pœ- Ansel. l. 8. ca. 37. Poly. l. 4. ti. 39. Iuo p. 6. c. 397. p. 15. 57. & 86. Burc. l. 19. c. 43. & 73. Pan. l. 3. c. 149. Rab. pę. l. 1. c. 1. Concil. Neocęsar. c. 1.

Sed & cadant.] Vlterius.
b Ruinæ.] Idest euersi & ruentes fratres.
c Properata.] Quia quæ committuntur in Deum, remitti non possunt sine pęnitentia, & quia facultas veniæ incentiuum tribuit delinquendi, vt infra. 23. qu. 4. si is qui. & c. est iniusta.
d Interceptã.) Idest dimissa.
SI quis.) CASVS. Cyprianus reprehendit hic quosdam presbyteros, qui ad mandatum aliquorũ martyrum, idest, eremitarum & religiosorum virorum etiã imponebant pęnam peccatorum, & dicit quod si quis hoc facit, prouocat Deum ad iracundiã contra delinquentes. Item ostẽdit, quod si martyres præcipiant ea, quæ scripta sunt, & licita facienda sunt: qa non sunt contra Deum, sed ut dispensetur cum eo qui vere pęnitet, & non ficte. Si vero præcipiãt ea, quæ scripta non sunt expectandum est donec probentur ea Deo placere: quoniam non statim concedit Deus quod postulat martyr, sicut Moyses non statim impetrauit veniam peccatorum populorum cum petijt.
e Remissionẽ peccatorum.] Quæ enim in nos delinquũtur, possumus remittere sine pęnitentia, sed non quæ in Deum. 23. q. 4. si is qui.
Delicta commissa ĩ Deũ remittere potest.
f Sententiã.] Qui ergo non seruat sententiã iudicis offendit iudicem, & iniuriam facit iudici, qui frustratorie appellat ab ipso. C. qñ prouo. non est necess. l. vl. in fi. & hæc potest esse causa, quare iudex debeat esse suspectus ei, qui appellauit ab ipso, vt extra de appell. ad hac,
Appellãs frustratorie iudicẽ offẽdit.
g Martyres.] i. Christi sacerdotes.
h Vt sciamus.] Per signa exteriora considerata in penitentibus.
i Videri.) Arg quod non statim tenetur quis credere ẽt bono viro, vt distinct ego solis. si. ff. quod cum ial. tuto. l. 2 immo imputatur alicui, quod nimis est credulus. 9. q. 3. non solum 86. dist. si quid vero, ff. de eo per quem fac. l. 1. §. 1. Non obstat 23. q. 1. quid culpatur. vbi in dubio obeditur: quia ibi loquitur dum prælatus præcepit quod est dubium: hic de martyribus, qui non erant prælati. 26. q. 5. nec mirum.
Credulus nõ dẽt quis esse

DOmino sancto.] CASVS. Massanus episcopus inuenerat in concilio Ancyrano, quod, lapsi in fornicationem post pniam poterant restitui. Albi inuenerat eos non esse restituendos: & ideo rogauit Isidorum vt hanc contrarietatem ei solueret. Et respondet quòd illi qui vere pęnitent, ad gradum pristinum restituuntur & honorem: qui vero ficte pęnitent, non restituuntur & hoc probat auctoritate Ezechielis & Io. Euangelistæ. In fine dicit, quod vbicunque inuenitur discors conciliorum sententia, illa suscipiatur, quæ est antiquior & potior pietate, idest, misericordior.
K In epistolis.] Massanus rogat Isido. ut solutionem cano-

canonum contrariorum circa restitutionem lapsorum ei rescriberet.
a ¶ Vendica e.] Id est, defendere, sic etiam econtra ponitur.
b Superstitiosa.) Contra. 8 d quo iure.
c Ne-

sat, vbi patet ratio dispensandi, vt 34. distinct. fraternitatis, arg. 2 quæst. 5. quando tamen cum superiore agi potest officio iudicis, vt fiat dispensatio, vt extra de iure patro. nullus. licet non possit peti iure actionis, sicut potest dici de eleemosyna pauperi debita. 47 distinct. sicut.

Epsq̃ si q̃ pec cat si nō dispēsat.

nitentiæ præcessit satisfactio, vel condigna peccatorum confessio. At contra hi: qui neque à vitio corruptionis † emendantur, atque hoc ipsum carnale delictum, quod admittunt vendicare a quadam superstitiosa b temeritate nituntur; nec gradum vtique honoris, nec gratiam communionis recipiunt. Ergo ita est determinanda sententia, vt necesse c sit illos restaurari in locum honoris, qui per pœnitentiam reconciliationem recepisse merentur diuinæ pietatis. Hi enim nō immerito consequuntur ademptæ † dignitatis statum; qui per emendationem pœnitentiæ recepisse noscuntur remediū vitæ. Id autem ne forte magis sit ambiguum, diuinæ auctoritatis sententia confirmetur. Ezechiel quidem propheta sub typo præuaricatricis Hierusalem ostendit post pœnitentię satisfactionem pristinum posse restaurari honorem: [Cōfundere, inquit, ò Iuda, & porta ignominiam tuam.) & post paululum: (Et tu, inquit, & filiæ tuæ reuertimini ad iniquitatem tuam.]

† al. corporis

† al. adepta

Ezech, 16.

¶ Quod dixit [Confundere.] ostendit post † peccati opus debere quenque erubescere, & post confessionem pro admissis sceleribus verecundam frontem humi prostratam demergere, pro eo quòd dignā confusione perpetrauerit opus. Deinde præcepit, vt post ignominiam, & deiectionem nominis sui, siue dignitatis reuertatur, ad suam antiquitaté. d Ergo dum quisque post opus cōfessionis suæ confunditur, atq. ignominiam e portans, depositionem f suam cū humilitate luget, reuocari secundum prophetam ad priorem statū poterit. Item Ioannes Euangelista Angelo Ephesi ecclesiæ inter cætera quædam similia scribit: (Memor esto vnde cecideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac; alioqui veniam tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco eius.] ¶ Ecce ę, in quātum valui, concilii Ancyrani antiquam plane, & plenam auctoritatē sacris testimoniis explanaui, ostendens eum posse restaurari in proprio gradu, qui per pœnitentiæ satisfactionem nouerit propria delicta deflere. Qui vero negligit, nec luget quæ gessit, & lugenda sine vllo pudore religionis vel timore iudicii diuini committit; eum nullo modo posse ad pristinum gradum restaurari cognoscas. In fine, autem huius epistolæ hoc adiiciendum putaui, vt quotiescumque in gestis conciliorum discors g sententia inuenitur, illius concilii magis teneatur sententia, cuius aut antiquior h, aut potior extat auctoritas.

† al. post confessionem. i. peccati.

Apo. 2.

Ad hoc īf. 3. q. 1. noli. bi de hoc, t inf. eod. si uis, ver. ꝙ .ubide hoc r. īf. c. cōsid̄ ādum. Arc.

inf. 33. c. 2. hoc ipsum.

a *Sic habet hoc caput in epistola quæ nuper vna cum alijs Isidori operibus est impressa Parisiis, & ea inscribitur*, Isidori Hispalensis archiepiscopi epistola ad Massanum episcopum. Domino sancto, meritisque beato, &c. *In epistola autem longiore, eodem argumento, & iisdem pene verbis, (quæ & ibidem & antea Antuerpiæ cum libris de summo bono impressa est] non fit hoc loco*

d ¶ Antiquitatem.) id est, mores antiquos.
e Atque ignomi-niam.) Ex hoc verbo & ex illo verbo, depositionem, est arg. quod episcopus pōt depositū & infamē restituere 2. quia ignominia idem est quod infamia, vt ff. de iis qui not. infa. l. 2. ignominiæ, & sic patet, ꝙ potest tollere infamiam, quod concedo 2. vbicunq; potest dispensare, vt dixi 2. q. 3. §. hinc colligitur:
f Depositionem.) id est, suspensionem sic 46. d. clericus.
g Discors.) Nonne illa sententia est potius sequenda, q̃ maiorem continet pietatem? vt 9. d. sana. licet enim canō Apostolorum potior sit, quia antiquior sit aliis canonibus: tamē præiudicatur 4. ei p posteriores, vt 82. d. presbyter. idem patet in canone Hierony. vt 26. d. deinde. & c. acutius. Item quandoq; prẹiudicat ille canon, qui nō est potior, vt 25. q. 1. contra statuta, quod ergo dicitur hic, intellige cū ambæ cōstitutiones sūt particulares, & locales: & de illis loquitur c. 19. dist. in canonicis sed si ambę sūt generales, semper posterior præiudicat, ut extra de cogna. spi. capit. 1. ff. de leg. nouum. Sed qualiter præfertur vnus canon alteri, cum omnes sint promulgati instinctu spiritus sācti. 16. q. 1. nemo. 5. Respō. quod duo canones possunt esse cōtrarii, & tamē vterque esse iuste institutus. quod enim vnus statuit & iuste, alter contrarium pōt statuere, & iuste 63. d. §. uerum. extra de consang. & affi. nō debet.
h Cuius aut antiquior.) Si ambo sunt ęqualis pietatis. 19. d. in canonicis.

Infamiā pōt eps tollere

2 De hoc lega, & no. su. e. cōtūaces.

3 Idē Io. de Fā. qui approbat illam tota gl.

Canō canoni an præiudicet.
4 Videas q̄ leg. & no 18. d. qm̄ quidē

5 Et melius 25. q. 1. uiolatores. x. ꝗ. c. prox. ī ptic. & ꝗ. eo. si ille Arch.

c ¶ Necesse.) Ex hoc verbo, necesse, & ex illo verbo, præcipiunt, quod supra ponitur, patet dispensationem quandoque esse debitam 2. vt supra ead vt constitueretur, & sic patet, quod episcopus peccat si non dispen-

QVICVMQVE. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis breuiter epilogando solutionem, quæ est supra in §. quomodo. Sed huic solutioni obiicit c. sequens, & alia vsque ad §. sed illud.

SI quis.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte probat Hormisda, quod si aliquis clericus fuerit in adulterio deprehensus, vel conuictus, vel confessus: nō potest ad suum honorē redire. Et hoc probat per verba Nicæni concilii ccc. & xvij. eporū, & reprehendēdo deridet eos, qui dicebant rigorem nō eē seruandum circa delinquentes. In secunda parte, quæ incipit ibi: [Quod si eos.] dr̄, quod si clerici delinquentes, vere pœnitent, restitui possunt exemplo Dauid. Si vero non resipiscūt, non est eis indulgendum, cum Deus nō indulgeat, & si eis falso īdulgeamus, ī die iudicii dicturi sunt contra nos, quod non debuissemus eis indulsisse, nec permisisse eos in delictis p p blanditias permanere, vel minas eorum Et no. quod prima pars facit contra solutionem Gratiani: sed secunda pro eo, sequēs c. patet.

a Si quis diacon9.] Prima pars ca. facit contra solutionem Gratiani, idem facit pro ea in secūda parte, quæ incipit ibi, [Quod si eos.]

b Ecce,] Vsque ad hunc locum sunt verba Nicæni concilij.

c Cccxviij.] Ergo videtur, quod hoc sit statutum Nicæni cōcilii, cui tot interfuerunt, vt 15. distinct. canones, licet Damasus Papa de ccc. tantum loquatur. 10 quæst. 1. hanc cōsuetudinem sed minor numerus non excludit maiorem.

d Deprehensi.] Aliquo sequentium modorum. Videtur ergo, quod sola deprehensio sufficit, vt hic, & 81. distinct. presbyter, & habes infra ea. de his, sed non est ità, nisi sint conuicti vel confessi, vt sequitur inf. 2. q. 1. nos in quemquam, & 12. q. 1. si in d. caus. Vel intellige, deprehensi ita quod sit crimen notorium ex facti euidentia 1. vt extra de cohabi. cleri. & mulie. tua. tales enim qui in maleficio publice deprehenduntur, sine iudicio damnantur, vt C. de defens. ciui. l. defensores lex septima est.

e ¶ Non possunt.] De iure.

f Pietate.] Ironice loquitur.

g In sancto.] Supra ead. maior.

h ¶ Remedia.] i. pœnas contra illos, qui non seruāt statuta.

i Omnibus.) Argu. quod qui vni facto contradicit, omnibus contradicit sic supra, 4. di. denique. de pœn. d. 5 fratres. & extra de reg. iur. desieat. de consecr d. 2. comperimus.

k ¶ Et inimicos.) Not. quod eo ipso, quòd aliquis nō obedit prælato,

1 Sola deprehensio sufficit ad notā infamiæ inducendam. ff. de ri. nup. l. §. quæ ī adulterio. scd'm Goff. quita no ex t.a de ... nō ab hoīe Arch.

mentio concilii Ancyrani: sed tamen in editione Parisiensi titulus hic, est Isidori Hispalensis archiepiscopi epistola de restituendis in pristinam dignitatem clericis pœnitentibus *seu*, Explanatio canonum aliquot Ancyrani concilii. *Veruntamen in canone illo xix. versionis Dionysii (qui apud Græcos, & in aliis versionibus vigesimus est) vbi legitur*, perfectionem consequi secundum pristinos gradus. *Græce est* κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς προάγοντας. secundum gradus, qui eo deducunt. *& Balsamon longe aliam sententiam elicit, quam Isidorus.*

β Ecce.] *Hic in epistola longiore multa interijciuntur.*

γ In fine.] *Hæc cum leguntur in longiore epistola, non autem in alia, quam cætero qui Gratianus videtur secutus.*

Quicumque igitur pro criminibus suis digne Deo pœnitētiam obtulerint, auctoritate Gregorij, & Augustini, & Hieronymi, & Isidori gradum pristinæ dignitatis recipere possunt. Qui autem non odio criminis, sed timore vtilitatis, vel ambitione honoris falsas Deo pœnitentias offerunt, in pristini honoris gradum reparari minime poterunt.

Sed obijcitur illud Hormisdæ *Papæ, qui scribit omnibus episcopis per vniuersas prouincias.*

¶ Diaconus, aut presbyter in adulterio deprehensi reparari non possunt. C. XXIX.

SI quis α diaconus [a], aut presbyter post acceptam benedictionem leuiticam cum vxore sua incontinens inuenitur, ab officio suo deijciatur. † ¶ Ecce [b] manifeste constat, quia secundum titulos antiquorum Patrum sancto spiritu β suggerente conscriptos, & secundum sententias cccxviij. [c] episcoporum, quas etiā Gallicani canones continere vidētur, clerici in adulterio deprehensi [d], aut ipsi confessi, aut ab aliis conuicti ad honorem redire non possunt [e]. Sed quia forte non desunt, quibus pronimia pietate f suprascripta sanctorum patrū seueritas minime placeat; sciant se cccxviij. eporum, qui fuerunt congregati in cōcilio Nicæno, & reliquos statuerunt canones, inīas reprehēdere, vel dānare. Sed forte maior est in illis pietas, quam in suprascriptis trecentis decem, & octo episcopis? maior est in illis misericordia, quam in sancto g Ioānne apostolico Papa? maior charitas, quam in reliquis sanctis sacerdotibus, qui hoc † exemplo remedia h ecclesiarum suis definitionibus deliberauerunt? Et ideo aut prompta † voluntate præceptis illorum consentiāt; aut si non fecerint, omnibus i illis contrarios se, & inimicos k esse cognoscant. Quæ est ista iustitiæ inimica benignitas,

Arausicū, c. 23. & Aurel. 5. c. 4. Pann l. 3. c. 98. Ansl. l. 11. c. 87.

† Con cū hoc te in l. si ad rium. cū not-per ff. de adu

sup. c. miror.

† *al. pro exemplo & remedio Ans.*

† *al. prona*

Inobedi prælato ei inimi

prelato eius est inimicus, vt 25.q.j. quoniam vetus. sup. ea. si quis præpost. ra.
a Palpare.) Idest, adulari.
b Deberemus.] No. dispensationem esse debitam, vt supra ea. vt constitueretur. & 11.q.3. plerumque.

ADDITIO. Dicas breuiter, quòd vbicumque persona, res & locus eam exigit, debita est. 19.d.c.1. & 2. sup. ea. dist. duo ver. precipiunt & ver. necesse & inf. ea. cum considerandum. Quod dic vt plane not in Specu. de legato. §. genera autem: & not. ext. de sent. excom. pueris Arch.

AD-palpare [a] criminosos, & vulnera eorum vsque in diem iudicij incurata seruare? ¶ Quòd si eos durissimam pœnitentiam per plures annos videremus agere: tunc nos & saluti eorũ possemus consulere, & statuta canonum deberemus [b] temperare. Cum vero in aliquibus nec compunctio humilitatis, nec instantia orandi, vel plangendi appareat, nec beatum
Psal. 6. Dauid imitentur, qui dicit: (Lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo.) & illud:] Cinerem tanquam panem manducabam; & potum meum cum fletu miscebam.] nec eos ieiunijs, vel lectioni-
Psal. 101. bus vacare videamus, possumus agnoscere, si ad pristinos honores redirent, cum quanta negligentia, & cum quanto torpore, & animę suę inimica securitate permanerent; credentes, quòd sic eis, non acta pœnitentia digna [c], dimiserit [d] Deus, quomodo sacerdotes indulsisse videntur. Verè dico, quia illi ipsi, quibus cum periculosa, & falsa misericordia indulgere videmur, cum ante tribunal Christi pro tantis peccatis damnandi aduenerint, contra nos causam dicturi [e] sunt, dicentes, quòd dum aut asperitatem linguæ eorum expauimus, aut falsa blandimenta, & periculosas adulationes ipsorum libenter accepimus, in eisdem permanere peccatis, eis inutiliter indulgemus [f], aut ipsa peccata augere permittimus [g]; non recolentes illud, quod in vetere testamen-
Num. 16. to scriptum est est; quia vno [h] peccante, contra omnes ira Dei desæuijt.

α Si quis.] *Hinc vsque ad vers.* Ecce. *sunt ex c. 23. concilij Arausici, quod videtur citatum fuisse ab* Hormisda, *siue alio quisquis fuerit huius capitis auctor. Anselmus quidem & ipse Hormisdam citat.*
β Sancto spiritu.) *Apud Anselmum legitur*, a sancto Ioanne Papa transmissos, & cccxviij. episcoporũ sententias, *quod videtur cõuenire cum his, quæ paulo inferius habentur*, Maior est in illis misericordia, quàm in sancto Ioanne apostolico Papa.

† al. ex dictis Hieronymi.

Item Hieronimus †

¶ Difficile est post lapsum ad pristinum gradum redire. C. XXX.

Poly. l. 4. ti. 39.
Burc. l. 19. c. 78.
Iuo p. 15. c. 91.
† *post lapsum*] que sunt fere in omnib. exẽp.

QVicumque dignitatem diuini [i] gradus non custodiũt contenti fiant animam saluare. Reuerti enim in pristinum gradum (post lapsum † difficile [k] est.

¶ *Simile quoddam priori parte huius capitis habetur in can. 27. Basilij ad Amphilochium, & in Can. 26. synodi in Trullo.*

Item Basilius α.

¶ Lapsus post pęnitentiam altario tantum ministret. C. XXXI.

Bur. l. 19. c. 80.
Iuo p. 15. c. 93.
† *a suo gradu.*

QVi sub gradu [l] ceciderit, post pœnitentiam con-

c Digna.) Qđ nulli facit 24.q. legatur.
d Dimiserit] Non .n. tam cito dimittit Deus sicut saccerdos absoluit de pen. disti. 1. quam pœnitet.
e Dicturi.] Nunq̃d voce tunc loquentur, cũ Apostolus dicat, ꝙ tũc linguæ cessabunt licet propheta contrarium dicat. Exultationes Dei in gutture eorum. Sed q̃d quid sit, tunc nullus accusabit alium sed conscientia accusabit quemlibet. 9.q.4. aliorum. Conscientia sola damnandos accusabit.
f Indulgemus.] Idest, indulsimus.
g Permittimus.) Idest, permisimus.
h Quia vno.) Scilicet Achor. 8.q.1. audacter inf. j.q.4 §. ait peccato Achor. Ioã.
i QVicunque.] ¶ Diuini.] idest ecclesiastici.
k Difficile.] Tale difficile habes. 47. d. quantumlibet. aliàs ponit ꝓ nõ. 2. q. 6. §. biduum ver. si aduersus, & 47. dist. c. fin.
QVi sub gradu) CASVS. Aliq̃s existẽs in gradu sacerdotali mortaliter peccando cecidit, dr̃ ꝙ iste talis debet esse contentus baptizare; cõionem infirmis dare, & diuina officia celebrare: sed ad superiores ordines non ascendat, vel diuina officia celebrabit tãquam clericus, sed non sacrificabit. Alia littera habet: Qui ciciderit a gradu. & secundum hoc si pones casum: Aliquis sacerdos depositus fuit propter peccatum: qui acta penitentia volebat restitui, quæritur an possit? r̃ndet, ꝙ non: sed in necessitate potest baptizare, cõionem dare, & altario ministrare, non tamẽ Missam cantabit.
l sub gradu.) Idest, in gradu.

Baptizare so lenniter laicus nō pōt.
1 Etiam poterit ratione ordinis qđ non poterit laicus. Ioan. de Fan.
1 Dispensatiue, Hug.
3 Secundū hunc intellectū poterit conficere, & corpus Christi & alia facere, & ea sola pœna hic imponit in eū, quia non potest amplius promoueri, secundum hoc non est cōtra 1. quęs. 1. sicut Christus.

a Baptizare.] Sed nonne istud laico conceditur, vt 1. q. 1. quod quidam? Sed dic quod iste potest solenniter baptizare 1, quod laicus non potest, vt 81. distinct. si diaconus. Item obijcitur, quòd si iste potest baptizare, ergo & sacrificare, vt dicit Hie. 1. q. 1. sicut Christus. Sed ibi loquitur de adhuc tolerato.

b Ministrare.] non celebrare. Vel dic, qđ potest remanere 2 in officio sacerdotali 3: sed non potest esse episcopus.

Presbyteros.] CASUS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte loquitur de quibusdam presbyteris & diaconis, qui coacti coactione conditionali dæmonibus immolauerunt: de quibus quæsitum est quo modo debeant puniri. & respondet presbyteri & diaconi, q. coacti fuerunt coactione conditionali, si vere pœnitet eos fecisse, & postea fideliter non ficte paganos impugnauerunt, honorem suū retineant, sed in suis officiis nullo modo ministrent, nisi episcopus laboris eorū postea conscius, cū eis duxerit dispēsandum. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Qui autē fugiētes.] dicitur, quòd illi qui fugientes comprehensi sunt, & coacti coactione violenta dæmonibus immolare, nec peccauerūt: & nullo modo sunt puniendi, nec laici propter hoc debent a promotione repelli. In tertia parte, q incipit ibi, [De his autem.] dicitur, q illi qui sponte hoc receperunt, sicut factū fuit sub tyranno Licino, admitti debēt ad pœnitentiam & communionem ecclesiæ.

ctionem non est eis licitum offerre. & sic non est contra 93. dist. peruenit.

k Penes.) Hic patet quòd episcopus dispensat in heresi, & cum schismatico, vt su. vt constitueretur. non tñ cum excommunicato ministrante, 11. q. 3. si quis episcopus.

tentus fiat baptizare [a] communionem infirmis dare, & altario tantummodo ministrare [b].

a Basilius.) *In quo citat ex dictis Augustini. Habetur nonnihil ad hanc rem faciens in epistola Basilii ad Amphilochium, can. 27. Sed propius etiam ad sententiam accedit Can. 14. concilij Aurelianensis primi, & canon nonus concilij Neocæsariensis (qui habetur infra 15. q. 8. qui admisit.) præcipue si hic legatur, quemadmodum in plerisque Gratiani codicibus*, communionem infirmis dare, non autem sacrificare, altario ministrare. *Similem quandam sententiam refert ex nouella Leonis Balsamon ad canonem 21. synodi in Trullo.*

Item ex concilio Ancyrano, c. 1. & sequentibus.

¶ De sacerdotibus, diaconis, & laicis, qui idolis thurificant. C. XXXII

Burc. l. 5. c. 40. & 41. Iuo pa. 2. c. 49. & 50. Poly. l. 6. ti. 12.

Presbyteros, qui immolauerunt [c], & postea certamen iterum inierunt [d], si non ex fide luctati sunt, & non ex compacto [e] ad ostentationem, vt caperentur, ipsi fecerunt: hos placuit honorem [f] quidem sedis propriæ retinere, offerre [g] autem illis, & sermonem ad populum facere, aut aliquibus sacerdotalibus officijs fungi [h] non liceat. ¶ Diaconi similiter, qui immolauerunt, postea vero iterum reluctati sunt, alias † quidem honorem habere oportet: cessare autem debent ab omni sacro ministerio, ita vt nec panem, nec calicem [i] offerant, nec Euangelium pronuncient: nisi forte aliqui episcoporum conscij sint laboris eorum, & humilitatis, & mansuetudinis, & voluerint eis aliquid amplius tribuere, vel adimere. Penes [k] ipsos ergo erit de his potestas. ¶ Qui autē fugientes comprehensi sunt, vel a domesticis traditi, vel ademptis facultatibus sustinuere tormenta, aut in custodiam trusi proclamauerunt se Christianos esse, & eousque adstricti sunt, vt manus eorum comprehendentes violenter attraherent, & funestis sacrificiis admouerent, aut aliquid polluti cibi per necessitatem [l] sumere cogerentur, confitentes iugiter se Christianos esse, & luctum rei, quæ contigit, incessabiliter ostendentes omni deiectione & habitu, & humilitate vitæ, hos velut extra delictum constitutos, a communionis gratia nō prohiberi decernimus. ¶ Si vero prohibiti sunt ab aliquibus propter ampliorem cautelam [m], vel propter quorundam ignorantiam, statim recipiantur. ¶ Hoc autem similiter, & de clericis, & de laicis cæteris obseruari conuenit. ¶ Perquisitum est autem & illud, si possunt etiam laici, qui in has necessitatis angustias inciderunt [r] ad clericatus

C. 2.

† *illum*] prisca versio.

Cap. 3.

4 Dic planius offerre. i. in altari conficere. q. d. beneficium retinebit, sed nō officium. 28 dist. presbyterū. ext. de cler. pugn. in du. Henricus. sic econtra retinet quis officium. sed nō beneficiū. 1. q. 5. c. 1. Ioā. de Fan.

c Qui immolauerunt) Coacti conditionaliter.

d Inierunt.) Scilicet superbię causa.

e Et non compacto.] .i. dest, figmēto.

f Honorem.] Scilicet beneficium.

g Offerre.] Idest omnium non retinent 4.

h Fungi.] Hic dispensatur in beneficio, sed non in officio, vt extra de cler. pugnā. in du. Henricus. & infra. ea. dis. studeat.

i Nec calicem.) Ante confectionem. quia post confe-

l Per necessitem.] Famis. imo potius debent mori fame, quā vesci idolothytis. 32. q. 4. sicut latius. & inf. 32. q. 5. ita ne. Vel vocat hic necessitatem coactionem.

m Ampliorem cautelam.) Quandoque enim ad cautelam imponitur alicui pœnitentia, vt 34. q. 2. in lectum.

l Per

a ¶ Com-

a ¶ Commodari.] Quia restituuntur ad communionem, non ad officium vel beneficium: tamen dabitur susten tatio eis, 16. q. 6 de lapsis. Io. de Fa. t.

ADDITIO. Sed videtur contra, quod nota. 1. q. 7. maximum. & 21. dist. §. non autem. in glo. sed videtur. in fi.

SED ILLVD. CASVS. Modo respondet Gratianus tribus c. supradictis, scilicet illis cap. si quis diaconus. & duobus sequentiqus; & cuilibet dat suam solutionem, & generalem solutionem ad omnes sup. adictas contrarietates, dicens quod ea, quæ prohibent restitutionem lapsorum, intelligēda sunt cū crimina sūt manifesta ante ordinationem, vel post: quæ vero permittunt, de occultis intelliguntur, quibus per occultam pœnitentiā purgatis in suis ordinibus remanere possūt. Et hoc probat duobus cap. seq.

b ¶ Sed illud Hormisdæ.] Supra ea. si quis diaconus.

c ¶ Hieronymi.] Su. ead. quicunque.

d ¶ Basilius.] Sup. ea. qui sub gradu.

SACerdotes.] CASVS. Carolus archiepiscopus quæsiuit a Papa vtrum sacerdotes quorū fornicatio est manifesta rei euidentia, vel per testes, possint habere honorē sacerdotii. Et rñdet, quod non, secūdū canonicam institutionē.

e ¶ non possunt.] Si ne dispensatione 2. sed si est occultū possunt sine dispensatio ne post pœnitentiam

DE his vero.] CASVS. Quidam in sacris ordinibus constituti fecerunt periurium, furtum vel fornicationem, vel huiusmodi: quæsiuit Heribaldus ab archiepiscopo in Cabano an tales de gradu debeant cadere a primo gradu. Et rñdet quod sic, si publica sunt eorum delicta quia scādalum est tales presse, & laici inde detrahūt sacrificio Dei sicut factum fuit per filios Heli. Si autem peccata eorū sunt occulta, & per occultā pœnitentiam deleātur, ad consilium sacerdotis in suis gradibus remanentes indulgentiam a Domino consequuntur.

g ¶ Qui deprehensi.] Et contra, vt 15. q. viii. cap. vlti. & extra de iudi. cum non ab homine. & aduocabit testes, per

2 Ad hoc & distin. ministri. extra de bigamia, quia, &c. & forte cū hoc potest dispēsare episcopus secūdū [illegible] extra de [illegible] in [illegible] in probatione.

1 Scilicet si digne pœniteant.

Cōc. Nicæ. aufi 1. c. 11.

ordinem promoueri. ¶ Placuit ergo & hos, tanquam qui nihil peccauerint, si & præcedens eorum vita probabilis sit, ad hoc officium prouehi. ¶ De his autem, qui negauerunt præter necessitatem, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculum, vel aliquid huiuscemodi (quod factum est sub tyrannide Licinii) placuit sanctæ synodo, quamuis humanitate probentur indigni, tamen eis beneuolentiam commodari

α ¶ Si ex fide.] *Hic verba concilii sunt in compendium redacta: omnino autem versio Dionysii, quā attulerunt Burchardus & Iuo, propius accedit ad verba Græca. Sunt tamen nonnulla in hoc capite emendata, & locupletata ex versionibus, quas Gratianus videtur secutus.*

β ¶ Nec euangelium pronuncient.] *In versione antiquiore est,* nec pronuncient, *in alia quam Burchardus attulit,* vel prædicando, *Græce,* κηρύσσειν, *quod proprie significat Euangelium, & fidei doctrinam prædicare.*

Sed illud Hormisdæ [b] Papæ desidiosos, & negligentes non vere pœnitentes reparari prohibet. ¶ Illud autem Hieronymi [c] fatetur hoc esse difficile, non impossibile. ¶ Basilius [d] autem circa delinquentes rigorem iustitiæ seruādum ostendit, quem circa pœnitentes alii relaxandum misericorditer affirmant. Possunt & aliter distingui præmissæ auctoritates: Quorū enim crimina manifesta sunt ante vel post ordinationem à sacris ordinibus deiiciendi sunt, quorum autē peccata occulta sunt, & satisfactione secreta secundum sacerdotis edictum purgata; in propriis ordinibus remanere possunt. Vnde Nicolaus Papa Caroto archiepiscopo, & eis suffraganeis.

Raba. pœn. c. 1.

In gestis concilii Wormaciensis, c. 11. Vide Iuonem par. 10. c. 180.

¶ Non potest restitui in sacerdotem, cuius crimen fuerit manifestum. C. XXXIII.

† Adde ad hunc tex. quod not. Bart. in l. si adulterium. ff. de adul.

Pann. l. 3. c. 136 † al. aut.

SAcerdotes, si in fornicationis laqueum ciciderint, & † criminis manifestus [e], siue ostensus fuerit actus; sacerdotis non possunt [f] † habere honorem secundum canonicæ institutionis auctoritatem.

Item Rabanus archiepiscopus scribit ad Heribaldum, lib. pœn. c. 1.

Bur. l. 19. c. 160 Iuo p. 6. c. 400. Pann. l. 3. c. 152

¶ Qui valeant reparari post lapsum, vel non. C. XXXIIII.

DE his vero visum est nobis scribendum, qui sacros ordines habentes, ante vel post ordinationem contaminatos se esse in capitalibus criminibus confitentur. In quibus, vt mihi videtur, hæc distantia esse debet; vt hi, qui deprehensi [g], vel capti fuerint publice in periurio, furto atque fornicatione, & cæteris huiusmodi criminibus; secundum canonū sacrorū instituta, à proprio gradu decidant: quia scandalū est populo Dei tales personas supra † se positas habere quas vltra modū vitiosas esse constat. Nempe inde

† al. superpositas.

retrahuntur homines a ſacrificio Dei (ſicut quondã, Heli filijs peccantibus, feciſſe leguntur) & rebelles hinc atque contrarij exiſtentes, eorum prauis exemplis quotidie peiores fiunt. Qui autem de prædictis peccatis abſcondite à ſe admiſſis, per occultam confeſſionem coram oculis † Dei præſente etiam ſacerdote, qui eis indicturus eſt pænitentiã confitentur, & ſemetipſos grauiter deliquiſſe querantur; ſi ſe per ieiunia α, & eleemoſynas, vigiliaſque, & ſacras orationes purgare certauerint, his etiam gradu ſeruato [a], ſpes veniæ de miſericordia Dei promittenda eſt.

1 Reg. 2.

† al. angelis.

α ¶ Si ſe per ieiunia.] *Sic etiam in manuſcriptis. & apud Iuonem & Pannormiam. In originali autem legitur* ſi veraciter pœnituerint, & ſe per ieiunia. *Itemque Burchardus, qui cap. hoc citat ex concilio Ilerdenſi.*

4 *De lapſis etiam in hæreſim hoc obſeruandum eſt, vt ante ſententiam concilij nullus eis communicet.*

Vnde Cyprianus Papa Antoniano ait inter cætera, lib. 4. epiſt. 2.

¶ A communione abſtineant, qui lapſi ante reſtitutionem communicant. C. XXXV.

DE eo autẽ †, quod ſtatuendum eſſet circa cauſam lapſorum, diſtuli; vt cum quies, & tranquillitas data eſſet, & epiſcopis in vnum conuenire indulgentia diuina permitteret, tunc comunicato b, & liberato de omnium collatione conſilio, ſtatueremus, quid fieri oporteret. Si quis vero ante conſilium noſtrum, & ante ſententiam de omnium cõſilio ſtatutam lapſis temere communicare voluiſſet, ipſe à communicatione abſtineat.

Anſ. l. 7. c. 82.
† al. tamen

5 *Quod vero* [c] *ſupra de homicidis ſtatutum legitur, intelligendum eſt, quando facultas effugiẽdi datur, nec neceſſitate clauduntur obſidionis. Cæterum, cum neceſſitate anguſtati effugere non poſſunt, ſi tunc homicidium admiſerint purgati per pœnitentiam, & officio, & communioni reddentur.*

Vnde in concilio Ilerdenſi. c. 7. legitur.

Supra ea. c. clericum, &c. de his clericis, & c. miror.

per quos probabit ipſum in crimine deprehenſum, & detineat eum per viginti horas. ff. de adul. capite.

a ¶ Seruato.] Secundum quoſdam iure communi & promouetur, & manet in ordine ſuſcepto occultus peccator poſt peractam pænitentiam 1, vt etiam ſentit Gratianus. ſu. ea. §. ſed illud. niſi in ſimonia, vbi quis ordinẽ emit, qui quãtum ad ſe & ad alios eſt ſuſpẽſus vt 32. diſt. §. verum. & extra de ſi. tẽta. licet ſit argum. contra extra de ſi. ex tuæ. ſed ibi nõ dicit quod diſpẽſabatur cũ eo: ſed dr quod prohiberi non poteſt, cum ſit occultum. Sed obijcitur iſtis quod dicit in fi. de ſpe veniæ. ſed ipſi intelligũt de ſpe veniæ quantum ad peccatum. H. vero dicit, quod in occulto peccato non poteſt diſpenſari: quia de illo non poteſt quis accuſari vel puniri: quia occulta peccata nõ habent vindictam, vt 32. q. 2. Chriſtiana 2. Ad hoc ergo quod occultus peccator poſſit promoueri. confitebitur epõ crimẽ ſuum: & non ei ſoli, ſed coram aliquibus perſonis; & ſic poterit diſpenſare ſecum. ſed vt dixi ſup. 25 diſt. cap. vlti. peccatũ ſiue ſit occultum ſiue manifeſtum, dũ tamẽ ſit enorme ſẽper impedit ne poſſit ſine diſpẽſatione promoueri: licet poſſit exequi ſuſceptũ ordinem cum eſt occulũ peccatũ; & quod occultum peccatum impediat promouendum habes. extra de tẽp. ord. ex tenor. Io. Sed hæ opiniones hodie ſublatæ ſunt per decret. extra de tempo. ordi. c. vlt. B. Sed nunquid ſacerdos tempore pœnitentiæ poteſt exequi officium ſuum? vr quod non, vt ſ... diſtin. 6. teſtamentum. de conſec. diſtinct. 2. ſi non ſunt & capit. quotidie. & ſup. ea. quid eſt hoc; cum quilibet ſit ſuſpenſus quantum ad ſe propter mortale peccatum, vt 1. quæſ. 1. ſacerdotes. & facit ad hoc extra de celebra. miſſa. de homine. Dico quod melius eſt vt abſtineat, ſi credit ſe indignum. ſi autem contentur, dico quod poteſt 3. celebrare nõ obſt. ſupra diſt. 33. habuiſſe. quod eſt contra: ſed illud intelligitur de eo quem non pœnituit adhuc. de pœnit d. 3. inter hæc hircum.

DE LAPSIS. Hinc incipit quarta pars huius d. in qua loquitur de hæreticis, qui olim ſine concilijs non reconciliabantur. Ioan. de Fan.

CASVS. Supra dictum eſt de alijs lapſis, nunc vero de lapſis in hæreſim dicit, quod non eſt communicandum eis, & ante reconciliationem: quod probatur ſequenti capitulo

DE eo autem. CASVS. Quoſdam hæreticos debebat Cyprianus eccleſiæ reconciliare: ſed differebat. quæſiuit ergo Antonianus quare differret? Et rñdet, ideo, vt congregato concilio epiſcoporum de communi conſilio reconcilientur. ante vero reconciliationem nullus eis communicare debet.

b ¶ Communicato.] Olim enim epiſcopus ſolus non poterat ſine concilio reconciliare hæreticum, vt 1. q. 7. ſi quis epiſcopus ſed hodie ſecus 4. extra de hæreti. ad abolendã. § præſen.

QVOD VERO. Hæc eſt quinta pars huius diſtin. in qua ponitur quid iuris ſit de homicidis voluntarijs vel caſualibus, vel neceſſariis. Ioan. de Fan.

CASVS. Iſte §. reſpicit c. illa miror. clericum. & de his in quibus dicitur, quod clerici homicidæ carere debent officio percepto quod Gratianus dicit eſſe verum de illis, qui poterant homicidium euitare. Cæterum ſi neceſſitate obſidionis anguſtiati fecerunt homicidium pœnitentia purgati remaneant in officio, vt probatur ſequenti capitulo.

c ¶ Quod vero.] Supra eo. cap. clericum &c. de his clericis. &c. miror.

Deprehenſus in crimine poteſt per 20 horas detineri.

1 Hoc facit quod talis ſolum Deũ habet vltorem. 6. q. 1. ſi omnia, 32. quæſt. 1. apud. Et Deus non ſa natalique, niſi ex toto ſanet. de pœn. diſt. 3. ſunt plures. extra de bapti. maiores.

2 Concor. l. 3 §. mittantur. cũ not. ff. de ven. inſpic. lege ab Anaſtaſio. C. manda.

Sacerdos tempore pœnitentiæ an poſſit ſuum officiũ exercere.

3 Sub. niſi ſit tale peccatũ quod acta pnĩa nõ poſſit in ordine remanere. extra de tẽpo. ord. capitulo vlt. & ...

de act. inquiſitionis tamen de occulto peccato. non facies manifeſtum. Io. de Fant. & facit ad hãc materiam quod legi. & no. extra de temp. ord. ex tuarũ & de fur. ca. ſ. Archid.

Hæreticum reconciliare pōt epiſcopus hodie ſine concil.

4 Sub. & h pp peri lũ, quod ho ietiam ni inualuit. idẽ extra purga. c. ter. ſecun Hoſt.

De his clericis.] CASVS. Quidam sacerdotes Leuitæ, & subdiaconi in obsidione positi hostes interfecerunt. vnde quæsitum fuit de his, an possint in suis ordinibus remanere? Respon. consilium quod quilibet clericus, vitare debet sanguinis effusionem. sed si in hoc ante aduentum Paganorum, si enim esset ineuitabilis necessitas non imponeretur ei pœnitentia. vnde dicas, quod si est necessitas inuetabilis, sine omni dispensatione potest celebrare in ordine habito: sed non debet promoueri sine dispensatione, vt extra de ho. c. contin. datur. Sed ob. extra eod. latorem. vbi dicitur, quod licite potest promoueri ad superiores ordines. Sed illud est dispensatio. de hoc dixi supra e. c. de his. Sed melius dicas, quod ibi fuit casus fortuitus.

¶ Post duorum annorum pœnitentiam officio, & communioni restituantur clerici, qui in obsidionis positi necessitate sanguinem fuderunt.

C. XXXVI.

DE his clericis, qui in obsessionis necessitate positi fuerint, id statutum est, vt qui altario ministrant, & Christi corpus, & sanguinem tradunt, vel uasa sacro officio deputata contrectant, ab omni humano sanguine, etiam hostili se abstineant. Quod si in hoc[a] inciderint, duobus annis tam officio, quam communione corporis Domini priuentur[b], ita his duobus annis, vigiliis, ieiuniis, orationibus, & eleemosynis pro uiribus, quas Dominus donauerit, expientur, & ita demum officio, uel communioni reddantur: ea tamen ratione, ne vlterius ad officia potiora proueh antur. Quod si in definito tempore negligentiores circa salutem suam extiterint, protelandæ ipsius pœnitentiæ tempus in potestate maneat sacerdotis[c].

Casu quoque si clericus homicidium fecerit, in proprio gradu ex dispensatione remanere permittitur.

Unde Vrbanus II. scribit Guernerio Narbonensi episcopo.

¶ Qui casu homicidium facit, ex dispensatione in ordine suo permaneat. C. XXXVII.

Pann. l. 3. c. 25. CLerico[d] iacente lapidem puer dicitur interemptus: Nos pro amore[e] tuo in suo ordine eū permanere permittimus, vt tamen semper in pœnitentia[f] & timore permaneat.

Item Stephanus v. Sichiberto Corsicæ episcopo.

¶ De eodem. C. XXXVIII.

Pan. l. 3. c. 155. QVia te quasi obnoxium iudicas[g], eo quod a Sarracenis captus homines interfecisse videris; bene facis. Sed quoniam non tua sponte id fecisse cognosceris, inde canonice[h] nullo modo iudicaris.

Si uero ita presbyter commotus aliquem interfecerit, & si animum occidendi non habuerit, perpetuo tamen depositus erit.

Unde Nicolaus Papa scribit Hosbaldo chori episcopo[α] Quadrantino.

α Choriepiscopo.] *Antea legebatur*, coepiscopo. *emendatum est ex omnibus, quæ collata sunt, uetustis Gratiani exemplaribus, optimeque verbis Nicolai.*

Sacerdos plenā ptātē hēt circa canones pniales.

c Sacerdotis.] Vide quomodo circa canones pænitentiales habet ipse sacerdos plenam potestatem, vt 26. q. 7. tempora secundum leges duplicatur tempus pœnitentiæ eis qui non seruant pænam, & pœnitentiam iniuncta, vt ff de pę. aut damnum. §. inter eos.

2æ Ad idē de p d 1. mensuram. ibidem hoc.

d Clerico.] Si iste dedit operam rei licitæ expellendo porcos de agro suo: tunc intellige, quod minus diligenter fecerit: alias in nullo punietur, vt dixi supra ca. de his.

e Pro amore.] Spiritualitatis. n. amor no inducit innomiā, vt 1 q. 1. filium, & c. latorem & 35. q. 9. veniam.

f In pœnitentia.] Interiori: quia sacerdos non facit publicam pęnitentiā nisi pro enormi crimine vt de pœn. dist. 6. sacerdos, & 28. d. presbyter.

Sacerdos pt qn̄q; publicam pniam facere.

Quia te.] CASVS Sichibertus episcopus Corsicæ inter angustias & iaculatorum Saracenorum positus, vt periculum euita et quosdam interfecit ex illis. Super hoc consuluit dominum Papam: qui respondet, quod bene fecit: qui se obnoxium putat:

a In hoc.] Ex necessitate. de necessitate inciderit, officio & cōione corporis Christi duobus annis priuetur, in quibus pœnitentiam agat: qua peracta officio suo reddatur: ita tamen quod ad altiora no promoueatur. si autem in prædicto tempore negligenter pœniteat: in potestate episcopi erit prolongare tempus pęnitentiæ. sequens §. cum seq. c. patet.

Sic est antiqua glos. Io. quā ipsa pau. Arch. sic hoc habent.

b Priuentur.] Ad cautelam, secundum H. v. clerico in nulla necessitate licitum est occidere: immo potius det permittere se occidi: sed nos intelligimus illud de necessitate euitabili: quia poterat bene exiuisse castrum sed quia non sponte hoc fecit, secundum canones non condemnabitur

Occidere vtrum liceat clerico in necessitate.

g Iudicas.] Cum non sit.

h Inde canonice] i. non secundum rigorem canonum, quia tunc nullo modo, vt sup ca. n. not. nunc autem misericorditer toleratur. Vel intellige quando ineuitabili necessitate hoc fecerit.

SI VERO. CASVS. Dictum est sup. quod illi qui necessitate obsidionis vel casu aliquos occiderit, possunt in suis ordinibus remanere. Nunc vero dicit, quod si quis ita commotus aliquem occiderit, licet non habeat animum occiden-

Hic summam teneas: quia de ea intelligitur hoc ca. vt no. ext. de hom. infr. in c. vt cum in gl. not. dic etiam si. & supra ea. de his.

occidendi, perpetuo tamen depositus erit: quod seq. cap. probatur.

Studeat.] CASUS. Quidam presbyter percussit quendam diaconum equitantem: diaconus vero de equo cecidit, & fracta ceruice interiit. vnde Nicolaus Papa pcipit Hosbaldo choriepo. Quadrantino, vt suadeat epo suo associare sibi sex vicinos epos, qui insimul cum Hosbaldo cognoscant; & si inuenerint q diaconus a sacerdote non est percussus ad morte: nec ex percussione ipsius, sed ex ceruicis fractione mortuus est: iniuncta sacerdoti competenti poenitentia suspedatur ad tempus a celebratione Missarum, & postea ad sacerdotale redeat officiu. Si vero ex qualicumque presbyteri percussione diaconus mortuus est. licet non habuit animum occidendi, tamē deponetur: ita vt si obediens apparuerit, assignetur ei beneficium de ecclesia sua, de quo ipse & sui possint habere solatium sustentationis.

a Studeat.] Bart. intellexit hoc c. prout littera sonat, q licet ex percussione ceciderit, & confregerit ceruicē, non ideo est sacerdos deponēdus arg inf. ea. quātū: nā si seruum tuum vulneraui, & ille postea ex ictu alterius periit non teneor de occiso. ff. ad l. Aqui. huic scripturae. §. si seruus. & l. ita vulneratus. Et hanc regulam, Qui occasionem damni dat, damnū dedisse vr: intelligit de occasione proxima & sufficienti. Sed expsse est contra. extra. eo. presbyterū. & ff. ad leg. Cor. de sic. nihil interest. vnde intellige, q si non cecidit ex percussione, sed alio modo cecidit: tunc non tenetur de morte eius, sed de eo quod prius ipsum incaute percussit.

b Sex.] Quia tot non erant in prouincia illa 1.

c Cedens.] Postea.

d Interiit.] Non ex causa percussionis: sed ex alio casu, quia cecidit.

e Percussione.] Siue directa, siue occasionali.

f Et si voluntatem.] Directam.

g Prodiit.] Et sic pp vnum delictum imputantur omnia quae sequuntur ex illo. inf. ead. saepe, & su p. ea. clericum.

h Vt tale beneficium.] Hic dispensatur in beneficio, nō in officio, vt 28 d. presbyterum. d ebet autem de iure carere 2. vtroque: quia cui interdr vnum, interdr & reliquum: cum sint connexa, vt 81. d. si quis, nam male menti continua egestate laborare debent, vt ff. de posit. bona fides. Sed ideo dispensatur, ne propter necessitatem victus ad turpia lucra conuertatur, vt 81. ad reatum.

i Et sui.] Sui. n. filii & ipse eadem persona intelliguntur, vt 35 qō. 3. §. hac auctoritate. in princip. & vxor dicitur pars viri. 33. q. 2. admonere. vnde vr, q licet clericus sit suspensus ab homine, vel canone, quod tamen ei relinqui debeat vnde se & suos possit sustentare. & est si. argu. ff. de precar. l. penultim. ff. de vsu & habi. l. 2. maxime cum

1 Vel dic p uinciis, i. dioecesib. sicut econtra ponitur 11. q. 3. epi qui. secundu Lau. & Hug.

Dispensatur qñq; in beneficio, non in officio.

2 Per sententiam, non ipso iure. Arc.

¶ Perpetuo careat officio presbyter, qui ira commotus, licet extra animum, aliquem interfecerit.

C: XXXIX.

Iuo p. 10. c. 24.

Studeat a sanctitas tua persuadere episcopo tuo, sibi canonicum sociare numerum collegarum, id est sex b ex vicinis prouinciis fratres, & coepiscopos suos: quibus tecum iunctis, & decernentibus, diligenter inuestigare, & omni nisu scrutari procurare, quatenus inuenire valeatis, vtrum percussione iam nominati presbyteri, an ceruicis fractione idē diaconus, vt fertur, extinctus est. Et si quidem a saepefato presbytero non ad mortem percussus est, sed ex equo cadens c ceruice fracta interiit d, secundum arbitrium vestrum pro percussione, incaute agenti presbytero poenitentiam cōpetentem indicite, & aliquanto tempore a Missarum solenniis suspendatur, denuo post haec ad sacerdotale rediturus officium. † Quod si veraciter qualicumque percussione e istius presbyteri, ille mortuus est diaconus; nulla hunc ratione ministrare sacerdotis more decernimus, quoniam etsi voluntatem f occidendi non habuit, furor tamen, & indignatio, ex quibus motio illa mortifera prodiit g, in omnibus, sed praecipue in Dei ministris multipliciter inhibentur, atq; vbique damnantur. Verum si presbyter ideo vestro studio obnoxius † forte claruerit: praecipimus, vt tale beneficium h sibi ecclesiae suae concedatur, quo & ipse, & sui i sufficienter possint habere suae sustentationis solatium.

† al. noxsus. Iuo.

† Addeam excōicatus absolutus percipiat fructus medii tpis. arg. q nō, in l. 1. & l. si vt allegas. C. de test. milit. & in Authē. vt cum. de ap. cog §. si vero. coll. 8.

Item ex concilio Maticen. x *c. 6.*

x Maticensi.] *Burchardus, & Iuo citant ex concilio Moguntino, in illo tamen eorum, quae extant, habetur. Simile uero aliquid legitur in concilio Vormac. c. 27.*

¶ De eodem. PALEA. C. XL.

Burc. l. 6. ca. 33. Iuo p. 10. c. 162.

Qui veto odii meditatione, vel propter cupiditatem, Iudaeum, vel Paganum occiderit, quia imaginem Dei, & spem futurae conuersionis exterminat †, quadraginta dies in pane & aqua peniteat.

¶ al. extinxit.

¶ De eodem. PALEA. C. LXI.

Ansf. l. 11. c. 24.

Si quis homicidium fecerit, si episcopus est, xv. annos poeniteat, & deponatur, cunctos quoque dies vitae suae peregrinando finiat. presbiter xii. annis poeniteat, tres † ex his in pane & aqua; & deponatur superioris sententia. Diaconus x. annis poeniteat, tres ex his in pane, & aqua. clericus & laicus septem annis poeniteat, tres in pane

† al. quatuor.

Vxor & filii de bonis ecclesiae pasci possunt.

cum etiam vxor & filii de bonis ecclesię pasci possunt, vt 51.d.omnino. nec totum extorquendum est a debitore quod habet: sed habenda est ratio, ne egeat. ff. de re iudi. inter eos. in fin. ille autem qui excōicatur, nihil percipiet nomine ecclesiæ. extra de app. pastoralis.

talis minister Dei dicitur, vt 15.q.1.necis.

b Humana.] Ideo magis est tenenda, vt sup. 9.d. sana. Io. Quid iuris sit de hoc, notaui plene in quæstionibus. B.

SI qua.] CASVS. Quædam domina furore iracundiæ accensa, ita acriter ancillam suam flagellauit, ꝙ intra diem tertium expirauit: quæsitū fuit in concilio Eliberitano quando possit ad communionem admitti. & rñdet ꝙ si voluntarie fecit, post septem ann. pęnitentiam: si casu. post v. poterit ad cōionem admitti: & non ante, nisi intra hoc tempus fuerit infirmata. Sequentem casum [p]arte videbis.

c Ancillam.] Hic habes quod æquè punitur dñs occidens seruum suum sicut alienum, vt ff. de iis qui sunt sui vel alieni iu. l.1. in fin. modica tamen castigatio permittitur domino. ff. de iis qui sunt sui vel alie. iur. l.2. vñ secundum iura nostra seruus potest conqueri de domino, si sęuiat in ipsum, vt 23.q.4. si ecclesia. & c. qui peccat. ī fi. Et dic, vt no. super illo ca. si ecclesia. 2.q.7. quæritur.

Dominus non potest in seruū sæuire.

d SI quis] Semper. Id est, horis statutis, sic 22. quæstio. sacrosancta. & 26.d. si quis vult. & de cōsec. d.5. nunquam.

e In exitu.] Supple. si moritur añ finitū tempus pœnitentiæ: quia post tempus pænitentiæ licite communicat, vt 27.q 9. si quis de corpore.

ADDITIO. Hoc fit in quibusdam criminibus: & præsertim si quis pęniteat solenniter. 26. q. 7. si quis. secundum Hu.

QVi saccum.] CASVS. Quidam furatus fuit saccum cum pecunia. Quæsitum fuit an possit conueniri actione furti nomine sacci. Et respondet ꝙ sic: licet non habuit voluntatem furandi saccum principaliter.

Eos

& aqua; & ad gradum cuius libet sacerdotii accedere non præsumat.

Ex prisca versione. Et Tribur. c. 52

Item ex concilio Ancyrano, c 22. §. eos uero.

¶ Quinquennio a communione abstineant, qui casu homicidium faciunt. C. XLII.

Poly. l.6. tit. 10 Burc. l.6. c 15. Iuo p.10. c.25. & 144. †al. humanior.

EOs vero, qui non voluntate, sed casu [a] homicidium fecerint, prior quidem regula post septem annorum pęnitentiam communioni sociauit, secundum gradus constitutos: hęc vero ⍺ humana † [b] quinquennii tempus tribuit.

⍺ Hæc vero.] *Grece est.* ὁ δὲ δευ τερος τὸν πενταετῆ χρόνον πληρώσει, *id est*, Secunda vero quinquennii tempus explebit. *Atque ita fere Burchardus, & Iuo ex Dionysii uersione. & infra ea. cap. si quis uoluntate.*

Item ex concilio Eliberitano, c.5.

Et in cōc. Vormac. c.39.

¶ Quibus temporum spaciis a communione abstineat, quæ voluntate, uel casu ancillam suam interfecerit. C. XLIII.

Rab. pen. c.14. Burc. l.6. c. 19. Ans. 11. c.36. Iuo p.10. c. 22. & 148.

SI quis fœmina zeli furore accensa, flagellis verberauerit ancillam [c] suam, ita vt infra tertium diem animum cū cruciatu effundat, eo quod incertum sit, voluntate, an casu occiderit, si uoluntate, post septem annos, si casu, post quinque annorum tempora [acta legitima pęnitentia) ad communionem placuit. Quod si intra tempora constituta fuerit infirmata, accipiat communionem.

Item ex capitulis Martini Bracarensis episcopi, c. 78

Iuo p.10. c.36.

¶ De his, qui voluntate, vel casu homicidium faciunt. C. XLIIII.

SI quis [d] voluntarie homicidium fecerit, ad ianuam ecclesiæ catholicę semper subiaceat, & communionem in exitu [e] vitæ suę recipiat. Si autem non uuluntarie, sed casu aliquod homicidium fecerit, prior canon septem annis agere pęnitentiam iussit, secundus canon quinque mandauit.

Item ff. tit. de furtis. L. qui saccum.

Pandect. li. 47. tit. 2. le. 79.

¶ De eodem. C. XLV.

QVi saccum habentem pecuniam surripuerit, furti actione, etiam sacci nomine tenetur, quamuis non sit ei animus [f] sacci surripiendi.

1 Alias ei nō imputatur. arg. 15. q.1. si qs insaniés, & no. sup. ea. clerico dum tamen daret operam rei licitę, vt ī de cte. h.c, infr. alle. dilectus & eo. tit. Io. &c. Arch.

EOs vero.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Neocęsarien. quanta pœnitentia deberet iniungi eis, qui casu fecerunt homicidium. Et respondet ꝙ secundum antiquam regulam septem annorum pœnitentia iniungetur postquam reddetur communioni. Hæc vero est noua regula, quæ humaniorem imponit pęnitentiam quinq; annorum tantum.

a ¶ Seu casu.] Dum tamen culpa præcesserit casum 1 aliquis etiam clericus posset promoueri. extra eodem ex parte, & cap. significasti. & cap. dilectus, in fin. immo

f Animus.] Sed contra, furtum sine affectu furandi non committitur. 13. quæst. vlt. cap. vlt. & Institu de vsucap. §. item si is. Sed dic ꝙ ratione accessionis cōmittitur furtū: & quæ commodatis, vel depositis reb. accedunt, deposita vel commodata intelliguntur, ff. commod. l. si vt. §. si que adeo. Vel dic, animus, scilicet principaliter: sed secundario & indirecte per quandam consequentiam fuit ei animus saccum furandi, & sic non est contrarium: ff. de fur.

Furtum cōmittitur ratione accessionis.

fur.si quid fur.§.1.sic.& ff.quod metus cau.l. si mulier.§. penu.15.q.1.merito 23.q.4.displicet.

CONTRA.CASVS. Dictum est supra in cap. studeat ꝙ si quis faciat homicidium sine voluntate, tamen punitur. Modo probat contrarium.scilicet ꝙ voluntas puniatur,non opus. Et hoc probat vsque ad §. Præmissis.

e ¶ Quantum.]Id est,sicut.

f ¶ Alienos.] Si vis dicere,ꝙ iste furabatur caballos, & ducendo eos collisit mulierem: tunc quod dicit in fine non puniri per leges, verum est.leg. Cornelia de sicar in qua venit dolus,non lata culpa. ff. de sica.in lege.tamen de

Culpa lata in l. Cornelia.

Contra [a] animum,non opus puniri,lib.9. eodem tit. ad le. Cornel.de sicariis,exemplo sacrarum litterarum Diocletiani,& Maximani colligitur.

De eodem. C. XLVI.

EVm,qui asseuerat homicidium se non voluntate , sed casu fortuito fecisse, cum calcis [b] ictu mortis occasio præbita videatur;si hoc [c] ita est,neque super hoc ambigi poterit,omni metu,ac suspicione,quam ex admissæ rei discrimine sustinet,secundum id,quod adnotatione [d] nostra comprehensum est,volumus liberari.

[*Item Imperator Antonius C.ad leg.Cor.de sica.l.*1.]

PALEA. C. XLVII:

FRater vester rectius fecerit, si se præsidi prouinciæ obtulerit. Qui, si probauerit non occidendi animo hominem à se esse percussum, remissa homicidij pęna secundum militarem disciplinam sententiam proferet. Crimen enim contrahitur,si & voluntas nocendi intercedat. Cæterum ea, quæ ex improuiso, casu potius,quàm fraude accidunt;fato plerumque,non noxæ imputantur.

Hinc,& Gelasius † *Papa.* †*al.Pelagius.*

¶ De eodem. C. XLVIII.

QVantum [e] dicit iste Placidus †, anno præterito dictũ est de vxore illius ; quia subito inter caballos inuenta est dum traherentur caballi , collisa est illa, & abortum fecit. ¶ Quod si ita est; forte si caballos alienos [f] tulerit,inde est culpabitis [g]. Nam de muliere , quæ casu inter caballos confracta est, vbi voluntas illius non, agnoscitur [h] perniciosa fuisse , non potest, nec debet addici per leges. †*al. Placidi.*

Item Nicolaus Papa.

¶ De eodem. C. XLIX:

HI,qui arbores incidere videntur, si contigerit , vt cadens arbor occiderit hominem , inculpabiles [i] sunt,

a ¶ Contra.] Hucusque ostēdit op⁹ sine animo puniri: nunc ostādit contrarium.

Occidens n ludo an sit puniendus.

EVm q.]CASVS Quidam ludēdo ictu calcis suum socium percussit, adeo ꝙ mortuus est. Iudex loci pp hoc delictũ eũ voluit punire. consultus est Imperator, an ille dēat puniri. Et respondet ꝙ non debet puniri immo debet liberari ab omni suspicione,& pęna legis Corneliæ: & hoc si probauerit se casu, non volũtate hoc crimē commisisse.

b ¶ Cũ calcis.] Quoniã fecit ludi causa

c ¶ Si hoc.] Scilicet ꝙ in ludo occidit.& istud obtinet cũ ludus licitus est ff. ad leg.Aquil.nã ludus sed si est illicitus ludus,nõ excusat 1,vt extra de præsump. 1.ex quo autem cõstat ꝙ in ludo mortuus est, non est necesse probare ꝙ casu occiderit. vt ff. ad leg.Aquil. l. in lege. extra de sen.excom. super eo.alias qui casum allegat, ipsum probare tenetur, vt C.de pigno.act.quę fortuitis,& C.de iniur.si non conuitij, Ergo si aduersarius dixit, ꝙ ipsum dolo occiderit,hoc probabit:quia qui dolum obijcit,ipsum probabit.ff.de proba.quoties. & intellige ꝙ ludus fuit licitus: & secundum hoc intellige quod non punitur talis lege Cornelia,ex quo nihil fecit dolo:punitur tamen l. Aql. in qua venit leuissima culpa ff.ad leg. Aql.in lege.

g Si ludus noxius, id est, nocens est, imputatur. ff. ad l. Aquil. nam ludus . nam omne maleficium praue præsumitur actũ. hęc tamen præsumptio ex varijs circũstantijs colligitur 22. q.2 qd ait. &c. nec quis. & de conse .dist. 4. solet. ff. [illegible] actio & obl.l. ; §.vec hom. ff. de iniu.illud.§. [illegible] 25 q. 1 [illegible] extra de sen. [illegible] c.1. secundũ C. [illegible] qui ita [illegible] de præsumpt.c. 1. Arcad.

d ¶ Aduotatione.) Idest lege.

QVantum.]CASVS. Cum Placidus traheret caballos de stabulo, vxor sua inter caballos fortuito casu collisa est:& fecit abortum confracta: & ideo iudex eum punire volebat tanquam homicidam . Consultus Papa super hoc respondet , ꝙ super hoc puniri non debet secundum leges,postquam voluntas eius pniciosa nõn fuit:sed de furto potest puniri , si alienos caballos furatus est. Potest tñ legi totum illud capitulũ de vxore Placidi,quæ dum traheret caballos, collisa est fortuito casu,& fecit abortũ,quã dicit Papa non esse puniendã de abortu, non sua spõte facto sed de furto si fecit pt puniri. Et ita dupliciter H.& Bñ. posuerunt casũ.

de culpa leue punitur , vt supra eadem causa.studeat.

g ¶ Culpabilis.) Et sic patet, quòd licet aliquis de furto teneatur,non tamen tenetur de ijs quæ sequuntur ex furto,sic 15.quæst:1.sane. supra.5.dist.ad eius.ff.de furtis, verum:extra de sponsa.veniens Argum.contra. supra ea. clericum.

h ¶ Non agnoscitur.] Quando eam præmonuit H.

HI,qui.]CASVS. Quidam arbores incidebant, eis cadentibus quidam homines sunt oppressi ab eis: Quærebatur an essent homicidi , qui arbores incidebant. Et respondetur:si non est factum eorum voluntate, & debitam cautelam adhibuerunt,inculpabiles sunt. Si vero eorum culpa vel negligentia mortui sunt, deponendi sunt, & non suscipiendi de cætero . Idem est casus sequentis cap. Casus illius c. si duo.facilis est : & per te formabis.

i ¶ Inculpabiles.] Si fecerunt in priuato loco:rũc. n. nõ potue-

potuerunt diuinare, vt ff. ad le. Aquil. si putator. & extra, vt eccl. benefic. vt nostrum. Si in publico, debuerunt clamare, caue, vt infra ea. si duo.

a Sæpe

atque innoxii, quia nec voluntate eorum, nec desiderio, homicidium perpetratum est. Si vero aliqua culpa eorum, vel neglectu, morientis hominis interitus cognoscitur aduenisse; abiiciendi sunt a gradu, & in sacro ordine nullatenus suscipiendi.

Item ex concilio Vormaciensi, c. 29.

¶ De eodem. C. L.

Burc. l. 6. ca. 21. Iuo p. 10. c. 150 SAepe contingit, dum quis operi necessario insistens arborem inciderit, vt aliquis subtus ipsam veniens deprimatur: Et idcirco, si voluntate, vel negligentia [a] incidentis arboré factum est, vt homicida penitentiæ debet omnino submitti. Quod si non voto, non incuria illius, non deniq. scientia contingit: sed dum ille operi necessario fortassis incumberet, iste insparatus [b] occurrens sub arbore improuisus deuenit, & sub ipsa oppressus est, incisor arboris non tenetur pro homicida.

Item ex concilio Triburiensi. c. 36. (Sed ibi copiosius.)

¶ De eodem. C. LI.

Burc. l. 6. ca. 22. Iuo p. 10. c. 151 SI duo [c] fratres in silua arbores succiderint, & appropinquante casura ipsius arboris frater dixerit fratri, caue, & ille fugiés in pressuram arboris inciderit, & mortuus fuerit, viuens frater innocens de sanguine germani diiudicetur.

Præmissis [d] auctoritatibus, lapsis permittitur [e], ut post pęnitentiam in suis ordinibus reparari ualeant, ad maiorem autem conscendere post lapsum nulla eis auctoritate permittitur, immo penitus prohibetur.

Unde in Ilerdensi concilio, c. 5. legitur.

¶ Lapsi in suis ordinibus reparari possunt, sed non ad maiora conscendere. C. LII.

15. q. 8. c. hi qui Rabanus pęn. c. 1. Burc. p. 15. c. 87 HI, qui [f] altario Dei deseruiunt, si subito in flenda carnis fragilitate corruerint, & Domino respiciente, digne pœnituerint, ita vt mortificato corpore, cordis contriti sacrificium Deo offerant; maneat in potestate pontificis, vel veraciter afflictos non diu suspendere, vel desidiosós proliXiore tempore ab ecclesiæ corpore segregare: ita tamen, vt sic officiorum suorum loca recipiant, ne possint ad altiora officia vlterius promoueri. Quod si iterato α velut canes ad vomitum reuersi fuerint, & veluti sues in volutabris luti, iacuerint ρ, non solum dignitate officii careant, sed etiã sanctam communionem, nisi in exitu, non percipiant.

α ¶ Quod si iterato.) *Hinc usque ad finem absunt a codicibus illis Gratiani, a quibus palea abesse solent. In alio hic præpositum est nomen palea.*

ρ Et ueluti sues in volutabris luti iacuerint) *Hæc non leguntur in antiquis editionibus conciliorum, Colonensi, ac Parisiensi, duobus codicibus Vaticanis, Lucensi Regio, neque infra 15. q. 8. c. Hi qui. Sunt autem apud Iuonem & in editione Colon. 4. volum.*

a SAepe contingit.] Vel negligentia.] Arg. qp qui occasionem damni dat, &c. 1. sic 81. distin. palce. 16. q. de cimæ. & extra de homicid. presbyterorum. 27. q. 2. si tu & 31. qō. 2. de neptis, & 1. q. 1. placuit 3. B. argu. contra 15 q. 1 inebriauerunt. & ff. de ser. corru. p. Neratius. §. si seruo, ff de furtis verum de eo qui fregit ostium meretricis, sed non ideo punitur amplius, quia satis est punitus propter ignorantiam.

1 Sub. damnum dedisse videtur. imo plus qñque peccat, vt patet in eo qđ legit. & not. 23. q. 5. cum homo Io. de Fant.

b Insperatus.] Fortuiti enim casus nullo hominum cõsilio præuideri possunt. ff. de admi. rer. ad ciuit. pert. l. 2. C. de pig. ac. l. quæ fortuitis.

Casus fortuiti non pñt præuideri.

c SI duo.] ff. ad legem Aquiliam si putator.

PRAEMISSIS. CASVS. supra in illo ca. de his clericis, qui in subdiaconis, & in capitulo illo, clerico. dictum est qp clericis lapsis permittitur in suis ordinibus ministrare, ad maiores vero ascendere nõ possunt. Idem dicitur in hoc §. qp hoc probat per sequens cap. Sed postea exemplo beati Petri probat, quod lapsi post pęnitentiã ad maiora possunt promoueri.

d Pręmissis.] Supra ea. de his clericis.

e Permittitur. Allegando dicit propter seq. c. Io.

HI, qui.] CASVS. Quidam clerici in sacris ordinibus constituti fornicati sunt; quæsitum fuit, vtrum ad sua officia redire possunt, & ad maiora promoueri. Et respondet concilium: si digne pœnituerint, in potestate sit episcopi vel veraciter afflictos non diu suspendere, vel desidiosos prolixiori tempore ab ecclesiæ corpore segregare: ita tñ, vt sua loca retineant, & ad altiora non promoueantur, qui si iterum ipsi lapsi fuerint, omni dignitate carebunt nec habebunt nisi in fi. cõmunionem.

f Hi qui.] Hoc c. habes 15. q. vlt. hi qui.

SED EXEMPLO. CASVS. Dictum est supra, quod lapsi post pœnitentiam non possunt ad altiora conscendere. Modo dicit Gratianus contrarium scilicet, quod lapsi non solum restituti possunt ad antiquum statum, sed etiam ad altiora promoueri: quod probat exemplo beati Petri, q̃ post trinã negationem non solum permansit apostolus, sed etiam factus est pastor totius ecclesiæ: quod probatur duobus sequ. cap.

ITEM OBIICITVR. Hæc est sexta pars huius distinct. in qua loquitur de pœnitentibus cum solennitate, & de Bigamis: & mistim ponit xiiij. Auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Adhuc obiicit Gratianus, quod lapsi non possunt ascendere ad maiora. nam pœnitentes promoueri non debent: ergo nec ad maiora ascendere possunt, quod probat ex sequentibus cap. quæ loquuntur de solenniter pœnitentibus.

Sed exemplo beati Petri, (qui postquam trinæ negationis maculas concessione diluit amoris, non solum in gradu sui apostolatus remansit, uerumetiam in pastorem totius ecclesiæ a Christo institui meruit) probantur lapsi post dignam pęnitentiam non solum propria officia retinere, sed etiam ad maiora posse conscendere. Quod autem B. Petrus post negationem pastor ecclesię a Domino sit institutus, probatur auctoritate B. Gregorii, qui in homilia Dominicę resurrectionis de eodem principe Apostolorum scribit, dicens. Homil. 21. in Euang.

¶ Petrus post culpam negationis princeps Apostolorum a Domino est institutus. C. LIII.

CONsiderandum nobis est, cur omnipotens Deus eum quem cunctę ecclesiæ præferre disposuerat, ancillæ vocem pertimescere, & se ipsum negare permisit [a]. Quod nimirum magnæ actum esse pietatis dispensatione cognoscimus, vt is, qui futurus erat pastor ecclesiæ, in sua culpa disceret, qualiter aliis misereri debuisset [b]. [1] Pius itaque eum ostendit sibi, & tunc præposuit [c] cæteris, vt ex sua infirmitate cognosceret, quã misericorditer aliena infirma toleraret.

Item Ambrosius in serm. 47. de fide Petri.

¶ Post negationem in fide, & gradu Petrus profecit. C. LIIII.

FIdelior factus est Petrus, postquam fidem se perdidisse defleuit, atque ideo maiorem gratiam [d] repperit, quam amisit. Tanquam. n. bonus pastor tuendum gregem accepit, vt qui sibi antea infirmus fuerat, fieret omnib. firmamentũ, & qui ipse interrogationis tentatione nutauerat, cæteros fidei stabilitate fundaret. Denique pro soliditate deuotionis ecclesiarum petra dicitur, sicut ait Dominus: [Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.] Petra. n. dicitur, eo quod primus in nationibus [e] fidei fundamenta posuerit, & tanquam saxũ immobile totius corporis † Christianitatis compagem, molemque contineat. Matth. 16.

† *operis Christiani.*] orig.

6 Item obiicitur pęnitentes † ad sacros ordines promoueri non debent: non ergo lapsi post pœnitentiam ad maiora pertingere possunt.

† *al. solenniter pœnitentes.*]

Vnde in concilio Carthaginensi 4. c. 68. & 69. legitur.

Poly. l. 2. tit. 31. Ansel l. 7. c. 20. & 23. Burc. l. 2. c. 35. Iuo e 6. c. 136. & par. 15. c. 5. Pan. l. 3. c. 60.

¶ Non ordinetur clericus ex pęniteetibus. C. LV.

EX pœnitentibus, quamuis sit bonus, clericus non ordinetur.

COnsiderandum. CASVS. Quæritur, hic quare Christus permisit Petrũ peccare negando se ipsum ad vocem ancillæ quem facere disposuerat pastorẽ ecclesiæ. Et respondet Gregorius, hoc esse permissũ ex magnæ pietatis dispensatione: scilicet vt Petrus suã fragilitatẽ cognosceret, & in sua culpa disceret qualiter aliorum delictis parcere deberet, & aliis misereri posset.

a Permisit.] Idest non prohibuit.

b Debuisset.] Arg. dispensationem esse debitam.

c Præposuit.] Hoc verbo, Pasce oues meas, factus est princeps: i. extra de elec. significasti, non illo. Tu es Petrus & sup hãc patram, &c. quia illud fuit ei dictũ ante passionem. 22. dis. sacrosancta.

Petrus per quæ verba fuit factus Papa.

1 De hoc plenius 21. d. in nouo testã. Arch.

FIdelior. CASVS. Dicit Ambrosius in hoc cap. q̃ Petrus post negationem fortior resurrexit, & fidelior factus est, & maiorem gratiam recepit, quam perdiderat. Factus est enim pastor ecclesiæ, vt q̃ infirmus fuerat in fide, cæteros in fidei stabilitate firmaret. Et p̃ solida deuotione quam habuit circa ecclesiam, & circa homines conuertendos, dictus est petra quod probat auctoritate Euangelii.

d Gratiam.] Argu. quod potius est eligendus qui peccauit & pęnituit, quam qui semper fuit bonus quia magis scit compati peccatoribus, vt supra ca. proxi. nam infirmus fortior resurgit de pęn. dist. 1. potest & ibidem dist. 3. ille Argu. contra 12. dist. nos consuetudine n. & 16 q. 1. legi.

Eligẽdus potius est, qui peccauit, & pęnituit, q̃ qui nunquã peccauit.

e In nationibus.] Id est, gentilibus.

EX pœnitentibus. CASVS. Quidam episcopus ordinauit quendam solenniter pęnitentem, qu ęrebatur quam

quam poenam deberet pati episcopus vel ordinatus & respondetur ꝙ si eps ordinauit talem ignoranter, tamē ordinatus deponitur: quia tempore ordinationis suæ, suum impedimentū non manifestauit episcopo. Si vero eps ordinauerit eum scienter, etiam ipse potestate ordinan-

cumque modo potest 2.q.3.§. notandum.& ff de bo.eo. qui ante senten.l.1.sic& honorem suum. Sed nunquid clerico promouendo præiudicat confessio sua, vt inde debeat puniri? videtur quod sic, vt extra de elect. per inquisitionem. immo idem etiam videtur si extra iudicium fieret confessio, vt extra de exces. prælat. q̃ sit graue. Dico quod nō nisi in solo quod non admittitur ad ordines, vt 27. dist. quā do. in fi. sic extra de exce. denique. & est ea ratio: quia licet confessus fuerit, tamen non punitur, quia ad hoc non agebatur, ut dixi 3.q.6 hoc quippe. idem dico si testis confitetur crimen suum, vt ꝓbatur extra de accu. inquisitionis. Io.

c Priuetur.] Hic signantur contraria, q̃ soluta sunt 36.d. qui ecclesiasticis.

dinetur. Si per ignorantiam [a] episcopi factum fuerit; deponatur a clero: quia se ordinationis tempore non prodidit [b] fuisse poenitentem. Si autem sciens episcopus ordinauerit talem, etiam ipse ab α episcopatu suo ordinandi duntaxat potestate priuetur [c]. Simili sententiæ subiacebit episcopus si sciens ordinauerit clericum eum, qui viduam, aut repudiatam, vxorem habuit, aut secundam.

C. 69.

α ¶ Ipse ab.] *In originali legitur*, ipse ab episcopatus sui ordinādi duntaxat potestate priuetur *al.* ipse episcopatus sui. *quemadmodum & apud Iuonem, p.5.c.5.*

Item Siricius Papa Himerio episcopo, epist. 1. c. 15.

¶ Bigamus pænitens, viduæ maritus, sacræ militiæ, se ingerens sine spe promotionis in suo ordine permaneat.

C. LVI.

Ans.l.7.c.17. 20.21.

QVicunque pænitens, quicunq; bigamus, quicumq. viduæ maritus, ad sacram militiam indebitè, & incompetenter irrepserit; hac sibi conditione a nobis veniā intelligat relaxatam, vt in magno debeat computare beneficio si adempta sibi omni spe promotionis, in hoc, quo inuenitur [d], ordine perpetua stabilitate permaneat.

QVicunque.) CASVS. Quidā pænitentes, & bigami, & viduarum mariti ordinati fuerūt in minoribus ordinib, vel forte vsque ad subdiaconatū. q̄situ fuit à Siricio Papa, vtrū possint ꝓmoueri ad superiores ordines; Et respōdet papa, ꝙ non, immo ꝓ maximo beneficio debēt reputare, si tolerent in ordinibus, in quibus inueniuntur, omni spe promotionis eis adempta.

Item ex concilio Gerundensi, c. 9.

¶ Non prohibeatur a clero, qui pressus languore per communionem pęnitentiæ benedictionem accepit.

C. LVII.

SI † α vero [e], qui ægritudinis languore depressus poeni

† *Is uero*] manuscri. & ori nandi priuabitur. Eandem penam patiatur episcopus qui scienter ordinauit bigamum, viduæ vel repudiatæ maritum.

a Si per ignorantiam.] Bene. n. potest ignorare cum nō ipse, sed alii examinent. 24.d. quando. extra de offi. Arc. vt nostrorum.

b Non prodidit.) Ex hoc cap. vr̄ ꝙ quilibet ordinandus teneatur prodere crimen suum 1. vt 24. distin.c.quādo, & ca.vlt. & 8.d. tantis. & c. quicunque. & 8.q.3. Artaldus. in fi. Sic videt̄ ꝙ in iure teneatur quilibet confiteri delictum suum si interrogatus fuerit. vt 11.q.3. quisquis. & 35.q.6. si duo. & 15.q.vl.c.1. & pen. Quod H. concedit, & dicit ꝙ quilibet in examinatione & in iudicio teneatur confiteri crimen suum: sed in examinatione sufficit vt dicat ꝙ in gn̄e confiteatur se criminosum: & sic petat dispensationem. Sed si specialiter pro aliquo crimine fuerit interrogatus: tunc respondebit, & dicet se fecisse in de pęnitentiam nec obst. inf. de poen. dist. 1. §. his auctoritatibus. vbi dicitur, non tibi dico prodas. quia illud loquitur de poenitente, qui se non debet publice prodere: nisi enim occultus peccator prodat crimen suum, dicit H. non posset dispensari secum & coram pluribus debet dicere, & prodere se, quia prodere est in publico dicere, vt 2.q.1. si peccauerit. sicut enim episcopus non potest audire causam 2. criminalem. nisi cum clericis suis, vt 15.q. 7. episcopus sic nec solus potest dispensare, qualiter enim probaret aliquis secum dispensatum esse, nisi coram pluribus factum esset, vt extra de schismat. fraternitatis? Alii dicunt quod nec in examinatione tenetur aliquis prodere se; quia Deus occultat peccatum. de quo aliquis pænituit, vt 32 questione prima, apud & sic licitum est alicui redimere sanguinem suum quo-

Crimen suū in ordinatione vel in iure an teneatur: quis prodere 1 Hic non ꝓbatur hoc, q̄a tex. dicit, pœnitentē, nō dicit criminosū: nec hoc ꝓbāt c. hic inducta Arc. Prodere est in publico dicere. 2 Scilicet criminalē, cū agitur ad depositionem: secus si esset cā vbi ageretur ad priuationē bn̄ficii secūnum illud qđ l. & no 15 q.vlt. inuen eum. Arch.

d Inuenitur.] Sic ergo facilius dispensatur in ordine sumpto q̃ in suscipiendo: vt extra de renunc. nisi cū pridem: quia turpius, &c. vt extra de iure iur. quemadmodū: Vel vocat: hic sacram militiam minores ordines, ad quos pn̄t promoueri, vt inf. ea placuit. & 6.q.1.c. infames.

SI vero.] CASVS. Quidam in extremis laborans: poenitentiam postulauit, cui sacerdos solennem pænitentiam iniunxit, præbēdo sibi cōionē corporis Christi. Postquam vero conualuit, pn̄iam solennem sibi iniunctam non egit quæritur an valeat promoueri? Et rn̄. ꝙ ex quo caput solenni poenitentiæ non supposuit, bene pōt promoueri, si alias est dignus. ita posuit. Beneuen: hunc casum. sed q̄a hoc cōtra iura vr̄, cum ille ante ægritudinem mortaliter secūdum hoc peccasset, & postea similiter nō adimplendo pęnitentiam; ideo ego Bar. Brix. cum H. intelligo casum hunc de illo q̄ non accipit corpus Chr̄i vsq; ad articulum mortis: vn̄ non videbat̄ vere pęnitens. Qui tn̄ si non egit pn̄iam solennē, nec mō est criminosus ꝓmoueri pōt. Vel forte de illo intelligitur, qui ꝓ occulto, & paruo crimine solennem pn̄iam facere promisit.

e ¶ Si vero. Quidam ita ponunt casum 3. Aliquis tempore ægritudinis tale recepit mandatum a sacerdote, ut postquam conualesceret, solennem faceret pænitentiam talis non prohibet̄ a ꝓmotione, dū tamen non steterit inter pœnitentes. Sed iste casus non placet: quia postquam sanatus est, talis tenetur stare in ordine pænitentium, vt 26.q.6. qui recedunt 4. Item cum pęnitentia talis non iniungitur, nisi pro graui peccato mortali; ergo post mortale peccatum non dēnt promoueri, vt 26.q.6.c vlt. Alij sic ponunt casum. Quidam communionem non accepit quousque

Dispensatur facilius in assumpto, q̃ in suscipiendo ordine.

3 Vt Bn̄dicti.

4 Sicut qui iniecit manꝰ violentas in clericum, & ꝓp inualitudinem vel aliud impedimentum nō pōt accedere ad curiā absoluitur ab inferiori tn̄ tenetur accedere restituta conualescētia vel opportunitate cū d. ext. de cætero, & in illa decr. pucnit.

quousque fuit in periculo mortis. dubitabatur de tali vtrum possit promoueri post sanitatem: quia non videbatur tunc vere pœnitens, qui timore mortis pœnituit. Et respondetur quod potest: & hoc fuit causa dubitationis: quia sicut non potest promoueri qui in ægritudine baptizatur, quia potius præsumitur ex timore, quam ex volũtate libera baptizatus, vt 57. dist. si quis in ægritudine: idem videbatur de pœnitẽte tali sed non est simile quia multi omittũt ex deuotione, ꝙ nõ cõicant, vt de cõsec. d. 2. quotidie sed quicunque differt baptizari, in mora est; & etiam in culpa.

a Pœnitentiæ:) Pœnitentia infirmis nõ est imponenda, sed innotescenda 26. q. 7. ab infirmis Io. Tu autẽ videas casum quẽ notaui supra ibi, alii.

b Benedictionem:] i. communionem.

SI ille.] CASVS. Duæ quæstiones factæ fuerunt Hormisdæ Papæ. Prima fuit talis. An ille qui perfecte egit solennem pœnitentiam, possit episcopus vel presbyter fieri. Et respondet ꝙ non: & si fuerit ordinatus, & de hoc conuincatur debet deponi. Secũda quæstio fuit an ille qui inuitus detrusus est in monasterium ad agendã pœnitentiam, possit ad sacerdotium promoueri. Et respondet ꝙ non. quia nihil aliud dicendum est, quam solenniter pœnitens secundum decreta sedis Apostolicæ & canones ccc & xviij. episcoporum. Si aũt contra factũ fuerit non solum temerarium, sed etiam periculosum esse nõ dubito.

c In monasteriũ.) Ergo pro aliquo delicto alias enim non cogeretur ibi manere 20. q 1. sicut. & dic vt ibi notaui. & 16. q. 6. lapsis.

Pnĩa ĩfirmis non est imponenda.

tentiæ a benedictionem b, quam viaticum deputamus, per communionem acceperit, & postmodum reconualescens caput pęnitentię, in ecclesia publice non subdiderit, si prohibitis vitiis non detinetur obnoxius, admittatur ad clerum.

Item Hormisda Papa omnibus episcopis per vniuersas prouincias constitutis.

¶ Qui ad pœnitentiam agendam in monasterio retruditur, presbyter nõ ordinetur. C. LVIII.

SI ille, qui vltro petit pænitentiam, quamuis eam perfecte agat, non potest episcopus, aut presbyter ordinari; ita vt etiam si per ignorantiam ordinatus fuerit, & postea conuincitur pœnitentiam accepisse, deiiciatur: ille ergo qui inuitus ad pęnitentiam agendam mittitur in monasterium c, [qui vtique nihil aliud, quam pænitens dicendus est d) qua conscientia ad sacerdotium venire permittitur: nemo mihi alia quęlibet contra auctoritatem sedis Apostolicæ, vel cccxviij. episcoporum, vel reliquorum canonum constituta, obiiciat: quia quidquid contra illorum definitionem [in quibus spiritum sanctum credimus locutum) dictum fuerit, recipere non solum temerarium, sed etiam periculosum esse non dubito.

Sup. c, ex pœnitentibus. Poly. l. 2. ti. 31. Ans. l 7. c. 22. & l. 11. c. 87.

Item Gelasius vrbis Romæ episcopus omnibus episcopis per Lucaniam, &c. c. 5.

¶ Bigamus, vel quilibet post pœnitentiam sacris non applicetur ministeriis. C. LIX.

NOn confidat quisquam pontificum bigamos †, aut cõiugia sortientes ab aliis derelicta, siue quoslibet post pœnitentiam, vel sine litteris e, vel corpore vitiatos, vel conditionarios, aut curię, publicarumque rerum nobis implicatos, aut passim nulla temporis congruentis f expectatione discussos, diuinis seruituros applicare ministeriis †.

Ans. l. 7. c. 19. † *al. fas esse bigamos.*

† *al. mysterijs*

Item Innocentius Agapito, & cæteris, epist. 6.

¶ Pœnitentes nec etiam clerici fieri possunt. C. LX.

CAnones apud Nicęam constituti, pænitentes g etiam ab infimis h officijs clericorum excludunt i.

In Con. Nicæno, c. 10.

Hoc non de quibuslibet pœnitentibus intelligitur, sed de illis tantum, qui post actam pœnitentiam secularis militiæ cingulum accipiunt.

De quibus Innocentius episcopus scribit Victricio Rothomagensi episcopo, epist. 2. c. 2.

d ¶ Dicendus est.) Propter similitudinem ieiuniis & vigilijs: alias enim differt publica pœnitentia ab ingressu monasterij, vt inf. 33. q. 2. admonere 2 q. 1. in primis. Contra. ibi episcopi missi in monasterium ad agendam pœnitentiam, post sex menses restituuntur ordini suo, sed ibi temporaliter fuerunt missi, hic perpetuo. Vel dic, ꝙ ad superiorem non potest promoueri, vt hic; sed ad eundem potest, redire vt ibi dicitur.

NOn confidat.] CASVS. In hoc c. nouem impedimenta ponuntur, quæ repellunt a promotione. Sequens c. patet.

e ¶ Vel sine litteris.) Supra 36. d. c. illiteratos.

f Congruentis.] Infra 77. d. in singulis. & c. 1.

g CAnones.) Pœnitentes. Scilicet solenniter.

h & Ab infimis.) Sic 24. d. c. vlt.

i ¶ Excludunt.] Nisi in necessitate vt inf. ea. c. placuit.

HOC NON DE QVIBVSLIBET CASVS. Dicit Gratianus in hoc §. quod prædi. capitu loquuntur de pœnitentibus non ordinandis, qui post pœnitentiam cingu-

cingulum sæcularis militiæ susceperunt, qui promoueri non possunt, vt probatur seq. cap. Alia ponitur solutio. inf. §. potest. qui §. patet. & per se planus est.

SI quis post remissionem.] Qui semel egerit pœnitentiam solennem, non potest fieri clericus, nec etiam miles.

nitentiam, vt ead. dist. falsas.

POTEST ET ALITER. CASVS. Ponit hic aliam solutionem Gratianus, scilicet quod est quædam pœnitentia solennis, quæ reiterari non potest: sicut nec baptismus. Et hoc probat auctoritate Ambrosij.

¶ Non debet fieri clericus, qui post remissionem peccatorum, militiæ cingulum habuit C. LXI.

Ansel. l. 7. c. 13.

SI quis post remissionem a peccatorum, cingulum militiæ sæcularis habuerit, ad clericatum admitti omnino non debet.

Potest & aliter intelligi. Est quædam pœnitentia, quæ solennis appellatur, quæ semel tantum in ecclesia conceditur: de qua Ambrosius ait: (Sicut enim est baptisma, ita vnica est pœnitentia.) Item. (Non est secundus locus pœnitentiæ.) (Merito reprehenduntur α, qui sæpius agendam pœnitentiam putant, quia luxuriantur in Christo. Nam si vere agerent pœnitentiam, iterandum postea non putarent.)

lib. 2. de pœ. c. x. De pœ. dis. 3. ca. reperiuntur. & c. fin. Hug. li. de sac. p. 14. cap. 4. Ambro. ibidē.

α Reprehenduntur.] *Legebatur,* reperiuntur, *Emendatum est hic ex originali: quod tantum fieri non potuit infra. c. reperiuntur. de pœniten. dist. 3. quia vox,* reperiuntur, *ibi est initium capitis.*

Item Augustinus ad Macedonium, epis. 54.

¶ De eodem. C. LXII.

Inf. de poen. d. 3. c. quamuis. Magister l. 4. distin. 14. c. 3. Iuo p. 15. c. 24.

QVamuis caute, & salubriter prouisum sit, vt locus illius humillimæ pœnitentiæ semel tantum in ecclesia concedatur, ne medicina q β nimis vtilis vilis c habeatur, tamen quotidie peccantibus nunquam per pœnitentiam d venia negatur.

β Ne medicina.] *In aliquot vetustis exemplaribus Gratiani caput hoc est coniunctum superiori, Locum enim beati Augustini suo modo aptat. Apud illum quidem hoc loco ita legitur:* Ne medicina vilis minus vtilis esset ægrotis, quæ tanto magis salubris est, quanto minus contemptibilis fuerit: quis tamen audeat dicere Deo; quare huic homini, qui post primam pœnitentiam rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis? &c.

Hæc autem pœnitentia quomodo imponenda sit, in Agathensi concilio legitur, in quo sic statutum est, c. 15.

Cap. l. 5. c. 58. & l. 7. c. 310.

¶ Quomodo pœnitentes ad pœnitentiam accedant. C. LXIII.

Burc. l. 19. c. 27. Iuo p. 15. c. 17.

POEnitentiam tempore quo pœnitentiam petunt, impositionem e manuum & cilicium super caput a sacerdote (sicut vbique constitutum est) consequantur. Si autē comas f

QVamuis.] CASVS. Macedonius, inuenerat, quod pœnitentiæ nō est secundus locus, & quod vnica est pœnitentia sicut baptisma: dubitauit an quotidie peccantib. deberet pœnitentia denegari. & ideo quæsiuit ab Augus. quid iuris esset: qui rñdit, quod licet solennis pœnitentia semel tantū concedatur ne vilis reputetur: tñ priuata pœnitentia non debet quotidie peccantibus denegari. Seq. § patet. & quod in eo dicitur probat duob. cap. seq.

b Ne medicina.] Hæc est vna rō quare non iteratur. s. ne vilis habetur solennis pœnitentia, quæ est medicina, vt hic. Secūda q̄a est sacramētum, & significat eiectionē Adæ de paradiso 2: inf. ea. in capite, & non est faciēda iniuria sacramento, vt de consecr. d. 4. ostenditur. & 1. q. 1. sacramenta. Gratia. tñ dixit, quòd ꝑm consuetudinem quarūdam ecclesiarum iteratur, vt de pœn. dist. 3. §. ex persona.

c Vilis.] Nota quod pp fugiendam vilitatem multa statuūtur. vt hic, & 45. disti. de Iudæis. 80. distin. episcopi. 27. q. 2. instituttum.

d Pœnitentiam.] priuatam.

POenitētes.] CASVS. Dr̄ in hoc cap. quod sacerdotes debēt imponere super capita pœnitentium manum exclusoriā

Pœnitentia solennis nō iteratur.

2 Sub. qua a semel tantū facta est.

Vilitas est fugienda.

miles ut 33. q. 1. admonere. nec laicalem habitum potest deferre, vt inf. ead. c. vl. tamen secundum regulam ecclesiasticam viuet, vt de poen. dist 5. contrarium, &c. falsas, & est tamen conueniendus sub iudice ecclesiastico, vt 11. q. 1. a'iud loan.

a Remissionem peccatorum.] Idest, baptisma 1, ut 51. dist si quis post acceptum, & intellige de officiali, qui sæua executus est præcepta, vt 51. dist. c. 1.

1 Et secundū hoc non facit ad propositum Gratiani. H.

ADDITIO. Vel dic quod intelligit de illa pœnitentia, in qua prohibitum est ei ne ad militiam redeat de poen. distinct. 5. contrarium. & hoc ideo quia forte in ipsa militia commiserat peccatum propter quod egerat pœ-

vel benedictoriam & cilicium, & tunc ipsi pœnitentes debent deponere comas, & mutare vestes: quod si non fecerint, abijciantur. Iuuenibus autem solennis pœnitentia non facile imponatur propter fragilitatem ætatis: viaticū autem omnibus in morte datur.

e Impositionem] Ab episcopo, ad quem solum spectat imponere solennem pœnitentiam, vt infra c. proxi. & reconciliatio ad solum eum spectat nisi in necessitate, vt 26. q. 6. cap. 1. & vlt.

f Comas.] Sed nunquid deponet mulier comam. cum etiā ei solennis pœnitentia imponitur, vt 33. q. 2. de his? Respond. non: quia habet eam in signum subiectionis

Mulieri quare permittatur coma.

Quod de tonsura, & non vestib. intelligitur. Fau.

30. dist. c. 2. ideo autem comam deponet vir, quia amodo in habitu veniet clericali 1. inf. de consecr. dist. 5. dictum. & 81. dist. dictum. & 33. q. 2. admonere, & inf. ead. c. vlt.
a Iuuenib.] Et si fuerit imposita, nō ideo prohibentur contrahere. 33. quæst. 2. in adolescentia. Alii autem non possunt contrahere. 33. q. j. de his. Idē dico de decrepitis: quia ætatis ratio habenda est in pnia, 26. q. 7. tēpora, & c. hoc sit. Sic præsumitur magis pro sene, quàm pro iuuene, vt 34. dist. fraternitatis.

Aetatis rō in penitentijs est habenda.

b Omnib.] 2. qu. 3. si quis epm contra: illud terroris est, vel hoc de pænitentibus digne. ibi ficte 24. q. 2. legatur.
ADDITIO. Vel viaticū non conceditur. extre de pę. & remi. quod in te. in princi. & de sent. excō. permittimus. & adde quod legitur & not. 27. q. 1. impudicas. in fi. Arch.

IN capite] CASVS. Dicitur hic quod uolentes solenniter pœnitere, debent in capite Quadragesimæ se cum archipresbyteris & presbyteris suis episcopo ciuitatis ante fores ecclesiæ repræsentare in tristi habitu nudis pedibus: & eis in ecclesia introductis, eps septem psalmos pęnitentiales decantet: deinde manum eis imponat: cineres & cilicium super capita eorum ponat: eos aqua spargendo benedicta. demū expellantur de ecclesia, sicut Adā fuit de paradiso eiectus: & totus clerus eos cū responsorio prosequat, & in cœna Dñi a suis archipresbyteris & presbyteris liminib. ecclesiæ præsententur.

c Susceperunt.] Ergò alio tpe potest pęnitentia imponi a sacerdote: & postea hæc solennitas fiat ab episcopo.
d Sacco.] Sicut fecit Achab. de pen. dist. 3. §. ecce.
e Archipresbyteri.] Videtur ergo quòd alius sit decanus. alius archipresbyter. & sic est contra 60. di. c. 1 sed ibi ponitur hęc dictio, aut, subdisiunctiue. Vel loquitur hic de rurali decano.
f Per prætatos.] In parte cap. quæ hic non est. ad hoc facit 33 q. 2. latorum.

Eps vtrū sit iudex oīom clericorū suę diœcesis.

g Iniungere.] Arg. quod eps non potest iudicare de subditis suorum prælatorum, vt extra offic. ordin. cum ecclesiarum, Ioan. quod non est verum. cum sit iudex ordinarius oīum clericorum suæ dięcesis. sed dicitur ibi quod non debet episcopus reuocare sententias excommunicationis iuste latas ab eorum prælatis sine eorū cōsensu B.
ADDITIO. De hoc not. 11. q. 3. qui resistit. Arg.
h Benedictam.] Vt per ea tollantur venialia peccata, vt de conse. dist. 3. aquam. & dist. 4. nec quemquam.
i Ministris.] Idest, ostiarijs: ad quorum hoc spectat officium, vt 21. dist. cleros. & 25. dist. perlectis.
k Cœna.] infra. de consec. 2. in cęna.
l Præsententur.) Ita si quolibet anno 2, vt tali die immittantur in ecclesiam: & licet stent in ecclesia, non tamen communicabunt cum aliis in eucharistia vel osculo: & sic erunt vsque ad octauam Paschæ: & tunc iterum exibunt de ecclesia, & erunt extra ecclesiam vsque ad talē diē sequentis anni: & hoc fiet vsq. ad finem pęnitentię. etiam si bene pęnitet, secundo vel tertio anno potest ei reddi ingressus ecclesiæ, vt 22. q. 2 de viro & 33. quæ. 2. latorem. Quandoque etiam vsque in finem vitæ manebit extra

no deposuerint, aut vestimenta non mutauerint, abijciantur, & nisi digne pęnituerint, non recipiantur. Iuuenib. [a] etiam pęnitentia non facile committenda est propter ætatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus [b] in morte positis non est negandum.

Item ex eodem α.

Quæ sint seruanda in solenni pęnitentia. C. LXIIII.

IN capite Quadragesimæ omnes pęnitentes, qui publicā suscipiunt, aut susceperunt [c] pęnitentiam ante fores ecclesiæ se repræsentent ciuitatis, sacco [d] induti nudis pedibus, vultibus in terram demissis, reos se esse ipso habitu, & vultu protestantes. Ibi adesse debent decani, idest archipresbyteri [e] parochiarum, & presbyteri α pœnitentium, qui eorum conuersationem diligenter inspicere debent, & secundum modum culpę pęnitentiam per præfatos † [f] gradus iniungere [g]. Post hæc eos in ęcclesiam introducant †, & cum omni clero septem pęnitentiales psalmos in terra prostratus episcopus cum lachrymis pro eorum absolutione decantet: tunc resurgens ab oratione, iuxta quod canones iubent, manus eis imponat, aquam benedictam [h] super eos spargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum operiat, & cum gemitu & crebris suspirijs denunciet eis, quòd sicut Adam proiectus est de paradiso, ita ipsi pro peccatis ab ecclesia abijciuntur: post hæc iubeat ministris, [i] vt eos extra ianuas ecclesiæ expellant: clerus vero prosequatur eos cum responsorio: (In sudore vultus tui vesceris pane tuo, &c.) vt videntes sanctam ecclesiam pro facinoribus suis tremefactam, atque cōmotam, non paruipendeant pęnitentiam. In sacra autem Domini cęna [k] rursus ab eorum decanis [l] & eorum presbyteris, ecclesiæ liminibus repræsententur.

Burc. l. 19. c. 26. Iuo p. 15. c. 45.

† *al. præfix os.*
† *al. itroducat*

Gen. 3.

α Ex eodem.] *Ex Agatensi etiam citant Burchardus & Iuo, & Rhebaldus Cardinalis (qui tempore Paschalis Pontific. clarauit) libro suo de pænitentiā publice non iteranda. In vno tamen manuscripto Burchardi citatur ex Pœnitentiali Romano. Sententia vero huius capitis magna ex parte habetur in Pontificali, & ordine Romano a pag. 24. vsque ad 30.*

α Et presbyteri.] *Apud Burchardum legitur.* idest presbyteri.

2 Sed quan... hæc fiant i... die cęnæ P... mini, not. d... conse. d. 1. d... pęnitentib. ibi videas ib... gl. sed pone, &c.
Pęnitente... soléniter qto... tempore de... beāt esse extra ecclesiā.

extra ecclesiam, vt 33. q. 2. admonere, & hæc intromissio fit a proprio sacerdote nisi solenniter debet reconciliari ecclesiæ. scilicet finito tempore pœnitentiæ: vel etiam ante si episcopo visum fuerit expedire: hanc. enim solus eps potest facere, vt 26. q. 6. cap. 1. Item solennis pœnitentia tamen propter hoc eis solennis pœnitentia iniungatur, sicut laicis consueuit imponi. In fine dicitur, quod rebaptizati ordinari non permittuntur.

a ¶ Pœnitentibus.] Nisi sit depositus: tunc potest solennem pœnitentiam facere. & sic intelliguntur contraria de pæ. dist. 6. sacerdos 1. tamen publicam pœnitentiam potest facere sacerdos, vt 28 d. presbyter. 30. di si quis presbyter, & 81. di. si quis episcopus, & hoc pro publico crimine non pro priuato.

¶ *Hinc pœnitentiam nulli vnquam clericorum agere conceditur, atque ideo huiusmodi pœnitentes ad clerum admitti prohibantur.*

Vnde in Carthaginensi concilio 5. c. xi. statutum est.

¶ Clericis non imponatur manus, tamquam pœnitentibus. C. LXV.

Bur. l. 19. c. 72. Iuo p. 15. c. 85. Ca. l. 5, c. 66. al. confir-... atii.) or.

CONfirmandum † est, vt si quando presbyteri, vel diaconi in aliqua grauiori culpa conuicti fuerint, qua eos a ministerio necesse sit remoueri, non eis manus tanquam pœnitentibus [a], vel tanquam fidelibus laicis imponatur, neque vnquam permittendum, vt rebaptizati [b] ad clericatus gradum promoueantur.

r Et hoc cõtingit pp scãdalum, qd subditis immineret. ar. sup. c. de his vero. 61. d. in sacerdotib. Io. de Fa.

b ¶ Rebaptizati.] Scienter, ut inf. de conse d. 4. qui bis. tñ in habitu clericali vel regulari semper erunt de consec. d. 5. dictum.

† al. 29.

Item Leo Papa Rustico Narbonensi, epi. 90. † c. 2.

¶ Nec clerico pœnitentiam agere, nec pœnitenti ad clericatũ accedere permittitur. C. LXVI.

Ansel. 7. s. 20. Bur l. 19. c. 49. Iuo p. 6. c. 54. & p. 14. c. 65.

ILlud quoque nos par [c] fuit prouidere, vt sicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum; ita & post pœnitudinem, ac reconciliationem nulli vnquam laico liceat honorem clericatus adidisci, quia quamuis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debet gerendorum sacramentorum instrumenta [d] suscipere, qui dudum [e] fuerunt vasa vitiorum.

ILlud.] CASVS. Quęsitum fuit an laici, qui solennem pœnitentiam egerũt mundati a contagione peccatorum omniũ, ualeant promoueri? Et respõdet Siricius Papa, quod sicut clericis non permittitur agere solennẽ pœnitentiam sic nullus laicorũ post solennem pœnitentiam potest promoueri, cum dudum fuerit vas vitiorum.

c Par.] i. æquum.

d Instrumenta.] Id est, ordines, uel vtensilia.

e Qui dudum.] Si infra 61. d. in sacerdotibus. ar. contra supra eo. ferrũ. & 33. q. 2 admonere.

ADDITIO. Itẽ arg. contra. 23. qõ. uides. iuxta fi. ubi de hoc. Arc.

Vnde Siricius Papa Himerio, epi. 1. c. 14.

¶ Presbyteris, & diaconis tanquam pœnitentibus non debent manus imponi. C. LXVII.

Polp. l. 4. ti. 39. Bur. l. 19. c. 71. Iuo p 6. c. 67.

ALienum est [f] a consuetudine ecclesiastica, vt qui in presbyterali honore, aut in diaconii gradu fuerint consecrati, ij pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi: quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit, secundum quòd scriptũ est: (Sacerdos * si peccauerit, quis orabit pro eo?) Vnde huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei priuata est expetenda secessio [g] [p]: vbi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

ALienum.] CASVS. Quidam quæsiuit a Leone Papa, an presbytero, uel diacono solennis pænitentia sit imponenda? Et r ñ det quod non, quia sic est traditum ab Apostolis, uel Apostolicis: Sed hmõi lapsis secretus locus est requirendus, scilicet monasteriũ, ubi si dignè pœniteant valeant ad pristinum statum reduci. Quod dicitur in seq. §. pater.

* ¶ Sacerdos.) *Vulgo sæpe indicatur in margine locus iste ex. 1. Reg. capit. 2. vt infra de pœnitentia distinct. 1. cap. si sacerdos cum tamen in eo scripturæ loco in vulgata legatur.* Si autem in Deum peccauerit, quis orabit pro eo? *Verum B. etiam Gregorius ad illum locum in morali interpretatione, talem sententiam elicit*, Quis ei intercedet...

tentia non est imponenda, nisi pro crimine manifesto & enormi, quod totam urbem commouit, 26. q. 6. c. ult.

HANC. CASVS. Dicit Gratia. in hoc §. quod nulli clericorum permittitur agere solennem pœnitentiam: & ideo huiusmodi pœnitentes non admittuntur ad clerum.

COnfirmandum. CASVS. Dicitur in hoc c. quòd si presbyter uel diaconus aliquid commiserit, propter quod debeat a ministerio ecclesiæ remoueri; non

f Alienum est.) Hæc omnia capitula loquuntur de solemni pænitentia.

g ¶ Secessio.] Nec tamen credendum est statim, quod causa pœnitentia sit in monasterio. nam quandoq; boni viri ingrediuntur monasterium: quia meritum augere desiderant, v7 q. 2. sunt qui dicunt.

Pla-

Placuit.] CASVS. Statutum fuit in cōcilio Toletano, vt solenniter pœnitentes non promoueantur, si necessitas, vel vtilitas exegerit, ad minores ordines poterunt promoueri, Ita quod maiores non promoueātur, in quibus epistolam, vel euangelium legere possunt: si qui tñ eorum promoti fuerint in diacones, inter subdiacones relegātur: ita tñ vt manum altari nō imponant. nec sacra contingant. Item cū dubitaretur quis esset solenniter pœnitens, responsum fuit in concilio, vt solenniter pœnitens diceretur, qui post baptismа pro homicidio, vel pro alio graui crimine publicam gerens pœnitentiam sub cilicio diuino altari fuerit reconciliatus. Quod sequitur in §. patet.

a ¶ Aut vsus.] i. vtilitatis: hæc enim inducunt dispensationem 1. q. 7. tali. vel vsus, idest, consuetude. Sic est arg. quod consuetudo attendit circa ordinandos, vt di xi 12. di. nos consuetudinem.

Cōsuetudo attendit̄ qñ que circa ordinandos.

b ¶ Epistolam.] Ar. quod difficilius dispensatur cum pœnitente, quam cū bigamo 1. vt 34. d. lector.

Dispensatur cū bigamo facilius, quā cum pœnitēte.

c Non imponant.] Idest, non ministrēt in officio subdiaconatus, sed tm nomē habeant, & habeant locū subdiaconorū in choro, & in cibo. & est si. 15. q. 8. qui admitt. &c. si quis presbyter.

1 Dicit Lau. hoc non est verum: sed est arg. quod magis est dispensandū. Sed dictū ē verius ī quo cōsentit Io. de Fan.

APOSTATAE. Hæc est septima pars huius d. in qua tractat de apostatis. Io. de Fan.

d ¶ Apostatæ.] Apostata enī. retro abeuntes a fide, religione, vel clericatu. 26. q. vlt. non obseruens Io.

Apostatæ q dicantur.

tem retinendo ecclesiam dimitteret tonsuram & habitum, vel religiosus religionem 2, suam, apostata indicatur, vt extra de aposta. c. 1 & vl.

f ¶ Sæcularē. [illegible] interim acquisierint, cedet monasterio. 18. q. 2. abbates. & C. de epi. & cler. l. vl. § hoc etiā.

2 Sub. dim tat, qđ intellige, vt di sup. §. prox Arch.

g ¶ Ab

cessor remanet, cum ille se transgrediendo præcipiat, qui ad intercedendum pro aliis ordinatus est?

b ¶ Secessio.] *Sic emendatum est ex antiquis codicibus, & epistola ipsa, & hanc lectionem habuit auctor glossæ, quod ex manuscriptis glossis constat: idcirco & in ea emendandum. Antea legebatur*, est expetenda successio.

Probatur etiam auctoritate Toletani concilij primi huiusmodi pœnitentes ad clericum non admittendi, in quo, capite 2 sic statutum est.

¶ Causa necessitatis ad clerum pœnitentes admittantur. C. LXVIII.

In c. martini Brac.

Placuit, vt pœnitentes non admittantur ad clerum; nisi tantum si necessitas, aut vsus a exegerit; & tunc inter ostiarios deputentur, vel inter lectores, ita vt Euangelia aut Epistolam b † non legant. ¶ Si quis autem ante ordinati sunt diacones, inter subdiacones habeantur, ita vt manum non imponant c, nec sacra contingant. Eum † vero pœnitentem dicimus, qui post baptismi, aut pro homicidio, aut pro diuersis criminibus, grauissimisque peccatis publicam pœnitentiam gerens sub cilicio † diuino fuerit reconciliatus altario.

Poly. l. 2 ti. 31. Bur. l. 3. c. 37. Iuo p. 6. c. 138. Pann. l. 3. c. 61.

† *al. Apostolorum*

† *Ex pœnitentem*) in c. Ma. Brac.

† *al. concilio*

7 *Apostatæ d quoque ad clericatus officium admitti non debent.*

Vnde in concilio Arelatensi, 2. c. 25.

¶ Ad clericatus officium non admittantur apostatæ. C. LXIX.

Rab. pæ c. 33. Bur. l. 19. c. 97. Iuo p. 15. c. 81.

† *sæculum relevant*

Hi, qui post sanctam religionis professionem apostatāt & ad sæcularem c † reddunt conuersationem, & post modum pœnitentiæ remedia non requirunt, sine pœnitentia communionem penitus non accipiant. Quos etiam iubemus ad clericatus officium non admitti. Et quicunque ille sit, post pœnitentiam sæcularem f habitum accipere non præsumat. Quod si præsumpserit, ab ecclesia g alienus habeatur.

DISTINCTIO LI.

Ecce, quòd criminosi uel non uere pœnitentes, vel publicam pœnitentiam agentes, a sacris prohibentur ordinibus. Adiecit quoque h

Hi q. CASVS. Quidam clerici relicto clericali habitu ad sæculum redeunt, quare quæritur in concilio Arelatensi, an debeant admitti ad coronē corporis Christi? Et respōdet, quod non, nisi resipuerint, nec etiam ad clericatus officium admittantur. Post pœnitentiam vero habitum sæcularē non assumant, quod si fecerint, excommunicētur.

e Ad sæcularem.] Quod fieri non licet: quia qui semel habuit tonsuram clericalem, semper vtetur ea, vt 32. dist. si qui clerici. 20. q. 3 eos. Io. Hoc tene pro certo, in minoribus ordinibus constitutus potest contrahere, & ad sæculum redire, nec tunc debet ferre tonsuram: nec apostata iudicatur, ut extra de cle. coniu. Ioannes. Si au

Tonsuram ferre non tenetur. qui in minorib. cō trahit.

g ¶ Ab ecclesia.] Vt sup. ea. d. si quis post remissionem.

Ecce.] CASVS. supra [illegible] non, & solenniter pœnitentes promoueri non possunt. In hac 51. dist. ostendit Gratianus, quòd curiales, & armata militantes, & aduocati, promoueri non possunt, quod probat c. 1 q.

h ¶ Adiecit quoque.] Triplex assignatur ratio, quare officiales siue curiales non promoueantur. Vna est ratio quia frequenter contrahunt irregularitatem ex officio suo, vt inf. c. 1. & 2. Secunda quia multum molestant ecclesia, cum tales repetuntur, vt inf. c. 2. & 3. Tertia ratio quia præsumi-

sumitur contra eos, quòd non causa religionis ordinentur, sed vt fugiant ratiocinia. 53. distin. legem 1. Quidam addut duas alias rationes, scilicet, quod ecclesia tristatur de eis cum reperiuntur, de quibus gauderet deberet. Item propter voluptates, quas forte habuerunt in suis officijs vt

tñ prohibet ne de cætero tale fiat, & si contra factum fuerit ordinati cum suis ordinatoribus deponantur

a Qui post.] Hoc ideo dicit, quia quæcunque peccata quis fecerit ante baptismum non imputantur ei postea, vt inf. ea si quis post, & su. dist. proxi. si quis viduam & cap. placuit. & 26. dist. vnius.

Adde q obligatus ad ratiocinia, nullatenus potest promoueri. iot. in l. officiales. C. de episco. & cleri.

sancta mater ecclesia, vt curiales, aut post baptisma militantes, aut in foro decertantes à sacris prohibeantur ordinibus.

Vnde ait Innocentius Papa episcopis in Toletana synodo constitutis, epist. 24. c. 2.

¶ Post baptismum militantes, vel in foro decertantes, a sacris prohibentur ordinibus. C. I.

† Quantos enim, orig. & per interrogationem.

† seuera) ori.

ALiquantos † ex his, qui post acceptam baptismi gratiã in forensi exercitatione [b] versati sunt, & obtinendi pertinaciam susceperunt, accitos ad sacerdotium [c] esse cõperimus; è quorum numero Rufinus, & Gregorius perhibẽtur; aliquantos ex militia [d], qui cum potestatibus obedierũt, sæua † necessario præcepta sunt executi: aliquantos ex curialibus [e], qui dum parent potestatib. quæ sibi sunt imperata, fecerunt. aliquantos, qui voluptates [f], & editiones [g] populo celebrarunt, ad honorem summi sacerdotij peruenisse: quorum omnium neminem, ne ad societatem quidem ordinis clericorum oportuerat peruenisse? Quę si singula discutienda [h] mandemus non modicos motus, aut scandala Hispaniẽsibus prouinciis, quib. mederi cupimus, de studio emẽdationis inducemus: idcirco remittẽda [i] potius hęc putamus. Sed ne deinceps similia committantur, dilectionis vestræ maturitas prouidere debebit, vt tantæ vsurpationi saltem nunc sinis necessarius imponatur: eo videlicet constituto, vt quicunq; tales ordinati fuerint, cũ ordinatorib suis deponant.

b Exercitatione.] vt aduocati.

c Ad sacerdotium.] Quicunque fuit accusator, aut aduocatus, aut iudex, aut testis, vel etiam notarius in causa sanguinis non potest promoueri, ut supra dist. proxi. si quis viduã. nam constat, quod 3. clericus nõ potest esse accusator in causa sanguinis, vt 2. q. 7. sicut. & c. sacerdotes 4. nec iudex. 23. q. vl. his à quib. nec testis. 11. q. 1. testimoniũ. nisi notarius 23. q. 4. illud & in extrauag. ne cleri. vel monachi. sententiã Balz. tñ intelligit hoc de aduocato accusatoris, nã cuilibet licitum ẽ defendere reũ. 23. q. 5. reos & C. de episc. audi. ad dictos. Et si obijciatur ei, nõne si accusator deficit, punietur pena talionis & sic videt hoc imponẽdum aduocato qui obtinẽdi pertinaciã suscepit? Sed ipse rñdet, q. a nõ ad hoc egit aduocatus, vt accusator puniret, sed vt reus absolueret 5. Item quia alio iudicio agendum est de calumnia accusatoris, & dicit clericum appellare posse pro conuicto in causa sanguinis: qui ibi quilibet auditur appellans, vt ff. de appellatio. l. non tantum. & sic causam appellationis potest exercere. Prior opinio est magis tuta vt nec pro accusatore, nec pro reo possit clericus aduocare 6. nec obstat 23. q. 5. reos. quia ibi non dicitur, quod aliquis possit patrocinari pro damnatis, sed possumus intercedere pro eis, licet enim aduocatus rei non intendat ad quod accusator puniatur: tamen per quandam consequẽtiam tendit ad hoc, 1. quæst. 1. merito. & arg. 1. quæst. 3. si quis obiecerit ad idem argu. opti. supra distin prox. clericum.

Causa sanguinis multos impedit promoueri.

3 Alias vt 2. q. 7. sicut sacerdotes. nec iudex, &c. alias, vt 2. q. 7. si quis & c. sacerdotes.

4. 11 q. 1. clericũ nullus.

5 Præterea, aduocatus nec agit, nec accusat, vt ff. de bon. lib. cũ maior §. penul.

Idem Fœlici episcopo Nuceriano, epist. 4. c. 3.

Poly. l. 2. ti. 31. Ansel. 7. c. 10. Iuo p. 6. c. 95.

¶ De quibus laicis aliqui ad clericatum non possunt peruenire. C. II.

DEsignata suut genera laicorum, de quib. ad clericatũ

Curiales qui dicuntur. 2 Sub. siue quodcunq; officiũ habentes honestum, vel inhonestum Quandoque vero stricte dicuntur curiales, qui honesta curiæ officia procurant, vt decuriones Quandoque strictius dicuntur curiales illi qui erunt officiales in causa sanguinis, a cruore dicti, secundũ Hug.

vt inf. ead. præterea Dicuntur autẽ large curiales omnes, quia aliquo modo sunt obligati curiæ siue milites, siue aduocati forenses, siue iudices, siue officiati, siue histriones 2: sed isti prohibentur à promotione, vt sequitur. nullus ergo officialis promoueatur, nisi prius absolutus a curia, postea sic, dum tamen sæua non exercuerit nec effuderit sanguinem humanum, nec turpia & inhonesta sit acta fecerit, ut histriones. De iudicibus autem & aduocatis est d. dicendum, quod si tantũ interfuerunt ciuilibus causis, non repelluntur, vt 51. dist. Ostius. & hoc est verum, si post baptismæ huiusmodi officium exercuerunt: secus si ante, vt inf. ea. c. si quis Palz. tamẽ dicit, quod si ante baptismum aliquis ex officio occidit hominem, talis post baptismum non põt promoueri: quia baptismus tm crimina tollit, 50 ut 26. di. i. & non ea. vna B. d. cit, ꝙ potest quia non debet esse meo ioi conditionis peccans, quam non peccans ad hoc c. ut ff. quod non clam. l. eius.

A Liquantos.] CASVS. Quatuor genera hominum nominantur in hoc capitulo, scilicet: aduocati, milites, curiales, id est, officiales, & histriones: qui postquam exercuerunt officia sua, sunt in sacerdotes ordinati ab episcopis Hispaniæ. Quidam etiam ex eis qui histriones fuerant, facti sunt episcopi. Scribit ergo Innocentius Papa cuidam arch episcopo, & dicit, quod tales non debuerunt promoueri, sed propter scandalum quod inde fieret in prouinciis Hispanorum, patenter tolerat eõs Verum.

p Ex militia.] Id est, milites.

e Ex curialibus.] Id est officiatis.

f Voluptates.] Id est, ludibria, quibus voluptatibus excitabantur homines.

g Et editiones.] Qui narrabantur uoluptatis causa, scilicet ea quæ edita erant ab hominibus: i. turpes fabulas vel cantus.

h Discutienda.] Id est, corrigenda.

i Remittenda.] Arg. ratione scandali aliquid tolerari. sic sup. dist. 4 deniq; 29. dist de Syracusana, & 1 quia 44. dist. comessationes 7. Item ꝙ aliquid prohibetur fieri, factum tamen toleratur 8. 7. qu. 1. episcopus in d. œcesi. supra dist. prox. quicunque. Ioan.

DEsignata.] CASVS. Quærebatur vtrum illi qui sæua exer-

6 Adde ad hoc text. in c. 1. & ibi Io. And. de post & in c. finã. ne cle. vel mo. Scandali rõne aliqua toleratur.

7 Concor. text. i 1. oleum ff. de don. & in l. æquissimũ ff. de vsuf

8 Ad hoc 45. distin. de Iudæis. Hugo.

exercuerunt iudicibus obtemperando, possint promoueri? Et respondet Innocentius, si hoc fecerunt postquam fideles sunt facti promoueri non possunt: idem dicit de curialibus, quorum quidam etsi de iure promoueri possint tamen quia ecclesiæ tribulationem sustinent, cum a curia repeteriuntur, promoueri non debent.

a Fidelis.] Idest, post baptismum.

b Administrauerit.] Curiæ in sæuis actibus.

c Qui debeant.] Ex merito vitæ. Et est argumentum hoc, quod si aliquid est pro me, & aliud contra me, magis nocet mihi, quod est contra me, quam prosit id quod est pro me. sic 56. distin. Ismael & ff. quibus ad liber. procla. nō licet. l. vlt. 1. & extra de offi. dele. super questionum. §. si vero. in fi. arg. contra ff. de iure fil. non intelligitur. §. 1. & extra de sentē. & re iudi. causam in fi. Sol. primum regulare propter promptitudinē ad malū. 12. q. 1. omnes: alia casualia propter restrictionē doli mal. extra de do. & cōtu. finem. & quia non est delegatus à principe.

1 Adidē ff. ad Sy. si quis in graui. & ita quod nocet præualet vt ibi, i potest dici quod valet præualet. ff. de scena. emancipatū. §. vlt. secundum Laur.

d Sępe.] Arg. aliquid statui propter cautelā futurorū, vt 27. d. de Syracusanæ. 45. dist. generalis. 23. disti. in nomine Domini.

do religionis ingressu, vt 19. q. 3. capit. 1. Sed contra videtur, quod etiam mortuus debitor non potest sepeliri in [illegible] [illegible] fore, nisi satisfaciat ei, vt extra de appel. quā frontē. Satis videtur quòd possit intrare. & quod monasterium nō in amplius tenetur, quā ad ipsum peruenire: nisi po-

peruenire non possunt, id est si quis fidelis[a] militauerit, si quis fidelis causas egerit, hoc est postulauerit, si quis fidelis administrauerit[b] De curialibus autem manifesta ratio est: quoniam & si inueniantur huiusmodi viri, qui debeant[c] clerici fieri: tamen quoniam sæpius à curia † repetuntur, cauendum ab his est propter tribulationem, quæ sæpè[d] de his ecclesiæ prouenit. † al. ad curiā.

Item Victricio episcopo Rothomagensi, epist. 2. c. xi.

¶ Non admittantur curiales ad clericale officium: C. III.

Iuo p. 6. c. 34.

PRæterea frequenter quidam ex fratribus nostris, curiales, vel quibuslibet publicis functionibus[e] occupatos, clericos facere contendunt, quibus postea maior tristitia, cū de reuocandis eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quam gratia nascitur de accito †. ¶ Constat enim eos in ipsis muneribus[f] † etiam voluptates exhibere, quas ā diabolo inuentas esse non dubium est, & ludorum, & † mimorū apparatibus, præesse, aut forsitam interesse. Sit certè in exemplum sollicitudo, & tristitia fratrum, quam sæpe pertulimus Imperatore pręsente, cum pro his sæpius rogaremur, quam ipse nobiscum positus cognouisti, quibus † non solum inferiores clerici ex curialibus, verum etiam in sacerdotio constituti ingens molestia, vt redderentur, instabat[g].

† al. adscitis. † al. munijs. † al. vel munerum. † al. ex quibus) orig.

Item ex concilio Toletano primo, cap. octauo.

¶ Non promoueatur ad diaconatum, qui post baptismum ad fidelem necandum accinctus fuerit. C. IIII.

SI quis[h] post baptismum militauerit[i], & clamydem

PRæterea.] CASVS. Quidā volebāt promouere curiales consultus fuit Papa super hoc à quodam archiepō scilicet, an possent promoueri? Et respondet quòd non propter tres rationes. Prima est: quia maiorem tristitiam habet ecclesia de eis reuocandis quam habuit gaudium de aduentu eorum. Nam Imperator præsens quandoque institit supradicto archiepiscopo præsente. vt tales in minoribus non solum ordinibus ordinati, sed etiam ad sacerdotium promoti reducerentur. Secunda ratio est: quia tales in suis officiis voluntates turpes exercuerunt. Tertia ratio est quia præfuerunt, vel interfuerunt apparitoribus & ludis mimorum.

e Functionibus.] Id est, officiis. & intelligitur de his qui alicui officio obligati sunt vt tutores & curatores vel procuratores, qui finito officio suo licite promouentur, vt extra de obliga. ad ratioci. cap. vnico. Nam qui ex administratione aliqua est obligatus reipublicæ, non potest proueh[i] ad honores, vt ff. de mune. & hono. rescripto. §. debitores. secus si obligatus est pro aliquo debito, vt ibi dicitur, & C. de episco. & cleri. quisquis emer- [illegible] quid, si aliquis est obligatus ad reddendum aliquid, [illegible] [illegible] quid [illegible] potest conuerti in monasterium? Dicit Aug. quod [illegible] fit iniuria illi cui seruire tenetur: quia [illegible] spiritus sancti sit. 16. 14 quest. quin [illegible] [illegible] [illegible] voto, templum & extra [illegible] [illegible] [illegible] & capit. [illegible] [illegible] quæst. 2. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Obligatus ad aliquid faciendum non impediturı ingredi monasterium.

postea ratione sui ad pinguiorem fortunam perueniat per successionem aliquam vt, 19 quæst. ult. si qua 2. Vel dic quod in monasterio existens potest exequi tale officium, dum tamen non negligat diuinum obsequium, vt 91. d. [illegible] cus.

f Muneribus.] Idest officiis munerum minorum.

g Instabat.] Tamen facti sacerdotes non restituuntur 5[illegible] dist. ex antiquis.

SI quis post.] CASVS. Aliquis ex præcepto vel auctoritatem maioris post baptisma cingulum militare accepit ad vexandum fideles. & necandum: quæsitum fuit in concilio Toletano, an possit promoueri. Et respondet quod de iure promoueri non potest, & si non peccauerit, & dispensatiue ad minores ordines fuit promotus: diaconus tamen [illegible] non potest. Vel aliter. Aliquis accinxit gladium ad necandum fideles; non interfecit tamen, sed per eum non stetit: quæritur vtrum possit promoueri? & respondet quod non, nisi dispensatione in minoribus ordinibus: ita quod diaconus non fiat.

h Si quis.] Pone casum in f. de pęni. dist. 1. si quis cum telo. Alii ponunt casum de officiali.

i Militauerit.] Milites (vt videtur) non possunt promoueri sine licentia Papæ. 19 q. 3 monasterijs. sed [illegible] intelligo illud de his qui irregularitatem contraxerunt 3. vnde non concedo quod hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gladium assumpsit, & militiam: nisi talia facta exercuit, vt inf. 53.

2 Sub ve[illegible] aliquos libros [illegible] quod tame[n] intelligo [illegible] ductis exp[illegible] sis eiusdem 16. q. 6. de [illegible] psis, ff. de [illegible] cess. bon. h[illegible] qui bonis secundum Lau. Milit[illegible] an promo[illegible] ri possint.

3 Et in h[oc] casu loqu[i]tur hoc c. q. 3, vt no. 21. q. 3 pro[illegible] fens. in gl[illegible] arg. quod, &c.

Infra 53.dist.legem: si vero sæpe interfuit bellis, & per eum non stat quin occidat aliquem: licet non occidat, tamen propter ambiguum duplicitatis admitterem talem ad clerum. ...g.23.q.5.excommunicatorum.

a ¶ Aut cingulum.) Idest, characterem militarem, vt i. q.1.

ea consecretur auctoritate metropolitani: & vbi ipse elegerit. Metropolitanus vero in ciuitate metropoli ab episcopis suæ prouinciæ consecrabit. Et si ordinati vel ordinatores cōtra hoc egerint, honoris sui piculo subiacebunt

d ¶ Qui in aliquo.) Primo ponit 16. impedimenta quæ impediūt promouēdū epm. Scdo dicit q̄ eps ad min⁹ à tribus epis est cōsecrādus ibi,[Vbi metropolitano placuerit.] Metropolitanus tūc est consecrandus in ciuitate metropoli à suis suffraganeis.

sumpserit, aut cingulum a ad necandos fideles α, etiam sigrauia non admiserit, si ad clerum b admissus fuerit, c, diaconij non accipiat dignitatem.

α ¶ Ad necandos fideles.) *Verba hæc non sunt in codice Lucensi Regio.*

Item ex concilio Toletano 4. cap. 18.

A quibus debeat esse immunis, qui in episcopum ordinatur. C. V:

QVi in aliquo d crimine detecti sunt, qui infamiæ e nota asperſi sunt, qui scelera aliqua per publicam pœnitentiam se admisisse confessi sunt, qui in hæresim lapsi sunt, uel qui in hæresi baptizati aut rebaptizati esse noscuntur, qui semetipsos absciderunt, aut naturali defectu mēbrorū, aut decisione aliquid α minus habere noscuntur, qui secundę vxoris coniunctionē sortiti sunt, aut numerosa coniugia frequētauerunt, qui viduam, vel à marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt, qui concubinas, f aut fornicarias habuerūt, qui seruili conditioni obnoxij sunt, qui ignoti sunt, qui neophyti, vel laici g sūt, qui sæculari militæ dediti sunt, qui curiæ nexibus obligati sunt, qui inscij litterarum sunt, qui nondum ad trignita annos peruenerunt, qui per gradus ecclesiasticos non ascenderunt qui ambitu honorem quærunt, qui muneribus honorem obtinere moliuntur, qui à decessorib, h in sacerdotium eliguntur. ¶ Sed nec ille deinceps sacerdos erit, quē nec clerus, nec populus propriæ ciuitatis elegit, vel auctoritas metropolitani, vel comprouincialium sacerdotum assensus non exquisiuit. Quicunque ergo deinceps ad ordinem sacerdotij postulatus, & in his, quæ predicta sunt, exquisitus, in nullo horum deprehēsus fuerit, & examinatus, probabili vita & doctrina extiterit; tunc secundum synodalia, vel decretalia constituta, cum omnium clericorum, vel ciuium voluntate ab vniuersis comprouincialibus episcopis, aut certè a tribus in sacerdotem die Dominica i consecrabitur; conuenientibus † cæteris, qui absentes sunt, litteris suis, & magis auctoritate, vel præsentia eius, qui est in metropoli constitutus. Episcopus autem comprouincialis ibi consecrandus est, vbi metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem non nisi in ciuitate metropoli k, † comprouincialibus ibidem conuenientibus l. ¶ Si qui autem deinceps contra

† al. conuenientibus.

† al. à cōprouincialibus.

e Infamiæ] etiam de facto, vt dixi 2. q. 7. c. ipsi apostoli.

f ¶ Qui cōcubinas Ex hoc videtur q̄ eps ipso facto nō dispēsaret 1. si enim ipso facto dispensaret, quare hic puniretur promouens cōcubinarium, cum tamen cum ipso possit dispēsare ipso facto. vt extra de iud. at si clerici. & facit ad hoc 81. di. si qui. & extra de schismat. fraterni tatis. & extra de p̄b. referēte. Itē sm̄ hoc eps sp diceret se dispensasse, vt sic nō puniretur. Quod autē ipso facto dispenset, probatur ext. de fil. presbyti veniens. & 28. dist. diaconi. & extra qui matri accus. non pos. per tuas 54 dist. si seruus. & extra de restitu. spolia. litteras. §. opinioni vbi habes, q̄ ecclesiæ mādando vel dissimulando dispēsat. Et hoc credo, q̄ circa notum solo facto dispēsat, sed nō circa ignotū: q̄a noti examinatione nō egēt, vt 47. dist. de Petro. Consulo tamē q̄ testes vel litteras habeant super dispensatione facta sibi. Vel dic, q̄ hic redarguuntur illi qui ex cōtemptu ordinant aliquos non examinando eos, vt 81. d.

Episcopi & archiepiscopi, vbi & a quot quibusque sunt cōsecrandi.

Concubinarium pmouens, an uideatur cū ipso dispensare.

1 Ad hoc efficax argu. extra de fi. presbyt. ex taa iuxta fin vbi dicit, cū aliquibus clericis dispēsasti, &c. ergo à contrario cum quibus dispēsatū non est, possunt pcedere iudices illi secundum, q̄ eis datū est in mandatis extra de rescr. si qn̄ &c. cum dilecta. secundum Ho.

q.1. quod quidam. in fi.

b ¶ Si ad clerum.] Idest, subdiaconatum.

c Admissus fuerit.] Ex dispensatione.

QVi in aliquo.] CASVS. Hoc capitulum diuiditur in duas partes: In prima parte assignantur 26. impedimenta, quæ repellūt ab episcopatu, uel archiepiscopatu, vel etiam ab alia dignitate. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Sed nec ille.) Dicitur quòd eps debet eligi à clero, & à populo ciuitatis auctoritate metropolitani: qui postea legitime examinatus ab omnibus epis de prouincijs, uel a trib. de consensu aliorum, die Domini

dictum. & c. quicunque. & tantum indiscreta dispensatio redarguitur hic, & in omnibus similibus, extra de præb. multa.

g Laici.] Non enim repente de laico fiet episcopus. 61. distinct. c. 1. & 2.

h Qui a decessoribus.] Nisi in hoc Papa dispensauerit, vt 7. q. 1. petisti.

i Dominica.] Hora tertia. 75. dist. quòd die.

K Metropoli.] In propria ciuitate consecrandus est metropolitanus, vt hic, & 63. dist. metropolitano.

l ¶ Conuenientibus] Hic habes quod metropolitanus con-

Metropolitanus in ppria ciuitate est consecrandus. Archiepiscopus a quib. est cōsecrandus.

consecrandus est à suffraganeis, vt 66. distin. cap. 1. extra de tempo. ordi. si archiepiscopus. & in Auth. de ecclesia. titu. §. 1. coll. 9. Argum. contra 24. quæstion. 1. pudenda, vbi dicit, ꝙ à Papa sit consecrandus, sed primum est de iure: Papa tamen iam præscripsit contra ius illud

tem habet, vt extra de cleric. per salu. promo. capitu. 1. & hoc dummodo sit baptizatus, necest. de ord. decretali a ex litteris. in aliquo contrad. ei: B. ab epo qui renunciauit episc. cap. 2.

Vriales autem.] CASVS. Assignatis supra quatuor rationibus in 51. distin. & in capitu. designa- Arcnid,

Vi vero CAS9 Sup. i px. capit. dicitur, ꝙ qui per gradus ecclesiasticos nō ascenderunt, nō debēt esse epi, cuius verbi occasione supponitur hic 25. d. i qua ostenditur ꝙ si quis ꝑtermisso ordine minori ascēderit ad maiores non superbia, sed negligentia abstinere debet a maioribus donec prætermissum ordinem suscipiat: quod probatur sequenti capitulo.

prædicta vetita canonum, ad gradum sacerdotij indignus aspirare contenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subiacebit.

α ¶ Aut decisione aliquid.] *Addita hæc sunt ex concilijs olim Coloniæ, ac Lutetiæ impressis, In nouissima vero Coloniensi editione legitur*, vel defectione, *pro*, vel defectione.

ϱ ¶ Aut fornicarias.] *In codice Lucensi Regio legitur*, ad fornicationes: *quod videtur intelligendum de concubinis ad tempus adhibitis, vt supra dist. 34. c. is qui, est adnotatum.*

DISTINCTIO LII.

Vi vero prætermissis aliquibus gradibus non superbia, sed negligentia ad maiorem ascenderit, tamdiu à maioribus abstineat, quousq; congruo tempore prætermissos accipiat.

Vnde Alexander secundus scribit † Grimaldo Constantiensi † episcopo. † *al. Rainaldo. al. Rumaldo.* † *al. Constantiensi*

¶ De eo, qui subdiaconatus ordine postposito, diaconus & presbyter est ordinatus. C. I. Iuo p. 6. c. 439.

Solicitudo dilectionis tuæ studuit consulere, vtrum portitor istarum litterarum, diaconatus, & presbyteratus officium idoneus sit peragere, nec ne; cum ad id præpostero † cursu, subdiaconatus a ordine postposito, negligentia potius quàm superbia cognoscatur ascendisse. Vnde nos consulendo charitati tuæ mandamus, vt ab officio sacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum ieiunio sub diaconatus ministerium sibi rite imponas; & sic deinceps ad maiora officia eum redire concedas. † *al præpostero.*

¶ *In libro peruetusto est epistola eiusdem Alexandri ad Geruasium Rhemensem archiepiscopum: cui hoc idem consilium dat, quod Rumaldo Constantiensi episcopo se dedisse narrat.*

Solicitudo.] CASVS Quidam clericus ordine subdiaconat9 prætermisso, nehligētia potius q̄ cōtemptu factus est diaconus & presbyter. quare quæsiuit Constantien. episcopus an posset in officio diaconi vel presbyteri ministrare? Et respōdet Alexan. Tādiu cesset ab officio sacerdotali, donec ꝓximo quatuor tēporū ieiunio recipiat subdiaconatū.

a ¶ subdiaconatus] Videtur ergo quod aliquis promouetur in sacerdotem, qui nullum habuit ordinem, vt laicus, 1 qui fit sacerdos secundū Hug. sed huic ob 40. distin. sicut r. & extra de presbyt. non bapti. veniens. Sed contra extra de cler. per sal. promo. capit. vnico. episcopus autem non potest esse nisi fuisset sacerdos 2, vt extra de exces. prælat. ex litteris. in fi. de hoc dixi 40. d. sicut. Si vero non baptizatus promoueretur vel chrismaretur nullum reciperet sacramentum: quia baptismus est ianua sacramentorum, vt 32. distinctio. §. verum. nisi enim positum sit fundamentum, nihil potest super ædificari, vt 1. q. 1. cum Paulus. Et est arg. ꝙ præposteratio facti non vitiat factum. Arg. contra 7. q. 1. nihil 23. dist. quorundam. de consec. dist 4. omnis. Ioan. Sol. dicas ꝙ laicus recipit ordinem sacerdoti, & etiam episcopatus 3. quia character imprimitur, si conferetur in forma ecclesiæ ab eo qui potestatem habet,

Sacerdos qs nō efficiunt sine aliis ordinibus.

1 Vbi cōtrario standum est secūdum H.

2 Idem sentit Hug. & Lau.

3 Si intelligas ꝙ primo recipiat sacerdotium, & post epato, verū dicit. Alias falsū est: quia nec in epato imprimit character secundū quosdā. Sed alii contra ar extra de renunc. post translationē. §. vlt. vbi de hoc

DISTINCTIO LIII.

Vriales b autem, vt supra scriptum est, ideo ordinari prohibētur, quia frequenter, dum ab ecclesia repetuntur, plurima incommoda ecclesiæ consequitur: vel quia iidem curiales non voto religionis, sed vt officiorum suorum ratiocinia fugiant, ad ecclesiam se transferunt. dist 51. designata.

signata. & in capit. præterea & in capitu. 1. quare curiales a promotione repelluntur: subiungit 53. distinct. in qua assignat quintam rationem: quia scilicet non voto religionis fiunt ecclesiastici, sed vt officiorum suorum ratiocinia fugiant. & hoc probatur sequenti capitulo.

b ¶ Curiales.] Hic assignat tertiam causam quare curiales non promouentur, Ioan.

a ¶ Leg. cu9

LEgem.] CASVS. Hoc capit. diuiditur in duas partes. In prima parte ostendit Gregor. quòd qui militiæ, vel qui rationibus sunt publicis obligati, nec in clero, nec in monasterio suscipi debent, quia vitam sæculi nolunt fugere, sed mutare, cum eodem modo viuant in ecclesia sicut in sæculo: & hoc probatur per legem Mauritij Imperatoris: sed si voluerit causa religionis intrare monasterium, non recipiantur, nisi prius a publicis ratiocinijs fuerint absoluti. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Si qui vero.] Dicitur, quod milites non sunt proprie in monasterijs suscipiendi, nisi vita eorum subtiliter inuestigetur, & per triennium in habitu laicali fuerint probati.

Vnde Gregorius Papa scribit lib. 7. reg. epist. 11. episcopis Siciliæ de lege Mauritii Augusti.

¶ Quare sit constitutum, nec curiales ordinentur. C. I.

Iuo p. 10. c. 4

LEgem quam piissimus [a] Imperator dedit; ne fortasse hi, qui militiæ, vel rationibus sunt publicis obligati, dum causarum suarum periculum fugiunt, ad ecclesiasticum habitum veniant, vel in monasteriis conuertantur, vestræ studui fraternitati transmittere; hoc maxime exhortans, quod hi, qui sæculi actionib. implicati sunt, in clero ecclesiæ præpropere suscipiendi non sunt †, quia dum in ecclesiastico habitu non dissimiliter, quam vixerant, viuunt, nequaquam student sæculum fugere sed mutare. Quod si etiã tales quoque monasterium petunt; suscipiendi nullo modo sunt, nisi prius a ratiociniis † publicis absoluti fuerint. Si qui vero ex militaribus [b] viris [α] in monasteriis conuerti festinant; non sunt temere suscipiendi, nisi eorum vita fuerit subtiliter inquisita. Et iuxta normam regularem debent in suo [c] habitu per triennium [d] probari, & tunc monachicum habitum Deo auctore, suscipere.

† al. actionib.) orig.

α Viris.) In aliquot uetustis Gratiani exemplaribus, & apud Iuonem legitur, numeris, ut significentur milites in breuiculo, seu matricula descripti.

DISTINCTIO LIIII.

Erui e autem ordinari prohibentur, nisi a propriis dominis libertatem legitimam consequantur.

Vnde Leo episcopus scribit epist. 1. omnibus episcopis per Campaniam, &c.

Poly. 2. tit. 31. Ansel. l. 7. c. 28.

¶ Seruus ad clericatus officium non promoueatur. C. I.

NVllus [e] episcoporum seruum alterius ad clericatus

a Legem quam piissimus. No. qualiter ex sequenti facto, & præcedenti probatur medium, vt 27. 28. d. quia. Nam ex bona vita præcedente & sequente præsumitur mediũ, s. φ bono zelo petierit habitum monachalem.

ADDITIO. Ad idem 33. q. 1. c. 1. secundum Hug 18. dis. peruenit. Laur.

b Ex militaribus.] Milites non impedit religio sacramenti; Quia clerici sacramento tenentur episcopis, vt 25. dist. quamquam & tamen eis inuitis possunt intrare religionem, 19. q. 2. duæ.

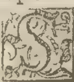
c In suo.] Not. quod in suo habitu quisque probandus est, vt hic, & 54. distin. multos. & extra de reg. super eo: & 17. q. 2. si quis incognitus. Dicunt tamen quidã, quod potius in monachali habitu probandus sit, quia nõ solum alii ipsum probabunt, sed etiam ipse probabit asperitatem ordinis & habitus ipsorum, quod non potest facere in sua veste. Ioan. Sed certe licet iura quædam dicant, φ in proprio habitu sit probandus quis, consuetudo tamẽ se in contrarium habet, & decret. etiam contradicit extra de reg. statuimus.

d Per triennium.] incognitus probabitur per triennium, vt hic & 17. qõ. 2. si quis incognitus. sed laicus cognitus vel clericus ignotus per biennium. 19. q. 3. monasteriis. clericus notus per annum 14. quæst. 2. Gonsaldus 1. vel forte notus statim potest recipi. extra de reg. ad apostolicam. Sed hodie nõ debet per decret. Alexand. iiij. extra eod. non solum. In cruce signatis statuitur dimidius annus extra de regu. cap. 1. 2.

Probari quis quanto tempore debet.

1 Vbi d̃ hoc videas.

Religionis causa in suo habitu probanda est.

Erui.] Hæc distinctio diuiditur in quinq; partes.

In prima principaliter tractatur de de seruis non ordinandis, quod probatur per decem auctoritates sanctorum. Secunda ibi,] Hoc tũc] Tertia ibi, [Si seruus absente] Quarta ibi, [De seruis.] Quinta ibi, [Quod autẽ.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 54. d. in qua dicitur, φ serui ordinari non debẽt nisi prius a dominis suis plenam libertatem fuerint consecuti. Ostenditur secundo quid iuris sit si serui fuerint promoti non adepta libertate. Tertio qualiter serui Iudæorum, siue pagani, siue Christiani ab eorum domino debeant liberari.

e Serui.] Primo ostendit, quod nec priuatorum, nec ecclesiarum, serui sunt promouendi, nisi libertatem sint cõsecuti. Secundo ostendit quid iuris sit si aliter sint ordinati. Tertio qualiter serui Iudæorum a domino ipsorum valeant liberari. Nota ergo, φ nunquam seruus priuati est promouendus nisi plenam libertatem sit consecutus, ita quod nihil iuris retineat in eo dominus, vt inf. ea. quicunque & in c. nullus. Si vero sunt ecclesiarum nõ possunt similiter promoueri nisi primo consequantur libertatem. inf. ead. cap. 3. ecclesia tamen non potest manumittere seruos suos pleno iure, nisi det prælatus duos eiusdem meriti. 12. q. 2. episcopus. qui nec tunc pleno iure manumittit, vt ibidem colligitur. De hoc distingue vt extra de ser. non ordin. eo. libentius. & de rebus eccles. non alienan. consensus.

2 No. Ho. φ dicit H φ si vita & conditio hoĩs sit nota probatur per annũ, & sic loquitur præce. c. Gõsaldus. Si vero conditio no. est, sed vita ignota, tunc per bieñium. & sic loquitur p̃cè. c. monasteriis φ si vtraque, s. cõditio & vita sit ignota vel saltẽ cõditio, tunc trienniũ est spectãdum. & sic loquitur præce. c. si q̃s ignotus, & istud l. legẽ. & inf. dis. p. xi. multos. Arch.

Seruꝰ priuati sine libertate non p̃t promoueri.

NVllus.] CASVS. Prohibet hic Leo Papa ne quis episcopus ordinet seruum aliquem, nisi prius eorum

rum voluntas accesserit, qui in eo sertio sibi aliquid vendicant potestatis, ne postea in seruitutem redigatur, cum immunis esse debeat ab omni vinculo, qui castris dominicis applicatur.

a Eorum petitio.] Id est, istius vel illius, distributiue. sufficit enim vnius volūtas si plures sunt domini, vt instit. de donat §. erat olim. C. de communi ser. manu. l. 1. §. autem. t

b Aut voluntas.] Etiam si tacita, vt infr. ead. si seruus.

c Qui aliquid.] Argumentum, quod omnium consensus est requirendus, quorū iuri in aliquo detrahitur, vt hic & 85. d. archidiaconū. & extra de off. dele. super eo. C. de auctor. præstan. l. vlt. & ff. de aq. pluuia arc. l. in concedendo. 66. distinc. archiepiscopus. 8. q. 1. licet.

NVlli.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Triburiensi, vtrū seruus sit promouendus? Et respōdet quod non, nisi prius a domino plenam libertatem consequatur chartula cuius libertatis prius in publico legatur, & si nullus contradixerit ordinetur. Si vero aliquis seruus, per obreptionem fuerit ordinatus, deponatur & eiusdem sit conditionis cuius ipse ante fuit.

Publice factis nemo cōtradicere pt.

d Cuius & c. in ambone publice legatus.] Argumentum, quod si aliqua sunt publice facta, nemo postea auditur contradictor. 8. quæst. 1. licet. & 16. dist. quod dicitis. & 12. q. 2. qui & humanis. sim. extra qui ma. accusare poss. cap. vlt. argum. contra 15. quæstio. 6. c. 1. in fi.

e Ciderit.] Ita sit seruus sicut prius, nisi sit presbyter, vel diaconus. vt inf. ead. ex antiquis. Sed nūquid gaudebit talis priuilegio clericali quantum ad canonē si quis suadente. 17. q. 4 arg. qui non extra de foro comp. c. 2. & 17. quæst. 4. si quis deinceps. argu. contra. ff. de decur. l. 6. Ad hoc dico, quod iste in omnibus caret priuilegio clericali, præterquam in eo solo, quod nō potest verberari sine sacrilegio, quia illud priuilegium datum est clericis non tantum fauore piscorum, sed etiam odio laicorum; vnde in odiū laicorum vtitur eo, vt extra de sent. excom. contingit. & c. vniuersitatis, sed alias accusari potest a bigamis, & iudicari a laico, 1. licet secus sit in clerico deposito 81. distin. dictum. & hoc ideo est, quia iste fecit furtū corporis sui. & C. de seru. fugit. l. Item nunquid potest contrahere matrimonium? Non, quia noluit quod facere potuit. extra de conuer. coniug. quidam. Io. non credo excommunicatum qui depositum percutit, cum sit priuatus omni dignitate, & priuilegio quod habebat, arg. ad hoc 84. dist. quisquis. B.

1 Et est rō, qa ista priuilegia data sunt, & in sui fauorem quilibet renunciare pōt. & quib. fecit in dignum. argu. C. de pa. l. si quis. Io. de Fant.

officiū promouere præsumat, nisi forte eorū petitio [a] aut voluntas [b] accesserit, qui aliquid [c] sibi in eo vendicant potestatis. Debet enim esse immunis ab aliis, qui diuinæ militiæ est aggregandus, vt a castris dominicis, quibus nomen eius adscribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur.

Burc. l. 2. ca. 22. in fine. Iuo p. 6. c. 64.

ℓ Nullus.) Caput hoc uidetur confectum ex titulo, qui in codice canonū præponitur primo decreto Leonis primi, & ex parte posteriore ipsius decreti, in qua exceptio eorum quæ prius statuit continetur, prior autē pars quæ hic deest, habetur infra ead. c. admittuntur.

Item ex concilio Triburiensi. a

¶ De seruili conditione nullus ad sacros ordines deueniat. C. II.

NVlli de seruili cōditione ad sacros ordines promoueantur, nisi prius a proprijs dominis legitimam libertatem consequantur: cuius libertatis charta ante ordinationem in ambone publice legatur [d], & si nullus contradixerit, rite consecrabuntur. Porro seruus non canonice consecratus, postquam de gradu ciciderit, [e] eius conditionis sit, cuius fuerat ante gradum.

Poly. ibidem. Burc. l. 2. c. 21. Iuo p. 6. c. 41. Pan. l. 3. c. 48.

a Concilio Triburiensi.] *Huius capitis in conc. Tribur. c. 29. sententia potius habetur, quam verba quæ aliqua ex parte uidentur cōuenire cum ijs, quæ scribuntur primo libro capitularium, c. 88. de ordinatione seruorum. uers. & quandocunque.*

(Ex concilio Carthaginensi ℓ primo, c. 8.

PALEA. C. III.

MAgnus episcopus Astiagensis dixit, quid dilectioni vestræ videtur, procuratores, actores, & executores, seu curatores pupillorum si debeant ordinari? Gratus episcopus dixit, si post deposita vniuersa, & reddita ratiocinia, actus vitæ ipsorum fuerint comprobati in omnibus, debent, & cum laude, cleri, si postulati fuerint honore munerari. Si enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum ab aliquo sine consideratione fuerint ordinati, ecclesia infamatur γ Vniuersi dixerunt, recte omnia statuit sanctitas tua, ideoque ita est, & nostra ista quoque sententia.

Extra de oblig. ad ratioc. nō ordin. c. magnus. Burc. l. 2. ca. 39. Iuo p. 6. c. 137.

ℓ Cartag.) *In codicibus impressis citatur ex Moguntinensi Emendatum vero ex Burchardo, & Iuone, decretali, c. uni. de oblig. ad ratioc.*

γ Ecclesia infamatur.] *Sic emendatum est ex concilio, & decretal. & Burchardo, & Iuone. Ante a legebatur.* ab ecclesia infirmentur.

Qui

QVi ex.] CASVS. Hoc capitulo loquitur de ſeruis eccleſiarum, qui ordinari non debẽt, niſi prius libertatem ab epis conſequantur. & ſi honeſte in clericatu vixerint, poterunt ad minores ordines promoueri: ſi vero ingrati extiterint, in ſeruitutem redigantur. a ¶ Re-

tur remittere. vnde non poſſunt reuocare in ſeruitutem nec tenet lex. C. de eps & cleri. ſeruus. vbi habes, quod domino redditur ſeruus ſi deſerit monaſterium, per id, quod habes extra de cond. app. ca. 2. ſed ſi vult tranſire ad aliud monaſterium, tunc diſtinguitur, vt extra de ſer. non ordi. eo. libẽtius. & 2. C. de ſi. & poſth. & Auth. vt cũ. de ap. cog §. aliud quoq. coll. 8. & Spec. in tit. de iuriſ. om. iud. §. 1.

Item ex concilio Toletano nono, cap. 11.

¶ Poſt donum libertatis famuli eccleſiæ reuocentur in clerum. C. IIII.

Iuo p.6.c.373.
† al. famulis.

QVi ex familijs † eccleſiæ ſeruituri deuocantur in clerum, ab epiſcopis ſuis neceſſe eſt, vt libertatis percipiant donum: & ſi honeſtæ vitę claruerint meritis; tunc demum maioribus fungantur officijs. Quos vero flagitij ſordidauerit incorrigibilis noxa, perpetua ſeruitus conditionis religet [a] in catenam.

Qui autem ordinandi, à dominis ſuis libertatem conſequuntur, ab eorum patrocinio penitus debẽt eſſe alieni, vt in nullo eorum obſequijs inueniantur obnoxij.

Vnde in concilio Toletano quarto, cap. 72. legitur.

¶ Ad clericatum ſuſcipiuntur qui nullo obſequio retento a dominis ſuis libertatem percipiunt. C. V.

Poly. l. 2. tit. 31.
Burc. l. 2. c. 25.
Iuo p. 9. c. 126.
Pann. l. 3. c. 46.
† al. crimine capitali] orig.

QVicunque libertatem à dominis ſuis ita percipiunt, vt nullum ſibi in eis obſequium [b] patronus retineat iſti ſi ſine crimine † ſunt; ad clericatus ordinem liberi ſuſcipiantur: quia directa manumiſſione abſoluti noſcũtur. Qui vero retento obſequio, manumiſſi ſunt; pro eo, quòd adhuc patroni ſeruitute tenentur obnoxij, nullatenus ſunt ad eccleſiaſticum ordinem promouendi; ne, quã do voluerint eorum Domini, fiant ex clericis [c] ſerui.

[*Ex concilio Toletano 4, 82. cap.*]

Capit. l 1. c. 88.
Extra de ſeru. non ordi. cap. 2.
Burc. l. 2. ca. 31.
Ioo p. 6. c. 132.
Pann. l. 3. c. 163.
† *indiſcrete promouebantur.*] capitul.
† *aut latitãs*] capitul.
† *ignorauerit*] capitul.

PALEA. C. VI.

DE ſeruorum ordinatione qui paſſim ad gradus eccleſiaſticos promouentur †, placuit omnibus cum ſacris canonibus concordari debere: & ſtatutum eſt, vt nullus epiſcoporum deinceps eos ad ſacros ordines promouere præſumat niſi prius à dominis proprijs libertatem conſecuti fuerint. Et ſi quilibet ſeruus dominum ſuum fugiẽs, aut † per litteras, aut adhibitis teſtibus munere conductis, vel corruptis, aut qualibet calliditate, vel fraude ad gradus eccleſiaſticos peruenerit; decretum eſt, vt deponatur: & dominus eius eum recipiat. Si vero auus vel pater ab alia patria in aliam migrans in eadem prouincia filium genuerit, & ipſe filius ibidem educatus, & ad gradus eccleſiaſticos promotus fuerit, & vtrum ſeruus ſit, ignotum † ſit; & poſtea veniens dominus illius legibus eum acquiſierit; ſancitum eſt, vt ſi dominus eius illi libertatem dare voluerit, in gradu ſuo permaneat. ¶ Si vero eum catena ſeruitutis à caſtris dominicis abſtrahere

QVI AVTEM. CASVS. Dicitur in hoc §. quod illi ſerui qui promoueri debent, à dominis ſuis plenam debent conſequi libertatem, ita quod ipſi, in nullo teneantur ſuis dominis obnoxij.

QVicũque.] CASVS. Statutum fuit in concilio Toletano, quod illi liberti ordinẽtur, qui a dominis ſuis directa manumiſſiõe ſũt dati libertati: ita ꝙ nullum in eis obſequium domini ſui retineant, & illi ſine crimine appareãt. ſi vero in eis obſequiu retineatur, ordinari non debent, ne poſſint ſm voluntatem dominorum in ſeruitutem reuocari.

b ¶ Nullum ſibi in eis obſequium.] Dĩt quidam, quod obſequium, quod conſiſtit in non faciendo, ſcilicet de non vocando in ius, vel quod in reuerentia conſiſtit, vt de aſſurgẽdo, non poteſt patronus remittere quia illud naturaliter debetur, vt C. de bo. lib. l. vlt. C. de in ius voc. l. 2. Sed hoc non eſt verum: quia ſuper eo poteſt libertus tranſigere. ff. de condi. in debi. l. ſi non ſortẽ, §. libertus. & bene concedo, quod generali remiſſione non tollitur (vt ibi dicit) ſed ſpeciali [2] poteſt. Nec tenet quod eſt extra de ſer. non or. cap. nullus. Nõ enim in eo retineri poteſt aliqd iuris, licet ſit arg. contra infr. ead. frequentes. in fi. Ioã. Vel melius dic, quod honeſta cõditio fuit ibi appoſita, quam quia non ſeruabat, degradari iubetur in

Patronus q̃ iura poteſt libertis remittere.

2 Vt ff. de cõdi. & demon. nonnunquã in fine.

Serui ordinati poſſunt quandoque propter ingratitudinẽ in ſeruitutẽ reuocari.

1 Concor. text. in l. 1.

a ¶ Religet.] Hoc obtinet in ſeruis eccleſiæ tantum, vt propter ingratitudinem reuocentur in ſeruitutẽ. 12. q. 2. octaua 1. ẽt ſi presbyter ſit, q. 1. diaconi. ſed in laicis ſecus. nam illi omne ius quod habent in ſeruo, tenen- illa decreta. nullus. Bãr.

c ¶ Ex clericis.] Quod tamen facere non poſſunt, niſi probata cauſa ingratitudinis, vt 15. quæſt. 7. epiſcopus ſacerdotibus.

SI quis.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ neque adscriptitius, neque originarius, neque libertus ordinari debet: nisi probatę vitæ fuerit, & consensus patroni accesserit.

DE rebus. CÆTERVM CASVS. Dicitur hic, ꝙ si serui sine libertate ad ecclesiasticos honores irrepserint, presbyter amissione peculij mulctetur, diaconus det vicarium, vel in seruitutem reuocetur. Cęteri vero ab istis ĩ seruitutem reuocentur: quod probatur: seq. cap. Et est iste secundus articulus huius distinctionis.

a ¶ Cæterum si.] Hic agitur quid iuris sit si seruus ordinatur non adepta libertate. Vnde not. quod si sciente, & contradicente domino ordinatur, reuocatur in seruitutem, etiam si sacerdos factus sit secũdum quosdam, licet Hugo hoc neget [1], vt inf. eo. quis aut. Si sciente & non cõtradicente domino in clerum fuerit ordinatus ex hoc ipse liber sit, & ingenuus vt inf. eo. si seruus secũdo. Si autem Domino nesciẽte distinguitur: aut episcopo sciente, aut ignorante. Si sciẽte episcopo vel eo qui præsentat ipsum ordinetur, duplum restituet domino episcopus vel pręsentas. ĩf. eo. si seruus absente. Si vero episcopo & præsentatore ignorãte, tunc locum habet hoc cap. proxi. infra.

Serui sine libertate ordinati, an sint in seruitutem reuocandi.

[1] Infra c. ꝓxi. de hoc extra de ser. non ordi. cap. 2.

EX antiq's.] CASVS. Quidã episcopus seruos Amãdi eo inscio, & ignorãte ordinauit quosdã in clericos quosdã in diaconos, quos idẽ Amandus in seruitutẽ reuocare volebat: & sic quæstio delata est ad sedem Apostolicam: quare Dominus Papa committit causam istam duobus episcopis, scilicet Martino, & Iusto, redarguẽdo episcopos, qui tales odinant cõtra canones, & cõcilia cũ ex hoc plurimæ quęstiones ad sedẽ Apostolicã deferãtur. Postea pręcipit eis, vt si pręfati Amãdi procuratores ꝓbauerint aliquos de seruis suis non canonice ꝓmotos sic hac forma procedant, vt si presbyter est, amissione peculij mulctetur, & in suo remaneat ordine: Diaconus vero det vicariũ, vel reuocetur in seruitutem: cęteri vero reddantur dño, & nulla gaudebunt defensione

a ¶ Ante

voluerit, gradum amittat: qui iuxta sacros canones, vilis persona manens sacerdotij dignitate fungi non potest.

α ¶ Toletano.] *Sic etiam citatur apud Burchardum, & I uonem. In Panormia vero a vers.* vt quilibet seruus. *citatur ex primo libro capitularium, vbi integrum extat hoc caput, atque etiam caput post hoc, secundum,* De rebus vero illorum.

Item ex concilio Martini Papæ [*.i. ex cap. Mart. episcopi Bracarensis, c. 46.*] — Ex conc. Tolet. 1. c. 10.

¶ Sine patroni consensu non ordinetur, qui patrocinio cuiuslibet est obligatus. C. VII.

SI quis obligatus est tributo seruili, vel aliqua conditione, vel patrocinio cuiuslibet domus non est ordinandus clericus: nisi probatæ vitæ fuerit, & patroni consensus accesserit.

[*Ex concilio Toletano α capitulo secundo.*]

PALEA. C. VIII.

DE rebus vero illorum, vel peculiari †, qui à proprijs dominis libertate donantur vt ad gradus ecclesiasticos iure promoueantur, statutum est, vt in potestate dominorum consistat quidquid ante libertatem habuerunt, vtrum illis concedere, an sibi retinere † voluerint.

Burc. l. 2. c. 231. Iuo p. 6. c. 38. † *al. peculio.*

† *vendicare*] capit.

α ¶ Toletano.] *Hæc palea in capitularibus habetur coniunctè cum palea antecedente.* De seruorũ, *sed apud Burchardum, & Iuonem ex eodem Toletano separatim referuntur.*

Cæterũ si [a] *à Dominis suis libertatem consecuti nõ fuerint, & ad ecclesiasticos ordines aliquo modo irrepserint; presbyter peculij amissione mulctetur; diaconus vero, aut vicarium pro se præstabit, aut in seruitutem reuocabitur: cæteri vero gradus non possunt quenquam à nexu seruitutis absoluere.*

Vnde Gelasius scribit Martino †, & Iusto episcopis.

† *al. Martyrio.*

¶ Seruus si latenter irrepserit ad sacerdotium peculij amissione mulctetur. C. IX.

Sensus in epist. ad episcopos ꝑ Lucaniam, &c. c. 16. Polyc. l. 1. ti. 31. Ansl. l. 7. c 29.

EX antiquis regulis, & nouella synodali explanatione comprehensum est, personas obnoxias seruituti, cingulo cælestis militiæ non præcingi †. Sed nescio, vtrum ignorantia, an voluntate rapiamini, vt ex hac causa † nullus pœne episcoporum videatur extorris. Ita enim nos frequens, & plurimorum querela circumstrepit, vt ex hac parte nihil penitus putetur constitutum. ¶ Actores si quidem illustris viri filij nostri Amandi grauiter cõ queruntur homines suo iuri debitos, alios iam clericos, alios iam diaconos ordinatos, cum non solum post modernum cõcilium (quod tantorum collectione † Pontificum sub omnium salauberrimæ prouisionis assensu constat esse perfectum) huiuscemodi personę suscipi non deberent; verum etiam

† *al. culpa.*

† Adde an omissio dñi seruitio possit religionẽ ingredi. not. in Authen. demo. §. cum aut. coll. 1. in glos. in ver. nec seru⁹ in sum. 19. q. 2.

Iuo p. 6. c. 352. Pann l. 3. c. 164.

† *al. collatione*

3 Adde, an & quando id fiat, no. in l. iubemus. C. de test. vbi vide no. in addi. c. fi. de constit. text. est. & Bar. in l. leges. C. de legibus.

3 De hoc not. sup. ead. c. 2. Ad hoc facit. sup. 50. dist. vt cōsti tueretur. in prin. & c. accedens. Archi.

a ¶Ante fuerint.] Arguitur constitutionem extendi ad præterita 1. 3. q. 4. omnes. & 10. q. 1. sic quædam. arg. contra extra de constitutio. cognoscentes 2.

b Religioso priuilegio.] Ergo vr, ꝙ auferatur ei priuilegium clericale. de hoc arg. 84. dist. quisquis.

c ¶Pecu.

FRequens.] CASVS. Sabinus Marcelianensis vrbis eps ordinauit duos seruos Placidæ, s. Antiochū in presbyterum, & Leontium in clericum. Conquesta est Placida Papæ per suos procuratores. Papa vero reprehendēdo eos, qui talia faciunt, cōmittit causam tribus episcopis, s. Herculētio, Stephano, & Iusto, sub hac forma, vt Leontiū omnino dominæ suæ reddant, si iuste nō poterant refragari: Antiochum vero, qui iā gaudet sacerdotij prerogatiua, si domina vult eū in sua ecclesia collocare, habeat illū nō velut seruū, sed pro ministerio rū celebratione susceptum.

si qui forte in diuinæ cultu militiæ ante fuerint [a] ignorantia faciente, suscepti, eliminati prorsus, & exuti religioso priuilegio [b] ad dominorum suorum possessiones iusta debuerint admonitione compelli. Et ideo fratres charissimi, eos, quos supradicti viri auctores in clericatus officio monstrauerint detineri, discussos, & obnoxios approbatos, custodito legum tramite, sine intermissione restituite: ita vt si quis iam ex his presbyter, reperitur, in eodem gradu peculij [c] sui † amissione mulctatus maneat. Diaconus vero aut vicarium [d] præstet, aut si non habuerit, ipse reddatur. Reliqua vero officia sciant neminem posse ab hac obnoxietate, si conuincitur, vendicari; quatenus hoc ordine custodito, nec dominorum iura, nec priuilegia vlla ratione turbentur.

† al. sui sola.

Item Herculentio, Stephano, & Iusto episcopis.

¶Seruus, clericus factus, seruituti obnoxius maneat. C. X.

Polyc. ibidem. Ansel. l. 7. c. 30.

FRequens equidem, & assidua non querela circumstrepit de his pōtificibus, qui nec antiquis regulas, nec decreta nostra nouiter directa cogitantes, obnoxias possessionibus †, obligatasque personas venientes ad clericalis officij cingulū non refutant.† Nuper enim actores [e] illustris fœminæ Placidæ, petitorij oblatione conquesti sunt, Sabinum Marcellianēses, siue Clusitanæ † vrbis antistitē, Antiochum seruum iuris patronæ suæ (absentis dominæ occasione captata) ad presbyterij honorem vsque perduxisse, eiusque fratrem Leontium clericalis officij priuilegio decorásse. Et ideo, fratres charissimi, inter supradictos actores, & eos, qui extremæ cōditionis repetūtur obiectu, cognitionem vobis nostra auctoritate deputamus, vt omni veritate discussa, si reuera obiectā sibi maculā, iustæ refragationis non poterit ratione diluere [f], Leontiū clericum, quem gradus præfinitus legib. non defendit, ad sequendam conditionis suæ necessitatem modis omnibus reddi [g] iubeatis ✱: Antiochum vero, quia propter sacer-

† al. possessoribus.

Iuo p. 6. c. 354. Pann. l. 3. c. 165.

† al. Cusilli natis.

e ¶Actores.] Id est, procuratores. & sic in causa liberali interuenit procurator, cōtra id 2. qō 6. si qū. Sed ibi loquitur de eo qui impetitur: hic de eo q impetit hic habes, ꝙ ciuiliter agitur, & tñ ad depositionem, sic 47. dist. qm. cōtra regulā illā ff. de mu. & hon. rescripto. & extra de accusatio. qualiter. Sed hoc ideo est, q aliter non posset restitui domino, nisi deponeretur.

Procurator in causa liberali interuenit.

f ¶Diluere,] Hic habes, ꝙ incūbit onus probationis 3 reo, cōtra id 6. q. vlt. ca. vlt. Præterea ei, q est in possessione libertatis. probatio incūbit. Sed dic, ꝙ nō hēt iō cōmoda possessoris, quia uitiose fuit in possessione, vt C. de probatio. l. vis eius. Vel dic, ꝙ ideo probat, quia seruus non pōt interuertere possessionem suam, licet sit fugitiuus. ff. de acquirend. possession. rem quæ nobis.

Probatio quandoque reo incumbit.

3 Potest dici, ꝙ non fuit diu in possessione libertatis, aliàs contra diceret. infr. ea. si seruus sciente, & intelligitur de clerico sæculari, secus de monacho, ut ibi not. secundū Pet.

c ¶Peculij.] Sed nonne peculium domini est? 13. q. 2. illud. quæ ergo est hęc pœnā? Dic peculij, id est, rerum quas post sacerdotium est lucratus, uel forte habuit vnum peculij, & ille auferetur ei.

d ¶Aut vicarium.] Sed vnde dabit, cum nihil habeat? Sed dic, ꝙ suum videtur esse quod inuenitur apud ipsum, & lucratur conniuentibus oculis domini. ff. de ma. l. 3. Dominus enim recipiendo rem à seruo, ipsius videtur approbare dationem. vt C. de conditioni. ob turpem causam. l. ultima similiter seruus reipublicæ cū manumittitur, dabit vicarium pro se, vt C. de serui. reipub. ma. l. 1.

d ¶Vicarium.] Arg. ꝙ quis dando vicarium liberat se. sic 36. qō. 1. de raptoribus. Sed quid si ad præsens non potest habere vicarium, nunquid postea dando pretiū liberat se? Satis credo, quòd sic. arg. C. de patri. qui fil. distra. l. secunda.

Sed quare non conuenit istos coram sæculari iudice, cum seruus fugitiuus, & gerens se pro libero, remittendus sit ad forum domini, licet alibi inueniatur? vt C. vbi & apud quem causa sta. l. 1. Sed hoc facit priuilegium ordinis.

ADDITIO. Dicas, ꝙ in spiritualibus, nec incidenter, nec principaliter pōt laicus iudex cognoscere. extra de ordin. cogn. tuam qui fil. sint leg. lator. cognoscet tamē summatenus an sit vxor, an non: & huiusmodi, qđ dic vt extra de sent. excom. si iudex. lib. 6. ibi videas. Arch.

g ¶Reddi.] Quæri consueuit quare seruus alienus cōsecratus domino reddatur, & non res aliena consecrata, vt 14. q. vlt. comperimus? Rñdeo; quia in rebus inanimatis nullus perpenditur dolus. sic 7. q. 1. episcopus Itē quia ibi est consecratio in superficie, sed in homine est in anima, & lex dicit, ꝙ alia est ratio in homine, quā in alia re. ff. de leg. 1. si domus. §. cum alicui. in fin.

Cōsecratio rei animatæ & inanimatæ est diuersa.

QVis.] CASVS. Maxima illustris fœmina conquesta est domino Papæ per procuratores suos, quod Lucerinus episcopus duos seruos originarios, Siluestrũ. s. & Candidum contra canones, & ea contradicente, in diacones ordinauit. de quo Papa eum reprehendit, & præcipit Rufino, & Aprili epis, vt si vera sint, à sacris officijs repellantur, cũ non sint legitimè ordinati.

a ¶Repellãtur.] Id est, restituatur ei. Et sic habes hic quod plus valet cõtra dictio, quam absentia. cõtra regulam extra de elec. quod sicut 1. Item habes hic, quod id quod post probabile contradictionẽ factũ est, cassatur, nunquid eodẽ modo eo ipso quod aliquid post probabilẽ appellationẽ factum est cassandum est statim; quod vr, vt 2.q.6. quoties, in fi. Dico quod nõ, nisi probetur causa appellationis, vt extra de te sti. ex parte Adæ. ex tra de restit. spo. audita. cum distinctione. extra de appe. interposita, vel dicut ibi, vel hoc est in optione petẽtis, quod maluerit. 2.q.1. i primis. Sed nonne est contrariũ? inf. ea. si seruus ibi. n. episcopus sciens condẽnatur in duplũ. Sed potest esse, quod episcopus condemnetur, & seruus restituatur.

1 Et c.bonę me. 2. dicũt quidam istã regulam locum habere in his quorũ psentia, vel contradictio nõ potest per totum quod agitur cõfirmare, vel infirmare seu infringere, a. liàs secus. vt hic Archid.

GEneralis querelæ.] CASVS. Multi conquesti sũt Papæ Gelasio de epis & abbatib. qui ordinauerant, vel receperãt seruos suos originarios in monasterijs suis: & eos indifferenter ad clericatum admittebãt, quos & reddere cõtradicebant, propter quod clericalis dignitas obfuscatur, & ideo pręcipit Papa epis, vt tales de cætero non ordinẽt; & abbatib. ne eos in monasterijs suis recipiãt, nisi de volũtate dominorũ episcoporũ, & si quos habẽt ordinatos vel in monasterijs receptos, restituant, uel legitimè cum dominis transigant. Nam nihil ecclesiæ deperit si ea quæ sunt aliena reddantur. Si vero contra fecerint, pœnam depositionis & excommunicationis subibant.

b ¶Et originarios.] Originarij sunt qui ex adscriptijs nati sunt in ipso solo, ut C. de agri. & censi. l. colonus. lib. 11. & tales sine gleba non possunt vendi, vt C. de agri. quemadmodum. nec vr esse differentia inter eos, & seruos, vt C. eod. ne diutius. Adscriptitij autem sunt qui per 30. annos fuerunt in solo. C. eodem. cum satis. Io. Adscriptitij enim duobus modis fiunt: aut præscriptione, aut duplici confessione per scripturam bis factam, ut C. de agri. & censi. cum seruus. Ber.

Originarij qui sunt.

Adscriptitij dupliciter fiunt.

dotium reconciliari † non potest, si in sua ecclesia in hoc, in quo est, honore collocare desiderat domina, non velut reditum sibi habeat, sed pro mysteriorum celebratione susceptum.

† al. retolli.

α Reddi iubeatis.] *In plerisque uetustis exemplaribus Gratiani, Anselmo, Iuone, & Polycarpo legitur,* redhibere. *sed ob glossam non est mutatum.*

Item Rufino, & Aprili episcopis.

¶De eodem. C. XI.

QVis aut leges principum, aut patrum regulas, aut ad monitiones modernas dicat debere contemni; nisi qui impunitum sibi tantum æstimet transire commissum? Actores si quidem filiæ nostræ illustris, & magnificæ fœminæ Maximæ petitorij nobis insinuatione conquesti sunt, Siluestrum, atque Candidum originarios suos contra constitutiones, quæ supradictæ sunt, & contradictione præeũte à Lucerino pontifice diacones ordinatos. Ideo, fratres charissimi, tantæ præuaricationis excessus noueritis sagacius inquirendos; & si constiterit querelã veritate fulciri; continuo, qui contradictione præeunte nõ legitime sunt creati, à sacris officiis repellantur. [a]

Sup. distin. 18. c. 11. Iusti. nouel cõsti. 123. circa fi. Deusdedit p. 4. Iuo p. 6. c. 104. & p. 4. c. 179. Pann. l. 2. c. 150.

Item episcopis per Lucaniam, &c. epist. 1. c. 16.

¶Nec ad religiosæ vitæ propositum, nec ad clericatus officium serui sine dominorum consensu admittantur. C. XII.

GEneralis etiam querelæ vitanda præsumptio est, qua propemodum causantur vniuersi passim seruos, & [b] originarios dominorũ iura, possessionẽq. α fugientes, sub religiosæ conuersationis obtentu, vel ad monasteria sese conferre, vel ad ecclesiasticum famulatum, conniuentib. quoque præsulibus indifferenter admitti. Quæ modis omnibus est amouenda pernicies, ne per Christiani nominis institutum [c], aut aliena peruadi, aut publica uideatur disciplina subuerti: præcipuè cum nec ipsam ministerij clericalis ab obligatione fuscari conueniat dignitatem; cogaturque pro statu militantium sibi, conditioneque iurgari [d], aut videri (quod absit) obnoxia: Quibus solicita cõpetenter interdictione prohibitis, quisquis episcopus, presbyter, aut diaconus, vel eorũ, qui monasterijs præesse noscuntur, huiusmodi personas apud se tenẽtes nõ restituendas patronis, aut deinceps vel ecclesiasticæ seruituti [e],

Poly. l. 4. tit. 34. Ans. l. 7. c. 196. Iuo p. 6. c. 100.

Iuo p. 16. c. 47.

c ¶Institutum.] Id est, ne fauore ecclesiæ aliquid iniuste statuatur 2. quia prætextu pietatis non est facienda impietas, ut 14. q. 5. forte. & 1. q. 1. non est putanda.

d ¶Iurgari.] Id est litigari.

e ¶Seruituti.] Id est, clericatui.

2 Facit ad hoc text. in l. 2. C. de ind. vidui. in leg. meminerint

vel religiosis cōgregationibus putauerint applicandas, ni si voluntate forsitan dominorū sub scripturæ† testimonio primitus absolutas, vel legitima transactione [a] concessas; periculum se proprij honoris non ambigant, communionisque subituros, si super hac re cuiusquam verax nos querela pulsauerit. ¶Magnis quippe studijs, secundum Beatum Apostolum præcauendum est, ne fides, & disciplina Domini blasphemetur. *Idem* [β]. ¶Nihil perire credimus, ecclesiasticis vtilitatibus, si, quæ sunt aliena [b], reddantur [c].

†al. *scriptionis.*

1. *Ad Tim.* 6. 2. *Pet.* 2.

α ¶Possessionumque.] *Emendatum sic est ex decreto Gelasij, cum antea legeretur,* possessionemque. *Nam originarij non solum dominis, sed fundis, ac possessionibus addicti erant. l. quemadmodum, & l. originarios. lib.* 11. *eo tit. de agricol. Ac propterea supra in c. frequens. non est mutata uox,* possessionibus, *quamuis in plerisque uetustis codicibus legatur,* possessoribus.

β ¶Idem.] *Hæc non sunt inuenta apud Gelasium, neque apud cæteros collectores habentur.*

3 *Hoc non obseruandū est, cum dominus & seruus eiusdem professionis inueniuntur. Cæterum si Judæus* [d] *mancipium Christianum emerit; iudicis, vel episcopi auctoritate, etiam eo inuito ad libertatem debet perduci.*

Vnde Gregorius Libertinos præfecto Siciliæ, lib. 2. *epist.* 37. *seu c.* 76.

¶Ad libertatem perducantur mancipia Christiana à Iudæis comparata. C. XIII.

MAncipia Christiana [e] quæcunque Iudæum comparasse patuerit, ad libertatem [f] iuxta legum præcepta sine omni ambiguitate perducite [g]; ne, quod absit; Christiana religio Iudæis subdita polluatur.

C. ne Iudæus Christianū mancipium. §. nulla.

Item ex concilio Toletano 3. *c.* 14.

a ¶Transactione.] Et nōnne hoc est simonia, ut quis se emat, vt promoueatur, imo vt promotus maneat in ordine, vt sup. ead. ex antiquis. Sed dic. quod hic non fit transactio super ordine, sed super libertate, vel super ipso seruo, & super seruitio potest fieri transactio, 36. qō. 1. de rap. nec est magis simonia, quàm si quis emeret terrā, ut ibi ædificaret ecclesiam: sed tū ipse seruus nō potest transigere cum dño, vt C. de transa. interpositas.

b ¶Aliena.] Infra 12. q. 2. fraternitas, infra 14 qō. 6. si res aliena propter quam.

c ¶Reddantur.] Postquam scit ecclesia ea esse alterius. Sed pone, quod prælatus sciat rem nō esse ecclesiæ: nūquid statim tenetur restituere? vī hic. quod sic, & extra de simo. per tuas. in fin. & extra de postula. bonæ 2. quia bonam fidem debet agnoscere, ut n. mandat. quintus. Dico, quod si dubitet de iure ecclesiæ, denunciabit illi, quem credit dominum, vt rem petat: nec in hoc facit fraudem, vt ff. de neg. gest. atqui natura. §. cum me absente: & de hoc infames 34 q. 2. si vero.

HOC TVNC. CASVS. Tangitur hic tertius articulus huius dist. dictum est sup. quod serui non debeant ordinari inuitis vel ignorantibus dominis, & si ordinati fuerint, sunt eis restituendi: quod verū est cum dñs, & seruus sunt Christiani. Sed si Iudæus mācipiū Christianū emerit iudicis vel epi auctoritate debet eo inuito ad libertatem perduci. Et hoc probat per sequētia capitula.

d ¶Iudæus.] Distingue, aut seruus Iudæi est vernaculus, id est ex propria ancilla natus: aut emptitius. Si est emptitius aut emit eum antequā fuit Christianus, aut post. Item si emit eum ante: aut emit eum causa seruiendi, aut causa mercimonij. Vernaculus, si vult fieri Christianus, statim eripitur in libertatem nullo pretio dato, ut C. de epis. & cler. Deo nobis. §. vl. Si enim emptus ad seruiēdum, sine pretio liberatur, si vult fieri Christian9 multo magis qui natus est ex ancilla ppria, sine pretio liberatur, si vult fieri Christianus. Dicit enim Gregorius pro illo solo dandum pretium, qui causa mercimonij est emptus, vt infra ea. fraternitatem. Si autem est emptus postquā fuerit Christianus, liber efficitur nullo pretio dato: quia cōmerciū Christiani penitus est ei interdictum. vt infr. ead. mancipia. Si autem esset emptus dū esset paganus: si causa seruitij est empt9, & vult fieri Christianus, liber efficitur sine pretio, vt inf. ead. fraternitatem. Si autem causa mercimonij est emptus. si eū venalem non exponit intra tres menses. postea sine omni pretio liberatur: quia presumitur, quod ad seruiendum eum emerit, vt ead. cap. fraternitatem. Si autem intra tres menses eū exponit venalem, & fortè eum vēdere nō potest: si vult fieri Christianus, liberatur relicto ptio duodecim solidorum, extra de Iudæ. capitu. 1. Idem per omnia in seruis Paganorū: licet Hugo dicat, quod si vernaculus Pagani fiat Christianus, tenetur seruire Domino suo 1. secundum illud Apost. Quicunque serui sunt sub iugo infidelium, dominos suos omni honore dignos arbitrētur. Et alibi, Serui subditi estote dominis. &c. Et secundum hoc potest Paganus esse dominus Christiani: sed non fieri.

MAncipia Christiana.] CASVS. Quidā Iudæi quosdam seruos Christianos emerūt: quæsiuit Libertinus episcopus, quid inde esset faciendum, & mandat ei Papa Gregorius, vt eos ad libertatem perducat, ne Christiana religio subiecta Iudæis polluatur.

e ¶Mancipia Christiana.] Ante emptionem.

f ¶Ad libertatem.] Infra 17. qō. 4. Iudas qui contra 2. Sed hic de eo agitur quem constat esse Christianū; ibi de eo qui mentitur esse Christianum, ut euadat iugum seruitutis.

g ¶Perducite.] i. perductos ostendite, quia statim liber est extra de Iudæ. cap. 2. tamen coloni possunt esse Iudæorum, vt ibi dicitur. Sed nunquid Christianus potest emere Iudæum mancipium? Sic tamen ut cum illo non moretur, ut 28. q. 1. sæpè. & cap. nullus. Ioan.

Serui Iudæorum si volūt baptizari, an eripiantur statim in libertatem.

1 Vnde dicit illud esse in vernaculis Iudæorū propter eorum pfidiā, & magis suspectam eorum cohabitationem. Sed vt prædictum est, idem dicendum est, in utrisq; C. de episc. & cle. Deo nobis. quia hodie pagani ferè omnes Iudaizant discernēdo cibos, & alios ritus exercēdo sm Lau.

2 Ad idē est lex in l. fi. & ibi Bar. & per totum. C. de iud.

monia v- um cōmit tur, si quis na. seruū pmoueа- …

prælatus qū debet facere de re, quā scit non esse ecclesiæ suę.

Nulla

NVlla officia.] CASVS. In hoc capitulo duo dicuntur. Primum est, ꝙ publica officia non sunt committenda Iudæis, occasione quorum possint offendere Christianos. Secundū est, ꝙ serui Christiani ab eis circumcisi vel iudaico ritu maculati, pretio nullo reddito ad libertatem ꝑducantur.

a ¶ Nulla officia.] inf.17.q.4. cōstituit.

b ¶ Occasio.] Arg. ꝙ nemo cogitur sibi eligere exosū, vt 63. dist.c.vlt. Ioan. arg. 54.dist.c.1.

c ¶ Non reddito.] Secundum legem decapitatur. C. ne Iudæus Christianum man.l. vnica.

DE HIS AVTEM. Supra ostensum est quid fieri debeat de seruis Christianis, quos Iudæi emerūt. Nūc ostēdit quid iuris sit de seruis infidelibus, & emptis ab eis. Et de hoc scribit Gregorius Fortunato Neapolitano episcopo.

FRaternitatem.] CASVS. Iudæi Neapolim habitantes emerunt seruos paganos vel Iudæos cā mercimonij de extraneis finibus, quos Neapoli habebāt, qui volebāt fieri Christiani: sed eorū dñi nō permittebant, imò eos uēdebāt. Quæsiuit Fortunatus eṗs Neapolitanus, qd de hoc esset faciendū. Et rñ. Grego. vt sua solicitudine in libertatē vēdicentur. nec alijs vēdi patiatur: hac tñ cōsideratione seruata circa Paganos, vt intra tres menses ab eo tpe quo Neapolim ducti sunt, venales eos exponāt emptores iudæi: intra quos si dum emptor cui vendantur non inuenitur, ad ecclesiam confugerint, Christiani fiant, & pretiū recipiant à Christiano emptore; vel alius recipiat pro eis si absentes sunt: idem est, & si extra ecclesiā dixerint se velle fieri Christianos. Si vero intra tres menses eos venales non exposuerint, & nolunt fieri Christiani: nullus de cætero emat eos ad seruiendum, & nullo reddito pretio ad libertatem perducantur, quia præsumit. ꝙ tm̄ ad seruiendum sibi emerunt, & nō ad vēdendū: ita posuit Beneuen. casum, & ita etiā sentit Hu. in summa sua. Probabiliter tñ potest dici, ꝙ principium cap. vsq; ad locum illum, [Hi vero.] Intelligitur de Iudæis, vel Paganis seruis, qui causa mercimonij non habebantur. qui indistinctè perueniunt ad libertatem, si volunt fieri Christiani. Reliqua vero pars loquitur de illis, qui causa mercimonij emuntur. Tu tñ prudens lector deliberabis casū in melius cōmutando, sicut tibi videbit.

d ¶ Venditi fuerint.] i. debent vendi, & tunc cum emptor non inuenitur non perd. se ad pretium. argu 16. q.3. placuit. vel fortè venditi fuerant: sed emptor absentauit se aliqua de causa.

ADDITIO. Et tunc dic emptor, scilicet Iudæus, qui eos emerat.

e ¶ Percipiant.] Datis duodecim solidis pro meliori mancipio, vt extra de Iudæis.c.1. Sed quid si nemo ipsum vult redimere? quærat pretium ostiatim, vt ff. de manu.l.3. aut seruiat quinque annis. C. de cap. l. vlti. & 36.q.1. de raptoribus.

e ¶ Percipiant.] Sic ergo aliquis cogitur vendere rem suam, ut 14.q.6. competimus.

f ¶ Emerit.] Id est emet. sic quandoque ponitur futurum pro præterito, vt 63. distin. nosse. ibi ponitur fore peruentum pro peruenisse. sic ff. de verbo. signific. verbum erit. & ff. de leg.3. etiam. & supra distinct 50. ponderet.

g ¶ Dicitur.] Id est, præsumitur: & hæc est præsumptio iuris. & dicunt quidam, ꝙ cōtra hanc præsumptionem nō admittitur probatio 1. cum hic non tm̄ præsumat, sed etiā statuat ius, vt extra de reg. vidua. ext. de cōdit. app.

¶ Officia publica Iudæis non sunt committenda. C. XIIII.

NVlla officia [a] publica Iudæis † iniungantur, per q̄ eis occasio [b] tribuatur Christianis pœnam inferre. Si qui vero Christiani ab eis iudaismi ritu sunt maculati, vel etiam circumcisi, non reddito [c] pretio ad libertatem, & religionem redeant Christianam.

†al. Iudæos opus est agere.

De his autem, qui in infidelitate empti, ad gratiam baptismi venire desiderant, quid fieri debeat Gregorius Papa scribit Fortunato Neapolitano episcopo lib.5. epist.31. seu cap.131. Io. diac.l.4. nu. 47.

¶ In libertatem vendicentur serui, qui ab infidelitate ad fidem accedunt. C. XV.

FRaternitatem vestram de his oportet esse solicitā. Et si de Iudæorum seruitio non solum Iudęus, sed etiam quisquam paganorum fieri voluerit Christianus; postquā voluntas eius fuerit patefacta ne hunc sub quolibet ingenio, vel argumento, cuipiam Iudæorum venundādi facultas sit, sed is, qui ad Christianam cōuerti fidem desiderat, defensione vestra in libertatem modis omnibus vendicetur. ¶ Hi vero, quos huiusmodi oportet seruos amittere, ne forsitan vtilitates suas irrationabiliter æstimēt impediri, solicita vos hæc conuenit consideratione seruare; vt si paganos, quos mercimonij causa de externis † finib. emerint, intra tres menses, dum emptor, cui † vēditi fuerint [d], non inuenitur, fugere ad ecclesiam fortè contigerit, & vel le se fieri dixerint Christianos, vel etiam extra ecclesiam hanc talem voluntatem prodiderint; pretium eorum à Christiano, scilicet emptore percipiant [e]. Si autem post præfinitos tres menses quisquam huiusmodi seruorū velle suum edixerit, † & fieri voluerit Christianus: nec aliqs eum postmodum emerit † [f] nec dominus qualibet occasionis specie audeat venundare: sed ad libertatis proculdubio præmia perducatur, quia hunc non ad vēdendum, sed ad seruiendum sibi dicitur † [g] comparasse. †

Iuo p.13.c.106. Poly.l.7. tit.14.

†al. extraneis

†cui vendi debeant] orig.

†al. dixerit.

†emere] orig.

†intelligitur] orig.

†al. reseruasse

Vēdere qšque qs cogitur rem suā.

Futurū pro pręterito ponitur.

Probō an admittatur contra præsumptionē.

1 Adde an & qñ cōtra præsumptionē iuris, & de iure admittatur ꝓbatio, vel non, not. in auth. sed iā necesse. C. de donatio. ante nupt. gl. in l. iuregentium. §. quod ferè. ff. de pa.

app per tuas. Et istud concedo quod vbicunque non tantum præsumit ius, sed etiam aliquid certi statuit, quod non admittatur probatio in contrarium: licet ius contrarium dicat, vt 27.q.1.nec aliqua. & 3 .q.3.extra ordinaria. if. 17.q.4.in venditionibus. Ioan. Ego credo quod semper admittitur probatio in contrarium, nisi ius statuat quod non admittatur, vt inf. 17.q.4.in venditionibus. De hoc habes 50.dist. ferrum 3.

SI seruus] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Aurelianensi quam pœnam deberet pati episcopus, qui ordinauit quendam seruum dño absente siue ignorante. Et respõdetur, si eps ordinauit eum sciẽter in presbyterum vel diaconum, ipso in ordine permanente duos dño reddat. Si autẽ ignorãter ordinauit illi qui eum represẽtauerunt episcopo, simili pęna teneñtur.

a ¶ Absente] Videtur.n. episcopus tũc cum eo dispensasse. si.28.distin.diaconi. Et est arg. ad hoc, quod episcopus dispẽsat ipso facto circa notum. vt dixi 51. d.qui in aliquo.

b ¶ Officio.] De dispẽsatione fauore libertatis. dẽret enim deponi: quia furtum cõmisit corporis sui vt C.de ser. fug. l.1. Sed quid si isti non habẽt unde soluant? tunc dico istum reddendum domino, vt su.ea.ex antiquis ar. ff.de eo per quem factum est.l.vlt.

Furtum sui ipsius quis committit.

c ¶ Compenset.] Si habet propriũ. alioquin. non: quia delictum personæ, &c. vt 16.q.6.si episcopum. extra de appel. reprehensibilis.

d ¶ Supplicauerint.] & sic patet quod nõ sẽper deponitur ordinatus, qui occultat crimẽ suum: quod est contra H. vt dixi d. 50.ex pœnitentibus.

1 Scilicet defectum, quia seruitus non est crimen, sed est defectus: sed ordinãdus peccat non manifestando defectum vnde si bene inspicias, non est contra. Hug.

e ¶ Teneantur obnoxij.] Item pate hic quod eps non tenetur prouidere ordinato cũ alter eũ examinat vt su.24.dist.quando.

SI seru⁹.] CASVS. Hoc ca. habetur ex authẽ. de sanctiss. epis. §. si seruus. & diuiditur in quatuor partes in prima parte dr, quod si dñs sciat seruum ordinari, & non contradicat statim eripitur in libertatem. Si vero ignorat, intra annum recuperabit illum, si probauerit seruilem fortunam. In secũda parte

Ordinato qñ non tenetur eps prouidere.

Ioã. Diaconus .4.nu.46.

[Idem Ianuario Caralitano episcopo, lib.3.epist.9.]

PALEA. C XVI.

Iuo p.13.c.102.

SI quilibet Iudæorum seruus ad venerabilia loca confugerit causa fidei, nullatenus eum patiamini præiudiciũ sustinere: sed siue olim Christianus, siue nunc fuerit baptizatus, sine vllo Christianorum α pauperum damno religioso ecclesiasticę pietatis patrocinio in libertatẽ modis omnibus defendatur.

α ¶ Christianorum.] *Ioannes diaconus in vita B. Gregorij, lib. 4. num.46. referens hanc epistolam, & Iuo p. 13.c. 102. habent hanc vocem: quæ tamen abest à codicibus epistolarum S. Gregorij tam impressis, quàm manuscriptis, qui sunt collati.*

[Item ex concilio Toletano 12.c.9.]

PALEA. C. XVII.

Burch.l.4.c.86. Iuo p.1.c. 280. † *Vt si*] orig.

ETsi † Iudęorum serui nec dũ adhuc conuersi ad Christi gratiam conuolauerint, libertate donentur.

[Item ex concilio Matisconensi 1.c.16.]

PALEA. C. XVIII.

Burch.l.4.c. 88. Iuo p.1.c. 282.

PRęsenti concilio, Deo auctore, sancimus, vt nullum Christianum mancipium Iudæo deinceps seruiat, sed datis pro quolibet bono mancipio duodecim solidis, ipsũ mancipium quicunque Christianus, seu ad ingenuitatem, seu ad seruitium licentiam habeat redimendi. Et si Christianus desiderat, & non permittitur, similiter faciat; quia nefas est, quem Christus Dominus sanguinis sui effusione redemit, blasphemum Christianę religionis in vinculis tenere. Quòd si acquiescere his quæ statuimus, quicunque Iudæus noluerit, quamdiu ad pecuniam constitutã venire distulerit; liceat mancipium † ipsum cum christianis, vbicunque voluerit, habitare.

† *al. mancipio ipsi.*

β ¶ Præsenti.] *Caput hoc eodem modo refertur à Burchardo, & Iuone: in concilio tamen ipso paulo aliter habetur, & nonnulla desunt.*

Item ex concilio Aurelianensi primo, c.10.

¶ De eodem. C. XIX.

Poly.l.2.tit.31. Burc.l.2.c. 24. Iuo p.6.c.125.

SI seruus, absente [a], vel nesciente domino, episcopo tamen sciente, quòd seruus sit, diaconus, aut presbyter fuerit ordinatus; ipso in clericatus officio [b] permanente, episcopus eum domino duplici satisfactione compenset,[c] Si vero episcopus eum seruum nescierit; qui testimonium perhibent, aut eum supplicauerint [d] ordinari, simul redhibitioni teneantur [e] obnoxij.

Iustinia. de sanctiss. epis. §. si seruus. & in Authen., si seruus. C. de epis. & clericis.

Item noua constitutio.

¶ De eodem. C. XX.

SI seruus

parte dicitur, ꝙ si per triennium probatus monachus efficitur, euadit iugum seruitutis. In tertia dicitur, quod ordo episcopalis, liberat à patria potestate, & à seruili fortuna, vel adscriptitia, sed non a curiali. In quarta dicitur, ꝙ adscriptitij possunt clerici fieri inuitis dominis, ita vt agriculturà adimpleant.

a ¶ Sciẽte.] Argumẽtũ de taciturnitate 1 extra de his, quę fiũt a prala. cap 2. & dixi 21. dist. diaconus. & 28. dist. diaconi.

b ¶ Vnius.] Sed qualiter hoc stare potest in presbytero, vel diacono? nam episcopus debet seruare interstitia temporum, quę sunt infra. 77. dist. in singulis. sed si obseruauit, cõstat quod plus stetit, quam per annum. Respon. dicunt quidam, ꝙ iste fuit ordinatus sine examinatione, & nõ obseruatis ĩterstitijs. vel dic qui, erat grandęuus: vnde vsq; ad annum potuit promoueri in diaconem. vt 77. dis. monachus. Vel dic ꝙ annus iste incipiat non a tpe ordinationis, sed a tpe sciẽtię. argum. 17. q. 2. si quis incognitus.

c ¶ Seruilem.] Plus enim valet ordo, q̃ scientia et militia, vt ff. de libe. cau. qui de libertate. in fin.

d ¶ Seruum suum.] cum dist. su. ea. ex antiquis.

e ¶ Per triennium.] ad monachatum datur triennium: ad clericatum annus: quia clerici sunt in publico, & monachi latẽt.

f ¶ Episcopalis.] Et ẽt sacerdotalis, vt su. ea. ex antiquis.

g ¶ Sed non a curiali.] Quidam dicunt, ista verba nõ esse in ipsa lege: & verũ est ꝙ in illa non ponuntur sed alibi, vt in authẽ. de sanctiss. epis. §. sed hoc quidem coll. 9. sed secundum hæc iura canonica hoc non tenet: quia cũ ordo liberat a seruili fortuna, multo fortius à curiali soluit episcopalis dignitas, quæ autem dignitas liberat a potestate patria habes in auth. cõstitutio. q̃ de dig. coll. 6. & C. de decu. l. vlt. lib. 10 & in auth. vt ordinariæ pręfec. coll. 5.

h ¶ Adimpleant.] Hoc nõ tenet, vt su. ea. quicunque 2.

Admittantur.] CASVS. Quidam episcopi admittebant indistinctè ad sacros ordines seruos, & originarios, & alijs conditionibus obligatos quos Leo Papa reprehendit, & mandat eis, ꝙ de cætero hoc non faciãt nisi voluntates eorum, qui in eis habent aliquid potestatis, accesserint.

i ¶ Originarijs.] Tales enim liberi sunt, vt C. de agri. l. diffinimus. lib. 11. & ne diutius. & extra de Iudæ. cap. 2. 3. Ioan.

DE SERVIS. CASVS. Hic mouet Gratianus quandam quęstionem, an serui monasterij, possint ordinari? ¶ probat sophistice ꝙ non possunt: quia serui ecclesiarum promoueri non possunt, nisi ab episcopis suis libertatem consequantur, sed serui monasterij libertatem

1 Alias tacens habetur pro contumace. if. 65. dist c. vlti. in glo. vlti. eps inter ordinandum debet obseruare interstitia temporum.

Ordo præfertur scientiæ & militię.

Monachi latent.

2 Et ideo subijcit c. sequens quod hoc corrigit. Ioan. de [illegible]

sciente [a], & non contradicente domino in clero fuerit ordinatus; ex hoc ipso, quod constitutus est, liber, & ingenuus erit. Sed si ignorante domino; licèt ei intra spatium vnius [b] anni & seruilem [c] fortunam probare, & seruũ suũ [d] accipere. Verum etiam si legitime probato experimento monachus efficiatur, euadit iugum seruitutis. Debent. n. per triẽnium [e], antequam monachi efficiantur, in monasterio permanere: postea vero si monachi effecti fuerint, liberi efficiũtur. Episcopalis [f]. n. ordo liberat à fortuna seruili, vel adscriptitia, sed nõ à curiali [g], siue officiali: nã & post ordinationem durat. Sed & ius patriæ potestatis soluit episcopalis dignitas. Adscriptitios vero in ipsis possessionibus clericos etiam præter voluntatem dominorum fieri permittimus: ita tamen, vt clerici facti impositam sibi agriculturam adimpleant [h].

Auth. de monachis. §. Hinc autem.

Tit. de sanctiss. episcopis. §. se & quidem. Auth. epistolis, de episcopi. & cler. eod. Authen. sed epistolis, eod. Authen. adscriptitios, eod.

¶ *Extat hoc caput ad verbum in epitomis nouellarum constitutionum ab Irnerio descriptis; quæ post codicem poni solent, itemque in nouella 123. c. 20. per Iulianum antecessorem. Verba autem, quæ addita erant in titulo,* Leo Imperator omnibus episcopis, *videtur illuc irrepsisse ex sequenti titulo.*

Item Leo Papa omnibus episcopis, epist. 1. c. 1.

¶ De eodem. C. XXI.

Admittuntur passim ad ordinem sacrũ, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur: & qui à dominis suis libertatem consequi minime potuerunt, ad fastigium sacerdotij (tanquam seruilis vilitas hunc honorem iure capiat) prouehuntur. *& infra.* Ab his itaque fratres charissimi, omnes vestræ prouinciæ abstineant sacerdotes: & non tantum ab his, sed etiam † ab alijs originarijs [i], vel qui alicui conditioni obligati sunt, volumus temperari; nisi forte eorum petitio, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vendicant potestatis.

Anse. l. 7. c. 25. Burc. l. 2. c. 22. Iuo p6. c. 64.

† *& ab alijs qui aut originalis, aut alicui]* orig.

4 *De seruis monasterij quæritur an ecclesiasticis officijs possint aggregari, an non. Sed famuli ecclesiarum nõ sunt ordinandi, sicut supra dictum est, nisi à proprijs episcopis libertatem consequantur. Porro seruus monasterij libertatem consequi nõ valet* [α]*: non ergo ad clericatũ sibi accedere licet. Quod autem liber fieri non possit, probatur auctoritate octauæ synodi, in qua sic statutum legitur.*

α ¶ Non valet.] *In primo vaticano post hæc verba sequitur: qui* . n. sunt monasterij in nullius ius transire possunt. Vnde nec abbas potest dicere, hoc meum est non ergo; &c. *Caput autem,*

3 Ad [illegible] nes tñ no[illegible] admittent[illegible] sine licẽt[illegible] dñorum, [illegible] hic, Nec t[illegible] net quod [illegible] leg. & no. [illegible] ca. proxi[illegible] fine. Nam [illegible] lud hic co[illegible] rigitur Io. [illegible] Fan.

tatem consequi non possunt:ergo ad clericatum promoueri non possunt:& quod non possunt consequi libertatem, probatur seq.c.cuius casus patet,& per te videbis.

abbas nihil proprii hét. a

ALbati.] Liberum]Quia si manumittitur seruus ecclesiæ,duo dabuntur loco illius,vt 12.q.2.episcop⁹ sed

ui monasteriorum non prohibentur fieri liberi, & ordines recipere,dummodo non recedant ab obsequio monasteriorum sed prohibentur libertatem nasci si ab eorum seruitio recedere velint:quia turpe est vt monachi laborent,& serui sui otio torpeant, sicut habetur in quadam constitutione 17.q.4 in venditionibus.&quod serui monasteriorum possint promoueri probatur seq.c.

quod nunc a Graciano citatur, alibis repertum non est quam apud Isidorum Hispalensem in reg monach.c.de famil.vita.

¶ Monasterii seruum abbati, vel monacho non licet liberum facere. C. XXII.

Isidor Hispa. in reg.monac. c.de fam. vita.

ABbati,vel monacho monasterii seruum non licebit facere liberum a Qui enim nihil proprium b habet,libertatem rei alienæ dare non potest. Nam sicut etiam sæculi leges sanxerunt,non potest possessio alienari c,nisi a proprio d domino.

Hac auctoritate prohibentur serui adipisci libertatē recedendi ab obsequiis monasterii, sed non prohibentur nancisci libertatem promouendi ad sacros ordines. Potest enim in sacris ordinibus constitutus, monasterii obsequiis perpetuo deseruire,ac sic seruus monasterii & libertatem adipisci,& sacris officiis associari valeat.Vnde in alio capitulo c præfatæ constitutionis causa redditur.(Iniustum c est enim, vt monachis rurale opus facientibus,serui eorum otio torpeant, ac delitiis affluant.)

a Iniusta.) *Infra 17.q.4.c.in venditionibus.vers.iniustum, hoc ipsum citatur ex concilio Agathensi,vbi etiam extat,c.56.*

e In alio capit.]inf. 17.q 4.in venditionib.

Quod autem serui ecclesiarum(quo nomine etiam monasterii seruos significari intelligimus)ad sacræ religionis propositum debeant assumi,auctoritate Gregorii probatur, qui in generali synodo residens† dixit.

al. præsidens

¶ Si conuersationis probatæ fuerit famulus ecclesiæ, potest ordinari. C. XXIII.

Ex decretis B. Gregorii in extremo 12.li. regesti, & aliqua ex parte l.4 epi sto.44. Ioan.diac.l.2. c.16. In conc. Trib. c.29. Ans.l.7.c. 184. Poly.l.6.ti.16.

MVltos de † ecclesiastica familia , seu sæculari militia nouimus ad omnipotentis Dei seruitium festinare , vt ab humana seruitute liberi in diuino seruitio valeant familiarius in monasteriis conuersari. Quos si passim dimittimus, omnibus fugiendi ecclesiastici iuris dominium occasionem præbemus. Si vero festinantes ad omnipotentis Dei seruitium incaute retinemus;illi inuenimur negare f quædam,qui dedit omnia g : Vnde necesse, est vt quisquis ex iuris ecclesiastici seruitute , vel sæcularis militiæ h ad Dei seruitium conuerti desiderat, proberur prius in laico habitu constitutus. Et si mores illius,atque conuersatio bono desiderio illius testimonium fuerint : absque ulla

MVltos.] CASVs Quæsitum fuit ab Augustino,an serui ecclesiarum vel sæcularium virorum si velint fieri monachi sint indifferenter admittendi? Et respondet quod non,quia si indifferenter eos admittimus,damus eis occasionem fugiendi dños suos,se ad ecclesiam transferendo.ut autem indifferenter repellantur, Deo negamus q̃dã,id est,eos q hoc petunt propter Deũ qui dedit omnia : & ideo prius in laicali habitu diligenter cõgruo tempore probati,si eorum vita inũeniat honesta, monachi fiant:& si postea irreprehẽsibiliter vixerint poterunt ad sacros ordines ,ꝓmoueri per temporum interualla.dumodo non sint illis criminibus maculati,quæ lege ueteri morte puniebantur.Quod postea sequitur, planũ est vsque ad distinctionem.

f Negare.] Ex hoc uidetur,quod serui ecclesiarum secũdum præscriptum modii probati.impediri nõ possunt,si uelint ꝓmoueri: cum op⁹ sit pietatis manum ittere seruos, 12.quæ.2, cum redemptor. Sed dic quod Gregorius non dat potestatem hic seruis connertendi 2. & se subtrahendi prelatos instruit, ut non aliter manumittant quam probatione adhibita . Vel dic quod loquitur de iam manumissis 3. ut etiam tales indistincte non sint recipiendi, nisi probentur per triennium in laicali habitu.

Seruos manumittere. est opus misericordiæ.

2 Alias tranferẽdi.

3 Ita intelligit. Lau.

sed abbas nihil habet proprii,ut 12 q.1.non dicatis. unde non potest facere hanc reconpensationem.

b Proprium.]Quia nemo potest plus iuris in alium, &c. ut extra de donatio.inter uirum & uxo.nuper.& ff.de regu.iuris nemo.1.q 7.Daibertum.sed fallit extra de elect. suffraganeis ff.de acq.rerum domi non est nouum.

1 De hoc extra de iure patr.curat ibi uideas.

c Alienat.).11.q.3.si quis a proprio,nisi in casibus,ut ff. de plg.act si conuenerit.& Inst.quib.ali. non licet §.1.ff. de usufrũct.l.quod nostrum.

d Proprio.] Sim extra de iure patr.quod autem.

HANC AVCTO.CASVS.)Dicit Gratianus in hoc § in quo casu intelligitur supradictam cap.Et dicit quod ser-

g ¶ Omnia & ita non debemus omnes refurare: nec etiam omnes admittere: & sic media uia tenenda est , ut 45. distinctio.disciplina. ff. de offi.procon.l.sollent.

Media uia est tenenda

h ¶ Militiæ.) Non obst.19.q.3.monasteriis, & dixi.53, d.legem,

a Mor-

1 De furto p batur de con sec.d.4 disci pulos & ext. de furtis. si q; Hodie ita proprie su mendo repellunt a promotione, 81.d.c.1

a Morte.] Non tñ oia nec sola, quæ tunc puniebantur morte hodie repellunt a promotione: qa furtum, & simplex fornicatio non puniebantur morte, vt 36, qō.2. deniq, & aliis multis, vt 22.q.2.si quis per vetus: hæc tamen hoc repellunt a promotione, 49.d.hinc etenim.

propter hostilem rabiem, vt pauci vel nulli sacerdotes inuenientur, qui populis ministrarent diuina ministeria: quæsitum fuit a Gelasio, an de monachis vel laicis possint aliqui promoueri? Et respondet φ sic, necessitate instantæ, dumodo sint honestæ vitæ: salua tamen honorificentia

PRohibēdū ē.] b ¶ Fuerint.) i. vixerīt: vel ēt eorum hęredes, vt C.de lib. & eod.li.libertinæ.filius tñ liberi, potest vt ff.de obsequiis liber.hæredes.C.de operis libertorū qd ex liberta. secus tñ est in libertis ecclesiarum, vt sup.ea. q̄ ex famulis, q a eorū dña, s.ecclesia, nunquam moritur, vt 11 q.2.liberti.

Ecclesia nūq̄ moritur.

retractatione seruire in monasterio omnipotenti Deo permittatur, vt a seruitio humano liber recedat, qui diuino amore districtiorem subire appetit seruitutem. Si autem & in monastico habitu secundum Patrum regulas irreprehensibiliter fuerit conuersatus: post præfixa sacris canonibus tempora licenter iam ad quodlibet ecclesiasticum officium prouehatur. si tamen illis non fuerit criminibus maculatus, quæ in testamento veteri morte a mulctantur.

Ecce quomodo serui ad clericatum assumi ualeant, vel quomodo non admittantur, Liberti quoque non sunt promouendi ad clerum, nisi ab obseqniis sui patroni fuerint absoluti. Vnde in concilio Eliberitano, c.80.

¶ Absque patroni assensu liberti non promoueantur ad clerum. C. XXIIII.

PRohibendum est, vt liberti, quorum patroni in sæculo fuerint b, ad clerum non prouehantur.

C Orpore.] Hæc distinctio diuit in duas partes. Et principaliter in hac distinct. tractat φ corpore vitiati. s. impotentes vel magnis membris, & apparentibus vnde deformarentur, vel minorib. per culpā suam, promouendi non sunt. Si autem a barbaris, vel dnis, vel ab inimicis secti fuissent, vel a medicis vel casu. possent promoueri: & hoc ,p bat in prima parte p xiij. auctoritates scto rū. Scda ibi, Hoc autem, Io de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 55.d in qua ostēdit, φ corpore vitiati promoueri nō possunt: & quæ pęna ordinationibus talium sit imponenda

DISTINCTIO LV.

C*Orpore vero uitiati c similiter a sacris officiis prohibentur.*

Vnde Gelasius Papa episcopis per Lucaniam & Brutios constitutis, epi. 1. c. 2. & 3. scribit dicens.

¶ Qui de monasterialibus disciplinis ad clericale munus accedit, & de laicis; ante acta eius uita examinetur. C. I.

Iuo p.3.142 & 143. Poly.l.3.ti.32. Ans.l.7.c.46.

PRiscis igitur pro sui reuerentia manentibus constitutis [quæ vbi nulla vel rerum, vel temporum perurget angustia. regulariter conuenit custodiri] eatenus ecclesiis a que vel cunctis sunt priuatæ † ministris, vel sufficientibus b vsque adeo despoliatæ seruitiis, vel plebibus ad se pertinentibus diuina munera supplere non valeant, tā instituendi quam promouendi clericalis obsequii sic spatia dispensanda concedimus: Vt si quis monasterialibus c disciplinis

† Concor. tex in l. generaliter. & ibi. Cy. C.cl. g. & B in l. 2.§.fi.ff.ā dō

Ibid.c 3. infr.d.77.si qs

Corpore uitiati sunt a promotione repellendi.

c ¶ Corpore vero vitiati.] Hic agitur de corpore vitiatis: & q̄ pœna debeatur ordinatoribus talium Notandum φ sponte vitiati in quocūque membro, repelluntur a promotione & deiiciuntur iam promoti, 3t infr. eadem, pœnitentes sunt. n. sui homicidæ. inf. eadem si quis, & cap. qui partem, si autem casu vitiati sunt corpore, s. ab hostibus inuiti, vel p p ægritudinem voluntariā: siue a se siue a medicis, non obstat eis. 7. ea. si quis a medicis. Si autem alias sunt vitiati, aut ipsi insistebant operi licito, aut operi illicito. Si illicito, repelluntur, si licito, & sunt vitiati in minimis membris, siue occultis, non repelluntur a promotione: vt inf. ead. qui partem & c eunuchos. Sed si in magnis & manifestis, nō promoueantur, vt infra ea. si Euangelica. Si ergo aliquis in principalibus membris. s. in oculo vel mano habet enorme vitium, non promouetur, secus si modicum: & quod non generet scandalum, vt extra de cler. ægro uel debili, cap. presbyterum extra de corpo. uitia c 1. & 3.2. Ioan.

2 Et c.ult. ubi de hoc & in pce c psbyterorum. Arch.

PRiscis,] CASVS. Tempore Gelasii in quadam prouincia ecclesię erant ita desolatæ officio clericorum

rificentia priscorum canonum, qui tales prohibent, nisi ex necessitate per ecclesias ordinari & hoc in prima parte. In secunda parte quæ incipit ibi, [Ne iit.) ponit undecim impedimenta quæ prohibent supradictos promoueri etiam in necessitate.

b Vel sufficientibus.] Vbi enim non est copia aliorum, bene assumuntur minus legitimi, ut ff, de decu. generaliter, §.pe. sic alias in defectum probationum admittitur dominus idoneus testis. vt 4.q.3. §. item in criminali uer. item serui 14 q.2.c.2.

Ltimis deficientibus assumunt minus legitimi

c Monasterialibus.] Hic videtur quòd monachi non possunt esse prælati ecclesiarum sæcularium, nisi ex dispensatione, extra de capel. mona. c. in ecclesiis extra de sta mona. c. 2. Hug. dicit, quod de iure possunt dum tamē habeant & abbatis, & episcopi consensum. 16 q. 1. cum ,p utilitate, & cap. doctos. De regularibus habes, quod licite possunt, ut extra de stat. monac. cap. quod Dei. Ioan. credo quod de iure communi possunt promoueri, si possunt secum habere socium sui ordinis, ut extra eod. tit. mona-

Etiste fuit ...nia Tan. & Gof. Dicunt enim quod in ista decret. monachi. cōinetur iure cōe. ex dispēsatione tñ epi cum consensu abbatis pōt monachus pfici ecclesiæ parochiali. 16.q.1.in parochia. c. doctos. cū pro vtilitate. c. si monachus. Et hoc de paupe. ib. dicunt intelligi. Arch.

monachi 1. B. De hoc ad plenum. 16.q.1. in summa.

NVllus.] CASVS. Antiquitus facta fuit constitutio, vt nullus episcopus ordinaret penitentem, vel bigamum, vel viduæ maritam, vel corpore vitiatum, quam episcopi male seruabant, & ideo Arelaten. concilium nunc statuit regulam seueriorem, vt quicunque amodo tales ordinauerit, anno integro cesset a celebratione Missarū, & si celebrauerit, post excommunicationem deponetur. Sequens capitulum patet.

eruditus ad clericale munus accedit, etiam de laicis ante acta eius vita requiratur. ¶ Ne sit aliquo facinore infectus vel illiteratus, vel bigamus, vel ab adolescentia sordidatus, vel corpore vitiatus, vel seruilis, vel originariæ conditionis, vel curiæ, vel publicarum rerum nexibus implicatus, vel publica penitentia notatus, vel nulla congruentis temporis expectatione discussus.

α Eatenus ecclesiis.) *Restitutus est hic locus ex epistola Gelasii, & Iuone.*

β Monasterialibus.) *Hic de industria videntur Gelasii verba mutata, & in compendium redacta: integra autem referuntur infra dist. 77. c. si quis. & ibi legenda.*

Item ex concilio Arelatensi. 3. c. 3.

¶ Annuæ suspensioni subiaceat, qui præter canonum formam aliquem ordinat. C. II.

NVllus penitentem, nullus bigamum, nullus viduarum maritos in predictis honoribus audeat ordinare. Et licet hoc iam prope omnium canonum instituta contineat; tamen ne cuiquam sacerdotum supplicantium (sicut iam diximus) importunitas, vel suggestio iniqua subrepat, necesse fuit, vt nunc seueriorem [a] regulam sibi velint Domini sacerdotes imponere. Et ideo, quicunque ab hac die contra, ea quæ superius sunt comprehensa, clericum ordinare præsumpserit, ab ea die, qua ei potuerit hoc approbari, anno [b] integro Missas facere † non præsumat. Quam rem si quis obseruare noluerit, & contra constitutum fratrum faciens Missas celebrare præsumpserit; ecclesiæ communione priuetur, γ & ab omnium fratrum communione † nouerit se alienum, quia dignum est, vt seueritatem ecclesiasticæ discipline, sentiat, qui toties salubriter a sanctis patribus instituta obseruare contemnit.

† *al. celebrare.*

† *al. charitate*

γ Ecclesiæ communione priuetur.) *Hæc verba non sunt in ipso concilio, & videntur idem significare ac sequentia: sunt tamen in vetustis quoque Gratiani codicibus,*

Item Hilarius in concilio Romano ab ipso habito, ca. 3. [paulo tamen aliter.]

Ansel. l. 7. c. 16.

¶ Non ordinentur pœnitentes, vel illiterati. C. III.

POenitentes, vel inscii litterarum; aut aliqua membrorum damna perpessi ad sacros ordines aspirare non audeant. Quisquis autem talium consecrator extiterit, factum suum ipse dissoluet [c].

Corpore autem vitiati intelliguntur non casu, sed propria voluntate abscissi

Ex prisca versione.

Unde in canonibus Apostolorum, c. 22. & 23. legitur.

Ansel. l. 7. c. 57.

¶ Qui semetipsum absciderit, non ordinetur.

C. IIII.

SI quis

a. Seueriorem.] Et nonne seuerior fuit illa constitutio, quæ priuat tales potestate ordinandi, vt 36. di. qui ecclesiasticis, sic & hic adijcitus alia pena.

b Anno.] No. hic annum computari a tempore scientiæ, vt 17. qu. 2. si quis incognitus. 2. q. 6. c. biduū. Quod si annus sit bissextilis, in quo aliquis suspensus est, nunquid sufficit abstinere ccclxv. dieb. non vr. quia illi duo dies habentur pro vno 2, vt extra de ver. sig. quæsiuit. sed non est ita, vt ff. de stat. lib. cū heres. §. stichus. quia hoc c. loquitur de vitiatis in anima 3: & quantum ad hoc facit ad propositū magistri.

Annus bissextilis duos dies facit haberi pro uno.

2 Adde hic ad hoc an bissextus cōputet in numero dierū & mensium. no. in glo. 3. in l. 2. ff. de diuer. & temporū præsc. & gl. in l. cissextus. ff. de ver. sig. 3 ... dist. vsque.

POenitentes.] c ¶ Dissoluet.] Arg. aliquem venire contra factum propriū si. 35. qu. 9. quod quis 12. q. 1. certe 4. extra de elect. nosti. argu. contra de cler. coniu. diuersis fallacijs. extra de conces. præben. cum super quæstione. extra de fil. presby. veniens. Vel dic quòd ipse dicitur dissoluere, quia ob ignominam sui dissoluitur. sic 70. distinct. neminem. & 71 & quest. 2. capit. 1. cum enim ipse ob hoc sit dignus depositione, ipsemet non dissoluit. Ioan. Solu. de iure communi non potest aliquis venire cōtra factum suum; nisi in casib. expressis ī iure 5 B.

4 Vbi d hoc. ex. de præs. cū nō ignores. in fine.

5 Adde an & qñ quis possit cōtra factum propriū venire. & not. in l. post mortē. ff. de adop.

CORPORE. CASVS. Dicit Gratianus hic, quòd illi corpore vitiati ordinari prohibentur, qui non casu, sed voluntate propria se abciderunt, quod probat sequentibus capitulis.

SI quis.] CASVS In hoc capit. dicitur, quod si quis laicus sibi virilia absciderit, ad clericatum promoueri non potest:

cum sit sui ipsius homicida. Si vero abscinderet, debet de poni, quia sui est homicida. Sequen.cap.patet.

a Abscidit.] Ex indignatione, vel etiam causa continentiæ.

Origines se eunuchum fecit.

b Clericus.] Sed quid dicens de Origene, qui se eunuchũ fecit, vt liberius ĩ occulto posset prædicare tempore psecutionis ecclesiæ mulierib. tamen postea apud Cæsaream factus est sacerdos? Itẽ Marcus præscidit sibi pollicem, vt sic fieret indignus sacerdotio: & tamen postea factus est sacerdos: vt legitur in historia ecclesiastica. Sed hæc nõ sunt trahenda ad consequẽtiam. 4.q.1.c.vlt.7.q.1.petisti 1.

Marcus sibi pollicem pscidit.

1 Ad hoc 7. q.2. §. is ita. 4.q.3.c.vlt.

c Homicida.] Nõ quòd homicida tũc sit factus: sed ppter homicidii periculũ, quod sequi poterat sectionẽ, dicitur homicida: sicut qui infantẽ exponit, homicida dicitur. 87. dist. cap.vlt. Et est arg. ꝙ non est considerandũ, quid eueniat, sed quid euenire possit, vt 22.q.1.in nouo 21. dist. denique. 23.q.5. relegentes. ff. de his qui deiec. vel effu. l. si vero. §. penu. & C. de vsufr. ambiguitatẽ. Arg. cõtra 23.q.5. de occidendis.

H I qui vitio.) sup. 23. distin. mar.ũ, &c.

Q Vi patrem.] CASVS. Duo fuerũt homines qui semetipsos absciderunt: vnus sponte, alius casu, cum rustico operi curam impẽderet. quæsiuit Nucerianus episcopus, an ualeant promoueri? Respondet Felix Papa, ꝙ ille q se abscidit spote, nõ potest: ille vero qui casu se abscidit, potest promoueri: & si clericus est, non deponetur: quia casus ueniam meretur, sed voluntas propria vindicanda est.

Membra potest quis quãque dimi nuere. vt Hierony. & Esa.

e Digiti.] Forte si haberet superfluos digitos, eos posset præcideret: sicut vngues, vel dentes nimis prolixos præcidere posset. & Hieronymus fecit sibi fecit secari dentes: & Esaias suam linguã amputauit, vt 8.q.1.in scripturis. Arg. contra 35.dist ab exordio. vbi dicitur, ꝙ Deus nihil superfluum creauit in nobis, & est arg. ad hoc sup. ea quis. vbi dicitur quòd Dei conditionis est inimicus.

3 Concor. tex.in l.1. ff. de don. facit text. in l. tutor. ff. de suspe.tuto.

f Præcipiunt.] Id est, permittunt. sic 31.q.1. hac ratione.

g Casus.] Sic simplicitati & ignorantiæ uenia tribuatur. inf de consec. dist 2.c.3. & extra de re. permu. cum vniuersorum 2. tamen casus non excusat in amotione termino rum. ff. de termi. mo. l.2.

SIMILITER. CASVS. Nunc dicit Gratianus, ꝙ illi qui à medicis secantur, vel a barbaris, vel qui castrantur a dominis, possunt promoueri. & ad hoc inducit sequens capi.

h Similiter.] Istud respicit vltimam partem pced.c.

Si abscidit a semetipsum: (idest †, si quis amputauit sibi virilia.) non fiat clericus [b], quia sui est homicida [c], & Dei conditionis inimicus. ¶ Si quis cum clericus fuerit, absciderit semet ipsum, omnino damnetur: quia sui est homicida.

† Ista est glossa in vetere versione.

Cap. 23.

Item ex concilio Arelatensi 2.c.7.

¶ Non producantur ad clerum, qui seipsos ab scinduntur. C. V.

HI †, qui se, carnali vitio [d] repugnare nescientes, abscindunt: ad clerum peruenire non possunt.

† *Si qui*, orig.

Item Innocentius scribit Fælici Noceriano episcopo, epis. 4.c.1.

In cõc. Tribur. c.33. Poly. l.2. tit.31. Burch. l.2.c.14. Iuo par.6.c.58. Ansel. l.7.c.35. Pann. l.3.c.43.

¶ Non est ordinandus, qui partem digiti volens sibi abscidit. C. VI.

QVi partem cuiuslibet digiti [e] sibiipsi volens abscidit [3] hunc ad clerum canones non adimittunt. Cui vero casu aliquo contingit, dum aut operi rustico curã impendit, aut aliquid faciens se non sponte percussit, hos canones præcipiunt [f] & clericos fieri, & si in clero fuerint reperti non abiici. ¶ In illis enim voluntas est iudicata †, quæ sibi causa fuit ferrum iniicere [α]: in istis vero casus [g] veniam meruit:

† *al. uindicata.*

† Infertur ex isto text. ꝙ aliquid impedit faciendum qd factum tenet. l. non dubium. C. de leg. & l. 1. §. biduum. ff. quando app. sit.

α Iniicere.] *In originali sequitur*, quòd scilicet & alii id facere dubitari non possit, in istis, &c.

Similiter [h] vero intelligendum est de iis, qui per languorem a medicis secantur. aut a barbaris abscinduntur, aut a dominis castrantur.

Vnde in Nicæno concilio, c.1. legitur.

¶ Qui per languorem a medicis desecatur ad clerum valet admitti. C. VII.

SI quis a medicis [i] propter languorem desectus est [k]: aut a barbaris excisus, hic in clero permaneat. Si quis autem seipsum sanus abscidit, hunc & in clero constitn-

In Tribur. ibi. Ansel. l.7.c.36. Poly. ibidem.

S I quis à medicis.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ si quis per languorem à medicis sectus fuerit, vel casu a barbaris, vel abscissus, vel a domino castratus, poterit, promoueri si alias est dignus, & si est clericus, non repelletur. Si quis vero cum sanus esset, seipsum sponte abscidit. non promouebitur. & si promotus est debet repelli. Sequens. c. planum est.

i A medicis.] Medicus licite promouetur, si eum non remordet conscientia. extra de ætate & qualit. ad aures ei enim non imputatur euentus mortalitatis. ff. de offic. præsid. illicitas. §. sicut. & tamen imperitia eius culpæ annumeratur. ff. ad legem Aquil. idem iuris circa medium.

Medicus potest promoueri.

k desectus est.] Vt tamen non pariat nimiam deformitatem, vt extra de cle. ægro. presbyterum.

a ¶ Aude-

a ¶ Audentq.] Qui enim sibi audet manum inferre, multo [illegible] alij audere t, vt ff. de ædi. edic. cum autem. §. exc[illegible] 23 [illegible] si non licet.
A[illegible] Et [illegible] qui se ipsum vulnerauit, punitur secundum id [illegible] habetur ff. de re milit. omnes. §. qui se.
b ¶ Aut domini.] Qui autem seruum castrat, capite punitur & seruus, & medicus. ff. de sic. l. 4. §. vlt. & locus in quo hoc factum est, confiscatur. C. de eun. l. 1.
c ¶ EVnuchus.] Talis. n. vitiosus ē, vt ff. de ædil. edic. cū autem. & qñq. preciosior. ff. ad legē. Aqui. si seruus. § & si puerum.

tum † abstinere conuenit, & deinceps β nullum debere talium promoueri. Sicut autem hoc claret, quod de his, qui hanc rem affectant, audentque [a] semeipsos abscindere, dictum sit; sicut eos, quos aut barbari, aut domini [b] castrauerunt, si inueniuntur alias † dignissimi; tales ad clerum suscipit regula.

† ἐξεταζόμενον

† ἄλλως ἄξιοι

β ¶ Et deinceps.] *His verbis nihil respondet in Græco vulgato codice: sed optime apud Balsamonem quemadmodū & in Carthaginēsi 6. in capitulis Nicænæ synodi a Feilone & Thearisto versis.*

Item ex canone Apostolorum vigesimo primo.

¶ Licite ordinetur episcopus, qui per hominum insidias eunuchizatur. C. VIII.

EVnuchus [c], si per insidias α hominum factus est, vel si in persecutione [d], eius sunt amputata virilia; vel si ita natus [e] est, & est dignus, fiat episcopus β.

α ¶ Per insidias.] ἐξ ἐπηρείας, id est, ex insultu, & iniuria.
β ¶ Episcopus.] *In Grecis exemplaribus non habetur vox ista, & videtur subintelligi,* κληρικός.

Item ex Martino Bracarēsi episcopo in capitulis synod. Græc. c. 21.

¶ Non excluduntur à clero, qui à medicis, vel à barbaris vel à dominis suis castrantur. C. IX.

Iuo p. 6. c. 374.
Pann. l. 3. c. 56.

SI quis pro ægritudine naturalia à medicis secta habuerit, similiter, & qui à barbaris, aut dominis suis fuerint castrati, & moribus digni fuerint visi, hos canon admittit ad clericatus officium promoueri. Si quis autem sanus, non per disciplinam [f] religionis, & abstinentiæ, sed per abscisionem plasmati à Deo corporis existimans posse à se carnales concupiscentias amputari, castrauerit se; non eum admitti decernimus ad aliquod clericatus officium. Quod si iam ante fuerit promotus ad clerum; prohibitus a suo ministerio deponatur.

Concordat Triburiense, c. 33.

Item ex concilio Ilerdensi.

¶ Non prohibetur a sacris ordinibus, qui à medicorum incisione claudus efficitur. C. X.

Burch. l. 2. c. 15.
Iuo par. 6. c. 44.
Pann. l. 3. c. 42.

SI quis in infirmitate positus clericus, medicorum incisione claudus [g] efficitur, promoueri ad sacros ordines eum non denegamus.

Item Stephanus Roberto Metensi episcopo.

¶ Non prohibetur a clero, qui digitum sibi casu abscidit. C. XI.

al. Flauianus.
Iuo p. 6. c. 118.
Pan. l. 3. c. 44.

LAtor præsentium Flauius † scilicet clericus ad sanctā sedem Apostolicam veniens detulit a te nobis directam epistolam, qua indagare studuisti, eum a Normannis [h] nuperrime captum sinistræ [i] manus digitum habere

d ¶ Si in persecutione.] Non est ergo necesse seruare carnē illam, vel puluerem vt dicunt vulgares.
e ¶ Natus.] vt frigidus.

SI quis pro ęgritudine.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q si quis propter infirmitatē a medicis sectus fuerit, vel a barbaris vel a domino suo castratus fuerit: si alias dignus est, poterit promoueri. Si quis vero cū sanus esset spōte sibi virilia amputauit, vt a carnali concupiscentia abstineret: propter hoc, & nō propter abstinētiam nō potest promoueri. & si promotus est debet deponi. Sequēs capit. patet.

f ¶ Non per disciplinam] Vt videatur coram hominibus eius continentia. & forte hoc facit propter hypocrisim: sic 35. dist. ecclesiæ principes.

g SI quis claudus.] Non tñ vt oporteat ipsum ire cū baculo ad altare, vt de consecra. dist. 1. nullus episcopus. tamen secundum legem veterem claudus non promouebatur. 49. di. c. 1 & vlt.

Claudus an possit promoueri.

LAtor pręsentiū.] CASVS. Flauius cleric9 captus a Normānis amisit digitū sinistræ manus: & propter hoc Robertus episcopus suus misit eum ad Papam cum litteris suis & quæsiuit si posset promoueri. Et tñ. Papa se vidisse qđ acciderat. Vnde commendans epm de sua solicitudine dicit, q si a barbaris sectus fuerit, & alias dignus est, poterit promoueri: cū canones in similib. casibus idem dicant.

Normanni feroces sūt.

h ¶ A Normannis.] de istorū ferocitate habes infra. 7. q. 1. sciscitaris 1.

1 De Vngaris habes de consec. dist. 1 concedimus Arch.

i ¶ Sinistræ.] Idē si

dextræ dum tamen non ſit deformitas magna. extra eod.cap.1.& extra de cleric ægrot in presbyterum. maxime ſi non amiſit aliquem de illis, per quos fit ſignum crucis.

oculum eius eruit. Ideo Rufinus epiſcopus priuauit eum officio presbyterij, poſt hoc factū poſtulabat diaconus in ſacerdotem promoueri duabus rationibus. Tum quia inuitus oculum amiſerat. Tum quia in recompenſationem ſuæ iniuriæ. quod totum Rufinus epiſco-

abſciſſum: ſciſcitans ſi ob hoc ad eccleſiaſticum ordinem valeat promoueri, an non. ¶ Quod & nos reperiētes, quia ſolertia tua magis ſi per hoc ſolicita à ſede Apoſtolica doceri flagitat, normam iuſtitiæ ſemper ſequi exoptans, ſtudium tuæ ſanctitatis merito collaudamus, reuerentiam tuam ſcire volentes, quoniam ſi ita eſt quod à Normānis digitum ipſum habeat abſciſſum, ad promouendum (ſi aliàs dignus fuerit) nil ei nocebit, eo, quod quid de his, qui à dominis vel medicis, ſine à paganis non ſponte tale quid patiuntur, ſacris cēſeant canones, dilectionem tuam latere non credimus.

Item Gelaſius Papa Palladio epiſcopo.

¶ Tempore ſinceritatis dignitas accepta ſequente debilitate non amittitur. C. XII.

Anſel.l.7.c.39. Iuo p.6.c.107. Pann.l.3.c.55. Poly.l.2.tit.31.

PRæcepta canonum, quibus eccleſiaſtica regitur diſciplina, ſicut ad ſacerdotium debiles [a] corpore non patiuntur venire; ita & ſi quis in † eo fuerit conſtitutus, ac tunc fuerit ſauciatus, amittere non poteſt, quod tempore ſuæ ſinceritatis accepit. ¶ Stephanus ſi quidem presbyter petitorio nobis defleuit oblato, quod habetur γ in ſubditis, [Olim ſibi ante annos plurimos collatam presbyterij dignitatem, quam re vera immaculari corporis iudicio † ſuſcepiſſet; ſed nuper propter prouinciæ vaſtitatem (quam Thuſciæ præ omnibus, Barbarorum † feritas diuerſas ſectantium, & ambiguitas inuexerit animorum) dū imminē tes gladios euadere fugæ præſidio niteretur, acutis ſudibus occurrentia ſibi ſepta tranſiliens, inferiores [b] partes corporis inſeruiſſe ſugeſſit, quæ vix adhibita curatione biennio potuiſſent abſtergi †.] Et ideo frater chariſſime ſupradicto locum ſuum, dignitatemque reſtitue, quatenus ſacroſancta myſteria, ſicut conſueuit, exerceat. Neq; enim conuenit, ob hoc auferri ante ſuſceptum ordinem, in quo poſtmodum [c] in inualitudinem corporis caſu probatur racente collapſus.

† in eo actu] Iuo.

† al. iudicio.

† Adde qu[...] de iure di[...] cantur bar[...] bari. no. g[...] in proæ. in[...] ſti. §. quo[...] rum. verb[...] barbaricæ gentes.

† al. abſtringi.

γ Quod habetur.] *Sic eſt emēdatum ex Anſelmo & antiquis codicibus Gratiani. Nam hæc eſt vſitata forma in epiſtolis Romanorum Pontificum, vbi propria verba petitionem ſubiungunt. Antea legebatur:* quod habetur.

2 *Hoc autem non de omnibus membris intelligendum eſt. Qui enim oculum caſu amiſerit licet deſit voluntas; tamē ſacerdotium adipiſci non poteſt.*

Unde Gelaſius † ſcribit Rufino epiſcopo.

† al. Pelagius.

¶ Non ſunt præſtanda iura ſacerdotij cui oculus erutus eſt. C. XIII.

Polyc. ibidem. Anſ.l.11.c.169. *Matt.5.*

SI euangelica admonitio iracundiā nec vſque ad verbū furētem proſilire permittit, ne ſi Racha fratri ſuo quis dixerit, reus ſit gehēnę ignis: quali putamus pœna plectē-

PRæcepta.] CASVS. Presbyter Stephanus inter acutas ſudes amiſit burſam teſticulorū, dum præſidio fugæ niteret euadere imminētes gladios Barbarorū qui Thuſciā præ omnibus prouincijs deuaſtabant: & propter hoc Palladius, eps priuauit eū officio & beneficio. Stephanus vero conqueſtus eſt Papæ de facto epiſcopi. præcepit ergo Gelaſius Palladio epiſcopo, vt ſibi reſtituat vniuerſa quia ſicut canones non patiuntur debilitatos per culpam ſuam in magnis mēbris promoueri: ita promoti per caſum fortuitum debilitati in membris, non debent repelli.

a ¶ Debiles.] Scilicet voluntate, non caſu.

Miles eſſe non poteſt qui caret teſticulis.

b ¶ Inferiores.] Videbatur quod iſte non poſſet eſſe ſacerdos: quia, nec miles eſſe poſſet niſi haberet ad minus vnum teſticulū. ff. de re mil. qui cum vno.

c ¶ Poſtmodū.] Arg. quod licet quis perueniat ad ſtatū à quo nō poteſt incipere, tamē toleratur. 29.q.2. perlatū. 30 q.1. ad limina. 32.q.7. hi, qui &c. neq; Arg. cōtra extra de ætat. & qual. c.1. Solu. hic non fuit in culpa: ibi ſic. 15.q.1.c.fi.

1 Adde hoc quod le. & not. 1. q. 1. cap. 1. in fi. in gl. in ea. eccleſia. Archid.

HOC AVTEM. Hæc eſt ſecūda pars diſt. in qua dr quod in prox. cōtinetur. Ioā. de Fan. & ſic cōtinuatur. dictum eſt ſupra in pluribus capitulis quod non repellitur à promotione qui caſu vel ægritudine vel perſecutione perdidit membrū. Nunc vero dicit Gratianus quod hoc non intelligitur de quolibet membro. Nam qui oculum qualitercunque amiſit, promoueri non debet ad ſacerdotium.

SI euangelica.] CASVS. Quidam diaconus ad tantā iracundiam quendam ſacerdotē prouocauit, quod ille ſacerdos non ſolum percuſſit diaconū fuſte, ſed etiam epiſcopus Papæ ſignificauit. præcipit ergo Gelaſius Papa, vt presbyterum [illegible], & loco eius alium ordinet, nec diaconum in ſacerdotem promoueat.

quia sacri canones nullum casum in monoculo excipiunt, ut promoueri possit, nec ei prodest, quod oculum inuitus amisit: maxime cum ad tantam iracundiam facere [illegible] uerit, ut ille officium, & iste promouendi facultatem amitteret.

bijs uel canonia regulari, & hoc probat per ca. Vrbani, quod solum. cap. continet ius commune. Secunda ibi, [Sed hoc.] Tertia ibi. [Contra.] Ioan. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur. 56. dist. in qua agit Gratianus de filiis presbyterorum, & ostendit qui eorum promoueri possunt, & qui non, allegando pro vtraque parte, & solutionem ponendo.

a ¶ Inuidum esse, qui nõ solum pugno impie percussit in leuitici hominem officio ministerio seruientem; sed quasi nõ sufficeret ad cædem manus, ita (instigante se diabolo) raptus est ad iracundiam, vt fuste non solum percuteret, sed etiã erueret oculum fratris? Et quamuis huiusmodi excessus grauiori esset pęna plectendus; bene tamen fraternitas tua facit ab officio eum presbyterij remouere. Hoc tamẽ solicitudinis tuæ sit, vt locum ei pœnitentiæ cõstituas, & in aliquo eum monasterio retrudas, laica tantummodo sibi communione concessa. In loco autem illius alium te necesse est ordinare presbyterum. Nam illi, cui erutus est oculus, non possunt secundum canones sacerdotii iura concedi. Neque enim aliquid ei prodest, quòd oculum inuitus [a] amisit; cum nec volens quisquam oculum amisisse credẽdus est; nec sanctissimos canones aliquem casum in amissione oculi, qui ad sacerdotium adipiscendum non impediret, suis excepisse [b] regulis inuenimus: sed hoc tantummodo ad prohibitionem sufficisse videmus patribus, vt qui careret oculo, sacerdotii officium adipisci nõ possit. Sed nec illi vllatenus quasi in compensationem iniuriæ [c] sacratus ordo concedi poterit; qui ad tantam sacerdotem proprium potuit iracundiam prouocare [d], vt & ille officium, in quo erat, amitteret, & iste prouectus sui perderet facultatem.

Iuo p. 6. c. 111.

DISTINCTIO LVI.

Presbyterorum [e] etiam filij ad sacra officia non sunt admittendi.

Unde Vrbanus Papa secundus, ait.

¶ Filij presbyterorum à sacris prohibentur officijs. C. I.

Presbyterorum [f] filios [g] à sacris altaris ministerijs remouemus; nisi aut in cœnobijs [h], aut in canonijs † religiose probati, fuerint conuersati.

In concilio Claramõtẽsi, c. 25. & Melphitẽsi, & in cõcilio Inno. 2. c. 19. Setẽtia est in conc. Lateran. sub Alex. iij. p. 19. c. 2.
Ex decret. Gregor. 7. & Vrbani 2.
Ansl. 6. c. 150.
Iuo p. 6. c. 41 st.
Pann. l. 3. c. 51.

† al. canonicis, al. canonicis regularib.

e ¶ Presbyterorũ.] de legitimis filiis nõ est dubium quia licite promoueantur. infra ead. §. cum ergo. sed illegitimi non: si tamẽ sint in monasterijs, vel canonijs regularib. licitè promouentur, vt inf. ea. c. 1. & ext. eo. c. 1. & c. ad abolẽdam. quia ingressus monasterij tollit irregularitatẽ 2, ut 16. q. 1. legi. 19. q. vlt. ca. vlt. & in auth. de monachis. in prin. coll. 1. Licet quidã cõtrariũ dicant, & dñt, quod religio circa eos nõ plus operatur, nisi quod facilius cũ eis dispẽsatur. arg. pro eis. 55. dist. c. præcis. & 50. distin. c. si ille. Et dico epm posse dispensare circa tales, vt ext. eo. veniens. & ca. ex transmissa 3. sed solus Papa dispẽsat cũ eis in epatu, vt extra de el. c. innotuit. Dicunt tñ quidã, quod circa patenas ecclesias immediate habẽdas solus papa possit dispẽsare, arg. ex. eo. ex tua 4. quod non credo, per illã decr. veniens 10. Sed certe solus Papa dispensat in hoc casu, ut extra eod. c. dilectus filius. & extra eod. c. [illegible] vlt. vbi de hoc traditur B.

Filii presbyterorum duplices sunt.

2 Arg. contra extra quod cler. uel uouentes, ca. 2. & de apost. ca. 2. vbi de hoc: & ibi videas.

3 Innoc. intelligit istã decr. de dispensatione Papæ. Aliquod cõtra. eo. ti. conquerẽte. Archid.

4 Dicas secundũ Rayne. & Host. quod in talib. ecclesiis potest episcopus dispẽsare cum filio illegitimo, ut probatur in hac decr. ex tua. cum ibi respondeat ad consultationẽ. Arch.

a ¶ Inuitus.] Arg. est ad qõnẽ, quod si sponsa est oppressa à sponso, nõ posset 1 intrare religionẽ, quia non prodest ei, quod inuita est passa. Quid de hoc fit, in quæstionibus dixi B. Dic, quod ingredi poterit non obstante corruptela: quia non debet esse melioris conditionis malus quàm bonus. nam nemo ex suo delicto, &c. vt ff. de reg. iur. non fraudatur. tamen qui oculum amiserit, remanet tutor, ut C. de excusa. tuto. frater tuus.

† al. Arg. contra 1. 5. dist. eius, secundũ H.

b ¶ Excepisse.] Arg. quòd vbi canon non excipit, nec nos excipere debeamus 2. q. 5. consuluisti.

c ¶ Iniuriæ.] Quia pęna vnius non debet conuerti in præmium alterius. ff. ad Sylla. l. si sequens. ff. quod met. cau. sicut in exceptione. § Pedius.

† pena vnius non debet [illegible] pmiũ [illegible] terius.

d ¶ Prouocare.] Grauius delinquit qui me ad iracundiam prouocat, quàm ego. C. ad l. Iul. de vi priua. quoniam. & 23. q. 5. c. si homo.

Presbyterorum.] Hęc dist. diuidit in tres partes. In prima parte probat quod nullus illegitime natus promouetur, nisi in cęnobijs uel canonia regulari, & hoc probat per ca. Vrbani...

Presbyterorum. CASVS. Quæsitũ fuit an filij presbyterorum sint promouendi? Et rñdet, quod non, nisi in monasterio vel regulari canonia fuerint conuersati.

f ¶ Presbyterorum.] Idem de diaconis & subdiaconis, quia non est alia causa prohibitionis, nisi quia timentur in eis exempla paterni criminis. vt 6. q. 1. si quis cũ. & etiam propter odium paternum, ut 15. q. vlt. c. cũ multæ. & 24. dist. quando.

g ¶ Filios.] Sed nunquid hoc ad nepotes extenditur? & videtur quod sic: quia nomine filiorum nepotes continentur. ff. de verb. sign. liberorum. & argu. ff. ad Maced. filium. Sed non est ita: quia odia sunt restringenda, ut de pęn. dist. 1. pœnæ. ff. de liber. & posthu. cum quidam. tollitur enim vitium per successionem, ut infr. ead. dñs. & licet senator non possit ducere illam cuius pater vel mater artem ludicram fecit: tamen potest illam ducere cuius auus, uel auia artem ludicram fecit, ut ff. de ritu nup. l. lege Iulia §. 1.

Filiorũ appellatione nepotes cõtinentur.

h ¶ Cęnobijs.] Sed ad facilitatem dispositionis referas, ut

Locus non sanctificat.

tas, ut quidam dicunt. Idem est vbicunque conuersentur religiosi: quia locus non sanctificat hominem, vt 40. dist. nō loca. nam conuersati in monasterijs sæpe deteriores sunt alijs, vt 47. dist. quantumlibet.

SED HOC. Hæc est secunda pars huius distinctionis in qua probare vult, quod si boni fuerint, non nocent illis natales parentum. & hoc vult probare per 8. auctoritates. Ioā. de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus, quòd supradicta intelliguntur de filijs sacerdotum, qui paternam incontinentiam imitantur. Sed si sunt bonæ vitæ, non solum sacerdotes, sed etiam Papæ fieri possunt. Quod probatur exemplo Bonifacij, Fęlicis, & Agapiti, & multorum aliorum, qui fuerunt filij sacerdotum, & tamen ad summum sacerdotium sunt prouecti.

a ¶Sed hoc intelligendum est.] Istud spectat ad principium capituli.

OSius.] Aliàs Orosius. Omnia ista exempla intellige de his, qui laicali statu, vel minoribus ordinibus orationibus parentum suscepti sunt: quādo suis parentibus licebat vti vxoribus suis. infra eo. cum ergo. Archi.

VNdecunq.] CASVS. Ab hoc loco usque ad §. Contra.] Probat Gratianus peccata parentum filijs nō imputari. est ergo casus istius capituli. Duæ quæstiones factæ fuerunt August. Prima fuit, an peccata parentum filijs imputentur. Et respondet, quod non, si paterna vitia non sequantur. Semen enim hominis ex quocunque homine bonum est, & Dei creatura est. Secunda fuit, an mali filij coniugatorum nuptias vituperent, & respondet quod nō: sicut nec boni filij adulterorum eos ab adulterio excusant.

b ¶Nulla est.] Similis locutio: Vestes quas geritis, sordida lana fuit.

a ¶Sic

2 *Sed hoc intelligendum est* [a] *de illis, qui paternæ incōtinentiæ imitatores fuerint. Verum si morum honestas eos commendabiles fecerit; exemplis & auctoritatibus nō solum sacerdotes, sed etiam summi sacerdotes fieri possunt.* In Pontificali.

[*Vnde Damasus Papa scribit.*]

PALEA C. II.

OSius Papa fuit filius Stephani subdiaconi. Bonifacius Papa fuit filius Iucūdi presbyteri. Fęlix Papa filius Fęlicis presbyteri de titulo fasciolæ. Agapitus Papa filius Gratiani presbyteri. Theodorus Papa filius Theodori episcopi de ciuitate Hierosolyma. Siluerius Papa filius Siluerij † episcopi Romæ. Deusdedit Papa filius Stephani subdiaconi. Fęlix enim tertius, natione Romanus, ex patre Fęlice presbytero fuit. Itē Gelasius natione Afer, ex patre episcopo Valerio natus est. Item Agapitus natione Romanus, ex patre Gordiano presbytero originē duxit. Complures etiam alij inueniuntur, qui de sacerdotibus nati Apostolicæ sedi præfuerunt.

†al. *Hormisdæ.*

Ivo in prologo. Pann. in prologo. c. 30. & lib. 3. c. 62.

¶In nullo vetusto Gratiani codice ascribitur hic nomen Paleæ. In decimo Vaticano, & alijs quibusdam habetur coniunctè cum verbis superioribus Gratiani, à vers. Fælix enim tertius, *vsque ad finem. In alio autem satis etiam emendato ista eadem cohærent cum superioribus: sed post illa verba,* ex patre Gordiano presbytero originē duxit, *sequitur:* vnde Damasus Papa scribit. Deusdedit Papa filius Stephani subdiaconi, Bonifacius Papa filius Iucundi presbyteri, Fęlix Papa filius Fęlicis presbyteri de titulo fasciolæ, Agapitus Papa filius Gordiani presbyteri, Theodorus Papa filius Theodori episcopi de ciuitate Hierosolyma, Siluerius Papa filius Hormisdæ episcopi Romæ. Complures etiam, &c. *Nec vero magnopere mirandum est hæc omnia ex Damaso citari, qui vixit ante istos, qui hic enumerantur. Liber enim qui Pontificalis dicitur, vbi hæc scripta suis locis leguntur, à Damaso cœptus est scribi: ideoque licet ab alijs multa deinde sint addita, retinuit tamen primi auctoris nomen: Iuo quidem etiā fere ista refert ex Gestis Romanorum Pontificum. Omnino partem aliquam huius capitis, saltem illam, quæ in decimo Vaticano habetur, ab ipso Gratiano scriptam esse constat ex verbis Gratiani in extrema præcedente capite, & capite penultimo huius distinctionis. Auctor vero Paleæ, dum vnum per se caput conficere voluit, ordinem perturbauit, præsertim in repetitione Fælicis tertij, & illud Osio temere adiunxit, quod nulli Romanorum Pontificum nomen fuit.*

Hinc Augustinus ait libro de bono coniug. cap. 16.

¶Vitia parentum filijs non imputantur. C. III.

VNdecunque homines nascantur, si parentū vitia nō sectentur, & Deū rectè colant; honesti & salui erūt. Semen enim hominis ex qualicunque homine, Dei creatura est; & eo male vtentibus male erit, nō ipsum aliquando malum erit. Sicut autē boni filij adulterorū, nulla [b] est

Sent. 4 dist. 33. in fine 32 q. 4. sicut, §. vndecunque. Iuo in prologo. & p. 6 c. 415. Pann. in prologo. c. 29.

Patris delictũ an noceat filio.

a ¶ Sic mali filij.] Nota ꝙ bonũ pcedens non excusat malum sequens: nec bonũ sequens purgat malum præcedens, vt 23 q.5. relegentes. & 14. q.5. forte. & cap. neque. Sed verum est, ꝙ non nocet delictum patris filio quantum ad vitam æternam, nocet tñ quo ad ordines item quo ad successionem, vt 6. q. 1. si quis cum. item quo ad alias pœnas, vt 1. q.4. §. item peccato. Mitius tamen loquitur lex de illis, qui spurij sunt, ꝙ non obstet eis hoc, quin possint eligi ad decurionatum, quia non est impedienda dignitas eius, qui nihil admisit 1, vt ff. de decu. spurij. in prin. & l. generaliter. §. spurios. & Boetius; quid genus aut proauos, &c. & Iuuenalis,

Tolletuum Hannibalem. Malo pater ibi Tersiter, dummodo tu sis Æacidæ similis, Vulcaniaque arma capessas: Quam te Tersicæ similem producat Achilles.

† al. adulteriorum] orig. Ad illa verba, Iudas autem genuit, &c.

defensio adulterij †; sic mali filij [a] coniugatorum nullum est crimen nuptiarum.

Itẽ Joannes Chrysostomus homilia tertia in Matthæũ.

¶ De eodem. C. IIII.

Sent. ibidem. Iuo p.6.c.414.

NVnquam de vitijs erubescamus parentum; sed vnũ illud quæramus α, & amplectamur, virtutem videlicet. Huiusmodi enim etiam si alienigenam quis habeat matrem, etiam si fornicatione pollutam, vel quolibet eiusmodi decore sordidatam; nihil tamen de eius aut vilitate fuscabitur, aut crimine polluetur. Quod si fornicatorem ipsum ad meliora conuersum nequaquam prior vita cómaculat, multo magis ex meretrice natus, & adultera si propria virtute decoretur, parentum suorum non de decoratur opprobrijs. *Item infra.* ¶ Non est omnino nec de virtute, nec vitio parentum aut laudandus aliquis, aut culpandus: nemo inde vere aut obscurus aut clarus est: immo etiam (si quiddam à communi β opinione abhorrens dicẽdum est) nescio [b] quomodo ille magis resplendet qui ex parentibus [c] a virtutibus prorsus alienis, ipse tamen fuerit de virtute mirabilis.

α ¶ Quæramus] *In versione, quæ nunc vulgata est legitur*, atq; omnibus studijs assequamur nobilitari propriarum honore virtutum. *Græce integer locus ita habet*, παιδεύων καὶ ἡμᾶς διὰ τούτων μηδέποτε ἐγκαλύπτεσθαι ἐπὶ τῇ τῶν προγόνων κακίᾳ, ἀλλ᾽ ἓν μόνον ἐπιζητεῖν τὴν ἀρετήν.

β ¶ Si quiddam à communi.] *Sic est emendatum ex Græco* εἰ δὲ χρή τι καὶ παράδοξον εἰπεῖν. *Antea legebatur, quemadmodum fere & in vulgata versione, & apud Iuonem*, vt consideratius aliquid dicamus, aut expressius.

Item Hieronymus in epistola ad Pammachium contra errores Joannis Hierosolymitani.

¶ Non parentum, sed propria culpa quemque condemnat. C. V.

Iuo p.6. c. 413.

NAsci de adulterio, non est eius culpa, qui nascitur; sed illius qui generat. Quomodo in seminibus non peccat terra, quę fouet; non semen, quod in sulcis iacitur, non humor & calor, quibus temperata frumenta in germen pullulant; sed verbi gratia, fur & latro, qui fraude, & vi eripit semina; sic in generatione hominum recipit terra, id est vulua, quod suum est [d], receptum confouet, confotum corporat, corporatum in mẽbra distinguit, & inter illas secretas ventris angustias Dei manus semp operatur idemq; est corporis creator & animæ. Noli despicere bonitatem figuli tui, qui te plasmauit, & fecit, vt voluit. Ipse est Dei virtus, & Dei sapiẽtia, qui in vtero virginis ædificauit

1 Nã mala parentum filijs non imputantur. ff. de decu. l.2. §.2. & vlt. & filius fugitiui fugitiuus filius nõ est. ff. de fug. l.1. secũdum Laur.

Eccle. 33. 1. Cor. 1. 2. Iud. 11.

NVnquam.] CASVS. Dicit Ioã. Chryso. quod nunquã filius debet erubescere de vitijs parentum, dummodo sit virtuosus. Nam quantumcũque quis matrem habeat vilẽ & pollutam, nunquã de eius vilitate obfuscabitur vel polluetur: quia si fornicatrix, vel fornicator post pęnitentiã ex vita nõ maculatur, multo minus maculatur filius de meretrice natus, si virtute propria decoratur: immo magis laudandus est quam natus ex bonis & nobilibus parẽtibus, si malitiam sequatur, & malus sit.

b ¶ Nescio.] Hoc vult dicere, ꝙ ille, q natus est ex parentibus prorsus alienis a virtutibus, dum tamen ipse sit bonus, melior est quam ille q natus est de bonis parentibus, licet ipse etiam sit bonus 2.

c ¶ Parentib.] Id est ratione parentum.

NAsci] CASVS. Rufinus natus fuit ex adulterio, & iõ despiciebat creatorem, qui sic eũ formauerat, & culpabilem & peccatorẽ se propter hoc reputabat. Sed Io. Chrysostomus, scribit cõtra eum, & docet, ꝙ propter hoc non debet despicere Dominũ, nec se peccatorem reputare quia nõ ipse, sed qui eum de adulterio generauit, peccauit, semine abutẽdo: sicut nec peccat semẽ, quod in sulcis nascitur, sed peccat fur qui rapit. & consolatur eum duobus exemplis s. Iepte, qui licet fuerit filius meretricis, tñ sãctus fuit. Et exẽplo Esau, qui licet natus fuerit de legitimo coniugio, tamen malus fuit & pessimus.

d ¶ Quod suum est.] Mulieres enim ad hoc natura genuit, vt partus ederent 3, vt C. de indict. vidui. l. 2. & pudor est fœminis nuptiarum præmia non habere, vt 32. q. 2. pudor.

2 Magis. n. admirabilis est, qui exẽplar non habuit, & bonus est: quã qui habuit, & bonus est. arg. 96. dist. in scripturis. Archid.

Mulieres ad quid producuntur.

3 Et est maximum in mulieribus concipere, &c. ff. de ædil. edic. quęritur. §.1.

a ¶ Sanctos.] Tamen in hoc non fuit sanctus, q temerarium iurām voluit seruare, vt 22.q.4. vnusquisque. ADDITIO. Ibi inuenies hanc historiam, secundū Hu.
b ¶ Triticum.] 24.q.1. quoniam vetus.
SPonsus.] CASVS. Dī in hoc c. q Christus, qui quotidie vocat bonos & malos ad nuptias suas nasci voluit ex bonis & malis parētib. ut eius exemplo discamus, vitia parentum nobis non obesse.

bat exemplo Christi, qui nasci voluit de adulterinis commistionibus & alienigenis. dans nobis fiduciam vt vndecunque nascamur, si boni erimus, quod non repellimur a sacerdotio, & quòd Christus natus fuerit de adulterinis commistionibus probat per genealogiam, inci-

dito la tua patria col. 7. Gem. cap. vt commissi. de hæ. in 6. Pa. c. cum secularis. de iu. pa. sed Io. Imol. in prin. so. mat. Phi. Fran. c. Felicis. §. si quis. in glo. ver. Pontificalem, de pœnis in 6. & Præpos. hic dicunt gl. esse veram in maiestate temporali. secus in ecclesiastica. idē Heri. Bohic. in ca. vergentis. de hæret.

sibi domum Iepte inter viros sanctos [a] Apostoli voce numeratus meretricis est filius. Sed audi. Esau de Rebecca, et Isaac genitus hispidus tam mente, quàm corpore, quasi bonum triticum [b] in lolium, auenasque degenerat: quia non in seminibus, sed in voluntate nascentis causa vitiorum est atque virtutum.

Item Augustinus contra Faustum, lib. 22. c. 64.

¶ Iniquitates parentum filijs obesse non possunt. C. VI.

SPonsus [c] ille, qui vocaturus erat ad nuptias bonos & malos, suis cōgruēs inuitatis, nasci etiam uoluit de bonis & malis: quo exemplo discant fideles parentum suorum iniquitates sibi obesse non posse. *Matt. 22.*

¶ *Apud B. Augustinum, lib. 22. contra Faustum, ca. 64. sic legitur.* Fideles enim eius venturi ex omnibus gentibus, etiam exēplo carnis ipsius discere debuerūt, parentum suorum iniquitates sibi obesse non posse. Proinde sponsus ille suis congruēs inuitatis, qui vocaturus erat ad nuptias bonos & malos, etiā nasci voluit de bonis, & malis. *Et ex his compositum est hoc caput.*

Item Gregorius ad Columbum episcopum Numidiæ, lib. 10. epist. 8.

¶ Non aliena culpa, sed propria aliquem ab eo, quo fungitur, deijcit gradu. C. VII.

SAtis peruersum [d], & contra ecclesiasticam probatur esse censuram, ut frustra pro quorūdam voluntatibus quis priuetur, quem sua culpa, vel facinus ab officij, quo fungitur gradu, non deijcit.

Item Hieronymus.

¶ Ex adulterinis nati coniunctionibus a sacerdotio non prohibentur. C. VIII.

DOminus noster Iesus Christus voluit non solum de alienigenis, sed etiam de adulterinis commistionib. nasci nobis magnam fiduciam præstans, vt qualicunque modo nascamur dum tamē eius vestigia imitemur, ab ipsius corpore non separemur, cuius per fidem membra effecti sumus. Et sicut ille verus est pontifex ex adulterinis natus coniunctionibus, ita qualicunque ordine natus sit aliquis tantum † vt perfectam fidem habeat, & quod fide tenet, operibus impleat, sitque litteratus, & vir vnius vxoris, nequaquam a sacerdotio [e] repellitur [f]. Iudas enim

Ans. l. 6. c. 149. Poly. l. 2. tit. 31.

† *al. tamen.*

Ecclesia est Christi sponsa, & non vxor.

c ¶ Sponsus.] Ecclesia vocatur sponsa Christi: quia adhuc per delictum separari * potest ab ipso, sicut spōsa a sponso ante cōsummatum matrimonium, sed in futuro sæculo dicetur vxor, quæ modo sponsa dicitur. 7. q. 1. sicut vir.

* *Non tota, sed ī partib.*

SAtis.] CASVS. Quidam episcopus volebat priuare quosdā clericos officio & beneficio ꝓpter peccata parentum. Sed dicit Greg. satis esse puersum, vt deijciatur ab officijs vel gradu, quē propriū facinus, vel culpa non deijcit.

d ¶ Satis puersū.] Istud c. intelligitur de iā promoto, talis enim pp delictum alterius nō priuatur iure suo. non enim priuādus est quis iure suo, nisi pro grauissimo delicto, ut 16. q. 7. inuentum. & 74. distin. gesta. e cci piūt quidam casum in eo, qui ignoranter adeptus est beneficium pecunia patris, vt 1. q. 5. ca. 1. Sed illud ideo pdit quia furtiua est. Sed quid si pater cōmisit crimē læsæ maiestatis, non ne filius priuandus est beneficio, cū sit infamis factus? vt 6. q. 1. si qs cum. & infames ꝓmoti etiam deijciūtur, vt 6. q. 1. īfames. Non, quia cum clericus sit, est a iurisdictione principis exemptus † vt 96. dist. duo. 1. q. 4. §. ecōtra. in fi. Itē fallit illud extra de eccle. ædi. adi. ad audientiam 2. & ext. de cle. ægro. c. 2. vbi quis sine culpa, priuatur iure suo: hoc tamen scias, q multoties quis punitur sine culpa, sed non sine causa, vt extra vt lit. nō contest. quoniam. supra 34 dist. si cuius vxorem.

Patris delictum etiam grauissimū non tollit filio beneficiū

† Exēptus. Idē Aloe. l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. Lud. Ro. sin. 686. Ang. tracta. male. verbo. ehe hai tra.

DOminus noster.] CASVS. Hiero. fuit interrogatus an ille qui nascitur de adulterio, repellatur a sacerdotio. Et respōdet q nō, si est bonæ vitæ. & hoc probat exemplo Christi ...

incipiens a Iuda Patriarcha, qui cum Thamar nuru sua incestum & adulterium commisit, & ex illa generatione plures nati sunt, post quos Dauid, ex quibus Christus originem duxit.

e ¶ A sacerdotio.] Nō intelligas, q ipso iure possit promoueri: sed hoc ideo dicit: quia eps tenetur in hoc casu dispensare, quia dispensatio quandoque est debita, vt dixi 50. dist. vt constitueretur.

Filij sacerdotum an sint serui ecclesiæ.

f ¶ Repellitur.] Sed nonne filij sacerdotum serui sunt eccle-

ecclesiæ? vt q. 15. q. vlt. cū multæ. qualiter ergo promouentur non adepta libertate? Sed dic, quòd illud loquitur de his, qui quasi legitimè & solenniter ducunt 1, vel derogatum est ei contraria consuetudine. 4. dist. §. leges.

reas imagines, & aliàs sibi nocendo.

a ¶ Fraterna discordia.] Quam habuit contra Isaac. 32. q. 4. recurrat.

b ¶ Potestas.] Hanc olim habuerunt potestatem mulieres, vt de licētia, vel ptāte ipsarū viri possent accedere ad ancillas suas 2, & filij ita nati dicebātur potius filij dñæ q̃ ancillæ: sed erat legalis filius dominæ, & carnalis filius ancillæ. ita secundū legem Mosaicā mulieres poterant adoptare filios 3: sed secundum legem Iustiniani non possunt, nisi filij eius sint in acie admissi, vt Inst. de adop. §. fœminæ.

1 Scilicet vt vxores, non vt concubinas, & ita ēt intelligitur. 8. d. quidā secundam Vinc. Goff. & Inno. qui ita no. extra de cohabi. cler. & cap. 2. De hoc not. 23. dist. eos, Arch.

2 Vt 32. q. 3. dixit.

3 Adde sacerdotes habere idē ius cum mulieribus. nota. in l. 2. §. lud. & in l. si pater. §. fi. & in l. si arrogator, penul. ff. de adop.

Ismael Gen. 38. Ruth. 4.

patriarcha concubuit cum Thamar nuru sua, & ex illo concubitu nati sunt Phares, & Zaran. inde postea Salmó, q̃ fuit dux in deserto: inde Obeth α; inde quoq; Booz, inde postea Iesse, qui fuit pater Dauid. Ex illa ergo progenie origo ducitur Christi, qui verus sacerdos est: ideoque si filij eius sumus; quæ ipse fecit, nos imitari debemus.

α ¶ Inde Obeth.] *In primo capite Euangelij S. Matthæi, Booz dicitur genuisse Obeth.*

Item Augustinus de vnico baptismo contra Donatistas; lib. 1. c. 15.

¶ A populo Dei non separat aliquem materna conditio, sed propria culpa. C. IX.

Iuo p. 8. c. 61. Panu l. 6. c. 47.

ISmael, vt separaretur à populo Dei, non obfuit mater ancilla, sed obfuit fraterna discordia: [a] nec profuit potestas [b] vxoris, cuius magis filius erat; quia per ipsius iura coniugalia, & in ancilla seminatus erat, & ex ancilla susceptus.

CONTRA. Hæc est tertia pars huius distin. in qua probat contrariū eius quod præmittitur. Ioan. de Fan.

CASVS. Hactenus probauit q̃ peccata parentū filijs nō imputantur. Nunc vult probare cōtrarium per sequens cap.

3 *Contra Bonifacius martyr scribens Echeldcbaldo Regi Anglorum.*

¶ Vitia parentum etiam ad posteros transferuntur.

C. X.

Iuo p. 8 c. 224.

SI gens Anglorum (sicut per istas prouincias diuulgatum est, & nobis in Francia, & Italia improperatur, & ab ipsis paganis improperium est) spretis legalibus connubijs, adulterando, & luxuriando ad instar Sodomiticæ gentis fœdam vitam duxerit; de tali commistione meretricum æstimandum est degeneres [c] populos, & ignobiles, & furentes libidine fore procreandos, & ad extremum vniuersam plebem ad deteriora, & ignobiliora vergentem, & nouissimè nec in bello sæculari fortem, nec in fide stabilem: & nec honorabilem hominibus, nec Deo amabilem esse venturā: sicut alijs gentibus Hispaniæ, & Prouincię, & Burgundionum populis contigit: quę sic à Deo recedentes fornicatæ sunt, donec iudex † omnipotens talium criminum vltrices pœnas per ignorantes β legem Dei, id est † per Saracenos venire, & sæuire promisit [d].

† al. vindex

† al. etiam

SI gēs. CASVS Improperabātur Bonifacio in Italia & Frācia, & ēt ab ipsis paganis, q̃ gēs Anglorum ducebat fędam vitā adulterando & fornicādo ad ad īstar Sodomiticæ gētis. Scribit ergo Bonifacius martyr Regi Anglorū, dicēs non esse mirum, si nuper fuit in bello deuictus: cū ex tali cōmistione vilis gēs oriat, & libidinosa, nec Deo amabilis: & hoc probat exemplo Hispanorum & Prouincialiū & Burgūdionū, qui tā diu fornicati sūt donec per Saracenos puniti & deuicti fuerunt.

c ¶ Degeneres.] Quo ad fortitudinē & nobilitatem, vt 35. q. 3. quædam.

β ¶ Per ignorantes.] *In epistola B. Bonifacij martyris, (quæ vnà cum multis alijs extat manuscripta in codice sæpe memorato bibliothecæ Dominicanæ) legitur*: per ignorantiam legis Dei, & per Saracenos; &c: *cum qua lectione concordant aliquot vetusta Gratiani exemplaria, & fere etiam Iuo.*

d ¶ Permisit.] Not. q̃ pp delictū pmittit: Deus iferri 4 pœnas vt 5. q. 5. non omnis. 16. q. 1. & tēporis. & c. reuertimini. & 7. q. 1. sciscitaris.

4 Ad hoc 23. q. 5. remittitur. & §. hinc notandum. & quæst. 4 si quos. Arch.

sup. ead. c. presbyterorum.

Vnde [e] Vrbanus in fine superioris capitis distinguendo subiunxit.

VNDE. Illud vnde, ita continuatur: peccata parentum nocent filijs: vnde non possunt promoueri: nisi in cœnobijs: vel nisi dispensetur cū eis. Quod sequitur, planum est vsque ad cap. apostolica.

ISmael. CASVS. Abraham auctoritate & licentia vxoris suæ, scilicet Saræ cognouit Agar ancillā, & ex ea genuit Ismaelem, qui repulsus fuit à populo Dei. non ideo quia natus fuerat de ancilla sed quia faciebat iniuriam fratri suo Isaac, compellendo ipsum adorare ter-

e ¶ Vnde.] Illud vnde, continuatur ei quod dixi supra in illo. §. sed hoc. in prin.

APostolica] CASVS. In quadam ecclesia episcopali duo fuerunt clerici: vnus fuit electus ab ecclesia, & canonicè, qui dignior erat, altero electo ab ecclesia: & digniori obijciebatur, quod erat filius sacerdotis. Super hoc fuit consultus Papa, qui mandat electum canonicè consecrandũ, nõ obstante eo quod dicitur filius sacerdotis: si aliàs dignus inueniatur.

gitimi sine dispensatione promouerentur.

QVOD AVTEM. CASVS. Obijcit Gratianus sibi in hoc §. & postea soluit dicens, quod illud quod dictum est sup. in c. vndecumque, quod vitium originis non imputatur semini: videtur contrariũ ei, quod dicitur in Ecclesiastico,

¶Si religiosi inuenti fuerint filij sacerdotum, ordinentur. C. XI.

¶Rubrica huius capitis abest ab aliquot vetustis (neque enim est vlla capitis distinctio) & praeponitur sequenti capiti, apostolica.

NIsi aut in cœnobijs; aut in canonijs † religiosè probati fuerint conuersari. †al. canonicis.

Item Alexander II.

¶De eodem. C. XII.

APostolica auctoritate præcipimus vobis, vt si eum, qui ab ecclesia [a] electus est, altero digniorem esse, canonicamq; eius electionem probaueritis; fulti nostra auctoritate consecretis. Nam pro eo, quòd filius sacerdotis dicitur, si cæteræ [b] virtutes in eum conueniant, nõ reijcimus; sed suffragantibus meritis conniuendo eum recipimus. Ansel. l. 6. c. 29.

Hoc autem, quod de filiis sacerdotum dicitur, ex dispensatione ecclesiæ introductum videtur, & quod ex dispensatione introducitur, ad consequentiam regulæ trahi non poterit.

Vnde Vrbanus Papa II. scribit Bartholomeo Turon. archiepiscopo.

¶Filij sacerdotum non prohibentur ab episcopatu, si cæteræ virtutes in eis inueniantur. C. XIII.

COenomanensem electum [c] pro eo, quòd filius sacerdotis dicitur, si cæteræ virtutes in eum conueniunt, non reijcimus; sed suffragantibus meritis patienter suscipimus: non tamen, vt hoc pro regula in posterum assumatur: sed ad tempus [d] ecclesiæ periculo consulitur. Ansel. l. 6. c. 29. Pann. l. 3. c. 53.

Cum ergo [e] ex sacerdotibus nati, in summos Pontifices supra leguntur esse promoti, non sunt intelligendi de fornicatione [f], sed de legitimis coniugijs nati: quæ sacerdotibus ante prohibitionem vbique licita erant, & in orientali ecclesia vsque hodie eis licere probatur. supra c. Osius.

Quòd autem uitium originis semini imputari negatur [g], videtur esse contrarium illi sententiæ: [Adulterorum filii abominatio sunt Domino.] Sed sicut supra dictum est de presbyterorum filiis; ita & hoc de filiis adulterorũ intelligendum videtur, vt illi dicantur esse abominatio Domino, ad quos paterna flagitia hæreditaria successione descẽdunt. Similiter & illud Vrbani intelligendum est, quod ipse scribit Petronio Legionen. episcopo. Sapien. 3. sed paulo aliter.

a ¶Ab ecclesia.] No. quòd dicitur ab ecclesia electus, qui à maiori parte capituli est electus, vt extra de elect. cum nobis. & ad munici. quod maior. extr. de elec. cum inter. in prin.

Electus à maiori parte capituli dicitur electus ab ecclesia.

b ¶Cæteræ.] Impropriè ponitur, sic 26. dist. deinde 1. vel nomine cæterorũ, omnes 2. comprehẽduntur, vt ff. de verb. sig. cæterorum.

1 Sic infra c. proxi.
2 De hoc ẽt leg. & not. 50. dis. ut cõstitueretur. & secundũ hoc dic. cæteræ, id est, si omnes. Arch.

HOC AVTEM. Dicit Gratianus, quod supradicta cap. in quibus dictum est quod filij presbyterorũ possunt promoueri, ex dispensatione loquũtur, nec faciunt regulam generalẽ, quod probat seq. cap.

COenomanensẽ.] CASVS. In ecclesia Cœnomanen. electus fuit in episcopum quidam filius sacerdotis: quare quæsiuit Barth. Turonẽ. archiepiscopus, an propter hoc eum deberent repellere. Et respondet Papa, quod non, si aliàs bonus est: non tamen volumus vt in posterum hæc regula recipiatur, sed vt ad tempus necessitati ecclesiæ consulatur.

c ¶Electum.] Hodie non sunt tales eligẽdi, sed postulãdi a solo Papa quia metropolitanus cum electo in episcopũ non posset dispensare, vt extra de electio. innotuit.

Illegitimi sunt postulandi.

d ¶Sed ad tempus.] inf. 1. q. 8. tali Ioan.

CVM ERGO. Iste §. respicit illum §. sup. sed hoc intelligẽdũ: Et dicit Gratianus, quod illi qui dicantur ibi esse promoti in summos pontifices intelliguntur esse nati non de fornicatione, sed de coniugio legitimo: quod olim fuit licitum omnibus sacerdotibus: nunc autem licet tantum orientalibus.

e ¶Cum ergo.] Respicit primum §. huius dist.

f ¶De fornicatione.] Non dicit bene: quia si essent legitimi sine dispensatione promouerentur.

QVOD AVTEM. (cont.) sialtico, quod adulterorum filij abominatio sunt Domino: Sed dicit illud sic esse intelligendum, sicut intelligitur quod supra dictum est de filiis presbyterorum, ut illi tantum dicantur abominatio esse Domino, qui paterna uitia uel flagitia eorum sequantur.

g ¶Negatur.] Supra ead. vndecumque.

Quia.] CASVS. Hoc c. intelligitur ex dispensatione, sicut illud cap. Cœnomã. Petronius qui de adulterio natus est, fuit in epm Legion. electus qui post electionem ad Apostolicum veniens humiliter est confessus: Papa vero audiens ipsum esse bonæ famæ, & bonæ

a ¶Sacerdotibus.] *Hic ostendit aperte Gratianus, se in ea fuisse opinione, aliquando in Latina ecclesia presbyteris etiam licuisse vti coniugio, quod in ecclesia Græcorum & olim, & nunc permissum est. Id uero minimè ita esse superius initio dist. 31. est ad notatum. De illis uero, quos antea narrauit creatos fuisse summos Pontifices, dicendum est eos, antequam patres ipsorum vllo sacro ordine essent decorati, fuisse generatos.*

¶De eodem. C. XIIII.

Pann.l.3. c.54.

tal. dicitur.

QVia simpliciter ad sedem Apostolicam veniens humiliter peccatum confessus es, quod pontificij tui videbatur officium impedire; videlicet, quòd ex matre non legitima procreatus sis, quam viuente propria vxore pater tuus cognouisse dignoscitur † [a]: Nos Apostolicæ mansuetudinis gratia admonëte, à cæteris, quæ sacerdotium impediunt, criminibus, tam tui professione, quàm fratrum testimonio, qui tecum sunt, immunem te agnoscëtes, & vitam [b] tuam religiosam audientes, ab huius te peccati vinculo absolutum in suscepto sacerdotali officio cõfirmamus [c].

DISTINCTIO LVII.

Item, qui in ægritudine [d] constitutus baptizatur, presbyter ordinari non debet.

Unde in Neocæsariensi concilio, cap. 12. legitur.

¶Non ordinetur presbyter, qui in ægritudine constitutus baptizatur. C. I.

Poly.l.2.tit.31. Burch.l.4.c.43. Iuo p.1. c.237. & p.6. c.101. tal. &

SI quis [e] in ægritudine constitutus, fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius voluntaria, sed ex necessitate est [f]: nisi fortè postea [g] ipsius studium, & fides probabilis fuerit, aut † hominũ raritas [h] exegerit.

¶*Quod canon hic statuit, videtur multo ante in Romana ecclesia obseruatum, quemadmodum ex epistola Cornelij Papæ de Nouatiano patet, cuius verba relata ab Eusebio Historiæ Eccles. lib. 6. c.35. istuc spectantia hæc sunt:* Qui quidem, ubi exorcistarum præsidio, spiritu illo malo esset liberatus, & post in tam grauem morbum, ut iam fermè mori putaretur, incidisset: in lecto, in quo decumbebat, aqua circumfusus baptismum accepit: *& paulo post, cum de ipsius ordinatione agit, adiungit:* Qui quidem episcopus, non solum ab vniuerso clero: sed etiam à

Tẽ qui in ægritudine.] CASVS. Hic intitulatur 57. dist. in qua dr homine in ægritudine baptizatum non promouendum.

d ¶Aegritudine.] In hac dist. traditur, quod qui baptizat in egritudine, nõ est promouendus: & est intelligendum de tali, q cũ sanus esset, distulit baptizari: sed timore mortis petiit baptismũ, causa aũt huius cõstitutionis est, quia præsumitur nõ verè pœnitens, qui mortis causa est pœnitẽs, & sic psumantur peccata non esse ei dimissa: si tñ statim moreretur, psumeret ecclesia peccata ei dimissa esse, vt de pen. dist. 7. nullus. & sic ecclesia circa idem factũ habet cõtrarias præsumptiones, sed diuerso respectu de consecr. di stin. 4. perlatum.

SI quis.] CASVS. Quæsitum fuit in cõcilio Neocæsarië. an ille, q est in ęgritudine baptizatus debeat ordinari presbyter. Et rñ quòd non; quia fides illius non præsumitur voluntaria, sed metu mortis facta: si tamẽ postea bonę vitæ appareerit, aut raritas hominum exegerit, poterit promoueri.

e ¶Si quis.] Intellige adultus. nam pueri ab hęreticis baptizati promouentur, vt 1.q.4. placuit.

f ¶Sed ex necessitate est.] Præsumitur. & sic canõ præsumit hoc in deteriorẽ partem 2. similiter 30.q. 5. alter. Sed cum hęc irregularitas p ouenit à peccato & baptismus tollat peccatum: quare nõ tollit irregularitatẽ ipsi? Rñ. quia baptismus inducit hanc irregularitatẽ: de nõ potest eã tollere: quia eadẽ res nõ põt hre contrarios effectus, arg. extra de bap. m ...

Baptizatus in ęgritudine non est promouendus.

Baptismus, an tollat irregularitatem.

a Scilicet, q peccata nõ sunt ei dimissa: & hęc p sũmptio nõ põt tolli per baptismũ: cũ sm Lau & Ioã. eã inducat: sed tollitur per aliã præsumptionẽ. s. per sequentem bonam conuersatio nem, ut in c. continetur. Arch.

bonæ uitæ ab his qui secum erant, ipsum confirmauit in dignitate ex dispensatione.

a ¶Dignoscitur.] Arg. contra. ff. de acq. hæred. sed & si de sua.

Vbi de hoc. Sed si aliqd est pro me, &c. ut not. 51. dist. c.2.

b ¶Et uitam.] Ex quo plura fecerunt pro ipso, & tantum unum faciebat contra ipsum, & non debuit impediri eius promocio. 28. dist. de syracusanæ. & 13. dist. duo mala r.

c ¶Confirmamus.] Et hoc fit ex dispensatione. Ioan. ipres. ult a med. ... sic & hæc tãq tã inooff. ... fic sup. 25. dist. ... sic eadẽ causa nõ ... obligatione & liberatione, ut ff. de sol. ... hom ...

g ¶Postea.] Et ita per sequens ... eliditur præcedens præsumptio. sic de consecr. dist. 4. ... 34. q 1. cum per bellicam. sic quandoque præsumptio sequens elidit præcedentem, ut ff. de in integ. restit. ...

h ¶Raritas.] Arg. q propter raritatem hominum aliqua concedantur, vt 55. dist. cap. priscis. 1. q. 7. talis: item.

Tem ex monachali.] CASVS. Supra in 54. dist. dictum fuit, quod serui ordinari non debent, nisi voluntas dominorum accesserit. Sed quia in quibusdam locis monachi seruis comparantur, cum non habeant propriū, nec sint suę voluntatis, vt 12. q. 2. nō dicatis. idō Gratia. ponit hanc 58. dist. in qua ostēdit monachū ad ecclesiasticū officiū non promoueri nisi de volūtate proprij abbatis, & etiam de consensu cōuentus.

Clericus sine sui prælati licentia non est trāsferendus.

a ¶ Item ex monachali.] Supra 55. d. c. priscis. dixerat, quòd monachi possunt fieri paroch alibus ecclesijs: sed ne crederet aliqs, quod hoc posset fieri sine licentia abbatis: ideo ponit hanc dist. &c.

NVll⁹.] CASVS. Quæsitū fuit a Gregorio, an episcopus possit monachū promouere ad officiū clericatus, vel ad dignitatem. Et respondet, quod non, nisi eum abbas obtulerit propria voluntate sibi. Quod sequitur, planū est, vbi dr̄, quod fit ex dispensatione, ad consequentiā trahi nō debet ad quod inducit sequen. cap.

b ¶ Abbas.] Nota, quod nullus monachus potest promoueri ad ecclesiasticos honores, nisi cū licētia abbatis, vt 16. q. 1. si qs monachus. &c. cum pro vtilitate. idē intellige de quolibet clerico, vt sine licentia prælati sui nō possit ab episcopo transferri 1. ad alium locū, cum nec clericus episcopi ab archiepiscopo, quia omnium consensus est requirendus quorum ius læditur, vt 54 distin. nullus. 9. q. 3. per singulas. Et non solum voluntas abbatis est requirenda, sed ēt monachorum, vt 19. q. 3. statuimus. Nam hæc est quædam alienatio. vnde non potest fieri sine consensu omnium, vt 12. q. 2. sine. Io. & quod dicitur de episcopo, credo falsum si causa subest. extra de excess. præla. sicut.

1 Idem no. hic Hug. & Lau. in vtroque dicto. Ad qđ facit quod leg. & not. 7. q. 1. eps de loco. & idē sentit hic Ioan. de Fant.

q. 1. monachos. & c. in parochia. Itē quod canonicus sæcularis possit esse, vr̄ 74 dist. quorundā. Itē quod vice dn̄s epi possit esse, vr̄ quia eps debet habere testimoniū à monachis, vt 2. q. 7. cū pastoris. sed œconomū debet hr̄e eps, vt sit ei testis, vt 16. q. 7. qm̄ in quibusdam. ergo potest esse

multi, laicis vetitus; quoniam minimè licebat quenquam in lecto propter morbum baptizatum, sicut huic contigerat, in clerum assumi; magnopere postulabat, sibi potestatem dari, huic soli manus in sortem presbyterij imponendi.

DISTINCTIO LVIII.

Tem ex monachali [a] *habitu nullus assumitur ad ecclesiasticum officium, nisi fuerit oblatus voluntate proprij abbatis.*

Vnde Gregorius scribit Mariniano episcopo Rauennati, lib. 7. epistola 18. paulo aliter

¶ Monachus non ordinetur clericus, nisi voluntate abbatis episcopo fuerit oblatus. C. I.

NVllus ad ecclesiasticum officium ex monasterio producatur monachus; nisi quem abbas [b] loci admonitus propria voluntate obtulerit episcopo. & in Afri. c. 475

Item ex concilio Carthaginensi 5. c. 13.

¶ De eodem. C. II.

SI quis de alterius monasterio repertum α, vel ad clericatum promouere voluerit, vel in suo monasterio maiorem [c] monasterij constituere β: episcopus, qui hoc fecerit, a cæterorum communione seiunctus, suæ [d] tantum plebis communione contentus sit; & ille neque clericus γ, neque præpositus perseueret.

α ¶ Repertū.] *Græcè legitur,* ἐάν τις ἀπ' ἀλλοτρίου μοναστηρίου ὑποδέξηται τινα, i. si quis ab alieno monasterio receperit aliquē.
β ¶ Constituere.] *Antea sequebatur,* sine licentia abbatis, & monachorum: *quæ verba sunt expuncta: quia absunt à concilio Carthag. & Africano, & plerisque vetustis Gratiani codicibus.*
γ ¶ Clericus.] *Sequebatur,* neque canonicus, *quæ ob easdem causas sunt sublata.*

DISTINCTIO LIX.

Tem [e], *qui ecclesiasticis disciplinis imbuti, & temporum approbatione discussi non sunt, ad summum sacerdotium non aspirent.*

Vnde ait Zozimus Papa ad Isichium Salonitanum episcopum. epist. 1.

SI quis.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod eps non potest alienum monachum promouere ad clericatum, vel facere abbatem in suo monasterio, nisi de voluntate proprij abbatis: quod si fecerit, coione suæ plebis sit cōtentus, & promotus remouebitur ab eo qđ accepit.

Monachus potest in ecclesia sæculari esse prælatus.

c ¶ Maior ē.] Ex hoc loco vr̄, quod monachus possit esse prælatus in ecclesia sæculari. quod eps possit esse, nō est dubiū, vt 18. q. 1. statutum. Itē quod plebanus possit esse, habes 16.

esse œconomus, vel vicedominus epi. & istud H ad mit tit. arg. contra 19. q. 1. de præsentium. De hac materia notaui 16. q. 7. in nona. pōt tn̄ intelligi 2. quod hic dicitur, de ecclesia monachali, quæ episcopalis etiam fuit.

d ¶ Suæ.] Si. supra dist. 18. placuit. Sed contra infra 4. q. 5 c. 3. Dic vt in dicto c. placuit.

2 Et verè secundum Laur. secundum quem iste intellectus, qui sequitur est verus: sic etiā intellig i 74 d. quorundā. secundum Lau.

Tem qui.] CASVS Supra dist. 51. in aliquo fecit mentionē de illiteratis & promotis sine interstitijs temporum, & inde sumpta occasione specialem ponit Gratianus tractatū de his, docēs tales nō esse promouendos. Casus istius c. hr̄ sup. 36. dist. qui ecclesiasticis.

e ¶ Itē.] Dictum fuit sup. dist. 50. non confidat. & 55. d. priscis.

1 Vel aliter ...su.51.di. quæ ...in aliquo te... ...itmentionē ...de illiteratis, ...& de promo... ...is sine inter... ...itijs tēpo... ...ū, inde sum... ...ta occasio... ...e specialem ...onit Grat. ...ractatū de ...is, docens ...ales nō esse ...romouen... ...los s̄m B.

priscis, ꝙ nullus ordinandus est nisi seruatis interstitijs temporū, ideo ostendit hic ꝙ ad instar sæcularium dignitatem nullus per saltum est ordinandus 1.

SI officia.] CASVS. Quæsitum fuit in episcopi debeant promouere aliquos in episcopos vel presbyteros, gradatim aliquis promouetur. Et reprehendit quosdam episcopos qui quærentes pompam in multitudine presbyterorum ordinabāt eos in locis solitarijs, vt eis ordines conferrent, quibus aliud conferre non possunt.

a ¶ Si officia sæcularia.] Idest, sæculares non deferunt principem locum ingressis, &c.

b ¶ Quis.] Nota modum argumētandi, ex quo ita est apud sæculares iudices, eodē modo erit apud ecclesiam. si. 31. dist. tenere. & c. si laicus. 3. q. 5. quia. 19. q. 3. monasterijs. sic. 12. q. 2. cū deuotissimā. Et est argu. ad quæstionem illā, q si aliquis est legitimatus a principe, ꝙ apud ecclesiam est legitimus, qđ non credo, arg. ad hoc ext. q. fi. sint legi. per venerabilem. de hoc not. 10. di. c. 1. ibi videas. Arch.

Legitimatus a principe n̄ est apud ecclesiā legitimatus.

c Saltu.] Gradatim .n. deferēdi sunt honores, vt 93. dist. legimus. & in fi. & ff. de mu. & ho. vt gradatī. nā casum appetit q ꝑ abrupta ascensum quærit, vt 48. d. si at.

Gradatim ascenditur ad honores.

d ¶ Stipēdia.] Nota ꝙ magis præsumit̄ pro illo qui plura stipendia hēt in ecclesia: q. i. is gradus cæteros antecedit, quē labor prolixior & stipēdia longiora fecerunt anteire, vt C. de off. ma. off. nemo. & 61. dist. miramur.

Præsumitur plus pro illo qui plura habet stipēdia

e ¶ Rarum.] Sic infra 93. di. legimus 2.

2 Et 2. q. 7. in sancta, & sub hoc, & ideo cum hoc nō sit rarum, nō est magnum. Laur.

HOc.] CASVS. Quidā ex laicis honoris desiderio inflāmati repēte fiebāt sacerdotes, & epi: qui licet nondū didicissent in ecclesiastica militia famulari, tamē duces esse volebant, & locum regiminis obtinere: qđ reprehēdit Gregorius, & prohibet ne fiat.

f ¶ Tōsurant.] Arg. ꝙ nullus debet tōsurari ad hoc, vt dignitatē cōsequatur 3, ut 16 q. 7. placuit. Qui d iuris sit de hoc, ibi notaui: licet sit arg. contra 63. di. bene. Io. H. dicit ꝙ ipsa spes non inducit simoniam, dum tñ non interueniat pactio: quia sola animi destinatio non inducit simoniā, vt extra. vt ecclesia, bene. vt nostrum. Alij contrarium dicunt, vt arg. 8. q. 3. Artaldus. Io. & certe decretalis vr̄ dicere, ꝙ sola spes inducat symoniam, extra de symon. c. vlt.

3 Ad hoc ex. de elec. cum ad nostram. Spes verum inducat simoniam.

¶ Non aspiret ad summum sacerdotium, qui ecclesiasticis disciplinis non est imbutus. C. I.

Ansel. l. 6. c. 28. Iuo p. 5. c. 102. † tēpus] orig. † al. ordinatores eius careāt

QVi ecclesiasticis disciplinis imbutus per ordinē non est, & temporum † approbatione diuinis stipendijs eruditus, nequaquam ad summum ecclesiæ sacerdotium aspirare præsumat: & non solū in eo ambitio inefficax habeatur, verum etiam in † ordinatores eius: vt careant eo ordine, quem sine ordine contra præcepta Patrū crediderant præsumendum.

Idem α *eadem epistola.*

¶ Ad sacerdotale officium nullus, nisi per singulos gradus probatus accedat. C. II.

Ansel. l. 6. c. 28. † al. plurimos] orig.

SI officia sæcularia [a] principem locum, non vestibulum actionis ingressis, sed per singulos † gradus examinatis, temporibus deferunt, quis [b] ille tam arrogans, tam impudens inuenitur, vt in cælesti militia, quæ propensius ponderanda est, & sicut aurum, repetitis ignibus exploranda, statim dux esse desideret, cum tyro ante nō fuerit, & prius velit docere, quam discere? Assuescat in Domini castris in lectorum primitus gradu diuini rudimenta seruitij, nec illi vile sit exorcistam, acolythum, subdiaconum, diaconum per ordinem fieri: nec hoc saltu [c], sed statutis maiorum ordinatione temporibus. Iam vero ad presbyterij fastigium talis accedat, ut & nomen ætas impleat, & meritum probitatis stipendia [d] ante acta testentur. Iure inde summi Pōtificis locum sperare debebit. Facit hoc nimia remissio cū sacerdotum nostrorum, qui pompam multitudinis quærunt, & putant ex hac turba aliquid sibi dignitatis acquiri. Hinc passim numerosa popularitas etiam his locis, vbi solitudo est, talium reperitur, dum † parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præstare non possunt, diuinos ordines largiuntur. Quod oportet districti semper esse iudicij. Rarum [e] est enim omne, quod magnum est.

† al. dum per parochias.

α ¶ Idem.] *Caput hoc antea tribuebatur Vrbano. Emendata est inscriptio ex plerisque vetustis Gratiani exemplaribus: habetur enim in eadem epistola.*

Item Gregorius lib. 7. Reg. epist. 110.

¶ Cuiuslibet meriti laicus ad summum non aspiret sacerdotium. C. III.

Ansel. l. 6. c. 32. Poly. l. 2. tit. 1.

HOc ad nos peruenisse nō dissimili dignū detestatione complectitur, quòd quidam desiderio honoris inflati, defunctis episcopis tonsurantur [f], & fiunt repente

teros, qui in minorib. ordinib. nō sunt examinati, vel sine temporū interstitijs promoti. Et rn̄det Vrbanus ꝙ non, sed docet esse per ordinē esse ascendendum, ut primo assuescat in minoribus ordinibus, qui ad maiores voluerit promoueri, ne dux esse desideret cum tyro prius non fuerit. Et hoc probat ad instar curiæ sæcularis, vbi

c.vlt. & talis simonia per solam pœnitentiā aboletur, vt ibi dicitur.hoc tamen credo.ꝙ spes pro honesto seruitio non inducit simoniam.

a ¶ Inculpati.] Nota,ꝙ semper præsumitur,ꝙ in fraudem receperit, ordinem qui subito recepit, licet bene meritus sit, aliàs sic præsumit,ꝙ libertas in fraudem data sit qñque, licet seruus sit bene meritus; vt ff. q & a quibus ma. l.1.in fi. arg. ad hoc 61.dist.miramur.1.

nus:nec aliquem faciat archipresbyterum, vel decanum nisi sit presbyter.

g ¶ Nullus.] Hæc duo ca.dicit H.abrogata per id quod est inf.c.pe.& vlt.ext.de ele.cum in cunctis 3. vbi dicit, ꝙ qui est in sacris ordinibus, potest eligi in præpositū vel

3.§.inferio... ra.& in hoc facit, quod ibi de sacro ordine nulla habetur mentio; sed tantum de ætate,moribus & scientia, vt ibi premisit.

ex laicis sacerdotes:atque inuerecunde religiosi propositi † ducatum arripiunt,qui nec esse adhuc milites didicerūt.Quid putamus quod isti subiectis præstaturi sunt, qui antequam discipulatus limen attingant,tenere magisterij locum non formidant? Qua de re necesse est,vt quamuis inculpati [a] quisque sit meriti;ante tamen per distinctos ordines ecclesiasticis exerceatur officijs.

†al. prepositi.

1 Et huc facit ar. quod ēt in persona probata, & exercitata non est permittendum, quod in statutis generalib.continetur, vt ibi dicitur. Item. 81.dist. cap. 1.secundum H.

Ordinatos.] CASVS. Quidā archiepiscopi ex laicis & parum litteratis ī episcopos ordinabāt quod Papę innotuit ex confessione cuiusdam eorū vnde præsumit Cælestinus alios similia fecisse:& ideo prohibet,vt ad tantam dignitatem non promoueantur, qui per singula non creuerint officia, & qui non fuerint eruditi. Nā prius debet esse discipulus anteꝗ̄ sit magister, vt possit docere quod dicit.

Item Cœlestinus episcopis Galliarum,epist.secunda,c. tertio.

¶ Non aspiret ad summum sacerdotium,qui ecclesiasticis disciplinis non est imbutus. C. IIII.

Ordinatos [b] vero quosdam, fratres charissimi, episcopos,qui nullis ecclesiasticis ordinibus ad tātæ dignitatis fastigium fuerint instituti,contra Patrum decreta,huius vsurpatione,qui se hoc recognoscit fecisse,didicimus, cum ad episcopatum his gradibus,quibus frequentissimè, cautum est, debeat perueniri,vt minoribus initiati officijs ad maiora firmentur.Debet enim ante esse discipulus,quisquis doctor esse desiderat, vt possit docere, quod didicit: omnis vitæ institutio hac ad id,quo tendit,se ratione [c] cōfirmat [d]. Qui minime litteris operam dederit, præceptor non potest esse litterarum. Qui non per singula stipendia creuerit,ad meritum ordinem stipendij nō potest perueniri re.Solū sacerdotiū inter ista,rogo,vilius est, quod facilius tribuitur,cum difficilius [e] impleatur?

Burch.l.1.c.12. Iuo p.5.c.72.

Confessio vnius qñq; nocet alteri.

b ¶ Ordinatos.Not. ꝙ cōfessio vnius nocet alij:quod est cōtra id 2.q.5. interrogatū.sed hoc est propter causę connexionē,vt 81.dist.tātis.& not.1.q.6 hęc ꝗppe. Vel dic,ꝙ nō nocet, nisi quo ad pręsumptionē, sicut dictum vnius nocet quo ad præsumptionem, vt 86.dist.tanta.

2 Sequunt istam gl.Cy. Alexan.de Imol.& Mod. in l. si duo. ff.de iureiur.

c ¶ Rōne.]Vt prius sit discipulus.

d ¶ Cōfirmat.] Id est cōfirmare debet.

e ¶ Difficilius.] sup. 40.dist.ante omnia.

DISTINCTIO LX.

Ecce [f] ostensum ex parte est,qui possint ad sacerdotij ordinē promoueri,& qui nō.Nūc autē considerandum est,ex quibus ordinibus in archipresbyterū,vel prępositū, vel episcopū,vel archiepiscopum sint eligendi.

De his ita statutum est in concilio Vrbani Papæ celebrato Aluernię.

¶ Archipresbyter,vel decanus,aut archidiaconus non nisi diaconus, aut presbyter ordinetur. C. I.

Nullus [g] epi-

Ecce.]CASVS. Supra ostēsum est qui possint ad sacros ordines promoueri, & qui non. in hac vero 60. distinct.ostendit ex quibus ordinibus sit aliquis eligēdus in archipresbyterum vel præpositum,vel episcopum,vel archiepiscopum.

Eligendus in quo ordine debeat esse.

f ¶ Ecce.] Hic ostendit ex quibus ordinibus aliqs eligendus sit in præpositum,vel decanum. vel archipsbyterum,vel episcopum,& dicit,ꝙ nullus eligēdus est in prępositum nisi sit diaconus,vel presbyter;nullus in archidiaconum,nisi sit diaconus, nullus in decanum vel archipresbyterum,nisi presbyter,nullus in episcopum, nisi ad minus sit subdiaconus.

Nullus.]CASVS. Prohibetur in isto c.vt episcopus non faciat aliquem archidiaconum,nisi sit diaco

vel archidiaconum.Sed subdiaconatus est hodie sacer ordo.extra de ætate & qualitate, a multis. §. verum. & hoc satis sustineri potest,cum acholythus etiā possit eligi ad prælaturam,vt extra de ætat.& qual.præterea.vbi dicitur,ꝙ dispensatiue potest eligi.Vel dic ꝙ exponitur hæc dictio,fit,id est.fiat.sufficit enim si talis sit,ꝙ ī breui possit promoueri ad illos ordines, vt extra de æta.& qua.preterea.non enim refert an iam sit.an cito fiat,vt extra de ver.sig.ca.3.& de confe.dist.4.qñ.Sed quare statuitur istud de istis dignitatibus, cum in epm possit eligi subdiaconus,vt inf.ead.c.vlt.Sed huius rationem assignat

Ecclesia p... rochialis ... test confer... existenti ... minoribu... Subdiac... nus in ep... pōt eligi.

signat Gratia. infra ead. dist. §. horum. & de epo. inf. ea. §. alterum. i. pp ordinis dignitatē. In quo autem ordine debeat esse cantor, vel primicerius, consuetudini relinquo. 32. dist. placuit. Licitè ergo potest quis in minoribus ordinibus eligi ad has dignitates, dum tamen habeat

a Episcopus.] Supra ergo collatio archidiaconatus spectat ad epm. 74. dist. episcoporū. & 25. dist. c. 1. & 21. dist. c. 1. & 89. dist. volumus. Sed cō ra 93. d it legimus. extra de elect. cum in cunctis. vbi dicitur, ꝙ ad canonicos spectat. Dic, ꝙ ad episcopum tantum spectat confirmatio, ad canonicos electio de iure: in talibus tamen cōsideranda est cōsuetudo, vt extra de electio. cum ecclesia 2.

Archidiaconatum quis conferre potest.

scopus [a] in ecclesia sua, nisi diaconus sit, archidiaconum instituere, nec archipresbyterum, aut decanū, nisi presbyteri [b] sint, ordinare præsumat. Quod, vt districtius teneatur, apostolica auctoritate prohibemus, & interdicimus.

¶ *In capitibus manuscriptis concilij Claramontensis habiti ab Vrbano II. (quæ non sunt decreta ipsius concilij, sed summa quædā ipsorum) in tertio hæc legūtur, quæ ad præsentem canonem faciūt:* vt nullus fiat decanus in ecclesia, nisi presbyter; nullus archidiaconus, nisi leuita.

b Nisi presbyteri.] inf. 23. q. 4. sicut excellentiam. contra. vbi dicitur, ꝙ non gradu elegantior, sed uitæ melioris, &c. Sed dic, ꝙ non tantum ordo cōsideratē, sed ordo & meritum.

2 Quidā dicūt, ꝙ nō licèt episcopo eligere archidiaconum aliunde, nisi de ecclesia cathedrali, & hoc p decret. extr. de his, quæ fiūt à prelat. tua. in prin. ibi, assumatur.

c

Item Calixtus Papa.

¶ Nullus in præpositum, vel archipresbyterum, nisi presbyter; nullus in archidiaconum, nisi diaconus ordinetur. C. II.

Concordat Eugenius 2. in cōcil. Rhemensi, c. 6. Pann. l. 8. c. 140

NVllus in præpositum, nullus in archipresbyterum, nullus in decanum, nisi presbyter; nullus in archidiaconum, nisi diaconus ordinetur.

NVllus.] CASVS. Dicit Calixtus, ꝙ nullus in præpositum, vel archiepiscopum, vel archidiaconum eligatur, nisi sit diaconus, nec aliqs in decanū vel archipresbyterum eligatē, nisi sit presbyter.

¶ *Et rubrica, & caput emendata sunt ex manuscriptis codicibus.*

Item Innocentius secundus in concilio Romano, c. 10.

¶ De eodem. C. III.

INnouamus autē, & præcipimus, vt nullus in archidiaconum, vel decanum, nisi diaconus, vel presbyter [c] ordinetur. Archidiaconi vero, vel decani, vel præpositi, qui infra ordines prænominatos existunt, si inobedientes ordinari [d] contempserint, honore suscepto priuentur. Prohibemus autem, ne adolescentibus [e], vel infra sacros ordines constitutis, sed qui prudentia, & merito vitæ clarescunt, prædicti concedantur honores.

INnouamus.] CASVS. Quidā erant electi in archidiaconos, qui nō erat diaconi: quidam in archipresbyteros vel decanos, q nō erant presbyteri. Inn. igitē secundus confirmās antiqua decreta prohibet ne hoc de cętero fiat, & si qui intra prænominatos ordines existētes psumpserint ordinari, suscepto priuentur honore. Item phibet, ne adolescētibus, & in minoribus ordinibus constitutis, & indignis prædicti conferantur honores.

Horum vnum propter procacitatem quorundam statutum est, qui nomen præpositure adepti, officium contemnunt, nolētes fieri sacerdotes: aliàs enim inane esset, cum etiam in episcopum eligi possint in subdiaconatu constituti, iuxta illud Vrbani [α] Papæ.

c ¶ Vel psbyter.] sed de singula singulis.

d ¶ Ordinari.] Cogitur ergo aliquis recipere ordinem, & sic est contra hoc. 74. distin. gesta. sed illud rōne adiuncti ordinis. 73. dist. c. fi.

Ordinem recipere cogitur quis.

α ¶ Vrbani.] *In c. multis extra de ætа. & qualit. tanquam decretum Vrbani primi citatur: Apud Iuonem vero, & in Pannormia ex synodo Beneuentana, quæ tempore Victoris tertij, cui Vrbanus secundus successit, habita fuit: Nam Vrbanus primus centum, plus minus annis Nicęnam synodum antecessit.*

¶ Non eligatur in episcopum, nisi in sacris orninibus constitutus. C. IIII.

e ¶ Ne adolescentibus] Intra xxv. an. 3. vt extra de elect. cum in cunctis. §. inferiora.

Iuo par 5. c. 72. Pann. l. 3. c. 5.

NVllus in episcopum eligatur, nisi in

3 Nec. n. ferendū est eū legitimam tutelam agere, . . de legit. tut. l. vlt. de Fant.

a Vt extra lib. 6. de æta. & qual. t. gmutimus.

beat ætatem 1. Sed his ob. extra de elect. dudum. 1. in fi. si vis subtrahere di . . m H. e p me quod dicit illud c. præterea dispensat. . e. . ex d . p . . . . ne canonis. Non ob. cap dudum. in fi. quia potest intelligi de defectu tali, qui impediat promouendum ad talem dignitatem, de quo . . fit mentio. v de . . . tur, quod acolythus possit eligi ad illam dignitatem, vt videtur dicere littera, sic . . . . intelligenda.

HORVM CASVS. Dicit Gratianus, ꝙ illud qđ dictū est de clericis non promouendis in archipresbyteros, vel decanos, nisi sint presbyteri, & in archidiaconos, nisi sint diaconi; statutum fuit ex causa. s. pp illos q pmoueri contemnebant adeptis dignitatibus. Nam et in episcopos diaconi promouentur, quod probatur seq. c.

NVllus in episcopatum.] CASVS. Statuit hic Vrbanus, ut nullus eligatur in episcopū, nisi fuerit in sa-

cris

cris ordinibus cōstitutus. Sacros autē ordines dicimus diaconatum, & presbyteratum, quos solum legitur primitiua ecclesia habuisse. Subdiaconi vero necessitate exigente de licentia Romani pontificis, vel archiepiscopi, si bonæ vitæ fuerint, possunt in episcopos eligi.

Laicus in epm postulari potest.

a ¶ In sacris.] Postulari tñ potest in episcopū laicus. 61. dist. cap. Osius. & 63. dist. c. Valentinianus.

b ¶ Habuisse.] Supple sacros. nā ēt sub diaconatus fuit tpe Apostolorum, vt 35. dist. episcopus.

c ¶ Romani pontificis.] Hodie licitè eligitur, vt extra de ætate & qual. à multis.

Metropolitanus, an possit circa ordinem dispensare.

d ¶ Metropolitani.] Sicut ergo olim metropolitanus potuit dispensare circa ordinem, sic videtur, φ adhuc possit, cum nō auferatur ei hæc dispensatio, siue iurisdictio, arg. extra de sent. excom. nuper. 1.

Et iō dñt quidam, φ auctoritate huius iuris adhuc hodie possit dispensare, acolytho eadem rōne, & hanc sententiam videtur sequi Tanc. Vin. Gof. & B. extra de ætat. & qualit. à multis.

ALTERVM VERO. CASVS. Respicit hoc illū. §. horū vnū. ubi dictū est aliquē non esse eligēdum in archidiaconū, nisi sit diacon⁹, vel in archipresbyterū, nisi sit presbyter. hoc fuit statutū pp cōtumaciā illorū, qui pmoueri nolebāt. Nūc aūt dicit, φ alterū est statutū pp ordinis dignitatem s. vt nō eligatur in episcopū, nisi sit in sacris ordinibus.

Tē laici.] hęc dist. diuiditur in quatuor partes, in quarū prima pbat p xvij. auct. sanctorū, φ ex laicis, licèt sint boni, non debet creari eps. Sc̃da ibi, [Ecōtra.] Tertia ibi, [sed aliud.] Quarta ibi, [Item clerici.] Io. de Fan.

CASVS. Hic ponitur 61 d st in qua dr̃, φ laici nō sunt in episcopos eligēdi, nisi prius p singulos ordines fuerint probati. & hoc pbatur vsq; ad §. [His omnibus.] Postea probatur cōtrariū in eod. §. & ibi dat solutionē. Et additur ēt φ clerici alterius ecclesiæ non sunt præferendi clericis de propria ecclesia benemeritis in electione. Tractatur etiam in vlt. c. de visitatione eccl.

a Vt inf. ea. §. his omnibus. in c. Osius. §. sed aliud.

e ¶ Item laici.] Hic ostendit, φ laici non sunt eligendi in epos, sed possunt postulari. Item dicit, φ tñ de propria ecclesia facienda est electio. Deinde ostēdit de visitatore, φ nihil debet præsumere de rebus illius ecclesiæ cui datus est visitator. Et notat φ vocat hic laicos illos, qui non sunt ordinati; & illos, qui repente sunt ordinati, & necessitas nec illi sunt eligendi [illegible].

SAcerdotale.] CASVS. Brunichilda Regina Francorum faciebat laicos in episcopos promoueri. vnde Gregorius ipsam redarguit, & reprehendit.

f ¶ Subito.] Et ita iniquè, & malè. Iniquitas.n. omnia præcipitat, vt inf. a de pœn. d. 5. inter hæc h.rcum. & ita men

Iniquitas omnia præcipitat.

sacris [a] ordinibus religiosè viuens fuerit inuetus. Sacros autem ordines dicimus diaconatum, & presbyteratum. Hos siquidē solos † primitiua legitur habuisse [b] ecclesia: subdiaconos vero, quia & ipsi altaribus ministrāt, opportunitate exigente concedimus; si tamen spectatæ sint religionis & scientiæ. Quod ipsum non sine Romani Pontificis [c], vel metropolitani [d] licentia † ꝑ fieri permittimus.

†al. sacros.

†al. scientia.

Alterum vero, vt in episcopum, vel archiepiscopum, nisi in sacris ordinibus constitutus non eligatur, propter dignitatem ordinis statutum est.

ꝑ ¶ Licentia.] *Sic mutatum est ex dicto cap. à multis. Iuone, & Pannormia, quamuis etiam in vetustis Gratiani codicibus legatur,* scientia.

DISTINCTIO LXI.

ITem laici [e] non sunt in episcopos eligendi: sed per singulos ordines prius sunt probandi.

Vnde Gregorius Brunichilde Reginæ Francorum, lib. 7. reg. epist. 113.

¶ Sacerdotes ex laicis non sunt ordinandi. C. I.

SAcerdotale officium vestris in partibus in tantā (sicut didicimus) ambitionem perductum est, vt sacerdotes subito [f], quod graue nimis est, ex laicis ordinentur.

Ansel. l. 6. c. 77. Poly. l. 2. tit. 1.

Item Hormisda Papa episcopis per Hispaniam constitutis, epist. 3. cap. 1.

¶ De eodem. C. II.

IN sacerdotibus eligendis curam oportet esse perspicuam. Irreprehēsibiles enim esse conuenit, quos præesse necesse est corrigendis [g] *& infra*. ¶ Longa [h] debet vitam suam probatione monstrare, cui gubernacula committuntur ecclesiæ.

Polyc. ibidem. Ansel. l. 6. c. 22.

Item eodem loco continentur.

men necessitas est in anno, & dimidio potest laicus recipere omnes ordines, vt 77. distinctio. monachus. cap. sequen.

IN sacerdotibus.] CASVS. Duo prohibet Hormisda in hoc cap. Primum est, laicos in episcopos nō esse eligendos, etiam si fuerint probatæ vitæ, & bonæ conuersationis. probatus enim debet esse quis antequam eligatur & discere antequam doceat. Nam reprehensibilis & emendatus esse debet, qui præfertur, & orat p populo. Secundū m est, quòd pœnitentes ad gradum episcopatum aspirare non possunt: nam præteritis memoria [illegible] criminis labem non habet lucidam sacerdotij dignitatem.

g ¶ Corrigendis.] Sic 3. q. 7. iudicet. & c. seq.

h ¶ Longa.] Sic supra 28. dist. priusquam.

Nos

a NOn negamus.] ¶ Præstare.] Vnde non petere exemplum, sed dare dignus erat. ad idem. 16. q. 1. prædicator

Pontifex debet esse humilis.

b ¶ Emendatiorē.] Sic 8. q. 1. qualis. 1. q. 3. c. vilissimus.

c ¶ Humilitatis.] Quia nihil ita splendet in pontifice sicut.

e ¶ Memorandi.] Et hoc propter memoriam præteriti delicti. si. 25. dist. cap. vlt. & 48. dist. c. 1. & 3. q. 4. c. 2. & ff. de acc. l. vlt.

f MIserum est] ¶ Qui nunquam.] sup. 59. distinct. ordinatos. 2.

¶ De eodem. C. III.

Ans. ibidem. Polyc. ibidem.

NOn negamus esse in laicis Deo placitos mores; sed milites suos probatos sibi quærunt instituta fideliū. Discere prius quisque debet, antequam doceat, & exemplum religiosæ cōuersationis de se potius alijs præstare [a] quàm sumere. Emendatiorem [b] esse conuenit populo, quē necesse est orare pro populo. Longa obseruatione religiosus cultus tradatur, vt luceat: & clericalibus obsequijs erudiendus inseruiat, vt ad venerādi gradus summum perductus, quis sit fructus humilitatis [c], ostendat. *& infra.* ¶ Nec tantum de laicis consecrari inhibemus; sed nec de pœnitētibus quidem quisquam ad huiusmodi gradum profanus temerator aspiret. Satis illi postulanti sit venia: quā conscientia absoluat reū, qui se peccata sua populo scit teste [d] confessum? Quis enim quem paulo ante vidit iacentem, veneretur antistitem? Præferens memorandi [e] † criminis labem, non habet lucidam sacerdotij dignitatem.

† *al. miserandi.* orig.

¶ *In plerisque vetustis Gratiani codicibus caput hoc coniunctum est superiori, quemadmodum est in ipsa Hormisdæ epistola.*

Item Innocentius Papa ad Aurelium Carthaginēsem episcopum, epist. 12.

¶ De eodem. C. IIII.

Polyc. ibid. Ansel. l. 6. c. 34.

MIserum est, eum magistrum fieri, qui nunquā [f] discipulus fuit: eum summum fieri sacerdotem, qui nunquam in vllo gradu obsecutus fuerit sacerdoti.

Item Leo episcopus ad episcopos Africanos, epistol. 85. al. 87. c. 1.

¶ De eodem. C. V.

Iuo p. 5. c. 105.

MIramur tantum apud vos per occasionem temporis impacati aut ambientium præsumptionem, aut tumultum [g] valuisse popularē, vt indignis quibusque, & longe extra sacerdotale meritum constitutis, pastorale fastigium, & gubernatio ecclesiæ crederetur. Non est hoc consulere populis, sed nocere; nec præstare regimen, sed augere discrimen [h]. Integritas enim præsidentiū [i], salus est subditorum; & vbi est incolumitas obediētiæ, ibi sana est forma doctrinæ. ¶ Principatus [k] autem quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupauit, etiā si moribus, atq; actibus nō offendit, ipsius † tamen initij sui est perniciosus exēplo. Et difficile est, vt bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio ¶ Quod si in quibuslibet ecclesiæ gradibus prouidenter, scienterque curādum est, vt in Domini domo nihil sit inordinatum [l], nihilque præposterum; quāto [m] magis elaborādum est, vt in electione eius, qui supra

1. q. 1. c. principatus. Polyc. ibid. Ansel. l. 6. c. 2. † al. ipso.

a Nam peccantem publice, &c. 45. dist. sed illud. 32. q. 3. nemo.

MIramur.] CASVS. Quidam archiepi quosdā laicos n'p's pro[illegible] ue bant occasione guerræ sedandæ, & popularis tumultus remouendi: quare Leo Papa eos ex hoc reprehendit, dicens, quod pro nullius persona faciendum est contra decreta sanctorū patrum. Et quod archiepi hoc facere nō deant, pbat quatuor rationibus. Prima est quia qui tales sublimat, nō cōsulit populo, sed nocet. Secūda est, quia quod habet malū initium, vix est vt bono peragat exitu. Tertia est quia si minores ordines non dantur sine discussione, multo minus ordo episcopalis est sine discussione dandus. Quarta est, quia si laicus laboris inexpertus notari solet ambitus, si dignitatem appetat sæcularē multo magis eius notari ambitus solet, qui ambit administrationem diuinorum.

a Ad idem 48. distinct. sed vr sufficere si per duos mēses sit apud magisterium. ff. de leg. 3. seruis. §. ornatricib. Io. de Fan.

g ¶ Aut tumultum.] Arg. quod non est deuiandum à iure communi propter tumultum popularem; nec propter sed[itio]nā discordiam, vt 62. distinct. docendus. 18. quæst. 2. si quis abbas. 8. q. 1. licet sic C. de [illegible] l. decurionum. & argum. extra de appe. constitutus. argum. contra. ff. ad le. Cor. de sic. l. pen. & 28. distinct. de Syracusanæ. & 11. q. 3. antecessor. & 50. dist. vt constitueretur. extra de reg. iur. qui scā dal. z. [illegible]erit.

Ius cōe pp tumultum populi non est violandum.

h ¶ Discrimē.] Id est periculum.

i ¶ Præsidentium.] Id est, sacris officijs deputatorum.

K ¶ Principatus.] Prima q. principatus.

l ¶ Inordinatū.] Scilicet, vt p[illegible] eligatur ille qui humilitauerit in ecclesia, vt inf eo. qui p [illegible] vel et ille qui est i maiori ordine cōstitutus 3. vt 75. d. c. vlt.

Eligendus ē magis exercitatus.

3 89. distin. episcoporū.

d ¶ Teste.] Quia publica publico egēt remedio delicta. vt de pœ. dist. 1. §. hoc ergo. & capit. quamuis. sicut humilitas, vt 100 dist. contra morem:

m ¶ Quanto.] Nota quanto res est maior tanto maior est

est inquisitio facienda, vt 59. dist. ordinatos. & 47. dist. quantumlibet 42. dist. quiescamus. & 7. q. 2. ca. vlt. & est hoc contra illos qui dicunt, quod in causis matrimonialibus nõ est ita districta examinatio facienda circa testes.

capitul. sui vt extra de his quæ fiunt prælatis, nouit.

g ¶ Multo.] Sic supra distinct. 59. cap. vlt. & sup. ea. in sacerdotibus.

Quid omnes gradus constituitur, non erretur? Nam totius familiæ Domini status, & ordo nutabit; si quod requiritur in corpore, non inueniatur in capite. Vbi est illa Beati Pauli Apostoli per spiritum Dei emissa præceptio? qua in persona Timothæi omniũ [a] sacerdotum Christi numerus eruditur; & proinde vnicuiq; nostrum dicitur: [Manus cito nemini imposueris, neq; communicaueris peccatis alienis.] Quid est [ϐ] cito [b] manus imponere nisi ante maturitatem ætatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris †, ante experiẽtiam disciplinæ sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis: nisi talem effici ordinantem, qualis ille est, qui non meruit ordinari? ¶ Sicut enim boni operis sibi comparat fructum qui rectum tenet † in eligendo sacerdote iudicium; ita graui semetipsum afficit damno qui ad suæ dignitatis collegium sublimat indignum. Non enim in cuiusquam persona [c] prætermittendum est, quod institutis generalibus continetur: nec putandus est honor ille legitimus, qui fuerit contra † diuinæ legis præcepta collatus. *& infra.* ¶ Merito sanctorũ Patrum venerabiles sanctiones, [2] cũ de sacerdotum electione loquerentur, eos demum idoneos sacris administrationibus censuere, quorum omnis ætas a puerilibus exordijs vsque ad perfectiores † annos per disciplinæ ecclesiasticæ stipendia cucurrisset: vt vnicuique testimonium prior vita præberet, nec posset de eius prouectione dubitari; cui pro laboribus [d] multis, pro moribus castis, pro actibus strenuis celsioris loci præmium deberetur. ¶ Si enim ad honores mundi sine suffragio temporis, sine merito laboris indignum est peruenire, & notari ambitus solent; quos probitatis documenta [e] non adiuuant; quam diligens, & quàm prudens habenda est dispensatio diuinorum munerum, & cælestium dignitatum?

Ansl. 1. 6. c. 35.

1. *Tim.* 5. inf. dist. 78. quid est manus.

† *al. obediẽtiæ.*

Polyc. ibidem.

† *al. sectatur.*

† *de præuaricatione collatus*] orig.

† *al. prouectiores.*

α † Principatus.] *In plerisque manuscriptis Gratiani codicibus legitur.* principatus, & cætera: & infra. Quòd si, &c *Id autem factum videtur, quia infra.* 1. *q.* 1. *c. principatus. citatur hic versiculus prout notatur in glossa, quæ in illis etiam vetustis exemplaribus est; in quibus aliæ glossæ non habentur.*

ϐ † Quid est.] *Sic in ijsdem manuscriptis legitur*: Quid est cito manus imponere, &c. & infra: Sic enim. *& in margine citatur*, infra dist. 78. quid est manus.

Item ex concilio Laodicensi, c. 12.

¶ Non sunt eligendi ad episcopatum, nisi quos probabilis vita commendat. C. VI.

Episcopatum non oportet præter iudiciũ metropolitanorum, & finitimorum episcoporum constitui [f] ad ecclesiæ principatum. Nec eligantur, nisi hi, quos multo [g] ante nota probabilisque vita commendat; & nihilominus, si in sermone fidei, & † recta operatione per suam conuersationem fuerint probati.

su. dis. 24. c. epi.

† καὶ τῇ τοῦ ἰδίου λόγου πολιτείᾳ.

a ¶ Omnium.] Argu. quod vni dicitur, ad alios extenditur, vt dixi. 38. d. ignorãtia. Et arg. 32. q. 7. apostolus. & 31. q. 1. quãm si. & C. de naturali. liber. auth. item si quis.

b ¶ Quid est cito.] vt 78. dist. c. quid est manus. & 86. dist. tanta.

c ¶ Persona. Nota quod propter personã [1] non receditur a iure cõi, vt hic, & 50 d. ex pœnitẽtibus. & 89 dist. singula 59 dist. hoc ad nos. tamen quandoque receditur a iure propter personã, vt fuit in Augustino, vt 7. q. 1. non autẽ. Item propter scãdalum, quod timetur in persona, vt 23. q. 4. nõ potest. Similiter pro miseratione personæ, vt 86. dist. tanta. Sed dic quod ibi psonæ fauore nõ receditur a iure: sed propter vtilitatẽ prouenientem ex persona.

d ¶ Pro laboris.] Nota quod eo ipso quod quis electus est, præsumit esse melior alijs vt dist. 94. c. 1. & dist. 59. c. 1. & 40. dist. c. 1. Ar. cõtra. 8. q. 1. illud.

e ¶ Documẽta.] Hic mala vita probat aliquẽ ambitiose peruenisse ad dignitatem: sic econuerso merita alicuius excusant ipsum ab ambitione, vt 1. q. 1. quibusdam 2.

Episcopum.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod episcopus consecrari non debet sine consciẽtia & iudicio metropolitani & suorum suffraganeorum, & quod non debet eligi nisi probatæ vitæ & qui ante longo tẽpore probatus fuerit in sermone fidei & conuersatione.

f ¶ Cõstituti.] Id est consecrari. Solus enim non debet consecrare episcopũ licet solus ipsum possit confirmare, vt 64. dist. c. 1. & 51. di. c. vlt. dum tamẽ adsit cõsensus

Ius cõe propter personã non est relinquendum.

1 Id est propter amorem personæ non receditur, id est, non debet recedi. sic no. 1. q. 7. §. pro persona.

Electi facit quem præsumi meliorẽ.

2 Et est bonum, scilicet ad hoc quod hic dicitur. 1. q. 7. sanccimus. 1. responso. C. de re. mili. ad fi. Ioã. de Fan.

QVid proderit.] CASVS. Cælestinus redarguit omnes, qui laicos eligunt vel ordinant in epos. quia si hoc fieret, nihil prodesset clericis diu in castris Dominicis militasse: quare prohibet, ne hoc de cœtero fiat, si contra fiat, pœnam depositionis minatur promouen-

Item Cælestinus ad episcopos Apuliæ, & Calabriæ, epist.3.cap.2.

De eodem. C. VII.

QVid proderit [a] per singula clericos stipendia militasse, & omnẽ egisse in Dominicis castris ętatem? si hi, qui prefuturi sunt, ex laicis requirantur? qui vacantes sæculo, & omnem ecclesiasticum ordinem nescientes, saltu præpropero † in alienum [b] honorem ambiunt immoderata cupiditate transcendere, & in aliud vitæ genus (calcata reuerentia ecclesiasticæ disciplinæ) transire? Talibus itaque fratres charissimi, qui iuris nostri, id est canonum gubernacula custodimus necesse est obuiemus; ne quis laicum ad ordinem clericatus admittat, & sinat fieri; vnde & illum decipiat, & sibi causas generet, quibus reus constitutorum † decretalium fiat.

Nicol. ad Mic. Impo. in epistola, quæ incipit, *Principatum* Polyc. ibidem. Ansel. 7. c 35. † *al. præpostero*, † *constitutis decretalibus*] orig.

Item Leo, epist.85. al.87. c.1. ad episcopos Africanos.

¶ Rudibus, & imperitis gubernacula ecclesiæ non sunt committenda. C. VIII.

Polyc. Ibidem Ans. l.9. ca.138. Iuo p.5. c. 105. in fine.

STatuimus [a], ne in aliquo Apostolica, & canonica decreta violentur; & ne his ecclesia Domini regẽda credatur, qui legitimarum institutionum nescij †, & totius humilitatis ignari, non ab infimis [c] sumere, incremẽtum, sed à summis volunt habere principium, cũ valde iniquũ sit, & absurdum, vt imperiti magistris, noui [d] antiquis, & rudes præferantur emeritis.

[a] ¶ Statuimus.] *In epistola ipsa cõiũgũtur verba huius capitis cum extremis verbis capitis*, Miramur, *supra eo hoc modo*: quã diligens. & quam prudens habenda est dispensatio diuinorum munerum, & cœlestium dignitatum; ne in aliquo apostolica, & canonica decreta violentur, & his ecclesia Domini &c. *totaque per interogationem profertur.*

His omnibus [e] auctoritatibus laici prohibẽtur in episcopatum eligi.

2 *Econtra Beatus Nicolaus ex laico electus est in episcopũ: beatus Seuerus ex lanificio assumptus est in archiepiscopũ: beatus Ambrosius, cũ nondum esset baptizatus, in archiepiscopum est electus.* ¶ *Sed sciendum est, quòd ecclesiasticæ prohibitiones proprias habẽt causas, quibus cessantibus cessant & ipsæ †. Vt enim laicus in episcopum nõ eligeretur, hæc causa fuit, quia vita laicalis ecclesiasticis disciplinis per ordinem nõ erudita nescit exempla religionis de se præstare alijs, quæ in seipsa experimento nõ didicit. Cum ergo quilibet laicus merito suæ perfectionis cleri-*

Concor. ... t. in au... n. de de... n. ciuita. bon. gl. in r. maxi... orũ. in §. æ igitur. ll. 2.

Concor l. ... eraliter. de epis. & ... & l. si pa ... G. de hę. ti. clesiæ sec ... e spe sti... ndiorũ li...

uentibus & promotis.

[a] ¶ Proderit.] Nota, quòd licitũ est alicui seruire ecclesię spe stipendiorũ, vt su. 59. dist. officia, & 74 dist. consuluit. Arg. contra. 8. q. 1. sunt in ecclesia, & 12. q. 1. habebat. 1. Sed dic quòd sperare potest, dum tamen nõ principaliter ad hoc seruiat, vt 77. distin. in singulis. & 8. q. 1. qui episcopatum.

[b] ¶ Alienum.] Id est, alijs debitum: sic supra 13. distin. c. 1. ff. de adop. l. fi.

STatuimus.] CASVS. Dr in hoc c. quòd illis ecclesia regẽda non debet committi, qui nesciũt legitimas institutiones, & quòd in minoribus ordinibus incrementũ non susceperunt, sed a summis volũt habere principium: cum absurdũ sit, vt imperiti magistris, & noui antiquis præferantur.

[c] ¶ Ab infimis.] Sic 48. dist. sicut.

[d] ¶ Noui] Seniores in ecclesia sẽp preponendi sunt iunioribus i electione 2. i responsione, in subscriptione, vt 75. dist. ca. vlt. & 74. dist. epi scoporũ. & 17. dist. §. hinc etiam. & c. sequenti. 96. dist, bene quidem.

HIS OMNIBVS. CASVS. su. probatũ est laicos nõ esse eligendos. Nunc autẽ probatur contrariũ tribus exemplis. s. Nicolai, Seueri, & Ambrosij. sed hanc contrarietatẽ soluit Gratianus, dicens, ideo esse prohibitũ laicos promoueri, quoniã laici inscij esse consueuerunt, & imperiti; sed si periti sũt & clericos in bonitate transcẽdunt, eligi possunt & promoueri exemplo Nicolai, Seueris & Ambrosij. Et hãc solutionem probat sequens cap.

[e] ¶ His omnibus.] Hæc solutio non valet, quia laicus quantumcunque sit perfectus, non est eligendus, sed tantum postulandus, vt inf. ea. obitum. & sup ca. in sacerdotibus. & sup. dist. 59. hoc ad nos. quod autem dicitur de his tribus, nõ obstat, quia diuina inspiratione fuit factũ 4. q. 3. §. vlt. 3. vel dic quòd isti postulati fuerunt.

ECONTRA. Hæc est 2. pars, in qua probat contrarium supradictis. Ioan. de Fan.

1 Itẽ argu. contra extra de elec. cum ad nostram. ibi de hoc. et adde quod not. 59. dist. hoc ad nos. Arch.

2 De hoc. no. 85. dist. Arch.

3 Subau. cui nemo digne sistet pōt. 19. q. 2. cap. 2.

NEophytus.] CASVS. Vercellẽses vituperabant electionem Ambrosij: quia neophytus erat: & neophytos Apostolus prohibuit ordinari. Sed respondet Ambrosius hoc ideo esse prohibitum ab Apostolo, q̃a neophyti consueuerũt propter honores superbire: sed si humiles inueniãtur, possunt ordinari, quia cessante causa cessare debet effectus. vnde occidentales episcopi electionẽ suã legitimã esse iudicauerunt: & orientales eam exẽplo approbauerunt: qui multos tales elegerunt.

K ¶ Presbyteri.] Hoc totum nõ potest fieri intra tres menses: & ita differri potest consecratio episcoporum, quandoque vltra annum, vt q.1. constitutum. & 28. dis. de Syracusanæ.

SED ALIVD. Hæc est tertia pars distinct. in qua distin-

Conf ecra episcopor qñq; diffe tur vltra num,

calem vitã transcẽdit; exemplo beati Nicolai, & Seueri, & Ambrosii, eius electio potest rata haberi.

Vnde idem Ambrosius in epistola 82. ad Vercellẽses ait de se ipso.

Cap. IX.

NEophytus prohibetur ordinari, ne extollatur in superbiã [a]. Sed si non deest humilitas competẽs sacerdotio; vbi causa [b] non hæret, vitium nõ imputatur. Itaq; ordinationem meam occidẽtales episcopi iudicio [c], oriẽtales etiam exemplo [d] probarunt †.

† Conco 1. §. sexu cũ ibi ff. de po & l. si m tem. cum C. de con ob. can,

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus caput hoc coniunctũ est superiori. Nam Gratianus (quod sæpe facit) sententiam potius beati Ambrosii afferre voluit: quã ipsa omnino atque eodem seruato ordine verba referre: locus enim integrè sic habet.* Quàm resistebam, ne ordinarer; postremo cum cogerer, saltem ordinatio protelaretur, Sed non valuit præscriptio, valuit impressio. Tamẽ ordinationem meam occidentales episcopi iudicio; orientales etiam exemplo probarunt. Et tamen neophytus prohibetur ordinari, ne extolatur superbia. Si dilatio ordinationi defuit; vis cogẽtis est: si non deest humilitas cõpetẽs sacerdotio, vbi causa non hæret, vitium non imputatur.

a ¶ Superbiam.] su. 48. d. quoniam.

b ¶ Causa. Videtur ergo q̃ vbi prohibetur electio ex causa, q̃ cessãte illa causa possit fieri electio, vt hic, & 28. dist. de Syracusanæ. 5. q. 1. qđ pro necessitate. Arg. contra 32. q. 1. dixit, & 59. q. 2. duæ sunt. Vno modo sic potest exponi, cessante causa cessat, & constitutio, id est, quando causa cessat actu & exemplo, idest, vt non possit trahi in perniciem exempli 1, 64. dist. §. verum. Vel dic, q̃ cessat circa personã illam ad hoc tantũ, vt dispensari possit secũ. Vel dic, q̃ tunc cessat, quãdo hoc in iure exprimitur q̃ cessare debeat: uel dic, qñ omnis causa cessat & impulsiua & finalis, & efficiẽs & occasionalis: tunc cessat constitutio. ff. de post. l. 1. §. sextũ.

Cõsti tutionis causa cessante an cesset ipsa cõsti tutio.

1 Arg. ff. de pœnis l. si qs aliquid. §. abortionis. 1. q. 1. pricipatus.

c ¶ Iudicio.] Id est, per sententiam.

d ¶ Exemplo.] Similes ordinãdo: sed dispensatiuè. & sic planum est.

Item obijcitur illud Sardicensis consilij; c. 13.

¶ Scholasticus ex foro; aut ex administratione postulari potest episcopus. Cap. X.

OSius episcopus dixit. Et hoc necessarium arbitror, vt diligentissime tractetur: si forte aut diues laicus [e] α, aut scholasticus [f] de foro [g] aut de † administratione [h] β episcopus fuerit postulatus; vt nõ prius ordinetur, nisi ante & lectoris [i] munere, & officio diaconi, aut presbyteri [k] fuerit perfunctus: & ita per singulos gradus (si dignus fuerit) ascendat ad culmen episcopatus.

Burc. l. 1. c. 27. Iuo. p. 5 c. 71. † *al. ex administratore.*

α ¶ Laicus.] *Abest uox ista a concilio: sed ob glossam nõ est inducta.*

β ¶ De foro, aut de administratione.] *Gracè tantũmodo est,* ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς.

3 *Sed aliud est* [l] *postulari, aliud eligi: postulatur nexibus Curiæ adstrictus ab Imperatore: clericus alterius ciuitatis a suo episcopo; sed nõ eligitur aliquis nisi in sacris ordinibus constitutus. Fit enim electio cũ solẽnitate decreti omniũ subscriptionib. roborati; postulatio verò simplici pe*

In ordine Romano.

OSi⁹.] CASVS. dicitur in hoc ca. q̃ si diues, vel literatus laicus, vel q s curialis fuit in episcopum postulatus, nõ debet cõsecrari, nisi per singulos ordines fuerit legitimè approbatus, deinde poterit ad episcopatum ascendere.

e ¶ Aut diues laicus.] Qui de suis facultatibus aliquid dedit ecclesiæ, nõ tamen est recipiẽdus ideo; nisi alias dignus sit, vt 1. q. 3. ex multis. nec enim diuites sunt reijciendi, vt 30. dist. hæc scripsimus.

f ¶ Scholasticus.] Id est, literatus.

g ¶ De foro.] Scilicet causarum ecclesiasticarum.

h ¶ De administratione.] Ciuili uel curiali.

i ¶ Aũ & lectoris.] inf. 77. d. quicunque & 18. q. 2. q̃ sit,

distinguit, & bene Ioan. de Fan.

CASVS. Nunc assignat Gratianus differentiam inter postulare & eligere. Nam postulatu qui est alteri subditus laicus uel clericus, & fit hoc simplici petitione. Ille vero eligitur qui est in sacris ordinibus cõstitutus & hæc electio fit cum sole nnitate decreti. Vt hæc differentia probatur sequenti capitulo.

1 ¶ Sed aliud est.] Postulatio fit his verbis, petimus vt facias te promoueri tur, quia volumus te eligere, & tunc dicitur postulari à seipso. Ab alio autẽ fit postulatio, vt

Postu'at qualiter 2. De ho tis no extra de stu. c. fi. videas.

vt si clericus, vel laicus, sit de epatu alterius: tunc postu-
latur ab epo loci, vt 71. dist. primatus. & etiā a seipso,
quia vnius consensus non sufficeret. Si autē laicus dice-
ret: nolo tonsurari, nisi certus sim de electione, uel cle-
ricus diceret: nolo ordinari, nisi certus sim de epatu: de
hoc.

bonæ 2. Itē clericus alterius ecclesiæ benè potest eligi
seu potest electionē est postulandus, vt 76. dist. dilectio-
nis. 63. dist. litteras 85 dist. Florentinū. Sed laicus primo
est postulādus: deinde eligēdus. ext. de ele. I causis.

E Piscopus.] CASVS. Quidā canonici volebant quendam clericum alterius ciuitatis postulare in episcopum. præcepit ergo Gregorius cuidam epo visitatori illius ecclesiæ, ut prius postulet, & postea eligatur: deinde Romā cum solēnitate decreti, & cum epistola visitatoris consecrandus occurrat.

blicatum, ab ea postulatione recedere non possunt, & ita no. Hu. extr. de postul. c. vlt. de elec. in causis in glo. vlt. &c. publicato.

Et alibi sæpe. & infra ead. c. obitum.

titione. Quam distinctionem B. Gregorius innuit in registo, lib. 2. epist. 19. scribens Benenato episcopo.

¶ Electio episcopi debet fieri cum solemnitate decreti, omnnium subsciptionibus roborati. Cap. XI.

EPiscopus[a], dum fuerit postulatus, cū solemnitate decreti subscriptionibus [b] omniū roborati, & dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos sacrādus occurrat.

Sic beatus Ambrosius & ante susceptum baptisma ab Imperatore est postulatus, non electus.

a ¶ Ambrosius.] *Quòd synodus elegerit Ambrosium, & non Imperator; ostenditur in c. Valentinianus. infra dist. 63. Ac de sua electione ipsemet Ambrosius refert aliqua lib. 1. offic. cap. 1. & de pœnit. lib. 2. cap. 8. & in epistola ad Vercellenses.*

4 I*tem clerici alterius ecclesiæ non sunt præferendi in electione ijs, qui benè militant in propria ecclesia. Vnde Cælestinus Papa ad episcopos Galliæ, epist. 2. c. 4.*

¶ Extranei emeritis in suis ecclesijs non præponantur. Cap. XII.

Poly. ibidem. Anse. l. 6. c. 11. Deusdedit p. 1.

NEc emeritis [c] in suis ecclesijs clericis, peregrini, & extranei, & qui ante ignorati sunt, ad exclusionē eorum, qui benè de suorum ciuium merētur testimonio, præponantur.

Deusdedit ibi. Polycar. ibidem. Ansel. l. 6. c. 25. Burch. l. 1. c. 7. Iuo par. 5. c. 61. Pann. l. 3. c. 7.

Item ead. epist. c. 5.

¶ De eodem. Cap. XIII.

NVllus.

a ¶ Episcopus.] id. est, dum aliquis postulatur, vt fiat eps, vt 63. dist. literas. b ¶ Subscriptionib.] in quibus cōtinetur de vita electi, vt inf. ea. Catinensis. & 7. q. 1. qualiter. Sed nūquid adeo requiritur hoc decrerum, vt electio sine decreto facta sit nulla? Videtur, q sic, ut hic, & 36. dist. de Petro. & 2. q. 1. legum. & 7. q. 2. qualiter. & 8. q. 3. talia. & 12. q. 2. sine exceptione. & 63. dist. quanto. Sed dico, q licet in electione requiratur decretum cū subscriptionibus canonicorū: tñ electio facta sine ipso tenet. Duab. n. de causis sit subscriptio: vna causa ut si quis vellet uariare uota sua, inciperet ei obuiare propria confessio, vt 1. q. 7. saluberrimum, alia rōne, ut per subseriptionem sciatur, an omnes canonici fuerint præsentes in electione, arg. extra de his, quæ fiunt à prælat. quanto. in fi. licet ergo scriptura requiratur in electione: tñ si fiat sine ipsa, tenet. & est simile: Nam in matrimonio multa requiruntur interuenire, & tñ si non interueniant, tenet matrimonium. 30. q. 5. nostrates. Io. contra, extra de elect. innotuit. B.

Electio facta sine decreto tenet.

Beneficij spe ordinē recipiēs nō peccat.

de hoc nullum pactum est interponendum, ut 59. dist. hoc ad nos & 16. q. 7. per laicos. nec peccat, qui hac spe recipit ordinem, dum tñ principaliter eo proposito nō ordinetur: sed ad hoc ut possit prodesse. 8. q. 1. sunt in ecclesia. Si ergo clericus est de eodem epatu, ille non postulatur, & est monendus, & ēt cogendus suscipere sacros ordines, vt infra ea. bene. sed laicus de eodem epatu a seipso postulatē, vt sup. ea. Osius. Ille aūt à quo postulatur, nō cogitur dare postulatū nisi uelit, ut 63. di. literās. 15. dis. archidiaconū. 76. dist. dilectionis. in auth. de san. epis. §. nullū. coll. 9 pōt tñ per superiorē cogi, vt ipsum det qñ non subest iusta cā omittendi. arg. extra de iure patr. nullus. Sed quæro ad quem titulum ordinetur iste, cum adhuc non sit electus, nec aliquod habet beneficium? dico ad titulum ecclesiæ, ad quem est postulatus. Pone ergo, q alium postea eligant, hoc enim facere pñt, quia per postulationē non est ius quæsitum postulato, vt extra de postula. bonæ. & ca postulationē. & ita tenebit electio alterius. Dico, q licet nil iuris sit quæsitum postulato, tñ potest eos conuenire, vt prouideant ei in stipendio conuenienti, ut extra de iure pat. pastoralis. non enim debuerunt mutare consilium in alterius iniuriam, ut 22. q. 2 primum. ff. de reg. iur. nemo. si autem nondum elegerunt alium, potest eos conuenire, ut eligant ipsum ad illum episcopatum, & hoc modo potest dici, q possunt uariare, si aliquis a seipso postulatur: si uerò postulatur a superiore, & postulatio præsentata 1 est ei, & ille consentit; satis potest dici, q non possunt variare postulationem, ut extra de postu-

Postulatus potest postulantes cōuenire, ut sibi prouideant.

1 Maximè postquam fuerit Scrutinium pu-

SIC BEATVS. CASVS. Dicitur hic, q supradicto modo fuit Ambr. postulatus ab Imperatore, & non electus. Et contradicit iste § illi. § sup. his omnibus. Item probat Gratianus, q clerici alterius ecclesiæ non sunt præferendi illis, qui in propria ecclesia benè militauerunt, quod probat per sequentia capit.

ITEM CLERICI. Hæc est 4. pars dist. in qua probat quandam incidentiam. & dicitur, q nullus alterius ecclesiæ debet eligi, nisi primò omnes clerici illius ecclesiæ fuerint reprobati. Ad secundum inducit septem auctoritates supple hic, nisi maior pars eligat aliunde, quia licitum est eis renunciare iuri suo. extra de elect. cum inter. Ioan.

NEc emeritis.] CASVS. Dicitur in hoc c. q ignoti & extranei non debēt pponi benè in sua ecclesia militantibus, & qui habent bonū testimoniū ciuiū suorū. c ¶ Emeritis.] idest, benè meritis in vita & scientia. 1. q. 1. uilissimis.

NVllus.] CASVS. Quæsitum fuit à Cœlestino, an clericis inuitis episcopus dari debeat de aliena ecclesia?

clesia? Et respondetur ꝙ non, ne alter subripiat honorem alterius. Clerici enim debent habere liberam electionē; & tunc de aliena ecclesia eligantur: qñ in propria nullus inuenitur idoneus, & si clerici, se viderint in hoc prægrauari, sit eis facultas appellandi, & contra dicendi.

de hoc not. extra de elect. cum inter canonicos. Sed qd si omnes eligunt de aliena ecclesia præter vnū, qui eligit de propria? Hic dico non valere electionem vnius: quia nullum de propria potest eligere, cū quilibet eorum consensit in alium; vnde in seipsum non potest con-

Episcopus, an īuitis possit dari.

a ¶ Nullus inuitis.] à principio. sed si p negligentiam neminē elegissent, benè daretur eis inuitis, vt 89. dist. volumus. similiter vbi minor pars cōtradicit, nec habet iustam causā contradictionis, benè datur eis episcopus inuitis. Idē potest dici de laicis, ꝙ eis inuitis non est dandus episcopus si hñt iustā causam cōtradictionis, ut 63. dist. si forte. De hoc no. 23. di. c. illud

Electio an possit fieri d eo, qui non est de gremio.

b ¶ Ciuitatis.] Nunquid per hoc intelliges prius clericos totius ciuitatis vel diœcesis esse reprobandos? Vr ꝙ sic, ut inf. 61. dist. sacrorum & c. plebs. & c. nosse. & extra de usu pal. cū super, illi enim vidētur. esse de aliena ecclesia, cum totū nō sit aliud à parte, ut ext. de lect. cū nobis olim. & qui incōtinentibus ædificijs demorantur, Romæ morari uidentur, ut ff. de verb. sig. l. qui incontinentibus. & l. ædifica & l. pupillus. §. incola. sicut ī tutela reprobandi sunt oēs de ciuitate antequam eatur ad

inuitis [a] detur episcopus. Cleri α, plebis, & ordinis consensus, & desiderium requiratur. Tunc autem alter de altera eligatur ecclesia; de ciuitatis [b] ipsius clero, cui est episcopus ordinandus, nullus dignus (quod euenire non credimus [c]) poterit reperiri. Primùm enim illi reprobandi sunt; vt aliqui de alienis ecclesijs meritò præferantur. Habeat vnusquisque fructum [d] suæ militiæ in ecclesia, in qua suam per omnia officia transegit ætatem. In aliena stipendia minime alter obrepat; nec alij debitam alter sibi vendicare audeat mercedem. Sit facultas clericis renitendi, si se viderint prægrauari, & quos sibi ingeri ex trāsuerso agnouerint: non timeant refutare. Qui etsi non debitū præmium [e], vel liberum [f] de eo, qui eos recturus est, debent habere iudicium.

α ¶ Cleri.] *Hinc vsque ad vers.* Tunc *sunt addita ex orig. & feruntur infra 63. c. cleri.*

PALEA Cap. XIIII.

IN ordinatione prępositi illa semper cōsideretur ratio, ut hic constituatur, quem sibi omni concors cōgregatio secundum timorem Dei, siue etiam pars congregationis (quamuis parua) saniori consilio elegerit. Vitæ autem merito, & sapientia eligatur, qui ordinandus est, etiā si ultimus fuerit in ordine congregationis. Quòd si etiā omnis congregatio vitijs suis (quod absit) consentientē personam pari consilio elegerit, & vitia ipsa aliquatenus in notitiam episcopi, ad cuius diœcesim pertinet locus ipse, vel † ad alios vicinos prępositos, vel Christianos claruerint; prohibeant paruorum pręualere consensum, & domui Dei constituant dignum dispensatorem.

Ex regula S. Benedicti, c. 64.

† *vel abbatibus, vel Christianis vicinis claruerint.*

vicinas ciuitates, vt ff. de tut. & cur. l. diuus. & præses debet esse de diœcesi, vt C. de incol. l. verum. lib. 10. & hoc concedit H. Sed credo sufficere, quòd reprobati sunt omnes de maiori capitulo. arg. extra de uerb. sig. cum clerici. & de rescript. cum Rodulphus. Sed quid, si maior pars eligit extraneum, & minor eligit de gremio suo 1? Videtur quòd hic præualebit electio paucorū, vt 7. q. 1. denique. nam in postulatione omnes erant concordes, vt 63. dist. literas. Io. Sol. hoc falsum est. sufficit enim, ꝙ duæ partes consentiant in postulatione de elect. scriptum. B. Item minor pars iustam habet causam contradicendi. Vnde licet sint pauciores, auditur eorum contradictio, vt extra de his quæ fi. à maior. par. cap. cum in cunctis. 31. dist. Nicæna. Arg. cōtra extra de elect. cū nobis. olim. & c cum inter. Dico tenere electionem minoris partis, cum eligunt secundum formam canonum de suo gremio. Vnde si diuersi sunt clerici: prius examinatur ille, qui est de propria, q̃ qui est de aliena ecclesia, vt distin. 85. archidiaconum Florentinum. Nec obstant præmissæ decre. Ideo enim tenuit ibi electio maioris partis, qa nullus fuit ibi ex aduerso electus. Sed adhuc ob. extra eo tit. in causis. vbi præualet postulatio trium de aliena ecclesia electioni duorū de propria. Sed hoc fuit propter formam mandati: quia ita conuenerant, vt in quem maior pars conueniret, ille esset potior, &

1 Ad hoc extra de electio. c. ecclesia 2. vbi de hoc plene p Phi. Arg. cōtra eo. lit. licet. in fi. De hoc not. 23. dist cap. 1. in glo. ergo aliquis. ibi uideas.

consentire. Item quid si data est aliquibus potestas vt eligant, & ipsi postulant extraneum? Tenet postulatio. vt extra de renunc. post translationem. extra de elect. in causis. de postulat. bonæ. licèt, autem apertè sint expressiones mandati, tñ fecerunt id, quod est vicinum mandato, vt ff iudi. sol. iam tñ §. ult. Ioan. Quidquid dicat Ioan. eius opinio non seruatur de electione 2. minoris partis de eadem ecclesia. vnde cum totum capitulum facere videatur, quod fit à maiori parte capituli, vt extra de his quæ fil. à maio. par. cap. cum in cunctis: tenebit electio extranei, vt dicit T. per decre. superius allegatas: quia multa fieri non debent, tamen facta tenent: nam melior eligi debet, ut qō. 1. licet tamen: sufficit si bonus eligatur, vt extra de elect. cum nobis. & cap. cum dilecti. & C. de statu. & ima. l. ult. Bar.

2 Idē senti Goff. extra d elect. in causis.

c ¶ Non credimus.] No. benignam præsumptionem, ꝙ semper præsumitur, ꝙ aliquis sit dignus in ecclesia, vt in inf. ea. obitum.

d ¶ Fructum.] Sic. ff. de adopt. nec ei. §. præterea.

e ¶ Præmium.] Scilicet obtinet, ut aliquis de ipsis eligatur. Per hoc uidetur, quod licèt aliqui perdiderint ius eligendi, quo possunt excipere contra illum, qui datur eis: videtur tamen, quòd excipere non possunt, sed tantùm agere, vt extra de app. constitutus, in fi.

f ¶ Vel liberum.] Vel, idest, saltem.

Studij.]

Studij. CASVS. Neapolitani elegerũt Petrum in episcopũ: sed quia dicebatur simplex & vsurarius, mãdat Gregorius, vt alium eligant cũ illo de eadem ciuitate, vt si ille fuerit reprobatus, secundus confirmetᷓ, sic dixit H. in summa. Beneuen. sic dixit: Neapolitani elegerunt Petrum minus idoneum: quia idoneus non inuenitur, præcipit Greg. vt alium inueniant de eadem ciuitate, in quem electio eorum valeat declinare, quẽ si non inuenerint, graue ipsius cleri erit opprobrium. Potest tamen dici, ꝙ antequam inuentus esset minus Idoneus, mandauit eis, vt alium inuenirent in eadem ciuitate, & hoc videtur melius literæ consonare.

a ¶Declinare.] Argu. ꝙ ecclesia põt in duos consentire, vt si vnus non obtineat, alter saltem obtineat. arg. 85. dist. archidiaconum, & 8. q. 1. in scripturis maximè vbi diffidũt de iure suo, vt extra de postu. bonæ Sed nõ ne priuati debẽt esse iure suo, Vt extra. de elec. cũ in cũctis? Sed hæc & similia loquunᷓ in eo casu, qñ eligẽtes latebat vitiũ electi. sic 28. dist. de Syracusanæ ẜm alios secũdus põt eligi sub cõditione, vt si primus non obtineat, secundus maneat, vt 85. dist. archidiaconum Florentinum, si extra de electio. cũ terra. sic 7 q. 1. quamuis. & ca. pastoralis. Hodie euacuatur totum per cap. Inno. 4. quod incipit, in electionibus. de elec. lib. 6.

Ecclesia potest in duos consentire.

1 Dicas ꝙ hic non dr̃ quod alium debeat eligere antequã Petrus reprobetur: dicitᷓ, vt ꝓuideant alium quem Petro reprobato eligant & hoc planum est. Archid.

α ¶Palea.] *Hæc palea abest ab omnibus vetustis exemplaribus Gratiani, quæ sunt collata. Extat autem in regul. S. Benedicti, ex qua nonnulla sunt emendata.*

Item Gregorius clero, & nobilibus ciuibus Neapolitanis lib. 8. reg. epist. 48.

¶De eodem. Cap. XV.

Ansel. l. 6. c. 13.

† quo] orig.

† *vt si forte huic ordini hic non videatur idoneus.*] orig.

STudij vetusti, sit etiam alium, qui aptus sit, prouidere, vt † si forte Petrus, quem à vobis electum asseritis, huic ordini non videatur idoneus; sit in quem † se vestra declinare [a] possit, electio. Nam graue cleri illius erit opprobrium, vt si hic fortasse approbatus non fuerit, alium se dicant, qui eligi debeant, non habere.

Item Gregorius Barbaro episcopo, lib. 11. epist. 16.

¶De eodem. Cap. XVI.

Io. dia. l. 3. c. 21.
Deusdedit p. 1.

OBitum Victoris Panormitanæ ciuitatis antistitis directa relatio patefecit. Quapropter visitationis destitutæ ecclesiæ fraternitati tuæ operam solenniter [b] delegamus. Quam ita te conuenit exhibere, vt nihil de prouentib. clericorum, redditu, ornatu, ministerijsque, vel quidquid est in patrimonio eiusdem a quoquam præsumatur, ecclesiæ. Et ideo dilectio tua ad prædictam ecclesiam properabit, & assiduis adhortationibus clerum, plebemque eiusdem ecclesiæ admonere festinet, vt remoto studio [c], vno eodemque consensu talem sibi præficiẽdum expetant sacerdotem, qui tanto ministerio dignus valeat reperiri, & à venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos sacrandus occurrat. ¶Commonemus etiam fraternitatem tuam, vt nullum de altera eligi permittas ecclesia; (nisi forte inter clericos ipsius ciuitatis, in qua visitationis impendis officium, nullus ad episcopatum dignus, quod euenire non credimus, potuerit inueniri) prouisurus ante omnia; ne ad hoc α, cuiuslibet conuersationis, vel meriti laicæ personæ aspirare præsumant; ne & conatus eorum habeatur inefficax, & periculum [d] ordinis tui (quod absit) incurras. Monasteria autẽ, si qua sunt in ipsius constituta parochia [e], sub tua cura, dispositioneque, quousque illic proprius fuerit ordinatus episcopus, esse concedimus.

Polyc. ibidem.

α ¶Ne ad hoc.] *Similis clausula est etiam eodem lib proxima epistola 17. & lib. 2. indict. 10. epist. 19. Benenato episcopo, &*

OBitũ.] CASVS. Mortuo epõ Panormitano Gregorius posuit ibi quendam visitatorẽ, cui quatuor commisit, vt admoneat clerũ & plebem dignã ꝑsonã in episcopum eligere: & vt de alia ecclesia nullũ ibi eligi patiatur, nisi ĩ ea non inueniretur idoneus. Nec aliquis laĩcus ad hoc officium aspirare ꝓ̄sumat: & vt omnia monasteria eius dispositione regãtur, quousque illis ꝓprius episcopꝰ fuerit ordinatus.

b ¶Solenniter.] Idest ita plene quasi episcopus omnia disponet, vt 12. q. 1. quoniam Velina.

c ¶Studio.] Idẽ, dissẽsione, vel inuidia.

d ¶Et in periculũ.] Et ita videtᷓ ꝙ si vitiosa sit electio, imputatᷓ visitatori. Et per hoc. c. dicit Hu. visitatorem habere ius ĩ electione, vt ĩ. c. proximo. & 63. d. plebs. alias non vr̃ quare pateretur pœnam Sed dico, ꝙ nõ plus habet iuris, q̃ ꝑ canonem exprimatᷓ. argu 18 q. 2. hoc tantum. vnde non dico ipsum posse eligere, vt 63. di. §. ex his. ea autem facit visitator, quæ per sacerdotes non possunt expediri, vt 7. q. 1. pontifices. Item nisi intra annũ procuret, ꝙ sit ibi eps ipse remouetur. 8. q. 1. constitutum. & viuet de rebus ecclesiæ. 12. q. 2. charitatem, &c. ecclesiasticis. Item visitator dare potest prębẽdas & ecclesias vacantes. vt hic inuenitᷓ in fi. c. & 12 q. 2. nõ liceat.

Visitator an ius habeat ĩ electione.

e ¶Parochia.] In tota diœcesi habebit iste ꝓuisionem vt 12 q. 1. quoniam Velina, vt patet in fine capituli.

Catinẽsis ecclesiæ.] CASVS. Defuncto episcopo Catinesi Pelagius commisit Eucarpo episcopo illius ecclesiæ visitationem, & negotia gubernanda donec ibi per ipsum pastor dignus eligatur: præcipit ergo ei vt illuc pergat, & de eodem clero talem eligi faciat, qui nec vxorem habeat, nec filios, & qui non sit criminosus: & eo electo Romam veniat consecrandus.

ne pro defectu. nã non currit præscriptio contra illum, qui non poterat eligere, vt extra de concess. præben. & eccle. non vacan quia diuersitatem. & argu. C. de anna. excep l. 1. in fi. C. de inoffi. test. contra. ff. ex quibus cau sis ma. l. quod quidam 4.

epist. 26. Ioanni episcopo Scyllaceno, & lib. 7. indict. 2. epist. 25. Fortunato episcopo Neapolitano. Ex quibus locis, collatis veteribus codicibus harum epistolarum emendatus est hic locus, ut nõ multùm discrepet ab antiqua lectione Gratiani. Verùm in recentioribus editionibus epistolarum. B. Gregorij in epistola hic citata legitur. ne ad id cuiuslibet conuersationis, vel meriti laicam personam aspirare permittas.

Item Pelagius Papa Eucarpo Messanensi episcopo.

¶De eodem Cap. XVII.

Catinensis ecclesiæ visitationem tibi iniungimus, cuius episcopum de hac luce transisse suscepta cleri relatione didicimus. Impossibile [a] enim est, vt nos in prouincia illa duntaxat in Syracusanis partibus alij cuilibet causas, quę ad Deum pertinent, committamus, nisi fortè talem per te Deus nunc in Catinensi ecclesia eligere voluerit; de cuius conscientia possimus esse securi, vt à te labores istos paululum remouere possimus. Mox ergo dilectio tua ad supradictam Catinensem ecclesiam pergat, & hominem de clero, qui nec vxorẽ habeat, nec filios [b], nec crimen aliquod canonibus inimicum, eligi cum auxilio Dei compellat [c], atque suadeat: & statim eum ad vrbẽ Romam cum decreto, & testificatione relationis tuę transmitte.

Polyc. ibidem. Ansel. l. 6. c. 44.

Item Gregorius Passiuo episcopo, lib. 10. epist. 13.

¶Qui in episcopum eligitur, non sit reus criminum, quæ sacra lex morte punit. Cap. XVIII.

Bene nouit fraternitas vestra, quàm longo sit tempore Aprutium † pastorali solicitudine destitutum †: vbi diu [d] quæsiuimus, qui ordinari debuisset, & nequaquã potuimus inuenire. Sed quia Opportunus mihi in moribus suis, in psalmodiæ studio, in amore orationis valde laudatur, & religiosam vitam omnimodo agere dicitur; hunc volumus, vt fraternitas vestra ad se faciat venire, & de anima sua admoneat, quatenus in nobis studijs crescat. Et si nulla ei crimina, quæ per legis sacræ regulam morte mulctanda sunt, obuiant, tunc hortandus est, vt vel monachus [e] vel a vobis subdiaconus fiat: & post aliquantum temporis, si Deo placuerit ipse ad pastoralem curam debeat promoueri.

† *Aprutium ciuitas.*] orig. † *destituta.*] orig.

Cui autem visitatio iniungitur, nihil de rebus eiusdem ecclesiæ a quoquam præsumi patiatur.

Vnde Gregorius Gaudentio episcopo, lib. 4. epist. 12. seu cap. 56.

a ¶Impossibile.] id est, non cõmode aliter fieri potuit: quia iste erat vicinus 1. sic sumit. ff. de ver. sign. nepos proculo. Item dicitur impossibile quod non est honestum. ff. de con di. institu. filius. Itẽ quod non instè fit. 24. q. 2. sane. 22. q. 2. faciat homo.

Impossibile multipliciter dicitur.
1 Ad hoc C. de cur. fur. l. penu. ff. de ele. & effu. cum sane. ff. locati. cum plures. §. 2.

b ¶Nec filios] Tamen alias quãtũ ad sæculares honores ꝓsunt filii, vbi filius pro anno cõputatur ff. de miuor. l. 2. Sed nunquid istud est cõtra præceptum Apostoli, qui dixit vnius vxoris virum? Solu. hic loquitur quãdo pręsumptio est, ꝙ ꝓpter filios dilapidet bona ecclesię. sic 28. distinct. de Syracusanæ. & tũc dabit cautionẽ, & faciet inuẽtarium 12. quæst. 1. sint manifestæ. Idẽ dico đ nepotibus, vt in authe. quomodo oportet episcopos. § 1. coll. 1.

Filius q̃nq; facit quem præsumi maiorem.

c ¶Compellat.] Ergo aliquis potest cogi ad episcopatũ 2. sicut ad alios ordines; vt 40. dist. ante omnia. 92. distinct. si quis episcopus per manus. 74. dist. placuit Ioan.

Episcopatũ suscipere potest quis cogi.
2 Hoc non habetur hic sed potius clerici sunt compellendi ad faciendam electionem secundum Hug. & sic nõ bene arguit glo. Arch.

Bene nouit] CASVS. Aprutiana ecclesia diu fuit destituta pastore, & lõgo tẽpore quæsiuit Gregorius, nec ibi dignũ potuit inueniri. Tandem inuentus est ibi quidã Opportunus laudabilis vitæ quare præcipit Gregorius Passiuo epõ, vt illũ Opportunum moneat, vt in bonis studiis crescat: & si nulla crimina ei obstant, monachus vel diaconus fiat: & demum episcopus consecretur.

d ¶Vbi diu.] Argumentum, quòd differri potest electio 3. cum non inuenitur idoneus & licet aliqui intra tempus statutum iusto impedimento detenti non eligant, non priuantur electione, vt extra de electione

Electio ex causa potest differri.
3 Etiã cuiuscunq; beneficii. Laur. Et p hoc vide quod leg. & [illegible]

e ¶Vel monachus.] Sed quare monachus? forte quia erat monasterium cui deerat prælatus. Vel ideo quia si est monachus, citius potest promoueri ad sacros ordines, vt 77. distinctio. monachus. Sed nonne hic diutius expectabitur, quã m per tres menses quod esse non debet, vt 50. dist. postquam. sic su. eod. Osius, & 7. quæst. 1. constitutum.

e ¶Vel 4 Ex pdictis patet, ꝙ tẽpus deputatum ad electionem celebrandam est vtile non continuum: nam nõ currit iusto impedimento detẽtis: nec etiam ignorantibus. Archi.

Quoniam

Quoniam Festus.] CASVS. Capuanus archiepiscopus Romæ defunctus est, & ideo Papa præcipit cuidam episcopo, vt illuc visitator accedat, & nil de rebus ecclesiæ minui patiatur, sed & clerum & plebē illius loci moneat, vt in vigilijs mortuorum, & in obsequio

¶ Non patiatur à quoquam præsumi de rebus ecclesiæ, cui eius fuerit iniuncta visitatio. Cap. XIX.

Ansl.1.5.c.12.

Quoniam Festus Capuanæ ecclesiæ episcopus in Romana ciuitate positus de hac luce migrauit; curæ nobis fuit (quæ vniuersis ecclesijs à nobis impenditur) ad fraternitatem tuam præsentia scripta dirigere, vt memoratæ ecclesiæ visitator [a] accedas; sic tamen, ut nihil de prouentionibus† clericorũ, redditu [b], ornatu, ministerijsque, vel quidquid præfati loci esse patuerit, à quoquam præsumi patiaris; sed omnem vigilantiam, atque cautelam circa clerum, plebemque eiusdem ecclesiæ exhibere conuenit, vt in vigilijs, obsequioque ecclesiastico sedulò, ac deuotè debeant deseruire.

† al. prouectionibus.

DISTINCTIO LXII.

Breuiter [c] *monstratum est, ex quibus ordinibus in quos gradus sunt eligendi. Nũc videndum est, à quibus sunt eligendi, & cõsecrãdi. Electio, clericorũ est* a: *petitio plebis. Vnde Leo Papa Rustico Narbonensi episcopo, epist. 90. al. 92. c. 1.*

a ¶ Est.] *In vulgatis codicibus sequebatur*; consensus principis. *In manu scriptis uerò partim legitur*, consensus plebis, *partim*, petitio plebis.

¶ Non sunt habendi inter episcopos, qui nec à clericis eliguntur, nec à plebibus expetuntur. Cap. I.

Poly. l. 2. tit. 1.
Burch. l. 1. c. 2.
Ansl. l. 6. c. 74.
Iuo p. 5. c. 65.
† al. comprouincialibus.
† al. non.
infra 1. qõ. 1. si qui.

Nvlla ratio sinit, vt inter episcopos habeãtur, qui nec à clericis sunt electi; nec à plebibus [d] expetiti, nec à prouincialibus † episcopis cum metropolitani iudicio consecrati. Vnde cum sæpe quæstio de malè accepto honore nascatur, quis ambigat nequaquam istis esse tribuẽdum [e], quod nec† docetur [f] fuisse collatum? Si qui [g] autem clerici ab istis pseudo episcopis in eis ecclesijs ordinati sunt, *&c. vt infra in causa simoniacorum.*

Item Cœlestinus, Papa ad episcopos Appuliæ, & Calabriæ, epist. c. 3.

Polyc. l. 6 tit. 1.
Burc. l. 15. c. 13.
Iuo p. 16. c. 14.
Deusdedit p. 1.

¶ Populus non debet præire, sed subsequi. C. II.

Docendus est populus non sequendus: nosque, si ne-

quio diuino sedulè seruiat & deuotè.

a Visitator.] Hic habes, ꝙ Papa visitationis committit officium. Sed an metropolitanus possit visitatorem constituere, sicut præses curatorem, ut Institu. de curat. §. ult. Non credo. Ioan. Ego dico, quod sic, cum non inueniam prohibitum argumentum. extra de sent. excom. nuper. B.

Visitatorē quis cõstituere põt.

b ¶ Redditu.] A quo custodiri debent, bona uacantis ecclesiæ, notaui infra 2. q. 2. charitatem, & c illud.

Breuiter.] CASVS. Supra dictum est, ex quo ordine, & in quem debeat quis promoueri, & ꝙ laici non debeant in epōs eligi. Nunc vero docet, quod clericorum est eligere. & populi consentire.

c ¶ Breuiter.] Nunc hic ostendit, ꝙ clericorum sit eligere, populi cõsentire. Ostēdit ēt ꝙ si aliqs fuerit cõsecratus sine auctoritate metropolitani, deponit. 51. dist. q in aliquo. ver. si.

Nvlla rõ.] CASVS. Quidã episcopi non fuerunt electi à clericis, nec à populo expetiti: nec metropolitani iudicio consecrati. Quæritur de istis talibus episcopis, & de ordinatis ab eis, an debeant inter episcopos, & ordinatos reputari? Et rñ. Leo Papa ꝙ non: potest tñ dispensari cũ clericis ab eis ordinatis, vt infra 1. q. 1. si qs à pseudo epis.

d ¶ Nec a plebib.] Consensus plebis requirit in electione, & eo ipso cõsentiũt, ꝙ perhibent ei testimonium, quia testimonium plebis æqualet electioni, ut 24. dist. c. 1 & 67. di. reliqui. Sed qd si aliqs est cõsecratus, qui non habuit cõsensũ plebis, nunquid cassabitur consecratio? vr ꝙ sic, in odium consecrantium & eligentium cũ contẽptus est: licet ex gratia populus sit reqrendus vel vocãdus, vt 16. qõ. 7. decernimus. 31. q. 2. cap. 1. & 70. dis. c. 1. Nã semp consensus plebis est requirendus, vt 8. q. 1. licet. Item quia laicus potest excipere cõtra electũ, & dicere ꝙ ei inuito nõ est dandus eps, ut infra 63 di. c. si fortè. &c. Hadrianus. H. dicit si oritur scandalum ex hoc, ꝙ cassanda sit electio, & consecratio, sed dico 1 nõ iõ cassandã, licet nõ affuerit, quia plura exiguntur, quæ tñ omissa non vitiant factum. argum. 30. qõ. 5. nostrates, quia huiusmodi, leuia omissa non vitiant rem, vt ff. de ventre inspicien. l. 1. in fin. eo ipso autem intelligitur laicus consentire, si non dissentit, vt 54. dist. si seruus. ff. solut. matr. l. 2. §. ult.

Consensus plebis est in electione requirendus.

1 Et benesecundũ Lau. & Io. de Fã.

e ¶ Tribuendum.] Isti tamen dant ordinem, & habent eum: sed nõ iustè, vt inf. de consec. dist. 4. nullus autem.

f ¶ Nec docetur.] Si extra de iure pat. quòd autem.

g ¶ Si qui.] 1 qõ. 1. sacerdotes, & cap. si qui à pseudo episcopis.

Docendus.] CASVS. Quidam populus nolebat episcopum eligere, nec ꝑmittebat eligere clericos, quasi-

quæsitum fuit à Cœlestino quid in hoc casu sit faciendum. Et respondet, populum esse docendnm, vt prohibita non attentet: qui si non corrigitur, punietur ecclesiastica seueritate, scilicet excommunicatione.

a ¶ Per seueritatem.] Scilicet excommunicationem. ferro.n.resecāda sūt vulnera, & c. vt 16.q.1.in canonibus.

quicunque laicus canonicam electionem voluerit disturbare. debet Anathematizare donec obediat.

d ¶ Communem] Cum ergo hæc tria requiruntur .s. communis, consonans, & canonica, si vnum istorum de est, vitiosa est electio, vt arg. 38. dist. quæ ipsis. non. n. sufficit

Electio sit cōis, consonans, & canonica.

sciunt eos quid liceat, quidve non liceat, commonere, nō his consensum prębere debemus. Quisquis verò conatus fuerit tentare prohibita: sentiet censuram sedis Apostolicæ minimè defuturam. Quæ enim sola admonitionis auctoritate nō corrigimus, necesse est, vt per seueritatem [a] congruentem regulis vindicemus. Per totas ergo hoc, quæ proprijs rectoribus carent, ecclesias, volumus innotescat, vt nullus sibi aliqua spe forsitan blanditus illudat.

Nisi autem canonicè electus fuerit, cōsecrari non dēt. Vnde Calixtus Papa secundus.

¶ Non consecretur in episcopum, nisi canonicè electus. Cap. III.

NVllus [b] in episcopum, nisi canonicè electum consecret. Quod si præsumptum fuerit, & consecrans & consecratus absque recuperationis spe deponatur.

In Pontificali est mentio huius decreti.

DISTINCTIO LXIII.

LAici [c] verò nullo modo se debent inserere electioni.

Vnde Hadrianus Papa in octaua synodo Constantinopoli sub ipso celebrata.

¶ Laici electioni Pontificum non se inserant. Cap. I.

NVllus laicorum principum, vel potentum semet inserat electioni, aut ꝓmotioni Patriarchę, metropolitę, aut cuiuslibet episcopi, ne videlicet inordinata hinc, & incongrua fiat confusio, vel contentio; pręsertim cum nullam in talibus potestatem quenquam potestatiuorū, vel cæterorum laicorum habere conueniat. *& infra.*

Ansl. 6.c.23. & 72. Iuo p.5.c.222. Pann. l.3.c.8. Deusdedit p.1.

¶ Quisquis autem sæcularium principum, & potentium, vel alterius dignitatis laicus aduersus communem [d] & consonantem, atque canonicam electionem ecclesiastici ordinis agere tentauerit: anathema sit, donec obediat, & cōsentiat, quidquid ecclesia [e] de electione, & ordinatione proprij præsulis se velle monstrauerit.

inf.c.proximo. Poly.l.2, tit.1.

NISI. CASVS. In hoc. §. & seq. c. dr̄, ꝙ episcopus cōsecrari nō debet, nisi fuerit canonicè electus. & casum ꝑ te videbis.

b NVllus.] ¶ Deponatur] 1. q.1. si quis episcop⁹ &c. si qui episcopi. sup. dist. 50. ex pęnitētib. sup 36. distin. qui ecclesiasticis.

LAici.] Hęc dist. diuiditur in quatuor partes. In prima ꝓbat ꝑ 8. auctoritates sanctorum, quòd laici non debent eligere, nec electioni interesse nisi vocati. Secunda ibi, [Cōtra.] Tertia ibi, [Principib⁹.] Quarta ibi, [Verum qa.] Ioan. de Fan.

CASVS. Supra dictū est, ꝙ electio est clericorū Sed quia laici volebāt interesse electionib⁹ clericorum, ideo supponit hanc 63. dist. in qua primo ostendit, ꝙ laici non debent interesse electionibus vsque ad §. [His omnibus.] Deinde probatur contrarium. Deinde in §. [Electiones] ponit solutionem.

c ¶ Laici] In precedenti dist. ostensum est, quòd laici tantū debent cōsentire electioni plenius hic ꝓsequitur, ꝙ nullo modo debent interesse 1. & hoc facit usque ad illum §. [His omnibus.] deinde probat cōtrarium vsque ad illum §. [Electiones.] & ibi soluit, deinde ostēdit q̄ priuilegia fuerunt Imperatoribus data circa electiones, quæ postmodum fuerunt eis ex causa ablata. Vltimo dicit, ꝙ religiosi viri nō sunt excludēdi ab electionibus. ergo hęc veritas, ꝙ nullus laicus debet interesse electioni, ēt in cōuentuali ecclesia, nisi hoc habeat ex cōsuetudine præscripta, vt extra de iure pat. nobis 2. licèt. H. dixerit, ꝙ ibi potest bene patronus interesse, ut 18.q.2 abbatem, & hoc c. dicit intelligi de non patronis: æqualiter autem est patronus, qui minus dat, sicut qui plus, qa vnus pōt supplere per operam, quod ei deest in patrimonio. ff pro. solut. l.5 & plenius no. 16.q.7 pie.

1 Vel facias continuationem non ad proximā distin. sed ad 61. dist. ubi dicit, ꝙ laici non debent eligi, sic nec eligere, vt in hac dist. Io. de Fan.

Electione nullus laic⁹ debet interesse.

2 Idem not. infra ea. dis. lectura.

NVllus.] CASVS. Hadrianus Papa prohibet in hoc c. vt nullus laicus, etiam in maxima positus dignitate se inserat electioni Patriarchæ, & archiepiscopi; &

sufficit electionem esse communem, nisi sit canonica, vt hic. & 79. dist. c. 1. & c. antepen. 3. Item est hic arg ꝙ si aliqui separatim cōsenserunt in aliquem, quod talis consensus non valet, quia nominationem citra concilium publicum factæ non valent, vt 2. qō. 6. nominationes, & priuata conuenticula in electionibus prohibentur, vt 79. dist. c. 1. & c. nullus. H. arg. contra 63. dist. quanto. extra de electio. quod sicut, & extra de postu. bonæ 2. io fi. & seruitus separatim conceditur. ff. de serui. rustico. prædi. per fundum. Dico nulla talem esse electionem, cum sit clandestina, vt extra de electio. quia propter. ad finem. Ioan. Hoc hodie determinatum est extra de elect. in Genesi. vbi dicitur, quòd singulares electiones non valent. Bar.

5 Argu. ad hoc 92. dist. ca. pe. & ibi de hoc. arg ad hoc 18. qō 2. si quis abbas.

e ¶ Ecclesia.] Ecclesiam hic vocat viros ecclesiasticos; quandoque vocatur congregatio fidelium, vt infra de consecra. dist. 1. ecclesia. De hoc dixi. 7. q. scire.

Hadria-

Hadrianus.] CASVS. Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus iniustè fuit depositus, & Photius loco eius substitutus quam præsumptionem Nicolaus voluit remouere, sed morte præuentus non potuit, sed Hadrianus successor eius misit nuncios tres Constantinopolim ad Basilium Imperatorem, & ad filios eius, cũ quibus fuit Cancellarius Romanæ sedis, & ibi octaua synodus congregata, duo fecit. Primo Photium deposuit, & Ignatium restituit. Secundo constituit, ut clericorum sit electio tantũ, & ꝙ nullus laicus interat se electioni Patriarchæ metropolitani vel episcopi, sed silere debet, & attendere quid clerus faciat, nisi à clericis inuitaretur ad remouendos, & impugnandos malos.

a ¶Disposuerat.] Arg. successorem debere consummare quod antecessor inchoatur, ut hic 1. & 12. q. 2. hęc huius & q. 5. quia. 1 Et 1ª. q. 1. dudum.

ADDITIO. Adidẽ extra de rescrip. litteris. ubi de hoc & 11. q. 3. si episcopus ante damnati. Papa tamen non tenebatur ad hoc, nec hoc dicitur quòd teneretur: bene tamen fecit. B.

b ¶Augustos.] No. ꝙ filij Imperatorum dicuntur etiã Augusti, quia sperabatur, ꝙ essent futuri Imperatores, & quasi ꝑ augurium hoc sperabatur. Vel sicut Imperator dicitur Augustus, q̃a illius propositi debet esse, ꝙ augeat; sic & filius pôt dici Augustus, quia & hoc propositũ debet hr̃e, cũ habebit imperium 2.

Imperator quare dicatur Augustus.

c ¶Bibliothecarius] .i. cãcellarius, supra 21. dist. submittitur.

2 Hoc valet ad solutionẽ eius q̃d habetur 21. dis. nũc autem. 7. q. 1. in apibus. L.

d ¶Cõsecrationes.] hæc sunt verba concilij

e ¶Laicorum.] infra 96. dist. bene quidẽ.

f ¶Ad contractandum.] idest, simul tractandum.

g ¶Inuitatur.] Hinc inuitantur laici ad electionem, alibi ad sermonẽ faciendũ, vt 23. distin. mulier. quandoq; ad causas mr̃imoniales, vt 35. q. 5. ad sedem causis autem fidei intererunt etiam nõ uocati, vt 96. di. vbi nam. Sed nunquid subscribent laici? arg ꝙ sic 7. q. 1. eps de loco. 3.

Laici ad aliqua spũalia inuitantur.

3 Ad idem quod leg & no. inf. ead. quanto in gl. ex hoc loco. in fi. &c.

¶Hic citantur partes quædam vigesimi secundi canonis octauæ synodi sub Hadriano Papa II. habitæ, & ab Anastasio Bibliothecario latinitate donata.

Item ex octaua synodo, actione prima.

¶De eodem. Cap. II.

Ansl. li. 6. c. 23. Iuo p. 5. c. 122. Pann. li. 3. c. 8. Deusdedit p. 1.

Hadrianus Papa secundus (quod Nicolaus prædecessor eius disposuerat [a]) missos suos, Donatum s. Hostiensem episcopum, & Stephanum Nephesinum episcopum, & Marinum diaconum sanctæ Romanæ ecclesiæ ad Basilium Imperatorẽ, & ad filios eius Constantinũ & Leonem Augustos [b] Constantinopolim direxit, cum quibus & Anastasius bibliothecarius [c] Romanæ sedis, vtriusq; linguæ Græcę & Latinę peritus perrexit, & synodo congregata (quam octauam vniuersalem synodum illuc conuenientes appellauerunt) exortũ schisma de Ignatij depositione, & Photij ordinatione sedauerunt, Photium anathematizantes, & Ignatium restituentes. In qua sic statutum est: Consecrationes † [d], & promotiones episcoporum concordans prioribus cõcilijs clericorum electione, ac decreto episcoporum collegij fieri sancta hæc & uniuersalis synodus deffinit & statuit: atque iure promulgat, neminem laicorum [e] principum, vel potentum semet inserere electioni, vel promotioni Patriarchæ, vel metropolitæ, aut cuiuslibet episcopi; ne videlicet inordinata hic, & incongrua fiat confusio, vel contentio; prędsertim cum in talibus nullam potestatem quemquam potestatiuorum, vel cęterorum laicorum habere cõueniat, sed silere, & attendere sibi vsquequo regulariter à collegio ecclesiæ suscipiat finem electio futuri pontificis. Si vero quisquam laicorum ad contractandum † [f], & cooperandum inuitatur [g] ab ecclesia, licet huiusmodi, cum reuerentia, si fortè voluerit, obtemperare se asciscentibus. Taliter enim dignum pastorem sibi regulariter ad suam ecclesia † salutem promouet *a*.

Cap. 22.

Poly. li. 2. tit. 1.
† *Promotiones & consecrationes.*] orig.

† *al. concertandum*] orig. & alij collect.

† *al. & Ecclesia.*

a ¶Promouet.] *Si hic additur ver.* Quisquis. *ex capite antecedente, erit integer 22. canon 8 synodi. In vulgatis sequebatur vox,* clerus, *quæ in vetustioribus est glossa interlinearis.*

Caput rest collectoris arbitratu compositum.

Item ex historia Tripartita, lib. 7. c. 8.

¶Electioni episcoporum Imperator interesse non debet. Cap. III.

Valentinianus Imperator veniẽs ab oriẽte ad Hesperias partes (vt refert historia ecclesiastica) mortuo. Auxẽtio Arrianæ perfidiæ magistro, qui Mediolanensem

Valentinianus.] CASVS. Cũ ecclesia Mediolan. vacaret pastore, mortuo Auxentio hæretico, qui Mediolan. ecclesiã, vt lupus diluniarat, venit ab Oriente Valentinianus Imperator, & suasit epis cõgregatis, vt talẽ in archiepiscopũ eligerẽt. cui etiã ipse Imperator se syncere submittere possit: episcopi verò cum rogarent Imperatorem, vt eligeret, ipse noluit assentiri. demum Ambrosium elegerunt nondũ baptizatum. vnde Imperator gratias referens, quod electus esset ad saluandas animas: cui curam corporum commiserat, confortauit cum

ecclesiam vt lupus dilaniauerat, cũ vellet catholicũ, Deo ordinante, ibi consecrare episcopum, euocãs episcopos α hæc eis locutus est. Nostis apertè, eruditi quippe diuinis eloquijs, qualem oporteat esse pontificem, & quòd non deceat eum verbo solo [b], sed etiam conuersatione gubernare subiectos, & totius semetipsum imitatorem virtutis ostendere, testemque [c] doctrinæ conuersationem bonam habere. Talem itaque in pontificali cõstituite sede, cui & nos, qui gubernamus imperium, sincerè nostra capita submittamus [d], & eius monita, dum tanquam homines delinqueremus necessariò, velut curãtis medicamenta suscipiamus. Hæc cum dixisset Imperator, petijt synodus, vt magis ipse decerneret sapiens, & pius existens. At ille, super vos α [e] est, inquit, talis electio. vos enim gratia diuina potiti, & illo splendore fulgentes, melius poteritis eligere. Tunc sacerdotes egressi de episcopali sede tractabant. *& infra.* ¶Cum autem ordinatione diuina Ambrosius nondũ baptizatus, electus [f] fuisset; exultans Imperator ait. Gratias ago tibi domine Deus omnipotens, & saluator noster, quoniam huic viro ego quidem cõmiseram corpora [g]; tu autem animas, & meam sententiam ostendisti tuæ iustitiæ conuenire. Cumque S. Ambrosius contristaretur de hoc quod acciderat (vt idem in suis epistolis scribit) confortauit eum Imperator, & ait: Noli timere, quia Deus, qui te elegit, semper te adiuuabit, & ego adiutor, & defensor tuus (vt meum ordinem [h] decet) semper existam. In epist. ad Vercellense.

α ¶ Super vos.] *Vera lectio est,* supra nos: μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς. *Sed ob glossam non est restituta.*

Item Nicolaus Papa I. Lothario Regi.

¶ Auctoritate apostolica, non Regio fauore episcopus est eligendus. Cap. IV.

PORrò scias, quia relatum est nobis, quòd quicunque ad episcopatum in regno tuo prouehendus est; nõ nisi fauentem [i] tibi permittas eligi [k]. Idcirco Apostolica auctoritate sub diuini iudicij obtestatione iniungimus tibi, vt in Treuerensi vrbe, & in Agrippina Colonia nullũ eligi patiaris antequam relatum super hoc, nostro Apostolatui fiat. Iuo p.5.c.357.

Item ex concilio Parisiensi, c.8.

eum vt non timeret, dicens; Deus te adiuuabit, & ego te semper defendam, & pro te pugnabo.

a ¶Episcopos.] Ergo electioni metropolitani interfuerunt omnes epi comprouinciales, vt inf. eo. metropolitano, & 66. dist. c. 1. Io. sed in his non attendo r. nisi cõsuetudinem, vt extra de cle. cum ecclesia. & extra de postu. bone. Io. De iure cõmuni omnis electio spectat ad capitulũ, ut extra de cau. poss. & ppric. cũ ecclesia. B.

b ¶Solo.] Sic magistri moribus, & facũdia alios dẽnt pcedere, vt C. de pfes. & me. magistros. li. 10.

c ¶Testemq;.] Nota, ꝙ conuersatio pbet alicui testimonium, vt 1. q. 7. cum pastoris.

d ¶Submittamus.] Arg. ꝙ Imperator est minor quolibet episcopo, & excõicari põt ab epo, vt hic innuitur, & 18. dis. qm quidem. 96 dist duo tñ. Imperator est maior in tpalibus illis, qui ab eo recipiunt temporalia, sed minor est in spiritualibus. extra de ma. & obed. solitæ. 2. q. 7. §. item cum Dauid.

e ¶Sup vos.] Idest, ad uos spectat. sic respõdit Theodoricus 17. distin. §. hinc. vel ideo hĩc dicit, super uos; quia electio est periculo eligentiũ 2. si quis enim malum nominat, tenetur de omni damno, & dispẽdio, quod per eũ acciderit. C. de periculo noĩatorum l. 1. lib. 11. Item si inhabilẽ nominat, & appellatur, tenetur dare sumptus, quos fecerant aduersarij. C. de decur. l. 2. li. 10. 3.

f ¶Electus.] Et ita maledicit G. ꝙ fuerit postulatus. §. 61. di. §. his oĩb. & §. sic btũs. in fi. Sed potes dicere, ꝙ fuit elect⁹ in postulãdũ 4. vt extra de renunc. post translationem. Io & dicit T. ꝙ clericus alterius ecclesiæ in sacris ordinibus constitutus eligi potest. Ita not. in illa decre. post translationẽ. nisi sit eps, vt vr dicere dec. ext. de ele. cũ inter canonicos. & postea dẽt postulari B.

g ¶Corpora.] Et ita fuit curialis, sed absolutus fuerat, nec ex officio contraxerat irregularitatem, alioquin non promoueretur. 51. dist si quis post.

h ¶Ordinem.] Ex hoc verbo dixerunt quidã, ꝙ Imperator debet habere ordinem subdiaconalem. sed non est verũ 5. quia habet militarẽ characterẽ, vt 1. q. 1. qd quidã. gerit tñ officium subdiaconi cum ministrat epo.

PORro.] CASVS. Lotharius Rex non permittebat aliquẽ ad episcopatum eligi in regno suo, nisi fauentẽ sibi, idest, nisi esset amicus suus, vel nisi sibi iuraret ideo præcipit ei Nicolaus, vt in ecclesia Treuerẽsi, & in Agrippina Colonia nullum eligi patiatur in episcopũ; nisi prius sedi Apostolicæ referatur.

i ¶Fauentem.] In crimine adulterij cum Gualdrada. Vel fortè fecit eos iurare ei fidelitatẽ quod clerici non debent facere 1 ico. 22. q vlt. c. vlt. nisi habeant ab ipso regalia 22 q. 5. de forma.

K ¶Eligi.] Videtur ergo, ꝙ in illis duabus ecclesijs non possit fieri electio, nisi voluntas Papæ requiratur. sicut est. in ecclesia Rauennate, vel istud pro tempore fuit statutum. Vel dic eligi, idest, consecrari 6. vel institui.

Electio ad quẽ spectat de iure cõi, 1

1 Vt est ecclesia Rauẽnas.

Imperator põt ab episcopo excõmunicari.

Electio est periculo eligentium.

2 Vt 61. dist. quid prod - rit. & c. obitum.

3 Et de sũp. recu. l. vna. lib. 10. Arch.

4 Sic ẽt no. inf. c. quãto. in glo. 1. Ad idem ext. de elec. in causis.

Electiõ tñ sic celebrata non est initialis, sed pparatoria ad electionẽ faciẽdam ẽm Io. & Goff.

5 Adde Bal. plenè hoc examinãtẽ, & tenentem pro opinione gl. in pe. G. & doc. in c. venerabilem. ext. de elec. & Spec. in tit. de leg. §. nũc ostendendũ. vers. 39.

6 Sic ẽt exponitur 8. q. 1. episcopo 2. in fine.

Ecclesiã recipiens a la co, est excõicandus.

¶Non recipiatur à comprouincialibus, qui regia ordinatione, episcopale culmen est adeptus. Cap. V.

Iuo p.5.c.123. Pann.l.3.c.9. † al. episcopus.

SI per ordinationem regiam honoris istius culmen peruadere aliquis nimia temeritate præsumpserit, a comprouincialib. loci ipsius episcopis † recipi [a] nullatenus mereatur, quem indebitè ordinatum cognoscunt. Si quis de comprouincialibus recipere eum contra interdicta † præsumpserit, sit a fratribus omnibus segregatus, & ab ipsorum omnium charitate semotus.

† al. indicta.] orig.

Item ex concilio Laodicensi, c. 13.

¶De eodem. Cap. VI.

Burc.l.2.c.8. Iuo p.6 c.28. Ansel.l.6.c.38.al.45. Deusdedit par.1.& 4

NOn est permittendum turbis, electionem eorum facere, qui sunt ad sacerdotium promouendi.

Item ex septima α *synodo quæ est secunda Nicæna, eccl. episcoporum.*

¶Irrita sit electio episcopi, vel presbyteri, vel diaconi a principibus facta. Cap. VII.

Can.Apost.31.inf.16 q.7.c.si quis. Iuo p 5.c.120. Ansel.l 6.c.8. Burc.l.3.c.109. Deusdedit ibidem.

OMnis electio episcopi, vel presbyteri, vel diaconi a principibus facta, irrita maneat, secundum regulam [b], quæ dicit: [Si quis episcopus sæcularibus potestatib. vsus ecclesiam per ipsos obtinuerit, deponatur; segregentur β ab ecclesia omnes, qui illi communicant.

α ¶Ex septima.] *Citabatur antea ex secunda actione sextæ synodi. Restitutus est locus ex Iuone.*

β ¶Et segregentur.] *In aliquot vetustis Gratiani exemplaribus est*: segregetur. *Sed plerisque cum vulgata lectione conuenit. In canone 31. Apostolorum Græcè sic legitur.* καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω, καὶ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες, *& infra 16 q.7. cap. si quis epus vbi hic idem canon ex alia refertur versione, legitur*: & segregetur, omnesque, qui illi communicāt *eodemq; modo est apud Anselmum, verum in versione Anastasij bibliothecarij legitur quemadmodum apud Gratianum, & conuenit cum uersione prisca, ac Dionysiana.*

Apud Martinum. Bracarensem, c.1.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 1.

¶Non eligantur à populo, qui sunt promouendi ad clerum. Cap. VIII.

su.d.24.epi & d.61. episcopum. Burch.l.1.c.10. Iuo p.5.c.64. Ansel.l.6.c.8.al.12.

NOn licet populo electionem facere eorum, qui ad sacerdotium promouentur: sed in iudicio episcoporum sit, vt ipsi eum probent, si in sermone, & fide, & spirituali vita edoctus sit.

His omnibus auctoritatibus laici excluduntur ab electione sacerdotum, atq; iniungitur eis necessitas obediendi, non libertas imperandi.

2 *Contra [c] verò scribit B. Gregorius Ioanni episcopo primæ [d] Iustinianæ † Illyricæ, lib. 4. epist. 15. sen c. 59.*

† Et prīa Iustiniani magni, qui est Tauresio natali solo vili Dalmatiæ pago metropolim fecit, & de suo nomine nuncupauit, vt in nouel. constit. 131. de ecclesiasti. cano. ī princ.

¶Voluntas principis in ordinatione Pontificis desideratur. Cap. IX.

Ansel.l.6.c.95.

QVia igitur suscepta fratrum, & coepiscoporū nostrorum relatio ad locum vos sacerdotij, totius

SI per ordinationem.] CASVS. Statutum fuit in concilio Parisiensi, vt nullus per regiam potestatem ad honorem ascendat prælaturæ: & si quis præsumpserit, ab alijs episcopis non recipiatur & qui eum receperit, ab aliorum epōrū cōione segregabit. Sequentia tria cap per se patent.

a ¶Recipi.] tñ ille q recipit ecclesiā a laico, non est excōmunicatus, sed est excōi cādus vt extra de iure pat. præterea nisi a sacramentis. 16. q. vl. c. quoniā, & c. si quis deinceps. si tñ post dñiū laici. accesserit consensus epi, cōfirmatur donatio 1, vt extra d iure pat. cura pastoralis. Ioā. hodie etiam talis intelligibilis sit, vt extra de electio. quisquis. Bar.

1 Scilicet facta ab ipso laico, vt donatario, ñ vt a prælato pu ta quia ius dat patronatus nō enim intelligo, qđ pscribat ecclesia quam quis habeat a laico, vt a prælato: secundū Laur,

b OMnis electio.] ¶Regulā] 16. q. 7. quis deinceps.

NOn licet.] his.] CASVS Hactenus probauit, ꝙ laicus nō debet interesse electioni. Modò vult Gratianus probare contrarium. CONTRA. Hæc est secunda pars dist. in qua probat sophisticè, ꝙ laici possunt & debent interesse electioni episcopi & archidiaco Ioā. đ Fan. dicit c. ad hoc inducta esse intelligenda quòd tantum debēt consentire, non autē eligere, nisi hoc habeant ex priuilegio speciali: vel sunt vocandi ad tempus ex causa.

c ¶Cōtra.] Tu dicas, ꝙ laici debent interesse nō ad eligendum sed ad continendum inf. ead. nosse 2.

2 Vt inf. ea. §. electionis.

d ¶ Primæ Iustinianæ.] idest, Salonitanæ, quæ sic dicta est quia Iustinianus ibi natus est. Alij dicūt đ auēna, q a vtraq; est Illyrica, vel adiacet Illyrico mari.

QVia.] CASVS. Ioannes de cōmūni voluntate

luntate totius concilij & principis electus est in episcopum primæ Iustinianæ: quod cum audisset Grego. retulit gratias Deo, & confirmauit eundem: & rogauit Deū, vt ipsum custodiret.

concilij [a] vnito consensu, & serenissimi principis voluntate declarat accersiri, gratias omnipotenti Deo creatori nostro magna cum exultatione retulimus, qui vitam actusq; vestros ita de præteritis fecit esse probabiles, vt oīum vos; quod est valde laudabile, faceret placere iudicio. Quibus nos quoq; in personam fraternitatis tuæ per omnia consentimus [b]; atq; omnipotentem Dominū deprecamur, vt charitatem vestram, sicut sua gratia elegit, ita in omnibus sua protectione custodiat.

Idem Gregorius Ioanni subdiacono, lib. 2. Indict. 11. epist. 30. seu c. 69.

¶Clerus, & populus Pontificis electioni intersint. Cap. X.

Ansel. l. 6. c. 26. Polyc. l. 1. tit. 5.

QVantò Apostolica sedes, Deo auctore, cūctis prælata cōstat ecclesijs: tantò inter multiplices curas & illa nos valde solicitat, vbi ad consecrandum antistitem, nostrum expectatur arbitriū. Defuncto igitur Laurentio ecclesię Mediolanensi episcopo, sua nobis relatione clerus innotuit, in electione de filij nostri Cōstantini diaconi sui vnanimiter consensisse. Sed quoniam eadem non fuit subscripta relatio [c], ne quid, quòd ad cautelam pertinet omittamus; huius idcirco præcepti auctoritate suffultum Genuā [d] te proficisci necesse est. Et quia multi

Metropolitanos confirmare ad quē pertinet.

a ¶Concilij.] idest collegij.

b ¶Consentimus.] confirmando electionem tuam: & ita Papa confirmat omnes metropolitanos, vt infra. ead. quanto, & c. Salonitanæ, & 100. distincti. quoniam, quod verum est, cum non habent primatem sed ei nullo medio subsūt, vt inf. ea. cum longe, & infra. dist. proxim. quia per ambitiones. nisi velis dicere, ꝙ eo ipso ꝙ qs recipit palliū a Papa intelligitur cōfirmari ab ipso. imò & plerique archiepiscopi non confirmantur. nec cōsecrantur, nisi a suis subditis: nec petitur cōfirmatio a Papa, sed tantū pallium, vt dixi. De hoc 51. distin. qui in aliquo.

QVantò] CASVS. Laurentio Mediolanensium archiepiscopo sublato dē medio, Cōstātinus diaconus electus est in eius locum vnanimi consensu a clericis, qui supplicauerunt Papæ, vt ipsum confirmaret. Sed quia in petitione eorum non continebantur clericorū subscriptiones, ideo Gregorius præcipit Ioanni subdiacono, vt Genuam proficisceretur: & voluntates Mediolanensiū, qui illic coacti barbarica seueritate detinebantur inuestigaret, & si omnium voluntatis in electione eius perdurare cognosceret, auctoritate apostolica faceret a suffraganeis consecrari.

c ¶Relatio.] Ex hoc loco quidam dixerunt, ꝙ electio posset variari vsque ad subscriptionem: sed post non. argu. 1. q. 7. saluberrimum, & 27. q. 1. omnes feminæ, & argu. pro eis extra de cen. olim. Alij dicunt vsque ad cōfirmationem esse ambulatoriā voluntatem eligentium, vt extra de prebē. cū non ignores, & ex eo ꝙ dicit hic, perdurare. inf. ea. Salonitanæ. 28 dist. de Syracusanæ 71. dist. studij, vnde & propria stipēdia retinet electus vsq; ad confirmationem, vt extra de electio. cum in cunctis. nec cogitur inscribere qui excipit contra electum non confirmatum, quia non deijcitur ab obtento, sed ab obtinendo, vt extra de accusā. super his. Item quia ante cōfirmationem non renunciat electus episcopatui, cum adhuc nihil iuris sit consecutus, vt extra de transla. inter. Sed tu dicas, ꝙ per consensum eligentiū ius est acquisitum electo: dum tamen ipse consentiat 1, vel consentire velit, vt extra de electio. cum inter canonicos. in fine. Ioan. nec possunt post electionem variare: sed ante publicationem scrutinij possunt, vt extra de elec. publicato. B. Si q̄ras quale ius acquiritur electo per electionem, dico ꝙ ius prælaturæ, & ius administrandi: sed nō exercitium prælaturæ vel administrationis. per confirmationem enim nihil iuris non acquiritur, sed tantum exercitium: extra de rescript. pastoralis in fine. 16. q. 1. §. ecce. electio enim facit Imperatorem, vt 93. dist. legimus. Sed quæritur vtrum per nominationem aliquid iuris acquiratur nominate? videtur ꝙ sic. vt 16. q. 7. contra sanctorum, & 2. q. 6. nominationes, & 72. distin. placuit, & extra de elec. auditis. Arg. cōtra extra de elec. ꝙ sicut, & cap. innotuit Dico ꝙ 2. si nominatio est tractatus præcedens electionē, per nominationem nihil iuris acquiritur:

Electo ius acquiritur p consensum eligentium.

1 Intellige s'm id quod habetur extra lib. 6. de elect. quam sit. Greg. 10.

Electus qd ius habet.

Nominatio an tribuat aliqnod ius nominato.

2 Ista etiam fuit hic sententia H. q̄ fouet Goffr. extra de trāslatio.

acquiritur: nam per talem nominationem exprimitur consensus de futuro, & est sensus; nomino talem, idest, nomino eum eligendum sicut etiam aliquis eligitur in postulandū, vt extra de reuun. post trāslationē. & su ea. Valentinianus. sicut non contrahitur matrimoniū carnale per hæc verba; nomino te in mulierem, sed si per denominationem exprimitur consensus de præsenti, tunc denominato ius est acquisitum: quia non refert quibus verbis quis exprimat consensum. vt 22. q. 5. humanæ: maxime. si consuetudo est alicuius ecclesiæ, ꝙ p talia verba celebretur electio: tunc in talibus ad communem intelligentiam verborum est recurrendum, vt extra de spon. ex litteris 1. Quid de postulatione iuris sit, dixi. su. 61. dist. §. sed aliud. Sed quare reprobatur hic electio propter defectū subscriptionis? sed intellige ꝙ hic non erant duæ partes præsentes 3. quæ ad minus debent esse in electione, & ideo in fraudem nolebant subscribere, ne eorum paucitas reprehenderetur. vnde cum ab initio non fuerit consensus eorum legitimus, bene dicit Papa si perdurat sic su. 28. d de Syracusanæ & 39. d. Petrus. Sed videtur, ꝙ non esset denuo requirendus eorum consensus, vt ff. de ser. rub. præd. per fundum, sed illud non est simile: quia seruitus concedi potest separatim, sed electio debet esse communis, vt hic dicitur, & su. ead. c. 1. sed cum Gratianus intelligat hoc c. ꝙ consensus laizorum hic requirebatur. quare ergo dicit subscripta relatione, cūm laici non subscribant? Videtur ꝙ subscribant, vt 7. q. 1. episcopus de loco, & 1. q. 6. si quis autā episcopatum. Item subscriptio non est de electione, sed de solennitate, vt 61. dist. episcopus.

3 Vel eligāt indignū: secundum Vincen. & B. qd dic vt not. extra de postu. bonæ 2. glo. ideo dicit, &c.

d ¶Genuā.] Not. ꝙ vocantur absentes a Mediolano vsque ad Genoam: sed non vsque ad 12. dietas, vt extra de elect. cum inter. Quid de hoc iuris sit, dixi 8. q. 1. factus. extra de elect. in genesi.

Absentes vnde vocantur ad electionem.

a ¶Bar-

a ¶ Barbarica.] Propter hoc verbum inducit magister cap. vt etiam consensus laicorum requiratur.
b ¶ Perdurare.] Arg. quod non est consensus, nisi duret, ut de pen. dist. 1. diuortium. extra de verb. sign. nam & ego ff. de in rem ver. si pro patre. §. versum.
c ¶ Ass.

tatores illius ecclesiæ reprobauerunt; quod cum audisset Gelasius, præcepit visitatoribus, ut omni turba clericorum, & laicorum conuocata moneant eos talem personam eligere in prælatum, quæ non posset pati repulsam.

illic Mediolanensiũ coacti barbarica [a] feritate consistũt, eorum te voluntates oportet cõuocatis eis in commune perscrutari. Et si nulla eos diuersitas ab electionis unitate disterminat, siquidem in prædicto filio nostro Constantino omnium voluntates, atque consensum perdurare [b] cognoscis; tunc eum a proprijs episcopis, sicut antiquitatis mos exigit, cum nostræ auctoritatis assensu [c] solatiante & auxiliante Domino, facias consecrari, quatenus huiusmodi seruata consuetudine, & Apostolica sedes proprium uigorem retineat, & à se concessa alijs sua iura nõ minuat.

† al. Gerontio.

Item Gelasius Papa Philippo, & Geruntino † episcopis.

¶ In electione episcopi populus debet adesse. C. XI.

Ansl. 5. c. 50.

PLebs Diotrensis data nobis petitione defleuit diu se sine rectoris proprij gubernatione dispergi. Ac sicut asseritur, is qui à uobis iam probatus dicitur, à paucis, & tenuibus [d] putatur electus, cum ad uos † pertineat, vniuersos assidua admonitione cõpellere, ut omnes in unũ, quem dignum sacerdotio viderint, & sine aliqua reprehensione, consentiant. Et ideo fratres charissimi diuersos ex omnibus [e] sæpè dicti loci parochijs presbyteros, diaconos, & vniuersam turbam vos [f] oportet sæpius conuocare, quatenus non, prout cuilibet libuerit, sed concordantibus animis talem, vobis admonentibus [g], si quærant sola diuinitatis attentione personam, quam nulla contrarietas, à constitutis possit reuocare præscriptis.

† al. nos.

Item Stephanus episcopus seruus seruorum Dei Romano archiepiscopo Rauennati.

¶ De eodem. C. XII.

Ansl. 6. c. 36.

NOsse tuam fraternitatem volumus ad nostras aures fore peruentum, Imolensem [h] episcopum ab hac luce migrasse, in cuius successoris electione, populi diuisionem prouenisse audiuimus. Quod quia sæpè [i] contingere solet (quærentibus singulis, quæ sua sunt, non quę Iesu Christi) non adeo miramur. Veruntamen in hoc tuam plurimum oportet adhiberi solicitudinem, ut conuocato clero [k] & populo, talis ibi eligatur per Dei misericordiam; cui sacri non obuient canones. Sacerdotum quippe est electio, & fidelis populi consensus adhibendus est; quia docendus est populus, non sequendus.

Philip. 2.

sup. 62. dist. c. docendus.

Item Nicolaus Papa Ioanni Rauennati archiepiscopo.

¶ De eodem. C. XIII.

EPiscopos per Aemiliam [l] non consecres, nisi post electionem cleri, & populi.

d ¶ Et tenuibus.] Id est, modicę auctoritatis. & sic non tantum numerus, sed etiam auctoritas eligentium consideratur. argum. 19. distinctio. in canonicis. Argum. contra extra de elect. dudum.
e ¶ Ex omnibus.] Ergo in electione episcopi totus clerus ciuitatis intererit, ut hic, & inf. ea. obeuntibus. & 8. q. 1. licèt. sed verum est, quod interferunt ad consentiendum, non ad eligendũ, uel intersunt si est consuetudo lõga. extra de cau. pos. & proprie. cum ecclesia.
f ¶ Turbam.] Hoc c. & omnia quæ dñt laicos vocari ad electionẽ, intelligit H. de patronis. Dic ut sup. in prin. hui⁹ di.
g Admonentibus.] Ergo patet hic, quod visitator non eligit, vt dixi 61. dist. obitum.

Electioni episcopi qui debeant interesse.

NOsse.] CASVS. Defuncto Imolensi episcopo vota populi se diuiserunt in partes in electione successoris. Vnde præcipit Stephanus archiepo Rauẽnati, vt clero, & populo conuocato monente eo talis in epm eligatur, cui non possint canones obuiare. Dicit ēt quod clericorũ est eligere: populi verò consentire. Sequens cap. patet.
h ¶ Imolensem.* Tñ tẽpore Stephani non erat Imola sedes episcopalis. sed iuxta, ĩ castro sãcti Cassiani 1. Et sic est arg. quod non uitiatur rescriptum, licèt quis nominet episcopus nõ nomine cathedræ, sed hoc ideo fecit, quia locus ille celebrior erat.

1 Tpe⁹ Imperatoris Friderici antiqui. & Othonis quarti episcop⁹ Imolensis. appellabatur episcopus Corneliensis. sic uidi contineri in priuilegio prędicti Othonis, qđ est ipsios episcopi Imolẽsis. & ecclesia uocabatur ecclesia Cornelien. Arch.

c ¶ Assensu.] Hic habes, quòd Papa confirmat electionem metropolitani, ut dixi supra cap. proximo.
PLebs. CASVS. Vacante ecclesia Diotrensi, electus est ibi quidam a paucis, & tenuibus, cæteris discordantibus, cuius electionem Philippus, & Geruntius visi

i ¶ Sæpè.] Infra ea. cap. vlt. & infra 8. q. 1. nec nouum.
K ¶ Clero & populo.] Et nota uerbum semel hic positum, æquiuocè poni: sic 28. dist. presbyterorum.
l EPiscopos per Aemiliam.] Aemilia dicitur a Rauenna usque ad Placentiam.

Lite-

LIteras. CASVS. Iulianus episcopus Grumentinus signa iit Pelagio, ꝙ clerus, & populus Marcellian. ecclesiæ postulabat in episcopum Latinum diaconum suum. Papa verò rescribit, quod si gaudet, si vult ipsum concedere. & deinde si potest electus occurrat ante Pascha, ut & tunc in sabbato immediatè post Pascha ordinet.

a ¶ Omnes.] Hic colligitur, ꝙ omnes cō sentire debent in postulatione extranei, vt dixi sup. 61. dist. nullus. & ideo dicit decret. ꝙ postulatio nō admittitur in discordia, ut ext. de postul. præ. bonæ. quod tamen uerum est secundum distinctionem eius, quod legitur extra de electio. scriptum est.

b Et vis.] Hic habes quòd clericus alterius epi est postulandus, ut 61. dist. §. sed aliud. & c. O sius. & laicus etiā est postulandus, ut ibi dicitur: & illegitimus, vt extra de elect. innotuit. Item hic habes, quòd episcopus non cogitur dare postulatum, ut 85. dist. Florentinum Nemo enim cogitur emancipare filium suū, ut Institut. qui. mo. ius. patr. pote. sol. §. vlti. Sed pone quod eligatur talis clericus, & episcopus eius postea non consentiat, nunquid isti sunt priuati electione, quia elegerunt eum, quem non poterant habere: vel nunquid consensus illius a quo erat postulandus. confirmat electionem? argu. ꝙ non confirmat extra eod auditis. Argum. quòd sic, extra eo. quod sicut. & extra de iure pat. cura pastoralis. Ad hoc dico, ꝙ si eligitur in postulandum 1. bene tenet talis electio, vt extra de renunc. post translationem. Vel dic, quòd si elegerunt eo proposito, vt statim debeat tenere electio, non ratificatur per sequentem consensum illius a quo esset postulandus. Si vero sciebant electionom per se inualidam esse, sed sperabant, quòd Dominus Papa eam ratam haberet: tunc ratifiatione Domini Papæ confirmatut sic 9. quæst. 2. Lugdunensis. Similem distinctionem facit lex. ff. de sol. si quis offerenti. Vel dic, ꝙ non est inconueniens, si clericus alienus eligatur, quia talis primò debet eligi, & postea postulati, ut dixi 61. dist. §. sed aliud. Item obijcitur, cum clericns conrradicente episcopo possit fieri Monachus, vt 19. q. 2. c. 1. ergo multo fortius potest promoueri ad episcopale regimen, cum illa transeat pro priuata utilitate, iste pro communi, quæ præiudicat priuatæ, ut 7. qō. 1. scias. & 8. quæstio. 1. in scripturis. extra de postu. bonæ 1. Respon. monachus transit ad locum deiectionis ubi nulla præsumitur ambitio: hic uerò præsumitur ambitio ex eo, quòd nolente episcopo ultro se ingerit, qui potius trahi deberet, ut 8. qō. 1. sciendum 2. male tamen fecit episcopus, si eum absque iustitia negat, vt 7. quæst. 1. omnis qui. & per superiorem cogi potest. argum. extra de iure patr. nullus principali.

Electio uel postulatio de clerico alterius subdito facta an ualeat.

1 Idē si simpliciter eligitur, ut satis patet 76. dis. dilectionis. extra de ele. ecclesia 2. & extra lib. 6. eod. tit. cap. quam sit.

2 Et c. epatum. 1. qō. 5. sicut. C. de epis. & cler. si quemquā. sm Ioan. de Fa. qui sequitur hæc oīa prædicta, su

PRincipali.] CASVS. Milites Centnmcellenses impetrarunt rescriptum a principe, in quo dabat eis licētiā, ut in ecclesia Centūcellensi. ordinaretur vnus presbyter, & vnus diaconus, & subdiaconus: quod cū Papæ significassent, præcepit Laurentino episcopo, ut si personas illas inculpabiles inueniret, & bonæ uitæ, & laudabilis testimonij, adueniente mediana hebdomada vnūquemquemque per præfata officia promoueret. Et dicit H. ꝙ ista 4. c. intelliguntur de ecclesijs, in quibus Imperator habebat iuspatronatus, uel isti erant curiales, qui postulati fuerunt ab Impeeatore. Nota ꝙ ista tria seq. c. s. Reetina. nobis. & electis. de vno, & eodem clerico loquuntur. s. Colono. & illud c. lectis præcedit alia duo cap. & primo debet legi secundum naturā rei gestæ. Est ergo casus illius c. lectis. Reatina ecclesia pastore destituta, Colonus diaconus ab oībns unanimiter est electus pro quo ordinando, & consacrando Guido comes Stephano Papæ snpplicauit. Stephanus vero noluit eum ordinare: quia Imperialem epistolam absolutionis iuxta morem non detulerat. & ideo ne molestaretur Imperialis animus, eius petitionem non admisit, sed suadet comiti, ut acquirat epistolam Imperialem, & tūc habita licentia iuxta eius uoluntatem consecrabitur.

c ¶ Principali.] Ex cap. isto & sequen. dicit H. patronum debere eligere cum alijs in ecclesia conuentuali: alii dicunt quod ecclesia episcopalis non habet patronum.

d ¶ Principis.] Sed quare petebatur istud ab Imperatore quia fortè isti curiales erant, uel fortè patronus erat. Et ita est argum. ꝙ patronus non tantum prælatum, sed etiam subdiaconum, & diaconū potest instituere. argu. 19. q. 2. Eleutherius. 16. qō. 2. si quis eporum. in auth. de san. epi. §. si quis oratorii domum, coll. 9. & extra de fil. presby ex transmissa. dum tamen hoc fiat cum consensu prelati. ut extra eod. tit. proposuit. Sed verius credo hoc spectare ad ipsum 3. prælatum, ut ipse possit ministros præficere, quos uelit, ut extra de iure patr. postulasti. Quid iuris habeat in electione patronus, dicit decre. extra de iure patro, nobis. B.

3 Istā snīam sequitur Hu. 16. q 7. decernimus[1], ubi dixit, Non credo, ꝙ patronus dēt. eligere nisi prælatū: vel interesse electioni nisi prælati. Ar,

¶ In vetusto codice Mutinensi sex Cōcilij Romæ habiti referuntur capitula, quorum secundum est hoc. Et de hac eadē re habentur multa in pontificali manuscripto in gestis Nicolai primi.

Item Pelagius Papa Iuliano episcopo Grumentino.

¶ De eodem. C. XIIII.

LIteras charitatis tuæ suscepimus, quibus significas, Latinum diaconum tuum ad episcopatum Ecclesiæ Marcellianensis à clero, & omnibus, qui illic conueniūt, postulari. *& infra.* ¶ Sed nunc, & hoc dicimus, ut si eum omnes [a] eligunt, & vis [b] eum concedere, gratum nobis esse cognosce; & si potest, ante diem sanctum festinet occurrere; ut uel sabbato ipso noctis magnæ post baptismū cum Dei gratia valeat ordinari.

infra dist. 76. c. vlti. Poly. l. 2. tit. 29. Ans. l. 6. c. 60. Iuo p. 6. c. 112.

Item Laurentio episcopo Centumcellensi.

¶ Ex sacra *a* principis qui ordinatur. C. XV.

Ans. l. 7. c. 94.

PRincipali [c] deuotissimorum militum, qui illic in ciuitate Centumcellensi consistunt, relatione ad nos directa sacrā insinuant se clementissimi principis [d] impetrasse, quæ eis presbyterum, diaconum, & subiaconum fieri debere præcepit. Ideo hortamur dilectionem tuam, ut personas ipsas videas, & diligēter inquiras, ne aliquid cōtra canones cōmisissent; & si eos inculpabiles repereris,

& vitæ ipsorum laudabile testimonium videris, veniente mediana septimana [a] † Paschæ, si Dominus voluerit, & si vixerimus [b] vnumquemque per officia, quæ prædiximus, non differas promouere.

† al. hebdomada

a ¶Ex sacra.] Emendata est hæc rubrica, vt indicet illum de quo agitur fuisse ad petitionem Imperatoris ordinatum: sacrã enim epistolam Imperatoris significat.

Item Leo quartus Lothario, & Ludouico Augustis.

¶Papa rogat Augustos, vt Reatinam ecclesiam cuidam electo dignentur concedere. Cap. XVI.

Reatina [c] ecclesia, quæ per tot temporum spatia pastoralibus curis destituta consistit; dignum est, vt brachio amplitudinis vestræ subleuetur, ac gubernationis regimine protegatur. Vnde salutationis alloquio pręmisso vestram mansuetudinem deprecamur, quatenus Colono humili diacono eandem ecclesiam ad regendũ concedere dignemini; vt vestra licentia [d] accepta [e] ibidem eum, Deo adiuuante, consecrare valeamus episcopum. Sin autem in prædicta ecclesia nolueritis †, vt præficiatur episcopus, Tusculanam † ecclesiam, quæ viduata existit, illi vestra serenitas dignetur concedere, vt cõsecratus a nostro præsulatu Deo omnipotenti, vestroque imperio grates [f] peragere valeat.

† al. volueritis.
† al. Asculanam.

Item Ritæ Comitissæ.

¶Regio præcepto ab Apostolico Colonus Reatinæ ecclesiæ ordinatur episcopus. Cap. XVII.

Nobis dominus Imperator [g], & Imperatrix per suas epistolas direxerunt, vt Colonum in Reatina ecclesia, quæ pastoris officio per longa iam tempora destituta videbatur, episcopum facere deberemus, sicut & fecimus.

Item Stephanus Guidoni Comiti.

S. Ant. p. 2. tit. 16. c. 1. §. 1.

¶Imperatoris epistola in electionis confirmatione desideratur. Cap. XVIII.

Lectis sagacitatis vestrę apicib. qui defuncto ecclesię Reatinæ antistite, clerum, & plebem eiusdem ecclesiæ elegisse sibi futurum antistitem, nobisq; consecrandum vestro studio directũ esse, ne ipsa ecclesia diu [h] sine proprio constet pastore, fatebãtur; nos de obitu prioris dolentes, nunc ipsum electum vnanimitate, † & canonica ipsius ecclesiæ electione, vt mandastis, tã citissimè ordinare omisimus, quòd imperialem nobis, ut mos, est absolutionis minimè detulit epistolam. Prò qua scilicet reambiguum est nobis: ideo uolũtati uestrę in hoc parere distulimus; ne Augustalis animus durissimè hoc quocũque modo perciperet. Sed scientes ecclesiam Dei sine ꝓprio diu pastore non debere cõsistere, gloriæ uestrę mãdamus, qm̃ aliter nos agere non debuimus, ut uestra † solertia, Imperiali, ut prisca consuetudo dictat, percepta licentia, & nobis, quemadmodum uos scire credimus, imperatoria directa epistola, tunc uoluntati uestræ de hoc parebimus, eundemque electum, Domino adiuuante,

† al. vnanimi.
† al. vt à vestra.

a ¶Mediana septimana.] Scilicet cum cantat, Sitientes. Ioã.
b ¶Si vixerimus.] Si habes: vixeritis, planum est: si habes vixerimus, est argu. ꝙ mãdatũ & præceptũ, morte mandantis. reintegra 1 soluitur extra de offi. delegatum. Io.

1 De hoc ĩ. 13. q. 1. c. vl. dicvt ibi.

Reatina.] CASVS. Leo Papa præmisso salutationis alloquio rogauit Imperatorem Lothariũ, & Ludouicũ, vt ecclesiam Reatinam dudũ destitutã pastore concederet gubernãdam Colono diacono, quòd si nollet facere concederet ei. Tusculanam ecclesiã, quæ diu vacauit vt consecratus Deo, & sibi gratias agere possit.
c ¶Reatina.] Hoc c. & duo seq. loquũtur in eadem materia.
d ¶Licentia.] Consẽsus principis est requirendus electione celebrata, vt extra ð elect. quòd sicut, nisi aliud suadeat scandalũ. extra eo. quia vel præscripta consuetudo 2, vt extra de iure patro. nobis.

Principis cõsensus est electione celebrata reqrendus.

e ¶Accepta.] 26. q. 7. decernimus.
f ¶Grates.] Spirituales, nõ carnales. 1. q. 1. filium hoc enim esset simonia, vt 1. q. 2. sunt nonnulli, & q. 2. sicut. Immo videtur, ꝙ non sit simonia, dũmodo ex post facto mere, sine aliqua ambitione petentis. 1. q. 2 sicut episcopum.

2 Idem notatum est su. eod. in summa, dic q̃d ius eligendi in collegiata ecclesia ñ cadit in laicum. secus 16. q. 1. in parochia. & q. 7. decernimus. Arch.

Nobis.] CASVS. In hoc ca. dicitur qualiter Imperator misit literas suas Papæ, in quibus dedit ei licentiam cõsecrandi dictũ Colonum in ecclesia Reatina, quod & Papa fecit.
g ¶Dominus Imperator.] Ex humilitate hoc fecit, cum ipse sit filius ecclesiæ, vt 96. d. si Imperator.
h Lectis. ¶Diu.] idest, vltra tres menses, vt 50. distin. postquam nisi causa

1 Ad hoc su. 61. d. Osius, &c. bene. & ibi hoc. extra de elec. ne pro defectu.

causa necessitatis 1. vt 75. dist. quoniam & 7. q. 1. constitutum. Et ita restringitur quandoque vaga significatio alicuius verbi, vt 65. d de persona.

Metropolitano.] CASVS. Dicitur hic. quod defuncto metropolitano omnes suffraganei debent ad sedē archiepiscopalem conuenire, vt omniū ciuium, & clericorū volūtate discussa, ex presbyteris, vel diaconis eiusdem ecclesiæ optimus teneatur

a ¶Ad ciuitatem metropolim.] ibi enim consecrandus est metropolitanus, vt 51. d qui aliquo. Et est arg. hic quod prouinciales episcopi intererunt electioni metropolitani 2. vt su. eod. valentinianus.

2 Faci ad hoc 63. d. c. 1

b ¶Ex presbyteris.] presbyterum præmittit, qui enim prior est in ordine, erit prior in electione 3. 75. distin. c. vlt. & 61. dist. statuimus, vnde hęc dictio, vel nō dat illis optionē sic, vel sic eligendi, sed ordo verborum ostendit quo ordine debeant eligere. sic inf. de conse. distin. 1. in Christo 2. & optime hoc dr. ff. ad Tre. l. hęredes. in fi.

3 idest, vt prius eligat. argu. ad hoc 64. d. epōrū, ‖in Lau.

c ¶Vel diaconis.] hodie ex subdiaconis pōt eligi, ext. d ætate & quali. a multis.

d ¶Optimus.] Si. in Authē. de monachis §. ordinationē col. 1. Sed quis dicet optimus? q. & principalem locum tenet, qd enim per superabundantiam dicitur, vni soli cōuenit, vt ff. de verb. obliga. vbi autē non apparet. 1. respō ff. de ædil. edic. si venditor §. vlt. Qualiter istud intelligatur, inuenies. 8. q. 1. licet.

Quod per superabundantiam dr, vni soli cōuenit.

Si in plebib.] CASVS. Isidorus docet hic, quod ad officiū archidiaconi pertinet, vt defuncto, vel deposito archipsbitero alicuius loci archidiaconus illuc vadat, & a clero, & populo facit electionem fieri, & ipsam plebem regat donec archipresbyter ibi ordinetur.

c ¶Proficiscatur.] Speciali auctoritate episcopi, aliàs non liceret 4. vt extra de offi. archid. cum satis. nisi hoc habeat consuetudine præscripta: & sic intelligo extra de exces. prælat. ad hoc. & extra de appe. bone. & extra de institu cum venissent. Quid tamen de hoc iuris sit dixi 15. d. perlectis.

4 Argu opi. 94. d. c. vlt in fi. decre. hic alleg. cum satis. non pro

Agatho.] CASVS. Consuetudo erat, quod electio Papæ. subscripta repræsentaretur Imperatori Constantinopoli, & tunc temporis electus dabat quandā summam pecuniæ Imperatori, ad quam summam releuandam misit Agatho Ioannē episcopum Portuen. Cōstantinopolim, qui in octaua Paschæ in ecclesia sanctæ Sophiæ latinè Missam coram Patriarcha & principe celebrauit, & ad suam postulationem accepit imperiale rescriptum, per quod solita quantitas est ei relaxata: ita tamen, vt electio pontificis Imperatori semper repræsentaretur, vt cum imperatoris conscientia, & iussione pontificis ordinatio deberet prosperè fieri; sicut factum fuit de Vitaliano, cuius electio fuit præsentata ipsis principibus, sicut consuetudo erat.

f ¶Quæ solita.] Quilibet .n. episcopus. dare consueuit aliquid Imperatori in electione, vt infra. ead. quia dummodo redditus episcopales excederent duas libras auri, vt in Authen. de sanct. episco. §. 4. forte tunc cum mos

bat, quoniā loquitur in cōmissione curæ animarū, hoc autē c. si in plebibus. loquitur de custodia vacantis ecclesiæ, quund dic vt not. 19. q. 7. cap. nullo, Arch.

consecrabimus, quod, charissime fili, molestè nullo modo suscipias.

Item Leo Papa primus ad Anastasium Thessalonicensem episcopum, epist. 82. aliàs 84. c. 6.

¶Clericorum, & ciuium voluntate metropolitanus est ordinandus. Cap. XIX.

Ansel. l. 6. c. 19 al. 15 Iuo p. 5. c. 348. Deusdedit p. 1.

Metropolitano defuncto, cū in loco eius alius fuerit subrogandus, prouinciales episcopi ad ciuitatem metropolim † [a] conuenire debebunt, vt omnium clericorum, atq; ciuiū volūtate discussa ex presbyteris [b] eiusdem ecclesiæ, vel diaconis [c] optimus [d] ordinetur.

† *al. metropolitanā.*

Item Isidorus in lib. officiorum.

¶Cum clero, & populo archipresbyteri fiat electio. Cap. XX.

Si in plebibus archipresbyteri obierint, aut pro aliquo reatu exinde eiecti fuerint, archidiaconus, quātociùs proficiscatur [e] illuc, & cum clericis, & populis † ipsius plebis electionem faciat, quatenus dignus pastor domui Dei constituatur, & dum ordinatur, eius prouidentia ipsa plebs custodiatur.

† *al. presbyteris.*

Item ex gestis Romanorum Pontificum.

¶Electus in Romanum Pontificem non ordinetur, nisi eius decretum Imperatori primum præsentetur. Cap. XXI.

In Pontificali Vaticano. in decretis Agathonis, & Tomo. 2. conc. in decretis eiusdem.

Agatho natione Siculus, cuius legatione fungens Ioannes episcopus Portuensis Dominico die octauarum Paschæ in ecclesia S. Sophiæ publicas Missas coram principe, & patriarcha latinè celebrauit, hic suscepit diualem † secundum suam postulationem, per quam releuata est quantitas, quæ solita [f] erat dari pro ordinatione pontificis facienda †; sic tamen vt si contigerit post eius transitum electionem fieri, non debeat ordinari, qui electus fuerit, nisi prius decretum generale introducatur in regiam † vrbem secundum antiquam consuetudinem, vt cum eius scientia, & iussione debeat ordinatio prouenire †. ¶Item Vitalianus natione Signiensis direxit responsales suos cum synodica epistola iuxta consuetudinem in regiam vrbem ad pijssimos principes significans de ordinatione sua.

† *al. iussionē.*] orig.
† *al. faciendi.*
† *al. regia vrbe.*
† *al. prosperari.*
In Pontific. in gestis vitaliani Papæ.

mos erat, crimen non erat 1. ut 32. q. 4. obijciuntur. Sed nonne Imperator commisit simoniam relaxando illud ius sub hac conditione, ut consensus eius requiratur in electione? Sed dic, quod non, quia prius vtrumque ius habuit, unde modo alterum potuit 2 remittere. ideo

vt 23.q.5. princeps. & si nollent eã defendere, possunt excommunicari. 22.q.5 administratores. Ioan.

b ¶ Patriciatus.] Vt puniret crimina, & secundum hoc potest intelligi. 2.q.6 omnis oppressus. Et ita iudex ecclesiasticus alij potest committere causam sanguinis. Vel intellige qđ est aduocatus Romæ, ut extra de elect. venerabilem.

Item ex historia ecclesiastica.

¶ Imperator ius habet eligendi Pontificem. C. XXII.

Pann. l. 8. c. 135.

HAdrianus Papa Romam venire Carolum Regem ad defendendas [a] res ecclesiæ postulauit. Carolus verò Romam veniens Papam obsedit: ibique relicto exercitu in sancta resurrectione ab Hadriano Papa Romæ honorifice susceptus est. Post sanctam vero resurrectionem reuersus Papiam cepit Desiderium Regem: deinde Romam reuersus constituit ibi synodum cum Hadriano Papa in Patriarchio Lateranẽsi in ecclesia sancti saluatoris: quæ synodus celebrata est a CLIII. episcopis religiosis, & abbatibus. Hadrianus autem Papa cum uniuersa synodo tradiderũt Carolo ius, & potestatem eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicã sedem. Dignitatem quoque patriciatus [b] ei cõcesserunt. Insuper archiepiscopos, & episcopos per singulas [c] prouincias ab eo inuestiturã accipere diffiniuit: & ut nisi a Rege laudetur; & inuestiatur, episcopus a nemime consecretur: & quicunque contra hoc decretum ageret, anathematis uinculo eum innodauit, & nisi resipisceret, bona eius publicari [d] præcepit.

Item Leo Papa.

¶ Electio Romani Pontificis ad ius pertinet Imperatoris. C. XXIII.

Pann. l. 8. c. 135.

IN synodo α congregata Romæ in ecclesia sancti Saluatoris. Ad exemplum beati Hadriani Apostolicæ sedis antistitis, qui domino Carolo victoriosissimo Regi Frãcorum, & Longobardorum; Patriciatus dignitatem, ac ordinationem Apostolicæ sedis, & inuestituram episcoporum concessit: ego quoque Leo episcopus seruus seruorum Dei cum toto clero, ac Romano populo constituimus, & confirmamus [e], & corroboramus, & per nostram Apostolicam auctoritatem concedimus, atque largimur domino Othoni primo [f] Regi Teutonicorum, eiusq; successorib. huius Regni Italiæ in perpetuũ facultatẽ eligendi successorem [g], atque summæ sedis Apostolicæ Pontifi

c ¶ Per singulas.] Ergo in Francia[3], & in Hispania. vnus 3 est enim Imperator, ut 7.q.1. in apibus: qđ cõcedo, nisi probant se exẽptos ab Imperatore, ut 24.q.8.§. ecce. vnde adhuc de capite suo dabũt tributũ Imperatori omnes, cum nõ probent se exemptos ab Imperatore, ut ff. đ cẽsi. l. vlti. si enim dicunt se nõ subesse Romano Imperio, per consequens dicunt se nõ habere aliquid proprij, ut su. dist. 1. ius Quiritũ fateamur 4. ergo Imperatorẽ esse dñm mundi; ut ff. ad legẽ Rhod. deprecatio. Obstat 5 ꝙ Reges Hispaniæ cũ non subessent Imperio, Regnum ab ostium faucibus eruerunt.

d ¶ Publicari.] Hic ecclesia publicat bona laicorũ, & qñq; đponit laicos a dignitatibus. 32.q.5. pręceptum. in fi. vel dic ꝙ hic docet ecclesia quid fieri debeat. sic 24.q.3. de illicita. & 5.q. vlt. delatori.

IN synodo.] CASVS. In hoc c. cõtinetur, quòd; sicut Hadrianus concessit priuilegiũ Carolo: ita Leo Papa in synodo Romę congregata concessit idem priuilegium Othoni primo, Regi Teutonicorum, & eius successoribus, ut ipse eligat sibi successorem, & ordinet Romanorum Pontificem, & ep̃os & archiep̃os, ut ab eo inuestiturã accipiant: nisi aliquorum inuestitura cõcesserit Romanis pontificib. vel archiep̃is: & q cõtra uenerit decreuit excõicationi subiacere, ꝙ nisi resipisceret. irreuocabiliter exular: vel si laicus est, vlt. supplicatio affici.

ideo aũt petijt a Papa[1] hanc consuetudinem tolli, quia continebat speciem mali, ut 1.q.1. emendari. 2

HAdrianus.] CASVS. Desiderius Rex morabatur Papiæ. qui totam Italiam stimulauit: propter quem repellendum Hadrianus Papa fecit Carolum uenire: qui Papiæ dimissio exercitu, Romam iuit. ibique honorifice receptus, Papiam rediit: & tandiu eam obsedit, donec Desiderium Regem cepit. Deinde Romam reuersus synodum congregauit, ubi Hadrianus cum centum quinquagintatribus episcopis dedit Carolo potestatem eligendi Papam, & ordinandi sedem Apostolicam, & confirmandi omnes episcopos, & archiepiscopos per prouincias: & quicunque contra hoc priuilegium veniret, anathema esset: & nisi resipisceret, bona eius publicari præcepit.

a ¶ Defendendas. ¶ Ad hoc tenentur omnes principes,

e ¶ Confirmamus.] Arg. ꝙ idẽ potest dare, & confirmare 23. dist. in nomine. extra de elec. cum inter. Arg. cõtra extra de fi. instr. c. inter dilectos 6. dic. ꝙ non põt eodẽ respectu: sed diuersis, ut in d. c. cũ inter. & ff. de iurisd. om. iud. & qa qñq; ẽt dr̃ dare, id est, datũ ostendere, ut 23.q.5. § hinc notandum. ff. de testa. heredes. §. si quid.

f ¶ Primo.] Non dicas primo Regi, sed primo Othoni, id est, ante quem nullus alius fuit, sic extra de uerb. significati. Ioseph. & ff. de verb. signifi. proximus.

g ¶ Successorẽ.] Hoc speciale fuit cõtra d. 8. q. 1. Moyses. sic

3 Vnus est. Soll. intelligitur per singulas puincias sui Imperii.

4 Istam gl. sequuntur Cyn. Bart. & Bald. Sali. & Ia. in l. 1. col. 2 C. de Summa Trin.

5 Adde hic an Reges Frãcię subiiciantur. Imperio, gl. in cap. 1. in prin. de pa. iuram. fit tenet, ꝙ sic, Cõmmuniter tamen tenetur cõtrarium ꝑ text. in cap. per venerabilẽ. extra qui fil. sint legi. Spe. in ti. de app. §. nunc tractemus. in princ. Bart. in l. hostes. in 2. col. ff. de cap. & Bal. in d. c. 1. de pa. iur. fir. reprobata. ibi glo. & etiã ibi ponit And de Yser. itẽ pro hoc adde cõcor. in apostil. ad Ias. in l 1. C. de sũma Trinit. Idem de rege Hispaniæ glo. magna ad fi. in c & necessi đ dona int. vir. & vxo. Pan. c. venerabilẽ. col. đ elec. Ias. l. Id qđ apud hostes de le. 1.

6 Ibi distinguitur vtrũ esset ibi donatiuum uel confirmatiuum. nam non potest,

donare si iã douatũ erat vt in hac de cre. in fi. Institu. de do. circa fin. nec idẽ dare, & confirmare simul & semel, nisi ostẽdatur cõcessio princi palis primo. ff. de iu. om. iudic L. & quia Arch. Papa dat gla dij potestatem.

sic 7. q. petisti. hic patet, ꝙ maximam habet potestatem Papa circa Imperium. Sed dic ꝙ tantum in Italia permit tit ei facere successorem.

a ¶ Ac per hoc.] Quasi dicat: ex quo in Romana ecclesia hoc permittitur: ergo & in minoribus. Et est argu. ꝙ idẽ iuris est in membris, quod in capite, vt 16. q. 2. ca. 1. 12. q. 2. cognouimus & q. 1. præcipimus, & 1. q. 3. si quis episcopus. 24 q. 1 rogamus.

b ¶ Concessit.] Videtur ergo quod impe rator possit dare priuilegia libertatis, ut extra de restitu. in in teg. auditis.

c ¶ Sit patricius.] Et sic Papa dat hic gladij potestatem: cuius tamen exercitium ip se nõ habet. Io extra de electio. suffraganeis B.

d ¶ Apostolicam.] Sed nunquid Papa possit ei potestatem dare ut deponeret ip sum, nisi in hæresi. & de consensu Cardinalium: immo in omnibus se põt subijcere ei, ut 2 q. 7. nos si.

Imperatores multa pdiderunt priuilegia.

e ¶ Exilio] Not. ecclesiã posse aliquem mittere in exilium, vt 3 q. 4. hi qui.

f ¶ Affici.] Cum hęc priuilegia fuerint omnibus successoribus data, quare non vtuntur eis? Respon. qa Imperatores eis renunciauerunt, ut infra. ead. tibi. Item quia per abusum ea perdiderunt, ut infra ead. §. verum. Itẽ quia ex causa fuerunt eis concessa. vn de cessante causa, ipsa cessauerunt, ut in 1. q. 7. quod ꝓ remedio. Nec obst. qđ hic dr̃ de successoribus: quia hoc intelligendũ est de illis successoribus, q hoc impetrare possunt, ut 23. dist. in nomine.

q cunq; & 16. q. 1. in canonibus. Io. Sol. In malo nulli est obediendum. nec aliquis excusatur, ut 11. q. 3. si dñs. B.

h ¶ Sub excõicationis.] Ex hoc uidetur ꝙ per talia uerba fiat excõicatio: cum sic dr̃; præcipio tibi hoc sub pœna excõicationis. Et est arg. ad idem extra de eo qui or. fur.

Obediendum non est al cui in malo. Excommunicatio a feratur pe hęc uerb pręcipio su pęna excom municatio nis.

cem ordinandi, ac per hoc [a] archiepiscopos, seu episcopos, vt ipsi ab eo inuestituram accipiant, & consecrationem, vnde debent, exceptis his, quos Imperator Pontifici bus, & archiepiscopis concessit [b]: & vt nemo deinceps cuiusque dignitatis, uel religiositatis eligendi, uel patricium, vel Pontificem summę sedis Apostolicæ, aut quemcumque episcopum ordinandi habeat facultatem absque consensu ipsius Imperatoris. (quod tamen fiat absque omni pecunia) & ut ipse sit patricius [c], & rex. Quod si a clero, & populo quis eligatur episcopus, nisi a supradicto rege laudetur, & inuestiatur, non consecretur. Si quis contra hanc regulam, & Apostolicam [d] auctoritatem aliquid molietur, hunc excommunicationi subiacere decernimus: & nisi resipuerit, irreuocabili exilio [e] puniri, vel vltimis supplicijs affici [f].

a ¶ In synodo.] *Initium huius capitis uidetur esse istud*: Ad exemplum, &c. *verba autem, quæ antecedunt, ipsa quoque pertinere ad titulum, ut integer titulus ita habeat*: Leo Papa in synodo congregata Romæ in ecclesia Sancti Saluatoris: *Et autem Leo octauus, de quo multa scribit Luitprandus in fine libri sexti, &* S. *Antoninus par. 2. tit. 6. c. 16.*

Item Gregorius lib. 4. reg. epist. 34. seu cap. 78. ad Constantiam Augustam.

¶ Præcepto principum Maximo remittitur, quod absque auctoritate Apostolica ordinatur.

C. XXIIII.

Salonitanæ ciuitatis episcopus, me, ac responsali meo nesciente, ordinatus est; & facta res est, quæ sub nullis anterioribus principibus euenit. Quod ego audiens, ad eundem præuaricatorem, qui inordinate ordinatus est, protinus misi, ut omnino Missarum solẽnia celebrare nullo modo pręsumeret, nisi prius a serenissimis dominis co gnoscerem, si hoc fieri ipsi iussissent [g]. Quod ei sub excõmunicationis [h] interpositione mãdaui. Qui † contempto me, atque despecto, in audaciam quorundam sæcularium hominum, quibus, denudata sua ecclesia præmia multa præbere dicitur, nunc vsq; Missas facere præsumit, atque

Poly. l. 1. tit. 5.

† *al.* Et] orig.

Salonitanæ.] CASVS. Maximus dicebatur in quatuor deliquisse. Primò; quia per simoniã archiepatum Salonitanæ ciuitatis acquiesierat. Secundo; quia ordinatus fuerat Papa irrequisito, uel eius rñsali. Tertio; qa contra excõicationẽ a Papa latã sub conditione si diuina celebraret, eo ꝙ si fuerat ordinatus, Missas cantare præsumpsit audacia quorundã sęculariũ, quibus multa præmia, sua ecclesia spoliata, dare dicebat. Quartò, ꝙ fornicationis uitio laborabat. Sed ad preces principum Constantinopolitanæ ciuitatis ratam habuit eius ordinationem. Alia uero mala illius indiscussa relinquere noluit: ideoque pręcepit sibi, ut Romam uenire non differret: & si non ueniret, districtione canonica ferietur.

1 Etiam in atrocioribꝰ, quod ad qd vt not. 86. d. an putatis.

g ¶ Iussissent.] Arg. ꝙ auctoritas maioris excusat 1. vt 14. q. 5. dixit, 28. d. diaconi. 23. q. 5 miles: Ar. cõtra 12. q. 2.

fur. rece. c 1. Arg. cõtra extra de iure patro. relatũ. in fin. & de sagitariis. c. vno ubi de hoc. H. dicit ꝙ si talis prohibitio fiat a canone, nõ fit excõicatio per illa verba, ut 30. distin. per totum. secus si ab homine 2. quia canon mitius agit, quam homo, ut 26. q. 7. alligant, & ff. de arbit. Celsus. Alij dicunt, ꝙ refert an diffiniendo illa verba proferantur; ut tunc per ea fiat excommunicatio an constituendo ius, & tunc non fiat excommunicatio per illa uerba. Sed hęc ueritas est, ꝙ illa uerba non hẽnt uim sententiæ, sed tantum comminationis, ut C. commina. epistolas, per totum. Hoc autem scias, ꝙ sub conditione potest quis excommunicari: & taliter hoc intelligo latam sententiã: unde existente conditione ligat excõicatio, & nõ prius: & tamẽ a tali excõicatione potest appellari. licet H. contrariũ scripserit, ut extra de app. præterea 2. & hoc ideo, quia excõicatio tunc non trahit secun suam

2 Quia tu est legatu vt hic. & c tra de app præterea, de eo. q. ordi. rece 1. secundi Lau. qui sequitur sententia Hug. Excommu nicari p quis sub c ditione.

suam executionem, quia non cadit, nec venit dies ante existentium conditionē, vt ff.de ver.sig. cedere. Sed qd si excommunicans moritur priusquā existat conditio? tunc dico excōicatum qñ extat conditio; & ita aliquis excommunicatur a mortuo 1. Vtrum autem conditione existente

Excōicatur quis a mortuo.

1 Arg. contra 27.q.1.c. 2. in prin.

CVm longe.] CASVS. Consuetudo erat in Hispania, ꝙ quoties moriebatur eps, omnes epi comprouinciales congregabantur, vt regi de obitu præsulis significarent. Sed quia qñq; nunciorum impediebatur celeritas, ita ꝙ sine magno incōmodo electio principis non valebat expectari: & si recederet, oportebat eos iterum cōuenire ad consecrationem electi, & sic eis difficultas maxima incumbebat: similiter, et regi imminebat difficultas, cū alijs negotijs impeditus nō posset tā cito consulto eporū rñdere, quod cōsultū numerosa necessitas expectabat: iō placuit omnib epis Hispaniæ. vt archiepiscopus Toletanus haberet potestatē cōfirmandi, & ordinādi in quibuslibet ꝓuinciis epos, ꝙ regalis potestas eligat saluo priuilegio cuiuslibet ꝓuinciæ: ita tamen vt quicūque fuerit ordinatus, post suam ordinationem intra spatium trium mensium proprio archiepiscopo se præsentet.

ad me venire, secundùm iussionem dominorum noluit. Ego autem præceptioni pietatis eorū obediens,[a] eidem Maximo, qui me nesciente ordinatus est, hoc, quod in ordinatione sua me, vel responsalem meum prætermittere præsumpsit, ita ex corde laxaui[b], ac si me[c] auctore fuisset ordinatus. Alia vero peruērsa illius, scilicet mala corporalia, quę cognoui[d], vel quia cum pecunijs est electus, vel quia excommunicatus Missas facere pręsumpsit, propter Deum irrequisita relinquere non possum. *& infra.* ¶ Et si ad me me diu venire distulerit, in eo exercere districtionem canonicam nullo modo cessabo.

Item ex concilio Toletano. 12. c. 6.

¶ In electione episcoporum, principis desideratur assensus. Cap. XXV.

† *Dum*] orig in quo hæc oratio pendet ab alio principio.

CVm† longe lateq. diffuso tractu terrarum, commeantium impeditur celeritas nunciorum, quo aut non queat regis auribus decedentis præsulis transitus innotesci, aut de successore morientis episcopi libera principis electio præstolari; nascitur sępe, & nostro ordini de relatione talium difficultas, & regiæ potestati[e], dum consultum nostrum pro subrogandis pontificibus sustinet, innumerosa † necessitas. Vnde placuit omnibus pontificibus Hispaniæ, atq. Galliciæ †[f], vt saluo priuilegio[g] vniuscuiusq. prouinciæ, licitum maneat[h] deinceps Toletano pontifici, quoscumque regalis potestas elegerit, & iam dicti Toletani episcopi iudicium dignos esse probauerit, in quibuslibet prouincijs, & in præcedentium sedibus præficere præsules, & decedentibus episcopis[i] eligere successores; sic tamen, vt quisquis ille fuerit ordinatus, post ordinationis suæ tempus infra[k] trium mensium spatium proprij metropolitani præsentiam visurus accedat.

† *al. iniuriosa.*
† *al. Gallia.*

Electiones quoq; summorū Pontificum, atque aliorū infra præsulum quondam Imperatoribus repræsentabā

e ¶ Potestati.] Nihil tamen hic regi subtrahitur, quia sicut prius eligebat, ita & modo post priuilegium Toletano epo concessum B.

f ¶ Atque Galliciæ] connumerat hic Galliciam Hispaniæ, cū tamē sit pars eius, & ita pars connumerat suo toti. sic infra ea. ego. & C. de excu. tu. exactores. vbi dr̃ oneribus & tutelis. ADDITIO. cum tamen omnis tutela sit onus. & ita ius non respicit talem connumerationem. Vel locus est: sicut loquuntur peregrini. vel non est pars eius, secundum Laur

existente intelligatur retro fuisse excommunicatus, per id quod legitur. ff. qui pot. in pign. hab. l. potior. & ff. de manumis. test. Neratius. Vel tantum à tempore conditionis extantis, per id quod est. ff. de ędil. edi. bouē. §. fi. sub cōditione. disputationi relinquo. Ioan Ego credo, ꝙ à die existentis conditionis, per decre. illā, præterea. extra de appel. B

a ¶ Obediens.] Hoc dicit ex humilitate, quia ei p̃cipere non poterant. H.

Ēps an possit iniuriam sibi factam remittere.

b ¶ Laxaui.] Not. episcopū remittere posse q̃ ad ipsum spectant, non quæ ad Deū 2, arg. 23. q. 4. [illegible] is qui prælatus. Sed nonne, quæ fiunt in personā episcopi, vel alterius prælati, fiunt in contemptum ecclesiæ, & ideo in Deum? vtique: sed principaliter in prælatum, supra. dist. 45. & qui emendat. & 23. q. 4 inter.

2 Adde ad hanc gloss. tex. in l. si qs in [illegible] sua Auth. C. de san. epis.

c ¶ Ac si me.] Arg. ꝙ ratihabitio sequens facit aliquid legitimum, quod ab initio factum fuit illegitime, extra de iure pat. cura. 18. q. 2. de monachis. 9 q. 2. Lugdunē.

d ¶ Cognoui.] Per auditum. 2. q. 5. quanto. 22. q. 5. hoc videtur. non tanquam iudex. 2. q. 1. §. quando.

g ¶ Priuilegio.] Idest, iure. sic 9. q. 3. saluo 8. ff. quib. mod. p[illegible]g. uel hypo sol. si debitor. §. 1. potius ergo onus q̃ ius primatiæ concessum fuit huic Toletano episc. cum enim rex eligeret olim de consilio omnium episcoporum, hoc consilium conceditur ei hic.

3 Et sic nota, ꝙ cōsentit aliqd sal uo iure suo.

h ¶ Maneat] Arg. propter loci & temporis difficultatem electionem fieri à quo non debeat: sic extra de iure pat. si verò. & 24. q. 1. pudenda. 93. dist. iuxta.

4 Sub. immo potius concordat, cum hic dr̃ intra trium mensiū, &c. in duobus mensib. impletis, quod idem [illegible] [illegible] lo,

i ¶ Episcopis.]. Id est, à rege ēlectos consecrare, & confirmare.

K ¶ Infra.] dist. 93. iuxta extra de iure pat. si verò infra 65. dist. si quis contra sed non est contra. 4.

ELECTIONES. CASVS iste §. respicit proximum ca. cum longe. Nec [illegible] Hispania eligebantur episcopi per reges [illegible] pontificū & episcop[illegible] [illegible] tantur, sicut factum est de Ambro. & Greg. Vnde [illegible]

ret laicos ab electione non esse excludendos. Hanc uero contrarietatẽ soluit Gratianus, dicẽs ꝙ laici non debent vocari ad electionẽ faciendam, sed ad præbendum electioni consensum. Nam clericorum est eligere, & populi consentire, sicut supra in cap. nosse. in fi. Et ꝙ laici uotissimi consentirent in electum, quem sibi viderint in patrem eligi: sicut de Ambro. fecit Valentinianus Et quod principes interessent propter hæreticos, & schismaticos, probat per sequens capitulum.

K Legibus.] 23. q. 7. c 1. & dist. 8. quo iure.

Quia.]

vocẽtur ad electionẽ, nõ ut eligant, sed vt cõsentiãt electioni, probat per duo sequẽtia capitula, quorum primam patet.

a ¶ Et beati Gregorij.] Non in hoc uolumine, nisi arg. su. ead. Agatho.

b Stephani. supra dist. nosse.

VOta]CASVS Dicitur in hoc cap. quæ debent in electione concurrere scilicet conueniẽtia, & consensus ciuiũ bona fama populi, maiorum laicorum arbitriũ & uoluntas & electio clericorum, & subscriptio.

c ¶ Vota.] id est, cõniuentia & consensus, vt su distin. 24. episcopus.

d ¶ Ciuium]Nõ rusticorum extra ciuitatem consistentiũ.

e ¶ Honoratorum.] Scilicet maiorum ã populo, & clero. su. ea. Hadrianus in fi.

f ¶ Arbitriũ]. sup. dist. 23. c. 1. 24. dist. c. nullus.

g ¶ In ordinationibus] i electionib.

h Ordinis consen. sus.] Quia dicitur ordo cerdonum, pelliparioru m, vel alterius corporis.

i ¶ Et plebis.] Nomine plebis cẽsẽt illi, qui nõ sunt collecti ad aliquod corpus i faciendum: de quo corpore habes. ff ꝙ cuiusq. vniuer. l. 1. & est ad hoc bonũ simile. C. ã episco. aud l. iubemus

Plebis nomine q cen seantur.

1 De hoc le. & no. extra de excess. prælat. delicta. & p Innoc. extra, de off. ord. cum ab ecclesiarum. Arch.

PRINCIPIBVS. Hæc est tertia pars huius dis. ĩ qua reddit rõnem, quare uocabant principes ad electiones. Archid.

CASVS: Hic duplex ratio tedditur, quare quondam Regib. & Imperatorib. electiones repræsentabantur, s. vt nullus hæreticorũ & schismaticorum electioni cõtraueniret, pro quibus sæpe ecclesia periclitabatur, & ut ipsi principes tanquam filij de

tur: sicut de electione beati Ambrosij, & beati Gregorij [a] *legitur. Quibus exemplis, & præmissis auctoritatibus liquidò colligitur laicos non esse excludẽdos ab electione, neque principes reijciendos ab ordinatione ecclesiarũ. Sed quòd populus iubetur electioni interesse: non præcipitur aduocari ad electionem faciendam, sed ad cõsensum electioni adhibendum. Sacerdotũ. n. (vt in fine superioris capituli Stephani* [b] *Papæ legitur) est electio: & fidelis populi est humiliter consentire. Desideriũ ergo plebis requiritur, vt clericorũ electioni concordet. Tunc. n. in ecclesia Dei rite præficietur antistes, cum populus pariter in eũ acclamauerit, quem clerus communi voto elegerit.* Sup. ead. c. not. se.

Vnde Cœlestinus Papa ait ad epos Galliæ, epist. 2. c. 5.

¶ Plebis non est eligere, sed electioni consentire. Cap. XXVI.

CLeri, plebis, & ordinis consensus, & desiderium requiratur. Sup. dist. 61. ca. nullus. Poly. l. 2. ti. 1. & cæteri, ut sup.

Item Leo primus ad episcopos Viennensis prouinciæ. epist. 87. al. 89. [Sed paulo aliter; & copiosius.]

¶ De eodem. Cap. XXVII.

VOta [c] ciuium [d], testimonia populorũ, honoratorũ [e] arbitrium [f], electio clericorum in ordinationib. [g] sacerdotum expectantur. *& infra.* ¶ Per pacem, & quietem sacerdotes, qui præfuturi sunt, postulentur: teneatur subscriptio clericorum, honoratorum testimonium, ordinis consensus [h], & plebis [i].

3 *Principibus verò, atque Imperatoribus electiones Romanorum Põtificum, atque aliorũ episcoporũ referẽdas vsus, & constitutio tradidit pro schismaticorum, atq. hæreticorum dissensionibus; quibus nonnunquam ecclesia Dei concussa periclitabatur. Contra quos legibus* [k] *fidelissimorũ Imperatorũ frequenter ecclesia munita legitur.* ¶ *Repræsentabatur ergo electio Pontificũ catholicorum principibus, vt eorũ auctoritate roborata nullus hæreticorum, vel schismaticorum auderet contrariare, & vt ipsi principes, tanquam deuotissimi filij in eum cõsentirẽt, quem sibi in patrem eligi viderent, vt ei in omnibus suffragatores existerent: sicut Valẽtinianus beato Ambrosio supra legitur dixisse: [Noli timere: quia & Deus, qui te elegit, semp te adiuuabit, & ego adiutor, & & defensor tuus, ut meum ordinem decet, semp existã.]* sup. c. Valentinianus.

Vnde Stephanus Papa statuit, dicens.

¶ Præsentibus legatis Imperatoris ordinetur Pontifex Romanus. Cap. XXVIII.

QVia sancta Romana ecclesia, cui auctore Deo, præsidemus, à pluribus patitur violentius, Pontifice Pann. l. 3. c. 1. §. Stephanus Papa.

QVia.] CASVS. Romana ecclesiã sæpe patiebãt molestias in obitu Papæ, & in electione successoris, quia

quia nuncii Imperatoris defuerant: ideo statuit Stephanus, ꝙ electio Papæ non fieret nisi præsente populo, & Senatu, & Imperatore, vel eius legatis: scandala remoueantur, & eis præsentibus consecretur: & nullus audeat extorquere iuramenta, vel promissiones, nisi quæ fuerint

seruetur talis consuetudo, vt dicit illa constitutio, ad apostolicam. H. tamen dicit, ꝙ istud referatur ad legatos Imperatoris, vt non aliud Romana ecclesia petat ab eis, q̃ ipsi soliti sunt facere, scilicet Papa non cogat eos aliud iuramentum facere Papæ, quàm iuramentū fidelitatis, quòd Imperator cōsueuit præstare, vt inf. ea. tibi. & hoc indicat illud verbum, minuatur.

extra de simon. tuam & facit ad hoc ꝙ consuetudo facit non delictum, quod alias esset delictum. 32. q. 4. obiicitur. Ad idē habes argu. opt extra de tēp ord. cap. 2. ibi videas Arch.

obeunte; quæ ab hoc inferuntur, quia absque Imperiali notitia Pontificis fit consecratio: nec canonico ritu, & cōsuetudine ab Imperatore directi intersunt nuncij, qui scādala fieri vetent, volumus vt cum instituendus est Pontifex conuenientibus episcopis, & vniuerso clero eligatur præsente [a] Senatu, & populo, qui ordinandus est; & sic ab omnibus electus præsentibus legatis Imperialibus consecretur; nullusq; sine periculo sui iuraméta [b], vel promissiones aliquas noua adinuentione audeat extorquere: nisi quæ antiqua exigit consuetudo [c]: ne vel ecclesia scandalizetur, & Imperialis honorificentia minuatur.

VERVM. Hæc est quarta pars huius dist. in qua dicitur, quare principes postea fuerūt prohibiti, scilicet, quia impedimentum præstabant: & quia ipsi renunciauerunt. Ioan. de Fan.

4 *Verùm quia Imperatores quandoq; modum suum ignorantes non in numero consentientium, sed primi distribuentium, imò exterminantium esse voluerunt, frequenter ēt in hæreticorum perfidiam prolapsi catholicæ matris ecclesiæ vnitatē impugnare conati sunt; ideo sanctorum Patrum statuta aduersus eos prodierūt, vt semet electioni non insererent: & quisquis eorum suffragio ecclesiam obtineret; anathematis vinculo innodaretur: sicut scriptura quoque diuina dicit, quod Ezechias dissipauit excelsa [d] & contriuit statuas, & succidit lucos, & fregit serpentem æneum, quem fecit Moyses, videlicet, quia illum serpentem Deus fieri iusserat, ne serpentina morte populus interiret, ideo [e] ipse populus colere, & venerari eum cœperat: & idcirco destruxit [f] iste, quem iubēte Deo fecerat ille: Ac per hoc magna auctoritas ista est habenda in ecclesia; vt nonnulli ex prædecessoribus, & maioribus nostris fecerunt aliqua, quę illo tempore potuerunt esse sine culpa, & postea vertuntur in errorem, & superstitionem, sine tarditate aliqua, & cum magna auctoritate a posteris destruantur [g]. Postremo præsentibus legatis Imperatorum, & inconsultis, electiones Romanorum Pontificum leguntur celebratæ, & tandem ijdem Imperatores religioso mentis affectu præfatis priuilegijs renunciauerunt, multa insuper donaria ecclesiæ conferentes.*

4. Reg. 18.

Vnde Gregorius a scribit.

CASVS. Dictum est supra in cap. quia quòd constitutio facta fuit quondam, quod Imperatores deberent interesse electioni papę & episcoporum, vt supra. patet in multis cap. Nunc verò dicit Gratianus in hoc. §. ꝙ postea statutum fuit contrarium pp tres rationes. Prima ratio est, qa Imperatores abutebant priuilegio suo: quia non solùm consentire volebant, sed etiā electionibus se ingerebant. Secunda ratio fuit, quia in hæresim labebantur, & sæpe ecclesiam impugnabant. Et ꝙ Apostolici potuerunt in contrarium statuere, & destruere constitutiones, quas antecessores fecerunt pro bono, probat exēplo Ezechiæ, qui serpentem æneum, quē fecerat Moyses pro liberatione populi, destruxit. cum populus illum coleret: sicut Deum. Tertia ratio est, quia Imperatores suis priuilegiis renunciauerunt: & postea electiones Apostolicorum celebratæ sunt præsentibus & inconsultis legatis Imperatoris: quod probat sequens capi.

Iurādum ne est de indemnitate ecclesiæ ante electionem.

fuerint de antiqua consuetudine.

a ¶Præsente.] Infra 79. dist. nullus.

b ¶Iuramenta.] Videatur ergo, quod ante electionem non sit præstandum iuramentum de indemnitate ecclesiæ, vt, 8. q. 3. Artaldus. & su. 28. dist. Syracusanæ. præsumetur enim hac ideo facere vt eligeretur. Dicunt tamē quidam, ꝙ si est, consuetudo, quod præstetur, præstari potest: & sic intelligunt qđ dicitur hic in fi. Quid tamē iuris sit de hoc, habes 8. q. 3. in summa.

Consuetudo an possit inducere, vt aliquid recipiatur in spiritualibus.

c ¶Consuetudo.] Per hoc videtur, quòd in spiritualibus seruanda sit consuetudo in recipiendis muneribus 1. vt su. ea. Agatho. & in auth. de sanct. episco. §. 4. coll. 9. & 1. q. 3. q̃situm. & 9. q. 3. cōquestus. & extra de simo. ad apostolicam. Arg contra extra de simon. cum in ecclesiæ. & c. sicut. Ad hoc dicunt quidam, quòd licitum est aliquid petere, in spiritualibus, sed non pro spiritualibus, vt non petatur pro consecratione, sed pro consuetudine. Vel dic quòd si consuetudo illa pietatem continet, non potest peti: tamen superior cogere potest, vt

1 Quia hoc assertiue ponunt. Ioa. B. & Hosti.

d ¶Excelsa.] idest, templa idolorum in excelsis posita.

e ¶Ideo.] Quia iussu domini factus erat: & quia eum respicientes, liberabantur.

f ¶Destruxit.] Hic Ezechias commendatur ex destructione imaginis, quæ erat occasio superstitionis. quare ergo Massiliensis episcopus condemnatur, qui destruxit imagines, in quibus populus idololatriā committebat. vt de consec dist. 3. perlatum? Dic ꝙ serpēs iste fuit tēporalis ad sananda vulnera. vnde cessante causa cessare debuit effectus: sed causa imaginum perpetua est, vt habeatur in eis memoria Dei.

Ezechiæ cōmendatio.

g ¶Destruantur.] Argu successores debere mutare facta & instituta prædecessorū etiā bona, si viderint esse ea perniciosa exēplo. 7 q. 1. vidētes. 35. q. 1 c. & 96. dist.

Successores, prædecessorum statuta mutare possunt.

bn.in fi.d.68.choriepiscopi, & extra de dec.suggestum: vbi est arg. ꝙ priuilegium quod est exemplum mali.remouendum est Inst.vi bon.rap.§.sed nedum talia.

CVm Hadrianus.] CASVS. Hadrianus secundus ab ecclesia sanctæ Mariæ maioris deportatus est a clero & populo & ꝓceribus certatim ad patriarchiũ Lateranense. quod audientes nuncii Ludouici Imperatoris, moleste tulerũt ꝙ cum præsentes essent, vocati non fuerunt: qui audientes ꝙ nõ fuit factum in contẽptum eorum, sed ad cautelam futuri temporis, omnẽ indignationem medullitus sedauerunt, & accesserunt humiliter ad salutãdum electum.

a ¶Traheretur.] Debet enim ire quasi inuitus, vt argum 1.q.6.sicut is.C.de epis.& cler si quẽquã.sic enim appellant qua si proprio nomine: & quia portat Papa in manibus, ne offendat ad lapidem.

b ¶Tẽporis.] Nota quę nõ sunt mala, interdum debẽt omitti, ne sint exẽplo ꝑniciosa, vt supra di.23.in nomine.supra di.21.denique.12.q.2.liberti.2.q.7.accusatio.& 30 q.c.1.institu.ui bon.rap.§.sed nedum.

c ¶Et ad salutãdũ] Arg. eos consensisse electioni ex quo interfuerunt, & eũ salutauerunt, & nõ reclamauerunt, sic extra de his quæ fi.à ma.par.cap.ex ore.in fi.& extra de priuile.cũ olim.in fi.& extra de sent.excõ.si aliquando 1.& eo ipso ꝙ qs salutat alium, videtur cõsentire ei, vt 24.q.1.omnis. Sic ex eo ꝙ quis non vult salutare alium, pręsumitur inimicus, vt extra de offi.dele.cum super.in parte decisa.& eo ipso, ꝙ Stephan⁹ dixit perlegatur.intelligitur cõsensisse, vt 97.dist.bene, sic inf.de cõsec.dist.2.pacem.

Electum salutans electioni eius præbet consensum.

3 Ad hoc facit quod le.& not.extra de præbend.dilecto in gl.ad hoc videbatur.sed põt dici, ꝙ ibi episcopus ignorabat illũ minus canonice fuisse receptum: & ideo non obfuit argu.ff.de interrog.ac.de ætate.§.vlt.Archi.

¶Inconsultis legatis Imperatoris Hadrianus. II. ad Pontificatum eligitur. Cap. XXIX.

CVm Hadrianus secundus ad Romanum Pontificatũ ab ecclesia Dei genitricis Dominæ nostræ, quæ dicitur ad præsepe, traheretur [a] ad Laranẽse patriarchium: certatim à clero, & proceribus, & plebe deportatus est. Quod audiẽtes missi Ludouici Imperatoris moleste tulerunt, indignati scilicet, quòd dum præsentes essent, non fuerunt inuitati, nec optatę à se futuri præsulis electioni interesse meruerunt. Qui accepta ratione, quòd non causa contemptus Augusti, sed futuri temporis [b] prospectu omissum hoc fuerit † (ne videlicet legatos principum in electione Romanorum præsulum expectandi mos, per huiusmodi fomitem inolesceret) omnem indignationem medullitus sedauerunt, & ad salutandum [c] electum etiam ipsi humiliter accesserunt β.

Iuo p.5.c.16.

† Concor. text. in l.si exhæredatus.& in l.si ꝓponas.§.1.de inoffic.testam.

α ¶Gregorius.] *Hoc antea citabatur ex Gregorio quarto, cuius esse non potest, cum Hadrianus secundus, de quo hic mentio fit, posterior sit Gregorio quarto. In pontificalibus verò manuscriptis inter gesta Hadriani secundi, itemque in collectione manuscripta decretorum Romanorum Pontificum in decretis eiusdem* Hadriani *secundi habetur*

β ¶Accesserunt.] *In ijsdem pontificalib. hæc continenter sequuntur:* Audiens hoc Ludouicus Imperator Christianissimus, mox Imperialem scribens epistolam, cũctos Romanos, qui dignum tanto peregissent officio præsulem collaudauit: per quam epistolam videlicet innotuit, nulli quidpiam. prẽmij pro consecratione Romani Pontificis quoquomodo pollicendum, cum ipse hanc non suorum suggestione, sed Romanorum potius vnanimitate ardẽtissime cuperet prouenire, maximè cum reddi, quæ ablata fuerant, non auferri à Romana ecclesia vel deperire quidquam se diceret anhelare.

Item pactum constitutionis Imperatoris primi Ludouici cum Romanis Pontificibus.

¶Electio Romanorum Pontificum à Ludouico conceditur Romanis. Cap. XXX.

EGo Ludouicus Imperator Augustus statuo, & concedo per hoc pactũ confirmationis [d] nostræ tibi beato Petro principi Apostolorum, & per te Vicario tuo domino Paschali summo Pontifici, & vniuersali Papę, & successoribus eius in perpetuum; sicut à prædecessoribus nostris vsque nunc in vestra potestate & ditione tenuistis, & disposuistis Romanam ciuitatem cum ducatu suo, & suburbanis, atque viculis † [e] omnibus & territo-

S. Antoninus p.2.tit.16.c.1.§.2.volater.l.3.
Ansel.l.4.c.35.
Iuo p.5.c.51.

† al.villulis.

EGo Ludouicus] CASVS. Hoc cap.diuiditur in duas partes.in prima parte dicit ꝙ Imperator Ludouicus concessit & confirmauit Paschali & eius successoribus Romam cum toto suo Ducatu & territorio in perpetuum tenere, & habere quietè, sicut sui antecessores quietè possederũt. In secunda parte dicitur, ꝙ qñ Papa de hoc mundo migrauerit, nullus electionem successoris cuiuscunque sit gentis impediat, vel electionib.contradicat scilicet Cardinalibus: sed eo electo & consecrato nuncij dirigantur ad Regem Francorum ad pacem, & amicitiam inter eos sociandam Secunda pars incipit ibi.Idem quando diuinæ.Sequens cap patet.

d ¶Confirmationis.] Argu.quod aliquid simul datur & confirmatur, vt no.sup.ea.in synodo.

e ¶Viculis.] Idest Villulis.ff.ad muni.qui ex vico nec posset

possit Imperator illam donationem reuocare. nam dicit lex, quod sola immensitas est mensura rerum donatarum in ecclesia. C de sacrosan. eccl. authen. sed hodie immo nec concedit hic: sed concessa confirmat. nam omnia hæc & alia plura iam prius fuerant ecclesiæ concessa. inf. 96. infr. 96 dist. Constantinus. præterea quia Imperator potest alienare 1 res imperij, ut ff. de leg. 1. apud Iulianum. §. vl. Item quia per hanc concessionem non læditur imperium, ex quo res redit ad primum statum, ut ff. de pac. si unus. §. pactus. & 35. dist. ab exordio. non ob. 12. q. 2. non liceat. quia ille non poterat legem imponere suo successori extra de elect. innotuit.

Imperator imperij res alienare potest.

1 Ad hoc facit opt quod le. & no. 16. q. 3. placuit 1 secundum Ioan.

rijs [a] eius montanis, & maritimis littoribus, & portubus seu [b] cunctis ciuitatibus, castellis, oppidis, ac villis in Thusciæ partibus. *Item infra.* ¶ Quando diuina vocatione huius sacratissimæ sedis Pontifex de hoc mundo migrauerit [c]; nullus ex Regno nostro, aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet gente homo sub nostra potestate constitutus, licentiam habeat contra Romanos aut publice, aut priuatim veniendi, aut electionem faciendi, nullusque in ciuitatibus, aut in territorijs ad ecclesiæ beati Petri apostoli potestatem pertinentibus aliquod malum propter hoc facere præsumat: sed liceat Romanis cum omni ueneratione, & sine qualibet perturbatione honorificam suo Pontifici exhibere sepulturam, & eum, quem diuina inspiratione, & beati Petri intercessione omnes Romani [d] vno consilio, atque concordia sine qualibet promissione ad Pontificatus ordinem elegerint, sine aliqua ambiguitate, vel contradictione more canonico consecrare; & dum consecratus fuerit; legati ad nos, uel ad nostros successores Reges Francorum [e] dirigantur; qui inter nos, & illam amicitiam, & charitatem, ac pacem socient.

[*Item Leo quartus Lothario, & Ludouico Augustis.*]

¶ Electio, & consecratio Romani Pontificis non nisi iuste, & canonice fiat. PALEA, Cap. XXXI.

S. Antoninus ibidem.

INter nos, & vos pacti serie statutum est, & confirmatum, quod electio; & consecratio futuri Romani Pontificis non nisi iuste & canonice fieri debeat.

[*Item constitutio* a *primi Henrici, & primi Othonis cum Romanis pontificibus.*

¶ Ab Imperatore, vel nuncijs eius, electioni Romani Pontificis nullum obstaculum generetur. PALEA. Cap. XXXII.

Ans. 4. ca. 37. & l. 6. cap. 7. Iuo p. 5. c. 52.

In legib. Longob. l. 5. titu. de Pontifi. leg. 3

COnstitutio primi Henrici, & primi Othonis cum Romanis Pontificibus. Vt nullus missorum nostrorum cuiuscunque impeditionis argumentum in electione Romani Pontificis componere audeat, omnino prohibemus. *Item*. In electione Romanorum Pontificum neque liber, neque seruus ad hoc venire præsumat, vt illis Romanis, quos ad hanc electionem per constitutionem sanctorum Patrum antiqua admisit consuetudo, faciat aliquod impedimentum. Quod si quis contra hanc nostram constitutionem facere] præsumpserit, exilio tradatur.

Abest a Grat. & Iuo.]

a ¶ Constitutio] *Ex antiquo exemplari Gratiani restitutus est hic titulus: in quo exemplari post titulum istum interposita rubrica, incipit caput,* vt nullus, &c. *vt etiam apud Iuonem. Verum, quia receptum est, vt initium huius capitis sit à dictione,* Constitutio *relicta sunt hæc verba etiam in principio ipsius. Extat verò hoc capitulum vetustis quoque exemplaribus, in quibus palea esse non solent.*

d ¶ Et territorijs.] Quid sit territorium, quid sit oppidum, quid vrbs, habes ff. de ver bor. sign. pupillus. §. territorium. Et sic est arg quod nomine ciuitatis non comprehenduntur eius territoria, vt 12. q. 2. c. vlt. & ff de arbit. si cum dies, ff. si arbiter. Argum. contra de verb. sig. qui in continentibus. et l. ædificia. ff de iudi insulæ. ff. de offi. præ. vrb. l. 1. ibi, [Cum vrbem]

Ciuitatis appellatione in eius territoria non comprehenduntur.

b ¶ Seu] Hæc dictio seu, potius auget donationem, quam disiungat inter res donatas, ut ff. de aur. & ar gu leg. si quis ita.

c ¶ Migrauerit.] Olim etiam nullus audebat tractare de electione Papæ ante tertium diem post sepulturam præmortui, vt inf. di. 79. nullus, sed per contraria ra consuetudinem hoc hodie abrogatum est. ADDITIO. Idem sentiunt hic Hug. & I. quorum fuit hac gl.

Papæ electio olim post triduum differebatur.

d ¶ Oes Romani.] nota quod olim omnes Romani intererant electioni ex consuetudine. inf. c. proxi. & c. seq.

e ¶ Fracorum.] Not. imperium prius Francorum 2 fuisse: sed postea Theutonici virtutib. promouerunt imperium, vt 28. q. 1. §. ex his. in quos hodie translatum est imperium. extra de elec c. uenerabilem.

Imperium Franci primo, deinde Theutonici, habuerunt. 2 Nota hic, quod tunc Franciam tenebat Romanus. Imperator.

COnstitutio] CASVS Dr hic, quod primus Hericus, & primus Otho constituerunt cum Romanis pontificibus, ut nullus eorum nuncius, vel alius cuiuscunque sit gentis vel conditionis in electione Romani pontificis audeat contradi-

 cere:

cere, & qui contradicere voluerit, exilio perpetuo tradatur,

T Ibi domino. CASVS. In hoc cap. continetur qualiter Otho iurauerit fidelitatem Ioanni Papæ per suum procuratorem: in quo dicitur, ꝙ in 8. c. tenetur.

pater & filius censentur vna persona, vt 35. q. 3. §. hac auctoritate. Ioan.

c ¶ Meo.] Aliàs, meorum: sed quam cautionem potest de hoc facere, ꝙ sui non dent damnum, cõtra id ff. com mod. ad eos? Vel qualiter potest se obligare ad alienũ f factum,

pulatio ista in princ. & in l. cum filius. §. 1. cũ ibi no. ff. de verb. obl.

Item constitutio Othonis.

¶ Iuramentum Othonis, quod fecit domino Papæ Ioanni. Cap. XXXIII.

T Ibi domino [a] Ioanni Papæ ego rex Otho promittere, & iurare [b] facio per patrem, & filium, & spiritũ sanctum, & per lignum hoc viuificæ crucis, & per has reliquias sanctorum, quòd si permittente Domino Romam venero, sanctam Romanam Ecclesiam, & te rectorem ipsius exaltabo secundùm posse meum; & nunquam vitam, aut membra, & ipsum honorẽ, quem habes, mea voluntate, aut meo [c] consilio, aut meo consensu, aut mea exhortatione perdes, & in Romana vrbe nullum placitum, aut ordinationem faciam de omnibus, quæ ad te, aut ad Romanos pertinent, sine tuo consilio, & quidquid de terra sancti Petri ad nostram potestatem peruenerit, tibi reddam: & cuicunque Italicum regnum cõmisero, iurare faciam illum, vt adiutor tui sit ad defendendum terram sancti Petri secundùm suum posse. Sic me Deus [α] adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia.

S. Antoninus. p. 2. ti. 16. c. 1. §. 16. in medio.
Ansel. l. 1. c. 90, & l. 4. c. 36.

α ¶ Sic me Deus.] *Addita hæc sunt ex Centio Camerario, in cuius libro habentur multæ formæ iuramentorum, & extat manuscriptus Romæ.*

Item ex primo libro Capitulorum† Caroli, & Ludouici Imperatorum, c. 84.

† *al. capitularium.*

¶ Liberum sit clero, & populo de propria diœcesi episcopum eligere. Cap. XXXIIII.

Ansel. l. 6. c. 6.

S Acrorum canonum non ignari, vt in Dei nomine sancta ecclesia suo liberius potiretur honore, assensum ordini ecclesiastico præbuimus, vt scilicet episcopi per electionem [d] cleri, & populi, secundum statuta canonum de propria diœcesi [e], remota personarum [f], & mune-

Vasallus ecclesiæ cui d' bet fidelitatis iuramentis præstare.

a ¶ Tibi domino.] arg. ꝙ qui feudũ recipit ab ecclesia, iuramẽtum fidelitatis non solum ecclesiæ, sed etiã prælatis præstare debet, vt extra de iureiurã. Ego. N. episcopus. 1 sup. dis. 23. quanquã. & 22. q. 5. d' forma, immo etiam ipsi capitulo, vt extra de ver. sig. cum clerici. cum ipsi sint pars corporis sui, vt 16. q. 1. si quis cum 2. Non ob. extra de simo. ex diligenti. quia ibi non erat ius feudi, de quo iure plene habet in cõstitutione Friderici, de feudis.

1 Melius. co. tit. ea. te. §. nunc igitur. in prin. & de p̃scri. cum non liceat. §. ideo que. in prin. Archid.

2 Aliàs §. verum. Oeconomus, & procurator diuersimode iurant.

b ¶ Et iurare.] No. ꝙ œconomus, siue syndicus iurat in animã ꝓpriã: ext. de iura. c. in pertractãdis, sed ꝓcurator iurat in animam dñi, vt hic, & 100. distin. optatum. & 17. q. 4. metuẽtes & extr. de offi. leg. nouit. in parte decisa. Fit autem hoc iuramẽtum sub talibus verbis. Ego iuro in animam dñi mei, ꝙ ipse hoc seruabit 3. Vel sic iurat. Dñs meus iurat per me, ꝙ hoc seruabit: sic ipsum Deus adiuuet. Sed qualiter obligat aliqs alium per iuramẽtũ, cõtra id, quod legit Instit. de inuti. stip. §. si quis alij? Sed dic, ꝙ dominus semet obligat, sed ꝑ aliũ, vt extra de sent. excom. mulieres. ff. de admittitur. ita autem. §. gessisse. Sed quid si dominus reuocet mandatum 4. nunquid intelligitur obligatus per tale iuramentum; ita, si non peruenit reuocatio ad procuratorem, sicut id quod facit iudex, tenet, donec ignorat reuocatum mandatum, vt extra de appell. si duob. & ratione ignorantiæ tenet snĩa, vt 3. q. 7. §. tria in princip. & 9. q. 1. ordinationes ff de offic. præsi. si forte. ff. de ꝓcur. si procuratorem. in fi. ff. mand. si mandassem. Ioan. Si autem lis esset contestata, oporteret quòd reuocatio perueniret ad iudicem uel aduersarium: alioquin firmum est quod fit cum procuratore, vt extra de procura. mandato. Si autem non sit lis contestata, uidetur sufficere si reuocatio peruenit ad procuratorem, ut dicit expresse decre. extra de procu. ex insinuatione. & cap. sequen. B. Sunt tamen speciales casus, in quibus requiritur perseuerantia: sicut cum matrimonium contrahitur per nuncium, si dominus reuocat mandatum, non dico dominum obligatum, licet nuncius ignoret reuocatum 5. & cum pater mandat filio, ut aliquem manumittat ff. de manu. vind. si pater. & hoc ideo, quia

3 De consimili mat. no. Inn. in l. 6. de test. præsentium. quæ est Inn. in glo. scilicet totius, &c.

Procurator reuocatus si aliqua facit, an teneant.

4 Idem no. Inno. extra de spons. super rubr. & satis etiam no. J. 30. q. 6. nec illud. ibi uideas. & hæc snĩa etiam hodie approbatur extra lib. 6. de proc. ca. ꝓcurator.

5 Concor. text. in l. sti-

factum, contra id Insti. de inuti. stip. §. si quis alij? nec enim tenetur quis de facto familiæ suæ, si ipse non mandauit, nec ratum habuit, vt 1. q. 4. quia præsulatus. ext. de resti. spol. cum ad sedem. ff. de vi, & vi arma. l. 1. § ait prætor. Sed dic, ꝙ intelligitur obligasse. 6. se curaturum, ne ab eis damnum daret. 22. qõ. 5. de forma, sicut est cũ quis promittit aliũ sisti in iudicio: tantùm ad hoc tenetur vt operam det quã potest. ff. de verb. oblig. quoties quis. Sed litera illa, meorũ, non est in libro meo. Ioan.

Familiæ delictũ, an dominum obliget.

9 De hac. ma. no. extr. de spon. sicut. Arch.

S Acrorum.] CASVS. Carolus, & Ludouicus constituerunt, ut episcopi à clero. & populo de sua diœcesi eligerẽtur ob vitæ meritũ, & sapiẽtiores remota acceptione munerum & personarum: quatenus uerbo & exẽplo suis possint prodesse subiectis.

d ¶ Per electionem.] Hoc nomen propriè, & impropriè sumitur hic cum illis genitiuis, cleri & populi: argum. ff. commo. si vt certo. §. commodatum.

e ¶ Diœcesi.] Nota pro Hug. ꝙ examinandi sunt omnes de diœcesi prius quàm eligatur extraneus, ut dixi 61. dist. nullus.

f ¶ Personarum.] Sic. 8. q. 2. dilectissimi, & extra de instit. ad decorem,

a ¶ Et

a ¶Et munerum.] Cum talis eligatur: a Deo dicitur eligi. 8. q. 1. si ergo. Hug.
b ¶Vt exemplo.] Nam cœpit Iesus facere & docere. vt 26. dist. ecce. & §. ex his.
EX HIS. CASVS. Concludit Gratianus ex supra dictis,

vacationis episcopalis ecclesia vacare nō debeat: canonici sub vinculo excommunicationis non faciant electionem episcoporum religiosis exclusis, vt eorum consilio idonea eligatur persona. Si autem fuerit aliter factum, irritum erit & vacuum. Nunc quærit Gratianus incidenter, si duo a partibus eligantur, quis sit alteri præferendus, quod per sequen. c. declaratur.
e ¶ Sub anathematis.] Quid de hoc tenere debeas, dixi sup. ead. Salonitanæ.
f ¶Excludant.] Dicit, H. istos tripliciter excludi tūc propriè excludunt, cum nō uocant, vel si vocati nō audiunt, vel si sponte veniāt, nō admittantur. Credo hoc cap. non tenere 2 aliud enim seruatur, & religiosi hic vocantur clerici ciuitatis, uel prælati episcopatus arg. 79. dist. si quis pecunia.
g ¶Religiosissimos.] idest, prælatos aliarum ecclesiarum.
h ¶Exclusis.] Quia inuitæ nuptiæ, &c. 31. q. 2. §. 1.
i ¶Assensu.] Videtur, ꝙ non tantùm cōsilium religiosorum, sed etiam consensus ipsorum requirendus est, & ita videtur quòd religiosorum personæ faciant partem in electione. arg. extra de electio. cum ueteri. nam sequaces sunt aliorum in electione, vt 79. dist. c. 1. & si qs pecunia. & 23. dist. c. 1. & satis pōt dici, ꝙ nisi consiliū ipsorū fuerit requisitū, quòd nulla sit electio: si tamē fuit

rum[a] acceptione, ob vitæ meritum, & sapientiæ donum eligantur, vt exemplo[b], & verbis sibi subiectis vsquequaque prodesse valeant.

Ex constitutionibus his, & pacto Ludouici Imperatoris deprehenditur, Imperatores illis renunciasse priuilegijs, quæ de electione summi Pontificis Hadrianus Papa Carolo Imperatori, & ad imitationem eius Leo Papa Othoni primo regi Theutonicorum fecerat. Cum ergo præmissis auctoritatibus cunctis liceat electionem clericorum tantummodo esse: quæritur, quorum sit ipsa electio: an clericorum maioris[c] ecclesiæ tantum, an etiam aliorum religiosorū, qui in eadem ciuitate fuerint. Sed (sicut in breuiatione canonum Fulgentij Carthaginēsis ecclesiæ diaconi inuenitur) in septimo capitulo † Nicæni concilij, & Gangrensi statutum est, vt ad eligendum episcopum sufficiat ecclesiæ matricis arbitrium. Nunc aūt sicut electio summi Pontificis non à Cardinalibus[d], tantùm, verùm etiam ab alijs religiosis clericis auctoritate Nicolai Papæ est facienda: ita & episcoporum electio nō à canonicis tantum, sed etiam ab alijs religiosissimis clericis: sicut in generali synodo Innocentij Papæ Romæ habita constitutum est. Ait enim.

† al. septimo Nicæno concilio.

Nicolaus ij. al. 1. in conc. Ro. c. 1. Innoc. ij. c. 28.

¶Absque religiosorum virorum consilio canonici maioris ecclesiæ episcopum non eligant. Cap. XXXV.

OBeuntibus sanè episcopis, quoniā vltra tres menses vacare ecclesiam sanctorum patrum prohibent sanctiones: sub anathematis vinculo interdicimus, ne canonici de sede episcopi ab electione episcoporum excludant[f] religiosissimos[g] viros, sed eorum consilio honesta, & idonea persona in episcopum eligatur. Quod si exclusi[h] eiusdem religiosi electio fuerit celebrata, quod absque assensu[i] eorum[k], & conniuentia[l] factum fuerit, irritum habeatur & vacuum.

Nunc ergo quæritur[m]; si vota eligentium in duas se

Electione dicitur qs tripliciter excludi.

2 Cum hoc dicto vr̄ cōcor. Hug. q no. hoc, qa in multis ecclesijs derogatū est huic canoni ex cōtraria cōsuetudine, q̃ Papa scit, & non improbat, & sic videtur tacite approbare. Archid.

Religiosorū cōsensus, an sit in epōrū electione requirendus.

dictis, ꝙ Imperatores renunciauerunt priuilegijs, q̄ sibi concessa fuerant de electione summi Pontificis. Et cum constet ex supradictis, ꝙ electio est clericorum tantummodo, tunc quæritur incidenter, an sit tm̄ canonicorum matricis ecclesiæ, an etiam aliorum religiosorum eiusdem ciuitatis. Cui quæstioni respondens primò ꝓbat auctoritate Nicæni & Gangrensis concilij, ꝙ sufficiant clerici matricis ecclesiæ ad ep̄m eligendum. Postea uidetur hoc corrigere per auctoritatem Nicolai, dicens, ꝙ sicut electio Papæ non fit à Cardinalibus tantùm, sed ēt ab alijs religiosis: sic & electio episcopi non a canonicis tantùm, sed etiam a religiosis fieri debet, quod probat auctoritate Innocentij Papæ.
c ¶Maioris.] Sic ergo nomen clericorū restringitur ad maioris ecclesiæ canonicos 1. vt 10. q. 1. antiquos. 8. q. 1. c. 2. extra de uerb. sign. cū clerici. benigne est in talibus seruanda consuetudo, ut extra de cā poss. cū ecclesia.
d ¶Non a Cardinalibus.] Vt sup. dist. 23. cap. 1. &c.
OBeuntibus.] CASVS. Constituit in hoc cap. Innocen. Papa, quòd, cum ultra tres menses a tempore

Nomen clericorum qn̄ que restringitur.

1 Adde, ꝙ etiam aliqn̄ ad prælatos. glo. est nota. in auth. de san. episc. §. presbyterorum coll. 9.

habitum consilium, & non consensus, tenet electio, vt extra de arbitr. cum olim. & est si ff. de administr. tuto. quidam decedens. §. Papinianus. & extra de regu. licet. C. de iure emphy. l. ult. Et expone consensu requisito, licet non habito.
K ¶Eorum.] Arg. quòd non sufficit religiosorum præsentia, nisi habeatur consilium. arg inf. 10. q. 2. casellas. arg. 12. q. 2. sine exceptione. §. 1.
l ¶Et conuenientia.] Arg qđ aliquorum consensu fieri debet; eorum dissensu impeditur faciendum, & dissoluitur factū, ut sup. dist. 51. qui in aliquo. & 32. q. 2. si uerū sup. dist. 62. nulla ratio 1. q. 1. ordinationes. 10. q. 1. casellus. 12. q. 2. alienationes. & cap. sine 15. q. 7. episcopus nullius. 33. q. 5. qđ Deo. & c. manifestū. 20. q. 2. puella.
m ¶Nunc ergo quærit.] Super isto §. posuit H. dist. quia cum eligentes dissentiunt, tria consideranda sunt, auctoritas, numerus, & bonus zelus. Auctoritas consideratur in dignitatibus. zelus consistit in animo, vt sine carnali amore eligant, sed s̄m meritū p̄sonæ. De numero patet, & dicit, ꝙ vbicunque duo ex istis concurrunt

præ-

Collatio numeri ad numerum &c. est in electione facienda.

præponderant tertio. vñ si ex una parte est auctoritas, & bonus zelus, & ex altera numerus: pro parte iudicatur, ut 23. dist. c. 1. & 93. dist. miratus 7. q. 1. deniq. Item si ex una parte est numerus & auctoritas, & ex altera est bonus zelus, pro primo iudicatur. arg. 28. dist. de Syracusanæ. Ibi enim bono zelo contradicebant, qui significabant Papæ electum habere uxorem, & filios: sed tamen, qa plures erant ex alia parte, & maioris auctoritatis, consensit Papa illis. Item si numerus, & bonus zelus est ex vna parte, & ex altera parte auctoritas, statur primo. 65. dist. c. 1. & 2. Hanc dist. non approbo. quia licet ex una parte sit auctoritas & melior zelus, ex altera numerus: statur pro numero, ut extra de elect. dudũ 1: & extra de appel. constitutus. nisi numerus esset in paruo maior: & auctoritas aliorũ longe præcelleret: & posset eo casu fieri compensatio, ut extra de testi. in nostra. nã ubi est par debitum, & dispar numerus creditorum, semp numerus pfertur, vt C. qui bo. ced. pos. l. vlt. § 1. tunc enim decurritur ad dignitatem cum par numerus est hincinde. ff. de pact. maiorem. Similiter dico ad zelum decurrendum, cum par uel fere par numerus est hincinde. Sed quid si par est zelus, numerus & auctoritas hincinde? tũc recurratur ad meritum personæ, vt inf. c. proxi. Sed si omnia sunt æqualia, tunc cassetur [1] vtriusq. electio, & nouus eligatur, vt 79. di. si duo. Vel iudex cogat eos ad cõcordiam, vt Instit de satisda tut §. fin autẽ. Vel res sorte dirimatur, vt in Matthia, vt 21. dist. cleros. & C. cõmu. de leg. l. vlt. in princ. & ff. de iudi. sed cum ambo. Vel metropolitanus gratificet cui velit, vt extra de paroch. c. 1. & arg ff. ad Sylla. l. 3. §. si cum omnes. & ff. de relig. l. vl. Vel præferatur ille, qui prius ordinatus est, vt 75. dist. c. vlt. vel senior præferatur, vt 35. q. 6. c. 1. ff. de fide instru. l. vlt. Vel ille qui prius nominatus est, vt in auct. de mona. § pen. coll. 1. Vel præferatur ille, qui quandoque deliquit, illi qui semper bonus fuit. Vel præferatur ille qui diutius militauit in ecclesia, vt 61. dist. quid proderit. Si autem utraque electio est uitiosa: vtraque cassatur, ut extra de elect. considerauimus.

Electis duobus æqualiter, quis alteri præfert.

1 Planè tene tanquam veriorem. De hoc nota. extra de elect. ecclesia uestra 2. ibi uideas, & quod no. Goff. in sũ. de iur. patr. §. si plures. uersic. sed si præsentata.

b ¶Iudicio.] Sed quid si metropolitanus non vult ipsum consecrare? videtur ꝙ tunc a suffraganeis petenda sit consecratio, vt 89. dist. uolumus. Sed melius est, ꝙ a superiore petatur 2. vt 9. q. 3. nunc vero. & 8. q. 3. Artaldus. extra de iure patron. nullus. 2 De hoc not inf. 65. dist. c. 1.

c ¶Studijs.] Eligentium, quia magis appetit iste q̃ ille.

d Tantum ut nullus.] Quasi dicat; si timetur scandalũ, tunc utriusque electio cassabitur. ut 79. dist. si duo. tunc, enim est aliquid detrahendum seueritati, vt 50. dist. vt constitueretur.

Electio vtriusque electi cassatur timore scandali.

diuiserint partes, quis eorum alteri sit præferendus.

De his ita scribit Leo episcopus ad Anastasiũ Thessalonicensem episcopũ, epist. 82. al. 84. c. 5. [sed paulò aliter.]

¶Cum vota eligentium in duas se diuiserint partes, quis sit præferendus alteri. Cap. XXXVI.

SI forte [quod nec reprehensibile α, nec irreligiosum iudicamus] vota eligentium in duas se diuiserint [a] partes; metropolitani iudicio [b] is alteri præferatur, qui maioribus & studijs [c] iuuatur, & meritis; tantùm, vt nullus [d] inuitis, & nõ petentibus ordinetur; ne ciuitas† episcopum non optatum, aut contemnat, aut oderit.

Poly. li. 2. tit. 1. Ansel. li. 6. c. 19. Iuo p. 5. c. 347. Pann. li. 3 c. 6.

† *al. plebi inuita.*

α ¶Quod nec reprehensibile, nec irreligiosum iudicamus.] *Hæc verba, quæ à cæteris collectoribus non referuntur, non sunt inuenta apud Leonem, sed apud Gregorium, ex quo referuntur infra 8. q. 1. nec nouum.*

DISTINCTIO LXIIII.

Inc considerãdum [e] est, à quibus, vel quo tempore sacri ordines sunt tribuendi; vel quib. in locis patriarchæ, primates, archiepiscopi, episcopi, choriepiscopi, & reliqui sacerdotes sint ordinandi.

A quibus ordinentur episcopi, in Nicæno primo concilio definitum est, in quo sic legitur, cap. 4.

SI fortè.] CASVS. Quæsitum fuit à Leone, si duo ad episcopatum eligantur, quis sit alteri præferendus? Et respondet ꝙ iudicio metropolitani præfertur ille, qui maioribus iuuatur meritis & studijs, & licèt possit archiepiscopus alterum alteri præferre; tamen omnibus canonicis inuitis vel plebe non potest episcopum dare: ne quem nolunt, odiant, & contemnant.

a ¶Se diuiserint.] Quia natura hominis prona est ad dissentiendum ff de arbi. item si unus. §. vlt. ar. 20. q. 3. procliuius. Et præsumit h. c canon. ꝙ licèt discordia sit in electione, ꝙ vtraque pars bono zelo moueatur, ut 8. q. 1. nec nouum. Sed contra, sup. ea nosse. Illud frequentius, hoc autem rarum. 12. q. 1. omnis ætas,

Inc considerandum.] Hæc dist. diuiditur in tres partes. In prima probat, ꝙ eps debet cõsecrari in loco vbi mandauerit metropolitanus. Secunda ibi. [Quia per ambitionis.] Tertia ibi, [Epm,] Io. de Fan. CASVS. Supra ostensum est, à quibus epi sint eligendi. Amodo vult ostendere Gratianus, à quibus sacri ordines sint cõferendi: & quo tempore sint tradendi; & in quibus locis patriarchę, primates, archiepiscopi, episcopi, choriepiscopi & reliqui sacerdotes sint ordinandi. Et durat [3] tractatus vsque ad 81. dist. videlicet à quibus ordinentur episcopi, in Niceno concilio diffinitum est. Vnde in hac 64. dist. docet, ꝙ episcopi sunt ordinandi ab archiepiscopo cum omnibus suffraganeis, uel saltem a tribus possunt ordinari de mandato archiepiscopi.

3 Et in sequenti vsq; ad 75. dist.

e ¶Hinc considerandum.] Hic depingitur 64. dist. In præcedenti distinctione docuit ad quos pertineat epõrum electio in hac orditur tractatum suum usque ad 81. distinct. ostendendo à quibus sacri ordines sunt distribuendi, & quo tempore, & in quibus locis. A quibus, hoc facit in hac distinctione 3. Ex quo tempore, hoc facit in 75 dist. In quib. locis, hoc facit in 80. dist. Primò dicit de consecratione episcoporum. Nota ergo, ꝙ electus in episcopum confirmatus debet consecrari a metropolitano cum suis suffraganeis: vbi autem metropolitanus adesse non potest, uel etiam non vult, præstabit auctoritatem hoc faciendi [4]. tribus ad minus alijs omnibus per literas suas consensum præbentibus. Item, metro-

Electus confirmatus à quo debeat consecrari.

4 Qui metropolitan⁹ hoc delegare possit, pbatur extra de ele. suffraganeis, & de transla. c. 2. & de offic. ord. quod sedem,

metropolitanus ab omnibus suis suffraganeis debet cō secrari, aut saltem a tribus.

E Piscopi] CASVS. Quæsitum fuit in concilio a quot episcopis sit aliquis ordinādus in episcopum? Et respondet, q ab omnibus comprouincialibus episcopis aut a tribus saltem præsente metropolitano, vel eo mā dante, ita, vt illi qui interesse nō possunt, suum consen sum literis præbeant. Potestas autem conuocandi, vel cō firmandi episcopos, spectat ad metropolitanum. Duo ca pitula sequentia plana sunt.

a ¶Tres episcopi.] Absq; metropolitano extra de tēp. ord. cap. nec episcopi. Vel dic, quod, duo sufficiunt cum metropolitano, & secundum hoc dic, quòd hæc dictio, præter, ibi ponitur inclusiue. sic 15. quæst. 7. felix. argu. ad hoc inf. ea. c. 3. Ioā. Sed certe ibi non est præter, nec contradicit B:

b ¶Literis.] Argu. q in quocunque contractu, vel causa consensus aliquorum desideratur, nil refert, an præsentes consensum exprimant, an absentes per literas consentiant 1, vt 100. di. optatum Et est argu de consensu absentium, vt dist. 63. quā to, & dist. 18. placuit Et est, arg matrimonium contrahi inter absentes, vt inf. 30. q. 5. nec illud, & extra d̄ cōuer coiu. ex parte. ff de sponsa. l. vlti. Nam in consensu nō exigitur verborū solennitas de actio. & obli. consensu. Sed licèt ita sit, in cōsecratione, secus est in electione, nisi, p procuratorē fieret electio vt extra de elect. q a ptopter. Io.

Absentes possunt per literas consentire.

1 Adde ad hoc nota. e Barto in l. si qs mihi bona. § iussum ff. de acquir. hæred.

c Potestas.] Quò ad confirmandum nam cōsecrare non potest episcopum contempto minimo episcopo, qui in prouincia sit, nec ille recipere executionem; nec dico: eum plus posse hoc casu, quàm alium epm. arg. 9. q. 3. c. 1. & 2. Confirmare autem debet statim vel infirmare, si ei notus est electus, etiam simplici verbo, & in camera extra de appel. qua fronte. Sufficit enim si est notus, vt dicat; eligatis magis idoneū, argumen. 28. distin. priusquam. 39. dis. Petrus. vbi est ignotus, examinet eum in consecratione verò semp examinet, vt 23. dis. qui episcopus.

Metropolita nus neminē contēnat cū suffraganeū consecrat.

d O Rdinationes.] ¶ auctoritate. generali, vt huius ca. & similium.

Ius vniuersitatis penes vnum stat.

e ¶Assensum.] Sed quomodo præstabūt assensum, cum eis forte notus non sit, qui eligitur, nec eū viderunt, vnquam, vel audierunt aliquid de eo? Sed dic, quòd sufficit si non contradicant. Vel dic, quod quem indignum esse nōn nou it quis, dignum debei æstimare, & ei testimonium ferre, vt extra de seru. in ordi. sa ex parte.

f C Omprouinciales.] Iussu.] Sed si ecclesia archiepiscopo vacat, cuius auctoritate hoc facient, & cōuenient? Respon. Apostolici, vel capituli matricis ecclesiæ. extra de hæred. ad abolendam, & extra de elect. quia diligentia. Nam & penes vnum stat ius vniuersitatis

---

In concilio Nicæno 2. c. 3. Ansel. l. 6. c. 14. & 54. Iuo p. 5. c. 117. Burc. l. 1. c. 27. concordat.

¶Ab omnibus, comprouincialibus episcopi ordinentur. Cap. I.

E Piscopi ab omnibus, qui sunt in prouincia sua, debēt ordinari. Si verò hoc difficile fuerit, vel aliqua vrgente necessitate, vel itineris longitudine, certe tres episcopi [a] debent in vnum congregari; ita, vt etiam cæterorū, qui absentes sunt, consensum in literis [b] teneant, & ita faciant ordinationem. Potestas [c] sane, vel confirmatio pertinebit per singulas prouincias ad metropolitanum episcopum.

Item Anacletus ad episcopos Italiæ, epist. 2.

¶ De eodem. Cap. II.

Dist. 75. ordinationes Ansel. l. 6. c. 53. Burch. l. 1. c. 15. Iuo p. 5. c. 69. Pann. l. 3. c. 12. & 17. Poly. l. 2. tit. 6.

O Rdinationes epōrum auctoritate [d] Apostolica ab omnibus, qui in eadem fuerint prouincia, episcopis sunt celebrandæ. *& infra.* ¶Quòd si simul omnes cō uenire minime poterunt; assensum [e] tamen suis apicib. [α] præbeant, vt ab ipsa ordinatione animo non desint.

α ¶Apicibus.] *In epistola est*, precibus. *Apud Iuonem, & Burchardum*, precibus, & scriptis.

[*Ex concilio Arausicano primo, c. 21.*

PALEA. Cap. III.

Burc. l. 1. c. 30. Iuo p. 5. c. 141. Pann. l. 3. c. 20. † *al. vestris.* † *al. consecrare.*

D E abiectione eius, quem duo præsumpserint ordinare episcopi in nostris † prouincijs, placuit de præsumptoribus, vt sic vbi contigerit duos episcopos tertium ordinare †; & ipse β, & auctores damnabuntur, quò cautius ea, quæ sunt antiquitus instituta, seruentur.

¶ *In concilio ipso, hoc est initium huius capitis*, Duo præsumpserint, ordinare episcopum, &c. *ac deinde tota res plenius exponitur. Apud cæteros verò collectores eodem fere modo habeo, atque hic & in multis vetustis Gratiani codicibus.*

β ¶Et ipse.] *Sic emendatum est ex originali, & cæteris collectoribus. Antea legebatur*, & episcopi, & auctores.

Item Anicetus in epistola ad episcopos Galliæ.

¶Cæteris assentientibus cum tribus prouincialibus ordinetur episcopus. Cap. IV.

Poly. l. 2. tit. 8. Burc. l. 1. c. 28. Pann. l. 3. c. 10. Iuo p. 5. c. 139.

C Omprouinciales episcopi, si necesse fuerit, cæteris consentientibus, à tribus iussu [f] archiepiscopi cō secrari possunt episcopis.

Item Innocentius Papa ad Vitricum episcopum Rothomagen. epist. 2. c. 1.

tis 12.q.2. non liceat alicui.ff. quod cuiusque vniuer.sicut,& 65.d.si forte.

Extra conscientiam.] CASVS. Innocentius duo prohibet in hoc capitulo. Primum est, vt nullus in episcopum ordinetur præter conscientiam metropolitani: quia integrum est iudicium,&c. Secūdum est, vt vnus episcopus alium ordinare nō præsumat episcopum. Et hoc probat auctoritate Nicænæ synodi.

a ¶Plurimorum.] nam dicit lex, ꝙ per ampliores homines perfecta veritas reuelatur. C. de fidec. l.vl. & est simile extra de offic. delega. prudentiam. 1. respon. in fine.

b ¶Ne furtiuū.] Iō dicit furtiuū, q̄a q̄d ad oēs spectat, isti subripiunt, nil tamen vnus iure cōfert 66. dist.c. 2. potius ergo hoc dicendo respexit similitudinem facti. quàm rei essentiam Laur.

Quia p ambitiones.] Hæc est secunda pars distin. in qua probat, quòd metropolitanus dēt a suis suffraganeis consecrari & non ab alijs licèt litera sit obscura, ab isto intellectu non recedatur. Ioan. de Fan.

CASVS. ab antiquo fuit statutū, vt archiepiscopus cum omnibus suis suffraganeis ordinaret & consecraret suos episcopos: & suffraganei cōsecrarent suum archiepm. Sed hoc male in Dardania seruabat: immo archiepiscopus alienos suffraganeos, & suffraganei archiep. scopum alienum consecrabant. Et ideo Gelasius monet omnes episcopos p Dardaniam, vel quamlibet prouinciam constitutos, vt ab antiqua cōsuetudine non recedant, ita ꝙ nullus archiepiscopus ordinare p̄sumat alterius suffraganeos, & nulli episcopi consecrarent archiepiscopum alienum, & præcepit eis vt regulas veterum seruent sicut patres nostri fecerunt. Sequens capit. eundem habet casum cū primo cap. huius distin.

c ¶Ambitiones.] idest, dissensiones.

d ¶Illicitas.] Dimitte, quia, & incipe ibi, non pudet.

e ¶Metropolitanis,] in consecrandis episcopis.

f ¶Episcopis.] in metropolitanis consecrandis.

g ¶Antiquitas.] Nota ꝙ consuetudo priuilegium inducit 9.q.3. conquestus & præstationes, quæ fiunt a rusticis tempore acquiruntur. C. de agri. litibus l.11. Argum. contra 10.q.3. quia & dixi 18.q.2. seruitium. — *Priuilegium a consuetudine inducitur.*

h ¶Vel impune.] idest, saltem de facto. Laur. aliàs est in tex. velut impune.

i ¶Sinceritatis.] Quia catholicam sinceritatem non obseruant.

K ¶Duximus.] Hic resume, quia, quasi dicat: q̄a hoc & hoc est ideo duximus eam, &c.

l ¶Meministis.] Et ideo debitum honorem eis exhibeatis.

m ¶Et.] idest, etiam.

n ¶Decernentes.] in cōmune, communem vtilitatem considerantes, & ad scrutinium venientes: vos omnes in quam vnanimiter.

o ¶Statuatis.] & hoc fieri.

p ¶Antistites.] Substitui loco defunctorum, sicut vetus, &c.

q ¶Et vicissim.] Omnibus modis censeatis. metropolitanum subaudi.

r ¶Sacrari.] a comprouincialibus epis, si metropolitanus de hac vita, &c. hic est verus intellectus huius literæ: nec hēt contrarium. Alij intelligunt sic, ꝙ mortuo metropolitano suffraganei possunt interim aliquē electū consecrare, s̄m hoc hæc dictio, sacrari, ponit passiue & nō subaudit ibi metropolitanus, 63. dist. si forte. Sed contra 100. d. q̄m. ibi. dicit ꝙ vacante sede metropolitana non debent episcopi ordinari, nec enim ecclesia sustinet semper vicem defuncti episcopi, vt 12. q.2. si qua & extra de præs. c.1. Sed illud c. q̄m potest intelligi quando ille fuit in mora petendi pallium. Io.

s ¶Patiamini.] Et ita resistere pōt qs ꝑ iure suo 1. arg. C. vnde vi. l.1. ff ad leg. Aquil. l. scientiā. §. pen. arg. Vnde versus. Cuilibet est homini licitum sua iura tueri. Quod que resisto tibi: non potes inde queri. 23. q. vl. igitur cū sæpe. ff. de pen. hæredi. illud, & 91. d. nullus.

¶Non ordinetur episcopus extra conscientiam metropolitani. Cap. V.

Extra conscientiam metropolitani episcopi nullus audeat ordinare episcopum. Integrum. n. est iudicium quod plurimorum [a] sententijs confirmatur. Nec vnus episcopus ordinare præsumat episcopum, ne furtiuum [b] præstitum beneficium videatur. Hoc enim & synodus Nicæna constituit, atque definiuit.

Polyc ibidem. Iuo p.5.c.113. Ansel.6.c.56.

Item Gelasius vniuersis per Dardaniam constitutis.

¶Episcopi a suo metropolitano, & ipse ab eisdem consecretur. Cap. VI.

2 Quia per ambitiones [c] illicitas [d] nō pudet quosdā ecclesiarū iura turbare, ac priuilegia, quę metropolitanis, vel prouincialib. episcopis [f] decreuit antiquitas [g] temeraria præsumptione peruadere: propter q̄d ēt communionis Apostolicæ desiderant dissidiū tenere, quo.s. ab eius auctoritate diuisi, vel impune [h] proprias vsurpationes exerceant; nō respicientes, quia æterno iudici rationem de catholicæ sinceritatis [i] iniuria, quàm de traditionum præiudicijs paternarū, nō sine perpetuę sint dānationis interitu reddituri, si in hac obstinatione permanserint; charitatem vestram duximus [k] instruendam †, vt vos omnes in cōmune fratres, siue per Dardaniam, siue per quamq; contiguam prouinciam constituti, qui vos sub metropolitanis vestris esse meministis [l], & [m] ab eisdem substituti decernentes † [n], sicut vetus cōsuetudo deposcit, vnanimiter statuatis [o] antistites [p], & vicissim [q] si metropolitanus humanæ cōditionis sorte decesserit, à cōprouincialib. episcopis, sicut forma trāsmisit sacrari [r] modis omnib. censeatis: nec quemquam sibi, q̄d vobis antiqua dispositione concessum est, patiamini [s]

Ansel.l.6.c.41. al. 39. ex Gelasio ad Nstalem epm prope idem.

† *decedentes*] vera lectio:

† Concor. ... præses. C. ... ser. & l.2 ... vt ne. priu...

Ecclesia n... semper vic... defuncti s... stinet. Vim vi r... pellere lice... 2 Argu. a... idem. 7. q. ... quia frat... ibi spirit... contumac... sumpto ar... cōtrario se... su. d hoc n... 11. q.3. no... debet,

ADDITIO. Nota tamen, ꝙ quis dicitur mouere controuersiam etiam resistendo. ff. de procur. non solum. §. si datus. C. de euict. si controuersiam. & not. ff. ad Senatusconsul. Trebel. Lucius Titius, §. 1. Archid.

EPiscopum.] Hæc est tertia pars dist. in qua idem dicit quod iam dictum erat, scilicet ꝙ sine consensu archiepiscopi ordinari non debet. Ioan. de Fan.

COmprouincialium.] Hęc distinctio diuiditur in tres partes. Secunda ibi: [Si autem] Tertia ibi [His auctoritatib.] Io. de Fan. CASVS. Dictum est supra, ꝙ comprouinciales epi debent interesse consecrationi episcopi. Nūc uerò in hac 65 dist. dicit, ꝙ si aliqui cōtradixerint, obtinere debet sententia plurimorum. & est primus articulus huius distinctionis, quæ quatuor habet articulos: qui per quatuor §. distinguuntur.

vendicare: quatenus & inter ipsas aduersantium voluntatum procellas, veterum regulas nullatenus custodire cessetis, sicut persecutionum tempore aduersarū patres nostros constanter fecisse non dubium est.

Item ex Concilio Martini Papæ.

¶ De eodem. Cap. VII.

In capitulis Martini Braca. cap. 4. ex concil. Nic. 4. c.

EPiscopum oportet [a] maxime quidem ab omni concilio cōstitui. Sed si hoc pro necessitate, aut pro longinquitate itineris difficile [b] fuerit, ex omnibus tres eligantur †, & omnium præsentium, vel absentiū subscriptiones teneantur; & sic postea ordinatio fiat. ¶ Huius autem rei potestas in omni prouincia ad metropolitanum pertineat episcopum.

† *al. colligantur.*

Item ex concilio Nicæno, 1. c. 6.

¶ Non erit episcopus, qui præter metropolitani sententiam fuerit ordinatus. Cap. VIII.

Ansel. lib. 6. c. 42. Deusdedit p. 1.

ILlud generaliter est clarum; quòd si quis [c] præter sententiam metropolitani fuerit factus episcopus, hunc magna synodus diffiniuit episcopum esse non oportere.

DSTINCTIO LXV.

Omprouincialium [d] episcoporum vniuersaliter desideratur cōsensus in ordinatione episcopi. Quòd si aliqui animositate ducti contradicere voluerint, obtinet sententia plurimorum.

Vnde in Nicæno concilio, c. 6.

¶ Si cæteris consentientibus ordinationi episcoporum, duo, vel tres contradicant, obtineat sententia plurimorum. Cap. I.

SAne si communi omnium consensu [a] rationabiliter probato secundùm ecclesiasticam regulam, duo, vel tres animositate [e] ducti per contentionē contradicant [f], obtineat plurimorum sententia sacerdotum.

In c. Martini Brac. c. 3. ex conc. Antioch. c. 19.

a ¶ Consensu.] *Græcè legitur,* ψή φω ἐυλόγω ὄυση, καὶ κατὰ κανόνα ἐκκλησιαςικὸν. *quod Dyonisius vertit,* decreto rationabili, & secundum ecclesiasticam regulam comprobato.

Item ex concilio Martini Papæ.

d ¶ Comprouincialium.] Hęc intitulatur 65 distin. in qua quatuor articuli ponūtur. Primus est, qd iuris sit in ordinatione si aliq. epi dissentiunt. Secundus, ꝙ metropolitanus non debet consecrare episcopū prēter conscientiā primatis, vbi primas est. Tertius, ꝙ episcopus nō consecratus in præsentia archiepiscopi dēt eum intra spatium trium mensium visitare. Quartus est, ꝙ si vnum tantū epm̄ contingit in prouincia superesse, inuitare dēt vicinæ pūinciæ episcopos, & cū eis consecrare comprouinciales episcopos: aut si ipse negligit, episcopi conuenient ipso contradicente, & cōsecrabunt episcopos. In primo ergo articulo obtinebit sententia plurimorum.

Hęc dis. quatuor articulos comprehendit.

a Concor. l. nominationum. C. de decu. lib. 10. & l. nulli. cū seq. ff. ꝙ cuiusque vniuers.

SAne.] CASVS. In Nicæno concilio quæsitū fuit si in ordinatione episcopi duo, vel tres contradicāt pluribus, quorum sn̄ia obtineat? Rn̄det, ꝙ plurimorum sn̄ia obtinebit.

e ¶ Animositate.] Per hoc patet eos malo [3] zelo duci: qa cūcta mala ministrat impetus. de pen. distin. 3. inter hæc hircum, aliàs secus. idem si non animositate. 31. dist. Nicæna.

3 Aliàs hoc verbum sumitur in bona significatione, vt 87. dist. quisqs.

Sic ponitur 25. q. 1. cap. 1.

a ¶ Oportet.] idest, congruum & opportunū est. Laur. 1

b ¶ Difficile.] sup. dist. 61. Catinensis. ibi, vt impossibile, & c. Laur. ita sumitur hic, difficile, vt ibi; impossibile.

ILlud generaliter.] CASVS. Statuitur in hoc cap. ꝙ si quis præter conscientiam metropolitani fuit ordinatus in episcopum debet deponi, uel melius ab executione episcopalis officij remoueri.

c ¶ Si quis.] Infra dist. prox. c. 2. & 3. & 1. q. 1. ordinationes & q. vlt. quoniam quidquid. §. 1.

f ¶ Contradicant.] Sed quid si archiepiscopus solus contradicat, nec vult consecrare, & omnes alij volunt: vel ipse vult, & ipsi nolūt? Dico archiepm̄ præferendū, nisi ille malo zelo moueretur, vel nisi ipsi causam dissensus assignarent, & ordinabit ipsum cū episcopis uicinæ prouinciæ, secundū Hug. Tu dic, ꝙ si archiepiscopus causam non assignet suæ contradictionis, pro consentiente habetur: argu. ff. soluto matrimo. dotem. extra de his, quæ fiunt à maio. parte capit. cum in cunctis. ff de leg.

Metropolitanus, & sui suffraganei si dissentiāt in consecratione episcopi quis præferatur.

de lega.1 filiusfamilias § diuus.extra de iure patr. pastoralis; & vnus omnibus resisteret, si causam assignauerit.31. distin. Nicæna.immo si non audiretur, deponeretur, & ordinator, & ordinatus.81.dist.tantis, & in auth de sanct. epis.§.2.colla.9. Vel dic, ꝙ petetur cōsecratio à superiote 1. vt dixi 63.dist c.vlt.

epi, vt 6.q.4,c.1.& 2.& in re cōi, vt ff cō. diui. Sabinus. & in iudicibus delegatis à principe 4. Vt.C.de appella. in offerendis .& in causa liberali, vt C.de com.ser.ma.l. 1.§.2.& dum quis plus iuris habet in re, vt C.de dona. sancimus.§.ne autem. Item dū quis facit hoc, qđ religio

4 De hoc de qđ no. q.6.§.itē plures,in g 1.

1 Hæc fuit snia Hu. qui itelligit hoc esse verum vbi metropolitanus non vult cōsecrare, & omnes alij volunt. Archid.

N On dēt] Quæsitum fuit qualiter debeat fieri ordinatio episcopi. Et respondet, ꝙ debet fieri ab omnibus cō prouincialibus episcopis, & metropolitano præsentè, qui per suam epistolam conuocabit omnes comprouinciales episcopos, & si oēs interesse non pñt, saltē tres conuenire debent, cæteris præstant.b. consensum per suas literas, & si aliter fiat ordinatio, nō valebit Si verò duo, vel tres malitiosè cōtradicant, obtineat snīa plurimorū. Idē est casus cap. sequen.

a ¶Oportet concurrere.] Duos ad minus.66. dist. porro.

Presentari dicitur quis p literas.

b ¶ Præsentiam.] Exhibet ergo qs per suas literas tm̄ præsentiā suâ, & exoneratur procurator à satisdatione, ac si p̄sens esset cū literis de rato.ff.de pcu. si procuratorem. Arg. cōtra de pœn dis.1. quē penitet.in fi. Instit.de aucto tuto.§. 1.& ff de aucto. tut. obligari §.pupillus. similiter per l.gratū repræsentatur superioris auctoritas.93. dist. c.1. & extra de ap.cum parati. Lau.

2 De hoc articulo no.extra de pcur. accedens. in glo.2.& cap. mandato in gl.de mādato.&c. adde quod dicam 16.q.1.monachi.in additio. de canone. Arch.

SI AVTEM. Hæc est secunda pars dis. secundū Io.de Fant. & dicit hic Hug. ꝙ generaliter non seruatur, quod hic dr̄.

E Piscopus.] c ¶ Propriis literis.] Si etiam oēs contradicerent, & vnus consentiret, nō potest ille vnus reuocare consensum suum.ff quorum lega.l.1.§ alter contrarium not supra.63.dist.quanto.

§ 3 Concor. text. in l. & suū hæredē. §.si & l.seq. ff de pac. & l ꝙ maior. ff ad munic,

SI VERO. Hic est secundus articulus huius dist. vbi dicitur, ꝙ si prouincia primatem habeat, archiepiscopus sine eius conscientia epm consecrare non debet.

d ¶Contemptis.] idest, omissis.ff de mino. si iudex. 11. q.3.qui resistit. nam neminem debemus contemnere.

e ¶Plurimorum.] Regulare est, ꝙ præiudicet consensus maioris partis, vt hic dicitur 3. nisi casu, vt extra de rescript. pastorali. & in causa patronorum, vt extra de iure pat quoniā, & cū examinatur causa criminalis

gio reqrit, vel natura rei, vt Insti.de rer diu.§.religiosū.

f ¶Epm.] Ex quo ergo primatē hēt archieps, s p consulat eū super consecratione epi, & si Primas fortè non vult consentire, dicit H. cum superiore esse agendum. arg.8.q.3.Artaldus. Vel fortè ex tunc Archieps poterit consecrare. In confirmatione autem facienda non dico primatem consulendum, quia non inuenio expressum 5. nec Primas consular Papam super consecratione sui suffraganei, vt arg.63 dist.cum longe. aliàs nulla vel modica esset auctoritas primatus. Quid iuris primas habet, dixi supra 18.dist.cap.1. &c.

D E persona.] CASVS. Anastasius Patriarcha quæsiuit

¶De eodem. Cap. II.

N On debet ordinari episcopus absque consilio, & præsentia † metropolitani episcopi. Adesse autem oportet omnes, qui sunt in prouincia sacerdotes; quos p suam debet epistolam metropolitanus conuocare. Et quidem si omnes occurrerint †, bene; si autem hoc difficile fuerit, plures oportet occurrere [a]. Qui autem non conuenerint, præsentiam [b] sui per epistolas faciant; & sic oīum facto consensu, ordinationem episcopi fieri oportet. Si autem aliter, præter quod terminatum est à nobis, fuerit factum; talem ordinationem nihil valere decernimus. 2 ¶Si autem secundum canones ordinatio episcopi fuerit facta; & aliquis cum malitia in aliquo contradixerit, plurimorum consensus obtineat.

† al. conscientia.

† al. concurrerint.

Item ex concilio Antiocheno.c.19.

Cap. 18.

¶De eodem. Cap. III.

E Piscopus non est ordinandus, sine concilio, & præsentia metropolitani episcopi; cui melius erit, si ex omni prouincia congregentur epi. Quod si fieri non pōt: hi, qui adesse non possunt, propriis literis [c] consensum suum de ipso designent: & tunc demum post plurimorum, siue per præsentiam, siue per literas consensum, sententia consona ordinetur. Quòd si aliter, quàm statutum est, fiat; nihil valere huiusmodi ordinationem. ¶ Si verò etiam secundum definitas regulas ordinatio celebretur, contra dicant autē aliqui propter proprias, & domesticas simultates; his cōtemptis d, sententia de eo obtineat plurimorum [e].

¶Verbis Grecis multò meliùs respondet altera versio, quæ Dionysij ste, ideoque illa consulenda.

Si autem prouinciam primatem habere constiterit, nec etiam à metropolitano absque eius conscientia episcopum [f] consecrare licebit. Vnde Leo Papa Anastasio episcopo, epist.82.al.84.c.6.

Archiep confirm ne non t tur prim consulere 5 Sub & finitum primates Patriarch nil, &c q 3 conc stus.extr offic. or duo. sic 1. qa co uimus 1 1.nulli c rum & 1 3. hoc 25. q 2. putato. chid.

¶ Absque primatis consensu metropolitanus episcopum non ordinet. Cap. IIII.

D E persona autem consecrandi episcopi, & de cleri, plebisq; consensu metropolitanus episcopus ad fra

Deusdedit p.1. Iuo p.5.c.348.

siuit a Leone, vtrum archiepiscopus sine eius consensu debeat episcopum consecrare. Et respondet ꝙ non: sed archiepcscopus de electione, & consecratione epi sibi debet notificare, & quod in prouincia factum est, vt sua fraternitas ipsum confirmet, & approbet sine mora, ne gre-

episcopi electionem, vt no.63.d.quia igitur, alias non reperitur, ꝙ maiorem habeat iurisdictionem in eum: nā concilium sine eo celebrare potest arg.92.d c. pe.18.d. c.1.vbi not.Ioan.de Fan.

b ¶Confirmet.] infra.16.q.7. nullus omnino.

ternitatem tuam [a] referat, quodq; in prouincia bene placuit scire te faciat, vt ordinationem rite celebrandum tua quoq; confirmet [b] auctoritas. Quæ rectis dispositionibus nihil moræ [c], aut difficultatis debet afferre, ne gregibus Domini diu desit cura pastorum.

Item ex concilio Carthaginensi.2.c.12.

¶ De eodem. Cap. V.

PLacet omnibus, vt inconsulto primate cuiuslibet ꝓuinciæ, tam facile nemo præsumat, licèt tum multis episcopis, in quocunq; [d] loco sine eius, vt dictum est, præcepto, episcopum ordinare. ¶Si autem necessitas fuerit [e], tres episcopi, in quocunq; loco sint, cum primatis præcepto ordinare debeant episcopum.

Item ex concilio Nicæno, c.6.

¶Vuicuiqne ecclesiæ proprius honor seruetur. Cap. VI.

Ansel.l.4.c.46. Polyc.l.2.tit.22. † *perduret*] *κρατεῖ τω.*

MOs antiquus [f] perdurat † in Aegypto, vel Libia, & Pentapoli [g], vt Alexandrinus episcopus horū omnium habeat potestatem: quandoquidem & episcopo Romano parilis [h] α mos est, ¶ Similiter autē, & apud Antiochiam, cæterasq; prouincias honor suus vnicuiq; seruetur ecclesiæ [i].

α ¶Parilis.] *Gracè legitur, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο συνηθές ἐστιν, idest:* quoniam, & Romæ Pontifici hoc vsitatum est. *Quibus verbis nulla paritas Romani & Alexandrini Patriarchatus inducitur vt quidnam male interpratati sunt. De qua re optime Nicolaus primus in epistola ad Michaelem Imperatorē, quæ incipit,* Proposueramus. *sic scripsit:* Nicæna synodus nouerat Romanæ ecclesiæ omnia Domini sermone concesserit. Denique si instituta Nicænæ synodi diligenter inspiciantur; inuenietur profecto, quia Romanæ ecclesiæ nullum eadem synodus Alexandrinæ ecclesiæ tribueret, particulariter sumpsit exemplum. H*actenus Nicolaus. Statutum igitur ita in Alexandrina ecclesia obseruandum, quia sic fieret in Romana.*

Item ex eodem, c.7.

¶ De eodem. Cap. VII.

† *al. Hierolyma.*

QVoniam mos antiquus obtinuit, & vetusta traditio vt Aelię [k], idest Hierosolymorum † episcopo ho-

c ¶Moræ.] Sic 2.q.1 sicut &. extra d̄ sent. & re iud iurgantium imò, & vbi pęna est imponēda, nulla mora debet interuenire de pę.di.1.Adā.argu. contra 11. q. 3. cum apud negotia ergo cū celeritate: expedienda sunt.

Pœna est imponenda sine mora.

PLacet.] CASVS. hoc ca. duas hēt partes in prima dr̄, ꝙ archieps inconsulto primate nō debet epm cōsecrare. In secūda dicitur, ꝙ si archiepiscopus abest ex p̄cepto primatis, tres episcopi possunt episcopum ordinare. Secunda pars incipit ibi, [Si autem]

d ¶In quocunque.] dum tn̄ honesto. nā dicit lex. ꝙ cū dicit, quidam sunt alijs p̄ferendi. intelligndū est si sint honesti. ff. de mun. & ho vt gradatim. ff. de recept. arbit, si cū dies. §. si arbiter.

e ¶Si autem necessitas fuerit] idest, si archiepiscopus non est in prouincia.

MOs antiquus.] CASVS. Dicit in hoc c ꝙ secūdum antiquam consuetudinē honor proprius reseruatur p suas ꝓuincias Alexandrino patriarchæ: qui similis est Romano. Idē dicit, de Antiocheno & alijs patriarchis, lo sequē. cap. dicit ꝙ honor proprius deferat Hierosolymitano patriarchæ, ita quòd non fiat præiudicium metropolitano.

f ¶Mos antiquus.] arg. pro cōsuetudine seruanda vt 9.q.3. cō questus.

1 Melius, & planius secū dum Hu.

g ¶Et Pētapoli.] Regio est.

Hierusalem varia habet nomina.

h ¶Parilis.] idest, simili in quibusda: q a

gregibus Domini diu desit cura pastoralis.

a ¶Fraternitatem tuam.] O Anastasi patriarcha.

ADDITIO. Subaudi, cui Papa loquitur, scilicet, vt ei assensum præbeat. in hoc enim versatur primatis iurisdictio. Similiter ꝙ a metropolitano ad eum appellatur: & ꝙ maiores causæ ad eum deferuntur. 9. q. 3. conquestus. 2. q. 7. cap. 2. distinct. c. 1. Similiter confirmat archi-

vterque deponit ep̄os, Vel dic 1 Romano, idest, Constātiuopolitano sic ponitur 24. q. 2, sane profertur. hæc. n. subest Papæ sicut aliæ. 9. q. 3. cuncta. & 24. q. 1. quoties.

2 Quæstore immo ab Helio Hadriano Imperatore. Euseb. hist. eccles. l. 4. c. 6.

i ¶Ecclesiæ.] infra d.99. ecce.

K QVoniam.] ¶ Vt Aeliæ.] Aelia vocata est ciuitas Hierosolyma ab Helio quæstore 2, qui situm ciuitatis mutauit cùm primò dicta fuit Salem, po-

stea

ftea Hierus, poftea Salomonia a Salomone, inde dicta eft Hierofolyma a Hieron.quod eft facra, & Salomon, quafi ciuitas facra Salomonis.

a ¶Manente.] Vt nõ minuatur ab eo: electio enim epifcoporum ad folum metropolitanum eft referenda, fed confecratio non debet fieri fine notitia primatis.

ꝙ vniuerfitas ftet in vño. vt ff.quod cuiufq; vni.l. ficut immo potius in contrarium poteft induci, cum ifte folus non poffit id, quod vniuerfitas potuit, vnde dico, ꝙ vniuerfitas petijt cum redigitur ad vnum caput.argu.ff. de leg.1 fi grege. Vnde fatis dici poteft, ꝙ fi omnes delin-

nor deferatur, habeat, cõfequenter honore manente [a] tamen metropolitanæ ciuitati propria dignitate.

Qui verò a comprouincialibus fuis cum metropolitani licentia fuerit ordinatus, infrà conftituta tempora cum fe repræfentet afpectibus.

Vnde in Tarraconenfi concilio, cap.5. legitur.

¶Metropolitano fe repræfentet nuper factus epifcopus Cap. VIII.

SI quis in metropolitana ciuitate non fuerit [b] epifcopus ordinatus, poftquam fufcepta benedictione per metropolitani literas honorem fuerit epifcopi adeptus: id optimum effe decreuimus, vt poftmodum ftatuto tẽpore, ideft impletis [c] duobus [d] menfibus, fe metropolitani fui repræfentet afpectibus; vt ab illo monitis ecclefiafticis inftructus plenius, quod obferuare debeat, recognofcat. Quòd fi forte hoc implere neglexerit, in fynodo increpatus a fratribus corrigatur. Et fi forte infirmitate [e] aliqua, ne hoc impleat, fuerit præpeditus, hoc fuis literis metropolitano indicare procuret.

3 *His auctoritatibus datur intelligi, quòd epifcopi a cõprouincialibus fuis debeant ordinari. Sed quæritur, fi in prouincia plurimi epifcopi fuerint † & contigerit forte vnum remanere epifcopum, quid fieri debeat. ille, quia folus eft, ordinare non poteft epifcopum: comprouinciales enim non habet, cum quibus epifcopum confecrare valeat. Cum ergo talis neceffitas fuerit, quid faciendũ fit, in Sardicenfi concilio definitur; in quo cap. quinto fic ftatutum legitur.* † *al. non fuerint.*

¶Si forte vnus tantum in prouincia remanferit epifcopus; ad confecrationem epifcopi de vicina prouincia conuocentur. Cap. IX.

SI forte [f] in prouincia vnũ tantum cõtigerit remanere epifcopum; fuperftes [g] eps conuocet [h] epifcopos Burc.l.1.c.26. Iuo p.5.c.137.

QVI VERO. CASVS. Hic eft tertius articulus, vbi dicit, ꝙ eps cõfecratus de metropolitani licentia abfente, tamẽ eius fe cõfpectui pſentet intra tres menfes.

SI quis.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ fi eps in fede metropolitana non fuerit ordinatus, intra tres menfes a tẽpore ordinationis cõfpectui metropolitani fe repræfentet, vt ab illo doceat qd debeat obferuare: ꝙ fi negligat epifcopus, in fynodo corrigatur. Si verò ire non poteft, hoc fuis literis ftudeat indicare.

b ¶Non fuerit.] Vbi enim vult metropolitanus, ibi ordinãdus eft epifcopus, vt 51.d. qui in aliquo.

c ¶Impletis.] Sic ergo eps cõfecratus pter cõfciẽtiã 1 metropolitani eius confpectui debet præfentari intra tres menfes, vt fu.d.63.cum lõge, fed ordinati a Papa dẽnt fe pſentare confpectui eius fingulis annis 93.d iuxta fanctorum.

d ¶Duobus.] fupra d.63.cum longe. contra: fed potius confonat; quia ibi & hic intra tertium menfem hoc facit.

e ¶Et fi forte infirmitate.] Simile fu.d.18 epifcopus ad fynodum 5.q.3.c.1. vbi de hoc tractaui, & ff.de leg.1. fi grege.§ fi.idem eft in aliis impedimentis. & hoc ponitur gratia exempli.

HIS AVCTORITATIBVS. CASVS Supra dictum eft, ꝙ epifcopi a comprouincialibus epifcopis debent ordinari: fed nunc quæritur quid fieri debeat, fi tantũ vnus epifcopus in prouincia remanferit cæteris defunctis. Et de hoc quid fieri debeat, in fequen. cap. dicetur.

SI forte.] CASVS Quæfitũ fuit in concilio Sardicenfi fi cõtingat, ꝙ omnes epifcopi prouinciæ fint defuncti præter vnum, & aliquis velit in epifcopum promoueri fiue ordinari, a quibus fit ordinandus. Et refpondet ꝙ ille fuperftes debet epifcopos vicinæ prouinciæ conuocare, & cum ipfis ordinet. Si autem hoc negligat facere. populi conueniant epifcopos vicinæ prouinciæ & illum folum epifcopum, qui in prouincia remanfit, ipfi epifcopi citabunt, vt veniat. Si vero non venerit ipfi nihilo minus eum ordinabunt.

f ¶Si forte.] Hoc ca. femper ad hoc confueuit induci, linquant in eligendo præter vnum, ꝙ ille folus non põt eligere, cum non conftet in eo ius vniuerfitatis. Io.qđ credo falfum, vt ff.quod cuiufq; vniuer.l.ficut municipij, in fi. & extra de elect.bonæ memoriæ 2. Vnde dico ꝙ fi omnes peccent præter vnum, ꝙ ille folus poteft eligere per iura fuperius pofita.

g ¶Superftes.] Et ita ius vniuerfitatis deuoluitur ad vnum.infti. de leg. §. fi præt.ff. qđ cuiufq; vniuer.ficut. §.in decurionibus. B. Sed quis dabit ipfis epifcopis expenfas? Ecclefia quæ vacat.arg.4 q. 3.vẽturis, & 10.q.3. cauendũ, & 12.q 2.charitatẽ. fi eft tenuis, comedent de fuo, vt extra de vita & honefta.cler.cum ab omni.

h ¶Conuocet.] Sed nũquid tenẽtur illi conuenire ad cõuocationem illius? Tenentur quidem, & nifi venirent peccarent, arg. 11.q.1.ficut enim arg d.90.præcipimus. & debent tunc cogi.ab ipforum prælato. Vel Papa.H.dicit ꝙ ab ifto compelli poffunt auctoritate huius canonis nam quandoque par in parem, 2 habet imperium, vt 2 q.6 placuit 2.q.6.q.4.c. i.

h ¶Cõuocet.] Arg. ꝙ vacãte ecclefia clerici poffunt vicinos

Epifcopi in-fcio metropolitano cõfecrati quid facere dẽnt. 1 Quidam dicũt, ꝙ hoc dictum non eft verum, qa hic non loquitur, de eo, qui præter confcientiã eft pmotus ad ordines, fed loqtur qñ ordinat ex mãdato archiepifcopi confirmati nõ cõfecrati. & fic eft fimile extra de elec. fuffraganeis & hoc hic tenebat Io.de Alu. Arch. tñ contra.

Ius eligend[i] põt in vn[o] remanere. Par. in pare[m] qñq; impe[rium] habet. 2 Certe in hoc cafu ifte epifcopus n[on] eft par. imò eft fuperior quoad vocationem auctoritate huius canonis.

vicinæ prouinciæ, & cum eis ordinet comprouinciales sibi episcopos. Quod si facere neglexerit [a], populi [b] conueniant episcopos prouinciæ vicinæ, & illi prius commoneant episcopum, qui in eadem prouincia commoratur, & ostendant, quòd populi petant sibi episcopum rectorem, & doceant iustum esse, vt veniat ipse α, & cũ eis ordinet episcopum. Quòd si literis conuentus tacuerit [c], & dissimulauerit, nihilq; rescripserit; tunc satisfaciendũ est populis, vt conueniant ex vicina prouincia episcopi, & ordinent episcopum.

¶ *Capitulum hoc, quomodo refertur à Gratiano, præcipuè in priore parte, neque cum Latino, quod geminum est in tomis conciliorum, multoque minus cum Græco canone conuenit: quinetiam apud Burchardum, & Iuonem varie legitur. Huius verò cõcilij canones à Latinis Latinè, & à Græcis Græcè à principio scriptos fuisse Nicolaus Papa Photio scribens in epistola, qua incipit*, Innumerabilium, *his verbis indicat.* Quomodo autem non esse apud vos Sardicenses canones, tu solus adstruere poteris, quãdo non solum à Latinæ, verum etiam cum alijs à Græcæ linguæ hominibus statuti sunt, & promulgati? Qua de re credibile non est, quòd ibi diffinitum est, vnumquemque ipsorum minimè propriæ linguæ tradidisse. *Dionysius quoque exiguus in epistola ad Stephanum episcopum, qua ei suam Græcorum canonum interpretetionem obtulit, Sardicense concilium à principio inter Latinos Latinè editum fuisse his verbis significat:* Tunc sancti Chalcedonensis concilij decreta subdentes, in his Græcorum canonum finem esse declaramus, ne quid præterea notitiæ vestræ credamur velle subtrahere. Statuta quoque Sardicensis concilij, atque Africani quæ Latinè sunt edita, suis à se numeris cernuntur esse distincta.

cinos episcopos conuocare, vt 7. q. 1. Pontifices.
a ¶ Neglexerit.] Argum. quod si subditi negligũt facere quæ debent, ea debeant suppleri à maiori, vel per se, vel per alium, & econuerso. arg. 9. q. 3. cũ simus arg. 89. d. volumus. 8. q. 3. Artaldus.
b ¶ Populi.] Largè sumitur hic populus quia causa cõis est, & ita nõ est contra. 9. q. 3. cum simus
c ¶ Tacuerit.] Hic tacens pro contumace hr. Alibi pro fugiente. 63. dis. sit rector. Alibi pro contradicente, ut ff. de proc. filius familias. §. inuitus. 86. dist. tanta. Alibi pro consentiẽte. 54. d. si seruus. ff. de interrog. act. de ætate. §. qui tacuit. Alibi pro neutro, ff. de regul. iur. qui tacet.
At-

Præsumitur in multis cõtra tacentẽ.

α ¶ Vt veniat ipse.] *Tam in concilio, quod est in codice canonum, quàm, quod in collectione Isidori, & apud Burchardum, & Iuonem legitur*, vt & ipsi veniant, & cum ipso ordinent episcopum. *Græcus autem canon ita habet.*

Ὅσιος ἐπίσκοπος εἶπεν· ἐὰν συμβῇ ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ, ἐν ᾗ πλεῖστοι ἐπίσκοποι τυγχάνουσιν ἕνα ἐπίσκοπον ἀπομεῖναι, κἀκεῖνος κατά τινα ἀμέλειαν μὴ βουληθῇ συνελθεῖν καὶ συναινέσαι τῇ καταστάσει τῶν ἐπισκόπων, τὰ δὲ πλήθη συναθροισθέντα παρακαλοῖεν γίγνεσθαι τὴν κατάστασιν τοῦ παρ' αὐτῶν ἐπιζητουμένου ἐπισκόπου, χρὴ πρότερον ἐκεῖνον τὸν ἀπομείναντα ἐπίσκοπον ὑπομιμνήσκεσθαι γραμμάτων τοῦ ἐξάρχου τῆς ἐπαρχίας (λέγω δὴ τοῦ ἐπισκόπου τῆς μητροπόλεως) ὅτι ἀξιοῖ τὰ πλήθη ποιμένα αὐτοῖς δοθῆναι, ἡγοῦμαι καλῶς ἔχειν καὶ τοῦτον ἐκδέχεσθαι ἵνα παραγένηται. εἰ δὲ μὴ διὰ γραμμάτων ἀξιωθεὶς παραγένηται, μήτε μὴν ἀντιγράφοι, τὸ ἱκανὸν τῇ βουλήσει τοῦ πλήθους χρὴ γενέσθαι. χρὴ δὲ καὶ μετακαλεῖσθαι καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας ἐπισκόπους, πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου.

Idest, Osius; episcopus dixit. Si qua in prouincia, in qua plurimi sunt epi, contigerit, vnũ episcopũ morari absentem, neque is propter negligentiam quandã conuenire voluerit, neque episcoporũ creationi consentire: populi vero congregati postulent eum, quem ipsi expetũt, episcopum cõstitui: primũ oportet episcopũ illum, qui absens moratur, admoneri literis primatis prouinciæ (nimirum episcopi metropolitani) de populorũ postulato, pastorem sibi dari petentium: rectè autem se habere puto, eum quoque, vt inter-

Rchiepiſcopus.] Hæc diſt. diuiditur in duas partes. Secunda ibi.] De epiſcopis.] Ioan. de Fant.

CASVS. Supra in duab. proximis diſt. dictum eſt de ordinib. epiſcoporum: nunc vero dicit Gratianus de ordinatione archiepiſcoporum in hac 66. diſt. in qua dicitur, quòd debet ab omnibus epiſcopis prouinciæ ordinari, & repetit de ordinatione epiſcoporum.

Conſecratio epi, & archiepi differūt.

a ¶ Archiepiſcop⁹.] Hic depingitur 66. diſt. in qua oſtendit magiſter duo: ſcilicet q debeāt intereſſe in conſecratione metropolitani: quia omnes ſuffraganei, & q nullus debeat conſecrari in epiſcopum à paucioribus, quam à tribus. Dicit ergo Hu. hoc referre inter conſecrationem epiſcopi, & archiepiſcopi; quia in cōſecratione archiepiſcopi omnes epiſcopi intererūt niſi eſſet vrgētiſſima neceſſitas, in conſecratione epiſcopi etiā ſi non ſit grauis, dū tamen aliqua ſit neceſſitas, ſufficit per literas conſentire. 51. diſt. c. fi.

Archiepiſcopus ab omnibus.] CASVS. Anicetus Papa ſtatuit in hoc ca. vt archiepiſcopus ordinetur ab omnibus epiſcopis ſuę ꝓuinciæ: nec debet hoc mutari: qa qui omnibus epiſcopis debet præeſſe, dēt ab omnibus approbari & conſtitui: quod ſi aliter factum eſt, vel fuerit, irritum erit. Sequens. §. patet. in quo dicitur, quòd epiſcopus debet ordinari, ſaltem à tribus epiſcopis.

b ¶ Archiepiſcopus.] Arg. quod ſi eligitur abbas alicuius monaſterij, qui præeſt alijs monaſterijs, omnes abbates illorum monaſteriorum debent conſentire, & electioni intereſſe.

Electioni abbatis qs conſentire dēt.

c ¶ Ab omnibus.] Arg. quòd omnes tangit, ab omnibus debet approbari, vt 8. quæſ. 1. licet C. de auctoritate præſtan. l. vlt. & 54. diſt. c. 1.

d ¶ Irrita.] Quo ad officij executionem.

e ¶ Quàm tribus.] Sed quare tres epiſcopi debent intereſſe? quia in tribus eſt fidei fundamentum: quàm puris & ſimplicibus verbis confiteri tenentur. 23. diſt. qui epiſcopus, & 24. diſt. quando.

Orrò. CASVS. Quæſitum fuit ab Anacleto vtrum epiſcopus poſſet ordinari à paucioribus quàm à tribus epiſcopis. Et reſpondet quòd non, & hoc exemplo Iacobi Hieroſolymitani archiepiſcopi, qui fuit ordinatus à tribus: ſcilicet à Petro, Iacobo, & Ioanne. Et in hoc dederunt formam ſuis ſucceſſoribus, vt ad minus à tribus epiſcopis cæteris conſentientibus conſecretur epiſcopus.

Iacobus fuit primus archiepꝰs. Iacobus frater Dñi nūcupabatur.

ſit, expectari †. Quòd ſi neque per literas rogatus affuerit, ac ne reſcripſerit quidem; ſatisfaciendū populi voluntati eſt. Cōuocari autem oportet ex vicina etiam prouincia epiſcopos ad metropolitani epiſcopi creationem.

† al. admitti.

DISTINCTIO. LXVI.

Rchiepiſcopus [a] autem ab omnibus ſuæ prouinciæ epiſcopis debet ordinari. †

† Sic Iuſtin. nouell. 131. in prin.

Vnde Anicetus Papa in epiſt. ad epiſcopos Galliæ.

¶ Ab omnibus ſuffraganeis ſuis archiepiſcopus ordinetur. Cap. I.

Rchiepiſcopus [b] α ab omnibus ſuæ prouinciæ epiſcopis ordinetur, *& infra.* β ¶ Illud tamen, quod de archiepiſcopi conſecratione prædictum eſt, atque præceptum, ideſt, vt omnes ſuffraganei eum ordinent, nullatenus immutari licet: quia qui illis præeſt, ab omnib. [c] epiſcopis, quibus præeſt, debet conſtitui. Sin aliter præſumptum fuerit; viribus carere non dubium eſt; quia irrita [d] erit eius ſecus acta ordinatio.

Ext. de temp. ord. c. ſi archiepiſcopus. Poly. l. 2. tit. 8. Anſ. l. 6. c. 39. Burch. l. 1. c. 28. Iuo p. 5. c. 139. Pann. l. 3. c. 10.

α ¶ Archiepiſcopus.] *Hæc prior pars in epiſtola ipſa, & apud cæteros collectores fuſius exponitur.*

β ¶ *Hic in epiſtola cum multa alia ſunt interiecta, cum cap.* comprouinciales *ſupra diſt.* 64.

De epiſcopis autem non ordinandis à paucioribus quā tribus [e] epiſcopis; Anacletus epiſt. 2. ad epiſcopos Italiæ ſcribit, dicens.

¶ Epiſcopus non minus, quàm à tribus epiſcopis ordinatur. Cap. II.

Orrò, & Hieroſolymitarum primus archiepiſcopus [f] beatus Iacobus, qui iuſtus dicebatur, & ſecūdùm carnem Domini nuncupatus [g] eſt frater, à Petro, Iacobo, & Ioāne Apoſtolis eſt ordinatus [h], ſucceſſoribus videlicet.

Idem repetitur in epi. Aniceti. Poly. ibidem. Anſ. l. 6. c. 53. Burc. l. 1. c. 15. Iuo p. 5. c. 139. Pann. l. 3. c. 17.

f ¶ Archiepiſcopus.] Supra 21. diſt. cleros, contra. Sed Matthias fuit primus ordinatus in clericum; iſte prim⁹ in archiepiſcopum.

1 Ar. 22. q. 2 quæritur. Apoſtoli oēs vtrū fuerunt epiſcopi. 2 Et 24. q. 1 loquit. iuxta princ.

g ¶ Nuncupatus.] Quia filius fuit ſororis matris Domini: vel quia fuit ei ſimilis prorſus in perſona: vel qa mater ſua fuit filia fratris Ioſeph, qui putabatur pater Domini 1. 27. q. 2. coniunx.

h ¶ Ordinatus.] Ideſt, ad certi loci adminiſtrationem electus: vel ordinatus ſimpliciter. Sed nōne omnes apoſtoli erant epiſcopi? Videtur quòd ſic: quia Petro primò fuit datus pontificatus: & omnes alij fuerunt pari poteſtate præditi, vt 21. diſt. in nouo 2. Item epiſcopi ſucceſſerunt in locum apoſtolorum, vt 68. diſtin. quorum ergo Apoſtoli fuerunt epiſcopi. Item legitur de Iuda, quod epiſcopatum eius accipiat alter. Ad hoc dicunt quidam, quòd omnes apoſtoli erant ſimplices ſacerdotes, & tamen conſecrare poterant, nam Moyſes ſimplex fa-

1 Ad hoc vſ facere quod dt Pſ. Moyſes & Aaron in ſaccrdotibus eius. Dic ſecundũ d. Hu. Cardi. ꝙ reuera nõ legitur quod Moyſes fuerit ſacerdos niſi qa aliqua fecit q̃ pertinent ad ſacerdotem, iõ Pſal. dicit Moyſes & Aaron, &c.

ſacerdos erat. 1 & tamen conſecrauit Aaron, ut 32. diſt. §. 1. nec tunc differentia erat inter epiſcopum & ſacerdotem, vt 95. diſt. olim. Vel dic ꝙ tantum viſibile unctione hi tres conſecrauerũt eum: ſed prius erat inuiſibiliter vnctus à Domino, vel dic, ꝙ non ordinauerunt eum: ordinatio à ieiunantibus fiat. In ordinatione verò cæterorũ ſufficiũt tres teſtes, & epiſcopi approbatio. Quod ſequitur planum eſt.

b ¶ Vt ciues.] Quibus debent præeſſe.

c ¶ Sacerdotes.] Quibus dẽt aſſociari: vel de quorum collegio eſt. Vel de clericis maioris eccleſię dicit ſine quorũ cõſẽſu epiſcopus clericos ordinare ñ debet, vt dixi 24. d. epiſcopus.

ſuis dantibus formam, ut non minus, quàm à tribus epiſcopis, reliquiſq; omnibus aſſenſum præbentibus, vllatenus epiſcopus ordinetur, & communi uoto ordinatio celebretur.

DISTINCTIO LXVII.

Resbyteri [a] *vero, & chorepiſcopi ab vno epiſcopo ordinari poſſunt.*

Vnde Anacletus epiſ. 2. ad epiſcopos Italiæ

Polyc. ibidem. Anſel. l. 6. c. 53.

¶Sacerdotes ab vno epiſcopo poſſunt ordinari. Cap. I.

Reliqui ſacerdotes a proprio ordinẽtur epiſcopo, ita vt ciues [b] & alij ſacerdotes [c] aſſenſum prębeãt, & ieiunantes [d] ordinationem celebrent. Similiter & diaconi [e] ordinẽtur. Cęterorum autem gradum diſtributioni trium [f] veracium teſtimonium, cum epiſcopi ſcilicet approbatione, ſufficere poteſt.

15. q. 7. c. ſexta. & c. epiſcopus.

Item in Hiſpalenſi concilio ſecundo capite 6. legitur.

¶De eodem. Cap. II.

Epiſcopus ſacerdotibus, ac miniſtris ſolus [g] honorem dare poteſt, ſolus auferre [h] non poteſt.

DISTNCTIO LXVIII.

Quæritur [i] *de illis, qui ordinantur ab his, quos non conſtat fuiſſe epiſcopos, an ſint iterum conſecrandi, an non. Quòd verò conſecrandi non ſint, probatur auctoritate Gregorij, qui ſcribens Ioanni Rauennati epiſcopo, lib. 2. epiſt. 32. ait.*

d ¶ Ieiunantes.] Tã ordinãtes, quàm ordinati, vt inf. de cõſecr. diſ. 5. vt epiſcopi. inf. d. 75. quod a patribus.

e ¶ Diaconi.] Nam eccleſię pręcipue cõmittũtur presbyteris & diaconis. 12. q. 2. diaconi.

f ¶ Trium.] infra 1. q. 1. placuit vt de ordinatione ver. multorũ. cõtra. Sed ibi multi poſſunt dici tres. inſti. de iure ꝑſo. §. vlt. ſup. diſ. 23. epiſcopus. cõtra, ſupra d. 23. lector. contra. Sed hoc de notis intelligitur: illud de ignotis. Vel hic, cũ occultè ordinat, & ſine ſolemnitate: illud cũ publicè, &c.

Tres dicuntur multi.

Epiſcopus &c.] Hæc eſt ſecunda pars diſtinctionis. & habes hoc 15. q. 7. capitu. 1. Ioan. de Fan.

g ¶ Solus.] ideſt, ſine alijs epiſcopis poteſt ordinare aliquos: ſed ſine alijs epiſcopis nõ põt deponere, vt 14. q. 7. fę lix. nõ autem excluduntur clerici: quia nec ſine illis poteſt beneficia conferre, niſi hoc habeat ex conſuetudine, vt extra de his, quæ fiunt à maiori parte cap. ea noſcitur.

Epiſcopus ſolus beneficia conferre non poteſt ceſſante conſuetudine.

h ¶ Auferre.] Inf. 21. q. 3. epiſcopus & 15. q. 7. c. vlt.

eum: ſed tantum formam ordinandi alijs oſtenderunt: Vel dic, ꝙ non in epiſcopum, ſed in archiepiſcopum eũ ordinauerũt. Vel dic, ordinauerunt, ideſt, inthronizauerunt eum ad adminiſtrationem certi loci. prius enim erat epiſcopus ſine titulo.

Resbyteri.] Hæc diſt. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, Epiſcopus.] Ioan. de Fan. CASVS. Expedito tractatu de ordinatione epiſcoporum & archiepiſcoporum: nunc in hac 67. diſt. oſtẽdit Gratianus a quib. presbyteri, chorepiſcopi, & reliqui clerici ſunt ordinandi. Et quod ab vno epiſcopo ſunt ordinandi, & non à pluribus.

a ¶ Presbyteri.] Hic depingitur 67. diſtin. oſtenſo quòd epiſcopus non poteſt ordinari niſi à pluribus: oſtendit hic quod reliq̃ ſacerdotes & clerici ordinari poſſunt ab uno ſolo epiſcopo. In ordinatione tamen ſacerdotum & diaconorum alij ſacerdotes & ciues aſſenſum debent pręſtare. In reliquorum ordinatione ſufficit teſtimonium trium.

Reliqui.] CASVS. Dicitur hic. quòd reliqui ſacerdotes & diaconi à proprio epiſcopo ſunt ordinandi: ità quod ciues & alij ſacerdotes conſentiant: ita quod

Quæritur.] Hæc diſtin. diuiditur in quatuor partes, in quarum prima quæritur ſi aliq̃s fuerit ordinatus ab eo, de quo dubitatur, an eſſet epiſcopus, vtrum debeat iterum ordinari, & primo probatur quod non, ſuperficialiter. Secunda ibi, [Inter epiſcopos.] Tertia ibi, [Hi verò.] Quarta ibi, (Quod autem.) Io. de Fant.

CASVS. Supra oſtendit Grat. de ordinatione eorum, quos conſtat eſſe epiſcopos, in hac vero 68. diſt. quæritur, an illi ſint recõſecrãdi qui ordinãtur ab illis, quos non conſtat eſſe epiſcopos. Et primo probat, ꝙ nõ ſunt reconſecrandi qui ordinãtur ab illis, quos cõſtat nõ eſſe epiſcopos. Poſtea probat contra. Tandem dat ſolutionem inf. in §. (Quod ergo.)

i ¶ Quæritur.] Hic depingitur 68. diſt. in qua magiſter oſtendit quid iuris ſit de clericis, qui ordinantur ab eis, quos non conſtat eſſe ẽpos: & quę dĩa ſit inter ẽpos & chorepſ. 2 & quare chorepĩ receſſerunt ab aula domini. quartò oſtendit, qui ſucceſſerũt in loco Apoſtolorũ.

2 Quia magiſter. ſu. diſtin. pxi. in prin. fecerat mentionem đ chorepĩs: ideo de ipſis interſerit in hac diſtinctione: ſecũdum H.

SIcut.] CASVS. Ioan. archieps Rauennæ de duobus quæsiuit. Primò vtrum sacerdotes semel consecrati essent iterum consecrandi. Et rñt ꝙ non: sicut non sunt rebaptizandi. Secundo vtrum illi, qui cum leui culpa sunt ordinati presbyteri, debeāt deponi. Et rñdet quod nō sed, eis debet pęnitentia imponi.

a ¶ Sicut.] Hoc ca. nō facit ad propositum Gra. qui hoc c. loquitur, de illis, q̃ sūt ordinati à talib. quos cōstat esse episcopos: & illud cōt. qđ sequit̃, similiter male inducitur: q̃a nullo mō est cōtrariū: & ita superficialis est argumentatio magistri.

b ¶ Consecratus.] Prima q. 1. si q̃s cōfugerit. cōt. & 1. q. 7. Daibertū cōt. ibi dr̃ ꝙ ordinatus male vel baptizatus, iterū ordinat̃. Sed illud verū est, cū ext. formā ecclesiæ ē ordinat⁹ vel baptizatus: aliàs secus. de cōsec. dist. 4. ostenditur. ver. si. & c. quomodo.

c ¶ Cum leui culpa.] Dicūt quidam, veniali. arg. 25. dist. §. criminis. Alii leui, idest, mortali pręcū te, non tñ permanente: nā peccauit, sed pænituit. Sed quia post talē culpā se p̱misit p̱moueri, aliā culpam cōtraxit, cū qua p̱motus est: de qua hic loquit̃. Tu dic, ꝙ promoueri pt cum culpa existēte & manēte mortali, dū tñ leui. De hmōi culpis collige exempla 5. q̄ō. 4. in loco. 21. q. 4. c. vlt. 18. dist. cap. vlt. de cōsecr. dist. 2. relatū. Sed hic nota, quòd omnes concordantiæ istę de promotis loquūtur, sed si enorme peccatum tacuisset, secus esset, vt 50. dist. ex penitentibus. Io. nisi esset occultum peccatū, vt extra de temp. ordin. quæsitum nisi in homicidio, ut ibi. B.

Ordinatus semel, an possit iterū ordinari.

1 Hæc fuit sñia H. & L. & hic videas quod no. 15. q. vlt. in summa & quòd quædā mortalia sint grauiora, q̃dam leuiora, habetur de cō se. d. 3. de pęnitētib. Ar.

tis: quare in sacramēto matrimonij potius præsumitur, p̱ ipso, q̃ cont. ipsū vt 33. q. 1. si quis acceperit? Rñ. sine omni periculo est, si sacramenta illa iterentur. Sed periculum esset, si iudicaretur nō esse matrimoniū vbi est. item quare nō creditur hic verbo illius, qui se, dicit ordinatum:

Baptizatum sed dicēti creditur.

¶ Semel consecratus iterum consecrari non debet. Cap. I.

SIcut[a] semel baptizatus iterum baptizari nō debet; ita qui consecratus[b] est semel, in eodem iterum ordine nō debet cōsecrari. Sed si quis forsitan cum leui culpa[c] ad sacerdotium venit, pro culpa, pænitentia indici debet, & tamen ordo seruari.

4. sent. dist. 25. Poly. l. 2. tit. 36. Ans. l. 7. c. 104. Pann. l. 3. c. 76. Iuo par. 6. c. 82.

Contra Gregorius tertius ad Bonifacium episcopum, epistola 2. scribens testatur.

¶ De presbyteris, qui ordinantur ab eis, quos constat, episcopos nōn fuisse, Cap. II.

PResbyteri, quos ibidē repperisti, si incogniti fuerint illi, q̃ † ordināt,[d] & dubiū est; eos episcopos fuisse, an nō, qui eos ordinauerūt; si bonę actionis, & catholici uiri sunt ipsi presbyteri, & in ministerio Christi, omnique lege sācta edocti, ab episcopo suo benedictionem presbyteratus suscipiant, & consecrentur:[e] & sic ministerio sacro fungantur.

Ans. l. 7. c. 115. Iuo p. 6. c. 117. † *à quibus fuerint ordinati.* orig.

Quòd ergo consecratus, in eodem ordine iterum consecrari prohibetur, de eo intelligendū est, q̃ cōsecratus est ab illo, quem certum erat consecrandi ius habere. Qui autem ab illo consecratur, quem nō constat ius consecrādi habuisse, iterum consecrandus est; quia si ille consecrādi ius nō habuit, iste ex olei effusione nil cōsecrationis accepit. Et quia in ipso ordine consecratus nō erat, nūc quasi primum ad cōsecrationē veniens ab episcopo sacerdotalem benedictionem, & consecrationē consequitur. Si autem ius consecrādi habuit, in prima vnctione cōsecutus est consecrationē: in secūda verò non reiteratur[f] cōsecratio, sed sola vnctio: sicut, de quo dubiū est, an sit baptizatus, vel nō, dēt baptizari: q̃ si prius baptizat⁹ nō fuerat,

ECONTRA. CASVS. Modo vult probare contrarium scilicet, quod sunt reconsecrandi.

PResbyteri.] CASVS. Quidam cum putarentur ep̄i, quosdam presbyteros ordinauerunt: sed postea dubitabatur, vtrum fuerint ep̄i in veritate, aut non: unde fuit quæsitum à Gregorio, utrum illi sint iterum à proprio episcopo ordinandi & consecrandi. Et rñdetur ꝙ sic, ex quo scilicet dubitabatur: si tamen sint bonæ uitæ, & eruditi in ministerio Christi, & in lege diuina.

d ¶ Qui ordinant. Vera litera est ordinant, ad hoc facit 3. q. 4. omnes quos.

e ¶ Et Consecrentur.] Hic in dubio potius præsumitur non ordinatus q̃ ordinatus, similiter in dubio præsumitur potius non baptizatus, q̃ baptizatus ut de consecr. dist. 4. paruulos & in dubio. potius præsumitur ecclesia nō consecrata q̃ consecrata, ut de consecrati: dist. 1. solēnitates. Sed cum ita præsumitur in his sacramentis ordinatū. sicut creditur ei q̃ se dicit baptizatū, ut de potius consecra. dist. 4. placuit. & cap. de infantibus? Respon. q̃a sola fides confert alicui sacramentū baptismi, ut ext. de presbv. nō bapt. l. potius c. 2. sed sola fides nō dat ordinē: ad hoc facit 1. q. 1. ca. spiritus sanctus. 2 §. ecce. qñ que. Item licèt in viuo p̃sumatur aliquis potius nō baptizatus, tñ in mortuo præsumitur. 3 baptizatus, ut de conse. dist. 4. c. si eos. supple ut suffragis ecclesię ei proficiant. 13. q. 2. non estimemus. & cap. animæ.

Sacramenta non præsumuntur, excepto matrimonio.

QVOD ERGO. Soluit Gratianus contrarietatē prędictam, dicens ꝙ illud c. sicut. intelligitur de eo quem constabat esse ep̄m. & ideo nō deberet reordinari ordinatus ab eo. Illud aūt c. p̃sbyteri, intelligitur de eo, quē non constabat fuisse episcopum: & ideo ab eo ordinati reordinātur: qui si prius non fuerint ordinati secunda ordinatione uerè recipiunt ordines: si uerò in prima ordinatione ordines receperūt, in secūda nihil recipiūt nisi solā unctionem. Et hoc probat ad instar baptismi. & idem dicit esse faciendum de ecclesijs.

f ¶ Non reiteratur.] Hæc solutio est canonica. dixit tñ G. ꝙ si miles ordinatur presbyter, tot presbyterales ordines recipit quot recipit sacerdotia. Idē dicit de baptismo. aliter. n. quomodo fieret iniuria sacramento, vt inf. de

2 al. 1. q. 1. § cū honoris
3 In hoc pūcto uideas qđ not. 3. q. 4. consanguineorum. & extra de præsum. illud. in glos. sed quare, & extra qui fil. sint legi. lator, in gl. sed vr̃. Arch.

Baptizatus vel ordinatus pluries, an plures recipiat characteres.

vt inf. de consecra. dist. 4. ostenditur. vel quo diceretur quis bis baptizari, vt inf. de consecrat. dist. 4. qui bis. ca. eos. Item cum dicatur, accedat verbū ad clementū, &c. 1. quæst. 1. detrahe. ergo quoties dicuntur verba illa, & apponitur elementum, fit nouum sacramentum. 1 Nam

b ¶ Semine.] Fornicatio. nam dicit G. ꝙ etiam in ecclesia vir vxori tenetur debitum reddere, sed male. arg. ff. de sol. quod dicimus.

c ¶ Propter eas.] Adde aliū casū de cōse. dis. 1. si motum.

INTER EPISCOPOS. Hæc est secunda pars distinctionis, i qua ponit differentiam inter episcopos, & chorepiscopos. Io. de Fan.

1 Dicas ꝙ sacia. dicuntur iterari quò ad opinionē uel quò ad facti speciē. arg. C. de adult. eū qui. Nam ibi secundū matrimoniū nullū est, & dicit lex, ꝙ res mea nō pōt amplius esse mea. Institu. de act. §. sic itaque. extra de fi. instru. inter dilectos. Arch.

consequitur gratiam baptismi; si autem baptizatus erat, nihil accipit in secūda vnctione; †nec pertinet hoc ad reiterationem baptismi, sed ad cautelam salutis. Hoc & de ecclesiis consecrandis similiter obseruandum est.

† latione.

Vnde in Nicano concilio legitur.

¶Non debet iterum consecrari ecclesia semel consecrata. Cap. III.

De consecr. disti. 1. c. ecclesijs.

Ecclesijs [a] semel consecratis Deo, non iterū debet cōsecratio adhiberi, nisi aut ab igne exustæ, aut sanguinis effusione, aut cuiuscunque semine [b] fuerint pollutę: qa sicut infans à qualicūq; sacerdote in nomine patris, & filij, & spiritus sancti semel baptizatus, non debet iterum baptizari; ita nec locus Deo dicatus est iterū consecrandus, nisi propter eas [c] causas, quas superius nominauimus, si tamen fidem sanctæ Trinitatis tenuerunt, qui eum consecrauerunt.

2 *Inter episcopos [d] & chorepiscopos autem hac est differentia, quòd episcopi non nisi in ciuitatib. chorepiscopi et in vicis ordinari possunt: episcopi formatas [e] tribuunt; chorepiscopi non nisi commēdatitias, [f] & pacificas dare valēt. Episcopi ius consecrandi habent, chorepiscopis tātum minores ordines tribuunt; leuiticam [g] autem & sacerdotalem benedictionem non valēt præstare de his ita scribit Leo I. ad episcopos Germaniæ, & Galliæ, ep st. 86. al. 88.*

¶In quibus chorepiscopi ab episcopis differant. Cap. IIII.

Iuo p. 6. cap. 72. Ans. l. 7. cap. 122. Poly. l. 4. tit. 26.

Qvamuis chorepiscopis, & presbyteris plurima [h] cū episcopis ministeriorum communis sit dispēsatio, quædam tamen auctoritate veteris legis, quę in nouellis, & ecclesiasticis regulis sibi prohibita nouerint: sicut est presbyterorū & diaconorum, aut virginum consecratio, sicut constitutio altaris, ac benedictio, vel vnctio. Si quidem nec erigere [i] eis altaria, nec ecclesias: vel altaria

CASVS. In hoc §. assignat Gratian⁹ differētiam triplicem inter epos & chorepiscopos, qa epi ponuntur tantum in ciuitatib. chorepiscopi in vicis. episcopi formatas tribuunt literas chorepiscopi commendatitias siue pacificas tantū. Item episcopi conferunt sacros ordines. chorepiscopi tantū minores.

d ¶ Inter epos.] Ponit tres differentias inter episcopos, & chorepiscopos. Isti autem chorepiscopi aliquid habebant supra presbyteros, sed non bene determinat quid.

Chorepī aliquid habebant ultra p̄sbyteros.

e ¶ Formatas.] Formatæ siue dimissoriæ dicunt literæ, qbus qs eximitur a iurisdictione sui episcopi, quæ olim cū solemnitate magna fiebant, ut 73. dist. c. 1. Commendatitię siue pacificę dicūtur, quæ dantur clerico viatori, quib. comēdatur vt pacificè possit exq ofi cū suum. Et licet Gratianus dicat, ꝙ hor episcopi dare tales poterant; illud non credo. 2 sed solus episcopus, ut de cōsecr. dist. 5. nō oportet. 71. di. extraneo.

Formatæ siue dimissoriæ.

2 Et bene Io. de Fan. & ita est arg. ꝙ chor. p̄s no possit dare licētiam clericis, uel laicis, ut eāt in peregrinationem, quia non possunt formatas dare secundum L. & Hug.

Nam & sæpius sumit aliqs corpus Christi: & sæpius ex cōicat aliqs, & ex plurib. causis aliquis possidet rē aliquā, ut ff. de acq. pos. possideri, §. ex plurib. Sed certè secundum hoc si centies aliqs contraheret cū aliqua. tot essent matrimonia, ꝙ falsum est. 81. q. 1. quō: Item posset secundum hoc deponi ab vno sacerdotio, & retinere aliud. Dicas ergo ꝙ nō iterat nisi vnctio exterior, & sicut facta manumissio nihil adijcit primæ, vt C. de manumis. uindi. l. 2. sic in sacro. Vltima opinio verior est.

Ecclesijs.] CASVS. Quæsitum est in Nicæno concilio, vtrum ecclesiæ semel consecratæ sint iterum reconsecrandæ. Respondetur, ꝙ non, si in forma ecclesiæ sint consecratæ, nisi alicuius semine, vel sanguinis effusione sint pollutæ. uel combustæ Nam sicut semel baptizatus non debet iterum baptizari, sic locus in forma ecclesiæ consecratus non debet iterum consecrari, nisi propter supradictas causas.

a ¶ Ecclesijs.] Quid iuris sit de hac materia, notaui de consecr. dist. 1. ecclesijs.

Quòd archidiaconus eas dare non possit, habes extra de offic. arch. significasti.

f ¶ Commendatitias.] Arg. contra 71. dist. extraneo.

g ¶ Leuiticam. Nec subdiaconalem, nisi tantum lectoratum, vt infra prox. dist. c. 1. in fi. Sed G. fuit deceptus ex c. seq. ubi non dicitur nisi de duob. ordinibus tantum. Ioan. de Fan.

Qvamuis. CASVS. In hoc cap. to. enumerantur, quæ pertinent ad officium episcoporum, quæ chorepiscopi sibi vsurpare non debent, licèt multa sint communia chorepiscoporum, & presbyterorum cum episcopis.

h ¶ Plurima.] Quo ad minores ordines conferendos, quò ad prædicationem, quo ad confessionem, ita tamē quod nō possit conferre nisi lectoratum, & inferiores, & ostiariatum, & psalmistatum.

Altaria ante consecrationem erigi possunt.

i ¶ Erigere.] In ecclesia consecrata, nam ante consecrationē licet presbyteris cōstituere altaria, sed post non nisi de consensu episcopi: quòd si fecerit, deportatur,

arg. inf. de consec. dis. 1. nullus presbyter. hæc expositio est illius verbi, constitutio altaris.
a ¶ Fidelibus baptizatis.] Hugo. intelligit literam sic, baptizatis, scilicet extra ecclesiam, & redeuntibus ad eã, vt de consec. dis. 4. ab antiqua. quod postea sequitur, de hæreticis intelligit. in ecclesia baptizatis. Vel dic, ꝙ idẽ reperit ĩ seq. litera. Alij intelligunt de insolemniter baptizatis. in necessitate à patre, vel à matre. 30. qõ. 1. ad limina, quibus postea episcopus in confirmatione debet ea conferre. quæ collata eis non fuerunt, vt hic 1. q. §. ecce. sequens verò litera ĩ intelligitur de baptizatis nõ in necessitate, & ita non repetit idem. 1
b ¶ Hæreticis.] inf. de consec. distin. 4. quamuis.
c ¶ Nec publice.] ꝙ solus episcopus potest. 50. dis. in ea. nisi in necessitate, vt 26. q. 6. c. vlt. & c. 1.
HI VERO. Hæc est tertia pars dis. in qua probat, ꝙ chorepiscopi recesserũt ab aula. Io. de Fant.
CASVS. Dicitur in hoc §. ꝙ chorepiscopi episcoporum officia vsurpabant, & ideo ordo eorũ est hodie extirpatus.
d ¶ Vnde Damasus.] Sed tamẽ hũc Nicolaus est secut⁹, & sic est contra di. 50. studeat; sed iã tempore Nicolai aboleuerat constitutio Damasi, vel fuerunt prohibiti, nõ q̃n essent, sed ne essent, ut prius.
CHorepi.] CASVS. Quæsitum fuit à Damaso Papa quare ordo chorieporũ sit hodie ꝓhibitus. Et r̃ndet ꝑ duas rõnes. Prima est, quia sibi improbe vsurpabãt officia epõrum. Secunda est: quia tantum duos fuisse ordines legitur inter discipulos Christi. s. duodecim Apostolorum, & septuaginta duorum discipulorum, & cũ non possit ratio reddi, vnde iste tertius ordo processerit, ideo merito extirpari debet. Et illud quod postea sequitur, est pars c. ut dicit Hug. Alij tamen dicunt, quod est. §. Casus patet per se.
e ¶ Vnde.] id est, ex qua causa.
f ¶ Processerit.] Quo ad talem præsumptionem.
g ¶ Ignoramus.] Sed nonne per totum orbem fuerunt chorepiscopi, ergo præsumendum est, ꝙ fuerũt ab apostolis vel concilijs instituti. ut 12. dist. illa. Sed hic non negat illos ab apostolis institutos, sed causam institutionis ignorat. Et est hic argu. ꝙ à quocunque auctore aliquid fit institutum, & quantumcumque diu obtentum, si nõ subest causa, vel si onerosum est, extirpandũ est, vt 12. dist. omnia. inf. de consec. dist. 1. placuit. 10. q. 1. hanc, & 63. dist. §. verum. extra de censi. peruenit.
h ¶ Et quod ratione.] Institutionis. Et est argumentũ. pro ratione reddenda. 2 ut extra de censi. peruenit, & C. de codicillis. l. pen. ff. sol. mat. dotem.
QVOD AVTEM. Hæc est quarta pars dist. in qua probat, ꝙ filij ecclesiæ possunt fieri patres scilicet possunt fieri episcopi loco Apostolorum. Io. de Fan.
i ¶ Nomen non habent.] Argu. 3 Si re priueris, nec nomen. 3 habere mereris.] 32. q. 4. dicat. in fin. C. de fer. à nullo. arg. 86. dist. fratrem. 16. q. 1. si cupis.
QVorum vices.] CASVS. Quæsitum fuit ab Vrbano quorum locum episcopi hodie teneant in ecclesia, & quorum vice fungantur. Et respondet, quod locum tenent apostolorum, & eorum vice funguntur. Et hoc probatur auctoritate Augustini dicentis; Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, &c. quę auctoritas durat vsq; in finem.
K ¶ Quorum vices.] infra 12. q. 1. videntes. sup. dist. 21. in nouo.

1 Hoc dicit La. sed litera hoc non patitur, qa aperte loquitur de hæreticis Ioan. de Fant.

2 Ad idem extra de præscrip. si quãdo vbi de hoc. & 23. q. 4. de tyrijs

3 Vide Nicol. Euerar. de loc. leg. ab etymologia, coll. vlt.

Chorepi an fuerint ab Apostolis instituti.

consecrare licet, nec per impositionem manuum, fidelibus baptizatis, a † vel conuersis hæreticis † b paracletum Spiritumsanctum tradere, nec chrisma cõficere, nec chrismate baptizatorum frontes signare, nec publice c quidẽ in missa quenquam pœnitentem recõciliare, nec formatas cuilibet epistolas mittere. Hæc enim oĩa illicita sunt chorepiscopis, qui ad exemplum, & formã 72. † discipulorum esse noscũtur, vel presbyteris, qui eandem gestãt figuram: quoniam quamquam consecrationem habeant, pontificatus tamen apicem non habent.

† baptizandis. orig. & Iuo.
† ex hæresi.] orig.
† al. 70.

3 *Hi verò propter insolentiam suam, qua officia episcoporum sibi vsurpabant: ab ecclesia hodie prohibiti sunt. Vnde Damasus* d *Papa ait ad episcopos Africæ, epist.* 4.

¶Ordo chorepiscoporum à sacra sede reprobatur.
Cap. V.

CHoriepiscopi tam ab hac sacra sede, quàm à totius orbis fuerãt episcopis prohibiti. Nimis ergo eorum institutio improba, nimis est praua, quia: vt hi de sũmo sacerdotis ministerio aliquid præsumat, omni auctoritate caret. *& infra* ¶ Nã non amplius, quàm duos ordines inter discipulos Domini esse cognouimus, id est duodecim Apostolorum, & septuagintaj discipulorum. Vnde e iste tertius processerit, f funditus ignoramus. g Et quod ratione, h caret, extirpari necesse est.
4 ¶ Quòd autem † episcopi non sint, qui minus, quàm à tribus sũt ordinati episcopis, & omnibus patet: quoniã, vt bene nostris, prohibitum à sanctis est patribus, vt qui ab vno, vel à duobus sunt ordinati episcopis, nec nominentur episcopi. Si nomen non habent, i qualiter officiũ habebunt?

Polyc. ibidem. Ans. l. 7. c. 123.
† al. 72.
† al. enim.

Item Vrbanus secundus.

Apostolorum in ecclesia locum episcopi teneant.
Cap. VI.

QVorũ vices k in ecclesia habeant episcopi, & quis eis hanc dignitatẽ dare debeat, sanctus Augustinus ostendit, inquiens:] Pro patribus tuis nati sunt tibi filij.

In psal. 44.

a ¶ Ecclesia.] Ergo est ecclesia mater, & filia. Item ecclesia quandoque dr uxor. 7.q.2. sicut, & 21. qō 2. sicut, quandoque mater. 12.q.1. qui obstulerit, quandoque dicitur filia, vt de consec. distin. 1. ecclesia, nam catholicorum collectio, quæ est ecclesia, per episcoporum prædicationem

Ecclesia est mater, vxor, & filia.

CASVS. Hic intitulatur 69. dist. in qua ostendit, quod non solum episcopi possunt conferre minores ordines, sed etiam abbates in proprijs monasterijs possunt conferre lectoratum: quibus abbatibus ab episcopo manus impositio facta est.

Quid est pro patribus tuis nati sunt tibi filij? Patres missi sunt Apostoli: pro Apostolis filij nati sunt tibi, cōstituti sunt episcopi. Hodie enim episcopi, qui sunt per totū mūdum, vnde nati sunt? Ipsa ecclesia [a] patres [b] illos appellat, ipsa illos genuit[c], & ipsa illos [d] constituit in sedib. patrum. Non ergo te putes desertam, quia non vides Petrū quia non vides Paulum; quia non vides illos, per quos [e] nata es [f], de prole tua tibi creuit paternitas. Pro patribus tui nati sunt tibi filij; constitues eos principes super omnem terram, & infra [filios genuit ecclesia; constituit eos pro patribus suis Principes super omnem terram.]

g ¶ Tonsura verò.] in hac 69. d. tractat de collatione minorū ordinū vsque ad lectoratū. Et nomine tonsuræ, accipe hic tres minores ordines, psalmistarū, ostiariatū, & lectoratum, & hoc licet abbati tantùm in suo monasterio exorcistam tamen facere, vel acolythum non licet. inf. ea. c. vlt.

Tonsura quandoque tres ordines comprehendit.

DISTINCTIO. LXIX.

Onsura verò [g] clerici de manu abbatis suscipi potest, si eidem abbati manus impositio ab episcopo facta noscatur.

Vnde in septima synodo cap. quartodecimo legitur.

Quoniam.] Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte prohibetur ne aliquis super pulpito ī ecclesia. vel monasterio legat epistolā vel lectionem, nisi primo fuerit ordinatus, & tonsuram habeat ad modū clerici. In secunda parte dicitur, quod abbates & sacerdotes, quib. ab episcopo manus imponitur iuxta morē præficiendorum abbatum conferre possunt in suis monasterijs lectoratum Id. licebat quondam chorepiscopis. Et nota, quod legere epistolam pertinet ad subdiaconum, legere lectiones ad lectorem pertinet.

¶ Abbates, quibus ab episcopo manus imponitur, aliquos tonsurare possunt. Cap. I.

Iuo 1. p. 5. c. 376.

QVoniam videmus sine manus impositione à paruula ætate tonsurā[h] cleri, quosdam accipientes, nōdū q; ab episcopo manus impositione pcepta super ambonē irregulariter in collecta legentes, præcipimus a modò id minime fieri Idipsum quoque obseruandum est etiam inter monachos. 2. ¶ Lectoris [i] autem manus impositione † [k] licentia est abbati solummodo in proprio monasterio [l] faciendi; si duntaxat eidē abbati manus impositio [m] facta noscatur ab episcopo, [secundum † morem [n] præficiendorum abbatum dum constet illum esse præsbyterum. 3. ¶ Simili etiam modo secundum antiquam consuetudinem, chorepiscopos præceptione [o] oportet episcopi promouere lectores.

† al. impositionem.
† Hæc non sunt in Græco canone.

h ¶ Tonsuram.] id est coronam. nā aliā tonsuram posset, femina dare.

i ¶ Lectoris.] Vel etiam ostiarij nō autem 1. exorcistæ. uel acolythi faciendi ius habet: licèt sit, arg. contra. ext. de or. ab episcopo, qui renū. epis. c. 1. sed & si abbas ex priuilegio habeat, ut oēs minores cōferat bene potest. Sed nunquid hodie abbas potest conferre istos ordines? Credo 2. quod sic, si tñ manus ei est imposita extra de æta. & qualit. ord. cum contingat. Ioan. Ego nō credo, quod possint conferre tales ordines abbates, nisi lectoratum, ut ur dicere hoc cap. & decre. cum cōtingat. Si autem esset sacerdos, abbas posset et conferre psalmistatum ut 23. dist. psalmista, quia psalmistatum dat simplex sacerdos, ut 23. dist. psalmista.

K Manus impositione.] sup. 23. d. subdiaconus. cōtra 3.

l ¶ Monasterio.] Sed & monachos alterius monasterij pōt ordinare, si inuitatus fuit. 9. q. 2. Lugudunensis.

m ¶ Impositio.] Quæ non est, nisi benedictio, ut 1. q. 1. manus.

n ¶ Secundū morē.] De quo habes 12. qō. 2. alienationes, nec hoc postulabit à superiore, nā sufficit semel à iure concedi. ff. de condi. instri. l. quæ sub conditione. §. fi.

o ¶ Præceptione.] Generali, arg. 16. q. 1. cunctis. 64. distin. ordinationes, & 75. dist. ordinationes.

1 Hæc fuit sētētia H. & Lau. qui dicunt idem quod prox. sequit.
2 Credo. An. Clauas. uer. ordo. 2. §. 1. semper requirit iurisdictionē quasi episcopalem in omni ordine conferendo.
3 Hoc c. nō obstat, quia hic loquitur de impositione manus ordinaria, sed contrarium de consecratoria, sm H. & idem sentit Gof. extr. de ætat. & qual. cum contingat. Arch.

nem generatur, vt 23. q. 4. recurrat. Item ecclesia etiam dicitur locus, vbi Deum timentes veniam postulant. in Auth. vt liceat ma. & auiæ. §. quia verò. coll. 8.

b ¶ Patres.] Quia eam protegunt, & defendunt.

c ¶ Genuit.] Per baptismum, & ita ecclesiæ filius datur ei curator, quod etiam lex dicit. ff. de tuto. & curat. datis ab his qui. dic vt notatur 12. q. 1. c. ult.

Episcopus patri, & ecclesia filio cōparatur.

d ¶ Illos. In hoc comparatur patri episcopus, & ecclesia filio, quia sicut filius non pōt sine auctoritate patris litigare, ut C. de bonis, quæ lib. l. ul. sic. ecclesia sine auctoritate prælati, ut extra de iud. causam, & 16. qō. 1. monachi. Item sicut filius non cōuenit sed pr nomine filij, Vt C. de bo. mat. l. 1. C. de anna. excep. l. 1. sic ipse platus est cōueniēdus, non ecclesia, nisi negotia ecclesiæ distincta sint à negotijs prælati, ut ext. de rescr. c. edoceri.

e ¶ Per quos.] Per eos pullulauit, & creuit, cum nulla esset tunc temporis.

f ¶ Nata ex.] idest, augmentata.

Onsura.] Hæc dist. diuiditur in tres partes. Secunda ibi, [Lectoris,] Tertia ibi, [Simili modo.] Ioan. de Fan.

NOn oportet.] CASVS. Dicitur hic, quod non debent exorcizare in ecclesijs, vel in domibus priuatorum qui non sunt ab episcopis consecrati. Et nota, quòd vnum vel duo, neque superabundant.
a ¶ Exorcizare.] Id est, legere exorcismos.
b ¶ Promoti.] Ad ordinem exorcistæ.
c ¶ In domibus.] Id est in ecclesijs nō sacratis. Superfluunt, duo, neque. Ioan.

h ¶ Absolutè.] Id est, sine titulo.
i ¶ Ciuitatis.] Hoc ideo dixit, quia potius est pstandus clericus, qui est de ciuitate, quàm extraneus, vt infra dist. proxi. hortamur. C. de episc. & cler. in ecclesijs. — Clericus ciuitatensis est extraneo p̄ferendus.
K ¶ Siue possessionis.] Id est, si ordinatur ad titulum patrimo-

Item ex Concilio Laodicensi, cap. 26.

¶ Non exorcizent, qui ab episcopo prouecti non sunt. Cap. II.

NOn oportet exorcizare [a] eos, qui necdum ab episcopis sunt promoti † [b], neque in ecclesijs, neque in domibus [c]. — † al. prouecti.

DISTINCTIO. LXX.

AB episcopis [d] alterius [e] ciuitatis clericus ordinari nō poterit, nec etiam a proprio [f] absolute ordinandus est; absoluta enim ordinatio Chalcedonensi concilio prohibetur, & vacuam habere manus impositionem præcipitur.

In quo sic statutum est can. 6.

¶ Nemo ordinandus est absolute. Cap. I.

NEminem [g] absolute [h] ordinari presbyterū, vel diaconū, vel quemlibet in ecclesiastica ordinatione cōstitutū, nisi manifeste α in ecclesia ciuitatis [i], siue possessionis [k], aut in martyrio [l] aut in monasterio, qui ordinatur, mereatur ordinationis publicatæ vocabulū. Eos autem, qui absolutè ordinatur, decreuit sancta synodus vacuam [m] habere manus impositionem, & nullum tale factum β valere ad iniuriam [n] ipsius, qui eum ordinauit.

Ansl. l. 7. c. 105. Poly. l. 2. tit. 31. Burch. l. 2. c. 6. Iuo p. 6. c. 26. Pann. l. 3. c. 27.

α ¶ Nisi manifeste.] *Græce legitur.* εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης ἢ μαρτυρίῳ, ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο *hoc est*: nisi proprie in ecclesia ciuitatis, vel pagi, aut martyrio, aut monasterio, qui ordinatur, pronūcietur. *In ordine autem Romano fit mentio talis pronunciationis, episcopi nomine per archidiaconum factæ.* De titulo S. Stephani eligimus Petrum ad lectorem ad eundem titulum.

β ¶ Nullum tale esse factum.] *Græcè*: μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν, *id est*, nunquam posse operari.

Item ex concilio Vrbani XI. habito Placentiæ.

¶ Irrita sit ordinatio sine titulo facta. Cap. II.

SAnctorum canonum statutis consona sanctione decernimus, vt sine titulo facta ordinatio irrita habea- — S. Antoninus p. 2. c. 1. §. 22.

AB episcopis.] CASVS. Supra ostensum est, quod clerici sunt a proprio episcopo ordinandi, nunc autē vult ostēdere Gratianus, quod nullus episcopus debet ordinare clericū alterius, sine eius licentia, quod ostendit, inf. 71. distin. Et ostēdit, quòd nullus debet ordinari, sine titulo: & si ordinetur irrita erit talis ordinatio quo ad executionem: qđ ostendit in hac 70. distinctio. in ca. 1. & 2. Io. de Fant. — Ordinatus sine titulo deponi debet.
d ¶ Ab episcopis.] Hic depingitur. 70. distin. Quia dixerat presbyteros, & reliquos clericos ab episcopo debere ordinari: vñ sumpta occasione ostēdit, quod nullus ordinandus est sine titulo, i. sine ecclesia, vel ecclesiastico bñficio, & si fuerit ordinatus, dēt deponi tam in iniuriā ordinanti quam ordinati; quia pmisit se sic promoueri. 16. q. 7 decernimus 21. q. 2. cap. 1. sed qm̄ episcopi hanc pęnam nullam reputabant, hodie prouisum est, ut remaneant promoti & eps, vel etiā eius successor eis prouideat. extra de præb. episcopus extra eod. tit. cum secundum.
e ¶ Alterius.] Hoc exequitur in dist. sequenti.
f ¶ A Proprio.] Hoc exequitur in dist. &c.
NEminem.] CASVS. Statutum fuit in Nicæno concilio, ut nullus eps ordinet aliquem clericum, sine certo titulo alicuius ecclesiæ in ciuitate uel extra ciuitatem, & si ordinauerit aliquem clericum, sine titulo, in opprobrium ordinantis officij executione carebit.
g ¶ Neminem.] Etiam in minoribus ordinibus non debet ordinari. arg. 12. q. 1. videntes. 32. distin. si qui verò, eum enim habeat officium in ecclesia, ergo, & beneficium debet habere extra de præben. dilectus. extra de fil. presbyt. proposuit ne dicatur. Mendicat in plateis infelix clericus, vt 93. dist. diaconi. — Clericus infelix esurit in plateis.

trimonij sui, vt extra de præben. c. tuis. Vel hoc ideo dicit, quia potius sunt illi clerici instituendi, de quorū bonis fundata 1. est ecclesia, ut extra de rescrip. cum adeo. — 1 Fundata. Idem Arch. Præpos. hic vide Rochū Curt. de iure patr. ver. honorificum q. 18.
l ¶ In martyrio. Vbi sunt reliquiæ martyrū. vel loquit de regulari ecclesia. Colligitur ēt hic ex eo, quod dicit siue possessionis, arg. quod si quis habet patrimonium sufficiēs, ordinari potest sine titulo, extra de præben. episcopus.
m ¶ Vacuam.] Quo ad executionem.
n ¶ Ad iniuriam.] Et etiam suum delictum: quia se sic permisit promoueri, alias alterius odio non debet alius prægrauari. C. de inoffic. testam. si quis in suo. extra de his quæ fiunt a maio. parte capit. c. quæsiuit. in fine.
SAnctorum.] CASVS. In hoc cap. quinque per concilium

tur, & in qua ecclesia quilibet titulatus est, in ea perpetuò [a] perseueret.

¶ Omnino autẽ in duabus [b] aliquem titulari non liceat, sed vnusquisq; in qua titulatus est in ea tantũ canonicus habeatur. Licet em̃ episcopi dispositione vnus diuersis [c] præesse possit ecclesijs, canonicus tamen præbendarius, nisi vnius ecclesiæ, in qua conscriptus est, esse nõ debet.

¶ Si quæ tamẽ capellæ sunt, quæ suis redditibus clericos sustentare nõ possunt; ea cura [d] ac dispositio præposito [e] maioris ecclesiæ, cui capellæ subditæ esse videntur, immineat; & tam de possessionibus [f], quàm de ecclesiasticis capellarum officijs ipse prouideat [g].

In eodem etiã concilio antiquis nouem [h] præfationib. decima addita est, quæ ita se habet; [Aequũ, & salutare & te in ven. vel assumptione B. Mariæ collaudare, benedi. & prædi. quæ, & vnigenitum tuum S.S. obumb. concep. & virginitatis gloria permanente lumen æter. mundo effudit; Iesum Christum Dominum nostrum.]

DISTINCTIO LXXI.

E clericis [i] verò non ordinandis ab episcopo alterius ciuitatis, in Sardicensi cõcilio, c. 18. & 19. statutum est.

In quo Ianuarius ep̃us dixisse legitur.

cilium Vrbani statuuntur. Primum est, vt ordinatio sine titulo facta irrita habeatur. Secundum est, vt clericus perpetuo perseueret in ecclesia, in qua est intitulatus. Tertium est, vt clericus non intituletur in duab. ecclesijs: q̃a licèt ex dispẽsatione episcopi clericus possit duabus

duabus ecclesijs præsidere, canonicus tamen præbendarius in duabus ecclesijs esse non potest. Quartum est, vt præpositus maioris ecclesiæ curam habeat de ecclesijs pauperibus, quæ clericos suos sustentare non possunt. Quintum est, vt præter nouem præfationes decima dicatur, quæ incipit: Aequum & salutare.

a ¶ Perpetuo.] Idest, dum viuit 1. ff. pro so. l. 1. filius. n. non debet esse temporalis, nec hæres. ff. de adop. quæsitum 2. & Instit. de hære. insti. §. hæres.

b ¶ In duabus.] Qui. n. titulum habet in vna ecclesia, si recipit secundam ecclesiam, vel præbendam p̃ titulo, perdit primam, vt extra de concess. pręben. & eccles. non vacan. literas. sed si recipit ipsam quasi beneficium, & quasi commendatam siue stipendium, tunc secus ꝙ tũc non est canonicus secundæ præbendæ, nec cum eis põt eligere. Si quæras quare canon iste permittit episcopo dispensare in ecclesijs, & nõ in præbendis: dico ꝙ ęque põt dispensare in præbendis, sicut in ecclesijs, dummodo sint de eodẽ episcopatu. Est ergo hæc veritas, ꝙ de iure cõi non potest quis habere duas ecclesias, vel prębendas in eod. episcopatu, vel in diuersis. nisi in casib. notatis. 21. q. 1. in summa. Sed nunquid hodie beneficium huius canonis est sublatum episcopis per illã nouã constitutionem, de multa. in tit. de præben. ex eo, ꝙ dr̃ ibi, per sedem apostolicam poterit dispensari 3? Dico, ꝙ non: sed tantum vaga & indiscreta dispensatio est ablata ab eis, non probabilis, sicut per remotionem appellationis non remouetur necessaria appellatio, vel probabilis, extra de appell. pastoralis. sic cum dñs p̃hibuit iurare, non prohibuit iuramentum necessarium; sed temerarium, vt 22. q. 1. cap. ita. sic cum dñs prohibuit vxorem separari à viro intelligendum est tantum de illa separatione, quæ fit sine ratione, vt 33. q. 2. quos Deus. Si obijcias, ꝙ punitur episcopus qui p̃mittit ipsum habere prius stipendium. vt ibidem dr̃ extra de præben. quia in tantum. de cle. non resi. quia nonnulli ergo dispensare non potest. Non sequitur: quia ep̃s punitur qui ordinat clericum concubinarium, vt 51. dist. qui in aliquo. & tñ cum ipso dispensare potest; sed ideo punitur: q̃a indiscrete dispensat. Si obijcis, quòd dicitur ibi per sedem apostolicã: ergo nõ potest per aliũ, non sequitur: quia eodem modo decretum dicit, ꝙ ordinationes episcoporum faciendę sunt auctoritate apostol. 64. distin. ordinationes & tamẽ propria auctoritate fieri possunt. Sic etiam alibi dicitur, ꝙ quilibet presbyter potest & debet baptizare, vel celebrare de licentia ep̃i, vt 16. q. 1. cunctis. & tñ suo iure potest baptizare: sed ideo dicit hoc, quòd eius auctoritate saltẽ generali dẽat fieri dispensatio. Vel dic, ꝙ tunc solus Papa dispẽsat, cũ q̃s diuersa bñficia in diuersis episcopatibus vult hr̃e, p̃pter repugnantiã, quæ ex hoc proueniret: quia nemo duob⁹ dominis põt seruire 4. vt 21. q. 1. cap. 1. Ioan. Hæc gloss. nihil valet: q̃a Papa tñ dispensat circa plures ecclesias habentes curam animarum, & plures dignitates, vt expresse dicit decret. de multa. sed circa plura beneficia simplicia non videtur episcopo dispensare prohibitum.

b ¶ In duabus.] Nec iure ciuili quis in duobus collegijs potest connumerari. ff. de coll. l. 1. §. 1. nec duas militias habere. C. qui mili. nõ pos. l. 5. §. in posterum. nec duos honores. ff. ad munic. l. libertus. §. præscriptio.

c ¶ Diuersis.] Non conuentualibus: cum enim nec canonicus in diuersis cõuentualibus esse possit. ergo multo magis, nec prælatus, ita quod sit in eis canonicus.

d ¶ Cura.] 12. q. 2. bonæ rei. Lau.

e ¶ Præposito.] Idest, episcopo, qui est ordinator in cũctis, vt in contrario hic assignato. 25. dist. c. 1. Vel dic præposito, idest, archidiacono. arg. extra de uerb. sig. quamuis. & sic nec illud erit contrarium.

f ¶ Tam de possessionibus.] Arg. pro capel. vt decimæ debitæ maiori ecclesię sic communicentur illis. Argum. contra 12. q. 1. videntes 5. q. 1. c. 1.

g ¶ Prouideat.] Vt dentur vni, vel simul vniantur, ut 10. quæst. 3. unio. de consecr. distinct. 1. cap. 2. & extra de pręb. exposuisti.

h ¶ Nouem.] De consec. dist. 1. inuenimus.

D E clericis.] CASVS. Hic ponitur 71. dist. in qua ostendit Gratianus, ꝙ clericus unius episcopi non est ab alio episcopo ordinandus, vel in ecclesia recipiendus sine licentia & literis sui episcopi: alioquin irrita erit ordinatio & receptio, nisi causa hostilitatis fuerit ab ecclesia sua eiectus clericus: quia tunc dum durat hostilitas, recipi potest, vt 7. q. 1. pastoralis. Ioan. de Fan.

i ¶ De clericis verò.] In hac dist. 71. ostendit Gratianus, ꝙ clericus unius ep̃i nõ est ab alio ordinãdus ep̃o, vel in aliqua ecclesia instituendus sine literis sui ep̃i,

quod

1 Adde quid propriè dicatur p̃petuũ, & quid æternũ: not. in l. [...]um debere columnam. ff. de ser. vrb. prædio.

2 Alias incipit si tibi.

Episcopi utrum hodie possint circa beneficiorũ pluralitatem dispensare.

3 Sed nunquid in casu poterit legatus Cardinalis? Dicit Roffe. bene ꝙ curia tenet, ꝙ non: quia hoc specialiter sedi apostolicę reseruatur. & hoc ipse notat in suo libello iuris canonici. B.

An plures p̄bendę possint alicui cõferri, iuxta princ. §. sed est, &c. Archid.

4 De hoc ẽt not. 21. q. 2. c. 1. & idem sentit. Hu. ca. causa. q̃o. 1. in prin. & Goffred. & Vinc. extra de prębend. de multa. Archid.

5 Et 16. q. 1. quicunque ubi de hoc. extra de prę. scri. ex trãsmissa ubi de hoc. Archid.

¶ Clerici ab episcopo alterius ciuitatis non ordinentur. Cap. I.

ILlud quoq; sanctitas vestra statuat, vt nulli episcopo liceat alterius ciuitatis ecclesiasticum hominem α solicitare, & in sua diœcesi clericum ordinare. Vniuersi dixerunt, Placet: quia ex his contentionibus α solent nasci discordiæ, & ideo prohibet omnium sententia, ne quis hoc facere audeat. ¶ Osius episcopus dixit Et hoc vniuersi constitnimus, vt quicūque ex alia parochia voluerit alienum ministrum sine consensu episcopi ipsius, & sine voluntate [b] ordinare, non sit rata ordinatio [c] eius. Cap. 19.

α¶ Hominem.] *In concilio latino legitur:* ecclesiasticum ministrum solicitare; & in suis parochijs clericum, &c. *Infra ea. c. primatus. (vbi huius canonis sententia videtur referri) legitur,* vt nemo alterius plebis hominē vsurpet. *Græcè autem caput istud, quod in latino decimum octauum est, non habetur.*

Item Innocentius ad Victricium Rothomagensem episcopum, epist. 2. c. 7.

De eodem. Cap. II.

DE aliena ecclesia ordinare clericum nullus præsumat †, nisi eius episcopus precibus exoratus [d] concedere voluerit. Pann. l. 3. c. 64. † *al. vsurpet.*

Item ex Nicæno concilio, c. 16. in fine.

¶ Qui sine episcopi consensu ordinatur, irrita sit eius ordinatio. Cap. III.

SI quis ausus fuerit, aliquem, qui ad alterum pertinet, in sua ecclesia ordinare, cum non habeat consensum [e] illius episcopi, à quo recessit clericus; irrita sit huiusmodi ordinatio. Burc. li. 1. c. 109. Iuo p. 5. c. 11. ex alia versione.

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 20.

¶ Clericus vnius ecclesiæ in alia non ordinetur. Cap. IIII.

CLericos in suis ecclesijs cōstitutos, sicut iā diffiniuimus, nō liceat ī alterius ciuitatis ecclesijs ordinari; sed quiescāt [f] in ea, in qua ab initio ministrare meruerūt: exceptis illis, qui proprias ciuitates perdiderūt, & ex necessitate [g] ad alias ecclesias migrauerūt. Si verò quicunq. Ans. l. 6. c. 125. & li. 7. c. 109. Iuo p. 6. c. 361.

quod si factum fuerit, irritabitur, nisi hostilitatis causa clericus exularet. infra eod. clericos.

ILlud. CASVS. Quidam epi ordinabāt & recipiebant in suis ecclesijs aliorum eporum clericos, eis irrequisitis: vnde contentiones & discordiæ nascebantur: & ideo statutum fuit in cōcilio Sardicen. ne hoc de cætero fieret, nisi cum licētia suorum episcoporū. alioquin irrita erit talis ordinatio. Duo sequentia cap. plana sunt, quæ ferè idem dicunt cum isto.

a ¶ Contentionib.] Nā cōmunitas mater discordiæ est. ff. de leg. 2. cum pater. §. dulcissimis.

b ¶ Et sine voluntate.] Arg. expressum ad id quod dixi 7. q. 1. placuit.

c ¶ Ordinatio.] Nisi postea ratum haberet suus episcopus 1 vt 63. distin. Salonitanæ.

d DE aliena. ¶ Exoratus.] Sed nunquid sufficeret, vt dissimularet 2 3. Non, vt 85. dist. Florentinum & 63. distin. literas. vt no. infra 7. q. 1. cap. placuit.

e SI quis ausus.] consensum.] Ergo cum consensu eius poterit. C. de sacrosanct. eccles. qui sub prætextu. & expresso cōsensu, nō tacito. ff. de procur. filiusfam. §. innitus.

CLericos.] CASVS. Quæsitum fuit in Calcedon. cōcilio, vtrū episcopo liceat ordinare ī sua ciuitate clericos alterius ciuitatis? Et diffinitū est, q non: sed vnusquisq; clericus pseueret ī ea ecclesia, in qua ab initio consueuit: exceptis illis, q cā hostilitatis, & necessitatis suas ecclesias perdiderūt & ciuitates, & quicunq. eps cōtrafecerit, excōicatus pmanebit cū eo, quē suscepit donec ad suā ecclesiā reuertatur clericus.

f ¶ Sed quiescant.] Nisi vocentur, & eligantur ad aliàs ecclesias tunc enim auctoritate maiores possunt transire ad aliàs, vt 7. q. 1. episcopus de loco.

g ¶ Ex necessitate.] Sed pone, q presbyter amisit ecclesiam suam, eps ciuitatē suā; tñ remanet in aliqua parte sui episcopatus: nunquid clericus recedet, quò voluerit sine literis epi? Dicunt quidā, q non. nam adhuc prælatus remanet amissæ ecclesiæ. Alij dīt contrariū, vt dixi 7. q. 1. pastoralis. Sed verior est rō prior, quia episcopus adhuc non desinit esse suus prælatus; quia non tantum ratione beneficij, sed etiam ratione ordinis est prælatus suus. Alij dicunt in pendenti esse vtrum sit prælatus. nā si postea liberatur ecclesia, remanet ecclesiæ prælatus aliàs non. 7. q. 1. pastoralis. Et arguitur ad hoc extra de cleri. non residen. fraternitati. 3 Item pone, q eps dat ei licentiam transeundi ad alium episcopatum sub ea conditione, vt si redierit prior ecclesia ad libertatem, redeat ad eā; nunqd episcopus interim est platus eius? Sic: non tñ pōt eum excōicare, nisi forte ecclesia liberata, non velit redire, licèt enim interim sit eius prælatus ligatam tñ habet executionem. Item si ad aliam ecclesiam vellet eum reuocare, non posset nisi ad suam, ex quo ei licentiam dedit, nisi ei sub hac conditione licentiam dedisset, vt posset eum qñq. vellet reuocare. Item si totus episcopatus occupatus est a Saracenis: nunquid remanent clerici istius episcopi, cum omnes sint in episcopatū alterius? Dico, q remanēt, sed non hēt iurisdictionem

Communitas discordiā parit.

1 Ex ista gl. infertur, q ratihabitio retrahitur. Cōcor. text. in l. vero. §. sed & si. & ibi Bar. ff. de solu. q in l. obseruare. §. fi. ff. de offic. procon.

2 Dicit ibi Laur. sufficeret facere, vt canonicū, nō vt prælatū.

3 Ad idē ... q. 1. pastor... lis. nā mul... sunt in pen... denti. ff. ... cer. pet. pr... inde. Sed a... gum. contr... C. de f... ... pos. l. ult. A... chid.

Clerici an obedire teneātur epo, qui ciuitatē suam amisit.

ctionem liberam in eos. Item nunquid possunt eos uicini episcopi recipere sine literis eius? Sic: ipse tamen si episcopatus eius esset liberatus, posset eos reuocare, etiam si eis licentiam dedisset: nisi forte licentiando eos absolueret. Vel dic, quòd prior desinit esse Prælatus ipsorum, vt no. 7. q. 1. pastoralis.

a ¶ Tamdiu.] inf. 21. quæst. 4. episcopi. Argum. inf. 7. q. 2. cap. 2. &c.

FRaternitatem.] CASVS. In ecclesia Benefrana erat quidam diaconus nomine Gratianus, quem Fortunatus eps volebat in sua ecclesia ordinare. Et cum propter hoc postulauit a Papa, & quia in ecclesia Benafrana nō erat episcopus hostilitate faciēte, a quo peti posset diaconus ille, Papa eum sibi sine mora concessit.

b ¶ Habituro.] Absolute ponit sine ver. 63. d. Agatho.

c ¶ Licentiam.] Sed nunquid capitulum dū ecclesia vacat. posset ipsum licētiare? Non: quia quædam alienatio est, q̄ non pōt fieri vacante ecclesia 12. q. 2. si qua. de hac materia hēs 24. distin. c. 2. Io. Sed quid si ecclesia hēt visitatorem? 1 Videtur ꝙ iste possit alienare, ut Instit. đ cur. §. vlt. nā auctoritate metropolitani debet constitui visitator. Sed videtur contra, qđ dicit lex: quia ad ea quæ solemnitatē iuris desiderant, tutore opus ē, ff. de cō sensu & auct. pręstā. l. curatorē, unde nō credo hæc fieri posse per visitatorem, cū solemnitatem exigant. 10. q. 2. hoc ius. Ioan.

Capitulum non potest licētiare clericum sede vacante.

1 Sub. quoniam debet constitui auctoritate metropolitani. Laur. quod dic, ut plenè dixi 61. d. c. vlt. & ibi de hoc.

episcopus post definitionem istam, ad alium episcopum pertinentem clericum, susceperit; placuit sanctæ synodo, & eum, qui suscepit, & eum, qui susceptus est, tamdiu [a] excommunicatos manere, quamdiu ipse clericus reuertatur ad propriam ecclesiam.

Item Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano, l. 5. epist. 11. seu c. 111.

¶ Apostolica permissione vnius ecclesiæ clericus in altera valeat ordinari. Cap. V.

FRaternitatem tuam a nobis petijsse recolimus, vt Gratianum ecclesiæ Benafranæ diaconum tuæ concederemus ecclesiæ cardinādum. α Et quoniam, nec episcopum, cui obsecundare, nec propriam habet ecclesiā, hoste. s. prohibente, quo suum debeat ministerium exhibere; petitionem tuam non præuidimus differendam. Idcirco scriptis tibi præsentibus eum necessariò duximus concedendum, habituro [b] licentiam [c] diaconum illum, nostra interueniente auctoritate, ecclesiæ tuæ, Deo propitio, constituere Cardinalem.

Io. diac. l. 3. c. 20.
Polyc. l. 1. tit. 7.
Ansf. l. 7. c. 80.

α ¶ Cardinalium.] *Antea legebatur,* ordinandum. *Emēdatum est ex ipsa epistola. Cardinare verò seu Cardinalem constituere, (quod est in fine huius capitis) ita videtur B. Gregorius accepisse, vt canonicam translationem significet. Nam cum tempore B. Gregorij canon sextus concilij Chalcedonensis accurate obseruaretur, vt nullo modo daretur alicui locus in ecclesia (qui nunc titulus vocatur) nisi simul ad eum locum ordinaretur, cum aliquis iam ordinatus, necessitate aliqua in aliam ecclesiā transferebatur, vt in illa in eodem gradu, quo in prima ordinatus erat, deseruiret: in secunda dicebatur incardinari: quod ex isto nunc indicato loco patere potest, ex lib. 3. epist. 14. & alibi. Quod etiam in episcopis B. Gregorius faciebat, lib. 2. indict. 10. epist. 6. & epist. 25. (quod refertur infra. 7. q. 1. ca. pastoralis, & in dist. 11. epist. 13. & seq. quod habetur inf. 21. q. 1. c. relatio. De hac re Ioannes diaconus, lib. 3. c. 8. & 11. & 16. Gregorium vero Ioan. 8. & facto ipso, & vocabulo in eadem notione accepto, est imitatus: quod ex aliquot manu scriptis ipsius epistolis constat.*

Item ex concilio Carthaginensi. 1. c. 5.

¶ Sine literis episcopi sui in aliqua ecclesia clericus non suscipiatur. Cap. VI.

PRimatus † episcopus Vegeselitanus dixit. Suggero sanctitati vestræ, vt statuatis non licere clericū alienum ab aliquo suscipi sine literis [d] episcopi sui, † neq; apud se retinere; nec laicum vsurpare sibi de plebe aliena, vt eum obtineat † [e] sine conscientia eius epi-

Ex isto te... infertur, literæ episcopi sūt au[th]enticæ: cū [u]t hic) fa[ciu]nt fidem. ...ncor. tex. ...l. monu[me]ntorum, ibi glo. & ...c. & C. de ...& sump. ...No. Bal. ...t. de B... ...rti. & Cy. ...l. si qua p ...lūn ī, C đ ...if. & cler.

Burc. l. 2. c. 43.
Iuo p. 6. c. 144.
Ansel. l. 6. c. 124.
† *al. primatus.*
† *ordinet.* orig.

PRimatus.] CASVS. Eps Vegeselitanus surexit in concilio Carthagin. & suggessit cōcilio, vt statueret, ne aliqs eps vsurparet clericum, uel parochianū alterius nec apud se retineret sine alterius epi licentia, cuius dictum Gratus eps approbauit: & per concilium. Sardicen. confirmauit: & autorizauit. Sequēs c. patet.

d ¶ Sine literis.] Infra ꝓx. dist. c. 2. & 3. & inf. 76. di. c. vlt. & sup. c. ꝓx. & sup. 61. dis. Osius & 85. dist. Florētinū, in fin. & sup. 63. dist. literas.

d ¶ Sine literis.] Crederē tū & testes sufficere. C. de fi. instr. in exercendis, & ex. de cle. pere. tuę. Lau.

e ¶ Obtineat.] Sed nōne extraneus eps pōt ordinare laicū de alterius epescopatu, cū laicus possit trāsferre domiciliū quò voluerit? Dico ꝙ sic: sed domicilio nō translato non pōt eum ordinare: sicut nec alia sacra-

Laicus an possit ordinari a non suo episcopo.

ſacramenta ab extraneo recipere poſſet, vt de pœn. diſt. 6. placuit. de conſecrat. diſt. 2. tribus. nec peregrinari poteſt laicus ſine licentia epiſcopi. de conſecra. diſt. 5. non oportet.
a ¶ Eius epiſcopi.] Sic. C. de offi. ma. mi. milites. vbi dicitur, ꝙ ſine licentia. Imperatoris, &c.
b ¶ A colega ſuo.] ſed pone, ꝙ cum cõcedat. vbi dr̃ iſte habere domiciliũ? Dic ꝙ ſi vtrunq; beneficiũ retinet, v trobiq; 1. ff. ad munic. l. Labeo. & l. aſſumptio, §. a viris prudẽtib9.
c EXtraneo clerico.] ¶ Commẽdatitijs. inf. de conſec. diſt. 2. trib. extra de cler. pereg. ca. tue. & 20. q. vl. cap. vl. & 19. q. 2. duæ. & C. de epiſc. & cler. ſi qua.
HOrtamur.] CASVS. In hoc. ca. monet Augu. patronos, ne aliquẽ clericũ ĩ ſuis eccleſijs eligant, niſi fuerit ordinatus ab epõ, in cuius diœceſi ſita ẽ eccleſia: vel niſi recipiat ab eo ꝑ literas commendatitias. Sequẽs c. patet per ſe.
d ¶ Veniẽs.] Hoc verũ eſt, cũ ille qui clericum præſentat, laicus eſt: quia quãdiu idoneus eſt in ſuo epãtu, non præſtabit extraneũ. eps enim vndecumque poſſet præſentare, vt infra 16. q. 2. ſi quis epiſcoporum. 2
NVllum abſq;.] e ¶ Peregrinorum.] Clerici peregrini large poſsũt appellari oẽs, qui non ſunt de epiſcopatu ordinantis: ſiue ſint clerici, ſiue laici: q2 nulla talium debent recipi ab aliquo epiſcopo ad dignitatẽ, vel ordines, uel alia ſacra accleſiaſtica. ſu pra ead. diſtin. per totũ, & ſpecialiter. eo. tit. primatus, & hoc extra de cle. peregri. c. 2. & 3. & ꝙ omnes tales dicantur peregrini, & extranei, eſt. arg. 3. q. 6. peregrina 6. q. 3. c. 1. & 2. Ignoti dicuntur quorũ origo, uita, & ſingularitas ſunt ignota epiſcopo, non diſtincto. ſint de eodem epiſcopatu, vel ælio. 24. d. quando. 24. diſtin. quieſcamus. ver. ſi enim in clero, &c. Arg. 2. q. 7. quęrendum, ver. quorum vita, ſecundum Ra. & Gof.

DImiſſorias.] CASVS. Supra in proxi. diſtinctio. dictum eſt, qui clericus alienus ſine literis dimiſſorijs, vel commẽdatitijs ſui epi, & ſine eius licentia recipi, non debet; ideo ſupponit hanc 72. diſt. in qua oſtendit, ꝙ clerico non debet patere licentia ſine litteris dimiſſorijs: quas epiſcopus non debet dare, niſi rogatus. Et caſus omnes plani ſunt.

1 Ad hoc C. de incol. ciues, l. 10.

Clerici de diœceſi sũt extraneis ꝑferendi.

2 Quod nota. extra de iure patr. ſignificaſti. ſed quod ſupra dictũ eſt per Ioã. per oĩa a Laur. approbatur cuius fuit iſta gl. & idẽ per oĩa ſentit Hugo. & Io. de Fant.

ſcopi,[a] de cuius plebe eſt. Gratus epiſcopus dixit. Hæc obſeruantia pacem cuſtodit: Nam, & memini in ſanctiſſimo concilio Sardicenſi ſtatutum, vt nemo alterius plebis hominem vſurpet: Sed ſi forte erit neceſſarius; petat a collega [b] ſuo & per conſenſum habeat.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 13.

¶ Sine literis commendatitijs clericus extra ſuam eccleſiam non miniſtret. Cap. VII.

EXtraneo clerico, & lectori & extra ciuitatem ſuam ſine commendatitijs [c] literis proprij epiſcopi nuſquam penitus liceat miniſtrare. Burc. l. 2. c. 139. Anſel. l. 7. c. 162. Poly. l. 4. tit. 31.

Item ex ſermone S. Auguſtini ad populum.

¶ De eodem. Cap. VIII.

HOrtamur Chriſtianitatem veſtram iuxta ſanctorũ canonum inſtituta, vt in eccleſijs a vobis fundatis aliunde veniens [d] presbyter non ſuſcipiatur; niſi a veſtræ fuerit eccleſiæ conſecratus epiſcopo, aut ab eo per commendatitias literas ſuſcipiatur. Burc. l. 15. c. 30. Iuo p. 16. c. 31.

Item ex concilio Antiocheno, c. 7.

¶ Abſque formata clerici peregrini non ſuſcipiantur. Cap. IX.

NVllum abſq; formata, α quam Græci epiſtolam dicunt, peregrinorum [e] clericorum ſuſcipi oportet.

α ¶ Formata.] *Græcè eſt.* μηδένα ἄνευ εἰρηνικῶν δέχεσθαι τῶν ξένων. *quod Dionyſius vertit.* nullus peregrinorũ ſine pacificis; id eſt commendatitijs ſuſcipiatur epiſtolis, *atque ita Burc. & Iuo habent.*

DISTNCTIO LXXII.

Imiſſorias [f] verò literas epiſcopus; niſi rogatus, non tribuat; ſicut ſtatutum eſt in ſynodo habita Roma.
Vnde Leo Papa ait.

¶ Niſi eodem petente, nulli dimiſſoriæ literæ præſtentur. Cap. I.

EPiſcopus [g] ſubiecto ſibi ſacerdoti, vel alij clerico, niſi ab ipſo poſtulatus, [h] dimiſſorias non faciat; ne ouis quaſi perdita, aut errans inueniatur. Anſel. l. 6. c. 122.

f ¶ Dimiſſorias.] Hic depingitur 72. diſt. Dixerat ſupra magiſter, clericum ſine commendatitijs literis ſui epiſcopi non eſſe recipiendum: nunc oſtendit, ꝙ ep ſcopus non debet eas dare niſi inſtanter rogatus.
g EPiſcopus.] ¶ Niſi ab ipſo.] i. ſ. qui eum habere deſiderat, & poſtulat: ſicut cum quis tranſit in familiam alterius, vt. ff. de adop. l. 2. ſic ſupra 70. d. c. 2.
h ¶ Poſtulatus.] Sunt enim quædam, quæ non conceduntur

Concedẽ ſunt quæ cum inſtantia.

Item ex concilio Carthaginensi 3.c.21.

¶ De eodem. Cap. II.

Burc.li.2.c.42. Iuo p.6.c.149.

CLericum [a] alienum, nisi concedente eius episcopo, nemo audeat vel retinere, vel promouere in ecclesia sibi credita, Clericorum [b] autem nomen etiam lectores, & psalmistæ, & ostiarij retinent.†

† *al. retineant.*

Item ex concilio Mileuitano, c.15.

¶ In vna ecclesia ordinatus, in alia non suscipiatur.† Cap. III.

† *al. teneatur.*

Conc. Africanum, cap.57.

PLacuit, vt quicunque in vna ecclesia, vel semel eligitur; [c] α ab alia ecclesia ad clericatum non teneatur.

α ¶ Eligitur. *In cõcilio Mileuitano est*, vel semel legerit; *itemque in concilio Cartaginensi Græco, c.92. καν ἅπαξ ἀναγνῶ In Africano autem c.57.* vel semel suscepto officio legerit.

DISTINCTIO. LXXIII.

Ex Attico ad finem concilij Chalcedonensis. Ansl.6.c.121. Iuo p.6.c.433.

Valiter verò commendatitia, vel dimissoria, seu formata epistola facienda sit, videndum est. Debent namq; literæ Græcæ interponi in ea epistola, & nõ sine causa. Græca enim elementa literarum, numeros etiam exprimere, nullus qui vel tenuiter Græci sermonis notitiam habet, ignorat. Ne igitur in faciendis epistolis canonicis, quas mos Latinus formatas vocat, aliqua fraus falsitatis temere præsumeretur, hoc à patribus cccxviij. Nicææ congregatis saluberrime inuentum est, & cõstitutum; vt formatæ epistolæ hanc calculationis, seu supputationis habeant rationem, idest, vt assumantur in sui supputatione prima Græca elementa Patris, & Filij, & Spiritus sancti, hoc est π, υ, α: quæ elementa octogenarium, & quadringẽtesimum, & primũ significant numerum. Petri quoq; Apostoli prima litera, idest, π, quæ numerũ octoginta significat: eius quoque, qui scribit, episcopi † prima litera cui scribitur, secunda litera; accipientis, tertia litera ciuitatis quoq; de qua scribitur quarta, & indictionis, quæcunque est illius † temporis, numerus assumatur. Atque ita his omnibus Græcis literis, quæ, vt diximus, numeros exprimunt, in vnum ductis, vnã, quæcumq; fuerit collecta, summam epistola teneat: hanc qui suscipit, omni cum cautela requirat expresiè.† Addat præterea separatim in epistola etiã nonagenarium, & nonum numerum, qui secundùm Græca elementa significat ἀμήν.

† *al. epistolam.*

† *al. id.*

† *al. expressam.*

¶ Exemplar formatæ epistolæ, quæ in Nicæna synodo à cccxviij. Patribus facta est. Cap. I.

Burc.li.2.c.227. Iuo p.6.c.434. simile quidam maltoq. magis.c.435. *Matt.10.* *Rom.12.*

IN nomine Patris, π. & Filij, υ. & Spiritus sancti. α. π. Vualterio Spirensi episcopo. Ego Burchardus sanctæ Vuormaciensis ecclesiæ deuotus, gregis Christi famulus, in Deo vero summæ fælicitatis beatitudinẽ. Cũ sancta catholica ecclesia prompta sit sequi documenta Euangelica; q̃ dicũt: Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, accipiet mercedẽ prophetę: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet; &c. & Apostolus iubeat hospitalitatem sectari, & necessitatibus sanctorum virorũ cõicare;

tamen

---

duntur nisi cum instantia, vt pallium. 100.distin. prisca & apostòli, 2.q.6. post appellationem bene accedit ad hoc, quia qui præest, parcissime debet commeatum dare. ff. de re milit. officium.

a CLericũ.] ¶ Episcopo.] Sic C. de emãcip. iubem⁹.

b ¶ Clericorũ autẽ.] sup. dis.21. cleros. ergo & qui eos verberat, incidit in canonem. 17.q.4. si quis suadente.

c PLacuit.] Eligitur.] Arg. ex electione ius acq̃ri [1] quidã tñ dicunt contrariũ & exponunt, semel. i. perfectè, ita q̃ confirmatus sit, arg. extra de off. deleg. in literis. & etiã si nondum est trãslatus, vt est arg. ff. d dona. qui saxum,

1 Quod dic, vt no.63. distin. quãto. & 16. q. 7. cont. sanctorum ibi lo. ĩtelligit hoc ca. in nominatione. Acquiri, dic vt iu ele. 1. vt lite pend.

Valiter.] CASVS. Hic intitulatur 73. dist. quæ in scholis non legitur: quia ea quæ ibi continentur, in desuetudinem abierunt: nec modò locum habent: ibi eñ continetur qualiter & quibus literis vel Græcis, vel Latinis formatæ debent fieri: sed nunc non sic fiunt, & ideo quia in ea nulla vel modica vtilitas continetur, ideo membranas occupare nõ debet. 19. dis. si Romanorum.

Quæ-

tamen propter eos,qui cauteriatam habent suam conscientiam,dicentes se esse simplices,cũ sint astutia diabolica repleti; & ꝓ opere pietatis, dicũt,se de loco ad locum trãsire,cum sint,sua malitia faciente,fugitiui:& dicũt,se esse ministerio sacro insertos,cum nõ sint;statutũ est a sanctis patribus,nemině clericum alienum,& ignotum recipi ab aliquo episcopo,& inthronizari in sua ecclesia,nisi habeat a ꝓprio episcopo epistolam, quæ in canonibus nominatur formata. Ideo notum facimus fraternitati † vestræ; ꝙ præsens frater noster harum literarum portior nomine Hermannus,† non pro sua nequitia expulsus est à nobis;sed postulãtibus fratribus, eo quòd ex familia nostra fuit,& noster baptizatus,fecimus ei libertatẽ receptã in† cornu altaris canonicè,& ordinauimus eum ad gradum ꝑsbyterij. Cui ẽt has dimissorias,siue commẽdatitias literas facimus: & eum ad vestram dilectã fraternitatẽ dirigimus, vt in vestra parochia sub vestro sacro regimine, & defensione cõsistere valeat.Ego,inquam,Burchardus humilis episcopus in nomine Patris,† & Filij, & Spiritus sancti,& in vnitate sanctæ ecclesiæ,in qua Petro datũ est ius ligãdi, atq; soluendi, absoluo Hermannum ꝑsbyterum de ciuitate Vuormaciensi indictione x. & licentiã do vobis intronizandi eum in quacumq; ecclesia vul tis vestræ parochiæ. ¶ Hanc ergo epistolã Græcis literis hincinde munire decreuimus,& annulo nostræ ecclesiæ firmare censuimus. Fraternitatẽ vestrã Christus nobis incolumen conseruet. α π.υ α π.β ε.ζ.ξ.ἀμήν. Data Vuormaciæ Idibus Martij, anno Dominicæ incarnationis M X I I. Indictione X.

† al. praternitati. † Ecmannus.] Burch.

† al. à

† al. Patris π & Filij υ. & Spiritus sancti α. Iuo par.6.c.434. simile.

α Conseruet.] *In hoc & sequenti capite ea tantùm sunt emendata,quæ exẽplarium auxilio restitui poterant. Cæterùm quæ hoc loco sequuntur, etiam apud Burchardum sunt deprauata. Facilè autem restitui possunt ex regulis initio distinctionis traditis, Quibus quidem regulis optimè respõdet exẽplum ab Iuone allatum,par.6.c.435.si literæ in extremo 434.capitis positæ, ponantur loco earum quæ in ipso 435. afferunt. Addita enim illis dictione,* ἀμήν.*resultat numerus ibi notatus idest IↃCCLXXVIII. Bene etiam procedet exemplum c.434.si vbi nunc summa est 1539 fiat 1439. satis sit locum indicasse.*

¶ Incipit epistola formata à cccxviij. episcopis, & ab Attico constantinopolitanæ vrbis episcopo edita. Cap. II.

Ansel.li.6.c.121.

Sanctissimo in Christo fratri summa dulcedine charitatis amplectendo. A.illius ciuitatis episcopo,υ.illius ecclesiæ præsul perpetuæ beatitudinis optat in Christo salutem.π.υ.α.π. De cætero nouerit sancta fraternitas vestra, qđ iste clericus Hermannus nomine, nostra in parochia instructus, ac detonsus paruitatem nostram rogauit,quatenus illi commendatitias literas conscriberemus; quibus vestræ celsitudini commendatus sub tuitione vestri regiminis degere posset: cuius voluntati cõsentientes, secundùm canonicam auctoritatem literas ei dimissorias dedimus;per quas & ipsi cõcedimus, vt sub vestro magisterio diuinæ seruituti insistens suæ deseruiat vtilitati;& vobis licentiam tribuimus,vt,si dignum eum iudicaueritis, ad sacros ordines promoueatis. Commendatum ergo eum curæ vestræ, suscipite; & nostris ex partibus absolutum in vestrarum ouium numero custodite.Quas literas,vt vigore veritatis firmatæ,indubitãter à vobis suscipiãtur;literis Græcis;vt canonica docet auctoritas,confirmare sategimus.Sancta Trinitas vestram beatitudinem ad regimen sanctæ suæ ecclesiæ perpetualiter bene valere concedat,ἀμήν, vel sic,ʹ.϶ (quę eandem summã exprimũt) indictione x.Cõtinet hęc formata epistola sũmã numeri MCCCXV. † Y.Gręcam in nomine illius primam ponimus,quia Gręci eam in quibusdam locis pro,u,consonante ponunt;sicut est Δαβὶδ & εὐαγγέλιον.

† al. Mcccxxv.

α ¶Ab Attico] *Antea legebatur,*abbatibus.*Restitutus est locus; ex cõiectura (quod perraro factum est) quoniam euidenti ratione nitebatur.*

¶ β ἀμήν.

β ¶ ἀμήν, vel sic, ϟθ] *Addita sunt hæc ex aliquot vetustis exemplaribus, & vtrisque istis notis idem numerus nonagesimusnonus significatur. In codicibus verò impressis, vel nihil erat; vel dictio,* amen, *latine scripta; in qua nulla est numeri significatio.*

DISTINCTIO LXXIV.

† al. ordinari.

Væritur [a] de his, qui ab episcopis suis promoueri † contemnunt, an inuiti sint sublimandi, an non.

De his ita statutum inuenitur in concilio Aurelianensi 3. c. 7.

Annuæ suspensioni subiaceat episcopus, qui inuitum ordinare præsumit. Cap. I.

EPiscopus, qui inuitum [b], aut reclamantem [c] presumpserit ordinare, annuali pęnitentiæ subditus Missas facere non præsumat [d].

Item Gregorius Natali episcopo Salonitano, in primo lib. reg. epist. 19.

¶ Nullus promoueatur iuuitus. Cap. II.

Poly. l. 2. tit. 33. Iuo p. 6. c. 369. † al. adducitur.

GEsta [e], quæ nobis in concilij vestri cōfecta secretario [f] direxistis, in quib. archidiaconus Honoratus addicitur, † plena esse cognouimus semine iurgiorū, cum

Væritur.] Hæc dist. diluitur in tres partes, in quarum prima probat magister, ꝙ clerici non sunt ad ordines cōpellendi. Secunda ibi, [Sane.] Tertia ibi. [Verū.] Io. de Fant. CASVS. Supra in pluribus locis facta est mentio de promotione clericorum. Sed quia clerici quādoque nolunt promoueri: ideo Gra. annectit hāc 74. d. in qua quæritur, an aliquis inuitus sit promouendus. Et hoc ordine procedit. Primò probat, ꝙ clerici inuiti promoueri non debent, per duo prima. c. postea probat contrarium. deinde solutionem dat. inf. ea §. verum.

Ordinandus [est] quis inui[t]us suadente [a]ut utilitate [a]ut necessita[t]e.

a ¶ Quæritur.] Hic depingitur 74. dist. in qua quęritur an quis inuitus sit ordinandus: & præcise continetur in quibusdam ca. ꝙ non, in quibusdam quòd sic, vt scilicet de nolentibus fiant volentes, cum ergo nec aliquis vult promoueri, nec necessitas vel vtilitas ecclesiæ exigant: non est cogendus, vt infra. ead. c. 1. & 2. si autem necessitas ecclesiæ hoc exigit, cogit. iuxta illud qđ habes inf. e. c. 3. & 4. & 23. q. 4. displicet: si autē exigat vtilitas ecclesiæ, tunc debet cogi: iuxta id quod habes inf. ea. c. vlt. 1. Hæc tamen distinctio videtur reprobari inf. ea. c. episcoporum. & extra de æta. & quali. ord. quæris. & ideo dici potest omnia hęc referendo ad arbitrium iudicis. Præterea quando dices ꝙ utilitas sit, & non necessitas? tunc dico utilitatem esse tantum, cum ecclesia indiget promotione aliquorum, qui nolunt promoueri, & tamen aliqui sunt in eadem ecclesia, qui promoueri possunt, vt inf. ea. c. vlt. Tūc autem dico necessitatem esse, quādo ecclesia indiget promotione aliquorum: nec alij sunt in ecclesia qui dignè possint promoueri, vt inf. ead. c. 4. Si vis distinguere secundum distinctio. H. s. quis sit promouēdus: dic q[uod] promouēdus ad dignitatē cogitur per subtractionem beneficiorum. Alij dicunt, ꝙ per attractionem etiā corporis ad ordines, vt inf. 1. q. 6. c. vlt. 7. quęst. 1. in scripturis, 23. q. 1. displicet. si tamen sit semper inuitus, non cogitur, 20. q. 3. præsens. inf. ead. c. ubi. Inuitis enim nō dandi honores. ff. de decur. l. 2. & 3. § ult. Sed promouēdus ad ordines, vel honores suadente vtilitate, tantum cogitur secundum quod habes inf. ea. c. vlt. s. ꝙ maiores sunt pluribus beneficijs honorandi, vt ibi dicit. Necessitate cogēte cogitur suspensione ab officio: inf. ea. si qui. & cap. placuit, in quo intelligo & priuationem beneficij. regulariter enim vno subtracto, & reliquū est subtractū, vt 81. dist. si qs amodo. Credo tñ ꝙ debeat pręcedere suspēsio ab officio, quasi quædam excōmunicatio: quam si contēnit, sequit beneficij subtractio, vt 60. dis. innouamus. 23. q. 4. c. forte. Si vero, nec necessitas, nec vtilitas exigit, non est cogendus, & si episcopus eum cogat, videtur causa odij, & ingratitudinis eum cogere. inf. c. episcop⁹. & c. gesta. Quidam tamen volant remouere distinctionē de necessitate, & vtilitate arg. inf. ea. episcoporum. & dicunt, ꝙ diuersi canones diuersas pœnas imponūt nolētibus promoueri: & est in arbitrio episcopi q̃ imponat. Aliter tñ soluit hęc contrarietas ext. de ęta. & quali. quæris. Ioā. Quidquid dicat Ioan. decret. illa, quæris, dicit, quòd cogi. possunt. si vtilitas, vel necessitas exigat, per subtractionē officij & beneficij. & tūc dico utilitatem esse ecclesiæ, cum ille qui promoueri petitur, utilior est in officio quam alter, qui iam est promotus: & utile est plures esse in ecclesia in eodem officio. Necessitas est cum iam promotus non sufficit: uel non est aliquis promotus. B.

Officio subtracto subtrahi debet beneficium.

[...] Vbi de hoc [i]n gl. 1.

EPiscopus. CASVS. Dicitur in hoc ca. quod episcopus non debet promouere aliquem inuitum, uel reclamantem: quod si fecerit à celebratione Missarum suspensus, annuæ pœnitentiæ subiacebit.

b ¶ Qui inuitum.] Aliquo iudicio alio quàm uoce uoluntatem ostendente.

c ¶ Aut reclamantem.] Voce uel signo. 50. d. si quis diaconus, quamuis enim esset inuitus: si nec uoce, nec aliquo indicio reclamaret, præsumeretur uoluntarius. 54. d. c. si seruus. aut reclamantem signo saltem. nam & per signa ita appareret uoluntas, sicut per uocē 2. 32. q. 5. nec solo. 20. q. 2. c. 1. & 2. Et sic no. differentiam inter inuitum & reclamantem, ut ff. de serui. urb. præd. inuitū.

Volūtas manifestatur signis & uoce.

d ¶ Nō presumat.] Nihilominus deponet, Vt inf. ea. ubi.

GEsta.] CASVS. Natali. episcopus cum haberet archidiaconum suum exosum nomine Honoratum, quia contradicebat sibi, ne vasa sacra parentib. largiret illum inuitum uno codemque tempore in sacerdotem promouit: & ab archidiaconatu remouit. Quod cum significatum esset Grego. & cum deprehenderet, quòd hoc malo zelo factum fuisset, reprehendit episcopum, dicens, quòd sicut nemo compellitur promoueri inuitus, ita aliquis ab ordine non debet eijci sine culpa.

2 Ad idem ext. de spon. cum [...] apud. Item adde Bal. in l. quāuis. C. de impu. & ali. subst.

[...]onores nō [...] inuitus [...]

e ¶ Gesta.] Hoc cap. &c. Honoratus loquuntur de eadem materia: & idem est casus utriusque.

Indignus minoribus ad maiora non permouest.

f ¶ Secretario.] Aliter sumitur 23. d. non oportet.

a ¶ Perso-

a ¶ Persona.] Arg. non debere promoueri ad maiora, qui minoribus indignus iudicatur arg. 24. q. 1. miramur, & d. 44. nulli liceat. ff. de Senatuscon. qui indignus, & cui interdicitur pomerium, & c. ff. de ser. export. cui pacto. ff. de interdict. & releg. l. relegatorum. §. vlt.

b ¶ Quæ tanquam.] id est, & illa. Arg. ꝙ cōtraria allegās nō. est audiendus. 13. q. 2. quàm præposterū. de consecratio. dist. 2. reuera. 23. quæst. 7. capitu. 23. extr. de appellatio. solicitudinem.

Contraria allegans audiri non dēt.

c ¶ Crescere.] Argu. ꝙ monachis, vel canonicis inuitis districtior vita nō possit imponi. ar. 15. q. 1. non est, & 20. q. 3. præsens. Io. 32. q. 1. integritas. B.

Monachis inuitis an districtio vita possit imponi.

1 Hoc assertiuè ponunt T. & B. ext. ne cleri. uel monach. relatū, sed hoc dictum forte uerum est in clericis nō professis. Archid.

CONTRA. CASVS. Hucusque probauit, quòd aliquis non sit promouendus inuitus. mō vult probare contrarium per quatuor sequentia cap.

SI qui.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Carthaginensi, quam pœnam debeat pati clericus, qui ꝓpter necessitatem ecclesiæ suæ ad maiores ordines recusat ascendere. Et respondet, quod debet remoueri ab officio illius ordinis, a quo recedere noluit. Idem est casus sequ. cap.

d ¶ Recedere.] Non quòd amittat, quis ordines inferiores, si promoueatur ad maiores: sed dicitur recedere quo ad executionem solemnē, qa nō ita solēniter, exequitur quis inferiores ordines: vel recedit quò ad appellationem. Quòd recedat a priore, est argum. 17. distinctio. qui de mēsa. 92. distinct. c. in sancta. Sed (vt prædixi) recedit quo ad onus 2, non quo ad honorem argu. opti. ff. ad muni. l. municipes. Sed quid si se dicit criminosum, est ne ei credendum? videtur quòd non; quia mota iam sibi controuersia hoc dicit. arg. extra de testi. licet. extra qui maio. accus. poss. cū in tua. & cap. peruenit. Sed dic ei credendū. extra de æta. & quali. quæris a nobis. Similiter si se dicit insufficientem, audiendus est. arg. inf. ead. epōrū. aliàs si non auditur eius excusatio, p̄t appellare C. de app. ciues. & l. q ad ciuilia.

2 Onus unde nō imminēte necessitate non posset compelli in inferiori ministrare. Panc. c. 2. de aui. & ho. cle. Criminosū. se dicēti, an sit credēdū.

in quo casu minor maiori, vel posterior priori non est præponendus, nisi prior obedire contēnat. Secunda pars loquitur de archidiacono iam promoto, qui si est nimis simplex, habebit tātum nomē archidiaconatus, & alius quem episcopus elegerit præponendum, habebit administrationem. Secunda pars incipit ibi, [Sanè.]

vno eodemque tempore vna persona [a] nolens ad sacerdotij ordinem prouehitur, quæ tanquam [b] immerita a diaconatus officio remouetur. Et: sicut iustum est, vt nemo crescere [c] compellatur inuitus; ita censendum puto similiter, ne quisquam insons ab ordinis sui ministerio deijciatur iniustè.

Contra inuenitur in conc. Carth. c. 31.

¶ Qui ab episcopis suis promoueri contemnunt, a locis suis deijciantur. Cap. III.

In codice canonum.

SIqui α clerici ab episcopis suis promoueri contempserint; nec illic maneant, vnde recedere [d] noluerūt.

In p. 6. c. 41.

α ¶ Si qui.] *Verba huius capitis sunt titulus sequentis capitis.* Placuit. *qui est proprius canon trigesimusprimus concilij Carthaginensis in codice canonum, & apud Græcos.*

¶ De eodem. Cap. IV.

Burc. l. 2. c. 178. Iuo p. 6. c. 42. Ans. l. 6. c. 103.

PLacuit, vt quicunq; clerici, vel diaconi pro necessitatibus ecclesiasticarum † rerum non obtemperauerint episcopis suis volentibus eos ad honorem ampliorem in ecclesia sua promouere; nec illic ministrent in suo gradu, vnde noluerunt recedere.

† *ecclesiarum non obtemperauerint.*

β ¶ Pro necessitatibus.] *Græcè est,* διά τινας ἀναγκαστικὰς αἰτίας τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν. *Idest*, ob quasdam cogentes causas suarum ecclesiarum.

Item ex concilio Agathensi, c. 23.

¶ Posteriores prioribus episcopi non præponant. Cap. V.

EPiscoporum [e] ēt, quorum vita non reprehenditur, posteriorē priori nullus præponat, nisi † forte superbia elatus, quod pro necessitate ecclesię episcopus iusserit, implere contemnat. 2. ¶ Sanè [f] si officium archidiaconatus † propter simpliciorem [g] naturā implere, aut expedire nequiuerit, illè loci sui nomē teneat, & ordinationē [h] α ecclesiæ, quem elegerit episcopus præponendum.

† *al. ne.*] orig.

† *al. archidiaconus.*

EPiscoporum.] CASVS. Quidam episcopi, vel prælati præponebant clericos posteriores tempore, vel ordine clericis prioribus: & ideo prohibitum fuit in concilio Agathen. ne hoc de cætero fieret, nisi in duab. casibus, scilicet si prior contemneret ordinari, vel nimis esset simplex, in quibus casibus ille minor præponitur, quem episcopus elegerit præponendum. Vel aliter, hoc ca. duas habet partes. prima loquitur de promouendo,

e ¶ Episcoporum.] Sic construe. Nullus episcoporum proponat posteriorem priori, quamuis posterior sit de numero eorum, &c. Et nota secundum opi. H. ꝙ prior debet semper eligi, & de priori, vt dicit, sufficit ne malus existat, licèt posterior melior sit, vt inf. 75. d. c. vlt. Alij dicunt semper meliorem præferendum: etiam si posterior sit arg. 16. synodus. vers. prima.

Posterior in duobus casibus est priori præferendus.

f ¶ Sanè.] Hanc literam intelligunt quidam de promouendo, & etiam totum cap. & ita assignantur duo casus, in quibus posterior præfertur priori. s. cum renuit prior promoueri, vel cum est simplicior quàm esse debeat in officio ad quod eligitur, & tunc lege, ille. s. posterior, tenebit nomen loci sui, i. debiti sibi priori, vel debiti ratione prioritatis.

g ¶ Propter simpliciorem.] 7. q. 1. quia, & c. petisti. contra su. d. 39. Petrus, & d. 47. de Petro.

h Et ordinationem.] idest administrationem, & dicit Archid. s. dandi, & ita simplicitas impedit promouendum

Simplicitas promouēdum impedit.

1 Adde quis dum 1, sed nō deijcit iam promotū. Si vis intelligere de iam promoto, dic ille scilicet simplex tenebit, idest, habebit honorē & dignitatē: qa non remouebitur, sed dabitur ei coadiutor, & hoc est, quod dicit, & ordinationem, idest, administrationem teneat ille, quem elegerit, pæ, vt pristino loco restitueretur. Scribit ergo Papa Ioāni successori Maximiani, quatenus eum in pristinū statum reducat, nisi iusta causa sit iratus contra episcopum & si est aliqua causa culpæ præcipit sibi, vt eam sibi insinuando manifestet.

dicatur simplex no. in §. 1. in prin. C. de ædili. act.

a ¶ Et ordinationem.] *Quamuis in recentioribus conciliorum editionibus Coloniensibus legatur*, & ordinationi, ecclesiæ, quem elegerit episcopus, præponatur: *tamen in vetere Coloniensi, duobus Parisiensibus, & duobus codicibus conciliorum Vaticanis est eodem modo, atque apud Gratianum.*

Item Gregorius Ioanni episcopo Syracusano, lib. 11. epistola 34.

¶ In quo loco quisque ordinatus est, inuitus teneri non debet. Cap. VI.

Quorundam ad nos relatione peruenit, Cosmam, qui ex monacho monasterij sanctæ Luciæ à decessore vestro memorandæ† memoriæ Maximiano in ecclesia Syracusana [a] factus subdiaconus, atque à vobis postea in possessione, quæ Iuliana dicitur, presbyter est ordinatus, ita nimia tristitia, & loci qualitate [b] vehementer afflictū, vt vitam sibi pœnam existimet, & contritionis † suæ fugam quærat auxilium. Et ideo [c], quia tales erga subiectos nostros [d] debemus existere, quales nobis, si subiecti fuissemus, nostros volueramus esse præpositos † magnæ benignitatis est, si eum in ecclesiam, vbi subdiaconi est functus officio, sanctitas vestra reducere atque illic presbyterum voluerit constituere cardinalem. Quod, & facere, quantum arbitramur, debebitis; si tamē nihil est, quod iustè cōtra ipsum animos vestros exasperet. Si verò aliqua culpa est, suis nobis hoc epistolis vestra fraternitas, vt scire possimus, insinuet.

† Adde tex. in l. iustitia. §. iuris præcepta. ff. de inst. & iur.

† al. venerandæ.

† al. contristationis.

3 *Verum illud Gregorij de his intelligendum est, qui non causa necessitatis, sed causa ingratitudinis cathae ab episcopis suis promoueri queruntur, Illud autem Carthaginiensis concilij de his intelligitur, qui nolunt obtemperare episcopis suis propter necessitatem ecclesiæ volentibus eos ad altiora promouere.*

Hanc distinctionem ex decreto Symplicij Papæ quilibet corroborare valet, qui scribens Ioanni episcopo Rauennati, epist. 2. ait inter cætera.

¶ Non est aliquis inuitus ad episcopatum pertrahendus. Cap. VII.

Vbi ista didicisti, quæ in fratrem, & coepiscopum nostrum Gregoriū non dilectione† sed, inuidia perpetrasti? quem inexcusabili violentia pertrahi ad te passus es, atque vexari, vt ei honorē [e] tantū, non per animi tranquillitatem, sed per amentiā, sicut dicendū est, irrogares?

Poly. l. 2. tit. 33. Ans. l. 6. c. 66. & 67. Burc. l. 1. c. 29. Iuo p. 5. c. 140.

† al. electione.

3 Secundum istā sententiā vlt. videtur, q coadiutor nō sit prælatus, & sic videtur contra, quod legitur, & nō. extra de ele. egr. c. 3. ibi dicunt Tan. Gof. & B. q coadiutor est prelatus, ex quo habet curam animarū ut ibi, & eodē ti. tua. ibi latius uide.

rit episcopus 2.

Quorundam.] CASVS. Maximianus episcopus Syracusanus ordinauit in ecclesia sanctæ Luciæ Cosmam monachum in subdiaconum. Postea Ioan. fecit eum presbyterum, qui successor Maximiani fuit, & posuit eum in possessione, quæ dicitur Iuliana, vbi ex loci qualitate, & tristitia affligebatur in tantum, vt vitam sibi pœnam existimaret propter, quod supplicauit Papæ, de quo conquestus est Papæ, quare Papa scribit archiepiscopo, & redarguit eum super hoc, & si de cætero talia fecerit, priuabit eum ordinatione Rauennatis, & Aemilien. Ecclesiæ. Nam priuilegium meretur amittere, &c.

e ¶ Honorem.] Hic patet, q licet, quis coactus ordinetur, tñ recipit ordinem, arg. 1. q. 1. quod quidam, & 45. dist. de Iudæis. Sed si absoluta esset coactio, tunc nullum reci-

a ¶ Syracusana. Quæ monachorum est, sicut, & Cantuariēsis. Et ita nō est argum. hic quòd monachus possit esse sæcularis canonicus: licèt enim possit esse prælatus, tamen non potest præbendam habere, quæ priuatæ est vtilitatis. H. contra sentit, vt dixi 63. distin. c. 2. & 16. q. 7 in nona.

Monachus non pōt esse sæcularis canonicus.

b ¶ Qualitate.] Arg. q si quis trāslatus ē d vna ecclesia i aliā ecclesiā, & deceptus est qualitate loci restituendus est. Et ita error qualitatis dissoluit matrimoniū spirituale 3. & adde quod dixi. 23. dist. c. communis.

Error qualitatis dissoluit matrimonium spirituale.

3 Idem dicerem in socio Laur. & facit pro restitutione illius argu. ff. de adop. & si puber. Io. de Fant.

c ¶ Et ideo.] Vt in Auth. vt cum, de appel. cog. §. considerare, coll. 8.

d ¶ Subiectos nros.] sic. 95. d. esto. 22. q. 5 de forma.

VERVM. Hæc est tertia pars huius distin. in qua soluit & dic, q prædicti non est quis compellendus ad aliquā dignitatem, & hoc probat tribus auctoritat. b. Io. de Fan.

CASVS. Soluit Gratian. prædictā contrarietatē dicens q illud capitul. gesta intelligitur de his, qui non causa necessitatis, sed causa odij volunt clericos promouere, illa vero c. si q & præcedit intelligitur de his clericis, q causa necessitatis, eūtē nunt promoueri. Et hanc distinctionem probat sequens cap.

VBI. CASVS. Io. episcopus Rauēnas. coëgerat quēdam Gregorium inuitum in episcopū,

Ordinatus coacte ancipit ? ordinē recipiat, & ōtinere debeat.

reciperet ordinem vt extra de baptiſmo, maiores. Sed nunquid ille qui conditionali coactione ordinatus eſt, tenetur cõtinere? Videtur ꝙ ſic, vt 45. diſt. de Iudæis. Itẽ quia coacta voluntas eſt voluntas, vt 15. q. 1. merito maxime ſecundum illos qui dicunt, quòd ordini ſit votum annexum, vt 27. diſt. diaconus 84. diſt. cũ in præterito. Dicunt quidam 1. ꝙ talis teneat continere, & licet, non debeat quis cogi ad recipiẽdum ordinem, tamẽ receptu cogitur ſeruare. Sed hoc non credo, vbi metus talis eſt, qui cadit in conſtantem virum, vt extra quod metus cauſa, c. perlatum, &c. cũ dilectus. qa integritas eſt rei ſuoti, & nõ p̃ cepti. 32. q. 1. c. integritas, & continẽtia nõ debet eſſe niſi uoluntaria, vt 31. di. c. ante triẽniũ, & 20. q. 1. c. preſens nec dico talẽ in aliquo habere priuilegiũ clericisi tamẽ uult uti eo, poteſt; ſed tũc cõtinere tenetur. Secus autem in baptiſmo; qa illud eſt ſacramẽtum ſalutis, & neceſſitatis, ideo illud cogitur retinere, ut in c. de Iudæis.

1 Vt Lau. de hoc ſatis no. Goff. & Raynu. in ſuis ſummis, ut dixi ſup. 45. diſt. de Iudæis, ibi uideas, & not. ext. de ba. maiores. §. ult.

a ¶ Inuitum, inf. 23. q. 4. ca. diſplicet tibi contra, inf. 1. q. 6. ſicut is. & cõtra, & ĩf. 7. quæſt. 1. c. ſcias. 2. C. de epiſc. & cler. l. ſi quemquam cõtra. Sed dico, ꝙ ſemper ab initio debet eſſe inuitus, ut dixi ĩf. 8. q. 1. in ſcripturis Io.

2 Vbi de hoc plene habetur.

HOnoratus.] CASVS. Archidiaconus Honoratꝰ cõtradicebat epiſcopo Natali, ne ſacra uaſa cõſanguineis daret, propter quod, ut eũ callide degradaret, uolebat ipſum inuitum cõpellere ad ſacerdotium, quod anteceſſor Greg. prohibuit ſibi pſcripta ad ſupplicationem dicti archidiaconi, ipſe uero contemnes eius prohibitionem, & etiam Gregor. Honoratum inuitum in ſacerdotem ordinauit, & ab archidiaconatu eum eijciens, alium loco eius ſubſtituit, qui ſuis moribus obtemperaret, propter quod Honoratus conqueſtus eſt poſtea Greg. Gregorius uero cum ſæpe citaſſet Natalem, ut Romã ueniret, & ipſe ſp cõtẽneret, commiſit Antonino ſubdiacono, ut pergens in Saloniam moneat epiſcopum Natalem, quatenus Honoratum in archidiaconatu reſtituat: quod ſi facere contempſerit auctoritate Apoſtolica primo ei uſum pallij auferat, & ſi adhuc contumax fuerit, communione corporis, & ſanguinis Chriſti priuetur.

b ¶ Salonitanæ.] Infra 93. diſt. miratus.

c ¶ Sed cauſa ingratitudinis.] Qui alium propter odiũ, vel ingratitudinem nominat ad dignitatem, tenetur ei ad omne damnum, quod ei inde accidit. C. ſi propter inimicitias creatio facta ſit, l. prima, lib. 10.

d ¶ Honorem.] Nam dicit lex, ꝙ ex quo quis promouetur ad maiorem dignitatẽ: amittit priorẽ. C. de primice. l. 1. lib. 12. Et eſt arg. ff. ad municip. l. municeps.

e ¶ Conſcius.] Arg. ꝙ qui uocatus non uenit, hoc ipſo uidetur diffidere de cauſa. 11. q. 1. Chriſtianis. 3. q. 9. decernimus.

f ¶ Tot ſcriptis.] Arg. hic ꝙ nemo puniendus eſt pro prima contumacia. 92. diſtin. cap. ult. & 84. diſt. c. 1. ſed fieri debet prout canon. dicit. 32. q. 4. forte, quod non eſt uerum, ut dixi. 4. quæſt. 5. quiſquis 3. In hoc conueniunt T. Hug. & Iac. ꝙ puniri dẽt in expenſis citatus ſi in prima cita-

Contumaci[a] prima an fa[…]ciat aliqu[…] puniri.

3 In gloſ. ſe[…] obijcitur i[…] uideas propter id quo[…] ſequitur.

Neque enim talia potuiſſent fieri ſanitate conſilij. Nolumus exaggerare, quod geſtum eſt, ne cogamur iudicare, quod dignum eſt. Nam priuilegiũ meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate, *& infra*†. ¶ Denunciamus autem, quòd ſi poſt hac quidquam tale præſumpſeris, & aliquem ſeu epiſcopum, ſeu presbyterum, ſeu diaconum, inuitum [a] facere fortè credideris; ordinationes tibi Rauennatis eccleſiæ, vel Aemilienſis noueris auferendas.

11. q. 3. cap. priuilegium. 25. q. 2. c. denunciamus autem.

† Concor. tex. in l. qui ſint ff. de neg. geſt. & in l. Iudæos. C. de pa. ſacri. & temp.

Item Gregorius Antonino ſubdiacono, lib. 2. epiſtol. ſextadecima indictione X.

¶ De eodem. Cap. VIII.

Anſ. l. 7. c. 75.

HOnoratus archidiaconus eccleſiæ Salonitanæ [b] à ſanctæ memoriæ deceſſore meo, miſſa ſupplicatione popoſcerat, vt ab antiſtite ſuo inuitus prouehi ad fortioris gradus ordinẽ contra morẽ nullatenus cogeretur. Hoc enim fieri ſibi nõ prouehendi gratia, ſed cauſa ingratitudinis [c] perhibebat. Pro qua re tũc iam ſanctæ memoriæ deceſſor noſter ſcriptis ſuis Natali fratri, coepiſcopoque noſtro interdixerat, ne prædictum Honoratum archidiaconum inuitum proueheret, neve dolorem conceptæ ingratitudinis diutius in corde retineret. Cumq; & à nobis hæc idem ſummopere fuerint interdicta; non ſolum mandata Dei negligens, ſed & ſcripta noſtra cõtemnens, præfatum archidiaconum quaſi ad fortiorem honorem [d] prouehens conatus eſt arte callida degradare. Vnde actum eſt, vt eo de archidiaconatus loco ſummoto, alium aſciſceret, qui eius obtemperare moribus potuiſſet. Quem Honoratum archidiaconũ arbitramur antiſtiti ſuo aliunde diſplicere non potuiſſe, niſi, quò eum vaſa ſacra ſuis dare parentibus prohibebat. Quam cauſam, ſubtili voluimus, & tũc ſanctæ memoriæ deceſſor meus; & nunc ego indagatione diſcutere, ſed ipſe ſuorum ſibi actuum conſcius [e], perſonam ad iudicium poſtpoſuit, deſtinare. Proinde experientiam tuam præſentis præcepti auctoritate duximus fulciendam, quatenus conueniens in Salona, Natalem fratrem, coepiſcopumq; noſtrũ ſaltẽ tot ſcriptis [f] admonitum ſtudeat adhortari, vt ſupra memoratum archidiaconum in ſuo ſtatim loco ſuſcipiat

ma citatione non veniat, licet ius ei concedat trinam citationē: vt 24.q.3.de illicita.& C.quomodo & qñ iudex.Auth.qui semel. nec dicitur antea contumax quam tum ad excommunicationem, 1 vel missionem in possessionem: puniri tamen debet in expensis, si in prima citatione

1 Arg. contra infra 24. q.4. si quis. ... vide hoc.

contemnens promoueri, doleat minores sibi esse p̄latos in ordine, & præbenda: & sic de nolente fiat volēs.

Consuluit] CASVS. Victor episcopus consuluit Gelasium quid esset sibi faciendum, cum diaconi sui pro utilitate & necessitate ecclesiæ, p̄moueri in sacerdotes cōtemnant: q respondet dicēs, q inuiti cōpellendi non sunt. sed d̄bet acolythos, & subdiacones (si digni sūt) in p̄sbyteros ordinare, eis maiora beneficia assignando, ut hac ratione cōstricti & honorē quærant, & quæstum.

Quòd si facere hoc contumaciter, vt consueuit, forte distulerit, vsum ei pallij, qui ab hac sede cōcessus est, ex auctoritate sedis Apostolicæ interdices † [a]. Quem si etiam amisso pallio adhuc [b] in eadem pertinacia perseuerare perspexeris; dominici quoq; corporis & sanguinis eundem antistitem participatione priuabis.[c]

† al. contradicito.] orig.

Adhibenda est etiā disciplina, qua nolentes promoueri ad sacros ordines, ad obediendum episcopis suis prouocentur. In minoribus si quidem ordinibus constituti paulatim per singulos gradus sunt prouehendi, vt contemnētes suis obedire episcopis, doleant sibi esse prælatos, quos prius habebant subiectos.

Vnde Gelasius scribit Victori episcopo.

† al. episcopo Alexandrino.

¶ Cum maiores ordinari contempserint, de minorib. promoueantur ordinibus.

Ansl.l.7.ca.102. Iuo p.6.ca.106. Poly.l.2.tit.31.

Consuluit dilectio tua de suorum promotione clericorū, perhibēs, quòd diaconi ad presbyterij gradū (quo ecclesiam tuā memoras indigere [d]) venire detrectant. Quapropter q̄a inuitos fieri ecclesiastica moderatio, grauitasque non patitur; vt ex nolentibus fiant volētes, ordinatio illa potest perficere; † si † quos habes uel in acolythis, vel subdiaconis maturiores ætate, & quorum sit vita probabilis, hos in presbyteratū studeas promouere, vt qui in suis ordinibus proficere noluerint, reddātur suis inferioribus, post, minores †; ipsaque commoda[e] presbyteri propensius,[f] quàm diaconi consequantur, vt hac [g] saltem ratione [h] constricti & honorem, quem refugerant, appetere nitantur, [i] & quæstum.

† al proficere.
† al. quia scilicet si quos.

Iuo p.6.ca.43.
† al. posteriores.

d ¶ Indigere.] Hoc verbum tēperat H. ita q sonat in vtilitatem, non in necessitatem. Dicitur. n. quis indigere eo q̄d bonū & vtile est sibi habere. si enim necessitas esset, cōpelleret per subtractionē beneficij vel officij.sup.ea.c.3.4. & 5. licèt sit arg. cōtra su.ea.epōrū. ex. de æta. & qual. quęris s̄m quam potes soluere canones istos. illa tñ loqtur de his q hn̄t plura bn̄ficia, prout ipsa litera dicit, & quod ibi dicit, priuabis, dic parte stipendiorū, nō oībus. Io. q̄d quid dicatur; illi decret. q̄ris stabis. B.

e ¶ Commoda.] Nā exhortatione p̄miorum, &c. ff. de iusti. & iur. l. 1. & 23.q. 4.c.vlt. Ioan.

Presbyteri plus in decimis habeāt quam diaconi.

citatione non venit. 2 ff. si quis ius dicenti nō obtemp. l.vna, & ita in publico conuentu responderunt Ia. T. & H. Et est arg. ... H. sententiæ, quam not. 1.q. 1. in summa. Nam si post contumaciam infamis esset, non retineret ecclesiasticam dignitatem. C. de digni. l. 2. lib. 12. extra de excess. prælato. inter.

2 Adde ad hoc Bar. & Bald. & Alber. de Rosa. in l. sāc mus C. d iuridic.

a ¶ Cōtradices.] Attende archiepiscopum à subdito excommunicari posse. & eiusdem censuræ similitudine posse deponi illius auctoritate personę, a quo fuit destitutus. vt 2.q.6. si episcopus Bar.

b ¶ Adhuc.] Arg. q crescente cōtumacia debet crescere & pæna. ff. de inter. & releg. relegatorū. Et iste ordo est seruandus, cum aliquis punitur pro contumacia, ut post admonitionē suspendatur, secūdo excommunicetur, tertio deponatur, quarto curiæ tradatur, ut 23.q. 4. sed ... 24. dist. quorundā. Sed si pro crimine quis punitur, tunc primò deponitur, postea excommunicatur, vt ... dist. dictū, extra de iud. cum non ab homine. 3

Contumax quo ordine punitur.

c ¶ Priuabis.] idest, priuatum esse ostendes: nam eo ipso, quod contumax erat, priuatus erat. uel priuabis quo ad hoc, vt possit vitari ab alijs in sacramentis.

3 Vbi de hoc, & ext. de ... cog. cum si per.

ADHIBENDA EST. CASVS. Supra in c. placuit. & sup. c. si quis ostensum est qualiter in tempore necessitatis volens promoueri sit puniendus. Nunc uero docet Gratianus, q si est vtilis ecclesiæ, & non vult p̄moueri qualiter ... docetur, ut episcopo suo in hoc obediat. Dicit enim, q minores paulatim sunt promouendi: ut

f ¶ Propensius.] Sed quomodo hoc p̄cedet, ubi p̄bendę omnes æquales sunt, potest dici quod decurrentur præbendæ eorum. Vel dic consequantur spe, non re.

f ¶ Propensius.] Est hic argumen. de iure cōmuni plus presbyteres, quam diaconos de oblationib. & decimis debere habere. argumen. 32. dist. præter hoc, ... est: sed de specialitate quandoque aliter fit. 1.q. 2. cap. ult.

Deo ꝑpter Deū est seruiendum.

ADDITIO. De hoc etiam not. 1.q.2.c. ulti. ubi uideas. 10.q.7.c.1. Archid.

e ¶ Vt hac.] Hic, ut consecutiuum est. 1.q. 1. quisquis. si enim esset causatiuum, simoniam cōmitteret, cum ꝑpter quæstū Deo seruiret. Deo enim propter Deum seruiendum est principaliter, vt 8.q.1. sunt in ecclesia. & 1.q. 1. non est. & si esset causatiuum, uideretur eos inuitare ad inuidendum alijs. Item argum. beneficium sicut priuilegium quandoque concedi. 4 alicui odio alterius.

4 Dic quod hoc totum, ideo est, q̄a habetur respectus ad vtilitatē ecclesiæ, ... in odium alterius nō esset priuilegium conferendum ali cui. C. d ... & ... Argum. ff. ad Treb. si cum ad her. ff. de ad... puberi. §. tēpus Ioan. de Fan.

h ¶ Ratione.] Graue enim uidetur, quòd plus detur socio q̄ sibi etiam fratri. C. de bon. quælib. cū oportet. 1. responso nec de eadem societate debet vnus plus quàm alius consequi. ff. pro soc. verum. §. si cum tres. nec est alicui conferēdum unde alij scrupuloso corde moueantur, ut 16.q.7.c.1.

i ¶ Nitantur.] Argu. quòd fit quandoque secundario quod principaliter fieri nō potest, ut hic, & ff. de postula. l. 1. §. pen. & ult.

T Empus autem.] Hæc distin. diuiditur in quinque partes: in quarum prima dicitur, quod die Dominica, & hora tertia, & ieiuni debent episcopi, & consecrari quocunq; tempore: & hoc probat per c. seq. Secunda ibi: [Tempus autem.] Tertia ibi, [Ceterorum. Quarta ibi, [Quòd die.] Quinta ibi, [Ordinationes. Io. de Fã. CASVS. Ostẽso qualiter. & à quibus sit clericorum ordinatio facienda, nunc ostendit Grat. quo tempore sit ordinatio facienda. Et primo de ordinatione eporum, postea de ordinatione cetero rũ explicat, & dicit hic, ꝙ in consecratione epi certum tẽpus non eligitur: dũmodo in die Dominica, & hora tertia, & ieiunãtibus fiat, vt j. ea. c. 1. Cæterorum vero ordinationes fiũt in certis tẽporib. vt j. ea. c. vlt.

a ¶ Tempus autẽ.] Hic depingit 75. dist. ĩ qua agit magister de cõsecratione episcoporum, & de tẽporib. ordinationũ. subiungit etiã de ordinatione aliorũ clericorũ. Debet aũt ordinatio episcoporũ fieri hora tertia, die Dominica. j. ea. c. 1. & cap. quod die. ceterorum vero in sex partibus anni. scilicet in quatuor temporibus, & in sabbato mediæ hebdomadæ quadragesimæ, & in sabbato sancto infra ea. c. ult. extra de temp. ordi. c. 3. & 63. dist. literas.

b ¶ Non eligitur.] Id est, non electum, vel determinatum in canone.

c ¶ Omni enim tempore.] i. omni mense, uel septimana similiter restringitur de consec. dist. 4. omni tempore: ibi exponitur, id est, omni anno.

ADDITIO. De hoc etiam no. 31. dist. tenere. Archi.

ORdinationes.] CASVS. Anacletus docet in hoc c. quòd ordinationes, id est, consecrationes episcoporum debent fieri ab omnibus comprouincialibus episcopis die Dominica, & hora tertia, sacra vnctione interueniente, exemplo prophetarum, & Apostolorũ, & Moy. Nam Samuel inunxit Dauid & Helisæus Iehu Regem. Apostoli Iacobum, & Moyses. Aaron.

d ¶ Ordinationes.] CASVS. Ostenditur a quibus, qualiter, qua hora, qua die, episcopus debeat ordinari.

e ¶ Auctoritate.] Generali. extra de elect. cum in cunctis 16. q. 1. cunctis.

f ¶ Scrutinium.] Id est, examinationem, de qua habes dist. 23. qui episcopus.

g ¶ Manus.] Duo ponent super caput consecrandi codicem Euangeliorum: tertius fundet benedictionem: alij omnes ponent manus super caput eius ut 23. dist. eps.

h ¶ Tertia.] Multiplex est ratio de hora tertia: quia debet tunc Missa publicè celebrari: ut de consec. dist. 1. no cte. sine qua Missa non potest consecrari: quia nec ecclesia sine Missa consecratur: de consecr. dist. 1. oẽs. licèt quidam dicant contra, ꝙ scilicet non sit de substãtia cõsecrationis: quibus ego assentior, 1 quia non est de substantia vnctio ipsa, de qua magis videtur, ꝙ sit de substantia. immo ubi omissa est, suppletur, ext. de sacra unct. c. 1. in princ. Alij tamen dicunt omnia ista esse de substantia: arg. 23. dist. quorundam præter tempus: vel horam, quia quocunque tpe, ordinatur, recipit ordinem. arg. inf. 77. dis. subdiaconus. extra de temp. ord. sane. nã qñque citius, qñque tardius Missa celebratur. Itẽ ideo est facienda consecratio hora tertia: quia Spiritus sanctus in igneis linguis hora tertia, &c. de cõsec. dis. 1. nocte. quorum loco succedunt epi, 21. di. in nouo. & quia hora illa dominus est crucifixus, ut ibid em dicitur. & tali hora Apostoli consecrauerunt Paulum, & Barnabam, &c. infra ead. quod die.

i ¶ Exemplo.] Quia Samuel in unxit Dauid, & Saulem; Helisæus Iehu in Regem Israel.

K ¶ More Apostolorum.] Qui inunxerunt Iacobum. supra 66. dist. porro.

l ¶ Et moisis.] Qui inunxit Aaron, & filios eius. 21. distinct. §. 1.

m ¶ Sanctificatio.] Id est, omnis unctio sanctificans & efficax est. 2 a Spiritu sancto. Et sic patet, ꝙ in collatione sacramenti confertur gratia: & illa gratia inuisibiliter operatur. 1. q. 1. multi, & si sacramentum aliquod confertur digno, tunc corroborat uirtutem priorem, ut de consec. distinct. 5. nouissimè, & augetur in eo gratia de consec. dist. 4. non ex quo. Sed si sacramentum cõfertur indigno, solum sacramentum recipit, & illud recipit ad sui malum: sed non recipit rem sacramenti. Hæc materia optime tractatur, extra de sacra unctio. cum uenisset.

n ¶ Chrismati.] Et ita chrisma est sacramentum: quod concedo, sic & aqua. 1. q. 1. detrahe. &c. multi.

TEMPVS. Hæc est secunda pars dist. in qua dicitur, ꝙ ecclesia episcopalis ultra tres menses uacare non debet: & postquam electus fuerit usque: ad alios tres menses consecratur. interim ecclesia per œconomum gubernatur. & hoc probat per c. seq. Ioan. de Fan.

[Marg.: 1 Secundũ Hug. & Lau. cuius fuit glo. iste. de hoc plerè not. arg. ext. de elec. ꝙ sicut ubi. idẽ dicitur.]

[Marg.: Episcoporũ consecratio fit hora tertia. Ecclesia potest sine Missa cõsecrari. 2 Et bene se-]

[Marg.: Samuel inunxit Dauid. Gratia confertur ĩ collatione sacramenti. 2 Id est hẽt esse constãs & efficax a spiritu sancto significat. n. gratiã, q̃ a spiritu sancto est, nec talis effectus. i. significatio vnctionis pt esse aliquid in aliquo, nisi à spiritu sancto ueniat: quia ꝙ gratia subsit unctioni, hoc est a spiritu sancto. Hug.]

DISTINCTIO LXXV.

Empus autem [a] consecrationis, sicut in ordine Romano habetur, ad episcopi benedictionem non eligitur [b] Omni enim tempore [c] benedicuntur; dummodo ieiuni, & hora tertia benedictionem accipiant.

Vnde Anacletus Papa scribit ad episcopos Italiæ, epist. 2. in princ.

¶Ordinatione episcoporum qua hora fieri debeant. Cap. I.

ORdinationes [d] episcoporum auctoritate [e] Apostolica ab omnibus, qui in eadem fuerint prouincia, episcopis sunt celebrandæ. Qui simul cõuenientes scrutinium [f] diligenter agant, ieiuniumque cum omnibus celebrent precibus, & manus [g] in sanctis Euangelijs, quæ prædicaturi sunt imponẽtes, Dominica die, hora tertia [h] orantes, sacraque vnctione, exemplo † [i] prophetarum, & Regum capita eorum, more Apostolorũ, [k] & Moisis [l] vngentes; quia omnis sanctificatio [m] constat in spiritu sancto: cuius virtus inuisibilis, sancto chrismati [n] est permixta; & hoc ritu solennem celebrent ordinationem.

[Marg.: sup. dist. 64. ordinationes episcoporũ. Burch. l. 1. c. 15. Iuo par. 5. c. 69. Ans. l. 6. c. 53. Pan. l. 3. c. 12. Poly. l. 2. tit. 6. De prophetis. 2. Reg. 15. De Moyse Exo. 29. De regibus. 1. Regum. 10.]

[Marg.: † al. prophetarum exemplo regum capita perungentium, eos more, &c.]

2 *Tempus autem cõsecrationis, trium mensium spatio clauditur: vltra quod, nisi necessitate cogente, episcoporũ*

CASVS.

CASVS. Supra dictum est qua die: & qua hora debet episcopus consecrari. nunc autem dicit intra quòd tempus à tempore electionis, & confirmationis debeat consecrari. Et dicit Gratianus, quòd intra tres menses, nisi per necessitatem differetur.

Quo-

consecrationes post electionem differri non licet.

Vnde Chalcedonensi concilio, c. 25. legitur

Vltra tres menses non differratur episcoporum ordinatio. Cap. II.

Polу.l.2.tit.10. Burch.l.1.cap.24. Ans.l.6.cap.40. Iuo p.5.c.135.

QVoniam quidā metropolitanorū, sicut ad nos perlatū est, negligunt creditos sibi greges, & differunt ordinationes facere episcoporū; placuit sanctę synodo intra tres [a] menses fieri ordinationes episcoporū, nisi forte inexcusabilis necessitas [b] coegerit tēpus ordinationis †amplius protelari. Si autem quis [α] episcoporum [c] hęc non obseruauerit, ipsum debere ecclesiasticæ cōdemnationi subiacere; redditus verò eiusdē vidnatæ ecclesiæ integros reseruari apud œcononum [d] eiusdem ecclesiæ placuit.

†ατῆς ἀναβολῆς.

α ¶Si autem quis.] *Sic ē in prisca versione. Graecè est: εἰ δέ μὴ τοῦτο ποιήσοι ὑποκεῖσθαι αὐτὸν ... αὐτῷ ἐκκλησιαστικῷ ἐπιτιμίῳ quæ aliter interpres vertit.* Quod si hoc minime fecerit, correptioni ecclesiasticæ subiacebit. *De metropolitano enim loquitur.*

3 *Cæterorum vero ordinationes non nisi in temporibus certis, & diebus, maxime sacerdotum; & leuitarum fieri debent; vespera videlicet sabbati, vel mane diei Dominicæ continuato ieiunio.*

Vnde Zepherinus Papa scribit ad episcopos Aegypti, epist. 2.

¶Ordinationes presbyterorum, vel leuitarum qua hora fieri debeant. Cap. III.

Poly.l.2.ti.28. Ans.l.7.cap.43. Burc.l.2.cap.2. Iuo p.6.c.23. & 47.

ORdinationes [e] presbyterorum, leuitarumque, tempore [f] congruo, multis coram adstantibus, solemniter agite; & probabiles, ac doctos viros ad hoc opus prouehite, vt de eorum societate, & adiumento plurimū gaudeatis.

Item Leo episcopus Dioscoro Alexandrino episcopo, epist. 79. c. 1.

¶ Presbyteri, & læuitę qua hora ordinandi sunt. Cap. IIII.

Polyc.ibidem. Ans.l.7.cap.44. Iuo p.6.c.71.

QVòd à patrib. nostris propensiore cura nouimus esse seruatū, à vobis quoque volumus custodire: vt nō passim diebus oīb. sacerdotalis, vel leuitica ordinatio

b ¶Necessitas.] Propter quam quinque posset differri per totam vitam electi, maximè confirmati, vt si vitietur in corpore argu. extra de elect. cum in cunctis, licèt sit arg. contra, extra de æta. & quali. c. 1. vel si non reperiretur idoneus in ecclesia, nisi in minoribus ordinibus, vt 7. q. 1. constitutū. sup. d. 61. Osius. 28. d. de Syracusanæ. c ¶ Episcoporū. Vel metropolitanorū. vel electorū, q episcopi sint destinatione. cōtra vtrosq; n. pena est statuta 100 dist. quoniam.

d ¶ Apud ęconomū] de hac materia dixi inf. 12. q. 2. illud.

CÆTERORVM. Hæc est tertia pars huius dist. in qua dicitur, ꝙ ordinationes clericorum non debet fieri nisi congruo tempore. Ioā. de Far.

CASVS. Supra dictū est, quo tempore ordinentur episcopi. Nunc vero docet Gratianus quo tempore cæteri debeant ordinari. Et dicit, quod certis temporibus, scilicet sex, scilicet in quatuor temporib. anni, & in sabbato sancto, & in sabbato, q̄d est ante Dominicā de passione Dñi, vt in s. eo. ca. vl. Minores etiam ordines possunt cōferri in die Dominica ab episcopis, vt extra de tem. ordi.

¶ Casus seq. cap. planus est.

ORdinationes.] e ¶ Leuitarum.] Hoc idem in s. biia cononist. in Papa tā tum. extra de tem. p. ord. c. 1. sed tum hęc decreta nōdum sub diaconatus erat sacer ordo. ar. inf. e. c. pœn. eo. dist. c fi.

f ¶ Tempore. Et in maiori ecclesia, ut arg. s d. 67. reliq. & arg. 24. dis. c. vlt. minores autē ordines, vbi, & qn libuerit pōt episcopus cōf. r re, 1 vt extra eo. c. 1. [r] Ad idē infra q ndo plena est.

QVoniam.] CASVS. Duo dicuntur in hoc c. Primum est, ꝙ nullus archiepiscopus differat ordinationes episcoporum ultra tres mēses. nisi necessitas compulerit amplius protelari. Secundum est, ꝙ redditus viduatę ecclesiæ debent esse in potestate ęconomi, donec episcopus eligatur, & confirmetur.

Electio dēt fieri intra trimestre.

a ¶ Tres.] vsque ad tres menses fit electio. 50. dis. postquam, & vsque ad alios tres menses consecratio, vt hic dicitur, & 100. dist. quoniam.

& omnes simul si consuetudo habeat hoc in prouincia, extra de eo qui fur. or. recep. cum H. lator.

QVòd à patrib.] CASVS. Quæsiuit Dioscorus Alexandrinus, patriarcha à Leone, vtrum indifferenter omnib. diebus sacri ordines possint, vel debeāt conferri. Et respondet ꝙ nō: sed tantum post diem sabbati, & post exordia noctis, quæ lucescit in prima sabbati, vel in Dominica in mane continuato ieiunio sabbati vsque ad diem Dominicam, in quibus, idest in tra

quæ tempora ieiunis, & à ieiunantib. debet fieri conse cratio. sic ut uidetur Beneuen. & etiam mihi casus ponendus: licèt non seruetur de consuetudine.

a ¶ Sabbati.] Quidam intelligunt hoc capit. de sabbato paschali, ut si quis tunc velit conferre ordines, debeat eos cõferre in occasum solis: q̃a Missa tunc non est cantanda, nisi illa finita: 1 ut inf. de cõsecra. dis. 3. sabbato, quod patet ex eo quod dĩ tunc: Deus, q̃ hanc sacratissimam noctẽ. H. dicit ꝙ oẽs ordines sunt conferendi die Dñico. Et dicit ꝙ vespera præcedentis noctis trahitur ad diẽ sequentem. 2 vt siue de vespere in sabbato, siue de mane in Dñico conferantur, semper in die Dominico videantur conferri. sed certè secundũ hoc nõ esset necessaria continuatio ieiunij. Preterea omnia iura dicunt, quod tãtũ in sabbato conferẽdi sũt ordines, ut extra. e. c. 3. Alij dicũt, quòd omnes ordines sabbato cõferuntur, & dicũt, ꝙ mane Dñicę diei potius trahitur ad uesperam præcedẽtẽ, quã vespera ad mane. Et ita siue conferãtur vesperę in sabbato, siue in mane sequenti, semper fictione canonica conferentur sabbato: & secundum hoc de iure debet continuari ieiunium. Innoc. autem non determinat, an mane trahatur ad vesperam præcedentem, an vespera ad mane. de temp. ordi. literas. consuetudo tamen habet, ꝙ tantum circa horam nonam sabbati fiunt ordinationes. secundum H. exponitur post diem sabbati. i. post finitum diem sabbati. Alij exponunt post diẽ sabbati, idest, post inceptum diẽ sabbati. Io. certe. H. opinio vera uidetur: & malè reprehenditur de cõtinuatione ieiunij: quia iam incepta est dies Dominica; & ideo est necessarium ieiunium, licèt non seruetur de cõsuetudine. nisi velis dicere, ꝙ hæc cap. sint abrogata p̃ decre. extra eo. tit. c. 3. B. in consecratione autem episcopi non est necessaria continuatio ieiunij: cum tantum die Dominico consecretur; & in mane quilibet intelligatur ieiunus, ut extra eod. literas, sed licèt quis possit ordinare aliquem in sacerdotem in sabbato, & in mane in episcopum. 3 tamen alium ordinem non posset eidem conferre in mane, cui vnum contulerat in sabbato. extra eo. literas. Sed nunquid Dominico die in mane potest quis ordinari in sacerdotem, & eadem die hora tertia in episcopum? H. dicit, ꝙ sic, quia nunquam inuenitur prohibitum.

b ¶ In prima.] id est, mane die Dominico.

c ¶ Eligantur.] idest, electi consecrentur. Hypallage. 18. quæst. 2. c. diffinimus.

d ¶ Quod eiusdem.] idest, conferantur ordines.

e ¶ Cõtinuato.] Ab ordinatoribus vel ordinandis. Lau.

f ¶ Ieiunio.] Quid si pransus conferat ordinem; nunquid confertur ordo? H. dicit ꝙ sic, & idẽ dicit in alijs sacramentis, præterquam in Eucharistia, & fortè idem posset dici de Eucharistia. arg. de consec. dist. 2. liquido, quod concedo, quia pransus bene potest conficere, licet non debeat, arg. illius. c. liquido.

g ¶ Declaratur.] Legitur enim in quadam homilia Bedæ, quæ legitur nocte illa super Euangelio illo. Vespere autem sabbati, ubi dicit Beda, ꝙ in die ista noctes incipiũt præcedere dies, ideo. 4 forte, ut tres dies & noctes haberi possint, in quibus Dominus fuit in vẽtre terrę, quod, nec sic habetur nisi synecdochice. 5. uel declaratur, quia Missa non decantatur in sabbato, sed in principio sequentis noctis, & dicitur: Deus, qui hanc sacratissimam noctem, &c. & ita est de die Dominica nox illa. Lau.

1 Ad hoc de consecr. d. 1. §. i ieiunijs. ibi videas.

2 Adde qualiter accipiatur dies pro ĩtellectu huius gl. Bart. in l. 2. ff. de verb. sign. & in l. more Romano ff. de feri. & l. aut facta. §. tempus. ff. ad Sylla.

Episcoporũ consecratio si tantũ die Dominico.

3 Hoc etiam de plano cõcedunt Vin. & Inn. vt no. extra de tẽp. ord. literas.

Sacramenta cõferri possunt post cõmestionem.

celebretur; sed post diem sabbati [a] eius noctis, quæ lucescit in prima [b] sabbati, exordia † cõsecrandis eligantur [c] in quibus his, qui consecrandi sunt, ieiunis, & à ieiunãtibus sacra benedictio conferatur. Quod eiusdem [d] obseruãtiæ erit, si mane, ipso Dominico die continuato [e] ieiunio [f] sabbati celebretur: à quo tempore pręcedentis noctis initia non recedunt, quod † ad diem resurrectionis (sicut etiam in Pascha Domini declaratur [g]) pertinere non dubium est.

† *Exordia deligantur, hoc est sub lege diuini officij substituantur.) orig.*

† *quam) orig.*

Item eodem capite.

¶Quare die Dominico sacerdotum ordinationis celebrentur. Cap. V.

Quòd a die [h] Dominico † ordinationes sacerdotum [i] celebrentur, non tantum ex consuetudine, sed etiam ex Apostolica nouimus venire doctrina; scriptura manifestante, quòd cum Apostoli Paulum & Barnabam ex præcepto spiritus sancti ad Euangelium gentibus mitterent prædicandum, ieiunantes, & orantes imposuerunt eis manus; vt intelligamus, quãta & dãtium, & accipiẽtium deuotione curãdum sit, ne tantę benedictionis sacramentum negligenter videatur impletum. Et ideo pie, & laudabiliter Apostolicis morem gesseris institutis; si hanc ordinandorum secerdotum formam per ecclesias, quibus Dominus pręesse te voluit, etiam ipse

Iuo p. 6. c. 70. Pann. l. 3. c. 13.

Act. 13.

Quod dic.] Hæc est quarta pars huius distinctionis, in qua probat, ꝙ epi semper debẽt consecrari esse Dominico more Apostolorum, qui de mandato Domini imposuerunt manus Paulo & Barnabæ, & quia codẽ die Dominus resurrexit Io. de Fan.

CASVS. Leo Papa in hoc ostẽdit, ꝙ ordinationes sacerdotum dẽnt tãtum in die Dominica fieri, quæ dies Dominica initium habet à vespera sabbati: quod probat per consuetudinẽ, & etiam per doctrinã Apostolorũ, qui die Dominica Paulum, & Barnabam consecrauerunt. Nam in hac die mundus sumpsit exordium, & vita principium, & mors interitum habuit.

h ¶ Quod die.] H. ponit fundamentum suæ opinionis in c. isto, ꝙ scilicet in die Dñico possunt ordines cõferri. quod patet p̃ hoc qđ dicit ordinationes sacerdotum, & per id quod dicit initium, & c. nos qui contrariũ dicimus, exponimus, ordinationes sacerdotũ, idest episcoporũ cõsecrationes sex. p̃ quo itellectu bene facit ꝙ infra subijcit, ex Apostolica, &c. Nam Paulus & Barnabas episcopi fuerũt. vnde per corũ exemplum nihil probat, nisi de episcopis: & quod dicit, cui initium. &c. dic nihil facere ad rem, sed dicit incidenter, immo adscribitur ei fictione canonis, non in veritate.

i ¶ Sacerdotum.] Idest episcoporũ. sic non erit pro H.

† Ex isto tex. infert. ꝙ dies Dominicus nõ accipitur generaliter. si. in l. 1. §. hoc autem, & ibi Bart. ff. de ope. no. nu.

4 Aliàs adeo sed non est bona litera & sic etiam ponit Laur. & Io. d Fãt.

5 Ista est figura tribuẽs toti, qđ est partis, ut cũ dr̃ Ethiops est albus, p̃pter dentes, quos h bet albos. Nec .n. Dominus stetit, sive fuit in vẽtre terræ p̃ tres dies, & noctes, nisi sic loquendo. nam & aliàs totum ponitur p̃ parte. vt 1. dist. §. scire. immo totũ non est aliud à suis partibus, ut no. 6 i. d. nullus. fm Io. de Fan. 6. Ar gum. ad hoc 93. d. c. olim Io. de Fan.

a ¶ Vt quidquid.] 16.q.1.c.vlt.de consecr.dist.4.quæris. ADDITIO. Ex hoc colligitur, quòd generalis sermo non accipitur generaliter, vt ibi not. Archid.

ORdinationes.] CASVS. Duo dicuntur in hoc cap. Primum est, quòd ordinationes sacerdotũ, diaconorum', & subdiaconorum non sunt faciendæ, nisi in sex tpibus anni.s.in quatuor tpibus, & in sabbato ante Dominicam de Passione Dñi, & in sabbato sancto. Secundum est, ꝙ nullus eps debet præferre posteriorẽ priori.

f ¶ Medianæ.] In qua cantatur, Sitientes, quæ præcedit Dominicam de Passione. ADDITIO. Et extra de temp.ord.cap.3.

g ¶ Seu presbyterum.] De hoc dixi sup.74.dist.episcoporum.8.q.1.licet ergo.

* Concor. text. in l. mo re Romano, ff. de ferijs. Bar. in l. aut facta. §. tps. ff. ad Sylla.

† al. benedictiones tribuantur.] orig. † dispositionum.

seruaueris, vt his, qui consecrandi sunt, nunquam benedictio †, nisi in die Dominicę resurrectionis tribuatur: cui a vespera sabbati initiũ constat adscribi *; & quę tãtis diuinarum dispensationum † mysterijs est consecrata, vt quidquid[a] est à Domino insignius constitutum, in huius diei dignitate sit gestũ. In hac mundus sumpsit exordiũ: in hac per resurrectionem Christi, & mors interitum, & vita accepit initium. In hac, &c.

a ¶ Quòd die.] *Sumptum est caput hoc ex eodem loco, vnde, & antecedens, mutato tamen verborum ordine, & nonnullis initio adiectis. In ipsa enim epistola post vltima verba præcedentis capitis, sequitur continentur.* Nam prӗter auctoritatem consuetudinis, quam ex Apostolica nouimus venire doctrina, etiam sacra scriptura manifestat, quòd cum Apostoli, &c.

[*Item ordine Romano, c. de gradibus ecclesiæ.*]

¶ Deo eodem. PALEA Cap. VI.

Ans.l.7.c.61. † al. non. Et Gregorius.2. epist.3.

QVando, & vbi libitum fuerit, vsq; ad subdiaconatus officium ordinantur clerici: diaconi vero, atq; presbyteri nunquam † nisi in publica ordinatione.

Item Gelasius ad episcopos per Lucaniam, epist.1.c.13.

¶ De temporibus ordinationis. Cap. VII.

Poly.l.2.tit.28. Ans.l.7.c.45. Iuo p.6.c.74. Pann.l.3.c.25. † *mediana quadragesimæ die sabbati ieiunio*] orig.

ORdinationes presbyterorum, & diaconorum, nisi certis temporibus, & diebus exerceri non debent; id est quarti [b] mensis ieiunio, septimi[c], & decimi[d], sed & etiam quadragessimalis [e] initij, ac medianę † [f] hebdomadę, & sabbati ieiunio circa vesperam nouerint celebrandas, nec cuiuslibet vtilitatis causa, seu presbyterũ [g], seu diaconum his prӗferre [h], qui ante ipsos fuerint ordinati.

h ¶ Præferre.] Ecce hic, habes ꝙ priꝰ ordinati præferuntur 1. alijs, vt i habẽdis honoribus, & in alijs, vti.7.dist.§.hinc.& extr.de ma.& obed. c.1.& 74.dist.episcoporum etiam, licèt posteriores sint meliores, nõ obstat 23. q.4.sicut 7.q.1.licet vt vbi notatur, licèt sit argu.contra.sup. d.16.sexta 2. ver.1. Io. Hodie sufficit si electus a maiori parte capituli sit bonus vt extra de elec.cum nobis.B.

1 Et ita attenditur hic tpis prioritas. sic 17.d. §. vlt. ext. de ma.& obed. c.1. & alibi excellentia ordinantis. ff. de albo. scri.l.ult. ex tra de maio. & obed. per tuas. Archi. 2. Al. Sancta.

DISTINCTIO. LXXVI.

Vibus temporibus [i] ieiunia celebranda sint Calixtus Papa determinat scribens Benedicto episcopo, epistola prima.

¶ Quibus temporibus ieiunia celebrentur. Cap. I.

Poly.l.3.tit.15. Iuo p.4.c.27. Pann.l.2.c.175.

IEiunium, quod ter in anno apud nos celebrare didicisti, conuenientius nunc per quatuor tempora fieri decernimus; vt sicut annus per quatuor voluitur [k] tẽpora, tiã inter nos, & Hebræos in computatione mensium 3. Ostendit etiam, quòd non sit ieiunandum a Pascha Domini vsq; ad Pentecostem, nec esse flectenda genua.4.

QVibus temporibus. Hæc distinct. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur quando debent fieri ieiunia quatuor temporum, & hoc probat per sex auctoritates. secũdum ca.in fin.non tenet, neq; prima pars tertij cap. tenet, sed secunda pars tenet secundum Io. de Fan. Scda ibi, [Primum] Tertia ibi, [Non autem. Io.de Fant. CASVS. Supra facta ẽ mẽtio de quatuor tpibus, & ideo Gratianus supponit dis. 76. i qua primo ostẽdit quando quatuor tpa sunt celebrãda, & vnde originẽ habuerunt. Addit etiã quòd iter Pascha, & Pentecostem nõ sũt ieiunia indicenda: nec genua flectẽda.

i ¶ Quibus tpibus.] In hac dist. 76. agit magister de temporibus ieiuniorum. Ostẽdit etiam diuersas origines eorum. Postea ponit differẽ

3 Vt inf. ca. ieiunium. 4 Vt inf. ca. scire, & cap. seq.

Annus a Martio quã oque incęit.

b ¶ Quarti.] Id est, ieiunij, hoc semper in omni septimana Pentecostes occurrit, & loquitur secundum antiquam computationem Latinorum, qui incipiebant annum a Martio.

c ¶ Septimi.] Id est, Septembris.

d ¶ Decimi.] Id est, Decembris,

e ¶ Quadragesimalis.] Id est, in prima septimana quadragesimæ.

IEiunium.] CASVS. Quæsiuit Benedictus episcopus a Calixto quoties quatuor tempora essent in anno celebranda, qui respondit dicens, quòd hactenus ter celebrata fuerunt: sed melius est, vt quater in anno celebretur solemne ieiunium, ad instar quatuor temporum anni, per quæ voluitur annus.

K ¶ Voluitur.] Lex tamen in æstatem, & hyemem annum dist ingait. ff. de aqua quotidiana, & æstiua, l.1.§. hoc interdictum.

Annus in æstatẽ, & hyemem diuiditur.

ſic & nos quaternum ſolenne agamus ieiunium per anni quatuor tempora.

Item ex concilio Moguntino primo, cap. 34. [ſed ibi fuſius; hic ſummatim.]

De eodem. Cap. II.

Capitul. 5. c. 86. Burch. l. 13. c. 2. Iuo par. 4. c. 35. Pann. l. 2. c. 180.

CONſtituimus [a], vt quatuor tempora anni ab omnibus communi† ieiunio obſeruentur, ideſt in menſe Martio, hebdomada prima; in Iunio, ſecunda; in Septembri, tertia; in Decembri, quarta.

† al. cum.

¶ *Auctor Micrologi, cap. 24. & 25. de hoc ipſo Moguntini concilij canone diſputans, aperte ait hoc ex ignoratione traditionis eccleſiaſticæ fuiſſe profectum. Vnde Leo Papa ait*, Huius obſeruatione, &c. *quod refertur infra ead. diſt. cap. 6. Et ne quis occaſione horum conciliorum Germanicorum deciperetur; Gregorius ſeptimus (quod in eodem Micrologo narratur) veterem Romanæ eccleſiæ conſuetudinem renouauit. De qua re in concilio Claremontenſi Vrbani ſecundi: canone primo ſic ſtatuitur.* primum ieiunium quatuor temporum ſemper fiet prima hebdomada Quadrageſimæ; Secundum in hebdomada Pentecoſtes abſque genuum flexione, cum alleluia, & Gloria in excelſis Deo, & veſtibus ſolennib. fiet; tertium plena hebdomada ante Natale Domini vigilia eiuſdem excepta. *Et idem repetitur in altero concilio Placentiæ poſtea habito, quod eſt in bibliotheca Vaticana, & citatur infra ead. cap. ſtatuimus.*

Item ex concilio Saleguntſtæ habito, cap. 2.

¶ De eodem. Cap. III.

Burch. in fine. Iuo. p. 4. c. 35. Pann. l. 2. c. 180.

DE ieiunio autem incerto quatuor tēporū hanc certitudinem ſtatuimus, vt ſi Kalēdæ Martię [b] in quarta feria, ſiue antea euenerint, eadē hebdomada ieiuniū celebretur. Si aūt Kal. Martiæ in 5. feriam, aut 6. aut ſabbatū diſtenduntur: in ſequentē hebdomadā ieiuniū differatur. Simili quoq; modo, ſi Kal. Iunij [c] in 4. feria, aut antea euenerint; in ſubſequēti hebdomada ieiuniū celebretur: & ſi in 5. aut 6. feria, aut ſabbato cōtigerint: ieiuniū in tertiā hebdomadam reſeruetur. Et hoc ſciendum eſt, [d] ꝙ ſi qñ ieiunium menſis Iunij in vigilia Pentecoſtes ſecundum prędictam regulam euenerit: non ibi celebrandū erit, ſed in ipſa hebdomada ſolenni Pentecoſtes: [quia vigilia [α] ſimul, & ieiunium celebrari [e] non debēt, & tunc propter ſolennitatē ſpiritus ſancti, diaconi dalmaticis induātur, & alleluia cantetur; & flectamus genua, non dicatur. ¶ Eodem modo de Septembris ieiunio cōſtitutum eſt, vt ſi Kalendæ Septembris in quarta feria euenerint, aut antea; ieiunium [f] in tertia hebdomada celebretur; & ſi in quinta, aut ſexta, aut ſabbato cōtigerint, in quarta hebdomada ieiunandum erit. ¶ In Decebri [g] vero illud obſeruandum erit, vt proximo ſabbato ante vigiliā natalis Domini celebretur ieiuniū, quia ſi vigilia in ſabbato euenerit, ſimul vigiliam, & ieiunium celebrare non conuenit.

[α] ¶ Quia vigilia.] *Hucuſque ad verbum,* debent, *non ſunt in ipſo concilio impreſſo ex Burchardo: eadem vero ſententia repetitur in fine capitis.*

[a] COnſtituim⁹.] Hoc c. eſt abrogatum.

DE ieiunio.] CASVS. Hoc c. habet duas partes. Prima eſt abrogata, qa non habet locū, qđ in ea dicitur. Secūda eſt authētica, vbi dicitur, ꝙ ieiuniū æſtiuum celebrandū eſt in prima hebdomada poſt Pentecoſtē: in quo tpe diaconi dalmaticis induanī, & alleluia cantetur, ſed genua nō flectim⁹. Ieiuniū vero autūnale celebratur in Septembri in 3. die Mercurij Septēbris, cōputando à prima die Mercurij eiuſdē menſis. Hiemale autem ieiunium celebrandum eſt in mēſe Decēbri ante vigil. natiuitatis Dñi. Secūda pars incipit ibi, & hoc ſciendū.

[b] ¶ Martiæ.] Non ſemper, imò prima ſeptimana quadrageſimæ.

[c] ¶ Iunij.] Nec hoc ſemper immo in ſeptimana Pētecoſtes.

[d] ¶ Et hoc ſciendū eſt.] Q̄d abhinc dicitur, manet immutatū, ſuperiora p̱ ſequētem canonē mutantur. ſ. ſtatuimus, & ita vtile nō vitiatur per inutile, contra. 9. diſt. ſi ad ſacras. Lau.

[e] ¶ Celebrari.] Cedit ergo in ieiunio min⁹ dignū digniori arg. ff. de mino. verū. §. vlt. ext. d cōſe. eccl. vel alta. c. qđ in dubijs. Et eſt arg. ꝙ ſi feſtu alicuius Apoſtoli die lunæ euenerit, ſabbato, vigilia ieiunāda eſt, quia ieiunium, & Dñica ſimul concurrere nō poſſunt, ext. de obſer. ieiu. c. 1. arg. cōtra extra de verbor. ſig. quæſiuit. Lau.

Dominica, & ieiunium ſimul cōcurrere non poſſunt.

[f] ¶ Ieiuniū.] Inf. de cōſe. diſt. quoniam.

[g] ¶ In Decembri.] Prima quadragenæ ſeruat ieiunia Veris Pneumatis hebdomada ſeruare ſcđa iubeis. Tertia Septēbris cultū fert mercuris 1. iſtum. Sabbata ieiu-

Ieiunia quatuor temporum.

1 Nominatiui caſus, & fœminini generis.

ta ieiunent vigilent præeuntia Christum.] Lau.

STatuimus.] CASVS. In hoc c. rectè cõtinetur in quibus temporibus ieiunia quatuor temporum sunt celebranda: & corrigit & emendat illud c. constituimus, & primam partem illius capituli, de ieiunio.

a ¶ In

HVius.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ ex doctrina sancti spiritus constitutum est, vt quaternum ieiunium celebretur in quatuor tpibus anni, s. in vere, & æstate, & autumno, & in hieme; ad instar quatuor elementorum, & quatuor Cardinum mundi, & quatuor Euangeliorũ. Et primũ est ieiunium in Quadragesima. Secũdũ. s. æstiuũ post Pentecostē. Autũnale est in Septembri. Hiemale ĩ Decēbri. PRIMVM. Hæc est secunda pars huius dist. in qua dr̃ vnde habuerunt ortum ieiunia Iudæorum, q. aliter cõputãt quàm nos. Io. de Fan.

CASVS. Iste §. respicit illud c. ordinationes. sup. 75. distin. in quo facta est mẽtio de primo mense, quarto, septimo, & decimo. Et dicit Gratianus, ꝙ debemus ibi intelligere primum mensem, & cęteros ſm computationem nostram, & non ſm cõputationem Hebræorum. apud quos Aprilis est primus mensis. quartus Iulius: septimus October: & Ianuarius decimus. Sed Romani olim primum mensem dicebant Martium: nũc vero Ianuariũ. Præterea quare Hebræi ieiunabant in Augusto, qui est eis quintus mensis; rationem assignat Zacharias in seq. cap.

b ¶ Primũ.] Accipe in superiori dis. c. vl.

IEiuniũ.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima ponit Hiero. verba Zachariæ, vbi dicitur, ꝙ Hebræi ieiunant in quarto, quinto, septimo, & decimo mẽse, & ostẽdit, ꝙ Latini expositores hunc locũ variis modis exposuerunt, & dissonantibus. In scda pte ponit multiplices causas quare ieiunãt Iudæi in pdictis mensibus. In tertia parte primò exponit verba Zacharię ſm literam: postea ſm anagogicum intellectum. Secunda pars incipit ibi. [Cogimur.] Tertia ibi. Hoc igitur est omne.] Et verba sunt ꝓphetę vsq; illud. [In hoc loco.] & quod dr̃ ibi, [Quarti, &c.] subauditur mensis. [in hoc loco,] verba sunt Hier. inserta illi auctoritati.

c ¶ Ieiunium quarti.] Subauditur mensis. & arg. sumi potest

Contra Vrbanus in concilio Placentino, c. 15.

¶ De eodem. Cap. IV.

Poly. li. 3. tit. 25.

STatuimus etiam, vt ieiunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur: primum in initio Quadragesimę: secundum in hebdomada Pentecostes: tertium verò in Septembri [a]: quartum in Decembri more solito fiat.

Item Leo Papa, sermone primo de ieiunio Pentecostes.

Poly. ibidem.

¶ De eodem. Cap. V.

IGitur post sanctæ lætitiæ dies, quos in honorem Domini à mortuis resurgentis, ac deinde in cœlos ascendẽtis exegimus, postque acceptum sancti spiritus donũ, salubriter, & necessariè consuetudo est ordinata ieiunij, vt si quid fortè inter ipsa festiuitatum gaudia negligens libertas, & licentia inordinata præsumpsit, hoc religiosæ abstinentiæ censura castiget.

Item sermone octauo de ieiunio decimi mensis.

¶ De eodem. Cap. VI.

HVius obseruantię vtilitas, dilectissimi, in ecclesiasticis præcipuè est constituta ieiunijs; quæ ex doctrina Sancti spiritus ita per totius anni circulum distributa sunt, vt lex abstinentiæ omnibus sit adscripta tẽporibus. Si quidem ieiunium verum in Quadragesima, æstiuum in Pentecoste, autumnale in mense septimo, hyemale aũt in hoc, qui est decimus, celebramus; intelligẽtes diuinis nihil vacuum esse pręceptis, & verbo Dei ad eruditionẽ nostram omnia elementa seruire, dum per ipsius mundi cardines, quasi per quatuor Euangelia incessabili tuba discimus, quod & prædicemus, & agamus.

2 *Primum* [b] *verò mensem, quartum, septimum, & decimum, non Hebræorum ratione, sed nostra debemus accipere. Primus enim mensis apud illos est Aprilis, quartus Iulius septimus October, decimus Ianuarius. In quibus, & præterea in quinto mense, qui est Augustus, quæ fuerit eis causa ieiunij. Hieronymus in commentarijs ad c. octauum Zachariæ exponit dicens.*

¶ Quare in suprascriptis mensibus ieiunia lex imperauit. Cap. VII.

Poly. ibidem.

IEiunium [c] quarti, & ieiunium quinti, & ieiuniũ septimi, & ieiuniũ decimi (ἀπὸ κοινοῦ enim subauditur mensis) domui Iudę, & Hierusalem in dies festos vertetur, &

a ¶ In Septembri.] ſm distinctionem, c. superioris. in fi.

IGitur.] CASVS. Docet Leo, ꝙ post quinquaginta dies lætitiæ, computandos à die resurrectionis, quos in honorem Domini celebrauimus, inducitur ieiuniũ, vt si quid per abundantiam lætitię deliquimus, abstinẽtia ieiunij castigetur.

Precepta quæ moralia sunt per ecclesiam mutabilia.

potest ex hoc c. quòd etiam ea, quę moralia sunt, immutantur per ecclesiam hodie. Nam alijs temporibus celebrabantur olim hæc ieiunia, alijs nunc.

a ¶ In hoc loco.] Verba Hiero.

b ¶ Dixerunt.] Ostendendo causas constitutionis talis, vel talis ieiunij.

Magistro plusquam discipuli credendum est.

c ¶ De fonte.] Collige in dubijs ad rei originem recurrendū: & plus magistro quā discipuli credendū, vt dixi dist. 9. vt veterum. & dis. 20. de quibus 24. q. 1. loquitur. sup. d. 12. pceptis Argum. contra nunquā ad rei originem recurrēdum. ff. de leg. & senatusc. & iō. nā dicit lex, quòd non de omnibus, quæ cōstituta sunt reddi ratio potest, &c. ff. tit. eo. non omnium.

Transcriptū an ualeat sine originali.

d ¶ De riuulis.] Arg. nō valere sumptum sine originali. C. de eoden. Authen. ibi pōsita. arg. cōtra ext. de fideiuss. peruenit. Dicit Alberic. ꝙ si est transcriptū per manū tabellionis valet: arg. ff. de admin. tu. chyrographis. Azo dicit non valere, nisi p iudicē fiat translatio, vt in authen. vt fratrū filij. §. illud. coll. 9. C. de test. publicati. Io. Hæc qō determinatur hodie per decre. quā habes extra de fide instr. cap. vlt. vbi dr̄, ꝙ exēplata instrumenta aliqua iusta cā auctoritate iudicis scripta eandem vim habeāt cum authenticis, & originalibus. B.

ADDITIO. De hoc not. 100. dist. contra morem. & extra de verborum significat. abbate. Archid.

e ¶ Quærere.] Sup. dist. 9. vt veterum.

gaudiū; veritatem tantum Deus quęrit, & pacem. In hoc loco [a], nostrorū multi multa dixerunt [b], & inter se dissonātia. *& paucis interiectis.* ¶ Cogimur igitur ad Hebręos recurrere; & sciæ veritatem de fonte [c] magis, quàm de riuulis [d] quærere [e] †. *& paulo post.* ¶ Ieiunium quarti [f] mēsis, qui apud latinos vocatur Iulius, die septima, & decima eiusdē mensis illud arbitrantur, qn̄ descendens Moyses de monte Sinà tabulas legis abiecit [g] atque cōfregit, & iuxta Hieremiā muri primū rupti sunt ciuitatis [h]. In 5. mense, qui apud latinos appellatur Augustus, cū propter exploratores terræ sanctę seditio orta esset in populo, iussi sunt montē nō ascēdere, sed per quadraginta annos longis à † terra sancta circumire dispendijs, vt exceptis duabus, Chaleb, & Iosue, oēs [i] in solitudine caderēt. In hoc mense, & à Nabuchodonosor, & multa [k] post sæcula a Tito, & Vespasiano templum Hierosolymis [l] incēsum est, atque destructū: capta vrbs Bethel, ad quam multa millia confugerant Iudæorum: aratum tēplum in ignominiam gentis oppressæ à Tito Annio Rufo. In septimo verò, qui apud nos appellatur October, sicut supra diximus, occisus est Godolias, & Iudæ tribus, ac Hierusalem reliquiæ dissipatæ. Legamus Hieremiam. Mense decimo (qui apud nos Ianuarius dicitur, eo quòd ianua anni sit, atque principium) Ezechiel in captiuitate positus audiuit, & cunctus populus captiuorum, quinto mense templum esse subuersum: quod plenissimè in eodem propheta cognoscimus. Hoc est igitur omne [m], quod dicitur, Dies plāctus, & ieiuniorum, quos hactenus habuistis in luctum, sciatis vobis (quia cogitaui, vt benefaciā Hierusalem, & domui Iuda) in lætitiā & gaudium, & solemnitates esse vertendos: ita duntaxat, si veritatem diligatis, & pacem Iuxta anagogē [n], quia tunc ieiunamus, quādo sponsus aufertur à nobis, & non meremur eius habere præsentiam: cum reuersus fuerit Dominus ad nos, & cogitauerit, vt bene faciat nobis; omnis tristitia vertetur in gaudiū, & fames [o] pristina sermonis Dei pręsentia doctrinarum eius, & cęlestis panis saturitate pēsabitur.

Exod. 32. Hier. 52. Num. 14. † ad terram sanctā. orig. 4. Reg. 25. Hier. 39. & 41. Hier. 52. Ezechiel. 33. Ioan. 16.

† Ex isto tex. infertur, ꝙ quandoq; magis considerātur accidentale. concor. l. 2. §. ex actis. ff. de orig. iur. & l. ... §. bestias. ff. de postul.

f ¶ Quarti. Mensis. scilicet secundum Hebraicam computationem.

g ¶ Abiecit.] Cum inuenisset Iudæos conflasse vitulū, vt 45. dist. disciplina. inf. de pę. dist. 2. §. item opponitur.

h ¶ Ciuitatis.] A Nabucodonosor, qui cum Chaldæis cępit in ciuitatem Hierusalem 23. q. 5. hinc. in fine.

i ¶ Omnes.] Qui diffidere cęperunt, sed cum Moyses non diffideret, & esset maior xx. annis, quare non intrauit terram promissionis? rationem habes 23. q. 4. §. his omnibus. Et dic, omnes, quia xx. annis, & supra exiuerunt de Aegypto.

K ¶ Multas.] Sed quare inducit hoc de Tito, & Vespasiano, cum ante per multa tēpora fuit illud ieiunium constitutum? & dicimus, quod istud non facit ad propositum: vnde est arg. ꝙ quandoq; aliqua inferuntur decretis, quæ non faciunt ad propositum principale. arg. sup. prox. dist. quod die. ver. cui initium.

l ¶ Hierosolymis.] Legitur 1 in psalterio. Vt quid Deus repulisti, ꝙ Hierusalem capta est eo tempore, quo interfecerunt Iesum Christum, s. in Pascha possumus dicere, quòd tunc fuerit capta: sed illæsa conseruata in se vsque ad Augustum, quando fuit accensa ab Ismael, qui Iudæus erat, & a quibusdam alijs.

1 Dic legitur, id est habetur in Iosepho: secūdū Goff. Hierusalem quā fuit capta.

m ¶ Hoc igitur est omne.] Id est, hoc signat apud nos: nam apud Græcos decimus inuenitur October, vt supra dist. 18. propter.

n ¶ Anagogen.] Id est, superiorem, & spiritualem, vel moralem intellectum: nam ana, supra: goge, ducere: inde pedagogus quasi ductor. hoc modo exponitur. hic est enim quidam intellectus historicus 2, allegoricus, moralis, siue tropologicus, & anagogicus: sicut diximus supra. distinctio. 37. vino, sic hæc vox, Hierusalem, historicè signat ciuitatem illam terrestrem: allegorice ecclesiam: moraliter animam fidelem: anagogicè cœlestem Hierusalem. Moralis intellectus attendit, quæ iuxta nos sunt: allegoricus, quæ intra nos: anagogicus, quæ supra nos. hic ergo ponitur anagogicus pro allegorico.

2 Historia secundum Isi. in 1. l. etym. dicitur ab histore in Grecè, quod est Latinè cognoscere, vel uidere. apud ueteres enim nullus scribebat historiam, nisi qui interfuisset. Alij dn̄t, ꝙ dr̄ ab historon Græcè, quod est gesticulatio, id est gestuum repræsentatio: vn̄ & histrio uocatur gesticulator, id est aliorū gestorum recitator, & repræsentator. Archidiac. Scriptura diuina quadrupliciter exponi potest

o ¶ Et fames.] Infra. 8. q. 2. audacter.

NON

NON AVTEM. Hæc est tertia pars huius dist. in qua dicitur, quod a pascha vsque ad penteconstem nō debemus de necessitate ieiunare. Io. de Fan.
CASVS. Dictum est supra in c. de ieiunio, quod post pentecostem ieiunium quatuor temporum est celebrādum: modo vult hic Gratianus ostendere, quare non ante. s. quia a Pascha resurrectionis vsq; ad penteconstē nō indicuntur ieiunia ex necessitate, & hoc probat per seq. c. Vel dic consuetudinem sequendam. s. 12. dist. illa.

3 *Non autem videtur* [a] *ieiunia quarti mensis posse celebrari ante diem Penteconstes. A die enim Dominicæ resurrectionis vsque in diem Pentecostes nō inducuntur obseruanda ieiunia.* [b]

Vnde Ambrosius in eiusdem diei sermone sexagesimoprimo, qui sic incipit.

¶ De eodem. Cap. VIII.

SCire debet [a] sanctitas vestra. Per hos quinquaginta dies nobis est iugis, & cōtinuata festiuitas: ita vt hoc omni tempore neq; ad obseruādum indicamus ieiunia, neq; ad exorandum Deum genib. succedamus † [c]. *& infra.* ¶ Instar ergo Dñicæ, tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & omnes isti dies, velut dominici deputantur. Resurrectio. n. Dominica est. Nam in Dominica resurgens saluator reuersus ad homines est, & post resurrectionem tota quinquagesima [d] cum hominib. commoratus est. Aequalis ergo eorum [e] necessariū, vt esset festiuitas, quorum æqualis esset sanctitas †. Sic. n. disposuit Dñs, vt sic eius passione in quadragesimæ ieiunijs contristaremur; ita eius resurrectione in quinquagesimæ ferijs lætaremur. Nō igit ieiunamus in quinquagesima; quia in his dieb. nobiscum Dominus commoratur. ¶ *Item in Apologia* [f] *David*. Hunc numerū [quinquagesimum videlicet] læti celebramus post Dñi passionē remisso culpæ totius debito, chirographo quoq; [g] euacuato, [h] ab omni nexu liberi, & suscipimus aduenientē in nos gratiam Spiritus sancti: die Pentecostes vacante ieiunio laus dicitur Deo, alleluia cantatur. [i]

† *succidamus.*] orig. & aliquot Gratiani exēplaria vetusta, & recentes editiones.

† *sic quantitas.*] ori.

C. 8. Glossa. 2.

a ¶ Scire debet.] *In multis manuscriptis exemplaribus a capite,* ieiunium. *vsque ad c.* post Phasca. *in aliquot etiam vsque ad vltimum, nulla est distinctio capitum. Tanquam. n. vnico contextu continentur multa auctoritates a Gratiano citatæ: Ideo verba ista,* Scire debet santitas vestra. *cohærent cū extremis verbis Grat. ad finem præcedentis capitis atq; ita legendum,* Vnde Ambrosius in eiusdē diei sermone 61. qui incipit, Scire debet sanctitas vestra; *ac deinde subiungēdū,* Per hos quinquaginta, &c. *Suo enim modo aptauit hunc locum Gratianus. Nam apud B. Ambrosium paulo aliter habetur.*

Necessariò ergo ecclesia constituit, vt post diem Pentecostes ieiunia celebrentur. Sed quòd in illis quinquaginta diebus ieiunandum esse negatur; ex obseruantia [k] *necessitate intelligitur.*

a ¶ Non autem videntur.] Improbat quod dictum est su. d̄ ieiunijs. su. ea. c. statuimus, & c. de ieiunio. in prin.
b ¶ Ieiunia.] inf. de consec. dist. 3. rogationes. cōtra Sol. licèt ibi ieiunemus trib⁹ diebus, nihilominus tñ est ibi cōtinuata festiuitas. Nā dicit lex quod perēnis est siue cōtinuus fluuius, licèt quādoq; exarescat. ff. de flu. l. 1. resp.

Fluuius etiā q̄nque arescēs dicitur perennis.

Scire debet.] CASVS. Docet Ambro. quod quinquaginta [1] dies a pascha resurrectionis vsque ad penteco. reputantur velut dies resurrectionis, & dies Dominici: quia resurrectio die Dñica fuit: & hos dies cum hominibus & discipulis suis stetit, & ideo sicut ī resurrectione gaudendum est, & non ieiunamus: sic & in his quinquaginta dieb. gaudendum est, nec ieiunia sunt indicāda: nec genua flectimus.
c ¶ Succedamus.] quia vnum genu succedit alij: & ita factū notat.
d ¶ Quinquagesima] si quadragesimā dixisset, melius dixisset nā post quadraginta dies ascēdit in celū. de cōsecr. dist. 5. ieiuniū, & sic ponitur totū pro parte. sic 23. q. 4. cū superna. sic econuerso pars ponitur pro toto. 14. q. 5. pœnale.
e ¶ Eorum.] Arg. pro omnib. vigilijs Apostolorum ieiunādis, vel pro nullis: quod falsum est: ecclesia tamen Romana cōsueuit ī vigilijs omniū ieiunare. extra de obser. ieiunio. cōsilium. nisi Ioannis, Philippi, & Iacobi, vt ibi Laur.
f ¶ In apologia.] id est sermone excusatorio de adulterio, quod David commisit cum Bersabeæ ab apo, qđ est re: & logos, quod est sermo: quasi responsio pro aliquo.
g ¶ Chirographo quoque.] idest, peccato quo tenebamur diabolo obligati tanquam chirographo.
h ¶ Euacuato.] vt C. de plus pe. l. vna. & est arg. quod cancellato instrumento liberatur debitor. 2 quod verum est nisi credi tor probet cōtrariū. ff. de prob. si chirographum.
i ¶ Cātatur.] inf. de consec. d. 3. ne quis, & c. ieiunium.
NECESSARIO CASVS. Concludit Gratianus ex supradicto cap. dicens quod ecclesia necessario instituit ieiunium post pentecostem: quod dicitur non esse ieiunandum in his quinquaginta diebus, intelligitur ex necessitate: de facto tamen ieiunamus in vigilia pētecostes, sicut in vigilia resurrectionis, & ad hoc inducitur sequēs cap.
k ¶ Obseruantiæ.] Hic malè dicit. & in seq. §. immo vigilia

1 Scilicet an illi tres dies, de quib. loquit prædic. rogationes sint ieiunandi. Io. de Fā.

Christus post dies 40. ascendit in cœlum.

Ieiunādum est ī vigilijs omnium Apostolorum nisi Ioannis Philippi, & Iacobi.

2 De hoc no. extra de renunc. fanè in glo. & sic. & extra vt li e pen. ecclesi. 2 in fi. Arch.

Vigilia pentecostes est necessario ieiunanda.

gilia pentecostes necessario ieiunanda est, vt infra cap. nosse.& su.cap.ieiunio.non obstat c.scire,quia pro vno die,nec plus nec minus,1 sed ꝙ ieiunare debeat hoc habet ecclesiæ consuetudo generalis.

1 De consec. ti. 2. reuera, & vide qđ dixi 65.d.c.j.

Nosse credo. [CASVS. Docetur hic,quòd cum tanto gaudio celebrandus est dies pentecostes, quanto dies resurrectionis. Et hoc probat p similē obseruantiam,quia vigilia Pentecostes celebratur sicutvigilia resurrectionis,vnde similis obseruantia simili debet gaudere lætitia.

a ¶ Pernoctantes.] per totam noctem significat.ff. d verb. sign. vrbana. §. pernoctare.

b ¶ Necesse est.] Id est cōueniēs est 2 secundum G.nam cōsilium est non enim quidqd consulitur, iuris necessitati subijcitur.de pœn.dist. 6.c.1. in fi. ff.de iudic.non quidquid.

2 Adde glo. concor. in l. de pupil. §. meminisse, ff.de no.op. nun. & in l. 1.ff. de offi. præfec. præto. Arch.

OBSERVANTIA. CASVS. dicit Gratianus,quòd similis obseruantia est,quo ad factum, & non quo ad necessitatem,con suetudo tñ ecclesiæ ꝑiudicat ei qđ Gratianus dicit.

Post Pascha. CASVS. Quæsitum fuit ab Isidoro, vtrū monachi, vel clerici vel laici possint ieiunare a resurrectione vsque ad pentecostem? qui respondet dicens, quòd licèt ecclesia relaxet ieiunia,& abstinētię rigorem, si quis tamē vult ieiunare,pōt ad īstar Antonij & Pauli,& cæterorū patrū qui in his diebus in eremo ieiunauerūt, exceptis diebus Dominicis.

c ¶Relaxauerit.]Interdicendo ieiunia.

Vtinā.] CASVS. Lucinius quæsiuit a Hyeronimo an sit peccatum ieiunare ī 50.dieb. post Pascha resurrectionis, & in diebus dominicis.Et respondet ꝙ non. Et hoc probat exemplo Pauli, & aliorum credentium, qui in illis diebus ieiunauerunt:non tamen cogitur quis ieiunare, sed vnaquęque prouincia in sensu suo abundat & leges maiorum interpretatur.

d ¶ In actibus.] su.30.d.si quis tanquam,contra.

e ¶Contextas.]idest,intersertas solemnitates,vel contextas idest,iuges & continuatas supra.ca.scire.

f ¶ Auferam.] Dicendo tunc esse ieiunandum. ADDIDIO. q.d. Nolo his diebus indicere ieiunium. Archid.

g ¶In suo.]Vt morem obseruet in ieiunijs,sicut dicitur de vigilia Bartholomæi.extra de obser.ieiu. consilium.

h ¶Apostolicas.] Consuetudo enim interpretatur legē ff.de verb.sig.anniculus.

Dilectionis.] Hoc c.inducitur ad ostendēdum varietatē computationis inter Latinos, & Hebræos. Nā secundum Latinos quartus est mensis Iunius: secundū Hæbreos Iulius: & ita facit ad propositum Gra.est ergo casus. Latinus diaconus ecclesiæ Grumentinæ fuit electus ab omnibus in episcopum Marcellianēsem, qđ negotium

Vnde idem Ambrosius in eiusdem diei sermone 60. qui sic incipit.

¶ De eodem. Cap. IX.

Nosse credo.α vos fratres.Non minore lætitia celebramus diem Pentecostes, quàm sanctum Pascha curauimus. Tunc.n.sicut modo fecimus, ieiunauimus sabbato, vigilias celebrauimus:orationibus pernoctantes [a] † institimus;vnde necesse est,[b] similem † obseruantiam similis lætitia subsequatur.

† *pernoctanter.*] orig.
† *similis obseruantia similem lætitiā subsequatur.*] orig.

α ¶Nosse credo.] *Idem euenit in hoc capite:quod in superiore euenisse notatum est. Cohære enim cum superioribus, prima sermonis periodo,quasi in summam redacta.*

Obseruantia verò similis dicitur; quo ad factum, non quò ad necessitatem.

Vnde Isidorus lib.1.de ecclesiasticis officijs,c.42.

¶ De eodem. Cap. X.

Post Pascha vsq; ad Pentecostem, licet traditio ecclesiarum abstinentiæ rigorem prandijs relaxauerit; [c] tamen si qui monachorum, vel clericorum, ieiunare cupiunt,nō sunt prohibendi; quia Antonius,& Paulus, & cæteri patres antiqui etiam his diebus in eremo leguntur abstinuisse,neque soluisse abstinentiam, nisi tantum die Dominico.

Item Hieronymus ad Lucinium,epist.28.

¶ De eodem. Cap. XI.

Vtinam omni tempore ieiunare possimus; quod in actibus [d] Apostolorum diebus Pentecostes,& die Dominico Apostolum Paulum,& cum eo credentes fecisse legimus.*& infra.*¶Nec hoc dico quòd Dominicis † diebus ieiunādum putem,& contextas [e] quinquaginta † diebus ferias auferam: [f] sed vnaquæque prouincia abundet in suo [g] sensu: & præcepta maiorum, leges Apostolicas,[h] arbitretur.

Poly.l.3.tit.23. Act.13.20.& 27.
† *al.festiuis.*
† *al.sexaginta.*]ori.

Item Pelagius Papa Petro episcopo Potentino.

¶ Sabbato magno post horam baptismi episcopus valet ordinari. Cap. XII.

Dilectionis tuę scripta suscepimus,quibus significas Latinum ecclesiæ Grumentinæ diacouū ad episcopatū Marcellianēsis ecclesiæ,siue Clusitanę † ab omnib. fuisse electū: quod iam ante hoc tēpus retulisti, & iussi-

su.d.63.literas. Poly.l.2.tit.28. Ans.l.6.c.59.
† *al.Cusilinatin*

sup.dist.54. ca. frequens.

mus, vt veniret;[a] credentes eos de persona eiusdem ab episcopo[b] suo dimissorias accepisse. Quòd si modo fecerunt, facite eum velociter ad vrbem Romam occurrere, vt si Deus iusserit, in Sabbato magno post horā baptismi ordinetur. Quòd si ante memoratum diem non occurrerit, cogetur vsque ad quarti[c] mensis ieiunia sustinere.

DISTINCTIO. LXXVII.

Epist.82. Anastasio.

His temporibus[d] secūdum Anacletum, Zepherinum, Gelasium, & Pelagium, episcopi, presbyteri, & diaconi sunt ordinandi. Metropolitanus aūt iuxta Leonē ex presbyteris eiusdem ecclesiæ, vel ex diaconis optimus ordinetur. Ex monachis autem, vel laicis nullus nisi per gradus ecclesiæ, debet ad summum sacerdotium peruenire.

Vnde Caius Papa Fœlici episcopo, epist. vnica in extremo.

¶ Non nisi per distinctos gradus quisquam ad sacerdotium aspiret. Cap. I.

Illud nos statuentes vobis, & omnibus seruare mādamus, vt ad ordines ecclesiasticos sic ascēdant in ecclesia, qui ordinari merentur: idest, si quis episcopus esse meretur; sit primū[e] ostiarius, deinde lector, postea exorcista, inde sacretur acolythus, demū verò subdiaconus, deinde diaconus, & postea presbyter; & exinde, si meretur, episcopus ordinetur.

Vnde Zozimus episcopus vrbis Romæ ait ad Isychium, epist. 1. c. 3.

Ansf.lib.7.cap.49. Rabanus de instit. cler.l.1.c.13.

¶ Quæ interualla temporis in singulis gradibus seruanda sint. Cap. II.

In singulis gradibus hæc tempora sunt obseruanda

gotium totum Petrus Pontinus episcopus Papæ significauit? Rescribit ergo Pelagius, ꝙ iam iusserat Latinum prædictum Romam venire, credens eum habere literas dimissorias a suo episcopo: quod si verum est, mādat Petro, ut faciat eum venire ad Vrbem in Sabbato sancto: quia si tunc non venerit, cogetur subsistere, vsque ad ieiunia quarti mensis, idest, Iulij.

a ¶ Vt veniret.] Quia forte suberat Papæ iste episcopus nullo medio.

b ¶ Ab episcopo.] Arg. quòd clericus alicuius episcopi in alia prouincia non debet eligi: nec ipse debet consentire, nisi habeat literas dimissorias, quibus absoluatur ab obnoxietate sui episcopi. arg. 85. distin. Florentinum archidiaconum. & dist. 71. fraternitatem. arg. contra, quòd scilicet non exigatur consensus episcopi, inst. de adopt. §. sed si quis nepotis. De hoc dixi supra. 61. dist. §. sed aliud.

c ¶ Ad quarti.] Supra 75. dist. ordinationes.

His temporibus. CASVS. Ostenso quibus temporibus sint clerici ordinandi, nunc in hac 77. distin. ostendit quæ vel quanta interstitia temporum in singulis ordinibus sint seruanda, & super hoc triplex regula seruatur. Nam alia seruatur in pueris, qui per interstitia promouentur, quæ sunt inf. ea. in singulis. & quicunq; alia in grādæuis, qui intra 7. ann. recipiunt ordines, vt inf. ea. quicumq; alia in monachis, quia monachus ex dispensatione intra annum promouetur, laicus intra annum & dimidium, ut infra ea. monachus & docét 1. c. huius dist. quòd gradatim debet fieri ordinatio.

d ¶ His temporibus.] Hic intitulatur 77. distin. in qua tractat de interstitijs temporū obseruandis. Nō ergo, ꝙ si qs ab infantia sit mancipatus militiæ clericali, anno 7. pōt ordinari clericus, ostiarius, lector, & exorcista, & sic stabit vsq; ad annum 12. exinde acolythus vsque ad annum 20. & postea in 21. subdiaconus, in 25. ann. diaconus, in 31. presbyter, exinde potest esse episcopus, ut inf. ead. in singulis. & c. quicunque. 28. dist. de his. sed si adultus velit ordinari, sic potest fieri ordinatio, vt per 7. annos recipiat ordines omnes in duob. primis quatuor minores, ī reliquis quinque ordinetur acolythus, subdiaconus, diaconus, presbyter, & eps si electus fuerit. ĭ. ea. quicunque. Si autē secus factum fuerit, deponi debet. ĭ. ead. dist. subdiaconus, ex generali tamen consuetudine his omnibus capitulis derogatū est. ubi uero maior necessitas ecclesiæ incumbit, laicus ꝑ annū & dimidiū, monachus verò per annum potest recipere oēs ordines, vt infra ead. c. vlt.

Temporum interstitia. sunt in ordinib. obseruanda.

Illud.] CASVS. Docet Gelasius in hoc c. quòd si quis vult ad episcopatum ascendere, debet gradatim promoueri, ut primo ostiarius, deinde lector, &c. quod oportet per interstitia temporum fieri.

e ¶ Primū.] Supra 21. dist. cleros. contra. sup. dist. 32. seriatim. contra s̄. 44. dist. non oportet. 1 contra 59. dist. si offic. cōtra. nā ibi colligiē, ꝙ psalmistatus sit ordo primus; sed melius colligitur ext. de æta. & qual. cū contingat. Sed dic, ꝙ hęc dictio, primū. sequētia respicit, nō ꝙ sit prim⁹ ordo ostiarius, sed primus est respū sequētiū. ADDITIO. Ista fuit sententia Laur. Vel potest dici, ꝙ ideo tacet de psalmista hic, & 92. distin. à subdiacono. quia ille ordo à simplici sacerdote potest conferri. 23. distin. psalmista. & noluit enumerare, nisi illos, qui ab episcopis conferruntur secundum Hug.

1 Psalmistatus est primus ordo.

In singulis.] CASVS. Zozimus docet hic, tēpora esse seruanda in ordinibus suscipiendis, vt si ab infantia literas didicerit à septennio vsque ad annos duodecim, recipit tres minores ordines. post annū 12. fiat acolythus. in 21. subdiaconus fiat. post 25. diaconus. post triginta presbyter; deinde mereatur episcopus ordinari. Eadem interstitia seruentur in defensoribus, idest, patronis

patronis ecclesiæ, si uoluerint ad clericatũ promoueri.
a ¶ Si ab infantia.] Idest septimo anno. C. de iure delib. l. si infanti. Ioan.
b ¶ Nomē.] Vt scribat in matricula. 5c. di. contumaces.
c ¶ Quinquennio.] Post septēniũ. inf. e. c. subdiaconus.
d ¶ Exinde.] Post xij. annos cũ voluerit.

pit ibi.[l] Qui verò iã.] Sed duo sequentia ea. plana sunt.
l ¶ Pubertatis.] Idest annum xiiij. secundum quosdam fm H. ante xij. Insti. quib. mo. tute. fin. in prin. extra de despõ. impub. puberes. 2c. q. 1. illud vbi incipit adolescẽtia, ex sufflatur & exulat pubertas. Ioã. quod dicit H. de xij.

si ab infantia [a] *α* ecclesiasticis ministerijs nomē [b] dederit, vt inter lectores & exorcistas quinquennio [c] teneat, exinde [d] acolythus, vel subdiaconus [e] xiiij. annis [f] fiat; & sic ad benedictionem diaconatus, si meretur, accedat: in quo ordine quinque annis, si inculpatè se gesserit, hęrere debebit. Exinde suffragantibus stipēdijs, per tot gradus datis propriæ fidei documentis, presbyterij sacerdotium poterit promereri: de quo loco (si eum exactior ad bonos mores vita perduxerit) summum Pontificatum [g] sperare debebit. *& infra.* ¶ Defensores [h] etiam ecclesię, qui ex laicis [i] fiunt, supradicta obseruatione teneantur, si meruerunt esse in ordine [k] clericatus.

α ¶ Si ab infantia.] *Prior hæc huius capitis pars summatim refertur. Integre locus si habet.* Si ab infantia ecclesiasticis ministerijs nomen dederit, inter lectores vsq; ad vigesimum ætatis annum continuata obseruatione perduret. Si maior iam, & grādæuus accesserit, ita tamen vt post baptismum statim se diuinæ militiæ desideret mancipari, siue inter lectores, siue inter exorcistas quinquēnio teneatur; exinde acolythus, vel subdiaconus quatuor annis: & sic ad benedictionem, &c. *Ac sanè in vno etiam peruetusto Gratiani codice, & apud Rabanum, lib. 1. c. 13. de instit. cler. legitur*, qutuor annis *non*, quatuordecim. *Sed ob glossas nihil mutatum; additumve est.*

Item Syricius Papa ad Hymerium Tarraconensem, epist. 1. cap. 9.

¶ De eodem. Cap. III.

QVicunque itaq; se ecclesiæ vouerit obsequijs à sua infantia, ante pubertatis [l] annos baptizari, [m] & lectorum debet ministerio sociari. Qui ab accessu adolescentię, vsq; ad vigesimũ *α* ætatis annum, si probabiliter vixerit, vna tantùm, & ea quam virginem communi, per sacerdotē bñdictione percepit, vxore cōtentus, acolythus, [n] & subdiaconus esse debebit: posteaque ad diaconij [o] gradum (si seipsum primitus, cōtinentia præeunte, dignũ probauerit) accedat. Vbi si vltra *β* quinque annos

Iuo p. 6. c. 91. & 92.

e ¶ Vel subdiaconus.] Vel pro, idest, hoc probatur in ca. seq. arg. C. de verbo. sign. l. ult. arg. extra de eo qui fur. or. re. cap. 2.
f ¶ Xiiij. annis.] Cōputatis à tempore septemnij hoc respicit qđ dicit de infantia, idest septennio, & ita in xxj. an. subdiaconus fiat.
f ¶ Xiiij. annis.] Hęc determinatio xiiij. ann. non respicit, nisi tantùm subdiaconatũ. quod patet ex cap. seq. ubi dicitur, quòd ab accessu adolescentiæ. vsque ad xx. annum fiat acolythus, & subdiaconus. sed in xv. anno acolythus, in xxj. subdiaconus.
g ¶ Pontificatum.] inf. de consec. dist. 5. de his verò. sup. dis. 18. si episcopus. & distin. 59. si officia.
h ¶ Defensores.] Idest aduocati castaldi. 1. q. 3. saluator. 1
i ¶ Ex laicis.] infra d st. 89. indicatũ. cōtra. Sed hic isti laici erant de foro ecclesiæ, ibi non & cōstitui debent isti quò ad temporalia, non quo ad spiritualia. 16. q. 7. in nona.
k ¶ In ordine.] Contra. Nonne. isti sunt grandæui, cũ eis cōmittat administratio. ergo per septem annos tm̃ possunt ascendere ad omnes ordines, ut infra c. prox. quare ergo hic dicit, supradicta obseruatione. Respon ideo ut gradatim omnes ordines recipiant, & nullum permittant. nec tamen per tanta interstititia, vel hoc corrigitur. Io.

1 Adde hic, φ defensor appellat patronus siue aduocatus ecclesiæ ext. de elect. venerabilem. Item reus dr̃ defensor. 4. q. 4. ca. 1. Itē custos patroni Romanæ ecclesiæ. 28. dis. quia sũt culpæ. Item custos cuiuslibet ecclesiæ, vt hic. Item exorcista. inf. ead. monachus nouitius. Archid.

QVicunque. CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima prosequitur de pueris: in secunda de grādæuis. In prima igitur dicitur, φ pueri ante pubertatis annos baptizari debēt, & fieri ostiarij, lectores, & exorcistæ, deinde, vsque ad xx. ann. ita quod, vsque, teneatur inclusiue: inde fiat acolythus, & subdiaconus: post xxv. diaconus: post xxx. presbyter, post decennium computãtum à xx. ann. fiat episcopus, quia postquam est presbyter statim potest fieri episcopus. In secūda vero parte dr̃, φ si quis est grandis ætatis, prius baptizet, & in primo biennio fiat ostiarius, lector & exorcista In sequenti quinquennio fiat acolythus & subdiaconus, postea diaconus, postea presbyter, postea ep̃s. Sc̃da pars inci-

xij. annis, non est verum in masculo, sed in puella, ut Instit. quib. mod. ti. tu. in prin. a colum. B.
m ¶ Baptizari.] Sed quare dicit, φ tunc debeat baptizari, cum sit dubium & periculosum intantùm differri baptisma, ut de consec. dist. 4. quis. &c. ne qđ absi.? ideo dicit, quia cum baptisma sit ianua omnium sacramentorum, vt 32. dist. § verum fi. nō posset ordinari si non esset baptizatus, ext. de presbyt. nō bapti. c. 3. nō φ debeat differri, sed si casu dilatum est, baptizari dēt.
n ¶ Acolythus.] Et ita uidetur, φ de iure non debeant minores ordines simul conferri: quod credo, nisi dispensatiuè: vel nisi sit consuetudo, vt extra de eo. qui fur. or. re. cum H. lator
o ¶ Ad diaconij.] Continentia præeunte: ideò hic non dixit de subdiaconatu, quia nundum erat sacer ordo tempore Syricij, qui antiquissimus fuit. 32. dist. erubescant. hodie vero est sacer ordo.

Pubertas finitur.

Baptis[mus] est omni[um] sacramen[to]rum ian[ua]

Ordines [mi]nores a[n] mul co[nfer]ri possin[t]

a ¶ Exin-

a ¶ Exinde.] inf.ea.d.episcopus contra. Sed referas hoc ad 20.annum.de quo sermo præcessit, non ad quinquennium proximum,& sic erit in 30.anno.vt ibi dicitur,& extra de elect.cum in cunctis. vel dicas esse constitutionum varietatem.Hug.

b ¶ Gran-

in canone.26.d.qui sine.distingue tñ inter ordinem, & ordinem, & ita arbitrio boni viri relinquitur. extra de offic.deleg.de causis,ff.de iure delib.l.1.

e ¶ Aliud.] a biennio si esset in 15. anno. nec refertur ad antecedens quinquennium:quia non præcessit aliud, sic. C.quomodo, & quãdo iudex. Auth. qui semel.

laudabiliter ministrauerit, congrue presbyterium consequatur. Exinde [a] post decennium episcopalem cathedram poterit adipisci: si tamen per hæc tempora integritas vitæ,ac fidei eius fuerit approbata. Qui vero iam ætate grandæuus [b] melioris propositi cõuersatione prouocatus, ex laico ad sacram militiam peruenire festinat, desiderij sui fructum non aliter obtinebit, nisi eo, quo baptizatur, tempore, statim [c] lectorum, aut exorcistarũ numero societur: si tamen,eum vnam habuisse, vel habere [d],& hanc virginem accepisse,constet vxorem. Qui dũ initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud [e] acolythus,& subdiaconus fiat; & sic ad diaconatum (si per hæc tempora dignus iudicatus fuerit) proueh atur. Exinde iam accessu temporum, presbyterio, vel episcopatui, si eum cleri, ac plebis euocauerit electio, non immerito societur.

Ibidem §.10.

α ¶ Vigesimum.] *In plerisque vetustis exemplaribus, & Gratiani, & epistolæ,atque apud Iuonem legitur, trigesimum. Sed in epistola Zozimi,cuius pars relata est in antecedente notatione*, vigesimum.

β ¶ Vltra.] *Sic legitur in omnibus manuscriptis,& in originali ipso. In vulgatis erat*, intra.

Item ex sexta synodo,c.15.

¶ De eodem. Cap. IV.

SVbdiaconus nõ minor viginti annorum [f] ordinetur. ¶ Si quis verò in aliquo ordine sacerdotali præter cõstituta tempora ordinatus fuerit,deponatur.

Item ex concilio Carthaginensi 3.c.4.

¶ De eodem. Cap. V.

Et conc.Carth.codicis can.16. Burc.l.2.c.11. Iuo p.6.c.31. Pann.l.3.c.30. Poly.2.l.ti.27. Ansl.l.7.c.96.

PLacuit [g], vt ante viginti quinque annos ætatis, nec diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur,& vt lectores populum non salutent [h].

Item ex concilio Agathensi,c.16.& 17.

¶ Minoribus 25.annis leuitica non præstetur benedictio. Cap. VI.

Iuo p.5.c.135.

EPiscopus benedictionem diaconatus minorib. quã 25.annorum penitus non committat.¶ Sanè si coniugati iuuenes [i] consenserint ordinari, etiã vxorum vo-

f SVbdiaconus.] id est nõ minor 20. annorum. Ita,vt cõpleuerit 20. annum. hoc enim requiritur in honoribus ecclesiasticis, vt extra de elec.cum in cunctis. licèt secus sit in honoribus ciuilibus 3. vbi sufficit attigisse 25. annum, vt ff.de mu.& ho.ad rem.licèt sit arg.cõtra inf. distin. proxi. c.presbyter. In vsucapionibus sufficit attigisse vltimum diem,ut ff. de diuersi.& tempo. prescrip.in usucapione,& similiter quãtum ad factionem testamenti sufficit attigisse ultimum diem 14.anni,ut ff.de testamen. qua ætate. Sed quantum ad excusationẽ ciuilium munerũ requiritur, quòd annus sit cõpletus, vt ff. de iure ĩmuni. maiores. Sed quantũ ad beneficium restitutionis fit computatio de momento ad momentum, ut ff.de mune. l.3.§.minorem. Sed in temporalibus actionib. oportet, ut ultimus dies sit completus, ut ff.de actio. & ob. l.in omnibus temporalibus.Ioan.

Aetas in honoribus, & multis alijs necessarias.

3 Etiã fortè est ratio, quia honores ecclesiæ potius spectant ad onus quàm honorem 8. q. 1. illud. Io.de Fant.

g PLacuit inf.20. q.1.placuit.

h ¶ Salutent.] Solebant forte lecturi in pulpito aliquam salutationem nobis ignotam præmittere, uel dicebant, Dominus uobiscum. ubi modo dicunt: Iube domne benedicere.21. distinct.denique.

Hanc lite-
n ponit
ur. cuius
it hæc gl.
d Hug.po-
t 18.ut 28.
t. de his.
.dist.lecto
. Sed hoc
n Hug. nõ
let, quia
nc in se-
ennio non
osset reci-
re omnes
rdines.
2 Concor.
x. cum gl.
non aliter.
. de leg. 3.
in l.1.ff.
e muno.

b ¶ Grandæuus.s.xxiij.anno 1,uel xxx quia hæc est uirilis ætas.inf.ea.c.episcopus 2. ætas enim multum facit ad eruditionem.16.q.7.hoc sit, & si sit xxiij.annorũ,ita recipit omnes ordines intra xxx. annum.sicut quilibet alius,qui à pueritia deseruiuit ecclesiæ.Vel grandæuus. s.xviij.annorum:arg.28.dist.de his.& 32.dist.lectores.

c ¶ Statim.] sup.dist.47.§.1.argum.contra.Sed nõ dicit statim,id est, incontinenti: sed statim,id est,paulo post tale statim habes ff.de procura.qui procuratorem, uel ibi non prohibetur, nisi de episcopatu & presbyteratu:

d ¶ Vel habere.] Ita tñ,quod dudum iam promiserit continentiam.nam præire debet continentia,ut 28.dist.cap. priusquam. præterea de isto grandæuo non exprimitur

EPiscopus benedictionem.] CASVS. Hoc.c.diuiditur in tres partes.In prima parte dicitur.quod minor xxv. annorum fieri diaconus non debet. In secunda parte. dicitur, quod si coniugatus iuuenis uoluerit ordinari, requirenda est uxoris uoluntas: & sequestratoq; cubiculo & religione promissa,ordinetur.In tertia parte dicitur, quod ante xxx.annum presbyter,uel episcopus non ordinetur. Secunda pars incipit ibi, [Sanè.] Tertia ibi, [presbyterum uero.]

i ¶ Iuuenes.] Idem est de alijs regulariter. arg.32.q.5. per totũ.si sunt senes bene potest alter cõuerti: & alter in seculo remanere extra de conuer.coniug.cum sis.

a ¶ Se-

lũtas ita requirenda eſt, vt, ſequeſtrato [a] manſionis cubiculo, religione [b] promiſſa, poſteaquam pariter conuerſi fuerint, ordinentur. ¶ Presbyterum vero, vel epiſcopum ante triginta annos, id eſt antequã [c] ad viri perfecti ętatem perueniat, & diaconos ante vigintiquinque, nullus metropolitanorum ordinare præſumat: ne per ætatem [d] (quod aliquoties euenit) aliquo errore culpentur.

C. 17. Burc. l. 2. c. 9. Iuo p. 6. c. 29. Pann. l. 3. c. 28.

Item ex concilio Toletano 4. c. 19.

¶ De eodem. C. VII.

IN veteri lege ab anno vigeſimoquinto leuitæ [e] in tabernaculo [f] ſeruire mandantur cuius auctoritatem in canonibus & ſancti patres ſecuti ſunt. Nos [g] & diuinæ legis & conciliorum præcepti immemores; infantes, & pueros [h] leuitas facimus ante legitimam ætatem, ante experientiam vitæ: ideoque, ne vlterius fiat à nobis, & diuina lege, & canonicis admonemur † ſententijs, vt † à vigintiquinque annis ætatis læuitæ [i] conſecrentur, & à triginta presbyteri ordinentur.

Poly. l. 7. tit. 27. Burch. l. 2. c. 11. Iuo p. 6. c. 31. Pan. l. 3. c. 31. Num. 8.

† In codice regio.] *admonemus exẽplis.*

† *al. ſed.*

Item Gelaſius Papa ad epiſcopos per Lucaniam, epi. prima, c. tertio.

¶ Per quæ interualla temporum ordinetur, qui de monachis in clericatum eligitur. C. VIII.

SI quis de religioſo propoſito, & diſciplinis monaſterialib. eruditus ad clericale munus [k] accedat; in primis eius vita præteritis acta temporibus inquiratur, ſi nullo graui facinore probatur infectus, ſi ſecundam nõ habuit fortaſſis vxorem, nec à marito relictam ſortitus oſtẽditur; ſi pœnitentiam α publicam fortaſſis non geſſit, nec vlla corporis parte vitiatus apparet ſi ſeruili, aut originariæ non eſt conditioni obnoxius, ſi curię iam probatur nexibus abſolutus, ſi aſſecutus eſt literas, ſine quibus vix fortaſſis oſtiarij poſſit implere miniſterium.

ſup. diſt. 55. c. 1. Anſ. l. 7. c. 47. Iuo p. 3. c. 143.

α ¶ Si pœnitentiam] *Hinc vſque ad finem addita ſunt ex epiſtola ipſa, vt melius percipiatur nexus ſequentis capitis. Nam poſt verbum,* miniſterium, *continenter apud Gelaſium ſequitur:* vt ſilius omnibus, quæ ſunt prędicta, fulcitur; continuo lector, &c.

Item eodem capite, & ſequenti.

¶ De eodem. C. IX.

MOna-

---

a ¶ Sequeſtrato.] Infra 81. diſtin. volumus contra. Sed hic de ſuſpectis. Vel dic quòd thalamus tantum debet ſequeſtrari. non autem manſio [1]. & hoc obtinet in vxore promouendi: ſecus eſt in vxore illius, qui vult cõuerti: quia tunc vxor intrabit religionem. vel ſi eſt ſenex promittet continentiam, vt extra de cõuer. cõiu. cum ſis. & de illa materia not. 28. diſt. quia ſunt culpæ. Quid ſi vxoratũ promouet epiſcopus ad minores ordines, debet ne ab eo exigere continentiam, cum ſine titulo, eũ nõ debeat ꝓmouere & beneficium ſimul cũ vxore habere nõ poſſit, extra de cler. cõi. c. 1. & c. diuerſis? Sic: ſi tñ promouet, nec exegerit, habebit beneficiũ: ar. 12. diſ. ſi qui. ab eo autẽ qui vxorẽ nõ habet non eſt exigenda cõtinentia. 15. q. 3. §. cũ autem. Ioan.

1 Vĩ litera idem dicere cum dicat ſeq̃ſtrato mãſionis cubiculo de hoc le. & no. extra de cõuer. coniug. coniugatus: ibi uide.

Coniugati an poſſint ꝓmoueri.

b ¶ Religione.] i. caſtitate: q̃ qualiter ꝓmitti debet, dixi 32. diſ. ſeriatim. nec eñ iſta debet religionẽ intrare: quia nec vir eius intrat. ſecus eſt i vxore monachi, vel epiſcopi. extra de cõuer. coniug. ſane.

c ¶ Antequam.] No. ꝙ canon aliter interpretatur virilem ętatẽ, aliter interpretañ lex. ff. d̃ minorib. l. 1. C. de his q̃ veni. æta. impe. l. vlt. ſed diuerſificãt: quia diuerſos habẽt reſpectus. Pretor rõ habuit reſpectum niſi ad rerum ſuarum adminiſtrationem.

Aetas uirilis diuerſimode interpretañ.

d ¶ Ne per ętatem.] Argu. ratione ætatis p̃ſumi ꝓ aliquo, vel cõtra, ut ſu. 34. diſt. quorundam 33. q. 2. antiqui.

IN veteri. CASVS. Quidam epĩ ante xxv. annũ. leuitas ordinabãt. ſed Toletanũ concil. ꝓhibet ne hoc de cætero fiat: ſed poſt xxv. annum leuitæ ordinentur; & presbyteri poſt xxx. quod probat auctoritatẽ legis Moſaicæ & canonicæ.

e ¶ Leuitæ.] In ueteri lege à xxv. anno Leuitæ deſeruiebant tabernaculo, & cuſtodiebant uaſa tabernaculi aurea: antea non.

Leuitæ officium.

f ¶ Tabernaculo.] Quid ſit tabernaculum, habes ff. de uerb. ſig. l. unde tabernacula.

Tabernaculum.

g ¶ Nos.] Commiſcet ſe alijs. ut citius reprehendat.

h ¶ Pueros.] Puer quandoque ſeruũ, quandoque puellam ſignificat. ff. de uerb. ſig. pueri. quandoque dicitur puer. 18. annorum, ff. de ali. & ci. le. l. Mela.

Puer quid ſignificat.

i ¶ Leuitæ.] Omnes qui in templo ſeruiebant dicebant Leuitæ, quia de tribu Leui. aſſumebantur. Sed nunquid conferebat eis tunc character? Sic: argu. de conſecratio. diſtinct. 1. c. 1. ſed non idem qui hodie. argum. extra de ſacra. vnct. cum veniſſet. in fin. 2 1. diſtinct. c. 1. quod eſt contra opi. Hug. quam dixi ſu. 75. diſt. c. 1. ꝙ ſcilicet ſine Miſſa conferatur character. Sed hodie immutata eſt forma per Chriſtum, unde nec Aaron ſine Miſſa conferret hodie characterem.

Leuita à [...] ui dicitur.

Chara[...] hodie [...] Miſſa nõ c[...] fertur.

SI quis.] CASVS. Dicitur hic ꝙ ſi quis monachus uoluerit promoueri, uita eius præterita requiri debet, ſi fuerit criminoſus, uel irregularis, contrahendo cum ſecunda uxore. uel repudiata.

K ¶ Munus.] id eſt ſi vult ad ordinem promoueri. Archidiaconus.

MOnachus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima loquitur de monacho. In ſecunda de laico,

laico. In prima ergo dr, q monachus nouitius, si bonæ vitæ, & bonæ conuersationis fuerit, intra annum potest omnes ordines recipere per interstitia breuia in ca. assignata, vt deuotio sancti propositi legitima suppleat interstitia. In secunda parte dicitur, q laicus intra annum

dius tñ scripsit literas non esse notas. ff. de bon. posses. sed cum patrono. §. notis. Notæ autem quandoq; dicuntur cicatrices, vñ lex dicit, quòd notæ, & nomina fugitiuorum ad magistratus sunt referenda. ff. de ser. fug. l. 2. iuxta illud.] Folijsque notas, & nomina mandat.]

chus α [a] vero nouitius [b] morum honestate fulcitus, continuo lector, vel notarius [c], aut certe defensor [d] effectus, post tres menses existat acolythus: maximè si huic ætas etiã suffragatur: sexto mense subdiaconi nomen accipiat; ac si modestæ conuersationis, honestæque voluntatis existit, nono mense diaconus, completoque anno fit presbyter: cui tamen, quod annorum interstitia fuerant collatura, sancti propositi sponte suscepta doceatur præstitisse deuotio [e]. ¶ Si verò laicus quispiam ecclesiasticis est aggregandus officijs; tanto solicitius in singulis, quæ superius comprehensa sunt, huiusmodi decet examinari [f] personam; quantum inter mundanã, religiosamq; vitam constat esse discriminis: quia vtique conuenientia [g] ecclesiæ ministeria reparanda † sunt, non inconuenientibus meritis ingerenda: tantoque magis, quod sacris aptum possit esse seruitijs, in eorum quærendum est institutis, quantum de tempore, quo fuerant hæc assequẽda, decerpitur; vt morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior consuetudo non contulit: ne † per occasionem supplẽdæ penuriæ clericalis, vitia [h] potius diuinis cultibus intulisse †, non legitimæ familiæ Domini computemur procurasse compendia [i]. Quorum [k] promotionibus, super anni metas [l], sex menses nihilo minus subrogamus: quoniam, sicut dictum est, distare [m] conuenit inter personam diuino cultui deditam, & de laicorum conuersatione venientem. Quæ tamen eatenus indulgenda credidimus, vt β ecclesijs ab hac occasione cessantibus [n] canonum paternorum vetus forma seruetur.

Ibidem. cap. 4.

† al. deputanda.

† al. non.

† al. intulisse iudicemur.

α Monachus.] *Quomodo hic locus in originali habeat proxima superiore notatione indicatum est.*

β ¶ Vt ecclesijs.] *Hæc multo plenius à Gelasio exponuntur:* Vt illis, inquit, ecclesijs, quibus infestatione bellorum, vel nulla penitus, vel exigua remanserunt ministeria, renouentur: quatenus his, Deo propitio, restitutus, in ecclesiasticis gradibus subrogandis canonum paternorum vetus forma seruetur: nec contra eos vlla ratione preualeat, quod pro accidentis defectus remedio prouidetur, non aduersus scita maiorum noua lege proponitur; cæteris ecclesijs ab hac occasione cessantibus, quas non simili clade vastatas, pristinam faciendis ordinationib. conuenit tenere sententiam.

d ¶ Defensor.] Exorcista. nã prius fit ostiarius, post exorcista. su. ea. c. 1. dr exorcista defensor: qa defendit corpus a dæmonibus.

e ¶ Deuotio.] Sicut enim ingenium supplet tempus in bene studente, sic, & bonitas ætatem: & ita compensatur probitas cum tempore sic ergo bonitas supplet ætatem sicut tempus, vt C. de preposi. sacro scrin. l. 1. l. 12. sic & malitia dicitur ætatẽ supplere. C. si mi. ma. se. dixe. l. 3. extra de despõsa. impuberum deiliis, ita pbitas, & honestas supplet tẽpus. C. de his qui ve. eta. imp. l. omnes, & ff. de decre. ab or. fa. l. 1. sic aliquid quod est minus, æquiparat alij, qđ est maius, facta compẽsatione hinc inde. 7. q. 1. quæro & 10. dist. in canonicis. Istud idẽ considerat in testib. quia fit cõpẽsatio auctoritatis ad numerũ. extra de testi. in nostra.

Ingenium & alia tempus supplere possunt.

f ¶ Examinare.] Argu. q si laicus inducitur in testẽ, diligẽtius est examinãdus, quã clericus, pter maiorem duritiem. 12. q. 1. duo.

g ¶ Conuenientia.] idest, conuenientib. ministris.

h ¶ Vitia.] Idest, vitiosos clericos.

i ¶ Compendia.] id est vtilitates, vel vtiles ministros.

K ¶ Quorum.] Argumẽtum potest colligi ex hoc, q tantum

num, & dimidium poterit promoueri ad omnes ordines, si fuerit commendabilis vitæ, vt quod deest tempori, & quod prolixior consuetudo non contulit, suppleat in eo morum probitas, & hæc omnia fiunt de dispensatione propter necessitatem: qua cessante vetus forma seruetur, secunda pars incipit ibi. [Si verò laicus.]

1 Secundum hoc expone. vel notarius vel p idest, & sic exponunt Gra. & Hug.

a ¶ Monachus.] Hoc cap. loquitur secundum casum illum sup. dist. 55. priscis. §. de dispensatione, procedente de iure communi.

b ¶ Nouitius.] Quia de nouitio maior dubietas videbatur esse.

c ¶ Vel notarius.] A notis, idest, literis legendis 1. Pe-

valeat testimonium quatuor clericorum, quantum sex laicorum, nam in sesquialtera proportione videtur, quòd se habeant, sicut se habent sex, & quatuor: quia tantum potest clericus facere per annum, quantum laicus per annum, & dimidium. 46. distinct. cap. penul.

Clericus laico præferẽ.

l ¶ Metas.] sup. dist. ead. quicunque, contra. Sed ibi de neophyto: hic de renato ab infantia loqtur. Vel illud regulariter & de iure communi: hoc specialiter ex dispensatione vnde subijcit, quæ tamen, &c.

2 Ad idem 61. dist. in sacerdotibus. sup. 4. dist. statuimus, &c. deniq. 1. q. 1. vilissimus.

m ¶ Distare.] inf. 8. q. 1. nec sufficere 2.

n ¶ Cessantib.] Cessante causa concessionis, cessare debet pariter & concessum, vt 1. quest. 7. quod pro remedio

dio,& c.exigunt.su. dist.55.priscis.56.dist.isinael. argu. contra.C.fami.ercis.l.2. Lau.
ADDITIO. Dic vt not.61.distin. neophytus, & 19.q.2. duæ. Archid.

QVa verò ætate.] CASVS. Supra in proxima distin. in cap. episcopus benedictionem dictũ est quòd qui ordinatur in presbyterum debet esse 30.annorum. Nunc verò in hac 78.dist. idem repetit, vt addat causam quare tunc, & non ante: scilicet quia Christus in 30 anno baptizatus fuit, & postea cœpit prędicare, vt inf. ead. presbyter. Et omnia plana sunt vsque ad c. quid est.

a ¶ Qua verò.] Hic intitulatur 78.d. in qua ostendit magister nõ debere ordinari sacerdotes de iure cõi ante triginta annos completos: quia in tali ætat. Dñs baptizatus est, & pdicare cœpit, & quidã alij prophetæ, sed quia & ante hoc tẽpus prophetæ ad prædicãdum missi sunt, possent necessitate imminente a 25. anno ordinari inf.ea.d. c.vl.art.ff.ad Treb. filium §.1.

Christus qua ætate baptizatus est.

b ¶ SI quis.] ¶ Non impleuerit. Ex tra de elec. cum in cũctis.

1 Ad idem 15. q. ult. c. ul. & de hoc etiam not. inf.ea.c.ult.

c ¶ Sit dignus.] Ar. est non debere derogari iuri cõmuni propter personã.sup.d. 50.ex pęnitentib.d. 61.miramur.Sed pp necessitatẽ, vel vtilitatẽ derogat iuri.licẽt nõ propter digni tatem tãtum,vt 1.q. 7.cap.tali. 1.

QVid est manus.] CASVS. Super epistolam ad Timotheum habetur. Manus cito nemini imposueris, nec communicaueris peccatis alienis. Nunc verò Leo Papa exponit literam Apostoli,& dicit,quod ille cito manum imponit, qui ordinat aliquem ante congruam ætatem, & ante examinationem, & antequam sit disciplinatus. Et ille communicat peccatis alienis, q efficitur malus: sicut est ille, quem ordinat,& in malo est ei similis.

2 Cap. I.

d ¶ Quid est.] Hoc est in epistola ad Timotheum 2: Manus cito nemini imposueris: neque communices peccatis alienis.

e ¶ Communicare.] Communicat peccatis alienis, qui illis consentit,arg.dist.80.c.1.& culpam, & c.facientis. 83.dist.cap.quidem enim, & c.error.

PResbyter ante.] CASVS. Dicitur hic,quòd presbyter ante xxx. annos ordinari non debet, licet sit vitæ probabilis: quia Christus tantum in trigesimo anno cœpit prædicare,& baptizatus est.

f ¶ Ante triginta.] Pôt tamen ei concedi in vigesimo quinto anno regimen parochialis 3. ecclesiæ, extra de elec.

3 Hoc forte intelligitur de conuentuali secundum Laur. sed intelligas indistincte, ut probatur extra li. 6.de elec. li. cet canon. qd est concilij. Greg. x.

DISTINCTIO LXXVIII.

QVa verò [a] *ætate sacerdotes ordinari debeant, Bonifacius Papa diffiniuit dicens.*

α ¶ Bonifacius.] *Cæteri collectores citant ex decretis Fabiani. Extat apud Martinum Bracarensem episcopum in ca. græc. synod. cap.20.ex Neocæsarien.c.11.*

¶ Ante annos triginta presbyter non ordinetur. Cap. I.

SI quis [b] triginta ætatis suæ annos non impleuerit,nullo modo presbyter ordinetur, etiam si valde sit dignus [c].

Poly.l.2.tit.20. Burc.l.2.c. 10. Iuo p.6.c. 30. Pann.l.3.c.26.

Item in nouellis in Authentica de sanctiss. episcopis §.clericos,apud Iulian. Ante c.const 123 cap.19.]

¶ De eodem. PALEA. Cap. II.

NEmo presbyter consecretur,qui minor triginta annis sit:nemo diaconus, vel subdiaconus fiat,qui minor vigintiquinque annis sit: nemo lectoribus cõnumeretur,qui minor 18. annis fuerit: nemo inter diaconissas consecretur sacrosanctæ ecclesiæ, quæ minor 40. annis, vel ad secundum matrimonium peruenerit.

Poly.l.2. tit. 27.

Item Leo Papa ad episcopos Africanos, epist. 85. c.1.

¶ Non est ordinandus sacerdos, nisi longo sit probatus examine. Cap. III.

QVid est manus [d] cito imponere, nisi ante ætatẽ maturitatis, ante tempus examinis, ante meritũ obedientiæ †,ante experientiam disciplinæ,sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare [e] peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis ille est,qui non meruit ordinari?

su.d. 61.c.miramur. uers.quid est cito.] Ans.l.6.c. 34. Iuo p.5.c. 105.

† al. laberis.

Item ex concilio Neocæsariensi,c.11.

¶ Ante triginta annorum ætatem presbyter non ordinetur. Cap. IV.

PResbyter ante xxx. [f] annorum ætatem nõ ordinetur; quamuis sis probabilis vitæ:sed obseruet vsq; ad pręfinitum tempus. Dominus enim noster Iesus Christus trigesimo anno baptizatus est;& tunc prędicauit. [g].

Poly.l.2.tit.27. Ans.l. 7.c.95. Pann.l.3. c.29.

Aetatis probatio, cui incumbit. 4 Adde an de ætate filij credat libro patris, uel eius assertioni; no. gl.in l. etiã.ff. de proba. Bald. in l. neque natales. C. eo.t. 5 Nã factum domini non est trahendũ ad cõsequentiam fm B.

g ¶ Prædicauit.] Sed sacerdotis officium est prædicare vt 16.q.1.adijcimus. Vñ est hic arg.contra id quod diximus, q debeat implere trigesimũ annũ. Dicit Io. Chrysost. q de trigesimo anno nondũ attigerat Iesus nisi 30. dies,sicut in Euangelio continetur: Erat Iesus quasi annorũ 30.Sed est arg. superficiale 5. sed probatur per hoc quod ante 30.annum non possit promoueri.

HOC

HOC REGVLARE EST. CASVS. Dicit nunc Grat. ꝙ hæc quæ dicta sunt sup. de 30. ann. uera sunt, & seruanda de iure cõmuni. Et hoc probat exemplo Christi, & Ioannis Bap. & Ezechielis, qui tantum in 30. anno prædicare cœperunt, sed dispensatiue ante tale tempus potest aliquis ad dignitatem presbyterij promoueri: & hoc probat sex exemplis: scilicet Hieremiæ & Danielis, Dauid & Salomonis, Ioannis euangelistę & Pauli, qui omnes ab adolescentia acceperunt officium prædicandi, & gubernationem super alios. Et ad hoc probandum: inducit sequens cap. cuius casus per se patet.

a ¶ Prædicasse.] Ante hoc tempus.

b SI 30. annorum.] ¶ Necessitas.] Vel vtilitas, cum illa etiam inducat dispensationem. vt 1. q. 7. tali. immo de iure cõi. (vt vĩ.) cũ enim in 25. anno ad regimẽ ecclesiæ possit assumi, vt extra de elect. cum in cunctis. & quilibet prælatus debeat esse presbyter. 11. q. 2. sicut cum etiam talis debeat eligi, qui per breue tempus possit promoueri, vt extra de æta. & quali. præterea. Et breue tempus est, ut non vacet ecclesia, nisi per tres mẽses ad plus, vt 50. dist. postquam. ergo prędicta ca. uidentur correcta. Ioan. quod non credo, vt extra de elect. dudum & extra de præben. cum iam dudum. in fi.

Prælatus quilibet presbyter esse dēt.

Et hoc probat per sex auctoritates. Secunda ibi.] Nullus Pontifice.] Tertia ibi, [Sed quæritur.] Quarta ibi, [Hoc autem.] Quinta ibi, [Electio.] Sexta ibi, [Sicut supra.] Ioan. de Fan.

S. Greg. in Ezechiele hom. 2.

Hoc regulare est: vnde & Christus, & Ioannes Baptista, & Ezechiel, & nonnulli prophetarum non leguntur ante hoc tempus prophetasse, vel prædicasse. [a] *Verũ, quia Hieremias, & Daniel ante iuuenilem ætatẽ spiritũ prophetiæ accepisse leguntur: Dauid, & Salomon in adolescentia vncti inueniuntur, Ioannes etiam Euangelista; cum adhuc esse adolescens, à Domino in Apostolum electus; & cum alijs ad prædicandum missus inuenitur; Paulus quoque apostolus in adolescentia à Domino electus, & ad prædicandum missus asseritur; ecclesia similiter, necessitate exigente, nõnullos ante triginta annos ordinare consueuit.*

Hier. 1. Daniel. 1. Matth. 4. Act. 7.

Vnde Zacharias Papa Bonifacio episcopo, epist. 6. cuius initium [Benedictus Deus.]

¶ Necessitate exigente 25. annorum presbyteri ordinentur. Cap. V.

SI triginta annorũ non reperiuntur, & necessitas [b] †ex poscit, à vigintiquinque annis & supra leuitæ, & sacerdotes ordinentur.

† Ex isto tex. infert: ꝙ plura fiũt necessitatis causa: quæ aliàs nõ fierent. c. ... non solum ... ff. de excu. tut.

DISTINCTIO LXXIX.

CASVS. Supra in 23. dist. c. 1. tractatum est de electione & cõfirmatione Papę: nũc vero in hac 79. distn. idem repetit. vt aliqd addat. Continet enim hęc dist. quatuor articulos. In primo dicit, ꝙ Papa non debet eligi nisi à Cardinalibus. In secũdo dicit quid iuris sit si duo apostolici eligũtur. In tertio dicit, ꝙ electio successoris debet fieri cũ deliberatione p̃decessoris, In quarto dr̃, ꝙ electio Apostolicorũ soli Deo reseruatur: q̃ omnia per suos §§. patebunt.

c ¶ Apostolicus autẽ.] Hic depingitur 79. dist. in qua specialiter magister agit de electione sũmi Põtificis, ostendens à quibus dēat eligi: & dicit, ꝙ à Cardinalibus, & qñ quia die tertia post depositionẽ defuncti, ut ĩ. eo. nullus. subdit etiã quid iuris sit, cũ duo malo zelo eligũtur, ut ĩ. ea. si duo. vel cũ simoniace aliqs eligitur, vt inf. ea. si qs pecunia. [1] & dicit, quod a solo Deo potest deijci. d̃ ordinatione eius non tractatur hic, quia de ea dictũ est sup. 23. dist. in nomine.

Papa à quibus & quando est eligẽdus.

[1] Et inf. ca. cap. 1.

ADDITIO. Istud c. non fuit ibi introductum, nisi propter ordinationem: & ideo repetit hoc de elect.one & inthronizatione, & nõ de ordinatione, secundum Hug.

Apostolicus autẽ [c] *non nisi à Cardinalibus, & religiosis clericis est inthronizandus. Vnde Nicolaus Papa II. ait in epistola qua synodum à se Romæ habitam refert, cap. 1.*

¶ De eo, qui sine concordi Cardinaliũ electione inthronizatur. Cap. I.

Polyc. l. 1. tit. 4. Ansel. l. 6. c. 15. inf. ea. c. si quis pecunia.

SI quis a Apostolicę sedi sine concordi, & canonica [d] electione Cardinalium eiusdem ecclesię, ac deinde sequẽtium [e] religiosorum [f] clericorum inthronizatur, nõ

Apostolicus.] Hæc dist. diuiditur in sex partes in quarum prima dicitur, ꝙ nullus debet eligi in ecclesia Romana nisi à Cardinalibus: nec ante mortem Papæ aliquo verbo. uel facto de Papatu dēt pro...

SI quis.] CASVS. Statuit Nicolaus in hoc c. ꝙ si quis sine concordi & canonica electione Cardinalium & aliorum religiosorum; clericorum fuerit electus, vel inthronizatus, nõ habeatur apostolicus, sed apostaticus.

d ¶ Et canonica.] Quam electionem uocas canonicam? nunquid dices idem esse, quod in aliorum electionibus, saltem quo ad hoc, vt debeat esse de eadem ecclesia, [2] uel, ut melior eligi debeat, [3] vel etiam prior, [4] vel, vt non sit aliquo modo irregularis? Sed breuiter dico, ꝙ si est electus à duabus partibus, amodo nulla admittitur cõtra ipsum exceptio, nec de vitio eligentiũ uel electi: qa nõ esset corã quo iudice exceptiones illæ prȩponerẽtur. vñ si tertia pars vellet probare electionẽ esse simoniacam, [5] non audiretur, ut extra de elect. licet. qui tamen sic eligunt, peccant: & electio talis vitiosa est.

Electio Papæ habet aliqua specialia.

[2] Vt 61. dist. nullus.
[3] Vt 6... dist. metropolitanus.
[4] Vt 75. dist. c. vlt. in fi.
[5] De hoc ĩf. c. si quis pecunia. Arch.

e ¶ Sequentium.] Hi consentire debent. non tamen uocandi sunt de necessitate.

f ¶ Religiosorum.] Sup. dist. 23. c. 1. contra. sed ibi dicit religiosos uiros præduces, non respectu Cardinalium, sed respectu laicorum.

SI quis Papa.[CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dr̃, ꝙ ille debet deponi qui Papa uiuo & incolumi præstiterit fauorem carnalem pro Romano Pontificatu: vel qui eo inconsulto subscriptionē fecerit: vel sacramentum dederit alicui, uel suum suffragium polliceatur propter hoc: vel qui hac de causa priuata cōuēticula facit. In secunda parte dicit quòd quicunq; huiusmodi coniurationes & īsidias patefecerit & probauerit, indulgētiam promerebitur, & præmiū. Secūda pars incipit ibi, [Propter occultas fraudes.]

¶Papa, vel apostolicus, sed apostaticus habeatur.

α ¶ Si quis.][a] *Verba Nicolai in epistola, quæ in uoluminibus conciliorum impressis post decreta Nicolai primi habetur, hæc sunt*. Primo namq; inspectore Deo est statutum, vt electio Romani Pontificis in potestate Cardinaliū episcoporū sit ita; ut si quis Apostolicæ sedis sine præmissa concordi & canonica electione eorū, ac deinde sequentiū ordinem religiosorum, clericorum, & laicorum consensu inthronizatur, &c. *Idem ferè habetur ad finem illius synodi, & refertur inf. c. si quis pecunia.*

Item Symmachus Papa in synodo Romana prima, c. 3. & 5.

¶Papa superstite, eo inconsulto, de electione futuri Pontificis nemo audeat loqui. Cap. II.

SI quis Papa α superstite, pro Romano[a] Pōtificatu, cuiquam quolibet modo fauorem præstare cōuincitur; loci sui honore, vel cōmunione priuetur. β Si quis presbyter, aut diaconus, aut clericus, Papa incolumi, & eo incōsulto, aut subscriptionē[b] pro Romano pōtificatu cōmodare, aut pyctacia[c] promittere, aut sacramētum præbere tētauerit, aut aliquod certè suffragiū pollicere, vel de hac causa priuatis cōuenticulis factis deliberare, atq; decernere, loci sui dignitate, atq; † communione priuetur. *& infra.* ¶Propter occultas fraudes, & coniurationū secretas insidias, quas, huius sentētia districtionis[d] cōsequitur, † si quis ad ecclesiasticam pertulerit[e] notitiā consilia eorū, qui cōtra hanc synodum de pontificali egerint ambitu, & rationabili probatione cōuicerit; particeps actionis huiusmodi nō solum purgatus ab omni culpa sit, sed etiam remuneratione,[f] quæ non indigna sit subleuetur. Vniuersa synodus, &c.

Burc. l. 1. c. 223. Iuo p. 5. ca. 336. Poly. l. 1. titu. 4. Ans. l. 6. c. 1.

† al. vel. C. 5. Poly. ibidem. † al. persequitur.

α ¶ Si q̃s Papa.] *Initiū hoc vsq; ad versiculū.* Si q̃s p̃sbyter. *est caput sc̃d̃m suggestionis Fulgētij archidiaconi Romanæ ecclesiæ: ꝙ vna cū tribus alijs capitulis in tomis cōciliorū, p̃cedit primā, vel secūdā synodū sub Symmacho, cum hac inscriptione:* Capitula primæ synodi Romanæ

a ¶ Pro Romano.] maximè: argum. infra ead. nullus Pontifex.

b ¶ Aut subscriptionem.] Alias subscriptiones.

c ¶ Pyctacia.] Pyctacia hic dicūtur scripta obligatoria. 30. q. 3. pyctaciū. & secūdum hoc dicitur pyctacium à pingēdo, vel dicūtur munera quæ la...: & secundum hoc dicitur à petendo.

ADDITIO. Quidam dicūt ꝙ est generis fœminini: vnde ī q̃busdā libris inuenitur hæc pyctacia; sed dico esse literā corruptam: vel esse accusatiuum pluralē. & q̃d dicitur pyctaciolas. īf. 10. q. 7. nō obseruetis dico nō esse verum: sed debet esse pyctaciola. Hug.

d ¶ Districtionis.] idest, districtæ cōstitutionis sententia.

e ¶ Pertulerit.] Arg. in simonia aliquem de se cōfessum audiri contra socios eiusdem criminis. 1 Sed est argu. contra 15. q. 3. neminis, sed subintelligendum est ibi cum simonia: & ita per hoc ca. determinatur & suppletur illud. vnde colligitur ꝙ crimen simoniæ, & crimen læsæ maiestatis æquiualent, & æquis passibus ambulant, ut 15. q. 3. sanè. & quidem quæcunque personæ recipiuntur in accusatione in crimine læsæ maiestatis recipiuntur in crimine simoniæ: & cum ibi recipiūtur socii initæ factionis cōtra se. similiter & hic. Itē hic habetur ꝙ aliquis illū cū quo simoniā commisit, de simonia pōt accusare: & illa punietur, & iste non: quòd Hug. intelligit vbi res non processit ad actū: scilicet ad donationē, vel receptionē pecuniæ. Tunc. n. vterq; debet deponi. Io. quòd ego non credo: cū crimen istud p̃cedat ad instar criminis læsæ maiestatis, vt 15. q. 3. sane. in quo si socius criminis probat crimen, remuneratur, ut 6. q. 1. si quis. 2 B. arg. extra de resti. veniens. Dicunt tñ quidam, ꝙ nunquam in simonia socius sociū accusat. 15. q. 3. nemini. nisi qñ simul committitur crimē læsæ maiestatis, vt hic. Et ad c. sanè, respondeo ꝙ quo ad quædam, non quo ad omnia simonia æquis passibus ambulat cum crimine læsæ maiestatis: Sed vr̃ ꝙ ille qui accusat illum, quem dicit fuisse socium in crimine, non esse audiendus: tum ideo, quia statim puniendus esset, ex quo sponte confessus est crimen suum, ut 2. q. 1. nos in quenquam, tum quia turpitudinē suā allegans non auditur, ut extra de don. inter dilectos. Sed dic esse speciale in hoc crimine, ut allegans suam turpitudinem audiatur, & ut confessio eius nō puniatur, 3 tum quia nō est directa confessio, qñ quis ideo confitetur ut accuset, Sed licèt cōfessio accusatoris non puniatur in simonia, tñ confessio testis punitur, ut extra de elect. p inquisitionem. Sed quid si confessus nō potest probare crimē quòd intendit? Vr̃ ꝙ tunc puniendus sit: q̃a tacere debuit crimen quod probare non potuit, vt 2. q. 7. pleriq; 6. q. .. si tantum. quod concedo. Io.

f ¶ Remuneratione.] Non ipso facto, sed a iudice eam impetret, vt C. quib. ex cau. ser. pro præmio li. acci. l. 1. & ita inuitatur aliquis per præmium ad accusandum, vt 6. q. 1. §. verum. & l. si quis cum.

1 Adde tex. cū ibi. no. in l. qm̃. C. de test.

2 al. §. verū. Simoniacus an sociū accusare possit.

3 Itē q̃a nō agit ad hoc vt crimen suū publicetur: ergo nō fiat ei p̃iudicium, vt ff. de li. agn. l. 1. in fi. Arc. Accusatoribus qñq; p̃miū datur.

Opor-

sub Symmacho Papa. *In codice verò canonũ pnotant his verbis:* Tituli decretorũ Papę Symmachi num. quatuor. β ¶ Si quis presbyter.] *Hæc sunt propria uerba capitis tertij ipsius synodi; quod est secundum in codice canonũ.*

Item ex Concilio Stephani Papæ III.] *Deusdedit addit, habito in basilica Constantiniana, act. 3.*]

¶ In apostolatus culmen nullus, nisi ex Cardinalibus promoueatur. Cap. III.

Deusdedit p. 1. Ansf. l. 6. cap. 25. Poly. l. 1. tit. 4.

OPortebat, vt hæc sacrosancta domina nostra Romana ecclesia (iuxta quod à beato Petro, & eius successorib. institutũ est) rite ordinaret; & in Apostolatus culmen vnus de Card. presbyteris, aut diaconis cõsecraret.

Item ex eodem.

¶ De eodem. Cap. IV.

S. Ant. l. 6. cap. 4. Deusdedit. ibi. Poly. ibidem. Ansf. l. 9. cap. 24.

NVllus vnquam laicorum, neque ex alio ordine pręsumat, nisi per distinctos, gradus ascendens, diaconus, aut presbyter Cardinalis factus fuerit, ad sacri Pontificatus honorem promoueri.

¶ *In Põtificalibus manuscriptis vno vaticano, & altero Cardinalis Sirleti in vita Stephani Papæ III. referendo synodum ipsius tempore habitam, hæc leguntur ad caput hoc pertinẽtia.* Tunc à latis sacratissimis canonibus, eisque liquido perscrutatis, prolata est sententia ab eodem sacerdotali concilio, sub anathemate interdicẽtes, ne vllus vnquam præsumat laicorũ, neq; ex alio ordine, nisi per distinctos gradus ascẽdens, diaconus, aut presbyter Cardinalis factus fuerit, ad sacri Pontificatus honorem promoueri: & alia plura, quæ canonica indigebãt correctione, in eodem concilio statuerunt emendanda.

Item ex eodem.

¶ Anathematizetur episcopus, monachus, vel laicus Romanam ecclesiam inuadens & in gradum filiorum eius prorumpens. Cap. V.

Deusdedit ibi. Ansf. l. 6. c. 26. & 27. In Pontificali Roma. manusc.

3 SI quis ex episcopis, vel presbyteris, vel monachis, vel laicis contra canonũ, & sanctorũ patrum statuta prorumpẽs, in gradum filiorũ sanctæ Romanæ ecclesiæ, idest presbyterorum [a] Cardinalium, & diaconorum ire præsumpserit, & hanc Apostolicã sedem inuadere quilibet ex supradictis tẽtauerit, & ad summum Pontificalem honorem ascendere voluerit; ipsi, & sibi fauentibus fiat perpetuum [b] anathema. ¶ *& infra.* ¶ Si quis resistere præsumpserit sacerdotibus, atq; primatib. ecclesię, vel cuncto clero ad eligendum sibi Romanum Pontificẽ secundum canonicam † traditionem, anathema sit.

† al. hanc canonicam.

¶ *Deusdedit presbyter Cardinalis tituli Apostolorum in Eudoxia, par. 2. c. 131. refert multa ex synodo habita à Stephano tertio; in quibus caput integrum continetur.*

Item ex Concilio Leonis Papæ IIII.

¶ Anathema sit, qui canonicę electioni Romani Pontificis contradicere presumpserint. Cap. VI.

Deusdedit ibi. Ansf. l. 6. c. 28.

4 SI quis ex sacerdotibus, seu primatibus [c] nobilibus, seu cuncto clero sanctę Romanę ecclesię, electioni Romani Pontificis contradicere præsumpserit, sicut in concilio Bonifacij, & Stephani Papæ legitur statutum, anathema sit.

Item ex Concilio Bonifacij Papæ III.

OPortebat.] CASVS. Hoc ca. & sequẽs idem dicunt: scilicet quod nullus debet eligi in Papã nisi de Cardinalibus presbyteris vel diaconis, dummodo inter eos idoneus inueniatur.

SI quis ex episcopis.] CASVS. Hoc c. & sequẽs ferè eũdem habent casum. Dicit enim hic, quod si quis clericus, vel laicus electioni Cardinalium contradixerit, vel sedẽ apostolicam voluerit vsurpare, anathema sit: & nõ solũ ipse, sed etiam oẽs ei fauentes. In sequẽti c. dicitur, quod si quis cõtra dixerit eligentibus Romanum Pontificem, anathema sit.

a Presbyterorum.] Arg. Cardinales presbyteros maiores esse diaconis. 1 & ex illis primo debere eligi, & postea ex diaconis, si in illis nõ inuenitur idoneus arg. sup. d. 23. in nomine. Arg. cõtra sup. cap. proxi. quia ibi prius dicit diaconus, &c. Sed ordini literę nõ est standum. ff. de solu. l. ... [illegible]

1 Adde no. per Albe. de Ros. in rub. C. de sum. trin. Spe. infra. de li. cõte. §. iã nunc videndum. ver. si uero omnia.

ADDITIO. Et videas, quæ de hac materia not. ... [illegible] ... metropolitano. A. ... [illegible]

b Perpetuum.] Donec peniteat. 10. q. 1 quia sacerdotes. ... [illegible] ... extra de ... [illegible] literis. & in ... [illegible] §. adeo. ... [illegible] ff. ... [illegible] 10. q. 2. pꝑetua. ext. de iureiu. veritatis.

ADDITIO. De hoc no. ... [illegible] ... sancto rum ... [illegible] gl. & 1. q. 1. reperiuntur. in fi. Archid.

c SI qs.] c Seu primatibus.] Primates appellat quosdam fortè nobiles, qui intersunt, vt populum arceãt, 2. qui si iuste mouerẽtur, exaudirentur.

2 Ad hoc ar. 73. dist. quia sancta. 64. d. quia p ambitiones. Archid.

Nullus.

NVllus.] CASVS. Mortuo Apostolico, vel epo aliquo, Cardinales, vel Canonici in tantũ festinabãt, q nihil curabant de sepultura defuncti: quare statutũ fuit, quòd nec Papa, nec episcopo viuente, nec etiam eo defuncto, electio fiat successoris, nisi tertia die post sepulturam.

a ¶ Viuente.] Idem dicit extra de elec. bonæ. Sed nunquid mortuo Papa, ecclesia erit mõstrũ sine capite, vel nunquid vniuersitas Cardinalium erit caput? Si hoc dicas Cardinales tũc tẽpris possũt deponere episcopũ: eadem ratione canonici mortuo episcopo possũt deponere clericũ aliquẽ: Dic ergo & ecclesiam tũc viuere, & tamen carere capite. Arg. tamẽ q Cardinales suppleãt defectũ mortui Papę inf. e. li q. Io. melius ext. de maior. & obedient. his, quæ. & c. cum olim. B.

Cardinales an suppleãt defectũ mortui Papæ.

SED QVÆRITVR. CASVS. Hic est secundus articulus, vbi queritur qd iuris sit, si duo Apostolici eligantur temeritate certãtiũ: et qs alteri sit præferẽdus: & qd de hoc sit, legit sequẽti c.

b ¶ Honorius.] Sed quid spectat ad Imperatorem statuere aliqd de electionib. contra id 96. dis. bene? Sed istud fecit rogatu ecclesiæ. Et est ar. ad quæstionẽ illam, q laicus de rebus ecclesiasticis vel spiritualib. possit iudicare. Arg. contra su. dist. 96. denique. sed ibi intelligitur prẹter auctoritatem ecclesiastici prẹlati. De hoc dixi extra de arbi. contingit.

Laicus an possit de rebus ecclesiæ iudicare.

SI duo.] CASVS. Bonifacius Papa rogauit Imperatorẽ Honoriũ, vt concederet legem, qua doceretur qd esset faciendum si duo Apostolici temeritate certantiũ eligantur. Constituit ergo Honorius, quod neuter illorum duorum sit Papa. sed noua electione communi consensu tertius eligatur.

c ¶ Contra fas.] Et ideo neuter obtinet, vt extra de ele. considerauimus. nec priuantur Cardinales hoc casu potestate eligendi, contra id, extra de elec. cum in cunctis. Sed quis erit Iudex de hoc, an electio sit contra fas? Non ipsi Cardinales: quia si sic, essent iudices in facto proprio: & tamen nullus superior potest inueniri, vt extra si di de elect. licet in fin. Dic istud c. locum habere quando neuter est electus a duabus partibus. Vel dic quod concilium conuocabitur.

Electio facta per Cardinales contra fas, quis erit iudex.

d ¶ Nullum.] Supra dist. 63. si fortè contra. Sed quod hic dicitur, sit cum vtraque pars ducitur malo zelo. ibi cum vtraque pars bono zelo ducitur, & hoc patet per hæc verba, contra fas.

HOC AVTEM. CASVS. Dicit nunc Gratianus, quòd c. si duo. intelligitur quando vterque male est electus: & non intelligitur quando vnus per apostasiam ordinatur, & alter canonice: cuius electio facta fuit extra Vrbem propter intrusionem alterius.

SI quis pecunia.] CASVS. Constituit Nicolaus Papa, quod q si quis pecunia, uel alio modo illicito vsurpet sedem apostolicam: nõ apostolicus, sed apostaticus habeatur: & liceat Cardinalibus eũ anathematizare, & laicorum auxilio eum repellere: & si electio successoris intra vrbem fieri non potest, fiat extra: & electus habeat plenã potestatem disponendi res in vtilitatem ecclesię, & faciendi omnia quasi esset inthronizatus.

a ¶ Non apostolicus.] Videtur per principium istius c. q Papa de simonia possit accusari: quia non est Apostolicus, sed apostaticus, & quia simonia hæresis est 1. q. 1. eos qui. & ca. fertur. & ea. liqueat. & per primum cap. huius dist. quod nõ credo. & loquitur hic de eo qui per simoniã electus est ab illis, qui non habebãt potestatẽ eligendi, nõ à Cardinalibus. Simonia autem largè dicitur hæresis, non sm q Papa, vel alius de hæresi potest accusari, cum scilicet errat aliquis in articulis fidei, sed antequam eligatur Papa, exceptione cuiuslibet criminis repelli poterit. Sed pone q aliquis accusat Cardinales, quòd simoniace elegerint Papam (hoc enim licite potest fieri, vt inf. cap. proxi.) nunquid si probata fuerit simonia, Papa deponetur? Non. argum. 2. quæst. 5. interrogatum. ff. de adult. e. denũciasse. Sed quid si dum vxor tua creditur mortua, eligeris in Papã, & consecratis, & vxor

Papa vtrum possit accusari de simonia.

Simonia dicitur hæresis.

¶ Nullius episcopi fiat electio, nisi post diem tertium depositionis alterius. Cap. VII.

2 NVllus, Pontifice Romano viuente, [a] aut episcopo ciuitatis suæ, præsumat loqui, aut partes sibi facere; nisi tertio die depositionis eius, adunato clero, & filijs ecclesiæ: & tunc electio fiat.

In Põtificali Rom. manusc. Ans. l. 7. c. 11. Deusdedit p. 1.

3 *Sed quæritur, si duo concertantium temeritate, electi fuerint; quis eorum alteri præferendus sit?*

De his ita scribit Honorius [b] Augustus ad Bonifacium Papam.

In tomis conciliorum inter epistolas Bonif.

¶ Si temeritate concertantium duo fuerint ordinati. Cap. VIII.

SI duo forte contra fas [c] temeritate concertantium † fuerint ordinati, nullum [d] ex his futurum penitus sacerdotem, sed illum solum in sede apostolica permãsurum, quem ex numero clericorum, noua ordinatione diuinum iudicium, & vniuersitatis consensus elegerit.

infr. dis. 97. c. victor Honorius. Ans. l. 6. c. 17.

† certa orig.

4 *Hoc autem capitulum, nõ de eo intelligendum est, qui vno per apostasiã ordinato, à Cardinalibus, & religiosis clericis Apostolicæ sedi inthronizatur; etiam si ille apostaticus ita cathedram beati Petri violenter tenuerit, vt canonica electio intra Vrbem fieri non valeat.*

Vnde Nicolaus Papa II. in concilio Romano statuit dicens.

In fine.

¶ De eo, qui per pecuniam, vel populari tumultu, non canonica electione ordinatur. Cap. IX.

5 SI quis pecunia, vel gratia humana, vel populari, seu militari tumultu, sine concordi, & canonica electione, ac benedictione Cardinaliũ episcoporum, ac deinde sequentiũ ordinum religiosorum clericorũ, fuerit Apostolicæ sedi inthronizatus, non Apostolicus, [e] sed apostaticus habeatur, liceatque Cardinalibus episcopis,

su. fere idẽ dist. ea. c. si quis Apostolicæ. Ans. l. 6. c. 16. Poly. l. 1. tit. 4. Iuo p. 4. c. 8.

vxor tua te repetit, an ei reddendus es; vel si tu neges eam tuam vxorem esse, apud quem cognoscetur, cum Papa iudicari non possit, nisi de hæresi? Resp. si reuocetur in dubiū, non est cogēdus stare iudicio alicuius, immo excipere potest, Dominus est qui me iudicat. 9. q. 3. alio-

in quo non sufficit altera pœna 23. q. 5. cap. quid ergo
b ¶ Inthronizatus.] Si 23. dist. in nomine.

ELECTIO CASVS. Hic est tertius articulus, vbi dicitur, quod electio successoris debet fieri cum deliberatione antecessoris.

cum religiosis, & Deum timentibus clericis, & laicis [a] inuasorem etiam cū anathemate, & humano auxilio, & studio à sede Apostolica repellere, & quem dignum iudicauerit, præponere. Quòd si hoc intra vrbem perficere nequiuerint, nostra auctoritate Apostolica congregati in loco, qui eis placuerit, eligant, quem digniorem, & vtiliorem Apostolicæ sedi peripexerint; cōcessa ei auctoritate regendi, & disponendi res, & † vtilitatem sanctæ Romanæ ecclesiæ, secundum quod ei melius videbitur, iuxta qualitatem temporis, quasi iam omnino inthronizatus [b] sit.

† al. in.

5 *Electio verò Romani Pontificis etiam cum deliberatione prædecessoris fieri debet.*

Vnde Symmachus Papa ait in synodo Romana prima, cap. 4.

Deusdedit ibi. Polyc. ibid. Ansl. l. 6. cap. 1. Pann. l. 3. c. 2.

¶ Si Papa de electione sui successoris ante decernere non potuerit. Cap. X.

SI transitus Papæ (quòd absit) inopinatus euenerit, vt de sui electione successoris (vt supra placuit) non possit [c] ante decernere; si quidem in vnum totius inclinauerit † ecclesiastici ordinis electio, consecretur electus episcopus. Si autem vt fieri solet, studia cœperint esse diuersa eorū, de quibus certamen emerserit, vincat sententia plurimorum [d]; sic tamen, vt sacerdotio careat [e], qui captus promissione; & non recto iudicio de electione decreuerit Synodus dixit, Placet, &c.

† al. conuenerit.

6 *Sicut supra monstratum est, electio summorum sacerdotum à Cardinalibus, & religiosis clericis fieri debet; electio vero eorum, iudicio diuino reseruata est.*

Vnde Anacletus Papa ait ad epos Italiæ, epist. 2. cap. 2.

Iuo. p. 5. c. 238.

¶ Summorum Pontificum electionem sibi Dominus reseruauit. Cap. XI.

ELectionem [f] verò summorum α sacerdotum sibi Dominus reseruauit, licet electionem eorum bonis sacerdotibus, & spiritualibus populis concessisset.

α ¶ Summorum.] *sequebatur*, Pontificum vel sacerdotū, *Sublatæ sunt duæ priores voces, quia neq; in originali, neq; apud Iuonē, neq; in vetustis Gratiani exēplaribus legūtur.*

DISTINCTIO LXXX.

1 ps O-

S I transitus.] CASVS. Symmach⁹ Papa statuit, vt si mors inopinata cōtingat, ita vt antecessor, non possit ante decernere de electione sui successoris, si quidē ab omnibus fuerit canonice electus, consecretur. Si autem (vt fieri consueuit) duo eligāt, electus à plurib. præferatur, nisi fuerit simoniace electus.

c ¶ Non possit.] Inf. 8. q. 1. episcopo nō. cōtra. Solutio, aliud ē de suis successoris electione cū fratrib. deliberare, quod posset fieri, vt hic pmittitur, & aliud est ex testamento quasi dignitatis suæ heredē substituere, quod ibi penitus prohibetur, quia nec Papæ licèt 3. qa hoc nec Moyses potuit 8. quæst. 1. Moyses, nec est trahendū ad consequētiam factū Petri Clementē substituētis sibi. 8. q. 1. c. 1. quia & ad eius vmbrā currabantur infirmi. de hoc dici cōsueuit. 1. q. 1. Petrus.

d ¶ Sententia plurimorum.] s. duarum partium. extra de elect. licet.

e ¶ Careat.] Accusabitur ergo iste de simonia, nec præiudicabitur Papæ, arg. 2. q. 5. interrogatū est.

SICVT.] CASVS. Hic est quartus articulus, in quo dicitur, quod electio summorum Pontificum soli Deo reseruatur, licèt electio à Cardinalibus fiat. Quod probatur sequenti c. cuius casus planus est.

Papa an de suo successore possit cū Cardinalib. deliberare.

3 Sed nunquid Papa potest dare licētiā alij ut eligat sibi successorē; certe sic. 7. q. 1. petisti. quare ergo non potest sibi eligere? Rñdet H. quod multa sunt quæ alijs indulgemus licite, nobis tñ talia īdulgere non licet. Eps em sæpe cum alijs dispensat priuilegium, uel honorem dat alijs. Sed nūquid talia possit sibi īpendere? nō: quia nemo assumit sibi honorem 8. q. 1. in scripturis secundum H.

Coniugatus in Papā electus, an debeat reddere debitum.
1 Altàs prohibetur in malis, hoc specialiter, &c.
2 De hoc 16. q. 1. statuimus.

aliorum. Si autem certum est, tenetur ei reddere debitum, nisi mulier induci possit ad continentiam obseruandam, vel abrenunciabit papatui, & satisfaciet vxori, &c.

a ¶ Laicis. Infra d. 96. c. 1. contra. Sed illud generaliter prohibetur, hic in alijs quod specialiter cōtra inuasorē Apostolicæ permittitur, vel singulis referēda sunt singula: licèt clericis anathematizare, & laicis humano auxilio a sede Aposto. pellere. Et sic aliquis punitur simul pœna canonica, & ciuili 2. contra id extra vt lit. non contest. quoniam, in fi. Sed hoc speciale est in intruso,

f ELectionem. Et ita fallit regula, ad quem spectat institutio, & destitutio. 16. q. 2. visis, qui benedicere potest, & maledicere, qui ligare, & absoluere potest, vt 21. dist. inferior, &c. denique.

LOcá vero.] Hæc distin. diuiditur in duas partes, in quarum prima quæritur vbi debeat fieri sedes patriarchalis, vel primatuum vel metropolitanorum, vel episcoporum, vel aliorum minorum. Secunda ibi.] Sedes autem. Io. de F. CASVS. Supra ostendit quando, & à quibus clerici debeant ordinari, nunc vero in hac 80. distin. ostendit in

quibus locis debeant p̄poni Patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, & presbyteri. Patriarchæ debent poni in capitibus prouinciarum, ut inf. 99. d. prouinciæ, archiep̄i in ſingulis prouincijs, ut inf. 6. q. 3. ſcitote, ep̄i uero in ciuitatibus, Presbyteri per caſtella, & uillas, ut if. eo. ep̄i.

f ¶ In fide.] Inf. 24. q. 1. quoties contra. inf. 16. q. 1. frater noſter, contra vbi dr̄, ꝙ tantum ad Petrum eſt referenda quæſtio fidei, ſed expone hoc in fide, id eſt, fideliter Vel poſſunt agitare cauſas fidei, ſed non procedere ad ſententiam. Vel diſtingue qui ſint qui dubitant; nam ſi

Fidei quæſtio eſt referenda ad ſedem Petri.

ca[a] verò in quibus primates, Patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, presbyteri ſunt ordinandi; hæc ſunt ſecundum Lucium Papam, & Clementem, atque Anacletum. Ait enim Lucius Papa.

Extat apud Stephanum 1. epiſt. 2. c. 5.

¶ In quibus locis primates, vel patriarchæ debeant ordinari. Cap. I.

Anſ. l. 6. c. 118.

VRbes & loca, quibus primates præſidere debent, nō à modernis, ſed etiam multis ante aduentum Chriſti ſunt ſtatutæ [b] temporibus; quarum primates etiam gẽtiles, pro maioribus etiam negotijs appellabant[c]. In ipſis vero vrbibus poſt Chriſti aduẽtum, Apoſtoli, & ſucceſſores eorum, patriarchas[d], vel primates poſuerũt, ad quos epiſcoporum negotia (salua in omnibus Apoſtolica auctoritate) & maiores cauſæ, poſt Apoſtolicam ſedem ſunt referendæ.

Item Clemens Papa ad Iacobum, epiſt. 1.

¶ De eodem. Cap. II.

Leo. 9. epiſt. 3. Poly. l. 2. tit. 22. Burc. l. 1. c. 155. Anſ. l. 6. c. 113. † *iudicia*] ori.

IN illis verò ciuitatibus, in quibus olim apud ethnicos primi † flamines eorũ, atque primi legis Doctores erant, epiſcoporum primates poni vel Patriarchas B. Petrus [e] præcepit, qui reliquorum epiſcoporum cauſas †, & maiora, quoties neceſſe foret, negotia in fide [f] agitarent. *& paulo poſt.* ¶ In illis autẽ ciuitatibus, in quibus dudũ apud prædictos erant archiflamines, quos tamẽ minores tenebant [g], quàm memoratos primates, archiepiſcopos inſtitui præcepit: *& infra.* ¶ In ſingulis verò reliquis ciuitatibus † ſingulos[h], & non binos, vel ternos, aut plures epiſcopos conſtitui præcepit, qui non primatum, aut archiepiſcoporum; aut metropolitanorũ nomine quia matres ciuitatum non tenent, ſed epiſcoporum tantum vocabulo potirentur: quoniam nec inter ipſos Apoſtolos par [k] inſtitutio fuit: ſed vnus omnibus præfuit.

† *al. archiflamines.*

† Adde q̃d ſit ciuitas, quid uilla, & quid caſtrum. not. Bart. in l. 1. §. ſi aũt. ff. d no. ope. nũc & in l. ſi hæres. ff. de leg. 1.

Idem eſt Clementis in epiſt. proxime citata. Burch. l. 1. c. 4. Iuo p. 5. c. 58. & 98.

Item Anacletus epiſt. 3. c. 2.

¶ De eodem. Cap. III.

EPiſcopi.

a ¶ Loca.] Hic intitulatur 80. d. ſupra magiſter oſtendit à quib. & quando ſint ordinãdi clerici, nũc ſubdit in quibus locis ordinãdi debeãt ordinari, & quidem primates b. conſtituũtur, ubi olim ponebãtur protoflamines gẽtiliũ, archiepiſcopi ubi archiflamines, epiſcopi ubi eorũ flamines, & hoc ex maxima parte factũ eſt inſtitutione beati Petri; ut if. eo. cap. 1. & 2.

Protoflamines. Archiflamines. Flamines.

VRbes.] CASVS. Hoc c. loquitur de primatibus gentilium, & Chriſtianorum. Eſt ergo caſus. Lucius cõſultus fuit in quibus locis primates Chriſtianorũ ſunt collocandi: qui reſpondet dicens, ꝙ multo tẽpore ante aduentum Chriſti urbes ſunt ſtatutæ, in quibus erant primates gentilium, ad quos ipſi gentiles ꝓ maioribus negotijs appellabãt, & in eiſdem locis poſt aduẽtum Chriſti Apoſtoli, & eorũ ſucceſſores poſuerũt primates Chriſtianorum, ad quos (Salua apoſtolica auctoritate) epiſcoporum maiora negotia ſunt referenda.

b ¶ Statutæ.] A gentibus: & ita eſt arg. ꝙ cõſtitutiones gẽtilium ſunt authenticæ arg. 99. d. cap. 1. Nec eſt contra 13. q. 1. cap. 1. nã illud de parochijs, hoc de ciuitatibus.

c ¶ Appellabãt.] Ergo bene dicitur, appello Papam, appello ſedem Apoſtolicam, & Apoſtolus dixit, Cæſarem appello.

d ¶ Patriarchas.] Repetitio eſt eiuſdem, quia idem eſt primas, & patriarcha. 99. diſt. c. 1. ſicut, & dicit lex. differentia tantum nominis eſt inter pignus & hypothecam ff. de pign. res hypothecæ. §. inter pignus.

Primas, & patriarcha idem.

IN illis.] CASVS. Gentiles habebant tres ordines ſacerdotum, ſcilicet primiflamines, archiflamines, & flamines. Loco primiflaminũ Petrus iuſſit poni patriarchas, qui de maioribus aliorũ ep̄orum cauſis cognoſcunt. Loco archiflaminum, archiep̄os. Loco flaminum ep̄os, qui in ſingulis ciuitatibus ſinguli eſſe debent.

e ¶ Petrus.] Argu. à tempore Petri eſſe limitatas prouincias.

ſi laici, uidetur, ꝙ epiſcopi poſſint determinare extra de hæret. ad abolendam ſi clerici, Papa extra eodem tit. cum Chriſtus.

g ¶ Tenebant.] id eſt, reputabant.

h ¶ Singulos.] Arg. in una ciuitate non plures eſſe debere epiſcopos 1, de Auguſtino, & Valerio fuit ſpeciale, ut inf. 7. q. 1. non autem. Sed quid de Venetis, qui patriarcham, & epiſcopum habent? Sed dic ꝙ non eſt Patriarcha Venetorum, ſed Grãdẽſis, qui locus differt multum à Venetijs.

1 Ad hoc extra de off. ord. quoniã. 22. q. 2 ſicut.

i ¶ Vocabulo. Nam olim, & c. 95. diſt olim.

K ¶ Par.] Sup. diſt. 21. in nouo, contra 24. q. 1. loquitur. contra. Sed par fuit quo ad conſecrationem, non quo ad adminiſtrationem.

Veneti patriarcham, & epiſcopũ habent.

EPiſcopi.] CASVS. In hoc cap. notatur duplex differentia inter ep̄os & presbyteros, Prima eſt, quia epiſcopi

episcopi nō debent poni in ciuitatibus, quin etiam sint magnæ, & non paruæ. presbyteri vero per castella. Secunda differentia est, quia episcopus non potest consecrari ab vno episcopo, sed presbyter sic.

a ¶ Non in castellis.] Quandoq; tamen episcopus est in

d ¶ Vilescat.] Quantum ad vulgi opinionem. nam propter hoc non est vilior episcopus, vt 93. di. legimus. Similiter sponsa non est statim tradenda, ne vilescat desideranti. vt 27. q. 2. institutum est. simile in fide suscepta per vim, vt 45. dist. de Iudæis. Sic eps non erit solus ne vilescat per hoc. Episcopus 93. dist. diacon. qui nō [illegible] est. Idē est in pœnitētia se solus. [illegible] iterandæ. de pe. [illegible] quamuis. 50. [illegible] us.

non in castellis [a], aut modicis [b] ciuitatibus debent cōstitui: sed presbyteri per castella, & modicas ciuitates, atq; villas debent ab episcopis ordinari, & poni: singuli [c] tamen per singulos titulos suos: Et episcopus non ab vno, sed à pluribus debet episcopis ordinari, & vt dictum est, non ad modicam ciuitatem, ne vilescat [d] nomen episcopi: sed ad honorabilem vrbem titulandus, & denominādus est. Presbyter verò ad qualemcunque † locum, vel ecclesiam in eo constitutam est præficiendus.

† quamcūque.] orig.

Item Leo Papa ad episcopos Africæ, epist. 85. cap. 2.

De eodem. Cap. IIII.

Poly. lib. 2. tit. 23. Burc. li. 1. c. 32. Iuo p. 5. c. 107. 143.

Illud sanè, quòd ad sacerdotalem pertinet dignitatē, inter omnia volumus canonum statuta seruari, vt nō in quibuslibet locis, neque quibuslibet castellis, & vbi [e] ante non fuerunt, episcopi cōsecrentur [f]: cum vbi minores sunt plebes, minoresque conuentus presbyterorum cura sufficiat: episcopalia autem gubernacula, non nisi maioribus populis, & frequentioribus ciuitatibus oporteat præsidere; ne, quod sanctorum Patrum diuinitus inspirata decreta vetuerunt; viculis, & possessionibus, vel obscuris, & solitarijs municipijs tribuatur sacerdotale fastigium.

ext. de priuil. cap. 1.

Item ex concilio Laodicensi, cap. 57.

¶ De eodem. Cap. V.

Non debere in vicis, & villis † episcopos ordinari; Sed visitatores [g] α, idest, qui circumeant, cōstitui: hos autem, qui ante hac ordinati sunt, nihil agere censemus sine conscientia episcopi ciuitatis. Similiter etiam presbyteri [h] nihil sine præcepto [i], & consilio episcopi agant.

† al. castellis.

α ¶ Sed visitatores.] *In codice Græco impresso legitur,* ὕπηρετ εὐδῶτας, *in tribus autem manuscriptis,* ἀλλὰ περιοδεύτας.

† ἀνδ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου.

2 *Sedes autem episcoporum non longo interuallo debent disiungi, vt ad consecrationem sui comprouincialis sine difficultate possint occurrere.*

Vnde Gregorius Augustino Anglorum episcopo, responso octauo.

¶ Episcopales sedes non longo interuallo à se debent Disiungi. Cap. VI.

Pann. lib. 3. c. 16.

Fraternitatem tuam ita volumus in Anglia episcopos ordinare, vt ipsi sibi episcopi lōgo [k] interuallo mini-

Illud.] CASVS. Statuitur in hoc c. vt [illegible] locis, & vbi est paucitas ho[illegible] ponantur presbyteri. & eorum cura sufficiat: episcopi vero in frequentibus ciuitatibus, & maioribus populis.

e ¶ Et vbi.] Vt & j. 16. q. 1. felix episcopus & c. multis cōcilijs. & 16. q. 1. plures.

f ¶ Consecrentur.] nisi multitudo excreuerit, vel gens de nouo sit cōuersa ad fidem, vt inf. 16. q. 1. præcipimus. argu. de 99. nulli archiepisco pi extra de eccl. ædi[illegible] ad audientiam 3.

3 Idem & in alio casu 7. q. 1. temporis. 1. q. 2. abbatibus.

Non debere.] CASVS. Laodicēse concilium statuit, vt episcopi nō ponantur per vicos & villas, sed visitatores idest archipresbyteri, qui debent visitare parochias; qui sine concilio & conscientia episcopi ciuitatis nihil agere debent.

g ¶ Sed visitatores.] i. archidiaconos, vel archipresbyteros.

h ¶ Similiter etiam presbyteri.] inf. 12. q. 2. abbatibus.

i ¶ Sine præcepto.] si volunt res ecclesię alienare. 12. q. 2. abbatibus, vel intellige de præcepto generali. vt 16. q. 1. in cūctis.

4 Sic etiam not. 75. dist. cap. 1. & hoc ratione officij ecclesiastici secūdū H.

SEDES AVTEM. Hæc est secūda pars dist. in qua dicitur quòd episcopales sedes debent esse vicinæ. Ioan. de Fant.

Fraternitatem tuam.] CASVS. Præcepit Gregorius Augustino Anglorum episcopo, vt ordinaret episcopos non longo interuallo inter se distantes, vt leuiter possint conuenire ad episcoporum ordinationem faciendum: quæ ad minus cum tribus episcopis, vel quatuor fieri debet, & conuenit.

K ¶ Longo.] Dīt quidam longo, vt xx. miliariū. arg. ff. de

Leges vbi deb[illegible] legi. 1 Concor. l. 1. C. de stu. li. vrb. Ro. l. 11. 2 70. distin. sanctorum.

in castro. 16. q. 1. & temporis. vbi dicitur, Cumani castri sacerdos.

b ¶ Aut modicis.] Similiter leges in maioribus ciuitatibus & regalibus tm̄ sunt docēdæ, vt in proœmio. ff. 1.

c ¶ Singuli.] Argum. nullum debere in duabus ecclesijs intitulari 2.

de verbor.sign.l.3.melius hoc relinquitur arbitrio boni viri,idest,iudicis.ar.ff.de iure deliber.l.1.extra de offic. iudi.deleg. de causis. Vnde si multum distant ciuitates illæ inter se, in locis intermedijs debet poni eps, conuenienti ergo interuallo debet distingui.habita cõsideratione stat⁹ & qualitatis regionis ipsius, & difficultatis viarum.sic 16.q.1.& temporis.

Epatus sunt distinguẽdi interuallo cõuenienti.

sticum officium.& ita patet, ꝙ criminosus etiam à minimo ordine prohibetur,vt hic,& 33.distin.cap.1.& 2. 34.dist.cognoscamus.24.dist.c.vlt. hoc hodie terminatur,extra de temp.ordi.c.vlt.

Criminosus etiam à minimo ordine prohibetur.

f ¶ Reprobaretur.] inf.de pœn.d.3.septies.§.Nimium.

g ¶ Ordi-

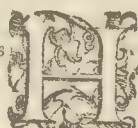
a ¶ Tribus.]Ad minus.s.d.51.c.vlt.s. dist. 64. episcopum.

H Aec de ordinandis.] In hac dist. 1 incipit sexta pars tractatus distinctionũ, & protenditur vsq; ad 93.dist.Et diuiditur hæc distinct. in quatuor partes: in quarum prima probat qualiter intelligitur illud verbum, [Oportet episcopũ esse sine crimine.] Secunda ibi, [Quolibet.] Tertia ibi, [Clericus.] Quarta ibi,[Oportet.]Io.de Fan.

CASVS. Egit supra Gratianus de ordinationib. & officijs singulorum. Ab hoc vero loco vsque ad 91.dist.breuiter epilogat quędam c.apostolicę regulæ,vt addat quædã quæ prętermiserat.Et continuans dicta dicẽdis. primò ponit de primo c.apostolicæ regulæ. s.oportet epm esse sine crimine,id est, sine peccato mortali: quod verum est nõ solum de episcopo,sed etiam de quolibet prælato: quod probat per seq. cap.

me disiungantur: quatenus nulla fit necessitas, vt in ordinatione alicuius episcopi conuenire non possint. Nã episcoporum ordinatio sine aggregatis tribus [a], vel quatuor episcopis fieri non debet.

DISTINCTIO. LXXXI.

Aec de ordinãdis [b] & ordinatoribus, atq; de singulorum graduum distinctionibus, & officijs dixisse nos sufficiat. Verum quia aliquantulum diffusius in his immorati sumus, quædam præcedentibus cohærentia sub epilogo [c] ad memoriam subijciamus. Debet ordinandus in episcopum (vt Apostolus scribit) esse sine crimine, idest sine peccato mortali: quod non solum de episcopo, sed etiam de quolibet electo ad aliquam præpositurã ecclesiæ oportet intelligi. Ad Titum.1.

Vnde Augustinus scribit tractatu 41. ad c 8. Ioannis.

¶Sine crimine,& graui peccato debet esse,qui ordinatur episcopus. Cap. I.

APostolus Paulus quando elegit [d] ordinandos, vel presbyteros, vel diaconos, & quicunque ordinandus est ad præposituram [e] ecclesię; nõ ait, si quis sine peccato est (hoc enim si diceret, omnis homo reprobaretur [f], nullus ordinaretur [g]:) sed ait: [si quis sine crimine est.] sicut est homicidium, adulterium, aliqua immũditia fornicationis, furtum, fraus [h], sacrilegium, & cætera huiusmodi. *Item.* ¶ Crimen autem est peccatum graue accusatione, & damnatione [i] dignissimum.

Beda ad Tit.1. Ad Titum 1.& 1.Tim.3.

Aug.ibid. sup.d.25.ca. vnum orarium.

2 *Quolibet itaque horum implicatus ordinari non debet; vel si iam ordinatus, ante tempus, vel post tempus suæ ordinationis aliquod eorum admisisse conuincitur, suscepti gradus officio priuabitur.*

Vnde Symmachus Papa ait.

Ex libello Ennodij pro defensione synodorum Romanarum.

b ¶ Hæc de ordinandis.] A 25.dist. vsque ad 50.tractauit magister xiij.cap.apostolicæ regulæ.Sed quia quędã omisit, ideo ab hac 81.dist.vsque ad 93.dist.nouem cap. apostolicæ regulæ repetit:non ordine illo. Et quo illa executus est in hac exequtur illud:oportet epm esse sine crimine addit:etiam de incontinentibus: in quo includitur secundũ c.apostolicæ regulæ,& ꝙ qui priuatur officio, debet priuari beneficio 1 & quòd archidiaconus solus non debet accedere sub prætextu humilitatis ad tabernacula matronarum 2.

1 Vt inf.c.si quis sacerdotum.Arch.

2 Vt inf.ca. clericus.& c. sequentib.

c ¶ Sub epilogo.]Idest,breuiter petitione superiorum. ADDITIO. Et dicitur ab epi.quod est supra: & lagos. quod est sermo.Archid.

APostolus.] CASVS.Paulus apostolus docuit, quòd quando eligitur aliquis ad ordines, vel ad aliquam dignitatem,debet esse sine crimine,quod sit dignum accusatione, & depositione, vt homicidium, & adulterium,& huiusmodi.Sed non ait sine peccato: quia si hoc dixisset, omnis homo repelleretur.

d ¶ Qñ elegit.] Idest, eligi præcepit.6.q.1.si sacerdos.

e ¶ Ad præposituram.] idest, ad quodcumque ecclesia-

g ¶ Ordinaretur.] Simile de pœn.dist.3.ca.pen.& dist. 2. si enim.

h ¶ Fraus.] Hoc verum est,cum fraudi dolus inest.nam omnis dolus est fraus: sed non conuertitur.ff.de pact. iurisgentium. §.dolo. & sic sumitur extra de rescript. cæterum. quandoque largè sumitur fraus. ff.de reg.iuris, fraudis.

Fraus est genus doli.

i ¶ Et damnatione.] Solet quæri propter quę crimina quis deponi 3 debet:non enim pro quolibet deponitur 5.q.4.in loco. Et est super hoc duplex opinio. Quidam dicunt,ꝙ pro quolibet crimine deponitur,nisi expressum sit in contrarium, ꝙ pro eo deponi non debet. alij dicunt, ꝙ nunquam deponi debet pro aliquo, nisi expressum sit.pro quo ego dico, quod pro quolibet crimine, in quo quis est incorrigibilis, deponi debet.sed statim tamen non deponitur aliquis pro prima contumacia,vt 45.dist.licet & 74.dist.honoratus.illud autem non est crimen.5. quæst.4.in loco.nec illa quorũ exempla posuit 68.dist.cap.1.& multa exempla de hoc posui. 15.q.8.in summa.

Crimina digna depositione q̃ sũt. 3 Ad hoc extra de iud. cum non ab homine. Archid.

QVOLIBET. Hic incipit secunda pars huius distinct. in qua

in qua probat per 16. auctor. sanctorum patrum, q si clericus ceciderit in lapsum criminis post ordinationē, debet deponi. Io. de Fan.

CASVS. Supra dictum est in ca. Apostolus, q ordinandus dēt esse sine crimine, vt homicidio, & adulterio, & simili-

¶ Monitoris personam non recte suscipit, qui verbis, nō operibus docet. Cap. II.

NEmo recte monitoris [a] personam suscipit, nisi qui actibus suis errata [b] condemnat, & amorem innocentiæ conuersatione demonstrat.

Item celestinus ad episcopos Galliæ, epist. 2. c. 3.

¶ Careat ordine, quem præstat, qui indignum sublimare non metuit. Cap. III.

TAntis Daniel grauatus testimonijs, tāta facinorum accusatione pulsatus, sacrarum, vt dicitur, virginū pollutus incestu, episcopus asseritur ordinatus. Et, vt in nostri libellis scrinij continetur, quorum ad vos quoque exemplaria dereximus, in pontificij dignitatem, hoc tempore, quò ad causam dicendam, missis à nobis literis, [c] vocabatur, obrepsit. [d] Sacro nomini absit iniuria. Facilius est, vt hanc dignitatem tali dādo, ipse amiserit ordinator, quam eam obtineat ordinatus. Cui conuicto [e] sociabitur [f], qui sibi eum credidit, largiendo pontificium, sociandum. Qualis enim ipse sit, quisquis tales ordinauerit, ostendit.

Item ex concilio Nicano, c. 9.

¶ Non recipit ordo ecclesiasticus eum, qui sine examinatione, vel postea confessus ordinatur. Cap. IV.

Rab. lib. pe. c. 1. Burc. li. 2. c. 13. Iuo par. 6. c. 33. Ansel. lib. 8. c. 13. sup. dist. 24. c. vlt.

SI qui sine examinatione [g] promoti presbyteri sunt, & postea examinati [h] confessi sunt peccata sua: & cum

accusator per annū tacuerit, postea potest promoueri electus, vt ff. de mune. & hon reus sed in episcopatu ātum tres menses, dantur, vt in auth. de sanct. episc. §. 2. collat. 9. nisi iudex. breuius tempus fuerit moderatus, vt 4. q. 5. quisquis. arg. ext. de fide instr. accepimus extra de appell. personas, in fi.

e ¶ Cōuicto,] De crimine: vel quod post accusationem fuerit ordinatus.

f ¶ Sociabitur.] Sic ergo sententia lata cōtra ordinatū præiudicat ordinatori, vt hic, & 50. dist. ordinatos. & hoc videtur propter causæ cognitionem, vt dixi 3. q. 6. hæc q. ppe. Vel dic, quòd tunc præiudicat ordinatori sentētia lata contra ordinatum, quando præsens est, & scit causā agi ordinati, cum enim quasi sua causa agi videat, & tacet; nec defendit causam, sibi præiudicat, vt extra de sent. & re iudi. quāuis. & ff. de reg. iur. sæpè.

SI qui.] CASVS. Quidam presbyteri promoti sunt sine examinatione. & postea cū examinarent, ipsi in iudicio cōfessi sunt oīa peccata sua. Alij ante ordinationem cū examinarentur, cōfessi sunt peccata sua & tamen epi promouerunt eos, quæsitum est in Nicæno concilio, vtrum isti de-

Gof. q si aliquis pēdente accusatione, vel denū citatione, promoueat, promoueri dēt, quāuis innoxius. sit de re mil. q statu. & l. qui cū vno. §. reus.

& similibus. Nunc autem dicit, q si his criminibus aliquis est obnoxius, promoueri non debet, nec ordinari, & si est ordinatus, & talia cōuincitur cōmisisse ante ordinationē, uel post, dēt deponi, vt probatur per seq. ca.

NEmo. CASVS. Dicit Symmachus in hoc cap. quòd nullus debet assumere prædicandi officium, nisi qui suis actibus errata condemnat, & amorem innocentiæ sua conuersation. demonstrat.

a ¶ Monitoris.] idest, prædicatoris.

b ¶ Errata.] idest, maiora. 1, 68. d. c. 1. aliàs contradiceret proposito Gratia. sic 25. d. c. vlt. & 3. q. 7. iudicet.

TAntis. CASVS. Daniel cum esset electus in episcopum, accusatus fuit apud Cælestinum de multis criminibus, & præcipuè de incestu cum monialibus: propter quæ crimina inuestiganda citatus fuit, vt Romam veniret, qui contemptis literis Papæ, in episcopum est promotus, committit igitur causam quibusdam Cælestinus: & præcipit eis, vt de his cognoscant. quæ si vera esse inuenerint, ipsum, & ordinatorem ipsius deponāt: quia qui talem ordinat, ostendit se esse similem illi.

c ¶ Literis. & ita res iam erat litigiosa. extra de offi. iudic. [illegible]

d ¶ Obrepsit.] Ex quo autem se promoueri fecit, lite pendente deponendus est, etiam si innocens inuenit 2. ext. de accus. Deus omnipotēs; ff. de li. causa. qui de libertate. Io. quod falsum credo, prout notaui in quæstionibus. B. de hoc notaui. 8. q. 4. nonne. Ioan. si autem

Hæc est [illegible] litera [illegible] Laur. & [illegible] de Fan.

[illegible] accusatus li pēdente [illegible] an [illegible] deponen[illegible]

Cum ista l. cōcor. gl. [illegible] elatus. ff. d [illegible] & l. c.

Ibi not.

beant recipi & defendi in suis ordinibus? Et respondet quod non. Sic ponit casum Beneuen. Hu. verò intelligit de eisdem personis casum sic. Aliqui sine examinatione in presbyteros sunt promoti: postea examinati in iure, confessi sunt peccata sua, nihilominus tamen promoti sunt ad episcopatum, vel ad aliam dignitatem; quæsitum est in concilio utrum tales debeant recipi? Et respondet quòd non.

g ¶ Sine examinatione.] Sed quid de episcopo, q sine examinatione tales ordinat? Dicit lex & canon, eum deponendum. in auth. quomodo opor. episc. §. oportet. & 1. q. 1. si quis episcopi. & sup. dis. 24. §. vlt. & dis. 50. de his verò. & c. ex pænitentib. Item quid si dicat episcopus se dispensasse cum eis? non est ei credendum, nisi probet se cum eis dispensasse: vel nisi sibi bonas literas dederit. nam hæc res commissa est episcopo quærenda, non negligenda. ff. de transactio. cum hi. §. si prætor. 4 debet ergo probari dispensatio, vt est expressum extra de schisma. c. 2. maxime cum episcopus dispensare non debeat sine consensu capituli, vel maioris partis: aliàs post errores suos semper mentiretur episcopus se cum eis dispensasse: quod uerum credo etiam circa notum hoc tamen. 5 non nego, quin circa notam personam solo facto dispensat episcopus, vt dixi sup. dist. 51. cap. vlt. punitur tamen episcopus si indiscretè dispensat.

h ¶ Examinati.] cum ad maiora promouentur, scilicet ad episcopatum.

Epi clericos sine examinatione ordinantis, punitio.

4 Et sic intelligitur extra de filijs psbyr. venientes ſm Laur.

5 Licet ita habeatur in antiqs apparatibus: tamen ſm istā correctionē B. Brix. non est de gl. sed ita debet esse, vt hic est posita cum additione B. Brix. sed Io. de Fant. hoc ponit in suo apparatu sicut iacet.

a ¶ Contra

confessi fuissent, cõtra regulam [a] venientes homines eis manus imposuerunt: hos ecclesiasticus ordo nõ recipit. In omnisius enim, quod irreprehensibile est, sancta † defendit ecclesia.

† al. catholica] sic in epi. 1. Cali. 1.

Item eisdem concilij, c. 10.

¶ Lapsi per ignorantiam, aut contemptu ordinantium, ordinati deijciantur. Cap. V.

QVicunque ex his, qui lapsi sunt, per ignorantiam,[b] sunt ordinati, vel contemptu α [c] eorum, qui eos ordinauerunt; hoc non præiudicat [d] regulæ ecclesiasticæ. Cum enim compertum [e] fuerit, deponuntur.

α ¶ Contemptu.] *Græce est in concilio vulgato, ἢ καὶ προειδότων τῶν προχειρισαμένων. Idest,* vel etiam ijs antea scientibus, qui ordinauerunt.

Item Innocentius ad Maximum, & Seuerum, epist 5.

¶ Alienus fiat ministerio, qui illud, viuendo illicite, polluit. Cap. VI.

Poly. l. 4. tit. 39. Ansel. l. °. c. 5. Iuo par. c. c. 6.

MAximianus † [f] filius noster agens in rebus huiusmodi, qualẽ [g] querelã detulerit, libelli [h] eius series annexa declarat. Qui zelo fidei, & disciplinæ duct⁹, nõ patitur ecclesiã pollui ab indignis presbyteris, quos in presbyterio filios asserit procreasse. Quod non licere exponere, nisi nossem vestram prudentiã legis totius habere notitiã. Et ideo fratres charissimi, libelli, qui subiectus est, tenore perspecto, [i] eos, qui talia perpetrasse dicũtur, iubebitis in medio collocari; discussisque obiectionibus, quæ ipsis presbyteris impinguntur, si conuicti fuerint à sacerdotali remoueantur [k] officio (quia, qui sancti non sunt, sancta tractare non possunt) atque alieni efficiãtur à ministerio, quòd viuendo illicite, polluerunt. [l]

† al. Maximilianus.

Item Eugenius Papa.

¶ Cuilibet ab ordine deposito; episcopi prouidentia, locus pœnitentiæ deputetur. Cap. VII.

Ansel. l. 5. in prin.

SAcerdos, aut quiuis alius in ordine ecclesiastico prouectus, si in eo [m] scelere inuenitur, quo abijciendus comprobatur; depositus, prouidentiã episcopi, bene prouiso [n] loco constituatur; vbi peccata lugeat, & vlterius non committat.

a ¶ Contra regulam.] Quæ interdicit tales ordinari.

QVicunque.] CASVS. Quidam criminosi ordinati sunt ignoranter ab episcopis. quidam verò scienter. Quæritur, ad debeant deponi? Et respon. quòd sic.

b ¶ Per ignorantiam.] Ordinantium: & dic ignorantiã iuris vel facti, secundum Hug.

c ¶ Vel contemptu.] idest eis scientibus.

d ¶ Nõ præiudicat.] Factu enim priuatus iuri publico non derogat. ff. de fer. l. 1.

e ¶ Compertũ.] Arg. ꝙ quãdocunque de veritate constat, sequenda est 8. dist. q contempta. nam diuturnitas tpis &c. extra de simo. nõ satis. inducit tamen dispẽsationem 35. qõ. 8. de gradibus 1. & extra qui ma. accu. pos. per tuas.

MAximianus.] CASVS. quidã presbyteri ex concubinis filios habuerũt: quos Maximianus zelo Dei accensus, coram Apostolico accusauit. commisit ergo causã Innocentius quibusdam, & præcepit eis, si hæc vera inuenerit, remoueãt eos ab officio sacerdotali.

f ¶ Maximianus.] 3. q. 2. quia ca.

g ¶ Qualem querelam.] Subaudi criminalem. nam clericus erat iste. nõ. n. laicus posset istos accusare 2. q. 7. per totũ: nisi forte patronus p̄ prælatũ de dilapidatione: quia tũc sua ĩterest. ar. 16. q. 7. filijs. aliàs laicus non audit de hoc crimine, ut 28. dist. consulendum.

h ¶ Libelli. Per hoc ꝙ dicit, libelli, & postea p̄sbyteris. argumentatur, ꝙ quis in eodẽ libello plures accusare possit Ioan. Quid iuris sit ꝺ hoc no. plene. 2. q. ... prohibentur in glo. quę incipit. questus.

h ¶ Libelli.] id est, chartæ, ꝗ papa misit 35. q. 3. Pyctaciũ. B.

i ¶ Perspecto.] Videtur ergo, ꝙ non sufficiat si authẽtice ipsum exhiberet; sed vt etiam teneatur exibere libellum quem porrexerat Papæ, vt 7. q. 1. præsentium. & 55. dist. præcepta. & maxime vbi procurator impetrauerat literas, & debitatur an ille de hoc habuit specialẽ mandatum. ut extra de rescrip. nonnulli, vel an fuerit excommunicatus, ut extra de proba. cap. post. cessionem.

K ¶ Remoueantur.] Ergo presbyter propter simplicem fornicationem deponitur. vt 27. q. 1. vt lex. cõtra. & inf. 82. dist. cap. presbyter. & 34. dist. fraternitatis. Io. Communiter autem dicitur, quòd pro simplici fornicatione quis deponi non debet, cum pauci sine illo vitio inueniantur, vt 50. dist. quia sanctitas tua.

l ¶ Polluerunt.] Quantum ad se 49. dist. cap. vlt.

SAcerdos. CASVS. Dicit in hoc ca. ꝙ si sacerdos de aliquo crimine cõuincatur, deponi debet, & eps ei locu prouidere debet, in quo penitentiam agere possit.

m ¶ Si in eo.] Ergo pro omni causa non deponitur. B.

n ¶ Prouiso loco.] idest monasterio, vt cap. seq.

Aliqui habẽt hoc extra qui ma. accus. poss. per tuas, ut hic habetur: sed non debet esse: qa illa decreta, est remota: fuit tamẽ in tertia cõpilatione. eo. tit.

Patronus prælatum ꝺ dilapidatione accusare potest.

Accusari possunt plures simul.

presbyter an pro simplici sit fornicatione deponẽdus.

Dictum

DIctum.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ si sacerdos pp delictum, vel negligentiam suã fuerit degradatus, detrudi debet in monasterium, uel canoniam regularem ad pnĩam agendam, nec debet amodo uiuere sæculariter, & si contra facere præsumpserit, excõicari debet. a ¶Negli-

c ¶Seculariter.] Hic patet, ꝙ depositus ſm regulam ecclesiasticam tenetur uiuere. arg. ad hoc. 32. distinc. si qui verò. & 20. q. 3. eos. unde uerberans eos incidit in canonem: & ecclesia eos tueri debet, nisi sint incorrigibiles, ut extra de iud. cũ non ab homine. Io. quòd falsum credo, cũ sit exauctoratus, & nudatus oĩ priuilegio 2. B. Sed nũquid q hoc modo detrudit ĩ monasterium, ibi cogitur esse ppetuo, qđ videt d. 50. c. 1. ĩ. ea. si qs clericus. Sed dic, hoc esse in arbitrio iudicis, & ſm qualitatẽ đlicti; nã qñq; ad tẽpus detrudit, vt 2. q. 1. in primis. qñq; iubet peregrinari per orbẽ, ut de pę. d. 6. sacerdos qñque traditur curiæ sæculari, ut 11. q. 1. statuimus: aliàs nũquã cogit q's inuitus ingredi monasterium, nisi ppter delictum, ut 20. q. 1. sicut & 55. d. si euãgelica. Ioan.

Clericũ depositũ uerberans incidit in canonem.

2 Argu. ad hoc 54. dist. c. 2. in fi. vbi de hoc.

Detrusus in monasteriũ an cogatur ibi perpetuo esse.

¶ Retrudantur in monasterium presbyteri, qui pœnitentiam agere contemnunt. Cap. VIII.

In conc. Cabilonensi, c. 40.
Burc. l. 2. c. 191.
Iuo p. 6. c. 236.

DIctum est nobis presbyteros propter suã negligentiam [a] canonicè degradatos, & sæculariter, gradu amisso, viuere, & pœnitentiæ agendæ bonum negligere. Vndæ statuimus, vt gradu [b] amisso, agendæ pænitentiæ gratia, in monasterium, α aut in canoniam regularem mittantur. ¶ Si verò hoc fieri causa quælibet prohibuerit, vbicumque sint, pœnitentiam agere non desistant. Si autem amisso gradu sæculariter [c] viuere voluerint, & pœnitentiam agere neglesserint, ab ecclesiæ communione separentur.

α ¶ In monasterium.] *In cõcilio Cabilonensi, vbi hic canon habetur (licèt Burchardus etiam, & Iuo ex Mogũtino citent) & apud cæteros collectores legitur*, in monasterio, aut canonico aut regulari: *in vno autem peruetusto Gratiani codice*, in moasterio iuxta canonicam regulam.

Item Isidorus, sententiarum de summo bono, lib. 2. c. 10.

¶ Mutatio loci aliquando valet conuersis ad pœnitentiam. Cap. IX.

VAlet [d] interdum [e] cõuersis pro animæ salute mutatio loci. Plerumq; enim dum mutatur locus [f], mutatur & mentis affectus. Congruum est enim inde etiam corporaliter auelli, vbi quisque illecebris derseruiuit. Nã locus, vbi quisque praue vixit, hoc in aspectu [g] mentis apponit, quod sæpè ibi vel cogitauit, vel gessit.

Item ex tertia synodo Aurelianensi, c. 7.

¶ Clericus adulterasse conuictus, vel confessus, in monasterium detrudatur. Cap. X.

Iuo p. 8. c. 285.
Pann. li. 3. c. 143.

[j] SI quis clericus adulterasse, aut cõfessus, aut cõuictus fuerit, depositus ab officio, communione [h] cõcessa, in monasterium toto vitę suæ tempore detrudatur.

Item Pelagius Papa Constantino defensori.

¶ De eodem. Cap. XI.

Pann. li. 3. c. 144.

ROmanus ecclesiæ Tæanensis clericus pro crimine adulterij, quod admisisse perhibetur, à clericatus ordine depositus, in monasterio hic in vrbe Romana [i] ad agendam pęnitentiam ex nostra iussione detrusus est.

Item ex canone apostolorum 25.

VAlet.] CASVS. Statuitur hic, ꝙ si aliquis đ crimine fuerit cõuictus, debet separari à loco ĩ quo cõmisit delictũ ad pnĩam peragendã. Nã interdum ualet loci mutatio cũ affect⁹ mentis sæpè cũ loco mutet, cũ ñ videat, ubi malè gessit. Sequẽtia duo c. plana sunt, q̃ de hac materia loquũtur.

d ¶ Valet.] Gratia. cooperante.

e ¶Interdũ.] Interdũ nocet, ut sup. d. 74. quorundã. & C. quomodo, & quãdo iud. l. 5. sed ualet si fiat ex charitate.

f ¶Mutatur locus.] ĩ. 35. q. 6. ab isto die inf. d. 86. fratrem.

g ¶In aspectu.] Memoria delictorũ, q̃ est cõcupiscẽtia, detestabilis ẽ 3. 15. q. 1. mulier. quæ autẽ est ad cõpunctionẽ, illa bona est. Nullũ enim tale delictorũ remedium, est, sicut eorum continua memoria. de pœ. dist. 3. Iudas. de pœ. dist. 1. §. his auctoritatibus, uer. non tibi dico, & uersi. nunc autem. & quandoque bona est memmoria rei ad terrorem, ut 7. q. 1. denique, in fi.

Delictorum memoria an sit bona.

3 Ad hoc 32. q. 7. non solũ. in princ. vbi de hoc.

[...]ligentia [...]ue dolo [...]aratur.

[...]rg. cõtra [...] 1. quod [...]m. vers. [...]rte.

a ¶Negligentiam.] No. ꝙ aliquis æquè deponitur pp negligentiam, sicut pp dolum. 86. dist. cap. 1. & 11. q. 3. placuit. & 100. dist. qm. & extra de statu. mona. cum ad monasterium. in fi. C. de offic. præfe. ori. si quos. & ff. de cust. & exhib. re. l. careeri. & l. milites. quod intelligo cum crassa est negligentia, ut 1. q. 1. quidquid. & ff. de verb. signif. magna.

b ¶Gradu.] Arg. pro illis, qui dicunt exauctoratũ priuari sacramẽto, 1 unde colligitur talem posse uerberari sine sacrilegio. arg. est ad hoc 50. dist. accedens.

h SI quis clericus.] communione. .s. fidelium & sacramentorum. H. Alij dicunt. s. fidelium, non autem fratrum arg. infra eod. si diaconus. Archid.

i ROmanus.] Romana. Sed qua ratione detruditur ibi, cum aliunde esset? quia ibi fortè commiserat, vt in auth. vt nulli iudi. §. si verò.

presby-

PResbyter.] CASVS. Quæsitum fuit ab Apostolis, quam pœnam pati debet presbyter, vel diaconus, qui publicè in adulterio, uel fornicatione, periurio, vel homicidio fuerit deprehensus. Et respondet, ꝙ debet deponi, sed excommunicari non debet, cum non debeat duplici contritione flagellari: more tamen laicorum debet pœnitētiam agere, cum eius crimen sit manifestum.

g ¶ Necessitatis.] Argu. alicui licere causa necessitatis baptismum conferre, cui non licèt aliud sacramentum conferre, infra de consec. distinct. 4. constat. 1. q. 1. sicut Christus. contra. supra dist. 50. c. qui sub gradu.

h ¶ Liceat.] Cum solennitate, aliàs et laicus hoc possèt.

i ¶ Baptizare.] Dic, vt 50. dist. qui sub gradu.

¶ In crimine captus presbyter, vel diaconus deponatur, non tamen communione priuetur. Cap. XII.

PResbyter, † aut diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto, [a] aut homicidio α captus est, [b] deponatur: non tamen communione priuetur. β Dicit enim scriptura: [c] Non vindicabit Dominus bis [d] in idipsum.

α ¶ Aut homicidio.] *Hæc dictio nõ est in canone 25. Apostolorũ. Sed in conc. Triburiẽsi, cũ patres illi ita dixissent*, legimus in canonibus Apostolorum, ꝙ eṕus, presbyter, & diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto captus est, deponatur: *hinc argumentantur, idẽ multo magis statuẽdũ esse de homicida: q̃ fortasse caussa fuit, quamobrẽ à Gratiano, & alijs collectorib. ea dictio huic canoni adiecta sit. In canone aũt 32. Basilij idem statuitur de clericis peccantibus peccatũ ad mortem, quod etiã de fornicatoribus expositum erat in canone tertio.*

β ¶ Priuetur.] *In codicibus impressis sequebatur*, si paruerit sentẽtię, *quæ verba sunt expuncta, quia neq; in originali, neque in vetustis Gratiani exẽplaribus leguntur.*

Item.

¶ De eodem. Cap. XIII.

ij SI quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus post diaconij gradum acceptum, fuerit fornicatus, aut mœchatus, deponatur: & ab ecclesia proiectus, inter γ laicos [e] agat pœnitentiam.

¶ *Proprius auctor huius capitis non est inuentus: sed simile habetur in concilio Neocæsariensi, cap. primo, & in capitul. Martini Bracarensis, c. 27.*

γ ¶ Inter laicos.] *Hæ duæ dictiones non leguntur in cap. 1. concilij Neocæsariensis citato supra dist. 28. cap. presbyter, (vt ibi notatum est) neque in capitulis Martini Bracarensis.*

Item ex concilio Aurelianensi primo, c. 11. & 14.

¶ De eodem. Cap. XIV.

SI diaconus, aut presbyter crimen capitale cõmiserit, simul & ab officio, & à communione [f] pellatur. Si verò pro reatu suo se ab altaris communione sub pœnitentis professione submouerit; is † quoque si alij defuerint, & causa certæ necessitatis [g] exoritur † poscentem baptisma liceat [h] baptizare. [i]

Item Gregorius septimus omnibus per regnum Italicum, & Theutonicorum debitam S. Petro obedientiam exhibentibus.

¶ Non ingrediantur ecclesiã presbyteri, diaconi, subdiaconi, qui in fornicationis crimine iacent. Cap. XV.

iij SI qui sũt presbyteri, diaconi vel subdiaconi, qui in crimine fornicationis iaceant, interdicimus eis ex

In conc. Trib. c. 11. Raban. l. pœnitent. c. 1. Ansel. li. 11. c. 29. Burc. li. 2. c. 189. Iuo p. 6. c. 234. Poly. lib. 4. tit. 31.

† Eṕs aut presbyter, aut diaconus.] orig.

† οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό. *Naum 1 secundũ lxx.*

sup. dist. 28. c. presbyter. Ans. lib. 11. c. 31.

Iuo p. 6. c. 361. & p. 15. c. 18. c. 14.

† *al sic.*

† Concorda tex. in l. si l bertus, ff. d bo. lib. & l sed. & hæ. § prætor. ff. d procur.

Ansel. li. 6. c. 177. Pann. l. 3. c. 134.

a ¶ Aut furto.] Sed qualiter laici probabunt istud esse, cum non possint testificari contra clericum. 2. q. 7. episcopi.

Laicus contra clericum testificari nequit.

b ¶ Captus est.] Et cõuictus ext. de iud. cum non ab homine. de hoc dixi 50. d. de his 1. & c. si quis diaconus, 1 unde cũ capitur, detineri dẽt ꝑ xx. horas diurnas, & nocturnas, ut videatur, vt ff. de adul. capite. sed nec testibus admissis credit, nisi a principio clericum in adulterio viderint, nec laicis credetur de hoc: q̃a laici oppido nobis infesti sũt. 2. q. 7. laici. Vel dic, captus ꝑ sententiam, vel ꝑ cõfessionẽ. 2 propriã, uel rei euidentiam, vt extra de cohab. cler. vestra. & c. vlt.

1 Adde qualiter ꝓbatur adulterium vel fornicatio no. Bar. in l. 2. §. fin. ff. de adult. & in l. quærebatur. ff. de test. mil.

2 Non. n. sufficit si capiatur. nisi aliàs cõiungatur, vel confiteatur. arg. 12. q. 1. nõ dicatis. 15. q. ult. cap. vlt. licèt cõtra videatur, hic dicitur, vt 50. dis. de his verò, &c. si quis diaconus, ſm Hu.

c ¶ Scriptura.] Extra de iudi. at si clerici. de pœn. d. 3. §. aucto ritas. ff. nau. caup. licèt. §. vlt.

d ¶ Bis.] i. perfectè.

SI q̃s episcopus.] e ¶ Inter laicos.] hoc intellige, quando crimen uenit in notitiam populi, vt supra 27. distinctio. presbyter. 3

3 Vel cũ ex hoc magnũ scandalũ ortum est, ut 50. distin. sacerdotes.

SI diaconus.] CASVS. Dicit hic, ꝙ si diaconus, vel p̄sbyter commisit crimẽ aliquod dignum depositione, ab officio, & cõione debet repelli: si vero non est depositus, sed se ꝑꝑ delictum ab altaris ministerio remouit more pœnitẽtis, si alij presbyteri desunt, poterit in necessitate baptizare.

f ¶ A cõmunione.] corporis Christi, vel ad tempus, & sic soluitur contra illud c. presbyter. uel expone, idest beneficio, & sic soluitur contra, sup. ea. c. presbyter. 4

4 Nõ est extranea ista expositio, quia beneficia clericorũ cõia sunt 32 dist. c. p̄ter hæc. 16. q. 1. cap. si.

SI qui.] CASVS. In Italia & Theutonia p̄sbyteri, diaconi &

coni, & subdiaconi publicè tenebant concubinas, quibus omnibus Greg. officium interdixit, donec pœnitentiam agerent, & si vellent in crimine perseuerare, præcepit omnibus, vt eorum officia non audirent: quia eorum benedictio in maledictionem conuertetur, & hoc probat

b ¶ Emendent.] Ex hoc. Videtur, quod sicut tales ipso facto suspenduntur, sic ipso facto per contrarium restituitur eis officium. vt dixi. 32. dist. nullus. argu. ad hoc 15. q. 6. nos sanctorum, & 16. q. 7. si quis deinceps 1.

c ¶ Audire.] su. 32. dist. nullus, & c. præter hoc. sed 3. 15. q. 8. sciscitantibus. cõtra sed ibi soluam.

parte Dei omnipotentis, & sancti Petri auctoritate, ecclesiæ introitum vsque dum pęniteant [a], & emendent [b]. Si qui verò in suo peccato perseuerare maluerint, nullus vestrum officium eorũ audire [c] præsumat: quia benedictio eorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatũ, testante Domino per prophetam: [Maledicam [d], inquit, benedictionibus vestris.] Qui verò huic saluberrimo pręcepto obedire noluerit, idololatriæ peccatũ incurrit, Samuele testante, & beato Gregorio adstruente: Peccatum ariolandi est non obedire, & quasi scelus idololatriæ, nõ acquiescere.] Peccatum igitur paganitatis [e] incurit, quisquis dum Christianum se asserit, sedi Apostolicæ obedire contemnit [f].

Malach. 2.
Iao p. 5. c. 36. lib. 35. moral. c. 12.
8. q. 1. s. tendum.
1. Reg. 15.

¶ *In regesto epistolarum Gregorij septimi, non est inuenta hæc epistola, in qua sint omnia prorsus verba huius capitis. Sunt tamen in eo multa; quæ huius decreti faciunt mentionem. Libro primo epistola 30. episcopo Salzburgensi, & lib. 2. epist. 61. Leodiensi episcopo, & sequenti epistola Sicardo Aquilegiensi. De quo decreto, vt ipsum exequi omnino curarent, eodem lib. 2. epist. 66. Burchardo Halberstatensi episcopo, & epist. sequenti, Annoni Coloniensi archiepiscopo diligentissimè scribit, & lib. 3 epist. 4. Sigifredo archiepiscopo Moguntino idem mandat, & libr. 4 epist. 10. comitissæ Flandriensi & sequenti comiti de eadem re scribit. Inter decreta etiam Innocentij II. fit istius decreti mentio. Verum propria verba huius capitis: vsque ad vers.* Qui verò huic saluberrimo, *Marianus Scotus refert in fine suorũ chronicorum. Sequentia autem verba valde sunt ipsi Gregorio 7. familiaria.*

Pann. l. 3. c. 138.

Item Alexander II. episcopis, & regi Dalmatiarum.

¶ Officio & beneficio priuetur episcopus, presbyter, vel diaconus fęminam accipiens, vel acceptam retinens. Cap. XVI

3 SI quis amodo episcopus, presbyter, aut diaconus [g] fęminam acceperit, vel acceptã retinuerit, proprio gradu decidat [h] vsque dum ad satisfactionẽ veniat: nec in choro psallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus ecclesiasticis habeat.

Pann. l. 3. c. 139.

Idem clero Mediolanensi.

¶ De eodem. Cap. XVII.

4 SI quis sacerdotum, vel diaconorum, vel subdiaconorum officium [i] contumaciter deserens fęminam sibi potius eligit: sicut sponte ob fornicationem dimittit officium; ita ob præuaricationem dimittere cogatur [k] etiam in vitus beneficium.

Idem Paulo Mediolanensi.

d ¶ Maledicam.] id est, reprobabo, vel reputabo maledictionem, cum benedixerint 2, vobis.

e ¶ Paganitatis.] Id est, infidelitatis.

f ¶ Cõtemnit.] Qualiter sit hoc intelligẽdum dixi 22. dist. omnes. 19. di. in memoriam & ca. nulli. Io.

SI quis. CASVS. Hęc quatuor consequẽtia cap. eundẽ habẽt casum: in quibus dicitur, quod si qui in sacris ordinibus fuerint constituti, ad cõcubinas, vel vxores accedere non debent: quòd si contumaciter fecerint, officio & beneficio carere debent.

g ¶ Diaconus.] Vel subdiaconus, vt in c. sequenti.

h ¶ Decidat.] Quo ad executionẽ: ut patet in sequenti litera, sed nec statĩ debet suspendi, sed expectari debet p quadraginta dies. extra de coh. cler. sicut ad extirpandam, sed illud dispensatio est: ius enim erit, quòd statim deponatur su. ead. c. 1.

i SI quis sacerdotum. ¶ Officiũ.] Ex his duobus capitulis habes, quod cui interdicitur officium, & beneficium quandoque tamen permittitur beneficium, & nõ officiũ, vt 50. dist. studeat, & 28. dist. presbyterũ. quãdoque econuerso, vt 1. q. 5. c. 1. quãdoque etiã punitur in persona, & nõ in rebus. vt 16. q. 6. cognouimus. & c. illud.

K ¶ Cogatur.] Ergo per electionẽ vnius, vel per renunciationem intelligitur alij abrenũciatum. su. 8. dist. quo iure. C. de furt. l. 1. ff. de tribut. qđ in hæredem, §. eligere. ff. de reg. iu. l. nemo. §. quoties Arg. contra. ff. quo leg. l. 1. §. 3. & arg. plura de hoc inueniès. 13. q. 2. in fi. Io. Sol. vbi sunt aliqua repugnantia, eligendo vnũ, renũtiat alteri. aliàs secus. B. de pęn. d. 1. §. itẽ si antequã.

1 Dicit Lau. hoc specia le esse in notorio.

2 Vel dic vt not. 1. q. 1. in cap. maledicã & c. multi. Archid.

Clericus qui vxorem accepit, an statĩ sit suspendẽdus.

Beneficium qñque permittitur & non officiũ.

Eligens vnũ renunciat alteri.

probat auctoritate prophetæ dicentis: Maledicam inquit, &c. Et quicunque pręceptis nostris non obedierit, peccatum idololatriæ, & paganitatis incurret.

a ¶ Dum peniteant.] Ex hoc determinantur contraria sup. dist. 61. miramur. versi. sicut enim.

a Eos

a EOs beneficio.] inf.16.q.6.illud arg. ff.de pecu.l.1. C.de usur.l.ult.

b MInistri.] Propriæ uxoris.] maxime: quia idem est in aliena. Et no. q dicit inuadere, quia iam non est vxor quo ad debitum reddendum sup.77.dis.episcopus. cũ qua votum emisit 1.& si eam cognoscat, incestũ cõmittit, & filij erunt illegitimi. & serui. 15.q. vlt. cũ multæ. est tamen vxor quo ad administrationẽ. 31.d.lex.& plus peccat cum ista, quam cum soluta. Hug.ar. contra infra.di. pxi. proposuisti.

Vxorem cognoscens cũ qua votum emisit, incestum cõmittit.

1 Ad hoc 33.q.5.qđ Deo, sed videas, quod no.30.q. 1. nosse. in gl. ille tamen in fi.

de quo si conuincitur, & ille deponatur, & illa excommunicetur.

h ¶ Fẹmina.] Arg.ex solicitudine, vel societate presumi pro aliquo, vel contra.infra.ca.in omnibus, & c.clerici. arg.18.q.2. in decima.& c.diffinimus.

Præsumptio sumitur ex solitudine & societas.

i ¶ Hu-

¶ De eodem. Cap. XVIII.

EOs etiam, qui vt fornicari eis liceat, diuinum officium derelinquunt, & a Deo recedentes, diabolo & operibus eius seruiunt; sicut se iustissimè ab officio alienos faciunt; ita beneficio [a] ecclesiarum priuatos esse adiudicamus.

Pann.l.3.c.140.

Item Lucius Papa.

¶ De eodem. Cap. XIX.

MInistri altaris presbyteri, siue diaconi ad Dominica tales eligantur officia, qui continentiã seruent. ¶ Si verò post ordinationem suam ministros contigerit propriẹ vxoris [b] inuadere cubile, sacrarij non intrent limina, neque sacrarij [c] α portitores fiant, neq; altare contingant; neq; ab offerentibus [d] holocausti [e] oblationem suscipiant; neque ad Dominici corporis portionem † accedant [f]; neq; propinent β, neque sine maioris natu auctoritate minora [g] gerant officia: vrceum sanè ad altare, vel calicem ne suggerant.

Habẽt in epistola.i. Clementis ad Iacobum fratrem Dñi. Ans.l.8.c.2. Poly.l.4.tit.31. Iuo p.6.c. 87. † *al. portationem.*

α ¶ Sacrarij.] *In epistola secunda Clementis (vnde caput hoc sumptum videri potest, & vnde citat Iuo) legitur:* sacrificij. *in vno autem vetusto Gratiani codice,* sacri.

β ¶ Neque propinent.] *In epistola Clementis est:* nec aquã sacerdotibus porrigat ad manus; ostia forinsecus claudat, minora gerat officia, vrceum, siue calicem ad altare non sufferat:] *Apud Iuonem vero.* Sed aquam tantũ sacerdotum manibus porrigat, ostia forinsecus claudat, minora gestet officia: vrceum sanè ad altare suggerat.

† *al. suggerat.*

Idem.

¶ Clericus matronarum domicilia frequentans deponatur. Cap. XX.

3 CClericus solùs ad fẹminæ tabernaculum non accedat, nec properet † sine maioris natu sacerdotis † iussione γ; nec solus presbyter, cum sola fœmina [h], fabulas misceat. Nec archidiaconus sub prætextu humilitaris [i], aut officij frequentet [k] inter domicilia matronarũ; aut forte per clericos, aut domesticos † matronæ mãdet aliquid † secrete [l]. Si agnitum fuerit; & ille deponatur, & illa a liminibus arceatur ecclesiæ.

Clemens Papa ibidẽ paulo inferius. Iuo p.6.c.89. Ans.l.7.c.147. Poly.l.4.tit.31.

† *al. domesticos eius.* † *al. secreti aliquid.*

† *al. frequẽte...* † *al. ac sacer dotes.*] † *al. principi...*

γ ¶ Iussione.] *In epist. Clementis sequitur.* Nec presbyter solus cũ sola adiungatur: sed duob. adductis testib. visitet infirmam: nec solus cũ sola fẹmina fabulas misceat; nec

c ¶ Sacrarij.] Idest, sacrorum vasorum.

Offerentes q dicuntur.

d ¶ Ab offerentibus.] Idest sacerdotibus, qui offerunt, id est, conficiunt. Vel expone: nec ad oblationẽ alijs porrigendam; quasi dicat, nec ipsi sumant corpus Christi, nec alijs porrigant. Vel melius hoc vult dicere: diaconi nec exerceãt officiũ diaconale. nec presbyteri p̄sbyterale. Vel expone nec ab offerentibus, idest, subdiaconis, q offerre solent diacono patenam cum eucharistia.

ADDITIO. 91.dist. cleros.

e ¶ Holocausti.] idest eucharistiẹ, & dic intransitiue.

f ¶ Accedant.] Presbyteri, idest non cõficiant.

g ¶ Minora.] idest, minorum ordinum officia sine licentia superioris: & planũ est capitulum, vt 16. q.6 i. illud. Ar.cõtra C.de vsufru.l.vlt.& ff. de supel.leg. l.1.

CLericus. Hẹc est tertia pars d.in qua dicitur, q archidiaconus non debet frequentare domos matronarũ, vel aliarum mulierum, nec mittere xenia p clericos, & hoc probatur in seq.cap. Ioan. de Fan.

CASVS. Hoc cap.de tribus personis loquitur, scilicet de clerico, presbytero, & archidiacono. Dicitur ergo hic. q clericus solus non debet intrare tabernaculum mulierum: nec etiam cum socio sine iussu prælati. nec presbyter cum sola fẹmina confabuletur. Archidiaconus vero sub prætextu officij sui non frequenter domicilia matronarum: nec illis per clericos suos, vel domesticos aliquid secrete mittat:

i ¶ Humilitatis.] Prætextu enim pietatis non est committẽda impietas. ff. depoси. si huminem, & 30.q.1.nosse.& 14.d.quod ait.

K ¶ frequentet.] Ratione frequentiæ pro aliquo, vel contra aliquem præsumitur 2, similiter ex longa mora. arg.34.d.quorundam.19.d.Anastasius.

l ¶ Secrete.] Magis enim peccat occultè peccans, quàm manifeste

2 Concor... tex. in l. cũ alius, C.de curat. fu. & in l.fi. §.pe... C. de bono... quẹ lib.

Peccare vt ex magis dr̃ occultè, an manifeste delinquens.

archidiaconus, aut diaconus sub prætextu officij humilitatis frequentet, &c.

Idem.

¶ De eodem. PALEA Cap. *XXI.*

Clemens ibidem cōtinenter. Polyc. ibidem.

SEd si forte aliqua intercessio fuerit, episcopo suggeratur. Et si talis est, ad quam debeat ire pio interuētu, ipse pergat: sin autem, de latere suo dirigat α, cum duobus, aut tribus testibus. Nemo tamē cum extranea habitet fœmina, nisi proxima, aut soror fuerit. Et hoc cum magna solicitudine fiat. Non enim ignoramus malitias Satanæ.

1. Cor. 2.

¶ *Hæc Palea in plerisque vetustis exemplaribus habetur coniuncta capiti antecedenti.*

α ¶ Dirigat.] *In epistola S. Clementis sequitur*: cum duobus, ac tribus, qui hoc sanare † debeant. Sanè ad visitandum mulierem infirmam nullus clericus ingrediatur, nisi cum duobus, aut tribus. Nemo tamen, &c.

† al. scire.

[*Ex decreto β Eugenij Papæ.*]

¶ De eodem. PALEA. Cap. XXII.

Poly. l. 4. tit. 31. ex Lucio. Ans. l. 8. c. 9. ex pæ. Romano.

SI quispiam sacerdotum, idest presbyter, vel diaconus, vel subdiaconus de quacunque fœmina crimine fornicationis suspectus, post primam, secundam, & tertiam admonitionem γ inueniatur fabulari cum ea, vel aliquo modo conuersari, excommunicetur: fœmina verò canonice iudicetur a.

β ¶ Ex decreto.] *Hic canon in concilio Romano primū ab Eugenio secundo editus, & postea à Leone quarto etiam in concilio fuit repetitus, & citatur in decretalibus tit. de cohab. cler. & mul. Et in plerisque vetustis exemplaribus est sine nomine.*

γ ¶ Admonitionem.] *In eodem canone sequitur*, metropolitani, vel alterius episcopi, aut eius, cui subiacere videatur.

Item Gregorius.

¶ Simul cum mulieribus sacerdotes habitare Non licet. Cap. XXIII.

Iuo p. 6. c. 76. Poly. l. 4. tit. 31.

4 OPortet sacerdotes, quibus Domini populus commissus est, cum magna animi constantia vigilare super dominicas oues, ne lupinis morsibus, idest diaboli stimulis lanientur. ¶ Neque enim hoc silere debeo, quod cum graui animi tristitia dico: sacerdotes cū fœminis habitare conspicio: quod nefarium b est dicere, vel audire. & cōtra sanctorum canonum sancita. Vbi enim talis fuerit cōmorantium cohabitatio, antiqui hostis stimuli c nō desunt. Ideoq. admonendi sunt, vt nō antiqui hostis d decipiantur fraude: quatenus iuxta Apostoli vocem, non vituperetur ministerium nostrū. Cauere enim nos oportet, fratres, ab illicitis, vt mundas valeamus, ad dominū leuare manus: scriptum est enim: [Sācti estote, quoniā sāctus ego sum Dominus Deus vester. Si quis verò præsumpserit aliter agere, sacerdotij sui honore priuetur. Vnde omnimodo cauēdū est, fratres, ne fallamus d populū, & illud prophetæ dictū impleatur in nobis: Sacerdotes mei contamināt sancta, & reprobāt legē.] quos & alius propheta increpat dicēs. [O vos sacerdotes, q fallitis e nomē meū,

1. Cor. 6. 1. Tim. 2. Leuit. 20. Soph. 3. secundum 70. Malach. 1. secundum 70.

manifestè, ut 19. di. Anastasius. Sed contra ff. de ri. nup. l. vl. ff. de auct. tut. pupillus. §. vlt. qui enim male agit, odit lucē. 18. q. 2. perniciosā, extra de offi. iud. de leg. cōsuluit. & ext. ut eccl. benefi. ut no strū. Ioā. Sol. * ubi quis mag:s cōtēnit ibi magis peccat, siue secrete siue palā. De hoc 40. dist. homo Christianus. 1.

* *Textus hic non loquitur de peccato publico vel scere to; sed dānat ea, quæ secrete facta afferunt suspicionem, non autē facta a palam.*

SI quispiam.]Hęc palea habetur extra coha. cle. & mul. c. 2. ibi exponitur.

a ¶ Iudicet.]Not. φ rōne delicti, mulier efficitur de foro ecclesiæ. Archid.

1 Et extra de cel. missar. de homine, & 32. dis. nemo ibi uideas.

OPortet.] Hęc est quarta pars di. in qua ꝓbat per 10. cap. sanctorum patrum, quòd cum clericis non debent cohabitare suspectæ mulieres, nec solus cum sola debet cōfabulari. Io. de Fan.

CASVS. Gre. monet hic presbyteros esse uigilantes super gregē sibi commissum: ne lupi morsibus, id est, diaboli laniētur, & reprehēdit eos de cōsortio mulierum quia ubi fuerit cum mulieribus cohabitatio, antiqui hostis stimulus nō deerit, cum quibus si ferni centur, sacrificare nō debēt. Quod probat tribus auctoritatib. ꝓphetarū, scilicet Moysi, Sophonię & Malachię. Sequēs cap. patet.

b ¶ Nefariū.]idest, horribile, nā si nefariū esset dicere, male faceret Greg. dicendo.

c ¶ Stimuli.]Nam ex cohabitatione præsumitur accessus. 13. q. 2. diffinimus.

d ¶ Ne fallamus.]Publicū. n. testimoniū & opinio nō est fallēda C. de la. li. tol l. 1. §. sed & q icim⁹ ar. 27. d. qđ interrogasti.

e ¶ Qui fallitis.] Dicuntur. n. fallere, ex quo habēt uolūtatē fallēdi 2, nec minus peccāt de pe. d. c. 1. si cui. aliās aūt nō fallunt.

2 Adde glo. in l. uendicatio. ff. de rei uendi. Bart. in l. quæ de tota. co. tit.

sunt 14.q.5.Deus mentiri enim Deo, &c.de consec. distin.2.panem.

a ¶ Pollutio.] Quantum ad sacerdotes 49.dist.c.vlt. ADDITIO.Ad hoc 49.dist.c.vlt.de consec. dist. 4. quæris,& 1.q.1.quod quidam. Archid.

tum,vt clericus cum talibus personis,& in tali loco, & tempore, cum mulieribus loquatur, vt omnis suspicio remoueatur. Nam si clericus vult ire ad domum alicuius fœminæ, melius vadat cum alio, quam solus: ne si ceciderit,non sit qui subleuet eum.

g ¶ Vt-

b ¶ Volumus.] Quod dicitur in istis cap. videtur corrigi extra de coha.cle.& mul.cap.1.Vel intellige illud quando personæ sunt suspectæ,vel secum habet suspectas. Sed vsque ad quem gradũ licet clericis cum consanguineis habitare? Dici potest, quòd vsq; ad ✝m in linea transuersali inf.ea.cũ omnib. sed in ascẽdẽte vel descẽdẽte vsq;ad septimũ vel hodie vsq;ad quintũ:quia cũ his naturale fœd9 nihil sæui criminis, &c. vt extra de coha bi.cle.a nobis,& C. de epis.& cle.eũ qui etiã si illę psonæ iuuenes sint. Vltra secũdũ verò distĩgue, aut suspectę sunt qa iuuenes sũt:aut nõ, quia sunt senes; & tũc potest,in primo casu nõ: sic etiam distingue ĩ ancillis,& sic intellige ĩ.ea fœminas.Sed cõtra,nõ ne clerici debent simul dormire. 12.q. 1.necessaria?sed hoc de aliis, q. simul nõ viuũt lo. Et no.ꝙ illi decre. a nobis est stãdũ:q̃ vltima ẽ de illa materia, & corrigit decre. primam illius tituli. B.

c ¶ Vel vxore.]su.d. 77.episcopus, argu. contra:sed hoc de senibus;illud de suspectis. Vel loquitr secũ dum antiqua tempora, vel solue, ut ibi dixi. & quod dicit caste. quia castitas,&c.31.dist. Nicæna.

Clerici cum melioribus, consanguineis habitare possunt.

& dixistis,in qua re fallimus nomen tuum? quibus respõsum est: offerentes ad altare meum panes pollutos [a]. Nõ est mihi volũtas in vobis,dicit Dominus, & sacrificium non accipiam de manibus vestris;quia polluti estis. *Ibidem.*

Item Symmacho defensori, lib. 1.reg.indict. 9.epist.50.

¶ De eodem Cap. XXIIII.

VOlumus [b],vt sacerdotes † prohiberi debeãt, ne cũ mulieribus conuersentur:excepta duntaxat matre, sorore,vel vxore [c], quæ caste regenda est.

Iuo p.6.& c.81. † *sacerdotes , qui in Corsica cõmorantur.*]

Idem lib.7.epist.39.

¶ De eodem. Cap. XXV.

LEgitur [d], quòd beatus Augustinus,nec cũ sorore habitare consenserit † dicens: quæ cum sorore mea [e] sunt,sorores meæ [f] non sunt.Docti ergo viri cautela,magna nobis debet esse instructio.

Apud Possidonium in vita Augustini. † *al. consueuerit.*

Item ex 7. synodo.

¶ De eodem. Cap. XXVI.

IN omnibus obseruare conuenit, vt certus [g] quis, & certo tempore,& certo loco [h], & certis personis, vel apparere clericus,vel loqui debeat mulierib9,vt excludatur omnis nefanda suspicio.Certe solum, & ad solam accedere, nulla religionis ratio permittit. Melius est enim duos [i] esse simul,quàm vnum. Simul enim & fidelius,& tutius res regitur.[Væ enim vni;quia si ceciderit,non est qui erigat eum.

Eccl.4. *Ibidem.*

¶ *Caput hoc etiam in aliquot manuscriptis citatur ex septima synodo, in cuius sane postremo capite aliqua huc spectantia habẽtur.Cæterum in plerisque citatur ex octaua;& sententia videtur sumpta ex cap.83.Asceticorum B. Basilij cuius regulas sub nomine octauæ synodi sæpe citari alibi notatum est.*

Item ex concilio Carthaginensi 3.cap.17.

¶ De eodem. Cap. XXVII.

CVm omnib.omnino clericis extraneæ fœminæ non cohabitent,sed solę matres,auiæ,& materteræ, ami

LEgitur.] CASVS. Dicitur hic, quòd sacerdotes non debent cum mulieribus habitare. Et hoc probatur exemplo Augu. qui etiam cum sorore noluit habitare propter alias mulieres, quæ cum sorore erant.

d ¶ Legitur.] Arg. ꝙ etiam a licitis debemus abstinere si eorum occasione peruenitur ad illicita, arg. dis. 63.§. uerum 11.q.3.priuilegium & 21.dist.denique.

e ¶ Mea.] Et hoc intellige cum tales sunt consanguineæ,quæ sine aliis esse non possunt. Vel intellige de episcopo, cui non licet aliquam habere secum. C. de episc. & cler. Authen.episcopo. Laur.

f ¶ Sorores meæ.] Quia socius socij mei, socius meus non est.ff.pro socio.nam socij,nec uasallus mei uasalli, meus uasallus est:sicut nec libertus mei liberti, libertus meus est.ff.de uerb. sign. Modestinus,nec frater fratris mei,frater meus.ff.de rit.nup.gñali.§.iter priuignos.

Abstinere a licitis, quandoque debemus.

Episcopus nullã secum habeat mulierem.

Socij mei socius non est meus socius.

IN omnibus.] CASVS. In octaua synodo fuit constitu-

g ¶ Vt certus.]idest, ille ad cuius spectat officium. 18. q.2.in decima.

h ¶ Loco.]In hoc cap. habes præsumi contra aliquem, & pro aliquo ratione numeri, loci, temporis, ratione etiam personæ,& causæ.23.q.8.occidit & 29.dist.sciendum & 18.q.2.diffinimus.

i ¶ Duos.]Arg. ꝙ melius est esse duos simul, q̃ unũ,ut 7.q.1.illud 12.q.2.nobis arg.contra.ff.de adm.tut.l.3. §.ꝙ in tutorib.si.ff.de exerc.actiõe in plures, & Adã dũ solus fuit,non peccauit,ut de pæn. dist.2.qñ Adam.arg. contra 21.dist.sicut.7.q.1.in apibus.Solu.horum.brocardorum est, ut referas te ad id de quo agitur: licet enim binarius reprobetur.32. q.1. nuptiæ,non tñ quo ad omnem significationẽ. 28. q.1.sæpe,idest, non quo ad omnem locum,in quo ponitur, & solue per cap.sæpe.

Præsumptio sumitur ratione numeri,loci,temporis, & personæ.

CVm omnibus.] CASVS. Statuitur in hoc cap. ꝙ clerici non habitet cum mulieribus,nisi sint ubi coniunctæ in primo gradu, uel secundo consanguinitatis, ut mater,auia,soror,& amita. Itẽ cũ ancillis, & pedissequas,

quis quę cum eis erant antequam ordinarentur. Item cum nuribus, & vxoribus seruorum suorum.
a ¶ Ex familia.] Quis enim ferret coniuges à viris, vel patres à filijs separari? C. cõm. vtriusq. iud. possessionũ. arg. ad hoc 11. q. 3. qm. multos. dura enim esset talis separatio.

personatum coniuncta-- rum separatio dura est.

NOn oportet.] CASVS. Prohibetur hic ne aliquis clericus, vel continens, nec etiam aliquis Christianus communia lauacra cũ mulieribus habeat: quia etiã gentiles hoc maximè reprehendunt.
c ¶ Omnino.] Vnde si vir accedit ad balneum extraneę mulieris, priuat donatione propter nuptias, & mulier dote, si cũ viro alio habuit balneum. C. de repu. l. vlt. Immo etiã infamis est, q tenet mulieres custodientes balneatorũ uestes, ut ff. de ijs q not. infam. athletas.

te, sorores, & filiæ fratrum, aut sororum, & quæcunq. ex familia [a] domestica necessitate, etiam antequã [b] ordinarẽtur, iam cũ eis habitabãt; vel si filij eorũ iam ordinatis parẽtibus, vxores acceperunt; aut seruis non habẽtibus in domo, quas ducant, aliunde ducere necessitas fuerit.

Item ex concilio Laodicensi, c. 30.

¶ De eodem. Cap. XXVIII.

NOn oportet ministros altaris, vel etiã clericos quoslibet, aut cõtinentes se, aut omnem omnino [c] Christianum cum mulieribus lauacra habere cõmunia. Hæc est enim apud gentiles prima reprehensio.

Balneã mulierus periculosa sunt.

Ans. l. 6. c. 136.

Item Gregorius ad Ianuarium episcopum Caralitanum, lib. 3. epist. 26.

¶ De eodem. Cap. XXIX.

ARchidiaconum tuũ, vt audio, habitare cum mulieribus prohibuisti: & nũc vsque in ea prohibitione despiceris; qui nisi [d] iussioni tuæ paruerit, eum sacro ordine volumus esse priuatum.[e]

ARchid: aconũ.] CASVS. Ianuarius episcopus bis: ꝓhibuerat archidiacono suo ne cũ mulieribus habitaret. Sed ipse propter hoc nõ dimittebat: pręcepit ergo Grego. ut eum tertio admoneat, & si contemnit, eum ab officio deponat.
d ¶ Qui nisi.] Vt 24. q. 3. de illicita.
e ¶ Priuatum.] Post trinam cõmonitionem. 1 ut extra de cohab. cle. & mulie. si quispiam.

1 Et dicunt quidam, ꝙ non est canõ latæ sententiæ, sed ferendæ, ut patet in decret. hic alleg. si quispiam. Arch.

Ans. l. 7. cap. 248.
Poly. l. 4. tit. 36.

Item ex concilio Toletano quarto, c. 42.

¶ Venundentur ab episcopo, quæ appetunt consortia clericorum illicita. Cap. XXX.

QVidam clerici legitimum non habentes coniugiũ, extranearum mulierum, [f] vel ancillarum suarum interdicta sibi consortia appetunt. Ideo, quæ coniunctæ taliter cum clericis sunt, ab episcopo auferantur, & uenundentur; [g] illis pro tempore relegatis ad pęnitẽtiam, quos sua libidine infecerunt.

QVidã.] CASVS. Quidam clerici cum non haberẽt vxores, appetebant extranearum mulierum, vel suarum ancillarum consortia. Quare Tolet. concilium statuit, vt episcopus uendat tales mulieres, clericis ꝓ tempore ad pęnitentiã relegatis. Casus sequentis c. patet.
f ¶ Mulierum.] Id est, ancillarum.
g ¶ Et venundẽtur.] Et hoc si filios habuerint. Si aũt filios nõ habuerint, clauduntur in monasterio, vt dis. 34. fraternitatis, ne filij pcẽt propter eorum absentiam. itẽ hic subaudi quãdo contrahunt cum eis tanquam cũ vxoribus, aliàs non concedo. ꝙ uenũdari deãt, vel in seruitutẽ redigi propter simplicem fornicationem arg. 15. q. ult. c. ult. ut no. 32. distin. eos. & 34. dist. fraternitatis.

Item Syricius Papa Himerio episcopo. epist. 1. ca. 12.

¶ Non habitent fœminæ cum clericis, nisi quas necessitudo excusat. Cap. XXXI.

Poly. l. 4. tit. 31.
Burc. l. 2. cap. 110.
Iuo p. 6. c. 52. & 187.
Ans. l. 7. cap. 149.
C. 3.

FOeminas nõ alias esse patimur in domibus clericorũ nisi eas tantum, quas propter solas necessitudinũ causas habitare cum ijsdem synodus Nicæna [h] permisit.

Mulierum cum clericis contrahentiũ punitio.

Item ex concilio Africano, c. 5.

Concord. Carthag. 3. c. 25.

¶ Nisi maiorum iussione ad fœminarum domicilia clerici non accedant. Cap. XXXII.

Ans. l. 7. c. 151.

CLerici, vel cõtinentes [i] ad viduas, vel virgines, nisi ex iussu, vel permissu episcoporũ, aut presbyterorum, non accedant. Et hoc non soli faciant, sed cum conclericis, vel cũ quibus episcopus, aut presbyter iusserit Nec ipsi episcopi, & presbyteri soli habeãt accessum ad

paratio. ff. de fun. instru. quæsitum. §. saltuarium.
b ¶ Etiam antequam ordinarentur.] Idem si post: sed ideo dicit, qui a forte non haberet necesse tot personas recipere iam ordinatus, ut filius duceret vxorẽ in domũ patris clerici: sed si prius ante ordinationem patris iam eam habebat in domo, non debet eam eijcere. Nam, Turpius eijcitur, quam non admittitur hospes. extra de iureiurando, quemadmodum.

h FOeminas.] Synodus Nicæna.] Quæ est sup. ea. in 8 omnibus.
CLerici. CASVS. Idem fere est casus istius cap. cum illo sup. eo. clericus solus. Duo cap. seq. plana sũt.
i ¶ Continentes.] Vt sunt conuersi & deuoti.
ADDITIO. 2. q. 2. duo 27. q. 1. vt lex.

a ¶ Aliqui.] Hoc non põt intelligi, nisi de laicis propter literam præcedentem. Sed quid si duo clerici dicunt, me commisisse fornicationem cũ aliqua, tali die, duo laici dicunt me fuisse secum tota die in alio loco: dico præponendos laicos; 1 quia stant pro reo. & ita patet hic, ꝙ clericus põt se purgare quandoque cum laicis. vt 18.q.2. in decima. vt ibi dixi.

f ¶ Non possunt.] Ei qui potest laborare, non debet ecclesia prouidere: integritas enim & robur membrorum in conferenda eleemosyna est attendenda. C. de mendi. val. l. 1. lib. 11. quia robusti de cibo securi sine labore, frequenter iustitiam negligunt, vt 5.q.5. non omnis. & dicit

Testes præferendi sunt qui Pro-reo deponunt.

1 Ad hoc facit quod not. in authen. de hære. & fal. §. si non absunt. vbi dicitur, ꝙ talis assertio habet in se implicitã affirmatiuã Arch.

Sanctimonialib. pauperibus debet prouidere eps.

Moniales otiosæ esse non debent.

huiusmodi fœminas; sed vbi aut clerici præsentes sunt, aut graues aliqui [a] Christiani.

Item ex concilio Carthaginensi. 4. c. 102.

¶ Episcopi prouideant, ne occasione temporalium, clericorum familiaritatibus virgines socientur. Cap. XXXIII.

AD reatum episcopi pertinet, vel presbyteri, qui parochiæ præest, si sustentandæ vitæ [b] præsentis causa adolescentiores uiduę, vel sanctimoniales clericorum familiaritatibus subijciantur. Poly. l. 4. tit. 37. Burc. l. 7. c. 55. Iuo p. 7. c. 73.

Item ex eodem. c. 103.

¶ De eodem. Cap. XXXIIII.

VIduæ, [c] quæ stipendio ecclesię sustentantur, tã assiduę in Dei opere esse debẽt, ut & meritis, & orationibus suis ecclesiam adiuuent. Polyc. ibidem. Iuo p. 8. c. 327.

DISTINCTIO LXXXII.

GEneraliter [d] *etiam pauperibus, & ijs, qui suis* [e] *manibus laborare non possunt,* [f] *episcopus necessaria prouideat.*

Vnde in concilio Aurelianensi 1. ca. 18. legitur.

¶ De eodem. Cap. I.

EPiscopus pauperibus, [g] vel infirmis, qui, debilitate faciente, non possunt suis manibus laborare, uictũ, & vestitum (inquantum † sibi possibile fuerit) largiatur.

† *possibilitas habuerit.* orig.

Item Innocentius [h] *Exuperio Tolosano episcopo, epist. 3. cap. 1.*

¶ Qui voluptatem officio prępostuerit, modis omnibus submoueatur. Cap. II.

PRoposuisti, quid de his obseruari debeat, quos in

Pann. l. 3. c. 137. Iuo p. 6. c. 57. Poly. l. 4. tit. 31. Ansel. l. 8. c. 8.

b AD reatũ.] §. Vitę.] Coguntur enim quandoq; sanctimoniales propter defectum rerũ, operas aliquas facere clericis, vel alijs, & p talẽ familiaritatẽ, & propter rerum defectum coguntur aliqua turpia facere. pcipit ergo hic, ꝙ si aliquæ sint paupes, ꝙ episcopus eis prouideat, & hoc faciat de quarta pauperũ, Si obijcias j. de cõsec. dis. 5. nunquam vbi nunquam pmittitur. immo iubetur ne sint otiosæ, sed faciant calathos, vel similia, illud intellige, ꝙ ecclesię possũt facere operas, nõ extraneo. 54. dist. si seruus in fin.

c VIduæ.] Inf. 87. dist. cap. 1.

GEneraliter.] Hęc d. diuiditur in tres partes, in quarũ prima dicitur, ꝙ episcopus debet ꝓuidere pauperibus secũdũ posse suũ, scilicet illis qui laborare nõ possunt. Secunda ibi, [Proposuisti.] Tertia ibi, [Qui autẽ.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur dist. 82. in qua ostendit, ꝙ clerici in sacris ordinibus constituti, nec suis vxoribus, nec cum alienis mulieribus debent commisceri carnaliter. & qualiter sint puniendi, qui post promissam continẽtiam fornicantur, vel de facto contrahunt, vel suis vxoribus commiscẽtur, & quæ pœnitentia iniungãtur presbytero fornicanti. Et spectat hoc ad cap. apostolicę regulę: oportet episcopum esse sine crimine. vel ad hoc, oportet episcopum esse monogamum. In principio tamen ponit de hospitalitate. Et primum capitu. huius dist. planum est.

d ¶ Generaliter.] Hic depingitur 82. distin. in qua tractat adhuc magister de continentia ministrorum, & addit, ꝙ si quis ministrorum fornicationem cõmittit, & agat pænitentiam, ex dispensatione põt remanere in ordinibus, vt inf. ea. c. vlt. & referuntur hæc duo, quæ dicuntur in hac distin. ad id; oportet episcopum esse sine crimine: & ad id; oportet episcopum esse monogamũ. tamen permittit cap. 1. qualiter episcopi pauperibus. & infirmis debeant prouidere.

e ¶ Qui suis.] Pauper enim qui laborare potest, si se immiscet eleemosynę Imperatoris, redigitur in seruitutẽ. C. de mendi. vali. l. 1. lib. 11.

dicit glos. super Matthæum. Iustius feceris si iniuste petentem correxeris, quam si ei dederis, &c.

g EPiscopus pauperibus.] inf. dist. 87. cap. 1. & 2.

h Innocentius.] Qui fuit tertius à Syricio.

PRoposuisti. Hæc est secunda pars dist. in qua dr̃, ꝙ puniãtur sacerdotes & diaconi, qui non seruauerũt sententiam Syricij de castitate. Ioan. de Fan.

CASVS. In archiepiscopatu Tolosano sacerdotes, & leuitæ incontinenter viuebant: quod manifestabant filij ab eis generati, quod cum vidisset Exuperius archiepiscopus Tolosanus, quæsiuit ab Innocentio quid esset de his faciendum. Sed antequam respondeat; dicit super hoc, constitutionem factam à Syricio, quæ tales præcipiebat ab omni honore ecclesiastico remoueri. Deinde ostendit, quod sacerdotes, & leuitæ debent uiuere continenter, ita etiam ut cum uxoribus carnaliter non commisceantur. Et hoc probat vno exemplo, scilicet sacerdotum, & leuitarum ueteris testamenti, qui in hebdomada sua uiuebant continenter, ita etiam ut cum vxoribus nõ commiscebantur carnaliter: nec discedebant à templo: quibus propter sobolis successionem vxoris usus fuerat relaxatus. Multo magis sacerdotes debent abstinere: cum quotidie sacrificent, & possint eligi de qualibet natione: Et una auctoritate Pauli Apostoli, Postea docet, quod illi clerici, qui

qui in sacris ordinibus contraxerunt , vel suis uxoribus se iunxerunt : si possunt probare constitutionē Syricij non peruenisse ad eos, in suis ordinibus remaneāt : sed ad altiores non ascendant: de cætero tamen abstineāt. qui aūt cōtra Syricij constitutionē scienter cōtraxerint de facto, vel se proprijs uxoribus miscuerit, deponant.

g ¶ Cum vxore.] Multo ergo fortius si cum alia. ADDITIO. Dicit ꝙ pp reuerentiam sacramentorū, vult eos esse sanctos, idest mūdos ab omni labe mortali, vel veniali: spirituali, vel corporali : quod non pōt esse qñ carnaliter vxoribus commiscentur, secundum Hug.

diaconij [a] ministerio, aut in officio presbyterij positos, incontinentes esse, aut fuisse, generati filij [b] prodiderūt. De his & diuinarum legum manifesta est disciplina, & beatę recordationis viri Syricij episcopi monita euidentia cōmearunt, vt incontinentes, in officijs talibus positi, omni ecclesiastico honore priuarentur, nec admittantur ad tale ministerium, quod sola [c] continētia oportet impleri. Est enim vetus admodum sacrę legis auctoritas iam inde [d] ab initio custodita, quòd in tēplo, [e] anno vicis [f] suæ habitare præcepti sunt sacerdotes, vt seruientes sacris oblationibus, puros † & ab omni labe purgato sibi vendicent diuina ministeria, neque eos ad sacra † officia fas sit admitti, qui exercent; vel cum vxore [g] carnale cōsortium: quia scriptū est: [h] [Sancti estote, [i] quia & ego sanctus sum, Dominus Deus vester.] Quibus vtique propter sobolis successionem; vxoris vsus fuerat relaxatus: quia ex alia tribu, & preterquam ex semine Aaron, ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere. Quo † magis [k] hi sacerdotes, vel leuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est; nec præterit dies, [l] qua vel à sacrificijs diuinis, vel baptismatis [m] † officio vacent. Nam si beatus Paulus apostolus ad Corinthios scribit dicens: [Abstinete vos ad tempus, vt vacetis orationi. & hoc vtique laicis pręcepit; [n] multo magis sacerdotes, quibus & orandi, & sacrificādi iuge officium est, semper debebunt ab huiusmodi consortio abstinere: & qui, † si contaminatus fuerit carnali cōcupiscentia, a quo pudore, vel sacrificare vsurpabit, aut qua conscientia, quoque merito exaudiri se credit, cū dictū sit: (Omnia munda mundis, coinquinatus autē, & infidelibus nihil mūdum?) Sed fortasse hoc licere credit, qa scriptū est; (vnius vxoris [o] uirum.) Non ß dixit hoc, vt permaneret [p] in concupiscientia generandi, sed propter incontinentiam [q] futuram. [r] Neque enim integros corpore non admisit, qui ait. (Velle autem omnes sic esse, sicut & ego.) Quod & apertius declarat dicens: (Qui autem in carne sunt, [s] Deo placere non possunt. Vos autē iam non estis in carne, sed in spiritu.) Et (habentem filios,) non, generantem dixit. Sed ea plane, [t]

Inf. c. sequen.
Luc. 2.
Paralip. c. 24.
† al. puri, & purgati.
† al. sacrificia sup. d. 31. c. eos.
Leuit. 11. & 20.
Num. 18.
† Quanto.] orig.
† al. orationis.
1. Cor. 2.
† al. quid.
Tit. 1.
1. Tim. 3.
1. Cor. 7.
Rom. 8.
1. Tim. 3.

a ¶ Diaconij.] Ideo non dicit de Subdiaconis, quia non erat * tunc sacer ordo: non tamen poterant contrahere. 32. dist. si qui.

* Vide supra dist. 21. princ. in ... o. uerbo subdiaconos.

b ¶ Filij.] Filius enim est argumentum ambulās super terram de incontinentia patris. 28. dist. priusquam.

... filius ambulans super terrā testat ... patris incontinentiam. ... dies pro anno inuenitur.

c ¶ Quod sola.] Idest à solis continentibus, vt 84. dist. cum in præterito.

d ¶ Iam inde.] idest de hoc articulo.

e ¶ Quod in templo.] Sufficit ergo scholari ad hoc, ut stipendium consequatur, ut sua uice seruiat ecclesiæ, scilicet cum ibi est.

f ¶ Vicis.] idest septimanæ. aliàs est dies pro anno, ut 33. q. 2. hoc ipsum.

h ¶ Scriptum est.] Sufficit ergo ita scriptū esse, licet sit durū. arg. 19. d. in memoriā. ff. q & à q. li. ma. l. prospexit. — Sufficit ita esse scriptū.

i ¶ Estote.] Arg. cōtra 31. dist. Nicæna. nam castitas est cū propria coniuge.

K ¶ Quo magis.] i. quanto magis. — Idem tenet Specu. in tit. de eo. q mi. in pos. uer. porro. & Bar. in l. mulier. §. ꝓponebatur. ff. ad Turp.

l ¶ Nec pterit dies.] preter sabbatum magnū, & diem præcedētem, vt de conse. di. 3. in sabbato. Vel dic, sacrificijs idest officijs diuinis.

m ¶ Vel baptismatis.] cum necessitas exigit. aliàs baptismus q fit cū cerei benedictione, & 9. lectionibus, bis in anno tātum fit. de cōsec. d. 4. proprie.

n ¶ Præcepit.] Idest persuasit, ut 33. q. 4. Christiano. Vel pcepit vxoribus nolentib. cōtinere. Vel dic pceptū esse cū vir accipit corp9 Christi ut scilicet nō exigat 2 sed reddere tenetur omni tempore. — 2 De hoc le. & no. de cōsec. d. 2. omnis homo.

o ¶ Vxoris.] Idest, nō iō dicit eum esse virū vxoris vnius, vt ea utatur tempore sacerdotij.

p ¶ Vt permaneret.] Arg. voces affirmatiuas resoluēdas in negatiuas. arg. sup. dis. 26. una tantum. & cap. vnius. 3 — Affirmatiua in negatiuā resoluitur.

q ¶ Sed pp incōtinētiam.] idest, ut ea mortua cōtineat. & secūdam nō ducat, & sic negatiue legitur, vnius, idest non plurium: arg. extra de testi. licet. — 3 Concor. tex. in l. non debet. ff. de don. & in l. nam etiam. ff. de inoffi. testa.

r ¶ Futuram.] idest quam timebat.

s ¶ In carne sunt.] idest carnaliter uiuentes.

t ¶ Sed ea plane.] Hic rñdet consultationi. & reuertitur ad cōstitutionem Syricij, de qua dixerat. Dicit aūt Hug. & alij ꝙ Syricius bis emisit constitutionē: primo illam quæ erat data ab Apostolis, scilicet ut in sacris ordinib. nullus cōtraheret, & si cōtraheret, deponeret, ut 84. d. cū in pterito. hæc fuit primo ab Apostolis statuta : sed qa aboleuerat, renouata est a Syricio. pcedente tpe referrebat quæstio de talibus de quib. s I noc. hic loquitur. sed quia quidam prætendebant ignorantiam primæ constitutionis Syricij, inde sumpta occasione Syricius aliam edidit humaniorem : mitigando rigorem primæ, scilicet ut ignorantes excusarentur, ut inf. ead. — Clericis cōtinentiam quis primo induxit.

plurimos. & hanc formam scribit, scilicet secundæ Innocētius. Exuperio, & quòd scripsit bis Syricius, patet ex hoc cap.& sequen.ubi dicitur, ꝙ quidam excusantur ignorantia constitutionis Syricij. Sed qualiter hoc, dicetur in prima constitutione. Quidam dicunt, ꝙ non dedit de hoc facto nisi semel constitutionem, renouando cōstitutionem Apostolorum, & mitigādo eam cum sua distinctione. & secundum hoc eadem est causa decisionis Innocētij: nisi quòd Innocentius vtitur distinctione circa cōstitutionē Syricij: & Syricius circa cōstitutionem Apostolorum. Tertij dicūt, ꝙ Syricius duas cum fit cōstitutiones, sed in nullo renouauit Apostolorū ↄstitutionem: quia Apostoli nihil cōstituerūt de continentia arg. 31.d quoniam, & dicit Hu. ꝙ q̄dā constituit ecclesia, quæ nō fuerunt statuta ab Apostolis, vt ꝗ cōtinētia ministrorū. 35.q. 1. §. hac itaq; in fi. Quod autē dicitur inf. 83. di. cum in p̄terito. quod scilicet Apostoli docuerūt: verum est exēplo. 31. distinct. omnino. non constitutione. sed de hoc dixi 28. dist. diaconi. Prima ergo cōstitutio Syricij fuit de continentia, vt quicunque uellet promoueri ad sacros ordines, faceret hoc: non tantum promissa, sed ēt præeunte continentia. hoc innui videtur. 77. di. quicunque. Sed quia illa nō seruabatur à quibusdam prætendentibus ignorātiam, ideo aliam fecit cum distinctione. infra ead. plurimos nec fecit prima nisi in promouendis. promotos enim. non posse adstringere sine suo velle, sicut nec posset Papa constituere de acolythis iā promotis ne cōtraherent. arg. 32. q. 1. integritas. Io. quod falsum est 1 cum habeat plenitudinem potestatis 2. q. 6. decreto. nec legibus adstringitur, ut ff. de legib. & constitutio, princeps. & C. eod. digna vox. Bar. nec in primo vel in secūdo capitu. habes, ꝙ Syricius aliquam constitutionem fecerit: sed inuehitur in secundo cap. contra incontinentes: de quib. consultus fuerat, distinguendo, immo potius dispēsando, quod patet ex verbo, monita, in principio cap. & per verbum, admonitionē in fi. & dic commeauit non cōstituendo, sed ignoscendo & dispensando, vt infra. ead. præsbyter.

Apostoli de continentia nihil constituerunt, sed solo exēplo illam docuerunt.

1 Argum. ad hoc su. 32. distin. placuit. vbi de hoc sed dictum hoc oīno falsum est, nisi intelligas de promouēdis & sic no. H. 28. dis. de his in fi.

Probare tenetur qui dicit se non citatum.

Constitutio publice promulgata in

a ¶ Et diuersa.] Diuersa & bimembris nam recipit diuisionem, idest, distinctionem & hoc de secunda.

b ¶ Prouincias.] Pro maiori parte.

c ¶ Non probatur.] Ex hoc vr̄ ꝙ dicit citationem ad se non peruenisse, ꝙ hoc non tenetur probare: sed potius aduersarius tenetur probare ꝙ peruenerit ad eum: cum talis negatiua non possit probari, vt extra de elec. bonę. Sed non est verum, quia credendum est verbo nuncij, donec contrarium probetur, ut not. 4. q. 3. §. item in criminali: ver. itē testes, quos. sic ergo expone, nō ꝓbatur peruenisse, idest probatur non peruenisse: cum enim constitutio sit publice promulgata, quilibet eā tenetur scire. ut 16. distin. quod dicitis. extra de postu. præla. ad hæc 12. q. 2. qui & humanis, & secundum leges tenetur eam quilibet scire vsque ad duos menses. vt in authen. vt factæ noue cōstitutiones. §. 1. colla. 9. secundum canones vsque ad sex menses, vt 18. dist. decernimus, quia ergo præsumebatur peruenisse ad istos, tenebantur ipsi probare ignorantiā: & hoc est generale qđ propter præsumptionem cogitur probare aliquis ignorantiam, vt hic, & extra de elec. innotuit. & 1. q. 1. si q à simoniacis. & C. de peri. tut. l. penul. alias qui dicit aliquē sciuisse, hoc tenetur probare. 2 ut 3. q. 9. indicas. & ff. de administr. tuto. l. hoc autē. quid enim peccat, q̄ presentis legis inscius pristinam sequitur obseruantiam? vt C. de test. iubemus. in fi. Sed qualiter. probat se aliquis ignorasse? dico suo sacramento. 3 vt 34. q. 2. in lectum extra de senten. excom. si verò, vt no. 4. q. 5. quisquis, in fi. 4. Ioan. Vel etiam alio modo si potest probare se fuisse in alio loco: & forte si præsumptio est contra eum, nō crederem iuramento suo. B. Sed quid si collegium, uel aliquis conuentus dicit se ignorasse, nunquid tunc omnes iurabunt? dico, quōd sufficit, si episcopus cum maioribus de capitulo iurat, ut ff. de condi. & demonst. municipibus. Alij dicunt, ꝙ eo ipso probatur ignorantia, quòd non probatur scientia, vt C. qui mili. non pos. super seruis lib. 12.

tra qđ tempus ligat.

Ignorātiam ꝓbare quis cogitur propter p̄sumptionem.

2 Dicunt q iuris apicibus inuigilant, regulare esse ignorantiam nō debere probari: sed sciētiam.

Ad hoc facit quod leg. & no. ext. de sen. excō. si verò, & de homic. significasti 1. & ꝗ tur. calum. c. 2. Idem latè Ias. §. sed istæ. Inst. de act.

4 Cōcor. glo. fi. in l. si cui & ibi Barto. ff. de accusa.

Collegium nunquid iurare possit.

Decretū nō ligat ignorantes.

dispar, & diuisa [a] sententia est. Nam si ad aliquos forma illa ecclesiasticę vitę pariter & disciplinę, quę ab episcopo Syricio ad prouincias [b] cōmeauit, nō probatur [c] † peruenisse; his ignorātibus [d] † venia non negabitur: [e] ita vt de cætero penitus incipiāt abstinere: & ita gradus suos, in quibus inuenti fuerint, retenteant, vt eis non liceat ad potiora conscendere: quib. in beneficio esse debet; quòd hunc ipsum locum, quem retinēt, non amittunt ¶ Si qui autem scisse formam viuendi missam à Syricio deteguntur [f] †, neque statim cupiditates libidinis abiecisse, illi sunt modis omnibus submouendi: quia post admonitionem cognitam, præponendam arbitrati sunt voluptatē.

† probabitur.] orig.
† al. ignorationis.

† al. detegentur.

α ¶ Cōcupiscētia.] *Emendatus, & locupletat⁹ est hic locus ex ipsa epis. Innoc queādmodū & multa alia in hoc capite, vbi per glossā licuit. In epis. aūt Syricij, q̄ refertur in cōc. Teleptēsi (ita n. ꝓ Tollēsi legēdū videtur) sic legitur.* Quid faciet? excusabit? quo pudore? qua mente vsurpabit? qua conscientia, quo merito hic exaudire se credit?

β ¶ Non dixit hoc.] *In originali sic legitur,* non ad permanentem in concupiscentia generandi hoc dixit.

Item Syricius Papa ad Himerium Tarracon episcopum epist. 1. c. 7.

¶ De eodem. Cap. III.

Iuo p. 6. c. 50.
Poly. l. 4. tit. 31.

PLurimos sacerdotes Christi, atq; leuitas post longa

d ¶ Ignorantibus.] Decretum non ligat ignorantes. ff. de decre. ab ordi. fac. l. vlt. ff. loca. l. si ignorans.

ADDITIO. Ad idem 12. q. 2. de laicis, ubi de hoc. Dic. ꝙ decretum secundum canones ligat ignorantes, ut dixi, 19. dist. 1. super summa. ibi videas. Archid.

e ¶ Negabitur.] Arg. neminem ligari antequam constitutio ad eum perueniat: arg. d. 31. ante triēnium. 35. q. vlt. si autē. 12. q. 5. sicubi. & 47. dist. quoniam. 14. q. 4. si quis oblitus. 54. dist. ex antiquis.

f ¶ Deteguntur.] Eo ipso, quòd nōn probant ignorantiam, cum ad omnes commeauerit.

PLurimos sacerdotes.] CASVS. Quidam significauerunt Syricio Papæ, ꝙ plurimi sacerdotes post lōga tempora suæ ordinationis filios habuerunt tam ante sacros ordines, quam de vxoribus, quas post ea de facto duxerunt: quorum quidam allegabant, hoc sibi licere ad instar sacerdotum, & leuitarum veteris testamēti.

Quidam

Quidam verò dicebant se per ignorantiam lapsos: & inde dolebant: quare Syricius Papa reprehendit eos, qui suum crimen defendebant exẽplo sacerdotũ veteris testamenti: cum alia causa fuerit in illis q̃ in istis: & dicit eos esse deponendos: cum ex certa scientia deliquerint. Illi uerò qui per ignorantiã dolẽt, se lapsos fuisse, ad altiora non ascendant: sed in suis ordinib. remaneant ita tñ ꝙ de cætero uiuant continenter. Sequens, §. patet.

a ¶ Solius successionis causa.] Præcipuè, nam, & causa incontinentiæ. 32. q. 2. §. his ita.

consecrationis suæ tempora, tam de cõiugibus proprijs, quàm etiam de turpi coitu; sobolem didicimus procreasse, & crimen suum hac præscriptione defendere, quia in veteri testamento sacerdotibus, ac ministris generandi facultas legitur attributa. Dicat mihi nunc, quisquis ille est sectator libidinũ, præceptorque vitiorum, si æstimat, quòd in lege Moysis passim sacris ordinibus à Deo nostro laxata sunt fræna luxuriæ, cur eos, quibus committebantur sancta sanctorum, pręmonet dicens: [Leuit. 20. Luc. 1.] Sancti estote, quia & ego sanctus sum Dominus Deus vester?] Cur etiam procul à suis domibus, anno vicis suæ, in templo habitare iussi sunt sacerdotes? Hac videlicet ratione, ne vel cum vxoribus possint carnale exercere commerciũ, vt conscientiæ integritate fulgẽtes, acceptabile Deo munus offerrent. Quibus, etiam expleto, deseruitionis suæ tempore, vxorius vsus solius successionis causa [a] fuerat relaxatus: quia non ex alia, nisi ex tribu Leui, quisquam ad Dei ministerium fuerat præceptus admitti.

Item Paulo inferius.

Polyc. ibidem. Iuo p. 6. c. 50. §. qa. † *ignoratione.*] orig. † *al. detecti.*

¶ De eodem. Cap. IIII.

QVia aliquanti, de quibus loquimur, vt tua [b] sanctitas retulit, ignorantia † se lapsos [c] esse deflent; his hac conditione misericordiam [d] dicimus non negandam, ut sine vllo honoris augmento in hoc, quo deiecti † [e] sunt, quamdiu vixerint, officio perseuerent: si tamen post hac continentes se studuerint exhibere. Hi vero, qui illiciti priuilegij [f] excusatione nituntur, & sibi asserunt veteri hoc lege concessum; nouerint se ab omni ecclesiastico honore, quo indigne vsi sunt, Apostolicæ sedis auctoritate deiectos: nec vnquam posse veneranda attrectare mysteria, quibus se ipsi, dum obscęnis cupiditatibus inhiant, priuauerunt. Et quia exempla pręsentia cauere [g] nos pręmonent in futurum; si quilibet episcopus, presbyter, atq; diaconus (quòd non optamus) deinceps fuerit talis inuẽtus iam nunc sibi omnem per nos indulgentię aditum intelligat obseratum; quia ferro necesse est, vt abscindantur [h] † vulnera, quæ fomentorum non senserint medicinam.

† *excidantur.*] orig.

¶ *Caput hoc in aliquot manuscriptis Gratiani exemplaribus coniunctum est superiori.*

3 *Qui autem propter peccata iubentur deponi; post condignam pœnitentiam in suo ordine poterunt reparari.*

Vnde in concilio Hybernensi [a].

a ¶ Hybernensi.] *Caput hoc citabatur ex concilio Gangrensi, in quo non legitur. Emendatum est ex Polycarpo, & alio libro manuscripto peruetusto, in quo libro sunt multi canones pœnitentiales: & hic refertur ex Theodoro archiepiscopo Hybernensi.*

Poly. l. 4. tit. 39. Can. 2. post. 25.

¶ Quæ pęnitentia sit imponenda sacerdoti, qui de fornicatione conuictus fuerit. Cap. V.

PResby-

b QVia aliquãti.] ¶ Et tua.] Cum ergo hic scribat uni: & in præcedenti. cap. dicatur, ꝙ cõstitutio Syricij Papæ ad omnes prouincias commeauit: patet ꝙ duas emisit Syricius cõstitutiones: & etiã qa hic dicit ignorantiã respectu primæ.

c ¶ Lapsos.] Respectu scilicet secundæ constitutionis.

d ¶ Misericordiam.] Quia illa ignorãtia iuris nõ eos excusat 1 à toto: sed quia facilius cum eis dispẽsatur. Alij dicunt ꝙ unam tãtum emisit: & dicunt, ignorantia Apostolicæ constitutionis.

1 Adde ꝙ quãque iuris ignorantia excusat à pęna pp rusticitatem, nõ autem excusat à nullitate actus, ut not. ĩ l. 1. C. de interdict. matri. inter pup.

e ¶ Deiecti.] idest lapsi.

f ¶ Priuilegij.] Arg. contra eos, qui prætendunt se nõ debere dare decimas, q̃a pędecessores sui nõ dederũt: & sic utiolũt priuilegijs suorũ antiquorũ. extra de deci. c. 2. & c. quãuis. Item arg. contra illos, qui pro sui iuris tuitione consuetudines antiquas allegant ut 32. q. 4. nemo, & 1. q. 4. c. ult.

Consuetudo antiqua non excusat.

g ¶ Cauere.] Arg. ex pręsentibus futura p̃sumi, arg. dis. 50. si quis diaconus. d. 51. præterea.

Præsumitur ex præsentibus circa futura.

ADDITIO. Hoc no. 18. dist. peruenit.

h ¶ Vt abscindãtur.] sic 16. q. 1. in canonibus 24. q. 3. ecce.

QVI AVTEM. Hic ĩcipit tertia pars huius d. in qua quæritur, qualiter pęnitẽtia imponatur: sacerdoti lapso in fornicationem, ita ꝙ possit postea celebrare. Et resp. quod decem annis debet pęnitere. Ioan. de Fan.

PResbyter.] CASVS. Hoc ca. loquitur de manifesta fornicatione, p̃ qua in tẽpore Apostolorũ, clerici deponebã

tur, sed sancti patres in Gangrensi concilio congregati hunc rigorem temperarunt, statuentes, vt si presbyter sponte confiteatur delictum suum, & velit pœnitere, decem annis peniteat iuxta modum, qui in hoc cap. exprimitur: postea poterit in honorem pristinum reuocari. Eadem pœnitentia erit sacerdotibus imponenda pro singulis delictis, q̄ depositionē inducūt.

Iulia de ambitu, locum habet in Romana ciuitate immo spirituale datur hic tantum, scilicet eleemosina pro spirituali bene facit ad hoc, quia sicut ære peccatorum iste se vendidit, vt 15. quæst. 1. non est, quòd cuiquam ita & pecunia sua se redimat de pœn. distin. 1. medicina. Et est arg.

ter [a], si fornicationem fecerit, quamquam secundū canones Apostolorum [b] debeat deponi; tñ iuxta auctoritatē [c] beati Papæ Siluestri, si in vitio non perdurauerit, sed sua sponte confessus adiecit, vt resurgat; decē annis [d] in hūc modum peniteat; tribus quidem mēsibus priuato loco à ceteris remotus pane, & aqua à vespera in vesperā [e] vtatur: tātū aūt diebus Dñicis, & precipuis festis modico vino, & pisciculis, atq; leguminibus recreetur sine carne, & sagimine, ouis, & caseo ß: sacco indutus humi adhæreat: die ac nocte iugiter misericordiā Dei omnipotentis imploret: finitis trib. mēsibus cōtinuis exeat: tñ in publicū nō ꝓcedat, ne grex fidelis in eo scandalum patiatur. Nec em† debet sacerdos publice penitere [f], sicut laicus. Postea aliquātulper resumptis viribus, vnum annum, & dimidiū in pane & aqua expleat, exceptis Dominicis, & ꝑcipuis festis, in quibus vino, & sagimine [g] †, ouis, & caseo iuxta canonicam mensuram vti poterit. Finito primo anno, & dimidio, corporis & sāguinis Domini, ne induresċat, particeps fiat, & ad pacem veniat: psalmos cum fratribus in choro [h] vltimus cātat: ad cornu altaris nō accedat: iuxta beati Clementis vocem [i], minora gerat officia. Deinde vero vsque ad expletionem septimi anni, omni quidem tēpore, exceptis paschalibus diebus, tres legitimas ferias [k] in vnaquaq. hebdomada in pane, & aqua ieiunet. Expleto [l] septimo anni circulo: si sui confratres, apud quos penituit, eius condignam penitentiam collaudauerint: episcopus in pristinum honorem, iuxta beati Calixti Papæ auctoritatem, eum reuocare poterit. Sanè sciendum est, ꝙ secundam feriam vnum psalterium canendo, aut vnū denarium [m] pauperibus dando (si opus † est) redimere [n] poterit. Finitis autem septem annis, deinde vsque ad finem decimi anni, sextam feriam [o] (nulla interueniente

† al. etiam.

† al. sanguine.

Epist. 2.

Epist. 2.

† al. operarius.

Polyc.

a ¶ Presbyter.] Hoc c. intelligunt quidā de dispēsatione, alij de iure: qa eps post peractam pœnitentiā tenetur dispēsare: arg. 50. d. dño sancto. & c. vt constitueretur, vnde dicūt hodie pro fornicatione neminem deponendum, nisi in ea perduret, & ideo quia hodie fragiliora sūt corpora nostra, quā olim erant. 34. dist. fraternitatis, licet eadem ratione debes dicere de quolibet crimine, vt inf. eo. c. vers. eadem quoque. & not. sup. prox. di. c. Maximianus.

Fornicationis causa hodie nemo est deponēdus.

b ¶ Apostolorum.] Hic conciliū dispensat contra Apostolū in penis, vt sup. dis. proxi. presbyter. sic sup. 34. d. cognoscamus, &c. lector.

Concilium contra Apostolum dispensat.

c ¶ Auctoritatem.] Hanc non habemus in corpore canonū B. Siluestri.

Sacerdotis fornicarij penitentia.

d ¶ Decē annis.] Alibi dicitur, ꝙ sacerdoti pro fornicatione imponitur pena xij. annorū, & episcopo xv. 30. q. 1. si quis sacerdos, &c. nō dēt. alibi. vij. vt 33. quæst. 2. hoc ipsum. Sed varietas delicti inducit varietatem penę: scilicet cum fornicatio est simplex, vel incestuosa, poterit sacerdos mitigare pœnam pro quantitate criminis, & qualitate personæ, 26. q. 7. tempora.

e ¶ In vesperam.] Nam ea hora debent comedere ieiunantes, de consec. dist. 1. solent.

Ieiunantes in uespere comedere debent.

f ¶ Penitere.] Supra dist. proxi. si quis episcopus contra, & 28. dist. presbyter. contra. Sed expone publice, idest, solenniter.

g ¶ Sagimine.] Arg. ꝙ licet comedere de sanguine illis diebus quibus oua, & caseum licet comedere. 4. distinct. denique.

Sagimen, & lardum die ueneris comedere licet

h ¶ In choro.] Vt ibi ministret.

i ¶ Vocem.] Quam non habemus in hoc corpore.

K ¶ Tres legitimas ferias.] Scilicet 2. & 4. & 6. feria, vt infra ead. innuitur, de consec. distin. 3. ieiunia. & 22. q. 5 cap. 1.

Feriæ legitimæ sūt tres.

l ¶ Expleto.] Ergo reconciliandus est quis per acta parte pœnitentiæ: etsi tota finita non sit, vt 12. q 2. de uiro. extra de fur. ex literis.

m ¶ Denarium.] Et ita potest dare denarium pro ieiunio, quòd spirituale est: nec tamen simoniam committit: quia cum Deo intelligitur contrahere; sicut nec lex est argu. pro commutatione penæ, 36. q. 1. de rap. Nunquid autem potest hic ieiunare per alium? ꝙ uidetur 2. quia denarium potest dare ut se redimat a ieiunio; ergo multo fortius per alterius ieiunium potest liberari. Itē quia ieiunium unū liberat mortuum, ut 13. q. 2. animæ. de pen. dist. 6. c. 1. quod concedo si per propinquam personam ieiunet. & debet iste denarius esse talis, quod nō euincatur ab eo cui donatur, aliàs non contingeret liberatio, ut C. de seru. ꝙ inter libera. ff. de lega. 3. qui cōcubinam. 6. si hæres. quia non intelligitur datum, quòd euinci potest, ut ibi dicitur; argu. 14. q. 5. immolans. Sed nunquid pœnitens sua auctoritate potest hanc commutationem facere? Dicunt quidam ꝙ sic, 3. quod non concedo in pœnitentia imposita ab homine 4. ut extra de uo. & uo. redemp. ex multa, in fin. Ioan. Sed certe, quod hic dicitur de denario, auctoritate huius canonis facere potest penitens: nec decret. illa in aliquo contradicit. Bart.

n ¶ Redimere.] Argu. ea quæ facere tenemur, alia æquiualentia faciendo posse recompensari, & ita commutatione penarum posse fieri; argum 36. quæstio. 1. de raptorib. dist. 12. non cogantur, contra 1. q. 1. nullus episcopus 2.

o ¶ Sextam feriam.] Ergo quartā posset redimere. q̄ enim

1 Adde nec et simoniæ not. glos. & Bar. in l. Barbarius. ff. de offi. præt. & in l. 1. g. c. 1. ff. ad leg. Iuliā de ambi. Ieiunari potest per aliū. 2 Ad hoc facit quia libe ratur quis iurando per aliū, ut not. 63. dist. tibi. argu. contra ext. de offic. de leg. c. fin. cum similibus Arch. Pœnitentia imposita auctoritate ꝓpria mutari non potest. 3 Adde bonū text. in l. plerumq; ff. de iu. dot. & in l. 2. ff. de li. l. 4 Videtur innuere, ꝙ sit secus in ieiunijs indictis ab ecclesia. Sed pōt dici ſm Inno. ꝙ licet ieiunia indicta ab ecclesia nō debeāt cōmutari, uel redimi sine causa tñ ea possunt mutari sicut ieiuniū festi, quod ē in die lunæ fiat in sabbato, & dicitur ꝙ in quibus dā locis Frāciæ, s. ubi sūt ecclesię sācti Quintini nō ieiunat in uigilia omniū sāctorū, sed tertia ꝓcedēti die secūdū Inn. Arch.

enim de vna negatur. de alia concedi videtur.25. distin. qualis.

a ¶ Eadem.] Non tamen eadem dispensatio est in omnibus, quia in aliquibus prohibibetur.50.dist.miror.

Proui-

non satis. Sed quid si infirmus diues est, & nihil vult dare medico: nunquid gratis tenetur eum curare? Videtur quod non: cum nemo de suo cogatur facere beneficium, vt 10.q.2. precarie, cum etiam medicus licitè potest recipere mercedem 1. vt 14.quest.5. non sane. Dico quod tenetur cum curare suis impensis 2. & si conualuerit, repetat expensas: quia vtiliter gessit negotium eius, vt ff.de negot. gest. Pomponius. etiam si moriatur æger, potest petere impensas: quia sufficit si vtiliter cœpit gerere, licet euentus nō sit secutus, vt ff.eo.ti.sed an vltro. ff.de off.presid.illicitas. §.sicuti.nec potest ei obijci, quod causa pietatis fecerit sūptus illos, nisi esset propinquus infirmo 3, vt C.eo.alimenta. Sed quid si infirmus prohibet ne aliquæ medicinæ detur ei? tunc dicunt quidā, quòd medicus nullam habet actionē, vt C. de nego. gest. l.vlt. Sed dico, quòd eum inuitum potest curare: sicut inuitum posset extrahere de domo ruitura 23. q. 3. ipsa pietas. Inuito enim potest conferri beneficium, vt 45. dist. & qui emendat 4. immo præsumo ipsum fuisse furiosum, cum illa verba dixit in ægritudine, vt ff.de condit.insti. quidam. & extra de success. ab intesta.c. fina. Sed quid dices, si quis vult me interficere nisi dem ei pecuniam, nunquid

1 De hoc no. 1.q.1. q stu- det .. ibi videas.

2 Adde arg. ad hoc bonū in l. non tantum. ff.de app. & ff.de reli. & sūpt. fu. l. at si qs. §.Labeo.

3 Si est coniuncta persona vī donasse, nisi protestetur. secus si esset extraneus: in funere eodem modo distinguitur. ff.de relig.& sup. fun. si qs. §. sed interdū. Archid.

4 Adde ad hoc not. in l. soluendo. in glos.2. ff. de neg. gest. & in l.solutionē. ff. de solu.

redemptione) obseruet in pane & aqua. Eadem [a] quoque poenitentia erit sacerdoti, de omnibus alijs peccatis, & criminibus, quæ eum in depositionem inducunt. Neque quo cuilibet videatur onerosum, si sacerdos post lapsū, digne, vt supra dictum est, pœnitens, ad pristinos redeat honores.

α ¶ Et caseo.] *In vulgatis, sequebatur,* vtatur: *quæ vox sublata est auctoritate omnium ferè exemplarium Gratiani manuscriptorum, & Polycarpi, & libri manuscripti in superiore notatione indicati.*

DISTINCTIO LXXXIII.

In libello Ennodij.

Rouidendū [b] quoque est, ne his, qui ad ordinandum eligitur, & si à proprio vitio videatur alienus, cōsentiendo alienis, inquinetur. Vt enim Symmachus Papa ait; non est grandis differentia, an lethū inferas [c], an admittas. Mortem enim languentibus probatur infligere, qui hanc, cum possit, non excludit.

Hinc Gregorius VII. ait in reg.lib.6.c.12. Romanæ synodi celebratæ Anno Domini 1080. *al.* 1078.

Ans.li.6.c.177.

¶ Suspendatur episcopus ab officio, clericorum suorum fornicationi consentiens. Cap. I.

SI quis episcopus fornicationem presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum α, vel crimen incestus in sua parochia, pretio [d] interueniente, vel precibus cōsenserit, vel commissum, sibique compertum auctoritate officij sui non impugnauerit; ab officio suspendatur [e].

α ¶ Subdiaconorum.] *Additū hoc est ex originali, et Anselmo queadmodū et paulò post verba illa,* sibique compertum. *Notum aūt est a tempore Gregorij primi subdiaconos eadē lege cōtinentiæ, qua presbyteros, adstrictos fuisse.*

Item Gregorius prima parte pastoralis, c.2.

Poly.li.4.tit.31. Burc.li.1.c.209. Iuo p.5.c.323.

¶ Maximè ecclesiam lædit, qui sub nomine sanctitatis delinquit. Cap. II.

NEmo quippè in ecclesia nocet amplius, quàm qui

Rouidendum.] Hæc dist. diuiditur in duas partes: in quarum prima punit negligentes prelatos. & qui gaudent adulationibus: & hoc probat per 7. auctorit. Secunda ibi, Quāquam Ioan.de Fan.

CASVS. Hucusque tractauit Gratianus, quod oportet prælatum esse sine crimine, quod in faciendo consistit. sed quia consentiens malo aliorum dicitur committere crimen, ideo subiungit hanc 83.d. in qua ostendit, quod prælatus etiam consentire non debet peccatis alienis: quia parum differt, vtrum quis homicidium committat propria manu, vel facienti consentiat? quia mortem probatur inferre, qui hanc cum potest, non excludit.

b ¶ Prouidendum. In duabus superioribus distinctionibus tractauit magister, quod ordinandus debet esse sine crimine proprio. In hac distinctione ostendit, quod non debet alienis criminibus consentire.

c ¶ Inferas.] Simile est inf.86.d.pasce.& extra de sent. excommu. quantæ. & patet hic, quod medicus gratis tenetur curare pauperem infirmum: quia plus debet valere apud eum vita illius, quàm propria pecunia, vt 86.dist.

teneor ei dare vt me liberem à morte? ita videtur, per hoc quod hic dī, & 86.distin.non satis.in princ. Dicunt tamen quidam, solos prælatos ad hoc teneri, vt 12.q.2. gloria. & 16.q.1.c.vlt. Alij dicunt, quod quilibet tenetur redimere vitam alterius. Vtrum autem quilibet teneatur defendere alium, dixi 23.q.3. non in inferenda.

SI quis eps.] CASVS. Quidam episcopi pretio interuenientibus, vel precibus consentiebant clericis suæ diœcesis in fornicatione stare, vel incestu: & eos nō puniebant. Quæsitū fuit a Gregorio quā pœnam pati debeāt? Et rñdet quod suspendi debent ab officio & beneficio.

d ¶ Pretio.] De hac materia inuenies 16.q.7. decimas. & 1.q.1.c.vlt. & cap. nullus episcopus. infra 23.q.4.c.si his qui & cap. si illic.

e ¶ Suspendatur.] id est deponatur. 1.q.3. si quis episcopus aliàs esset contra 11.q.3. Teugualdum.

ADDITIO. Vel dic, quod ponit pœnam solius consensus secundum L. cuius etiam fuerant verba. quæ præcedūt. De hoc legitur & not. sup.32.dist. eos. in fi. ibi videas.

NEmo.] CASVS. Dicitur hic, quòd nemo magis in ecclesia nocet, quam prælatus delinquens: quia nullus

nullus audet eum redarguere propter ordinis reuerentiam: & alij sumunt ab eo exemplum delinquendi: & ideo episcopus qui tales non corrigit, magis dicendus est canis impudicus, quàm episcopus.

a ¶ Redarguere.] Sup. dist. 40. si Papa. 6. q. 1. oues. quia vult magis placere silendo, quàm displicere redarguendo.

Delicta maiorum alios corrũpunt.

b ¶ Extenditur.] Delicta enim maiorum trahuntur ab alijs in exemplum, vt 11. q. 3. præcipuè.

c ¶ Nõ corrigit.] Cũ est clamor de talibus ext. de si. licet Heli.

ERror.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ si possum resistere errãtibus, & perturbare peruersos, & negligo: mala eorum videor approbare ꝑ cõsensum: & socius criminis sum, cum manifesto facinori non obuiem. Sequẽtia autem duo c. plana sunt.

d ¶ Cùm possis.] Ex officio. hoc enim intelligunt quidam de prælato. arg. 23. q. 4. ita plane. Sed H. de quolibet. 24. q. 3. tã sacerdotes.

e ¶ Societatis.] Impropriè sumitur hoc nomẽ societatis: qa inhonestarũ rerum societas nulla est. ff. pro socio. nec præter mittendum.

f QVid enim,] ¶ Non polui.] directæ. nam occasione alterius bene polluitur, si ei consenserit.

g ¶ Qui.] infra 22. q. 5. si quis.

h ¶ Consensum.] De triplici consensu dr̃ 2. q. 1. notum, in fi.

i COnsentire vr̃.] ¶ Corrigi.] inf. 11. q. 3. qui cõsentit. ĩf. 23. q. 3. ostẽdit. & 24. q. 3. qui aliorum.

K ¶ Non occurrit.] si. ff. de iure pat. adigere. ff. de noxa. si seruus. in fi. ff. de ijs qui no. infa. quid ergo. §. 1.

SICVT AVTEM. CASVS. Hucusque ostendit, ꝙ aliquis peccatis alienis consentire non debet. Nunc vero ostendit, ꝙ laudib. malorum aliquis gloriari non debet, nec gratulari.

NIhil.] CASVS. Quidam prælati gloriabantur laudibus malorum. Sed dicit Anacletus, ꝙ ex hoc facto maxima pernicies oritur circa subiectos, quia prælatus, qui laudibus gloriatur, timet corrigere delinquentes: & sicut nouerca odit priuignum, ita negligentia, correctionem & disciplinam.

peruersè agens nomẽ, vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem namq. hunc nemo redarguere [a] præsumit; & in exẽplum culpa vehementer extenditur [b]; quando pro reuerentia ordinis, peccator honoratur. Episcopus α itaque, qui talium crimina non corrigit [c], magis dicendus est canis impudicus, quàm episcopus. Bur. li. 1. c. 203. Iuo p. 5. c. 317. ex Gregorio.

α Episcopus.] *Hæc non sunt ibi apud B. Gregorium. Similia citantur infra 2. q. 7. c qui nec regiminis, ex Augustino (cui etiam reliqua huius capitis antea tribuebãtur) & ex eodem à Burchardo, & Iuone citantur, Cæterùm ijdem collectores, Burchardus quidem li. 1. c. 13. Iuo autẽ parte 5. c. 67. referunt aliqua ex Origene, quæ cum his aliquantulum conueniunt.*

Item Innocentius.

¶ Qui non resistit erroribus, consentit. Cap. III.

ERror cui non resistitur, approbatur; & veritas, cum minimè defensatur, opprimitur. Negligere quippe, cum possis [d] deturbare peruersos, nihil aliud est, quàm fouere. Nec caret scrupulo societatis [e] occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. Deusdedit p. 2. Eleuterius Papa ad Galliæ prouincias, & oriẽtales in epis. ad Iulium, & Aegyptij in epist. ad Fœlicem II.

Item Pius, epist. 1. ad omnes Christi fideles.

¶ Non prodest suo errore non pollui, qui alieno consentit. Cap. IV.

QVid enim prodest illi suo errore non pollui [f], qui [g] consensum [h] præstat erranti?

Item Gregorius α.

¶ Qui non occurrit, consentit erranti. Cap. V.

COnsentire videtur erranti, qui ad resecanda, quæ corrigi [i] debent, non occurrit [k]. Poly. lib. 4. tit. 31.

α ¶ Gregorius.] *In epistolis impressis Beati Gregorij non habetur. Verum lib. 7. epist. 117. Syagrio episcopo Augustudunensi post ea verba,* qui non restiterit, *in regesto manuscripto peruetusto, & in Polycarpo, vbi ipsa epistola integra refertur, hæc sequuntur.* Nam consentire videtur erranti, qui corrigenda, vt resecari debeant, non occurrit. Quia vero, &c.

Sicut autem aliorum vitia palpare non debet, ita nec malorum laudibus delectari.

Vnde Anacletus Papa epist 1. episcopis omnibus.

¶ Miserrimus est episcopus, qui malorum laudibus gloriatur. Cap. VI.

NIhil illo est pastore miserius, qui luporũ [1] laudibus gloriatur. Quibus si placere voluerit, atque ab his amari delegerit, erit hinc ouib. magna pernicies. Nullus Ans. li. 6. c. 154. Iuo p. 5. c. 237. in fi.

i ¶ Luporum.] idest laicorum 1: qui quandoque dicuntur oues, vt 2. q. 7. oues.

1 Scilicet m… lorum: lup… sunt qui i… ecclesia es… videntur c… non sint, … cum po… nos infestã… de consec. … 4. qũo. ver… nõ ob aliu… in fi. secu… dum L.

a ¶ Pla-

a ¶ Placere.] Sic 21.q.1.cap.1.simile extra de cleri.coniug.cap.diuersis.simile,ff.de oper.liber.duorum.
b ¶ Labiorum.] idest, prędicandi, uel etiam redarguendi.
c ¶ Obligata.] Si.infra.8.q.2.c.vlt.& cap. dilectissimi.
d ¶ Ne-

Olicitum.] Hæc distin.diuiditur in quatuor partes: quarum prima reprehendit desides episcopos,& hoc per duo.c.Secunda.ibi [Qd autem.] Tertia ibi. [Similiter.] Quarta ibi, [Presbyterorum.] Io.de Fan.

ergo pastorum, placere [a] lupis, & gregibus ouium pōt. Perdit enim labiorum, [b] α memoriam mēs terrenis obligata [c] carceribus. Sicut † artium in suo quoque opere inuenitur mater instantia; ita nouerca eruditionis est negligentia.[d]

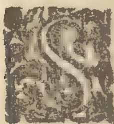
† al. Sicut autem.

α ¶ Labiorum. *In epistola Anacleti legitur,* laboris: *apud Anselmum & in vno ex vetustis codicibus Gratiani,* laborū, *vnde potuit irrepsisse mendum: quod tamen ob glossam non est sublatum.*

2 *Quamquam sacerdotem, tam à suis, quàm ab alienis criminibus, oportet esse immunem; tamen si aliorsum sese habuerit, non ideo verba suæ prædicationis debent cōtemni. Sicut enim Hieronymus ait, vt lixiuium per cinerem humidum fluens lauat, & non lauatur; ita bona doctrina per malum doctorem, animas credentium lauat a sordibus peccatorum.*

Burc.l.1.c.204.ex dict.s.Hier.
Iuo p.5.c.318.

DISTINCTIO. LXXXIV.

Olicitum [e] quoque, & vigilantem oportet esse episcopum, circa defensionem pauperum, releuationem oppressorum, tuitionem monasteriorum. Quod si facere neglexerit, aspere corripiendus est.

Vnde Gregorius Anthemio subdiacono Campaniæ, lib.11.epist.29.

¶ Corripiatur episcopus, qui circa officium suum negligens extiterit. Cap. I.

PEruenit ad nos, fratrem, & coepiscopum nostrum Paschasium ita desidem, negligentemque in cunctis existere; vt in nullo, quia est episcopus, agnoscatur: adeo vt neque ecclesia ipsius, neque monasteria, siue filij ecclesiæ, vel oppressi pauperes † [f] eius erga se dilectionis studium sentiant; nec aliquam supplicantibus sibi † in quibus iustum est, opem defensionis, accommodet; &(quod adhuc dici est grauius) consilia [g] sapien-

† al. vel pauperes.
† his] orig.

CASVS. Supra ostensum est, q̄ prælatus debet esse sine crimine. Nūc verò supponit 84.distin.in qua ostēdit Gratia. quòd prelatus debet habere solicitudinem circa subiectos. Et habet hęc dist.4.articulos. In primo dicit, quòd episcopus debet esse solicitus circa tutionem pauperum & monasteriorū. In secūdo agit de mūditia sacerdotū. In tertio, q̄ eps̄ debet eē monogamus. In quarto vnde dicatur presbyter.

e ¶ Solicitū.] Tria.c. apostolicę regulę hic breuiter tāgit, q̄ episcopus dēt esse prudens.1 cōtinens monogamus.

1 Prudentia consistit in scientia literarum: sed non videtur esse astutus qui in his q̄ debet agere pervigil nō est, & solicitus, & ita patet, q̄ eē solicitū refertur ad esse prudentem s̄m Hug.

PEruenit ad nos.] CASVS. Paschasius eps̄ in duobus deliquebat, scilicet, q̄ nō curabat defendere monasteria, & pauperes. & oppressos; & præterea cōsilia sapiētum audire nolebat. Scribit ergo Greg. Anthemio subdiacono reprehēdēdo eū; q̄ talia pmittebat, & mandat ei, vt eum corrigat coram alijs episcopis, vel coram quibusdā de nobilibus subiectis; q̄ si se nō corrigat, Romā est transmittendus: vbi saltē discat qualē cōueniat esse sacerdotē, vel p̄latum ecclesiasticū.

f ¶ Pauperes. Quorū curā non p se, sed per archipresbyterū vel archidiaconū gerere debet, ut inf.88.d.episcopus gubernationem.

d ¶ Negligentia.] Supra 38.d.ignorantia.

QVAMQVAM. Hæc est secunda pars huius d. in qua dicit, q̄ licet mali sacerdotes sint culpandi: tamen non despiciendi. Io.de Fan.

ADDITIO. Et nota, hic malum prælatum lixiuio comparari: alibi lapideo canali, vt in prædic.cap.si fuerit. Alibi monetario.1.q.1.quod quidā, & uide q̄ dixi.14.d.cap.1.& in summa, & dic, lauat, scilicet conditionaliter, secundum Hug.

CASVS. Dictum est supra, q̄ prælatus debet esse immunis a suis peccatis, & alienis, sed quamuis sit peccator: non tamen eius doctrina debet contemni: quia sicut lixiuium per cinerem fluens lauat sordes, & nō lauatur: sic doctrina per malum sacerdotem ministrata lauat auditores a sorde delictorum.

g ¶ Consilia. Vnde Augu.dicit, q̄ a puero nondum anniculo paratus est doceri, ut 24.q.3.si.hēs. alias stultus esse conuincitur, ut 22.d.s.de Constantinopolitana. Qui .n. bono cōsilio non acquiescit. amittere debet dignitatē exemplo Roboam, qui senioribus non acquieuit.7.q.1.denique, vel ad instar vxoris Loth, quæ conuersa est in statuam salis, & dicit lex, q̄ ea firmitate nituntur, q̄ cōsilio gerunt. C de repu.l.3.cum etiam consilio clericorū debeat eps̄ disponere de rebus ecclesiæ, extra d ijs quæ fi.a præla.sine cōse.cap.nouit.& iste nō excusat qñ potuit scire, sed noluit.2, 38.dist. qui ea nec iudici licet deuiare a responsis prudentum.instit. de iure nat.§. responsa. & dicit lex: quòd tunc non prodest alicui ignorantia, qñ potuit scire per se, vel per alium.ff.de bono. poss.

Doctrina est ab oīb. accipienda. Consilio bono ē acquiescendum.

2 Ad hoc. 37.d.§.vlt.c. non omnis.

Ignorantia non excusat illū qui scire potuit p se, vel per alium.

poss.in bonorum, ff.de iuris & facti ign.regula.
a ¶ Sapientum.] Prima q.1.estote.
b ¶ Ab altero.] Supra, dist.38.c.vlt.
c ¶ Possit.] Nam omne artificium,&c.ff.de leg.3.seruis legatis, §.ornatricibus.
d ¶ Distulisti.] Hoc ideo, quia iste erat legatus istius prouinciæ.
e ¶ Sacerdotalis.] id est, episcopalis.
ADDITIO. Hoc io, vt magis uerecundetur.Hug. & hoc si publicè peccauit. 45 distinct. sed illud alias, secus vt in glo. seq.alleg.15.q.5.c.1 secūdum Io.de Fan.
f ¶ Discere.] 15.q.5. cap.1.
g ¶ Dei timorē.] 28. d.quia sunt.

NVnciatū.] CASVS. Episcopi Cāpaniæ negligentes erant circa ecclesias, & monasteria, & circa pauperes,& oppressos. Scribit ergo Grego. Antemio subdiacono, vt episcopes in vnum conuocet, & eos super his reb.ita corrigat, & emendet, quod de cætero apud Papā, querela iterari nō possit. quòd si negligentes fuerint, Romā transmittantur, vt ibi per districtionē sentiāt quā graue sit a prauis non corrigi.
h ¶ Vigilātes.] Nam vigilātibus ius ciuile scriptum est, ff de ijs quę in frau.cred. pupillus in fine.
i ¶ Aliqua excusatione.] Arg. in hoc casu nō licere appellare 1.Arg.2.q.1.si custos.& c. si homo arg. extra de appell. cū sit Romana.& c. reprehēsibilis.dic. i sufficienti, ne sit cōtra extra de offic. de leg.c.ex parte.
k ¶ In se valeat.] Vt si stultus fuit in culpa, sapiens sit in pœna, vt.38.d. qui ea. & 27.q. 1. sic custos & c.si homo.
QVOD AVTEM. Hæc est secūda pars huius distin. in qua probat duab. auctoritatibus, quod diaconi, presbyteri,& subdiaconi debent esse casti.Io.de Fant.
CASVS. Supra in 82.distin. ostensum est de mūditia sacerdotū,& diaconorum. Nunc vero dicit idē esse intelligendum de subdiaconis, & est iste secundus articulus

Vigilantib. iura scripta sunt.

i Hoc ideo quia videtur appellatio īterponi ad malitiā confouendā.ar. C. de offic. pręf.pręt.or. l.1.extra de appe.sugge-stum.&c.ad nostra. Sed tu dic excusatione non sufficienti alias secus, extra de offic.de leg.ex parte secūdum Io.de Fant.

tum, [a] & recta suadentium nulla patiatur ratione suscipere, vt quod per se nequit attendere, ab altero [b] saltem possit [c] addiscere.¶ *& infra.* ¶Quod si ita est, nō sine culpa tua esse cognoscas, qui eum obligare, atque coercere, vt dignum est, distulisti [d]. Quia ergo hoc totum non solum ipsum reprobat, sed etiam ad sacerdotalis [e] officij pertinere probatur opprobrium; volumus, vt eum corā alijs sacerdotibus, & † quibusdam de filijs suis nobilibus contestari pro hac re debeas, & hortari. Si verò (quod nō credimus) post hanc adhortationem nostram solito adhuc more negligens esse tentauerit; ad nos est modis omnibus transmittendus, vt hic positus discere [f] possit, quid, vel qualiter secundum Dei timorem [g] agere conueniat sacerdotem.

Paulo.plenius apud B.Greg.

† *vel*] orig.

Ibidem paulo inferius.

Idem ad eundem eodem lib.epist.33.

¶ De eodem. Cap. II.

NVnciatum est nobis Campaniæ episcopos ita negligentes existere, vt immemores honoris sui, neque erga ecclesias, neque erga filios suos paternę vigilantię curam exhibeant, vel monasteriorum solicitudinem gerāt, seu in oppressorum, & pauperū se tuitionem impendāt. Ideo hac tibi auctoritate præcipimus; vt eis a † te cōuocatis, ex nostro illos mandato districtè commoneas; quatenus desides vlterius esse nō debeant: sed sacerdotalem se habere zelum, & solicitudinem opere doceant; atque ita in his, quæ eos iuste secundum Deum agere cōuenit, vigilantes [h] existant, vt nullum nos de eis denuo murmur exasperet. Si quem vero eorum post hæc negligentē esse cognoueris; ad nos eum sine aliqua excusatione [i] transmitte: vt quàm sit graue, nolle ab his, quæ reprehensibilia, & valdè vituperanda sunt, corrigi; regulari in se valeat [k] districtione sentire.

† *al. ad.*

In Carthag. codicis canon.c.3.& 4.

2 *Quod autem de munditia castitatis sacerdotibus imperatur, hoc etiam de quibuslibet altari seruientibus intelligendum est.*

Vnde in Cartaginensi concilio 2. c.2. Aurelius episcopus dixisse legitur.

¶ Qui sacramentis diuinis inseruiunt, continentiam in omnibus seruent. Cap. III.

CVm in præterito [l] concilio de cōtinentiæ, & castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres cōscriptione † quadam castitati per cōsecrationes annexi sunt Episcopos, inquā, presbyteros, & diaconos ita placuit, vt cum docet sacrosanctos antistites, & Dei sacerdotes,

† *al. constrictione castitatis per.*

CVm in prięterito.] Hæc duo cap. intelligit H. & B. de matrimonio non contrahendo in tribus sacris ordinibus, & in ecclesia orietali. Esto ergo casus. In primo concilio Carthaginen. constitutū fuit, vt epi, presbyteri, diaconi, & subdiaconi abstinerent a matrimonio cōtrahendo sicut a tempore Apostolorum fuit obseruatum. Postea secundo fuit congregatum concilium ab ipsis episcopis: & fortè alij plures etiam prædictam constitutionem confirmauerunt, & approbauerunt.
l ¶ Cum in præterito.] Scilicet in primo Concilio Car-

Quod est Carthag. 1 Hoc cap. & sequens intelligit Hug. de matrimonio contrahendo, quod scilicet non licet presbyteris, vel diaconis.
a ¶ Qui sacramentis diuinis inseruiunt.] idest, subdiaconi, & quod dicit inf. ea. ab vxoribus abstinendum, dicas de

latis, aut de facto. Nã dicunt, ꝙ ista * cap. facta fuerunt ante tp̃s Gregorij, qui introduxit continentiam ministris. 31. d. ante triennium, idest subdiaconis: presbyteris verò & diaconis Syricius introduxit. immo dicunt, ꝙ olim sacerdotes potuerũt cõtrahere asi Syriciũ, vnde & Moyses cõtraxit.

* Vide notã supra dist. 31. in verbo. Gra. in prin.

2. d. st. plamit. cui infuit Aug. 16. distin. sexta. vers. ptima. secundum Io. Fant.

necnon & leuitas, vel qui sacramẽtis diuinis inseruiũt,[a] continentes esse in omnibus; quo possint simpliciter, qđ à Deo postulant, impetrare: vt qđ Apostoli docuerunt,α & ipsa seruauit antiquitas[b] nos quoq; custodiamus.β Ab vniuersis episcopis dictũ est. Omnibus placet; vt episcopi, presbyteri, & diaconi, vel† qui sacramenta cõtrectãt, pudicitiæ custodes, etiam ab vxoribus abstineant. Ab omnibus dictum est; Placet, vt in omnibus, & ab omnibus pudicitia custodiatur, qui altario deseruiunt.

dict. 31. c. aliter.

† al. &

α ¶ Docuerunt.] *In vulgatis codicibus sequebatur,* exemplo, *quod est sublatum: quia neq; in ipso secundo Cartaginiensi, aut impresso, aut manuscripto, neque in vnico codicis canonum, cum quo Græcus canon couenit, neque in vetustis Gratiani exemplaribus habetur: & ex glossa uidetur translatum in textum.*

β ¶ Custodiamus.] *In codice canonum cap. 5. vnici Carthaginensis sequuntur hæc,* Faustinus episcopus ecclesię Potentine prouinciæ Piceni, Legatus ecclesiæ Romanæ dixit, Placet vt episcopi, *&c. quæ in recentioribus Coloniensibus conciliorum editionib. adscripta sunt alijs characteribus, Verùm in prisca Coloniensi, duabus Parisiensibus, & codicibus Vaticanis legitur, quemadmodũ apud Gratianum.*

Item ex concilio Carthaginensi 5. c. 3.

¶ De eodem. Cap. IV.

In eod. can. cap. 25. In Africa c. 77. dist. 32. cap. placuit. † al. propria.

Cvm de quorundam[c] clericorum, quamuis erga vxores,[d] proprias, incontinentia referretur; placuit episcopos, & presbyteros, & diaconos[e] secundum priora† statuta etiam ab vxoribus continere; quòd nisi fecerint, ab ecclesiastico remoueantur[f] officio: cæteros autem clericos ad hoc non cogi; sed secundum vniuscuiusque ecclesiæ consuetudinem[g] obseruari debere.γ

γ ¶ Debere.] *In codicibus impressis hæc sequebantur,* contra Martinus Papa si lector viduam duxerit,] vt supra legitur. Sed illud, vbi necessitas; hoc, vbi nulla necessitas vrget. *Quæ sunt expuncta; quia in vetustis codicibus, aut non habentur, aut sunt adscripta in margine.*

3 *Similiter, quòd monogamus episcopus esse iubetur, etiam ad reliquos ordines ecclesiasticos deriuari oportet. Vnde Syricius Papa Himerio Tarraconẽ. epo, epi 1. c. 11.*

¶ Laica sit tantùm communione contentus clericus viduam, aut secundam ducens vxorem. Cap. V.

Ansel. lib. 8. c. 5. Iuo p. 6. cap. 51.

Qvisquis

Exponut ergo Apostoli docuerunt exẽplo & ope, & admonitione. secundum Hug. non institutione, vel cõstitutione secundum alios.

b ¶ Antiquitas.] A tempore Syricij hic vocat antiquitatem. 82. dist. plurimos.

Cvm de quorundam.] CASVS. In cõcilio Carthag. 6. relatũ fuit, ꝙ quidam clerici cõtinentiam nõ seruabant, & ideo statutũ fuit, vt epi, presbyteri, diaconi, & subdiaconi abstineãt ab vxoribus ducendis; & si duxerint, deponantur. Cæteri aũt clerici ad hoc cogi nõ debẽt, sed vniuscuiusque ecclesiæ cõsuetudo debet seruari. sed ergo Barth. Brixien. satis credo, ꝙ hæc duo ca. intelligi possũt in ecclesia occidentali, & de matrimonio iã contracto, quo vti. non debent clerici in sacris ordinibus constituti. Et ita formabis casũ, vt supradicti nõ vtãtur matrimonio iam contracto promissa iam continentia cum vxoribus, & bene ẽt dixit quosdam sic intelligere.

c ¶ De quorũdam.] ordo. cũ referretur de incõtinentia quorundam clericorum placuit, &c.

d ¶ Vxores.] Cum quibus professi erãt cõtinentiã seruare.

e ¶ Et diaconos.] Et subdiaconos. 32. dis. placuit. ubi sunt eadem uerba.

f ¶ Remoueantur.] sup. d. 81. ministri.

g ¶ Consuetudinẽ.] 32. dist. cap. placuit. & cap. quoniam in quibusdam.

cas de ducendis: & secundum hoc suppletur hic, qđ dicitur in c. seq. in quo non fit mentio de subdiaconis, ꝑ illud quod habemus 32. distin. placuit. in quo sunt ferè eadem verba, & est similiter Carthag. concil. & hic dicit H. ꝙ Apostoli nõ instituerunt de nõ vtẽdo iã cõtracto: quia si Apostoli hoc instituissent, orientales hoc admisissent: 2 Alij vero intelligũt ea de cõtracto: & qđ dicit infra, etiam ab vxoribus, dicũt ante legitimè sibi copu-

Vt contra ... d. aliter.

SIMILITER. Hæc est tertia pars huius distin. in qua probatur, quòd nullus bigamus potest esse clericus. Io. de Fant.

CASVS. Supra 26. dis. dictũ est, quòd eps debet esse monogamus. Nunc autem dicit Gratia. idem esse seruandum in alijs clericis, & iste est tertius articulus.

Qvisquis.] CASVS. Tarraconensis episcopus quæsiuit

ſtuit à Syricio Papa quid debeat fieri de clericis, qui ducunt uiduas. vel ſecundam uxorem. Et reſpondet, quòd debent deponi, & inter laicos redigi.

a ¶ Clericus.] In minoribus ordinibus conſtitutus, quia de alijs non poſſet intelligi. 1

1 Nam ſi primo tales cõtraxiſſent bigamiã, ordinari nõ poſſent 32. d. ſi quis uiduarum. 50. diſ. non confidat. Arch.

b ¶ Viduam.] ſup. d. 34. lector. contra. Io.

c ¶ Duxerit.] Et ita non incidit in canonem, qui cum verberauit. & hoc uerum erat tẽpore Syricij, qui pręceſſit Innocẽtium, qui edidit illud. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. Sed quid hodie? H. dicit, ꝙ incidit, quia iſte coronam tenetur portare. extra de vit. & hone. cle. clericus. Tu dic, ꝙ vbi contraxerit cũ corrupta, uel vidua, ſtatim priuatur omni priuilegio prout hoc, c. dicit, & c. altercationis. conſtit. Greg. X. de big. lib. 6. Si uero cũ virgine, tũc eſt in eius optione, an uelit retinere priuilegiũ, an nõ. Si vult retinere, portabit coronã, & viuet clericaliter: ſi non, exuitur omni dignitate & honore clericali, licet quidã cõtradicant. Io. hoc hodie corrigitur per decre. extra de cler. coniug. Ioã. B. Item patet hic, quod priuilegiũ perditur per actum contrarium, vt extra de conſtit. cum acceſſiſſent, & cap. cum M.

Clericus cõtrahens cum corrupta ꝑdit oẽ priuilegium clericale.

d ¶ Quam.] Scilicet communionem.

e ¶ Poſſidere.] Argu. incorporalia poſſideri, de hoc dixi 2. q. 2. nullus. 2 & ſciẽtia poſſidetur. 2 vt 16. q. 1. reuertimini. imò lex dicit planè, quòd ius poſſidetur ff. communia præd. l. 2. extra de cau. poſſ. cum eccleſia: & ita facit ad hoc, quòd reſtitutio communis poſſit peti, ut aliarum rerum.

Incorporalia dñr qñq; poſſideri.

2 Et iõ ius eligẽdi præſcribitur, ꝙ dic, ut plene no. Goff. ex. de elect. humana. & hic adde qđ no. 1. q. 1. nullus epiſcopus.

nongentis annis & amplius, nullus tamen dictus eſt presbyter, ideſt, ſenior, niſi Abraham, qui paucioribus annis legitur uixiſſe.

g ¶ Sapientiam.] inf. 35. q. 6. c. 2. ſic. 20. d. de quibus. ff. de iure immu. ſemper, ff. de fide inſtr. l. 2. & l. vlt. arg. contra. ff. de ædil. edi. præcipiunt ædiles. ſi. habes extra de elect. cum nobis olim. 3

3 Vbi patet ꝙ qs repellitur ꝑꝑ defectũ ętatis. Archid.

clericus,[a] aut viduam,[b] aut certè ſecundam cõiungem duxerit,[c] omni eccleſiaſticæ dignitatis priuilegio mox nudetur; laica ſibi tantum cõmunione conceſſa. Quam[d] ita demum poterit poſſidere,[e] ſi nihil poſtea, propter quod hanc perdat, admittat.

4 *Presbyterorum verò nomen, quamquam à ſenectute ſit ſumptum, magis tamen maturitatem*[f] *indicat ſapientiæ, quàm caniciem corporis.*

Vnde Anacletus ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2

¶ Presbyteri ſeniores dicuntur non tam ætate, quàm ſapientia. Cap. VI.

Anſel. lib. 7. c. 96. Burch. li. 2. c. 5. Iuo p. 6. c. 25. *Prouerbio. 20.* † *al. hic.*

Num. 11. Exod. 20 † Abſunt iſta ab orig. *Sap. 4. Apud. 70.*

PORrò Moyſi præcipitur, vt eligat presbyteros [† ideſt ſeniores.] Vnde & in prouerbijs dicitur Gloria ſenũ canicies,] hæc † vero canicies ſapientiam[g] deſignat, de qua ſcriptum eſt Canicies hominum prudentia eſt.] Cumque nongentos & amplius annos ab Adam vſq; ad Abrahã vixiſſe homines legerimus; nullus alius[h] prius appellatus eſt presbyter, ideſt ſenior, niſi Abraham, qui multo paucioribus vixiſſe annis conuincitur. Non ergo propter decrepitam ſenectutem: ſed propter ſapientiam presbyteri nominantur.

DISTINCTIO. LXXXV.

HOſpitalitas verò vſque adeò epiſcopis eſt neceſſaria, vt ſi ab ea inueniantur alieni, iure prohibeantur ordinari.

Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo, lib. 12. epiſt 6.

¶ Hoſpitalitatem neſciens nõ fiat epiſcopus. Cap. I. Io. Dia. li. 3. c. 11.

ARchidiaco-

PRESBYTERORVM. Hæc eſt 4. pars diſtin. in qua dicitur, quòd ſenes presbyteri non uocantur niſi propter ſapientiam tantùm, non autem propter ætatem. Ioan. de Fan.

CASVS. Hic eſt quartus articulus, ubi oſtendit, ꝙ licèt presbyter dicatur propter ſenectutem, magis tamen cõgruè dicatur propter ſapientiam.

f ¶ Maturitatem.] ideſt, ſapientia, ſcientia, & moribus. 1. q. 1. uiliſſimus.

POrrò.] CASVS. Anacletus probat in hoc c. ꝙ duplici de cauſa dicitur presbyter, ſcilicet propter ætatẽ, & hoc oſtendit exemplo Moyſi; qui cum nõ poſſet ſuſtinere laborem ad populũ gubernandũ, elegit ex pręcepto Domini 70. presbyteros, ideſt ſeniores Iſrael, qui cũ eo populũ gubernarẽt. Similiter oſtendit, ꝙ presbyter vel ſenior dr̃ ꝑꝑ ſapientiã. & hoc probatur exemplo Abrahæ, vſq; ad tempus eius, licèt homines vixiſſent

h ¶ Alius.] Ante Abraham. Melchiſedech enim fuit ſacerdos contemporaneus Abrahæ.

ADDITIO. Quidam opponunt textui de iſto Melchiſedech: ſed dic ſecundum Lau. ꝙ non legimus eum appellatum presbyterum, licet ſacerdotem. De hoc etiam no. 63. diſt. porrò. Archid.

HOſpitalitatis.] Hic ponitur 85. diſt. in qua de hoſpitalitate tractatur, quam ſi quis nõ habuerit, ordinari prohibetur.

ARchidiaconum.] CASVS. Vacante eccleſia Anconitana, tres fuerũt ibi electi, non temeritate concertantiũ, ſed bono zelo. Primo, archidiaconus eiuſdẽ eccleſiæ; qui dicebatur Florentinus. Scđo, fuit electus Ruſticus diaconus eiuſdem eccleſiæ. Tertio, Florentius diaconus eccleſiæ Rauẽnatis: ſed archidiacono Florentino tria obijciebantur. ſ. ꝙ erat ſenex, & nullo mõ ad regimen aſſurgere poſſet; & ꝙ ſic erat tenax, ꝙ in domo ſua nũquã amicus ad charitatem intraſſet, & qa iurauerat ſe nunq̃ fore epm̃. Ruſtico verò, li-

ro, licèt homo vigilans esset, obijciebantur, ꝙ Psalmodiam ignoraret. Florentius verò Rauennatis ecclesiæ diaconus nesciebatur qualis esset, licèt solicitus diceretur. Scribit ergo Gregor. Ioanni episcopo, vna cum episcopo Armenio Anconitanæ ecclesiæ visitatore, vt in-

hoc inquiri, si propter hoc non repelleretur? H. distinguit si iurans hoc intellexit, ꝙ nollet recipere episcopatum quæcunque necessitas instaret, iuramentum tale nullum fuit: nec tenetur illud seruare, vt 7.q.1.scias. 8.q.1.in scripturis 2. Sed si alio modo intellexit, venialiter peccauit, quia temere iurauit, vt 22.q.4.§. illicitum. Semper autem intelligitur iuramentum esse temerarium, cum nõ subest necessitas, 3, vt extra de iureiur. & si Christus. Si autem ignoratur, an generaliter intellexit, vel nõ: tũc presumo, ꝙ tantum de licitis iurauerit, licet generaliter iurauerit, vt extra de iureiu. ad nostram. Sed nunquid tale iuramentũ excludit. electũ? Non vr̃, vt extra de renũ. cũ inter in fine, extra de iureiurã. sicut nostris. Nec temerarium iuramẽtũ repellit a beneficio, vt extra de resti. spo. solicite. nec a testimonio, vt extra de testim. intimauit. extra de testib. cog. peruenit. cũ penitentia vnius anni imponatur pro temerario iuramento, vt 22. quæst. 4. qui sacramento. E cõtra videtur, quòd nõ possit eligi, vt hic patet: sicut nec eligere põt, qui illud iurauit, vt extra quod me. cau. ad aures. Itẽ, quia etsi esset illicitum, tamen propria auctoritate non potest venire contra illud, vt 22.q.4.innocens. extra de electio. venerabilem. Item quia lex dicit, ꝙ gratia ei facienda est, qui hoc iurauit. s. se ordini non interfuturum, vt. ff. ad municip. Imperatores nõ ergo est ius commune. Sol. credo quòd possit eligi dummodo penituit de tali delicto: quia temerarium iuramẽtum non irrogat perpetuam infamiam iudicio meo, sed tantum solemne. Ioan. Ego credo Ioannem benedicere. B.

2 Ad idem 16.q.1.§. nos autem secundum Laur.

3 Vel dr̃ temerarium. i. de re illicita factũ, vt no. 22.q.4. diffinitio. Arch.

num † Florentinũ [a] ecclesiæ Anconitanæ, qui ad episcopatum fuerat electus, scripturæ quidem sacræ scientiam habere; sed ita ætatis senio [b] iam confectum accepimus, vt ad regiminis officium non possit assurgere: adijcientes etiam ita illum tenacem [c] existere, vt in domo eius amicus ad charitatem nunquam introeat. Rusticus autem diaconus eiusdem ecclesiæ, qui similiter electus fuerat, vigilans quidem homo dicitur; sed, quantum asseritur, psalmos ignorat. Florentium verò diaconum ecclesiæ Rauennatis, qui ab omnibus [d] electus dicitur, solicitum esse nouimus; sed qualis sit interius, omnino non scimus. Ideoque fraternitas tua vna cum fratre, & coepiscopo nostro Armenio suprascriptæ ecclesiæ Anconitanę visitatore illuc festinet accedere, & diligenter de moribus † singulorum [e] requirere, si de nullo sibi sunt crimine conscij, quod eos ad hoc officium vetet accedere. Pariter etiam requirendum est, si hoc, quod de præfato archidiacono dictum est, quia nunquam amicus domum eius ingressus est, si ita se veritas habeat, & vtrum ex necessitate; an ex tenacia † talis sit; aut si ita senex est, vt ad regendum non possit assurgere: vel si tactis sacrosanctis [f] Euangelijs (sicut nobis nunciatum est) iusiurandum præbuerit, nunquam se ad episcopatum accedere. Sed & de Rustico diacono, quantos [g] psalmos minus teneat, perscrutandum est. Florentio autem diacono Rauennati, si nullum, sicut diximus, crimen est, quod obsistat, apud episcopum [h] eius agi necesse est, vt ei dẽat cessionẽ concedere; non tamen ex nostro mandato, vel dicto; ne cõtra suam voluntatẽ [i] eum cedere † videatur.

† *al. Florentinum, al. Florentinum archidiaconum.*

† *al. de vita, & moribus.*

† *al. tenacitate.*

† *al. concedere* in recentioribus editionibus.

inquirant ista, & primo de archidiacono. & postea de Rustico: qui si inuenti fuerint indigni, confirment tertium, si crimen ei nõ obsistat, & hoc de voluntate archiepiscopi sui.

a ¶ **Archidiaconum Florentinum.**] Alias Florentium archidiaconum proprium nomen, vel quia inde fuit.

b ¶ **Senio.**] Ecce ꝙ senectus impedit promouendum, sed non deijcit promotum, vt 7.q.1. petisti. extra de renuncia. literas.

c ¶ **Ita tenacem.**] Nota, ꝙ auaritia impedit promouendum, vt 42.d.§.1. 1 nam domus clerici erit omnib. communis 16.q.1. quoniam.

d ¶ **Qui ab omnibus.**] Idest a minori parte capituli. Vel dic, quod hic plures simul fuerunt electi, vt si quis reprobaretur, alter assumeretur, vt 61.d. studij, & 56.d. apostolica.

e ¶ **Singulorum.**] Item hic patet, ꝙ primo examinãtur electi de propria ecclesia, quam de extranea: & satis patet hic, ꝙ licèt extraneus electus sit a maiori parte, ꝙ tamẽ præfertur ille qui est de gremio ecclesiæ, vt dixi 61. d.c. nullus inuitis, & c. quid proderit. Item hic prius examinatur archidiaconus tanquam maior, quam diaconus: quia maiores, & seniores semper preferuntur in electione minoribus, vt 74.d. episcoporum, & 75. distinct. cap. vlt.

f ¶ **Sacrosanctis.**] videtur ergo, ꝙ propter tale iuramẽtum aliquis repellitur ab epatu. quare .n. iuberetur de-

g ¶ **Quantos.**] De iure debet totum psalterium scire. 38. d. omnes, & 23.d. qui episcopus. extra de elect. cum nobis olim.

h ¶ **Apud episcopum.**] Not. ꝙ aliqs ante potest eligi, quam postulari a suo episcopo 76.d. dilectionis, & 63.d. literas, extra de renun. post translationem.

i ¶ **Voluntatem.**] Arg. epm non debere cogi. vt cõcedat clericum suum sine volũtate sua. arg. d. 63. literas. 76.d. dilectionis, nam nemo cogitur aliquem a sua potestate liberare, C. de emanc. nec auus, nec cogitur quis inuitus mutare familiam, C. de adop. l. pen. §. 1. similiter, nec abbas compellendus est monachum suum concedere 4 1.q.2. quam pio. & 58.d.c.1. & 2. ita nec episcopus in Auth. de sanctis episcop. §. nullum autem episcopum. Item argum. quod mandatum Papæ sic est interpretandum, vt nulli faciat præiudicium 4. vt 9.q.3. nunc verò, extra de offic. deleg. super eo. 99. distinct. ecce. C. de emancip. nec auus.

Subditũ laxare non cogitur quis.

4 Scilicet multum, sic no. Io. & B. extra de verbo. signi. olim. in gl. vl. in fi. Arch.

Docto-

D [Octorem.] Hæc dist. diuiditur in 8. partes; in quarum prima probat tribus auctoritatibus, ꝙ episcopus & quilibet prælatus debet subditos corrigere benigne: sin autem, eorũ peccata imputantur illis. Secunda ibi. [Si autem.] Tertia ibi, [In doctrina.] Quarta ibi. [Liberalẽ.] Quinta ibi, [In ipsa.] Sexta ibi, [Similiter.] Septima ibi, [Vel percussor.] Octaua ibi, [Prohibetur.] Io. de Fan.

CASVS. Repetit hic Gratianus illud cap. apostolicæ regulę oportet episcopũ esse Doctorem, vt inferiorum culpæ in eũ non refundantur: quod fieret si nesciret docere, vel negligeret.] Et habet hæc 86. d. 7. articulos, q in suis locis distinguentur.

a Doctorem autẽ.] In hac di. 86. repetit illud capitulum apostolicæ regulæ: oportet episcopũ esse doctorem. Hæc autem doctrina debet consistere in disciplina correctionis, & ĩ sermone prędicationis In disciplina, vt corrigat ex charitate, & cũ lenitate: nõ ex odio: nec modũ excedat ĩ correctione. sed si excesserit, veniam non cogitĩ a subditis postulare 1. In sermone prędicationis. scilicet, vt prædicet sciẽtiã sacræ scripturę, non humanæ. infra ead. cum multa. Replicat etiã in hac distinctione capitulum, oportet episcopum esse hospitalẽ: sed verbis alijs, scilicet, oportet episcopum esse liberalem. Lau.

Doctrina epĩ in quo consistat.

1 vt inf. ea. c. quando.

d ¶ Non homines.] 23. q. 4. duo ista. inf. de pęn. d. 1. quamobrem supra d. 45. sunt namque.

e ¶ Non sæuientis.] Quia hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur, &c. infra. de pęn. d. 1. importuna, &c. quia diuinatis 24. q. 3. cum sancti.

f ¶ Sed: Vitam hominum corrigĩ bonum est.

DISTINCTIO LXXXVI.

D Octorem autem [a] episcopum oportet esse, ne inferiorum culpæ in eum refundantur, qui docendi officium accepit, quod exequi nescit; vel negligit.

Vnde Leo episcopus scribit Aquileiensi episcopo, epist. 3. & 84. seu 86.

¶ Negligentiæ rectorum imputantur culpæ inferiorum. Cap. I.

I Nferiorum culpæ [b] ordinum, ad nullos magis referendæ sunt, quàm ad desides, negligentesq; [c] rectores: qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum austeriorem α dissimulant adhibere medicinam. Ans. l. 6. c. 155.

α ¶ Austeriorem:] *Sic legitur in epistola 84. Verum in epistola tertia eiusdem Leonis legitur*, necessariam. *Reliqua vtrobique eadem sunt.*

Item Leo episcopus Rustico Narbonensi episcopo, epi. 90. seu 92. in princ.

¶ Homines sunt diligendi peccata odio habenda. Cap. II.

O Dio habeãtur peccata, non homines [d]: corripiãtur tumidi, tolerentur infirmi: & quod in peccatis seuerius castigari necesse est, non sæuientis [e] plectatur animo, sed medentis [f].

Item Ioannes VIII.

¶ Qui negligit emendare quod valet, facientis culpam habet. Cap. III.

Greg. l. 7. reg. epist. 114. indict. 2. Pelagius. 2. ep. 3. Eleuterius su. d. 83. c. error. 2. q. 7. neglige re & 23. q. 3. ca. qui potest. Iuo p. 6. c. 115.

F Acientis [g] culpã proculdubio habet, qui, quod potest corrigere, negligit emendare [h]. Scriptum quippe est: [Non solum, qui faciunt, sed etiam qui consentiũt facientibus: participes iudicantur. ¶ Et libat Domino prospera, qui ab afflictis pellit aduersa. Et negligere, cũ possis deturbare peruersos; nihil aliud est, quàm fouere. Rom. 1.

ADDITIO. vt inf. ea. fratrem cum cap. seq. vsque ad §. similiter, vbi repetit cap. non parcus, sed alio modo. in ca. si. repetit cap. non cupidus. Archid.

I Nferiorum culpæ.] CASVS. Aquileien. patriarcha nõ corrigebat vitia subdictorũ: vnde Leo ipsum reprehendit: & ostendit, ꝙ inferiorum culpæ prælatis negligentibus imputantur: & dum vitia corrigere negligũt, faciunt in populo pestilentiam.

b ¶ Inferiorum culpæ.] Nota quòd per culpã subditorum probatur negligentia prælati, vt 18. d. propter, & cap. peruenit.

c ¶ Negligentesque.] Propter negligentiam ergo bene punitur aliquis. de cõsecr. d. 1. nemo. 2. ff. ad leg. Aquil. si seruus, §. si fornicarius. 81. d. dictum. Io.

O Dio.] CASVS. Dicitur hic, quòd peccatores tumidi sunt corrigendi, & infirmi, qui ex fragilitate peccant, tolerandi, & cum correctio fit, ex charitate fiat, nõ ex odio.

f ¶ Sed medentis.] Vt 23. q. 5. prodest, est etiam opinio simllis in auth. de manda. prin. §. non permittas. 2. coll. 3. Laur.

F Acientis.] Alias incipit, culpam proculdubio facientis.

2 Aliàs incipit, ꝙ si delinquentes

CASVS. Quidam prælati in proprijs personis non delinquebant, sed delinquentes corrigere negligebant: sed dicit Ioan. Papa. Non sufficit prælatos non peccare in propria persona, si delinquentes non corrigant: ideo hortatur eos, vt sint vigiles circa delinquentes corrigendos: ne prælatis culpæ delinquentium imputentur.

g ¶ Facientis.] Hic Io. ligat arenas sine cæmento, & idẽ decies dicit. B.

Arenæ non sunt cęmento ligandæ.

h ¶ Aemendare.] Culpam habet facientis qui negligit. hoc exaudi post admonitionem, arg. 27. q. 1. si custos nã alias esset eadem pœna negligentiæ, & cooperationis, quod falsum est. 1. q. 1. quidquid.

a ¶ Et

innocentiæ esse sunt gradus.

a Et primus.) Nam tres sunt innocentiæ gradus. 23. q. 4. ita planè primus est, malum non facere; secundus est facientibus non consentire: tertius peccantes si potest corrigere. 45 dist. c. tria. & c. duæ.

b Alieno.] inf. 6. q. 1. qui crimen. in fi. 37. distinct. legant vnde

corrigendo. Quæsitum fuit ab Aug. vtrum debeant petere veniam à subiectis, respondet quòd non, ne propter nimiam humilitatem prælati vilipendatur à subditis: sed à domino petere debent, qui nouit quòd ex benignitate hoc fecerint.

Nec caret scrupulo consensionis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. Et probat odisse se vitia, qui condemnat errantes. Nec relinquit sibi locum deuiandi, qui non pepercerit excedenti. Et primus [a] innocentiæ gradus est odisse nefanda. Et latum pandit delinquentibus aditum, qui iungit cum prauitate consensum. Et nihil prodest alicui non puniri proprio, qui puniendus est alieno [b] peccato.

¶ *Caput hoc ex varijs sententijs hic inde collectis confectum est: quarū prima vsque ad ver.* emendare *sumpta est ex epistola B. Gregorij 114. lib. 7. indic. 2. Theodorico, & Theoberto Regibus Francorum.*

3 *Si autem in corripiendo quis modum excesserit, non à subditis, sed à Domino veniam petat.*

Vnde Augustinus de vita [a] clericorum.

¶ Veniam à subditis non petat, qui in corripiendo modum excesserit. C. IIII.

quo p. & c. 3po. † in ipsis] orig.

QVando necessitas disciplinæ, minoribus coercendis dicere vos verba dura [c] compellit, si etiam ipsi † modū vos excessisse sentitis, non à vobis exigitur, vt ab eis veniam postuletis: ne apud eos [d], quos oportet esse subiectos, dum nimia seruatur humilitas, regendi frangantur auctoritas [e]. Sed tamen petenda est venia ab omnium Domino, qui nouit etiam eos, quos plus iusto forte corripitis, quanta beneuolentia diligatis [f].

a ¶ De vita.) *Inter opuscula B. Augustini anno Domini 1481. Parmæ impressa, sunt tres sermones de communi vita clericorum; ex quibus in vulgatis tomis operum B. Augustini, tomo decimo referuntur duo sub nume. 52. & 53. ad fratres in heremo. Tertius autem cum epistola 109. omnino conuenit; sed quæ in epistola diriguntur ad monachas, in sermone diriguntur ad viros. Ex istis tribus sermonibus de communi vita clericorum multa capita accepit Gratianus] vt suis locis notabitur) & hoc quidem ex tertio.*

3 *In doctrina vero sacre scripture, auctoritatem debet episcopus præferre, non sæcularium litterarum peritiam ostentare. Non enim episcopalis officii est grammaticam exponere, ne laudes [g] Iouis personent ore pontificis.*

Vnde Gregorius scribit Desiderio episcopo, libr. 9. epistola. 47.

c Dura.] Nimiū & tunc peccat prælatus venialiter. 23. q. 4. q. peccat. in fi. sic & c. qui pauperem exasperat importunè petentē 25. dis. §. criminis infra 2. quæst. 7. nos si contra. Sed illud ex humilitatis leuitate: hoc ex auctoritate prælatura: vel subaudi, illud est causale & volūtarium: hoc autē regulare & necessarium. Vbi autem prælatus ex odio modū excessit, debet veniā postulare quia tenetur iniuriarum. ff. ad leg. Aquil. quēadmodum. §. magistratus. Ideo autem magis parcitur prælatis supra in hoc casu, qam in alijs: quia vix potest quis in cura rei familiaris peccatum euitare. 25. d. qualis. Vel hoc exaudi vbi modum ignoranter excessit: quo casu nō tenetur ff. vi bo. rap. l. 2. § si publicanus. officiatis enim facilius parcitur quàm aliis, vt ibi patet, vt extra de senten. excom si verò.

d Ne apud eos.] 2 q. 7. nos si incompetenter contra.

e Frangatur auctoritas.] Augere enim ex ingenio debet dignitatem: quia sæpe nimia familiaritas contemptū generat. ff. de offi. præsi. ob seruādum. ff. de officio procons. l. e quid quem. §. circa quod verum est inter fatuos, ita exponebat Azo, vt ab eo audiui. Io. illa ergo auctoritas, Vade prius reconciliari fratri tuo anteq offeras ad altare, de prælatis non intelligitur, nisi quando ex odio procedunt.

Prælatus modū excedens in correction, an dēat à subditis veniam petere.

Familiaritas nimia parit contēptum.

vnde expone, id est, alieno, de consensu alieni peccati. nā regulariter de alieno peccato nullus punitur, saltem in alio sæculo. 1. q. 4. iam itaq;. & c. crimen. & 83. dist. quid prodest. & inf. ea quid prodest. 7, q. 1. §. cum autem. io.

SI AVTEM. Hæc est secunda pars huius dis. & secundus articulus, vbi dicitur, quod si prælatus excedat corrigendo, non debet petere veniam à subditis, sed a domino.

QVando.) CASVS. Quidam prælatidum ex charitate corrigerent subditos; excesserunt modum in

f Diligatis.) Id est, diligere debeatis.

In DOCTRINA. Hæc 3. pars distin. & tertius articulus, vbi continetur, quod prælati debent proferre auctoritates diuinæ scripturæ in sua doctrina, & non grammaticam exponere: quia in ore pontificis non bene sonant laudes Iouis.

g Ne laudes.] Iupiter ex alto periuria ridet amantum.

Cum multa.] CASVS. Multa bona relata sunt Greg. de episcopo Desiderio. de quibus lætatus est Papa intantum etiam, quòd quicquid dignum peteretur ab eo, concederet. Postea fuit ei significatum, quòd Grammaticam suo populo exponeret, propter quod intantum Gregor. est contristatus, quòd totū gaudium quod prius habuit, conuertebatur in luctum. Scribit ergo ei Greg. & docet ne de cætero talia faciat: quia laudes Iouis cum Christi laudib. non couueniũt.

a Vt negare.] Arg. φ si subditus honestus est, platus eius iustas preces eius debet exaudire. inf. 12. q. 2. religiosam & 35. q. 9. veniam.

Preces iustæ sunt exaudiendæ.

b Grammaticam.] Sed quomodo iste exponebat grāmaticā populo, qa forte dicebat: cū ego dico hō, intelligatis, tā de mare, quā de femina, quia communis generis est ff. de verbo. sign. hominis appellatiōe. Sed melius dic φ grammaticā hic appellat sciētiam auctorū. Recitabat enim in ecclesiæ fabulas Iouis, & eas moraliter exponebat in prædicatione sua 1.

Fabulas poetarum prædicando, moraliter exponere non multum laudatur.

c Verteremus.] Id est debeeem⁹ vertere.

1 Et hoc patet ibi, cum laudib. Iouis, &c. La.

d Laudibus.] su. distinct. 37. cap. 1. & 2. c. legimus. & §. cur ergo.

e Non capiunt.] Vnde Ouidius. [Nō bene conueniunt, nec in vna sede morant Maiestas & amor, &c.

Ouidius.

f Cauere.] Laudes Iouis, agmina Christi.

scopus: & tota die volebat legere, vt in monasterio faciebat.

i Mutet.] Supra d. 81. valebat infra d. 18. rationis.

k Vt remotus.] Infra. d. 88. episcopus nullam. contra Sed aliud est nulla necessitate faciente curam rei familiaris

Sacram scripturam, non Grammaticam debet episcopus exponere. C. V.

Burc. l. 1. ca. 97. Iuo p. 4. c. 161. & p. 5. c. 199.

Cum multa nobis bona de vestris fuissent studijs nunciata, ita cordi nostro nata est lætitia, vt negare a ea, quæ sibi fraternitas vestra concedenda poposcit, minimè valeremus. Sed post hoc peruenit ad nos (quod sine verecundia memorare non possumus) fraternitatem tuam, Grammaticam b quibusdam exponere. Quam rem ita moleste suscepimus, ac sumus vehementius aspernati, vt ea, quæ prius dicta fuerunt in gemitum & tristitiam verteremus c: quia in vno se ore cum Iouis laudibus d Christi laudes non capiunt e. Et quam graue, nefandumq; sit episcopis, canere f, quod nec laico religioso conueniat, ipse considera.

4 *Liberalem g quoque necessitatem patientibus sacerdotē esse oportet, aliàs autem vacuum portabit nomen episcopi.*

Vnde Gregorius scribit, lib. 5. epi. 29. seu cap. 129. Secundino seruo Dei inter cætera.

¶ Sine liberalitate inane portatur nomen episcopi. C. VI.

Fratrem nostrum Marinianum h episcopum verbis, quibus vales, excita, quia obdormisse eū suspicor, *& infra.* ¶ Dic ergo ei, cum loco mutet i & mentem. Non sibi credat solam lectionem, & orationem sufficere, vt remotus k studeat sedere, & de manu minime fructificare: sed largam manum habeat; necessitatem patientibus l concurrat: alienam inopiam, suam credat: quia si hæc non habet, vacuum m episcopi nomen n tenet.

5 *In ipsa autem liberalitate modus adhibendus est rerum, & personarum, rerum, vt non omnia, vni, sed singulis, quædā præstentur, vt pluribus prodesse possimus: iuxta illud Prophetæ: (Dispersit, dedit pauperibus:) personarum, vt primū iustis, deinde peccatoribus, quib. tamen dare prohibemur, nō quia homines sunt, sed quia peccatores.*

Ps. 111.

LIBERALEM. Hæc est quarta pars distin. & quartus articulus: vbi dicitur φ eps debet esse liberalis circa egentes, alias vanum habet nomen episcopi.

g Liberalem.] Hic §. respicit illum §. proxi. supra d. 85. hospitalitas.

ADDITIO. Et scias, quòd hospitalitas dicitur in recipiendo & procurando secum in domo: liberalis est alias, largus, & munificus, licet non hospitetur alios, & secundum Hug.

Fratrem nostrum.] CASVS. Marinianus de monacho factus est episcopus: & nolebat aliud facere, nisi legere & orare, sicut in monasterio consueuit facere: sed de pauperibus & hospitibus nullam curam habebat. Vnde Grego scribit Secundino seruo Dei, vt moneat eum quatenus habeat largam manum, & pauperibus prouideat.

h Marinianum.] Iste de monacho factus fuit episcopus

ris suscipere, & lectionum atq; orationum studio tepide inhærere; quod interdicitur: aliud in necessitate alijs subuenire: & propter proximos contemplationis studiū temperare: quod hic præcipitur

l Patientibus.] Magis tamen religiosis succurat. 16. q. 1. c. vlti.

m Vacuum.] Quo ad etymologiam, quia non est super intendens. 8. q. 1. qui episcopatum.

Episcopus superindendēs dicitur.

n Nomen.] Immo nomine & re priuandus est, vt 88. d. quæ ipsis. 68. d. cho riepiscopi 2.

2. 2. q. 7. §. quibus ergo C. de ser. a nullo Arch.

IN IPSA. Hæc est quinta pars dist. in qua dicitur, φ episcopus non debet dare histrionibus, nec venatoribus, nec meretricibus: nisi forsan in summa necessitate intuitu naturæ. & hoc probat x. auctoritatibus, Ioann. de Fant.

CASVS. Hic est quintus articulus, vb docetur φ in liberalitate habendus est modus rerum & personarum Re-

Rerum, vt non omnia dentur vni, sed singulis diuidãtur, quod probatur auctoritate psalmi. Personarum, vt primo iustis subueniamus, postea peccatoribus, quibus debemus subuenire in eo, quod sunt homines, & non in eo, quod sunt peccatores, quod persequentia probat. mulat, qui populum vocibus delectat, vt 92. d. in sancta. sed ad laudem Dei bene, vel ob aliam iustam causam: puta recreationis: quia debilis est vel infirmus. est, de consec. d. 3. peruenit versi. si.

ADDITIO. Dum tamen obscænos motus corporum ante se fieri nõ patiatur, 34. dist. presbyteri, de consecr. distinctio. 5. non oportet. Arch.

c Peccator.] Infra quæstione, quarta, duo.

¶ Pro

Unde Augustinus tract. 100. *ad c. 16. Ioannis.*

¶ Immane peccatum est res suas donare histrionibus. C. VII.

Iuo p. 11. c. 84. Donare res suas histrionibus a vitium est immane, non virtus. Et scitis de talibus b quam sit frequens fama cum laude, quia sicut scriptum est; (Laudatur peccator c in *Ps. 9.* desideriis animæ suæ. & qui iniqua gerit, benedicetur.)

Idem in Ps. 120. ad uersi. [Faciens misericordias.)

¶ Grauiter delinquunt, qui venatori aliquid donant. C. VIII.

Iuo p. 13. c. 31. † *amat*] or. & sic deinceps † *al. publicant*

Qui venatoribus d donant: quare donant; dicant mihi, quare donant venatori? Hoc in illo amant †, in quo nequissimus est, hoc in illo pascunt, hoc in illo vestiunt ipsam nequitiam publicam † spectaculis omnium. Qui donant histriobibus, qui donant aurigis, qui donant meretricibus e, quare donant, nunquid non & ipsi hominibus donant? Non tamen ibi attendunt naturam operis Dei, sed nequitiam operis humani.

Idem ibidem paulo inferius.

Iuo ibid. ¶ De eodem. C. IX.

Qui venatoribus donant, non homini donant, sed arti nequissimæ. Nam si homo tantum esset, & venator non esset, non donares, honoras in eo vitium, nõ naturam.

Idem in Ps. 147.

¶ De eodem. C. X.

Iuo p. 15. c. 32. Vident homines venatorem, & delectantur: vę miseris, si non se correxerint. Qui enim vident venatorem & delectantur, videbunt Saluatorem, & contristabuntur.

Inter opera ad scripta Hieronymo, tomo 7. *Item Hieronymus in Ps. 90. ad uers. (Sperabo in Domino.*

Qui venatorib⁹.] Not. ꝙ venatio quædam oppressiua est, & hæc illicita est, vt supra, distin. 6. §. vlt. quædam arenaria, quædã saltuosa. Arenaria est, cum quis pugnat in arena cum bestia dẽtata, & ad hoc locat operas suas, hãc qui exercet, peccat mortaliter & qui eã aspicit: & qui eam exercet infamis est. nisi gratia virium suarũ experiendarum. ff. de postulat. l. 1. §. itẽ senatus. De hac loquitur hoc cap. & duo seq. & 3. qõ 7. §. tria. Saltuosa est, quæ fit in siluis & saltibus, & hæc licita est, tamen est illicita ex tẽpore, vt in Quadragesima, & diebus ieiuniorum, inf. ead. amputatis, nisi in necessitate, argum. infra. 23. q. 8 si nullla. Itẽ ex psona: quia clerico nõ est licita, etiam si pauper sit secũdũ quosdam, vt 34. dist. quorundam, qui potest alias victũ quęrere. 91. distluctio. clericus. nam faciat cistas & calathos & retia. de consecr distinct. 5. nunquam. Laicoli

Venatio est multiplex.

Histriones a promotione prohibẽtur.

Dare turpibus, an sit pmi tum.

Ar. 23. q. 3. duo istat 11. q. 3. qm multos. iu fi

Citharistæ. & alii uariis vtentes instrumentis an peccent.

¶ Prohibemur.] Aliter debemus.

Donare.] CASVS In istis quatuor ca. s. donare, qui venatoribus, vident, reprehendit Augustinus illos q donant histrioribus, venatoribus, & meretricibus ea tantum causa, vt malam exerceant artem, non attendentes in eis naturam Dei, sed nequissimam artem: sed si donarent eis qua homines sunt, non esset peccatum.

a Histrionibus.] Isti histriones prohibentur a prómotione 33. d. maritum, & a corpore Christi. de consec. d 2. pro dilectione, & infames sunt 4. q. 1. c. 1. & ff. de iis, qui no. in fa. l. 1. §. ait prætor.

b Talibus.] Dare causa vanæ gloriæ: pro exercitio sui vitii, immane peccatum est, sed in necessitate 2. non, Idem de venatoribus & meretricibus in talibus enim non vitium est fouendum, sed natura sustentanda est. Sed quid de citharistis & aliis, qui variis utuntur, instrumentis, nunquid est licitum audire ea vel tangere, vel talibus personis aliquid dare? Et quidem si ad uoluptatem vel luxuriam, non, quia Deum manibus stitita est ob necessitatem pro pellibus & carnibus, non ob voluptatem: & hoc de ea, quæ cum clamore fit. Ponere autem laqueum, vel rete sine strepitu & clamore & canibus licet etiam clericis: cum monacho etiam liceat texere linum pro capiendis piscibus, de consecr. d. 5. nunquam. De saltuosa loquitur, infra ead. Esau & duo. seq. cap.

e Meretricibus.] Meretrix tamen non turpirer accipit, licet turpiter meretricium faciat. ff. de condi. ob turp. ca. l. 4. §. sed quod meretrici. Sed nonne causa affectionis meretricibus darẽ possumus. ff. de do. affectionis? Dicunt quidam, quod sic, pactione non præcedenti sed causa remunerandi bene possumus post factum, quod non credo quia semper peccatum est dare. arg. 16 q. 1. legi. ff. de dona. inter uir. & uxor. l. 3. §. 1. Rem autem quam dedimeretrici, repetere non possum. Sed pignus. non pignorar tia, sed rei vendicatione possum, vt C. de condic. ob. tur. cau. c. 2. non in tex. sed in glo. Hugu quia conuenitur tũc tanquam quilibet alius possessor 2. ff. ad exib. de eo. §. hæres.

Meretricib. sine peccato dari nequit.

2 Arg. cõtra C. de don. L 1. vbi d hoc

Esau,] CASVS. Hæc tria cap. intelliguntur de iis qui venantur causa delectationis. Dicitur ergo hic, quod Esau non venaretur nisi peccator fuisset. Nam piscatorē sanctum inuenimus, sed venatorem non.

a Venator erat.] Dum venator permanet, ne obiiciatur de Eustachio 50. d. ferrum.

b ¶ Piscatores.] Sed quare prohibetur venari, & non piscari? qa forte p̄scatio fit sine clamore, venatio non: vel qa maior est delectatio in venatione: dū n. qs est in venatione, nihil potest de diuinis cogitare.

Venatio ꝓhibetur, sed nō piscatio.

¶ De eodem. C. XI.

Esau venator erat[a], quoniam peccator erat. Et penitus non inuenimus in scripturis sanctis sanctum aliquem venatorem, piscatores[b] inuenimus sanctos.

Iuo p. 13 c 33.

Item Ambrosius in homilia 33. de quadragesima.

¶ De eodem. C. XII.

Iuo p. 13. c. 34.

Qvid prodest ieiunare[c] visceribus, & luxuriare venatib. abstinere cibis, errare peccatis?

Qvid prodest.] CASVS. Dicitur hic, quod nō ꝓdest abstinentia ad vitam æternam, si qs luxuriari ī venationibus velit. Idē dr̄ in sequenti capitu. immo (quod plus est) non solum tenetur de suis peccatis, sed. ēt de peccatis seruorum suorum, quos secum ducit.

c Ieiunare.] efficaciter ad salutem.

Idem ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C. XIII.

Iuo ibidem.

An putatis istum ieiunare fratres, qui primo diluculo non ad ecclesiam vigilat, non beatorum martyrum loca sancta per quirit: sed surgens congregat seruulos[d], disponit retia, canes producit, saltus siluasq. perlustrat: seruulos, inquam, secum pertrahit, forta sse magis ad ecclesiam festinātes, & voluptatib. suis peccata accumulat aliena nesciens reum se futurum tam de suo delicto, quam de perditione seruorum.

An putatis.] d ¶ Seruulos. Non tamen serui debēt ei obedire. 11. q. 3. non semper. excusantur tamen quo ad quid, vt 22. qu. 5. qui compulsus C. de sepul. vio. l. 2. C. de iis qui sibi in test. ascri. l. vlt. non in totum: quia in atrocibus non debent obedire. ff. de reg. iur. ad ea. ff. ac. & obl. seruus. & dominus tenetur pro omnibus peccatis eorum. ext. de test. sicut & 22. q. 5. qui compulsus.

ADDITIO. Argu. ad hoc. C. de accusa. l. non ideo. Archid.

Item Ambrosius lib. 1. de officiis, c. 30.

Ans. l. 13. c. 28.
Paly. l. 6. ti. 20.

¶ Quæ sint in liberalitate seruanda. C. XIIII.

Non a satis est bene velle[e], sed etiam benefacere. Nec satis est iterum benefacere: nisi id ex bono[f] fonte, hoc est ex bona[g] volūntate proficiscatur. *& infra.* Perfecta liberalitas[h] fide, causa, loco, tempore commendatur, vt primum operis circa domesticos[i] fidei. Grandis culpa, si sciente fidelis egeat †, si scias eum sine sumptu esse, fame laborare, ærumnam perpeti, qui præsertim egere erubescat. si in causam ceciderit aut captiuitatem suorum[k], aut calumniæ, & non adiuues, si sit in carcere, & pœnis, & suppliciis propter debitum[l] aliquod iustus excrucie-

Gal. 6.

† Tex est si milis in l. si ob turpem. ff. de cond. ob tur. cām & in l. 3. §. ex plurib. cum ibi no. ff. de acqui. pos. Patri infide li an potius subueniendum si q ex traneo fidel 2 Et 42. d. q escamns, u. bi unde Qui nō hēt in ære, an sit puniendus la corpore. Scilicet. in corpore. 4Et 5. q. 8. q ff. de ia. om. iu. l. si qs id.

Non satis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes: In prima dicitur, ꝙ non sufficit opera charitatis velle, nisi opus addatur exterius, si fieri pot, & econuerso. in secunda parte ostendit, ꝙ in operibus charitatis nouem sunt consideranda. s. fides, causa, locus tempus, modus, proximitas, ætas, debilitas, & nobilitas. In tertia dicitur, ꝙ mīa communis, & generalis est omnibus, & ab ea nullus excluditur. Secunda pars incipit ibi, (Item perfecta.) Testa. ibi. (Nam & si.) sequens c. patet.

Volūtas bona sufficit.

e Velle.] Cum facultas adest, & necessitas instat. alias sufficit bona voluntas cum charitate 45. d. duæ si. extra. de eo, qui mit. in poss. constitutus.

{Vt 11. q. 5. sic n. fim. H.

f Ex bono.] Alias non est bonum. ar. ff. mand. l. 1 §. 2. & l. si procuratorem. 32. q 5. ficut.

g Ex bona.] Informata. s. charitate. Lau.

h Liberalitas.] No. in liberalitate esse attēdendam fidem, causam locum, tempus modum, necessitudinem, ætatem, debilitatē, conditionē, quæ diligenter & ordine tractantur in cap. præsenti vsque ibi, pulchra etiam liberalitas. vbi tractatur præcipue de modo, vsq. ibi, super Lucam. exinde ostendit pceptum de misericordia impendenda esse commune & generale omnib.

i Domesticos.] Nisi extraneus indigeret ad mortem, & domestici non: tunc. n. prius extraneo subuenirem. Sed quid si pater meus est infidelis, & æqualiter indiget cum fideli, cui teneor magis? Pet. Manducator vocauit hanc quæstionem tenebrosam aquam in nubibus aeris posset tamen dici, quod magis fideli, quia hic dicit, fideli, & infra, ea causa ꝓ præstat naturæ, non gratia. Hug. præfert patrem infidelem, vt dixi. 30. d. c. 1. 2. arg. 23. q. 8. §. ecce in fin.

k Suorum.] Quia quis magis timet in filiis, quàm in se. ff quod met. cau. si quidem. §. vlt.

l Propter debitum.] Hic loquitur secundum ea tempora, quando si debitor non erat soluendo dabatur creditoribus ad puniendum ipsum. n. hodie autem si aliquis conuenitur maleficio, & non est soluendo puniri; potest. 14 quæst 6. si res. ff. de pœn. l. 1 §. 1. 4. & hoc casu non est ei subueniendum, nec redimenda est pœna eius: quia eius pœna pretio remitti prohibetur. 1 q. 1. iubemus, si autem conuenitur contractu, non est cruciandus, sed sufficit, ꝓ cedat bonis. C. qui bo. ced. pos. l. 1 & inanis est actio. & c. ff. de do. ma. l. nam is, tenetur tamen si post guemas.

tur [x] (nam etsi omnibus debetur misericordia, tamen iusto amplius:) si tempore afflictionis suæ nihil a te impetret: si tempore periculi, quo rapitur ad mortem [b] plus, apud te pecunia tua valeat, quàm vita morituri; non est leue peccatum β.

α ¶Non satis.] *Hinc vsque ad c. si quid verò in aliquos vetustis Gratiani exemplaribus, & apud Anselmum est vnicum caput.*

β ¶Non est leue peccatum.] *Verba hęc non sunt ibi apud Ambrosium, sed tamen apud Anselmum, & in Polycarpo.*

Idem ibidem paulo inferius.

Poly. ibidem. Ans. ibidem. † al. Deus.] orig. 3. Reg. 19.

¶De eodem. Cap. XV.

DOminus † non vult simul effundi opes, sed dispensari, nisi forte, vt Helisæus, qui boues suos occidit & pauit pauperes ex eo, quod habuit: vt nulla cura teneretur domestica; sed relictis omnibus in disciplinam se propheticam daret.

Idem ibidem continenter.

Ans. ibidem. Poly. ibidem.

¶De eodem. Cap. XVI.

EST probanda illa etiam liberalitas, vt proximos seminis tui nō despicias, si egere cognoscas. Melius [c] est enim, vt ipse subuenias tuis, quibus pudor est ab alijs sumptū deposcere, aut alicui postulare subsidium necessitatis: non tamen, vt illi ditiores eo fieri velint [d], quod tu posses conferre inopibus: causam enim γ natura [e] præstat, non gratia [f]. Neque enim propterea te Domino dicasti, vt tuos diuites facias; sed vt vitam tibi perpetuam fructu boni operis acquiras: & pretio miserationis peccata redimas tua. Putant [g] se parum poscere? pretium † tuum quærunt; vitæ tuæ fructum adimere contendunt: & accusant †, quòd eos diuites nō feceris: cum te illi velint æternæ vitæ fraudare?

† al. præmium. † accusat.] orig. & sic deinceps.

γ ¶Causam enim.] *Apud B. Ambrosium legitur,* causa enim præstat non gratia *itemque apud Anselmum, & in Polycarpo. Sed vetusti codices Gratiani, & glossa cum impressis concordāt. Alia autem nonnulla ex ipso Ambrosio sunt emendata.*

Item ibidem paulo inferius.

Poly. ibidem. Ans. ibidem.

¶De eodem. Cap. XVII.

COnsideranda est [h] etiam in largiendo ætas, atque debilitas, nonnunquam etiam verecundia, quæ ingenuos prodit natales, vt senibus plus largiaris, qui sibi labore iam non queunt victum quærere. Similiter & debilitas corporis, & hæc iuuanda promptius: tum si quis ex diuitiis cecidit in egestatem [k]: & maximè [l], si non vitio suo, sed aut latrociniis, aut proscriptione †, aut calumniis, quæ habebat, amisit.

† al. præscriptione.

Idem libro secundo officiorum, c. 21.

¶De eodem. Cap. XVIII.

Ans. ibidem. Poly. ibidem.

PVlchra [m] α etiā liberalitas est in ipso quoque pauperis dato, [n] mensuram tenere, vt abundes pluribus, nō conciliādi fauoris gratia vltra modum fluere. Quidquid ex affectu puro, & sincero promitur, hoc est decorū: non superfluas ædificationes aggredi, nec prætermittere necessarias [o]. Et maximè sacerdoti hoc conuenit, ornare Dei templum honore † [p] congruo, vt

† decore.] orig.

niat ad pinguiorem fortunam. ff. de cess. bo. is qui 1.

a ¶Excrucietur.] De facto, nō de iure extra de pign. c. 2. C. de act. & obli. ob æs in Auth. vt nu. l. iud. §. quia vero. col. 9. Lau.

b ¶Ad mortē.] Qualiter hoc intelligi debeat, inuenies 23. q. 5. reos.

c EST probanda. ¶Melius.] At. C. de seruitutibus l. reos.

d Velint.] Nam tāquā pauperib. debes dare, aliàs non. 12. q. 2 quisquis.

e ¶Natura.] Nā omnes fideles proximi sūt nostri. vt de pœ. dist. 1. charitas. versi. proximos.

f ¶Non gratia.] Vnde supple, & affectio.

g & Putant.] Parētes tui, qui volunt te dare bona ecclesiæ illis.

h COnsiderāda ē.] hic de ætate.

i ¶Ingenuos.] Hic de conditione.

K ¶In egestatē.] Dicit Boethius. Inter oēs aduersitates fortunæ infœlicissimū genus infortunij est fuisse fœlicem.

l ¶Et maximè.] i. tantum. Nam aliter non teneor 2. ei subuenire, vt ff. depo. l. bona fides. & 5. q. 5. non omnis. sed verum est, quod redimere nō teneor: sed dare eleemosynam bene.

m PVlchra.] hic iterum repetit de modo.

n ¶Dato.] Quāto. n. minora sunt, q̄ sparguntur, tanto plures recipientes erunt in Authē. de consul. §. si autē. coll. 4 vnde pauperibus nō sunt facienda sumptuosa conuiuia, vt 25. dist. §. alias: in fin.

o ¶Necessarias.] ff. de cu. fu. l. vltim. §. 1 Laur.

p ¶Honore.] infra de consec. dist. 1. c. 1. inf. 12. q. 2. gloria cōtra.

1 Et C. qui bo. ce. poss. l qui bonis. extra d sol. Odoardus. Ad idem. C. de re. vxo. act. l. vnica. §. cum autē Auth.

Fideles oēs sunt p̄ximi nostri.

2 Videas qđ leg. & not. 12. q. 2: omnino.

Sed ibi notantur illi, qui hoc ita faciunt, ꝙ super Dei paupere non intendunt: hoc non ita fieri præcipitur, vt cura pauperum relinquatur.
ADDITIO. Arg. contra 12.q.2.gloria. Sed ibi loquitur contra prælatos, ꝙ neglectis pauperibus, templa gemmis & auro ornabāt: hic autem ad vtrum que inuitat scilicet ad curam pauperum & ad ornatum ecclesiarum mediocritas enim seruanda est. Omne enim qđ non pp necessitatem sed pp venustatem accipit, elationis habet calumniā. §.1.q.4.c.1. H. Idem Laur. & Io. de Fant.
a ¶Superflua.] Arg. inf. 21.q.3.c.1. Laur.
b ¶Possumus.] Qđ fit cum nobis necessaria subtrahim⁹: ad quod non tenemur. 82.dist.§.1.si autem hoc facimus. cōmendandi sumus. vt 41. distin. parsimoniam. Nā dicit lex, ꝙ tunc tenetur libertus patronū alere. qñ super est sibi, & deē alii, vt ff. de lib. agno. si qs. §. de alimentis. C. de oper. lib. l.1. & dicit canon, ꝙ, intantū debet dare, quantum sibi possibile est 82.d. c.1. dic ergo hic, quātum possumus, idest quantum debemus, & tenemur ex præcepto.
c ¶Causas.] Sic sup. distin. 50. ponderet. in fi. & 11.q 3.nemo. & 29.q. 7. alligant arg. contra. ff. depo. si hominem. vbi punitur pietas: sed ibi misericordia dolo proxima fuit 1. & est qñ que iniusta misericordia. 23.q.3. est iniusta.
d ¶Qui confregerimus.] infra 12.q.2. aurum.
e ¶IN singulis. ¶Vnū.] infra 23.q. 1. militare.
f ¶Omnibus.] De misericordia impendenda.
g ¶Grassetur.] idest, impinguatur rapiendo & spoliando homines. L.
h ¶Pauper.] Arg. ꝙ paupere de eleemosynis quas colligit, debet eleemosynam facere infra. 12. q. 1. habeat.
i ¶Vt conferant.] Quidquid enim habes vltra id quod tibi sufficit, aliorum est, vt 47. dist. sicut hi.
K ¶Non habenti.] Quia habenti dare, nihil aliud est quam perdere, vt 1.q.2. pastor.
l ¶CÆterum.] ¶Quod loco] idest, quā auctoritate.
m ¶Insolentē.] Quæ erat, q a ipsi filij sua omnia dabant ecclesijs, vel sacerdotibus, & nolebant pascere parētes. 30. dis. c. 1. Nam etsi impius pater sit, tñ pascendus est,
n ¶PAsce.] Tempore enim necessitatis cibaria oia communia sunt. ff. ad legem Rhodiam, de iac. le. 2. §. idem etiam.
o ¶Occidisti.] Occidit quis alium per subtractionem panis

Libertus patronū qñq; alere tenet.

1 Ad hoc arg. ff. de do. l. eleganter. §. idem Labeo Archid. Mīa qñque est iniusta.

Eleemosyna de eleemosynis est faciēda.

Hēnti dare est perdere.

Pater ēt impius est pascendus.

etiam hoc cultu aula Domini resplendeat; impensas misericordiæ conuenientes frequētare; quantum oporteat; largiri peregrinis, non superflua [a], sed competentia, &c. cod. lib. c. 28.

Idem.

¶Compatiamur alienis calamitatibus: necessitates aliorum, quantum possumus, iuuemus; & plus interdū, quàm possumus [b]. Melius est enim pro misericordia causas [c] præstare, vel inuidiam perpeti, quàm prætendere inclementiam, vt nos aliquando in inuidiam incidimus, qui confregerimus [d] vasa mystica, vt captiuos redimeremus.

α ¶Pulchra etiam.] *Apud B. Ambrosium legitur:* pulchra liberalitas erga ipsos quoque pauperes mensuram tenere. *Sed apud Anselmum, & in Polycarpo habetur, vt apud Gratianum, & adest glossa in voce, dato.*

Idem ad c. 3. Lucæ, in vers. [*Generatio viperarum.*]

¶De eodem. Cap. XIX.

IN singulis quoque generibus hominum conueniens tribuit S. Ioannes Baptista' responsum; vnum [e] omnibus [f], ita publicanis, ne vltra præscriptum exigant: militibus, ne calumniam faciant, ne prædam requirant, docens idcirco stipendia cōstituta militiæ, ne dum sumptus quæritur, prædo grassetur [g]. Sed hæc, & alia officiorum præcepta propria singulorum; misericordia † communis est vsus. Ideo commune præceptum omnibus officijs omnibus ætatibus necessaria, & ab omnibus deferenda. Non publicanus, non miles excipitur, non agricola, vel vrbanus: diues, & pauper [h], omnes in commune admonentur, ut conferant [i] non habenti [k]. Misercoridia enim pleni tudo virtutum est. Et ideo omnibus est proposita perfectæ forma virtutis, ne vestimentis, alimentisque suis parcant. Misericordiæ tamen ipsius pro possibilitate conditionis humanæ mensura seruetur, vt non sibi vnusquisque totū eripiat, sed quod habet, cum paupere partietur.

† *Semilis quoque*] orig.

† *al. misericordiæ.*

Idem ad c. 18. Lucæ.

¶De eodem. Cap. XX.

CAeterum Dei traditio est, vt prius paschas parentes. Nam si iuxta diuinum oraculum contumelia parentis morte luitur, quanto magis fames, quæ morte grauior est? Quo loco [l] insolentem [m] Dominus infrenat iactantiam, &c.

Matth. 15. Leuit. 20. Exod. 21.

Idem in libro de officijs α.

¶De eodem. Cap. XXI.

PAsce [n] fame morientem. Quisquis enim pascendo hominem seruare poteras, si non pauisti, occidisti [o] †.

Ansl. 13. c. 28. Poly. l. 6. tit. 20. D. T. 2. 2. q. 32. ar. 5.

† Concor... cum hoc c... & sua glo... tex in l. n... care. & i... gl. ff. de li... agno.
Cibaria o... sunt in n... cessitate c... munia.
Panem s... tra hens al... occidit.

panis corporalis, vt hic, & 14.q.5.immolans, & spiritualis 1, vt dist.43. Ephesijs. Detractione occidit quis odio, actu, mente, ut inf de penit. dist.1. homicidiorum. & c. omnis. Negligentia in f. di. prox. c. ult. & 55.d. si quis absciderit. & est si. ff. de lib. agno. necare. inf. 16. q. 1. decimæ ff.

1 Ad idem 1.q.1.audacter. Arch.

& tunc cum oportuerit, culpam feriat delinquentis.

b ¶ Si quid] 15.q.7.c.2. Qualiter hoc cap. debeas intelligere. habes extra de simo. licet Hely.

c ¶ Non credas.] Inf. 22.q.3. innocēs. cōtra ibi de incredulitate, quæ inter socios habēda non est, loquitur: sed hic de illa, quæ ad iudicem pertinet. Vel refert vtrū bona uel mala de aliqua dicātur. De hac materia. no. 23.q 4. quam magnum.

a ¶ De officijs.] *Caput hoc non est inuentum apud B. Ambrosium: sed apud Anselmum, & in Polycarpo ex eodem citatur, & Bartholomæus Vrbinas Eremita in Milleloquio, quod collegit ex dictis B. Ambrosij, affert hūc locum ex eodem Ambrosio in libro de alendis pauperibus, qui libet hactenus desideratur.*

Item Hieronymus in commentarijs ad Galatas, cap. 6. in ver. [Alter alterius.]

¶ De eodem. Cap. XXII.

† adimplebit] orig.

QVi clementiam non habet, nec indutus est viscera misericordiæ, & lacrimarum, quamuis [a] spiritalis sit, non adimplet † legem Christi.

6 Similiter etiam oportet episcopum non esse percussorem idest non ad uindictam facilem.

Vnde Gregorius scribit Ioanni episcopo Panormitano, lib. 11. epist. 49.

¶ Ad uindictam episcopus facilis esse non debet. Cap. XXIII.

15.q.7.si quid.

SI quid [b] vero de quocunque clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuste possit offendere, facile non credas [c]; nec ad uindictam te res accendat incognita: sed præsentibus senioribus ecclesiæ [d] tuæ, diligenter est veritas perscrutanda: & tunc si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis.

Idem Ianuario episcopo, lib. 7. indict. 2. epist. 1.

¶ De quodam episcopo, qui antequam Missarum solennia celebraret, die Dominico ad exarandam messem cuiusdam profectus est. Cap. XXIIII.

1.q.7.tanta. Burc.l.1.c.197. Iuo p.2.c.78.& par. 5.c 312.

TAnta [e] nequitia ad aures meas de tua senectute peruenit, ut eā nisi adhuc humanitus pēsaremus, fixa [f] iam maledictione feriremus. Dictū quippe mihi est, quòd Dominico die, priusquam Missarum solennia celebrares,

d ¶ Ecclesiæ.] Cum hoc cap. de causa inquisitionis loquat, vt extra de accusa qualiter 2. ergo in causa inquisitionis. non hēt necesse eps alios conuocare, nisi canonicos tantum. Nā nomine ecclesiæ tuæ maior ecclesia intelligitur. argum. extra de uerb. sign. cum clerici. Arg. cōtra. 18.q.2. si quis abbas. & extenditur hoc nomen, ecclesiæ tuæ, ad omnes ecclesias diœcesis. ext. de vsupal. ca.1. Idē, est arg. hic, q eps non uocatis alijs episcopis possit sacerdotē cōdemnare. Sed dic, q seniores hic uocat episcopos: cum iste Corinthiorū esset archiepiscopus 2. Vel loquitur tantum de causa pecuniaria, quam potest tractare episcopus tantum cum suis clericis. Vel est derogatum huic p alios canones. Vel canonica districtio dicat pęna suspēsionis 3. quam eps cum suis clericis pōt inferre. Vel loquit de clericis infra sacros ordines constitutis: quorum causas etiā criminales pōt eps cū suis clericis tractare & decidere. arg. 15.q.7. si autē. Quid de hoc iuris sit, inuenies 15 q.7. in summa. Io.

Episcopus in causa inquisitionis quos dēant conuocare.

2 Subaud. & suffraganei sint de clero metropolitanæ ecclesię, ut colligitur 93.d. miratus. Io. de Fan.

3 Scilicet p petuæ secus in temporalibus. quod dic vt not. Inn. extra de excess. præl. c.1.

mæ. ff. de re mili. omnes. §. qui præpositum. 11.q.3. non solum. 12.q.2. aurum. sup. dist. 50. sæpe contingit. inf. 30. q 5. nullum ante. sup. dist. 47. sicut.

a QVi clementiam.] ¶ Quamuis.] idest, quamuis faciant opera spiritualia. Laurent.

SIMILITER Hæc est 6. pars di. in qua dicit, q prælatus cum discretione debet punire subditos suos: quod probat duabus auctoritatibus. Ioan. de Fant.

CASVS: Hic est sextus articulus huius distinctionis, in quo prosequitur illud capitulū apostolicæ regulæ, oportet episcopum esse non percussorem. Et exponit alio modo quàm sup. in 45. dist. exposuerit: quoniam hic dicitur, q non dēt esse percussor, idest, facilis ad uindictam quod probat duobus sequentibus capitulis.

SI quid] CASVS. Ioan. Eps Corinthiorū statim cum audiebat aliquē deliquisse, causa incognita puniebat de quo Greg. eum reprehendit, & docet, q si aliquid dicatur sibi de aliquo clerico, non statim credat: sed p̄sentibus senioribus ecclesiæ suæ veritatem inuestiget:

TAnta nequitia.] CASVS. Ianuarius eps cum habuisset rixam cum quodam suo subiecto: consilio quorundam malorum messes illius ante Missarum celebrationem & die Dominica exarauit: & post Missam illic reuertens, terminos agri euulsit & amouit. Quod cum Greg. audisset, non credebat: sed postea certificatus est per abbatem Cyriacum. Sed quia Ianuarius nimis erat simplex, & senex, propterea Papa ei pręcipit: monēs eū ut de cætero talia non faciat. consiliarios tamen ipsius spatio duorum mensium communione corporis & sanguinis Christi priuauit.

e ¶ Tanta.] Inf. 1.q.7. tanta.

f ¶ Fixa.] idest certa. Sed cū iste absens esset, quomodo Papa ferret in eum sententiam? Dic q hic loquitur de sententia comminatoria, scilicet comminando ei. Vel citatus fuit, & noluit uenire: & dominus Papa recepit testes eo absente. De uno habes hic. De duobus

Papa in absentem an sententiam ferre possit

habes 11.q.1.fratris. Alij dicunt sententiam fuisse latam sub conditione, si scilicet constaret de jis, quæ dicta fuerunt de i. o.

a ¶ Etiam terminos.] In hoc peccauit grauiter, & sm leges talis punitur pœna quinquaginta aureorum, uel relegatione, vt ff. de termi. moto. l. 2. & 3. cũ distinctione utrũ sit iuuenis, an senex ut ibi dicitur, secundum legem autem diuinã maledictus reputatur 12. quæst. 2. in legibus.

percussor, idest, ad uindictam facilis: modo exponit alio modo, scilicet ne percutiat aliquẽ propria manu, vt infra ea proxi. cuius casus planus est.

g Non liceat.] Quod tamen potest per alium, etsi non per se, ut 5. q. 5. illi qui. & 14. q. 6. ca. 1. sicut &

ad exarandam messem latoris præsentium perrexisti, & post exarationem eius, Missarum solẽnia celebrasti: post Missarũ solennia etiam terminos [a] possessionis illius eradicare minime timuisti. Quod factum quæ pœna debeat insequi, omnes qui audiunt, sciunt. Dubij autem de tanta hac peruersitate fueramus, sed filius [b] noster Cyriacus abbas à nobis requisitus, dũ esset Caralis, ita se cognouisse perhibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus hortamur†. ut aliquando resipiscas miser senex, atque à tanta te leuitate morum, & operum peruersitate compescas. † Quanto morti uicinior efficeris, tanto fieri solicitior, atque timidior debes. Et quidem pœnæ sententia in te fuerat iaculanda: sed quia simplicitatem [c] tuam † cum senectute nouimus; interim tacemus [d]. Eos [e] vero, quorum cõsilio hæc egisti, in duobus mensibus excommunicatos [f] esse decernimus: ita tamen, ut si quid eis intra duorum mensium spatium humanitus aduenerit; benedictione uiatici non priuentur. Deinceps autem ab eorum cõsilijs cautus existe: te quoque solicite custodi, ne si eis in malo discipulus fueris, quibus in bono magister esse debuisti, nec simplicitati tuæ vlterius, nec senectuti parcamus.

† *al. hortamur: aliquando resipisce.*
† *al. compesce.*

7 Vel percussor esse prohibetur, ne uidelicet proprijs manibus aliquem cædat.

Vnde in Agathensi [a] concilio legitur.

¶ Non liceat episcopo proprijs manibus aliquem cædere. Cap. XXV.

Non liceat [g] episcopo manibus [h] suis aliquem cædere. Hoc enim alienum à sacerdote esse debet.

Bur. li. 1. c. 209.
Iuo p. 5. c. 316.

a ¶ Agathensi] Hoc caput nõ habetur in Agathensi, quod extat Burchardus & Iuo citãt ex decretis Bonifacij Papæ. Habetur autem in nouellis const. 123. ca. 16. apud Iulianum antecess. Nõ dissimilis etiam est canon 28. Apostolorum, quẽ interpretatur synodus Constantinopolitana, quæ prima, & secunda dicta est, c. 9.

8 Prohibetur etiam episcopus turpis lucri esse cupidus, ne aliquo inhonesto negotio uictus, uel cętera sibi necessaria quærat. Quod generaliter de omnibus diuino cultui mãcipatis, idest clericis, & monachis intelligi oportet.

Clericus quem castigandus epo iube...

Vnde in Chalcedon. concilio, c. 3 legitur.

Vnius dicto qñdoq; creditur.
1 Concord. text. in l. si quis decurio, C. d fal.

b ¶ Sed filius.] Arg. ꝙ credit dicto uni, vt inf. 8. q. 3. talia & 97. d. nobilissim. In forma iudicij 1. quãtum ad veram probationem uni testi non creditur, ut extra de testibus. licet. in fin. & eo. ti. veniens. sed quantum ad præsumptionẽ ut C. de reb. cred. in bonæ nisi casus aliquis specialis ueniatur, vt extra de in integr. restit. ex literis. & de procur. ex insinuatione. & extra qd met cau. c. ultim. & extra de testi. in omni. Ioã. Similiter ubi non sit præiudicium alij, creditur uni testi, ut de conse. distinctio. 4. cum itaque. B.

c ¶ Quia simplicitatem.] Not. quod parcitur senectuti vt 34. distinctio. fraternitatis 26. quæst. 7. hoc sit. & c. tempora. Itẽ parcitur simplicitati, de consecra. dist. 2 ca. 3. & extra de re permu. cum uniuersorum.

2 Sit ẽt no. 1. q. 7. tanta.
3 Sic aliqñ pius punitur cõsules q̃ si ipse idẽ faceret qđ cõtra soluit, ut ff. ad l. Pomp. de partici. utrũ, & not. eod. tit. l. ut patet exemplum in medico qui filio dedit uenenũ ut daret patri. nã in hoc casu plus punitur medicus, q̃ si ipse patrẽ illius filij uenenasset. ut ibi patet.

d ¶ Tacemus. Non ergo semper qui tacet consentit. nec semper idem est tacere qđ voce consentire. arg. de conse. dist. 4. cum ꝓ paruulis. & 65. dist c. si forte. de hoc 27. distin. diaconus.

e ¶ Eos.] ff. de re. iur. consilij. Lau.

ADDITIO. Videas. quod legitur. & nota. instit. mandati. §. tua gratia. uersic. cujus generis.

f ¶ Excommunicatos.] Arg. ꝙ quandoque magis puniuntur consiliarij, quam facientes 3. dist. 96. duo. 11. q. 3. qui consentit. & 24. q. 3. qui aliorum. Sed hoc ideo factum est, quia in istis non conueniebant ea propter quæ fieret dispensatio circa eos Sed licet iste debuit puniri, tamen indultum est ei ratione ætatis & simplicitatis.

VEL PERCVSSOR Septima pars.

CASVS. Exposuit supra Gratianus, ne episcopus sit & aliquis gerit & facit per aliũ. 88. dis. episcopus gubernationem, ita tñ ꝙ sit clericus. si n. per laicum pcutit, incidit in canonem extra de sent. excom. uniuersitatis Sed quid si clericum non habet? Tunc verberet per se, vt dixi 45. dist. in summa.

h ¶ Manibus] C. de episc. & cler. Auth. sed neque proprijs manibus.

PROHIBETVR. Hæc est octaua pars dist. in qua dicit uꝙ clerici non debent tractare res laicorum, & nec possessiones eorũ cõducere, nec esse tutores, nisi suorũ propinquorum, idest, quibus succederunt ab intestato, nisi de

nisi de mandato episcopi egissent causas pauperum. Ioan. de Fant.
CASVS. Hic ponitur septimus articulus, in quo repetit Gratianus illud cap. Apostolicæ regulæ, scilicet, oportet episcopum non esse cupidum, & turpis lucri sectatorē, quod

Cyprianus. contra. Sed illud Cypriani de testamentaria tutela siue datiua, hic autem de legitima tutela intelligitur Item 16. q. 1. generaliter contra. Ad hoc dic, quòd clerici nō coguntur recipere aliquam tutelam: possunt tamen legitimam recipere tutelam si uolunt; ut hic dicitur, & est hoc priuilegiū clericorum, ꝙ licèt ipsi possunt succedere alicui ab intestato. non tamen tenentur recipere tutelā, licèt aliàs illud obtinet. vt inst. de legi. pa. tu §. 1. Sed episcop⁹ vel monachus etiā uolens non posset recipere legitimā tutelam. in Auth. de sacrosan. epis. §. Deo amabiles. Vel dic, ꝙ illi Auth praiudicat per canonem istū, vt episcopus & monachus si velint possint recipere legitimā tutelā, sed non datiuā, vel testamentariam, sed ad tutelā miserabiliū personarū omnes clerici siue monachi 2. tenenī, ut 88. dist c. 1. &c. eps gubernationem.
e ¶Correctioni.] .i. suspensioni. Lau.

Tutela est triplex.

Tutelā non tenent clerici recipere.

2 Vt hic, & su. proxi. dictum est de monachis. intelligo est de comminatione eius qd hr 16. q. 1. qui verè, &c. monasterio. Arch.

¶Qui connumerantur in clero, turpibus lucris non inseruiant. Cap. XXVI.

Burc. li. 2. c. 145. Iuo p. 9. c. 218.

PEruenit ad sanctam synodum, quia de ijs, qui in clero connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiam, alienarū possessionū conductiones[a], & causas[b] seculares † suscipiunt; & à sacris quidem officijs se per desidiā separant; ad domos autem secularium cōcurrunt, & substantiarum eorum gubernationes auaritiæ[c] causa suscipiunt. Decreuit ergo sancta & magna synodus, neminem horum deinceps, hoc est episcopum, siue clericū, aut monachum conducere possessiones, aut misceri sæcularibus procurationibus, nisi fortè, qui legibus ad minorū ętatū tutelas[d], siue curationes inexcusabiles attrahuntur, aut cui ciuitatis ipsius episcopus ecclesiasticarum rerū commiserit gubernacula, vel orphanorum, ac viduarum, quæ indefensæ sunt, & earum personarum, quæ maximè ecclesiastico indigent adminiculo propter timorē Dei. Si quis verò transgressus fuerit hæc præcepta, correctioni[e] ecclesiasticæ subiaceat.

† al. sæcularium.

DISTINCTIO LXXXVII.

1 gs VIduis[f] autem & orphanis ecclesiæ præsidium implorātibus episcopi debent adesse: & contra improborum violentias, protectionis patrocinium, negare non debent.

VIduis au tē.] Hęc distinct. diuidit in tres partes, in quarū prima probat per sex auctoritates sanctorū patrū quod viduis & orphanis debet sustentationis beneficium præberi ab ecclesia. Secunda ibi, [Libertos.] Tertia ibi, [Si expositus.] Io. de Fant.
CASVS. Supra dictū

Vnde Gelasius Gerontio †, & Petro episcopis.

† al. Leontio.

¶Implorantibus patrocinium, episcopi debent adesse. Cap. I.

LIcèt[g] omnibus de nobis sperantibus nō debeamus, inquantū possumus, nos negare; plus tū † viduarum

quod de omnibus clericis generaliter est intelligendū.
PEruenit.] CASVS. Quidam episcopi clerici vel monachi possessiones laicorum causa cupiditatis condu cebant, cum suæ possessiones eis sufficerent, & procurationes sæcularium negociorum propter lucrum suscipiebant, officia sua penitus dimittentes: præcipit ergo Concil. Chalcedo. ne hoc de cætero fiat, excepta legitima tutela, vel cura miserabilium personarum, quā clerici suscipere debent ad iussionem suorum eporum., & quicunq; contra hoc statutum fecerit, dēt excōicari.
a ¶Conductiones.] Contra extra de deci. c. dilecti nam ibi non reprobantur monachi, qui hēnt terras ad firmā, sed dic, ꝙ illud est, cum sua eis non sufficiunt, 1. vel cū ipsimet excolunt non vt inde plus lucrentur, sed ut fructibus uiuant. Adeo autem hoc prohibet clericis, ꝙ si propter hoc deprehendantur in fraude, non subuenitur eis extra ne cle. uel mon c. sacerdotibus.
b ¶Causas.] De hoc notaui 15 q 2 in summa.
c ¶Auaritiæ.] Nam propter necessitatem bene possent. 91. dist. cap. 2.
ADDITIO. Adde quod le. & no. 88. distinct. cap. 1. in princ. ibi uideas.
d ¶Tutelas.] inf. distinct. 88. cap. vlt. contra 21. quæst. 3.

Monachi pīt terr asad firmam habere.
1 Adde qđ le. & no. extra ne clerici vel mo. c. 2 & 21. q. 3. placuit. Arc.

est, ꝙ episcopus debet esse liberalis: sed quia hoc non sufficit nisi miserabiles personas tueatur: ideò subiungit hanc 87 dist. in qua ostendit, quòd episcopi debent defendere viduas & miserabiles personas, & etiam libertos, qui sunt ecclesiæ commendati.
f ¶Viduas] In hac dist 87. ostendit magister, ꝙ viduis & pupillis, libertis & oppressis tenetur prælatus patrocinium impendere, & etiam manumissos defendere. Ad ultimum subiungit de expositis, infra ea. c. ult.
LIcèt.] CASVS. Quædam viduæ & quidam orphani conquesti sunt Gelasio Papæ de violentia quorundam, vnde præcipit duobus episcopis, scilicet Petro & Gerontio, ut eas personas tueantur. Et ꝙ hoc facere debent, probatur assertione diuina.
g ¶Licet.] 21. q. 1. Christianus.
h ¶Plus tamen.] No. ꝙ etiam causæ pauperum & oppressorum & peregrinorum spectant ad ecclesiā, vt 24. q. 3. si quis de potentibus. & c. seq. & ī. c. proxi. extra de verb. sig. super quibusdam in fi. spectant etiam ad iudicium regis, vt 23 q. 5 regum, &c. administratores. Similiter uiduis & pupillis cōcessit Imperator magnum priuilegium, scilicet, ꝙ aliquis non possit illos trahere ad iudiciū extra prouinciam, ipsi tamen possunt alios tra-

Oppressis debet prælatus patrocinari.

Viduæ & pupilli sunt circa forū priuilegiati.

trahere. C. qñ Impe. inter pup. & viduas. l. vna. Vidua est quæ etiam maritum non habuit. ff. de verb sig. malum, §. viduam. Pupillus est qui intra pubertatem desijt esse in patris potestate. ff eo. pupillus respon. 1. quidquid. Et quod dicit, fidei, est ar. contra perfidos aduocatos, qui plena fide clientulos non defendunt. argu. 2. q. 3. §. notandum.

K ¶Paruulos.] Nota φ si minor lædatur in contractu, habet actionem aduersus dantem, & accipientem 2. C. si tu-

de episc. & cler. & insti. de exc. tuto. §. idẽ in mi lite. no. B. in legitimas. §. fi. ff. de legi. tuto.

2 Argu. contra. ff. de mi nor. in causæ 2. in prin. sed non ob. q illud intelligit qñ cõtra eundẽ hẽt ordinarium auxilium & extraordinarium. secus si contra diuersos, Arc.

DEfensionis.] CASVS. Maximus & Ianuarius clerici paruuli desolati erant auxilio parentũ, & propinquorũ, q cũ non possent violentias quorũdã sustinere, Gelasio sunt conquesti. Præcepit ergo Gelasius Anastasio epo, ut eos tueatur à violentia improborũ, cum diuina auctoritas hoc præcipiat. Seq. duo c. plana sunt.

b ¶Pupillis.] Pupillo tu eris adiutor.

b ¶Executionis.] i. defensionis.

c ¶Commenta.] i. fraudes.

d QVisqs.] ¶Remedia.] Arg. φ debeat, qs de hoc de quo cert⁹ est, vel s: curus, priuilegium R o. sedis impetrare, vt hic elicitur, cum omnes teneamur defendere tales specialius. arg. ext. de testi. licet uniuersis. ar. d. 23 quamquam. Lau.

e ¶Nos.] Vt tamen primo coram suo iudice deferatur querela, vt extra de foro comp. ex transmissa. & in defectu iudicis sæcularis.

Animositas qñq; in bonã, qñq; in malam partẽ sumitur.

f ¶Animositate] In bona significatione sumitur, aliàs in mala 65 d. sane.

g DIuinæ retributionis.] Quia nullum bonum irremuneratum de pen. d. 3. pium est. nec aliquod malum impunitum de pen. dist. 1. nullus & est ẽ. 81. d. cap. pen.

IRreligiosum.] CASVS Olympius diacon⁹ suscepit curã duorum suorum nepotũ, s. Fœlicis & Olympij. Sed cũ deberet res illorum fideliter administrare, partem illarum rerum uendidit, & partem sibi retinuit, quare Papa præcepit episcopo Fortunato, ut eos defendat, & omnia eis restitui faciat.

& orphanorum causas, & impensius ducimus exequendas: quas tueri à nobis, vel ab omnibus diuina manifestat assertio.

Idem Anastasio episcopo.

¶De eoem. Cap. II.

DEfensionis ꝓpriæ desolatis auxilio, & qui suis actibus adesse † pro ætatis infirmitate nõ possunt, exoratum pontificem decet subuenire: quia pupillis [a] α tuitionem etiam diuinitas iussit impendi. Et ideò Maximo, & Ianuario, clericalis officij (qui se solatio parentum, vel propinquorum asserunt destitutos) auxilium ex nostra delegatione præstabis: vt aduersus improbitates aduersariorum suorum protecti, tuæ executionis [b] annisu noxia commenta [c] non sentiant.

† *al. prodesse.*

α ¶Pupillis.] *In codicibus impressis sequebatur,* & viduis. *quæ voces expunctæ sunt, quia absunt à plerisque vetustis. Et quæ antecedunt, ac sequuntur, ostendunt agi hic tantùm de pupillis.*

Idem Leontio, & Petro episcopis.

De eodem. Cap. III.

QVisquis in negotijs suis nostri nominis intercessione sperat sibi remedia [d] posse conferri, prona nos [e] conuenit animositate [f] præstare.

Idem Lonorio episcopo.

De eodem. Cap. IIII.

DIuinæ retributionis [g] memor ad pontificalem conscientiam non ambigas pertinere, egentium commodis piam solicitudinem non negare.

Idem Fortunato episcopo.

¶Tueatur ecclesia, quos in sui defensionem suscepit. Cap. V.

IRreligiosum [h] prorsus, & execrabile iudicamus, si quisquam α vel extraneos in sua tuitione susceptos, nõ omni fide, [i] & tota animi sui educauerit sanctitate. Ac cum Olympius diaconus dilectionis tuę, Fęlicis, & Olympij suggeratur auunculus, eosque paruulos [k] tutelæ vice susceperit nutriendos; vltra latrocinium esse iudicamus, φ eos boniscũlis † parentum (sicut asserunt) reliquit extorres; alia retinendo, alia contra leges [l], & iura vendendo.

Iuo p. 6. c. 109.

† *al. bonusculis.*

Clericus tutor esse potest si vult.

h ¶Irreligiosum.] Per hoc cap. & supra proxi. dist. peruenit. colligitur, quod clericus bene potest legitimam tutelam suscipere, sed & etiam extranearum personarum si vult 1. Lau.

1 Adde ad hoc glos. in Auth. presbyteros. C.

i ¶Non omni fide.] Et ita videtur, φ tutor teneatur et de leuissima culpa. C. de peric tuto. & cur. tutorib argũ. contra, quòd scilicet non teneat nisi de leui. C. arbi. tut. si tuto. vel cur. inter. l. etiam. si uerò lædatur in iudicio, habet actionem aduersus tutorẽ tantùm. C. de iud. properandum. in fi. Sed contra ff. de mino. l. etiam. §. 1. Sed illa lex, properãdum, intelligitur quando tantùm circa instantiam iudicij læsus est. Illa lex etiam in principali causa loquitur, cum restituatur in iudicijs minor, vt ff. de mino. etiam. §. ex causa. & C. si aduersus rem iud. per totum. Io immo etiam restituitur minor, etsi contumax fuerit, ut ff. de mino. l. minor etiam. B.

l ¶Contra leges.] C. de prædi. mino. per totum.

Eos.]

Eos.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima dicitur, ꝙ qui ad ecclesiam cõfugiunt, propter loci reuerentiam debent ab ecclesia defendi. In secunda parte dicitur, ꝙ si quis mancipia ecclesiæ occupauerit propter sua, quæ ad ecclesiam confugerint, excommunicari

a ¶Quisquam,] *In vulgatis codicibus sequebatur vox,* cleri-cos.*quæ in aliquot manuscriptis,& apud Iuonem non habetur, ideoque sublata est. Non enim hic clericos cum laicis,sed extraneos cum sanguine iunctis comparat.*

Item ex concilio Arausicano primo,c.5.& seq.

¶Confugientes ad ecclesiam extrahere non licet. C.VI.

Raba.pe.c.22. Burc.l.3.c.195. Iuo p.3.c.112. Ibidem c.6.

Eos,qui ad ecclesiam [a] confugerint,tradi non oportere, sed loci sancti reuerentia, & intercessione defendi. ¶Si quis aût mancipia clericorum pro suis mancipijs [b] ad ecclesiã confugientibi crediderit occupanda,per omnes [c] ecclesias districtissima damnatione feriatur.

C.7. Iuo p.3.cap. 154. & 245. Pann.l.2.c.84. † *coercebitur*] ori.

¶In ecclesia quoque manumissos, & per testamentum [d] ecclesiæ cõmendatos,si quis in seruitutem,vel obsequiũ, vel ad colonariam conditionem reuocare tentauerit, animaduersione ecclesiastica coerceatur † [e].

Item ex concilio Agathensi,c.29.

¶In libertate ecclesia tueatur libertos. Cap. VII.

Iuo p.3.c.159. & p. 16.c.51. Pann.l.2.c.82.

2 Libertos legitimè a dominis suis factos, ecclesia, si necessitas exegerit,tueatur: quos si quis ante audientiam aut peruadere, aut expoliare præsumpserit, ab ecclesia repellatur.

Item ex concilio Toletano 4.c.71.

¶A sacerdotibus defendantur liberti, ne in seruitutem reuocentur. Cap. VIII.

Burc.l.3.c.186. Iuo p.6.c.246.& p. 16.c.52. Pann.l.2.c.83.

Liberti,qui a quibuscumq; manumissi sunt,& ecclesię patrocinio commendati existunt,sicut regulæ antiquorum patrum constituerunt, sacerdotali defensione a cuiuslibet insolentia protegantur, siue in statu libertatis eorum,siue in peculio [f],quod habere noscuntur.

Item ex concilio Arelatensi secundo,c.32.

municari debet. In tertia parte dicitur,ꝙ si quis vult reuocare in seruitutem,vel ad obsequium,vel ad colonariam conditionem manumissos in ecclesia, & ecclesiæ commendatos, censura ecclesiastica coerceatur.] Secunda pars incipit ibi, [Si quis autem.] Tertia ibi, [In ecclesia.]

a ¶Ad ecclesiam.] inf.17.q.4.reum.

Manumissi b ecclesia, ubi sint con ueniendi.

b ¶Mancipijs.] De istis manumissis ab ecclesia, vel de commendatis ecclesiæ dicit H. ꝙ si postea impetantur super libertate, ipsi coram ecclesiastico iudice debent respondere, vnde & si quis eos detinens nollet respondere, nisi sub sæculari iudice, posset statim ecclesia ipsum excõicare, si verò non est manumissus in ecclesia, tunc primo debet conueniri, qui eos molestat, sub sæculari iudice, & si non vult satisfacere p eum, tunc ecclesia eũ cõpellet excõicando, vel alio modo. Lau. dicit ꝙ vbicunq; manumittantur, nisi manumittantur in ecclesia 1, vt clerici fieret, vt ext. de ser.nõ or.c.1. in parte de

Quidã.n.

cisa, ꝙ semper primo conueniendus est, qui eis litem facit sub iudice suo sæculari. Ioan. nisi hoc forte faceret laicus in fraudem. extra de iure patr relatum.§ ad hæc. B.Sed quæro, ad quid ergo ecclesia recipit libertos sub protectione sua: cum illud ius sit in alijs omnibus, ꝙ si aliquis nõ potest habere iustitiam corã iudice sæculari, accedit ad iudicem ecclesiasticũ, vt extra de foro comp ex transmissa? Videtur ergo ꝙ liberti spectãt ad iudicium ecclesię, vt 11.q.1. Christianis. Vel dic, ꝙ licèt istæ personæ, & aliæ, de qbus hic agitur, recipiãtur sub protectione ecclesiæ: non tñ eximuntur a iudicio sæculari, vt extra de priu. recepimus, & est expressum in iudicijs extra de foro compe.ex.tenore.

manumittũtur in ecclesia, & charta manumissionis legitur in ambone 54.d. nulli, & tales generaliter ecclesia defendet. ℞m Hu.

c ¶Per omnes.] In vna excommunicer, in alijs denũcietur. Si dices, ꝙ nemo potest pluries excõmunicari, dic vt not.3. q.4 c.vlt.& extra de senten. excommunica officij.

d ¶Et per testamentum.] Extra de seru. non ordinan.c.1.

e ¶Coerceat.] Nisi admonitus satisfaciat,& est arg.hic,ꝙ omne crimen est ecclesiasticũ.35.q.6.episcopus in synodo. ADDITIO. Argu.ad hoc inf.ca.prox.vbi Laur idem sentit dicens, quod hoc etiã potest videri per auctoritatem domini, si peccauerit.2 q.1. si peccauerit, extra de iud.nouit. De hac ma.le.& n.t.ext.de offi.ord.cap.1. & de purg. cano. nos quidem. Archid.

Crimẽ qdlibet est ecclesiasticum.

Libertos.] Hæc est secunda pars dist. in qua dicitur, ꝙ ecclesia debet libertos defendere, præsertim eos qui eius patrocinio commendantur. Io. de Fan. CASVS. Hæc duo c. libertos,& liberti, vt dicit Beneuen. loquuntur de libertis ecclesiæ commendatis,quos si aliquis inuadere sua auctoritate voluerit, vel in seruitutẽ reuocare,vel bona eorum auferre conatur,& ecclesia,& episcopus debent eos defendere.

Peculiũ seruus hẽre põt, sed non liber homo.

f Liberti.] Peculio.] Sed nunquid liber homo habet peculium? Non: quia sicut seruus non habet bona, ita paterfamilias non habet peculium,ff. de verborum significatio. paterfamilias, sed loquitur hic ℞m tempus, quo seruus erat, vel peculium sumitur hic improprie. arg.C. de inoffi. testam.l. vltima.ff. ad Trebellia.l.cogita.1. rñ. De peculio autem serui, qui manumittitur, hoc in summa notabis, ꝙ si manumittitur inter viuos, dominus videtur ei concedere peculium, nisi adimat expresse. Si autem in testamento libertas ei relinquitur

linquitur peculiū apud hæredem remanet, nisi expresse ei concedatur. C. de pecu. eius qui li. me. l. vna.

SI expositus.] Hæc est tertia pars distinctionis, in qua ponit de infantibus expositis Io. de Fant.

CASVS. Quæsitum fuit in concilio Toletano, quid fieri debet cum aliquis colligit puerū expositum ante ecclesiam. Et respondet, quòd debet in publicū duci, vt cuiuscūque sit ille puer, siue sit domīnus siue pater, veniat intra decē dies, & puerū recipiat: si autem post decem dies venerit, audiri nō debet: sed tanquā homicida puniatur.

Exponens filium, vel seruum an possit illū recolligere.

a ¶ Expositus.] Exponit aūt aliquis a patre vel domino, vel ab extraneo. Si a patre vel domino, aut necessitate, vel spōte. Si sponte, nunquam potest recolligere eū postea: nec n. suum dicere poterit quem pereuntem contempsit. C. de infan. expo. l. prima, & secunda. Si necessitate, repetit quandocunque, quia inuitus videtur exposuisse. C. de infan. expos. l. 1. & in his casibus locum non habet contestatio. quod tamen dixi de [2] necessitate, videtur male dictum, nam dicit lex, quòd si ipse nō potest eum alere, debet enim in xenodochium 1. mittere. C. de lati. li. tol. l. vna. §. sed scimus. Sed quod dixi 2. intelligas cū nullum talem locum inuenit: & intelligas maximè hoc de filiis: nam de seruo videtur, quòd potius debeat eum vendere, quàm exponere, & est iste casus, in quo seruus habitus pro derelicto, statim in libertatem eripitur, vt C de lat. lib tollen. l. vna. in authen. de nup. § hoc amplius, & §. multo magis. coll. 4. aliàs occupanti concedi tur. Si autem ab extraneo, & sciente domino, vel patre; tunc locum habet quod hic dicitur. Si verò ignorante, semper potest repetere quandocunque voluerit, C. de infan. expo. l. 1 Hug. dicit, quòd tantum vsque ad decem dies auditur pater in hoc casu, quod verius credo 3. quia de ijs quæ publicè fiunt, non potest prætendi ignorantia, vt 17 distin. quod dicitis. Idem potest dici quando pater propria voluntate exposuit. Ioannes. Hoc teneas breuiter, quòd si a patre infans exponitur, vel ab alio, eo sciente, vel ratum habente, statim liberatur a patria potestate, & si dominus idem facit; seruus statim eripitur in libertatem, & libertus in ignorantiā. Idem est si alimenta fuerint istis languentibus denegata, aut si isti languentes expositi fuerunt, cuiuscunque fuerint ætatis: & qui eos suscipiunt, non habent aliquo ius in ipsis, vt extra de infan. vel lactantibus expositis, c. 1. Bar.

1 Idest hospitale.
2 Scilicet de necessitate.

In mate. ... positorū no. in l. 1. & 2. p Albe. de Ro. C. de infan. expo. & gl. in l. nemini C. de episc. audien.

b ¶ Intra decem dies.] De his decem diebus dic, quòd currunt a tempore scientiæ, & sunt continui, & si in tali loco est, quo venire non potest, restitu tur per clausulam generalem: argum ff. ex quibus causis maiores. l prima. Alij dicunt, quod sunt vtiles: cum. s. experiri potest, ff. de ædil. edict cum sex. & de diuer. & temp. præ. l. prima. Si vero ille qui collegit expendit aliqua in puero erudiendo in aliqua arte, repetit a recolligente, C. de infantibus expositis, l 1. quod autem causa alimenti expendit, non repetit nisi in duobus casibus, scilicet cum protestatus est, ff. de nego. gestis, NesIennius, vel vbi eo cum collectus non vult ducere filiam suam in vxorem, C. de nuptijs patrem.

Expensæ circa infantem expositū factæ an possint repeti.

c ¶ Habeat.] Non in seruum, C. de infantibus expositis. l vltima, & ideo dicit iste eum habere, quia alius iam non potest petere puerum, puer tamen bene recedet ab eo cum voluerit, & continebit epistola. s. quòd si quis in eo aliquid iuris sibi vendicet, & exeat, & probet esse suum: aliàs non crederetur ei. Arg. Contra, extra qui filij sint legitimi, transmissæ, vbi creditur patri, & matri dicenti bus aliquem non esse filium suum, quia non est præsumendum aliquem denegare filium suum.

Pater, & m... ter filiū de... negare nō ... sumuntur.

¶ Expositos defendat ecclesia, si quis eorum calumniator extiterit. Cap. IX.

3 SI expositus [a] ante ecclesiam cuiuscunque fuerit miseratione collectus, contestationis ponat † epistolam, vt si is qui collectus est, intra decem dies [b] quæsitus, agnitusque non fuerit, securus habeat [c] qui collegit. Sane, qui post prædictum tempus calumniator extiterit, vt homicidia, ecclesiastica districtione damnabitur, sicut Patrum sanxit auctoritas.

Capit. l. 6. c. 142. con cor. Vasense 1. c. 9. Burc. l. 3. c. 201. Iuo p. 3. c. 13. Poly. l. 3. tit. 13.

† al. ponatur epistola

DISTINCTIO LXXXVIII.

Rohibentur [d] ergo clerici cupiditatis negotia suscipere, non pietatis curam viduis, & orphanis impendere.

Vnde Melchiades Papa.

¶ De eodem. Cap. I.

DEcreuit sancta synodus nullum deinceps clericum aut possessiones conducere [e], aut negotijs sæculari-

In scripto de primitiua ecclesia, & munificentia Constantini ex concilio Chalcedon. c. 3.

Rohibentur.] In hac distinctione prohibetur cupiditas, & mercatio omnibus clericis. Et diuiditur in duas partes: in quarum prima probat per decem auctoritates sanctorum patrum, quòd clerici non debent esse mercatores. Secunda ibi, [Neque apud Ioannes de Fant.

CASVS. Facta intereositione miserabilium personarum in hac 88. d. redit Gratianus ad materiam suam. s. ad capitulum cupiditatis: cuius cupiditatis negocia clerici suscipere prohibentur: sed non prohibentur opera pietatis orphanis, & viduis impendere.

d ¶ Prohibentur.] Facta interpositione de viduis, & libertis, & expositis, reuertitur in hac d. 88. ad propositū suum. s. ad illud capitulum, non cupidum, & ostendit clericos causa turpitudinis, & cupiditatis non debere opera exercere, tandem subijcit, quod nullus, presbyterum in testamento debet nominare tutorem, &c.

DEcreuit.] CASVS. Statuit Melchiades Papa in synodo sua, quod clerici causa cupiditatis, & lucri non conducant possessiones, nec negocijs sæcularibus se immisceant; nisi in duobus casibus. s. propter curam miserabilium personarum, & propter curam ecclesiasticam ab episcopis sibi commissam, & quod curam talem debeāt suscipere clerici, probat duobus exemplis. s. Moysi, & angelorum ascendentium, & descendentium per scalam, quam vidit Iacob. ad instar quorum, prælati ecclesiæ debent ascendere contemplando, & descendere curam subditorum habendo

e ¶ Conducere] Scilicet causa cupiditatis, vt notatur 86. d. cap. vlt. & semper intelligo causa cupiditatis hoc fieri, nisi necessitas probetur. argumen. 12. quæstio. 3. cap. 1.

a ¶ Vbi

a Vbi liquido patet.] Id est, propter quod patet.
b Angelos.] Per angelos intelliguntur prædicatores qui pro ingenio auditorum debent se aptare, vt 8.q.1.c. oportet & distinct.43. sit rector. §. vlti. vnde non propter Iacob, sed propter angelos inducitur hęc auctoritas.

Prædicatores qñq; uõr angeli.

† Absunt istæ duæ voces fere ab oĩb. manuscriptis.

bus se miscere, nisi propter curam pupillorum, (& † orfanorum) ac viduarum, aut si forte episcopus ciuitatis ecclesiasticarum rerum solicitudinem habere præcipiat. Vbi liquido patet a, quia alia sunt negotia sęcularia, alia ecclesiastica. Nonne Moyses in sæculo erat, cum crebo tabernaculum intraret, & exiret, qui intus contemplatione raptus, foris infirmantium negotiis urgebatur? & infra.

Exo.3d3.

¶ Sic & Iacob ascendentes, & descendentes Angelos b vidit, quia videlicet rectores ecclesiæ non solum Deo contemplando superna appetunt, sed deorsum quoque ad membra illius miserendo descendunt. Et Domini sacerdotes horum facta imitantur, & se custodiunt, & subditorum onera portant.

Gen.26.

a ¶ Melchiades.) *Caput hoc habetur in scripto de primitiua ecclesiæ & munificentia Constantini, quod in antiquis conciliorum voluminib. continenter sequitur post decreta Melchiadis, quamuis illa coniunctione fortasse factum est, ve hoc quoque scriptum olim decretis Melchiadis adnumerari solitum esset, cum tamen in eo de Niceno concilio & aliis quæ post Melchiadem gesta sunt, mentio fiat quod ex capite, ad futurã inf. 12.quæst, 1. apparet.*

Item Gelasius Papa ad episcopos per Lucaniam, c.17.

¶ De eodem. C. II.

Concil. Aquisgranẽ c.92.14.q.4.c.clerici. Poly.l.4.ti.3 I.

CONsequens c est, vt illa quoque de Piceni partibus nuper ad nos missa relatio nunciauit, non prętereũda putaremus: id plurimos clericorum negociationibus inhonestis, & lucris turpibus imminere †, nullo pudore cernentes euangelicam lectionem. qua ipse Dominus negocitatores è templo verberatos flagellis asseritur expulisse, nec Apostoli verba recolentes, quibus ait: (Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus,) Psalmistam quoque Dauid surda dissimulantes aure, cantantem d:] Quoniam non cognoui negotiationes e, introibo in potentias Domini.) Proinde huiusmodi aut ab indignis post hac quæstibus nouerint abstinendum, & ab omni cuiuslibet negotiationis ingenio f, vel cupiditate cessandum g: aut in quocumque gradu sint positi, mox a clericalibus officiis abstinere cogantur: quoniam domus Dei, domus orationis & esse debet, & dici, ne per † officia negociationis potius sit latronum spelunca.

† al inhiare.
Matt.21.
2.Tim. 2.
Ps.10. uide infra c.quoniam.
Luc.29.
† ne officia negotiationis, & speluñca potius sit latronum) r.i.o.

Item ex septimo canone Apostolorum.

¶ In sacris ordinibus constitutus sæculares curas assumere non debet. C. III.

j. EPiscopus, aut presbyter, aut diaconus, nequaquam sæculares curas h assumat, sin aliter, deiiciatur.

Item Gregorius Romano defensori, lib.8.epi. xi.

¶ Episcopus sęcularibus causis occupari non debet. C. IIII.

PErlatum est ad nos reuerendissimum fratrem nostrum Basilium episcopum, velut unum de laicis in causis

Ansl.l.6.c.179.

CONsequẽs.] CASVS. Clerici in Picenis partibus turpibus negociationibus & lucris inhonestis immiscebantur: sed Gelasius docet hoc non esse faciendum, & hoc probat exemplo Christi, qui negotiatores de templo expulit. Et duabus auctoritatib⁹. s. Pauli, vt nemo militans Deo, &c. & Dauid quoniam nõ cognoui, &c. Si q̃s aũt negotiari voluerit, officio carere debet. Sequens c. planũ est.

c Cõsequẽs] Quia sacerdotes erãt instituti, vt 2.q 7.accusatio. Lau.

d Cantantem.] Id est, metrice describẽtem.

e Negociatores.) Id est, falsã traditionẽ Iudæorũ: quia scilicet credebant se iustificari ex operibus legis figuras legis sectantes, a gratia resilientes: vel negociationis, id est, vt vtili⁹ emãt, & cari⁹ vẽdãt.

f Ingenio.] Argu. ꝙ nec sub qualibet fraude excogitata possunt exerceri negociationes. ergo nec causa necessitatis, vt quidã asserũt nec causa lucri captandi ad opus pauperũ. 1.q.3. si q̃s obiecerit. Ar. contra extra. ne cle. vel mona. ca. 1. 91. d. clericus. Lau.

Negociationes per clericos quacumq. cã exerceri nõ dẽnt.

g Cessandum, aut in, &c.] Videt̃ ergo ꝙ in eius optione sit an velit abstinere à q̃stu. aut ab officio. ff. de iure do. plerũq. §. vltimo: quod falsum est. Sed hic, aut comminatiuum i. ẽ 11.q.1. placuit.

r Et est sensus si monitii cessãt: dispẽsatur cũ eis; alias abiiciũtur a clero & non. nisi a negociatione cessabũt.

h EPiscop⁹.] ¶ Curas.] Infra. 21. q.3.c.12.& 3.& 11 q̃stione 1. te quidem.

PErlatũ.] CASVS Basilius eps tanquam aliquis laicus ibat extra suum episcopatum coram iudicibus sæcularibus, aduo-

Arg. 3, 1.3.c. 1.& 81.d. si quis. Arc.

aduocando. Quod cum audisset Gregorius, præcepit Romano defensori, vt præfatum Basilium intra quinque dies cogat reuerti: quoniam propter hoc dignitas episcopalis vilescit. Nam si ibi amplius eum stare permiserit, vterque grauiter punietur. Sequentia capitula plana sunt vsque ad paleam illam, [Eiciens.] quæ in scholis non legitur, sed in ea ratio assignatur quare in domo, vel re consimili non est vsura, sed pecunia sic: & hoc triplici ratione. Prima est: quia pecunia non est disposita nisi ad emendum. Secunda est. quia ex agro cum arando fructum capio, & ex domo vsum mansionis, & ideo domum locando vel fundũ, videor quasi permutare lucrum cum lucro, sed de pecunia preposita nullum fructum capio. Tertia ratio est: quia ager vel domus veterascit, sed nõ pecunia, & hoc est i prima columna, vbi dicitur, [primo quidẽ. a Et prætoris.] Id est locis iudicii tractandi. Quid sit prætorium habemus ff. de iusti. & iur. l. pen. b Præceptum.] Infra 23. q. 4. iustum infra 14. q. 4. clerici. c Quinque dieb⁹.) Arg. morã posse purgari 1. Item nota, inducias & expectationes quinque dicrum & hoc a tẽpore quo suscepit litteras. ext. de ap. sup eo. 4. q. 4. c. 1. & q. 5. c. 1. quandoque duorum 5. q. 2 c. præsenti. d Episcopus tuitionẽ.] Id est, apertionem, vt scilicet coram eo non aperiãtur: sed coram magistro census. C. de testa. l. consulta. Vel dic tuitionẽ, id est, ꝙ sit aduocatus, alias per eũ debet adimpleri 2 quod in testamentis relictũ est extra de test. si. hæredes. & ff. de pe. her. hereditas in fi. Io. Dico ergo vt dixi, non suscipiet ex hoc officium aduocationis. c Episcopus.) ¶ Ad se reuocet.] Principaliter, vel per se: & tunc non est contra 86. d. fratrem. f Episcopus gubernationem.] Sed ꝑ archipresbyterum, nam partiri debet onera sua, extra de offi. archipresby. c. vlt. arg. per alios nobis licere quæ nobis per nos non licent 3. arg. 5. q. 3. c. vlt. ar. 12. q. 1. præcipimus. Et valet ad quæstionem quòd ecclesia possit alicui concedere gladium 4. licet ei non liceat eo vti per se 23. q. vlt. c. sæpe. Similiter inuenitur, quod licet nobis ꝑ alios. & per nos, vt dist. 95. illud superfluum & ecõuerso, quod non licet nobis per nos, nec per alios. 46. dist. sicut. 23. q. vlt. his a quibus. & consequitur quis per alium qđ non potest, per se. ff. de sta. ho. Imperator. & id per se, quod non per alium. C. de iis qui ve. eta. imp. l. 2. ff. de adop. post mortem. §. neque 23. dist. quorundam. & quandoque plus per se valet factum quam per alium. de consc. dist. 4 illud Io Sel. generale est quod quis potest per se quod potest per alium, & econtra. sed in casibus specialibus fallit quandoque ratione personæ, quæ prohibetur per se facere, vt in hoc cap. sed per alium non prohibetur 5: vel ratione rei: quia in causa criminali aliquis

1 Adde an & qñ possit mora purgari vel non: nõ. Bar in l. si insulã. ff. đ ver. obl. Ba. in l. si post tres ff. si q s cau. gl & Doc. in c. potuit de loca.

2 Dic ꝙ vbi ꝑsona a testatore deputata illa exequitur. 12 q. 2. de laicis in fi. Arc.

Põt q s ꝑ aliũ qđ non ꝑ põt ꝑ se.

3 An hoc ꝑcedat regula riter.

4 l. Labeo. ff. de vsuc. Dy. in regula, q alteri lib. 6. bonus tex. & ibi Bar. & Bal. in l. 1. §. ne aũt. C. de ea. tol. 493. d. Had. a.

5 Hic uide qđ le. & no. da cons. d. 4 quando 2.

sæcularibus occupari, & prętoriie a inutiliter deseruirę. Quæ res quoniam & ipsum vilem reddit, & reuerentiam sacerdotalem annihilat, statim vt experientia tua hoc præceptum b susceperit; eum ita ad reuertendum districta executione compellat, quatenus ei illic te insistente quinque diebus c sub qualibet excusatione immorari non liceat; ne si quolibet modo eum ibidem amplius moram habere permiseris; cum ipso apud nos grauiter incipias esse culpabilis;

Item ex concilio Charthaginensi 4. c. 18.

¶ Testamentorum tuitionem & curam rei familiaris episcopus non suscipiat. C. V.

ij Episcopus tuitionem d testamentorum non suscipiat. — Poly. l. 1. 5.

Item ex eodem, c. 20.

¶ De eodem. C. VI.

iij Episcopus nullam rei familiaris curam ad se reuocet e sed lectioni, & orationi, & verbi Dei prædicationi tãtummodo vacet.

Item ex eodem, c. 17.

¶ De eodem. C. VII.

iiij Episcopus gubernationem f viduarum, & pupillorum ac peregrinorum non per seipsum, sed per archipresbyterum, aut per archidiaconum agat. — Pol. ibidem.

Item Gregorius Quertino expræfecto epist. 30. lib. 10.

¶ Ratiociniorum causas clericus suscipere non debet: C. VIII.

Inutile, & valde laboriosum est, hominem literatum, ratiociniorum causas assumere, & in eis se, quod non, expedit, obligare.

Item Hieronymus ad Nepotianum de uita clericorum.

Fugiendus est clericus negociator. C. IX:

NEgociatorem [a] clericum,& ex inope diuitem, ex ignobili gloriosum,quasi quandam pestem fuge.

Item Augustinus in libro quæstionum veteris & noui testamenti,c.127.

Iuo par.8.c.89. Pann.l.7.c.27.

¶ Clerico negociari non licet. C. X.

FOrnicari omnibus semper non licet [b]: negociari vero aliquando licet,aliquando non licet. Antequam enim ecclesiasticus quis sit,licet ei negociari : facto iam,nõ licet [c].

Item Ioannes Chryst.super Mattheum,(id est Auctor operis imperfecti,hom.38.ad c.31.Matth.)

Paulo aliter.

¶ De eodem. PALEA. C. XI.

EIjciens Dominus vendentes & ementes de templo,significauit,quia homo mercator vix,autem nunquam potest Deo placere.Et ideo nullus Chistinnus debet esse mercator: aut si voluerit esse,proijciantur de ecclesia Dei; dicente propheta:(Quia non cognoui negociationes; introibo in potentias Domini.] Quemadmodum enim qui ambulat inter duos inimicos ambob.placere volens,& se comendare, sine maliloquio esse nõ potest(necesse est enim,vt isti malè loquatur de illo,& illi malè de isto)sic qui emit,& vendit, sine mẽdacio & periurio esse non potest. *& paucis interiectis*.¶ Sed est nec stabilis substantia eorum,neque ad bonum proficit, quod de malo congregatur. Quemadmodum si enim si triticum,aut aliud † tale cernas in cribro; dum huc & illuc iactatur,grana omnia paulatim deorsum cadunt;&tandem in cribro nihil remanet,nisi stercus solum : sic de substantia negociatorum nouissimè nil remanet,nisi solum peccatum. Sed omnes homines videntur esse mercatores. Ostendam ergo, quis non est negociator,vt qui talis non fuerit, eum intelligas esse negociatorem,vt. Quicunque rem comparat,non vt ipsam rẽ integram,& immutatam vendat: sed vt materia sibi sit inde aliquid operandi:ille nõ est negociator.Qui autem comparat rem, vt illam ipsam integram,& immutatam dãdo lucretur,ille est mercator,qui de templo Dei eijcitur.Vnde super omnes mercatores plus maledictus est vsurarius.Ipse namque rem datam datam à Deo vendit,non comparatam,vt mercator:& post fœnus rem suam repetit,tollens aliena cum suis; mercator autẽ nõ repetit rem venditam.Adhuc dicet aliquis.Qui Agrum locat,vt agrariam recipiat,aut domum,vt pẽsiones recipiat, nonne est similis ei, qui pecuniam dat ad vsuram?Absit.Primum quidem, quoniam pecuniã nõ ad aliquem vsum disposita est,nisi ad emendum.Secũdo,quoniam agrum habẽs arando accipit ex eo fructum,habens domum,vsum mansionis capit ex ea. Ideo qui locat agrum vel domum suum vsum dare videtur,& pecuniam accipere, & quodammodo quasi commutare videtur cum lucro lucrũ:ex pecunia reposita nullum vsum capis. Tertio ager, vel domus vtendo veterascit: Pecunia autem cum fuerit mutuata,nec minuitur,nec veterascit:(Et mensas nummulariorum subuertit.] Pecunia spiritualiter homines intelliguntur, quia sicut numus habet

Psalm.70.

† aliquam blandi speciem.

Matt.21.

aliquis agit per se, & nõ per alium,vt 5.q.3.in criminalib B.

ADDITIO.Circa hoc dicas, ꝙ quãdo aliquis potest aliqd facere sua auctoritate:nũc nõ ẽ vis. siue per se,siue per alium faciat,nisi specialiter prohibeatur:sed ubi sua auctoritate non potest facere,sed alterius:tunc locũ habet ꝙ non potest alteri committere.extra de off.deleg.quoniam apostolica.vbi Ionocen.sic no. Archid.

a NEgotiatorẽ.] Sed nunquid licet clerico habere tabernam [1]?videtur quòd sic. C.de episc & cler. l.2. sed dicimus, quòd licet lex concedat,canon tamen non permittit.15.q.3.cũ autem. Vel dic,quod potest habere tabernã propter necessariã & honestam negotiationem.

b FOrnicari.] Sẽper non licet.] Id est, nũquam. 32.q.4.nemo.Ar. cõtra 31.q.1.hac ratione. sed licet aliquãdo licẽtia pęnę,sed licentia culpę nõ,quia nõ euadit culpam.disti.4.2.denique.2.

c. Non licet.] Arg. quòd propter mutationem status quod ipsi erat licitum, fit illicitũ.& cõtta. arg. dist.31.c.lex continẽtiæ. Arg.contra 12.1.non dicatis.

Clericus tabernã habere potest.

1 Adde qd veniat appellatioæ taberne.uota.in leg.tabernæ.ff.de verbo sign. & in l.qui. taberna s.ff. & contrah.

2 Dic ꝙ fornicatio nulli voq̃ impunè conceditur.27.qõ.1.nubendi. Arch.

Neque

charagma Cæsaris, sic homo habet charagma Dei. Et quemadmodum solidus, qui non habet charagma Cæsaris, reprobus est; ita & homo qui nō ostendit in se imaginem Dei, reprobus æstimatur. Vnde Esaias dicebat ad Hierusalē: *Esa.1.* (Pecunia tua reproba est, caupones tui miscent vinum cum aqua, &c:) Ideo ergo mensas nūmulariorum euertit, significans, quia in templo Dei non debent esse nummi, nisi spirituales, id est, qui Dei imaginem, non diaboli portant. Aut certe mensas nummulariorum, sacerdotum dicit scripturas. Nouo enim testamento succedente priori, euersæ sunt scripturæ illorum.

¶ *Hæc Palea [quemadmodum & sequens] est in aliquot vetustis exemplaribus, in quibus Paleæ raro habentur. Est autem sumpta ex auctore operis imperfecti [cuius multæ sententiæ partim reijciendæ, partim in bonam partem interpretandæ sunt.] & quidem multis locis de industria, quod ibi plenius hic, in summa redactum est, incolumi fere sententia. Quamobrem ea tantum mutata aut locupletatas sunt; quæ valde conducere visum est. Quod etiam in sequēti capite est obseruatum.*

Item ex verbis Augustini: (hinc inde collectis, & in summam redactis ad Psal. 70. versi. Quoniam non cognoui.)

¶ De eodem. PALEA. C. XII.

QVoniam non cognoui litteraturam.) aliqui codices habent: (negotiationes;) in quo diuersitas interpretum sensum ostendit, non errorem inducit. Ergo si propterea iste tota die laudem Dei dicit, quia non cognouit negotiationes; corrigant se Christiani, non negotientur. Sed ait mihi negotiator: Affero ex longinquo merces: mercedem laboris mei, vnde viuam, peto: dignus est operarius mercede sua. De mēdacio, periurio agitur, non de negotio. *Luc.10.* Ego enim mentior, non negotium. Possem enim dicere; tanto emi tanto vendam: si placet, eme. Quomodo ergo reuocas à negotiatione? omnes artifices mentiuntur, sutores, agricolæ. Vis, vt optem carū tempus, vt possim vendere annonam, quam seruaui? Sed non hoc faciunt, inquis, agricolæ boni: nec illa negotiatores boni. Quid enim? Etiam & filios habere malum est: quia, quādo eis caput dolet, malę & infideles matres ligaturas sacrilegas, & incantationes quærunt? omnia ista hominum, non rerum peccata sunt. Quære ergo episcope (dicit mihi negotiator) quomodo psalmistam intelligas, & noli me prohibere à negotiatione; negotiatio enim me non facit malum, sed iniquitas mea, & mendacium meum. Quæramus ergo negotiatores, qui præsumunt gloriari ex suis operibus, si sunt contra illam gratiam, quam hic psalmista commēdat, vt nemo de suis operibus glorietur. Et sicut contra medicos superbos salutis pollicitatores vigilat, hoc, quod dictum est: (tota die salutem tuam;) sic cō- *Psal.87.* tra negotiatores de operibus suis gloriantes vigilat, hoc quod dictum est: [os meum annunciabit iustitiā † tuam.] Vnde & Dominus expulit illos de templo volentes suam iustitiam statuere, & ignorantes iustitiam Dei. Merito dictum negotium, quia negat otium, quod malum est, neque quærit veram quietem, quæ est Deus.

Psal.70 † *iustitiā tuā.) id est non meā, &c.* Aug.

Item Cassiodorus in eundem Ps. 70. in eundem versiculum.

¶ De eodem. C. XIII.

QVid est aliud negotium †, nisi quæ possint vilius cōparari, carius velle distrahere? *& infra.* Negotiatores ergo illi abominabiles existimantur qui iustitiam Dei minimè considerantes per immoderatum pecuniæ ambitū polluūtur, merces suas plus periurijs onerando, quàm pretijs. Tales *Io.2* eiecit Dominus de templo dicens; Nolite facere domum patris mei, domum negotiationis.

† *al. negotians*

Item Cyprianus ad clerum, & plebem Furnitanorum, lib. 1. epist. 9.

NEque.) Hæc est 2 pars dist.& est pars illius 21.q.2. Cyprianus.
CASVS. Statutum fuit in concil. Chalcedon. su. 86. dist in ca. peruenit. vt nullus laicus clericum in testamento ad tutelam nominaret: contra quam constitutionem Victor

mittitur, sed pluribus: sic episcopus in ecclesiasticis officijs obseruabit, singula officia singulis committendo: ita tamen q administrationem rerum ecclesię laicis non committat. ...t habet hac distinct. quatuor articulos.
b ¶ Domui.] Hoc c. tractauit magister su. 47. dist. § necesse. Sed aliter hic, & aliter ibi 4. ibi. n. exposuit, domui, id est, familiæ suæ. hic aliter, domui suæ, id est, ecclesiæ suæ, & illud est quasi præparatorium ad illud in hoc §. innuit. Ostēdit ergo in hac dist. 89. qualiter prælatus ecclesiastica beneficia debeat dispensare: quia plura nō debet committere vni: & q non debet laicos œconomos cōstituere in ecclesia vel vicedominos 6. & q ecclesiastica officia propinquis nō cōcedat. La. infra ead. decentet.

4 Qualiter statutis, & qualiter in legibus cautum, præter hoc nomē, domus vide p Bar. in l. lex. Cornelio §. domū ff, de iniur. & l. qui domū, & l. nec Labeo, ff. de adult.
5 Vt inf. c. 1.
6 Vt inf. ca. quia & cad. seq.

¶ Nomine sacerdotis careat, qui Dei ministros a suis auocat officiis. C. XIIII.

Iuo p. 6. c. 397.

2 NEque apud altare Dei a meretur nominari in sacerdotum prece, qui ab altari sacerdotes & ministros voluit auocare. Et ideo Victor, cum contra formam nuper in concilio a sacerdotibus datam Geminium Faustinum presbiterum ausus sit tutorem constituere; non est, quod pro dormitione eius apud vos fiat oblatio: aut deprecatio aliqua nomine eius in ecclesia frequentetur: vt sacerdotum decretum religiosè, & necessarie factum seruetur à nobis.

DISTINCTIO. LXXXIX.

a Tit. 2.

Omui b quoque suæ oportet episcopū bene esse præpositum, vt quadam inde quodammodo futuræ dispensationis argumenta sumantur. In dispensatione vero ecclesię hanc regulam obseruandam nouerit, vt nulli quātulibet exercitatæ personæ duo simul officia cōmittat: neq; sæcularibus viris res ecclesiasticas gubernandas committat.

Vnde Gregorius a scribit omnibus episcopis.

¶ Vni personæ non duo committantur officia. C. I.

Poly. l. 4 tit. 24
Ansl. l. 7. c. 107.
Iuo p. 6. c. 344.

SIngula c ecclesiastici d iuris officia singulis e quibusque personis singulatim committi iubemus. Sicut enim

Singula.] CASVS. Epi plura officia vni committebant personæ, sed docet Gre. hoc non esse faciendum. Nam sicut in humano corpore singula mēbra suum habent officium: Ita in ecclesia Dei (secūdū Pauli sentētiam) singuli singula debent habere officia, nec vni psonę quātūcumque exercitatæ vno tempore sunt plura officia committenda: & sicut varietas membrorum per officia diuersa præstat corpori fortitudinem & venustatem, sic personarū varietas per singula officia distributa ecclesię præstat fortitudinem, & venustatem. alio quin esset ibi confusio.

Victor cum moriebatur presbyterum Geminium Faustinum in testamento suo fecit tutorem: & ideo præcepit Cyprianus, vt pro eo nullæ orationes in ecclesia fiant nec oblationes recipiantur.
a ¶ Dei.] Et nonne accusatur iste post mortem, contra id. 23 dist. quorundam. C. si reus vel accu. mor. fue. leg. 1. & 2: Sol. dicunt quidā, q accusari potest quis post mortem per instrumentum, sicut hic: quia apparebat per instrumentum, id est, per testamentum eum decessisse in mortali peccato. Sed H. dicit q iste non accusatur: quia notorium erat eum impœnitentem decessisse 2, alias non posset accusari post mortem nisi de hæresi. 23. quæstio. 2. sanè & in illo casu. Item & in aliis sm quosdam, vt 24. q. 2 in summa. C. ad legem iul. ma. l. vlt Sed nonne debet præsumi pro isto: quia etiam in vltimo instanti potuit pænitere, vt 26. q 6. qui recedunt. &c. cognouimus? Argum. contra. de pœ. dist. 1. c. agite. Dicit ergo H, quod cum mortaliter peccauerit, nec pœnituerit, non debet pro eo orari. 13. q. vlti. c. vlti. & punitur hic in quo deliquit. 12. q. 2. de viro. vel hoc intelligas quo ad sepulturam tantum extra de tornea c. 1. 10. Credo. 3. hoc ad terrorem institutū nec modo locum habere. Quod vltimo dicitur, seruatur, de facto. 86. dist. c. vlt. B.

Accusari potest quis post mortē
1 Ad e q regulariter non pot. l. f. 2. & 3. C. si re. vel accus.
2 Fecerat n. cōtra ind, q ð in concilio continetur: & ita notoriū erat eum impœnitentem decessisse. & ideo non fit pro eo oblatio in altari. 13. qō. 2. dro obeuntib. Archi.
3. Idem no hic Lau & idem credit. Archidiac.

DOmui quoque suæ.] Hæc dist. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur, q vni personæ non debent committi duæ dignitates vel offic a. Secunda ibi, [Volumus.] Tertia ibi, [Propinquis.] Ioan de Fant.
CASVS. In hac 89. dist. repetit illud ra. apostolicæ regula: Oportet ordinandum domui suæ esse bene præpositum. Et ostendit q in hoc debet esse prouidus, vt sicut in domo sæculari diuersa officia vni personæ non com-

c Singula.] Nota, q difficile est, vt vnus vicem duorū obtineat 7. ff. de pact. si plures. C. de assesso. nemo. extra de test. ad hæc C de testa consulta. vbi dr, q absurdum est, si promiscuis actibus rerum turbent officia. Arg. contra in t. 21. q. 1. ea vlt. & ff quod cuiusq; vniuer. sicut. §. vlt Similiter lex dicit quod non potest quis p plures ciuitates plures habere potestarias. ff. ad munic. libertus. §. præscriptio. Solu. regulare est, quod vna persona non impleat vicem plurium 8. nisi in causa necessitatis, vt idem sit carnalis & spiritualis pater 9 30. q. 1. ad limina. vel prælatus in diuersis ecclesijs. 10. q. 3. vnio. vel idem sit eligens & confirmans. extra de elec. cum inter. vel vt ipse met tradat sibi possessionem. ff. de contra ti emp. sinulas 9 fundum. vel nisi causa vtilitatis, vt cum duæ ecclesiæ vni committantur 16 qo. 1. & temporis. vel vt idem seruus vicem plurium dominorum sustineat ff de stipu. ser. l. 1. § communis. vel vt apud semetipsum aliquis emācipetur, vel adoptetur ff. de adop si consul Lau.
ADDITIO. Vbi de hoc, & extra de proba. ex litteris. ibi videas.
c Ecclesiastieis.] Non ordinum, sed dignitatum. vnus enim bene habet omnes ordines, licet ab vno tantum denominetur.
e Singuli.] Infra 21. quæst 1. c. vlt. contra. Sed illud ex speciali priuilegio; hoc ex generali iure. 16. q. 1. hinc Lauren.

7 Ap hoc 2. qō. 1. §. sed sciendum i nn. & c. multi. 16. q. 1. psbyteri. Vnus vicem plurium supplere nō potest.
8 Concor. tex. l si plures. cum concor ibi ad. i. ff. ð pac.
9 Ad hoc ff. de auct. tu. l accipientis argum. ff. de ma. vin. l. cogatus. §. vlticet videatur. cōtra ff. ð off. cōsul. 10. §. fin. fm. l. iā. de Fāt.

Ad hoc plene facit quod no. extra de concess. præb. litteras.

a Committendum est.] Alius habebit Archidiaconatum: aluis autem archipresbyteratum: & sic de alijs 1. arg. inf. 1 p.q. 1 .c.1.& 2. Laur.
b Quantumlibet.] Argu. non esse derogandum iuri generali propter personæ prærogatiuam. supra distinct. 61. miramur. supra dist. 78 si quis. Laur.
ADDITIO. Sed tamen propter personæ vtilitatem bene receditur. 1. q. fi. tali. 15. quest. vl. c. n. Io. de Fan.
c Oculus.) Id est, si omne officium attribuitur ei, qui dicitur in ecclesia oculus, vbi erit auditus, id est auris: & officium quod ei attribuitur, qui dicitur in ecclesia auris? Per oculum intelliguntur maiores in ecclesia, qui sib. & alijs prouidet. Per autem intelliguntur subiectes. Vel referas hoc ad illud quod dixit, quod diuersitas officiorum sit in ecclesia: alias non obstare; quia si totum, &c. quasi dicat, si omnes in ecclesia essent vnius officii, quo modo impleret corpus ecclesiæ, cum diuersis opus est?
d Et pulchritudinem.] Singula queque locum teneant sortita decenter. Laur.

Oculus & auris quos in ecclesia significant.

pria persona tractare talia negocia. 1. q. 3. quia episcopus: & referas quod dicitur de hospitibus, ad vicedominum.
h Clerus] Arg. si prælatus non vult vel negligit facere ea quæ debet, debent suppleri per subditos: & econuerso. ar. inf.

Negligentia prælati supplerur per subditos.

in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita in ecclesiæ corpore secundum veridicam Pauli sententiam, in vno eodemque spiritu alij conferendum est hoc officium, alii committendum est[a] illud: neque vni, quantumlibet[b] exercitatæ personæ, vno tempore duarum rerum officia committenda sunt: quia si totum corpus est oculus[c], vbi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diuersa officia, & robur corporis seruat, & pulchritudinem[d] repræsentat; ita varietas personarum diuersa nihilominus officia distributa & fortitudinem, & venustatem sanctæ Dei ecclesiæ manifestat. Et sicut indecorum est, vt in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxium, simulque turpissimum, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa. Rom. 12.

α Gregorius.] *Caput hoc a collectoribus ita citatur, quasi sint verba alicuius epistolæ B. Gregorij. Verum a Ioanne diacono lib. 2. vitæ eiusdem sancti Pontificis, num. 54 sic referuntur.* Singula ecclesiastici iuris officia singulis quibusque personis singulatim committi debere dicebat, asserens, quia sicut in vno, &c. *Ex eo tamen nonnulla sunt emendata.*

Item Gregorius Anthemio subdiacono, lib. 9. epist. 66.

¶ Quilibet episcopus vicedominum, & œconomum habeat. C. II.

2. Volumus vt si frater noster Paschasius & vicedominum[e] sibi ordinet, & maiorem[f] domus: quatenus possit vel hospitibus[g] superuenientibus, vel causis, quæ eueniunt, idoneus, & paratus existere. Si vero & negligentem eum prospicis, & ea, quæ diximus, implere differentem; omnis clerus[h] eius adhiberi debet, vt communi consilio ipsi eligant, quorum personæ ad ea, quæ prædiximus, valeant ordinari. Poly. li. 4. ti. 32. Ansl. 6. c. 143.

V Olumus.) Hæc est secunda pars d. qua probat. per quatuor c. quod in qualibet ecclesia debet esse œconomus. Io. de Fan.
CASVS. Paschasius episcopus nec vicedominum, nec maiorem domus in sua ecclesia ordinabat, qui causis interesset, & hospitibus prouideret. Quare Gregorius præcipit Anthemio suo diacono, vt moneat Paschasium quatenus vicedominum, & maiorem domus in sua ecclesia ordinet. Si vero hoc negligat, clerus ecclesiæ eligat aliquos, quorum personæ ad hoc valeant ordinari.

Hinc[α] colligi potest archidiaconi electionem a cuncto clero, si episcopus negligens, vel differens fuerit, canonice fieri posse. Officium vicedomini est episcopatum[†] disponere. †episcopium

Vnde Gregorius Clementinæ patritiæ, lib. 1. epist. 11. post alia.

α Hinc.) *Verba hæc vsque ad vers.* officium *absunt a plerisque vetustis exemplaribus.*

¶ Quid sit officium vicedomini. C. III.

Diaconum vero Anatolium, quem ad nos dirigi poposcistis, hoc nos facere non posse, causæ magis modus Ansl. 7. ca. 77.

e Et vicedominum.] Exponit Hi. i. œconomum rerum episcopalium, qui rebus episcopalibus, & hospitibus superuenientibus prouideat.
f Et maiorem.] Id est, œconomum rerum canonicorum, & iste intellectus habetur ex rubrica quadam. Vel maioratus est quædam dignitas quæ est in quibusdam ecclesijs, vt Vercellis in ecclesia S. Mariæ.
g Vel hospitibus.] Quia episcopus non potest in pro-

Maioratus dignitas est in quibusdam ecclesijs.

arg. inf. 9. quæst. 3. cum simus. & videtur quod in talibus non sit necessaria admonitio 2. vt extra de sup. ne. prælicet extra de conces. præb. eccle. non va. quia in fi.
OFFICIVM. CASVS. Hic est secundus articulus: in quo docetur, quod officium vicedomini est episcopatum disponere.
D Iaconum.] CASVS. Clementina patricia postulauit a Grego. Anatolium diaconum: sed quia [illegible] erat Archi- cum

a Argu. a hoc ext. de accus. si cu & de foro compet [illegible] tranmiss nam tps cit. p adm nitione. de iure er phys. [illegible] tra de lo to, potu Archi

eum vicedominum, vt gubernaret tres episcopatus, non potuit eum sibi concedere, & magis propter hanc causam, quam propter aliquam aliam duritiam eum sibi nõ concessit

Vicedominus.

a Vicedominum.] Ex hox cap. patet, quod vicedomin⁹ est,

b Episcopos.] Vel etiam alios prælatos, quilibet enim prælatus debet œconomu m constituere, C. de episcopis, & clericis. omnes. §. hoc n ihilominus arg. 9. qõ. 3. cum simus. extra de offi. ordi. cum vos. De officio œconomi, syndici, actoris, not. 16. q. 7. quoniam. Arg. quod episcopum posset corrigere eco nomus res ecclesię dispensantem, sicut & archidiaconus 1. argu. distin. 74. honoratus.

Epm œconomus corrigere pōt.

1 Imo & patronus, & quilibet alius subditus. 16. q. 7. filius. ac. pm H.

quam rigoris austeritas facit Vicedominum a enim eum cõstituimus, cuius arbitrio episcopium commisimus disponẽdum.

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 26.

¶ De eodem. C: IIII.

16. q. 7. qm in quibusdam Ans. l. 6. c. 143. Poly. l. 4. ti. 22. Deusdedit. p. 4.

QVia in quibusdam ecclesiis, sicut ad nos peruenit, sine œconomo episcopi res ecclesiasticas tractant, placuit omnes ecclesias habentes episcopos b, etiam œconomum habere de proprio clero, qui gubernet ecclesiæ res cum arbitrio sui episcopi, vt non sine testimonio c sit gubernatio ipsarum rerum ecclesiasticarum; & ex hoc eueniat res eiusdem ecclesię dispergi, & sacerdotali dignitati obtrectatio generetur. Si vero quis hoc non obseruauerit, diuinis subiaceat regulis.

¶ Hic idem canon refertur infra 16. q. 7. c. quoniam in quibusdam. ex versione Dionysii. Hic enim est ex prisca, quæ extat in collectione Isidori.

Item Gregorius Ianuario Carolitano episcopo, libro, 7. epist. 66.

¶ Sæcularibus viris res ecclesiasticæ non committantur. C. V.

Ans. l. 6. c. 146. † committẽtes. Or.

INdicatum est nobis, quod laicis quibusdam curam vestri patrimonii commiseritis †, qui postmodum in rusticorum vestrorum deprædationibus, atque * fatigationibus fuerint deprehensi, & reddere res, quas indecenter retinent habitas, quasi suæ ditionis, quippe vestræ nõ supposi curationi, postponant, vobisque despiciant actuum suorum reddere rationem. Quod si ita est, districte a vobis discuti conuenit, atque inter eos d, ecclesiæque vestræ rusticos causam examinare subtilius. Et quidquid in eis fuerit fraudis inuentum, cum pęna e legibus statuta reddere compellantur. De cætero vero cauendum a fraternitate vestra est, ne sæcularibus viris, atque non sub regula nostra degentibus, res ecclesiasticæ committantur; sed probatis de vestro officio clericis; In quibus, si quid reperiri

c Testimonio.] episcopo enim phibet testimonium œconomi suæ administrationis: sed cubicularii sui perhibent testimonium suę conuersationis, vt 2. q. 7. cum pastoris. Io.

INdicatũ est.] CASVS. Io. episcopus Carolitanus commiserat curam episcopatus in tpalibus quibusdam laicis, qui rusticos ecclesiæ suis bonis expoliauerunt de quo rustici fuerũt Papæ conquesti. pcipit ergo Papa Ioanni episcopo vt rei ueritatẽ inquirat: & si laici inueniãtur in culpa cum pœna legali compellantur reddere uniuersa, & de cœtero non committat curã episcopatus laicis, sed clericis quos corrigere possit.

d Inter eos.] Sed nonne isti erant laici ergo debẽt cõueniri sub sæculari iudice, ut 11. q. 1. experiẽtia? Sed ideo couenniunt coram ecclesiastico, quia rapuerunt bona ecclesiæ, ut ext. de foro compe. c. cu sit generale, & est hoc contra rectores ciuitatum qui compellunt rusticos ecclesiaru sub se respondere 2. Alij dicut seruos & libertos ecclesiæ sequi forũ dominæ id est, ecclesiæ, ut dixi 21. q. 1. c. 2. rusticos autem non sed sæculares, nisi ecclesia ab Imperatore consecutaesset iurisdictionem super eos arg. 63. d. c. ego. ext. de app. si duobus venius dr̃ hic laicos istos conueniri in foro ecclesiæ ratione prædicta, & quia adhuc erant in administratione, vnde ratione administrationis, rusticos conueniri poterant sub episcopo, arg. 2. q. 5. c. eiqui §. nulli quoque officii post depositam administrationem non, nisi forte in breui, vel nisi fugerent. in auth. vt iu fine quoquo suf. §. quis autem. & §. necessitatem. Alii dicuntquod iste episcopus reprehensus fuerat: quia œconomum fecerat aliquem de istis laicis, qui tantum clericus esse debet. alias bene posset eis committere curã rusticorum & aliorum bonorum epatus. 77 d. c. 2. in fi.

Laici corã iudice ecclesiastico posũt qñq; cõueniri.

2 Dicit hic Hu. & si hoc puncto ptãs Conti. volui obtinere cõtra nõ epm, sed nõ potuit. de hoc no 16. q. 1. c. gñaliter, §. nouarũ. in ver. iuxta. Atc.

est, qui habet potestatem super res ipsius episcopatus, œconomus, qui super res canonicorum, cui scilicet res ecclesiastica gubernanda mandatur. C. de sacrosanct. eccle. iubemus. in prin. Et sicut episcopus dispensat res episcopales sub testimonio vicedomini, sic canonici res ecclesiasticas sub testimonio œconomi: & econuerso. vt 16. q. 7. qm: & 12. q. i. manifesta. Iste œconomus in quibusdam ecclesiis appellatur præpositus.

QVia in quibusdam.] CASVS. Dictum fuit in concilio Chalcedonen. q quidam sine œconomis res ecclesiæ gubernabant præcepit ergo concilium vt unusquisq; episcopus habeat œconomum de proprio clero qui arbitrio episcopi res ecclesiæ gubernet, ne propter absentiam œconomi res ecclesiæ dispergantur. & episcopo infamia generetur, & qui contra hoc fecerit, diuinis regulis subiacebit.

e Cum pœna.) Isti committebant crimen concussionis, cuius pœna quadruplum est, vt 18. dist. quoniam.

Concussionis pœna.

& hoc cum ciuiliter agitur. cum vero criminaliter punitur pro arbitrio iudicis, vt 1. q. 1. concussionis. & sic ecclesia suum quandoque potest cum augumento repetere vt 12. q. 2. c. in legibus 1. sed argum. contra. ead. quæst. fraternitas.

Ecclesia suum qnq; cũ augumento repetit.

a ¶ Vt in subditis.] videtur ergo ꝙ prædicti laici non sunt de foro ecclesiæ: sed ideo hoc dicit, quia facilius coercentur Clerici quam laici.

b ¶ Quam accusent id est accusabiles ostendant.

b De hoc le. & no. 18. dist. quoniam in. §. ibi videas.

PROPINQVIS. Hæc est tertia pars d. in qua dicit, ꝙ episcopus hoc officium nõ debet cõmittere suis consanguineis. Ioan. de Faut.

CASVS. Hic est tertius articulus, vbi dicitur, quod episcopus non debet committere consanguineis vel fauore sibi coniunctis res ecclesiæ gubernandas.

DEcenter.] CASVS. Querimonia facta fuit in concilio Toletano, ꝙ quidam episcopi res ecclesiæ dabant gubernãdas cõsanguineis vel fauore sibi coniunctis, per quos res ecclesiæ lædabantur ideo statuit cõciliũ, vt talibus administratio non committatur: quod administratione remoueantur, & epi excõmunicationi annuæ subiacebũt, & quæ male ablata sunt reddantur in duplum ab iis, qui abstulerunt.

c ¶ Aut sanguine.] Sic decima qõ. 2. hoc ius in fin. Vel intellige de iis, qui malæ vitæ sunt alias videtur esse contra supra distinctio. 86. nõ satis quis enim carnem suã odio habuit? 13. quæst. non æstimemus. Sed quare prohibet hoc de propinquis? ideo, quia magis proni sunt episcopi ad dandum coniunctis personis quam alijs. sic sæpius & fortius prohibetur fornicatio; quia potius peccauit hoc genere peccati 30. distinct. quia tua. Item sicut magis punitur qui interficit vxorem, quam matrem quia promiores sunt homines ad illud faciendum, vt 33. quæstio. 2. admonere. Item sicut hac ratione subuenitur mulieri intercedenti, non tamen cum dat: quia pronior est ad intercedendum quam ad dandum, vt ff. ad Veleian. le. 4. Item & alia ratione prohibetur dare propinquis: quia semper præsumitur, quod res ecclesiæ latenter lædantur.

Epi citius ppinquis, q alis dant.

Mulieri intercedenti, sed non dãti subuenitur.

per eos. 1. q. 3. peruenit. & 10. q. 2. episcopus.

d ¶ In duplum] Sic 12. q. 2. cap. in legibus.

ADDITIO. Hoc cap. videtur potius contra. sed ibi dicã, & pro contrario hic alleg. Hug.

PORRO. CASVS. Hic est quartus articulus, vbi ratio redditur quare vni personæ nõ sunt danda diuersa officia.

AD hoc dispensationis.] CASVS. Gregorius & Bonifacius dicunt, ꝙ ideo est constitutum, vt diuersa officia diuersis committantur personis, quatenus ex obedientia minorum, & ex dilectione maiorum erga minores, recta fiat administratio singulorum officiorum. aliter enim vniuersitas rerum rationabiliter gubernari non posset. & quod in ecclesia Dei debeant esse officia diuersa, probatur ad instar curiæ cœlestis, vbi quidem angeli sunt minores, & quidam maiores.

e Diuersos.] Inter prælatum & subditum.

et porit prauitatis, vt in subditis [a], emendare quod illicite gestum fuerit, valeatis: quo videlicet, [e] apud vos habitus sui officium magis conuenienter administrent, quam accusent [b].

α ¶ Atque fatigationibus.] *In plerisque manuscriptis legitur*, atque ex fatigationibus, *in editionibus epistolarum B. Gregorii*, atque per hoc & fatigationibus. *in vno autem vetusto earundem epistolarum codice.* atque per hoc ex fugationibus.

ε ¶ Quo videlicet.] *Apud B. Gregorium legitur*, quod apud vos habitus sui magis officium commendet, quam excuset.

3. *Propinquis etiam vel fauore sibi coniunctis ecclesiastica officia episcopus committere non audeat.*
Vnde in Toletano concilio 10. c. 3. legitur.

¶ Ecclesiastica officia non committat episcopus propinquis, vel fauore coniunctis. C. VI.

DEcenter omnibus placet, & in præsenti tale rescindere factum, & non esse de cætero faciendum. Quicumque † igitur pontificum deinceps aut sanguine [c] propinquis, aut fauore personis quibuscunque sibi coniunctis † talia lucra † commendare tentauerit; ad suum nefandæ præsumptionis excidium, & quod iussum fuerit, deuocetur in irritum; & qui ordinauerit, annuæ excommunicationi subiaceat. Quæ vero ablata fortasse fuerint, ab eo; qui tulerit, reddantur in duplum [d].

† Nam quisquis *orig.*
† *deuictis* *or.*
† *al. loca.*

4. *Poro ipsa officia quare ita sunt distinguenda, & non vni personæ omnia committenda, ex auctoritate Gregorii, & Bonifacii Papæ datur intelligi; qui sic aiunt.*

¶ *Caput hoc pene iisdem verbis legitur in epistola Bonifacij II. ad Eulalium, & Gregorij I. ad episcopos Galliarum, lib. 4. epistol. 52. Sic quoque in alijs epistolis B. Gregorii multa leguntur, quæ in scriptis superiorum Pontificum habentur.*

¶ Graduum & ordinum distributio ecclesiasticam vnitatem conseruat. C. VII.

AD hoc dispẽsationis † diuinæ prouisio gradus diuersos [e], & ordines constituit esse distinctos, vt dum

† *al. dispositionis.*

a ¶Et potiores.]Hoc erit vsque in diem iudicij tantũ. Dicit.n. Apostolus, Dum mundus iste durabit, homines præerunt hominibus,dæmones dæmonibus,Angeli Angelis. Cum autem Deus erit omnia in omnibus, cessabit omnis prælatio,non tamẽ ordo vel maioritas. ali-

Prælatio q̃li et post iudicium cessabit.

recipere,non debet esse talis,vt inter alios discordiã ponat.hæc continuatio mihi placet: & littera hoc uidetur velle.Sed Beneuen.& H.sic continuant.s̃.46.dist. ostẽdit Grat.episcopum non debere esse litigiosum in se.i. ꝙ non debet lites amare.Nunc autem aliter repetit,scilicet vt non amet litigia inter alios:sed discordantes reconciliet. Et est casus primus planus.

reuerentiam minores potioribus exhiberẽt,& potiores [a] minoribus dilectionem impenderent; vera [b] † concordia fieret,& ex diuersitate contextio[c], & rectè officiorum gereretur administratio singulorum. Neque enim vniuersitas [d], alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentię ordo seruaret. Quia vero queq; creatura in vna eademque qualitate [e] † gubernari, vel uiuere non potest; cœlestium militarium exemplar nos instruit; quia dum sunt Angeli,& sunt Archangeli;liquet,quia nõ sunt æquales,sed in potestate & ordine (sicut nostis) differt alter†ab altero.

†*Vna concordia fieret ex diuersitates cõtextio*] orig.

† *æqualitate*] Bon.

†*al.unus*

f ¶Litigiosus.] In hac distinc.90.tractat hoc c. nõ litigiosum, q̃d tractauit 46. dist. sed dissimiliter. ibi.n. ostendit,ꝙ episcopus nõ debet esse litigiosus.hic vero,ꝙ discordantes debet ad concordiã reuocare. vltimo additur, ꝙ ep̃i debent sibi uicissim p̃stare auxilium ad pacem seruandam.

DISTINCTIO XC.

1 ps

Litigiosus [f] quoque prohibetur ordinari; quia qui sua potestate discordãtes ad concordiam debet attrahere, qui oblationes dissidentium prohibetur recipere; nequaquam litigandi facilitate alios ad dissidium debet prouocare.

Vnde in concilio Carthaginensi quarto,c.59.legitur.

¶Clerici discordes deijciantur,vel reuocentur ad concordiam. C. I.

Burc.l.2.c.215. Iuo p.6.c.290.

DIscordantes clericos episcopus vel ratione [g], vel potestate [h] ad concordiam trahat:inobedientes synodus per audientiam damnet.

Item ex eodem,c.93.& 94.

¶Dissidentium fratrum,in ecclesia oblationum dona non recipiantur. C. II.

Burc.l. 5.c.38. & 39. Iuo p.2.c.47.& 48. j.c.eorum.

OBlationes [i] dissidentiũ fratrum neq; in sacrario,neq; in gazophylacio [k] recipiantur. *Similiter* †. Dona [l]

†*al. similiter dona eorum*

g DIscordantes.] Ratione.] .i. amicabili cõpositione extra iudiciũ. & d̃ plano. nã iudex ad cõcordiam laborare debet.5.q.2. si primates 1. & litigantes reconciliare. ff. de vsufr. si cuius.§.equissimum. & d̃ of.p̃si. illicitas. ne potẽtiores.Si ergo inter se compositionẽ faciãt, remanebũt crimina impunita,5̃ illud.ff.ad le. Aquil.ita uulnerat̃ 2. sed hoc in crimine iniuriarũ obtinet, quod quilibet põt remittere. sed si criminaliter agerẽt,esset falsum: sed si delictũ tangeret ecclesiã, ibi non posset subditus componere cum prælato, vt 23. quæst. 4. si is qui. potest tamen renunciare accusationi, ut ex. de acc. ueniens.

Iudex ad cõcordiam laborare dẽt.

1 Concor. tex. ĩ Auth. de manda. prin.§.deinde. colla.3. non tñ põt eos cogere. tex.est in §. fin.in Auth. ut lit.iu.

2 Et extra de sen.excõmu. ut famæ.ff.de fideiu. si à reo.§.ult.

aliquis enim maior erit alio. nam in domo patris mei, & c.de pę.distin.4.in domo. sed non præerit ei, & uide quomodo prælatus & subditus sibi cõnectuntur, vt 95. dist.esto.& hæc diuersitas ordinum propter maiorem concordiam est statuta,vt 45.dist. licet 2.

b ¶Vera.]Id est,per ueram concordiam.Io.

c ¶Contextio.]Infra 95.dist.esto.Io.

d ¶Vniuersitas.]Creaturarum.

e ¶Qualitate.] Quia qualitas corporum nõ potest manere in vno statu.de consec.dist.5.ne tales. & dicit lex, quòd circa statum humanum nihil est stabile, ut in Authen.de non alie.aut permu.§.vt autem.coll.2.uel dic, qualitate,id est,æqualitate. quia non omnes possunt esse episcopi.

Status humanus est ĩstabilis.

LItigiosus.] Hæc dist.diuiditur in duas partes. in quarum prima probatur,quòd clerici non debent esse litigiosi: quia ex officio suo tenentur alios ad concordiam reuocare, & si talis fuerit, ordinari non debet:& hoc probat ex auct.sanctornm.Secũda ibi,[Præcipimus.]Ioan de Fant.

CASVS.Repetit hic illud c.Apostolicæ regulæ, non litigiosum:qui ordinari prohibetur.Nam cum discordantes debeat concordare,& oblationes dissidentium non

ADDITIO. Ad idem in Auth.de man.princ.§.deinde. coll.3.Pacis enim turbator capite plectendus est. ff. de re mili.qui metu.Archid.

h ¶Vel potestate.] Scilicet coerctione. ut ff.de officio præsidis,congruit,& infra eo.placuit.

OBlationes.]CASVS.Dicitur,ꝙ sacerdos non debet recipere oblationes discordãtium fratrum, nec eorum qui pauperes opprimunt.

i ¶Oblationes.]Cum odium eorum apertũ est, & notorium:hoc intellige de voluntarijs oblationibus, non de decimis & primitijs.ext.de deci.de terris.16.q.1. decimæ.Lau.

K ¶In gazophylacio.]Id est,arca,uel locus est ubi reponuntur oblationes,à gaza,quod est diuitiæ, & phylatia id,quod est seruare.

Gazophylacium quid est.

l ¶Dona.] Dicit Hug.hoc generaliter intelligendum esse de quolibet, qui est in mortali peccato 3. & gratia exẽpli est illud positum,s.dissidentium. Tu melius dic, ꝙ cũ hæc sit pœna, non dẽt extendi nisi quatenus reperitur delictum. nam specialiter de quibusdam personis inuenitur prohibitum,ut hic de isto. Item de eo q̃ pauperẽ opprimit.Item de sacrilego,ut 12.q.2.de viro.

3 Subau. in quo q̃s contumaciter p̃sistit, s̃m H. Oblationes facere multis est uitiũ.

Item de eo, qui vi extrahit seruum ad ecclesiam confugientem, vt 17.q.4.miror. Itē de raptore. extra de rapt. super eo. Item de vsurario, extra de usuris, quia in omnibus. sed etiam pœnitentes quandoque prohibentur oblationes facere, de consec. dist 4. eos. Idem dico de meretrice 1.

1 Argu. ad hoc bonū in Auth. de leno. i prin. & quod ibi not. coll 3.

a ¶Opprimunt.] Si quis tamen officiatus opprimit rusticos; quia forte debet habere decem, & accipit duodecim: dona eius non sunt respuenda de iure s̄m quosdā: quia transfertur dominum in huiusmodi, & fieri potest inde eleemosyna: nec est uera rapina. argu. 14. quæst. 5. non sane. si tamen propterea correctus nollet cessare, debēt respui. Vel dic. ꝙ inde potest fieri eleemosyna, non tamen oblatio. Idem dico in meretrice, ut dixi 14. q. 5. in prin.

NEque.] CASVS. Quidam inimici fratrum & inuidi confisi de illo verbo Euāgelij: Vbicumq; fuerint congregati duo vel tres in nomine meo, &c. insimul collecti sacrificabant Domino. Sed dicit Cyprianus, ꝙ Deus eorū sacrificia nō respicit: sicut ad sacrificia Cain non respexit: talis enim culpa discordię non dimittitur, etia si passionem patiatur pro Christo.

b ¶Ecclesiam.] Extra quam qui inueniunt, exterminabuntur. 24. q. 1. quia ex sola. Lau.

c ¶Nec sanguine.] Si impœnitens decedat. hoc ad exaggerationē huius criminis dicit; quia idē est in quolibet alio crimine.

d ¶Abluitur.] Quo ad uitā æternam: sed valet martyrium quo ad minorē pœnam. de pen. dist. 4. si quis autem non habens.

Desperandum est de nemine.

e ¶Inexpiabilis.] Verum est post mortem, aliàs de nemine desperādū est, ut de pœ. dist. 7. nemo. 32. q. 2. ancillam. nam qui im penitens decedit in martyrio, nō saluatur 2. de pe. dist. 1. c. ult. sed mitius puuitur ut ibidem dicitur, & de p œ. dist. 3. §. potest.

2 Ad hoc vide q̄d̄ le. & no. 1. q. 1. vide.

eorum, qui pauperes opprimunt [a], à sacerdotibus refutanda sunt.

Item Cyprianus, de vnitate ecclesiæ.

¶Extra ecclesiam esse probatur, qui pacem cum proximo non habet. C. III.

NEque ad Cain munera respexit Deus. Neque enim pacatum habere Deum poterat, qui cum fratre pacem per zeli discordiam non habebat. Quam sibi igitur pacē promittunt inimici fratrum? quæ sacrificia celebrare se credunt æmuli sacerdotum? An secum esse Christum, cū collecti fuerint, opinantur, qui extra Christi ecclesiam [b] colliguntur? Tales etiam si occisi in confessione nominis fuerint, macula ista nec sanguine [c] abluitur [d]. Inexpiabilis [e], & grauis culpa discordiæ, nec passione purgatur.

Item ex octaua synodo.

¶Murmurantes à fratrum vnitate alieni efficiantur. C. IIII.

ALienus sit à fratrum vnitate, qui murmurat; & opus eius [f] abijciatur, qui murmurans α exstiterit: ne pœnam murmurantium incurrat de qua Apostolus dicit: [Neque [g] murmuraueritis, sicut quidā murmurauerunt [h], & perierunt ab exterminatore [i].] Iuxta β mensuram itaq. operis peccator (quod in hac sententia Apostoli plenius declaratur) sacerdotis iudicio pœniteat.

Burc. l. 10. c. 52. & 54. Iuo p. 13. c. 55. & 53. ex concil. Moguntino. 1. Cor. 10.

¶*In libello B. Basilij de institutis monachorum Rufino interprete (qui nuper Coloniæ cum regula B. Benedicti est impressus) cap. 2. in vltima responsione habetur prima pars huius capitis vsque ad ver.* abijciatur.

α ¶Qui murmurans.] *Eiusdem libelli, c. 50. penultima interrogatio sic habet*, Si uero etiam quis murmuret propter escā, quæ erga eum sententia seruabitur? Resp. Ea, quæ circa eos, qui murmurauerunt in deserto. Dicit enim Apostolus: [Neque murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.]

β ¶Iuxta.] *Hæc pars non habetur in eo Basilij loco. Apud Burchardum vero & Iuonem (à quibus citatur ex concilio Moguntino) sic legitur*, iuxta mensuram, opusque peccati, quia in hoc sententia, &c.

Item ex eodem.

¶Corripiantur, qui rixas, & contentiones amant. C. V.

SI quis [monachus † contentiones, vel rixas amauerit,

In regula Isidori, c. 17. Burc. l. 10. c. 62. Iuo p. 13. c. 63. † abest à multis exempl.

ALienus.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ quicumque murmurat & discordat à fratribus, abijciēdus est ipse, & factum eius: qui ne exterminetur ab angelo exterminatore (sic ut fuerunt exterminati Iudæi murmurantes in deserto) agere debet pœnitentiam ad arbitriū sacerdotis, iuxta magnitudinem peccati sui.

f ¶Opus eius.] Id est, oratio eius si clericus est, opus. n. eius est orare. 36. dist. cap ult. uel si est laicus, opus eius, id est, oblatio eius. s̄. ea. dist. oblationes. & 12. q. 1. duo.

g ¶Neque.] Sic 2. q. 7. §. de his etiam.

h ¶Murmurauerunt.] Et perierunt in deserto. illa pœna est, ut citius moriat. 11. q. 3. episcopi si sacerdotali.

i ¶Ab exterminatore.] i. ab angelo malo, qui exterminauit murmurātes in deserto à terra promissionis. D.

SI quis monachus.] CASVS. Quæsitum fuit quantā pœnam debeat pati monachus, qui rixatur, uel fratribus

tribus conuitia infert? & respondet, iuxta modum peccati diuturna pœna purgentur ad arbitrium sui prælati. Idē est & si fuerit murmurator. Sequēs c. planū est.
a ¶Vel manifestum.] Id est manifestè.
b ¶Diurna.] Videtur ꝙ tanto tempore debeat quis esse in pęnitētia, quanto fuit in peccato. 5. q. 2. c. 1. Sed dicimus hoc ponendum in arbitrio prælati. nam quandoque inuenitur, ꝙ debet esse tanta de pœ. dist. 1. quāobrem. quandoque minor. de pœ. dist. vlt. cap. vlt. quādoque maior. de pœ. distinct. 3. pro ductior.
c ¶Prioris.] Id est, abbatis. abbas enim potest absolure monachum suum iniicientem manus in monachū suum, vel alterius. sed non potest si percusserit clericū sæcularem 1. vt extra de sen. excom, cum illorum, &c.

Pnīa est arbitraria.

uel manifestum [a] conuitium fratri intulerit, iuxta arbitriū rectoris, modumque peccati, diurna [b] expietur pœnitentia. *Item.* ¶Qui contentiosus aut murmurans extiterit, secundum arbitrium prioris [c] tamdiu β pœniteat, quam diu culpæ qualitas extat.

In 1. sentētiarū Patrū, c. 96. ex statutis seniorum. Burc. l. 10. c. 53. Iuo p. 13. c. 54.

α ¶Si quis monachus] *Hanc priorem partem Burchardus, & Iuo citant ex concilio Agathensi, in quo etiam habetur ex codice librorum sexdecim, lib. 5 c. 22. abest autem ferè ubique, etiam in multis Gratiani exemplaribus vox,* monachus.

β ¶Tamdiu.] *Apud Burchardum, & Iuonem (qui citant hanc partem posteriorem ex Moguntino, habetur autem in libro sententiarū Patrum, c 96. ex statutis seniorum) legitur,* ita pœniteat, qualiter culpæ qualitas extat.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 25.

¶Dissidentes episcopi ad concordiam redire cogantur. C. VI.

Burc. l. 1. c. 62. Iuo p. 5. c. 173.

Dissidentes episcopos, si non timor Dei, synodus reconciliet.

Item ex eodem, c. 26.

¶De eodem. C. VII.

Burc. l. 1. c. 101. Iuo p. 5. c. 203.

Studendum est episcopis, ut dissidentes fratres, siue clericos, siue laicos, ad pacem [d] magis, quàm ad iudiciū coerceant † [e].

†*cohortentur*] uera lectio

Item ex eodem, c. 94.

¶Non recipiantur dona eorum, qui pauperes opprimunt. C. VIII.

s̄. ead. oblationes. Burc. l. 5. c. 39. Iuo p. 2. c. 48.

Eorum, qui pauperes opprimunt, dona à sacerdotibus sunt refutanda.

Item ex concilio Agathensi, c. 31.

¶A cœtu alienentur fidelium, qui ad concordiam redire contemnunt. C. IX.

Burc. l. 10. c. 61. Iuo p. 13. c. 62.

Placuit etiam, ut (sicut plerumque fit) quicumque odio, aut longinqua inter se lite dissenserint, & ad pacem reuocari dinturna † obstinatione nequiuerint, à sacerdotib. ciuitatis primitus arguantur [f]; Qui si inimicitias deponere perniciosa intentione noluerint, de ecclesiæ cœtu iustissima excommunicatione [g] pellantur.

† *al. diutina intentione*

† Diuturna Io. Doc. ꝙ iudex pōt cogere ad cōpromittendū eos, qui diu litigauerūt in quidā æstimauerūt, ī cer. peta.

Item Fabianus Papa.

Studendum.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ episcopus discordātes clericos, uel laicos debet ad concordiā reuocare, potius q̄ ad iudicium vocare. & consueuit hoc capitulum intelligi in crimine iniuriarū. Seq. cap patet.
d ¶Ad pacem.] Hæc & similia intelligo, cū ciuiliter agitur de crimine: uel in causa ciuili: secus ubi criminaliter [2] ageretur. expedit enim peccata nocentium nota esse. ff. de iniur. eum qui. & extra de col. deteg. c. 1. Ioan. vel cū agitur actione iniuriarum, ut dictum est supra ead. cap. 1. B.
e ¶Coerceant.] Arg. quod episcopus si qs coram eo accusauerit aliquem, & uelit desistere, & ille uelit ei remittere, non dēat eos cogere prosequi causam illam 2. etiam lite contestata: & ꝙ illi possint desistere cum episcopus debeat magis hortari ad pacem quam ad contentionem. arg. 5. q. 2. si primates. Io. qđ uerum credo in crimine iniuriarum, uel cū agit ciuiliter: aliàs non 3. ut extra de col. c. 2. B.
Placuit etiā.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ si quis habet discordiam cum aliquo, debet moneri, ut ad pacem redeat: & si contempserit, debet excōmunicari.
f ¶Arguantur.] Arg. ꝙ admonitio semper debet præcedere uindictam. arg. 12. q. 2. indignè.
ADDITIO. Ad idem 32. q. 5. præceptum. ff. de fideicom. lib. cum uero §. subiectum. & §. seq. Ad idem 45. distinct. licet plerumq;. Archiac.
g ¶Excōmunicatione.] Videtur tamen, quòd primo iudex sæcularis coget [4] eos ad coucordiam: & si hoc non sufficiat, quòd tunc excommunicabuntur. 17. quæst. 4. de presbyterorum, &c.

Abbas monachū excōicatū absoluere potest.
1 Isto casu dēt absolui à diœcesano epo: qđ dic ut ext. de sen. excō. religioso. ibi uideas.
Accusator pēdente accusatione pōt desistere.
2 Adde an & qn pōt accusator desistere notat Cy. ī l. fi. C. de accusa. & in l. 2. C. de exhibē. re. B. in l. athletas. ff. đ fal.
3 Et est ratio quia expedit peccata nocentium, &c. vt dr̄ in glos. præ. ſm R.
4 Coget. Vide legistas l. q. dā æstimauerūt. si cer. peta.

SI quis contristatus.] CASVS. Quidam satisfacere nolebat alicui cui iniuriam fecerat: sed iniuriā passus reconciliari volebat. Quæsitum fuit, quid de illo fieri debeat; & respondet: ꝙ debet fame macerari, donec de nolente fiat uolens.

a ¶Satisfaciēte.] Immo etiam non satisfaciente eo, rancorē tenetur dimittere. ut de pę. dist. 5. c. ult. q͞a non est licitum nobis aliquem odio habere, ut 23. q. 4 c. cum in lege. 11. q. 3. inter verba. sed actionem iniuriarum, id est, satisfactionem, non tenemur dimittere. nā ad remittendam iniuriam nullus est cogendus 1. 23. q. 4. sic illic. immo bene facit qui dimisso rancore agit iniuriarum. 45. dist. & qui emendat. 23. q. 5. de occidendis.

Rancorem sed non iniuriam tenemur dimittere.

1Et uide q͞d not. 1. q͞o. 4. quia prælatus in gl. ar. ꝙ, &c. versi. sed nūquid &c. Archid.

b ¶Inedijs.] Id est, pęnis excommunicationis.

PRæcipimus.] Hæc est secunda pars dist. in qua probat ꝙ episcopi debent sibi præstare consilium & auxilium ad pacem tenendam. Io. de Fan. CASVS. Dicitur hic ꝙ ad pacem firmiter tenendam & obseruādam debent episcopi sibi mutuum auxiliū exhibere: & qui hoc non fecerit. deponat.

c ¶Præcipimus.] Per ista cap. patet, ꝙ ad iudicium ecclesiæ spectat facere pacem, ut hic, & extra de treuga & pace. treugas. Item patet hic ꝙ episcopi puniūtur, qui sibi non præstant mutuum auxilium, ut 3. q. 1. nulli. & etiam mortuo episcopo uel infirmo uicini episcopi tenētur supplere defectū episcopi, ut 7. q. 1. pontifices. Ioan.

Ep͞i sibi mutuū debēt p̄stare auxilium.

ADDITIO. Hic eliciunt aliqui quare per diuersa anni tēpora treugæ constituantur, extra de treu. c. 1. vt scilicet eo tempore paci reformādæ detur opera. arg. C. de fer. l. dies. arg. 33. q. 2. placuit. Io. de Fan. & hic adde. & uideas quod dicam 24. q. 3. illi qui. Arch.

PErlatum.] CASVS. Quidam conabantur vt alij ab officio caderent, & ordinibus: in sacramentis, ab alijs discordantes, ut in baptismo & alijs sacramentis, vnde discordiæ ortæ sunt inter eos. Quod cum Victor Papa audiuisset, pręcepit ut ad pacē velociter redirēt, & auxilium sibi uicissim conferrent. Si vero contempserint, à communione ecclesiæ repellantur.

d ¶Discrepare.] Hoc dicit canon, ut simplam teneamus baptismi formam propter schisma uitandum. de consecra. dist. 4. propter uitandum. ubi tamen consuetudo est diuersa, nihil efficit, ut de consecra. distinc. 4. de trina.

Baptismi forma dēt esse simpla.

e ¶Concordare.] Cum metropolitana ecclesia. 12. dist. c. pen. de conse: dist. 1. altaria. & dist. 3. c. litteris. Io.

¶Inedijs maceretur acerrimis, qui fratri suo reconciliari noluerit. C. X.

SI quis contristatus voluerit reconciliari fratri suo, satisfaciente [a] eo, qui contristauit, acerrimis maceretur inedijs [b], vsque dum gratanti animo satisfactionem recipiat.

Burc. l. 10. c. 59. Iuo p. 13. c. 60. ex Fabiano.

Item Innocentius secundus.

¶Episcopi ad pacem firmiter tenendam uicissim sibi consilium & auxilium præstent. C. XI.

2 PRæcipimus [c], ut episcopi ad solum Deum, & salutē populi habentes respectum, omni tepiditate semota, ad pacem firmiter tenendam mutuum sibi cōsilium, & auxilium præbeant: neque hoc alicuius amore, vel odio prætermittant. Quòd si quis in hoc Dei opere tepidus inuentus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

In conc. Lateranen c. 9. extra de treuga, & pace. c. 1 § præcipimus, ex Alex. iij.

Item Victor Papa ad Afros, epist. 2.

¶Expellendi sunt à communione fidelium, qui sibi inuicem reconciliari noluerint. C. XII.

PErlatum est ad sedem Apostolicam, aliquos uestrum nocere fratribus† velle, & ut cadant, decertare: similiter in sacramentis, discrepare [d], & ob id contentiones, & æmulationes fieri inter uos: à quibus dissensionibus uos auertere, & in hic omnibus concordare [e], & opem ferrè uicissim mandamus. Nam si hoc agere cito neglexeritis, & uicissim reconciliari non studueritis; ab Apostolicæ sedis, & totius ecclesiæ communione vos pelli non dubitetis.

Poly. l. 4. tit. 13. †*al. fratres*

DISTINCTIO XCI.

QVi autem [f] turpi lucro, vel inhonesto negocio uictum sibi quærere prohibentur; de oblationibus ecclesiæ stipendia consequantur. Quòd si ecclesia ei sufficere non potuerit; proprio artificiolo†, uel agricultura (exemplo Apostoli, q de labore manuū viuebat) sibi necessaria inueniat: ita tamē, ut occasione sui operis uigilijs ecclesiæ nō desit. Q͞d absq;

†*al. artificio* *Actuū 2. & 1 Cor. 4. 1. Thes. 2. & 2. Thess. 3.*

QVi autem turpi.] CASVS. Supra in dist. 88. dictum est quod clerici negociari non debent. Sed quia dubitari posset unde uiuere debeant: ideo subiungit hanc 91. distin. Gratianus, ubi docet ꝙ uiuere dēt de oblationibus, & de decimis: quę si deficiāt, ad instar Pauli quærant sibi victū de aliquo artificiolo: dūmodo propter hoc officia sua non negligant, nisi essent infirmi.

f ¶Qui autem.] Dictum est s͞. 88. dist. clericis non licere negociari: vnde ostenditur in hac 91, dist. ex quo debeant sustētari, q͞a de ecclesiasticis stipendijs ubi autē clerico non sufficit ecclesia proprijs manibus sibi quærere victum debet iuxta Apostolum: non tamen ꝙ ex hac occasione subtrahatur ab ecclesiasticis officijs. H.

Clericus prijs ma[n]... bus sibi ... ctum qu... rere pote...

a ¶Quod

Qui

a ¶Quod absque inæqualitate.] Id est, nisi cum inæqualis est corpus exuberantia vel defectu humorum: hoc est ex causa infirmitatis.

ELeutherius.] CASVS. Pelagius quando cōsecrauit Eleutherium, compluit eum ad præstandum cautionem,

b ¶Promisit.] q̃ ꝓmittēda sūt, notaui 23. dis. quāquā.
c ¶Vigiliæ.] Id est, mortuorū exequiæ: vel generaliter ecclesiastica officia 1. 61. dist. quoniam festus. & propter causam hæc cautio fuit exacta ab ep̄o isto: q̄a clerici sui negligentes erant circa diuina officia: aliàs de iure cōi huiusmodi cautio non est in ordinatione ep̄i exigenda. Sed uidetur quòd Eleutherius hoc modo ꝓ suis clericis obligari non potuit, pro mittendo eorum factū 2. inst. de inuti. stipu. § si quis aliū. Sed dic ꝙ bene potuit, cū ad eius officium spectaret eos ad hoc cogere: & ita sua interfuit 3: præterea per illa verba vr̄ promisisse se curaturum vt illi intersint: sicut cū q̄s promittit alium iudicio sisti: arg. ff. de ver. obliga. quoties quis alium & est si. sup. 63. dist. tibi domino. Itē est argu. hic ꝙ ep̄s potest inducere consuetudinem nouam in sua ecclesia quo ad officia celebranda. 12. dist. nouit. & de cōs. dist. 3. c. 1.

1 Vnde eorum culpa in eum redundabat. 86. dist. c. 1. Episcopus potest suorum subditorum factum promittere.
2 Hanc glo. dicit sing. Brix. in suo dictionario, in uer. factum. ad hoc quod quis nō potest promittere factū alienum.
3 Vnde bene obligabatur. insti. §. certum. & § seq.
Episcopus in sua ecclesia nouam consuetudinem inducere pōt circa officia.

inæqualitate [a] *sui corporis nulli impune conceditur.*

† al. Gelasius — *Vnde Pelagius † Papa.*

¶Corripiantur clerici, qui officijs matutinis, vel vespertinis se subtrahunt. C. I.

Ans. l. 7. c. 165.

ELeutherius frater, & coepiscopus noster queritur clericos suos sibi contra canones superbire; & id, quod nobis iubentibus facta in scrinio cautione promisit [b], vt quotidianis diebus vigiliæ [c] in eius celebrarentur ecclesia, illis contemnentibus implere non posse: sed magis vnumquemque suis (postposito ecclesiæ seruitio) vacare negotijs. Et ideo experientia tua eos, quos tibi esse ostenderit contumaces, debita obiurgatione compesce, & modis omnibus, vigilijs vacare compelle.

[*Item ex concilio Nannetensi.*]

De eodem. PALEA. C. II.

extra de celebr. mis. c. 1. ex Agathensi. Burc. l. 2. c. 104. Iuo p. 6. c. 181. ex Nannetensi.

PResbyter mane, matutinali officio expleto, pensum seruitutis suæ, canendo primam, tertiam, sextam, nonā que persoluat: ita tamen ut postea horis competentibus, & signis designantibus iuxta possibilitatem aut à se, aut à scholaribus publice compleantur. Deinde peractis horis, infirmis visitatis, si voluerit, ad opus rurale exeat ieiunus; vt iterum necessitatibus peregrinorum, & hospitum, siue diuersorum commeantium, infirmorum quoque, atq; defunctorum succurrere possit vsque ad statutam horā pro qualitate temporis, & opportunitate †, *Item ex dictis S. Benedicti.*

Psal. 118. † al. opportunitatis. In reg. S. Benedicti c. 16. Burc. l. 2. c. 105. Iuo p. 6. c. 182. Psal. 118.

¶Propheta dicente: [Septies in die laudem dixi tibi:] qui septenarius sacratus numerus à nobis sic implebitur, si matutinæ, primæ, tertiæ, sextæ, nonæ, vesperæ, cōpletoriiq; tempore nostrę seruitutis officia persoluamus: quia de his dixit propheta: [Sepities in die laudem dixi tibi.] Nam de nocturnis vigilijs idem ipse propheta ait: [Media nocte surgebam ad confitendum tibi.] Ergo his temporibus referamus laudes creatori nostro super iudicia iustitiæ suæ.

Item in concilio quarto Carthaginensi, c. 52. & 49.

¶Sine officij detrimento, artificiolo sibi clericus necessaria quærat. C. III.

Burc. l. 2. c. 103. Iuo p. 6. ca. 180. † al præparet C. 49.

CLericus victum, & vestimentum sibi artificiolo, vel agricultura [d], absque officij [e] sui duntaxat detrimento, paret †. *Item.* ¶Clericus, qui absq; corpusculi sui inæqualitate vigilijs [f] deest, stipendio priuatus excōicetur.

CLericus.] CASVS Dicit in hoc c. ꝙ clericus quærere dēt sibi victū de artificiolo vel agricultura: dū modo officium suum non negligat: & si clericus (nisi propter infirmitatem suam) officium suum dimiserit, excōicari debet. Idē dicit in seq. c. Addit tamen, ꝙ si clericus uadat uagando ꝑ nundinas, deponi debet: & ꝙ si ꝑꝑ emptionis ab officio declinet, remouebitur ab officio. Aliud ca. quod postea sequit, planum est.

d ¶Agricultura.] argu. C. de epi. & cle. l. 2. nā mercari non pōt. 88. dist. fornicari. H. ADDITIO. Subaudi ut ibi dicitur. sed ipsa mercatio debet esse honestatis conscia, ut ibi etiam dicitur, quod erit secundum Azo. si faceret libros. & postea uenderet. ad hoc 14. q. 4. ca. 1. & 10.

tionē, ut uigilias quotidianas in ecclesia sua faceret rite celebrari: in quo cū clerici sibi non obedirent, sed potius negotiationi intenderent, conquestus est Papę: præcipit ergo Papa cuidam vt illos clericos contumaces compellat uigilijs insistere omnibus modis.

q. 3. cauendū. in fi. quod dic. vt not. 14. q. 3. in summa. in fin. & q. 4. c. 3. & 88. dist. cap. 1. & 2. Archid.
e ¶Officij.] Ergo clericus nō pō operas suas per totā diē locare, cū nō dēt officio deesse, ut 54. dis. si seruus.
f ¶Vigilijs.] Non tamē uident puniendi si desinit diuinis

Clericus locare per totam diem operas suas non potest.

uinis officijs, cum non possint percipere necessaria ab ecclesia, cum de altario debeant uiuere: secus tamē est, quia fecerunt sibi præiudicium, quando permiserunt se promoueri ad tam tenuem ecclesiam, sicut est in ma trimonio carnali. arg. 52. q. 5. horrēdus. Vnde sicut uir tenetur ministrare ne cessaria uxori, quæ tñ est talis, ꝙ ei debitum reddere non ualet, ut 32. q. 7. qđ proposuisti. & cap. 2. qui. ita iste tenetur officia re ecclesiam: licet pauper sit, & dicere cum Apostolo: Scio & abūdare, & esurire, & cæ. 41. dist. ꝙ dicit. & ministrent ei manus. 21. q. 1. clericus. in fi. immo vř, quod debeat auferri ei ecclesia, eo quòd ad tenue beneficium se promouendū consensit, vt dř extra de præb. cap. ulti. Sed quid si à principio fuit diues ecclesia cū ad eam promotus est sed post vergit ad exiguitatem? Dices clericum ad hoc teneri? sic. episcopus tamen in hoc casu, & præmisso debet eam unire ecclesijs alijs. 10. quæst. 3. unio. de consе. distin. 1. omnes.

Ecclesiā ēt pauperē, tenetur clericus officiare.

¶ Stipendio priuatus.] Sed cui applicabitur hoc? Potest dici quòd canonicis insimul cum epō. Hoc verū est in eo, ꝙ de cōi percipiebatur: aliàs vř, ꝙ tm̄ canonicis. arg. C. de hæred. decurio. & naui. l. 1. 2. & 3. nisi cum iniustè priuatus est. tunc enim omnia ipse recuperat quę amisit. ff. de re milita. l. penul. C. eo. l. 1. lib. 12. Laurentius. Sed certè ego credo, ꝙ suum beneficium debet assignari alicui qui celebret ꝓ eo d, nec ipse est excommunicatus, ut extra de appel. peruenit. B.

Excōicati beneficiū, cui est assignandum.

CASVS. Proxima distinctione supra dictum est, ꝙ clerici debent uigilijs insistere, & conuenire ad officia celebranda. Nunc vero in hac 92. dist. ostēdit Gratianus, qualiter debeant celebrare, cātando scilicet magis corde quam ore. Et continet quinque articulos.

d ¶Cum

a ¶Priuatus. [*In postrema Coloniensi conciliorum editione legitur*, priuetur. *Sed in vetustioribus Coloniensibus, duabus Parisiensibus, exemplaribus duobus huius concilij manuscriptis Vaticanis & vno Sorensi regio legitur quemadmodum apud Gratianū.*

Item ex eodem, c. 51. 53. & 48. & 50.

¶De eodem. C. IIII.

CLericus, quantumlibet verbo Dei eruditus, artificiolo [a] victum quærat *Item.* ¶Omnes clerici, qui ad operandū validi sunt, & artificiola, & litteras discāt. Qui vero non pro emendo aliquid in nundinis, vel in foro deambulant, ab officio suo degradentur. Interemptores [a] [b] autē ab officio declinantes [c], vel negligentius agentes, ab officio suo remoueantur.

Burc. l. 2. c. 102. Iuo p. 6. c. 179. & 180. C. 53. Burc. l. 2. c. 210. C. 48. Iuo p. 6. c. 285. Burc. l. 2. c. 51. C. 50.

¶*Caput hoc confectum est ex multis capitib. Carthaginensis quarti non suo ordine dispositis.*

a ¶Interemptores.] *In exemplaribus concilij etiam manuscriptis legitur*, clericum inter tentationes ab officio suo declinantem; uel negligētius agentem, ab officio suo remouēdū. *Contra enim in canone 42. iubent*, clericum inter tentationes officio suo incubantem, gradibus sublimandum. *Sed ob glossam non est mutatum. De tentationibus vero, ob quas (præter tyrānorum persecutionem) aliqui clerici officium suum deserebant, agit B. Ambrosius, epist. 17.*

Item ex concilio Aurelianensi 1. c. 30.

¶De eodem. C. V.

CLerici vero, qui ad opus sanctum adesse contempserint, secundum arbitrium episcopi ecclesiasticam suscipiant disciplinam.

DISTINCTIO XCII.

Vm autem [d] ad ecclesiam uenerint, corde magis, quàm uoce Deo cantandum meminerint. Vnde Hieronymus lib. 3. comment. ad cap. 5. epistolæ ad Ephesios.

¶Corde, non voce tantum Deum laudare debemus. C. I.

CAntan-

Ans. l. 7. c. 70. *Eph. 5.*

a CLericus.] ¶Artificiolo.] Ex quali artificio clericus potest sustētare se, nor. aui 14. q. 3. in summa.

b ¶Inter emptores.] Id est, illud secundum quod solet esse inter emptores? & sic idem repetit: & tunc sunt duæ partes, secundum quod est hic inter emptores, est una pars, & uocat inter emptores proxenetas, de quibus habes. ff. de proxenetis. l. 2.

Inter emptores sunt proxenetæ.

c ¶Declinantes.] Scilicet clerici. Io.

CVm autem.] Hæc dist. diuiditur in quatuor partes: in quarum prima dř, ꝙ corde Deo est cantandum: non tantum uoce: & hoc probat duabus auctoritatibus. Secunda ibi, [A quibus.] Tertia ibi, [Quod autem.] Ioan. de Fant.

d ¶Cum autem.] Ostendit magister in præcedēti dist. ꝙ clerici debēt celebrare diuina officia in ecclesia. In hac 92. dist. ostendit magister qualiter, qui a. s. non debent uocis modulationi insistere 1. addjcitur ēt, ꝙ in ecclesia Romana diaconi cantare non debent, sed verbo prædicationis uacare 2. Postea mouet incidentem q. utrum epi, qui non recipiuntur in sua ecclesia, possint in alia parochia episcopale officium exercere. 3.

1 Vt j. ea. c. 1. 2 Vt j. ea. c. 2. 3 Vt j. ea. §. de epis. cū cap. seq.

CAntātes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Apostoli, usq; ibi, [Audiant.] In secunda parte ponuntur uerba Hieronymi, quibus reprehendit eos, qui in ecclesia uoce tantū cantant, & non corde, & ungunt fauces & guttur, ut dulcius resonent in conspectū populi.

a ¶Can

a ¶Cantantes.] Hæc sunt verba Apostoli.
b ¶Audiant.] Verba Hieronymi exponentis.
c ¶Non uoce.] Tantum. nam & uoce decantandum est, ut de cons. dist. 5. nō mediocriter. & ibi psallite, Deo in iubilatione. tamē magis cordis deuotione, quàm vo cis

Cordis deuotiōe magis, q̄ vocis iubilatione cātandum.

tando tragœdias, & dicuntur a tragos, quod est hircus: & oda, quod est laus: quia hirco remunerabantur, propter fœtidam naturam hirci.

Tragœdi vnde dicuntur.

AB OFFICIO. CASVS. Dictum est supra, quòd cordecantandum est. Nunc vero ostendit, quòd diaconi ab officio cātādi sunt exempti, ne dum studēt cātilenis, ab altaris officio remoueantur. Et hic est secundus articulus.
f ¶Exēpti.] Hoc intellige quando induti sunt in ecclesia ad cantandum Euangelium, & sic intellige sequens cap.

tes [a], & psallentes in cordibus vestris Domino.] Audiant hæc adolescentuli: audiant [b] ij, quibus psallendi in ecclesia officium est: Deo non voce [c], sed corde cātandum: nec in tragœdorum modum guttur, & fauces dulci medicamine liniendæ † [d] sunt, vt in ecclesia theatrales [e] moduli audiantur, & cantica; sed in timore, in opere, in scientia scripturarum.

† al. colliniendas, vt

Ab officio autem cantandi, & psallendi diaconi inueniuntur exempti [f], ne dum vocis modulationi student, altaris ministeria negligant.

Vnde Gregorius lib. 4. epist. 44. seu c. 88. & lib. 12. post finē epistolarum in concilio ab ipso habito.

¶Cantandi officium diaconi sibi non vsurpent. C. II.

Ansl. 7. c. 69. Poly. l. 4. tit. 31. Iuo p. 2. c. 79.

IN sancta Romana ecclesia dudum consuetudo est valde reprehensibilis exorta, vt quidam ad sacri altaris ministerium ꝛ cantores eligantur, & in diaconatus ordine cōstituti, modulationi vocis inseruiant, quos ad prædicationis [g] officium, & eleemosynarum studium vacare cōgruebat. Vnde fit plerumque, vt ad sacrum ministerium dum blanda vox quæritur, quæri congrua vita negligatur, & cātor minister Deum moribus stimulet [h], cum populum vocibus delectat. Qua de re præsenti decreto constituo, vt in hac sede [i] sacri altaris ministri cantare non debeant, solū que [k] Euangelicæ lectionis officium inter Missarum solennia exoluant: psalmos vero, ac reliquas lectiones censeo per subdiaconos, vel si necessitas exigit, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum meum venire tentauerit, anathema sit.

ꝛ ¶Ministerium.] *In impressis sequebatur,* constitui, *quæ vox expuncta est, quoniam neque in vetustis Gratiani exemplaribus est, neque apud B. Gregorium, neque apud alios collectores, & uidetur addi in glossa ad versi.* ministerium, *quæ etiam glossa non est inter vetustiores.*

IN sancta.] CASVS. In ciuitate Romana cantores assumebantur ad ministrandum altari: & diaconi dum deberēt insistere officio prædicandi, vel eleemosynarum largitioni, cantibus operam dabant; & sæpè ad iactantiam cantabāt, ut à populo laudarētur, ex quo Deus stimulabatur, quod Gregorius valde reprehendit: unde statuit, ut diaconi tantum Euangelium dicāt: alia uero officia, scilicet cātandi psalmos & lectiones per subdiaconos expleantur, & per minores ordines in necessitate. Et dicunt quidam, ꝙ hoc c. loquitur de diaconis Romanæ curię. potest tamen intelligi de alijs diaconis, q. dum ministrāt altari, cantibus non debent intendere, cum duo officia simul exercere non possint.
g ¶Prædicationis.] j. 16. qō. 1. adijcimus. cōtra. sed illud ex causa dictum est propter quosdam improbos monachos hoc sibi usurpātes 16. q. 1. peruenit. aliàs etiā diaconi possunt prædicare. Vel hoc intellige ex

2 *A quibus ordinandos oporteat esse immunes, breuiter monstratum est, De quorum vero manibus ordines suscipere debeant, facile patet. Sacerdos enim, & cuncti infra ipsū constituti ab episcopis suis debent ordinari.*

cis iubilatione, vt 38. dist. sedulo. Vnde versus:
[Non vox, sed uotum: non chordula musica, sed cor:
Non clamans, sed amans cantat in aure Dei.
d ¶Liniendæ.] Vt populum delectent: nam nec ipsa veritas pronuncianda sic est, ut quis hominibus placeat. 22. q. 2. primum. linire autem ut melius cantent & pronuncient, vel vti electuario, peccatum non est, si ad laudem Dei, & non gratia laudis consequendæ delinian tur. arg. 32. q. 4. obijciuntur, procurare. n. debet, vt clara uoce non rauca pronunciet, ut 21. distinctio. capit. 1. ut populus planè intelligens dicat, Amen. ut 38. distinct. sedulo.
e ¶Theatrales.] Tragœdi sic faciebāt in theatro decā-

Vocem aptare ad clarius cātādū, non est peccatum.

delegatione. aliàs solius sacerdotis officium est prædicare. Vel ꝓdicationem appellat lectionem Euangelicā.
h ¶Stimulet.] Id est, exasperet contra se.
i ¶In hac sede.] Apostolica. Ex hoc dicunt quidā hāc prohibitionem in ecclesia Romana tantum locum habere: alij tantum de Cardinalibus intelligunt. H. vero gn̄aliter intelligit esse prohibitū, cū sūt ad legendū Euangelium induti sunt, quod patet ex illo uerbo, quod infra dicit, inter Missarum. & causa huius constitutionis fuit honestas.
K ¶Solumque.] Arg. ꝙ diaconus non nisi causa necessitatis debet legere epistolam. 25. dist. c. r. &c.
A QVIBVS. Hæc est secunda pars dist in qua dicitur

Sacerdotis solius est prædicare.

tur, ꝙ nullus debet cãtare in pulpito nisi sit ordinatus. & hoc probat per c.seq.Io.de Fan.
CASVS. Dictum est s. à quibus clerici debeãt esse im munes. Nunc vero ostendit, ꝙ presbyteri, & cęteri inferiores à suis episcopis debent ordinari. quod probat seq. capit. cuius casus planus est: & est tertius articulus.

Laici an possint in ecclesia cãtare.

a ¶Non liceat.] ¶Psallere.] Ar. pro laicis, qui non cãtãt in pulpito, sed alibi in ecclesia.
b ¶Qui ab epo.] Vel abbate. 69. distinct. c, 1. vel etiã à sacerdote. vt 23. distin. psalmista. Sed alter accipitur ibi psalmista.
DE EPISCOPIS CASVS. Ostensum est supra à quibus, & in quibus locis episcopi sunt ordinandi. Nunc vero incidenter quæritur de episcopis ordinatis, qui à parochianis suis non recipiuntur, vel aliqua de causa illuc ire nolunt, an in alterius epi parochia possint epale officiũ exercere. Et rñdet ꝙ nõ, nisi inuitaretur: sed officiũ sacerdotale põt exercere. Et est iste quartus articulus.
NVNC AVTEM. Hęc est tertia pars distin. in qua dicitur, ꝙ si eps ad parochiã ad quam ordinatus est, non põt venire ex causa, potest exercere officium suũ in ecclesia presbyterali vbi prius fuerat, ita ꝙ non sit episcopo iniuriosus, in cuius parochia fuerit: & hoc probat per quinque auctoritates sanctorum patrum. Ioann. de Fan.
SI quis ordinatus.] CASVS. Aliquis ordinatus in epm non poterat ire ad ecclesiam, ad quã electus erat, non sua culpa interueniente, sed pp populi cõtentionẽ, vel aliam iustã causam. Quæsitũ est an in parochia alterius possit officia celebrare? Et respondet, ꝙ sic, tanquã sacerdos, ita tñ, vt de rebus ecclesiæ vbi diuina celebrat, nihil sua auctoritate vsurpet, sed expectet quid synodus de eo statuat. Idem est casus sequẽtis c. & quod dicitur ibi, honoris, id est, honorabilis officij, id est, presbyterij.

Episcopo debet synodus prouidere qui ad ecclesiam suam non audet accedere.

c ¶Si quis.] Hæc tria capitula loquuntur de eadẽ materia, scilicet cum quis est ordinatus episcopus ad aliquam ecclesiam, sed non audet ire illuc propter scãdalum, vel propter hostilitatem, uel quia ibi non recipitur aliqua de causa; sine culpa tamen sua, iste non dẽt aliquid præsumere de rebus ecclesiæ ad quã diuertit, & expectabit quousque prouideat ei synodus alibi. 7. q. 2. pastoralis.

d ¶Pro cõtentione populi.] Argu. ꝟ. 16. q. vlt. si plures.
e ¶Aut pro aliqua.] Scilicet de iure: quia dicunt se nõ elegisse eum, vel dicunt, ꝙ renunciauit episcopatui.
f ¶Cõtingere.] Id est, nõ episcopalia, nisi inuitatus sit. arg. extra de eo qui renun. epis. c. 1. ꝟ. 7. q. 1. c. episcopi.
g ¶In-

Vnde in concilio Martini Papæ legitur.

In capitulis Martini Bracarensis, c. 45.

¶Qui non sunt ordinati ab episcopo, in pulpito non psallant, neque legant. C. III.

NOn liceat in pulpito psallere [a] aut legere; nisi qui ab episcopo [b] lectores sunt ordinati.

De episcopis autem, à quibus, vel in quibus locis ordinari debeant, supra definitum est. ¶ Nunc autem quæritur de his, qui ordinati, à parochijs suis non recipiuntur, vel pro aliqua causa eas adire noluerint, an in alterius parochia episcopale possint officium celebrare.
De his in concilio Martini Papæ sic statutum est.

Capit. Martini Bracarẽsis, c. 10

¶Sacerdotis tantum officium gerat episcopus, quem sua parochia non recepit. C. IIII.

Vnde Pelag. II. in epist. ad Benignum. Poly. l. 2. tit. 13. Burc. l. 1. c. 40. Iuo p. 5. c. 151. † *al. conuenit*

SI quis [c] ordinatus episcopus α, pro contentione β populi [d], aut pro aliqua [e] ratione, non pro sua culpa in parochiam, quæ ei fuerit data, non ierit; hunc oporter honorem sacerdotij tantummodo contingere [f]; ita ut de rebus ecclesiæ, in quam venit†, nihil sibi presumat. sustineat autem quod de eo sanctum concilium iudicare [g] voluerit.

α ¶Episcopus.] *In vulgatis sequebatur*, ad parochiam cuius est electus: *quæ inducta sunt auctoritate manuscriptorum, & originalis, ac cæterorum collectorum.*
β ¶Contentione.] *In duobus vetustis exemplaribus Gratiani, & uno conciliorum Regis catholici legitur*, contemptione.

Item ex concilio Antiocheno, c. 18.

In epist. Pela. II. Polyc. ibidem. Burc. l. 1. c. 41. Iuo p. 5. c. 152. † *al. cui*

¶De episcopo ordinato, quem sua parochia non recipit. C. V.

SI quis episcopus ordinatus ad parochiam, cuius [h] †est electus, minime accesserit, non suo vitio, sed quòd eum aut populus vetet α †, aut propter aliam [i] causam, non tamẽ eius vitio perpetratam, hic & honoris [k] fit, & ministerij particeps: dummodo rebus ecclesiæ, vbi ministrare cognoscitur, in nullo molestus existat. Quem etiam obseruare ζ conuenit; quidquid synodus perfecta γ prouinciæ [l] iudicando decreuerit.

† *al. vitet*

g ¶Iudicare.] Nam aliam ecclesiam si vacat debẽt ei conferre. 7. q. 1. pastoralis 1. sed & populus est excõmunicandus, qui eum non recipit cum iustam causam nõ prætendat; nisi scãdalum timeatur: sicut & ipse excõicatur cum ad ecclesiam illam ire non vult. ꝟ. eo. c. 3. Io.
h SI quis.] ¶Cuius est.] Id est, ad quam.
i ¶Aliam.] Quam fortè allegat.
K ¶Et honoris.] Videtur contra s. prox. c. sed dic, honoris, id est, honorabilis ministerij; quia in vestib. episcopalibus exercebit sacerdotale officium, non episcopale, nisi inuitatus sit, vt dixi s. proxi. & maior reuerentia exhibebitur ei, quàm alij presbytero simplici.
ADDITIO. Et hoc in memoriam dignitatis, ut ff. de decur. l. vlt.
l ¶Prouinciæ.] Quæ scilicet habet decẽ vel vndecim episco-

1 Et ꝟ. est c. pe. sed hoc ca. pastoralis hoc non probat; qa loqtur in papali concessione.
Archidiac. Excommunicandus est populus suũ non recipiens episcopum.

episcopos & metropolitanum, 6. q. 3. scitote. Lau.

SI qui.] CASVS. Quæritur quid debeat fieri de illis episcopis, qui cum in suis epatibus, non recipiantur, per seditiones plebes alienas volunt vsurpare? Et rñdet q si volunt pacifice ministrare in ordine præsbyterum quo

dum eius beneficium sit collatum. Si non habuit possessionem 1. tenet; licet iã aliis concessa fuerint eius bñficia, vt extra de ele. cum in cũctis. 7. q. 1. eos. C. de repud. hære. l. vlt. Per alium dixi, quia idẽ est ac si per se. extra de præben. accedens arg. 3. q. 1. c. 1. in §. 1. Io. hęc gloss. non adaptat ad textum. B cã habuerit: c Non abiiciantur.] extra lib. 9. Arg. q non debet cle de præbendis, licet epi privari bñficio prio- ri antequam transferatur ad aliam.

1. Scilicet per ædificam, vel per ... feci ... quominus ... de præbendis, licet episcopus. Archid.

a ¶ Vetet.] διὰ τὴν τοῦ λαοῦ παραίτησιν, eo q populus recusset.

b ¶ Obseruare.] ἐκδέχεσθαι, id est expectare suscipere.

c ¶ Perfecta. *Antea legebatur, perfectæ; Restituta est vera lectio ex originali, & Burchardo, & Iuone. Quid autem sit synodus quæ hic perfecta & paulo post sequentibus capitibus integra dicitur, exponitur infra ead. §. si quis episcopus, tertio.*

Item ex concilio Ancyrano, c. 18.

¶ A sua parochia non recepti aliis molestiam non inferant. C. VI.

Poly. ibidem
Burc. l. 1 c. 36.
Iuo p. 5. c 147.

SI qui episcopi ordinati sunt a, nec recepti ab illa parochia, in qua fuerant denominati, voluerintque alias occupare parochias, & vim præsulibus earum inferre, seditiones aduersus excitando; hos abiici † placuit. Quod si voluerint in presbyterii ordine, vbi prius b fuerant vt presbyteri residere; non abiiciantur c à propria dignitate d. Si autem seditiones commouent ibidem constitutis episcopis, presbyterii quoq; honor talibus auferatur, fiantque damnatione † notabiles.

† ἀφορίζεσθαι segregari.

† ἐκκηρύκτους id est abdicatos.

d Dignitate.] Sed nunquid est clericus huius epi? Distingue. quia si non vult renunciare epatui ad quem electus est, nõ erit clericus eius: remanebit tñ ei prius beneficiũ, quod conseruauit ei. Si vero renunciauit, eius clericus erit, & ab eo iudicabitur, extra de renũ. ad supplicationem: nisi in criminali causa. tñ non potest eũ deponere in memoriam pristinæ dignitatis. ff. de decu. l. vlt. Quod ergo dicit, auferatur honor, dic q per Papam: arg. C. vbi sena. vel clari. l. vlt. circa mediũ. Ratione autẽ delicti poterit eũ excõicare si excesserit in sua diæcesi, licet non abrenũciet epatui: q̃a & posset quẽlibet archiepiscopum non suum argum. 6 quæst. 3. placuit. ff. de offic. præsi. præses. Hoc tamen tene, q sine licẽtia Papę non abrenunciabit. extra de translat. episcopo. inter corporalia. Lau.

Item ex concilio Antiocheno, c. 17.

¶ Communione priuetur episcopus, qui sibi commissam ecclesiam adire neglexerit. C. VII.

Poly. l. 1. tit. 12
Burc. l. 1. c. 37.
Iuo p. 5. c. 148.

iij SI quis episcopus per manus impositionem e episcopatum acceperit, & sibi a commissum ministerium subire neglexerit, nec acquieuerit f ire ad ecclesiam sibi commissam; hunc oportet communione priuari, donec suscepterit coactus officium, aut certè de eo aliquid integra decreuerit eiusdem prouinciæ synodus sacerdotum.

a ¶ Et sibi. *Ita etiam Burchardus & Iuo, Sed in versione Dionysii quam in cæteris partibus referunt, legitur:* & præesse populo constitutus ministerium subire, &c. *quod ad verbum de Greco expressum est.*

SI quis episcopus.] CASVS. Dicitur hic quod si quis episcopus negligit ire ad ecclesiam suam, debet communione priuari donec coactus vadat: vel donec synodus aliquid decreuerit de ipso.

e ¶ Impositionem.) id est, ordinem episcopalem:

Item ex eodem, c. 16.

¶ Sine concilio integri ordinis vacantem episcopus vacans ecclesiam non adeat. C. VIII.

Apud Martinũ Bracar. c. 9.
Burc. l. 1. c. 39.
Iuo p. 5. c. 150.

iiij SI quis episcopus vacans g in ecclesiam non habentem episcopum surripiens populos sine concilio

quo prius erant, antequam essent epi, non sunt repellendi. Si autem facere voluerint seditiones, repelli debẽt. sic intelligit casum H. licet Beneuen. in medio c. vt aliter intelligat dicens: Si velint pacifiè permanere vt presbyterii in ecclesiis, vt prius fuerant, non abiiciantur, &c.

a Si qui epi ordinati sunt.] Id est, si qui clerici ordinati sũt epi scopi.

b ¶ Vbi prius.] Id est, in quo loco: vel in quo ordine. Sed nunquid prior ecclesia tenetur eos recipere; videtur q non. 72. d. placuit. arg. cõtra 21. q. 2. si quis iam translatus. Ad hoc dic q si habuit corporalem possessionem per se vel per alium eius ecclesię, ad quam modo non recipitur. non tenetur prior ecclesia eum recipere, licet non-

Prælatus an non sit recipiendus q ca lec clerici dimi sam redit.

f Nec acquieuerit.] Intra tres menses; infra 100. dist. quoniam sponsa. tamen intra duos menses, &c: extra de conuer. coniug. ex publico Io.

SI quis epus.] CASVS. Quęsitum est quid debeat fieri de epo, qui cum non habeat ecclesiam propriam surripit sine concilio metropolitani vacantem epatum? Et respondet quòd debet abiici: etiam si populus quem seduxit, velit ipsum habere.

g Episcopus vacans.] Id est, vacans epatu, vel epatum nõ habens: sicut dicitur mulier vacans, quę virum non habet. ff. ad legem Iuliam de vi publice. qui cœtu. §. qui vacantem. Ioan.

Mulier vacans est quę virum non habet.

a ¶ Ingerit.)

intrusus ac a ... quae ecclesiae contulit.

a Irruerit.] Sed quid si iste intrusus aliqua contulerit ipsi ecclesiae: tenetur ei ecclesia restituere: sicut de simoniaco. extra de simo. veniens. & quia nihil perit ecclesiae 54. dist. generalis. Sed si bene promotus esset, ecclesia non tenetur ei restituere: & ideo bonus deterioris est conditionis quam malus. Io. Sed cont. ext. de simo. de hoc. Sol in simoniaco dicunt quidam, quod nihil debent ei restitui: & quod dicit illa dec. e. veniens. dispensatio fuit. Alii dicunt quod propter delictum abbatis & monachorum hoc contingit. T. dicit quod clerico in saeculo remanenti nil restituitur. secus si ad religionem transit, vt 27. q. 1. si quis rapuerit. De clerico autem saeculari, qui remouetur ab ecclesia, quid iuris sit, si aliqua contulit. 1. no. extra de cleri. coniug. quod a te. B.

a In ipso introitu.

b ¶ Desideret.] Ar. quod quae malo sunt inchoata principio, non conualescunt, quam uis ad eum casum deueniant, a quo recte possent incipi, vt 7. q. 1. episcopum. extra de elect. auditis 2. Ar. contra ext. de iure patro. cura pastoralis: extra de conuer. coniug. placet. Io. Dic, quod ipso iure nullum est, non conualescit. alias secus 3. extra de elec. auditis. & c. quod sicut. B. Itẽ arg. quod non valet electio cocors, nisi canonica sit 18. q. 2. si quis abbas. 63. d. c. 1.

r Dic vt dixi 61. d. Salonitane. Ar.

3 Concor. tex. in aut. ... in. fine quo. suff. §. cogitatio. coll. 2.

ADDITIO. Sed aliter ibi exponitur secundum Lau. vt ibi dicam Arch.

f Conuerit.] Nam ex praecepto tenentur clerici ad horas extra de celeb. missa dolentes. in fi. ibi videas. Arch.

g ¶ Castigatus.] Nota quod pro prima offensa non est quis punieudus, vt 74. dist. honoratus, & extra de offi. custo. c. 1.

Offensa prima debet esse impunita.

integri ordinis irruerit [a], etiam si populus, quem seduxit, desideret [b] illum; alienum eum ab ecclesia esse oportet. Integrum autem & perfectum [c] concilium dicimus illud, cui metropolitanus [α] episcopus interfuit.

¶ *Hec versio, quam & Gratianus, & Burchardus, & Iuo sequuntur, eadem fere est atque illa Martini Bracarensis. Dionysiana vero longe magis accedit ad verba Graeca.*

α Metropolitanus.) *Addendum est,* Metropolitanus etiam. *Sic enim Grace;* ὁ τῆς μητροπόλεως.

4 *Quòd autem supra clerici se vigiliis subtrahentes excommunicari iubentur, de his intelligendum est, qui ab episcopo frequenter admoniti negligentiam suam corrigere contemnunt.*

su. dist. 91. clericus victum.

Vnde in concilio Martini Papae legitur.

¶ Excommunicetur clericus, qui ab episcopo cõmonitus, matutinis, vel vespertinis horis adesse neglexerit. C. IX.

In capitu. Martini Brac. c. 64. ex. Tolet. 1. c. 5.

V SI quis presbyter, aut diaconus, vel quilibet clericus ecclesiae deputatus [d], si intra ciuitatem fuerit, aut in quolibet loco in quo ecclesia est, & ad quotidianum psallendi officium † matutinis [e], vel vespertinis horis ad ecclesiam non conuenerit [f], deponatur a clero, si tamen castigatus [g] veniam ab episcopo per satisfactionem noluerit promereri.

† al. sacrificiũ

DISTINCTIO XCIII.

OBedientiam [h] *autem inferiores ordines † superioribus debent. Summo enim Pontifici ea debetur ab omnibus obedientia, vt nulli liceat ei cõmunicare, cui pro actibus suis inimicus ipse extiterit, nec in ecclesia esse poterit, qui eius cathedram deserit.*

† a. ex ordine

c Et perfectum. Et nota quod concilium dicitur perfectũ, licet non adsit primas. vt 18. d. c. 1.

QVOD AVTEM, Hęc est quarta pars dist. in qua discit quod omnis sacerdos compellatur interesse officiis. Io. de Fan.

CASVS. Supra in capitulo, clericus victum dist. 91. dictũ est, quod clerici debent excõicari, qui vigiliis se subtrahunt, & artificiis se applicant. Nunc autem dicit illud esse intelligendum de illis, qui frequenter ab episcopis commoniti nolunt obedire: quod probat seq. ca. Et est iste quintus articulus huius distinctionis.

SI quis presbyter. CASVS. Dicitur in hoc c. quòd si quis clericus noluerit diuinis officiis admonitus interesse, deponi debet.

d Deputatus.] Per hanc litteram dicunt quidam illũ teneri ad hoc tantum, qui alicui ecclesiae intitulatus est: alias non, etiam si ordinatus sit ad titulũ suę possessionis extra de pben. eps. Tu dic eũ & quęlibet clericum teneri ad hoc: licet non teneatur specialiter ad hanc vel illam ecclesiam hic subaudi extra de reg. super eo.

Officia matutina & vespertina.

e Matutinis. Matutina dicuntur officia, quae celebrantur a mane vsque ad nonam, vespertina a nona vsque ad noctem. 11. quaest. 3. si quis episcopus in concilio H.

4 Exclusi ... tenetur ...

OBedientiam.] In hac distinctione incipit vij. pars tractatus distinctionum. Et haec distinctio diuiditur in septem partes: in quarum prima tractat de obedientia, quam debent omnes catholici ecclesiae Romanae capiti suo. & hoc probat quatuor auctoritatibus. Secunda ibi, [Reliqui] Tertia ibi, [Y tigitur ex praemissis.] Quarta ibi [Cõpagis.] Quinta ibi, [Diaconi.] Sexta ibi, [Hoc capitulo.] Septima ibi, [Hoc autem]. Io. de Fan.

CASVS. Supra ostensum est in quibus locis praelati debeant ordinari: sed quia praelatura contemptibilis est sine obedientia minorum: ideo in hac 96. dist. ostendit, quod minores gradatim debent maioribus reuerentiam exhibere, & primo docet, quod Papae omnes subiecti sũt generaliter, intantum vt nulli liceat ei communicare, cui ipse Papa pro suis malis actibus non communicat.

h Obedientiam.] Hic intitulatur 93. distinctio. in qua ostendit magister hactenus qualiter & a quibus & in quibus locis clerici & praelati debeant ordinari. sed quia dignitas praelatorum sine obedientia contemptibilis est: ideo

ideo ostendit hic de obedientia quam debent inferiores superioribus. Et primo de obedientia quam debetur Papæ. Secunda de obedientia quam debent minores maioribus ratione ordinis: postea de obedientia quam subditi clerici debent episcopis, ostendit etiam differentiam inter pro suis actibus non cõicare; sed recederent ab eo sine aliqua cõtione, quamuis eis a Clemente non dicatur: ad hoc vt ill. peccator erubescat. & citius ad obedientiam reuertatur, & petat recõciliari. Si quis vero contra fecerit, hostis est ecclesiæ, & nequior hostis, q̃ illi qui sunt fori.

pre- Clemens epi. 1. Anaclet⁹ epi. 3. Alex. epist. 1. Fabianus ep. 1. Conc. Vasen. 1. c. 6. 2. q. 3. c. 5. Iuo p. 14. c. 22. Ansl. 1. c. 6. Poly. l. 1. tit. 16.

Vnde Beatus Apostolorum Princeps Petrus in ordinatione Clementis [a] *populum alloquens inter cętera ait.*

¶ Cui pro actibus suis Apostolicus inimicatur, communicare non debemus. C. I.

SI inimicus est b iste Clemens alicui pro actibus suis, vos nolite c expectare d, vt ipse vobis dicat e, cum illo nolite familiari esse, sed prudenter obseruare debetis, & voluntati eius absque commonitione obsecundare, & auertere vos ab eo, cui ipsum sentitis aduersum, sed nec loqui his, quibus ipse non loquitur g: vt vnusquisque, qui in culpa est, dum cupit omnium vestrum amicitias ferre †, festinet citius reconciliari ei, qui omnibus præest, & per hoc redeat ad salutem, cũ obedire cœperit monitis præsidentis. Si vero quis amicus fuerit his, quibus ipse amicus nõ est, & locutus fuerit his, quibus ipse non loquitur: vnus est, & ipse ex illis, qui exterminare h Dei ecclesiam volũt: & cum corpore vobiscum esse videatur, mente & animo contra vos est. Et multo nequior hostis [i] hic quàm illi qui foris sunt, & euidẽter inimici sunt. Hic enim per amicitiarum speciem, quæ sunt inimica, gerit, & ecclesiam dispergit, ac vastat. Ideoque *a* charissimi his Apostolicis institutis monentes instruimus, vt effecta certior charitas vestra solicitius deinceps agere studeat, & cautius: ne peruersi, & infideles homines lædendi fideles, ac beneuolos habeant facultatem.

† al. habere] al. gratiam reparare.

a Ideoque.) *Hinc vsque ad finem sunt in Fabiani tantummodo epistola. Quamobrem ex ipso potissimum videtur Gratianus cætera etiam sumpsisse.*

Item Gregorius lib. 5. epistola 26. seu c. 126.

¶ A nullo debet suscipi, quem Romana depellit ecclesia. C. II.

Ansl. 12. c. 11.

MIratus valde sum; quia in tanto Salonitanæ ecclesiæ

b Si inimicus est.] inimicus dicitur hic quo ad opinionem excõicati: sicut iudex dicit crudelis latroni 23 q. 5 non est crudelis. alias Papa neminẽ debet habere odio imo pacẽ cũ omnibus habebit. 11. q. 3. inter verba. Vel inimicus est actibus vt 86. dist. odio.

Papa neminem odio habeat.

b Nolite] Sic 7. q. 1. scire. 11 q. 3. quib. episc. Arg. contra 6. q. 2. tantum. sed ibi solutum est.

d Expectare.] Ergo denunciatio non est expectanda. extra de sen. excom. cum non ab homine. tamen sola fama semper non sufficit ad hoc vt quis vitandus sit, vt extra de exces. prælat. inter. licet sit ar. contra. extra de elec. venerabilem. Sed q̃d si Papa communicauit excõmunicato? Nõ incidit ideo in canonẽ quia Papa non ligatur a canone, vt ex. de ele. innotuit. ff. de recep. l. den. Nec eo ipso eũ absoluit, ar. extra de sent. excõ. cũ desideres. Si tamen ei cõmunicaret intẽdendo eum absoluere facto. etiam si nõ verbo, habendus est pro absoluto cũ princeps sola volũtate libertatem concedat. ff. de manumiss. l. apud. & facit ad hoc extra de senten. excomm. si aliquando. extra de priuil. cum olim. C. de fideicomm. libert. l. si voluntate.

Fama sola non sufficit vt excõicatus vitari debeat.

Papa cõicãs excõmunicato, nõ incidit in excõicationẽ, nec eum absoluit.

presbyteros & diaconos: qñque loquens contra istos: qñque contra illos: ad vltimum ostendit presbyteros maiores esse diaconis. Nota autem quod obedientia consistit in tribus, in reuerentia exhibenda, in mandato suscipiendo, in iudicio subeundo. Reuerentiam debet minor vt assurgat maiori, & cedat ei primum locum in sedendo & eundo. nisi minori maior administratio commissa sit. vnde archipsbyter vel presbyter archidiacono debet reuerentiam, licet ordine maior sit ratione maioris administrationis. 25. dist. cap. 1. hac consideratione quandoque presbyter tenetur obedire diacono prælato. In mandato autem & iudicio nemo tenetur obedire, nisi ei qui habet administrationem vel iurisdictionem super eum: & nisi ab eo absoluatur per appellationem, vel recusationem: vel si ei controuersiam i. moueat: vel si prælatus deponatur. 8. q. 4. in summa. & cap. nonne. Laur.

Obedientia in tribus consistit.

a Clementis.) in presbyterum. nam Petro viuente nõ fuit Clemens Papa. 8. q. 1 si Petrus.

ADDITIO. Ad hoc 14. quæst. 6. cap. alius. & capi. seq. Arcnid.

SI inimicus est.] CASVS. Petrus apostolus cum instituit sibi Clementem successorem, docuit populos & oẽs subiectos vt nulli cõicarent cui viderent Clemẽtẽ

e Dicat.] Non enim debet certiorari qui non ignorauit ff. de acto. empt. l. 1.

f Nolite.] Nam eo ipso quis suspectus est, quòd inimicorum est amicus. arg. 3. q. 5. c. 3. & ob hoc filias matrem exheredat C. de in offic. test. l. liberi. Et est simile extr. de accusa. cum oportet.

Inimicorũ amicus est suspectus.

g Non loquitur.] Hoc verum est in hoc casu, qui scilicet excõicati sunt: secus si propter priuatum odium alicui non loquebatur.

h Qui exterminare.) Infra 24 q. 1 quoniam vetus.

i Hostis) Vnde Boetius. Nulla pestis efficacior est ad nocendum, quam familiaris inimicus. Arg. C. de dolo. l. lata vnde, Nõ est deterior hostis, quam fictus amicus. Nõ odium grauius, quam simulatus amor. vnde illud etiam. Mus in pera, &c. arg. 13. q. 1. §. item præcipit. simi. est. 12. q. 1. certe Io.

Familiares inimici sunt pestiferi.

MIratus valde sum.] CASVS. Gregorius excommunicauit Maximum archiepm Salonitan. q̃ fuerat simoniace ordinatus, a cuius cõmunione nullus [illegible]

uit, nisi episcopus Paulinus & Honoratus eius ecclesiæ archidiaconus. Unde Gregorius omnes alios reprehendit quia quem Apostolica sedes repellit, omnes debent habere repulsum, donec ab illatis criminibus mundetur. Sequens capitulum patet.

g ¶ Præsententur.] Per se vel per alios, extra de iure iu. ego N.
h ¶ De longinquo.] Argumentatione loci permittit quod aliàs non permittitur. argum. 24. q. 1. pudenda. su. dist. 63. cum longe. su. dist. 29. c. 1. & 2. su. di. 4. crit. su. dist. 63. c. 1. &

a ¶ Clero.] Et ita quilibet eps suffraganeus est de clero metropolitani arg. ext. de postul. pla. bonæ. arg. 86. dist. si quid vero. Forte iste fuerat canonicus. & ad hoc retinebat ibi pbēdā.
b ¶ Vix.] Quod ergo vix fit, tamē fit ff. de iud. vix. 19. d. in memoriā. arg. contra ff. ad Vellei. tutor. quia ibi dicitur vix fieri, vt quis pro se apud eundem intercedat. & ita vix, id est, nunq̃, sic 2. q. 6. §. biduum. ver. si aduersus.

Quod vix fit, fieri dicitur.

c ¶ Ordinibus.] Arg. pro eis, qui multitudinē non sequuntur, vt 7. q. 1. denique. & q multitudo non excusat à delicto vel pœna. ar. 2. q. 1. multi su d. 23. in nomine. arg. contra supra d. 19. in canonicis.

Multitudo non excusat à delicto.

d ¶ Filij.] Qui ergo priuati sunt a sacramētis, filij sunt ecclesiæ: quia sunt episcopi. s. filij, cū certum est, q qui non est cū episcopo, extra ecclesiā est. ar. 7. q. 1. scire. Vel dic, q iam erant absoluti, vel q a causa humilitatis hoc dixit. 2. q. 7. nos si incō petenter.

Extra ecclesiā est q cū epo no est.

clero [a], vel populo, vix [b] duo ex sacris ordinibus [c] inuenti sunt, frater scilicet, & coepiscopus noster Paulinus, & dilectissimus filius meus Honoratus archidiaconus eiusdem ecclesiæ, qui communicare Maximo sacerdotium rapienti, minime consentirent, & se Christianos esse cognoscerent. Debuistis enim filii [d] charissimi pensare ordines vestros, & quē sedes Apostolica repellebat, repulsum cognoscere; vt prius, si posset, ab illatis criminibus mundaretur; & tunc ei vestra dilectio communicaret, ne particeps obligationis eius existeret.

Item Cyprianus de vnitate ecclesiæ.

¶ Non est in ecclesia, qui cathedram Petri non sequitur. C. III.

Iuo p. 5. c. 361.
† al. quem.

QVi cathedram Petri super quam † fundata est ecclesia, deserit; in ecclesia se esse non confidat.

¶ *Apud Cyprianum Romæ impressum hæc leguntur.* Hanc ecclesiæ vnitatem qui non tenet, tenere se fidem credit? Qui ecclesiæ renititur, & resistit, in ecclesia se esse confidit? *Verum in Vaticana bibliotheca præter octo integra Cypriani exemplaria est etiam aliud, in quo tantum opuscula quædam continentur, & interea hic tractatus: Atque in eo codice, itemque in altero integro Monasterii S. Saluatoris Bononiæ sunt verba hæc, quæ à Gratiano & aliis afferuntur. Ac sanè paulo ante Cyprianus hanc ipsam Petri Cathedram esse ostenderat vnde vnitas ecclesiæ penderet.*

Episcopi, vero, qui Apostolicæ ordinationi subiacent, etiā hanc reuerentiam debent, vt sese singulis annis Apostolorum liminibus repræsentent.

Vnde Anacletus, & Zacharias Papa.

¶ Singulis annis Apostolorum limina visitent episcopi, qui ordinationibus Apostolicis subiacent. C. IIII.

Leo epis. 4. c. 7. Poly l. 4. tit. 25 Ans. l. 6. c. 164.
† al. Idibus Maij.

IVxta [e] sanctorum Patrum, & canonum instituta omnes episcopi, qui huius Apostolicę sedis ordinationi subiacēt qui propinqui [f] sunt annue circa † Idus Maii sanctorum principum Apostolorum Petri, & Pauli liminibus præsententur [g] omni occasione seposita: Qui vero de longinquo [h], iuxta [i] chirographum [k] suum impleant. Qui autem huius constitutionis contemptor extiterit, præterquam si ægritudine fuerit detentus; sciat se canonicis [l] subiacere sententiis.

¶ *Hic est canon quartus synodi Romæ habitæ sub Zacharia Papa, quæ extat in bibliotheca Vaticana, ex qua nonnulla sunt in hoc capite emendata.*

QVi cathedrā episcopi. CASVS. Dictum est su. q omnes debent obedire Papæ nunc autē dicit, quòd episcopi q subsunt Papæ immediate, hanc ei reuerētiam debent, vt singulis annis curiam visitent. & hoc probatur seq. ca.

IVxta.] CASVS. dicit hic, q episcopi qui subsūt Ro. ecclesiæ nullo mediāte, si vicini sunt, quolibet anno sedē Apostolicā visitent p se vel p aliū. Si vero sunt remoti, faciant sicut i chyrographo suo cōtinet. Et q̃cunq; hoc cōtēpserit, nisi sit valitudine impeditus, canonicis regul s subiacebit.

Remoti quid dicuntur.

e ¶ Iuxta. Hoc cap. loquitur de eis, qui subsunt Domino Papæ nullo medio.
f ¶ Propinqui sunt.] Qui scilicet in eadem prouincia sunt il los vocat sed pñtes. C. de præscr. decem ann. l. vlt.
ADDITIO. Ad hoc extra de maio. & obe. humilis. vbi de hoc.

c. 1. & 2. Et dic de longinquo, vt sunt vltra Italiam constituti, vt extra de elec. nihil est quod ecclesiæ. Vel remotos vocat vltra duas dietas, vt extra de rescrip. nonnulli.
i Iuxta.] Arg. q expedire per alios sufficit quod iuste impeditum per se facere non potest. 18. dist. eps.
K Chirographum.] Extra de elec. significasti in parte decisa. supra 65. dist. si quis. 5. q. 3. si ęgrotans.
l Canonicis.] Supra dist. 18. si quis episcoporum.

Impeditus p alium exp dire potest officium su

RELI-

RELIQVI. Hæc est secunda pars huius dist. in qua dicitur, quod omnes minores in ordine, vel dignitate debent suis maioribus reuerentiam præstare, & hoc probat per 7. auct.

CASVS. Dictũ est supra qualiter omnes debent obedire Papæ. Nunc autem dicit Gratianus, quòd in ecclesia ab ostiario vsque ad episcopum gradatim minor debet obedire superiori, quod probat per sequens capitulum.

2 *Reliqui vero in ecclesia minores sẽper debent maioribus subesse, sicut in synodo Romana S. Siluestri, c. 7. legitur.*

¶ Minores maioribus obedientiam exhibeant. C. V.

Notae ex isto text. quod hæc lectio a excludit, illum text. habes in le. ratione. §. fi. ff. de act. emp.

Burc. l. 2. c. 224. Ivo. p. 6. c. 299. Ansel. l. 7. c. 66.

A Subdiacono [a] vsque ad lectores omnes subditi sint diacono Cardinali vrbis Romæ, in ecclesia repræsentantes ei honorem [b]. Porro Pontifici presbyter, presbytero diaconus, diacono subdiaconus, subdiacono acolythus, acolytho exorcista, exorcistæ lector, lectori ostiarius, ostiario abbas [c], abbati monachus in omni loco repræsentent obsequium siue in publico, siue in gremio [d] ecclesiæ.

¶ *Caput hoc & apud Gratianum, & in ipsius synodi editionibus videtur valde mendosum. Burchardus & Iuo sic habent.* A subdiacono vsque ad lectorem, omnes subditi sint diacono Cardinali vrbis Romæ in ecclesia honorem repræsentantes tantum. Pontifici vero presbyter, diaconus, subdiaconus, acolythus, exorcista, lector, abbas monachus in omni loco repræsentent obsequium, siue in publico, siue in gremio ecclesiæ. *Verbum ob magnam codicum varietatem & propter glossas, ac doctorum dicta nihil fere in textu mutatum est.*

a ¶ Abbas. *]De abbate, & monacho in synodi editionibus nulla mentio est.*

Et l. 2. cõsi. c. 48

Item ex epist. I. Clementis ad Iacobum fratrem Domini.

¶ Quod sit officium diaconorum. C. VI.

DIaconi ecclesiæ tamquam oculi [e] sint episcopi, oberrantes [f], & circum lustrantes cum verecundia actus totius ecclesiæ, & perscrutantes diligentius, si quem videant vicinum fieri præcipitio [g], & proximum esse peccato, vt referant hæc ad episcopum. *& infra.* b ¶ Sed & de peregrinis similiter episcopo suggerant refouendis, & cætera his similia, quæ ad cultum ecclesiæ, & disciplinam eius pertinent, diaconis curę sint.

b ¶ Et infra. *]Sic legitur in plerisque manuscriptis. In vulgatis legebatur* & ita. *alia vero nonnulla verba restituta sunt ex originali.*

Item ex eodem, eadem epistola.

Ans. l. 7. c. 67.

¶ De eodem. C. VII.

Matth. 5.

SAcerdotes vero beatus Petrus salterræ [h], & mundi lumẽ docẽs pcepit in splendore bonorũ operũ patrum glorificare Deum; de quibus Dominus ait: [Beati estis, cum male dixerint [i] vobis homines, & rel. & iterum.] Vos estis sal terræ.)

res ordines comprehendit.

b Honorem.]Ratione ordinis. hæc est. n. iustitia. vt minor seruiat maiori 1. 3. q. . . est ordo. nisi minor in administratione maioris sit . . . vel nisi obtineat locum superioris infra ea. c. vlt.

c Abbas.] Loquitur secundum ea tempora cum monachi nõ erant clerici, vt infra 16. q. 1. generaliter. Vel forte qui breuiter est dignior est quolibet monacho arg. 16. q. 1. alia est causa & c legi. hodie maior honor debetur abbatibus, quã aliis clericis. ar. ext. de ætate & qual. c. 1. 69. d. c. 1.

Monachi olim non erant clerici. Clericus ędaiaus est dignior monacho.

d ¶ siue in gremio.] Arg. cõtra 95. di. episcopus 2 nam ibi dicitur, quod in domo collega, debet esse prælatus in ecclesia.

DIaconi.] CASVS. Dicit hic, quod diaconi velut oculi episcopi debẽt omnia considerare, & si viderint aliqua corrigenda, significent episcopo. & per hoc ostenditur, quod debent episcopo obedire.

e ¶ Oculi.] Et no quod loco diaconorũ successerunt archidiaconi, qui dicunt oculi episcopi, qui perlustrant. alia causa habet infra. ea. diaconi,

Archidiaconi sunt oculi episcopi.

f ¶ Ob errãtes.] sunt & alii oculi circulustrantes synodales testes. 35. q. 6. episcopus in synodo. vel in hoc loquitur de excessibus laicorum, hic clericorum. Hug.

g ¶ Præcipitio.] Ergo tantũ tenet quis denũciare . . . consensum carne, sed etiam cõnitendum . . . ve . . . 22. q. 5. hoc videre . . . de cog. spi. tua de cose. di. 2. . . .

SAcerdotes vero.] CASVS. Probat . . . in hoc capitulo, quod reuerentia est . . . exibenda, & hoc probat auctoritate Petri dicentis. Vos estis sal terræ & auctoritate Domini dicentis, Beati estis, &c.

h Sal terræ.] In omnibus enim operibus nostris sal offere debemus . . . conserenda . . . sal. & per . . . sal sapientia intelligitur 43. dist. . . .

i Maledixerint. Non quod ex male dictione benedictionem quis consequatur, sed ex patientia quam sustinet 11. q. 3. qui iustus . . .

A Subdiacono]CASVS. Dr hic. quod a subdiacono vsque ad lectores dẽnt oẽs obedire Cardinali diacono, deinde Põtifici presbyter, presbytero diaconus. &c.

a ¶ Ad lectores.] Hic nomine lectorum omnes inferio-

NVlla CASVS.] Quæsitum fuit quid debeat fieri de nullis clericis, qui sub nullius episcopi disciplina gubernantur? Et respondet quòd debent à suo officio remoueri. tales enim acephali dicentur: qui vero suis maioribus rectè obediunt, donum consequuntur à Deo. Sequẽ. capitulum. patet. huiur distinctionis, in qua dicitur ꝙ diaconi dẽnt subdere se presbyteris, & non præferre. & hoc probat per nouauctoritates Io. de Fant

CASVS. Supra in cap. à subdiacono. dictum est ꝙ sicut presbyteri obedire dẽnt episcopis, sic diaconi presbyteris,

a Nulla.] infra 18. q. 2. abbatibus.

b Acephalos.] Priuilegiati tamen, qui Papæ subsunt, non sunt acephali 1. quia Papa episcopus eorũ est. ar. extra de priui leg. recipimus. tales sicut excõicatos debet quilibet excludere d ecclesia sua. ext. de parochi. & alie. par. c. 2. Et ẽ hic arg. p p̃latis: ꝙ etiã eremitæ subsunt. episcopo in cuius territorio sũt, vt 16. q. 1. qui vere. Io.

1 Adde q̃d acephali dicuntur illi q sunt sine capite, vt hic. cõcor gl. in Auth. de appe. generalẽ coll. 4.

Eremite subsunt episcopo.

c ILle proculdubio scãdalizat] Id est scandalizat Deũ 8. q. 1. q vos Io. ADDITIO. Ad idẽ 3. q. nulli. su 21. dist. in nouo. Arch.

DIaconi.] CASVS. præcipit Euaristus, vt ĩ qualibet ciuitate sint septẽ diaconi, q custodiant episcopum a malis hominibus, ne prædicatio eius impediatur, & ne ipse despiciatur. Sequẽs capitulũ patet.

Diaconi septẽ debent esse in ecclesia episcopali.

d Diaconi.] Hoc capitulũ loqtur de episcopali ecclesia, vbi debent esse septẽ diaconi, vt de cõsecratio. d. 1. episcopus Deo. Et vbi facultates suppetunt, 7. q. 1. illud.

e Ne aut ipse episcopus.] Quoquo modo infestet, aut ledat ab istis insidiatorib. id est hęreticis: vel ita, nequoquo mõ ostendatur ab illis, aut lædatur a suis clericis p opp̄ssionẽ. Et ideo dẽt ei astare & ab eo auertere huiusmodi opp̄ssiones.

f Aut verba.) Hæc est secunda causa huius constitutionis.

3 Quia fortẽ timore hęreticorum nõ audet solus prędicare, & hæc expositio congruit illi literæ, q̃ habent polluantur, aut despiciãtur.

g Detrahendo.] Timore hæreticorum 2. scilicet subticẽdo.

h Redoleat.] i. extra in publicum ex frequenti ardori.

i Cum voluntate.] infra de consec. dist. 2. reuera. Io.

k DIaconi.] Actu ũ.] 6. vbi agitur de septem. diaconis ordinatis ab apostolis. Io.

VT IGITVR EX PREMISSIS. Hæc est tertia pars ris. Sest quia diaconi nõ solum volebãt adæquari presbyteris. sed etiam præferri. ideo vt eorum superbia ob primatur statutum fuit, vt sacerdotibus dignam reuerentiam exhibeant, & sibi nihil vsurpent.

l Ex premissis.] Ab isto loco incipit magister altercationem.

Item ex concilio Parisiensi.

¶ Hi non sunt habendi clerici, qui episcopali prouidentia non gubernantur. C. VIII.

Cõcordat cõc. Mogũt. sub Carolo, c. 22. Burc. l. 2 c. 226. Iuo p. 6. c. 301.

NVlla [a] ratione clerici, aut sacerdotes habendi sunt, qui sub nullius episcopi disciplina, & prouidentia gubernantur. Tales enim acephalos [b], idest sine capite prisca ecclesiæ consuetudo nominauit.

Item ex epist. 3. Clementis.

¶ De eodem. C. IX.

QVi suis episcopis non obediunt, indubitanter rei, & reprobi existunt. Porro ipsi a Deo donum summi muneris consequuntur, qui per iustitiæ, & præceptorum eius semitas incedentes, doctoribus suis, qui recte episcopi intelliguntur, libenter obediunt.

Item Anacletus epist. 1.

¶ Illi in Deum scandalizantur, qui suo non obediunt episcopo. C. X.

Iuo p. 6. c. 245.

ILle proculdubio scandalizantur [c] in Deum, qui recte nõ docet, & qui eius scandalizat episcopum, vel sacerdotẽ.

Item Euaristus ad episcopos Africanos, epist. 1.

¶ Septem debent esse diaconi in vnaquaque ciuitate. C. XI.

Poly. l. 2. ti. 38f Ans. l. 7. c. 68.

DIaconi [d] (qui quasi oculi videntur esse episcopi) in vnaquaque ciuitate iuxta Apostolorum constituta, septem debent esse, qui custodiant episcopum prædicantem; ne aut ipse episcopus † [e] ab insidiatoribus quoquo modo infestetur, aut lædatur a suis: aut verba [f] diuina, detrahendo [g] aut insidiando polluantur, vel despiciantur, sed veritas spirituali redoleat [h] feruore, & pax prædicata labiis, animi cum uoluntate [i] concordet.

+ ab est ab ori.

Ex prisca versione. Ordo Ro. ca. 9. Conc. Aquisg. c. 64. Burc. l. 2. ca 219. Iuo p. 6. ca 294 & 295

Item ex concilio Neocesariensi, c. 19.

¶ De eodem. C. XII.

Act. 6.

DIaconi septem esse debent secundum regulam, quamuis magna [a] sit ciuitas. Regulæ autem auctoritas ista ẽ, quod & liber actuum [k] Apostolorum idem insinuat.

a Quamuis magna.] *Antea legebatu*, quamuis non magna. E*mendatum est ex canone Græco; qui etiam recitatur in sexta synodo, c. 16. & ex vulgatis etiam versionibus. In canonibuus primæ. Nicænæ synodi, qui ex Arabico in Latinum conuersi nuper editi sunt, canone 62. multa habẽtur ad hanc rem pertinentia: quem fortasse canonum significauit Andreas. Collossensis septima actio synodi Folrentinæ:*

3 *Vt igitur ex premissis [l] apparet, diaconi debent obe-*

tionem suam inter presbyteros & diaconos. Et primo allegat pro presbyteris, quod diaconi debent eis subesse. usque ad illud cap. diaconi, post in illo cap. diaconi. allegat pro diaconis. ultimo in c. legimus. dabit sententiam contra diaconos. H.

d Necessitas.) Not. q vbi necessitas exigit, & presbyter est absens, potest diaconus etiam iure suo baptizare, & corpus Christi erogare infirmis, si consecratum est: sed in ecclesia in præsentia presbyteri non potest, etiam si necessitas exigat, nisi iussus a presbytero, puta cum multis sunt qui indigent baptismo & presbyter non potest omnibus sufficere, similiter si multi sunt, qui volunt accipere corp⁹ Christi, nec presbyter sufficit omnibus.

Diaco.

Diaconus pōt baptizare, & corpus Christi ægris erogare.

dientiam presbyteris, sicut presbyteri episcopis. Sed diaconi superbientes sacerdotibus æquari, vel potius præferri quærebant, contra quorum insolentiam multorum auctoritates manauerunt, corū supercilium reprimentes, atque vt sacerdotibus condignam obediētiam exhibeant, decernentes.

Vnde Gelasius a *Papa in epist. ad episcopos per Lucaniam c. 9. & 10. ait.*

a ¶ Gelasius.] *Sic est in plerisque manuscriptis, & apud Burg. & Iuonē Nam in impressis erat, Pelagius.*

¶ Nihil eorum quæ sunt decreta primis ordinibus vendicent diaconi. C. XIII.

Pol. l. 3. ti. 10. Aus. l. 7. c. 63. Cur. l. 4. c. 57. Iuo p. 1. c. 252. & p. 6. c. 99.

Diaconos propriam constituimus seruare mensuram, nec vltra tenorem paternis canonibus deputatum a quidpiam tentare permittimus. Nihil eorum suo ministerio penitus applicare, quę primis b ordinibus proprie decreuit antiquitas. Absque episcopo c, vel presbytero baptizare non audeant nisi predictis fortassis ordinibus † longius constitutis, necessitas d extrema compellat: Quod & laicis Christianis e facere plerumque conceditur. *& infra.* ¶ Sacri corporis prærogationem † sub conspectu pontificis, seu presbyteri [nisi his absentibus] ius non habeant exercendi.

† *officiis* Ior.

C. 10. in medio

† *al. erogationem.*

Item in concilio Nicæno, c. 14. seu 18.

¶ Inferiores presbyteris se diaconi cognoscant. C. XIIII.

In Aquisg. c. 41

Iuo p. 1. c. 26. Bur. l. 5. c. 36.

Peruenit ad sanctorum concilium, quòd in locis quibusdam & ciuitatibus, presbyteris sacramenta f diaconi porrigant. Hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, vt hi qui offerendi sacrificii non habent potestatem, his qui offerunt, corpus Christi porrigant. Sed & illud innotuit, quòd quidam diaconi etiam ante episcopos g sacramenta 1 sumunt. Hæc ergo omnia amplientur, & in sua diaconi mensura permaneant, scientes, quod episcoporum quidem ministri sunt, inferiores autem presbyteris habentur. *Per* ordinem ergo post presbyteros gratiam sacræ communionis accipiant, aut episcopo, aut presbytero porrigente. Sed nec sedere in medio h presbyterorum diaconis li-

e Christianis.] Et etiam hæreticis. 1, vt inf. 1. q. 1. quod quidam &c.

1 Quod est ergo istorū priuilegiu? Dicit, vt no. 50 d. qui sub gradu.

Peruenit.] CASVS. Diaconi in tribus delinquebant Primo, quia post cōsecrationem porrigebant hostiam sacerdotibus. Secūdo qa sumebant sacramenta in Missa prius quā episcopi. Tertio qa sedebant in medio presbyterorū. Statutum ergo fuit in Nicæno concilio, vt de cætero talia non faciant, sed in sua mēsura permaneant, & si quis obedire noluerit, cesset ab officio. Capitula quæ sequuntur, plana sunt vsque ad ca. nonnulli.

f Sacramenta.] Id est Eucharistiam cōfectam, & sanguinē autem bene porrigūt intra ead. diaconi sunt, & ver. sacerdotibus. & hæc est ratio quare sacerdos corpus Christi per se sumat, calicem autem de altari presbyteris sumere non licet, sed diaconus eis porriget, quia suptio corporis futuram resurrectionem corporum significat, quā Deus sua virtute faciet sine omni ministerio. Sed sumptio sanguinis significat resumptionem peccatorum. quæ fit intercessionibus aliorum 13. q. 3. anima, supra d. 50. presbyteros qui contra. ibi in pœnam dicitur de diaconis, panem offerant, quare de iure licitum esse videtur. Ioa. Sed illud intelligitur quādo in principio secretorum. diaconus accipiens patenam. cum pane offert sacerdoti. In ponitur ergo diaconis ad pœnam, ne panem offerant altari in ministrando: hic autem prohibetur ne post sacramenta confecta corp⁹ Christi porrigant sacerdoti, vt sum. in. t. B.

Corporis Christi sumptio, quid signat.

Sanguinis sūptio, quid repræsentat.

Diaconos.] CASVS. Diaconi usurpant officia epōrū & presbyterorum. baptizabant enim ei præsentibus, & non præcipientibus: & corpus Domini propria auctoritate populis distribuebant. quare Pelagius statuit ne de cætero talia faciant sine præcepto eorum, nisi in necessitate presbyteris absentibus.

...patus est ...rdo.

a Deputatum] Scilicet diaconis, sic 18. q. 2. hoc tantum

b Primis.] Id est maioribus episcopali scilicet, & presbyterali & ita episcopatus est ordo, vt 83. d. cum in præterito 21. dist. clericos. ad idem 21. d. c. 1.

c Absque episcopo.] Id est absente episcopo, vel presbytero, quibus solum baptizandi ministerium permissū est, vt de conse. dist. 4 constat & dic quòd absque episcopo, id est præter auctoritatem eius.

g Quam ante episcopos.] Id est, antequam episcopi sumant.

h In medio.] Secundum consuetudinem diuersorum locorum hæc uariantur. 2 in quibusdam enim locis hæc obseruantur, in quibusdam non.

2 Ar. ad hoc ff. de offi. procon. l. obseruare. §. ante quam. & l. idemq; ff. manda.

a Non opottet.] ¶ Sed iussione.] Hoc obseruat secundum consuetudinem quarundam ecclesiarum cum redit a lectione Euangelii. Iau.

b Non oportet.] ¶ Panem.] Id est corpus Domini, Dare, id est, porrigere, scilicet alijs postconfectionem sine licentia sacerdotis. Vel dic, dare, id est conficere: quod ad solum presbyterum pertinet. 1. quæst. 1 dictum. extra de summa trini. firmiter.

c Diaconi ita se] In Missa: nam alibi magis sunt ministri episcopi.

d Præsente.] Eroget.] Iussus vel non iussus, longe tñ positis episcopo vel presbytero, supta ca. diaconus.

e Diacon⁹.] ¶ Loco.] Id est in aliquo: de omni. r. tñ honesto. ff. de arbitr. si cum dies. §. si arbiter. & ff. de mune. & hono. vt gradatim. §. 1.

Sic 1. q. 7. quis omnē. 15 q. 1. mulier.

f Diaconus in conuentu.] Vbi conueniunt ad synodum.

g Loquatur.] Id est pre-

ceat^e quia si hoc fiat præter regulam, & ordinem probatur existere. Si quis autem etiam post has definitiones obedire noluerit, a ministerio cessare debebit.

¶ Prior pars huius capitis vsque ad ver. amputentur, *est ex prisca versione in canone quartodecimo. Reliqua vero pars est ex versione Dionysii in canone 18. quam quidem totam afferunt, & codex canonum, & Burchardus, & Iuo.*

y Sacramenta sumunt.) *Græce est*, τῆς εὐχαριστίας ἅπτοντα *quod Dionysius vertit*, oblata contingant *quam quam Burchardus, & Iuo hoc vnó fere loco discrepantes habent. ille quidem*, sacra oblatá contingant. *hic vero*, sacram oblationem contingant. — φ ī Agat. c. 65. & Aquisg. c. 77.

Item ex concilio Laodicensi, c. 20. — Ans. l. 7. c. 66. Bur. l. 2. c. 221. Iuo p. 6. c. 299.

¶ Diaconus honorem exhibeat presbytero, & ipse ab inferioribus honoretur. C. XV.

Non oportet diaconum corā presbytero sedere: sed iussione ^a presbyteri sedeat, similiter autem diacon⁹ honore ^b habeat a sequentibus, id est, a subdiaconis, & omnibus clericis. — Aquisg. c. 78.

Item ex eodem. c. 23.

¶ Calicem benedicere, & panem dare diaconis, non licet. C. XVI.

ij Non oportet diacouos ^x panem ^d dare, nec calicem benedicere.

x Diaconos.) *In uetustioribus priscæ versionis editionibus est*, diaconē. *Græce est*, ὑπηρέτας; *quod Dionysius uertit*, sub diaconos *& sic habetur in concilio Aquisgranensi.*

Item ex concilio Carthaginensi quarto ꝑ, *c. 37.*

Sicut episcopis, ita & presbyteris diaconi ministrent. C. XVII. — Poly. l. 2. ti 39. Ans. l. 7. c. 62.

Diaconi se c presbyteri, sicut episcopi ministros esse cognoscant.

ꝑ ¶ Quarto.) *Caput hoc cum duobus sequentibus habetur in concilio quarto Chartaginensi & in codicibus* Gratiani *etiam manuscriptis, itemque apud* Anselmum *titulo huius capitis erat additum.* Carthaginensi quarto, cui Papa Zozimus interfuit per Vicarios. *quod minime conuenire ostendunt acta sextæ synodi Charthaginensis, ad quam Zozimus Faustinū Potentiæ ecclesiæ episcopum, Philippum, & Asellum legatos misit. Nam quarta habita est Honorio iiij. & Eutychiano Coss. sexta vero Honorio xij. & Theodosio viij. Coss. anno vigesimo post Quo anno (prout ex Africano concilio cap. 76. & sequentibus apparet) contra Pelagiu, & Cœlestij hæresim quædam sunt definita, cum Cælestius ad Zozimum Patrem appellasset: quod ex nonnullis manuscriptis Zozimi, & episcoporum Africæ ad ipsum epistolis, quæ in bibliotheca Vaticana seruantur, demonstratur. Quare, cum Zozimus in Pontificatu duos tantum annos, & menses aliquot uixerit, necessarium est multo ante ipsius Pontificatum quartam synodum Carthaginensem habitam fuisse.*

Item ex eodem, c. 38.

¶ De eodem. C. XVIII.

Præsente presbytero diaconus Eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogat, iussus eroget d. — Poly ibid. Ans. l. 7. c. 66. Bur l. 5. c. 13. Iuo p. 2. c. 23.

Item ex eodem, c. 39. & 40. & 41.

¶ De eodem. C. XIX.

Diaconus sedeat quolibet loco ^e, iubente presbytero. Item Diaconus in cōuentu ^f presbyterorum interrogatus loquatur ^g. — Ans. ibid.

Prædicet, nam officium prędicandi presbyterorum est.16. q.1. adijcimus. Hug.

a Alba.] Id est, dalmatica. arg. 11. q. 3. episcopus presbyter.

b Vel lectionis. Euangelii. Non-

cis competunt: & hoc probat per duo capitula. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra In cap. diaconi prohibitum est, ne diaconi vsurpent officia eporum vel presbyterorum. Nunc vero dicit, quòd non debent vti compagis, id est, calceamē tis episcoporū, quib. nulli diaconorū vti licet absque apostolica licētia, sicut nec mappulis vti debēt absque eiusdem auctoritate: quas cōcessit Cōstantinus Cardinalibus vt inf. 96. d. in illa palea, Constantinus.

Alba a vero tempora oblationis tantum, vel lectionis b vtatur †.

† al. induca*tur*

Item ex concilio Toletano 4. c. 38.

¶ Diaconi presbyteris se superiores non cognoscant. C. XX.

Burc. l. 2. c. 222. Iuo p. 6. c. 297.

NOnnulli diaconi in tantam erumpunt superbiam, vt sese presbyteris anteponant, atque in primo c choro ipsi priores stare præsumant, presbyteris in secundo choro constitutis. Ergo vt sublimiores d se † presbyteros agnoscant, tam hi quàm illi in vtroque *a* consistant.

† al. sibi.

a ¶ In vtroque.] *Licet in vulgatis Gratiani codicibus legatur*, in vtroque ordine *& in tomis conciliorum impressis*, in vtroque choro *tamen in vetusto codice conciliorum Regis Catholici, & plerisque vetustis Gratiani; etiam impressis neutra vox habetur.*

e Cōpagis.) Id est, sandalibus, & dicuntur cōpagi sandalia vel caligæ episcopales: & est masculini generis. Ioan. ADDITIO. Scilicet compagus compagi Hug. — Compagi.

f Nec mappulis.] Id est, ornamētis equorum, quæ Cōstātinus cōcessit Cardinalibus. inf. 96. d. Cōstantinus. nam mappa ornamentum est equi. similiter in Authen. de consuli. §. quātacūq; 2. & sunt qdā alba linteamina quibus cooperiūtur equi Cardinaliū cū processionem faciūt. Alia dicunt P mappulæ sūt mitræ episcopales. — Mappulæ qd significat. — 2 Idem arg. C. nulli licere in frenis, & c. l. vnica l. b. n.

4 *Compagis e vero calciari absque Apostolici licentia diaconis non permittitur, sicut nec mappulis f vti absq. eiusdem auctoritate quibuslibet clericis conceditur.*

Io. diac. l. 4. 8.

Vnde Gregorius Ioanni episcopo Syracusano, lib. 6. epist. 28 indict. prima.

¶ Absque Apostolica licentia Diaconi compagis vti non pręsumant. C. XXI.

Ans. l. 7. ca. 74.

PEruenit ad nos, diaconos ecclesiæ Cantinensis calciatos cōpagis procedere, pręsumpsisse: quod quia nulli hactenus per totam Siciliam licuit, nisi solis tantummodo diaconis ecclesiæ Messanensis, quibus olim à prædecessoribus nostris non dubitatur esse concessum, bene recolitis. Quia ergo tantæ temeritatis ausus non est leuiter attendendus, cū omni hoc fraternitas vestra subtilitate pquirat: & si ita *b*, sicut ad nos peruenit, inuenerit verum esse; vtrum vel à se, vel alicuius g hoc auctoritate h præsumpserint, nobis subtiliter innotescat: vt cognita veritate, qd fieri debeat, disponamus. Nam si negligenter ea, quæ male vsurpantur, omittimus, excessus viam i alijs aperimus.

PEruenit.] CASVS. Apostolicus concesserat solis diaconis ecclesiæ Messanen. vti cōpagis, quos tn̄ postea diaconus Catinensis ecclesiæ portare præsumpsit. Præcepit ergo Gregorius Ioanni episcopo Syracusano, vt, vt subtiter inuestiget an p se, an alterius auctoritate hoc fecerit: q a si male vsurpat & non puniat, via delinquētibus aliis aperitur.

b Et si ita.) *Hic & paulo inferius addita sunt aliquot verba ex originali.*

Ioa. dia. l. 4. c. 2.

Item Ioanni Rauennati episcopo, lib. 2. epistol. 54. seu cap. 93.

NOnnulli.] CASVS. Quidam diaconi in choro volebant esse in loco digniori, volentes sacerdotibus præferri, sed concilium Toletanum statuit, vt tam diaconi q̄ presbyteri perseuerent in locis sibi deputatis: ita vt diaconi cognoscant presbyteros esse maiores se.

c Atque in primo.] Id est, in primo ordine, vt fit Parisijs.

d Vt sublimiores 1.) Si construe. ergo tam illi, quam illi consistant in utroque or. ita scilicet vt diaconi agnoscāt presbyteros sublimiores se scilicet diaconis & stabunt secūdū tēpus suæ ordinationis. 17. dist. cap. f s.

1 Id est maiores, quantitent in vtroque choro diuisi, ita q presbyteri in primo, diaconi in scdo. Pet.

COMPAGIS. Hæc est quarta pars huius d. in qua dicitur, q compagi, id est, sandalia & mappulæ, id est, linteamina, quæ portant Cardinales, solis Romanis clericis

g Alicuius.] Argu. ex hoc & seq. c. habet, quod illud videtur prohibitum quod non ostenditur esse concessum. argu. distin. 100. contra morem. argum 25. q. 2. amputato. arg. 10. quæst. 1. hanc argu. 2. q. 1 consuluisti 2. Et est hoc verum in ijs, quæ sunt de iure speciali. alias quòd non est prohibitum intelligitur esse concessum. 27. quę. 2 lex diuina. & 30. quæst. 3. illud. & de spon. impu. cap. 1. in fin.

Prohibitū vr̄, quod cōcessum non ostenditur. 2 Et extra ne se. vacan. illa. vbi de hoc. & extra de transf. inter.

h Auctoritate.] Nam si maioris auctoritate hoc fecisset, hoc esset vtcumque excusabile. arg. dist. 63. Salonitanæ. & dist. 28. diaconis 5.

i Viam.] C. de indi. vidu. l. 2. In fin. C. vnde vi. meminerint. inf. 21. q. 2. c. 2. inf. 23. qo. 4. est iniusta. 1. q. 7. exigunt contra. infra 35. q. 9. loci nostri.

3 De hoc in 86 dist. an putatis.

ILlud.] CASVS. Ioannes archiepiscopus Rauēnas supplicauit Pap. vt liceret suis clericis vti mappulis: sed Papa ei rescribit dicens, ꝙ Cardinales ei fortiter obuiauerunt, asserentes hoc nulli ecclesiæ fuisse concessum, nisi Romanæ. & si esset ab aliquibus vsurpatum, non fieret per hoc præiudicium ecclesię Romanæ.

Antiquitas non dat priuilegium.

a ¶ Præsumptum.] Arg. antiquitatē vel longam consuetudinem non dare priuilegium, vt dist. 100. cōtra morē, & ar. cōtra. 63. d. quia & 9. q. 3. conquestus. Et est ratio: quia hoc possidei non poterat de iure cōmuni. arg. extra de prescrip. causam. Nam. & sunt alia iura, quæ non prescribūtur, vt subiectio vel procuratio. ext. de præscr. cū ex officii. vel via publica. ff. de via publi. viam argum. C. de aquæduc. diligenter. libro 11. & est si. C. de fundis rei priua. & sal. diuinæ domus. vsus aquæ. li. 11.

Præscribi nō possunt aliqua.

ADDITIO. Dicasꝙ sunt multa quæ non prescribuntor: quod dic vt leg. & nota. extra de præscrip. cum liceat in fin. & 16. q. clerici, in fine. Arhidiac.

DIaconi.] Hæc est quinta pars huius dist. in qua laudat diaconos quatuor modis: scilicet à significatione, quia significant septē cādelabra aurea. A virtute, quia debēt esse virtuosi. ab officio, quia sine illis episcopi cantare non dēnt. A q institutione, quia à Domino fuerunt instituti. Ioan. de Fant.

¶ Mappulis clerici sine Apostolici licencia vti non debent. C. XXII.

ILlud autem, quod pro vtendis a clero vestro mappulis scripsistis, à nostris est clericis fortiter obuiatum, dicentibus nulli hoc vnquam alij cuibet ecclesiæ cōcessum fuisse: nec Rauennates clericos illic, vel in Romana ciuitate tale aliquid cum sua conscientia pręsumpsisse, nec si tētatum esset, ex furtiua vsurpatione sibi pręiudicium generari. Sed etiā, si in qualibet ecclesia hoc præsumptum a fuerit, asserūt emendandum, quod nō concessione Romani Pontificis, sed sola subreptione præsumitur †.

Ansl. 7. c. 168.

† al. præsumps.

Item Hieronymus de septem ordinibus ecclesiæ. c. 5.

¶ Sicut in ministerio, ita in dispensatione sine diacono episcopus non viuat. C. XXIII.

Inter opera B. Hieron. tom. 4. vel 9.

5 DIaconi sunt, quos in Apocalypsi legimus, septem Angeli b ecclesiarum: hi sunt septem cādelabra c aurea: hi voces d tonitruorum. *& infra.* ¶ Virtutum operatione præclari, humilitate præditi, quieti, humiles, euangelizantes pacem, annunciantes bona, dissensiones, & rixas, & scandala resecantes, docentes † e, soli Deo f colloquentes g, in templo nihil de mundo penitus cogitantes dicentes patri h, & matri i: non noui † k vos, & filios l suos non agnoscentes m *& Paulo post.* ¶ Sine hoc sacerdos nomen † non habet, ortum non habet n: officium non habet. Hic minister o Dei dicitur, quia scriptum est: [Quis maior est, qui ministrat, an cui ministratur;) Et sicut in sacerdotio ministratio † p, ita in ministro est sacramenti q dispensatio. *& paulo post.* ¶ Sacerdotibus etiam propter pręsumptionem nō licet de mensa Domini tollere calicem; nisi eis traditus fuerit à diacono. *& paucis interiectis.* ¶ Ita enim Deus noster oīpotēs vniuersa disposuit, vt q maiorē r se esse crediderit, minor sit, & qui videretur minor, maior

Apoc. 1.

Poly. l. 2. tit. 39. Ansl. l. 7. c. 72.

† abest ab or.

Deuter. 33.

† *al. nouimus.*

Mar. 10.

† *al. nomen habet.*

† *consecratio*] vera lectio.

CASVS. Supra dictū est diaconos subesse sacerdotib. sed ne sacerdotes nimium insuperbirent, commendat Hieronymus in hoc c. diaconos. Diuiditur ergo hoc cap. in tres partes. In prima parte commendat Hieron. diaconos quadruplici rōne. Rōne significationis: quia significantur per septem candelabra aurea. & septem angelos ecclesiarum. Rōne vitę & conuersationis. Rōne ministerij: quia sine his sacerdos ministrare non potest. & maior est qui ministrat, q̄ cui ministratur. Et rōne institutionis: quia à Deo sunt instituti. in scda parte reprehendit rapacitatē eporum, qui volūt oīa rapere, & omnia sibi vendicant. In tertia parte ostendit ꝙ sicut in hoc mundo raptor punitur a iudice, ita eps qui bona clericorum rapiat à Dño punietur, nisi vniuersa reddat. Secūda pars incipit ibi, [Nunc autem.] Tertia ibi, [Certa vt ipse.

b ¶ Angeli.) Id est prælati.

c Candelabra.] Quæ erant in templo Domini.

Cor omne Deo patet.

d Voces.) Audite a Ioanne in Apocalypsi.

e Docentes.) Populum quo ad vitam actiuam.

f Soli Deo.) Quod solus Deo nouit eorum conscientias. ei namque cor omne patet: & omnis loquitur voluntas, vt 24. q. 3. Deus. 2.

g Colloquentes.] Quo ad contemplationem: vel hoc dū sunt in oratione de consecra. dist. 1. quando.

h ¶ Patri.] Hoc potest intelligi historicè quando Moyses in vltionem idolatriæ 2. vituli conflati, præcepit leuitis vt nemini parcerent, nec etiam patri. similiter diaconi non deberēt eos cognoscere, id est, amori Dei amorem eorum præponere. Vel potest intelligi mystice de diabolo, & de concupiscentia carnis, & eius moribus, vt in gl. hic depictis.

1 Concor. gl. in l. 2. ff. de don. inter vir. & vxo.

2 Hæc historia not. 45. d. disciplina.

Diabolus pater dicit.

i Et matri) Id est, carnali concupiscentię.

K Non noui.) Id est, nolo præponere vestrum amorem amori Dei.

l Et filios.) Id est, illicitos motus:

m Non agnoscentes.) Id est, non nutrientes, sed ad petram illidentes.

Eps sine diacono nō celebret.

n Habet.) Quia sine diacono episcopus Missam celebrare non poterit, nisi necessitate instante. tunc enim etsi non posset habere diaconum, absque eo Missam celebrare, poterit.

o Minister.) Hic commendat res a ministerio.

p Ministratio. Id est, consecratio Eucharistiæ.

q Sacramenti.) Scilicet præsentibus sacerdotibus coram eis. vt supra dist. ead. diaconi.

r Maiorem.) Id est, meliorem, vel hoc cum bene administrat.

a ¶ Orant.)

a Orant.) Id est, prædicant. vt dis. 25. vnum & 11. quæ. 1. sicut enim. Vnde exponendo subdit tunc demum quod autem dicitur in altari anteponi, respicit quod de calice præmiserat, calicem non tollere nisi eis traditus fuerit a diaconis. Vel dic, orant, id est, ad orandum inuitant cum dicunt; flectamus genua.

b ¶ Tunc demum.) Scilicet circa finem Missæ, cum diaconus clamando dicit populo: Humiliate vos ad benedictionem:

c ¶ Prædicat.) Infra 11. q. 1. sicut enim. scilicet legendo Euangelium.

d ¶ Sacerdotibus Quædam hic referuntur, quæ ex toto bene non intelliguntur: quia non in omnibus ecclesijs hæc officia habet diaconus.

e ¶ Huic.) Commendat hic eos ab institutione. inf. ead. dominus contra si. dis. 21. §. 1. contra. Sed intelligas tantum per Deum principaliter: quia eius auctoritate hoc in vete. testa. fuit institutum. 77. dis. in veteri. arg. extra de senten. excom mulieres.

f Perijt lex de sacerdote.) Verba Esaiæ. id est, multi sacerdotes non adimplent legem.

g ¶ Et visio.) Id est, gratia prophetizandi propter auaritiam; quia omnes virtutes patiuntur detrimentum ab vno vitio, & c. de peni. dist. 5. c. 1.

Virtutes oēs ab vno vitio detrimētum patiuntur.

existeret. Denique quàm hoc verum sit, ipse perpende. Leuitę inferunt oblationes in altari: Læuitæ componunt mensam Domini: Leuitæ cum sacerdotibus, dum sacramenta benedicunt †, assistuut. Leuitæ ante sacerdotes orant [a], vt si distinctio locorum creditur, etiam in altari Dei videant sibi episcopi, si superbi sunt diaconos anteponi. Si humilitatem diligūt. maiores se esse in eo, quòd sunt humiles, cognoscāt. Tunc demum † [b], vt aures habeamus ad Dominum, diaconus acclamat: ipse prædicat [c], ipse hortatur, ipse commonet adstantibus sacerdotibus [d] ne leuiter hanc vocem, quæ loquitur hæc: pacem annunciat, aut negligenter aspicias, aut contemnendam putes. Sufficit huic [e] ordini, rantum per Dominum fuisse concessum, vt non solus sacerdos in templo totum agere, & implere, videatur. *& infra.* ¶ Nunc autem ex quo in ecclesiis, sicut in Romano Imperio, creuit auaritia periit lex de sacerdote [f], & visio [g] de propheta Singuli quique per † potentiam [h] episcopalis nominis, quam sibi ipsi illicite absque ecclesia [i] vendicarunt *, totum, quod leuitarum est; in vsus suos redigunt; nec hoc sibi, quod scriptum † est, vendicant; sed cunctis auferunt vniuersa. Mendicat infælix clericus in plateis; & ciuili † operi mancipatus publicam à quolibet deposcit alimoniam †. Et quidem [k] ex eo despicitur cunctis sacerdotale officium, dum misericordia desolatus iuste [l] putatur ad hanc ignominiam deuenisse. *& infra.* ¶ Solus incubat bonis †, solus ministerio vtitur [m], solus vniuersa sibi vendicat, solus partes inuadit alienas [n], solus occidit [o] vniuersos. *& paulo post.* ¶ Hinc propter sacerdotum auaritiam odia consurgunt: hic episcopi accusantur [p] à clericis; hinc principum † lites, hinc detractionis † causa, hinc origo criminis. Et enim si vnusquisque ita in hoc mundo visibili aliquid possidere [q] iubetur, vt sua tantum possessione contentus sit, ac res non inuadat alienas, non agrum pauperi tollat, non vineam, non subuectorium † aliquod, non famullos, non fructus, quanto magis, qui ecclesiæ Dei præest, debet ita in omnibus seruare iustitiam, vt sibi [r] hoc tantum vēdicet, quod sui iuris esse cognoscat, aliena non rapiat; aliena non contingat, æqualem [s] se ceteris faciat & sicut sine his in ministerio non viuit, ita in dispensatione [t] non viuat.

¶ Certe, vt ipse nosti, qui visibiliter in hoc mundo ius inua-

Left margin: † al. benedicūtur. — † deinde] ori. — *Ezech. 7.* * Quod est contra iuris præceptum, vt ff. de iust. & iure. l. iustitia. §. iuris. præceptum. & inst. eod. tit. — † psoīa] potent orig. — † al. adscriptum, — † al. seruili. — † al. eleemosinam. — † diuitiis] or. — † al. donis — † al. principiū litis. — † desolationū causa] orig. — † hunc mundum visibiliter possis] ori. — † al. subiectorum.] al. subministrorum.

h Per potentiam.] Inuehitur in episcopos.

i Absque ecclesia.] Scilicet in tali modo vt aliena vsurpent. aliter videtur contra. infra ead. ca. prox. 95. d. olim.

K ¶ Quidem.) Supra d. 86. non satis.

l ¶ Iuste.) Id est, suis meritis.

m ¶ Vtit.) Id est, nō vult partiri onera administrationis cum fratribus. extra de off. Archid. c. vlt. & de præsum. mādata. Vel dic, id est. de rebus ecclesiasticis.

n ¶ Alienas,) Cum quod suum non est, scire debet ad alios pertinere. C. vnde vi. cum quærebatur.

o ¶ Occidit.) Hoc refertur ad laicos, quibus ocasionem mortis præstant. 11. qō. 3. præcipuè. 86. dist. pasce.

p ¶ Accusantur.) Nā episcopi omnia etiā ea, quæ de nouo eueniunt, insimul cum alijs debent diuidere arg 12. q. 2. cognouimus. Item nec ea distribuere debet sine consensu canonicorum. extra, de his quæ fiunt à præla. sine consen capit. nouit. licet sit præordinator in cunctis, 25 dis. perlectis. nisi hoc sibi vendicaret episcopus ex consuetudine. ext. de his q̄ fiunt a præla. ea noscitur. et est arg. quod semper præsumit quod accusatio episcoporum fiat ex odio, vt no. 2. q. 7. . quis episcopus Arg. contra. 6. q. 1 si omnia.

Euenientia de nouo per quem sunt diuidenda.

q ¶ Possidere Hoc ad laicos refertur. vnde caute dixit in hoc mundo. & in clericis secus, vt infra. 12. q. 1. cap. duo sunt.

Accusatio episcoporum præsumitur ex odio fieri.

r Sibi. Arg. pro distributione portionum inter clericos.

s Aequalem. Si 95. dist. episcopus 2. & iste est vnus gradus humilitatis, vt supra dist. 22. de Constantinopolitana.

t .In dispensatione.) Id est, distributione præbendarum

Vitæ præsẽtis tp̃s breue dr̃ esse.

a Vltionis.] Ex toto: quod non dicit differri. quia totũ tempus huius vitæ breuissimum reputatur. de pœniten. dist. 5. consideret. Nam quod quandoque pœna differatur, est expressum infra. 24. q. 4. quod Christus. 45. dist. licet 1. & est ratio quare quãq; differatur, vt de pœnit. dist. 3. quid ergo. de pœni. distinctio. 1. prędixerat.

quos probat.

h. Philippis.] Nomen ciuitatis in Macedonia.

i. Cum episcopis.] Cum in vna ciuitate plures episcopi non debeant esse arg. d. 80. in illis. &c. epi. & 13. q. 1. c. 1. & ideo hoc ipso nomine presbyteri intelliguntur.

dit alienum; accusatur a paupere; damnatur a iudice: & Ita & in ecclesia Dei, cum vnusquisque stipendia sua perdit, clamat ad Deum, exauditur a Christo, nec differtur in hac parte vltionis [a] sententia, si non redditur vniuersa. Moderatio enim Dei †, ac pietas solum nostrum reditum quærit, ac nos cupit sua longa † bonitate saluari. Sed si non conuertimur, si duri corde sumus, si in peccatis vsque ad mortem illicite perduramus, assidue [b] peccanti, sicut scriptum est, Deus non miseretur.

† *Dei preces, ac solum*) or.
† abest ab or.

a Nomen non habet.) *Sic etiam in originali, sed in multis Gratiani manuscriptis, & apud Anselmum est*, nomen habet, officium nõ habet.

6 Hoc capitulo sacerdotum auaritia reprehenditur, diaconorum dignitas, siue officium commendatur. Sed quia, vt supra dictum est diaconi insolescentes c etiam presbyteris se præferendos arbitrati sunt, contra eorum supercilium scribit Hieronymus ad Euagrium episcopum, epi. 95. tomo. 2.

¶ Diaconi presbyteris debent subesse. C. XXIIII.

Legimus in Esaia d (Fatuus fatua e loquetur.) Audio quendam in tantam erupisse vecordiam, vt diaconos presbyteris, id est episcopis anteferret: Nam cum Apostolus perspicue doceat eosdem esse presbyteros, quos episcopos, quid † patitur mensarum f & viduarum minister, vt supra eos se tumidus efferat, ad quorum preces Christi corpus, sanguisque conficitur? Queris auctoritatem? Audi g testimonium: (Paulus, & Timotheus serui Christi Iesu omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sũt Philippis h, cum episcopis i, & diaconis.) Vis & aliud exemplum? in actibus Apostolorum ad vnius ecclesiæ sacerdotes ita Paulus loquitur: [Attendite vobis, & cuncto gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos k, vt regeretis ecclesiam Domini, quam acquisiuit sanguine suo.) Ac nequis contentiose l in vna ecclesia plures episcopos fuisse contendat, audi & aliud testimonium in quo manifestissime comprobatur, eundem esse episcopũ atque presbyterũ: (Propter hoc reliqui m te in Creta, vt quæ deerant, corrigeres, & constitueres presbyteros per ciuitates sicut & ego tibi mandaui. Si quis est sine crimine, vnius vxoris uir filios habens fideles, nõ in accusatione luxuriæ n, aut nõ subditos. Oportet enĩ episcopũ sine crimine eẽ, quasi

Poly. ibid. Ans. l. 7. c. 87. *Esaiæ 32.*

† *al. quis patiatur.*

Philip. 1.

Act. 20.

Ad Titum 1.

b Assidue.] Idest, iterato non miseretur de facili. nã vulnus iteratũ tardius sanatur, vt inf. de pœn. d. 3. inanis.

HOC CAPITVLO Hæc est sexta pars huius d. in qua laudat presbyteros, & humiliat diaconos. Io. de Fan.

CASVS. Supra proximo. ca. diaconi sũt cõmendati, sed quia nimis contra presbyteros superbiebant, iõ Hieronymus contra eorum superciliũ scribit.

Laudis præconium superbire facit.

c Insolescentes.) Quia sæpe ex laudis præconio innascitur superbiæ inflatio, vt 6. q. 1. sunt plurimi superbiebant. fortè ex eo quod sup. prox cõmendati sunt.

Legimus.] CASVS Euagrius episcopus quæsiuit a Hieronymo, vtrũ sacerdotes essent diaconis præferendi, Et respondet quod sic, & probatur tripliciter scilicet ratione nominis siue appellationis: quia olim idem dicebatur presbyter & episcopus. Et hoc probatur septem auctoritatib. Ratione officii, siue institutionis, quia ad maius officium sunt instituti presbyteri quam diaconi: qa sacerdotes orant & prædicant: sed diaconi ministrant. Et respondet obiectioni, quam fecit sibi ipsi de diaconis ratione ecclesiæ, & ratione promotionis. qui subdiaconus promouetur in sacerdotem, & non econuerso. & hæc promotio non nisi de minori ad maius Ratio officii incipit ibi, [Quid enim facit.) Ratio prohibitionis est ibi, (Qui prohibetur minori.]

Fatuus est qui fatua loquitur.

d In Esau.) 32. c.

e Fatua loquetur.] Nota ergo qui fatua loquitur, fatuus est vt 23. q. 8. conuenior. & de cond. inst. quidam, i. ff. de pœ. d. 1. § potest. & 1. q. 1. ita fit.

f Mensarum.] Quam iniuriam patitur.

g Audi.] Ideo dicit testimonium, quia duo sunt per

K Episcopos.] Id est presbyteros, cum in vna ecclesia episcopi plures esse non debent.

l Contentiose.] Quia singularum ecclesiarum singuli sunt episcopi, vt 7. q. 1. in apib.

m Reliqui.] Verba Apostoli ad Titum c. 1. post sequitur ad Timotheum.

n Luxuriæ.] Id est de luxuria accusabiles. ideo non subditos, quia propter peccata filiorum citius rapitur quis morte. 47 dist. § necesse cum scilicet ipse est negligens.

K. Epi-

a Per

1. Tim. 4.
1. Pet. 5.

Dei dispensatorem.) Et ad Timotheum:) noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ tibi data est per prophetiam a per impositionem manuum presbyterii b.) Sed & Petrus in prima epistola: (Presbyteros, inquit, in vobis precor compresbyter c, & testis passionum Christi, & futuræ gloriæ, quę reuelanda est particeps, regite gregem Christi, & inspicite nõ ex necessitate d, sed voluntarie iuxta Deum.) Quod quidem græce significantius e dicitur ἐπισκοποῦντες, id est superintendentes: vnde & nomen episcopi tractum est. Parua tibi videntur tantorum virorum testimonia? Clangat tuba Euangelica, filius f tonitrui, quem Iesus amauit plurimum; qui de pectore Saluatoris doctrinarum fluenta potauit: [Presbyter g Electæ h dominæ, filiis eius, quos ego in veritate diligo.) Et in alia epistola: (Presbyter Caio i charissimo; quem eo diligo in veritate.) Quòd autem postea k electus est, qui cæteris præponeretur, in schismatis remedium factum est. ne vnusquisque ad se trahens Christi ecclesiam rumperet. Nam & Alexandriæ a Marco Euangelista vsque ad Heraclam & Dionysium episcopus, & presbyteri semper vnum ex se electũ, in excelsiori gradu collocatum, episcopum nominabant: quo modo si exercitus Imperatorem l faciat, aut diaconi m eligant n de se, quem industrium nouerint, & archidiaconũ vocent: Quid enim facit, excepta ordinatione o, episcopus, quod presbyter non faciat? Nec altera p Romanę vrbis ecclesia: altera totius q orbis existimanda est. Et Galliæ; & Britanniæ, & Africa, & Persis, & Oriens, & India, & omnes barbarę nationes vnum Christum adorant, vnam obser-

Mar. 3.
2. Ioannis.
3. Ioannis.

a Per prophetiam.] Id est, per electionem.
b Presbyterii.] Scilicet presbyteri mei, & sic loquitur de seipso; cum tamen ipse Paulus esset episcopus, cum ordinaret.
c Compresbyter.] Ecce Petrus se vocat presbyterum, cum tamen esset episcopus & summus, supra d. 75. quòd dic Dominico. ver. sacerdotum.

Petrus se uocat presbyterum.

d Non ex necessitate.] Id est, ex gratia turpis lucri; argum. infra distinctio 95. esto. Et ita est argum. quod presbyter non debet locare operas suas argum. 21. q. 2. præcipimus.
e Significantius.] Scilicet quod episcopus dicitur presbyter q. d. vbi pro episcopo dicitur presbyter, significantius diceretur sic: episcopum quia magis accedit ad significationem vocabuli episcopus, quam hoc nomen presbyter.

Ioannes dr̃ filius tonitrui.

f Filius.] Id est Ioannes, quia altius intonuit, & quia cum Iacobo assumptus in montem seorsum audierunt vocem nubis. Hic est filius meus dilectus.
g Presbyter.] Ecce Ioannes vocat se presbyterum, cũ tamen esset episcopus.
h Electæ.] Proprium nomen.
i Caio.] Mitto salutem.
K ¶ Postea.] Hic respondet tacitæ obiectioni quare hoc immutandum est: & ad hoc respondet. Sed quæritur quo modò facta fuit hæc prælatio? Si dicatur quod in officio contra, de conse. dist. 5. manus. quia exercere episcopalia non licet, nisi his qui successerunt in locum Apostolorum 68 dist. quorum vices. 21. distin. in nouo & ita hæc prælatio ab initio facta fuit. Si autem dicatur, quod in nomine obstat 80. dist. in illis quia ibi dicitur quod quidam præpositi sunt qui tantum episcoporum vocabulo, &c. Ad hoc dicunt quidam; quòd in prima primitiua ecclesia cõmune erat officiũ episcoporum & sacerdotũ, & nomina erant communia 95. dist. olim. & officium erat commune sed in secunda primitiua cœperunt distingui & nomina & officia H. dicit 1. quod tantum in nomine fuit facta prælatio. primo enim omnes dicebantur sacerdotes: licet quidam aliis prælati essent quantum ad officium. Et quod dicitur 80. distin in illis, qui tantum episcoporum vocabulo potirentur, expone, id est, nõ archiepiscoporum, nec primatum: & ita excluditur superius, nõ inferius. Tertii dicunt, quod prælatio hęc facta fuit & quo ad nomen, & quo ad administrationem, & quo ad quędã ministeria, quæ spectãt tã tũ ad officiũ episcopale: fuit hæc prælatio facta à tempore Petri. & hoc innuit hæc littera ibi. Nam & Alexandriæ a Marco euangelista vsque ad Heraclam & Dyonysium: quia Marcus fuit contemptoraneus Petro & Clementi. arg. 24. q. 1. cũ beatissimus. Heracla autem & Dionysius fuerunt contemporanei ipsi Hieronymo & ita est illud contra sed tum, 80 distinct. in illis, & illud de cõsec. distin. 5. manus. Ante prælationẽ ergo ista nomina, presbyter, episcopus erãt prorsus synonyma, & etiam administratio communis erat: quia communi consilio sacerdotum regebantur ecclesiæ 95. distinct. olim in schismatis ergo remedium (vt hic dicitur] facta est prælatio, vt vnus præesset & quo ad nomen, & quo ad administrationem, & quo ad quædam sacramenta, quæ modo appropriantur episcopis.

Prælatio interminatos ecclesiæ ad quid facta fuit.

l Imperatorem.] Ex sola enim electione principum dico eum verum Imperatorem ante, quam a Papa confirmetur. Arg hic, licet non ita appelletur, vt dixi 63. distin. quanto, contrarium est verum, extra de elec. venerabilẽ. 23. dist. in nomine 2.
m Diaconi.] Supple & quomodo diaconi eligunt, &c.
n Eligant.] Ecce quod episcopi non est archidiaconum eligere, &c. Ar. contra 74. dist. episcoporum. Sed variæ sũt consuetudines. 21. dist. §. extra de electio. ecclesia Vulterana.
o Ordinatione.] In ordinatione cætera intelliguntur quę non fiunt, nisi ab episcopis. hæc continentur sup. d. 68. quamuis chorepiscopis.
p Nec altera.] Responsio est ad tacitam quæstionem nonne diaconi Cardinales Romani præponuntur omnibus presbyteris, exceptis presbyteris Cardinalibus, quibus videntur parificari? Respon. quod consuetudo Romanę ecclesiæ non est trahenda ad consequentiam. vel responsio est hic in prin. c. 1 ibi, audio quędam, &c. dicebant enim quidam, quod sicut Romæ honorabiles erant diaconi ita debebant esse vbique locorum.
q Totus.] Immo fideles sunt vna ecclesia & hoc est quod sequitur & Galliæ, &c.

1 Ipse Hug. sic dicit, ego credo quod ab initio diña fuit inter epos & simplices sacerdotes sicut mõ est & in administratione, & in potestate, & in officijs, & in sacris, sed quo ad appellationẽ non erat differentia, quia cõiter & indifferenter illi & illi dicebatur epi & presbyteri. Ar †.

† Et hac Arch. de differentia epĩ & presbyteri sña tenenda est, vide Conc. Trid. sess. 23. c. 4. & Can. 7. S. Thom. 2. 2. q. 184. 6. 1.

Marcus, Petrus, & Clemens, fuerũt cõtẽporanei.
Electio sola non facit verum imperatorẽ.
2 Adde Alb. de Rosa. in l. bene a Zenon. ar. C. de quadrim. p̃scrip. & Bar. in extrauag. ad reprimendã. in ver. rege.
Diaconi Cardinales vtrum pponãtur omnibus presbyteris.

a Maior est.] Et ideo magis sequenda est consuetudo generalis, vt su. dist. 12. nouit. supra dist 40. nos qui. & c. non loca 1. Et est hic ar. quod statuta concilij præiudicant statuto Papæ si contradicant, vt dixi. 9. q. 3. nemo.

b ¶ Eiusdem meriti.] Quantum ad sapientes & peritos & discretos. Nã idiotæ & vulgares episcopum paruæ ciuitatis contemnere solent. á. d. 80. episcopi.

c Et pauperitatis.] Nam paupertas ciuitatis nõ minuit prærogatiuam regni, vt inf. 96. dist. sicut nec mulier propter paupertatem dicitur humilis vel abiecta. C. de incest. nup. l. humilem. Ar. contra in authẽ. de de[illegible]. c. §. nos igilar. coll. 3. 2.

d Diaconi.] Hoc nõ solum Romæ fit sed etiam aliarũ ecclesiarum consuetudo obseruat: sed forte tpe Hieronymi nõ fiebat: hodie fit ext. de seru. or. fa. c. [illegible]

e Vrbis.] su. dist. 11. quis nesciat. contra. & c. nolite contra. Sed ibi de ea consuetudine agitat, quam ecclesia Romana seruat, & aliis mandat seruandam: hic vero de ea, quam sola seruat, nec vult ab alijs seruari. vnde ibi dicit, quam Romanam ecclesiam viderit sequi & docere. de consecr. dist. 1. basilicas.

f Cõsuetudinem.] Q. d. non quod fiat, sed quod fieri debeat considerandũ est, vt ext. de e[illegible] c. venerabilem 12. q. 2. gloria in [illegible] præsid. sed licet.

g Paucitatẽ.] Quia pauci erant tal[illegible] dia[illegible] & ideo superbiebant. quia quod enim raro accidit, miraculum est, in authe. de consue. §. itaque. colla. 3.

h Pretiosius.] Sicut & pretia rerũ in quibusdam locis variantur secundum plus & minus. ff. de eo quod cer. lo. l. ideo.

i Mẽsis.] Viduarũ & pauperum, sed tantum instemus prædicationi.

k Dignitatis] [illegible] q. 1. qui episcopatum contra. sed ibi. iuxta etymologiam vis nominis designatur hic quod ex vsu loquendi ex nomine concipitur Vel dicendum quòd non est nomen honoris tantum, sed etiam oneris. 8. q. 1. illud inferendum.

l Continetur.] Nam in toto continetur, & pars, vt 14 q. 5. pœnale. & ff. de reg. iu. in toto. & est si. ff. quod met. cau. l. 1.

m De minori.] Hoc bene dicitur. ff. de mu. & ho. l. gradatim.

n] Sacerdotibus.] infra de pœniten. distin. 1. §: ex his itaque.

Cõsuetudo generalis magis sequenda.

1 Concor. tex. in l. obseruare. ff. de offi procon. in l. neque. mandati.

Eps paruæ ciuitatis cõtemnitur ab idiotis.

Paupertas nõ facit mulierem abiectam.

1 Ad idem 16. q. 1. sunt non nulli in fine.

Miraculum est quod raro accidit.

Pars cõtinetur in toto.

...uant regulam veritatis. Si auctoritas quæritur, orbis maior est [a] vrbe. Vbicumque fuerit episcopus, siue Romæ, siue Eugubij, siue Constantinopoli, siue Rhegij, siue Alexandriæ, siue Tanis; eiusdem meriti [b], eiusdem est & sacerdotij. Potentia diuitiarum, & paupertatis [c] humilitas vel sublimiorem, vel inferiorem episcopum non facit: cęterũ omnes Apostolorum successores sunt. ¶ Sed dicis, quomodo Romæ ad testimonium diaconi [d] presbyter ordinatur? Quid mihi profers, vnius vrbis [e] consuetudinem [f]? Quid paucitatem [g] de qua ortum est supercilium, in leges ecclesiæ vendicas? Omne, quod rarum est, plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretiosius [h] est. Diaconos paucitas honorabiles, presbyteros turba contemptibiles facit. Cæterum etiam in ecclesia Romæ presbyteri sedent, & stãt diaconi, licet paulatim increbrescentibus vitiis inter presbyteros absente episcopo, sedere diaconum viderim, & in domesticis conuiuiis benedictiones † presbyteris dare discant, qui hoc faciunt, non se recte facere, & audiant. Apostolos: [Non est dignum, vt relinquentes verbum Dei, ministremus mensis.[i]] Sciant, quare diaconi constituti sint. Legant acta Apostolorum: recordentur conditionis suæ. Presbyter, & episcopus, aliud ætatis, aliud dignitatis [k] est nomen. Vnde & ad Titum, & ad Timotheum de ordinatione episcopi. & diaconi dicitur: de presbyteris omnino reticetur: quia in episcopo & presbyter continetur [l]. Qui prouehitur de minori, [m] ad maius prouehitur. Aut igitur ex presbytero ordinetur diaconus, vt presbyter minor diacono comprobetur, in quem crescit ex paruo: aut si ex diacono ordinatur presbyter, nouerit se δ laicis maiorem, sacerdotibus [n] esse minorem.

† *al. benedictionem corã presbyteris.* Act. 6.

AD-

α ¶ Per prophetiam.] *Sic in vulgata editione, & græce* διὰ προφητείας; *sed hic apud B. Hieronymum,* prophetiæ.

δ ¶ Nouerit se.] *In originali est,* nouerit se lucris minorem, sacerdotio esse maiorem. *Quo etiam pertinet quod idem Hieronymus ad caput vltimum Ezechielis scribit:* Leuitarum multitudinem intelligere se a sacerdotali gradu esse disiunctam, & ad decutiendã superbiam ministrorum, qui ignorantes humilitatem status sui vltra sacerdotes, hoc est presbyteros intumescunt, & dignitatem non merito, sed diuitiis æstimant. *Verum ob glossam non est mutatum.*

Item Cyprianus lib. 3. epist. 9.

¶ De eodem. C. XXV.

DOminus noster ipse Iesus Christus rex, & iudex, & Deus noster vsque ad passionis diem seruauit hono-

ADDITIO. Extra de transla. cap. 1. & cap. licet.

DOminus.] CASVS. Cyprianus probat, quòd diaconi debent reuereri sacerdotes tanquam maiores. Et hoc probat duobus exemplis Christi. qui sacerdotib. & ponti-

pontincibus Iudæorum,licet mali essent, reuerenti. m- exhibuit.Et vna ratione q a sacerdotes à Domino , diaconi vero post Ascensionem ab Apostolis sunt instituti Primum exemplum est ibi,[Nam cum leprosum.] Secũ dum est ibi,[Item subditus.] Tertium est,ibi, [Meminisse

d ¶ Constituerunt.] Hoc in nouo testamento.nam in veteri vtrique a Domino sunt electi.supra ead; ca.diaconi.contra.sed illud in veteri testam.hoc in nouo. vel per dominum fit quod ab Apostolis statuitur,vt 28.quę.1.sic enim.tamen auctoritate eius. de consecra. distinction.4. quando.

rem pontificibus,& sacerdotibus,quamuis illi nec timorem Dei,nec agnitionem Christi seruassent.Nam cum leprosum
Luc.5. emundasset,dixit illi:(Vade,& monstra te sacerdoti; & offer donum.] Humilitate ea,qua nos quoque esse humiles docuit,sacerdotem adhuc appellabat,quem sciebat esse sacrilegum [a]. Item sub ictu passionis cum alapam accepisset, & ei diceretur.)sic respondes Pontifici:) nihil ille contumeliose locutus est in personam Pontificis: sed magis innocentiam
Io.28. suam tutatus est,dicens: (Si male locutus sum, exprobra de malo:si autem bene quid me cædis?)quæ omnia ab eo ideo facta sunt humiliter,atque patienter,vt nós [b] humilitatis,ac patientię haberemus exemplum.Docuit enim sacerdotes veros legitime,& plene honorari,dum circa falsos sacerdotes ipse talis extitit †.Meminisse autem diaconi debent,quoniam
† al.existit Apostolos,id est episcopos,& præpositos † Dominus elegit
† al.prĕsbyteros. c:diaconos autem post ascensum Domini in cælos Apostoli sibi constituerunt d episcopatus sui , & ecclesię ministros . Quod si nos aliquid audere contra Deum possumus,qui episcopos facit,possunt & contra nos audere diaconi, à quibus fiunt.[e]

e A quibus fiunt.] Arg quod nemo debet se opponere illi à quo recipit beneficiũ,vt 22 q 5.ð for. ma.& ext. de postul. cap.vlt.ff. de inoffic. testamen. si pars. in fi.§.hoc autem.8.qu. 2.illud 1.

Nemo se opponat illi a quo beneficium recipit.

HOC AVTEM. Hæc est septima pars huius distin.in qua dicitur, quod quando diaconus vel subdiaconus tenet locũ patriarchæ, superior est. Ioan de Fant.

1 96.distin.§ impetator 1. q.7.§.1.

CASVS. Supra dictum est, quod officium diaconorum minus est, quàm officium Sacerdotum . quod verum est generaliter nisi cum diaconus est legatus patriarchæ vel archiepiscopi vt sequen.capi.

7 Hoc autem,quod de diaconorum minoritate dicitur , vbique seruandum est nisi cum locum diaconus habuerit aut proprii patriarchæ,aut sui metropolitani.

Vnde in sexta synodo,cap.7.legitur.

¶ Diaconns sacerdotibus non proferatur,nisi locum metropolitani sui obtineat.

C. XXVI.

Iuo d.6.c.123.

PRęcipimus,ne diaconns(quamuis etiam in dignitate hoc est,in officio quolibet ecclesiastico sit)ante presbyterum [f] sedeat,nisi cum locum habuerit proprii patriarchæ,aut metropolitani sui pro aliquo capitulo. Tunc [g] enim sicut illius locum tenens honorabitur.Si quis vero præsumpserit hoc tyranice facere,à proprio gradn repulsus,vltimus [h] omnium fiat in ordine suo.

PRæcipimus.] CASVS. Statutum fuit in sexta synodo quòd diaconus non sedeat ante presbyterum nisi sit legatus patriarchæ vel archiepiscopi. pro aliquo negocio decidendo. In quo casu honorãdus est sicut ille cuius vice fungitur. & si quis diaconus aliter facere præsumpserit, repellitur ab officio suo.

f Ante presbyterum sedeat.) In concilio 17.dist. episcopos.in fine.

g Tunc.) Argument. aliquem tãdiu habere priuilegium,quandiu tenet ei⁹ locũ 2. 16.quæst 1. generaliter.C.de testament.milit.leg.vltima.& hæc dictio , tunc, extremitatem,id est,finem iurisdictionis complectitur . argument.de condit. & demonstr.leg quarta.§ si ita.item argument:quòd quis consequetur ex alterius persona quod non habet ex sua.ff.quæ rerpiguo.obligation.possunt.l.Aristo.Et dicit lex quòd si non potest prohibere me euntem per fundnm , nec aliquem nomine meo. ff.de verborum obligation.si stipulatus,tamen ea tantum habet iste,quæ iurisdictionis sunt , non quæ ordinis.atgumen.ad primum.extra de officio. de legat.sanè 2.

2 Concortex. in l.pẽ. in fine.C.de aquædu. le. 11.& Alex. de Imo. in rub. de offi. cius cui mãda.est iurif. coll.4.

h Vltimus.) Nota, quòd qui deliquit in aliquo ordine in hoc punitur, q postponitur aliis sui ordinis,vt 50. dis. accedens &19.q.3.mandamus.25.q.2.sic decet.24.dist.§. 2.& 1.q.7.cap.71

se autem.]

a Sacrilegium.] Arg.quod si dominus Papa aliquem suis priuilegijs primatem appellat, ex ipsa nominatione ius ei acquiritur.32.quæst.4.dicat.in fine.16.q.vlti.contra sanctorum.argu.contra 3.quæst.6.hæc quippe extra de præsumpt.illud.C.de iuris & facti ignoran.non idcirco . Et est argumen.ex hoc,quod tam bonus quam malus sacerdos gaudet priuilegio clericali.11.quæstion. 1.sacerdotibus.

Sacerdos tã bonus quã malus gaudet priuilegio clericali.

b Vt nos.] Sed debent esse fortes,id est , debent præstare exemplum facti boni ex animo est,ex dilectione. & non velint dominari.

c Elegit) Not.q quanto a maiori quis ordinatur, tanto est maioris dignitatis,vt 1.q.1.filium extra de maio.& ob. per tuas.

Ordinatur a maiori maioris est dignitatis.

Vbdiacono.] Hæc distinct. diuiditur in tres partes, in quarũ prima dicit, ꝙ ēt summus Pontifex pōt subdiacono cōmittere vices suas, & hoc ꝓbat per ca. se q. sed a ibi,] Legatũ.] Tertia ibi, [Archidiaconus.] Ioa. de Fan.

CASVS. Dictũ ē supra quòd diacono potest patriarcha vel archiepiscopus vices suas committere. Nunc autem dicit Gratianus in hac 94. d. ꝙ etiam subdiacono potest summus patriarcha committere vices suas. Et iste ē primus articulus huius dis. quę tres habet articulos.

a Subdiacono.] hic intitulatur 94. dist. in qua magister idem dicit ꝗ subdiacono qđ dictũ erat in superiori ca. de diacono. ꝙ scilicet etiam legatus Papæ potest esse. Exponit tres. §. & in §. singulis, mutatur materia. In primo dicit quod dixi. In secũdo ꝙ si quis impedit legatum dñi Papæ, ex cõicãdus est. In tertio, quod archidiaconus vltra suum statum exigere non debet. Io.

VAlde.) CASVS. Symmachus ĩtra Siciliam prouinciam commisit vices suas Petro subdiacono. Vnde ꝑcipit Symmachus vt de eo nõ dubitent quẽ ipse præuidit præferendum, sed eum recipiant.

b Omnia.] Supra dist. 89. singula contra. sed dic, oĩa quo ad cognitionem causarum, nõ quo ad dignitates vel officia ecclesiastica vt ibi.

c Præsentes.] Arg. ꝙ præsentia non exhibetur per aliũ arg. contra 65. dist. c 2.

d Præcipimus.] Arg. ꝙ Papa ēt laico causam spiritualẽ committere possit. 32. dist. § verum. & §. ad hoc.

e Repræsentetur.] Nã idem ipse videtur cognoscere q dedit iudicem, vt extra de off. deleg. sanè. C. vbi & apud quem restitutio petit debet. l. 3. C. de iud. l. vlti.

f Auctoritas.] No. ꝙ delegatus non habet plus iuris ꝗ delegans, siue par sit aliàs delegatus. arg de dam. infe. q bona. § vl siue sit maior. ff. de off. eius cui man. est iu. & si prætor. qñq; tñ habet minus quis si ex delegatione cognoscat, ꝗ si ex iure suo. extra de offi. deleg. super quęstionum. §. si vero. arg. C. de procu. maritus.

g Dubitare.] Arg. ꝙ si Papa ex certa scientia dat iudicem, ꝙ ille non potest recusari ff. de offi. præse. præt. l. vnica ĩf. 17. q. 4. §. qui autem. extra de rerum permut. cum olim. & extra de appel. nouit. Sed contra extra de appe. cum speciali. & capit. postremo. Ioannes. Solu. iudex potest semper recusari iusta causa interueniente r. etiam si esset legatus Papa, vt extr. de offi. leg. licet. cum legitimæ exceptiones cuilibet reseruentur, vt extra de officio dele. ex parte B.

LEGATVM. Hæc est secunda pars huius distinctionis, in qua dicitur, quod nullus debet impedire legatos Romanæ ecclesiæ, & si fecerit, excommunicetur, vt in cap. sequen. Io. de Fant.

CASVS. Hic est secundus articulus, vbi dicitur, ꝙ qui impedit legatum Apostolicæ sedis, excõicari debet.

h Patrocinium.] Ergo Sicilia est de patrocinio B. Petri vt ar. 10. q. 3. relatum. 11. q. 1. peruenit.

[Si quis.]

Sicilia est de patrocinio Petri.

DISTINCTIO XCIIII.

Vbdiacono [a] etiam summus patriarcha vices suas committere valet.

Vnde Gregorius [a] ad episcopos Siciliæ lib. 1. epis. 1. ait.

a Gregorius.] *Restituta est inscriptio ex Polycar. nam antea legebatur,* Symmachus Papa.

¶ Etiam subdiaconis vices suas Apostolica committit ecclesia. C. I.

VAlde necessarium esse perspeximus, vt sicut prædecessorum nostrorum fuit iudicium, ita vni, eidemque personæ omnia [b] committamus, vt vbi nos pręsentes [c] esse non possumus, nostra per eum, cui præcipimus [d], repræsentetur [e] auctoritas [f]. Quambrem Petro subdiacono sedis nostræ, intra prouinciam Siciliam vices nostras, Deo auxiliante, commisimus. Nec enim de eius actibus dubitare [g] possumus, cui Deo auxiliante totum nostræ ecclesiæ noscimur patrocinium † [h] commisisse.

Poly. l. 1. ti. 14. Ans. l. 1. c. 26.

† al. patrimonium.

2 *Legatum vero Apostolicis sedis quicunque impedierit vsque ad satisfactionem excommunicetur.*

Vnde Alexander Papa 1. epist. 2. omnibus episcopis.

Conc. Triburiense, c. 9.

¶ Excommunicetur, qui legatum sedis Apostolicæ impedire tantauerit. C. II.

Bdrc. l. 15. c. 97. † ae. euertit.

SI quis autem legationem [l] impedit, non vnius, sed multorum [k] profectum auertit †. Et sicut multis nocet [l], ita à multis arguendus est, & bonorum societate priuandus †. Et quia Dei causam impedit [m] & statum conturbat ecclesiæ, ideo ab eius liminibus [n] arceatur. † Ab omnibus

† al. arcendus.

d Concor. tex. in §. itē leg. [Iulia.] de vi. cũ gl. pen quã habes concor. inst. de pu. iud.

Prẹsentia non exhibetur per aliũ.

Papa laico causã spũalẽ committere potest.

Delegatus nõ hẽt plus iurisdictionis. ꝗ delegan.

Delegatus ēt Papæ pōt recusari.

a Ad hoc extr. de off. deleg. cum olim magister. ubi de hoc. Arch.

SI quis.) CASVS. Dicit Alexander in hoc c. ꝙ quicunque legatum impedit, non vnius, sed multorum ꝓfectum turbat, & ideo à multis est arguendus, & a liminib. ecclesiæ arcendus donec resipiscat.

Peccans in multos grauius peccet.

l Legationem.) Immo qui legatum hominum impedit tradendus est hostibus, vt ff. de lega. l. vlt.

k Sed multorum.] Argu. ꝙ qui peccat in multos, grauius peccat extra de testi. sicut. 22. q. 5. qui compulsus. sicut qui circa eandem personam multis modis peccat, grauius peccat. 23. quæst. 5. relegantes. Sed nunquid qui eũ capit, potest ab eo absolui? si, extra de sent ex com. ad eminentiam. Et no quod legatus huiusmodi nõ potest episcopum deponere, nec mutare de loco ad locum, nec in eius manibus potest episcopus resignare, nisi ad hoc habere speciale mandatum. extra de offi. leg. c. quod translationem. ar. ff. de offic. eius cui mand est iur l. 1. Bar. legebat hoc c. trufando. si quis impedit legatum, non auertit profectum vnius tantum. s. Cardinalis. sed multorum, id est familiæ suæ & parentum: & sicut multis nocet ille, s. Cardinalis, ita à multis est redarguendus: & ita vsque in finem.

l Nocet.] Ergo quicunque aliud nocumenti sentit, admittitur ad agendum vel accusandum, vt 12. q. 2. non liceat.

m Impedit.] Nec legatus delegatum impedire debet extra de offi. leg. studuisti.

n Liminibus.] Arg. in quo quis delinquit, in eo debere puniri. 12 q. 2 qui & humanis. 27. quæst. 4. frater. & coepiscopus.

Punitur quis in eo in quo peccat.

ARCHI-

ARCHIDIACONVS. Hæc est tertia pars distinctionis in qua dicitur, quòd Archidiaconi non debent facere collectas in subditos; & hoc probatur c. seq. Io. de Fan. CASVS. Hic est tertius articulus vbi dicitur, quod archidiaconi non debent grauare clericos auferendo eis pecuniam

dic l. 2. §. vlt. extra de offi. deleg. ex litteris. Illud ergo exaudi: cum pecuniaria pœna non timetur, alias si illa magis timetur, imponenda est 23. q. 1. p. odeit. dum tamen pœna pro eodem peccato non infligatur nisi ter in anno ¶. de mo. mul. eos.

† al. quoque

itaque † talis est cauendus, & non in communionem fideliũ vique ad sanctificationem recipiendis.

a Legationem.) *In epistola ipsa, concilio Triburiensi, & apud Burchardum additur, uestram. Ea enim legatio videtur significari, quæ Apostolos & episcopos pro Christi fungi docuit beatus Paulus 2. Cor. c. 5.*

3 *Archidiaconus vero, quamuis ex officio suo clericorum vitam diligenti examinatione debeat inquirere, & quæ corrigenda inuenit, episcopo nunciare, tamen dominationem super eos exercere & censum ab eis exigere prohibetur.*

Vnde in Cabilonensi consilio, c. 15. legitur.

¶ Archidiaconi super presbyteros iurisdictionem non exerceant. C. III.

Ino p. 3. c. 134.

DIctum est, quòd in plerisque locis archidiaconi super presbyteros parochianos quandam exercent dominationem, & ab eis censum exigunt. Quod magis ad tyrannidem, quam ad rectitudinis a pertinet ordinem. ¶ Si enim iuxta Apostoli b sententiam episcopi non debent esse dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo c, multo minus facere isti hoc debent; sed contenti sint regularibus disciplinis, & teneant propriam mensuram: & quod ab episcopis eis iniungitur d, hoc per parochias suas exercere studeant, nihil per cupiditatem; & auaritiam præsumentes.

1. Pet. 5.

DISTINCTIO XCV.

QVòd autem e sacerdotes supra iubentur episcopis tãquam subditi obedire, non ita intelligendum est, quasi non liceat eis, præsentibus episcopis sacra misteria celebrare (sicut episcopali supercilio quidam ab his volebant presbiteros prohibere,) sed quia presbyteri Pontificibus tanquam filii parentibus debent obedire. Baptizatos etiam chrismate f eis tangere conceditur.

Vnde Gregorius scribit Ianuario *episcopo Caralitano, lib. 3. epist. 26. indic. 12.*

¶ Vbi episcopi desunt, baptizatos in frontibus presbyteri chrismate tangant. C: I.

De consec. d. 4. presbyteri baptizatos. Pol l. 3. ti. 10. Magister 4. sen d. 7. c. 1.

PErtienit quoque ad nos, quosdam scandalizatos fuisse, quòd p̃sbyteros chrismate tangere in frõte eos, qui ba-

b Apostoli.] Id est, Petri: licet alibi dicatur, quod nomine apostoli, Paulus designatur. 16. q. 1. p̃dicator. 16. q. 3. quia cognouimus.

c Ex animo.] Id est, ex dilectione, vt non velit dominari.

d Iniungitur.] Videtur ergo quod archidiaconus no habeat nisi demandatã iurisdictionẽ. De hoc notaui 25. d. perlectis.

tra de elec. dudum 2. & de offic. Archid. ca. vlt. Arch.

Arch. an habeat iurisdictionem delegatam.

QVòd autem.] Hæc dist. diuiditur in tres partes in quarum prima quæritur vtrum sacerdotes possint chrismare siue confirmare pueros in fronte: & dicas, quod nõ tamẽ vult probare per c. Greg. quod possunt, su. 63 dist. a subdiacono. H. Secũda ibi. [Sed quæritur.] Tertia ibi. [Christina [Io. de Fa.

CASVS, Dictũ est supra quod sacerdotes episcopis debent obedire, Nunc in hac 95. dist. dicit Gratianus, quod hoc nõ dẽt intelligi quod non possint Miss. coram episcopo celebrare, sed quia debent eis sicut filii obedire: Et primo ponit quandam contrarietatem: postea soluit eã in §. sed illud. Postea auctoritate Innocentii soluit duas quæstiones, infra eadem dist. Ad vltimum reponit de dignitate presbyterorum, ostendens multa eis licita etiam in episcoporum præsentia.

e ¶ Quod autẽ.] Hic intitulatur 95. d. in qua ponit Gratianus quandam contrarietatem & eam, soluit 2 postea ponit duas quæstiones, & eas soluit auctoritate Innocentii. Repetit; postea de dignitate presbyterorum ostendens multa licere presbyteris in episcoporum præsentia.

& dominationẽ in eos exercendo licet quæ corrigenda videãt, debeant episcopo nunciare.

DIctum. CASVS. Quidã archidiaconi dominationem exercebant in presbyteros, & parochianos suos, & ab eis censum exigebant quod etiam episcopis facere non licet, iuxta Apostoli [illegible] prohibetur ne archidiaconi de cætero [illegible] exerceant, sed teneant propriam mensuram & faciãt quod [illegible] eis præceperint.

Archidiaconi multare possunt.

a Rectitudinis.] Sed nunquid de consuetudine præscribere possunt [illegible] videtur, quòd non ex de pœn. licet. Sed dic, quod bene possunt, ex quo indicare, possunt de consuetudine præscripta [illegible] argu. [illegible]

s Ad hoc ex

f Chrismate.] Inf. de conse. d. 5. manus. contra, &c. nouissime cõtra. su. d. [illegible] clerus. contra Hoc ad tempus pro sedando scandalo fuit concessum: nunc vero antiquatũ. vel in primitiua ecclesia presbyteri chrismabant, nunc vero minime. extra de consuetu. quanto. Io.

2 Inf. eo. d. c. presbyteros §. sed illud Archid.

PEruenit.] CASVS. Quidam presbyteri pueros in frõte chrismabant quod cum Gregorius prohibuisset, quidam ex hoc scandalizati fuerunt, & ideo propter [illegible]

Papa vtrum possit delegare simplici sacerdoti, ut in frōte chrismet.

ſum remouendum conceſſit presbyteris, vt in abſentia epiſcoporum chriſmarent.

a Concedimus.] Hoc expeditum eſt, ꝙ presbyter chriſmando ſi ſua auctoritate hoc facit, nihil agit, nec pueri aliquid recipiunt, extra de conſue. quanto. Sed nunquid Papa ei demandare hoc poteſt? Quidam dicūt, ꝙ ſic 1. ex quo omnia ſacramenta, quæ recipit presbyter ex delegatiōe Papæ conferre poteſt, arg hic. vnde diaconus poteſt conferre diaconatū, & confirmare in frontē? ſed non poteſt Papa ei demādare, vt conferat ordinem, quem nō habet, uel etiam vt conficiat corpus Chriſti; quia ſolis presbyteris dictum eſt: Hoc facite in meam commemorationem. ar. 1. q. 1. dictum. hoc* dicit H. Alii dicunt, quòd non poteſt Papa delegare presbytero, vt chriſmet in fronte. vnde iſti nihil conferebant. Si obiiciatur quare hoc permiſit Greg. illis, cū in hoc videatur eis dare licentiam peccādi? Dicunt quidam, ꝙ hoc inuit is puniſit b nimium ſcandalū: nec dabat eis occaſionē mali? quia inuit⁹ hoc concedebat. 35 q. 3. quod ſcripſi, & 23. q. 2. ſi quod verius. Alii dicunt, ꝙ hoc capit. loquitur ſecundum antiqua tempora ſed hoc nihil eſt: quia littera huius c. contradicit, ibi, ſecundum veterem vſum & quia ſecundum hoc Greg. nihil hic concederet. Sed nunquid Papa poſſet eis concedere, vt chriſma conficerent? H. dicit quod non. Item quæritur, nunquid epiſcopus demandare poteſt ea, quæ ſunt ordinis epiſcopalis? Sic 1. ſed ea non poteſt demandare niſi epiſcopo argu. extra de conſe ecc. aqua. Ea vero quæ iuriſdictionis ſunt poteſt etiam demandare presbytero, ſicut & reconciliare. 26. q. 6. presbyter. & c. Aurelius. Sed etiam inter ea, quę iuriſdictionis ſunt, quadam non poſſunt demandari niſi eis qui adminiculo ordinis illa exercere poſſunt, vt deponere, verberare clericum. Alia ſunt quæ etiam laicis demandari poſſunt: ſicut iudicare in cauſa ciuili. Item dico quòd epiſcopus nihil habet hodie quod ſit meri imperii quod demandari non poſſit. de quo lex loquitur. ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſ. l. 1. quia omnia alii epiſcopo demandare poteſt, niſi vſum pallij. extra de vſu pallii ad hoc.

oleo ſanctificato poſſunt vngere infirmos presbyteri: & hoc probatur auctoritate Iacobi: Sed quæritur an epiſcopis licet eodem modo vngere infirmos & an illa vnctio ſit inpœnitentib. concedenda, quæ quæſtiones in proximo c. ſoluuntur.

1 Iſtud dictū cōfirmatur ex t. de cōſue. quanto. §. 1. ibi, ſua temeritate, &c. ſi dicat ibi ex noſtra auctoritate bñ poſſent & ſic ibi intelligit.

* Vide B. Tho. 3. p. q. 72. 12, primum. & 4. ſen. d. 7. q.

ptizati † ſunt, prohibuimus. Et nos quidem ſecundum vſum veterem eccleſiæ noſtræ fecimus Sed ſi omnino hac de re aliqui contriſtantur; vbi epiſcopi deſunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos † chiſmate tangere debeat, concedimus.

† baptizandi) or.

† btizandos) ori.

Supra Leo eps contra. (Quamuis choriepiſcopis, &c.]

Item Geluſius Papa epis per Lucaniā, &c. epiſt. 1. c. 8. dist. 68.

¶ Vltra ſuum modum presbyteri tendere non præſumant. C. II.

PResbyteros vltra ſuum modum tendere prohibemus: nec epiſcopali faſtigio debita ſibimet audacter aſſumere: non conficiendi chriſmatis, non conſignationis pontificalis adhibendæ ſibimet arripere facultatem.

Sed iſtud b Gregorii pro ſcandalo ſedando ſemel conceſſū legitur. Illud autem Leonis Papæ, & Gelaſii, vſu approbante, proualuit, niſi forte, vbi aliquorum conſuetudo hot admiſit, vt in abſentia epiſcopi, extrema neceſſitate cogente, ex conceſſione Gregorij presbyteri baptizatos in fronte liniant. ¶ Probibitio vero Leonis, & Gelaſii in eo caſu intelligatur cum epiſcopi præſentes ſunt, vel cum non cogit vltima neceſsitas. Oleo vero ſanctificato c permittitur eis vngere infirmos. Unde Iacobus ait: (Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros eccleſiæ, qui orēt ſuper eū, vngentes eum oleo in nōie Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmum.]

2 ¶ *Sed quæritur, an epiſcopis liceat eodem oleo vngere* Iac 5,

2 Sub. licet ab apoſtolis fuerit inſtitutum, vt a ſolis epis conficeretur. d cō ſe. diſt. 5. manus. In multis. n ſtatutis apoſtolorū. licita ē diſpēſatio ſm H. Eps demandat tam ea quæ ſunt ordinis, q̄ ea q̄ ſubt iuriſdonis.

SVPRA. CASVS. Modo vult probare contrarium: & inducit c. ſupra 68. diſt. cap. quamuis. & cap. ſequens: cui⁹ caſus patet.

PResbyteros.] SED ISTVD. CASVS. Soluit Gratianus dicens, quòd illud quod Grego. conceſſit ſupra in c. huius diſt. factum fuit propter ſcandalum vitandum. & quod dicitur ſupra in c. quamuis. & cap. preſbyteros. eſt generaliter obſeruandum. Ponitur & alia ſolutio, ſcilicet vbi conſuetudo eſt. abſente epiſcopo & in neceſſitate poſſunt presbyteri hæc facere, & ex conceſſione Greg. Cap. vero quamuis. & cap. presbyteros. intelligun tur cum epiſcopi ſunt præſentes. ſed de iure

b Sed illud.] Hoc allegando dicit, alias conſuetudo nō iuuaret in hoc, vt extra de conſue. quanto.

c ¶ Sanctiſicato.] Quo deficiente admiſcetur aliud. ext. de conſec. eccl. vel alta. c. quod in dubiis. Et eſt duplex cauſa quare infirmi inunguntur: ſcilicet quia venialia delentur: & præſtat augumentum virtutibus: ar. de conſecr. diſt. 5. c. 1. & 2. & extra de ſacra. vn. c. 1. & quia infirmus citius liberatur ab infirmitate corporali. arg. hic. Sed quid ſi quis non habet oleum, & inungit chriſmate, tenet vnctio? Videtur quod ſic quia prope eadem vſia eſt: quia chriſma non eſt niſi oleum balſamo admixtum. extra de ſac. vn. c. 1. ſicut & tenet emptio cum acetum venditur pro vino quia eſt prope eadem vſia, vt ff de contrahen. emp. l. in venditionibus. ſed forte ſecus, quia non eſt fortè prope eadem vſia. Item? nunquid confert hoc ſacramentum, ſi quis iniungit oleo non conſecra videtur quòd ſic quia & baptiſmus confertur in aqua non conſecrata. de conſ. diſt. 4. cap. ſi quis. Alii dicunt contra nec eſt ſimile*, quia vis baptiſmi tota eſt in verbis: hæc autem vis eſt in re ipſa: ſcilicet in oleo. Sed iſta ratio calumniam habet extra de bap. cap. pen. Sed nunquid poteſt hoc ſacramentum iterari? Dicunt quidam quòd non 1. q. 1. quod quidam. de cōſec. diſt. 4. oſtenditur. Si obiiciatur de matrimonio, non valet: quia veritate inſpecta matrimonium non iteratur. 31. quæſtio. 1. hac ratione prius enim vnum deletur, quàm ſecundum contrahatur. Alii dicunt, quòd poteſt iterari: quia cum quis ſecundo infirmatur, deſinit in eo eſſe iſtud ſacramentum quod prius accepit*.

SED QVAERITVR. Hæc eſt ſecunda pars diſtin. in qua quæritur, ſi epiſcopus poteſt inungere infirmos, eſt dicendum quod, ſic intra cap. prox. Ioan. de Fan.

Vnguntur infirmi pp duas cās.

Vnctio extrema an poſſit fieri ſine oleo.

Vngere an poſſit quis oleo nō conſecrato.

* Vide S. Tho. 3. p. q. 72. 2. & 4. ſen. d. 7. q. 1. 2. 3.

Vnctio extrema pot iterari.

* Vide S. Tho. 4. d. 23 art. 3.

Illud.)

Illud. CASVS. Quidam episcopus cū legeret in epistola Iacobi, inuenit eum dixisse tantum de presbyteris vt vngant infirmos: quare quæsitum est ab. nnoc an episcopus oleo sanctificato infirmos vngere possit. Et respondet quod sic: & ideo tantum de presbyteris Iacobus arg. contra 88. dist. episcopus gubernationem. argu. si per contrarium. 8. q. 1. si ergo.

q Dictum.] A Iacobo, vbi dixi, infirmatur quis &c. quāuis in hoc nomine presbyteri possunt intelligi epi. ar. cōtra d. 50. placuit. ver. vt manum imponant.

infirmos: vel si impænitentibus huiusmodi vnctio sit concedenda. De his vero ita scribit Innocentius Papa ad Decentium Eugubinum episcopum, epist. 1. c. vlt.

Alcuinus de diuinis officiis, p. 91. Cōc. Vuormacien se, c. 72. Iuo p. 2. c. 75.

¶ Oleo sanctificato non prohibetur episcopus infirmos tangere. C. III

ILlud superflum videmus adiectum, vt de episcopo [a] ambigatur; quod presbyteri licere non dubiū est. Nam idcirco de presbyteris dictum [b] est: quia episcopi occupationibus alijs impediti ad omnes lāguidos ire non possunt. Cæterum si episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem à se visitandum; & benedicere, & tangere chrismate [c] sine cunctatione potest cuius est ipsum chrisma conficere. Nam non [α] pœnitentibus [d] istud infundi non potest [e]; quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur [f], quomodo vnum genus putatur posse concedi? His ergo, frater charissime, omnibus, quæ tua dilectio voluit a nobis exponi, prout potuimus, respondere curauimus.

α Non pœnitentibus.] *In epistolis Innocentij tam impressis, quam manuscriptis sic: licet aliter testetur auctor glossæ in concilio Vuormaciensi, in quo hoc idem repetitur, apud Alcuinum, & Iuonem, & in aliquot Gratiani codicibus legitur sine negatione. Et in glossa, [vt est antiquis exemplaribus] vtraque lectio exponitur.*

3 *Chrisma vero à suis episcopis baptismi sanctificationem presbyteri petant.*
Vnde in concilio Carthaginensi 4. c. 36.

De cons. dis. 4. presbyteri. Bur. l. 4. c. 276. Iuo p. 1. c. 270. Pan. l. 1. c. 101.

Chrisma singulis annis à proprio petatur episcopo. C. IIII.

PResbyteri, qui [g] per diœceses ecclesias regunt, non à quibuslibet episcopis [h], sed à suis, nec p iuniorē clericū sed omni anno [b] [i] aut per illum, qui sacraarium tenet [k], ante paschæ solennitate chrisma petant.

¶ *Huic capiti rubrica est præposita ex aliquot vetustis exemplaribus.*
Omni anno.] *Verba hæc non sunt in editionibus conciliorum Coloniensibus duobus, & quatuor tomis impressorum; neq. infra de consecra. dist. 4. vbi hoc idem, sed ex concilio apud Valentias, refertur. Verum & Coloniensi prisca, ac trium tomorum & duobus Parisiensibus, quibusque codicibus Vaticanis habentur. Et in c. litteris. de consecr. dist. 3. à Fabiano Papa singulis annis nouum chrisma fieri præcipitur.*

c Chrismate.] i. oleo: vel vt dicūt quidam episcopus chrismate. presbyter oleo inungit H.

d Nō pœnitentib.] Ita cōtinua, vere ei quē episcopus dignū dixerit ad visitādū, & ita in originali habetur, nō penitentibus: qđ intelligit de solēniter pœnitētib.

e. Non potest.] Si 50. d. c. vlt.

f Negantur.] Arg. ꝙ excommunicatus vel anathematizatꝰ nō possit cōtrahere matrimoniū [1]. quod nō est verum, vt extra de eo qui du. in matrimoniū quam polluit p adu. significasti. in fi. H.

1 Adde an possit fieri monachus no. Bal. in l. quis sab præ textu. C. de sacros. eccl.

f Negantur.] Arg. omnia eiusdē generis eodem iure censeri. arg. su. dist. 4. denique. arg. supra dis. 2. comperimus. Ar. cōtra. 50. di. studeat. argu. dist. 81. si quis sacerdorum.

CHRISMA. Hæc ē tertia pars di. in qua dicitur, ꝙ presbyteri debēt chrisma a suo episcopo recipere: & episcopi debent honorare presbyteros: quia & ipsi presbyteri sunt: & simul debent Dei ecclesiam gubernare. Quia autem vnus episcopus ē maior, hoc fuit de cōsuetudine*. & hoc probat per octo capitula. Io. de Fant.

† *Vide notata supra di. 93. ca. legitimus. in glo. ad vers. postea*

CASVS. Nūc vero dicit, ꝙ presbyteri debent petere chrisma a suis episcopis quolibet anno non per clericum minorē, sed aut per se, aut per sacristā, vt infra seq. cap. cuius casus idem dicit.

g. PResbyteri q.) infra de cōsec. dist. 4. presbyteri.

bus fecit mentionem: quia episcopi aliis negotijs impediti non possunt infirmos visitare. Secūdo quæsiuitan hęc vnctio sit impenitentibus concedenda. Et respondet quod non: quia cui negantur cętera sacramenta, non debet istud concedi.

a Vt de epo.] Arg. quod licet minori ex officio, multo fortius maiori licere, arg. 33. q. 2. historia. 35. q. 6. si duo,

Maiori licet quod licet minori.

h Episcopis.] Peccant ergo abbates, qui volunt potius hoc accipere ab aliis, quam a suis: nisi forte priuilegiati sint, vt possint petere a quibuscumque velint.

i Omni anno.] Hoc exponitur de consec. disti. 4. omni. tempore.

k Per illum q. sacrarium tenet.] Id est, per diaconum: 23. disti. non oportet 3. & nota ꝙ ex quo res datur certe: nuncio.

a Si malum mitti impatatur, vt leg. & hoc ; q. 7. in grauib. in prin. De hoc et no. in c. consuluit ... cau. stab. l. si. ff. seruorum. Arch.

nuncio, cuius est iam periculo cuius est nuncius, si nuncio rem dari voluit. secus si ... vt eum ad moneret, quod ei res mitteretur. & hæc colliguntur. ff. com. eum qui rem. §. si rem. & legibus ... sequentibus. & est arg. ff. de solu. si quis. & l. si solutus. extra de pig. ...

e Duplici.] A clericis scilicet & laicis : vel quo ad obedientiam in spiritualibus, & subministrationem in temporalibus. Vel duplici, id est, officio ... & ... stipendium, id est, temporalia ... illud: ... mum. &c.

f Bene-

OLim. CASVS. Nunc repetit Gratianus de dignitate presbyterorum. Et ergo casus. Intra ostendit Hieron. in hoc c. quod olim idem erat Presbyter quod episcopus, quod ecclesiæ regebantur communi eorum consilio. Postea vero ... ortum esset, & vnus diceret, ego sum Pauli, ego sum Cephæ, ego sum Apollo: qua si sum melior te. qui sum baptizatus a meliori: ideo statutum fuit, quod vnus de presbyteris præesset omnibus. Sicut ergo presbyteri ex ... cōsuetudine, presbyteri episcopis ... ciuntur, ita episcopi sciant se magis cōsuetudine quam constitutione ali qua ... sine presbyterorum consensu disponant ecclesias.

a Pauli] Id est, baptizatus baptismo Pauli.

b Tollerentur.] Et dicit lex quod commodius est singulas res singulis nominibus significare ... appellationibus distinguuntur ... mo. test. inuen. §. sed quia distinctio nominum differentiam rerum declarat, vt 21. dist. cleros. sic C. de codi. nec codicillo.

c Consuetudine.] Nihilo minus est institutione, vt supra distin. 93. legimus. & ita exaudi quod ... magis consuetudine communi : arg. extra de his quæ si a prælatis. no. ...

Item Hieronymus ad caput primum epistolæ ad Titum, ad ea verba. (& constituas.)

¶ Presbyter idem est qui episcopus, ac sola consuetudine præsunt episcopi presbyteris. C. V.

OLim † idem erat presbyter, & episcopus. Et antequā diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis: [Ego sum Pauli, a ego Apollo, ego autem Cephæ] communi presbyterorum consilio ecclesiæ gubernabātur. Postquā vero vnusquisque eos, quos baptizauerat, suos putabat esse, non Christi, in toto orbe decretum est, vt vnus de presbyteris electus superponetur † cæteris ad quem omnis ecclesiæ cura pertineret, & schismatum semina tollerentur [b] *paulo post*. ¶ Sicut ergo presbyteri sciunt se ex ecclesiæ consuetudine ei qui sibi præpositus fuerit, esse subiectos, ita episcopi nouerint se magis consuetudine [c], quam dispensationis † Dominicæ veritate presbyteris esse maiores, & in cōmune deberet ecclesiam regere.

Ans. l. 7. c. 17. ... ¶ *Idem ergo est presbyter* orig. *1. Cor. 1.*

† *supponetur*, orig.

† *dispositionis* ori.

Idem ad Rusticum Narbonensem episcopum de septem gradibus ecclesiæ.

¶ Coram episcopis, presbyteris docere licet †. C. XI.

ECce ego dico, præsentibus episcopis suis, atque adstantibus in altari presbyteros posse sacramenta conficere. *& infra*. Sed quia [d] scriptum est : (Præsbyteri duplici [e] honore honorentur, maxime qui laborant in verbo Domini.] Prædicare eos decet, vtile est benedicere [f], congruum confirmare [g], conuenit reddere communionem, necesse est visitare infirmos, orare pro inualidis, atque omnia [h] Dei sacramenta implere. *& infra*.

Inter opera Hiero. tom. 3. vel 9.
† *al. non licet* Ans. l. 7. c. 28.

1. Tim. 5.

a Sub. & ideo sum melior. Hæc dicebant quidam credentes ... aliquid operari in baptismo, quod falsum est. de con. ... dist. 4. si inter ... baptismas. H.

Presbyter simplex an possit benedicere epo præsente. 3 Sed nec talES benedictiones licet presbyteris dare in præsentia eorum sine licentia eorum vt in ca. hic alle. 21. distinc. denique. secundū Hu. 4 Adde pro concordia huius gl. an & qñ verbū gñaliter ... latū restringatur. gl. in l. ... vniuersiq. C. de sac. san. ecc. Bar. in l. 1. §. hoc autē ff. de no. ope. nun.

ECce ego.] CASVS. Rusticus Narbonen. episc. non permittebat presbyteros prædicare, nec populum benedicere. reprehendit ergo Hieron. ipsum dicens quod presbyteri prædicare possunt & benedicere. Et hoc probat 4. rationibus : Prima est: quia presbyteri debent honorari duplici honore, id est, officio & beneficio. Secunda est, quia concessum est eis cōficere corpus Christi: cui nihil potest anteponi, multo fortius eis concedi debent quæ ... minora. Tertia est: quia ex hoc maxima calamitas crescit in gregibus Domini; scilicet si sacerdotes remoueantur tanquam viciosi. Quarta est: quia ab initio presbyteri fuerunt mandati iudices, & etiam apppellati sunt episcopi. Quod probat 4. auctoritatibus. Prima est circa principium. Secunda ibi, (Etenim abeuntibus.) Tertia ibi, (Quid igitur hic rogo.) Quarta ibi, (Presbyteri negociorum)

d Sed quia.] Ita continua. Dico quod præsentibus epis possunt conficere: quia non solum hæc, sed alia possunt facere. ... & etiam probationis videtur, quod episcopi non prohibet presbyteros missam cantare, sed benedicere & prędicare, & cætera quæ sequuntur.

f Benedicere.] Cum episcopus abest. Sed hæc sol. non valet: quia hic loquitur cum præsens est episcopus. Vel intelligas istud quando benedicit priuatim sine solennitate ... contra 21. d. denique. item contra 27. quæst. 6. ministrare. Sed & illud similiter intelligitur de solenni benedictione. Vel dic quod quando cantat Missam præsente episcopo, debet innuere episcopo vt ipse benedicat. & si vult episcopus benedicere, non bene dicet presbyter. argu. de consecra dist. 1. cum ad celebrandas. aliter presbyter ... potest benedicere. nam eo ipso quod ei dat potestatem benedicendi, supponitur ei tanquam minor : ... potest ab eo benedici : argu. ff. de iurisd. om. iud. l. est receptum, ff. ad Trebell. ille a quo, §. tempestiuum. Hug. Vel dic quod eo ipso quod permittit ei Missam celebrare, per consequens omnia quæ sine Missa esse non possunt, vt extra de offic. deleg. prætere a.

g Confirmare.] In fide 11. quæst. 3. quod prædecessor inungere oleo infirmorum, vel chrismate in vertice.

ADDITIO. Prima expositio præualet secundum Hug. & hoc patet per id Hieron. quod sequitur, exhortentur. Arch.

h Omnia.] Quæ ad eos pertinent. argu. vocabulum generaliter prolatum non omnia particularia comprehendere: arg. contra. 28. dist. de Syracusanæ 4.

a Bene-

a ¶Benedicere.] Id est, absoluere, vel priuatim reconciliari, non solenniter, ut 26.q.6.cap.1.

b ¶Non debet.] Argu. cui licet plus, licet & minus, vt 16.q.2.ca.1. Sed maius tripliciter dicitur efficacia, ut baptismus. ut 32. dis. §. verũ. s. q̃a mortalia tollit & uenalia. propter rem subiectã, & sanctitatẽ, ut corpus Christi, ut hic auctoritate ministrãtium, ut quæ ad ep̃os solos p̃tinent, ut j. de cõsec. dist. 5. manus. & quarto modo ꝓpter significationẽ, vt matrimonium quod significat Christi & ecclesiæ cõiunctionem. extra de biga. debitũ. quinto propter multitudinẽ conuersorum. 1.q.1. interrogo.

b ¶Non

¶Nemo hinc episcoporum inuidia diabolicæ tentationis inflatus irascatur in templo, si presbyteri interdum exhortentur plebem, si in ecclesijs prædicent, si plebibus, vt scriptum est, benedicant. Etenim abnuenti mihi ista sic dicam: qui non vult presbyteros facere, quæ iubẽtur a Deo; dicat, quis maior est Christo? aut quid corpori eius, aut sanguini poterit anteponi? Si presbyter Christum consecrat, cum in altario Dei sacramenta benedicit; benedicere [a] populo non debet [b] qui Christum etiam meruit consecrare? *& paulo post.* ¶Circa laicos, β ac mulieres iubentibus uobis, o iniustissimi sacerdotes, presbyter Dei, benedictionis perdit officium, amittit linguæ opus, non habet confidentiam prædicandi, truncatus est omni parte uirtutum, solum presbyteri nomen [c] habet, plenitudinem, ac perfectionem, quæ consecrationi eius competit, non retentat. ¶Quis hic, rogo, o sacerdotes, honor uester est, ut damnum gibbi † inferatis [d]? Quoniam cum pastoribus per potentiam uestram aufertur Deo digna diligentia, contagium quoddam, & calamitas crescit in gregibus; ac Dominici γ patrimonij [e] damna conquiritis, dum soli vultis in ecclesia potentari. *& paucis interiectis.* ¶Presbyteri ab initio, ut legimus, negociorum [f] iudices esse mandati sunt, presbyteri interesse sacerdotum [g] concilio †: quoniam & ipsi presbyteri ut legimus, episcopi nuncupantur, secundum quod scriptum est ad episcopum δ: [Noli negligere gratiam, quæ data est tibi per impositionem manuum presbyterij.] & alibi ad maiores natu: [Qui uos posuit episcopos regere ecclesiam Dei.] *& infra.* ¶Sed oderunt hoc sacerdotes superbi in presbyteris nomen, qui nolunt esse hoc, quod Christus, qui discipulorum pedes lauit: qui baptizatus est a Ioanne, licet baptizandum se Ioannes a Domino proclamaret. Propterea hæc scribo, ut si præteriti temporis error [h] non potest iam reuocari, uel ad præsens [i] in ecclesijs seruetur humilitas, ut presbyteri hoc in ecclesijs suis faciant, quod Romæ [k], siue quod in Oriente, quod in Italia, quod in Creta, quod in Cypro, quod in Africa, quod in Illyrico, quod in Hispania, quod in Britannia, quod etiam ex parte per Gallias, quod in omnibus locis, ubi humilitas perseuerat, quod in cœlis fit (quod maius est) ubi sedes angelorum † legis esse dispositas.

Marginalia: †*gregibus*] vera lectio. — 2.*Tim.*3. — †*consilia*] ori. — 1.*Tim.*4. — *Act.*20. — *Ioan.*13. — *Matth.*3. — † *eorum*] ori.

α ¶Ecce ego.] *Principium huius capitis longe aliter legitur in libello de septem gradibus, & additur negatio*, Nec ego dico præsentibus episcopis, atque adstantibus altari, presbyteros posse sacramenta conficere: sed si forte usus exegerit, ut uenientes ad ecclesiam sacerdotes eisdem horis, quibus aut oblatio parata non sit, aut non possit offerri, non debere episcopum repudiare Eucharistiam presbyterorum, &c.

β ¶Circa laicos.] *In libello sic legitur*, tamen credendum est summi sacerdotis iudicio, & hoc faciendum, quod iusserit circa laicos, & mulieres. Iubentibus uobis iniustissime sacerdotibus, non recte presbyter Dei, benedictionis, &c.

c ¶Nomen.] Arg. C. de cura. fur. cũ alijs. in fin.

d ¶Damnum gibbi inferatis.] .i. remoueatis presbyteros à cõsecratione & prædicatione, sicut illũ, qui gibbũ habet, vt s̃. dis. 69. hinc etenim, vel demũ gibbi, quia nõ prædicantibus presbyteris incurruat populus in delictis, & quasi gibbosus efficit.

e ¶Patrimonij.] .i. rerum ecclesiæ, supra 21. dist. in nouo.

f ¶Negociorum.] Id est, causarũ, ut 11. q.1. relatum. & 2.q.5. si quis.

g ¶Sacerdotum.] Id est, ep̃orũ, ergo & omnes interfuerũt cõcilio metropolitani, ut 18. dist. cap. pen. & ult.

h ¶Error.] Hic collige ꝙ ea quæ per errorem statuta sunt, ex diuturna utentiũ approbatione ius faciunt. Ioã. q̃d falsum est, cũ cõsuetudo debeat esse rationabilis & præscripta 1. vt extra de cõsue. c. ul. nec ista littera ꝯdicit. B. ut rõne multitudinis excusentur à pœna, non à culpa, ut s̃. dist. 4. denique. quod eñ factũ est, infectum esse nõ potest. in Auth. de æqua. do §. 1. coll. 4. ff. de capt. l. in bello. §. factæ.

ₐ Adde quæ sit consuetudo rationabilis & præscripta in l. de quibus. ff. de legibus.

i ¶Vel ad præsens.] Id est, amodo.

K ¶Quod Romæ.] Scilicet ubi minores exercẽt sua officia p̃sentibus maioribus.

Esto subiectus.] CASVS. Quædam consuetudo pessima erat in quibusdam ecclesijs, s. quod presbyteri præsentibus episcopis nõ audebant prædicare uel loqui. Sed Hierony. ostendit quod subditi debent obedire prælato, & prælatus non debet subtrahere subditis debita. & hoc probat quinque rationibus. Prima est ibi, [Scitũ est illud.] Secunda ibi, [Quod autẽ Aaron.] Tertia ibi, [Vnus dominus.] Quarta ibi, [Recordemur.] Quĩta ibi, [Sed si aliquid, vt inquit.] Omnia capitula, quæ sequuntur vsque ad dist. plana sunt.

a ¶Quasi clericos.] Hoc est contra supercilium episcoporum qui subditos appellãt filios cũ debeant eos appellare fratres, ut 8. qõ. 1. quid autem. vel socios, vt 10. q. 3. cauẽdum. caueant tamen clerici, ne cũ scribunt episcopo, vocent eum fratrem, prout dicit dominus Imperator, quòd iudices superioribus honorem dẽnt facere in salutatione. C. de offic. diuer. iu. l. 2. arg. C. de offi. præfe. vr. l. 1. vbi hoc idem dicitur.

Epi subditos debent fratres appellare.

b ¶Deferatur.] Sed pone quòd episcopus aliter se habeat contrà istũ quam debeat: nunquid iste suo iure potest ei obedientiam negare? Videtur quòd sic, arg. 45. dist. cum beatus. 22. qõ. 5. de forma. & fides nõ est seruanda non seruanti 1. extra de iure iur. peruenit 2. secus tamen est: 2. consulo tamen ei, ut agat per superiorem. arg. 11. q. 3. si episcopis. 9. q. 3. nunc vero.

Frangenti fidem fides refrangatur eidem.

1 Ad hoc facit qđ dr̃ in gl. seq. arg. quod, &c.
2 Adde no. gl. in l. ut responsum. & ibi Bald. C. de transf. gl. in l. cũ proponas. C. de pact.

c ¶Scitum est.] i. sapienter dictum est. H. & ideo sciri dignũ. Lau. hoc est, ita se debet habere episcopus erga presbyteros, sicut Aaron habuit se erga filios sacerdotes.

g ¶Reuelatum.] Supra distin. 8. frustra. C. de offi. rec. pro. l. potioris.
h ¶Sedenti.] In loco inferiori.
i ¶Taceat.] Deliberando in sermone, cum non debeat interrumpere uerbum eius.

γ ¶Ac Dominici.] *Ibidem est*, ac Deo nostro nõ patrimonij sui damna conquiritis, dum soli uultis in ecclesijs potẽtari?

δ ¶Ad episcopum.] *Hoc loco longe plenior est orationi libello, & pro hac auctoritate Apostoli ad Timotheum, multa alia afferuntur.*

Item ad Nepotianum. epist. 2.

¶Episcopi, & clerici inuicem sibi honorem exhibeant. C. VII.

Esto subiectus pontifici tuo, & quasi animæ parentem suscipe. *& paulo post.* ¶Sed episcopi sacerdotes se esse nouerint, non dominos, honorent clericos quasi clericos [a], vt & ipsis a clericis, quasi episcopis honor deferatur [b]. ¶Scitum est [c] illud oratoris Domitij, Cur ego te inquit, habeam ut principem [d], cum tu me [e] non habeas ut Senatorem? ¶Quod Aaron & filios eius, hoc episcopum, & presbyteros esse nouerimus. ¶Vnus Dominus, unum templum; vnum sit etiam ministerium. ¶Recordemur semper, quid Apostolus Petrus præcipiat sacerdotibus: [Pascite eum, qui in uobis est gregem Domini, prouidentes non coacte, sed spontanee, secundum Deum; neq. vt turpis lucri gratia, sed voluntarie; neque ut dominantes in clerum, sed forma facti gregi † ex animo, ut cum apparuerit princeps pastorum, percipiatis immarcescibilem gloriæ coronam.] ¶Pessimæ consuetudinis est in quibusdam ecclesijs tacere presbyteros, & præsentibus episcopis nõ loqui: quasi aut inuideant [f]; aut non dignentur audire: [Et si alij, inquit Apostolus Paulus, fuerit reuelatum [g] sedenti [h], prior taceat [i].] *& paulo post.* [¶Gloria patris est filius sapiens.] Gaudeat episcopus iudicio suo cum tales Christo elegerit sacerdotes.

Ans. l. 7. c. 121.
1. Pe. 5.
† *al. gregis*
1. Cor. 14.
Prou. 10. & 13.

Item ex concilio Laodicensi, c. 56.

¶Presbyteri episcopos non præcedant, sed comitentur, vel subsequantur. C. VIII.

Non oportet [k] presbyteros ante ingressum episcopi ingredi, & sedere [l] in tribunalibus [m]; sed cum episcopo ingredi; nisi forte aut ægrotet episcopus, aut in peregrinationis [n] commodo α eum abesse constiterit.

α ¶In peregrinationis commodo] *Sic prisca versio: sed Dionysius longe propius ad verba græca*, nisi fortitan infirmitate detineatur, aut proficiscatur episcopus. πλὴν ἢ μὴ ἀνωμαλοίη, ἢ ἀποδημεῖ ὁ ἐπίσκοπος.

d ¶Vt principem.] Factum respicit. nam de iure tolerandus est prælatus vsque ad sententiam. 8. q. 4. nonne.
e ¶Me.] Arg. quod frustra petit debitum, qui quod debet non impendit, ut 28. q. 1. si infidelis. 32. q. 5. nõ mœchaberis. & c. si ducturi. 5. dist. 9. neq; in fin. 10. q. 1. placuit. 22. q. vlti. de forma. 18. q. 2. abatibus. arg. contra. 11. q. 3. inter uerba. 93. dist. dominus. 33. q. 5. quod Deo. H.
f ¶Inuideant.] Arg. contra episcopos, qui malunt habere illiteratos quàm litteratos circa se.

Epi litteratos secũ habeant.

K Non oportet.] Tempore solennium officiorum, vel cum redeunt à processione ad chorum.
l ¶Et sedere.] Cõiũgas ĩgredi & sedere. aliàs falsũ eẽt.
m ¶In tribunalibus.] Ar. C. de hære. & manichæ. cũcti.
m ¶In tribunalibus.] Id est, in sede iudiciaria, ut iudicent fine eo.
n ¶In peregrinationis.] De licẽtia superioris. J. de cõse. dist. 5. nõ oportet. & de cõsensu ipsius ecclesiæ, extra de uot. & uo. redemp. c. magnæ. & etiam domini Papæ,

a ¶Epi-

a Episcopus.] ¶Non patiatur.] Ita ꝙ non liceat ei sedere: nisi presbyter assumeret sibi officium standi. C. de postula. quisquis. §. vlti.

b Episcopus.] ¶Collegam se.] Ita tamē ꝙ nō cōtēnatur. ff. de officio præto. obseruandum. Ioan.

c Presbyter.] ¶Nō signet.] In vertice: quia in fronte non potest etiam auctoritate episcopi, ut de conse. dist. 4. presbyteri.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 34.

¶Episcopus non dominum, sed collegam se presbyterorum cognoscat. C. IX.

Episcopus in quolibet loco sedens stare presbyterum non patiatur [a].

Item ex eodem, c. 35.

¶De eodem. C. X.

Iuo p. 5. c. 337.

Episcopus in ecclesia, & in consessu presbyterorū sublimior sedeat. Intra domum uero collegam se [b] presbyterorum esse cognoscat.

In capitu. Martini. Brac. c. 52. de conf. dist. 4. c. omni tēpore. Mart. Bra. c. 56.

Item ex concilio Martini Papæ.

¶Sine præcepto episcopi presbyter non signet infantes. C. XI.

Presbyter præsente episcopo non signet [c] infantes, nisi ab episcopo fuerit illi præceptum.

[*Item ex concilio Neocæsariensi, α c. 13.*]

Ans. l. 7. c. 188. Burc. l. 5. c. 44. Iuo p. 2. c. 53. † ἐν τῷ κυριακῷ.

¶[De eodem]. PALEA C. XII.

Presbyteri ruris, in ecclesia† ciuitatis, episcopo præsente, uel presbyteris ipsius vrbis, offerre nō possunt, nec panem sacrificatum β dare, calicemque porrigere. Si uero absentes hi fuerint, & ad dandam orationem γ uocentur soli, dare debebunt.

α ¶Neocæsariensi.] *Antea citabatur ex Genuensi. Restituta est inscriptio ex cæteris collectoribus. Est autem hæc fere Dionysii versio.*

β ¶Sacrificatum.] *Alibi ubique legitur,* sanctificatum, *Græcè est in concili. impresso.* ἄρτον διδόναι ἐν εὐχῇ: *Sed Apud Balsamonem* ἄρτον εὐχῆς. *id est,* panem mysticæ prædicationis.

γ ¶Ad dandam orationem.] καὶ εἰς εὐχὴν κληθῇ μόνος, διδῶσιν; *id est,* & solus ad mysticam precationem uocatus fuerit, dat.

Illud aūt. In hac distinct. ꝓbatur, ꝙ cōstitutiones laicorum non præiudicant ecclesijs quia nihil iuris laicis de rebus ecclesiasticis concessum est, nisi sola defensio: & hoc probat per 12. auctor. Ioannes de Fant.

CASVS. Supra in dis. 79. posuit Gratia. constitutionem Honorij latam super electione Romani pōtificis. sed ne aliquis crederet, ꝙ laicis esset attributa potestas disponendi aliquid de rebus ecclesiæ, & faciēdi cōstitutionem super ipsis, iō Gratianus nūc dicit, ꝙ illa constitutio nullius fuit momenti: cum à laico facta fuerit: quia non habet potestatem aliquid disponendi de rebus ecclesiæ: quare constitutio Basilij nihil valebat, ut j. ead. cap. 1. bene tamen dicit, quod constitutio Honorij facta fuit auctoritate Papæ: ideo valuit.

d ¶Illud autem.] Hic depingitur 96. distin. magister posuit constitutionem Honorij Augusti latam super electione Romani pōtificis. 79. dist. si duo. Sed ne viderentur laici habere potestatem constituendi uel disponendi de rebus ecclesiæ; ideo reducit hic illam constitutionem ad memoriam, vt ostendat ꝙ laicus nō habet potestatem suo iure constituendi aliquid de rebus ecclesiæ bene tamē possunt laici rogati concilijs interesse, & de rebus ecclesiasticis constituere: non tamen vt ualeat eorum constitutio, quia ipsi constituerunt: sed quia ratum habet ecclesia, vt dicit Gratianus infra distinctio. proxi. §. 1. &c.

DISTINCTIO XCVI.

s. distin. 69. c. si duo.

Laici de rebus ecclesię nihil possūt cōstituere.

Illud autem [d] Honorij Augusti, quod de electione summi Pontificis supra constituisse legitur, nullius esse momenti probatur: cum non solum de ordinibus, sed nec etiam de rebus ecclesiasticis legatur aliquando laicis attributa disponendi facultas. Vnde quæcumque à Principibus in ordinibus, vel in ecclesiasticis rebus decreta inueniuntur, nullius auctoritatis esse monstrantur.

In syno. Rom. 3. sub Symmacho c. 1. & seq.

Vnde Symmachus episcopus catholicæ ecclesiæ urbis Romæ synodo præsidens dixit.

BEne quidem.] CASVS. Symmachus Papa ęgrotans cum de salute corporis desperaret, timēs schisma posse contingere post mortem suam, iniunxit Basilio ut interesset electioni successoris post mortem suam propter schisma remouendū. tempore procedente q̄dam episcopi tractabant de electione successoris Symmacho adhuc uiuente. quo audito Basilius congregauit concilium, & fecit constitutionē ne liceret electionem Papæ fieri sine eius p̄sentia; nec liceret Papæ alienare res ecclesiæ: & si alienatæ essēt reuocari debere; & quædam alia, quæ in capitulo recitantur, constituit. Symmachus autem postea recōualescens post mortem Basilij congregata synodo oīa post recitationē eorū retractauit. Et not. ꝙ qn̄q; loquit̄ Symmachus, ut in principio: qn̄q; notarius, q̄ continuat uerba diuersorum p̄ totū hoc capit. qn̄q; Synodus, qn̄q; Basilius: quandoque aliq̄s de synodo: & ego cum Hugo. ad maiorem intelligentiam aliquantulum latius posui casum, quem bene. duo ca. seq. per te uidebis.

a ¶Bene.] Symmachus Papa laborabat in extremis, & timuit ne ī electione sui successoris, p̄pter strepitus hæreticorū schisma interueniret: rogauit Patriciū Basiliū, q̄ gerebat uices Odoacris regis, ꝙ ipse interesset in electione sui successoris. Basilius statim Symmacho uiuēte fecit quandā cōstitutionē scilicet, ꝙ sine eius cōsultatione nō fieret electio summi Pontificis. Præterea, ꝙ non liceret alicui prædium ipsius ecclesiæ alienare: quæ constitutio retractatur hic; tum quia ibi quædam constituta sunt, quæ à laico non possunt constitui: tum quia res esset mali exempli, 63. dist. §. uerū.

Basilius à Symmacho rogatus interfuit electioni Papę

b ¶Plenitudo.] Infra 6. q. 1. si omnia.

c ¶Maximè.] Bene diffiniuit, supple.

d ¶Memoriæ.] Ergo iam decesserat Basilius tempore huius synodi.

e ¶Vel subscripsit.] Arg. in contractibus rerum ecclesiasticarum non sufficere consensum clericorum: nec in alienationibus, nisi specialiter subscribāt 1. arg. 10. q. 2. casellas. 12. q. 2. abbatibus. &c. sine exceptione.

Consensus clericorum non sufficit in cōtractibus rerum ecclesiasticarum.

1 De hoc no. 100. dis.

f ¶Inde disputem.] Non est disputandum de eo, de quo statim constare potest. si ergo vxor petat sibi uirū restitui, & uir paratus est incontinenti probare consanguinitatem, non est audienda. ff. vt in possessio. leg. si is a quo. arg. contra. exara de rest. spol. c litteras.

optatū. ibi uideas. Itē adde in quibus casib. requiratur subscriptio not. B. in l. diuus. §. senatus. ff. de fal.

g ¶Synodus.] Verba notarij.

h ¶In mausoleo.] Verba sunt scriptoris. Mausoleum propriè est sepulchrū principis. Et dicitur à Mausoleo rege, cui vxor Arthemisia pudicitiæ insignis construxit sepulchrum miræ pulchritudinis. Vnde & alia sepulchra sic sunt appellata.

Mausoleū quid sit.

i ¶Electione] Non tamen, vt aliquid inde constitueres, & ita excessisti finem mandati Basilij.

K ¶Cū q̄d cōfusionis.] Prosecutio legis, & continuant uerba sic, non celebretur de electione Papæ, &c. ac ne.

¶De rebus ecclesiasticis disponendis, laicis nulla facultas relinquitur. C. I.

BEne [a] quidem fraternitas uestra ecclesiasticis legibus obsecuta sub diuini timore iudicij, quæ erant statuenda, definiuit; & ad iustitiæ cumulum peruenit, dum sufficienter uniuersa complectitur: nec adiectione indiget plenitudo [b], maximè [c] de clericis, quos amor dominationis inuasit, & iugum disciplinæ ecclesiasticæ fecit respuere, *& paulo post* ¶Quorum excessus enarrare difficile est: unum tamen, quod occurrit, uenerando ordini uestro intimare non differo. Dixerunt inter alia, scripturam quandam illustris memoriæ [d] Basilium, quasi pro ecclesiasticæ amore substantiæ, conscripsisse; in qua nullus Romanæ ecclesię, nec interfuit, nec subscripsit [e] antistes, per quem potuisset sortiri legitimam firmitatem Ne uero ego inde disputem [f], unde † potest uestrum iudicare concilium; requiratur, & deferatur in medium, ut ex lectione cognoscatis, cuiusmodi possit habere substantiam. ¶Sancta synodus [g] respondit, deferatur in medium, ut cuiusmodi sit, possit agnosci. Et dum diceret, Hormisda diaconus recitauit. [Cum *α* in † Mausoleo [h], quod est apud beatum Petrum apostolum, resideret † sublimis, & eminentissimus uir præfectus prætorio, atque patricius, agens etiam vices præcellentissimi Regis Odoacris Basilius, dixit: Quanquā studij uestri †, & religionis intersit, ut in episcopatus electione [i] concordia principaliter seruetur ecclesiæ: ne tamen † per occasionem seditionis, status ciuitatis † vocetur in dubiū, admonitione † beatissimi viri Papæ nostri Symmachi † Simplicij, quam ante oculos semper habere debemus, hoc nobis meministis sub obtestatione fuisse mandatum, ut propter illum strepitū, & uenerabilis ecclesię detrimentum, si eum de hac luce transire contigerit, non sine nostra cōsultatione, cuiuslibet celebretur electio.] Hæc cum legerentur, Cresconius episcopus ciuitatis Tudertinæ ecclesiæ, surgens è consessu dixit: [Hic perpendat sancta synodus, uti † prætermissis † personis religiosis, quibus maxime curæ est de tanto Pontifice, electionem laici in suam redegerint potestatem: quod contra canones esse manifestum est.] ¶Item Hormisda diaconus legit: [Nam & cum quid confusionis [k], atque dispendij uenerabilis ecclesia sustineret, miramur, prætermissis nobis, quidquam de rebus ecclesiæ fuisse tentatum, cum etiam

†*sed vt posit*] orig.

†*in vnū apud beatum*] orig. †*resedissent, sublimes*] ori. †*nostri*] orig.

Ibid. c. 2.

Verba Basilij.

†*al. ne per* †*al. ciuilitatis* †*al. tamē admonitione*

† abest dictio [Symmachi] ab orig. sed auctor casus, & glossæ habuit.

†*al. vtrum* †*prætermissas personas religiosas*] codex can. verba Basilij.

a ¶Nihil

a ¶Nobis debuisset.] Hoc dicit propter quosdam, qui viuente priore Symmacho tentauerunt eligere, ut dist. 79. si quis Papa. & c. nullus. Io.
b ¶Praeferentes.] Id est, primo statuentes.
c ¶Rusticum.] Quid sit rusticum praedium, & quid sit vrbanum

ne Papae bene: argu. 32. distin. §. verum. 10. q. 3. cap. vlti. Sed utrum episcopus laico possit hoc committere, iam dicemus infra eadem, capit. quod non. M. tamen dicit contra, quia mucro est episcopi: immo nec presbyter hoc potest.

Laicus pōt excommunicare ex Papae delegatione.

sacerdote nostro superstite nihil sine nobis debuisset [a] assumi. Quare si amplitudini vestrae † vel sanctitati placet, incolumia omnia, quae ad futuri antistitis electionem respiciunt, religiosa veneratione seruemus, hanc legem specialiter praeferentes [b], quam nobis, heredibusq. nostris, Christianae mentis deuotione sancimus: ne vnquam praedium, seu rusticum [c], seu vrbanum, uel ornamenta, aut ministeria ecclesiarū, quae nunc sunt, vel quae ex quibuslibet titulis [d] ad ecclesiarum iura peruenerint; ab eo, qui nunc antiste, sub electione communi fuerit ordinandus, & illis, qui futuris saeculis sequentur, quocumque titulo, atque commento alienari liceat. Si quis vero aliquid eorum alienare voluerit; inefficax, atque irritum iudicetur; sitque facienti, vel consentienti, accipientiq. anathema.] ¶Maximus [e] episcopus Bleranae ecclesiae dixit. [Modo sancta synodus dignetur edicere, si licuit laico [f] homini anathema in ordinem ecclesiasticum dictare: aut si potuit laicus sacerdoti anathema dicere, & contra canones, quod ei non competebat, constituere. Dicite, vobis quid videtur? De me licuit laico legem dare?] Sancta synodus dixit, Non licuit? & adiecit, lege sequentia. ¶ Hormisda diaconus legit: [Et is, qui praedium rusticum, vel vrbanum iuris ecclesiastici fuerit consecutus, nouerit se nulla lege, vel praescriptione munitum [g], sed siue is, qui alienauerit, siue qui eum † sequetur, voluntate cōtraria praediū huiusmodi alienatum reuocare ꝙ voluerit, id cum fructibus restituat, quos † illic fuerit consecutus] ¶ Haec cum legeret; Stephanus episcopus Venusinae ecclesiae surgens è consessu dixit, perlegatur [h]. Hormisda diaconus legit: [Qua, poena placuit accipientis etiam heredes [i] afficere. In qua re cuilibet clericorum contradicendi libera sit facultas. Iniquum est enim, & sacrilegij instar, vt quae vel pro salute, vel pro requie animarum suarum † unusquisque uenerabili ecclesiae, pauperum causa, contulerit, aut certè reliquerit [k]; ab his quos haec maximè seruare conuenerat, in alterum † transferatur. Planè quaecumque in gemmis, uel auro, atque argento, necnon & & uestibus minus apta usibus, uel ornatui uidebuntur ecclesiae, quae seruari, ac diu manere non possunt, sub iusta aestimatione uendantur [l], & erogationi † religiosae proficiant [m].] ¶Cumque lecta fuisset: Laurentius episcopus Mediolanensis [n] ecclesiae dixit: [Ista scriptura nullum Romanae ciuitatis potuit obligare Pontificem: quia non licuit laicos statuendi in ecclesia, praeter Romanum [o] Pontificem, habere aliquam potestatem: quos obsequēdi

† vestrae sanctitatis
Verba Basilij
† al. cōsequenter
† al. qui illud
c. 3. verba Basilij
† al. suorum
† al. alienitatem
† al. erogatio religioni proficiat

g ¶Munitum.] Nā si quis emit rem ecclesiae, vel aliam rem in casu illicito, non pōt praescribere. Nam dicit lex, ꝙ non est dubium eum male fidei possessorem, qui contra legum interdicta mercatur. C. de agricolis, & censi. lib. 11. quemadmodum. nā nec iuris ignorantia pōt eum excusare. ff. de iuris & facti ignorantia. l. iuris. & hoc benigne statuerat: secus tamē est de iure: quia bene praescribit laicus rē ecclesiae cū fructibus etiam percipiendis, si sit malae fidei possessor. de reditu. spol. grauis.
ADDITIO. Ad hoc extra de praescrip. ad audientiam. iuxta finem. Super hoc uideas quaestionem B. quę incipit, esto ꝙ res ecclesiastica, &c. & qđ no. ↄ. 16. qō. 3. vniuersas. in glos. non dicit. Archid.
h ¶Perlegatur.] ff. de legi. & senatusconsul. l. inciuile.
i ¶Heredes.] Turpia enim lucra ab haeredibus sunt extorquenda. ex. de vsuris, tua. ff. de calū. in haeredem. Sed & alienator posset conueniri, ut not. 12. q. 2. monemus.
K ¶Reliquerit.] In morte relinquēdi nāque uerbum, & c. ff. de tabulis exhib. l. 1. §. vlti. 1.
l ¶Vendantur.] Arg. C. de admi. tut. lex.
m ¶Proficiant.] Hic terminatur lex ipsa.
n ¶Mediolanensis.] Argu. Mediolanensis praerogatiuam sedis habere ante Rauēnatem, cum ante eum respondet, sicut in alia synodo ante eum scripsisse legitur. supra

Laicus utrū rem ecclesiae possit p̄scribere.

1 Et habes hoc qđ hic dicit. 16. q. 1. in canonibus. Arch.

Praediū est duplex.

vrbanum praedium, habemus ff. de ser. rust. pred. & ff. de ser. vrb. praed. per totum.
d ¶Titulis.] Siue donationis, siue emptionis.
e ¶Maximus.] Sic & iurisperiti dicunt quid sentiant. ff. de his, quae in testamen. delen. l. proximè.
f ¶Laico.] Nā nō licuit laico iure suo, sed ex delegatio

distinc. 17. §. hinc. & §. illud igitur. G. tamen aliter hoc soluit. dist. 17 §. illud.
o ¶Praeter Romanū.] i. Papae auctoritatem, & consensum eius. Sed contra. 16. q. vlt. in nona actione. Sed ibi nō p̄hibet, ꝙ eps laico nō possit committ. re officiū ad tpꝰ; sed ne iurisdictionem largiatur ei in perpetuum. Et est argum. ētū. Papam qu... mittet causam ecclesiasticam

Causa q̄libet ecclesiastica per Papam laico committi potest.

cam committere posse laico: arg. 23. dist. mulier. & 94. distin. valde. 5. q. 3. qui episcopus. contra. 79. dis. si duo. j. ea. denique. contra. Intelligendum est non sua auctoritate. Sed nunquid auctoritate episcopi potest laicus aliquid cõstituere in ecclesia? videtur, quod prædicare potest inuitatus à clericis. 23. distin. mulier. arg. extra de foro compet. nullus iudicum. Dic cum Hug. quod non potest ex delegatione episcopi causas spirituales tractare, nec excommunicare. vnde nihil faciunt qui per pueros excommunicant & per seruientes. Causam autem ciuilem laicis episcopus committere potest, & ita intellige prędictam decretalem, in nona. Et quod dicitur de prædicatione, speciale est. Quid ergo dices de templarijs? nõne ipsi possunt excommunicare fratrem suum? Dici potest, quòd sic: quia ipsi non sunt laici. arg. 12. q. 1. duo. Credo quod non possunt, nisi sint presbyteri. extra de sẽ. tẽ. excom. canonica.

Laicus an epi auctoritate possit ĩ ecclesia aliquid constituere.

tione auctoritatis aliqua repelli, licet sint bona. arg. 16. dist. c. 1. 1. qõ. 1. principatus ff. de re mili. l. 3. §. in bello. arg. contra. 1. q. 1. Dominus declarauit. argum. contra. 1. q. 1. nonne Sodomitæ.

a ¶Imperãdi.] j. 16. q. vlt. non placuit.

b ¶Legatur.] Verum est quod nõ legitur assensus metropolitanorũ secundum canones, id est, legitimus: bene tamen legitur consensus episcoporum. ar. j. ead. c. 1. Illa autem determinatio, quæ precedit, secundum canones, soluit contra.

c ¶Nec canonibus.] Coniunctim accipe hæc duo diuisa.

d ¶Religiosis.] Infra 16. q. vlt. laicis.

e ¶Debere.] Infra 9. q. 3. cap. 2.

f ¶Qui merito.] Supra 40. dist. non uos.

g ¶Primatum.] Infra 9. q. 3. nemo. & capit. antiquis.

h ¶Tribuere.] Supra dist. 16. c. 1. & 2.

i ¶Carere.] Supra distinct. 21. in tantum.

k ¶Vel Stephani.] Iste tñ Stephanus non dixit, nisi perlegatur, & sic per tale verbum intelligitur aliquis cõsentire, ut not. supra 63. distinct. cum Hadrianus.

l ¶Ratione.] Arg. ra-

manet necessitas, non auctoritas imperandi [a]: maxime cũ nec Papa Romanus subscripserit, nec alicuius secundum canones metropolitani legatur [b] assensus.] ¶ Petrus episcopus Rauennatis ecclesiæ dixit: [Scripturam quæ in nostra congregatione uulgata est, nullis eam uiribus subsistere manifestum est; quia nec canonibus [c] conuenit, & a laica persona concepta uidetur: maxime quia in ea nullus præsul sedis Apostolicæ interfuisse, vel propria subscriptione firmasse monstratur.] ¶ Eulalius Episcopus Syracusanæ ecclesiæ dixit: [Scripturam, quæ in sacerdotali concilio recitata est, euidentissimis documentis constat esse inualidam. Primum, quòd contra Patrum regulas a laicis, quamuis religiosis [d] (quibus nulla de ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam attributa facultas) facta videtur: deinde quòd nullius præsulis Apostolicæ sedis subscriptione firmata docetur. Quòd si cuiuslibet prouinciæ sacerdotes intra terminos suos concilio habito, quidquid sine metropolitani sui auctoritate tentauerint, irritum esse debere [e] sancti Patres sanxerunt; quanto magis, quod in Apostolica sede, non † existente præsule (qui merito † [f] beati Petri Apostoli per uniuersum orbem primatum [g] obtinens sacerdotij, statutis synodalibus consueuit tribuere [h] firmitatem) a laicis (licet consentientibus aliquantis episcopis, qui tamen Pontifici, a quo consecrati † probantur, præiudicium inferre non potuerunt) præsumptum fuisse cognoscitur, uiribus carere [i] non dubium est, nec posse inter ecclesiastica ullo modo statuta censeri?] ¶ Sancta synodus dixit: Licet † secundum prosecutionem uenerabilium fratrum nostrorum, Laurentij, Petri, Eulalij, Cresconij, Maximi, vel Stephani [k], nec apud nos incertum habetur hanc ipsam scripturam nullius esse momenti; veruntamen etiam si aliqua posset ratione subsistere, modis omnibus in synodali conuentu prouida beatitudinis uestræ sententia eneruari conueniebat, & in irritum deduci: ne in exemplum remaneret præsumendi quibuslibet laicis, quamuis religiosis, uel potentibus in quacunque ciuitate quolibet modo aliquid decernere de ecclesiasticis facultatibus; quarum solis sacerdotibus disponendi indiscusse a Deo cura commissa docetur.

a ¶Actio-

j. 9. q. 3. c. 2.

†al. nunc

† al. prærogatiua

†al. cõsecrari

†al. Liquet

α ¶Cum in Mausoleo.] *Hoc initium scripturæ Basilij in tomis conciliorum, & codice canonum sic habet,* Cum in unum apud beatum Petrum Apostolum resedissent, sublimis, &c. *Omnino autem multæ sunt huius capituli uarietates in exemplaribus Gratiani, in uarijs conciliorum editionibus, & in codice canonum: ex quibus eæ tantum partim indicatæ, partim notatæ sunt, quæ maioris ponderis sunt uisæ.*

β ¶Reuocare.] *Sic est emendatum ex omnibus concilij exemplaribus & impressis, & manuscriptis, cum antea legeretur,* retinere.

γ ¶Qua pœna.] *In omnibus editionibus conciliorum legitur,* Quam pœnam placuit accipientis hæredes, prohæredesque

a ¶Actione.] Dicitur prima actio: quia fiebat pro prima die in synodo. 16.q. 7. in nona.

b NOs. ¶Interesse.] Similiter solebat interesse electioni Papæ propter hæreticorum scandalum. arg. dist.63. quia sancta.

c ¶In-

peratoris. Reprehēdit ergo hic Nicolaus Imperatores, qui concilijs episcoporum interesse volebant: quod nō est faciendum, nisi vbi de fide tractatur, quæ communiter pertinet ad omnes tam clericos quàm laicos.

f ¶Vbi nam.] Hæc quatuor cap. 1. loquuntur de materia Ignatij, de quo dicitur s. 21. dis. submittitur. Argu. om ssum intelligi quod scriptū nō inuenitur. arg. 10. q.1. hanc consuetudinem. de conse. dist. 4. cum itaque. &c. seq. ff. de verb. obli. quidquid. 1 Scilicet istud & tria seq.

respicere *In codice vero canonum manuscripto non est dictio*, pro hæredesque.

Vnde in sexta actione[a] *Chalcedonensis concilij Martianus Imperator dixit inter cætera:*

¶Imperatores ad fidem confirmandam, non ad potentiam ostendendam synodo interesse debent. C. II.

Ans. l.3. c.107.

NOs ad fidem confirmandam, non ad potentiam ostēdendam, exemplo religiosissimi principis Constantini synodo interesse[b] volumus; vt inuenta veritate[c], non vltra multitudo prauis doctrinis attracta discordet.

Item ex eadem sexta actione, in fine.

¶De eodem. C. III.

Ansel. ibidem. Deusdedit p. 3.

QVædam capitula sunt, quæ ad honorem vestræ reuerentiæ vobis seruauimus[d], decorum esse indicantes à vobis hæc regulariter potius firmari per synodum, quàm nostra lege sanciri[e].

Item Nicolaus Papa in epistola ad Michaelem Impe. quæ incipit: Proposueramus.

¶Synodali conuentui Imperatores interesse non conuenit, nisi vbi de fide agitur. C. IIII.

Ans. l.1. c.75.

VBi nam[f] legistis, Imperatores antecessores vestros synodalibus conuentibus interfuisse[g], nisi forsitan in quibus de fide tractatum est, quæ vniuersalis est; quæ omnium communis est; quæ non solum ad clericos[h], verum etiam ad laicos, & ad omnes omnino pertinet[i] Christianos?

Idem in eadem epistola.

¶De præsulibus diuinarum rerum, qui humanis rebus præsunt, iudicare non possunt. C. V.

Ans. ibidem.

DEnique[k] hi, quibus tantum humanis rebus, & non diuinis præesse permissum est; quomodo de his, per quos diuina ministrantur, iudicare[l] præsumant[m], penitus ignoramus.

Idem paulo inferius.

¶Nec etiam Imperator iura Pontificis, nec Pontifex iura regia vsurpet. C. VI.

s. dist. 10. c. quoniam. Ans. ibidem.

CVm[n] *&* ad verum[o] ventum est, vltra sibi nec Imperator iura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomē

g ¶Interfuisse.] Nisi rogatos 2. 63. dist. Hadrianus. 2 Et sm hoc cessat 3. q. ū. 35. q.1. ad sedem. Arch.

h ¶Ad clericos.] Dic ꝙ hoc nomen, clericos, strictè accipitur, vnde per fidem & ad omnes, &c. comprehendit Deo deuotos & tales personas. Vel dic prout sonat.

i ¶Pertinet.] Arg. ꝙ omnes tangit, ab omnibus debere tractari, & approbari 3. arg. dist. 66. ca. 1. C. de au. præstan. veterem. de hoc extra de ijs, quæ fi. à præla. c. fi. Quod omnes tangit, dēt ab oīb. approbari. 3 Concor. extra de his quæ fi. à pl. si. conf. ca. c. vlt. ibi uideas.

DEniq;.] CASVS. Statuit hic Nicolaus, ut Imperatores, qui tantum rebus humanis præsidēt, se de rebus ecclesiasticis nō intromittant, nec de clericis iudicent.

K ¶Denique.] Argu. ꝙ episcopus in causis ecclesiasticis laicum non possit præficere. Arg. contra supra ea. bene quidem.

l ¶Iudicare.] Infra 17. q.4. diffiniuit contra. in fi. sed ibi dic, principis, id est, principalis personæ: vel, id est, episcopi. 35. dist. ecclesiæ.

m ¶Præsumant.] Ar. ꝙ clericus diffinitionibus principū & laicorum nō debeat supponi 4. nisi per reconuentionem. 4 Concor. tex. in l. j. C. de sum. tri. & in l. mercatores. C. de con. & merca & in l. j. cum gl. C. de eunuc.

c ¶Inuēta veritate.] Et ita vr ꝙ possit de fide catholica disputari. arg. s. C. de sum. trin. nemo. 24. qō. 3. cum quibus. Respondeo: dubitando non licet disputare de ea: quia dubius in fide hæreticus est. ext. de hære. dubius. aliàs disputatur, infra ea. satis 23. quæst. 6. vides. C. de episc. & cle. quoniam. Disputari vtrū possit de fide catholica.

QVædam.] Infra ea. satis.

d ¶Seruauimus.] Confirmanda & terminanda. Hugo.

e ¶Sanciri.] q. d. volumus eam per nostram legem siue constitutionem determinari & confirmari. H.

VBi nam.] CASVS. Hæc quattuor. cap. de Ignatio loquūtur iniustè deposito auctoritate Michaelis Im-

CVm ad verum.] CASVS. Michael Imperator authoritatem præstitit & præcipit vt Ignatius Constantinopolitanus patriarcha ab epis deponeretur: qđ factū est, sed dicit Nicolaus Papa, ꝙ hoc facere nō potuit nec debuit: nam cū in veteri testamento eadē persona Rex erat & sacerdos, & tpalia simul cū spiritualibus administrabat. Sed postq̄ Christus venit in mundū, præcepit ut Rex tm̄ terrenis p̄sideret: Pontifex vero cœlestia dispensaret: ne pp superbiā dignitatis vtriusq; alteruter supbiret. sed sibi inuicē (si necesse fuerit) auxilium præbeant.

n ¶Cum.] Hoc cap. expositum est supra. 10. dist. quoniam. ideo hic non labores.

o ¶Ad verū.] .i. ad dicussionē veri: uel .i. ad tp̄s Christi.

Imperatorium vſurpauit [a] : quoniam idem mediator Dei, & hominem homo Chriſtus Ieſus ſic actibus proprijs [b], & dignitatibus diſtinctis ; officia poteſtatis vtriuſque diſcreuit [c] propria volẽs medicinali humilitate ſurſum efferri, non humana ſuperbia rurſus [d] in infernum † demergi, vt & Chriſtiani Imperatores pro æterna [e] vita Pontificib. indigerent, & Pontifices pro curſu tẽporalium [f] tantummodo [g] rerum Imperialibus legibus vterentur ; quatenus ſpiritalis actio carnalibus diſtaret incurſibus: & ideo militans Deo minimè ſe negocijs ſæcularibus implicaret ; ac uiciſſim non ille rebus diuinis præſidere uideretur, qui eſſet negocijs ſæcularibus implicatus.

† *al. inferna*

2. Tim. 2.

a ¶Ad verum.] *Poſt vltima verba capitis antecedentis ſequitur continenter in eadem Nicolai epiſtola.* Fueruut hæc ante aduentum Chriſti, ut quidam typice reges ſimul & ſacerdotes exiſterẽt, Quod ſanctum Melchiſedech fuiſſe ſancta prodit hiſtoria; quodq; in membris ſuis diabolus imitatus : (vtpote, qui ſemper quæ diuino cultui conueniunt ; ſibimet tyrannico ſpiritu vendicare cõtendit) vt pagani Imperatores ijdem & maximi Pontifices dicerentur . Sed cum ad uerum ventum eſt, eundem Regem atq; Pontificem, vltra ſibi , &c. *Nihil autem mutatum eſt & ob gloſſam, & quoniam eſt initium capitis. Nonnulla vero alia huc pertinentia notata ſunt ſupra diſ. 10. c. quoniam.*

Gen. 14.

Idem in eadem paucis interiectis.

¶A ſæculari poteſtate Pontifex prorſus nec ſolui, nec ligari ualet. C. VII.

SAtis euidenter oſtenditur [h], à ſæculari poteſtate nec ligari prorſus, nec ſolui poſſe Pontificem ; quem conſtat à pio principe Conſtantino (quod longe ſuperius memorauimus) Deum appellatum [i] ; nec poſſe Deum ab hominibus iudicari manifeſtum eſt. Sed & Theodoſius minor *a* ſanctæ ſynodo ſcribens Epheſinæ primæ [k], dixit : [Deputatus eſt igitur Candidianus magnificentiſsimus comes ſtrenuorum domeſticorum tranſire vſq; ad ſanctiſsimam ſynodum veſtram , & in nullo quidem ijs , quæ faciendæ ſunt de pijs dogmatibus quæſtiones , ſeu potius [l] expoſitiones, cõicare . Illicitum namque eſt eum, qui non ſit ex ordine ſanctiſsimorum epiſcoporum, eccleſiaſticis inter-

Anſ. l. 1. c. 71.

Rufinus ĩ hiſt. lib. 1. c. 2.

a ¶Vſurpauit.] Argũ. cũ iſte poteſtates ſint diuiſæ. Imperator non habet gladium à Papa, vt ĩ. ead. in ſcriptu ris, & c. duo. & c. ſi Imperator. & 93. diſt. legimus. & q̃a Imperium à ſolo Deo eſt. 23. q. 4. quæſitum 1. Arg. contra. 63. diſtinc. cap. 1. & c. tibi domino. Item quia Petro ſunt datæ claues cœleſtis & terreni Imperij. 22 diſt. c. 1. Itẽ q̃a deponit Imperatorẽ, ĩ. 15. q. 6. alius. & c. iuratos. & 1. q. 4. quia preſulatus 2. quære ſ. de hac materia 10. diſt. c. quoniam.

b ¶Proprijs.] Id eſt, Imperij & ſacerdotij: vel proprijs quo ad Chriſtum. quędam. n. geſſit tanquam Imperator: puta cum eiecit de templo, &c. 2. q. 7. accuſatio. & cum coronã de ſpinis portauit. quod eſt ſignũ regni. 12. quæſtio. 1. duo. quędam geſſit vt ſacerdos: quando ſeipſum obtulit in ara crucis pro ſacrificio.

c ¶Diſcreuit.] Immo videtur contra : quia non diſcreuit. ſed cõfudit . cum ipſe unus & idem vtrumq; officium geſſit. Sed dic ꝙ ideo ipſe vtrumq; officium geſſit per ſe, vt notaret ꝙ ex eodem fonte proceſſerũt. 21. diſt. cleros. in fin. nam dicit lex , ꝙ ſumma nobis dona à Deo cõceſſa ſunt, ſcilicet ſacerdotium, & Imperium. in Authen. quomodo oportet epiſcopos, in prin. coll. 1.

d ¶Rurſus.] Primus per ſuperbiã cecidit. vnde homines in infernum demergebantur. Chriſtus autem nos humilitate ſua ſurſum erexit: ſed ſi haberent oẽs oĩa officia, ſuperbirent, ita ꝙ iterum demergerentur in infernum.

e ¶Pro æterna.] ĩ. de pœn. diſtinc. 2. multiplex.

f ¶Temporalium.] Arg. ꝙ in cauſis ſpiritualibus (ut in matrimonio) non ſit vtẽdum legibus Imperialibus. arg. 32. q. 2. inter hæc 11. q. 1. continua. arg. de conſe. diſt. 3. celebritatem. Sed in alijs licet eis vti, ſi non obuiẽt canonibus 3. arg. diſt. 10. ſi in adiutorium. arg. diſt. 54. ex antiquis. Ber.

g ¶Tantummodo.] Hoc aduerbium determinat tantum illud adiectiuum, temporalium, non illud verbũ, vterentur: & ſic eſt falſum hic notatum ab Hug. arg. ꝙ in cauſis ſpiritualibus, &c. Nam bene licet leges allegare in ſpiritualibus. 35. q. 5. ad ſedem. 15. q. 3. §. cum autem. Lau. 4. vel dic tantummodo , id eſt, maximè. ſic econtra. 11. q. 3. ſi quis epiſcopus.

SAtis.] CASVS. Oſtendit hic Nicolaus, ꝙ Ignatius auctoritate Michaelis Imperatoris deponi nõ potuit: & hoc probat duobus exemplis , ſcilicet Conſtantini & Teodoſij Imperatorum.

h ¶Oſtenditur.] In alia parte c. quæ hic non eſt.

i ¶Appellatum.] Legitur. n. omnes clericos Deos appellaſſe, vt 11. quæſt. 1. ſacerdotibus. 12. quæſt. 1. futurã. ſecundum hanc rationem nec ab epiſcopo poſſent iudicari clerici : ſed hoc dixit vt oſtenderet, quanti ſint habendi. ſi. extra de iudi. nouit.

K ¶Epheſinæ primæ.] Quia ſecunda non eſt recepta in auctoritate.

l ¶Seu potius .] Optimè corrigit ſe: quia quæſtiones non debent fieri ſuper fide dubitando. argumen. extra de hære. dubius. Dogma autem per g, eſt doctrina in fide: ſine g, eſt angulus: vnde illud . ſedebat domare domus. 25. q. 2. ſi quis.

Imperator vtrum hẽat iuriſdictionẽ à Papa.

1 Concor. tex. in auth. vt ꝑpo. no. Imp. ĩ prin. coll. 6.

2 In prin. ſed parũ facit.

Chriſtus q̃dam vt Imperator, & quædam vt Rex geſſit.

Chriſtus officiũ ſacerdotis & Imperatoris geſſit.

Chriſtus humilitate ſua omnes rexit.

Legibus an ſit utẽdum ĩ cauſis ſpiritualibus.

3 Adde q̃d qñ contrariantur canonib. not. Cy. ĩ l. ſi. C. de iter. ma. inter pu. & tuto. & in authen. caſſa. C. de ſacroſanct. eccle.

4 Adde ad hoc Cyn. & Pet. de Beperti. in l. 1. C. quę ſit lõga conſue. & in l. cum clericis. C. de epiſco. & cle.

Dubitandũ non eſt de fide.

Dogma & doma differunt.

In ſcri-

IN scripturis.] CASVS. Ludouicus Imperator quando audiebat sacerdotem deliquisse, statim erat paratus credere & punire. Sed Nicolaus docet hoc nō esse faciendum, sed potius esse defendendum, & peccatū eorum celandum: quod probat duobus exemplis, scilicet Constantini, & exemplo filiorum Noe, scilicet Sem & Iaphet, qui verenda patris operuerunt.

a ¶In scripturis.] 11.q.1.c. sacerdotibus.

b ¶Cooperirem.] ff. de iniur. eum qui nocētem. §. Sed hoc de occulto quod non posset probari: quia talia nō habent vindictam: & sic solue contrarium illud 83. dist. c. 3. illud autem in manifestis, in quibus etiam non deberet eum prodere, ut not. 2. q. 1. si peccauerit.

Crimina occulta uindictam nō habent.

† σκέμμασιν

misceri tractatibus †.] *& post pauca*. ¶His itaque manifeste repertis apparet comministrum nostrum Ignatium per Imperialem tantummodo sententiam nullo modo potuisse prorsus expelli. In cuius damnatione, quia præsulū quoque assensus est subsecutus, apparet id causa fuisse patratum adulationis, non legitimæ sanctionis.

a ¶Theodosius minor.] *Verba hæc sunt accepta ex epistola Theodosii, ac Valentiniani Imperatorum synodo Ephesinæ per Candidianum missa, quæ est in extremo primæ actionis ipsius synodi. In uersione antiqua, quæ seruatur in bibliotheca Vaticana, & quæ Lutetiæ edita est. eadem plane hoc loco habentur uerba cum his, quæ refert Nicolaus, & optime conueniunt cum Græcis.*

Habētur aliqua in ead. epist. ad Michaelem.

Idem Ludouico Imperatori.

¶Facta Pontificum Imperator iudicare non debet. C. VIII.

Ans. ibidem.

IN scripturis [a] narratur Constātinus Imperator dixisse: [Vere si proprijs oculis vidissem sacerdotem Dei, aut aliquem eorum, qui monachico habitu circumamicti sūt, peccantem, chlamidem meam expoliarem †, & cooperirem [b] eum, ne ab aliquo videretur.]In quibus desideratissime fili necessario commonemini, vt quemadmodum fide, & religione, ac honoris parilitate ei adæquati videmini: ita quoque humilitate, atque deuotione æquiparati nihilominus anheletis: ita vt in nullo inferior eo, sed potior inueniamini post illius exēpla, qui talem se exhibuit ante alia† prorsus exēpla. Sed hoc quidē diximus cautos vos reddere cupientes, vt si de Domini sacerdotibus, qui iure Patres dicuntur, aliquid cōtingerit vos audire, quod confusionem pijs mentibus ingerat, non infrunitum, sed pudoratos filios Noe imitantes paternam de reliquo verecundiam contegatis [c], vt affluenti, quemadmodum & illi benedictione repleri, moderante Domino mereamini.

†*explicassem, & cooperuissem eum*] Nicol-us in epi sto. ad Mich.

†*al. talia*

Gen. 9.

c ¶Contegatis.] Et tū corripiatis. 2. q. 1. si peccauerit. hoc de occultis intelligitur, nā de manifestis cogimur accusare, præmissa tū admonitione. 2. q. 7. quapropter. Argu. § 1. infra. 5. q. 2. c. vlt. & q. 5. c. 1.

1Scilicet ad textum capituli.

Item ex epistola Gregorij septimi ad Hermanum Metensem episcopum, lib. 8. epist. 21.

¶Regum & principum patres, & magistri sacerdotes esse censentur. C. IX.

Ans. l. 1. c. 84. Iuo p. 5. c. 378. Pann. l. 5. c. 108.

† Concor. Ale. d Imo. in l. gñaliter col. 2 ff. de ĩ ius uocan.

QVis dubitet sacerdotes Christi, regum & principū, omniumque fideliū patres, & magistros censeri †. Nonne miserabilis insaniæ esse cognoscitur, si filius [d] patrem, discipulis magistrum sibi conetur subiugare, & iniquis obligationibus illum suæ potestati subijcere; a quo credit non solum in terra, sed etiam in cælis se ligari, posse, & solui?

QVis dubitet.] CASVS. Hermanus eps interrogauit, an pōtifices regibus & principibus sint subijciēdi. Et rñdet q non; & hoc probat duob. similib. scilicet filij & discipuli: qui insani reputantur, si velint sibi patrē & magistrum subiugare.

d ¶Si filius.] 21 dist. nolite. sic in Auth. de nup. §. si vero. coll. 4. vbi dicit, q erubescit lex filios esse correctores patrum. si tū pater caderet in furorem, filius daretur tutor, ut eū regeret. ff. de tut. & cura. da. ab his. l. his qui. 6. q. 1. oues. & c. sacerdotes.

Filius patrē corrigere non debet.

In eadem epis. Gregorij. vij. Capi. l. 5. c. 167. Conc. Paris. l. 1. c. 3. Poly. l. 1. tit. 27. Ans. l. 1. c. 73. Pann. l. 5. c. 109.

Item Gelasius Papa Anastasio Imperatori.

¶Auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas, huius mundi gubernacula regunt. C. X.

DVo *a*

DVo sunt. CASVS. Gelasius Papa & Anastasius Imperator contendebant de præeminentia vnius ad alterum, & de præeminentia dignitatum, sed Gelasius ostendit hic, quòd auctoritas pōtificalis lōge maior est, quàm culmen Imperiale. Et hoc probat duabus rationibus. Prima ratio est: quia Papa de anima Imperatoris & aliorum redditurus est rationē. Secunda est: quia colla regum & principum submittuntur genibus sacerdotū. Et hoc probatur duobus exēplis. s. Innocentij, & Ambrosij: qui Arcadium & Theodosium propter

propter suos excessus excommunicauerunt. Prima ratio est ibi, [In quibus tanto grauius.] Secunda est in fine Exempla sunt in medio.
a ¶Duo sunt.] In Auth. quomodo oportet episco. in princ. coll. 1. supra dist. 1. humanum.
ADDITIO. Ibi soluitur. facit ad ista 2. q. 8. §. item cum Dauid. Archidiac.
b ¶Quibus.] Vtab eis. sunt autem alia duo quibus aut per quæ regitur, ut s. dist. 1. humanum genus.
c ¶Auctoritas.] Neuter pēdet ex reliquo. & ita est arg. pro Imperatore; quia diuinitus consecutus est Imperiū. j. ea. c. pxi.
d ¶In quibus.] Id est, per quos. nam dicit lex, q paruū est ius in ciuitate esse, nisi sint per quos ius reddatur ff. de orig. iur. l. 2. §. post originem.
e ¶Rationem.] Infra 18. q. 2. cognouimus.
f ¶Te pēdere.] Quo ad spiritualia, infra de pœ. dist. 1. multiplex.
g ¶Iudicio.] Zacharias quoque Papa Regem Francorum deposuit, & in locum eius Pipinum substituit, vt j. 15. q. 6. alius.
h ¶Consensit.] Arg. consentientem maiori pœna adstringi q facientem. arg. 24. q. 1. qui aliorum. arg. supra 86. dist. tanta nequitia.
i ¶Excōicauit.] No. principem posse excommunicari etiam à quouis episcopo s. distin. 63. Valentinianus arg. j. 11. qō. 3. si autem uobis. vr tñ, q hoc fecerit ex delegatione synodi: quod innuitur ex illo, p culpa, quæ ab alijs sacerdotibus, &c. Sed primum est uerum.
K ¶Videbatur.] Sed malæ: quia licet pro minimis causis non sit quis excōicandus, vt 11. q. 3. epi. tñ quælibet contumacia digna est excommunicatione, immo tanto maior uidetur contumacia, quanto ex re minori consurgit, 2. q. 7. non potest.
l ¶Fulgorem.] Et quanta est differentia inter Solem, & Lunam, tanta est differentia inter Imperium & sacerdotium extra de maio. & obed. solitæ.

SI Imperator.] CASVS. Imperator uolebat iudicare de causis clericorū & sacerdotum: sed Papa probat, q hoc facere non debet: quia ipse filius est ecclesiæ, & nō præsul: & quia Deus uoluit sæculi principes, si fideles sunt, esse ecclesiæ subiectos. Si vero s hac Dei dispositionem facere uoluerit Imperator tanquam ingratus perdat potestatem, quàm ab ipso est consecutus.
m ¶Filius est.] j. 23. q. vlt. conuenior, qui tamen prælati ecclesiarum dicantur, dixi 11. q. 3. præcipuè.
n ¶Non docere.] Infra 16. q. 1. adijcimus.
o ¶Diuinitus.] Non ergo à Papa. nam Imperium à solo Deo est, vt 23. q. 4. quæsitum. nam à cœlesti maiestate habet gladij potestatem. C. de vet. iu. enu. l. 1. in prin. quod concedo de vero Imperatore. Sed quis est verus Imperator; Dicunt quidam, q cōstantinopolitanus: sed iste alius procurator est siue defensor Romanæ ecclesiæ. arg. de conse. dist. 5. in die. § hinc. & huic Rom. ec. cl. cōcedit gladij ptātem, & coronam. Sed contra extra de elect.

Imperator Imperium diuinitus ē cōsecutus.

Regem Frācorū Papa deponere potest.

Princeps ēt ab episcopo excommunicari pōt.

Excommunicandus quis nō est pro minimis causis.

Contumacia tāto maior est, quāto ex re, minori consurgit.

Imperium minus est sacerdotio.

Imperator verus qs est

Sunt[a] quippe Imperator Auguste: quibus[b] principaliter hic mundus regitur: auctoritas[c] sacra pontificum, & regalis potestas. In quibus[d] tanto grauius pondus est sacerdotum; quanto etiam pro ipsis regibus † hominum, in diuino sunt reddituri examine rationem[e]. † *& post pauca.* [Nosti itaque inter hæc ex illorum te pendere[f] iudicio[g]; non illos ad tuam redigi posse † voluntatem.] ¶ Talibus igitur institutis, talibusque fulti auctoritatibus plerique Pontificum, alij Reges, alij Imperatores excommunicauerunt. Nam si speciale aliquod de personis principum requiratur exemplum; beatus Innocentius Papa Arcadium Imperatorem (quia consensit[h], vt sanctus Ioannes Chrysostomus à sua sede pelleretur) excommunicauit[i] β. Beatus etiam Ambrosius, licet sanctus, non tamen vniuersalis ecclesiæ episcopus pro culpa, quæ alijs sacerdotibus non adeo grauis videbatur[k], Theodosium magnum Imperatorem excommunicans ab ecclesia exclusit: qui etiam in suis scriptis ostendit, quòd aurum non tam pretiosius sit plumbo, quàm regia potestate sit altior dignitas sacerdotalis, hoc modo circa principium sui Pastoralis scribens [Honor, fratres, & sublimitas episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si regum fulgori compares, & principum diademati: longe erit inferius, quàm si plūbi metallum ad auri fulgorem[l] compares: quippe cum videas regum colla, & principum submitti genibus sacerdotum; & osculata eorum dextera: orationibus eorum credant se communiri.]

† *al. regiminibus*

† *al. velle*

Amb. de digni. Sacerd. c. 2.

α ¶Duo sunt.] *Caput hoc sumptum est ex eadem epistola Gregorij septimi, ex qua antecedens: & ab hoc initio vsque ad verb.* uoluntatem, *sunt uerba ipsius Gelasij ex epistola, quæ habetur impressa, citata a Gregorio septimo.*

β ¶Excommunicauit.] *Si hic interponatur caput,* Alius item. *infra* 15. *q.* 6. *hac pars epistolæ integra habebitur.*

Item Ioannes Papa.

¶Imperatores debent Pontificibus subesse, non præesse. C. XI.

SI Imperator catholicus est, (quòd salua pace ipsius dixerimus) filius est[m], non præsul ecclesiæ: quod ad religionē competit, discere ei conuenit, non docere[n] habet priuilegia suæ potestatis, quæ administrādis legibus publicis diuinitus[o] consecutus est; vt eius bñficijs nō ingratus

Poly. l. 1. tit. 19. Ans. l. 4. c. 12. ex Ioanne viij.

Papa transtulit Imperium.

de elec. venerabilem. Dicitur ibi quòd Ro. ecc. transtulit Imperium in occidentem à Græcis, & ita iste Romanus est verus Imperator.
ADDITIO. Ad hoc extra de iud. significauerunt. in princ. Archid.
a ¶Quas

pro talibus personis pro quibus licitũ sit ei contra quẽlibet agere: quas habes. ff. de postu. l. hi qui. & 3. q. 7. §. tria. in fin. s. in propria causa vel parentum suorum, uel pupillorum suorum. Simile est inter uasallum & Dominum. vt infra 22. quæstio. vltim. de forma. Simile de aduocatis. C. de aduoc. diuers. iudic. l. 2. C. de reuo. do. l. 1. & 7. q. 1. quia frater. & dixi de hoc 3. qõ. 1. nulli. Hoc tamen exaudio de ecclesia, ad quam intitulatus est, ꝓ qua stare potest cõtra quãlibet ecclesiam, etiam in qua habet beneficium; quia saluum fuit ius primæ: immo si aliquod munus ei iniungitur ab ecclesia, nullam excusationem potest prętẽdere. C. de excu. tut. libertos. 23. quæst. 1. in summa.

contra dispositionem cœlestis ordinis nil usurpet. Ad sacerdotes enim Deus uoluit, quæ ecclesiæ disponẽda sunt, pertinere, non ad sæculi potestates; quas [a], si fideles sunt, ecclesiæ suæ sacerdotibus uoluit esse subiectas. Non sibi uindicet alienum ius [b], & ministerium, quod alteri deputatum est: ne contra eum tendat abrumpi, a quo omnia cõstituta sunt; & contra illius beneficia [c] pugnare uideatur, a quo propriam consecutus est potestatem. Non a legibus publicis, non a potestatibus sæculi, sed a pontificibus, & sacerdotibus omnipotens Deus Christianæ religionis clericos, & sacerdotes uoluit ordinari, & discuti [d], recipique de errore remeantes. Imperatores Christiani subdere debent executiones suas ecclesiasticis præsulibus [e], non præferre.

Item Gelasius ad episcopos Orientales.

¶De eodem. C. XII.

In originali hęc pendent ex superiorbus. Polyc. ibidem. Ansl. l. 6. c. 157.

NVnquam de pontificibus, nisi ecclesiam iudicasse: nõ esse humanarum legum de talibus ferre sentẽtiam, absque ecclesiæ principaliter constitutis pontificibus obsequi solere principes Christianos decretis ecclesiæ, non suam præponere potestatẽ; episcopis caput subdere principem solitum, non de eorum capitibus iudicare.

¶[De eodem.] PALEA. C. XIII.

Ansl. l. 4. c. 32. Deusdedit l. 4. c. 1.

j COnstãtinus Imperator coronam, & omnem regiam dignitatem in urbe Romana, & in Italia, & in partibus occidentalibus Apostolico concessit. Nam in gestis beati Syluestri (quæ beatus Papa Gelasius in concilio lxx. episcoporum a catholicis legi commemorat, & pro antiquo usu multas hoc imitari dicit ecclesias) ita legitur.

¶*Apud Anselmum lib. 4. pro rubr. cap. 32. hæc habentur.* Quòd Constantinus Imperator Papæ concessit coronam, & omnẽ regiam dignitatem in urbe Romana, & Italia, & in partibus occidentalibus *In principio uero eiusdem capitis 32. hæc leguntur,* In gestis beati Syluestri, &c. *Vsque ad finem huius. & seq. paleæ, quemadmodum etiam in collectione Deusdedit.*

¶[De eodem.] PALEA. C. XIIII.

Id edicto Constantini, qđ est post conc. Neo cæsariense. Ansl. l. 4. c. 32. Deusdedit ibi.

ij COnstãtinus [1] Imperator quarta die sui baptismi priuilegium Romanæ ecclesiæ pontifici contulit, ut in toto orbe Romano sacerdotes ita hunc caput habeant, sicut iudices Regem. In eo priuilegio ita inter cętera legitur. [Vtile ß iudicauimus una cum omnibus Satrapis nostris, & uniuerso Senatu, optimatibusque meis, etiam &

d ¶Et discuti.] Ergo ante quam esset aliqua cõstitutio, etiam clerici non erãt de iurisdictione sæculari, unde omnes constitutiones, quæ emanauerunt, ꝙ clerici nõ sunt iudicandi nisi ab episcopis, non sunt nisi iuris declaratio. Ioan.

Clerici nunquam fuerũt de iurisdictione sæculari.

e ¶Præsulibus.] Hic bene dicit. nam dicit lex, ꝙ si iudex sæcularis iudicauerit clericũ esse damnandum, primo debet exui priuilegio clericali, vt 11. q. 1. si quis. in Authẽ. ut cler. apud ꝓprios. §. illud planè. coll. 6. licet illud hodie non teneatur. si. extra de iu. at si clerici, &c.

NVnquam.] CASVS. Decreuit Io. Papa vt de pontificibus, & alijs clericis tãtũ ecclesia iudicaret, & non Imperatores; qui subesse debent, & non præferri.

COnstantinus Imperator.] CASVS. Palea ista non legitur in scholis, in qua cõtinetur priuilegium, quod Constãtinus cõcessit Romanæ ecclesiæ, scilicet ut primatum inter omnes ecclesias obtineret, & in quo possessiones & insignia dignitatis ei concessit, & hoc fecit eo tempore quo Constantinus ad partes Orientales se transtulit, cum in eodem loco duo Pontifices non bene morarentur. Et statuit, ut nullus contra hoc priuilegium veniret, & pœnam minatur contra facientibus.

1 Concor. tex. in l. qui cũ maior. §. pen. & fi. cum ibi no. ff. de bo. lib.

a ¶Quas.] Ergo debet dici, bona potestas est ista.
b ¶Ius.] Supra dist. 10. Imperium. &c. certum est. 11. q. 1. si tributum.
c ¶Beneficia.] Arg. clericum stantem contra ecclesiã vnde habet beneficium, debere illo priuari 1. nisi fortè

cũcto populo Romanæ gloriæ imperio subiacenti, vt ficut beatus Petrus in terris Vicarius filij Dei esse videtur constitutus: ita & Pontifices, qui ipsius principis Apostolorum gerunt vices, principatus potestatem, amplius, quàm terrena Imperialis nostræ serenitatis mansuetudo habere videtur, concessam à nobis, nostroq; Imperio obtineant, eligentes nobis ipsum principem Apostolorum, vel † eius vicarios firmos apud Deum esse patronos. Et sicut nostram terrenam Imperialem potentiam, sic eius sacrosanctam Romanam ecclesiam decreuimus veneranter honorari. & amplius, quàm nostrum imperium, & terrenum thronum, sedem sacratissimam beati Petri gloriose exaltari; tribuentes, ei potestatem, & gloriæ dignitatē, atque vigorem, & honorificentiam Imperialem. Atque decernentes sancimus, vt principatum teneat tam super quattuor præcipuas sedes Alexandrinam, Antiochenam †, Hierosolymitanam, Constantinopolitanam, quàm etiam super omnes in vniuerso orbe terrarum ecclesias Dei: & Pontifex, qui pro tempore ipsius sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ extiterit, celsior, & princeps cunctis sacerdotibus totius mundi existat: & eius iudicio, quæque ad cultum Dei, vel fidei Christianorum stabilitatem procuranda fuerint, disponantur. *& infra*. ¶ Ecclesijs beatorum apostolorum Petri & Pauli pro continuatione † luminariorum, possessionum prædia contulimus, & rebus diuersis eas ditauimus, & per nostram Imperialem iussionem sacram tam in oriente, quàm in occidente, vel etiam septentrionali, & meridiana plaga, videlicet in Iudæa, Græcia, Asia, Thracia, Africa, & Italia, vel diuersis insulis nostra largitate ei † concessimus; ea prorsus ratione, vt per manus beatissimi patris nostri Siluestri summi Pontificis, successorumque eius omnia disponantur. *& infra*. ¶ Beato Siluestro patri nostro, summo Pontifici, & vniuersalis vrbis Romæ Papæ, & omnibus eius successoribus pontificibus, qui vsque in finem mundi in sede beati Petri erunt sessuri, de præsenti contradimus palatium Imperij nostri Lateranense, deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium †, necnon & superhumerale, uidelicet lorum, quod Imperiale circumdare assolet collum; verum etiam & chlamidem purpuream, atque tunicam coccineam, & omnia Imperialia indumenta; sed & dignitatem Imperialium præsidentium γ equitum, conferentes etiam & Imperialia sceptra, simulque cuncta signa, atque banda, & diuersa ornamenta Imperialia, & omnem processionem Imperialis culminis, & gloriam potestatis nostræ. Viris autem reuerendissimis clericis in diuersis ordinibus eidem sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ seruientibus illud culmen, singularitate, potentia, & præcellentia habere sancimus; cuius amplissimus noster senatus videtur gloria adornari; id est patricios δ, atque Consules effici, nec non & ceteris dignitatibus Imperialibus eos promulgamus decorari. Et sicut Imperialis militia ornatur; ita & clerum sanctæ Romanæ ecclesiæ ornari decernimus. Et quemadmodum Imperialis potentia officij diuersis, cubiculariorum nempe, & ostiariorum, atque omnium excubitorum ornatur, ita & sanctam Romanam ecclesiam decorari volumus Et vt amplissime pontificale decus prę fulgeat, decerminus & hoc, clericorum eiusdem sanctæ Romanæ ecclesiæ, manipulis & linteaminibus, id est candidissimo colore decorari equos, ita & equitare. Et sicut noster senatus calceamentis vtitur cum ε vdonibus, id est candido linteamine illustratis; sic utantur & clerici, ut sicut cœlestia, ita & terrena ad laudem Dei decorentur. Præ omnibus autem licentiam tribuimus ipsi sanctissimo patri nostro Syluestro, & successoribus eius ex nostro indicto ut quem ζ placatus proprio consilio clericare uoluerit, & in religiosorum numero clericorum connumerare; nullus ex omnibus præsumat superbe agere. Decreuimus itaque & hoc, ut ipse & successores eius diademate, uidelicet corona, quam ex capite nostro illi concessimus, ex auro purissimo, & gemmis pretiosis uti debeant, & in capite ad laudem Dei pro honore beati Petri gestare. Ipse vero beatissimus Papa, quia super coronam clericatus, quam gerit ad gloriam Beati Petri, omino ipsa ex auro non est passus uti corona; nos phrygium candido † nitore splendidum resurrectionem Dominicam designans, eius sacratissimo uertici manibus nostris imposuimus, & tenentes frænum equi ipsius pro reuerentia Beati Petri, stratoris officium illi exhibuimus, statuentes eodem phrygio omnes eius successores singulariter vti in processionibus ad imitationem Imperij nostri. Vnde ut pontificalis apex non uilescat, sed magis quàm terreni Imperi dignitas gloria †, & po-

Marginalia (left): † al. & eius successores. — † Antioc. Alexan.] orig. Impressum. — † al. concinnatione. — † al. eis libertatem cōcessimus — Iuo p. 5. c. 49. Pan. l. 4. c. 1. — † al. phrygium, id est mitram.

Marginalia (right): Suidas in hoc verbo βάνδα — † al. cādidi nitoris splendidā — † al. & gloria potētia

& potentia decoretur, ecce tam palatium nostrum, ut prædictum est, quàm Romanam vrbem, & omnes Italiæ, seu occidentalium regionum prouincias, loca, & ciuitates, præfato Beatissimo Pontifici nostro Syluestro vniuersali Papæ contradimus, atque relinquimus: & ab eo, & a successoribus eius per hanc diualem nostram, & pragmaticum constitutum decernimus disponenda, atque iuri sanctæ Romanæ ecclesiæ concedimus permansura. Vnde congruum perspeximus nostrum Imperium, & regni potestatem in orientalibus transferri regionibus, & in Byzantiæ prouinciæ optimo loco, nomini nostro ciuitatem ædificari, & nostrum illic constitui Imperium: quoniam ubi principatus sacerdotum, & Christianæ religionis caput ab Imperatore cœlesti constitutum est, iustum non est, ut illic Imperator terrenus habeat potestatem. Hæc uero omnia, quæ per hanc nostram imperialem sacram, & per alia diualia decreta statuimus, atque confirmauimus, usque in finem mundi illibata, & inconcussa permanere decernimus. Vnde coram Deo viuo, qui nos regnare præcepit, & coram terribili eius iudicio obtestamur per hoc nostrum Imperiale constitutum omnes nostros successores Imperatores, uel cunctos Optimates, Satrapas etiam, amplissimum senatum, & uniuersum populum in toto orbe terrarum nunc & in posterum, cunctis retro temporibus Imperio nostro subiacentem, nulli eorum quoquomodo licere aut infringere, aut in quoquam conuellere. Si quis autem, quod non credimus, in hoc temerator, aut contemptor extiterit, æternis condemnationibus subiaceat innodatus, & sanctos Dei, Principes Apostolorum Petrum & Paulum sibi in præsenti, & in futura uita sentiat contrarios; atque in inferno inferiori concrematus, cum diabolo, & omnibus deficiat impijs. Huius uero Imperialis decreti nostri paginam proprijs manibus roborantes, super uenerandum corpus beati Petri principis Apostolorum posuimus. Datum Romæ iij. Kal. Aprilis, Domino nostro Flauio Constantino Augusto quater, & Gallicano v. c. Coss.

¶*Hæc palea in multis habetur exemplaribus, in quibus aliæ paleæ esse non solent.*

α ¶Constantinus.] *Verba hæc vsque ad vers.* In eo priuilegio. *non solum habentur apud Anselmum, & Deusdedit, sed etiam in gestis Beati Siluestri in his, quæ à Constantino per octo dies post baptismum acta referuntur.*

β ¶Vtile.] *Hinc vsque ad finem sumpta sunt ex gestis seu actis sanctis Syluestri, in quibus multa præcedunt, ac multa deinceps plenius narrantur. Sed hic ea tantum videntur relata, quæ in collectionibus Anselmi, & Deusdedit habentur. Titulus proprius huius partis in gestis ipsis est huiusmodi.* Priuilegiũ sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quod constituit D. Constantinus Augustus sancto Syluestro episcopo urbis Romæ, & omnibus successoribus eius usque in perpetuum, & obtulit super corpus beati Petri. Apostoli. *De quo item priuilegio Leo nonus in epistola prima, seu libello aduersus inauditas præsumptiones Michaelis Constantinopolitani, & Leonis Acridani episcoporum, c. 13. sic loquitur:* Pauca ex priuilegio eiusdem Constantini manu cum cruce aurea super cœlestis clauigeri uenerabile corpus posito ad medium proferemus. *De ijsdem gestis, siue actis Gelasius in concilio LXX. Episcoporum (& refertur supra distinct. 15 in cap. sancta Romana) sic loquitur, vt ea videatur approbare. Et in martyrologio Romano, & Vsuardi in festo Sancti Syluestri legitur,* cuius actus clari habentur. *Inueniũtur vero etiam hodie peruetustis litteris descripta in bibliotheca Vaticana, & Abbatia Nouantulæ: quorum interpres in proœmio hæc ait:* Historiographus noster Eusebius Cæsareæ Palestinæ urbis episcopus cum historiam ecclesiasticam scriberet, prætermisit ea quæ in alijs opusculis sunt, uel quæ se meminit retulisse. Nam uiginti libros omnium penè prouinciarum, passiones martyrum, episcoporum, & confessorum, & sacrarum virginum, ac mulierum continere fecit. Deinde secutus, & ab Apostolo Petro, omnium episcoporum nomina, & gesta conscripsit, & earum urbium, quæ arcem pontificatus per Apostolicas sedes tenere noscuntur, vt vrbs Roma, Antiochia, Hierosolyma, Ephesus, & Alexandria. Harum urbium episcoporum omnium præteritorum nomina usque ad tempus suum, & gesta Græco sermone conscripsit. Ex quo numero unum episcopum vrbis Romæ sanctum Syluestrum me de Græco in Latinum transferre præcepisti domine sanctæ, ac beatæ pater. *Quibus verbis, quicumque sit auctor istius proœmij, eadem gesta ab Eusebio Græcè scripta fuisse clarè profitetur. Quæ etiam in vetustissimis Pontificalibus, & codicibus, in quibus sanctorum vitæ sunt descriptæ, in uita Beati Syluestri referuntur. Partem horum actorum (quod ad baptismum Constantini, & imagines sanctorum Petri, & Pauli spectat) refert Hadrianus Papa in epistola Constantino Imperatori, & matri Irenæ scripta, quæ in secunda actione septimæ vniuersalis synodi habetur. Ipsum autem priuilegium fere integrum refert Leo nonus loco superius indicato, & Theodorus Balsamon in Photij nomocanonem, tit. 9. c. 1. quanquam alijs in rebus (quod Græci plerumque solent) Romana eccle-*

sia

SIcut quamuis.] CASVS. Hoc cap. habet duas partes. In prima dr̃, ꝙ ſicut aliqua parua ciuitas nõ minuit prærogatiuã regni, etiam ſi ſit ibi ſedes regalis; ſic Imperator prærogatiuã eccleſiæ minuere nõ poteſt. In ſecunda dr̃, ꝙ pontifex quantumcumque ſit malus: dummodo non ſit hęreticus, ab Imperatore puniri non poteſt: Secunda pars incipit ibi, [Semper eſt.]

a ¶Sicut.] Senſus eſt: ſicut parua ciuitas non poteſt regnũ impugnare: ita nec Imperium ſacerdotium. Vel ſic, licèt eps ſit in parua ciuitate, Rex tñ non põt iudicare de clericis eius, ſecundũ hoc., dic diſpenſationis religioſæ, id eſt, epiſcopi conſtituti in parua ciuitate.

Imperium non poteſt ſacerdotiũ impugnare

b ¶Humanitus.] Id eſt, conſuetudine humana, id eſt, fragilitate humanæ naturæ. H.

c ¶Non tamen contra religionem.] Nam in eo caſu poſſet à quocumque redargui. 40. diſt. ſi Papa. vel etiam ſi ſchiſma faceret. 23. q. 5. de Liguribus. Et plures caſus in quibus laici habent iuriſdictionem ſuper clericos, dixi 23. q. 5. principes.

Laici ſuper clericos qñ que iuriſdictionem habeat.

d ¶Nullatenus.] 63. diſt. Valentinianus.

Boni

ſia non ſatis æquus. Hanc eandem donationem ante Gratianum recitarant Anſelmus, Deuſdedit, Iuo locis notatis: Quo ea pertinent, quæ Petrus Damianus in diſceptatione ſynodali inter regium aduocatum, & Romanæ eccleſiæ defenſorem ſcripſit. Lege, inquit, Conſtantini Imperatoris edictum, ubi ſedis Apoſtolicæ conſtituit ſuper omnes in orbe terrarum eccleſias principatum. Nam poſtquam ſupra corpus beati Petri baſilicam fundator erexit, poſtquam patriarchium Lateranẽſe in beati Saluatoris honore cõſtruxit: mox per Imperialis reſcripti ſeriem Romanæ eccleſiæ conſtituit dignitatẽ, ubi nimirum Beato Syluestro, ſuiſque ſucceſſoribus obtulit, ut regali more, & aurea corona plecterētur in capite, & cæteras regij cultus infulas vſurparent: Verum Beatus Syluestcr ornamenta, quæ ſacerdotali congruere iudicabat officio, in proprios vſus aſſumpſit: coronam vero, vel cætera quæ magis ambitioſa, quàm myſtica uidebantur, omiſit. Cui etiam Conſtantinus Lateranenſe palatium, quod eatenus aula regalis extiterat, perpetuo iure conceſſit, regnum Italiæ iudicandum tradidit. Nam & ipſius Regis hæc uerba ſunt. Vnde cõgruũ, inquit, proſpeximus noſtrum Imperium, & regni poteſtatẽ orientalibus transferri, ac mutari regionibus, & in Bizantina prouincia in optimo loco nomini noſtro ciuitatem ædificari, & noſtrum illic conſtitui Imperium: quoniam, vbi principatus ſacerdotum, & Chriſtianæ religionis caput ab Imperatore cœleſti conſtitutum eſt, iuſtum non eſt, ut illic Imperator terrenus habeat poteſtatem. *De hac eadem reſcribit Ado Viennenſis in commentario ætatis ſextæ, & Gotfredus Viterbienſis in chronicis par. 6. c. 2.*

γ ¶Præſidentium equitum.] *Gracè eſt apud Balſamonem, καὶ ἀξιώματα τῶν βασιλικῶν ἀλόγων, id eſt,* & dignitates Imperialium equorum.

δ ¶Id eſt patricios.] *Locus hic Gracè ſic habet, καὶ ἔχειν ἐκείνην τὴν ὑψηλότητα, καὶ μεγαλοσύνην, ἣν κεκόσμηται ἡ μεγάλη σύγκλητος ἡμῶν, ἤτοι οἱ πατρίκιοι, καὶ οἱ κόνσουλοι, ἤτοι οἱ ὕπατοι, καὶ λοιπὰ ἀξιώματα. id eſt,* & illam habere celſitatem, atq; amplitudinem, quo ornatus eſt magnus noſter ſenatus, ſiue patricij & conſules, ſiue hypati, & reliquæ dignitates.

ε ¶Cum udonibus.] *Gracè totus hic locus habet paulo aliter, καὶ ὡς ἡ ἡμέτερα σύγκλητος φορεῖ ὑποδήματα ἤτοι σανδάλια λευκὰ διὰ ὀθονίων, οὕτως, καὶ τὰ οὐράνια ὡς καὶ τὰ γηινὰ πρὸς αἴνεσιν τοῦ θεοῦ id eſt,* Et quemadmodum ſenatus noſter fert calceos, ſeu ſandalia cum linteis albis; ita etiam cœleſtia, ſicut terreſtria ad Dei laudem.

ζ ¶Quem placatus.] ἵνα ἐάν τις τῆς συγκλήτου βουληθῇ μετὰ ἰδίου θελήματος, καὶ εὐαρέσου γενέσθαι κληρικὸς, καὶ ἐν τῷ τῶν ἁγίων κληρικῶν συναριθμεῖσθαι μήτις τολμᾷ ἀπὸ πάντων ἐμποδίζειν τούτῳ. *id eſt,* vt ſi quis ex ſenatu ſponte ſua, quodque ita ipſi libeat, uoluerit fieri clericus, & in ſanctorum clericorum numerum adſcribi, ne quis ex omnibus hoc audeat impedire

η ¶Hæc uero omnia.] *Hic quoque eſt magna verborum varietas, ſed eadem fere ſnīa.*

Item Gelaſius ad epiſcopos Dardaniæ.

¶Imperialis auctoritas religioſæ diſpenſationis menſuram non mutat. C. XV.

SIcut [a] quamuis parua ciuitas prærogatiuam præſentis regni non minuit, ſic Imperialis præſentia menſuram diſpenſationis religioſæ non mutat. *& infra.* ¶ Semper α eſt effectum in ſacerdotali concilio de ſacerdotibus iudicia prouenire. Nam qualeſcumque Pontifices ſint, & ſi errore humanitus [b] accidente, non tamen contra religionem [c] vllatenus excedentes, nullatenus [d] uideantur à ſæculari poteſtate poſſe percelli.

BOni principis.] CASVS. Hic dicitur, quod officiũ principis est, ecclesias destructas restaurare, nouas ædificare: & clericos potius defendere quàm destruere, vel aliquo modo subiugare.
a ¶ Contritas.] 25. q. 1. diuinis, &c.
b ¶ Restaura-

CASVS. Hic intitulatur 97. dist. in qua cõcludit Gratianus ex illo capitulo, bene quidẽ. quod nulli laico de rebus ecclesiasticis iudicare licet sine auctoritate ecclesiæ. & si aliter factum fuerit, irritum erit, nisi ecclesia subscribat vel auctoritatem præstet. Et ideo videtur quod constitutio, quã fecit Honorius Imperator s. 79. dist. si duo non valuit, cũ fuerit à laico facta: postea soluit dicẽs, quod si laicus inuitetur ab ecclesia, ut de rebus ecclesiasticis faciat constitutionẽ, sicut fuit Honorius à Bonifacio inuitatus, valebit constitutio.
c ¶ Hoc capitulo.] Respicit in hac dist. 97. illud ca. bene quidem. 96. dist. & assignat in hoc §. quandam contrarietatem, & dat postea solutionem.
d ¶ Honorij.] Supra dist. 79. si duo.
e ¶ Ne hæretici.] s. distin. 8. quo iure. & 23. q. 7. ca. 1. & 2. & 27. q. 3. cap. nimium.
f ¶ Inuitati.] s. di. 63. Hadrianus. & cap. in synodo.

ECclesię.] CASVS. Hæc est epistola Papæ Bonifacij, in qua supplicat Honorio Imperatori. In prima parte ostendit Bonifacius, quod ipse est sollicitus de ecclesiastico statu, ne si negligens inueniatur, sit redarguendus. In secunda rogat Honoriũ de pace & quiete ecclesiæ seruanda, ei multipliciter applaudẽdo. In tertio rogat eũ, ut suos legatos honorificè recipiat. Secunda ibi. [Ipsa enim ecclesia.] Tertia incipit ibi, [Habet refugiũ.]
g ¶ Ecclesiæ.] j. cap. proxi. victor. contra: Sed ut ibi dicitur: iã erat in cõualescentia; adhuc tamẽ erat debilis, vt hic.
h ¶ Conuentus.] .i. conuenticulas. C. de epis. & cle. conuenticulam.
i ¶ Agitantur.] q. d. licet adhuc simus inualidi, tamen cura ecclesiæ nos cõpellit, ut inuigilemus ecclesiasticis negocijs, & pro eis intercedamus apud uos: quia multi clerici turbant ecclesiam Dei. Archidiaconus.
K ¶ Facere.] Scilicet uidemini.
l ¶ Tacentem.] Extra de testa. quia ingredientibus. & 63. dist. c. 1.

a ¶ Semper.] *Mutatus est a collectore orationis ductus, ne quæ antecedunt, recitanda essent.*

Item Marcellus Papa Maxentio. a

a ¶ Maxentio.] *In impressis addebatur,* episcopo, *quæ uox abest ab omnibus manuscriptis.*

¶ Ecclesias restaurare contritas, non Pontifices persequi boni principis est. C. XVI.

Ans. l. 6. c. 192. †al. regis

BOni principis est, ac religiosi †, ecclesias contritas [a] atque conscissas restaurare [b], nouas ædificare, & Dei sacerdotes honorare, atq. tueri. Vnde sanctos Apostolos, eorumq. successores sub diuina contestatione constituisse legimus, non debere fieri persecutiones, nec inferri fluctuationes, nec inuidere laborantibus in agro Dominico; neque expellere æterni regis dispensatores.

DISTINCTIO XCVI.

†al. Pontificũ

HOc capitulo patenter [c] ostẽditur, quòd nec Imperatori, nec cuilibet laico licet decernere, vel de electione Pontificis †, vel de rebus ecclesiasticis. Quæcumque autem ab eis constituta fuerint, pro infectis habenda sunt: nisi subscriptione Romani Pontificis fuerint roborata. Vnde illud Honorij [d] Augusti, ut supra dictum est, uanum esse uidetur, quod contra auctoritatem sacrorum canonum de electione summi Pontificis decernere tentauerit. Sed sicut ex eodem capitulo habetur, ecclesiæ precibus Imperator in præsumptores valet decernere: sicut pro defensione fidei quondam decreuisse leguntur; ne hæretici [e] aliquid nomine ecclesiæ possiderent. Ab ea autem non inuitati [f] de rebus ecclesiasticis aliquid disponendi non habent facultatem. Honorius vero Augustus non sua auctoritate, sed beato Bonifacio supplicante, ecclesiasticæ quieti consulere, & concertantium ambitionem punire curauit.

Dist. 79. si duo.

Vnde idem Bonifacius episcopus supplicationis epistolam Honorio Augusto destinauit, dicens.

¶ Epistola Bonifacij ad Honorium Augustum. C. I.

Epistola. 1. ad Honorium.

ECclesiæ [g] meę, cui Deus noster meum sacerdotium, vobis res humanas regentibus, deputauit, nos cura constringit: ne causis eius, quamuis adhuc corporis incommoditate detinear, propter conuentus [h], qui a sacerdotibus uniuersis, & clericis, & Christianæ plebis perturbationibus agitatur [i], apud aures Christianissimi principis desim. Si enim secus, quàm oporteat, eueniat; nõ uos id facere [k], qui cuncta æqua moderatione componitis, sed nos per nostram tacentẽ † [l] desidiam uidebimur, quod ciuitatis quie

†al. tacentes

b ¶ Restaurare.] 27. q. 4. diffiniuit. 16. q. 1. statuimus.

HOc capitulo patenter.] Hæc distinctio diuiditur in duas partes. Secunda ibi, [Sine signatis.] Io. de Fant.

a ¶ Sub.

tem, & ecclesiæ pacem peruertere ualeat, admisisse. Cum enim humanis rebus diuinæ cultor religionis domino fauente prouideas † : nostra culpa erit, si non id sub uestra gloria (quam certum est diuinis semper rebus animo prõptiore fauisse) firmo, & stabili iure custodiatur, quod per tot annorum seriem, & sub illis [a] etiam principibus obtinuit, quos α nulla nostræ religionis cura cõstrinxit; id est, ut licita α seruentur, & sub uestræ Imperio clementiæ minime, quæ sunt illicita, formidentur [b]. ¶Ipsa enim ecclesia deuotionem tuam Christianissime Imperator, meo † quidem sermone, sed suo uenerabili appellat affectu †, quam Christus Deus noster, uestri fidus rector & gubernator Imperij, uni desponsatam sibi, & intactam uirginem [c] seruat : ne in eam aliquos patiamini insidiantium procellarum [d] fluctus illudi, & quietam faciem [e] tempestatis insolitæ tumore turbari, gloriosissime & tranquillissime Imperator Auguste †. Ipsa ergo (quæ uni desponsata, nostra † tamen mater est) Ecclesia, hac pietatem uestram legatione, quam suis sacerdotibus cõmisit, appellat, præterita [f] præsentiaque repetit [g]. Vobis, inquit, religiose imperãtibus β creuit meus, qui modo tuus est, populus, tam fidus Deo, quàm tibi [h], qui es princeps Christianus. Ecce enim inter ipsa mysteria; inter preces suas, quas pro uestri fęlicitate dependit Imperij, teste (apud quem, & de cuius sede agitur) sancto Petro, solicitis pro religionis obseruantia uocibus clamat; cum solicita petitione miscetur oratio, ne humanas γ res solito tentatore occultè solicitante semel euulsa [i] discordia distrahat. Angeretur pluribus, princeps christianissime, mater Ecclesia; nisi apud te suarum esset cura † causarum †, & nisi in oppressionibus idolorum, in hæreticorum correctionibus, fide tua, diuino cultu pariter cum Imperio semper florente, uicisset. ¶Habet refugium, pium tuæ mansuetudinis animum cum suæ religionis ueneratione coniunctum; cum quidquid huic proficiat, vos agatis, & conferatis fratribus, & consacerdotib. meis, probatissimis viris, a me, & ab omnibus (qui Ecclesiam faciunt †) legatis: quibus (precamur) sacræ causam religionis prosequentibus [k], in urbe uestræ mansuetudinis hoc animo, quo postulatis [l] annuitis, in perpetuum statui uniuersalis ecclesiæ consulatis.

† *al. præsideas*

† *al. non meo*

† *al. affatu*

† *al. semper Auguste*

† *al. uestra*

† *secura*] ori.

† Adde ꝙ Imperator est defensor & filius ecclesię no. in cle. Romani. de iureiur. & in auth. ut oẽs obe. iu. ꝑuin. §. & hoc cõlideratẽs. coll. 5

† *faciũt istius modi*] orig.

α ¶Id est, ut licita.] *In epistola ipsa legitur*, id est, ut fidens vtar licitis.

β ¶Imperantibus.] *Additis aliquot ex epistola vocibus emendatus est hic locus*, creuit meus, qui modo tuus est, populus.

γ ¶Ne humanas.] *In plerisque vetustis legitur*, ne hos in uarias res solito, &c. *In originali uero*, ne hos, *aliàs*, uos, in uarias res semel euulsa distrahat a cultu solito, tentatore solicitante, discordia.

¶Rescriptum Honorij ad Bonifacium Papam. C. II.

VIctor [m] Honorius inclytus triumphator semper Augustus Sancto, ac uenerabili Bonifacio Papæ urbis æternæ. Scripta Beatitudinis tuæ debita reuerentiæ gratulatione suscepimus: quibus recensitis egimus omnipotenti Deo maximas gratias, quòd sanctimoniam tuam post

a ¶Sub illis.] Vt 11. q. 1. sacerdotibus.
b ¶Formidentur.] A Christianis.
c ¶Virginem.] Vt 27. q. 1. nuptiarum. in fi.
d ¶Procellarum.] Id est hæreticorum.
e ¶Faciem.] Ecclesiæ.
f ¶Præterita.] Scilicet beneficia. sic intelligitur de conse. distin. 2. panis, ꝗ. s. pro omni munere debemus Deo gratias referre, præsenti. s. & ꝓterito, non futuro: q. a nec Deus futurũ peccatum indulget. inf. de pœn. distin. 3. sanè cauendum. nec pactum valet, si fiat ꝗ non agam de futura iniuria. ff. de pactis, si unus. §. pacta.

Peccatum futurum Deus non indulget.

g ¶Repetit.] Id est, recolit, & ad memoriam reducit.
h ¶Tibi.] Ne sis ingratus.
i ¶Euulsa.] Per effectum: id est, euellent.
k ¶Prosequentibus.] Legationem nostram Arg. ad quæstionem magistri P. ꝗ Archiepũs Bracaren. potuit eum spoliare.
l ¶Postulatis] Datiui casus.

VIctor.] CASVS. Honorius nũc rescribit Bonifacio: & primo salutat eum referendo gratias Deo de sanitate sibi reddita: & deprecatur ipsum, vt debeat orare pro ipso, cõmendãs eum in solicitudine sua: & significat ei, ꝗ ad postulationem suorum legatorum, fecit constitutionẽ, per quam satis putat esse prouisum ecclesiasticę quieti. tandem rogat ut cõstitutionem illam publicet, quatenus oẽs clerici sciant ab ambitionibus apostolicæ sedis esse cessandum: quia de cætero ad hoc nullę dissẽtiones ualebunt.

m ¶Victor.] Sed quare ꝓmisit hic Imperator nomen suũ: Fortè hæc consuetudo erat olim. C. de sum. trin. inter claras. Papa tñ alios sibi ꝓponit. 12. q. 1.

quæst.1.dilectissimis.Vel fortè tunc nouella erat Ecclesia, & adhuc obtinebat illud, Quare fremuerunt gentes, &c. 1. postea autem Imperator subiecit se Papæ, vt 23.q.4.displicet.

1.23.q.4.nō inuenitur.

a ¶Sua studia.]Idem,conspirationes. simile 61.distin. obitum. alias in bonā partem.ead.dist.studij.Io.

olim.in fi.& C.de fide instru.l.vlt.Sed nunquid sufficit mandatum sine litteris? Dico ꝙ legato non sufficit ꝓbare mandatum,ut C.de man.princ. l.1. quia legati nō sine periculo recipiuntur. Vnde maior est in eis facien da examinatio,ut 42.dis.quiescamus.Sed delegatus potest probare mandatū sine litteris, ut in authen.de liti.§. omnē. colla.9. & argu. extra de offi.deleg.prudentiam. & extra de rescript.ex parte. Ioan. Tan.& quidam alij dicunt, quòd in iudice delegatio non sufficit probare amissionem rescripti, nisi ostēdat authenticum, ut extra de offi. deleg. cum in iure.25.q.2. sancimus. & extra de fide instr.c.1. Ita notat T. super illa decre. cum olim. Sed pone quòd partes viderunt & approbauerunt rescriptum, & postea redactū fuit in publicam formam per tabellionem: nunquid amisso postea rescripto iudex procedere poterit? Satis credo ꝙ sic, Io. vt notaui in quæstionibus 3. B. Sed cū hic in distinctione dicat, ꝙ litteræ debeant esse signatę, videtur à quocumq; sint signatæ, ꝙ sufficiat ad hoc vt scriptura dicatur authentica, vt extra de appel. personas. & extra de fideiuss. peruenit. Nā & eps sigillat sigillo ecclesiæ suæ, vt 73. distin. in nomine Domini in fi. item & alieno annulo potest quis signare testamētū, ut Instit.de test.§. possunt aūt. Itē & alienū sigillū 4. etiam nō iudicis sui fidem facit, ut infra dist. prox. ca.1.& 2. Sed dic, ꝙ alienum sigillum facit fidem, si nō habetur proprium: aliàs non, vt extra de appel. significauit.& 65.dis.episcopus. Item litteræ nō dicuntur signatæ si legi non possunt characteres, vt extra de fide instr. inter.& ff.de test.ad testium.§.si signa.& §. si signum. Item si filum ruptū sit, non dicuntur signatæ, vt extra de cri.fal. c.licet. Si autē filum ex toto non est fractū, bene dicuntur signatæ, vt ff.de bo.poss.secundum tab. l.1.§.si linum.extra de fide instr.sicut.

Ipse Ioan.& H. in pced. decre. d' priui. cū olim in glos. hoc est. ubi dicūt & Goff. cū eis hoc esse verum nisi honestus & notus esset; & tunc pōt & dbet ei credi vt in hoc ca. nobilissimus. Arch.

Delegatus mandatum sine litteris probare potest.

3 Quæstio dñicalis est & incipit: quidam impetrauit rescriptum.&c.

Litteras esse à quocunque signatas an sufficiat.

4 Dū tñ sit authenticū. Argu. C. de bo. prosc. si qs intra. insti. de Attitu.§.penul. Archi.

iungum incommodum opratę redditam didicimus sanitati. Et idem reuertentibus venerabilibus viris gaudium nostrum sacrorū apicum attestatione signamus, ac petimus, vti quotidianis orationibus Apostolatus tuus studium, ac votum suum circa salutem, atque Imperium nostrum dignetur impendere. Illud autem pietati nostræ satis placitum esse cognosce, quod sanctimonia tua de ecclesiarum, aut populi perturbatione solicita est. Quæ, ne aliqua ratione possit euenire, satis clemētia nostra credidit esse prouisum. Denique beatitudine tua prædicante id ad cunctorum clericorum notitiam uolumus peruenire, ut si quid forte religioni tuæ (quod non optamus) humana sorte cōtigerit, sciant omnes ab ambitionibus esse cessandum. Ac si duo, *vt supra, Et infra.* ¶Vnde id obseruādum est, ut omnes tranquillam mentem, & pacificos animos ex serenitatis nostræ admonitione custodiant, nec aliquid seditiosis conspirationibus tentare conentur: cum certum sit, nulli partium sua studia [a] profutura.

Dist.79. si duo.

2 *Sine signatis apicibus non est mos Romanæ ecclesiæ undecunque legationem suscipere a.*

Vnde Nicolaus Papa.

a ¶Suscipere.] *In vulgatis sequebatur,* neque mittere: *quæ absunt a uetustis, neque conueniunt cum his, quæ sequenti capite afferuntur.*

¶Romana non consueuit ecclesia sine signatis apicibus legationem undecunque suscipere. C. III.

NObilissimus [b] vir, atque strenuus uestræ sublimitatis legatus, licet nullam epistolam iuxta consuetudinē a uobis nostro Pontificio detulisset, licet nunquam Apostolicæ sedis modus † fuerit absque signatis [c] apicibus vndecunque legationem suscipere; Nos tamen uos in illo honorantes, eiusque grauitatem, & eloquiorum illius veridicas cognoscentes assertiones; nihilo minus [d] eum, & sicut decuit, suscepimus, & ei, sicut honestum fuit, credidimus [e].

† al. mortis

SINE. CASVS. Quia in superiori ca. facta fuit mētio de signatis apicibus: ideo nunc vult ostendere, ꝙ ecclesiæ Romanæ mos est non suscipere legatum sine signatis apicibus.

NObilissimus.] CASVS. Mandat Nicolaus Papa cuidā principi, ꝙ licet mos sit Romanæ ecclesiæ non recipere legatum alicuius sine litteris sigillatis; tamen legatum illius principis sine litteris recepit honorifice: & verbis eius fidem adhibuit: honorans principem in persona ipsius.

b ¶Nobilissimus.] Arg. quòd sine litteris non est adhibenda fides legatis. 11.q.2. Lugdunensis.

c ¶Signatis.] Oportet ergo ꝙ legatus exhibeat litteras legationis suæ ad hoc vt credatur ei, vt hic, & 63. dist. lectis. C.de man. princip. l. vnica. Sed quid si perdidit litteras, & uult probare 2. amissionem? Dico ꝙ potest: non tamen sufficit probare tenorem litteræ, nisi & probetur, ꝙ illa littera fuerit sine vitio, vt extra de priui. cum

Legato sine litteris suæ legationis credēdum non est.

2 Quod dic vt et notat

d ¶Nihilo minus.] Ergo & Cardinali, qui bene notus est in aliqua prouincia credēdum esset sine litteris: maximè cum non contingat Cardinalem vnquam abesse nisi legationis causa. Ioan.

e ¶Credidimus.] Arg. ꝙ interdū voci & assertioni unius credendū sit. si persona sit honesta & authē. 5. arg. 8.q.3.c.1. Arg. ꝯ. 9. dis. ego solis. sic è conuerso ex ꝑsona ꝓferētis instrumentū minus creditur instrumēto. vt ff. de eden. si qs. §.1. sic si malus aliquid dicat, nō facile ei creditur, ut 24.q.1. quisquis. Arg. ꝯ. 19. dist. secundum.

Cardinali noto sine litteris credi potest.

Voci unius qñq; credit̄

5 Concor. text. ī l. si qs decurio. C. de fal. & ī l. Theopompus. ff. de do. ple. regulariter tñ est contra.

Ve circa ordinandos.] CASVS. Egit. s. Gra. diligenter de ordinatione & electione clericorum: sed quia per mutationem locorũ veritas occultatur: ideo in hac dist. 98. ostẽditur vt clerici peregrini non recipiantur, nisi cum litteris quinque episcoporum, cũ à proprio episcopo fuerunt commendati.

a ¶Quæ circa.] Hic depingitur 98. dist. in cuius principio vtitur Gratia. trãsitu: in quo ostendit quid dixerit hactenus, & quid in hac dicturus sit. Nam quia clerici sæpè mittuntur de prouincia ad prouinciam, breuiter ostẽdit, ꝙ nõ sunt recipiendi in alia prouincia sine litteris episcoporum suorum.

Clerici sine litteris suorum eporũ non sunt recipiendi.

NVllus.] CASVS. Dicit̃ hic, ꝙ nullus episcopus debet recipere clericũ transmarinum in sua ecclesia, nisi habuerit litteras sigillatas quinque episcoporum, uel eo amplius fuerit commẽdatus: quia multa per subreptionem solent euenire. Idem dicitur in seq. cap.

b ¶Nullus aliqua.] Ista c. introducta sunt ad cautelam; vel legũtur de primitiua ecclesia: & sic secus hodie.

c ¶Nisi quinq;.] Cõtra 71. dist. cap. 2. Sed hæc capitula loquuntur, quando ita remoti sunt, ꝙ sigilla episcoporum & etiã loca ignota sunt: illud quando episcopus ꝓpinquus est & eius sigillum bene cognoscitur: & hoc colligitur extra de cler. pereg. tuæ. Sed pone ꝙ nõ habet litteras: erit ne recipiendus si probet per testes? ita. extra de cleri. pereg. c. vlti. Nam magis credendum est uiuæ uoci. quàm mortuæ. in authen de fide instr §. si vero. coll. 6. H. intelligit hæc capitula abrogata. olim enim habuit locum hoc capitulum propter multitudinem hæreticorum. Sed illud capitulum, tuæ. euacuat opinionem istam. Sed certè non vr recipiendus, & si mille sigilla haberet ignota: quia non plus fidei prẽstant mille ignota, quàm vnũ ignotum, prẽterea in testamento ita inuenis ꝙ cum signa sunt ignota, conuocantur omnes illi quorum dicuntur sigilla, ut sciatur an recognoscant sua signa: ut ff. quemadmodũ testamenta aperiãtur cũ ab initio. ex hoc cõcedo, ꝙ nisi aliqualis habeatur notitia de sigillis, & de illis remotis ecclesijs, ꝙ non sit eis credendũ, & si mille sint: arg. ex de fide instr. cap. quod super his.

Voci uiuæ magis credẽdum, est ꝗ mortuæ.

Sigillis ignotis fides non est adhibenda.

d TRansmarinos.] Idem intelligo de quolibet ignoto, qui sigillare præsentat ignota. Ioan. 1.

e ¶Chyrographis.] Id est, litteris, in quibus continebitur de vita, de moribus, de ordinibus, & de irregularitate sua.

f ¶Per [1]

[1] Cõcor. no. per Bart. in l. Lucius. ff. de fide instru. & l. ad testium. ff. de test.

DISTINCTIO. XCVIII.

Væ circa [a] ordinandos sint obseruanda, quæ in eorum electione diligenter sint consideranda, multorum auctoritatibus monstrata sunt. Sed quia veritas rei nonnumquam obscuratur mutatione prouinciæ; decretum est sacris canonibus, vt peregrini, nisi quinque, vel eo amplius suorum episcoporum fuerint commendatis chyrographis, non ordinentur.

Vnde Siluester Papa generali concilio præsidens dixit,

In fine epilogi concilij. Romani sub Syluestro. sed paulo aliter.

¶Nisi quinque episcoporum litteris designatum transmarinum hominem ad clericatum nullus suscipiat. C. I.

Poly. l. 2. tit. 31. Ans. l. 7. c. 23.

NVllus aliqua [b] ratione transmarinum hominẽ penes vos† in clericatus gradus suscipiat, nisi quinq; [c] aut† eo amplius] episcoporum designatus sit chyrographis.

†*al. nos*

† Absunt ab originali & aliquot Grat. codicibus.

Item Anastasius I. vrbis Romæ episcopus ad omnes Germaniæ, ac Burgundiæ episcopos, epist. 1. c. 2.

¶De eodem. C. II.

Poly. ibidem. Ans. l. 7. c. 24.

TRansmarinos [d] homines in clericatus honorem † nemo suscipiant, nisi quinque, aut eo amplius episcoporum chyrographis [e] sint designati: quia multa per subreptionem [f] solent euenire.

†*al. honore uolite suscipere*] orig.

Item Gregorius Romanæ ecclesiæ præsul Squillatino episcopo, lib. 2. epist. 25.

¶De eodem. C. III.

Polyc. ibidem. Ans. l. 7. c. 25. Iuo p. 6. c. 351.

AFros [g] passim, vel incognitos peregrinos, ad ecclesiasticos ordines tendentes nulla ratione suscipias [h]. quia Afri quidẽ aliqui Manichæi, aliqui rebaptizati; peregrini vero plurimi etiã in minoribus ordinibus constituti fortiores α [i] de se prætendisse honores sæpe probati sunt.

α ¶ Fortiores] *Sic legitur in vetustis Gratiani & B. Gregorij codicibus, verum in Frobeniana, ac Lugdunensi eiusdem B. Gregorij operum editione*, ad fortiores prætendisse honores.

f ¶Per subreptionem.] Si. extra de procur. cap. 1. & 3. q. 3. induciæ.

AFros.] CASVS. Præcipit Grego. in hoc. c. episcopo Squillatino, ut afros & peregrinos clericos ad ordines non suscipiat: quia quidam eorum sunt hæretici: quidam sunt rebaptizati: quidam vero sunt peregrini: & ordines quos non habent, se mentiuntur habere.

g ¶Afros.] Ratione prouinciæ præsumitur contra aliquem. arg. 24. dist. quando. ff. de ædili. edi. quòd si nolit. §. qui mancipia. 2. [2]

h ¶Suscipias.] Vt officient populum. aliàs bene; extra de cle. pereg. c. pen.

i ¶Fortiores.] Hæc est una ratio, quare non admittuntur. aliæ assignantur. 19. q. 2. duæ.

[2] Arg. ꝯ ex de iud. cũ deputati. extra de insti. ad decorẽ. Archid.

Omnes.]

OMnes.] CASVS. In hoc cap. statuitur, ut illi, qui in peregrinatione sunt baptizati, non promoueãtur: quia eorum uita est incognita, & possunt esse irregulares.
a ¶Omnes.] Hoc cap. loquitur de adultis. Sed nonne baptismus tollit omnẽ peccati maculam? Vtique sic ȷ̃. de pen. dist. vlt cap. vlt hoc ergo ideo quia fortè isti bigami uel aliàs irregulares sunt, quia ante baptismum fortè fuerunt bigami.

Baptismus omnẽ peccati maculã tollit.

Item ex concilio Elberitano, c. 24.

¶Non sunt promouendi ad clerum, qui peregre fuerint baptizati. C. IIII.

Iuo par. 6. c. 352

†al. in peregrinatione

OMnes [a], qui peregre† fuerint baptizati, eo quòd eorum minime sit cognita uita, placuit ad clerum non esse promouendos in alienis prouincijs.

DISTINCTIO XCIX.

DE primatibus [b] autem (quorum supra mentionem fecimus) quæritur, quem gradum in ecclesia obtineant; an in aliquo à patriarchis differant; quam obedientiam archiepiscopi eis debeant. Primates & patriarchæ diuersorum sunt nominum, sed eiusdem officij. Ab archiepiscopis autem, quoties necesse fuerit, episcopi ad primates appellant; sed a primatibus ad archiepiscopos appellare non licet. Debent ergo obedientiam primatibus archiepiscopi in omnibus, quæ sibi ab eis iustè fuerint imperata.

Vnde Anacletus Papa ait ad episcopos Italiæ, epist. 2.

¶Quæ obedientia sit exhibenda primatibus, & patriarchis. C. I.

Poly. l. 5. tit. 53. Pann. l. 4. c. 23.

PRouinciæ multo ante Christi aduentum [c] tempore diuisæ sunt, maxima ex parte, & postea ab Apostolis, & beato Clemente prædecessore nostro ipsa diuisio est renouata. Et in capite prouinciarum (ubi dudum primates legis† sæculi erant, ac prima iudiciaria potestas, ad quos qui per reliquas ciuitates commorabantur, quãdo eis necesse erat, qui ad aulam Imperatoris, uel Regum confugere non poterant, uel quibus permissum [d] non erat [e], confugiebant pro oppresionibus, uel iniustitijs suis; ipsosque appellabant, quoties [f] opus erat sicut in lege eorum præceptũ erat;) ipsis [g] quoq; in ciuitatibus, uel locis nostros† patriarchas, uel primates, qui unam formã [h] tenent, licet diuersa sint nomina, leges diuinæ, & ecclesiasticæ poni, &

†al. leges

†al. nostris

DE primatibus.] Hæc distin. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur, quod ubi erant primates gẽtilium olim: ibi sunt modo primates, id est, patriarchę, qui idem habent officium, licet nomina sint diuersa. Secunda ibi, [Nulli archiepiscopi.] Tertia ibi, [Vniuersitati.] Ioan. d. Fan.

CASVS. Quia supra in 80. distinct. c. 1. Gratianus fecerat mentionem de primatibus & patriarchis nec assignauerat differentiam inter eos, ideo supponit hãc 99. dist. in qua ostendit, quòd primates & patriarchæ quo ad officia non differunt, sed quo ad uocabula, ad quos primates uel patriarchas ab archiepiscopis appellant episcopi. Ostendit etiam quòd archiepiscopi debent primatibus obedire in his, quæ iustè fuerint imperata.

b ¶De primatibus.] Fecerat Gratianus ȷ̃. in distin. 80. mentionem de primatibus & patriarchis: sed ne quis crederet propter nominum diuersitatem aliquam esse realem differentiam; ideo ostendit in hac distin. differentiam esse tantum in nomine. Ostẽdit etiam de reuerentia, quam debent archiepiscopi suis primatibus. Ostendit ẽt ꝙ nec Romanus Põtifex debet uniuersalis appellari.

PRouinciæ.] CASVS. Quæsitum fuit ab Anacleto in quibus locis primates instituendi sint: & an archiepiscopi eis debeant obedire. Et respondet ꝙ leges ecclesiasticæ iusserũt poni primates uel patriarchas, qui eandẽ formam tenent (licet diuersa sint uocabula) in capitibus ꝓuinciarum, ubi olim erãt primates paganorũ: ad quos primates uel patriarchas ab archiepiscopis appellatur. In alijs uero ciuitatibus metropolitanis debent archiepiscopi residere, qui debent prædictis primatibus obedire, nec nominari primates, sed archiepiscopi uel metropolitani.

c ¶Ante Christi aduentum.] Ergo ante tẽpus Gelasij & Dionysij distinctæ erãt ꝓuinciæ unde reprobatur quædam solutio, quæ ponitur 10. q̃. 3. nec numerus. ꝙ scilicet tunc non erãt ꝓuinciæ limitatę. Sed dic ꝙ prouinciæ fuerunt diuisæ, ut hic, sed diœceses non, nisi a tpe Dionysij. 13. q. 1. c. 1. Vel solue per illam litteram, maxima ex parte: quasi dicat, non omnes.

Prouinciæ quo tempore fuerint distinctæ.

d ¶Quibus permissum.] Quia modica erat summa. 2. q. 6. anteriorum. §. illud.

e ¶Non erat.] Vt clericis, qui in causis ecclesiasticis nõ possunt appellare ad principẽ, vt ȷ̃. 11. q̃. 1. placuit.

f ¶Quoties.] Id est, bis ante sententiam: vel post sentẽtiam secundum canones. Et no. ꝙ dicit, quoties, secundum leges: sed tamen non licet secundum leges appellare ad principem, nisi in casu ante sententiam: & ita est arg. ad expositionem illius 2. q. 6. omnis oppressus.

g ¶Ipsis.] Repetit quod dixerat.

h ¶Formam.] Arg. C. de codic. si idem. contra. quia diuersitas nominum debet designare diuersitatem rerũ, ut 21. dist. cleros.

Appellare ante sniam ſm legesnõ licet.

1 Adde q sit comitatus, & ĩ quo differt à ciuitate, districtu vel territorio text. ĩ l. 1. C. quando impe. inter pu. & uidu.

a ¶Comitibus.] Id est, comitantibus vel sequentibus eos vel comitatibus. id est, episcopis. Comitatus enim dicitur 1 districtus alicuius ciuitatis, vbi est episcopus Vel hoc vult notare, ꝙ archiepiscopus maiorem habet potestatem in prouincia & iurisdictionẽ q̃ primas, nã metropolitanus est iudex ordinarius oĩum episcoporum prouinciæ: primas tantum archiepiscopi, vnde secũdum hoc maior est patriarchis.

Metropolitani iurisdictio.

Primatis iurisdictio.

a ¶Comitibus.] Id est, propter comites & propter episcopos suffraganeos.

b ¶Nomine.] Arg. ex nominib. semper res nominum, id est res significatas per nomina debere attendi.

NVlli archiepiscopi.] CASVS. Quæsitum fuit ab Aniceto Papa, utrum archiepiscopi sint appellandi primates uel patriarchæ. Et respondet ꝙ non, nisi multitudo populorum intãtum excrescat, ut de archiepiscopo fiat patriarcha.

c ¶Vocentur.] C. de lib. cau. iubemus. C. de proba. nec epistolis.

d ¶Qui primas.] Sicut Romanus, Antiochenus, Alexãdrinus, supra 21. dist. cleros. Quid de Veneto dic ergo quòd est primas respectu inferiorum. extra de priuile. c. antiqua.

Multitudine crescente multa fiunt.

e ¶Ad fidem cõuertatur.] Nam & apes accrescentes. 7. q. 1. in apibus. de conse. dist. 5. nunquam. & iuuentus Romana excrescens nouam sibi ciuitatem ædificauit: argu. C. de sac. san. eccl. iubemus. Et bene dicit, conuertatur: nam aliàs uix posset cõtingere, ꝙ in aliquo loco intantum excresceret populus, ut primate indigeret, ut 34. dist. fraternitatis.

Multitudine excrescente an possit ecclesia in alterius parochia sine ipsius consensu construi.

f ¶Constitui.] Argu. infra parochiam alicuius non debere cõstitui ecclesiam, nisi multitudo fidelium excreuerit. Sed nunquid illo inuito cuius est parochia, poterit hoc fieri & irrequisito? Non, vt 16. q. 1. multis cõciliis. & 16. q. 1. fęlix. & c. seq. Sed si requisitus nollet cõsentire: non minus tñ fieret per maiorem, scilicet per Papam, extra de eccle. ædi. c. 3. eius tamen consensu primo requisito. Et not. ꝙ huiusmodi requisitio facienda est cum ille locus esset, in quo excreuit multitudo fidelium iam deputatus alicui episcopatui, aliàs non.

g ¶Primæ.] Id est, patriarchalis.

PVNIVERSALIS. Hæc est tertia pars distinctionis: in qua dicitur, quòd Papa non debet uocari uniuersalis.

esse iusserunt ad quos episcopi, si necesse fuerit, confugerent, eosque appellarent; & ipsi primatum nomine fruerẽtur, & non alij. Reliquæ vero metropolitanæ ciuitates, quæ minores iudices habebant (licet maiores † comitibus [a] essent) haberent metropolitanos suos, qui prædictis iuste obedirent primatibus, sicut & in legibus sæculi olim ordinatum erat: qui non primatum, sed aut metropolitanorum, aut archiepiscoporum nomine [b] fruerentur. †al. maiorum comitum

¶Hoc caput integrum reperitur à Gregorio VII libr. 6. reg. epist. 35. Rothomagensi Turonensi, ac Senonensi archiepiscopis scripta, ex qua & originali nonnulla sunt restituta.

Item Anicetus ad episcopos Galliæ.

¶Non vocentur primates, nisi qui primas sedes tenent. C. II.

NVlli archiepiscopi primatis vocentur [c], nisi illi, qui primas [d] tenent ciuitates†; quarum episcopos Apostoli, & successores Apostolorum, regulariter patriarchas, & primates esse constituerunt: nisi aliqua gens deinceps ad fidem conuertatur [e], cui necesse sit propter multitudinem eorum †, primatem constitui [f]. Reliqui vero, qui alias metropolitanas sedes adepti sunt, non primates, sed metropolitani nominentur. Poly. l. 2. tit. 21. Iuo p. 5. c. 54. Pann. l. 4. c. 25. †al. sedes †al. episcoporum

Item ex concilio Africano, c. 6.

¶Primæ sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum, vel summus sacerdos. C. III. Et Carthag. 3. c. 26.

PRimæ [g] sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum, vel summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi: sed tantum primæ sedis episcopus. Poly. l. 2. tit. 26. Burch. l. 1. c. 3. Iuo par. 5. c. 57.

3 Vniuersalis autem nec etiã Romanus Pontifex appelletur.

Vnde Pelagius II. epist. omnibus episcopis illicite a Ioanne Constantinop. conuocatis, &c.

¶Nec etiam Romanus Pontifex vniuersalis est appellandus. C. IIII.

NVllus patriarcharum vniuersalitatis † vocabulo vnquam vtatur; quia si vnus † patriarcha vniuersalis dicitur, patriarcharum nomen cęteris derogatur. Sed absit hoc, absit à fidelis cuiusquam mente, hoc sibi uel uelle quempiam arripere, unde honorem fratrum suorum imminuere ex quantulacumque parte uideatur. Quapropter charitas uestra neminem unquam suis in epistolis uniuersalem nominet; ne sibi debitum subtrahat, cum alteri honorem offert indebitum. Poly. l. 2. tit. 20. Ansel. l. 6. c. 13. †al. summus] orig. †al. hoc tã profano uocabulo] or.

lis. Ioan. de Fant.

NVllus patriarcharum.] CASVS. Episcopi in suis epistolis appellabant patriarchas vniuersales: quare ꝓhibet Pelagius, omnibus episcopis vt neminem de cætero appellent vniuersalem: quia si unus appellatur uniuersalis, cæteris honor debitus subtrahitur.

Ecce.]

Io.dia.l.3.c.ult. *Item Gregorius Eulogio patriarchæ Alexandrino, lib.7. epist.30.indic.1.*

¶De eodem. C. V.

Poly.l.2.tit.26. Ant.l.6.c.131.

ECce in prefatione epistolæ, quam ad me ipsum, qui prohibui, direxistis, superbę appellationis verbum, vniuersalem me Papam dicentes imprimere curastis. Quod, peto, dulcissima mihi sanctitas vestra vltra non faciat: quia vobis subtrahitur [a], quod alteri plus quàm ratio exigit, præbetur [b]. Ego enim non verbis quæro prosperari, sed moribus; nec honorem esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus namque honor est, honor uniuersalis ecclesiæ: meus honor est, fratrum meorum solidus vigor. Tunc ego vere honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur [c]. Si enim vniuersalem me Papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse [d], quod me fatetur vniuersum. Sed absit hoc. Recedant verba, quæ vanitatem inflant, & charitatem vulnerant.

¶*Apud B.Gregorium hæc sequuntur.* Et quidem in sancta Chalcedonensi synodo, atque post à subsequentibus patribus hoc decessoribus meis oblatum vestra sanctitas nouit Sed tamen nullus eorum uti hoc vnquam uocabulo voluit, ut dum in hoc mundo honorem sacerdotum diligerēt oīum, apud omnipotentem Deum custodirent suum *Quam nō etiam plenius exponit, libr.4. epist.32. Refert autem B. Thomas in opusculo contra errores Græcorum totam illum synodum sancto Leoni sic acclamasse*, Leo sanctissimus Apostolicus, & œcumenicus, id est vniuersalis Patriarcha per multos annos viuat. *Et Leo ix. Michaeli Constantinopolitano archiepiscopo de hac eadem appellatione scribēs ait:* Licet magno Leoni prædecessori nostro, & successoribus ipsius hoc sācta decreuit Chalcedonēsis synodus. *Sed in multis quoque libellis, qui actione tertia eiusdem synodi habentur, hæc est inscriptio,* Sanctissimo, ac beatissimo vniuersali Patriarchæ magnæ Romæ Leoni. *Et in codicibus multarū epistolarum ad Romanos Pōtifices, quæ manuscriptæ in Vaticana bibliotheca seruantur (quarum multa exempla sunt penes priuatos) ad Hormisdam Papam plus quam trecenti Archimādritæ, ac monachi secundæ Syriæ sic scribunt:* Sanctissimo, ac beatissimo orbis terræ Patriarchæ Hormisdæ cōtinēti sedē principis Apostolorum Petri, deprecatio, & supplicatio minimorū Archimandritarum, & cęterorum Monachorum secundę Syriæ. *Et in media fere epistola:* Quoniam Christus Deus noster principem pastorum, et doctorem, & medicum animarū constituit vos nostrum sanctum Angelū; dignum est passiones, quæ nobis contigerunt exponere, &c. *Auitus quoque Galliæ episcopus ad eundem Hormisdam sic scribit:* Dū religionis statui, & plenis catholicæ fidei regulis perspicitis conuenire, vt gregē per tota vobis uniuersalis ecclesiæ membra commissum, peruigil cura me adhortationis informat. *Et Ioannes episcopus Nicopolitanus ad eundem:* Decenter ad vestras orationes concurro, vt iuxta consuetudinē Apostolicæ sedis uestræ cunctarum ecclesiarum curam, & Nicopolitanorum habere dignemini, secundum antiquam specialē dispositionē uestrā. *Et in breuiario Liberati, c.22 episcopus Pateræ hæc Imperatori de Syluerio Papa ait*, multos esse in hoc mundo reges, & non esse unum, sicut ille Papa est super ecclesiam mundi totius.

ECce.] CASVS. Eulogius Alexandrinus patriarcha in sua epistola Gregorium uniuersalem appellauit: quod ipse Gregorius ante prohibuerat: quare præcipit sibi, ut hoc de cætero non faciat: quia non uerbis, sed moribus quærit psperari: & si ipse uniuersalis appelletur, nullus honor cæteris remanebit. qđ ei non placet: quia tunc ipse honoratur cum alijs honor debitus non negatur.

a ¶Subtrahitur.] Argum. ꝙ Papa per suū mandatum non uult derogari iuri alicuius infra 25.q.2.quod uero dicitis. ꝟ. 9. qō. 3. nunc uero. ꝟ. 11.q.1. peruenit. ꝟ.63. distin. quanto. ꝟ.85. dist. archidiaconum Florentinum. in fi.1. Arg. cōtra 8.quæstio.3. Artaldus.9. qō.3. conquestus.in fi. sic extra de offic. deleg. super eo. ubi dicitur, nō est intentionis nostræ alicui derogare per rescriptum nostrum. & ita arg. quod uni attribuitur, alij subtrahitur. arg.45. dist. disciplina. ff. de iudi. cum prætor. in fi. & extra de 2.rescript. olim. in fine.85.dist. archidiaconum. argu. nemini consulendum cum alterius iactura, ut infra 9.q.3. si quis uero. not. 22.q.2. primum. 14.q.5. denique.

b ¶Præbetur.] Non enim debent plus esse subditi ꝙ̄ expedit. 2.q.7. admonēdi. nec prælati ita humiles vt contemnantur. 86.distin. quando. ff. de offic. præsi. obseruandum.

c ¶Non negatur.] C. de cad. tolen. l. 1. §. ultim. C. de nup. imperialis. in princ. nec enim publicè prodest, & c.3. C. de sen. præf. præ.l.1.

d ¶Negat se hoc esse.] Id est, esse de uniuersitate, cum tamen Romana ecclesia nō sit uniuersalis, licet sit de uniuersitate. Ioan.

Papa per suum mandatum an iuri alterius derogari uelit.

1 Adde ad hoc dubiū tex. in l. nec auus. C. de eman. lib. & in l. 3. §. si qs à principe. ff. ne quid in lo. pub.

2 Aliàs extra de pscri. cum olim.

Humilitas nimia prælatorū contēnitur.

3 Singulis legum adminicula denegari. Arch.

Et Regino Germanus lib. 11. *Chronicorum de Nicolao primo loquens, sæpe illum vocat vniuersalem Pontificem. Sed istius dictionis,* uniuersale, *duæ sunt notiones, quod Innocentius iij. lib. 2. epist. 206. (qua incipit,* Apostolicæ sedis) *Patriarchæ Constantinop. scribens exponit his verbis:* Dicitur enim uniuersalis ecclesia, quæ de uniuersis constat ecclesijs, quæ græco sermone catholica nominatur, & secundum hanc acceptionem uocabuli ecclesia Romana non est: uniuersalis ecclesia, sed pars uniuersalis ecclesiæ, prima uidelicet, & præcipua, ueluti caput in corpore; quoniam in ea plenitudo potestatis existit: ad cæteras autem pars aliqua plenitudinis deriuatur. Et dicitur uniuersalis ecclesia illa una, quæ sub se continet ecclesias uniuersas. Et secundum hanc nominis rationem Romana tantum ecclesia uniuersalis nuncupatur: quoniam ipsa sola singulari priuilegio dignitatis cæteris est prælata, sicut & Deus uniuersalis Dominus appellatur (non quasi iam diuisus in species aut specialissimas, aut etiam subalternas) quoniam omnia sub eius dominio continentur. Est enim una generalis ecclesia, de qua ueritas inquit ad Petrum: [Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.] *Matth.* 16.

DISTINCTIO C.

Piscopos [a] *autem ordinare ante pallium acceptum nec archiepiscopo, nec primati, nec patriarchæ licet. Quod ex auctoritate Pelagij Papæ (licet minus euidenter) datur intelligi. Ait enim Pelagius Papa.*

¶Intra tres menses fidem suam exponere, & pallium postulare à Romana ecclesia quisque metropolitanus studeat. C. I.

QVoniam quidam metropolitanorum fidem [b] suam secundum priscam consuetudinem sanctæ sedi Apostolicæ exponere detrectantes, vsum pallij neque expetunt, neque percipiunt; ac per hoc episcoporum [c]

Poly. l. 2. tit. 10. Burc. l. 1. c. 25. Ansl. l. 6. c. 92. Iuo p. 5. c. 136. Pann. l. 3. c. 11.

Piscopos.] Hæc distinctio diuiditur in quinque partes, & loquitur de pallio, quod est Pontificalis officij plenitudo; & ideo posuit in fine. In quarum prima parte dicitur, ꝙ metropolitanus sine pallio ordinare episcopos nõ dēt. & hoc probat per ca. seq. Secunda ibi, [Prisca.] Tertia ibi, [Causarum.] Quarta ibi, [Palliū.] Quinta ibi, [Priuilegia.] Ioan. de Fant.

CASVS. Supra tractatū est de patriarchis & archiepiscopis: sed quia eorū dignitas est imperfecta sine pallio: ideo supponit hic centesimam distinctionem, in qua specialiter de pallio tractatur, ostendens primo, ꝙ patriarchis, vel archieps sine pallio consecrare non licet. Secundo, ꝙ intra tres menses à tempore cōsecrationis palliū sit petendū, ut ĩ. c. quoniam. Tertio ostendit quibus palliū sit dandū, scilicet bene meritis, & instanter postulantibus, ut ĩ. eod. c. prisca. Quarto quo tempore pallio sit vtendum, scilicet tantum, in celebratione Missæ, ut infra ead. pallium. Quinto vero, quòd cum donatione pallij noua priuilegia conceduntur, vel uetera confirmantur, ut infra ead. rationis.

a ¶Episcopos.] Hic intitulatur 100. dist. & quia fecerat mentionē de primatibus & archiepiscopis, & eorū dignitas videtur esse imperfecta sine pallio, ut extra de elect. significasti; ideo specialiter tractat de pallio, ostendens, ꝙ nisi habeant pallium, non possunt episcopalia exercere officia. Ponit etiam intra quod tēpus debeat peti & dari quia intra tres menses: & quibus, qa bene meritis: & fortiter postulantibus 1. & quo tempore sit eo utendū, ut in alio tempore uti eo nõ possit: qa tantū in celebratione Missæ, nisi plus ex priuilegio alicui cōcessum sit, ut in alio tempore uti possit: & qualiter sit dandum: quia cum donatione noui priuilegij, vel renouatione ueteris, infra eadem, optatum.

Palliū qd refert, & qñ peti debet. 1 Vt ĩ. ea. c. prisca.

QVoniam quidē.] CASVS. Hoc c. in duas partes diuidit. In prima dr̃, ꝙ si archiepiscopus ultra tres menses à tempore consecrationis pallium petere distulerit, carere debet dignitate sibi commissa, & alij metropolitani cum consilio summi Pontificis uiduatæ ecclesiæ prouidebunt. In secūda parte, quæ loq. tur de episcopo, dicitur, ꝙ episcopus intra tres menses à tpe electionis debet consecrari. Sed si ultra menses quinque distulerit, nec ibi, nec alibi in episcopum consecrabitur, immo iudicio sui metropolitani cedat, & abrenunciet uel recedat. Secunda pars incipit ibi, [Si vero consecrandi.]

b ¶Fidem.] Id est, fidelitatem, uel etiam symbolum, ut infra ead. optatum.

c ¶Episcoporum.] Sed quare differunt per hoc consecrationes epōrum, cū ecclesia uacante comprouinciales epī aliquem consecrare in epm possint, ut 64. distinctione, quia extra de elec. quia diligentia 2. Itē etsi ipse non habeat palliū, tñ alijs mandare posset consecrationem, ut extra de electio. suffraganeis 2. Ad hoc potest dici, ꝙ illud cap. loquitur quando electus est in mora petendi pallium. s. post tres menses elapsos: unde ipse alijs non potest committere consecrationem, nec etiā tunc suffraganei sui possunt consecrare aliquem, ut p hoc maior rubor incutiatur electo, cum uiderit suum suffraganeum consecrari ab extraneis; quia non multū curaret, si à suis cōsecraretur. sed usq; ad tres mēses antequam sit in mora petēdi pallium, satis vr̃, ꝙ comprouinciales epī possunt epalia iura supplere: cū semper uicini epī suppleāt defectum alicuius uacātis ecclesię,

Archiepī palliū non petentis negligentiam quis supplere debet.

2 Quidā dicunt ꝙ ista decre. nō tenetur. Sed dic, ut not. ex̃ de transla. c. 1. in gl. pe. n. Archi.

vt

confecratio uiduatis [a] ecclesijs non sine periculo protelatur; placuit, ut quisquis metropolitanus ultra tres [b] menses consecrationis [c] suæ ad fidem suam exponendam, palliumque suscipiendum, ad Apostolicam sedem non miserit, commissa sibi careat dignitate, sitque metropolitanis alijs licentia post secundam [d] & tertiam commonitionem uiduatis ecclesijs cum consilio [e] Romani pontificis, ordinando episcopos †, subuenire. ¶ Si uero consecrandi episcopi negligētia prouenerit, ut ultra tres menses [f] ecclesia uiduata consistat, communione priuetur, quo usque aut loco cedat [g], aut se consecrandum offerre † nō differat. Quòd si ultra quinque menses per suam negligentiam retinuerit uiduatam ecclesiam; neque ibi, neque alibi consecrationis donum percipiat: immo metropolitani sui iudicio cedat.

†*al. episcopo* Innocen. iij. l. 1. epist. 117.

†*al. præbere*

¶ *Burchardus, Anselmus, & auctor Pannormiæ citant ex decr. Damasi: Iuo uero citat vt Gratianus, itemque Innocentius iij. lib. 1. epist. 117. Bituricensi archiepiscopo (quæ incipit,* Ne si uniuersi. *) refert paragraphum,* Si uero consecrandi, *ex eodem Pelagio.*

Item Gregorius Papa Brunichildæ Reginæ, lib. 7, epist. 5.

¶ Honor palij non detur, nisi meritis exigentibus, & fortiter postulanti. C. II.

Ans. l. 6. c. 93. Poly. l. 2. tit. 24.

2 PRrisca consuetudo obtinuit; ut honor pallij, nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter [h] postulanti dari non debeat.

Io. Diac. l. 3. c. 5.

[*Idem Ioanni Corinthiorum episcopo, libr. 4. epist. 55. seu c. 99.*]

Ans. l. 6. c. 90. Poly. l. 2. tit. 1.

¶ De eodem. PALEA. C. III.

†*al. fraternitas vestra*] or.

NOuit sanctitas † tua; quia prius palliū, nisi dato commodo, non dabatur. Quod quoniā incongruum erat, facto concilio ante corpus beati Petri Apostolorū principis, tam de hoc, quàm de ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione uetuimus. Oportet ergo, ut neque per commodum, neque per gratiam, aut quo-

1. q. 1. c. de ordinationibus.

ut 7. q. 1. pontifices. 65. dist. si fortè. Sed ipse electus licet sit consecratus, iura episcopalia non potest exercere ante receptum palliū: nec uirgines consecrare, nec ordinare clericos, nec synodum celebrare, ut ext. de elec. ꝙ sicut. in fi. ext. ea. significasti. Sed nunqd electus in archiepm, & cōfirmatus, pōt confirmare eos, q̄ sunt electi in epos? Dico, ꝙ sic. ext. de electio. nosti. & cap. transmissam. de trāsla. cum ex illo. immo & capitulum potest confirmare, quia supplet uicem prælati. arg. extra de hære. ab abolendam. & ar. de conces. præben. nulla. Sed dico, ꝙ nec capitulum supplet in hoc defectum p̄lati, ut ex̄ ne se. ua. illa. licet sit arg. ꝙ solus Papa possit. 24. dis. presbyteri. ext. de cōces. prēb. q̄a diuersitatē.

Electus in archiepm, & cōfirmatus electos in epos cōfirmat.

a ¶ Viduatis.] Olim. nam post confirmationem electi iam est matrimonium inter eū & ecclesiā. de transla. prælatio: inter corporalia. Vel dic, ꝙ uidua est quo ad episcopalia.

b ¶ Tres mēses.] Accusatus de hoc corā Papa: aliàs nō.

c ¶ Consecrationis.] Id est, confirmationis, si ante erat episcopus.

d ¶ Post secundam.] Dicunt quidam faciendā ipsi metropolitano intra alios duos menses antequam deponatur: sicut post sequitur de episcopis. quod enim dicitur de episcopis. ī. hoc exaudi de metropoli. vnde hæc determinatio post secundam, &c. determinat illud uerbū careat. & secundum hoc est hic arg. ꝙ mora pōt purgari. Alij dicunt, ꝙ hæc admonitio debet fieri tantummodo à suffraganeis metropolitani, ad quos (ut dicunt) translata est potestas, cum metropolitanus negligens existat. Si ergo suffraganei post admnitionem neglexerint consecrare uel eligere, uicini metropolitani cō secrabunt consilio Papæ. Sed quare auferatur capitulo potestas eligēdi? Respō. Quia neglexerunt admonere suum electum ad petendū palliū: aliàs dico reuerti ad eos ius eligēdi. Sed quare descendit ad metropolitanum, cum tantum ad Papam deuoluuntur episcopatus, ut extra de conces. præben. & eccle. non va. dilectus? Sed hic p̄cise non descendit ad Metropolitanum. sed ad Papam cū eis: uel tūc descēdit ad Papā cum aliquis est negligens in eligēdo [1]. Et est si. 65. dist. si fortè. Io. Hodie solus Papa facit hoc per decre. illam dilectus. B.

Archiepiscopum negligentem circa pallij petitionem quis monere debet.

Prælati negligētia aufert capitulo ius eligēdi.

1 Hoc est falsum: ut ext. de elec. ne pro defectu. vbi dr̄, ꝙ ad proximum superiorem deuoluit ī hoc casu: quod dic, ut extra lib. 6. eo. tit. quāquam.

e ¶ Cum cōsilio.] Dicunt quidam, hoc generale esse, ꝙ ubicunque per negligētiam unius transfertur potestas ad aliū, ille non procedet, nisi prius requirat auctoritatē superioris: sed hoc nego, & est hic speciale: aliàs secus. 9. qō. 3. cū simus. ar. ff. de condi. institu. quæ sub conditione §. ulti.

f ¶ Vltra tres menses.] Sed quare nō dātur nisi tres menses archiepiscopo, vt supra eo. ca. quia maius periculū est in mora metropolitani. 42. dist. quiescamus.

g ¶ Cedat.] Ergo metropolitanus potest deponere electum. contra. 7. q. 1. mutationes, & 3. q. 6. quamuis. extra de transla. inter. Sed hoc speciale est ut confirmatū possit metropolitanus deponere, & hoc in odium negligentiæ. Alius est casus 92. dist. si quis episcopus per manus. Tertius 23. dist. illud. Sed certè hic non deponitur nisi ab obtinendo, nō ab ordine quem habet, ut extra de accusa. c. supes his.

Confirmatus qn̄que deponitur.

PRisca.] CASVS. Docet hic Greg. Brunichildam Reginam, quòd pallium non datur nisi bene merito, & fortiter postulanti.

h ¶ Et fortiter.] Sed si fortiter postulet, nonne potest notari ambitio? Non: quia cum quis suo iure utatur, prodest instantia. de pœni. dist. 1. importuna. 72. dist. c. 1. & 2. q. 5. post appellationem.

Petendi instantia prodest.

NOuit.] CASVS. Palea est, in qua præcipitur, ut p̄ recipiendo pallio nihil detur, sicut olim consuetudo erat, cum hoc habeat speciem simoniæ.

CAVSA-

CAVSARVM. Hæc est 3. pars huius dist. in qua dicitur ꝙ qui pallium accipit, obedientiam iurare debet. & ꝙ canones seruet: quod nisi fecerit, pallium non habebit: & hoc probat tribus cap. Io. de Fan.

CASVS. In hoc. §. exponit Gratianus quæ sunt merita causarum, scilicet, ut is qui postulat palliū mereatur recipere, & fidem suam iuramento adstringat, ut apostolicis decretis & statutis synodalibus obediat. Postea ostendit, ꝙ pallio non utendū nisi certis diebus, & inter Missarum solennia. & ad hoc probandum inducit sequentia capitula.

rundam supplicationem aliquos ad sacros ordines consentiatis, uel permittatis adduci.

¶ *Hæc palea habetur in plerisque vetustis exemplaribus.*

3 *Causarum vero merita accipienda sunt, vt & is, qui postulat, mereatur accipere, & fidei suæ professionem prius iuramento confirmet, & apostolicis decretis, atque synodalibus statutis se obditurum nihilo minus caueat. Pallio autem non nisi certis diebus, & intra ecclesiam ad Missarum solennia cuiquam Metropolitano vti licebit.*

Vnde Ioannes episcopus Vuliberto a Agrippinensi episcopo.

a ¶ Vuliberto.] *Restitutum est hoc nomen ex Anselmo. Nam antea erat,* Giliberto. *Nam Regino in ea ætate, qua Ioannes octauus Romanæ ecclesiæ præfuit, meminit Vuliberti episcopi Agrippinensis: & inter epistolas Ioannis Papæ octaui, quæ in bibliotheca Vaticana seruantur, est epistola alterius argumenti ad eundem, & Deusdedit refert integram eiusdem Ioannis epistolam ad eundem Vulibertum.*

¶Nisi post consuetam fidei professionem pallium dari non debet. C. IIII.

OPtatum tibi pallium nunc cōferre nequiuimus: quia fidei tuæ paginā minus[a] quàm oporteat, continere reperimus: cum uidelicet in ea nullam sanctarum uniuersalium synodorum, in quibus fidei nostræ symbolum continetur, nec decretalium Pontificum Romanorū constitutorum secūdum morem feceris mentionem[b]: sed nec illam propria subscriptione[c] munieris, nec aliquem[d], qui hanc iureiurando[e] firmaret, miseris. Ans. l. 6. c. 92.

Item Gregorius Aregio episcopo Francorum, libro 7. epist. 111.

¶Qui pallium desiderat accipere, prius à se remouere illicita promittat. C. V.

IN ea synodo, quam contra simoniacam hæresim per fratrem, & coepiscopum nostrum Syagrium decreuimus congregari, sanctitatem uestram uolumus interesse, atq. eidem fratri ita pallium, quod transmisimus[f], tribui, si prius se promiserit illicita, quæ prohibuimus, per defini- Ans. l. 6. c. 90.

licita, quæ prohibita sunt in synodo ab ecclesia remouere. Item præcipit ei, ut omnem veritatem & ordinē de illa synodo scriptis planis, & apertis debeat significare. Capitulū quod postea sequit, planum est: in quo dicitur quando archiepiscopus, & ubi pallio uti debet.

OPtatū.] CASVS. Vulibertus Agrippinensis episcopus ꝑ suum nuncium à Ioāne pallium postulauit. sed ei ꝓpter quatuor causas non concessit, s. quia fidem catholicam ad plenum in epistola sua nō exposuit: & q̄a nec uniuersaliū conciliorum, nec decretalium Pōtificum Romanorū ullā fecerat mētionē: & præterea in illa epistola non subscripserat: item nec aliquem nuncium miserat, q̄ pro eo iuraret.

a ¶Minus.] Arg. totū contractum vel rescriptum, uel instrumentum nil ualere, & esse irritandum, si aliqua necessaria desint in eo. arg. 38. dist. quę ipsis. 3. q̄. 9. pura. & idē facit plus quod minus. ut 9. dist. si ad scripturas sacras 1. arg. cōtra: quia superflua nō uitiant, vt de consec. dist. 4. si non sanctificatur. ff. de regulis iuris. non solent.

1 Adde tex. in l. si quis ex argentarijs. §. si initium. ff. de eden. no. in auth. ut p̄po. no. ipe. in prin. & §. si qua. colla. 5.

b ¶Mentionem.] De eis conseruādis Quid autem iurare debeat qui palliū petit, habes extra de iureiur. ego & de elect. significasti. & notatur 22. dist. quanquam.

c ¶Subscriptione.] Argum. donationem episcopi nihil ualere, nisi eius subscriptione firmetur, sicut cum concedit aliquem locum, uel iurisdictionem alicuius loci alicui loco uel hospitali: arg. dist. 96. bene. arg. 12. q. 2. fine exceptione. & c. cum redemptor.

Epi donatio sine subscriptione non ualet.

d ¶Aliquem.] Arg. quem per alium iurare. supra dist. 63. tibi domino, infra 17. q. 4. metuentes.

e ¶Iureiurando.] Extra de iura. calum. inhærentes.

IN ea synodo quā.] CASVS. Gregorius præcepit Syagrio archiepiscopo, ut deberet contra simoniacam hæresim synodum congregare: Huic synodo uult Aregium episcopum Francorum interesse. præcipit ergo Grego. episcopo, ut illuc uadat, & pallium quod transmisit Syagrio episcopo concedat, sit prius promiserit il

f ¶Quod transmisimus.] Arg. pactionē in donatione spiritualium posse interuenire, & conditiones arg. contra 1. q. 2. quàm pio. Sed ibi intelligitur pactio & conditio illicita, sed hæc est licita: cum ad eam nihilo minus teneretur. Vel ante electionē nulla debet esse, sed post electionem ante consecrationem potest esse, saltē licita, ut de rebus & consuetudine ecclesiæ, & fidei articulis, & huiusmodi obseruādis. & hoc à maiori non à minori exigi potest: arg. 28. dist. de Syracusanæ, ut no. 8. q. 3. in summa. Vel dic ꝙ hæc dictio, si, non notat hic conditionem, sed quandam modificationem: arg. ff. de tutel. muto, §. secundo, sic ponitur extra de ele. significasti 2. immo nec dicitur conditio, cum subintelligatur. ff. de condi. & demon. conditiones. Arg. ꝙ quia cōditio est. Nam si dico: date illi si iurauerit: hoc est dicere, nō date illi nisi iurauerit. ff. de cond. & demō. quibus diebus. §. 1.

Actiones interuenire pōt in spiritualium donatione. Si, non sem per cōditionem notat. 2 Immo ibi exponit ꝑ quia, ut no. ext. de sponsa. du. ca. 1. in glo. si de fornicatio. Archid.

bus. §.1.Io. Ego credo ꝙ honesta & licita conditio apponi potest in collatione spiritualium, ut extra de ele. significasti.& extra de ser.non or. eo libentius.B.

a ¶Discurrentibus.] Id est, cito directis.

Allium tibi.] ¶Intra tuam ecclesiã.] Id est, ecclesiam quamcumque tuæ diœcesis extra de vsu pal. c. 1. non autem potest uti pallio alterius, ut extra eo.cap.ad hæc.nec in alterius diœcesi.eo.tit.cap. ad honorem.

b ¶Missarum.] Et in synodo etiam vti potest: sed non põt synodũ congregare ad susceptionem pallij, ut extra de elect.significasti.tamen c.proxi. dicere uidetur, ꝙ tantum in ecclesia debeat uti pallio: nec in processio ne utetur eo, ut ext.eo.cap.1.

Archieps ante pallij susceptionẽ nõ cõuocat synodum.

Contra.] CASVS. Ioannes archieps Rauẽ. extra Missarum solennia pallio utebatur: super quo cum à Gregorio reprehenderetur, defendebat se priuilegijs Apostolicorũ: in quibus omnes cõsuetudines suę ecclesiæ erant confirmatæ. quare Papa scribit ei dicens: Aut defendit se consuetudine generali, aut priuilegio. Generali consuetudine se tueri non põt: quia alij archiepiscopi hoc non faciũt. Si uero priuilegio se tuetur, necesse est, ut illud ostendat: quod si ostendere non potest, à tali præsumptione de cętero cesset: ne eius exemplo alij archiepiscopi talia sibi velint vsurpare.

c ¶Patientissimè.] Arg. ꝙ licet videatur iniustum quod præcipit prælatus, patienter tamen ferendum est. s̃. dist. 31. ante triennium.& dis.19. in memoriam. 23.q.1. quid culpatur.

c ¶Consuetudine.] Sed nũquid ualet priuilegiũ ita generale? Sic, vt 19. dist. si Romanorum. Et est si.9. quest. 2. episcopi.23. distin. præterea.ff. de leg.1.l. si quando. tamen cum hoc priuilegium obscure loquatur: & faciat mentionem alterius priuilegij vel consuetudinis, necesse est, ut illud exhibeatur. vt 76. distin. ieiunium. in princip. & extra de ver. signi. abbate.ut not. s̃. dist. 9. vt veterum. Ad hoc dicut quidam, ꝙ si in hoc priuilegio inseritur totus tenor primi, nõ est necesse primum exhiberi. extra de iur. cal. inhærentes. C. de do. si donatio. ff. de do. ex hac scriptura. ff. de admi. tuto. chyrographis. Sed certè illud non sufficit. nam adhuc potest esse falsitas in bulla uel filo, ut extra de priui. cum olim, in fin. Alij dicunt, quòd si auctoritate iudicis est rescriptum publicatum, non est necesse exhiberi; secus si per tabellionem: quia publicatio facta cotam iudice fidem facit, licet postea perdatur, ut C. de testa. publicati. & iudex diligentius singula considerat quàm tabellio. Sed istis ob. extra de senten.& re iu. cum inter 1. in fin. Ad hoc dico, quòd sufficit si coram iudice est publicatum: ita ut nõ teneatur exhibere prius instrumẽtum nisi aduersarius dicat se uelle ꝓbare falsum: tunc.n. debet illud exhibere, licet prius fuerit ei fides imposita: nisi iuret illud se perdidisse, ut C. de fi.instr.l.vlt.Io. Hoc hodie determinatur extra de fide instru.c.ult.B.

Prælati præceptũ etiam iniustũ est faciendum.

Priuilegiũ exẽplatim exhibere utrum sufficiat.

a In fine uer. ueritate. ubi dr̃, ꝙ oĩa gesta p̃sumuntur per oĩa ritè celebrata, si gesta à tabelliõe scribũtur. Ar-

tionem synodicam a sancta ecclesia remouere. De qua synodo omnem nobis subtiliter ordinem tuam fraternitatem uolumus scriptis discurrentibus [a] nunciare; vt ipse, cuius nobis sanctitas ualde experta est, nos reddas de omnibus certiores.

Idem Virgilio episcopo Arelatensi, lib.4. epist.51. seu c.95.

¶Non nisi ad Missarum solennia archiepiscopo vti pallio licet. C. VI.

Ansl.l.6.c.98. 4 PAllium tibi transmisimus, quo fraternitas tua intra ecclesiam ad sola Missarum [b] solennia utatur.

[*Item Ioanni Rauennati episcopo, lib.2. epist. 54. seu c.93. indict.11.*]

¶[De eodem.] PALEA. C. VII.

Ansl.l.6.c.87. NOn multum temporis interuallum est, quòd quędam nobis de tua fraternitate fuerunt nunciata, de quibus uobis ueniente illuc Castorio notario sanctæ, cui Deo auctore præsidemus, ecclesiæ, subtiliter nos indicasse meminimus. Peruenerat namque ad nos quædam in ecclesia uestra contra consuetudinis, atque humilitatis [a] tramitem geri; quæ sola, ut bene nostis, est officij sacerdotalis erectio Quæ, si sapientia uestra mansuete, uel cum episcopali suscepisset studio, non de illis accendi debuerat; sed oportuerat te hæc eadem cum gratiarum actione corrigere.

a ¶Humilitatis] *Restitutus est hic locus ex ipsa epistola. Antea enim legebatur*, contra utilitatem ecclesiæ, & consuetudinis tramitem geri: quæ sola, ut bene nostis, est officij sacerdotalis exceptio.

Item Ioanni episcopo Rauennati, in eadem epistola.

¶De eodem. C. VIII.

Ansl.l.6.c.95. Poly.l.2. tit.20. COntra morem quippe ecclesiasticum est, si non patientissime [c] toleratur, (quod a uobis absit) etiam iniusta correctio †. *& infra.* ¶Illud frater charissime tibi non putamus ignotum, quòd pene de nullo metropolitano in quibuslibet mundi partibus sit auditum, extra Missarum tempus, usum sibi pallij vindicasse. Et quòd bene hanc cõsuetudinem generalis ecclesiæ noueritis, uestris nobis manifestissime significastis epistolis: quibus præceptũ beatæ memoriæ decessoris nostri Ioannis Papę nobis in subditis transmisistis annexum, cõtinens omnes cõsuetudines [d] ex

†al. correptio

a ¶Pri-

a ¶Priuilegio.] Vide qualiter argumentatur: ex quo p priuilegium hoc uendicatur: non ergo de iure commu ni hoc potest uendicari: quasi simul nõ possit quis inniti priuilegio, & iuri communi, ut 16.q.1. hinc est. & ff. ad munic.l.1.ff. de leg.1.si quando. Sed certè quandoque utitur quis & priuilegio & iure communi, ut extra de consue.cum dilectus. nec renunciat quis priuilegio militari. licet vtatur iure communi. vt ff. de mili. testam. l.3. sic ff. de priuileg. cre. l. antepe. 23. dist. quanquam. in princi. Sic iuri communi, & etiam consuetudini potest quis inniti, ut extra de cẽsi.c. sopitę. & 95.dis.olim. Io. Sed certè quidquid dicat Io. non dicitur priuilegium de eo quod competit de iure cõmuni, cum priuilegiũ sit lex priuata. 3. dist. 3. priuilegia. nec illa decre. de consue. cum dilectus contradicit: immo cõcordat: cum confirmatio ad priuilegium, & electio ad ius commune pertinere dicatur. extra de elect. cum inter. ad fi. B.

Priuilegio & iuri cõi licet quque inniti.

b ¶Omnium.] Vide qualiter argumentatur, ex quo aliæ ecclesiæ utuntur tali consuetudine: ergo & ista debet uti eadem. arg. si. extra de cẽsi. ex parte. Sed huic argumento posset responderi, ꝙ consuetudo aliarũ ecclesiarum non derogat cõsuetudini ipsius, ut supra 12. dist. illud. & extra de capel. mo. dilectus. circa fi.

Cõsuetudo ecclesiarũ potest esse uniformis.

c ¶Te comprobes.] Nonne præscriptione posset iste se tueri? Non: quia nullum ius proditum est, quo talia à talibus taliter possideantur. & quod de iure communi non possidetur nec præscriptione acquiritur, ut hic, & 93. distinct. illud. & cap. peruenit.

priuilegio [a] prędecessorum nostrorum concessas, vobis, ecclesiæque vestre debere seruari. Confitemini igitur, aliam esse generalis ecclesiæ consuetudinem; postquam ea, quæ vos geritis, vobis ex priuilegio vendicatis. Nulla ergo vobis in hac re, vt arbitramur, poterit remanere dubietas. Aut enim mos omnium [b] metropolitanorum etiã à tua est fraternitate seruandus: aut si tuæ ecclesiæ aliquid specialiter dicis esse concessum, præceptumue à prioribus Romanæ vrbis pontificibus; quòd hæc Ranennati ecclesiæ sunt cõcessa, à vobis oportet ostendi [c]. Quòd si hoc non ostenditur [d], restat postquam talia agere neque consuetudine generali, neque priuilegio vendicas, vt vsurpasse te comprobes [e], quod fecisti. *& infra*. ¶ Decorari pallio volumus, forsan moribus indecori; dum nihil in episcopali ceruice splendidius [f] fulget, quàm humilitas. Oportet igitur fraternitatem tuam, si honores suos sibi quibuslibet argumentis stabili proposuit mente defendere, aut generalitatis vsum ex non scripto [g] sequi, autem scriptis † priuilegijs se tueri [h]. Quòd si postremo nihil horum est, alijs metropolitanis huius te prębere nolumus præsumptionis exemplum.

† *al. scripto priuilegio*

5 *Priuilegia quoque cum vsu pallij semper debent concedi.*

Vnde idem Gregorius Syagrio episcopo Augustodunensi, lib.7.epist.112.

¶Cum vsu pallij aliqua priuilegia debent concedi. C IX.

RAtionis ordo omnino nos admonet, vt cum vsu pallij aliqua simul, sicut diximus, largiti priuilegia debeamus. Sed quoniam cum honoris augmento, cura [i] quoque solicitudinis debet accrescere, vt cultui vestium, actio-

Poly.l.2. tit.21. Ans.l.6.c.86.

c ¶Ostendi.] Hoc est ↄ tres regulas. Vnam, ꝙ tenetur possessor dicere titulum suæ possessionis. hoc est contra id, 2.q.5.§.1. Aliam, quòd ab eo, qui ius negat, non requiritur probatio: quod est contra id ff. de probatio. ab ea. Tertiam, quòd actore non probante reus nõ absoluitur. 9.q. vlti. actor 1. sed hoc est ideo quia præsumptio contra ipsum facit.

Tres regulę notabiles.

d ¶Non ostenditur.] Qui enim priuilegium allegat, debet probare & ostendere: extra de priuile. porro. & ca. seq. & cap. pastoralis. nullus tamen tenetur edere, nisi illum articulum, qui facit ad rẽ. extra de fide instru. contingit. licet aliàs nemo posset iudicare de priuilegijs sedis Apostolicæ, extra de iudi. cum uenissent. tamẽ qui defendit per tale priuilegium, oportet ut illud exhibeat, ut extra de ñ. instru. accepimus. Sic ergo canonicus, qui possidet duas præbendas, cum de iure nõ possit eas possidere: si contra eum agatur, ipse tenetur probare qualiter habet. secus si conueniatur super prima tantum. Dicunt tamen quidam, ꝙ canonico indistinctè incumbit onus probandi, scilicet institutionẽ suam. extra de app. personas. argu. extra de procura. ex insinuatione. arg. 2.q.1. legum.

1 Concor. tex. in l. qui accusare. C. de eden.

Canonicus de cõi iure nõ põt duas pbẽdas possidere.

f ¶Splendidius.] Sic nihil est splendidius in principe quam recta fides. C. de sum. trin. inter claras.

Fides recta in principe splendet.

g ¶Ex non scripto.] Infra 25.q.2. institutionis. supra, dist.1. consuetudo.

h ¶Tueri.] Supra distin.11. catholica. arg. contra. Sol. onus potest quis inducere sibi ex consuetudine, non honorem. 8.q.1. in scripturis.

PRIVILEGIA. Hæc est quinta pars huius dist. in qua ostendit Gratianus quòd priuilegia cum pallio sunt concedenda.

RAtionis.] CASVS. Syagrius episcopus à Gregorio pallium postulauit. Gregorius uero palliũ sibi largitus est & priuilegia. Sed quoniam cum honore debet crescere solicitudo: ideo pręcipit sibi ut solicitus sit circa curam subiectorum. Duo sequentia capitula plana sunt, & per te uidebis.

i ¶Cura.] Arg. ad quem pertinet honor, & onus, ut di. 56. Dominus noster. dist. 86. fratrem. dist. 13. erui. 40. distinct. ante omnia. distinct. 35. ecclesiæ. nam dicit lex, quod utilitas per dignitatem augmentatur. ff. de iudicijs. l. si longius. in fine. ff. de donationibus filius. §. primo.

Dignitas augmentat vtilitatem.

a ¶Subie-

a ¶Subiectorum.]Supra 87.dist.§.1.& c.diuinæ.
b PAllium.] ¶Vices.] Per priuilegium fecerat eum legatum suũ,sicut suus prædecessor fuerat.Vel iõ dicit,quia omnes vocantur ab eo in partem solicitudinis,non in plenitudinem potestatis,vt 2.quæstio.6.decreto.

† Adde actionē hic api.p actu in l. 1. ff. de offi.præf.vrb. Alc. in l. transactiones. C. de trãsa. in auth. hoc ius. C. de sacrosã. eccl.

nis † quoque ornamenta conueniant; oportet, vt enixius in cunctis se studijs vestra fraternitas exerceat, & circa α subiectorum a actus sit cura vigilans,vt vestrum illis exemplum instructio,& vita magistra sit.

α ¶Et circa]*Locupletatus est hic locus ex originali.*

Idem Ioanni episcopo primæ Iustinianæ Illyricæ, lib.3. epi. 15. seu.cap.59.

¶Vsus pallij conceditur,& antiqua priuilegia innouantur. C. X.

Ans.l.6.c.99. PAllium vobis ex more transmisimus, & vices b vos Apostolicæ sedis agere iterata innouatione decernimus;

*Idem episcopis Epiri,lib.5.epist.7.seu.c.*107.*indict.*14.

¶De eodem. C. XI.

Ans.l.6.c.100. SCriptorum vestrorum insinuatio,fratres charissimi, pa tefecit Andream fratrem nostrum Nicomedianæ ciuitatis episcopum, Deo propitio, solenniter ordinatum c. *& infra.* ¶ Suprascripto igitur Andreæ fratri, & coepiscopo nostro pallium nos direxisse agnoscite, atque priuilegia d atque cuncta concessisse,quæ prædecessores nostri eius prædecessoribus contulere.

DISTINCTIO CI.

N vna autem prouincia duo metropolitani esse non debent sicut: in Chalcedonensi concilio,cap.12. statutum est.

¶Duo metropolitani in vna & eadem prouincia esse non debent. C. I.

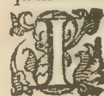
Poly.l.2. tit.24. Iuo p.5. c.146. Burc.l.1.c.35. PEruenit e ad non, quòd quidam præter ecclesiasticas ordinationes affectantes potentiam per α pragmaticum sacrum f vnam g: prouinciam in duas diuidant; ita vt ex hoc inueniantur duo metropolitani episcopi in una h eademque prouincia esse. Statuit ergo sancta synodus deinceps nihil tale attentari à quolibet episcopo;

confirmatio cum pallio,vt extra de elect.quòd sicut,ut dixi 51.dist.cap vlt.

d ¶Atque priuilegia.]Ista priuilegia fuerunt personalia,& transierunt cum persona. ff. de regulis iur.priuilegia, & ex de instit. cum venissent. Sed licet transeant cum persona, tamen debent concedi successori cum petierit: & fit iniuria ei nisi cõcedatur sibi: beneficium tamen est si ei cõceditur.ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. pen.nam si impetraui ut ducam aquam de flumine publico per prædium meum, & vendo tibi prædiũ,priuilegium non transit ad te 1. sed tamen impetrabile est à te: & iniuria fit tibi si non concedatur.Sed tamẽ multa potest iudex & deberet facere, ad q̃ compelli non potest, ff.de iudic.non quidquid. C. quomodo & quando iudex.l.1.

Priuilegia quędã licet personalia transeũt ad successores

1 Concor. tex.in§.sed quod principi. versic. planè. cum gl.in ver.p̄sonales. ĩst. de iu. natu.

N vna autē.] CASVS. Quia supra facta est mentio de metropolitanis:ideo supponit hic dis.101.in qua ostendit,ꝙ in vna prouincia duo metropolitani esse non dēnt: quod verum est, nisi multitudo populi excrescat,vt 16.q.1.præcipimus.& 99. distin. nul.i. & hoc non potest fieri nisi de speciali licentia Papæ,ut 7.q.1.mutationes.

PEruenit.] CASVS. Relatum est in concilio Calcedonensi ꝙ quidam episcopi sine auctoritate Papæ per imperialem constitutionem vnam ꝓuinciam diuidebant in duas:& ita duo metropolitani in vna & eadem prouincia inueniebantur: quare concilium statuit, ut episcopi, qui talia de

creto. Vel prius erat legatus, sed esse desijt factus archiepiscopus:argu.ff.de arbi.non distinguemus.§.1.

Archieps à suis suffraganeis consecratur.

c SCriptorum vestrorum.]¶Ordinatum.]A suis episcopis:nã hoc est regulare,ut à suis suffraganeis consecretur archiepiscopus.63.dist.quanto.& pōt perpendi ex hoc c.& ĩ.eod.quoniam & 44.dist. quia. qđ metropolitanus etiam sine licentia summi pontificis potest consecrari.& ad Papam non spectat(vt videtur) nisi datio pallij. Al.j dicunt istud obtinere,vbi metropolitanus habet primatem:vel cum hoc habet ex consuetudine.hodie tamen vult Papa,quòd petatur ab eo

cætero facere tentauerint,deponantur.

e ¶Peruenit.]Supra dist.10.c.1.

f ¶Per pragmaticum sacrum.] Id est,principis rescriptum:pragma enim causa dr̄.vnde pragmatica sanctio dr̄ causa in consistorio principis ventilata coram proceribus sacri palatij: & constitutio principis facta ex cognitione causæ dicitur pragmatica sanctio.Io.

Pragmatica sanctio.

g ¶Vnam.] Nam ex quo principes diuidit,duæ sunt prouinciæ.ff.de offi.asses.si eadem.

h ¶In vna.]Quod fieri non debet nisi excrescat multitudo populi,ut supra 99.dist.nulli.Io.

a ¶Tale

eos uero qui aliquid tale [a] attentauerint, cadere de proprio gradu.

a ¶ Pragmaticum sacrum,] *Versiones prisca, & Dionisiana habent*, per pragmaticam formam: *Græce autē est*, διὰ πραγματικῶν, *quod in eodem capite paulo post dicitur*, διὰ γραμμάτων βασιλικῶν, *id est*, per litteras Imperiales.

Hactenus de electione, & ordinatione clericorum tractauimus. Nunc ad simoniacorum ordinationes transeamus. Et vt facile liqueat, quid super hac hæresi, sanctorum patrum decreuit auctoritas, causa deducatur in medium: cuius negotium & de scienter à simoniacis ordinatis, & de ignoranter à simoniacis consecratis, & de ordinationibus, quæ per pecunias fiunt, contineat.

a ¶ Tale.] Arg. quòd licèt princeps legitimet aliquem 1. non tamen erit legitimus quo ad ecclesiam: & ita erit legitimus quo ad vnum forum, non tamen quo ad aliud. ad hoc facit 10. dist. cap. 1. & 15. q. 3. cum autem.

1 Sequūtur doc. in cap. per venerabilem ꝑ illum tex. ex. qui filij sint legi. & Cyn. in authē. ex cōplexu. C. de ince. nu. & Bart. in l. qui in prouincia. de ritu nuptia.

CAVSA

ECVNDA
ars Decre
,quæ pro-
ra & iuri
ca ferie
usas com
ectit tri-
nta sex:
termisto,
e Pœnitẽ-
a tracta-
, septem
Distinctio-
es conti-
ente.

iora

Vidam.] CASVS. Expedito tractatu de ordinationibus, promotionibus, & officijs clericorũ: accedit Gratianus ad negotia, quorum quædam sunt ciuilia, quædam criminalia, in quorum prosecutione ma-

CAVSA PRIMA.

Vidam [a] habens filium, obtulit eum ditissimo cœnobio: exactus ab Abbate, & à fratribus decem libras soluit, vt filius susciperetur; ipso tamen (beneficio ætatis) hoc ignorante. Creuit puer, & per incrementa temporum, & officiorum ad virilem ætatem & sacerdotij gradum peruenit. Exinde suffragantibus meritis in episcopum eligitur, interueniente obsequio, & paternis precibus, data quoque pecunia cuidam ex consiliarijs archiepiscopi, consecratur iste in Antistitem, nescius paterni obsequij & oblatæ pecuniæ. Procedente vero tempore nonnullos per pecuniam ordinauit; quibusdam vero gratis benedictionem sacerdotalem dedit: tandem apud metropolitanum suum accusatus, & conuictus sententiam in se damnationis accepit.

1.q. *Hic primum quæritur, an sit peccatum emere spiritualia.*

2.q. *Secundo, an pro ingressu ecclesiæ sit exigenda pecunia; vel si exacta fuerit, an sit persoluenda.*

3.q. *Tertio, an ingressum, vel præbendas ecclesiæ emere sit simoniacum.*

4.q. *Quarto, an iste sit reus criminis, quod eo ignorante pater admisit.*

5.q. *Quinto, an liceat ei esse in ecclesia, vel fungi ea ordinatione, quam paterna pecunia est assecutus.*

6.q. *Sexto, an illi qui ab eo iam simoniaco ignoranter ordinati sunt, abijciendi sint, an non.*

7.q. *Septimo, si renuncians suæ hæresi sit recipiendus in episcopali dignitate, vel non.*

QVAESTIO PRIMA.

1 p̃s *Vod autem*

iora minoribus præponit. Et quoniam omnia crimina respectu simoniæ nihil reputãtur, vt ĩ.ea.q.7. patet: iõ de ea præmittit, quærens, an sit peccatum spiritualia emere, de quo thema p̃ponit, septẽ eliciẽs questiones. a ¶Quidã.] Quia hic tractatur de simonia, uideamus quid sit simonia, & vnde dicat̃, quibus modis ɔ̃hitur, quis ad accusandum uel testificandum in tali crimine admittatur, quæ pœna imponatur, quæ dispensatio circa tales admittat̃. Simonia.n. est studiosa 1, cupiditas, uel voluntas emendi uel uendendi, aliquid spirituale vt ĩ.ea qui studet 2. nec oportet addi, uel annexum spirituali, propter illud c.inf.q.3. si quis obiecerit, videtur tamen quòd hoc addi debet.ar. extra de iur. par. de iure. licet quidam dicant iuspatronatus spirituale eẽ, & male. De fructibus vero nõ est quæstio, quia etiam dari porcis & vendi possunt, ut extra ne præla. ui. su. cap. fi. & de emp. & vend. c. constitutus. Dicitur autẽ simonia à Simone Mago, qui primo in nouo testamento huius sceleris auctor extitit: Sicut enim Giezi in ueteri testamẽto vendere sanitatẽ Naamã Syro regi, sic & iste voluit emere donũ Dei, vnde Giezíticus est dicẽdus q uendit gratiam: Simoniacus qui emit. unde simoniaci sunt appellandi emptores. Contrahitur autem trib. modis, à manu, ab obsequio, & à lingua, ut inf. ea. sunt nõ nulli. Et contrahitur q̃nque ex parte dãtis, q̃nq; ex parte accipiẽtis, q̃nq; ex utraq; q̃nque ex neutra. extra de sim. & si quæstiones. & not. inf. ea. q.5. c.1. Admittitur autẽ quilibet contra simoniacum, sicut in crimine læsæ maiestatis. 15.q.3. sane. si tamen clericus accusatur, cũ distinctione admittitur laicus, scilicet si est bonæ famæ, ɔ̃ eũ: nõ tñ ẜm distĩctionẽ. extra de si. per tuas. 2.q.1. in primis. in fi. Imponitur autem eis pœna quadruplex, q̃nque excõmunicatio, quandoq; in monasterium detrusio, ut ĩ.e. reperiuntur. q̃nq; spoliatio omnium bonorum, vt 23 q.5. de Liguribus, q̃nque depositio, ut hic, & in multis capitulis. Clerici enim deponuntur, ut infr. ea. statuimus. & sũt infames, vt inf. ea. q.3. c. si & accepta tenent restituere. extra de sim. de hoc. inf. ea. q.3 si quis dator. Dispẽsatur autem circa tales q̃nque, ut laicã habeant cõmunionẽ, ut inf. ead. q.7 cap.1. & ministrant q̃nque in minoribus ordinibus constituti, vt inf. ea. q.5. c.1. quandoq; remanent in acceptis. inf. ea. q.7. saluberrimum. Quis autem ualeat dispensare; habes inf. e. q.5. cap. fi. Ioan.

¶ Simoniæ definitio.

¶ Hoc apponitur ad excludẽdum uoluntatẽ, quæ signis exteriorib.

Vod autẽ.] Hæc quæstio diuidit̃ in 15. partes: in quarum prima probatur 16. aucto. q̃ p̃ ministerijs ecclesiasticis nihil debet dari. Ioa. de Fan. Secũda ibi, [Quia ergo.] Tertia ibi, [Sed obijcit̃.] Quarta ibi, [Itẽ opponitur.] Quinta ibi, [Sed obijcitur.] Sexta ibi, [Sed notandum.] Septima ibi, [Patet ergo.] Octaua ibi, [Ex his.] Nona ibi [Sed notandum.] Decima ibi, [Nemo.] Vndecima ibi, [Hoc ergo.] Duodecima ibi, [Ex his] Tertiadecima ibi, [Sicut ergo.] Quartadecima ibi, [Quia ergo.] Quintadecima ibi, [Quolibet.] Io de Fã. CASVS. Hic ponitur prima quæstio, in qua quæritur an emere spiritualia sit peccatum. & probatur quod sic, per sequentia cap.

1 non declaratur, quæ ab ecclesia non punit̃, quia eius p̃batio nõ habet. 22. q.5. c. vlt.

2 Adde q vbicumq; in spiritualibus quis inuitat̃ ad lucram est simonia. notat Bart. in l. Titio centum. ff. de cõdi. & demonst. Simonia dr̃ à Simone Mago.

ſpirituaila [a] *emere peccatum ſit, probatur multorum aucto ritate.*

Ait enim Leo Papa.

¶Simoniaci gratiam non præſtant, quam uendere quærunt. C. I.

Dusdedit in tract. de Simonia.

GRatia [α] [b] ſi non gratis [c] datur, uel accipitur [d] gratia [e] non eſt. Simoniaci autem non gratis accipiunt: igitur gratiã, quę maxime in eccleſiaſticis ordinibus operatur, non accipiunt. Si autem non accipiunt, non habent; ſi autem non habent, nec gratis, nec non gratis cuiquam darę poſſunt [f]. Quid ergo dant? profecto, quod habent: quid autem habent? ſpiritum [g] utique mendacij. Quomodo hoc probamus? quia ſi ſpiritus ueritatis (teſtante [h] ipſa ueritate, de qua procedit) gratis accipitur, proculdubio ſpiritus mendacij eſſe conuincitur, qui non gratis accipitur. *Matth.* 10.

α ¶Gratia.] *Simillima primis verbis huius capitis habentur in epiſtola Leonis primi Niceta Aquilegienſi epiſcopo ſcripta, quæ eſt* 84. *Loquens enim de gratia ait*, quæ niſi gratis detur, non eſt gratia ſed merces *Reliqua apud ipſum non ſunt inuenta.*

Item Gregorius Syagrio epiſcopo Auguſtodunenſi, lib. 7. *epiſt.* 110.

¶Inaniter ſacerdos dicitur, quicumque ſimoniace ordinatur. C. II.

Poly l.2.tit.1. Ans.l.6.c.79.

QVicumque ſtudet [i] pretij datione ſacrum ordinem mercari, dum non officium, ſed nomen attendit, ſa-

Spiritualia trib. modis dicuntur.

a ¶Spiritualia.] Spiritualia autem dicuntur trib. modis. Vno modo dicuntur gratiæ virtutum, & dona Dei hæc non poſſunt emi vel vendi quantum in eis eſt, nõ enim conferuntur niſi gratis. j.e.q. 3. Saluator. & hic c.1. Quandoq; dicitur dignitas ordinis, & omne ſacramẽtum eccleſiaſticũ præter * matrimonium. Item & omnia iura eccleſiaſtica ſpiritualium rerum, ut adminiſtrationes, p̃bendæ, ius decimarũ, cœmiteria, ordo: hæc vẽdita trãsferuntur quo ad hoc characterem tñ, nõ quo ad uitæ meritũ. de facto enim non de iure ꝓcedit in talibus uenditio. Quandoque ipſæ res ſacræ ut uaſa, & omnia utenſilia: hæc bene uenduntur clericis uel laicis conflata & confracta, ut 10 q 2. hoc ius In sũma ergo ſcias, ꝙ pro ſpiritualib. in corporalibus, vt ſunt beneficia & ordines, quandoque munus datur ꝓ digno, nec eſt peccatum ſi eſt munus à lingua. j ea. filiũ ſed & obſequium temporale, dum tamen ſine pactione. extra de clericis nõ reſi. de cætero. De ſpirituali obſequio quin quandoq; dari poſſit, non eſt q̃ſtio, etiam ex conuentione. extra de præb. ſignificatum, immo ſemper præmiũ aliquod debet interuenire ſpeciale, ſcilicet meritũ hominis. talis enim ſimonia ſpiritualis nõ reprobatur, ſicut nec ſpiritualis vſura. arg. 24 q.1 aduocauit. Pecunia autem pro ſpiritualibus incorporalibus nunquam interuenire debet niſi in quinq; caſibus. In matrimonio. inf. e.q. d q d. 32. q.2. honoratur. In operis etiã quas clericus nõ debet, vt ſi ſacerdos locat operas ſuas per annũ. arg. extra ne præla. uices ſuas c. vlt. 12. q. 2. charitatẽ. Idem eſt & ſi ſint debitæ, dum tñ ius dicat aliquid dandum, ar. 20. q. 3. relatum. extra de ſimo. cũ ſit. Item pro ſalute æterna. & peccatorũ remiſſione. de pæn. diſ. 1. medicina. 13. qõ. 2. animæ. Item ſecundum quoſdã pro iure ſibi competẽte, ne uexetur in eo. inf. ea. q. 3. quæſitum. extra de vſur. cap. 1. & extra de ſim. dilectus Spirituale autem pro ſpirituali permutari poteſt. extra de rerum permu. ad quæſtiones. Pro ſpiritualibus autem corporalibus pecuniam dare non eſt ſimonia, ut pro calice, pro libro. 12. q. 2. aurum. niſi inueniatur prohibitum, vt in eccleſia, in cœmeterio & chriſmate, ut inf. e. placuit.

* *Vide ſupra di. 23. c. his igitur in ver. pro beneficiis. & Turrecre. infra ſuper c. 1. ad 3.*

Res ſacræ qñque poſſunt uẽdi.

Dari aliqd pro rebus ſpiritualib. incorporalibus an liceat.

Pecunia ꝓ ſpiritualib. interuenire non debet. niſi quinq; caſibus.

GRatia.] CASVS. Dicitur in hoc ca. ꝙ nõ eſt gratia quæ nõ eſt gratuita. Simoniaci igitur qui dãt pretium, gratiam non accipiunt, quia gratia in rebus eccleſiaſticis operatur, quam ſi non accipiunt, non hẽnt: ſi tamen non habent, alijs eam dare nõ poſſunt. Quid ergo dant ſimoniac.? vtique ſpiritum mendacij, quem ſolum habent.

¶Hug. vero ſic ponit caſum. Dicit enim ꝙ Leo hic intendit dicere, ꝙ ſimoniaci, q pretio ordinãtur, gratiã cum ordine non recipiunt, & ideo cum alios ordinant gratiam quam non habent, cum ordinibus non conferunt, ſed ſicut cum peccato ordinati ſunt, ita cum peccato alios ordinant. Quod autem gratia non detur cũ ordo pretio tribuitur, præmittitur in prin. cap.

b ¶Gratia.] Id eſt donum ſpiritus ſancti, vel eccleſiaſtica dignitas, uel ordo.

c ¶Si non gratis.] Sine munere aliquo non debito.

d ¶Accipitur.] Arg. contra 23. q. 4. ille gladium. quia ille dicitur gladium accipere, qui illicite accipit.

e ¶Gratia.] Id eſt, cum gratia, id eſt, cum charitate, id eſt, non confertur gratia niſi gratis, &c.

f ¶Poſſunt.] Arg. nunquam non poſſe dare quod nõ habet. 1. q. 7 Daibertum. ff de reg. iur. nemo. de cõſec. diſt. 4 quomodo. j. ea q. qui perfectionem. de cõſe diſ. 4 ſolet. Contra, creditor diſtrahit pignus, cuius dominium non habet. Vnde arg. contra. ff de acquir re. do. non eſt nouum & extra de elect. ſuffraganeis. Ioã. Sol. generale eſt ꝓ nemo de iure dare poteſt quod non habet. fallit in certis caſibus B.

g ¶Spiritum mendacij.] Id eſt, effectũ diaboli, q pater eſt mendacij: quia iſti ſunt mẽdaces, cum ſint hęretici, & omnis hæreticus mendax eſt. inf ea. ſi quis inqt. uel dic ſpiritum, id eſt, characterem ſine executione.

h ¶Teſtante.] Dũ ait, Gratis accępiſtis gratis date, &c. arg. à contrarijs: contraria enim contrarijs opponuntur, ſ. diſt. 9. ca. 1. & 25. q. 2. deceſſorum, & 24. q. 2. ſane. 32. diſt. hoſpitiolum. 5. q. 6. delatori. & de pęn. di. 2. cap. 1. & uide quod no. 8. q. 1. ſciendum. iuxta finem.

Nemo dat quod non habet.

Diabolus eſt pater mendacij.

Contraria contrarijs opponũtur

QVicumque.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ quicũque per pecuniam eſt ad ſacerdotium promotus in ueritate non eſt ſacerdos, ſed tantum nomen ſacerdotis habet inane.

i ¶Studet.] Hic ergo ſola volũtas facit hominẽ ſimoniacũ, vt j. ea. reperiuntur. & q. 3. non ſolum. ſicut ſpes ſola facit hominem uſurarium. ut 14. q. 3. cap. 1. Item

Volũtas ſola facit ſimoniacũ.

hic

...Sub.& pu- ...ú.& hoc, p ...bāt cōcor. ...nfra proxi. ...ro 3tijs in ...ucūtur. De ...oc nota.6. ... 1. si quis ...um. Arch.

hic uoluntas sine effectu imputatur 1. & dixit Bar. ꝙ huiusmodi peccatum si non processerit ad actum, sola uoluntate deletur, sicut & sola uoluntate commissum est. arg. extra de regulis iuris, omnis. Vel intellige hoc uerbum, studet, cum effectu. ₮.36.q.2. si quis non dicā. contra

b ¶Sacerdotij.] Hoc uerum est, si in modum accusationis est conuictus: sed si in modum exceptionis, secus, ut extra de accusa. super his 2. Item si in modum inquisitionis conuincitur, tunc priuatur beneficio, & non ordine. extra de sim. dilectus 2. Dic ut in decre. inquisitionis. quandoq; etiam non priuatur omnibus beneficijs in eo casu. ut extra de elec. per inquisitionē. Item regulariter hæc uera sunt ꝙ perdit ꝓpria beneficia, si eo sciente fuerit data pecunia. aliàs sine culpa sua priuaretur, eo ꝙ esset legitimè adept⁹, ut 16.q.7. inuentum. Item nec ipsum beneficium nec ordinem perdet, si in fraudem ipsius fuerit data pecunia, ut extra de simo. sicut. & ca. nobis. infra, q.6. §. ult.

Simoniac⁹ duob. modis pōt conuinci.

2 Ad idē ff. de his, qui no. infa. Lucius .. & est rō ex̄ de except. ca. 1. §. ult. & de cæ. cog. cū dilectus. in fi.

cerdos non esse, sed dici tantummodo inaniter concupiscit [a].

¶Caput hoc ex originali est emendatum, & locupletatum.

Item ex regesto.

¶Spolietur honore, qui ecclesiam per pecuniam obtinet. C. III.

₮. ead. q. 3. c. altare.

PResbyter si per pecuniam ecclesiam obtinuerit, non solum ecclesia priuetur, sed etiam sacerdotij [b] honore spolietur: quia altare, & decimas, & spiritum sanctum [c] emere, uel uendere, simoniacam hæresim [d] esse nullus fidelium ignorat.

¶Non est inuentum in regesto B. Gregorij, unde uidetur citari. Similia habentur apud Gregorium vij lib. 6. reg. in indice concilij eo anno habiti, & in concilio Turonensi sub Carolo magno, c. 15. in Remensi. c. 21. Moguntino sub Rabano, c. 12. & altero Moguntino sub Arnulpho. c. 5. & infra ead. q. 3. c. altare, quod ibi citatur ex Paschali.

Item Gregorius primus dicta epist. 110. lib. 7.

¶De eodem. C. IIII.

₮. c. cū liqueat. Poly ibid. Ans. l. 6. c. 80. Burc. l. 1. c. 21. Iuo p. 5. c. 75. & 112.

BEnedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc [e], ut fiat hæreticus, promouetur.

¶In aliquot vetustis exemplaribus caput hoc coniunctum est superiori, & præter epist. 110. indicatam, eadem sententia habetur lib. 4. epist. 55. & lib. . epist. 107. episcopis Epyri.

Idem in eodem.

¶Partem habebit cum Simone, qui contra simoniacos vehementer non exarserit. C. V.

Cōc. Meld. c. 42. Deusdedit p. 2. Poly. l. 2. tit. 1. Iuo p. 2. c. 84. & p. 5 c. 75. Ans. l. 6. c. 77.

QVisquis per pecuniam ordinatur, ad hoc ut fiat hæreticus promouetur. Quisquis ergo contra simoniacā, & neophytorum [f] hæresim pro officij sui loco uehementer non exarserit [g], cum eo se non dubitet habiturū portionem; qui prius commisit hoc piaculare [h] flagitium.

¶Verba prorsus ipsa huius capitis non sunt inuenta in epistolis B. Gregorij. Verum Paschalis Papa 11. (ut est apud Iuonem, ac Polycarpum) citat hæc ex B. Gregorio: ac simillima prioris partis huius capitis sunt lib 4 epist. 55. & 56. posterioris vero partis. lib 10. epist. 33. Victori epo: Et Ioannes diaconus lib. 3. c. 4. scribit generalem sniam à B. Gregorio contra simoniæ, & neophytorum hæresim prolatam in epist. Victori scripta contineri. Capitulum 42. concilij Mel-

c ¶Et spiritum sanctū.] Id est, ordinem, & alia officia, quæ dona sunt spūs sancti.

d ¶Simoniacam hæresim.] Ar. infra ead. q. 3. altare, infra ea. q. 1. quicunque sacros, infra ead. q. 5. c. 1.

BEnedictio illi.]

e ¶Ad hoc.] Id est, qui sic honorem accepit, hæresim incurrit. Est enim, ut, cōsecutiuum 3 non causatiū, ut dist. 74. consuluit. & 3. q. 7. §. item & 6. q. 1. ex merito. Et est simile, Lex subintrauit, ut abundaret delictum. simile C. de obseq. patro. præstan. si manumissori. & ff. ad leg. Aquil. l. si ex plagis. § 1. sic. & C. de iudi. properandum. in prin.

3 Concor. tex. in l. Mæuia. cū ... ff. de leg. 3. & l. cū delationis § itē si fundo. ff. de fundo instruct. & in l. Lucius, §. de collegio. ff. de leg. 3.

QVisquis per pecuniam.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ si quis per pecuniam ordinatur, ipsum esse hæreticum est manifestum. & qui contra talem uehementer non inuehit, uelut particeps crīis, deponatur.

f ¶Neophytorum.] Quia à neophyto, s. à Simone ortum habuerit: qui de nouo ad fidem conuersus fuit: uel quia neophyti solebant dare pecuniam, ut cito promouerentur: quia aliàs non poterant, ut 48 dist. c. 1.

₰. arg. s̄. dist. 51. si quis post. cōtra. s̄. dist. 19. Anastasius. s̄. dist. 50. is uero, qui contra. 6 q. 1. §. uerū 50. dist. si qs post. Ioan. Sol. hodie sola pœnitentia sine resignatione quæsitorum sufficit, cum simonia in animo gerebatur vtrinque, ut extra de simo. cap. fi. B.

Simonia deleāt

a ¶Concupiscit.] Id est, ex sua concupiscentia, sequitur, ut inaniter dicatur sacerdos.

PResbyter.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ si quis emit ecclesiam per pecuniam, & eam perdet; & præterea deponi debet: quia emere decimas uel altaria est simonia. Seq. c. patet.

g ¶Exarserit.] Vt infra c. quicunq; & c. placuit. hoc uerum est si potest probare illud, aliàs non noceret ei taciturnitas, ut 2. q. 7. plerique. sed si non potest probare faciat, quod dicit Aug 22. q. hoc videtur. Item & si probare potest, & si timeatur scandalum: tunc faciat id quod legitur 24. q 3 tam sacerdotes 2. q. 3. fortè.

Taciturnitas in puniēdo simonia cum nocet.

h ¶Piaculare.] Ideo dicitur piaculare, quia secundū leges

Piaculare flagitium.

leges comparatur ei quod morte expiatur. 15. q. 3. sane. 5. q. 6. delatori, &c.

gitur: hoc tamen est speciale in notorio crimine fornicationis, & simoniæ, ꝙ suspensi sunt, ut dist. 32. §. uerũ. sed arg. tamen est, quòd simoniacus non sit ipso iure suspensus. extra ead. ex tuæ. Dicas ergo, quòd omnis peccator occultus est quo ad seipsum, ut infra ead. sacer.

densis ab Iuone, p 5 c. 75. citatum partim conuenit cum ipsa epistola Victori scripta, & partim cum iis, quæ Iuo, & Polycarpus citãt ex Paschali, & cum his, quæ hoc loco refert Gratianus. De qua hæresi è Gallia eijcienda Gregorius lib. 4 epist. 51. scribit Virgilio Arelatensi, & lib. 7. epist. 110. Syagrio, & alijs episcopis Galliæ.

Item Gelasius Papa ad episcopos per Lucaniam constitutos, epist. 1. c. 26.

¶Simonis damnatio, dantem & accipientem pariter inuoluit. C. VI.

QVos [a] constiterit indignos meritis sacram mercatos esse pretio dignitatem; conuictos oportet arceri, nõ sine periculo facinus tale perpetrantes; quia dantem pariter, & accipientem damnatio Simonis, quam sacra lectio [b] testatur, inuoluit.

Poly l. 7. tit 6. Deusdedit p. 2. Burc. l. 1. c. 22. Iuo p. 5. c. 76. Act. 8.

Item Ambrosius [α] in libro pastorali.

α ¶Ambrosius.] Caput hoc in libro pastorali B. Ambrosij vnde citatur non est inuentum. Habetur tamen in concilio Toletano 8. c. 3. quem canonem integrum Anselmus lib. 6. c. 85. partem vero ipsius Iuo p. 5. c 83. ex dicto concilio citant.

¶Anathematis sententia damnatur, qui simoniacè ordinatur. C. VII.

REperiuntur quamplurimi negocio † muneris peritu ri, mercari velle [c] gratiam spiritus sancti: dum uile pretium donant, ut pontificalis ordinis sublime culmen accipiant; obliti verborum Petri, qui dixit ad Simonem: [Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti per pecuniam possideri.] Proinde, quia & usitatum [d] est tantum malum, & maiorum frequenter cõstat mucrone succisum [e]; nos quoque huic vulneri canceroso ignitum (quod superest adhuc) inijcimus [f] ferrum; decernentes omnino, vt quicunque deinceps propter accipiendum sacerdotij † dignitatem quodlibet præmium fuerit detectus obtulisse; ex eodem tempore se nouerit anathematis [g] opprobrio condemnatum [h], atque à participatione Christi corporis, & sanguinis alienũ: ex quo [i] illum constat execrabile Christo perpetrasse flagitium.

Ans. l. 6. c. 85. † al. negociatione. Act. 8. † al. diuini doni. Iuo p. 5. c. 83.

QVos cõstiterit.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ conuicti de simonia deponi dẽnt, nõ sine pœna simoniam committẽtes, tã dantes, q̃ accipientes cum sint simoniaci, ut lectio actuum Apostolorum testatur.

a ¶Quos.] Hic uocat arg. à cõtrario sensu, inf. e. q. 3. Saluator. versi. quisquis. ibi, pp sua lucra. arg. infra e. si qs episcopus. arg. supra dist. 61. miramur.

Sacra lectio.

b ¶Sacra lectio.] Actuum Apostolorum, cum dixit: pecunia tua tecum sit in perditionẽ. infra c. proxi. &c. qui studet. &c. Petrus. Io.

REperiuntur quãplurimi.] CASVS. Quidam obliti uerborum Petri dicentis ad Simonem, Pecunia tua tecum, &c. episcopatus per pecuniam acquisierunt, & licet de hoc iam pœna fuerit statuta, Ambrosius tamen huic uulneri canceroso ferrũ ignitum apponit, statuẽs ut quicunque detectus fuerit simoniam commisisse, à communione altaris sit ipso iure suspensus: & si p accusationem fuerit depositus, in monasterium detrudatur. Venditor uero puniatur, ut emptor. Si uero laicus sit, qui simoniam committit, excommunicari debet.

c ¶Velle.] Ita sola voluntate est simoniacus 1. hoc intelligo de uolũtate ad actum aliquem exteriorem pducta: aliàs non est suspensus ab ingressu ecclesiæ. & sic etiam exaudi infra ead. qui studet. & supra ead. quicunque. 24. distin. quando episcopus. extra de simonia. tanta.

1 De hoc ẽt s. ea. quicũque. & dicã infra c eos. ibi uideas. Arch.

Simoniacus an qs fiat sola uolũtate.

d ¶Quia & usitatum.] Arg. quòd mos 2. non excusat à crimine. j. ead. q. 3. c. fin. arg. contra 63. dist. Agathosa. &c. quia, supra di. 4. denique, infra 32. q. 4. obijcitur.

2 Mos. Sed an à pœna gl. Ant. Bu. c. vlt. de cõsue. Lu. Ro. ĩ sing. ch. 1.

e ¶Succisum.] Per canones.

f ¶Inicijmus.] h. d. quia adijcit pœnam. Vel dic inijcimus, id est, iniectum esse ostendimus, &c.

g ¶Anathematis.] Arg. ꝙ ipso iure fit anathematizatus clericus simoniacus, ut inf. ea. q. quicunq; & c. placuit. Vel dicit anathema separationẽ a corpore, & sanguine Christi: unde subdit atque, pro, id est, &c. nã postea excommunicandus est infra ea. q. qui studet. & q. 3. ex multis. quod est pro quolibet mortali peccato. sed ad detestationẽ ipsius 3. dicitur, quod gñaliter intelligitur sacerdotes. sed simoniacus suspensus est quo ad se, & quo ad alios, ut extra de simo. tanta. & hoc uerum est de illo, qui emit ordinem. talis enim pœnitere non potest, cum rem furtiuam habeat, ut 14. quæst. 6. si res.

3 Scilicet crimine simoniæ, & sic anathema sumitur hic propriè.

Simoniacus an sit ipso iure excommunicatus.

h ¶Condemnatum.] A statutis patrum ipso iure ex genere delicti. 3. q. 7. §. porro.

i ¶Ex quo.] Quasi ex eo tempore sit excõicatus, uel sciat se condemnatum, ex quo tempore constat uobis, &c. quasi dicat ex eo tempore fit excõmunicatus, uel sciat se cõdemnatum, ex quo tempore perpetrauit crimen, & est si. in crimi. læsæ maiest. argumen. C ad leg. Iuliam maiest. quisquis. uer. donationes, &c. Et ita illud uerbũ, ex quo, determinat uerbũ, perpetrasse, & secundum hunc intellectum etiam occultus simoniacus suspensus.

Peccator q̃libet occultus est suspensus.

ſuſpenſus eſt. Vel determinat hoc verbum, conſtat: & tunc eſt, ſenſus. ex quo conſtat eum ſimoniacum, tunc demum erit ſuſpenſus. hoc vltimum dicebat Marti. Hiſpanus.
a ¶Extiterit.] Hoc verum eſt, ſi poteſt probare illud: aliàs

f ¶Defenſorem.] Ideſt, aduocatum, vel iudicem, vel caſtaldum. Hoc collige, quod caſtaldiam emere eſt peccatū. nā diſpenſationē religioſæ domus emere eſt peccatum.
g ¶Vel quemquam.] Ideſt, archipresbyterū, archidiaconum, monachum, vel quemlibet officio eccleſiaſtico mācipatum, vt dicitur inf. ea. q. 3. Saluator. hoc exaudi per id quod legitur. 28. quæ. 2. quidam in Auth. de ſanc. epiſc. §. ſed neque coll. 9.

Caſtaldiam emere peccatum eſt.

Quòd ſi aliquis extiterit [a], qui accuſet; ille, qui hūc ordinem munerum fuerat datione lucratus, & ſuſcepto honoris gradu priuetur, & in monaſterio ſub perenni pœnitentia retrudatur †, Illi verò, qui hac cauſa munerum acceptores extiterint; ſi clerici fuerint, honoris amiſſione mulctentur: ſi verò laici, anathemate perpetuo condemnentur.

† al. religetur.

h ¶A dignitate.] Id eſt, a prælatura.
¶Vel ſolicitudine.] Ideſt adminiſtratione.
K ¶Mediator.] Item nota infamiæ iſti percelluntur, vt inf. q. 3. c. vlt. hi omnes ſimoniaci ſunt, nec recipiuntur ad teſtimonium, vt extra de teſt. veniens. Huiuſmodi autem mediator, dum tamen non participauerit, recipitur teſtis in crimine ſimoniæ, extra de ſimo. §. quamuis. quod tñ ſubtudi cum vita accuſati ante talis extiterit ar. 2. q. 1. in primis. in fi. In alijs autem contractibus non recipitē interuētor in teſtimonium, niſi de volūtate partiū.: in auth. de teſt. §. quoniam verò. col. 7. No ergo, quod in criminib. non exceptis. ſ. adulterii, & homicidij & huiuſmodi, quicūq; admittitē ad accuſandū, & ad teſtificandū, vt 4. q. 3. c. 1. arg. a contrario ſenſu. nam tantū integræ famæ admittuntur in illis. niſi propriam iniuriam proſequantur. 4. q. 6. omnibus in quo caſu non admitterentur ad teſtimonium, vt extra de teſti. de cætero, & ſecundum Hug eadem ſeruatur regula in exceptis: quia nec ad accuſandum, nec ad teſtificandum admittuntur teſtes, niſi ſint integræ famæ. niſi accuſatus antea malæ extiterit opinionis. arg. 2. q. 1. in primis. Sed lex canonica ſecus in exceptis dicit, nam admittit infamē ad incuſationem, contra quemlibet clericū, qui prauæ opinionis eſt: ut extra de ſimon. c. tanta. ſed non ad teſtificandum, niſi aliqua præeunte præſumptione. arg extra de ſimo. licet. verſi. præſertim cum alia, &c. nam teſtes in his criminibus torquendi ſunt. 4 q. 3. §. item in criminali. verſic. item ſi res exegerit. 5. q. 5. illi qui, in auth. de teſti. §. ſi verò ignoti coll. 7. ſed tormenta ſine præſumptione non ſunt infligenda extra de regu. iur. cum in contemplatione. ff. de quæſt. l. 1. C. eo. tit. milites. §. oportet. Notatamen, quod non niſi præeunte præſumptione admittitur criminoſus teſtis in exceptis: non tñ quilibet: quia non inimicus, nō cōſpirator. ext. de ſimo. licet. in fi. licet ibi ageretur nō criminaliter, ſed denunciatiue. ibi ēt exaudi tales nō fuiſſe admiſſos de rigore iuris, ſed ſecundum tolerantiam æquitatis. præterea ibi accuſatus excipiebat de minoribus criminibus cōtra eos, quam de quo ipſi teſtificabanē, maxime cū de crimine iam eſſent emendati. ext. de ſim. per tuas & de hoc dixi 2. q. 1. in primis, in fi. 15. q 3. ſane. Ioan.
ADDITIO. Et 79. diſt. ſi quis Papa ibi videas. Arch.

Teſtes in criminib. exceptis qui dēnt admitti.

Tormenta nō ſunt ſine præſumptione infligēda

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 2.

Poly. l. 2. tit. 17.
Anſ. l. 6. c. 38.
Burc. l. 1. c. 112.
Iuo p. 5. c. 118.
Pann. l. 3. c. 118.

¶Damnatur epiſcopus, qui per pecuniam ordinationem facit. Cap. VIII.

SI quis epiſcopus per pecuniam ordinationem fecerit & ſub pretio redegerit [d] gratiam, quæ vendi non poteſt, ordinaueritque per pecuniem epiſcopum, coriepiſcopum, presbyterum, aut diaconum, vel quemlibet de his, qui connumerantur in clero, aut promouerit per pecunias diſpenſatorem [e], aut defenſorem [f], vel manſionarium; vel quemquam [g] omnino, qui ſubiectus eſt regulæ pro ſuo turpiſſimi † lucri commodo; is, qui hoc attētaſſe probatus fuerit, proprij gradus periculo ſubiacebit; & qui ordinatus eſt, nihil ex hac ordinatione, vel promotione, quæ eſt per negotiationem facta, proficiat; ſed ſit alienus a dignitate [h], vel ſolicitudiue [i], quam pecunijs acquiſiuit. Si quis verò mediator [k] tam turpibus, & nefandis datis vel acceptis extiterit, & ipſe, ſiquidem clericus fuerit, proprio gradu decidat, ſi verò laicus, aut monachus anathematizetur.

† al. turpiſſimo.

Item ex octaua a ſynodo.

a Adde an & quando taciturnitas noceat, no. in l. ſilius. ff. de procur. gl. in quando §. 1. in l. peruenit. ff. loc.
Excōicatus perpetuo triliciter exponitur.

aliàs non nocet ei taciturnitas, vt 2. q. 7. pleri que 1. Sed ſi non poteſt probare, faciat, quod dicit Auguſtinus. 12. q. 5. hoc videtur. Item & ſic probare poteſt, & timeat ſcādalum, faciat id quod legitur 24. q. 3. tam ſacerdotes. & 24. q. 1. forte. Ioan.
b ¶Perpetuo.] ſ. quouſque emendet. ſi. extra de conſtit. ex literis. 27. q. 1. de viduis arg. 2. q. 5. quanto. Vel perpetuo. ideſt, perpetua ſeparatione a corpore Chriſti, id eſt, vſque ad finem vitæ, etiam ſi ante pœniteat, & hoc eſt in criminis deteſtationem. argu. ff. pro ſocio. l. 1. Vel perpetuo, ideſt, continuo. argum. ff. de ſerui. vrb. præd. foramen.

SI quis epiſcopus.] CASVS. Dicitur hic, ſi quis epiſcopus in eccleſia per pecuniam aliquem in clericum cuiuſcunque ordinis ordinauerit: aut diſpenſatorem, aut defenſorem per pecuniam fecerit, ordinator conuictus deponatur: & ordinatus ſimiliter locū ſuum perdat. Mediator verò ſi clericus eſt, deponatē: ſi laicus eſt, excommunicetur Sequentia duo c. plana ſunt.
c ¶Si quis epiſcopus.] Hucuſque introduxit capitula de ſimonia, quæ fit ab accipiente. Nunc introducit vſq; ad §. quia ergo, capitula tam de accipiente, quàm de dante ordinem, vel aliud ſpirituale per pecuniam.
d ¶Redegerit] Quantum in eo eſt ar. 49. di. cap. vlt. ff. de recep. arbitr. l. Celſus. de conſecra. diſt. 4. c. quæris.
e ¶Diſpenſatorem] ideſt, œconomum, vel quemlibet eccleſiaſticarum rerum adminiſtratorem, vt præpoſitū œconomum, & vicedominum. ſu ead. quos conſtiterit. infra. ead q. 3. Saluator Hug.

a QVi per pecuniam.] ¶A sacerdotio.] Cuius nomine quilibet ordo ecclesiasticus intelligitur, præsertim sacer, vt su. dist. 81. si quispiam. 23. q. 4 Guilisarius. §. 2. Vel expone a sacerdotio, idest, ab administratione temporalium.

cesserit in actum. Argum. 24. q. 3. Deus. & dist. 32. erubescant, & intellige a communione, scilicet fidelium, ab alia ipso iure separatus est etiam occultus, quod tenendum est; extra de simo. cap. tanta. Ioannes. quod fortè hodie correctum est, extra de temp. or. c. fin.

f ¶Ca-

Sacerdotiū quelibet ordinem ecclesiasticum cōprehendit.

¶A sacerdotio est alienus, qui per pecunias ordinat, vel ordinatur. Cap. IX.

QVi per pecunias quemquam consecrauerit, vel ab alio consecratus est; alienus a sacerdotio [a] fiat.

Nouella 6. cap. 1. & nou. 123. ca. 3. apud Iulianum antecessorum. Ans. l. 87. c. 7. Iuo p. 5. c. 121.

a ¶Octaua.] *In aliquot vetustis exemplaribus caput hoc citatur ex septima synodo, in qua, capitulo quinto refertur canon trigesimus Apostolorum ad hāc rem faciens. In epistola autem Tarasii ad Hadrianum Papam, (quæ in exemplaribus bibliotheca Vaticanæ, & aliis, est in fine ipsius septimæ synodi) refertur canon vigesimus secundus synodi, quæ in Trullo, his verbis:* Eos, qui per pecunias ordinati sunt, siue episcopi, siue quicumque clerici, & non secundum probationem, & vitę optionē, deponi præcipimus, sed & illos, qui hos ordinasse noscūtur. *Extat etiam hac de re epistola Basilii ad episcopos sibi subiectos.*

Item Calixtus Papa.

¶Nec ordinari, nec promoueri in ecclesia Dei per pecuniam aliquis valet. Cap. X.

SAnctorum Patrum exempla sequētes, & officii nostri debito innouātes, ordinari quemquam per pecuniam in ecclesia Dei, vel promoueri, auctoritate sedis Apostolicę modis omnib. prohibemus. Si quis verò in ecclesia ordinationem, vel promotionem taliter acquisierit, acquisita prorsus careat dignitate.

¶*Est Calixti secundi, qui paulo ante Gratianum vixit, & aliquot conciliis à se habitis contra Simoniam, & inuestituras ecclesiarum, quas Germanici Imperatores vsurpauerant, multa decreuit: de quibus Abbas Vuspergensis ab anno Dominy 118. in quo electus est Pontifex, vsque ad annum 1124. accuratè scribit.*

Item Gregorius Nazianzenus.

¶De eodem. Cap. XI.

QVi studet [b] donum Dei pretio mercari; in sacro ordine [c] nulla ratione de cętero permanere [d], aut reuocari posse dubium non est. Talis à communione [e] oībus modis abscindatur. Nam spiritus sancti donum pretio comparari, quid aliud est, quam capitale [f] crimē, & simoniaca hæresis.† ? quod quàm detestabiliter in vtroque testamento vindicatum sit; multorum exemplis facile appa ret: Giezi † gratiā sanitatis Naaman Syro vendidit, eamdem gratiam sanitatis [g], Helisæo vindicante, leprosus

Deusdedit p. 2. & 4.

4. Reg. 5.

† Concord. text. iuncta sua gl. in l. si quenquā. C. de epi. & cl.
† Idest, Giezi peccauit, qa tunc cōstitutione, vel cōsuetudine prohibitū fuit aliquid accipere in casu in quo ipse accepit: alioquin nō peccasset, ar. 32. q. 4 dixit. B. Medicus ꝓ sanitate conferenda pōt pecuniā recipere.

QVi studet.] Dr in hoc capitulo quod quis spiritualia emit, deponi debet, nec poterit de iure communi amplius reuocari. Quòd autē detestabile sit crimē simoniæ, quatuor exemplis probatur; Primo exemplo Giezi, qui ꝑ simoniā, quam commisit, factus fuit leprosus. Secūdo, exēplo Iudę, qui vēdidit redēptorem omniū, ꝑ qđ laqueo se suspendit. Tertio exēplo Simonis magi, qui ꝓpter simoniam, quam cōmittere voluit, fuit a Petro dānatus. Quarto exemplo Christi, q oib. peccatoribus in templo dimissis, solos simoniacos in dtestationē criminis exclusit. In fi. dicit, ꝙ q simoniaci sunt, spiritus sancti grām habere nō possunt. CASVS. Dicit, ꝙ simoniacus nō posset in ordine remanere, sed talis a communione remouēdus ē & quā graue sit peccatū, ꝓbat exemplo Giezi, Iudæ Simonis, & Dñi, q vendētes eiecit de templo.
b ¶Studet. ¶Cū effectu. verba em̄ sunt recipienda cū effectu. ff. quod quisque iur. l. 1. extra de clericis nō residē. relatū, vel sufficit, quod det operam.
c ¶Ordine.] Bene dicit, ordine, qa si qs emit ordinē, nō pot dispēsari circa, ipsū, vt inf. ea. erga. & ex. de simo. nobis. in fi. nisi à patre suo, & eo ignorāte eēt emptus ordo, tunc dispēsari posset. 1. q. 5. vlt. Sed secus est in beneficiorum emptione. cum enim renunciat quis beneficio empto, potest in illo, vel in alio tolerari, vt inf. ea. q. 5. c. 1. & in decretali de simo. ex insinuatione. Illa tamen decreta loquitur cum a patre ipso ignorante est commissa simonia.
d ¶Permanere.] Infra ead. si quis. nisi ex dispensatione infra ead. q. 3. præsentium.
e ¶A communione.] Nunquid pro sola voluntate est excōmunicandus quis, cum sit simoniacus? Certè non; quia ex voluntate non scandalizatur ecclesia, nisi pro-

f ¶Capitale.] Idest, mortale, vel dignum depositione.
g ¶Sanitatis.] Nunquid ergo licitum est medico recipere pecuniam pro conferenda sanitate? Sic: quia illud potius dicitur honor, quam pretium, vt 14 q. 5. non sanè vnde non recipit pecuniam pro danda sanitate, cum illud sit gratia; sed pro labore suo. & sic magister non recipit pecuniam pro scientia quam dat, sed pro labore, vel honore, sicut propheta recipit, vt infra ea. q. iudices, sic Deus recipit decimas pro honore, non pro pretio, vt 16. q. 1. decimæ.

a ¶Iu-

Simonia quatuor exēplis est detestabilis.

Simonia cōmittit & circa ordinē, & circa beneficium.

Simoniacus ex sola volūtate non est excommunicandus.

Iudas vendens commisit simoniam & plagium.

a ¶ Iudas.] Sed nunquid Iudas commisit simoniam? Certum est. Et quidem plagium commisit in eo, ꝙ liberum hominem vendidit. ff. ad leg. Flau. de plagi, l. 1. Simoniam etiam commisit in eo, ꝙ rem sacram vendidit. Dicit H. ꝙ Dominus non potest vendere seruum iam

c ¶ Peccunia tua.] Hoc in detestationem criminis dictum est. 1. q. 3. §. contra.

d ¶ Dimisit.] Arg. expressum contra Baz. dicentem, ꝙ quilibet propter peccatum mortale erat priuatus introitu ecclesiæ. ar. de pœ. dist. 1. quis sanctus sacerdo. 33. q. 4. vir cum propria nam dominus solos simoniacos de corpore ecclesiæ eiecit, relictis alijs peccatorib. intellige tamen hoc de illis, qui simoniam committunt in ordine accepto: licet auctoritas generaliter loqui videat. vnde dic cum Baz. & M. ꝙ nec talis simoniacus nec publicus fornicat dēt ecclesiā ante pœnitentiā intrare. De hac materia notaui 33. q. 4. vir cū propria. Io. tñ dicit, (quòd etiam mihi sępè respondit) ꝙ peccator quilibet & etiā excōmunicatus pōt intrare ecclesiā causa orandi, dummodo non intersit diuinis officijs cum non inueniatur prohibitū. extra de sen. exc cum nuper. H.

Peccatum mortale an priuet quēlibet ab itroitu ecclesiæ.

Matth. 27. factus amisit. Iudas [a] omnium redemptorem vendidit [b], mox laqueo suspensus eādem redemptoris †gratiam non obtinuit; & merito, quia nemo potest retinere, quod vendidit. Simon etiam magus cum eandem spiritus sancti gratiam emere vellet, damnationis sentētiam à Petro audiuit: [*Act. 8.*] Pecunia tua [c] tecum sit in perditionem, quia, donum Dei existimasti pecunia possideri.] Dominus etiam vt vendentes & ementes huius gratiæ expertes ostenderet, cunctos peccatores per gratiam in templo dimisit [d]; singulariter vendentes & ementes increpans, & flagellās de tēplo eiecit, [*Ioan. 2.*] in quo venditores, & emptores suos gratia spiritus sancti cōstat destitutos esse, & vacuos. Quos enim Christus eiecit de templo, nunquid spiritus Christi faciet sibi templum?

† *al. redemptionis.*

In operibus B. Gregorij Nazianzeni, quæ multa grece, & latine extant, nihil tale repertum est. Habetur autem similia in epistola Tarasii ad Hadrianum.

Item Gregorius.

Deusde dit p 4. ex Paschali, inf. c. placuit.

¶ Symoniachi, sacerdotes esse non possunt. Cap XII.

QVicumque sacros ordines [e] vendunt, aut emunt, sacerdotes esse non possunt. Vnde scriptum est [f] anathema danti, anathema accipienti; hoc est simoniaca hæresis [g].] quomodo ergo, si anathema sunt, & sancti non sunt, sanctificare alios possūt? & cum in Christi corpore nō sint, quomodo Christi corpus tradere [h], vel accipere possūt? Qui maledictus est, benedicere quomodo potest?

¶ *Deusdedit in tractatu contra Simoniacos refert hoc ex epistola Paschalis Papę secundi ad mediolanenses.*

QVicūque.] CASVS. Dicit hic, ꝙ Simoniaci promoueri non pñt, siue dantes siue accipiētes. Nam dātes, & accipientes simoniaci sunt, & cum maledicti sūt, alios benedicere non possunt

e ¶ Sacros ordines.] Quia si per pœnitentiam reconcilientur, quod tamen per pecuniam acquisierint, retinere non possunt, vel quantum ad imprecationum effectum.

f ¶ Vnde scriptū ē.] Qui offert alijs vel accipit ab alijs; vt ordinetur, excōicatus est, vt hic. & inf. ea. c. perlatum.

g ¶ Hoc est simoniaca heresis.] i. sic dare vel accipere, simoniaca hæresis est. B.

h ¶ Christi corp⁹ tradere.] Idest, dignè exercere officium sacerdotis.

Item Gregorius Syagrio, & alijs episcopis, lib. 7. epist. 110.

Io. diac. l. 3. c. 4. Poly. l. 2. tit. 1. Burc l. 1 c. 121. Deusdedit p. 2. Iuo. p. 5. c. 75. supra c. benedictio.

¶ De eodem. Cap. XIII.

CVm liqueat hanc hæresim ante omnes [a] [i] radice pestifera surepsisse, atq; in ipsa origine [k] sua, apostolica esse detestatione damnatam; cur non cauetur; cur nō perpenditur; quia benedictio illi in maleditionem conuertitur; quia ad hoc, vt fiat hæreticus, promouetur?

a ¶ Omnes.] *Antea legebatur,* omnia *sed glossa videtur magis conuenire lectioni restituta: est in aliquot manuscriptis, & ipso originali.*

iā ordinatum. commutare tamen poterit, vel alio genere contractus alienare. Quidam tamen dicunt contra, vt hic, & 54. dist. generalis.

b ¶ Vendidit.] Nota, ꝙ dicit vendidit: & tamen iste qñ exigit munera, iam ille gratiam fuerat consecutus, & ita est, argumentum contra eos, qui non exigunt ante collectionem beneficij. sed post. arg inf. ea eos. & qō. 2. si quis obiecerit. ff. de calum. l. 1. §. qui autem Tamē quidam dicunt Giezi damnatum non pro venditione, sed pro mendacio, quod mihi non placet.

CVm liqueat.] CASVS. Cum in nouo testamēto pre cæteris criminibus simonia, quæ hæresi cōparatur sit damnata, cur non præcauetur, cum benedictio in simoniaco in maledictionem conuertatur? duo sequentia capitula plana sunt.

i ¶ Ante omnes.] Contra de consec. dist. 2. prima, sed hoc verum est post resurrectionem. vel ante, id est, præ omnibus alijs.

K ¶ Origine.] Nota ꝙ dicit origine. Hoc verum non est

1 Quod Iudas simoniam commisit, probatur sup. ea. qui studet. vbi de hoc, & ibi dixi. Archid.

quo ad nouum testamentum: nam Iudas ante commisit 1. Vel dic satis fuisse in origine: quia quam cito hoc fecit, fuit damnatus statim. infra ead. cito.

a Cum ordinaretur.] Lepra fuit.] Idest peccati vulnere se in fectum reddidit.

b Gratiam.] ¶ Non meruisti.] Ar. 21. q. 4. c. 1.

Cito.] CASVS. Tãgit hic quod dicit in quarto lib. Regum, quòd Naaman Syrus postquam ab Helisæo lepra mundatus esset, recessit: Giezi autem puer Helisæi videns quod Dominus nihil acceperat ab eo, clam secutus est eum dicens duos filios prophetarum venisse ad Dominum suum, mandareque ei Helisæũ, vt mitteret sibi talẽtum argenti, & duo mutatoria vestimentorum, quæ cũ misisset, accepit ea Giezi, & abscõdit. Dũ autem postea staret coram Domino suo, dixit ei Helisæus, vnde venis? respondit, Seruus tuus non iuit quoquam. at ille, cor meũ erat in præsenti nũc autem accepisti argẽtum & vestes. & lepra Naaman adhærebit tibi & semini tuo in æternum. & egressus est ab eo leprosus sicut nix.

c ¶ Inexpiabilis est.] Quo ad ordinis executionem: vel dic, ꝙ in testationem criminis dr̃, & sicut culpa discordiæ, quæ forte nec passione purgatur, vt su. dist. 90. neq; ad Cain: vel quia pœnitet vsque ad mortẽ vt infra ead. si quis.

non contradicunt sibi: nam descendentes per sexum masculinum non recipiebantur vsque in septimam: per fœmininum vsque in x. Sed Hebræus dixit, quòd nihil aliud erat recipere eos ad ecclesiam Dei, nisi dare eis nuptui filias suas. historiam de illis Moabitis habes 35. dist.

Item Ambrosius de ministerijs †, seu de dignitate sacerdotali, c. 5. † mysterijs.

¶ Qui pretio ordinat, lepram, non officium confert Cap. XIIII.

Cvm ordinaretur episcopus, quod dedit, aurum fuit; quod perdidit, anima fuit: cũ alium ordinaret, quòd accepit, pecunia fuit; quod dedit, lepra fuit [a]. Deusdedit p. 2. Iuo p. 5. c. 95.

Idem ibidem.

¶ De eodem. Cap. XV.

Gratiam cum ordinareris, non sucepisti; quia gratu[i]to eam non meruisti [b]. Iuo ibidem. Deusdedi ibi.

Idem lib. 4. Luca.

¶ De eodem. Cap. XVI.

Cito turpem sequitur lepra mercedẽ, & pecunia corpus, animumq. male quæsita commaculat. *& paulo post.* ¶ Vides, q̃ a facto auctoris successio damnatur hæredis †. Inexpiabilis est [c] enim venditi culpa mysterij †, & gratiæ vindicta cælestis transit ad posteros. ¶ Denique Moabitę [d], & cæteri non intrabunt ecclesiam vsq; ad tertiam [e] & quartã generationẽ, tamdiu videlicet (vt simplicius interpretemur) donec culpam auctorum multiplicis [f] successio generationis abolere. Sed cum illi, quia in Deum idololatriæ errore deliquerunt, in quartã [g] & generationem videantur esse mulctati; profecto durior [h] videtur esse sententia, qua Giezi semen vsque in æternum ꝓ

Iuo p. 5. c. 132.

† al. ministerij Deusdedit p. 2.

† Facit ad hoc c. l. cum hæres. ff. de diuer. & tẽpo. præscr. & l. Papinian*. §. j. ff de acq. poss. l. vitia, C. eo.

DENIQVE. CASVS. Dicitur, etiam, quòd Ammonitæ & Moabitæ, qui processerunt ex filijs Loth, restiterunt filijs Israel venientibus de Ægypto. propter idololatriam, ad quam eos induxernnt, & ideo prohibiti sunt intrare ecclesiam vsque ad tertiam & quartam generationem. Casus ergo huius cap. talis est, Intẽdit: Ambro. probare, quòd crimen simoniæ sit grauius, quàm crimen idololatriæ Nã crimen idololatriæ vsque in tertiam & quartam generationem punitur; cum semen idololatrarũ vsq; in tertiam & quartã gñationem intrare ecclesiam prohibeãtur: semen vero simoniacorum in æternum punitur. Semen autem mysticè intelligitur in successione vitiorum, & non successione generis, sicut accipitur ibi: vos ex patre diabolo nati estis Symoniaci autem & Giezitici hic largè intelliguntur omnes cupidi, & omnes auari. Et poteris prius ponere casum & postea narrare historias; & econuerso.

d ¶ Moabitæ.] Isti Moabitę & Ammonitæ idololatræ erant, & cum redirent filij Israel de capitiuitate Ægyptiaca, & scirent isti quòd sitim patiebantur, obiauerunt eis cum pane sine potu: ducentes secum Balaam ariolum, vt eis malediceret: propter quod peccatum ꝓcepit Dominns, ne eos factos proselytos 2. reciperẽt in ecclesiam Dei vsque in septimam generationem. licet secundum aliam translationem dicatur, vsque in x. sed

2 Proselyti erant illi, q̃ veniebant ad populi Iudaici ritum. qui nõ erant oriundi de populo Iudaico. Archid.

dist. capitu. sexto die.

e ¶ Vsque ad tertiam.] Id est. nisi habeant fidem Trinitatis, & quatuor genera virtutum, vel quatuor Euangeliorum.

f ¶ Multiplicis.] Arg. culpam vel dolum purgari processu tpis, vt 2. q. 1. in primis. 35. q. 8. de gradibus. ff. de hæ. vel ac. ven. l. venditor ff. de ac. & ob. is qui. extra de si. presbiter ꝑ totum. extra qui ma. acq. pos. insuper. arg. contra inf. ead. ventum. ff. depo. l. l. j. §. si rem. ff. de cond. fur. l qui furtum. & l vlti. Sed rei veritas est, ꝙ licet non possit purgari processu temporis, quo ad presentem casum, purgatur tamen per ecclesiæ dispensationem. vt 23. q. 4. ipsa pietas. versi. est enim Vnde versus.

Composito lactè fœtenti quæso cibate.

Qui putat exclusum crimen per temporis vsum. de consue cap. quanto in gl. solam consuetudinem.

Culpà & dolus purgatus tempore.

g ¶ In quartam.] Hic non prosequitur. Ambrosius nostram interpretationem. sed 70. interpretum Vel dic ꝙ refert se hic ad mysticum intellectum, id est, donec habet fidem Trinitatis, & quatuor Euangeliorum.

h ¶ Durior.] Et quis, dubitat sceleratius esse cõmissum quod durius est vindicatum, vt infra 24 q. 1. non efferamus in fi. quod perpetuum est, licet & propriæ vxoris interfectos grauius puniatur (vt inf. 63. q 2. admonere) quam matricida. 23. q. 2 latorem. quod tamen speciale est ob frequentem causam factum, & ob pronam in vxores suas malitiam refrenandam. talia (quia sunt specialia) ad consequentiam trahi non debẽt. Io. vt 27. q. 1. nuptiarum. & dist. 27. si vir.

Cõmissum est sceleratius q̃d punit̃ durius.

a ¶ Præ.

cupiditate habendi, prophetica auctoritate damnatur (præsertim [a] cum Dominus noster Iesus Christus per lauacri [b] regenerationem omnib. remissionem dederit peccatorum) nisi † vitiorũ [c] magis, quàm generis semen intelligas. Sicut enim qui filij promissionis sunt, æstimãtur in semen malum. Nam & Iudæi ex patre diabolo, non vtique carnis successione, sed criminis. Ergo omnes cupidi, omnes auari Giezi lepram cum diuitijs suis possident, & male quæsita mercede, non tam patrimonium facultatum, quàm thesaurum criminum congregarunt æterno supplicio, & breui fructu.

† *al. nisi vt vitiorum.*
Rom. 9.
Ioan. 8.

α ¶In quartam.] *Antea legebatur;* in tertiam, & quartam: *Sed & à B. Ambrosio, & ab uno vetusto Gratiani codice abest vox,* tertiam *Deuteronomij autem 24. Idumæorum quidem, & Aegyptiorum filij permittuntur tertia generatione intrare in ecclesiam Domini, sed de Moabitis sic scribitur.* Ammonites, & Moabites, etiam post decimam generationẽ non intrabunt ecclesiam Domini in æternum.

β ¶ Peccatorum.] *Sequebatur.* cur ergo Giezi semen in æternum damnatur? *quæ apud B. Ambrosium non habentur.*

2 *Quia ergo auctoritate Leonis Papæ simoniaci non nisi spiritum mendacij accipiunt, secundum Gregoriũ apud simoniacos sacerdotium non subsistit, benedictio eorum in maledictionẽ conuertitur, apud eos manet anathema danti & accipienti cum sancti non sint, nec in Christi corpore, constituti, cum sint maledicti, nec sanctificare alios possunt, nec corpus Christi tradere, vel accipere, nec benedicere alijs valent: secundùm † Ambrosium verò anathematis opprobrio cõdemnantur, atque à participatione corporis & sanguinis Christi alienantur, cum accipiatur aurum, & lepra detur: cum inexpiabilis sit culpa venditi mysterij †, secundum Chalcedonense concilium ex tali ordinatione nihil proficere iudicantur, secundum Gelasium Simonis damnatione inuoluuntur, secundum Gregorium Nazianzenum in sacro ordine permanere, aut renouari nulla ratione possunt: ab Helisæo lepra perfunduntur, à Petro in perditionem damnantur, à Christo verò de templo eijciuntur, quid aliud simoniacus simoniaco in sua ordinatione potest conferre, nisi quod Innocentius de cæteris hæreticis testatur, dicens, epistola decima octaua ad Alexandrum, c. 3.*

u sup. c. reperiũtur.
† *al. ministerij.*

γ ¶Non subsistit.] *Simoniaci recipiunt quidem characterem, sed sunt ipso facto suspensi Ita rõne habita vsus, v. rè dici põt ipsorum sacerdotium non subsistere, ac propterea rectissime B. Greg. lib. 10. epist. 33. Victori episcopo scribens simoniacam ordinationem uocat illicitam, & effectu carentem.*

¶Qui spiritus perfectionem non habent, ipsam dare non possunt. Cap. XVII.

Qvia perfectionẽ spiritus, quam acceperãt, perdiderunt, non eius dare plenitudinẽ [d] possunt (quæ maxime operatur in ordinationibus) quam per suam perfidiã perdiderũt. *& iterũ.* Qui honorẽ nõ habuit, honorẽ dare nõ potuit: nec aliquid ille accepit, quia nihil erat in

Ans. li. 6. c. 73.
Epist. 22. c. 3. ad episcopos Macedoniæ, in fine.

a ¶Præsertim.] Respicit id quod dixerat durior: uel incipit ibi versus, & respicit ad literam sequentem, scilicet cur ergo.
b ¶Per lauacri.] Sine quo non habet vitam æternam, nisi pro Christi nomine quis fuerit baptizatus sanguine, vt 15. q. 1. c. firmissimè, & de consecr. dist. 4. c. firmissimè.
c ¶Nisi vitiorum.] Sophisticè argumentatur. nã idem est in idololatria: sed in p̃dictis nõ considerat nisi literalem intellectum.
QVIA [ERGO. Hæc est 2. pars quæstionis, in qua latenter supponit de ordinatis ab hæreticis, s p̃ter formam ecclesiæ, & dicit ꝙ tales non recipiuntur nisi ad damnationem. Io. de Fant.
CASVS. Concludit nũc Gratianus ferè ex omnibus cap. supradictis, dicens ꝙ simoniaci, sm Leonem, non accipiunt nisi spiritũ mẽdacij, & quia sm Greg. apud eos sacerdotiũ nõ subsistit, & quia benedictio eorũ in maledictionẽ cõuertitur. & c. nihil aliud potest cõferre simoniacus simoniaco q̃ hæreticus hæretico.
QVi pfectionẽ.] CASVS. Hoc c. intelligitur de illis, qui in ecclesia catholica ordinati fuerũt, sed postea labuntur in hęresim: & sic gratiam Spiritus sãcti, q̃ acceperant (q̃ maxime in ordinibus operatur) amiserũt. cum ergo eam non habeant, eã dare nõ possunt: quia qui nõ habet honorem, eũ alij dare non potest: sed damnationẽ dabit, quam cum verò ordine habet.
d ¶ Plenitudinem.] i. executionem ordinis. hic interserit magister de ordinibus hæreticorum 1. Sed quidq̃d Io. de Fãt & alij de hac materia dixe-

1 Et hoc vsque ad §. cõstat. inf. ead. Eps ẽt hęreticus cõfert ordinẽ, sed non ordinis executionẽ,

dixerũt, istud est tenendũ, quod quilibet eps, siue catholicus siue hæreticus, siue in ecclesia, siue extra conferat ordinem, dũ tñ cõferat secundum formã ecclesiæ, recipit ordinatus ordinem, licet non recipiat executionem ordinis. similiter si taliter ordinati alios ordinent, idem est, & sic in infinitũ, vt inf. ea. quod quidã. 9 q. 1. ordinationes. Idẽ dico de conficiendo corpore [1] Christi]. ea. dominus declarauit. &c. nõ nocet. infra de consec. dist. 4. non in nobis loquitur ergo principium capituli de his q in forma ecclesiæ receperit ordinẽ Secũda pars de illis qui extra formã, illi nihil recipiunt, nec ali qd conferunt: qa nemo dare potest, &c. vt sup. c. 1. & infra. q. 7. Daibertum.

ADDITIO. Dicit Lau. de huiusmodi hæreticis multa mẽdacia scripta sunt & inutiliter. Io. de Fãt. & Gof. dicunt, quod hæreticus, qui recipit vltimam manus impositionem extra ecclesiam, nõ confert, sed confundit eos.]. ea. q 7. cõuenientibus. Archid.

1 De hoc no. 9. q. 1. in sũ. Sed contra, de consec d. 2. vtrũ, &c. qd sit. ubi contra not. Archid.

VEntũ.] CASVS. Tres qõtiones fecerunt epi Macedones Innocentio. Prima fuit, vtrũ ducens viduã in uxorẽ, possit promoueri, uel iam promotus debeat deponi? Secũda fuit utrum dicendus sit bigamus qui ante baptismum habuit unam uxorem, & post baptismũ aliã? quibus explicitis, s. 34. dist. si quis uiduã. & 26 dist. deinde opponitur. accedit in hoc c. ad tertiã, quæ talis est, scilicet vtrum redeuntes ab hæreticis qui apud eos ordinati fuerunt, apud nos ad ordines sint admittendi? Et rñdet, quod non: quia in reconciliatione imponitur eis pœnitentia, post quam remanet quædam cicatrix, idest irregularitas, quæ eos à promotione repellit. Sed cõtra hoc dupliciter opponitur: si hæreticus aliquem ordinauit q honorem amisit, nihil contulit ordinato. ergo perinde poterit à catholicis ordinari, ac si nunquam ordinatus fuisset. Sed rñdet Innocentius falsum esse: quia damnatio quam accepit, eum non impedit promoueri. Secundo obijcitur, si quam maculam ex ordinatione hæreticorum incurrit ex canonica ordinatione deletur. Et ad hoc rñdet, quòd illud est falsum. nam si ita esset, pro nihilo criminosus ageret pœnitentiam, sed accederet ad ordinationem, ubi omnia crimina delentur. de consuetudine igitur Romanæ ecclesiæ est, vt ueniens ab hæreticis, ad laicalem cõionem tm̃ admittatur, & non clericalẽ: & ita tres qõtiones ponunt̃ hic una principalis & duæ incidentes, & ad omnes sufficienter respondet.

Tres qõnes. 2 Scilicet primo: ibi tñ scribit archiepo Rothomagen. sed põt esse, quod solutionem ciusdem qõnis misit illis vel illi. Archid.

a ¶Ventum est.] Tres namq; Macedones epi, quibus hæc scribit Inno. inter alia fecerãt qõtiones. Prima erat vtrũ quis ducẽs uiduã 2. in uxorẽ possit promoueri: uel factus clericus p p hoc debeat deponi? Cuius determinationẽ ponit s. dist. 34 si quis uiduã. Secunda erat, utrũ dicendus esset bigamus qui ante baptismũ unam, post baptismum hanuit alteram? cuius determinationẽ ponit s 26. dist. deinde. Tertia quæstio erat, an remaneant clerici, idest, an reciperent characterem ab hæreticis ordinati, vel an deberent ad ulteriora promoueri, & dicit quod nunquam: & hanc quæstionem in hoc cap. explicat.

b ¶Pro sui difficultate.] Quia fuit quæsitum si ordin... ab...

dante: sed damnationem, quam habuit, per prauam manus impositionem dedit.

¶*In hoc capite nõ referuntur ipsa prorsus verba Innocentij, quæ tamen habentur partim infra ead. c. Arrianos partim in capite nunc sequenti;* ventum est; *in versiculo.* Sed econtrario.

Idem Rufo, & alijs episcopis, epist. 22. c. 3.

¶Simoniacus per prauam manus impositionem, non benedictionem, sed damnationem præstat. Cap. XVIII.

VEntum est [a] ad tertiã quæstionem, quæ pro sui difficultate [c] longiorẽ exigit disputationem. Cũ nos dicamus ab hæreticis ordinatos: vulneratũ, [c] per illã manus impositionem habere caput [d], vbi vulnus [e] infixũ est medicina [f] est adhibenda, qua possit recipere sanitatẽ †. Quæ sanitas post vulnus, secuta, sine cicatrice esse [g] non poterit, atque vbi pœnitentiæ remedium necessariũ est, illic ordinationis honorem locum habere [h] nõ posse decernimus. Nam si ut legitur, quod tetigerit immundus, immundũ erit; qũo ei tribuetur [i]; quod munditia, ac puritas consueuit accipere? ¶Sed econtrario asseritur, cum qui honorem amisit, honorem dare non posse, nec illũ aliquid accepisse [k]: quia nihil in dante erat, quod ille posset accipere. Acquiescimus, & uerum est certe, quia quod non habuit, dare non potuit. Damnationẽ [l] utique, quam habuit, per prauam manus impositionẽ dedit; & qui particeps effectus est damnato, quomodo debeat, ti ab hæreticis accepissent honorem, & si ad ecclesiam reuersi recipiantur in honorem clericatus.

Poly. li. 2. tit. 31. & lib. 7. tit 7. Ansl. li. 6. c. 75. al. 70. Iuo p. 6. c. 59. Pan. li. 3. c. 130.

† Tex. est si... mi. in l. archiatri. & ibi Bart. C de profes. & me. li. 10.

inf. ea. Arrianos: *Num.* 19. *Leuit.* 15. & *Agai.* 2. sup. qui perfectionem, vers. qui honorem.

c ¶Vulneratum.] idest, capitalẽ & sacramentalẽ dignitatem cum vulnere. i. cum damnatione suscepta tenere.

d ¶Caput.] Idest, animam culpæ macula vulneratam. & anima punitur pro homine. de consecr. dist. 5. nõ tales.

e ¶Vulnus.] Vbi enim malum contingit, ibi moriatur. & c. 2. q. 1. peccauerit.

f ¶Medicina.] Hoc videtur sic exponendum, idest, reiterandum est in his sacramentum. inf. ea. q. vlt. per illicitam. hoc enim uidetur intelligẽdum cum omissa fuit forma arg. 1. q. vlt. Daibertum ubi hoc inducitur.

g ¶Cicatrice esse.] Quia & si pœniteant, tñ irregularitas manet, quæ non aboletur per pœnitentiam, vt 25. d. primum. & 50. dist. illud. & 1. d. 7. si quis omnem.

h ¶Habere.] infra 23. q. 4. ipsa pietas. contra. Sed ibi de ordinatis catholicis, & post in hæresim labentibus: hic de his quibus hæretici manus imposuerunt. Vel hoc de rigore. illud de misericordia.

i ¶Quomodo ei tribuetur.] Argu. quod uxor non tenetur reddere debitum viro leproso, Arg. contra, 32. q. 7. omnes, & q. 5. si quis uxorem, Vide de hoc cui est standum, extra de coniug. lepro. c. 1. & 2.

K ¶Accepisse.] Aliàs accipere, & supplere: & ideò non dẽt ei nocere quin ordinari possit, q. d. id qd nihil est, nõ debet prestare impedimentũ, ut ext. de iure pat. qd autem. in fi. Sed hoc fallit ext. de spon. c. ad audientiam.

l ¶Damnationem.] idest, Sacramentum quod damnabiliter habuit, dãnabiliter dedit, & ita factus est particeps damnationis, infra ea. q. 7. si quis, inf. ea. q. 4. §. cũ ergo, inf. de consec. dist. 4. ab antiqua.

Anima pro hoĩe ponit...

Irregularitas per pœnitentiam nõ aboletur.

Vxor viro leproso debitũ reddere nõ tenetur.

Impedimentum nõ præstat quod nihil est.

a ¶Non

a ¶Non possum.] De mero iure: nam ex dispensatione possum. infra ead. q. vlt. conuenientibus.
b ¶Sed dicitur.] Idest, obijcitur, & hæc erat secunda obiectio, q̃ fiebat Innocentio. prima fuit ibi, sed contra
c ¶Benedictio.] Quę est cum ab hæreticis rediens reconci-

nis, in qua dicitur, q̃ nō videtur idem de simoniacis q̃ de hæreticis, & rñdet, q̃ idem est, q̃ simoniaci sunt infideles: & hoc probat p quatuor auctoritates. Io. de Fan. CASVS. Dictum est su in §. qu. a, & cap. seq. q̃ simoniaci cōparantur hæreticis, obijcit nunc Gratianus dicens Hæretici fidem non habēt, sed simoniaci sic, licet gratiā spiritus sancti venalē putant, & quod dictū est in illo, c. qui perfectionem nō potest de hæreticis intelligi. Ad hoc respōdet dicens, q̃ simoniaci etsi fidem habere videantur, tamen infidelitati subijciūtur, quod probatur per capitulum sequens.

necessitas cogat, vt 24 q. 1. si quē forte, sed secus est: qa de Sacramēto ordinis hic loquitur Ioan. de Fan.

cad. epist. c. 4. honorem accipere, inuenire non possum [a]. ¶Sed dicitur [b] vera, ac iusta legitimi sacerdotis benedictio [c] auferre omne vitium, quod a vitioso fuerat iniectum Ergo si ita est, applicentur ad ordinationem sacrilegi, adulteri, atq; omnium criminum rei: quia benedictione ordinationis crimina, vel vitia putantur auferri: nullus sit pœnitentiæ locus; quia id potest præstare ordinatio, quod longa satisfactio præstare consueuit. Sed nostræ [d] lex [e] ecclesiæ est, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati sunt, per manus impositionem [f], laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem, vel exiguum [g] subrogare.

Iuo p. 6, c. 60.

Iuo in prooemio. Pann. l. 3. tit. 5. c. 17.

3 *Sed obijcitur, alij hæretici a fide exorbitant: simoniaci autem, & si gratiam spiritus sancti venalem putant, tamen a fide alieni non sunt: atq; ideo, quod ab Innocentio de cæteris hæreticis decernitur, non valet de his consequenter intelligi. His [h] ita respondetur. Simoniaci, & si fidem tenere videantur, infidelitatis tamen perditioni subijciuntur.*

Vnde beatus Ambrosius in secundo libro de pœnitentia, c. 4. aduersus Nouatianos scribit dicens.

¶Simoniaci fidei integritatem non habent. Cap. XIX.

PEtrus Simoni, qui magicæ artis consuetudine deprauatus [i] putasset, quòd gratiam Christi per impositionē [k] manus, atq; infusionem spiritus sancti compararet pecunia, ait: [Non est tibi pars, neque sors in hac fide α [l]: quia cor tuum non est rectum apud Deum, &c. [Vides. Quòd hunc magica vanitate blasphemantem in spiritū sanctum apostolica auctoritate condemnet, & eo magis, quia puram conscientiam [m] fidei [n] non habebat?

Act. 8.

α ¶In hac fide.] *Vulgata editio habet*, in sermone isto, *Græcè est* ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ.

Item Gregorius lib. 9. epi. 53. ad Theodoricum Regē.

¶Simoniacus, infidelis esse probatur. Cap. XX.

CCum omnis auaritia [o] idolo-

Ans. l. 13. c. 44.

h ¶His.] Dicts a se. Nā sibi ipsi opponit propter comparationem inter simoniacos, & hęreticos in §. quia in fin. & ita sub alternatione veniet vsq; ad §. constat ergo.

PEtrus.] CASVS. apparet ex historia, q̃ talis est. Legitur in Actib. Apostolorum q̃ cum Simō magus nuper ad fidē cōuersus videret ad vmbrā Petri infirmos sanari, vt hoc donū carius alijs vēderet, voluit a Petro emere, & obtulit ei pecuniā, quē Petrus damnauit dicens; Pecunia tua sit tecū in perditionē, quia existimasti, &c. & ideo quia corā eius apud Deum rectum non erat, eum damnauit Sequens c. patet.

i. ¶Deprauatus.] Similiter dicit capit. d̃ Saule, q̃ deprauatus causa peccati ad hoc se cōtulit, quòd dānauerat. 26. quæst. 5. nec mirum, vltra medium.

conciliatur ecclesiæ. Vel quæ erat secundum illos contra quos hic agit Innoc. quando reuertentes ad ecclesiā iterum ordinantur, vel quandocunque aliquis ordinatur. H.

d ¶Sed nostræ.] s. occidentalis. Hæc est tertia ratio.

e ¶Lex.] Idest, consuetudo, C. de man. li. 1. l. 1. alibi. ponitur pro regula. inf ea. q 7. c. 2. alibi ponitur pro ratione. 1. d consuetudo. alibi pro canone su. d. 31. Nicæna 1.

f ¶Per manus impositionem.] q. d. non solum qui ab hæreticis ordinati sunt, non possunt habere honorem in ecclesia: sed etiam qui apud eos baptizati sunt tantum, ita quòd non ordinati, vt inf. ea. q. 7. qui in qualibet.

g ¶Vel exiguū.] Secus in orientali ecclesia, quæ illos p vnctionem chrismatis reformat, vt inf. de conse. d. 4. ab antiqua. inf ea. q 4. placuit, cōtra. Sed ibi de infantibus, hic de adultis, & discretis de conse. d. 4. sicut 2.

SED OBIICITVR. Hæc est tertia pars quæstio-

triplici sumitur. Adde q̃ ēt gñ p̃ pa- l. legem. de pact. & tibi. ff. d̃ opo. Idē tñ vr a multo de intan si vltima

K ¶Per impositionem.] s. vt cuicumque imponeret manum, acciperet Spiritum sanctum, & ei infunderetur Spiritus sanctus.

l ¶In hac fide.] s. nostra catholica: sed in actibus Apostolorum habetur in sermone isto, vt inf. ea. eos qui vnde potest dici, in fide tua, idest in eo quod credis obtinere. s. vt pecunia infundatur Spiritus sanctus 3. In hoc facit ad propositum Gratiani; quia dicit, non est tibi par in hac fide, & ita infidelis, ergo hæreticus, & sic e c. seq. &c.

m ¶Puram conscientiam.] Quæ e... actum progressa est, sic exaudi de pœn. d ... etiam non contingat.

n ¶Fidei.] Et in ho... ad propositum.

o CVm omnis auaritia.] Ideo dicit auaritia specialiter seruitus idolorum, quia tanquam Deo exhibet auarus nummo reuerentiam, inf. 11. q. 3. pauper.

a ¶ Ido-

λ fides λ credulitas

Auaritia idolorum seruitus.

a ¶Idolorum.] Arg.6.q.1.quæro.
b ¶Perditioni.] Et ita est hæreticis secundum propositum Gratiani.
c ¶Subijcitur.] Potius enim vocatur 1.quam sit inf.24.q.2.sane, & infra 22.q.5.cauere 8.q.1.sciendum. infra.23.q 4.forte.Ioan.
pitur, vt infra.q.3.per totum.
i ¶Detrahunt.] Sicut enim Iudæi miraculorum operationem tribuebant diabolo, quæ per spiritum sanctum fiebant; ita isti ordines, qui sunt dona spiritus sancti, per diabolum sibi acquirunt.

1 Scilicet fidelis.86. distin. qui clement.ain. Arc.

EOs.] CASVS. Sicut beatus Petrus Simonē damnauit, ita omnes simoniacos non immeritò dānat, & deponit quod sex rationibus probat. Prima est, quia deteriores sunt Macedonianis, qui spiritum sanctum dicunt esse seruum patris & filii. Isti vero seruum suum faciunt, ipsum vendentes. Secunda est, quia blasphemāt in Deum, sicut illi, qui dicebant Christū in Beelzebub eijcere dæmonia. Tertia, quia similes sunt Iudæ proditori. Quarta, quia sunt damnati in canone Apostolorū. Quinta exemplo Hieroboā, de quo legit in tertio libro Regū, quod ipse dabat sacerdotij principatū implentibus manū suam. Sexta exemplo Giezi, de quo habet in quarto libro Regum Sequens cap. patet, in quo quæ iam dicta sunt, repetuntur.
d ¶Diuinis.] In bona significatione a deitate sumitur 2, vel a diuinitate, sic su.38.distin.omnes, nō a diuinatione, vt inf.ea.nunquam.
e ¶Et eorum.] Id est, sequacium eius.
f ¶Efficiunt.] Scilicet quātum in se est sicut emere, & vēdere dicuntur.inf. ead. causa quæstio.3.Saluator.B.
ADDITIO. 49.dist. c.vlt.de consec.d.4. c.quæris inf.ea.indices.Arch.

2 Sic.16.q.1. prædicator, in princ.

rum [a] sit seruitus, quisquis hanc, & maximè in dandis ecclesiasticis honoribus vigilanter non præcauet, infidelitatis perditioni [b] subijcitur [c], etiam si tenere fidem, quam negligit [α], videatur.

α ¶Quam negligit.] *Sic emendatum ex manuscriptis exemplaribus, & originali. In vulgatis enim legebatur,* fidem verbis, quam negat facto, videatur.

Item ex episto. Tarasii Constantinopolitani episcopi missa Papæ Hadriano.

¶Simoniacorum hæresis, cæteris damnabilior esse probatur. Cap. XXI.

EOs, qui per pecunias manus imposuerunt, vel imponūt, Petrus diuinus [d] Apostolus (cuius cathedrā fortita est sanctitas vestra) tanquam Simonem magum deponit. *& infra.* ¶Tolerabilior est enim Macedonij, & eorum [e], qui circa ipsum sunt, spiritus sancti impugnatorū impia hæresis. Illi enim creaturam, & seruum Dei patris, & filij, spiritum sanctum delirando fatentur. Isti verò eundem spiritum efficiunt [f] suum seruum. Omnis enim dominus, quod habet, si vult [g], vendit, siue seruum, siue aliquid aliud eorum, quæ possidet. Similiter, & qui emit, dominus eius volens esse, quod emerit, per pretium pecuniæ [h] illud acquirit. Ita, & qui hāc iniquam actionē operantur, detrahūt [i] spiritui sancto; æqualiter peccantes his qui blasphemauerunt dicētes Christū in Beelzebub eijcere Dæmonia; atque, vt verius dicamus, Iudæ comparatur proditori, qui Iudęis Dei occisoribus Christum vēdidit. Cum ergo [k] spiritus sanctus consubstantialis sit Christo, eiusdē omnino, & ipsi portionis erunt. Et proculdubio in eis non est gratia spiritus sancti, idest sacerdotij sanctitas. Nam quod non acceperunt, non habent. Ait enim Petrus Simoni: [Non est tibi pars, neq; sors in sermone isto, quia existimasti donū Dei pecunia possideri.] *& infra.* ¶Nam & vicesimus nonus canōn sanctorum [l] Apostolorum, & actus eorundem, & tertius [m], & quartus [n] liber regnorū alienū omnino a sacerdotio pronūciant eū, qui aliquando dederit, vel acceperit pecuniam in aliquo tempore; siue ante manus impositionem, siue in ipsa manus impo-

Ans.1.6.c.86.al.75. Deusdedit p.2,

Matth.12.

Matth.26.

Act.8.

g ¶Si vult.] Nihil enim tam consonum, &c instit.de re. diu.§.per traditionem, C. de cōtrah.emp.dudum.in fi. nisi vbi lex inhibet venditionem. extra de iure patronatus.de iure.C.de reb.alien l.vltim. Immo, & quandoque compellitur vendere. C.de cōmuni ser.ma.l.1.ff.de reli. autem sepulchrum, & ff.communi diui.l.1.§.vlt. emere arg.contra. C.de compellitur quis. C de iure delib.nec emere sancimus.
h ¶Pecuniæ.] Nam pretium in pecunia numerata cōsistit, vt institut. de empt.& ven. §.item pretium, arg.ext. de re.permu ad quæstiones. nam cum aliud pro alio datur in specie, permutatio est. ff.de contr. empt.l.1.Sed tamen hic emptio large, & pecunia similiter large acci-

Vendere quãque quis cōpellitur. Pretium in emptione dēt esse innumerata pecunia.

K ¶Cum ergo.] Melius diceret, cum enim, &c. secundum quod potest sequitur in litera.
l ¶Canon sanctorum.] Qui sic se habet: si quis episcopus, presbyter, aut diaconus obtinuerit per pecuniam dignitatem, & ipse & ordinator eius modis omnibus a communione abscindantur, sicut Simon magus a Petro. facit ad hoc infra. quæst.3.si quis episcopus, & cap. finali.
m ¶Et tertius.] Vbi dicitur de Hieroboā, quod quicunque volebat implebat manum suam, & fiebat sacerdos excessorum: & propter hanc causam peccabat domus Hieroboam, & versa est, & deleta de superficie terræ.
n ¶Et quartus.] Vbi Giezi agitur.

K ¶Cum

a ¶Acic-

† Concor. tex. in l. si fraudator. §. si p̄curator. ff. de his quę in fraud. cred.

a ¶Accipere.] Arg. in electionibus, & alienationibus, ut firmæ sint, fieri ex consensu post sequēte, sicut ex priori, infra 29. q. 1. §. his ita, infra 16. q. 1. c. vlti. & 7. q. cap. decimas, &c. & cap. ecclesias, extra de iurepat. cura pastoralis. argu. contra. 24. distin. cap. ult.

a ¶Accipere.] Similiter impēdere est quādocunque impendere, ut infra ead. q. 3. Saluator. & ca. si quis episcopus præbendas. & c. si quis obijecerit. & est si ff. de calum. l. 1. §. quod autem. Est ergo simoniacus, qui ratione ordinis, uel beneficij collati aliquod munus dat, ut dixi de Giezi, supra ead. qui studet. Ioan.

sitione, siue post. Accipere a enim est quandocunque accipere †.

¶Caput hoc est pars epistola Tarasii ad Hadrianum. Sed immutata est aliquot locis series Verborum, & epitome quadam adhibita; quemadmodum, & apud Anselmum. Integra habetur manuscripta post septimam synodum in Vaticana bibliotheca, & in Gracis eius synodi codicibus, & in Latina ex versione Anastasii bibliothecarij. Extat etiam Latinè impressa apud Balsamonem. Sed in ea versione, aut interpretis, aut exemplaris, quod secutus est, Vitio, flagitiosum mendum inest. Nam vbi Tarasius Hadrianum mirificè laudat; interpres reprehendentem inducit his Verbis, Fraterna ergo vestra sacerdotalis sanctitas, quæ non iure, nec ex Dei uoluntate pontificale munus administrat, magna laborat infamia. *quāuis cum alia multa tum proximè sequentia Verba manifesto repugnent: in quibus eum Vocat Virum desideriorum spiritus, & alijs praclaris titulis ornat. Exemplaria quidem Graca Vaticana, & septima synodi & ipsius Balsamonis optimè habēt. Quare necessarium visum est priorem epistola partem cum Gracè tum noua cum Versione afferre. Reliqua ex Balsamone impresso peti poterunt.*

Τῷ τὰ πάντα ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κυρίῳ Ἀδριανῷ Πάπᾳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης.

Ταράσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως εὐαγγελικῶς καὶ ἀποστολικῶς τε καὶ πατρικῶς διδασκόμεθα ἀφιλάργυρον τὸν τρόπον ἔχειν ἐν τῇ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστείᾳ, καὶ μὴ χρυσίζεσθαι, ἢ ἀργυρίζεσθαι, ἤτι φετερίζεσθαι ἐπὶ χειροτονείᾳ παντὸς ἱερατικοῦ ἀνδρός, ὡς ὑποδείξομεν ἐν ταῖς καθ' ὑποτεταγμέναις χρήσεσιν ἀπό τε γραφικῶν θεηγορίων, καὶ πατρικῶν διδασκαλιῶν. Οἱ γὰρ ἐπιτιθέντες τὰς χεῖρας ὑπηρέται τοῦ πνεύματος εἰσὶν, οὐχὶ πρᾶται τοῦ πνεύματος. Δωρεὰν γὰρ λαβόντες τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, δωρεὰν δίδοσθαι τοῖς παρ' αὐτῶν μεταλαμβάνουσιν ἀπεφήναντο ἐκ τῆς κυριακῆς φωνῆς ταύτην τὴν ἐλευθεριότητα εἰληφότες. εἰ δέ τις ἐλεγχθείη χρυσίῳ ταύτην ὠνησάμενος, ἀποκήρυκτον διαγορεύουσι τὸν τοιοῦτον τῆς ἱερατικῆς τάξεως †. Καὶ εἰ καὶ ὀνόματι τὸν ἱερωσύνην κεκλήρωται: ἀλλ' οὐ διαψεύδεται ὁ λόγος ἐπὶ τῷ πράγματι, οὐδεὶς γὰρ θεῷ δουλεύειν δύναται, καὶ μαμωνᾷ, ὡς εὐαγγελικῶς ἐμάθομεν. Καὶ ἐπεὶ ἠκούσειμεν προφητικῶς τοῦ θεοῦ βοῶντος, [ἱερεῖς λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν ἱερουσαλὴμ,] αὖθις τε ἐπαπειλοῦντος, καὶ λέγοντος. [ὁ σκοπὸς ἐὰν ἴδῃ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην καὶ μὴ σημάνῃ τῇ σάλπιγγι, καὶ ὁ λαὸς μὴ φυλάξηται, καὶ ἐλθοῦσα ἡ ῥομφαία λάβῃ ἐξ αὐτῶν ψυχὴν, τὸ αἷμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω.] φόβῳ τοῦ τῆς σιωπῆς κατακρίματος ἀναγγέλλομεν τοῖς προέδροις πᾶσι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιῶν: ἵνα μετὰ παρρησίας κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον εἴπωμεν, καθαροὶ ἐσμὲν ἀπὸ τοῦ αἵματος τῶν παραβαινόντων τὰς κανονικὰς διατάξεις, καὶ πάνυ γε μᾶλλον τῶν ἐπὶ χρήμασι χειροτονησάντων ἢ χειροτονησθέντων, Πέτρου τοῦ θείου ἀποστόλου, οὗ καὶ τὴν καθέδραν ἐκληρώσατο ἡ ἀδελφικὴ ὑμῶν ἁγιότης, ὡς Σίμωνα τὸν μάγον, τούτους καθελόντος. τούτου ἕνεκεν οὐχ ὑποστελλόμεθα τοῦ ἀναγ-

†τάξιας

ἀναγγέλλειν τὴν ἀλήθειαν, φυλάττοντες καὶ κρατοῦντες τὰ παρὰ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων καὶ τῶν ἀοιδίμων πατέρων ἡμῶν κανονικῶς ἐκδοθέντα καὶ εἴ τι τούτων παρεβάθη ὑπό τινων, βδελυττόμεθα. ἡ οὖν ἀδελφικὴ ὑμῶν ἀρχιεροπρεπὴς ἁγιωσύνη ἐνθέσμως καὶ κατὰ θεοῦ βούλησιν πρυτανεύουσα τὴν ἱεραρχικὴν ἁγιστείαν, διαβόητον ἔχει τὴν δόξαν. εἴρηκε γὰρ διὰ τοῦ προφήτου ὁ πρῶτος καὶ μέγας ἀρχιερεὺς ὁ χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν [ζῶ ἐγὼ, ἀλλ' ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω.] οἶδας γὰρ ἀνὲρ ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ πνεύματος, ὅτι φορητοτέρα μᾶλλόν ἐστι Μακεδονίου, καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν πνευματομάχων ἡ δυσσεβὴς αἵρεσις. ἐκείνων γὰρ κτίσμα καὶ δοῦλον τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα ληρωδούντων, οὗτοι ἑαυτῶν, ὡς δοκοῦσι, δοῦλον αὐτὸν ποιοῦσι. πᾶς γὰρ δεσπότης ὅτι ἂν ἔχοι, εἰ βούλοιτο, πιπράσκει, εἴτε οἰκέτην, εἴτε ἕτερον ὧν κέκτηται. ὡσαύτως καὶ ὁ ἀγοράζων δεσπότης βουλόμενος εἶναι τοῦ ἠγορασμένου διὰ τιμὴν ἀργυρίου τοῦτο κτᾶται. οὕτως οἱ ταύτην τὴν ἄθεσμον πρᾶξιν ἐργαζόμενοι καταβιβάζουσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἴσα ἁμαρτάνοντες τοῖς βλασφημοῦσιν ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια τὸν χριστόν. ἢ τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν, παρεοίκασιν ἰούδα τῷ προδότῃ, ὃς τοῖς θεοκτόνοις ἰουδαίοις τιμῆς ἀργυρίου τὸν κύριον ἀπημπωλήσατο. ὡς οὖν τὸ ἅγιον πνεῦμα ὁμοούσιόν ἐστι χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν, τῆς αὐτῆς, παντί που δῆλον, ἔσονται μερίδος, ὡς ἀποδέδεικται. εἰ δὲ οὐ πιπράσκεται, πρόδηλον γὰρ οὐδαμῶς, ἀναμφιλέκτως οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος ἤτοι † ἡ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστεία, καὶ ὃ οὐκ ἔλαβον, οὐδὲ ἔχουσι. μνησθήτωσαν τοῦ ἁγίου Πέτρου πρὸς τὸν τοῦτο ἐπιτηδεύσαντα οὑτωσὶ λέγοντος, [οὐκ ἔστι σοι μερὶς, οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ.] εἰ γὰρ ἀπεμπωλεῖται ἡ τῆς ἱερωσύνης ἀξία, ἄρα † περιττὴ παρ' αὐτοῖς ἡ κατὰ τὸν βίον σεμνὴ πολιτεία, καὶ ἡ ἐν ἁγνείᾳ καὶ ἀρετῇ ἀναστροφή. περιττὸς κατ' αὐτοὺς καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος διδάσκων δεῖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, σώφρονα, κόσμιον, διδακτικὸν, ἐγκρατῆ, νηφάλεον, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. οἴχεται τοίνυν ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ πρατοῦ, καὶ ἀγοραστοῦ τῆς ἱερωσύνης. αἱ οὖν ὑποκείμεναι ἁγιόλεκτοι χρήσεις ἀλλότριον πάντη τῆς ἱερωσύνης ἀποφαίνονται, τὸν ποτὲ δόντα ἢ λαβόντα ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ, εἴτε καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας, εἴτε καὶ ἐν τῇ χειροτονίᾳ, εἴτε καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν. λαβεῖν γάρ ἐστι τὸ λαβεῖν ὅτε δήποτε. ἀλλὰ καὶ πάσας σὰς προβολὰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀφορίζουσιν † ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων δόσει.

† εἶτουν

† ἄρα

† ἀφεροῦσι.

Fratri, & comministro vsquequaq; sanctissimo, & beatissimo domino Hadriano Papæ veteris Romæ,

Tarasius indignus episcopus Constantinopoli noua Roma, in Domino S.

MVltipliciter, multisq; modis ex Euangelio, & Apostolorum, patrumq; præceptis docemur in sanctificatione sacerdotij mores ab auaritia longè alienos præstare; neque in ullius sacerdotalis uiri ordinatione aurum, argentum ve accipere, aut aliud quidpiam nobis uendicare, quod sententiæ ex diuinis scripturis, & patrum doctrinis infra subiectæ demonstrabunt. Qui enim manus imponunt, mini-

stri

stri sunt spiritus, non uenditores spiritus. Nam cum gratis gratiam spiritus acceperint; gratis etiam ijs, qui ab ipsis accipiunt, dare iussi sunt ex uoce Domini hac ipsa libertate, potestateque accepta, Quòd si quis eam auro emisse conuictus fuerit; hunc ex sacerdotali
al.digni te ordine † excidisse pronunciat; quamquam nomine sacerdotium sortitus est, sed in eum falso nomen istud conferri re ipsa comprobatur.
atth. 6. Nemo enim potest Deo, & mammonę seruire, prout ex Euangelio didicimus Et quoniam audiuimus Deum per os prophetæ clamātem:
a. 40. [Sacerdotes loquimini ad cor Hierusalem] rursusque minantem, ac dicentem: [Si specula
zech.33 tor uiderit gladium uenientem, & non insonuerit buccina, & populus se non custodierit, ueneritque gladius, & tulerit de eis animam; ille quidem in iniquitate sua captus est: sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram.] huius igitur, quæ ex silentio imminet, condemnationis metu, omnibus earum, q̄ apud nos sunt, ecclesiarum præfectis annun-
7.20. ciamus; ita ut fidenter diuinum Apostolum imitantes, dicamus; mundi sumus à sanguine eorum, qui transgrediuntur canonicas constitutiones, & multo magis eorum, qui ob pecunias ordinauerunt, aut ordinati sunt: quippe cum Petrus diuinus ille Apostolus, cuius & cathedram sortita est fraterna uestra sanctitas, hos desposuerit, ut Simonem Magum. Propterea non refugimus, quin ueritatem prædicemus, seruantes, ac retinentes ea, quæ à sanctis, & omniquaque benedictis Apostolis, & ab inclytis patribus nostris canonice sunt tradita. Et si quid horũ ab aliquibus uiolatũ est, auersamur. Fraterna igitur uestra summo sacerdotio cōgruens sanctitas legitime & apte ad uoluntatem Dei sacerdotalem sāctificationē ad ministrās, celebrē adepta est gloriā. Dixit.n. per prophetā prius & magnus Pontifex Chri
Reg. 2. stus: [Viuo ego, nisi eos, q̄ me glorificant, glorificabo.] Nosti enim ò uir eorũ desideriorũ, quæ spiritus sunt, longe tolerabiliorē esse Macedonij, & eorum, qui ab illo, sācti spiritus impugnatorum hæresim. Nam cũ illi sanctũ spiritum Dei, & patris creaturā, & seruum nugentur, hi suum ipsorum, quantum putant, seruum ipsum faciunt. Omnis enim dominus, quidq̄ habet, cum libuerit, uendit, siue famulum, siue aliquid aliud ex his, quæ possidet. Similiter & qui emit, uolens emptæ rei dominus fieri, argenti pretio eam acquirit. ita qui hoc nefariũ facinus admittũt, sanctũ deprimunt spiritum, æque peccantes, atque illi, qui Christũ in Beelzebub eijcere demonia ore blasphemo dicebant; vel, ut uerius dicam, Iudæ proditori sũt similes, qui Dei interfectoribus Iudæis argēti pretio Dominum vendidit. Quādo igitur spiritus sanctus consubstantialis est Christo Deo nostro; perspicuũ omnino est, eos in eadē parte, ac sorte numerandos esse, ut demonstrauimus. Quòd si non uenditur, quemadmodum certe non uenditur, compertissimum quoque est in istis sancti spiritus gratiam non esse, aut sacerdotij sanctificationem: Et quod non acceperunt, non habent. Meminerint sancti Pe- *Act.* 8.
tri ad eum, qui id procurarat, hoc modo dicētis: [Non est tibi pars, neque sors in sermone isto.] Nam si uenditur sacerdotij dignitas; superuacua igitur apud ipsos est honesta uitæ institutio, & puritatis, uirtutisque cultus: superuacuus apud ipsos & Paulus diuinus Apo 1. *Tim.* 3.
stolus, docens oportere episcopum esse sine *& Tim.* 1.
crimine, temperantem, modestum, aptum ad docendum, continentem, sobrium, insistentē fideli secundum doctrinam sermoni, vt potens sit & exhortari in doctrina sana, & contra dicentes refellere. Pereunt igitur hæc omnia ex eo, quòd sacerdotium uenditur, & emitur. Subiectæ igitur sententiæ ex sanctis collectæ alienum omnino à sacerdotio pronunciant eum, qui quocumque tempore dederit, uel acceperit, siue ante ordinationem siue in ordinatione, siue post ordinationem, Accipere n. est quandocumque accipere. Sed & omnes ecclesiasticas promotiones, in quibus pecunia interuenit, irritas esse iubent.

Ittem ex concilio Bracarensi 2 c.3.

¶Et qui dat, & qui accipit, ut ordines sacri præstentur, anathema sit.
C. XXII.

PLacuit, ut de [a] ordinatione clericorum, Iuo p.5. ca. 128.
episcopi munera nulla accipiant: sed si- *Matt.* 10.
cut scriptum est, quod gratis donante Deo accipiunt, gratis dent. Non aliquo pretio gratia Dei, & impositio manuum uenundetur: quia antiqua definitio patrum ita de ec s̄.c. quicũque.
clesiasticis ordinationibus statuit, dicens. [Anathema sit danti & accipienti.] Propterea, quia aliquanti multis sceleribus obruti †, sancto altario indigne ministrantes, non hoc, testimonio bonorum actuum, sed profusione munerum obtinent; oportet [b] † non per gratiam munerum, sed per diligentem prius discussionem, deinde per multorum [c] testimonium clericos ordinare.

† *oportet ergo* orig.
† *al.obnoxij*

[a] PLacuit vt de.] Argum. propter indignos hanc prohibitionem institutam fuisse: porrigitur tamen ad omnes. j. eadem q.3. peruenit. infra. 19 q.2. duæ.
[b] ¶Oportet.] Supra dist. 85. cap.1.
[c] ¶Per multorum.] supra distinct. 67 reliqui, in fin. contra. sup. 23. distin. lector. contra. & 20. quæst.2. oportet. si. sup. distin. 75. cap. 3. Sol. hic appellantur multi duo vel tres. Vel hoc intellige cum clerici sunt ignoti.

EX ILLA. CASVS. Concludit Gratianus ex duobus cap. supra positis: scilicet cap. Petrus, & cap. cum omnis, quòd simoniaci, sicut hęretici à fide deuiant.

ITEM OPPONITVR. Hęc est quarta pars quæstionis, in qua vult probare sophistice, ꝙ dare aliquid pro rebus ecclesiasticis, non est peccatũ. Ioannes de Fan.

CASVS. In hoc §. & sequenti capitulo probat Gratianus superficialiter, ꝙ vendere spiritualia nõ sit peccatum. Et hoc facit tribus exemplis. Exẽplo Saulis, qui nõ iuit ad Samuelẽ sine munere pro vaticinio expetendo. Exẽplo uxoris Hieroboam, quæ non iuit sine munere ad hominem Dei: scilicet Achiam ꝓphetam. Et exemplo Christi, qui uenditus auriculam serui sanauit. Sed has obiectiones soluit sequenti ca. & §. cum ergo. c. numquam. secundum Hieronymum.

a ¶Item opponitur.] Et scilicet, quod propositum est principaliter: ꝙ scilicet vendere spiritualia sit peccatum. uel ꝙ ordo vẽditus non habet gratiam spiritus sancti.

b ¶Iuda.] Huius obiectionis solutionem ponit infra. in §. cum ergo. in capitu. numquàm.

IVdices.] CASVS. Quidam cum de simonia reprehenderentur, excusabant se exemplo quorundã in ueteri testamento: sed Hieronymus ostẽdit simoniacos esse damnandos. Primo, per verba Michææ ꝓphetæ ostendentis ꝓpter hoc Hierusalem fuisse destructam. Secundo per damnationem Petri, quam fecit in Simonem magum. Tertio, excusát Samuelẽ prophetam. Quarto, Achiã, dicens ꝙ pecuniam oblatam non receperunt: aut si pœnas eos recepisse, non pro munere prophetiæ, sed in stipes templi, & in sumptus necessarios recceperũt. Quinto, excusat Helisæum, qui non est credendus ab Azaele aliquid accepisse: quem constat munera oblata à Naamam Syro respuisse. Secunda pars incipit ibi, [Poterat. [Tertia ibi, [Nec quẽquã moueat.] Quarta ibi, [Hoc ipsum.] Quinta ibi. [Vnde in quarto.

c ¶Iudices.] Aliàs icipit, Duces. verba Michææ ꝓphetæ: & est talis casus. Quidã cũ reprehenderentur de simonia, excusabant se exemplo quorundam in veteri testamento: quos Hiero. ponit in hoc ca. Primo ergo ponit uerba Michææ prophetæ, & exponit ea, ostẽdens propter huiusmodi simoniacos Hierusalẽ fuisse destructã. Secũdo ibi, [Poterat Petrus.] ponit uerba Petri cũ oblatæ pecunia Simonẽ condemnantis. Tertio, excusat Samuelẽ de quarta parte sicli à Saule oblata. Quarto, excusat Achiã de panibus sibi ab uxore Hieroboã oblatis. Quinto, Helisęũ de pecunia, quã Azael nũcius Benadab sibi obtulit: qa non est verisimile ꝙ acceperit.

d ¶Eius.] Populi Iudaici. Ioan.

Ex illa auctoritate beati Ambrosii, & Gregorij patet, ꝙ simoniaci (sicut & alij hæretici) à fide exorbitant; & ideo cõsequenter de illis intelligitur, quod de alijs decernitur.

4 ¶*Item opponitur* [a], *quòd prophetia donum spiritus sancti est: hac* † *autem in veteri testamento à sanctis prophetis vendi consueuerat. Vnde Saul ad Samuelem pro vaticinio expetendo non nisi cum munere ire præsumpsit. Vxor etiã Hieroboam ad hominem Dei non nisi cum munere accessit. Item Christus à Iuda* [b] *venditus auriculam serui sanauit. Exemplo itaque Saulis, & vxoris Hieroboam patet, quòd donum spiritus sancti emere vel vendere non est peccatum. Exemplo Christi liquet, quòd spiritus sanctus etsi iniuste à simoniacis venalis putetur, virtutis tamen suæ nõ obliuiscitur, nec desinit effectum suæ gratiæ etiam venditus præstare. Sed de prophetia beatus Hieronymus in caput tertium Michææ competenter soluit, malos tantum accepisse, non bonos denuncians.*

† *al. hoc* 1. *Reg.* 9. 3. *Reg.* 14. *Luc.* 22.

¶Mali prophetæ, non boni prophetiam vendebant. C. XXIII.

IVdices [c], inquit, eius [d] in muneribus iudicabant, & sacerdotes eius in mercede respondebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant, & super Dominum requiescebant [e] dicẽtes: Nonne Dominus in nobis est? nõ venient [f] super nos mala [g]. Idcirco propter uos Sion quasi ager arabitur [h], & Hierusalem, ut custodia pomarij erit [i].] Nemò ambigit Hierusalem propter scelera, quæ in hoc capitulo describuntur, fuisse subuersam. *& infra.* ¶Poterat vtique Petrus Simoni mago uendere, quod petebat; immo poterat simulare uendentem (spiritus enim sanctus nec venundari, nec emi potest:) sed oblatam pecuniam cum offerente damnauit. *& paulo post.* ¶Nec quemquam moueat illud, quod in primo Regum † libro legimus, & Saulem [h] volentem ire ad Samuelẽ dixisse puero suo, ad eum se ire nõ posse; quia pretiũ quod offerret pro vaticinio, nõ haberet;

Michææ 3. *secundum* 70. *Act.* 8. 1. *Reg.* 9. † *al. regnorũ*

e ¶Requiescebant.] Ille dicitur requiescere sup Dominum qui obtentu sacerdotij vel prophetię nõ uiuit luxuriose: & expone, requiescebant, id est, gratiam eius habebant secum, secundum opinionem suam.

Requiescere super dominum q[…] dicitur.

f ¶Non ueniẽt.] Quasi impunitatẽ sibi ꝓmittebãt.

g ¶Mala.] Quæ minantur nobis prophetę.

h ¶Arabitur.] Hostili aratro, id est, desolabitur, & esse desinet: arg. ff. qb. mod. usufru. amit. si usufructus. & hoc factum est à Romanis.

ADDITIO. 76. dist. ieiunium. Archid.

i ¶Pomarij erit.] Custodia enim pomarij collectis pomis deseritur. & ideo hoc dicit.

1 Aliàs co[…] tẽptu, secũdum Lau[…]

K ¶Saulem.] Historia. Legitur in primo libro Regũ, quòd cũ Saul cũ quodam seruo suo asinas quæsiuisset patris sui, & nõ inuenisset: dixit seruus Saul: Hic est uir Dei, qui sine ambiguitate loqtur: eamus & quæramus ab eo. & ait Saul. Quid feremus ei? iã panis deficit in sitarchijs nostris, & sportulã non habemus. ait seruus. Habeo in manu mea quartam partem stateris argẽti. & iue-

& iuerunt ad prophetam, & inunctus est Saul in regem a Samuele de præcepto Domini.

a Sed fac.] Id est, pone, & ita secundum canones potest pars ponere falsum, de consecration. distinctione 4. sanctum.

b Quin-

tra de simo. ex tuæ. Sed hæc contraria habent locum quãdo mens corrumpitur.

d Quod vxor.] Historia. Legitur in tertio libro Regum, quod ægrotaret primogenitus filius Hieroboam, dixit vxori suæ. Tolle tecum munera, & mutato habitu, vade ad Achiam prophetam vt iudicet tibi quid futurum sit de puero. Quæ cum venisset ad prophetam, etsi pre caliginatione oculorum videre non poterat, dixit tamen, Ingredere vxor Hieroboam: quare te aliam simulas? ego missus sum ad te durus nuncius. & cum multa nunciasset ventura super domum Hieroboam, subintulit: Vade in domum tuam, in introitu tuo in vrbem morietur filius tuus: qui solus de semine Hieroboam in sepulchra patrum suorum inferretur. Historia de Helisæo propheta in littera patet.

& puerum respondisse; § Ecce inuenta est in manu mea quarta pars sicli pecuniæ, & dabo viro Dei, & annunciabit nobis vim nostram. § Non enim scriptum est, quod Samuel acceperit, aut quod illi obtulerint, quin potius a porpheta pascuntur, & inuitatur ad prandium. Sed fac [a] eum accepisse, stipes magis æstimandæ sunt tabernaculi, quam munera prophetiæ. siclus enim viginti obolos habet; & quarta parte sicli, quinque sunt oboli. [b] Et nostri igitur sacerdotes, si volunt vendere prophetiam, & columbas in cathedris suis proponere, quas Dominus flagello subuertit, quinque [α] tantum obolorum sint mercede contenti, qui vtinam [c] non pretia villarum, sed quinque obolos acciperent. Hoc ipsum sonat, & in tertio regnorum libro, quod vxor [d] Hieroboam infirmante filio pergit ad Achiam hominem Dei [e], & defert ei decem panes [β], & crustulam, & vas mellis, quia [γ] hæc magis in sumptum [f] prophetæ, quam muneri prophetiæ reputanda sunt. Licet potuerint hi, qui ad ariolos ire cõsueuerant (quia multi diuini & arioli erant in Israel) mala consuetudine æstimasse ad ipsum etiam de prophetis, & voluisse sanctis viris offerre, quod diuinis offerre consueuerant. ¶ Vnde [δ] in quarto libro Regum † legitur, § quod Helisæus [g] venit Damascum, & Benadad Rex Syriæ ægrotabat, annunciaueruntque ei dicentes. Venit vir Dei huc, & ait Rex ad Azaelem [h], Tolle tecum munera, & vade in occursum viri Dei, & consule Dominum per eum dicens, si euadere de infirmitate hac potero. Iuit igitur Azael in occursum eius, habens secum munera, & omnia bona [i] Damasci, onera quadraginta camelorum. § Sed non est credendum accepisse, sicut de eodem Helisæo legitur, quod Naaman mundatus a lepra obtulit [k] ei munera dicens. § Obsecro, vt accipias benedictionem a seruo tuo. At ille respondit. Viuit [l] Dominus, ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim faceret [m], penitus non acquieuit,

Ioan. 2. — 3. Reg. 14. — 4. Reg. 8. — † al. Regnorũ. — 4. Reg. 5.

Caput hoc in uno uetusto exemplari coniunctum est superiori, & loco primæ dictionis, Iudices, *legitur,* Duces, *quemadmodum est apud B. Hieronymum in uersione lxx.*

α Quinque tantum obolorum sint mercede contenti qui. *Ista omnia absunt a recentioribus editionibus B. Hieronymi, atque etiam a uetustioribus, præter dictionem,* qui. *Sed non sunt expuncta, quia sententiæ non officiunt.*

e Achiam hominẽ Dei.] Qui ei prædixit mortem filii Abiæ & qui ei peccata sua exprobraret, & suam vltionem præiudicaret, vt in f. ead. si quis inquit, dic vt 23. q. vlti. c. vlt.

f In sumptum.] Ad sumptus enim & sustentationem accipere licet. extr. de simo. cum sit, 23. quæst. 5. dicat, ff. de officio proconsulis, solent, ff. de officio præsidis, plebiscito. Et ita presbyter * si pauper est, accipere potest pro celebratione missæ extra de præbendis, significatum, nisi sit proprius sacerdos. de consec. dist. 1. sufficit.

ADDITIO. Quod not. 21. quæst. 2. capi. vltimo.

Presbyter pauper pro celebratione Missę accipere põt. *Idest põt locari operas suas.*

g Helisæus.] Qui misit signum in aquam, & natauit ferrum. infra de consecrat. distinctio. 2. reuera.

b Quinque sunt oboli. Argu. in delicto quantitatem rei attendi infra 14. q. vlt. c. vlt. inf. 17. q. 4. quicunque. infra. 17. q. vlt quæsiti sunt.

c Qui vtinam.] Et hoc negatiue legas, id est, vtinam nõ plus acciperẽt: similes etiam habes, 23. quæstio. 4. si ea & 26. q. 5. episcopi. & ideo forte hoc dicit, quia si plus non deberent accipere, nullus esset qui vellet simoniam committere. Vel ideo forte, quia quanto minus quis acciperet tanto minus peccaret i. secundum quod dicitur de abigeo: minus enim punitur pro porco, vel oue quam pro boue, ff. de abigeis. l. 1. 1. resp. Vel posset intellige secundum illam decr. extra de simon & si quæstiones. Argum. contra. infra. 14. q. vlt. cap vlt. 17. q. 4. quicunque. ex-

h ¶ Ad Azaelem.] Suarum rerum dispensatorem.

i ¶ Bona.] Idest, aliqua de omnibus bonis, idest, de omni genere bonorum. ff. de regu. iur. aliud. §. refertur.

K Obtulit.] Arg. in eodem facto secundum diuersitatem intentionis alterum peccare, & alterum non, vt 32. q. 5. proposito.

l Viuit.] Hæc iuratio erat in veteri testamento. 22. q. 1. & & iurabunt.

m Faceret.] Arg. contra Cathalanos.

b ¶ **Decem panes.**] *Sic in vulgata Latina B. Hieronymus habet*, panes & vuas paſſas vaſculum mellis. *In Græca autem vulgata, & cruſtula, & vuæ paſſæ commemorantur* ἄρτους, *inquit*, καὶ κολλύρια τοῖς τέκνοις αὐτοῦ καὶ σαφυλας.

γ ¶ Quia hæc magis.] *Iſta vſque ad ver.* Licet *non habetur hic apud B. Hieronymum, ſed loco eorum hic*, Dicitur enim quid ſecum illa portauerit: & tamen propheta non ſcribitur accepiſſe, quippe cum & corripuerit eam, & venturum luctum prædixerit, & licet, &c.

δ ¶ Vnde in quarto.) *Hæc vſque ad finem non ſunt inuenta apud B. Hieronymum.*

Idem eodem capite.

¶ Quòd diuinatio in bonum non accipitur.

C. XXIIII.

NVnquam [a] diuinatio [b] in ſcripturis in bonam partem accipitur. (Non eſt augurium in Iacob, neq; diuinatio in Iſrael) Videantur ſibi quidem eſſe prophetę: ſed quia pecuniam accipiebant; prophetia ipſorum facta eſt diuinatio. *Num. 23.*

¶ *Hoc etiam caput in aliquot vetuſtis eſt coniũctum ſuperiori, & legitur in originali*, Nunquam enim.

Cum ergo ſecundum [c] Hieronymum boni prophetæ non munera prophetiæ accipiebant, ſed ſtipes tabernaculi, malis autem, qui accipiebant, prophetia, quæ Dei erat donum, in diuinationem, quæ diabolica eſt, conuertebatur, quid aliud colligitur, niſi quòd ſimoniacis (quod ſuperius dictum eſt) nulla ſpiritualis gratia cooperatur? Cum.n. in ſacramentis neque qui plantat, neque qui rigat, ſit aliquid, ſed qui incrementum dat, Deus: quis operatus in eis, ſi Dominus, qui incrementum dat, in eis non lucet, ſed eſt otioſus? Item, quod dicitur de Chriſto, quòd ſicut Chriſtus venditus auriculam reſtituit Malcho, & fecit miracula, ſic & ſpiritus ſanctus poſſit vendi, & in ipſa venditione ſuam gratiam operari, non valet hæc ſimilitudo; Non enim hoc operatur ſpiritus ſanctus ſpiritualiter in perfidis mercimoniis auaritię, quod Chriſtus geſſit corporaliter certi myſterii cauſa ad exemplum patientiæ. Si enim omnifaria eſt ſimilitudo, cum credatur etiam ſpiritus ſanctus poſſe crucifigi, quod impoſſibile eſt. Poteſt etiam intelligi (ut à ſimilitudine non recedamus) quod ſicut Chriſtus uenditus non uenditori uel ementi, ſed eis, qui neſcientes aderant, dona ſuæ gratię contulit, pro quibus etiam in Cruce ſupplicauit, ſic & ſpiritus ſanctus non uendenti, uel ementi, ſed his, qui de manibus eorum, ignorantia ducti, ſacramenta Dominica accipiunt, ſuę gratię effectum largiri probatur. Item obiicitur [d], quòd etſi malum ſit eccleſiaſtica emere, tamen ſępe ſiniſtra principia ad fęlices perueniunt exitus. Ut Iacob per ſupplationem [e] peruenit ad benedictionem, ut ſeges, quæ leproſa manu ſeritur, munda tamen metitur, ut ex adulterino concubitu pulchra ſoboles naſcitur, ſic & pecunia, quę per ſimoniam acquiritur, fęlicem habet exitum, cum pauperibus profutura erogatur. Sed nihil horum ſimoniacis patrocinatur. *1 Cor. 3.* *Luc. 22.* *Ioan. 18.* *Gen. 27.*

Ait enim Leo Eps ad Mauros epiſcopos, epi. 85. al. 82.

NVnquam.] CASVS. Dicit hic, quòd diuinatio raro in bonam partem accipitur, vnde illi, qui pro indicatione futurorum pecuniam recipiebant, non erant veri prophetæ, ſed diuini: licet ſe crederent eſſe prophetas.

a Nunquam.] Id eſt, raro [1] pro maiori enim parte dictũ eſt, aliter falſum eſt vt ſup. ead. eos qui.

b Diuinatio.] Hoc enim impoſſibile eſt, quòd diuinatio ſit prophetia, expone ergo ſic: facta eſt diuinatio, id eſt, diuinatio eorum quę credebatur eſſe prophetia eorum.n. prophetia declarata eſt, non eſſe prophetia.

ADDITIO. Vt hoc melius ĩtelligas, ſcias ꝙ prophetia eſt rerũ latentiũ præteritarũ, pręſentium, vel futurarum ex diuina inſpiratione manifeſtatio, ſecundum Papiam.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Gratian⁹ ex præmiſſis, ꝙ vacua eſt gr̃a. Spiritus ſancti in eis q munera accipiũt non obſtante exemplo ꝙ Petrus venditus fecit miracula, hoc fecit cauſa myſterii ad exemplum patientiæ, vel vt prodeſſet aliis, & non ementi vel vendenti: ſicut ſimoniaci proſunt ignorantib. eos eſſe ſimoniacos: & nõ obſtãte eo ꝙ ſæpe ad bonũ finẽ veniũt quæ malo principio inchoantur.

c Secundum.] Et ita docet nos magiſter reiterare. Argu. a ſimili. 27. quæſ j. nuptiarũ. ſi. de cõdi. indebit. reas. 32. qu. 7. Apoſtolus. præterea nũ teri põt per id qđ nota. ſup. eod. eos 2.

d Item obiicitur.] In defenſionẽ ſimoniacorũ vſq. ad §. ſed nihil, & ibi ſtatim incipit impugnare eos.

e Per ſupplantationem.] [tñ factam inſtinctu domini. 7. q. 1. quàm periculoſum.

1 Cõcor. gl. in l. ſi hæreditatem. ff. ma & de cõſec diſtin. 5. nunquam.

Diuinatio non põt eſſe prophetia.

2 Bene ibi no. per Lau. cuius fuit iſta glo. ſed non not. ſm Io. & ibi dixi ſententiam Lau. in ver. portionis. Arch.

PRincipatus, quem.] CASVS. Prælati, qui dignitates male acquisierunt, etsi alios non offendat; [malos tamen exitus consueuerunt habere: difficile enim est, vt bono peragantur exitu. &c. Seq. c. patet.

a Non offendit.] Sic 14 q. 5. neque.

b Exem-

¶ Quæ malo inchoantur principio, non peraguntur bono exitu. C. XXV.

Ansl. l. 7. c. 17. Did. 61. miramur. † al. *ipso*.

PRincipatus, quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupauit: etiam si moribus, atque actibus non offendit a. ipsius † tamen initii sui est perniciosus exemplo b. Et difficile est c, vt bono d peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio e.

Item Gregorius Antiocheno episcopo, lib. 7. epist. 47. indictio 2.

¶ Non superędificatur bonum opus. vbi Christus fundamentum non est. C. XXVI.

1. Cor. 3.

CVm Paulus dicat. (Fundamentum f aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus;) consequenter probatur, quia vbi Christus nō est fundamentum, nullum boni operis est superædificium.

Apud B. Greg. sic legitur. Prædicator autem egregius dicit [fundamentum, &c.) Quisquis ergo cum dilectione Dei, & proximi, fidei, quæ in Christo est, firmitatem tenet, eundem Iesum Christum, Dei & hominis filium apud se posuit fundamentum. Sperandum ergo est, quod vbi Christus fundamentum est, bonorū quoque operum sequatur ędificium.

Ioan. diac.

Idem Syagrio, & aliis episcopis, lib. 7. epist. 110.

¶ Non potest fieri eleemosyna ex pecunia simoniace acquisita. C. XXVII.

Poly. l. 2. tit. 2. Ansl. l. 1. c. 30. Pan. l. 2. c. 194. Iuo p. 5. c. 112.

NOn est putanda eleemosyna, si pauperibus dispensetur quod ex illicitis g rebus accipitur, quia qui hac intentione male accipit, vt quasi bene dispenset, grauatur potius quam iuuatur *& paulo post*. Vnde etiam illud certum est, quia etsi monasteria, aut xenodochia, vel quid aliud de pecunia, quæ pro sacris ordinibus datur, construantur, mercedi non proficit. *& paulo post*. Ne ergo sub obtentu eleemosynæ cum peccato aliquid studeamus accipere, aperte sacra scriptura nos prohibet dicens:) Hostiæ impiorum abominabiles, quæ offeruntur ex scelere:] Quidquid enim in Dei sacrificio ex scelere offertur, omnipotētis Dei non placat ira.

Prouerb. 21.

Reprobant multa ne sint, exēplo perniciosa.

1 Concord. tex. in l. absurdum cū ibi no. ff. de iud. & in l. 1. cum glos. in ver. pessimè ff. ad Mace.

2 Sed Hug. dicit, difficile quasi nō impossibile

3 Adhoc extra de elect. dudū. 1. vbi de hoc. & 16 q. 3. si sacerdotes. Arch.

de his, qui no. infam. quid ergo. & de orig. iur. l. 1. Argu. contra. ff. de legib. non omnium 16. q. 3. §. pōt. sup. d. 17. regula. inf. 14. q. 5. neque. inf. 16. q. 1. c. vlt. & q. 3. si sacerdotes. extra de iur. patro. cura. pastoralis. Ioan. Si quis semper habet malam fidem, nunquam habebit exitum bonum: secus in contrariis. B.

f CVm Paulo dicat.] Fundamētum.] Argu. contra, Debile principium melior fortuna sequet. Et arg. non baptizatum nō suscipere ordinem. 24. q. 1. vbi sana. inf. ead. q. si quis per ignorantiā. & inf. ea. si quis confingerit. ext. de presbyt. non bapti. veniens. & c. si quis.

Ordinē suscipere non potest q baptizatus nō est.

NOn est putanda. CASVS. Ostendit Gregor. in hoc c. quod nullus debet simoniam committere, vt postea ex pecunia velit ecclesias construere, vel eleemosynas facere: tum quia scriptū est. Honora Deum de tuis iustis laborib. Tum quia dicit Salomon. Qui offert sacrificiū, de substantia pauperis. &c. Et hæc in prima parte. In secunda parte instruit clericos ad dignitatem vt antequā accedant ad dignitatem, vires suas metiātur, vt ad quā se sufficere credunt, cū metu accedant. Vel sic. CASVS. In prima parte probatur tripli ci auctoritate, q de illicitè acquisitis nō est eleemosinā faciēda. Prima auctoritas est illa,] Hostiæ impiorū,] &c. Secunda,] Honora Deū.] Tertia, [Qui offert sacrificiū,] &c. In secūda parte dicitur, q si aliquis ad honorē dēt accedere, prius vires suas consideret: & etiam si se sufficientem videat, cum timore accedat. aliter. nullo modo accedat.

b Exemplo.] Habetis & ratio exempli. Nonnulla si quidem in canonib. operantur, Multa enim reprobantur ne sint perniciosa exemplo, quæ possent tolerari, vt 11. qō. 3. præcipue. sup. 50. d. de his vero sup. d. 82. plurimos. supr. d. 96. bene. & arg. 21. q. si quis iam. arg. 27. q. 2. nec aliqua. infra. 27. q. 2. institutum est.

c Difficile est.] Id est 1, nunquam. inf. ea. si quis neque quandoque ponitur pro vix, 47. d. quantumlibet 2.

d Bono.] Sic 14. q. 5. neque. Arg. contra, extra, qui fi. sint legit. tanta & de matrimonio contracto post votum de futuro.

e Principio.) Argum. initium spectandum 3. & quantū valeat bona fides a principio, collige ex his. argum. 3 qō. 10. placuit. 20. q. 3. propositum. 61. dist. miramur 92. dist. si quis eps. extra de elect. auditis. extra de cen. peruenit. ff. de rei vendic. si in aliena. & de publicana. de pretio, ff.

g Ex illicitis rebus.) Hic dr̄ q de male acquisitis non debet fieri eleemosyna, quod verum est cum dominiū non est translatum, vel repetitio compeit, vt dixi in summa, 15. quæstio. 5. sed vbi non competit repetitio, bene: vnde & meretrix potest facere eleemosynam: sed non latro: argument. ff. de condi. ob turp. cau. l. idem §. quoties. Sed quid si de pecunia simoniaca fundata est ecclesia. Dico q non demolietur, 14. quæst. 6. compermus, & 12. aurum. Sed quid de iure patronatus 4. illius ecclesia? Dic q datur ecclesiæ cui facta est ignominia. extra de simo. de hec autem. in auth. de san. episc. §. pro omnibus. ff. de calum. generaliter. §. illud. Item quid si ex pecunia simoniaca, quis emit vineam, nunquid de fructu faciet

4 Scilicet empto p pecuniā. Io. de Fan. contra id ext. de iu. pat. de iure.

Hh 2 eleemo-

eleemosynam? Non: quia eadem iure censetur cum pecunia: cum fructus in locum pecuniæ succedant: argu. extra de vsu. cum tu. in fin. ff. de leg. 2. Imperator. §. vlt. & seq. & supra 94. distinct. capit. 1. Argum. contra, ff. de furt. qui vas. §. pen. & vlt.

ge post resurrectionem, & sic non est contra de consecra. dist. ... primas.
f Fides] Professionis scilicet.
g Operibus.] Exterioribus.
h Mortua est.] Si tempus datur vel locus. de pœnitent. dist. ...

Facere amicos de mammona iniquitatis quid.

a Facere.] Sed oppo nit, Fac tibi amicus de mammona iniquitatis, sed sic exponit id est, de diuitijs, solicitudinibus & laboribus acquisitis: vel quib. abstulistis suas restituas ... vel eorum parentibus: vel illis mortuis, sacerdotibus offerans: & isti omnes facti tibi amici orabunt pro te ad Dominum. licet enim dictum sit. Quę in malum acquisisti, in bonum expende: non tamen id tibi patrocinabitur. H. male acquirere propter eleemosynam, & id in bonum expendere. nihil aliud est quam filium in conspectu patris mactare 14. q. 5. imolans. aliter aut acquisitum, vt amore filiorum, & in bonū expensum, id tibi patrocinabitur ad præmium. H.

Hic videas quod hr 14. q. 5. sed hic, ibi exponit prædicta auctoritas.

diam, sed irritat. Hic rursus scriptum est; (Honora Dominum de tuis iustis laboribus.§ Quis ergo male tollit, vt quasi bene præbeat, constat sine dubio, quia Dominum non honorat. Hinc quoque per Salomonem dicitur.§ Qui offert sacrificium de substantia pauperum, quasi victimat filium in conspectu patris.] Quantus autem dolor patris sit, perpendamus, si in eius conspectu filius victimetur. Et hinc facile cognoscimus, quantum apud Deum dolor exasperatur, quando ei sacrificium ex rapina tribuitur. Nimis ergo declinandum est, dilectissimi fratres, sub obtentu eleemosynæ, peccata simoniacæ hæreseos perpetrare. Nā aliud est propter peccata eleemosynas facere;[a] aliud propter eleemosynas peccata committere.† *& est pauca.* ¶ Quisquis ergo sacerdotium non ad elationis pompam, sed ad vtilitatem adipisci desiderat, prius vires suas [b] cum hoc, quod est subiturus, onere metiatur, vt si impar est, abstineat [c], & ad id cum metu etiam, cui † se sufficere existimat, accedat.

Prou. 3. *Eccl. 24.* † *al. perpetrare.* † *al. quis*

α Iuuatur. *Si hic interponatur caput, Eleemosyna infra 14. q. 5. erit integer hoc locus.*

ε Committere. *Hic apud B. Gregorium interijciuntur. c. Hoc quoque, dist. 59. & c. Sicut neophytus. dist. 48.*

Horatius in arte poetica

b Prius vires suas.] Sumite materiam vestris q. scribitis æquā Viribus. & versate diu quid ferre recusent, Quid valeant humeri, arg. ff. de excu. tut. paupertas. Idem dicit lex in mulione. ff. ad legem Aquil. l. idē iuris. §. 1. & l. qua actione. §. 2.

c Abstineat.] Hic præsumitur contra indignum prælatum statim quod male sit electus. ar. cōtrario sensu, 61. dist. miramur. versic. nec putandus est honor.

Item Theodorico, & Theoberto † Regibus Francorum, lib. 7. epist. 114.

† *al. Theodeberto.*

¶ Pastor simoniacus nullam ouibus præbet medicinam. C. XXVIII.

Polyc. ibidem. Ansl. l. 6. c. 78. Iuo p. 5. c. 111.

FErtur simoniaca [d] † hęresis § quæ prima contra Dei ecclesiam diabolica plantatione subrepsit, & in ipso ortu [e] suo, zelo † Apostolicæ vltionis percussa, atque damnata est § in regni vestri finibus dominari: cum in sacerdotibus fides sit eligenda cum vita. Si enim vita deest, fides [f] meritum non habet, beato Iacobo attestante, qui ait: § Fides sine operibus [g] mortua est [h] §. Quæ enim opera esse valeant sacerdotis, qui honorem tanti sacramenti conuincitur obtinere per præmium. *& est pauca.* ¶ Hinc igitur non solum in ordinatoris, & ordinati animam lethali vulnus infligitur, verum etiam excellentiæ [i] vestræ regnum † episcoporum culpa § quorum magis intercessionibus iuuari debuerat) prægrauatur *. Si enim dignus is sacerdotio creditur, cui non actionis merita, sed præmiorum copia

† *al. simoniacam hæresim.* † *al. vele.* *Iac. 2.* † *al. regimen vestrorum episcoporum.*

* Sic contigit q a Theodoricus fuit decapitatus apud Coloniā & Theodebertus intoxicatus a Brunichild. Crimē alterius nocet innocenti.

FErtur.] CASVS. Gregorius reprehēdit hic reges Franciæ eo, quod in suis finibus sinunt simoniā vigere. Et ostendit esse damnum regi: quia simoniaci nocent regimini eorum de suis iniustis orationibus, quorum intercessionibus debuerat adiuuari, quis... de ipsorum orationib. confidere potest, quos intus cognoscat esse vulneratos ?. & qualis fructus producitur cum radix est infecta.

Simonia dominatur in Francia.

d Simoniaca.] Notat Gregorius primo de negligentia reges istos Franciæ, eo quod dominatur simonia in regno eorum. Secundo dicit quod ipsorum prælatorum culpa in eorum regimen retorquetur. Tertio timendum est de his qui tales apud Deum intercessores habent qui in se prouocant iram Dei, quam placare debent.

e Et in ipso ortu.] Quo ad nouum testamētum: & intelli-

distin. 3. capit. vltimo.

i Verum etiam excellentiæ.] Ecce quod crimen alicuius nocet innocenti 2. argumen. distinction. 61. miramur. versicu. licet enim. argumen. eadem quæstion. dominus. contra, infra ead. quæstio. 4. cap. 1. argum. 8. quæstio. 4 cap. 1. contra. distinct. 81. si qui sunt presbyteri. Argu. distinct. 37. §. vt itaque. argum. de consecra. distinct. 1. in sanct. Argu. contra, 24. q. 1. non turbatur. arg. 6. q. 1. ex merito. arg 49. distinct. §. 1. arg. 2. quæst. 7. cap. licat ... argumen. infra eadem quæst. multi. Et est argu. quod res inter alios acta, aliis non præiudicat. infra de pœnitentia distin. 6. cap. 1. ff. de re iudic. sæpe. Ioan. hoc breuiter tenet

2 De hoc no. B ex. de pœ. quibusdam.

Res inter ✝ res inter alios acta, aliis non nocet generaliter: nec cri alios acta men alterius alij nocet. in casibus tamen specialibus fal- alis regula sit, qui in iure expressi inueniuntur. extra de re iudica. quamuis. & 6 q.1.§.verum. & aliis similibus casibus, vt 2.q.6.§.diffinitiua.

Res inter aliter no co- ecti

a Suf-

fuit qui Ioseph comparauit, sic eunuchi sunt, id est, sine humore gratiæ qui simoniam committũt: & in eis ignis Spiritus sancti non viget. Quod probatur exẽplo Antiochi, quo vendente sacerdotiu ignis, qui vixerat. sub aqua septuaginta annis, extinctus est.

suffragatur a; restat, vt nihil sibi in ecclesiasticis honoribus grauitas, nihil defendat industria: sed totum auri profanus amor obtineat. Et dum vitia remunerãtur honore, in locũ vltoris b is, qui fortasse fuerat vlciscendus c, adducitur: atque hinc sacerdotes non proficere, sed perire potius iudicãtur. Vlnerato namq; pastore, quis curandis ouibus adhibeat medicinam? aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui iaculis se hostilibus feriendum exponit? aut qualem de se fructum producturus est, cuius graui peste radix infecta est? Maior ergo metuenda est locis illis fore clamitas, vbi tales intercessores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei in se magis iracundiam prouocant d, quàm per semetipsos populis placare debuerant.

Cum ergo secundum Leonem simonia non bono peragatur exitu, secundum Gregorium nullum boni operis sequatur ædificium; nec sit putanda eleemosyna, quę ex pretio simoniæ erogatur pauperibus; vulnerato pastore medicina non adhibeatur curandis ouibus; de infecta radice fructus non producatur; maior etiam calamitas in futuro metuatur; de tam sinistro principio qs fœlix exitus speratur?

Hinc etiam Augustinus ait.

¶ Simoniacorum sacramenta effectu gratię carent. C. XXIX.

Gen. 39.

2. Mach. 1 & 4.

† al. simoniacorum.

SIcut eunuchus e fuit, qui Ioseph comparauit, ita qui gratiam mercatur, viuum semen f non habet siccis genitalibus. Sic quoque ignis sacrificij, qui per septuaginta annos Babylonicę captiuitatis sub aqua g vixerat, extinctus est, Antiocho h Iasoni vendente sacerdotium: quod significatur Spiritus sancti ignem non lucere i in simoniacis † sacramentis.

Quid in his similitudinibus beatus Augustinus notare uoluit; nisi quia sacramentum simoniacorum (sicut & cęterorum hæreticorũ) licet sint vera quantum ad formam, inania tamen, & falsa sunt, quantum ad effectum, cum non possint in cordibus hominum gignere, uel accendere cælestem gratiam.

Et nota duas historias in hoc ca. scilicet de Ioseph, & igne. Legitur. n. in Genesi q Ioseph venditus est a fratrib. suis Ismaelitis euntib. in Aegyptum. qui postea vendiderunt eum Putisar eunucho Pharaonis Regis: quẽ existimo miraculose eunuchizatũ: eo q emerat Ioseph, vt eo abuteretur; cũ an̄ constet eũ vxorẽ habuisse & filiam. Itẽ legitur in libro Machabeorum q filiis Israel in captiuitatem deductis, Hieremias cum quibusdã aliis ignem sacrificii absconderunt in valle, vbi erat puteus occultus: post multos autem annos ad præceptũ regis Persidis quæsitus est ignis ille quo inuento hauserunt aquam, qua signa composita aspergebãtur, & statim ardebant. pro quo miraculo Rex sup puteum illum templũ ædificauit. tempore vero procedente cũ Rex Antiochus Regnum susciperet, & regnaret in Iudęa, Iason frater summi sacerdotis adito rege obtulit ei talenta xl. & accepit ab eo summi sacerdotii principatum: & statim extinctus est ignis sacrificij. Sequentes duo § plani sunt.

Ioseph venditio.

Ignis diu occultati miraculosa inuentio.

e Sicut eunuchus.] Putifar qui primo habuit vxorẽ filiam Pharaonis: cũ postea fuisset ordinatus sacerdos Heliopolis, fuit exectus. Vel vt quidam dicunt, siccauit Dominus genitalia eius, quia ad turpes vsus emerat. Ioseph.

Potifar gener Pharaonis in sacerdotio fuit exectus.

a Suffragatur.] Nam dicit lex: qualiter quisque meretur, non quantum dare sufficiat æstimetur C. de episcopis, & cleri. si quemquam. Sed quæritur quare scribit Papa regi, cum non habeat potestatem super his 11. q. 1. sacerdotibus? ideo, quia participes erant: quia erant incorrigibiles, vt inf. ea. q. vlt. c. vlt. 17. d. nec licuit. extra de iud. cum non ab homine.

b Vltoris.] Id est, prælati, qui vitia aliorũ dẽt vlcisci.

c Vlciscendus.] Id est, propter peccata sua puniendus.

d Prouocant.] in se, non in illos pro quibus supplicant. & ita etiam exaudi 3. q. 7. in grauibus.

Propria. qu. d. assumit officium vltoris ille, de quo dẽti vltio sum

CVM ERGO. Concludit Gratianus ex omnibus supradictis, q ex malo initio bonus exitus non speratur.

S. cut.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q sicut eunuchus

f Viuum semen.] scilicet bonis operis.

g Sub aqua.] Arg. dist. 81. c si qui Arg. tamen contra 28. dist. cap. vlt. & inf. ea. Dominus. Ioan.

h Antiocho.) Iste Antiochus Græcus fuit: & multum Iudæos oppressit, & vẽdidit sacerdotium templi. Et est arg. hic quod in v. t. etiã simonia erat ordinem emere.

Antiochus multa facinora perpetrauit.

i Non lucere.) Ignis missus a Hieremia in puteum: qui tamen post nunquam fuit inuentus: sed aqua pinguis lapidi suppositã illum comburebat. de isto igne habes de pœnit. dist. 3. inter hæc hircum, & puteus erat in valle Iosaphat: ibi Rex Persarum fecit fieri templum, & appellatum est a Hieremia nepthar, quod interpretatur purificatio Ioan.

De igne Hieremiæ.

SED OBIICITVR. Hæc est 5. pars huius quæstionis, in qua vult probare, quòd si catholicus malus, scilicet toleratus, conferat sacramentum aliquod bene valet, dummodo accipiens non sit in culpa: & idem credo de sacramentis ab hæreticis collatis in forma ecclesiæ. In tali tamē indiget manus impositione propter immanitatē hæresis & hoc ꝓbat 18. auth. Io d. Fan.

a ¶ Sed obijcitur.] In defensione simoniacorū ꝓbando, ꝙ habent effectū sacramēta ab eis collata. Io.

SI Iustus.] CASVS. Hic ostēditur, ꝙ si sacerdos iustus fuerit, & bon⁹ minister sacramentorū, & non actor: quod probatur exēplo Pauli. si verò malus est, sua malitia sacramentis non obest; quia sicut aqua sterilis non est, quamuis per canalē sterilem fluat, ita virtus spiritalis etsi per immundos transeat: tamen ab illuminandis excipitur. Et not. quòd ab isto supradicto capitulo vsq; ad cap. etiam corde: probatur quod vera sunt sacramenta malorum sacerdotum: & vere ab eis conferuntur dummodo in forma Ecclesię conferantur.

b ¶ Si iustus.] Ab isto c. vsque ad illud etiam corde, ostendit magister, quod sacramenta hæreticorum vera sūt, & vere ab eis conferuntur, si in forma ecclesiæ conferantur: non tamen quo ad virtutem: cum distinctione tamen: quia sacramenta necessitatis nisi in necessitate quis sumat ab hæretico, vel etiam si ignoranter sumat: & virtutem & veritatem quidem accipit sacramenti. Si vero non necessitate, vel scienter accipit: veritatem quidem accipit sacramenti, non virtutem. si tamen ficte accipit, & post agat pęnitentiam, habebit vtrumque. de consecratio. distin. 4. tunc valere, & §. sed notandum 2. infra eadem. In sacramento vero dignitatis, vt in ordine, distingue secundum illam distinctionem 1 1. q. 1. ordinationes, & in summa ibi posita, In sacramento Eucharistiæ dicimus quod de manu hæretici sumendum non est. 24. quæst. 1. cap. vlt. & 32 distin. §. verum, si tamen accipiatur, verum est corpus, si in forma ecclesiæ est confectum licet quidam dicunt, quòd ipsi non conficiunt. 24. qu. 1. schisma.

ADDITIO. Arg. de consecrat. dist. 2. quid sit Arch.

c Plantaui.] Prædicando.

d Rigauit.] Baptizando.

a Transit.] Infra eadem sic populus: contra, Sol. hoc de sacramentis necessitatis, quæ semper habent effectum nisi culpa suscipientis impediat, & ibi de sacramentis dignitatis, vel hic de ficte ordinatis: ibi de his, quos ecclesia clar tolerat. Vel dic. ꝙ sunt polluta quantum ad illos, vt 49. di. cap. vlt. 15. q. vlt. cap. fi.

Hæreticorū sacramenta sunt vera.

a De hoc legi. & no. inf. eo. §, sed notandum est. Arch.

a Ad idē de pœ. dist. 3. §. illud autem Greg. in fi.

Sacramenta sunt duplicia

5 ¶ *Sed obiicitur a illud Augustini contra hæreticos tractatu 5. super Euangelium Joannis.*

¶ Siue bonus, siue malus sit minister, per vtrumque effect⁹ gratię confertur. XXX.

SI iustus [b] fuerit minister, computo eum cum Paulo, qui gloriam suam non quærit, dicens: (Ego plantaui [c], Apollo rigauit [d], Deus autem incrementum dedit.) Qui vero fuerit superbus minister, cum diabolo computatur: sed non cōtaminatur donum Christi, quia per illum [x] purus fluuius trāsit, & venit ad fertilem terram. Scio quia lapis ex aqua fructum ferre non potest: & si per lapideos canales transit [a] aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generatur; sed tamē hortus plurimum fructum affert. Spiritalis enim virtus sacramenti, vt lux pura ab illuminandis excipitur; sed per immundos transiens non conquinatur.

inf. de cons. d. 4. cap. aliud. Algerus l. 3. c. 5 Ant. l. 6. c. 20. Poly. l. 3. tit. 10 1. Cor. 3.

¶ *Ab initio huius capitis vsq. ad ver.* donum Christi *Algerus lib. 3. c. 5. citat ex beato Augustino, cuius tamen propria verba habentur infra de consec. dist. 4. c. aliud §. si fuerit.*

x ¶ Quia per illum.] *Apud B. Augustinum tractatu 5. legitur.* Quod per illum fluit, purum est, quod per illum transit liquidum, venit ad fertilem terram? puta, quia ipse lapideus est, quia ex aqua fructum ferre non potest, per lapidem canalem transit aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generans, sed tamen hortis plurimum fructum affert. Spiritalis enim virtus sacramenti ita est, vt lux, & ab illuminandis pura excipitur, & si per immundum transeat, non inquinatur.

Idem ad Vicentium Donatistam, epist. 48.

¶ De eodem. C. XXXI.

EX Catholica [f] ecclesia sunt omnia [g] Dominica sacramēta: quę sic habetis, & datis, quemadmodum habebantur [h] & dabantur etiam prius quàm inde exiretis.

Algerus. l. 2. c. 9. Deusdedit in tracta. de simoniacis.

Idem de baptismo contra Donatistas, lib. 5. c. 19.

¶ De eodem, C. XXXII.

SIc † autem Deus [i] adest sacramentis, & verbis suis [k],

Poly. l. 3. tit. 10. Algerus. l. 2. c. 2 Iuo p. 1. c. 117. † *al. Si.*

EX Catholica.] CASVS. Dicit Aug. quòd à Catholica ecclesia vera sumpserunt hæretici sacramenta, qui sic habent & conferunt sicut habebant antequam de ecclesia exirent. Sequentia tria c. plana sunt, & per se patent.

f Ex catholica.] In hoc, & in duobus cap. sequentib. dicitur, ꝙ vera sunt sacramēta hæreticorum, quę in forma ecclesiæ celebrantur.

g Omnia.] Id est, omnium sacramentorum veritas, & forma.

h Habebantur.] Arg. contra in c. extra catholicā: sed ibi expone, id est, extra formam catholicæ ecclesiæ.

i SIc Autem Deus.] Deus dicitur adesse talib. sacramētis, vt veritas subsistat, & vt virtus præsteiur ei, qui accipit ignoranter supra. si iustus.

K Et verbis suis.] Et ita verba necessaria sunt: argu. inf. ea detrahe.

Verba in sacramentis sunt necessaria.

a ¶ Sacra-

a Sacramenta.] Non mutastis.] Id est, non extra formam ecclesiæ tradidistis.
b Iniuriam.] Arg. propter alterum non debet alteri iniuria fieri, de consec. distin. 4. ostenditur. ff. de reg. iur. non debet. Ioan.
q uæ schismatici & hæretici in forma ecclesiæ conferunt. Sequens. cap. patet.
c Ficti.] Sed nunquid dandum est baptisma ei, qui ficte accedit? dic quod * sic, sed post compellendus est fidem obseruare: arg. 45. dist. de Iudæis. Vtrum autem baptizetur ignorans vel inuitus, vel dormiens, habes, extra de baptis. & eius effectu capitu. maiores. §. item quæritur.

* Vide San. Tho. 3. p. q. 68. ar. 3. in cor. & ar. 4. ad 2. & 3. & ar. 8. & q. 69. ar. 9. & 10.

Sicut per quoslibet administrentur, & sacramenta Dei vbique recta sunt: sicut † mali homines, & quibus nihil prosunt, vbique peruersi sunt.

† al. &.

Idem lib. 4. de bapt. contra Donatistas, c. 12.

¶ De eodem. C. XXXIII.

Algerus ibidē. Deusdedit | in tract. de simoniacis. Ans l. 2. c. 48. Poly. ibidem.

† al. patre diabolo.

NEc foris ergo, sicut nec intus quisquam, qui ex patre diaboli est, potest vel in se, vel in quoquam maculare sacramentum, quod Christi est.

Idem ad Emeritum, epist. 164.

¶ Sacramenta quæ non mutantur, catholicis, & hæreticis communia probantur. C. XXXIIII.

Alger9 l. 3. c. 9. Poly. l. 7. tit. 10

SAcramenta, quæ non mutastis [a], sicut habetis, approbantur a nobis: forte cum vestram prauitatem corrigere volumus, illis mysteriis Christi, quæ in vestra prauitate deprauata non sunt, sacrilegam faciamus iniuriam [b]. Neque enim & Saul deprauauerat vnctionē, quam acceperat, cui vnctioni tantum honorem rex Dauid prius Dei seruus exhibuit.

1. Re. 24. et 26

Idem ad Donatistas.

¶ De eodem. C. XXXV.

SIcut ficti [c] veraciter, non ficte recipiunt, nec eorum baptisma reprobatur, sic & illa, quæ schismatici, vel hæretici, si non aliter habent, nec aliter agunt, quam vera ecclesia cū ad nos veniunt, non emendamus [d], sed potius approbamus.

Verba ipsa prioris partis huius capitis vsquē ad uer. reprobatur, *non sunt inuenta apud B. Aug. sed habetur sententia lib. 1. de baptismo contra Donatistas, c. 12: Reliqua aut huius cap. pars est in ea. li. c. 13.*

Idem contra litteras Petiliani, lib. 3. c. 9.

¶ Non fugiantur sacramenta Dei a quocunque ministrentur. C. XXXVI.

11. d. 32. c. præter hoc §. verū principia. Iuo p. 10. c. 75.

NEque in homine bono aliquis Dei sacramenta fugiat, neque in homine malo [e].

Libro tertio contra litteras Petiliani, vnde videtur sumptum esse hoc caput, sic legitur. Nemo glorietur nec in homine bono, nemo bona Dei fugiat nec in homine malo. *Hoc autem caput significatur supra dist. 32. c. præter §. virum principia.*

Idem de baptismo contra Donatistas, lib. 6. c. 44.

¶ Hominum malitia sacramenta non profanat. C. XXXVII.

Matth. 10.

NOnne [f] Sodomitæ ethnici erant, id est, gentiles? Peiores [g] ergo erant Iudæi: quibus Dominus dicit: (Tole-

d Non emendamus. Infra de consec. d. 4. ostenditur. &c. solet quæri. infra ea. si qs inquit. Sed cōtra. if. ead. qō. sicut vrgeri. Sed hic de fictione accipientis quæ non impedit: ibi de fictione dantis, quæ impedit: vel quando non in forma ecclesiæ. 32 dist. § verum.

e Neque in homine malo.] Id est, tolerato 1. vel in necessitate. & sic nō est contra supra dist. 32 nullus. &c. præter hoc. H.

1 Ad hoc if. c. quāmulti. vbi de hoc ī gl. ex his. Archid.

NOnne.] CASVS. Hic ostendit quod apud malos erant sacramenta. Nam peiores Sodomitis erant Iudęi & tamen Dominus eorum sacramenta vera esse probauit, dum ad ea celebranda leprosos, quos mūdauerat, misit: & dū eius angelus Zachariæ in templo ministranti astitit: & eum exauditum denūciauit. nec etiam gentiliū verba reprobant sancti patres, vbi verum dixerunt.

Iudei peiores fuerunt Sodomotis

f Nonne.] Vult probare Au. in hocc ꝙ apud hæreticos sunt vera sacramenta: qa erant apud Iudæos, quipeiores erant Sodomitis. item & alia ratione: quia si gentiles aliquid boni habuerūt: hoc sancti viri nō reprobauerūt. Quod autē apud Iudæos essent vera sacramenta, probat exemplo Domini & Zacharię. Zacharias tamen bonus fuit: vnde ratione personæ nulla est probatio: sed iste eodē modo sacrificabat, quo

Iudæorum Sacra fuerunt vera.

SIcut ficti.] CASVS. Dicitur hic ꝙ sicut si quis adultus ficte vel sine contritione accedit ad baptismum, verūtamen recipit sacramentum: sic & vera sunt sacramenta: & alii Iudæi.
g Peiores.] Inf. 24. q. 1. non afferamus: quia illi tantum naturalem legem trāsgressi sunt, Iudæi etiam scriptam: illi

illi prædicatores non habuetunt:isti etiam Iesum Christum: apud illos nulla miracula facta sunt 1. apud istos multa facta sunt:& præterea isti Christum crucifixerunt de pœn.dist.1.periculose.

1 23.q.4. ea. Nabuchudonosor. §. de Tyriis.

a Iusta.] Id est,minus mala,argum.8.qō.1.vereor. vnde dic;iustificastis,comparatione melioris vitæ, non potestate iudicij.

b Talia.] Id est. tale sacrificium est qualis sacrificans.inf.ea. Dominus declarauit ver.item nos dimus.

ADDITIO.Quasi dicat,non inf.ea.Dominus.Hug.

c Quæ] Scilicet sacramenta, vt circuncisionem,quando cũ hostiis in templo fuit præsentatus.de cōsecra.dist.4. proprie in fine.

d Et ea Zachariæ.] Ecce per bonos ostēdit sacrificium fuisse apud Iudæos.

e Angelos.] Historia. Narratur in nouo testamēto, quod fuit in diebus Herodis sacerdos nomine Zachariæ, & eius vxor nomine Elizabeth. Dauid autem volens ampliare cultum Dñi,xxiiij.instituit summos sacerdotes,quorum tñ vnus maior erat qui princeps sacerdotum dicebatur, quorum de numero vni⁹ fuit Zacharias,q cum in die propitiationis incensum poneret:prædixit ei angelus filium nasciturum de vxore sua qui vsq; ad diem partus obmutuit,q a credere noluit.

f Et rectum.] Argu. propter personæ detestationē non reprobari dicta illius,supr. 37.d.si quid veri.& c. turbat.& infra 23.q. 4 quid ergo inf.ea.q. 1.Dñs declarauit.su. 19.di. secundum.1.q. 2. si de area. contra. 9.d.si ad sacras.contra.d. 16. canones. Dic vt in decret.si ad sacras. Vel dic & vtile vitiatur per inutile:cum alteri sit præiudicium.16.d.c.1.

Personę detestatio an faciat illius dicta reprobari.

sanctus operatur.30.q.1 peruenit.

h Cum quodam loco.] Id est, in epistola prima ad Corinthios,12.cap.

i Vt in Saul.] Et in Caipha. Expedit vt vnus moriatur, &c.infra ea.q.prophetauit. Caiphas prophetauit.

rabilius erit Sodomis in die iudicii,quam vobis.) & quib. propheta dicit,(Iustificastis Sodomam.) id in comparatione vestri † iusta [a] facta est. Nunquid tamen ideo sacramenta diuina, quæ apud Iudæos erant, talia [b] erant quales ipsi erant,quæ [c] dominus quoque ipse percepit,& ad ea celebrāda leprosos,quos mundauerat,misit: & ea Zachariæ [d] ministranti angelus [e] adstitit, eumque in templo sacrificantem exauditum esse nunciauit. Hæc eadem sacramenta & in bonis hominibus illius temporis erant, & in malis peioribus, quam sint ethnici, quando quidem Sodomitis in malitia prælati sunt, tamen illa sacramenta erant in vtrisque integra,atque diuina. Nam & ipsi gentiles, si quid diuinum,& rectum [f] in doctrinis suis habere potuerunt,non improbauerunt sancti nostri:† quamuis illi per suas superstitiones, & idololatriam,& superbiā cæterosque perditos mores detestandi essent & nisi corrigerentur,diuino iudicio puniendi.

k Bo- Matth.10. Ezech.16. † al.uestra Sodoma iustificata est. Luc.17. Luc.1. † al.viri.

Idem lib.3.c.16.

¶ Sacramenta mali habere possunt, licet virtutem spiritus sancti habere non possint. C. XXXVIIII.

MVltæ autem operationes [g] sunt spiritus sancti, quas Apostolus,cum quodam loco [h], quātum sufficere arbitratus est,commemorasset,ita conclusit. (Omnia autem hæc operatur vnus atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult.) Cum ergo aliud sit sacramentum,quod habere etiam Simon magus potuit:aliud prophetia †,quæ in malis hominibus etiam fieri solet,vt, in Saul [i]; aliud operatio eiusdem spiritus,quam nisi boni [k] habere non possunt, sicut est finis præcepti charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta,quodlibet hæretici,& schismatici accipiāt,charitas quæ cooperit multitudinem peccatorum, proprium donum est catholicę vnitatis & pacis nec est in omnibus,quia nec eius sunt omnes.

Poly.l.3.tit.10. Ans.l.9.c.29. 1.Cor.12. Act.8. † al. operatio spūs,qua in m. h.e.f.s. sicut Saul habuit prophetiā aliud.,&c.orig. 1.Tim 1. 1.Pet.4.

Idem eodem libro,c.18.

¶ Licet sacramenta mali ministrent, remissionem peccatorum non præstant. C. XXXIX.

REmissionem † peccatorum

Poly ibidem. Ans.l.9.c.33. † Remissam.) orig.

MVltæ autem.] CASVS. Multæ sunt operationes spiritus sancti, quas hic non enumerat Aug. sed nos mittit ad Apostolum,qui enumerans eas subiungit, Omnia autem hæc,&c. Earum operationum quędam sunt in bonis & malis,quædam in bonis tantum. In bonis & malis,vt sacramenta, Baptismus in Simone, & prophetia in Saule,quorum vterque malus erat. In bonis tantum, vt charitas,& aliæ virtutes.

g Operationes.] Id est, multa sunt dona,quæ spiritus

K Boni.] s.per gratiam inhabitantem.inf.24.q.3.de illis. qui.& ea.cau.q.1.vbi sana.H. Io.de Fan.

REmissionem.] CASVS. Dr hic q cum aliquis baptizatur a quocunq; sine malo remissionē peccatorum: quam consequitur per baptismum,non dat ei malus,sed meritum ecclesiæ. Nam bonis tantum dictum est: (Quicunque remiseritis peccata,&cæt. Illa sola columba pacem habet,& ideo ligat & soluit.& solus ille soluitur qui cum columba,idest ecclesia habet pacem. Vel sic,dictū est supra quaidam operationes spiritus sancti esse in malis,vt baptismū, quasdā uero non esse in malis,vt remissiones peccatorū,quę dantur ad preces bonorū ecclesiæ qui

qui, cum columba.i.ecclesia habent pacem: non enim malis, sed bonis dictum est Quorum remiseritis peccata, &c.
a Auari.) Id est, idololatræ, id est, quilibet mali, 28.q.1. idololatria.
b Auari non dant.] Id est, indigni sunt dare inf. de con

quæ carent officio diuersis ex causis.
e Sacramenta.] Respicit illud c.si iustus fuerit, sup.eo.
f Et non inania.] Verum est hoc in sacramento necessitatis, 24.q.1.si quem forte.

SED NOTANDVM. Hæc est 6. pars quæst. in qua facit differentiam inter sacramenta necessaria & voluntaria. Necessaria enim sacramenta sine quib. nemo saluatur [vt est baptismus] possunt recipi a quocunque. Sed sacramenta voluntaria [vt sunt ordines;] nisi rite dentur data non sunt: cessant vel loco, vel ordine, vel promotione: de qbus multa ponit exempla, quæ probat per 6.ca. lo de Fan.

Auari non fecr. ant peccatorum remissionem.

auari a non dant, quę per orationes b sanctorum, id est per columbę gemitus datur quicunque baptizet, si ad eius pacē illi pertinent, quibus datur. Non enim raptoribus & fœneratoribus diceret Dominus: [Si cui dimisentis peccata, remittuntur illi, si cui tenueritis, tenebuntur.) Foris c quidem nec ligari aliquid potest, nec solui, vbi non sit quia aut ligare possit, aut soluere, sed soluitur, qui cum columba non habet pacem, siue aperte d foris sit, siue intus esse videatur.

Io. 2.

Si ergo sacramenta e in modum lucis ab immundis coinquinari non possunt, si in modum puri fluuii per lapideos canales ad fertiles areolas perueniunt, patet quòd simoniaci facramentum vnctionis sibi quidam inutiliter, & perniciose habent, aliis autem vtiliter, & salubriter eandem unctionem administrant. Sicut ergo sunt uera sacramenta hereticorum quantum ad formam, ita sunt uera, & non inania f quantum ad effectum.

6 *Sed notandum g est, quòd sacramentorū alia sunt necessitatis h, alia dignitatis. Quia enim necessitas non habet legem, sed ipsa sibi facit legem, illa sacramenta que saluti sunt necessaria, quia iterari non possunt, cum sint uera, auferri, uel amitti non debent, sed cum pœnitentia rata esse permittuntur. Illa i uero sacramenta, quę sunt dignitatis, nisi dignè fuerint administrata, ita vt digni digne a dignis proueheantur, dignitatis esse desinunt, non ut minuatur veritas sacramenti, sed ut esset officium administrandi, uel loco, vel tempore, uel promotione.*

Loco, ut ait Leo ad Rusticum Narbonensem episcopum epist. 90. al. 92. c. 1.

su.d.62.c.1.
Burc.l.1.c.11.
Iuo p.5.c.65.

SI ¶ De his, qui a pseudoepiscopis ordinantur. C. XL.
quis clerici ab istis pseudo episcopis k in eis ecclesiis or-

g Sed notandum.] Scilicet contra simoniacos respondet enim per distinctionem sequentem suę conclusioni. sacramentum enim male acceptum, duplici caret effectu, aut quia in eo pstito nō percipitur malitia recipiē tis: & hoc omnibus sacramentis est commune: uel quia negatur executio, quod speciale est in sacramentis dignitatis.
h Necessitatis.] Necessitatis quinq; sunt sacramēta, baptism.⁹ confirmatio, pœnitētia, vltima unctio, corpus Christi 2. In baptismo tñ hoc est speciale, q in summa necessitate accipi pōt a quocunq: 32.p §.verū ver.finē & idē * circa pœnitētiā: nā confiteri possunt cuicunque in necessitate, de pæ. d.1.quē pænitet: Circa alia sacramenta necessitatis, vel circa ista duo, cum non instat necessitas, hoc attendendum, quòd cum peccat quis accipiendo, acta pœnitentia rata intelliguntur quod ad effectum. In sacramentis vero dignitatis hoc est de iure, q non habeant executionem cum pœniteant accipientes, nisi cum eis dispensetur. Et sacramenta dignitatis sunt ordines. & ideo dr in plurali quia sunt plures species ordinis.21.d.cleros. Et dicuntur dignitatis quia a dignioribus, id est. episcopis conferuntur uelcquia non nisi digni 3. assumendi sunt. Videtur * etiam q baptismus non sit necessitatis sacramentum, ar.ff.de consec.d.4 c.baptismi uicem.
i Illa.] Hic assignat vnam differentiam inter baptismum & alia sacramenta, aliam ponit infra in se.§ ecce si clericus, aliam in illo § ecce cum honoris.

Sacramētū male acceptum duplici caret effectu.
Sacra necessitatis sūt quę que.
2 Extra de pœ.& remission.qd in ta. No. q istud sacrm non est necessitatis. Sed contra extra de tiāsueniens vbi de hoc latis nota. Ar.
Sacramēta dignitatis.
* Vide B. Tho 4.d.17. q.3.ar.4.q. 1. & 2. & d.20 q.1.ar 1. q. 2. per tot, præcipue ad 3.ar.
3 Id est, sine crimine. sine infamia. sine irregularitate, cum ad alia sacramenta omnes regulariter admittātur, nisi aliqñ cā litterōne criminis repellamur. P.
+ Non est sō per necessar ius bapti sm° fluminis: nā eius uicē interdum supplet baptismus sanguinis, & flaminis.
B.Th.3.p q. 68.ar.2.

secr.d 4.quomodo. Vel intellige de præcisis, quia non dāt in veritate nisi sacramentum in necessitate, & eius etiā uirtutem.
b Quæ per orationes.] Quia facilius precib. iustorum, q sunt in ecclesia, obtinetur remissio 1.vt inf 23.q 4.obtineri. Vel quia per vinculum charitatis ecclesiæ dimittunt peccata inf.de conse.d.4 ecclesiæ charitas.
c Foris.] Sic intelligas c.de toleratis, dic foris, i. extra ecclesiam quæ complectitur tantam grana, sed si de præcisis, dic, foris, id est, extra ecclesiam militantem quæ complectitur grana cum paleis, 7.q.1.§.cum vero.
d Aperte.] Cum sit Christianus ecclesiam impugnans manifeste siue perturbans ecclesiam occulte 32. q.4.recurat.uer si.

Iustorum preces facilius exaudiuntur.
1 De hoc de pæ.d.1.

SI ERGO. CASVS. Infert. Gra. ex supradicto c.si iustus fuerit quòd simoniacorum sacramenta aliis vtilia sunt, & si illis non prosint, similitudine aquæ currentis per canales, & lucis, quæ immundis non coinquinantur. Sed obiicit de sacramentis hæreticorum, quæ uera sunt quantum ad formam. & quo ad effectum, sed soluit dicens, quòd sacramenta necessitatis cum effectu cōferunt, sed sacramenta dignitatis quo ad formam tantū

SI qui clerici. CASVS. Dicitur in hoc c. q si quis cōi cōsientia ab epo qui male fuerit electus, toleratus tamen fuerit promotus dispensatiue poterit ministrare in ecclesia, ad quam fuerit ordinatus, sed non in alia. Seq. §. planus, & omnia vsque ad §.ecce.
K Si qui clerici a pseudo episcopis.] Id est non canonice

nicè electis, toleratis tamen. sic 62. d. c. 1. arg. contra 12. q. 2. alienationes. Ibi ius commune: hic misericordia.
a ¶ Ecclesiis.] Inf. ea. q. 5. c. 1. contra. Sol. ibi pp scandalū in ecclesia, quam per manifestam adeptus est simoniam, non p mittitur ministrare. hic ecōtra, s propter scandalum, cum occultum sit delictum in ecclesia, cui in titulatus est, & non in alia suscipitur, vel hoc cum emit illum ordinem, illud cū dignitatem, vel beneficiū. inf. ea erga.
b Quod pro necessitate temporis &c.] cessante necessitate, & dispensatio cessare debet.
c Quod.] Id est, qa dispensatio vrget, vel qđ est accusatiui casus, id est qđ necessitas vrgebat, id est, inducebat. Arg. contra inf. 19. q. 2. duæ, ibi pp criminosos. B. Sol. ibi de causa impulsiua, hic de fin ff. de postu. l. 1.
d Si quis.] Hoc capitulum non loquitur de mero iure.
e Promotionis.] su. 34. d praecipimus. C. depositi. si depositi. de hoc enim gratificare debet, vt ibi.
f Inuenitur.] Nisi ī casib. notatis 9. q. 1. in summa 1.
ECCE. CASVS Hic ostendit Gratianus aliud esse ī sacramēto ordinis, vel dignitatis, qđ non confertur cū effectu ab hæreticis, aliud in sacramento necessitatis, qđ cū effectu confertur etiā ab hæretico, vt baptismus, pœnitentia, & Eucharistia: quia sacramentū ordinis nō solū propter culpam interdicitur, sed etiam propter irregularitate, vnde sacramenta necessitatis pōt conferre qui istud solum conferre non potest. (Illos casus ponit etiam Hug.)
g ¶ Ecce.] Ostendit magister ī hoc §. differentiam inter sacramenta dignitatis, & alia, & causam differentiæ.
h Infamia.] Quæ etiam sine culpa cōtrahitur. 6. q. 1 §. ucrum.
i Munditię.] Vt in illo qui contrah si quis viduam.
k Istud solum.] Scilicet ordinem.

dinati sunt, quæ ad proprios episcopos pertinebant, & ordinatio eorum cum consensu, & iudicio præsidentium facta est potest rata haberi, ita vt in ipsis ecclesiis a perseuerent: Aliter autem vana est habenda ordinatio, quę nec loco fundata est, nec auctoritate munita.

¶ *Caput hoc emendatum est, ac locupletatum ex ipsa epistola, & refertur supra d. 62. c. 1. §. si qui.*

Ecce aliquis a pseudoepiscopis ordinatus, si locum suæ ordinationis mutauerit, vana est: & sine administratione erit talis ordinatio.

Tempore, vt ait Innocentius epist. 22. c. 5. de ordinatis a Bonoso.

¶ Quæ pro necessitate conceduntur, eadem cessante cessabunt. C. XLI.

Quod pro necessitate temporis b statutum est, cessante necessitate debet vtique cessare pariter quod c vrgebat †: quia alius est ordo legitimus, alia vsurpatio, quam α ad presens fieri tempus impellit. (Iuo in prologo fo. 3. Pan. c. 19. in prologo. inf. ea. q. 7. c. qđ pro remedio.) († Concor. prin. C. de c. tollend. & 9. q. 1, ordinationes.)

α Quam ad præsens.] *Hæc sunt addita ex Innocentio, cuius verba in hoc capite in summam redacta, infra autem q. 7. c. quod pro remedio plenius referuntur.*

Ergo aliquis alio tempore ab eo, qui Bonoso similis sit, ordinatus cessabit ab administratione, quæ pro necessitate illius temporis fuit permissa.

Item promotione, vt ait Leo epistola 3. ad Julianum † Aquilegiensem. († al. Inuariū.)

¶ Qui ab hæreticis redeūt, sine spe promotionis in suis ordinibus recipi possunt. C. XLII.

Si quis d hæreticæ communionis contagione se macularit β, hoc in magno habeat beneficio, si adēpta sibi omni spe promotionis e, in quo inuenitur f ordine, permaneant. (inf. ea. c. omnis & q. 7. c. saluberrimum.)

β Macularit.) *Hic apud B. Leonem cum alia verba sunt interiecta, tum cap. saluberrimum, infra q. 7. caput enim hoc est quasi summa quædam, quemadmodum, & c. omnis, infra eadem, tametsi illud paulo plenius sit.*

Ecce g si clericus, uel ordinatione, uel quolibet sacramento hæreticis communicat, cessans a promotione uix in suo ordine perseuerat. Non est enim de sacramento hoc, ut de ceteris. Cætera enim vel ad culpas adhibendas dantur, vt baptismus, & pœnitentia, uel pro culpis non in æternum, sed ad horam negantur, vt Eucharistia, quę in articulo mortis pœnitēti etiam de nefariis peccatis conceditur, Hoc solum non solum pro culpa, sed etiam pro infamia h interdicitur †, & pro imminuta munditię i suę, vel extrinsecæ, uel intrinsecę perfectionis prærogatiua, vt bigamis, vel uiduę maritis, uel illiteratis. uel corporis qualibet parte uitiatis denegatur, quibus tamen baptismus, uel Eucharistia non negatur. Potest etiam talis cætera sacramenta administrare, qui istud solum k non ualet conferre. († al. interdum etiam pro-)

Si

SI qui epi.] CASVS. Dr in hoc c. quod si quis ordinauerit indignũ, etiã si depositionẽ euadat, de cætero non ordinabit, nec intererit illi ordinationi, quã cõtulit indigno.
a Talem.] Extra de temp. ord. literas.
b Qualem.] Extra de præben.
c Aliquo

est contra. ext. de tẽp. or. literas, quia ibi non indignum, sed indigne ordinauit. alias superest hæc veritas, quod qui promouet indignum, depositionem me retur, vt 50. disti. ex pœnitentibus, & arg. hic ibi euaserint, ita tamen si sciẽter hoc facit, cum & ille sit in notorio crimine. aliter non posset eum repellere ab ordine suscipiẽdo extra de tempor. ex tenore. Vel dic, quod variæ sunt pœnæ, hodie mitius agitur, vt extra de præben. graue.
e Non habebunt.) scilicet cum aliquis punitur in eo in quo deliquit.
f Illi.] Baz. dicit, quod illum eundem ordinem non potest cõferre, sed minorem vel maiorem bene. arg. ext. de temp. or. literas. quia hæc pœna est, & ideo nõ debet amplius extẽdi, quam inueniatur. de lectam. H. contradicit quod hæc actio, illi facit simplicem relationem.

Pœna infligetur secundum delictum.

g Vnquam.) Arg. in eo puniendũ esse aliquem in quo deliquit. 12. qu. 2. de viro. & c. qui & humanis inf. ea. q. 5. c. 1. su. d. 81. valet 17. q. 4. frater. & 7. q. 1. si quis de ordine. & 33. q. 2. admonere. inf. 27. q. 2. qui dormierit.

In quo quis deliquit, in eo puniri debet.

ECCE. CASVS. In hoc § ostẽdit. G. quare sacramentum ordinis magis discrete conferendum est, quam cætera sacramenta? quia alio pro accipiente tãtum; illud vero pro aliis cõfertur, vnde debet conferri nõ solum sine omni culpa, sed etiã sine omni infamia.
h Ecce.] Adhuc prosequitur signãdo differẽtiam, & causam differentiæ.

Vnde Leo ait ad episcopos Africæ, epist. 85. al. 87. c. 2.

¶ De episcopis, qui talem consecrant, qualem consecrare non licet. C. XLIII.

25. q. 2. c. si qui episcopi. Ans. l. 6. c. 74. Iuo p. 5. c. 107. † *nec ei sacramento*, orig.

SI qui episcopi talem [a] consecrauerint sacerdotem, qualem [b] non liceat; etiam si aliquo modo [c] damnum proprij honoris euaserint, ordinationis [d] tamen ius vlterius non habebunt [e]: nec illi [f] vnquam [g] sacramento intererunt; quod neglecto diuino iudicio, immerito præstiterunt.

Ecce [h] cum honoris periculum euadant, vt cetera sacramenta sacerdotaliter administrare permittantur, ab hoc solo non modo pro hæresi, vel pro qualibet maiori culpa, sed etiam pro negligentia remouentur. In quibus solicite notandum est, quod sacramentum sacerdotalis promotionis præcæteris omnibus magis accurate, & digne dandum, vel accipiendum est; quia nisi ita collatum fuerit, eo desinet esse ratum, quo non fuerit rite perfectum. Cætera enim sacramenta vnicuique propter se dantur, & vnicuique talia fiunt, quali corde, vel conscientia accipiuntur. Istud solum non propter se solum, sed propter alios datur: & ideo necesse est, vt vero corde, mundaque conscientia, quantum ad se, sumatur; quantum ad alios vero non solum sine omni culpa, sed etiam sine omni infamia propter scandalum fratrum: ad quorum vtilitatem, non solum, vt præsint, sed etiam vt prosint, sacerdotium datur.

Vnde Hieronymus ad cap. 3. Michææ.

¶ Simoniaci rei sunt infidelitatis eorum, qui à se scandalizantur. C. XLIIII.

HI, quoscunque [i] de affeclis suis ordinant clericos, & vitam eorum in scandalũ [k] populis exponentes, rei sunt infidelitatis eorum, qui scandalizantur.

Re uera enim qui ad hoc eliguntur, vt ceteris præsint, sicut præordinantur dignitate, sic præeminere debent sanctitate. Alioquin, cur cæteris præferuntur, qui nulla meritorum gratia à cæteris assumuntur? Hinc etiam Symmachus Laurentio Mediolanensi episcopo post sextam synodum Romanã.

HI, quoscunque.] CASVS. Dicit in hoc cap. quod episcopi, qui seruientes, vel seruos suos indignos ordinant, rei sunt infidelitatis eorum, qui scandalizatur propter hoc. Quæ sequuntur plana sunt vsque ad §. ille, Pater. respicit supradicta. c. dedit. Sed scias, quod scilicet si iustus fuerit. &c. ex catholica.

2 Affecla dicitur assecutor, ab assequendo, eo quod sequatur aliquem lucri causa secundũ Papi.

c Aliquo modo.] Dispensatiue. scilicet cum punitur aliquis in eo, in quo deliquit. In increpatione, vt 45 dis. cum beatus. Item in scientiæ recognitione. 16. q. 1. reuertimini in fi. Item in potestate ligandi, vel soluendi. 24. q. 3. de illicita. Item in priuilegiis, 11. q. 3. priuilegium. Item in ordinis collatione, vt in c. præsenti, si qui episcopi. Item in honoris oblatione; vt dixi 99. dis. nullus. Item in armorum retentione, vt 1. q. 7. c. 1. H.

Prælati in multis excedunt.

d Ordinationis.] sup. dist. 50. ex pœnitentib. cõtra. sup. distin. 36. qui ecclesiasticis. contra. sup. 55. d. nullus. sup. d. 51. c. 1. in §. 1. Solu ibi de his, qui ex pertinacia contra canones ordinant tales hic de illis qui ex sola negligentia hoc faciunt, intelligitur 1. argum. 2. q. 1. in primis. nec

1 Etsi videtur intelligere Grat. inf. §. 1.

i Quoscunque.) Idest, aliquos indignos, quod collige ex illo verbo, affeclis, ab assequor 2. assequeris, vnde & assecla seruus: aliter si essent digni, plus eis tenerentur. ar. 12. q. 2. hæc huius. 86. dist. non satis.

5 Concor. text. in l. si quis ad secũ ibi not. C. ad legem Iuliã de v

k In scandalum.] Qui ergo occasionem damni dat, damnum, &c extra de iniur. & dam. si egressus 3. infra ead. placuit 2. argumen. contra. 23. quæstio 5. de occidendis, §. 1. Dic, quod prima intelligitur de causa proxima, & publicum cul-

cum culpa: contraria de causa remota, & sine culpa, ff. de ser. cor. l. Nerarius.

a Vilissimus.) Supra dist. 25. §. nunc autem.

b ¶ Nisi Præcellat.] Id est, nisi habeat illam discretionem quæ in prælato exigitur, etsi non eminentem tamen sufficientem, extra de elect. cũ nobis olim, sufficit em quod sit bonus 1. 65. distinct. ca. vlt. Quid ergo si oẽs sint valde periti? non ideo erit iste vilissimus, quod non est vt Salomon. de hoc octaua q. prima, licet.

putaret aquam sine Spiritu sancto sufficere ad salutem. De hoc etiam Ambrosius. Quidam negauerunt se scire Spiritum sanctum cum baptizatos se dicerent baptismo Ioannis: quòd tamen in aduenientis Iesu non in suo baptizauit nomine. isti ergo qui nec in Christi nomine

Scientia prælati sit saltem sufficiens.

¶ Sicut honore [1] & ita scientia quisque præcellere debet. C. XLV.

Vilissimus † [a] computandus est, nisi præcellat [b] scientia, & sanctitate, qui est honore præstantior.

† Vliissimis comparadus) orig.

1 Grauitas, & mdast ia in prelato requiritur. su. ca. c. ferur. vers. si enim &c.

PATER ERGO. Hæc est 7 pars huius quæstionis qua dicitur, quod sacramentum collatum in forma ecclesiæ à malo catholico tolerato, uerum est. Io. de Fant.

c Patet ergo.] Respicit illud ca. ex catholica & ca. si iustus.

7 *Patet ergo* [c] *illud Augustini (sacramenta videlicet Christi per hæreticos ministrata suo non carere effectu) non de omnibus intelligi generaliter, sed de sacramento baptismi.*

sup. c. ex catholica. & c. iustus.

Vnde idem Augustinus ait tract. 5. in Ioannem.

¶ Baptismus siue per bonum, siue per malum ministretur, reiterari non debet. C. XLVI.

Dedit [d] baptismum Iudas, & non baptizatum est post Iudam: dedit [e] Ioannes [f], & baptizatum est [g] post Ioannem; quia qui datus est à Iuda, baptismus Christi erat [h], qui autem à Ioanne datus est, Ioannis erat. Non Iudam Ioanni, sed baptismum Christi, etiam per Iudæ manus datum, baptismo Ioannis etiam per manus Ioannis dato recte præponimus. *& paulo post.* ¶ Quos baptizauit Ioannes, Ioannes baptizauit: quos autem baptizauit Iudas, Christus baptizauit. Sic ergo quos baptizauit ebrius [i] [1], quos baptizauit homicida, quos baptizauit adulter, si baptisma Christi erat, Christus baptizauit. *Item paucis interiectis.* ¶ Quod sacramentum tam sanctum est, vt nec homicida ministrante polluat.

Alg l. 3. cap. 10.

DEdit) CASVS. In cathæcumeno baptizando non attenditur meritum dantis, vt probatur exẽplo Iudæ: quia quos baptizauit, nõ sũt postea baptizati: quia Xps eos baptizauit sed bene baptizati à Ioanne sunt postea baptizati: quia Ioannis erat baptismus. Sic ergo quos baptizat ebrius, adulter, & homicida, Christus baptizat

d Dedit.] Quia baptismus collatus à Ioanne quoddam sacramentale, quo abluebatur corpus exterius tm. de cõse. dist. 4 baptismus, & valebat ad assuefactionem.

e Dedit.] In nomine Christi vel in nomine patris, & filii, & Spiritus sancti: & ideo non fuit, &c de conse. dist. 4. aliud.

f Dedit Ioannes.] In nomine venturi, &c. & ideo fuit Ioannes.

g Et baptizatum est.) inf. de cons. dist. 4. non regenerabantur.

h Baptismus Christi erat.] In quarto libro sententiarũ legitur. Hic considerandum est: si baptizati sunt baptismo Christi à Ioanne baptizati: & qua forma verborum sit vsus Ioannes. Illi respondet, qui baptizati sunt a Ioãne nescientes spiritum sanctum esse, ac spem ponentes in illius baptismo, postea baptizati sunt baptismo Christi. baptismus autem Ioannis tantum dabatur in nomine venturi. vnde Hieron. super Ioã. Qui dicit se in Christum credere, & non credit in Spiritum sanctum, nondum habet claros oculos. Vnde baptizati a Ioanne. In nomine venturi, id est, domini nostri Iesu Christi: qui dixerunt, sed neque si Spiritus sanctus est audiuimus, iterum baptizati sunt in nomine Christi explicite. Illi vero qui spem in baptismo Ioannis habebant, & patrem, & filium, & Spiritum sanctum credebant; non fuerunt postea baptizati, sed impositione manuum ab Apostolis super eos facta, Spiritum sanctum receperunt. Alij vero qui non ita credebant, baptizati sunt baptismo Christi, vt dictum est. Vnde Hieron. Qui Spiritum sanctum nesciebant cum baptismum a Ioanne acceperunt. iterum baptizati sunt, ne quis ex Iudæis, vel gentibus nomine, nec cum fide Spiritus sancti baptizati fuerant, non poterant accipere baptismi sacramentum. Baptizati sunt igitur in nomine Christi, nec iterandum est in eis sacramentum, sed innouatum. Sed quæritur, cum in baptismo Ioannis non confertur remissio peccatorum, vt de conse. dist. 4. non regenerabantur. nec ad veritatem baptismi valeat fides alicuius, vel infidelitas officiat. de conse. dist. 4. quomodo. & seq. cap. cur reiteratur baptismus in quibusdam a Ioanne baptizatis: maxime cum per circuncisionem originale fuisset deletum, vt extra de bap. maiores, §. caute. Nam si dicas baptismũ Christi necessarium esse etiam circumcisis, concluditur ergo, quòd in omnib. baptizatis a Ioanne necessarium est, siue bene crederent, siue male. Si autem dicas nõ esse necessariũ: quare ergo baptizati sunt baptismo Christi iã a Ioanne baptizati. cum iidem essent circuncisi? potest dici forte, quod ante passionem Christi nulli erat baptismus necessarius [2], sed tantum baptizati sunt ab Apostolis ne putarent alioqui baptismum sine Spiritu sancto sufficere ad salutem, quod credo. Vel forte a baptismo Christi, id est, postquam Christus baptizatus fuit, oĩbus baptismus fuit necessarius, siue Ioannis *, siue Christi: sed baptismus Christi tanquam a seipso ratus, non indiget fidei adminiculo secus in Ioãnis baptismo. vnde baptizati sunt quibus recta fides non affuit: quod locum habuit in baptismo Ioannis. Vide quod no. de consec. dist. 4. ex quo.

i Ebrius] Ita tamen, quòd sentiat quid faciat: quia intentio baptizati, & baptizantis exigitur [3], vt infra de consecr. distinctio. 4. solet. quia nemo dicit quod non sentit. ff. de sup. sed Labeo. & ita non ẽ cõtra ĩs. ea §. ecce.

Baptizati a Ioanne in rebaptizari baptismo Christi.

Baptismus Ioannis nõ conferebat peccatorum remissionẽ.

2 Scilicet quia ianua paradisi nõdum erat aperta. extra de bapti. maiores Arch.

* Vide B. Tho. p. 3. q. 38. per totam, & præsertim a. 6.

3 Arg. contra de consec. di. 3. baptismus in fi. c. non illud. Arch.

Sicut

SIcut urgeri.] CASVS. Donatista dicebat, quòd hæreticus si baptizat, peccata dimittit: quod August. negabat. sed dicit Aug. ergo eadem ratione auarus, id est, simoniacus dimittit peccata, quod ipsi hæretici negabant: ueruntamen si attendas uim meriti, neuter dimittit sed si vim sacramenti attendas, vterque dimittit. Nam quoad merita vtrumque membrum mortuum est, & ad hoc vt reuiuiscant, oportet alterum ab hæresi, alterū vero ab auaritia separari. Seq. §. patet.

a Dimittit peccata.] Supra ea, remissionem.

b Sic & ego.] Arg. sufficere respondenti dare instantiam r. alibi sufficit assignare rationem. 28. q. 1. sic enim. Et dicit Aristoteles octauo Topicorum: optima instantiarum est dicere, quare n̄ sic. Sic ordinabis argumentū. hæretic⁹ iuste baptizat. ergo dimittit peccatū, qđ ego neg o & instor auar⁹ baptizatiuste, ergo dimittit peccatum, quod non cōcederēt ipsi. sed dic instantiā nō valere, quia secūdū suam opinionē concludit. sic 27. q. 1. nuptiarum.

a ¶ Ebrius.) *Addita, sublata, & emendata sunt nonnulla in hoc capite ex originali, non tamen uox ista ob glossam. Legendum est enim, e-*briosus.

Idem de baptismo contra Donatistas, lib. 4. c. 5.

¶ De eodem. C. XLVII.

Poly. l. 3. tit. 10. Ans. l. 9. c. 35. Iuo p. 1. c. 165. & p. 1. c. 94.

SIcut urgeri videor, cum mihi dicitur, ergo hæreticus dimittit a peccata? sic & ego b vrgeo, cum dico, ergo qui cœlestia mandata non seruat, auarus, raptor, fœnerator, inuidus, verbis, non factis sæculo renuncians dimittit peccata, si per vim sacramenti Dei, sicut & ille, ita & ille, si per meritum suum; nec ille. Illud enim sacramentum & in malis hominibus Christi esse cognoscitur. In corpore autem vnicæ columbæ c, incorruptæ, sanctæ, pudicæ, non habentis maculam, aut rugam, nec ille, nec ille inuenitur. [Vt si cuius ę manus esset arida, uerum quidem esset membrum; quamuis sine sanguine, & inefficax esset & mortuum, sic & fides, cum sit vera, tamen sine operibus mortua est.] *Idem paulo post.* ¶ Sic ergo in hæresi baptizatus in nomine sanctæ Trinitatis tamen non fit templum Dei, si ab hęresi non recesserit, quomodo neque in auaritia in eodem nomine baptizatus fit templum Dei, si ab auaritia non recedat, quę est idolorum seruitus.

Eph. 5.

Iac. 2.

Coloss. 3.

b ¶ Vt cuius. *[Verba hæc usque ad uersi. Item in vulgatis Beati Augusti ni codicibus eo loco non leguntur, neque apud cæteros collectores.*

8 *Ex his itaque uerbis apparet baptisma, quod ab hæreticis tribuitur, uirtute sua remissionem conferre peccatorum. Sed idem Augustinus econtra testatur libro 6. de baptismo contra Donatistas, c. 1. dicens.*

¶ Baptisma Christi etsi nulla peruersitate violetur, apud hęreticos tamen caret effectu. C. XLVIII.

ETiam d corde tardiores, quantum existimo, intelligunt baptismum Christi nulla peruersitate hominis, siue dātis, siue accipientis posse violari. Sed quia e aliud γ est sacramentum ab effectu sacramenti, cum eos qui in ipsa unitate ecclesiæ perdite uiuunt, constet remissionem peccatorum nec dare, nec habere posse, quia non malignis, sed bonis filiis dictum est: (Si cui dimiseritis peccata, dimittuntur ei; si cui tenueritis, tenebuntur.) patet ergo hæreticos f tantum dare, vel accipere sacramentum baptismi, & non dare remissionem peccatorum

Io. 20.

γ ¶ Sed quia aliud.) *Hinc usque ad finem uerbis B. Augustini in summam redactis, sententia tamen manet in columis. Integer locus habetur de con sec. d. 4. Quomodo. §. non ob aliud.*

Idem in sermone xi. de uerbis Domini, de blasphemia in spiritum sanctum.

c Vnica columbę. Quæ complectitur tantum grana sine palea. 32. q. 4. recurrat sup. cōtra remissionem in gl fin.

EX HIS Hęc est 8. pars q. in qua dicitur, ꝙ baptismus in forma ecclesiæ dat⁹ a quocunque tenet sed pcisus baptizatus non saluatur, sicut membrum p̄cisum a corpore non habet spiritum uitæ. Io. de Fan.

ETiam.] CASVS Ab isto loco probat contrarium. s. quòd baptisma hæreticorum non hēt effectum: Est ergo casus talis. Dicitur in hoc. ꝙ ēt tardi ad credendū intelligūt, ꝙ malus dat, & accipit uerū baptisma, sed non dat remissionem peccatorum, qui est effect⁹ sacramenti: quia tātū bōis dictū ē, Cui dimiseritis pctā, &c

d Etiam.] Ab isto loco inducit magister capitula, quib. vult probare, ꝙ hæretici, etsi sacramē tū conferre possint. non tn̄ effectum sacramenti. quādoq; tamen inducit, ꝙ possint effectū conferre, & sub ista alternatione uenit vsque in finem q̄stionis fracto fixno.

e Sed quia.] Sicut aliud est elementū aliud consecratio, vt de consecra. dist. 4. per aquam & ideo notatus fuit Cyprianus: quia non fecit istam differentiam. infra ead, si quis inquit.

f Hæreticos.] Sacramentum gratię dat Deus etiam per

Instructio rn̄dentis.

1 Instātiam gl. sing. sđm Iasonem in l. vlti. in fin. C. vnde lib. Gl. similis ī l. creditori. de oper. no. nunc. vbi Alex, & Iason

Hæretici nō conferunt effectum sacramenti.

Sacramētū gratiæ dat Deus per malos.

per malos; ipsam vero gratiam non nisi per se ipsum, vt inf. de consec d. 4. quomodo.

Corporalia.] CASVS. Dicitur in hoc, quòd sicut membrum amputatum sensu caret, & inefficax reputatur sic & corporalis baptismus hæreticorum est ablutio sine effectu.

SED NOTANDVM. Hæc est 9. pars q. in qua dicitur quòd quidam hæretici non baptizant in forma ecclesiæ, & talis baptismus iteratur. Alii hæretici dant in forma ecclesiæ, & talis non reiteratur. 10. de Fan.

CASVS. Soluit nunc Gratianus dicens, quod sup. dica. c. & ma-

a Corporalia.] quia ministerio corporũ, & circa corpora conferuntur, vel quia quædam sunt corporea, vt chrisma, vel formæ corporum sunt, vel quia sub corporalibus speciebus conferuntur 1. Sed nunquid cum corpore pereunt arg. quod non, inf. eadẽ quod quidam . 32. quæstione 7. tantum valet.

b Pietatis .]i. sanctæ religionis, & ueritatis; sed ideo dicit, quia tunc est ibi pietas, cum veritas. & cæt.

1 Vel dic, quod hoc dicit ad dñiam spiritualium sacramentorũ Et. n. baptismus spãlis & inuisibilis, vt interior, est et corporalis & uisibilis sicut exterior. Similiter ordo, & confirmatio, & extrema vnctio Corpus Cñi, & pnĩa ſm H & Oau.

Non sanat.] CASVS. Dr in hoc c. quod baptism a pfido rum non prodest . Et hoc probat Apostoli auctoritate dicentis, oẽ quod non est ex fide, peccatum est: imò potius nocet assumentibus illud baptisma.

c Baptismus.] Datus extra formam ecclesiæ, vt int. ead. §. sed notandum.

d Qui in diluuio aquarũ.] i. multiplicitate diuersarum sententiarũ, vel sanctarũ 2. vel in diluuio tm, quia solus baptism[9] non sufficit, nisi & gratia detur.

e Ex fide.) i. cum fide operante per dilectionem.

Diluuium aquarum,

2 Vel dic in diluuio, ĩ carnalib. concupiscentiis, ve . i. cum inundabunt aque . i pœnæ, & à gustiæ in die iudicii ſm Oug.

Hi q.) CASVS . Dr hic, quod hi qui ab hæreticis baptizantur, per impositionem manus epi sunt confirmandi, vt sic gratiam spiritus sancti in ecclesia recipiant: baptisma tñ reiterari non debet. dicente Apostolo: vnus Deus, &c.

f Baptizati.] Nam tunc nihil acceperunt ab eis. 68. d. hi vero.

¶ De eodem. C. XLIX.

Corporalia a sacramenta, quæ portant, & celebrant etiam segregati ab vnitate corporis Christi, formam possunt exhibere pietatis b: Virtus vero pietatis inuisibilis & spiritalis ita in eis non potest esse, quemadmodum sensus non sequitur hominis membrum, quando amputatur a corpore.

¶ *In aliquot vetustis codicibus hoc & sequens caput sunt coniuncta superiori.*

Item Ambrosius in libro de initiandis rudibus.

De eodem. C. L.

Non sanat baptismus c perfidorum, non mundat, sed polluit a: quia in diluuio d aquarum multarum ad Dominum non approximatur, quia, vt per Apostolum dicitur: [Quidquid nõ est ex fide e, peccatum est.) & ipsis, qui faciũt non solum non prodest, sed & ad iudicium est, Algerius, l. 3. c. 1. & 13. *Ps. 31.* *Rom. 14.*

a Polluit.) *Hucusque Ambrosius. Sed Algerus libro tertio, c. 1. referens hunc locum, addit usque ad uer.* approximatur, *ac deinde, c. 13. citãs etiam eundem librum B. Ambrosii, adiungit reliqua huius capitis usque ad finem.*

Item Leo ad Nicetam Aquilegiensem episcopum, epi. 77. al. 79. c. 7.

¶ Per manus impositionem confirmentur, qui ab hereticis baptisma accipiunt; C. LI.

Hi, qui baptismum ab hæreticis acceperunt, cum baptizati f antea non fuissent, sola inuocatione spiritus sancti per impositionem manuum confirmandi sunt, quia formam tantum baptismi sine sanctificationis virtute sumpserunt. Et hanc regulam, vt scitis, seruandam omnibus ecclesiis prædicamus, vt lauacrum semel initum nulla iteratione violetur, dicente Apostolo: [Vnus g Dominus, vna h fides, vnum i baptisma.) Cuius ablutio nulla iteratione temeranda est, sed, ut diximus, sola sanctificatio sancti spiritus inuocanda est, vt quod K ab hæreticis nemo accipit, a catholicis sacerdotibus consequatur. Po'y. l. 3. ti. 10. Inf. ea. c. hanc regulam. *Eph. 4.*

6 *Sed notandum est, quòd heretici, ut Arriani, & Sabelliani, quorum l alii inequalitatem, alii indiscretionem personarum m confitebantur, baptisma non in forma ecclesie n, sed sue peruersitatis ministrabant. ¶ De his specialiter* su. c non sanat

g Vnus.] Id est, incommutabilis.

h Vna.] Id est, ab vno veniens.

i Vnum.] Idest, unam habens efficaciam in omnibus siue paruulis, siue adultis: nisi malitia suscipientis impediat, vel unum quia non iterandum.

K ¶ Vt quod.] Scilicet sanctitatis uirtutem, gratiam, remissionem peccatorum: exaudi tamen, ut dicit Gratianus, inf. ea. §. nemo Nam aliter constitut[9] in necessitate accipit. 32. dist. §. uerum.

maxime c non sanat. intelliguntur de his qui non baptizati sunt in forma ecclesiæ, qui debent iterum baptizari. Et hoc probat per seq. c.

l Quorum. Vt Arriani, qui dicunt filium non coæternum patri. 24 q. 3. c. quidam uer. Arriani.

m Personarum.) Vt Sabelliani, qui dicunt eandem personam esse patris, & filii, & spiritus sancti, vt 24. q. 3. quidam. ver. Sabelliani. Error Sabelianorum.

n Ecclesiæ.] Quę necessaria est 32. d. §. verũ. & inf. ea. c. detrahe.

Si

SI quis confugerit.) CASVS. Statutum fuit in Nicæno concilio, vt baptizati a Paulianistis præter formam ecclesiæ, ad nos redeuntes debeant iterum baptizari, eorũ clerici, si alias fuerint inculpabiles post baptismа apud nos ordinentur, si vero minus idonei inueniantur, repellantur.

Cataphrygæ, qui non baptizantur in forma Ecclesiæ. & sic soluuntur contraria, inf. de consec. dist. 4. qui bis. sed hic non fuit facta iniuria sacramento, cum nullum præcesserit: ibi contra: vel hoc intelligendum est per illud. Nam ibi dicitur, nisi necessitas, &c Item contra inf. ea. si quis p ignorantiã, sed hoc de dispẽsatione, illud de rigore. Vel hic loqtur de iure, quia cũ hic nullũ fuit prius baptisma, nec ordo, vnde nõ fit hic iniuria alicui sacramento: sed tm̃ baptizãtur & ordinantur, nec tangit illud c. hoc: quia ibi alius casus. s. quia ibi sunt duæ quęstiones secundum vnum casum.

Baptismo ã fiat iniuria per reiterationem.

Ambrosius locutus est dicens: (Non sanat baptismus perfidorum, &c.) Sed etiam, vt baptizẽtur, & reordinentur in cõcilio Nicæno, c. 19. statutum est.

¶ Rebaptizentur, & reordinentur, qui de Paulianistis, & Cataphrygis ad Ecclesiam redeunt. C. LII.

SI quis confugerit ad ecclesiam catholicam de Paulianistis [a], & Cataphrygis [α] [b], statutum est rebaptizari eos omnino debere. Si qui vero clerici erant apud eos, si quidem inculpati fuerint, & irreprehensibiles, rebaptizandi sunt, & rursus [c] ẽt ab episcopo ecclesiæ catholicę ordinẽtur. Si vero examinati, minus fuerint apti deprehensi, deponi [d] eos oportet. Similiter autem & circa diaconos [ε], & de omnibus, qui in eodem clero inueniuntur, eadem forma seruabitur.

c Rursus.) Arg. ꝙ non baptizatus nullum recipit ordinẽ. ex. de presb. nõ bap. ca. si quis presbyter. inf. eo. tit. c. si quis p ignorantiam. su. ea. cum Paulus.

Ordinari nequit quit baptizatus nõ est.

d Deponi.] De facto 1, vel deponi, id est non admitti.

1 Scilicet de eo ordine quem apud hæreticos videbamur habere. Arch.

e Paulianistæ.] Isti nõ baptizabãt in forma ecclesiæ, sed Nouatiani sic: sed rebaptizãt iã baptizatos. Sed illi, qa ab eis ĩ forma ecclesiæ sũt baptizati, si eis cõicant in hr̃si, tũc effectũ sacramẽti non recipiũt, quẽ nullus sine fide consequi potest.

α Cataphrygis.) *Legitur hæc dictio in prisca versione, quæ est in varijs exemplaribus collectionis Isidori impressis, ac manuscriptis, sed non est in Canone Græco, neque in versione Dionysij, aut alijs recentiorib. Quòd autem & isti baptizandi sint, traditum est in concilio Laodiceno, c. 8. in synodo septimo, seu secunda Nicæna, c. 7. & infra de consec. dist. 4. c. hi vero, ꝙ est Gregorij.*

ε Diaconus.) *Græce est*, περὶ τῶν διακονισσῶν, καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζομένων, *idest*, De diaconissis, & he his omnino, qui in commune connumerantur.

Item Innocentius ad Episcopos Macedoniæ, epist. 22. c. 5.

¶ De eodem. C. LIII.

PAulianistæ [e] in nomine patris, & filij, & spiritus sancti minimè baptizabant, & Nouatiani ijsdem tremendis, venerandisque nominibus baptizant, nec apud istos de vnitate potestatis diuinæ, hoc est patris, filij, & spiritus sancti quęstio aliquando mota est.

f Alij.) Hic §. rẽspicit, §. su. positum, sed notandum.

g In patria.) Quia nemo ꝓpheta est acceptus in patria sua.

h Non poterat.] nolebat: vel quia potentię suę nõ cõgruebat, ar. 32. q. 5. si Paulus quia ipsi erãt increduli. Sed nonne poterat facere ne essẽt increduli. & ita fãcere miracula. nã dicit regula iuris, ꝙ q. põt facere vt possit dr̃ posse, vt ff. de reg. iur. q. potest. sed lex illa itelligitur de eo, qui tenetur ex necessitate, & adstrictus est ad aliquid faciendum.

Alij [f] formam ecclesiæ in baptizando seruant. Sed dum ab eis baptizantur, qui in hæresi, vel schismate eis cõmunicant, sacramentum quidem baptismi ab eis accipiunt, virtutem vero non consequuntur, quam sine fide nullus consequi potest. Vnde de Domino dicitur, quòd in patria [g] sua non poterant [h] facere signum propter incredulitatem eorum.

Luc. 4.

Vnde Augustinus tract. 80. ad c. 15. Ioannis, & sermone de cataclysmo, c. 3. initio.

¶ Dum verbum accedit ad elementum, fit sacramentum. C. LIIII.

DEtrahe [i] verbum, & quid est aqua, nisi aqua? acce-

Error Paulianistarum.

a Paulianistis.] Qui dicebant Christum non fuisse semper, sed a Maria sumpsisse initium, vt inf. 24. qu. 3. quidẽ, §. Paulianistæ.

b Cataphrygis.] Cataphrygæ dicunt spiritum sanctum paruulum hominem, &c. vt in pradi. c. quidam, verbo,

DEtrahe verbum.] CASVS. Ostẽditur hic, ꝙ si verbũ Euangelicum sub forma debita apponatur ad aquã, ipsa fit sacramentum: in qua tanta virtus est, vt corpus tãgat, & cor abluat, non tamen quia verbum dicitur, sed quia fides adhibetur. Seq. §. patet.

i Detrahe.) Idest, si aliquis immergat aliquem, &

Detrahe verbũ ab aqua, & quod significat ibi verbum.

non proferat verba, non baptizat: quia non solum elementum, nec sola verba ad hoc sufficiunt. Vel aliter: quidam baptizant tantum in nomine patris, & spiritus sancti, & tũc expone, detrahe verbum, id est, filium: quid est aqua, nisi aqua? quasi dicat, non est ibi baptismus. de consec. dist. 4. in synodo.

c Faciente.] i. in forma Euangelij: in nomine patris, & filij, & spiritus sancti

d Creditur.] Sup. ea. sicut. Vr ergo, quòd mutus possit baptizari; quia matrimonium potest contrahere: maxime si tres personas potest exprimere; quod concedo si est muta.

dit verbum [a] ad elementum, & fit sacramentum. [b] *& infra.*

¶ Vnde ista tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat; nisi faciente [c] verbo? non quia dicuntur; sed quia creditur [d]. Nam & in [i]pso verbo aliud est sonus [e] transiens, aliud [f] virtus manens.

De his etiam, qui in hæresi, vel schismate baptizantur, scribit Augustinus libro de fide ad Petrum diaconum, c. 36. dicens.

¶ Extra ecclesiam baptizati perniciem sibi cumulant, si ad ecclesiam non redierint. C. LV. Alg. 19. cap. 12.

FIrmissime tene, & nullatenus dubites, extra ecclesiam baptizatis, si ad ecclesiam non redierint, baptismo cumulari [g] pernicem. Tantum enim valet ecclesiasticæ societatis communio † ad salutem: vt baptismo non saluetur, cui nō ibi datur, vbi oportet vt detur. † *vnitas.* Ioti.

Item tractatu 13. ad c. 3. Joannis.

¶ Infirma sunt dona, quæ præter vnitatem ecclesiæ habentur. C. LVI.

TEneamus [h] fratres mei vnitatem. Præter vnitatem, & qui facit miracula, nihil est [i]. In vnitate enim erat populus Israel, & non faciebat miracula: præter vnitatem erant magi [k] Pharaonis, & faciebant similia Moysi. Populus Israel, vt dixi: non faciebat miracula. Quia erant salui apud Deum, qui faciebant, an qui non faciebant? Petrus Exod. 7.

Vel aliter detrahe verbum ab aqua .i formã, & non erit sacramẽtum baptismi. Et no. q Gãdulphus dixit, q ipsa aqua sit sacramentũ. s. ipsum elementum arg de consec. di. 2. c. sacrificium. vnde si asinus bibat aquam illam, bibit sacramẽtum. sicut de mure diximus. de consec. distinctio. secunda, qui bene non custodiunt. Alij dicunt, quod impossibile ẽ, quòd asinus bibat sacramentum. nam dicũt, quòd aqua illa in eodem instanti incipit & desinit esse sacramentum. sci. in vltima prolatione ipsius forma, Baptizo te in nomine patris, &c. vt notaui de conse. d. 4. c. 1. sed per alias orationes, quæ primo funduntur super ipsã aquã, non fit aqua hoc ita verum est s̃m eos q si in eo instanti quo forma finit, & aqua fit sacramentũ, puer non esset in aqua, puta antequam dixisset, & spiritus sancti, leuasset eum de aqua, non esset baptizatus. Nec est mirum si incipiat, & desinat esse in eodem instanti, cum sit idem etiam in alijs casibus, secundum legem. nam si quid mihi debetur sub conditione, & illud accepero; tuli ante existentiã cõditionis: si post existat conditio, eodem instanti incipit & desinit esse debitum, ff. de accept. l. antepenult. & .i. quod in diem. vt dicit lex. Sed falsum est quod lex dicit: quia intelligitur olim liberatus, vt ff. de solu. sub conditione, debitor. Melius potest poni exemplum in seruo dato vxori a viro, vt eum manumittat. nam in eodem instanti incipit & desinit habere dominium. ff. de don. inter vir. & vxor. quod autem. §. vlti. argum. hic. in fi. contra: quia alius est sonus, &c. sed quod dicit, quòd virtus permanet, non intellige in aqua, sed in puero. Item ar. contra. ff. de vsufru. Tertio cum morietur. Item aliud exemplum potest poni vbi quis simul incipit, & desinit esse debitor vt ff. ad Velleia. debitrix Quidam autem intelligunt aliter illam literam.

Aqua baptismi, an sit sacramẽtum.

Idẽ incipit & definit in eod. instanti

a Verbum. [Nam verba necessaria sunt. arg. in l. 1. ff. de verb. oblig.

b Et fit sacramentum.] i. sacramentum fit ibi ex forma verborum & aqua: quod est baptismus. Sed quæritur si in littore maris baptizetur quis, an tota aqua cõsecretur, an non? Dicendum est, quod illa tantum quæ puerum tangit, argu. ff. de relig. l. 2. §. Cœlus nam ibi dicitur, quod sola terra, quæ tangit corpus hominis, est religiosa. Vel potest dici, quòd etiam illa, quæ istam tangit, vt ff. de re vend. quæ religiosis, sed exaudi per canonem, 11. q. 3. quoniam multos. quia excommunicatio non transit in tertiam personam: sic nec religio.

Baptismus in maris littore factus nõ cõsecrat totũ mare.

est mutaster, aliter si loqui non potest, non baptizabit r. & quod dicitur, sed quia creditur, hoc ad suscipiendũ refertur: quia non exigitur fides conferentis, sed suscipientis, de cons. dist. 4. tunc valere, ab ipso enim dante sola Intentio requiritur, vt dixi sup. ea. sicut.

r Adde idem esse in surdastro. facit gl. in fi. in l. fin. ff. de leg. tu.

e Sonus.] est Sonus vocalis, & est sonus mentalis.

f Aliud.] i. efficacia à Deo sibi collata, inf. de cons. d. 4. c. solet. & c. quamuis, &c. ecclesia paradiso.

FIrmissime.] CASVS. Dicit hic quòd nõ prodest baptismus si extra vnitatem ecclesiæ conferatur, ni batipzatus ad ecclesiam redierit.

g Cumulari.] Cumulum supplicij. 32. q 7. vsq. adeo.

TEneamus.) CASVS. Dicitur hic, q extra veritatem ecclesiæ non prosunt dona etiam miraculosa, & hoc probatur exemplo populi Israel, & magorũ Pharaonis, qui fecerunt miracula, & tamen damnati sunt: sed populus non fecit miracula, & tamen saluabatur, vt quidam Christiani in nouo testamento saluantur, licet miracula non fecerint, sed Simon magus qui damnatus fuit, miracula fecit. Sequens c. patet.

h Teneamus.] Probat baptismum posse conferri a malis, & ipsi possunt miracula facere. inf. ea prophetauit.

i Nihil est.] Quo ad vitam æternam.

k Magi.] Ioannes & Mambres. isti magi scilicet Ioannes & Mambres tria fecerunt miracula. virgas in serpentes conuerterunt, & aquam in sanguinem, & fecerunt aquam ranis ebullire: sed Cyniphes 2. non potuerunt educere vt Moyses, vnde dixerunt 3. Digitus Dei est hic, & ita defecerunt in quarto miraculo, scilicet in tertia plaga 4. quia primum non fuit plaga, & ideo quandoque dicuntur, defecisse in tertio miraculo, quia in tertia plaga

Ioannes & Mãbres magi, tria fecerunt miracula.

2 37 d c. legimus. §. hinc et iam.

3 Exodi 8.

4 26. q. 5. nec mirum. ver. nec ideo.

plapa.26.q.5.nec mirum.

a HAnc] Hoc c.est pars illius c.sup.ea.qui. & repetit hic finé illius cap.vt exponat in §.sequenti. NEMO. Hæc est decima pars quæstionis, in qua dr, ꝙ baptismus potest dari a quocunque; & hoc vsque ad §. hoc est bona solutio & vera, quæ probatur per sequens c.

b ¶Nemo.] Arg. ad quæst.de inuasore, vtrum per eum possit præsentari clericus in ecclesia, & si per hæreticū sententia iusta detur 1,de conse.dist.& dixit dominus. Ioan. quorum vtrumque falsum est, quia inuasor non toleratur. & hæreticus est excōicatus.

1 Arg.inf.ea. qđ quidam. in prine.

Act 8. & 9. Apostolus resuscitauit mortuum, Simon magus fecit multa. Erant ibi multi Christiani, qui non poterant facere, nec quod faciebat Petrus, nec quod faciebat Simon.
Luc.10. Sed vnde gaudebant? quia nomina eorum erant scripta in cœlo.

Item Leo ad Nicetam episcopum, epist. 79.c.7.

¶Baptisma semel traditum non est reiterandum.

Cap. LVII.

sup.ea.c.hi qui. HAnc[a] regulam, vt sciatis, seruandam omnib. ecclesijs prædicamus, vt lauacrum semel initum nulla iteratione violetur, dicente Apostolo: [vnus Dominus,
Eph.4. vna fides, vnum baptisma.] Cuius ablutio nulla iteratione temeranda est: sed vt diximus, sola sanctificatio sancti spiritus inuocanda est, vt quod ab hæreticis nemo accipit, a catholicis sacerdotibus consequatur,

10 *Nemo[b], in hæresi, vel schismate constitutus intelligendus est. Cæterum si cum fidei integritate, & animi puritate de manu hæreticorum in forma[c] ecclesiæ ali-* sup.ea.c.si iustus. *quis baptisma acceperit; tūc impletur illud Augustini: [Per lapideum canalem[d] aqua transit ad areolas, & iterum: [Spiritalis virtus sacramenti &c.] Idem sermone 11. de verbis Domini, de blasphemia in spiritum sanctum.*

¶Etiam per malos boni colliguntur. Cap. LVIII.

sup.ea.c.ita fit. Iuo p.2.c.104. † *area*] orig. SPiritus sanctus in sancta ecclesia, etiam isto tempore, quo velut granum † cū palea trituratur, sic operatur, vt nullus veram confessionem aspernetur, nullius simulatione fallatur[e], atque ita reprobos[f] fugiat, vt etiam per
† *al.quomodo*] eorum ministerium probos[g] colligat.

Ecce quando † ab hæreticis baptisma cum sua virtute accipitur: cuius tam necessaria administratio est, vt nec
lib.10.cap.14. *etiam a paganis[h] datū possit reiterari. Vnde in ecclesiastica historia legitur, quod Alexander eps Alexandriæ, cū Petri martyris solēnia celebraret, post expleta Missarum sacramenta, vidit super oram maris puerorū[i] ludū imitantium, vt fieri solet, episcopum, & gerentiū ea, quæ in ecclesia geri mos est. Mox eos ad se perduci iubet; & quid egissent percunctatur. Illi rei ordinem pandunt baptizatos a se esse quosdam catechumenos confitentur per Athanasiū[k] puerū, qui illis fuerat episcopus simulatus. Vbi ex responsis eorum vidit secundum religionis nostræ ritū cuncta constare, statuit, illis, quib. integris interrogationibus[l], & responsionibus aqua fuerat infusa, iterari*

c ¶Forma.] Scilicet in necessitate, vel ignoranter.

d ¶Per lapideum canalem.] supra c.si iustus.

SPiritus sanctus.] CASVS Dr hic, ꝙ spiritus sanctus, & si nullius fictione fallatur, sic tamē fictis vtitur, vt per eorū ministerium bonos colligat.

e ¶Fallatur.] Nam mentiri Deo possumus, sed ipsum fallere non possumus de conse.dist.2 panem, omnia enim certa sūt ei. ff de iudi. sed & si restituat.§. vlt. arg. contra. 81.dist. oportet. 16.q 1. reuertimini.

Mētiri Deo possum', sed non ipsum fallere.

f ¶Reprobos.] Arg. non præiudicare alicui in sua causa religionem alterius, nō enim melius debet alicui credi, q a signa & miracula facit, cū & bonis & malis sint communia, sup. ea.c.multæ.

Miracula bonis & malis sunt cōia.

g. ¶Probos.] Quia illud sacramentum puro corde sumunt, inf eo. non nocet.

ECCE. Iste §. & historia in eo posita patent ex textu.

h ¶A paganis.] Si in forma ecclesiæ detur, de consec.dist.4. a quodam.

i ¶Puerorum] Doli capacium. aliter nihil agerent 2. nā tales furiosis cōparantur, ff.de acq.posses. l.1.§.primo, 15.quæstio, 1.illud. Quis autem sit doli capax, lex dicit, scilicet qui est proximus pubertati. ff.de reg.iur. pupillum. ignorans tamen acquirit aliqd ff.quemadmod.ser.amit si patrem.§.

2 Quod non sup.ea. q.dedit. in fine.

hoc ergo.Io.de Fant.

CASVS. Supra in quibusdam c. dictum est, ꝙ baptizati ab hæreticis consequuntur effectum baptismatis, & remissionem, vt su.c.si iustus fuerit, & in capitulis sequentib. postea dictum est in quisdam c. contrarium, vt in cap.etiam.& sequentibus. Nunc Gratianus soluit hanc contrarietatem, dicens, ꝙ illi, qui ignoranter. vel in necessitate, & in forma ecclesiæ recipiūt baptisma ab hæreticis consequuntur remissionem, aliàs non, & hæc

K ¶Per Athanasium.] Proprium nomen.

l ¶Integris interrogationibus.] Per hoc, ꝙ dicit, integris, patet per non iocosum factum fuisse: & ita non soluitur hic illa quæstio arg.de conse. d.4. solet quæri. licet quidam dicant eam hic solui. Sed dico etiā, ꝙ licet formam ludendo accipiat. dum tamen baptizare intēdat, baptizat. Si autem omnia iocose fiant, non erat baptismus; ar. 22.q.2.c.ꝙ ait. ff. de act.& oblig. obligationum sub.

Baptizatus iocose [illegible] baptizatus

substantia, §.vlt.extra de sent.excom.si vero. ADDITIO. De hoc etiam no.in præced.c. solet.in gl. vlt.ibi videas.Arch.

a ¶Baptismum.] Argu.non iterari sacramentum, licet non sit perfectum.

b ¶Non debere.] Ar. simulationem alicui præiudicare 1.su. di. 27. quod interrogasti.inf.22.q.5 ecc.J. de consecr. dist.4.solet quæri 2, contra, inf.ea.22. q 2. quod ait,ff.de act.& obli. obligationum.

c ¶Sed adimpleri] Arg.23.di.quorumdam.7.q 1. nihil.

d ¶Ea quæ.] Scilicet, vt in vertice & pectore & in scapulis vngatur.extra de sac non ite.c.1.in fi. Ioan.

g ¶Paganus]Sup d.32.§.verum.inf.de consecr.dist.4. quos a paganis contra, sed ibi præter formam ecclesiæ fuerunt baptizati: hic autem de eo baptismo agitur, quod in forma ecclesiæ traditur.

QVOD AVTEM. CASVS. Dictum est sup. quod sacra-

Baptismi sacramentum etiam imperfectum non iteratur.

1 Adde qualiter probabitur simulatio, & an per testes, not. Bald. in l.1. C.plus valere,quod agi. & in l.sicut. §. super uacuum. ff.qui mo. pi. vel hypo.sol.

2 Arg.ad hoc infra 27. q. 1. mulieres obtentu. vbi de hoc.

baptismum [a] *non debere* [b], *sed adimpleri* [c] *ea,quæ* [d] *sacerdotibus mos est. Hinc etiam Isidorus ait.*

¶De his, qui per ignorantiam ordinantur,antequam baptizentur. Cap. LIX.

Cap.lib.5.c.4. Burc.l.4.c 100. Algerus.l.3.c 6. Iuo p.1 c 294. Pann.l.1.c 95. Mag.l.4.d.5.in principio.

SI quis [e] per ignorantiam ordinatur,antequam baptizetur,debent ab eo baptizati iterum baptizari,& ipse vlterius non ordinetur [f]?Sed Romanus Pontifex non hominem iudicat, qui baptizat, sed spiritum Dei subministrare gratiam baptismi,licet paganus [g] sit qui baptizat.

¶*Caput hoc Burchardus & Iuo citant ex dictis Isidori: ex qua citandi formula solet indicari non esse propria auctoris verba. Videtur autem in priore parte,vel proponi quæstio,vel falsa alicuius opinio recitari,cui deinde in posteriore parte opponatur vera.* Sed Romanus,&c.*qua infra etiam de consecr.d.4.cap.*Romanus,*citatur ex Isidoro. Idque clarius lib.9.capitularium,c.4. exponitur his verbis:*Si quis baptizatus est a presbytero non baptizato, & sancta Trinitas in ipso baptismo inuocata fuit,baptizatus est,sicut Sergius Papa dixit; Impositione verò manus indiget Gregorius episcopus Romanus, & Ioannes Sacellarius sic senserunt.

PALEA. Cap. LX.

ext.c.1. de presbytero non bap.l.6.c.94 Burc.l.4.c.74. Iuo p.1.c.268. Pan.l.1.c.96.

SI presbyter ordinatus deprehenderit se non esse baptizatum,baptizetur,& ordinetur iterum α.

¶*Hac palea, & locis indicatis, & in collectione, quæ est in tomo 3.Conciliorum post decreta Alexandri tertij,& c.1.de presbytero non baptizato citatur ex concilio apud Compendium.*

α ¶Iterum. *Sequebatur,* & omnes quos prius baptizauit: *quæ sunt expuncta,quia non habentur in d.c.1.de presbytero non bapt.neque in c.ueniens,eod.tit.ubi refertur,licet habeantur in alijs locis indicatis.*

Quòd autem cætera sacramenta ab hæreticis ministrari non possint [h] *; testatur Hieronymus in Aggæum prophetam,c.2.*

¶Non placent Deo,quæ ab hæreticis offeruntur. Cap. LXI.

SIc † populus α [i] iste hæreticorum omnium est in conspectu meo, dicit Dominus, oẽ quod fecerit, quod † al.Si

SI quis.] CASVS. Aliquis antequã baptizaretur,fuit ordinatus in presbyterũ, & ante baptisma multos baptizauit. Modo quærit vtrum baptizati ab eo debeant iterũ baptizari, & an debeat ipse a promotione repelli:Et rñdet Roman⁹ Pontifex, ꝙ nõ dẽnt iterũ baptizari: sed de ordinatione non rñdet. Et legitur lr̃a interrogatiue vsque ibi, Sed Romanus Pontifex.

e ¶Si quis.]Quidã ponunt ita casũ istũ. Duę qõnes fiũt hic Isidoro. Prima vtrũ baptizati ab ordinato añ baptisma sint rebaptizandi? Scd̃a, vtrũ ipse dẽat ordinari 3? Ad primam qõnẽ rñdet ab illo loco,sed man⁹.Secũdæ qõni non rñdet: sed potest decidi per c.sup.ea. si quis cõfugerit. & secũdum hoc legitur totum sub interrogatione vsq; ad illud,sed Romanus.Sed sup plebis secundum hoc in litera, vlterius non ordinetur, sed,idest,quia,&c. Et ita respondet vni quæstioni, non alii,arg.extra de præsumpt. nonne instit.de inut. stipul. §.quoties.C.de diuer.rescript.l.1.& hoc verum est, cum sint connexæ. Alii legunt cap.plane, & dicunt,quòd baptizati ab eo debent rebaptizari. Sed male dicũt, vnde illud. Sed Romanus est correctiuum,& ipse vlterius non ordinetur.& hoc corrigitur sup.ead. si quis confugerit. Vel hic loquitur de rigore secundum Isidorum,secundum casum,quem ponit Isid.secundum falsam quorundam opinionem, ꝙ scilicet tales debent rebaptizari. vnde corrigit statim ibi, sed Romanus. quasi dicat: ita alii dicunt,sed Romanus,&c.

3 Et est dicẽdũ, ꝙ sic ext. de presbytero non bap. cap. 1. & 2. Arch.

f ¶Non ordinetur.] De rigore, aliàs secus.ext. de cler. non ord.ministran.c.1.

cramentum baptismi sumptum ab hæretico in necessitate,vel ignoranter,valet: cætera verò sacramẽta ab eis ministrari non possunt:& si fient ab eis,inania sunt,& intelliguntur sequentia c.de sacramentis hæreticorum, in quibus forma ecclesiæ prætermittitur,vel quando recipiuntur ab eis præter necessitatem,& scienter.

h ¶Non possint.] Cum effectu gratiæ.not. facti gratiã nocere Item not.non quod quis faciat,sed cuius auctoritate quid faciat,considerandum.

SIc populis.]CASVS.Dr̃ in hoc,quòd oblationes hæreticorum, vel vota, siue pro pace,siue pro peccatis fiant,item sacrificia, ieiunia, eleemosynæ, & castitas eorũ,omnia sunt cõtaminata in cõspectu Dei. Sequentia c.vsque ad c.si quis inuuit,plana sunt: quia de eadẽ materia loquuntur, & idem repetunt, & per te videbis.

i ¶Sic populus.] Sic,consecutiuũ est, & hæc sequentia cap.

cap. loquuntur quando forma prætermittitur, vel scienter præter necessitatem sacramenta recipiuntur.
a ¶ Vel Vota.] Gñale est, & postea subdiuidit p partes.
b ¶ Vel pro salute.] Pro salute & p peccato dicit, quasi sint nomina sacrificiorum 1, quorum vnum ad salutem con-

De his sacrificijs plegitur. Leuitico, ibid.

d ¶ Vel in holocaustum.] Holon totum, cauma incendium. 50. dist. ponderet, versi. fina.
e ¶ In conspectu meo.] Ecclesiastica enim dignitas non facit eum Christianũ, vt inf. 2. q. 7. non omnes episcopi.
f ¶ Specie sui.] Quantum ad superficiem.

mihi obtulerit, vel vota[a], β vel pro salute[b], vel pacifica[c] vel pro peccato, vel pro delicto, vel in holocaustũ[d], siue eleemosynas, siue ieiunia, siue victus continentiã, & corporis castitatem, contaminata erunt in conspectu meo[e]. Quamuis enim sancta videantur specie sui[f], quæ offerũtur à talib. tamen, quia tractata sunt ab eo, qui pollutus in anima est, omnia polluentur.

α ¶ Sic populus] *In originali legitur*, sic populus iste, & sic gens ista. Iudæorum videlicet, atque gentilium, & hæreticorum omnium, &c.

β Vota. *Ibidem habetur*, vel vota pro salute *sed ob glossam non est mutatum.*

Item in Amos prophetam, c. 5.

¶ De eodem. Cap. LXII.

Alg. l. 3. c. 12. Deusdedit p. 2. Ans. l. 9. c. 48. † antea legebatur] *in nomine*.

ODit Deus sacrificia hæreticorum, & à se proijcit; & quotiescunq; sub† nomine Domini fuerint cõgregati, detestantur fœtorem eorum, & claudit nares[g] suas.

Idem in Osea. c. 6.

¶ De eodem: Cap. LXIII.

ILli offerunt panem sacrilegum, & dant eleemosynas, & sectari videntur humilitatẽ. Quæ ego, si vere[h] fiant holocausta interpretor. Cum autem scientiam Dei reliquerint, frustra truncato capite[i] fidei, cętera mẽbra habere se iactant.

Idem in epistolam ad Gal. c. 1.

¶ Sine fide & charitate nec Euangelium habetur, nec pro sunt aliqua bona. Cap. LXIIII.

MArcion[k], & Basilides[l], & cæteræ hæreticorum pestes non habent Dei Euangelium; quia non habẽt spiritumsanctum, sine quo humanum[m] fit Euangelium, quod docetur: nec putemus in verbis[n] scripturarũ esse Euangelium, sed in sensu[o], nõ in superficie, sed in medulla, non in sermonum folijs, sed in radice rationis.

Idem ad c. 5. eiusdem epistolæ.

¶ De eodem. Cap. LXV.

† al. ferimus.

VIde quãtum bonum sit charitatis. Si ita martyrium fecerimus †, vt nostras velimus ab hominibus reliquias honorari; si opinionem vulgi sectantes, intrepidi, sanguinem fuderimus, & substantiam nostram vsque ad mendicitatem propriam dederimus; huic operi[p] non tã præmium, quàm pœna debetur, & perfidiæ magis tormenta sunt, quàm corona[q] Victoriæ.

Item ex concilio Laodicensi, c. 32.

¶ Hæreticorum benedictio, maledictio est. Cap. LXVI.

Deusdedit p. 2. & 4. Burc. l. 3 c. 259. Iuo p. 3. c. 260.

NOn oportet hæreticorum benedictiones[r] accipere: quę magis sunt maledictiones, quam benedictiones

g ODit.] ¶ Et claudit nares.] Humana loquit similitudine, vt 24. q. j. odi.
h ILli.] Vere.] i. ex charitate & de pęn. d. 4. c. penul. & vlt.
i ¶ Trũcato capite.] i. fide quæ est fundamẽtum omnium bonorum sup. ead. cum Paulus.

Fides est fundamentũ omnium bonorum.

K MArcion.] Iste Marcion dixit duo esse principia, vnũ superiorum aliud inferiorum 24. q. 3. quidam. versi. & Marcionistæ.
l ¶ Basilides.] Iste negauit Christũ fuisse passum. vt 24. quæst. 3. cap. quidam.

Error Basilidis hæretici.

m ¶ Humanum.] i. est, nõ diuinum, non conferens gratiam.
n ¶ In verbis.] Arg. verba rebus, non res verbis deseruire: præfertur enim intentio verbis ar. 13. q. 1. §. 2. ver. verba arg. 38. d. sedulo. ar. 22. q. 5. humanæ. & q. 2. ne quis. ar. 23. q. 1. paratus. & q. 8. occidit arg. 29. dist. regulæ.

Verba reb. deseruiunt.

o ¶ Sed in sensu.] ar. 11. q. 3. antecessor. & c. quod prædecessor. ar. ff. de leg. & senatusc. scire leges. ar. ext. dẽ verb. sig. propterea. & intelligentia. ar. 22. q. 2. is qui.
p VIde quantũ] ¶ Operi.] art. q dare eleemosynam ad vanã gloriã sit peccatum argu. 23. q. 1. militare. 24. q. 1. odi.
q ¶ Quam corona.] supra. dist. 90. neque, in fi. & c. si quis aũt infra de pœ. dist. 3. §. pe. contra. ibi dicit Aug. quod siquis nõ habens charitatẽ patiẽ martyrium, & si non prodest ei ad vitam ętermã, prodest tamen ei ad minus supplicium subeundum. Sol. ibi agit de illis, qui bono zelo, martyrium subeunt: hic de illis qui arroganter, vt hic innuitur. Ioan.

Martyrium non semper prodest ad salutẽ æternam.

tem conseruandam, alterum ad peccata purganda offerebatur, quidam codices non habent secundum. H.
c ¶ Vel pacifica.] Sic autem dicebatur sacrificium quod offerebatur pro pace adepta, vel adipiscenda.

etsi non secundum conscientiam

r NOn oportet.] ¶ Benedictiones] Idest; sacramenti, vel dogmata; vel hoc dicit ironice, benedictiones

ctiones, i. dignitates & prædicationes, quæ idiotis videntur benedictiones, vel benedictionum abusiones.

a Non liceat.] ¶ Schismaticis.] inf. de consec. dist. 1. eps nullum. contra. Solu. illud antiquitus i. istud de consuetudine ecclesiæ roboratum.

ethnicis & publicanis, vt cum eis nō sumamus cibum, multo fortius ipsi hæretici præcisi. Quinto, quia non tantum ipsi puniuntur, sed etiam eis fauentes, & eorū sacramentis vtentes. Sexto auctoritate Oseæ prophetæ dicentis, sacrificia eorum esse panem luctus.

1 Sub. & cor rigit. 1. q. 3. excōicatos. &c. cū excōmunicato. & g hoc ca. Ad idem 21. dist. cleros. in fi. & 25. d. st. præcis. vers. ad o. st. & aliū. Arc.

b In ecclesia Dei.] ¶ Nec vera.] Quātum ad habēdū rem sacramēti, & licitam executionem.

c ¶ In nostre proprietate.] Id est vera fide incarnationis, qua credimus Christianos Deo reconciliari nascendo, moriendo & resurgendo, &c 23. d. qui eps. ADDITIO. Vel in sua propria natura humana. q. d. nō sūt rata & vera quo ad effectū executionis, vel gratiæ & salutis, sine fide mediatoris id est, nisi credatur Christ⁹ ver⁹ Deus: & nos reconciliasse patri. sine hac fide nil valet offerētibus quo ad vitā, & salutem, & similiter sumentib. Pe.

d Manifestum est per crudelissimā.] Scilicet Arrianam.

e ¶ Extinctum.] Vt 24. q. 3. resecandę.

f ¶ Intercepta.] i. prsus quo ad effectum 2. cōsumpta. & ita dicit Ouidius in sexto metamorpho. in fabula ranarū: Colla itercepta videntur.

2 id est salutem, s. ministrorum, & suscipiētium Archid.

Item ex consilio Martini Papæ, c. 70.

g ¶ Exie. In capitulis Martini Brac.

¶ Neque cum hæreticis, neque cum schismaticis licet orare: Cap. LXVII.

NOn liceat clericis, vel laicis ab hæreticis eulogias accipere; quia maledictiones sunt magis, quàm benedictiones: neq; liceat aut cum hæreticis aut cū schismaticis [a] orare.

Item Leo ad Anatolium Constantinopolitanum episcopum, epist. 38. c. 2.

¶ Extra ecclesiam non sunt vera sacrificia. Cap. LXVIII.

IN ecclesia Dei, quæ corpus Christi est, aliter nec rata sunt sacerdotia, nec vera [b] sacrificia: nisi in nostrę proprietate [c] naturæ verus non pontifex reconciliet, verus immaculati agni sanguinis emundet.

Lanfran. in l. de Eucharistia. Alg. l. 1. c. 10. Iuo p. 2. c. 9.

Item Leoni Augusto, epist. 73.

¶ Impiorum manibus diuina sacramenta se subducunt. Cap. LXIX.

MAnifestum est per crudelissimam [d], insanissimamq; sæuitiam † in Alexandrina sede omne cęlestium sacramentorum lumē extinctum [e] intercepta [f] est sacrificij oblatio: defecit chrismatis sanctificatio: & patricidalibus manibus impiorum omnia se subtraxere mysteria.

Ans. l. 9. c. 70. † al. vesaniam.

Item Beatus Martyr Cyprianus in epistola contra hæreticos.

¶ Sacramenta extra ecclesiam ministrari possunt, salutē vero conferre non possunt. Cap. LXX.

SI quis inquit, de ecclesia, hæretica pręsumptione exierit [g], à semetipso [h] damnatus [i]. Cum huiusmodi, secūdum Apostolum, nec cibum quidē sumere debemus. Declaratur hoc in libro regnorum, vbi cū homo Dei, ad Hieroboam [k] missus esset; qui ei peccata sua expro-

l. 1. episto. 6. ad Magnum, vbi declarat locum Paul. ad Tit. 3. 4. sen. dist. 25. Tit. 3. 1. Cor. 5. Ibid. paulo infi. 3. Reg. 13.

Si quis.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima dicit Cyprianus, q si quis sequitur hęresim iam damnatam seipsum damnare videtur, nec cum eo cibum vel potum sumere debemus. sicut testat Apostolus, & hoc etiam probatur per historiam de Abdo 3. prophetæ. In secunda dicitur q sacramenta non sunt ab eis recipienda; quia falsa sunt, cum nec cibus temporalis sit cum eis sumēdus: & q falsa sunt, multipliciter probat. In tertia parte dicit, q quicunq; eos defendunt, puniuntur, & non solum duces, & auctores, sed etiam participes. Et hoc probatur auctoritate Moysi, & Oseæ prophetę. Secunda pars incipit ibi [An debet.] Tertia ibi, [Quare qui,] Io. etiam posuit in suo apparatu casum, & eum videbis.

3 al. Gaddo.

CASVS. Intendit Cyprianus probare, q non debemus vti sacramentis hæreticorum. Primo auctoritate Apostoli, qui cibum corporalem prohibet cum eis sumi. Secundo auctoritate Domini, qui prohibuit Abdon prophetam cum eis cibum sumere. Tertio, quia hæretici more simiæ imaginem tm̄ habent sacramentorum, sed nō habent vera sacramenta: Quarto, quia si mali, qui sunt in ecclesia post trinam monitionem comparantur

g ¶ Exierit.] Idest, egerit propter quod meretur exire & damnari. arg. 24. q. 3. si quis non recto.

h ¶ A semetipso.] Id est, ad suum effectum, siue factum cadendo in hæresim iam damnatam, vt infra 4. q. 5. c. 1. infra 24. q. 1. c. 1. 2. & 3.

i ¶ Damnatus est.] Id est, ipse iniecit se in excommunicationem 4. 7. q. 1 denique.

K ¶ Ad Hieroboā.] Historia legitur 3. lib. Reg. q cū Abdo propheta mitteret ad Hieroboā, vt eū de idololatria redargueret, dictum est ei ne comederet, vel biberet in Samaria, cunque negotio finito reuerteret, decepit eum pppheta & in Bethel induxit eū, vt secum comederet, cūque comedisset, locutus est ei pppheta in spiritu dicens qa contra verbū Dei in loco prohibito comedisti & bibisti, nō ifereš cadauer tuū in sepulchra patrū tuorū, cū ergo sedēs sup asinū rediret, iuasit eū leo, & interfecit.

K ¶ Ad Hieroboā. Vt 7. q. 1. denique, qui fecerat duo idola, & vnum posuerat in Bethel, aliud in Dan.

4 Vel c... natus... est. ip... vnde... to dā... est. fi... 3. plac... uerso... ipse li... Ar.

a ¶ Non

a ¶ Non posse.] Quia scilicet effectus, vel res sacramenti non est apud illos, sed nec veritas sacramenti secundum Cyprianum, ut infra. de consecratio. distinctione quarta. quomodo supra, distinctio. 32. §. verum. Sed contra eum est infra. ead. quæst. cap. per Esaiam supra. distin. 19. secundum argum. contra. supra. 50. distinctio. tis, arg. de consecr. dist. 2. ego Berengarius, Magis tamē credo Aug. qui dicit eum errasse.

c ¶ Non statim.] Argumen. quòd non omni verbo doctrinæ credendum est, infra. 24. quæst. 1. aduocauit. sup. distin. 19. secundum argum. contra. supra. 50. distinctio.

Sacramēti effectus nō est apud infideles, & hæreticos.

Non omni verbo credendum est.

brarct, atq; vltionē futuram prædiceret, panem quoque apud illum † ederet, & aquā bibere vetaretur. Quod cum non custodisset; diuina sentētia inde rediens, morsu leonis in itinere interijt. ¶ Et audet quisquam dicere aquā baptismi salutarem, & gratiam cælestem communem cū hæreticis † esse posse, cum quib. nec terrestris cibus, nec sæcularis potus debet esse cōis? Cōstat autem oleum, vnde baptizati vnguntur, sanctificari & Eucharistiam fieri apud illos omnino non posse,[a] vbi spes nulla est; & fides falsa, vbi omnia per mendacium [b] geruntur. Nam hæreticus † simiarū more, quæ cum homines nō sint, humana tamen imitantur, vult ecclesiæ catholicæ auctoritatem sibi, & veritatem vēdicare, quādo ipse in ecclesia nō sit. Benedicit a Deo maledictus: vitam pollicetur mortuus; Deum inuocat blasphemus; sacerdotiū administrat prophanus; ponit altare sacrilegus. Ad hęc oīa accedit & illud malū: vt antistes diaboli audeat Eucharistiā facere, quādo nec sanctificari oblatio illic possit ubi spiritus sāctus nō sit, nec cuiquam Dominus per eius orationes; & preces prosit, qui Dominum ipse violauit. Si enim qui ecclesiā cōtemnunt, & ethnici, & publicani habentur: multo magis vtiq; rebelles, & hostes, falsa altaria, & illicita sacerdotia; & sacrificia sacrilega, & nomina adulterata fingentes, inter ethnicos & publicanos necesse est computentur: quos omnes cōstat a charitate, atque ab vnitate ecclesiæ recessisse. Ergo omnia quæcunque faciunt hæretici carnalia sunt, & inania, & falsa; ita vt nihil eorū, quæ illi gesserint, a nobis probari debeat. Non statim [c] suscipienda sunt, & assumenda, quæ iactantur in Christi nomine, sed quæ geruntur in Christi veritate. Quomodo enim perficere quę agunt, aut impetrare aliquid illicitis conatib. de Deo possunt; qui contra Deum, quod eis nō licet, moliuntur? ¶ Quare, qui hęreticis, † & schismaticis patrocinantur, censura *a* diuina in eorum probantur fa cinore, & pœnis non solum duces, & auctores, sed etiā participes destinari, nisi se à communione malorum separauerint, [d] præcipiēte per Moysem Domino ac dicente: [Separamini a tabernaculis hominum istorū durissimorum, & nolite tangere ab † omnibus, quæ sunt eis, ne simul pereatis in peccato eorum.] Et quod comminatus per Moysem [e] Dominus fuerat, impleuit, ut quisque se a Chore, & Dathan, & Abyron non separasset, pœnas statim pro impia communione persolueret: sicut

† illos] orig.

† schismaticis] orig.

I. 1. epist. 12. & ī cōc. ipsius. c. 1. sub persona Cæcilij.

† Nouationes] orig.

Alg. l. 3. c. 1. Idem ad Iubaianū.

Ex concilio eodem loco.

Ex epist. 7. l. 1. ad Epictetum.

Ex eadem Epistola ad Magnum.

Ibidem paulo superius.
Ex concilio c. 4.
Ex eadem epi. 12.

Ad Iubaianum.
Ex eadem ad Magnum.

† Nouatiano siue ceteris eiusmodi schismaticis] orig. 24. q. 1. dicimus. §. inuenimus.

Num. 16.

† al. de

si quis præpostera. inf. 23. q. 4. ille & q. 5. miles, & q. 1. quid culpatur, 8. q. 1. sciendum. argu. 11. q. 3. si quis ep̄s, &c. nō sēper. &c. si dominus, argumen. H. Hic est arg. contra, sigilla, quę non statim debent recipi, arg. ext. de prob. ca. tertio nā literæ approbandæ sunt. ff. de procura. si procuratorem. ff. ꝙ cuiusque vni. item eorum, §. ꝙ si actor. non tamē sigillum reprobatur si nomē auctoris non habet extra, de eo, q mit. in pos. cum sicut. in parte decisa.

d ¶ Separauerint.] Hic est arg. ꝙ maritus sciēs se vxorj in propinquo gradu cōsanguineū: licet in probando cōsanguinitatē defecerit, dēt abstinere ab eius toro ēt iubēte ep̄o ne abstineat. arg. di. 50. si quis præpostera. Quid ergo si episcopus eum excommunicat? patienter ferat, ne curet, cū non ligetur apud Deum, vt 11. q. 3. qūo, & ca. quid obest. inf. ead. vt euidenter. H.

e ¶ Per Moysen.] Historia legitur in lib. Num. ꝙ Chore, Dathan, & Abyron, & alij ccl. viri de tribu Leui cū eis volentes habere honorem sacerdotij, surrexerūt cōtra Moysen. & Aaron, & murmurauerunt contra eos spernentes eorū sacrificia, & conficientes propria. Misit autē Moyses, & vocauit eos: q dixerunt, non venimus, ad quos Moyses: Vos inquit & oīs congregatio vestra state constituti coram Dño & Aaron. Similiter locutus est Dominus ad Moysen & Aaron: Separamini ab inuicem de medio congregationis huius peruersæ, & cum omnis turba recessisset a tētorijs eorū per circuitū. & Dathan, & Abyron essent: in introitu pauilionū suorum: cum filijs, & vxoribus: aperta est terra sub pedib. eorum, & deuorauit eos cum vniuersa familia & substātia eorū: sed & ignis egressus est a Domino, q interfecit ccl. uiros tenētes thuribula sua & offerentes incensum: præcepitque Dominus per Mosen

Sigilla non statim sunt recipienda.

Maritus qñque abstinere potest ab vxore etiam contra præceptum episcopi.

b ¶ Per mendacium.] Hic errauit Cyprian. prout dicit Augustin. & eum corrigit 32. distinct. §. uerum. infra. de consecr. distinctio. 4. quomodo. Quidam tamen volunt eum hic excusare: quia intellexit hoc de hæreticis, qui formam ecclesiæ non tenent. uel hoc uerbum ubi omnia per mendatium, &c. eum excusat. argum. de consecrat. distinctio. 4. solet quæri. Vel hoc dixit contra hæreticos quos semper insequebatur: sicut & Pelagius. 24. quæstio. 1. schisma. & fuit ibi excessus veritatis, arg. ...

Mosen Eleazaro filio Aaron, ut thuribula eorum acciperet, & ꝑduceret ea in laminas, & affigeret altari, vt esset in signum filijs Israel, ne quis auderet accedere, & ponere incensum Domini, nisi de semine Aaron. Sequens cap. patet.

K ¶ Arbitramur.] Subaudi dici. Non enim uidentur clerici, &c. quia eorum laicos. &c. quasi dicat, cū hoc alias fit de laicis: merito sic debet esse de clericis nō. n. clerici simili forma recipientur: & ideo patet, ꝙ sunt digni ecclesiasticis honoribus, & continuatur hoc c. cum fine illius

etiam per Oseę [a] prophetā Spiritus sanctus contestatur, & dicit: [Sacrificia eorum tāquam panis luctus omnes: qui manducant ea, cōtaminabuntur: [docens scilicet, & ostendens omnes omnino cum auctoribus supplicio cō iungi, qui fuerint eorum peccato [b] contaminati. *Osea 9.*

¶ *Caput hoc collectum est ex varijs locis epistolarum B. Cypriani, & cōcilij ab ipso habiti, interdum immutatis, & in summam redactis quæ in mrgine sunt indicata.*

α ¶ Censura.] *In epistola ipsa sic habetur.* Frustra contendunt baptizari, & sanctificari illic aliquem salutari baptismo posse, vbi constet baptizantem baptizandi licentiam non habere. Atque vt magis intelligi posset, contra eiusmodi audaciam, quæ sit censura diuina, inuenimus in tali facinore, non solum duces, & auctores, sed & participes pœnis destinari, &c.

Item Augustinus lib. sententiarum [per Prosperum Aquitanicum episcopum Regien. collect orum, c. 15.

¶ Vera sacrificia non nisi in fide Ecclesię celebrantur. Cap. LXXI.

EXtra catholicam Ecclesiam [c] non est locus veri [d] sacrificij.

Item Greg. in 3. lib. dialog. c. 31. ait de Ermigildo rege Leouigili † filio. *† al. Liuigildi.*

[g] ¶ De manu hæreticorum communio non est recipienda. Cap. LXXII.

SVperueniente paschalis festiuitatis die, intēpestę noctis [e] silentio ad eum perfidus pater Arrianum episcopum misit, vt ex eius manu, sacrilegæ cōsecrationis cōionem perciperet, [f] atque per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed vir Deo deditus Arriano episcopo venienti exprobrauit, vt debuit, eiusque a se perfidiam dignis increpationibus repulit. 24. q. 1. c. fin. superueniente. Deusdedit p. 2.

Item Innocentius ad Alexandrinum episcopum, epist. 18. cap. 3.

¶ Sacerdotes hæreticorum, Christi honoribus non habentur digni. Cap. LXXIII.

ARianos [g] præterea, cæterasq; huiusmodi pestes, α quia eorum laicos cōuersos ad Dominū, sub imagine pænitentię, [h] ac sancti spiritus sanctificatione per manus impositionem suscipimus, nō videtur clericos eorum cum sacerdotij, aut ministerij cuiuspiā suscipi debere dignitate. Quoniā quib. solum baptismū ratū esse permittimus (quod vtique in nomine patris, & filij, & spiritus sancti perficitur) nec spiritum sanctum eos habere ex illo baptismate, [i] illisque mysterijs arbitramur. [k] Ans. l. 9. c. 18. Pann. l. 3. c. 129.

a ¶ Sic etiam per Oseæ.] Oseæ 9.

b ¶ Peccato.] Idest, consensu peccati eorum. 8. q. 1. §. cū autē. & 23. q. 4. ita plane. &c. si quis a catholica.

c EXtra catholicā Eclesiam.] i. extra formam, 1 ecclesiæ.

1 Formam. Idē B. Th. in 4. sen. di. 13.

d ¶ Veri.] Ratione effectus.

SVperueniente.] CASVS. Pater Ermigildi misit ad filium Arrianū episcopum hæreticum, ut de sua manu cōmunionem acciperet, quàm quia filius accipere noluit, pater eum occidit.

e ¶ Noctis.] Quatuor sunt partes noctis conticiniū, intēpestū. gallicinium, ante lucanum. 2

Noctis quatuor sunt partes.

f ¶ Perciperet.] Quare in necessitate possunt ab hæretico baptismum accipere, & non Eucharistiā, dixi rationem. 24. q. 1. si quem.

2 Isido. in 5. lib. ety. dicit ꝙ septē sunt partes. s. uesperū crepusculum, cōticiniū, intempestū, gallicinū: matutinum, & diluculum: ut ad longū est uidere in Arc. in hoc loco.

ARianos.] CASVS. Hoc c. continuū est illi, c. su. e. vētum. Dī. n. hic, ꝙ licet laici, qui ab hæreticis reuertuntur, per impositionē manus recipiātur, & recōciliētur quasi publice pœnitētes: tamen clerici q. ab eis reuertuntur, nō recipiuntur cū clericatus, uel sacerdotij dignitate: hoc ideo, q̄a tantum baptisma ratum est apud ipsos: nec reconciliari possunt nisi tantū sub imagine publicę pænitētiæ. seq. §. s. itē legitur, cum seq. patet.

g ¶ Arianos.] Sacerdotes indignos 3 Christi honoribus.

3 Vult hæc gl. inferre, ꝙ sacerdotes magis cæteris peccent: arg. l. ꝑsbyteris. C. de epi. & cler. & l. moris. §. istæ feræ. ff. de pœn.

h ¶ Sub imaginæ pœnitētiæ,] Imaginem pœnitētiæ appellat publicam recōciliationem, quæ fit per manus impositionem.

i ¶ Baptismate. Quod fecerunt, vel acceperunt, su. ea. q. si quis contra.

illius sup. ea. superueniente. Vel dic quia eorum. i. quā uis: quasi dicat, quamuis laicos eorum ita suscipimus, non tamen clerici ita suscipiendi sunt in honore.

a ¶ Quo-

a ¶ Quoniam.] Hæc ratio non videtur sufficiens : sed facias vim in hoc, quod dicit, auctores eorum, nam tunc sunt auctores eorum, cum illi, & isti sunt extra ecclesiam. Vel dic quod sufficiens est quo ad hoc quod nō pos sunt conferre de merito vitæ. 40. dist. multi.

g ¶ Ex eo.] Non est ratio hæc : quia sunt quædā sacramenta, quæ iterantur: quædam non, vt vnctio infirmorum, & dedicatio ecclesiarū, de consec. d. 1. solennitates.

h ¶ Impositio.] Reconciliatoria: & intelligas de priuata: quia solennis non reiteratur.

b ¶ Per- sup. ea. ca. qui prefectionem.

Quoniam [a] cum à catholica fide eorum auctores descişcerent, perfectionem [b] spiritus, quam acceperant, amiserūt; nec dare eius plenitudinem possunt, quæ maxime in ordinationibus operatur, quam per impietatis suæ perfidiam potius, quàm per fidem dixerim, perdiderunt. Propter† quod fieri non potest, vt eorum [c] profanos sacerdotes, dignos Christi honoribus arbitremur; quorum laicos imperfectos [d], vt dixi, ad sancti spiritus percipiēdam gratiam cum pęnitentiæ imagine recipimus. *Item* ¶ Si, vt legitur. [Qui tetigerit [e] β immundum, immundus erit;] quo modo ei tribuetur, quod munditia, ac puritas consueuit accipere? *& infra.* ¶ Qui particeps effectus est dānati † [f], quomodo debeat honorem accipere, inuenire non possum.

† al. Quomodo fieri potest.

Innocentius episcopus Macedoniæ, ep. 22. c. 3. inf. ea. c. ventum est.

Num. 19. & Leuit. 22.

† al. damnato.

α ¶ Pestes.] *Antea sequebatur,* detestamur : *quod est sublatum, quia neque in vetustis codicibus, neque in ipsa epistola, neque apud Anselmum, aut in Pannormia habetur.*

β ¶ Qui tetigerit.] *In epistola est*, quod tetigerit immundus: *sed ob glossam non est mutatum, atque huius etiam lectionis sententia habetur iisdē indicatis scripturæ locis.*

Ex eo [g] *autem, quòd manus impositio* [h] *iterari præcipitur* [i], *sacramentum non esse ostenditur.*

Vnde Augustinus lib. 3. de baptismo contra Donatistas, cap. 16.

¶ Manus impositio non est sacramenti iteratio.

Cap. LXXIV.

Poly. l. 3. tit. 10. Ans. l. 9. c. 24.

MAnus [k] impositio [l] non, sicut [m] baptismus repeti [n] non potest. Quid enim est aliud nisi oratio super hominem?

Cum ergo Innocentius solum baptisma hæreticis ratum esse permittat, cum Gregorius sacrilegam vocet consecrationem Arrianorum, cum Cyprianus quæcumque ab hæreticis fiunt, carnalia, & inania, & falsa iudicet, cum Hieronymus omnia, quæ ab eis offeruntur, contaminata in conspectu Dei asserat, cum Leo extra ecclesiā nec rata sacerdotia; nec vera sacrificia esse testetur; patet, quòd sacramenta ecclesiastica præter baptisma, vt supra dictum est; ab hæreticis ministrari non possunt.

Tomo secundo.

Itē obiicitur illud Hieronymi aduersus Luciferianos.

¶ Qui in baptismo sanctus est, ad altare peccator non erit. Cap. LXXV.

SIcut Christus est, qui ba-

f ¶ Præcipitur.] Quotiescūq; reuertūtur ab hæresi. sup. ea. hi q baptismū, & c. 2.

2 Et c. Arrianos, de cōs. d. 4. antiqua &c.

MAnus īpositio.] CASVS. Dicit hic (Licet obscure) ꝙ manus impositio recōciliatoria qñq; reiterat, & si baptisma reiterari nō possit, & est similitudo per contrarium.

Arrianos, q secūdum H.

K ¶ Manus. Sensus est manus impositio potest repeti, vt inf. de cons. d. 4. quomodo baptismus nō. 68 dist. sicut.

Impositio manus est multiplex.

l ¶ Impositio.] Cōsecratoria 3. sed cōfirmatoria non. Itē nec ordinatoria : sed curatoria bene iterat, de qua dicitur: super ægros manus imponent, &c. vt 96. d. §. sed illud. Recōciliatoria similiter, vt hic. īponit em recōciliatoria manus hæreticis reuersis. vt supra ea. Arrianos, de cōs. d. 4. quomodo. & excōmunicatis, vt 9. q. 3. cū aliquis, & pœnitentibus, vt 50 dist. in capite, & in hæreticis, vel excōmunicatis non est sacramentum: & ideo repetitur in peniten tibus si est publica* est sacramentum: & ideo nō iteratur : & conuenit tātum episcopis vt 17. q. 6. cap. 1. & 50. dist. in capite. Si est priuata non est sacramētū, & iteratur, & cōuenit etiam presbyteris, vt 26. q. 6. c. presbyteri. §. ecce.

3 Vnde Apostolus. 1. ad Timo. 5. nemini cito manū imponas, i. nullū cito consecrabis. Ioā. de Fant. de hoc habetur 23. dist. episcop⁹. Arch.

*Non quia publica sit sacramentū priuata nō sit, ideo illa non iteratur hæc iteratur: sed ob causas quæ afferuntur cap. quamuis de pœnitentia, distin. 3. Vide ēt Turrecre. ibi

m ¶ Non sicut.] Idest, licet.

n ¶ Repeti.] inf. ea. q. quòd quidam contra. Sol. sed ibi manus impositionem consecrationem nominat : hic uero manus extensionem super pœnitentem cum oratione inuocato sancto spiritu paraclito. Vel ibi prohibet reiterationem manus impositionis fieri in publico: hic autem permittit fieri in occulto.

b ¶ Perfectionem.] i. sanctitatem, & officij executionē. ADDITIO. Hic vide quod leg. & no. ea. q. qui, perfectionem.

c ¶ Vt eorum.] Idest, quia eorum, vt sit relatiuum cum causa: & ita per hoc præcedens lectio approbata non videtur, idest, ideo non videtur, quia, &c.

d ¶ Imperfectos.] Quia non receperunt gratiam per illud baptisma.

Ad hoc uide ꝙ le. & no. ea. c. uē tum Arch.

e ¶ Qui tetigerit.] tactu mentis, extra de sen. exc. nup.

f ¶ Damnati.] idest, damnationis, uel auctoris iam dānati, & c. 1.

CVM ERGO Concludit Gra. ex quatuor supradictis scilicet Arrianos si quis inquit sic populus, &c. in ecclesia, quod nullū sacramentum præter bapt. sma potest ab hæretico ministrari: sed contra hoc obijcitur.

SIcut Christus.] CASVS. Luciferianus dicebat malum sacerdotem uerum baptisma conferre : sed Euchari-

stiam nullo modo conficere, quod Hieronymus reprobet, dicit enim aut utrumque approbet, aut utrumque reprobet. Nam qui profanus est ad unum, non est sanctus ad alterum: & econuerso.
a ¶ Baptizat.] Interius, de consec. dist. 4. nemo, uel cum effecta.

huc in suo officio toleratis. Dr in hoc c. quod in traditione ueritatis sacramenti non distinguuntur merita conferentis, uel consecrantis, sed potius uirtus creatoris. Nā sicut Christus est qui baptizat: ita ipse est qui per spiritum sanctum hanc suam carnem efficit. Seq. c. patet.

Homicida & adulter, an cōficere possint.

ptizat [a]; ita Christus est, qui sanctificat. Vnde oro te [b], vt aut sacrificandi licentiam ei tribuas, cuius baptisma probas; aut reprobes eius baptisma, quem non putas esse sacerdotem [c]. Neque enim potest fieri [d], vt qui in baptismo sanctus est, sit ad altare peccator.

g ¶ In- Algerus l. 3. c. 10.

¶ Initiū huius capitis vsque ad vers. oro te *non est eo loco apud B. Hieronymum. Est tamē apud Algerū, lib. 3. c. 10. apud quem etiam nonnulla verba ex ijs, quæ sequuntur, eodem modo habetur, atque apud Gratianum, licet apud Beatum Hieronymum aliter legantur.*

Sed hoc de peccatore α tātū catholico, nō de hæretico intelligēdū est. Quicquid .n. cū fide catholica pro officio suo facit, licet indignus, tamē diuina gratia cooperāte [e] ratū esse creditur. Alioquin si de hæreticis dictū ītelligeretur, ipse sibi contrarius esset, cū dicat ad c. 5. Amos: [Sacrificia eorum odit Dominus.] & alibi in persona Domini.

α ¶ Peccatore.] *B. Hieronymus eo loco argumētatur, vt solēt Dialectici dicere, ad hominē: neq; id agit, vt constituat, ac sāciat aliquid. sed tātū vt aduersariū modestum reddat. Nā pōstquā illū eo adduxit, vt se nō amplius aduersariū, sed discipulū profiteatur, tunc verissimā ei rationem exponit, cur ecclesia episcopos recipiat, qui in Ariminensi concilio imprudentes hæreticis consenserant,*

Concessio aliquo ei⁹ cō hærens conceditur.

¶ Benedictionibus hæreticorum Deus maledicit.
Cap. LXXVI.

Sent. 4. dist. 19. *Malach. 2.*

MAledicam [f] benedictionibus vestris] hoc est, quidquid à vobis benedicitur, à me erit maledictum.

¶ Hæc sunt in glosa interlineari ad eum Malachiæ locum ex Hieronymo.

11 *Hoc ergo intelligendum est de hæretico: illud autem aduersus Luciferianos de ecclesiastico peccatore.*

De quo Augustinus β ait in libro de corpore Domini.

β ¶ Augustinus.] *Caput hoc etiam ab Algero lib. 3. c. 8. citatur ex Augustino in libro de corpore Domini: sed Possidius in indiculo operum B. Augustini nullam huius libri mentionem facit: & ad verbum (excepto vltimo versiculo) hæc leguntur in libro Paschasij abbatis de corpore, & sanguine Domini, cap. 12. ex quo etiam libro sunt cap. iteratur cum sequentibus, infra de consecr. dist. 2.*

¶ Boni & mali sacerdotes æquè corpus Christi conficiunt Cap. LXXVII.

De consf. dist. 2. vtrū. Ma. 4. sent. dist. 13. Algerus l. 1. cap. 21. & l. 3. c. 8.

† *al. Ministris.*

INtra [g] catholicam ecclesiam in mysterio † corporis & sanguinis Domini nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur sacerdote, quia non in merito consecrātis, sed in verbo perficit creatoris, & virtute spiritus sancti, *& infra*. ¶ Si enim in merito esset sacerdotis, nequaquā ad Christum pertineret. Nunc autē sicut ipse est, qui baptizat; ita ipse est, qui per spiritum sanctū hanc suā efficit

b ¶ Vnde oro te.] Putabat iste eū, qui homicida, vel adulter fuerat, mūdari in baptismo: nō ita tamē vt dignus esset sacerdotio. Gratianus tamē hoc intelligit de occulto peccatore. Nā dicebāt qdam de tali, & male, ꝙ licet posset baptisma dare, nō tamē cōficere. & hic tales reprehēduntur, & secūdum hoc est arg. cōtra 50. dist. qui sub gradu. Sed ibi de deposito, cum quo dispēsatur vt baptizet: hic de tolerato.
c ¶ Esse sacerdotē.] Idest, sacramēta posse conficere.
d ¶ Potest fieri.] Arg. ꝙ vno de duobus, quæ sunt eiusdē iuris concesso, alterū conceditur, ex quo enim aliquid alicui conceditur, eius cohærens cōceditur 1. vt inf. 3. q. 6. hec qppe, & 16. q. 1. si monachus, & q. 2. c. 1. fu. 8. d. quo iure. H.
SED HOC. CASVS. Dicit Grat. supra dictum capitulum de malo catholico ītelligi: & nō de hęretico, alioquin idē Hieronymus esset sibi contrarius, vt probatur sequenti c. & §. sequenti: quæ per se patent.
e ¶ Cooperante.] Istud cooperāte falsū est quantū ad dantē vel facientē, nō quātum ad recipiētem. infra ea. Dominus.
f MAledicam.] Aliam expositionem huius verbi habes infra ea. multi sæcularium.
HOC ERGO. Hæc est 11. pars huius q̄stionis, in qua probat quòd malitia sacerdotis non nocet alijs in sacramētis, quāuis sibi noceat: & hoc vsque ad §. ex his. Ioan. de Fan.

1 Cōcor. tex. in l. 2. ff. de iurisd. om. iudi. & l. ad rē mobilem & l. ad legatum. ff. de procu.

INtra Catholicam.] CASVS. Hæc omnia cap. usque ad c. sacerdotes leguni de malis psbyteris catholicis ad

g ¶ Intra.] Ab isto loco usque ad c. sacerdotes, loquuntur omnia cap. de malis sacerdotibus toleratis ab ecclesia.

a ¶ Recrean-

a ¶ Recreantur.] Quo ad sustentationem corporis, & post summæ, vt de consec.dist.2.non iste panis 1.

O Mnia sacramenta.] ¶ Et verbum.] id est, prædicatio: quæ si fiat ab indigno, alijs prodest: sed sibi nocet. arg.dist.83.§.quamquam.arg.15.q.vlt.c.vlt.

c ¶ Di-

1 Scilicet creatur in sub stantia: vnde de consec.d. 2. non iste. Archid.

tha ad Samuelem: quod cum annunciatum esset Saul: misit nuncios, vt caperent eum: qui cum vidissent cuneum prophetarum, & Samuelem stante super eos, facti sunt in eis spiritus Domini: & prophetare cœperunt etiam ipsi quod cum nunciatum esset Sauli, misit alios nuncios: prophetauerunt autem & illi, rursus misit & tertios, & ipsi prophetauerunt: & iratus Saul abijt, & factus est spiritus Domini super ipsum: & prophetauit cum cæteris coram Samuele. & cecinit nudus tota die & nocte, vnde exiuit prouerbiū, Saul inter prophetas.

carnem, & transfundit in sanguinem. Credendum est enim, quòd in verbis Christi sacramenta conficiantur. Cuius prius creantur imperio, eius vtique verbo recreātur [a] ad melius.

a ¶ Credendum.] *Hæc eodem modo leguntur apud Algerum. Sed Paschasii verba, cap.15. hæc sunt*: Cuius ergo potentia creata sunt prius, eius vtique verbo ad melius recreantur: quia nemo creator alicuius rei, aut recreator, nisi vnus Deus catholicè prædicatur. Propterea veniendum est ad verba Christi, & credendum, quòd in eiusdē verbis ista conficiantur.

Item August. lib.2. contra epist. Parmeniani, c.10.

¶De eodem. Cap. LXXVIII.

Inf.ea. c.per Esa.§. hoc planè. Alg.li.3.c.11. † Deus testatur.] orig.

O Mnia sacramenta cū obsint indignè tractantibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus: sicut & verbum [b] Dei †. Vnde dictum est [c]. [Quæ dicunt facite: quæ autem faciunt facere nolite.

Matth.23.

Item in Psalmum 103. vers. [*Qui tegis.*]

¶ De ijs, qui sanctis male vtuntur. Cap. LXXIX.

P Rophetauit [d] & Saul malus rex, & tunc prophetauit, cum Dauid sanctum persequereretur. *& infra.* ¶ Non ergo se iactent, qui forte sine charitate habuerint hoc munus Dei sanctum: sed videant qualem rationem habituri sunt cū Deo, qui sanctis non sanctè vtuntur. Ex his erunt, qui dicturi sunt: [In nomine tuo prophetauimus.] Non illis dicetur, mentimini: sed dicetur, [Non noui [e] vos, &c.]

Matth.7.

d ¶ Prophetauit.] Hic probat, quod malus sacerdos potest cōficere: quia Saul malus erat & propheta uit: imò mali habēt omnia dona spiritus sancti præter charitatem supra c.multæ. Historia autem erit hic pro casu. — Sacerdos malus conficit.

e ¶ Non noui.] id est non approbaui. ita dicūt aliqui scholares, qui noti sunt aliquibus in scholis, cū vident eos in terra sua, dicunt, nō noui uos, vel quando sunt diuites, dicunt pauperib.2. non noui vos, vel (quod peius est) nolūt loqui cum eis. — Honores mutant mores. — 2 Adde glos. in l.2. ī ver. mores. ff. de testi.

¶ *In tractatu 7. in epistolam Ioannis sunt aliqua, quæ ad sententiam huius capitis referri possunt, atque inde antea titabatur. Sed ipsa prorsus verba sunt loco indicato.*

Spiritum ergo prophetiæ dicendi sunt habuisse, non meritum.

Item Hieronymus in c.2. Aggæi.

¶ Quisque non tam sanctificatur ex hostijs, quàm pro peccato polluitur. Cap. LXXX.

O Propheta [f], qui altari tantū extructo; & domo mea diruta [g] hostias mihi offers in altari, victimis eius sanctificari te putas; scito, quoniam sanctum quidem est, quod offertur in altari: sed non tam sanctificaris ex hostijs, quàm ex mortuis operibus pollueris.

¶ *Apud B. Hierony. sic legitur*: ò popule, qui altari tm̄ extructo, & diruta domo mea hostias mihi offers ī altari, & victimis eius, & carnib. te sāctificari putas; scito nō tā sanctificari te ex hostijs, q̄ tēplo diruto tibi pdesse nō

O Propheta.] CASVS. In hoc ca. mali sacerdotes reprehenduntur, qui etsi verum corpus Christi cōficiant in altari, ex hoc nō sanctificantur, sed potius ex suis malis operibus polluuntur.

f ¶ O Propheta.] Ad literam intelligitur de Babylonica captiuitate. Nam Cyro dante licentiā reuertēdi de Babylonica captiuitate, populus Israel ędificauit altare, & deiecerūt fundamentum templi: sed per literas Cambysæ ducis militiæ ipsius Cyri prohibitus est in ędificatione pcedere vsq; ad secundum annū Darij: in quo iussus est — De Babylonica captiuitate.

c ¶ Dictum est.] Tales instruunt Deum qualiter eos punire debeat. 40. dist. multi.

P Rophetauit.] CASVS. Probatur in hoc cap. quod malus sacerdos ministrare potest. quia Saul malus erat, & prophetauit. Legitur enim in 1. lib. Regū. quod cum Saul persequeretur Dauid, ipse fugiens venit in Rama-

ædificare templum cæptum ab Aggæo propheta ad hoc exhortante populum. Loquitur ergo Hier. de tempore, in quo immolabant in altari: sed domum Dei, scilicet templum reædificare negligebant. cum domos proprias reædificarent: quod in ipso Aggæo plenius patet.

g ¶ Domo mea diruta.] id est, edificatione virtutum.

Anima sine virtutibus corruit.

diruitur enim remotis virtutibus anima. 15.quæstio.1. merito.

ITa fit verbum.] CASVS. Dicitur, quòd tunc peccat hæreticus in Spiritum sanctum, cum de schismate ad vnitatem, & congregationem ecclesiæ redire contemnit: ĩ qua ecclesia spiritus sanctus per catholicum & fictũ & reprobum operatur remissionem peccatorum: & mali per talem colliguntur.

& 11.q.3. si episcopus forte, supra ea. q. remissionem, infra 11.q.3. quid obest. H.

CVm scriptura.] CASVS. Quis dubitat Spiritum sanctum adesse sacramentis sacerdotum: cum in veteri testamento ad preces tam bonorum, quàm malorum

poterunt, quam contaminari omnia opera tua, & cũcta, quæ agis, ex eo ꝙ negligis, & tuam magis domum, quàm meam extruere conatus es. Sanctũ quidem est, quod offertur in altari; sed non tã sanctificaris ex hostijs, quàm ex eo, ꝙ in cõuallibus habitas, & interes mortuis operibus, pollueris. *In duobus etiam Gratiani vetustis codicibus legitur,* ò popule. *Verùm idem Hieronymus continuò ista eadem per anagogem aptat ecclesiastico viro.*

Item Augustinus in lib. de verbis Domini, ser. 11.

¶ Contra Spiritum sanctum, verbum dicitur, cum ex dispersione nunquam reditur. Cap. LXXXI.

ITa fit † verbum [a] contra Spiritum sanctum, cum ex dispersione ad congregationem [b] nunquã [c] venitur, quę ad remittenda peccata accepit Spiritum sanctum. Ad quam congregationem etiam si per malum clericum, sed tñ catholicum ministrum, reprobum, & fictum aliquis accesserit corde non ficto; in ipso Spiritus sanctus β operatur remissionem peccatorum; qui in sancta ecclesia ita operatur, vt reprobos fugiat, & tamen [d] per eorum ministerium probos colligat.

Iuo p.2.c.140.

† *dicitur.*] orig.

sup.ea. Spiritus sanctus.

β ¶ Spiritus sanctus.] *Hoc loco concisè refertur sententia B. Augustini, plenius autẽ supra ead. c. Spiritus sanctus.*

Idem in sermone de remissione peccatorum.

¶ Non meritis hominum, sed virtute Spiritus sancti peccata remittuntur. Cap. LXXXII.

In lib. 50. homil. hom. 23.

VT euidenter hoc ostẽderet Dominus à Spiritu sancto, quem donauit fidelibus suis, dimitti peccata, non meritis hominum: quodam loco [e] sic ait resurgens à mortuis: [Accipite Spiritum sanctum;] & continuò [f] subiecit, [Si cui dimiseritis [g] peccata, dimittuntur ei,] hoc est, spiritus [h] dimittit, non vos. Proinde γ sicut is, quem sacerdos tolerat in ecclesia est tamen extra ecclesiam, & extra corpus, cuius caput est Christus, si ei ostiarius [i] non aperuerit δ. ita non ideò extra ecclesiam est, & non est de corpore, si quis pastoris præiudicio [k] compellitur foris esse.

Ioan. 20.

γ ¶ Proinde.] *Verba ipsa huius partis non sunt inuenta apud B. Augustinum. Simillima habentur apud Originẽ Hom. 14. ad cap. 24. Leuitici; & referuntur infra 24. q. 3. c. cum aliquis. & c. si quis non recto.*

δ ¶ Aperuerit.] *In nonnullis vetustis codicibus legitur;* aperuit, *in alijs,* aperiat *ab vno autem abest negatio.*

Item Ambrosius de ijs, qui initiantur mysterijs.

¶ Dominus non merita personarum, sed sacerdotum officia considerat. Cap. LXXXIII.

CVm scri-

Alger. li. 3. c. 10.

a ¶ Ita fit verbum.] .i. blasphemia. infra de pœn. d. 1. §. põt. & dist. 4. §. siue H.

b ¶ Cõgregationẽ.] idest, vnitatem ecclesiæ.

Impœnitentia finalis est peccatum in Spiritũ sanctum.

c ¶ Nunquam.] Et ita peccatum in Spiritũ sanctũ est finalis impęnitentia: de qua dicit Au. de pę. d. 7. c. 1. & fi. & nota ui 25. d. qualis.

e ¶ Et tñ.] Hoc dicit: quia ab isto possum accipere etiam sine necessitate.

VT euidenter.] CASVS. Ostenditur in hoc cap. ꝙ non homo, sed Spiritus sanctus peccata remittit: & hoc probat auctoritate Domini dicentis; Si cui dimiseritis peccata, &c. & ideò euenit ꝙ ille, quẽ sacerdos tolerat, sit extra ecclesiam, si ei Christus non aperit: & iniustè excommunicatus sit intus.

e ¶ Quędam loco.] Ita & aduocatus potest allegare, vt dicit quędam lex 45. dist. cum beatus.

ADDITIO. Ad idẽ ĩ. ea. multæ. 45. d. §. hinc etiam. & 32. q. 7. quædam. Arch.

f ¶ Et cõtinuò.] Arg. verborum ordinem spectandum esse, vt 20. dist. §. 1. arg. ex serie verborũ aliqd perpendi. inf. 24. q. 1. alienus.

g ¶ Dimiseritis.] Benedixit, dimiseritis: non cui putaueritis dimitti 1.

1 Vt de pœ. dist. 1. quem pœnitet. ar. 50. distin. si quis prępostera. Arch.

h ¶ Hoc est spirit⁹.] ĩ. 1. q. 3. illud. & c. nemo cõtemnat infra ea. c. dictum est. inf. de consec. dis. 4. nemo H.

Preiudiciũ, est prauum iudicium.

i ¶ Ostiarius.] idest, Christus. idem est & ostiũ, vt infra ea. q. ordinationes.

K ¶ Præiudicio.] idest, prauo iudicio. inf. 24. q. 3. si quis.

rum legatur ignis descendisse de cœlo; quorũ utrũque, probatur per historiam Hieroboam, qui fuit malus ẽm quos-

quosdam. aliàs Hierobaal, & Heliæ prophetæ, qui bonus fuit.

a ¶ Cum scriptura.] Hic intendit Ambrosius probare; ꝙ spiritus sanctus tēpore hoc operatur inuisibiliter in sacramentis ecclesiæ, quod ex eo probat, quia olim visibiliter operabatur in legalibus sacramentis.

c ¶ Hieroboam.] Qui fuit malus secundum falsum intellectū Gratiani alias Hierobaal, quasi sacra Baal destruens. Hieron. enim sacrum dr̄. sic enim dictus est Gedeon, 1 sed hoc non faceret ad propositū Gra. Io.

Spiritus sancto olim visibiliter nūc inuisibiliter operatur.

Hieroaaal] orig. Ambro. sed scriptura, *Hierobaal*.

† *sacrificium consecrauit.*] orig.

Iud. 6.

3. Reg. 18.

Matth. 18.

Scriptura [a] tibi testetur, [b] quòd ad Hieroboā † preces, ignis descendit de cœlo, & rursus precāte Helia ignis est missus, qui sacrificia† consumeret; datur intelligi, α ꝙ Deus nō merita personarum considerat, sed officia sacerdotū. *& paulo post.* ¶ Ignis illis visibilis mittebatur, vt crederēt nobis inuisibilis operatur, ꝗ credimus, *& paucis interiectis.* ¶ Crede ergo adesse Dominum Iesum inuocatū precibus sacerdotum, qui ait: [Vbi fuerint duo, vel tres, ibi, & ego sum.]

α ¶ Datur intelligi.] *In originali nō sunt hæc verba. Sed cum antecedentia pendeant ex superioribus, hic noua incipit periodus.* Non merita personarum consideres, sed officia sacerdotum. *nonnullæ autem aliæ varietates, & quidem non minimi ponderis in margine sunt indicatæ.*

Item Gregorius.

4. sent. d. 13.

¶ Non merita sacerdotum, sed virtus diuina sacramenta sanctificat. Cap. LXXXIV.

Matth. 7.

MVlti [d] sæcularium hominum, cum plus sacerdotū vitam, ꝗ̄ suam discutiunt, in magnum contemptionis diuinorum sacramētorum crimen incurrunt. Magna enim trabe vulneratos habentes oculos, eamque negligentes, festucam tenuem in aliorum conspiciunt oculis quam dum incautè festinant euellere, erroris in foueam delabuntur: minus quidem considerantes, quòd nō eos sacerdotum vita læderet, [e] si ipsi humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accommodarent. Sed dū hypocritarum more plus illorum famam, quàm propriā vitam, vel vitę negligentias dijudicant, spernūt [f] sancta monita, & spiritualia dona. Vnde fit, vt nō solum ab eis dicta respuant, sed (quod est deterius) diuina etiā mysteria contemnant, vt nec corporis communionem, aut sanguinis Domini nostri Iesu Christi eorum ministerio cōfectam assumant; putantes hanc minus [g] esse sanctificatam, si illorum fiat officio, quorum vita eorū oculis videtur ignobilis. ¶ Heu in quàm magnum laqueum incidūt, vt diuina, & occulta mysteria plus ab alijs sanctificata posse fieri credāt, cū vnus idēq; spiritus sanctus in ecclesia diffusa per totū orbem terrarū incomprehēsibiliter [h] ea misteria, & occultè atq; inuisibiliter, & operādo san-

MVlti.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in quatuor partes. In prima parte Gregor. redarguit quosdam, quia peccata propria negligētes, vitam sacerdotū reprehēdunt, & eorū sacramenta contemnūt. In 2. parte ostēdit vnde dicatur mysteriū, & vnde sacrificium, & vnde sacramētum, & vnde Eucharistia. In 3. parte dicit, ꝙ ad preces mysticas malorum sacerdotum vera Christi sacramenta celebrantur. In 4. parte exponit verbū Oseę prophetæ. s. Maledicam (inquit) benedictionibus vestris. Secunda pars incipit ibi, [Mysteriū.] Tertia ibi, [Siue ergo] Quarta ibi, [Maledicam inquit, &c.]

d ¶ Multi.] Hoc ca. intelligitur đ malis tolerandis, quia generaliter loquitur đ omnibus sacramentis. In prima parte reprehendūtur, quidam laici, qui vitam sacerdotū reprehendendo, diuina sacramenta ab eis collata contemnebant, gerētes trabem in oculis suis, & festucam volentes mouere de oculis aliorū. In secunda parte dicitur, quòd quantumcunque sit sacerdos malus sacramēta tamē eius vera sunt: nec magis santificantur a bono. In 3. ostēdit quid sit mysterium, & quid sit sacrificiū Vltimo ponuntur verba Oseæ prophetæ.

e ¶ Lederet.] Argu. alterius crimen non nocere innocenti. 2 ead. q. 4. c. 1. sup. eo. q. fertur. contra. H.

Hieroboam vñ dicatur.

1 Ab ea nocte qua dñs dixit ei, uestre aram Baal. quod & fecit exinde Gedeon dictus est Hierobaal Hieron. n. sacrū. inde Hierobaal, sacra Baal destruens, vel Hieron fortis quasi fortis contra Baal. Archi.

a ¶ Cum sciptura.] Quam non habemus: sed est in scriptura lxx. interpretum.

b ¶ Testetur, &c.] Quasi diceret, cū nullus dubitare hic debet, mēdaciter apposuit Grat. sicut datur intelligi usque ibi, ignis, nec reddit rōnem Ambrosius quare olim visibiliter, nunc verò inuisibiliter operetur spiritus sanctus: nec fit ibi malorum mentio sacerdotum, vt in c. interposuit: sed duntaxat bonorum, puta Heliæ Hieroboam, & aliorum sanctorū, quos ibi Ambrosius nominat. vnde ad præsentem materiam nihil operatur. Io. & ita fals. est litera cum Hieroboam, &c.

f ¶ Spernūt.] Ex his conuincitur, ꝙ missa malorum sacerdotū audiri possit, & si ꝓhibitum sit in casu, vt inf. 15. q. vlt. c. vlt. inf. 8. q. 3. c. vlt. sup. 19. d. c. fi. contra sup. d. 32. nullus. d. 81. si quis presbyteri. Sed illud de publico, vel de damnato, sed hic de tolerato. H.

g ¶ Minus.] i. non.

h ¶ Incomprehensibiliter.] Nō enim a nobis comprehendi potest qualiter trāsubstantiatio sub specie panis & vini corpus Christi, & sanguis fiat.

ADDITIO. Vt de consec. d. 2. panis, & intellige, quod dicit Grat.

2 Hoc est generaliter verum nisi noceat occasionaliter, s̄m Hugo. vel in corpus, & sic loquitur cōtrarium hic signatum.

Altaris mysterium est incomprehēsibile.

a ¶ Ita-

ctificet, & benedicendo † benedicat. ¶ Misterium α itaque [a] fratres, ob hoc dicitur, quod secretam, & reconditam habeat dispensationem: [b] sacrificium autem, quasi sacrum factum, quia prece [c] mystica cõsecratur pro nobis in memoriam Dominicæ passionis. *& infra.* ¶ Sacramentum verò est in aliqua celebratione, cũ res gesta ita fit, vt aliquid significare intelligatur, quod sanctè accipiendum est. Sunt autem Sacramenta, baptisma, chrisma, corpus, & sanguis Christi: quæ ob id sacramenta dicuntur, quia sub tegumento corporalium rerũ virtus diuina secretius salutem eorundem † sacramentorum operatur. Vnde & a secretis virtutibus, vel sacris, sacramẽta dicũtur. Quæ ideo fructuosè penes ecclesiam fiunt, quia sanctus in ea manens spiritus eorundem sacramentorum latenter operatur effectum. Cuius panis, & calicis sacramẽtũ Græcè Eucharistia dicit, Latinè bona gratia interpretatur. Et quid melius corpore [d] & sanguine Christi? ¶ Vnde siue p̃ bonos, siue per malos ministros intra Dei ecclesiam dispensetur; sacramentum tamen est: quia Spiritus sanctus mysticè illud viuificat, qui quondã Apostolico in tempore visibilibus † apparebat operibus. Nec in bonorum meritis dispensatorum amplificatur, nec malorum attenuatur: [e] quia neque qui plantat, est aliq̃d, neq; qui rigat; sed qui incrementum dat Deus. Hoc de corpore, & sanguine Domini nostri Iesu Christi, hoc etiam de baptismate, & schismate sentiendum est, & tenẽdũ: quia virtus diuina secretius operatur in eis, & diuina solummodo hæc est virtus, siue potestas, nõ humanę efficacię: Polluimus β itaque panem, idest corpus Christi quãdo indigni accedimus ad altare, & sordidi mũdum sanguinẽ bibimus. *& infra.* ¶ Maledicam, γ inquit, benedictionibus vestris, hoc est, ijs quæ nunc meis benedictionib. possidetis, seu quidquid a vobis benedicitur, maledicã: vel quoniam δ non benedicunt sanctis ex verò corde: vel quia [f] qui inique agunt, benedicuntur ab eis, adulãturque peccatoribus, quommodo diuites sint.

† al. santificando: Isidorus l. 6. Ety. c. 19.
† al. eandem.
† al. visibiliter. 1. Cor. 3. Hactenus Isid.
Hier. in c. Malachi.
Idem in c. 2.

¶ *Caput hoc collectum est partim ex sententijs B. Gregorij, partim ex uerbis ipsis B. Isidori atque Hieronymi.*

α ¶ Misterium itaque.] *Hæc usque ad uers.* hoc de corpore, *sunt apud Isidorum, nõ tamen eodem prorsus ordine.*

β ¶ Polluimus,] *Sumptum est ex B. Hieronymo in commentarijs ad c. primum Malachiæ in illis uerbis,* & dicitis in quo polluimus, &c.

γ ¶ Maledicã. *Apud eũdẽ ad c. 2. sic hẽtur.* & maledicã, inquit, benedictionib. vestris, hoc est, q̃ nũc meis benedictionib. possidetis: siue q̃dquid a vobis benedicitur, a me maledictum erit; & maledicam illis, subaudi, benedictionibus vestris: quoniam noluistis intelligere, quæ dicuntur hoc est enim quod dicitur. [non posuistis super cor.]

δ ¶ Quoniã.] *Suptũ est ex eodẽ loco paulo inferius, ubi hæc legũtur:* vel certe, quia ad sacerdotes proprie mãdatum est, vertuntur benedictiones eorum in maledictionem, quando non benedicunt sanctis ex verò cordis affectu, sicut Isaac Iacob, & Iacob patriarchis, & Moyses duodecim tribubus: sed per dulces sermones, & benedictiones decipiunt corda innocentium: & qui inique agunt, benedicuntur ab eis, adulanturque peccatoribus, dummodo diuites sint, atque eorum vitijs blandiuntur.

a ¶ Itaq;.] Et quia occulte, & inuisibiliter.

b ¶ Dispẽsationẽ.] Idest virtutẽ, & gratiam à Deo dispẽsatam, & collatam.

c ¶ Quia prece.] Sacrificia veteris testamenti non faciebãt quod figurabãt. ar. de consec. d. 2. sacrificiũ, & quod dicit, prece mystica consecretur, hoc referas ad speciem facti secundum H. quia nec corpus Christi consecratur, quia, & prius corpus sacratissimũ erat: nec panis, quia ibi desinit esse statim.

Corpus Chr̃i nõ consecratur nec panis.

d ¶ Quid melius corpore.] Certe anima Christi, vnde hoc dictum intelligas dũtaxat amplificationis gratia. simile ĩ. 32. quæst. 6. nihil, & q. 7. quid in omnib. Vel dic hoc maius inter sacramenta ecclesiastica quo ad sãctitatem, & reuerentiam, vt inf. de cõse. dist. 2. nihil. & cap. qui mãducat, & 95. dist. ecce. Vel inter res eiusdẽ generis, scilicet inter corporalia. Vel intellige de corpore, quod est Christus, argu. infra ea. quæs. interrogo. contra. Sed ibi expone verbum, idest, filium, & sic non est contra. de pœn. d. 1. verbum.

Corpus Chr̃i excedit alia sacramenta, quo ad reuerentiam.

e ¶ Attenuatr.] Sed cõtra. su. 81. d. si qui sunt presbyteri.

f ¶ Vel q̃a.] Ista duo vel, respiciunt tãtũ proximũ membrũ, cuius duæ inueniuntur expositiones per sequentia.

Signi-

Item Fabianus Papa episcopis Orientalibus, epist. 2.

¶Non sacerdotum vitam, sed quæ docent, & ministrant, considerare debemus. Cap. LXXXV.

Aug. in hom. 50. de pœn. c. 13.

SIgnificastis insuper plerosq; attendere, multis in ipsis honoribus ecclesiasticis nō congruenter [a] viuere sermonibus, & sacramentis, quæ per eos populis ministrantur. O miseros homines, qui hos intuendo, Christum obliuiscuntur: qui & multo ante prædixit, vt legi Dei potius obtemperetur, quàm imitandi videantur illi, qui ea, quę dicunt, non faciunt: & traditorem suum tolerans vsque in finem, etiam ad euangelizandum cum cæteris misit. Nam Apostoli talem consuetudinem non habuerunt, nec habendam docuerunt [b].

Matth. 23.

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori, in epist. quæ incipit, [Proposueramus.]

¶De eodem. Cap. LXXXVI.

Ansel li. 1. c. 75. Iuo p. 5. c. 18.

NOn quales sacerdotes Domini sint, sed quid de Domino loquamur, est vobis magnopere prçuidendū: nec in vicarijs B. Petri Apostoli vobis est attendendum, qui sint: sed quid pro correctione ecclesiarum, quid pro salute vestra satagant. Nec enim illos [c] inferiores dicetis Scribis, & Pharisæis sedentibus super cathedram Moysi, de quibus Dominus præcepit dicens: [Quæcunque dixerint vobis, obseruate & facite; secundum opera verò eorum nolite facere.] Ergo Imperator considera, si illos dixit audiendos, qui super cathedram Moysi sedebant; quanto potius his, qui super cathedram Petri resident, esse existimetis obaudiendum?

Matth. 23.

Item Augustinus contra literas Petiliani, li. 2. c. 22.

¶Sacerdotum immunditia, sacramenta non polluit. Cap. LXXXVII.

Aug. li. 3. c. 11. Iuo p. 2. c. 98. & 99. Eodem lib. c. 30.

DOminus declarauit [d] in vno cœtu [e] hoīum eadem sacramenta sumentium, aliquorum immunditiam mundis obesse non posse. *& infra.* ¶ Petilianus dixit [f], Aut si quisqnā carmina sacerdotis memoriter teneat, nūquid inde sacerdos est, ꝙ ore sacrilego carmen publicat

Significastis.] CASVS. Hic probatur malos sacerdotes tolerandos duplici exemplo Christi: tum quia Pharisæos & Scribas docuit esse audiendos: sed non in malis operibus imitandos, tum quia misit Iudam traditorem suum ad euangelizandum cum alijs discipulis, & eum usque in finem tolerauit: nec Apostoli etiam sacramenta talium despiciebant.

a ¶Non congruenter.] Ideo vitabant eorū sacramenta.

b ¶Docuerunt.] Ergo nec nos præsumere, uel inuenire debemus, vt supra dist. 37. qui de mensa, infra 2. q. consuluisti. inf. 31. q. 1. ꝙ si supra dist. 55. si euangelica, sup. dist. 45 cap. episcopum 7. q. 1. c. 1.

NOn quales] CASVS. Quidam contemnebant sacra malorum sacerdotū, sed probat Nicolaus hoc non esse faciendum: quia si mali sacerdotes sedentes super cathedram Moysi sunt audiendi, multo potius regentes cathedram Petri sunt audiendi.

Hinc eliciunt quidā Petrum esse maiorē Moysè. At cōtra 32. q. 4. quis ignoret.

c ¶Nec enim illos.] No. modum arguendi de malis ad bonos. de consecr. dist. 1. c. 1. inf. 11. q. 1. sacerdotibus, supra dist. 21 submittitur 1.

DOminus declarauit.] CASVS. Petilianus dicebat, per prauum sacerdotem uera sacramenta non conferri, nec confici: & hoc per quandam suam quæstionem nitebatur probare. Diuiditur ergo capitulū istud in 5. partes. In prima parte Augu. reprehendit eum de sua stulta quæstione. In secunda parte ostendit apud malos sacerdotes uera esse sacramenta, & si nō sint ueri sacerdotes, cum quęratur, utrum sit veru sacramentum, & nō vtrum sit verus sacerdos: & hoc ꝓbat exemplo Caiphę, q malus erat, & tamē prophetauit, exēplo Pauli, qui verū testimoniū pessimi approbat exemplo Dauid, qui Saulis sacrā vnctionem honorauit. In tertio ostē dit quod meritum conferentis nō attenditur in veritate sacramenti. In quarta parte ostendit, ꝙ Optati hæretici sacrificium illis tantum nocuit, quibus vita sua non displicebat. In quinta parte refert gratias Deo de victoria quā habuit cōtra Petilianum. Secunda pars incipit ibi, Qui autē solo. Tertia ibi. Itē nos dicimus. Quarta ibi. Per hanc sententiam. Quinta ibi. Item gratias ago.

d ¶Dominus declarauit.] Nota ꝙ August. in hoc c. improbat duas opiniones Petiliani: qui Petilianus dicebat, immunditiam malorū mundis obesse: Dicebat etiam, quòd mali sacerdotes non cōferebant, vel conficiebant uera sacramenta. Dicit ergo in prima parte, ꝙ immunditia malorū bonis, & mundis nō obest. In secunda ponit quandam obiectionem Petiliani, quæ non tangit propositum, & eam soluit. In tertia ostendit, quòd sacramenta si in forma ecclesiæ conferantur à quocunque, vera sunt: & hoc ostendit triplici exemplo Caiphæ. Apostoli, & Dauid. In quarta ostendit, ꝙ quales sunt qui sacramenta accipiunt, talia sunt eis ipsa sacramenta. In quinta infert duplicem conclusionem contra duplicem opinionem Petiliani, gratias agēs Deo, quod acquieuit Petilianus suis rationibus. Ioan.

Errores Petiliani.

d ¶Dominus declarauit.] In parabolis de zizania separanda à tritico 11. q. 3. nolite. & de hœdis, vt 23. q. 7. c. 1. Vel declarauit sustinendo Iudam 2. q. 1. unus ex uobis.

Zizania an a tritico separanda sit.

e ¶Cœtu.] Idest, collectione Apostolorum, vel Ecclesiæ, vbi sunt boni & mali. 32. q. 4. recurrat.

ADDITIO. De consecr. dist 4. est unitas ecclesiæ. Arch.

f ¶Petilianus dixit.] Obijciendo, dicebat enim malum sacerdotem non posse conficere: quia non est verus sacerdos, sicut nec laicus potest.

a Baptisma.] Quasi hoc quærimus, & nō illud. & ideò non ualet obiectio, &c.

b ¶Sacramento.] Ordine & officio, sine iustitia. argu. contra 40. distinct. sicut viri. Sed ibi agitur de essentia sacerdotis: hic de qualitate.

schisma. ubi dicit Pelagius; si ueritate duce regimur, non est Christi corpus quod hæreticus conficit. Item quia hoc sacramentum est sacramentum unitatis, vt de consecratio. distinctio. secunda, quia passus. Item quia extra unitatem ecclesiæ confici non potest, vt

sacerdotis? Augustinus respōdit. Ita istud dicis quasi modo quæramus, quis sit verus sacerdos, & non quid sit verum baptisma [a]. Vt enim sit quisq; verus sacerdos, oportet, vt non solo sacramēto [b], sed iustitia quoq; induatur, sicut scriptum est: [Sacerdotes tui induantur iustitia.] *Psal. 131.* Qui autem solo sacramento sacerdos est, sicut fuit pontifex Caiphas persecutor vnius & virissimi sacerdotis; quamuis ipse non sit verax; quod dat; tamen uerum est, si non det suum [c], sed Dei. *Item [d] paulò inferius.* ¶Dixit quidam ex ipsis proprius eorū propheta, Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri †. testimonium hoc verum est.] *Ad Titum, c. 1.* Si ergo [e] Apostolus nescio cuius alienigenę testimonium, quia verum comperit, etiam ipse attestatus est; cur nos apud quemlibet inuenerimus, quod Christi est, & uerum est, etiam si ille, apud quē inuenitur, peruersus, & fallax est; nō discernimus uitium, quod homo habet [f], & veritatem, quam non suam, sed Dei habet? & dicimus, sacramentum hoc uerum est, sicut ille ait, testimonium hoc verum [g] est? Nunquid ideò dicimus, etiā ipse homo uerax est, quia dicimus sacramentum hoc uerū est? *& paulò post.* ¶Vos aūt necesse est, vt semper erretis, quamdiu propter hominū vitia, Dei sacramenta violatis [h], aut nos pp Dei sacramenta, quæ in nobis †violare nolumus, etiam uestri schismatis sacrilegiū [i] assumere putatis. *Item.* ¶Baptismi ergo puritas à puritate, vel immunditia cōscientiæ, siue dantis, siue accipientis oīno distincta est. *Item.* ¶Memento ergo sacramentis Dei nihil obesse mores malorū hominū, quo illa, vel oīno nō sint, vel minus sancta sint. *Item.* ¶Quæro, si nō habebat Saul [k] sacramenti sanctitatem, quid in eo Dauid venerabatur? si autem habebat innocentiam, quare innocētem persequebatur? Nam eū propter sacrosanctam vnionem & honorauit viuum, & vindicauit occisum. Et quia vel panniculum [l] ex eius veste præscidit, percusso corde trepidauit. Ecce Saul non habebat innocentiam; & tamen habebat sanctitatē, non uitæ suæ a (nam hoc sine innocentia nemo pōt) sed sacramenti Dei, quod & in malis hominibus sanctum est; *Item.* ¶Nos dicimus tale cuiq; sacrificium fieri, qualis accedit, ut offerat, & qualis accedit, vt sumat: & eos de sacrificijs taliū manducare, qui ad illa tales accedunt, quales & illi sunt. Itaque si offerat Deo malus, & accipiat inde bonus; tale cuiq; esse, qualis quisq; fuerit, quia & illud scriptū est: [Omnia munda mundis [m].] Per hanc sententiam veridicam, & catholicā etiam vos, Optati [n] sacrificio [o] nō estis polluti [p], si facta eius displicebāt

† al. uobis.

Eod. lib. c. 35.

Ibidem c. 47.

Ibidem c. 48.

1. Reg. 10. & 24.

Ibidem c. 52.

Tit. 1.

† Potest inferri ex hoc text. & sua gl. q auctoritates Poetarū & gētilium tam in iureq̄ in causis pñt allegari cōcord. tex. in l. intātum, cū glo. fi. ff. de rerū diuisio.

Epimenides Thebanus, sacerdos malus fuit.

1 Cap. 1. de hoc etiam not. 37. dist. turbat. ibi uideas. Arc.

Optatus malus fuit catholicus.

Sacerdos præcisus cōficere pōt.

a. Ad hoc de cons. dist. 2. quid si sanguis. uersic. qualis ubi de hoc.

c ¶Si non det suū.] i. si nō sua, sed Dei; in forma, s. ecclesię.

d ¶Item.] Verba sūt Epimenidis illius Thebani sacerdotis qui malus fuit: & Apostolus sumit eadem uerba in testimonium in epistola ad Titum 1.

e ¶Si ergo.] Et uerū est supple: & ideò approbemus.

f ¶Habet.] Arg pro testimonio alicuius, qui nō est bonus, ut credatur testimonio in quo uerum dicit, & si in alijs mentiatur. s. d. 37. turbat. & cap. si quid, se contra 3. q 6. pura.

g ¶Verum.] Quasi dicat, non: & ita nō quicunq; uerum dicit, verax est. 22. q. 2. homines.

h ¶Violatis.] idest, violanda esse creditis.

i ¶Sacrilegiū.] Quasi comprobare schisma uestrum uideamur, ex eo quod sacramenta uestra nō reprobamus.

K ¶Si non habebat Saul.] Quē dominus elegerat & fecerat Regē. i. fieri iusserat vt j. 8. q. 1. audacter.

l ¶Panniculū.] Qñ præcidit clamydem uestimenti sui, ut 2. q. 7. c plerumq; obijcitur. §. de his, & §. item opponitur.

m ¶Omnia munda mūdis.] Iuxta illud Qui manib. sordes: operum prius ablue sordes. Intus te mūda, quia mundis omnia munda.

n ¶Optati.] Propriū nomē est, & erat malus catholicus, uel hæreticus, scilicet occultus.

o ¶Sacrificio.] Hic patet quod præcisus conficit, ut inf. c. nō nocet. & c. dictum & de consecr. distin. 4. non in uobis. præterea, quæ esset ratio quare damnatus à Deo posset conficere quamdiu toleratur ab ecclesia, sed damnatus ab homine non? Dicas ergo q hæreticus excommunicatus depositus potest hoc sacramentum & reliqua sacramenta ministrare, per capitula quæ dixi. Quidam tamen contrarium dicunt 2. per id quod est 24. quęst. 1. vt sup. ead. extra ecclesiam, infra ea. sac.

ADDITIO. Intellige omnia ista vltimo allegata quò ad effectum sacramenti, vel quando non seruant formā ecclesiæ secundum Ray. qui de hoc satis no. in summa de hæret. §. item nunquid, &c.

p ¶Polluti.] Arg. nō imputari socio peccatum alterius si ei displiceat, dummodo eum admoneat, vt resipiscat,

vt

vt inf.ea.q.4.c.1.quod crimē,nullius crimē, & c.crimē. arg.23.q.4 recedite.8.q.1.quid aūt.inf.11.q.3.quod prę decessor.inf.24.q.3.si habes 24.q.1.schisma.contra inf. de cons.d.1.sancta contra inf.ea q.5 c.1.contra H.

C Hristus quid fecit.] CASVS.probauit in hoc cap ꝙ mali

c ¶Ore.] Cum dixit,hoc est corpus meum inf.de cons. d.2.accipite.

d ¶Cæteris.] inf.23.q.4.tu bonus,& c.quàm magnum. inf.de cons d.2.cū omne contra. Sed sed ibi de buccella panis, quam soli Iudæ tradidit postea: hic de corpore Christi,quod primo tradidit,sibi postea omnibus dedit.

vobis. Nam vtiq; panis illius,panis luctus erat,sub cuius iniquitatibus Africa tota lugebat;sed panem luctus,omnibus vobis communem esse, omnium vestrū malū schismatis facit. *Item* ¶Gratias Deo,quia tandem confessus es posse valere inuocatum nomen Christi ad aliorum salutem,etiam si a peccatoribus inuocetur.Hinc ergo intellige,cum Christi nomen inuocatur, non obesse aliorum saluti aliena peccata.

Ibidem c.54.

a ¶Ritæ suæ.] S*equebatur*,sed vnctionis*: quæ voces absunt ab omnibus uetustis Gratiani exemplaribus,licet in codicibus etiã B.Augustini impressis legantur.*

Idem in psalmū 10.in vers.[Iustus autē quid fecit?]

¶Etiam per malum ministrum dona Dei ad hos perueniunt,qui cum fide accipiunt. Cap. LXXXVIII.

Iuo p.2.c.105. *Ioan.13.6. & 12. Matth.10.*

C Hristus quid fecit [a] vobis,qui traditorem suum tanta patientia pertulit, vt ei primam [b] Eucharistiam confectam manibus suis,& ore [c] suo commēdatam, sicut cæteris [d] Apostolis,traderet? Quid vobis fecit Christus, qui eundem traditorem suum, quem diabolum nominauit [e],qui ante traditionem Domini,nec loculis [f] Dominicis fidem potuit exhibere,cum cęteris discipulis ad prędicandum regnum cœlorum misit; vt demonstraret dona Dei peruenire ad eos,qui cum fide accipiunt, etiam si talis sit,per quem accipiunt,qualis Iudas fuit?

Item Gregorius.

¶Sacramentis, episcopi malitia non nocet. Cap. LXXXIX.

N On nocet malitia episcopi neque ad baptismum infantis,neq; ad ecclesiæ [g] consecrationem [h]:quia baptisma a Deo datur,non ab homine venit.sic & Eucharistia,& omnia,quæcunque in altari ponuntur, non ab homine,sed a Deo sanctificationem acipiunt.

Sed obijcitur [i] illud Hieronymi in Sophoniam,c.3.

¶Non verba, sed merita sacerdotum Eucharistiam faciunt. Cap. XC.

Iuo p.2.c.110.

S Acerdotes,qui Eucharistiæ seruiunt,& sanguinē Domini populis eius diuidunt,impie agunt in legē Christi,putantes Eucharistiam,imprecantis [k] facere verba,nō vitam [l]; & necessariam esse tantum solemnem orationē, & non sacerdotum merita,de quibus dicitur : [Et sacerdos,in quo fuerit macula [m] non accedet offerre oblationes Domino.]

Leuit.21.

e ¶Nominauit] vbi, nescio,sed credo, ꝙ ibi,qui intingit mecum manum,&c. argu.in.t. de exhæred. lib.§.sed fœminini.

f ¶Loculis] Arg.cōtra infideles seruientes, ꝙ sint sicut diaboli.de pęn. d.3. §. hoc idem 1.

g N On nocet.] ¶Ad.ecclesię] inf.de cons d.2.ecclesijs,contra.sed illud quando formá seruata non est.

1 Ad idē 13. q.1.§.adhoc vbi de hoc.s. ꝙ sint sicut diaboli. de pęnit.d 1.§. hoc idem. Arch.

h ¶Consecrationē.] dum tñ cesset omnis pactio,vel aliqua turpis ꝓmissio; alioqn execrata potius q̃ cōsecrata dici debet, vt inf ead.q.4 ecclesia. sed hoc in odiū cōsecrantis, nam reuera consecrata est 2.

2 Dūmodo forma ecclesiæ fuerit seruata. de cōs. d 1 ecclesijs, quod etiam videt̄ contra Io. de Fant.

SED OBIICITVR.CASVS.]Nunc obijcitur Grat.cōtra prædicta,& ita alternatim modo ex vna parte, modo ex alia allegādo procedit in hac quæstione, & solutiones inferendo.

i ¶Sed obijcit̄.] Respicit§.si ergo.s̄. ꝓpositū.Nam inducit ista sex c. quædā directe: quædā a sensu contrario ad probandum,ꝙ malus sacerdos non possit conficere sacramenta,sed ibi respondet in seq. §.cum vita.

S Acerdotes.] CASVS. Dicit̄ in hoc c. ꝙ non tm̄ verba: sed etiā merita sacerdotum cōcurrere debēt, quia scriptū est, Nec maculā habens ad sacrificandū accedat.Sequentia tria c. plana sunt, in quib. dicitur, ꝙ mundi debent esse sacerdotes, quia alij s intercedunt,quia facil ius exaudiuntur.

mali sacerdotes sunt tolerandi,& ꝙ sacramenta sunt ab eis recipienda,& hoc probatur exemplo Domini,qui Iudam tolerauit, & eum cum alijs discipulis ad prædicandum misit.Sequens cap patet.

a ¶Christus q̄d fecit.] Qui signa patiētiæ oñdit nobis.

b ¶Primam.] Ideſt,primo confectam Eucharistiam dedit.nam vna sola est,& ideo non est prima, vel vltima. Vel sic,primam,ideſt,vnicam,& non plures,

K ¶Imprecantis.] Ideſt,inuocantis per preces.H.

l ¶Non vitam.] Quantum ad rem scri.s. vt digne conficiant?alias vita non exigitur,vt conficiant. ADDITIO.Sub.sed vt proficiant offerenti.inf.ead. cum vita.Archid.

3 Hic videas qđ no.51.d. de his.in gl. vlt. extra de celeb.missa. de homine Arch.

m ¶Macula.] Mortalis peccati 3,arg.de cons.d.2.quotidie,vel venialis,& tunc est cōsilium.arg.d.6.testamētu.n,

tum, H. tamē hæc auctoritas intelligitur de macula corporali, vt 49. diſt. hinc etiam, & ita ſophiſtice inducitur §. non accedat. dum enim æſtuauerit in pectore peccantis ignis alienus, qui exurit, & non ſanat: non pōt dignè accedere ad altare. de pœn. diſt. 3. cap. inter hæc hircum. Eucharistia eſt obſeruanda, ne in terrā decidat negligentia miniſtrantis; quia vterq; reus eſt. ſ. q negligenter verbū Dei audit, & qui corpus Chriſti in terram cadere permittit, & ita ſacerdos non debet indigne miniſtrare. g ¶Verbum.] Ideſt, prædicatio, quæ plures conuertit, & plus

Prædicat[illegible] eſt efficac[illegible] corpore Chri[illegible]

Item Alexander, epiſt. 2.

¶Tanto facilius ſacerdotes exaudiuntur, quanto apud Deum ſunt digniores. Cap. XCI.

IPſi ſacerdotes pro populo interpellāt, & peccata populi comedunt [a]; quia ſuis precibus, & oblationibus e delent, atq; conſumunt: qui quanto digniores fuerint, tanto facilius pro neceſſitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur. Iuo p. 2. c. 69. & p. 6. c. 5.

Item Gelaſius Elpidio epiſcopo.

¶Non adeſt ſacramentis ſpiritus ſanctus, quæ per crimi-noſos miniſtrantur. Cap. XCII.

SAcroſancta [b] religio, quæ catholicā continet diſciplinam, tantam ſibi reuerentiam vendicat, vt ad eam quilibet, niſi pura conſcientia, non audeat peruenire. Nam quo modo ad diuini myſterij conſecrationem [c] cæleſtis ſpiritus inuocatus † adueniet [d], ſi ſacerdos, & † qui, eum adeſſe deprecatur, criminoſis plenus actionibus reprobetur? Iuo p. 2. c. 90. & p. 6. c. 110. † al. aduocatus † al. etiam.

Item Gregorius in regeſto, lib. 1. epiſt. 24. Et Paſt. p. 2. c. 2.

¶Manus immunda, tacta inquinat, non mundat. Cap. XCIII.

NEceſſe eſt, vt eſſe munda ſtudeat manus, quę diluere ſordes curat: ne tacta quęq; deterius inquinet, ſi ſordida ipſa ſtercoris † lutum tenet: ſcriptum namq; eſt: [Mūdamini, qui fertis vaſa [e] Domini.] Domini etenim vaſa fe runt, qui proximorum animas ad interiora [f] † perducendas, in conuerſationis ſuæ exemplo ſuſcipiunt. † al. in ſeq. Eſa. 5. † al. in interna ſacrificia.] † al. in æterna ſacraria.

Item Auguſtinus, lib. 50 homiliarum, homil. 26.

¶Æque ſeruandum eſt verbum Dei, & corpus Chriſti. Cap. XCIV.

INterrogo vos fratres, vel ſorores: dicite mihi, quid vobis plus eſſe videtur, verbū Dei, an corpus Chriſti? Si verum vultis reſpondere, hoc vtiq; dicere debetis, quòd nō ſit minus verbum Dei, quàm corpus Chriſti. Et ideo, quanta ſolicitudine obſeruamus, quando nobis corpus Chriſti miniſtratur, vt nihil ex ipſo de noſtris manibus in terram cadat tanta ſolicitudine obſeruemus, ne verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliud aut cogitamus, aut loquimur, de corde noſtro pereat: quia non minus reus erit, qui verbum [g] Dei negligenter audierit; quàm ille, qui corpus Chriſti in terram cadere [h] negligentia ſua permiſerit. Iuo p. 2. c. 106.

Item lib. 4. de Trinitate, c. 14.

Sacerdos qlibet p mortali peccato ſuſpēſus eſt quoad ſe.

Vnde notatur hic, q quilibet ſacerdos p macula mortalis peccati ſuſpēſus eſt quoad ſe, quoad accipiētes verò non, niſi vt notatur 32. diſt. §. verum, &c. nullus.

a IPſi ſacerdotes.] ¶Comedunt.] Id eſt, oblata pro peccatis 1. vel dicuntur comedere peccata populi, quia delent, & ſic comedunt peccata populi ordinationibus ſuis, vel forte quia exemplo bonæ operationis, & verbo prędicationis corrigunt homines, & ita quantum in ſe ē delent. 36. diſ. §. ecce ver. ex quibus. ſolus enim Deus delet peccatum, ideſt, peccati reatū 2. ſacerdos pęnam infligendā pro peccato orationibus minuit 3 pp qđ peccatū delere dicitur. 13. q. 2. animę. H. Vel illi dicūtur comedere peccata populi, q de ſuis poſſunt ſuſtētari, & tamen percipiunt de eccleſiaſticis 12. q. 2. illud. cum habenti dare, &c. 1. q. 2. paſtor.

Sacerdotes comedūt peccata populi. 1 Sic. 1. q. 1. quia.

2 Vt ſu. e. q. vt euidēter.

3 Vt 13. q. 2. animæ.

b SAcroſancta.] Id eſt, religioſa ſacramentorum reuerentia, vel ideſt, Eucharistia, vel quodlibet aliud ſacramentum. ſup. ea. ventum.

c ¶Cōſecrationem.] q̄ diuinum miniſterium fecit, nō miniſtri adminiſtrario, vt inf. de conſ. diſtin. 4 non eſt aqua.

d ¶Adueniet.] Adueniet quidē magis ad conficiētis detrimētum, q̄ ad ſalutē, vt de conſec. diſt. 2. c. & ſancta.

e NEceſſe ē] ¶Vaſa] .i. ſubditorū animas, qa Dñs ī eis ſedet 4, vt 23 q. 4. Nabuchodonoſor. 32. q. 5. ſi Paulus. quorum ſanguis requiritur de manibus noſtris. 43. d. Epheſijs.

4 al. iacet.

f ¶Ad interiora.] Ideſt, ſpiritualia, & cęleſtia. Vel dic, ideſt, ad vitia, & tunc dic perducendas vapulaturas a primo mancipio gehennæ. 40. d. ſi Papa.

INterrogo.] CASVS. Dicitur hic, q æquali diligentia audiēdum eſt verbū Chriſti, ne de corde labatur, ſicut plus facit compungi hominē, ita vt omnia peccata per eam tollantur, ſed per corpus Chriſti tantum venialia tolluntur, vt de conſec. d. 2. iteratur, & cap. quotidie, & ſic non ob. ſupra eo. multi.

g ¶Verbum.] Ideſt, quod verbo ſignificatur, vel per verbum concipitur.

h ¶Cadere.] De conſe. d. 2. qui bene.

Neque.

NEque.]CASVS. Dicitur hic, ꝙ ad hoc ut rite & recte sacrificium offeratur, debet ab honesto ministrari, & à iusto recipi: & hoc dicit littera. Pro quibus offertur, supple digne.
a ¶Neque.]Nota, ꝙ tria dicuntur hic. scilicet ꝙ sacramenta

quia offertur etiam pro habentibus mortalia 1.
f ¶Mundandis.] Id est, venialis peccati maculam habentibus.

CVM VITA. CASVS. Iste §. respicit illud capit. sacerdotes. ubi dicitur, ꝙ bona uita sacerdotis necessaria est ad conficiendum corpus Christi. Modo soluit & dicit quòd intelligendum est hoc non de consecratione, quia in veritate conficit etiam malus sacerdos, sed de effectu consecrationis, quia nihil prodest si sumatur ab indigno, & ꝙ malus sacerdos conferat gratiam digne sumentibus, sequenti capitulo probatur.

1 Scilicet vt cõpungantur, & vt mitiget poena 13. q. 2. tps Io. de Fant.

¶De eodem. C. XCV.

Iuo p. 2. c. 107. NEque [a] potest id rite [b] offerri, nisi per sacerdotem iustum & sanctum; nec nisi ab eis accipiatur, quod offertur, pro quibus offertur [c]; atq; id sine uitio [d] fit, vt pro vitiosis [e] mundandis [f] possit offerri. Hoc certe omnes cupiunt, qui pro se offerri sacrificium Deo volunt.

Cum uita [g] sacerdotum Eucharistiæ necessaria esse dicitur, non consecrationi, sed effectui intelligendum est. Non enim effectum salutis confert ei, quem merita faciunt indignum: potius completur in eo illud Apostoli: 1. Cor. 11. *[Qui manducat corpus Domini, & eius sanguinem bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit.] Ergo contra eos, qui crebra oblatione sacrificij se putant posse mundari non cessantes impie agere in legem Dei, intelligitur illud esse dictum Hieronymi. Quòd vero sacerdos, etiam si malus sit, tamen pro officio suæ dignitatis gratiam transfundat hominibus, testatur Augustinus in libro quæstionum ueteris test. c. 11.*

s̃. c. sacerdotes.

¶Sacerdotes nomen Domini inuocant, Dominus autem benedictionem præstat. C. XCVI.

Iuo p. 2. c. 100. Pann. l. 3. c. 79. Num. 6.

DIctum est [h] à Deo in Numeris ad Moysem, & Aaron sacerdotes: [Vos ponite [i] nomen meum super filios Israel: ego Dominus benedicam eos,] vt gratiam traditio per ministerium ordinantis transfundat hominibus: nec voluntas sacerdotis obesse, aut prodesse [k] possit, sed meritum benedictionem poscentis. ¶Quãta autem fit dignitas ordinis sacerdotalis, hinc aduertamus. Dictũ est enim de nequissimo Caipha interfectore Saluatoris, inter cætera: Io. 11. Hoc autem à semetipso non dixit, sed cum esset princeps sacerdotum anni illius, prophetauit.] Per id quod ostenditur spiritum gratiarum non personam sequi aut digni, aut indigni, sed ordinationem traditionis; ut quãuis aliquis boni meriti sit, non tamen possit benedicere, nisi fuerit ordinatus, ut officium ministerij exhibeat. Dei auté est, effectum tribuere benedictionis.

Quòd vero [l] per hæreticos sacramenta dignitatis ministrata dicũtur carere effectu, improbatur auctoritate Anastasii Papæ, qui ordinationem Acacij, quamuis hæretici,

g ¶Cum vita.] Respicit hoc capitulum sacerdotes. & bene soluit. & ad confirmandã suam solutionem inducit cap. sequens.

DIctũ est.]CASVS. Hic primo probatur per uerba Dñi. & exemplo Caiphæ, quòd apud malos sacerdotes uera sunt sacramenta, & quòd ex officio suo gratiam hominibus transfundunt. Secundo, quòd tanta est uis sacerdotij dignitatis, quòd sine eo etiam apud bonos non est auctoritas benedicendi.
h ¶Dictum est.] Probat Aug. ꝙ benedicere non tantum meritum, sed etiam ordinẽ requirit. In prima ergo parte ponit auctoritatem Dñi, vsq; ibi, [Quãta.] In secunda probat intentionem suam & auctoritate, & exemplo Caiphæ.
i ¶Vos ponite.] Id est, inuocate 2.
K ¶Prodesse.] Hic colligitur, ꝙ licet uoluntas sacerdotis non sit ut prosit: prodest tamen, infra de cons. dist. 4. non illud te. Sed quid si cantet Missam, ut Deus perdat aliquos? conficiet reuera, sed debet puniri. arg. 26. quæs. 5. quicunque.

2 Et loqtur sacerdotib. de his ministerijs siue benedictionibus ubi ordo sacerdotalis exigitur. Arc.

menta Domini non rite uel recte conferuntur nisi à dignis conferantur, & à dignis sumantur, & in forma ecclesiæ. Primũ notatur ibi: [Nisi per sacerdotẽ] Secũdũ ibi, [Nec nisi.] Tertium ibi, [Adque id, &c. Quidã diuidunt c. in duas partes. In prima fit mẽtio de sacrificio, quod ab eo accipitur pro quo offertur, & hoc vsque ad illum locum. [Atque id.] In secũda fit mentio de sacramento, quod non accipitur ab eo, pro quo offertur: & dic, sine uitio, id est, sine peccato.
b ¶Rite.]Quo ad offerentem & accipientem.
c ¶Pro quibus offertur] Supple, nec potest rite offerri nisi ab eis.
d ¶Sine vitio.] Id est, non fit citra formam ecclesiæ, in ipsa forma ecclesiæ.
e ¶Vt pro uitiosis.]Expone ut recte possit offerri ꝓ uitiosis, id est, Venialia habẽtibus. Sed intellige gñaliter,

QVOD VERO. CASVS. Dictum est sup. in §. si ergo sacramenta. ꝙ sacramenta dignitatis ab hæreticis collata non habent effectum, contra quod allegat Gra. auctoritatem Anastasij, quam friuolam esse ostendit auctoritate Gelasij, & Fęlicis, qui cum Horm. sda excommunicauerunt Acacium ante quam excommunicassent Anastasium. Sed H. exponit ante quam Anastasium, id est, ante quàm Anastasius esset Papa: quia Acacius mortuus fuit ante Anastasium, & Anastasius successit illi. Et ita cum successerit Gelasio, non fuit excõmunicatus ab eo, nec à præcedentibus.
l ¶Quòd vero.]Dictum est sup. in §. si ergo. ꝙ sacramenta

menta dignitatis ab hæreticis collata effectum nõ habent: contra quod allegat auctoritatem Anaſtaſij, quã oſtendit friuolam eſſe auctoritate Gelaſij & Fœlicis.
a ¶In tractatu.] Per hoc probatur, ꝙ Gratianus non diuiſit per diſtinctiones hoc opus. argum. 11. q. 3. § euidenter.

tripliciter; per baptiſmum datum à laico, quod non iteratur, licet illud iniuſte detur: per ſignũ publicæ monetæ impreſſum ab eo, qui non debuit imprimere, & per characterem militiæ, qui non repetitur 1.
d ¶Dandi.] Scilicet ordinem.
e ¶Amit-

ITEM OBIICITVR. CASVS. Dictum eſt ſupra in ca. Arrianos. & ſup. in §. cum ergo Innocentius. ꝙ ſolum baptiſma ratũ eſt apud hæreticos. contra quod obijcitur mõ in hoc capitulo.
b ¶Item obijcitur.] ei ſcilicet quod dictũ eſt ſup. ead. §. cum ergo Innocentius. &c. Arrianos.

ita ratam approbat, vt etiam eis, quos poſt damnationem ſuam baptizauit, vel ordinauit, in nullo ream perſonã nocuiſſe aſſerat. Sed hoc eum [a] *illicite, & non canonice, immo contra decreta ſuorum prædeceſſorem feciſſe probant Fœlix, & Gelaſius, qui Acacium ante Anaſtaſium excommunicauerunt, & Hormiſda, qui ab ipſo Anaſtaſio tertius eundem Acacium damnauit. Vnde etiam ab eccleſia Romana repudiatur, & à Deo fuiſſe percuſſus legitur in geſtis Romanorum Pontificum hoc modo: [Anaſtaſius ſecundus natione Romanus. &c.] Requirere retro in tractatu* [a] *decretalium epiſtolarum.*

Sup. diſt. 19.

a ¶Sed hoc eum,] *Supra diſt* 19. *c.* Anaſtaſius, *oſtenſum eſt immerito reprehenſum eſſe Anaſtaſium, & veriſsima eſſe, quæ ipſe de Acacio ſcripſit, & decreuit.*

1 Adde pro intellectu huius gl. ꝙ olim ſignabantur milites quadam nota ſeu figura ĩ illius ab alijs diſcretionẽ. l. ſtigmata. C. de fab. li. 11. not. in ll. penul. ff. ex qbus cau. maio.

Item obijcitur [b] *illud Auguſtini lib. 2. contra epiſt. Parmeniani, c. 13.*

¶Qui recedit ab eccleſia, nec baptiſma, nec ius dandi amittit. C. XCVII.

Sent. 4. diſt. 25. Alg. l. 3. c. 10. Pann. l. 1. tit. 2. c. 80.

QVod quidam [c] dicunt, Baptiſma, quod [a] accepit, nõ amittit, qui recedit ab eccleſia; ſed ius tamen dãdi [d] quod accepit, amittit [e], multis modis apparet fruſtra, & inaniter dici. ¶Primo, quia nulla oſtenditur cauſa, cur ille, qui ipſum baptiſmum amittere [f] non poteſt, ius dãdi, [g] amittere poſsit. Vtrumque enim ſacramentum eſt, & quadam conſecratione vtrumque [h] homini [i] datur; illud, cũ baptizatur; iſtud, cum ordinatur; ideoq; in catholica eccleſia vtrumq; non licet iterari. ¶Nam ſi quando ex ipſa parte [k] venientes etiam præpoſiti pro bono pacis correcto † ſchiſmatis errore ſuſcepti ſunt; etſi viſum eſt opus eſſe, vt eadem officia gererent, quæ gerebant; non ſunt rurſus ordinandi †, ſed ſicut baptiſmus in eis, ita ordinatio manſit integra; quia in præciſione fuerat uitium (quod unitate † pacis eſt correctum) non in ſacramentis [l], quæ ubicunque ſunt [m], ipſa vera ſunt. Et cum expedire hoc uideatur eccleſiæ, ut præpoſiti eorum ueniẽtes ad catholicam ſocietatem, honores ibi ſuos non adminiſtrent;

Iuo p. 2. ca. 97. Pann. l. 1. c. 77.

† *al. correpto*

† *al. ordinati*

† *al. vnitatis pace*

2 Scilicet eſt ius dãdi, qa nõ hẽt niſi ex pmiſſione ſed ſi cõfert eſt verũ ſacrm, qd' dic, ut legit, & no. de cõſe. diſt 4. ſãctum. Arch.

QVod quidã.] CASVS. Quidã dixerunt, ꝙ catholici ab eccleſia recedentes retinent poteſtatem cõferendi baptiſma, ſed non poteſtatem cõferendi ordinem, ſed eam amittunt. Contra qđ probat Auguſtinus quattuor rationibus hoc eſſe falſum. Primo, quia qua ratione perditur vnum, & reliquum, cum vtrumq; quadam conſecratione conferatur. Secundo, quia conſuetudo ẽ eccleſię, ꝙ tales nõ reordinantur cum redeunt, ne fiat iniuria ſacramento. retinet ergo vtrumq; ſed ad perniciẽ. Tertio, quia ſi aurũ, vel argentum furtiue fuerit ſignatũ, ſi fur poſtea deprehenditur à principe, punit, ſed ſignũ monetę nõ reprobatur. Quarto, quia character militiæ non reiteratur circa redeuntem, cũ miles ad gratiã principis reuocatur. Quinto, concludit ex præmiſſis, ꝙ nõ debẽt iterari ſacramẽta ab eis collata, ne fiat iniuria ſacramẽto. Prima rõ eſt ibi, [Primo, quia.] Secunda ibi, [Nã ſi quãdo ex ipſa. [Tertia ibi, [Si enim aliqui.] Quarta ibi, [Si forte] Quinta ibi, [De his qui.]
c ¶Quod quidam.] CASVS. Opinio eſt quorundam, ꝙ ſacerdos, vel eps recedens de eccleſia ad hæreticos, ſacramẽtũ baptiſmi nõ amittit: ſed ſacramentũ ordinis amittit. Iſtud improbat Auguſtinus multipliciter. Primo ſic: quia cum utrumque ſit ſacramentum, non poteſt aſſignari ratio, quare potius perdatur unum q̃ aliud. Secundo ſic: quia conſuetudo eccleſiæ eſt, ꝙ cũ tales redeunt, non ſolent reordinari, ſi eos eccleſia vult tolerare. Tertio dicit ꝙ ſicut recedens ab eccleſia vtrũque retinet: ſic uidetur, ꝙ vtrumq; poteſt cõferre alijs extra eccleſiam, licet male conferat, & cũ quis recipit ſacramẽtum extra eccleſiam, ſi reuertitur ad eccleſiã, non eſt ſacramentum iterãdum in eo. Et hoc probat

e ¶Amittit.] Characterem enim non poteſt amittere, licet videatur aliter dici 11. q. 3. epiſcopus.
f ¶Amittere.] Nam vbi eadẽ ratio, & idem ius. ff. ad leg. Aquil. illud. An tamen hoc ſit verum, notatur 28. q. 1. ſic enim. 32. q. 7. Apoſtolus. ſup. ea. q. §. cum ergo.
g ¶Ius dandi.] Scilicet ordinem. de conſec. diſtinct. 4. oſtenditur. Vel poteſtatem conferendi baptiſma. infr. 32. q. 7. licite.
h ¶Vtrumque.] Scilicet baptiſmus & ordo.
i ¶Homini.] Hoc de baptiſmo ſacerdotis, in quo poteſtas baptizandi eſt ſacramẽtũ: in laico eſt quędam licentia, non ſacramentum 2. argu. ꝙ ſcientia * hæretici valeat, & ligatio & ſolutio, cũ ius ligandi, iudicãdi, atq; ſoluẽdi à tpe cõſecrationis acceperit. s. diſt. 48. 3. ca. 1.
K ¶Parte.] Collectio enim hæreticorũ rectiſſime pars appellatur; à partiendo, id eſt, diuidendo.
l ¶Non in ſacramentis.] Fuit uitium ſcilicet.
m ¶Sunt.] Quia à quocumq; dentur, iterari non debent,

* *Hæretici nõ poſsũt ligare, & ſoluere, & ſi fecerint, nihil actũ ẽ; quia iuriſdictionẽ nõ hẽnt B. Th. 2. 2. qõ. 39. ar. 3. & 4. diſ. 19. q. 1. art. 2. q. 3.*
3 Al. 68.

bent,& ideo ipsa sunt, id est, firma & uera sunt, & bona.

a ¶Manus.] Supra ea.q.c.manus impositic.contra.sed hic de consecratoria.

b ¶Dandi.].i.cōsecrādi. uel dādi ipsam ordinationē.

c ¶Aliud.] Argu.contra illud generale quod est extra de translatio.inter corporalia.& 7.q.1.factus.ff.si quis cau.quoties.arg.63.dist.Salonitanæ.45.dist.de Iudæis.7.q.1.episcopis.

d ¶Necessitate.] Hic apertè colligitur, ꝙ laici non habent ius baptizandi: nisi largè dicatur ius vel potestas, id est permissio, ut j. de conse. dist. 4. constat. & c. à quodam & 30.q.1.ad limina.

non eis tamen ipsa ordinationis sacramenta detrahuntur, sed manent super eos. Ideoque non eis in populo manus [a] imponitur, ne non homini, sed ipsi sacramento fiat iniuria. *& infra.* ¶Sicut autem habent in baptismo, quod per eos dari possit; sic in ordinatione ius dandi [b]: vtrumque quidem ad perniciem suam, quam diu charitatem non habent vnitatis: sed tamen aliud est, prorsus non habere; aliud perniciose habere; aliud [c] salubriter habere. Quidquid non habetur, dandum est, cum opus est dari: quod vero perniciose habetur, per correctionem depulsa pernicie, agendum est, ut salubriter habeatur. Quanquam, & si laicus aliqua † pereuntis dederit necessitate [d] compulsus, quod cum ipse acciperet, dandum esse addidicit; nescio [e], an pie quisquam dixerit esse repetendum. Nulla enim cogente necessitate si fiat, alieni muneris vsurpatio est. Si autem necessitas urgeat, aut nullum, aut ueniale delictum est [f]. Sed, etsi nulla necessitate usurpetur, & a quolibet cuilibet detur; quod datum fuerit, non potest dici non datum: quamuis rectè dici possit & illicitè datum. Illicitam ergo usurpationem corrigit reminiscentis, & pœnitentis affectus. Quòd si non correxerit, manebit ad pœnam usurpatoris quod datum est, uel eius, qui illicitè dedit, uel eius, qui illicitè accepit: non tamen pro non dato habebitur [g]. Neque β vllo modo per deuotum militem, quòd a priuatis usurpatum est, signum regale uiolabitur. ¶Si enim aliqui furtim, & extraordinariè non in monetis [h] publicis aurum, vel γ argentum percutiendo signauerint, cum fuerit deprehensum, nunne illis ponitis [i], aut indulgentia liberatis cognitum regale signum thesauris regalibus cogetur inferri? *& paulo post.* ¶Si forte illum militiæ characterem in corpore suo non militans pauidus exhorruerit [k], & ad clementiam Imperatoris confugerit, ac prece fusa, & impetrata iam venia militare cœperit; nunquid homine liberato, atque correcto, character ille repetitur? ac non potius agnitus approbatur? An fortè minus hærent sacramenta Christiana, quam corporalis hæc nota; cum uideamus nec apostatas carere baptismate, quibus utique per pœnitentiam redeuntibus non restituitur, & ideo admitti non posse iudicatur? *& paulo post.* ¶De ijs [l], qui ab ecclesiæ unitate separati sunt, nulla iam quæstio est, quin & habeant, & dare possint, & quin perniciosè habeant, perniciosèque tradant extra uinculum pacis. *& infra.* Neutri sacramento iniuria facienda est. *& infra.* ¶Sicut non rectè habent, qui ab vnitate discedunt, sed tamen habent, & ideo redeunti non redditur; sic etiam non rectè dat, qui ab vnitate discedit: sed tamen dat: & ideo, quod ab eo accepit uenienti ad unitatem non iteratur. *& infra.* ¶Sicut redeunti non redditur, quod & foris habebat; sic uenienti repetendum non est, quod etiam foris accepit. Vnde consequenter intelligitur peruersitatem hominum esse corri-

† *al. alicui pereuntis*

Baptizandi ius non habent.

Philosophicum temperamentum.

Infamis est de bello publico fugiēs

1 Concor. tex. in l. non oēs. §. item qui deserto r'm. cū ibi no. p doct. ff. d̄ re mil.

e ¶Nescio.] Id est, nō approbo, si quis dixerit repetendum.

f ¶Veniale delictum est.] Hic philosophicum temperamentū est, nā in ueritate nullum est. Et est simile. 22.q.2.in quibus.

g ¶Habebitur.] Arg. contra extra de iurepatro. quod autem. in fine.

h ¶In monetis.] Id est, signis, uel sigillis, nummismatibus, vel instrumentis monetam cudendi.

i ¶Punitis.] Isti uarijs pœnis puniunt. C.de fal. mo. p totū. parcitur tñ illi, qui formauit, si ante q̃ signū imprimat, pœnitet. ff. ad leg. Corn. de fa. qui falsam, &c.

K ¶Exhorruerit.] Qui fortè fugit de bello publico: & ita infamis effectus est 1.6.q.1.infames. & hoc intelligitur de militibus illis, qui iurauerunt se mortē nō euitaturos, p re publica. & isti habebāt stigmata, uel alia signa d̄ aliquo colore, de quib. dictū est. Milites nostros arma scire uolumus nō leges. C. de iure deli. sancimus. Vel sensus est huius litteræ, ꝙ si aliquis p̄ter auctoritatē principis adeptus ē militiæ cingulū, & post reconciliat̄ ipsi principi, erit ne in eo iterādus character? quasi dicat, nō. ADDITIO. Et sm istam lecturā dic, exhorruerit, scilicet qa à principe non acceperat. & no. hic militibus characterem imprim. Io. de Fant.

l ¶De ijs.] Repetit, quæ iam dicta sunt, dicuntur hic fore §. sed non est dubitandum; quia non est.

gendam; sanctitatem autē sacramētorū in nullo peruerso esse violandā. Constat enim eam in peruersis & sceleratis hominibus, siue in eis, qui intus sunt, siue in eis, qui foris sunt, impollutam, atque inuiolabilem permanere; & quia dicuntur ea mali polluere, quantum in ipsis est, dicuntur; cum illa impolluta permaneant: sed in bonis permanent ad præmium; in malis permanent ad iudicium. *& infra.* ¶. Quomodo catholici non clarificant Deum, qui promissa eius nullis hominum sceleribus, quo minus implerétur impediri posse confidunt? qui sacraméta eius tam debita veneratione prosequebatur, vt ea, si etiam ab indignis tractata fuerint, illis sua persuasione damnatis, illa intemerata sanctitate permanere demonstrentur? Eod.2.lib.c.19.

α ¶Quod accepit] *Sic etiam Algerus, licet paulo aliter habeat originale.*

β ¶Neque vllo modo.] *Hæc vsque ad verbum,* violabitur, *addita sunt originali. ex quo etiam alijs locis caput hoc locupletatum est.*

γ ¶Vel argentum] *In codicibus B. Augustini impresis sequitur,* sed æs, *in duobus autem manuscriptis Vaticanis,* vel æs.

12 *Ex his* [a] *verbis Augustini constat, in omnibus tam apostatis, quàm hæreticis, vel damnatis permanere Christi sacramenta vera, quantum ad se, & sancta; & nisi pœnitentia, vel indulgentia subuentum fuerit, ad damnationem vsurpatoris peruenient, vel habentis, vel dantis, vel accipientis. Quid ergo prodest, quòd vera, & sancta sunt, cum vsurpatores suos æque perimant* [b], *ac si essent mala, & noxia? Crassus* [c] *aurum sitiuit, & aurum bibit æque perijt vero auro, sicut vero veneno.* ¶*Item aurum* [d] *æque verum est in arca furis, sicut in thesauris regis. Sed à fure, quia illicite habetur, illicite datur, vel accipitur; à rege autem licite habetur, licite datur, & accipitur: ideo ipse fur, & communicator furti (nisi forte de conscientia furti* [e] *se purgauerit) vt perhibet* [f] *Gelasius ad Anastasium Imperotorem, vterque iuste, & digne damnabitur.* ¶*Opponi-* Alg.l.3.c.12.

EX HIS. Hæc est duodecima pars huius q̄stionis, in qua intendit probare, ꝙ sacramētū ecclesiæ tale est illi qui accipit, qualis est ille qui accipit: uel qualis est q̄ sacrificat, nec malitia dātis impedit bonitatē: & hoc probat per multas similitudines, quas ponit in hoc §. & per nouem auctoritates. & hoc probat usque ad ca. statuimus. 2. Io. de Fan.

CASVS. Infert Gratianus ex supradicto capitulo, ꝙ uera sacramenta sunt apud hæreticos quantum in se. sed ad damnationem sunt dantiū, accipientium, uel habentium, nisi redeāt, sicut uerum aurum fuit Crasso nociuum.

a ¶Ex his.] Infert ex præcedenti c. ꝙ sacramēta uera sunt apud hæreticos indistincte usque ad §. opponitur, & ibi obijcit. Augu. prout ipse intelligit Aug. dicere usque ad §. sed ne. ibi ponit unam solutionem usque ad §. quamuis. ubi ponit aliam bonam & catholicam, ad quam probandam inducit quatuor exēpla, quæ notabo in littera.

b ¶Perimant.] Illa, id est, eorum abusio 1 ab isto loco dicit Ioā. de Fant. ꝙ uerba sunt Augus. usque ad §. opponitur, Hug. cōtra: immo Gratiani, ut in notula hic apparet. infr. ead.

c ¶Crassus.] Iste dictator fuit contemporanens Iulio Cæsari, & Pompeio: & à Parthis auro feruenti interfectus est.

ITEM AVRVM. CASVS. Dī hic, ꝙ æque uerum est aurū in arca furis, & in arca Regis, sed à fure illicite datur, & illicite retinetur: & ideo fur & communicator furti puniuntur: nisi innocentiam suam allegauerint. Et est §. Gratiani ab illo loco, ex his. usq; ad cap. per Esaiam, sicut dicit H.

d ¶Aurum.] Cuius ope uel consilio furtum committitur, tenetur. ff. de com. fur. proinde. Est autem differētia inter furem, & cōicatorem: quia communicator manifestus esse non potest. ff. de furtis qui opem.

e ¶Furti.] Videtur ergo & tenetur quis se purgare de cōscientia. arg. insti. de obli. q̄ ex delic. §. sed hæ actiones. C. de fur. ciuile. arg. 1. q. 4. quia præsulatus. cū suis concor. Et ita est arg ꝙ quis potest & tenetur indicare furē, arg. ext. de fur. qui cum fure. cum concor. ibi positis. arg. cōtra. ff. de cōd. ob. tur. caus. idē. & si ob stuprum. §. ult. & ff. de præscri. uer. l. solet. Nam in utraq; dicitur, ꝙ licite possum accipere 2 pecuniam à Domino, ut seruum indicem fugitiuum. Io. Sol. in casu isto uidetur posse dici, ꝙ secundum canones non est licitum accipere: secus secundum leges B.

f ¶Vt perhibet.] Hic apparet potius hæc esse uerba Gratiani, quàm August.

OPPONITVR. CASVS. Opponit hic Gratia. 5. supradicta, scilicet ꝙ hæretici non possunt cōferre ordines, etsi baptizare possint. Nā sacerdos etiam depositus etsi baptizare possit, conficere tū non pōt: nec eps. depositus pōt ordines conferre. etsi possit baptizare. Sed huic oppositioni opponit duplicem solutionē. Prima hæc est, q̄ incipit ibi, [Sed ne.] ꝙ qui extremā manos impositionē recipiūt in ecclesia, eius potentiā retinēt, ēt recedētes ab ecclesia, ad similitudinē characteris matrimonij, q̄ post diuortiū, uel uotū retinet. secus sr extra ecclesiā. Ponit & aliā solutionē Grat. q̄ incipit ibi, [Quāuis.] ubi dicit, ꝙ sacra hereticorū uera sūt, dū mō ī forma ecclesiæ sint celebrata, sed nō habēt effectūin male ministrātibus, & male suscipiētib. Qđ probat quatuor rōnib. Primo p uerā Eucharistiā traditā pditori. Scđo p uera pñtiā Christi ī patria sua, q̄ ibi ñ habuit effectū; qa ibi fidē nō īuenit. Tertio, p duplicē trāsfigurōnē Xp̄i, quarū una īcredulis nō pfuit. Quarto, qa ita uirginitatē habuerūt fatuæ uirgines ut prudētes. Demū concludit, ꝙ uera sunt hrticorum sacra. in

1 Ista fuit expositio H. & L.

Marcus Crassus, & Iulius Cæsar & Pompeius fuerunt contēporanei.

Concord. tex. in l. uxori. cum ibi not. ff. de usufru. leg. Fur & cōicator differunt.

Furem tenetur quis indicare.

2 Sub. & si æs accipiatur peccat accipiens. sm canones. & sic etiam no. Vin. Lau. & Tan. & Ber. in dicto ca. qui cum sui s. Arch.

in ſe: ſed obſunt male ſuſcipientibus, & male miniſtrā tibus. Et ad hoc inducit ſequens capitulum.

a ¶Opponitur.] Hoc modo procedit in hoc §. primo ponit obiectionem ſuam contra Auguſt. quam tangit vſque ad §. [Sed ne.] Ibi ponit quandam ſolutionem ſuam, quæ protenditur uſque ad §. [Quamuis.] &c. ibi autem ponit aliam, quæ magis communis eſt, ad quā probandam inducit quadruplex exemplum, primum ibi, [Ipſa enim.] ſecundum ibi, [Item Dominus in patria, &c.] Tertium ibi, [Quod vt plane.] Quartum de decem virginibus, quod incipit ibi, [Sic & omnes, &c.] Vltimo concludit ab illo loco: [Sciendum uero.] & ad probandā concluſionem ſuam inducit. ca. per Eſaiā.

b ¶Sententiæ.] Cap. præcedentis, vbi dicit, ꝙ vtrūque quadam conſecratione datur, & ita uidetur parificare ordinem & baptiſmum.

c ¶Pagano.] Supra eadem quæſtio. ſi quis per ignorantiam. ſupr. eod. §. ecce quando. infra de conſecrat. diſtinct. 4. quos à paganis. infra de conſe. diſtinctio 4. à quodam.

tur[a] *autem huic ſententiæ*[b] *Auguſtini poteſtas dandi baptiſmum, & ius conſecrandi Dominicum corpus, et largiendi ſacros ordines, plurimum inter ſe differūt. Suſpenſo enim uel depoſito ſacerdote, nulla ei relinquitur poteſtas ſacrificandi. Sacramentum tamen baptiſmi non ſolum à ſacerdote depoſito, uel laico catholico, verum ab etiam ab hæretico; vel pagano*[c] *ſi miniſtratum fuerit, nulla reiteratione violabitur: nulla autem ratio ſinit, ut inter ſacerdotes habeantur, qui de manibus laici, vel pagani oleum ſacræ (immo execrandæ) vnctionis aſſumunt. Non ergo conſequenter*[d] *colligitur, ut ſi recedentibus à fide ius baptizandi relinquitur, poteſtas*[e] *etiam diſtribuendi ſacros ordines relinquatur, quamuis vtrumque à conſecratione proueniat. Digradatus enim epiſcopus poteſtatem*[f] *largiendi*[g] *ſacros ordines non habet, facultatem tamen baptizandi non amiſit*[h]. *¶Sed & ne*[i] *Auguſtinum in hac ſententia penitus reprobemus; intelligamus aliud eſſe poteſtatem diſtribuendi ordines ſacros; aliud eſſe executionem illius poteſtatis. Qui enim intra vnitatem*[k] *catholicæ eccleſiæ conſtituti, ſacerdotalem, uel epiſcopalem vnctionem accipiunt, officium, & executionem ſui officij ex conſecratione adipiſcuntur. Recedentes vero ab integritate fidei, poteſtatem acceptam ſacramento tenus*[l] *retinent, effectu ſuæ poteſtatis penitus priuantur: ſicut coniugati ab inuicem diſcedentes, coniugium ſemel initum non diſſoluunt*[m]; *ab opere tamen coniugali inueniuntur alieni. ¶De his ergo, qui accepta ſacerdotali poteſtate ab vnitate catholicæ eccleſiæ recedunt, loquitur Auguſtinus; non de illis, qui in ſchiſmate uel hæreſi poſiti ſacerdotalem vnctionem accipiunt. Alioquin eſſet contrarius Chalcedonenſi*[n] *concilio; in quo ordinati à ſimoniacis, in nullo proficere iudicantur, & Innocentio*[o], *qui ordinatos à cæteris hæreticis, per praua manus impoſitionem ſolam damnationem, & capitis vulnus aſſecutos teſtatur. ¶Quamuis*[p] *poſſit generaliter dici ſacramenta, quæ apud hæreticos non aliter, quàm in eccleſia Dei celebrantur, vera, & rata eſſe, quantum ad ſe; falſa uero, & inania quantum ad effectum, & in iis, à quibus male tractantur, & in illis, à quibus male ſuſcipiuntur. Nec mirum. Ipſa enim ſalus noſtra buccelam Iudæ dedit: ſtatim cū buccella non bonus, ſed malignus ſpiritus intrauit: quare? non quia bonus non daret bonum, ſed quia malus male accepit bonum: ſicque bonum, effectum bonum non habuit, quia, vbi illud faceret, non inuenit. ¶Item Dominus in patria ſua præſens, & verus affuit: non per malum miniſtrum, ſed per ſeipſum nihil potuit; quia fidem non inue-*

s. c. ſi quis eps.

s. ea. c. q perfectionem.

Io. 13.

Matth. 13.

d ¶Conſequenter.] noli hic reprehendere magiſtrum. nā opponendo dicit hoc, ut patet ex ſolutionibus ſequentibus, maxime ex ſecunda.

e ¶Poteſtas.] Id eſt, executio poteſtatis, & ſic uerum dicit. aliàs mentitur. nam poteſtas ſacrificādi, id eſt, ordo ſacerdotalis in eo remanet.

f ¶Poteſtatem.] Nō bene argumentatur: quia ſi uocet poteſtatem ſacerdotium ordinem uel ſacramentum, nec hic, nec ibi amiſit poteſtatē: ſed ſi executionem, & hic & ibi amiſit.

g ¶Largiēdi.] Sed cū hæreticus p̄ciſus poſſet conferre tam baptiſma, quàm ordinē, quæ ſpecialitas erit in baptiſmo? Dico ꝙ in caſu neceſſitatis non peccat baptizās. quod nunquam eſt in collatione ordinum.

h ¶Non amiſit.] In neceſſitate, & cum ſolemnitatibus. 50. diſtinctio. qui ſub gradu.

i ¶Sed ne.] Hoc dicit Gratianus ac ſi Aug. intellexiſſet, ius dandi habent, id eſt, executionem. & ita ſoluit.

K ¶Vnitatem.] Hic tangit Gratian. opin. Ioan. de Fant. dicentis, quòd qui recipit vltimam manus impoſitionem in eccleſia, &c. 1 hæc opinio uidetur expreſſe confirmari, extra de ſchiſma. c. 1. ſed expreſſe reprobatur. 9. queſtio. 1. ordinationes.

1 Id eſt, qui factus eſt eps in eccleſia & poſtmodum fit hæreticus, ordinē confert: Sed q extra eccleſiā, recipit ultimā manus impoſitionē id eſt extra eccleſiam factus eſt eps, ordines conferre non pōt: & qui a tali ordinatus eſt, nihil recepit ſcd̄m Hug.

l ¶Sacramento tenus.] Id eſt quia ſi ordinant, conferunt ordines, licet non debeant. & hoc eſt quod ſequitur, ſine effectu, &c.

m ¶Diſſoluunt.] 32. q. 7. c. 2.

n ¶Chalcedonenſi.] Supra ead. q. c. ſi quis epiſcopus.

o ¶Et Innocentio.] Supr. ea. ueniunt.

p ¶Quamuis,] Sol. vera eſt, quam & s̃. tetigit, & quæ recitatur j̃. 11. q. 1. in princ. & s̃. ea. §. ſi ergo.

nit, pro perfidia aliorum non caruit sua veritate, sed effectus boni virtute. ¶ Quod, vt plane in omnibus sacramentis ostenderet, bis [a] est transfiguratus, cum esset in carne. In vna transfiguratione, sicut sol [b] apparuit mirabilis [c], vt fides credentium augeretur ad contemplandam cælestem gloriam super se eleuatam. In altera, vt peregrinus, & incognoscibilis de se dubitantibus ire longius se finxit, & ne agnosceretur, oculos eorum tenuit: ad quid aliud? nisi, ut quia per fidem non erat in cordibus eorum, longius se ab eis recedere ostenderet, & quia ipsum non credebant esse, quod erat, viderent & eum alium [d], quàm erat? Ecce in vtraque uisione, sua erat præsentia, & veritas: sed in vna exercebatur fides, ut magis crederent, quàm credebant: in altera tenebatur incredulitas, ne etiam agnoscerent, quod videbant. Sacramentum ergo corporis & sanguinis sui alijs est ad salutem, alijs ad iudicium. Fides etiam quamuis, sit vera, tamen sine operibus mortua est. Sic & omnes decem virgines æqualiter erant virgines: sed ex his quinque erant fatuæ, & quinque prudentes. Aequa erat uirginitatis veritas; sed pro eiusdem virginitatis intentione non omnibus æqua meriti identitas. Sic etiam est æs sonans [e], aut cymbalum tinniens martyrium, vel eleemosyna, quam nescit charitas [f]. Si vero cæcus cæco [g] lucernæ ministret veritatem; neuter tamen ideo magis suam illuminat cæcitatem: Sic & malus ministrat malo vera sacramenta, sed non ideo dona spiritualia: quia malis eorum meritis spiritus sanctus impeditur, ne in eis [h], quod suum est operetur. Vnde Innocentius [i], cum hæreticorum baptisma concedat esse ratum: non tamen ex illo baptismate concedit haberi spiritum sanctum. Et Leo hos, qui formam baptismatis acceperunt, non sinit rebaptizari: sed iubet spiritum sanctum, quem ab hæreticis nemo accipit, per eius inuocationem, & manus impositionem à catholicis sacerdotibus consequi. Sciendum vero est, quòd sacramenta hæreticorum dicuntur irrita, uel etiam damnanda, falsa, & inania, non quantum ad se, cum sint sancta, & vera etiam ab hæreticis celebrata: sed quia, cum illicite dantibus perfidis sint ad iudicium, illicite ab eis accipientibus non conferunt spiritum sanctum. Irrita & non vera dicuntur; quia quod promittunt, & conferre creduntur, non tribuunt: & ideo damnanda, ut ea dari, uel recipi ab hæreticis non approbetur, sed interdicatur. Non enim quantum ad se polluta sunt: quamuis ab hæreticis pollui dicantur. Vnde Gregorius communionem Arrij vocat execrationem, & Innocentius vocat Bonosi ordinationem, damnationem: non quòd ita in se sint, sed quia male dantibus uel accipientibus id efficiunt. Sic etiam Hieronymus in Oseæ sacrificia [k] eorum panem luctus vocat, non quantum [l] ad se, sed quantum ad effectum: quod ipsemet ostendit, subiungens: [Quicunque comederit ex eo, contaminabitur, quia sibi ad iudicium sumet.]

Matth. 7. Luc. 24. Iac. 22. Matth. 25. 1. Cor. 13. ṡ. e. c. Arrianos. ṡ. ea. c. hi qui. ṡ. ea. c. superueniente. c. qui perfectionem. c. uetum. In c. 9. Oseæ.

Hinc etiam Augustinus lib. 2. contra epist. Parmeniani, cap. 5.

α Sed ne Augustinum] *Hic Gratianus ita uidetur loqui de B. Augustino, quasi ipsius hac in re sit dubia, aut incerta sententia:*

Chrs bis in carne transfiguratus est.

a ¶ Bis.] Quãtum, ad primam, vel quantum ad secundam, prout videbatur duobus discipulis in castellum Emaus euntibus. Sed quare dicit in carne, cũ etiã modo sit Dñs in carne? sed dicunt quidã in carne. s. mortali, sed male. nam in carne mortali semel tantum transfiguratus est; post passionẽ vero ẽt semel. & ideo põt dici cum esset in carne, id est, inter carnales, ubi carnem assumpsit. Vel põt intelligi in carne. s. mortali, & sic fiet ibi punctus. bis trãsfiguratus est, cũ esset in carne in una transfiguratione. & c. quasi diceret in carne mortali id est, in una transfiguratione, s. in mõte Thabor; in altera post resurrectionẽ, in specie. s. peregrini apparens. ADDITIO. scilicet duobus discipulis in castellum Emaus euntibus. H.

b ¶ Sol.] Scilicet Christus. & hoc est primũ exemplum.

c ¶ Apparuit mirabilis.] Corã Iacobo, Petro, & Ioanne in monte Thabor.

d ¶ Alium.] Id est, alterius modi.

e ¶ Sonãs.] Quia se ipsum cõstringit alij sonum præstans.

f ¶ Charitas.] ṡ. ead. q. uide.

Cæcus cæco ducatũ præstare nõ debet.

g ¶ Cæco.] Si Cæcus cæcũ conetur ducere secum: In foueam ductor primum cadet, inde secutor.

h ¶ Ne in eis.] Existẽdo in hæresi, uel quo ad effectum: nisi in causa necessitatis, uel ignoranter. ṡ. ea. q. superueniente.

i ¶ Innocentius.] ṡ. ea. q. qui perfectionẽ. j. ea. q. 7. c. 5. § itẽ. Innoc. & c. quod pro remedio.

k ¶ Sacrificia.] Vt dicitur. supra e. q. §. sed hoc. ṡ. eo. illi. & c. Dominus. versic. nos dicimus. & c. si quis inquit.

l ¶ Non quantum.] dist. 49. sacerdotes. j. ea. q. 3. saluator.

PEr Esaiam.]Hoc ca.diuiditur in tres partes. In prima parte ponuntur verba prophetæ. In secunda dicit Aug ꝙ ubicunque malus offert sacrificium, sibi perniciem irrogat, sed non illis, qui dignè assumunt. In tertia parte dicit, ꝙ spiritus sanctus disciplinæ effugit fictum, nec operatur per eū remissionem peccatorū. Secūda pars īcipit ibi,[Quilibet.]Tertia ibi,[Spūs sctūs.] CASVS. Primo ponuntur uerba prophetæ. Secundo, dicit Aug. ꝙ ubicunq; malus Deo offert sacrificium, sibi perniciem irrogat, non dignè sumenti. Tertio dicitur, quòd spiritus sanctus disciplinæ scilicet dator effugiet fictum. nam per eum non operatur remissionem peccatorum, sed per officium operatur, & de malis toleratis intelligit quod hic dicitur.

cum tamen nemo ipso melius, ac fusius in libro contra Donatistas rem hanc exposuerit, omnino q; cum Chalcedonensi concilio, & Innocentio concordet.

¶Sacramenta quamuis obsint indignè tractantibus, prosunt tamen dignè sumentibus. C. XCVIII.

Iuo p.2.c.97. Esa.66.

PEr Esaiam Dominus dicit: [Facinorosus, qui sacrificat mihi vitulum [a], quasi qui canem occidat: & qui coquit [α] [b] similaginem, quasi sanguinem porcinum, & qui offert thus in memoriam, quasi blasphemus.] *& paucis interiectis.* ¶ Quilibet vbilibet offert sacrificium tali † corde, vel factis, hoc † vt [c] mereatur audire [d]; perniciem sibi infert, non illis bonis [e], qui accipiunt ab eis sacramenta eadem, qui secundum prophetam Ezechielem gemunt, & mœrent peccata, quæ fiunt in medio eorum, quamuis non se inde corporaliter separent. *& infra.* ¶ Sacrificia impiorum eis ipsis oberunt, qui offerunt impiè. Nam unum atque idem sacrificium propter nomen Domini, quod inuocatur, & semper sanctum est, & tale cuique fit, quali corde ad accipiendum accesserit. [Qui enim manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit.] non ait, alijs [f]; sed, fibi. *& infra.* ¶ Hoc penè in omnibus talibus quæstionibus intelligendum admonemus, scilicet quia omia sacramenta cum obsint indignè tractantibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus. *& infra.* ¶ Spiritus sanctus in ecclesiæ præposito, uel ministro sic inest, ut si fictus non est, operetur per eum spiritus sanctus, & ad eius mercedem [g] in salutem sempiternam, & eorum regenerationem [h], vel ædificationem [i]: qui per eum siue consecrantur, siue euangelizantur. Si autem fictus est, quoniam uerissimè scriptum est: [Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum,] deest quidem saluti eius, vt auferat se a cogitationibus, quæ sunt sine intellectu: ministerium tamen eius non deserit [k], quo per eum salutem operatur aliorum.

†tale] orig. †al. hac
Eze.9.
cod.l.2. contra epi. Parme. c.6.
1.Cor.11.
cod. lib.2.c.10.
Ibidem c.11.
Sap.1.

α ¶Et qui coquit.] *Apud B. Augustinum legitur,* & qui similaginem, quasi sanguinem porcinum, & qui offert thus, quasi benedicat idolo, *& sic etiam Iuo: nisi quòd habet,* & qui ponit similaginem, *sicut etiam B. Augustinus contra litteras Petiliani lib.2.ca.52. Lectioni Græcæ vulgatæ optimè respondet versio B. Hieronymi secundum LXX.* Iniquus autem, qui immolat uitulum, quasi percutiens uirum; sacrificans de grege quasi qui occidat canem: qui offert similam, quasi qui sanguinem suillum: qui dat thus in memoriale, quasi blasphemus. *Vulgata autem Latina ex Hieronymo secundum Hebræum exemplar sic habet:* Qui immolat bouem, quasi qui interficiat hominem; qui mactat pecus, quasi qui excerebret canem; qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat; qui recordatur thuris, quasi qui benedicat idolum †.

†al. idola s.c. qui pfectionem.

Constat [l] ergo, ut Innocentius ait, de cæteris hæreticis,

a ¶Vitulum.] Talis est, & ita agit, quasi &c.
b ¶Coquit.] Aliàs colit. id est in cultu quasi colendo in sacrificio offert. Et est similago flos farinæ, de quo fiebat panis propositionis.
c ¶Hoc ut.] Quod dicit propheta.
d ¶Audire] Scilicet sibi dictum esse.
e ¶Non illis bonis.] Accipientibus ab eis sacramenta.
f ¶Non alijs.] Argumentum, ꝙ de uno, &c. ut dist.45. disciplina. ibi, meus non est. Arg. contra infra 23. q.4. fortè.
g ¶Mercedē.] Id est, retributionē æternā.
h ¶Regenerationē.] Vt infantium.
i ¶Vel ædificationē.] Vt adultorum.
K ¶Non deserit.] Supra ea. ca remissionē.
CONSTAT ERGO. CASVS. Superius in c.1. huius quæstionis dicit Leo, ꝙ Simoniaci non accipiunt nisi spiritum mendacij, & damnationem. in ca. fertur. dicit Greg ꝙ simoniaci uulneratā habent animam lethali uulnere. In cap. uentum, dicit Innoc. quod ordinati ab hæreticis uulneratum habent caput, per quę cap. infert Gratianus idem esse de hæreticis & simoniacis: sed suæ conclusioni statim obijcit ibi, [Sed obijcitur.] Et ibi, [Immo] Concludit tamē ꝙ sacramenta non debent simoniacè concedi.
l ¶Constat.] Superius introduxit magister multa capitula per

Similago est flos farinæ.

Hæretici & simoniaci æ quiparant. 1 Quia s.c. 1.huius qõ. dixit Leo, quod simoniaci nõ nisi spiritũ mẽdacij accipiũt, & dãnationẽ s.c.fert. Dixit Greg. quod simoniaci vulneratam hẽnt aĩam lethali uulnere.s.ead. uentũ dixit Inn. quod ordinati ab hereticis uulneratum hẽnt caput. vñ infert & magister idẽ esse de simoniacis & hæreticis, sm H. sed suæ conclusiõi, &c. ut sequitur Pe. & Bart. Brix.

la per quæ ostendit de hæreticis & simoniacis idem esse. ex quibus infert conclusionem suam in isto.§.1. sed suæ conclusioni obijcit statim dupliciter, ibi, sed obijscitur.& ibi, immo.

a ¶Sed obijcitur.] Ad hoc quod dixit de simoniacis locum habere quod de alijs hæreticis dicitur.

b ¶Hoc solum.] Quod non est in ordinatione hæreticorum.

c ¶Reputetur.] Verum est quantum ad characterem.

BAptizandis.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod nec pro baptismo, ne pro chrismatione debet pretiũ exigi, ne propter paupertatem vel indigentiam homines suam negligant salutem, & qui hoc de cætero fecerit deponetur.

d ¶Consignãdisq;.] Id est, chrismandis. idem est in quolibet sacramento. extra de sim. cum in ecclesiæ.

e ¶Præfigant.] Sic infra 10. quæst. ulti. nec numerus. secundum quod ibi est in littera nũmus, est simile. aliàs si est numerus, non est simile.

f ¶Renascentes.] Id est, renasci uolentes uoluntate sua uel parentum.

g ¶Exigere.] Aliquid tamen sponte oblatũ recipi potest, ut supra distinctio.18. de eulogijs.

h ¶Moliantur.] Sed quid si sacerdos nullo modo vult baptizare, nisi ei detur pecunia? Dicunt quidam quod si baptizandus est adultus, nihil ei debet dare: quia sola fides ei sufficit. de cõsecr.distinct.4. baptismi. vel ipsemet baptizet se. arg. ff. de adop. si consul. argum. contra, extra de baptismo & eius est, debitum. Ioan. Sed certè si in necessitate talis aliquis seipsum baptizet: non est tamen baptizatus 2. licet ad patriam, si decederet, conuolaret, ut dicit decret. illa, debitum B. Si est puer, baptizet eum offerens, uel pater: sed si illi ita debiles sunt, uel nesciunt formam baptismi, uel nullus est alius, qui baptizet in necessitate, non ideo danda est pecunia. & committenda simonia, potius permittatur mori sine baptismo. argum. hic, & infra ea. placuit. Ego tamen potius darem pecuniam, quàm eum sic dimitterem mori, & bene, licet non deberem facere. arg. hic, & infra ea. placuit.

Baptizare seipsum nemo potest.

2 Adde ad hoc quod le. et no. de cõse. dist.4. baptismi. in glos. poterit.

i ¶Correxerint.] Relinquendo honorem, & perpetuo pœnitendo, ut infra ea. q. si quis neque. Ioan.

NVllus.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod nullus clericus à percipiente gratiam communionis pretium exigere debet. quod si quis fecerit, deponetur.

ordinatos à simoniacis per prauam manus simoniacæ impositionem uulneratum habere caput. ¶*Sed obijcitur* [a] *quòd in ordinatione simoniacorum hoc solum* [b] *reprehensibile inueniatur, quod gratia Spiritus sancti sub pretio redigi putetur: aliorsum autem in omnibus integra forma sacramentorum seruetur. Cum ergo illicita sacramenti usurpatio per pœnitentiam correcta fuerit, ut gratia Spiritus sancti gratuita, & non uenalis existimetur, integer debet adesse unctionis effectus: Immo etiam, si non sequatur pœnitentia, licet simoniacè, tamen reuera consecratus reputetur* [c]*: sicut illi, qui quondam non, nisi pretio dato, nec ad sacri baptismi regenerationem, nec ad sanctæ communionis participationem admittebantur; licet simoniacè, tamen non ideo minus baptizati, vel sacræ communionis participes reputati sunt: sed hoc tantum † sacris canonibus constitutum est, ne de cætero sacramenta Christi simoniacè distribuantur.* † *al. tamen*

Vnde Gelasius ad episcopos per Lucaniam, epist. 1. c. 7.

¶A baptizandis, vel consignandis pretia non exigantur. C. XCIX.

Capit. *6.* c.180. Burc.l.4.c.71. Iuo p.1.c.72. & 265. *Matth.* 10.

BAptizandis, consignandisque [d] fidelibus sacerdotes pretia nulla præfigant [e], nec illationibus quibuslibet impositis exagitare cupiant renascentes [f]: quoniam, quod gratis accipimus, gratis dare mandamur. Et ideo nihil à prædictis prorsus exigere [g] moliantur [h], quo uel paupertate cogente deterriti, vel indignatione reuocati, redemptionis suæ causas adire despiciant: certum habentes, quod qui prohibita deprehensi fuerint admisisse, vel commissa non potius sua sponte correxerint [i], periculum subituri proprij sint honoris.

Item ex sexta synodo, c. 23.

¶A percipiente gratiam † communionis pretium exigi non debet. C. C. † *al. gratia*

Iuo p.2.c.92.

NVllus episcopus aut presbyter, aut diaconus [k], qui sacram dispensat communionem, à percipiente gratiam *a* communionis aliquod pretium exigat [l]. Neque enim uidetur gratia, neq; pro pretio gratiam spiritus sancti damus; sed dignis munere sine defraudatione participare cõcedimus. Si quis vero eorum, qui cõnumerantur in clero, ab eo cui sacram communionem dispensat, aliquod pretium exegerit, deponatur, sicut imitator simoniacæ fraudis.

a ¶Gratiam.] *Sic etiam Iuo. In vno vetusto Gratiani codice est,*

K ¶Diaconus.] s. de conse. dist. 2. peruenit. contra. ibi dicitur, quod presbyter dare Eucharistiam; sed hoc in necessitate. 93. dist. diaconis. & c. præsente. H.

l ¶Exigat.] Cum effectu 3. uel etiam ipse conatus puniendus est in detestationem criminis. supra ea. qui studet. arg. 6. q. 1. §. verum, arg. 47. dist. quoniam. H.

3 Deest·e[...] gẽdo rec[...] pit, sic ff. [...] rer. diu. l. [...] aliàs s. d [...] di. 1. cog[...] tiones. A[...]

Quidquid.]

QVidquid.] CASVS. Dr hic, ꝙ pro sacramentis uel ordinibus conferenda aliquid accipi non debet, nisi quod sponte fuerit oblatum. & clericus contra fecerit, deponatur. & si sciente episcopo & negligente corrigere aliquid fuerit exactum: duobus mensi-

gratia communis, *quod Græcæ lectioni magis conuenit*: παρὰ τοῦ μετέχοντος εἰς πράττειν, τῆς τοιαύτης μεταλήψεως χάριν, ὀβολοὺς, ἢ εἶδος τὸ οἱονοῦν, *id est*, ab eo qui percipit cōmunionem eiusmodi participationis gratia, obolos, vel aliam quāuis speciem exigat. *Sunt etiam aliæ nonnullæ varietates non magni ponderis,*

Item ex concilio Toletano, 11. c. 8.

¶Munera inuisibilis gratiæ quæstionibus non sunt comparanda. C. C. I.

Iuo p. 1. c. 73. & par. 5. c. 126. *Matt.* 10.

QVidquid inuisibilis [a] gratiæ consolatione [β] [b] tribuitur, numquam quæstibus [γ] [c], vel quibuslibet præmijs venundari penitus debet, dicente Domino: [Quod gratis accepistis, gratis date.] Et ideo quicumque deinceps in ecclesiastico ordine constitutus, aut pro baptizandis, consignandisque fidelibus, aut collatione chrismatis, vel promotionibus graduum pretia quælibet, vel præmia (nisi [δ] voluntarie oblata) pro huiusmodi ambitione susceperit; equidem, si sciente loci episcopo tale quidquam à subditis perpetratum fuerit, idem episcopus duobus mensibus excommunicationi [d] subiaceat, pro eo, quòd, scita mala contexit, & correptionem necessariam nō adhibuit. Sin autem suorum quispiam, eodem nesciente, pro supradictis quodcumque capitulis accipiendum esse sibi crediderit [e]; si presbyter [f] est, quatuor mensium excommunicatione [g] plectatur; si diaconus, trium; subdiaconus vero, vel clericus [h] his cupiditatibus seruiens, & competenti [ζ] pœna [i], & debita excommunicatione plectendus est.

β ¶Consolatione.] *In concilijs olim Coloniæ, ac Lutetiæ impressis, duobus ipsorum codicibus Vaticanis, vno regis catholici, & apud Iuonem legitur*, collatione: *sed ob glossam nō est emendatū.*
γ ¶Nunquam quæstibus.] *In eodem codice Regio, legitur* nummorum quæstu, vel quibuslibet præmijs venūdari penitus non debet: *in alijs verò supra citatis*, nunquam quæstu.
δ ¶Nisi.] *Ab eodem codice Regio abest dictio ista*, nisi *ita ut in his casibus voluntarias etiam oblationes prohibeat sicut de baptismo in concilio Eliberitano est constitutum, infra ead. c. emendari & de sacris ordinationibus in concilio Tridentino sess.* 21. *cap.* 1. *In alijs tamen codicibus est ipsa dictio*, nisi.
ε ¶Quod scita.] *Antea legebatur*, in conscientia mala *Emendatum est ex codice Regio, & Iuone in concilijs vero impressis varie legitur.*

* *Immo, quatenus sacramentū tribuit gratiam, vt decernit concil. Trid. sess. 24 c. 1. & ideo dare pecuniam pro eo, vt est sacramentum, illicitū est licit ū autem, quatenus est naturæ officium. B. Tho. 2. 2. q. 100. artic. 2. ad 6*

mensibus communione priuetur. Si vero ipso ignorāte clerici aliquid acceperint: pro qualitate personarū & ordinum punientur pœnis hic positis, & nihilo minus deponentur.
a ¶Inuisibilis] Id est, sacramentum in quo gratia inuisibilis continetur per significationem.
b ¶Consolatione.] Nota coniugium nō * esse de his sacramentis: quæ consulationē calestis gratię tribuūt: & ideo in ipso posse pretiū interuenire. 32. q. 2. honorantur. Cętera ita sacræ rei tenent significationem, vt eius pariter habeant uirtutem, istud solam significationem. Cętera uerbo, sed istud ex consensu pficitur. Cætera à iure canonum initium habuerunt, hoc è iure naturali initium habuit. extra de biga. debitum. Illa autē non est ratio sufficiens, ꝙ pecunia interueniat, quia in eo non confertur gratia: quia nec in sepultura nec in funeratione gr̃a confertur: est tñ simonia. 13. q. 2. quęsta, Imo dicit lex, matrimonia non debent esse venalia. ff. de. do. inter uirum & vxo. l. 2. & dic ꝙ licet quæratur in matrimonio quantū detur pro dote, hoc non est simonia. arg. de cōs. dist. 1. nemo. nam episcopus non consecrat ecclesiam, nisi dos fuerit ei assignata, vt ibi dicitur; & tamen illud nō est simoniacum. inf. ead. q. 2. placuit.
c ¶Quæstibus.] A q̃ro quæris, non à queror quereris.
d ¶Excommunicationi.] Id est, suspensioni. 32. dist. eps. no. episcopum suspendē dū esse, quia non corrigit subditum.
e ¶Crediderit.] Ad hoc ut occultet illud crimen.
f ¶Si p̃sbyter.] Hāc leuem pœnam antiquitus sustinuit: ex posterioribus autem decretis ꝓ huiusmodi sui honoris piculo subsunt, & nota infamiæ percelluntur, ut sup. ea. qui baptizandis, & 1. q. 3. c. ulti.
g Excōicatione.] Hic grauius punit sacerdos q̃ eps, argu. ꝯ. 40. dist. homo 1. Sed hic presbyter in duobus deliquit, & quia contemnit, & quia simoniam committit. episcopus tantum in negligentia 2. Et quod dicit, quatuor mensium excommunicatione plectatur, hæc pœna nō excludit depositionem. Alij intelligūt hoc capitulū tm̃ de negligēte 3, nō de committente. sed huic intellectui obuiat illud, accipiendum. & illud, cupiditatib. Sed exaudi hoc per illud. extra de simo. nemo. cum scilicet quis celat crimen alterius pro pecunia: arg. sup. e. c. ibi, contexit. B. Sed adhuc cōtradicit, huic intellectui q̃d dicit de pœna. quia minor imponitur maiorib. Sed dic quod maior pœna est episcopo cessare per duos menses, quàm presbytero per quatuor. 40. dist. homo Christianus.
h ¶Clericus. & secundum hoc clericus in minorib. ordinationibus potest esse prælatus.
i ¶Competenti pœna.] Depositioni. inf. ea. q. 3. c. vlt. placuit,

Gratia. in sepultura non confertur.

Ep̃s nō corrigens subditum, est suspendendus.

Sacerdos grauius punitur q̃ episcopus.
1 Arg. extra de cle. venat. c. 1.

2 Sic not. inf. 24. q. 1. qui contra. in gl. vlt.

3 Et talis non est simoniacus: quia nil vr̃ emere vel vēdere: sed pro tāto d̃r simoniacus: quia simoniā committit, & cōtegit. extra de simo. nemo. Hu-

ζ ¶Et comperenti.] *In vulgatis legebatur*, pro arbitrio competenti pœna *sublatæ sunt voces*, pro arbitrio. *quia in vetustis exemplaribus, in concilijs impreßis, & manuscriptis, & apud Iuonem non habentur, neque auctor glossæ eas agnoscit.*

Item ex concilio Bracarensi secundo, c.4.

¶*Emendata est inscriptio ex aliquot vetustis codicibus. Nam in vulgatis erat*, ex Carthaginensi quarto, *in quo non habetur.*

¶Nihil à sacerdotibus exigatur pro balsamo, quod in Chrismate ponitur. C. CII.

PLacuit, vt nullus episcoporum pro modico balsami [a], quod benedictum pro baptismi sacramento per ecclesias datur; quia singuli † tremissem [b] pro ipso exigere solent; nihil vlterius exigatur: ne fortè, quod pro salute animarum per inuocationem sancti spiritus cõsecratur, sicut Simon magus donum Dei pecunia voluit emere, ita nos uenundantes damnabiliter venundemur. Act. 8.

† *al. à singulis tremisses exigi*] *al. singuli tremisses exigi*

Item ex eodem, c.7.

¶Non est aliquid exigendum ab ijs, qui infantes suos ad baptizandum adducunt. C. CIII.

PLacuit, vt vnusquisq; episcopus per ecclesias suas hoc præcipiat, vt hi, qui infantes suos ad baptismum offerunt, si quid voluntariè pro suo offerunt uoto, suscipiatur ab eis. Si vero per necessitatem paupertatis aliquid non habeant, quod offerant, nullum eis pignus violenter tollatur à clericis. Nam multi pauperes hoc timentes, filios à baptismo retrahunt: qui si fortè, dum differuntur, sine gratia baptismi de hac uita recesserint, necesse est, ut ab illis eorum [c] perditio [d] requiratur [e], quorum spolia pertimescentes, a baptismi gratia se retraxerunt.

Item ex concilio Eliberitano, c.48.

¶Qui baptizatur, nullos nummos in concham mittat. C. CIIII.

EMendari placuit, ut qui baptizantur (vt fieri solebat) nummos in concham non mittant [f]: ne sacerdos [g],

PLacuit, vt nullus.] CASVS. Statuitur hic, ut nullus eps pro chrismate tremissem exigat, sicut olim epi facere consueuerunt, ne ipsi uenundantes, sicut Simõ magus uoluit emere, damnabiliter venundentur.

a ¶Balsami.] Id est, chrismatis. nam post consecrationē chrisma est. Chrisma ergo uendi non põt, nec etiã in necessitate, cũ sit sacramẽtũ. 1.q.1.multi. & 1.q.3. si quis præbendas. & supra ea.quidquid.

Chrisma vẽdi non põt.

b ¶Tremissem.] Tertia pars solidi est tremissis. De hoc tremisse habes C. de ueste milit. fortissimis. lib. 12. & inde dicitur tremissis secundũ Isidorum, quasi ter missus solidum constituat.

Tremissis est tertia ps solidi.

PLacuit.] CASVS. Statuitur in hoc c. ut pro baptismi collatione nihil exigatur: spontè tamen oblatum potest recipi: & si timore extorsionis aliquis se subtraxerit à baptismo, anima periclitantis à tali presbytero requiretur.

c ¶Eorum.] Argu. ꝙ in eadem sit perditione & qui dãni causã, uel occasionem dat, & qui damnum dedisse uidetur. ĩ.23.qõ.5. de occidendis. & c.cũ homo. cõtra. 26.q.6.si presbyter. ĩ.27.q.2. si tu abstines. s̃.dist.55. si quis absciderit. ĩ. 17.qõ.4. diffiniuit. s̃. 50.dist.studeat. & c. sepè. ĩ.16.q.1.decime. Io. Sol. hoc intelligendum est de causa proxima, maximè cũ malo zelo causam uel occasionem præstant. H.

Damnũ dedisse vr̃, qui occasionẽ dãni dat.

d ¶Perditio.] Nihil enim interest an occidat quis, an causam mortis præbeat. ff. ad l. Cor. de sic. nihil, unde si præstito impunitatis sacramento seruos fugiẽtes ad ecclesiam sacerdos non reddiderit, & postea fugerint: fuga eorum à sacerdote quęrenda est, ut ĩ.17.q.4.diffiniuit. qui enim occasionem damni, &c. ff. ad l. Aquil. qui occidit. §.ult.

e ¶Requiratur.] Not. quòd pro loco, & tempore illicita redduntur, quæ simpliciter licita sunt, ut 27.q.1.neque uiduas.

EMendari.] CASVS Dicitur hic, ꝙ pro baptismo nihil recipiatur, nec pedes baptizandorum lauentur. Sequentia duo cap. plana sũt, in quibus dicitur, ꝙ pro sacramentis, uel ordinibus, sepultura, chrismate, communione, & luminaribus, nihil exigi debet.

f ¶Non mittant.] Præsumitur enim simonia 1. similis pręsumptio est ex tempore uel loco. ĩ.31.q.1.relatũ. s̃.dist.81.in omnibus. ĩ.8.q.3.c.1. & s̃.dist.57.si quis in ægritudine. ĩ.18.q.ulti. Eleutherius. contra extra de simo. cũ sit Romana. ĩ.ea.q.2.placuit. Sol. exaudi hoc de nummis exactis. nam sponte oblatos accipere possum. arg. ĩ.c.proxi. Alij dicunt hoc uitandum propter speciem mali. arg. extra de transact. constitutus. ff. ad leg. Iul. de ambitu. l. una. ubi dicitur, quòd accusatus non debet intrare domum iudicis. Hic arguè opus per se laudabile rationis temporis reprobari, & ne malignãdi occasionem inducat. licet enim nũmos in concham mittere opus pietatis sit, tempore tamen suscipiendi baptismi simoniæ suspicionem inducit. arg. est ff. ad l. Iul. de ambitu. l. vna. in fin. adeo ut si etiã sub aliquo prætextu tempore prohibito detur, præsumptio simoniæ non euanescat. arg. 57.dist. si quis in ægritudine 2. 8.q.3.c.primo.

1 Vñ subdit, ne sacerdos &c.

Opus per se laudabile ratione tẽporis reprobatur.

2 Et not. ĩ. 18.q.2. diffinimus.

g ¶Ne sacerdos.] Arg. non solum abstinendũ esse à malis, sed etiam ab omni specie mali. arg. supra 54. dist. generalis.

Abstinendũ est ab omni specie mali.

a ¶Lauan-

Lotio Mediolanẽsiũ.

a ¶Lauandi sunt.] Quia Mediolanenses primo aqua consecrata puerorum pedes lauant,& postea baptizãt: & non peccant, quia auctorirate Ambr.hoc faciũt: q̲a qui est mundus totus, non indiget nisi vt pedes lauet. Tamen in illa auctoritate intelliguntur pedes, id est, affectus pro tempore etiam luminum pretium interdici in extrauagan.Alexan.iij.de his sane. Hu.satis dicitur extra de Simon.non satis,& cap.cum in ecclesiæ. ADDITIO. Adde ad hoc quod legitur, & no.supra ea. emendari.Archid.

quod gratis accepit, pretio distrahere videatur. Neque pedes eorum lauandi sunt [a] à sacerdotibus, vel clericis.

Item ex concilio Triburiensi.

¶Pro perceptione baptismi,vel chrismatis aliquid exigi non debet. C. CV.

Pann.l.4.c.101. Iuo p.1.c.295.

DIctum est solere in quibusdam locis pro perceptione chrismatis nummos dari, similiter pro baptismo, & communione. Hoc simoniacæ hæresis semen detestata est sancta synodus, & anathematizauit, & vt de cætero nec pro ordinatione,nec pro chrismate,uel baptismo,vel pro balsamo, nec pro sepultura, vel communione quidquam exigatur,statuit; sed gratis dona Christi gratuita dispensatione donentur.

Item ex concilio Cabilonensi tempore Caroli magni, cap.17.

¶Non pro dedicandis basilicis,vel pro cæteris sacramentis ecclesiæ conferendis aliquid exigi debet. C. CVI.

Burc.l.4.c.93. Iuo p.1.c.287. Pann.l.1.c.98.

STatuimus, vt sicut pro dedicandis basilicis, & dandis ordinibus nihil accipiẽdum est: ita etiam pro balsamo siue luminaribus [b] emendis, nihil presbyteri chrisma accepturi dent. Episcopi itaque de facultatibus ecclesiæ balsamum emant, & luminaria singuli in ecclesijs suis concionanda prouideant.

13 *Sicut [c] ergo hæc sacramenta [d] licet simoniace ministrentur, tamen benedictionis effectum conferunt accipienti; & sic sacerdotalis vnctio, licet simoniace ministretur; suo tamen non debet carere effectu. Sed,sicut supra dictum est,illa sacramenta sunt necessitatis, hæc dignitatis: & ideo priuilegia illorum non possunt generare communem legem istorum. Habent ergo simoniaci vulneratum caput per simoniacæ manus prauam impositionem. Hoc autem de illis intelligitur, quos nec excusat ignorantia, nec attractionis uiolentia; qui ab illis ordinantur, quos indubitanter sciunt esse simoniacos; siue simoniace, siue nõ simoniace ordinentur ab eis. Vt enim distinguit Nicolaus Papa alij simoniace ordinantur à simoniacis: alij simoniace à non simoniacis; alij non simoniace à simoniacis.*

S.c.remissionẽ. §.sed notandũ.

Hanc distinctionem innuit Nicolaus Papa secundus scribens omnibus episcopis.

¶De triplici genere simoniacorum. C. XVII.

4.sent.dist.25. Pann.l.3.c.127.

STatuimus [e] decretum de simoniacis tripartita hæresi, id est,de simoniacis simoniace ordinatoribus, vel ordinatis, & de simoniacis simoniace a non simoniacis, & de simoniacis non simoniace a simoniacis. ¶Simoniaci simoniace ordinati, uel ordinatores secundum ecclesiasti-

SICVT ERGO. Hæc est 13.pars huius quæst.in qua intendit probare magister, ꝙ si aliquis ignoranter ordinatus fuerit à simoniaco, uel etiam compulsus, ꝙ dispensatur cum tali. Si autem scienter fuerit simoniacus, uel ordinatus à simoniaco, non dispensatur cum illo: & hoc probat per sex auctorit.Ioan.de Fãt. CASVS.Infert Gratia. quòd sicut hæc sacramenta.s. baptisma & chrisma habent effectum,licet simoniace ministrentur,sic & vnctio sacerdotalis. Sed est aliud in illis quàm in istis; quia illa sunt sacramenta necessitatis: hæc vero dignitatis. Simoniaci enim habent caput vulneratum, quos ignorantia,uel alia causa non excusat. Vnde Nicolaus distinguit. Alij ordinãtur simoniace à simoniacis. Alij simoniace à non simoniacis. Alij non simoniace à simoniacis. q̄ distinctio probatur p̲ sequens capitulum.

c ¶Sicut.] Accipit hic finem altercatio Gratiani, quæ quãdoque simoniacos comparat hçreticis, quandoque non, vt s̃.ead.§. quia ergo.& §.seq.

d ¶Hęc sacramẽta.]i. baptisma, & chrisma.

STatuimus.] CASVS. Hoc c.diuiditur in duas partes. In prima parte idem dicitur, qđ dictum est in distinctione Nicolai. In secunda parte quæ incipit ibi,[Simoniaci.] dicit,ꝙ simoniaci simoniace ordinati cum suis ordinatoribus debent deponi.Simoniaci uerò simoniace à non simoniacis ordinati,ab officio maleaccepto remouebuntur,sed ordinatores non deponẽtur: cum non simoniace à simoniacis ordinatis,poterit propter necessitatem dispensari ut in suo officio permaneant.

Pedes in litteris sacris significant affectiones.

affectus,scilicet ut habeãt cor purũ,iuxta illud: Quàm speciosi pedes Euangelizantium pacem,&c.

b STatuimus.] ¶Luminaribus.] Etiam in conficiendo chrisma necessarijs fraudem remouet. Nota

e ¶Statuimus.] Idem dicĩt hic,quod in §.nisi.q̲a subiungit

iungit quid iuris sit cum sic vel ordinantur.
a ¶Simoniacos autem non.] Illi sola voce non reatu simoniaci dicuntur. extra. de si. de simoniace. scilicet ꝓpter ordinationē à simoniacis factam, sicut vsurarius quandoque dicitur qui vsuras dat. ff. de vsur. debitor.
b ¶Misericorditer.] & ita dicitur, hic ꝙ non receperunt executionem.
c ¶Permanere.] In executione.
SED HOC. CASVS. Dicit Gratianus, ꝙ hoc ultimum membrum intelligitur de illis, qui ordinantur nō simoniace à simoniacis, quos ignorabant esse simoniacos, quos non reatus proprius facit simoniacos, sed ordinatio simoniaci.
d ¶Sed hoc.] Respicit ultimam partem capituli præcedentis, scilicet simoniacos non reatu, sed propter ordinationem, infra ca. proximo.
SI qui à simoniacis.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ si aliquis gratis ab epo, sed aliàs simoniaco fuerit ordinatus: si probauerit illum tunc temporis ab ecclesia toleratum, & nesciuisse illum simoniacum fuisse, poterit cum illo misericorditer dispensari. si uero sciuerit illum simoniacum esse, deponi debet. Sequens. c. patet, quod est notabile.
e ¶Si qui.] H. intelligit hoc c. de præcisis,

recipere ordines ſm plurimos doctores: exequi tamen non possum ordines sine dispensatione Papæ tantum, secundum quosdam, secundum alios cuiuscunque superioris. Ista tamen dispensatio debet fieri in occulto. ne infametur ille prælatus, cuius crimen occultum est. huic

cos canones à proprio gradu decidant †. Simoniaci quoque simoniacè à non simoniacis ordinati, similiter ab officio malè accepto remoueātur. ¶Simoniacos autem non[a] simoniacè à simoniacis ordinatos, misericorditer[b] per manus impositionem pro temporis necessitate in officio concedimus permanere[c].

† Adde ad hunc text. nota. in l. si quēquam., C. de episc & cleri.

Sed hoc[d] intelligendum est de ijs, qui ordinantur à simoniacis, quos ignorabant esse simoniacos. Hos facit simoniacos non reatus criminis, sed ordinatio simoniaci.

De quibus Vrbanus Papa in concilio Placentino, cap. 3. & 4. ait.

¶De ijs, qui non simoniacè à simoniacis ordinantur. C. CVIII.

SI qui[e] a simoniacis non simoniacè ordinati sunt, si quidem probare[f] potuerint se, cum ordinarentur, nescisse eos simoniacos esse, & si tunc[α][g] pro catholicis habebātur in ecclesia, talium ordinationes misericorditer sustinemus, si tamen eos laudabilis uita commendat. Qui uero scienter se a simoniacis consecrari (immo execrari) permiserint; eorum consecrationem omnino irritam esse decernimus. Magister ibid. C 4.

α ¶Et si tunc.] *Antea legebatur,* & quòd tunc, *quasi onus id probandi incumberet volenti se purgare. Emendatum vero est ex duobus manuscriptis istius concilij exemplaribus.*

Idem Nicolaus iunior. Hoc idem Alexander secundus.

¶Verba huius, & sequentis capituli erga simoniacos sunt in epistola Nicolai secundi, in qua concilium à se habitum refert: atque ea repetiuit Alexander secundus in epistola omnibus catholicis episcopis directa, quæ habetur Romæ manuscripta tribus peruetustis codicibus.

Ordinatus à simoniaco occulto an recipiat ordinis executionem.

qui tamen nesciebantur præcisi esse ab ordinatis. Nam opinio eius est, ꝙ si occultum est eum ordinatorē esse simoniacum, qui toleratur, ordinatus suscipit executionem, ut 15. q. 7. c. vlt. nisi sit notorium, vt 32. dist. §. verū. Vel nisi testibus hoc probari possit, vt ī ea. quisquis. & ideo vt locum habeat secundum eum quod hic sequitur, misericorditer, &c. necesse habet legere de ꝑcisis. Nos vero qui aliter sentimus. argu. ȷ̄. ea. quibusdā. & ī. c. reperiūtur. legimus hoc capitulum de occultis. nam quantumcunque occulti sint, & etiam ignorētur, iste non consequitur executionem. & hoc in simoniaco in ordine, & licet sine culpa istius ordinati cōtingat, indiget tamen dispensatione; & hoc in detestationem criminis, & iō dicit misericorditer, & licet hoc in ignorante, secus tamen in eo qui coactus est, ut inf. ead. cōstat. Nam ille de iure admittendus est ad executionem: & ea est ratio, quia magis constat nobis de voluntate coacti, quàm ignorantis. nec intelligas illud capitulum de absolute coacto, quia non recipiet characterem. extra de bap. maiores. §. si autem.

Simoniacus ꝑlatus si vult subditum inuitū ordinare, q̄d iuris.

f ¶Probare.] Per sacramentum. extra de sent. excom. si vero. Vel probatur eo ipso, ꝙ non probatur ī. C. qui mili. nō poss. super seruis, lib. 12. Sed pone ꝑlatum meū esse simoniacum. & vult me ordinare, si ꝓbare possum non debeo ab eo ordines recipere: si non possum déo huic tamen obuiat extra c. per tuas. Io. Hoc teneas pro certo, ꝙ si ego scio simoniacum esse aliquem, licet occultum, non debeo recipere ordines ab eo, vt in præ. decre. per tuas. & inf. ead. de cætero. & si uellet me cogere. potius debeo pati excommunicationem, vt extra de senten. excom. inquisitioni.

Ignorantiā allegās, eā probare tenetur.

f ¶Probare.] Hinc arg. ꝙ qui ignorantiam allegat, eā probare debet 1. & cum probatio tripliciter fiat, tunc scilicet directe cum probato eo ex quo id quod intendit, necessario aut verisimiliter sequitur: ignorantiæ tamen verisimilis probatio sufficit; quod patet ex eo q̄d dicitur, tunc pro catholicis habebantur. ex his quoque verbis seq. si tamen eos laudabilior uita commendat, argui potest præcedentia merita ad delicti post commissi veniam impetrandam prodesse. argu. ff. de re mili. non omnis. Io. argum. allegantem ignorantiam debere eam probare, ut infra 9. quæst. 1. ordinationes. inf. 34. quæst. vlt. in lectum. extra. de elect. innotuit. sup. dist. 82. proposuisti. contra inf. 3. q. 9. indicas. contra. B.

1 Concor. text. in l. verius. & ibi glos. & in l. cū de indebito. in glo. in ver. ignoranti. ff. de prob.

g ¶Et quod tunc.] 15. quæst. vlt. c. ult. arg, ȷ̄. 9. quæst. 1. cap. 3. contra. Solu. ibi namque dicitur ꝙ si qui ab hæreticis nominatim excommunicatis fuerint ordinati, ignorantes illos esse damnatos: eorum ordinationes ratæ habebuntur: hic autem dicit tunc ratas esse si eorum ordinatores pro catholicis habebantur. vnde colligi-

ligitur, ꝙ si tunc non catholici, sed dānati habebantur, talium ordinatio non toleratur. sed sciendum est, ꝙ nō semper contrarius sensus auctoritatis pro lege & certa ratione suscipiendus est: sicut in nonnullis decretorum locis diligentia lectoris inueniet. Vel dicatur strictius se

...nsus con...arius non pro lege ...cipiēdus

d ¶In dignitate.] Id est, in ordine. extra de simo. tanta. & no. infra ea. q. 5. c. 1. cum enim furtiuus sit charactere. infra ea. ordinationes. non potest dispensari. M. secus dixit extra de simo. ex insinuatione.

1 Et no. extra de renūciatio. post translatione. ibi uideas.

CONstat.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ si qui per coactionem ab hæreticis fuerint ordinati? si eorū communioni non cōsenserint, sed statim cessante violentia ad ecclesiam redierint, sufficienter excusant: at qui post mensem redeunt, rei tunc sunt acceptæ dignitatis.

¶De eo, qui ordinatur ab illo, quem scit simoniacum esse. C. CIX.

Iuo p. 5. c. 79. Pann. l. 3. c. 126.

DE cætero statuimus, ut si quis in posterum ab eo, quē simoniacum esse non dubitat[a], se consecrari permiserit; & consecrator, & consecratus non disparem damnationis sententiam subeant[b]: sed vterque depositus pœnitentiam agat, & priuatus propria dignitate persistat.

Item paulo superius.

¶Simoniacis in dignitate seruanda, nulla est impendenda misericordia. C. CX.

Magister ibidē Deusdedit p. 2. Iuo p. 5. c. 79. Pann. l. 3. c. 125.

ERga simoniacos nullam[c] misericordiam in dignitate[d] seruanda habendam esse decernimus; sed iuxta canonum sanctiones, & decreta sanctorum Patrum, eos omnino damnamus, ac deponendos esse apostolica auctoritate sancimus.

Subaudiendum est, nisi uiolenter attracti fuerint De his enim, & à quibuslibet hæreticis violenter ordinatis ait Innocentius ad episcopos Macedoniæ, epist. 22. c. 5.

¶De ijs, qui inuiti ad hæreticorum ordinationem trahuntur. C. CXI.

†*Eodem*] ori. *id est, Bonoso*

COnstat multos uim passos, atque inuitos, attractos, repugnantesque ab hæreticis † ordinatos. sed huiusmodi aliquis, si post ordinationem talem non interfuit, cum illi conficerent sacramenta, si communioni eorum particípatus non est, si statim[e] discedentibus illis α pessimo conciliabulo eorum abrenunciauit, & ad Ecclesiam redijt[f]; iste talis potest habere colorem aliquem excusationis[g]. Cæterum qui post mensem[h], aut amplius[i] redierūt, cum se considerarent ab hæreticis ordinatos; quamuis nihil ab eis acceperunt, rei sunt usurpatę dignitatis.

α ¶Illis] *In editione trium tomorum legitur,* discedēs de eius pessimo. *Sed editio quatuor tomorū, & codex canonum habet vt Grat. multa autem in hoc capite collector arbitratu suo aptauit.*

Tales[k] plerūq; intuitu pietatis reformat catholica ma-

e ¶Si statim.] Arg. ꝙ si qua alicui traditur inuita, & pro uiribus renuēs: si statim post traditionem fugerit, non tenet illud matrimonium: quod præsumitur ex uerbo, si statim. maximè si nunquam consensit. H. & ita per sequentia deprehenduntur præcedentia 2. 22. q. 2. quod ait. de pœni. dist. 3. Iudas.

Matrimonium nō tenet si mulier in uita alicui tradita statim fugerit.

2 Adde ad hoc q̄d legi. & no. §. 44. dist. multis.

f ¶Redijt.] Eo animo ut iterum non redeant ad eos: sicut dicit lex, ꝙ is qui fugit ab hostibus eo animo vt iterum ad eos redeat, non habet postliminium. ff. de cap. & postli. re. l. nihil interest. C. e. l. pen. nec enim satis est domū quem redisse, si mente alienus est, ut ff. de offic. præsi. l. 1. diuus. & 3. q. 9. indicas.

g ¶Excusatiōis.] Ar. ꝙ coactio excusat in ordinibus. sic 50. dist. presbyteros. 15. q. 6. c. 1. 20. q. 3. præsens. arg. cōtra. 15. q. 1. merito. & infra de conse. dist. 4. eos, quos.

Coactio in ordinibus excusat.

h ¶Post mensem.] Ar. ꝙ si aliqua alicui

ctius se habere in simoniacis propter odium ipsius horrendi criminis: & mitigantius in alijs peruersis ordinationibus: quod illo c. demōstratur. 9. q. 1. ab excommunicatis. Vel quod hic d̄r catholicis, non ad ordinantes, sed ad ordinatos refertur. B.

a DE cætero.] ¶Non dubitat.] Quia est notorium: vel per sententiā. H. sed contradicit littera.

b ¶Sententiam subeant.] Tu intellige de eo quem probare potuit simoniacum, qui est ordinandus. melius intellige secūdum quod dixi in glo. supra proxi. c. in glo. per sacramentum. uer hoc teneas A.

ERga simoniacos.] CASVS Dicit in hoc c. ꝙ simoniaci ad aliquam dignitatem promoti deponi debent: & nulla cum eis poterit fieri dispensatio. Patet sequens §. vbi excipit violenter attractos: siue à simoniacis, siue ab hæreticis attracti fuerint.

c ¶Nullam.] Infra ead. si quis neque. infra ead. q. 7. requiritis. infra ead. q. 5. c. 1. contra. Sol. hic simonia est in promoto & promouente.

inuita tradita fuerit: ꝙ aliquanto tempore cum eo in domo māserit, & cum potuerit non effugerit; si postea uirum dimiserit, poterit reuocari ab eo: quia ex tanto temporis consensu ratum fuit matrimonium. ar. 31. q. 2. de neptis. 63. dist. quanto. 50. dist. presbyteros. & dist. 45. de Iudæis. & extra de spon. ad id quod.

i ¶Amplius.] Arg. ad probandum cōsensum interfuisse matrimonio, si non statim diuerrit dum poterit. 16. q. 1. reuertimini.

TALES. CASVS. Dicitur in hoc §. ꝙ tales. s. ab hæreticis violenter attracti: siue statim redierūt, siue non, quandoque de misericordia tolerantur: sed cum simoniacis non dispensatur: nec authenticam, id est, fructuosam possunt agere pœnitentiam, nisi renunciauerint rei quam sunt simoniacè adepti: & tunc dispensatur cum eis, ut cum minoribus hæreticis dispensatur. Seque. capit. patet, in quo ostenditur qualiter cum hæretico dispensetur.

K ¶Tales.] Scilicet qui cōsenserint hæreticis: vel statim reces-

recesserunt, uel non statim. idem intelligo etiam post momentum, si iam consensissent. & idem post centum annos, si non consensissent. Nam semper accusaretur. ff. de re. mil. non omnes. §. qui captus. factum ergo tangit hoc dicendo, ideo tamē dicit, qui post mensem: quasi intra mensem redierint, semper fuisse inuiti præsumuntur: nisi contrarium probaretur: sed post mensem præsumerentur consensisse, nisi contrarium probaretur. Et est si. C. ad Velleia. l. si mulier perfectè.

a ¶Authenticam.] Id est, fructuosam: nisi executioni rei adeptæ renunciauerint, ut infra ead. q. si quis neque.

b ¶Vsurpatum est.] Id est, contra rigorem factum est: arg. C. de iur. do. ubi

c ¶Nouatianis.] Infra ea. quæst. 7. Maximum. & c. Donatum.

d ¶Minoribus.] Non enim cum maioribus hæreticis dispensatur, ut infra. q. 7. c. 1.

e ¶Ita etiam.] Cū simoniacis est dispensandum, ut iam habebitur.

f ¶Aliorsum.] Q. d. & hoc facit ad dispensationem.

g ¶Cognoscantur.] Arg. ꝙ si instrumentū sit falsum in aliqua parte, & in aliqua uerū: ubi uerū est, debemus illud recipere. C. de trans. si ex falsis. argu. contra. 9. dist. si ad sacras. & 42. dist. cap. quiescamus.

Instrm pro parte uerū & pro parte falsum esse potest.

h Omnis.] ¶Habeat.] Si tñ iterata vnctione nō fuerit maculatus, ut ĩ. q. 7. saluberrimum.

i ¶Inuenitur.] Si tñ illos ordines simoniacè non reciperet, & cū quibus dispenseꝉ, & cum quibus non, dicunt 1. isti versus.

ff. de his quæ in frau. cre. si pignus. Item nunquid est simonia abrenunciare beneficio ut alij detur. Non nisi deducatur in pactum: ut extra de præben. dilecto. spem tamen 2 inde habere non est simonia. extra de pact. cū pridem. Item qualiter regnū Dei pecunia possit emi: cū nihil

Beneficij renunciatio ut alij deꝉ, non est sp simoniaca.

2 Spē not. Pann. Feli. in c. cōsulta tiones. d̄ simo. Ang. & legistæ in l. sed & si lege, §. consuluit, de peti. hæred.

nus impositio cum satisfactione, & medicina pœnitentiæ: sed damnationem simoniacorum, & eorum, qui eis consenserunt, legimus; medicinam uero authenticam [a] *ex hac hæresi nominatim non legimus: nisi quòd, sicut vsurpatum est* [b] *in Nouatianis* [c], *vel Donatistis, minoribus* [d] *vtique hæreticis non canonicè, sed ex intuitu pietatis; ita etiam* [e] *ex his posse fieri colligimus, ideo etiam, quia aliorsum* [f] *per omnia orthodoxam habent fidem, nisi quòd spiritum sanctum credunt esse venalem. Et, vt ait B. Augustinus, hæretici, cum redierint, qua parte se absciderint ab ecclesia, curentur; qua vero parte adhæserint, cognoscantur* [g].

s̄. ead c. quod quidam. versic. sed sicut.

Hinc & Leo Ianuario α *Aquilegiensi, epist. 3.*

α ¶Ianuario.] *Sic etiam citatur infra ead. q. 7. c. saluberrimum. & sic habetur in manuscriptis Leonis codicibus, quamuis in excusis sit,* Iuliano. *Cæterum verba ipsa epistolæ referuntur in dicto c. saluberrimum. & ex parte supra ead. c. si quis hæretica. Nam hic sententia potius affertur.*

¶Qui ab hæresi ad ecclesiam redeunt, in quo inueniuntur ordine, ex beneficio perseuerent.
C. CXII.

Omnis cuiuslibet ordinis clericus, qui catholicam deserens unitatem, hæreticæ, vel schismaticæ coniunctionis contagione se maculauerit; si ad ecclesiā redierit cum legitima satisfactione, & erroris sui dānatione; hoc in magno beneficio habeat [h], si adempta sibi omni spe promotionis, in quo inuenitur [i] ordine permaneat.

s̄. ea. c. si q̄s hæreticæ. & ĩ. ead. q. 7. c. saluberrimum.
Poly. l. 7. tit. 5.
Pann. l. 3. c. 131.

De his autem, qui ordinantur simoniacè à non simoniacis (vtpote illi, qui data pecunia archidiacono, vel consiliarijs episcopi, episcopo ignorāte, hoc efficiunt, ut de manu eius sacros ordines accipiant) ita scribit Gregorius VII. lib. 6. Reg. in synodo Romæ habita, anno Domini 1078. die 19. Nouembris, c. 5.

¶Ordinationes, quę simoniacè fiunt, falsæ iudicantur. C. CXIII.

Ordinationes, quæ interueniente pretio [k], vel precibus [l], vel obsequio alicui personæ ea inten-

Poly. l. 2. tit. 38.
Iuo p. 5. c. 81.

1 Et not. 9. q. 1. in sum. ibi uideas. nam ibi ponuntur concord. ad ea quę sequuntur. Archid. Versus.

Si bis ordo datur, seu baptismus repetatur:
Vt subuertatur fidei status ordo petatur.
Vel si præstetur quod vtrumque Simon operetur.
Vt dispenseꝉ, spes irrita prorsus habetur. s̄. ea. si quis.

DE HIS. CASVS. Prosequitur de his Gratianus hic, qui simoniacè à non simoniacis ordinantur, & casus planus est.

Ordinationes.] CASVS. Dicitur hic ꝙ falsa iudicatur ordinatio, quę pretio, precibus uel obsequio cōfertur. Idem dicitur de ordinatione eius, qui canonicè non eligitur: quia taliter ordinatus non intrat per ostium, sed fur est & latro. Patet seq. §.

k ¶Pretio.] Dato, uel retento uel promisso. C. de trāf. transactio. nā remittere dare est. extra de testi. veniēs 1.

nihil sit spiritualius. s. de pę. dist. 1. medicina. & nō ordo uel honor ecclesiasticus. & est ratio: quia cum uenden re regnum cœlorum non potest esse malitia: hic secus. sed falsum est regnum Dei emi: sed ex misericordia meritisque præcedentibus acquiritur. 13. q. 2. animæ. de pœ. dist. 1. medicina.

l ¶Vel precibus.] Hoc de precibus pro indigno, & carnali amore impensis uel à se porrectis: aliàs non, ut infra eadem, latorem.

l ¶Vel precibus.] Hic habes ꝙ preces inducunt simoniā, ut ĩ. c. sunt nonnulli. 8. q. 1. Moyses. & hoc uerum est si aliquis pro seipso petat. talis autē se ingerit: quod non licet, ut 8. q. 1. in scripturis. & extra de iure patro. per nostras. Alij dicunt, quòd aliquis pro se, si est dignus,

Preces qñq̄ simoniam inducunt.

dignus, potest petere. nam Petrus dixit: Quid ergo fiet nobis, qui secuti sumus te? & ita pro seipso petijt. Sed si preces porriguntur ab alio, distinguitur, ut 8.q.2.in summa.& q.1.c.Moyses.Io.
a ¶Intẽtione.] Ergo sine ea intẽtione nõ est simonia alias se

vult probare in quibus & quibus modis committatur simonia directe. & dicit ꝙ tribus: s.in munere à manu: munere à lingua: munere ab obsequio, & hoc usq; ad §.] Quolibet.] Ioan.

tione [a] impenso, vel quæ non communi consensu cleri, & populi secundum canonicas sanctiones fiunt, & ab ijs, ad quos consecratio pertinet, non comprobãtur, falsas † esse dijudicamus: quoniam, qui taliter ordinantur, non per ostium, id est per Christum intrant; sed, ut ipsa ueritas testatur, fures [b] sunt, & latrones.

†*irritas*] ori. & Polyc.
*Io.*10.

14 *Quia ergo simonia tripliciter in capitulo notatur, videndum est, quot modis pretium in hac hæresi detur.*

Hoc B. Gregorius in Euangeliorum tractatu hom. 4. in fine exponit dicens.

¶De multiplici genere simoniacorum. C. CXIIII.

Anſ.l.6.c.83.
Burc.l.1.c.113.
Iuo p.5.c.86.
Pann.l.3.c.121.

SVnt nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt [c], & tamen sacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largitate eadem, laudis solummodo retributionem quærunt. ¶Hi nimirum, quod gratis acceptum est, gratis non tribuunt: quia de impenso officio sanctitatis, nummũ expetunt fauoris. Vnde bene, cum iustum uirum describeret [d] propheta, ait: [Qui excutit manus suas ab omni munere] Neque enim dicit, qui excutit manus suas à munere, sed adiunxit, [ab omni:] quia aliud est munus ab obsequio [e], aliud munus à manu, aliud munus à lingua †. Munus quippe ab obsequio est subiectio † indebite impensa. Munus à manu, pecunia est. Munus a lingua, fauor. Qui ergo sacros ordines tribuit tunc ab omni [f] munere manus excutit; quando in diuinis rebus non solum nullam pecuniam, sed etiam humanam gratiam [g] non requirit.

*Esa.*33.

†*al. seruitus*

Idem in regesto.

¶Aeternam damnationem inueniet, qui quolibet munere ad sacros ordines accedit. C. CXV.

SI quis neque sanctis pollens moribus, uel neque a clero, populoq; vocatus [h], vel pulsatione coactus, impu-

SVnt nonnulli.] CASVS. Ostenditur hic, quòd non solum si pecunia accipiatur pro ordinatione committitur simonia: sed si obsequium vel fauor, siue humana gratia propter hoc accipiatur. & hoc probatur auctoritate Esaiæ.
c ¶Accipiunt.] Extra de si.& si quæstiones.
d ¶Describeret.] Nõ est in Esaia id quod sequitur, sed in psalmo: Iudica me domine; ibi, in quorum manibus.
e ¶Ab obsequio.] Et sic uidetur, ꝙ nõ possim seruire pro beneficio, vt hic.& s̃.ꝓxi. ar. contra.12.q.2. quicunque suffragio. & c.charitatẽ. & de cle. non resi. de cætero. licite etiam potest quis sperare uel appetere dignitates, vt 74.dist. consuluit.61.dist. q̃d proderit. & extra de pac. cum pridem. Sol. H. dicit si directe habeat animum ad hoc cum seruit, est simoniacus, ut 8.q.1. sunt quidam. Sed tu dic ꝙ si dignus est, & dignũ exhibet seruitiũ, non est simoniacus, ut hic & extra de cle. non resi. de cætero. aliàs si ĩdignus, ẽ uel dignus, & ĩdigne seruit, simoniacus est: & hoc notauit cum dixit, Seruitus indebite, &c. & licet dignus seruire possit, non tamen hoc potest duci in pactionem. nam illud simoniacum est. extra de pac. pactiones. nullum ergo munus dabit nisi illud quod aliàs fuisset daturus propter aliquas necessitates, vt extra ea. & si quæstiones. uel nisi det xenium aliquod, vt ff. de of. procon. l. solent. §. vlt. uel nisi recipiat illud ad stipes templi, ut sup. ead. iudices.

Concor. x. in l.qđ Mæuius. de hære. stit. & in à procura re. & ibi ona gl. C. anda.

Simonia- us furi cõ aratur. apa dispẽ re põt cũ moniace dinato, li et ordini ale susce to non re unciet. Sub. vnde õ est opus essione. ar . de pec. peculiũ. .pen. in fi. ed sufficit actũ cõñ- nari. ff. de uccel. l. cũ ir.

aliàs secus, ut not. extra de simo. nemo. H.
b ¶Fures.] Videtur ergo cum simoniacus furi comparetur, ꝙ cum simoniaco nemo possit dispẽsare, nisi renunciet ordini male suscepto, vt j̃. ead. si quis neq;. & s̃. ead. erga. & extra ea. nobis. in si. quia nec vitium furti purgatur, nisi res furtiua redeat in potestatẽ Domini, vt 14.q.6. si res aliena. Istud satis concedi posset: & secundum hoc posset dici, ꝙ simoniacus nec etiã characterem reciperet: quia simoniacus debet renunciare rei, quam vitiose est adeptus. Cõstat ꝙ executioni nõ renunciaret. quia executionem nũquam habuit, characteri etiam non potest renunciare. Vnde satis uidetur quòd non receperit characterem: nisi uelles dicere ꝙ recepisset possessionem characteris; sicut fur dicitᵉ habere rem furtiuam, id est, possessionem rei, tamẽ credibilius est ut dicatur quòd habeat characterẽ, & quòd Papa possit cum eo dispensare, licet ille non renunciet, nam etiam uitium furti potest purgari re apud furem manente. ff. de vsuca. si fur. in prin. idem videtur in violento detentore, ut ff. de preca. certe. §. Iulianus 1.
QVIA ERGO. Hæc est 14. pars quæstionis, in qua

f ¶Ab omni.] Vt omnia particularia & singularia cõprehenderet. s̃.19.dist. si Romanorum. si. j̃.14.q.3. putãt. infra e.q.3. saluator. j̃.31.q 1. ꝙ si dormierit 2. Not. ꝙ dicit indebite, nam si debite impendatur, nõ ita fit, vt j̃. ea.q.3. saluator. Et exponit Bazianus indebite, .s. cũ indebite dignus, vel debite indignus seruit pro beneficio. aliàs non. ar. insti. de societate. §. de illa.
g ¶Gratiam.] s̃.24.dist. quando.
SI quis.] CASVS. Si quis per simoniacam prauitatem ordinem vel dignitatem ecclesiasticam acceperit. nisi in uita reliquerit, & finaliter pęnituerit, in ęternum peribit. Planum est sequens capitulum, & per se patet.
h ¶Vocatus.] Et etiã licet ualde dignus sit, non tñ effrænata temeritate, sed trepida deliberatione onus sacerdotij

a Per ista iura vr̃ ꝙ idem esset si simpliciter dixisset.

cerdotij debet subire, vt s̃.ead. non est putanda.& dist. 15.nerui.61.dist.miramur.

Beneficiũ conferẽs in digno pp amorem, simoniacus est.

a ¶Amore.] Ex hoc collige omnem illum esse simoniacum, qui ductus amore alicui indigno beneficium confert.ar.extra de sim.nemo.nam ex quo fauor tertij nimium fauoris inducit : multo magis ipsius qui ordinatur. Vel expone hoc ita ꝙ cesset iste intellectus, iniusto cordis amore; id est, cupiditate & ambitione.

b ¶Comitatu.] Id est, seruitio.

Munus fraudulẽtũ.

c ¶Fraudulento.] Fraudulentũ est munus eum dicit se aliàs uoluisse hoc ei dare, ut extra ead.& si quęstiones. Vel quando altera pars dicit se expẽsas fecisse, & illas petit ut cedat beneficio, ut extra de pact. cum pridem.

d ¶Non spõte.] Hoc idem de quolibet crimine: sed hoc dicitur ad terrorem. Et not. ꝙ dicit sponte: quia si cogeretur iuris ordinem dimittere: nisi sponte, non ualeret ei ad salutem.

Pœnitentia nõ ualet ad salutem nisi perseueret usq; in finem.

e ¶Mors.] Ex hoc (ut dixi) in quolibet crimine non ualet pœnitentia ad salutem, nisi perseueret animo vsque in finem. de pœ. distin.1. §.his autem. vers.item illud. Ioannes. Et licet de omnibus alijs criminibus possit quis pœnitere ordine retento, ut 82. dist.presbyter.50.dist. de his.hic non, nisi renunciet ordini. extra de si. tanta. vnde non uidetur ꝙ hic locum habeat admonitio uel denũciatio. Ar.cõtra. j.q.ult.c. patet.dic ut extra de accusatio. super his.

f DE ordinationibus.] ¶Supplicationem.] j.e.latorẽ. contra: ubi Papa ad supplicationem quorundam ordinat quẽdã. Sed distingue: aut aliquis petit pro se: aut alius pro ipso, vt s̃.ea.ordinationes.8.q.1.§.his.vel dic, ibi de carnali, hic de spirituali.

ibi, [Scimus quippe.] Tertia ibi, [Qui videlicet. Quarta ibi, [Et cum primo.] Patet c.seq.per se.

g ¶Quibusdam.] Primo dicit Gre. se dolere ꝙ in illis partibus nemo ꝓmouet̃ ad sacrũ ordinẽ sine cõmodi datione. Secũdo ꝓbat̃ auctoritate Dñi simoniacos ipso iure esse

denter Christi sacerdotium iam quolibet facinore pollutus, iniusto cordis amore [a], vel sordidis precibus oris, siue comitatu [b], siue manuali seruitio, siue fraudulento [c] munusculo episcopalem, seu sacerdotalem, non lucro animarum, sed inanis gloriæ auaritia fultus dignitatem acceperit, & in uita sua non sponté [d] reliquerit, eumque insperata [α] mors [e] pœnitentem non inuenerit; proculdubio in æternum peribit.

α ¶Insperata.] *In aliquot vetustis Gratiani codicibus legitur*; in aspera mors pœnitentia.

Hinc idem Gregorius Ioanni Corinthiorum episcopo, lib. 4. epist. 55. seu c. 99. scribit.

¶Pro ordinationibus nihil omnino accipiatur.

C. CXVI.

s̃.dist.110.c.nouit.
Ans.l.6.c.90.
Poly.l.2.tit.1.

DE ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione uetuimus. Oportet ergo, ut neque per commodum †, neque per gratiam, aut quorundam supplicationem [f] aliquos ad sacros ordines consentiatis, uel per mittatis adduci.

† *al. donum.*

Item vniuersis episcopis per Elladem † prouinciam constitutis, eod. lib. epist. 56. seu c. 100.

† *al. Helledam*

Et eod.l.ep.51. & 55.& l.5.epi sto.7.
Burc.l.1.c.21.
Iuo p.5. c.108.

¶Nec pretio, nec prece, nec gratia, nec supplicatione aliqui ad sacros ordines accedant. C. CXVII.

QVibusdam [g] narrantibus agnoui, quòd in illis partibus nullus ad sacrum ordinem sine commodi datione perueniat. Quod si ita est, flens dico, gemens denuncio, quia cum sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoq; diu stare [h] non poterit. ¶Scimus quippe ex Euangelio, quid redemptor noster per semetipsum fecerit: quia ingressus in templum cathedras vendentiũ columbas euertit. Columbas quippe vendere est, de sancto spiritu (quem sibi consubstantialem Deus omnipotens per impositionẽ manuum hominibus tribuit) commodum temporale percipere. Ex quo, ut prædixi, innuitur, quid sequatur: quia, qui in templo Dei columbas vendere præsumpserunt, eorum [i], Deo iudice, cathedræ ceciderunt. ¶Qui uidelicet error in subditis cum augmento propagatur. Nam ipse quoque, qui ad sacrum ordinem perducitur, iam in ipsa prouectus sui radice vitiatus, paratior [k] est alijs uendere, quod emit. Et vbi est, quod scriptum est? [Gratis acce-

Matth.21.

QVibusdam narrãtibus.] CASVS. Dicitur hic sacros ordines uel ecclesiasticos gradus non gratis, sed commodi datione acceptos diu stare nõ posse: cum intus orti per consecrationem iam decidãt. Secundo, quia Dominus cathedras uẽdentium columbas de templo euertit. Tertio, quia paratiores sũt alijs vendere quod emerunt. Quarto, quia ipsorum hæresis in primitiua ecclesia fuit damnata. Secunda ratio est

iure esse suspẽsos. Tertio prohibet hoc de cætero fieri: & statuit pęnam in committentes.

h ¶Stare.] Quo ad id in quo nunq̃ stetit, s.quo ad executionẽ.ar.ff.de cõst.pecu.id qđ.ar.j.32.q.2.Moyses.

i ¶Eorum.] Et ita simoniaci ẽt occulti ipso iure sunt suspensi: non tamen uitandi sunt secũdum quosdam, cum probari non potest in eis simonia. 6.q.2.si tm̃.sic exaudi extra de simo.tanta.& sup.ead.reperiuntur.

K ¶Paratior.] Quod noua testa capit, inueterata sapit. [Quo semel est imbuta recens seruabit odorem, Testa diu:] & est.si ĩ auth.ut iud.sine quoquo suf.§.1.coll.2. ubi dici

Aesopus Horatius 1 epistolis.

ubi dicitur: dato enim uno illicito principio, necesse est eum, qui dationem facit, plures manus circuire, &c.

a ¶ Et actionis.] Hic argue carnales preces pro digno porrectas non facere simoniã, secus in pecunia, uel obsequio: quæ loco pretij intercedere solent, quod preces non sed, & pro indigno magis detestatur ecclesia munerum dationem, quam precum effusionem. Vel dic, quod hæc dictio, nisi, non excipit a supplicatione, sed a uerbo promouere, sic ponitur su. 38. d. sedulo, ver. nouerit.

b Nullus.] ¶ Culpetur.] Et puniatur pena centum aureorum: & irrogatur infamia, qui petierit aliquam dignitatem. ff. ad leg. Iul. de ambitu l. 1. & ĩf. q. 7. sãcim⁹. Arg. cõtra. ff. de off. prçt. Barbarius, sed soluetur inf. q. 6. sicut is.

c ¶ Religiosis.] i. clericis, & per hoc expone illud c. 20. q. 3. p̃sens, in fi. argu. gradum altiorem grauius facere commissum, vt inf. 11. q. 3. præcipue, arg. ĩf. 25. q. 1. nulli, & 8. q. 2. illud quidem.

Preces carnales pro digno porrectæ simoniã nõ faciunt. Bona quæsit.

pistis, gratis date.] Et cum primo contra sanctam ecclesiã simoniaca hæresis sit exorta; cur non perpenditur cur nõ videtur quia eum, quem quis cum pretio ordinat, prouehendo agit, vt hæreticus fiat? Ideoq; hortamur, vt nullus vestrum denuo hoc fieri patiatur: sed neque gratia alicuius, neque supplicatione aliquos ad sacros ordines audeat promouere, nisi eum, quem vitæ, & actionis [a] qualitas ad hoc dignum esse monstrauerit. Nam si aliter factum denuo senserimus, districta, & canonica illud noueritis vltione compesci.

Infamia irrogatur dignitatẽ petenti.

Gradus altior aggrauat delictũ.

Item Symmachus ad Cæsarium, epist. 1. c. 5.

Ansel. l. 6. c. 76.

¶ Ad episcopalem honorem nullus per ambitum accedat. Cap. CXVIII.

Nullus itaque per ambitum ad episcopalem honorem permittatur accedere. Nam cum hic excessus in laica conuersatione culpetur [b], quis dubitat, quin religiosis [c], & Deo seruientibus incutiat opprobrium?

Item Gregorius Adeodato episcopo, lib. 2. indict. 11. epistola 48.

¶ De eodem. Cap. CXIX.

† *ordines aspirare, nisi.*] *orig.*

Estote ergo præcipue in ordinatione soliciti, & ad sacros ordines † nisi prouectiores ætate, & mundos opere nullatenus admittatis, ne forte semper esse desinant, quod immature esse festinant. Eorum enim, qui in sacro sunt ordine collocandi, prius vitam moresque discutite, & vt dignos huic officio adhibere possitis, non vobis potentia, aut supplicatio quarumlibet subrepat personarum. Ante omnia autem cautos vos esse oportet, vt nulla proueniat in ordinatione venalitas ne (quod absit) & ordinatis, & ordinantibus periculum maius immineat. Si quando igitur de his tractare necesse est, graues [d] expertosque viros consilijs † vestris adhibete participes; & cum eis communi de hoc deliberatione pensate.

† *al. consilij vestri.*

¶ *Caput hoc duobus locis, vbi visum est expedire, locupletatum est ex originali.*

Item Columbo episcopo, lib. 2. indict. 11. epist. 47.

¶ Neque fauore, neque venalitate ad sacros ordines quisquam promoueatur. Cap. CXX.

Pueri [e] ad sacros [f] ordines nullatenus admittantur, ne tanto periculosius cadant, quanto citius [g] cõscende-

Estote.] CASVS. Præcipit hic Gregor. vt epi promoueant mũdos corpore, & prouectiores ætatæ, & qui sunt moribus comendati: nec potentia nec etiam supplicatio aliqua p̃ ualeat, sed merita personarum.

d ¶ Graues.] Sup. 24. dist. quando.

Pueri ad sacros ordines.] CASVS. Dicitur hic, quod pueri ad sacros ordines nõ sunt præponere promouendi. Item dicit quod venalitate, uel potentia, uel supplicatione, uel fauore, nõ debet indignus aliquis promoueri. Seq. §. cum seq. c. patet.

e ¶ Pueri. Pueri dicuntur intra 14. annũ. x. de æta. & qua. ca. adecerũ, uel pueri. i. Neophyti r. 48. d. sicut Neophytus.

f ¶ Ad sacros.] Nam [illegible] minores ante xiiij. annũ bene possunt accipere, licet non oẽs, & ita intelligat 77. dist. c. 3. quia nõ [illegible] 77. di. in singulis. Tamẽ si puer ordinetur in sacris ordinibus, bene recipit characterem.

1 Pueri qui sũt. Hoc uerbũ, puer [illegible] not. 77. d. [illegible] Puer ĩ sacris ordinat⁹ characterẽ recipit.

2 Idẽ tenet hic Ioan. de Fa. & de cle. per sal. promo. c. 1. Ordo [illegible] noribus generandis.

[illegible] ut inf. eadem. q. 5. c. ult. & licet pro indigno [illegible] simoniam, tamen propter merita dignitatem [illegible] ut inf. 32. q. 2. quidquid. Ioan. Sed quare [illegible] committitur simonia in precibus oblatis pro digno quam in pecunia? Respondeo: ideo quia in precibus nihil dat de suo: & ideo ibi nullum intelligitur esse commercium, nam perdere uerba leue est: & [illegible] ad accipientem arg. C. de do. inter ui. & uxor. maritus. ff. de dona. Aristo. sed in alio casu dat, cum possit recipere minores ordines [illegible] in singulis. Sed nunquid tenetur continere [illegible] cap. [illegible] alias non. 2. Nã & uoto & sacramento se obligare potest doli capax. extra de deli. pue. cap. 1. sed religioni non, ut not. 27. q. 2. §. cum ergo. 20. q. 2. c. 2.

Perdere uerba leue est.

f ¶ Ad sacros. Si tamen ordinentur, ordines suscipiunt sacros, etiam [illegible].

g ¶ Quanto citius. Sup. dist. 48. sicut nam, casum: appe[illegible] &c. G[illegible] honorũ non promiscua [illegible] est

est, non enim prius gerere debet maiorem honorem, quam minorem. ff. de mu. & honor. §. gerendorum. ADDITIO. Ad idem 58. d. c. 1. & 2.

a LAtorem.] ¶ Per intercessionem.] Nam sæpe Papa ad intercessionẽ laicorum ordinat, vel dispensat. vel tolerat, vt 28. d. de Syracusanæ. 50. d. clerico. 63. d. Salonitanæ.

b ¶ Proficere.] Ext. de ma. & obed. per tuas, ext. de tẽp. or. cũ in distribuendis. ADDITIO. Iste con cor. probãt quod iste sine licentia Papæ nõ poterat promoueri: & ad hoc inducuntur Arch.

FIlium.] CASVS. Helias abbas rogauit P. pã, vt quendam suum clericum promoueret, & eum postea sibi transmitteret. Ad cuius p̃ces Papa eum in diaconum promouit, sed eum sibi non transmisit: quia non est consuetudo ecclesiæ Romanæ cũ sit ĩ ea cõsecratus, & q̃a ab sentiã illius abbatis in eius pręsentia voluit compensare.

c ¶ Mandastis.] & ita mandat minor maiori sic. 11. q. 3. rogo.

d ¶ Non hẽt.] sine licentia eius 63. dis. literas, & quo ad hoc nihil est speciale in eccl. Ro. vt 21. q. 2. c. 170. d. sanctorũ. Sed ordinati a Papa licet inter alios digni honore sint, subsunt tñ ẽpis. ext. de ma. & obed. per tuas. ff. de albo scri. l. vlt. & p̃ferenĩ eis tm̃ qui sunt eiusdẽ ordinis. ff. e. l. 1. & ab ẽpo põt deponi 1. ordinatus a Papa.

Ordinati a Papa subsũt episcopis.

1 Cõiter no. contra in p̃ce. decre. per tuas. s. quod nõ põt ẽps talẽ deponer̃, quod ibi approbatur per Vin. Inno, Ho. & L. sic sentiũt & cum. Io.

NON ITAQVE. CASVS. Grat. soluit hic cõtrarietatẽ præmissorũ, c. quam fecit de precibus, & interserit quædã verba ĩ §. ibi, nõ solũ p pter sequens capitulum, cuius casus cũ seq. §. patet.

e ¶ Ordinãdi] & ita aliquis põt pro se dignas p̃ces offerre, quod H. non concedit 2. in quo nõ credo cũ benedictere: q̃a multos condemnat arg. p Io. 14. q. 5. nõ sane 16. q. 1. reuertimini.

Preces dignas pro se põt quis offerre.

2 In hac s. ĩa est Ho. sed La. sentit cũ Io.

f PEr principalem.] Hoc c. habes. 9. q. 3. §. vlt. ¶ Potestatem.] Hoc idem potest 3. episcopus. 2. q. 7. cum pastoris, ext. de cler. non resid. de cætero. ADDITIO. Idem tenet Io. de Fãt. de hoc legitur, & no. 43. dist. c. 1. & 11. q. 3. qui resistit. Arch.

3 Sed contra 16. q. 1. cum pro vtilitate uer. de hoc.

QVO-

re ad altiora festinant. Nulla sit in ordinatione venalitas: potentia, vel supplicatio personarum, nihil aduersus hæc, quæ prohibemus, obtineat. Nam proculdubio Deus offenditur, si ad sacros ordines quisquam non ex merito, sed ex fauore (quod absit) aut ex venalitate prouehitur.

E contra Idem Gregorius quibusdam supplicantibus vnum acolythum, & alterum diaconum legitur ordinasse sicut ipse scribit lib. 7. indict. 1. epist. 2. Petro[a] episcopo Corsicæ inter cætera.

a ¶ Petro.] *In codicibus impressis epistola vnde caput hoc sumptum est, inscribitur* Chrysanto Episcopo. *Verum in codice peruetusto Vaticano earundem epistolarum inscribitur* Petro Episcopo per Corsicam, *Anselmus autem eodem modo habet ac Gratianus. Ad Petrum Episcopum Alexandriæ de Corsica legitur epistola alia quinto lib. c. 122. quamuis sit fortasse mendum in voce,* Alexandriæ, *& scribendum videatur,* Aleriæ.

¶ Episcopo interueniente, Papa quendam acolythum ordinauit. Cap. CXXI.

Ansel. l. 7. c. 79. † al. pro intercessione.

LAtorem præsentium per † intercessionem [a] sanctitatis vestræ acolythum fecimus: quem ad obsequia vestra transmisimus, vt si in lucrandis animabus amplius seruierit, proficere [b] amplius possit.

Idem Heliæ presbytero, & abbati, lib. 4. epist. 30. seu cap. 74.

¶ Quisquis in Romana ecclesia sacrum ordinem acceperit, ab ea vlterius egredi non poterit. Cap. CXXII.

Ansel. l. 7. c. 78. † nostrum.] orig.

FIlium vestrum† Epiphanium mandastis [c], vt ad sacrũ ordinem prouehere deberemus, vobisque transmittere. Sed in vno vos audiuimus: in alio autem minime audire potuimus. Diaconus quidem factus est, sed quisquis semel in hac ecclesia ordinem † acceperit, egrediendi ex ea vlterius licentiam non habet[d]. Si ergo vos videre non potui; hac ex re consolationem habeo, quia in filio vestro requiesco.

† al. sacrum ordinem.

Non itaque quorumlibet precibus ordinationes factæ, falsæ diiudicantur, sed hæ demum, quæ precibus ordinandi [e], vel eius amici, non spirituali, sed carnali affectu porrectis fiunt, cum alias futuræ non essent: quas non charitas interueniens, sed ambitio supplicans extorquet. Non solum autem clericos cuiuslibet episcopi Summus Pontifex in ecclesia Romana valet ordinare, verumetiam opportunitate exigente monachos, & quoslibet clericos conuocare potest, & inuitare.

Vnde Nicolaus Papa Michaeli Imperatori in epist. quæ incipit. [Proposueramus.]

De eodem. Cap. CXXIII.

infra 9. q. 3. c. 1. principium. Ansl. l. 1. c. 75. & l. 2. c. 14.

PEr principalem [f] beatorũ apostolorum Petri, & Pauli potestatem [g] ius habemus non solum monachos,

QVOLIBET. Hæc est 15. pars q. in qua intendit probare, ꝙ sicut ordines pretio non sunt dandi: ita nec pretio restituendi: & ꝙ sic simoniacus (Scilicet indirecte) & sacrilegus qui promotionem vel electionē alicuius impedit, vel ecclesiæ consecrationem vel fundationem & hoc probat per tres auctoritates sanctorum, & per sex leges principum Ioan. de Fan.

verum etiam quoslibet clericos de quacunque diœcesi, cum necesse fuerit, ad nos cōuocare, atque ecclesiasticis exigentibus opportunitatibus inuitare.

15 *Quolibet ergo munere interueniente, falsa dijudicatur ordinatio. Sicut autem pretio interueniēte sacri ordines nō sunt tribuendi; ita nec restituēdi. Vt enim ait beatus Ambrosius sacri ordines nec p̄tio sunt emēdi, nec redimēdi.*[a] *Hinc etiā Gregorius VII. ait lib. 6. reg. in concilio habito anno Domini 1078. pontificatus sui 6. c. 10.*

Poly. l. 4. tit. 41.

¶ Pretio interueniente sacerdotale officium non restituatur. Cap. CXXIIII.

NVllus episcopus grauamen, seu seruile seruitiū[b] ex vsu[c] cōtra ecclesiasticam normam[d] abbatibus, seu clericis suis imponat: vel interdictū sacerdotale officiū pretio interueniente restituat.[e] Quod si fecerit, officij sui periculum subeat.

Qui autem[f] *pecuniam accipiunt, vt ordinandis sacros ordines non tribuat, vel vt canonicæ electioni assēsum non præbeant, aut ecclesijs ædificandis, uel consecrandis lapidem benedictum, vel consecrationem subtrahant, multis argumentis acceptæ pecuniæ rei, & infames*[g] *esse probantur.*

Ait enim Paschalis secundus.

¶ Sacrilegi sunt iudicandi, qui ecclesiā Dei non permittunt regulariter ordinari. Cap. CXXV.

SVnt quidam, qui vel violentia, vel fauore non permittūt ecclesias regulariter ordinari. Hos etiam decreuimus vt sacrilegos[h] iudicandos.

a ¶ Redimēdi.] Extra de simo. querelam. &c. si nullus.

NVllus episcopus.] CASVS. Præcipitur in hoc ca. vt episcopus prætextu alicuius consuetudinis clericis uel abbatibus grauamen aliquod non inferat, nec pretio interueniente officium restituat: quod si fecerit tanquam simoniacus punietur.

b ¶ Seruile seruitium.] Vocat angariam vel perangariam, quod lex vocat fore sordidum munus 16. q. 1. §. nouarum 1 in l. placet.

c ¶ Ex usu.] Id est, non assuescat. vel ex vsu præter id quod hactenus est constitutum: quasi ratione præscriptionis, ut angarias sacerdotibus non imponat. Cum enim de aliqua rerum præscriptione agitur, inspiciendum est vtrum communi iure talia a talib. possideri valeant nec ne. Primo casu sola longæ usurpationis detētione currit præscriptio,[2] vt 16. q. 3. & 4. per totū. saluo eo, quod de militibus dicitur ead. causa & q. c. licet. &c. inter memoratos. Secundo casu non currit præscriptio. Præscriptio enim ius aduocat creatum, nouum autem non creat, ut 33. q. 5. quod Deo. & dist. 100. cōtra morem, & d ... illud autē. 16. q. 1. c. ult. & q. 3. §. potest etiam & quæst. ... decimas & inf. ead. quæst. 3. quæsitū. in his omnibus & in alijs infinitis casibus præscriptio euanescit. quia non est proditum ius commune scriptum, vel non scriptum, quo tales talia valeant possidere. Ioan. Hæc regula fallit extra de causa pos. cum ecclesia, & extra de præscrip. auditis. Io. Sed certe non fallit. quia iura incorporalia quasi possidentur; & interdicta pro eis possessoria constituta sunt. ff. de serui. quoties. B.

c ¶ Ex usu.] Nam tēpus nō est mod⁹ &c. 10. q. 3. q̄ a cognouimus. ff. d̄ act. & obl. obligationem fere. §. Placet. nisi forte cuius nō extat memoria ar. ff. de aqua quoti. & æsti. & ext. d̄ uerb. sig. c. abbate.

d ¶ Ecclesiasticā normam.] Nam iusta d̄ causa bene potest ab eis auxiliū petere. ext. de censi. cum Apostolus. Et sic nō est contra 18. q. vlt. seruitiū, quia illud intelligitur de licitis: hoc de illicitis.

e ¶ Restituat.] Nec absoluere pōt ꝓ pretio, nisi sit consuetudo extra de simo. nemo. Item nec reconciliare. extra de sim. c. nemo Sed nūquid ipsi clerico licet redimere, cū iniuste suspensus est? Videtur ꝙ nō su. §. proxi. in fi. extra de si. Mattheus. Arg. contra scilicet, quod possit redimere ius suum & vexationem suā. inf. q. 3. quæsitum[3] ext. de usu. c. 1. & extra de sim. dilectus. dic vt ibi; immo & si quid dederit, repetere poterit. C. de cōd. ob tur. cau. q̄d euitandi Quidam dicunt ꝙ non potest in aliquo casu redimere. Alij contra. scilicet cum iniuste suspenditur. hoc not. 16. q. 7. decimas.

QVI AVTEM. CASVS. Dictum est supra, quòd simoniam committit, qui pro munere ecclesiastico conferendo pecuniam accipit. Nunc dicit Gratia. ꝙ etiam ille simoniam committit. qui pecuniam accipit ut ordines non conferat, ut munus aliquod ecclesiasticum illi cui esset conferendum & ad probandum utrumq; inducit legis. seq. cap. patet.

f ¶ Qui autem.] Tractauit magister quæstionem istam affirmatiue. Nunc autem vult tractare eam negatiue, scilicet vtrum sit simonia dare pecuniam ut non ordinetur quis. Sed quoniam non habuit canones, induxit leges, quæ, in hoc faciunt ad propositum, ubi in eis aliqui dicitur negatiue. Quòd autem hoc sit simonia cū habetur extra de simonia, nemo in fine.

g ¶ Infames.] Et simoniaci large. argumen. extra de simo. nemo. argumen. C. de in offi. test. si quando. Sed alij contra propter descriptionem simoniæ: sed mortaliter peccant infra. eadem quæst. 3. uendentes. L. sed certe simoniaci sunt, ut dicit illa decre. nemo. Ioanne.

h SVnt.] Sacrilegos.] Id est, simoniacos. alias non facit ad propositum Gratiani. Et quod sit sacrilegium sic ꝓbatur. Si enim ille, q̄ frāgit immunitatem ecclesiæ, vel qui

Tempus nō est modus, tollēdæ obligationis.

Vexationem redimere utrum licitū sit.

[3] Vbi de hoc: & 1. q. 1. altare. ibi. uideas. Archi.

Simoniaci dicuntur sacrilegi.

[1] Adde ꝙ dicantur angariæ & perangariæ no. gl. in l. 1. C. quemad. ciui. mun. ind. l. 10. ... l. n... minem. C. de sacrosan. eccl.

[2] Dummodo adsit bona fides, ꝙ dic ut plene no. ... ext. de præscri. ... si d... ligentu.

vei qui inde aliquid eripit, sacrilegus iudicatur, 1 multo fortius qui facit ne ecclesię ordinentur. vel ne ordines tribuantur, vel impediatur alicuius electio, vel promotio.

1 Vt extra de immu. ecc. inter. & c. ult. 17. q. 4. omnes: & c. seq. Arch.

IVbemus.] CASVS. Dicitur in hac l. q̃ si quis honorem habēs sine administratione possessor alicuius de curio vel colonus reipub. ab aliquo iudice fuerit concussus, idest, grauatus ĩ pecunia: itē si iudex venalem tulit sentētiā: vel p̃tio pœnā ĩposuerit vel remiserit: vel aliqua ratione improbus repertus fuerit ante administrationē vel post, poterit accusari: & si conuictus fuerit remouebitur.

a ¶ Iubemus.] Ad hoc introducit has leges ut ostēdat pari pęna mulctādos q̃ p̃tio ĩducti impediūt fieri quod d̃ iure fieri debet, & q̃ faciūt, quod de iure fieri nō deberet.

b ¶ Hortamur.] Forte se temperat, ne uideat quē iubere accusare inuitū. C. vt nemo inuitus. in rubro & nigro.

c ¶ Administrāte.] Si is talis sit, quem in ius vocari liceat. Sed cōtra 2. q. 1. prohibētur. Sol. illud de maiorib. magistratibus hoc de minorib. ar. ff. d̃ iniur. nec magistratib. & ff. de ĩ ius uoc. l. 2. Vel hoc d̃ p̃petuo iudice arg. ff. de re. cred. p̃sidis. & l. precedēti in auth. vt differētes iudices §. si tamen. col. 9. & hoc ne crimē eius in ultū remaneat. illud de tpali. Vel hic cū peccauit in ipsa administratione, ibi de eo qui extra administrationē cōmisit ff. de iud. l. 2. §. legatis in auth. vt iud. sine quoquo suffr. §. si quis autem, coll. 2.

d ¶ Reportaturus.] Reportabit enim quadruplum. infra l. prox. 12. q. 2. cum deuotissimam.

IN eum.] CASVS. Qui pecuniam accepit ut controuersiam alicui causa calumniæ faceret, uel non faceret cum iure faceret tenebantur: intra annum tenetur in quadruplum postea in simplum.

e ¶ Vtilem.] à principio: post continuum. ff. de calum. annus.

f ¶ In quadruplum.] In quo continetur rei persecutio, vt tantum triplum sit pœna, ut ff. eo. l. in heredem. §. fi. & hoc est uerum cum ipse idem dat. nam si alius daret pro eo, tunc totum quadruplum est pœna: quia ille qui dedit, repetit pecuniam quam dedit. ff. de calum. si quis ab aliquo huius autem quadrupli medietas dabitur fisco: n. edictas spoliato. 2

g ¶ Competit.] Non ei qui dedit, cum turpiter dederit sed ei ad cuius læsionem data est, ut ff. de calum. l. generaliter §. illud erit.

COncussionis.] Dicitur hic & in legibus sequentibus, q̃ illi incurrunt crimen concussionis, & pœnam legis Corneliæ, quia aspirant in accusationem innocentum: vel quia accipiunt pecuniam pro accusando, uel eius cōtrario p̃ testificādo, vel eius cōtrario pro iudicando, uel eius contrario, uel pro quolibet officio exercendo uel non exercendo ad qd̃ gratis tenebantur. His intellectis per te casus singularum legum singulatim pones: in quibus quandoque eadem repetuntur.

Codicis li. 9. ad legem Iuliam repetundarum Impp. Gratia. Valentin. & Theodosius.

Tit. 27. le. 4. In cod. Theod. lib. 9. eod. titu.

Cap. CXXVI.

IVbemus, [a] & hortamur, [b] vt si quis forte honoratorũ decurionum, possessorum, postremo etiam colonorũ, à cuiuslibet ordinis iudice fuerit aliqua ratione concussus, si quis scit de iure venalem fuisse sententiam, si quis pœnam uel pretio remissam, uel uitio cupiditatis ingestam, si quis postremo quacunque de causa improbũ iudicem potuerit approbare; is uel administrante [c] eo, vel post administrationem depositam in publicum prodeat, crimen deferat, delatum approbet, cum probauerit, & uictoriam reportaturus, [d] & gloriam.

Item in digestis libro. 3. titulo de calumniatoribus, l. 1. Tit. 6.
[Vlpianus lib. 10. ad Edictum.

¶ De eodem. Cap. CXXVII.

IN eũ, qui ut calumnię causa negotium faceret, vel nō faceret, pecuniam dicetur† accepisse; intra annum utilem, α [e] in quadruplum [f] eius pecuniæ, quam accepisse dicetur, post annum simpli† in factum actio competit. [g]

† al. detegitur.

† al. in simplum.

¶ In hac, & sequentibus legibus, quæ ex ff. citantur, repositi sunt tituli ex vetustis exemplaribus Gratiani, quæ cum Pandectis Florentinis valde conueniunt.

α ¶ Vtilem.] *Hæc dictio non est in antiquis codicibus Gratiani; neque in Pandectis, sed ob glossam; non est sublata.*

Ibidem lib. 47. tit. 13. le. 2. de concussione.] Macer lib. 1. publicorum iudic.]

Cap. CXXVIII.

COncussionis [h] iudicium publicum [i] non est. Sed si ideo pecuniam quis accepit, quòd crimen minatus sit, potest iudicium publicũ esse senatusconsultis, [k] quibus pęna legis Cornelię [l] teneri iubētur, qui in accusa-

h ¶ Concussionis.] Crimen concussionis est, cum quis minatur alicui nisi ita vel ita faciat infra 23. quæst. 1. militare. 3. ff. de concus. l. 1. & 2. Crimen cōcussionis.

i ¶ Publicum.] Idest ordinarium, & hoc semper: vel non est publicum, nisi cum quis pecuniam extorserit, & hoc est, quod sequitur: sed si ideo. Publicum est ad cuius accusationem quilibet de populo admittitur, nisi infamis sit, ut institu. de publi. iudi. circa principium:

3 De h[…] leg. & no. e[…] q. paratus […] fin. ibi […] deas.

K ¶ Senatusconsultis.] Volusiano & Liboniano. ff. ad legem Corne de fal. l. 1. ff. ad le. iu. de ui pub. ex senatusconsulto.

l ¶ Legis Corneliæ.] Cuius pœna in libero homine est deporta-

Pœna leg[…] Corneliæ.

deportatio in seruo vltimum supplicium.ff.ad leg.Cor. de fal.l.1.§.vlt.
a ¶ Innocentium.]Secus si nocentium.16.q.7.sane.
b ¶ Eadem lege tenetur.]Quia reddit quadruplum, & infamis efficitur.ff.eod.l.eadem.§.1. hoc crimen etiam extraordinarie punitur.ff.eo.l.lex Iul.§.fin.
c ¶ Legendum.]Idest,eligendum, ut eligatur, qui non debet,vel contrarium.
d ¶ Mittendum ve.]Vt mittatur in legationem,qui nō est mittendus,uel non mittatur qui mittendus est.
e ¶ Dandum.] Puta non ad probādos fideiussores, vel loco iudicis recusari.
f ¶ Aestimandam.] Ne.s. æstimet litem minoris,vel maioris pro pecunia: qđ qñque facere tenet. ff. ad leg. Aquil. proin de §.notandum.

tionem innocentium [a] coierint, qui ve ob accusandum vel non accusandum, denunciandum, vel non denunciandum testimonium pecuniam acceperint.

[*Ibidem lib. 48. tit. 11. ad legem Iuliam repetundarum,leg.3. Macer lib.1.publ.iud.*

PALEA. Cap. CXXIX.

Lege Iulia repetundarum tenetur, qui cum aliquam potestatem haberet,pecuniam ob iudicandum, vel non iudicandum,α decernendumve acceperit;[Venulelius Saturninus,l.uel quo,eo.ti.] vel quo magis, aut minus quid ex officio suo faceret.

α ¶ Vel non iudicandum.] *Sic etiam digestis vulgatis: sed a Pandectis Florentinis absunt istæ voces. Est autem Palea ista fere in omnibus vetustis exemplaribus Gratiani. & a c.* sunt quidam. *vsque ad finem quæstioni nulla est distinctio capitum.*

Item eodem tit.lib.6.

De eodem. Cap. CXXX.

Eadem lege tenetur, [b] qui ob denunciandum, vel nō denunciādum testimonium pecuniam acceperit β. *& post pauca.*¶ Lege Iulia repetūdarum cauetur,ne quis ob militem legendū [c] mittendumve [d] ęs accipiat, neve quis ob sententiam in senatu,consiliove publico dicendam,pecuniam accipiat,vel ob accusandū,vel non accusandum.¶ Macer.lib.1.publ.iud.l.7.Lex Iulia de repetūdis præcipit,ne quis ob iudicem,arbitrumve dandum, [e] mutandum iubendumve,vt iudicet,neve ob non dandū, non mutandum,non iubendum, &c. neve ob litem æstimandam [f] iudiciumve capitis, pecuniæve faciendum,vel non faciendum aliquid accipiat. *& infra.*¶ Hodie ex lege Iulia repetundarum extra ordinem puniuntur:&plerumq;,vel exilio puniūtur,vel ēt durius,prout admiserint Venulelius eo. tit. lib. 6. Hac lege damnatus testimonium publice dicere, aut iudex esse postulareve prohibetur.

β ¶ Acceperit.] *In Pandectis sequitur versiculus,* Hac lege damnatus, *qui reponitur in fine huius capitis.*

QVÆSTIO II.

1 *Sequitur [g] secunda quæstio, qua quæritur an pro ingressu monasterij,pecunia sit exigenda, vel exacta persoluenda. Hoc vtrūque licite fieri, vtriusque testamenti serie comprobatur. Legitur enim in primo libro Regum, quod Anna detulit secum Samuelem postquam ablactatus fuerat, cum tribus vitulis, & tribus modijs farinæ, & amphora vini ad domum Domini in Silo.* 1.Reg.1. ¶ *In actibus verò Apostolorum legitur, quò* Act.4.

Sequitur.] Hæc est secunda Quæstio. q̄ diuiditur in duas partes, in quarū prima quæritur, vtrū pro ingressu ecclesiæ sit dādum aliquid. & primo dicitur quod non. Secūda ibi. Item opponitur. Ioa.de Fant.

CASVS. Hic intitulatur secūda quæst. qua quęritur,an pro ingressu ecclesię pecunia sit exigenda, vel exacta persoluēda,& certum est, ꝙ nō. quia simoniacū est. Et primo ꝓbat ꝑ duas historias, de Anna scilicet, & Anania.ꝙ pro ingressu ecclesiæ pecunia sit exigenda.Sed statim respondet Grat. quod Annæ nō fuit exacta, sed sponte quędā obtulit. Ananias verò non ideo damnatus est,ꝙ sua nollet conferre, sed quia fuit mentitus.

g ¶ Sequit.] Hæc qō nō hēt quęstionem ext.de si.cum in ecclesię. melius ext.e. ueniens, & melius. ext.e. quoniā simoniaca,unde nec ante nec post pōt peti aliquid, vt sup. ead. q. 2.eos qui.& inf.eo. q.3. si quis præbendas,nisi forte monasterium ita esset tenue, ꝙ ante posset ꝓuidere cītūc.n.bene posset dici ei(nec esset Laronia) bñ reciperemus te si habe rem⁹, i possessiones vnde possēs sustētari: margin ead.si quis propter hoc. Hoc tamē videtur reꝓbare illa constitutio, quā simo-

Petendū nihil est ꝓ ingressu monasterij.

Al. haberes, fm Laur.

simoniaca, quod prætextu paupertatis possit peti pecunia. Ioa. Quidquid dicat lo. si sic dicatur simonia est, vt vr. expresse dicere decretalis, extra de sim. qm simoniaca.
a ¶ Multitudinis.] 12.q.1.c.2.
b ¶ Aliter.] Hoc non est uerũ: sed allegando dicit hoc.
c ¶ Sponte.] Quod licet 19.q.3.si qua mulier.
d ¶ Ex parte.] Ar. quod non deat quis cõicata reuocare. j. de pe. d. 3. sunt plures 17. q. 4. sunt qui opes.

Placuit.] CASVS. Statuitur in hoc c. vt pro consecrãdis ecclesijs epi nihil exigãt a patronis, & pcipue si pauperes fuerit: spõte tñ oblatum ab eis poterũt epi recipere. Itẽ nullus eps debet ecclesiam consecrare, nisi dotem necessariam habuerit, quæ sufficiat luminarib. & sustentationi eorum, qui eidem ecclesiæ sunt seruituti.
e ¶ Ex debito.] Ar. 1.q.1.placuit. inf. e. q.4.ecclesia. sup. e. q.1. statuimus. inf. 18.q.2. Eleutherius contra. Sol. ibi.
f ¶ Munus aliquid.] aliud a cõuiuio, uel a pcuratione i auth. de man.princ. §. illud. in auth. vt nulli iud. §. nulli. sed bene illã exigit. i extra de si. cum sit alia nõ dẽt exigere, sed spõte oblata recipere potest. Vel potest dici quod & illa q cõsueuit percipere pp procuratione, exigere potest quasi pro labore, arg. 12.q.2. charitate. vbi hoc diu obtinuit. 18.q. si serui tium.
g ¶ Dotem.] Immo nec primariũ lapidẽ ponere debuit, ut j. de conse.d.1.nemo. in auth. ut deter. sit numerus cle. §. inuestigantes igit coll. 1. j. 16.q. vlt. pie. &c. Frigentius. sed hic omissum fuit, & iõ est restaurandam uel iam dederat prius, sed hic dẽt facere instrumentum. unde si dotem nõ dedisset prius, nũc est compellendus, quia ibi fecit poni primarium lapidem, sicut in eo qui promisit reipublicæ pecuniam dare. ff. de pollicit. l. 1.
h ¶ Eorum.] Plurib. ergo sufficere debet ecclesiæ, ut 7. q.1. illud. & de consec. d.1. hoc quoque.
i ¶ Ibidem.] Arg. contra clericos qui alibi quam in ecclesia sua morantur, su. d. 37. de quibusdam, contra. inf. 16.q. 1. generaliter. inf. 12.q.2. concesso.

Recipere licet quæ non licet exigere. Et ita habes vnũ casum, i quo munus a manu põt recipi. s. pro operib. spiritualib. ad q qs tenetur. Alius casus est pro operibus spiritualib. ad quæ quis non tenetur ex officio. 12. q.2. charitatem. sm Rayn. & Goffred.

Clerici i sua ecclesia morari debent.

multitudinis [a] *credentium erat cor vnum, & anima vna: nec aliquid eorum, quæ possidebant, quisque proprium esse dicebat: sed erant illis omnia communia. & singuli vendebant prædia sua, & ponebant pretia eorum ante pedes Apostolorum: quorum vnus, Ananias nomine, dum partem sibi reseruaret, cum vxore sua Sapphira, sententia maledictionis accepta, ante pedes Apostoli cecidit mortuus.* ¶ *Hinc liquido apparet, quod ingressuri monasterium sua debent offerre rectoribus: nec aliter* [b] *sunt recipiendi, nisi sua obtulerint. Sed aliud est, sua spõte offerre, aliud, exacta persoluere. Anna mater Samuelis non exacta, neque petita, sed sponte* [c] *munera sacerdotibus obtulit. Credentes sua sponte offerebant Apostolis, vt indigentium necessitatibus deseruirent, quæ instante persecutione infidelium, eis possidere non licebat. Ananias quoque non ideo damnatus est, quia sua nollet offerre, sed quia spiritui sancto mentitus, pretia eorum, quæ Apostolis obtulerat, ex parte* [d] *fraudabat. Non ergo his auctoritatibus permittitur rectoribus ab ingressuris aliquid exigere, sed sponte oblata suscipere, quia illud damnabile est, hoc uero minime.* — Act. 5.

Vnde in Concilio Bracarensi secundo, c. 5. legitur. — & in Vuormac. c. 3. fere idem.

¶ Pro dedicandis ecclesijs nihil exigatur. Cap. I.

Placuit, ut quoties ab aliquo fidelium ad consecrãdas ecclesias episcopi inuitantur, nõ quasi ex debito [e] munus aliquod [f] a fundatore requirãt, sed si ipse quidem aliquid ex suo voto obtulerit, nõ respuatur: si verò aut paupertas illũ, aut necessitas retinet, nihil exigatur ab illo. Hoc tamen vnusquisque episcoporum meminerit, ut nõ prius dedicet ecclesiã, nisi antea dotem [g] basilicæ & obsequium ipsius per donationem chartulæ confirmatũ † accipiat. Nam non leuis culpa est ista temeritas si sine luminarijs, vel sine substantiali sustentatione eorum, [h] qui ibidem [i] seruituti sunt, tanquam domus priuata, consecretur ecclesia. — Burc. l. 3. c. 37. Iuo p. 3. c. 42. — † al. confirmatam.

Item Bonifacius vrbis Romæ episcopus scribit omnibus Caralitanæ ecclesiæ cœnobitis.

¶ Ab ijs, qui ad conuersionem accedunt, nihil est exigendum, nec pretio aliquis ad conuersionem est inuitandus. Cap. II.

Quàm

Quam pio.] CASVS. Cum quoddam monasterium longo tempore caruisset abbate, tandem monachi sibi abbatem de alio monasterio pauperrimo elegerunt; sed ille venire recusabat. vel monachi eum non concedebant, nisi illi monachi suo pauperi monasterio aliqua conferrent unde præfati monachi consuluerũt Papam, si hoc eis liceret, quod penitus prohibet, docens exemplo Apostolorũ neminem ad religionem, fidem, uel ecclesiæ regimen interuentu munerũ debere accedere. cum sit simoniacum. quia nunquam a sanctis patribus, talia petita fuerunt. Sed si electus ad eos sponte uenerit, & omni pactione cessante, postea poterũt illi pauperi monasterio, aliqua gratis offerre, & hunc casum ponit H. quem ego Bar. Brix approbo magis quam casum Beneuen. qui breuior fuit.

a ¶ Quam

a ¶ Quàm pio.] Quidā petebant ab alijs vt darent eis ab batē ipsorū sed hoc illi nolebant facere gratis, cum esset eis vtilis, & hęc est consultatio, an eis liceret aliqd dare. b ¶ Responsum. Non dubitauit Papa quid iuris esset in quæstione, sed ironicè hoc dicit.
c ¶ An-

d ¶ Interuentu.] inf. 23. q. 4. debet, sup. 45. d. qui syncera, contra, sed non videtur prohiberi nisi pactio, nā, & dando, & honorando, & loquēdo possumus blandiri: in fidelibus vt conuertantur 1. H. Sed tu dic simoniacum esse, si pagano vel hæretico detur vt Christianus fiat, extra de simo. querelam. Sed vr̄ cōtra: ꝙ cum me possim pecunia redimere, vt de pę. d. 1. medicina. videtur ꝙ & aliū possim, & Syluester promisit omnibus munera q vellent baptizari.

Blādiri possumus in fidelibus.

1 Sub. vt in pręced. c. secundū Ioan. de Fan. qui istam gl. sequitur vt ibi cet.

pio [a] mentis affectu, fratres charissimi, vestræ destitutioni Romana compatiatur ecclesia, vobis fortassis est incognitum; sed cognitori omnium nō incognitum habetur. Dubitationi autem vestræ quod idoneum demus responsum [b], Deum testificor, ipsa quoque me dubitatio reddit anxium [c], & ineptum. Nusquam † enim legimus Domini discipulos, vel eorum ministerio conuersos, quempiā ad Dei cultum aliquo muneris interuentu [d] prouocasse; nisi fortè de pauperum alimento [e] quis in commune [f] proponat; quorum [g] nulli cuiuscunq; professionis esset, victualia negabantur [h]. Scimus equidem, quòd omne datum optimum, & omne donum perfectū desursum est descendens à patre luminum; à quo bonæ voluntatis donū accipit, qui sancto deliberationis arbitrio gratis Deo seruire disponit. Restat ergo, vt qui pro aliqua ecclesiastica susceptione munus accipit, donum Dei, quod à patre luminum desceēdere debuit, vendat; munus autem largiēs importunus emat. Quid aūt de diuini doni vēditoribus, vel emptoribus consequatur, concludi necesse non est. ¶ Cauete ergo fratres, quàm sit ambiguum, quòd petistis cōsilium: quod quidem secundum vestræ voluntatis propositum nulla inuenimus ratione confirmatum. Veruntamē, si vestræ necessitati adeo est opportunus, quem reperistis †, dum tamen omnis absit pactio [i]; omnis cesset conuentio [k], nullaque vestræ ecclesiæ fiat distractio, accedat gratis, Deo seruire incipiat, suique regiminis deuotæ gestet obsequium: & postmodum [l] vos quasi subsidij [m] gratia, aliqua suæ ecclesiæ munera largiri fratrum solatio Romana permittit ecclesia.

† al. Nunquam.

Iac. 1.

† al. capistis.

¶ *B. Thomas citat hoc caput 2. 2. q. 100. in fine articuli tertij, & rem, quam ibi tractat, sola huius capitis auctoritate constituit.*

[*Vnde Vrbanus Papa in concilio apud Melfiam, c. 12.*]

¶ De eodem. PALEA. Cap. III.

Ans. l. 6. c. 91. Pann. l. 3. tit. 2. c. 7. Iuo p. 5. c. 109. Poly. l. 2. tit. 1. B. Gregorius l. 4. ep. 44. & l. 12. post epis.

NVllus abbas pretium sumere, vel exigere ab eis, qui ad conuersionem veniunt, aliqua pacti † occasione præsumat. Regulam antiquam sequens, nulli vnquam de ordinationibus aliquid omnino accipiendum esse constituo, neque ex datione pallij, neque ex traditione chartarum; neque ex ea, quam noua per ambitionē simulatio inuenit, appellatione pastelli. Quia enim [n] in ordinando episcopo Pontifex manum imponit, euangelicam lectionem minister legit, confirmationis autem eius epistolam notarius scribit.

¶ *In nonnullis vetustis exemplaribus, in quibus paucæ sunt paleæ habetur caput hoc vsque vers.* Regulam. *Reliqua vero sunt B. Gregorij locis indicatis.*

e ¶ Alimēto.] Quod dabāt Apostoli pauperibus cōuersis, supra versus principi. quæstionis. ver. sed illud.
f ¶ In concinne.] quia non competit oppositio.

Eleemosyna dāda est anathematizato.

g ¶ Quorum.] Idest, quia eorum.
h ¶ Negabātur.] Ar. ꝙ anathematizato debet dari eleemosyna. su. d. 42. quiescamus. 11. q. 4. qm̄ 23. q. 4. debet, cōtra. Sed illud de iam catholico. 16. q. 1. si cupis. Sed cōtra. 5. q. 5. c. 2.
i ¶ Pactio.] Non remouetur, nisi pactio inhonesta nā honesta non remouetur. ar. 23. d. quanquam 2. d. cap. in ea synodo arg. 18. q. 2. Eleutherius, extra de prębē. significatum. 16. q. 7 per laicos, su. di. 59. hoc ad nos. 7. q. 1. mutationes, hoc no. 8. q. 3. in summa.
K ¶ Cōuentio.] Nomen cōuentionis generale est. ff. de pa. l. 1. §. 2.
l ¶ Postmodū.] Ar. ꝙ licet post, qđ non licet antea, vt inf. 8. q. 3. tal a & c. Artal. d[o] 2. Ar. ꝙ n̄ licet ante 3. nec post, vt su. ea. q. 1. eos ad si. & licet antē qđ nō post, vt su. d. 4. in istis 2. q. 6. quoties episcopi, & 8. q. 2. dilectissimi su. ea. q. 1. eos, cōtra. Solu. ibi ex pactione datū fuit q. iqd datū fuit: hic vero ex mera liberalitate, vel gratia subsidij cōcedit ext. de simo. & si quæstiones, Io an.
m ¶ Subsidij.] Vel honoris, vt infra ea.

Licet post, quod non licet ante.

1 Cōcor. tex. in l. qđ ante & l. sequen. ff. de his q̄ in frau. cred. 3. Nec in ipso actu su. ea. q. 1. emendari, & facit 8. q. 2. dilectissimi.

c ¶ Anxium.] Quia dubitatis, vtrum ad Dei cultū quispiam interuentu muneris prouocandus sit, sed dubitandum non est: extra de simo. & si quæstiones.

ex multis, & ff. mandati, si remunerandi, & certè hoc casu idem esset ante, & post: sed hoc fit hic propter pręsumptionem vitandā, & hoc soluit cōtrariū su. ead. q. 1. eos.

eos. Sed ex quo ambitio pcessit, & petitio pecuniæ nocere certe debuit etiam post, vel gratia subsidij debuerunt pcipere, ar. inf. ea. sicut epm, in fi. a cõtrario sensu.

Sicut episcopum.] CASVS. Dicitur hic, q sicut episcopus non debet aliquid accipere pro ordinatione : sic diaconus non debet aliquid accipere pro Euangelio, quod legit, uel notarius pro scriptura quam fecit ordinato in testimonium suæ ordinationis. Sed post negotium expeditum, si quid sponte offeratur, recipi potest.

a ¶ Minister.] Idest archidiaconus, cum examinat uocando ordinãdos 24. d. qñ.

b ¶ Vocem.] Idest, lectionem Euangelicã. ext. de simo. c. 1. & ar. in superiori palea. §. regulam, &c.

c ¶ Calamũ.] Idest, scripturã, quam ordinatꝰ recipit ab ordinatore, ne dubitetur de eius ordinatione, ut if. 2. q. 1. legum. hoc olim H. Vel hoc intelligit cũ habet salariũ de publico alias deputatum 1. hoc tamen dico q in collatione ordinis nõ est distinguẽdum an habeat salarium de publico uel nõ: nam dicit, q in collatione ordinis nec pro labore nec pro charta debet aliquid recipere, sed eps pcuret ita ut sine muneris alicuius acceptione scribat nec tenetur lex in Auth. de sanc. episc. §. 4. coll. 9.

1 Adde ad hoc not. in l. cum multis, & ibi gl. C. de prin. agen. in re. li. 12. Notarius an pro scriptura possit ab ordinato aliqd accipere.

d ¶ Ex ambientis.] ubi enim causa non adest, uitium nõ imputatur.

ADDITIO. Ad hoc 61. dist. Neophytus. Ar.

AVCTORITATE. CASVS. Infert. Gra. ex hoc c. quã pio. q sicut nullus est ptio inuitandus ad conuersionem, ita nulli per pecuniam dãdus est ingressus ecclesiæ. Idem probatur per hoc capitulum proximum. Sed statim contra hoc opponit per auctoritatem Apostoli, & per c. sequentia, per quæ probat, quod diuites non debent recipi nisi offerãt sua ecclesiæ.

e ¶ Conuersionem.] Idest, fidem quod cultum Dei 61. d. §. his omnibus.

ITEM OPPONITVR. Hæc est secunda pars q. in qua probat, quod diuites non debent sumere partes de bonis ecclesiæ, qd intelligitur de illis, qui corporaliter nõ seruiunt ecclesijs, & hoc probat per quatuor auctoritates sanctorum patrum. Io. de Fan.

f ¶ Opponitur.] Ad id, qd dixit nihil exigendum ab ingressuris, quasi dicã indifferenter omnes debent suscipi, vt pascantur de rebus ecclesiæ, exceptis talib. de quibus loquitur in c. seq. 2.

2 Quod loquitur de iã susceptis, nõ de suscipiendis secũdum Hug.

Viduas honora.] CASVS. Præcipit hic Apostolus, vt ecclesia prouideat viduis : illis scilicet, quæ parentum opibus sustentari non possunt, vt circa pauperes plus abundent, diuites autẽm non recipiantur.

g ¶ Viduas honora.] Quæ debent sumptibus ecclesiæ sustentari 3. & uidua quandoq; dicitur quæ uirum non dum habuit. ff. de uerb. sig. malum. §. uiduam.

h ¶ Quæ uere uiduæ sunt.] Idest, quæ sicut à uiris, ita & à rebus, & amore mundi sunt destitutæ.

i ¶ Non recipiantur.] Vt sustententur sumptibus ecclesiæ, nisi sua dent ecclesiæ. 12. q. 1. illi sup. 42. §. 1. su. d. 47. sicut.

k ¶ Sufficiat.] Argu. q non teneantur canonici suscipere aliquem ultra quam facultates ecclesiæ sufficiunt, ut de consec. distinct. 1. omnes, & extra de instit. cap. 1.

Viduæ sunt sumptib. ecclesiæ sustentandæ.

3 Vt 81. dis. c. pe. & ult. & 31. q. 1. qšo, vnde expone, honora. i. de sumptib. ecclesiæ sustenta. Arch. Suscipiendꝰ non est aliquis ultra facultates ecclesiæ.

Clericos

α ¶ Quia enim.] *In plerisque exemplaribus quæ habent hanc paleam non sunt istæ duæ voces. Verum apud B. Gregorium leguntur, quoniam pendet adhuc oratio, & coniungitur cum ijs, quæ in sequenti capite afferuntur, hoc modo.* Quia enim ordinando episcopo Pontifex manum imponit, Euangelicam lectionem minister legit, confirmationis autem eius epistolam notarius scribit; sicut Pontificem non decet, &c.

Item Gregorius in regesti lib. 4 epist. 44 siue cap. 88. in synodo Romæ habita.

¶ Ab ordinando non debet aliquid exigi, sed nec voluntarie oblata respui oportet. Cap. IIII.

Sicut episcopum non decet manum, quam imponit, vẽdere; ita minister [a], vel notarius non debet in ordinatione eius vocem [b] suam, vel calamum [c] venundare, & *paulo post.* ¶ Is autem, qui ordinatus fuerit, si non ex placito †, neque exactus, neque petitus, post acceptas chartas, & pallium, aliquid cuilibet ex clero, gratiæ tantummodo causa, dare voluerit; hoc accipi nullo modo prohibemus: quia eius oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ non † ex ambientis [d] petitione processit.

ext. de simo. c. 1. Polyc.] Ans. Ibidem Iuo.]

† al. pacto.

† ex accipientis ambitu nõ processit] ori.

Auctoritate Bonifacij patenter ostenditur, quod sicut nullus pretio est inuitandus ad conuersionem [e]; ita nulli, pecuniæ interuentu, ecclesiæ largiri oportet ingressum. Auctoritate verò Gregorij datur intelligi, quòd pro ingressu ecclesiæ non licet pecuniam exigere; sed spontanee oblatam licet suscipere.

2 ¶ *Item opponitur [f] illud Apostol. 1. ad Timotheum, c. 5.* Cap. V.

Viduas honora [g], quæ vere viduæ sunt [h]. [*Quæ autem non sunt vere viduæ, idest, quæ suis, vel parentum opibus sustentari possunt, non recipiantur [i],*] *vt ecclesia sufficiat [k] ijs, quæ vere viduæ sunt.*

¶ *Caput hoc in multis vetustis codicibus est coniunctum superiori.*

Item Hieronymus ad Damasum Papam.

¶ *Infra etiam 16. q. 1. c. fi. citatur ex Hieronym. Ac similia habentur in regula Monachorum ex dictis Hieronymi, in cap. de paupertate, & in glossa ordinaria ad cap. 5. primæ ad Timotheum ex Hieronymo.*

Clericos autem.] CASVS. Dicitur hic quod clerici, qui de bonis parentum sustentari possunt, si aliquid accipiunt de bonis ecclesiæ, sacrilegium committunt. Idem repetit in sequenti capitulo. Addit tamen, quod pauperes accipiunt non peccata, sed alimenta; diuites vero

arg. contra 12. q. 2. charitatem. ff. de reg. iur. secundum naturam. Sol. quod hic dicitur, exhortatio est, non præceptum. Vel de his loquitur qui occasione patrimonij ampliandi quod habent, se dominis subtrahunt obsequijs, quibus se abstinentibus dandum non est 1. Vel dic de quarta pauperibus debita, quod dari prohibetur abundantibus. Panis enim egentium, &c. 14. q. 5. c. 2. & in summa. Si abundantes de bonis ecclesiæ suscipiunt siue absentes siue præsentes sint, licet non debet eis denegari portio, quia nemo cogitur suis stipendijs militare, mortaliter tamen peccant 2. præsertim si ex cupiditate sibi reseruant inf. ca. §. verum cum cap. seq. 3.

1 Arg. 16. q. 1. generaliter.

¶ Qui sumptibus proprijs sustentari potest, ab ecclesia stipendia non accipiat. Cap. VI.

16. q. 1. c. fin.

Clericos autem illos conuenit ecclesiæ stipendijs sustentari, quibus parentum, & propinquorum nulla suffragantur bona. Qui autem bonis parentum, & opibus suis sustentari possunt; si quod pauperum est, accipiunt [a], sacrilegium [b] profecto committunt, & per abusionem talium, iudicium sibi manducant & bibunt.

In conc. Aquisgr. c. 107.

Item Prosper de contemplatiua uita, lib. 2. c. 9. & 10.

¶ Quibus sua sufficiunt, ecclesiæ alimentis non sustententur. Cap. VII.

Prosper ibid. c. 10.

Pastor ecclesiæ ijs, quibus sua sufficiunt, non debet aliquid erogare, quando nihil aliud sit, habentibus dare quam perdere. Nec illi, qui sua possidentes dari sibi aliquid volunt, sine grandi peccato suo, vnde pauper [c] victurus erat, accipiunt. De clerici quidem dicit per prophetam Spiritus sanctus: Peccata populi mei comedunt. Sed sicut nihil habentes proprium, non peccata, sed alimenta, quibus indigere videntur, accipiunt; ita possessores non alimenta, quibus abundant, sed aliena peccata suscipiunt.

Osee 4.

Verum his auctoritatibus prohibentur ab ecclesia suscipi [d] non illi, qui quondam fuerunt diuites, postea vero omnia reliquerunt, vt Petrus, [e] & Matthæus, & Paulus: aut pauperibus distribuerunt, vt Zachæus: aut ecclesiæ rebus adiunxerunt, sicut illi, qui prædia sua uendentes ponebant pretia ante pedes Apostolorum, ut essent omnia communia, sed illi, qui in domibus parentum residentes, vel sua relinquere nolentes, ecclesiasticis facultatibus pasci desiderant.

Matth. 4. Luc. 19. Act. 4.

[De quibus in eodem lib. Prosperi, c. 10. subinfertur.

Et in conc. Aquisgr. ibidem.

¶ Qui sua relinquere non vult, non debet sumptibus ecclesiæ sustentari. Cap. VIII.

Si quis propter hoc non vult sua relinquere, vt habeat vnde viuat, vt quid [f] accipit vnde de ratione reddat? vt quid peccatis alienis [g] sua multiplicat? *Idem ibidem paulo superius.* ¶ Non est meum dicere, quali peccato cibos pauperum præsumendo suscipiunt, qui ecclesiam, quam iuuare de proprijs facultatibus debuerant; suis expensis insuper grauant; propter hoc fortassis in congregatione viuentes, ne aliquos pauperes pascant, ne aduenientes excipiant aut ne suum expensis quotidianis imminuant.

2 Ista est sententia Lau. quam sequitur Io. de Fant. ar. op. 42. distin. §. 1. 48. dist. sicut.

3 Dic si sunt tales habentes patrimonium amplum quod bene dispensant dando pauperibus & alijs. quibus debent dare: tales possunt bene habere stipendia ecclesiæ. argu. 12. q. 1. illi qui.

Petrus pp Christum abnegauit seipsum.

Ecclesiæ stipendia non sunt diuitibus danda.

Pastor ecclesiæ.] c ¶ Pauper.] Panis egentium vita pauperis est, qui fraudat illum, homo sanguinis est. vt inf. 14. q. 5. c. 2. & 3. q. 1. nulli.

VERVM. CASVS. Concludit Gra. ex supradictis quod relinquentes propria pro Deo, sunt recipiendi, alij vero non: sed H. intellexit de susceptis iam in ecclesia; quod non debent alia de bonis ecclesiæ, si aliunde habent. vnde dicit Gratianus non recte procedere.

d ¶ Suscipi.] idest, suscepti alimenti. non enim tantum de suscipiendis loquitur.

e ¶ Petrus.] Non videtur competere exemplum de Petro, quod fuit pauper piscator, & ita reliquit paupertatem tantum propter amorem Dei. & sic faciunt multi templarij: & hospitalarij hodie & quasi omnes religiosi. sed Petrus seipsum abnegauit.

Si quis.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima reprehendit illos, qui propria retinentes ideo viuunt in collegijs vt suis sumptib. parcant, & vt pauperes & aduenientes non recipiant. In secunda parte reprehendit illos, qui ideo alijs se præferunt, quia in suo ingressu in monasterio plus cæteris contulerunt. Secunda pars incipit ibi, Quod si.] Seq. §. patet.

non contra. & hoc c. pars est illius cap. 16. q. 1. quoniam quidquid.

a ¶ Accipiunt.] Et in malos vsus conuertunt, & sic intellige sequentia capitula, cum scilicet male dispensat infra 12. q. 1. illi qui.

b ¶ Sacrilegium.] Ar. quod stipendia ecclesiæ non sunt danda iis quibus propria sufficiunt, vt 12. q. 1. illi qui ar. extra de simonia. cum sit Romana. nec ulla ecclesiastica.

f ¶ Videtur quid.] 12. q. 1. expedit. 23. q. 7. quod autem. 12. q. 1. illi autem. §.

g ¶ Peccatis alienis.] idest, de oblatis pro peccatis aliorum.

a ¶ Velut

a ¶ Velut pro ipsa expensa sua.] Arg. aliquem posse dare ecclesiæ de proprijs pro sua sustentatione. Hug. hoc non est verum nisi illud fiat siue peccato, vt extra de simon. tua. nec excusat paupertas, vt ext. ea. qm̃ simoniaca.
b ¶ Iactantia.] Nam nocet iactantia. 6. q. 1. imitare.
c ¶ Perfectior.] idest, expeditior ad seruiendum Deo est.
d ¶ Expoliat.] Nam tunc dr̃ in eo manere Spiritus Sanctus, cū voluntariam diligit paupertatem. de pę. dist. 2. querendū. diuites tamen cum bonis, &c. 30. distin. hoc scripsimus.

Ecclesiæ dare aliqua pro sua sustentatione nemini licet.

¶ Quòd si aliquid de fructibus suis ecclesiæ, velut pro ipsa expensa sua [a] contulerint, non se pręferant inani iactantia [b] illis, quos nihil habentes pascit, & vestit ecclesia: q̃a perfectior [c] est ille, qui se mundi rebus expoliat [d], aut † q̃ cum nihil habuerit, nec habere desiderat; quàm ille, qui ex multis, quæ possidet, ecclesiæ aliquid præstat, ac se de eo, quod præstiterit, forsitan iactat.

† al. &

Ecce qui prohibentur ab ecclesia suscipi. Illi vero, qui omnia sua relinquunt, vel pauperibus distribuunt, vel ecclesiæ rebus adiungunt; & ab ecclesia laudabiliter suscipiendi sunt, & eius opibus sustentandi.

Vnde in eodem libro, cap. 11. legitur.

¶ Qui sua relinquunt, vel pauperibus distribuunt, vel ecclesiæ rebus adiungunt, laudabiliter ecclesiastica dispensant. Cap. IX.

Et in Aquisgr. c. 108.

Sacerdos cui dispensationis [e] cura cōmiss. s est, non solum sine cupiditate, sed etiam cum laude pietatis accipit [f] à populo dispēsanda, & fideliter dispēsat [g] accepta: quia omnia sua aut parētibus reliquit, aut pauperibus [h] distribuit, aut ecclesię rebus adiūxit, & se in numero pauperum, paupertatis amore cōstituit, ita vt vnde pauperibus subministrat, inde & ipse tanquam pauper voluntarius viuat. Clerici quoque quos pauperes aut voluntas, aut natiuitas fecit, cū perfectione [i] virtutis, vitę necessaria siue in domibus [k] suis, siue in congregatione viuentes accipiant: quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas, sed cogit viuendi necessitas, *& infra. c. 14.* ¶ De talibus dicere vr̃ Apostolus: Qui in sacrario [l] operantur, quæ de sacrario sunt, edunt; & qui in altario deseruiunt cum altario participant.] Qui nisi hoc de contemptoribus facultatum suarum vellet intelligi, nunquā secutus adiungeret: [Ita & Deus ordinauit his, qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuere.] De Euangelio viuunt, qui nihil proprium habere volūt; qui nec habēt, nec habere aliquid concupiscunt, non suorum, sed communium possessores. Quid est aliud de Euangelio viuere nisi laborantem inde, vbi laborat, necessaria vitæ percipere [m]? Apostolus tamen, qui sic Euangelium prædicauit vt nec de Euangelio viueret, sed necessaria sibi suis manibus [n] ministraret, de se cōfidenter eloquitur: [Ego autem nullo horum vsus sum [o].] Et quare hoc dixerit, secutus aperuit dicens: Expedit mihi mori magis, quàm vt gloriam meam quis euacuet.] Euacuari dicit gloriā [p] suam, si ab eis, quibus prędicabat uoluisset accipere vitæ temporalis † expensam. Nolebat quippe in præsenti laboris sui fructum, sed in futuro recipere.

In Aquisgr. c. 111.
1. Cor. 9.

† al. corporalis.

Sacerdos.] CASVS. Dicit hic, q̃ clerici qui bona sua parentibus, vel pauperibus ecclesijs reliquerunt, vel qui a natiuitate sua pauperes fuerunt, viuere debent de bonis ecclesiæ & probat auctoritate Apostoli dicentis: Qui in sacrario, &c. licet Apostolus noluerit de Euāgelio viuere: sed suis manibus victū quærere, vt liberius arguere posset. Seq. ca. cum §. patet.
e ¶ Dispensationis.] j. 12. q. 1. c. expedit.
f ¶ Accipit.] idest, accipere debet.
g ¶ Dispensat.] i. dispensare debet tam sibi, quàm alijs, &c.
h ¶ Pauperibus.] Quod ei licet. 12. q. 3. c. 1. 2. & 3.
i ¶ Cū perfectione.] idest, expeditione ad seruiendum Deo.
K ¶ In domibus.] inf. de cōsecr. d. 5. in omnibus cōtra inf. 12. q. 1. necessaria. cō tra. j. 12. q. 2. nobis. Solu. hic loquitur de clericis indigētibus, quibus tenetur prouidere sicut alijs pauperibus. isti tales accipiunt ab ecclesia: non quia clerici, sed quia pauperes ar. ca. nonicis licere beneficia diuidere, vt priuatim pcipiant, qđ in communi. soliti erant habere, vt dist. 32. si qui verò.
l ¶ Sacrario.] inf. 13. q. 1. §. quia ergo. inf. 16. q. 1. c. pen. & vlt.
m ¶ Percipere.] inf. 12. q. 2. charitatem.
n ¶ Manibus.] inf. 10. q. 3. cauendū. inf. 21. q. 1. clericus.
o ¶ Vsus sum.] Ne ea occasione pseudoapostoli acciperent, & sic in prædicatione persisterent. nam ex quo videbāt eū nō accipere, verecundabant & ipsi accipere. ADDITIO. De hoc legi. & not. 28. q. 1. iam nunc. in fi.
p ¶ Gloriam.] Quam habeo apud Deum de hoc quod non accipio, vel si acciperem cum scandalo, vel vltra quàm deberem, vel si prædicarem eo obtentu, vt acciperem I.

Clericis indigentibus est prouidendum.

18. q. 1. su... in ecclesi... vel quā h... ex eo, qu... malos p p... dicatione... meā ad b... nū conue... to. Hug.

Cleri-

a Clerici.] ¶ Deseruiunt.] Etiam infirmi seruiunt extra de cle.ægro.c.1.ff.de sta.lib.l.cum hęres.§. Stichus.
b ¶ Meritũ.] 12.q.2.Vulterranæ. & c.de redditibus,sed inf.16.q.7.c.1.contra.sed ibi soluitur.Vel meritũ,idest, vt

ingressu monasterij aliquid sit dandum:quia qui monasterium intrat,non religionem,sed stipẽdia emit.Et respondet Grat.ꝙ simonia est;quia non solum emere spiritualia, sed spiritualibus annexa simoniacũ est, & hoc probatur auctoritate Malachiæ prophetæ.

a ¶ Aut parentibus. *In aliquot manuscriptis Gratiani legitur* aut pauperibus reliquit. *In vetusto autem Prosperi codice, & in concilio Aquisgranensi, legitur,* quia omnia sua aut reliquit,aut ecclesiæ rebus adiunxit. *Sed quoniam multa exemplaria Gratiani, & Prosperi habent vulgatam lectionem,nihil est mutatum.*

Item ex concilio Agatensi,c.36.

¶ Iusta meritum laboris,ecclesiastica stipendia sacerdotes distribuant. Cap. X.

Clerici omnes,qui ecclesiæ fideliter,vigilanterq; deseruiunt,[a] stipendia sanctis laboribus debita secundum seruitij sui meritum [b] per † ordinationem canonũ a sacerdotibus consequantur.

† al.vel.

Multorum a *auctoritatibus luce clarius constat, quòd ab ingressuris monasterium nõ licet pecuniam exigere;ne, & ille,qui exigit, & ille qui soluit; simoniæ crimen incurrat.*

a ¶ Multorum.] *In vulgatis codicibus huic.*§.Multorum *præponebatur hic titulus.*Item ex concilio Vrbani Papæ habito Aluerniæ,*qui sublatus est,quoniam abest ab omnibus vetustis exemplaribus collatis, & in plerisque hic §.est initium sequentis tertiæ quæstionis.*

QVAESTIO. III.

Sed adhuc [c] obijcitur,quòd qui ingressuri monasterium pecunias tribuũt, nõ pro positum religionis,sed participationem stipendiorum ecclesię emunt. Temporalia ergo,non spiritualia ementes, nequaquam simoniaci habẽdi sunt. ¶ *His itaq; respõdetur. Non solũ,qui spiritualia, sed etiam qui temporalia eis annexa [d] precio accipiunt,vel tribuunt,† simoniaci iudicantur.Vnde Malachias loquẽs ex persona Domini: (Quis est,inquit,in vobis,qui [e] claudat ostia, & incendat altare meum gratuito? Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus nõ suscipiam de manu vestra.) Ostia claudere non est sacri muneris officium,sed tantum sibi adiunctum.*

† hæ voces *vel tribuunt*] absunt a plerisque manusc.
Mal.1.

Item Gregorius scribit vniuersis episcopis Hispanis.

c ¶ Sed adhuc.] Hic depingit 3.quæstio, an scilicet ingressũ, vel præbẽdas emere sit simoniacum,primum membrum expeditũ est s. co.px. quæst.secundũ expeditur hic No.ꝙ pbẽda 2. dicit quãdoq; ius quoddam spirituale 3.pcipiẽdi ecclesiã,vel ipsam præbendam hoc modo emere simoniacum est.Quandoq; dicuntur ipsi fructus præbendæ: quos emere nõ est simoniacũ,vt extra ne præla-vices suas.c.vltim.nisi qs forte emeret fruct⁹ ab initio suæ ordinationis,vel institutionis ĩ ipsa ecclesia,vt habeat dum vixerit. argumen. infra ea.si quis obiecerit, & c. Saluator.tunc enim ita sunt annexa, vt qui priuetur officio priuẽt,& illis,vt 81. distinct.si quis sacerdotum.

Prębenda dicitur dupliciter.

2 Præbenda perse profana est.Inno. Pan. Fel. ca. cũ Martin. Ferrariensis, de const.

3 Ad istud ius non possunt duo recipi simul vno iure uacãte,extra de præb. dilect. Archi.

Beneficio priuatur qui priuatur officio.

d ¶ Annexa.]Arg.ꝙ idẽ iuris sit in vno cohęrentium,& cõnexorũ, quod in altero, vnde q priuaẽ officio,& beneficio, vt sup.d.82.decernimus sup. d. 81.si qs sacerdotum, &c.eos sup.dist.50.studeat. contra ibi de gratia, hic de rigore.

e ¶ Qui claudat ostia.] Idest,qui gerat officium ostiarij.Vnde videtur,ꝙ emere huiusmodi officium ostiarij,vel pulsandi campanas, sit simoniacum: cum illud spectet ad officium primicerij. 25. dist. perlectis,quod concedo:sed emere quãcunque administrationem rerum ecclesię,puta,ꝙ det panem in refectorio uel uinum,uel cuiuscunque alterius rei, dicit Hu. simoniacum esse,argum contra.sup.ead.quęst.1.si quis episcopus.prope fin.& inf.ea.quęst.Saluator,& dicit,ꝙ licite potest dari pecunia alicui, ut suscipiat tale officium sed tamen ille non posset dare pecuniam,ut ei daretur,4 & sic aliquid uendi potest licite, quod non potest emi. Alij dicunt,quod tunc est simonia emere aliquam administrationem ecclesiasticam cum aliquod spirituale habeat annexum,uel talis est, ꝙ per clericum tantũ cõsueuit exerceri,& rõne officij:qd magis credo.

Simoniacũ ẽ emere officiũ pulsandi cãpanas.

Emptio administrationis ecclesiasticæ est simoniaca.

4 Rõ est qa nõ pręsumitur, ꝙ ita fideliter admĩnistret in recompẽsatione eius, qd dedit arg. ff. de probat.cũ de indebito, Io.de Fant.

Sed cõtra. ...d. præter ...oc in fi. & ...o. cõtt ẽt ...bat ca. hic ...le...m... ...onsuluit,ut ...bi not. Arc.

ut presbyter plus quã alij percipiat, 1 ut dis.74. cõsuluit,quod non est in alia societate.ff.pro socio.uerum.§. sed cum tres.

Sed adhuc obijcitur.] CASVS. Hic tractatur tertia quæstio, in qua quæritur an ingressum ecclesiæ, uel præbendas emere sit simoniacum. Sed de ingressu ecclesiæ est expeditum in prima quæstio. Et certum est, ꝙ emere præbendam secundum, quod dicitur præbenda ius spirituale, simoniacum est: sed præbenda, id est, fructus prębendę emere non est simoniacũ. Sed obijcit hic adhuc, ꝙ pro ingressu monasterij aliquid sit dandum...

Audi.

AVdiuimus.] CASVS. Dicitur hic, quod sacrilegium, & simoniam committunt qui ecclesias, vel ecclesiastica beneficia per pecuniam acquirunt, & qui ea concedunt pro pecunia, vnde præcipitur ne de cetero fiat: & quod factum est in præteritu, irritetur. Franciæ quasdam ecclesias ab episcopis haberent, & in illis presbyteros sæculares, toties eas redimere cogebantur, quoties presbyteri morte, vel alia causa mutabantur, ideo præcipit Papa, ut quas spatio xxx. anno. sub hac redemptione possederũt, amodo ea cessante, quiete possideant.

a ¶ Sacrilegio.] Et crimine læsæ maiestatis 15. q. 3. sane. 2. q. 1. in primis.

b ¶ Causatur.] Idest, in causam ducitur, vel pro causa, scilicet, pro acceptione, vel datione pecuniæ fit vel causatur, idest, facit vnde causari, id est, accusari, debeat.

SI quis dator, CASVS. Dicitur hic, quod simoniacus dator & acceptor Simonis perditione, & perpetuo anathemate si perseuerauerit dãnatur, & quod iniuste acceptũ est, restituatur.

Pecunia simoniaca cui est restituenda.

c ¶ Restituere.] Sed cui dices restituẽdã talẽ pecuniam? Videtur, quod ei in cuius ignominiam data est. 17. q. 4. si quis in atrio. 15. q. vlt. cum multę 27. q. 1. si quis rapuerit. extra de simo. de hoc. in Auth. de sanc. epis. §. sed neq; coll. 9. & ext. de si. audiuimus. Ecõtra videtur quod illi qui dedit eam, vt extra. ca. veniens. Item videtur, quod illa pecunia non debet remanere penes ecclesiam. cum Petrus dixerit: Pecunia tua, & c. 1. Itẽ quia fisco competit persecutio eorum, quæ scelere cõquisita sunt. ff. de iur. fisc. Lucius. ff. de donat. inter virũ, & vx. cũ hic stat⁹. §. fi.

1 Supra ea. q. 1. Petrus, & c. qui studet. & Act. 8

SI quis episcopus.] CASVS. dr hic, quod si quis eps beneficiũ, vel dignitatẽ ecclesiasticã simoniace contulerit. ab officio debet suspẽdi: quia iustũ est, vt qui gratis acquisiuit episcopatũ, minora stipẽdia gratis cõferat.

d ¶ Suspendatur.] Id est deponatur. 83. d. c. 1. Vel dic, vt sup. e. q. 1 quidquid.

e ¶ Mẽbra.] inf. 3. q. 9. p[illegible] 1. q. 2. [illegible] 5. d. 63. in synodo arg. est hic, quod idẽ iuris est ĩ toto, quod in parte, & in maiori, quod in minori 23. q. 4. de forma. ext. de præben. minoribus 95. d. esto. ff. pro derelicto. l. 3.

Ius idem est in toto, quod, & in parte.

QVæsitum. est.] CASVS. Cum quidam monachi

f ¶ Quæsitum est.] Scdm H. casus talis est. Quidã episcopi tulerant ecclesias quasdam cũ omni iure suo quibusdã locis deant, saluo annuo censu episcoporum, quem ex eisdẽ ecclesijs habere consueuerunt, Sequens c. patet.

¶ De ijs, qui sacros ordines munerum acceptione dispensant. Cap. I.

AVdiuimus dilectissimi, quod nos audisse oportuit, sed audisse profecto nõ libuit: quosdã scilicet esse sacrorum ordinum professores, qui sub munerũ datione vel acceptione, Dei ecclesias, vel earũ sibi beneficia vsurpant. Quod quidem scelus, vos non iam dudum acriter correxisse, vehemẽter admiramur. Iuste enim vterq; corripiendus est, & a sanctæ liminibus ecclesiæ submouendus, & qui pro ecclesiæ ambitu munera largitur, & qui vt ecclesiam adeat, quidquam præsumit accipere. Iste quidpe donum Dei emere, hic autem præsumit vendere. A sacrilegio [a] quoq; hoc facinus non dispar dixerim: cũ id, quod sponte, & sacro deliberationis arbitrio gratis fieri debuit, sub pecuniæ pactione causatur. [b] Quare fratres charissimi, quę taliter facta sunt, curiose rescindite, in futurum prohibete, vestrisque iussionibus resistentes digno anathematis vinculo percutere non dubitate.

Item Rothomagensi episcopo, & Gallicis omnibus.

¶ De ijs, qui ecclesias, vel ecclesiastica beneficia vendunt. Cap. II.

SI quis dator, vel acceptor, Dei ecclesias, vel ecclesiastica beneficia (quæ quidã præbendas vocat) sub pecuniæ interuentu susceperit, siue dando emerit, siue accipiendo vẽdiderit, a Simonis nõ excluditur perditione. Sed si perseuerans fuerit, perpetua mulctetur damnatione. Nam qui sub religionis obtentu Deo famulari voluerit; si quid accipit, & meritum perdit, & beneficio accepto frustratur. Rationis ergo vigore cogitur quod iniuste receperit, restituere; [c] & quidquid turpis lucri gratia receperat, non tenere.

Item Gregorius vij. Papa lib. 6. reg. in synodo. c. 4.

¶ Ab officio suspendatur episcopus beneficia, vel ecclesiastica officia vendens. Cap. III. Poly. l. 2. tit. 4.

SI quis episcopus præbendas, archidiaconatus, præposituras, vel aliqua ecclesiastica officia vendiderit, vel aliter, quàm statuta sanctorum patrum præcipiunt, ordinauerit; ab ecclesiæ officio suspẽdatur. [d] Dignũ est enim, vt sicut gratis episcopatum accepit; ita membra [e] eiusdẽ episcopatus gratis distribuat.

Item ex concilio Vrbani Papæ habito Aluerniæ.

¶ Nec altaria, nec præbendas episcopis vendere licet. Cap. IV.

QVæsitum est [f] de episcopis, qui altaria monasterijs

locis religiosis mortuis personis illarum ecclesiarum collatarum episcopi volebant in ecclesijs instituere clericos pro sua voluntate: nisi Abbates darent eis pecuniam. dicitur: φ talis datio pecuniæ simoniaca est. 1 arg. ad hoc 17.q.2.c.1. Alij casus inutiles consueuerunt hic despon. impu. de illis. & plura simili notaui 32.quæst. 5.proposito. & licet episcopus peccet recipiendo pecuniam: tamen monachi non peccabant dando, vt 23.q.1. quid culpatur. Contrarium huic signatur inf. 16.q.4. possessiones, sed non est cōtra, quia monachi licitè quæ sierant ista altaria, vnde non habuerūt ea iure præscriptionis, sed ex iusta donatione.

data [a] frequēter redimi compellebāt pecunia: quia quidam simoniacę prauitatis vsus in Galliarum partibus iā diutius inoleuit, vt ecclesię, vel decimę (quæ vulgari vocabulo apud eos altaria nuncupantur) monasterijs datę, sæpius ab episcopis sub palliata auaritia vendātur: mortuis nimirū, seu mutatis clericis, quos personas† vocāt. Nos auctore Deo venalitatem omnē tam ex rebus, quàm ex ministerijs ecclesiasticis ꝓpellentes, † hoc vlterius fieri auctoritate Apostolica prohibemus; sicut etiā prębendas omnes venundandas interdicimus. Porrò quæcunq; altaria vel decimas ab annis triginta, [b] & supra, [c] sub huiuscemodi redemptione [d] possedisse monasteria noscuntur, quiete deinceps, & sine molestia qualibet eis possidenda firmamus. Saluo vtique episcoporum censu annuo, quem ex eisdem altaribus habere soliti sunt.

† al. personatus.

¶ In summis capitulorum concilij Claramontensis habiti Aluerniæ (de quib. supra ad cap.1. dist.60. dictū est,) c.6. hæc leguntur, quæ ad caput hoc videtur spectare. Vt altaria congregationibus canonicorum, vel monachorū per personas data, mortuis personis, libera redeāt in manus episcoporum, nisi fuerint illis per eorū scripta, vel priuilegia confirmata.

Idem in concilio Placentino, c.1.& 2.

¶ Antea legebatur. Item Gregorius, *Sed in aliquot vetustis rectè est,* Idem, *nimirum Vrbanus secundus in cuius synodo hæc habentur.*

¶ Quidquid data vel promissa pecunia in sacris ordinibus acquiritur, irritum habeatur. Cap. V.

Cap.2.

EA, quæ à sanctis patribus de simoniacis statuta sūt; nos quoque & iudicio sancti spiritus, & Apostolica auctoritate firmamus. Quidquid ergo vel in sacris ordinibus, vel in ecclesiasticis rebus vel data, † vel promissa [f] pecunia acquisitū est; nos irritum esse, & nullas vnquam vires habere censemus.

† al. data, vel accepta, vel promissa.

Item Augustinus de disciplina Christiana, vel de dono disciplinæ, cap.1.

c ¶ Et supra.] Hęc dictio supra, ad modicum tempus refertur. 2 ff. ex qb. cau. maio. ab hostib⁹. §. sed quod. argu. ff. de verbor. signific. hæc adiectio.

2 Sub hoc est verum alias: sed hic non est sicut patet in eo quod no. s. Io. de Fant.

d ¶ Redemptione.] Sed nunquid est licitum redimere ius suum? Hoc not. s. q. 1. nullus eps grauamen. & 16.q.vl. decimas 2. Dici enim potest quod vbicunq; quis scit aduersariū suum nō credere se ius habere redimat vexationem suam. Sed quare non deponūtur isti episcopi? Dic, quia nō agebatur ad hoc & sententia debet dictari secūdum formam petitionis extra, de accu. & qualiter & qñ.

Snīa dictari dēt sm petitionis formam.

e ¶ Saluo vtique.] Non enim pleno iure omnino videt donasse ecclesias episcopus, nec pōt donare sine consensu capituli. ext. de don. pastoralis.

f ¶ EA, quæ.] ¶ Vel promissa. Tertium casum habes, scilicet, vel retenta, vt extra de transact. super eo. Nam remittere, est dare. extra de testam. veniens. ff. de calum. l.2. Et ita ī spirituali bus non potest interuenire 3. transactio: cum his tribus modis tantum fiat transactio. C. de transact. l. transactio. ff. eod. l. 1. Sed nec permutatio potest fieri super beneficio habito, vel habendo: aliàs bene ad hoc extra de rerum permut. quæsitum. nec etiam transactio, ut extra de transact. super eo. argumen. contra extra de offi. iudi. deleg. si quando. Sed ibi fuit facta transactio non super beneficio, sed super proprietate: & sic intellige extra de deci. ex multiplici. Io. Item super spirituali tanquam proprietate potest permutatio extra de rer. permutat. ad quæstiones non tamen vt detur temporale pro spirituali. ext. de rerum permut. cap. vlt. illud autem dubium non est, quin amicabilis compositio interuenire possit. extra de transact. c.2. Item ex auctoritate iudicis potest interuenire pecunia. ext. de præben. nisi in fine. & extra de transact. statuimus, ff. de ijs, qui notan. infa. furti. Ioan.

3 De hoc dixi sup. ea. q. 2. qui pio, ibi videas. Archid.

Transactio in spiritualibus interuenire non potest, sed bñ amicabilis compositio.

hic notari, quos omitto.

a ¶ Data.] A prædecessoribus suis pro redemptione animarum suarum.

b ¶ Triginta.] Popter quod credebant aliquod ius acquisitum episcopo: quia per xxx. annos & vltra recepit huiusmodi redemptionem à monasterijs: sed non est ita, quia furtiue recepit; & ideò non præscripsit. Item licet monachi singulis annis emerent ius instituendi, nō tamen episcopis ex hoc fuit ius quæsitum instituendi. Et licet hic fuerit simonia ex parte Episcoporum: non tamen ex parte monachorum: quia illi quod eorum fuit redimebant: quod licitè facere poterant, vt dixi s. ea. q. 1. nullus. & sic simonia esse potest ex vna parte, & non ex altera. Simile fuit in Giezi: sicut etiam sponsalia possunt esse ex vna parte, & non ex altera. extra de

Totum.]

TOtum.] CASVS. Dicitur hic ꝙ nomine pecuniæ intelligitur quidquid ab hominib. possidetur: & ideo si aliquid tale pro spiritualibus datur simoniacum est.
a ¶ Totum.] Probatur per hoc c. ꝙ sicut in pecunia simonia committitur, ita & in alia re.
b. ¶ Pecunia.] Strictius accipitur tātū pro pecunia numerata, infra 14. q. 3. c. 1. 2. & 3.
c ¶ Pecunia.] Nomē enim pecuniæ etiā iura continet quandoq;. ff. de verb. signifi. pecuniæ. Item qñque etiā speciem & rem quamlibet. 1 vt hic, & ff. d leg. 3. quisquis. item quandoque ea tantū, quæ consistunt in pondere, numero, vel mensura. ff. de leg. 1. l. talis scriptura 2. Pretiū autem non cōsistit nisi in numero tm̄, vt instit. de empt. & vendi. §. itē pretiū.

1 Dicit lex ꝙ pecunia est, quidqd pro pecunia accipitur. ff. de calū. l. 1. §. ult. ꝙ l. 2.
2 Adde not. per Bart. in d. l. talis scriptura. ff. de leg. 1. & l. 2. §. item mutuum. ff. si cer. per.

SI qs obiecerit.] CASVS. Quidam simoniac excusabāt se dicentes se non emere præbendas, sed fructus præbendarum, sed dicit Paschalis, ꝙ si quis pro temporali fructu pecuniam offerat sine quo ecclesiasticum beneficium esse nō potest, neutrum inuenditum derelinquit, nec solū pecuniam, sed nec pastū, vel pastellū ante vel post licet offerre.

Res spirituales emi non possunt.

d ¶ Sed res.] Non de rebus corporalibus, sed de iure spūalib⁹ cui cohęret officiū, intelligit. Vel intellige de iure percipiēdi res, vel de rebus ipsi officio adhęrētibus, vel de rebus cō secratis, vt in syndone. arg. 17. q. 4. si forte. ar. j. q. 6. hęc q ppe. inf. 16. q. 2. c. 1. §. vlt. Vel intelligas de rerū administratione. 3 Et fit in hoc c. de duob. mentio: scilicet de cōsecratione & administratione ex ordine proueniente. & facit ad hoc 1. q. 6. §. 1. vel de iure. 4 quo res ipsæ percipiuntur. Vel hoc intellige de rebus ipsis secundum Hug. & tunc qñ quis promouendus est ad ecclesiam uel ordinem fructus prouenientes iure ecclesiæ, uel ordinis non licitè emit perceptos uel percipiendos: tunc enim præsumitur emere ecclesiam uel ordinem. alio autem tempore emere nō est peccatum, ut extra ne prælati uices suas. cap. 12. q. 2. alienationes.
e ¶ Aut episcopus.] id est, dignitas episcopalis.
f ¶ Aut abbas.] idest dignitas abbatialis.
g ¶ Nullo.] Bene accedit ad id quod legitur in Authen. vt iud. sine quoque suf. §. cogitatio. Nam ibi dr̄, quòd fiscus abundare dicitur si vtatur subiectis locupletibus, vt sup. ea. q. 1. contra. sup. ea. q. 2. eos. contra. Sed hoc cū ex pacto præcedenti.
h ¶ Nec anima.] idest, ipsum collegium, vel ad literā.
i ¶ Viuit.] Exercēdo sensus corporeos: aliàs falsum est, cum, antequam sit in corpore, uiuat. sic exaudi 32. q. 2. Moyses.
k ¶ Neutrum.] Argum. idem iuris esse in uno connexorum quod in reliquo. arg. sup. dist. 8. quo iure 1. q. 6. hæc quippe. & 16. q. 2. cap. 1. & ff. de iureiu. eum qui. §. si libertus.
l ¶ Pastum.] Arg. contra in Auth. de sanctiss. episco. §. pro consuetudinibus colla. 9.
m ¶ Vel postea.] Arg. ff. de pactis, iurisgentium. §. dolo. ibi, ne quid fiat ei quod ante promisit.
n ¶ Soluat.] Non etiam sub obtentu consuetudinis. inf. ea. q. c. vlt. contra. Dic vt ibi.

3 Super hoc vide qđ le. & not. s. ea. §. his ita Archid.
4 Ista expositio approbatur per Bart. & Vin. ext. de test. cōstitutus. in gl. fi in omni. iuxta fi.

Fisci inter... subiectos ... bere locup... tes.

¶ Quidquid possidetur, nomine pecuniæ intelligitur. Cap. VI.

TOtum [a] quidquid omnes possident in terra, omnia, quorum domini sunt, pecunia [b] vocatur: seruus sit, vas, ager, arbor, pecus; quidquid horum est, pecunia dicitur. *& infra.* ¶ Ideo autem pecunia [c] vocata est, quia antiqui totum, quod habebant, in pecoribus habebant.

Item Paschalis Papa.

¶ Qui ecclesiastica beneficia emerit, ecclesias quoque emere probatur. Cap. VII.

SI quis obiecerit nō cōsecrationes emi, sed res [d] ipsas, quæ ex cōsecratione proueniunt, penitus α desipere probatur. Nam cū corporalis ecclesia. β aut episcopus [e], aut abbas, [f] aut tale aliquid sine rebus corporalibus in nullo [g] proficiat, † sicut nec anima [h] sine corpore corporaliter viuit [i]; quisquis horum alterum vēdidit, sine quo vel alterum prouenit, neutrum [k] inuenditū derelinquit. Nullus igitur γ emat ecclesiam, vel præbendam, vel aliquid ecclesiasticum: nec pastellū, nec pastum [l] antea, vel postea [m] pro huiusmodi soluat. [n]

Mag ister. l. 4. d. 25.
Deusdedit p. 2.
Poly. li. 7. tit. 6.
Ansel. li. . . c. 33.
Iuo p. 2. c. 84.
Pann. li. 3. c. 123.

† Idē Ho... in summ... de reb. ec... non alien... prin. Pan... in proœ... Dec. fol. col. 4. Ma... Affli. de i... ꝓtomisc... col. 72.

α ¶ Penitus] *Deusdedit, & Anselmus legūt*, videtur quidem aliquid dicere, nihil autem penitus sapere.
β ¶ Corporalis ecclesia.] *Deusdedit sic habet*, cum corporalis ecclesiæ episcopus, vel abbas sine reb⁹, &c. *Reliqui collectores & vetusti codices Gratiani concordant cum vulgata lectione.*
γ ¶ Nullus igitur.] *Deusdedit, Polycarpus, & Iuo & codex manuscriptus Decretorum Pōtificū (in quo integra ferè Paschalis epistola, vnde caput hoc acceptū est, refertur) nō habent hæc verba: sed post verbum,* derelinquit: *continenter subiungunt,* Quā tn̄ obiectionē sacer Chalcedonēsis canon penitus exterminat, &c. *Auctor verba huius capitis, ac totius illius epistolæ est Paschalis primus. Nam in eo decretorum codice hæc epistola Paschalis est post decreta Hadriani II. cum decreta Paschalis secundi sint post Vrbanum secundum eo planè ordine, quo sibi successerunt, quod etiam ex sequēti capite indicatur.*

Item Vrbanus II. episcopus seruus seruorū Dei, dilecto filio L. † præposito ecclesiæ sancti Iuuentij apud Ticinū, salutem & apostolicam benedictionem.

SAluator.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte ostendit Vrbanus auctoritate Christi, mundi finem imminere ex eo, quod pseudoapostoli, & pseudoprophetæ apparent multos seducentes, quibus a bonis fortiter est resistendum, vt qui probati sunt, manifesti fiant. In secunda parte ostendit, quòd rem ecclesiasticam vendere simonia est, quod probat quinque rationibus. Primo per damnationem Simonis donum Dei emere volentis, vt postea venderet, per quod res ecclesiastica intelligitur. Secundo per synodum Chalcedonen. in qua procurator, vel defensor eccl. siæ, vel quilibet regulæ subiectus, fieri per pecuniam prohibetur. Tertio auctoritate Paschalis, quam super habuimus. Quarto auctoritate Aug qui reprehendit præpositurarũ venditiones. Quinto auctoritate Euangelij clamantis contra simoniacos. Vos fecistis domum patris, &c. nec excusat siue in ecclesia siue extra ecclesiam res ecclesiastica vendatur. Secunda pars incipit ibi, [Igitur quia.] Vel sic.

CASVS. In prima parte ostenditur auctoritate Euangelij, hæreses debere circa finem sæculi imminere, vnde oportet nos ex aduerso consurgere cum propheta, & cũ Apostolo pro domo Israel. In secunda ostenditur quinque auctoritatibus, quòd vendere ecclesiastica beneficia sit simoniacũ.

¶ De eodem. Cap. VIII.

Deusdedit p. 2. Anti.l.5.c.42. Matth. 24. SAluator prædicit in Euangelio circa finẽ sæculi pseudochristos, & pseudoprophetas surgere, & multos seducere, & fideles suos in mũdo multas habituros pressuras; sed tamen portas [a] inferi aduersus ecclesiam non prę ualituras. Proinde (quia, vt ait Apostolus, oportet [b] hæreses esse, vt qui probati sunt, manifesti fiant) oportet nos 1. Cor. 11. cum propheta ex aduerso consurgere, & murum opponere pro domo Israel, & cum eodem Apostolo per multas tribulationes intrare in regnum Dei: quoniam non sunt Ezech. 13. Act. 14. Rom. 8. condignę passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. ¶ Igitur, quia innotuisti nobis, ꝙ tibi obijcitur, vtrum vendere ecclesiasticam [c] rem simoniacum sit, hoc simoniacum esse patenter colligitur ex hoc, quòd beatus Apostolus Petrus ait Simoni: [Pecunia tua tecum sit in perditionem: quia existimasti donum Dei pecunia possideri.] Donũ [d] quippe Dei est spi- Act. 8. ritus sanctus, & donum Dei est res ipsi ecclesiæ oblata. Et si bene animaduertis, Simõ magus, qui ad fidem ficte accessit, non spiritum sanctum propter spiritum sanctũ, quo ipse erat indignus (quoniã vt scriptum est, spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum) sed ideo, quantũ Sap. 1. in ipso erat, emere voluit, vt ex venditione signorũ, quæ per eundẽ fierent, multiplicatam pecuniam lucraretur. Nec Apostolus emptionem Spiritus sancti (quam bene fieri non posse nouerat) sed ambitionem [e] quæstus talis, & auaritiam, quæ est idolorum seruitus, in eodem Simone exhorruit, & maledictionis iaculo perculit. Quisqs [f] Inf. c. res ecclesiæ. igitur res ecclesiasticas (quæ dona Dei sunt; qm̃ a Deo fidelibus, & a fidelibus Deo donantur, quæ ab eodem gratis accipiuntur, & ideo gratis dari dẽnt) propter sua [g] lucra vendit, vel emit, cum eodẽ Simone donum Dei possideri pecunia existimat. Ideo qui easdem res nõ ad hoc, ad quod institutæ sunt, sed ad ꝓpria [h] lucra munere linguę, vel indebiti obsequij, vel pecunię largitur, vel adipiscitur, simoniacus est, cũ principalis intentio Simonis fuerit sola pecunię auaritia, i. idololatria, vt ait Apostolus Paulus: Coloss. 3. Ephe. 5. Alioquin, cur sancta synodus Chalcedonẽsis [i] DCXXX. eporum, procuratorem, vel defensorem ecclesiæ, vel quẽquã regulę subiectũ adeo per pecuniã ordinari prohibet, vt interuẽtores quoq; tãti sceleris anathematizet, nisi ꝙ eosdem simoniacos iudicet? Quòd si prefati milites† [k] ecclesię ob huiusmodi scelus taliter procellũtur, nemo sa-

† al. militantes.

a ¶ Sed tñ portas.] Idest, vitia, & etiam hæreses, quib. intratur in infernũ, quæ non præualent ecclesiæ, quia semper aliqui boni sunt in ecclesia 1. 24. quæst. 1. a recta &c. pudẽda.

Ecclesia semper aliquos bonos hẽt.

1 Pro qua rogauit dñs 21. d. §. 2. de pę. d. 2. §i. n. ver. Petrus.

b ¶ Oportet.] Idest, vtile est, vt nos excitent. inf. 24. quęstio. vlt. c. vlt.

c ¶ Ecclesiasticam.] id est, ecclesiasticum bñficium, vel aliquã rem consecratam in casu non concesso, puta calicem 2 secũdum quosdam. Nam & nomen ei generale est. ff. de ver. signific. rei appellatione. su. ea. quæsitum. Vel dic ecclesiasticam rem, idest, administrationem, & sic bene adaptatur litera Chalcedonensis synodi.

Res est nomen gñale. 2 D̃ hoc nota 10. q. 2. hoc ius. ibi videas ad hoc inf. e. q. res. Archi.

d ¶ Domum.] Idest, officium p quod datur spiritus sanctus, scilicet potestas faciendi miracula.

e ¶ Sed ambitionẽ.] Arg. effectũ, vel conatũ sine effectu puniri. arg. 22. d. c. 1.

Affect⁹ sine effectu punitur.

f ¶ Quisqs.] Hic collige, ꝙ corporales res ecclesiæ emere, vel vendere simonia est in tali casu, cum quis intrat ecclesiã, vt sup. ea. in prin.

Simonia est emere, vel vẽdere res corporales ecclesiæ.

g ¶ Propter sua.] Hic uacat argumen. a contrario sensu, vt sup. ea. q. 1. quos constiterit, & c. si quis episcopus ĩ. 2. q. 2. perlatum.

h ¶ Sed ad propria.] Idest, precibus quas pro se quis offerre non potest, secundum H. vt no. sup. ea. q. 1. sunt nõ nulli. sed quid teneas ibi dixi.

i ¶ Chalcedonensis.] Si illi qui emunt, uel uendunt res ecclesiasticas non sunt simoniaci, cur, &c.

K ¶ Milites.] Clerici scilicet, qui tales milites sunt, quorum

Clericorum arma quæ sunt.

piens negabit non militantes [a] ecclesię multo damnabilius [b] ob hanc causam, idest emptionis, vel venditionis, debere percelli. Sed, & beatus prædecessor noster Paschalis [β] de consecratione affirmat, quòd quisquis eorum alterum vendiderit, sine quo alterum nõ prouenit, neutrũ inuenditum derelinquit: ac per hoc, eum, qui rem ecclesiæ vendit, vel emit, simoniacum esse intelligitur †. Nomine verò procuratoris [c] intelligit prędata synodus quẽlibet ecclesiasticarum rerum administratorem, vt verbi gratia, præpositum [d], œconomum [e], vicedominum: defensoris nomine aduocatum [f], siue castaldum [g], & iudicem [h]: in subiecto verò [i] regulæ archipresbyterum, archidiaconum [k], canonicum, monachum, vel quemlibet ecclesiastico mancipatum officio. Quòd verò spiritum sanctum, quantum in se est, vendat, vel emat, qui præposituram, vel aliquid huiusmodi vendit, vel emit, audi Augustinum super Ioannem. [O quot præposituras fecerũt. Alterum præpositum habet Carthagine Primianus, alterum habet Maximianus, alterum habet in Mauritania Rogatus, alterũ habet in Numidia illi, & illi quos iam nec nominare sufficimus. Circuit ergo aliquis emere columbã: vnusquisq; laudat [l] præpositum suum, ꝙ vẽdit, &c.] Ecce venerabilis Augustinus de præposituræ distractione agens, nomine columbæ sancti spiritus venditionem; vel emptionẽ accipit, sicut, & omnes huius Euãgelici capituli tractatores. Pensandum verò est, qua pęna mulctentur, qui iam Deo, & ecclesię suæ oblata vẽdunt, vel emunt: si cũ flagellis a Dei tẽplo eiecti sunt, q, q̃ Deo erant offerenda, vendebant, vel emebãt. Si de offerendorũ venditorib. vel emptorib. dictũ est? [Vos fecistis domũ patris mei, domũ negotiationis, & speluncã latronũ,] qd dicetur de ecclesiæ iam oblatorum vẽditoribus, vel em-

su.ead.c.si quis.

† al. intelligit.

Trac. 10. in c. 2. Ioannis.

Ioan. 2.

Matth. 21.

rum arma lachrimæ sunt. 13. q. vlt. conuenior, vel orationes. 23. q. 8. c. reprehensibile, vel excommunicatio 16. q. 2. c. 1. & castra eorum sunt ecclesiæ. 54. d. c. nullus.

a ¶ Non militantes.] Contra supra distinctio. 19. nulli fas. infra 8. quæstio. 1. illud, & 32. quæstio. 5. qui viderit. sup. dist. 40. homo. inf. 11. quæst. 3. precipue. inf. 25. quęs. 1. nulli fas, infra ea. q. peruenit contra Sol. potest dici, ꝙ ideo dicitur laicus peccare magis, quia peccat in duobus, & qa rẽ ecclesiæ emit, & qa suo officio non debitum: argum. ff. de re. iu. culpa clericus autem in vno, qa emit tantum.

b ¶ Damnabilius. Id est damnabiliter, arg. 27. q. 2. cõiuges. Vel hic appellat non militantes ecclesiæ, non laicos, sed clericos, qui ecclesiæ non seruiunt, illi. n. qui emunt, & nõ seruiũt magis peccant: quoniam in plurib. quã qui emũt, & seruiũt, & secundũ hoc non sunt contraria, quæ hic signantur.

c ¶ Procuratoris.] Generaliter sumitur hic nomen 1 procuratoris. arg. ff. de procu. l. 1.

1 Sic ext. de procu. petitio. Arch.

ADDITIO. Aliquando procurator actoris vocatur responsalis, vt extra de restit. spol. ex conquæstione. in fin.

Præpositus, & œconom⁹ differunt.

d ¶ Prepositum.] Sed quam differentiã facit inter ista noĩa, põt dici, ꝙ nomen præpositi generale est, & continet alia sub se. argumen. extra de verb. signific. quamuis. Vel dic, ꝙ præpositus, & œconomus nomina diuersa sunt, sed idem significãt sicut primas, & patriarcha. 99. dist. c. 1. vel bene possunt esse in eadem ecclesia præpositus, & œconomus. De vicedomino planum est, quia ille est, qui præest rebus episc. 89. d. c. volumus. vicedominus in rebus episcopi œconomus 2 in rebus canonicorum: sæpe tamen vnũ ponitur per alio.

2 Adde glo. & Bar. in l. 1. §. aduocatos ff. de var. & extr. or. cog.

e ¶ Oeconomum.] Oeconomus est cui res ecclesiastica gubernanda mandatur, C. de sacrosanct. eccles. iubemus.

f ¶ Aduocatum.] Scilicet qui præest tantum causis tractandis, qui alias dicitur syndicus.

g ¶ Castaldum.] s. qui habet curam externarum rerum, qui dicitur aliàs maior domus. 89. d. volumus.

h ¶ Et iudicem.] Sicut in ecclesia Boñ. sed nõne isti tres possunt esse laici. sic sine dubio. Qualiter ergo in istis officijs, quę nihil spiritualitatis habẽt annexum, simonia cõmittitur? dicit H. ꝙ in omni administratione rei ecclesiasticæ committitur simonia, si ematur, sicut no. sup. eo. in prin. & hoc est simoniacum, quia prohib. tũ, non ideo prohibitum, quia fuit ante simoniacum, sed alij non ita late extendunt simoniam, inhærentes consuetudini generali. dicunt enim, quod tunc tantum est simonia in empta administratione, idest, dignitate, si talis est quæ habeat aliquod spirituale annexum sibi, alias non.

Emere administrationẽ rei ecclesiasticæ simoniacum est.

i ¶ In subiecto verò.] Nonne etiam œconomus, clericus debet esse? vtique prout concilium Hispaleñ. interpretatur. 16. q. 7. in noua. Dic ergo, quod istud vero, potius aduersatur officio, quàm ordini. nam circa alia consistit officium œconomi, & circa alia archipresbyteri, & aliorũ hic sequẽtium. Quidam autem intelligunt hoc totum de clericis, in quibus dicunt simoniacum esse huiusmodi officia emere? & qd̃ dicit in subiecto vero, &c. ideo dicit, quia illi magis sunt subiecti regulę ecclesiasticæ, quàm isti: licet omnes sint clerici. nam dum illi versantur circa exteriora, & administrationes, isti circa diuina officia: & ideo dicit, mancipatum officio, & non dicit, ordini. vel ideo, dicit in subiecto, &c. vt notetur, ꝙ isti habent curam animarum annexam, & quod dicit de canonico, vel monacho, non referas ad administrationẽ sed ad emptionem præbendæ, vel ingressus monasterij. Vel ideo dicit in subiecto regulæ, quia eos ligat illa constitutio, Nemo militantes Deo, &c. 3 Superior autem administratio circa temporalia, & eos non ligat illa cõstitutio, Nemo militans Deo.

Oeconomus dẽt esse clericus.

3 21. q. 3. 1. & 2. ad Tim. 2.

ADDITIO. Hic adde quod not. infra ead. q. 7. si quis omnem Arch.

K ¶ Archidiaconum.] Hoc totum intellige de dignitatibus. ipsis.

l ¶ Laudat.] In eo, ꝙ laudat, non cõmittit simoniã, sed in eo, qd̃ vendit: qa qd̃ cõmẽdandi causa dĩ, pro non dicto hĩ. ff. de dolo. qd̃ venditor: sed hoc verum est, dum cõmendatio consistit in genere. Nã vbi descẽdit ad specialia,

cialia, teneretur ex eo, ꝙ cōmendādo plus vēdidit, nisi ꝙ cōmēdādo, dicit, sit ī euidēti. ff. de ꝫh. emp. ea quę. vt s. q. 1. eos ff. de aleato. l. 1. §. quod autem. ex quo enim à canone nil excipitur, nec nos excipere debemus.

Vniuersalis ex indefinita colligit.

a ¶Indefinite.] Not. ex indefinita colligi vniuersalē, vt 31. q. 1. ꝙ si dormierit. ⁊. 2. q. 5. consuluisti. s. dist. 19. si Romanorum. arg. s. dist. 55. si euangelica. s. ea. q. 1. sunt non nulli. arg. contra. ⁊. 27. q. 1. idolatria 1.

b ¶Hæc circa.] Hæc particula de capitulo non est, &c.

1 Immo est arg. pro de hoc not. extra de coniu. lepro. cap. 2.

ptoribus? Et ne quis insanus obijciat merito hoc Dominum tam acerbe vindicasse, quia tunc illa in Dei templo uendebantur; ecclesiasticæ vero res modo extra templum distrahuntur; attende superius Augustinum non determinantem locum venditionis, uel emptionis præpositorum; sed tantum indefinite [a] dicentem: [Circuit aliquis emere columbam; vnusquisque præpositum suum laudat, quod uendit.] non adijciens, in templo, uel extra templum. Hæc circa [b] venditores, uel emptores rerum sacrarum sufficit.

¶*Integram epistolam Vrbani II. dilecto filio L. præposito ecclesiæ B. Iuuentij apud Ticinum refert Deusdedit in sua collectione.*

α ¶Propter ipsum sanctum.] *Additæ sunt hæ duæ voces, & totus hic locus emendatus ex ipsa epistola, quemadmodum & alia nonnulla.*

β ¶Paschalis.] *Antea legebatur,* Paschasius libro de consecratione: *restitutus autem est locus ex vetustis codicibus, & originali. Citatur enim hic, quod habetur in capite antecedente ex epistola Paschalis Papæ.*

γ ¶O quot præposituras.] *Apud B. Augustinum (cuius multi vetusti codices hoc loco collati sunt) legitur,* ò quot præposita fecerunt: alterum præpositum, &c. *Apud Vrbanum vero vbique est,* proposta, & propostum.

δ ¶Præpositum suum.] *Apud B. Augustinum legitur,* unusquisque ad propositum suum laudat, quod uendit. *In epistola vero Vrbani,* vnusquisque propostum suum laudat, quod uendit. *Nomine autem propositi apud B. Augustinū interdum significari sectam quandam constat ex 2. lib. contra Cresconium, c. 56.*

Item Alexander secundus episcopus seruus seruorum Dei Lucensis ecclesiæ clero, & populo salutem perpetuam.

Deusdedit p. 2.

¶Ministri, & seruitores ecclesiæ absque vlla venalitate ab episcopis ordinentur. C. IX.

EX multis temporibus hoc detestabile malum intra vestram ecclesiam inoleuisse cognouimus, ut nulli umquam clerico, quamuis religioso, quamuis scientia & moribus prædito ecclesiasticum beneficiū concederetur; nisi ei [c], qui profano pecuniæ munere illud emere studuisset: fiebatq; ecclesia, & res eius ita uenalis, ueluti quædam terrena, & uilis merx à negotiatoribus ad uendendum exposita. Quod malū, quàm detestabile, quantū Deo, sanctisq; sit contrariū, & sacri canones docent, et fere omnibus manifestum existit. ¶Chalcedonense namq; conciliū unum ex principalibus [d], simili pœna condemnat eos, qui ecclesiæ beneficiū interuentu pecuniæ acquirunt, & eos, qui sacrā manus impositionē (per quam spiritus sanctus confertur) mercari dignoscūtur. Vtrosq; enim auctoritate inexpugnabili [e], illos [f] à beneficio, istos [g] à sacro ordine iubet expelli. Vnde humani generis redemptor omnes ementes & vendentes de templo eijciens, cathedras vendentiū columbas euertit, nummulariorum effudit æs, pcepti sui auctoritate denuncians, & dicens:] Nolite facere domum

C. 2. s. ead. q. 1. c. si quis episcopus.

Matth. 21.

EX multis.] In hoc capitulo Alexāder reprehendit Lucēses, qui non nisi per pecuniā clericis quāuis dignis ecclesiastica beneficia conferebant, quod Alexander detestatur, & auctoritate Chalcedo. cōcilij ostēdit eos deponendos, & auctoritate Christi eos de ecclesia deijciēdos, & ne tantū malū de manibus Alexādri requiratur., statuit & decreuit, ne de cætero aliquis pro ecclesiastico beneficio conferēdo pecuniam sumat, nec aliquis pro eo habendo cōferat: & qui contra hoc fecerit, deponatꝰ, & ecclesia priuetꝰ; & nisi resipuerit, anathematizetur.

CASVS. In prima parte reprehendit Alexāder omnes simoniacos, & specialiter Lucēses, inducēdo auctoritatē Chalcedonēsis cōcilij, & Dñi qui vendentes & ementes eiecit de tēplo. In secūda cōstituit, ꝙ nullus cōmittat simoniā. In tertia cōstituit pœnā depositionis cōtra transgressores huius constitutionis.

c ¶Nisi ei.] Simile habes 32. distinct. interdixit.

d ¶Ex principalibus.] Papa tamen bene potest dispensare contra, si non sit in articulis fidei. 15. distin. sicut sancti. uel de uniuersali statu ecclesiæ, ut not. 25. q. 1. cap. sunt quidā. supr. dist. 16. sancta.

Papa nō dispensat in duobus casibus.

e ¶Inexpugnabili.] quantum ad ordines retinendos.

f ¶Illos.] Scilicet ementes ecclesiasticum beneficium.

g ¶Istos.] Scilicet ementes sacram manus impositionem.

patris mei domum negotiationis.] Illud quoq. in eodem facto solicite considerate, quod per totum textum sancti Euangelij nusquam reperitur Dominum tanta seueritate, tam districta censura iustitiæ, peccantes corripuisse, cum non solum eloquio increpans, verum etiam facto flagello de funiculis verberans omnes eliminauit de templo; aperte demonstrans, quòd tales negotiatores, non sicut ceteri peccatores sunt corripiendi [a], sed à templo Dei, id est, à sancta ecclesia [b] longius sunt proijciendi. Nam sicut per columbarum venditores illi denotantur, qui sacram manus impositionem vendere conantur; sic per nummularios ecclesiastici beneficij venditores designantur, qui domum Dei, teste Euangelio, speluncã latronum efficiũt. Quapropter ego Alexander sanctæ Romanæ ecclesiæ, & Apostolicæ sedis episcopus (immo minister indignus) tot & tanta mala in multis ecclesijs, & maxime in Lucensi ecclesia, ex iniqua concupiscentia fieri conspiciens, ne sanguis [c] iniquorum à districto iudice de manu [d] nostra requiratur, illa extirpare, & penitus eradicare decreuimus. Constituimus itaque, & præsenti decreto firmamus (sicut olim nostri decessores fecisse noscuntur) vt nullus deinceps episcoporum, beneficium ecclesiæ (quod quidam canonicam †, vel præbendas, seu etiam ordines † vocant) pro aliquo pretio, vel munere clericis audeat vmquam cõferre [e]: sed omnes ministros, & seruitores ecclesiæ gratis, & absque ulla venalitate in sancta ecclesia studeant ordinare. Nec eligant in domo dñi, qui maiores sacculos pecuniæ conferant; sed eos, qui moribus, & disciplina, atq. scientia diuites pro officio suo ipsam valeant sustentare ecclesiam. Constituimus, & eodem modo firmamus, vt nullus cuiuscumque gradus clericus pro ecclesiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ ecclesiarum, vel donarijs ecclesiarum, seu etiam quod pauperibus sit tribuendum; quia (teste scriptura α [f]) qui aliquid male accipit, ut quasi bene dispenset, potius grauatur, quàm iuuatur. Quòd si aliquis diuinorum præceptorum, & animarũ salutis immemor, præfatum beneficium ecclesiæ, iniqua cupiditate ductus vendere, uel emere temerario ausu præsumpserit, sicut in Chalcedonensi [g] concilio definitum, est, gradus sui periculo eum subiacere decernimus: nec ministrare possit [h] ecclesiæ, quam pecunia venalem fieri concupiuit, & insuper terribili anathematis mucrone perfossus (nisi resipuerit) ab ecclesia Dei, quam læsit, modis omnibus abscindatur.

Ioan. 2.

Ezech. 3.

† *al. canonicas*

† *al. ordinationes.*

Sup. ea. q. 1. ca. nõ est putanda.

¶ *Extat integra hæc epistola in bibliotheca Vaticana post librum Anselmi Lucensis.*

α ¶ Teste scriptura.] *Hic referuntur verba ipsa beati Gregorij ex epistola ad Sygarium, quæ habentur supra ea q. 1.* non est putanda.

Item Gregorius homilia 39.

a ¶ Corripiendi.] Arg. simoniacos sine pręcedenti admonitione esse puniendos, quod H. non concedit: q̃a secundum eum etiam in accusatione necessaria est admonitio propter euangelium. 2. q. 1. si peccauerit 1. Itẽ vt volens accusare si defecerit, subeat pœnam, quam cõuictus aduersarius subiret. Itẽ vt aduersarius nõ grauetur in expensis, & vt disciplina ecclesiæ non deseratur. 23. q. 5. excommunicatorum. argu. cõtra Hu. extra de simo. licet Hely. Ioan. Quidquid dicit H. illi decre. licet, stabitur. B.

b ¶ A sancta ecclesia.] Id est, à consortio fidelium per anathema. nam ipsi fideles sunt domus Dei, vt infra de pœni. dist. 4. in domo. nam aliàs ipso iure sunt suspensi, vt not. sup. ead. q. 1. reperiuntur.

c ¶ Sãguis.] Id est, vindicta vel ꝑditio. vel peccatum. infr. 9. q. 3. episcopo.

d ¶ De manu.] Nota ꝑlatum ex negligentia sua teneri. 81. dis. dictum.

ADDITIO. Ad hoc 18. q. 2. cognouimus. 83. distin. inferior. 81. distin. dictum. vbi de hoc. Arch.

e ¶ Cõferre.] Isti volebãt facere fraudẽ legi: q̃a nec ẽt tali ꝑtextu debet quis aliquid accipere vel dare. extra de usu. c. super eo. & hoc est fraudulentũ munus, vt s. ea. q. 1. si quis neque. Argu. contra. sup. ead. quæ. 1. iudices.

f ¶ Scriptura.] s̃. ea. q. 1. non est putanda. 14. q. 5. forte.

g ¶ In Chalcedonensi.] Sup. ead. q. 1. si q̃s episcopus.

h Possit.] Arg. cum simoniaco non posse dispensari in ordine, vel beneficio simoniace acquisito. argu. inf. ea. q. 7. requiritis. sup. ea. q. c. si quis neque. Ioan. tñ cum eo qui scienter committit simoniam, solus Papa dispẽsat. 25. q. 1. §. his ita. versi. sic. & summæ. sed si eo ignorãte simonia cõmissa sit, vel sit tantũ in animo, episcopus dispensat, vt extra de simo. de regularibus. & c. ex insinuatione. & c. fin. immo cum solo animo cõmittitur simonia, sola pœnitẽtia sufficit extra de simo. c. fin. & ita dixit T. super decr. de simo. nobis. lo. Vel sic. in ꝑlatione nõ potest episcopus dispensare, nec in ordine per simoniã acquisito, sed in beneficio sic 2, vt innuit illa decre. nobis. B.

Accusationẽ admonitio dẽt præcedere.

1 Arg. ead. cau. q. 7. accusatio. in fin. vbi de hoc. & de hoc no. inf. q. 7. requiritis. Arch.

Fideles sũt domus Dei

Prælatus ex negligẽtia sua tenetur

Dispensare cum simoniaco quis potest.

2 Dicũt quidã, ꝙ cũ simoniacis q̃ adepti sunt beneficiũ ꝑ simoniã in nullo casu põt eps dispensare. argu. extra eo. nobis. Arch.

¶Qui dona Dei vendunt, vel emunt, pariter à Deo damnantur. C. X.

Iuo p.5.c.88. Pann.l.3. c.119

VEndentes & emētes è templo eliminat Christus; quia vel eos, qui pro munere impositionem manuum tribuunt, vel eos, qui donum spiritus emere nituntur, damnat. *Item infra.* ¶Vendentes in templo sunt; qui hoc, quod quibusdam iure competit [a], ad præmium largiuntur. Iustitiam [b] enim vendere, est hanc pro præmij acceptatione † seruare. Ementes vero in templo sunt qui dum hoc persoluere proximo, quod iustum est, nolunt, dumque rem iure debitam [c] facere contemnunt, dato patronis pretio emunt peccatum.

† *al. acceptione*

† *al. præmio*

Item Beda ad c.2. Ioannis.

¶Qui gratiam, quam à Deo accipiunt, non gratis exercent, venditores columbarum sunt. C. XI.

Iuo p.5.c.97. Pan.l.3. c.124.

NOn solum venditores sunt columbarum, & domum Dei faciunt domum negotiationis, qui sacros ordines, largiēdo pretium pecuniæ, vel laudis, vel etiam honoris inquirunt; verum ij quoque qui gradum vel gratiam [d] in ecclesia spirituale, quam Domino largiente [e], perceperunt, non simplici intentione, sed cuiuslibet humanæ causa retributionis [f] exercent, contra illud Petri apostoli: [Qui loquitur, quasi sermones Dei [g]: qui ministrat [h], tamquam ex virtute, quam administrat Deus, vt in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum.] Quicumque ergo tales sunt, si nolunt veniente Domino de ecclesia auferri, auferant ista de actibus suis, ne faciant domum Dei, domum negotiationis.

1. *Pet.* 4.

Item ex epistola Vrbani Papæ.

¶Quæ ex consecratione proueniunt, in suum ius vi, vel munere nemo conuertat. C. XII.

RES ecclesiæ, quæ ex consecratione proueniunt, in suū ius vel vi, vel aliquo munere aliquem [i] conuertere non debere docens sanctus Vrbanus [k] ait: [Quisquis α res ecclesiasticas (quæ dona Dei sunt, quoniam à Deo fidelibus, & à fidelibus Deo donantur; quæque ab eodem gratis accipiuntur, & ideo gratis dari debent) propter sua

s. ea.c. saluator

VEndentes.] CASVS. Aug. tripliciter exponit euangelij verba, vbi dicitur, ꝙ Christus eiecit de tēplo vendentes, & ementes. Et dicit primo, ꝙ ementes, & uendentes intelliguntur, qui emunt vel vendunt spiritualia. Secundo, qui contra iustitiam vendunt, quod de iure facere tenentur. Tertio, qui quod debent proximo, persoluere nolunt gratis.

Snīa per pecuniam data est nulla.

a ¶Competit.] Arg. ꝙ in transactione illicitè pecunia interuenit, cum remittitur alicui quod de iure erat illi remittendum.

1 Vbi de hoc de pœna iudicis corrupti, no.2. qō. 6. §. hoc etiā. Theologi & Decretistæ, docentes, possunt aliquid accipere.

b ¶Iustitiam.] Arg. ꝙ sententia etiam iusta si per pecuniam data fuerit, nullius momenti sit. & simoniam cōmittit, ut 14.q.5. non (anè. 11.q 3. qui rectè 1. sed q a præmisit expositionem de simoniacis, uidetur, quòd in his duobus modis non sit simonia, quod uerū est: aliàs tamen graue peccatum committitur, & sententia non ualet. 2. quæst. 6. §. diffinitiua. ver. venales. C. de pœ. iudic. qui ma. iu. l.j Dicunt tamen quidam, ꝙ si causa est ecclesiastica, ꝙ qui iustitiam emit, simoniam committit nisi in matrimonio. s. ea. q.1. quidquid inuisibilis.

c ¶Debitam.] Videtur ergo, ꝙ theologi, & decretistæ non possunt aliquid percipere ex eo, quod docēt. nam ad hoc tenent, ut 43. dis. Ephesijs. 16.q.1. tenerrimi. arg. contra. 28.q.1. iam nunc 12.q.2. charitatem. Sed dic accipi posse licitè 2. ut s. ead. q.1. qui studet. super uer. sanitatis. Sed pone promissionem factā: quādo tenetur sibi soluere? Dico, ꝙ in principio anni. arg. C. de ꝓfes. l medicos. lib. 10. Item aduocatus in principio debet salarium accipere 3. ff. loca. qui operas. argu. contra. C. de suffra. l. vna. Salarium autem non debet excedere summam centum aureorum. ff. de uar. & extra ord. cog. l. 18. si cui cautum est.

2 De hoc 37. disti. de quibusdā. Archid.

3 Nisi sit aduocatus fisci, qui dēt in medio accipere. C. de aduo. di. iudic. l. per hanc. Arch.

c ¶Debitam.] Id est, quam iure tenetur soluere, scilicet cum quis aduocato dat pecuniam, ut ipsum defendat. sic uacat illa glo. Videtur ergo.

NOn solum.] CASVS. Non dicuntur tantum simoniaci qui ordines, uel beneficia ecclesiastica pretio largiuntur, sed etiam ij, qui officium suæ dignitates scientiæ, uel alterius doni nolunt exercere, nisi causa retributionis humanæ, quia faciūt contra auctoritatem Apostoli dicētis: Qui loquitur, &c. sequens c. patet. in quo dr̄, ꝙ qui res quæ intuitu consecrationis ecclesiæ proueniunt, illicitè alienat, simoniam committit.

d ¶Vel gratiam.] Alicuius scientiæ, vel alterius doni.

e ¶Domino largiente.] Infra 16.q.1. reuertimini.

f ¶Retributionis.] Cum enim sint litterati. & alijs donis præditi, nolunt nisi intuitu humanæ retributionis hæc exercere in ecclesia, ut supra. e.q.2. quàm piè. & extra de magistris. c.1.2. & 3. nam dicit etiā lex, quod ciuilis iuris sapientia non sit pretio nūmario dehonestāda, &c. ff. de ua. & extraor. cog. l.1. §.1. dicit tamen lex, quod tutor pro facultate, pupilli debet magistro dare. ff. de admi. tuto. l. cum plures. §. si tutor.

Laus ciuilis sapientiæ.

g ¶Dei.] Id est, Deo attribuit, non sibi.

h ¶Qui ministrat.] Id est, loqui & ministrare debet.

i RES ecclesiæ.] ¶Aliquem.] Et ita uidetur ꝙ simoniacus sit uiolētus raptor vel detentor 4. sicut aliàs dicitur committere sacrilegium qui res ecclesiæ promissas non dat. arg. 17.q.4.c.2.

4 Et sic tanquam uiolētus tenetur de ui: & uerum est ꝙ uiolentiā cōmittit: q a non gratis accipit, & quodāmodo ab initio extorquet, s̄m Io. de Fant.

K ¶Vrbanus.] Hic vnnus Vrbanus de alio facit mentionem: & ita fuerunt duo. 81. dist. & si qui sunt.

Peruenit.] CASVS. Dr hic quod inter maximos hæreticos debet computari qui laicis extraneis, seruientibus uel consanguineis, & non sacerdotibus decimas & oblationes concedit: & qui dant & qui recipiunt, æterno incendio puniũtur, quod H. vr intelligere, de iure spirituali: sed Bene. intelligit etiam de temporali fructu. Sequens cap. patet.

a ¶Peruenit.] inf. 16. q. 7. peruenit.

b ¶Sinistra.] Not. de episcopis, qui omnia agunt sinistre, vt 35. dist. ecclesiæ.

c ¶Oblationes.] 10. q. 1. quia sacerdotes

d ¶Laicalib. Quod fieri non debet, ut extra de deci. prohibemus. Vnde nota, quod fructus bene possunt dari laico ex causa: sed ius decimale nequaquã: nã aliud est ius, aliud est ipsa res: sicut dicit iurisperitus, quod cũ dicimus vitulum esse fructum vaccæ, nõ ius, sed corpus demõstramus. ff. de eui. l. vaccæ. possũt ergo dari decimæ, id est, res ipsæ in feudũ, sed tamen non transibit ab hæredes. extra de deci. ad hoc. vnde forte secundũ quod feudum proprie accipitur, non possunt dari in feudum. extra de deci. quàmuis 1. De hoc dixi. 16. q. 1. cap. ult. Et not. quod si dantur decimæ laicis, & aliqua crescãt noualia, non accrescũt eis decimæ noualiũ, sed ecclesijs. extra de dec. c. tua. Et dicit Innocentius, quod in his restringenda est potas, nõ proroganda. extra de dec. c. tua nobis.

e ¶Grauius,] Not. quod minus peccatum propter adiunctum grauius punitur. minus enim peccatũ est dare consanguineo, quam extraneo. 86. distinct. non satis. hæc est ordinata charitas: sed quia prouidendo cõsanguineis enormiter lædunt ecclesias, idcirco dicit, quod peius est dare consanguineis, id est, inde grauiorem læsionẽ sentit ecclesia. si. inf. 33. q. 2. latorem. Vel dic grauius, id est, cõmunius. 32. q. 7. quid in omnibus. nam cæci sunt episcopi circa nepotes. 8. q. 2. dilectissimi. unde tantus impetus in eo omnia fundẽdi uenit restringendus, ut dicit l. in alio casu. ff. ad le. Iul. de adul. nec in ea.

f Altare.] Id est, quæ in alteri offeruntur: uel in administratione altaris: uel in ecclesia.

g ¶Et decimas.] Scilicet si episcopus ab aliquo milite redimeret decimas, non est simoniacum: sed rei ecclesiasticæ liberatio. sed si emeret à laicis cum nollent tribuere, simoniacum esset.

ADDITIO. De hoc no. 16. q. 7. decimas. ibi uideas. An.

Decima nunquid potest dari laico.

1 Vbi de hoc. & 16. q. 3. §. sic etiam. ibi uideas.

lucra venit, uel emit, cum eodem Simone donum Dei pecunia possideri existimat.

a ¶Quisquis.] *Hæc sunt ex epistola Vrbani II. quæ refertur supra c. saluator. Verba autem antecedentia nusquam reperta sunt: quamuis similia quædam, dissimili tamen sententia, legãtur in epistola B. Vrbani primi. In aliquot vetustis Gratiani exemplaribus caput hoc sic citatur.* Item Beda ex epistola Vrbani Papæ. *quod non cohæret.*

Item Gregorius septimus.

¶Simoniacus est episcopus, qui decimas, & oblationes laicis, non clericis distribuit. C. XIII.

Peruenit [a] ad nos fama sinistra [b], quòd quidam episcoporum non sacerdotibus propriæ diœcesis decimas, atque Christianorum oblationes [c] conferant; sed potius laicalibus [d] personis, militum videlicet, siue seruitorum, vel (quod grauius [e] est) consanguineis. Vnde si quis amodo episcopus inuentus fuerit huius diuini præcepti transgressor, inter maximos hæreticos, & inter antichristos nõ minimus habeatur: & sicut Nicæna synodus de simoniacis censuit, & qui dat episcopus, & qui recipiunt ab eo laici siue pretio, siue beneficio, æterni incendij ignibus depututentur. Inf. 16. q. 7. c. peruenit. Poly. l. 3. tit. 12. In canonib. Nicænis ex Arabico versis, c. 49.

¶ *Infra etiam 16. q. 7. c. peruenit. citatur caput hoc ex Gregorio. Ac sane Lambertus Scafneburgensis narrat episcopum quendam Bambergensem, ecclesiam illam contra excommunicationem, & priuationem Gregorij septimi fauore militum, quibus multa largiebatur, per aliquod tempus retinuisse: & in ipsius Gregorij regesto lib. 6. epist. 5. simile quiddam reprehenditur in Hermanno episcopo Metensi.*

Item Paschalis secundus.

¶Spiritum sanctum uendit, qui decimas pro pecunia tribuit. C. XIIII.

Altare [f], & decimas [g] per pecuniam dare, & spiritum sanctum vendere, simoniacam hæresim esse nullus fidelium ignorat. Poly. l. 3. tit. 12.

¶ *Supra ead. q. 1. cap. presbyter. hoc idem tribuitur Gregorio, quod hic Paschali secundo. Et fortasse Paschalis hoc, ut multa alia, accepit à Gregorio septimo, quæ ipse annotauit. In Polycarpo lib. 3. tit. xi. citatur ex concilio Toletano.*

Item Innocentius secundus in synodo Romana, c. 2.

¶Careat honore male acquisitio, qui ecclesiastica beneficia pro pecunia inuenire tentauerit. C. XV. Pann. l. 8. c. 138. ex Cabilonẽsi.

Si quis præ-

Si quis præbendas,] CASVS. Dicitur hic quòd qui beneficium uel dignitatem uel sacramẽtũ ab ecclesia per

ſia per pecuniã acquirit,acquiſito careat:[& emptor & venditor & interuentor nota infamiæ percellantur.Vnde ſtatuitur ut nec pro paſtu,°nec ſub obtentu alicuius conſuetudinis aliquid exigatur.

a ¶Præbendas.] Vel benedictiones nubentium:uel ſepulturas.

j.32.q.4.obijciuntur.contra,s̃. diſtin.8.ſi conſuetudinem.inf.8.q.2.quæſta eſt.Io. Hodie prætextu conſuetunis nihil peti poteſt,nec ante,nec poſt, ut extra de ſim, Iacobus.B.niſi hoc reperiatur à iure permiſſum,vt no. ſupr.q.2.placuit.

bendas [a], vel prioratum, ſeu decanatum, aut honorem, vel promotionem aliquam eccleſiaſticam, ſeu quodlibet ſacramentum [b] eccleſiaſticum,vtpote chriſma, vel oleum ſanctum,& conſecrationes [c] altarium,vel eccleſiarum,in teruenientе [d] execrabili ardore auaritiæ per pecuniam comparauerit; honore male acquiſito careat; & emptor, atque uenditor,& interuẽtor nota infamiæ percellãtur [e]: & nec pro paſtu,nec ſub obtentu alicuius conſuetudinis [f] ante, vel poſt à quoquam aliquid exigatur, uel ipſe dare præſumat;quoniam ſimoniacum eſt:ſed libere, & abſque diminutione [g] aliqua,collata ſibi dignitate,atque beneficio α perfruatur.

α ¶Beneficio.] *Ex duobus manuſcriptis huius concilij exemplaribus in uno ſic legitur,in altero vero,* officio.

De ſecunda & tertia quæſtione quid ſacri canones diffiniant; auctoritatibus hincinde in medium deductis patefactum eſt.

g ¶Diminutione.]Niſi cũ ex cauſa ordinet fructus ẽps: ut extra, vt eccleſiaſti. benefi. ſine dimi. ut noſtrũ, Et ita ſi dignitas deferatᷤ alicui diminuta, in ſolidum poteſt eã petere. argu.extra de inſt.cum veniſſent.

Nvnc ergo.] Hæc q̃ſtio diuiditur ĩ quattuor partes.Et queritur hic vtrum teneatur filius pro paterno crimine: & in hac prima parte quæſtionis ꝓbat ꝑ x. auct.ꝙ nõ teneᷤ. Secũda ibi, [Sed obijciᷤ.] Tertia ibi, [Hic itaque.] Quarta ibi, [Notandũ.]Io.de Fã. CASVS. Hic intitulatur 4. quæſtio, qua q̃ritur an quis reus ſit criminis qđ eo ignorante pater admiſit: & ꝙ ignorantia eum excuſet,multorum auctoritatibus ꝓbatur. Sequens c.patet.

QVAESTIO IIII.

r ps

NVnc ergo de quarta [h] *quæſtione eſt pertractandum; an paternum crimen huic imputetur, quod eo ignorante conſtat admiſſum. Quòd ignorantia hunc excuſet,multorum auctoritatibus probatur.Ait enim Auguſtinus,*ʳ*epiſ.* 48.*ad Vincentium.*

¶Alienum crimen,neſcientem non maculat. C. I.

NVllius [i] crimen maculat [k] neſcientem.
Item eadem epiſtola.

¶De eodem. C. II.

QVis locus innocentiæ relinquitur, ſi alienum crimen maculat neſcientem?

¶*Verba B.Auguſtini ſunt hæc,* Quis locus innocentię reſeruatur,ſi crimen eſt proprium,neſcire crimen alienum?

h ¶De quarta.]Ad intelligentiam huius q̃ſtionis nota.ꝙ triplex eſt pœna, æterna,corporalis, & ſpiritualis. Aeterna pœna nunquam punitur vnus pro alio,ut s̃.ead.cap.1. & c.iã itaque. Corporalis pœna duplex eſt, quædam circa corpus ipſum: & illa ſæpe punitur unus pro alio.infr.ea.§.itẽ peccato. quædã circa ſtatum rei, ut eſt ſeruitus vel infamia: & illa etiam punitur filius pro patre, vt 6.q.1.§.verum.15.q.vlt.cũ multæ. Spiritualis quadruplex eſt,nam quædam eſt excõmunicationis: & illa nunquã punitur unus pro alio,ut 24.q.3.ſi habes. Alia interdicti: & illa punitur vnus pro alio, vt ex̃ de ſpon. nõ eſt vobis.Alia eſt remotio ab oblatione:& illa ſimiliter punitur unus pro alio.17.q.4.miror. Alia eſt ordinis:& illa ſimiliter punitur vnus pro alio. nã ꝓpter delictũ uxoris uir remouetur à promotione,vt 34.diſt. ſi cuius.Item ſi pater neſciente filio emerit ei eccleſiã,ille pro peccato non remouetur à promotione: ſed tamen perdit eccleſiam,ut infr.q.5.c.1.Ioan.

Pœna eſt triplex.

Vnus an puniatur pro alio.

Pęna corporalis eſt duplex.

Pęna ſpiritualis eſt quadruplex.

pulturas.extra de ſimo.cum in eccleſię.

b ¶Sacramentum.] In quo confertur gratia:aliter ſumi poteſt pecunia.32.q.2.honorantur. M.tamen cõtrarium dicit.arg.extra de offi.deleg.cauſam.extra de ſpõſa.du.duobus.

Conſecratio altaris eſt ſacramẽtum large ſumptum.

c ¶Et conſecrationes.]Sed nunquid conſecratio altaris eſt ſacramẽntum? Sic,large ſumptum,cum ſit ſacræ rei ſignum,vt hic, & extra de ſimo.cum ſit Romana.argum.24.q.1.§.ſed illud.

d ¶Interueniente.] Militiam ſæcularem bene põt qs emere, 1.ff.de act.em.creditor.§.inter uenditorem.& §.ſed quod ante.

r De hoc j. c.q.6.c. ult.

e ¶Percellantur.] Scilicet in perpetuũ.s̃.ea. q.3.ſi qs. & c.ſaluator.ſupr.ea.q.1.ſi quis epiſcopus.

f ¶Cõſuetudinis.]Arg.conſuetudinem longã non facere ad licentiã vel excuſationẽ ſimonię.extra de ſim. cum in eccleſiæ.Arg. contra in Auth.de ſanc.epiſ.§.ꝓ conſuetudinibus.coll.9. 9.q.3.conqueſtus.s̃.100.di.c. nouit.s̃.c.q.1.reperiuntur.s̃.diſ.4.denique.Arg.contra

Cõſuetudo nõ excuſat ſimoniam.

i NVllius.] Scilicet alterius. nam ſuum quãdoque commaculat,vt de pęn.diſtin.2.ſciendum.32.q.7.quemadmodum. & ita non comprehenditur perſona,de qua fit ſermo.

K ¶Maculat.] Inf.15.q.1.mulier.& q.ult.cum multæ. inf.17 q.4.miror,34.diſt.ſi cuius.& 6.q.1.§.uerum.24.q,1.non turbatur.Ioan.

PLacuit.[CASVS. Dicitur hic ꝙ illi nō debent à ꝓmotione repelli, qui infantes perfidia parentum ab hæreticis baptizantur, si hæc suo iudicio non fecerũt, nec ex postfacto consenserunt.

a ¶Promoueantur.] s̄.ea.q.1.ventum est.ƺ infr. ea.q.7.qui in qualibet.contra. Solu. illud ex nimio rigore: hoc ex dispensatione. Vel ibi de his qui postmodũ in adulta ætate hæresi consentiunt: vel q adulti ab hæreticis baptizantur: hic de istis, qui non acquiescunt, uel qui pueri baptizantur ab hæreticis 1.

1 Sub. q̄bus non nocet, ēt si à parētibus offerant. arg. d̄ cōse.dist.4. quæris.dũ tñ suppleat q̄d eis deest.s̄.e.q.1. §.ecce. de cons. dis.4. ab antiqua Io. de Fan.

QVi apud.] CASVS. Dr̄ hic ꝙ paruuli ab hæreticis, baptizati; si tñ postquã ad discretionem peruenerint errori nō consenserint, recepti ab ecclesia poterunt promoueri.

b ¶Paruuli.] Id est, doli non capaces. de cōsecratio.dist.4.paruuli.

c ¶Ordine.] Id est, secundum antiquã regulam ecclesiæ.

QVia præsulatus.] CASVS. Quidã præsbyter iniuste fuit sua ecclesia spoliatus, quam alius præsbyter simoniace acq̄rere non erubuit, vnde cōsanguinei primi presbyteri dolore cōuicti ſm presbyterum comprehendentes, ei oculos eruerũt: ꝓ quo facto primus presbyter fuit excommunicatus. Sed quia primus sacerdos (ut dicebat) nullo modo consensit: mandat de hoc Papa inquiri: & si inculpabilis inueniatur, absoluatur. Sequens lex, &c. q̄ sequuntur, plana sunt.

d ¶Ablata.] Et ideo erat ei restituenda, licet hoc expresse non dicatur: sufficit enim conqueri de spoliatione, licet expresse non petatur restitutio, vt 2.q.1.notuum. extra de causa pos.cum ecclesia. hic tamen non respondet ad hoc: sed respondeo eum innocentem, ergo & restituendum. arg. C. de diuer.rescr.l.1.extra de coniu.lep. c.2.

e ¶Voluntate.] Arg. ꝙ nudam voluntatem tenetur q̄s purgare si suspectus habetur: & alibi nuda volũtas legitur grauiter plectēda, vt inf. de pœ. dist.1. si q̄s eũ, &c. si q̄s pulsatus. & 32.q.5.qui viderit. Argu. ƺ de pœ. dist.1.cogitationis. Dicas igiť, &, ꝓ id est. Vel dic de voluntate in actũ producta: aliàs non tenetur purgare

Volũtas nuda est qñq; plectenda,

eam.arg.23.q.vlt.c.vl. & est si. extra de homi. Petrus. extra de testi.constitutis.

f ¶Canonice.] Arg. ꝙ si cōsanguinei alicuius clerici absque eius consensu episcopum suum offenderēt, ꝓpter hoc episcopus non potest priuare clericum beneficio.

Episcopus beneficio priuare nō pōt clericũ, cuius parētes ipsum offenderũt.

Item in Africano concilio, c.14. legitur. Et Cart.3.c.48.

¶De infantibus, qui ab hæreticis baptizantur. C. III.

PLacuit de infantibus, qui ab hæreticis baptizantur; ne, q̄d non suo fecerunt iudicio, cum ad ecclesiam Dei sasubri proposito fuerint conuersi, parentum illos error impediat, quominus promoueantur [a] sacri altaris ministri. Paulo aliter in originali.

Item in eodem c.24.

¶De eodem. C. IIII.

QVi apud Donatistas paruuli [b] baptizati sunt, nondũ scire valentes erroris eorum interitum, & postea quã ad ætatem rationis capacem peruenerunt, agnita veritate falsitatem eorum abhorrentes, ad ecclesiam Dei catholicam per vniuersum mundum diffusam, ordine [c] antiquo per manus impositionem recepti sunt; tales ad suscipiendũ munus clericatus non debet impedire nomen erroris. Deusdedit p.2.

Item Leo quartus † Ebrunio, & Adelfrido episcopis. †*al. tertius.*

¶Consanguineorum maleficia in nullo clericis obsunt, nisi conscij fuerint. C. V.

QVia præsulatus nostri (quod bene nostis) magisteriũ non solum de sacerdotum; uerumetiam de sæculariũ vtilitatibus debet esse solicitum; propterea fraternitatem vestram scire volumus, hunc præsentem presbyterum ad sedem Apostolicam venisse, nobisq; violentiam, & excōmunicationem suam per ordinem retulisse: quòd etiam sine iusto legis tramite illi sua fuisset ablata [d] ecclesia, similiter indicauit: quam alius dato munere sacerdos zelo ductus inuidiæ usurpare præsumpsit. Inde parentes eius magno dolore compulsi presbyterum illum qui suam tenebat ecclesiam, mox comprehenderunt, & ei ei oculos erueunt. Tamen ipse sæpe dictus sacerdos dicit, quòd absque sua voluntate [e], & sine eius consilio hoc sit peractũ. Quod sit ita est, vt ipse nobis suo ore testatus est; vobis magnopere prouidendum est, ut si canonice [f] ipse excommunicatus non est, canonica super eum fiat remissio [g].

Digestis tit. de pœnis, l. crimen.

C. VI. Lib.48.tit.19.l.26.

CRimen, uel pœna paterna nullam maculam filio infligere potest. Namque vnusquisque ex suo admisso [h]

ficio.arg.24.q.3.cap.2. ipse tñ eps non debet conqueri de cōsanguineis, si credit ꝙ ita acerbe eum puniāt. Sed nunquid tenetur eis remittere actionem iniuriæ, cum sciat ꝙ si non remiserit, interficiēt eũ fratres suis dum tamen ipse eis nihil dicat: sed rancorem tenetur dimittere.90.dist.si quis contristatus.

g ¶Remissio.] Nullam enim pœnam patietur iniuste excommunicatus, vt 9.q.3.non debet. absit enim vt iniuste &c.C.de pœ.sancimus.

h CRimen.] ¶Ex suo admisso.] Non enim dēt aliquis

quis alieno odio prægrauari. C. de inoffi. test. si quis in suo. § legis. & hoc est uerum in pœnis: secus in usucapionibus quia uitium transit ad hæredem. ff. de acqui. pos. Pomponius. Item quod hic dicitur, regulare est, ut 56. dist. vndecunque. & c. nasci, & c. satis. in casu tamen quan-

b ¶Genuit eum.] Siue de natiuitate in utero, siue de natiuitate ex utero 1.

c ¶Consensione.] Sed nec tunc dicitur teneri peccato alterius: sed suo, scilicet cum consentit ad peccatum alterius. s. dist. 56. vndecunque. j. 15. q. 8. c. 3. contra j. 23. quæst. 4. ita. & cap. si quis a catholica.

1 De conse. dist 4. quæris. &c. si ad matris. & hic uideas quod not. ex de tẽpo. or. quæsitũ. in glo. fi. infra, & c. Arch. In uia, & in inuio differunt.

sorti subijcitur, nec alieni criminis successor constituitur. Idque diui fratres Hierapolitanis rescripserunt.

Item ex concilio Toletano 4. c. 60.

¶Perfidia parentum filijs obesse non debet. C. VII.

Ezech. 18.

IVdæi baptizati, si postea præuaricantes in Christum qualibet pœna damnati extiterint; à rebus eorum fideles [a] filios excludi non oportebit: quia scriptum est: [Filius nõ portabit iniquitatem patris.]

Item Augustinus ad Bonifacium, epist. 23

¶Non imputantur peccata parentum ijs, qui ab eis personaliter diuisi probantur. C. VIII.

Iuo p 6. c. 417.

IAm itaque cum homo in seipso est, ab eo, qui genuit eum [b], alter effectus, peccato alterius sine sua consensione [c] non tenetur obnoxius. Traxit ergo reatum [d]: quia unus [e] erat cum illo, & in illo, à quo traxit; quando, quod traxit, admissum [f] † est. Non autem trahit alter ab altero, quando sua unoquoque propria vita uiuente iam est, unde dicatur: [Anima [g], quæ peccauerit, ipsa morietur.] Vt autem possit regenerari per officium voluntatis alienæ, cũ offertur consecrandus [h], facit hoc vnus spiritus, ex quo regeneratur oblatus.

† al. admixtũ

Ezech. 18.

Hinc etiam Gregorius in lib. 26. Moralium, c. 8. in c. 35. Iob.

¶Ei qui imitatur, impietas alterius nocet. C. IX.

Iob. c. 35.

HOmini [i], qui similis tui est, nocebit impietas tua; & filium hominis adiuuabit iustitia tua.] Humana impietas ei nocet [k], quem peruertendo inquinat: & rursus eum adiuuat nostra iustitia, quem à prauis actionibus mutat. Nocere enim vel iuuare nesciunt ea, quæ [l] vel à bono corrumpere, vel à malo permutare non possunt.

Econtra Dominus ad Moysem: [Ego sum Deus zelotes, qui visito [m] peccata patrum in filios [n] vsque in tertiam,

Exo. 20.

d ¶Reatum.] Id est, causam reatus, scilicet originale peccatum. ex hoc c. colligitur, quod aliud est in uia, in inuio. nam non potest quis peccare per alium: licet possit saluari per alium, ut de pœ. distin. 1. tres. & de cons. dist. 4. quæris. & bonum simile est in lege. nam dicit lex, quod si quis habet filium, & postea creatur decurio, iste non dicetur filius decurionis: sed illi tantum, qui postea geniti sunt. C. de decur. l. ulti. ff. eo. l. 2. §. in filijs.

e ¶Vnus.] Partus enim pars uiscerum est, ut ff. de uent. inspi. l. 1. §. 1. licet sit argu. contra de consec. distinctio. 4. si quidquid.

Partus est pars uiscerum.

f ¶Admissum.] Id est, receptum.

g ¶Anima.] Sicut Dominus per Ezechielem ait, ut j. 24. q. 3. si habes.

h ¶Consecrandus.] Id est, baptizandus. Ioan.

HOmini.] CASVS. Dr hic, quod malitia alterius nõ nocet alij, si per eam non corrumpatur, sed sua tantum. Et primo ponuntur uerba Iob usq; ibi, [Humana.] Deinde ponuntur uerba Grego. exponentis uerba Iob.

i ¶Homini.] Verba Iob sunt vsque ibi, [Humana.] verba Grego. uerba Iob exponentis.

quandoque aliter inuenitur de temporali pœna, ut 6. q. 1. §. uerum. & c. ex merito. 15. q. u. t. cũ multæ. & 14. q. 3. §. is ita. s. q. 1. fertur. 8 q. 1. audacter. & dist. 48. §. ecce, cum multis alijs capitulis.

a IVdæi.] ¶Fideles.] Sed nihil speciale constituitur hic circa Iudæos. idem enim fit in filijs aliorum damnatorum. C. de bo. dam. auth. bona. nisi in damnatis crimine læsæ maiesta. vt 6. q. 1. §. uerum. Præterea si conuertantur filij ad ecclesiam, non possunt eos parẽtes exhæredare. extra de Iu. Iudæi. Quid iuris sit de filijs hæreticorum, dixi 23. q. 7. in princ. Ioan.

Iudæi filios suos ad ecclesiã conuersos exhęredare non possunt.

IAm.] CASVS. Dr hic quod ex quo filius à parte suo diuisus est, & alter effectus: patris delictum filium nõ grauat, si filius non consenser t: sed peccatum originale filius à parte contraxit: quia tunc non erat alter ab eo: immo unus cum ipso: quod crimen contrahitur ab Adam: & sicut per alienum officium quis nesciens regeneratur, ita nesciens peccato originali coinquinat.

K ¶Nocet.] Exemplo.

l ¶Ea quæ.] Sicut sunt illa ex quibus exempla non sumimus, vt venustas corporis, ægritudo.

ECONTRA. CASVS. Hactenus probauit Gratia. peccata parentum filijs non nocere. Nunc probat Gratiã. econtra auctoritate Moysi, quod filius pro peccato patris punitur. Sed statim rñdet per Aug. dicentem, hoc non cõtingere propter inæqualitatem iudicij, sed propter clementiam Dei: qui non punit alium pro alio etiam corporaliter, nisi tertia uel quarta generatio veniat.

m ¶Visito.] Id est, postea uisitando ad pœnitentiã expecto usque ad senium. s. quousque videatur tertia & quarta generatio, quod est dicere, usque ad finem uitæ. sic Aug. exponit. unde & sic licet mihi exponere.

n ¶In filios.] Istud potest intelligi ad litteram. & hoc ideo dicit, quia homines non consueuerunt vltra uiuere.

Delictorū quadruplex est generatio.

uere. Vel potest intelligi mystice. nā prima generatio dr̄ primi motus: & isti nō puniuntur, de quibus dictū est: Beatus qui allidet paruulos suos ad petram. Secunda generatio dicitur cogitatio, quæ nō punitur. de pe. dist. 1. cogitationis. Tertia dicitur consensus: & iste punitur. nam faciētem & consentientem par pœna constringit. 2. 2. q. 1. notum. Quarta est opus; & ista similiter punitur in filios, cum sint imitatores paterni sceleris: aliàs non. sup. ea. q. 1. cito turpem. Aliter numerantur istæ quatuor generationes. de pœ. di. 1. super tribus.

a ¶ Redditurum.] Id est, vsque in tempus filiorum, & vltra eos expectaturum ad pœnitētiam de peccatis suis.

b ¶ Inæqualitate.] vt alij peccent, & alij puniantur, prout sequitur: & est una dictio inæqualitate. & hæc uerba, licet non inæqualitate, sunt verba Aug. & auctoritas ista facit ad propositum G. expositio vero contra eum.

c ¶ Venerit.] Id est, nisi cum vitam finierit. Ioan.

CVM ERGO. CASVS. Dixit supra Gratia. ꝙ peccatum patris filijs imputari non debet, & ꝙ per ignorantiam excusantur. Sed cum Inno. dicat, ꝙ baptizati ab hæreticis scienter promoueri non possunt, patet quòd infantes ab hæreticis baptizati, cum ipsi iuxta Africanum concilium valeant promoueri, sola ignorantia excusentur. Nam vt ait Aug. peccata parentū filijs non imputantur: nec spirituali pęna ꝓpter hæc puniuntur. quare ab officio & beneficio ecclesiæ propter hæc priuari non debent, cum sit pœna spiritualis. Præterea si excusatur qui ignorāter à simoniaco ordinatur: ergo iste de quo dictum est in themate, excusandus est: quia per ignorantiam simoniace ordinatur. Innoc. sup. 1. q. 1. ventum est. in fin. Africanū concilium sup. ead. q. placuit. Sicut Aug. 24. q. 3. si habes. Vrbani. sup. 1. q. 1. si qui à simoniacis.

d ¶ Cum ergo.] Hic ostendit ꝙ ignorantia excusat infantes ab hæreticis ordinatos: & à simili uidetur excusandus cui ignoranti pater ecclesiam adeptus est.

e ¶ Ignorantia.] Sed non semper. de pœn. dist. 2. sciendum. & inf. c. prox. turbatur. §. notandum.

& quartam generationem,] *licet non inæqualitate iudicij, sed magnitudine clementiæ Augustinus asserit hoc dictū, ita dicens:* [*In tertia, & quarta generatione peccatum patrum se Dominus comminatur in lege filijs redditurum* [a], *non inæqualitate* [b] *iudicij, vt alij peccent, & alij puniantur; sed magnitudine clementiæ: dum semper expectat ad pœnitentiam; & quod in prima generatione delinquitur, non prius corrigit, & emendat; nisi & tertia, & quarta generatio venerit* [c].] *Cum ergo* [d] *de baptizatis ab hæreticis Innocentius scribat:* [*Lex est ecclesiæ ijs, qui ab hæreticis baptizati sunt, per manus impositionem laicam tantum communionem præbere, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum subrogare.*] *patet, quod infantes, qui ab hæreticis baptizati sunt, sola excusat ignorantia* [e]; *vt iuxta illud Africani concilij ad suscipiendum clericatus officium non eos impendiat nomen erroris.* sup. q. 1. vētum

Item sicut Augustinus scribit ad Auxilium episcopum, epist. 75. sup. ea. q apud.

¶ De eodem. C. X.

NOn imputantur filijs [f] peccata parentū, quæ post eorum natiuitatem à parentibus committūtur: nec pro peccatis parentum spiritali pœna [g] filij sunt plectendi.

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus & caput hoc, & sequentia vsque ad finē quæstionis coniuncta sunt superiori. Nā sententijs hinc inde acceptis, verba fere de su. (quod sæpe facit) in his Gratianus affert. Et huius quidem partis sententia est apud B. Augustinum loco indicato. Verba autem ipsa referuntur infra 24. q. 3. sic habes.*

Officio autem, uel beneficio ecclesiæ priuari, spiritualis pœna est: non igitur hanc ex peccato patris promeretur filius. Item si excusatur [h] *qui ignorāter à simoniaco ordinatur, vt supra in cap. Vrbani legitur; & iste excusandus est* [i], *qui per ignorantiam simoniace ordinatur.* sup. ea. q. 1. si qui à simoniacis.

2 *Sed obijcitur illud Gregorij* α.

α ¶ Gregorij.] *In aliquot vetustis codicibus legitur*, Augustini. *Anselmus vero citat ex Alexandro secundo.*

¶ De ecclesia, quæ pactione consecratur. C. XI.

ECclesia, quæ pactione [k] consecrata fuerit, potius execrata, quam consecrata dici debet. Ans. l. 5. c. 20.

f NOn imputantur filijs.] Sup. ead. q. placuit.

g ¶ Pœna.] Scilicet excommunicationis. infr. 24. q. 3. si habes. sed alia bene. extra de fil. presb. c. 1. & inf. eo. q. 1. c. 1. & ideo sophistice procedit de vna ad aliā. Argu. contra 56. dist. c. 1.

h ¶ Item si excusatur.] Vt sup. ea. q. 1. si q̱ à simoniacis.

i ¶ Excusādus est.] Excusantur à reatu criminis: sed non quin priuentur beneficio. infr. ead. q. 5. capit. 1. & cap. præsentium.

SED OBIICITVR. Hæc est secunda pars quæst. in qua probatur contrarium per tres auctoritates. Io. de Fan.

Consecratio an possit fieri interueniente promissione.

K ECclesia.] ¶ Pactione.] Infra 18. q. 2. Eleutherius. contra. Sol. aliud est non prius cōsecrare nisi aliquid ex pacto detur vel promittatur, quod hic penitus reprobat. alitud est post dedicationē pacisci de annuo reditu

reditu ex oblationibus ecclesiæ suggerente episcopo,& eius ecclesiæ presbyteris pro futuro:quod ibi fieri permittitur.H. contra 7.q.1.episcopus:5.ea.q.1.nō nocet Sed dic ꝙ hic non fuit consecrata in forma ecclesiæ:& ideo debet consecrari. de cōse.dist.1.ecclesias. Vel dic in lucra sunt ab hæredibus extorquenda.ff.de calum.l.in hæredem.Arg.contra.C.ne ex delict. defun.l.vnica.sed de canonica æquitate semper tenetur,etiam si nihil ad eum peruenit ex maleficio,vt dixi 16.quæst.6. si episcopum.

Iosue 6. & 7. *Item peccato* [a] *ciuium, thesauri Hierico anathematizati leguntur. Vnde Achan, qui regulam auream, & quædam alia pretiosa furatus est, de anathemate dicitur tulisse.*
1.Reg.15. ¶ *Item peccato Amalechitarum, animalia eorum iussa sunt interfici: quibus quia Saul pepercit, audiuit à Samuele: [Nescis, quia peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere?]* *Exo.9.* ¶ *Item peccato Aegyptiorum possessiones eorum grandini traditæ, iumenta, & primogenita eorum, morte consumpta sunt.* *1.Reg.4.* ¶ *Item peccato Israelitarum, arca Domini Philistæis tradita est. Si ergo quæ sensu carent, ut ecclesia, altare, arca Domini, lapides Hierico, vel execrantur, vel peccatoribus traduntur, vel anathematizantur, vel grandine deuastantur; si ea, quæ vim intelligendi non habent, vt animalia Aegyptiorum, & Amalechitarum, peccatis hominum perduntur morte; patet, quòd nullum excusat ignorātia criminis: maxime cum ex eo utilitas deferatur ignoranti: ueluti si quispiam de latrocinio, & rapina filio suo ignoranti diuitias congreget, non excusat filium ignorantia; quin post mortem patris cogatur reddere malè acquisita* [b]. *Iosue 7.* ¶ *Item peccato Achan* [c] *plebs Israelitica in manibus hostium tradita est.* *1.Reg.4.* ¶ *Item peccato filiorum Heli, populus in manu* [d] *Philistinorum corruit.* *Psal 77.* ¶ *Peccato quoq; plebis electi eorum sæpè sunt impediti, & tandem cum eis prophetæ ducti sunt captiui.*

3 *His ita respondetur. Insensibilia, & irrationabilia peccato hominum uel execrantur, uel anathematizantur, uel morte perduntur, non participatione peccati, sed causa sacramenti* [e], *uel detestatione peccati, uel flagello* [f] *delinquentium. Causa sacramenti, vt thesauri Hierico* [g], *& animalia Amalechitarū. Hierico enim Luna interpretatur, & significat mundum istum; Amalechitæ interpretātur lingentes sanguinem, & significant cupidos, & auaros, & dæmonas. Israelitæ interpretantur uiri uidentes Deū, & significant multitudinem sanctorum. Lapides ergo, & thesauri Hierico anathematizantur; animalia Amalechitarum* [h]

c ¶Achan.] Et nōne iam dixit de peccato Achan,sic:sed non de plebe.

d ¶In manu.] Ideo repetit, ut addat de populo, de quo nihil dixerat.

HIS ITAQVE. Hæc est tertia pars q. in qua dicitur quòd septem de causis aliqui puniuntur propter aliorum peccata. Io.de Fan.

CASVS. Respondit Gratia quòd ita punitur unus pro alio:hoc accidit uel ex causa sacramenti, vel ex detestatione peccati, vel ex imperitia patientiæ, uel propter flagella eorum, qui deliquunt opere vel consensu. Et ad hanc quadrimembrem diuisionem præmissas historias competenter adaptat.

e ¶Sacramenti.] Id est,figuræ.

f ¶Vel flagello.] Aliter enumerat hic istos modos: & aliter exequitur in littera.

g ¶Hierico.] Historia. Legitur in libro Iosue,quòd Dñs anathematizauit vrbem Hierico, & omnia quæ in ea erant, præter metalla,quę in primitias operum Dei conseruabantur. Capta ciuitate, Achan filius Charmi furatus est clamydem coccineam, & centum siclos argenti, & regulam auream quinquaginta siclorum,& iratus est Dominus contra filios Israel. & cum Iosue mitteret tria millia expugnatorum ad expugnandam ciuitatem Hai, ceciderunt ex eis xxxvj. homines: & cæteri fuerunt in fugam conuersi. Relatumque est Iosue prostrato in terram quòd populus aliquid tulerat de anathemate: & ideo illud acciderat populo. surrexit itaque ex præcepto Domini: & conuocato populo misit sortes per tribus:& cecidit sors super tribum Iuda. Secundo per familias. & cecidit sors super familiam Zare. Tertio super domos:& cecidit sors super domum Charmi. Quarto super capita:& cecidit sors super Achan: & dixit ei Iosue: Fili da gloriam Deo, et confitendo quid feceris.cumque confiteretur,iussit eum lapidari à populo:& familiam eius,quam habebat comburi.

h ¶Amalechitarum.] Historia legitur in 1.lib.Regum quod cum Saul ex præcepto Samuelis pugnaret contra Amalechitas, præcepit ei vt homines & animalia interfi-

in odium consecrantis hoc dici.simile 24.quæst.1. pudenda.& ideo ita interpretatur Gratia. infra §. his ita. uersicu. in detestatione, quia reuera est consecrata.

ITEM PECCATO.CASVS. Hic probat quòd unus punitur pro alio temporaliter:& primo per historiā de Achan.Secundo per historiā Amalechitarū. Tertio per plagas Ægyptiorum. Quarto per arcæ Domini captionem.Quinto per historiam filiorum Heli,quæ habetur 36.dist.legant. Sexto per prophetas propter peccata populi captiuatos.

Punitur tēporaliter vnus ꝓ alio.

a ¶Item peccato.] Hic probat,quòd unus punitur ꝓ alio temporaliter.primo per historiam de Achan.secūdo per historiam de Amalechitis. tertio per plagas Ægyptiorum: quarto per arcæ captionem. quinto per prophetas propter peccata plebis captos.

b ¶Acquisita.] Idem est de usura. extra de vsu.cum tu.& est ratio,qua in uitium succedunt parentum.ff.de diuer. & tempo. præscrip. cum hæres, nam turpia

interfici iubentur ad examinandam[a] cupiditatem Israelitica plebis, & vt significaretur, quòd muri vitiorum, & huius mundi thesauri, qui per lapides, & thesauros Hiericho designantur, irrationabiles quoque vitiorum motus, qui per animalia Amalechitarum intelliguntur, non debent transire in sortem sanctorum. Animalia[b] vero Aegyptiorum[c], & possessiones eorum[d], & primogenita grandine, & morte consumpta sunt, vt in illis punirentur, quorum fælicitate lætabantur: & vt daretur intelligi, quòd mundus peribit, & concupiscentia eius. Sed & terra Israe- 1.Io.2.
litarum in salsuginem versa est, & segetibus eorum im- Psal.106.
bres aduersi sunt, animalia eorum sterilitate, & morbo confecta sunt, vt auctorem suum, quem per beneficia cognoscere noluerunt, saltem inter supplicia sentirent. In detestationem[e] vero peccati, pecunia Simonis damnata est, cui di- Act.8.
ctum est: [Pecunia tua tecum sit in perditionem: quia existimasti donum Dei pecunia possideri.] In detestationem quoque eiusdem criminis altare, & ecclesia[f], quæ per simoniam consecrantur, non tam consecrari, quàm execrari dicuntur: quia qui interuentu pecuniæ oleum consecrationis effundit, non consecrare, sed execrare dicendus est. Hinc est, quòd beatus Gregorius ecclesias ab Arrianis cōsecratas iterum consecrari præcepit: quia sanctificationem[g] conse- De cons. dist.1.
crationis, quæ non nisi in fide Trinitatis perficitur, præstare c. Arrianorum.
non poterant, qui fide carebant[h]. Arca vero, & prophetæ peccato suorum ciuium hostibus traditi sunt. Electi quoque, qui murmure eorum impediti sunt, non in pœnam criminis, sed in experimentum, & exemplum patientiæ hæc passi sunt. ¶ Item populus[i], qui peccato Achan, & filiorum Heli in manibus hostium traditus est, significat subditos corporaliter flagellari, vt inter ipsa flagella, peccata prælatorum feriantur: sicut Achan sorte deprehensus, lapidibus obrutus est:

Sic & nauicula Ionæ[k] periclitatur, vt fugitiuus sorte de- Ionæ.1.
prehensus fluctibus immergeretur. Aliquando pro meritis[l] prælatorū deprauatur vita subditorū, vt prælatis suis subditi fauentes ad malum cum eis simul corruant: sicut filij Israel diu portantes[m] peccata sacerdotum, tandem cum eis ceciderunt in manibus hostium. Item Dauid[n] populum 2.Reg.vlt.

interficeret. percussit ergo Saul Amalechitas, & omne uulgus interfecit: & apprehēdit Agag Regem pinguissimum: & pepercit ei, & omnibus gregibus ouium & armentorum, & uniuersis quæ pulchra erant uisu: nec uoluit disperdere ea: quidquid fuit inutile & reprobū, hoc destruxit & demolitus est. Dixitque Dominus ad Samuelem. Penitet me fecisse Saulem Regem, uenitq; Samuel ad Saulē, & dixit: Quænam uox est gregum & armentorum, quæ resonat in auribus meis? Et ait Saul: Tulit populus oues & boues pingues ad sacrificandum, dixitq; Samuel, peccasti: quia melior est obediētia q̃ uictima. & ait Saul, peccaui. sed hac uice supporta peccatū meū. Redijt ergo Samuel, cum Saule, & iussit Agag adduci Regem pinguissimum, & interfecit eum, & in frustà conscidit.

a ¶Ad examinādā.] Id est, ut examinētur cupidi à non cupidis. Alia littera est, ad exterminandam.

b ¶Animalia.] Hic de flagello delinquentium. simi. 16.q.1. reuertimini.

c ¶Ægyptiorū.] Historia. Legitur in Exodo ꝙ cū Pharao nollet dimitere populū Israelem exire de Ægypto, percussit Dominus Ægyptum x. plagis, quæ in Exodo exponuntur.

d ¶Eorum.] Simile 16.q.1. reuertimini.

e ¶In detestationē.] Hęc est detestatio criminis.

f ¶Ecclesia.] De cōs. dist.1. Arrianorū. & c. ecclesias ista duo ca. malè inducit Gra. quia Arrianorum ecclesię, non cōsecrantur à catholicis in detestationē criminis: sed quia non fuerunt consecratæ in forma ecclesiæ: ergo melius potuisset inducere. s. ea.q. ecclesia, quæ pactione.

g ¶Sanctificationem.] Supra ea.q.1. qui studet.

h ¶Carebāt.] Id est, extra formam ecclesiæ consecrabant, aliàs falsum esset.

i ¶Item populus.] Hic addit quartam.

SIC ET NAVICVLA. CASVS. Nunc redit Gratianus ad propositum, ut probet alios puniri pro peccatis aliorum. Et primo per exemplum Ionæ. Secundo p peccatū Dauid populū numerātis. Tertio per paruulos Sodomitarum. Quarto per paruulos Dathan & Abirō. Quinto per Chanaam, qui patre peccāte factus est seruus. Sexto per successionē Giezi. Septimo per reliquias Iudęorum. Octauo per quatuor successores Achab. Nono per Idumæos, qui descenderunt ad Esau.

K ¶Ionæ.] Historia. Legitur in Iona, ꝙ cum vellet Dominus Ionam mittere in Niniuē, vt prædicaret: surrexit Ionas vt fugeret à facie Domini in Tharsis: & descēdit in Ioppem, & intrauit nauē euntem in Tharsis, & descēdit ad inferiora: & dormiuit sopore graui. cum autē tempestas immineret, miserunt sortes ut scirēt cur hoc accideret: & cecidit sors super Ionam. At ille dixit ad eos: mittite me in mare: quia propter me hoc accidit uobis, & miserunt, & statim cessauit tempestas.

l ¶Pro meritis.] Infra 6.q.1 ex merito, ĵ.2.q.7.c.1.

m ¶Portantes.] Id est, tolerantes.

n ¶Dauid.] Historia. Legitur in secundo libro Regū, quod Dauid præcepit Ioab principi militiæ, ut populū numeraret: numerauit ergo, & dedit numerū Regi. & factus est sermo Domini ad Gad prophetam, dicens: Vade & loquere ad Dauid, hæc dicit Dominus; Elige unum de tribus quod uolueris: aut septem annis ueniet

numerauit: quo peccato gladius Domini desæuit in populum. Sed in lata[a] *gēte gloria regis est, in diminutione plebis contritio principis. Qui ergo de numerositate suæ gen-*
Prou. 14. secū dum 70. *tis superbiuit, iure in eius diminutione*[b] *punitus est.* ¶*Item*
Gen. 19. *paruulos*[c] *Sodomitarum non excusauit ignorantia; quin pro paterno scelere cælesti igne consumerentur: sed igne hoc pœna illis diminuta est; quibus successio paterni sceleris est adempta. Pariter*[d] *etiam demonstratum est peccatis parentum paruulos aliquando corporaliter flagellari*[e]*. Illud idem intelligendum est de paruulis, qui peccato Dathan, & Abiron viui descenderunt ad inferos.* ¶*Item Cham pec-*
Num. 16. *cante, Chanaam filius*[f] *eius maledicitur: Giezi delinquente, lepra transmittitur ad posteros. Iudæis clamantibus:*
Gen. 9. *[Sanguis eius super nos, & super filios nostros.] etiam reli-*
Matth 27. *quiæ eorum*[g] *pœnæ mortis Christi addictæ*[h] *sunt. Achab*[i]
4. Reg. 5. *quoque peccante posteri eius*[k] *regni solium amiserunt: &*
3. Reg. 21. *qui de eius semine in regno Iudæ nati sunt, vsque ad purgatam labem illius familiæ, à genealogia Domini sunt exclusi. Odium quoque Esau*[l] *(vt Malachias testatur) transi-*
Hieron. ad c. 1. Matth. Malach. 1. *uit ad Idumæos. Ex quibus omnibus colligitur, quod ignorātia peccati non excusat.* ¶*Sed his exemplis*[m] *non probantur teneri peccato aliorum; nisi imitatores nequitiæ eorum. Quicunque enim de semine Esau, & cæterorum ad Deum conuersi paternam malitiam detestati sunt: non odium, sed Dei clementiam experti sunt.*

Item vt Ambrosius ait sermone vndecimo.

C. XII.

ꝭ. 24. q. 1. c. non turbatur. TVrbatur[n] nauicula Petri, in qua erat Iudas: quia, qui suis meritis erat firmus, turbatus est alienis.

¶*Huius etiam capitis sententia sumpta est ex sermone xi Ambrosii, & lib 5. c. 1. comment ad c. 5. Lucæ. Ipsa autem verba habentur infra 24. q. 1. non turbatur.*

Ignorabat autem Petrus peccatum Iudæ. Non ergo ignorantia excusauit illum. Sed turbatio hæc non peccati coin-

veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies inimicos tuos: aut tribus diebus erit pestilētia in terra tua. Cum autem Dauid ultimum elegisset, misit Dominus pestilentiam in Israel à mane usque ad tempus constitutum: & mortui sunt de populo extra Hierusalem lxx. millia hominum. cumque extendisset Angelus manum suam super Hierusalem ut percuteret eam, aperti sunt oculi Dauid: & uidens Angelum exclamauit dicens: Ego sum qui peccaui: conuertatur obsecro manus tua super me, & contra domum patris mei. Tunc autem pepercit ei Dominus, & iussit Angelo ut manum suam contineret.

g ¶Etiam reliquiæ eorum.] Id est, isti addicti sunt pœnæ propter mortem Christi.
h ¶Addictæ.] Infr. de pęnit. dist. 3. § ecce.
i ¶Achab.] Historia. Iste Achab fuit Rex Israel maritus Iezabel nequissimæ mulieris: cuius filiam duxit in vxorem Ioram Rex Iuda filius Iosaphath: cuius filius nepos & ꝓnepos, scilicet Ochozias, Ioas, & Amazias, qui & ipsi succedentes sibi inuicem reges Iuda fuerunt, in generatione Domini à Matthæo prætermittuntur: sed à Ioram transitum facit ad Oziam, qui fuit quartus post eum. quia dictum fuit per prophetam in throno regni, quemquam non esse sessurum de domo Achab vsque ad quartam generationem; quod intelligendum est de merito uitæ, quia tres præcedētes fuerunt reges, sed tñ mali fuerunt.
K ¶Posteri eius.] Euāgelista enim transitū facit a Ioram usque ad Oziam, qui fuit quartus r post eū: qa dictum erat per Heliam prophetam in throno regni, quemquam non esse sessurum de domo Achab: nisi in quarta generatione. tamen illi tres qui omissi fuerunt bene sederūt in throno: sed dicuntur nō se disse ex merito.

r Vnde dic ꝙ exclusi. i. prætermissi à Mattheo in euāgelio: ubi isti inter alios nō connumerant. Archid.

l ¶Esau.] Historia. Legitur in Genesi, ꝙ Dñs Iacob dilexit: Esau autem odio habuit. Esau autem dictus est Edom: unde & Idumæi, q ab ipso nati sunt: ad quos testante propheta Malachia, transiuit odium Domini.

a ¶In lata.] Hoc soluit statim.
b ¶In diminutione.] Ar. ꝙ in eo punitur quis, in quo deliquit. ꝭ. 17. q. 4. frater. ꝭ. 16. q. 1. reuertimini. ꝭ. 12. q. 2. de viro. & cap. qui & humanis. supr. dist. 81. ualet.
c ¶Paruulos.] Historiam habes 42. dist. §. 1.
d ¶Pariter.] Hic habetur alia responsio.
e ¶Flagellari.] Licet etiam in eis crimen paternum non timeretur.
f ¶Chanaam filius.] Et ideo maledixit Chanaam, & nō Cham, quia Dominus benedixit ei: & ideo nō fuit ausus ei maledicere: uel ratio in lege est, vt ff. quod metus cau.iiti quidem.

l ¶Esau.] Qui alio nomine dicitur Edom. Inde dicuntur Idumæi, quasi Edomæi.
ADDITIO. Ad istos testante ꝓpheta Malachia trāsiuit odiū Domini. etenim de Esau legitur ibidē, ꝙ Dominus dilexit Iacob: Esau autem odio habuit. Archid.

SED HIS. CASVS. Respondet illos pro peccatis aliorum puniri, qui sunt imitatores nequitiæ ipsorum, aliàs non.
m ¶Exemplis.] Scilicet postremis de Chan, Giezi, Achab, Esau, Ioan. de Fan.

TVrbatur nauicula.] CASVS. Adhuc ostendit, ꝙ iustus punitur pro impio, vt Petrus pro Iuda: sed illa turbatio non fuit peccati coinquinatio, sed temporalis persecutio & ita prædictis auctoritatibus non probantur simoniaci, pro quibus ignorantibus pecunia data sit.
n ¶Turbatur.] Infra 24. q. 1. non turbatur. infr. 7. q. 1. aduersitas. infra. de consecra. dist. 1. in sancta.

NOTAN-

quinatio, sed corporalis persecutio intelligitur; quia meritis malorum nonnunquam adeo premuntur boni, ut eorum turbetur firmitas. Non itaque his auctoritatibus simoniaci probantur, pro quibus ignorantibus pecunia data est. Non ergo potest probari iste reus criminis, cuius non habuit conscientiam.

4. *Notandum quoque est, quòd non omnis ignorantia*[a] *aliquem excusat. Est enim ignorantia, alia facti, alia iuris. Facti, alia est eius facti, quod oportuit eum scire: alia, quòd non oportuit eum scire. Quod non oportuit eum scire: sicut Apostolus ait: [Si quis infidelium uocauerit uos ad cœnam, & vultis ire, quidquid vobis appositum fuerit, comedite, nihil interrogantes. Si quis uobis dixerit*[b] *hoc idolis immolatum est, nolite comedere*[c].] *Ecce quòd vocatum ad cœnam non oportuit*[d] *scire carnes sibi appositas fuisse idolis immolatas. Quod oportuit eum scire, sicut ignorantia Iudæorum*[e], *& reliquorum infidelium, quia ea, quæ à prophetis de Christo fuerunt prænunci[illegible], ad[illegible] ignorar[illegible] esse completa: vnde à Iudæis ad[illegible] expect[illegible] [illegible]. [illegible] neminē excusat. ¶Item ignorantia iuris, alia naturalis, alia ciuilis. Naturalis omnibus adultis damnabilis*[f] *est: Ius uero ciuile alijs*[g] *permittitur ignorare, alijs non. Iuris ciuilis ignorantia nemini obest in damno uitando, si negotium*[h] *inde contigerit, ut si minor pecuniam dederit filiofamiliàs*[i], *repetit: in*

1. Cor. 10.

NOTANDVM. Hæc est quarta pars quæstio. in qua distinguit inter ignorantiam iuris & facti. Io. de Fan. CASVS. Hic innuit Gra. talem distinctionē. Ignorātia alia facti, alia iuris. Facti, quod scite non oportet, ut si apponatur tibi ignoranti idolothitum ad comedendum: facti, quod scire oportet, ut eorum quę dicta sunt ꝑ prophetas de aduentu Christi. Ignorantia iuris, alia iuris naturalis, quæ omnibus adultis damnabilis est. Alia iuris ciuilis, quæ in damno uitando nulli nocet. In tali casu, scilicet, si minor filiofamiliàs pecuniam dederit, mutuam, repetit: sed maior non repeteret: uel si talis casus incidit ut successionem sine iudice diuidas cum alio, quem putabas cohæredem, cum non sit: uel si soluas ꝑ errorem, uel promittas pecuniam indebitam iure naturali tantum, uel tam iure ciuili, quàm naturali: sed in delictis ignorantia iuris nullum excusat.

a ¶Omnis ignorantia.] Est ignorantia facti, & ignorantia iuris. Ignorantia facti semper excusat, siue ignoret de alieno facto, siue de proprijs, dumtamē probabilis sit. Ignorantia ꝓprij facti excusat, vt 24. q. 2. in lectum. & 1. q. 1. si qui à simoniacis. magis tamē excusat error in alieno facto quàm proprio: quia probabilis est ignorantia in alieno facto, ut ff. pro suo, l. vlt. sed non est verisimile, quòd quis dubitet siue erret de proprio facto, vel de propria re, ut C. de rescin. uen. quisquis. Licet autē sit ignorantia de alieno facto: dūtñ nō sit ꝓbabilis, non excusat, vt 12. q. 2. q. & humanit. 16. dist. quod dicitis. ad hoc autem vt qs ꝓbabiliter dicatur errare, non requiritur ꝙ sit nimis scrupulosus & diligens & curiosus in inquirendo: nec quòd sit nimis negligens & dissolutus non inquirendo, ut ff. de iur. & facti ignor. nec supina. Ignorantia iuris, alia est iuris naturalis, alia iuris canonici siue ciuilis. Ignorantia iuris naturalis neminem excusat, quia ibi nihil interest in vitio decipere, uel decipi, ut 16. q. 1. si cupis. & C. de in ius vocan. l. 2. & de hac ignorantia dicitur: Ignorans ignorabitur. 37. dist. §. vlt. 38. dist. qui ea 1. Ignorantia iuris canonici siue ciuilis neminem excusat, vt 38. dist. si in laicis. & c. quæ ipsis. & hoc intellige cum ius tale est, quod aliquis de facili per seipsum scire potuit, uel etiam per alios, dum tamen habuerit copiam iurisperitorum, vt ff. de iur. & fac. ign. regula, & ff. de bon. posses. in bonorum. ubi enim de bona fide agitur, non est de iuris apicibus disputandū, ut ff. man. si fideiussor. quædam. & hæc vera sunt, nisi sunt milites 2, rustici, minores, & mulieres, istos enim excusat iuris ignorantia. Itē iuris ignorantia, si est de damno uitando, excusat: si est de lucro captando non; ut ff. eo. iuris. Si quæras ergo quæ sit differentia inter has quatuor personas, & inter alias quantum ad ignorantiam iuris, cùm nulli noceat in damno uitādo, ut d. l. iuris. dic ꝙ licet omnibus alijs noceat in lucro, non tñ istis; aliter nō esset aliquod speciale in istis. Sed tamen not. differentiam inter istas quatuor, quia non concedo ꝙ mulieribus, & rusticis noceat in lucro, nisi vbi expresse inuenitur, quod no. 3 nam nocet quandoque, vt C. eo. si emācipata. aliàs vbi expresse inuenitur. sed ubi non inuenitur expressum, non

non subuenitur eis. Subuenit n. eis in Velleiano, & in alijs casibus not. C. eod. l. ulti. Sed militibus & minoribus ubique subuenitur, nisi ubi expressum inuenitur quod non sit subueniendum. Itē ignorantia iuris ciuilis siue canonici nocet omnibus in damno uitando, vt in temporalibus præscriptionibus: quia præscriptio introducta est ad rigorem iuris conseruandum. idem est in constitutione, si quis in tantam. C. unde vi. H.

b ¶Dixerit.] Ar. ꝙ ad dictū vnius statim aliquis teneatur & possit credere, vt 22. q. 4. innocens. De hoc no 23. q. 4. quàm magnum. & 11. q. 3. non solum, in prin.

c ¶Nolite comedere.] Expressa ergo nocent, non tacita: arg. ff. de cōdi. & demonst. nonnunquā. & ff. de euic. serui venditor. diuersa est enim causa uoluntatis expressæ, & eius quæ inest. ff. de ver. obli. eū qui certarum.

d ¶Oportuit.] Hæc non excusat, cum sit iuris naturalis. 38. dist. quamuis.

e ¶Iudæorum.] Hæc ignorantia iuris etiā dici potest, eo ꝙ ignorabāt ꝓphetas: quia si eos intelligerent, non ignorarent facta eorum, id est, Christum natum.

f ¶Damnabilis.] Velut de patronis absque uenia impetrata in ius nō uocandis ab eorū libertis: nec. n. in ea reparcendū est rusticitati, cum naturali rōne huiusmodi personis honor debeatur, ut C. de in ius uoc. l. 2.

g ¶Alijs.] Non in lucro captando, quia in damno uitādo omnibus. ff. de iur. & facti igno. l. iuris ignorantia.

h ¶Negotium.] Id est, si errat in contractu: nam aliter est in maleficio, in quo nec etiam minor excusatur 4. C. si aduer. delic. l 1. & 2.

i ¶Filiofamiliàs.] Maiori. nam tunc potest repetere. ff. de min. verum. in fi. Si autem filiusfamiliàs minor esset: non repeteret, si consumpta esset uel deperdita. ff. eo. tit. si minor.

a ¶Quasi

Ignorantia est duplex. s. facti, & iuris.

Ignotantia iuris est duplex.

1 De hac materia nota. 27. dist. in sum.

[Ignorantia iuris quatuor gña ꝑsonarum excusat.

2 Sub. qui ꝑꝑ rem publi. occupātur in castris, quos magis arma vult scire Imperator, quàm leges. Arch.

3 Cum ista glo. cōcor. l. fina. & ibi Bart. C. de iur. & facti ign. & Ful. in l. iuris. C. qui admit. & est de mente Bart. in l. 1. in uer. quærit gl. C. de iur. & facti ign. & plene ꝑ Doct. moder. in l. 1. §. nunciatio. ff. de ope. no. nū. post Bart. ibi in ulti. col.

Liberti pa[...] tronum i[...] ius sine ue[...] nia vocāti[...] rusticitati[...] parcēdum non est.

4 Sub. ni[...] quatenus miseratio[...] ætatis, & ff. de min[...] auxilium[...] Archid.

maiore vero quasi delictum est [a] *. ¶Item si successionem etiã tibi maiori delatam cum alio, sine iudice* [b] *diuidas, putans testamentum iure subnixum, cum non esset, solidam successionem obtinebis: uel si id, quod nullo iure debuisti, aut iure naturali* [c] *non debuisti, sed ciuili, tanquam ex chyrographo soluas, aut promittas, repetis* [d] *: non ita, si delictum. Nam si putat rem suam sibi per legem licere rapere, incidit in constitutionem* α *illam codicis lib. 8. titulo, vnde vi.*

tit. 4. le. 7.

α ¶Constitutionem.] *In plerisque uetustis codicibus legitur,* in cidi t in constitutionem, si quis in tantam. *reliqua vacant.*

Imperator Valentinianus Augustus.]

PALEA. C. XIII.

SI quis in tãtam furiosis audaciam peruenerit, ut possessionem rerum apud fiscum, vel apud quoslibet homines constitutarum ante euentum † iudicialis arbitrij uiolenter inuaserit: dominus quidem constitutus possessionem, quam abstulit, restituat possessori, & dominiũ eius † rei amittat: Sin vero alienarum rerum † possessionẽ inuasit, non solum eam possidentibus reddat, uerumetiam æstimationem earundem rerum restituere compellatur.

† *al. aduentũ*

† *al. eiusdem*

† *al. alienã possessionem*

In hoc autem non fuit ignorantia iuris, sed facti, et illius, quod non oportuit eum scire. A reatu ergo criminis eum ignorantia excusat paterni delicti: quod & si oportuisset scire, infirmitate tamen ætatis deprehendere non poterat [e] *.*

QVAESTIO V.

1 ps

QVod vero [f] *quinto loco quæritur, an liceat ei esse in ecclesia, uel fungi ordinatione, quam paterna pecunia est assecutus; auctoritate Vrbani definitur, qui scribens de simoniacis ait inter cætera in concilio Placentino, cap. 5. & sequentibus, itemque in concilio Romano.*

a ¶Quasi delictum est.] ff. ad Mace. l. 2. & bene dicit, quasi delictum. nam si verè esset delictum, nec minori subueniretur.

b ¶Sine iudice.] Secus si per iudicem. ff. fami. ercis. cũ putarem, & hoc. cum fidem & confessionem eius iudex secutus est. nam aliàs repetere posset. C. de iur. & facti igno. si post.

c ¶Iure naturali.] Cum quis soluit indebitum, aut indebitum, est iure ciuili tãtum: quale est illud quòd potest per Falcidiam retineri. C. ad legem Falci. error. hic si per ignorantiam facti soluit, repetit, C. de iur. & facti igno. cum quis. C. ad legem Falcid. error. Si per ignorantiam iuris soluit, nõ repetit, vt in legibus prædictis, nisi à minore, uel muliere, vel alia persona priuilegiata soluatur. ff. de ꝓb. cum de indebito §. si autem, & ff. de condi. indeb. interdum. aliàs indebitum est de iure naturali tãtum, quale est illud ad quod per chyrographũ obligamur, ut spe futuræ numerationis, aut indebitũ utroque iure. In his duobus casibus quacunque ignorantia soluat, repetit. ff. de cond. inde. indebitam, & ff de proba. cum de indebito. aut per 1. exceptionem tãtum, & tunc si temporalis est exceptio: dumtamen sit certum debitum, non repetit 2. ff. de cond. inde. sub cõditione. l. nam & maritus. Si autem est perpetua & fauorabilis, hic quacunque occasione soluit, repetit. C. ad Vellei. quamuis. ff. de condi. indeb. qui exceptionẽ. Si est odiosa, vel sciens soluit, uel ignorans: si ignorans. aut ius, aut factum. his duobus casibus non repetit. ff. de condi. inde. qui exceptionem. aliàs si rigore iuris cõseruandi gratia est exceptio introducta: hic sciens si soluit, non repetit. ff. de condi. inde. Iulianus. si ignorans, repetit secundum Pileum, cum illa exceptio sit perpetua, & non odiosa. Alij uero ꝯ, nam & post sententiam remanet debitum naturale: quia sententia de iure ciuili est, & ideo ea, quę iuris naturalis sunt, tollere non potest: 3. quare si soluat, non repetit: arg. ff. de cõd. indeb. Iulianus. Si autem dubitatur an tẽporalis, an perpetua, hic repetit. ff. de condi. indeb. sufficit.

3 Insti. de iure nat. §. vl.

d ¶Repetis.] Hoc tamen intra biennium, & hoc cũ ꝓmittit spe futurę numerationis.

e SI quis.] ¶Poterat.] Et ita dupliciter eum excusat.

QVòd uero.] Hæc quæstio diuidiť in tres partes. In prima parte probat, quòd filij non possunt tenere beneficium emptum à patre cũ erat puer. Secũda ibi, [Hoc autem.] Tertia ibi, [Ex hac.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulať quinta quæstio, qua quæritur an liceat ei esse ĩ ecclesia, uel fungi ea ordinatione, quam paterna pecunia est assecutus ignorãter. De primo casu quid iuris sit, dř in primo capitulo. De secundo dicitur in capitulo, præsentium.

f ¶Quòd uero.] Huius quæstionis duo sunt articuli. Primus an liceat isti esse in ecclesia, quam paterna pecunia eo ignorante est assecutus. Secundus est, si pater ei non emit ecclesiam, sed ordinem, an liceat ei illo ordine fungi. De prima quæstione dicas, ꝙ postquam ecclesiam dimisit, ex gratia potest ibidem manere, ut ĩ. c. 1. & extra de simo. de regularib. In secunda dico, ꝙ si per patris pecuniam adeptus est ordinem, ita tamen quòd simonia non fuit in ordinante, postquam ordini renũciat, potest eodem ordine ex misericordia fungi, ut ĩ. e. c. vlt. si autem ipse dedit, uel simoniæ cõscius fuerit, tũc distinguiť, aut accepit ordinem uel dignitatẽ aliquam, uel aliquod beneficium ecclesiasticũ. si ordinẽ uel prælationem, deponitur, nec debet secum dispensari, ut s̃. e. q. 1. erga. & c. si quis neq;. & ĩ q. 7. si quis omnem. & c. requiritis. si uero ecclesiam, vel præbendam, uel simile beneficiũ, de iure deponitur, ut supra ea. q. 1. presbyter. sed ex dispensatione post renunciationem potest in eodem beneficio manere, ut infra cap. proxi. Ioan.

Ecclesiã à patre emptam utrũ quis possit retinere.

Ordine quẽ pater emit, an qs possit fungi.

Quidam-

¶De paruulis, qui cupiditate parentum, ecclesias emunt. C. I.

QVicumq. sane cupiditate parentum, cum adhuc paruuli [a] essent, ecclesias, vel ecclesiarum partes [b] α per pecunias adepti sunt, postquam eas omnino dimiserint, si canonice in eis viuere voluerint pro magna [c] misericordia ibidem eos esse concedimus [d]: neque pro hoc facto à sacris ordinibus remouemus, si aliàs digni inueniantur. Ansl.l.7.c.199. C.5.

¶Illi vero, qui per seipsos, cum iam maioris essent ætatis, nefanda ducti cupiditate eas emerunt, si in alijs [e] ecclesijs canonice viuere voluerint, seruatis proprijs ordinibus pro magna misericordia [f] ibi eos ministrare permittimus. Quòd si ad alias fortassis transferri non potuerint, & in eis canonice viuere promiserint, minoribus ordinibus cõtenti ad sacros ordines [g] non accedant; salua [h] tamen in omnibus Apostolicæ sedis auctoritate. C.6.

¶Si qui tamen ante emptionem [i] catholice ordinati sunt, cum ea, quæ emerunt, dimiserint, & vitam canonicam egerint, in suis gradibus permittantur [k]: nisi [l] forte eiusmodi ecclesia sit, vt ibi primum [m] locum debeant obtinere. Primum enim, vel singularem, vel præpositurae β locum in emptis [n] ecclesijs eos habere non patimur. C.7. C.8.

α ¶ Partes.] *In concilio ipso legitur*, beneficia. *sed ob glossam non est emendatum.*

β ¶ Præpositurae] *In concilio subiungitur*, uel officij.

2 *Hoc autem eum non in præiudicium canonum, sed ex misericordiæ dispensatione dixisse, ex epistola eiusdem colligitur missa Vitali presbytero in hac verba.*

¶In dignitate seruanda simoniacis misericordia potest impendi, si eos vita commendat. C. II.

EOs, qui ecclesiam emerunt, si persona talis fuerit, quã vita commendet, videlicet, vt in canonijs†, vel monasterijs regulariter viuat, in sui honoris officio, misericorditer condescendendo, ministrare concedimus, absque tamen [o] sanctorum canonum præiudicio. † *al. canonicis*

¶ *In libro manuscripto decretorum Pontificum hic canon citatur ex Nicolao ad Vitalem presbyterum Pruuiensem.*

QVicunque.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima dicitur, ꝙ quidam paruuli fuerunt, quibus ignorantibus parentes emerũt ecclesias, de quibus dicit Vrbanus, ꝙ post renunciationẽ possũt ex misericordia in eisdem ecclesijs tolerari, & à sacris ordinibus ꝓpter hoc non debent repelli. In secunda dicitur, ꝙ qui adulti sibimet emerunt ecclesias, illis repudiatis de misericordia poterunt in alijs ecclesijs in suis ordinibus ministrare. quòd si ad alias transire non poterunt, in eis de misericordia, poterunt in minoribus ordinibus ministrare: ita quòd ad maiores non ascendant. In tertia dicitur, ꝙ si ante canonicè ordinati postea ecclesias emunt, eis dimissis in eisdẽ poterũt de misericordia tolerari: sed in eis prælaturas non habebũt. Secũda pars incipit ibi, [Illi vero.] Tertia ibi, [Si quis tamen.] Sequens §. cũ seq. c. patet.

a ¶Paruuli.] Hic præsumitur pro ætate. s̃. q.4. placuit.

b ¶Partes.] Id est, prębendas. & sic non est contra 21, qõ.2. sicut. extra de præben. maioribus.

c ¶Pro magna.] Et de iure: cũ enim nõ peccauerint isti, nõ sunt priuandi ordinibus suis. arg. j̃. §. ex hac.

d ¶Concedimus.] Vt & primum locum ibi obtinere possint, & illud, ibidẽ, nõ respicit nisi quod sequitur in fi. ca. secundum unũ intellectum.

e ¶Si in alijs.] Hic p̃sumitur contra ætatem, ut j̃. ead. q.7. qui in qualibet. s̃. dist.81. ualet. contra s̃. ea. q.1. si qui à pseudoep̃is. sed ibi illam ecclesiam licitè fuerat adeptus.

f ¶Magna misericordia.] Nam ex rigore iuris oĩno deponi deberẽt, ut s̃. ea. q.1. presbyter. & 7. q.1. præsentium. & c. sancitum est, & verè de misericordia. nam de iure non põt: & ideo hac misericordia digni sunt qui alieno laborant uitio. C. de natu. lib. l. legem.

g ¶Ordines.] Id est, ad ministerium sacrorum ordinũ, quos tamen post emptionem ecclesiæ receperat, & ita grauatur eorum pœna in ecclesiarum emptione.

h ¶Salua.] Vt scilicet Papa possit dispensare si uelit. uel hanc reuocet, si iterum ei uidebitur expedire.

Delictũ superueniẽs non uitiat legitimè factum. i ¶Ante emptionem.] Arg. superueniẽs delictum, uel nouam causam non uitiare legitimè factum. 30. qõ.1. nosse. & c. dictum. & s̃. dist.55. præcepta. 32. q.7. c.2. qui. infra ead. q.7. si quis omnem. contra.

K ¶Permittantur.] In eadem ecclesia. hæc est differentia inter istum casum & secundum.

ADDITIO. Ad hoc. ff. de verb. obli. pluribus. §. ult.

l ¶Nisi.] Istud, nisi, respicit duos articulos. nã ĩ primo casu bene potest ex dispensatione singularẽ locũ obtinere, sed malè dicit, qui hoc dicit: nã cũ ultimo magis dispensatur quo ad executionem ordinis, quàm cum medio, vnde istud, nisi, refertur ad primum membrum ca. Ego cũ H. dico, ꝙ istud nisi, respicit omnes tres casus prædictos. nam in nullo ipsorum primum uel singularem locum in empta ecclesia poterit obtinere, ut in fi. c. dicitur manifestè Phi. additio est.

m ¶Primum.] Arg. extra de si. ex insinuatione. & intelligũt quidã hoc tantum de prælatione. H. intelligit de qualibet dignitate; q̃a nec archip̃byter, nec decanus.

n ¶In emptis.] Si. 12. dist. nos consuetudinem.

HOC AVTEM. Hæc est secunda pars quæstio. in qua dicitur, ꝙ de rigore debent deponi simoniaci quocunque modo. Ioan. de Fan.

o EOs qui.] Absq; tamen.] s̃. dist.55. priscis. quasi non de iure communi, sed ex dispensatione.

4 *Ex hac itaque auctoritate colligitur, quòd ignorantia tales excusat à reatu criminis, ut supra dictum est, non à fructu emptionis; cum in ecclesiis, quas parentum pecunia adepti sunt, non nisi postquam eas omnino dimiserint [a], & ex misericordia, ibidem eis esse concedatur. In quo patet; quòd & si illis ignorantibus simoniæ peccatum sit admissum, fructum tamen paternæ emptionis reportare [b] nō possunt. Quòd vero à crimine excusentur, hinc patet; quia pro hoc facto à sacris ordinibus non remouentur. Si enim illius criminis participes essent, ad sacros ordines conscendere non possent. Illud idem intelligendum est de eo; qui per pecuniam est adeptus sacerdotij dignitatem, non episcopo, sed cuidam ex principibus eius datam: vtroque tamen ordinatore videlicet, & ordinato, hoc ignorante.*

Vnde Vrbanus secundus scribit Alberto Metensi episcopo.

¶De quodam, pro quo incuria parentum pecuniam dedit non episcopo, sed vni principum eius. C. III.

PRæsentium [c] portitorem, quem parētum incuria [d] per pecuniam non episcopo, sed cuidam [e] principum eius datam, inuitum [f] sacerdotij dignitatem obtinuisse significasti; licet sancti canones deponendum esse testentur; tamen, quia culpam [g] istam [h] nesciens, & coactus commisit, & quia ab eodem ordine, ut deponeretur, supplicauit [i] vltroneus; ex consideratione discretionis (quæ mater est omnium uirtutum) magis, quàm ex rigore canonum, misericordiæ viscera adhibendo, ipsum in eodem ordine esse fraternitati tuæ consulimus: ita tamen, ut si † ecclesia illa cui deseruit †, sacerdotum penuriam non patitur, suspensus à sacerdotali officio permaneat: Quòd si fortasse ecclesiæ vtilitas exegerit, ut curam regiminis assumat, liceat ex cōcessione sui episcopi, fratrumque [k] obedientia sacerdotali officio fungi.

† al quia
† al. deseruiuit

EX HAC. Hæc est terria pars qō. in qua dicitur, ꝙ si ordinatus fuerit inuitus simoniace eo ignorante, cū eo dispensatur. Ioan. de Faut.

CASVS. Infert Gratia. ex illa auctoritate, quicunque, ꝙ ignorantia excusat tales, cum possint ad sacros ordines ascendere; sed à fructu emptionis non excusantur. Idē intelligitur de eo, qui sacrum ordinem habuit per pecuniam, eo & ordinatore ignorantibus.

a ¶Dimiserint.] Hoc idem habes extra de simo. de regularibus.

b ¶Reportare.] Nam ex alieno dolo alius lucrum deportare nō debet. ff. de eo per quem fac. erit. l. vt. 4. res. & hoc verum est, nisi in casu. extra de simo. nobis scilicet per fraudem alterius.

PRęsentium. CASVS. Data pecunia cuidam amico, vel familiari principi episcopi, quidam ordinatus est presbyter ab episcopo vtroque ignorante pecuniā esse datam, qui presbyter ex quo factum cognouit, rogauit episcopū ut eū deponeret. unde Papa episcopo super hoc consulenti rescribit dicēs, ꝙ ex misericordia (licet de rigore deberēt deponi) toleretur in eodem ordine: & si ecclesiam, qua deseruit, non habet pecuniā sacerdotū, à sacerdotali officio cesset. Sed si vtilitas ecclesiæ exegerit, ut locum regiminis accipiat, potest de licentia episcopi sacerdotale officium exercere.

c ¶Præsentium.] Tria pro isto faciunt: coactio accipiēdi illum ordinem, scilicet sacrum, spontanea confessio, renunciatio. Duo faciunt contra, detestatio criminis, & disciplina ecclesiastica.

d ¶Incuria.] Id est, negligentia, uel stultitia, uel ignorantia iuris.

e ¶Cuidam.] Idem si episcopo supra. ead. q. 1. statuimus.

f ¶Inuitum.] Id est, coactum à parētibus: uel inuitum postquā sciuit.

g ¶Culpam.] Not. sermonis improprietatē, nam exponitur culpam, id est, defectum. supr. dist. 56. c. ulti.

h ¶Istā.] Hic collige rationem cum q̄s obijcit aliquid esse culpam, non quòd culpa sit, sed solet esse. sic 15. q. 1. c. mulier.

i ¶Supplicauit.] Vnde mitius cū eo agendum fuit, inf. 12. qō. 1. non dicatis. s̃. dist 50. quia te. C. ne tu. uel cura. uec. conducant. l. una. Sed nonne male rogabar, cum depositum sequatur, infamia. ff. de his qui not. infam. l. 2. §. ignominię. nec etiam quis deponi debeat nisi proximo crimine. 81. dist. Apostolus. Dic ergo, rogauit ut deponeretur id est ab executione suspenderetur.

Infamia sequtur depositum.

K ¶Fratrumque.] Et sic episcopus in tali casu dispensare non potest sine cōsensu & auctoritate fratrum. ar. 15. q. 7. ep̄s nullius. nam in omni dispensatione consensus capituli requirēdus est. p̄terea per c. istud no. dispensari circa simoniā cōmissam in ordine. nā si ipse ordinatus dedit pecuniam uel alius: dum tamen dat ep̄o, non poterit ep̄s hoc casu dispensare. & hoc notauit cum dixit, non ep̄o. q. d. secus si ep̄o esset data. unde strictior erit episcopi potestas dispēsādi in simonia commissa in ordine, q̄ in beneficio. s̃. e. q. 1. sed hoc non admitto. vnde dico, ꝙ siue simonia fuerit cōmissa in ordine, siue in beneficio, dum tamen ep̄o fuerit data pecunia, ꝙ episcopus non possit dispensare, sed in hoc dico esse differētiam, ꝙ si episcopo data fuerit pecunia pro beneficio, tunc non ep̄s, sed quilibet superior possit dispensare siue in illo beneficio, siue in alio, secundum eum modum, qui traditur sup. e. c. 1. Sed si fuerit episcopo data pecunia pro ordine, tunc non possit secum dispēsare nisi à solo Papa 1, ut s̃. q. 1. erga. & c. si quis neque. & infra q. 7. si quis omnem. & c. requiritis. Illud autem expeditum est, ꝙ episcopus uel capitulum potest dispensare cum eo qui ignoranter est adeptus beneficium etiam simoniace, vt extra de simon. ex infirmatione. Io. Quid autem iuris hodie seruetur, dixi per decre. s̃. q. 3. multis. in ult. gl. B.

Ep̄s an dispensare possit in simonia ordinis uel b̄ñficij. 1 Ray. dicit cum eo q̄ recipit simoniacum beneficiū, postquam resignauit. in executione ordinū post legitimam pænitentiā p̄ōt ep̄s suus si ab illo sit peccato immunis, alioquin metropolitanus debita discretione adhibita in pęnitentiali iudicio dispēsare. Archid.

Quid

Vid vero.] CASVS. Hic intitulatur sexta quæstio. Sed quia hæc quæstio expedita est supra. ea. quæst. 1. si qui à simoniacis. ideo ponit hic incidētem quæstionem, qua quęritur de illis, qui dant pecuniā non pro ordinatione, sed pro electione, uel ut decretum fiat electionis, uel ut confirmetur, vel vt non resistatur electioni. Et dicit Gratianus, quòd tales iudicandi sunt simoniaci, sicut illi, qui pro consecratione pecuniam dant.

a ¶Quid vero.] Hæc quæstio determinata est per c. quod G. inducit supr. q. 1. si qui à simoniacis.

b ¶Nunc autem.] hic ponit incidentem quæstionem, quæ dubia non est.

c ¶Rerum.] Supra q. 3. si quis obiecerit.

d ¶Per electionem.] s. distin. 40. sicut uiri.

e ¶Electione.] Si. inf. 15. q. 3. sane.

SI quis.] CASVS. Statuitur in hoc cap. vt nec aliquo timore, nec aliquo prætio, nec potentum suffragio episcopus confirmetur, aut electioni subscribatur.

f ¶Pecunia.] Infr. 18. q. 2. c. 1.

g ¶Suffragatrices.] s. ea. q. 1. estote. ꝟ. 16. q. 7. si quis episcopus. s. dist. 55. nullus.

h ¶Ad subscribendum.] s. cum patrini sunt: vel hoc cum specialiter uocantur laici ad electionem, 63. distin. Hadrianus. Vel dic, quod factum prohibet, non ideo dicit, quòd de iure subscribere debeant ciues. argu. extra de elect. c. 1. Subscribere tamen debent ciues, non ut eligentes, sed vt cōsentientes, vt ꝟ. 7. q. 1. episcopus de loco.

i ¶Timore.] Sed nūquid timor inducit simoniam? Dico quòd non: 1. peccat tamen mortaliter, qui per timorem obtinet beneficium. arg. contra, s. q. 3. res ecclesiæ. & est argu. ꝙ non tantum timor mortis, vel cruciatus corporis, sed etiam timor verborum vitiat electionem. arg. 23. q. 8. conuenior. Io.

Beneficiū per timorē obtinens peccat mortaliter. 1 Idem dicunt hic Lau. Ber. & Io. de Fant.

EGo autem.] CASVS. Quidam nomine Maximus electus fuit in episcopum, de quo Papa consultus respondet desuper, quòd iuste poterit pro vobis apud Deum intercedere, si sit non simonia uel alijs criminibus detētus, & obligatus, vnde de hoc inquiri desiderat.

K ¶Maximi.] De isto agitur secunda quæst. 5. quanto. 63. distin. Salonitanæ:

l ¶Exquiri.] Tunc tenetur prælatus inquirere, cū ad eum peruenit clamosa querelatio. extra de simo. licet Heli.

QVAESTIO VI.

Vid vero [a] de his fieri debeat, qui ignoranter à à simoniacis ordinati sūt (quod sexto loco quæsitum est) supra, in capitulo videlicet Vrbani, quod sic incipit: [Si qui à simoniacis, &c.] requiratur. Nunc autem [b] de illis quæritur, qui non pro ordinatione pecunias offerunt; sed pro electione, vel vt decretum electionis fiat, vel vt subscriptione firmetur, vel vt electioni non resistatur, aliquibus præmia largiuntur; an eorū electio vitiosa sit iudicanda. Non enim videntur spiritus sancti donum emere, qui non pro consecratione, sed pro electione munera largiuntur; cum nullius spiritualis gratiæ aliquos faciat electio participes. Sed sicut ecclesiasticarum rerum [c] emptores simoniaci iudicantur, quia ecclesiasticis officiis ita adiunctæ sunt, vt alterum sine altero alicui non proueniat; ita quia per electionem [d] venitur ad consecrationem, perinde simoniacus habetur, qui pro electione [e] præmia largitur, ac si pro consecratione munera dedisset. ea.

Vnde Symmachus scribit Cæsario episcopo, epist. 1. c. 5.

¶De ijs, qui muneribus ordinationem faciunt. C. I.

SI quis autem episcopatū desiderat, data pecunia [f] potentes personas minime suffragatrices [g] nec adhibeat: ad decretum sibi faciendum clericos, vel ciues ad subscribendum [h] adhibito cuiuslibet generis timore [i] compellat, lat, uel præmijs quibuslibet exhortetur. Poly. l. 2. tit. 1. Ansel. l. 6. c. 69.

Item Gregorius Salonæ † consistentibus, lib. 5. epist. 26. † *al. Salonis*

¶Simoniacus est qui, ut eligatur, præmia largitur. C. II.

EGo autem & vestræ dilectioni prouidens, & meæ animæ omnipotentis Dei iudicium pertimescens, eiusdē Maximi [k] causam subtiliter exquiri [l] desidero; si nullis criminibus pressus, quæ sacro ordini contradicunt; si non per simoniacam hæresim, id est, præmia quibusdam se eligentibus præbendo, ad sacerdotale pertingere officium conatur. Tunc enim liber pro vobis apud Dominum intercessor erit; si non obligatus de suis, ad locum intercessionis [m] uenerit. Ansel. l. 6. c. 76. Poly. l. 2. tit. 3.

Item Gregorius Syagrio episcopo Augustodunensi, & alijs episcopis. lib. 7. epist. 110.

n ¶In-

m ¶Intercessionis.] Infra 3. quæst. 7. in grauibus. 25. distin. cap. ult.

SIcut is qui.] CASVS. Dicitur his, quòd sicut is, qui inuitatus tenuit dignitatem, est promouendus: sic qui se ambitiose ingerit, est repellendus. Vnde statuit Gregorius in sacerdotibus ordinandis, & eligendis, omnis uenalitas cesset, & omne suffragium uenditorum. Sequens. §. planus est, & multum utilis est, & per te ui debis.

a ¶Renuit.] Dum tamen non esset perseuerãs; quia si semper esset inuoluntarius.non esset cogẽdus,vt 74. dist. ista.sed faciendum est, ut de nolẽte fiat uolẽs 1. & sic licite ordinatur.vt 23.q.4. displicet.40. dist.ante omnia.8.q.1.in scripturis.& 16.q. 1. uos autem.

b ¶Refu-

tur.ex sententia.arg.cõtra,ꝙ quis potest petere honorẽ.ff.de decur.l.eos. & pecuniã pro eo dare. ff.de offi. præsi. Barbarius.arg.8.q.1. qui episcopatum.ff.de mune.& honoribus.reus. Ad has leges respondẽt quidã, quòd publice peti potest,non in occulto. Alij, ut Py. dicunt,ꝙ meritis potest quis petere. aliàs non; quia lex Iulia de ambitu non habet lo cum Romæ 3. ff. ad leg. Iul. de ambi.l.1. Vel dic, ꝙ quondam à populo potuerunt peti: modo uero ab Imperatore.uel aliud in dignitatibus sęcularibus, unde & militia sæcularis emi potest.ff. de act. emp.l. creditor.§. inter uen ditorem. Multum ꝫ dicit solutioni huic extra de sim. nobis. vbi semper nocet da tio pecuniæ,nisi cum data est ab aduersario.Sed ideo hic excu satur, quia nihilo minus erant eum electuri.sic extra ea. & si quæstiones. & hoc te net H.

Honor an Peti possit ꝙ

3. De hoc etiam no. 82. dist. ꝑsbyter.in gl. & ita, &c.

¶Sicut ordinatio, sic electio, uel consensus sine uenalitate debet præferri. C. III.

Ansel.l.6.c.79. Poly.l.2. tit.1.

SIcut is, qui inuitatus renuit [a], quæsitus refugit [b], sacris est altaribus admouendus; sic qui ultro ambit, uel importunè [c] se ingerit, est proculdubio repellendus. Nam qui sic nititur ad altiora conscendere; quid agit, nisi ut crescendo decrescat, & ascendendo exterius, interius ad profunda descendat? Itaque fratres charissimi in sacerdotibus ordinandis sinceritas uigeat; sit simplex sine venalitate consensus, pura præferatur electio, ut ad summa α sacerdotij non suffragio venditorum prouectus, sed Dei credatur esse iudicio.

Ansel.l.6.c.80.

α ¶Summa.] *In vulgatis codicibus legebatur*, ad summum sacerdotij, uel Pontificij, *Emendatus uero est hic locus ex originali, Anselmo, Polycarpo, & plerisq. vetustis Gratiani exẽplaribus.*

Si autem pecunia promissa fuerit, vel soluta, electo, vel ordinato penitus ignorante, nec eo modo ad electionẽ, uel ordinationem peruenerit; ei nullatenus obesse uidetur; nec ad reatum criminis pertinet, cuius conscientiam non habuit; nec ad electionis, uel ordinationis cassationem; ad quam aliàs non per prauam illorum cupiditatem peruenisse docetur.

Vnc autẽ.] Hæc quæstio diuiditur in septẽ partes: in quarum prima probat duabus auctoritatibus, ꝙ non est cum talibus dispensandum, Secũda ibi, [Conuenientibus.] Tertia ibi, [Ex hac.] Quarta ibi. [Nisi rigor.] Quinta ibi, [Ecce quibus] Sexta ibi, [Breuiter.] Septima ibi.[Sancimus.] Ioã. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur septima quæstio, qua quæritur, an renuncians suæ hæresi sit recipiendus in episcopali dignitate. Et idem itellige de quolibet ordine. & certe de rigore iuris sunt

QVAESTIO VII.

Vnc autem de septima quæstione tractandum est; an renuncians suæ hæresi sit recipiendus [d] in episcopali dignitate.

De his ita scribit Cyprianus, lib. 2. epist 1.

¶Qui redeuntes ab hæresi in suis ordinibus recipiantur. C. I.

Deusdedit p. 2. & 4. Ansel.l.8. c.39.

SI qui presbyteri, aut diaconi, qui uel in ecclesia catholica prius ordinati fuerint, & postmodum perfidi, ac rebelles contra ecclesiam steterint; uel apud hæreticos à pseudoepiscopis, & antichristis contra Christi dispositionem profana ordinatione [e] promoti sint, & contra altare vnũ, atq; diuinum, sacrificia foris falsa, ac sacrilega offerre conati sint; eos quoq; hac cõditione suscipi cõuenit α cum reuertuntur, ut communicent laici †, & satis habeant, quòd admittuntur ad pacem, qui hostes pacis extiterint;

† al. laicis

b ¶Refugit] Sed mirum est, quod hic dicitur, ꝙ fugere debet, cum alibi dicatur: Qui episcopatum, &c. vt 8. q.1. qui episcopatum, &c. nam si illud gerit in animo, & aliud exterius indicat, peccat. Nam mentitur quis simulatis operibus, sicut ore 2.22.q.5. cauete. & ꝙ peccet, patet 22.q.2. cum humilitatis. Dicunt quidam, ꝙ istud mendacium non est mortale, licet non sit benignitatis, uel iocositatis, quia caret dolo; & ideo nõ est mortale. Dico, ꝙ iste debet esse nolens, & debet fugere. id est timere ne forte non sit sufficiẽs, ut 40. dist. ante omnia. vnde metiri debet uires suas, supra quæst.1. non est putanda. Vel dic, quòd intelligitur fugere qui dignus est, si se non ingerit: qui quæritur. & non q̃rit.

c ¶Vel importunè.] Nã eo ipso, ꝙ se ingerit, est suspectus. ff. de proc. quæ omnia. idem in tutore. ff. de test.

deponẽdi; sed ex dispensatione tolerandi, nisi in casib. qui consueuerunt notari. 9.q.1. in summa.

d ¶Recipiẽdus.] Nõ de iure, sed de dispensatione. sic 23 q.4. ipsa pietas. Sunt tñ quidã casus, in q̃b. ecclesia nõ cõsueuit dispẽsare, quos not. inf. 9.q.1. in sũma. Et determinaꝛ hæc q. infr. ead. §. ex hac auctoritate. Io.

Ecclesia dispensat in aliquibus. casibus.

SI qui presbyteri.] CASVS. Dicit in hoc c. Cyprianus, ꝙ si clerici in ecclesia catholica ordinati, postea hæretici facti, ecclesiæ restiterunt, uel apud eos ꝓmoti fuerunt, si reuertantur ad ecclesiam, ad laicam tantum communionem admittantur, ut non retineãt arma, quibus contra nos rebellauerunt.

e ¶Ordinatione.] inf. 23. q.4. ipsa pietas. ꝫ. sed illud ex pietate matris ecclesiæ, istud de rigore paternæ disciplinę. & ad hoc facit 50. dist. vt constitueretur.

a ¶Quibus.] Nota puniri aliquem in eo in quo deliquit.arg.12.q.2.qui & humanis.
b ¶Contra.] Arg. ꝙ ſi clericus beneficiatus eſt in duabus eccleſijs,non poteſt præſtare patrocinium uni contra aliam 1.argum.95.diſt. ſi Imperator.3.q.1.nulli. ſi tamen habet admini ſtrationē in una, poterit contra aliam ſtare 2.arg.ff. de in ius vocan. quæſitum. & 3.q.7.§. ſi contra. in fin.Ioan.

pœnitentiam,ut de pœ.diſt.3.talis. nam in quacumq; hora īgemuerit peccator,&c.nec tibi dico ſepties, &c. de pœnit.diſt.2.adhuc inſtant.
g ¶Et qđ dixerit.] Et ita ſynodus inducit hāc auctoritatē,ac ſic prīo peccaſſet Dauid,& poſtea Dñs dixiſſet

Clericus duas habēs eccleſias, vnam cōtra alteram ſuſtinere nō debet.
1 Adde no. in l. q̃ſq̃s. C. ũ poſitu.
2 Facit. em̄ hoc neceſſitas officij. ff. de his q. ut indig. tutorem.cum ſimi.

nec debere eos reuertētes ea apud nos ordinationis & honoris arma retinere, quibus [a] contra [b] nos rebellauerint.

α Conuenit] *In originali non eſt verbum iſtud, ſed loco ipſius hæc huic capiti antecedunt.* Addimus plane,& adiungimus frater chariſsime, conſenſu & auctoritate communi; ut etiam ſi qui presbyteri,&c. *Multa vero in hoc capite ex ipſo B. Cypriano ſunt emendata.*

Item ex ſeptima ſynodo.

¶De ijs,qui pro muneribus ordinationem faciunt, & qui redeuntes ab hæreſi, in ſuis ordinibus recipiuntur. C. II.

SI q̃s omnē.] Hoc cap. ſeptem habet partes. In prima 7. ſynodus præcipit omnē traditionem eccleſiaſticā ſcriptā,uel nō ſcriptā obſeruari. In ſecunda dicit, ꝙ clericus conuictus de ſimonia deponatur ab ordine. Tertio reſpōdet tacitę obiectioni qm̄ quamuis Deus indulgeat peccatoribus per pœnitētiam, non tamen reſtituit primā prærogatiuā, quod probat exēplo Dauid & Manaſſe, & quorundam aliorū, quib. Deus indulſit, & tamen nō ſunt poſtea ſacerdotes facti. Quarto oſtendit lapſum in fornicationem poſt baptiſmū à promotione repelli. Quinto replicat de ordinatione, quam ſimoniacā ſupra dixit, vt addat de electione loci religioſi. Sexto ꝓhibet epiſcopum eſſe percuſſorem. Septimo prohibet eccleſiā uel ordinē ꝑ ſæcularem poteſtatē obtineri. Secūda pars eſt ibi,[Omnis.] Tertia ibi.[Sed dicūt.] Quarta ibi,[Et ſi in fornicationem.] Quinta ibi, [Itē epiſcopum.] Sexta ibi, [Similiter percuſſor.] Septima in fine capituli,& prima,in principio.

SI quis α omnem [c] traditionem eccleſiaſticam ſcriptam, vel non ſcriptā violat,anathema ſit. ¶Omnis β epiſcopus,uel presbyter,aut diaconus conuictus, quòd pro muneribus ordinationē dederit, uel acceperit,à ſacerdotio [d] cadat.¶Sed dicunt fortaſſe quidā; quia pœnitentiam agimus pro peccato,& Deus indulget [e] illud. Ita & ego dico;quia omnem pœnitentiam [f] recipit Deus, & indulget per pœnitentiam peccata,quæ iam facta ſunt. Noui enim quòd Dauid fornicatorem & homicidā per pœnitentiā receperit Deus,& quòd dixerit [g] de eo:[Inueni uirū ſecūdum cor meum,qui faciet omnes uoluntates meas.] Noui rurſus eundem audientem à Deo: [Non ædificabis mihi domum,quia uir ſanguinū es.]Scio Manaſſem [h] per confeſſionem dimiſſam impietatem ſuam.Scio meretrices, & telonarios per pœnitentiā receptos: nullum tamen eorū, qui ante baptiſmū γ peccauit [i], ſacerdotibus communeratū.Scio quoſdam,dum eſſent in mundo, in multa fornicatione manſiſſe: monachos uero factos quaſi luminaria mundi reſplēduiſſe; nullū tamen ad ſacerdotiū aſcēdiſſe. Quod [k] etſi raro δ [l] contigit;nulla [m] tamen lex [n] eccleſiæ

Ex actione 1. in 7.anathematiſ. Deuſdedit p.2. Iuo p.4.ca.198. Ex epiſ. Taraſij ad Ioannem. Iuo p.5.c. 121. Anſ.l.6. ca. 87.
1.*Para*.22.& 28.
2. *Paral*. 33.
Actorum 13.
Matth. 21.
Mar. 2.
Luc. 5.

CASVS. Intēdit 7.ſynodus ꝓbare, ꝙ licet ꝑ pęnitētiā ſubueniatur cuilibet peccatori:tñ poſt pœnitentiā nō pōt de iure promoueri.immo ſi poſt peccatū ꝓmotus eſt,uel poſt promotionē peccauit,deponēdus eſt.& dicit hoc regulare fuiſſe tā ante inſtitutionem baptiſmi q̃ poſt,& hoc probat exēplis tā ueteris teſta.q̃ noui.& hoc ſonat littera illa: nullum tamē eorū, qui ante baptiſmum,&c.nam illi,qui ante baptiſmum peccāt,promoueri poſſunt,ut expreſſum eſt 26.diſt.deinde.
c ¶Omnem.] Id eſt, aliquam de omnibus. ſimile 15. q.1.mulier.
d ¶A ſacerdotio.] Arg. ꝙ legitime factū ſuperueniente delicto irritat̃.ĩ.27.q.2.q dormierit.ĩ 10.q.1.de eo. & c.ad limina.ᷓ,ſup.ea q.5.c.1.ᷓ,infr.32.q.7.c. hi qui. & c.neq; contra.ſup.diſt.94.ſi quis. inf.25.q.2.ſi q̃ epiſcopi.17.q.4.frater.inf.12.q.2. qui & humanis.
d ¶A ſacerdotio.] Id eſt eccleſiaſtica dignitate, ut ſu. ea.q.1.qui per pecuniam.
e ¶Indulget.] De pœnit.diſt.1.c.uerbum.
f ¶Pęnitētiā.] Et adeo hoc uerum eſt, ꝙ ſi quis etiā peruenerit ad ſummum malorum, ſubueniatur ei per

Factū legitime irritatur delicto. ſuperueniēte.

ſet ei:inueni, &c.quod tamen ſecus fuit, ſed ſynodus non curauit de ordine,ſed de ueritate; quia Dominus ſic ei dixit,& ille pœnituit, nec tamen poſt pœnitētiā permiſſus eſt ædificare, in hoc facit ad propoſitū. Vel retulit ſe ſynodus ad diuinam præſcientiam, ubi iam præſens erat furtum Dauid.
h ¶Scio Manaſſem.] Ezechiæ filiū, q̃ acta pœnitētia reſtitutus eſt ad regnū.arg. de pę.diſt.2. ſic.n. inquit.
i Peccauit.] Arg. ꝑ baptiſmū non aboleri infamiā, cum etiā poſt baptiſmum impediat promouendū, qđ non eſt uerum: quia omnia crimina & etiam ſequela peccati dimittuntur in baptiſmo,ut 25.diſt.primū.26 diſt.deinde. & ſic non eſt obiectio de Paulo, qui ante baptiſmū peccauit 3:& quod hic dicitur, refert ſe ad id,quod tunc accidit: quia tunc non fuit uiſum,ꝙ aliq̃s taliū ꝓmoueretur ante baptiſmū.ſic uacat hic arg. notatum ab H. non aboleri infamiā per baptiſmum.
K ¶Quod.] Scilicet fuerunt promoti.
l ¶Ratio.] ſicut in Mattæo, qui fuit telonarius, & tñ poſt fuit Euangeliſta.
m ¶Nulla.] Arg. ꝙ licet aliquid in eccleſia accidat:nō tñ lex efficitur.inf.diſt.77.monachus.ſu.diſ.55.priſcis. ſup.diſt.56.Cœnomanenſem, ſupra diſt. 54. multos.
n ¶Lex.] i.regula uel ius cōmune,alibi dr̃ cōſuetudo, ut ſup.q.1.uētū eſt,ſimiliter dr̃,regula.32.diſ. Nicęna.

Dauid etiā poſt pęnitētiā non eſt permiſſus ędificare tēplum.

Baptiſmus utrū tollat infamiam.

3 Vt teſtatur de ſeipſo. 1. ad Timo.1. & hr̃ Act. 9.

a ¶Tra-

fuit. Nouimus peccatricem prius Mariam: post conuersionem, quamuis sanctam, & castam, tamen inter diaconissas non est computatam. Sed quid hoc dico? Sequens sanctos Apostolos, & venerabiles patres, cum omni fiducia clamo. Qui per simoniam ordinatus est, siue episcopus, siue presbyter, siue diaconus, alienus est à sacerdotio neq; enim uenalis est gratia spiritus sancti. Caiphæ traditio [a], & adinuentio Simonis, à sancto sacerdotio est aliena. ¶Et si in fornicationem [b] lapsus est aliquis post baptismum, in sacerdotium non recipitur. Canones enim hoc prohibent. Si quis uero cum hoc peccato ad sacerdotium prouectus est; cognitus degradetur. *Item paulo post.* ¶Episcopum, qui per pecuniam ordinatus est, confiteor, quia per pœnitentiam recipitur. Deus enim bonus est in omnibus; & aperta uiscera eius omni homini pœnitenti. [c] Sed quoniam iuxta Apostolum, oportet episcopum irreprehensibilem esse; quicunque per pecuniam, uel ordinauerit aliquem, uel ordinatus est, ab omni sacerdotio [d] alienus sit. ¶Tarasius ε Patriarcha dixit. Quicunque per pecuniam uel ordinant, uel ordinauerunt, uel ordinati sunt episcopi, uel presbyteri, uel diaconi, uel quilibet de numero sacerdotali; repellantur omnino a sacerdotali honore, sicut Simon magus a Petro. Quicunque per pecuniam ζ dispensationem, uel curam sortiti sunt monasteriorum, uel ecclesiarum, uel religiosarum [e] domorum, gerontocomiorum, xenodochiorum, orphanotrophiorum [f]; cum depositione expellantur a dispensatione illa, & cura. Qui post baptismum cadens in fornicationem ordinatus est, si postmodum confessus fuerit, cesset a ministerio; si uero conuictus ab aliquo, deponatur omnino. Similiter percussor episcopus, aut presbyter, aut diaconus per se, uel per aliquem alium quasi per hoc timeri [g] uolens, deponatur. *Item.* ¶Qui per sæculares [h] potestates ordinatus fuerit, aut ecclesiam obtinuerit; deponatur: si uero religiosam η domum, expellatur.

Can.30. Apostο.
Io.11.
Act.8.
Can.16. Apostο.
Cō Neocæs.c.9
15.q.8.c.1.
Poly.l.6.tit.12.
1.Tim.3.
In epis. Tarasij ad Hadrianū.& in 7.syn.c.5. ex canōe Apos.30 In ea.epis. & c. 5.ex cōc. Chal. c.2.nouella 123 c.24.apud Iulianum antecess.
Cō.Neocæs.c.9
Can.26.al.28. Apotto. dis.63.oīs elec.
Can. Apost.29. al.31.& in sept. synodo.c.3.

a ¶Traditio.] Id est, adinuentitia machinatio, quia per simoniam sacerdotiū obtinuit à Romanis.
b ¶Et si in fornicationem.] Hoc intelligit G. & M. cum ipso iure infamis est, puta deprehensus in adulterio, & in alijs, quæ infamāt. 6.q.1.§.porro.arg.25.dis. primū. & hoc de rigore iuris. sed de misericordia secus, ut 34.dist.fraternitatis, ut ibi no. Dicit tamen Hug. hoc esse uerum, quod dicitur hic, licet durum sit.25.d.st.ult.
c ¶Pœnitenti.] C.de sum. trin. liquet igitur.
d ¶Sacerdotio.] Id est clericatui. arg.extra de cohabi. cler.si quisquam.
e ¶Religiosarum.] Et ita in hospitali cōmittitur simonia.
f ¶Orphanotrophiorum.] Arg. simoniam esse dare pecuniam pro administratione pauperum, & hospitalis. j.23.q.8.§.quamuis. in Auth. de sanc. episco.§. sed neque. coll.9.
g ¶Timeri.] s.45.distin.quid autem.
h ¶Qui per sæculares.] j.16.q.7. si quis deinceps.

Simonia est dare pecuniam pro hospitali.

Conue-

α ¶Siquis.] *Caput hoc ex magna parte collectum est ex varijs locis septimæ synodi: sed non ex versione Anastasii bibliothecarij, qua alioqui sæpè vti solet Gratianus, Initium quidem est in actione prima anathematismo septimo*

β ¶Omnis episcopus.] *Hinc vsque ad vers.* Tarasius Patriarcha, *sumpta sunt ex epistola Tarasii ad Ioannem presbyterum, omißis tamen interdum nonnullis verbis: quæ quidem epistola in versione Anastasii est post actiones, et canones septimæ synodi: sed in noua versione impressa in tomis conciliorum, est ante ipsam synodum.*

γ ¶Ante baptismum.] *Hoc quidem loco perspicuum erratum est, quod auctori glossa negotium exhibuit.* οὐδένα δὲ τούτων εἰς ἱερωσύνην ἀριθμηθέντα, εἰ μήπω πρὸ τοῦ βαπτίσματος τοῦτο πέπραχεν. *id est,* neminem uero horum in sacerdotio adnumeratum, nisi si forte ante baptismum hoc admisit.

δ ¶Etsi raro.] *Lōgè plenius in noua versione.* Quòd si autem id semel, atque iterum factum est, non tamen confestim legem in ecclesia præscribit. *Græcè est.* εἰ δὲ καὶ σπανίως γέγονε, οὐ νόμος ἐκκλησίας τοῦτο.

ε ¶Tarasius.] *Hæc videntur sumpta ex epistola Tarasii ad Hadrianum (de qua dictū est, supra q.1.ad c.eos qui. aut ex quinto capite septimæ synodi: quibus locis refertur canon trigesimus Apostolorum.*

ζ ¶Quicunque per pecuniam.] *Hæc habentur etiam nouella* 123.c.24.*apud Iulianum antecessorem.*

η ¶Si vero religiosam.] *Hæc non sunt in canone Apostolorum.*

Conuenientibus.] Hæc est secũda pars q. in qua ꝓbat ꝙ tales sunt recipiendi de mera consuetudine canonum. Ioan. de Fant. In prima parte huius cap. ponuntur uerba notarij. In secunda dicitur ꝙ sancti patres in Nicæna synodo præsidentes, & de futuro statu ecclesiæ inquirentes, decreuerunt ab hæresi reuertētes ad statum pristinum esse reparandos, ita ꝙ per scripturam abnegent hæresim, & fidem catholicam confiteantur: illi tamen nõ sũt recipiendi, qui spōte sunt ab hæreticis ordinati, uel qui studio se ad subuersionem nostræ fidei elegerũt ab hæreticis ordinari, & ad robur sui propositi sancti patres in synodo residētes multas auctoritates sanctorum patrum induxerunt. Secunda pars īcipit ibi, [Dignũ ē.] CASVS. Cõuenerunt sancti patres in septima synodo, ut tractarent qualiter episcopi ab hæreticis uenientes recipi debeant. In prima parte ponuntur uerba notarij. In secunda dicitur sic eos esse recipiēdos sicut vj. uniuersales synodi receperunt. postea auctoritatib. sanctorum patrum probatur, ꝙ recipiendi sunt, nisi ubi ad fidei subuersionē sunt ab hæreticis ordinati.

a ¶Cõuenientibus.] uerba notarij, quibus credendum est. Arg. ff. quod metus causa. metum. §. sed quod prætor. nam ibi inter locutoria sentētia ius facit.

ADDITIO. Ad huius declarationem uideas quod no. Inn. extra de offi. dele. cum in iure. in gl. hic uidetur. & de proba. quoniam. in glo. propter hoc satis, &c.

domini Papæ, uel eius legati. Hic ergo colligit ista distinctio: synodorum alia vniuersalis, alia localis: & est arg. ꝙ authenticæ sunt locales sicut uniuersales.

g ¶Scripto.] Hic colligitur, ꝙ illi qui ab hæresi reuertuntur ad fidem catholicam, scripto debent negare hæresim

mitti. 24. q. 3. cum qui bus. ubi dicitur, ꝙ cũ hæreticis non est synodus rẽda: sed illud intelligitur de manentib. ī hæresi, hic autem de reuertentibus ab hæresi. Arch.

[*Item ex concilio Meldensi. c. 43.*]

¶De eodem. PALEA C. III.

Cauendum est & summopere studendum †, ac per uirtutem Christi sanguinis interdicendum & episcopis, & regibus, & omnibus sublimioribus potestatibus, atque cunctis fautoribus, & electoribus quorumcumque, atque consensoribus, seu ordinatoribus in gradu ecclesiastico, vt nemo per simoniacam hæresim, regiminis locum obtineat, quacumque factione, calliditate, promissione, seu cõmoditate, aut datione per se, aut per submissam † personam.

Et copiosius in schedis, capit. de quib. 12. q. 2. precariæ. Burch. l. 1. c. 21. Iuo p. 5. c. 75. † *al. precauendum.*

† *al. emissam*

Item in eadem synodo septima, actione prima.

¶Qui redeuntes ab hæreticis recipi possunt, uel non. C. IIII.

ij Conuenientibus [a] apud Nicæã Bithyniæ, & considẽtibus Petro archipresbytero, & Petro presbytero, & abbate monasterij sancti Sabæ, locũ tenētibus Hadriani Papæ, & Tarasio archiepiscopo Constantinopolis, & Ioanne [b], & Thoma apochrisarijs [c] Apostolicarum sediũ orientalium [d], & ceteris episcopis; episcopi Siciliæ dixerunt: Dignum est α, ut de futuris inquiramus. ¶Item Basilius [e] episcopus Ancyræ dixit: Constitutio β ecclesiastica habet canonice tradita ab antiquo à sanctis Apostolis, & successoribus eorum, sanctis patribus nostris, & magistris & sanctis vniuersalibus [f] sex synodis, & localibus synodis orthodoxis, ut qui ab aliqua hæresi reuertuntur ad orthodoxam fidem, & traditionem catholicæ ecclesiæ, scripto [g] negare debeant hæresim suam, & confiteri catholicam fidem. ¶Item Tarasius patriarcha dicit: uidetur vobis, ut sedes suas recipiant, qui ab hæresi reuertuntur? ¶Religiosissimi monachi [h] dixerunt: sicut receperunt vniuersales sex synodi ab hæresi reuertentes, ita & nos recipimus. ¶Sancta synodus dixit: placet omnibus nobis. Et iussi sunt Basilius [i] episcopus Ancyræ, & Theodorus episcopus Myrorum † ciuitatis, & Theodosius episcopus Amorij sedere in gradibus, & in sedibus suis. ¶Item Constantinus γ eps Cypri dixit: nõ oportet [k] nos qui episcopi

† *al. Myron*

a ¶Et Ioanne.] Qui dixit esse melius iurantem peierare, quàm sacramentum in fractione sacrarum imaginum seruare, ut 22. q. 4. actione.

c ¶Apocrisarijs.] apos nuncius, & crisis aurum, quasi deaurati nũcij: tales hodie nõ sũt Papę, sed applũbarij.

d ¶Oriẽtaliũ.] Alexãdriæ Antiochiæ, & Hierosolymis.

e ¶Item Basilius.] Non uidetur ꝙ ille Basilius debebat loqui: quia erat hæreticus, ut inf. p. 12. lineas ibi, iussi sunt, &c. Sed dic ꝙ loquebatur ut excusaret se. uel forte adhuc de hæresi non constabat. 2. q. 1. multi.

f ¶Vniuersalibus.] Vniuersales synodi dicuntur quibus interest Ro. Pontif. uel eius legatus. Locales quas cõgregãt primates uel metropolitani absque præsẽtia

γ Immo, & uidetur ꝙ non debuit interesse cõcilio nec ad aliud admi.

resim suã, ut inf. ea. q. quoties. &c. si quis. inf. de cõse. dist. 2. ego Berengarius. in. 26. q. 6. his qui tempore.

h ¶Monachi.] Et ita monachi interesse debent synodo: quod uerum est in abbatibus, ut 18. dist. episcopus non debet.

ADDITIO. Nota sub nomine monachorum siue fratrum, abbates contineri, ut patet extra de si. c. ult. & de priui. cap. ex ore. Archid.

i ¶Basilius, &c.] Isti tres reuertebantur ab hæresi.

K ¶Oportet.] Sed ad quid respondet iste sic? Dic ꝙ reprehendit Tarasium, qui dixerat, uidetur uobis, &c. & ideo statim respondet iste Tarasius reprehendedo Cõstantinum.

a ¶Sed

sumus, indigere doctrina, sed aliorum [a] esse doctores †. ¶ Item Tarasius episcopus dixit: malorum [α] doctorum mala est doctrina. Ecclesia de malis doctoribus sacerdotes non recipit. ¶ Item Ioannes † Apochrisarius orientalium sedium dixit hæresis separat omnem hominem ab ecclesia. ¶ Item Tarasius episcopus dixit: Ecce multi canonici libri, & synodici, & paterni lecti sunt; & ab hæresi reuertentes docuerunt nos recipere, si aliqua (alia [b] causa non est in ois. ¶ Item Petrus † Apochrisarius Papæ dixit: Romæ exulatus [c] est Macharius [d] hæreticus à sancta sexta synodo, & quadraginta dierum inducias dedit illi pater noster Benedictus Papa, & quotidie [e] mittebat [f] ad eum Bonifacium consiliarium suum, & instruebat eum commonitorijs verbis ex diuina scriptura, & nullatenus voluit emendari. Hoc autem faciebat, ut eum reciperet in ordine suo. ¶ Item Tarasius episcopus † dixit: quid dicitis de Anatolio? nonne etiam in quarta synodo factus est princeps [g]? & ecce ab ipso Dioscoro ordinatus est? Et nos igitur ita recipiamus eos, qui ab hæreticis ordinati sunt, sicut & Anatolius receptus est. ¶ Item. Vere [h] uox Dei est, quoniam non moriuntur filij pro patribus; sed vnusquisque in peccato suo morietur [i]: addatur, quoniam ex Deo est ordinatio [k]. ¶ Item Tarasius patriarcha dixit: audiuimus paterna mandata. Quid igitur? Oportet recipere ab hæreticis ordinatos [l]? ¶ Sancta synodus dixit: audiuimus domine, & oportet nos recipere. ¶ Tarasius patriarcha dixit: Plures eorum, qui in sexta synodo conuenerunt, a Sergio, Pyrrho, Paulo, & Petro ordinati sunt, qui fuerunt principes hæreseos Monothelitarum: quoniam isti continuatim † in Constantinopolitana sede sederunt: & ab ultimo eorum, Petro scilicet, usque ad sextam synodum non fuerunt plures quam duodecim anni. Thomas vero, & Ioannes, & Constantinus ab hæreticis illis archiepiscopi facti sunt, & tamen propter hoc non sunt reprobati. ¶ Sancta synodus dixit, hoc manifestum est. ¶ Constantinus episcopus Cypri dixit: sufficienter ostensum est, quòd ad hæreticis uenientes recipendi sunt. Si uero quis sponte ab hæreticum vadit, & accipit ordinationem, non recipiatur [m]. ¶ Item Tarasius Patriarcha dixit: Et ego refuto eos, qui ob huiusmodi causam ad fidei subuersionem ordinati sunt: & maxime cum præsentes essent orthodoxi episcopi, a quibus poterant ordinari. Sic est enim paternus intellectus. Si uero synodalis consonantia fuerit, & unitas ecclesiarum de orthodoxis, qui præsumpserint ab immundis hæreticis ordinari, depositioni subiaceant. Sancta synodus dixit: hoc est iustum iudicium.

¶ *Hoc etiam caput collectum est ex variјs locis primæ actionis eiusdem septimæ synodi, omninoque operæ pretium est integram illam actionem perlegere: nonnulla tamen notabuntur.*

α Dignum, est.] *Locus est post recitationem nominum episcoporum qui conuenerant: sed ualde concise refertur: quod in alijs etiam locis huius capitis euenit.*

β ¶ Constitutio.] *Verba quæ proxime huic parti antecedunt, sunt hæc,* ἀπὸ λιβέλλου ἀνέγνω οὕτως, *id est, ut interpretatur*

Concor. cum clericus. §. ipsi uero. C. de episc. & cleri. & in auth consti. quæ d dig. §. cũ nãque.

† al. patriarcha

Ezech. 18
4. Reg. 14

† ἀμοιβαδόν

a ¶ Sed aliorum.] vt sup ea. q. 1. vilissimus, & est argu. cont. malos doctores. nam qui alios docere debent, &c ff de edẽ. si quis ex argẽtarijs. § prętor.
b ¶ Si aliqua alia.] quę impediat dispẽsationẽ. sup. q. 5. c. 1. in fi.
c ¶ Romę exulat9.] Id est, per excõmunicationem exilio condemnat9. sup. dist. 16. sexta.
d ¶ Macharius.] Pronunciatus.
e ¶ Quotide.] Inf. 24. qõ., dixit Apostolus. ADDITIO. Nam ibi dicitur post secundã & tertiam admõitionem hęreticum esse uitandum. Sed illud intellige quãtum ad secreta fidei nostræ, nõ quantũ ad admonitionem. 42. dist. in mandatis. Archid.
f ¶ Mittebat.] sup. dist. 19. Anastasi9 cõt.
g ¶ Princeps.] Id est, promulgator uel auctor canonum, vt d s. 16. sexta. uer. quarta. Ioan.
h ¶ Item uere.] Quasi dicat, licet parẽtes, scilicet episcopi hęretici fuerunt, non tamen filij in hęresi suscepti & ordinati cũ ad ecclesiam redierunt minus recipendi sunt in ordinibus, ut sup. dis. 19. Anastasius.
i ¶ Morietur.] Quasi dicat, tamdiu morietur, quamdiu pęnitẽtiam non agit, & sic facit ad propositum.
k ¶ Ordinatio.] Facta p hęreticos ĩ forma ecclesię: & ideo non est reiterãda, ut sup. e. q. 4. Iudęi. inf. 24. q. 3. § his ita.
l ¶ Ordinatos.] Arg. pro opinione dicentium, q ille, qui recipit ultimam manus impositionem extra ecclesiã, ordines confert, q est cõt. Ioan. de Faut. ut dixi 9 q. 1 in summa nã recipiũtur hic in ordinibus ordinati ab illis, qui receperunt in hæresi epalem vnctionẽ, ut à Sergio, Petro, Paulo, Pyrrho.
m ¶ Nõ recipiat.] In casu seq. uel de iure.

EX HAC. Hæc est tertia pars quæst. in qua dicitur, quòd simoniacus in ordine in perpetuum est suspensus, & hoc probat per c. Leonis. Io. de Fan.

CASVS. Infert Gratianus ex supradictis capitulis 7. synodi, & ex 1. c. huius quæstionis, quòd qui sponte sunt ab hæreticis ordinati, vel in subuersionē fidei nostræ ab eis ordinem receperunt, vel qui in ecclesia ordinati postea ecclesiæ rebelles fuerunt, non sunt in suis ordinib. recipiendi: sed cum simoniaci p̄dicta non faciant, videtur aliud esse de eis dicendum. infert tñ per multa capitula, q̄ simoniaci reparari non debeant. Sed dicit Gratianus verū esse hoc, nisi fiat ex dispensatione, quæ dispensatio propter multas causas hic enumeratas fieri potest. sicut quandoq; dispensatū fuit, vt de monachis vel laicis clerici assumantur. a ¶ Auctoritate vero Cypriani.] Sup. eo. si qui presbyteri. a ¶ Si

Anastasius, ex libello legit ita. *Non enim sententiam dicit nunc Basilius, sed abiurat hæresim, in quam cum alijs lapsus fuerat: quā abiurationem vna cum professione catholicæ fidei oportuit ipsum ex libello, quod nunc etiam in more positum est, recitare. Libellus vero hic incipit*, Constitutio, &c.

γ ¶ Constantinus.] *Post receptionem Basilij, Theodori, & Theodosii accesserunt alij episcopi, qui in eandem hæresim lapsi, admitti se a sancta synodo eodem modo postulabant; & cum vnus ipsorum excusationis gratia, dixisset, à malis magistris seductum fuisse, Constantinus episcopus Constantiæ, quæ in Cypro est, hoc ei exprobauit. Exprobatio græce sic habet* Ἔδει ὑμᾶς ἐπισκόπους ὄντας μὴ διδασκαλίας δεῖσθαι, ἀλλὰ διδασκάλους εἶναι ἑτέρων *quę sic Anastasius vertit*, Oportebat uos, cum essetis episcopi, discendi nullam necessitatem habere: sed magistros esse potius aliorum.

δ ¶ Malorum.] *Cum Hypatius, & alij episcopi, qui a sancta synodo admitti petebant, dixissent, à malis magistris malas se doctrinas accepisse, respondens ei Tarasius Patriarcha inquit*: ἐπειδήπερ εἴπατε, κακῶν διδασκάλων κακὰ τὰ μαθήματα, ἡ ἐκκλησία ἐκ κακῶν διδασκάλων ἱερεῖς δέχεσθαι οὐ προσίεται, *id est* Quandoquidē dixistis, malorum doctorum male disciplinæ; ecclesia, vt ex malis doctoribus sacerdotes admittat, non facile adducitur. *Ex quo apparet Tarasium non contradicere Constantino, vt auctor glossę putauit.*

ε ¶ Item Ioannes.] *Post recitata verba Tarasii cum synodo dubitaretur, an etiam hi, sicuti tres priores recepti erant, statim, essent recipiendi, Ioannes Apocrisiarius Patriarchę Antiochię, & Constantinus episcopus Constantię Cypri, petierunt, vt canones, & sanctorum Patrum libri eo spectantes legerentur, vt maturius posset constitui, quomodo redeuntes ab hæresi ad ecclesiam catholicam essēt recipiendi & cum de octauo canone primę Nicęnę synodi (in quo de Chataris recipiendis agitur) dißereretur. Ioannes hęc est interlocutus.*

ζ ¶ Si aliqua alia causa.] *Grçce est*, καὶ ἐὰν τις αἰτία πονηρὰ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς, *quę Anastasius vertit*, nisi forte in eis maligna fuerit noxa reperta, *& paulo post*, si non est in illis aliqua causa nefaria.

η ¶ Petrus.] *Post multos canones lectos, & multa sanctorum Patrum auctoritates recitatas, cum Tarasius ex illis collegisset, ab hæresi reuertentes esse recipiendos in catholica ecclesia, Petrus legatus Hadriani Papæ, exemplo Benedicti Papę id confirmat.*

θ ¶ Vsque ad sextam] *Grçce est*, ἕως τῆς ἕκτης συνόδου ἔτη πλέον οὐ διῆλθον, ἢ δεκαπέντε *id est*, vsque ad sextam synodum non intercesserunt anni plures, quam quindecim.

ι ¶ Si vero synodalis.] *Græce legitur*, ἐὰν δὲ συνοδικὴ ἐκφώνησις γένηται καὶ ὁμόνοια τῶν ἐκκλησιῶν ἐπ' ὀρθοδοξίᾳ, τολμῶν ἀπὸ τῶν βεβήλων αἱρετικῶν χειροτονεῖσθαι, τῇ καθαιρέσει ὑποπιπτέτω. *Quæ Anastasius vertit*: Si autem synodica promulgatio, & concordia ecclesiarum, causa orthodoxiæ, facta fuerit, qui præsumpserit à profanis hæreticis, ordinari, depositioni succumbet.

ʒ *Ex hac auctoritate datur intelligi, quòd qui ab vnitate catholicę fidei ĩ hęreticorum societatem trāsierit, ut de manibus eorum, ecclesiasticę dignitatis sacramenta percipiat; uel qui contēptis orthodoxis ab hæreticis ordinari desiderauerit, & si postea suæ arbre renuntians hæresi ad ecclesiam redierit, officio tamen accepto fungi non poterit. Auctoritate vero Cypriani* a 1 *prohibentur administratione ecclesiastica, qui intra catholicam ecclesiam ordinati ad fidei impugnationem dilabuntur. Porro simoniaci nec ab hæreticis ordināntur ad fidei subuersionē, nec intra ecclesiam catholicam ordinati aduersus fidē armantur. Quamuis enim nonnullos per pecuniam ordinent; non tamen fi-*

1 sup. ea. si qui presbyteri.

1 Et ea. presbyter si per pecuniam. &c. qui studet. & q 3. si qs dator. & ca. si quis epus. H.

a ¶ Si suis.] Sup.ead.q.7.si quis 1.
b ¶ Et Innocentij.] Supra ead.q.3.cap.vlt. supra ead.q. 1. Arianos.
c ¶ Et aliorum.] Sup ea q.1. si quis confugerit.cap.qui studet &c. si quis episcopus per pecuniam. Requi-

bus, vt dixi 82. d. presbyter de simonia vero pœnitere nõ põt, nisi pri⁹ dimittat ordines, vt su. e.q 1. si qs neq;.
g ¶ Subuenire.] Nisi gradibus suis, vel dignitatibus taliter adeptis prius amissis, vt su.ea. q.1. si quis omnẽ & sup.ea.q.1. si qs neq;. inf.27. q.1. q̃ Christo, &c. nec aliqua inf 32.q.7. fidelis.

dem impugnant, nec gratiam spiritus sancti venalem prædicant. Unde veraci pœnitentia, cum hæresim suam detestati fuerint, præmissis auctoritatibus non prohibẽtur recipi in suis gradibus. Verumtamen capitulo illo Nicænæ synodi 1, si quis per pecuniam, &c. & illo alio septimæ synodi 2, si quis [a] omnem traditionem, &c. & Innocentij [b], & aliorum [c] 3 multorum auctoritatibus irreparabiliter damnari iubentur.

1 forte su.ea.q. 1. qui per pecunias. aut q 7.c. si quis omnẽ.§. quicumque per pecuniam.
2 sup.ead.q.7 si quis q 3.ca.vlt. q 1 c.Arrianos.
3 eo.q.1.c.si qs confugerit. & c.qui studet. & c. si quis episcopus per pecuniam.

Hinc etiam Leo 4. episcopis Britanniæ.

¶ In ordine male accepto simoniaci pœnitentiam agere non possunt. C. V.

Iuo p.5 ca.115.

REquiritis de ijs, qui turpissimo lucro columbas in templo Domini vendere [d] non pertimescũt, & sua factà, improba temeritate Simonis hæresi coniungunt, vtrum possint [e] in ordine [f] pœnitentiam agere, an tantummodo extra ordinem, & sacerdotalem fieri gradum. Quod nos quidem conuictis & ijs, qui tam detestabile nefas (quod tam multis est damnatum concilijs) peregisse noscuntur, nulla possumus pœnitentia subuenire [g], & tot spiritualibus patribus obuiare [h]; sed in illorum [i] patrum me sententia conuenire omnibus certum sit.

¶ *Epistola huius Leonis quarti ad episcopos Britanniæ magna pars (in qua etiam est hoc caput) habetur in codice peruetusto.*

4 *Nisi rigor disciplinæ quandoque relaxetur ex dispensatione misericordiæ. Multorum enim crimina sunt damnabilia, quæ tamen ecclesia tolerat pro tempore, pro persona, intuitu pietatis, vel necessitatis, siue vtilitatis [k], & p euentu rei. Pro tempore: sicut Gelasius, qui cũ necessitate temporis videret Italicam ecclesiam propter belli famisq; incursionem fere omnium clericorum officio destitutam, adeo vt plerisque [l] populis subsidia regendarum deessent*

h ¶ Obuiare.] inf. 25. q. 1. sunt quidam. &c. contra statuta.
i ¶ Sed in illorum.] vt s. de iure deponãtur, vt sup. ea. si quis omnem.

NISI RIGOR. Hæc est quarta pars quæst. ... quæ probatur per 17. auctor. q̃ dispensationes fiunt sex modis. Io. de Fã.
K ¶ Vtilitatis.] Sicut ẽt ius ciuile quędam admittit propter vtilitatem. ff. de pign. sed an viæ.
l ¶ Vt plerisque.] Hic incipit tractare de dispensatione, vnde videndum est quid sit dispensatio, quid dispensare, & quod ius sit dispensabile, & quis possit dispẽsare. Dispensatio est iuris cõis relaxatio facta cum causę cognitione ab eo, qui ius hẽt dispensandi. arg. 12. b.1.ex his. Dispensare est diuersa pensare. Nam omnia hæc de quibus fit mentio in hoc §. pensare debet qui dispensare vult. Scias ergo, q̃ vbicũq; decoloratur status ecclesię, nõ potest dispensari, vt ĩt. e.& si illa. Dicũt quidã indistincte, q̃ cõtra quatuor concilia non possit dispẽsari. vt sup. 15. dist. sicut. nec cõtra Euãgeliũ, vel præceptum Apostoli, vt 25. q.1. sunt quidam, vt ibi notaui De dispensatione episcoporum dico, q̃ vbicũq; non est eis prohibita dispensatio, ibi possunt dispensare 4. vt extra de cler.pug.in duel. ca.1. & de sen.exc.nuper. In quibusdam tamen casibus inuenio eis permissam dispensationem, in quibusdam prohibitam. quandoque enim dispensãt cũ sacrilego, vt 50. dist. si quis presbyter. Item cum heretico 50 dist presbyteros, qui. Item cum adultero, vt extra de iud at si clerici. Item cum simoniaco dispensant, quandoque in beneficio. quãque in ordine, vt sup.ea.q 5.c 1.& cap vlt. Item cum schismatico, vt 50 d vt constitueretur. In maioribus autem criminibus etiam dispensant in beneficijs, si sunt occulta 5. vt 50. dist. de his uero. Item cum homicida dispensant in beneficio, vt extra de cle pug. in duel. Henricus. & de homi. inter. ... 50 distin studeat. sed non in officio, vt 50 distin. miror. Item quãque cum aliquo dispensant in matrimonio cõtrahẽdo, vt 3.q 2. ... qui Item in ordinibus, & dignitatibus, nisi tantum in episcopatu, vt extra de elec. innotuit. Item dispensant cum excommunicato ministrante, vt 2. quæ...

Dispensari quandoque non potest.

d REquiritis.] ¶ Vendere.] Id est, emere nã veteres indifferenter vtebantur his verbis, ff de actio.emp. veteres. Nam de venditore non videtur dubium quin remanere possit. vnde loquitur de emptoribus, quia agere pœnitentiam non possunt in ordine empto, nisi purgetur vitium rei furtiuæ, id est, nisi dimisso quod simoniace acquisierunt 2, sed vendentes possunt, si uitium occultum est. Vel indifferenter de emptoribus & uenditoribus intelligitur, q̃ non possunt agere pœnitentiam remanendo in ordinibus suis, nisi ex dispensatione, si crimen simoniæ sit notum. Loquitur enim de conuictis, & quorum crimina sunt publica. de talibus quidem interrogatus est Papa, & de talibus respondet.
e ¶ Possint.] Id est, utrum possint retinere ordines post pœnitentiam 3 & hoc notat sequens littera, an tantummodo, &c. & exaudi de conuictis, ut inf sequitur, nam cum ... confessis mitius est agendum.
f ¶ In ordine.] Hinc collige subditum posse accusare prælatum de simonia ... aliter & hæc est ... quia de alijs criminibus potest quis pœnitere, & esse in ordine.

Ordinã emptores, & vẽditores quater pœnitere debent. Arg. istis. ... vluc. §. ... in si. ... nota. sup. ... q.1. ordinationes. Ar. Sub. vt sic ... dignam pœnitentiã ... sufficiat vel ... tantur ... in ordinib. ministrare, ... Arch.

4 Et idẽ no. 50.d. in summa. &c. miror. ext. de temp. ord. di lectus. Arc.

Epi cũ multis dispẽsãt.

5 Sicẽt notat Vin. ext. de iud. at si. & hoc per il lud c. hic allega de his vero. Archid.

quanto. licet sit contrarium 11. q. 3. si quis episcopus. Fit autem dispensatio cum hoc requirit necessitas, vel vtilitas, infr. ea. tali. Itẽ fit quandoque dispensatio, quia timetur magis malum, sicut cum Anglicis fuit dispensatum. vt 35. q. 3. quod scripsit. &c. quædam lex. Item quandoque propter futurum bonum, vt quando dispensatur cum hereticis, vt alij facilius reuertantur ad ecclesiam, vt 23. q. 4 ipsa pietas. Item quandoque propter multitudinẽ, & propter scandalum vitã dum 50. dist. constituetetur.

a ¶ De monachis.] vt sup. 55. dist. c. 1.

NEcessaria.] CASVS. Dicit hic, quòd propter necessitatem quãdoq. rigor canonũ relaxatur. vnde propter necessitatem ex monachis, vel laicis clerici eliguntur, & ordinati ab hæreticis tolerantur.

QVod pro remedio.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ dispensatio, quæ facta fuit ex necessitate, de iure cõi non fuit, vnde cessãte necessitate cessare dẽt dispensatio. Aliud enim est quod legitime & de iure fit, aliud dispensatione. Sequẽs §. cũ c. pa et.

b ¶ Cessante.] Argu. cã sublata tolli constitutionem ex eadẽ causa ortam. cessãte .n. necessitate cessare debet id quod vrgebat, vt su. d. 28. de Syracusanæ. su. e. q. 1. quod ꝓ remedio, & sup. d. 61. §. his omnibus. &c. neophytus. sup. q 1. quæ ꝓ necessitate. sup. dis. 4. quoniã multa. inf 9. q. 1. ordinationes. & 63. dist. §. verum.

c ¶ Necessitale.] futura: sed nõ iam facta.

d ¶ Quod vrgebat.] Arg. ff. de adop. ĩ omni fere iure. arg. ff. de statu ho. hõ liber.

e ¶ Vsurpatio.] Idest, dispensatio, vel iuris derogatio impellit, vt promoueantur.

f ¶ Ordinentur.] Idest, vt promoueantur vel ordinentur. si ante non fuerint ordinati, vel forte extra formam ecclesiæ.

SI qui voluerint.] Sup ead. q. 1. si quis confugerit.

g ¶ Per scripturam.] Inf. ea. q. Maximũ, & cap. si quis episcopus. sup. ead. q. conuenientibus. arg. contra in de pœn. dist. 1. quem pœnitet. nam ibi dicitur, ꝙ viua voce debet confiteri. Sed illud verum est: sed nihilominus postea per scripturam debet confiteri.

i ¶ Vt fateantur.] Inf. 23. q. vlt. pessimam.

K ¶ Consensu.] Aliud est ergo iurare stare mandatis ecclesiæ, aliud episcopi 2, & ex hoc soluitur contrarietas illorum c. extra. de appel. quæstioni. & cap. præterea. immo idem est extra de sent. excom. ex tenore. Io.

Cessante cã cessat cõstitutio ex ea orta.

1 Quod hic le. & no. in sua ea. & si illa. sane intellige, vt videlicet cessante necessitate similis dispensatio non fiat. Nam dispensatio semel facta nõ est amplius reuocanda extra de si. ps. by. sicut. nec in iure remissio. 23. q. 4. & illic. Ar.

animarum; concessit de monachis[a], vel de laicis clericos assumi, ita dicens episcopi per Lucaniam, epist. 1. c. 1.

¶ Pro temporum necessitate Apostolicę sedis decreta temperantur. C. VI.

NEcessaria rerũ dispensatione constringimur, & Apostolicæ sedis moderamine conuenimur sic canonum paternorum decreta liberare, & retro præsulum, decessorumque nostrorum præcepta metiri, vt quæ præsentium, necessitas temporum in restaurandis ecclesijs relaxanda deposcit, adhibita diligenti consideratione (quantum potest fieri) temperemus.

Poly. l. 7. tit. 15. Ansel. l. 2. c. 34. Iuo p. 3. c. 141.

Item, Priscis igitur, &c. [*Require supra in tractatu ordinandorum.*] *Item Innocentius Papa cum pro necessitate temporis, ne nimium scandalum esset in ecclesia, ordinatos à Bonoso hæretico susciperet, ait in decretis suis, epist. 22. ad episcopos Macedoniæ, c. 5.*

distin. 55.

¶ Cessante necessitate debet cessare quod vrgebat. C. VII.

QVod pro remedio, ac necessitate temporis statutum est; constat primitus non fuisse. *& infra.* ¶ Quod ergo necessitas pro remedio reperit; cessante [b] necessitate [c] debet vtique cessare pariter quod vrgebat [d] †: quia aliud α est ordo legitimus; aliud, quod vsurpatio [e] ad præsens fieri tempus impellit.

sup. ea. q. 1. quod pro necessitate Iuo in prologo.

† Concor. tex. in l. liberorum. cum gl. ff. de his qui no. inf. & Bar. in l. 1. ff sol. matrimo.

α ¶ Quia aliud.] *In originali, & apud Iuonem, & in multis manuscriptis Gratiani legitur,* alius est ordo legitimus; alia vsurpatio, quam ad præsens fieri tempus impellit.

Similiter ex dispensatione etiam in Nicæno concilio, c. 8. de Nouatianis statutum est, vt ad ecclesiam redeuntes ordinentur [f].

¶ Iterum ordinentur, qui ex Nouatianis ad ecclesiam redierint. C. VIII.

SI qui voluerint [g] venire ad ecclesiam catholicam, & Apostolicam ex Nouatianis; placuit sancto concilio, vt ordinentur, β & sic maneant in clero. Ante omnia autẽ hanc ab eis confessionem per scripturam [h] exigi oportet, vt fateantur [i] se communi consensu [k] ecclesiæ catholicæ, & Apostolicæ statuta obseruaturos.

β ¶ Vt ordinentur.] *Græce est*, ὥς τεχειροθετουμένους αὐτοὺς μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ. *quod Dionysius vertit, vt* impositionem manus accipiens sic in clero permaneant. *Ac Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus in actione prima septimæ synodi post recitationem istius canonis istam vocem,* χειροθεσία, *interpretatur benedictionem, non ordinationem.*

2 Ar. contra 7. q. 1. scire. & extra de his quæ vi, me. cau. c. 1. §. vlt. vbi de hoc. & de sen. exc. ex tenore. Ar.

Item Gregorius lib. 10. reg. epist. 31.

QVoties.] CASVS. In hoc c. continetur qualiter iurare debeant reuertentes ab hæresi. Dicitur .n. quod eps reuertens ab hæresi ad ecclesiam, iurat propter cautelam futurorum summo Pontifici pariter cum suis socijs, quod ab vnitate ecclesiæ, & communione Romani

potest apud se aliquis obligari. ff. de fideiuss. si quis pro eo §.1.

d ¶ Et per te.] Arg contra inst de inutil. stipul §. si quis alij. quia ibi dr, quod alteri stipulari, vel pacisci nemo potest, nisi sit seruus eius, vt ibi, vel procurator præsentis.

¶ Iuramentum a schismate redeuntium. C. IX.

Ans. l. 6. c. 161. Poly. l. 7. tit. 6.

QVoties cordis oculus nube erroris obductus, supernæ illustrationis lumine fit serenus, magna cautela[a] nitendũ est, ne latẽter auctori schismatis irruat, & ab vnitatis radice eos, qui ad eã reuersi fuerũt, telo iterũ erroris abscindat. Et ideo postquam ego ille[α] ciuitatis illius eps, comperto diuisionis laqueo, quo tenebar, diutina mecum cogitatione pertractans, prona, & spontanea voluntate ad vnitatem sedis Apostolicæ diuina gratia duce reuersus sum; & ne non pura mente, sed simulata reuersus existimere; spondeo sub ordinis[b] mei casu, & anathematis[c] obligatione, atque promitto tibi, & per te[d] sancto Petro Apostolorum principi, atque eius vicario Beatissimo Gregorio, vel successoribus ipsius me nunquam quorumlibet suasionibus, vel quocumq; alio modo ad schisma, de quo redemptoris nostri mĩa liberante ereptus sum, reuersurum; sed semper me in vnitate sanctæ ecclesiæ catholicæ, & communione Romani Pontificis per omnia permansurum. Vnde iurans per Deum omnipotentem & hæc sancta quatuor Euangelia[e], quæ in manibus meis teneo, & salutem† [f] dominorum [g] nostrorum Rempublicam gubernantium, me in vnitate, sicut dixi ecclesiæ catholicæ & communione Romani Põtificis semper, & sine dubio permanere. Quòd si (quod absit) aliqua excusatione, vel argumento ab hac me vnitate diuisero, periurij reatum incurrẽs, æternæ pœnę obligatus inueniar, & cum auctore schismatis habeam in futuro sæculo portionem. Hanc autem professionis, promissionisque meæ chartulam notario illi cum consensu presbyterorum, & diaconorum, & atque clericorum, qui me in hac vnitate obligantes in supra scriptis omnib. prona simul voluntate secuti, atque proprijs manibus subscripturi sunt, scribendam dictaui, & propria manu subscribens tibi tradidi. Acta in loco illo, & cõsulibus[h] suprascriptis. Subscriptio episcopi illius. Ego ille, episcopus ciuitatis illius, huic confessioni, promissionique meæ, præstito de conseruandis suprascriptis omnibus sacramento[i] [1] subscripsi[k].

†al. salutem gentium, atq; illustrium dominorum] al. geniumq; illustrium] Ans.

α ¶ Ego ille.] *Reposita est antiqua nota* ille, *ex codicibus epistolarum B. Gregorij impressis, ac manuscriptis, quæ quidem nota in hoc capite multoties repetitur. Pro ea in vulgatis Gratiani exem-*

mani Pontificis nunquã recedet, & iuramento per manum notarij scripto, tã ille, quàm socij prouoluntate subscribant.

a ¶ Magna cautela.] Arg. quod cum abundantiori cautela faciendum est, in quo timetur regressus. sup. dist. 28. de his infra. 20, q. 2. c. vlt. & q. 3. c. i. su. d. 23. quanquam.

b ¶ Sub ordinis.] Similiter obligatur aliquis sub pęna beneficij sui, vt extra de elect. cum dilectus. in fi. & extra de cri fal. c. fin.

c ¶ Anathematis.] Imprecatio est. non enim quisquã potest se excommunicare. Similis est imprecatio de consecra. dist. 2. ego Berengarius. & 11. q. 3. si is qui. Nec

Excõicare seipsum nemo potest.

ff de ver. obli. si curatori præses D. ergo ideo hoc fieri quia Papa seruus est B. Petri. vt de dicit de se in epistolis suis, seruus seruorum Dei. Vnde versus.

Serui erãt tibi Roma prius domini dominorum.

Seruorũ serui nũc tibi sunt domini.

Vel hoc fit fauore religionis: sed credo iure canonico me teneri si ego promitto tibi me daturum Titio x. arg. 22. q. 5. iuramenti. maxime si interuenerit sacramentum arg. ff. de consti. pecu. l. 1. & l. eum qui.

Papa dr̃ seruus seruorum.

1 Hanc gl. dicit Raph. Cuma. singularem. ad hoc, quod de æquitate canonica alter possit alteri stipulari.

e ¶ Euangelia.] inf. 11. q. 3. Imperatores. arg. contra inf. 22. q. 1. §. sic etiam. inf cau. prox. q. 5. qua de causa. inf. 22. q. 1. clericũ &c. mouet. contra. Dic vt 22. quest. 1. si aliqua.

f ¶ Salutem.] Id est, per eum, cuius iudicio salus dominorũ meorum consistit, sic enim iurãdo per has creaturas respectum habebat ad creatorẽ & ideo nõ peccabat. & sic intelligitur 22. q. 1. §. sic ẽt. ff. de iureiuran. qui per salutem. Et quod dicit in manibus &c. est ar. quod episcopus cum iurat, tangere debet Euangelia. & sic est cõtra 1. q. 1. nec honore. Ioã. & est expressum hodie, quòd episcopus cum iurat, nõ debet tangere librum, vt extra de iur. cal. c. vlt. B.

Eps iurans non dẽt tangere librũ.

ADDITIO. Huic decreta bene standum est nisi forte hoc in abiuratione hæresis sit speciale in detestationem criminis. Ioan. de Fan.

2 Al. 3. q. 5. c. scrũm. Iurare coguñt presbyteri in sex casibus.

g ¶ Dominorum.] inf. 22. q. 1. clericũ. & c. mouet cõtra.

h ¶ Consulibus.] Hoc non habet hodie locum. nam sufficit apponere nomen Papæ, & Imperatoris, vt no. 2. q. vlt. 2. c. vlt.

i ¶ Sacramento.] Hæc sex presbyterum faciunt iurare coactum. Vt sit recta fides, vt obediat 3. vt bona fama. Ne verum pereat, ne res sacra, vel data damna. 28. dist. de Syracusanæ.

K ¶ Subscripsi.] Scilicet hoc quod statutum est in in cõcilio Niceno. supra ead. q. si voluerint.

3 Extra de maiorita. & obed. cũ in ecclesijs. & de iureiu. ego. Sed dic, vt not. 23. d. quãquã. ext. de maio. & obe. legebat. Arch.

CÆ-

plaribus erat. N. aliqua vero alia, quę parum ab originali discrepabant, nihil causę visum est, cur mutarentur.

Cęterum ex canonum rigore contra scribit Fœlix Papa tertius omnibus episcopis, epist. 1. c. 5.

¶ Qui extra ecclesiam baptizati fuerint, vel rebaptizati, ad ecclesiasticam militiam non admittantur. C. X.

QVi in qualibet ætate [a] alibi, quàm in ecclesia catholica aut baptizati [b] aut rebaptizati [c] sunt; ad ecclesiasticam militiam prorsus non † permittantur accedere. Quibus satis esse debet, quòd in catholicorum numero sunt recepti. Quoniam de suo ordine, & communione videbitur ferre iudicium, quisquis hoc violauerit institutũ; vel, qui non remouerit eum, quem ex † eius cœtu [d] ad ministerium clericale obrepsisse cognouerit. Ans. l. 7 c. 17. Burc. l. 4. c. 293. Iuo p. 1. c. 294. † *ne vnquam*] orig. † *ex eis administ.*] orig.

Pro persona [e]: *sicut B. Gregorius scribens Januario episcopo, lib. 7. indict. 2. epist. 1. ait.*

¶ Rigor canonum pro persona aliquando relaxatur. C. XI.

TAnta nequitia [f] ad aures meas de tua senectute peruenit, vt eam, nisi adhuc humanitus pensaremus, fixa iã maledictione feriremus. *& infra.* ¶ Et quidem pœnæ sententia in te fuerat iaculanda: sed quia simplicitatem tuam cum senectute nouimus, interim tacemus. [g] su. dis. 86. tanta. Burc. l. 1. c. 197. Iuo p. 2. c. 78. & par. 5. c. 312.

Pietatis [h] *intuitu: sicut de illiteratis, & corpore vitiatis Gelasius episcopis per Lucaniam, epist. 1. c. 18*

¶ Canonum decreta pietatis intuitu nonnunquam relaxantur. C. XII. su. d. 36. illiteratos.

SI qui, vel temeritate propria, vel incuria præsidentium tales [i] ante suscepti sunt; in his, in quib. cõstituti sunt, locis catenũs perseuerent, vt nihil vnquam promotionis accipiant, satisque habeant hoc ipsum sibi pro nimia miseratione concessum.

Necessitatis [k] *intuitu; sicut Hilarius Papa, qui cum de quodam episcopo prẹter notitiam atque cõsensum metropolitani* [l] *ordinatò loqueretur; ne in vtroq; graue scandalum fieret. ait in epistola sua ad Ascanium, & vniuersos episcopos Tarraconensis prouinciæ.* Ante c. 2.

¶ Necessitatis causa quædam in ecclesia tolerantur. C. XIII.

QVoniam quidquid ab alterutra [m] parte est indica-

CÆTERVM. CASVS. Dictum est su. q cum tales recipiuntur (vt in c. si qui voluerint. & sequenti) fit ex dispensatione: cum aliud sit de rigore canonum, vt probat per sequentia cap.

QVi in qualibet.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q si quis in quacunque ętate doli capax fuerit baptizatus apud hæreticos, aut rebaptizatus, nũquam debet ad clericatum admitti. & qui talem receperit, vel iam promotum non reiecerit, in se vĩferre damnationem. [Ex eius cętu.] id est, ex cœtu hæreticæ prauitatis.

a ¶ Ætate.] Discreta. & sic soluitur contrarium. su ead q. 4. q apud & c. placuit.

b ¶ Baptizati.] Hic dispẽsari consueuit: sed non in casu sequenti. cũ .s. rebaptizatur. vt de cons. dis. 4. qui bis. & no 9. q. 1. in summa. in princ.

c ¶ Aut rebaptizati.] su. ea. q 1. ventum est. & sn. dist. 50. confirmandum. supr e. q. 4. placuit contra. sol. ibi. inf. de consec dis. 4. qui bis supra. dist. 51. cap. vlt.

d ¶ Ex eius cœtu.] vel si in adulta eorũ ætate consenserint, vel fidem impugnauerint. Vel de adultis in adulta ętate baptizatis loquitur.

PRO PERSONA. CASVS. Gratia dicit hic, q intuitu personæ rigor canonum tẽperatur. Et ad hoc inducit sequens c cuius casus patet, & quę sequuntur vsque ad cap. quoniam.

e ¶ Pro persona.] Argu. 56 dist. miramur. Sed verum est quod ibi dr̃, quod propter amorem, &c.

e ¶ Pro persona.] Id est, propter simplicitatem personæ.

f TAnta nequitia.] Supra distinct. 86. tanta.

g ¶ Tacemus.] Arg. qui tacet, non consentit s. ff commu. diuidu. Sabinus. ver. sicut prohibere, & c. ff. de procura filius familiàs. §. inuitum. infra de consec. dist. 4 cum pro paruulis

h ¶ Pietatis.] Dicitur autem pietas quandoque respectu naturæ 2. vt quia nostra natura hodie fragilis est, exercenda est pietas, vt 34. dist. fraternitatis. Item aliàs propter fragilitatam, vel pietatis intuitu dispensatur. 33. q. 2. antiqui. Item adhibetur pietas propter innocẽtiam, sic puer baptizatus ab hæretico admittitur ad sacros ordines propter pietatem innocentiæ, vt sup. ead. q. 4. placuit.

i SI qui.] ¶ Tales.] Pro quibus supponit istud tales, non potest haberi ex c. nisi ex. § præcedenti. sed credendum est Gratiano, qui vidit originale. & est simile infra c. tali. & 33. q. 5. c. 2.

K ¶ Necessitatis.] Vt 50. d. de eo.

l ¶ Metropolitani.] Supra d. 65 c. 2 & 3.

QVoniam.] CASVS. Quidam episcopus præter notiam sui metropolitani fuit ordinatus Sed propter graue scandalum, qđ propter hoc ab vtraq; parte sebat, Papa tolerat quod factum est, ita quòd de cætero simile non fiat.

m ¶ Ab alterutra.] Id est, ab altera. Sed tamen aliter intel-

1 Sic et no. 86. d. it. tanta. sed plenius 65. d. si fortè. ibi videas Arch. Pietas multa facit.

2 Et q̃nque respectu honestatis ecclesię, vt hic Archid.

intellexit G. vt patet per precedentem. §. unde potest dici ab alterutra proprie: quia iam forte metropolitanus aliquid fecerat vnde scandalum esse ortum.

a ¶ vel cõsẽsũ.] sup. 64. d. c. vl. sup 65. d. c. 1. 2. & 3.

Quoties.] CASVS. Dicitur hic, quod propter multitudinem, delictum sępe inultum remittitur propter scandalum quod timetur: & Dei iudicio relinquitur. Sed ne de cętero tale quid accidat, pręcauendum est.

b ¶ A turba.] Extra de cleri. excommu. l. itores.

c ¶ Propter multitudinem.] Arg. quod parcẽdum est multitudini, ut 44. dist. comessationes. 50. d. ff. vt constituere tur. 23. q. 4. ipsa pietas. & ca. non potest 9. q. 1. ordinatores. Sed quot dicentur multi? Dic quantum ad hoc quod multi dicantur, quo ad respectum. nam aliàs 40. dicuntur multi extra de cler. excomm. latores. aliàs xxiij. millia dicuntur pauci. 45. distin. disciplina præterea. Argu. contra, extra de reg. iu. qui scandalizauerit, de pæ. dis. 6. c. 1. in fin. 25 quæst. 2. ita nos. vbi non parcitur multitudini. Solu. videtur haberi per id quod legitur. 23. q. 4. cum quisque. uel per fin. illius de pęn. dist. 6. capit. 1. ut ex tunc is non parcatur, cum ex auctoritate uolũt illud defendere, ut 82. distinc. plurimos. & 40. distin. Domino sancto.

d ¶ Et de reliquo.] Id est, de cætero. 96. dist. in scripturis. ff. de legib. cum lex.

tudi-

tum, omni videmus peruersitate confusum; temporum necessitate perspecta, hac ratione decernimus ad ueniam pertinere quod gestum est, ut nullus α deinceps præter notitiam, atque consensum [a] metropolitani ordinetur † antistes.

† al. consecretur. orig.

α ¶ Nullus.] Hoc loco verba Hilarij summatim referuntur.

Item Innocentius episcopis Macedoniæ, epist. 22. c. 6.

¶ De eodem. C. XIIII.

Quoties à populis aut à turba [b] peccatur, qui in omnes propter multitudinem [c] non potest vindicari, inultum solet trãsire. Priora ergo dimittẽda dico Dei iudicio, & de reliquo [d] maxima solicitudine pręcauendum.

In prima actione septimæ synodi.

Item ex epistola Cyrilli missa Maximo diacono Antiocheno.

Iuo in prologo. Pan. in prologo cap. 23.

¶ Ex dispensatione quædam tollerantur, quæ canonum rigor condemnat. C. XV.

Didici à diligendo mihi paulo monacho; quia recusat pietas tua vsq; hodie communionem reuerendissimi episcopi Ioannis amplecti, pro eo, quòd quidam in Antiochena ecclesia male adhuc cum Nestorio uel sentiant, uel iam senserint quidem, sed forsitan resipuerint. Probet igitur tua modestia; vtrum aliquando hi, qui dicuntur colligi, nude, ac irreuerenter cum Nestorio sentiant, & inuicem colloquantur [e]: licet aliquando cauteriatam [f] habuerint conscientiam: colligantur autem nunc acta pęnitẽtia super ijs, in quibus subrepti sunt [g]: quamuis cõfiteri [h] fortassis reuerantur excessum. *& infra.* ¶ Vt autem non æstimemur amare contentionem; amplectamur episcopi reuerendissimi Ioannis communionem, indulgentes ei; & causa dispensationis eius negotium non subtilius, uel districtius [i], siue vehementius erga se recognoscat agitari. Dispensationis enim gratia, sicut dixi, eget negotium multum [k].

Iuo ibidem. Pan. ibidẽ. c. 24.

¶ Hæc epistola beati Cirilli refertur in actione prima septimæ synodi. Et quoniam in magni ponderis argumento versatur, ac prudentissime scripta est; multa autem in hac versione corrigenda fuissent; placuit gręcam ipsam epistolam cum interpretatione noua afferre.

Didici.] CASVS. Paulus monachus significauit patriarchę Alexandrino, quod Io. de quo hic fit mẽtio, fuit episcopus Antiochenus, qui in Nestorij hęresim incidens, ecclesiam suam in eandem hęresim induxerat tãdem Ioã. redijt ab hæresi. sed populus ecclesię suæ, quẽ subuerterat, non ex toto adhuc redierat: & ideo Maximus diaconus nolebat adhuc communicare Ioanni. quare Cyrillus patriarcha Alexandrinus monet eum, ut quãuis aliqui de Antiochena ecclesia secuti fuerint, uel adhuc sequãtur hęresim Nestorianam, nihilominus tamẽ amplectatur communionem Ioã. Mandat tamen inquiri, vtrum aliqui hęresim illã sequantur, & colligantur ad vnitatem. [Colligi,] i. cõgregari & consentire. [Nude.] i. manifeste, & publice.] Irreuerẽter.] i. inuerecunde. [Sentiant.] nunc alioquin non sunt uitãdi.

e ¶ Colloquantur.] Arg. ex collocutione pręsumi consensum. 27. quæst. 1. nec aliquæ.

f ¶ Cauteriatam.] Id est, vulneratam uel adustam ignito erroris cauterio

g ¶ Subrepti sunt.] Id est, surrepserunt. & est antiqua grammatica. Vel id est, corrupti. ff. de ser. corru. l. si quis seruum.

h ¶ Confiteri.] Publice scilicet. & in hoc est dispensatio nam de iure publice debet confiteri. sup. ea. quoties, de coñse dist. 2. ergo Berengarius.

i ¶ Districtius.] Non vult aliquid exaggerare, & c. 74. distin. ubi.

K ¶ Multum.] Id est, magnum.

a ¶ Arhci-

Τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Μαξίμῳ διακόνῳ Ἀντιοχείας, ὑπομνηστικόν.

Ἔμαθον παρὰ τοῦ ἀγαπητοῦ μονάζοντος Παύλου, ὅτι παραιτεῖται ἡ σὴ θεοσέβεια μέχρι σήμερον τὴν κοινωνίαν τὴν πρὸς τὸν εὐσεβέστατον Ἰωάννην, διὰ τό τινας ἐν τῇ Ἀντιοχένῃ ἐκκλησίᾳ ἢ φρονοῦντας ἔτι τὰ τοῦ Νεστορίου, ἢ πεφρονηκότας μὲν, ἀποσχομένους δὲ ἴσως εἶναι. δοκιμασάτω τοίνυν τὸ σὸν ἐπιεικὲς, πότερόν ποτε οἱ λεγόμενοι συνάγεσθαι, γυμνῶς καὶ ἀναισχύντως τὰ τοῦ Νεστορίου καὶ φρονοῦσιν, καὶ λαλοῦσιν ἑτέροις, ἢ κεκαυτηριασμένην μὲν ἐσχήκασί ποτε τὴν συνείδησιν, συνάγονται δὲ νῦν μεταμεληθέντες ἐφ᾽ οἷς συνηρπάγησαν, αἰσχυνόμενοι δὲ ἴσως ὁμολογεῖν τὸ πταῖσμα. συμβαίνει γάρ τινα τοιαῦτα περὶ τοὺς ἀπατηθέντας γίνεσθαι: κἂν εἴδῃς συντρέχοντας νῦν τῇ ὀρθῇ πίστει, ἀμνησικάκει περὶ τῶν παρελθόντων: βουλόμεθα γὰρ μᾶλλον ἀρνουμένους αὐτοὺς ὁρᾶν, ἢ ἀναισχύντῳ γνώμῃ συνηγοροῦντας ταῖς Νεστορίου κακίαις. ἵνα δὲ μὴ δοκῶμεν τιμᾶν τὸ φιλόνεικον, ἀσπασώμεθα τὴν πρὸς τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην κοινωνίαν, συγχωροῦντες αὐτῷ, καὶ οἰκονομίας ἕνεκα μὴ ἀκριβολογούμενοι σφόδρα, περὶ τοὺς μεταγινώσκοντας: οἰκονομίας γὰρ, ὡς ἔφην, δεῖται τὸ πρᾶγμα πολλῆς.

Sancti Patris nostri Cyrilli archiepiscopi Alexandrini ad Maximum diaconum Antiochenum admonitio.

Cognoui ex dilecto monacho Paulo pietatem tuam vsque ad hunc diem recusare communionem religiosissimi episcopi Ioannis: eo quòd aliqui sunt in ecclesia Antiochena, qui vel adhuc cum Nestorio sentiũt, vel senserunt quidem, nunc autem ab eo fortasse abstinent. Perpendat igitur æquitas tua, vtrum tandem, qui dicuntur conuenire, palam, atq; impudenter Nestoriana & sentiant, & cum alijs etiam loquuntur: an aliquando quidem cauteriatam habuerint conscientiam: nunc autem ideo conueniant, quòd ipsos pœnituerit erratorum, quibus simul abrepti fuerant: pudeat autem fortasse lapsum suum fateri. Solet enim fere tale quiddam ijs, qui decepti sunt, vsuuenire. Quòd si illos nunc ad rectam fidem conuersos videas, malorum præteritorum memoriam depone. Malumus enim eos videre negantes, quam defendentes Nestorii uitia. Cæterum, ne videamur contentionis cupidi, religiosissimi Ioannis communionem amplectamur, indulgentes ei, atque vt conueniens in his rebus moderatio teneatur, non nimiũ diligenter in eos, qui resipiscunt, inquirentes. Res enim, vt dixi, magnæ eget moderationis.

¶ *In eandem sententiam scribit* Ioanni *Antiocheno patriarchæ in epistola, quæ habetur tomo 5. Act. cõcilij Ephesini nuper Ingolstadij impressi his verbis.*

Optamus autem, ut omnes, res suas agant, neque turbas ecclesiis per Christi gratiam, doctorumque ubilibet agẽtium prudentiam utcumque iam sedatas denuo excitent, neque uel sibi ipsis, uel aliis negotia facessant. Cæterum si sunt, qui a Nestorio steterunt; nunc uero ex animo resipiscentes a nugis illis discedere, mutataque uoluntate rectam, inculpatamque fidem complecti cupiunt; eos placide suscipere oportet; nec cuiquam illorum, præteritorum gratia, conuicium facere: ne qua ratio ne ansa quibusdam præbeatur, ut cũctatius ad meliora festinent.

Item ad Gennadium presbyterum, & archimandritam [a].

¶ De eodem. C. XVI.

Dispensationes rerũ nonnunquã cogunt parum quidem a debito [b] quosdam foras exire, vt maius aliquid lucri faciant. Sicut enim ij, qui mare nauigant, tempestate vrgente, nauique periclitante anxiati quædam exonerant [c], vt cætera salua permaneant; ita & nos cum non habemus saluãdorum omnium ne-

a ¶ Archimãdritã.] Archos princeps: mandros ouis. unde archimãdrita princeps ouium r.

Dispensationes.] CASVS Dicitur hic, quòd oportet quosdam excommunicari & eijci extra ecclesiam, ne multitudo pereat: sicut in naufragio quędam merces abijciuntur, vt cætera salua permaneant. patet seq. §.

b ¶ A debito.] Id est a iure communi, qđ oĩb. æqualiter debetur. & ita dispensatio non est ius, ut 31. q j. hac ratione quandoque tamen dispensatio debetur 2, vt 50. dis. constitueretur.

c ¶ Exonerãt.] i f. 22. q. 4.

r Archiman drita. erat enim princeps Antio. Hug. Bad. act. r. septimæ synodi ex versione Anasta sij. luo in prologo. Pan. in prologo c. 25.

2 Ad hoc 18. dist. de his, in fine

q.4.non solum.ỹ.13.q.vlt.animę.ff.si quis cau.l.4.ff.ad legem Rhodiam,qui leuandæ.

Regũ Hispaniæ reprensio.

a ¶Despicimus.] Id est, committimus:quia easdẽ res non habent pro derelicto. Vnde malè faciunt Reges Hispaniæ,qui naues fractas occupant.nã dicit lex,ꝙ fiscus non debet ditescere calamitatibus miserorũ. C.de naufra.l.1.lib.11.committit etiam furtum, si quis inde quid accipit.cum distinctione tñ.ff.de fur.falsus.§.vl.

b ¶Dispẽdia.] Esse solent magno dãna minora bono.

TAli.] CASVS. Si raptor ducat raptam,in quem rapta nunquam consensit,filius de tali contubernio natus non potest promoueri, nisi propter necessitatem vel vtilitatem, vel propter personæ prærogatiuam. Vel intellige c.loqui secundum eos, qui dicunt inter raptorem & raptam non esse matrimonium. sed verior est opinio, quod inter eos sit verũ matrimoniũ.

c ¶Tali coniugio.] Sed nonne inter raptam & raptorem tenet matrimonium,ut 36.q.2.tria? Quare ergo filij cum legitimi sint,repelluntur à promotione? Resp. hoc non tenet. Vel dic,ꝙ hic loquitur de monialibus raptis, cũ quibus matrimoniũ non tenet.& dic,coniugio,id est, coniunctione vel coniugio de facto. aliàs legitimi essent, nisi fortè quo ad episcopatum. extra de elect. innotuit.Sed certè illa decretalis loquitur tantum in concubina.

Matrimonium tenet inter raptã & raptorẽ.

gociorum α pęnitus certitudinem; despicimus [a] ex ijs quædam,ne cunctorum patiamur dispendia β [b].

α ¶Negociorum.] *Gracè est,* οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς πράγμασιν, ὅταν μὴ ἐξῇ τὸ λίαν ἀκριβὲς περισώζειν, παρορῶμεν τινά. *id est,* Sic & nos in negocijs ubi non licet exquisitissimam illam rationem seruare,despicimus quędam.

β ¶Dispendia.] *Omisit hic Gratianus ex hac epistola ea referre, quæ ad propositam quæstionem maximè faciunt: Sunt autem hæc, quæ Iuo etiam recitat:* Et hæc scribo cognoscens,quòd pietas tua tristetur in sanctissimum,& Dei cultorem,fratrem,& cõministrum nostrum Proclum episcopum,eo quòd admiserit in communionem Aeliensium Hegumenum quem quidem ecclesiæ leges Palestinæ præpositum non nouerũt. *& infra.* Igitur ne refugiat pietas tua sanctissimi, & Deo amicissimi Procli episcopi cõmunionem. Vna enim fuit cura mihi & sanctitati eius;& dispensationis modus nulli sapientium displicuit. *Vocem autem* Hegumenon, *i.præpositum,uidetur supplesse Anastasius,vt exprimeret locutionem Græcam,* τὸν τῶν Αἰλιενσίων. *aut fortasse illam in suo codice habuit.*

Vtilitatis intuitu: sicut in Meldensi concilio,c.64. perhibetur de filijs virginum vi raptarum, & sic ad coniugium raptorum applicatarum.

¶Vtilitatis intuitu quædam in ecclesia tolerantur. C. XVII.

TAli coniugio [c] generati, ecclesiasticis ordinibus non applicentur: nisi fortè eos aut maxima ecclesiæ utilitas; vel necessitas postulet,vel euidens meritorum prærogatiua commendet.

Act.10.

Huic [d] *Petrus concordans ait* [e]*: [In veritate cõperi,quia non est acceptor personarum Deus,&c.] ¶Pro euentu* [f] *etiã rei quædam in ecclesia tolerantur: sicut Leo in decretis suis de laicis subito contra decreta canonum ordinatis episcopis ait,epist.85.al.87.c.1.episcopis Africæ.*

HVIC PETRVS. Hoc adaptatur ad ꝓximè dictum: quasi diceret,non est mirũ, si spurius promouetur,cum Deus non sit personarum acceptor.

d ¶Huic.] s.vt necessitate vel utilitate promoueantur tales.

e ¶Petrus cõcordans ait.] qa apud Deũ nõ est ꝑsonarũ acceptio.

f ¶Pro euentu.] Et hoc ad necessitatem, uel utilitatem refert.

¶Laicis,qui contra decreta canonum ad episcopatum promouentur,ex misericordia susceptum officium relinquitur. C. XVIII.

EXigunt causæ α [g], vt non solum in tales præsules, sed etiam in ordinatores eorũ vltio cõpetens proferatur. Sed circumstant nos,hinc mansuetudo clemẽtiæ,hinc censura iustitiæ,ut credamus quædam delicta utcunque tole-

EXigunt.] CASVS. Quidam de laicis non seruatis interstitijs ꝓmoti sunt in episcopos nimis præcipitanter:quia debebant de iure deponi: sed ex misericordia Leo dicit eos tolerandos, in quibus aliud reprehensibile non inuenitur,nisi quòd nimis festinanter promoti fuerint, ita ꝙ ex hac remissione nõ sumant licentiam delinquendi,& prohibet ne de cætero hoc fiat: ne cogatur iustè punire, quod nunc ex misericordia inultũ dimittitur.

g ¶Causæ.] Cum ergo hic sit rigor, & ibi misericordia: potius debet iudex sequi misericordiã,quàm rigorem 1.vt extra de sortil.cap.2.& C. de iud. placuit. & sic iam videtur quòd dispensatio sit debita, quia præceptum misericordiæ omnibus est commune,ut 86 distinct.non satis.& sententia,quæ misericordiam vetat,fugienda est,vt 50.dist.ponderet.in fi.quod concedo,ꝙ quandoque sit debita: & iudex peccaret si non dispensaret: non tamen est proditum ius per qd' petatur dispensatio: sicut ad eleemosynã tenemur pauperi 2. pauper tamen eam nullo iure petit. tamen ad petendam dispensationem potest implorari officium iudicis.

Mĩa est rigori anteponenda.

1 Ad hoc 9. distin.sana. vbi de hoc videas.

Dispẽsatio est qñq; debita.

2 Vt 47.dist. sicut.86.dist. pasce.16 q. 1.qm.Arch.

iudicis.& si nollet episcopus dispensare, petet hoc à superiore.& est si.extra de iure patro.nullus.

a ¶Quod ex laicis.]Supra 77.dist monachus.s̃.59.distin.si officia.contra,supra dist.61.quid proderit. contra,s̃.dist.61.c.1.& 2.cōtra. Sol.ibi ius cōmune,hic dispensatio.

reuersus recuperet ius patr.quod habebat? Arg. ꝙ sic extra de elect.quia diligentia.ff.de in ius uoc.l. sed si.ff.de bo.lib.l.3.§.si deportatus. Ioan.tamen si lata fuisset sententia cōtra eum de amissione iurispatronatus, amplius non recuperat. extra de diuor.de illa. extra de con-

randa; quædam uero penitus amputanda. Illos ergo, quorum prouectio hoc tantum reprehensionis incurrit, quòd ex laicis [a] ad officium episcopale delecti sunt, locum suũ tenere permittimus; non præiudicantes Apostolicæ sedis statutis, nec beatorum Patrum regulas soluentes: quia remissio [b] peccati non dat [c] licentiam delinquendi: nec qđ potuit aliqua ratione concedi, fas erit amplius impune committi: ne quod ad tempus β pia lenitate concessimus, iusta post hac ultione plectamus.

α ¶Exigunt causæ.] *In ipsa epistola Leonis hæc antecedunt*, Cum ergo inter uos tantum ualuerint aut studia populariũ, aut ambitus superborum, ut non solũ laicos, sed etiam secundarum (*sic enim recte legitur in epistolis cum alijs beati Leonis operibus Coloniæ impressis, non* sæcularium, *ut in tomis conciliorum*) uxorum uiros, aut uiduarum maritos ad officium cognoscamus pastorale prouectos; nonne aptissime exigunt causæ, ut ecclesiæ, in quibus ista commissa sunt, iudicio seuеriore purgentur, & non solum tales præsules, &c. *Est uero caput hoc multis locis in summam redactum, omissa narratione delictorum illorum, quibus minime sanctissimus ille Pontifex ignoscit.*

β ¶Ne, quod ad tempus.] *Hæc, quæ repetuntur infra, cap. Donatum, sumpta sunt ex secundo capite eiusdem epistolæ.*

Idem in eadem epist.c.3.

¶Donatistæ, & Nouatiani, quamuis reprehensibiliter ordinati, tamen ex necessitate tolerantur. C. XIX.

MAximum quoque ex laico [d], licet reprehensibiliter, ordinatum, tamen si Donatista iam non est, & a spiritu schismaticæ prauitatis alienus, ab episcopali [e], quam quoquo [f] modo adeptus est, non repellamus dignitate [g]: ita ut & ipso libello [h] ad nos directo † catholicum se esse manifestet. † *al. edito.*

Idem ibidem initio cap.3.

¶De eodem. C. XX.

DOnatum autem Salicinensem † ex Nouatiano cum sua (vt comperimus) plebe conuersum, ita Dominico uolumus gregi præsidere, ut libellum fidei suæ ad nos meminerit dirigendum: quo & Nouatiani dogmatis damnet errorem, & plenissime confiteatur catholicam ueritatem. Quæ enim nunc certarum remisimus consideratione causarum [i], antiquis [k] deinceps custodienda sunt regulis: ne, † *al. Seminacensem.* Ibidem c.2.

b ¶Quia remissio.] Infra, 23.q.4. est iniusta.in fi.contra, s̃.dis. 93.peruenit.& 35.qō. 9.loci, infra 21.qō.2. placuit. Sol. ibi factũ respicit, hic ius. & expone quod sequitur.

c ¶Non dat.] Id est, non debet dare. nam leges, quę periuria puniunt, &c. C. de ind. vidu.l.2.argu.C.vnde ui, meminerint, infra de consecr.dist.4 quæris.arg. de pœ. dist.3. §. sed uerba. & c.sanè.Sed aliud est impunitatis occasione amplius peccandi confidentiam sumere: qđ ibi dicitur, aliud pro uno concesso reliqua similia usquequaque concedere. quod hic negatur. Vel dic non dat, id est, non dare debet.

ADDITIO. Sub.& nõ debet quis inde sumere audaciam & confidentiam delinquendi. Dic ergo, remissio, id est, impunitas: id est, dispensatio qua impunè peccata dimittuntur, non dat licentiam, id est laxamentum delinquendi in similibus. secundum Io. de Fan.

MAximum.] CASVS. Maximus Donatista fuit: sed postea conuersus ad fidem ex laico est in episcopũ promotus. Leo Papa eũ tolerat: mandat tñ sibi, ut in libello ad Papã misso se esse catholicũ manifestet. Sequens ca. patet, in quo tolerat Donatum cum sua plebe conuersum. mandat tamen ei, ut mittat libellum in quo confiteatur fidem, & abneget hæresim illam. & mandat Leo, ut hoc de cætero non fiat.

d ¶Ex laico.] Iste fuerat factus episcopus non seruatis interstitijs temporum in minoribus ordinibus 1. & ideo dicit tex. ex laico. arg. superficiale pro illiteratis. supra 61.dist.c.1.2.& 3.& c.quid proderit, contra. Io.

1 De quib. hr̃ 77. dist. in singulis. & cap. seq. Archid.

e ¶Ab episcopali.]Infra 16.q.ult.inuentum.

f ¶Quoquo.] Id est, non legitimo, sicut illud: Quos genui quocunque thoro.

g ¶Dignitate.]Quid si patronus labitur in hęresim: an conuer.coniug.c.vlt.Ber.

h ¶Libello.] Infra 7.q.1.§.ecce.& c.qualiter.s̃.ea.q.si qui uoluerint.

i DOnatum autem.] ¶Causarum.] Collige ex hoc intelligentiam eius quod dici solet in litteris, salua apostolica auctoritate.

K ¶Antiquis.]Id est, secundum antiquas regulas.& ita nisi exprimeretur hoc, uideretur constitutio perpetua. arg.C.de pœ. seruus 2. Sed tamen quid iuris sit super hoc,

hoc,not.61.dist.§.ex his omnibus.

SAluberrimum.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod si quis clericus ab hæresi ad ecclesiam reuertatur, profiteatur in scriptis hæresim suam cum auctore eius esse dãnatam, ne amplius corrumpatur, cum suæ professioni non

nem fidei adhæserunt hæreticis 1. s. ead. quæst. conuenientibus.

SI quis.] CASVS. Si quis pro aliqua hæresi excommunicatus fuerit, non debet ad communionem admitti, nisi prius cum debita satisfactione fuerit in concilio reconciliatus.

quod ad tempus pia lenitate concessimus, iusta post hæc ultione plectamus.

Idem Ianuario † episcopo Aquilegiensi, epist. 3.

† al. Iuliano.

¶Redeuntes ab hæresi, post publicam professionem, in suis ordinibus recipi possunt. C. XXI.

Idem epist. 83. ad Septimium. Ans.l.12.c.39. Iuo p.6.c.97. 1.q.1. omnis cuiuslibet.

SAluberrimum enim, & spiritualis medicinæ utilitate plenissimum est, ut siue presbyteri, siue diaconi, aut cuiuslibet ordinis clerici, qui se correctos uideri uolunt, atque ad catholicam fidem, quam iampridem amiserant, rursum reuerti ambiunt, prius errores suos, & ipsos auctores errorum damnari à se sine ambiguitate fateantur: ut sensibus[a] à prauis etiam peremptis nulla sperandi supersit occasio, ne ullum membrum talium possit societate violari: cum per omnia illis professio[b] propria cœperit obuiare. Circa quos etiam illam canonum constitutionem præcipimus custodiri, ut in magno habeant beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis, in quo inueniuntur ordine, stabilitate perpetua maneant; si tamen iterata tinctione non fuerint maculati[c].

Item ex concilio Martini Papæ, c. 36.

In cap. Martini Braca.

¶Ab hæresi redeuntes, hæresim, & eius auctores publicè detestentur. C. XXII.

SI quis episcopus, siue alicuius episcopi presbyter, aut diaconus, in alicuius hæresis opinionem offenderit, & ob hanc causam fuerit excommunicatus, nullus episcopus eum in communionem recipiat, nisi prius in cõmuni concilio[d], porrecto fidei suæ libello[e], satisfaciat omnibus, & ita liberam suam teneat purgationem[f]. Hoc idem & de fidelibus laicis sit decretum, si in aliqua hæresis opinione[g] fuerint nominati.

5 *Ecce quibus de causis quædam in ecclesia tolerantur, quæ eisdem cessantibus pia seueritate uindicantur. Quando autem toleranda sint, quando resecanda, Gelasius Papa distinguit[h] dicens episcopis per Lucaniam, epist. 1. c. 11.*

¶Quando in ecclesia, aliqua sint toleranda. C. XXIII.

ET si illa[i] nonnunquam sinenda sunt[k], quæ, si cæterorum[l] constet integritas, nocere sola non ualeant: illa[m] tamen sunt magnopere præcauenda, quæ recipi, nisi manifesta decoloratione[n] non possunt. Ac, si ea ipsa[o],

d ¶Concilio.] Hodie sufficit solus episcopus. extra de hæreti. ad abolendam. §. quia vero.

d ¶Cõcilio.] Sup. 50. dist. de eo.

e ¶Libello.] s. ea. q. si qui uoluerint.

f ¶Purgationem.] idem etiã si de simonia suspectus sit, extra de purgat. cano. quoties.

g ¶Opinione.] Sup. distin. 30. cap. ult.

ECCE QVIBVS. Hæc est quinta pars q. in qua quærit, qualiter debeat dispensari: quod probat per c. sequens. Io. de Fan.

h ¶Distinguit. Et protinus agit de illis, quæ dispensari solent.

ET si illa.] CASVS. Hugo sic ponit hũc casum. Quamuis dispensabilia ex causa quandoque relaxantur. indispensabilia tamen nulla causa sunt relaxanda, & si illa nunquam relaxari debent, nisi ex magna causa: quanto magis ista ex nulla causa sunt relaxanda?

¶Beneuenta. sic ponit casum. Quamuis toleremus quæ per exempla non nocent, in illis tamen dispensare non debemus, quæ scandalum uel deformitatem inducunt. nam si in præmissis tantum pro necessitate uel utilitate dispensamus: quare his causis absentibus iura communia mutilamus, quæ nisi pro necessitate mutilari non debent?

i ¶Et si illa.] Vt dispensabilia.

k ¶Sinẽda sunt.] Id est dispensanda 2: & ita cæterorum improprie sumitur. argu. ff. de min. patri. 26. dist. deinde.

l ¶Quæ si cęterorum.] Id est, quæ dispensari possunt.

m ¶Illa] Hoc de illis, quæ dispensari non possunt.

n ¶Decoloratione.] Puta si esset latro, uel ebriosus 3, vt extra de reg. iur. estote.

o ¶Et si ea ipsa.] Et sic forma constructionem. si illa nullatenus sunt mutilanda, quæ nullo detrimento, &c. quanto magis nec illa sunt mutilanda, & est sensus: si in

non possit de cætero obuiare, & pro magno beneficio habeat, si adempta omni spe promotionis, in quo inuenitur ordine permaneat: dum tamen iterata tinctione non fuerit maculatus.

a ¶Sensibus.] Id est, opinionibus hæreticorum.

b ¶Professio.] C. de non numer. pecu. generaliter. j. 2. q. 1. legũ. inf. 27. q. 1. oẽs fœminę. ex de appel. personas.

c ¶Maculati.] Idẽ est si fuerunt rebaptizati. arg. de cõsecr. dist. 4. qui ius. & ca. eos quos. Vel si ad subuersionem fidei adhæserunt hæreticis...

1 In istis casibus Papa sibi reseruat dispensationẽ: & in casu quem habẽs extra de aposta. c. vlti. ubi de hoc. Arch.

2 Loquitur enim in princi. de his q̃ dispensari possunt. Io.

3 Sub. de quibus non est in benigniorẽ partem interpretandum, cum sint manifesta. Hug.

in dispensabilibus nō dēt iudex dispensare nisi ex magna causa:quanto magis in ijs quæ sunt indispensabilia,nullo modo debet iudex dispensare.14.dist.c.2.

a ¶Vel rerum temporumque] Vel personarum. nam pro qualitate personarum & actio formatur,& cōdemnatio moderatur.ff. de neg gesto. Pomponius in negotijs. Habes ergo hic causas, propter quas est dispensandum, scilicet causa utilitatis & necessitatis. Sed nūquid ex causa probabili,uidetur argu. ꝙ sic. 57. dist. c. 1. qđ concedit Alanus. Ego contra 1. Nec obst. 57. dist.c.1. quia si post fides eius appareat probabilis, aboletur irregularitas ibi præsumpta, & promouetur de iure communi.

Dispensandū est certis ex causis.

1 Istud fuit dictū L. & in hoc ēt residet.Io. de Fant.

b ¶Vel acceleratæ.] nam quæ de nouo emergunt, & c. ff. de interro. act. de ætate.

c ¶Mutilanda.] Dispensationes,quas extorquet necessitas,cessante necessitate mutilandæ sunt: quæ uero regulariter fiunt, non, ut.ĵ.9.q.1.ab excommunicationis. s̃. distin. 50.placuit.ĵ.7. q.1.mutationes.

Dispensationes quædā mutilandæ sunt.

d ¶Præcepta.] Quædam,non omnia.

BREVITER. Hæc est 6. pars q.in qua q̄ritur si ordinati ab hęreticis sint iterum reordinādi. & dic quòd non,si fuerint ordinati in forma ecclesiæ. & hoc probat per tres auctoritates. Ioan. de Fan.

CASVS. Hic mouet Gratian. incidentem quæstionem, utrum scilicet ordinati ab hæreticis debeant iterum ordinari. Et primo probat ꝙ non, auctoritate Gre. & Aug. & postea soluit, male: dicens ut circa baptizatos & in ordine sacerdotali,uel episcopali inuentos,sacramentum non reiteretur. Ea uero quæ cum quadam distributione vasorum uel indumentorum præstātur interueniente episcopali benedictione,ut ordo leuitarum, & infra eū ordines positi,reiterari possunt cum ab hęreticis conferūtur:nec dicitur aliquid iterari,cum nihil ab eis sit acceptum ad quod inducit sequens cap.

e ¶Ordinibus.] Scilicet illi,qui coacti sunt,uel ignorāter ab hæreticis ordinati sunt.

f ¶Vtrum in eodem ordine.] Et dic quòd non, si in forma ecclesiæ ordinati sunt. extra de aposta. ex litteris.nec bene soluit hic Gratianus.

g ¶Vt ait beatus Gregorius.] Supr.dist.68.c.1.

h ¶Augustinus.]Supr.ead.q.1.quod quidam.

i ¶Reiterari.]Vt supr.ea.q.1.ventum.

DAibertum.]CASVS. Nezelon ordinatus fuit ab hęreticis in episcopum præter formā ecclesię, & sic ordinem episcopalem nō recepit: qui postea Daibertū præter formam ecclesiæ vel cum forma (non refert)in diaconū ordinauit.Sed quia illū ordinem conferre nō potuit, Daibertus nihil accepit ab eo.vnde Vrbanus cū dispensaret cum eo,fecit illum ordinari auctoritate Damasi Papæ & Innocentij.

K ¶Daibertum.]Per hoc c.probat Io.opinionem suā: scilicet ꝙ baptizatus ab eo q recepit vltimam manus impositionē extra ecclesiam,nihil recipit. Nos qui dicimus contrarium,hoc intelligimus cum non ordinabat in forma ecclesiæ.

l ¶Et beati.] Et ita cum faciat hic mentionē de illo c. supra 1.q.1.vētum est.intelligendum est illud, sicut & istud de non ordinatis in forma ecclesiæ.

quæ nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur, vel rerum temporumq; [a] cogit intuitus, vel acceleratæ [b] prouisionis respectus excusat; quanto magis illa nullatenus mutilanda [c] sunt,quæ nec vlla necessitas,nec ecclesiastica prorsus extorquet vtilitas?

Aliquando enim pro necessitate, vel vtilitate ecclesiæ mutilantur,& laxantur præcepta [d] canonica.

6 *Breuiter ostendimus,qui reuertentes ab hæresi,in suis ordinibus [e] valeant recipi,vel qui non. Nunc autem quæritur de ijs,qui ab hæreticis ordinati sunt,si ad unitatem catholicæ matris ecclesiæ redierint; vtrum in eodem ordine [f] iterū valeant ordinari. Semel enim consecratus (vt ait beatus Gregorius [g]) iterum consecrari non debet.¶Item sacramenta,quæ ab hæreticis in forma ecclesiæ ministratur (sicut Augustinus [h] testatur) reiterari [i] non debent;ne non homini, sed sacramento videatur iniuria fieri. ¶Sed illud Gregorij de his intelligitur,qui consecrationem sacerdotalem, vel episcopalem acceperunt:qui aut per manus impositionem,cum ad ecclesiam redeunt, effectum suæ vnctionis † accipiunt, aut ab eius administratione perpetuo cessare iubentur. Similiter illud Augustini de eadem mystica vnctione, & de sacramento baptismatis intelligitur.¶Sunt autem in ecclesia alij ordines; qui sine sacramentali vnctione, sola episcopi benedictione,cum quadam vasorum,vel indumentorum distributione præstantur, vt sunt leuitæ, & cæteri infra eos constituti. Hi quamuis ab hæreticis ordinentur;tamen ad ecclesiam redeuntes in eodem ordine (si aliàs digni fuerint) ab ecclesia ordinentur: nec fiet in eis reiteratio muneris, cū ab hæreticis nihil doceatur eis fuisse collatum.*

s̃.dist 68.c.1.

s̃. ea. q.1.quod quidam.

†al.ordinationis

Vnde Vrbanus secundus scribit Petro Pistoriensi episcopo,& Rustico abbati vallis vmbrosæ.

¶Redeuntes ab hæreticis sunt ordinandi.
C. XXIIII.

DAibertum [k] à Nezelone α,licet simoniaco,non simoniace eiusdem confessione reperimus in diaconū ordinatum: & beati [l] Innocentij Papæ sententia constat declaratum, quòd Nezelon (quem constat ab hæreti-

Pann.l.3.c.81.

s̃.1.q.1.uentū.

a ¶Quia

a Quia nihil.] Sup.ea.q.1.gratia.inf.de conse.d.4.quo modo.arg.sup.ea q.1 qui perfectionem.
b Dare.] Arg.qui habet,nihil dare potest, Argu.contra extra de elect suffraganeis 1. Item arg.ꝙ pro non dato habetur quod datur ab eo,qui de iure dare non potest,vt extra

f Per illicitam.] Id est,non iustam.
g Vulneratum caput.].i.mentē macula culpę infectā.
h Medicinā adhibere.).i.reiterari,vt ita & illud intelligatur de ordinatis in forma ecclesiæ.
i ¶ Reiterari.] Hot.hanc expositionem,&c.& hæc expositio est sub intelligēda sup.ead.qō.1.ventum.vbi eadem sunt verba.

cis ordinatum)quia nihil [a] habuit,nihil dare [b] potuit ei, cui manus imposuit. Nos igitur tanti Pontificis auctoritate, firmati,& Damasi Papæ testimonio roborati,qui ait: (Reiterari [b] oportet,quod male actum est,) Daiberrum ab hæreticis corpore & spiritu digressum,atque vtilitatib. ecclesiæ pro viribus insudantem,ex integro [d] [ecclesiæ necessitate ingruente] diaconum [e] constituimus. Quod non reiterationem existimari censemus,sed tantum integram diaconii dationem, quoniam,vt prædiximus,qui nihil habuit,nihil dare potuit.

c.sequenti per illicitam.

a ¶ Nezelone.) *Marianus Scotus in vita Gregorii VII. mentionem facit archiepiscopi Magdeburgensi hoc nomine appellati.*

Item Damasus Papa,epist.4.de chorepiscopis.

¶ De eodem. C. XXV.

PEr illicitam [f] manus impositionem vulneratum caput [g] illi,qui videbantur aliquid accepisse,habeant,& vbi vulnus infixum est,necesse est medicinam adhibere [h]; qua infixa sanetur macula,id est reiterari [i] necesse est,quod legitimè [k] actum,aut collatum minimè probatur *b*. Nam quomodo [l] honorem possit retinere,qui ab illo acceperit,qui potestatē dare legitime non habuit,inuenire non possum.

ea.q.1.per illicitam.

b ¶ Probatur.] *In originali hæc adduntur.* si perfectum esse debebit.

Item libro nono Cod titulo ad legem Iuliam repetundarū, Impp.Theodosius,ac Valentinianus AA. Florentio.

C. XXVI.

SAncimus [m] eiusmodi viros ad prouincias regendas accedere,qui ad honoris insignia non ambitione [n],vel pretio,sed probatę vitę, & amplitudinis tuæ † [o] solent testimonio promoueri, ita sane, vt quibus hi honores per sedis tuæ,uel per nostram fuerint electionem commissi, iurati [p] inter gesta depromant, se pro administrationibus

† al. sua.

K ¶ Legitimè.) Arg. ex hoc loco ꝙ si potestas translata est in aliquem vt eligat episcopum,& ipse minus bonum eligit,iterum possit eligere,argu.7.q.1.factus.8 di. quæ contra. nam reproba pecunia non liberat debitorem. ff de pig.act. eleganter.§. qui reprobos. & est arg.ad hoc extra de elec.in causis. in fi.3. Argu. contra. extra de off.de leg.in literis nā functus est officio suo. Nam etiā ipsi canonici male eligēdo priuant ptāte eligendi.ext.de elec. cum in cūctis.& not. 4.61.di.studui. Quid iuris sit,not.in quæstionibus.Bar.
l ¶ Qūo.) Sup.19.distinct ẽm cōtra. Sed illud cum auctoritate sua generaliter est prohibitum: istud in ecclesia catholica cōfirmatum. nam pro non dato habetur, &c extra de iurepatron.quod autem.& fi.si quis cau.1. quoties Arg.contra.extr. de iure patro.consultationibus.

Itē arg. ad hoc qđ not. sup.prox. c 1 glos.quo ad speciē.Itē ad hoc.ff. de op.le.l.2.pręterea cū non tenuit electo perinde est ac si non elegisset.Ar.
4 Adde qđ not. Bart. & gl.in l. cum quidam.2.ff de leg.2.

SAncimus.) Hæc est 7.pars q.1 qua ponitur pœna simoniacorum,quæ est in famia,& depositio, & dānatio pecunia-

quod minus bene fit, est iteranda.

tra de iure patro.quo autem,in fi.
c ¶ Reiterari.] Quo ad speciem facti:non rei essentiam. Nam sæpe quod male fit,vel minus plene, ex integro est agendum:sicut in satisdatione si qui satisd. cog. de die. §.si fetuus.& in iuramento.ff.de iureiurand.qui per salutem,& in libelli confectione.2.quæst vlt c.vlt.arg.ff. qui satisf.cog.si arbitro.§.quod & si. Nam in his omnibus non est aliquid iterandum:sed quod omissum est,refarciendum.ext.de sacra.non ite.c.vno.Io.Malc dicit 2. Ioannes m.secum quo ad rei essentiam sit iterum ordinatio facienda:quia prima ordinatio non erat in forma ecclesiæ Ber

Idē sentit c lo.qui te et quod se ditur.Arc.

d Ex integro.] Sup.ea.q.1.si quis confugerit.infra.de consec.dist 4.n nulla.ext.de cenni.ferentes.
e Diaconum.] Iste Daibertus extra formam ecclesiæ fuerat ordinatus à Nezelone.
PEr illicitam.CASVS.Quidam fuerūt ab hæreticis præter formam ecclesiæ ordinati :vnde mandat Papa, vt iterum tales ordinentur,cum nihil acceperint ab hæreticis.

tra. Ioan.de Fant.
CASVS. Hanc legem inducit Gratianus ad probandum quod honores ecclesiastici per pecuniam dari non debēt quia pro honoribus sæcularibus adipiscendis dari pecunia prohibet. Dicitur ergo in hac lege,quòd ad prouincias regendas eligi non debent,nisi homines probatæ vitæ: & qui pretio vel ambitione non adipiscantur honores,q cum electi fuerint,iurabunt se nihil dedisse, & ꝙ non dabunt per se vel per mediam personam pro administratione sibi concessa vel commissa:& q durante administratione,vel post,occasione sui officii nihil præter salarium accipient. Et licet nullus immemor sua salutis esse credatur tamen si quis contra prædictum sacramentum tam dator quam acceptor de hoc conuictus fuerit,pœna quadrupli puniatur.
m Sancimus.] Lex canonizata.
n Non ambitione.) Sup.ea.q.1.nullus i aque.
o Tuæ.] Loquitur præfecto.
p Iurati. Sup.23.dist.quamquam.inf.8.q.3.Artaldus. & cap.talia.

Dignitates, & matrimonia non debent eſſe venalia.
1 Conc. tex. in l. 1. ff. ad leg. Iul. & ibi gl.

a Sortiendis.] Dignitates enim non debent venales eſſe 1: ſicut nec matrimonia. ff. de don. inter vir. & vxo. l. 2.
b Poſtmodum.] Supra 1. q. 1. eos qui ſup. d. 46. ſicut non ſuo.
c Perſe.] Extra de procur. c. ar. inquirendum, extra de ſentent. excom. mulieres.
d Cuiuſque.] Sed videt contra. ff. de pol. l. 1. §. 1. Sed aliud eſt publice promittere aliud Reipublicæ: aliud occulte alicui, vt eius ſuffragio promoueatur.
ADDITIO. Et ſi ſoluitur aliud quod videtur cõtra. ff. de do. hc iure, princ. de hoc no. ſup. ea. q. 6. ca. vl. Io. de Fan.
e Salariis.] Infr. 23. q. 1. militare. ſup. diſ. 86. non ſatis. Ioã. de Fant.
f Arbitremur.] Argum. pro teſte preſumendum eſſe, quod nolit peierare; ext. de teſt. cum tu fili. & dicit non, quos ſcimus nolle peierare, & c. 2. q. 5. ſi mala fama. Sed licet præſumatur, eſt tamen nota dignum, quod lex nõ ſtat huic preſumptioni, immo ſubiicit pœnam in peieratione. inf. ea. ibi, quadrupli, &c.
g Publicum crimen. inf. 6. q. 1 §. vlt.
h Conuictus.] Nam poſt depoſitã adminiſtrationem debet eſſe præſens per 50. dies. C. vt omnes iudic tam ciuil. quam mil. l. 1. & conuenitur ſub epiſcopo loci. in auth. vt iu. ſine quoquo ſuffr §. neceſſitatem. collat. 2. Sed ex contractu non poteſt iudex conueniri poſt depoſitam adminiſtrationẽ, ſi contractum aliquem fecit nomine ciuitatis, vt ff. de admi rerum ad ciuit. perti. curatores. §. in eum. & ff. de eni. illud § 1. ſed procurator negotiorum bene conuenitur poſt ad depoſitum officium, vt de procurat. procurator. Bar.
ADDITIO De hoc no. ext. de immun. eccleſ. aduerſus, §. vlt. Et eſt ratio quare aliud in iudicio, aliud in cõtractu. q. ita qui contrahit. ſolam intuetur perſonam venditoris: cum rem alienam vendere poſſumus ff. de contrah. emp. I tem alienam. In iudicio autem potius perſona domini inſpicitur, ſecundum Io. de Fant.

Teſtis præſumitur nolle peierare.

hanc poteſtatem, vt ſup. d. 17. nec licuit. infra 23. quæſt. 5. principes.
K Pro nihilo.] Hoc in deteſtationem huius ſceleris dicitur. ſup. d. 90. neque. & ſup. ea. q. 1. cito, inf. 32. q. 7. quod in omnibus. &c. non ſolum. & ext. de ſim. tanta.
l Re-

ſortiendis,[a] neque dediſſe quidpiam, neque daturos vmquam poſtmodum [b] fore, ſiue per ſe [c], ſiue per interpoſitam perſonam in fraudem legis, ſacramentique, aut donationis, venditionisve titulo, aut alio velamento cuiuſque [d] contractus, & ob hoc (exceptis ſalariis) [e] nihil penitus tam in adminiſtratione poſitos, quam poſt depoſitum officium, pro aliquo præſtito beneficio tempore adminiſtrationis, quam gratuito meruerint, accepturos. Et licet neminem diuini timoris, contemnendo iuſiurandum, arbitremur [f] immemorem, vt ſaluti propriȩ vllum commodum anteponat, tamen vt ad ſalutis timorem etiam neceſſitas periculi ſubiũgatur, ſi quis auſus fuerit præbita ſacramenta negligere, non modo aduerſus accipientem, ſed etiam aduerſus dantem, accuſandi cunctis, tanquam publicum crimen [g], concedimus facultatem, quadrupli pȩna eo, qui cõuictus [h] fuerit, modis omnibus feriendo.

Item Paſchalis Papa.

¶ De eodem. C. XXVII.

PAtet ſimoniacos, veluti primos, & præcipuos hȩreticos ab omnibus fidelibus reſpuendos, & ſi commoniti non reſpuerint, ab exteris [i] poteſtatibus opprimendos. Omnia enim crimina ad comparationẽ ſimoniacæ hæreſis quaſi pro nihilo [K] reputantur [l].

In tribus uetuſtis exemplaribus poſt caput, Sancimus. *omiſſa inſcriptione Paſchalis, & capite iſto,* Patet. *ſequuntur continenter ſubiecta Gratiani verba,* His breuiter. *&c.*

His breuiter præmiſſis ad ea veniamus, quæ eccleſia, ſeueritate diſciplinæ parata eſt vlciſci, oſtendentes, quib. accuſantib. vel teſtificantibus quilibet ſint conuincendi, quo iudice quiſque debeat condemnari, uel abſolui, ſi cauſa uitiata fuit, quo remedio poſſit ſubleuari, ſi accuſatores defecerint, an reus ſit cogendus ad purgationem. Et vt facilius pateat quod dicturi ſumus, exemplum ponatur ſub oculis, in quo auctoritates hinc inde controuerſantes diſtinguantur, & quid ſanctorum Patrum ſentiat auctoritas, liquido intimetur.

a Poſt. falsũ eſt niſi ſe nomine ſuo obligauerit, vel niſi vt docea t ſe mandato q od negatur.

PAtet.] CASVS. Cum omnia crimina ad comparationem ſimoniæ pro nihilo reputentur, patet ꝙ ſimoniaci ſunt ab omnibus reſpuendi, & extraneis poteſtatibus opprimendi, ſi non reſpuerint.
i Ab exteris.] Id eſt, laicis, qui extra eccleſiam habeat

l Reputantur.] Hoc dicitur in deteſtationem criminis, & ad terrorem, ſicut illud, Omnis peccator, &cæ. extra de ſimo. tanta. Vel eſt grauius, quia facilius dicitur hoc crimen committi in Deum. 3. quam aliud, quia domũ Dei volunt emere pecunia. ſup 1. q 1. eos. & ideo grauius dicitur: argum. 17. quæſt. 4. ſicut, 22. q. mouet. Vel ideo hoc dicitur, quia nulla certa pœnitentia pro hoc crimine inducitur, niſi quod vſque ad mortem aſpere pȩniteat. ſup. ea. q. 1. ſi quis neque. Io.
HIS BREVITER. CASVS. Tranſitu vtitur, ſcilicet colore rhetorico, quo dicta dicendis continuat, & dicenda dictis, ſummatim dicenda perſtringens.

3 Sub. ſpāliter 1. his quȩ ſpecialiter ... ſunt deputa ta & dedica ta l. res & di gnitates, & lacri & offi cia eccleſia ſtica arg 17 q. 4. ſicut q. 1. nuptia rum Archi Simoniȩ cr mẽ dr̄ cæte ris grauius

CAVSA SECVNDA.

Vidam episcopus de lapsu carnis a laico impetitur. Duo monachi, vnus subdiaconus, & duo leuitæ aduersus ipsum, testimonium fuerunt. A metropolitano suo sentit se prægrauari. In ipsa ventilatione causæ tres ex testib. deficiunt, siue promissione decepti †, siue canonica examinatione reprobati. Expoliatur tamen episcopus, quia crimen eius notorium erat.

† al. illecti.

q. 1. *Hic primum queritur, an in manifestis iudiciarius ordo sit requirendus.*

2. *Secundo an expoliatus ab aliquo sit iudicandus.*

3. *Tertio, qua pœna sint feriendi, qui in accusatione, uel testificatione defecerint.*

4. *Quarto, an duorum testimonio sit condemnandus.*

5. *Quinto, si deficientibus accusatoribus sit cogendus ad purgationem.*

6. *Sexto, si remedium sit dandum ei, qui causa dilationis uocem appellationis exhibuerit.*

7. *Septimo, si laici, monachi, vel quilibet inferiorum ordinum in accusatione maiorum sint audiendi.*

8. *Octauo, quomodo debeat fieri accusatio, an in scriptis, an sine scriptis.*

QVAESTIO PRIMA.

Vod autem [a] nullus sine iudiciario ordine damnari valeat, auctoritatibus multis probatur.

De eo ait Augustinus homilia quinquagesima, de utilitate pœnitentiæ.

Vidam.] CASVS. In superiori causa actum est de crimine simoniæ: & prius de eo, quod grauissimum est: sed quia crimina sine ordine iudiciario puniri non debent, ideo congruè hanc causam adnectit, in qua de ordine iudiciario tractat, ostendēs quod nemo condemnandus est nisi conuictus vel confessus, & quod spoliatus præter iuris ordinem sit restituendus, & qualiter puniantur qui in accusatione deficiunt, qualiter obiecta crimina non probata purgentur, & qualiter sententia releuetur per appellationem, & vtrum laici admittantur ad accusationem clericorum, & qualiter sit accusatio facienda. Vt autem competentius agat, proponit thema, de quo octo elicit quæstiones.

Vod autē.] Hæc quæstio diuiditur in quinque partes, in quarum prima probat per 13. Auctoritates, ꝙ nullus sine iudice debet damnari i. nisi canonice sit damnatus Secunda ibi, [His omnibus.] Tertia ibi, [Sed sciendum.] Quarta ibi. [Quando vero.] Quinta ibi, [Quando autem.] Io. de Fan.

CASVS. Hic ponitur prima quæstio, in qua probatur, ꝙ præter iuris ordinem non est aliquis condemnandus præter quam in notorio crimine.

a Qnod autem.] Tu dicas, quod in manifestis requiritur ordo iuris: vndecima quæst. 3. eorum. sed non in notoriis, vt dicam infra eadem, manifesta. & habes extra de iureiurand. ad nostram 3. Et notandum, ꝙ quædam sentētia est diffinitiua, quædam interlocutoria, quædam præcepti. Quælibet istarum requirit ordinem iuris, & si diffinitiua sententia fuerit lata omisso ordine iuris ipso iure nulla est, vt infra eadem quæstio. sexta, §. diffinitiua. Hoc tamen scias, quod duplex est ordo iuris. Vnus qui est de natura, siue de substantia iudiciorum, scilicet, vt quis post citationem habet inducias, vt fiat litis contestatio, & testes recipiantur, & quod sententia feratur in scriptis, si contra hunc ordinem feratur sententia, non tenet dicto §. diffinitiua. Est alius ordo, qui non est de substantia iudiciorum, scilicet, vt sententia non feratur sub conditione, & non prius pronuncietur de possessione, quam de proprietate. si tamen hoc non seruatur, nihilominus tenet sententia, infra ead. quæstio. 6. biduum, & C. de appella. l. 1. Item sententia interlocutoria siue sit excommunicationis, vel suspensionis, vel missionis in possessionem, requirit ordinem iuris. De ordine excommunicationis sententiæ, habes infra ea. nemo. & 34. quæst. 3. de illicita & melius extra de sent. excom. sacro De ordine suspensionis habes infra ead. nomen Si tamen iste ordo non fuerit seruatus, tenet excommunicatio vel suspensio, vt 11. quæstio 3. si episcopus. Item in sententia missionis in possessionem requiritur semiplena causa cognitio, vt extra, vt lit. non contestat. quoniam frequenter. in fine. Et siue talis ordo fuerit seruatus, siue non, si absens potest probare se non fuisse contumacem, sententia talis retractatur, vt extra de sent. & re iud. cum Bertoldus, & ff. quibus ex cau. in poss. ea. Fuluinius. §. quid sit autem latitare, & ff. de priu. cred. Imperatores. Sententia præcepti est, cum iudex sine causæ cognitione præcipit alicui, ut soluat alii decem, quæ petit. si ille soluat, & pecunia illa indebita est, licet iudex præceperit i. iniuste, tamen non potest repeti pecunia, vt ff quod met.

Sententia est triplex.

Ordo iuris est duplex.

Snīa missionis ī possessionē requirit semiplenā causæ cognitionem. I De ista sententia etiam hr̄ ext. d̄ ver. sig. ex parte I in glo. vlt. ibi videas & de elect. dudū 2. in glo. sed pone. & 11. q. 3. in sūma. Arch.

met.cau.l.vlt. A prædicta regula plerique doctores excipiunt infamatos, circa quos non requiritur ordo iuris, vt infra eadem, qō.5 presbyter, & extra de simon. quoties. quod non admitto, vt dicemus in loco suo in illo capit. presbyter, & in illa decret. quoties. habita fuit causę cognitio. Itē excipiunt dilapidatores, vt 3. quæstion.2. quia ea. quod non est verum quia hodie propter solam suspicionē nō remouetur quis ab administratione, vt extra de simon. licet. Hely. Io. de Fant.

interrog. actio. de ætate. Ius sit, extra de iudic. at si clerici. Hostis, ff. de interrog actio. l. vlt. Nec natura neget. ff. de interrog. act. confessionibus. F. ... de libe. causa interrogatum. Et lis. ff. ad leg. Aquil. inde Neratius. §. vlti. Ius ve repugnet, ff. de pact. si vnus, §. pacta. Melius, ff. de interrog.

Inf. ea. multi.

¶ Damnari non valet, nisi aut conuictus aut sponte confessus. C. I.

NOs in quenquam sententiam ferre non possumus, nisi aut conuictum [a] aut sponte confessum.

Item Constantinus Imperator.

¶ De eodem. C. II.

In capitulis per Hadrianū collectis, c.57. Capit. 5.c.156. Burch.l.16.c.6. Pan.l.4.c.111.

IVdex criminosum [c] discutiens, non ante sententiam proferat capitalem, quam aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes [d] testes conuincatur.

Habetur caput hoc Cod. Theodos. l.9. tit.40. in legis primæ interpretatione itemque in capitis Hadriani, cap.57. & cap.5. cap.156.

Hoc [x] idem testatur Augustinus, & eisdem verbis.

[α] Hoc. *Absunt ista ab uno ex peruetustis exemplaribus.*

Item Gregorius lib.8. epist.50.

¶ De eodem. C. III.

Ansl.l.3.c.30.

SIcut sine iudicio quemquam nolumus condemnari, ita quæ iuste [∂] [e] diffinita fuerint, nulla patimur excusatione [f] differri.

[ϐ] Iuste. *Abest vox ista ab originali. In uno autem manuscripto* Gratiani *est*, Iusta sunt diffinita sententia.

Ansl.l.3.ca.54. Polyc.l.5.tit.1. Pan.l.4.c.115. †absunt ista ab originali.

Item Eleutherius episcopus ad episcopos Galliæ.

¶ De eodem. C. IIII.

NIhil (contra † quemlibet accusatum) absque legitimo, & idoneo accusatore fiat. Nam & Dominus noster Iesus Christus Iudam furem esse sciebat, sed quia non est accusatus, ideo non est eiectus.

Item Felix Papa 1. ad Paternum episcopum.

NOs in quēquam.] CASVS. Huius cap. est, quod non debemus aliquem condemnare, vel in aliquem ferre sententiam, nisi probationibus vel confessione sua conuincatur. Idem est casus sequētis cap.

Cōuincitur quis quadrupliciter.

a Conuictum.] Quatuor sunt modi conuincendi, aut iure, scilicet instrumentis vel testibus, aut facti euidentia, vt extra de cohab. cle. tua. & infra eadem quęst. quæ Lotharius, aut iuris interpretatione, vt sæpius citatum esse reum, vt 3. quęst.9. decernimus, aut violenta suspicione seu presumptione 32.q.1. dixit, & C. de adulter. authentica, si quis.

Snīa in confessum ferenda est.

b Confessum.] Habes ergo hic, ꝙ sententia ferenda est in cōfessum: hoc verū est etiā si aduocatus alicuius cōfiteatur, nec reuocat confessionē suam, vt ext. de sent. c. olim, & est ferenda sententia in cōfessum in causa ciuili, vt ff de confes. l. Iulianus, & etiam in criminali, vt ff. de custo. & exhi. reo. si confessus. Nisi aliquis metu tormentorum aliquid confiteatur, dum est in carcere, tali enim confessioni non statur, vt ff. de quæstio. l.1. §. diuus. & §. si quis vitio. nisi post tormenta in confessione perseueret, vt ff. de quæstio. l.1. §. quæstioni. Mentitur ergo lex: quæ dicit quod nullę sunt partes iudicis in confitentem, vt ff. ad leg. Aquil. proinde, § vltimo. Sed dic quod nullæ sunt quantum ad examinationem causæ, sunt tamen aliquæ quantum ad prolationem sententiæ. Vel dic quod si post receptionem libelli & inducias datas, reus confitetur, tunc iudex fert sententiam, sed sine omni porrectione libelli. Si ex abrupto confiteatur, tunc non est ferenda sententia: sed iudex simpliciter præcipiat ei, vt soluat, ff. de iudic. si debitori. Quæ autem confessio præiudicet, his versibus collige:

Confessioni metu tormētorum factæ non statur.

Confessio cōfitenti nō nocet, nisi multa interueniant.

Maior, sponte, sciens, contra se, ius sit & hostis.
Nec natura neget, fauor & his, iusve repugnet.

Maior. ff. de confess. certum. in fi. Sponte. 31.q.2. Lotharius. Sciens. C. de iur. & facti ignor. error. Contra se, ff. de interrog. act. l. si is cuius; 32.q.2. solet quæri.

c IVdex criminosum.] Idest, causam criminalem.

Per innocentes.] Id est, bonos.

SIcut.] Casum sic pone. Sicut non debemus aliquem sine ordine iudicario, & causa cognita condemnare, ita & sententia iuste lata contra eum, statim debet executioni mandari.

e Quæ iuste.], i. seruatum ordinem iuris. licet. n. sciat eam executionem iniustam quantum ad ius litigatoris, tamē eam exequitur [1] vt ext. de offi. deleg. pastoralis, nisi sit lata per falsa instrumenta. C. si ex fal instru. vel testi. l. iudicati. ext. de re iud. de cætero. & de cri. fal super eo.

f Excusatione.] Nisi incontinenti obiicitur exceptio, vt extr. de testi. veniens 2 & extr. de test. spol. litteras. Dic vt notaui 11.q.3. cum apud ext. de offi. deleg. quærenti.

ADDITIO. Et no. extra de in integ. rest. sciscitata. Archid.

[1] Nā quant ad ipsos l gantes ius snia factu fuit postq in rem trā iudicatam ext. de re cum inter si. Arch.

NIhil.] CASVS. Dicitur hic in cap isto, ꝙ nullus debet absque accusatore damnari & hoc probatur exemplo Domini, qui licet sciret Iudam esse furem, tamen eū non eiecit, cum accusatus non fuisset.

Primates.]

PRimates.] CASVS. Dicitur hic, quod si causam primatibus agitatur de crimine, quod nō debet accusatus condemnari nisi conuictus vel confessus. Quòd si aliter factum fuerit, sñia irritabitur & retractabitur à synodo.
a Primates.] Id est, episcopi. 5. q. 2. si primates.
b Sen-

ri debet, alioquin est tolerandus: & loquitur hoc c. de Iuda, &c. superius scilicet, a Nihil, &c.) Secunda pars incipit ibi, (Benedixit.
d Vnus ex vobis.] Arg. quod de vno dr̄, de aliis negatur vt 45 distin. disciplina. ff. de iud. cum prætor. sup. 25. di. qualis. C. de procura. maritus.

sup. co. insũ ver. hoc tamen. Arch.

¶ De eodem. C. V.

Et Zepherinus epist. 1 ad epos. Siciliæ, vsque ad vers. Aliter. Ansl. 3. c. 68. Burc. l. 1 c. 157. Iuo p. 5. c. 245. & 247. Pan. l. 4. c. 15. 11. q. 3. irritam

Abest ab Zepherino

PRimates a accusatum discutientes episcopum, non ante sententiam b proferant damnationis: quam Apostolica freti auctoritate, α aut reum se ipsum confiteatur, aut per innocentes, & [canonice †] examinatos regulariter testes conuicatur. Aliter irritam esse censemus, & iniustam episcoporum damnationem; & id circo à synodo retractandam c, ita vt oppressis ab omnibus in cunctis subueniatur causis.

α ¶ Apostolica freti auctoritate, *Hæc addita sunt ex epistola Felicis & Zepherini. Nam damnari episcopi sine consensu, & auctoritate Romani Pontificis nec tunc poterant, nec nunc possunt. 3. q. 6. c. discutere. & alibi.*

Zepherinus loco proxime indicato.

Idem decreuit Zepherinus Papa.
Item Augustinus b.

b ¶ Augustinus.) *Sic in multis vetustis exemplaribus, quamuis verba huius capitis apud sanctum Augustinum non sint inuenta.*

¶ Multi per tolerantiam sustinendi sunt, quamuis sententia diuini iudicii sint condemnati. C. VI.

Matth. 26.

VNus ex vobis d me traditurus est. ¶ Benedixit, ex vobis, & non ex nobis. Ea uobis enim est, a quibus periudicariam potestatem confessus, aut conuictus, exclusus non est: A me uiro, qui nullis indigeo argumentis, & omnia certissime noui, separatus & diuisus est. Tale enim est, ac si diceret, etsi ego eum per occulti iudicii sententiam damnatum habeo; uos tamen adhuc illum per tolerantiam sustinete e.

Item Gregorius Ioanni defensori eunti in Hispaniam, li. 11. epist. 50.

¶ Nullum seruetur iudicium, nisi rationabiliter habitum. C. VII.

Ansl. 2. c. 93.

IN pri-

e Sustinere.] Etiam in publica cōione, vt ext. de off. ordin. si sacerdos. & 6 qu. 2. si tantum episcopis.

IN primis.] CASVS. Presbyter quidam, & duo episcopi. s. Ianuarius & Stephanus dicebantur iniuste condemnati quare Dominus Papa committit negotium istud Ioāni defensori eunti in Hispaniam. Diuiditur ergo c. istud in quatuor partes. in 1. parte mādat inquiri de de persona presbyteri hoc modo, vt si inuenerit eum iniuste damnatum, restituatur. Si autem aliquid obiiciatur cōtra eū, cognoscatur de hoc eo pñte, & pro se rōnem reddente, & quætitur diligenter, vtrū in exilio debeat demorari, vel an debeat ad suā ecclesia reuocari. In 2. parte mandat Papa inquiri de persona Ianuarii epi, vtrū cōmiserit crimen dānatione dignum: & si non commiserit, ecclæ, suæ & honori suo restituat. Eps aūt, qui in locū eius substitutus fuerit, ab omni honore ecclesiastico deponatur, & tradatur eidē Ianuario custodiendus, vel ad sedē Apostolicā transmittat. Si vero mortuus est, & alius loco eius substitutus, remoueatur ab ecclesia [illegible] tamen quod in alia ecclesia possit eligi, nunquā ad illam reuersurus, de qua remotus est. Ipsi vero qui substitutum ordinauerunt, per sex menses in monasterio detrudantur à communione suspensi, nisi in mortis articulo. Sed si [illegible] principis sed dixerit fecisse, tempus pœnitentiæ [illegible]. Insuper compellatur Comitiolus restituere omne damnum eidem episcopo, quod scilicet per illius violentiam est passus, præstito prius iuramento ab eodem Ianuario. In tertia parte mandat Papa inquiri de Stephano, vtrum crimina, quæ ei obijbantur, essent vera, vel non vera, & si ordo iudicarius fuerit in eo seruatus, & quales accusatores, & quales testes fuerunt, & qualiter sententia lata fuerit. Si qualiter crimina falsa fuerunt, ecclesiæ suæ restituatur. & illi qui iniuste damnauerunt eum, sex mensibus in monasterio detrudantur excommunicati. De pœna substituti, & ordinantium eum, & de pœna Comitioli idem dicitur, quod dictum est in persona Ianuarii. In quarta parte pro-

b Sententiam.] Excommunicationis, quam ferre possunt in epm: sed non damnare, vt [illegible] 92 di. [illegible] q. 3. si quis [illegible] q. 6 quamuis, &c. sequ. nisi sit synodus congregata auctoritate Papæ, vt 5. q. 4 c. 1.
c Retractandam.) Sed qualiter retractatur sententia, quæ nulla est ipso iure? nam nec in sententia excōicationis necessaria est absolutio, si sñia nulla est, vt ex. de off. de leg. c cum contingat. & extra de sent. excom. per tuas. & id quod nullum est, rumpi nō potest. ff. de iniu. & rup. testam. nam & sub cōditione. & vbi nulla est obligatio, ibi nulla est liberatio ff. de ver. oblig. [illegible] stipulatus. sed hic retractat de facto [illegible] absoluitur de facto. extra de appe. ad [illegible] sicut [illegible] ositus de facto restituatur, vt 16. q. 1. frater noster.
VNus ex vobis.] CASVS. Hoc capi. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Domini ad discipulos, scilicet. Vnus ex vobis me traditurus est. in secunda parte ponuntur verba Augustini exponentis verba Epi quibus probat, quod conuictus vel confessus cōdemna-

ndamna quis pōt pcept. s. sñia nulla possit retari. Nam sñia contra s ordinē iciarium [illegible] [illegible] indiget actatio maiore, nō tenet [illegible] & qd no.

bat, quòd circa ea non fuit ordo iudicarius obseruatus. Nam sacerdos tantum coram suo episcopo erat conueniendus, vt probatur causa xj. Similiter de Ianuario actum est contra leges, cum fuerit de ecclesia sua violenter abstractus. Nam qui hoc faciunt, capite puniuntur, vt probatur lege seq. si quis in hoc. Deinde multipliciter probat, quod circa personam Stephani nõ fuit ordo iudicarius obseruatus: quia fuit à non suo iudice condemnatus, & si metropolitanũ non habuit, erat ad sedẽ Apostolicam remittendus. Item quia fuit à seruis accusat⁹, quod fieri non debuit etiã in crim. lesæ maiestatis, cum s. fuerit bonæ opinionis, & quia eo absente vilissimi testes contra eum recepti sunt, nec etiam snia lata fuit in scriptis: quod fieri non debuit. Et hoc probatur duab. legibus. & sequ. c. Secunda pars incipit ibi. [De epi persona.) Tertia ibi. [Quia igitur Stephanus. [Quarta ibi. [De persona presbyteri.

Causa pauperis est tractanda prius quã diuitis.

a ¶ In primis] Argu. ꝙ prius est cã pauperis tractanda quã diuitis, vt 16. q. 6. de lapsis. & C. de episco. & cler. si quis ad declinandã. Sed dic, ꝙ hic vltimo iubetur tractari causa episcopi, vt eo melius memoriæ commendetur, vt inf. de cons. d. . l. quido r. Sed quare iubet inquiri, s. an ordo iuris fuerit seruatus, cum ipsi depositi essent, à non suo iudice, vbi statim deberent restitui? Dic ꝙ hoc fuit propter scandalum. Comitiol. & est si. 3. q. 6. hinc quippe.

querelam Sed dic modus probationis, id est, an excipiando vel denunciando, vel alio modo probatum sit crimen quia si excipiendo vel denunciando, non est remouẽdus vt ex. de acc. super his. Si aũt directe agatur de crimine, licet ciuiliter, bene remouetur ab administratione: sed nõ à d-

mis a requirendum est de persona præsbyteri dilectissimi † b fratris, & coepiscopi nostri Ianuarii, & si ita se veritas habet, sicut eiusdem episcopi petitio continet, in ecclesia atque in loco suo, modis omnibus idem presbyter reuocetur. Si autem dictum fuerit, quia contra ipsum causa aliqua mota, siue probata c est, subtiliter ipso præsente d, & pro se rationẽ reddente, quærendum est & genus causæ e, & modus probationis, f vt ex hoc colligere valeas, vtrum adhuc in exilio demorari, an certe in ecclesia sua, & officio suo deabat reuocari. ¶ De episcopi supradicti persona hoc statuendum est, vt si nulla contra eum criminalis causa, quæ exilio vel depositione digna est, mota siue probata est, is cui eo superstite episcopus peruerse g, ac contra canones in ecclesia eius ordinari præsumpsit, sacerdotio priuatus, ab omni ecclesiastico ministerio repellatur h. Qui etiam eidem dilectissimo Ianuario fratri, & coepiscopo nostro tradendus est, vt ab ipso i in custodia habeatur, aut certe ab eo ad nos per omnia transmittatur. Episcopi vero, qui eum ordinauerunt, vel ordinationi eius consentientes interfuerunt, sex mensibus k Dominici corporis & sanguinis communione priuati, agere pœnitentiam decernantur in monasterio, & supradictus Ianuarius loco, & ordini suo modis omnibus reformetur. Si uero communione priuatis mortis contigerit imminere periculum, benedictio eis uiatici non negetur. Si aũt episcopi in præiudicium condemnationis, uel depositionis memorati Episcopi, se metu l iudicis consensisse, ac talia fecisse non sua sponte m, fassi fuerunt; & tempus eis abbreuiandum est, & modus pœnitentiæ temperandus. Si uero ille, qui locum eius inuasit, de hac fortasse luce migrauit, & alter est ordinatus, quia leuioris † n culpæ videtur [cum non quasi isti superstiti, sed successisse defuncto videatur]

† forte legendum,] & dilectissimi.

† al. leuior cul pa.

r Vel dic, ꝙ aliquis dẽt esse ordo postulantium, ne si honori postulantiũ locus detur mediocres desideria sua nõ proferant. ff. de off. proc. nec quisquam §. obseruare sm Laur.

b Presbyteri dilectissimi. Transitiue ponitur.

c Mota sine probata.) Siue, pro & & tunc planum est. nõ enim eo solo, ꝙ quis est accusatus, reus est, vt 15. q. vl. c. vl. Vel dic, mota, ita ꝙ sit infamatus, & in purgatione deficiat. hoc enim solum sufficit ad depositionẽ, vt ext. de sim. de hoc. &c. insinuatum. hoc verum est, qñ crimen, in quo deficit, inducit depositionem.

d Præsẽte.] Et intelligẽte aliàs nõ diceret p̃sẽs. ff. de ve. si. corã Io. Quid iuris sit de hoc habes. 3 q. 9. in su.

e Et genus causa.) Scilicet an sit ciuilis, an criminalis, qa alij testes admittuntur tam in vna quam in alia, vt 11. q. 2 super prudentia. Vel dic, genus causę. i. an tale sit crimen quod inducat depositionem, vel non: quia non omne crimen inducit depositionẽ. d. 81. Apostolus & 5. q. 4. in loco. 15. q. 8. in sum.

Criminis probatio an sẽper remoueat promotum.

f ¶ Modus probationis.] Nam intelligas, vt inquiratur, an ciuiliter an criminaliter agatur. nam propter criminẽ ciuiliter probatum remouetur quis à beneficio, vt extra. de off. cust. c. 1. extra de fidæius. peruenit. de iure iurand. à dignitate. vt extra de simo. per tuas in si.

g Peruerse.) Quod iuris de hoc sit, habes 2, quæs. 9 in summa.

ADDITIO. De hoc etiam no. extra de do. & contu. veritatis. Et no. ꝙ præsentia & absentia dicitur multis modis, prout not. ff. de procu. præsens.

h Repellatur.] Nisi fecisset ignoranter, vt inf. 7. q. 1. presẽtium. &c qui.

i. Ab ipso.] Non vt ab ipso iudicetur, vt inf. 3. q. 5. quia suspecti.

K Sex mensibus.] Post hoc tempus forte ipso iure restituuntur, argum. ff. de postu. l. imperator. sup. d. 50 si ille. cõtra, sed ibi erant detrusi in monasterium, vt perpetuo essent.

l Metu.] Metus hic attenuat peccatum, vt ext. quod met. cau. sacris. quandoque penitus excusat, vt 50. d. presbyteros, quandoque in nullo excusat, vt inf. de consec. d. 4. eos & 11. q. 3. quisquis.

m Sua sponte.] Arg. ꝙ mitius agit cũ spõte confesso, q̃ cũ conuicto, vt 50 d. c. 3. arg. ex. de elc. innotuit

n ¶ Quia leuioris.) Cum enim sit singularis successor, mala fides defuncti non nocet successori. Secus si esset vni-

Metus q̃ attenua[t] p[ec]catum. Fid[es] mala defu[n]cti, an noc[eat] successori

vniuersalis successor. C. de acquiren. possess. l. vitia. ff & de di. tempo. præscrip. l. an vitium, & l. cum hæres: purgatur ergo hoc vitium per successionem, sic extra de si. presbyte. ex tenore. vnde dicitur lex, quod non videtur vi possidere, si recipiam possessionem ab eo, qui possidet, licet ille

suum, vt C. de fi. instr. l. vlt. eodem modo probat sibi aliquas mobiles esse ablatas. C. vnde vi. si quando extra quod met. cau. c. vlt. Hoc tamen teneas pro certo, quod nullus in principali causa condemnatur in expensis postquam iurauit de calumnia, cum postea præsumatur bona fide litigare 2. vt ff. de legat. 2.

episcopatus illi officium in illa ecclesia tantummodo interdicatur, vt in alia ecclesia, quæ sacerdote vacauerit, si electus fuerit, possit esse episcopus, ad Malichitanam tamen ecclesiam nunquam aliquo modo reuersurus a. ¶ Gloriosus autem Comitiolus, quidquid prædictus episcopus per violentiam, atque insecutionem ipsius extendisse b, vel damnum pertulisse dato sacramento c firmauerit, eidem episcopo restituisse compellatur †. Si autem aliter, quam antefati episcopi petitio continet, actum esse forsitan perhibetur, subtiliter quærendum est, & veritate cognita, cum Dei timore, quod iustitiæ ordo suaserit, iudicandum.

† al. condemnetur.
Iuo p. 6. c. 343. Pan. l. 4. c. 82.

Quia ergo Stephanus episcopus odio † sui quædam ficta, & de falsis se capitulis accusatum neque aliquid ordinabiliter factum, sed iniuste se asserit condemnatum, diligenter quærendum est primo, si iudicium ordinabiliter est habitum, id est †, si alii accusatores d, atque alii testes fuerunt.

† al. in odiosuo
† al. aut si alij accusatores, alij testes fuerũt

Deinde causarum qualitas est examinanda, si digna exilio, vel depositione fuit, si eo † præsente e, qui accusatus est iureiurando contra eum testimonium dictum est, si scriptis actum est, vel si ipse licentiam respondendi, & defendendi se habuit. Sed & de personis accusantium, ac testificantium subtiliter quærendum f est, cuius cõditionis, cuiusve opinionis, aut ne inopes sint, aut ne forte aliquas contra prędictum epm inimicitias g habuissent, & vtrũ testimoniũ ex audiiu h

† al. aut si.

qui solidum. & in hac opi. fuit in cã. Cremonens. & alii doctores legũ. vñ de dixit Bulgarus, exceptionem facit contumacia absentis actoris, & iusta ignorantia. Ioan. et ita seruatur de facto in hac ciuitate Bononiensi. Sed in causa appellationis indistincte quilibet condemnatur, vt 2. q. 6. omnimodo. Bar.

c Dato sacraméto.] Si aliter nequit probare. C. vnde vi, l. si quando. Io.

d Accusatores.] Id est, accusatori non. n. plures accusatores admittuntur 3. quia posset esse, quod vnus probaret, & aliter deficeret in probatione: sed si plures sunt, iudex eliget magis dignum, vt ff de acc. l. si plures. tamen in tantum præiudicabit eis, quod qui semel apparuerit inter accusatores, non potest postea in illa causa testificari, vt extra de

2 Contrariũ tñ tenẽt Pe. de Bel. & Cy. & Bar. in aut. gñaliter.: C. de epis. & cl. & Bar. & Imo in l. qui solidũ, §. ei. ff. de le. 1. & Bart. in l. eũ quẽ temere. ff. de iudi. & in l. 1. ver. venio, & cę ad Tur. & Ioã. A. in c. calũniã de pœn. Idem tenet Gul. de Cu. in l. 3. ff. de iureiu. & Bal. in auth. gñaliter. post Oldra.

3 Idẽ tenet gl. & ibi Pe. de Bel. pert. & Cy. in l. si accusatorib. C. de accus. Bar. in l. 3. §. si plures, ff. de sepul. viola. licet sit cõtra extra. de col. detegẽ. cap. 1. vbi de hoc. & ext. de pur. can. quoties vbi de hoc. Arc,

ille vitiosè possideat, vt ff. vti pos. l. si duo: etsi ext. de rest. spol. cum ad sedem. in fi. Io. Hodie tamen spoliatus potest conuenire quemlibet possessorem condictione ex canone, vt ext. de resti. spol. sæpe contingit. Bar.

ADDITIO. Ad huius gl. declarationem vide quòd leg. & no. extra de iud. quia. V.

a Reuersurus.] Arg. quod dignitas non conualescit in inuasore, si eiectus moritur. arg. infra 21. q. 1. relatio.

b Expendisse.] De expensis consueuit notari extra de pœn. calumniam immo melius de do. & contu. cum dilecti: sed hic aliqua adiiciam. Dico ergo, quod omnes expensæ soluuntur, quæ factæ sunt in eundo, & redeundo extr. de elec. vt pręteritæ, et circa aduocatum, vt C. de iud. l. sancimus. & hoc obtinet cum victus succumbit victori: secus est si quis condemnatur pro contumacia 1. tunc non tantũ restituit expensas factas a tempore contumaciæ, vt extr. de do. & contu. cum dilecti alias tñ expensas dico deducendas, quas domi consueuit facere, vt ff. ad exhi. sed & si §. 1. ff. de pet. hę. l. sed & si. §. quod aũt: ff. de rei vendi. si res. nec illas petit, quæ casu fortuito factæ sunt, vt ff. mand. l. inter causas, § non omnia. Item istæ expensæ erunt mediocres, & non delicatæ, vt ff. de pig. act. l. si seruos in fin. & ff de dam. infec. inter quos 1. §. & l. seq. solas enim illas pręstabit, quæ propter ipsam causam factæ sunt, vt extra de seq. & po. & fructu. ad hoc. in fin. & solas necessarias non vtiles præstabit, vt extra de eo qui mit. in posses. cum venissent, in fin. illud autem non obstat, quod minores si cum potuissent, vt ff mandat. l. si quis. §. impendia. Item iudex prius taxabit expensas, quam pro eis iuretur, vt 3. quæstio. 3. §. patet, ver. quod fieri, & est illud speciale, quod probatur aliquid proprio iuramento, & hoc ideo quia res taliter nequit probari: sic per sacramentum suum probat se aliquis perdidisse instrumentũ

Expensarũ materia.
1 Cõc. est in quolibet cõtumace, vt in expensis condẽnetur siue vincat in causa principali, siue succũbat. C. de iu. properandũ §. sin aut ex gestis. & sic no. Inn. ext lib. 6. de ap. cordi. in fi. Arch.
Iurãri de calũnia pręter uatẽ condẽnatur ne expensarum.

accusat. cap. cum P.

e Si eo pręsente.] Testes iurare debent præsente vtraque parte, vel altera per contumaciam absente, extra de testi. In nomine Domini. Sed testimonium debent dicere coram partibus, exemplo Danielis, qui solus secrete quærebat a testibus, 2. q. 1. 7. § his ita ver. item Daniel. Ego credo, quod quæcunque pars velit interesse interrogationib. quod potest, quia partes melius nouerunt quærere omnes circunstantias: & hoc probatur ff. de adul. l. si postulauerit, §. quæstionis: sed hoc sciant partes, quod quæcunque pars semel interfuit, amodo non potest alios testes producere super illo articulo, vt extra de testib. fraternitatis: in authen eo. §. quia verò, coll. 7. Ioan. Sed certe sicut testimonium dicitur in secreto, ita & interrogationes fiunt in secreto, & dantur in scriptis: & ita seruatur de facto: Barth. Brix.

f Quærendum.] Sed non vr̃ hoc modo esse quærendũ: cum exceptio, quæ testi est obiicienda, ante publicationẽ debeat opponi, vt extra de testib. præsentium & quia non refert cuius opinionis testis sit, dummodo eo tempore quo tulit testimonium, nihil fuit obiectum testi, vt C. de testib. l. 1. Respon. reus bene obiicit, quod testes tales nõ essent admittendi, sed iudex spretis illis exceptionibus admisit eos 5. vnde in hoc casu post sententiam debet inquiri de opinione testium 6. ut extra de testibus. ex parte Ada. vel reo absente fuerunt ibi testes inducti, & tunc iudex de suo officio deberet inquirere de opinione testium non quęsiuit.

g Inimicitias.] Capitales, vt extra de simo. per tuas, & in auth. de testi. §. si quis vero odiosus in fin. de excu. tuto. §. inimicitiæ, infra 3. q. 5. c. 2.

h Ex auditu.] inf. q. 9. testes tamen de auditu & de credulitate quæritur a teste, extra de testi. cum causam.

4 Istã gl. sequitur Alex de Imo in l. is apud. col. 2. C. de edẽ. & adde Inn. in c. per tuas, de testi. & Spe. in tit. de testib. §. iã de interrogationis.

Exceptio in testẽ quãdo est obiicienda.

5 Adde Bal. in l. crĩs: C. de ac. & Alex. de Imo. in l. ita demum. col. 2. de procur.

6 Vt inf. ea. q. 7. quærendum.

exierunt, aut certe se scire specialiter [a] testati sunt, si scriptis [b] iudicatum est, & partibus præsentibus sententia recitata est. Quod si forte hæc solenniter acta non sunt, nec causa probata est, quæ exilio, vel depositione digna sit, in ecclesiã suam modis omnibus reuocetur.

Hi vero, qui eum contra Dei timorem, & canonum statuta condemnauerunt, excommunicati in monasterium ad agendam pœnitentiam sex mensibus mittendi sunt; ita sane, vt si cuiquam eorum mortis contigerit imminere periculũ, viatici benedictio non negetur. Ipse autem, qui eo viuente locum eius temerarie ambiuit, priuatus sacerdotio, ab omni ministerio ecclesiastico repellatur, atque eidem dilectissimo fratri, & coepiscopo nostro tradatur, vt eum aut ipse ad nos transmittat, aut apud se in custodia habeat. Episcopi vero, qui eum ordinare præsumpserunt, vel peruersæ ipsius ordinationi præbuere consensum, iidem communione priuati, sex mensibus ad agendam pœnitentiam in monasterio deputentur.

Si autem episcopi *b* in præiudicium condemnationis, vel depositionis memorati Stephani se metu iudicis consensisse, ac talia fecisse non sua sponte, professi fuerint tempus eis abbreuiandum est, & modus pœnitentiæ temperandus. Si igitur is, qui prædicti Stephani locum inuasit, fortasse defunctus est, atque alius in ecclesia eius episcopus ordinatus est, illud de eo statuendum est, quod superius de causa fratris, & coepiscopi nostri Ianuarii diximus.

Quod si forte aliqua de obiectis contra memoratũ Stephanum episcopum probata sunt, aliqua vero doceri minime potuerunt, cauta omnino consideratione pensandum est vtrum leuiora c capitula, an certe grauiora probata sint, vt ex eis, qualiter definitionem tuam formare debeas, possis scire. Gloriosus vero Comitiolus, si suprascriptus episcopus innocẽs esse claruerit, quidquid de reb. eius, vel ecclesię ipsius tulerit, ei sine aliqua restituat dilatione. Sed & quęque se in persecutionem, ac violentiam eius expendisse, vel damnum idem episcopus pertulisse iurauerit, idẽ memoratus Gloriosus Comitiolus reddat ac satisfaciat. Si autem episcopũ antedictum talem culpam commisisse cõstiterit (quod absit,) &c. *vt infra in causa monachorum*. De persona presbyteri, &c. *vt inf. in causa.* Clericus aduersus clericum. *Et inf. eadem epist.* 54. 11. *libri.* De persona Ianuarii episcopi sciendum est grauiter omnino, & contra leges esse actum vt violenter de ecclesia traheretur, dum si quamlibet iniuriam [d] a quocũque episcopus passus fuerit in ecclesia, iniuriantẽ lex capitali [e] pęna percutiat, & sicut maiestatis reum omnibus det accusandi illum licentiam, vt huius legis series loquitur Codicis lib. 1. tit. 6. constitutione decima. Si quis in hoc [f] genus sacrilegii proruperit, vt in ecclesias catholicas irruens, sacerdotibus, & ministris [g], vel ipsi cultu, locoque aliquid importet iniuriæ, &c. *& infra in eadem epistola*. De persona Stephani episcopi hoc attendendum est, quia nec inuitus ad iudicium [h] trahi, nec ab episcopis alieni concilii debuit iudicari [i]. *& infra.* Contra hęc si dictũ fuerit, quia nec metropolitanum habuit, nec patriarcham, dicendum est, quia a sede Apostolica (quæ omniũ ecclesiarum caput est) hæc causa audienda, ac dirimen

16. q. 6 c. si episcopum. 21. q. 1. de persona ex Gre. L. 11 epist. 54.

l si quis. C. de episc. & cler. C. Theodos. li. 16. tit. 2. c. 31. 17. q. 4. si quis suadentes.

Excõicatio pro modica iniuria non est ferenda.

r Et hãc sententiam teneas scđm L. sed sequẽs verior est, vt vľ Arch.

Crimẽ sacrilegii & lęsæ maiest. qñq; cõparatur.

a Specialiter] Idest, assignata cã cõsciç, vt no. 4. q. 3. §. sola.
b Scriptis.] inf. 9. q. 1. si quis cum clerico. cõtra, sed illud in cã ciuili, istud in criminali. Vel illud speciale in episcopo.
c Leuiora.] An grauiora. inf. 3. q. 10. placuit, contra. Sed hic non dicitur ꝙ secundo sint admittendi ad accusandum.
d Quamlibet iniuriam.] Ergo pro modica vt ꝓ magna iniuria potest quis taliter puniri argu 14 q. 6. c vl. tñ pro modica iniuria non excõicatur quis. 11. q. 3. nullus extra de sen. exc. peruenit. Io Et male dicit Io. quia excõicatus est, sed non debet mitti ad sedem Apostolicã, nisi velit episcopus, vt dicit illa decre. peruenit. B.
e Capituli] Hæc est lex Cornel. Sed contra. C. de epi. & cl. authen. sed nouo ibi. n. dicitur, ꝙ talis verberatur, & in monasterium mittitur. Ioan. So. potest dici, quod non iuri stabitur 1. vel stabitur huic legi, cum sit canonizata 11. dist. c. 1.
f Si quis in hoc.] infra 17. q. 4. §. qui autem de ecclesia.
g Et ministris.] Nota diligenter, quod in hoc casu crimen sacrilegii comparatur crimini lęsę maiestatis, ut 17. q. 4. si quis suadente §. qui aũt. immo si laicus extrahatur de ecclesia, tale crimen cõparatur crimini lęsę maiestatis, ut C. de his, qui ad eccl. confu. l. 2.
h Ad iudiciũ.] Alienum hoc patet per verba sequẽtia, s. ab episcopis alienis, &c.
i Indicati.] Ergo cõprouinciales episcopi iudices episcopi, vt 3. q. 6. c. 1.
a A suo

a A ſuo iudice.] Infra 11.q.1.c.penul. C.ſi a non compe.iudi.l.vlt.
b Crimine.] No.quòd etiam in iſtis exceptis criminib⁹ non omnis admittitur ad accuſationem, vel teſtimonium, niſi malæ famæ fuerit accuſatus, vt hic, & inf.ea. q.7.§.accu & extra de teſt.ueniens. Si uero malæ famæ fuerit accuſatus, omnes admittuntur, vt extra de ſi. tanta. & extra de teſti. quoniam, niſi odio uenerit ad accuſationem, ut extra de ſim. licet Hely. &c. per tuas. Alii dicunt ſpeciale eſſe in epiſcopo decre. tamen uidetur dicere, quod contra eum etiam qui fuit malæ famæ, non admittũtur criminoſi ĩ exceptis criminibus cũ criminaliter agit, ſed vbi ciuiliter agitur, tũc admittuntur criminoſi contra regulares prælatos, ſed non contra ſeculares: ſed ſi ſunt emendati de crimine, tũc admittuntur contra eos de æquitate, non de rigore, ut ext. de ſimo. per tuas. Io.
b Nõ extitit.] Ext. de præſump. mandata. & ec. ti cum in iuuentute ff. de ſuſpe. tut. l.3. ff ad leg. Iul. maie famoſi. 28. diſt. quia ſunt culpę. ff. d re. mil. l. non oẽs 1. r
d Corporali.] inf. 5.q.5. illi qui.
e Statutis.] Vt ſententia.) Per hãc lege nõ poteſt Gre. probare, q in criminalib. cauſis debeat interuenire ſcriptura: quia lex illa tantum de ciuilibus cauſis loquitur. nã epiſcopus inter ſubditos ſuos ſine ſcriptura iudicat, vt 11.q.1. ſi quis cum clerico. & C. de ſen. ex bre. rec. Auth. niſi. ſimiliter ſæcularis iudex in modicis cauſis, vt ibi dicitur. & in authen. de man. pri. §. ſit tibi colla. 3. & quòd partes illud mutuo conſenſu poſſunt remittere, ut C. de epiſco. & cle. Auth. & generaliter. in fi. & C. de prin. eorum, qui in ſacro palatio conſtũt l. quoties. in fi. lib. 12. Dicas cum Greg. ꝙ in criminalib. cauſis requiritur ſcriptura, & etiam in ciuili. ex tra de probat. quoniam cont. niſi in caſib. ſu. exceptis, & in cã dilapidationis, ut in auth. ut iudi. ſine quoquo ſuffrag. neceſſitatem. coll. 2. Io.
f Requiratur.) Tñ ſi appellauerit, uĩ ꝙ debeat proſequi appellationem, ut ext. de sẽ. & re. iud. ia. q a appellatio confirmat ſñiam. ff. rẽ ra ha. l. 3. §. falſus. ex. de omi. neleg. corã.

r Et ſic no. ꝙ p̃ſumitur ex ũita p̃terita circa p̃ſẽs ſiue de p̃ſenti ex. de p̃ſũ. ſcribã ubi de hoc. & 44 d. multis. Arc.

da fuerat, ſicut & prædictus epiſcopus petiiſſe dinoſcitur, q epiſcopos alieni concilii iudices habuit omnino ſuſpectos. Quia ergo ſententia non a ſuo iudice a dicta nihil firmitatis obtineat, lectionis huius tenor oſtendit libro Cod. vij. &c. *& infra.* ¶ Quòd autem dicitur a ſeruis accuſatus, ſciendũ eſt, quia audiri minime debuerunt. *& infra.* ¶ Si uero de crimine b † maieſtatis dicitur accuſatus, nec ipſum de eo credendum fuit, ſi uita, uel opinio eius talis ante non extitit c. *& infra.* ¶ Quòd autem dicit idem epiſcopus, quia ſe abſente, aliqui ſint uiliſſimi teſtes exhibiti, hoc ſi uerum eſt, nullius eſſe momenti lege noſcendum eſt. *& infra.* ¶ Teſtes autem quales, uel cuius opinionis ad teſtimonium admittendi ſunt, plurimæ leges oſtendunt, quæ penè nulli habentur incognitæ, quæ etiam ſanciunt, vt uiliſſimis teſtibus ſiue corporali d diſcuſſione credi non debeat.

† Si uero dictũ fuerit, quòd de hoc accuſatus ẽ, q̃ ad maieſtatis crimẽ attinet) or.

¶ Quod autem dicitur, quia nihil ſcriptis iudicatum eſt, legendus eſt titulus xliiij. libri vij. Codicis, quia ſcriptis debuit iudicari. Nam ibi inter alia dicitur, atque pręcipitur, ut ſententia, quæ ſine ſcripto dicta fuerit, ne nomen quidem ſententiæ habere mereatur.

a Exilio.] *In vulgatis ſequebatur,* vel deportatione. *quæ uoces ſublata ſunt, quia neque in uetuſtis Gratiani, neque apud B.Gregorium leguntur.*
b Si autem epiſcopi in præiu.) *Hæc uſque ad uerſ.* Quòd ſi fortè, *addita ſunt ex epiſtola, quemadmodum & paulo inferius a uerbo,* dilatione, *uſque ad uer.* Si autem epiſcopum, *ut orationis curſus ſit expeditior. Nam Gratianus referebat ſe ad ſuperiora, in quibus habentur ſimilia, hoc modo,* & c. ut ſupra de cauſa Ianuarii epiſcopi. *Quorum autem capitum infra citantur ex inferioribus cauſis, ea ſic relicta ſunt quemadmodum antea ſe habebãt, ut modus citandi* Gratiano *uſitatus agnoſcatur.*

Item Codicis libro ſeptimo, titulo de ſententiis ex breuiculo recitandis, Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA.

¶ Vltima ſententia debet de ſcripto proferri. C. VIII.

STatutis generalibus iuſſumus, ut uniuerſi iudices, quibus reddendi iuris in prouinciis permiſimus facultatem, cognitis cauſis ultimas definitiones de ſcripti recitatione proferant. Huic adiicimus ſanctioni, ut ſententia c. quę dicta fuerit, cum ſcripta non eſſet, nec nomen quidem ſententiæ habere mereatur, nec ad reſciſſionem perperam decretorum, appellationis ſolennitas requiratur.

c *In duobus uetuſtis codicibus hoc, & ſequens caput non habentur, & hanc legem Codicis B.Gregorius in præcedenti capite manifeſto indicauerat.*

Item ex concilio apud S. Medardum. Hincmarus Rhemorum Archiepiſcopus dixit.

LEgum.] CASVS. Probat hic Hĩcmarus, quòd in causis gestorum interuenire debet scriptura, nam Baptizandus nomen suum debet in scriptis dare, & electio, & ordinatio debet fieri cum scriptura, & similiter excommunicatio & reconciliatio, & alia similia, debent fieri cũ scriptura.

a Fontē] Infra de conse. distin. 4. baptizandi.

b Prouehitur.] Supra di. 61. episcopus dum fuerit.

c Societate.] Vt hęreticus, ut supra 1. q. 7. quoties.

d Excommunicatur.] 11. q. 3. debent. &c. curæ.

NOtũ.] CASVS. Quidã presbyter nomine Christophorus non conuict⁹ vel confessus de aliquo crimine iniustè fuit ab ecclesia sua expulsus, & alius loco eius substitutus: quia non potuit, uel noluit dare, quod substitutus eius æmulus dedit, cum trina facta fuerit contra eum inquisitio, nec culpabilis est inuentus. unde conquest⁹ est Christophorus Papæ: quare mãdat episcopo, qui eũ expoliauit, ut eũ restituat, nec excusat si dicat se non facere: cũ fieri permittat Nã faciens & cõsentiẽs pari pœna pnñiunt.

e Per tres.] Not. sępius posse inquiri đ eodem crimine.

f Nisi.] Istud, nisi. non ponitur hic exceptiuè.

g Monemus.] Per hoc verbum non p̄cipitur 1. ut inf. 28. q. 1. sic enim. & ff. de le. 3. fideicommissa. §. hæc uerba. & 11. qõ. 3. si rogo, & 3. q 9. reuera. & 2. q 7. sicut inquit in gl. 2

h Tuæ.) Remittitur hæc causa ad eum a quo appellatũ ē, nó ut ipsam iudicet, sed ut ipsum restituat, & sic non obstat, extra de appellat. accepta.

i Restituẽdo.] Causa prius cognita, ne obstet inf 7. q 1. præsentium.

1 Tñ iurisdictio dat. ext. de test. c. 1. đ hoc ẽt inf. 2 q. 7. sicut sed hic tenetur præceptiue, Arch.

tribus modis, scilicet ut qui ad hoc cooperatur. ut in simoni 1. q. 1. si quis episcopus. Et in incestu. 3. q 4. consanguineorum. Item & in raptu uirginis. 36. q. 2. de puellis. In rapina. 17. q 4. omnes ecclesię. Itẽ in iniusta sñia. vt supra eo. in primis. Secundo modo dicitur consentire, cum non

¶ De eodem. C. IX.

LEgum ecclesiasticarum consuetudo, & auctoritas talis est, ut in causis gestorum semper scripturã requirant, adeo, ut qui ad sacrum fontem a accedit, suum dare nomen pręcipiatur. Qui ad summum sacerdotium prouehitur b, decreto manibus omnium roborato eligitur. Ordinatus autem à suis ordinatoribus litteras accipere iubetur. Qui etiam ab ecclesiastica societate c quolibet excessu discinditur, libelli † inscriptione aut recipitur, aut eiicitur. Sed & qui α accusatur, aut excommunicatur d, seu reconciliatur, per scripturam accusari, uel reconciliari iubetur. Et sic in cæteris huiusmodi, in tantum scriptura deposcitur, ut sicut B. Gregorius in commonitorio ad Ioannem defensorem ex Romanis legibus sumens scribit. (Sententia, quæ sine scripto profertur, nec nomen sententiæ habere mereatur †.)

ext. de libelli oblat. c. 1.
Burc. l. 2. c. 197
Iuo p. 6. c. 269.
† *liberalli scriptiones* orig.
s. c. in primis.
Co. l. -. ti. 44.
† *meretur*) or

α Sed & qui. *In originali est, sed* sed qui accusatur, uel qui excõmunicatur, reconciliatus per scripturam accusari, uel reconciliatus commendari iubetur, Et sic, &c.

Item Nicolaus Papa Girardo † *Turonensi Archiepiscopo.*

† *al. Aicardo*

¶ Restituendus est, quem neque conuictum, neque confessum constat esse eiectum. C. X.

NOtum sit tuę fraternæ charitati, quod iste presbyter pauper, nomine Christophorus de sua angustia ad nostram clementiam lacrymabiliter sit conquestus, dicens se falsis criminibus impetitum, & ab ecclesia sua non conuictum, neq; confessum, irrationabiliter fuisse eiectum. Nam, ut ipse refert tua diligentia per tres e vices inquisitione facta, nulla in se neque de fornicationis crimine, neque de homicidii consensione b (de quibus impetebatur) reperiri potuit culpa, nisi f quia suæ paupertatis causa, quæ petebantur aut consentire noluit, aut implere non potuit. Quę suus tamen ęmulus ultroneus egit, qui iniuste illius ecclesiam præripuit. Idcirco magnopere g monemus reuerentiam tuam, ut etiam quæ, te forte ignorante, gieziaca cupiditate peracta esse uidentur, tuæ h fraternitatis censura celeri emendatione corrigantur, scilicet restituendo i ecclesię propriæ iam dictum sacerdotē, atque ei reddendo tua pietate pristinum, quem perdidit, honorem, & nullatenus canonica instituta alicuius temeritate contemni permittas, quia facientem & consentientem k par pœna constringit.

Iuo p. 6. c. 429.

b Consensione. *Sic est emendatum ex plerisque uestis exemplaribus. Nam antea legebatur*, confessione. *Iuo autem habet*, consensu.

Spoliat iõis rõ re qs conueniat.
Cõsentit qs tripliciter.

k Et consentientem.) Hoc ideo dicit, quia ipse eum non priuauerat, sed alii de consensu suo. Et hoc est notabile, quòd potest conueniri, non solum qui deiecit, uel mãdauit, uel ratum habuit, sed etiam qui consensit, extra đ test. ipo. cum ad sedem, in fi. Consentire dicitur quis corrigit quos tenetur ex officio corrigere, ut 83. di. c. 1. & 2. & 86. dist. inferiorum. Tertio modo dicitur consentire cum defendit peccantē, uel qñ sua auctoritate delinquitur. 11. q. 3. qui consentit. 24. q. 3 qui aliorum, & talis magis puniendus, quam ipse faciens, ut ibi dicitur in glo,

Nemo

NEmo. CASVS. Statuitur in hoc cap. ꝙ nullus debet iniuste & sine causa interueniente ab episcopo, vel archipresbytero excommunicari: quod si factum fuerit, iniuste excommunicatus absoluatur à maiori: & iniuste excommunicans punietur superioris arbitrio pœna consimi- cro episcopalis. 16. q. 2. visis. Item excommunicatio dicitur maxima pœna, vt 24. q. 3. corripiantur. Præterea archidiaconi modicam habent iurisdictionem, vt extra de off. archid. c. 1 & vlt ergo multo fortius, simplices sacerdotes. Sol. vbi cõsuetudo est, ibi bene possunt excommunicare. consuetudo .n. dat iurisdictionem, vt 9. q. 3. conquestus in fine. De hac materia inuenies 11. q. 1. de persona. lo. Probabiliter potest dici ꝙ ecclesiarũ prælati de iure communi possunt excõmunicare, vt ext. de off. ord. cum ab ecclesiarum, licet episcopi iam præscripsernnt contra multos prælatos. Ber.

Item de libro constitutionum.

¶ Antequam causa probetur, aliquis excommunicari non debet C. XI.

Apud Iulianũ Antecessorem nouel. 123. c. 15. 24. q. 3. de illicita. Iuo p. 5 c. 371. & p. 14. c. 42. † al. ea.

NEmo episcopus, nemo presbyter excommunicet[a] aliquem, antequam causa probetur[b], propter quam ecclesiastici canones hoc fieri iubent. Si quis autem aduersus eam † excommunicauerit aliquem; ille quidem, qui excommunicatus est, maioris sacerdotis auctoritate[c] ad gratiam sanctæ communionis redeat; is autem, qui non legitime excommunicauit, in tantum abstineat tempus sacrosancta communione, quantum maiori sacerdoti visum fuerit, vt quod iniuste fecit, ipse iuste patiatur.

Item Augustinus in epistola 137. ad clerum, & vniuersam plebem Hypponensem.

y Incerta & dubia iudicari non possunt. C. XII.

Iuo p. 6 c. 388.

NOmen presbyteri propterea non ausus sum de numero collegarum eius vel supprimere[d], vel delere, ne diuinæ potestati, sub cuius examine causa adhuc pendet, facere viderer iniuriam, si illius iudiciũ meo vellem iudicio præuenire: quod nec in negotiis sæcularibus iudices faciunt quãdo causæ dubitatio ad maiorem potestatem refertur, vt pendente relatione[e] aliquid audeant commutare. Et in episcoporum concilio constitutum est, nullum clericum, qui nondum conuictus sit, suspendi[f] à communione debere, nisi ad causam suam examinandam se non præsentauerit.

Item Melchiades Papa episcopis.

¶ Nec suspicionis arbitrio, nec ante verum & iustum iudicium aliquis condemnetur. C. XIII.

Pol. l. 1. tit. 8. Pan. l. 4. tit. 11. 15. † al. charitate. Tob. 4.

PRimo semper ante omnia diligenter inquirite, vt cum iustitia, & veritate † definiatis: neminem condemnetis ante verum & iustum iudicium: nullum suspicionis[g] arbitrio iudicetis: sed primũ probate, & postea charitatiuã ꝓferte sententiã: & qđ vobis non vultis fieri, alteri nolite facere.

b Causa probet.] inf. 11. q. 3 nemo episcoporum.

c Maioris sacerdotis auctoritare.] Cũ d. 11. q. 3. si episcopus. forte notandum ibi inuenies, & extra de sent. excom. sacro.

NOmẽ.) CASVS. Quidam presbyter fuerat accusatus, & etiam infamatus. Vnde clerus illius loci rogat Augustinũ, vt eum excommunicaret vel deponeret. Respondet August. dicens, quòd non potest, nec est ausus eum supprimere de tabula clericorum, cum occultum sit eius delictum, & Dei iudicio reseruetur, cui faceret iniuriam, si eius iudiciũ præueniret. Nam & iudices sęculares hoc faciunt, iudicio pendente nihil immutant. Et præterea in concilio factum est statutum, neminem debere excomnunicari nondum conuictum, nisi ipse fuerit contumax.

d Vel supprimere.] Nomina excõmnnicatorum tempore excommunicationis supprimebantur in matricula, sed nomina depositorum radebãtur. sic 50. dist. contumaces.

similí.

a Excommunicet.] Arg. quòd simplex sacerdos habet potestatum excommunicandi, vt extra de off. ord. cum ad ecclesiam 1. & c. si sacerdos, & de app. reprehensibilis, & extra de eo, qui fur. ord. re. capitul. 1. Nam quilibet sacerdos habet claues ligandi, vt infra ead. quę. 7. item cum Dauid. & 11 q. 3. quomodo. Item quia de causis possunt cognoscere, vt extra de iudica. 2. & extra de immun. ecc. non minus, & etiam de matrimonialibus causis. extra de sent. & re iu l. tenor in princ. idest parte decisa. Cum ergo excommunicatio sit potius iurisdictionis quàm ordinis, vt extra de elect. transmissam. & tales minores prælati habent iurisdictionem, vt dictum est, ergo possunt excommunicare. Sed contra excõmunicatio est mu

Excõicare põt simplex presbyter. Vbi de hoc & ex. de sen. exc. nuper. §. vl. [illegible] 3. q. [illegible] merito

e Relatione.] Similiter, ext. de off. deleg. licet, ex eo ẽt ꝙ iudex dicit se velle referre, non potest amplius cognoscere C. de app. ex illo. & extra de off. deleg. cum super, ꝙ intelligo si relatio fuerit a partibus approbata, vt C. de relat. l. 2.

f Suspendi.] Nisi sit infamatus. inf ead. q. 5. presbyter.

PRimo semper.) CASVS. Quicũq. vult sñiam ferre, debet primo causam & omnio diligenter inquirere, quibus peractis sententiam ferre debet non suspicionis arbitrio: ne alteri faciat quod sibi non vult fieri.

g Suspicionis.] Triplex est suspicio. Temeraria, de qua hic

Suspicio est triplex.

hic dicitur: quæ expurgationem non inducit. Probabilis, quæ expurgationem inducit, vt inf. q. 5. presbyter. Violeta, quæ ad condemnationem sufficit, vt inf. 32. qu. 1. dixit Dominus 1. Tamen quandoq; violenta suspicio vel præsumptio non sufficit ad condemnationem, vt extra de testib. cog. præterea. ext. de præsum. litteras. in fine 2.

1 Ext. de præ præsum. c. 2.

2 Vbi ꝺ hoc & 6. q. capit. oues. Arch.

quis cum. versi. sane si quis.

f Qui falsum testimonium.] Isti repelluntur, licet non sint infames, vt ext. de ord. cog. cum dilectus. in fi.

g [Paupertatem.] Propter hoc repelluntur testes, vt 4. q. 3. testium. dum tamen ratione paupertatis sit suspectus, vt

Paupertas qnq. repellit à testimonio

Item ff. libro xlviij. tit. de accusationibus, & inscriptionibus, l. Qui accusare. tit. 2. l. 8.

P Rohibetur.] Lex incipit, qui accusare possunt.

CASVS. Hinc enumerantur nouē personæ, q̄ propter nouem causas ab accusatione prohibētur, vt mulier, pupillus, &c. nisi suā, vel suorum iniuriam prosequuntur. Et hic ostēdit Gratianus, qualiter in accusationib. ordo iudiciarius sit seruandus.

¶ Qui ab accusatione prohibeantur, & qui recipiantur. C. XIIII.

PRohibentur accusare alij propter sexum, vel ætatem vt mulier, vt pupillus. Alij propter sacramentum [a] vt qui stipendium merent. Alii propter magistrum [b] potestatemve: in qua agentes sine fraude [c] in ius vocari † non possunt. † euocari. Alij propter delictum proprium, vt infames. Alij propter turpem quæstum [d], vt qui duo iudicia aduersus duos reos subscripta habent, nummosve [e] ob accusandum vel non accusandum acceperint. Alii propter conditionem suam, vt libertini † contra patronos. † al. liberti. Alij propter suspicionem calumniæ, vt illi, qui falsum testimonium [f] subornati dixerunt. leg. ix. leg. x. Nonnulli propter paupertatem [g], vt sunt, qui minus, quam quinquaginta aureos habent. leg. xi. Hi tamen omnes, si suam iniuriam exequantur, mortemve propinquorum defendant, ab accusatione non excluduntur. Liberi, libertique non sunt prohibendi suarum rerum defendendarum gratia de facto parentum patronorumve queri, puta † si dicant, vi se de possessione [h] ab his expulsos: † al. veluti. scilicet non vt crimen [i] in eis intendant, sed vt possessionem recipiant. Nam & filius quidem non prohibitus est de facto matris queri si dicat suppositum ab ea partum, quo magis cohæredum haberet: sed eam ream lege Cornelia facere permissum ei non est. ¶ Ab alio delatum alius deferre non potest [k]: sed eum, qui abolitione publica [l], vel priuata interueniente, aut desistente accusatore de reis exemptus est, alius deferre non prohibetur.

a Propte. sacramētum.] Quod præstāt, s. se non euitaturos mortem pro salutē reipublicæ 3. Milites enim, nostros magis volumus scire arma, quam iura, vel leges vt C. de iure delibe. l. scimus C. locati. milites.

3 Isti non admittebantur ad accusationem, nec ob hoc impediti vtilitatem Reip. prætermitterent & pro hoc plurium incurrerent.

b Magistratum.] sed contra. sup. 1. q. 1. in illa. iubemus. Sed illud cum delinquit iudex in administratione sua, vt tunc possit conueniri 4, vt in auth. vt iud. sine quoquo suffragio §. illud. Vel hic loquitur de eo, qui ante administrationē deliquit. Vel ibi de minoribus iudicibus, hic de maioribus, vt ff. de iniu. nec magistratibus, tamen etiam maiores iudices præstabunt cautionem standi iuri post depositam administrationem, vt ff. de adul. si adulterium § vlt.

4 Adde de hoc late per Pet. de Belperti. & Cy. in l. aduersus. C. de admi. tut.

c Sine fraude.) Idest, sine pæna.

d Quæstum.] Idest, quæstus suspicionem. Qui enim duos cœperit accusare, si vult tertium accusare, præsumitur quod hoc causa quæstus faciat. Sed huic est contra. ff. de ac. l. hos accusare. §. lege Iulia. vbi dicitur quòd nemo potest duos simul accusare, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur. Sed dic quòd in diuersis libellis possunt duo accusari: sed tertius non potest, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur, vt hic dicitur & C. qui ac. non pos. l. cum rationibus. sed in vno libello non potest duos accusare, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur, vt in illa l. hos accusare. nisi cum crimen commune est, vt ff. de adul. qui pupillum. § j. sed in crimine adulterij non possunt duo simul accusari. C. de adult. reos.

Accusare simul plures, an liceat vni

e Nummosve.] Accusatori licet nobis dare pecuniam in causa sanguinis: sed qui de pecuniam & non in causa sanguinis, pro conuicto habetur, vt inf. q. 3. §. præuaricator, vers. in omnibus causis. sed non licet accusanti recipere, vt su. j. qu. 1. concussionis. tamen post finitam accusationem quandoque remuneratur accusator, vt sup. 79. dist. si quis Papa, & infra. 3. quę. 5. accusatorce. 6. q. 1. si

Accusator causa sanguinis licet pecuniam dare

vt inst. de suspe. tuto. §. vlt. paupertas enim non est de numero malorum. 15 q. 1. illa, in fi.

h De possessione.] Non tamen ab eis possunt repetere possessionem per interdictum vnde vi, 5 licet enim nullum interdictum infamet, tamen diminuit & sugillat opinionem eius contra quem proponitur, vt ff. de obse. l. 2. nec etiam in integrum restitutio petitur contra parentes vel patronos, vt C qui & aduer. quos integ. rest. l. vltima.

5 Verum est quod contra eos nō datur interdictū vnde vi, nisi esset vis armata, quia tunc beue dat. ff. de vi, & vi ar. l. 1. § interdictum.

i Non vt crimen.] Nisi atrocem iniuriam fecissent, vel nisi nomine alieno conueniantur, vt ff. de in ius voc. sed & si § pe. & vlt. & 12. q. 2. §. qui manumittitur. Alias non potest agere pro iniuria contra tales personas, vt ff. de iniur. non solum. §. quemquam.

AB ALIO. CASVS. Dicitur hic, quòd accusatus durāte accusatione illa ab alio accusari non potest, nisi abolitio interueniat, vel accusator ab accusatione desinat. & hoc in prima parte. In secunda parte di. quod propter vtilitatem publicam quidem admittūtur ad accusationem fraudatæ annonæ, qui alias non admitterētur vt mulier, infames, milites, & serui. Secunda pars incipit ibi] Mulierem.]

k Non potest.) Siue enim quis sit condemnatus. siue absolutus, tamen super eodem crimine sępius agi non potest. vt ext. de accus. de his.

l Abolitione publica.] Tripliciter fit abolitio, aut publice

Abolitio fit tripliciter.

1 Vt puta na blice ob diem insignem, vel ob rem prospere gestam 1. to filio prin aut pri iatum accusatore petente: aut ex lege, quando ac cu, vel deui cusator desistit, vel mortuus est 2. in publica abolitione fit ciuitate, potest accusator repetere reum finitis feriis, intra xxx. & pp hoc se dies, vt ff. ad Turpi. si quis. & l sequ. Sed in aliis duabus sic repeti- non næ ind. acum lege xiij. tur a princi- pe & de repē tinis feriis ē tm intelligē dum: & tūc sua auctorita te reū desiste re. Ar. 2 Adde ad hanc gl. no. per Pet. & Cyn. in l. r. ff. de abo. & in tit. de ge- ne. abo.

† al. Seuerus repostia hic sūt aliquod uerba ex pandectis 110.

¶ Mulierem propter publicam utilitatem ad annonam a pertinentem audiri a præfecto annonæ deferentem Diui Verus † & Antionus rescripserunt. Famosi quoque accusantes sine ulla dubitatione admittuntur. Milites quoque, qui causas alienas deferre non possunt, qui pro pace excubant, uel magis ad hanc accusationem admittendi sunt. Serui quoque deferentes audiuntur.

2 *His omnibus auctoritatibus datur intelligi, quòd nullus est condemnandus, nisi iudicio ordinabiliter habito aut conuincatur, aut reum se ipse confiteatur. Verum hæc de illis intelligenda sunt, quorum crimina sunt occulta; ceterum, quæ manifesta sunt, iudiciarium ordinem non requirunt.*

Vnde Ambrosius.

¶ Sine accusatione, manifesta iudicentur. C. XV.

Manifesta b, accusatione non indigent.

¶ *Iuo in epistola ad Hugonem, qua incipit.* Litteras v P. *sic ait.* Manifesta autem, accusatione non indigere testatur B. Ambrosius semper epistolam ad Corinthios, ita dicens de eo, qui cum nouerca (Iudicis non est, &c.) *vt infra c. de manifesta.*

Item Nicolaus Papa Ludouico Regi in epistola, quæ incipit. (Syllabarum.)

¶ De eodem. C. XVI.

Ans l. 12. c. 35. Gal. 5.

Quæ Lotharius Rex nepos uester facit, accusatore non indigent. Manifesta c quippe sunt teste Apostolo, opera carnis, fornicatio, immunditia, &c.

¶ *Sumptum est ex epistola, quæ habetur in codice sæpe memorato monasterii Dominicanorum, in qua hæc præcedunt.* Accusatorem autem habere Lotharium non nisi illum, qui accusator fratrum in Apocalypsi appellatur, & opera eius, quæ & ipsa eiusdem antiqui hostis instinctu patrantur, profecto comperimus. Quæ vero Lotharius Rex, &c.

que ex scientia, quandoque ex suspicione procedit: quandoque ex certo, quandoque ex incerto auctore, vt de con. sec. distinct. 4. sanctum. in fi. Manifestum est quod potest ex scientia, & ex certo auctore procedit. & quod potest probari 3. ut ff. de test. hæredes palam. Item etiam quandoque dr occultū, quod pōt ₚbari. C. de app. ecs. §. 2. & occultum dici tur qđ quinq; sciūt, vt de pœ. distinct. 1. §. hæc ergo secreta. Item notorium dici tur maifestum; quod patet uel per confessionem, vel per ₚbationē, vel per euidētiam rei, ut extra de verb. sig. cū olim. Notoriū triplex est: est .n. notoriū facti, notorium iuris. & notoriū præsumptionis. Notorium facti est, quod exhibet & offert se oculis omniū, id est, quod ita hēt facti euidentiam, q nō potest negari, supple probabiliter, ut ext. de coh. cler. tua. & ext. eo. tit. uestra. in tali non audit appellans. extra de appel. cū sit Romana. &c. præterea, &c per uenit. & creditur simplici assertioni officialis, ut 4. q. 4. §. aliquando. Nec requiritur hic scientia omnium, sed plurium, vt infra ead. de manifesta. Est autem quod dam factum continuum sine permanens 4. quoddam interpolatum, quoddā statim transiens. In notorio facti continui nullus ordo iuris exigitur, ut in de-

3 Idē Alex. in l. si uero §. qui pro rei ff. qui satisd. cog & tex. in l. ea quidem C. de accu.

4 Puta si eps. fine licentia Papæ transit ad aliam ecclesiam. ext. de elect. bonæ 1. & de transla. quā to. Arch.

non admittitur. Ille qui destitit, ut ff. ad Turpil. qui destitit. Sed aliās bene admittitur intra xxx. dies inf. ead. q̄ō. vlt. in fi.

a Ad annonam.] Cum hoc crimen, scilicet fraudatæ annonæ, ponatur inter excepta crimina, & illud crimen æquiparatum crimini læsæ maiestatis, uidetur q ibi quilibet admittatur. Nam & fœmina cuius non interest, si pietate ducitur, admittitur ad crimen suspecti tutoris. insti. de suspec. tut. §. consequens, Nec in hoc crimine tenetur quis inscribere, ut Auth. ut ind. sine quoquo suffra. §. necessitatem. coll. 2.

HIS OMNIBVS. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua probat, q in notoriis non obseruatur ordo iuris, nec nec accusator est necessarius. & hoc probat per tres auctoritates. Io de fa.

CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis, q in causis criminalibus semper ordo iudiciarius obseruandus, nisi sint crimina manifesta: in quibus ordo iudiciarius non seruatur, & hoc probatur tribus c. seq. & appellat hic Gratianus manifestum, id est notorium.

¶ Casus seq. c. patet, & ideo depositione non indiget.

b Manifesta.] De notorio loquimur, & quid sit notorium, ignoramus. Scias ergo, quòd aliud est fama, aliud manifestum, aliud notorium, fama quando-

cre tua. In notorio facti interpolati semiplena probatio requiritur, ut extra de usur. cum in diœcesi. Notorium actu non permanens probabiliter potest negari, ut extra de sorti. ex tuarum. Notorium iuris est de quo aliquis est condemnatus uel confessus, tamen in hoc notorio quandoque contra negantem se esse conuictum requiritur ₚbatio, ut extra de sent. & re iud. sicut. Item quandoque non sufficit, quòd quis sit confessus, nisi sit confessus & conuictus, ut inf. ead. q. 6. §. sunt etiam quorum uer. in occultis. Notorium præsumptum est, ut si aliquis publice habitus est pro filio alicuius, ibi non requiritur aliquis ordo iuris, ut extra de fi. presb. Michael. &c. quoniam hoc enim quòd aliquis sit alterius filius non potest uere probari, ut ff. de condi. & demon. Lucius, sed potius per præsumptiones.

Quæ Lotharius Rex.] CASVS. Lotharius Thebergā uxorem suam legitimam abiecit, & Gualdradam pellicem recepit, & publice tenuit. De hoc Nicolaus Papa scribit Carolo Regi dicens, quòd scelus nepotis sui accusatione non indiget, cum sit manifestum, nec potest quis conqueri eum iniuste damnatum.

c Manifesta.] Inf. 11. q. 3. eorum, contra. Sed ibi non erat notorium, sed manifestum; & sic non obstat. 5. q̄ō. 5. quia.

a Pro illo forte facit quod no. in & Ber. ext. de diuor porro 2 Concor. te. n l. 3. 8. si ad idie. ff de re. milit. no. B. in l. cu fratre C. de his q b. ut indig.

quia suspecti. Etiam si sit notorium, tn nihilominus hæc citatio forte 1. est facienda 2. inf. ea. §. quando 24. q. 3. de illicita, & inf. c. Deus omnipotens, & snia ferenda est, ut extra de app. cum sit Romana in fi. sed neque probatio, neque purgatio est requirenda, vt inf. c. Deus ops. & extra de purg. can. cum. dilectus, fit tamen pbatio quandoq; in abundanti. extra de elect bonæ 1. & ff. de ma causam, in prin. & 24. q. 1. pudenda i fi. nihil enim tam in dubitatum est, quin solicitam dubitatio nem admittat, ut in Authen. de tabel in med. col. 4.

IN MANIFESTIS CASVS. Docet hic Gra. qd crimen dicatur manifestum, scilicet qd negari non potest: cum se ingerat oculis omnium, in quo ordo iudiciarius non requiritur, qui inuentus est, ut innocentia non dānetur, & delinquentis culpa puniatur.

DE manifesta.] CASVS. Stephanus in hoc c. inducit auctoritatem Amb. exponentis sententia Apostoli de Corint. fornicatore, quæ talis est. quod iudex n debet aliquem sine accusatore damnare. Vnde Dominus Iudam furē non cōdemnauit. quia accusatus non fuit. Sed hoc uerum est cum est occultum crimen sed si crimē est adeo manifestum, q negari non possit, quale fuit crimen Corinthii: non est opus testibus, uel accusatore: & hoc ideo quia oēs crimen eius sciebant. Ideo Apostolus tradit eum absentem satanæ, ut spiritus eius saluus fiat.

calum l. 1. Additur vj. casus quando crimen probatur p inquisitionem, extra de accu. qualiter & quando. Item vij. cum de deficit reus in purgatione, extra de sim. de hoc vij. in notoriis, ut hic.

c Omnes.] Scilicet Corinthii.

d Scie-

In manifestis enim calliditate accusantium non opprimitur reus, nec tergiuersatione proprium crimen celatur, cum culpa sua oculis omnium sponte se ingerat: atque ideo in talibus iudiciarius ordo non requiritur, qui ideo institutus est, vt nec innocentia insidiis pateret aduersantium, nec culpa delinquentium sententiam effugeret iusti examinis.

Vnde Stephanus Papa V. Leoni episcopo Theanensi. Vide su. c. mani.

¶ *Extat integra hac epistola in collectione canonum sine auctoris nomine in Vaticana bibliotheca.*

¶ Ordinem iudiciarium manifesta non desiderat causa. C. XVII.

DE manifesta & nota pluribus a causa, non sunt quęrendi testes, ut sanctus Ambrosius in epistola ad Corinthios dixit, de fornicatore sententiam exponens Apostoli, [Iudicis, inquit, non est sine accusatore b damnare, quia & Dominus Iudam, cum fur esset, sciebat, sed quia non est accusatus, minime abiecit. (Vt tolleretur de medio uestrum, qui hoc opus fecit.] Cognito opere isto pellendum illum fuisse de cœtu fraternitatis Apostolus censuit. Omnes c enim crimen eius sciebant d, & non arguebant. Publice enim nouercam suam loco uxoris habebat. In qua re neque testibus opus erat, neque tergiuersatione e aliqua poterat tegi crimē. *& paulo post,* [Absens facie, præsens autem auctoritate spiritus, qui nusquam abest, iam iudicaui f, ut presens eum, qui hoc admisit †, tradi satanę in interitum carnis.)

Iuo p. 6. c. 431. Pann. l. 4. c. 17 Ambro. ad c. 5. 1. Corinth. 13. q. 4. si quis.

† Concor. i sim. gl. iu l. sed ĩterpellatur. §. 1. ff. de arb. Bal. in l. 1. C. qui adm. ad bo. poss.

3 *Sed sciendum est, quòd eorum, quæ manifesta sunt, alia sunt nota iudici, & incognita aliis, alia sunt manifesta aliis & occulta iudici, quædam uero sunt nota iudici, & aliis. Quę iudici tantum nota sunt, sine examinatione feriri non possunt quia dum accusatoris persona assumitur, iudiciaria potestas amittitur. In una enim eademque causa nullus simul potest esse accusator & iudex.*

a Pluribus.] Ergo non requiritur omnium scientia, forte sufficiūt x. vt 10. q. 3. vnio. iudici tn debet esse notū. 23. q. 4. cum quisque. Vnde potest contingere, quod aliqd est notorium apud delegatum, quod non est notorium apud delegantem, & si causa audiretur coram delegante ille procederet secundum ordinem iuris, sed delegatus non: vt extra de pu. ca. cum dilectus. Idem est in inquisitione potest enim esse, quòd delegans possit inquirere de crimine alicuius, si apud eum est infamatus. sed delegatus non, extra de accu. cum oporteat.

b Sine accusatore.] No. quòd nemo est condemnandus sine accusatore, ut ff. de mu. & hon. rescripto, §. si quis accusatorem. sed fallit in charta suspecta, cui fides non fit. C. de prob. iubemus. & cum testis fraudulenter & procaciter respondet. C. de rest. nullus, & in tutore suspecto, ff. de suspe. tu. l 3 §. 1. & 3. q. 2. quia ca. & qn manifestus excipiendo condemnatur de lenocinio ff. de adul. l. 2. §. si publica. & quando calumniator punitur, C. de

Condemnatur quis aliquando sine accusatore.

d Sciebat.] Eo quòd publice in domo sua uidebant eam, & sic extra, de cohabi. cleri. & mulie. tua. C. de Iudæ. l. nequis.

e Terguersatione.] idest, dissimulatione.

f Iudicaui.] Ergo absens excōicatur, ut extra de appel. cum sit Romana, in fi. & extra de sim. o. accusatum Sed nunquid absens ab soluitur 3? arg. quod sic inf. e. q. 5 quā to, arg. contra de sen. exc. a nobis. in. fi. ubi certa forma absolutionis exprimitur? Respon. sic 4. non est absoluendus si tamen taliter absoluitur, tenet absolutio, ut ext. de reg. iur. omnis res 30. q. 5. § sed obiicitur.

SED SCIENDVM. Hæc est 3. pars in qua probat, q si qua sunt nota tantum iudici, scilicet tanquam homini non debet sine examinatione sententia ferri, & hoc probat duobus c. seq. Io. Fa.

CASVS. Dicit Grati. quòd eorum quæ sunt manifesta alia sunt manifesta iudici tantum, alia iudici & aliis: In ijs, q sunt nota iudici tantum, & iudex accusator esse nō debet. quia idem non debet esse accusator & iudex, & hoc probatur seq. c.

3 De materia huius gl. no. in l. absē tē. ff. be pœ. & in l. absē tem. C. de p c.

4 Et fm formam illius decr. a nobis Ar.

Mul-

Beda. . Cor. 5. *Vnde Augustinus in homilia de pœnitentia (quæ est 50.) cap. 12.*

¶ Quando aliqui sunt corrigendi, quando tolerandi. C. XVIII

Ansl. 3. c. 70. Poly. l. 7. tit. 7. 1. Cor. 4.

MVlti corriguntur, vt Petrus: multi tolerantur, vt Iudas, multi nesciuntur, donec veniat Dominus; qui illuminabit abscōdita tenebrarum. *& infrà.* ¶ Nos vero, à cōmunione prohibere quenquam non possumus a [quamuis b hęc prohibitio nondum sit mortalis c, sed medicinalis d) nisi aut sponte confessum, aut in aliquo, siue sæculari e siue ecclesiastico iudicio nominatum, atque conuictum. Quis enim sibi vtrumque audeat assumere, vt cuiquam ipse sit & accusator & iudex f? Cuiusmodi regulam etiam Paulus apostolus in eadem ad Corinthios epistola breuiter insinuasse intelligitur, cum quibusdam commemoratis

1. Cor. 5.

criminibus, ecclesiastici iudicii formam ad omnia similia g ex quibusdam daret. Ait enim: (Scripsi vobis in epistola non commisceri fornicariis h. Non itaque fornicarijs i huius mundi, aut auaris, aut raptoribus, aut idolis seruientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exisse.) Non enim possunt homines in hoc mundo viuentes, nisi cum talibus viuere: nec eos possunt lucrifacere Christo; si eorum colloquium conuictumque vitauerint. Vnde & Dominus cum publicanis & peccatoribus comedens: (Non est opus, inquit, sanis medicinis, sed malè habentibus. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores.) Et ideo sequitur Apostolus, & adiungit: (Nunc scripsi vobis non commisceri .

23. q. 4 c. infideles. — Matt. 9. — 1. Cor. 5.

MVlti corriguntur.] CASVS. Cap. istud diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, quod multi corriguntur, & propter scandalum multi tolerantur: multi autem nesciuntur esse criminosi, qui diuino iudicio reseruantur. In secunda parte, quæ incipit ibi, [Nos vero.) dici dicitur, quòd nos non debemus aliquem à communione repellere, nisi sponte conf ssum, aut iudicio a cusatū, & cōuictum. Si enim [sicut dicit Apostolus vellemus omnes occultos peccatores vitare, nos oporteret de hoc mūdo exire, qui tales docet tolerandos vsque ad vltimum ventilabrum, vt possimus eos lucrifacere Christo, nec vitandos nisi essent per sententiam nominati, & sic docet eos tantum iudicio ecclesiæ condemnandos, non arbitrio supplicantis sed ordine seruato. Hoc idem probatur exemplo Domini, qui comedit, cum publicanis, & peccatorib inquiens: non est medicus necessarius sanis, sed male habentibus. In tertia parte, quæ incipit; (Non ergo] dicitur, quòd illi, qui hortantur ad pœnitentiam, nō debent gaudere, eo q multos habent socios ad supplicium, quia non minus ardebunt, &c.

a Non possumus.] Nominatim, sed in genere, vt 5. q. 1. c. quidam ext. de off. ord. si sacerdos.

ADDITIO. Et dicas, non possumus, de iure, idest, nō debemus, .H. nam id possumus, quod de iure possumus.

b Quamuis. In terpositio est.

c Mortalis.] Ante contemptum. 24. quæstio. 3. notandum.

d Medicinalis.] Vt spiritus eius saluus fiat, 11. q. 3. audi, nisi sit incorrigibilis, vt 11. q. 3. nemo episcoporum, & inf. 24. q. 3 corripiantur. & c. notandum. in si.

e Sæculari.] Idest de rebus sæcularib vel loquitur de laico 1. q. d. laicum conuictum coram sæculari clericum coram ecclesiastico, vitare possumus, vt reddamus singula singulis & sic non est contra extra de iud. at. si clerici arg. huius c. videtur, quòd clericus de crimine ciuiliter conuictus infametur per sententiam latam in ipsum a laico per reconuentionem, vt 6. q. 1. beatus Petrus. &c. infames argum. extra de testi. de cætero. & 3. q. 5 de accusatorib. 35. qō 3 coniunctiones. 3. q. 8. cuius imo si coram quocunq; in modum exceptionis probatur crimē, cogetur ad pœnitentiam: nam vndecunque claruerint crimina, &c. 24. qu. 3. ecce. nam & iudicium hæreticorum certificat ecclesiam, vt infra 24. q. 1. quisquis. &c. subdiaconus. & in Auth. de sanct. epis. § si vero crimē coll. 9. & sententia in vno iudicio lata, fidem facit in alio 2 ff. de iniur. si duo. C. de lib. cau iubem[9]. Io. hoc verū est inter easdē personas. quia res inter alios acta, &c. extra de re iu. quam uis. cū similibus. B. Similiter fit fides sæculari iudici per iudicem ecclesiasticū, vt 11. quæst 1. statuimus. & hoc satis potest admitti. Iudex tamen ecclesiasticus non potest clericum ratione illius sententiæ punire quasi conuictum, si tamen infamia crebrescit, ex tali snīa potest eps ipsum cogere ad purgationem, in qua si defecerit, puniatur vt extr. de sim. de hoc. nec testes purgationis sunt contrarij prioribus testibus: quia isti iurant de credulitate, & illi de scientia: & bene potest esse, quòd isti credant eum innocentem, & illi sciant eum nocentem, nec obest ei illa sententia quo ad beneficium, vel quo ad ordinem. extra de except. denique. de ord. cog eum dilectus. in fine. Sed forte potest ipsum cogere ad pœnitentiam: nam etiam in causa correctionis tenuis probatio, & scientia sufficit, vt extr de spo. præterea. 22 quæ 5. hoc videtur. imo sufficit vnus testis quo ad sententiam medicinalē animæ, vt extra de test. cog. peruenit. de consec d. 4. cum itaque, extr. de consan. & affi. super eo. & ext. de test. super eo.

Snīa sup crimine in clericum lata ī causa reconuentionis p iudicem sæcularem an ipsum infamet.

2. Scilicet à dependēti à primo: alias nō facit nisi pręsumptionem & sic intelliguntur istæ leges inf. proxi. alleg. Arch.

Laico. Idē an in d. a . li. clerici.

f Accusator & iudex.] Quod fieret si occultos tales accusaremus.

g Similia.] Argum. quòd licet aliquid specialiter de vno dicatur, tamen extenditur ad omnia similia. vt infra ea. Deus omnipotens. 32. quęst. 7. Apostolus. 16. quæstio. 3. licet. dist. 61. miramur. & supra dist. 5. ad eius. ff. de fun. instrumen. quęsitum. §. vlt. ff. de administr. leg. l. legata. ff. de alie. & cib. leg. l. verba. ff. de suppell. le. legata. 16. quæst. 1. hinc est etiam argum. contra. C. de procur. maritus.

h Fornicarijs.] Iudæis vel gentilibus.

i Fornicarijs.] Scilicet occultis: nisi in casibus, quasi dicat, non est aliqua pars mundi, in qua non sint tales mali.

Si quis [a] frater nominatur [b] in vobis, aut fornicator, aut idolis ſeruiẽs, aut auarus, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum huiuſmodi nec quidem cibũ ſimul ſumere. Quid enim mihi de his, qui foris [c] ſunt iudicare [d]? Nonne de his, qui intus ſunt, hos iudicatis? De his autem, qui foris ſunt, Deus iudicabit. Auferte malum à vobis ipſis.) Quibus verbis ſatis oſtendit non temere, aut quomodolibet, ſed per iudicium auferendos eſſe malos ab eccleſiæ communione: vt ſi per iudicium auferri non poſſunt, tolerentur potius; ne peruerſe malos quiſque † euitando, ab eccleſia ipſe diſcedens, eos, quos fugere videtur, vinciat † ad gehennam. Quia & ad hoc nobis ſunt in ſcripturis ſanctis exempla propoſita: velut in meſſe, vt palea ſufferatur vſque ad vltimum ventilabrum: vel intra illa retia, vbi piſces boni cum malis vſque ad ſegregationẽ, quæ futura eſt in littore, ideſt in fine ſæculi, æquo animo tolerentnr. Non enim contrarium eſt huic loco id, quod alio loco dicit Apoſtolus: [Tu quis es qui iudicas alienum ſeruũ? ſuo Domono ſtat aut cadit.] Noluit enim hominem ab homine iudicari ex arbitrio ſuſpicionis [e], vel extraordinario [f] vſurpato iudicio, ſed potius ex lege Dei ſecundum ordinem eccleſiæ, ſiue vltro confeſſum, ſiue accuſatum, atque conuictum. Alioquin illud cur dixit? Si quis frater nominatus aut idolis ſeruiens, &c.) niſi quia eam nominationem intelligi voluit, quę ſit in quemquam, cum ſententia ordine iudicario atque integritate profertur? Nam ſi nominatio [g] ſola ſufficit; multi damnandi ſunt innocentes; quia ſæpe falſo in † quoquam crimina nominantur.

¶ Non ergo illi, quos monemus agere pœnitentiam, quærant ſibi comites ad ſupplicium, nec gaudeant, quia plures inuenerit. Non enim propterea minus ardebunt, quia cum multis ardebunt.

† *f. quoſque.* † *al. mittat.* *Matth. 3.* *Matt. 13.* *Rom. 14.* † *iniquoque crimine.* Beda in c. 5. 1. Cor.

Idem in ſermone verbis 19. de verbis Domini.

¶ Peccarum, quod tantum iudici notum eſt, ab eo damnari non valet. C. XIX.

SI peccauerit, inquit, in te [h] frater tuus, corripe eum inter te, & ipſum ſolum. Quare? quia peccauit in te. Quid eſt. (In te peccauit?) Tu ſcis, quia peccauit. Quia enim ſecretum fuit, quando in te peccauit, ſecretum quære, cum

Matth. 18.

a Si quis.] Quaſi dicat, quare hic non dicis de aliis. quã de fratribus? Reſp.
b Nominatur.) Per ſententiam.
c Qui foris.) i. noſtris iuris. 17. q. 4. conſtituit. ſup. di. 45. qui ſyncera contra dic, vt not. 28. q. ſæpe.
d Iudicare) Quantum ad excommunicationem, ſed corporaliter poſſunt puniri, vt 17. q. 4 conſtituit. a. g. quod excõicatus, non poteſt iterum excommunicari. de hoc iuenies. 3. q. 4. Engeltrudam.
e Suſpicionis.] Subaudi temerariæ, ſi violenter: ſecus 32. q. 1. dixit.
f Extraordinario.] agendo contra eum denunciatiue, vel inquiſitiue: qui modus nouus eſt, & extraordinari⁹ ſecũdũ quoſdã. Sed dic ext. ideſt, præter hoc, vel cõtra ordinem iuris, ſcilicet quia non eſt de foro ſuo, cum ſit occultus. vnde ſequitur vſurpatio. Nam vſurpare quis dicitur, cũ vendicat ſibi quod ad ipſum non pertinet.
g Nam ſi noiatio.] Ideſt, infamatio inf. 25. q. vlt. c vl. 35. q. 6. ſi duo. Ar. ꝙ ꝑ famã nõ probatur aliqd. ext. de cohab. cler & mulier. tua. extr. de eo qui cog. conſang. vxo. ſuę, ſuper eo. Sed fama cum aliis adminiculis probat. 4. q. 3. ſæpe. extra de præſump. illud. de appel. c. 1.

SI peccauerit.] CASVS. In hoc c. exponitur auctoritas Euangelica: ſi peccauerit in te frater tu⁹ &c. Capitulum ergo iſtud diuidit in duas partes, In prima parte dr̃, q. ſi frater tuus peccauerit in ſecreto eũ in ſecreto corrigere dẽs: alioqnin non eſſes corrector, ſed proditor, ſi in publico corrigeres. Et hoc probatur exemplo Ioſeph, qui cum ſciret Beatam Virginem grauidam, ad quam ſciebat ſe non acceſſiſſe, eam noluit diuulgare, ſed occulte à ſe dimittere: qnare quæ in ſecreto fiunt, corripienda ſunt in ſecreto: quæ publice, coram omnibus arguenda ſunt. Et ita concordant duæ auctoritates, quæ videntur contradicere vna Domini, ſcilicet ſi peccauerit in te, &c. quæ intelligitur de occultis: alia Apoſtoli: ſcilicet, peccantem coram omnibus argue. cuius tenor hic ponitur; quæ intelligitur de manifeſtis, & hoc intelligendum eſt nòn ſolum quando in nos peccatur & nobis ſcientibus, ſed etiam quando neſcitur niſi præſumptiue, & hoc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Neſcio;] dicitur, quòd prælati ſæpe corrigunt peccatores occultos aliis neſcientibus: quia nolunt manifeſtare eorum delicta: homines tamen credunt, quod ipſi hoc non faciant & ideo eos reprehendunt.
h In te.] Scilicet læſum, vel teſtem. Quidam totam hanc auctoritatem intelligunt de occulto peccato: & exponunt, adhuc vnum vel duos teſtes, qui ſint teſtes factæ admonitionis: & quod ſequitur, dic eccleſiæ, ideſt ſacerdotibus, qui orent pro ipſo, vel admoneant eum deſiſtere a peccato: & talibus qui poſſint prodeſſe, & non obeſſe. 22. q. 5. hoc vr̃ & quòd ſequitur, ſit tibi ſicut ethnicus. &c. quantum ad priuatam communionem intellige, ſed non in publico, vt 6. q. 2 ſi tantum. Sed huic opi. contra dicit 45. diſt. ſed illud & extra de iud. nouit. 11. q. 3. præcipue. vbi habes ꝙ etiam in manifeſtis loquitur hæc aucto-

Idem ẽt & pecuniariter punit eccleſia vbi ſunt de ſua iuriſdictione. ex. de tap. de archiepatu. l. et.

Vſurpare quis dicitur.

Fama an probet.

Si peccauerit in te. &c. de quo peccato debeat intelligi.

auctoritas. Alij intelligunt totum de manifesto : sed eis contradicit August. ibi. si solus nosti, Tertij dicunt quod principium de occulto, & sequens de manifesto loquitur : sed eis contradicit quod dicit: distribuite tempora, & concordat scriptura. Ioan. intelligit de tali occulto quod scitur a multis, & potest ab aliquib. probari: & vocantur testes, vt probetur admonitio facta: quia nisi præcessisset admonitio, accusare non posset, vt infra eadem, quæstio septima, accusatio. &c. si quis erga. nã si post admonitionem ecclesiæ nollet pœnitere, isti possunt esse testes admonitionis factæ, & hoc innuit litera, vbi dicit, forte quod tu scis, & ego scio. Argum. est ad hanc solutionem, extra de iud. nouit. Sed isti opponitur : quare ergo dicit August. tu solus nosti? Respondet hic, solus, & non excludit paucos, sed multitudinẽ. si. distinctio. octaua. si solus. & ibi, Quomodo sedet sola ciuitas, idest cum paucis, sic 15. quæstio. 7. §. solus. infra ead. quæst. 7. §. de his. Nũc quæritur vtrum hoc sit præceptum omnibus? Videtur quòd istud extendatur ad omnes infra ead quæstio. 7. quapropter. 11. quæstio. 3. præcipue. 24. quæst. 3. tam sacerdotes. 45. distinct. sed illud quod H. concedit 1. Sed dura est hæc opinio, & constituit omnes transgressores. Sed est mandatum ad omnes, qui sunt in magistratu positi, siue sint clerici, siue laici, argum. 23. quæst. 4. duo ista 17. quæstio. 4 de presbyterorum. tamen ad alios est consilium, & hoc est verum de peccato iam facto: sed de peccato adhuc faciendo omnibus est præceptum 22. quæstio, quinta, hoc videtur 94 d. diaconi. extra de cog. spi. tua. Et intellige primam partem quando prælatus scit peccatũ per se. Secundam, quando ei ab alio denuncia-

tur. Quicunque ergo habet familiam, tenetur corrigere eam. 23. q. 2. duo ista, & q. 5. non putes. Et quod teitatur præceptiue, quo ad prælatos, quo ad subditos consultiue, est arg. 23. q. 8. c. 1. Item dubitatur, an infames personę admittantur ad denunciationem, & criminosi: Et vr̃ ꝙ sic: quia oẽs ex præcepto ad hoc tenentur. Nam & hęreticus admittitur. 24. q. 1. quisquis. & alienæ personæ viles, vt extra de spon præterea. 2. & vbi agitur ad correctionẽ non requiritur tantus rigor, vt 22. q. 5. hoc videtur. de bona fide, enim agitur : vnde nõ conuenit de apicibus iuris disputare. ff. mã. si fideiuss. §. quædã. Et contra videtur: quia tãtum honestiores personę admittũtur. 35. q. 6. episcop⁹ in synodo. & nõ infames, vt de testibus cog. præterea. nam etiã ad populares actiones nõ admittũtur nisi personę, integri status, ff de popul. act. popularis. Ego credo quẽ libet admitti, dum tamẽ bono zelo denunciet. extra de re iudic. cũ I. & A. sed licet infames admittãtur & irregulares, non tamen criminosi. Cum enim tales non correxerint sua crimina, credẽdum est, ꝙ malo zelo denuncient crimina aliorũ. 3. q. 7. §. porro. Io. similiter est in teste, qui in ciuili causa non admittitur, nisi post pœnitentiam. extra de testi. testimonium. B.

Op arg 26 d. it deinde. ẽm Ray.

corrigis, quod in te peccauit. Nam si solus nosti, quia peccauit in te, & eum vis coram omnib. arguere, non es correptor, sed proditor [a]. Attẽde, quemadmodum vir iustus Ioseph tanto flagitio, quod de vxore fuerat suspicatus [b], tanta benignitate pepercit; antequam sciret, vnde illa cõceperat, quam grauidam senserat, & se ad illam non accessisse nouerat [c]. Restabat itaque certa adulterij suspicio: & tamen, quia ipse solus senserat, ipse solus sciebat, quid de illo ait Euangelium? Ioseph autem, cum esset vir iustus, & nollet eam diuulgare.] Mariti dolor non vindictam quæsiuit: voluit prodesse peccanti, non punire peccantem: [Cum, inquit, nollet eam diuulgare; voluit eam occulte [d] dimittere.] *& inf.* ¶Ergo ipsa corripienda sunt coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus. Ipsa verò corripienda sunt secretius, quæ peccantur secretius. Distribuite tempora, & concordat scriptura [e]. Sic agamus, & sic agendum [f] est, non solum, quando in nos [g] peccatur, sed etiam, quando peccatur ab aliquo, vt ab altero nesciatur, in secreto debemus corripere. *& paulo post.* ¶Nouit enim nescio quem homicidã eps [h], & alius illum nemo nouit. Ego nolo † illum publice corripere, & tu quæris inscribere? Prorsus nec prodo, nec negligo: corripio in secreto; pono ante oculos eius Dei iudicium, terreo cruentam conscientiam, persuadeo pęnitentiam. Hac charitate [i] præditi esse debemus. Vel aliquando homines reprehendunt nos, quòd quasi non corripiamus: aut putant nos scire, quod nescimus; aut putant nos tacere, qđ scimus. Sed forte quod scis, & ego scio: sed non coram te corripio, quia curare volo, nõ accusare. ¶Sunt hoĩes adulteri in domib. suis; in secreto peccantes: aliquando nobis produntur ab vxoribus suis, plerumque zelantibus [k],

Mat. 1.

† *al. volo* orig.

a ¶Sed proditor.] Sed nonne Dominus prodidit crimen Iudæ, cum dixit: Qui intingit manum mecum 2. in paropside supra ead. vnus. & Paulus crimen Iudæorum tribuno, vt 23. quęst. 3. Maximianus? Responde, illi quibus dicebatur, poterant tantum prodesse 22. quæst. 5 hoc videtur. Item contra. ff de iniu. eum qui. Sed illud intelligitur quando quis directe vult aliquem accusare.

Chr̃s nunquid reuelauit crimen Iudæ?

b ¶Suspicatus.] inf. 32. q. 1. dixit Dominus.

c ¶Nouerat.] Vnde conceperat.

d ¶Occulte.] .i. non accedere ad eam: non tm̃ voluit eã a se repellere. 27 q 2. prius quam. Vel occulte .i. sine probatione. quod hodie non licet, 35. q 6. multorum.

2 De hoc legi. & not. de cons. d. 2. cũ oẽs in glo. cum dixit. ibi videas.

e ¶Scriptura.] Euangelica cum Apostolo dicente: Peccantem coram omnibus argue.

f ¶Et sic agendum.] 6. q. 2. si tantum. 11. q. 3. sancti. ext. de off. ord. si sacerdos.

g ¶Quando in nos.] idest, vno, vel altero sciente: sed etiam quando nullus scit; dum tamen præsumptio sit contra eum qui peccat.

h ¶Nouit, &c. episcopus.] De se loquitur Aug.

i ¶Hac charitate.] Scilicet Euangelica. alias charitate, in originali Augustini.

K Zelantib.] Argu. malo zelo denunciantem crimen

fratris audiendum: hoc est verum, si prosequatur suam iniuriam, vt infra q.7 si quis erga.
a ¶Non prodimus.] Ad querelam.
QVANDO VERO. Hæc est quarta pars huius quæstionis, in qua vult probare, quod si notum est alijs, & non iudici tanquam iudici, nihilominus est causa examinanda: & hoc probat per cap. seq. Io. de Fant.
CASVS. Hic ponit Gratianus secundum membrũ suæ distinctionis. s. quãdo crimen est notũ alijs, & non iudici: & in hoc casu seruandus est ordo iuris: & hoc ostẽdit per sequens capitulum.

dis & honestis. & dec. dicit, vbi de simonia agitur, propter immanitatem sceleris admittũtur criminosi, & loquitur ibi in causa inquisitionis: & sic videtur, ꝙ in minoribus criminibus non sint admittendi criminosi, vt extra de sim per tuas. Sed est argum. contra, extra de te iudica.

aliquando maritorum salutem quærentibus. Nos non prodimus [a] palam, sed in secreto arguimus. Vbi cõtigerit malum, ibi moriatur malum. Non tamen vulnus illud negligimus; ante omnia ostendentes homini in tali peccato constituto, sauciamque gerenti conscientiam, illud vulnus esse mortiferum.

4 *Quando verò crimen est notum alijs, & non iudici, nec tunc sine examinatione feriendũ est; quia in crimen sibi occultum iudex sententiam ferre non debet.*

Vnde Euaristus Papa ait epistola secunda †.

¶Sententia non præcipitanter ferenda est. Cap. XX.

DEus omnipotens, vt nos a præcipitatæ sententiæ pro latione compesceret, cum omnia nuda & aperta sint oculis eius; mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare, priusquam manifeste agnosceret, quę dicebantur. Vnde ipse ait: [Descendam [b], & videbo, vtrum clamorẽ, qui venit ad me, opere compleuerint; an non est ita, vt sciam. [c]] Deus omnipotens, cui nihil est absconditum, sed omnia ei manifesta sunt, etiam antequam fiant? non ob aliud hæc; & alia multa (quæ hic prolixitatẽ vitantes non inseruimus) per se inquirere dignatus est; nisi vt nobis exemplum daret, ne præcipites in discutiendis, & iudicãdis negotijs essemus: & ne mala proximorum prius quisquam præsumat [d] credere, quam probare [e]. Cuius exemplo monemur; ne ad proferendam sententiam vnquam præcipites simus, aut temere, indiligenterque indiscussa quæq; quoquo mõ [f] iudicemus, dicente veritatis voce: [Nolite iudicare, vt non iudicemini: in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini, *& reliqua.*] Nam mala audita nullum moueant: nec passim dicta absque certa probatione quisquam vnquam credat: sed ante audita [g] diligenter inquirat [h]; ne præcipitando quidquam aliquis agat. Si enim Dominus omnium, Sodomorum mala, quorum clamor ad cœlum vsque peruenerat, omnia sciens prius nec credere, nec iudicare voluit, quam ipse ea cum fidelibus testibus diligenter inuestigans, quæ audierat, opere veraciter cognosceret; multo magis nos humani †, & peccatores homines, quibus incognita sunt oc-

† Et Gregorius. l. Mor. 19. c. 23. & in conc. Tribur. c. 22. Ansl. l. 3. c. 67. Poly. l. 7. tit. 1. Burc. l. 11. c. 9. Pann. l. 4. c. 116. Iuo p. 5. c. 240. *Gen.* 18. **Heb. 4.**

Matth. 7.

30. q. 5. nullũ. c.

† *al. qui sumus homines, & peccatores, quibus.*

DEus oĩpotens] CASVS. Sodomitæ erant in notorio delicto, quia seipsis abutebantur: Dominus tamen, licet manifesta essent ei facta Sodomorũ, quẽ nihil latet, noluit eos iudicare statim: sed ipse cũ fidelib. testib. diligenter veritatẽ inquisiuit antequã eos iudicaret. Cuius exemplo monemur, ne pręcipites simus in sentẽtia ferenda: quia si Dominus, qui sciebat factũ, veritatem diligẽter inquisiuit: multo fortius homines iudicãtes, qui veritatẽ nesciunt, debent inquirere diligenter omnia, & neminẽ ante probationẽ condemnare, veritate dicente: Nolite iudicare, & no iudicabimini: & Apostolo dicente: Tu quis es qui iudicas, &c.
b ¶Descẽdam.] Angelos mittendo, vt infra sequitur.
c ¶Sciam] Tanquã iudex si habes, sciã, tunc transpone literam sic, vt sciam an non est, ita, idest, an non hoc sit ita, & tunc incipit versus ibi: Deus omnipotens. si habes, sciat: tunc incipies versum. An non est ita vt sciat: & leges interrogatiue vsque ad locum illum: non ob aliud hæc. &c.
d ¶Præsumat.] Præsumendum est enim quemlibet esse bonum, vt 11 q. 3. absit. extra de præsum. dudum.
e ¶Quam probare.] idest, examinare.
f QuoqEo modo.] i. diffinitiue, vel interlocutorie.
g ¶Audita] Sup. d. 81. si quid verò. inf 11. q. 3. in cunctis. & extra de præsum. dudum.
h ¶Inquirat.] Cum istud c. locum habet tantum in cã inquisitionis: vt extra de acc. qualiter 2, videtur ꝙ tantum honesti testes sint ibi admittendi in causa inquisitionis, eo ꝙ dicit, fidelib. & eadem dec. dicit, de proui-

Inquirens quos testes admittere debeat.

iudica. cum I. & A. Satis potest dici, ꝙ si extranei testes inducuntur in causa inquisitionis, requiritur ꝙ nõ sint criminosi, sed in illis qui sunt testes de ipsa ecclesia, sufficit qualescunque sint: dummodo non sint inimici, vel corrupti. Io. Quidquid Io. dicat, ego non credo, ꝙ testes criminosi admittãtur in causa inquisitionis: nisi essent de crimine emendati. extra de testi. testimoniũ. In exceptis tamen criminib. bene admittuntur criminosi, nisi sint conspiratores, vel capitales inimici. extra de simo. per tuas 2 quod intelligunt quidam si ille contra quem fit inquisitio, fuerat malæ famæ, alioquin criminosi non admitterentur, vt innuit illa decr. per tuas. & sup. ead. in primis. ver. de persona Stephani. ibi. quod autem, &c. B.

QVAN-

QVANDO AVTEM. Hæc est quinta pars q. in qua dicitur, ꝙ si notorium est omnibus & iudici, scilicet per euidentiam facti: tūc potest iudex illum punire, & hoc probatur per seq. c. Ioan. de Fant.
CASVS. Hic ponit Grat. tertium membrum suæ distinctionis:

eo. melius enim probatur aliquid per ipsum factum, quàm per testes. ff. de fer. l. 2. in fi. & extra de app. dilecti. & ff. de min. minor. & 27. q. 1. nec aliqua. Sed pone ꝙ reus negat aliquid esse notorium: nunquid sufficiunt duo testes ad probandum aliquid esse notorium? Sic, sicut duo possunt ꝓbare famam, vt ext. de testi. tam literis, & per duos testes ꝓbatur ꝙ septem inter fuerūt 1, C. d bo pos. bonorū & per duos probatur subscriptio trium, vt C. de fi. instru. comparationes. C. de testi. l. testium.
b ¶ Correctionem.] Arg. admonitionem debere præcedere in notorijs, vt infra ea. q. vlt. c. ult. 12. q. 2. indigne Ioan. i.

culta iudicia, Dei; præcauentes hoc & nullum ante veram, iustamque probationem iudicare, aut damnare debemus, manifeste apostolo dicente Paulo: [Tu quis es, qui iudicas seruum alienum? suo enim Domino stat, aut cadit.

Rom. 14.

¶ *Quando autem crimen notum est iudici & alijs, aliquando reus infitiatur factum: veluti si quis negaret interfecisse eum, quem sub oculis iudicis in cōspectu multorum interfecit. Hic quia se reum negat: sine examinatione feriri non potest. Aliquando euidentia operis reū esse testatur; quando opere publico crimen suum confitetur: tunc post secundā, & tertiā correctionē*[b] *sine examinatione dānādus est, vel puniēdus si incorrigibilis extiterit. In hoc itaq; vltimo casu intelligēda est auctoritas illa Ambrosii, & Nicolai: [Manifesta, accusatione nō indigent.] Fornicator enim ille, in quem, sine examinatione, sententia Apostolica processerat, publice coram omnibus nouercam suam pro vxore habebat. Lotharius quoque, de quo Nicolaus scribit, similiter publice vxorem suam dimiserat, & aliam superduxerat.*

Sup. ea. manifesta. & quæ Lotharius.

Vnde idem Nicolaus Papa scribit archiepiscopis, & episcopis per Galliam, Italiā, & Germaniam constitutis.

1 Concor. cū hac glo. Bar. in l. 1. §. si quis neget. ff. quemadmodū. tes a- per. & in l 2. C. de erro. aduo. & Alex. de Imo. in l. bonorū. C. de bo pos. sm tabu.
2 Ad idem su. 81. distin. si qui sunt Arg. contra 24. q. 3 de illicita. qd ꝯ mitto de notorio manēte ꝑ̄ctu Lau.

¶ Sine accusatione manifesta ferienda sunt. Cap. XXI.

Iuo p 8. c 226. Regino omnia hęc refert lib. 2. Chron. nu. 875

SCelus, quod Lotharius rex (si tamen[c] rex veraciter dici possit, qui nullo salubri regimine, corporis appetitus refrenat, sed lubrica eneruatione magis illicitis eius motibus cedit) in duabus[d] feminis, Thietberga scilicet, & Gualdrada commisit, omnibus manifestum est. ¶ Sed & dudum episcopos Thietgandum, & Gunterium in tali facto eum habuisse tutores, atq. fautores pene totus nobis orbis vndiq; ad limina, seu sedem confluens Apostolicā referebat[e]. *& infra.* ¶ Igitur decernente nobiscū sancta synodo in præsentia depositi, & ab officio sacerdotali excommunicati, atque à regimine episcopatus alienati indubitanter existunt.

SCelus,] CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes. In prima parte dicit, quod scelus Lotharii erat omnibus manifestū, quod ipse commisit, Thietbergam vxorem propriam dimittendo, & Gualdradam superinducendo. In secunda parte quæ incipit ibi. [Sed dudum.] Dicitur ꝙ duo episcopi Thietgandus & Gunterius iniquitati eius consenserūt: & quia hoc erat omnibus manifestum, sicut fere totus orbis referebat: ideò à sancta synodo depositi, & ab omni sacerdotali officio vsq; in hodiernum diem excommunicati existunt.
c ¶ Si tamen.] 21. dis. cleros.
d ¶ In duabus.] S. Thietbergam repellēdo: & Gualdradam sociando sibi.
e ¶ Referebat.] Hi episcopi nō fuerūt depositi propter publicam famam, sed quia erant confessi crimē suū, vt 11. q. 3. Vhietgādum sola fama n. non sufficit ad depositionem, vt ext. de coha. cle. tua, nec propter famam dr̄ aliquid manifestū, vt ext. de consan. & affi. sup eo. & in fama reqritur ordo iuris, vt su. ea. Deos. §. qñ autē.

Fama sola non sufficit ad depositionem.

QVAESTIO II.

Vod au-

ctionis: scilicet quādo crimen notum est iudici & aliis, & tunc subdistinguit: quia aut negat aut confitetur. vel notorium est ita ꝙ inficiari non potest: si negat, ordo iuris seruari debet licet iudex & alii multi sciant. Si ipse confitetur, vel factum est ita notorium, ꝙ inficiari non potest: tunc post secundam & tertiam admonitionem: si incorrigibilis erit, poterit condemnari: & in hoc casu intelliguntur c. manifestaque Lotharius, &c. de manifesta seq. §. patet & per te videbis.
a ¶ Iudicis.] Non sedentis pro tribunali si enim pro tribunali sedet, & contingeret te aliquid ibi facere, posset statim punire, ac si probaretur per testes coram

ADDITIO Tamen Ioan. Fabii dicebat hoc esse vbi per publicam famam aliqui condemnantur criminis euidentia suffragante Archidiaco.

Vod autem.] CASVS. Hic intitulatur secunda quæstio, qua quęritur, an expoliatus sit restituendus anteq̄ iudicetur, vel cogatur venire ad causam, & certe ꝙ restituendus sit, multorum auctoritatibus probatur: nisi in modum exceptionis probetur spoliatio.

a ¶ Quod autem.] Hæc est differentia inter quæstionem istam & illam, quæ est inf. 3. q. 1. quia. Hic petitur restitutio in modum exceptionis: ibi in modum actionis.

ANtiquitus.] CASVS. Statuitur in hoc cap. quòd Iudex possessiones & omnia ablata cũ fructibus ante litem perceptis faciet expoliato restitui, q ante spoliationẽ possessor extiterat. Idẽ fere dicitur in illo capitulo: Oẽs leges de hac materia loquentes.

b ¶ Fructus.] Perceptos & percipiẽdos, vt extra de resti. spo. grauis. & restituẽdus est ad omnem causã in qua esset, si nõ fuisset spoliatus. ff. de vi, & vi ar. l. 1. §. non solum.

Exceptio spoliationis dilatoria.

c ¶ Ante litem contestatam. Ideo autem dicitur ante litem cõtestatam, quia exceptio spoliationis est dilatoria, & sic est ante lit. conte. proponẽda: tamen si vult dire cte agere de spoliatione, etiam post lit. cõte. hoc potest facere, vt extra de cau. pos. pastoralis.

d ¶ Restituat.] Tamẽ si in modũ exceptionis probatur spoliatio non ideo fit restitutio, vt extra de ordi. co. cũ dilectus. Dico tamen decre. illã hic nõ habere locum: q a vbi excipitur de spoliatione cõtra illum qui crimen intendit, bene restituit, si spoliationem probat, ꝓ ut intelligo omnia hæc iura. secus vbi vtraque quæstio est ciuilis, vt in illa decre. cum dilectus. In hoc tamen cautus sis, ꝙ si aduersarius tuus conuenit te super re aliqua, si vis dicere te spoliatum esse eadẽ re, vtilius est tibi vt directe petas restitutionem: quia si probas spoliationem directe agendo, duo consequeris; & quod prius audieris; quod restitueris. si prius probes restitutionem, licet aduersarius prius proposuerit actionem suam, vt extra de resti. spo. ex cõquæstione. Sed si de alio agit aduersarius, & tu super alio dicis te spoliatum, vtilius est tibi vt in modum exceptionis proponas spoliationem, si aduersarius te præuenit in quærela. Nam si directe velles agere prius audiretur aduersarius quam tu: secus si excipiendo, vt extra de ordi. cog. cum dilectus.

Conuentus sit cautus circa spoliationem opponendam.

NVllus episcoporum.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod nullus episcopus potest vel debet ab aliquo accusari, nisi prius possessiones, & omnia ablata quacumque fraude, ei fuerint restituta cum fructibus ante accusationem perceptis. & hæc faciant, primates & synodus.

e ¶ Ingenio.] Qui ergo dolo alterius renunciat, iuri suo restituendus est 1, sicut si esset violentiam passus, quia in hoc casu vim & fraudem æquiparat sibi canon. 15. q. 6. c. 1. & infr. cau. prox. q. 1. redintegranda. Io.

ADDITIO. De hoc not. 7. q. 1. suggestum. in gl. vlti. Archid.

1 Cũ dolus dedit causã contractui. L d quo vnde ext. de empt. & ven. c. 3 in fi. & 7. q. 1. c. suggestum, in glo. vlt. Arch.

IN scripturis vestris.] CASVS. Quidam episcopi à proprijs ciuibus fuerunt accusati: aliqui ex suspicione, aliqui ex certa ratione, sed quia rebus suis fuerant expoliati, mandat. Dominus Papa, quod non vocentur, ante restitutionem, ad causam vel synodum: Idem dicitur in capitulis sequentibus, eo addito quod episcopi recte iudicantes tales causas debent in ecclesia tractare

tem [a] expoliatus ante iudicem stare non possit, multis auctoritatibus probatur. Ait enim Ioannes Papa I. ad Zachariam archiepiscopum.

Et Eusebius Papa epist. 2.

¶ Ante litem contestatam possessori cuncta sunt restituenda. Cap. I.

ANtiquitus decretum est, vt omnes possessiones, & omnia sibi sublata, atque fructus [b] cunctos ante litem contestatam [c] perceptos α episcopus, vel primas possessori restituat [d].

Pann. l. 4. c. 47.

α ¶ Perceptos.] *In vetustis exemplaribus, & epistola Ioannis, itemq; Euseb. bij est,* perceptos, vel primas possessori restituat.

Item Nicolaus Papa.

¶ De eodem. Cap. II.

OMnes leges tam ecclesiasticæ, quàm vulgares, & publicæ præcipiunt, vt omnia sibi ablata restituantur ei, qui suis est rebus expoliatus.

33. q. 2. historia §. hæc omnes. In præfatione. Isido. in collectionẽ suam.

Item Stephanus Papa, epistola secunda.

¶ Nullus debet accusari, dum suis rebus fuerit spoliatus. Cap. III.

NVllus episcoporum, dum suis fuerit rebus expoliatus aut à sede propria, qualibet occasione pulsus, debet accusari, aut à quoquam potest ei crimen objici, priusquam integerrime restauretur, & omnia, quæ illi ablata quocunque ingenio [e] fuerant, legibus redintegrẽtur, & ipse propriæ sedi, & pristino statui regulariter reddatur. ita vt omnes possessiones, & cuncta sibi iniuste ablata, atque fructus omnes ante cœptam accusationẽ, primates, & synodus episcopo, de quo agitur, funditus restituan t.

Bur. l. 1. c. 141. & 142. Iuo p. 5. c. 155. & 156 Cõcor. Pan. l. 4 c. 49.

¶ *Caput hoc suæ integritati ex originali est restitutum.*

Item Eusebius fratribus constitutis per Alexandriam, & Aegyptum, epistola secunda.

Et in decretis Ioannis I.

¶ Nec conuocari ad synodum, nec in aliquo debet iudicari spoliatus. Cap. IV.

IN scripturis vestris reperimus, quosdam episcopos vestris in partibus à proprijs ouibus accusatos, aliquos videlicet ex suspicione, & aliquos ex certa ratione: et id-

Ansel. l. 3. c. 44. Iuo p. 5. c. 249. Pann. l. 4. c. 45.

tractare, ut ipsi possint esse testes singulorum: nec debent etiam accusati respondere nisi prius restituantur. a ¶ Nec in aliquo iudicari.] A spoliatore nullum potest obijci crimen spoliato. extra de rest. spol. in litteris, &c. item cum quis. nisi suam prosequatur iniuriam: vel tio, quia inermes non possunt resistere inimicis, vt inf. 3. q. 2. c. 3. & cap. si quis episcopus, & etiam communio hominũ est restituenda, si est in iniuste excõmunicatus vel suspensus. ar. inf. q 5. super causa. in fi. quia verbũ restituendi, plenam & perfectam habet significationem. argum. infra capit. proxi & arg. extra vt lit non contesta. accedens. in fi. ff. de vsur. l. videamus. §. in Fauiana.

Spoliato à spoliatore nullum crimen potest obijci.

Inermes nõ possunt inimicis resistere.

circo quosdam suis esse rebus expoliatos; quosdam vero à propria sede pulsos. Quos sciatis nec ad synodum comprouincialem, nec ad generalem posse vocari, nec in aliquo iudicari [a], antequam cuncta, quæ ei sublata sunt, legibus potestati eorum redintegrentur.

Item Iulius Papa in epistola ad Orientales. c. 35. & 8.

¶ De eodem. C. V.

Burc. l. 1 c. 144. Iuo p 5. c. 257. Pann. l. 4. c. 46.

NVllus potest conuocari, aut iudicari, antequam omnia sibi ablata, & omnia iura [b] ei in integrum restituantur: quia non habet priuilegium, quo possit exui iam nudatus.

¶ *Caput hoc confectum est ex decretis Iulij trigesimoquinto, & octauo verbis tamen mutatis, & alio modo dispositis.*

Cap l. 6. c. 287. Et in capitulis Hadriani, c. 2.

Item Zepherinus Papa ad episcopos Aegypti, epistola 2.

¶ De eodem. C. VI.

Iuo p. 5. ca. 246. Pann. l. 4. c 43.

PRæceptum ergo est in antiquis statutis, episcopos eiectos, atq; suis rebus expoliatos ecclesias [c] proprias recipere, & primo sua omnia eis reddi; & demum, si quis eos iuste accusare voluerit, æquo periculo facere: iudices esse decernentes episcopos recta sapientes, & in ecclesias conuenientes, vbi testes [d] essent singulorum, qui oppressi videbantur: nec prius eos respondere debere, q̃ omnia sua eis, & ecclesijs eorum, legibus integerrime restituantur.

QVÆSTIO III.

In cap. Hadriapsni. c. 24 in epist. 1 Sixti tertij. Cod. Theod. l. 16. tit. 2. c. 41.

QVa autem [c] pœna feriendi sint, qui in accusatione deficiunt, canonum cẽsura definit. Pœnam enim illati criminis cum dispendio existimationis accipient.

Vnde Gaius α Papa.

α ¶ Gaius.] *Sic est in plerisque vetustis, & habetur hoc caput in epistola vnica ipsius, in qua proxime his antecedunt verba capitis.* Siquis episcopus. *infra ead. q. 7. In vulgatis autem hic citabatur* Gelasius.

P Æceptum.] c ¶ Ecclias.] Extra de app. qua fronte. infra. 23. q. 8. cõuenior. extra de immu. eccl. c. 1. & cap. cum ecclesia.

d ¶ Testes.] Arg. ibi causam tractandam vbi testes possunt haberi. 3. q. 9. hortamur & extra de appel. ex parte. & extra de off. iud. ord. significauit. & 33. q. secũda, siue. Ioan.

QVa autẽ] Hæc quæstio diuiditur in quinque partes: in quarũ prima probat tribus auctoritatib. quòd accusator calumniose debet feriri pœna talionis. Secunda ibi, [Aliud.] Tertia ibi, [Sed aliud.] Quarta ibi,] Notandũ est.] Quinta ibi, [Notandum quoque.] Ioann. de Fan.

CASVS. Hic ponit tertia quæstio, qua quæritur, qua pœna sint feriendi, qui in accusatione deficiũt, & certum est pœna talionis, cũ infamia notentur: quod probatur per sequentia c. nisi errore decept⁹: vel temeritate, vel iracũdia accusauerit.

e ¶ Qua aũt.] Accutor in quinq; peccare põt: aut errore decipitur, aut temeritate seu calore iracundiæ ad accusandũ 2. prouocatur, aut calumniatur, aut præuaricatur, aut tergiuersatur: sed in omnibus his casibus, si desistit impetrata abolitione quacunque, non punitur, nec infamis est, vt C. de abol. l. 1. & 2. Item si non impetrauit abolitionem, parcitur ei in duobus primis casibus, vt inf. ead. §. notandum. secus si est vel calumniator, vel præuaricator, vel tergiuersator. Calumniator tenetur ad pœnam talionis, vt inf. eadem, c. 2. & 3. Præuaricator postea neminem potest accusare: & extra ordinem punitur, vt inf. ea. §. notandum. in fine. Tergiuersator 3. punitur in quinque libris auri, vt ff. de præua. l. tertia, in fine. Testis etiam calumniator pœnam talionis sustinet. tertia. quæstio. nona. nih. luminus. 33. quæstio. 5. hæc imago. & C. de

Accusator in quinque peccare potest.

2 Alia tria membra colliguntur inf. ea. gl. vers. se cus.

Calũniator. puaricator. Tergiuersator.

3 Is est tergiuersator, qui terga vertit aduersario: & circa abolitionem desistit. & hic incidit i Tur. & extraordinariè punit. inf. e ad. præuaricatorẽ. versi. si quis autem. ff. ad Turp. l. 1. §. si quis & in Go.

vel nisi sit tale crimen, ad quod quilibet admittatur. ar. 2. q. 1. in primis. Sed ab alio potest accusari de alijs criminibus. sed non de illo pro quo est spoliatus, arg. 5. q. 2. si primates 1. à contrario sensu extra de app. ac hoc &c. proposuit. alioquin delictum eius maneret impunitum, si de nullo crimine posset accusari ab aliquo. 1 Ego non credo q in aliquo spoliator admittatur contra spoliatum, nisi prius facta restitutione, vt extra de ordin. cog. cum dilectus. & vt dicitur in quæstione per totũ, & inf. 3. q. 1. c. 1. 2. & 3. vbi generaliter videtur dici, quòd nullum crimen possit spoliato obijci B.

1 Sumpto ar. à contrario ibi nec inde re, malis, L. & fm L. & Hug.

b NVllus potest.] ¶ Omnia iura.] Etiam incorporalia, vt extra vt lit. pende... à memoria. Est est ra-

C.de testib.l.nullum.& hoc secundũ opi.H.nos tñ dicimus, ꝙ testis nullo modo sustinet, vel se obligat ad pœnam talionis, vt not.33.q.5.hæc imago. Si autem tulerit aliàs falsum testimonium, punitur extra ordinem, 6.q.1. quicunque. De teste posuit Gratian. in themate. sed hic omisit.

CASVS. Dictum est sup. ꝙ calũniose accusantes si in accusatione defecerint, sunt puniendi. Nunc dicit Gratianus, quòd aliud est crimen falsò obiectum, non probare: & aliud si conuitium non probauerit: primum sine abolitione nulli conceditur: hoc omnibus licet.

Si

¶ De ijs, qui non probanda obijciunt. C. I.

SI quis circa huiusmodi personas non probanda detulerit, auctoritate huius sanctionis intelligat se iacturam infamiæ sustinere [a]; vt damno pudoris, & existimationis dispendio discat sibi alienæ verecundiæ impune insidiari saltem de cætero non licere.

Item Damasus Papa ad Stephanum archiepiscopum, epistola 3.

¶ Si accusator in accusatione defecerit, talionem recipiat. C. II.

CAlumniator [b], si in accusatione defecerit; talionem [c] recipiat †. 4.q.4.nullus introducatur.

¶ *Verba ipsa Damasi referuntur inf. 4.q.4. c. nullus introducatur.*

Item ex decreto Hadriani Papæ in capitulis ab ipso collectis, c.52. in medio. Et ex Fabiano. inf.3.q.6.c.1.& ex Sixto inf.ea. q.8.qui crimen.

† Conc.tex. in l.1. ff. ad Turp. in l.q. crimẽ. & ibi Cy.C.de decus. nõ poss.

¶ De eodem. C. III.

QVi non probauerit, quod obiecit; pœnam, quam intulerit, ipse patiatur;

Item α.

α ¶ Item.] *Sic est in plerisque vetustis codicibus. In vulgatis autẽ legebatur,* Item Damasus Papa. *Extat autem caput hoc in capitulis Hadriani, c.62. & in concilio Eliberitano, c.75. Iuo citat ex Carthaginensi. Et in tomis conciliorum adiungitur Carthaginesi tertio.*

¶ De his, qui falsis criminibus aliquem impetunt. C. IIII.

SI quis episcopum [d], aut presbyterum, aut diaconum falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit; nec in fine α dandam ei communionem [e] censemus. Ansl.3. c.92. Iuo p.6.c.240. Burc l.2. c.195.

α ¶ Nec in fine.] *Sic legitur in concilio Eliberitano non in hoc tantum canone, sed etiam in alijs: quam ob causam, atque etiam ob glossam nihil est mutatum. Apud Hadrianum tamen est*, nisi in fine dandum ei non esse communionem. *Apud Iuonem*, non nisi in fine dandum ei esse communionem.

2 *Aliud est accusationem non implere, & aliud est, conuicium non probare. Illud enim nulli sine abolitione; hoc omnibus licet.*

Vnde Fabianus Papa ad Hilarium episcopum, epist.3. Cod. Theod.li. 9.tit.1.l.1.in interpretatione & in ca.l.7. ca. 364. & in epist. Sixti tertij, c.3. & in c. Hadriani.c.51.

¶ Conuicium non est pro accusatione habendum. C. V.

SI quis iratus [f] crimen aliquod cuilibet temere obiecerit, conuicium non est pro accusatione [g] habendũ: sed

Ira duos hẽt effectus. 2 Cũ probare nõ possit, vel noluit, vt 5.q.1.c.1. & 2.in fi. & sic etiam intellexit H.in c. inf.alle.si qs sacerdotum, quod dic. vt not.1 ... fi. Archid.

SI quis.] CASVS. Si quis aliquem accusauerit, & crimẽ illatum non poterit probare, infamis efficitur: & de cætero ad accusandum non ad admittitur, cum contra eum de calũnia præsumatur.

a ¶ Sustinere.] Non tamen ipso iure, sed per sententiam, vt ff. ex qui cau.irrog.isa. Athletas. §. calũniator. & inf. ead. §. notandum.

CAlumniator.] CASVS. Calumniator si ĩ accusatione defecerit, pœna talionis, idest, pęna simili punietur. Idem dicitur in sequenti capit. si quis episcopum.

Calũniator non semper punitur talione.

b ¶ Calumniator.] Fallit in sex casibus vt 33.q.5.hæc imago. & inf.5.q. 6.ca.3. tamen satis punitur qui amittit sacerdotium quod recepturus erat.3.q.4.Guilisarius. Item fallit extra de acc.super his. & in crimibus. ff.ad Turp.l.1. & in l.priuatis. & forte in denunciatione, extra de calum. cum dilectus, sed in inquisitione non est pœna ordinaria statuta: & ideo in arbitrio iudicis relinquitur. ext. de off.iud.delegat.de causis.

c ¶ Talionem.] i. aliam pœnam similẽ, vt inf.ead.c.proxi.ff. de iur.deli.l.1. extra de transa.c.fi. Dic ꝙ pœna quæ à lege statuitur, retractari non potest: quæ ab homine bene potest. ff.de vero.sign.l.pen.

Ansl.3.c.89. Iuo p.6.cap. 324. Pã.l.4. c.74.

SI quis episcopum.] CASVS. Si quis episcopum vel alium clericum falsis criminibus accusauerit: si defecerit, etiam in fine non erit ei communio danda.

d ¶ Si quis episcopum.] ff.de re mili.l.omne.§ 1. extra de sent.excom à nobis.

e ¶ Communionem.] Nisi resipiscat, vt sup.d.50. pœnitentes.con ... & 3.q.10. eos 27.q ... virgines.

ALIVD. Hæc est secũda pars huius q. in qua dicitur, ꝙ si aliquis irato animo uerba contumeliosa dixerit, non est habendum pro accusatione, & hoc probat per c.seq. eius Io.de Faut.

SI quis iratus.] CASVS. Huius c. talis est. Si aliquis calore iracundiæ alicui conuitium intulerit, hoc non est habendum pro accusatione. Si autem quod iratus obiecerit, voluerit probare hoc faciat per scripturam, se ad pœnam talionis obligando. Si autem quod per iracundiam dixerit, noluerit probare, reus obiecti criminis non habebitur.

f ¶ Si quis iratus.] Ita rescindit contractum, ff de pub. licitatio. in princip. & minuit delictum, vt C.de aduker. Gracchus.

g ¶ Pro accusatione.] Sed pro iniuria 2.ff.de iniur. item apud

apud.§.1.per totum.inf.11.q.1.si quis sacerdotum, contra.vbi.deponitur & curiæ traditur, qui dicit episcopo conuicium.Sed ibi loquitur de eo qui ex deliberatione,& sæpe loquitur conuicia.
a ¶ Tractandi.] Id est,deliberandi. Et per hoc est ar.q ibi non erratur,vbi deliberatione aliquid fit. Item ex hoc arg.est,quod etiam accusatori dandæ sunt induciæ argu.contra 3.quæst.3.§.spatium 1.

b ¶ Iratus.] quod probauit.C.de iniur.si non conuicij animo.si.extra de præsum.cap.1.
c ¶ Iterare.] Hoc ideo dicit, quia si iterauerit conuicium non videtur ex iracundia, sed ex deliberatione dixisse.sic.C.ad Vellei.si mulier 2.in fi.

permisso tractandi [a] spatio id, quod iratus [b] dixit, per scripturam se probaturum esse fateatur,vt si fortasse resipiscens,quæ pre iracundia dixit,iterare [c],aut scribere noluerit;non vt reus criminis teneatur.

3 Sed aliud est crimen illatum non posse probare α; aliud aliqua promissione accusationem deserere.Huic enim, qui promissione β deceptus accusationem deserit,venia datur: illi vero,qui crimen illatum probare non valuerit, infamia irrogatur.

Vnde beatus Gregorius scribit Ioanni episcopo Corinthiorum,libro quarto,epist.50.seu c.94.

α ¶ Probare.] *In plerisque exemplaribus sequitur*, quia falsum est aliud,&c. *Sed in emendatoribus ea verba vel non habentur, vel alia manu sunt addita.*

β ¶ Promissione.] *Non est simpliciter dicendum illis qui pro aliqua promissione deserunt accusationem,semper veniam dari, Nam in Paulo de quo in subiecto capite loquitur B. Gregorius alie aderant causæ,quæ in ipsa epistola exponuntur his verbis:* Tamen quia plus esse conuenit nos misericordes, quàm districtos; hanc ei culpam ignoscimus,atque eum in ordine,locoq; suo recipiendum esse cēsemus. Nam ei à tempore prolatæ sententiæ afflictionem,quam pertulit,credimus ad vindictam huius posse culpæ sufficere.*& inferius in eadem epistola refert aliqua à prædicto Paulo in vtilitatem ecclesiæ facta quæ etiam mouere B. Gregorium potuerunt,vt erga eum esset clementior: Erāt autem in ipso capite multa B.Gregorij verba omissa,quorum nonnulla visa sunt addenda.*

¶ De eo,qui promissione illectus accusationem deserit. C VI.

Poly.l.1.tit.6. Ansl.l.3.ca.113.

PAulum itaque diaconum,quamuis culpa sua vehemēter confundat,quòd deceptus promissione [d], ab accusatione nuper depositi quondam episcopi sui destiterit; tamen hanc ei culpam [e] ignoscimus.Omnis γ igitur, qui crimen obijcit, scribat se probaturum. Re vera ibi semper causa agitur †, vbi crimen admittitur:& qui non probauerit,quod obiecit,pœnam,quam intulerit, ipse patiatur.

† al.agatur.

γ ¶ Omnis.] *Hinc vsque ad finem in vetustioribus, ac melioribus Gratiani codicibus non leguntur:nec sunt Gregorij,sed Fabiani,& Hadriani Pontificum:quæ infra q.8.cap.qui crimen.& 3.q.6.c.1. citantur ex Fabiano,& c.fin.ex capitulis Hadriani.*

Idem Gregorius eadem epistola.

¶ De ijs,qui accusationem deserunt,vt ecclesiasticos ordines accipiant. VII.

Ansel.l.8.c.36.

EVphemium,atque Thomam,qui pro deserēda [f] accu

SED ALIVD EST. Hæc est tertia pars quæstionis in qua dicit, quod si aliquis est deceptus promissione testium, parcit ei: si autem pecunia defecerit, non parcitur illi: & hoc probat duabus auctoritatibus.Io.de Fan.
CASVS. Adhuc distinguit Gratianus, dicit quod aliud est nō probare crimen, quia falsum est illatum crimen: quo casu nō parcitur: aliud promissione aliqua deserere accusationē in quo casu venia datur:quia deceptus fuit promissione pecuniæ: vel quia testes ei promiserunt se veritatem de crimine commisso dicturos.

PAulum.] CASVS. Paulus episcopū suum accusabat:promissione eius deceptus destitit ab accusatione. Dicit Papa, q licet valde deberet puniri,tamen ei pœnam remittimus.
d ¶ Promissione.] Nō promissione pecuniæ talis enim nō posset petere abolitionem 3.nam solus ille petit,qui errore vel temeritate, vel calore iracundiæ ad accusā dum venit: vel qui suam iniuriam prosequitur: vel qui suos consanguineos accusauerit.C.de abol.l.2. ideo dic promissione,scilicet testium,q ei promisseras ferre testimonium contra illū,sed tunc sequens c.non facit ad propositum magistri.
e ¶ Culpam.] Sed nō infamiam vt in f.ea. indulgentia.

EVphemiū.] CASVS.Isti duo,episcopum suum accusabant: sed ab eodem ad sacros ordines promoti fuerunt, vt ab accusatione desisterent:quare dominus Papa eos deposuit ab omni officio priuando.
f ¶ Pro deserenda.] Qui ex pacto desistit, fortius incidit

§. ei autem Sed non ob. quia loquitur hic de inducijs deliberatorijs in de præparatorijs. Arch.
2 Adde hic Alexand.de Imo.in l.1. C.de. erro. cal.
3 Quæ sic tripliciter, vt not. su. e. q.1. phibentur.Arch.

Accusatori an dandæ sint induciæ.
1 adde &

satione episcopi sui α sacros ordines acceperunt, eisdem sacris priuatos ordinibus esse, atque ita, sicut sunt depositi, volumus permanere.

α ¶ Episcopi sui.] *Hæc verba in eo epistolæ loco non sunt: sed ex ijs, quæ antecedunt, innuitur, eum à quo Euphemius, & Thomas ideo ordinati fuerũt, vt ab ipsius accusatione desisterent, fuisse proprium illorum episcopum.*

Hinc colligitur clericorum infamiam [a] *per Romanum Pontificem aboleri posse contra illud Gelasii: [Quamquã animas per pœnitẽtiam saluare possimus, infamiam tamẽ abolere nõ possumus.] Contra illud Stephani, qui cum causas enumerasset, ex qbus infamia irrogatur: [Hos omnes*, *inquit, sub nota perpetuę infamiæ ad pœnitentiam suscipimus.] Vel nõ fiunt infames lege canonũ omnes, quos leges sæculi infames pronũciant, cum Paulus diaconus, qui nõ impetrata abolitione ab accusatione destiterat, hac auctoritate dignitatem officij sui recuperauit, quem senatusc õsultum Turpilianum infamem* [b] *pronunciat. Quod etiam de ea fateri cogimur, quæ intra tempus luctus nubit: cum matrimonia hodie regãtur iure poli, non iure fori; & iure poli mortuo viro mulier soluta est à lege viri: nubat, cui vult. Sed idem Stephanus econtra scribit dicens: [Infames dicimus; quoscunque leges sæculi infames pronunciant.] Sed illud* [c] *Gelasii, & Stephani: [Quanquam animas, &c.] & : [Sub nota perpetuæ infamiæ, &c.] de illis intelligitur quibus per iudicem ciuilem infamia irrogatur: quorum* [d] *sicut examinatio & castigatio, ita & in integrum restitutio nõ nisi ad ciuilem* [e] *iudicem spectat. De ea vero quæ intra tẽpus luctus nubit, nõ est cõtrariũ ei, quod Stephanus ait: [Infames dicimus, &c.] Cum enim leges sæculi præcipue in matrimonio sacros canones sequi* [f] *non dedignentur; nõ videntur pronunciare infamem, quæ apostolica, & canonica auctoritate non illicitè nubit.*

Iuo par 9. c. 23. omnia hęc ex Calixto, i cuius secunda epistola habentur.

In. proximè antecedenti cap.

l. 1. ff. de senatuscon. Turpil.

1. Cor. 7.

6. q. 1. infames, & in capit. Hadriani, c. 2.

4 ¶ *Notandum est quoque, quòd aliud est, cum aliquem pœnituerit criminaliter accusasse, & inscriptionem fe-*

dit in Turpilianum, quàm alter: quia etiam fœmina in hoc casu incidit, quæ aliàs non incideret, vt C. ad Turpilia. si fœmina. ff. ad Turpilia. mulier.

HINC COLLIGITVR. CASVS. Huius §. sic ponitur, Dictum est supra in illo c. Paulum, quòd Dominus Papa culpam remisit: & sic per consequẽs videtur quòd infamiã possit remittere. Sed cõtradicit Gelasius: qui dicit, quod quanquã animas saluare per pœnitentiam possumus: infamiam tamen abolere nõ possumus. Similiter Stephanus contradicit: qui dicit: Hos enim sub nota infamię perpetuæ ad pœnitentiã suscepimus. soluit statim, vbi dicit, vel nõ fiunt & dicit quod non omnes sunt infames secundũ canone quis sæculi leges infames dicunt, & ita Paulus non fuit infamis secundum canones, licet secus sit secundũ leges. Et hoc probatur exemplo mulieris, quæ nubit intra tempus luctus: quæ nõ est infamis de iure canonum, licet sit secus secundum leges. Sed opponit Gratianns huic solutioni. nam dicit Stephanus: Omnes infamęs dicimus quos sęculi leges infames pronunciat: & ita Paulus & mulier, quæ nubit intra tempus, &c. erunt infames secundum canones. sed soluit decendo, quòd illud Gelasij & Stephani, quãquã animas saluare &c. & hoc, sub nota ĩfamię perpetuę, &c. intelligitur de ijs, quibus infamia irrogata per ciuilem iudicem; quæ aboleri non potest nisi per ciuilem iudicem. Nec est contrariũ quod dicitur de muliere. quæ nubit intra tẽpus luctus, ei qđ dicit Stephanus, infames dicimus, &c. quia in matrimonio leges sacros canones imitantur: & ipsa mulier non est infamis. nec Paulus: cum ei nondum sit infamia per ciuilem iudicem irrogata.

a ¶ Infamiam.] Non facti i. sed iuris. Sed videtur quod potest, vt inf 6. q. 1. illi qui, contra extra de simo. ex diligẽti. inf. 15. q. 6. auctoritatem su. 1. qõ. 1. ventum. contra. vel supple non possumus nisi post pęnitentiam, vt inf. prox. cap. q 4. consanguineorum vel non possumus per pœnitentiam, sed per in integrum restitutionem. Vnde bene cõcedo, quod episcopus possit tollere infamiam in omni crimine in quo potest dispensare. nam & senatus tullit infamiam, vt ff. de postu. l. prima §. de qua. & ecclesia comparatur senatui, vt infra 16. quæstio. prima, ecclesia.

1 Concor. l. in bello. §. factæ. ff. de capt. & l 1. C. de sẽten: pas. l. 1. §. de qua. ff. de postu. Infamiã tollit, episcopus.

b ¶ Infamem.] Id est, infamandum per sententiã, non ipso iure, vt ff. ex quibus cau. irreg. inf. l. Atlethas. licet M. hic notauerit. [Hic fateor planè te mẽtiri Gratianè.] qui enim circa abolitionem desistit, non infamatur, sed punitur 2. in quinque lib. auri, vt ff. de præua. l. 3. §. vlt. sed tantum per sententiam infamatur, vt C. ad Turp. l. 2.

2 De hoc se. & no. inf. e. pũaricatione ver. si qs aũt. & inf. e. si quem dic vt ibi. Arch.

d ¶ Sed illud.] Suæ solutione obijcit quod est sexta q. 1. infames.

d ¶ Quorum.] Extra qui filij sint legi. per venerabilem. contra.

e ¶ Non nisi ad ciuilem.] Nisi velis dicere, quod Reges iurisdictionem habeant à Papa.

f ¶ Seqni.] In authentica, vt cler. apud proprios episc. §. penult. colla. 6.

NOTANDVM. Hæc est 4. pars huius qõ. in qua dr quod si pœnituerit aliquem accusasse, ante litis contestationẽ potest desistere, & probat per quandam legem Lombardam. Io. de. Fant.

CASVS. Soluit quod dictum est, & alio modo, vt locum habeat lex Lõbarda, quæ sequitur, vt dicit Gratianus. quod est aliud cum quis pœnitet aliquem innocentem criminaliter

minaliter accusasse, & ab eo absoluitur. aliud est cum pecuniam accepit à nocente, vt ab accusatione desistat. Et ad hoc inducit legem sequentem.
a ¶ Si ab innocente.] Et voluntate iudicis, vt C. de abol.l.1.& vlt.

3.& hanc pœnā nemo præstat, nisi quis desistit a publico crimine.ff.ad Turpil.si quis. §. si Stellionatus 2. sed q desistit ab accusatione priuati criminis, infamis est, & extra ordinē arbitrio iudicis punitur, vt ff ad Turp. & in priuatis.& C.eo.l.2.Sed si accusator absens est. & citatus noluerit procedere in accusatione, tum grauius punitur quam pœna 5.lib auri, vt ff.de pę. absentem.§ 2.Io.

2 Adde vsq; ad quod tps desistere licet ab accu. sine pœ. no. Bart.in l. q̄situm. ff. ad Turpil.

Si ... *cisse, si ab innocente [a] fuerit absolutus: aliud, si pecuniam à nocente acceperit, vt a probatione eius, quod obiecerat, desistat.*

Cod.Theod. li. 9.tit. 37. c. 1.in interpretatiōe.

Vnde in libro capitularium, c.175. legitur.

¶ De eo, quem pœnitet criminaliter accusasse. C. VIII.

Iuo p.16.c.251.

SI quem pœnituerit [b] accusasse criminaliter, & inscriptionem [c] fecisse de eo, quod probare non potuerit; si ei cum accusato innocente conuenerit [d], inuicem se absoluant. Si vero iudex eum, qui accusatus est, criminosum esse cognouerit, & inter reum & accusatorem per obreptionem α conuenerit de colludio; pœuam accipiat legibus [e] constitutam.

α ¶ Per obreptionem.] *Apud Iuonem legitur*, factum per corruptionem consensum, de colludio pœnam excipiat legib. constitutam. *Sed in interpretatione legis primæ, quæ est in Codice Theodosiano, hoc modo*, Per corruptionem de absolutione reatus conuenerit, is, qui reus probatur, remoto conludio pęnam excipiat legibus constitutam.

Tit.16.ad senatuscon. Turpillianum.

5 Notandum quoque est, quòd sicut digest. libro 48. titulo de abolitionibus criminum leg. prima, legitur. ¶ *Accusatorū temeritas tribus modis detegitur, & tribus pęnis subijcitur. Aut enim calumniantur, aut præuaricantur, aut tergiuersantur. Calumniari [f] est falsa crimina intendere: præuaricari vera crimina [g] abscondere: tergiuersari in vniuersum ab accusatione desistere. Calumniatoribus α pœna legitimè † irrogatur. Sed non vtique, qui non probat quod intendit, protinus calumniari videtur. Nam eius rei inquisitio arbitrio cognoscentis committitur: qui reo absoluto [h], de accusatoris incipit consilio quærere, qua mente [i] ductus ad accusationem processerit: & si quidem iustum eius errorem reperit, absoluit eum: si vero in euidenti calumnia eum deprehendit, legitimam pœnam ei irrogat. Quorum alterutrum ipsis verbis pronunciationis manifestatur. Nam si quidem ita pronunciauerit; non probasti, pepercit ei: sin autē pronunciauerit; calumniatus*

† *al. lege Rhemia. al. Memmia.*

NOTANDVM. Hæc est 5. pars quæstionis. in qua facit differentiā inter calūniatorem, & tergiuersatoem, & præuaricatorem. Io.de Fant.

CASVS. Supra in primo, secundo & tertio c. huius quæstionis fecit mētionē de calumniatoribus, & in illo c. Paulū. de tergiuersatore, & nō hic dicit, quid sit calumniator, quid præuaricator, & quid tergiuersator, & qua pęna puniantur.

ACCVSATORVM. CASVS. Accusator tripliciter delinquit. Aut enim calumniat id est falsa crimina intēdit. Aut præuaricat id est, vera crimina abscondit. Aut tergiuersat, id est, in totum ab accusatione desistit sine iudicis auctoritate. Sed q nō probat, nō statim calumniari vr, immo iudex inquirere debet, qua mente, & qua intentione ad accusationem prosilijt; & si in eo iustū errorē deprehēderit, absoluet eum. si eū in calūnia deprehēderit, cōdemnabit. sed si ita pronunciauerit, calūniatus es, condemnabit eū. & si pœnā nō dixit, quę legis auctoritate imponit, & non arbitrio iudicantis. Si autem ita pronunciauit, non probasti, vel eum temere accusasti, pepercit ei. temeritas enim, &c.

SI quem pœnituerit.] CASVS. Si quem pœnituerit innocentem criminaliter accusasse, & cum eo conuenerit, ad inuicem se absoluant. Si autem nocentem accusabat, & per obreptionē, id est, deceptionē accepta pecunia ab accusatione desistit, statuta pœna punietur.
b ¶ Pœnituerit.] Dum tamen non accusauerit 3. fallaciter, vt C.de abo.l.fallaciter.
c ¶ Et inscriptionem.] Nam ante inscriptionem potest desistere. ff.ad Turpil. quæsitum. & extra de acc. licet. in fine.
d ¶ Conuenerit.] Immo etiam eo inuito 30. dies potest: nisi reus iam sit passus aliquam iniuriā, vt C. de abol.l. fallaciter.
e ¶ Legibus.] Pœna 40. solidorum, vt est in Lombardia. nam secundum legem Lombardam qui desistit ab accusatione criminis, cōdemnatur in 40. solidis: sed secundum legem Romanam qui desistit ab accusatione publici criminis, punitur in 5. lib. auri. ff. de præuar. l. ...

3 Immo credebat se probaturum: nā si calūniosè accusaretur, non posset impetrare abolitionē, vt C.&c. vt sequitur secundum L. Accusationem deserens qualiter punitur.

f ¶ Calumniari.] Immo sic videtur q calumnietur, vt su.ea.q.proxi. qui nō probauerit. Sed intellige in his 3. quos excusat necessitas, pietatis officium, & criminis enormitas, & iustus dolor. C.de adul.quāuis. C.q accu. non possunt.l.2.& C.de fal.mone.l.1.& C. de calum.l.2.
g ¶ Crimina.] Id est, probationes.
h ¶ Absoluto.] Id est, absoluendo 4. ne sit contra C. de calum.l.1. Vel dic absoluto quo ad animū, vt ff. de ver. sign. fugitiuus. Vel dic quod si iudex ex officio suo vult punire calumniantem, hoc faciat ante sententiam absolutionis: vt C. de calum.l.1 sed aliquo accusante ipsum de calumnia quandocunque potest vel idem iudex vel alius, C.de aduo.diuer.iudi.l.1.& ff.ad Turpill. l.1.in princi.
i ¶ Qua mente.] Id est, quo aīo venit ad accusandum.

5 Scilicet q non ptinus vīr calumniari. P.

4 Adde qualiter ppriè capiat hæc dictio absolutus & absoluo, in l. ī cōtraria. ff. de vsu. & in l.1.ff ad Turpil.

a ¶ Leg s.]

es, cōdemnauit eum: & quamuis nihil de pena ſubiecerit tamen legis[a] poteſtas aduerſus eum exercebitur. Nā vt Papinianus reſpōdit, facti quidem queſtio in arbitrio[b] eſt indicantis: penę vero perſecutio nō eius voluntati[c] māda tur, ſed legis auctoritati reſeruatur. Si autē interloquēdo dixerit, Titius temere accuſaſſe videtur, non calūniatorē pronunciauit. Temeritas enim facilitatis veniā cōtinet: & inconſultus[d] calor calumniæ vitio caret; & ob hoc nullā pœnam huic irrogari oportet.] Vlpianus libro 47. tit. de p̄uaricatoribus, l. prima. [¶ Præuaricator, eſt quaſi varicator, qui diuerſam partē adiuuat prodita cauſa ſua. Quod nomen Labeo à varia certatione tractum ait. Nā qui p̄uaricatur, ex vtraq; parte conſtitit †, quinimmo[e], ex altera. Is autē p̄uaricator ꝓpriè dicitur, qui publico iudicio accuſauerit. Cæterū aduocatus nō propriè præuaricator dicitur. Quid igitur de eo fiet? ſiue priuato iudicio, ſiue publico præuaricatus eſt, hoc eſt prodiderit[f] cauſam, hic extra ordinē ſolet puniri. ¶ Sciendū[g] eſt, quod hodie ijs qui p̄uaricati ſunt, pena iniungitur extraordinaria. [& infra. ¶ Accuſator[h] de p̄uaricatione cōuictus, poſtea ex lege non accuſat. ¶ In omnibus[i] cauſis (p̄terquā in ſanguine) qui delatorē[k] corrūpit, pro victo habetur.] & infra lib. 48. tit de abolitionibus crimінū. [¶ Prēuaricatorē eſſe eū oſtēdimus q cōcludit cū reo, & trāslatitiè munere accuſādi defungitur, eo ꝙ ꝓprias qdē probationes diſſimularet, falſas vero rei executiones admitteret. ¶ Si quis aūt ab accuſatione citra abolitionē deſtiterit, punitur. Abolitio priuatim[l] à p̄-

Iudex pœnam arctare & ampliare poteſt.

Tit. 15.

† al. conſiſtit.

l. 2. Sciendum

l. 5. Accuſator

l. fin. eod. tit.

d. l. 1. ad ſenatus conſ. Turpil. §. præuaricatorē.

a ¶ Legis.] Fortè ſecundum diſt. quæ eſt. ff. de pœn. ab ſentem. in fi.

b ¶ Arbitrio.] Id eſt, inquiſitione.

c ¶ Voluntati.] Vt infra 5. q. 7. iudicet C. de pœ. ſi operis. C. ad leg. Iul. de pu. ſeruos. in fi. & ff. ad Turp. l. 1. in princ. Sed contra C. ꝓ infra. & ſi ſeuerior. 45. diſtinc. omnis qui contra. & infra 23 q. 5. c. 1. contra. de pœ. diſtinct. 1. § pęnæ. In omnibus iſtis contrarijs dicitur, quòd iudex poteſt moderari pęnam. Quidam dicunt iſtud loqui de ordinarijs penis, illud de extraordinarijs. Sed hoc nihil ē, qa in illo c. circūcelliones. 23. q. 5. c. 1. loquitur de ordinario crimine. ſ. homicidio. Sed dic ꝙ ex cauſa & perſona & ętate & ratione ſcandali, poteſt iudex arctare vel ampliare pęnam. Ex cauſa, vt 50. diſt. vt conſtitueretur & ff. de pœ. aut facta. §. vlt. Ex perſona, 23. q. 1. qui contra, & ff. de pœ. capitalium. §. vlt. vbi dicitur maiores puniri minori ſupplicio, & ſeuerius ſeruos quàm liberos famoſos quàm integri ſtatus. Ætate, 86. diſtinctio. tanta nequitia. Ratione ſcandali, vt ſupra quæſtio. 1. in primis. Vel dic, non poteſt ſine cauſæ cognitione, ſed cum cauſæ cognitione poteſt. Vel dic, non poteſt poſt ſententiam, ſed ante poteſt, vel in ſententia. C. de pœ. l. pœnam. vbi dicitur ſua dicta præſidi reuocare non licet. ff. de re iud. cum quęrebatur.

d ¶ Et inconſultus.] Arg. non eſſe imputandum quod fit cum impetu mentis, vt ſupra eo. ſi quis iratus. C. ſi ſi quis Imperatori maled. l. vna contra, infra 17. q. 4. ſunt quis opes. & extra de cle. male. innotuit.

PRÆVARICATOR. CASVS. Præuaricator dicitur ille, qui ſimulat diligere vnam partem & iuuare, & alteram iuuat, & dr̄ propriè præuaricator in[1] publico iudicio. Aduocatus non propriè dr̄ præuaricator, vnde ſi præuaricatus in publico iudicio vel priuato, extra ordinem punietur. omnis autem præuaricator extra ordinem punitur, & de cætero non accuſat, ſed qui accuſatorem ſuum corrumpit (niſi in cauſa ſanguinis hr̄ pro conuicto. Ponit etiam aliam acceptionem huius nominis, prēuaricator & hoc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [ſi quis autem.] dr̄ ꝙ nullus debet ceſſare ab accuſatione ſine abolitione, alioquin punitur. Dſcitur etiam qualiter debeat abolitio impetrari, & quòd de ſingulis criminibus debet impetrari iudice pro tribunali ſedente.

1 Ibi exponitur temeritate, i. ptinacia. ſm oēs aliàs obtinet qđ hic dr̄. De hoc dr̄ extra de cōuer. coniu. dudum. Archi.

e ¶ Quinimo.] Correctiuè ponitur. ſic ff. de hær. inſt. ſi ita fuerit ſcriptum aliàs pro vel, ponitur. C. de ſacroſanct. eccle. iubemus. §. œconomus. non propriè, ſed abuſiuè.

Quinimo dupliciter ponitur.

f ¶ Prodiderit cauſam.] Vel qui reuelant ſecreta cauſę aduerſario, vt ff. de re mili. omne. §. exploratores.

g ¶ Sciendum.] Lex ſecunda.

h ¶ Accuſator.] Hæc eſt lex quinta.

i ¶ In omnibus.] Scias ꝙ in omni crimine capitali qđ irrogat pœnam ſanguinis, licet tranſigi, præterquam in crimine adulterij. Sed in alijs capitalibus, quæ non irrogant pœnam ſanguinis, non licet trāſigi, niſi in crimine falſi, vt C. de tranſac. l. tranſigere. ſed in priuatis criminibus non inuenio prohibitum quin poſſit tranſigi. Sed vr̄ ꝙ ſm canones nō poſſit tranſigi ſuper aliquo crimine, quia ſm canones nullū crimen irrogat pœnā ſanguinis. 23. q. 8. his à quibus. & ita ſuper publico crimine non licet tranſigi. itē nec ſuper priuato, quia ſm canones omne crimē publicum eſt 2. in cā ciuili licet qñq; ab accuſatione deſiſtere, etiā ſine iudicis auctoritate, ſiue pecunia accepta, ſiue gratis, niſi ſit actio famoſa, vbi requiritur iudicis auctoritas. ff. de ijs qui no. infa. furti §. pactus. & §. q iuſſu. in cauſa criminali ante inſcriptionem ſp poteſt recedere, dum tñ gratis fiat ff. ad Turp mulier. & l. quęſitum. & extra de accu. licet. ſed poſtea nō licet niſi iudicis auctoritate, & rei cōſenſu, ſi reus fuerit aliqua tormēta paſſus. ſed ſi nō fuerit aliqd paſſus, tūc vſq; ad triginta dies pōt accuſator, eo inuito, deſerere accuſationē. C. de aboli. l. 12. & vlt. ſm canones fortè nō licet recedere ab [3] accuſatione ꝓ pecunia, nec tranſigi: qa oē crimen vr̄ ſm canones eſſe publicū vt hic, & extra de collu. dete. c. 1. & 2 atq. tñ eſt ꝙ poſſit auctoritate iudicis. 5. q. 2. ſi primates. & ext. de of. arch. ea quę. in parte deciſa. contra. ſu. 90. diſt. deſſidentes. ar. contra. 2 q. 7 qua pp 4. extra de ſimo. nemo. Sed in cauſa ſpirituali nullo modo licet pecunia accepta deſiſtere qa in ea nō licet trāſigi ꝓ pecunia. ext. de rer pmu. c. ſi.

2 Tranſigi licet in aliquibus criminibus.

3 Vt colligitē ex canone 6. q. 1. infames. vt ibi not. & ī ſeq.

4 Dic ꝙ prima pars vera eſt, & hoc c. qua pp. intelligitur. in cā denunciationis, vbi delinquens pęnitere nō vult. nō ob. ext. de collu. c. 2. qa locū hẽ. poſtquā de crimine conſtat, qđ vndecunq; claruerit, eſt puniēdū 24. q. 3. ecce ſm Tan.

K ¶ Delatorem.] Id eſt, accuſatorem. punitur enim talis in 5. li. auri. ff. ad Turpil. l. & in priuatis. ff. de præua. l. 3. ff. ad Turpil. l. 1. §. abolitio.

l ¶ Priuatim.] Id eſt, priuata.

8 ¶ Deman-

a ¶Demandare.] ff. de reg. iur. omnia quæ.
b ¶Singulorum.] Sic extra de senten. excomm. officij. & ff. de app. cum in vna. ff. de ope. no. nun. de pupillo. §. si pluribus.
c ¶Animum.] Præsumitur deposuisse, quia tempore statuto

nubit intra tempus luctus, nō notetur aliqua infamia: in hoc leges non dedignātur sacros canones imitari, vt extra de secun. nup. cap. peti. & si. nec canon aliquam pœnam imponit sic nubenti. Ioan. & sic non punietur aliqua pęna ex eo ꝙ nubit intra tempus luctus.

Mulier nubens intra tēpus luctus non infamatur.

†al. præside

sidibus† postulari, ac impetrari solet: pro tribunali, non de plano: nec præses hanc cognitionem alteri demandare[a] potest. Si plura crimina idem eidem intulerit, singulorum[b] abolitionum debet petere. alioqui, prout quid admiserit†, eius nomine senatus consulti pęnā patietur.] & titulo eodem: [Destitisse eum accipimus, qui in totum animum[c] agendi deposuit, non qui distulit accusationem: sed qui permissu Imperatoris ab† accusatione destitit, impunitus est.] Abolitio[d] enim pœnam remittit†, infamiam non tollit. Unde Imppp. Valētinianus; Valēs, & Gratian⁹ A A A. lib. 9. Cod. eo. titulo de generali abolitione dixisse legūtur. ¶[Indulgentia, Patres conscripti, quos liberat, notat[e]; nec infamiam criminis tollit, sed pœnæ gratiam facit. Si aūt, restituo te in integrum, princeps dixerit, infamiā tollit.] Unde in eodem libro. tit. de sententiam passis, & restitutis cuidam deportato in insulam Imperator Antonius dixisse legitur: [Restitno te in integrum prouinciæ tuæ,] & adiecit: [Ut autem scias, quid sit in integrum restituere, restituo te honoribus & ordini tuo, & omnibus cæteris.[f]]

†al. omiserit

l. 13. destitisse.

†al. accusatione

Adde hoc [e]sse verum, [n]isi accusa[t]or fraudulenter impe[t]ret eam. l. 2. [c]um ibi no. [p]er Cy. C. de [a]bolitio.

tit. 43. le. 3. & in cod. Theod. lib. 9. tit. 38.

tit. 51. l. 1. §. restituo.

Eficiētib⁹.] hęc q̄stio diuidit in quatuor partes. In prima parte probat per quatuor auctoritates Sāctorum, quòd sacerdotes ex leui cā iurare non debent. Secūda ibi, [Verum.] Tertia ibi, [Iuramēto.] Quarta ibi, [Sed q̄libet.] Ioan. de Fant. & potest superaddi quīta ibi, [Contra in concilio] Arch.

CASVS. Hic intitulatur quinta quæstio, qua quæritur, vtrum deficiente accusatore reus cogatur ad purgationem, & allegat pro vtraque parte, & primo ꝙ non: quia clerici iurare non debent. Et ponitur hic quæstio quinta, vel vitio scriptorum, vel ex obliuione, vel negligētia Gratiani: vel quia magis erat affinis tertiæ q̄ quartæ. Dicitur ergo in hoc §. ꝙ sicut aliquis non cogitur dicere titulum suæ possessionis, ita deficientibus accusatoribus, reus non cogitur ad purgationem, quia clerici iurare non debent. Et probat hoc per seq. cap.

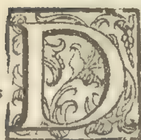
g ¶Cogendus.] Primo probat, ꝙ nō sit cogēdus clericus ad purgationē, quia clerici non debent iurare. Sed not. ꝙ vulgaris expurgatio prohibetur: quia fabricante diabolo est inuēta, vt if. ea. Mennam. Et contraria cap. sunt abrogata, cum sint contra præceptum Domini. Non tentabis dominum Deum tuum. Canonica purgatio inducitur cum deficiente accusatore reus laborat infamia: aliàs non 2, vt 6. q. 5. qđ autem. fama autem orta à detractoribus, vel malis non inducit purgationem, vt 11. q. 3. in cunctis, item nec orta ab inimicis. extra de purg. can. cum in iuuentute 3. sed sola illa, quæ ex probabili præsumptione est orta. Quidam tamen dicunt, ꝙ vndecumque sit orta, inducit purgationem. argum. extra de acc. accedens. Sequitur videre quota manu sit expurgatio facienda, episcopus xij. sacerdotes, vij. diaconus iij. sui ordinis, vt inf. ea. si legitimi. & c. presbyter. & c. omnibus subdiaconus, vel interior potest sola manu, nam à solo episcopo iudicari potest in crimine. 15. q. 7. fœlix. hodie sunt arbitrariæ expurgationes, vt inf. ea. omnibus expurgatio fiet publice coram omnibus, si est publice infamatus. inf. eod. presbyter si à plebe si apud clerum, tunc tantum priuatim. sup. 15. q. cap. 1. Ioan.

Purgatio est duplex.
2 De hoc if. e. c. oībus. in glo. aut pro. &c. ibi videas sed hoc dictum hic approbat L. & p idem c. Sed arg. contra. infra eo. legitimi. & ibi dicam. Arch.
3 al. c. pen.

a ¶Calumniatoribus pœna legitime irrogatur.] *Hæc verba licet in collatis Gratiani manuscriptis exemplaribus non habeantur, tamenquia sunt etiam in Pandectis, non sunt expuncta.*

b ¶Si autem interloquendo.] *Hactenus retulerat Gratianus verba Iurisconsulti. Hinc autem vsque ad ver.* oportet, *refert tantummodo sententiam.*

QVÆSTIO V.

¶ *Quintam ponit post tertiam, quia harum quæstionum simillimum est argumentum.*

1 *Eficientibus vero accusatoribus reus nō videtur esse cogendus[g] ad purgationem. Sicut .n. rei poßeßor deficiēte actore, titulum suæ*

tuto non procedit ad accusationem, vt extra qui ma. ac. pos. cum in tua. & C. qui ac. non pos. si ea. nisi cū est protestatus. vel cum bienniū est elapsum, vt C. vt intra certum tempus criminalis quæst. l. vlt.

d ¶Abolitio.] Hic fuit deceptus Gra. ex eo ꝙ legē istā reperit insertā in tit. illo, quā non alia de causa iurisperitus ibi inseruit, nisi propter similitudinem: quia sicut abolitio infamiam tollit, sic indulgentia pœnam.

INDVLGENTIA. CASVS. Si princeps alicui damnato pœnam remittit, non tollit infamiam, secus si dicat, te in integrum restituo. Et hoc probatur lege sequenti, cuius casus patet.

e ¶Notat.] S. 1. quæst. 1. ventum. & sup. eo. §. hinc colligitur 1.

f ¶Et omnibus cæteris.] Argu. ꝙ rescriptum principis est latissime interpretandum, vt 12. q. 1. §. qui manumittitur. & extra de dona. cum dilecti. in fin. Fallit hoc, nā licet mulier restituatur famæ, quæ nubit intra tēpus luctus, tamen semissem bonorū tenetur dare filijs prioris matrimonij. C. ad Tertul. si qua mulier. Sed forte hoc talium est secundum ius canonicum, cum mulier, quæ

Gratianus nūq; deceptus fuit.

Et expone notat. i. nota pos infamia relinquit, nisi speciali ter notatur. ti et remittat infamiā, vel in intellig. ad oia te. tuat. Arch.

a ¶ Non

a ¶Nõ cogitur.] Vt inf.6.q.5.c.2.& vlt.nisi in casib.qu que.ss. cum quis possidet pro hærede vel pro possessore, vt C.de pe.hæ.l.cogi. Et etiam fundata intentione actoris, vt C.de prob.siue. Et cum aliquid possidetur contra ius commune.100.dist.contra morẽ. Et cũ iam est præsumptio cõtra eum. C.de fur.ciuile. Et cũ põt probari, ꝙ quandoque alieno nomine possederit. extra de pscript. si diligenti. C.de pscript. xxx. ann.male. Item & in vj.casu, cum ordinatus[1] ministrat, vt su. q.1.legũ, & extra de appel.personas. aliàs sẽper obtinet quod hic dicitur, & C. de rei vend. l. vltim. & ff. vti poss.iusta.

secundum consuetudinem quorundam: extra de for. compet. quod clericis, aliàs, si clericus.

e ¶Consecrationem.] Immo sufficit siue per salutẽ, siue per aliquid aliud iuretur. 22. quæst.5. c.2. & ff.de iureiuran. nõ erit ratum. Sic ergo aliquis põt se obligare sub

possessionis probare non cogitur[a] *; ita qui impetitur, ad innocentiam suam probandam cogendus esse non creditur. Auctoritate quoque Papæ Cornelij, & Triburiensis concilij sacerdotes iurare prohibentur, nisi pro recta fide.*

Ait enim Cornelius epist. secunda ad Ruffum episcopum orientalem.

¶ Iuramentum à sacerdotibus non est exigendum. C. I. — Burc.l.1.c.193. Iuo p.5.c.308. & p.12.c.77.

SAcramentum[b] hactenus[c] à summis α sacerdotibus, vel Dei ministris exigi, nisi pro fide recta, minime cognouimus: nec sponte eos iurasse reperimus.

¶ *In vetustis codicibus caput hoc coniunctum est cum duobus sequentibus, quæ sunt ex eadem epistola Cornelij Papæ.*

α ¶Summis.] *Sic habet originale. Sed Burchardus & Iuo in quinta parte*, ab episcopis, & reliquis ordinibus exigi: *idem vero Iuo in parte 12.* à summis sacerdotibus, vel reliquis Dei ministris.

Item paulo inferius.

¶ De eodem. C. II. — Iuo p.12.c.77.

NOs sanctorum exempla sequentes, sanctorum Apostolorum eorumque successorum iura firmamus, & sacramenta incauta fieri prohibemus.

Item ibidem.

¶ De eodem. C. III.

NOs sacramentum episcopis nescimus oblatum; nec vnquam fieri debet β.

β ¶ Debet.] *Sequebatur*, nisi pro recta fide, *quæ sublata sunt: quia neque in optimis manuscriptis, neque in ipsa epistola hoc loco habentur: sed supra ead.c.1.*

Item ex concilio Triburiensi, c.21.

¶ Si quis presbyter contra laicum, vel laicus contra presbyterum querimoniam habeat, episcopo præcipiente terminetur. C. IIII. — Burc.l.2.c.182. Iuo p.6.c.227. Pann.l.5.c.10.

SI quis presbyter contra laicum, vel laicus cõtra presbyterum aliquam habet querimoniæ controuersiam, episcopo præcipiente †[d], sine personarum acceptione finiatur*, & laicis per iuramentum † (si necesse sit) se † expurget: presbyter vero vice iuramenti †, per sanctam consecrationem[e] interrogetur; quia sacerdotes ex leui causa iurare non debent. Manus enim per quam corpus, & sanguis Christi conficitur iuramento polluetur? absit: cum

† *al. regente* † *al. pręiuramento* † *al. constringantur* † *al. præ iuramenti*

* Concord. text. ll. 1. C. de vete. iu. enu. & in Authen. de mona. §. 1. coll. 1.

SAcramẽtum.] CASVS. Dicit Corn. ꝙ sacramentum à sacerdotibus fieri non debet, nisi pro fide. Item prohibet sacramenta incauta fieri, & dicit se nescire sacramẽtum oblatum ab episcopo.

b ¶ Sacramentũ.] Scilicet incautum.

c ¶ Hactenus.] Vt C. de epis. & cl. cum clericis. & 22.q.5.c.vlt. Sed forte hoc obtinet in sacramẽto calumniæ, quod clerici per se prohibẽtur pstare: sed per alium possunt, vt extra de iura. cal. c.1.& 2. sed c. in pertractãdis. cõtra. Iurãt tñ pro recta fide, pro obedientia, & pro pace, & pro indemnitate ecclesiæ. extra de elect. signific asti. vl ra med.um. 28.d. de Syracusanæ. & cum quis absoluitur ab excommunicatione, vt extra de sen.exc om. c.nuper.

SI quis.] CASVS. Si quis presbyter cum laico controuersiam habuerit, laic[9] iuramento se expurget, presbyter p suã cõsecrationem adiuretur: quia sacerdotes, qui conficiunt corpus Christi, ex leui causa iurare non debẽt, cũ gerant, vicẽ Christi discipulorũ, quibus fuit præceptum ne iurarent.

1 Id est, si is qui dicit se ordinatum ministrat sacramenta in aliqua ecclesia secundum Io. de Fan.

Clerici quandoq; licite iurant.

2 Quando presbyteri iudices negotiorum esse mandati sunt. 95.d. ecce. secundum Baz.

d ¶ Præcipiente.] Sed quare hic actor non sequit forũ rei, contra id 11.q.1. experiẽtiæ, & C.de iurisd. om.iud. l. iuris ordinem? sed dic. ꝙ loquitur secundum ea tempora 2, quando omnes causæ determinabantur ab ecclesia, vt 11.q.1. relatum. & q.3. cum ap.d. Vel loquitur sub pęna ordinis sui, vt 1.q.7. quoties. & etiam sub pœna anathematis, vt ibi dicitur. Sed nũquid ille, qui obligat se sub pęna ordinis: vel beneficij, est priuandus ordine vel beneficio, si non sit verũ illud ad quod se obligat? Sic extra de elect. cum dilectus. in fi.

Obligare se potest aliqs sub pęna beneficij.

V E.

VERVM. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua probatur contrariū eius quod præmissum est, scilicet, ꝙ ex causa iusta sacerdotes possunt iurare. Io. de Fan. & hoc probat per xiij. auctoritates sanctorum patrum. Ioan. CASVS. Dicitur hic, quod per supradicta prohibentur à sacer-

a ¶Iusiurandum.] inf. q. vlt. c. vlt. contra. Sed hic quando infamatur, ibi quando non infamatur.
b ¶In medio.] inf. 15. q. 5. c 1. contra. Sed illud verū est, cum non est publicè infamatus. sic 23. d. illud.

Habet.] CASVS. Leo episcopus erat infamatus, quare Papa de hoc q̄siuit diligenter, & in eo crimen aliquod non inuenit, verumtamen ne sibi aliqua ambiguitas remaneret, eū sup corpus B. Petri fecit iurare eo sic expurgato mandat Imperatori vt habeat eum pro episcopo, & ei tāquam episcopo reuerentiā præbeat.

c Proprium.] Exabundanti fiūt aliqua ad superandam hominum malitiam vt C. de iud. Authē. iubemus. 11. q. 3 inter verba. ext. de ele. bonæ. extra de dolo. & contu cum olim. Et quæ abundant, non solent vitiare contractum. ff. de reg iur. non solent. & ff. de verb. obl. quę extrinsecus. Sed quare dicit ex abundanti. Dicunt quidā 1. ꝙ ita exilis, idest, leuis vel modica fuit infamia quòd nec erat necessaria expurgatio. Certe s̄m hoc debuisset facta fuisse inquisitio, quia inquisitio nō est facienda nisi ita publica sit infamia, ꝙ vlterius sine scādalo nō possit tolerari, vt ext. de accus. qualiter. Melius dicas, ꝙ iste nō tenebatur expurgare se. Nā cū inquisitio præcedit expurgationē, si testes per quos fit inquisitio, dicūt ipsum reū statim punitur, nec auditur expurgatio sua. sed si semiplenè probant, tunc indicitur expurgatio, vt extra de pur. cano. Iter. Sed si p̄ dicta testiū nulla est suspicio cōtra ipsū, tūc non est onerādus expurgatione vt hic. Sed quid si infamatus vult expurgare se iudex aut vult inquirere de fama eius? Vr ꝙ iudex potius inquirere possit ut hic & ext. ea. inter. Sed cōtra illud est ordinarium, ꝙ infamatus se expurget: ergo beneficiū illud nō est ei auferendū 2. su. ea. q. 1. multi circa fi. Sed dic. ꝙ eps si vult non ingrere: quia crimen q̄nque per inquisitionē reuelatur, quod p purgationē occultatur. Sol. in infamia orta est cōtra eu iudex

1 Vt Lau

Inquisitio qñ fieri dēt.

Inquisitio an possit fieri cōtra uolentē se purgare.

2 28. dist. de his in aūth. de nup. §. si autem.

Dominus in Euangelio discipulis suis (quorum vicem nō indigni in sancta gerimus ecclesia) dicat: [Nolite omnino iurare, Sit autem sermo vester, est, est; non, non. Quod autem his abundantius est, à malo est.] — *Matth. 5.*

2 ***Verum his auctoritatibus non omnimoda iuramenta prohibentur fieri à sacerdotibus, sed tantum incauta, & ea, quæ pro qualibet causa temporali iudicio offeruntur. Cum autem populari infamia sacerdotes opprimuntur; tunc ad innocentiæ suæ assertionem iuramenta debent offerri.***

Vnde Gregorius Papa tertius ad Bonifacium epist. 1. — & l. 7. capit. c. 281.

¶Sacerdos à populo accusatus, iuramento innocentiam suam asserat. Cap. V.

Ansel li. 3. c. 79. Burc. li. 2. c 186. Iuo p. 6. c. 231. Pann. li. 5. c. 9.

PResbyter, vel quilibet sacerdos, si à populo accusatus fuerit, & certi nō fuerint testes, qui criminis illati approbent ueritatem; iusiurandum [a] in medio [b] erit, & illum testem proferat de innocentiæ suæ puritate, cui nuda & aperta sunt omnia.

Item ex regesto Gregorij lib. 2. indict. x. epist. 23. ad Iustinum prætorem α.

α ¶Prætorem.] *In codicibus Gratiani est*, Imperatorem, *in epistola excussa legitur*, Iustino presbytero, *emendatum uero est ex duobus uetustis codicibus epistolarum, & Polycarpo, estque idem Iustinus, ad quem scripta est secunda epistola primi libri, in libris etiam impressis incorrupta inscriptione.*

¶De Leone episcopo, quem Beatus Gregorius purgationem præbere fecit. Cap. VI.

Poly. li. 6. tit. 11. Ansel. li. 6. c. 162. Burc. lib 1. c. 194. Iuo p 5 c. 309. Pann. li. 5. c. 5.

HAbet hoc propriū [c] antiqui hostis inuidia, vt quos in prauorū actuū perpetratione (Deo sibi resistēte) deijcere nō valet, opinionē eorū falsa ad præsens simulandi, dilaceret. Quoniam igitur quædam cōtra sacerdotale propositum de Leone fratre, & coepiscopo nostro sinister rumor aspersit, vtrū vera essent, directa diutius fecimus inquisitione perquiri: & nullam in eo de his, quæ dicta fuerant, culpam inuenimus. Sed ne quid videretur omissum, quod nostro potuisset dubium cordi remanere, ad Beati Petri sacratissimum corpus districta eū ex abundanti fecimus sacramenta præbere. Quibus præstitis magna sumus exultatione gauisi, quòd huiuscemodi experimento innocentia eius euidenter enituit. Pro qua re gloria vestra predictū virum, cum omni charitate suscipiat & reuerentiam ei, qualem sacerdoti decet, exhibeat;

à sacerdotibus fieri incauta iuramenta. sed si essent infamati á populo, iurare debent. Et hoc probat per sequentia cap.

PResbyter.] CASVS. Si presbyter fuerit infamatus, & testes non inueniantur, suo iuramento expurget suam innocentiam.

iudex inquirere potest. extra. de accus. qualiter.
a ¶ Dubietas.] Ergo post expurgationem non potest accusari ab aliquo super illo crimine, vt extra de accu. de his criminibus & 23. q. 4. si illic. Nec enim sæpius q̃rendum est de delicto eiusdem hominis, vt ff nau. cau. stab. licet. arg. cotra. 33. q. 2. admonere. 25. dist primum. extra de accus. veniēs. vbi etiā post absolutionem cogitur ad expurgationē. Tu dicas, quod illum, qui semel est absolutus, amplius nullus potest accusare super illo crimine, nisi ī duobus casib. 1. scilicet si suā iniuriam prosequatur & probat se ignorasse accusationē fuisse ab alio institutā, vt ff de acc. si cui. §. 1. & cū vult probare de præuaricatione prioris accusatoris, vt ff. de pœna. l. 3. Ioā Decreta. tñ videtur dicere, q̃ solum isti prohibentur accusare, q prius stabant contra ipsum, vt extra de accus. cum P. Manconella.

Ab solutus semel, ī duobus casibus accusari potest.

1 Adde gl. & Docto. in l. 3. C. de accu gl. magistralis in ca. cū dilectus, de elect.

sic 5. 32. dist. §. verum. Fuit tamen hic nimiū papaliter dispensatum, quod episcopus expurgatur coram Papa cogitur adhuc coram muliercula se purgare: cum tamen plenissimas debeat habere vires, quod auctoritate Papæ fit, licet per se sit inualidum 4. extra de transa. c. 1.

Papa q̃ñq̃ nimium papaliter dispensat.

4 Potest dici s̃m Ioan. q̃ hoc totum iō fuit, vt fama eius clarior appareret. arg. 5. q. 1. quidam.

nè qua in cordibus remaneat, de his quæ sunt iam purgata, dubietas[a]. Sed ita suprascripto vos episcopo deuotissimè oportet in omnibus adhærere, vt congruè, decenterque Deum in eius persona, cuius minister est, videamini honorare.

Item ex eodem ad Brunichildam Reginam Francorum lib. 11. epist. 8.

¶ Quomodo Beatus Gregorius Mennam episcopum iuramento purgari fecit. Cap. VII.

Poly. ibidem. Burc. li. 1. c. 196. Iuo p. 5. c. 311. Pann. li. 5. c. 6.

† *al. reuerentissimū.*

MEnnam vero reuerendissimū † fratrē, & coepiscopum nostrū, postquam ea, quæ de eo dicta fuerāt, requirentes, in nullo inuenimus culpabilē esse, qui insuper ad sacratissimū corpus B. Petri Apostoli sub iure iurando satisfaciens, ab his, quæ obiecta eius opinioni fuerant, se demonstrauit alienū; reuerti illuc purgatum, absolutumque permisimus: quia sicut dignum erat, ut si in aliquo reus existeret, culpā in eo canonice puniremus; ita dignū non fuit, ut eum adiuuante innocentia diutius retinere, vel affligere in aliquo deberemus. ¶ Purgationē *a* tñ ante te, duobus sibi sacerdotibus iunctis, ubi accusator cessauerit[b], eūdē ex se præbere tuo cōmittimus arbitrio[c]. Vulgarē deniq;, ac nulla canonica sanctione fultam legem, feruentis scilicet, siue frigidę aquæ, ignitique ferri contactū, aut cuiuslibet popularis inuentionis (quia fabricante hæc sunt omnino facta inuidia) nec ipsum exhibere, nec aliquo modo te uolumus postulare, immo Apostolica auctoritate prohibemus firmissimè.

Alex. 2. Raynaldo episcopo. Iuo p. 10. c. 15. Pann. li. 5. c. 8.

a b q s ¶ Purgationem.] *Hic erat grauissimus error. Coniunctè enim ac legebantur cum superioribus, quæ Brunichildæ sunt scripta: qua si purgatio presbyteri a* B. G*regorio mulieri committeretur. Sed nil tale legitur in epistola B. Gregorij, ex qua prior pars huius capitis est accepta. Verum Iuo p. 12. c. 15. & Pann. li. 5. c. 8. citant hoc ex epistola Alexandri secundi Raynaldo Cumano episcopo, cuius epistolæ initium est infra eadem c.* super causā. *Et hic versiculus,* Purgationem *cōtinenter legendus est post extrema verba illius capitis. Ac propter citationes doctorū hinc quidem mutus non est: sed additum est in margine nomen Alexandri secundi. Ita nihil loci relinquitur admirationi auctoris glossæ. Nusquam enim Romani Pontifices huiusmodi causas mulieribus leguntur commisisse.*

Item Gregorius Castorio Notario Rauennæ, lib. 7. indic. 2. epist. 80.

MEnnam.] CASVS. Beatus Gregor de crimine Mēnnæ epi, qui fuerat infamatus, diligenter inquisiuit, & cū in eo crimē non inuenisset, eū supra corpus B. Petri iurare fecit, & sic eum demum ad reginam Francorum transmisit. & hoc in prima parte. In secūda parte, quæ incipit ibi, [Purgationem] &c. mandat Greg. eidē reginæ vt si accusatores non appareant indicat eidem episcopo purgationem cū duobus sacerdotibus: purgationem tamen vulgarē non imponat.

b ¶ Cessauerit] Si dicas, quod verbū hoc cessauerit, sit pteriti 2 tp s, non procedit obiectio, vel secundum H cum quis ex purgatur non præcedente accusatione, tunc post purgationem bene admittitur accusator: secus si præcesserit accusatio. Vel dic, quod si accusatore absente & nō citato audita est expurgatio, idem accusator potest ei denuo accusare, vt C. de acc. l. 4. secus si eo præsente. Vel loquitur 3 cum suam iniuriam vult prosequi. Vel ignorabat accusationem ab alio institutam. ff. de præua l. 3. & ff de accus si cui.

2 Hoc dicebat L. & est sensus, quia destitit accusator.

3 Scilicet lex pximè allegata.

c ¶ Arbitrio.] Delegatur hic laico spirituale negocium, c. 1. in fi. C. de test. omnium. Item cum iusiurandum sit maioris auctoritatis quam res iudicata. ff. de iureiuran. l. 2. & illud obstat omnibus accusare uolentibus, etiam in publicis criminibus. ff. de iureiur. eum qui. §. in popularibus. multo fortius res iudicata obstabit omnib Quare ergo postea admittitur accusator 5. potest dici, quod fuit absolutus sub conditione, nisi accusator appareret, uel fuit absolutus ab instantia iudicij, nec ideo his penit. ff de iudic. & post dictum.

5 Adde ad hoc gl & ibi Bar. in l aut priuatim, & in l. mulier. ff. ad Turpi. no. in l. 1. C. si reus vel. accus. mor. fuer.

Quan-

¶De Maximo Salonitano episcopo, qui sacramento se ipsum purgauit. Cap. VIII.

QVanto a nobis[a] credi tibi, & necessarias vides causas iniungi; tanto te strenuum debes, & solicitum exhibere. Proinde, si Maximus Salonitanus præstito sacramento firmauerit se simoniaca hæresi non teneri, atque de alijs ante corpus sancti Apollinaris tantummodo requisitus innoxium se esse responderit[b], & de inobedientia sua pœnitentiam[c] (sicut reputauimus) egerit; volumus, vt ad consolandum illum, epistolam[d], quam ad eum scripsimus (qua ei & gratiam nostram, & communionem nos reddidisse signauimus) experientia tua dare debeat, quia sicut in contumacia persistentibus seueros nos esse conuenit, sic iterum humiliatis, & pœnitentibus[e] negare locum veniæ non debemus[f].

Idem Mariano episcopo Rauennæ, lib. 7. epist. 79.

¶De eodem. Cap. IX.

Poly. l. 2. tit. 37.

QVæ de causa[g] Maximi sint agenda, ex epistolis, quas ad vos ante transmisimus, agnouistis. Sed quia, qualis de hac re fraternitatis vestræ voluntas sit, magis, a præsentium latore Castorio chartulario nostro renunciante cognouimus; ideo, si idem Maximus coram vobis, & prædicto chartulario nostro, de simoniaca hæresi præstito se sacramento purgauerit, atque de alijs ante corpus sancti Apollinaris (vt scripsimus) tantummodo requisitus liberum se esse responderit, causam ipsius, fraternitatis vestræ, de eo, quod excommunicatus Missarũ solemnia agere præsumpserit, iudicio committimus, qua dẽat pœnitẽtia, talis culpa purgari. Et ideo quidquid[h] vobis secundum Deum placet, securi disponite: nec aliquod de nobis dubium habeatis. Nam quicquid a vobis de hac causa fuerit ordinatum, nos & grate suscipimus, & libenter admittimus.

Item Sixtus Papa III. epist. ad Orientales episcopos, cap. 1.

QVanto.] CASVS. Maximus eps Salonitanus dicebatur acquisiuisse per simoniam episcopatum. Imponebatur ei, quod fornicationem commisisset, & ideo a Papa fuit excommunicatus. nihilominus tamen excommunicatus celebrauit. Dominus Papa volẽs eidẽ episcopo gratiam facere, præcepit notario suo Rauennæ moranti, vt si per iuramentum suum de simonia se purgauerit, & de fornicatione, & alijs quæ sibi obijciebantur, se responderit innocentem, & de eo, ꝙ excommunicatus celebrauerit, pœnitentiam egerit, reddat ei epistolam, in qua ei gratiam suam reddit, & absolutum ostendit. De eodem loquitur c. 63. dist. Salonitanæ.

a ¶A nobis.] Maximus Salonitanus episcopus sine licentia Papæ fuit consecratus: propter quod a Papa fuit excommunicatus, & postea missam celebrauit, similiter imponebatur ei simonia, & fornicatio.

b ¶Responderit.] Ex illis enim hæc fuit infamia 1 & ideo vnius iuramentum admittitur.

c ¶Pœnitentiã.] Sed quæro an ei soli sit credendum? De hoc videtur, ꝙ sic, quia in nullius vergit præiudicium sic. inf de consec. d. 4 placuit.

d ¶Epistolam.] Ergo quis potest absolui per literas, & excommunicari 2 vt extra de simo accusatum, & su. q. 1. de manifesta. Quid si mereretur prius, quàm literæ peruenerint ad ipsũ. Tũc dicam eum absoluendum post mortem, vt extr. de sent. excõ. a nobis, & est arg ꝙ tunc demũ sit quis excommunicatus vel absolutus literis receptis. arg. 4. q. 5. quisquis, & ext. de app. super e. in si. & su d. 4. leges. argu. cõt. ff. si cer. pet. eius qui in prouincia. ibi, status sui ignarus Sꝫ distĩguit, vt ff. d acq. poss. qui absenti, vbi dicitur, ꝙ si quis manumittit absentẽ, refert an velit eũ esse liberum quando scribit literas manumissionis, vel quando literæ ad eum peruenerint. Probabilius est dici ꝙ excõicatio non ligat nisi a tempore scientiæ, sicut nec lex. vt d. 4. leges. & 82. d proposuisti. nec sententia, vt inf. ead. q. 6. biduum. Io. Sed certe si quis absens excõmunicatur statim est excõicatus antequam sciat: quia sententia excommunicationis statim trahit secũ suam executionem. ext. de appe. pastoralis. dummodo sit pura, & non cõditionalis: verum tamen non punitur cum ingerit se communioni hominum anteq̃ sciat. extra de cler exc mi. illud. Error enim facti nemini nocet, vt ff de iur. & fa. ign. error B.

1 Adde ad hoc not. in l seruum, §. publice, ff. de procur. & in l. absentẽ, C. de acc.

d ¶Epistolam.] De grauibus expurgat 3 se iuramento, de minorib. nuda promissione. Io.

3 Sol. 8 q. 3 cap. vlt. vbi de hoc.

e ¶Pœnitentibus.] Simile extra de postul. prælat. ad hęc circa fin.

f ¶Non debemus.] Qui tñ de rigore esset deponendus. sup. d. 50 accedens contra. 1 1. q. 3. si quis eps, &c. penul.

QVæ de causa.] CASVS. De eodem Maximo scribit Rauennati archiepiscopo: & mandat ei, vt si expurgauerit se, vt sup dictum est, coram archiepiscopo, & notario supradicto, imponat ei pœnitentiam de eo, ꝙ excommunicatus celebrauit, & quidquid de eo disposuerit, ratum habet.

g ¶Quæ de causa.] De eodem Maximo loquitur hoc capitulum

h ¶Quidquid.] Argu. Papam seruaturum quod legatus statuit: & idem honor ei exhibendus est sicut Papæ 93. dist.

Legatus an virtute generalis mandati dispensare possit.

dist.c.vlt.& ff.de offi præfec.præto.l.vnica.in fi.ibi, credidit enim princeps eos, qui ob singularem industriam explorata eorum fide, & gratia ad huius officij magnitudinem,&c.item est hic argu ꝙ generali mandato dispensatio delegatur.arg. cōtra extra de offi. del. ꝙ translationem.cum.n.dispensatio hēat se instar restitutionis in integrū, & restitutio in integrū nō delegatur per generale mādatum,vt ff de mi.il Iud.ergo nec dispēsatio. Io. Ego dico,ꝙ legatus Dñi Papæ generalis oīa pōt, nisi ea sola quę Romano Pōtifici sūt reseruata.extra de sent.exc. nuper de offic.leg.ꝙ translationem.B.

f ¶Beneficia.] Iste bñficio,& officio fuit priuatus: qui grauiter erat infamatus. extra de purga. cano. inter. Et fructus medij tpis recuperat.ff. de re mil l. pen. Si vero iste iuste esset depositus,nō recipiet fructus 2 medii tēporis restitutus,nisi hoc exprimeret in sententia, vt C. de

¶Qualiter Sixtus semetipsum purgauit. Cap. X.

Mandastis [a], vt scriberem vobis, qualiter instans iurgium contra me suscitatum sit,vel a quo,vt vestro adminiculo pelleretur, & causa mea firmaretur. Scitote me criminari a quodam Basso, & iniuste persequi. Quod audiens Valentinianus Augustus nostra auctoritate [b] synodum congregari iussit. Et facto concilio cum magna examinatione satisfaciens omnibus, (licet euadere satis aliter potuissem [c]) suspicionem tamen fugiens,corā omnibus me purgaui;me.s.a suspicione,& æmulatione liberans;sed non alijs,qui noluerint, aut sponte hoc non elegerint,faciendo † formam [d], exemplumque dans.

Nic.epist. 7. ad Michaelem.

† al. faciendi.

Item Alexander Raynaldo Cumano episcopo.

¶De causa Guillandi præsbyteri. Cap. XI.

Pann.l.5.c.7.

Super causa [e] Guillandi presbyteri tui de morte episcopi sui,prædecessoris tui infamati,in medium consuluimus;itaq; circunstantium fratrum vnanimi assensu suę dilectioni rescribimus, præfatum Guillandum presbyterū ante te præsentandum;vbi si certi accusatores defuerint, tunc dictante iustitia sine omni controuersia presbyter, quæcunque ob hoc iniuste amisit, ac sacerdotium accipiat,& integra beneficia [f].

Iuo p.10.c.15.& in epi. ad Vildeberti Cœnomanensem.

α ¶Beneficia.] *In epistola hoc loco sequitur vers.* Purgationē, *supra ea d.c.* Mennam, *vt ibi notatum est.*

Item ex concilio Agathensi.

¶De purgatione clericorum,si conuinci non potuerint. Cap. XII.

Si legitimi accusatores crimina β sacerdotis probare non potuerint [g], & ipse negauerit; tunc ipse cum septem socijs sui † ordinis(si valet [h])a crimine semetipsum expurget.Diaconus vero,si eodem crimine accusatus fuerit,cum tribus semetipsum excuset.

ext.de pur can.ca.si quis presbyter. Burc.l.2.c.181. Iuo p.6.c.226. Pann.l 5.c.1.

β ¶Crimina.] *Apud cæteros collectores legitur:* si autem accusatores legitimi non fuerint, qui eius crimina manifestis indicij, probare contenderint,& ipse,&c.

Item ex concilio Ilerdensi.

¶De eodem. Cap. XIII.

Burc.l.2 c.184. Iuo p 6.c 229. Pann.l.5.c.2.

Presbyter

Mandastis.] CASVS. Papa accusabatur a quodam Basso: cuius auctoritate Valentinianus Imp. synodum congregauit in qua spōte se purgauit, non dās formam cęteris successorib. suis sic se purgandi,si noluerint,& quia quidam epi quærebant qualiter hoc negotiū processisset,Papa rescribit eis narrando factum.

a ¶Mandastis.] Mandat hic minor minori. nam precariū verbū est, mando. vt C. cō.deleg.l 2 in prin. sic 1.q.1.filium.

b ¶Auctoritate.] 96. d.vbi nam.

c ¶Potuissem.] Quia Papa a nullo pōt iudicari,vt 9.q.3 alio rū. nec etiam ab vniuersali cōcilio,vt 17. dist.§. hoc etiam,ff. de leg.princeps. præterquam in hæresi, 40.d.si Papa.

d ¶Formam.] 14.q. 5.dixit.Ioan.

Super causa.] CASVS. Guillandus presbyter infamatus fuit de morte episcopi sui,& propter hoc fuit officio, & beneficio spoliatus: committit negotium Dominus Papa hoc modo, vt si accusatores defuerint,restituantur ei omnia ablata, præstita tamen purgatione.

1 Sub.& restitutio non datur,nisi petenti.

e ¶Causa] Forte hic non intentabatur possessorium 1, aliàs non obstat crimen petenti restitutionem, vt extra de resti. spol.in literis, &c. item cum quis. nam alij dicunt,cum spoliator obijcit exceptionem, quam vult statim probare, prius est audiendus, quam ille restituatur. arg.31.q.2.Lotharius.in Auth.de test.§ si vero qs. coll. 7.& arg.extra de testi. veniens 2. sed hoc non concedo, vt extra de resti.spol,literas,in fi.

de re mili.cum allegatis.lib.12.Io.de Fant.

Si legitimi.] CASVS.Si accusatores crimen sacerdotes non probauerint, si remanserit infamatus,cum septē sacerdotibus se expurget.

g ¶Potuerint.] C.de re.cre.l.in bonæ fidei.

h ¶Si valet.] Quia si non valet, deponitur 3 extra de simon.de hoc. Vel forte sunt inimici sui.extra de purg. cano cum in iuuentute. immo cum fœmina potest se purgare.18.q.2.in decima.Io.

Presbyter.] CASVS. Si sacerdos fuerit coram suo epō de crimine infamatus, quod probare nō potest per testes,

testes, suspendi debet donec cum septima manu sui ordinis se expurget, & postea suum officium exequatur.
a ¶Plebe.] Idem est si ab episcopo, vel à sacerdotibus, vt ȷ̃.ea.oibus.in fi.s̃.dist 2..consulendum.contra.
b ¶Suspendatur.] Forte secundum distinctionẽ, extra de pur.

di.74.Honoratus. Sed cõtra videtur, quia hæc duo sunt cõnexa.81.d.st.si quis sacerdotũ.& 32. dis.præter hoc. Sed dic, ꝙ nõ est priuãdus beneficio: nisi secundũ ordinẽ iuris. extra de iudi.c.1. nisi forte ꝓpter scandalũ. s̃. ea. super causa. & cum magna laborat infamia, vt extra de purg.cano.inter.

Beneficio q̃s priuari non debet nisi secundum ordinem iuris.

si à plebe [a] sibi commissa, mala opinione infamatus fuerit, & episcopus legitimis testibus approbare non potuerit; suspendatur † [b] vsque ad dignam satisfactionem; ne populus fideliũ in eo scandalum patiatur. Digna uero satisfactio est (sicut à maioribus constitutum α esse docetur) quando siue secundum canones, siue ad arbitrium [c] episcopi septem sibi collegas adiungit, & iurat in sacrosancto β Euangelio coram posito, quòd crimen sibi illatũ non perpetrauit. Et hac satisfactione purgatus, secure deinceps suum exequatur officium.

† al. suspendatur ab officio presbyter vsq;.

α ¶Sicut à maioribus constitutum.] *Hoc loco sint & paulo inferius, plura sunt verba apud cæteros collectores.*
β ¶Sacrosancto.] *Apud eosdem legitur,* in sacro coram posito Euangelio, *quo facit c. testimonium in vers. nemo clericum, infra* 11.q.1.

b ¶Suspẽdatur.] Hic colligitur, ꝙ infamatus statim debet suspendi vsq; ad dignã satisfactionem. arg. ȷ̃. 3.qõ. 2. quia ea. extra de pur. ca. inter. & extra ea. ex tuarũ. Sed contra. sup. ea. q. 1. nomen 2 & extra de ac. qualiter, & qñ. extra de pur. can. c.2.& vltim. In his habes, ꝙ prius inquirendum est de crimine, quàm priuetur officio ille qui est infamatus, & ar. 3. q 2. audiuimus. Notandũ ergo, ꝙ cũ clericus aliquis corã iudice suo est infamatus, præfiget 3 eps certũ tẽpus uolentibus accusare. extra de clãde despon. c. ulti. & si accusatores apparuerint, canonice audientur. ȷ̃. ea. oĩbus nobis. 15 q.5. cap.1. extra de purg. can. c. ex tuarũ. Si uero accusator nõ apparet, & mala fama crebrescit, tunc eps vocatis ecclesiæ senioribus procedat ad inquisitionem. extra de acc. qualiter. 56 dist. si quid vero. & ipsemet episcopus inducet cõtra eum testes, si alius non apparet. 11. qõ. 3. præcipue. in fin. extra de acc. cum oporteat. s̃. ea. presbyter. & lite non cont. hoc facere potest, ut extra ut lit. non contest. qm̃ freqũeter. & si fuerit cõuictus, canonice puniatur. Si autem non conuincitur, & adhuc mala fama perdurat admoneat ipsum primo seorsum, postea coram testibus, ut se corrigat: quòd si non fecerit, túnc demum suspendat eum vsque ad dignam satisfactionẽ, extra de pur. ca. c 2. in quo casu intelligo quod hic dicitur. nunquã enim à principio suspendat eũ nisi enormitas delicti uel scandali hoc exposcat. extra ea. inter. & hæc est digna satisfactio, vt purget se adiuncto sibi legitimo numero, uel ad arbitrium sui epi, ut hic, eo. inf. ea. omnibus. & extra ea. ex tuarũ. & eodẽ deficiente in purgatione puniatur: & puniat eum tanquã cõuictũ vel cõfessum. ex̃ de accu. cum P extra de simo. insinuatum. & de pur. cano. cum P. & ibi de hoc.
c ¶Arbitrium.] Hic not. compurgatores arbitrio episcopi sumendos.

² al. notum.

Infamatus sup crimine non est statim suspendẽdus.

3 Præfiget, Bartho. Cępol. cap. 49.

[*Item Siluester Papa.*]

¶De eodem. PALEA. C. XIIII.

Accusatum simoniacum necesse habuimus summopere per scripturam prohibere, ne Missarum solennia celebrare debuisset, donec quid esset verius, potuissemus cognoscere.

¶*Citatur hic ex Siluestro, fere idem est in decretal. tit. de simo. c. accusatum. & ibi tribuitur Deodato Pontifici. Sed in nullis horũ duorum Pontificum scriptis, quæ extent, tale aliquid est inuentũ. In regesto B. Gregorij lib.5. epist.3. Maximo præsumptori ecclesiæ Salonitanæ hæc leguntur:* Peruenit itaque ad nos, quòd per simoniacam hæresim fueris ordinatus. Sed & alia de te multa hic dicta sunt, de quibus unum quàmmaxime fuerit, propter quod necesse habuimus te summopere ꝑ scripta nostra prohibere, ne Missarũ solẽnia celebrare debuisses, donec quid esset, uere potuissemus addiscere *Et ex hac epistola videri potest accepta hæc palea, &c. accusatum. & c. quoties. extra de simo. Nam initium ipsius epistolæ est,* Quoties contra, &c.

[*Item in concilio Triburiensi.*]

PALEA. C. XV.

ext. de pur. can. c.1.
Burc. l.16. c.19.

Nobilis homo, vel ingenuus, si in synodo accusatur, et negauerit; si eum constiterit fidelem esse, cum duodecim ingenuis se expurget, si antea deprehensus fuerit in

pur. cano. c.2. sup. 33. distinct. c. vlt. contra. dic, quòd ibi fuit exilis infamia.
b ¶Suspendatur.] i. hoc est verum secundũ distinctionem si fuerit notorium uel manifestum, vel famosum. extra de coha. cle. vestra & c. si. & tunc refert, si fuerit famosum sine scandalo uel cum scandalo. extra de coha. cle. tua. contra. 28. dist. consulendũ. Sol. ibi nõ imminebat scandalũ, hic sic, puta ex eius celebratione. extra de choa. cle. tua. ȷ̃ 28. q.1. iã tũc. & 3. q.2. audiuimus. aliter obtinet. s̃. ea. q.1 c 2. Sed nunquid à beneficio suspenditur? Videtur ꝙ non: quia pœnæ sunt emolliendæ, & quia crescente contumacia crescere debet & pœna, ut

SI mala.] CASVS. Idē dicitur in hoc cap. quod in præcedentibus, eo addito, quod compurgatores debent esse tales, de qui bus non sit suspicio a ¶Se nolle.] Bonæ opinionis, & qui uitam eius nouerint & mores, ut extra ead. cap. cum dilectus. sed non fiet rigide examinatio testium. extra ead. cap. constitutus. immo frater potest purgare fratrem. extra de p̄sump. cap. litteras. Io.

IN

furto, aut periurio, aut falso testimonio, ad iuramentum non admittatur, sed (sicut qui ingenuus non est) feruenti aqua, uel candenti ferro se expurget.

¶Burchardus etiam citat ex concilio Triburtensi, c. 10. & in Triburtensi illo, quod extat impressum, habentur nonnulla ad hanc rem facientia

Hinc Hincmarus Rhemorum episcopus.

¶De eodem. C. XVI.

SI mala fama de presbytero exierit, & accusatores, ac testes legales defuerint †, ne, contra Apostolum, infirmorum corda de mala fama presbyteri percutiantur, & ne vituperetur ministerium nostrū, ne ve securiores presbyteri existentes licentius in peccatum prolabantur; secū dum decreta a maiorum cum denominatis sibi uicinis presbyteris, quos scimus se nolle [a] peierare, sacramento famam suam purget.

Iuo p 6.c. 420. † *al. defecerint* *2.Cor.6.*

¶In concilio Rhemensi Trosleiano 9.c refertur synodus ab Hucmaro Rhemorum archiepiscopo habita, in qua habetur hoc caput.

a ¶Secundum decreta.] *In synodo legitur*, secundum decretum Gregorij iunioris sit iusiurandum in medio, & habeat malæ famæ presbyter in sacramento purgationis suæ eum testem, quem habebit & iudicem.

Item Innocentius Aquileiensi patriarchæ, & Mantuano episcopo.

¶De eodem. C. XVII.

QVoties frater noster Tridentinus episcopus in nostra præsentia de simonia sit impetitus, prudentiam vestram latere non credimus: cuius causa tandem in nostra præsentia uentilata producti sunt aduersus eum accusatores uiua † uoce, & scripto asserentes, quòd ecclesiam sancti Petri de Pado †, presbytero Paulo dederit pro quatuor modijs frumenti †, quos ab eiusdem ecclesię laicis acceperit. Verum quoniam nec accusatores, nec testes secundum formam canonum, & sanctorum Patrum statuta, in causa ipsa procedere potuerunt, communi fratrum nostrorum concilio iudicamus, ut tertia manu sui ordinis, & quatuor † abbatum, & religiosorum sacerdotum de supradicta simonia in uestra præsentia se debeat expurgare. Porro purgationis tenor erit huiusmodi. Idem episcopus super sancta Euangelia primum iurabit, quòd pro ecclesia sancti Petri de Pado presbytero Pado danda, neque ipse per se, neque per submissam personam, neque alius pro eo, se sciente, pretium receperit. Deinde vero purgatores super sancta Dei Euangelia iurabunt, quòd sicut ipsi credunt, verum iurauit. Nos itaque causæ huius seriem committentes prudentiæ uestræ, mandamus vobis, vt congruo loco in unum conuenire curetis, & ita causam ipsam iuxta præsentium tenorem præstante Domino restauretis: quatenus & omnis de cætero huius quæstionis scrupulus auferatur, & utrique parti sua iustitia conseruetur. Si quis vero de uobis, certa præpediente causa, interesse non poterit, vos, qui adesse poteritis, idem iudicium terminate. Quòd si prædictus frater noster A. prædictam purgationē fecerit, vos ei auctoritate nostra prædictum officium & Tridentinam ecclesiam restituite. Hanc autem purgationem ante proximam purificationem B. Mariæ Virginis adimplere iubemus.

†al. una †al. Paio †al. farina

† al. quarta manu.

¶Caput hoc extat in decr tit. de purg. canon & tribuitur Innocentio tertio. Sed visum est ibi esse mendum, vt III. sit positum pro II. Nam collector Decretalium solet in Pontificibus hunc ordinem obseruare, vt eos qui antecesserunt prius citet. Ita, cum ibi hoc caput habeatur ante aliquot canones Alexandri, ac Lucij tertij, qui præcesserunt Innocentium iij. non videtur huic posse tribui: quanquam habeatur etiam eidem adscriptum inter opera ipsius post sermones, & in concilijs, quæ in quatuor tomos sunt diuisa, tomo tertio. A plerisque autem manuscriptis Gratiani codicibus, etiam ijs, in quibus paleæ esse solent, totum istud caput abest. A versiculo autem. Nos itaque. *vsque ad finem abest ab omnibus.*

IN PRÆMISSIS. Hoc allegando dicit Gratianus propter duo cap. scilicet Sixti & Leonis.
a ¶ Se purgare.] Falsum dicit allegando.
ADDITIO. Dic vt inf. ea. c. vlt.
b ¶ Sixti Papæ.] Sup. ea. mandastis. Io.
c ¶Et

minibus infamatus se coram multis purgauit, non statuendo ius vt successores sui ad hoc cogantur.
d ¶Iussi.] Nec consilium dedi, nec defensionē præstiti, nec sciente me factum est, ut extra de purg. cano. quoties. 50. dist. si quis viduam. addunt quidam., nec volui 1, vt s̃. 1. q. 4. qa præsulatus. quod valde durũ uidetur. Sed nunquid hic iurabo, quia cum sciui prohibere potui, & nõ prohibui. & hoc quod nõ habeam ratum quod factum est, cum etiã in maleficijs ratihabitio mandato æquipararetur. ff. de ui, & ui arm. l. 3. §. cum procur. & extra de restit. spol. cum ad sedem. in fi. sup. ea. q. 1. notum. in fi.

In præmissis auctoritatibus subintelligitur, si reus se purgare [a] *voluerit, ut sacri canones modum non necessitatem purgandi accusato imponant: sicut apparet ex fine capituli Sixti Papæ* [b], *& auctoritate Leonis* [c], *qui data purgatione ait de seipso.*

¶De Leone qualiter se purgauit. C. XVIII.

Burc. l. 1. c. 198. Iuo p. 5. c. 313. Pann. l. 5. c. 4.

AVditum est, fratres charissimi, qualiter mali homines in me grauia crimina confinxerunt. Quamobrem ego Leo Pontifex sanctæ Romanæ ecclesiæ purifico me in conspectu uestro coram Deo, & angelis eius: quia istas criminosas, & sceleratas res, quas illi mihi obijciunt, nec perpetraui, nec perpetrari iussi. [d] Hoc autem faciens non legem præscribo ceteris, qua id facere cogantur [e].

¶*Caput hoc est Leonis tertij. Tota vero historia falsæ accusationis & purgationis ipsius refertur in vetustis Pontificalibus, ex quibus magnam partem accepit S. Antoninus p. 2. hist. tit. 14. c. 1. §. 8. de qua etiam re meminit Marianus Scotus, & Aymoinus lib 4. 90. Apud Burchardum & Iuonem plenius est hoc caput, atque hæc uisa sunt notatu digna*. Quamobrem ego Leo Pontifex S. R. E. à nemine iudicatus, neque coactus, sed spontanea mea voluntate, purifico me in conspectu vestro coram Deo & Angelis eius, qui conscientiam meam nouit, & beato Petro principe Apostolorum, in conspectu consistimus, quia istas criminosas, sceleratas res, quas illi mihi obiiciunt nec perpetraui, nec perpetrari iussi. Testis est mihi Deus, in cuius iudicium uenturi sumus, & in cuius conspectu consistimus. Et hoc propter suspiciones malas tollendas mea spontanea voluntate facio, non quasi in canonibus inuentum sit, aut quasi ego hanc consuetudinem, aut decretum in sancta ecclesia successoribus meis, nec non & fratribus, & coepiscopis nostris imponam: sed ut melius à vobis abscindatis rebelles cogitationes.

s̃. ead. presbyter si à plebe. c. sequenti.

Ecce qualiter summus Pontifex semetipsum purgat, nec tamen cæteris necessitatem [f] *purgandi præscribit. Vnde datur* [g] *intelligi, quòd satisfactio purgationis in uoluntate cõsistit accusati, non in arbitrio iudicis. Sed cum in Ilerdensi concilio presbyter iubeatur suspendi vsque ad dignam satisfactionem, cum etiam decreto* [h] *Leonis in arbitrio ponatur episcopi, quota manu sacerdos purgare se debeat, patet quòd ad purgationem cogendus est, nec in sua voluntate, sed in arbitrio iudicis consistit.*

Vnde Leo Papa scribens ad Carolum Regem ait.

Capit. l. 5. c. 34. Iuo p. 6. c. 419. Pann. l. 5. c. 3.

¶Qualiter sacerdotes se purgare debeant. C. XIX.

OMnibus vobis visu

e ¶Cogantur.] Quia ab æmulis hæc infamia processerat. Vel dic, cæteris Apostolicis.
ECCE. CASVS. Infert ex supra dictis duobus c. ꝙ purgatio voluntaria est, & non necessaria. Sed statim dicit contrarium per alia ca. & ad hoc inducit seq. cap.
f ¶Necessitatem.] extra de elec. innotuit.
g ¶Datur] Allegando dicit.
h ¶In decreto.] Leonis infr. c. prox. & seq. Ioan.
OMnibus vobis.] CASVS. Leo tertius interrogatus fuit à Carolo Rege, & suis subditis, qualiter sit procedendum, si crimen sacerdoti obijciatur. Et respondet Leo, & dicit, quod ista quæstio fuit sępius uentilata à temporibus multis: nondũ tamen fuit a plenam definita. uerumtamē post reclamationes multas, habito consilio multorum episcoporum, & aliorum p̃latorũ, & sacerdotũ, & aliorum multorum statuit & definiuit, ꝙ si legitimus apparauerit accusator, & probauerit crimen, puniatur accusatus: & si non probauerit, puniatur accusator de calumnia. tamen si sacerdos accusatus remanserit infamatus, indicatur ei purgatio cum iij. v. vel vij. manu sacerdotum, uel cum pluribus se expurget,

Purgans se, quid debet asserere.

1 Dicit Io. de Fan. hoc non credo cum conscientiam suam non teneat qs purgare, nisi vbi inuenitur exp̃ssum, ut in casu illius legis. C. de his qui ad eccle. confu. p̃senti. cum si. Ar.

Ac ¶Et Leonis.] Hoc est in seq. c. Io.
AVditum.] CASVS. Leo Papa de quibusdam cri-

get, si episcopo uidebitur quales autē testes in accusationib. recipiantur, est in canonibus diffinitum.
a ¶Auditu.] Aliquid ergo scitur auditu. 22.quæst.5.hoc uidetur.
b ¶In canonibus.] Inf.eod.q.7.testes. & c.ipsi.
c ¶Aut.] Pro & 1. Non enim sufficit ꝙ soli episcopo sit suspectus. argu.contra, extra de offi. iud. or. ex parte.& 30. distinct. cap vlti. & sic 2 non obst.6. quæstio.2.placuit. credo tamen quòd si est accusatus, & episcopo est suspectus, quod potest eū cogere ad purgationem, secus si non est accusatus, secundum Lau. 3. per illud 6.quæst.2. placuit.immo inuenio quòd ꝓpter calumniosam accusationem cogitur quis se purgare, ut extra de accus. veniens. & argu. ff. ne quis eū qui in ius voc.est.l.penult.§.1.
d ¶Consacerdotib.] vel etiam abbatibus. extra eod. cum in iuuentute.
e ¶Bonis.] 11.q.3. in cunctis.hic patet quomodo intelligatur illud verbum, à plebe. sup.ead.presbyter.qa erant boni & iusti,immo non admittuntur, licet sint boni: si tamen leues fuerint. Nam leues sunt qui ex facili credunt quæ probari non possunt. 11.quæstio. 3. in cunctis. & est expressum extra eo. cum in iuuētute. aliàs solus, qui esset bonus sufficeret.extra de adult. significasti.Ioan.
IVRA-

1 Glo.est simi. in aut. sed nouo iure. C. de epis. & cle. in l.3.C.de obse.pat.ꝑstan.

2 Istud sic respicit prin. gl. nō contra præcedentia.

3 Aliàs, ẜm leges. Accusator calūniosus cogitur se purgare.

Leues qui dicuntur.

aut auditu [a] notum esse non dubitamus, quòd sæpissime, suadente antiquo hoste, sacerdotibus crimina diuersa obijciantur. Sed qualiter † ex eis ab his rationabilis examinatio, & satisfactio fiat, licet tempore bonæ memoriæ Domini genitoris uestri † Pipini, siue priscis temporibus à sanctis patribus, & reliquis bonæ deuotionis hominibus sæpissime ventilatum fuerit; nos tamen pleniter, & ad liquidum definitum reperire minime quiuimus. Nostris quippe temporibus id ipsum, à sanctis episcopis, & reliquis sacerdotibus, & cæteris ecclesiasticæ dignitatis ministris vestris † in regnis, seu in alijs Deo degentibus, nobisque vnà cum eis agentibus sæpissime propter multas & nimias reclamationes, quæ ex hoc ad nos ex diuersis partibus venerunt, uentilatum est. Sed qualiter consultu Domini & patris nostri Leonis Apostolici, cęterorumque Romanæ ecclesiæ episcoporum, & reliquorum sacerdotum, siue orientalium, & græcorum patriarcharum, & multorum sanctorum episcoporum, & sacerdotum, nec non & nostrorum α episcoporum, omniumque ceterorum sacerdotum, ac leuitarum auctoritate, & consensu, atque reliquorum fidelium, & cunctorum consiliariorum nostrorum consultu definitum est, uos † omnes vtriusque ordinis ministros scire uolumus. Satutum est namque ratione, & necessite, ac authoritate prædicta consultu omnium, vt quotiescumque cuiquam sacerdoti crimen imponitur, si ipse accusator talis fuerit, ut recipi debeat (quia quales ad accusationem sacerdotum admitti debeant in canonibus [b] pleniter expressum est) si autem, ut dictum est, ille accusator, qui canonice est recipiendus, eum cum legitimo numero uerorum & bonorum testium approbare in conspectu episcoporum poterit; tunc canonice dijudicetur: & si culpabilis inuentus fuerit, canonice damnetur. Si uero eum suprascripto prætextu approbare ipse accusator minime poterit, & hoc canonicę definiatur. Ipse ergo sacerdos, si suspiciosus, aut [c] incredibilis suo episcopo †, aut reliquis suis consacerdotibus [d], siue bonis [e] & iustis de suo populo, uel de sua plebe hominibus fuerit; ne in crimine, aut in prædicta suspicione remaneat, cum tribus, aut quinque, vel septem bonis, ac uicinis sacerdotibus, exemplo Leonis Papæ, (qui duodecim β episcopos in sua purgatione habuit) vel eo amplius, si suo episcopo visum fuerit, aut necesse propter tumultum populi inesse prospexerit, & cum alijs bonis & iustis hominibus se sacramento coram populo super quatuor Euangelia dato purgatum ecclesiæ reddat. Si quis autem scire desiderat, quales testes ad accusationem sacerdotum recipi debeant, & quidquid † de accusatione faciendum sit, pleniter in canonibus reperire poterit.

† al. quoniā] qualiter
† al. nostri.] ca.
† al. nostris] c.
† nobis omnibus.] cap.
† Conc... tex. in l. ... crilegij ... de ordin... extraord... co. & in... Cicero ... de pœ.
† al. quid

¶ Apud collectores caput hoc ita refertur, quasi acceptum sit ex aliqua decretali epistola Leonis ad Carolum. Verum ex lib. quinto capitularium, (vbi hoc ipsum est caput 34.) atque ex ipsa etiam orationis forma satis constat editum fuisse hoc capitulare nomine Caroli Magni, ipso Leone tertio consulto, & cum consilio multorum episcoporum. Quod tamen pius princeps, quia sibi iurisdictionem in presbyteros arrogasse uidebatur, libro septimo capitularium, cap. 281. emendauit, ita scribens, Omnibus vobis,

IVRAMENTO. Hæc est tertia pars quæst. in qua quæritur si parentes debent se purgare igne vel aqua filios non oppressisse? Respon. ꝙ non: & hoc probat per c. seq. Io. de Fan.

CASVS. In §. isto dicitur, ꝙ vulgaris ꝓbatio iudici nō debet Et hoc probatur per sequens c.

Consuluisti.] CASVS. Quidā paruulos filios suos secum collocabant in lecto: quibus dormientibus filij eorum inuenti sunt mortui. Quærebatur vtrum iudicio candentis ferri, uel aquæ feruentis se expurgare deberent filios nō oppressisse? rñdet Stephanus, & dicit, ꝙ talis examinatio non approbatur in canone, sed monendi sunt parentes, ut filios suos secum nō habeant in lecto: sed cum occultum sit eos filios oppressisse, puniri non debent nisi de hoc cōuincantur, uel fuerint sponte confessi: & tūc puniantur, quia sunt homicidæ, cum homicida dicatur etiam qui conceptum in vtero deleuerit per abortum.

tam præsentibus, quàm & futuris scire cupimus, quia de consultu sedis Apostolicæ, & omniū nostrorum episcoporum, ac reliquorum sacerdotum, atque maxime cunctorum fidelium nostrorum de criminatorum purgatione sacerdotum causam tractauimus, eamque cum testibus (sicut in anteriori capitulari nostro continetur) fieri decreuimus: quoniam nesciebamus eandem causam, à beato Gregorio Papa esse definitam. Nam cum Vvormaciæ generalem conuentum habuisemus allata est nobis à Riculfo Magontiacensi metropolitano epistola beati Gregorij Papæ, in qua inter cætera continebātur hæc: [De presbytero uero, uel quolibet sacerdote, à populo accusato, si certi non fuerint testes, qui crimini illato approbent ueritatem, iusiurandum erit in medio, & illum testem proferat de innocentiæ suæ puritate, cui nuda & aperta sunt omnia; sicque maneat in proprio gradu.] Ista uero omnia, quia uires nostras excedunt, in iudicio episcoporum iuxta canonicam sanctionem definienda relinquimus, vt hæc, quando orta fuerint, ita definire satagant, ut nec secundum sęculum iustam reprehensionē, nec penes Dominum (quod absit) damnationem, sed æternæ beatitudinis, ipso auxiliante, qui omnia infucata præstat, præmia cōsequantur.

α ¶Nostrorum episcoporum.] *In vulgatis legebatur*, nostrorum Romanorum episcoporum *sed vox*, Romanorum, *abest non modo à capitulari, sed etiam à vetustioribus Gratiani codicibus, & ab Iuone. Pannormia autem habet*, nostrorum episcoporum, omniumque Romanorum sacerdotum.]

β ¶Qui duodecim.] *Hæc vsque ad vers.* habuit, *sunt etiam apud cæteros collectores. sed non in capitulari.*

† *al. Lamberto*

3 *Iuramento vero, candentis ferri, vel feruentis aquæ purgatio non est adijcienda.*

Vnde Stephanus quintus Humberto † episcopo Moguntino.

¶Candentis ferri, & feruentis aquæ iudicium in ecclesia fieri prohibetur. C. XX.

Iuo p. 10. c. 27.

Consuluisti de infantibus, qui in uno lecto dormientes cum parentibus mortui reperiuntur, vtrum ferro candente, aut aqua feruente, seu alio quolibet examine parentes se purificare debeant, eos non oppressisse. Monendi sunt namque, & protestandi parentes; ne tam tenellos secū in uno lecto collocent: ne negligentia qualibet proueniente suffocentur, uel opprimantur: unde ipsi homicidij [a] rei inueniantur. Nam ferri candentis, uel aquæ feruentis examinatione confessionem extorqueri à quolibet sacri non censent canones: & quod sanctorum Patrum documento sancitum non est, superstitiosa [b] adinuentione non est præsumendum. Spontanea enim confessione, uel testium approbatione publicata delicta, habito præ oculis Dei timore, commissa sunt regimini nostro iudicare. Occulta vero, & incognita illi sunt relinquēda, qui solus nouit corda filiorum hominum. Hi autem qui probantur,

3. *Reg.* 8.

a ¶Homicidij.] Qui hominem occidit, si animū occidendi nō habuit, non tenetur l. Cornelia de sicar. ut ff. ad legē. Cornel. de sicar. l. 1. §. diuus. tenetur tñ lege Aquilia. licet etiā nocere noluerit, dum tamen fuerit in culpa, licet leuissima. ff. ad leg. Aquil. sed & si quēcumque. §. 2. & l. in lege. quod non est in lege Corne. de sicar. ff. de sic. in l. culpa autem est, quòd à diligēte potuerit ꝓuideri, & non est præuisū. ff. ad leg. Aquil. l. si putator; tenetur ēt quantum ad Deum, ut hic, & 50. distin. clerico, & 34. quæst. 2. in lectum. non tamen punitur ratione homicidij, sed ratione negligētiæ, ut 15. q. 1. Inebriauerunt. minor etiam iniungitur pœna siue pęnitentia ab ecclesia pro negligentia, ut 50. dist. eos. &c. si quis volūtate. & 15. quæstio. 1. si quis non iratus.

b ¶Supstitiosa.] Vtili enim & necessaria [1], licet, ut 33. qō. 2. quos Deus. de consecr. dist. 2. liquido. 28. qō. 1. sic enim. in princ. titu. Et est argu. aliquid inhibitū, eo qđ non est cōcessum. 40. distin. si Papa. & ff. de colleg. illi. l. 3. §. 1. argu. extra de uo. & uo. redemp. ex multa. Cōtra extra de sent.

1 Magistri tñ aliqñ exponunt qđ nō est expositū. 32. dis. relatū. De quo hr 11. qō. 1. §. ex his. ex de postula. c. r.

vel confitentur talis reatus se noxios; tua eos castiget moderatio: quia, si ille, quia conceptum in vtero per abortum [a] deleuerit, homicida est; quanto magis, qui vnius saltem dei puerulum peremerit, homicidam se esse excusare nequibit?

Hoc autem [b] *vtrum ad omnia genera purgationis, an ad hæc duo tantum, quæ hic prohibita esse videntur, pertineat, non immerito dubitatur propter sacrificium zelotypiæ; & illud Gregorij: [Si vir* [c]*, qui frigidæ naturæ esse dicitur, per uerum iudicium probare potuerit vxorem suam nunquã se cognouisse, separetur ab ea.]* 33.q.1.c.1. & 2.

C. XXI.

IN libro namque Numerorum † legitur Dominum præcepisse Moysi, vt loqueretur filijs Israel, et diceret eis: [Vir, cuius vxor errauerit, maritumque contemnens dormierit cum altero uiro, & id maritus deprehendere nequiuerit, sed latet adulterium, & testibus argui non potest, quia non est inuenta in stupro; si spiritus zelotypiæ concitauerit virum contra vxorem suam, quæ vel polluta est, uel falsa suspitione appetitur, adducet eam ad sacerdotem, & offeret oblationem pro illa decimam partem sati farinæ hordeaceæ: non fundet super eam oleum, nec imponet thus: quia sacrificium zelotypiæ est, & oblatio inuestigans adulteriũ. offeret igitur eam sacerdos, & statuet coram Domino, assumetq. aquam sanctam in uase fictili, & pauxillum terræ de pauimento tabernaculi mittet in eã. Cumq. steterit mulier in conspectu Domini, discooperiet caput eius, & ponet super manus illius sacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ: Ipse autem tenebit aquas amarissimas, in quibus cum execratione maledicta congessit, adiurabitque eam, & dicet: si non dormiuit vir alienus tecum, & si non polluta es deserto mariti thoro; non nocebunt tibi aquæ istæ amarissimæ, in quas maledicta congessi. Si autem declinasti à viro tuo, atq. polluta es, & concubuisti cum altero uiro; his maledictionibus subiacebis; det te Dominus in maledictionem, & exemplum cunctorum in populo suo: putrescere faciat tuum femur, & tumens uterus tuus dirumpatur: ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, & utero tumescente putrescat femur tuũ. Et respondebit mulier, amen, amen. Scribetque sacerdos ista maledicta in libello, & delebit ea aquis amarissimis, in quas maledicta congessit, & dabit ei bibere: quas cum exhauserit, tollet sacerdos de manu eius sacrificium zelotypiæ, & eleuabit illud coram Domino, imponetque illud super altare: ita duntaxat, ut prius pugillum sacrificij tollat de eo quod offertur, & incendat super altare, & sic potum det mulieri aquas amarissimas. Quas cum biberit, si polluta est, & contempto uiro adulterij rea, pertransibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre computrescet femur, erit mulier in maledictionem, & in exemplum omni populo. Maritus a vero absque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem suam. Quòd si polluta non fuerit, innoxia erit, & faciet liberos.]

† *al. Numeri*
Num.5.

sentẽ.exc.nuper.infr. ea.c.monomachiã. & ubi canon non excipit, nec nos, ut su. dis. 12.omnia. 55.distin.si euangelica. & 31.q.1. ꝑ si dormierit. C. de here. uel act. uend. l. vlt. ff. de public.act. de pretio. ff. de aleato.l. prima.§.qđ aũt. ff. de ritu nup palam. in fi. extra deci. ad deci. ad audientiam. 22. q. 5. hoc videtur. arg. contra, 27. quæ. 2. lex diuinæ. Io. Sol. omnia cõcessa intelliguntur de iure communi, nisi prohibita in certis casibus inueniantur, ut innuit c. lex diuinæ. & ext. de sent. excom. nup. B. & ff. de testib. l. quęsitum. C. de testib. l. sancimus.

Concessa intelligunt q̃ prohibita nõ sunt.

a ¶Per abortum.] Et hoc si puerperium est formatum, ut 32.q.2. Moyses. &c. qđ vero. Sed licet secũdum legem Mosaicã non sit homicidium, tamen punitur lege Cornelia de sicar. ff. ad leg. Corn. de sicar. si mulierẽ. & ẽt leg. Aquil. ff. ad leg. Aquil. si seruus. §. si mulier. tamẽ qui opprimũt infantes, puniuntur pœnitentia trium annorũ extra de his qui fil. occi. de infantibus 1. Itẽ qui procurat venena sterilitatis, dicitur homicida, ut extra de homicid. si aliquis. vbi de hoc.

ɤ Adde ad hoc, & ad fin. glo. Ba. & gl. 1. in l. necare. ff. de li. agno. & in l si qs §. abortiuus. ff. de poe.

HOC AVTEM. Dicitur in hoc §. ꝙ dubitari potest, vtrũ purgatio ferri candentis, & æquæ feruentis sint tantum interdicta, & in alijs concessa. & merito dubitatur, quia aliqua mulier probat se uirginem per uerum iudicium, id est, per aspectum corporis. Similiter in ueteri testamento probatur utrũ mulier commiserit adulterium per quasdam aquas amarissimas, & statim respondet Gratianus in sequenti. §.

b ¶Hoc autem.] Hic §. legitur.

c ¶Si vir.] 33. q. 1. ca. quod autem. Io.

SED

SED QVÆLIBET. Hæc est quarta pars quæstionis, in qua quæritur utrum monomachia, vel alia vulgaris purgatio sit concessa? & rñdet ꝙ nõ. & hoc probat per duas auctoritates sanctorum patrum. Io. de Fant.

4 *Sed qualibet huiusmodi purgatio uidetur esse inhibita, cum in præmissa auctoritate Stephani Papæ dicitur [Spontanea confessione, &c.]*

¶Capiti huic in Vulgatis erat præpositum nomen Palea: sed in omnibus, quæ collata sunt manuscriptis habetur sine vllo nomine paleæ, & quidem coniunctum cum præcedenti capite. Ac certè versiculus, Sed quælibet, *videtur indicare locum hunc Numerorum ab ipso Gratiano recitatum fuisse.*

α ¶Maritus uero.] *Hæc vsque ad versi.* quod si, *sunt huc transposita ex extremo eiusdem quinti capitis Numerorum.*

Item ex decretis Nicolai Papæ.

¶In nouo testamento monomachia non recipitur. C. XXII.

Burc. l. 9. c. 51. Iuo p. 8. c. 187. 1. Reg. 17.

MOnomachiam [a] vero in lege non assumimus†, quam præceptum fuisse non reperimus: quia licet quosdã inijsse legerimus, sicut sanctum Dauid, & Goliã sacra prodit historia; nusquam tamen, vt pro lege teneatur, alicubi diuina sanxit auctoritas: cum hoc, & huiusmodi sectantes, Deum solummodo tentare [b] videantur.

† *in legem assumi nusquam præceptum reperimus*] *...igi.*

¶Epistola scripta Carolo Regi patruo Lotharij (ex qua caput hoc est acceptum) extat Romæ in codice sæpè citato monasterij Dominicanorũ. In qua inter alia refertur, Lothariũ, cum scire vellet an Theuperga, siue Thietberga (vt vocat Rhegino) ipsius vxor adulterium patrasset, voluisse duos homines monomachiam committere: ita vt, si ille, qui partes Theupergæ tueretur, caderet: ipsa planè adulterij conuicta censeretur. Hocque valde reprehendit Nicolaus, docens hanc non esse legitimam rationem probandi crimina (quamuis in Longobardicis constitutionibus, & in capitularibus habeatur) sed potius nihil aliud esse, quàm Deum tentare. Addit vero de negatã fuisse à Lothario Theupergæ iustam purgationem, his verbis: sed de adulterio illa coram missi nostri præsentia purgare se uoluit; sed ipse non annuit. *Totam hanc historiam describit Rhegino lib. 2. Chronicorum. Ex his vero ostenditur rubricam huius capitis apud Gratianum nimis esse generalem, quippe cum Nicolaus hoc tantum velit demonstrare, non esse vtendum monomachia ad purgationem.*

5 *Contra in concilio Vuormaciensi, 15.*

¶Si furta in monasterio fiunt, iudicio monachi se expurgent. C. XXIII.

Burc. l. 11. c. 66.

SAepe [c] contingit, vt in monasterijs furta perpetrentur, & qui hæc committant, ignorentur. Idcirca statuimus, vt quãdo ipsi fratres de talibus se expurgare debuerint †, Missa ab abbate celebretur, vel ab aliquo, cui ipse abbas præceperit, præsentibus fratribus: & sic expleta β Missa, omnes communicent in hęc verba: Corpus Domini sit mihi ad probationem hodie.

† *al. debeant*

β ¶Sic expleta.] *In hoc capite addita sunt nonnulla, verba ex concilio, quæ à collectoribus videbantur omissa. Sed hoc loco satis visum est, varietatem indicare. Nam in concilio ipso sic legitur,* & sic in ultima Missæ celebratione, pro expurgatione sua cor-

CASVS. Dicit ꝙ quęlibet talis purgatio ꝓhibetur, cum Stephanus dicat, Confessione &c.

MOnomachiam.] CASVS. Singulare certamen inter duos prohibetur: qã tales vñt Deum tentare. nec est trahendum ad consequẽtiã qđ fecit Dauid cũ Goliath. cũ instinctu spiritus sancti fuerit factum. a ¶Monomachiam.] Istos etiã lex Romana condemnat, ut C. de gladiato. l. una. lib. 11. Eucharistia ergo non est danda talib. cum peccent mortaliter. de consecr. distin. 2. §. sed si non. Dicũt quidam, ꝙ * defendens potest sumere; quia cuilibet licitum est defendere se. Sed nonne Dauid peccauit? Non: quia instinctu spiritus sancti fecit, vt Samson, & alij. 23. q. 5. si non licet. & extr. de diuor. gaudemus. Et est hic. ar. ꝙ nõ est arguendum ab exemplis. 26. q. 2. non statim. & c. non exemplo. 14. q. 5. dixit. 22. q. 2. si qs per vetus. ⁊. de consec. dis. 2. liquido. extra de elec. licet. C. de senten. & interlocu. om. iud. nemo. b ¶Tentare.] 23. q. 8. si nulla urget. & 22. q. 2. quæritur cur.

Eucharistia gladiatoribus non est danda.

* *Immo & iste peccat, quoniã omissa legitima se defendẽdi rõne ad prohibitam se cõfert. cõc. Tri. sess. 25 c. 19.*

CONTRA IN CONCILIO. Hic allegat in cõtrarium eius quod ꝓmittitur, & intẽdit probare ꝑ quatuor ca. se. ꝙ vulgaris purgatio possit fieri, & potest dici, quod hic incipit quinta pars. Archid.

SÆpè contingit.] CASVS. Per ista quatuor cap. probat Gratianus posse adhuc fieri purgationẽ uulgarem. Dicit hic, ꝙ si furtũ fit in monasterio, abbas dẽt Missam celebrare: & in fine corpus Christi singulis dare, dicens: Corpus Domini Iesu Christi sit tibi hodie ad probationem. c ¶Sæpè.] Huic c. est dero-

1 Ad hoc concor. Io. de Fan. dicens, ꝙ ibi c. nõ tenet.

derogatum 1: quia suspectis non est danda Eucharistia, ut infr. de consec. dist. 2. tribus. extra de purg. can. cum dilectis.

Interrogatum.] CASVS. Si duo adulterium committunt, scilicet masculus & fœmina, & unus confitetur, & alter negat, confitenti, pœnitentia imponatur: negãs uero probabili iudicio se expurget, id est, candenti ferro, uel aqua feruenti. Et ita facit ad propositum Gra.

a ¶Inculpati.] Id est, infamati. Non enim possunt duo accusari simul de crimine. C. de adulte. reos. simile ff. de inof. testa. nã & si. §. filius.

b ¶Profitetur.] Notandum 2. ꝙ uictoria vnius prodest alteri: sed condemnatio nõ nocet. ff. de adul. denunciasse. extra de adul. significasti. ff. de inof test. posthumus. § si quis ex his. ff. si serui. uendi. loci. §. competit. Item arg. ꝙ confessio vnius non nocet alteri. 15. quæst. 3. nemini. Arg. cõtra. 59. dist. ordinatos. & 81. dist. tantis. Et est verum, ꝙ non nocet alij quantum ad condemnationem: nocet tamen quantum ad præsumptionem, ut extra de adul. significasti, &c. 3

2 Idem tenent Cyn. Alexan. de Imola, & moder. i l. si duo. coi. 2. ff. de iureiur.

Confessio vnius an alteri noceat.

3 De hoc no. 3. q. 6. c. hæc quippe. extra de præbẽ. dilecto. in fi. & de simo. dilectus. 2. Archid,

4 Istam gl. dicit Bart. singu. in l. reos. C. de adulte. ad hoc ꝙ adulter, & adultera possint in eodem libello accusari, quando agitur ad thori separationẽ.

5 Idem no. Hic H. qui dicit, ꝙ hoc potest esse in purgatione, pͬsertim vulgari: sed si directe, &c. vt sequitur in glo.

6 Vbi de hoc. & infr. q. 6. si quando. in gl. regulare est. an si.

Statuit.] CASVS. Si duo de adulterio accusantur, & negauerint ambo: si vnus de uoluntate alterius alterum purgat, si in probatione vulgari ceciderit, ambo puniantur.

c ¶Duo.] Argu. contra. C. de adult. reos. Sed dic ꝙ non agitur hic criminaliter, sed ad pœnitentiam, uel ad thori separationem 4.

d ¶Alter illorum] uel ut procurator 5. 63. dist. tibi Domino. Sed si directe ageretur, cũ sit cã criminalis, non posset vnus alterũ constituere procuratorẽ, ut 3. q. 9. absens. Nisi velis dicere, quòd in causa criminali vnus socius auditur & pro se, & pro alijs, ut est arg. 3. q. 6. hæc quippe. & extra de dolo & cõtuma. cum dilecti. in princ. 6.

Si episcopo.] CASVS. Si episcopo vel presbytero crimina imponãtur, pro singulis Missam celebret, & pro singulis se innocentem reddat. sed ista capitula sunt abrogata: prout faciunt ad propositum Gratiani.

e ¶Quinquennio.] Hodie deponitur q in purgatione deficit, ut extra de simon. de hoc. ubi habes quid fieri debeat cum volens purgare se, nequit.

ILLVD VERO. Dictum est supra in. c. omnibus. & cap. presbyter. quòd clerici compelluntur ad purgationem: sed illa duo c. mandastis. & auditum. cõtradicunt ei. ideo magister hoc determinat.

---

pus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi percipiant, quatenus ita inde innocentes se ostendant.

Item in Salegustadiensi concilio, c. 7.

¶Quicumque de adulterio accusatur, probabili iudicio se expurget. C. XXIIII.

Interrogatũ est, si duo de adulterio inculpati [a] fuerint, & vnus profitetur [b], & alter negat; quid inde agendum sit. Decretum est, à sancto concilio, ut ille, qui negauerit, probabili se iudicio expurget, & qui professus fuerit, dignam pœnitentiam agat. Burc. in fine operis. Iuo p. 15. c. 173.

Item in eodem, c. 14.

¶Cum plures de adulterio accusantur, & vnus cæteros purgare uoluerit, omnes rei habeantur, si ipse in iudicio ceciderit. C. XXV.

Statuit quoque sancta synodus, ut si duo [c] de adulterio accusati fuerint, & ambo negauerint, & orant sibi concedi, ut alter illorum [d] utrosque diuino purget iudicio; si vnus in hoc ceciderit †, ambo rei habeantur. Burch. ibidem. Iuo p. 15. c. 180 † *al. deciderit*

Item in concilio Vuormaciensi, c. 10.

¶Pro singulis Missa celebretur, qui de aliquo crimine accusantur. C. XXVI.

Si episcopo, aut presbytero causa criminalis, hoc est homicidium, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit; pro singulis Missam celebrare [α] debet, & communicare, & de singulis sibi imputatis innocentem se ostendere †. Quod si non fecerit, quinquennio [e] à liminibus ecclesiæ extraneus habeatur. Burc l. 2. c. 199. Iuo p. 6. c. 272. † *al. reddere*

α ¶Celebrare.] *In concilio, & apud Burchardum, & Iuonem sequitur:* & secretam publice dicere.

Illud uero, quod Sixtus & Leo in fine suæ purgationis addiderunt; ex eorũ exẽplo intelligendũ est: exemplo enim suæ satisfactionis noluerũt cæteris præscribere legẽ purgãdi.

QVAESTIO IIII.

Vòd vero quarto loco quærebatur, an duorum [f] testimonio episcopus sit condemnandus, multorum auctoritate probatur. Sicut enim in Euangelio Ioannis legitur, ait Io. 8.

Vod vero.] Hæc quæstio diuiditur in duas partes: in quarũ prima quæritur, an ad condemnationem alicuius sufficiãt duo legitimi testes, & respondetur ꝙ sic. Secunda ibi, [Ex præmissis. [Ioan. de Fant.

CASVS. In hac quarta quæstione quæritur, an duo testes sufficiant ad condemnationem episcopi. Et ꝓbat Gratianus ꝙ sic. auctoritate Domini, & duabus auctoritatibus Pauli.

f ¶Duorũ.] Sẽper duo sufficiunt. 4. q. 3. §. item in criminali. uersi. vbi numerus. nisi in casibus spiritualib.

Quòd

Sed in

Testis qñq; unus sufficit: qñque plures duobus requirũtur.

Sed in isto casu unus sufficit, ut extra de testi. cog. peruenit. & vbi nulli fit præiudicium. de conse. dist. 4. placuit de infantibus. & in causa denunciationis, extra de testib. in omni. & in alio casu: extra de procur. ex insinuatione, & ubi agitur ad impediendum matrimoniũ. extra

a ¶Et patris.] Pater potest esse testis in causa filij in testamento: vt ff. de testa. l. qui testamento. aliàs non, vt 4. q. 3. dicto c. si teste. §. testes quos. hic autem isti mentiri non poterant. Vel dic testimonium meum, & patris mei, id est, de patre meo & me dictum: scilicet testimonium prophetarum.

Deuteron. 17.

Christus ad Iudæos: [In lege vestra scriptum est, quoniam duorum huominum testimonium verum est.] Hinc consequenter contra eos argumentatur dicens. [Si duorum hominum testimonium verum est, quare testimonium meum & patris [a] *non accipitis?] Item Paulus in epistola ad Corinthios: [In ore duorum, vel trium* [b] *stabit omne uerbum.] Item in epistola ad Hebræos: [Quis præuaricans legẽ Moysi duobus, vel tribus testibus conuictus, sine miseratione lapidabitur.†] Item ex concilio Bracharensi 2. cap. 8.†*

2. Cor. 13. Heb. 10.

† al lapidabatur

† Et capitu. l. 5. c. 240.

b ¶Vel trium.] Vt comprehendãt actorem pro vno teste. extra de testib. in omni. Illa tamẽ loquitur in causa denũciationis. Vel ideo dicit, trium, quia quandoque secũdum canones plures quàm duo requiruntur: sed nũquam pauciores, ut extra de testi. licet. Vnde in testamentis bene requirũtur 1. ut extra de testa. cum esses. & c. relatum. Ioan. Quod dicit Io. de testamẽtis, nõ credo uerum. vnde dico cum T. decre. illas, cum esses. & relatum. in quolibet testamento loqui. B.

1 In ijs quæ pietatis cã relinquunt, minus solẽnis volũtas sufficit, sicut inter liberos. C. de test. hac cõsultissima. §. ex imperfecta. Arch.

¶Quot testibus quisque clericorum conuinci debeat. C. I.

Burc. l. 2. c. 202. Iuo p 6. c. 276. Pann. l. 4. c. 97. † al. macula fornicationis

PLacuit, vt si quis aliquem clericorũ in accusatione† fornicationis impetit, secundũ præceptum Pauli apostoli duo, vel tria [c] testimonia requirantur ab illo. Quòd si non potuerit datis testimonijs approbare quod dixit, excommunicationem [d] accusati accusator accipiat.

PLacuit.] CASVS. Dicitur quòd si aliquis accusat aliquẽ de fornicatione, potest probare crimen duobus uel tribus testibus: & si non probauerit, punietur pœna talionis. Patet sequẽs §.

c ¶Tria.] s. dist. 48. quoniam multa.

d ¶Excommunicationem.] Id est damnationem.

2 *Ex præmissis itaque colligitur, quòd duorum, vel trium testimonio episcopus conuinci, & damnari potest. Porro Syluester Papa in generali synodo residens econtra dixit.*

In epilogo concilij Romani, c. 3.

EX PRÆMISSIS. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua probat contrarium eius quod præmissum est: & hoc probat duabus auctoritatibus: sed nõ sunt contra: quia loquuntur specialiter de clericis Romanæ ecclesiæ. Io. de Fant.

¶Quot testibus episcopus, vel presbyter, vel reliqui clerici sunt conuincendi. C. II.

In capitul. Hadriani, c. 72. In cõc. Mogũt. 2. c. 12. Cap. l. 1. c. 139. Pan. lib. 4. c. 91. Poly. l. 5. tit. 1. Deusdedit p. 3. † al. xxxvi. testibus

† al. in Matt. 10. & Luc. 7. † abest ab ori. † al. lxiiij.

PRæsul [e] non damnabitur nisi cum† lxxij. testibus: nec præsul summus [α] à quoquam iudicabitur, quoniã scriptum est: [Non est discipulus super magistrum.] Presbyter autem [Cardinalis† nisi cum xliiij. † testibus non damnabitur: diaconus vero Cardinalis urbis Romæ, nisi cum xxvij. testibus† non condemnabitur. Subdiaconus, acolythus, exorcista, lector, ostiaruis, non nisi septem testibus non condemnabitur. Testes [f] autem, & accusatores sine aliqua sint infamia.

α ¶Nec præsul summus.] *Ex concilio Romano sub Syluestro, & cæteris locis indicatis (excepta Pannormia) addita sunt hæc vsque ad ver.* presbyter. *Ac mirandum est de auctore glossæ qui putauit Pontificem Maximum minore numero testium posse condemnari, quàm diaconum Cardinalem, atque ostiarium: cum tamen ipse Pontifex à generali saltem præsulis nomine minimè esset excludendus.*

PRæsul.] CASVS. Dicitur hic quot testes sufficiant ad cõdemnationem episcopi, Cardinalis, presbyteri, & aliorum clericorum Romanæ ecclesiæ. In fine dicitur, quòd testes sine infamia debent esse.

Item Leo quartus in epistola episcopis Britanniæ.

¶Episcopi non nisi lxxij. testibus condemnandi sunt. C. III.

Iuo p. 5. c. 116.

NVllam damnatio-

extra de spõ. præterea. Item quantum ad præsumptionem faciendam. 8. q. 3. talia. ff. de dote prælega. Theopompus. Item plures duobus requirũtur. j. ead. nullã. & c. præsul. Tres requiruntur in depositione pecuniæ. in auth. de fide instr. § si quis igitur. coll. 6. Item quinque requiruntur dum contractus excedit libram auri in ciuitate. C. si cer. pet. auth. sed nouo. & in codicillis, & in donatione causa mortis similiter quinque, ut C. de dona. causa mor. l. ult. quandoque xv. vt C. de prox. sac. scri. unicuique. lib. 12.

e ¶Præsul.] Id est Cardinalis episcopus. Sed nunquid contra Papam duplicabuntur testes?* non, immo duo sufficiunt. & in hoc est deterioris conditionis: quia ipse sine cõparatione aliorum creatus est maior: & ideo sine spe veniæ condemnandus est, ut diabolus. de pœ. dist. 2. principium.

* *Vide, q̃ dicuntur in notatione ad hoc caput.*

f ¶Testes.] Extra de testi. personas. & cap. super eo.

NVllam.] CASVS. Si episcopus Cardinalis de crimine accusatur, duodecim episcopi debẽt de causa cognosce-

cognoscere:nec potest conuinci nisi lxxij.testibus. In secunda parte dicitur qualiter testes iurare dẽnt,& q.d. In tertia parte dicitur,ꝙ si appellauerit ad Papam, audiri debet:nec alius debet de causa cognoscere. Secunda pars incipit ibi, [Et prius.] Tertia pars ibi,[Et si inter.]

CASVS. Hic intitulatur sexta quæstio, in qua quæritur quo remedio causa uitiata subleuetur: de quo non fecit in themate mentionem:&,si remedium dãdũ sit ei, qui causa dilationis appellat: de quo fecit in themate mentionem. Causa autẽ uitiata remedio appellationis subleuatur:& hoc probat per sequens cap.

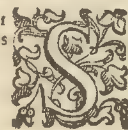
nem [a] episcoporum vnquam esse censemus, nisi aut ante legitimum numerum episcoporum [b] (qui fit per duodecim episcopos) aut certè probata sententia per lxxij. testes idoneos, qui tales sint, qui & accusare possent. ¶Et prius ad sacra Christi quatuor Euangelia sacramenta præstent, quòd nihil falsum [c] depromat: sicut nobis αB. Syluester tradidit, & Romana sancta videtur tenere ecclesia. ¶Et, si inter eos, quos damnandos esse dixerint homines, fuerit episcopus, qui suam causam in præsentia Romanæ sedis episcopi petierit audiri, nullus super illum definitiuam præsumat dare sentẽtiam: sed omnino eum audiri decernimus.

Zepherinus epi sto. 1.

α ¶Sicut nobis.] *Hinc vsque ad dictionem,* ecclesia *non leguntur in epistola Leonis manuscripta: habentur tamen apud Iuonẽ*

Sed hoc vel speciali priuilegio de clericis Romanæ ecclesiæ intelligitur, vel propter improbitatem quorundam, qui cum non sint spectatæ uitæ, & scientiæ, in accusationem ministrorum Dei repente prosiliunt. Quorum vero vita adeo laudabilis est, ut omnibus imitanda appareat, de quorum assertione, nulla dubitatio nasci poterit, eorum testimonio duorum, uel trium testium quilibet iure conuinci & damnari poterit.

QVAESTIO VI.

Equitur sexta quæstio, qua quæritur, quo remedio causa uitiata subleuetur: et si remediũ illud sit dãdum ei, qui causa dilationis vocem appellationis exhibuerit. Causa vero uitiata remedio appellationis subleuari poterit.

Vnde Fabianus Papa ait ad Hilarium episcopum epistola 3. cap. 3.

Et in decretis Sixti tertij. c. 3. Cod. Theod. l. 2. tit. de appel. in inter. ie. 15. Ansl. 2. c. 11. & l. 3. c. 88. Lib. 7. c a. c. 33 Burc. l. 1. c. 148. Pann. l. 4. c. 121.

¶Causæ vitiatæ remedium appellationis subueniat. C. I.

LIceat appellatori vitiatam causam remedio appellationis [d] subleuare.

[*Idem paulo ante.*]

Epi epm deponere non possunt.

a ¶Nullã damnationẽ.] Epõrum. Sed hoc non vr̃ posse stare: qa nullus põr iudicare clericos Romanæ ecclesiæ, nisi solus Papa, Itẽ quia epi epm deponere nõ possunt, vt 3. q. 6 quamuis. Respondeo quòd loquitur in eo casu, qñ Papa cõmittit alijs causam suorum clericorũ, ne ipse suspectus habeatur. uel ne fauore pro eis, uel odio contra eos iudicaret. ff. de iurisdi. om. iud. l. prætor.

a ¶Nullam damnationem.] Infra 3 q. 6. accusatus. & cap. quãuis.

b ¶Episcoporum.] j̃. 5. q. 4. duodecim.

Testes quinque capitula iurare debent.

c ¶Falsum.] Quinq; capitula iurabunt testes: scilicet vt dicant ueritatẽ, ut 3. q. 9. hortamur. & ꝙ testentur pro vtraque parte veritatem, ut 14. quæst. 5. non sanè. ꝙ nõ admisceant falsitatẽ, ut hic [1] ꝙ nec amore, nec ꝓs odio, nec proprio cõmodo testentur, vt extra de testi. quoties. Item quinto requiritur, quòd dicãt quidquid de re ipsa nouerint, siue fuerint interrogati, siue non, vt extra de accu. cum dilectus 1. qđ non credo, nisi hoc liqueat ex forma iuramenti, ut infra.

1 De hoc ẽt no. ex̃ de testi. fraternitatis. in gl. vl. vbi addit Ho. aliũ casũ. s. ꝙ neutri parti manifestabunt dicta sua antequã sint publicata. arg. 4. qõ. 3. itẽ qui falso. Arch.

SED HOC. Modo dicit quare de tot testibus fuit statutum: propter scilicet priuilegium clericorũ Romanæ ecclesiæ. & hæc solutio est vera. vel propter malitiam hæreticorum fuit statutum de omnibus clericis, qua cessante cessabit constitutio. Sed verius est, ꝙ propter malitiam hæreticorum uel malorum hominum statutum fuit de clericis Romanę ecclesiæ, quibus hoc priuilegium datum fuit, quod non cessat causa cessante:& hoc innuit B.

Equitur.] Hęc quęstio diuiditur in octo partes: in quarum prima probat per nouem auctoritates sanctorum patrum, ꝙ quãdocũque quis grauatus fuerit, poterit appellare:& eius appellatio tenebit. Secũda ibi, [Cum ergo.] Tertia ibi, [Qui vero.] Quarta ibi, [Post datã.] Quinta ibi, [Non solent.] Sexta ibi, [Notãdu.] Septima ibi: [Si vero.] Octaua ibi, [Diffinitiua.] Io. de Fã.

d LIceat.] ¶Appellationis.] Appellatio est prouocatio iniquæ sententię querelam cõtinens. ff. de mino. ꝑ fecti. tñ & in ijs quæ extra iudiciũ agunt̃ appellat̃, vt in electione, vt extra de app constitutus. Quis appellet, dicet̃ j̃. ea. nõ solẽt. & hoc in ciuili causa. In criminali aũt quilibet ẽt inuito reo appellat. ff. de app. non tantum. & in causa liberali, vt ff. de libe. causa l. 1. & 2.

AD QVEM SIT APPELLANDVM. Appellatur autem à minori ad maiorem, & gradatim, ut j̃. ead. anteriorum C. de appel. præcipimus. excepto Papa, ad quẽ oĩbus prætermissis appellatur, vt j̃. ea c. 3. 4. & 5. Et hoc uerum est in iudicibus ordinarijs. In delegatis autẽ distinguitur, si ipsi alijs causam commiserint, si tota iurisdictio est delegata, appellatur ad primum delegantem.

Appellant à delegato ad quẽ appellare dẽt.

tem, extra de offi deleg. super quæstionum. §. porro. ff. quis. & à quo appel. l. 1. sed si non tota causa est delegata, tunc appellatur ad delegantem secundum, ut C. qui pro sua iurisdi. l. 1. ff. quis & à quo app. l. fi. & ext. de offi. deleg. super quæstionum.

vt infra ea. §. diffinitiua. in fi. potest tamen nouas allegationes audire. C. de appel. eos. §. 1. ff. de appel. scio quæsitum. In fi. extra de fide instrumen. cum Ioannes, Quando autem non est necesse appellare, habes infra ea. §. diffinitiua. Inhibetur autem appellatio, quia à principe non appellatur. 9. q. 3. cuncta. nec à præfecto prætorio. C. de of. præf. præt. l. 1. nec à senatu, ut ff. à quibus ap. non licet. l. 1. nec ab arbitro. C. de arbi. l. 1. nec appel lat officiatur. inf. ead. §. diffinitiua. ver. nulli. Item propter sceleris magnitudinē non appellatur. C. quorū app. non reci. l. 2. & extra de appella. cum sit Romana. Item in momentanea possessione, ut infra ead. §. diffinitiua 2. ver. de possessione. secundum leges. sed per canones sic. extra de testi. significauerunt. & de resti. spol. cum ad sedem. Item in re, quæ non capit dilationem. ff. de app. re. l. vlti. & extra de rapt. in litteris. Argu. contra extra de appel. qua fronte. in fi. ibi appellatio non retardat sententiam, nisi ad tempus. Item sñia maioris partis capituli, extra de his quæ fiunt à ma. parte cap. c. 1. Item contumax non appellat, vt 24 q. 3. de illicita. infra ea. §. sunt etiam quorum. C. de iud. properandum. §. sin autem. Item ab executore non appellatur. infra ead. §. diffinitiua. uer. ab executore.

Appellatio ī multis casibus nō ad mittitur.

QVO-

¶De eodem. PALEA. C. II.

Sixtus ibidem. Poly. l. 1. tit. 7. Ansl. l. 2. c. 11.

Appellantem non debet afflictio vlla, aut detentionis iniuriare custodia.

Item Anacletus Papa, epist. 1. in fine.

¶De eodem. C. III.

Omnis [a] oppressus libere [b] sacerdotum [c] (si voluerit) appellet iudicium, & à nullo prohibeatur; sed ab his fulciatur, & liberetur. Si autem difficiles causæ, aut maiora negotia orta fuerint, ad maiorem [d] sedem referantur. Et si illic facile discerni † non poterunt, aut iuste terminari, ubi fuerit summorum congregata congregatio α, (quæ per singulos annos bis fieri solet, & debet) iuste, & Deo placite coram patriarcha [e], aut primate ecclesiastica β negotia, & coram patricio sæcularia [f] iudicentur negotia in commune [g] †.

† al. decerni

† al. communi

α ¶Congregatio.] *In vulgatis sequebatur*, sub metropolitano: *quæ sublata sunt, quia in nullo manuscripto neque in originali habentur, & in sequentibus verbis exponitur, coram quibus sit habendum concilium.*

β ¶Ecclesiastica negotia.] *In epistola legitur*, primate ecclesiastico, & coram patricio sæcularia, &c.

a Melius dicerer. §. sūt ētquorum. ver. de pos. vbi de hoc.

QVOMODO SIT APPELLANDVM. Iudice sedente pro tribunali pōt viua voce appellari: sed extra iudicium in libello tantum appellabitur 1, vt ī. ead. §. iudicibus. ver. litigatoribus. ff. de appel. à sententia. §. vlt.

1 Dicas φ siue appelletur in iudicio, siue extra: debet obseruari qđ dr̄ extra li. 6 de app. cordi. quæ est Innocē. iiij. & hoc cū à iudice appellat ad Papam: & hoc ibi intelligit Ho.

QVANDO APPELLANDVM SIT. Secundum leges appellatur tantum post diffinitiuam sententiam: nisi in casibus nota. inf. ead. non ita, extra de appel. sup eo 2. Secundum canones & ante litem contest. & post, ut extra de app. cum sit Romana. inf. ea. non ita. licet hoc sit correctum per cōstitutionem nouam, extra eo. vt debitus. ubi dicitur, φ causa appellationis debet assignari. Item secundum canones appellatur quoties superior iudex inuenitur, ut inf. ead. omnes secundum leges bis tantum, ut infr. ead. post secundam. Ioan. hoc pro certo teneas, quod ante sententiam potest appellari quoties pars grauatur, & allegatur causa, vt extra eo. vt debitus. Sed post diffinitiuam sententiam tantum bis, ut dicunt leges præallegatæ, nec assignatur tūc causa: sed dicit, appello ab iniqua sententia. Sententia tamen in causa matrimonij non transit in rem iudicatā, vt ext. de sent. & re iud. lator. & c. consanguinei. B.

INTRA QVOD TEMPVS SIT APPELLANDVM. Item appellatur vsque ad decem dies continuos, vt infra ead anteriorum.

Appellationis tempus pōt iudex moderari.

INTRA QVOD TEMPVS DEBET APPELLANTIO PROSEQVI. Appellanti datur annus uel biennium, ut infr. ead. si quis appellat. Tamē iudex potest moderari tempus recissus. extra eo. cum sit Romana. & c. reprehensibilis. Item appellat. oīne pēdente nihil innouandum est, vt inf. ea. §. appellatione. nisi appellans suspectus sit, vel depopulator, vt inf. ead. quoties 2. in causa criminali reus custoditur: vel dabit fideiussorem, si ēst suspectus. C. de ap. eos. ver. sup his. Iudicis officium est libellus dimissorios dare. infra ead. post appellationem. Iudex autem ad quem appellatur: si appellatur à sententia, secundum priores allegationes vel infirmabit, uel confirmabit sententiam,

Omnis.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd si aliquis grauetur, à minori prælato ad sacerdotem, id est, episcopum, debet appellare: & si ibi propter aliquam difficultatem negotium non poterit terminari, metropolitanum appellet: & si ibi negotium non fuerit terminatum, uel grauabitur: ad conciliū recurrat, in quo patriarcha vel primas præsidet, & in quo causæ maiores ecclesiasticæ tractari debent; coram patricio sæculari iudices sæculares.

a ¶Omnis.] Pone casum quòd appellatur à subdito episcopi 3 ad episcopum: deinde ad metropolitanū, deinde ad concilium metropolitani.

b ¶Libere.] Id est, siue ante sententiam, siue post.

c ¶Sacerdotum.] Ergo à sæculari iudice ad Papam potest appellari: quod verum est vacāte imperio, ut extra de foro compet. licet. aliàs nō, ut extra de app. si duob.

d ¶Ad maiorem.] s̄. 17. dist. multis. §. 1.

e ¶Coram patriarcha.] Quę una dignitas est, ut 99. distin. prouinciæ.

f ¶Sæcularia.] Scilicet cum ambo sint laici: quia prælati non debent tractare sæcularia iudicia. 11. q. 1. te qui dem. Vel dic quod cum laicus iudex non vult facere iustitiā, tūc appellatur ad ecclesiasticum, vt ipsum corrigat & si noluerit facere iustitiam, potest ipsum excōmunicare, vt 23. qō. 5. administratores. Vel dic quod cū iudex sæcularis est, potest adiri iudex ecclesiasticus 4, vt in auth. vt diffe iud. §. si vero. coll. 9. vel etiam si decesserit, ut ibi dicitur. Vel si habeatur querela contra ipsum, ut in ead. coll. §. vlt. sic extra de foro compet. ex transmissa & extra eod. licet.

g ¶In commune.] Id est, publice.

3 Id est, à minori p̄lato: nō tn̄ officiali ep̄i, quo casu & consuetudo ꝯ hoc non valet. ex̄ lib. 6. de consue. nō putamus. Archi.

Appellatur à iudice sæculari ad ecclesiasticum.

4 Sub. qui cum eo cognosceret: & hoc est qđ hic dicit littera in fine. in cōe, ſm Io. de Fant.

Si quis

Item Sixtus Papa epistol.2. omnibus rectoribus ecclesiæ scribit dicens.

¶Quisquis pulsatus fuerit, Apostolicam sedem appellet. C. IIII.

SI quis vestrum pulsatus fuerit in aliqua aduersitate, licenter hanc sanctam & Apostolicam [a] sedem appellet, & ad eam, quasi ad caput, suffugium habeat, ne ipse innocens damnetur, aut ecclesia sua detrimentum patiatur.

Iuo p.5.c.3. Ansel.l.2.c.8.

Item Grato α, *epistola prima.*

α ¶Grato]*Sic est restitutum ex plerisque vetustis (nam in vulgatis erat,* Item Gregorius) *quamquam in tomis conciliorum hæc epistola tribuatur Sixto secundo: illa vero, ex qua caput antecedens, Sixto primo.*

¶In grauioribus causis pulsati Apostolicam sedem appellent. C. V.

OMnes episcopi, qui in quibusdam grauioribus pulsantur, uel criminantur causis, quoties [b] necesse fuerit, libere Apostolicam appellent sedem, atque ad eam, quasi ad matrem confugiant.

Iulius Papa ep. 2. ad orientales c.2. Burc.l.1.c.144. Iuo p.5.c.257. Pann.l.4.c.124. Ansel.l.2.c.12. Poly.l.1.tit.7.

Item Marcellus Papa, epist. 1. ad episcopos Antiochenæ prouinciæ.

¶Ab omnibus appelletur ad Romanam ecclesiam. C. VI.

j AD Romanam ecclesiam omnes episcopi, qui uoluerint [c], vel quibus necesse fuerit, quasi ad caput

Ansel.l.2.c.7. Pan.l.4.c.125.

SI quis vestrum.] CASVS. Ex his quinque c. colligitur, ꝙ appellari potest ad Papam omnibus medijs pretermissis. Dicitur ergo hic, quòd si aliquis aliqua aduersitate pulsatur, ad sedem Apostolicam quasi ad caput appellet.

Appellatur ad Papam omisso medio.

a ¶Apostolicam.] Ex hoc & seq. c. patet, ꝙ ad Papam alijs prætermissis, appellatur: sed in alijs secus est, ut infra. ead. decreta. & qō.7. metropolitanum. & 9. quæst.3. cōquestus. & 17. distin. multis. & 18. distin. de concilijs. Cum ergo hoc sit priuilegium Papæ, ergo ad legatum non appellatur omisso episcopo, ut 11. qō.1. peruenit. Sed contra extra de of. lega. cum non ignoretis. Sed dicas, ꝙ ille non fuit tantum legatus, sed metropolitanus. Et si ille legatus non habuisset illud priuilegium, inutile fuisset officium legationis: sed ille qui simplex legatus est, non habet illud priuilegium, nisi ei specialiter sit datū. Io. Quidquid dicat Ioan. omnibus prætermissis curritur ad legatum, ut dicit illa decre. & qđ facit legatus, Papa facere uidetur. 94. dist. cap.1. & ff. de admini. tut. ita autem. §. gessisse. B.

OMnes.] CASVS. Dicitur hic, quòd quoties episcopi criminaliter accusantur, ad sedem Apostolicam quasi ad matrem recurrant, cum est necesse.

Appellare tertio non licet.

b ¶Quoties.] Dumtamen non vltra secundam vicem ne lites in infinitum extendantur. non enim licet tertio appellare super eodem capitulo, ut inf. ead. si quis in quacumque. sic exponitur hęc dictio, quoties. ff. de leg.3. fideicommissa. §. si quis decem. ff. de eden, uelutі. in fi. simile quoties, hēs extra de ele. querelā. in parte decisa. secundum H. exponitur quoties, siue ante litem contestatam, siue post. Alij dicunt ꝙ licet etiam ter appellare ſm canones, ut inf. 31. q.2. Lotharius. sup. ea. omni. sed M. dicit ꝙ licet à grauamine quādocumque appellare: sed bis post sententiam tantum: & exponit, quoties, id est, in omni grauamine: sed non nisi bis à sententia, vt j. ea. si quis in quacumque. & extra de app. directe. G. dicit ꝙ in illo capitulo, omnis. tertio fuit relatum: & hoc non fuit per appellationem, sed per consultationem, vt sup. distin. 18. c.1. & extra eod. suam nobis.

AD Romanam ecclesiam.] CASVS. Dicitur quòd omnes episcopi, qui volunt, uel quibus necesse est libere sedem Apostolicam appellant absque excommunicatione vel impedimento aliquo damnationis, uel spoliationis, vel custodiæ.

c ¶Qui voluerint.] Ergo frustratoria admittitur, vt extra eod. consuluit. ergo audiendus est qui causa dilationis appellat, vt extra de ap. cum sit Romana. & c. pastoralis. Rñ. dubia frustratoria est admittēda: sicut occultus peccator ad Eucharistiā. de cons. dist.2. nō prohibeat. Hodie autem ipso iure est inhibita appellatio ante sententiam, nisi tam euidens causa proponatur, quæ si probata esset, debeat appellatio legitima reputari, ut extra eod. vt debitus. [f] Sed cū hodie ipso iure sit inhibita appellatio, quid prodest scribere remota appellatione? Respond. si appellatio remouetur in litteris, tunc intelligitur remota etiam post sententiam. Alias etiam rationes assignaui super illa constitutione, vt debitus. sed si non apponitur in litteris, tantum ante sententiam est remota. Io. Ego credo, quod nihil prodest remotio appellationis nisi ad remouendam frustratoriam appellationem 1, ut dicit decre. expresse extra de ap. ex parte B. Hoc scias ꝙ nisi iudici euidenter pateat appellationem tenere, nunquam deferat ei. vnde si nō credit tenere appellationem, nō deferat ipsi: licet superior possit retractare quod factum est, ut extra eod. pastoralis. Sed pone ꝙ iudex dubitat de appellatione: aut defert tali appellationi, aut non. si defert, mentitur ergo constitutio & decretalis. Nam constitutio, dicit, ꝙ nisi talis causa sit proposita, quæ si foret ꝓbata, legitima esset appellatio, non est deferendū appellationi. Item decre. pastoralis. dicit, quòd in solis illis casibus deferendum est appellationi, vbi à iure indulgetur expresse, quòd possit appellari. Si dubitatur de appellatione: ergo non debet cognoscere de causa, cū dubitet

sonas. sed contra ius eum punit, vt C. de ap. à procōsulibus. & C. quorum ap. non reci. ab executore. in fi. vbi in 50. libris auri punitur frustratorie appellās. ergo ius nō debet eam admittere, vt 23. qō.4. qui peccat. immo non debet per eam negotium impedire. extra eod. pastoralis.

1 Sub. & sic remouetur qđ de iure cōmuni est remotum. Sed contra hoc est C. đ Thesa. l.1. & ff. ad municip. l.1. & ideo plus placet qđ dixit s̃. Io. de Fant. nā si hæc clausula nihil operatur, quare dec. extra eo. in quisitioni fundatur su per c. idee his eiectis dic ut. ple not. Ho. iu sum. eo. tit §. quomo do decr. u đbitus. ver absque rationabili, &c. Archid

dubitet an sit iudex. arg. 11. q. 3. graue. Ad hoc dico, quod si iudex dubitat de causa appellationis, summatim potest inquirere de causa: vel seorsum extra formam iudicij inquirendo de causa. Et si videtur causa probabilis; & præterea talis quòd ea probata legitima iudicaretur, defert ei: vnde non sufficit appellanti proponere talem causam, quæ si probata esset, debeat appellatio legitima iudicari; sed etiam requiritur, quod sit probabilis & quòd iudici iusta uideatur.

a ¶Consecrationem.] Si metropolitanus distulerit. 8. q. 3. Artaldus.

b ¶Custodia.] Qui appellat, nec cogitur dare cautionē de prosequenda appellatione, nec custodiri debet: nisi sit causa criminalis, & suspectus sit, vt C. de appel. eos. §. super his.

suffugere, eamque appellare debent, vt inde accipiant tuitionem, atque consecrationem a [a]. Quod omnibus minimè conuenit denegare episcopis: sed absque vlla custodia [b], aut excommunicatione [c], vel damnatione, vel expoliatione liberè ire concedatur.

a ¶Atque consecrationem.] *In originali est*, vt inde accipiat tuitionem, & liberationem, vnde acceperunt informationē atque consecrationem: *sed ob glossam non est mutatum.*

c ¶Excommunicatione.] Pro alijs tamen bene potest excommunicari, vt extra de appel. ad hoc, & c. proposuit.

Item Victor ad Theophilum Alexandrinum, epist. 1. cap. 3.

¶Qui à proprio metropolitano se grauari putauerit, maiorem sedem appellet. C. VII.

Iulius ibid. c. 4. In cap. Hadriani, c. 6. Poly. ibidem. Burc. l. 1. c. 144. Pann. l. 4. c. 126. Iuo p. 5. c. 257.

SI quis putauerit se à proprio metropolitano grauari, apud patriarcham, vel primatem [d] diœceseos, aut penes vniuersalis Apostolicæ ecclesiæ iudicetur sedem.

SI quis putauerit.] CASVS. Si grauatur aliquis à metropolitano suo, patriarcham appellet, deinde ad sedē Apostolicam recurrat.

d ¶Vel primatem.] vel pro id est.

Item Zepherinus vrbis Romæ episcopus, epist. 1.

¶Ad Romanam ecclesiam, quasi ad matrem appelletur ab omnibus. C. VIII.

Ans. l. 2. c. 6.

ij AD Romanam ecclesiam ab omnibus, maximè tamen ab oppressis appellandum est, & concurrendum quasi ad matrem [e], vt eius uberibus nutriantur, auctoritate defendantur, & à suis oppressionibus releuentur: quia non potest, nec debet mater obliuisci filium suū.

AD Romanam ecclesiā.] CASVS. istius capituli & sequentis facilis est & planus: quia per superiora patet: & littera plana est.

e ¶Matrem.] Nec p̄sumitur esse mater, nisi diligat filium, vt extra de præsumpt. afferre.

Item Iulius Papa in decretis, siue in rescripto ad orientales, c. 22.

¶Quoties aliquis appellauerit, audientia sibi non denegetur. C. IX.

In epi. Lucij. & in conc. Carth. 3. c. 10. In capitul. Hadriani. Ansl. 3. c. 88. Iuo p. 6. c. 326. ex Lucio.

PLacuit, vt à quibuscunque iudicibus eclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos (vbi est auctoritas maior [f]) fuerit prouocatum; audientia non negetur.

f PLacuit.] ¶Maior.] ff. de ap. l. 1. §. si quis. ͡j. ead. anteriorum.

Item cap. 30.

¶Iniustè damnati, restitutionem, & oppressi auxilium à Romana ecclesia debent habere. C. X.

IDeo huic sanctæ sedi præfata priuilegia specialiter sūt concessa, tam de congregandis concilijs [g], & iudicijs, ac restitutionibus [h] episcoporum, quàm & de summis ecclesiarum negocijs; ut ab ea omnes oppressi auxilium, & iniustè damnati restitutionem sumant: Et talia ab improbis ne præsumantur absq; ultione, nec exerceantur absq; damnatione.

IDeo huic sanctæ sedi.] CASVS. Quærebatur quare priuilegia sedi apostolicæ sint concessa: concilia congregare, & dānatos episcopos restituere: & de summis negocijs cognoscere. Et respondet. vt omnes oppressi & iniustè damnati, auxilium habeant, & quòd iniustè non damnentur aliqui sine vltione.

g ¶Concilijs.] Ergo patet, quòd legatus non potest facere cōciliū, vt dixi s. dist. 3. §. porro. & distin. 17. regula. & c. huic soli sedi.

h ¶Ac restitutionibus.] Arg. hic, quòd solus Papa potest restituere clericum depositum. de pœni. dis. 6. qui vult. in fin. & ff. de q̄st. l. 1. in fi. & de pœn. l. diui. Arg. cōtra 11. q. 3. episcopus in synodo. & 46. dist. clericus maledicus. ad hoc dicas, quod si est solenniter degradatus, solus Papa potest eum restitere. secus si est uerbo solo depositus [1].

Papa solus an clericū depositum restituat.

1 De hoc no. 50. dist. contumaces. ibi uideas.

CVM ERGO ZEPHERINVS. Hæc est secũda pars quæstionis, in qua quæritur, an sit licitum frustratoriè appellare. & vera est solutio quòd non: & quæ dicit, superficialiter dicit: & ad hoc probãdum inducit viij. auctoritates sanctorum patrum. Ioan. de Fant.

CASVS. Quia dictũ est supra per Zepherinũ ꝙ appellare possent maximè oppressi, in c. ad Romanam. & per Marcellum dictum est supra in c. ad Romanam. ꝙ qui volunt appellare, possunt: infert Gratianus ꝙ siue quis grauatur, siue non in accusatione, appellare potest. Quidam tamen dicunt appellandum esse frustratoriè: & distinguũt ita dicentes ꝙ dictũ est supra in c. ad Romanã. Vt volẽtes, &c. refertur ad eos qui, uolũt recipere consecrationẽ à sede apostolica, & si ab aliquo impediantur, appellabunt. Necessitatem patientes, refertur ad oppressos, & iniustè per sententiam condemnatos, vt isti defendãtur, & illi accipiãt consecrationẽ. Eodẽ modo intelligit illud Zepherini. Sed certè dicit Gratianus, ꝙ secundũ primã interpretationẽ, id est, opinionem, quæ est in princ. §. quæ dicit, ꝙ siue quis grauetur siue non, appellare licet: oppressi intelligũtur aliqua iniuria affecti. Sed secundũ secundam, qua dictum est, vt uolentes ad cõsecrationem, necessitatẽ patientes ad tuitionem referatur, oppressi intelligunt per sententiã iniustè dãnati. & secundũ hanc vltimam opinionem non licet frustatoriè appellare.

2.3.& 4? Respon. oẽs accusatores vulgo dicuntur æmuli: præsumitur enim ꝙ semper inuidiæ causa fiat accusatio. Vnde canõ vocat accusationem illaudabilem intentionem. vt ĩ. ead. q. 7. si quis episcopus. nam non solum videtur esse discordia inter accusatorem & accusatum:

2 *Cum ergo* [a] *Zepherinus dicat ab omnibus esse appellandum, maximè tamen ab oppressis, & Marcellus scribat: [Omnes episcopi qui voluerint, vel quibus necesse fuerit, appellare debent; patet, quòd accusato (siue grauetur, siue non) vox appellationis non est deneganda. Quidam tamen ita distinguunt, vt [volentes] ad consecrandos, [necessitatem patientes] ad oppressos referant, vt sit sensus; omnes, qui uoluerint à Romana ecclesia consecrationem accipere, & ab aliquibus impediuntur, eam debent appellare; quibuscumque in suis oppressionibus necesse fuerit ad eam suffugere; similiter uocem appellationis exhibeant, ut isti tuitionem, & illi consecrationem ab eo accipiant. Similiter & illud Zepherini distinguitur: [Ab omnibus est appellandum ad Romanam ecclesiam,] intelligendum est, qui ab ea consecrationem voluerint accipere, vel qui à prælatis suis aliquam iniuriam passi fuerint, maximè tamen ab oppressis. Secundum primam interpretationem, oppressi intelligũtur aliqua iniuria affecti: iuxta secundam vero, oppressi dicuntur à iudice iniustè condemnati. Secundum hanc distinctionem, qui in aliquibus negocijs non ad releuandum, sed ad differendum, vocem appellationis exhibuerint, appellandi auctoritatem non habent.*

Sed cum Gregorius scribat omnibus per diuersas prouincias.

¶De causa appellationis cognoscere non licet, nisi ei, a quem appellatur. C. XI.

Poly. l. 1. tit. 7. Iuo p. 5. c. 349. Ans. l. 2. c. 19.

DEcreto nostro vestram rogantes charitatem mandamus, vt si aliquis (quod non optamus) suorum æmulorum [b], Aldricum Cœnomanensis ecclesiæ episcopum accusare damnabiliter attentarit; vt honoretur α Beati Petri apostolorum principis memoria, ecclesiæque Romanę, cui præsedit, priuilegium, nostri nominis auctoritas: liceat illi post auditionem [c] primatum diœceseos (si necesse fuerit) nos appellare, & nostra auctoritate aut ante nos, aut ante legatos [d] nostro † ex latere missos iuxta patrum decreta suas exercere, atque diffinire actiones [e]:

† *al. nostros*

a ¶Cum ergo.] Magister magis approbat opinionem, quæ dicit, ꝙ frustatoria admittitur. & probat hoc seq. 4. c. & suspenditur constructio usq; ad illũ §. patet ergo. vnde in titulo cuiuslibet c. ponitur hæc dictio, cum.

DEcreto.] CASVS. Aldricus Cœnomanensis episcopus timebat accusari coram suo primate, uel metropolitano: & timebat ne audiretur appellans si ad sedem Apostolicam appellaret. vnde Grego. præcepit, ꝙ si Aldricus accusatus fuerit & appellauerit, audiatur: & causa coram summo Pontifice vel eius legato termine tur; interim autem contra eum nihil iudicetur: & qui cõtra hoc fecerit, punietur: quia alij uocati sunt in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis.

b ¶Æmulorum.] Si æmuli erant, quomodo admittebantur ad accusationem: cum de iure hoc sit prohibitum, vt infra ead. quæst. 7. si qui sunt. & 3. quæst. 5. cap. cusatum: sed etiam inter domesticos & amicos accusatoris & accusati, vt ff. de legi. sciendum. §. 2.

c ¶Auditionem.] Videtur hic quod non licet appellari ad Apostolicum omisso metropolitano, ut ĩ. quęs. 7. metropolitanum, & s. ead. si quis putauerit. & ff. de ap. Imperatores. Sed non tenet hoc in foro ecclesiastico. s. ea. si quis. Sed subaudi, maximè.

d ¶Legatos.] Ad hoc destinatos. Vel dic quòd in legato Papæ speciale est secundum quosdam ut de crimine possit diffinire, vt 16. q. 1. frater. aliàs secus, vt ff. de offi. proconsul. l. solent. & ff. de eo cui manda. est iurisdi. l. 1. immo nec dico legatum Papę hoc posse facere sine mandato speciali, vt extra de offi. leg. quod translationem.

e ¶Actiones.] Notandum actiones esse proponendas. 11. quæstio. 1. experientiæ. & extra de mutuis pet. cap. 1. extra de iud. examinata. Argumentum contra, extra eod.

nulliusque illum ante hæc iudicet, aut iudicare præsumat. Sed si quid (quod absit) graue; intolerandumque ei obiectum fuerit, nostra erit expectanda censura, ut nihil prius de eo, qui ad sinum sanctæ ecclesiæ Romanæ confugit, & eius implorat auxilium, decernatur; quam ab eiusdem ecclesiæ auctoritate fuerit præceptum: quæ uices suas ita alijs impertiuit ecclesijs, vt in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis & *infra*. ¶Si autem (quod non arbitramur) à quoquam secus præsumptum fuerit; ab officio cleri submotus [a], auctoritatis † Apostolicæ reus ab omnibus iudicetur: ne lupi, qui sub specie ouium subintrauerunt, bestiali sæuitia quosque audeant lacerare: & quod sibi fieri nolunt, alijs inferre præsumant.

† *al. iniuriarũ reus*

a ¶Vt honoretur.] *Hinc vsque ad* ver. auctoritas. *addita sunt ex ipsa epistola, quæ extat in bibliotheca Dominicana, & videtur esse Gregorij quarti, ex qua etiam sumptum est caput,* Nulli fas. *dist.* 19 *et apud Iuonem vtrumque caput simul habetur. Istius autem Aldrici (vt ex catalogo episcoporũ ecclesiæ Cœnomanensis colligitur) mentio est in concilio apud sanctum Medardum, quod paulo post Gregorium quartum habitum fuit. Itaque defensio ipsi à Gregorio præstita profuit.*

Item cum Vigilius Papa in epistola ad Eutherium, cap vlt. dicat.

¶Iudicia appellantium ab eis sunt audienda, ad quos appellatur. C. XII.

Ansel. l. 2. c. 20. Poly. l. 1. tit. 14.

QVi se scit [b] alijs esse præpositum, non moleste ferat aliquem esse sibi prælatum. Ipsa namq; ecclesia, quæ prima est, ita reliquis ecclesijs vices suas credidit largiendas, vt in partem sint uocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Vnde omnium appellantium Apostolicam sedem episcoporum iudicia, & cunctarum maiorũ negotia causarum, eidẽ sanctæ sedi reseruata esse liquet; præsertim cum in his omnibus eius semper sit expectandum consultum: cuius tramiti si quis obuiare tentauerit sacerdotum, causas se non sine honoris sui periculo apud eandem sanctam sedem nouerit redditurum.

¶*Restitutum est caput hoc Vigilio antiquorum exemplarium auctoritate. Antea vero tribuebatur Iulio, in cuius etiam epistola prima habetur prior pars huius capitis vsque ad vers.* Ipsa namque. (*quemadmodum & apud Leonem epist.* 84. *quod refertur supra dist.* 23. *quamquam. & in c. sequenti, qui scit.*) *et etiam sententia cæterarum partium.*

Item cum Nicolaus Papa in Hincmarum Rhemensem archiepiscopum inuehatur, qui Rhotandũ † episcopum appellantem Apostolicam sedem damnare ausus est, ita dicẽs.

† *al. Rothaldum*
In appẽdice bibliothecæ sanctorum patrũ.

¶De Rhemensi archiepiscopo, qui appellantem Romanam sedem iudicare est ausus. C. III.

Ansel. l. 2. c. 67.

ARguta sapientia tua, vtinam in bono accepta, fomitem iudicij, & materiam depositionis aduersus Rhotandum assumpsit, & ab itinere Apostolicæ sedis remouit †, & continuatim [c] Apostolicam sedem appellantem damnauit, & carcerali [d] custodiæ mancipauit. & *infra*. ¶Priuilegia tamen Apostolicæ sedis uos obliuioni tradere nullatenus debuistis; quibus uenerandi

† *al. reuocauit*]orig.

eod. tit. dilecti. Ioan. Sol. secundũ ius canonicum non tenetur aliquis proponere actionem, ut extra de iud. dilecti. Sed si proponatur incepta, cadit à causa, proponẽs, ut extra eod. titu. examinata. B 1

Actio sm canones non est de necessitate ꝓponẽda. 1 De hoc legi. & no. 8. dist. quo iure: ibi uideas.

a ¶Submotus.] Ecce pœna illius, qui non defert appellationi: sed secundum leges punitur in 30. pondo auri. C. de appel. quoniam.

QVi se scit.] CASVS. Minores prælati obedire debent suo maiori: nec moleste hoc ferre. unde quilibet potest recipere appellationẽ ad sedem Apostolicam factam: cũ appellationes episcoporum & magna negotia ei reseruentur: & qui contra hoc fecerit, deponatur.

b ¶Qui se scit, &c.] 3. quæst. 6. quamuis. &c.

ADDITIO. Et cap. multum. & c. dudum. Lau.

ARguta.] CASVS. Archiepiscopus Rhemeñ. Rhotãdum ad sedem Apostolicam appellantem de facto deposuit, & incarcerauit. Dominus Papa hoc audito eũ restituit: quo restituto, scribit illa archiepiscopo, & inuehitur contra eum, dicens: quòd ideo eum restituit, scilicet episcopum, ne priuilegia sedis Apostolicæ violentur. Casus sequentis capituli facilis est: & per te ponere pones.

c ¶Continuatim.] id est, iterum & iterum.

d ¶Et carcerali.] Qđ potest fieri in causa criminali, si condemnatus appellans est suspectus: nec potest dare fideiussorem, ut C. de appell. eos.

a ¶Ho-

a ¶Honore.] Vt sicut de facto fuerat depositus: sic de facto restituatur 1, vt de appella. ad hæc sicut. & cap. ad præsentiam. sup. ead. q. 1. primates.

1 Scilicet Rhotãdus episcopus.

b QVi scit.] Ita facit hoc capitulum ad propositum, quia sicut episcopus vel alius prælatus ecclesiæ uult deferri appellationibus ad ipsum factis; sic & ipse tenet deferre appellationibus factis ad sedem Apostolicam. & est simile bonum. C. de offi. præfe. vrb. l. 1. ubi dicitur, quod est societas muneris, quòd magistratus gradum superioris agnoscat.

c ¶Exigit.] Simile 32. q. 6. c. 1. & 2. & 74. distin. quorundam. & dist. 9. neque. in fi. ff. de adul. si vxor. §. iudex. Io.

PATEAT. CASVS. Ab illo capi. decreto. est suspensiua constructio vsque ad hunc §. Ex supradictis ergo infert, quòd appellari potest etiam frustratorie: si tamen frustratorie appellauerit, à iudice appellationis punietur. Postea dicit quòd appellari potest, quoties grauamẽ infertur. & ad hoc inducit capitula sequẽ.

d ¶Cõdemnabitur.] si appellatio alicuius fuerit pronũciata frustratoria, tunc si prior iudex, à quo est appellatum, non admittit appellationem in criminali negotio, lite perdita notatus abscedat. C. de appella. à proconsulibus. sed si prior iudex admisit appellationem, pro arbitrio iudicis punitur, ut C. eo. l. eos. §. ne temere. Sed si in ciuili negotio per calumniam appellat, punitur in quinquaginta libris argenti. C. quorum appel. non reci. ab executore. l. fi. Si sine calumnia, non punitur nisi in expensis. extra de appel. sæpe. extra de eod. qui mittitur in pos. causa rei seru. cũ venissent. Item remittitur ad eum à quo appellauit, extra eod. cum in ecclesia. Dicunt tamen quidam, quòd nisi euidens sit aliquem calumniose appellasse, non debet puniri in expensis. Arg. optimum, ff. de leg. 2. qui solidum, §. etiam. alioquin quilibet metu expensarum relinqueret ius suum indefensum, vt ff. de petitio. hæred. illud. tunc autem præsumitur non fieri calumniose, cum iuratum est de calumnia, vt 2. q. 7. sancimus. sed hoc non credo, immo semper in causa appellationis condemno victum, vt j. ead. omnino, & in constitutio. noua Inno. de app. ut debitus 2. & ff. de appella. negotiorum. in princi. & supr. eadem q. 1. in primis. Ioan.

Appellans per calumniam ad q̃d puniatur.

canones iudicia totius ecclesiæ ad hanc deferri iubent. *& infra.* ¶Hæc quippe nos in Rhotando idcirco noueritis operatos, vt priuilegia sedis Apostolicæ, quæ malè à vobis violata uidebantur, & à nobis tot impensis laboribus, vestra resistente contumacia, recuperari non poterant; auctoritate Apostolica, & cana α patrum deliberatione pristino tandem genio, & proprio decorarentur honore a. — Ansel. l. 2. c. 85.

2 Hanc sententiam sequitur Go. q̃d dic ut plene not. p Bal. Inn. de do. & cõtu. in fi. Archid.

α ¶Cana.] *Cum antea legeretur*, canonica, *emendatum sic est ex epistola ipsa, quæ habetur manuscripta, & nuper est impressa in appendice bibliothecæ: & in libro Ennodij pro Symmacho legitur*, cana miracula, & canum genium *iuxta illud Virgilij.*

Cana fides, & Vesta, Remo cum fratre Quirinus, Iura dabant.

Item Leo Papa ad Anastasium Thessalonicensem episcopum, epist. 82. al. 84.

¶Quisque eam obedientiam maioribus exhibeat, quam ab inferioribus desiderat. C. XIIII.

QVi scit b se quibusdam esse præpositum, non molestè ferat aliquem sibi esse prælatum: sed obedientiam, quam exigit c, etiam ipse dependat: sicut non uult grauis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alij importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis & mitis magistri dicentis: [Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.] — Matth. 11.

Patet ergo, quòd nulli appellanti sunt induciæ denegandæ. Cæterum, si causa frustratoriæ dilationis appellauerit, à iudice, ad quem prouocatum fuerit, condemnabitur d. Tempus vero appellationis est ante datam, uel post datam sententiam. Quoties enim quis se grauari senserit, libere potest appellare.

Vnde Sixtus Papa II. epist. 1. ad Gratum episcopum ait.

¶Qui grauaur à proprio metropolitano, primatem, aut vniuersalis ecclesiæ sedem appellet, C. XV. — Et Victor epi. 1. & Iulius j. e. c. si quis putauerit. j. c. 7.

SI quis putauerit se à proprio metropolitano grauari, apud primatem diœceseos, aut penes uniuersalis Apostolicæ ecclesiæ Papam iudicetur, — Poly. l. 1. tit. 6. Ansel. l. 2. c. 9. & 11.

Item Fœlix secundus ad episcopos in Alexandrina synodo congregatos, cap. 19. — Pann. l. 4. c. 126.

¶Romanam sedem appellet, qui iudicem suspectum habet. C. XVI.

QVoties episcopi se à suis comprouincialibus, vel à metropolitano putauerint e prægrauari, aut eos su- — Ansel. l. 2. c. 60.

QVoties.] CASVS. Si episcopus grauatur à synodo, vel metropolitano, vel eos suspectos habuit, sedem Apostolicã appellet, & nõ excõicẽt, nec res auferant, vel vis fiat ei donec negotiũ per sedẽ Apostolicã terminetur. Casus seq̃ẽtis capituli per se patet.

e ¶Putauerint.] Licet non grauentur, & sufficit quòd putent hoc, & sufficit probare probabilẽ causam appellandi

landi extra de app.bonæ,in fi.& ff.eo appellanti.nisi sit remota appellatio: tunc enim requiritur quòd sit probabilis,& quòd sit talis,qua probata legitima sit appellatio,vt extra eod vt debitus.Ioan. Ego c edo indistincte,quòd hodie debet esse causa probabilis,& legitima, vt ex-

NON ita.]CASVS. Aliud est in negotijs sæcularibus quàm in ecclesiasticis,quia in sæcularibus non appellatur ante sententiam:in ecclesiasticis vero quandocunque grauatur potest appellari.

spectos habuerint;mox Romanam appellant [a] sedem, ad quam eos absque vlla detentione,aut suarum rerum ablatione libere liceat ire: & dum prædictam Romanam matrem appellauerint ecclesiam, aut ab ea se audiri [b] poposcerint,nullus eos aut excommunicare [c], aut eorum sedes surripere,aut res eorum auferre, aut aliquam eis vim inferre præsumat,antequam eorum causa Romani Pontificis auctoritate finiatur.Quod si aliter à quoquam præsumptum fuerit,nihil erit,sed viribus carebit.

[Item Iulius Papa in rescripto ad episcopos orientales, cap.30.

¶ De eadem. PALEA. C. XVII.

sup.ead.c.ideo.

IDeo huic sanctæ sedi præfata priuilegia specialiter cōcessa sunt,vt ab ea omnes auxilium oppressi, & iniuste damnati restitutionem sumant.

¶ Est summa quædam capitis recitati sup.ead. c.ideo. & habetur in vetustis exemplaribus,in quibus paleæ esse non solent.

Oppressi, & se prægrauari putantes intelliguntur ante [e] datam sententiam: iniustè damnati,post datam sñiam.

Vnde Eutychianus vrbis Romanæ episcopus scribit episcopis per Siciliam, epis.2.c.1.

¶ Ante exitum causæ per appellationem recedere licet. C. XVIII.

Ansl.3.c.37.
Poly.l.5.tit.1.
Iuo p.6.c.336.
Pan.l.4.c.100.

NOn ita [d] in ecclesiasticis agendum est negotijs,sicut in sæcularibus.Nam sæcularibus legibus,postquam vocatus quis venerit,& in foro decertare cœperit, non licet [e] ei ante peractam causam recedere.In ecclesiasticis vero,dicta causa [f],recedere licet,si necesse fuerit,aut si se prægrauari viderit.

d ¶ Non ita.] Secundum leges ante diffinitiuam sententiam non appellatur,vt C.de iud.apertissimi,& inf.ea.non solent tñ clericus ante diffinitiuam sententiam appellat, vt C. de epis. aud.l.2.& cum actorum vel pronunciationis editio negatur.C.vt li.ped.l.2.& cum ab iniuria appellatur,vt de mino. ait prætor. §.permittitur. Idem dico vbi appellatur à grauamine manifesto, vt C.de ap si qs prouocationem. Item vbicunque iudex aliquid facit contra legem negādo dilationem, vel quid simile,vt inf.eod. non solent. Hodie autem secundum ius canonicum non appellatur ante sententiam, nisi euidens fuerit causa grauaminis, vt in cōstitut.Innoc. vt debitus & sic videtur idē iuris secūdum leges, & etiam secundum canones, qđ falsum est,vt dicunt Doctores legum. & inf. ea. non solent.

Appellare ante sñiam vtrū liceat.

e ¶ Non licet.] Alia est ratio negotiorū ecclesiasticorū, alia secularium,vt inf de consec.dis.3. celebritatem.10.dist.leges. 23.q.2 admonere.ar. contra.11.qō.1. quicunq; litem. sed hoc

vt extra eo.vt debitus.quod intelligo ante sententiā .B.

a ¶ Appellent.] Nota quòd potest à iudice suspecto recedi per appellationem 1. vel etiam per recusationem, vt hic,& extra eod.postremo,& sup.cap prox & extra vt lit.non cōtest.accedens 1.& quidquid fit post recusationem,æque cassatur sicut fieret post appellationem, vt ext.de eo qui mit.in possess.cum sicut.in fi.Refert tamen cum dicitur,recuso iudicem vt suspectum,quo casu loquitur decret.extra de appellat. secundo requiris. Vel si sic dicatur, habeo iudicem suspectum. quo casu nō cogitur coram arbitro probare causam suspicionis: quia potest iudicem declinare per appellationem,vt dictum est.

Iudex suspectus dupliciter deserit. Dicit Inn. Nos concedimus,ꝙ à iudice delegato vel ordinario possit appellari ex ea causa qa suspectus est, cum tunc habeat certum medium recusationis.3.q.5.quia suspecti.Arch.

b ¶ Audiri.] Nota nihil interesse vtrum dicat, quis, ꝙ velit causam suam audiri à Papa,vel expresse ad ipsum appellauerit, sicut nec refert an appellet quis facto, vel verbo,extra eo.c dilecti.in parte decisa.

c ¶ Excommunicare.] Potest tamen de facto ad cautelam petere absolutionem,vt ext.eo.ad præsentiam,si vero appellatio non tenet,tunc potest talis excommunicari post appellationem arg.ext.eod.quæstioni. Io.

OPPRESSI. CASVS. Oppressi dicuntur prægrauari ante sententiam, iniuste damnati post sententiam. Et ad hoc inducit seq.cap.

non tenet,vt ext.de fo.comp.proposuisti.Quidam tamē dicunt,ꝙ vbicunque tam s̄m leges quàm secundum canones potest fieri appellatio à manifesto grauamine. Alij dicunt ꝙ ante sententiam secundum leges non appellatur nisi in casibus in iure expressis.

f ¶ Dicta causa.] Idest, assignata causa appellationis, sed non oportet ibi probari,sed coram iudice ad quem appellat,vt C.de ap.eo.& inf.e.q.in fi. nisi in casu. C.de preci.Imper.offe. auth. quæ supplicatio. & extra de his quæ fiunt à ma.parte C ap.cum in cunctis.nec prius est audiendus appellans à iudice ad quem appellauit, quā constet ipsum appellasse ab aliquo grauamine, aliter enim remittendus est ad eum à quo appellauit, vt extra de ap.cum in ecclesia.Videtur ergo ꝙ quilibet tenetur assignare causam appellandi,vt hic, & extra de appell. constitutus 2.& ff de ap.appellanti.sicut in suspecto iudice causa est assignanda, licet alibi probanda sit. sed ꝙ non sit assignanda,probatur: quia frustratoria appellatio secundum hæc iura est admittenda. Item non vr esse necessariū ꝙ allegetur causa, quia potest ab ea recedi ff.eo.scio quæstitum.in fi.ex.eo.ti constitutus.Item ꝙ non sit necesse causam assignare probatur ext.vt lit. non contes. accedens 2. Et licet lex,ꝗ cum coram iudice appellatur,sufficit dicere,appello,vt ff.de appel.scio.

Appellationis causa vtrum sit assignanda.

1 Hoc meli⁹ habet eo.tit. cum specia-li.vbi In.no. ꝙ sufficit ei qui recusat, causas recusationis legitimę proponere. Arch.

Dicas ergo ꝙ semper appellans tenet assignare cām. vt ex.eo vt debitus 1.tñ si causam nō assignat, & postea contra iudicem appellationis probat iustā fuisse causam appellandi, bene cassabitur quod factum est, vt ext. vt lit.non contest. accedens 1. Et ita prior iudex bene fecit nō deferendo appellationi, cū causa, appellationis non fit expressa. Secūdus similiter bene excusat quod factum est, cū iusta causa subfuerit appellādi. Alij exponunt dictam causam idest, li.non contest. quia ante litem contestatā non est appellandum, vt extra de app.reprehensibilis. nisi fiat apertum grauamen, vt extra eod. consuluit 1. &c. cum sit Romana. Io. Hodie ante sententiam qui vult iudicem recusare, semper proponat causam, vt extra eod. vt debitus, & offerre debet proponens se velle eam probare coram arbitris si iudex petit, alioquin eius appellatio non valet, vt ext. de appell. interposita. Si vero non recusset iudicem, sed aliā causam proponat, allegat talem, qua probata sit legitima, & eam corā iudice offerat s. probaturum sit iudex petit. B.

Q. I VERO Hæc est tertia pars quæst. in qua dr, ꝙ contumaces sunt puniendi [illegible] & minus tamen grauatus semper potest appellare: & hoc probat per tres auctoritates sanctorum patrum. Io. de Fant.

test mittere in poss. causa rei seruandæ habetur ext. de eo qui mit.in poss. causa rei ser.c.3.

b ¶ Probatum.] Ergo qui dicit aliquem contumacem, hoc probabit 2, sicut qui dolum obijcit, arg. sup.q.1.&c. nemo, ext. de restit. spol. audita. Argum. contra. ff. de re. iud.

2 Scilicet [illegible] testes, vel in strumenta vel citationes, quæ in scriptis red[illegible] gendæ sunt. ext. de prob. quoniā. Ber.

3 *Qui vero ex contumacia iudicibus obtemperare noluerit, communione priuetur.*

Vnde concilio Mileuitano, c.24.

¶ Excommunicetur, qui iudicibus suis obtemperare non vult. C. XIX.

QVisquis [a] probatus fuerit per contumaciā nolle obtemperare iudicibus, cū hoc primæ sedis episcopo fuerit probatum [b], det litteras, vt nullus ei communicet episcoporum, donec obtemperet. Pann.l.4.c.132.

Item, quòd post datam sententiam appellari possit, Fabianus Papa testatur dicens Hilario episcopo, epi.3.c.2. Cod.Theo.l.11. tit.30. in interpræt.l.20.

¶ Non denegetur appellatio ei, quem in supplicium sententia destinauit. C. XX. Ansl.2.c.11. Burc.l.1.c.148. Iuo p.5.c.261. Pann.l.4.c.122.

LIceat etiam in criminalibus [c] causis appellare: nec appellandi vox denegetur ei, quem supplicio† sententia destinarit. † *in suppliciū*

Quod paulo ante idem affirmat eodem cap.

¶ Ante datam sententiam licet alicui appellare. C. XXI.

SI quis iudicem aduersum sibi senserit, vocem appellationis exhibeat. Iuo p.5.c.248. Ans.ibidem. Burc. ibidem. Pan.l.4.c.120.

4 *Post datam vero sententiam, qui appellare voluerit, intra quinque dies [d] appellet, & intra eosdem, à quo prouocauit litteras dimissorias accipiat: & intra eosdem, ad quem appellauit, iter arripiat.*

Vnde in Theodosianis α legib. [e] sic statutū inuenitur.

α ¶ Theodosianis.] *Hæc & quatuor sequentia capita, quæ citantur ex leg. bus Theodosianis, habentur libro quinto, sententiarum Iulij Pauli cum interpretatione. Ex quo apparet Gratiani etiam tempore has sententias coniunctas fuisse cum codice Theodosiano, seu breuiario Alarici. Alaricus autem in præfatione profitetur se volumen illud non ex solo Theodosiano codice, sed ex varijs libris*

CASVS. Dicitur hic qualiter puniri debet contumax, & ad hoc inducit sequens cap.

QVisquis. [illegible] S. Si aliquis præcepto vel sententię iudicis parere non vult, significet hoc superiori, ille excommunicabit eum, & faciet euitari donec pareatur sententiæ vel præcepto.

a ¶ Quisquis.] Istud c. intelligunt quidam de delegatis iudicibus quorum sententiam eps loci tenetur mandare executioni, vt extra de off. d. leg. significasti. Alij intelligunt de iudicibus datis ab ipso epo, qui suam sententiam non possunt mandare executioni: quia tantum delegati à principe possunt mandare suas sententias executioni. ff. de re iud. à diuo sed hoc non est verum, quia subdelegati hoc possunt, vt extra de off. delegat. ex litteris, & ext. de sent. & re iud. cum Berthol [illegible]. Fere oēs dicunt, ꝙ subdelegatus non potest sententiam mandare executioni per legē. ff. de re iud. à diuo. & si excōicare possit, vt extra de off. deleg. ex litteris. qui [illegible] habere causæ, & in possessionē mittere, magis est imperij ꝙ iurisdictionis, vt ff. de iurisd. omn. iud. iubere. B. sed quòd po-

Delegati inferi[illegible] suas sñias exequi nō possunt

iud. contumacia, & 65 dist. c. vlt.

c LIceat etiam in criminalib.] Immo potius in criminali ꝙ in ciuili, vt ff. de app. non tantum, & inf. ea. non solent. & §. est autem [illegible] ver. nullus.

SI quis.] POST DATAM. Hæc est quarta pars quæst. in qua quæritur intra quod tempus sit appellandū. & hic [illegible] intra decem [illegible] anteriorum. Probat tū magister [illegible] leg. [illegible] intra triduum sit appelland [illegible] Sed ill[illegible] correctæ per prædi[illegible] anteriorum. Io [illegible]

CASVS. Dicitur in hoc §. quòd intra quinque dies appellari debet, & intra eosdem [illegible] as accipere, & iter arripere ad iudicem [illegible] tionis. Et ad hoc inducit leg[illegible]

d ¶ Intra quinque dies.] Olim stat[illegible] fuerunt d. 10 dies. [illegible] quinque, deinde [illegible]

e ¶ Vnde in Theodosianis legibu[illegible] Qui has leges allegat, fal[illegible] [illegible] §. hac igitur omnia. & C. de [illegible] in fine.

Pro-

PRopter.] CASVS. Si quis duxerit appellandum, intra quinque dies appellet, & intra eosdem litteras accipiat dimissorias. & ad iudicem ad quem appellauit perueniat: & si maius spatium ad iter fuerit necessarium, dabitur ei.

a ¶ Quo iter.] Vt semper viginti milliaria pro die computētur 1. vt ff. si qs cau. l. 1. & si quid superes rit hoc etiam pro die computetur, vt ff. de verb. sig. l. 3.

A Deo.] CASVS. ... litteræ dimissoriæ porrigi debent iudici ad quē appellatur intra quinque dies, & intra eosdē peti & accipi. & si hoc appellans non fecerit, cadit à causa & verba ... [Ista iam.] vsq; ibi. [Qui intra.] Et e ... de legē sic Gratiani vel interius, superius, id est, in codice Theodosiano. & hoc similiter est abrogatum.

b ¶ Intra quinq;.] Hodie. xxx. vt infra ea. q. in fi. §. pen.

c ¶ Statuta.] Sic & hoc hodie nō tenet, vt. C. eo quoniam.

QVicunque.] CASVS. Non auditur frustratorie appellans 2. vel qui in iure confessus fuit contra se.

d ¶ Quicunque.] Qd obtinet in ciuili, vt confessus non audiat appellans: in criminali aliud vt, inf. ea. sūt quorū 3. nisi alia probatio iudicem instituat. ff. de quæstio. l. prima. §. diuus secūdo. Ioan.

QVoties post auditā causam.] CASVS. Dicit hic, quòd si possessor rei immobilis confessus fuit & cōdemnatus fuit ad restitutionem rei, si appellauerit, causa pendente fructus sūt sequestrādi quod in petitione fieri non posset, cum nihil possideat. Sed si propter prędia vrbana, id est, domus vel mancipia vel iumenta fuerit appellatum pensiones, mercedes & vecturę debent sequestrari: quod intelligi debet. & si propter nauem naulum fuerit acquisitum, qd datur nautis propter aliqua in naue ferenda.

1 De hoc no. extra. de ele. cum inter vniuersas & de re. ... in glo. nū. ..., &c.

2 Sub. nisi vellet probate errorē, nam tunc auditur ext. de confessi. c. vlt. & nota. ext. de ver. sig. ex parte. Arch.

3 Concor. l. 2. cum gl. & ibi Bart. C. quo. ap. non recipi. & l. creditor. §. iussus. ff. de app.

collegisse, & in legum collectione, atque interpretatione episcoporum præcipue operum vsum fuisse.

¶ Post latam sententiam intra quod tempus quisque appellare debeat. C. XXII.

In sentētijs Iulij Pauli cū interpre. Aniani lib. 5. titul. 33. c. 1. Iuo p. 5. c. 281. Pann. l. 4. c. 127.

PRopter superfluam appellatorum licētiam, ne in retractandis, vel reuocandis sententijs liberum habere arbitrium videantur, & tempora appellationis, & pœnæ cōstitutæ sunt; quicumque apud iudicem, qui causam eius audiuit, appellare, & ad alium iudicem appellare † voluerit, intra quinque dies appellet[1], & his ipsis quinque diebus ad iudicem, ad quem prouocauerit, sine aliqua dissimulatione perueniat: & ipse dies, quo accipit litteras, in his quinque diebus specialiter computetur. Quòd si longius iter sit, exceptis his quinque diebus, spatium dierum, quo iter[a] agi possit, computetur.

† al. prouocare.

C. XXIII.

ff. si quis cau. l. c.

HAbita dinumeratione xx. millium diurnorū per singulos dies, computetur.

¶ Caput hoc abest à vetustioribus Gratiani codicibus, & ab originali, & Iuone. & Pannormia. In vno autem Gratiani valde emēdato est in margine superioris capitis tanquam glossa quædam.

Item ibidem tit. 34.

¶ A quo appellatur, ad quem appellatum fuerit, dimissoriæ litteræ dirigantur. C. XXIIII.

Iuo p. 5. c. 282, Pan. l. 4. c. 128.

AB eo, à quo appellatum est, ad eum, qui de appellatione cogniturus est, dimissoriæ litteræ dirigantur, quæ vulgo apostoli appellantur, quarum † postulatio, & acceptio intra quinque[b] dies officio finienda † est. [¶ Ista iam superius sub titulo de cautionibus, & pœnis appellationum interpretata sunt.] ¶ Qui intra statuta[c] tempora dimissorias non postulauerit, vel acceperit, vel reddiderit; præscriptione ab agendo submouetur, & pœnam appellationis ferre cogitur.

† al. quorum al. facienda Sunt verba interpretis.

Item ibidem, tit. 35. c. 2.

¶ De his, qui causa dilationis appellant. C. XXV.

Ex interpretatione. Iuo p. 5. c. 283. Pann. l. 4 c. 129.

QVicumque[d] non confidentia iustæ causæ, sed causa afferendæ moræ, ne contra eum sententia proferatur, appellauerit, vel si de facto suo confessus, ne addicatur, appellare voluerit; huiusmodi appellationes non recipiuntur.

† antea legebatur, abijciatur. uel, obijciatur.

Item ibidem, tit. 36. c. 1.

¶ Cum possessor appellat, dum euentus causæ dubius est, possessionis fructus sequestrentur. C. XXVI.

Ex interpretatione. Iuo p. 5. c. 284. Pan. l. 4 c. 130.

QVoties post auditam causam iudici possessor appellat; fructus possessionis, de qua agitur, dum secun-

a ¶ Sequestratur.] Hoc non tenet hodie, vt inf. 16. q. 4. volumus. infra ead. appellatione pẽdente. & extra de sequest. ad hoc. Vel tenet in casu, qui est ff. de ap. Imperatores. scilicet quando possessor dilapidat fructos, vt ibi dr. hoc expresse patet de sequest. c. pen. & fi. Vel dic. sed contra dies in quo sit diuortium, computatur inter sexaginta dies, qui dantur accusatori à tempore diuortij. vt ff. de adulte. pater. §. 1. Item licet dicat intra decẽ dies, tamen decimus dies comprehenditur intra illud tempus, vt ff. de success. edi. l. 1. §. quod dicimus. & ff. de verb.

Appellatio ab executore facit fructus sequestrari.

quòd si appellat ab executore, ꝙ tunc sequestrantur fructus, sed nõ res ipsa, vt C. quorum app. non recip. ab executore.

dæ audientiæ euentus dubius est. merito sequestrantur [a]. Nam si petitor appellauerit, hoc ab eo postulari nõ potest; quia non potest sequestrari quod non habet. Si propter prædia vrbana, vel mancipia appelletur, pensiones eorũ, vel mercedes, vecturæ etiam, si de nauiagatur, deponi solent.

Ex Paulo ibid.

Item ibidem, tit. 37. c. 1.

¶ Iniuste appellans omnino puniendus

C. XXVII.

Iuo p. 5. c. 285. Pann. l. 4. c. 131. Ex Paulo.

OMnino puniendus[a] est, vt quoties iniusta appellatio pronunciatur, sumptus [b], quos dum sequeretur aduersarius, impendit, reddere cogatur non simplos, sed quadruplos [c].

a ¶ Omnino puniendus.] *In sententijs Pauli legitur*, omnimodo probandum est &c. *Sed quia est initium capituli, & de huiusmodi punitione multa sunt a doctoribus adnotata, non est mutatum. Tantummodo ductus orationis est emendatus, addita particula*, vt

Præmissis auctoritatibus intra quinque dies post datam sententiam cuiq; appellare permittitur. Quod postea Iustinianus in cõstitutionibus suis corrigens, intra decem dies appellationis remedium cuique dandum decreuit, dicens.

Nouella 23. apud Iulianum antecessorem.

Imperat. Iustinianus Augustus.

¶ Intra decem dies remedium appellationis conceditur. C. XXVIII.

ANteriorum [d] legum acerbitati plurima remedia imponentes, & maxime hæc circa appellationes facientes, & in præsenti ad huiusmodi beneficium peruenire duximus esse necessarium. Antiquitate etenim cautum erat, vt si quis per se litem exercuerit, & fuerit condemnatus, intra duos dies tantummodo licentiam appellationis haberet: sin autem per procuratorẽ causa ventilata fit, & in triduũ proximum eam extẽdi. Ex rerum autẽ experiẽtia inuenimus hoc satis esse dãnosum: Plures enim homines ignaros legũ subtilitatis, & putantes in triduũ esse prouocationes porrigendas, in promptum periculum incidisse, & biduo transacto causas perdidisse. Vnde necessariũ duximus huiusmodi rei competenter mederi: Et sancimus omnes appellationes, siue per se, siue ꝑ procuratores, seu per defensores, vel curatores, & tutores ventilentur, posse intra decem dierum [e] spatium à recitatione [f] sententiæ

Appellationis dies co[mputatur] [à] decendio [quod] dat[ur] ad appella[n]dum.

Appellationis temp[us] an fit vt[ile] an conti[nuum].

OMnino.] CASVS. Si aliquem iniuste appellasse ꝓnunciatum fuerit, aduersario condemnabitur in expensis, nõ tantum in simplum, sed in quadruplum.

Appellantis iniuste punitio.

b ¶ Sumptus.] Secundum canones punitur in expẽsis, vt hic & extra eo. reprehensibilis. secundum leges punitur in ciuili causa. in 50. libris argenti. C. quorum appellatio. nõ recip. ab executore. in criminali infamis ẽ, & litẽ perdit, vt C. de app. à proconsulibus. nisi primus iudex admisisset appellationem, quia tuc arbitrio iudicis punietur, C. de ap. eos. §. nec temere.

c ¶ Quadruplos.] Hodie simplos, vt C. de fruc. & li. expen. non ignorat & l. terminato. Vel forte duplos. vt 3. q. 4. libellũ. Dic vt extra de dolo, finem.

PRÆMISSIS. CASVS. Repetit supradicta Gratian. vt corrigat, & ad hoc inducit sequens authẽticum, anteriorum legum.

ANteriorũ.] CASVS. In lege veteri cauebatur vt qui propriam causam ꝑ se agit, intra biduum appellet: qui vero ꝑ procuratorem, intra tertiam diem. Sed q̃dam legum ignari ꝓpter hoc decipiebantur, putãtes sibi licere semper posse intra triduum appellare, & sic à causa cadebant. quare hoc corrigit Imperator, & statuit, ꝙ cuilibet liceat appellare à sententia intra decem dies in quacunque causa, & quocumque iudice, excepto præfecto pretorio.

d ¶ Anteriorum.] In authen. de appell. & intra quæ tẽpora debent appella. coll. 4. in princip.

e ¶ Decem.] Sed nũquid ille dies in quo appellatur, computabitur inter illos decem dies? Nõ videtur: quia dies illa, in qua promissio aliqua fit, non computatur cum illo tempore, nisi excipiatur, vt ff. si quis cau. l. 1. verb. sig. si quis sic dixerit. immo idem videretur, si diceret intra decem dies, ꝙ adhuc in decimo die posset appellare, vt ff. de verob. l. eum qui. §. cum ita. & facit quod ad hoc sup. ead. propter. Respon. ꝙ si tantum si pereat de die, ꝙ potest deliberare condemnatus, tũc illa dies computatur pro vno die. Io. Ego credo, ꝙ semper computetur, & ita seruatur de facto

f ¶ A recitatione.] Nunquid hoc tẽpus vtile est sicut fuit tempus bidui? quod videtur, aliter enim videretur esse diminutũ beneficium antiqui iuris, maxime cum

cum lex nona nihil exprimat. de hoc ergo veteri iuri standum est, C.de appellat.præcipimus, in fine, & quod non mutatur, quare stare prohibetur. vt C.de testamen. sancimus, quare ergo dicit hic, à recitatione sententiæ cum secundum legem antiquam à tempore sententiæ com- imputandum, 43.distinctio. Ephesijs. C.de cond. inser.l. vltima.

c ¶ Sed si quid tale.] Vnde sic non potest terminus præfigi, vt die tali sit appellans reuersurus, vt extra de app. ex insinuatione.

enumerandum, iudicibus ab his, quorum interest, offerri, siue magni, siue minores sunt, excepta videlicet sublimissima prætoriana præfectura, vt liceat homini intra id spatium plenissime deliberare, siue appellandum ei sit, siue quiescendum: ne timore instante, opus appellatorium frequentetur, sed si omnibus inspectionis copia, quæ & indiscussos hominū calores potest refrænare. ¶ Ad hæc sancimus, si quando lis [a] speratur inferri in nostrum consistorium, si forte contigerit Imperatoriam maiestatem occupatam publicis causis ex mundanis prouisionib. non posse conuocare patres, quatenus causa agitetur, non ex hoc litem periclitari. Quod enim vitium est [b] litigantiū, si culmen Imperatorium occupetur? vel quis tantæ est auctoritatis, vt nolentem principem possit ad conuocandos patres, cæterosque proceres coarctare? Sed si quid tale [c] euenerit, causa intacta permaneat; donec Imperator [d] sua spōte motus, & conuocari proceres iusserit, & litem inferri patiatur, & omnia secundum morem procedere. ¶ Illud etiam in tertio capitulo disponendum est, quod antiquitas bene statuit, nouitas aūt neglexit. Cum enim venerāda vetustatis auctoritas† ita magistratus digesserit, vt alij maiores, alij medij, alij minores sint, & appellationib. à minorib. iudicib. non solum ad maximos iudices remitterent, sed ad spectabilium iudicū tribunal, quatenus & ipsi sacro auditorio adhibito litē exercerent, nouitas autem hoc dereliquerit; euenit, vt super minimis causis [e] maximi nostri iudices inquietentur, & homines pp minimas causas magnis fatigent dispendijs, vt forsitan totius litis æstimatio ad sumptus [f] iudiciales nō sufficeret. Ideoque sancimus, si qn̄ ex Ægyptiaco tractu, vel adiuncta ei vtraq; Lybia prouocatio speratur vsq; ad decē librarum [g] auri [h] quantitatem; non in hanc regiam vrbem eam venire, sed ad præfe-

† Conc.l.sp. ff.de iu.imu. & l.testamēta.C.de test.

d ¶ Imperator.] Idē est si alius iudex impediatur ad quē appellatur: in Auth.vt spon.larg. §.hoc quoque.coll.6. hoc verū est in causa appellationis: in principali enim causa sec⁹ est: q̄a ibi perit lis triennio.C.de iud.properandum. Item quod dixi est verum, si ipse appellans impediatur [2] per causam necessariam: puta p vim fluminis, vel simile.extra de appel. ex ratione. si autem alter impediret eū, hoc ei noceret: Sed posset agere contra impedientem. ff. de dolo.l.arbitrio. §. si dolo. Sed si ille non esset soluendo, tunc ei lis restituitur.ff.de eo per quem factum erit, ex hoc edicto. arg.contra. extra de in integ. restit.ex literis.ibi enim nō datur actio contra decipientē. sed restituitur contra sñiam.sed hoc fuit quia impediens non poterat soluere quod petebatur.Io.Hodie secundum canones nō perit instantia iudicij, si propter impedimētum causa intra triēnium terminari non potuit, vt ext.de iud. venerabilis.B.

Appellanti īpedito quo succuritur.

2 Scilicet p principem, vel per iudicem, & sic intelligit̄ ista decr. ex rōne.& probatur eo.tit.ex insinuatiōe, s̄m Io.d̄ Fā.

1 Sic etiam no. extra de app. sup eo. §. vlt. & de exce. pia.in gl. sic dicas. Arch.

computentur [1] hi decem dies, vt inf. ead. biduum? Dic ergo, quod quantum ad sui initium vtile est: sed continuum quantum ad sui progressum: quia tempus hoc computabitur à tempore scientiæ, vt C. quomodo & quando iudex, ab eo. & ff.de ædili.edic.cum sex. & infra ead.cap. biduum. Cum enim illi decem dies dentur ad deliberandum, an velint stare sententiæ: vel non: qualiter posset ignorans deliberare? Currit ergo hoc tempus à tempore scientiæ. & etiam à tempore quo potest agere. inf. ead. biduum. §. palam.ver si aduersus.extra de ap. ex ratione.H. tamen dicit hoc tempus esse continuum: sed postea dicit restituendum eum, qui agere non potuit.

AD HOC SANCIMVS. CASVS. Aliquis ad principē appellauit: sed propter occupationes principis non potuit causam prosequi intra tempus concessum appellantibus à lege dicitur hic, quod non cadit à causa propter hoc: sed causa tractabitur cum placuerit Imperatori. Nullus enim potest compellere principem, vt de causa cognoscat. vel vt patres conuocet aut proceres.

a ¶ Lis.] Extra eo.ex ratione.

b ¶ Vitium est.] Arg. quod per me non stat, mihi nō est

ILLVD ETIAM. CASVS. Iudicum quidam maximi sunt: & dicuntur illustres: quidam minores, & appellantur clarissimi: quidam medij, & spectabiles nuncupantur. Appellabant homines aliter quàm antiquitus seruabatur. Nam pro minimis causis ad maximos iudices appellabant, ita vt totius litis æstimatio vix ad sumptus iudiciales sufficeret, ideo statuitur hic, vt in Ægypto & in vtraque Lybia vsque ad decem libras auri non appelletur ad vrbem regiam, sed ad præfectum Augustalem, qui cognoscat de causa appellatione remota. In Asia vero & ponto vsque ad prædictam quantitatem appelletur ad spectabiles, qui de causa cognoscant sine appellationis remedio. In oriente vero vsque ad prædictam quantitatem appelletur ad comitem orientis, virum scilicet spectabilem.

e ¶ Causis.] Quod fieri non debet, vt in Auth. vt omnes obed. iud §.hoc considerantes.coll.5.

f ¶ Ad sumptus.] i. ad victualia, quæ dantur iudicibus, vt ext.de vi. & hon.cle. cum ab omni.

g ¶ Ad decē librarū.] Not. x. lib. auri minimū q̄d dici.

h ¶ Auri.] Hic vocat minimam summam vsque ad x. lib. auri: alibi vsque ad xx. marcas: alibi vsque ad duos

Appellans ſecundo, multis caſib. nō auditur.

aureos.ff.de dolo. ſi oleum. alibi quinquaginta ſolid.C. de defen.ciui.l.1.

a ¶ Poſt diffinitiuam ſententiam.] No.caſus in quibus ſecundo non auditur appellans.C.de epiſ.aud. Authen. ſi quis litigantiū.C.de aſſer.tol.l.1. C.de app. iubemus. & l.in offerēdis.in Auth.de ſanc. epiſc. §.ſi quis vero.coll.9.1.

b ¶ Sacri cognitoris.i. principis.

ILLVD VIDELICET. CASVS. Statuitur hic, vt à minori iudice ad maiorem appelletur. vnde à ſpectabilib. ad ſpectabiles non eſt appellandum in quacūque quantitate: ſed ad illuſtriſſimā pręfecturam, qui ſimul cum quęſtore cognoſcant: ita tamen ꝙ à ducib. vel à ſpectabilib. qui priuati ſunt, .i. ſine adminiſtratione, ad ſpectabiles nō appelletur: licet habeant adminiſtrationē, & videantur maiores non habentib. ſed vbi delegatē cauſa pſidialis alij minori iudici nō ſpectabili, ad ſpectabilē appellet. Vbi vero cauſa à principe delegatē illuſtri vel ſpectabili, q hēt ducatum, vel ſpectabili, qui eſt ſub ducatu, & ſi nō eſt dux, in regiā vrbē ad competentē iudicē appelletur. Sic mihi Bart. vr̃ caſus ponendus ſine præiudicio hominis prudentioris: & prudēs lector, ſi ei videbitur, caſum in melius reformabit.

▪ Dicit L. ꝙ iſta lex corrigitur p au th. de defen. ciui. de hoc ēt not.ex.de appellationib. Arch.

h ¶ Non gradatim.] C.de app.præcipimus.

i ¶ Sed à præſidibus.] Qui ſunt clariſſimi & minores.

k ¶ Datis.] Non tamen delegatis.

l ¶ Refertur.] Appellatio ad iudices ſpectabiles.

m ¶ Sub quacumque.] Hoc verum eſt cum appellatur à ſpe-

ctum Auguſtalem, qui audiat, & cauſam dirimat vice ſacri cognitoris, nulla ei penitus poſt diffinitiuam [a] ſententiam appellatione porrigenda. Similique modo quoties in Aſiana diœceſi, vel Pontica tale aliquid emerſerit vſq; ad prædictam quantitatem decem librarum auri; appellationes ad viros ſpectabiles, comites forte, vel procōſules, vel prærores, vel moderatores, quibus ſpecialiter eaſdem lites peragendas deputauimus, remittantur: quatenus & hi ad ſimilitudinem præfecti Auguſtalis, vice ſacri cognitoris [b] intercedant, & cauſas ſine ſpe quidem appellationis, Dei tamen, & legum timore perferant decidendas: Orientalem autem tractum cauſas appellatione ſuſpenſas, & vſque ad decem librarum auri quantitatem limitatas, ad virum ſpectabilem comitem orientis mittere, ſimili modo audientiam, & finem eis impoſiturum: Illo videlicet obſeruando, vt viri ſpectabiles duces, vel alij ſpectabiles iudices non ad alios eadem ſpectabilitate decoratos iudices ſuas tranſmittant appellationes in litibus, quantæcumque ſint quantitatis (cum non oporteat ad cōpares iudices appellationes referri, ſed à minori iudicio in maius tribunal aſcendere:) ſed ad illuſtriſſimam præfecturam illorum appellationes, cuiuſcumque ſint quantitatis (vt dictum eſt) dirigantur, quæ † vna cum [c] viro excelſo pro tempore quæſtore eas dirimat, vtroque [d] officio ſubminiſtrante [e], ideſt tam ex ſacris ſcrinijs more ſolito, quàm præfectorio. Ita tamen [f] hæc ſancimus, vt nec à ducibus, vel alijs ſpectabilibus iudicibus) quibus forte, & ſi priuati [g] ſint, imperialis maieſtas cauſas iniunxerit) appellatio ad memoratos ſpectabiles iudices currat, ne cauſa non gradatim [h] procedere, ſed perperam videatur: ſed à præſidibus [i] quidem prouinciarum, & iudicibus à nobis datis [k], ſi non ſint ſpectabiles iudices, intra memoratam quantitatem refertur [l]. Si autem vel illuſtres ſint dati à nobis iudices, (quibus apices dignitatum ſuper ſpectabilitatem ſunt) vel duces, qui omnimodo ſpectabilitate ſunt decorati, vel hi, qui à principe delegati ſunt ſpectabilem habeant dignitatem; eorum appellationes ſub quacumque [m] quantitate in hanc regiam vrbem ad competentes [n] antiquo more iudices referuntur: omnibus alijs, quæ in appellationibus [o] ſtatuta ſunt, vel ab antiqua proſapia, vel ab auctoritate anteriorum conſtitutionum; vel à noſtra humanitate, intactis, illibatiſque cuſtodiendis.

† *qui* ori.

c ¶ Quæ vna cū. Scilicet præfectura illuſtriſſima.

d ¶ Vtroque.] .ſ. prętoris & quæſtoris. quæſtor. n. qui præfuit ſcrinijs Imperatoris, audiuit cauſas appellationis.

e ¶ Subminiſtrāte.] ideſt, cognoſcente.

Appellare non licet à maiori ad minorem.

f ¶ Ita tamen.] Senſus eſt, non eſt appellandum à iudicibus qui ſunt illuſtres, ad ſpectabiles, qui ſunt minores; nec à ſpectabilibus ad alios ſpectabiles, cum ſint pares, ſed à præſidibus, qui ſunt minores, appellandum eſt ad ſpectabiles.

Iudicij principium non ſemper conſideratur.

g ¶ Priuati.] Quando delegatur eis cauſa: ſed pendente iudicio fiunt ſpectabiles, vt C.de app. pcipimus. in fi & ſic nō ſemper conſideratur principiū accepti iudicij. ſic 3.q.7.§.tria, in fi. ſic ff.de pig.act.l.ſi rem.§.fi.arg.cot. extra de prob.c.poſt ceſſionem.de elect.dudum.

à ſpectabilibus, ſed ſi à clariſſimis, tunc non appellatur ad vrbem, niſi ſit ſupra decem lib.auri, vt ſup.

n ¶ Ad cōpetentes.] Per hoc not. appellationem ad aliū fieri quàm ad delegantē, contra id.ff. quis, & à quo app. l.2.& extra de off.deleg.ſuper quæſtionum. ſic infra ea. placuit, vt presbyteri.

o ¶ Quæ in appellationibus.]. i.ad principem, vt C.de excuſ.tuto.quinquaginta.ff.quando app. ſit.l.1. § ſi qs.

Biduum

BIduum.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ biduū, vel triduum computandum sit à tempore latæ sententiæ ad appellandum: sed vbi sententia lata est sub conditione, quæ tamen sic ferri non debet. similiter à die sententiæ & non existentis conditionis est appellandum intra biduum

Item lib. 49. ff. titu. quando appellandum sit, lege prima, §. Biduum.

¶ Quando appellandum sit primo, vel secundo. C. XXIX.

BIduum, vel triduum appellationis ex die sententiæ latæ computandū erit. ¶ Quid ergo, si sententia fuerit sub conditione [a] dicta, vtrum ex die sententiæ latæ tempus computamus ad appellādum, an vero ex die, quo conditio sententiæ extitit? Sane, quidem non est [b] sub conditione sententia [c] dicenda. Se si fuerit dicta, quid fiet? Et est vtile statim [d] tempora ad appellandum computari debere. ¶ Quod in sententijs receptum † est; vt vel altera die, vel tertia prouocetur; hoc etiam in cęteris obseruandum est, ex quibus sententia quidem non profertur [e], appellari tamen oportere, & posse supra relatum est, *vt a cum quis ad tutelam, vel ad alia ciuilia munera nominatur, & eius excusatio [f] non admittitur.* ¶ Dies autem istos, in quibus appellandū est, ad aliquid vtiles esse oratio diui Marci voluit, si forte eius à quo prouocatur, copia non fuerit, vt ei libelli dentur. Ait enim, is, dies seruabitur, quo primo facultas adeundi erit. Quare si forte statim post dictam sententiam copiam sui non fecerit is, qui pronunciauit (vt fieri assolet,) dicendum est nihil nocere appellatori. Nam vbi primū copiam eius habuerit, prouocare poterit. Ergo si statim se subduxit, simili modo subueniendum est. Quid igitur, si conditio horæ effecit, vt se reciperet? Si forte dicta sit sententia iam suprema hora; [g] vtiq; non videbitur se subtraxisse. ¶ Adeundi autē facultatem semper accipimus, si in publico sui copiā fecit. Cęterum, si nō fecerit; an imputetur [h] alicui, quòd ad domū eius non venerit, quòdq; in hortos non accesserit, & vlterius quòd ad villam suburbanā? Magisq; est, vt nō debeat imputari. Quare si in publico eius adeundi facultas non

† al. præceptū

duum vel triduum. quòd seruandum est non solum in sententia: sed etiam extra sententiam, vt puta cum quis ad tutelam, vel ad alia munera nominatur. hoc etiam intelligas, vt hoc tempus computetur à tempore sententiæ. si potuit copiam iudicis habere, vel illius à quo appellauit, vel ad quem appellauit.

a ¶ Sub conditione.] De futuro: tunc supenditur sententia. ff. si certum peta. respiciendum. conditio autem de præsenti, vel præterito non suspendit sententiam. ff. si certum pet. cum ad præsens. & l. seq. tamen sententia excommunicationis lata sub conditione tenet. 1. 63. distinctio. Salonitanæ extra de sent exc. a nobis 1. & ext. de appel. præterea 2. ff. de verbo. signific. cedere diem.

b ¶ Non est.] Prohibetur quid fieri, quod tamen factū tenet. sic 45. dist. de iudęis. ff. de interdictis, & releg. relegatorum, §. ad tempus.

c ¶ Sententia.] Diffinitiua, sed interlocutoria sic, vt inf. 17. q. 4. si quis sua sente. & extra de ap. præterea 2, quæ est huic legi contraria.

d ¶ Statim.] In alijs præscriptionibus non nisi à tempore conditionis existentis currit prescriptio. ff. quando actio de pecu. est annalis. l. 1. §. annus. & C. de prescrip. xxx. anno cum. notissimi. §. illud. Sed obijcitur, hæc sententia non continet in se absolutionem vel condemnationem, ergo nulla. vt C. de senten. & interlocu. præses. ergo nec ab ea appellari ē necesse, vt inf. ea. §. diffinitiua, ver. est aūt qō. Rn̄det. licet mō nulla sit, speratur tamen & timetur, quòd sit valitura 2. nam in conditionalibus obligationibus spes est debitum iri, vt ff. de verb. signi. cedere diem. insti. de verb. obliga. §. ex cōditionali. vnde licet appellatio nō inueniat quid extinguat 3. tamen conditione existente retro fingitur extitisse, vt ff de sol. sub conditione, debitor. & effectus sentētiæ retrotrahitur quandoque, vt ff. de ijs qui no. infa. furti.

e ¶ Non profertur.] vt in electionibus, & præsentationibus, vt extra de app. constitutis. & c. reprehensibilis. & extra de offi de le. super eo. & est hic arg. quòd à tempore electionis vsq; ad decē dies pōt appellari.

f ¶ Excusatio.] nota, ꝙ quinquaginta dies dantur ad excusandum se illi, qui vocatur ad munus ciuitatis: similiter ad munus tutelę, sed si excusatio non fuerit admissa, tunc poterit appellare, vt insti. de excu. tut. §. quia autem. ff. quādo appella. sit. l. 1. §. si quis tutor. C. de excu. tuto. l. quinquaginta. nec tenet tunc appellare, cum nominatur tutor, sed tunc cum excusatio eius non admittitur, vt ibidem dicitur, sed cum aliquis eligitur ad dignitatem aliquam, statim tenetur appellare ante, quàm se excuset, vt ff quando appel. l. 4. §. si quis tutor. nisi eligatur. vt sil defensor ciuitatis, ibi non habet locum appellatio, vt in authen. de defen. ciui. §. Item illud. coll. 3.

g ¶ Suprema hora.] Videtur, ꝙ iudices vsq; ad supremam horam tenentur expectare partem aduersam, sicut totus dies, quo pecunia debetur, cedit arbitrio soluentis 4. Instit. de verb. obli. § 2. & dicit lex: Audient iudices vespere, mane, & meridie, vt in auth: de iud. §. sedebunt. coll 6 & quia ante Kalendas promisit, idem ac si in Kalendis promisisset, vt ff. de verb. obl. qui ante. argumen contra. ff. de orig. iur. l. 2. §. & quia magistratibus, vbi dicitur, quòd incongruum est, quod iudices vespere præsideant. sed distingue, vt dicitur extra de offic. iud. deleg. consuluit.

h ¶ An imputetur.] Propter hoc verbum dicunt quidam, ꝙ non possit appellari, nisi in præsentia iudicis;

Sententia absolutionē, aut cōdemnationem cōtinert debet.

2 Concor. tex. in l. 1. §. biduum. ff. quæ sen. sine app. rescin.

3 Nam per appellationem extinguitur pronunciatum. ff. ad Tur. l. 1. §. vlt.

Iudex vsque ad quam horam expectare debet.

4 Hoc est verum in cōtractib⁹, sed in iudicij secus, vt colligitur extra de offic. deleg. c. consuluit. iuxta fi. extra vt lit. non conte. c. 1. & de dolo. prout.

quia si eo absente pōt appellari. ergo non refert siue subtrahat se iudex, siue non, & est arg. pro eis extra eo. cum sit Romana. Sed contra extra eod. suggestum ext. đ alie. iud. mutan. c. 1. C. quomodo. & quando iudex. ab eo. & C. de iud. l. vl. 1. tatus propter suum delictum, tunc si potuit constituere procuratorē non subuenitur ei, vt ff. de mino. Papinianus ait. sed si abest ex iniusta cā nunqnā auditur appellans, nec subuenitur ei, quia contumax non auditur appellans, vt 24. q. 3. de illicita. & inf. ead. §. sunt quorum. nisi

Appellandum ne est iudice psente.

1 Et ff. quando app. sit. l. 4. & ideo dicebat. Co. ꝙ app. emissa in absentia iudicis bene excusat si non sit fraudulenter. hoc ipse not. in pdic. ca. suggestum. Arc.

2 Concor. text. in l. 1. §. libelli. & ibi Bar. ff. de appel.

fuit melius dicetur facultatem non fuisse adeundi. ¶ *Si* quis ipsius quidem, à quo appellauit [a] adeundi facultatē non habuerit, *vt* ℞ *ei libellos daret.* [b], eius autem, quem appellauit, habeat copiam; videndum est, vt † ei præscribi possit, quòd eum [c] non adierit. Et hoc iure vtimur, vt si alterutrius audendi fuerit copia, præscriptio locum habeat. In propria causa biduum accipitur. Propriā causam ab aliena quemadmodum discernimus? Et palam est eā [d] propriam esse causam, cuius emolumentum, vel damnum ad aliquem suo nomine pertinet. *& infra.* ¶ Si aduersus absentem fuerit pronunciatum, biduum, vel triduum, ex quo quis scit [e], computandum est, non ex quo pronunciatum est. Quod autem dicitur absentem posse procurare, ex quo scit, si accipit †; si non in causa per procuratorem defensus est. Nam si ille non procurauit, difficile [f] est, vt hic audiatur [g]. ¶ Si quem † in insulam deportandum [h] adnotauerit [i] præses prouinciæ, & Imperatori scripserit, vt deportetur; videamus, quando sit prouocandum, vtrum cum Imperator rescripserit † vt deportetur, an cum ei scriberet. Et putem tunc esse appellādum, cum recipi eum præses iubet sententia prolata, Imperatori scribendum, vt deportetur. Cæterum verendum est ne sero sit vt tunc prouocetur, cum Imperator insulam ei assignauerit. Comprobata enim sententia præsidis, tunc solet insulam assignare. ¶ Rursus illud verendum est, si mendacijs apud principē onerauit eum, quem deportandum laborabat, intercludi illi viam prouocandi. Quid ergo est? Recte dicetur humanitate suggerente; vt & hoc, & illo tempore non frustra prouocaretur: quia non aduersus principem, sed aduersus [k] iudicis calliditatem prouocauit. *& infra.*

† *al. an*

† *al. accipimus.*

† *al. quidem* In principio eiusdē legis primæ.

† *al. scripserit*

a ¶ Appellauit.] Id est appellare voluit.

b ¶ Libellos daret.] ipse iudex scilicet dimissorios. vel intellige de libellis appellationis, quos appellās vult dare iudici.

c ¶ Quòd eum.] Facto enim sicut voce quis appellat, vt ext. de appella. dilecti. 2.

ET PALAM. CASVS. Illa causa dicitur propria alicuius, cuius damnū, vel emolumentum principaliter ad eum spectat. sed si sententia contra absentem lata sit nō currit ei tempus nisi à tempore scientiæ, nisi per procuratorem fuisset defensus: quia tunc difficile audiretur.

d ¶ Palam est eam.] pōt enim dānū pertinere ad aliquē, & fieri non suo nomine. 12. q. 2. §. qui. manumittitur. 14. q. 2. super prudentia.

e ¶ Scit.] Simile ext. de appella. super eo. ver. fin. C. quomodo & quando iudex. ab eo.

Difficile duppliciter sumitur.

f ¶ Difficile.] Id est, nonnunquam alibi ponitur hæc dictio, difficile pro vix. 47. di. quantumlibet.

Absēs vtrū subueniat.

3 Sed non ad totā causam. & ita intelligitur ff. ex quib. cau. ma. is qui vbi dicit in integrum. aliàs esset contra. ff. eo. sed & si. §. vlt. Ar.

g ¶ Audiatur.] No. cum aliquis est absens post lit. contest. aut abest ex iusta causa, aut ex iniusta. Ex iusta tripliciter potest abesse, quia aut abest ex causa necessaria & probabili, aut ex causa necessaria tantum, aut ex probabili tantum. Si abest ex causa necessaria & probabili, vt ex causa reipubli. tunc si est legitime defensus restituitur ad appellandum [3], vt ff de in integr. resti. l. vlti. si vero nullo modo est defensus vel fuit minus legitime, ad totam causam restituitur, vt C. ex quibus cau. maio. l. 1. & C. de proc. quia. Si abest ex causa probabili tantum vt causa peregrinationis vel studiorum, tunc si est legitime defensus, ad nihilum restituitur: & ita loquitur hæc lex. ff. ex quibus cau. maio. l. nec non. Si autem non est legitime defensus, tunc si constituit procuratorem, vel potuit constituere, ad nihilum restituitur, nisi ille procurator quem reliquerat, mortuus sit, vel forte soluendo non sit, vt ff. ex quibus cau. maio. sed & si. §. 1. decre. tamen dicit indistincte retractandum quod factum est, si probatur iusta causa absentiæ, vt extra de sent. & re iudi. cum Bertoldus. nec destinguitur an potuerit constituere procuratorem, an non vel an abfuerit, ex probabili causa, an non. & est arg. ad hoc. C. quomodo & quando iudex. l. ab eo ibi. n. videtur quod non sit opus restitutione, sed quòd de iure communi possit appellare, si abest ex causa necessaria tantū, vt cum quis sit deportatus propter suum delictum... nisi veniat iudice adhuc sedente pro tribunali, vt ff. de in integ. resti. diuus. sed si est absens ante lit. contesta. tunc vel excommunicatur vel fit missio in poss. vt distinguitur extra vt lit. non contest. tuæ. & cap. quoniam frequenter.

SI QVEM IN INSVLAM. CASVS. Si præses iussit aliquem deportandum rescripsit Imperatori, & Imperator rescripsit vt deportetur, quæritur quando appellandum sit: & certe dicitur quòd vtroque tempore appellandū est, scilicet cum præses præcipit eum recipi inter condemnatos, & rescribit Imperatori, nec appellat aduersus principem, sed aduersus calliditatem iudicis: quia forte eum mendacijs apud principem onerauit. sed si cum Imperatori scriberetur, ostensum fuit exemplum litterarum litiganti; si tunc non appellauit, consensisse videtur, nec postea auditur appellans.

h ¶ Deportandum.] Præses enim deportare non potest, vt ff. de lega. 3. l. 1. §. deportatus. Sed relegare potest. ff. de iniu. rup. test. l. si quis. §. eius qui. & §. seq. & ff. de inter dict. & releg. l. relegatorum.

i ¶ Adnotauerit.] Id est, iudicauerit. Arg. ꝙ metropolitanus potest cognoscere de causa criminali episcopi, & talem ferre sententiam, iudicore esse deponēdum, sicut hic præses iudicat deportandum.

K ¶ Aduersus.] Ergo qui appellat à grauamine, iuste appellat, licet remota sit appellatio in rescripto; qa non aduer-

l.vlt.eo.tit.

¶ Illud quoque videamus, si cum Imperatori,[a] scriberetur, exemplum litterarum litigatori editum sit, neque is appellauerit, & postea contra eũ rescriptum sit, an appellare à litteris pridem sibi editis possit? ε quia, qui tunc[b] appellauit vera esse, quæ scripta sunt, consensisse videtur: nec est audiendus, si dicat euentum sacri rescripti se sustinuisse.

α ¶ Vt cum quis.] *Hinc vsque ad ver.* non admittitur, *non sunt in Pandectis: sed quia superius in eadem lege sententia ipsorum exprimitur, non sunt expuncta, sed descripta alijs characteribus.*

β ¶ Vt ei libellos daret.] *Verba hæc non sunt in Pandectis sed ob glossam sunt inducta.*

γ ¶ Imperatori scripserit.] *Sic est emendatum ex pandectis. Antea legebatur,* Imperatori rescripserit

δ ¶ Sententia prolata.] *Hic vsque ad vers.* Cæterum *sunt addita ex Pandectis.*

ε ¶ Possit.] *In vulgatis codicibus sequebatur,* certe non potest: *quæ neque in vetustis, neque in pandectis habetur.*

Item Vlpianus lib. 49. in tit. de recipiendis appellationibus, vel non leg. prima.

C. XXX.

ζ NOn solent audiri appellantes, nisi hi quorum interest[c], vel quibus mandatum est, vel qui negocium alienum gerunt, quod mox[d] ratum[e] habetur. Sed etsi mater α cum filij rem, sententia versam animaduerteret, prouocauerit[f], pietati dans, dicendum est & hanc audiri debere, & si litem[g] præparandam curare maluerit, intercedere non videtur, licet ab initio[h] defendere non potest. ¶ *Scæuola libro quarto regulam.* Ante sententiam appellari potest, si quęstionem[i] in ciuili negocio habendam iudex interlocutus sit vel in criminali, si cõtra leges[k] hoc faciat. ¶ *Macer lib. primo de appellationibus lege quarta;*

lege 2. ibidem.

aduersus litteras principis, sed aduersus malitiam iudicis appellat. sic extra de offic. iud. deleg. cap. sanè. in fi. ff. de cult. reo. l. diuus. C. de rela. l. 2.

ILLVD QVOQVE. Hæc est vltima lex istius tit.

a ¶ Imperatori.] Consulendo ipsum, vel referendo. H. & tunc litigatoribus edi debet consultatio, vt C. de relat. l. 2. extra de ap. intimasti.

b ¶ Qui tunc.] Hic manifestè vř, ꝙ si quis non appellat à suspecto iudice cum recipit litteras iudicis, vel si q̃s non protestatur causa suspicionis vel appellationis, ꝙ postea nõ possit appellare vel recusare, vt argu. ext. de sen. & re iud. quod ad consultationem. & extra de offi. deleg. gratum, sed contra petitis indicijs à iudice potest ipsum recusare etiam allegata causa absentiæ coram eo, vt extra vt lit. non contest. accedens. immo & post præstitam cautionem standi iuri potest appellare, vt extra de eo qui mit. in pos. cum venisset. & 3. q. 3. §. offeratur. & non videtur cõsensisse in iudicem, qui postulat sibi edi genus actionis. ff. de iudi. non vř. & post receptas litteras iudicis, quas remittit Papæ, possem iudicẽ recusare, vt extra de off. deleg. cum olim 2. item argu. extra de rest. spol. ex conquestione. Dic ꝙ semper potest à grauamine appellari, vt extra de appell. vt debitus.

Appellare aut iudicem recusare nõ semp licet.

NOn solent.] Hæc est quinta pars quæstionis, in qua ponit sex casus diuersos. Io. de Fant.

CASAS. Dř hic, ꝙ põt appellare is ad quem negocium pertinet, vel verus eius procurator, uel negocium gest. Similiter mater pro filio potest appellare; nec tunc intercedere videť, licet ab initio eũ defendere nõ possit.

c ¶ Interest.] Sic extra de of. deleg. super. eo ff. de inof. testa. si suspecta. immo etiam si non interest, dũmodo qualecunq; timetur prę iudicium fieri vt ff. eo. à sñia. in pri. & extra de sentẽ. & re. iudi. cum super.

d ¶ Mox.] Id est, intra decem dies, quia ratum debeo habere quod non nomine factum est, cum adhuc agere possim. ff. rem rat. habe. l. penulti. Vel dic mox, id est, modico tpis spatio, quod magis intellectu quam locutione exprimi põt, vt ff. de sol. ratum. ff. rem rat. habe. quo enim.

e ¶ Ratũ.] Sed nonne si aliq̃s appellat pro altero, ille cogiť habere ratam appellationem cum negocium eius vtiliter sit gestum vt ff. de neg. gest. Pomponius? Ag. contra quod tantũ in criminibus appellatur inuito condemnato, vt ff. ad appel. non tantum.

Appellationem pro me factam an tenear ratificare.

f ¶ Prouocauerit.] Pro filio cõdẽnato vel pro consanguineo etiam possunt appellare aliqui, vt ext. de reg. iur. cũ in contemplatione. in parte decisa melius de reg. cum simus. in parte decisa.

Appellat cõiunctus pro coniuncto.

g ¶ Litem.] Appellationis: quia si ab initio defenderet, oporteret eam satisdare: quia in aliena re nemo idoneus est defensor sine satisdatione. ff. de procu. qui proprio. sed hoc est vtile officiũ. C. de proc. alienã.

h ¶ Ab initio.] Pro filio non potest mater agere, vel ipsum defendere, quia hoc est virile officium. C. de procu. alienam, potest tamen postulare pro parentibus valetudine detentis. ff. de proc. fœminas. sed aliena negocia potest mulier gerere extra iudicium. ff. de neg. ge. l. 3. §. 1. Si tamen vis recipere mulierem intercedentem pro aliquo, facias eam renunciare auxilio Velleiani, vt C. quando mulier tu. offi. fungi. l. vltima.

Mater pro filio agere non potest.

Cautela ad obligandas mulieres.

ANTE SENTENTIAM. Hic ponit tres casus, in duobus appellatio conceditur. qui satis sunt faciles, & in tertio prohibetur.

i ¶ Si quæstionem.] In criminibus tantum fit quæstio, vt 5. q. 5. illi. ff. de quæ. l. 1. in prin sed in pecuniarijs causis non facile, nisi cum aliter veritas non potest liquere. ff. de quæstio. Diuus pius. liberi etiam torquentur si facto interfuerint, ff. eo. vnius. §. testes. alias non. C. de q. decuriones.

Qõ in q̃b. causis fit.

K ¶ Si contra leges.] Id est, si vult torquere aliquem nulla

nulla præsumptione præcedente:quod non licet, vt extra de re.iur.cum in contemplatione.

a ¶ Eius qui.] Hoc intelligunt omnes cum nuncium misit.Sed aliud est si per se in propria persona & ante citationem iter arripuit,vt extra de app. meminimus, & c.suggestũ.Sed cõtra hãc distinctionẽ est arg.extra de offic. deleg.cum causa.vbi differtur causa ꝓpter missionem nuncij.& est hodie expressum in decr.de appel. ad hoc.sic nõ obstat eo. tit.vt debitus honor. illud.n.ĩtelligitˀ quod hoc tantum dicit & non ꝓbat.& ibi dicitur quod primo conuenit qui primo litteras dedit iudici. hodie statur decre. vt debitus.

appellationẽ esse iustã,vt extra de app.cum in ecclesia. Cũ ergo appellationi qñq; nõ deferatˀ, patet ꝙ differt à nũciatione noui operis,quia post illam,siue ipsa sit iusta siue iniusta,nihil est innouandum,vt extra de noui operis nunc.cap.cũ ex iniũcto.iudex ergo à quo appellatur,

Appellatio & nũciatio noui operis differunt.

Eius,qui [a] ideo causam agere frustratur,quòd dicit se libellum principi dedisse,& sacrum rescriptum expectare, audiri desiderium prohibetur:& si ob eam causam prouocauerit;appellatio eius recipi sacris constitutionibus vetatur.

α ¶ Mater.] *Ante breuiam legebatur*, sed & si mater ex pietate prouocauerit,dicendum,&c. *Multa vero alia in hoc, & sequenti capitulo ex ipsis pandectis sunt emendata.*

Item Martinus lib.2.de appellationibus,tit.de libellis dimissorijs,l.vnica.

lib.49 digest.titu.7.

¶ De dimissorijs libellis. C. XXXI

POst appellationem [b] interpositam litteræ dandæ sunt ab eo,à quo appellatum est ad eum,qui de appellatione cogniturus est,siue principem, siue quem alium: quas litteras dimissorias,siue apostolos appellant. Sensus autẽ litterarum talis est;appelasse,puta,Lucium Titium à sententia illius, quæ inter illos dicta est. Sufficit autem petijsse intra tempus [c] dimissorias instanter [d], & sæpius: vt & si non accipiat,id ipsum contestetur. Nam istantiam re petentis † dimissoria,constitutiones desiderant. Aequum est igitur,si per eũ steterit [e],qui debeat dare litteras, quominus det; ne hoc accipienti † noceat. ¶ *Vlpianus libro quarto de appellationibus,titulo nihil innouari appellatione interposita, lege vnica.* Appellatione [f] interposita [g], siue ea recepta fuerit, siue non, medio [h] tempore nihil [i] nouari oportet. *& infra.* ¶ Si quis [k] ex pluribus facinoribus condemnatus,propter quædam [l] appellauit,propter quędã nõ,vtrũ differenda pœna eius sit,an nõ, quę-

† al.petentis

cod.l.49.tit.7.

† Adde ꝙ accipiẽti ex ponitur. hic .1. accipere volẽti. simi. in l.fina ff.de mi.& in l. si creditores. ff.de pact.

POst appellationẽ.] CASVS. Dicitˀ ꝙ iudex à quo appellatũr,dẽt dare litteras dimissorias appellanti ad eũ ad quẽ appellauit, continentes qualiter appellauit.& si appellans instanter petat,licet iudex ei non dederit, non nocebit ei.

b ¶ Post appellationem.] Similiter si appellationem nõ recipit,dabit litteras appellanti,vt eas det superiori,in quibus significabit, ei quare appellationem non recipit, vt ff. de appel.reci.vel non,sciẽdum.

c ¶ Tẽpus.] xxx.dierum,vt inf.ea.§.vl.in fin.& si intra id tempus non petierit,vr̃ renunciare appellationi, vt su.ea.ab eo.§.ista.& C. eo. quoniã.nec iudex ad quem appellauit,eum audiet:iudex tamen. etiã nõ petenti tenetur offerre apostolos,vt C. eo.eos.in fin.

Apostolus non petens intra tp̃s 30. dierũ, vr̃ renunciare appellationi.

d ¶ Instanter..]Supra 100.dis prisca.

e ¶ Per eum steterit.] Ergo si per ipsum stet,hoc ei nocebit,vt iudex superior ipsum non audiat sine apostolis. hoc autem hodie in paucis locis seruatur, tamen Inno. iiij.hoc idem statuit.

Sequestratio fit in aliquib.casib.

f ¶ Appellatiõe.] Planus est iste casus,nec eget expõne.

g ¶ Interposita.] Ita quod teneat.

h ¶ Medio.] Dum tamen sit recipienda.

i ¶ Nihil.] Nisi cum appellatur ab executione, tunc siue sit mobilis res,siue immobilis,fruct9 sequestrãtur 1. C.quorum ap.non re.ab executore. Item in alio casu cum dilapidat fructus.ff.eo. Imperatores. extra de sequestra.pos.c.vlti.& cum appellans est in notorio crimen, extra eo.cũ sit Romana. vel est inuasor ecclesiæ. inf.ea.§.sunt etiã. Item si hæres conuictus de legato vel fidei commisso p̃stãdo appellat; tunc non deferetur appellationi:cauebit tñ de eo restituendo.ff.vt legatorum, vel fideicom.noĩe caueatur.l postquam.§. 1. ita ẽt est in supplicatione.C.de precibus Imperato. offe. auth quæ supplicatio. Itẽ põt nouas probationes inducere post publicationem testium, quas prius non poterat hr̃e. C.de tempo.ap.per hanc extra de fide instrumen. cum Ioannes. Itẽ de reo fit actor, & tenetur probare victus latur,si non recipit, superiori mãdabit opinionem suã & causam,quare non recipit appellationem,vt ff.de appel.re.sciendum. Ioan.

1 Sub & res de qua agitˀ si sit mobilis amouetˀ à possessore ẽm In. q ita no.ext.de appel.nouit.

SI QVIS EX PLVRIBVS. CASVS. Si quis de pluribus criminibus fuerit condemnatus, si propter grauiora appellauerit,non est mandanda sententia tunc executioni:si propter leuiora est mandanda executioni.

K ¶ Si quis.] Hanc legem intelligunt quidam,qñ crimina sunt connexa,vt ff. de mi.etiã si. sed hoc falsum est, quia non potest quis simul accusari de criminibus pluribus descendentibus ex eodem facto.C.de accu. qui de crimine.Verũ est ab vno,secus si à diuersis. itẽ si ex diuersis factis, posset ẽt ab vno.inf.q.8.§ libellorũ. sed intellige qñ minor pœna præiudicat maiori. Vel dic ꝙ si maior pœna includit in se minorẽ,vt depositi priuationẽ officij,deferrur etiam pœna in minori. nam satis est si punitur in maiori pęna arg.ad hoc 23.q.5. relegentes.

Accusari qs nõ põt similiter de plurib.criminibus.

l ¶ Quædam.] Sententia ergo pro parte tenet,pro parte non,vt ff.de mino. etiam si.§.ex causa. C.de transact. si ex falsis.extra de præb. dilectus. extra de testa. Raynutius.& c.Raynaldus. sed sñĩa arbitri non põt pro parte tenere,& pro parte,non.ff. de arb. diem quidam habẽt qualem pro lege. § sed. & si licet.contrarium inueniatur extra de arbi.cum tempore. Hoc tamen scias, ꝙ rerum pluralitas non facit plures sententias,licet secus sit qñque in stipulationibus.ff. de verborum obliga. quod dicitur. & l. scire. & ff. familiæ ercis. in hoc iudicio.ff. ad exhi.

Sñĩa põt pro parte tenere,&pro parte non.

ad exhi.Celsus.§.item.Celsus.Ioan.Probabiliter potest dici, ꝙ tot sunt sententiæ, quot sunt articuli expressi. arg.ff.de verb.oblig.scire.C.

a ¶Grauiora.] Quid si sunt æqualia? idem credo. Et sic patet hic, ꝙ magis dignum trahit ad se minus dignum. fimi.

c ¶Si aût vnus.] Si plures condênati sunt, & volunt appellare, libellus appellationis omnium nomina cõtinebit: sed si vnus est ex pluribus condemnatus, si vnũ in libello non expressit, illi nõ nocebit, vt ff.e. scio q̃situm.

d ¶Syndici.] Possunt ergo esse duo syndici, vel procuratores, vt hic, & extra de test.insuper, & extra de do. & cont. cum dilecti. & extra de sent.& re iud.cum I.& A.melior tamen erit conditio occupãtis, vt ff.de procu.plurib.1.arg.tamen contra.ff.de admin.tuto. decreto. in fi.& ff de procura.si quis cum. Tu dicas, ꝙ bene possunt esse plures procuratores, sed tãtum vnus aget causã; quia si ambo agerent, forte quod vnus concederet, alter negaret, imò & si plures sunt qui agunt, omnes debent cõstituere vnũ procuratorem, ne cã spargatur in plures aduersarios; vt ff.familiæ erc.si familiæ. ff.de ædil. edic quod si nolit. §. si plures. Melius potes distinguere: quia si plures sunt rei, qui conueniuntur, omnes tenẽtur dare vnum procuratorem, ne causa spargatur in plures aduersarios. sed si plures sunt illi, qui conueniunt aliquem, nõ habet necesse dare vnum procuratorem. sic distinguit lex ff. iud. sol. iam tamen. §.vlt.Io.H.tamen dixit, ꝙ plures procuratores possunt simul agere, sicut notauit ĩ distinctionib. suis.B.

Appellatio plurium. Procuratores possunt esse plures.

ritur. Etsi quidem grauiora [a] sunt crimina, ob quæ appellatio interposita est, leuius autem, id propter quod non appellauit; recipienda est omnino appellatio, & differenda pœna. Si vero grauiorem sententiam meruit ex ea specie, ex qua non est appellatum; omnimodo pœna imponenda est.

Forma Apostolorum hæc est. Ego ille sanctæ Bononiensis ecclesiæ episcopus te presbyterum Rolandum capellanum sancti Apollinaris ad Apostolicã sedem, quã appellasti, ab obseruatione mei iudicij his apostolis dimitto. Forma vero appellantis ante sententiam hæc est. Ego Adelinus sanctæ Rheginæ ecclesiæ minister (licet indignus) sentiens me prægrauari à Domino Gualterio sanctæ Rauennatis ecclesiæ archiepiscopo, Romanam sedem appello, & apostolos peto. ¶ Si vero post datam sententiam appellare voluerit; hic erit ei modus appellandi. Ego A. sanctæ Rheginæ ecclesiæ minister (licet indignus) contra sententiam Domini G.S.Rau.ecclesię archiepiscopi iniuste in me latam pridie Kal.Maij, Anno Domini incarnationis Mcxli.[α] [b] indictione quarta, Romanam sedem appello, & apostolos peto. ¶ Si autem vnus[c], vel duo pro pluribus appellare voluerint; sic appellabunt. Ego P.& G. syndici [d] canonicorum S.B.E. sententientes nos pregrauari, vel contra sentẽtiam, &c. Romanam sedem appellamus, & apostolos postulamus. Et huiuscemodi appellationes in scriptis [e] fieri debent.

1 Extra de procur. non iniustè. vbi de hoc. & ibi notat Goff. ꝙ ille dicitur occupare qui prius ad litis contestationem peruenit. ff. de leg.1. si pluribus. Arch.

α ¶Mcxli.] *In vulgatis erat.* Mclxi. *qui numerus, vt recte in glossa dicitur, constare non potest. Quod hinc etiam confirmatur; quia quarta indictio, de qua hic est mentio, non conuenit cum anno illo. In manuscriptis autem cum varia sit lectio, hæc visa est melior, quæ notarum tantum transpositione restitui potuit, & quarta indictio cum hoc anno concurrit.*

Ad iudicium autem alterius fidei, catholico appellare non licet.

Vnde in concilio Carthaginensi quarto, c.87.

¶Excommunicetur catholicus, qui cõmittit causam suam iudicio alterius fidei. C. XXXII.

CAtholicus, qui causam suam siue iustam, siue iniustam ad iudicium alterius fidei iudicis [f] prouocat, excommunicetur [g].

6 *Notandum vero est, quòd quidam iudices sunt, à quibus appellari non oportet.*

Et i Afric.c.89. *Vnde in concilio Mileuitano, c.24. legitur.*

e ¶In scriptis.] Si coram iudice appellat, sufficit si dicat, appello.ff.eo.l.2. sed si appellat sine iudice, tũc scribet q's &, à quo, & contra quẽ appellet, & à qua sentẽtia. ff. eo.l.1. in fi. Idem videtur si à grauamine appellat: immo sufficit si dicat, appello.extra c. cordi.

Appellans absente iudice, quid dẽt facere.

fimi.extra de conf.eccle.vel alt.quod in dubijs.

FORMA. CASVS. Ponit hic magister, qualiter formari debeant libelli appellationum, dicens: Ego N.sanctæ Bononien.&c. Postea dicit, quòd huiusmodi libelli fieri debent in scriptis.

b ¶Mcxli.] Dicit Hugo, ꝙ hic est falsa littera: quia non sunt tot anni, ꝙ liber iste compositus fuit: fuit enim editus docente Iacobo Bononiensi in legibus, & Alexandro in Theologia, qui fuit postea Papa Alex. tertius, & fuit anno domini McLvt ex chronicis patet.

Decretum fuit editum anno Mcl.

CAtholicus.] CASVS. Dicitur, ꝙ si catholicus condemnatus ad iudicem alterius fidei appellauerit, debet excommunicari.

f ¶Fidei iudicis.] Infidelibus enim sunt interdicta officia publica.C.de Iudæ.l.vlt.17.q.4.constituit.

g ¶Excommunicetur.] Nisi sit sub rege infideli.vt Paulus.qui appellauit ad Cæsarem. 23.q.1. paratus, 10.dist. si in auditorium 11.q.3.Iulianus.

NOTANDVM. Hæc est sexta pars quæstionis, in qua probat, ꝙ ab arbitris nõ est appellandũ: & licet verum

rũ dicat, tñ superficialiter inducit canones, quia loquũtur in iudicibus ordinarijs electis à partibus ex causa, excepto c.seq. qđ intelligitur in arbitro, ſm Io. de Fan. CASVS. Modo dicit Gratianus à quibus appellari non licet. Et hoc ꝓbat per sequens c. cuius casus facilis est, & intelligitur de arbitris, vt dt sequens §.

d ¶ Ordinarij.] Secundum canones credo, ꝙ & ordinarius & delegatus possit esse arbiter. Quòd possit ordinarius est extra de arb. cum tẽpore, & extra de elect. causam. Quòd est delegatus, extra de præsump. litteras. extra de arbit. cum olim. extra de præben. nisi. Et licet nõ possit

Ordinarius & delegatus possunt esse arbitri.

¶ A quibus iudicibus prouocari non licet.

C. XXXIII.

A Iudicibus [a], quos communis consensus [b] elegerit, non liceat prouocare.

In epist. Nic. 1. Iuo p. 6. c. 365. Pann. l. 4. c. 132.

Quòd de arbitris intelligendum est. Iudicum enim alij sunt ordinarij, alij arbitrarij. Ordinarij vero sunt, qui ab Apostolico, vt ecclesiastici; vel ab Imperatore, vt pote sæculares, legitimam potestatem accipiunt. Arbitrarij sunt, qui nullam potestatem [c] habentes, cum consensu litigãtes in iudices eliguntur, in quos compromittitur, vt eorum sententia stetur. Horũ alii sunt ordinarii & arbitrarii, alii arbitrarii tantũ. Ordinarii [d] & arbitrarii sunt, qui legitimam potestatem habentes, ab eis eliguntur ad arbitrandum, qui nõ sunt suæ ditioni suppositi. Ab his, etsi vt arbitrarii † sedeant, & non vt ordinarii, priuilegio tamen ordinariæ dignitatis grauatus aliquis appellare valebit [e].

† *al. arbitri*

Vnde in concilio Carthaginensi 3. c. 10.

& Afric. 89.

¶ A iudicibus, qui eliguntur communi consensu, prouocare licet. C. XXXIIII.

SAne, si ex cõsensu partium iudices electi fuerint, etiam à pauciore numero, quàm constitutum est, liceat α [f] prouocari.

Iuo p. 6. c. 361. Ans. l. 3. c. 123.

α ¶ Liceat.] *Hunc canonem citat Gratianus (quod ipsemet aperte profitetur) vt ostendat ab huiusmodi iudicibus licere appellari. Verum in concilio Carthaginensi tam impresso, quàm manuscripto cum varijs exemplaribus collato, & vnico codicis canonum etiam impresso, ac manuscripto, & Græco, quod cum ipso concordat, & Africano, vbi hoc repetitur, & apud Iuonem legitur,* non liceat. *Et quæ in ipso canone antecedunt, & referuntur infra ea. c.* hoc etiam. *ostendunt omnino cùm negatione legendum esse.*

Item ex concilio Mileuitano, c. 22.

& Afric. c. 92.

¶ Qui de episcoporum iudicijs quæruntur, à vicinis episcopis audiantur, vel ab alijs ex consensu eorum adhibitis. C. XXXV.

PLacuit, vt presbyteri, diaconi, vel cæteri inferiores

11. q. ꝑsbyteri.

a A Iudicibus.] Si consensisti in iudicem aliquẽ, propter iniquitatem personæ nõ potes appellare, vt hic, & ext. de off. deleg. super quæstionum. sed ab iniqua sententia potes appellare: quia licet reprobare dicta, sed non personam, vt 4. q. 3. si quis testib. vnde appellatur, si vocauerit litigatores ad inhonestũ locũ ff. de arb. si cum dies. § si arbiter. vel ad periculosum locum. extra de app. ex parte 1. Dicas ergo, ꝙ nisi remota sit appellatio, bene appellatur à iudicibus de communi consensu electi: nisi sint electi, vt arbitri, vt ff. de app. ex consensu, vel etiã si sunt arbitri tales, qui electi sunt ex necessitate. quia à talib appellatur, vt C. de iud. l. vlt. Itẽ scias, ꝙ duo sunt genera arbitrorũ: quidã sunt arbitratores, qui componunt inter partes, & talium arbitriũ si est iniquum, est reducendum ad arbitriũ boni viri, vt ff. pro socio. si societatẽ. Sed arbitrium illorum, q eliguntur sub pœna, licet sit iniquum, tñ tenet. ff. eo. diẽ. §. stari, sed à superiori põt retractari, vt ext. de arbit. non sine. Itẽ si per dolum sententiam tulerunt, licet non retractetur ꝑ appellationem, tamen per exceptionem retractatur. ff. eo. tit. non distinguemus. §. cum quidam.

Appellare a iudice cõiter electo an licitum sit.

Arbitrorum duo sunt genera.

b ¶ Communis consensus.] Secus in causa criminali, vbi consensus rei sufficit, 11. q. 1. cap. 3.

QVOD DE ARBITRIS. CASVS. Not. ꝙ iudicum alij sunt ordinarij, vtpote dati à Principe, vel à lege. Alij arbitrarij. in quos compromittitur, nullam tamẽ habent potestatem. sed istorum arbitrorum alij sunt ordinarij & arbitrarij, vtpote qui legitimam potestatem habentes, ad arbitrandum eliguntur. Alij arbitrarij tantum. Ab his qui sunt ordinarij & arbitrarij appellari licet ratione ordinariæ potestatis, & iurisdictionis. Et ad hoc inducit cap. seq.

c ¶ Potestatem.] Eius rei de qua est ordinarius iudex, põt amicabiliter componere, vt 23. q. 8. si quis mẽbrorum in Auth. collatio. 9. vt dif. iud. §. si vero. 5. q. 2. si primates. sed nõ potest in se recipere arbitrium secundum vnam lecturam, vt 3. q. 7. §. tria. circa finem. Ioan.

possit appellari à sententia arbitri; supplicari tamen potest 1. extra de arb. non sine.

e ¶ Valebit.] Hoc falsum est: quia à cõpromissario nunquam appellatur, siue aliàs sit iudex, siue non. C. de arb. l. 1. & nisi 2 exprimatur, ꝙ eligitur vt arbiter, tenebit eius sententia, vt iudicis. C. de iurisd. omnium iud. l. 1. & appellatur, vt ff. qui satisd. cogan. l. arbitrio. Ioan.

SAne.] CASVS. Tres iudices erãt electi à partib. duo illorum tertio absente pronunciant, & forte contradicente. dicitur; quòd ab illis duobus appellari potest. Vel pone, quod duo pronunciabant de mandato tertij & casus est quasi idem.

f ¶ Liceat.] Licet sit remota appellatio: tamen quia tertius deest, qui posset alios reuocare, põt appellari 3 extra de eo qui mit. in possessio. cũ sicut. in parte decisa. Vel intellige qñ vnus delegauit alijs vices suas. Tũc eñ appellatur. extra de offi. delegati. super quæstionum.

PLacuit.] CASVS. Quidã clerici cõuenti coram episcopis suis, iusta de causa recusabãt eos. Dicitur, ꝙ vicini

1 Idẽ Specu. in tit. đ arb. §. 1. ver. arbitrator. & no. Bal. & Sal. in l. 1. C. de arb. & ff. de leg. 2. l. cum quidam. la seconda. & ibi per Im. & Bal. in l. si seruus plurium. §. fi. de leg. 1. & Pe. de Anch. in cle. sæpè. de ver. sign. per Pau. de Ca. in l. nam & postea. §. si mino. de iureiur.

2 Sub. immo bene dicit Gra. ga nisi, &c. secur. dũ L.

3 Sub. maximè cum appellatio sit tpe peritura, non dẽt expectare cõiudicem. arg. ff. de admini. tuto. tutor qui. §. 1. ſm L.

vicini episcopi electi à partibus de consensu suorum episcoporum cognoscant de causa, à quibus non appellatur, nisi ad Africana concilia, vel primates. si concilia transmarina appellauerint, excommunicentur, sed dicit Gratianus, hoc verum est, nisi ad sedē Apostolicā appel-

c ¶ Consensu.] Maximè. Vel ideo dicit, quia sine licentia eius non potest clericus renunciare foro. extra de foro compet. si diligenti. sed de licentia episcopi potest adire iudicem ecclesiasticum, vt extra de foro compe. significasti. vel ideo dicit ex consensu, quia episcopus delegabit ei causam tamen ille non cogitur eam recipere: quia par in parem non habet potestatē vel imperium. & est simile 6. q. 4. si quis episcopus.

clerici in causis, quas habuerint si de iudicijs episcoporū suorum questi fuerint [a], vicini [b] episcopi eos audiant, & inter eos quidquid est, finiant, adhibiti ab eis ex consensu [c] episcoporum suorum. Quòd si & ab eis prouocandū putauerint, non prouocent, nisi ad Africana concilia [d], vel ad primates prouinciarum suarum. Ad transmarina autē qui putauerit appellandum, à nullo intra Africam in communione suscipiatur.

Nisi fortè α Romanam sedem appellauerint. Is autem qui appellauerit, ad eum, a quo appellauit, remitti non debet.

Unde in Sardicensi concilio, c. 7.

α ¶ Nisi fortè.] *Hæc in antiquis codicibus scribuntur tanquam Gratiani verba Et ad hanc sententiam demonstrandam affert sequens caput ex concilio Sardicensi.*

¶ De eodem. C. XXXVI.

Nicol. in epist. ad Michaelem q incipit [Proposueram⁹] & in epist ad epos apud Conuicinū cōgregatos. Iuo p. 5. c. 27. Conc. Afri. c. 101.

SI quis episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eum deiecerint; si appellauerit qui deiectus fuerit, & confugerit ad beatissimum Romanę ecclesiæ episcopum, & voluerit se audiri α, si iustum putauerit, vt reuocetur β [e], vel renouetur examen, scribere episcopis dignetur his, qui in finitima [f], & propinqua [g] prouincia sunt, vt ipsi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quòd si is, qui rogat γ causam suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit episcopum Romanū, vt de latere suo presbyteros mittat, erit in potestate eius, & quid velit, & quid æstimet. Et si decreuerit mittendos esse, qui præsentes cum episcopis iudicent, vt etiam habeant auctoritatē [h] personæ illius, à quo destinati sunt; erit in eius arbitrio. Si vero crediderit sufficere episcopos δ, vt negocio terminum imponant, faciat quod sapientissimo consilio suo iudicauerit.

α ¶ Se audiri.] *Græcè est*, καὶ βουληθείη αὐτοῦ διακουσθῆναι, *i.* si Romanus episcopus voluerit ipsum audire.

β ¶ Reuocetur, vel.] *Hæc absunt ab concilio tam impresso, quàm manuscripto cum varijs exemplaribus collato, & legitur tantumodo*, renouetur *quemadmodum Græcè est*, ἀνανεώσασθαι, *& sic refertur à Nicolao: & Iuone: sed ob glossam non sunt inducta.*

γ ¶ Quod si is, qui rogat.] *Græcè est*, εἰ δέ τις ἀξιῶν καὶ πάλιν αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα ἀκουσθῆναι, *id est.* Si quis autem postulet, & rursus negocium suum audiri, *vt sit secunda appellatio, quæ etiam significatur in capite*, Gaudentius. *quod apud Græcos proxime antecedit hoc caput.*

δ ¶ Episcopos.] *Sequebatur in codicibus Gratiani, etiam in ma-*

d ¶ Concilia.] Casus vbi nō appellatur ad delegātem, hoc ideo fit, quia est suspectus & est simile supra e. anteriorum in fine.

Suffraganei quinque supplēt defectū archiepiscopi.

HIS AUTEM. CASUS. Dicit Gratian. quod appellator non debet remitti ad eum à quo appellauit. Et hoc probat seq. cap.

SI quis episcopus.] CASUS. Aliquis episcopus damnatus fuit ab episcopis suę prouinciæ: appellatū fuit ab eis ad Romanū pōtificē. Et certè dicitur hic, quod si Papa receperit appellationē suam, & æquā reputauerit, vt causa reuocetur vel renouetur, committat causam episcopis vicinę prouinciæ, qui cognoscant de causa cum aliquo legato. Domini Papæ, si ei placuerit aliquem destinare: alioquin soli episcopi procedent in causa.

e ¶ Et reuocetur.] Alia est ergo cā appellationis quàm principalis, vt 6. quęst. 4. Osius.

f ¶ In finitima.] Nō ergo remittitur causa ad eū, à quo appellatum est: nisi partes hoc petant, vt ext. de ap. accepta. & c. interposita. §. 2. nisi velit ei deferri à quo appellauit, vt reuocet, nō vt cognoscat, vt ext. de sen. excōm. per tuas. & extra de matri. contracto contra interdictū ecclesiæ litteræ. & quādo frustatoria est appellatio, vt extra de ap. pel. cum in ecclesia.

Appellationis cā non est ad iudicem à quo remittenda. Id est, ps. extra de ap. pel. interposita §. 2. nisi pars appellata petere, quod appellans instructus, & cum suis munimentis ad sedem Apostolicam accederet, vt lib. 6. eo. tit. cordi. fin. Innoc.

appellauerint, vt in sequenti §. dicitur.

a ¶ Fuerint.] Recusando eos, & intra triduum alios eligendo. 3. q. 3. §. offeratur.

b ¶ Vicini.] Fortè erat metropolitanus. & ideo prouinciales epi supplent defectum metropolitani.

g ¶ Et propinqua.] Vt nec sit vltra duas dietas, vt extra de rescrip. nonnulli. sic infra 3. q. 6. neminem. extra de off. de leg. prudentiam. §. sexta. & extra de app. cap. vltim.

h ¶ Auctoritates.] Et sic videtur quòd epi: vicinæ prouincię

ui hci æ ordinario iure cognoscant.arg su.c.proximo.& sic ordinarius & delegatus simul poterunt cognoscere de causa. Quid ergo iuris est si isti dissentiant in sententia? Dic vt inf.c.§ si plures.ext.de sent.& re iudi.c.si. ARBITRARI Iste §.diuiditur in duas partes.In prima dicitur, arbitrij tantum. sunt qui non habent potestatem,a quibus nõ appellatur & imputet sibi quod tales eleg.t.Secundo dicitur.quod si sententia iudicum a quibus appellatur, fuerit retractata, non obest eis,nisi cõuincantur iniustam tulisse sententiam,ini micitia vel gratia de prauati & hoc probat persequens cap.

a Arbitrarij.] Hæc verba habes ff. de arbi.l.diem.§.stati. nisi cõtra ius sit quod profertur.inf.ea.§.est autem quando.

HOc etiam.] Hęc est 7.pars.qõ in qua ponit x.diuersos casus in x. c. Io. de Fant.

CASVS. Dubitabatur vtrum iudices puniri debeãt, quorũ sententia per appellationem fuit retractata: & statuit in concilio quod pp hoc puniri nõ debent,nisi conuicti fuerint odio,vel gratia,vel pecunia sententiam protulisse.

b ¶ Obsit.] Nisi quãtum ad hoc quòd in alijs causis possint suspecti recusari. extra de app. ad hæc. &c. proposuit.

Præsumitur pro illo, qui aliqd facit ex officio.

c ¶ Sic conuinci.] Argumentum, quod cõtra aliquẽ ex officio suo facientẽ aliquid non sit malum præsumẽdum nisi conuincatur 11, q.3.absit.& c. si episcopus forte 9. q.2 Lugdunensis. extra de renuncia.in præsentia.de sen.& re iudi.sicut. Hodie non præsumitur pro solo iudice, nisi hoc legitimis constiterit documentis, vt exera de proba. quoniam contra falsum.

Iudicis male iudicantis punitio.

d ¶ Vel in quo.] Si iudex per suam imprudentiam iudicauerit male,punitur quantum iudici videtur æquũ. ff.de va..& extraor. cog.l.vlt.sed si per imprudentiam assessoris,tunc assessor tantum punitur, vt ff. quod quisque iur.l.2.1 Sed si iudex per dolũ,vel per gratiam, vel pro pecunia male iudicauerit,punitur in veram litis ęstimationem:& etiam infamis fit.C. de pœna iudi. qui male iud.l.2.& instit.de obli.quæ ex quasi de lic. nat. §. 1.Si autem iudex non vult iudicare, facit litem suam, vt 32.q.5 dixit Dominus.dic vt ibi dixi.

1 Adde per Doc. de hac materia in l. argentarius. §.fi. ci. gl. ff. de eden. & q̃ no.in cap. 1.de red.iud. lib.6.

QVÆRITVR. CASVS. Mouet hic Grat.q.an iudex à quo appellatur, possit esse testis in causa propter quam est appellatum ab eo:& probat quod non,sequenti.cap.

STatutũ est.CASVS.] Appellatũ fuit à sententia iudicis,alter litigatorũ corã iudice appellatiõis volebat ducere in testimoniũ iudicẽ,a quo appellatũ ẽ:similiter assessorẽ vel aduocatũ.quæritur vtrũ possit? Et rñdet quod nõ in fi.dr quod clericus ad testimonium compelli non põt.

e ¶ Apostolico.] Id est,canonico.

f ¶ Decisio.] Id est,sententia.

g ¶ Clericorum,id est,iudicum.

h ¶ Displicuerit.] Et ideo appellauerit.

i ¶ Præses.] Id est,præsidium ferens,1.aduocatus 2.vel assessor.præses enim dicitur defensor.32.q 4 nemo.

K ¶ Cognitor instrumento tamen iudicis creditur super his quæ acta sunt coram eo: & etiam dicto suo creditur vt extra.de restit. spol.olim. in fi. & c. cum ad sedem.& extra de senten.& re iud.cum super.& ca. sicut. & extra de eo,qui mit.in pos.c. 2,& de testi. cum a nobis C.de.contrahen stipu.optimam C.de tal si quis decurio.Arg.contra.C.de rei.l.1.C. de arbi.ne in arbitris ff.de custo.re.diuus su.ea oiduum in fi.extra de condi. appo per tuas.extra de accus.cum dilecti. in fi. Credit tñ iudici cum alijs adminiculis.extra de test.cum a nobis. 14 q.3 testes.extra.l. 6 de test. c. Romana.q̃ est Inn. iiij. iudicis. instrumento& dicto creditur.

a ¶ Vel cognitor.] Prohibetur ergo ne iudex, vel aduocatus,

nuscriptis quemadmodum & apud Iuonem, comprouinciales, vox non est in concilio, neque apud Nicolaum Græce legitur, καὶ ἀπὸ φάσει τοῦ ἐπισκόπου, id & ipsius episcopi sententiam. Balsamon tamen videtur legisse, τῶν ἐπισκόπων. & primum interpretatur de episcopis prouincialibus,deinde de alijs.

Arbitrarij [a] *tantum sunt,qui nullam legitimã potestatem acceperunt,à quibus appellari non licet; quia eis imputandum est,quod sibi tales elegerunt.Si vero sententia eorũ,à quibus appellatur,soluta fuerit* [ε], *nihil eis oberit: nisi fortè vel inimicitia, vel pecunia deprauati iniustam probentur tulisse sententiam.*

Vnde in concilio Carthaginensi 3.c.10.legitur.

ε ¶ Fuerit.] *Sequebatur in vulgatis* per eum ad quem appellatum est: *quæ sunt expuncta;quia in vetustis codicibus non habentur.*

¶ Cum per appellationem sententia soluitur, non debet obesse ei, qui non iniquo animo iudicauit.

C. XXXVII.

7 HOc etiam placuit,vt à quibuscunque iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos, vbi ẽ maior auctoritas, fuerit prouocatum;non eis obsit, quorum fuerit solutã sententia,si conuinci [c] non potuerint,vel iniquo † [d] animo iudicasse,vel aliqua cupiditate, aut gratia deprauati. — Iuo p.6.c.363. Pann.l 4.c.133. — † *inimico*] vera lectio.

Quæritur autem de eo,a quo appellatur,an sit euocãdus in testimonium apud eum,ad quem appellatur,super negocio,cuius cognitionem suscepit.

De hoc ita statutum est in cõcilio Carthaginensi 5.c.1. — Et 1 Afric.c.26.

¶ Clericus non deuocetur in testimonium illius causę, cuius primum cognitionem suscepit.

C. XXXVIII.

STatutũ † est,vt qui forte in ecclesia quamlibet causam iure Apostolico [e] ecclesijs imposito agere voluerit; & fortasse decisio [f] clericorum [g] vni parti displicuerit [h]; non liceat clericum in iudicium ad testimonium deuocari eum,qui præses [i] † vel cognitor [k] fuit,& nulla ad te- — Iuo p.6.c.236. † *al. statuendum*] orig. † *al.cognitor, vel præsent*] orig.

Iudex aduocatus, assessor & executor non possunt esse testes in causa appell.

catus, vel assessor fiat testis in causa illa: iudex em offen sus & suspectus est appellanti, vt extra ead. proposuit. Item quia iudex semper vellet tueri suam sententiam: & ita non esset ex vtraque parte, quod est officiu testis, vt 14.q.5.non sane.instruere tamen potest eum, qui cognoscit

causa dicitur appellationis cu principali. sic su.e.si episcopus.& 16.dist habe... Arg.contra 6.q.4.Omn... Sol. ... dem est causa,id est negotium: sed non est idē iudiciū: quia alij sunt iudices.Io & pronunciat appellationē iustam, vel iniustam, vt su ea.§.vlt.sed in priori causa pronunciat de ipso principali: & hoc notauit in quæstionibus meis.B.2.

Appellationis causa est eadem cum principali.

†al. ecclesiastici cuiuslibet ordinis.

stimonium[a] dicendum ecclesiastici † cuiuslibet persona pulsetur[b].

Ab eis quoque, ad quos prouocatum fuerit (sicut in Africano concilio, cap. 63. legitur) vlterius prouocare non licet.

¶Non liceat prouocari ab his, ad quos prouocatum fuerit. C. XXXIX.

SI autem[c] prouocatum fuerit, eligat qui prouocauerit, iudices, & cum eo & ille, contra quem prouocauerit, ab ipsis [d]deinceps nulli liceat prouocare.

Tit. 7.

Post secundā prouocationē intelligendum est: tertio.n. in vna eademq;[e] causa super eisdē capitulis prouocare non licet. Vnde in vij. libro Codicis, titulo, ne liceat in vna eademq; causa tertio prouocare, lege vnica Imperator Iustinianus scribit. ¶ *[Si quis in quacunq; lite iterum prouocauerit, non liceat ei tertio in eadem[f] lite super eisdē[g] capitulis prouocatione vti, vel sniās excellētissimorū præfectorū prætorio retractare; licentia danda litigatoribus arbitro[h] dato, ipsius audiētiā qui eū dedit[i], ante litis cōtestationē[k]*

SI QVIS.CASVS. Tria dicuntur in hac lege. Primū est, φ in vna causa & super eodem articulo non licet tertio prouocare. Secundum est, φ sententia præfecti prætorio retractari non potest. Tertium est, φ si in causa, in qua secundo appellatum est, datus fuit iudex delegatus: licet ab eo appellari non possit, recusari tamen potest ante lit. contest. & implorari audientia delegantis.

2 Q. venerealis est, & incipit, quæritur vtrum in cā appellationis vbi dr̄ φ in cā appellationis iterū est iurandū extra de ap. interposita. Arch.

f¶Tertio in eadem.] Ergo qui bis appellauit, nō auditur tertio appellans. hoc ideo, quia præsumitur, φ toties iuste condēnatus sit, & nō grauet. vnde idē potest dici

gnoscit de appellatione, vt 18.dist.c.1.licet sit arg. su.ff. de iud. eum qui. Nec etiam assessor potest esse testis: quia ipse libellis & sententijs & cognitionibus præest. ff.de assess.l.1.licet sit arg.a. φ possit. ff.quod metus cau. l.metum.a.sed quod prætor.in fi. Item aduocatus & executor negotij non potest esse testis, vt ff. de testi.l.vlt. & 4.q.3.testes quos.circa medium, sicut nec aduocatus iudex potest esse: nedum aduocationis suæ memor, &c. C.de assesso.nemo.Io. Quidam dixerunt, quòd in principali negotio non admittuntur hæ personæ: sed super his, quæ acta sunt in causa, sic extra de accusa. cum dilecti hoc tenet Hug. Alij vero contra B.

Adde pro ...tex.in l. ...ferre.§.ij. ...em sdecre... ...erunt. & ...i Bart. & ...l ff. de iure ...no. Inno. & moder.in ...2. de arbi.

a ¶Ad testimonium.] Regulare est, φ in cuiuslibet negotijs cogi potest quilibet testificari. 11.q.3.quisquis metu.C.de testi. si quando. sed clerici non coguntur ad testimonium: sicut nec ad alia officia publica, vt 16.q.1.generaliter. quia clerici non de facili debent iurare. 2.q.5.si quis presbyter. Sed si aliter veritas non potest manifestari: tunc per episcopum possunt cogi clerici ad testificandum. 14.q.2.quamquam. Item & si gratia, odio, amore, vel timore se subtrahunt. extra de testi. cog.c.1.&c.delictorum.

b ¶Pulsetur.] Id est, cogatur.

AB EIS.CASVS. Modo probat Gratianus φ non licet tertio super eodem negotio appellare.

SI autem.] CASVS. Quæsitum fuit vtrum ei quibus appellauit super eodem articulo, liceat super illo tertio appellare. Et respondet φ non: sed eligantur iudices de consensu partium, a quibus nō prouocetur. Et quod ita intelligi debeat c.probat Gra. §. sequenti. qui per se patet. & l.sequen.

c ¶Si autem.] Pone casum sup.ea.a iudicibus:

d ¶Vt ab ipsis.] Si hæc dictio, vt, ponitur consecutiue, vt Gra.vult, tunc intelligas prout dixi su ea.a iudicibus. sed si ponitur modaliter. nihil est hic iuris: quia taliter bene possunt eligi iudices, vt non liceat prouocari. vt C.de tempo.appel.l.vltima.

...duplic... ...ponitur.

e ¶Eademque.] Argu. contra aduocatos; quia eadem

secundum canones, extra de ap. sua nobis. Sed quid est quod dicit hic, aliquis potest recusari, non tamen appellari ab eo: cum tamen a suspecto iudice possit appellari, vt extra vt lit.non contest.accedens 2.su.e. quoties. Item s̄m decre. vbicunque inhibetur appellatio, & recusatio, vt extra eo.super eo 2.&c. consuluit. Sed dic φ inhibetur simplex & vaga recusatio vbicumque inhibetur appellatio: tamen expresse non potest inhiberi remedium recusationis, vt C.de senten. & interlo.om. iud.l.vlti. Potest dici quòd tertio appellatur non a sententia, sed a suspecto iudice. Sed qualiter potest hæc lex stare: quia si iste qui appellauit, impetrauit iudices: ipse non potest eos recusare: vt dixi sup. ead. a iudicibus, si aduersarius eos impetrat, aut ante terminum appellationis, aut post terminum, si ante terminum, tunc litteræ non valent, vt extra de ap. oblatæ. &c. sæpe. sed si post terminum, stultus est impetrans si vtitur litteris illis, cum sententia iam teneat, vt inf. ea. ei qui. Dicas & intelligas quando aduersarius impetrat litteras: & ante terminum appellationis, non ante terminum dictum ab homine: sed ante terminum appellationis datum a lege: quod facere potest, vt infra ea. appellatore. Vel intellige quādo idem qui appellauit, impetrauit iudicem illum quia eum potest recusare propter nouam causam superuenientem, vt extra de offi. delega. insinuante.

Recusari pōt quis, nō tñ ab eo appellari.

g ¶Super eisdem.] su.ea. omnes.in prin.

h ¶Arbitro.] Id est, iudice delegato 3. Vel intellige de arbitro corām quo probanda est causa recusationis.

3 Su. dato casu in quo secundo appellatū est, secundū B.

i ¶Qui eum dedit.] Per hoc patet, φ cum delegatus recusatur, & recusatio sit probata, statim euanescūt litteræ, & remittitur negotium ad delegantē, sed si ordinarius recusatur, tunc tenet illud quod est in illa constitutione speciali.ext. eo.ad hæc 1.& inf.11.q.1.peruenit. Io.

K ¶Litis contestationē.] Quia est dilatoria exceptio, vt 3.q.6.§. exceptio. sic 3.q.5. φ suspecti de hoc dicemus inf.3.q.3. offerat. Et sic patet φ in cā appellationis est lis contestanda. extra de testa. Raynaldus, ergo & libellus est porrigendus: tamen aliter fit de consuetudine. Ioan. Certe immo de consuetudine porrigitur libellus talis,

Libellus est in causa appellationis porrigēdus.

al.s: Peto sententiam confirmari, vel infirmari latam inter me & talem. B.

a ¶ Inuocare.] Et istum recusare.

CVM AVTEM CASVS. Dicit Gratianus, quòd causa status, vel criminalis si appellatum fuerit, non agitur per procuratorem Et hoc probatur sequẽti cap. cuius casus planus est. H. tamen intelligit idem ante appellationem, vt dicit in summa.

b ¶ Si quando in causa capitali.] Iif. 5. quæstio. 3. in criminalibus.

c ¶ Status.] In causa status non constituitur procurator, nisi ille qui constituit, sit in possessione libertatis, vt 54. distinct. frequens. & C. de ass. tol. l. 1. in prin.

d ¶ Per exploratores.] Id est, procuratores sed in causa appellationis in his casibus admittitur pro curator etiam in causa criminali 1, & in causa status, vt ff. de appella. non tantum. & ff. deliber. cau. l. 1. vbi filius pro patre, & econuerso, potest appellare, etiã ipsis inuitis: quia interest filiorum parentes habere liberos, & econuerso, vt ibi.

1 De hoc not. ff. de accu. l. vlt.

ADDITIO. De hoc dic vt not. in prædictis cap. cum sit Romana.

f ¶ Annus.] Si appellatur ad alium quàm ad principẽ, tunc videtur sex menses dandi. Item si appellatur à delegato qui non recipit appellationem, dantur tres menses.

Appellanti diuersa tp[...] dantur ac[...] psequẽdũ.

inuocare [a]*, & huiusmodi petitione minime prouocationis vim obtinente.] ¶ Cum autem in causa capitali, vel status interpellatum fuerit; non per procuratores, sed per seipsos appellantes causam suam agere oportet.*

Vnde Hadrianus Papa ait in capitulis à se collectis, cap. 44.

¶ Appellationem in causa capitali, vel status interpositam per procuratorem exequi non licet. C. XL.

SI quando in causa capitali [b], vel causa status [c] interpellatum fuerit, non per exploratores [d] †, sed per seipsos est agendum.

In Cod. Theod. in lib. 5. sententiarũ Pauli, tit. 35. c. 1. in interpretatione. Capit. l. 7. c. 357. Ans l. 3. c. 88.

† *procuratores*] vera lectio

Tempus autem exequendæ appellationis annus est; vel si iusta causa intercesserit, biennium.

Vnde in Authenticis, constit. 11. collatione 5. legitur.

¶ De eodem. C. XLI.

EI, qui appellat, impertitur annus, intra quem, secundũ se, communiter cum aduersario litem exequatur; aut, si iusta causa intercesserit, alius [e] annus [f] indulgeatur: quo transacto, lite non completa, rata manet [g] sententia. ¶ Appellatore cessante, cum vnus mensis [h] superest ex biennio, licet victori ingredi, vt reus quæratur: quo siue

C. de tem. & repa. appellat. Authen. ei qui lib. 7. tit. 63.

d ¶ Per exploratores.] Regulare est, ꝙ per procuratorẽ non agitur de crimine: sed fallit de crimine iniuriarum, vt 3. quæst. 9 §. nisi. Item quis se excusare potest de crimine conuentus & accusatur per procuratorem. 5. q. 3. reos. Item excipere. extra de accusa. veniens. & c. super his. Item in leuibus criminibus. ff. de accus. leuia. Item si crimen non excedit pœnam relegationis, vt ff. an per alium causæ appellationis exerceri possunt. l. 1. Item si agatur ad pecuniariam pœnam, licet infametur reus, vt in eadem lege. Itẽ in crimine suspecti, ff. de procu. non solum. § vlt. Item vbi quis alium vult accusare de ingratitudine. ff. de procur. sed & hæ. §. 1. Itẽ in actione populari interuenit procurator ad defendendum, sed non ad agendum, vt ff. de popul. act. qui populari. Item secundum quosdam per nuncium potest agi in causa criminali, vt extra de restit. spol. litteras. Item cum causa non est pure criminalis, vt extra de procu. tuæ. Item per socium litis agitur in causa criminali, vt 3. quæstio. 6. hæc quippe. & extra de do. & contum. cum dilecti. in prin. & 2. q. 5. statuit.

Procurator in causis criminalibus interuenit quandoque.

TEMPVS. CASVS. Modo ostendit, quòd annus vel biennium datur ad prosequendam appellationem. & hoc probatur l. sequenti.

EI qui appellat.] CASVS. Quæsitum fuit intra quod tempus debeat quis appellationem suam prosequi. Et certe respondetur ꝙ intra annum, & iusta causa interueniente dabitur ei biennium Sed si intra hoc tempus suam appellationem non fuerit prosecutus solus, vel cum aduersario, rata manet sententia.

e ¶ Alius.] Idem beneficium dant antiquæ decre. vt extra de appellatio ex ratione. & c. cũ sit Romana. Similiter nouæ. extra eo. constitutus hoc [illegible] tempus iudex [illegible] arctare. extra eo. reprehensibilis. & c. cum sit Romana. licet [illegible] contra ff. de re iud. l. 4 §. si quis. vbi dicitur ꝙ iudex beneficium legis non potest diminuere.

ses. C. eod. si appellationem. sed si a delegato principis tunc nouem menses. C. de temp. app. l. 2. §. ꝙ si [illegible]. si a pedaneis iudicibus, tunc duo menses. in authen. de iud. §. audiant ergo. coll. 6.

g ¶ Manet.] Quia fingitur non prouocasse, vt C. de tẽp. app l. vlt. circa fin. fuit tamen extincta sententia per appellationem, vt ff ad Turpil. l. 1. in fin. sed ante sententiam appellans si non prosequatur appellationem, stabit iudicio eius à quo appellauit. extra eo. personas. nec post auditur appellans, vt extra eo. reprehensibilis. & c. consuluit. & c. personas. Io. nisi iterum grauetur, vt extra eo. vt debitus. & c. directe. B.

APPELLATORE. CASVS. Dicitur in hac lege, ꝙ si appellator non prosequatur intra biennium, victor in vltimo mense debet adire iudicem: & requisito reo, siue inueniatur siue non, procedatur in causa, absentem omnino in expensis condemnando. Si vero neuter adierit iudicem intra biennium, rata manet sententia.

h ¶ Vnus mensis.] Hic habes ꝙ victor potest præuenire legalem terminum appellationis per mensem, vt C. de temp. appel. l. vlt. §. in his aũt casibus. sed victa pars potest quattuor diebus præuenire, vt ea. l. §. præced. Et no. ꝙ triplex est terminus appellationis. quandoque statuitur terminus ad iter arripiẽdum, vt extra de sen. & re iud. cum ex causa. extra de ap. peruenit. quandoq; statuitur terminus ad præsentandum se 2 iudici appellationis, vt extra eo. cum sit. & c. significauit. tertius terminus est, qui statuitur a lege, scilicet annus vel biennium: & intra illũ debet esse finita causa appellationis, vt hic, & C. de tem. app. l. nemo. & l. vlt. circa mediũ: & in auth. de ap. circa mediũ. coll. 8. Hoc aũt [illegible], ꝙ terminum [illegible] ab homine [illegible] altera pars præuenire, vt extra eo. sæpe. sed terminũ legalem pt præuenire, cum modicum superest de tpe, [illegible] extra eo. [illegible]. Secundum legem antiquam [illegible] terminum legalis [illegible] se exhibere iudici appellationis, vt C. de temp.

Appellatio[...]nis term[...]nus est tr[...]plex.

2 Obtinu[...] in curia q[...] is cui tal[...] terminus e[...] præfixus [...] iudice si [...]ram iud[...] ad quem [...]pellauit c[...] stitutus no[...] vult agere[...] nõ cogit[...] Archid.

tem app. nemo. sed tamen (vt patet ex illa decr. oblatę) quandoque ante terminum potest altera pars prosequi causam appellationis, dum tamen altera pars non præueniat diligentiam alterius, arg 16.q.3. placuit 2. & extra de app. vt debitus.

a ¶ Inuento.

inuento [a], siue non, suas afferat allegationes, & vel confirmetur, vel rescindatur sententia, omni casu [b] absente expensis † condemnatio secundum tempora fatalium dierũ. Neutro vero concurrente post secundum fatalem permaneat sententia rata. *Constitutione secunda in collatione quarta.* ¶ Sed lis, quæ speratur in consistorium principis inferri, absque damno moræ manet intacta, donec ipse faciat eam introduci, & à proceribus secundum morem dirimi.

† *al. in expẽsis* su.e. anteriorũ. D eo.tit. Auth. sed & lis, l. 2.

Si vero is, qui appellauit, pœnitentia ductus [c] ab appellatione desistere voluerit, non prohibetur: sicut in 7. li. Codicis, tit. de appellationibus leg. 28. Impp. Arcadius, & Honorius statuisse leguntur. ¶ *Si quis libellos appellatorios ingesserit: sciat se habere licentiam arbitrium commutandi [d], & suos libellos recuperandi: ne iustæ penitudinis humanitas amputetur.* ¶ *Est autem quando appellationem interponi non est necesse. In eodem namque libro, & eodẽ titulo le. 27. idem Impp. decreuerunt.* ¶ *Nominationes vero libellis, vel edictis factæ citra concilium † publicum [e] non valent, de quibus nec appellare [f] necesse est: solennitas deest.*

fal. consiliũ * Lib. 3. C. de sent. & interlo. ex le. 3. Leg prolata. C. de sent. le. 1. C. nõ est necesse

8 *Diffinitiua [g]* * *quoque sententia, quę condemnationẽ, vel absolutionem non continet, pro nulla habetur.* ¶ *Item* * *sententia citra solitum ordinem [h] iudiciorum a preside prolata, auctoritatem rei iudicatæ non obtinet.* ¶ *Item* * *si sententia lata fuerit contra res prius iudicatas [i], a quibus*

* Le prolata. C. de sent. * Le. 1. C. q̃n ꝓuocare non est necesse.

dicitur hic quod talis nominatio non valet, nec ab ea necesse est appellare.

c ¶ Publicum.] Et cleri & populi, vt 24. dist. episcopus, etiam absentibus ad xij. dietas vocatis, vt ext. de elec. cum inter. si sine periculo possunt vocari, vt extra de elec. quod sicut Hodie q̃ non põt interesse, hoc iurabit [3], & sic põt cõmittere vices suas alicui de ecclesia sua, vt ex. de elec. quia pp. De hac materia notatur 7. q. 1. factus est, & vocabuntur qui sunt in prouincia, vt ext. eo. coram. Hodie statur consuetudini. extra de elec. in Genesi. Item patet hic quòd licet omnes canonici elegerint aliquem seorsum non conuocato concilio, quòd electio non valet. 63. dist. c. 1.

3 Intellige si à capitulo in iuramẽtum requiratur: alias non est necesse, ꝓut ibi oẽs not.

f ¶ Appellare.] Appellatio tñ tuetur electionem minus bene factã, vt extra de ele. considerauimus.

DIFFINITIVA. Hæc est 8. pars, in qua ponit xx. casus diuersos. Ioan. de Fan.

CASVS. Dr̃ hic, q̃ sententia, quæ absolutionem vel condẽnationem non cõtinet, nulla est ipso iure. Idem dicitur de s̃nia lata contra solitum ordinem iudiciorum. Idem dicitur de s̃nia lata contra sententiam, à qua non fuit appellatum: nec in his casibus appellatio necessaria est.

Citandæ sũt partes in appellationis casu. Idẽ ext. de appel per tuas. & not. eo. ti. sæpe. in glo. illud. not. &c.

a ¶ Inuento.] Hic patet q̃ etiam in causa ap partes sũt citandæ: si tñ altera pars non venerit, iudex ea absente põt procedere, vt hic dicitur: quia priuilegium eius est qui de ap cognoscit, q̃ possit vna parte absente aliam audire, vt C. de tem. p. app. l. vlt. §. pe. Si tñ absens probat iustam causam absentiæ bene retractatur quod factum est, vt ext. de sent & re iud. cum Bertholdus.

b ¶ Omni casu.] i. siue vincat, siue vincatur, vt ext. de app. reprehensibilis. & c. sæpe. & C. de iud. properandũ. § si autem. & 3. q. 3. libellum.

SED LIS. Casus istius legis habetur sup. ea. c. anteriorum §. ad hoc.

SI VERO. CASVS. Modo ostendit Gra q̃ quilibet potest suæ appellationi renunciare, etiam si libellos appellatorios receperit. & hoc probat lex sequens, quæ satis plena est. & per te casum formabis.

c ¶ Pœnitentia ductus.] ff de dona. qui: saxum. ff. de rep. si pœnituit ff locati. l. si in lege. §. penul. ff de in ius voc. quamuis ff de mino. quòd si minor. §. Scæuola.

c ¶ Pœnitentia ductus.] Intellige si pœnitet cum adhuc nihil interest aduersarij. ff de cond. ob cau. si pecuniam. potest tamen iterum appellare 2. ext. de app. dir領ectæ.

d ¶ Commutandi.] Sic ext. de app. c. directe. quod tamẽ verum est re adhuc integra: quia si aduersarius iam recessisset, non posset iste mutare consilium in iniuriam alterius. ff. de reg. iur. nemo.

2 Si in alio nouo articu lo grauetur. & ita loquitur illa dec. s̃m Vin. Tã. & Go. quãuis Lau. not. q̃ non erat decr.

EST AVTEM. CASVS. Supradictum est. q̃ licite quis appellat. Nunc ostendit in quibus casibus non exigitur appellatio.

NOMINATIONES. CASVS. Aliquis nominatur ad aliquam dignitatem præter publicum concilium, tur de s̃nia lata contra sententiam, à qua non fuit appellatum: nec in his casibus appellatio necessaria est.

g ¶ Diffinitiua.] Diffinitiua sententia est, quæ finem imponit negotio. ff de verb. qualem. & 1. q. 3. summopere. alia omnis est interlocutoria. sufficit tamen proferre verba, quæ habent vim condemnationis, vel absolutionis, vt ext. de ver. si in his. & ff de arbit. quod tamen. §. si arbiter. Item si continet condemnationem, sed tamen incertam, non valet, vt si iudex præcipiat solui debitũ, vt C. de sent. quæ sine certa quantitate profertur. per totum. quandoque etiam tenet sententia, licet non contineat condemnationem vel absolutionem, vt in sententia sub conditione lata, vt sup. ea. biduum.

S̃nia est duplex.

h ¶ Citra solitum ordinem.] Scilicet generalem. nam si primum sententiatum fuerat de proprietate quàm de possessione: licet hoc fieri non debuerit, tamen nisi appelletur, sententia tenet, C. de app. l. 1. T.

i ¶ Iudicatas.] Nisi in causa matrimoniali. 25. quæst. 9. §. quia ergo. Et in crimine falsi. C. de fal. l. querela. Et vbi negatur iudicatum. ff. quæ sententiæ sine app. re. l. 1. in prin. Et cum dolo omisit exceptionem, quæ competebat ex prima sententia, vt extra de sent. & re iudic. inter. quæ huic legi videtur contraria. sed decr. intelligo [4] cum aliquis ex certa scientia & ex dolo omisit exceptionem, volens decipere aduersarium. argum. ff. ad Vell. si decipienti. hæc autem lex loquitur cum ex ignorantia omisit exceptionem rei iudicatæ. vel etiam si ex certa scientia omisit, sed ideo omisit, quia non poterat eam tunc temporis probare: hoc enim non præiudicat, vt infra ead. quæst. 7. plerumque. Item fallit. ff. de iure. iur. admonendi. vbi retractatur prior sententia propter per-

S̃nia contra res prius iudicatas q̃nq. valet.

4 Et bene secũdum Vin. & Ho. ꝓut ibi not. nam deceptis nõ decipientib. & c. ext. de rerum permu. c. pe. Arch.

Periurium.Io.Ego intelligo decr. inter. cum prima ſententia non valebat, vt ibi dicitur: quòd poterat eſſe ex multis cauſis.B.

ITEM SI SENTENTIA. CASVS. Dr̄ hic, quòd ſi ſn̄ia lata fuerit cōtra ius ſcriptū, nulla ipſo iure, nec ab ea neceſſe eſt appellari. veluti ſi ꝓnuncietur defunctum fuiſſe minorem 14. an. & rite teſtamentum feciſſe. Si autem fertur ſententia contra ius litigatoris, tunc eſt appellatio neceſſaria: veluti ſi pronuncietur minorem 14. annum impleuiſſe. & rite teſtamentum feciſſe.

a ¶ Cōtra ius.] Niſi iudex æſtimet leges illas nō iuuare cām. vt ff. de re iud. cū ꝓlatis. M. Sed hoc eſt falsū: quia error iudicis non dēt excuſare ſn̄iam, vt ff quæ ſn̄iæ ſine appellat. re l. 1. in prin. & illa lex cū prolatis, loquitur qñ cōtra ius litigatoris ſentētiatū fuerit. Et ſic patet ꝙ ſn̄ia lata cōtra ius litigatoris quantū ad litigatores tranſit in rē iudicatam. vt hic, & extra de ſent. & re iud. cum inter. in fi.

Sn̄ia contra ius litigatoris lata valet.

... prouocatum non eſt; ſententiæ auctoritatem nō obtinebit, & ideo appellare non eſt neceſſe. ¶ Item ſi ſententia cōtra ius [a] ſcriptum feratur; veluti dū defunctus, & minor 14. annis fuiſſe, & teſtamentum iure feciſſe dicitur, nullas vires obtinet: nec cōtra eam eſt neceſſariū auxiliū reuocationis. ¶ Si vero contra ius litigatoris ſn̄ia dicatur, veluti dum minor 14. annis, annū 14. impleuiſſe, ac per hoc teſtamentum iure feciſſe pronunciatur; ad prouocationis remediū oportet confugere. ¶ Item ſi plures iudices [b] dati sūt, vnus tantum ex eis pronunciaſſe proponitur: non videtur appellādi neceſſitas fuiſſe, cū ſn̄ia firmitatē iure obtineat. ¶ Item cum certa [c] ratione, & fine iudices mulctare poſsūt; ſi aliter contra ſtatutū legis modū mulctam irrogauerint; quod contra ius geſtum videtur, firmitatē non tenet, & ſine appellatione pōt reſcindi. ¶ Venales [d] quoq; ſn̄ias, quæ in mercedem à corruptis iudicib. proferuntur, ēt citra interpoſitæ prouocationis auxiliū infirmas eſſe decretū eſt. ¶ Item ſi propter infirmitatem ætatis ad honorem, ad quē nominatus es, inhabilē te eſſe probaueris, prætermiſſa appellatione, iniqua nominatio remouebitur. ¶ Sunt etiam, quorum appellationes non recipiuntur. Nō enim poteſt recipi eius appellatio, qui per contumaciam [e] abſens, cum ad agendam cauſam vocatus eſſet, negotio prius ſummatim [f]

Le. 2. ſi cum ibi

Ea. l. §. quod ſi.

Le. 4. ibidem.

Le. 5.

Le. 7.

l. 8. ſi pater.

Le. 1. C. quorū app. nō recipia.

c ¶ Item cum certa.] Quidam enim iudices poſſunt punire vſque ad duos aureos quidā plus, vt C. de mo. mul. illuſtres. & l. ſeq. & tamen propter inopiam condēnati pōt iudex ſ. ... m moderari 2, vt ff. de off præſid. illicitas. §. pen. & 23. q. 5. cap. 1. & C. eod. eos. in fine. ſed nunquid vſque ad modum legitimum valet? non. arg. ff. fa. ercisc. in hoc iudicio. arg contra. C. de do. ſancimus. & extra de præb. dilectus 1. & c. niſi. & 12 q. ſi quis.

2 No. tñ ꝙ ſi iudex minus iudicat quā ſit leg ſtatutū: illud qđ eſt min' pōt declarare, ff. de i iu. diu'. quia pœnæ proſecutio non iudicis, ſed legis auctoritati reſeruatur. ſu. ea. q. 3. §. notādum. ver. & quamuis, & Arch.

ITEM SI PLVRES. CASVS. Si plures iudices dati ſunt, & vnus tantū pronunciauerit, nulla eſt ſententia ipſo iure: nec exigitur appellatio ipſo iure. Item ſi iudex puuit aliquem vltra modum ſibi à lege præfixum, pœnam maiorem quàm debeat irrogando, talis ſententia non valet [1]: nec ab eo appellari oportet.

b ¶ Iudices.] Siue iudices ſint ordinarij, ſiue delegati, ſiue arbitri, & omnes ſint præſentes: quidquid maior pars ſtatuit, illud tenet, vt 65. diſtinct. c. 1. & 2. & ff. de re iud. duo ex tribus. ff de arbitris. item ſi. §. vlt. & l. diem. §. ſi plures. niſi in ſolo caſu, quem habes extra de reſcr. paſtoralis. Sed ſi impari numero diſſentiant, tunc ſi ſint arbitri neutra ſententiarum tenet, vt ff de arbitr. diem. §. ſi plures. & tunc iudex ordinarius coget arbitros aliquam perſonam eligere, cuius auctoritati ſtetur, vt ff. de arb. item ſi. §. principaliter. In delegatis autem iudicib. tenet vtrauſque ſententia, ſed ſuſpenditur quouſque altera confirmetur à ſuperiore. ff. de re iu. duo iudices. niſi velit dicere aliud eſſe in delegatis à principe [1], vt C. de appel. in offerendis. vbi dicitur ꝙ ſi diſſentiunt, eligant tertium. In ordinarijs vero ſi diſſentiant in pari numero, tenet ſententia pro reo lata, niſi in cauſa liberali, vt extra de prob. ex litteris. ff. de re iud inter pares. ſimiliter tenet ſententia lata pro teſtamento. ff. de in off teſta. ſi pars. Tertius caſus pro matrimonio, vt 33. q. 1. ſi quis acceperit. & extra de præſump. illud. Quartus in dote, ext. de ſenten. & re iud. c. ſi. vnde verſus.

Stat teſtamentum, libertas, coniugium, dos:
Si ſunt æquales qui producuntur vtrique.

Et hæc quæ ſupra dixi, vera ſunt, quando omnes iudices ſunt præſentes. ſi autem quis abeſt. & non per contumaciam, ſententia aliorum nulla eſt, vt hic, & ff. de arb. item ſi §. vlt. & l. ſeq. & extra de off. deleg. quamuis. &c. cauſam. Io. & ponit hodie dec. totam hanc diſtinctionē, de ſen. & re iud. c. vlt. B.

Iudices plures ſi in ſn̄ia diſcordent, quid iuris?

1 Non eſt in hoc vis, vt patet in eo quod le. & no ext. de re iud. c. ſi a. Sed quod ſit in hoc vis vř in eo qđ no. ſu. 65. d. e c. in gl. ſi. Arc.

VENALES. CASVS. Venales ſententiæ, quæ à corruptis iudicibus proferuntur nullæ ſunt ipſo iure. Similiter ſi aliquis nominatus eſt ad honorem decurionatus, qui eſſe non poterat propter infirmitatem ætatis, puta quia minor erat 15. annis, vel forte nimis grandæuus: citra appellationem, ſi probauerit ſe inhabilem, excuſatur.

d ¶ Venales.] Sed ſi arbiter tulit ſententiam per gratiā, tenet: ſed datur doli exceptio. C. de arb. l. 3. ff ad Treb. ſeruo. §. cum prætor. ſed ſi corruptus tulerit, nulla eſt ſententia, vt hic. & C. ſi ex fal. all. l. vlt.

SENTENTIAM QVORVM. CASVS. Modo oſtenditur, qui non admittuntur ad appellandum: & numerantur hic 7. perſonæ, quæ appellare non poſſunt: ſcilicet contumax: homicida: veneficus: maleficus: adulter: raptor publicus fur: ſimiliter conuictus teſtibus. & confeſſus ſuum ſcelus non auditur appellans. Si autem conuictus ſit, & non confeſſus, vel confeſſus metu tormentorum auditur appellans. Et ſunt hæc omnia. C. quorum app. non recip. l. 2. hæc autem verba. & hoc in notorijs. in occultis autem, ſunt verba Gratiani; poſtea quæ ſequuntur, verba legis.

e ¶ Per contumaciam.] Sic inf. 24. q. 3. de illicita. niſi veniant iudice ſedente pro tribunali. ff. de in integ. reſtit. diuus. Item bene audietur appellatio contumacis, qui præſens eſt, vt ff. de app. creditor, §. miſſus.

f ¶ Summatim.] Ideſt, ſemiplene. inquiret iudex de negotio cum aduerſarius abeſt. non enim ſtatim abſente aduerſario mittet præſentem in poſſeſſionem: ſed faciet ipſum iurare quod credebat ſe iuſte litigare: & ſi intelligitur quod eſt extra vt lit. non conteſta. quoniam frequenter, in fine.

Miſſio ī poſſeſſionē nō eſt ſtatim faciēda.

NVL-

NVLLVS. Verba legis. C. quorum appel. non rec. l. 2.
a ¶ Veneficorum.] Idem est in alijs, vt extra de spon. ex litteris 2.

Notorius pô côuin. ci. tur testibus nec appella re potest.

b ¶ Et hoc in notorijs.] Illud de suo ponit Gratianus, & male. in notorijs enim non est opus testibus. supra eadem

f ¶ Calculi.] Id est, computationis.
g ¶ Publici.] Id est fisci.
h ¶ Priuati.] Id est, de proprio patrimonio Imperatoris: quod respectu fiscalium priuatum dicitur.
i ¶ Et.] Pro, id est.

Le. obseruare. eod.

perscrutato, cōdemnandus est. ¶ Nullus ēt homicidarum, veneficorum[a], maleficorū, adulterorū, itemq; eorum, qui manifestam violentiā cōmiserunt, argumentis conuictus, testibus superatus, voce etiam propria uitiū, scelusq; confessus † audiatur appellans.] & hoc in notorijs[b]. ¶ In occultis autem. [Si testibus productis, instrumentis prolatis, alijsq; argumentis præstitis sententia contra eum lata sit, & ipse, qui condēnatus est, aut minimè voce sua confessus sit, aut formidine[c] tormentorū territus cōtra se aliquid dixerit, prouocandi licentia ei non denegatur. ¶ Nulli quoq; officialium[d] à sententia proprij iudicis prouocatio tribuatur; nisi in eo tantū negocio, quod ciuili rōne, super patrimonio fortè apud proprium iudicē inchoauerit. ¶ Quoties etiam fiscalis[e] calculi[f] satisfactio postulatur, aut tributum exposcitur, aut publici[g], vel etiam priuati[h] debiti euidentis, &[i] conuicti redhibitio flagitatur; appellatione exclusa necessario in contumacem vigor iudiciarius exercetur. ¶ Ab executione sñiæ appellari non pōt[k], nisi forte executor sñiæ modum iudicationis excedat. ¶ Si quis ēt ausus fuerit prouocare, ne voluntas defuncti[l] testamēto scripta referetur, vel ne ij, quos scriptos patuerit[m] hæredes, in possessionem[n] mittantur, & is, cuius de ea re notio erit, appellationē receperit; & iudex, qui tam ignauam[o] conniuentiā adhibuerit, et litigator, qui tā importune appellauerit, viginti libris argenti mulctentur. ¶ De possessione etiam,

† Concor. l. constitutiones. & ibi Batto. ff. de app. & in l. creditor. §. iustus eo. tit.

§. sicut. ead. lo.

Le. 3.

Le. 4.

Le. 5.

Le. 6.

Le vnica. C. si de momē. poss.

AB EXECVTORE. CASVS. Iudex mandat officiali suo, vel alij vt mādetur sñia executioni. Quæritur vtrum a tali executore sit appellandu? Et certè dicitur ꝙ non, nisi modum in exequendo excedat. Similiter si aliquis appellat ne testamentū aperiatur, vel ne hæredes scripti mittantur in possessionem, non auditur: & appellator & iudex qui recipit talem appellationem, puniuntur in xx. libris argenti.

k ¶ Non pōt.] Distingue tñ: quia aut executor hēt merā executionē, aut mixtā. Si merā, nō appellatur ab eo nisi mandati fines excedat, vt hic dicitur: & si suspectus est, nō appellatur ab eo, vt ext. de app. nouit, nisi obijciatur crimen falsi coram eo: tunc enim supersedebit executioni, vt extra de crimine falsi, super eo. & C. si ex falsis instr. iudicati. & de tali executore loquit lex C. de executione rei iud. si vt proponis. & extra de sententia & re iud de cætero. Qñq; dr̄ executor, qui habet mixtam executionem: & talis potest recusari propter suspicionem. extra de offi. dele. super quæstionem. §. si vero. de tali loquitur 25. q. 2. & si non cognitio. & talis executor audiet, & admittet exceptiones rationabiles, quantumcumque absolute ei scribatur, vt extr. de offi. deleg. ex parte, & extra de ætat. & qual cap. eam te. & extra de rescriptis, cum adeo. Itē licet mixtus sit executor, non potest appellari a grauamine vel iniuria 1. vt C. de ap. si quis. Item videtur ꝙ differenda sit executio si incontinenti volo probare sententiam iniustam, vt extra de test. veniens 2. & ff. de iud. si prætor. De hac materia plenè inueniens 25. q. 2. & si non cognitio.

Executor an possit recusari, & ab eo appellari

1 Argu. ad hoc 61. dist. nullus inuitis. circa fi. Io. de Fant.

dem quæst. 1. de manifesta. nec in notorijs appellari potest, vt extra eod. cum sit. & cap. peruenit. Si ergo hæc duo, conuictio & confessio concurrunt, non auditur appellans: quia sola confessio in criminali non nocet, nec etiam in ciuili secundum quosdam quin possit appellari. ff. de confes. cum fideicommissum. sed contra, supra ead. quicunque.

c ¶ Formidine tormentorum territus.] Infra 15. quęst. 6. cap. 1.

NVLLI. CASVS. Officialis præsidis prouinciæ, vel alterius præsidentis in administratione, vel officio suo deliquit: de quo postea conuictus, & condemnatus a proprio iudice volebat appellare. Quæritur an possit? & certè dicitur ꝙ non potest: si tamen condemnatus esset in causa ciuili super patrimonio suo, bene admittitur ad appellandum.

d ¶ Officialium.] Vt executori, vel tabellioni quando delinquunt circa suam administrationem: quia præsumitur, quòd iudicem offenderint: & quia non præsumitur quòd iudex iniustè contra eum aliquid faciat. Item quia non potest abesse a curia.

QVOTIES. CASVS. Ponuntur hi quatuor casus, in quibus non appellatur, scilicet cum ratio computationis postulatur a procuratore fisci: vel cum petitur tributum: aut cum debitum publicum, id est, fisci; vel priuatum id est Cæsaris, de quo aliquis est euidenter conuictus flagitatur.

e ¶ Quoties etiam fiscalis.] Id est, quoties ab aliquo rō administrationis requiritur: & intellige quando euidens est tributum: alioquin secus, vt C. de app. qm̄ nonnull.. Patet ergo ꝙ in tributis non appellatur: ergo nec in decimis: cū decimæ sint tributa egentiū aīarum, vt 16. q. 1. decimæ, & est expressū extra de deci. tua. in fi.

Appellari nō pt in tributis & decimis,

l ¶ Defuncti.] Ar. contra extra de app. qua frone. in parte decisa. sed ibi debitum erat liquidum: vnde ibi valebat appellatio ne corpus sepeliretur ante satisfactionem.

m ¶ Patuerit.] Nota, quòd dicit, patuerit: ex hoc est ar. quòd satis est pro illo qui intētauit possessorium, quòd aliquam præsumptionem pro se habeat, licet non perfectè probet.

n ¶ Possessionem.] Quia ibi non auditur appellans, vel aliqua exceptio, nisi prius fiat missio in possessionem, vt C. de edic. diui. Hadria. tol. l. 2.

o ¶ Ignauam.] Nota iudicem puniri, qui recipit friuolas appellationes.

DE POSSESSIONE. CASVS. Si pronunciatum fuit de aliquo mittendo in possessionem causa restitutionis, vel alia de causa, appellari non debet & si fuerit appellatum, nihilo minus mandabitur sententia executioni.

Appellationes friuolas recipiēs punitur.

Possessio momentanea.

a ¶ Momento.] Id est, de momentanea possessione. momentaneam possessionem vocat illam, quæ restituitur ei qui spoliatus est, & vocatur momentanea, quia apta est per momentum durare, si aduersarius in momento probet proprietatẽ. Io.

b ¶ Effectum.] ſm canones tamen appellatur a momentaneæ possessionis sñia, vt extra de testi. signi ficauerunt vbi ab interlocutoria intra x. dies est appellãdum, extra de elec. cum dilectus. extr. de appe. super eo 2. & extr. de resti. spo ex conquestione.

QVANDOQVE. CASVS. Dr in hac lege, q̄ si plures super eadẽ re vna sñia condemnentur, q̄ omnes appellauerint: vno tantum illorum prosequente appellationem & obtinente, prodest omnib9. Idẽ est si vnus illorũ tantum prosequitur appellationem, & obtinuet. Nam si appellatio iusta pronuncietur, victoria vnius prodest omnibus. Si autem aliquis illorum, qui est minor 25. annis, fuerit restitutus ratione minoris ætatis: hoc non prodest maiori q̄ nõ appellauit, & qui cũ minore simul fuerat condemnatus.

c ¶ Quo casu.] Vt in duob. reis debendi.

d ¶ Ad alios pertinebit.] Vt ſu. e. q. 5. statuit. & c. interrog. itũ.

e ¶ Ætatis.] Nisi sint connexa ff de minoribus, etiam. & l. tutor. & ff. quemadmodum seruitus amit. si communem.

& eius momento[a], si causa dicatur (quæ sententia interlocutoria appellatur) quãuis prouocatio interposita fuerit; tamen lata sñia sortiatur effectum[b]. ¶ Quandoque vnam, & eamdem plures simul reportant condemnationem; nec diuersitas factorum separationem accipit; quo casu[c] si oẽs appellauerint, & vno ex his agente, eorum appellatio iusta pronunciata fuerit; emolumentum victoriæ ẽt ad alios pertinebit[d]. Si aũt vnus tantum appellauit, eiusque appellatio iusta pronunciata est; ei quoque prodest, qui non appellauit. Quòd si ætatis[e] auxilio vnus contra sñiam restitutionem impetrauit, maiori qui suo iure non appellauit, hoc rescriptum non prodest. Iudicibus aũt non solũ suscipiendæ appellationis necessitas videtur imposita; verum etiam 30. dierum spatia ex die sententiæ definita sunt, intra quæ, gesta[f] vnà cum relatione[g] litigatoribus conuenit præstari[h]. ¶ Similiter arbiter appellationem suscipere, & relationem dare compellitur, si delegatus fuerit. ¶ Litigatoribus vero copia est ẽt non scriptis libellis illico voce appellare; cum res iudicata poposcerit tã in ciuilibus, quàm in criminalibus causis. ¶ Ab eo autem, qui de appellatione cognoscit, non potest fieri recursus ad iudicem, à quo fuerit prouocatum. Quapropter remittendi litigatores ad prouincias remotam sibi occasionem, atque exclusam penitus intelligant: cum super omni causa interpositam prouocationem, vel iniustam tantum liceat pronunciare[i], vel iustam. ¶ Hæc omnia in 7. lib. Codicis inuenies a tit. de appellationibus. vsque ad tit. ne liceat in vna eademque cã.

Le. 1. C. si vnus ex plurib. app.

Le. 2. eo. tit. ibidem.

L. si appellationem, in fi. eod.

L. litigator. ex

L. hos, qui. eo.

α ¶ Si quis libellos.] *Hinc vsque ad finem huius capitis varias leges Codicis Gratianus refert; quarum non retulit eadem romano verba: sed quæ ad quæstionem suam facere iudicauit.*

QVÆSTIO VII.

Vòd

IVDICIBVS. CASVS. Dicitur hic q̄ officium est iudicis ordinarij appellationem recipere, & intra 30. dies a tempore sententiæ computandos gesta causæ litigatoribus præbere vnà cum relatione. Item dicitur in iudice delegato. Et dicitur relatio ipsi apostoli, quibus iudex eximit appellantem a sua iurisdictione: vel rationes vtriusq; partis. Dicitur etiam q̄ si litigator statim post sententiam voluerit appellare, hoc potest facere viua voce, & sine scriptis: & hoc tam in ciuili negotio, quàm in criminali.

f ¶ Gesta.] Id est, allegationes. C. de rela. l. 2.

g ¶ Relatione.] Id est, responsionibus partium.

h ¶ Præstari.] Etiamnon appetentibus. C. de app. eos in fi. §. 1.

AB EO. CASVS. Dicitur hic, q̄ a iudice appellationis non debet remitti causa ad iudicem a quo fuerit appellatum: cum iudex appellationis pronunciare debeat appellationem esse iustam vel iniustam, quod vix faceret iudex a quo appellatur.

i ¶ Pronunciare.] Etiam ex prioribus instrumentis, vel etiam ex nouis, vt C. de tempo. ap. per hanc. C. de app. eos. §. 1 nouas enim causas appellationis potest audire iudex, vt extra de app. constitutis. in fin ff. de app. scio. in fin.

i ¶ Pronunciate.] Pone ergo q̄ alicui sit commissa causa ap. sã ap. iudex ille pronunciat appellationem iustam: nunquid incipiet de nouo cognoscere de principali negotio? hæc lex videtur velle quòd non, sed quòd possit, est arg. extra de testa. Raynutius. in fin. & C. de re. cre. generaliter. §. fin autem. in fi. & in authen. de san. epis. §. si quis contra aliquem. coll. 6. & extra de app. vt debitus. in fin.

Iudex appellationis an possit de principali cognoscere.

Vod vero.] Hæc q. diuiditur in 7. partes. In prima parte probat per 12. auct. sanctorũ patrum q̄ laici clericos accusare nõ possunt & quia sũt minores & quia ad eũdẽ ordinem promoueri non possunt: & quia eos non recipiunt in sua accusatione: & (quod est validius) quia oppido eis sunt infesti. Secunda ibi, [His auctoritatibus.] Tertia ibi, [Huic oppositioni.] Quarta ibi, [De his.] Quinta ibi, [Item pœnitentes.] Sexta ibi, [Item cum Balsam.] Septima ibi, [Item illud.] Io. de Fã. CASVS. Hic intitulatur 7 q. qua quæritur an laici sint admittendi ad accusationem episcoporum, vel clerici inferiores, vel monachi: & allegat G. pro vtraque parte.

parte. & primo ꝙ non admittantur: & postea ꝙ admittantur opin. plures faciendo, & inferendo solutiones. Quid autem iuris sit de hoc, in summa huius quæstionis inuenitur.

a ¶ Quod vero.] Secundum Baz. laici si sunt bonæ famæ,

læ vitæ. si autem bonæ vitæ, tunc tantum laici bonæ vitæ. ext. de sim. per tuas. Clerici vero contra clericos admittuntur nisi sint criminosi vel irregulares, vt inf. e. p̄sumunt. & c. lator. & cap. ipsi Apostoli, tales tñ, qui sunt eiusdem ordinis cum eis vel inferioris, vt inf. ead. ipsi Apostoli, & c testes. similiter monachi audiuntur. ext. de accus. ex parte. & cap. olim, & hæc vera sūt de solenni accusatione. Sed in denunciatione criminis (vt dicūt quidem) omnes admittuntur. arg. 24. q. 1. quisquis. & quia cuilibet dictum est hoc, Si peccauerit in te, & cap. 22. q. 5. hoc videtur. 24. q. 3. tam sacerdos, Arg. cōtra 35. q. 6. episcopus in synodo. & ext. de accusat. cum oporteat. Quid iuris sit d̄ hoc not. sup. ead. q̄ō. 1. si peccauerit.

Laici an possint clericos accusare.

Clerici clericos accusare possunt.

vero [a] *laici in accusatione episcoporum non sint audiendi, Euaristus Papa testatur dicens* † *episcopis per Aegyptū, epist. 2.*

† Adde ꝙ si contra inhabilem accusatorem nō opponitur, valet iudicium .l. hos accusare. §. lege Iulia. & ibi Bar. & l. si placet. ff. de accus.

¶ Laici in episcoporum accusatione non sunt recipiendi. C. I.

Ans. l. 3. c. 11. Iuo p. 5. c. 240. Pan. l. 4. c. 37.

NOn est à plebe, aut vulgaribus hominibus arguendus, vel accusandus episcopus, licet sit inordinatus: quia pro meritis [b] subditorum disponitur à Deo vita rectorum. *& infra.* ¶ Ideo ista dico, quia insidiator bona sæpissime solet conuertere in malum, & in electis ponit maculam.

Item Syluester Papa in epilogo concilij Romani.

¶ Laicus clericum non accuset. C. II.

Burc. l. 1. c. 151. Ans. l. 3. c. 24. Iuo p. 5. c. 264.

NVllus laicus audeat clerico [c] crimen inferre.

Item Marcellinus Papa ad episcopos Orientales, epistola 2.

¶ De eodem. C. III.

11. q. 1. clericum §. nec laico.

LAico non licet quemlibet clericum accusare.

Item Iulius Papa in decretis, c. 36.

¶ Anathematizatus sacerdotes accusare non potest. C. IIII.

† *al. anathema.*

IN sancta Nicæna synodo statutum est, vt nemo anathematizatus † [d] in nostra suscipiatur accusatione: nec illi, qui nos in sua nolunt recipere querela, vel accusatione, cū nos super illos sciamus à Domino constitutos, non illos super nos: & sicut maior non potest à minore iudicari, ita nec obligari † [f], quia ratum est omne, quod magnum [g] est. Portamus onera omnium, qui grauantur: quinimmo hæc portat in nobis beatus Apostolus Petrus, cuius vice fungimur legatione, & cuius regula informamur, quatenus eius fulti auxilio ab omnibus nunc & in perpetuum tueamur aduersis.

† *al. colligari.*

Item Eusebius ad episcopos Galliæ, epist. 1.

¶ De eodem. C. V.

LAicos [h] non accusare

NOn ē.] CASVS. Quærebat hic, an laici possunt accusare ep̄m suū male & inordinate viuentem. Et respondetur ꝙ non, duab. rationibus. Vna est, quia p̄ meritis subditorum quandoq; dantur mali prælati: & q̄a diabolus quandoque infamat bonos, & bona conuertit in malum.

b ¶ Pro meritis.] Infra 8. q. 1. audacter. & 6. q. ex merito.

c NVllus laicus.] ¶ Clerico.] Vel moniali. ext. de acc. meminimus 1.

INsācta.] CASVS. Quærebatur à Iulio Papa, vtrū excōicati vel laici possunt clericū accusare Et respondet quòd nō admittuntur excommunicati nec laici: & hoc probat pluribus rōnib. Vna, q̄a

1 Ista dec. loquit de laico inimico: & sic nō p̄batur, imò sumpto arg. à contrario probatur cōtrarium, vt ibi not.

mæ, admittuntur ad accusationem clericorum. ar. inf. e. clericos aut laicos & G. idem sentit. Alij dicūt, ꝙ laicus proprium prælatum propter delictum accusare potest: quia sua interest habere prælatum bonum, vt dixi 23. dist. illud. Communior est opinio ꝙ non possit, nisi suā iniuriam prosequatur, vt 4. q. 6. omnibus. ext. de test. de cætero, sup. ea. q. 1. prohibent. nisi crimine hæresis infra ea. sacerdotes, & c. oues. & in simonia. ext. de sim. tanta. & in crimine læsæ maiestatis. 15. q. 3. sane. C. de episc. & cleric. si quemquam. & in crimine sacrilegij, secundum quosdam. 17. q. 4. §. qui autem. & in crimine dilapidationis, vt 12. q. 2. non liceat. vt dixi, 16. q. 1. cōstitutum. In his autem omnibus ita demum admittuntur, si bono zelo denuncient crimina. extra de simon. licet Hely in fine. & si accusatus fuerit vitæ suspectæ, su. ea. q. 1. in primis. quia si accusatus est suspectæ vitæ, admittūtur laici ma-

non recipiunt clericos in suam accusationē: & quia clerici sunt ipsis maiores: & quia portāt onera omnium: & funguntur vice Apostolorum.

d ¶ Anathematizatus.] Inf. 3. q. 4. nullus. hoc proprie est, vel idest, separatus à conuersatione clericorū: q̄a laicus. inf. ea. laici. & 24 q. 3. certum. & 6. q. 1. illi qui. & c. oēs.

e ¶ Super illos.] Sup. d. 10. certum, & c. suscipitis.

f ¶ Ita nec obligari.] Idest, accusare, 21. d. inferior.

g ¶ Quod magnum. sup. d. 63. legimus. Io.

LAicus.] CASVS. Dicitur hic ꝙ laici non admittuntur ad accusationem clericorum quatuor rationibus, quia non sunt eiusdem cōuersationis cum clericis, & quia sunt clericis inimici, & quia nolunt imitari grauitatem eorum; quia nolunt accipere clericos in suam accusationem.

h ¶ Laicos.] Certum est ꝙ laicus prosequens propriam inim-

Clericus laicum accusare non pôt.

iniuriam admittitur ad accusationem clerici coram clerico iudice, vt extra de test. de cetero. Nunquid ergo & econuerso clericus admittitur ad accusationem laici coram laico iudice, si prosequatur suam iniuriam? Dicunt quidam ꝙ non nam vbi crimen irrogat pœnam sanguinis, clericus îteresse non pôt, vt 33. q. vl. his à quib. sed si nō irrogat pœnam sanguinis, bene pôt. Alij dicunt 1 ꝙ in nullo crimine clericus pôt accusare laicū. arg. 11. q. 1. nullus qa non potest in crimine testari contra ipsum. 11. q. 1. testimonium, & sic fallit regula, quæ est 4. q. 6. omnibus. agat ergo clericus ciuiliter de crimine.

unt. & contumelias inferunt.

c ¶ Cham.] 24 q. 3. sed qui.

d ¶ Ampliori.] Arg. quòd in eodem genere delicti plus peccamus erga patres spirituales, quàm carnales, vt 30. q. 3. Pictacium.

Peccamus plꝰ erga partes spirituales quã carnales.

1 Vt Hu. & L. q ita uot. inf c. 1. dicētes idē esse vbi ēt prosequitur propriam iniuriam prosequendo: nec pôt repelli eo prætextu ꝙ non ꝓmo nuerit aduersariū. ut arg. istius. ca. hic alleg. oīb. L.

a ¶ Non accusasse epos] In hoc c. assignantur tres rōnes, quare laici ñ admittunt cōtra clericos. quarta assignat su. e. q. 1. c. 1. qnta est, qa magnū est ꝙ clerici accusent ab eis, vnde dēt esse ratum, vt sup. ea. prox. c. Io.

Sicut.] CASVS. Sicut clerici remouent ab accusatione laicorū; ita & laici remoueri dñt ab accusatione clericorū: quia sicut discreti & separati sunt laici à cōuersatione clericorum: sic etiam dēnt esse clerici diuisi ab accusatione laicorū.

b ¶ Litigatio.] Ext. de synodi. c. vno.

Sacerdotes.] CASVS. In hoc. dr̄, ꝙ quilibet inferior ꝑlato suo obedire debet, etiam si malus sit, nisi erret in fide.

Prælati criminosi ante sñiam derelinqui pñt.

c ¶ Agāt.] Si prælati sunt hæretici vel excōcati, vel ñ seruāt canones, vł simoniaci, vel notorij fornicatores, tunc pôt recedi ab eis añ sñiā, 19. dist. nulli. 16. q. vl. sane, 32. dist. nullus. in alio crimine ante sententiam 2 non est recedendum ab eis. 8. q. 4. nonne. & 15. q. 6. c. vlt. Io. hoc corrigitur pro parte, ext. de temp. ord. c. fi. B.

2 Ista gl. reputat singu. per doct. ad hoc quòd ab epo non seruante canones pōi recedi vt ab excoicato.

episcopos a hactenus obseruatum, & constitutum est: quia eiusdem non sunt conuersationis, & oppido eis quidam infesti existunt; quippe cum vita eorum, & conuersatio debeat esse secreta, & à laicorum actibus remota, nec ab eis impeti debeat, qui eornm castitatem, & grauitatem nolūt imitari, maxime cum nec hi eos in suis volunt recipere accusationibus.

PER- 3 Dicit L. patres spirituales dñt sacerdotes. 6. q. 1. ver. hi doidē. aliàs est c. per se.

Cle. 1. epist. 1.

Item Fabianus Papa ad episcopos Orientales, epist. 2.

¶ Nec clerici in accusatione laicorum, nec laici in accusatione clericorum sunt suscipiendi. C. VI.

Sicut sacerdotes, vel reliqui clerici à sæcularium laicorum excluduntur accusatione, ita illi ab istorum sunt excludendi, & alienandi criminatione: & sicut isti ab illis ita illi ab istis non recipiantur: quoniam sicut Domini sacerdotum segregata debet esse conuersatio ab eorum conuersatione, ita & litigatio b: quia seruum Domini non oportet litigare.

Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 6. c. 320 Pan. l. 4. c. 61.

2. *Tim.* 2.

Item ex concilio Moguntino.

¶ De eodem. C. VII

Decretum est, vt presbyteri suos plebeios † & accusare, & attestimoniare possint. Si autem neglexerint, sui gradus periculo subiacebunt.

Burc l. 16. c. 7. † *al. plebesanos.*

¶ *Caput hoc abest à plerisque antiquis exemplaribus Gratiani, neque hic recte collocatur: sed extat apud Burchardum, qui pro voce,* plebeios, *habet,* plebesanos.

Item Clemens ad Iacobum epist. 1.

¶ Laici clericos accusare non debent. C. VIII.

Sacerdotes, & reliqui ecclesiæ ministri, omnesque plebes episcopos suos diligere debent, & eorum præceptis obedire, etiam si ipsi aliter (quod absit) agant c, nisi in fide errauerint.

¶ *In hoc, & sequenti capite non referuntur ipsa prorsus verba sancti Clementis.*

Item ad eundem epistola 2.

¶ De eodem. C. IX.

Qualis condemnatio eis immineat, qui in patres peccant, scriptura diuina ostendit: Si enim Cham d, qa non operuit pudenda patris, maledictus est; multo ampliori e condemnatione digni sunt, qui patribus legatione Dei fugentibus contumeliam inferunt.

Gen. 9.

Personæ inferiorum ordinum in superiorum accusationem recipiendæ non sunt.

Vnde Siluester Papa in epilogo concilij Romani.

Cap. l. 1. c. 139. in conc. Mogūtino sub Arnulpho, c. 12.

Qualis condemnatio.] CASVS. Dr̄ ꝙ quilibet obedire debet suo prælato, nec ei detrahere, & hoc probatur exemplo Cham, quia maledictus fuit, quia non operuit pudenda patris sui: sed multo fortius essent maledicti qui patribus suis spiritualibus detrahunt.

PERSONAE. CASVS. Ostensum est sup. quòd laici non admittuntur ad accusationem clericorum. modo ostendit ꝙ clerici inferioris ordinis non admittuntur ad accusationem superioris, vsque ad §. his auctoritatibus.

CLericus.] CASVS. Quærebatur à Syluestro vtrū minores clerici irregulares vel infames possunt accusare superiores, & certè respondetur quod non, nec contra eos testificari possunt. Alia c. plana sunt.

a ¶ Clericus.] Hoc c. nō tenet. Vel loquitur de his, qui propter irregularitatem nō possunt ad altiora promoueri, vt bigami, & corpore vitiati: alias esset contra oēm rōnē, vt inf. ea lator. Et dic clericus, scilicet psalmista & ostiarius.

¶ Minores non debent accusare maiores. C. X.

Polyc. l. 5. tit. 1. Burc. l. 1. c. 151. Iuo p. 5. c. 264.

CLericus[a] aduersus exorcistā, exorcista aduersus acolythum, acolythus aduersus subdiaconum, subdiaconus aduersus diaconum, diaconus aduersus presbyterum, presbyter aduersus episcopum accusationem dare, aut α testimonium ferre non valet.

α ¶ Aut testimonium ferre.] *Hæc non sunt in originali, neque in alijs locis indicatis, ac totius etiam ordo in enumeratione est immutatus: ita enim in cōcilio, & apud cæteros:* Fecit hoc gradus in gremio synodi, vt non presbyter aduersus episcopum, &c.

Item Zepherinus Papa ad episcopos Siciliæ, epist. 1.

¶ De eodem. C. XI.

Iuo p. 5. c. 245.

MAiorum [b] quispiam minorum accusationibus non impetatur [c].

¶ *In originali quemadmodum & apud Iuonem est,* nec summorum quispiam minorum accusationibus impetatur, aut dispereat.

Item Anacletus Papa, epist. 3.

¶ De eodem. C. XII.

Isidorus l. 3. sēt. c. 39. inf. e. c. plerūq; Ans. l. 3. c. 37. Deusdedit p. 3. Iuo p. 5. c. 239. *Gen. 9.*

SEntentia Cham filij Noe damnantur, qui suorum doctorum, vel præpositorum culpam produnt [d], ceu [e] Cham, qui patris pudenda non operuit, sed magis deridenda monstrauit.

Item Eusebius Papa ad episcopos Alexandriæ, epi. 2.

¶ Oues pastorem suum (nisi à fide exorbitauerint) non possunt accusare. C. XIII.

Et in 5. synodo sub Symmacho & Greg. past. p. 3. c. 5. Poly. l. 5. tit. 1. Ans. l. 3. c. 44. Burc. l. 1. c. 139. Iuo p. 5. c. 253. Pann. l. 4. c. 39.

† Cōc. tex. in l. quēquā. & ibi Doct. & bo glo. C. de epi. & cle.

OVes, quæ pastori suo commissæ sunt, eum [f] nec reprehendere (nisi à recta fide exorbitauerit) debent, nec vllatenus accusare possunt †: quia facta pastorum oris [g] gladio [h] ferienda non sunt, quanquam rectè † reprehendenda [i] videantur.

† *al. tectè*

c. His auctoritatibus probatur, quòd subditi, siue sint laici, siue clerici, prælatos suos accusare non possunt. Verum de criminosis, & de infamibus hoc intelligendum est, qui vitam suorum prælatorum parati sunt reprehendere, non imitari: quod ex verbis Anacleti datur intelligi, qui ait.

¶ Quare laici in accusatione episcoporum non audiantur. C. XIIII.

LAici in accusatione episcoporum audiendi non sunt; quia oppido eis quidam infesti sunt: & indignum est, vt ab eis accusentur, qui eorū grauitatē nolunt imitari [k].

¶ *Apud Anacletum, ex quo citatur, non extat. Eadem tamen ferè verba habentur in epistola Eusebij supra eadem. c. laicos.*

Idem Anacletus ad episcopos Italiæ, epist. 2.

¶ Sacerdotes non nisi à viris idoneis, & probatis accusari possunt. C. XV.

Deusdedit p. 4. Ans. l. 3. c. 31. Iuo p. 5. c. 238. Pann. l. 4. c. 58.

ACcusatio quoque eorum, super qua nos consule-

b MAiorū.] Hoc cap. similiter non tenet.

c ¶ Impetatur.] Criminosè, si de clericis intelligas.

d SEntētia Cham, &c.] Produnt.] Tales deponunt 45. dist. accusatores.

e ¶ Ceu.] Id est, sicut.

f OVes.] Eū.] Criminosè, si de clericis ītelligas, dic, hoc cum prælatus eorum est bonæ opinionis.

g ¶ Oris.] Id est, locutionis.

h ¶ Gladio.] Id est, lingua.

i ¶ Reprehendenda.] .i. reprehensibilia, si. ead. nos. si. ne sit contra. sup. 21. dist. nolite. infra 6. q. 1. oues.

HIS AVCTORITATIBVS. Hæc est 2. pars q. in qua vult probare, quòd laici si boni sunt, accusāt clericos: sed, huiusmodi allegatio superficialis est, quia aliter canones intelliguntur: hoc tamen probare nititur per ix. auctorita. Ioan. de Fant.

CASVS. Modo, concludit G. ex supradictis, quod subditi laici, vel clerici non accusant suos plātos: sed dicit H quod hoc intelligendum est de infamibus & criminosis, qui parati sunt reprehendere suos prælatos: & hoc probat per sequentia.

K LAici.] ¶ Nolūt imitari.] Propter hoc verbum inducit Gra. hoc c. Sed hic vacat arg. à cōtrario secundum H. & Lau. vnde subaudi, maximè. Hic videas quod no. 81. d. presbyter. in glo. cum capitur, & c. Arch.

ACcusatio.] CASVS. Quæsitum fuit ab Anacleto vtrū epi possint accusari a malis

à malis hominibus,& ſceleratis.]Et certe rñdet ꝙ non, ſed à bonis & fide dignis, vel fidelibus ſunt potius ſupportandi, & hoc probat exemplo Dñi, qui per ſeipſum ementes,& vendentes eiecit de templo. Et exemplo ēt domini ſæcularis fortiter indignantis cū videt ſeruum ſuum ab aliquo alio iudicari: & hoc ī prima parte. In ſecunda parte dicitur, ꝙ ſi detractores quorumcūque grauiter puniuntur, multo fortius detractores famulorum Dei. In tertia parte dicitur, ꝙ Apoſtoli, & eorum ſucceſſores talia conſiderantes ſtatuerunt, ne facile quis attentet accuſare vel lacerare prælatos, & ſi quis eos accuſare vel conuenire voluerit, primo eos charitatiue admoneat: quod ſi non fecerit, excommunicetur. Secunda pars incipit ibi, [Et paulo poſt.] Tertia incipit ibi, [Hæc & alia.]

a ¶ Suſpicionibus.] Suſpecti ab accuſatione & teſtimonio repellunt. inf. ea. teſtes. 3.q.5. accuſatoribus.

b ¶ Sacerdotes.] Id eſt, ſimoniacos.

c ¶ Aut prauæ vitæ.] Arg. ꝙ nec etiam in excepto crimine laicus prauæ vitæ eſt admittendus cōtra clericum, quod verum eſt, niſi prius clericus fuerit malæ famæ, vel opinionis, vt ſup. ea. q. 1. in primis, in fi. & extra de ſimo. licet Hely. &c. per tuas, vt dictum eſt ſupra in ſumma.

Laicus etiā in exceptis criminibus non admittitur cont. clericum.

d ¶ Seruum ſuum.] Dñs eſt iudex in cauſa ſerui ſui, vt hic, & hoc de conſuetudine: aliàs falſum eſt, vt extra de fo. comp. cum contingat.

e ¶ Calumniæ.] Sic & prohibet lex columnas cuiuslibet domus tolli vt ff. de leg. 1. i. cætera. C. de ædi. pri. ua. l. 2.

re voluiſtis, non niſi ab idoneis, & probatiſſimis viris, qui & ſuſpicionibus [a], & ſceleribus carent, fieri debet: quia Dominus ſacri ſui corporis tractatores à vilibus & reprobis, ac nō idoneis perſonis infamari noluit, nec calumniari permiſit: ſed ipſe proprio flagello peccātes ſacerdotes [b] è tēplo eiecit. Vnde liquet, quòd ſummi ſacerdotes, id eſt epiſcopi à Deo ſunt iudicandi non ab humanis, aut prauę vitæ [c] hominibus lacerandi, ſed potius ab omnibus fidelibus portandi: ipſo Domino exemplum dante, quando per ſe ipſum, & non per alium vendentes & ementes eiecit de templo. *& paulo poſt.* ¶ Nullus enim (vt reor) inuenitur inter nos, qui velit ſuum ſeruum [d] ab alio, quàm à ſe iudicari. Quòd ſi præſumptum fuerit, aut multa ipſe indignatione iraſcitur, aut potius vltionem quærit ſuper eum. *& infra.* ¶ Vnde & Dominus per prophetam inquit: [Qui vos tangit, & pupillam oculi mei.] *& paulo poſt.* ¶ Si detractores quorumcumque grauiter iudicantur, & in perditionis laqueum cadunt; multo magis laceratores, & detractores, atque accuſatores memoratorum Dei famulorum, atque perſecutores damnantur; & in barathrum (niſi ſe correxerint, & per eorum ſatisfactionem condignam egerint pœnitentiam) indubitanter cadunt†, & vindicibus flammis exuruntur. *& infra.* ¶ Hęc & alia periculoſa conſiderantes Apoſtoli ſtatuerunt, ne facile commouerentur, aut lacerarentur, vel accuſarentur columnæ [e] ſanctæ Dei eccleſiæ, quæ Apoſtoli, & ſucceſſores eorum non immerito dicuntur. Sed ſi quis [f] aduerſus eos, vel eccleſias eorum commotus fuerit, aut cauſas habuerit, prius [g] ad eos recurrat charitatis ſtudio, vt familiari colloquio commoniti ea ſanent, quæ ſananda ſunt: & charitatiue emendent, quæ iuſte emendanda agnouerint. Si autem aliqui eos, priuſquam hoc egerint, lacerare, accuſare, aut infeſtare præſumpſerint, excommunicentur, & minime abſoluantur, antequam per ſatiſfactionem [h] (vt iam dictum eſt) condignam egerint pœnitentiam: quoniam iniuria [i] eorum ad Chriſtum pertinet, cuius legatione funguntur.

Io. 2.

Zach. 2.

† vadunt] ori.

In ca. Hadrianī c. 2. & l. 6. capitul. c. 287. Pann. l. 5. ca. 34.

Item Alexander epiſt. 1. c. 3.

¶ Communione priuetur, qui publice † aduerſus epiſcopum conqueritur, priuſquam familiariter eum conuenerit. C. XVI.

Refertur multis verbis omiſſis. Anſ. l. 3. c. 85. Burc. l. 1. c. 132. & 344. Iuo p. 5. c. 242. Pann. l. 4. c. 35.

† al. primati.

SI quis erga epiſcopum, vel

denunciatur crimen ſimoniæ, non eſt neceſſaria admonitio [1]: quia de illo non poteſt quis pœnitere] retento ordine, vt 1. q. 1. ſi quis neque, & q. 7. requiritis. licet ſit arg cont. 1. q. vlt. patet. & ext. de ſimo. licet. cui hodie ſtatur, ſcilicet, quia moneatur, vt dimittat beneficiū, quo retento

1 Idē dicas in crimine hæreſeos, & læſæ maieſtatis ſecundum L.

f ¶ Sed ſi quis.] Hæc pars vſque ad finem loquitur de cauſis ciuilibus, vel criminalibus ciuiliter propoſitis. nam hoc c. de laicis loquitur, vnde non poteſt intelligi de criminalibus cauſis: quia in illis non auditur laicus contra clericum, ēt ſi præmoneret eum, hoc ideo dico, quia non concedo, ꝙ in accuſatione ſit præmittenda admonitio, vt extra de ſimonia, licet. &c. per tuas. & de accuſa. qualiter. ſed denunciationem ſemper præcedere debet canonica monitio, vt per eadē iura ꝓbatur. Nec obſtat, extra de accuſa. ſi quis eps. quia illa in denūciatione loquitur. De hoc notatur 12. q. 2. indigne. Tñ vbi

Admonitio præcedat denunciationem.

retento non poſſet pœnitere. Vel dicas ſpeciale eſſe in eccleſia, vt ſp primo admoneatur, q̄ proponatur querela contra eam, ſiue ciuiliter, ſiue alio modo agatur.

g ¶ Prius.] Inf. 23. q. 5. ad finem.

h ¶ Per ſatisfactionem.] Quod videtur eſſe ſpeciale in eo, qui offendit eccleſiam, vt prius ſatisfaciat, q̄ abſoluatur, vt extra de verborum ſignific. ex parte. aliàs ſufficit ꝙ iuret, vt extra de ſenten. excom. per tuas.

i ¶ Iniuria.] Vnde nec clericus poteſt remittere iniuriā factam eccleſiæ, vt 23. q. 4 ſi is qui. Io.

Clericus iniuriam eccleſiæ factā remittere non poteſt.

SI quis.] CASVS. Si quis contra epiſcopum, vel

actores

actores, ecclesiæ querelam habuerit, non vadat ad iudicem, nisi prius episcoqum vel œconomos ecclesiæ sæpissimè commoneat, vt ab eis iustitiam consequatur, & ei satisfaciant: ꝙ si contrafecerit, communione priuetur. Et intelligitur hoc cap. iu causa ciuili tantum, & de

SI qui sunt vituperatores.] CASVS. Quæsitum fuit ab Euaristo, vtrum clerici indistinctè sint admittẽdi ad accusationem episcoporum & aliorum clericorum. Et respondet ꝙ non, sed prius examinari debent accusatores vtrum sint bonæ famæ, vel non, & qua intentione veniant ad accusan dum: vtrũ pro Deo, vel vana, vel inani gloria, vel odio, vel inimicitia, vel etiam cupiditate fiat ab eis accusatio. Idem fere dicitur in sequẽti capitulo: eo tamen addito, ꝙ ignoti & viles non recipiuntur ad accusationem.

actores [a] ecclesiæ quamlibet querelam iustam se habere crediderit, non prius primates, aut alios iudices adeat, quàm ipsos, à quibus se læsum æstimat, conueniat familiariter, & non semel, sed sæpissimè [b], vt ab eis, aut suam iustitiam accipiat, aut iustam excusationem, *& infra.* ¶ Si autem secus egerit, ab ipsis & ab alijs communione priuetur [c], tanquam Apostolorum, Patrumq; aliorum contemptor.

Item Euaristus Papa episcopis per Aegyptum, epist. 2.

¶ Nisi opinione discussa, non audiantur accusatores episcoporum. C. XVII.

Pan.l.4.c.59.

SI qui sunt vituperatores [d] aut accusatores episcoporum [e], vel reliquorum sacerdotum, non oportet eos, à iudicibus ecclesiæ audiri, antequam eorum discutiatur æstimationis suspicio, vel opinio, qua intentione [f], qua fide, qua temeritate, qua vita, qua conscientia [g], quoue merito, si pro Deo, aut pro vana gloria, aut inimicitia, vel odio, aut cupiditate [h] ista præsumpserint necne.

Item Calixtus Papa ad episcopos Galliæ, epist. 2.

¶ Maiores natu non accusent, nisi qui sint rectæ fidei, & conuersationis. C. XVIII.

Steph.1.epist.2. c.10. Cō.Car.4.c.96. Burc.l.1.c.171. Pann.l.4.c.57. Iuo p.5.c.289.

QVærendum est [i] in iudicio, cuius sit conuersationis, & fidei is, qui accusat [k], & is qui accusatur; quoniam hi, qui non sunt rectæ conuersationis, ac fidei, & quo- de honestate.

a ¶ Actores.] Actor constituitur à non domino, & auctoritate iudicis, & ad præsentes lites tm̃. insti. de cura. §. vlt. ff. quod cuiusque vniuer. item eorum. §. actor. & hoc ideo quia cum decreto fit: & decretum non extenditur ad futura. ff. de vsuris. l. 1. Sed procurator semper a vero Domino constituitur, & ab initio, & ad vnam litem, & ad plures, & ad præsentes, & ad futuras. ff. eo. l. 3. & C. de proc. neque Syndicus ab vniuersitate & ad vnam, & ad plures causas constituitur præsentes, & futuras. & de auctoritate episcopi. C. de episc. & cler. omnes qui. §. & hoc nihilo minus. Canon tamen omnes administratores ecclesiæ vocat procuratores. 1. quæst. 3. Saluator. secundum canones prælatus & ante lit. contest. & post procuratores constituit, vt extra de iuramen. calum. c. cum causam.

b ¶ Sæpissimè.] Id est, ter 1.16. quæst. septima, omnes decimæ.

c ¶ Priuetur.] Hic videtur, ꝙ episcopus possit aliquem pro propria iniuria excommunicare, & punire, vt 4. d. & qui emendat. & 23. q. 4. Guilisarius. contra est 23. q. 3. inter querelas. & q. 5. de occidendis. vbi videtur, quòd iudex pro sua iniuria non debet reum occidere cuius iudex est. Distingue, quia si iniuria tangit specialiter prælatum, non potest excommunicare aliquem pro tali iniuria: si tangit ecclesiam, potest 2. Nam episcopus potest esse iudex in causa suæ ecclesiæ 3. sicut procurator fisci est iudex in causa fisci, vt C. vbi causæ fiscales. l. 1. sic Imperator est iudex in causa fiscali 4. ff. de his quæ in testa. delen. l. proximè. & tamen res fisci, Imperatoris dicitur. ff. ne quid in loco publi. l. 2. §. hoc interdictum.

d ¶ Vituperatores.] Id est, conuitiatores: qui depositi curiæ tradentur. 11. q. 1. si quis sacerdotum. nisi fecerint ex calore iracundiæ, vt su. ea. q. 1. si quis iratus. Ioann. Hoc hodie 5. falsum est, ꝙ traduntur curię sæculari, nisi esset post excõicationem contumax. ext. de iudi. c. cum non ab homine. fallit in casu speciali, de crim. fal. c. ad falsariorum. vbi depositus statim traditur curiæ sæculari. B.

e ¶ Episcoporum.] Hæc duo capitula loquuntur de suspectis vel ignotis, & de his qui suam iniuriam non prosequuntur.

f ¶ Qua intentione.] An faciant animo nocendi, vt 23. q. 5. prodest.

g ¶ Conscientia.] Si sit conscius criminis.

h ¶ Aut cupiditate.] Pecuniæ. supra, ea. q. 1. prohibẽtur.

i QVærendum est.] Hic dicitur idem quod in præcedenti capitulo. Et dic quærendum est, scilicet à iudice, etiam si aduersarius non quærat. ff. de postu. l. quos prohibet. & 30. q. 5. iudicãtem. & inf ea. alieni. & arg. C. de quæstionibus, seruos. & loquitur hoc c. & præcedens de ignotis, vel de notis, & suspectis: quia tales personæ integri status esse debent. ff. de testi. quæsitum. Sed obijcio tibi, si iudex quærat de conuersatione huius testis, oportet ꝙ quærat ab alijs. Similiter oportet; ꝙ quærat de conuersatione illorum, de quibus quæritur de conuersatione istius. & sic in infinitum procedet iudex quod reprobatur extra de rescri. cum in multis: lib. 6. Si autem iudex ab ipso teste quærat, an sit fur vel homicida. stulta esset quæstio; cum nemo illud fateretur 6 de se? Respondeo, si est ignotus bene potest ab eo quærere an sit liber, vel seruus. Ab alijs autem notis inter quos est conuersatus, quæret de fama istius. Potest etiam iudex in genere quærere sic dicendo ei, Es tu talis, vt possis esse testis? vt ff. de quæst. l. 1. §. qui quæstionem.

K ¶ Accusat.] In accusationibus ergo non præsumitur quis dignus nisi hoc probet 7. inf. ea. criminationes. Sic in oblatione Eucharistiæ, vt de conse. dist. 2. tribus gradibus. Et in ordinibus. 24. dist. quando. & in eleemosyna. 42. distin. quiescamus. Item excommunicatus quis creditur propter periculum vitandum potius q̃ non: vt ext. de sen. exc. per suas. & c cum desideres. §. secundæ qõni, sic in impetratione veniæ ætatis tenẽt impetrans probare

Clericus depositus non sp est curiæ sæculari tradendus.

5 Scilicet ꝙ tradit statim curię. de hoc leg. & not. 3. q. 4. cleric⁹. Arch.

Testis est de sua conuersatione examinandus.

6 An aũt teneat rñdere, vide Gu. de Suz. in l. testiũ. C. de tes. & p Bal. in l. 2. §. qđ obseruari. I vlt. col. C. de iur. calũ. & aliquid per Bar. in l. fin. circa med. ff. đ his qb. vt ĩd. sed p cõi opinione optimè facit quod no. gl. in l. q iurasse. §. si pater. ĩ ver. acquisiti. ff. de iureiu.

7 Scilicet p aliquas literas authẽticarũ psonarũ q̃ pro eis testimoniũ ferant, vel testimoniũ populi, vt le. & no. in isto c. criminatiões, s̃m Inno. q ita no. extra de accusa. cũ P. Arch.

probare instituta morum suorum, & testimonium vitæ honestioris, & animi probitatem, id est, se esse idoneum, vt C. de his qui ve. æta. impe l. 2. aliàs circa notos potius præsumitur quis dignus, quàm indignus, vt extra de præsumptio. dudum.

Præsumunt prælati.] CASVS. Quidam prælati dicebant se nullo modo esse accusandos, eo ꝙ canones statuerunt eos non esse passim accusandos. Sed Aug. dicit hoc esse intelligendum de criminosis. Et hoc probat exemplo Domini esse verum, qui cum accusaretur, dixit: Si

a ¶ Nescit.] Per hoc patet cap. hoc loqui de ignotis.

b ¶ Maiores.] Id est, clericos.

Accusatio.] CASVS. Quęsitũ est à Sixto Papa qualiter recipienda sit accusatio episcoporũ: Et respondet dicens, ꝙ non est facilè recipienda sine discussione accusantium. Et hoc probatur auctoritate Domini dicentis non esse accipiendam vocem mendacij. Et auctoritate Pauli, qui dixit aduersus presbyterum inscriptionẽ non esse faciendã sine duobus, vel tribus testibus: multo minus ergo cõtra episcopum.

c ¶ Facile.] Id est, absque inquisitione. ADDITIO. Scilicet accusatorũ & testiũ. Hu. & Lau. & dic, inquisitione, scilicet q̃ habetur supr. c. prox. secundum Io. de Fã.

Si quis.] CASVS. Quidam cõuenit episcopum vel œconomum ecclesiæ in causa pecuniaria. q̃situm fuit vtrum ꝑ hoc a communione ecclesiæ sit remouendus? Et respondetur, quod non, si nil conuicij vel criminationis obiecit.

d ¶ Conuicii.] Non tamen ex hoc sequitur, ꝙ propter conuicium ipsum possit excommunicare, vt 23. q. 4. inter querelas. vel, hic non fuit tantum episcopi causa, sed ecclesiæ, vel propter hoc remouẽdus est à communione a metropolitano, sed non ab episcopo. Vel dic, si conuicium redundat tantum in personam episcopi: quia dicit, tu es filius rustici, tunc non potest. sed si dixit eum simoniacum: quia hoc redundat in ecclesiam, bene potest. (Eps excõicat ꝑ cõuiciũ sibi factum.)

rum vita est accusabilis, & quorum fides, vita, & libertas nescitur[a], non permittuntur maiores [b] natu accusare. Neque viles personæ in eorum recipiantur accusatione. (Mutatus ẽ verborum ordo.)

Item Sixtus Papa II. ad episcopos Hispaniæ, epist. 2.

¶ Absque duobus, vel tribus testibus non recipiantur episcoporum accusationes. C. XIX.

ij Accusatio episcoporum non est facile [c] recipienda, dicente Domino: [Non suscipies vocem mẽdacij.] (Exo. 23.) Et Apostolus inquit aduersus presbyterũ inscriptionem (1. Tim. 5.) non recipiendam absque duobus, vel tribus idoneis testibus. Si hæc de presbyteris, vel cæteris fidelibus sunt præcauenda, quanto magis de episcopis?

Item ex concilio Aurelianensi primo, c. 8.

¶ Pro sola conuentione episcopi non submoueatur aliquis à communione. C. XX.

Si quis ab episcopo suo, vel de ecclesiã, vel de proprio iure aliquid crediderit repetendum; si nihil conuicij[d], aut criminationis obiecerit, eum pro sola conuentione à communione ecclesiæ non liceat submoueri.

Item Euaristus Papa, epist. 2.

¶ Quare subditi prælatos suos reprehendere non possunt. C. XXI.

Sunt nonnulli, qui præpositos suos peruersè reprehendunt, si vel parum ipsis molesti extiterint.

Ex his omnibus datur intelligi, quòd illi ab accusatione remouentur, qui non affectione charitatis, sed prauitate suæ actionis vitam eorum diffamare, & reprehendere quærunt. ¶ Quòd vero præmissis auctoritatibus criminosi prohibeantur ab accusatione prælatorum, testatur Augustinus in lib. Soliloquiorum [e] ita dicens.

¶ Non omnes subditi, sed criminosi tantum prohibentur accusare prælatos. C. XXII.

Præsumunt prælati non debere se reprehendi, vel accusari[f], pro eo, quòd canones non eos passim constituũt accusandos. Quod tamen negatur solis criminosis [g], cum de reprehendendo [h] veritas ipsa constituat: [Si male locutus sum, testimonium [i] perhibe de malo, &c. (Ioan. 18.)

Sunt nonnulli.] EX HIS OMNIBVS. Infert Grat. ex supradictis, quod illi remouẽtur ab accusatione, qui mala intentione veniunt ad accusandum, & non ex charitate, & quòd criminosi similiter remouentur. Et hoc probatur per sequens cap.

e ¶ In libro soliloquiorum.] Id est, psalmorũ, i. solius spiritus sancti eloquium: quia solo instinctu spiritus sancti ibi locutus est, de quo habetur de pœ. dist. 2. quærendũ. (Soliloquiũ est psalmus.)

xit: Si male locutus sum, [testimonium perhibe de malo.

f ¶ Vel accusari.] Arg. laicos posse accusare clericos. inf. e. clericos. & 24. dist. illud. & C. de offi. rec. prouin. iustissimos. sed corrigit taliu opinio ext. de testi. de cætero.

g ¶ Criminosis.] Scilicet clericis.

h ¶ Reprehendendo.] Supple, sed non debent præsumere, cum de se, &c.

i ¶ Testimonium.] Cum debeat exemplificare de accusatione, exemplificat de testimonio: quod ideo facit, quia qui admittitur ad vnum, admittitur & ad reliquum. 4. q. 3. testes. Ioan.

OPPO-

OPPONITVR. CASVS. Dictum ex su. in § ex his omnibus. & c præsumunt. quòd subditi criminosi suos prælates accusare non possunt. Et sic videtur, quòd illi qui non sunt criminosi, bene possunt accusare. Sed opponitur huic dist. illud c. oues, &c. vbi dicitur, ꝙ non admittuntur subditi, nisi à fide exorbitauerint prælati: & ita innuitur, ꝙ ex eo solo casu admittantur subditi. Sed Gratianus soluit dicens. quòd illud c. intelligitur tantum de criminosis. & criminosi & infames, & serui contra quẽlibet admittuntur in hæresi. Et hoc probat per sequentia.

a ¶ Opponitur.] Dixerat in illo §. his auctoritatibus 1, ꝙ subditi criminosi, siue clerici fuerint siue laici, non admittantur ad accusationem prælatorum. vnde colligitur à contrario sensu ꝙ alij admittantur. Huic distinctioni obijcit, & postea secundum suam opinionem soluit: quæ talis est, ꝙ laici non criminosi possunt accusare clericos: quod falsum est, vt extra de test. de cætero. nisi suam, vel suorum iniuriam prosequantur, & tunc non admittuntur ad testimonium.

HVIC OPPOSITIONI. Hæc est tertia pars huius q. in qua probatur, ꝙ mali non possunt accusare prælatos suos, vel illi qui ad eundem gradum peruenire nõ possunt: & hoc probat per 6. c. Io. de Fant.

1 Vel dic, Dictum est su. § ex his oib. & c. ꝓsumũt, quod subditi criminosi, &c. B. Brix.

Opponitur huic distinctioni. Ipsi sacri canones distinguunt, in quo casu pastores sint accusandi à subditis dicentes: [Oues pastores suos non accusent, nec reprehẽdant, nisi a fide exorbitauerint.] Ecce in quo casu sint accusandi a subditis, in alijs autem minime.

up. c. oues.

3 Huic oppositioni respondetur sic. Distinctio illa canonũ de criminosis & infamibus intelligitur: Oues enim criminosæ, & infames pastorem suum accusare, vel reprehẽdere non possunt, nisi a fide exorbitauerit. Cæterum si a fide exorbitauerit: tanta est labes illius criminis, quòd ad eius accusationem, & serui aduersus dominum, & quilibet criminosi, & infames aduersus quemlibet admittuntur.

Vnde Dionysius Papa ad Seuerum episcopum, epis. 2.

¶ Infames & hæretici, homines bonæ famæ accusare non possunt. C. XXIII.

¶ *In multis vetustis exemplaribus rubrica huius capitis sic habet,* Infames accusare possunt hæreticos *in alijs vero nonnullis,* Infames non possunt accusare catholicos.

Inf. 3. q. 4. c. alieni.] in decretis Iulij, c. 15. Ans. l. 3. c. 65. Poly. l. 5. tit. 1.

ALieni erroris [b] socium, vel à sui voluntarie proposito tramite recedentem [c], aut sacris Patrum regulis, & constitutionibus non obedientem [d] suscipere non possumus [e], nec debemus; nec impetere rectè credẽtes, vel sanctorum Patrum sanctionibus obtemperãtes permittimus: quia infames omnes esse censemus, qui suam aut Christianam præuaricantur legem [f], aut Apostolicam, vel regularem libenter postponunt auctoritatem.

Conc. tex. ... C. de ... & inf. ea. ... & q. c. ...

Item ex concilio Toletano quarto, c. 63.

¶ Christianos accusare, vel in eos testificari non possunt, qui fidem acceptam deseruerunt. C. XXIIII.

NOn potest erga homines esse fidelis, qui Deo extiterit infidus. Iudæi ergo, qui dudũ Christiani effecti sunt, & nunc Christi fidem præuaricati [f] sunt, ad testimo-

ALieni erroris.] CASVS. Dicitur in c. isto, ꝙ hæretici, apostatæ, & schismatici non admittuntur ad accusandum (vt Dionysius dixit) contra recte credentes, & constitutionibus optemperantes. Et inducitur hoc c. à contrario sensu, vt apparebit in §. seq. Et dicitur hic apostata, qui recedit à proposito regulari vel clericali, vel à fide.

b ¶ Alieni erroris.] ex tribus locis istius c. argumentatur Gratianus à contrario sensu sequenti §.

c ¶ Recedentem.] Id est, apostatam.

d ¶ Non obedientẽ.] Idest, schismaticũ. vt 19. distin. nulli. & 25. q. 1 violatores.

e ¶ Non possumus.] arg ꝙ iudex põt infamem repellere, licet reus ipsum recipiat 2. 45. distin. licet. 30. q. 5. iudicantem. C. de quæst. seruos. in prin. 5. q. 3. parentes. Item ar. ꝙ iudex examinabit accusatores sicut ordinandos, vt eos repellat. 24. dist. quando. & Greg. præcipit Ioanni vt inquirat de persona accusatoris. sup. ea. q. 1. in primis, sic 23. dist. illud. & inf ead. criminationes. & ꝑtor suę dignitatis tuẽdæ gratia indignos à postulatione remouet. ff. de postu. l. 1. in princ. & repellit militem, licet aduersarius vult eum admittere. ff. de procu. filiusfamilias. §. milites, & quos ꝑtor prohibet, in totũ & omnino prohibet, etiam si aduersarius consentiat 3, vt. ff. de postu. quos ꝓhibet, imò vbi aduersario non competit exceptio, iudex ex officio suo excipiet, vt ext. de appella. constitutis. & ff de petit. her. l. vlt. Sed contra nonne sic videtur iudicare secundum conscientiam? & scis, quia nihil ex ingenio suo & domesticæ voluntatis motu facere debet, vt inf c. prox. & 3. q. 7. iudicet? Respõdeo iudicat in hoc casu ex his quæ percipit in exercitio causæ, quæ ante eum agitur. nam cum coram sic videt infamem admitti potest ipsum repellere: sicut cum scit tempore appellationis elapsa esse, supplet de facto. C. de temp. appel. l 2. in fine, sic. 28. dist. priusquam. scilicet de facto quod constat iudici tanquam iudici. extra de postu bonæ.

Iudex parte non petente multa põt facere.

2 Sed cõtra. inf ea. q. his ita. §. 3. vers. rñdet. in fin. ibi dicã. Ar.

3 Adde ad hoc id qđ se. & no. ext. de exce. c. exceptionẽ. & li. 6. eo. ti. c. pia. Arch.

NOn potest. CASVS. Quidam Iudæi facti sunt Christiani, & postea iterũ præuaricati sunt in fide quærebatur vtrum essent admittendi ad testimonium contra catholicos? Et respondetur quòd non, licet Christianos esse se fateantur: quia sicut in fide suspecti sunt, ita in testimonio nec potest apud bonos homines esse fidelis qui Deo extitit infidelis.

f ¶ Præuaricati.] Ergo si nõ sunt præuaricati, vr̃ ꝙ sunt admit-

admittendi, nō obstante pcedenti delicto, sicut & alius, qui fuerit in mortali 1, vt 3.q.1.diffinimus. quod quidā negant, cum nec ad ordines admittatur, qui quandoq; fuit criminosus, vt 25.dist.primum.& 6.q.1.qui crimen. & ff.de ritu nup.palam, vbi dicitur, turpitudo licet intermittatur, non tamen deletur, sic. ff. de fur.qui ea mente. Ioan. Quid iuris sit de hoc, dicitur extra de restib.testimonium.vbi corrigitur hoc.B.

1 Ad hoc 3 2. qō.5.præceptum.vbi de hoc.

a ¶ Accusare.] su.19.d. c. fi.vel aliter arg. ꝙ non valet dictum testis, si postea detegitur eius infamia.

b PAgani.] ¶ Accusare.] Nisi suam iniuriam prosequantur, vt 4.q.6. omnibus.sed hæretici non: quia excommunicamus. Sed nūquid isti, scilicet pagani, & Iudęi audiūtur in exceptis criminibus? Dic ꝙ non. sm H. sic. sed ꝙ iudæi possint, videtur extra de Iudæ. c.Iudæi, sed decr.expresse contradicit, quę dicit ꝙ testis debet esse fidelis, vt extra de testib. licet 1. & ea ro̅ne, quia sunt in peccato mortali, & sic non sunt audiendi 2. ext.de testi.super eo.

Pagani & iudæi etiam in exceptis criminibus non sint audiendi.

2 Idē tenet hic Ioan.de Fant. ad idē ext.eod. tit. testimoniū. ff.eo.tit.quę sitū. Sed cōtra hoc facit quod le. & dixi su.eo.§. huic opposi tioni. Arch.

c ¶ Aut vocē.] Oportet tamē clericos habere testimoniū bonum ab his, qui foris sunt.inf 8. q.1. licet de conse.d.1.iubemus.

d ¶ Infamationis.] Vt se expurgare debeant.

socium, quos habes notatos.4.q.3.liberi.& C. de testib. quoniam. aliàs quilibet cuiuscunque conditionis, & quantumcunque criminosus viles & criminosos ab accusatione, vel testimonio repellit. vnde etiam socius à sua accusatione repellit socios viles, & criminosos.ff.de accus.

nium dicendum admitti non debent, quāuis se esse Christianos annuncient: quia sicut in fide Christi suspecti sunt, ita & in testimonio humano dubij habentur. Infirmari [a] ergo oportet eorum testimonium, qui in fide falsi docentur; nec eis est credendum, qui veritatis à se fidem abiecerunt.

Iuo p.13.c.96.

Item Caius Papa Fœlici episcopo.

¶ Hæretici, Iudæi, vel Pagani Christianos accusare non possunt. C. XXV.

Ansl.3.c.46. Pann.l.4.c.63.

PAgani, vel hæretici, siue Iudæi non possunt Christianos accusare [b], aut vocem [c] eis infamationis [d] inferre.

¶ *Verba epistolæ sunt*, Primo quidem scias paganos, & hæreticos non posse Christianos accusare, &c.

In hoc capite decernitur, vt hæretici non impetant rectè credentes. Vndeècontra intelligitur, quòd hæretici ab hæreticis impeti poßunt. Item à tramite sui propositi voluntariè recedentes non poßunt impetere seruantes limitem suę professionis. Ex hoc datur intelligi, quòd recedentes à suo proposito similiter recedentes criminari poßunt. Item non obedientes sanctionibus sanctorum Patrum, nō possun accusare obtemperantes sacris cōstitutionibus. In quo similiter intelligitur, quòd inobedientibus inobedientes accusare licet. Vnde generaliter colligitur, quòd in accusatione æqualitas [e] fidei & conuersationis inter accusantem & accusatum semper consideranda est, vt is qui accusat, vel par, vel superior inueniatur. Item nouellarum constitutionum, nouella 45. in fine.

Apud Iulianū antecess.136.

¶ Hæreticus hæreticum accusare, & contra eum testificari potest. C. XXVI.

Iuo p.16.c.131. Pan.l.5.c.28.

SI hæreticus [f] contra hære-

IN HOC CAP. CASVS. Dictum est sup.in c.alieni. ꝙ hæreticus non accusat catholicū: apostata non accusat illum, qui nō est apostata, nec schismaticus potest accusare illum, qui non est schismaticus. concludit ergo Gratianus à cōtrario sensu, ꝙ hæretici admittuntur contra hæreticos, schismatici contra schismaticos, apostatæ contra apostatas, quia æqualitas fidei & conuersationis est seruanda inter accusantem & accusatum. Et hoc innuit sequens capitulum, & allegando dicit, ꝙ sufficit, ꝙ aliquis sit bonus ad hoc, vt possit accusare. Item hæreticus non admittitur, cum sit excommunicatus, vt 11.q.3. cum excōicatio.

e ¶ Æqualitas.] Falsum dicit. sufficit enim ꝙ accusator sit bonæ famæ, licet accusatus sit melioris, vt inf.ea.lator. Item in alijs falsum dicit, quia nec infamis infamē, nec criminosus criminosum accusat, vt 16.quæ.1.qui crimen 3. nisi prius eum tolerauit sciens eum talem. extra de accusatio. nulli. Sed potest dici hoc esse speciale in episcopo vt non possit remouere ab accusatione illos quos prius tolerauit. Item fallit in arenario, qui potest accusare arenarium, vt C.de inoff.test.in arenam. Item fallit in casibus, in quibus socius criminis non repellit accus. hos accusare: §.si seruus.& 3.q.4.ca.pen. quod falsum est in exceptis criminibus, vt sup.in prin. quæstionis notaui.

Infamis infamem regulariter accusare nō pōt.

3 Dic vt le. & no.ext.de accu.c.1.Ar.

SI hæreticus. CASVS. In hoc capitulo tria dicuntur. Dicitur enim ꝙ si hæreticus litiget contra hæreticū inter se admittitur testis hæreticus: sed si orthodoxus contra hæreticum litiget, testimonium hæretici pro orthodoxo valet: sed si inter se litigent orthodoxi, testis hæreticus non admittitur.

f ¶ Si hæreticus.] Hæc authentica est falsa: quia nunquā hæreticus admittitur ad accusandum, vt inf.4. q. 1.ca.1. forte loquitur de minoribus hæreticis, qui non peccāt in præcipuis articulis fidei, qui non admittuntur in iudicijs, idest de his, quæ acta sunt coram iudice: sed in alijs contractibus propter inopiam probationum admittuntur, non tamen sine tormentis. vt 4.q.3.§.in crimina li.ver.si res.& C.de hære.l.vlt.Io. Sed certe secundum canones non admittitur hæreticus cum sit excommunicatus, & debeat statim occidi.ext. de hæret.excommunicamus.& c.pen.B.

Hæreticu nunquā ac cusat.

a ¶ Con-

a ¶ Contra hæreticum.] Arg. aliquid admitti pro aliquo, quod non admittitur contra se. si 37. dist. c. si quid veri. arg. contra 4. q. 3. si quis testibus. Secundum est regulare, primum casuale propter odium hæresis.

SED QVÆRITVR. CASVS. Dictum est supra in §. oppoponitur. in fi. quod quilibet criminosus pōt hæreticum accusare. modo incidentem quæstionem mouet, an pessimus catholicus possit accusare hæreticum de alio crimine, quàm de hæresi? Hanc quæstionem soluit Gra. dicens. quòd in quo hæreticus est inferior, scilicet in hæresi, potest à flagitiosissimo catholico accusari. In quo autem hæreticus est superior, scilicet in conuersatione vitæ, non potest accusari a flagitiosissimo catholico. Postea dicit, quod illud quod dicitur in 1. c. huius quæstionis. &c. accusatio. & alijs multis cap. s. quod pastores sunt potius tolerandi quàm corripiendi à subditis, intelligitur de criminosis, vel etiam de bonis, qui crimina probare non possunt, & ad hoc inducit seq. cap.

b ¶ Sed quæritur.] Hanc soluit Vrbanus 12 q. 1. scimus. vel aliter respicit illud quod dicitur. su ea §. opponitur. & mouet incidētem quæstionem, & diuiditur in duas partes.

c ¶ Pastores.] In pri. q. quæ tñ non sunt verba illius c. sed sensus est eius.

ticum[a] litiget, liceat cuiuis eorum hæreticum testem adducere. Sin autem orthodoxus contra hæreticum litiget; pro orthodoxo quidem etiam hæretici testimonium valeat: contra orthodoxum autem solius orthodoxi testimonium valeat. ¶ Orthodoxis autem litigantibus ad testimonium nulli hæretico pateat aditus.

Sed queritur[b], si flagitiosissimus Catholicus possit conuenire hæreticum de alio crimine, quàm de hæresi? Huic quæstioni ita respondetur. In quo hæreticus inferior est, videlicet in regula fidei, in eo a malo catholico accusari potest. In quo autem superior fuerit, videlicet in conuersatione vitæ, in eo a flagitiosissimo coueniri non potest. ¶ *Item quod dicitur pastores pro suis actibus magis sunt tolerandi, quàm corripiendi, dupliciter intelligitur, vel quia a criminosis tolerandi sunt, & non corrigendi: unde ibi subinfertur, quia sæpè pro meritis subditorum deprauatur uita rectorum. Quorum ergo merito (Deo permittente) uita rectorum deprauatur ab eis potius sunt tolerandi, quàm corrigendi. Vel quia sunt quidam, qui sæpè deseruntur publicis documentis, & crimen, quod intendunt, probare non ualent.*

su. c nō est à ple be. & c. accusatio 1.

De quibus in homilia de pænitentia, c. 12. August. ait.

l. 50 homil. ho. 50. c. 12. Beda, 1. Cor. 4.

¶ Quæ publicis documentis probari non possunt, toleranda sunt. C. XXVII.

PLerumque[a] boni viri propterea sufferunt aliorum peccata, & tacent[c]; quia sæpè deseruntur publicis documentis, quibus ea, quæ ipsi sciunt, iudicibus[d] probare non possunt.

a ¶ Plerumque.] *In aliquot vetustis codicibus legitur, pleriq; quemadmodum & apud Bedam, & in originali, cuius tamen non ipsa prorsus verba hic referuntur.*

su. e. c. sentētia.

4 *De his[e] etiā illud Anacleti[f] intelligitur: [Sentētia Chā filij Noe, qui dānantur, qui suorum doctorū, uel pposito-rū culpā produnt ceu Cham, qui patris pudenda nō operuit, sed magis deridenda monstrauit.] Hac enim auctoritate subditi non prohibentur ab accusatione, sed a proditione. Aliud est .n. prodere, aliud accusare. Prodit, qui nō probāda defert; accusat, qui reo præsente crimen iudici offert probaturus quod intendit. Cham solus uidit pudenda patris, & ideo per eum intelliguntur, qui cum soli sint cōscij.*

Gen. 9.

¶ Concor. ext. in l. libellorum ff. de accu. & de priu. de. c. l. 1. cum concor.

PLerumque.] CASVS. Dicit hic Aug. quod boni viri quñque sciunt occulta peccata aliorū, & tamen tacent. quia pbare non possunt ea iudicibus, vnde non imputatur eis.

c ¶ Et tacent.] Dicat tñ ei, qui pōt prodesse, & non obesse. 22. q. 5. hoc vr. sed in publico nō dēt dicere, vt 6 q. 1. si oia. hæc ergo taciturnitas nō obstat ei, qui non pt probare. Itē non nocet ei, qui nō potest impedire, vt ff. de cō trah. emp l rem alienam, vel etiam erubescit loqui, vt ff. de fur. l pe Item nec nocet ei, qui scit suum ius durare. ff. q mo. p'g. vel hyp. sol. sicut. §. non videtur. aliàs semper obstat taciturnitas, vt extra de his quæ fi. à præla. c. 2. & 54. d si seruus.

Taciturnitas qñq; nō obstat.

d ¶ Iudicibus.] Iudici ergo facienda est probatio 2. non aduersario, vt 4. q. 3 §. item in criminali. vers. sæpè. & C. de cond. ob turp. caus l. 1. arg. contra. 1. q 1. si quis episcopus.

2 Ad idem ext. de pb. ex litteris. §. 1. ver. quib. & de ele. scriptum. §. verum. I prim. Arch.

DE HIS. Hæc est iiij pars huius qō. in qua probat, quod subditi secretè, & pacificè possunt suos prælatos redarguere. non autem palam nisi peccassent in publico: & ita omnes auctoritates quas inducit, debent intelligi & hoc probat per iiij. exempla & per x. aucto. sanctorum patrum. Io. de Fan.

CASVS. Qui soli sciunt, tamē accusant, & infamant, intelligitur (vt dicit Grat.) quod dicitur su. c. sententia. de Cham, qui pudenda patris non operuit sed ridēda mōstrauit. sed hac auctoritate non prohibentur subditi ab accusatione sed a proditione sicut fecit Chā, per quem intelliguntur illi, qui soli sciunt; alios tamen infamant.

e ¶ De his.] Qui accusant prælatos de crimine quod non possunt probare.

f ¶ Anacleti.] Supra ea. c. sententia.

ITEM

criminum suorũ prælatorũ, atq; ideo accusare nõ possunt;
vitam tamen eorum infamando aliis ridendam offerunt.
¶Item obiicitur, quòd subditi et religiosi prælatos suos ac
cusare non possunt. Legitur .n. in Exodo[a], quod Maria so- Exod 15.
ror Aaron, quæ prima post transitũ maris rubri sumpto Num. 12.
tympano hymnum cantare meruit, postea murmurans in
Moysem, eo quod Aethiopissam duxerat in vxorẽ, a Do-
mino lepra percussa est.¶Itẽ in libro Regũ legitur, quod 1. Reg. 24.
cũ Dauid fugeret à facie Saul; latuit in spelunca, in quã
cũ Saul diuertisset ad purgandũ ventrẽ, Dauid præcidit
orã chlamydis eius; quod se fecisse postea grauiter doluit,
& vehemẽter pœnituit. Saul à Domino erat reprobatus, 2. Reg. 16.
& ex inuidia Dauid persequebatur, vt eũ morti traderet.
Dauid erat vir humilis, & mitis Sauli à Domino substi
tutus per Samuelẽ vnctus in regẽ: sed tamẽ, quia præcidit
oram chlamydis Sauli, grauiter fleuit; cum à Saule sola
administratione vnctionis superaretur. Unde datur intel Glos. ordinaria
ligi, quod subditi, quãuis religiosi sint, prælatos suos crimi
nosos accusare non possunt. Nam per Saulem, qui vẽtrem
purgabat, prælati intelliguntur, qui malitiã suam corde 1. Reg. 24.
conceptam in opus producũt.¶Item legitur in libro Regũ, 2. Reg. 6.
quòd cũ arca Domini reduceretur de Gabaa in Hierusa-
lem, bobus recalcitrantibus arca inclinata est: cui dũ Oza
leuita manũ adhiberet, vt eam erigeret, à Domino per-
cussus[b] interiit. Per arcam prælati intelliguntur, per Ozã
subditi, per inclinationem areę casus intelligitur prælato-
rum, per illũ, qui manum adhibuit, intelligũtur repreben
dentes, vel accusantes vitam doctorũ, qui a Domino per-
cussi intereunt.¶His ita[c] respondetur. Verum est per arcã
significari prælatos, & per Ozã subditos. Illud vero fal-
sum est, quòd per inclinationẽ arcæ casus significetur prę-
latorum.¶Aliud est enim inclinari, vel descendere; aliud Io. 8.
cadere. Legitur enim quòd Saluator noster se inclinaue-
rit, sicut quando digito scribebat in terra; & de montibus
frequenter descenderit, in quos ascẽdebat, vel vt pernocta
ret in oratione, vel vt discipulos in monte altiora doceret[d]
præcepta, vel vt turbas fugiens, ex altitudine montis eas
respicere, & libere posset docere. Inclinatio vel descensio
humilitatẽ significat, qua spũales nonnunquã carnalibus
condescendunt, & eorum infirmitati cõpatiuntur, iuxta
illud Apostoli: [Quis infirmatur, & ego non infirmor?]
Hos etiam[e] significauerunt Angeli, quos Iacob vidit in 2. Cor. 11.
scala descendentes. De his etiam per Prophetam dicitur, Gen. 28.
[Inclinauit cœlos, & descendit.] Per arcam ergo inclina- Psal. 17.
tam intelliguntur prælati, qui subditorum culpam miseri-
corditer portant, & eorum infirmitati humiliter compa-
tiuntur. Unde bene dicitur, quòd bobus recalcitrantibus
arca inclinata est. Boues quippe recalcitrantes subditos
significãt suis doctoribus non obedientes; quibus dum præ
lati compatiuntur, quasi bobus recalcitrãtibus arca incli-
natur. Leuita, qui manum adhibuit, significat illos, qui
misericordię compassionem in prælatis suis reprehendunt,
eosque in seueritatis amaritudinem erigere volunt. Vn-
de bene Leuita iste Oza dicitur: Oza quippe robustus

ITEM OBIICITVR. CASVS. Opponitur adhuc, s. quod subditi et religiosi prælatos suos accusare nõ põt. Et hoc probatur quatuor obiectionibus. Prima est de Maria sorore Aarõ, quæ lepra percussa est, quia murmurauit in Moysem, quia duxerat Aethiopissam in vxorẽ. Secunda obiectio est de Dauid, qui cum fugeret à facie Saulis, & latitaret in spelunca, abscidit oram chlamydis Saulis purgantis ventrem: De quo idẽ Dauid seipsũ postea reprehendit. Tertia est de Oza, qui cum arca Domini reduceretur de Gabaa in Hierusalem, & bobus recalcitrantibus inclinaretur, manũ apposuit. Quarta est, quod infames efficiunt qui accusant prælatos suos; & ideo accusare nõ possunt. Has obiectiones soluit, & dat cuilibet obiectioni suam solutionem Grat. concludendo, quod propter hoc non remouentur subditi ab accusatione prælatorũ. Et primo soluit quod dictũ est de arca, & innuit quod per mariã, Dauid & Ozam, & per eos qui reputabuntur infames, intelliguntur illi, qui bonam fidem, & bona facta suorũ prælatorum reprehẽdunt, bonitatem eorum obfuscare volentes. Sed malos prælatos bene possunt accusare: quod probat sequenti capitulo, quia mali prælati non sũt prælati.

a ¶ In Exodo.] Melius in libro Nume. 50. d. §. econtra.

b ¶ Percussus.] Quia ea nocte non se ab vxoris amplexu abstinuerat.

c ¶ His ita.] Incipit rñdere his trib. obiectionibus, & primo respondet vltimæ.

d ¶ Altiora doceret.] Arg. quod magister debet docere in alto.

e ¶ His etiã.] s. spirituales prædicatores.

a ¶ Pec-

dicitur. Illi enim robusti dicuntur, qui cum de sua iustitia præsumunt, misericordiam peccantibus negandam putãt, & impediẽtes reprehendunt. Unde à Domino percussi intereunt; quia iudicium sine misericordia erit illis, qui nolunt facere misericordiam delinquentibus: Cui per Salomonem dicitur: [Noli esse nimis iustus, quia est iustus, qui perit in iustitia sua.] Sic & illud Moysi intelligitur. Per Moysem enim prælati intelliguntur, per Aethiopissam peccatores designantur. Moyses Aethiopissam vxorem ducit; cum quilibet prædicator peccatorẽ [a] sibi copulat; ut ex eo sobolem bonorum operum Deo gignere valeat. Hanc copulam dum Maria, idest subditi reprehendunt, lepra peccati inficiuntur. Vel per Mariam synagoga intelligitur quæ in Moysem, idest in Christum murmurauit, quia Aethiopissam id est ecclesiam de gentibus sibi copulauit: quos lepra perfidiæ & erroris sordidos fecit. Non ergo his auctoritatibus subditi prohibentur ab accusatione suorum prælatorum; sed monentur, ne reprehendant misericordem compassionem eorum. ¶ Item[b] per Saulem prælati intelliguntur, & per David[c] subditi. Saul[d] purgans ventrẽ eos significat; qui malitiam corde conceptam foras in opus producunt. Sed in præcisione chlamydis nõ significatur [α] nisi reprehensio peccati. Per chlamydẽ enim regni potestas intelligitur. Hãc præcidit, qui prelatum sententia damnationis ferit: quod nulli subditorum licet. Facta .n. pastoris, oris gladio, idest sñia damnationis à subditis ferienda sũt. Hinc est, quòd Hieronymus ait super Marcum de Pontifice, qui scidit vestimenta sua, Scissio vestis scisionem significat sacerdotij, quod in proximo erat scindendum, & auferendum Iudæis. Vel per David significantur, qui nequitiam suorum prælatorum videntes, maiora eorum peccata contemnũt, minima vero, & leuia, quasi extremam oram chlamydis præcidentes reprehendere, & lacerare satagunt. Vel quia Saul solus[e] diuertit in speluncam, in qua David solus [β] latebat. ¶ Item super hoc potest intelligi, quod de Cham dictum est, qui solus vidit pudenda patris, quæ non cooperuit, sed ridenda monstrauit. Hac itaq; auctoritate non inhibetur subditis accusare prælatos, si accusabiles fuerint. Item probatur, quòd subditi prælatos suos accusare nõ possunt, etiam si religiosi fuerint. Infames enim sunt eo ipso, quod suorum doctorum vitam reprehendere conantur. Infames enim fiunt (vt canonum tradit auctoritas) omnes, qui in Patres armantur, & qui doctorum suorom vitam reprehendunt, vel accusant. Nullus autem infamis in accusatione prælatorum est audiendus, nisi forte à fide exorbitauerit, vt supra dictum est. Cum ergo subditi eo ipso, quòd in accusationem prelatorum prosiliunt, infames efficiantur, infamibus autem copia accusandi denegetur; patet, quòd subditi prelatos suos accusare non possunt. ¶ His ita respondetur[f]: non omnes prælati pro prælatis habentur. Nomen enim non facit episcopum, sed vita.

Margin: Iac. 1 — Eccl. 7. — Gregorius in past. p. 3. c. 5. — Nicolaus I epistola 7. ad Michaelem. — sup. c. omnes. — ad c. 14. — sententia

α ¶ Non significatur.] *In aliquot vetustis exemplaribus legitur*, non significatur reprehensio peccati: *in alijs vero nonnullis*, significatur reprehensio peccati.
β ¶ David solus.] *Primo regnorum, c. 24. legitur.* Porro David, & viri eius in interiore parte speluncæ latebant.

a ¶ Peccatorem.] In hoc tamen nõ peccauit, qa adhuc non erat prohibitum, nec hodie est si sub hac conditione ducitur fiat fidelis 28. quæst. prima, non oportet. Ioan.
b ¶ Item.] Ad hoc similiter tripliciter respondet, & vltimo male.
ADDITIO. Et est responsio ad secundam obiectionem. Arch.
c ¶ Per David.] Secunda solutio.
d ¶ Saul.] Tertia responsio.
e ¶ Solus.] Et tamẽ cum socijs suis.
f ¶ Respondetur.] Quibus dicitur, q subditi non possunt accusare prælatos.

a Arg. ad hoc 33 q. 4. obijciuntur. & c. dixit, vel dic sm Hu. q fecit instructũ spiritus sãi. ar. 25. q. 1. §. hac itaq. Io.

PAulus.] CASVS. Ianuarius episcopus

Unde Gregorius Ianuario episcopo scribit lib. 7. indict. 2. epist. 1.

¶ Quem ætas, non vita seniorem facit, grauiter est increpandus. C. XXVIII.

Ioan. diaconus lib. 3. num. 32.

PAu-

scopus de Dominica ante Missam, & etiam post, exarauit messem cuiusdam la c v olenter. de quo reprehendit eum Papa. Ille autem dicebat se nō fuisse arguendū. Et hoc probat auctoritate Pauli, qui dicit, seniorem ne increpaueris. sed Gregor. respondet & dicit hoc esse seruandum cum seniores boni sunt, sed cū suo exēplo iuuenes corrumpuntur, increpandi sunt seniores: & hoc probat duob. auctoritatibus.

a ¶ Paulus.] Scilicet in epist. 1. ad Timoth. 5.

b ¶ Regula.] Arg. quod possumus interpretari, & arctare generalia verba Apostoli, vt 33. q. quos Deus coniunxit 32. q. 5. hoc videtur. & ff. de in ius vo. l quamuis. & ff. de testi. quæsitum.

c ¶ Seruanda.] Exēpla enim prælatorū & senū facilius corrumpūt, & ideo magis sunt punienda, vt 11. q. 3. præcipue. & 85. d. tanta 2.

d ¶ Scriptum.] Scilicet in Esaia.

e ¶ Laqueus.] Scilicet malo exemplo.

f ¶ Puer 3.] Canon pp malitiam aliquorum fingit aliquid esse quod non est, & econuerso. 40. d. multi sacerdotes.

1 Arg. cōtra su. ea. q. 1. cōsuluisti. 31. q. quod si dormierit.

Prælatorum exempla mala alios corrumpunt.

2 Et gñaliter quicunq. publice peccat exemplū peccādi cuilibet tribuit: & in totam ecclesiā delinquit. 16. q. 2. sed illud. sm L. & Hu.

3 Dic quòd puerilis ętas durat vsque ad puberta tē, vt l. pueri. cum gl. ff. de ver. sig.

N On omnes.] CASVS. Dicitur hic, quòd per columbam bonus prælatus intelligitur, qui est audiendus. Per coruum autem malus prælatus intelligitur, qui est repellendus.

p ¶ Corui.] Coruo æquiparatur malus prælatus vel presbyter in nigredine vitiorum. & in raucedine vocis, & in voracitate, scilicet mortuorum 5 oblationum & in fœtore spiritus, & garrulitate, & furto. 23. q. 4. tres personas Io de Fant.

Presby... malus co... æquipara...

5 Quia... oblation... sibi vsu... & rapiu... quia ad... prædicā... viuat sm...

lus [a] dicit: [Seniorem ne increpaueris.] Sed hæc eius regula [b] in eo † seruanda [c] est, cum culpa senioris exemplo suo non trahit ad interitum corda iuniorum. Vbi autem senior iuuenibus exemplum ad interitum præbet, ibi districta increpatione feriendus est. Nam scriptum [d] est: [Laqueus [e] iuuenum omnes vos.] & rursus Propheta dicit: [Maledictus puer α [f] centum annorum.]

1. Tim. 5.
† al. tunc
Esa. 42.
Esa. 65.

α ¶ Maledictus puer. *In codicibus B. Gregorij partim isto ferè modo legitur, partim vero,* & peccator centum annorum maledictus est, *quemadmodum & apud Ioan diaconum, & in vulgata, nisi quod hæc habet non,* est, *sed,* erit, *Septuaginta autem, vt est apud B. Hieronymum, habuerunt*, & qui moritur peccator centenarius, maledictus erit.

Item Hieronymus ad Heliodorum, epist. 1. de laude uitæ solitariæ.

¶ Dignitas non facit episcopum, sed vita.
C. XXIX.

N On omnes episcopi sunt episcopi [g]. Attēdis Petrū: sed & Iudam considera. Stephanum suspicis: sed & Nicolaum [h] respice. *& infra.* ¶ Non facit ecclesiastica dignitas Christianum. Cornelius [i] Centurio adhuc ethnicus [k] dono sancti spiritus mundatur; presbyteros [l] Danjel puer iudicat. *& infra.* ¶ Non est facile stare loco Pauli, tenere gradum Petri, iam cum Christo regnātium, *& infra.* ¶ Infatuatum sal [m] ad nihilum prodest, nisi vt proijciatur [n] foras, & à porcis [o] conculcetur.

Act. 10
Dan. 13.
su. d. 40. non est facile.
Luc. 14.

Item Augustinus tractatu sexto in c. 1. Ioannis.

¶ Non episcopi nomen, sed vita reuerentiam meretur. C. XXX.

N On omnis, qui dicit, pax vobiscum, quasi columba est audiendus, *& infra* ¶ Corui [p] de morte pascuntur. Hoc columba non habet: de frugibus terræ viuit, innocens eius victus est.

Item Beda ad c. 2. epistolæ 2. Petri.

Et ibi gl. ord.

¶ Docti ab indoctis, clerici à laicis quandoque merito reprehenduntur. C. XXXI.

S Ecuti sunt [q] viam Balaam [r] & Bo-

2. Pet. 2.
Num. 22.

N Oh omnes episcopi.] CASVS. Heliodorus quæsiuit à Hieronymo, an prælati essent accusandi & eijciendi. Et rñdet quod boni, vt Petrus & Stephanus non sunt accusandi. sed honorandi: mali vero sūt accusandi & proijciendi sicut sal infatuatum, vt Iudas & Nicolaus, nec prodest ecclesiastica dignitas in hoc. Et probatur exemplo Cēturionis & Danielis.

g ¶ Non omnes episcopi sunt episcopi.] idest, non omnes episcopi voce, sunt episcopi re.

h ¶ Nicolaum.] Qui fuit vnus de septē diaconis, quos Apostoli instituerunt, qui fuit reprobus 4.

i ¶ Cornelius.] Qui primus ex gentibus nomen Iesu Christi est secutus. 26. dist. deinde.

k ¶ Ethnicus.] Idest, gentilis

l ¶ Presbyteros.] Qui condemnuerūt Susannam. inf. ead. §. item cum Balaam.

m ¶ Infatuatum sal.] Idest, stulti prælati, insipidi in prædicando, fatui in delinquendo.

n ¶ Proijciatur.] Idest deponatur.

o ¶ Et à porcis.] Idest, dæmonibus, qui dominantur malis prælatis quasi pecori suo. 24. q. 1. §. his auctoritatib.

4 Et dicūt quod iste fuit machomet9 quē colunt pagani. Hu. & de hoc habetur i. f 24. q. 3. quidam. ver. Nicolaitæ. sm L. qui asserit, quod iste fuit machometus.

Dæmones malis prælatis dñantur.

S Ecuti.] CASVS. Beda ponit in hoc c. verba Petri in epistola canonica, & exponit ea, intendens probare, quod prælati possunt accusari à suis subditis etiam laicis: quia Balaā malus propheta redarguitus fuit ab asina, quam equitabat. Mali prælati comparantur Balaam, & fontibus sine aqua, & nebulis tenebrosis. Per asinam vero etiam subditi laici intelliguntur.

q ¶ Secuti sunt.] Prælati & doctores mali.

r ¶ Balaam.] Supple venientis;

a ¶ Et Bosor.] Verba sunt Petri, vsque ad ver. plerumque. vbi Beda exponens verba Petri in canonica dicit, ꝙ hæretici à gentibus reprehensi comparantur Balaā correpto ab asina. comparantur etiam & mali prælati reprensi à laicis.

b ¶ Redarguantur.] Non dicit accusentur. vnde non pôt hic sumi arg. ꝙ laici possint accusare clericos, vt su. 21. dist. nolite. in fi. contra. Soluit ibi, quòd triplex est reprehensio: quod ibi vide.

c ¶ Fontes.] Verba Petri.

QVI. CASVS. Concludit Gratiauns ex supradictis c. ꝙ mali prælati possunt accusari à subditis, non excusante eos officio vel auctoritate, quia criminaliter peccās alterat, & capite minuitur: quod probat sequenti c.

d ¶ Quia ergo.] Infert ex his trib. c. ꝙ mali prælati cum criminaliter peccant, possunt à subditis accusari. & ad hoc inducit seqnentia.

d ¶ Alteretur.] Idest, in alterius statum cō mutetur. transit em̄ de familia Dei ad familiam diaboli. 24. q. 3. si quis nō recto.

f ¶ Vt ita dicam.] Videtur etiam, ꝙ infamis capite minuat. ff. de va. & extraor. cogni. cugnitionum. § existimatio.

QVi nec.] CASVS Dicit Aug. ꝙ q nec sua delicta nec filiorum corrigit, nō est dicendus episcopus, sed canis impudicus.

g ¶ Crimen.] Talis enim ad accusationē vel ad testimonium. non admittitur, vt 37. dist. legant. inf. 6. q. 1. qui crimen.

QVIBVS ERGO. CASVS. Concludit Gratian. ex supradictis, & dicit, ꝙ cum mali prælati admittunt nomen episcopi senioris & columbę, merito poterūt à subditis accusari, & aduocari. Infames ergo sūt bonos accusāt. q vero malos, laudabiles fiūt. In fi. §. exponit qđ dr̄ su. c. maiorū. Et đt ꝙ minor ibi intelligitur nō dignitate, sed vita. Et hoc clare ī seq. c. probat.

h ¶ Hieronymus.] s. in tribus proxi. cap.

sor [a], qui mercedem iniquitatis amauit: correctionem vero habuit suæ vesaniæ. Subiugale mutū in hominis † (†al. muta hoīs) voce loquens prohibuit prophetæ insipientiam.] Plerumque hæretici tam stulta dogmata, tam execranda proferunt sacramenta, vt etiam hebetum sensus, & paganorum, & qui ratione diuinę agnitionis omnimodo carent, illorum detestetur insaniam, & illorum distorta, & Deo contraria itinera sanius sapiendo redarguāt. Et (quod peius, quia frequentius est) nonnunquam multi catholicorum in tantum mercedem amant iniquitatis, vt etiam docti ab indoctis, à laicis clerici merito redarguantur † (†al. lacerātur) [b]: qui iure comparantur prophetæ, qui verbis asinæ contra naturam loquentis corripitur; nec tamen à proposito praui itineris retardatur. Quibus etiam aptissime nomen congruit ciuitatis; (Ibidem.) de qua Balaam venisse perhibetur. Bosor namq; carneus, siue in tribulatione α interpretatur. Neque enim alia maior † (†al. magis) causa luxuriosis existit, verbum veritatis amore pecuniæ, vel desiderio rerum temporalium adulterare: quàm quòd carnis se concupiscentiæ mancipauerunt. *& infra*. ¶ Sed & nomen ipsius Balaam, qui vanus populus, siue præcipitans eos interpretatur, talibus conuenit. Qui enim agnitam veritatis viam sponte ipsi deserunt: quid nisi vanus sunt populus? Quid, nisi in præcipitium suos mergunt auditores, quibus non salutaria, quæ corrigant, sed quæ illos delectant, erronea prædicant? de quibus bene subditur: [Hi sunt fontes [c] sine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reseruatur.]

α ¶ Tribulatione.] *Sequebatnr*, positus, *quæ dictio sublata est, quia neque apud Bedam, neque apud Hieronymum in nominum hebraicorum interpretatione habetur.*

(sup. ca. non oēs. & c. uō omnis.) *Quia ergo* [d] *non omnes episcopi sunt episcopi, presbyteri à Daniele puero iudicantur, sal infatuatum a porcis cōculcatur, & quid dicit, Pax ñobiscum plerumq; nō columba, sed coruus reputatur: patet quòd non semper pro officio, atque † (†al. vel) auctoritate personæ ab accusatione est cessandū, immo contra prauos est agendum, cum omnis persona criminaliter peccans alteretur* [e], *& (vt ita dicam* [f]*) legibus capite minor censeatur. Qui enim facit peccatum; seruus est peccati tam in pœna, quam in culpa.* (Ioan.)

Vnde Augustinus ait.

¶ Qui susceptum officium non administrat, non est episcopus, sed canis impudicus. C. XXXII.

(Burc. l. 1. c. 203. Iuo p. 5. c. 317.) QVi nec regiminis in serationem habuit, nec sua delicta detersit, nec filiorum crimen [g] correxit; canis impudicus dicendus est magis, quàm episcopus.

¶ *Caput hoc apud B. Augustinum, ex quo citatur, non est inuentum, Burchardus & Iuo citant ex Gregorio, & eadem fere verba ipse quoque Gratianus supra dist. 83. subnectit capiti,* Nemo quippe, *quod est Gregorij. Simile quiddam Burchardus l. 3. c. 13. & Iuo p. 5. c. 67. asserunt ex origine.*

Quibus ergo Hieronymus [h], *Augustinus, Gregorius*

a ¶ Dissimulans.] Aufertur enim alicui nomen ꝑp suā malitiam.33.q.2.admonere.sup 19. dist. secundum.& 1. q.4.§.item peccato.sup.ea.q.1.scelus.

PAulus.] CASVS Istius c.planus est. Et inducuntur 5.cap.ad probandum,ꝙ licet aliquis sit in minori di gnitate alio, maior tamen est eo vita & sanctitate.

tamen in cathedris est differentia.

g ¶ Exi.tiam.] Sic dicam Cyprianum in oībus æqualem,

h ¶ Cuilibet.] Sup.21.dist. in nouo.sup.24.q.1.loquitur contra.

ADDITIO. Dic ꝙ ratione ordinis Petrus fuit par alijs Apo-

auferunt nomen columbæ, episcopi, senioris: nōne & priuilegium est auferendum dignitatis, vt possint à subditis reprehendi? Vnde scriptura dissimulans [a] *priuilegium prauæ senectutis, ait: [Maledictus.] Non senior [puer centum annorū.] Apparet ergo, quòd hi ex accusatione prælatorū infames fiunt, qui eorum vitam reprehendere, & lacerare conantur, qui locum sui regiminis non nomine tantum, sed vita, & moribus tenent. Alij aūt potius laudabiles fiunt ex accusatione prelatorum suorum, quàm infames Item, quod dicitur: [Maiorum quispiam minorum accusationibus non impetatur,] minores intelligendi sunt non dignitate, sed vita.*

Vnde Hieronymus ait de Paulo super epistolam ad Gal.

sup. ea. Paulus. Es.65.

fu.e.c. maiorū.

¶ Maiores & minores non dignitate, sed vita intelligi oportet. C. XXXIII.

PAulus Petrum reprehendit: quod non auderet, nisi se non imparem [b] sciret [c].

¶ *Caput hoc, quod citatur in plerisque exemplaribus ex B. Hieronymo & in aliquot ex B. Augustino, in neutris libris inuentum est: sed in glossa ordinaria ad ea verba ipsius epistolæ ad Galatas,* in faciem eius restiti *additur hæc interlinearis explanatio,* quod non auderet, nisi se non imparem sentiret. *Et in commentarijs B. Ambrosij in illū eundem locum hæc leguntur.* Nam quis eorum auderet Petro primo Apostolo, cui claues regni cœlorum Dominus dedit, resistere, nisi alius talis, qui fiducia electionis suæ sciens se non imparem, constantes improbaret, quod ille sine consilio fecerat?

Gal.2.

Hoc non de officio [d] *ecclesiasticæ dignitatis, sed puritate vitæ, & sanctitate conuersationis intelligitur: solus enim Petrus inter Apostolos primatum gerebat.*

Hinc Augustinus ait ad Hieronymum epist.19.prope finem.

¶ Non episcopi nomen, sed vita maiorem facit. C. XXXIIII.

QVamquam secundum honorum vocabula [e], quæ iā ecclesiæ vsus obtinuit, episcopatus maior presbyterio sit; tamen Augustinus [f] in multis rebus Hieronymo minor est.

Idem lib.2.de baptismo contra Donatistas, c.1.

¶ Episcopi licet pares sint meritis, gradu tamen differunt dignitatis. C. XXXV.

PVto, quòd sine vlla sui contumelia Cyprianus episcopus Petro Apostolo comparatur, quantum attinet ad martyrij coronam. Cæterum magis vereri debeo, ne in Petrum contumeliosus existam [g]. Quis enim nescit illū Apostolatus principatum cuilibet [h] episcopatui præferendū? Sed etsi distat cathedrarū gratia, vna tamen est martyrum gloria. *Item infra.* ¶ Cū Petrus à Paulo posteriore corri-

Iuo p.5.c.24.

b ¶ Imparem.] Meritis non tū administratione.d.80.ī illis.

c ¶ Scilicet.] Ex hoc patet, ꝙ aliquis scit se habere charitatē per reuelationem. Paulus alibi dicit: Scio ꝙ neque mors, neque vita, neque aliud me poterit separare à charitate Dei. alibi tū dicit, Nihil mihi conscius sum, &c. vt su. 40.di. vlt.

ADDITIO. Ista cōcor. respicit literam, non imparem, ſm Laud. Ad idem 21. qō.4. sicut excellentiam.

d ¶ Hoc non de officio.] Quòd non possit esse impar Paulus Petro.

QVamquam.] CASVS. Arg. hic cōmendat Hier. & dicit quòd quamuis Aug. sit eps, & Hieronym' presbyter: tū Hierony. est maior Augustino vita & sāctitate.

e ¶ Scdm honorum vocabula.] Eps est nomen dignitatis, ꝑsbyter nomen ætatis.93.d. legimus.

f ¶ Augustinus.] An forte hoc cedebat. nō.n.licuit ei mentiri pro humilitate.22. q.2.cum humilitatis. & cū Heronym' fuit presbyter Cardinalis, patet quod quilibet episcopus maior est presbytero Cardinali.

PVto.] CASVS. Probatur in cap. isto, ꝙ cōcilia vniuersalia præferātur propter dignitatem statuti vnius episcopi, vel prouincialis concilij: q̄a licet Cyprianus & Paulus sint in martyrio Petro equales, tamē Petrus maior est dignitate, & statuta eius sunt magis seruanda quàm aliorum licet.n. vna sit martyrij corona,

Nomen aufertur à malitia.

Pauli charitas magna fuit.

Eps maior ē presbytero Cardinali.

1 Illa gl. reputatur à Doctorib. sing. ad hoc ꝙ dicit epm maiorem ꝑsbytero Cardinali.s. dignitate respectu ordinis epalis. vnde epi dīr summi sacerdotes vt ca.1. post med. de sac. vnc. & æquiparatur illustribus seu ꝑfecto prætorio, vt no.gl. in l.epali.C. de epis. aud. & non hēnt maiorem dignitatē Cardinales, quā epi: sed hēnt maius officium, vt inquit Bart. in l.1.§. si quis. in 1.col. ff.d ap. facit tex. in c.si abbate.de cle.li.6. & no. p Ab. in c. ecclesia vrā. Ledernier de elec. in pe. & vlt. col.

Apostolis & cæteris episcopis,sed ratione administrationis fuit maior.
a ¶ Promouetur.] Ita vt in hoc videantur ipsi esse pares,& etiam statuta eorum.
b ¶ Quanto, &c.] Et est hic argu. q potius statur ei quod quod à pluribus,quàm quod à paucioribus dicitur. & 19.d.in canonicis.

Q Veritur.] CAVS. Dr h c,q licet pater coram iudice conqueratur de filio,& econuerso,filius est patri præferendus in veritate, in honore tamen pater est filio præferendus,& sic honor debitus patri seruatur,vt æquitas non perdat meritum.
c ¶ Queritur.] Secundum canones ergo filius conqueritur de patre in tam in ciuili quàm in criminali negotio:sed secundum leges non in ciuili,nisi tamen in causa castrensi,vt ff.de iu.l.lis nulla.& ff de furt.si quis vxori 1.respon. non tamen potest eum conuenire de furto, sed actione in factum, vt C.de dolo malo, si superstite. Emancipatus autem potest agere ciuiliter cõtra patrem,sed venia impetrata[1], vt C.de in ius voc.l.vlt. Sed in criminali causa non auditur contra patrem sup.ea.q. 1. prohibentur. nec pater contra filium, nisi iniuriam in ipsum commiserit, vt C.de pa.po.l.3.

1 De hoc est no.23.q. 4. si eccl esia gl. melius, ibi videas.

† al. custoditus.
† al. prouehitur.

gitur, & pacis atque vnitatis vinculo custodito † ad martyrium promouetur† [a];quanto [b] facilius,& fortius,quod per vniuersæ ecclesiæ statuta firmatum est,vel vnius episcopi auctoritati,vel vnius prouinciæ concilio præferendum est?

Idem tractatu 30.in Joannem,in fine.

¶ Non in honore,sed in veritate filius æquatur,vel præponitur patri. C. XXXVI.

Queritur [c] pater de malo filio, aut queritur filius de duro patre:Seruamus honorificentiam, quæ debetur patri à filio,quæ deficit à filio. Non æquamus [d] filium patri in honore; sed præponimus, si bonam causam habet,filium [e] patri in veritate : & sic tribuimus honorem debitum,vt non perdat æqualitas † meritum.

† al.æquitas.

d ¶ Non æquamus.] sic Celsus corrigit dicta patris sui ff de cõdi.cau.da.l. dedi.§. si qs quasi statu. liber. Itẽ arg. q aliquis potest esse maior & minor altero diuerso respectu.sup.ead. quanquam.25. dist. periectis.
e ¶ Filiũ.] Arg. q veritas à quocũque plata amplectẽda est. Et est etiam arg. contra testimoniũ honorabilium personarum. simile dist. 9. ergo.

Item Ambrosius sermone 66.de natali Petri & Pauli.

¶ Aequales fuerũt meritis (licet gradu differentes) Petrus & Paulus. C. XXXVII.

Beati Petrus & Paulus eminent inter vniuersos Apostolos,& peculiari quadam prærogatiua præcellunt: verum inter ipsos quis cui præponatur, incertũ est. Puto enim illos æquales esse meritis, qui æquales sũt passione; & simili eos fidei deuotione vixisse, quos simul videmus ad martyrij gloriam peruenisse.¶ Non enim sine causa factum putemus,quòd vna die, vno in loco,vnius tyranni tolerauere sentẽtiam. Vna die passi sunt,vt ad Christum pariter peruenirent; vno in loco, ne alteri Roma deesset; sub vno persecutore,vt æqualis crudelitas vtrumque constringeret. Dies ergo pro merito,locus pro gloria, persecutor decretus est pro virtute [f]. Et in quo tandem loco ijdem martyrium pertulerunt? in vrbe Roma;quæ principatum,& caput obtinet nationum:scilicet vt vbi caput superstitionis erat,illic caput quiesceret sanctitatis ; & vbi gẽtilium principes habitabant, illic ecclesiarum principes morarentur.

B Eati.] CASVS. Probat Ambro. in hoc ca. Petrũ Paulum fuisse æquales in passione , & fidei deuotione ; qa eodẽ die,eodẽ loco, & sub eodem persecutore susceperũt martyrij coronam,vt vbi erat caput superstitionis, vigeret caput sanctitatis.
f ¶ Pro virtute.] Scilicet vt parẽ virtutẽ & constantiam 2 contra persecutionẽ in passione habuisse videantur.

2 Cũ ex sæuitia psecutionis virtus patriæ claruerit in vtroq; Hu.

¶ Sermo vnde hoc caput sumptum est, inter sermones B. Ambrosij est 66.inter sermones B. Augustini de sanctis, vigesimus septimus, & apud Maximum Taurinensem, quintus in festo eodem, qui num. 54.est.

5 Item pœnitentes [g],bigami,sacerdotes accusare non possunt.Vnde generaliter colligitur quòd quicumque sacerdotes non sunt, vel esse sacerdotes non possunt,in sacerdotes accusationem,vel testificationem proferre non possunt.

ITEM POENITENTES. Hæc 5. pars huius quæst. in qua dicit, quid sit in hac quæstione tenẽdum:& dicit,quod tales qui sacerdotes esse nõ posũt,nec eos accusare[3], nec in eos testificari pñt; redarguere tñ posũt occulte & pacifice : & hęc pbat p tria exẽpla& v.auct.sãctorũ patrũ.Io.d Fã. CASVS.Probatum est sup.in multis. c. q. criminosi accusare non possunt. Idem dicit Gratianus de pœnitẽtibus & bigamis.& ita colligitur,q qui non sunt sacerdotes,nec dici possunt , in sacerdotes accusationem vel testificationem proferre non possunt. Et hæc probantur duobus capitulis sequentibus.
g ¶ Item pœnitentes.] Solẽniter.inf.6.q.1. qui crimen.

Filius patrẽ conueniri pót.

IPſi Apoſtoli.] CASVS. Quæſitum fui à Fabiano Papa qui reppellantur ab accuſatione in teſtimonio ſacerdotum. Et reſpōdet ꝙ illi remoueantur, qui nō ſunt ſacerdotes, nec eſſe poſſunt intellige ratione criminis vel irregularitatis.

a ¶ Ordinis.] In criminali. ſeu in ciuili poſſunt omnes. ext. de teſtibus, tam litteris.

1 Scilicet. exiſto. c. & ſeq.

b ¶ Neceſſe.] Ex his duobus c. 1. colligit ꝙ hęc tria accuſatio teſtimoniū, & ordo pari paſſu ambulāt, vt quicumque nō admittitur ad vnū, nec ad reliquū. Sed obijcitur. quicumque ſemel in peccato mortali fuerit, nō admittitur ad ordines, vt 25. diſ. primum. ergo nec ad teſtimonium. Item ſi crimen ciuiliter fuerit probatum, nō admittitur ad ordines. vt diſt. 24. q̄ñ. ext. de accuſa. ſuper his. ergo nec ad teſtimonium: & ſm hoc nullus inuenitur teſtis, cū nemo ſine crimine viuat. 25. diſt. §. noīe autē. Tu dicas ꝙ regula. q hic tradit locum habet cū criminaliter agitur. Si enim ciuiliter agitur aut crimen eſt occultum quod obijcitur teſti, aut manifeſtū. ſi occultū, præſumo eum inde egiſſe pęnitentiam. quia occultum in meliorē partem interprętamur. extra de ſortilegijs. ca. ex. tuarum. & extra de reg. iuris. eſtote. Si aūt manifeſtū, probauit ſe egiſſe pœnitentiam per ſacerdotē. quod facere poteſt, vt extra de ſimo. nemo. 50. diſt. in capite. 2. q. 1. ſi peccauerit, in fi. niſi tale ſit crimen, quod etiam poſt pęnitētiam irroget infamiam, vt cum aliquis conuictus eſt de periurio. vt 3 q. 7. §. porro. Si autem criminaliter agitur: ſiue ſit occultum, ſiue manifeſtum ſiue inde egerit pœnitentiam, ſiue non, repello eum, vt 6 q. 1. qui crimen 2. Vel diſtingue ſicut notaui ſuper illo cap. qui crimen. Ioann. & extra de teſt. teſtimonium. vbi deffinitur breuiter B. circa hanc materiam conſueuit quæri: ſi quis vinum non poteſt bibere, an poſſit promoueri: cum ipſum miniſtrantem oportet communicare. de conſecra. diſt. 1. epiſcopus Deo. & diſt. 2. peracta? Dic ꝙ non. Nec. etiam accuſare poteſt 3. Ille, qui caſu membrum amiſit. 55. diſtin. ca. vlt. tamen inferiorem vel parem poteſt accuſare: quia poteſt remanere in executione illius ordinis. diſtin. 55. præcepta. nam qui eſt intra 30. annos. poteſt accuſare ſacerdotes. Item clericus bigamus non poteſt accuſare clericum coniugatum. qui vnicam, & virginem habuit vxorem: quia clericus coniugatus gaudet priuilegio clericali. 32. diſt. ſi qui vero. Hug. dicit quòd ſacerdos depoſitus alium poteſt accuſare. Sed hoc non placet, nam ex quo eſt de crimine condemnatus, ſtatim eſt delictum eius notorium, extra de cohabita. cler. veſtra. Item nec ille admittitur ad accuſationem, cui crimen eſt in modum exceptionis probatum, per quod eſt repulſus à teſtimonio, licet non ſit infamis. argu. extra de ele. ſuper eo. & 2. q. 1. prohibentur. grauata eſt tamen eius opinio ſicut illius, qui ancillam oppreſſit. C. de adul. & ſi libidine. Nam inhoneſtum eſt tales ordines admitti, vt dicit lex de his, qui ſupponuntur fuſtibus ab ædibus 4, licet non ſint infames. ff. de decur. eos. niſi ſit neceſſitas. ff. de mune. & hon. l. vl. gradatim. & hoc ideo, quia opino eius in nullo vacillabit, vt 33. diſt. laici. & no. ſup. ea. 1. in primis, in fi. Io. & probatur hodie tota hæc diſtinctio in decreta. de teſtibus cap. teſtimonium. Quid iuris ſit de ordinando, nota ui ſupra 25 diſt. primum. B.

Teſtis an ſit repellendus propter crimē ſibi obiectum.

2 Vide qđ not. 3. q. 7. q. fine. in fi. ſacerdos nō efficiatur. q. vinum bibere non poteſt.

3 Hic adde qđ non ſup. ea. in sūma ver. tales.

Accuſare non poteſt de crimine conuictus in modum exceptionis.

4 Id eſt, à cuſtodibus ędiū ab incendio p noctē. ff. đ of. præfe. vi. l. 1. & 2.

Vnde Fabianus ait epiſtola ſecunda ad epiſcopos Orientales.

¶ Qui ſacerdotes eſſe non poſſunt, ſacerdotes accuſare non valent. C. XXXVIII.

IPſi Apoſtoli, & eorum ſucceſſores olim ſtatuerunt, vt ſacerdotes Domini non accuſent, nec in eos teſtificentur, qui ſui ordinis [a] non ſunt, nec eſſe [b] poſſunt.

Anſ. l. 3. c. 47. Poly. l. 5. titu. 1. Mutata eſt verborum ſeries.

Item Damaſus Papa ad Stephanum archiepiſcopum, epiſt. 3. c. 3.

¶ Sacerdotes accuſare, vel in eos teſtificari non valent, qui ad ſacerdotium prohibentur eligi. C XXXIX.

TEſtes α abſque vlla infamia, aut ſuſpicione [c], vel manifeſta macula, & veræ fidei plenitudine β inſtructi eſſe debent, & tales, quales ad ſacerdotium eligere iubet diuina auctoritas. ¶ Quoniam ſacerdotes (vt antiqua tradit auctoritas) criminari nō poſſunt, nec in eos teſtificari, qui ad eundem non debent, nec poſſunt prouehi honorem.

Poly. ibidem. Burc. l. 1. c. 1. 172. Iuo p. 5. ca. 290. Pann. l. 4. c. 186. Anſel. l. 3. c. 41. ſup. ea. ſacerdotes.

α ¶ Teſtes.] *Damaſi verba hæc ſunt*, Accuſatores autem epiſcoporum. & teſtes, ſuper quibus cogitaſtis, abſque vlla infamia, aut ſuſpicione, &c. *ſicque referuntur à Burchardo & Iuone: Pannormia autem habet vt Gratianus.*

β ¶ Plenitudine.] *In epiſtola ipſa legitur*, pleniter. *Burchardus vero & Iuo habent*, vera fide pleniter.

Sic & illud [d] Silueſtri intelligitur: [Laicus non accuſet clericum, &c.] Id eſt, qui in inferiori gradu conſtituti ad ſuperiorem aſcendere non poſſunt [e], in ſuperioribus agentes accuſare non debent.

ſup. ea. nullus laicus.

¶ Ecce oſtenſum eſt, quid reſpondeatur auctoritatibus, & argumentis. quibus ſubditi ab accuſatione prælatorum vi

TEſtes.] CASVS. Idem quærebatur in hoc ca. quod quæſitum fuit in ſuperiori, & reſpondetur, ꝙ teſtes debent eſſe ſine omni macula & ſuſpicione: quia ſacerdotes criminari non poſſunt, nec in eos teſtificari, qui ad eundem honorem prouehi non poſſunt. & ſic intelligitur §. ſequens.

c ¶ Suſpicione.] Repellitur teſtis propter ſuſpicionē 5. vt ſup. ead. accuſ. in prin. Arg. contra de conſe. diſt. 2. non prohibeat.

5 Odij, vel inimicitiæ vel criminis occulti, ſecundum H. ad idem 3. q. 5. quia ſi per totum. ibi videas, Arch.

ADDITIO. Dic quòd aſſumptio corporis non nocet niſi ſumenti ſed accuſatio alij nocet.

d ¶ Sic & illud.] Supra ea. nullus laicus.

e ¶ Non poſſunt.] Qualiter hic intelligitur, habetur infra 4. q. 1. c. 1.

ECCE. CASVS. ſup. probatū eſt ꝙ ſubditi non poſſūt accuſare prelatos: & reſponſum eſt contrarijs auctoritatibus

debantur repellendi. Nunc demonstrandum est: quibus rationibus probentur recipiendi, & quid contra respondeatur à prælatis. Christus qui erat pastor pastorum, ouibus suis, de quibus ait: [Non sum missus, nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel, &c.] Inter opprobria, & verbera, quæ ab eis patiebatur, ait: [Si male locutus sũ, testimoniũ perhibe de malo, &c.] Item: [Quis ex vobis arguet me de peccato?] At quicunq; ad testificandũ in aliquẽ, vel ad arguendum admittũtur: ad eundẽ accusandum admitti possunt. Cum ergo oues, vt aduersus pastorem suũ testimoniũ ferant, & vt ipsum (si possunt) reprehendant, admittũtur: patet, quòd subditi possũt accusare prælatos suos. ¶ His ita respondetur. Christus, quãuis esset pastor suarũ ouiũ, quas verbo & exẽplo pascebat: tamẽ quantum ad officiorum distributionẽ (ex qua hodie in ecclesia alij præsunt alijs, vnde quidã plati, qdã subditi vocantur) in populo suo † pastorale officium nõ gerebat. Mystica. n. & uisibili vnctione nec in regẽ [a], nec in sacerdotẽ vnctus erat: quę solæ duæ psonæ in populo illo prælaturæ nomẽ sibi vendicabãt. ¶ Nõ ergo ex hac auctoritate subditi probantur admittendi in accusatione prælatorum: sed tantum ostenditur, quòd auditores eos reprehendere possunt, & in eos testificari, qui cũ officia ecclesiastica non habeant, verbo tamen & exemplo quoscunq; valent, lucrari Deo satagunt. Respondetur & aliter. Aliud est, qđ de rigore cogũtur seruare disciplinæ: aliud, quod admittitur ex perfectionis cõsideratione. Christus ad se arguendum Iudæos admisit perfectione humilitatis, non seueritate iuris. Si enim legis rigore essent admissi, hac auctoritate criminosi, & infames in accusatione religiosorum essent recipiẽdi: cum essent sceleratissimi, qui de Christi nece tractantes innocentem cõdemnare volebant. Hoc ergo exemplo prælati non cogantur recipere subditos in accusatione sui, sed permittuntur. ¶ Item Paulus Petrum reprehendit, qui princeps Apostolorum erat. Vnde datur intelligi; quòd subditi possunt reprehendere prælatos suos: si reprehensibiles fuerint. Sed hoc facile refellitur, si vnde reprehensus aduertitur. Petrus cogebat gentes iudaizare, & à veritate Euangelij recedere, cum Iudæis gregem faciens, & à cibis gentilium latẽter se subtrahens. Par autem in se est à fide exorbitare, & alios exẽplo, vel verbo à fide deijcere. Ergo hoc exemplo nõ probantur prælati accusandi à subditis; nisi forte à fide exorbitauerint, vel alios exorbitare coegerint. ¶ Item cum Petrus intrasset ad Cornelium, conquesti fratres sunt, qui erant in Iudæa, & reprehenderunt eum, quod ad gentilem diuertisset. Ecce, quod prælati iure possunt reprendi à subditis.

Matth. 16.
Ioan. 18.
Ioan. 8.
† al. illo
Gal. 2.
Act. 11.

Sed huic oppositioni B. Gregorius respondit dicẽs Theotistæ patriciæ, lib. 9. epistola 39.

¶ Petrus à fidelibus interrogatus cur ad gentes intrasset, non ex potestate respondit, sed humiliter rationem reddidit. C. XL.

Act. 11.

PEtrus potestatem regni acceperat: & tamen idem Apostolorum primus querimoniæ contra eum à fidelibus factæ, cur ad gentes inrasset, non ex potestate officij (qua posset dicere, oues pastorem suum non accusent, nec

ritatibus. Nũc econtra ostendit ꝙ subditi possunt accusare prælatos: & hoc probatur exemplo Domini & Petri. Nam Dominus permisit Iudæos contra se testificari: & ita per consequens eum accusare potuerunt. Nã cui permittitur testificatio, & accusatio. Sed ad hoc dupliciter rñdetur prima responsio est, ꝙ licet Christus sit pastor ouium non tamen secundum legẽ veterem & nouã in regem vel sacerdotẽ inũctus erat, quæ vnctio prælaturam confert. Vel dicas quòd Dñs hoc fecit ex humilitate, & non de rigore iuris Paulus similiter reprehendit Petrum, qui maior erat eo. Sed rñdetur ꝙ non fuit mirum: quia cogebat gentes iudaizare, & à fide recedere: ĩ quo casu bene accusantur plati à subditis. Itẽ Petrus fuit reprehẽsus à fratrib quia intrauit in domũ Cornelij gentilis. Sed huic obiectioni respondetur in sequenti c.

a ¶ Nec in regem.] immo nec regnum eius erat de hoc mũdo. 23. q. 3. §. 1.

PEtrus.] CASVS. Iudæi reprehendebant Petrum, qui intrauit domũ Cornelij gẽtilis: sed dicit Greg. ꝙ Petrus bene poterat suos repellere subditos ex potestate sui officij: sed respõdit se hoc fecisse auctoritate diuinę virtutis.

a ¶ Re-

reprehendant:(ſed ex ratione diuinæ virtutis, qua gentiles acceperant ſpiritum ſanctum, reſpondit [a].

¶ *Operepretium fuerit ad ipſum B. Gregorium adire: copioſe enim exponit, quæ hic à Gratiano conciſe referuntur.*

Cum ergo Petrus potuit ex officio repellere querelas, ſed noluit: non hoc exemplo prælati coguntur ſuſcipere reprehenſionem ſubditorum. Ex hoc etiam humilitatis diſpenſatione intelligitur illud Leonis quarti Ludouico Auguſto dictum.

¶ *Apud Iuonem huius capitis hæc eſt inſcriptio.* Quòd in præſentia legatorum Imperatoris Leo Papa cauſam ſuam examinari voluerit, idem Nicolaus Imperatori.

¶ Imperiali iudicio Apoſtolicus ſe emendare promittit, ſi quid erga ſubditos iniuſte commiſit.

C. XLI.

NOs, ſi incompetenter aliquid egimus, & in ſubditis iuſtæ legis tramitem non conſeruauimus, veſtro, ac miſſorum veſtrorum cuncta volumus emendare iudicio: quoniam ſi nos, qui aliena [b] debemus corrigere peccata, peiora committimus; certe non veritatis diſcipuli, ſed (qđ dolentes dicimus) erimus pro cæteris erroris magiſtri. Inde magnitudinis veſtræ magnopere clementiam imploramus, vt tales ad hæc, quæ diximus, perquirenda miſſos in his partibus dirigatis, qui Deum per omnia timeat, & cuncta (quemadmodum ſi veſtra præſens fuiſſet imperialis gloria) diligenter exquirant: & non tantum hæc ſola, quæ ſuperius diximus, quærimus, vt examuſſim [c] exagitent; ſed ſiue minora, ſiue etiam maiora illis ſint de nobis indicata negotia, ita eorum cuncta legitimo terminentur examine; quatenus in poſterum nihil ſit, quod ex eis indiſcuſſum, vel indiffinitum remaneat. Iuo p.5.c.22.

6 *Item, cum Balaam ariolus [d] iret ad maledicendum populū; Angelus Domini, aſinæ, cui inſidebat, in via ſe oppoſuit: euaginatoq; gladio eam ab itinere compeſcuit; quā dum ille verberib. affligeret, in vocem prorupit, & prophetæ veſaniam redarguit. Si ergo animal mutum angelica virtute, prophetæ inſipientiā reprehēdit, multo magis ſubditi poſſunt accuſare prælatos ſuos. ¶ His ita reſpondetur. Verum eſt, quòd per aſinam ſubditi ſignificantur, & per Balaā, prelati: non tamen hoc exemplo probantur prælati accuſandi à ſubditis: ſed ſubditis tātum forma datur humiliter renitendi prælatis, ſi forte eos ad malum cogere voluerint. Balaam namque aſinam vrgens, vt ad maledicendum populo Dei eum ueheret, ſignificat eos, qui uerberibus, & cruciatibus a ſubditis exigūt, ut eis in malo fautores, & coadiutores exiſtant. Sed quia Angelus, quili-* Num.22.

a ¶ Reſpondit.] Dicens, eandem Deus dedit gratiam eis ſi. ut nobis, qui credimus in Ieſum.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupra dicto cap. dicens, quòd non coguntur prælati exemplo Petri recipere ſubditorum accuſationem, niſi faciant hoc ex humilitate, ſicut fecit Petrus, non coactus; ſed volens: & ita intelligitur ſequens cap.

NOs ſi.] CASVS. Quidam cōquerebantur de Leone Papa apud Ludouicum de iniuria eius facta: Papa committit ſe Imperiali iuriſdictioni: & rogat Ludouicum Imperatorem, vt tales nūcios mittat ad hæc inquirenda, qui Deum timeant: & qui vicem Imperialis gloriæ ſic examinent, & diffiniant, vt nulla poſſit in poſterum dubitatio remanere, etiam ſi maiora opponantur, ei, quàm ea quæ dicta ſunt.

b ¶ Aliena.] Hic Papa ſe ſubijcit aliorū iudicio. quod facere pōt 1, vt ff. de iuris om. iud. eſt receptū. non tamen eum poſſunt deponere. 9. q. 3. nemo. ſecundum H. poſſunt: quia & ſe ipſum poteſt deponere, vt 21. diſtin. nunc autem.

c ¶ Examuſſim.] i. regulariter vel indubitanter, vel perfecte: quia amuſſis eſt inſtrumentum plumbeum cum quo rectificantur. parietes vel plumbantur.

ITEM CVM BALAAM. Hæc eſt 6. pars huius quæſt. in qua probat quod probatum erat, quòd ſubditi poſſunt prælatos reprehendere, & etiam accuſare, ſi ad eundem ordinem venire poſſunt, non autem debent eos de occultis vel pene occultis diffamare, & hoc probat per 7. exempla. & per 10. auctoritates ſanctorum patrum. Ioan. de Fant.

CASVS. Adhuc probat Grat. quinq; exēplis, qđ ſubditi poſſunt accuſare prælatos, ſcilicet exemplo Balaam, qui fuit ab aſina reprehenſus: & exemplo Dauid, qui fuit à Nathan propheta reprehenſus: & exemplo iniquorum presbyterorum qui fuerunt à Daniele reprehenſi, & exemplo Damaſi & Symmachi, qui fuerūt à ſuis ſubditis reprehenſi & accuſati. Sed ſingulis obiectionibus ſingulas ponit ſolutiones per ordinem reſpondendo.

a Conc. Ale. de Imo. in l. eſt receptū. ff. de iu. om. iud. in glo. 3. vbi dicit idē eſſe in Rege Francorum, nō recognoſcente ſuperiorē q̄ pōt eſſe iudex in propria cā, qđ intellige verum quo ad ſibi ſubditos: non quo ad alios, vt patet in ca. nouit & ibi Ho. & Ioan. And. ext. de iud.

d ¶ Ariolus.] Ariolus dicitur qui circa aras idolis preces nefarias effundit: & fructum ſibi in triſtitia affert. 26. q. 3. igitur genus.

a ¶ Ario-

a ¶ Tia-

bet videlicet prædicator euaginato gladio apertè scilicet prædicato timore, & horrore futuræ vindictæ, à consensu alienæ malitiæ illos reuocat; licet eis in huiusmodi vocem conquæstionis prorumpere, & prælatis suis dicere; cur nos verberibus affligitis? cur nobis iniuste irascimini? nunquid vobis inobedientes aliquãdo fuimus? nisi nunc, cum ad malũ cogimur? videte illum qui prohibet ab incepto. Non ergo hinc prælati probantur accusandi à subditis.

a ¶ Trahenda.] 12. quęst. 2. si quis per vetus.

b ¶ Sanguinis.] 23. quæstio. vltim. his à quibus. & cap legi. & capit. occidit. & ext. ne cleri. vel mona. sententiam sanguinis.

Si quis

2 Reg. 12. *¶ Item cum Dauid adulterium, & homicidium cõmisisset; missus est a Deo Nathan propheta, vt eum redargueret. Ecce, quòd prelati sunt arguendi, & reprehendendi a subditis. ¶ Sed notandum est, quòd duæ sunt personæ, quibus mũdus iste regitur; regalis videlicet, & sacerdotalis. Sicut reges presũt*
1. Reg. 6. *in causis sæculi, ita sacerdotes in causis Dei: Regum est corporalẽ irrogare pœnam; sacerdotum spiritualem inferre vindictam. Dauid ergo etsi ex regali vnctione sacerdotibus, & prophetis preerat in causis seculi: tamen suberat eis in causis Dei. Vnde reges à prophetis, & a sacerdotibus vngebantur;*
2. Paral. 26. *& eorũ oblatione peccata regũ expiabãtur. ¶ Sicut ergo Ozias a Domino lepra percussus est, quia sacerdotum officia vsurpare voluit; sic sacerdotibus, & prophetis regũ vsurpare officia non licuit. Nathan ergo propheta cũ regem redarguit, suũ est executus officiũ; in quo erat rege superior; non vsurpauit regis officiũ, in quo erat rege inferior: monuit eum, ut per pœnitentiam peccata sua expiaret; non tulit in eum sententiam, qua tanquã adulter,*
Theodor. hist. eccl l. 5. c. 17. Niceph. l. 13. c. 34. *& homicida morti addiceretur. ¶ Sic & Beatus Ambrosius Theodosium & Beatus Innocentius Imperatorẽ Archadium excommunicauit, & ab ecclesiæ ingressu prohibuit. ¶ Sicut enim non sine causa iudex gladium portat*
Ro. 13. *ita nõ sine causa claues eccelsiæ sacerdotes accipiunt. Ille portat gladium ad*
1. Pet. 2. *uindictã malefactorum, laudem uero bonorum: isti habent claues ad exclu-*
† al. excommunicatorum *sionem excommunicandorũ † & reconciliationem pœnitentium. Hoc ergo exẽplo subditi probantur reprehendendi a prelatis; non prælatis a subditis. ¶ Itẽ*
Dan. 13. *Daniel nulla legitima potestate functus iudices a populo cõstitutos de falso testimonio conuicit, & conuictos dãnauit. Cõstat ergo ꝙ nullã potestatẽ habentes possunt redarguere dignitatibus sublimatos. ¶ His ita respõdetur. Miracula (& maximè veteris testamenti) sunt admiranda, nõ in exẽplũ nostræ actionis trahenda[a]. Multa enim concedebantur tunc, quæ nunc penitus*
1. Reg. 15. *prohibẽtur. Tunc enim Samuel Agag pinguissimũ regem Amalech in frustra diuidendo conscidit: nunc nulli ecclesiasticorũ iudiciũ sanguinis[b] agitare licet. Tunc Phinees Iudæũ coeuntẽ cũ Madianita interfecit, & reputa-*
Num. 25. *tũ est ad iustitiã: hodie sacerdotibus in perniciẽ sui officij verteretur. Exẽplo ergo Danielis non solũ accusandi, uel redarguendi, sed etiã iudicandi potestatẽ subditi in prælatos uendicarent: si illud in argumentum nostrę actionis liceret assumi, quod nulla unquam auctoritate permittitur. Magis ergo ex hoc facto datur intelligi; quod in nouissimis temporibus suscitaret Deus*
Esa. 9. & 42. *spiritũ pueri iunioris, illius uidelicet de quo per prophetã dicitur: [Puer natus est nobis.] & iterũ: [Ecce puer meus.] Qui iudices iniquitatis, scribas scilicet, & pharisæos falsis criminib. Susannã, id est ecclesiam accusantes, & reã adulterij pronunciantes, eo quòd Christum sequeretur, cõuinceret, & cõdemnaret. ¶ Item Hieronymus α refert in libro uirorũ illustrium, quòd Damasus Papa a subditis de adulterio accusatus cum quadraginta † duobus episcopis se purgauit. ¶ Itẽ Symmachus Papa in Romana synodo dignitate*
† al. XIIII. Initio 4. synodi sub Symmacho. *expoliatus prius statui suo reddi decernitur, ut tunc ueniret ad causam; & si ita recte uideretur, accusantium propositionibus responderet. Dignares uisa est maximo numero sacerdotum, quæ mereretur effectum: & cum postmodum ordinaretur, quomodo esset accusandus: præfatus Papa, ut causam diceret, occurebat: sed ab æmulis est impeditus.*

S[i quis.] CASVS. Quidam redarguebant Grego. quòd multa faciebat contra rationem, Dicit Grego. vt veniat ad Apostolicam sedē, & ibi cognoscatur, vt ita inter eos feratur sententia.

a ¶ Si quis.] Quia actor forū rei sequi debet: extra de fo. compe. cum sit generale. & C. de iurisd. om. iud. l. iuris ordinem. vel quia causa fidei est, quæ in ecclesia est tractāda, vt 23. q. vlt. cōuenior. & su. ea. q. 2. præceptum 23. q. 1. quoties.

b ¶ Confessionem.] id est, scripturam.

EX HIS. CASVS. Concludit Gratia. ex supradictis, prælatos posse a suis subditis accusari, cū isti tres Apostolici fuerint a suis subditis accusari. Sed respondet, quod isti Apostolici exemplo Domini non coegerūt alios prælatos recipere subditos in accusationem suā: sed permiserūt in hoc fieri ex humilitate.

c ¶ Prælatos.] Et dantur eis expensæ ab episcopo quem accusant si egēt, vt ext. de acc. c. ex parte. nā & datur seruo agenti cām libertatis. C. de or. cog. l. vlt. similiter ei qui egit de inofficioso testamento. & obtinuit. si aduersarius appellet, ff. de inof. te. l. si instituta. §. penul.

PAulus.] CASVS. Paulus Dyaclinę ciuitatis episcopus fuit accusatus a subditis de lapsu. deinde conuictus depositus fuit episcoporum iudicio, & substitutus fuit ei postea Nemesion: quod an fuerit factum voluntate vel necessitate sequenti capitulo declaratur.

LAtor.] CASVS. Paulus episcop. depositus fuit & Nemesion fuit eis substitutus, quē Paulus more prędonis episcopatum ingressus ab ecclesia proiecit, & ad necem fere perduxit, res ecclesiæ auferendo, de quibus omnibus Nemesion conquestus est Papæ. Papa mandat Ioanni episcopo, vt si dictus Paulus res ecclesiæ abstulit, eam reddere compellat. Si vero ipsi Ioanni cōstiterit eum tantum res proprias abstulisse licet grauiter deliquerit (ne addatur afflictis afflictio) eas eum permittat habere: ita tamen quòd si damnum ecclesiæ intulit, reficere modis omnibus compellatur. & si de cetero ad episcopatum aspirare tentauerit, in monasterium ad agēdam pœnitentiam perennem detrudatur.

d ¶ In corporali.] Scilicet adulterio vel incestu, vt 30. quæstio. 1. non debet secus si de simplici fornicatione. pro qua hodie non deponitur, vt 82. dist. presbyte. & 34. [illegible] nisi de rigore factum fuerit. 82. distinct. si quis episcopus. & cap. presbyter. aut diaconus 1.

e ¶ Nemesion.] Nota quod Papa non vocat eum fratrem licet esset episcopus, hodie aliud esset. extra de cri. fal. quam graui.

Verum rei sequi debet actor.

Accusatus quandoque dat expensas accusatori.

α ¶ Hieronymus.] *In catalogo B. Hieronymi, aut alijs ipsius libris nihil tale legitur, in vetustis tamen Pontificalibus in vita Damasi hoc refertur.*

Item Gregorius ait de se ipso.

¶ Redarguendi se licentiam beatus Gregorius alijs pręstat. C. XLII.

SI quis [a] super his nos arguere voluerit, vel extra auctoritatem nos facere contenderit; veniat ad sedem Apostolicam, quo omnia ecclesiastica negotia, de quibus quęstio habetur, confluere iussa sunt: vt ibi ante confessionē [b] sancti Petri mecum iuste decertet, quatenus inibi vnus ex nobis sententiam suscipiat suam. Poly. l. 1. tit. 18. Ansel. 2. c. 20.

¶ Est Gregorij quarti epistola citata supra ead. q. 6. c. decreto nostro. & dist. 19. nulli fas. in qua epistola cum multa dixisset de priuilegijs, & primatu Romanę ecclesiæ, ista adiungit.

Ex his omnibus colligitur, quòd subditi possunt reprehēdere, & accusare prælatos [c] suos. Sed sicut de Christo dictū est, quando Iudæis dixit: [Si male locutus sum, &c.] ita de istis intelligendum est, quod suo exemplo prælatis dederunt facultatem recipiendi subditos in accusationem sui sed non cogerunt, Item.

¶ De eodem. C. XLIII.

PAulus Dyaclinæ† ciuitatis episcopus accusatur à subditis de lapsu carnis; conuincitur, deponitur, alius loco eius substituitur. ¶ Hoc an ex dispensatione accusati, an ex rigore iuris sit factum, ex regesto Gregorij ad Ioānem episcopum primę Iustinianæ. lib. 10. epist. 35. potest deprehendi, vbi ait. Burc. l. 1. 182. Iuo p. 5. c. 398. † al. Docleatinæ

¶ Verba sunt Gratiani, qui proponit summam sequentis capituli, quod sæpe facere solitum esse multis locis est notatum.

¶ Paulus Diaclinę † ciuitatis episcopus subditorum accusatione conuictus deponitur. C. XLIIII. † al. Docleatinę

LAtor Nemesion ad nos veniens indicauit, quòd Paulus Dyaclinę † ciuitatis episcopus inter alia mala incorporali [d] crimine lapsus à suis clericis accusatus, & conuictus, episcopali sententia depositus est; postea cum auxilio sęcularium veniens episcopatum more prędonis ingressus est: ablatisq; rebus ecclesię dilectissimum Nemesion [e] latorem pręsentium sibi substitutum, ab eo Burc. l. 1. c. 182. Iuo p. 5. c. 298. † al. Docleatinę

Fornicat[io] simplex [non] est digna [de]positione

3 Adde hoc exa[mplum] si adulter[ium] cum [...] per Bar. de adulc.

a ¶ Excu-

a ¶ Excusatione cessante.] Iusta tamē exceptio, vel excusatio admittitur, extra de offi. deleg. ex parte. b ¶ Reddere.] Cum de mero iure deberet iste in exilium relegari centū milliaribus à ciuitate remotus. C. de epis. & cle. quicumque. Item cadere debuisset a iure suo

e ¶ Tulit.] Arg contra. 16. q. 6. placuit. & cap. de lapsis. vbi dicitur, ꝙ monasterio traduntur res depositi. sed illud verum est quando detruditur in monasterium, sed hic non fuit depositus.

HOC EDICTO. CASVS. Concludit Gratianus ex supradicto ca. lator. ꝙ cum accusatores episcopi vel depositores non puniūtur, sed cōtra depositum proceditur, vt amplius ad episcopatū nō aspiret apparet ꝙ subditi admissi sunt contra suū prelatum nō ex dispensatione sed ex censura canonū. Et quod admitti possunt, probat per sequentia cap.

f ¶ Hoc edicto.] Verba sūt Gratiani vsq; ad illum locum, vt si vltra. & à loco illo ad locum illum, quam ergo, sunt verba Gre. exinde sunt verba Gratiani.

g ¶ Dispensatione.] Id est, voluntate.

episcopatu proiecit, & ad summam iniuriam, ac necē penè perduxit. Fraternitas itaque vestra hæc omnia curet ad discere; & quęcumque ecclesiæ abstulit, omni morá, vel excusatione cessante[a] reddere[b] compellat. Si vero nihil ecclesię, sed proprium[c] se dixerit abstulisse (quàmuis graue, & iniquum fuerit, vt non à vobis[d], vel à metropolitano eius hoc petierit, sed temerario ausu agere præsumpserit) veruntamen si quid proprium tulit[e] sub fraternitatis vestræ debet examine constare, si verum est. Sed & illud diligenter quærendum est, si quid male de rebus dilapidauit ecclesię; vt ex eo quod nunc abstulit, illud reformare, ac satisfacere modis omnibus compellatur.

¶ *In hoc capite non referuntur ipsa omnino verba Gregorij (quod à Burchardo & Iuone fit) sententia tamen satis expressa est.*

† al. dicto

Hoc edicto †[f] non in accusatores, vel depositares vlciscitur, sed in depositum vlterius prosequitur, vt si vltra ad episcopatum aspirare tentauerit, modis omnibus repellatur, & ad agendam pœnitentiā perennem in monasterium detrudatur. Quem ergo Gregorius ad episcopatum aspirantem omnibus modis repellit, quem graui pœnitentię subijcit; patet non sua dispensatione[g], sed canonum censura à subditis esse accusatum, & conuictum. Et vt iam non exemplis, sed legibus agamus; videdum est, quid Gregorius scribat Innocentio ✶, & reliquis episcopis Sardinię lib. 7. indict. 2. epist. 8. ita dicens.

✶ ¶ Innocentio.] *In originali impresso est,* Vincentio, atq; quā plurimis episcopis. *In vetusto autem exemplari Vaticano exprimuntur nomina episcoporum, ad quos hæc epistola scribitur hoc ordine.* Vincentio, Innocentio, Mariniano, Libertino, Agathoni, & Victori episcopis Sardiniæ.

¶ Quòd subditi pręlatos suos accusare possunt. C. XLV.

† al. iudicium requiratis

METropolitanum[h] vestrum in aliquo[i] postponere nō presumatis; excepto si (quod non optamus) contra eundem habere vos aliquid causę contingat, vt ob hoc sedis Apostolicę iudicium petere † debeatis.

Item vniuersis episcopis concilij Bizacij lib. 10. epist. 27.

¶ Vitam prelatorum subditi nulla dissimulatione negligant. C. XLVI.

SIcut (inquit) laudabile, discretumque est reuerentiam,

METropolitanū.] CASVS. Precepit Grego. Inno. & alijs epis Sardinię, vt caulis suum metropolitanum non deserant, nisi velit agere contra eum in quo casu ad Apostolicum recurrant.

h ¶ Metropolitanū.] Ex contemptu 3. alias omisso eo possunt adire Papam. vt su. ea. q. 6. c. 2. & 3. Itē intellige istud qñ epi inter se litigant. nam si episcopus litigat contra clericum, tūc coram arbitris est litigādum. 11. q. 1. si clericus. Ex contemptu ergo intellige fieri, quando sine causa declinatur eius iurisdictio sicut dico ꝙ sine causa non potest quis declinare iurisdictionem episcopi etiam per querelam factam Papæ 4. vt plene dixi in constitu. vt debitus, extra de appella. argu. non esse appellandum omisso medio, sed hic non loquitur de appellatione.

3 Adde Alex. de Imol. in l. si vī. §. hoc iudiciū. col. 4 ff. si quis ius dicē. nō obtem.

Iurisdictio epi sine cā nō pōt declinari.

4 Hoc indistinctè re pbat, cū ēt. legatus adeatur. ext. de or. leg c. 1. & ita habet cōsuetudo ſm Gof quæ est optima legum interpres. extra de consue. cum dilectus. Arch.

suo 1. C. vnde vi. si quis in tantam, 16. q. 6. placuit. sed melius est vt eam sibi auferre si iam ecclesiæ, ꝙ in perniciem ecclesiæ amplius incandescat, vt inf. 17. q. vl. §. vl. c ¶ Proprium.] Hic vr ꝙ spoliator possit spoliatò referre quæstionem proprietatis. extra de cau. pos. c. cum ecclesia 2. & sed quod non est verū, vt extra de rest. spol. item cum q. 10. & c. in litteris. sed dispensati. è cum ipso factum est, vt patet in gl præcedenti.

d ¶ Vt non à vobis.] Loquitur primati: quia apud metropolitanum prius est conueniendum vt infra. c. proxi. & 9. q. 3. nullus primas. & c. conquestus.

i ¶ In aliquo.] Episcoporum enim est iudex ordinarius primo loco metropolitanus 10. q. 3. quia cognouimus. 11. q. 1. si clericus. aduersus.

SIcut.] CASVS. Clementius patriarcha fuerat de quibusdā criminib. accusatus: quare Papa delegit causam episcopis concilij Bizacij & præcipit illis, vt cū omni solicitudine ac viuacitate quæ dicta sunt inuestigentur, & si vera fuerint, canonice puniantur, & si quis in hoc fauore personę gratia vel quodlibet blandimento negli-

negligens fuerit, apud Deum istorum criminum particeps reputabitur.

a ¶ Perlata.] A subditis, & sic facit ad propositũ Gratiani 1. aliter hoc c. nihil facit ad propositum Grat. nisi velis dicere eo ipso ꝙ dedit alijs licentiam iudicandi, ergo & accusandi.

b ¶ Hortamur.] Nota ꝙ per verbum hortamur, & monemus, mãdatur iurisdictio. sic su. ea. q. 1. notum. ff. de offic. præsi. sæpè vr̃ tñ ꝙ prouinciale conclium ordinario iure cognoscat de primate siue de metropolitano suo. nam cũ concilium iudicet de Papa in his in quibus ipse potest iudicari: ergo concilium metropolitani potest iudicare de ipso. Ad hoc inf. ea. si qs arg. cõtra. 17. d. multis. nã ibi appellatur à cõcilio ad metropolitanũ: ergo cum concilium sit minus metropolitano, non potest ipsum iudicare. 21. distinctio. inferior. Sed potest dici, ꝙ quantũ ad sua negocia, est minor metropolitanus cõcilio: quãtum ad aliorum negocia est maior. Sed in c. multis. non appellat à concilio, sed à quadam cõgregatione epũorum ad metropolitanũ: sed adhuc obstat 21. dist. nunc autem. Sed potest dici, ꝙ potest iudicare de ipso concilium: non tñ eũ condẽnare potest sed quod possit iudicari à cõcilio, bene facit 9. q. 3. saluo. & ca. si autem. & 63. distin. Salonitanę. Sed est argu. contra supra c. prox. Ioan.

HÆC SI QVIS. CASVS. Dicit Gra. ꝙ quæ supra dicta sunt quòd subditi possunt accusare pręlatos, generalia sũt & nõ specialia: & si quis dicat ea esse specialia, audiat quid dicit Gelasius de omnibus clericis generaliter cuiusque ordinis.

quilibet possit accusare suum episcopum, & hoc. c. continuatur illi 12. q. 2. quatuor.

d ¶ Protinus.] Nonne necessaria est admonitio? certè sic. Ideo expone protinus, id est, post tertiam admonitionẽ 2. vt su. ead. q. 1. si peccauerit. sic. ext. de simo. licet.

e ¶ Pon-

Cum isti cognoscere debeant ex delegatione Papę. L. Idẽ sentit hic H. & Io. de Fant.

& honorem debitum exhibere prioribus; ita rectitudinis, & Dei timoris est, si qua inter† eos correctione indigent, nulla dissimulatione postponere, ne totum (quod absit) corpus incipiat morbus inuadere, si languor non fuerit, curatus in capite. Quædam ᵃ enim ad nos de Clementio primate vestro perlata [a] sunt; quæ quoniam ita grauia sunt, vt transire indiscussa vllo modo non debeant; fraternitatem vestrã hortamur [b], vt cũ omni solicitudine, ac viuacitate mentis indagare multis modis debeatis illata; & si sunt, vt audita sunt, vltione canonica resecentur. ¶ Admonemus autem, vt non cuiusquã personæ gratia, non fauor, non quodlibet blandimentum quenquam vestrum, vel ad discutiendum, quæ nobis nunciata sunt, molliat; vel à veritate excutiat: sed sacerdotaliter ad inuestigãdam vos ꝓpter Deum veritatem accingite. Nam si quis in hoc piger, aut negligens esse præsumpserit; dictis criminibus apud Deum se nouerit esse participem, cuius zelo ad perscrutãdas subtiliter nefandi causas facinoris non mouetur.

† al. in eis.

Concilium prouinciale an possit de archiepiscopo cognoscere.

ᵃ ¶ Quædam. *Et hic summatim referuntur verba B. Gregorij. Quare pauca tantum quædam sunt addita, quæ necessaria videbantur.*

Hæc si quis specialia, & ex his generalẽ regulam colligi nõ oportere cõtẽdit: audiat quid Gelasius ᵃ *C. XXVIII. dicat omnibus clericis cuiuscunque ordinis, ita scribens.*

ᵃ ¶ CXXVIII.] *Hic citatur numerus capitum, vt est in codice canonum; de quo in præfatione dictum est.*

Gelasius episcopis ꝑ Lucaniã, & Brutium, & Siciliam constitutis, epi. 1. c. 30.

Clerici excessus sui episcopi auribus deferant Romani Pontificis. C XLVII.

QVapropter [c] nec clericorum quispiam se Apostolicæ† offensę futurum confidat immunẽ; si in his, quę salubriter sequenda Apostolica deprompsit† auctoritas, siue episcopum, siue presbyterum, siue diaconum viderit excedentem, nõ protinus [d] ad aures† Romani Põtificis [e] deferre [f] curauerit; probationibus duntaxat competenter exhibitis, vt transgressionis vltio fiat, & cæteris interdictio [g] delinquendi. Sin† vero [h], modis omnibus erit vnusquisque pontificum ordinis, & honoris sui elisor,

† al. huius.
† al. prompsimus.
† al. nostras
† al. Sui vero modis omnibus erit vnusquisq; pontificum ordinis, & honoris elisor

QVapropter.] CASVS. Hoc continuatur illi c. 12. q. 2. quatuor. vbi dicitur: ꝙ de redditibus ecclesiæ quatuor debent fieri portiones: prima episcopo: secunda clericis: tertia fabricæ: quarta pauperibus est assignanda. Dicitur ergo in hoc c. ꝙ si quis clericus viderit prælatum suum in istis quartis distribuendis peccantem & excedentem, statim debet Romano Põtifici nunciare, & probare quod nunciat, vt puniatur excedens: quod si non fecerit, deponatur

c ¶ Quapropter.] Videtur hic specialis casus, in quo

e ¶ Pontificis.] Vel alterius superioris. Ioan.

ADDITIO. Idem sentit Hug. in suo casu huius c.

f ¶ Deferre.] Id est, denunciare. Hic habes ꝙ aliquis cogitur accusare, vt 1. q. ... quisquis. & 5. q. 5. c. 1. extra qui fi. sint legit. c. causam. & 24 q. 3. tam sacerdotes 3. ar. cõtra extra de acc. l. ce. in fi. & 5. q. 2. si primates & 3. q. 4. clericus. & C. vt nemo inuit. agere. l. vna Sol. ad denunciationem quilibet tenetur, de qua hic loquitur. non autem accusatione. vt in contrarijs.

g ¶ Interdictio.] Forte speciale est. in dilapidatione, vt quilibet teneatur denunciare.

h ¶ Sin vero.] Id est, si non fecerit quod dictum est de quatuor portionibus. 12. q. 2. quatuor.

a ¶ Suppri-

a ¶ Supprimenda.] Inf. 5. q. 5. si primates. contra. sed illud de crimine iniuriarum, de quo potest episcopus compo nere cum clericis suis, siue inter partes.

SI quid.] CASVS. Præcipit Papa quibusdam clericis, vt si viderint pontificem suum damnificantem res eccle-

si cuiquam clericorum, vel ecclesiæ totius auditui hæc putauerit supprimenda [a].

Idem.

¶ De eodem. C. XLVIII.

Iuo p. 5. c. 151. Ansel. l. 7 c. 161. Poly. l. 3. tit. 12. & lib. 4. tit. 18.

SI quid in ecclesia damni, aut in his, quæ sunt præceptionis nostræ auctoritate α prohibita, pontificem vestrum videritis admittere, mox nostris auribus relatione [b] signate, vt quid fieri debeat, censeamus.

α ¶ Auctoritate.] *Abest ista dictio à plerisque vetustis exemplaribus, & ab alijs collectoribus, qui etiam Gelasium citant.*

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 21.

¶ Clerici, aut laici sine examinatione ad episcoporum accusationem non admittantur. C. XLIX.

Ans. l. 3. c. 115.

CLericos, aut laicos [c] accusantes episcopos, aut clericos passim β, & sine probatione, ad accusationem nō recipiendos decernimus, nisi prius eorum [d] discutiatur existimationis γ opinio.

β ¶ Passim.] ἁπλῶς, καὶ ἀδοκιμάστως: *quæ Dionysius vertit* temere, atque indifferenter, *possuntque etiam coniungi cum sequenti membro. Id vero copiosè exponitur in concilio Constant. 1. cap. 6.*

γ ¶ Existimationis opinio.] ὑπόληψις, *Id est, existimatio.*

Item ex synodo Romana.

In cap. Hadriani, c. 24. Caius in epi. ad Felicem. c. 2. Sixtus III. epis oriental. c. 2. Lib. 7. capitul. c. 438.

¶ Quælibet persona episcopos, aut alios accusans, monstranda documentis inferat. C. L.

SI quis episcopus presbyter, aut diaconus, vel quilibet clerici apud episcopos (quia alibi [e] non oportet) à qualibet persona fuerint accusati; quicumque fuerit ille, siue sublimis vir honoris, siue vllius alterius dignitatis, qui hoc genus illaudabilis intentionis [f] arripuerit, nouerit docenda δ probationibus [g], monstranda documentis se debere inferre.

δ ¶ Docenda.] *Sic apud Sixtum tertium, & in capitulari: apud Caium vero, & Hadrianum paulo aliter, quemadmodum & alijs locis huius capitis nonnullæ, sed non magni ponderis, sunt varietates.*

Item Damasus Papa Stephano archiepiscopo, epist. 3. cap. 3.

sup. ead. c. testes. vers. sacerdotes Poly. l. 1. c. 172. Iuo p. 5. c. 250.

¶ Sacerdotes non accusent, qui ad eundem ordinem prouehi non possunt. C. LI.

SAcerdotes (vt antiqua tradit auctoritas) criminari non

ecclesiæ, vel facere contra prohibitionem, denunciat sibi, vt puniatur.

b ¶ Relatione.] Ex hoc patet quòd loquitur in denunciatione, & c. sicut c. superius loquitur.

CLericos.] CASVS. Videtur in hoc c. dici, quod clerici, & laici, qui proni sunt, & faciles ad accusandum alios, non debent admitti ad accusandum epos. vel clericos, nisi prius eorū opinio & vita discutiatur: Beneuen. ratione intellexit aliter, hoc modo scilicet, quod clerici vel laici non admittantur, exceptis criminibus, nisi accusati sint de crimine infamati. Sed prima positio magis consonat litteræ. & verior videtur.

c ¶ Aut laicos.] Accusantes epos aut clericos decernimus non esse recipiendos passim, & sine probatione. Io.

d ¶ Eorum.] Idest laicorū vel clericorum, si sūt ignoti, vt su. ea. quærendū. vel eorū, idest, episcoporū, qui accusantur: quia si vita eorum antea bona fuit, laici in nullo possunt eos accusare, vt su. eo q. 1. i primis. in fi. & extr. de testa. veniens. si vero mali, & laici & quilibet criminosi admittun. tur [1], nisi inimici, & conspiratores. extra de si. licet Hely. & de sen. & re iud. cum l. & A. Et ex hoc loco Baz. fundauit suam opinionem, vt dixi ī summa: sed itelligas loqui in illis causis, i quibus laici possunt accusare clericos.

Laicī an possint clericos accusare.

1 Hoc intelligi in exceptis criminibus. Ioan. de Fant. Imperij meri est de criminibus cognoscere.

SI quis eps.] CASVS. Dī hic quod qui accusauerit episcopū vel diaconum, vel alterius ordinis clericum, de quo vix aliquis commendatur accusator, cū ex odio fieri psumatur, sciat se debere talia crimina inferre, quæ probationibus & documentis valeat plenarie demonstrare.

e ¶ Quia alibi.] Arg. quod solus eps hēt merum Imperiū in sua diœcesi. vt 11. q. 1. de persona. 5. q. 6 delatori. hoc enim est merū Imperium, s. cognoscere de criminib. ff. de offic. ei9 cui mād. est iurisd. [2] & l. 1. ff. de of. psi. illicitas. §. qui vniuersas. & C. de proba. sciant.

2 Sub. & iō in generali cōmissione non transferuntur, vt in ista lege hic allegata & ff de pi. obligatione. & legit & not. ext. de of. le. quod trāslationem. Arch.

f ¶ Illaudabilis intentionis.] Accusationē vocat illaudabilem intentionē: quia causæ materiam criminibus creare noscuntur. C. de indi. properandū. & præsumitur semper, quod inuidia cā fiat accusatio, vt 6. q. 1. si omni a. & quia vix sine culpa experiri potest: ideo clerici ab ea abstinere debent, vt de pe. dist. 5. qualitas. su ead. q. 6. decreto. Vel dic illaudabilem quo ad vulgi opinionem. Nam præsumitur aliās quis bono zelo accusare, vt extra de do. & contu. veritatis. in parte decisa. Ex charitate enim debet prouenire. accusatio. extr. de acc. si quis eps. & qui accusat, publicæ salutis custodiam gerit, vt C. de famosis libel. l. vnic.

Accusatio ex charitate de. prouenire.

g ¶ Probationibus.] Sic C. de proba. sciant. Ioan.

Cri-

CRiminationes.] CASVS. Dicitur ꝙ si aliqui sint ignoti, qui velint alios accusare, ꝙ non sunt admittendi, nisi prius coram iudice se probent irreprehensibiles esse, & omni suspicione carere. Si intelligas c. de notis, dr̃, ꝙ non sunt admittẽdi ad accusationẽ sacerdotũ nisi probent corã iudice, &c. qđ ꝓbatur eo ipso ꝙ cõtrarium non probatur.

a ¶ Per alios.] Id est, procuratores. inf. 3. q. 9. absens.

b ¶ Et actis.] Id est, actionibus [1], vel litteris eporum suorũ, vt 19. q. 1. si duæ. & hoc si sunt ignoti. & est si. inf. 3. q. 5. canonica. vel tñ valet eis testimonium populi, quantũ examinatio, vt 24. dist. c. 1. ioan.

[1] Vñ dicit L. acta publica vocat eorũ bona opa publica, per quæ manifeste docetur ꝙ istis carent, & illa hñt. Arch.

diuinos: quia non possunt baptizare, sepelire, prædicare, pœnitentiam dare, vt 16. q. 1. c. 1. & c. qui vere.

e ¶ Quia funestam.] Quia semper debent flere. 16. q. 1. placuit.

NVllus.] CASVS. Dicitur hic, quòd nullus monachus præsumat aliquem accusare, vel perturbare sæcularia negotia, vel ecclesiastica, quia in talibus mortua est vox eorum.

possunt, nec in eos testificari, qui ad eundem non debent, nec possunt prouehi honorem.

Item Higinus Papa, epist. 1. — Itẽ Lucius Papa epist. vnica.

¶ Nisi irreprehensibiles in maiorum accusatione non recipiantur. C. LII.

CRiminationes maiorum natu per alios[a] non fiant, nisi per ipsos, qui crimina intendunt; si tamen ipsi digni, & irreprehensibiles apparuerint, & actis [b] publicis docuerint omni se suspicione carere, & inimicitia, atque irreprehensibilem fidem habere, ac conuersationem ducere. — Iuo p. 6. c. 326.

Colligitur itaque ex his omnibus, quòd subditi in accusatione prælatorum sunt admittendi. Nũc videndum est, an monachi in accusatione episcoporum sint audiendi.

Hadrianus Papa in capitulis, c. 31. videtur eos ab accusatione remouere ita dicens. — Itẽ Stephanus ep. 2. & Melchiades. ep. vnica. inf. 3. q. 4. hi, ꝗ capit. l. 7. c. 322.

¶ Monachi sacerdotes accusare, vel in eos testificari non possunt. C. LIII.

PLacuit [c] eorum accusandi sacerdotes & testificandi in eos vocem obstruere, quos non humanis, [α] sed diuinis vocibus mortuos esse [d] scimus: quia vocem funestam [e] interdici † potius, quàm audiri oportet. — Ansl. 3. c. 88. Iuo p. 16. c. 332. Pann. l. 5. c. 45. Cod. l. penult. ꝗ accusare nõ possunt.

† al. interdici

α ¶ Non humanis.] *In epistola Stephani est*, quos humanis, & diuinis vocibus damnatos, vel mortuos esse cognoscimus, *In epistola autem Melchiadis est, quemadmodum hic restitutum, est ex vetustis exemplaribus Gratiani, & capitulo Hadriani: sed subiungitur.* Quoniã infidelis homo mortuus est in corpore viuente: *& fortaße significatur locus Matt.* 8. Dimitte mortuos sepelire mortuos suos: *aut locus* Pauli. 1. *Tim.* 5. viuens mortua est. *Quamobrem quod proprie pertinet ad homines infames, maximisque flagitiis obnoxios (vt est infra 3. q. 5. c. canonica.) non bene videtur hic referri ad monachos: sed minime id malitiose factum est, cum Gratianus monachus esset.*

Item in concilio Chalcedonen. c. 4. præcipitur, vt ecclesiasticas actiones monachi attrectare non præsumant. — 16. q. 1. q. vere.

Item Pelagius II. episcopis Italiæ.

¶ Monachi in accusatione non sunt audiendi. C. LIIII.

NVllus monachus talia vnquam arripiat, nec sæcularia [f], aut ecclesiastica [g] negotia perturbare præsumat; quia mortua in talibus vox est eorum. — Ansl. 3. c. 63. Pol. l. 4. tit. 34.

COLLIGITVR. CASVS. Grat. ex supradictis ĩfert, ꝙ subditi bene possunt accusare prælatos. Sed postea quærit an monachi possunt accusare episcopos, & videtur ꝙ remoueantur, & hoc probat per sequen. cap.

PLacuit.] CASVS. Hoc ca. intelligitur de monachis ſm Gra. Sic ergo pone casum. Quæsitum fuit ab Hadriano, an monachi vocẽ accusãdi epos, vel contra eos testificandi habeãt. Et rñdet ꝙ nõ, quia mortui sunt non humanis actibus, quia loquuntur vt alij homines, vel quia intersunt contractibus, vt emptionis vel venditionis, sed diuinis, id est, accusationibus eporum, quæ Dei timore fieri debent. in concilio etiam Chalcedonen. præcipitur vt non præsumant ecclesiasticas actiones attrectare. Quidã tñ intelligunt hoc c. de criminosis qui mortui sunt non humanis vocibus, i. malitijs, sed diuinis, idest, bonis operibus: vel humanis, qui vocem habent, vt alij homines. & secũdum hoc non facit ad proposi tum Gratiani.

[2] Idem sentit hic L. sed non videtur bona littera, cum nullũ istorum capitulorũ hic allegatorum sit Hadriani, vt patet ex ipsorũ suprascriptione. Arc.

c ¶ Placuit.] Hoc ca. idem Hadrianus [2] intelligit de infamibus, vt inf. 3. q. 4. hi qui. & inf. 3. q. 5. canonica. Vel intellige cum Grat. de monachis scilicet criminosis, nã certum est quòd monachi accusare possunt, vt extra de accusa. c. ex parte. & infr. ea. cum pastoris.

d ¶ Mortuos esse.] Quãtum ad ciuiles actus, & etiam ad

f ¶ Nec sæcularia.] Id est, tutelam & procurationem.

g ¶ Aut ecclesiastica.] Id est, baptizare, quod olim non licebat eis. 16. q. 1. placuit,

SED

SED ALIVD. CASVS. Soluit Gra. & dicit, ꝙ monachi non admittuntur ad accusandum episcopos ex præsumptione temeritatis, sed necessitate charitatis bene admittũtur, vnde præcipitur, vt cubicularij epi sint clerici religiosi, vel monachi, vt eius vita testimonium dicere prælatis, vt 23. q. 4. duo ista. & cap. ita planè. & q. vlt. preterea. Vel intellige de atrocibus, vt tunc quilibet teneatur. arg. extra de sen. exc. quantæ. 23. c. vlt. & de pœn. dis. 1 periculosæ. Vel dic ꝙ quilibet tenetur prohibere proximum à peccato cõmittendo. 22. q. 5. hoc vr̃. secus in commisso. 93. distin. diaconi. Ioan. 1.

Sed aliud est, quod ex præsumptione aßumitur temeritatis: aliud quod ex necessitate geritur charitatis. Monachi enim ex presumptione episcopos accusare non possunt, ex charitate possunt. Vnde et in canonibus præcipitur, vt cubicularij episcopi sint vel religiosi clerici, vel electi monachi, vt de eius vita testimonium dicere possint.

inf. c. cũ pastoris.

7 ¶ *Item illud Eleutherij Papæ in epistola ad Galliæ prouincias, omnibus generaliter dicitur.*

¶ Consentire conuincitur, qui cum possit, peruersis negligit obuiare. C. LV.

NEgligere, cum possis [a] deturbare [b] peruersos, nihil aliud est quàm fouere. Nec caret scripulo [c] societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare.

su. dist. 83. c. error. & dist. 86. c. facientis.

Item Hieronymus tam de se, quàm de alijs monachis in primo prologo bibliæ [α] *scribit dicens.*

Ad Paulinum.

α ¶ Bibliæ.] *In plerisque vetustis Gratiani codicibus legitur,* bibliothecæ.

¶ Quantum ex vitæ merito quis ecclesiam ædificat, tantum nocet, si destruentibus non resistat. C. LVI.

SAncta quippe [d] rusticitas, [e] solum sibi prodest: & quantum ædificat ex vitę merito ecclesiam Christi, tantum nocet [f], si destruentibus non resistat.

Item Gregorius.

¶ Subditi vitia prelatorum reprehendere studeant. C. LVII.

ADmonendi [g] sunt subditi, ne plus quàm expedit, sint subiecti: ne cum student plus quàm necesse est, hominibus subijci, compellantur vitia eorum venerari.

¶ *Collecta est hæc sententia ex verbis B. Gregorij tertia parte pastoralis, admonitione decimæ octauæ, vbi de ellatis & humilibus loquitur.*

Item generali synodo præsidens dixit, c. 2.

lib. 4. reg. c. 88. & post. lib. 12.

¶ Clerici siue electi monachi sint cubicularij episcopi. C. LVIII.

CVm pa-

Ans. l. 6. c 14. Poly. l. 7. tit. 5.

c ¶ Scrupulo.] Id est, suspicione.

SAncta quippe.] CASVS. Quidam monachi erant valde in se religiosi, sed circa correctionẽ aliorum erant tepidi & remissi. Tales reprehẽdit Hie. dicens ꝙ sancta rusticitas tantum sibi prodest, & quantum ex vitæ merito ędificat ecclesiã, tm̃ nocet si destruẽtibus eam non resistat.

d ¶ Quippe.] Id est cũ simpliciter & piè viuunt, & alios nolunt increpare. Et intelligitur de prælatis, qui ex officio tenentur resistere malis: & quorum taciturnitas est mortale peccatum, & magnum dãnũ in ecclesia operatur, vt 83. dist. nemo. Et est hic arg. vitam actiuam esse prę ferendam contemplatiuæ, vt 7. quęst. 1. scias. & 8. q. 1. in scripturis. & habẽt se vt excedentia & excessa. Cõtẽplatiua, quantum ad personam cõtemplantis magis est secura, & minus vtilis, actiua vero magis laboriosa, & minus secura, sed magis fructuosa, vt extra de renunc. nisi cum pridem. & extra de reg. licet.

e ¶ Rusticitas.] Id est simplicitas.

f ¶ Nocet.] Intellige hoc negatiuè, Id est non tm̃ prodest ędificando, quantum edocendo, & resistẽdo simile 44. d. 1. §. debet. 22. q. 2. primũ. Io.

¶ Quo ad p̃latũ dic. vt le. & not. 6. q. 1. illi qui. 30. dist. c. 6.

dicere possint. & quòd possint admitti etiam monachi probat per sequentia c. primi c. casus est planus.

ITEM ILLVD Hæc est 7. pars q. in qua probat, ꝙ vnusquisq; tenetur obuiare peccantibus, & eos corrigere in quantum poterit salua pace, aliàs tenetur ipse. & ad hoc probandum adducit 6. aucto. Io. de Fant.

NEgligere cum possis.] videtur de prælatis tantum loqui.

b ¶ Deturbare.] Id est, prohibere & remouere à malo & hoc cum commode potest illud facere. aliàs nõ peccat qui sic non prohibet. 22. q. 2. primum, & c. faciat. & secundum hoc quilibet tenetur prohibere iniuriam à proximo. 25. q. 3. non inferenda. Alij hoc intelligunt de

...alos non ...rrigere ...sit pecca... ...m.

ADmonendi.] CASVS. Quidam subditi in bonis ac malis obediebant suis prælatis. Sed dicit Grego. ꝙ admonendi sunt, ne plus quàm expediat sint subiecti, vt vitia illorum non compellantur venerari:

g ¶ Admonendi.] Bonum mediocrè quandoque dimittitur propter bonum obidientiæ: se malum nunquam fieri debet, vt 11. q. 3. quid ergo Ioan.

CVm pastoris.] CASVS. Quidam epi non habebant clericos cubicularios secum, sed pueros sęculares, quorum vita qualis esset in secreto, erat ignota clericis, sæcularibus autem pueris nota. Præcepit ergo Gre. vt epi secum habeant clericos vel monachos cubicularios, qui possint esse testes de vita & conuersatione episco-

episcoporum in secreto, & ex sedula visione exemplum profectus sumant.

Monachi accusare possunt.

a ¶ Cũ pastoris.] Generaliter teneas, ꝙ monachi possunt accusare & episcopos & alios, dumtamen hoc faciant de licentia abbatis. 12. q. 1. non dicatis 19. q. 1. monachi. Et si suum abbatem accusare vult habebit expensas à monasterio, vt ext. de accusa. ex parte: & tũc non est necessarius consensus abbatis. sed si aliũ vult accusare, non habebit expẽsas à monasterio. Si sunt ĩ scholis, possunt agere de his tantum, q̃ pertinent ad studium, vt extra de offic. deleg. præterea. ff. de re iud. quęsitum. & ff. de iud. si longius.

b ¶ Pueri.] i. seruientes sic 22. q. 2. §. Abraham quoq; ff. de ver. signi. pueri.

Monachum inuito abbate, sibi põt eps sociare.

c ¶ Vt quidã.] Duos habebit sacerdotes, & tres diaconos, vt de consec. dist. 1. iubemus. Sed nunquid cõtradicẽte abbate potest sumere monachum episcopus sibi in socium? Non videtur, cum hoc sit priuilegium Papę, vt 9. quæstio. vlt. per principalem. & 58. distin. c. 1. & ar. contra 16. quæst. 1. qui vere Ioan. Sol. credo quòd sic 1. nisi monasterium sit exemptũ: cum maiora possit, vt extra de excess. præla. sicut vnire. B. Sed nõne monachi nũquam exibunt de claustro, vt 16. q. 1. placuit? Respondeo quãdo perfecti sunt, fit hoc vt exteriꝰ fructificent vel qñ fiunt episcopi, & isti cubicularij possũt esse testes non solũ de conuersatione episcopi, sed etiã de facto eius, vt 12. quæstio. 1. manifesta. Ioan.

1 Ad hoc facit q̃d no. su. 1. q. 1. per principalẽ. Sed a. cõtra. 11. q. 1. cũ ꝓ vtilitate. Archid.

2 Ad hoc 4. q. 3. c. 1.

d ¶ Testes.] Propter hoc inducit c. quia qui possunt testari 2. & accusare, nec tales episcopus potest ab accusatione repellere, vt extra de accus. nulli. & C. qui accu. non poss. iniquum. argu. contra speciale in episcopo. Ioan.

PEruenit.] CASVS. Episcopus Massylien. prauos homines habebat, in sua conuersatione, & præcipue quendam presbyterum fornicatorem hoc peruenit ad notitiam Grego. quare præcipit Virgilio episcopo, vt Massylien. vltione compescat, & presbyterum fornicatorem cogat pœnitere. Casus autem sequentis capi. planus est, quia nihil aliud dicitur, nisi quod episcopi secum debent habere homines boni testimonij, vt irreprehensibiles appareant.

e ¶ In societate.] Nota ꝙ præsumitur contra aliquem vel pro aliquo ex societate, vt 28. q. 1. sæpè 81. dist. clericus & 18. q. 2. diffinimus. Ioan.

f EPpiscopi lectioni.] ¶ Possint.] su. dis. 93. diaconi.

ITEM

storis [a] vita † esse discipulis semper debeat in exẽplo, plerumque clerici, qualis in secreto sit vita sui pontificis, nesciunt, quam, vt dictum est, sæculares pueri [b] sciunt. De qua re præsenti decreto cõstituo, vt quidã [c] ex clericis, vel vel etiam ex monachis electi ministerio cubiculi pontificalis obsequantur, vt is, qui in loco regiminis est, tales † habeat testes [d], qui vitã eius in secreta conuersatione videant qui ex visione sedula exemplum profectus sumant.

† Hoc statuit Grego[rius] quãdo lai[cos] oẽs suo minist[e]rio remou[it] vt testat[ur] Anto. in h[i]stor. p. 2. f[…] 160. fo. 69.

† habeat tales, qui vitã] origin.

Idem Virgilio episcopo Arelatensi, lib. 9 epist. 49.

¶ Prauos in sua societate episcopus habere non debet. C. LIX.

PEruenit ad nos fratrem, & coepiscopum nostrum Serenum Massyliensem prauos homines omnino in societate [e] sua recipere, ita denique, vt presbyterum quendam, qui post lapsum in suis adhuc dicitur iniquitatibus volutari, familiarem habeat. Quod à vobis subtiliter requirendum est: & si constiterit, curæ vobis sit nostra hoc sic vice corrigere, vt & qui talem recipit, non familiaritate fouere sed discat potius vltione comprimere: & qui receptus est, idem discat cum lachrimis peccata diluere, non iniquitatem immunditijs maculare.

Item Paschalis Papa.

¶ Viros boni testimonij semper episcopi secum habeant. C. LX.

EPiscopi lectioni & orationi vacent, & semper secum presbyteros, & diaconos, vt alios boni testimonij clericos habeant, vt secundum Apostolum, & sanctorum Patrum instituta possint [f] irreprehensibiles inueniri.

1. Tim. 3.

Item Ioannes [g] Baptista, cum duceret eremiticam vitã, scribas & pharisæos, sacerdotes & leuitas Iudæorũ ad se venientes aspera increpatione redarguit. ¶ Item ex canonibus definitur. [Illi, sacerdotes accusare possunt, qui ad eundẽ gradum conscendere valent.] Cum ergo monachi ad sacerdotij gradum laudabiliter pertingere valeant; patet, quòd & ipsi, sacerdotes liberè accusare possunt.

Luc. 3. su. ea. c. sacerdotes.

ITEM IOANNES. CASVS. Per hunc §. probat Gratia. ꝙ subditi possunt accusare prælatos, & dicit, quod Ioan. redarguebat Iudæos ad se venientes.

g ¶ Ioãnes.] Probat cum hic eremita auccusabat, ꝙ monachi possunt accusare, quod verum est si habent speciale mandatum abbatis. 16. qõ. 1. quæ vere 3. nisi fortè requiri non possit sine magna difficultate. argu. ff. de iniu. sed si vnius. §. filio. vt notaui 12. quæstio. 1. non dicatis.

3 Et ext. d[e] acc. ex pa[r]te. vbi […] hoc. Item ex canon[i]bus. su. e. […] ipsi. & c. […] stes. & c. [sa]cerdotes. […] q. 1. c. 1. La[…]

ITEM EX. CASVS. Nunc concludit Grat. ex supradictis. Dictum est, supra, ꝙ illi possunt accusare sacerdotes, qui ad eũdem gradum ascendere possunt. sed monachi possunt prouehi ad sacerdotium, ergo possunt accusare sacerdotes.

De

E accusatione.] Hæc quæstio diuiditur in duas partes, in quarum prima probatur, ꝙ accusator debet esse præsẽs, & obligare se proprio scripto ad talionem. Secunda ibi, [Quæ vero.] Io. de Fan.

CA-

QVÆSTIO VIII.

E accusatione [a] vero, qualiter fieri valeat, in canonibus aperte decernitur.

Ait enim Calixtus Papa ad episcopos Galliæ, epistola secunda.

Et Stephanus, epist. 1. c. 11.

¶Accusatio semper fiat in scriptis. C. I.

3. q. 9. c. absentem. Burc. l. 1. c. 171. Iuo p. 5. c. 289.

ACcusatorum personę nunquam recipiantur sine scripto: nec absente [b] eo, quem accusare voluerint, quibuslibet [c] accusare permittatur.

¶ *In epistola Calixti, itemque apud Burchardum, & Iuonem sic habetur.* Rimandæ sunt enucleatim personæ accusatorum, quæ sine scripto difficile, per scriptum autem nunquam recipiantur: quia per scripturam nullus accusare, vel accusari potest; sed propria voce, & præsente eo, quem accusare voluerit, cuicumque † accusatori credatur. *Quorum verborum bona pars refertur infra 3. q. 9. c. absente 1. quod sumptum est ex hoc eodem epistolæ loco.*

† *al. quisquam accusator credatur*

Cod. lib. 4. titulo, de probationibus, lege fin:

¶De eodem. C. II.

SCiant cuncti accusatores eam se rem deferre debere in publicã notionem, quæ munita sit idoneis testibus, vel instructa apertissimis documentis, vel indicijs [d] ád probationem indubietatis, & luce clarioribus expedita.

Item Eutychianus Papa episcopis Siciliæ epist. 2.

Cod. de accusationibus, li. 9. ti. 2. le. vlt.

sine peccato. &c. postulatus. & 35. q. 6. eps in synodo. & extra de resti. cog. pręterea extra de accu. cum oporteat. & dictum est su. e. q. 1. si peccauerit. & extra ea qualiter 2. pęna conuicti modica est, quia debet pęnitere de crimine, & credo eum non esse remouendum ab ordine, vel dignitate, nisi delicti qualitas aliud requirat, vt in simonia. 1. q. 1. si quis neque. & qō. 7. requiritis. seu scandalum inde oriretur, extra de noui oper. nunc. cum ex iniũcto. Si autem agatur in modum inquisitionis, similiter inscriptio non est necessaria, & potest procedi sine ipso, qui impetrauit inquisitionem, sicut & cum ipso, sed fama debet ꝓcedere inquisitionẽ, nõ semel, sed sæpius, & apud bonos & graues, vt ext. de accus. qualiter. & c. cũ oporteat. & de simonia. licet. Citari etiam debet infamatus, vt audiatẽ eius exceptio, vt eisdem c. habetur. & extra de sen. & re iud. cum I. & A. Et in hoc casu possunt testes recipi lit. non cõtest. vt extra vt lit. non contest. quoniã frequenter. §. 3. Pęna huius talis est. prælati sũt ab administratione remouendi. minores sunt beneficio priuandi. extra eod. qualiter. & de simon. dilectus. Sed si in modum exceptionis obijcitur crimen, distingue vt extra eo. super his. & extra de ord. cog. cum dilectus. & debet esse præsens. extra eo. qualiter. & in hoc casu laici bonæ famæ admittuntur ad agendum, excipiendum, & testificandum. extra de test. tam litteris. & 23. distin. Sed cum crimen obijcitur in modum accusationis, semper est necessaria inscriptio, vt inf. ea. libellorum. fallit in sex casibus supra nor. & in septimo secundum quosdam cum officialis accusat. C. de accusat. ea quæ. In hoc casu pœna est depositio, vt sup. prox. q. lator. & extr. de simo dilectus.

Denunciati punitio.

Inquisiti punitio.

Accusati punitio.

CASVS. Hic ponitur 8. qua quæritur, an accusatio debeat fieri in scriptis & ꝓbat primo, ꝙ sic: postea ꝓbat contrarium, & postea soluit in §. [Sed Calixtus.]

a ¶De accusatione.] Circa hoc notandum est, ꝙ aliud est infamatio, aliud denunciatio, aliud accusatio. Infamatio prohibetur su. ea. q. proxi. accusatio. 5. quæst 1. c. 1. & 2. Secunda, scilicet denunciatio præcipitur su. e. q. 1. si peccauerit. sup. q. proxi. quapp & fit sine inscriptione. 4. q. 4. §. aliquando, Tertia scilicet accusatio permittitur: & in ea inscribitur & subscribitur, inf. ea. libellorũ. Fallit tamen hoc in sex casibus. Non enim semper cogitur qs inscribere, vt in leuibus criminibus. ff. de accus. leuia. & in crimine abigeatus 1. C. de abigeis. l. vna. & in casu vbi mulier accus. 15. q. 3. de crimine secundũ quosdã in crimine apostasiæ, & vbi Christianus Iudæã duxisse accusat. C. de apost. apostatarũ. C. de Iudæis ne qs, & vbi maritus accusat vxorẽ iure mariti. 4. q. 4. d. c. nullus. §. itẽ. C. de adul. si maritus. C. de adul. quamuis & l. iure. Io. sed hoc falsum est ẞm ius canonicum, vt extra de procu. tuæ fraternitatis. Item quando officium denunciat crimen alicuius. C. de accusa. ea. quæ. 4. q. 4 §. aliquando. B. Et cũ crimen in modum exceptionis proponitur, secundum ꝙ distinguitur extra de accu. per his. Nunc videndum quid iuris sit circa singulos modos agendi. Et quidem denunciationem præcedet admonitio, aliàs remouetur denuncians à denunciatione, vt extra de accus. super his. & c. si quis episcopus, & su. e. q. 7. accusatio. & cap. si quis ergo. Item criminosi, infames. inimici, possunt à denunciatione repelli, vt 3. q. 7. qui

Accusatio [e]t denunciatio, & infamatio diuersa sunt.

Accusator non semper cogitur se [a]d pœnam talionis inscribere.

Vbi agitur ciuiliter 4. [q.] 4. §. ab [illegible]

ACcusatorum.] CASVS. Quæsitum fuit à Calixto, an accusatores recipi debeant sine scriptura. & accusato absente. Et certe respondetur quòd non.

b ¶Nec absente.] C. de pœ. ne diu. contra. Sed illud speciale est in apparitore. sic sup. ea. q. 6. §. si sunt quorum. & notaui 1. q. 4. nullus.

c ¶Quibuslibet.] Infr. 5. q. 2. relatum. Sed contra. 5. q. vl. Epiphanium.

SCiant.] CASVS. Dicitur in hac lege, ꝙ accusatores accusationem suam debent deferre in publicam notionem, quam possint testibus & alijs probationib. iudici demonstrare.

d ¶Indicijs.] 32. q. 1. dixit & 15. q. 6. c. 1. Sed contra. 3. q. 9. absens. sed ibi non accusatur, sed tantum libellus accusationis propositus est contra absentem. libellus tamen in absentia rei proponitur. ff. de adulte. miles. §. sexaginta. Hoc verum est nisi absens sit per contumaciam 2, vt 3. q. 9. decernimus.

2 Idẽ tenent B. & L. ad hoc 24. q. 3. de illicita. Archi.

Quis-

QVisquis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod qui vult alium accusare in iudicium veniat, & indicet nomen rei, ad pœnam se talionis obligando. ita quòd accusator vel accusatus in custodia habeantur, considerata dignitate personæ: & si accusator non probauerit, puniatur pœna talionis. In secunda parte quę incipit ibi, [Qui vero.] dicitur quod qui vadũt ad sortilegos, & magos, non admittuntur ad accusationem.

¶ Casus seq. cap. planus est.

a ¶ Quisquis.] Hoc ponitur C. de accusa. l. vlt.

b ¶ Vinculum inscriptionis arripiat.] id est, obliget se ad talionē. 4 q 4. §. inscriptio. Arch.

c ¶ Dignitatis.] Quia pari iure censentur accusator & accusatus. 3. q. 9. c. vlt. C. de exhi. re. l. vlt. Tamen rõ dignitatis in hoc hr̃, quòd minus punitur constitutus in dignitate, quàm alter. 24. q. 1. qui cõtra. & c. quisquis.

Dignitate præditus minus punitur quam alter.

d ¶ Similitudo.] Nisi istis casib. exceptis. su. e. q. 3. §. notãdũ 2.

vt quidam dicunt, vt ff. de pub. iud. inter. habebit etiam inducias triginta dierum ad componendos mœstos penates, vt C. de exhi. re. l. 2. secundum canones tamen nõ videtur, quòd necessaria sit denunciatio, vel talis solemnitas, vt extra de accus. licet. in fi.

SED

¶ Accusatio semper debet fieri in scriptis. C. III.

QVisquis[a] ille est, qui crimen intendit, in iudicium veniat, nomen rei indicet, vinculum inscriptionis arripiat[b], custodiæ similitudinem α (habita tamen dignitatis[c] æstimatione †) patiatur; nec impunitam fore sibi nouerit licentiam mentiendi, cum calumniantes ad vindictam poscat similitudo[d] supplicij. *& infra.* ¶ Qui vero ad sortilegos, magosque concurrerint, nullatenus ad accusationem sunt admittendi.

Cod. Theod. l. 9. tit. 1. c. 18. In capitul. Hadriani. c. 6. Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 6. c. 332. Pann. l. 4. c 76. In cap Hadriani. c. 67. inf. 3. q. 5. ca. constituimus.

† *al. existimatione*

α ¶ Custodiæ similitudinem.] *In originali impresso est*, custodiat similitudinem, habita tamen dignitatis æstimatione patiatur: nec forte sibi nouerit, &c. *itemque apud Hadrianum, nisi quod habet*, nec sibi fortè nouerit. *itemque apud Iuonem*, *& in aliquot vetustis Gratiani codicibus, in quorum vno est*, habitæ tamen dignitatis. *In Pannorm a autem legitur*, custodiat similitudinem supplicij, habita tamen dignitatis æstimatione. Nec forte sibi nouerit, &c. *In codice est eadem lectio, quæ hic retenta est.*

Item Sixtus III. in epist. ad episcopos Orientales, c. 4.

¶ De eodem. C. IIII.

QVi crimen obijcit, scribat se probaturum. Reuera β ibi semper causa agatur, vbi crimen admittitur. Et ibi qui non probauerit, quod obiecit, pœnam, quam intulerit, ipse patiatur.

Et Fabianus epi. 3. inf. 3. q. 6. c. 1. sup. 2. q. 3. c. 3. & 6. Bur. c. l. 16. c. 3. Ex concilio Arausico. Pann. l. 3. c. 75.

β ¶ Reuera.] *Addita est hæc clausula ex originali: quæ est etiam apud Fabianum infra 3. quęst. 6. cap 1.*

Sed Stephanus Papa contra videtur scribere dicens, epistol. 2. c. 4.

QVi crimen.] Sed Stephanus.] CASVS. Probauit sup. G. quod accusatio debet fieri in scriptis, modo videtur probare cõtrarium, & probat superficialiter.

¶ De eodem. C. V.

PEr scripta nullius accusatio suscipietur, sed propria voce (si legitima, & condigna accusatoris persona fuerit) præsente videlicet eo, quem accusare desiderat: quia nullus absens[e], aut accusari potest, aut accusare.

Põly. 5. tit. 1. Burc. l. 1. c. 177. Ans. l. 3. c. 55. Iuo p. 5. c. 293. & p. 6. c. 328. Pann. l. 4. c. 53. & 55.

PEr scripta.] CASVS Quæsitũ est, vtrũ per epistolã possit quis alium accusare? Et rñdetur quod nõ, sed voce ꝓpria & accusato præsente, quia absens ab aliquo accusari non potest.

Sed Calixtus Papa præcipit, vt accusatur præsente eo, quem accusat, in scriptis iudici accusationem offerat, & propria voce litteras suæ accusationis legat. Stephanus autem prohibet, ne absens aliquem per epistolã accusare audeat. 2 ¶ *Quæ vero sit forma accusationis, & quis modus concipiẽdorum libellorum, Paulus in Digestis libro † de publicis iudicijs, titulo de accusationibus, & inscriptionibus lege 3. ostendit dicens.* [¶ *Libellorum inscriptionis*

Lib. 48. ff. de accusat. l. 3. qui libet 48. in pandectis inscribit [de publicis iudicijs.

† *In vulgaris legatur, libro primo.*

Accusato absente põt dari libellus.

e ¶ Absens.] Potest enim libell[9] dari ab sente accusato, vt 5. q. 6. Epiphanium. C. de exhi. re. l. 2 & etiã die feriato, vt ff. de adult. miles. §. sexaginta. prius tamen denunciabit eum accusator quem vult accusare: al. às non audietur, vt ff. de adul. denunciasse. & C. de accu. absentem: deinde det libellũ iudici: iudex tamen non prius libellum recipiat, quàm inscriptio sit facta, & fideiussorem dederit de lite prosequenda. C. ad Turpil. l. 1. & C. qui accu. non pos. l. 3. Postmodum vocandus est reus 1 secundum legem. C. de exhi. re. l 2. & nomẽ eius recipietur inter nomina reorum. & hoc fit cum lis est c[illegible]. ff. de adult. si maritus. §. præscriptiones. & si de iure fis. fiscus & prius habebit inducias xx. dierum ad deliberandum, non trium tantum

1 Ad hoc C. de casu. nõ prius. ff. de iu. ti lógius. & ita not. Vinc. extra de elec. cum gregato.

SED CALIXTVS. CASVS. Grat. soluit contrarietatem hanc: quia quod dicit Calixtus, intelligitur, quòd accusator debet præsente accusato & in scriptis accusationem iudici offerre: sed Stephanus prohibet ne aliquis accuset alium per epistolam.

LIBELLORVM. CASVS. Dicitur in hac lege, qualiter libellus accusationis in adulterio concipi debeat; dẽc fieri hoc modo, Lucius T. ius [illegible] apud talem iudicem accusat B. mulierem de adulterio, quod dicit eam cum M. commisisse in tali ciuitate, mense tali, in domo tali diebus consulibus tunc existentibus. sed diẽ & ho-

& horam commissi criminis, assignare non compellitur. Et si libelli non sunt legitime concepti, nomen rei aboletur, & iterum poterit accusari. Præterea inscribere debet accusator, vel alius pro eo, si ipse nescit litteras: & si aliud crimen obiicitur, debet in libello accusationis comprehendi. & si accusator decesserit, vel alia cã eũ imp edierit accusare, nomen rei abolet reo postulante & ex integro intra triginta dies poterit ab eo accusari. Eodem modo sm̃ Decretistas formabiĩ libellus, excepto eo, ꝙ vbi ponitur nomen Imperatoris, ibi ponetur nomen Papæ, & vbi ponitur nomen Consulis, ponetur nomen episcopi.

concepti libellis, vt supra diximus. penitus contrarium est in ciuilisius actionibus, vt ff. de eden. le. 1. §. diem autem. A testibus autem quæritur dies, vt 3. qn 9. nihilominus. & 35. q. 6. de parentela. De hoc plene dicemus infr. 4. quæst. 3. in testibus 2. & etiam dicent in qua parte domus. — Testis an de ponere deat de die.

conceptio talis est. Consul, & dies a. *Apud illum prætorem, vel proconsulem Lucius Titius professus est se Mæuiam lege Julia de adulteriis* †, *ream deferre, quòd dicat eam cum Caio Seio* b *in ciuitate illa, domo illius, mense illo, Consulibus illis, adulterium commisisse. Utique enim & locus designandus est, in quo adulterium commissum est* †, *& persona cum qua admissum dicitur, & mensis. Hoc enim lege Julia publicorum iudiciorum*† *cauetur, & generaliter præcipitur omnibus, qui aliquem reum deferunt. Neque autem diem* c, *neque horam inuitus comprehendet. Quòd si libelli inscriptionem legitimè ordinati non fuerint, rei nomen aboletur, & ex integro repetendi reum potestas fiet.*

† *al. lege Iulia adulterii rea.*

† Abest à pandectis Florent

¶ Item subscribere debebit is, qui dat libellum †, *se professum esse* d, *uel alius pro eo, si litteras nesciat. Sed etsi aliud* e *crimen obijciat, ueluti quod domum suam præbuit, ut stuprũ materfamilias pateretur, quòd adulterum deprehẽsum dimiserit, quòd pretium pro comperto stupro acceperit; & si quid simile, idipsum* † *libello comprehendendum erit. Si accusator decesserit, aliaue quæ* † *causa eum impedierit, quominus accusare possit, etsi quid simile est; nomen rei aboletur, postulante reo* f, *idque & lege Iulia de vi, & senatus consultis* † *cautum est, ita ut liceat alii ex integro repetere reum: sed intra quod tempus uidebimus* g. *Et utique triginta dies utiles obseruandi sunt.*

† *al. libello.*

† *al. & ipsum libellis.*

† *al. aliaue cã*

† *al. senatus consulto.*

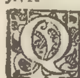
sm̃ Hug. dies est assignanda: quia non licet vagari cum discrimine alterius, vt ff. de iniur. l. prætor. 10. Tamen dic, ꝙ non aliud tenetur dicere testis, quàm accusator proposuit: quia non aliud iudicandũ est, quàm in libello comprehensum sit, arg. ext. de causa poss. cum super electione. de simon. licet Hely. vltra medium. Bar.

d ¶ Se professum esse.) Idest, se velle prosequi accusationem & subiturum talionem si non probauerit. Ioan.

e ¶ Sed & si aliud.] i. eodem modo est ꝓcedendũ, si aliud crimen obiiciat.

f Reo.) Hoc etiam fit elapso biennio, vt C. vt intra certum tempus. l. ult.

h ¶ Videbimus.] ff. ad Turp. l. in senatus. §. vlt

Vuidã episcopus.) CASVS. Supra in proxima causa tractauit de ordine iudiciorum, & de restit. spolia. Sed quia non ad plenum dixerat, ideo supponit hanc causam tertiam in qua plenius tractat de restitut. spoliat. & de indiciis dandis, & an infames sint admittendi ad accusandum, & quales testes sint admittendi, & qualis debet esse iudex, & de multis aliis: quæ omnia, vt apertius pateant thema proponit, de quo xi. elicit quæstiones.

CAVSA TERTIA.

Vidam episcopus h *à propria sede deiectus est, petit restitui, post restitutionem ducitur in causam, inducias postulat tandem ad eius accusationem procedit quidam non legitime coniunctus. & duo infames, & tres religiosi, accusatores testes de domo sua producunt, & alios sibi inimicos extra suam prouinciam,*

a Cousul & dies.] Institutæ accusationis: quia de die cõmisi criminis loquitur, nam Consul. & dies sunt ꝓponendi. ho die primo ponitur Imperatoris nomen, postea Consulis: postea indictio: postea mensis & dies. in Auth. vt præpo. nomen Imper. coll. 5.

b Caio Scio.) Ideo nomen exprimitur, vt sm̃ qualitatem personæ puniatur magis uel minus. Sed quid si ignoratur quæ sit illa persona? Videtur quod nihilominus ip ũ accusare possit, vt 5. q. 1. c. 2.

¶ Neque autem diem] Commissi criminis 1, sed non

h ¶ Quidam episcopus.] Hic primum agitur, an spoliatus sit restituendus, sed supra causa 1. qõ. 2. agebatur an spoliatus esset in ius vocandus. Est autem regula, quòd spoliatus ab alio, quam a iudice, vel etiam si a iudice est spoliatus sine ordine iuris, semper statim est restituendus, non obstante exceptione alicuius criminis, vel non canonicæ institutionis, vt extra de restitution. spoliati. in litteris, & capitu item cum quis & capit conquerente. & 6. quæst. 3. denique. Fallit in casibus hic notatis. Intrusio, scilicet quando aliquis occupauit sedem Apostolicam violenter, vt infra ead §. pater. sed hoc speciale est in Papa. Dilapidatio, vt 3. q. 2 quia e. sed hodie hoc nõ tenet, quia non est spoliandus aliquis nisi probata suscipione, vt extra de simon. licet. Criminis enormitas, vt 2. q 5. super

Spoliatus ẽ semper restituendus regulariter.

Spoliato in multis casi. denegat restitutio.

per.cā. Infamia & criminis euidentia, vt 2.qu.5. presbyter si & qu.1. scelus. & cap. man. fsta. Item crimen simoniæ, extra de simo.accusatum & c.tan.a. Contumacia, vt 2.q. 9.decernimus. Scandalum, vt 2.qu 6.hæc quippe. Fornicatio notoria.extra de diuor.significasti. Item cum reus est absens. extra de off.iud.deleg. consultationibus. Cum incontinenti deiecit.extra de resti.spol olim Item cum spoliatio est probata in modum exceptionis.extra de ord. cog.cum dilectus. Item secundum quosdam cum incontinenti spol a-tor vult probare exceptionem. extra de restit. spol litteras ff. ad exhib.le.3. §.ibid. Item cum à muliere obiicitur sæuitia viri vt extra de restitut. spolia.ex transmissa. Item. in casu quem habes, ext.de diuor. gaudemus.in fi. Item exceptio rei iudi 2.q. 6.§ diffinitiua. Item exceptio iurisiurandi, vel pacti secundū quosdam, vt extr. de restitu.spoliato. accepta.& cap.cū.ioane.te Item si sub conditio ne possedit, ext. de rest.spol olim causā. Item si ex gratia vel precario possedit infra 10.q 3. quia cogno uimus.& ext. de exc. prælat. cum ad quorundam. Item si possedit, vt colonus ff.de vi.ar.cum fundum. Hoc autem scias, ꝙ quatuor sunt auxilia producta, p quæ petitur restitutio, actio, interdictum, conditio ex canone, iudicis officium. Actione petitur restitutio, vt actione qd metus cā dat restitutio contra quemlibet 1 possessorē.ff.quod met.l.metu.§.volenti. Item actione.de dolo petitur restitutio & p illam nō fit restitutio, nisi contra illum qui dolum fecit.,ff. de dolo.l. si plures. Item per interdictum restitutio datur contra illum solū, qui vim fecit.vt extra de resti spol.cum ad sedē.in fin. Per conditionem ex canone datur restitutio contra quemlibet possessorem, vt extra de app.bonæ memoriæ & extra eod c.sæpe.& inf.ea.d redintegranda. item per iudicis officium petitur restitutio cum aliquis propter absentiam p dit rem suam, de qua agitur.ff.ex quibus cau. maio. leg. 1.& per totum, & illa potest agi contra quemlibet pooessorem, vt 16.q.3.porro.

Restitutio petitur quatuor auxilii

1 Nā p hanc actionē aduocatur res ēt ab eo qui metum nō itulit: ff.qd met.caus. si cum excep. §.2.C.eo:ti. non interest Archid.

danda oīb.expoliatis. Et probatur ꝙ sic per ca. sequentia.

E Piscopi] CASVS. Quæsitum fuit vtrum crimen aliqđ possit obijci episcopis reb.suis expoliatis, vel de sedibus suis eiectis ante restitutionem? Et certe respondet Papa, quòd non.

reus criminoso iudicic offertur ab vno tantum audiendus, & iudicandus. Quidam de accusatoribus & testib.absentes per epistolam illum accusare, & in eum testificari contendunt: cum multa capitula obiicerentur, in prima accusatores deficiunt, demum accusatio in accusatorem vertitur.

1 *Hic primum quæritur, an restitutio danda sit quibuslibet expoliatis.*

2 *Secundo de induciis, an post restitutionem tantum, an etiam post vocationem ad causam quibuslibet concedendæ sint.*

3 *Tertio, quo spatio mensium vtrique sint concedendæ.*

4 *Quarto, an infames, & non legitime conuicti, ad accusationem sint admittendi.*

5 *Quinto, an testes de domo accusatorum sint producendi vel inimicorum uox sit audienda.*

6 *Sexto, an extra prouinciam reus sit producendus.*

7 *Septimo, an sit audienda eius sententia, quem cum reo par inficit malitia.*

8 *Octauo, an ab uno tantum episcopus sit audiendus, uel iudicandus.*

9 *Nono, an accusatores, uel testes in absentem uocem accusationis, uel testificationis exhibere ualeant.*

10 *Decimo, an deficientes in primo capitulo sint admittendi ad sequentia.*

11 *Undecimo, an accusato liceat accusationem in accusatorem uertere.*

QVAESTIO. I.

Vòd restitutio quibuslibet danda sit, multis auctoribus probatur. Ait enim Gaius Papa, epist. unica ad Fœlicem episcopum capit. 3.

¶ Expoliatis, vel eiectis omnia sunt redintegranda. C I.

Mutatis verbis, sed incolumi sententia. Ans.l.3 c.46.

EPiscopis suis rebus expoliatis, vel a proprijs sedibus eiectis omnia [a], quæ eis ablata sunt, legibus sunt redintegranda: quia priusquam hoc fuerit factum, nullum crimen [b] eis obijci potest.

Item Fabianus epist. 2. episcopis Orientalibus.

a ¶ Omnia.] Etiam deposita. vt ff. deposi. l 1. qui autem, & ff de vi.& vi.ar.l.1. quod autem

b Nullum crimen.] A Spoliatore, vel generaliter à nullo cum sit inermis. vt inf.ea.q.2 oportet.

b ¶ Nullum crimen.] Pro quo fuerant spoliati secundum Hug. vel nec illud nec aliud potest obiici a spoliatore. 2.q.2. in scripturis, & c. nullus Sed mirum est, si aliquis non potest, cum de crimine illo accusare, vt inf. qu. 2. cum ecclesiæ &c. prox. cum res inter alios acta aliis non præiudicet. item nunquid spoliator potest eum accusare postquam est restitutus? Arg. ꝙ non, ext. de rest. spol. itē quis, arg. contra ꝙ possit saltem ciuiliter 2.inf.ea.q.2.audiuimus.

Adde ꝙ cō criminali concor. te in l.fi. C. ord.co.& l.si mari C.de do. vi.& vi

Vòd restitutio.] CASVS. Hic intitulatur prima quæst. qua quæritur an restitutio sit

Episco-

EPiſcopi.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ debēt epiſcopi ad ſynodum vocari, vel eis crimē aliquod obijci, niſi prius rei propriæ, vel eccleſiæ eis fuerint reſtitutæ, niſi ſpoliati eſſent auctoritate Romani pontificis.

a Epiſcopi.] Si tamen ſpoliatus velit agere contra ſpoliatorem,

SED NOTANDVM. CASVS. Dicit Grat. in hoc §. ꝙ non ſufficit, ꝫ reſtitutio fiat ſolis verbis, vel per ſententiam, niſi præſentialiter omnia reſtituantur officio iudicis, vt expulſus habeat ciuilem, & naturalem poſſeſſionem per ſe, vel animo ſuo, & corpore alieno, vt per procuratorem, & in eodem loco vnde ablata ſunt fiat reſtitutio quod probatur per ſeq. cap.

c Naturalem.] Nec ſufficit dare pignora. ext. de ſent. & re iud. cum aliquibus. ſimiliter in prætorium pignus eſt quis corporaliter mittendus. ff. de pigno. act. non eſt mirum. ſecus in conuentionali. ff. ea. l. 1. & ff. de dolo. l. ſi plures.

Pignus prætoriū & conuentionale.

Spoliatus a ſpoliatore reconueniri pt

¶ De eodem. C. II.

Anſ. l. 3. c. 50.

EPiſcopi [a], ſi a propriis ſedibus, aut eccleſiis ſine auctoritate Romani Pontificis [α] expulſi fuerint, antequam ad ſynodum vocentur, proprius locus, & ſua omnia eis redintegranda ſunt. Nulla. n. permittit ratio, dum ad tempus eorum bona, vel eccleſiæ, atque res ab æmulis, aut a quibuſcunque detinētur, vt aliquid illis obiici debeat. Nec quidquam poteſt eis quoquo modo quilibet maiorum, vel minorū obijcere [b], dum eccleſiis, rebus, aut poteſtatib. carent ſuis.

α Sine auctoritate Romani Pontificis. *Sunt hæc uerba etiam apud Anſelmum licet non ſint expreſſa in originali; cuius hic ſententia potius, quam ipſamet uerba referuntur uſque ad uer.* Nulla.

Sed notandum eſt, quod reſtitutionis ſententia ſola non ſufficit, niſi præſentialiter omnia iudicis officio reſtituantur vt eiectus, uel ſpoliatus etiam naturalem [c] poſſeſſionem recipiat, ſiue animo ſuo, & corpore alieno, ueluti per procuratorem, ſiue animo, & corpore ſuo. Cuncta quoque, quę ſibi ablata fuerant, quacumque conditione, in eodem loco, vnde ſurrepta fuerant, reuocanda ſunt.

Vnde Ioannes vrbis Romę epiſcopus ſcribit Zachariæ archiepiſcopo, epiſt. 1.

Et Euſebi⁹ epiſto. 2. & in 5 ſynodo Romana ſub Symmaco. Anſ. l. 3. c. 51. & 44.

¶ De eodem. C. III.

j REdintegranda ſunt omnia expoliatis, vel eiectis epiſcopis præſentialiter ordinatione Pontificum, & in eo loco [ϱ] [d] vnde abſceſſerant funditus reuocanda, quacumque conditione temporis, aut captiuitate [e], aut dolo [f], aut violentia † maiorum, aut per quaſcumque iniuſtas cauſas, res eccleſiæ, vel proprias, aut ſubſtantias ſuas perdidiſſe noſcuntur ante accuſationem. [y] aut regularem ad ſynodum vocationem eorum. *& reliqua.*

† al. uirtute.

ϱ In eo loco. *Apud Iuonem, & Symmacum legitur,* & in eorum vnde abſceſſerint, poteſtatem, funditus reuocanda. *Apud Euſebium vero.* in eorum vnde abſceſſerunt, loca funditus reuocanda.

y Ante accuſationem. *Hæc uſque ad finem addita ſunt ex originali, quibus oratio abſoluitur, & quorum pars in fine huius quæſtionis a Gratiano repetitur.*

j REdintegranda ſunt.] CASVS Quæſitum fuit a Io. Papa per Zachariam qualiter debeat fieri reſtitutio expoliatis epiſcopis & eiectis. Et reſpondet Io. Papa, ꝙ omnia corporaliter ſunt eis reſtituenda in eo loco vnde ablata ſunt, quacūque cōditione fuerint eis ablata, ſiue per dolū, ſiue per violentiam, vel quacumque alia iniuſta cauſa.

d In eo loco.] Etiam vltra mare, & ſunt reuocanda ſumptibus ſpoliatoris. ff. de rei vend. ſi uero.

e Captiuitate.] Inf. 16. q. 3. porro. & c. pcedenti.

e Captiuitate.] Si enim per vim aliquid ab eo extortum eſt vel ablatum, intra annum poteſt agere cōtra deiectorē in quadruplum: poſt annū in ſimplum. ff. de vi, & vi arma. l. 1. Sed ſi per metum eſt extortum aliquid, tunc cōtra omnem poſſeſſorem agitur, intra annum quadruplūcum non vult reſtituere, ff. quod met. cauſa. ſi cum exceptione. §. 1. 2. & 3.

Spoliatus ꝑ vim, vel motum agit ad quadruplū.

torem, reconueniri poteſt, ab eo, ut argum. ff. de iudic l. 2. §. item.

Sed hoc uerum eſt, cum non agit de ſpoliatione. extr. de ord. cog. dilectus, & melius in c ſi poteſt etiam, eū reconuenire de alio ſpolio. ext. de reſt. ſpol. c. ult.

Hoc hodie intelligēdum cum de terminatione, & declaratione dec. c. 6. de reſt. ſpol. frequēs eſt.

b Obiicere.] Quid ſi nunquam uelit petere reſtitutionē, vt ſic non puniatur de crimine pro quo eſt ſpoliatus, cū tamen inde grauiorem pœnam meretur. Dicerem ꝙ in tali caſu bene poſſit accuſari ante reſtitutionē 1, ne fraus ſit ei lucroſa arg. ext. de iud. intelleximus. & 11. q. 3. priuilegium, ſed ſi minorem pœnam de illo crimine meretur, non eſt accuſandus de illo cum ſatis ſit punitus arg. 2. q. 6. ſi quis ex pluribus. Dic tempus prefigendum. vt ext. de reſti. ſpol. frequens. lib. 6.

f Aut dolo.] Et tunc uſque ad biennium poteſt conueniri qui dolum committit, ut C. de dol. l. ult. ſed perpetuo poteſt conueniri actione in factum de eo, quod ad eum peruenit, uel ſi dolo fecit quominus ad eum perueniret, vt ff. de dol. in hæredem & l. eatenus, & l. dolove. Cum autem canon æquiparet dolum, metum uel uiolentiam, uidetur ꝙ condictione ex hoc canone quilibet poſſidens conueniri poſſit, arg. ad hoc ext. de iud. quia & extra de tranſac. ueniens, & ext. de emp. & uend. peruenit, extr. vt lit pend. eccleſia. & ext. de app. bonæ memoriæ, & eſt expreſſum, ext. de reſti. ſpol. ſæpe.

Doloſus an poſſit in perpetuū conueniri.

g Aut dolo.] Argum. ꝙ reſtituendus ſit qui dolo ſuo iuri

renunciat, vt inf. 15.q.6.c.1.& 30.q.1.dictum, & C. de in-off.test.eum qui.1.resp.ext. de his quæ vi metusve causa fiunt, cum dilectus, cont.& 20.q.3.constituit.cont.

NVlli dubium est.] CASVS. Quidam episcopi iniuste fuerunt expoliati, & a suis sedibus electi. alii episcopi non iuuabant eos: immo (quod deterius est) ponebant insidias, diabolo instigante, quos Alexander rephendit dicẽs tales esse schismaticos, & Christum crucifigentes in ipsis expoliatis episcopis, & quod facere non debent, hoc probat, q̃a sæpe boni diabolo co operante tribulationem patiuntur per malos.

a Auxilio.] Episcopi sibi inuicem dẽnt prestare mutuum auxilium, vt sup. distin. 50. precipimus, & iõ inducit hoc cap. scilicet, quod semper sit subueniendum spoliatis.

b Vestro.] Argum. ꝙ quilibet tenet patrocinium pro sua ecclesia prestare, 95. distinctio. si Imperator 1. & si contra ecclesiam suam præstaret, priuandus esset eo quod habet ab eadem 1. quæstio. 7. ca. 1. C. locat. milites. & est expressum extra de postulat. capitul. vlt.

DEus ergo.] CASVS. Præcipit Fabianus Papa omnibus episcopis, ꝙ ipsi opem ferant, & auxilium sacerdotibus expoliatis, eos restituendo, & eorum calumniatorem, & persecutorem excommunicando.

PATET ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis, quod expoliati non debet uocari ad causam, nisi prius fuerint corporaliter restituti. Huic conclusioni obiicit hoc modo. Nam vbi non fuit legitima institutio, restitutio esse non potest. Vnde si qui fuerint expoliati, q̃a canonice non fuerint electi, vel per simoniam fuerint electi, restitutionem postulare non possunt. Et hoc probat Gratian. per capitulum 79. distinc. si quis pecunia. Postea soluit, & dicit quod illud capit. intelligitur tantum in eo casu quo sedes Apostolica per violentiam occupatur, & si talis expellatur, non fit restitutio, quia non esset iudex superior, sub quo restitutus conueniretur. Alij vero inuasores, & iniusti

Ecclesiam suam quilibet defendere tenetur. 1 Vbi de hoc su. 1. q. 7. c. 1 ibi videas, & qđ le. & no. 16. qõ. 1. uos autem. & 11 q. 3. quid ergo. Arch.

Item Eusebius Apostolicæ sedis episcopus, epist. 2. ad Aegyptios.

¶ De eodem. C. IIII.

ij REdintegranda sunt omnia expoliatis, vel eiectis episcopis, &c. *vsque*, funditus reuocanda, *eodem modo, vt supra.* Ansel. ibidem.

Item Alexander Papa epist. 2. in principio.

¶ Non est sacerdos, sed schismaticus, qui fratrum se subtrahit obsequiis. C. V.

NVlli dubium est, quia boni a malis semper persequuntur, & tribulantur. Propter quod humiliemur sub potenti manu Dei, vt liberet nos in tempore tribulationis. Nã, sicut leo rugiens circuit quærens quem deuoret, sic diabolus non cessat circumire, & quærere, quos ex fidelibus perdat, & *1. Pet. 5.* maxime illos, quos ardentiores in seruitio Saluatoris, eique familiares inuenerit, Familiares dico eos, quos sibi sacrari, & in ordine Apostolatus constitui voluit. Ipsi enim pro populo interpellant, & populi peccata comedunt, quia precibus suis, & oblationibus ea delent, atque consumunt. *& infra.* Qui autem ex vestro collegio fuerit, & ab auxilio [a] vestro [b] se subtraxerit, magis schismaticus, quam sacerdos esse *Osea 4.* probabitur. § Ecce (inquit Propheta) quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum. § Illi vero in vnum non *su. 1. q. 1. ipsi sacerdotes.* habitant, qui a fratrum solatio se subtrahunt aut (quod dete *Burc. l. 1. c. 129* rius est) fratrib. insidias præparant, aut laqueos ponunt. *& Iuo p. 5. c. 222. Psal. 13[2]* *in fi. epistolæ tertiæ.* Dominum crucifigunt, qui eum in sacerdotibus suis persequuntur, quia crux a cruciatu dicitur. Magnum vero cruciatum substinet qui vim patitur.

Item Fabianus Papa epist. 2. ad piscopos Orientales.

¶ Excommunicentur qui opprobrium, & calumniam inferunt sacerdotibus. C. VI.

DEus ergo, Fratres, ad hoc præordinauit vos, omnes, qui summo sacerdotio funguntur, vt iniustitias remoueatis, & præsumptiones abscindatis, & in sacerdotio laborantibus sucurratis opprobriis, & calamitatibus eorum locum non præbeatis, sed ei qui calumniam, & opprobrium patitur, adiutorium feratis: illum vero, qui calumniam, vel opprobrium facit, abscindatis, & Domino in suis sacerdotibus opem feratis.

Patet ergo, quod expoliati prius sunt presentialiter restituendi, antequam ad causam sint vocandi. Sed obijcitur, vbi non fuit legitima institutio, ibi non potest esse restitutio. Non enim probatur destitutus, qui prius non fuit institutus: ac per hoc nec restaurationem postulare potest. illi ergo, quorum electio vitiosa est, vel qui a clero non sunt electi, vel a populo expetiti, vel qui per simoniam irrepse-

& iniusti detentores si spolientur, debent restitui, nisi con tinuatio libello possessio fuerit recuperata: secus si non cõ tinuato libello.

a Si quis pecunia.] Sup.d.79.si quis pecunia. hoc tamen ibi non dicitur, sed melius posset induci quod est 23. dist. in nomine. vt etiam nulla ei audientia detur. De illo inuenies. 14.q.1.in prin.& in sum.

b Non continuato.] Idest, si non interponitur contrarius actus. ff.de test. hæredes palam, vel continuato cum primum poterit 1 ff.ad Tertul.l.2.§ confestim.

runt, non sunt habendi inter episcopos: & ideo. si à sedibus quas tenere videbantur, expulsi fuerint, non possunt restitutionem petere, antequam vocentur ad causam. Unde supra in tractatu ordinandorum: [Si quis pecunia [a] vel gratia humana, seu populari, vel militari tumultu, & c.) Sed hoc in eo tantum casu intelligitur, quo Apostolica sedes per violentiam occupatur: quo casu iudex non inuenitur, cuius officio ille Apostaticus possit excludi. In aliis autem locum nõ habet, cum violenta possessio, nisi per iudicis sententiam, uiolento detentori detrahi non possit. Si autem uerus Dominus bello non continuato [b], sed renouato vt illum de possessione eiecerit, iuducis auctoritate predoni possessionem restituet. Si ergo episcopi à sedibus, quas quomodo tenere videbãtur, non per iudicem, sed uiolenter eiecti fuerint, post eiectionem restituendi sunt ante regularem ad synodum uocationem.

Sup.d.79. si q̃s pecunia.

QVÆSTIO. II.

E induciis [c] autem post restitutionem præstãdis, & quo spatio temporis concedendæ sint, scribit Ioannes Papa epistola prima ad Zachariam archiepiscopum dicens.

Et Euseb.ep.2

¶ Secundum tempus expoliationis conceduntur induciæ restitutionis. C. I.

inf.e.c.prius.ipsa prors⁹uerba

QVanto [d] tempore expoliati, vel expulsi esse videbuntur, antequam ad synodum conuocentur, sub eodem spatio temporis eis induciæ indulgeantur.

Item Pelagius Papa secundus episcopis Italiæ.

¶ Dum possessiones, vel res episcopi detinentur, aliquid sibi obijci non potest. C. II.

A 1s.l.3.c.63.

CVm ecclesia alicuius episcopi, aut possessiones, vel res ab æmulis eius, vel à quibuscunque aliis non sua sponte [e] detinentur, aliquid illi non debet aut potest à quoquam ante redintegrationem omnium rerum suarum obijci, Sed prius illi legibus redintegranda sunt omnia & postea tempore a patribus definito, sunt negotia ventilanda.

DE indicijs.] Hæc quęstio diuiditur in duas partes, in quarum prima probat per octo auctoritates, quòd induciæ post restitutionẽ sunt dandæ spoliatis & restitutis, vt diu gaudeãt commodo possessionis ante quam spoliatoribus respondeãt: quæ tamen arbitrariæ sunt. Secunda ibi, (Quod si male.) Io.de Fant.

CASVS. Hic intulatur 2.qõ.qua quæritur an dandæ sint induciæ post restitutionem. & ꝓbat Grat.per seq.c.ꝙ sic.

c ¶ De induciis.] Quinque sunt genera induciarum, restitutoriæ, præparatoriæ, citatoriæ, deliberatoriæ, & iudicatoriæ, siue excutotiæ [2]. In causa criminali restitutoriæ non erunt minores vj. mensibus nec maiores anno, & habent locum ante uocationem in ius in causa criminali. inf.ea. electis. vel verius est, ꝙ sint arbitrariæ, vt inf ea. si eps Citatoriæ erunt vnius vel duorum vel trium mensium, vt 4 q.5.c.1.& 5.q.3.c.1.& habent locum post citationẽ & contestationem illæ autem quæ habentur, 5.q.2 c.presenti. sunt paternales adiectiones, de quibus mentiuntur quidã, quòd sint clericorũ minorum vel laicorum, tñ ar.est pro eis.15.q.7.si autem. Aliæ sunt presbyterorum, vel diaconorum, vt dicunt. quidam Præparatoriæ, erunt anni & dimidij, vel vnius anni, vel sex mẽsiũ, vt inf.ea.q.3. de induciis, & hæ dãtur an telit.conte. & post 5.q.2.si primates. In ciuili aũt causa sunt induciæ deliberatoriæ, xx. dierum, vt inf.ca.q.3.offeratur. Citatoriæ xxx. dierum in authen de litig. §. omnem, collat. 9. & per trinum edictum vt 24.q.3. de illicita. Iudicatoriæ quatuor mensiũ, quæ dãtur iudicatis, vt extr.de of. iud deleg quærenti. In criminali vero non danẽ deliberatoriæ [3] quia certus dẽt esse reus vtrum velit crimen confiteri, an negare, cum sciat se esse reum, vel non. Item nec iudicatoriæ dantur, quia ibi pœna non differtur nisi in rasibus, vt 11.q.3.cum apud.

Induciarũ quinq. sunt genera.

2 Dicas ꝙ hæ appellationes magistrales sũt, quæ nõ sunt contẽnẽdæ. eat. de decr. tua. Idẽ no. sñ Laur.

3 Tu dic ꝙ opin. contraria ẽ verior, vt per do. in ca.2.de dila. & per Bal.& Sal.in auth. offeratur.C. de li.contes. & Alexã.de Imo.in l. 1. ff.de edend. post.prin.

Adde ad hoc qd̃ le.& not.extr. de rest.spol.olĩ & pertim. vide qd̃ le.de hom. significasti. gl. vlñ fi.

QVanto.] CASVS. Dr̃ in hoc c ꝙ tantum tempus dandum est expoliatis antequàm ad synodum vocentur quanto tempore fuerunt expoliati, vt sub eodem tempore eis induciæ dentur.

d Quanto]i.quali.i si longo tp̃e fuit spoliatus, longo tẽpore erit restitutus sic 90.d.si quis monachus. in fi.

CVm ecclesia] CASVS. Dicitur hic ꝙ nihil potest obijci spoliato, nisi primo ei omnia fuerint restituta, quibus fuerat spoliatus, & nisi post restitutionem habuit tẽpus a patribus diffinitum. Casus autem seq.c. facilis est, & per te videbis.

e Sponte.] Arg. ꝙ spoliatus suo iuri potest renunciare. ar. contra extra de rest.spol. solicite.

a OPortet.] Nudi.] Ecce ratio canonicis quare spoliatus non tenetur respondere, & est forte ideo statutum, quia cum est spoliatus non potest sufficere ad sumptus iudiciales, nec inuenit hoies adeo fauorabiles, & per hoc videt, q nec spoliatori, nec alii teneatur respondere super aliquo quod ei obiicitur. argu. sup. ea. cu ecclesiæ & sup. q. prox. cap. 2. Itē videtur q si modicum esset ei ablatum, q tunc quilibet & pro qualibet causa teneatur respondere vt extra de rest. spol. frequens. lib. 6.

Spoliatus rñdere non tenetur.

A Vdiuimus quosdam.] CASVS. Quidam quosdam episcopos infamauerant, & a propriis sedibus expulerunt, & eis expulsis alios loco eorum substituerunt expulsis viuentibus: quare. Grego. Papa reprehēdit eos grauiter, & mandat deiectoribus, vt deiectores restituant, & subditos deijciant, quos præcipit infames fieri, & ab honoribus ecclesiæ arceri. Si autem isti deiecto res aliquam querelam cotra eos habuerint, eis restitutis apud Romanam sedē proponant. Casus autem sequentis c. planus est.

b Infamatos.] De facto, vel ab æmulis alias enim non restituerentur si essent infames de iure, vt 2. q. 5. presbyter si. B.

c Quia alibi.] Supr. 80. dist. episcopi.

d Habueritis.] Sed quam possunt habere querelā? criminalem non pñt, cu sint inimici, ext de restit. spol Itē cum quis 1, non ciuilem, quia ceciderunt a iure suo. 16. q. 6. placuit forte loquitur de his, qui suam iniuriam prosequuntur, vt 4. q 6. omnibus

1 Ista decre. non vr̄ inhibere, nisi ante restōnem vt ibi not. Go. q post restōne bene pōt, vt in hoc c. audiuimus & ar. ext. de ord. co. c. vl. Arc.

e E Iectus.) Anniuersariæ.] Ad plus, vt sex mēsium ad minus

PRius ergo. CASVS. Hoc ca. Idē dicit cum superiori cap. cum ecclesiæ. Sequitur vero eidem dicit cum illo ca. quanto.

Item Stephanus Papa quintus α *Girardo Leodiensi.*

α Quintus. *Addita est hæc uox ex uetustis codicib. & restituta uox,* Leodiensi. *cum antea legeretur,* Laodicensi. *Nam mansi, de quibus in subiecto capite agitur, ostendunt non ad Græcum episcopum, sed Germanum, uel Gallum hac fuisse scripta.*

¶ Ante litem contestatam violenter ablata restituantur. C. III.

OPortet, vt primum vos tam inuasis ciuitatibus & monasteriis, & mansis, quam de reliquis generaliter rebus redinuestiri facietis, quia nec nudi a contendere, nec inermes inimicis vos debemus opponere.

Item Euaristus Papa epistola 2.

¶ Deiiciantur a clero, & infames fiant, qui loca expulsorum adulterina fœditate, inuaserunt. C. IIII.

AVdiuimus quosdam a uobis infamatos b, & dilaceratos episcopos, ac è ciuitatib. propriis pulsos (quia alibi c episcopi constitui non possunt, nisi in ciuitatib. non minimis) & alios in eis, ipsis viuentibus constitutos. Ideo hęc vobis scribimus, vt sciatis hoc fieri non licere, sed proprios reuocari, & integerrime restitui debere. Illos vero qui adulterina fœditate sponsas suas, (quas & vxores eorum præfixo tenore esse intelligimus) tenent, eiici vt adulteros, atque infames fieri, eosque ab ecclesiasticis honorib. arceri iubemus. Si autem aduersus eos aliquam querelam habueritis d his peractis inquirendum erit, & auctoritate huius sanctæ sedis terminandum. Poly. l. 2 ti. 11. Bur. l. 1. c. 140. Iuo p. 5. c. 254. Ans. l. 3. c. 45.

Item Gaius † *epistola* 1 *ad Fœlicem.* † In vulg. legebatur, Gelasi°.

¶ Induciæ sex mensium eiectis, vel expoliatis prestentur. C. V.

ELectis, vel expoliatis, post integram restitutionem anniuersariæ e induciæ, vel sex mensium indulgendæ sunt.

Item Eusebius Papa, epist. 2.

¶ Post restitutionem induciæ præstandæ sunt. C. VI.

PRius ergo oportet omnia illis expoliatis legib. redintegrari, & ecclesias, quæ eis sublatæ sunt, cum omni priuilegio sibi † restitui, & postmodum non sub angusti temporis spatio, sed tantum temporis spatium eis indulgeatur, quantum expoliati, vel expulsi esse videntur, antequam ad synodum conuocentur, Et Io. 1. epist. 1. su. ea. c. quāto. Iuo p. 5. c. 249. Ans. l. 3. c. 44. pan. l. 4. c. 50. *al. suo.*

Item Felix Papa II. *in rescripto ad episcopos Aegypti, c.* 8.

De eodem. C. VII.

TAmdiu in sede propria pacifice, & potestatiue cuncta disponens resideat, quamdiu expulsus, vel expoliatus suis carere visus est rebus. Poly. ibidem. Ans. l. 3. c. 53. Pan. l. 4. c. 52.

Item Felix Papa I. *epist.* 2. *ad episcopos Galliæ.*

SI episcopus.] CASVS. Aliquis episcopus erat spoliatus rebus suis, vel ecclesiæ, vel erat de ecclesia eiectus. Quæsitum fuit a Fælice Papa, vtrum possit compelli venire ad synodum, & respondere obiectis ante restitutionem. Et respondetur, ꝙ non, nisi suo statui & honori primo fuerit restituturus, nec vocari poterit, nisi sponte venerit pro suis negociis, minime tamen iudicandus, cũ propter hoc non venerit, post restitutionem vero gaudebit induciis, prout iudices viderint expedire.

¶ Ante restitutionem aliquis ad causam vocari non debet. C. VIII.

Ansl. l. 3. c. 84. Iuo p. 5. c. 248. Pan. l. 4. c. 44.

SI episcopus suis fuerit, aut ecclesiæ sibi commissæ rebus expoliatus, aut (quod absit, quod alienum ab omnib. esse debet fidelib.) a sede propria eiectus, aut in detentione a aliqua a suis ouib. fuerit sequestratus, tunc ✱ canonice ante in pristinum statum restituatur omni priuilegio suo honoris, & sua omnia, quæ insidiis inimicorum suorum ei ablata fuerant, legibus redintegrentur. Non. n. conuocari b poterit, vel præiudicari c, nisi ipse pro sua necessitate (minime tamen iudicandus) aduenire sponte d elegerit. Nullatenus ergo a quoquam respondere cogatur, antequam integerrime omnia, quæ per suggestiones inimicorum suorum amiserat, potestati eius ab honorabili concilio legali ordine redintegrentur. Præsul vero cum omni honore statui pristino reddatur, & ipse dispositis, ordinatisque libere, ac secure diu e suis rebus, tunc regulariter intra quatuor, vel quinque, vel sex f, aut septem menses, iuxta quod possibilitas ei fuerit, & non ante conuocatus g ad tempus in concilio legitimo, & canonico veniat ad causam, etsi ita iuste h videtur, accusantium propositionibus respondeat.

Pan. l. 4. c. 48.

✱ Tunc canonice: *In originali sic legitur*, tunc canonice (antequam in pristino statu restituatur cum omni priuilegio sui honoris, & sua omnia, quæ insidiis inimicorum suorum ei ablata fuerunt, legibus redintegretur) nec conuocari, nec iudicari poterit, nisi ipse, &c. *Nec multo secus habent Iuo, & Pannormia, nisi quod loco*, antequam, *legunt ut Gratianus*, ante.

2 *Quod si male viuendo facultates ecclesiæ dispersit episcopus, ab eius patrimonio, quousque de dilapidatione rerum ecclesiasticarum cognoscatur, submouendus est, exemplo tutorum, & curatorum, qui dum fuerint suspecti, a tutela, uel cura remouentur, donec de suspecto cognoscatur.*

Vt 23. q. 8. conuenior. & ibi de hoc. 2. q. 1. null9 episcopus.

a Detentionem.] Si detinens me ne possim intrare possessionem competit mihi interdictum vnde vi. ff. ne vis fiat ei qui in poss. mi. l. 1. § si uero autem, & 92 d. si quis. & constitutione ext. de resti. spol. sæpe.

Citatio in multis casibus non valet, nec adstringit citatum.

b Conuocari.] Sed nunquid veniet allegare priuilegium 1. vt extra de app. cum parati, & c. si duobus? Respondeo non: cum constet eum esse spoliatum. sic ff. de pec. eo tempore. Scias ergo, quod vbi euidens est citationem non tenere, reus non tenetur uenire etiam ad allegandum suum priuilegium. Scias ergo quod quandoque citatio non valet, quia intra angusta tempora fit, vt 5. q. 2 c. vlt. quandoque non valet, quia non reprimitur causa quare fiat citatio, vt 5. q. 2. c. vlt. quandoque non valet: quia nimis maturatur peremptorium, ut extra de dila. dilecti. qñque non ualet citatio ratione temporis, vt si fiat tempore feriato, vt 15. quæstio. 4. c 1. & 2. & ff. de feriis. l. 1. quandoque non ualet ratione loci, ut si citatur extra prouinciam 2. vltra duas dietas, ut extra de rescript nonnulli. vel si citatur ad locum periculosum, vel inhonestum, vt extra de app. ex parte, ff. de arbit si cum dies, §. si arbiter, quandoque non tenet ratione iudicis, vt si cui dens est ipsum non esse iudicem qui citat, vt extra de offic. iudic. deleg. ex litteris, & extra de app. si duobus Item non valet si rescriptum Apostolicũ non infertur, vt ext. de dila. præterea. & ext de offi. iud dele. cum in iure. Item si euidens est iudicem esse inimicum 3. vt 3. q 5. q a Item non valet si ille, qui citatus est, spoliatus est, vt hic. Itẽ non valet si ad querelam liberti citatur patronus. 4. q. 3. liberti. & generaliter vbicumque euidenti exceptione reus se tueri põt. ff de iudi. non videtur. Sed si dubiũ est, an citatio teneat, tunc tenet venire ad allegandum suũ priuilegiũ, vt ext. de ap. si duob. & c. cum parati. ff. de iudi. si quis ex aliena. Inuenio tamen, quod citatio quãdoque nulla est, & tamen nisi citatus defendatur, procedatur contra ipsum vt ff. iudi. sol. si reus. Item inuenio, ꝙ citatio est iniusta ex ꝑsona agentis, cum agens agit calumniosè, & tamen nisi citatus venerit ad iudicium, punitur, vt extra de accus. veniens & ar. si ne quis eum qui in ius vocã. est, vi eximat. l. pe. Io. Tutius tamen est, ꝙ citatus vadat allegaturus priuilegiu suum, vel appellaturus, si eum grauauerit, nisi quando constat eum non esse suum iudicem. B.

De hoc no. 3. q 6. nemini. & ne ext. de app el. ex parte tua. q̃ gl. ibi posita fuit, & Io. & Vin. & Tan.

3 Nã tũc ab ea põt recedi, qđ dic, vt leg. & no. 2. q. 6. quoties eps. Arch.

c Vel præiudicari.] i. præiudicium fieri.

d Sponte.] Hinc assignant quidam aliquẽ posse iuri suo renunciare. 7. q. 1. q̃ periculosum. & C. de epis. & cle. si q s in conscribendo, Certe contrariũ innuit ex illo uerbo, minime, nec hoc refertur nisi ad illud uerbum conuocari.

e Diu.] Dicitur dic quod est usque ad quatuor menses, sic 63. d. dilectis. sic hæc dictio, mox, ampliatur 30. q. 2. c. 1.

f Vel quinque uel sex.] Arg. inducias esse arbitrarias. extra de app. cum sit Romana ff. de iud. nonnũquam. Sed arg. contra in Auth. de nup. §. sed hoc quidem. 28. dist. de his. in fi. & inf ea. q. 3 c. 14.

Induciæ sũ arbitrariæ.

g Ante conuocatus. Quam possibilitas ei sit.

h Si ita iuste.] i. si iustum crimen ei obiicitur.

4 Dic vt no. in ꝓdi. ca. cũ sit ext. de offi dele. querenti. ext. de ꝑcu. cap. dilectus. Arch.

QVOD SI MALE. Hæc est secunda pars quæstio in qua probatur, quod dilapidator remouebitur ex sola suspicione. Sed hoc hodie correctum est per decre. ext. de simon. licet Hely. & de off. deleg. uenerabili, quia primo probari debet, & ea probata datur illi coadiutor usque ad finẽ litis. Io. de Fan.

CASVS. Supra dictum est generaliter expulsos esse restituendos, nec aliter cogi possunt respondere. Modo

 excipi

excipit Gratia. casum, in quo non videtur restituendus, ante causæ cognitionem, puta si suspectus est de dilapidatioe exemplo tutorum & curatorum, & hoc probatur seq. cap.

Qui autem criminaliter conuictus est, remouetur ab ordine, si vero ciuiliter tantum, ab administratione. extra de simo. per tuas. in fin. & regulares prælati ex modicis causis remouentur ab administratione, vt in eadem decr. per tuas, in fi. Item si ideo quis remouetur, quia dolose admini-

Vnde Pelagius Papa Petro presbytero.

¶ Ab administratione remoueantur, qui res ecclesiæ male viuendo dispergunt. C. IX.

QVia ea a, quæ de fraudibus Maximiliani α flebili ad aures nostras supplicum relatione venerunt, non facile secundum veritatem agnosci poterunt, nisi facultas ecclesię, quam in vsus suos male conuertendo dispersit, ab eius potestate, donec causa b cognoscatur, seponatur, idcirco nos eũ & a supradictæ ecclesiæ patrimonio volumus interim submoueri, & in vestro, discussionis ipsius tempore, moderamine detineri.

α Maximiliani. *In vulgatis sequebatur,* presbyteri, *quæ uox inducta est. quia in nullo vetusto codice Gratiani ex ijs, qui collati sunt, habetur. Gratianus autem caput hoc de episcopo, non de presbytero.*

QVAESTIO III.

QVod uero c post vocationem venienti ad iudicium, inducię negandæ non sint, Fœlix Papa secundus in epistola ad fratres Aegypti, c. 8. testatur dicens.

¶ Venienti ad iudicium, induciæ non negentur, C. I.

CVm accusatus ad iudicium venerit, si voluerit, & necesse fuerit ę, induciæ ei petenti a patribus constitutæ absque impedimento concedantur, & iudices a se electi d sibi rribuantur. Iuo p.6. c.335. Pan.l 4. c.98. Ansl.1.3.c.55.

ę Et necesse fuerit. *Hæc aditta sunt ex epistola ipsa, Iuone, & Pannormia, habenturque infra ca. e. inducia 2.*

QVia.] CASVS. Clerici quidam accusabant Maximilianum de dilapidatione, quare Pelagius commisit causam Petro presbytero, cui præcipit, vt eũ ab administratione rerum ecclesiæ remoueat, donec de causa cognoscatur: quia si remaneret in administratione, non posset de facili veritas cognosci, cum multa p pecuniam fiant.

a Quia ea.] Ideo forte remouetur suspectus ab administratiune, quia forte timor est ne corrũpat iudices: & ideo nec creditores ei soluentes liberantur, ff. de sol. ꝙ si forte.

b Donec causa.] In crimine dilapidationis speciale est, ꝙ sequestrat̃ possessio a possessore antequã sit conuictus, contra id 16. qō. 4. volumus. nam & post appellationẽ sequestratur ab eo possessio. ff. de appel. Imperatores. & 2. q. 6. quoties r quãcito ergo aliquis accusatur, statim ab eo remouenda est administratio. vt hic, & C. de suspec. tut. l. eum. & sine accusatore potest remoueri, si iudici liqueat ex apertissimis argumentis eum suspectum. ff. de suspe. tuto. l. 3. §. præterea. Suspectum autem dicimus illum, qui moribus talis est, vt suspectus dici debeat, vt ff. de suspec. tut. suspectum. Nec audiretur talis licet vellet satisdare, quod bene administraret, vt insti. de suspect. tut §. nouissime. Hodie tamen videtur, quod non est remouendus ab administratione, nisi probetur suspicio, vt extra de simo licet. Hely. & de offic. deleg. venerabili. dic vt ibi

r Immo p̃cedere dẽt suspicio, đ qua prius summarie constare dẽt, vt Pan. in c. veritatis de do. & cōtum.

Suspectus quis est.

Suspect⁹ an possit ab oĩbus accusati

Item ad accusationem quilibet admittitur, vt in auth. de non alie. aut permu. in fin. C. de suspe. tuto. l. eum. & l. pietatis. & absens potest condemnari, vt C. de pę ne diu nec enim aliquo debet gaudere priuilegio, qui suos contubernales afflixit vt C. vbi de ratioci agi. opor. 2. tamen probabilius videtur, quod soli illi admittantur quorum interest, vt 16. q. 7. filiis. & sup. 2. q. 7. quapropter vel saltẽ soli clerici, vt 12. q. 2. non liceat. nam in popularib. actionib. non admittuntur infames, vt ff. de pop. ac popularis.

Item nec ad accusationem talium iudex statim remouebit accusatum ab administratione, sed summatim cognoscet, an calumniose accusetur, an non ar. ff. de præto. stip. l. 1. §. vlt. & si qui sciuerint suspectum, & passi sunt eũ per aliquod tempus esse in administratione, non videtur ꝙ tales possint dicere eum suspectum, vt ff. de priui. cred. si creditores. & arg. ext. de his quæ fi a maio. parte c. ex ore. & arg. ext. de acc. nulli. Credo verum si scientes & negligentes, sed scientes & quærentes probationes, bene audirentur postea, 2. q. 7. plerum.

Clericus de crimine cōuictus qualiter punitur.

ministrauit, infamis est factus, sed si propter negligentiam remoueretur, non sit infamis 2. vt C. de suspe. tuto. l. vlt. Hoc autem scias, quod quandoque administrat quis temporalia, quandoque spiritualia, & secundum hoc remouetur ab illorum, & illorum administratione 12. q. 2. Vulteranæ, vnde licet quis sit remotus ab administratione temporalium propter suspicionem, adhuc tamen remanet prælatus quoad obediendum sibi, vt 8. q. 4. nonne & 15. q ult c. vlt.

2 Dicas, judex ex... mit in ... ꝙ p p fra... dem eum... mouet, i... mis est, ... si p p se... tiem, no... de susp. ... 3. §. q ob... mi segn... Insti. e. t... §. suspec... Arch.

QVod uero.] Hæc q. diuiditur in tres partes, in quarum prima probat per tres auctoritates, ꝙ induciæ sunt dandæ post vocationem ad synodum. Secunda ibi, [Spatium uero.] Tertia ibi, [Offeratur.] Io. de Fan.

CASVS. Hic ponitur tertia quæstio, in qua quæritur, an post uocationem facta restitutio sint induciæ concedendæ. Et respondetur, quod sic, & hoc probatur per ca. seq. & agitur de præparatorijs inducijs tam in criminali causa, ut sequentibus cap. quam in ciuili, ut in l. seq. in §. spatium.

c Quod uero.] Hæc quæstio loquitur de inducijs præparatorijs.

CVm accusatus.] CASVS. Quæsitum fuit a Fęlice Papa, an accusato sint pręparatoriæ inducię denegandę cum ad synodum uenerit? Et respondetur ꝙ non si ipse eas postulauerit. & iudices quos elegerit tribuantur sibi.

d A se electi.] Supra causa proxi. q. 6. a iudicibus, contra

sed

sed illud forte obtinet in crimine 1. alias contra ff. de iud. obseruandum. Quid iuris sit de hoc, quære. 11.q.1.c 3.& 4.

DE induciis.] CASVS. Duo episcopi Aegyptiorum quę fierunt a Fœlice Papa qualiter induciæ præparatoriæ

Item ex eadem epistola ad fratres Aegypti, c. 20.

¶ Quot mensium induciæ episcopis præstandæ sint. C. II.

Ans.l.3.c.218. & 119. Poly.l.5.ti.3. Bur.l.1.c.180. Iuo d.5.c.296. † antea legebatur) *imperitorũ.* † *aut sex*) or.

DE induciis † uero episcoporum a, super quibus consuluistis, diuersas a patribus regulas inuenimus institutas Quidam enim ad repellenda impetitorum † machinamenta, & suas præparandas responsiones b, & testes confirmandos c, & consilia episcoporum, atque amicorum d quęrenda annum, & † sex mandauerunt menses e concedi. Quidam autem annum, in quo plurimi f concordant. Minus uero quam sex g menses, non reperi, quia & laicis hæc indulta sunt, quanto magis Dominis sacerdotibus, *& infra.* ¶ Induciæ namque non sub angusto tempore, sed sub longo spatio concedendæ sunt, vt accusati se præparare, & uniuersos communicatores h in prouinciis positos conuenire, & testes præparare, atque contra insidiatores se pleniter armare ualeant.

Pan.l.3.c.102.

Item Eleutherius Papa in epistola ad Galliæ prouincias.

¶ De induciis præstandis. C. III.

Bur. l.16.c.30. Iuo p.6.c.315. Pann l.4.c.103. Ans.l.3.c.56.

j INduciæ l non modicæ ad inquirendum dandę sunt, ne ne aliquid præpropere agi a quacunque parte uideatur quia per subreptionem k multa proueniunt.

[*Item Damasus Papa, episto. 3. ad Stephanum archiepiscopum.*

¶ De eodem. PALEA. C, IIII.

Ans.l.2.c.76. Ioo p.3.c.287. Pann.l.4.c.101.

ij INduciæ accusatis in criminalibus causis † sex mensium, uel eo amplius, si necesse fuerit, concedendæ sũt.

Lege prima, §. quod hac rõne

2 *Spatium uero dilationum, sicut in tertio libro Codicis,* t *titulo 11. de dilationibus inuenitur* l, *hac ratione moderandum est, ut si ex ea* m *prouincia, ubi lis agitur, uel persona* n, *uel instrumenta poscentur, non amplius quam*

Hec est ue... [marg.] † al. induciis † al. epõs.

tra de proba. licet. & extra de simo per tuas: & c. licet Hely in fi.

d Atque amicorum.] Non facile tamen inuenitur, ꝙ ob hoc sit danda dilatio, arg. ad id ff. de vsu. sciendum. sic in aduocato. ff. ex quibus cau. maio. ait prætor in fine & l. ab hostib. in fin. extra vt lit. non contest. c. 1. alias prætextu absẽtiæ auocati non potest quis petere inducias, extr. de do. & contu. prout.

e Annũ & sex mã dauerũt mẽses.] Cõr. in aut. ut cler. apud proprios episc. §. si tamen. collatio 6.

f Quidam autem annum in quo plurimi] Ergo illud ẽ potius remedum, vt 16. dist. Isidorus. 19. dist. in canonicis. Sed obiicitur. reo dãtur trinæ induciæ. ff. de fer. l. vl. ergo cã prorogatur ultra triennium; quod esse nõ debet. vt C. de iu. properandum Sol: hic primo dabit annum, sed postea minus dabitur. vel hodie sunt arbitrariæ, su. e. q. 2. si episcopus.

g Sex.] In auth. de oanc epi. §. 3. col. 9.

h Cõmunicatores.] id est, episcopos 2.

Nducię.) CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ magnæ induciæ dandæ sunt ne inordinate aliquid fiat: quia multa fiunt per obreptionem.

i Inducię.] Ergo tam actori quam reo dandæ sunt induciæ 5. quæst. 8. si autem ff. de fer. l. vlt nisi in casu ut infra ea. §. iudicantes.

k Per subreptionem.] Sic 98. d. transmarinos

Induciæ nõ dantur ob aduocati absentiam.

2 Scilicet cõprouinciales qa oẽs cõiter cãæ interesse dẽt inf. eo. q. 6. si quis epõrum.

riæ, & quales essent episcopis concedendę, & respondet quòd quidam concedunt annum & dimidium, quidam tamen annum, alii uero sex menses, & si hæ conceduntur laicis, multo fortius sunt sacerdotibus concedendæ. Non enim sub angusto tempore sunt eis inducię cõcedẽdę, sed sub longo, ut possit se præparare ad suos testes producendos, & ad quærenda amicorum consilia, vt resistere insidiatoribus ualeant.

a Episcoporum.] Eadem sunt presbyterorum, & diaconorum & subdiaconorum, 15.q.7. si autem.

b Responsiones.] i. exceptiones, quas probare tenentur, ff. de probatio. in exceptionibus.

c Confirmandos.] Idest, comprobando eos honestos quod forte post publicationem potest facere, non quòd eos debeat instruere quid dicant quia hoc esset subornare, uel potest confirmare illorum testimonium, qui sunt probati criminosi, adducendo alias præsumptiones pro dictis illorum, quia & si debilitentur dicta talium non tamen ex toto euacuant, ut ex-

INducię.) SPATIVM. Hæc est secunda pars q. Ioa. de Fa. & hic tractat de induciis præparatoriis in causa ciuili, & etiam in criminali, quæ pares uidentur. B.

CASVS. Hic tractat de induciis præparatoriis, in causa ciuili, & etiam in criminali, quæ pares uidentur secundũ leges.

l Inuenitur.] In l.1.

HAC RATIONE. CASVS. Quæsitum fuit ab imperatore sub quanto spatio induciæ præparatoriæ deberent dari. Et respondet dicens, quòd si instrumenta, uel testes petuntur in ea prouincia ubi lis est, dantur tres menses si ex conuicinis prouinciis, sex menses, si ex transmarina, dantur nouem menses. nec has inducias putant iudices semper pro suo arbitrio tribuendas, sed tunc demum cũ necessitas exegerit, nec facile amplius quam semel, ne causa protrahendæ litis dilatio tribuatur.

m Dt si ex ea.] Hoc non est principium legis: quia lex incipit, quoniam plerumque.

n Persona] Id est. testis uel aduocatus.

a Ex

a Ex continentibus.]Id est,quæ modico freto distant, vt ff.de uerb.signi.notionem. §. 1.
b Exegerit.]Vsque in finem lit.s.
c Amplius.] In causis pecuniariis non datur amplius dilatio quam semel:nisi in opinatum quid emergat: sed In criminalibus dantur actori duæ 1. reo tres,vt ff de fer l.ult. sed in crimine adulterii nulla datur dilatio,ff. de adult. in crimine, licet sit arg. cōtra 33. q.2. siue de cōiugi. fœ lere.
d Quam semel.]hic habes ꝙ tantum semel danda est dilō. & sic ē contra extra de testi.in causis, & c.significauerunt. C. de iu auth. iuben.us ubi habes ꝙ ad testes inducendos tres dilationes sunt concedendæ. Solu. licet plures productiones non possint dari ita, men sub una dilatione possunt mille fieri 2.productiones. Alii intelligunt quod de iure tres possunt dari dilationes ad testes producendos, & dicunt hanc legem loqui de dilationibus,quæ indulgētur a iudice:sed authen. & decre: de dilationibus quæ conceduntur a iure communi, H. Dominus meus notauit super legem illam de feriis, quod in pecuniariis causis una dilatio danda est tantum: sed si impedimentum interueniat,dabitur alia cum causæ cognitione,& ita propter multæ impedimenta multę induciæ dantur, & authen. de testi. §. quia uero, coll. 7. non est contraria,quia una dilatione multæ possunt fieri productiones. Vel si dicas introductionem,id est,dilationem, dic quòd ultra primam non habebit sine causæ cognitione secundam uel tertiam. Multi tamen dicunt, quòd authe. corrigit,l ult.de fer. Io.sed certe quod dicit H non seruatur de facto,quia plures dilationes dantur.et plures quā tres productiones fiunt,B.

1 Hoc iō q a nō est sic ꝓcedendū in criminalib⁹ sicut in ciuilib.ar. ff.de q l.1.§.diu. C de requir. reis.l.1.

Testes multi sub una dilatione pñt ꝓduci.

2 Tāgit sententiam illorū q dñt, ꝙ in qualibet illarum dilationum pñt produci testes,quosqs voluerit refrænata tñ multitudine Arch

tres menses indulgeantur. Si uero ex continentibus [a] *prouinciis, sex menses custodiri iustitiæ est. In transmarina autē dilatione nouem menses computari oportebit. Iudicantes* [a] *autem hac ratione non sibi concessum intelligant dandę dilationis arbitrium: sed eandem dilationem (si rerum urgentissima ratio flagitauerit, & necessitas desideratæ instructionis exegerit* [b]*) non facile amplius* [c] *quam semel* [d]*, nec vlla trahendi* [e] *arte sciant esse tribuendam.*

¶ Ei autem [f] *dilatio penitus est deneganda* [g] *qui rescriptum ad extraordinarium iudicem deportauerit* † [h]*. Illi autem qui in iudicium uocatur, danda est ad probanda* † *precum mēdacia, uel proferenda aliqua instrumenta, uel testes, quoniam instructus esse non potuit, qui præter spem ad alienum iudicium trahitur.*

† al.reportauerit.

Ibidem lege 5. sed mutata est uerborū series.

† improbandas or.

¶ Cum uero ad appellationem, consultationem ue a principe rescriptum fuerit, siue sit primo iudicio petita dilatio, & ea tributa non sit, siue nec petita quidem, eam dari cuiquam nō licebit [i] *eadem ratione, qua ne in iudiciis* [k] *quidem cognitionum imperialium dilatio tribui solet.*

Lege 1. mutatis quibusdam uocibus.

¶ A iudice procedente [l] *dilationem non conuenit postulari, etiam si vtraque parte præsente tribuatur* [m]*, cum non aliàs, nisi causa cognita, indulgeri queat, & cognitio causæ* [n] *non interpellatione plenaria, sed considerante* † [o] *magis iudice legitime colligatur, ut si forte dilationis petitio fuerit improbata, suscepta quęstio per sententiām iudicis di*

Lege quarta.

† al.considente.

e Tradendi.)Id est,differendi.

EI AVTEM CASVS. Aliquis impetrauit litteras ab Imperatore ad iudicem extraordinarium:postea petebat inducias. Quæsitum fuit ab Imperatore an debeant ei dari? Et respondet quòd non. Ei uero qui ad iudicium uocatur,dandę sunt ad probanda mendacia precum, et ad proferendos testes, et instrumenta,quibus instructus esse non potuit, qui præter spem ad iudicem trahitur alienum.

f Ei autem.]Hoc est, C.de dilat.si qnando.
g Deneganda.)Nisi forte casus inopinatus emergat ff. de iu.interdum,et de fer.oratione.
g Deneganda.)Hic habes, quòd si petit actor inducias ad inducendos testes,quòd non dabuntur ei:quidam hoc uolunt intelligere de iudiciis deliberatoriis, sed littera eis contradicit,quia loquitur de præparatoriis. In hoc autem oneratur actor, qui petiit rescriptum ad extraordinarium iudicem. Item & in alio oneratur, ut inf.ea.quod fieri,tamen si reus excipiat,& actor replicet, bene dicerem tunc actori dandas inducias: quia in tali replicatione non potuit esse instructus. Item tertium

Actori denegantur induciæ.

speciale hic est in eo, qui impetrat rescriptum ad extra ordinarium iudicem,quòd si ille iudex nollet procedere, tum ordinarius utetur sua iurisdictione, ut extra de offic ord.significauit. Sed illud in speciali casu propter periculum animæ. vnde contrarium tenet in aliis.

aliis.

h. Deportauerit.] Hic adiunge illam constitutionem quod fieri non debet.

CVM VERO.CASVS. Quidquid Beneuentanus dicat,ego Barth. Brixiens sic credo casum esse ponendum, et sic intellexi per Hug.dominum meum. Causa appellationis commissa fuit iudici, qui plene de causa cognouit,renunciatum fuit in causa. Cum autem iudex de sententia ferenda dubitaret,consuluit Imperatorem super hoc Imperator rescribit qualiter esset sententia differenda Querebatur vtrum induciæ sint dandę iterum. Et responderur quòd non, siue in primo iudicio datæ sunt dilationes,siue non, quia & si princeps vellet ferre sententiam,nulla datur dilatio. Et secundum hoc dic ad ad consultationem,scilicet appellationis. Idem etiam credo esse,& si in principali causa eodem modo esset ratio facta.

i Non licebit.] Actori,sed reo,vt supra l. proxi.

K In iudiciis.] Id est,sententiis,& hoc intellige cum primo plene fuit cognitum de causa coram Imperatore, & non restabat nisi ferre sententiam,alias iniquitatem cōtinet lex ista:nam iudex appellationis bene tenetur dare inducias.

A IVDICE.CASVS. Dicitur in hac lege,quod inducia peti non debent a iudice procedente,etiam si utraque parte præsente tribui petantur,cum dari debeant inducię a iudice sedente pro tribunali & etiam cum causæ cognitione,ut si dilationis petitio fuerit improbata, per sē tentiam iudicis dirimatur.

l A iudice procedente.] In uia.
m Tribuatur. Id est tribui petatur.
n Causæ. Id est,dandæ dilationis.
o Considerante. Arg. ꝙ ea quæ causæ cognitionē requirunt,

runt, debent iudice sedente pro tribunali fieri, vt 2. q. 3. p uaricator, & q. 6. biduum.
a Constitutione.] Hæc est C. de litis contest.
LIBELLVM. CASVS. Hæc auth. locum habet ante li tem contestatam.] Dicitur hic, quòd actor non debet per.

autem. In ordinariis non inuenimus nisi in clericis, qui præstant quatuor siliquas. C. de epis. & cler authen. sed ho die. debet autem vtraque pars soluere officialibus pro la bore. 14. q. 5. non sane. de hoc dic vt ext. de vit. & hon. cle. cum ab omni.

Cod. de litis cō test. auth. libel lum.

†Conc. cum hoc §. tex in autn offerat cum ibi no. C. de lit. cōt.

rimatur.) Constitutione [a] septima, in collatione septima.
¶ *(Libellum [b] vero non alias actor dirigat, nisi prius & in ip sum, quem dicit obnoxium, & in negotiis executorem [c] expo nat cautionem †, se vel intra duos menses litem contestatu turum, vel damnum ei, qui conuenitur, contingens restitutu rum [d] in duplum.)* In coll. 5. contest. 6.

Co. de litis co test aut. offerat Iulianus ante cessor nouella 53. c. 3.

† assocciari.

† al. mox
† priuilegiū]
† al. ducenda
orig.
est) orig

Offeratur ei, qui vocatur ad iudicium libellus, & exin de præbitis sportulis [e], data fideiussione [f] xx. dierum gau deat induciis, quibus deliberet, cedat re, an contendat; atque iudici ne alium sociari † [g] petat, an recuset eum: nisi ille [h] sit is, quem ipse alio recusato iam petierit [i]. Denique præsens interrogetur, an hoc tempus litis transierit: quod non † ex ipsius responsione; sed etiam ex libelli subscriptione manife stetur, quam facere debet. Litis ergo contestatio contra hoc indultum† habita pro nihilo est † [k].) Ibidem. (¶ *Quod fie-*

f Fideiussione.) Iu dic o sisti, cū sit pos sessor rerum immo bilium ff. qui satisd. cog. sciendum. non autem iudicatū sol ui: quam cautionem nemo pstat conuen tus suo nomine inst. de satis. §. sed hodie. Sed nūquid sufficit dare pignora? non videtur: cum sit præ toria hæc satisdatio, vt videtur, ff. de præ to. stip. prætoriæ. Sed non est verum, licet enim non teneatur dare pignora, potest tamen si vult. ff. de col. bon. l. 1 §. iubet. vers. an pignoribus. immo expresse dici tur ibi de sola fideius sione. in auth. de ex hib. re. § sancimus. coll. 5. cum tamen hæc authent. indi stincte dicit dari debere fideiussorem. credo quòd siue sit possessor rei mobilis siue immobilis, quòd dabit fide iussorem. Ioan. Dominus H. & alij Doctores legum di cunt, quod authen. non corrigit legem, sed distingu t. B.

Fideiubere debenti an sufficiat da re pignora.

Actor libel lum offerēs duplicē cau tionem præ stare dēt.

per iudicem porrigere libellum reo, nisi prius ipsi reo præ stiterit cautionem, vel eius procuratori, vel ipsi apparito ri, quod litem contestab tur intra duos menses: & si hoc non fecerit, omne damnum ei contingens ex hoc ei resti tuet.
b Libellum.] Libellus porrigendus est iudicio ordina rio & delegato, vt extra de libel. obl. ignarus & extra vt lit. non contest. c. 1. & etiam coram arbitro. quia arbitria se habent ad instar iudiciorum. ff. de arb. l. 1. licet sit arg. contra. C. de episc. & cle. authen. generaliter in fi. libellus iste tradendus est iudici: & iudex eum porriget reo, vt C. quomodo & quando iud authē. qui semel. tenetur reus hunc libellum recipere nisi actor præstiterit duplicem cautionem, vnam quidem quòd intra duos menses li tem contestabitur: vel quod restituet reo omne damnū in duplum, vt hic dicit. Item aliam præstabit, quod per se vel per legitimum procuratorem causam aget vsq; in finem: & si conuictus fuerit iniuste litem mouisse, pstabit decimam partem rei petitæ in libello. Si autem cau tionem istam dare non potest, super hoc præstabit iurato riam cautionem. hoc totum habes. C. de episc. & cle. aut. generaliter. Io. ista hodie de consuetudine non seruan tur. B.
c Executionem.] Idest. iudicem vel offic alem, & expo ne, &, pro vel: & habes hanc auth. de executorib. §. sanci mus. coll. 7.
d Restituturum in duplum.] Ita tamen vt cautio non excedat 36. aureos, vt in authen. de execu in princip. coll. 7.
OFFERATVR. CASVS. Hæc auth. loquitur de indu cijs deliberatorijs. Quæsitum fuit a Iustiniano qualiter sit procedendum in causa, cum induciæ deliberatoriæ po stulantur. Et respondet quod prius dari debet libellus reo: deinde præbitis sportulis & data fideiussione habeat inducias xx. dierum, in quibus deliberet an cadat vel con tendat, vel recuset iudicem suspectum: nisi ille sit quem petiit alio iam recusato: vel petat alium sociari suspecto iudici: & cum reos ad iudicem venerit, interrogetur, an xx. dies transierint: quod ex eius responsione & libelli subscriptione dignosci poterit, quam reus facit cum reci pit libellum. aliter autem litis contestatio facta pro nulla habetur.
e Sportulis.) In iudicibus delegatis expressum est de sportulis, scilicet quod habebunt duos aureos in princi pio, & duos in fine causæ. in authen. coll. 6. de iudi. §. ne

Item hic habes, quod licet quis dedit fideiussorem stan di iuris, quod adhoc potest recusare iudicem sicut appella re potest, licet iurauerit stare iuri, vt extra de ap. ad hæc 2. & in f. Sed quid est qnod dicit quod vsque ad xx dies de bet iudex recusari, cum exceptio talis sit dilatoria: & sic vsque ad lit. contest. potest opponi, vt extra de senten. & re iud. cum inter? Sol. quidquid ab illis cantetur ergo cre do quòd proponenda est hæc exceptio vsq. ad xx. dies tan tum. nec dicitur ideo dilatoria quod vsque ad litem con test. possit obijci: sed ideo, quia semper ante lit. contest. obijcienda. si enim posset quandoque obijci vsque ad lit. contest. quare diceret lex, quod si iudex absens est qui est recusandus, debet reus protestari coram alijs quod ha bet iudicem suspectum, vt C. de iud. cū specialis. vnde di co, φ si quis omittit exceptionem de suspecto iudice, & proponat alias exceptiones, amodo non potest reuerti ad istam. ar optimum. ff de iud. sed & si susceperit. Item cū multas forte recepit sententias pro se r, qualiter posset ip sum amodo recusare? ar. ad hoc extra de offic. deleg. insi nuante, in f. ead. q 6 § exceptio. In qua si probo aliquid coram iudice, scilicet aduersarium meum esse excommu nicatum. videor approbare iudicem, nec de cætero pote ro recusare eum. & ita semel Tancr. respondit in scho lis.
g Sociari [Quando ordinarius recusatur.
h Nisi ille. 33. quæst. 5. horrendus. simile. ff. de nego. gest. Pomponius. io.
i Alio recusato iam petierit.] Si quis ergo petiit iudicē aliquem, illum non potest amodo recusare, vt hic, & ex tra de off. deleg. super quæstionum. immo si procurator alicuius petiit iudices, dominus non potest illos recusa re, vt ext. de cau. post cum olim. tamen appellare potest ab eo, ut not sup. 2. q 6. a iudicibus.
k Pro nihilo est.] Quantum ad hoc 2 quia possit adhuc recusare: quasi litis non sit cont. ut in auth de exhi. reis. §. illud. coll. 5. Reuera tamen tenet litis contesta. sic fa cta ut ibi perpenditur.
QVOD FIERI. CASVS. Hæc auth. continuatur quod dicitur ea. ei autem dilatio. ubi dicitur, φ quis quiq; trahi tur ad extraordinarium iudicē. Dicit ergo hic, φ hoc fieri non

Exceptio iu dicis accusa toria est di latoria.

r In hoc pū cto sic distin guas: an re prouocauit actorem per interlocuto riam, & tunc nō potest iu dicē recusa re. Aut fuit prouocatus] ab actore. & tunc sic arg. ff. de condi. fur. & Io. in prin Arc.
2 Adde qđ leg. & no. 17. q. 4 uxor.

non debet nisi actor prius satisdederit certã n promittẽs quantitatem, si non exequatur causã . & exequens non vincat: & si post tempus statutum à iudice intra decem dies reo præsente non occurrat, dimittatur reus exacto eo quod promissum est. Et si quid circa litem impenderit, cum in taxatione iudicis iuramento p præstito exigatur.

a Quod fieri] Scilicet vt reus teneat respondere coram ordinario iudice per rescriptum ad eum impetratum.

b Exacto.] i. reus exiget ab actore. qđ tamen nunquã vidi. Hic not. duo specialia vt certa quantitas promittatur, & tamẽ plus exigatur: & q expectatur actor post terminum vsque ad decem dies tñ coram ordinario iudice expectaretur per annum, & per tres menses secundũ quosdam, vt C. qđo. & qñ iud. aut hẽt qui semel. sed verius est quod hic loquitur cum absoluitur ã iudicio illius iudicis: & loquitur lex ista eũ quis trahitur ext. prouinciam per rescriptum principis, vt in auth. coll. 5. de exhib. reis. in princi. sed illa auth. qui semel. loquitur cũ penitus absoluitur.

c Iurauerit.] Nota quoties petitur interesse ex delicto alicuius, illud declaratur per iuramentum, vt hic, & 2. qõ. 1. in primis 1. C. vnde vi. si quando. C. de fide. instrumen. l. vlt. sed si petatur interesse ex contractu, illud probabit debito modo, ff. de mi. si in emptio nem. & ff. de præto. stip. l. vl. ff. de eden. l. argentarius. §. vl. ist. de ver. ob §. vlt.

1 Ver. glorio sus. vbi de hoc.

Quod vero.] CASUS. Hęc ẽ quæstio quarta qua quæritur an infames vel non legitime coniũcti possint admitti ad accusationem episcoporum, & etiam aliorum. Sed quod remoueri debeant. multorum auctoritatibus probatur.

d Quod vero.) Maxime: nam etiam post admittuntur, vt 5. q. 1. qui crimen.

A Lieni.] Casum istum habuisti. sup. q. 7. alieni, & ibi videbis plenarie.

B Eatus.] CASUS. Quæsitũ fuit ab Anaclero vtrum apostata sit recipiendus ad accusandum vel testificandũ. Et respondet quòd non, imo omnis apostata refutandus est ante reuersionem: quia hoc statuit Clemens cum suis sanctis collegis.

ri [a] non debet, nisi actor satisdederit, certam promittens quãtitatem se daturum, si litem non exequatur, aut exequens nõ uincat causam. Si igitur post tempus a se constitutum intra decem dies reo præsente non occurrat: dimittatur reus exacto [b], eo quod promissum est, & si quid circa litem plus impẽdisse cũ taxatione iudicis iurauerit. [c] §. Exceptio fori ß dilatoria est, atque ideo in initio litis debet opponi, & probari. Peremptorias autem exceptiones, vt sunt præscriptiones longi temporis, sufficit in initio litis contestari.

Et re- Cod. de dilatio nib. auth. quod fieri.

Ex codice de exce. l. vl. & l. 8. if. e. q. 6. c. si quis episcopatum.

α Iudicantes autem.] *In codice Iustiniani legitur,* Quod ita constitutum iudicantes sentire debebunt, in hac ratione, &c.

ß Exceptio fori.) *Postrema hac pars abest à plerisque vetustis exemplaribus. In vno autem est in margine cum hoc titulo,* glossa Ioannis. *Eadem autem verba leguntur inf. ead. q. 6. ca. si quis episcoporum. §. exceptio & ibi sunt in omnibus antiquis codicibus.*

QUÆSTIO. IIII.

Vòd vero [d] infames, & legitimè coniuncti ad accusationem admitti non debeant, & generaliter ab accusatione remouẽdi sint, multorum auctoritatibus claret.

su. 2. q. 7. c. alieni ex Dionys. Iulius in rescr. ad Orient. c. 15.

Ait enim Hyginus Papa, epist. 1.

¶ Infames eos, qui sunt bonæ famæ, accusare non possunt. C. I.

ALieni erroris societatem † sectantem, vel à sui propositi tramite recedentem, aut Apostolicæ sedis iussionibus inobedientem suscipere nnn possumus, nec impetere recte credentes, vel sanctorum patrum iussionibus obtemperãtes permittimus †; quia inter fideles & infideles magna debet esse discretio.

Poly. l. 1. tit. 17. Ans. l. 2. c. 16. & l. 3. c. 9. Pan. l. 4. ca. 70. & 88.

† *al. socie- à sui propo- siti) al. so- tate ma- latum ve- sui.*

† *al. permittimur.*) orig.

Item Anacletus Papa in 1. decretali.

¶ Qui legem suam sponte transgreditur, ante suam reuersionem recte agentes accusare non potest. C. II.

BEatus predecessor noster Clemens vir Apostolicus, & spiritu Dei plenus, vna cum reliquis sanctis collegis suis statuit dicens. Accusandi, vel testificandi licentia denegetur his, qui Christianæ religionis, & nominis dignitatem, & suæ legis, vel sui propositi normam, aut regulariter prohibita neglexerint. Transgressores enim sponte legis suæ, eiusque violatores, & recedentes, apostatæ no-

Ans. l. 3. c. 9. Pann. l. 4. c. 60.

SI quis.) CASVS. Dicitur hic quòd omnis apostata infamis efficitur, nec recipitur ad accusandum. Secundo dicitur quòd primo fides, & conuersatio est perscrutanda & si irreprehensibiles apparuerit admittentur ad accusandum. guntur, non recipiuntur in accusationem, vel testificationem sacerdotum, vel legitime coniunctorum, quia infames sunt, & non solum isti repelluntur, sed etiam omnes consentientes: & hoc in prima parte. In secunda parte dicitur quòd raptores, & qui impetunt seniores suos, repelluntur ab accusatione, cum sint infames iure canonum; & leges sæculi eos interficiunt. Secunda pars incipit ibi, [Similiter.]

a In-

minantur. Omnis enim apostata refutandus est ante reuersionem suam, non in accusatione recte agentium, aut testimonio suscipiendus est.

Item Pius Papa epi. 1.

¶ A suo proposito discedentes sunt infames. C. III.

Ansel. l. 3. c. 4. † *al. si quis a suo uero proposito.*

SI quis † vero a suo proposito retrorsum exorbitauerit, & iussum Apostolicæ sedis libenter trangressus fuerit infamis a efficitur. Reprobari ergo oportet eorum redargutiones, qui in recta fide suspecti sunt. Fides autem, & conuersatio primum seruanda est, & deinde †, qui irreprehensibiles apparuerint, sunt recipiendi, & non prius.

† *al. denuo*

Item Calixtus Papa ad episcopos Galliæ, epi. 2. c. 4.

¶ Incestuosi & non legitime coniuncti, sacerdotes & legitime coniunctos accusare non possunt. C. IIII.

Burc. l. 7. c. 1. Iuo p. 9. c. 23.

COnsanguineorum coniunctiones, nec legitimæ sunt, nec manere possunt, sed sunt repellendæ. *& infra capite quinto.* ¶ Quisquis ergo non legitime coniunctus, vel absq; dotali titulo b, ac benedictione sacerdotis constat copulatus, sacerdotes, uel legitime coniunctos criminari, vel in eos testificari minime potest, quoniam omnis incesti macula pollutus, infamis est, & accusare supradictos non permittitur. Non solum ergo hi reiiciendi sunt, & infames efficiuntur, sed etiam omnes eis consentientes c.

¶ Similiter de raptoribus, uel eis, qui seniores impetunt, fieri censemus. Hos ergo leges sæculi interficiunt, sed nos misericordia præeunte sub infamiæ d nota ad pœnitentiam recipimus.

Idem in eadem epistola.

¶ Qui non sunt recipiendi in accusatione. C. V.

Iuo p. 6. c. 346. † *al. lædere*

COnspiratores e in nullius accusatione sunt recipiendi, nec eorum vel anathematizatorum uox ullum nocere uel accusare † potest.

Item Stephanus Papa, epist. 2.

¶ De eodem. C. VI.

P-nn. l. 4. c. 71. † *al. anathema) or.* † *al. Eos quoq; dico) or.*

NVllus anathematizatorum † suscipiatur, nec a quo quam credantur f, quæ ab eis dicuntur, uel conscribuntur. Eos † dico anathematizatos esse, quos episcopi suis scriptis g anathematizauerunt, aut eo-

b Dotali titulo.] Secundum quosdam dos adeo requiritur in matrimonio, vt sine ea matrimonium nō teneat ar. ad hoc 30. q. 5. nullum, sed verius est q teneat. C. de nu. imperialis. § his autem, tamen, præsumitur non esse matrimonium, ut 30 q. 5. aliter.

Matrimoniū sine dote tenet.

c Consentientes.] Approbando, defendendo, patrocinium præstando quo casu non minus peccat q̄ faciens, 2. q. 1. notum immo magis peccat 24. q. 5. qui aliorum.

d ¶ Sub infamiæ.] J. 27. q. 1. si quis rapuerit. C. de rap. vir. l. vna. s. inf. 33. q. 2. quicunque.

ADDITIO. Ad idē inf. ea. q. vlt. si quis secundum. H.

d Sub infamiæ.) Qualiter sit hoc intelligendum, dixi supra 2. q. 3. §. hinc colligitur 1. inf. 4 q. 1. §. diffinimus. Item patet hic q secundum canones ipsum factū infamat. inf. ea. q. 5. constituimus.

1 Dic sm G. q iste §. ver. quanquā. & hinc c. inf. e. q. hi qui loquuntur de infamia per sētiam irrogata: & hoc ipse notat ext. de iu. o. ex diligenti.

DOnspiratores.] CASVS. Dicitur hic, quòd conspirato res & anathematizati non possunt aliquē accusare.

e Conspiratores.) 11. q. 1. conspirationum & coniurat. omnium, & nec ad denūciationem admittuntur, extra de accusa. cum oporteat. & de simo. licet.

NVllus.] CASVS. Anathematizatus non recipitur in accusationem. Et dicitur anathematizatus quem episcopus suis litteris anathematizat; vel qui incidit in canonem latæ sententiæ. Casus seq. ca. planus est.

Infamis an possit accusare.

a Infamis.] Dic quòd infamis non admittitur ad accusationem, nisi suam vel suorum prosequatur iniuriam vt 4. q. 6. omnibus. sup. 2. q. 1 prohibentur, nisi in criminibus exceptis, vt 6. q. 1. §. verum. nec in his, prout notaui supra 2, q. 1. in primis, in fi. & q. 7. in summa.

COnsanguineorum.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd illi qui incestuose iunguntur, & qui sine dotali titulo & sine benedictione sacerdotis, id est occulte iun-

f Credantur.) Arg. contra, 23. q. 8. vt pridem.

g Scriptis.] Id est, per scripta nunciant uitandos, & sic aliquis potest absentem excommunicare per scripturam ut sup. 2. q. 5. quanto. & ar. ff. de testa. seruus.

Excōicari pōt absens per scripturā.

a Aut

a Aut eorum.] Sic de sent. excom. nuper.
b Anathematizant.] Vbi est canon latæ sententię.

Clericus.) CASVS Quæsitum fuit an clericus, qui suũ episcopum per calumniam accusauit, uel insidiator ei extitit, repellatur ab accusatione? Et dicitur quòd sic: quia infamis effectus est, & depositus tradi debet curię serui turus.

c Accusauerit.] Calumniose, ne sit contra, supra 2.q.7. quapropter.

d Curiæ tradi.) Nõ statim, sed tunc cum ẽ incorrigibilis 1 ut extra de iud. cũ non ab homine, 11.q.1.si ous sacerdotum.

Hi qui.) CASVS. Dicitur hic, quòd q. suos episcopos iniuste persequuntur, & p calumniam a suis sed.b. remouere conantur. non possunt suos episcopos accusare, uel in eos testificari, quia infames sunt, & exilio digni iudicantur, licet a morte prohibeantur dicente Domino, Nolo mortem peccatoris, &c. Hoc autem verbum, [quos non humanis,] &c. supra 2.q 7. fuit expositum in c. placuit eorum.

e Hi qui.] Et si a morte corporali.

f Et exilio.] Ergo iudex ecclesiasticus potest in exiliũ mittere, vt 50. distin. accedens 63. distinc. in synodo, infra proxi. quæstio. cap. 3. in fin. vel ponitur exilium pro carcere monasterii, ut 2. quæst. 1. in primis.

Detractores.] CASVS. Dicitur hic quòd illi, qui detrahunt aliis, & q. inter alios discordias ponunt, remouẽdi sunt ab accusatione & testimonio episcoporum.

g Detractores.] in. 6. q. 1. deteriores.

h Inimicorum.] Id est, inimicitiarum.

Nulli.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ nullus infamis, vel sacrilegus potest religiosum, uel Christianum accusare, uel contra eum testificari, quamuis Christianus humilis, uel seruilis persona.

i Humilis. Ergo uide [illegible] quòd si infamis uult agere ciuiliter, ꝙ non audiatur 2. intellige vel pro id est. uel loqui tur de excommunicato.

K Seruilisque. Ergo loquitur de criminali causa, quia seruus in causa ciuili se defendere non potest, sed in criminali põt, vt ff. de accusa tio. seruos, & l. eos. §. seruos.

1 Et toto, ita P per ecclesiã iã nõ ppt corrigi sm ll. de hoc n. ext. de iu. ad fi. in gl ul.

In lex ecclesiæ põt in exilium mittere.

2 Quo sum est q. 6. on

† Ex is põt i constit nes ad ta trahi cor. tex. sancimu de sacro tex. est in c. aq conse. uel alta

rum ª statuta anathematizant ᵇ.

Item Fabianus Papa, epist. v ad ecclesiæ ministros.

¶ Anathematizati, fideles accusare non possunt. C. VII.

Aos. l. 3. c. 16. Poly. l. 5. ti. 1.

OMnes, quos sanctorum patrum statuta tam præteritis, quam futuris temporibus anathematizant, submouemus †, & ab omni accusatione fidelium alienamus.

Item Stephanus Papa epi. 2. c. 8.

¶ Clericus, qui episcopum accusauerit, infamis efficitur. C. VIII.

CLericus vero, qui episcopum suum accusauerit ᶜ, aut ei insidiator extiterit, non est recipiendus quia infamis effectus est, & a gradu debet recedere, ac curiæ tradi ᵈ seruiturus.

Item Alexander Papa, epist. 2. c. 1.

Ans. l. 2, c. 79.

¶ Infames, & exules fiant, qui episcopos persequuntur. C. IX

HI qui ᵉ episcopos suos ※ persequuntur, & amouere nituntur iniuste contra Apostolicam auctoritatem, etsi a morte prohibentur, dicente Domino: [Nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur, & uiuat,] Perpetua tamen notantur infamia, & exilio ᶠ digni iudicantur finitimo: de quibus a temporibus Apostolorum, & infra ista tenemus, atque decreta habemus, quibus eorum accusandi episcopos, uel testificandi in eos uocem obstruimus, quos non humanis, sed diuinis actibus mortuos esse scimus.

Ezech. 33.

sup. 2. q. 7. c. Placuit.

※ Suos.] *Vox ista abest a plerisque manuscriptis & originali, sed ob glossam non est sublata.*

Item Zepherinus Papa, epi. 1. ad episcopos Sicilien.

Detractores, & inimicorum auctores episcopos non accusent. C. X.

DEtractores ᵍ (qui diuina auctoritate eradicandi sunt) & auctores † inimicorum ʰ ab episcopali submo uemus accusatione, uel testimonio.

Ans. l. 3. c. 35. Iuo p. 5. c. 145. † *al. actores.*

Item Eutychianus Papa primus, epist. 2. ad episcopos Siciliæ.

¶ Infamis, uel sacrilegus religiosum Christianum accusare non potest. C. XI.

Ans. l. 3. c. 25. Burc l. 16. c. 11. Iuo p. 6. c. 333. Pan. l. 4. c 92.

NVlli unquam infami, atque sacrilego de quocunque negotio liceat aduersus religiosum Christianum, (quamuis humilis, ⁱ seruilisque ᵏ persona sit) testimonium dicere, nec de qualibet re, actione, uel inscriptione Christianum impetere.

Notandum uero quod aliud sit excommunicatio, & aliud anathematizatio.

NOTANDVM VERO. CASVS. Supra in cap. conspiratores, & cap. nullus, & ca. sequenti facta fuit mentio

tio de anathemate. ideo Gra. ponit hic hunc § vt assignet differentiam inter excommunicationem vt anathema & ad hoc inducit sequens c.

E Ngeltrudam) CASVS. Ad suggestionem Engeltrudæ vxoris Basonis Lotharius dimisit Thebergam & super-

communicari, non tamen est melioris cõditionis quam Christianus. Ego credo quòd excommunicatio duos hẽt effectus: vnum eijciendi extra ecclesiam: & alium detinendi extra. Et licet excommunicatio non possit consequi primum effectum in excommunicato, tamen consequitur secũdũ. Item nũquid tot erunt ab solutiones quod fuerunt excõmunicationes 3. Et vr̃ ꝙ vna ab solutione oẽs excõicationes tollant, vt arg. ff. de accep. l. plu rib. vel quod saltem vltima cõfirmet omnes præcedentes, vt ff. commu. prædi. est receptum.

Excõmunicationis duo sunt effectus

3 Adde not per Bar. i l. ct pupillo. §. si plutib. ff. de oper. no. nũ. Bal. in fi. C. de nnp.

Vnde Ioannes Papa viij. scribit cuidam episcopo.

¶ Aliud est excommunicatio, aliud anathematizatio. C. XII.

11. qõ. 1. nemo, episcoporum. Ivo p. 14. c. 51.

E Ngeltrudam vxorem Bosonis nouerit non solum excõmunicatione, quæ à fraterna societate separat, sed etiam anathemate a, quod ab ipso Christi corpore (quod est ecclesia) recidit, crebro percussam.

¶ *Epistola hæc Ioannis viij. non est inuenta. Verum Nicolaus primus in concilio à se Romæ habito, de Metensi synodo penitus abolenda, ca. vltimo narrat hanc Engeltrudam bis à se fuisse anathemate percussam. Cuius mulieris flagitia, ob quæ iustissime hanc pœnam tulit, refert Regino libro secundo chronicorum. Potuit autem tempore Ioannis octaui viuere hæc fœmina, quoniam Adrianus ij. qui inter Nicolaum primum, & Ioã. viij. intercessit, quintum sui Pontificatus annum non impleuit.*

Vnde datur intelligi, quod anathematizati intelligendi sunt non simpliciter à fraterna societate, sed etiam a corpore Christi (quòd est ecclesia) omnino separati.

VNDE. CASVS. Concludit Gratian. ex supradictis, ꝙ anathematizati intelliguntur in superioribus c. non solum q excommunicati sũt minori excommunicatione, sed etiam maiori.

QVAESTIO V.

Q Vod vero b testes de domo accusatorum producendi non sunt, & quòd vox inimicorum non sit audienda, multorum auctoritatibus probatur.

Q Vòd vero.) In hac quæstione q-batur, ꝙ inimici, consanguinei, criminosi, gratiosi, serui, liberti, familiares nõ possunt esse testes, nec accusatores, nec iudices: & hoc probatur per 14. auctorita. Ioann. de Fant. & non diuiditur.

Ait enim Calixtus Papa, epistola 2. ad episcopos Galliæ.

CASVS. Hic intitulatur q nta q̃stio, qua quæritur an testes de domo accusatorum & inimici sint audiendi. Et probatur p sequentia c. quod non, nisi in causa matrimoniali, ut 35. q. 6. c. 1.

superduxit Engeltrudam, propter quòd Io. Papa remouit eam non solum a fraterna societate, idest, a cõione sacramentorum, quæ minor excommunicatio dicitur: sed etiam à Corpore Christi, idest, a communione fidelium, quæ anathema, idest, maior excommunicatio dr̃.

Anathema. a Anathem[.] Anathema est maior excõicatio 11. q. q. 3. nemo episcoporum. Et hæc est hic differentia inter maiorem & minorem excommunicationem 1, vt 11. q. 3. audi. 5. q. 2. præsenti. 17. q. 4 quisquis. Est etiam hic arg. quod sæpius quis potest excommunicari. 11. q. 3. cap. excellentissimus, & ca. omnis. 12. quę 2. de viro. 87. di. eos qui extra de postu. pra[illegible] ad hæc 2. in parte decisa. & confirmatus potest amplius confirmari. 11. quę. 3. quod præcessor. & qui in sordibus est, sordescat adhuc, ut 47. distin. c. per. sed contra 24 q. 1. c. 1. Item nihil a nos de his quę foris sunt 2. quæst. 1. multi & ultra excommunicationem ecclesia non potest quid facere, extra de iudi. cum non ab homine. Item qui mortuus est, interfici non potest, sed anathema est æterna mortis damnatio. 11. quę. 3. nemo episcoporum. Item qui est extra ecclesiam, non potest esse magis extra ut 11 qu. 3 omnis. Item ar. cõtra. ff. de uerb. oblig. qui bis. Item Medendus dixit: qui semel est excommunicatus, non potest amplius excommunicari: sed denunciari potest excommunicatus, & sic intelligit omnia iura, ubi quis sæpius uidetur excommunicari. Sed obijcitur ei quod secundum hoc excommunicatus erit melioris conditionis quam non excommunicatus. Instat in iudæo: quia licet iudęus non possit ex-

1 de his excõ canonib [illegible] maiori & minori ple- [illegible] ext. de [illegible] t. excõ. si quem. & 11. [illegible] inimi- [illegible] Arch.

Excõicatus [illegible] pt. [illegible] tenet [illegible] & ibi [illegible] & Pet. in [illegible] 2. C. qñ [illegible] uel cur [illegible] l. aut damnum. §. seruos. ff. de pœn.

a Quod uero.] Domestici sunt libertus, colonus, ad scriptitius. C. de his qui ad eccl. confug. l. vltim. § sane. item mercenarius ff. de pœn. respiciendum §. furta. item omnes, qui sunt de familia alicuius, siue sint liberi siue non, domestici intelliguntur ff. de ædil. edic. ædiles. §. familiæ. Large tamen dicuntur familiares omnes, qui habitant cum aliquo, ut extra de testa. In libens 4. extra de off. deleg insinuante. unde cum uxor dicatur de familia, ut ff. ad Syl. l. 1. si uir. domestica est, & argum. e. C. de remil qu. cunque, lib 13, & uxor dicitur domestica 47 distin. § necesse, argum. contra C de quæ. l. 3. Item domestici sunt qui sunt in eiusdem potestate. ut instit. de test. § in testibus. Item propinqui. C. de emend. ser. l 1. Hoc etiam notandum. q amicus non potest esse test. s, ut inf. proxi. causa. q. 3. § item testium fides. nec cui imperari potest ratione patriæ uel dominicæ ptãtis, ut 4. qõ 3. § item in criminali. Item inimicus capitalis nunquam admittitur: sed si sit inimicus, alia de causa admittitur sed tempore disputationis disquiretur, an sit ei credendum in authen. de testibus. §. si uero [illegible] coll. 7. Item consanguinei omnes secundum Alanum possint admitti. si tales appareant. qui ueritatem gratię [illegible] 4 q. [illegible] § eos testes. Sed hoc non credo uerum 5. cum et ã iudice p p hoc possit recusari. ext. de a, p postremo. ext. de offi. iud. deleg causam quæ. Sed in causa matrimonij admittuntur consanguinei. 35. qu. 6. c. 1. & 2. & ar. ff de probat. enim.

4 Vbi de hoc vide [illegible] dixi 54. di [illegible] famulis. in. gun.

5 Ad hoc facit quod [illegible] sup. 29. d. c.

eriam matris extra qui. mat. accuſ. poſſ. vr̄ quod verum ē vbi agitur de conſanguinitate ꝓbanda, vel improbanda. alias repelleretur quaſi ſuſpecti, vt ex. de teſt. ſuper eo Io. Sed certe male dixit Io. quoniam parentes bene admittuntur ſuper fœdere matrimonii, vt illa decr. ſuper. eo & in decr. videtur in fi. & ita ſeruatur de facto. B.

ſic 6. quæſt. 1. qui crimen. & hoc in memoriam prioris offenſæ, vt ff. de decurio. l. vltim. ff. de quæſtionibus. l. vnius, §. ſeruus. Et eſt hic argum. ex recentia temporis aliquid præſumendum eſſe, vt 31, q. 1. ſi quis viuente. 50. diſtinct. ſi qua fœmina. Sed nunquid quælibet inimicitæ repel-

¶ Conſanguinei, & familiares aduerſus extraneos teſtimonium non dicant. C. I.

COnſanguinei † accuſatoris † aduerſus extraneos teſtimonium non dicant, nec familiares a, vel de domo prodeuntes b: ſed ſi voluerint & inuicem cōſenſerint, inter ſe parentes c tantummodo teſtificentur, & non in alios.

Item Anacletur Papa, epiſt. 3. c. 5.

¶ Nuper inimici, accuſatores, vel teſtes eſſe non poſſunt. C. II.

ACcuſatores, & teſtes eſſe non poſſunt, qui ante heſternum d diem aut nudiuſtertius inimici fuerunt; ne irati nocere cupiant, vel læſi ſe vlciſci velint. Inoffenſus igitur accuſatorū & teſtiū affectus quærendus eſt, & non ſuſpectus.

Item Symmachus Papa in quinta ſynodo Romana ſub ipſo habita.

¶ De eodem. C. III.

ACcuſatoribus vero inimicis, vel de inimici domo prodeuntibus, vel qui cum inimicis e immorantur,

†accuſatores.) orig.
Ant. l. 3 c 55.
Poly. l. 5 tit. 1.
Burc. l. 1. 171.
Iuo p. 5. c. 286.
Pann. l 4 c. 85.

Ambroſ⁹ Syagrio, epiſt. 64.

Anſel. 3. c. 13.
Burc. l. 1. c. 152.
Iuo p. 5. c. 239.
Pan. l. 4. c 84.

COnſanguinei.) CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ cōſanguinei accuſatorum, vel familiares eorū, vel de domo ſua prodeuntes contra extraneos teſtificari nō poſsūt, ſi tamen partes conſenſerint, conſanguinei inter ſe teſtificētur, & non in alios.

a Nec familiares.] ff. de ver. ſig pronunciatio. § 1. & l. ſeq. & ff. de furt. ſi libertas. ext. de teſt. in litteris.

b Prodeuntes.] Tēpore iud. c j: quia ex hoc ſuſpect⁹ eſſet iudex. ff. ad leg. Iul. de amb. l. 1. in fi. ſimiliter qui prodijt de domo iudicis, nō poteſt eſſe teſtis vlterius vt 4. q. 4. c, vl.

c Parētes.] Inf. 4. q. 3. §. parentes. contra. Sed illud intellige de remotis parentibus iſtud de vicinis. Vel illud de collateralibus, iſtud de deſcendentibus, vel aſcentibus 1. contra collateralem enim non cogitur quis teſtifica vſque ad quartum gradum, vt 4. quæſtio. 3. §. lege Iulia & hoc intelligunt quidam in criminalibus cauſis tantum. Sed in ciuilibus [vt dicunt] licite admittitur fratrem frater, & pro ipſo: quia nulla lege eſt prohibitum & edictum de teſtibus eſt prohibitorium, vt ff. de teſtibus, l. 1. Item buia in priuatis iudiciis filius poteſt habere patrem iudicem, vt infra eadem, quæſt. ſeptimo, §. cognitores. & ff. de iud. in priuatis. Ioann. ego hoc non credo: quia propter conſanguinitatem aliquis recuſatur, vt extra de ap. poſtremo. poteſt tamen dici quod collaterales iadmittantur poteſt tertium gradum, ex ratione: quia vſque ad gradum illum non coguntur inter ſe dicere teſtimonium. Dominus Hugo. dicebat, quod filius poteſt, habere patrem iudicem, niſi recuſetur: quia recuſari poteſt, vt d. c. poſtremo. B. Sed quid ſi teſtis eſt conſanguineus illius pro quo inducitur & illius contra quem inducitur? Satis videtur quod tunc per affectionis cauſa ſuſpicionem fraudis excludit, ff de ritu nupt. non ſolum. § primo. Vel uidetur quod in ciuili cauſa admittuntur conſanguinei hic propinqui ſine remoti in teſtimonium. licet non poſſint eſſe iudices. minor enim cauſa repellit iudicem quam teſtem, vt dicitur infra eadē. accuſatores. hoc ideo quia facilius haberentur mille iudices quàm teſtis. ad hoc facit extra de appellat. poſtremo.

Teſtificari contra collaterales nemo cogitur.
1 H. exponit hic parētes, i. conſanguinei; nā ꝑm eum hic vulgariter loquitur c.
Inimicitiæ repellūt ab accuſando & teſtificando.

ACuſatores.) CASVS. Quæſitum fuit ab Anacléto. vtrum illi, qui ante heſternum diem vel nudiuſtertius fuerunt inimici, ſint in teſtimonium admittendi? & reſpondetur quod non: ſie læſi ſe velint vlciſci: quare quærendi ſunt teſtes inoſtenſi, & conſuſpecti. Et dic ante heſternum diem generaliter pro præterito tempore ponitur: nudiuſtertius pro die tertia, idest, nunc eſt tertia dies.

d Heſternum] Argum. quòd repellitur accuſator & teſtis æque per præteritas ſicut per præſentes inimicitias repellant. Videtur ꝙ tantum criminales & capitales, vt extra de ſimo. per tuas in fine 2. & inſtitut. de excu. tut. §. inimicitiæ & ff. de arb. licet, nam non quilibet amicus repellitur, ſed ſolum ille, qui maxima familiaritate coniunctus eſt. ff. de verb. ſign. late. §. amicos. Item lex dicit, quòd propter leues inimicitias non extinguitur legatum, ſed propter graues, vt ff. de adimen. leg. l. 3 in fin. Econtra videtur, quod inimicitiæ non ſolum capitales, ſed etiā aliæ repellant: quia ab accuſatione repellitur quis propter ciuilem controuerſiam. extra de reſtit. ſpoliat. item cum quis nec etiam tales inimici admittuntur ad purgādum, vt extra de purgatio. canon. cum in iuuentute. in fine. Tu dicas: quòd ſemper inimicus repellitur niſi ſint leues & modicæ inimicitiæ arg. extra de ſimo. licet Hely. & hoc relinquitur inquiſitioni iudicis quales inimicitiæ repellant, vt in authen. de teſtibus §. ſi vero dicatur, coll. 8. & 4. quæſt. tertia, §. ſi quis teſtibus. De tali inimico dicit lex, quòd non ſemper repellitur quis propter inimicitias: ſed iudex æſtimabit an ei credi debeat, vel non. ff de quæſtionibus, l. 1. §. quæſtionem. in fine. Et eſt ſimile. ff de excuſatio. tuto. propter litem. Ioan.

ACcuſatoribus.) CASVS. Hoc cap diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod ſynodus prohibuit, vt accuſatorib. inimicis, vel qui cum inimicis morantur, vel de domo inimici prodeuntib. vel ſuſpectus nō credatur volentibus accuſare: & ſi quis prohibita infringere tentauerit, ſi eſt clericus, deponatur: ſi monachus vel laicus excōicetur. In ſecunda parte dr̄, ꝙ qui Pontificibus illaras ſecretas, vel manifeſtas inſidias ad eccleſiaſticam notitiam pertulerit, puniendo & condemnando ea, quæ huiuſmodi ſententia complectitur, patiatur honore. Illi vero, qui aduerſus eos moliuntur, & deponantur, & reb. ablatis perpetuo tradantur exilio.

e Inimicis.] C. de inoff. teſt. liberi. vbi filius exhæredare poteſt matrem, ſi copulauerit amicitias cum ſuis inimicis vt extra de accuſ. cum oporteat. extra de app. ex inſinuatione.

† Cum iſ
text. iunct
ſub gl. con
Ale. de Im
in l. qui iu
dictioni ve
ſecūdo fall
ff. de iuriſd
om. iu. per
q n. ēt. de a
Pro decla
tione tn̄ h
ius ca. dic
in crīali no
pōt eſſe i
dex pr̄ in
filiorum
aliorum
quib. hic
opponatu
ēt abſq. a
qua excu
tione facta
ratione ſu
cionis alle
dæ probat
per tex. in
1. lex Cor.
prin. de ī i
Sed in ciu
cauſa pot
eſſe iudex
ordinarius
dummod
non recuſ
tur per tex
l. priuatis.
de iu. ſedh
vide plene
in l. apertif
mi. & ibi d
maxime S
C. de iu.
2 Vbi de h
& ext de a
cū oportea
& ext. vt
non cont
cedens in
ſed nonne
Arch.
Filius ma
qn̄que
exhæreda

a ¶ Per

aut suspecti sunt, non credatur; ne irati nocere cupiant, ne læsi vlcisci se velint. *& infra.* ¶ Si quis hæc, quæ hodie in hac sancta synodo prohibita sunt, infringere præsumpserit, aut voluntarie transgredi ten tauerit, si clericus est, gradu proprio penitus careat: si vero monachus, aut laicus fuerit, communione priuetur: & si non emendauerit vitium, anathemate feriatur. Secretas vero insidias, vel manifestas pontificibus à quibuscunque illatas, vel ea, quæ huius sanctæ synodi sententia complectitur, si quis ad ecclesiæ pertulerit [a] notitiam; potiatur honore: & hi, qui aduersa eis moliuntur (sicut à sanctis patribus dudum statutum est, & hodie synodali, & Apostolica auctoritate firmatur) penitus abijciantur, & exilio (suis omnibus sublatis) perpetuo tradantur.

Item Pontianus sanctæ & vniuersalis ecclesiæ episcopus, epist. 2. omnibus Christianis.

¶ Qui non possunt esse accusatores, vel testes. C. IIII.

sup. 2. q. 7. c. quærendum. Poly. ibidem. Ans. l. 3. c. 16.

SVspectos, aut inimicos, aut facile litigantes [b], & eos qui non sunt bonæ conuersationis, aut quorum vita est accusabilis, & qui rectam non tenent, & docent fidem, accusatores esse, & testes, & antecessores nostri Apostoli [α] prohibuerunt; & nos eorum auctoritate submouemus, atque futuris temporibus excludimus.

α ¶ Apostoli.] *Sic emendatum ex Vaticanis codicibus. Antea enim legebatur.* Apostolici *originale autem impressum sic habet*, & antecessores nostri Apostolica repulerunt auctoritate, & nos submouemus, atque futuris, &c.

Item Eusebius episcopis Galliarum epist. 1.

¶ Ab accusationibus clericorum repellantur, quos leges sæculi non admittunt. C. V.

Ans. l. 3. c. 26.

DE accusationibus clericorum, super quibus mandastis, scitote à tempore Apostolorũ in hac sancta Vrbe seruatum esse, accusatores, & accusationes, quas exterarum [c] consuetudinem leges non asciscunt, à clericorum accusatione submotas. *& infra.* ¶ Idcirco, & nos sequentes patrum vestigia pro saluatione seruorum Dei, qualcũque ad accusationem personas leges publicæ [d] non admittunt, his impugnandi alterum, & nos licentiam submouemus, & nullæ accusationes à iudicibus audiantur ecclesiasticis, quæ legibus sæculi prohibentur.

sup. q. 1. nos sequentes.

Item Pelagius Papa II. episcopis Italiæ.

¶ Alienigenæ, & quos diuinæ voces mortuos appellant, episcopos accusare non possunt. C. VI.

Ans. l. 3. c. 59.

CAnonica sanctorum patrum statuta (ne columnæ sanctæ ecclesiæ vacillent) sequentes, ac roborantes, oẽs infames, cunctosque suspectos, vel inimicos, & eos, qui non sunt eorum gentis, vel quorum fides [e], vita, & libertas nescitur, & qui non sunt bonæ conuersationis, vel quorum vita est accusabilis, ab omni accusatione Episcoporum funditus submouemus. Similiter & omnes,

a ¶ Pertulerit.] Admonitione præmissa si in modum denũciationis agitur, alias esse proditor criminis 2. q. 1. si peccauerit. si autem in modum accusationis, non est necessaria admonitio. extra de simo. licet Hely & habes hic, quod remuneratur accusator. sic 79. dist. si quis Papa.

Admonitio quãdoq. est necessaria quandoque non.

SVspectos.] CASVS. Hic enumerantur septem genera personarum, quas Apostoli & Papa statuerũt esse remouendas ab accusatione [1] & testimonio deferendo quia testes esse non possunt.

1 Conc. text. in l. 1. & 2. & per totum titu. ff & C. de accus.

b ¶ Litigantes.] Id est, litigiosos: qui secundum Apostolum non promouentur. 46. dist. §. 1.

DE accusationibus.] CASVS. Episcopi Galliarum quæsiuerũt ab Eusebio Papa quare accusatores nõ admittuntur contra clericos. Qui respondit dicẽs quòd illi non admittuntur à tpe Apostolorum in ciuitate Romana, quos leges sæculi non admittunt: nec nos eos admittimus, vestigia patrum sequẽtes: dicit Eusebius: nec iudices tales recipiant.

c ¶ Exterarum.] Idest Romanorũ. Sed quare vocat eos exteros, cũ ecclesia eos approbet, vt 10. dist. per totum? Rñdet: quia Gallicis loquitur, q leges illas non tenent. Sic 12 q. 2. cũ deuotissimã vbi Papa Reginæ Francorũ Lombardam nõ Romanam legem inducit. Alia littera, exterarũ consuetudinẽ.

d ¶ Publicæ.] Idest, sæculares [2].

2 Sub. quia præ cæteris de publicis iudicijs tractant sm H. & Laur.

CAnonica.] CASVS Hic enumerantur viij. genera hominum, qui omnino remouentur ab accusatione episcoporum, infames, &c. ita q ista tria; fides, vita, & libertas, pro vno genere ponant.

e ¶ Gẽtis vel quorũ fides]

3 Sub. pror- des.] De ignotis 1 loquitur, qui nō promouent. 24. dist. quando. 98 d st. per totum. alias iniquum esset quod hic dicitur, quòd Theutonicus non posset testificari contra Gallicum. contra reum. si vero contra testem, secus esset, cōtra testem enim potest ferri, vt C. de test. nullum. in h.

i ¶ Similesque.] Alij adduntur inf. 6. q. 1. §. quicumque. & c infames.

a ¶ Mortuos.] In peccatis, vt 2. q. 7. placuit. Io.

K ¶ Quia infames.] Hæc non referas ad omnia supradicta,

Accusatores.] CASVS. Dī hic, quod lex diuina repellit omnes accusationes & accusatores, & eorum negotia, idest, testimonia, quæ seculares leges non admittunt, & generaliter omnes laici repelluntur cum sint inferiores, & à clericis nolunt accusari.

b ¶ Negotia.] Idest, testimonia.

c ¶ Fūditus.] Regulariter cōtra clericos non admittuntur laici. sup. 2. q. 7. laicos. & c. sicut.

d ¶ Superiores.] Idest, clericos.

quos diuinæ leges mortuos [a] appellant, submouendos esse ab eadem accusatione, & publicæ pœnitentiæ submittendos iudicamus.

Item ex synodo Romana habita sub Hadriano Papa.

In capitulis Hadriani c. 11. Concor. Damasus epis. ad Stephanum.

¶ *Caput hoc, & c. Neminem. infra ead. q. 6. quæ citantur ex synodo Romana, extant in capitulis Hadriani ea autem expressius etiam appellantur synodi nomine, inf. 5. q. 3. in principio.*

¶ A clericis repelluntur accusationes, quas leges sæculi non asciscunt. C. VII.

Accusationes, & accusatores, atq; eorum † negotia [b], quæ sæculares non asciscunt leges, diuina, ac synodica funditus [c] à clericis repelli auctoritate cēsemus: quia indignum est superiores [d] pati ab inferioribus, quæ inferiores ab eis pati despiciunt.

Ansel. 3. c. 20. † *ea*] origin.

Cōc. Telesphorus epist. vnica. c. 4. Iulius in rescr. ad orient. c. 5.

Accusatores.] CASVS. Dī hic, quòd omnes remouet Stephanus ab accusatione, quos leges sæculi repellunt, & Apostolici prohibuerūt, & hoc in prima parte. In secūda parte, quæ incipit ibi, [Nullus.] dicitur, quod nullus alienigena fit episcoporum accusator vel iudex: & hoc probat per auctoritatem veteris. Item nullus seruus, nullus libertus, & nulla suspecta vel infamis persona accuset nōs.

e ¶ Vt iudices.] à dictis ergo malorum possumus argumentari. 37. dist. si quid veri.

f ¶ Aut libert⁹.] Qui non potest ordinari, nisi pleno iure sit emancipatus. 54. dist. quicunq; ergo nec testari nec accusare. vt 2. q. 7. ipsi Apostoli. & c. testes.

Item Stephanus Romanæ Eccl. episcopus omnibus episcopis, epist. 2. de accusationibus sacerdotum, c. 3.

¶ Nec seruus, nec libertus, nec infamis episcopos accusare præsumat. C. VIII.

ij Accusatores, accusationes, quæ sæculi leges non recipiunt, & antecessores nostri prohibuerunt, & nos submouemus. Nullus enim alienigena †, aut accusator fiat eorum, aut iudex. Vnde & de Loth scriptum est: [Ingressus es vt aduena, nunquid vt iudices [e]?] Accusator autem nostrorum † nullus sit seruus, aut libertus [f], nullaque suspecta persona, aut infamis.

Poly. ibidem. Ansl. 3. c. 18. Iuo p. 5. c. 257. & p. 6. c. 327.

Gen. 19. † *vestrorum*] orig.

† Adde natus in e tranes te torio, pp dī alienig na. l. 1. C. emanc. lib

Et in capit. Hadriani, c. 67.

Item Eusebius Papa, epist. 3. ad episcopos Thusciæ.

¶ Infames, qui ad sortilegos, & diuinos concurrunt, nec accusatores, nec testes esse possunt. C. IX.

Poly. ibidem. Ansl. 3. c. 19.

Constituimus iterum, firmātes cum patrū statuta, cū omnibus qui nobiscum sunt episcopis, sicut dudū decretum reperimus, vt homicidæ, malefici [g], fures, sacrilegi, raptores, adulteri, incesti, venefici, suspecti, criminosi, domestici, periuri, & qui raptum fecerunt, vel falsum [h] testimonium dixerunt, seu qui ad sortilegos †, diuinosque concurrerunt, similesque [i] eorum nullatenus ad accusationem, vel ad testimoniū sint admittendi, quia infames [k] sunt; & iuste repellendi, quia funesta est vox eorum.

† *al. sacrilegos* su. 2. q. 8 q̄squis

Constituimus.] CASVS. In hoc ca. enumerantur 15. genera hominū, qui ab accusatione vel testimonio repelluntur, q. infames sunt, & vox eorum est funesta in talibus. Seq. c. patet, in quo enumerantur 8. genera hominum, qui ab accusatione vel testimonio repelluntur.

Item Iulius Papa in rescripto ad Orientales, c. 33.

Malefici qui sunt.

g ¶ Malefici.] Qui faciunt ne viri possint cognoscere vxores suas: vel qui volunt futura scire & hoc est crimē publicum. C. de pag. & sa. & temp. eo. l. 2. & vlt.

2 Quod no. 5. q. 6. c. presbyteri.

h ¶ Vel falsum.] Extra. de ord. cog. cum dilectus contra. Sed ibi non fuit lata sententia contra testem 1, sed dicta, quia suspecti & domestici non sunt infames. Et ita est, arg. quod verum sequens in priuilegijs non refertur ad omnia supradicta. de consec. d. 2. cum omne 3. fi. ff. de in rem verso. si pro parte. §. itē ff de leg. 1. l. talis scriptura. §. vi & l si seruus plurium. §. vlt. Arg. contra ext. de do. cum dilecti.

ADDITIO. Dic vt legitur & nota. extra de app. secundo requiritis. & c. inquisitioni. Arch.

3 Ver. quam de hoc,

Simi.

Similiter. Aut gratiosi.] Id est, adulatores. 46. distin. clericus 1.
a ¶ Aut gratiosi.] vt infra ead. accusatores. C. de transact. præses.
b ¶ Vel affines.] inf. e. q. 9. absés. simile. ff. de iniur. l. lex Cornelia. in prin. tamen inter se bene admittentur affines: quia affinis potest accusare affinem. C. de abol. l. vltima.

Nullus.] CASVS. In hoc c. enumerantur 9. genera personarum, quæ ab accusatione episcoporum repelluntur.

¶ *Suspecti, aut gratiosi ad accusationem non admittantur.* C. X.

Polyc. ibidem Ansl. l. 3. c. 21.

Similiter in iam præfixa synodo est decretum, ne suspecti, aut infames, aut criminosi, aut gratiosi [a], vel calumniatores, vel affines [b], aut scelerati, aut facile litigantes, suscipiantur accusatores; sed tales, qui omni careant suspicione.

Item Fœlix Papa II. epist. 1. c. 14.

¶ Qui inimicitijs studet, vel facile litigat, nec accusator, nec testis esse potest. C. XI.

Ansl. l. 3. c. 61. † *infidus*] ori.

Nullus seruus, nullus libertus, nullus īfidelis, † nullus criminibus irretitus, nullus calumniator, nullus qui inimicitijs studet, nullus qui frequenter litigat, & ad accusandum, vel detrahendum est facilis, nulla infamis persona, vel omnes, quos ad accusanda crimina publica leges publicę non admittunt, permittantur episcopos accusare.

Item Calixtus Papa, epist. 2. ad episcopos Gallię.

¶ Familiares, suspecti, de domo prodeuntes, non recipiantur in accusatione. C. XII.

Poly. ibidem. Ansl. l. 3. c. 57. Burc. l. 1. c 171. Iuo p. 5. c. 288. sup. ead. consanguinei.

iij Accusatores vel testes suspecti non recipiātur, nec familiares, vel de domo prodeuntes, nec etiā cōsanguinei accusatoris aduersus extraneos testimonium dicant: quia propinquitatis, & familiaritatis, ac dominationis [c] affectio veritatem impedire solet. Amor carnalis, & timor [d], atque auaritia plerumque sensus hebetant humanos, & peruertunt opiniones, vt quęstum pietatem putent, & pecuniam, quasi mercedem prudentię.

1. Tim. 6.

Item Pelagius † Papa secundus, epist. 1. c. 4.

† Antea legebatur, *Gelasius* Proclus ad Dominum in act. 14. conc. Chal. Ansel. l. 3. c. 6.

¶ Qui inimici, vel suspecti sunt, & qui odio quoslibet insequuntur, ab accusatione remoueantur. C. XIII.

Omnes, qui aduersus patres armantur [e], vt patrum inuasores, & mactatores, infames esse censemus, *& infra:* ¶ Horum ergo vitiorum auctores vel patratores, non sunt in accusatione pontificū recipiendi, sed penitus repellendi: quoniam iubēt canonica decreta patrum, vt accusatio, vel testimonium eorum, qui odio quoslibet persequuntur, vel qui inimici, aut suspecti habentur, nullo modo recipiantur.

extra de accus. c. nulli.

[*Item Paschalis Papa.*].

¶ De eodem. PALEA. C. XIIII.

Nulli episcoporum ab accusatione sua repellere liceat quos, antequam ab eis impeterentur, à sua communi familiaritate neglexerint separare.

¶ *In vno peruetusto exemplari Gratiani, a quo plerique Paleæ absunt, caput hoc habetur non hic, sed supra 2. c. post c. Beati Petrus & Paulus vbi etiam citatur ex Paschali.*

Accusatores.] CASVS. Quæsitum fuit à Calixto, vtrum possint accusare vel testificari suspecti, vel familiares vel de domo prodeū tes: vel virū cōsanguinei eius ad testimoniū admittantur. Et respondet quòd non, quia propinquitatis, vel familiaritatis, vel dominationis affectio veritatē impedire solet. Et carnalis amor & timor & auaritia sensus hominum consueuit hebetare.

c ¶ Ac dominationis.] Dominus enim aduersarij nō potest esse iudex. extra de off. deleg. causam immo propter dominiū tota familia declinat iurisdictionem alicuius, vt C. si quacumque præditus pot. l. 1. Scias tamē quod minor causa repellit aliquē à iudicio quàm à testimonio. nam iudex recusatur si aduocatus partis aduersę est commensalis iudicis vt extra de ap. ex insinuatione 1. similiter si iudex est suffraganeus aduersarij, vel de terra aduersarij, vt extra vt lite nō cōt. accedens 2. Item si cā quę appellasti ab eo. vt extra de app. ad hoc.

Iudex facilius repellitur quàm testis.

1 Hoc est falsum, vt ibi no. & probatur extra de offi. iu. cap. 1.

d ¶ Timor.] 11. q. 3. quatuor. Ioan.

Omnes.] CASVS. Statuit Gelasius in hoc cap. quòd omnes illi qui aduersus patres carnales vel spirituales armantur eos calumniando, sint infames, nec recipiātur in accusatione episcoporum. Nec illi admittuntur, qui ex odio vel ex amicitia vel mala suspicione ad accusationem prodeunt.

e ¶ Armantur.] Conuitando vel infamando. 2. vt 6. q. 1. sacerdotes Io.

2 Sub. vel verberādo, percutiendo vel calumniose accusando, secūdum Hug.

QVOD VERO. CASVS. Reddit Gra. hic rationem quare inimici ab accusatione repelluntur scilicet qa ipsorum calliditate innocens opprimi solet. Idem est de inimico iudice & suspecto, à quo nullus est condemnandus, quamuis crimina sint manifesta, & si condemnatus fuerit, debet restitui, sicut factum fuit de Anastasio, qui ab inimico patriarcha depositus fuit. Et qd inimicus iudex esse non debeat, ꝓbatur seq. cap.

Q Vod suspecti.] CASVS. Ignatius Constantinopolitan⁹ patriarcha à quibusdam suffraganeis sibi suspectis & inimicis fuit depositus auctoritate & fauore Michaelis Imperatoris eius inimici. Sed Nicola⁹ Papa hoc redarguẽs dicit ipsũ Ignatium ab inimicis nõ debuisse iudicari. Et hoc ꝓbat duabus rationib. & duobus exẽplis, & trib⁹ auctoritatibus. Prima ratio circa principium vbi dicit, [Nam quid gratius.] Secunda ratio est circa finẽ, vbi dicitur. [Nam quodãmodo.] Primum exẽplum incipit ibi. [Veniamus.] Secundum ibi, [Hinc sanctus.] Prima auctoritas est ibi, [Quod prouide.] Secunda ibi.] [Veniet.] Tertia ibi [Et reuera.] sequẽs §. per se patet.

a ¶ Quòd suspecti.] quòd non sit quis cõdemnãdus ab inimicis vel suspectis probatur duabus rationibus. vna est in
principio, altera in fi. & duobus exemplis, scilicet Chalcedonensi synodi. & Io. Chrisostomi, & tribus auctoritatibus Constantin. synodi, & Gelasij Papae & Iustiniani Imperatoris.

α ¶ Quos antequam.] *In eodem codice legitur.* quos & antequam ab eis impeterentur, à sua communi familiaritate neglexerunt separare. *In alijs vero nõnullis, in quibus hæc Palea habetur hoc loco, legitur:* quos antequam ab eis se impetendos cognoscerent, à sua, &c. *In Decretalibus autem non multo secus:* antequam se ab eis impetendum cognosceret, à sua, &c.

Quòd vero inimici ab accusatione prohibeantur, inde est; quia eorum calliditate, innocentia frequenter opprimi solet. Sed cum Athanasius † suæ cathedræ reddi præcipitur. quia de inimicitia sui Patriarchæ conquestus est; patet ꝙ etsi manifesta crimina alicuius sint; non tamen condemnandus est accusatione inimici †. † al. Anastasius.

Vnde Nicolaus Papa scribit Michaeli Imperatori in epistola, quæ incipit [Proposueramus.]

¶ Qui inimici sunt, iudices esse non possunt. C. XV.

QVòd † suspecti[a], & inimici iudices esse non debeãt, & ipsa ratio dictat, & plurimis probatur exẽplis[b]. ¶ Nam quid[c] gratius & amabilius dare quis inimico potest, quàm si ei ad impetendum[d] commiserit, quem lædere forte voluerit? Quod prouide[e] Constantinopolitana synodus canonum suorũ sexto α dignoscitur[f] prohibere capitulo *& infra.* ¶ Veniamus[g] ergo & ad sanctam Chalcedonensem synodum, & quid nobis de Athanasio Paræ norum episcopo referat, audiamus. Is enim antistes tertio euocatus ad synodum, quia non occurrit, à patriarcha suo canonice[h] condemnatus extiterat: sed solum[i], quia cum vocaretur ad synodum, quòd inimicus suus esset ipse, qui iudicabat[k], clamauit, à sancta Chalcedonensi synodo ad causas illatas sibi examinãdas reseruatur: & nisi denuo conuincatur, recipere ecclesiam propriam iudicatur. Quòd si Athanasius à patriarcha suo depositus, quia de inimicitia ipsius conquestus est, iterato ad iudicium renouandum dirigitur, & si β manifesta[l] sibi officiant crimina; tamen suæ reddi ecclesiæ præcipitur; quanto magis Ignatius, qui non à patriarcha, sed ipse potius existens patriarcha, minime debuit ecclesia propria (inimicis & suspectis iudicibus decernentibus) expoliari? *& paulo post.* ¶ Veniat[m] & facundissimus noster

† a. Quia

Iuo par. 5. c. 55.

Actio. 14. in fi.

In commonitorio ad Faustum

b ¶ Exemplis.] à quibus licet argumentari. 10. dist. de quibus. C. de ædif. priua an ia totum & 10. distin. si in adiutorium.

c ¶ Nam quid.] Prima ratio.

d ¶ Ad impetendum.] Id est, ad puniendum vel iudicandum.

e ¶ Quod prouide.] Prima auctoritas.

f ¶ Dignoscitur.] Hoc nescio vbi sit.

g ¶ Veniamus], Primum exemplum.

h Canonice.] Forte ideo dicit, canonice, quia tribus edictis citatus erat, vnde debuisset 1. misisse responsalem. Vel dic quòd sufficit isti protestari suspicionem, & quidquid post illam protestationem fit, non tenet, sicut si post appellationem esset factum. extra de eo qui mit. in pos. causa rei ser. cum sicut. in fin. immo licet nõ protestetur, tamen si postea probat suspicionem, cassatur qđ fit contra eum, vt extra vt li. non cõte. accedẽs r.

i ¶ Sed solum.] Ergo cum ordinarius recusatur. non est necesse probare causam recusationis, sicut nec causa appellationis assignatur tunc licet. hoc hodie corrigitur, vt extra de ap. vt debitus &c. cum speciali.

K ¶ Iudicabat] Arg. ordinarium iudicem recusari posse, vt su. 2 q 6 placuit, vt presbyteri C de iurisd. om. iu. nemo extra de fo. comp si quis. quod negant quidam & dicũt associandũ epum, vt su q 3. offeratur. in Aui. vt vt dif. iud § si vero. coll 9 C de iudi apertissimi.

l. ¶ Et si manifesta] Arg ꝙ notorium crimen non obest petenti restitutionem 2. ad idem extra de rest spol. item cum quis. & ꝙ in notorio crimine etiã iudex recusatur. arg. contra extra de app. proposuit.

m ¶ Veniat.] Hæc est secunda auctoritas.

1 De hoc no. sup. ea. q. 2. eps.

a ¶ Tunc

Papa Gelasius, hæreticorum expugnator fortissimus, & quod de Constantinopolitanis episcopis more solito tūc ægrotantibus [a] dixit, etiam nunc nobis edisserat: [Quero inquit, tamen ab his iudicium, quod pretendunt, vbi nam possit agitari? an apud ipsos? vt ijdem inimici sint & testes [b] & iudices? Sed tali iudicio, nec humana debent cōmitti negotia.] Quòd si iudicio [c], vbi ijdē sunt inimici qui iudices, nec humana debēt committi negotia; quanto minus diuina, id est ecclesiastica? Qui sapiens est, intelligat. ¶Et re uera hinc Iustinianus [d] Imperator pius legibus suis promulgasse dignoscitur dicens: [Liceat ei, qui suspectum iudicem putat, antequam lis inchoetur [e] eum recusare, ut ad alium recurratur. Nam quodammodo [f] naturale est suspectorum iudicum insidias declinare, & inimicorū iudicium semper uelle refugere. ¶Hinc S. [g] Anastasius inimicorum sæpe declinauit insidias: Hinc S. Ioannes os aureum concilij contra se congregati renuit intrare [h] collegium.

Cod. de iudicijs. l. apertissimi.

α ¶Sexto.] *Hic canon est sextus concilij Constantinopolitani primi apud Græcos, qui in concilijs in quattuor volumina contectis (nam ab alijs editionibus abest) tomo primo bis affertur; primum in concilio ipso Constantinopolitano, deinde in libello synodicarum constitutionum. De quo capitulo & alijs canonibus huius concilij supra dist. 22. est notatum, & infra 4. q. 1. c. quod autem, aliquid dicetur.*

β ¶Etsi manifesta.] *Vera lectio est*, & nisi manifesta sibi officiant crimina, suæ reddi ecclesiæ præcipitur, *estque idē quod antea retulerat ex ipso concilio*, & nisi denuo conuincatur, recipere ecclesiam propriam iudicatur. *Verum non est emendatum ob glossam, & quia Gratianus in verbis sequentibus manifesto ostendit, falsa lectione se vsum esse: qui etiam, quod hic dicitur de inimicitia iudicis, ad accusatoris inimicitiam transtulit. Nec vero (quod ex tota illa actione 14 facile constat) Athanasius in ea causa erat actor qui restitutionem peteret (quippe cum licet in concilio Antiocheno depositus, postea tamen per Dioscorum episcopatum recuperasset, tuncque possideret) sed Sauinianus; qui post Athanasii depositionem in eius locum à metropolitano, & comprouincialibus episcopis suffectus, ab eodem Dioscoro eiectus fuerat, ideoque restitui sibi episcopatum petebat. In ipso autem concilio Chalcedonensi statutum fuit, vt (quando Athanasius diceret se ad concilium Antiochenum ter vocatum ideo non uenisse, quòd Dominus eo tempore patriarcha Antiochenus sibi inimicus esset) Sauinianus quidem maneret in episcopatu, interim uero causa Athanasii apud Maximum tunc Antiochiæ patriarcham ageretur: atque intra octo menses cognosceretur, an Athanasius crimen depositione dignum commisisset; ac, nisi commisisse constaret, suus illi episcopatus redderetur. Ex quo toto facto Nicolaus partem illam accepit, quæ ad rem suam optime faciebat.*

Patet ergo quòd, etsi manifesta sint crimina alicuius, tamen accusatione inimici condemnandus non est.

QVAESTIO VI.

1 ps *Extra prouinciam* [i] *autem reus nullatenus est producendus.*

a ¶Tunc ægrotantibus.] Id est debilibus in fide.
b ¶Et testes.] Propter hoc inducit Grat. capitulum.
c ¶Quòd si iudicio.] verba Nicolai.
d ¶Hinc Iustinianus.] tertia auctoritas.
e ¶Inchoetur.] Non tamen semper ante litis contest. ut dixi s. ead. q. 3. offeratur. usque ad triduum autē cogitur alios cogere. C. de iud. l. ult. Sed tamen illa lex loquitur quando eliguntur iudices ad causam principalem audiendam. vnde secus uidetur, si eligantur ad probandam causam recusationis. Quid autem iuris sit de suspecto iudice, dixi in constitutione illa extra de app. ut debitus. &c. cum speciali.
f ¶Nam quodammodo.] Alia ratio.
g ¶Hinc sanctus.] hoc est secundum exemplum.
h ¶Intrare.] Misit tamen excusatorē forte, uel ideo non uenit qa citatio nō tenuit.

Extra prouinciā.] hæc est 6. q. in qua pbat magister, ꝙ unusquisque debet à iudice proprio iudicari, nisi ex causa fuerit appellatum. probat etiam, ꝙ episcopus non debet deponi nisi à solo Papa. Et diuiditur in tres partes, in quarum prima probat per 9. auctori. quòd unusquisque debet à suo iudice iudicari. Secunda ibi, [Aliquando.] Tertia ibi, [Aliàs autem.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur sexta quæstio, qua quæritur, an reus sit extra prouinciā producendus, ut coram suo iudice non conueniatur, sed coram alio. Et certum est, ꝙ non, ut probatur per sequentia, nisi in casibus, q notant̄ in summa huius qōnis.

i ¶Extra prouinciā.] regulariter quilibet

Vnde Fabianus Papa ſcribit Hilario epiſcopo, epiſt. 3. cap. 4.

¶Vbi crimen admittitur, ibi cauſa uentiletur. C. I.

IBi † ſemper [a] cauſa [b] agatur, vbi crimen admittitur; & qui non probauerit quod obiecit, pœnam, quam intulerit, ipſe patiatur.

ſ 2.q.3.qui nõ ꝓbauerit.& q. 8.qui crimẽ.& inf.ead.c. fi.

& Cyprianus l. 1.epiſt.3.

Idem eadem epiſt.c.2.

¶Accuſatus non niſi in foro ſuo audiatur. C. II.

SI quis epiſcoporum ſuper certis accuſetur criminibus, ab omnibus [c] audiatur, qui ſunt in prouincia ſua, epiſcopis: quia non oportet accuſatum alibi, quàm in foro ſuo audiri.

Poly.l.5.tit. 1. Anſ.l.3.c.77. Burc.l.1.c.147. Iuo p.5.c. 260.

Exceptio [d] fori dilatoria eſt, atque ideo in initio litis debet opponi, & probari. Peremptorias autem exceptiones (vt ſunt præſcriptiones longi temporis) ſufficit in initio litis conteſtari.

Idem Fabianus ibidem.

Capit.l.7.c.367

Forũ ſortitur qs multis modis. 1 11.q. 1. ſi quis clericus.& c.placuit.& c.q̃cumque.
2 Vnde ſi clericus duorũ epõrum delinquat. & iniuriã faciat clerico alterius epĩ, ſub quo domicilium non habet extra illum epiſcopatũ: tñ ſub eo rñdere tenet, qa rõne clericatus ſortitur forum eius, C. de epiſ.& cler. auth. clericus.& ſic ẽt not. Inn. extra de priui. ex ore.

coram iudice eſt cõueniendus, vt ĩ. ea. pulſatus. & 11. q.1. experientiæ. alioquin pœnam patiatur 1 actor. 11. q.1. inolita. & c. placuit. C. de iuriſ. om. iudi. l. in criminali. Sed fallit ratione poſſeſſionis. extra de for. cõpe. ſane. & C. vbi de poſ. agi. oportet. l. 1. & C. de prædi. minorum. ſi prædium. Item ratione contractus. ff. de iud. heres. extra de foro compe. Romana. §. ꝯhentes. lib. 6. Item ratione criminis conuenitur qs vel ubi deliquit, uel vbi inuenitur, uel vbi domicilium 2 habet. C. ubi de crimine agi oportet. l. 1. uel cum eſt quæſtio de fide. 24. q. 1. quoties. Trahitur etiam propter loci opportunitatẽ ad aliam prouinciã. 34. quæſt. 2. ſiue. Itẽ propter appellationem. Item propter iuſſionẽ Papæ, ut inf. ea. q. vnaquæque. & c. peregrina. ut patet inf verſib. hic notatis: [Contractus, crimen, reus, & tes, religioq;. Vir, ratio ſimilis, uel prouocat, atq; recuſat, Excellit iuſſus, uel ſi conſẽtit vterque.] [Cõtractus.] ff de iudi heres abſẽs. [Crimẽ,] Vt hic & C. ubi de crimine agi opor. l. 1. [Reus:] Quia actor debet forum rei ſequi, vt inf. ead. neminẽ. [Et res.] Arg. extra de foro compe. ſane. [Religioq;] Vt cauſa iuriſpatronatus & decimarũ. ex̃ de iud. quanto. & c. decernimus. [Vir] Quia uxor forũ uiri ſeqtur. ff. de iuriſ. om. iud. l. pe. [Ratio ſimilis,] In mutua recõuentione. ex̃ de mu. pe. ex litteris. [Vel ꝓuocat.] Infr. c. ꝑegrina iudicia. [Atq; recuſat,] Extra de fo. comp. ſi quis ꝯ clericum excellit: quia epũs non deponitur niſi à Papa. inf. ea. quãuis. [Iuſſis.] inf. eo. vnaquęq; ꝓuincia. & c. ultra prouinciarum. [Vel ſi conſentit uterq;.] ff. de iur. om. iud. eſt receptũ. & 2. q. 7. nos ſi. Itẽ in feudo. extra de iud. cęterum. Item ſi ſæcularis iudex eſt negligens. extra de for. cõp. licet. Item in ſcholaribus, vt in conſtitutione Friderici. C. ne ſi. pro patre. Auth. habita de hoc inuenies per Azo. in ſumma.

IBi ſemp. [CASVS. Quæſiuit Hilarius epiſcopus vbi cauſa criminalis debet agi, & qualem pœnam calũniator patiatur. Et reſpondet Papa, quod cauſa ſemꝑ debet agi vbi crimen committitur, & calumniator debet pœna talionis puniri.

Criminoſus vbi dẽt puniri.

a ¶Ibi ſemꝑ.] Vel vbi domiciliũ habet, uel ubi reperitur. C. vbi de cri. agi oportet. l. 1. ſed ſi grauius eſt crimen, remittiẽ puniendus ad iudicẽ ubi deliquit: ſi eſt leuius, ibi põt puniri, ut in Auth. ut nulli iu. §. ſi vero cognoſcatur. coll. 9. & §. ſed illud. & de re mili. deſertorẽ. in prin. Nec admitto illud, quod quidam dicunt, ꝙ ſꝑ primo cognoſcat iudex ex ꝓuincia de qua reus eſt, an crimẽ commiſerit: & poſtmodũ remittat eũ ad iudicẽ ubi deliquit: qa iudex ubi deliquit, cognoſcet & puniet crimẽ. ff. de accu. l. vlt. põt tñ ſi vult tranſmittere eum puniendum cum litteris ſuis ad ſuæ prouinciæ iudicem. quod tamen nõ facit niſi ex cauſa ff de cuſt. & exhib. reo. nõ dubiũ. ſicut Pilatus remiſit Chriſtum ad Herodem. Sed numquid idem in clerico, vt ſi clericus Mutinen. delinquat in dięceſi Bonon. ſit iudicandus & deponendus à Bononien. epiſcopo. Reſpõ. ut extra. de for. comp. poſtulaſti. & c. 1. & ff. de cuſto. & exhi. re. de militibus. & ff de accu. l. ult.

b ¶Cauſa.] Sed quid ſi metropolitanus, vel alter epiſcopus deliquit in alterius diœceſi, nũquid ab illo poteſt puniri? ar. ꝙ nõ. 9. q. 3. ſi autẽ. & in Auth. de defen. ciuit §. non habente. coll. 3. 21. diſt. inferior. &c. nolite. extra de ſent. excõ. à nobis ff. de arb. l. 3. in fi. Sed contra. C. ubi de cri. agi. oportet. Auth. qua in ꝓuincia. & reatus omnem huiuſmodi honorẽ excludit, ut C. ubi ſena. uel clariſ. l. 1. in fi. & 16. q. 3. placuit, in fi. 3 Itẽ pone, ꝙ ſic tulerit epiſcopus ſententiã: Qui hoc fecit, ſit excommunicatus. dicit Hug. etiam ſi archiepiſcopus hoc fecit in diœceſi epiſcopi, eſt excõmunicatus non ab homine, ſed à canone: quia ſnĩa ſequitur factum iã damnatũ. 24. q. 1. c. 1. 2. & 3. Sed ꝯ extra de ſent. excõm. à nobis 1. Laurentius dicit, ꝙ archiepiſcopus non ſit de foro illius, cum ipſe ſit iudex orinarius totius prouinciæ. 9. q. 3. c. 2. 85. diſt. quoniam. unde eum non poteſt excommunicare, ſed alium quemlibet epiſcopum poteſt excommunicare, non tamen deponere. Io. Ego credo Hu. bene dicere; quia propter crimen efficitur archiepiſcopus ſubiectus epiſcopi propter rationes ſuperius allegatas. B. ff. de offi. pręſ. l. 3. de hoc per B. extra de ſen. excom. à nobis. 1. Ioan.

SI quis epiſcoporum.] CASVS. Quæſitum fuit ſi epũs accuſatur ſuper aliquibus criminibus, coram qbus debet accuſari. Et rñdet Papa, ꝙ coram epiſcopis eiuſdem prouinciæ, & non alibi. Sequens autem §. patet.

c ¶Ab omnibus.] Ad minus à 22. vt inf. ead. q. 8. ſuggero. 15. q. 7. Fœlix.

d ¶Exceptio.] Exceptionum alia eſt dilatoria, alia peremptoria, alia media ſiue miſta. Dilatoriarum alia declinatoria iudicij: alia dilatoria ſolutionis. Declinatoria iudicij in principio litis eſt ꝓponẽda, & ꝓbãda, vt extra de ſen. & re iu. inter monaſteriũ. & C. de excep. l. vlti. Niſi exceptio illa de nouo ad notitiam eius peruenerit, ut extra de procurat. in noſtra. & ex̃ de excep. paſtoralis. uel niſi de nouo cõpetere cœperit, ut extra de offic. deleg. inſinuante. & ff. de arb. non diſtinguemus. §. cum quidã. & de tali loquitur hic. Dilatoria ſolutionis debet ante lit. conteſt. obijci, ſed probari dẽt, poſtquam actor fundauerit ſuã intẽtionẽ. C de excep. ſiquidem. & C. de proba. exceptionem 4. Peremptoria dicitur, quæ poteſt opponi & probari quandoque, dũ tamen ſententiam, vt C. ſenten. reſcin. nõ poſ. peremptorias. C. de excep. præſcriptionem. Media dicitur exceptio, quæ in hoc habet ſimilitudinem cum peremptoria,

¶De eodem. C. III.

Poly.l.1.tit.7. Iuo p.6. c.323. Pann.l.4.c.123.

PVlsatus ante suum iudicem causam dicat; & ante non suum iudicem pulsatus, si uoluerit [a] taceat [b]. Pulsatis vero, quoties appellauerint, induciæ dentur.

Hoc autem quod de loco dictum est, tunc intelligendum est, cum veritas causæ non nisi in loco admissi criminis deprehendi potest; aut nisi altera pars iudicium maioris personæ interpellauerit, siue declinando iudicium, siue releuando sententiam.

In cod. Theod. lib.9.tit.1.l x.

Vnde Stephanus Sanctæ & Apostolicæ, at vniuersalis ecclesiæ Romanæ episcopus scribit omnibus episcopis, episto. 2. cap.7.

Ansl.3.c.47. Pann.l.4.c.33. † al. prouinciæ † al. tamen

¶Intra prouinciam, & à comprouincialibus tantum causa est audienda. C. IIII.

VLtra prouinciarũ † terminos accusandi licentia non progrediatur: sed omnis accusatio intra prouinciam audiatur, & à comprouincialibus terminetur, nisi tantũ † ad Apostolicam sedem fuerit appellatum.

Et Iulius in rescr. ad oriēt. c.3

Item Sixtus Papa II. epist.1. ad Gratum episcopum.

Poly. ibid. Ansl.2.c.82. Burc.l.1.c.176. & 144. Iuo par. 5. c.4. & 257. Pan.l.4.c.125.

¶A comprouincialibus accusatus, vel iudicatus, Apostolicam sedem appellet. C. V.

ACcusatus, vel iudicatus à comprouincialibus in aliqua causa episcopus licẽter appellet, & adeat Apostolicæ sedis Pontificẽ, qui aut per se, aut per Vicarios suos eiusdem retractari negocium procuret. Et dum iterato iudicio Põtifex causam suam agit, nullus alius in eius loco [c] ponatur, aut ordinetur episcopus: quoniam quãquã comprouincialibus † episcopis accusati causam pontificis scrutari liceat, nõ tamen diffinire † [d] inconsulto Romano Pontifice permissum est.

† al. à comprouincialibus † al. diffiniri

Item Damasus Papa Stephano Archiepiscopo, episto.3. cap.2.

¶De eodem. C. VI.

Ansl.l.2.c.61.

DIscutere episcopos, & summas ecclesiasticorum negociorum causas metropolitano vnà cum omnibus suis comprouincialibus (ita vt nemo ex eis desit, & omnes in singulorum concordent negocijs) licet: sed diffinire eorũ, atq; ecclesiasticarum summas querelas causarum, vel damnare episcopos absque huius sanctæ sedis auctoritate minimè licèt; quam omnes appellare, si necesse fuerit, & eius fulciri auxilio oportet.

Burc.l.1.c.179. Iuo p.5. c.295.

ptoria, ꝙ post lit. cõtest. potest obijci. sed in hoc habet dissimilitudinem cum dilatoria, quia potest quandocunque ante sententiam obijci, vt extra qui matri. accus. poss. c. per tuas, sed in hoc habet similitudinem cũ dilatoria, quia ante lit. cõte. põt obijci, vt extra de exc. exceptionem. Sunt adhuc aliæ exceptiones anomalæ, quæ etiam post sententiam obijciuntur, ut exceptio Velleiani, & Macedoniani, & armatæ militiæ, de quibus agitur. ff. ad Macedo. tametsi non. & C. de iur. & facti ignoran. l.1.

PVlsatus.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ si quis coram suo iudice fuerit vocatus, debet coram eodem respondere. sed coram alieno iudice vocatus non respõdeat nisi velit, sed suum priuilegium allegabit. Appellanti uero debẽt induciæ dari ad suam appellationem prosequendam.

a ¶Si voluerit.] Non tamen à contrario sensu argumẽteris, vt 11.q.1. placuit. & ỹ. ead. neminem 1, sed hic loquitur de eo, qui habuit consensum sui episcopi, ut 11.q.1. clericum. &c. nullus. extra de foro compe. significauit. 1 Et c. nõ liceat. 6. q.3. deniq;. Arc.

b ¶Taceat.] Sed hoc fortè cum habet consensum sui episcopi, vt 11. qõ. 1. clericum. Nec obst. ỹ. ea. non liceat. extra de foro cõpe. si diligenti. & 6.q. 3. denique.

HOC AVTEM. CASVS. Iste respicit illud c. ibi, vbi dicitur, ꝙ semper causa agitur, vbi crimen committitur. Sed dicit Gratianus, hoc verum est, cum alibi de crimine liquere nõ potest. & hoc allegando dicit, uel nisi ad maiorem iudicem recurratur per appellationem, uel per recusationẽ primi iudicis.

VLtra.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ vltra suam prouinciã reus trãhi non debet vel accusari, nisi ad Papam fuerit appellatum.

ACcusatus.] CASVS. Quidam episcopus accusatus fuit & condemnatus à comprouincialibus episcopis. Ille volebat appellare, & retractare iudicium; quæritur an possit? Et respõdet, ꝙ sic: & donec iudicium eius pendet, alius non substituatur: quoniã licet epĩ comprouinciales possint causam criminalem episcopi examinare, non tamen possunt diffinire inconsulto Papa.

c ¶Loco.] 8.q.4. nonne.

d ¶Nõ tñ diffinire.] suspẽdere & excõicare potest metropolitanus. 12. dist. de his. 11.q.3. si epĩs. & 18 dist. p p. Itẽ absoluere potest secundum plerosq; 2. si est innocẽs. C. vbi sena. vel clarissi. l.3. Io. Ego contrarium credo, vt hic. & 5. quæst.4. c.1. & secundo. B. Sed obijcitur. 6. quæst.3. denique. & 21. qõ.5. si quis à proprio. vbi dicitur, ꝙ primas, vel concilium deponit episcopum. Sed illud fuit de licẽtia Papæ. Vel loquitur secũdum ea tempora qñ 2 Vt B. & H. & idẽ not. 12. dist. c.2.

causæ episcoporum non deferantur ad sedem apostolicam. 19. dist. si Romanorum. sæ solo Romano Pōtif. reseruātur: q vice Petri apostoli omnib. principatur, & caput est omnium aliorum a ¶Vo-

QVāuis.] CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum comprouinciales episcopi, uel archiepiscopi vel primates possent diffinire causas criminales epōrū. & rūdetur, q non. sine auctoritate speciali Papę; licet possint eas examinare. Sic statutum fuit à tempore Apostolorum, & eorum successoribus: & donec Papa causas eorum diffiniat, alij loco eorum non ponantur. Causas vero aliorum clericorum, & diffinire & ventilare possunt.

MVltum.] CASVS. Anastasius metropolitanus Thessalonicen. citauit quēdam suum suffraganeum, vt veniret aduersario responsurus: ille vero non uenit, infirmitatis causam prætendens. consuluit Anastasius Papā quid de eo faciendum esset: sed tamen pendente consultatione ipsum deposuit, eo solo, quòd uocatus nō venit. Leo ergo commendat eum in bene factis, sed ī hoc facto vehementer eum redarguit duabus rationibus. una est quia pēdente consultatione nil debuit fecisse, sed expectasse quid Papa respondisset. Alia est quia & si peccatum commisisset propter quod deponi deberet, à solo Papa erat deponendus.

a ¶Infirmitatis.] Hęc est iusta causa absentiæ, ut extra de procura. querelam. qd de hoc iuris sit, dicam 5. quæstio. tertia cap. 1.

DVdum.] CASVS. Orientales episcopi in duobus delinquebant, scilicet in congregandis concilijs uniuersalibus, & deponendis episcopis absque licentia Papæ. Sed docet Iulius Papa, q hoc facere non debent: q a cōciliū, & omnes maiores cau-

¶*Caput hoc in aliquot vetustis exemplaribus non habetur, neq; in ipsum adest glossa.*

Item Eleutherius Papa scribens ad Galliæ prouincias, cap. secundo.

¶Comprouinciales, & metropolitani episcoporum causam audire, sed diffinire non possunt. C. VII.

Iuo p. 6. c. 316. Pann. l. 4. c. 134. & 136.

QVamuis liceat apud comprouinciales †, & metropolitanos, atque primates episcoporum uentilare accusationes, & criminationes; non tamen licet diffinire ª sine huius sanctæ sedis auctoritate: sicut ab Apostolis, eorumque successoribus multorum consensu episcoporum iam diffinitiuum est. Nec in eorum ecclesijs alij aut præponantur, aut ordinentur, antequam hic eorum iuste terminentur negotia. Reliquorum uero clericorum causas apud prouinciales, & metropolitanos, ac primates & uentilare, & iuste finire licet.

† *al. prouinciales.*

a ¶Diffinire.] *In epistola sequitur*, secus quàm prædictum est, reliquorum uero, &c. *Superius vero hæc prædicta fuerant*, Finitiua episcoporum tantum iudicia huc deferātur, vt huius sanctæ sedis auctoritate finiātur, sicuti ab Apostolis, &c. *Vsque ad Verbum*, Reliquorum.

Item Leo episcopus vrbis Romæ Anastasio episcopo Thessalonicensi, epist. 82. al. 84. c. 1.

¶Ante Apostolicam censuram in causis episcoporum nō est diffinitiua ferenda sententia. C. VIII.

MVltum stupeo frater charissime, sed & plurimum doleo, quòd in eū, de quo nihil amplius indicaueras †, quàm quòd euocatus adesse differret, & excusationem infirmitatis ª obtenderet, tam atrociter, & tam uehementer potueris commoueri; præsertim cum etsi tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat, quid ad tua consulta rescriberem. *& infra.* ¶Sed etiam si quid graue, intolerādumque gessisset, nostra expectanda erat censura, vt nihil prius ipse decerneres, quàm quid nobis placeret, agnosceres. Vices enim nostras ita tuæ credidimus charitati, ut in partem sis uocatus solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Vnde, sicut multum nos ea, quæ à te pie sunt curata, lætificant; ita nimirum ea, quæ perperam sunt gesta, contristant.

† *al. iudicaueris.*

Item Iulius Papa Orientalibus episcopis, epist. 1.

¶Præter sentētiā Romani Pontificis, nec cōcilia celebrari, nec episcopum damnari oportet. C. IX.

DVdum à sanctis Apostolis, successoribusque eorum in antiquis † decretum fuerat statutis, quæ hactenus sancta, & vniuersalis Apostolica tenet ecclesia, non oportere præter sententiam † Romani Pontificis concilia celebrari, nec episcopum damnari, quoniam sanctam Romanam ecclesiam primatem omnium ecclesiarum esse

† *præfatis.*] orig.
Cap. l. 6. ca. 287
† in vulgatis legebatur *cōscientiam.*

Christus ec clesiæ Romanæ primatum dedit.

a ¶Voluerunt.] Sic ergo concilia dederunt primatem Romanæ ecclesiæ: quod uerum est secundario: sed ipse Christus principaliter, ut 21. dist. quamuis. 17. dist. §. hinc etiam. & 9. q. 3. aliorum.

ALIQVANDO. Hæc est 2. pars q. 1. qua dicitur, quòd quandoque pro bono pacis, & pro uitando scandalo sustinet Papa episcoporum depositiones, dum tñ aliàs causa subsit pro qua possent deponi à Papa. & hoc probatur per. c. seq. Io. de Fant.

CASVS. Dictum est s̃. in multis c. ꝙ solus Papa debet episcopos deponere, alioquin quod factum erit irritabitur: nunc ostēdit Gra. ꝙ multoties Romana ecclesia ab alijs depositos, & alios loco eorum substitutos pro bono pacis tolerauit. quod probatur seq. c.

HÆc quippe.] CASVS. Dolen. ecclesia dixit se esse archiepiscopalem, & oẽs ep̃os Britanniæ suos esse suffraganeos. huius partem fouebat Salomon Rex Britonum. Sed Turonē. econtra dicebat, s. oẽs ep̃os Britanniæ ad se spectare: cuius partem Carolus tuebatur. Contingit quòd Dolēsis ad fauorē, & metum regis Salomonis quosdã ep̃os deposuit, & alios loco eorũ subrogauit. Turo. uero cõquestus est de hoc Papæ, & super hoc priuilegia ostendebat, per quæ docebat præfatos ep̃os sibi fore subiectos. Præcipit igiť Papa Salomoni, ut oẽs ep̃os sui regni non differat mittere ad Turo. archiep̃m, maximè cũ uideat ad eũ spectare quatenus cotã ipso appareat, an ipsi ep̃i quo ad delicta, & si nõ quo ad ordinem sint canonicè destituti, & alij eis legitimè substituti, qđ si hoc non vult, mittat Romã duos de expulsis, & duos de subrogatis cũ legato ecclesiæ suæ, ut ibi veritas super hoc negocio cognoscatur: qõne tñ de sede metropolitani reseruata, donec inter Salomonem & Carolũ pax reformetur. vtrũ si de hoc ipso uelint cognosci, mittant Romã quatenus Apostolico libramine, quæ sit archiep̃alis ecclesia innotescat, ut deinceps nulla possit dubitatio remanere.

volverunt [a]: Et sicut B. Petrus Apostolus primus fuit omnium Apostolorum; ita & hæc ecclesia suo nomine consecrata (Domino instituente) prima, & caput sit cæterarũ; & ad eam, quasi ad matrem, atq; apicem omnes maiores ecclesiæ causæ, & iudicia episcoporum recurrant; & iuxta † eius sententiam terminum sumant: nec extra Romanum quidquam ex his debere decerni Pontificem.

† al. eiusq; iusta sententia

2 *Aliquando inconsulto Romano Pontifice plerique episcoporum damnati inueniuntur & alij in eorum locum subrogati, quorum damnationem, & subrogationem pro bono pacis ex dispensatione tolerasse legitur ecclesia.*

Regino lib. 2. Chron.

Vnde Ioannes Papa Salomoni tertio & vltimo Regi Britonum.

¶Quorundam episcoporum depositionem extra conscientiam Romani Pontificis factam pro pace tolerauit ecclesia. C. X.

HAec quippe est ordinatio Dei, patris tui, & hæc est lex ecclesię matris tuę, videlicet, ut omnes episcopos regni tui ad Turonensem archiepiscopum mittere non detrectes, ipsiusque iudicium postulare non dedigneris. Ipse enim est metropolitanus, & omnes episcopi tui regni, suffraganei [b] eius sunt: sicut conscriptiones prædecessorum meorum euidenter ostendunt: qui prædecessores tuos, quia illos ab ipsius cura subtraxerant forti inuectione corripere studuerunt, quamuis nec nostra scripta super hac remissa deesse uideantur. Cumque coram designato Turonicæ ecclesiæ præsule, & integro numero collegarum, id est duodecim episcoporum celebrato conuentu fuerint eiecti episcopi regulariter examinati, apparueritque, quòd canonicè fuerint eiecti, ipsis in sua deiectione manentibus, qui in locis eorũ consecrati sunt, potuerunt vtiq; episcopatus honore potiri. Quod si episcopi eiecti insontes fuerint declarati, his amotis [c], qui illis subro-

b ¶Suffraganei.] Id est, pro suffraganeis sunt habendi: quia ille fuit in possessione, & ita erit vsq; ad sententiam 16. q. 4. uolumus. Et ita non est hic ar. interlocutoriã non obesse. Vel dic, quod ideo non obest, quia agebať ad hoc. sed de hoc solum an episcopi essent iustè deiecti 1. an crimen ab ipsis cõmissum esset deiectione dignũ. arg. ad hoc j̃. e. c. ibi, nihil enim quæro, & c. quòd interlocutoria nõ obsit, hẽs ff. de his qui sui uel alieni iuris sunt. l. pen. 2. & extra de or. co. cum dilectus. Non. n. quidquid iudex profert, est habēdum pro sententia, ut C. de sen. & interloc. om. iu. ex stipulatione. & C. comminationes & epistolas. l. 1. tamen per interlocutoriam bene aliquid determinať, & transit in rẽ iudicatam, sicut diffinitiua snĩa, ut extra de electio. cum dilectus. in fi. & extra de test. significauerunt. si. extra de sen. & re iu. cum inter. & qñq; ius facit, ut ff. quod me. cau. metum. §. sed quod prætor. sic ergo semper est considerandum ad quid 3. agatur, & an iudex incidenter uel tacitè, uel expresse, uel diffiniendo, uel interloquendo aliquid dicat, ut extra de præsum. afferte. extra de test. ueniens. C. de his qui not. infa. interlocutio. & 2. q. 3. §. notandum 2 & 22. q. 2. quæritur.

Snĩa interlocutoria vtrum obsit.

1 Ad hoc Dñicus de S. Geminia. 2. si Papa. in fi. de priuilegijs, in 6.

2 Si iudex pronunciat ıstũ dr̃e p̃stare alimēta filio, huic nõ fit iõ p̃. iudiciũ q̃n possit cognoscere an filius sit. Archid.

3 Ad q̃d gl. fin. Ias. in l. 2. §. 1. col. 2. sol. mat.

c ¶His amotis.] Sed quare nocet snĩa pro destitutis lata ipsis sustitutis, cum res inter alios acta, alijs nõ p̃iudicet? ut ex̃ de fi. instr. inter dilectos. & est ꝫ illud quod est ff. de adul. denunciasse. & extra de adul. significasti. sed hoc est ꝑ causæ cohærentiam. sic 6. q. 1. præsentiũ. & 81. dist. tantis. in fi. & 45. dist. disciplina. nam si pronunciatũ est Petrum esse virũ Mariæ, ꝑ cõsequens ꝓbatũ est Martinũ nõ esse. extra de spon. ex parte. uides. n. ꝙ causæ eligentiũ, & electi sunt cõnexæ: q̃a lata snĩa ꝫ electores p̃iudicat electo, licet absenti, ut extra de ele. dudũ. 1. in fi. nisi appelletur ab altero illorũ, ut extra de of. iu. dele. suꝑ eo. aliud uř esse inter pñtatẽ & pñtatũ. Nã tũc snĩa lata ꝫ unũ nõ nocet alteri absenti, ut ex̃ de ele. querelam: hoc iõ est, q̃a illorum causæ ita sibi non cohæ-

Snĩa lata ꝫ electores p̃iudicat electo.

cohærent. Vel dic, ꝙ nunquam sententia præiudicat alij, nisi præsens fuerit. arg 54. dist. si seruus.
a ¶Subrogati.] Arg. si aliqua duo sunt connexa, prohibito vno prohibitum est & reliquũ. sic 31. dist. si laicus. 26. dist. deinde. 34. dist. si quis viduam. & 8. dist. quo iure, 1. q. 3. si quis obiecerit. extra de hær. fraternitatis 1. sic ecõuerso aliquid permittitur ratione connexionis, ut 81. dis. cum omnibus.

1 Arg. 44. di. in prin. ubi de hoc no. s̃. ea. q. 3. §. 1. & 1. q. 1. sicut Christus. Arch.

b ¶Dixerunt.] Supple, nec ego dico.
c ¶De expulsis.] Sed qualiter poterit causa per procuratorem criminaliter tractari? fortè quia sic placuit Papæ, vel hic ciuiliter agebatur. non enim aliud agebatur hic, nisi an essent ſm ordinẽ iuris depositi: & licet fuerit ciuilis, tñ necessarij erãt xij. epi 2. sic 23. distin. illud. 24. distinc. quorundam. qa licet non fuerit causa criminalis, tamẽ fuit de crimine 3. vn. de necessaria est subscriptio, ut extra de accus. super his. Vel dic ꝙ in causa criminali vnus consocius procurat causam aliorũ, ut extra de do. & contu. cum dilecti. & 2. q. 5. statuit. Item hic habes, ꝙ sententia lata à non suo iudice rata potest haberi. De hoc nota. 9. q. 2. nullus. & 2. q. 6. si quando.

Procurator qñq; cãm criminalem põt tractare

2 De hoc no. ĩ. ea. q. 8. in summ.

3 Nã licet talis cã esset ciuilis, spectabat tñ ad depositionẽ & cõdẽnationẽ epõrũ, si in ea cõstaret ꝙ legitimè essent cõuicti de crimine, ſm. Hu.

d ¶Debeant.] Argu. pro obsequijs tempore litis non præstãdis, ut 2. qõ. 6. quoties. & 11. q. 1. quia. Arg. ĩ. 33. q. 2. sæculares. 35. q. 6. multorum. ff. de oper. liber. operis. Sed hoc ideo hic fuit, qa epi pro liberis se gerebant. aliàs illi dẽnt obedire, qui essent in possessione. 8. q. 4. nõne. extra ut lite pend. à memoria. Nec obst. C. de agr. & censi. litibus. lib. 11. ubi dicitur, ꝙ si est contentio inter colonũ & dominum de fructibus, ꝙ fructus sequestrãtur. Sed illud obtinet cũ dominus est suspectus. Dicas ergo ꝙ possessor semper utitur fructibus lite pendente, vt 16. q. 4. uolumus. nisi in casu, ut extra de iure patr. ex litteris, qđ ĩtellige verũ nisi de hoc ipso qõ sit, an possideat, vel nõ, vt extra de in int. rest. cũ venissent. in fi. extra de consti. cum M. in fi. & ff. de aqua quoti & æsti. l. pen. vñ si post motã controuersiam canonici eligant, nõ ideo statim cassatur electio donec cõstet de iniusta electione, ut extra de in inte. rest. c. 2. in fi. & extra de cau. pos. & propriè. cũ ecclesia. Idẽ dicerẽ de patrono, licet non dẽat post motam controuersiã præsentare vel eligere,

Possessor lite pendẽte fructibus vtitur.

e ¶Incunctanter.] Id est, de cætero. & sic planum est. ADDITIO. Dicit H. quòd sensus est ut interim ei non denegent debitam reuerentiam, & postea incunctanter obediant ei, qui per sententiam eis fuerat assignatus. Archid.

ALIAS

gati [a] sunt, ecclesias suas ipsi recipiant. Nam cum antecessores mei præsules electionem eorum episcoporum, qui ab ecclesijs suis expulsi sunt, nec admiserunt nec approbauerunt; nec ipsos, qui eis subrogati post sunt α, viuẽtibus illis legitimos episcopos dixerunt [b]: Sanè, si ad Turonẽsem fortè archiepiscopum mittere præfatos episcopos dignaris, stude duos episcopos de expulsis [c], & duos de subrogatis vnà cum ecclesiæ tuæ legato ad Apostolicã B. Petri sedem transmittere: vbi digna examinatione præmissa, qui legitimi episcopi sont, appareant, & suas ecclesias irregulariter non amittant: Nihil enim queo aliud in præsenti negocio diffinire. Quia vero magna, quis sit metropolitanus apud Britannos cõtentio est, licet nullius memoria teneat vos in vestra regione vllam habuisse metropolitanam ecclesiam; tamen si libet (postquam Deus omnipotens pacem inter vos & dilectum filium nostrum Carolum regem gloriosum constituerit) facile hoc poteritis aduertere. Quòd si adeo contentiosè creditis agere, ad nostrum Apostolatum destinare cõtendite; quatenus nostro libramine, quæ fuerit apud vos antiquitus archiepiscopalis ecclesia, luce clarius innotescat: & deinceps omni ambiguitate recisa, quam sequi episcopi vestri debeant [d] incunctanter [e] agnoscant. Neque enim ecclesias Dei per discordias regum, diuisionis aliqua pati damna necesse est, cum (quantum ex se est) pacem, quam prædicant, seruare studeant inuicem, & in omnes.

α ¶Subrogati post sunt.] *Sic restitutum est ex aliquot uetustis & valde emendatis codicibus. Antea legebatur*, subrogari possunt.

3 *Aliàs autem irrita erit episcoporum sententia, & à synodo retractanda.*

Vnde Fœlix Papa I. epist. prima ad Paternum.

Et in decretis Iulij c. 27. Cap. Hadriani c. 58.

¶Damnatio iniusta irrita est, & à synodo retractanda. C. XI.

IRritam [f] esse censemus & iniustam β episcoporũ damnationem, & idcirco à synodo retractandam; ita vt oppressis ab omnibus, in cunctis subueniatur causis.

11. q. 3. c. irritã. ex Carth. 4. c. 28. Ans. l. 3. c. 69.

β ¶Et iniustam.] *Sic in originali, & antecedit uox*, aliter: *sed in*

ALIAS AVTEM. Hæc est tertia pars quæstionis, in qua probat quod probatum fuit in prima parte, scilicet ꝙ vnusquisque debeat à suo iudice iudicari. Ioan. de Fan. & sic continuatur. Dictum est s̃. in §. aliquando, ꝙ pro bono pacis Papa tolerauit depositiones epõrum ab alijs factas. Nunc vero dicit Gratianus, ꝙ aliàs nisi pro bono pacis tolerasset, irrita esset depositio, ut in seq. cap. dicitur.

IRritam esse.] CASVS. Quidam episcopi depositi fuerunt sine auctoritate Papę, & ideo dicit Fęlix Papa irritam esse eorum damnationem, & à synodo retractandam, ut oppressis omnibus subueniatur plenarie.

f ¶Irritam.] Factã sine auctoritate Romani Põtificis.

QVOD

QVOD AVTEM. CASVS. Dictum fuit supra in ca. hæc quippe. ꝙ suffraganei debent ire ad iudicium sui metropolitani, scilicet ad Turonensem. & ideo Gratianus vult modo ostendere, ꝙ suffraganei iudicium sui archiepiscopi declinare non debent, & ad alium iudicem ire. Et hoc probat per sequentia capitula.

Peregrina iudicia.] CASVS. Quæsitum fuit à Sixto vtrum ualeant illæ sententiæ, quę à iudicibus extraneis proferuntur. Et rñdet ꝙ non, nisi fuerit appellatū, vel Papa propria uoluntate causam delegauerit: quia indignum est, ut qui comprouinciales electos debent habere iudices, ab alienis iudicentur.

a ¶Ab extraneis.] Argu. iudicem ad quem appellatur nō esse ordinarium 1.6. quæst. 3. scitote. & sic archiepiscopus est extraneus, vt ibi vř, & extra de of. iud. ordi.

1 Id est, extraneum, & cæcus est q de hoc dubitat, cum hoc sit certissimum. secundum Hug.

decretis Iulij, & in concilio Carthaginensi quarto (Vnde citatur infra 11. q. 3. c irritam.) & in capitulis Hadriani, & apud Anselmum est, irritam esse iniustam episcoporum damnationem, &c. *quæ lectio uidetur magis conuenire cum rubrica huius capitis.*

Et inter decreta Higini, c. 4. in episto. 2. Felicis inter decreta Iulij c. 16. In c. Hadriani c. 19. in adiectis capitular. Poly. l. 5. tit. 1. Ansel. l. 3. c. 77. Burc. l. 1. c. 147. Iuo. p. 5. c. 260. & p. 6. c. 331.

Quod autem metropolitanum suum contemnere, & aliorum iudicium alicui expetere non liceat, Sixtus Papa III. testatur in epist. ad Orientales episcopos, c. 3. dicens.

¶Peregrina iudicia sunt submouenda. C. XII.

PEregrina iudicia (salua in omnibus Apostolica auctoritate) generali sanctione prohibemus: quia indignū est vt ab extraneis † [a] iudicentur, qui comprouinciales, & à se electos [b] debent habere iudices; nisi fuerit appellatum.

† al. externis

Item Anacletus Papa, epistola prima, c. 3.

¶De eodem. C. XIII.

LEges ecclesiæ Apostolica firmamus auctoritate, & peregrina iudicia submouemus Vnde & Dominus mentionem faciens Loth, per Moysem [c] loquitur dicens: [Ingressus es quidem (inquiunt) vt aduena, nunquid ut iudices?]

Gen. 19.

Item Innocentius Papa ad Victricium Rothomagensem episcopum, epistola 2. c. 3.

Et Marcellus epi. 1. in codice canonum inter decreta Innocentij.

¶Nulli liceat aliarum prouinciarum iudicium expetere. C. XIIII.

NOn liceat cuiquam (sine præiudicio [d] tamen Romanę ecclesiæ, cui *a* in omnibus causis reuerentia, & auctoritas debetur) relictis his sacerdotibus, qui in eadē prouincia Dei ecclesias nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias, uel aliarum prouinciarum episcoporum iudicia expetere † [e], vel pati. Quòd si quis præsumpserit; & ab officio cleri submotus, & iniuriarum reus ab omnibus iudicetur.

Capitulatium 16. c. 287. Ansl. l. 2. c. 52. & 3. c. 79.

† *al. experiri*

a ¶Cui] *In epistola & Marcelli & Innocentij legitur*, sine præiudicio tamen Romanæ ecclesiæ, cui † in omnibus causis debet reuerentia custodiri: *quamuis à postrema conciliorum in quattuor tomis editione absint illæ duæ uoces*, sine præiudicio: *quemadmodum & paulo inferius istæ*, uel aliarum prouinciarum episcoporum iudicia expetere, vel pati. *quæ tamen habetur in alijs locis indicatis.*

† *al. cuius*

pastoralis. H. Sed potius est hic arg. contra, quia dicitur hic, ꝙ oportet habere iudices cōprouinciales, & archiepiscopus est comprouincialis. Illa ergo exceptio, nisi, ad principium refertur, scilicet ad peregrina. & fuit intellectus Grat. ꝙ si quis recusaret metropolitanum, ad comprouinciales iudices recurreret, non ad peregrinos, nisi appellaret. & hoc est quod dicit, & cum causa extra prouinciam commissa fuerit. ꝟ. eo. non liceat 2.

2 Istā glo. signant H. & L. sup ver. ꝟ. e. nisi fuerit appellatum, & melius & clarius ponit ibi Arch.

b ¶Electos.] Cum ordinarij sint suspecti. 2. q. 6. placuit. uel loquitur in causa criminali pśbyteri vel diaconi, ut 15. q. 7. si autem.

LEges ecclesię.] CASVS. Anacletus in hoc capitulo confirmans constitutiones ecclesiæ dicit, ꝙ alienigena iudex esse non debet. Et hoc probat exemplo Loth, cui dictum fuit à Sodomitis, Ingressus, &c.

c ¶Per Moysem.] quia ipse Moyses loquens per spiritū Domini introduxit in Genesi Sodomitas ita loquentes.

NOn liceat cuiquam.] CASVS. Quæsitum fuit vtrum episcopo liceat agere vel respondere sub iudice non suo. Et respōder quòd non, salua tamen omnibus Romanæ ecclesiæ reuerentia: quod si facere præsumpserit, deponatur.

d ¶Præiudicio.] Hoc ideo dicit, quia spretis omnibus ordinarijs ad eum potest appellari. arg. ꝟ. 1. q. 7. c. 1. 2. & 3. nam ipse est ordinarius omnium. extra de elect. cū nobis.

e ¶Expetere.] Hic patet ꝙ clericus sine cōsensu sui episcopi non potest consentire in alium iudicem, nam sic posset euacuari iurisdictio episcoporū, si omnes consentirēt in alium iudicem. ad idem facit 2. quæst. 6. placuit 2. & in auth. de san. epis. §. œconomus. coll 9. Argu. contra. ꝟ. ea. pulsatus. Sed extra de fo. cōp. si diligenti. expeditum est, ꝙ non potest per pactum renunciare foro. De hac materia not. 11. q. 1. inolita. Io. Quod dicit Ioan. ꝙ expeditum est, in illa decre. extra de fo. compe. si diligenti. non est uerum 3, quia illa decre. loquitur, ꝙ clericus non potest consentire in laicum. sed hodie nec in clericum consentire potest, nisi de cōsensu sui episcopi, ut extra de foro compet. significasti. B.

Clericus an possit foro renūciare.

3 Imo est verum, ut patet versi. cum ergo. Arch.

RE-

REVERENTIA. CASVS. Quia sup. in c. non liceat, mentionē fecit de reuerentia; ideo Grat. dicit quæ sit illa reuerētia, scilicet cum appellatur ad eum, uel cum ab eo iudices extranei conceduntur.

Vnaquæque.] CASVS. Dicitur hic, quòd quælibet prouincia proprios debet habere iudices, ad quos comprouinciales reccurant, nisi sedes Apostolica aliter decreuerit.

Neminem.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ nullus debet trahi extra suam prouinciam uel comitatū, ita ꝙ actor semper forum rei sequatur, nisi fuerit appellatum ad maiorem iudicem, uel nisi ad iussionem maioris iudicis datus fuerit iudex. In secunda parte dicitur, ꝙ in qualibet ꝓuincia synodus causas audire debet & terminare intra suæ prouinciæ terminos, & omnis accusatio fiat intra prouinciā, sicut in Nicæno concilio continetur. Scđa pars incipit ibi, [Illa quæ sunt.] a ¶Neminē. [Est autem hoc ideo statutū, quia alibi non possunt habere testes uel amicos, vt 33. quæstio. 2. fine. 2. qō. 2. præceptū. & in authen. vt omnes obed. iudi. §. 3. coll. 5. Vnde dico, ꝙ si aliqs impetrat rescriptum ad iudicem alterius ꝓuinciæ, nō sufficit ꝙ vltra duas dietas non trahat aduersarium, ut dicit illa constitutio, extra de rescript. nonnulli. Sed etiam requiritur quòd extra prouinciam 1. cum non trahat, nisi in litteris fiat mentio de prouincia. Cum enim de iure extra prouinciam nemo sit trahendus, ut hic dicitur, ergo nisi rescriptū principis de eo faciat mētionem, nō potest auctoritate rescripti trahi extra ꝓuinciam, licet minus sit spatiū ad qđ trahitur, quàm duæ dietæ. est tamen ar. contra extra de offi. iud. ordi. significauit. Ioan. Certe tamē non nocet contra: sed illi constitutioni, non nulli, statur. Ista opinio ho-

Rescripto non potest q̄s trahi extra suā prouinciam.

1 Intelligo vulgarē, ut dixi 7. q. 1. §. factus.

die non habet locum, immo contrarium obseruat Romana curia.

Si quis clericus.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ de quocumque crimine quis accusatur, tantum in sua prouincia respondeat, nec accusator eum ad aliam prouinciā trahere nitatur. Sequens c. planum est, & per se patet.

Reuerentia autem, quæ Apostolicæ debetur Ecclesiæ, & eius auctoritas intelligenda est, cum vel ad ipsam appellatum fuerit, vel ab ea iudices electi conceduntur.

Vnde Sixtus Papa cum diceret: [Comprouinciales & à se electos debent habere iudices,] statim subiungit, [nisi fuerit appellatum.] §. ea. peregrina

Item Anacletus Papa, epist. 1. c. 3.

¶Absque Apostolicæ sedis decreto extraneos iudices adire non possumus. C. XV.

Vnaquæque prouincia tam iuxta ecclesiæ, quàm iuxta sæculi leges, suos debet iustos, & non iniquos habere iudices, & non extraneos †, nisi Apostolicæ sedis huius decreuerit auctoritas.

Ansl. 3. c. 80. †*al. externos*

Item ex Romana synodo.

In cap. Hadriani, c. 5. 8. 9. 10. Fęlix. 1. epist. 2.

¶Nisi per appelationem, alterius prouinciæ iudices adire non oportet. C. XVI.

Iuo p. 5. c. 248. & p. 6. c. 331.

Neminem [a] exhiberi de prouincia ad prouinciam, vel ad comitatum oportet, nisi ad relationem iudicis, ad quem fuerit appellatum α, ita vt actor rei forū sequatur. *& infra.* ¶Illa, quæ β sunt per unamquamque prouinciam, ipsius prouinciæ synodus dispenset, sicut in Nicæno constat decretum esse concilio. ¶Vltra prouinciæ terminos accusandi licentia non progrediatur. ¶Omnis accusatio intra prouinciam audiatur, & a comprouincialibus terminetur, nisi prælatus sit, qui accusatur. γ

C. 8. §. ea. ultra. ⁊. 5. q. 4. c. duodecim. §. item Hadrianus. *C. 9.* *C. 10.*

α ¶Ad quem fuerit appellatum.] *Hæc sunt addita ex Hadriano, epistola synodica Fælicis, & Iuone.*
β ¶Illa quæ] *Hinc vsque ad finem in capitulis tantum Hadriani sunt inuenta.*
γ ¶Nisi prælatus sit, qui accusatur.] *Verba hæc neque in capitulis Hadriani, neque in antiquioribus Gratiani exemplaribus legūtur, in alijs vero, loco ipsorum, sunt hæc,* nisi ad sedem Apostolicam fuerit appellatum.

Item Sixtus.

Eleutherius ad Galliæ prouin. Fęlix. 1. epist. 1. in decretis Iulij, c. 25. In cap. Hadriani, c. 7. Iuo. p. 6. c. 318. & 329.

¶De eodem. C. XVII.

Si quis clericus super quibuslibet criminibus accusatus fuerit; in prouincia, in qua consistit ille, qui accusatur, suas exerceat † actiones: nec existimet † eum accusator subs alibi, aut longius ad iudicium pertrahendum †.

† *al. exerceat* † *al. æstimet* †*al. protrahendum.*

¶Caput hoc. quod citatur ex Sixto, in nulla epistola Pontificum huius nominis est inuentum. In aliquot uetustis exemplaribus est tantum, Item, *vt uideatur citari eadem synodus Romana, quæ in superiori capite, id est quæ continetur in capitulis Hadriani. Iuo autem par. 6. c. 318. citat ex Eleutherio: cap. autem 329 citat ex Fælice primo,*

Item ex decreto Hadriani Papæ.

Quòd

Vòd iudex.] In hac 7. quæritur, vtrum criminosus possit esse iudex, & inde sumpta occasione ponit tres ordines infamium vsque ad illam legem, arceantur. Diuidas ergo quæstionem in tres partes. In prima parte ponitur quod dictum est. Secunda ibi, [Arceantur.] Tertia ibi, [Qui sine.] Io de Fant.

CASVS. Hic intitulatur. 7 q. qua quæritur, an iudex esse possit, qui pari delicto cum reo vel minori inficitur, & quod non possit iudicare, multis auctoritatibus probatur. Consueuit tamen dici, quod donec iudex toleratur quod iudicare potest ex officio suo sed nō de iure mero, vt inf. ea. § vlt. Mihi vr. quod repelli debeat, si crimen fuerit contra eum probatum in modum exceptionis, sicut contingit de teste, qui repellitur probato crimine in modum exceptionis, & sicut de electo ad dignitatem contingit cum ei obijcitur aliquid, vt reppellatur ab electione. Sequens capitulum planum est.

¶ Vbi crimen admittitur, ibi causa ventiletur. C. XVIII.

In cap. Hadriani c. 52. & su. e. c. Ibi semper ex Fabiano. Burc. l. 16. c. 3. Iuo p. 6. c. 324. Pann. l. 4. c. 75.

QVi crimen obijcit, sciat † se probaturum. Reuera ibi causa agatur, vbi crimen admittitur.

† al. scri-

QVÆSTIO VII.

Vòd iudex[a] esse non possit, quem cum reo par aut maior macula inficiat, multis auctoritatibus probatur.

Dicit enim sancta Romana synodus.

In cap. Hadriani c. 5. & in 2. epist. Felicis. Ansl. l. 3. c. 7. Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 5. c. 248. & p. 6. c. 331. Pann. l. 4. c. 78.

¶ Infames, iudices esse non possunt. C. I.

INfamis[b] persona, nec procurator[c] esse potest, nec cognitor.

Ex le. cum prætor. ff. de iudicijs.

Tria sunt[d], quibus aliqui impediuntur, vt iudices non fiāt. Natura, vt surdus, & mutus, & qui perpetuo[e] furiosus est, & impubes, qa iudicio caret. Lege, qui Senatu amotus[f] † est. Moribus[g] fœminæ & serui: non quia non habeant iudicium[h], sed quia receptum est, vt ciuilibus officijs non fungantur.

† motus.] orig.

¶ *Prior pars huius capituli vsque ad versi.* cognitor. *habetur in epistola secunda Felicis primi: in qua refert synodum à se habitam quod in principio epistolæ commemorat his verbis,* Nos vero ad supplementum vestrum fratres, & coepiscopos nostros vocauimus amplius quàm septuaginta. Cum quibus hæc, quæ subtus habentur inserta, regulariter tractanda decreuimus. *Eadem pars habetur in capitulis Hadriani; quæ (vt superius ead. q. 5 ca. accusatoribus, adnotatum est) nomine Romanæ synodi interdū citantur. Reliqua vero huius capitis videntur esse Gratiani; sumpta tamen ferè ad verbum ex l. cum prætor. versi. quidam enim. ff. de iudicijs: quemadmodum & in sequenti capite multa colliguntur ex varijs legibus digestorum, & Codicis. Quamobrem in antiquioribus codicibus omnia hæc vsque ad c. qui sine peccato, coniuncte habentur.*

Veruntamen[i], si seruus, dum putaretur[k] liber, ex delegatione sententiam dixit; quamuis postea in seruitutē depulsus sit sentētia ab eo dicta, rei iudicatę firmitatē tenet. In digestis, tit. de postulando.

lib. 3. tit. 1.

a ¶ Quòd iudex.] Hic quæritur an criminosi, vel infames possunt esse iudices. Et quidem si non tolerantur ab ecclesia, non possunt. si tolerantur, bene possunt, & tenet eorum sñia. ipsi tamen peccant iudicando.[1] Vel distingue an alienis sit infamis per sententiam vel ipso facto, vt tūc nō possit, an aliàs, vt tūc possit. Illud tñ certū est, quod si infamia obijcitur alicui, qui est electus in iudicē quòd propter hoc bene remouetur, licet hucusque fuerit toleratus. vt ext. de rescriptis, suscitatus. & extra de excess. prælat. inter dilectos. & ff. ad leg. Iul. de vi priuata, l. 1. criminosi ergo possunt iudicare ex officio, sed non ex vitæ merito. 15. q. vlt. c. vlt.

1 De hac materia tractatur plenè in Parbarius Philippus. & ibi per Barto. & alios. ff. de of. præto.

2 Vt inf. e. §. si in fi. de pœ. d. 3. 6. c. 1. 40 distin. c. vlt.

b INfamis.] Per sententiam.

Infamis an possit esse procurator

c ¶ Nec procurator.] Id est, aduocatus, vt inf. px. §. Vel intellige de procuratore vero, vt infamis nō possit esse procurator[3] secundum canones. vt inf. 5. q. 4. quia episcopus, nec obstat insti. de excep. §. vlt. quia loquitur hic de infami per sententiam. ibi de tali, qui est aliàs infamis. si tñ iudex toleratur in officio, eius tenet sñia. 8. q. 4. nonne. Sed infamis potest esse arbiter, vt inf ead. §. tria. versi. cognitores.

3 De hoc & no. ext. de iura. calū. Imperatorum.

Infamis arbiter esse potest.

TRIA SVNT. CASVS. Dī in hoc §. quod tribus de causis repellitur aliquis ne iudex fiat. s. natura, lege, & moribus. Natura impeditur. surdus mutus, perpetuo furiosus, & impubes. Lege, vt ille qui remouetur à senatu pp suā turpitudinē. Moribus. vt mulier & seruus: nō ideo qa iudicare non possunt: sed quia moribus obtentū est ne ciuilibus fungant officijs, sed si delegatur causa seruo, qui putatur liber, eius tenet sententia.

d ¶ Tria sunt.] Hoc est sumptum a lege. ff. de iudi. cum prætor. §. non autem omnes.

e ¶ Et qui perpetuo.] Secus si ad tempus, vt ff. de iud. cum furiosus.

f ¶ Amotus.] Immo & si eius electio fuerit cassata propter eius vitium, vt extra de elec. c. super.

g ¶ Moribus.] Id est, consuetudine. immo etiam lege, siue canone. 33. q. 5. mulierem. Nec obstat 15. q. 3. §. 1. dic vt ibi dixi.

h ¶ Iudicium.] Id est, discretionem.

i ¶ Veruntamen.] §. & verba Gratia.

K ¶ Dum putaretur.] Ecce quantum communis opinio operetur, vt extra de iurep. cōsultationib. extra qui

Opinio cōis multū operatur.

fili, sint legit.cũ inter. & 1.q.1.si qui à simoniacis. C. de test.l.1.argu.contra extra qui fi.sint leg per tuas & su.24.dist.c.vlt.29.q.2.si quis ingenus. & distin. 8. veritate.& ff.de iud.l.2.in prin. Sed nunquid idem est si excõicatus ferat suiam, qui publicè habetur ꝓ non excõmunicato? not. extra de sententia & re iudi.ad probandum. Et est rõ quare aliud fit in seruo; quia seruus in multis casib⁹ habet personam stãdi in iudicio, vt 12. q.2.§.qui manumittitur. sed excommunicatus in nullo. Vel dic (quod verius credo) quod nec sententia serui teneret, nisi confirmata esset à principe. Io.

e ¶ Prædonum.] Tunc enim non est imputandum, vt ff.de adult.vim passam.32.q.5.ille.

f ¶ In arena.] Ni causa virtutis hoc faciant.ff. eo.l.2.§. quid ii.

g ¶ Alij enim.] Notandum, ꝙ omnes, qui maiori infamia

C. II.

INfames non possunt esse procuratores, vel patroni causarum. Sunt antem tres ordines eorum, qui postulare [a] prohibentur. ¶ Est autem postulare, & desiderium suum vel amici sui in iure apud eum, qui iurisdictioni preest, exponere, vel alterius desiderio contradicere. ¶ Nam, vt præmisimus, non postulantium tres ordines sunt. Quidam prohibentur omnino [b] postulare, vel propter ætatem, vt minores decem & septem annis, vel propter casum, vt surdus, qui prorsus non audit [c]. Alij prohibentur, ne pro alijs postulent, vel propter sexum, vt fœminæ; vel propter casum [d], vt vtroque lumine orbati †; vel propter notam turpitudinis, vt ij qui corpore suo muliebria passi sunt, nisi fortè vi prædonum [e], vel hostium stuprati probentur. Similiter qui capitali crimine, vel calumniæ† causa publico iudicio sunt damnati, vel qui operas suas locauerunt, vt cum bestijs depugnarent in arena [f], pro alijs postulare prohibentur. His personis pro se allegare permittitur, pro alijs postulare prohibetur; nisi fortè tutelam impuberum, vel curam adolescentium non affectatam, sed necessariam administrarent. Pro his enim quorum curam gerunt, eis postulare conceditur. Alii enim [g] omnes, qui vt infames [h] notantur, nisi pro se, & pro certis personis postulare non possunt, nisi in integrũ restitutionem acceperint. ¶ Permittitur [i] autẽ eis postulare pro parente, pro patrono, patronaue, liberis, parentibusque patroni, patronæque: pro liberis etiam suis, fratribus, & sororibus, vxore, socero, socru, genero, nuru, vitrico, nouerca, priuigno, priuigna, pupillo, pupilla, furioso, furiosa, fatuo, fatua, muto, surdo, prodigo, & adolescente. ¶ Item pro ijs, quibus propter infirmitatem curatores dari solent, & qui negocijs suis aliquo perpetuo morbo superesse non possunt. ¶ Omnes autem, qui non sponte, sed necessario funguntur officio [k], sine offensa edicti postulare possunt, etiam si ij sint, quibus non nisi pro se ipsis postulare permittitur. ¶ Affinitates vero nõ eas accipere debemus, quæ quondam [l] fuerũt, sed præsentes. Nurus & generi appellatione, & soceri, & socrus, & vlteriores, quibus [pro] præpositio [m] solet accedere, continentur.

Ex l.1.ff.de postulãdo verbis alio modo aptatis.

† al. calumniæ publici iudicij.

† Concordat tex.in l.1 secundo l... co.ff. de p... stu.

Ex l.2 §& 3.eo.

Et l.4.& 5.

Ex l.6.

Ex l.3.eod.

INfames. CASVS. In hac lege hoc ordine proceditur. Primo dr, ꝙ infames nõ possunt esse procuratores, vel aduocati. Secundo q̃d sit postulare. Postulare est, s. desideriũ suum vel amici sui in iudicio exponere. Tertio ponit tres ordines hominũ, qui aduocare non possunt. In primo ordine ponuntur illi qui nec pro se nec pro alijs possunt aduocare, vt minores, xvij. annis & illi qui nihil audiũt. In secundo vero ordine ponuntur illi, q possunt pro se postulare: sed pro alijs, nõ nisi pro pupillis, vel adultis quorum tutelam vel curam gerũt in quo ordine sunt quinque genera hominum seu personarum, s. mulieres, & vtroque lumine orbati, & illi q sponte muliebria passi sunt, vt Sodomitæ, vel qui de capitali crimine, aut de calumnia sunt dãnati, & ij qui locauerunt operas suas, vt cum bestijs seu feris pugnarent in arena. In tertio autem ordine ponuntur, alij infames, qui pro se & quibusdam certis personis possunt aduocare, quę infra continentur, & hoc propter quinque causas, scilicet propter reuerentiam, vt pro parente & patrono: propter consaguinitatem: propter affinitatem: propter misericordiam miserabilium personarũ: ꝓpter tutelam, vel curam eis iniunctam. Secunda pars est ibi, [Est autem.] Tertia ibi, [Nam vt p. amisimus.]

a ¶ Postulare.] Postulare est pro tribunali petere, & non al ... §.hoc autem.

Postulare quid est.

b ¶ Omnino.] Etiam pro se.

c ¶ Non audit.] Nullus enim adeo surdus est quin aliquid audiat, vt C. qui testa.fa.poss.discretis.

d ¶ Vel ꝓpter casum.] Digestis, de iud.cæcus.in.15.q.1.§.vl.

mia sunt notati non nisi pro se & pro ijs quorum sunt tutores: possunt postulare, & illi sunt de secũdo ordine. Sed minori infamia notati possunt pro se & pro quibusdam certis personis aduocare, & sunt de tertio ordine postulantium, scilicet de minori.

h ¶ Infames.] Minori infamia.

i ¶ Permittitur.] Vt sunt illi de secundo ordine.

K ¶ Officio.] Vt tutores & curatores.

l ¶ Quæ quondam.] Ergo vno coniugum defuncto soluit affinitas insti.de nupt §.affinitatis. Sed contra 35.q.10. ca.1.1. Sed potes dicere, ꝙ quo ad impedimentum matrimonij non deletur, sed quo ad alia, aut quo ad beneficia huius edicti.

m ¶ Præpositio.] Scilicet patribus istorum, vel viris istarum, &

Infames ... que postu... re possun...

1 Ver.p... re.vbi d... hoc.

ium, & dicitur prosocer. id est pater soceri progener, id est, maritus neptis. nam gener filij mei est mihi: progener.

ARCENTVR. Hæc est secunda pars quæst. in qua ponit 12. articulos legales vsque ad c. [qui sine.] Ioan. de Fant.

honorati, qui Romæ sunt, id est qui honorem habent sine administratione, possint aduocare. Et respondet, quòd sic, quamdiu volunt, dummodo tamen turpi lucro pecuniæ, vel alicuius alterius rei non corrumpantur.

Tit. 6. l. 5.

2 ¶ Arceantur etiam à professione aduocatorum (*sicut in secundo libro Codicis titulo de postulando inuenitur*) qui sub nomine honorariorũ ex ipsis negotijs, quæ tuenda susceperint, emolumentum sibi certæ partis[a], cũ graui dãno litigatoris, & deprædatione poscentes, inueniũtur. ¶ Itẽ si quis adeo procax fuerit, vt non ratione, sed probris putet esse certandũ, opinionis suæ imminutionẽ patiatur. ¶ Præterea non licet aduocato vllum contractum[b] inire, vllã pactionem conferre cũ eo litigatore, quẽ in propriã recipit fidem, nec ex industria[c] iurgium ꝓtrahere. ¶ Apud vrbẽ[d] Romam ẽt honoratis[e], qui hoc putauerint eligẽdum[f], eousq; licet orare, quousq; maluerint[g], videlicet, vt non ad turpe[h] compendium, stipemq; deformẽ hæc arripiatur occasio. Nam si lucro pecuniaq;[i] capiantur, veluti degeneres inter vilissimos numerabũtur. ¶ Si vero[k] in vno auditorio duo tantum præ cæteris fuerint, vel plures, quorũ fama sit hilarior, in iudicantis officio sit, vt par[l] causidicorũ distributio fiat, & exæquetur partibus auxiliũ singulorũ. ¶ Si qs vero monitus à iudice, ea excusatione, quæ nequeat comprobari, cuicumq; parti patrocinium denegauerit, careat foro[m], sciat ẽt nunquam sibi ad agendũ copiam posse restitui. ¶ Si quis autem ex litigatoribus detectus fuerit separatum tractasse cum plurimis, & aduersario suo tali fraude subtraxisse paris defensionis copiam; ostendet proculdubio iniquam[n] à se litem foueri, & auctoritatẽ iudiciariam à se elusam experietur. ¶ Item, quamuis[o] illi, qui causam fisci egissent, prohibeantur aduersus fiscum patrocinium præstare; tamen hodie[p] etiam aduersus fiscum patrocinium possunt exhibere priuatis †; dum eam causam[q]

L. 6. cod. eod.

L. 7. cod. eod.

Ex l. 2. cod. de aduocat. fisci.

d ¶ Apud vrbẽ.] De eadem lege est.

e ¶ Etiã honoratis.] ... melior ... us.

f ¶ Eligendum.] Vt sunt aduocati.

g ¶ Maluerint.] Id est, quotiesc... le officium voluerint exercere. vnde non est hic argumentum, ꝙ aduocati ... audiantur, quamdiu volunt allegare 3: quia iudex potest aduocatos remouere cum voluerit. vt ff. de his quæ in testamento delentur, l. 3. in fi. & C. de iudicijs, Auth. ...

h ¶ Non ad turpe.] Id est, ad modicũ, & vile. Et est arg. ꝙ bona dona danda sunt administrato. cum plures. & ff. de origine iuris. l. 2. §. vlt.

i ¶ Pecuniaque.] Modica.

SI VERO. CASVS. Dicitur in hac lege, ꝙ si duo, vel plures in aliquo auditorio prætoris meliores fuerint aduocati, & alter litigatorum velit habere partem bonorum aduocatorum: officio iudicis fiat æqualis distributio causidicorum: & si quis aduocatus monitus noluerit obedire sine iusta excusatione, careat ipse officio aduocandi sine spe aliqua restituendi.

Aduocato quãque silentiũ imponẽdum est.

3 Adde ꝙ non debent esse verbosi in allegando. leg. Nessennius. cũ ibi not. ff. de neg. gest.

Doctoribus bona dona danda sunt.

de Fant.

CASVS. Dicitur hic, quòd illi qui paciscuntur de certa parte litis ... cuius causa ... tendunt, ... ellunfur ab aduocatione.

a ¶ Partis.] ... non licet pacisci, vt ff. de pac. ... tus, sed super ... licet ... C. de sententiã passis, ... obitor ... licet ... de ... vt ... hic tamen vltra ... autem ... pacisci, vt ff. de va. & extraor. co ... & in honorarijs.

PRÆTEREA. CASVS. Tria prohibet Imperator, vt aduocatus ... non probris: alioquin e... ... contrahat cum eo ... in ... quod intelligi ... ecus. & vt ... non prorahat.

b ¶ Contractum.] Ex postfacto, ab initio tñ põt. 11. q. 3. non ... fecit pactum, postea ei dabitur pro modo ... secundum aduocatio, & pro co... ... vt ff. de va. & extraor. cog. l. 1. § in honorarijs. Vel loquitur de tali, qui sponte se vinci sustinet in aliqua exceptione, vt ... non posse fouere causam, nisi augmentet salarium, quod fieri non debet, argumento ... c. vt ff. de var. & extraor. cog. medic. s.

c ¶ Ex industria.] Quod si fecerit, eum iudex puniat duabus libris auri 2 C. de iudi. properandum. §. illo proculdubio.

APVD VRBEM. CASVS. Quæsitum fuit vtrum

k ¶ Si vero.] C. eod. prouidendum.

l ¶ Vt par.] Illud olim obtinuit cum salaria dabantur de publico: hodie vtraque pars sibi debet prouidere, vt C. de iud. l. properandum. §. illo. Tamen pueris, & debilibus, & pauperibus prætor dabit aduocatum 4, vt ff. de postul. l. 1. §. ait prætor.

m ¶ Foro.] ff. de pœn. l. moris. §. 1.

SI QVIS AVTEM. CASVS. Quæsitum fuit ab Imperatore, si alter litigatorum subtraxerit aduersario copiam aduocatorum corrumpendo eos ne ... innarent, quam pœnam pati deberet. Et respondet, ꝙ puniri debet extra ordinem, & ostendit se iniquam litem fouere.

n ¶ Iniquam.] Sic extra de testi. c. intimauit. & extra de testib. cogend. peruenit.

QVAMVIS. CASVS. Quidam fuerunt aduocati fisci, postea volebant præstare patrocinium priuatis contra fiscum. Quæsitum fuit an possint. Et respondet ꝙ sic, hodie, licet olim fuisset secus: dummodo declinent causam illam, in qua fuerunt aduocati pro fisco.

o ¶ Quamuis.] Verba Gratiani.

p ¶ Tamen hodie.] Verba legis.

q ¶ Causam.] N. si suam, vel parentum suorum, vel pupillorum suorum iniuriam prosequantur. ff. eod. l. pen. §. vltim.

4 De hoc le. & not. extra de ... c. in c. 1.

Concor. tex. in l. 1. & ... C. de ... in l. pe. & ... ff. de po...

Secundum ...

Aduocato qualiter sit ...

a S. er ... medico. ff. de var. & extraord. cog. medicus.

declinent suscipere, quam tractauerant, dum fisci aduocati fuerunt. ¶ Item, si contra patrem [a] pupilli causam egisti; tutor [b], vel curator datus eandem causam defendere non prohiberis. ¶ Cognitores [c] vero ex officio intelliguntur, non ex arbitrio [d]. Nihil enim refert, is qui arbitrium suscipit, an sit integræ famæ, an ignominiosus. ¶ Filius [e] etiam in re patris arbiter esse potest. Nam & iudicem [f] eum esse posse plerisque placet. ¶ Si quis vero [g] iudex [h] sit, arbitrium recipere eius rei, de qua iudex est, & in se compromitti iubere prohibetur lege Iulia: & si sententiam dixerit, non est danda pœnæ persecutio: seruus arbiter esse non valet, libertinus potest. ¶ Porro infamia [i] multipliciter irrogatur. Aliquando enim contrahitur genere delicti declarati per sentētiam; veluti cum iudex pronūciat, iniuriā fecisti, hæreditatem expilasti, calumniatus

L. hi, qui fisci. ff. de postul.
Ex l. Pædius. ff. de recept. arb.
Ibidem le. 5.

Ex ea. l. Pedius. l. Decuriones. C. ex qbus causis infa. irro. L. 12. cod. eod. L. 16. cod. eod. L 6. cod. eod.

Iudex an possit qñq; propriā sententiam impugnare.

Iudex an possit suis ius dicere. [g]

1 Sub. vt colligitur a cōtrario sensu. ff. de iudi. in priuatis. Ar.

a Et hoc plene probatur ext. de arbi. [...] parte. Archid.

Ordinarius an possit [...] se arbiter [...]

Famæ d[...]nitio.

Infami[a] duplex.

3 Sub. canonic[...] qua no. 1. c. 2. & repete q[...] dixi 2. [...] testes, A[...]

SI CONTRA. Casum sic pone. Ego quondam fui aduocatus contra patrem Petri, pendēte causa mortuus est pater Petri, cui Petro datus sum tutor legitimus datiuus, vel testamentarius. Quæritur vtrum possem defendere eandē causam Petri pupilli mei? Et respondet, quòd sic, quamuis olim ego fui contra patrem eius.

a ¶ Si contra patrē.] male ponit litteram, quæ est ff. eo. l. vlt.

b ¶ Tutor.] Argu. ꝙ ratione officij licet, quod aliàs non liceret, vt 94. dist. præcipimus. & C. de administrat. tuto. cum quidam. Item arg. quòd si iudex successit appellanti, quòd potest propriam sentētiam impugnare. ff. de iudic. l. Iulianus ait. Itē arg. ꝙ si iudex à quo appellatur, efficitur illius iurisdictionis cuius est ad quē appellatur, ꝙ possit cognoscere, vt 11. q. 3. si episcopus 2. quia iam videtur alia persona ff. quando app. sit l. 1. §. sed & si præses. Ar. contra. ff. de iur. om. iud. prætor. Io. Sol. consueuit dici, quòd debet causam alicui delegare, vt ff. de iuris. om. iud. prætor. Vnde glossatur ibi, potest, id est, debet, alioquin posset recusari. B.

COGNITORES VERO. CASVS. Hæc sunt verba Gratiani, & respiciunt ad finem primi capituli huius quæstionis, vbi dictum est, ꝙ infamis persona non pōt esse cognitor, id est iudex. Sed ne aliquis idem intelligeret de arbitro, dicit quòd arbiter pōt esse infamis. Filius (vt lex dicit) potest esse arbiter de re patris.

c ¶ Cognitores.] Exponit primum capitulum huius quæstionis.

d ¶ Non ex arbitrio.] ff. de arb. Pædius.

e ¶ Filius.] ff. de arb. quin etiam.

f ¶ Et iudicem.] Sed contra ff. de iuris. om. iu. qui iurisdictioni, vbi dicit ꝙ iudex nec sibi, nec liberis suis ius dicere pt. Sed illud intelligas in criminali causa: secus in ciuili: sed tamen in criminali causa 1 pōt vsq; ad litis contestationem dicere ius suis, vt ff. de off. præsi. l. senatus. tamen delegatus iudex non potest esse filius in causa patris, vt extra de app. postremo.

SI QVIS VERO. CASVS. Dicitur hic quòd iudex non potest compellere partes in se compromittere de illo negotio de quo ipse est iudex: & si sententiam dixerit, pœnæ persecutio non dabitur. Idem dicitur hic, quòd seruus arbiter esse non potest. sed libertinus sic.

g ¶ Si quis vero.] Verba huius legis sunt ff. de arb. sed & si. §. si quis.

h ¶ Iudex.] Quidam ita intelligunt, vt hæc duo prohibeantur hic, scilicet vt ordinarius, vel iudex alter non possit esse arbiter de ea re de qua iudex fuit. Item & hic prohibetur ne iubeat compromitti in se. Quare autem ordinarius non potest esse arbiter, triplex assignatur ratio. Vna quia secundum hoc ordinarius semper procuraret, vt eligeretur in arbitrū, ne ab ipso posset appellari. Alia ratio est quia ordinarius debet cogere arbitrum vt procedat, debet suam sententiam mandare executioni. extra de fo. comp. si quis contra. ff. de arb. l. 3. Sed hoc non posset esse, cum idem esset ordinarius & arbiter 2. Tertia ratio est, quia arbitria sunt ad modum ordinariæ iurisdictionis. & sic sequeretur, ꝙ aliquid esset simile sibi ipsi: sicut non simul possunt concurrere iura naturalia, & iura adoptionis; vt insti. de adop. §. 3. Ioan. Ego credo tñ ꝙ ordinarius possit esse arbiter, vt no. 2. q. 6. à iudicibus. nunquam enim præcise inuenies, ꝙ ordinarius non possit esse arbiter. Sed vbiq; dicitur ꝙ non potest cogere partes, vt in se compromittant: vnde licite compromittitur in eum volentibus partibus, vt ff. de tuto. & cura. l. 4.

POR-

PORRO. CASVS. Quia dictum erat supra ca. infamis. quòd infamis persona non potest esse procurator, vel cognitor: vel quia in multis locis fecerat Gratian. mentionem de infamibus; ideo supponit hunc §. in quo ostendit, quòd infamia quattuor modis irrogatur. Aliquando enim irrogatur infamia ex genere delicti per sententiam iudicis declarati, vt cum pronunciat, iniuriam fecisti, &c. Aliquando ex genere pœnæ, vt cum aliquis in opus publicum condemnatur; qui remanet infamis etiam finito tempore. Aliquando etiam genere pœnæ, & delicti declarati per sententiam, vt cum dicitur ei, Sycophantes, id est, calumniator es tu. Aliquando irrogatur ipso iure, vel ipso facto: quod idem est, vt contingit cum aliquis exercet improbum fœnus: vel cum mulier nubit intra tempus luctus: vel qui sciens eam accipit in vxorem. H. tamen dicit quòd secundus modus non differt à tertio nisi in hoc quòd in tertio genere crimen fuit publice per sententiam declaratum: quod non fuit in secundo genere.

i ¶ Infamia.] Fama, opinio, & existimatio, idem est. Fama est illæsæ dignitatis status, moribus à legibus comprobatus ff. de va. & extraor. co. l. pen. § existimatio. Infamia alia iuris, alia facti. Infamia facti est quādo quis aggrauatur, vel infamat apud bonos & graues: de qua agitur. ff. de obsequijs à libe. l. 2. & l. licet. & 6. q. 1 sunt plurimi. s. quando læsa est fama alicuius propter factum quod commisit, apud bonos & graues. Vtrum autem hæc infamia repellat ordinandum, dixi 2 q. 7. ipsi apostoli. & quæst. 8. in summa. Infamia est diminutio status alicuius. Hæc infamia, quæ dicitur infamia iuris. qñq; irrogatur ipso facto, & alijs modis, vt hic dicitur. Per sniam infamatur quis, cum de crimine publico conuincitur quis, vel ciuiliter, vel criminaliter, vt ff. de pub. iu. infamem, nisi in casu, vt ff. de pub. iud. l. vl. In priuatis delictis si quis criminaliter sit conuictus, & cōdemnatus: si sit tale crimē quod descendit ex actione famosa, tunc infamatur, vt ff. de ijs qui no. infa. quid ergo §. vlt. sed §. ille non bñ dicit: sed hoc expresse habetur. ff. de publ. iud. l. infamem. Sed si ciuiliter agat, non ff. de cri. stel. l. 2. nisi in casibus, scilicet in actione furti, vi bo. rap. iniuriarū, & doli mali, vt ff. de ijs qui no. infa. Athletas. §. vlt. Itē fallit in crimine expilatæ hæreditatis, vt C. de ijs qui no. infa. si te expilasse, & in crimine sepulchri violati, vt ff. de sepul. violato. l. 1. Et quando mulier calumniose se mitti facit in possessionem tanquam sit grauida, vt ff. eod. l. notatur. Sed pro actionibus quæ ex

con-

Actiones quattuor ex contractu infamant. contractu descendūt, nemo fit infamis, nisi in quattuor casibus, vt ff. de ijs, qui no. infa. furti. §. mandati, scilicet cum directe conuenitur actione tutelæ mandati, depositi, & pro socio, vt ibi dicitur. Per sententiam arbitri nemo infamatur. ff. eo. l. quid ergo. §. compromisso. sed hęc distin-

ictus fustium. sicut est in furto, cum quis in manifesto furto deprehenditur.
a Qui damnantur.] Sine sententia: & sic non est hoc mēbrum superfluum.
d Pristinum quidem statum.) Scilicet libertatem.

L. 19. cod. eod. es. Aliquando genere pœnæ a. sicut b illi, qui damnantur c in
L. 6. cod. eod. opus publicum; qui pristinum quidem statum d obtinent, sed damno infamiæ etiam post impletum tempus subijciuntur.
L. 16. cod. eod. Aliquando genere pœnæ, & delicti declarati e per sententi-
L. 20. cod. eod.
L. 15. cod. eod. am f, veluti dum furibus caso per præconem dicitur, εσυκοφαντησας: idest calumniatus es. Aliquando ipso genere facti, vt exercentes improbum fœnus, & illicite exigentes vsuras vsurarum, & mulier, quæ intra tempus g, quo moris est lugere maritum, contrahit matrimonium, & qui sciens eam vxorem duxerit.

sup. q. 5. nullius fetuus. sed nō eisdem verbis. *Idem testatur Fœlix Papa & eisdem verbis:* ¶ *Item in Euangelio, qui trabem gestat in oculo, probatur non posse educere festucam de oculo fratris sui.* ¶ *Item Dauid in libro psal*
Mat. 7.
Ps. 49. *morū: [Peccatori autem dixit Deus, quare enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum?* & c. (¶ *Item Grego-*
Ho. 12. in Euā. *rius: Cuius vita despicitur, restat, vt eius prædicatio condemnatur* h

¶ *Caput hoc [quemadmodum in superiori notatione significatum est] in vetustioribus exemplaribus non est seiunctum à superiori, & est collectio variarum legum facta a Gratiano. Sed quoniam pleraq. verba sunt ipsorummet auctorum, & in vulgatis est distinctum caput, ideo iisdem characteribus impressum est, quibus cætera auctorum capita.*

a ¶ Nihil enim refert. *Verba legis, ex quibus hunc, & versiculum,* seruus arbiter. *Gratianus accepit, sunt hæc.* Pædius libro nono, & Pomponius libro trigesimotertio scribunt, parui referre, ingenuus quis, an libertinus sit, integræ famæ quis sit arbiter, an ignominiosus. In seruum Labeo compromitti non posse, lib. 11. scribit, & est verum.

Idem in moralibus, lib. 14. in Iob. c. 15.

¶ Qui aliorum vitia puniunt, sua prius corrigere studeant. C. III.

Io. 8. 3 QVi sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat.) Ad aliena quippe punienda peccata ibant, & sua reliquerant. Reuocantur itaque intus ad con-
Iu. 20. scientiam, vt prius propria corrigant, & tunc aliena reprehendant. Hinc est, quòd cum tribus Beniamin in carnis scelere fuisset obruta, collectus omnis Israel vlcisci i iniquitatem voluit, sed tamen semel & iterum in libelli certa-
autem ori. †absūtisse duę voces ab orig. mine ipse prostratus est. Consulto enim † Domino, si ad vlciscendum ire debuisset, iussum est, (vt † iret,) qui iuxta diuinæ vocis imperium perrexit, & semel, & secundo per

e Declaratis] Quandoq. etiam si non declaratur, vt cum militi detrahuntur insignia militię, licet nō dicatur causa, vt ff. e. eod. l. 2. § 1.
f Per sententiam.] Istud nō videtur differre à prædictis, nisi ꝙ duo membra coniunguntur in vnum; nisi velis dicere, ꝙ aliquid operantur ista verba cum d̄rei, Sycophanteis, idest, calumniaris.
g ¶ Intra tempus.] Hoc tamen non tenet sm̄ canones, vt ext. de secundis nup. super illa.
IDEM. CASVS. Hoc relatiuum, idē, respicit primum capitulum huius quæstionis. Idem. s. quod Romana synod9. Cętera quæ sequuntur, plana sunt.
h ¶ Contemnatur.) Idest, contemptibilis habeatur, non tamen contemni dēt, vt 1. qu. 1. si fuerit. & c. multi. & 15. q. vlte. c. vlt.
QVi sine peccato.] Hæc est 3. pars quæst. in qua probat per quinque auc. ꝙ criminosi iudices esse non debent: & ꝙ secundum allegata debent iudicare. Io. de Fant.
CASVS Probat Gre in hoc c. in quum hominem iudicare non posse vel punire: & hoc ostendit duobus exemplis, scilicet Iudæorum qui cum vellent lapidare mulierem peccatricem, à Christo sunt repulsi, & redarguti, & populi Israel. qui cum vellent vlcisci iniquitatē, quā fecerat trib. Beniamin, prostratus cecidit in prælio prima die & secunda

hæc distinctio non videtur habere locum sm̄ canones, cū omne mortale crimen infamet, vt sup. ead. q. 5. constituimus, & 6. q. 1. infames, & c. omnes.
a Pænę.] Hoc falsum est: quia sola pęna non infamat. C eod. l. nullam.
b ¶ Sicut.) Aliqua euidenti causa præcedente: ex qua si esset condemnatus, infamaretur ff de ijs qui not. infam.

tertia vero die cū iam esset purgatus, deleuit tribum peccatricem.
i Vlcisci.] Arg. ꝙ si iudex nō exhibet iustitiam de aliquo subdito, ipse conueniendus sit, vt 23. q. 2. dominus noster & in constitutione Friderici C. ne filius pro pat. auth. habita vbi dicitur, ꝙ si iudex ciuitatis debitam iustitiam nō exhibet, conueniri potest.

Iudex de subditis iustitiam non exhibēs potest conueniri.

a Pene.] Quia tantum sexcentis reman serunt, & sic hæc dictio, pene, ad magnam quantitatem refertur. sic ponitur 23. q. 5. quali 1.

b Funditus.] Arg. quòd post pęnitentiam restituitur aliquis priori dignitati. 26. q. 5. quicanque. & 50. dist. domino sancto, & cæt. quia tua sanctitas. Sed illud intellige quo ad iudicandum & prædicandum: nō ad accusandum vel testificādum, vt 16. q. 1. qui crimen.

1 In prin. tñ dr, ꝙ hæc dictio ad modicā quantitatē refertur. & hęc dictio ponitur ēt 7 q. 1. factus in prin. Arch.

didit, & tūc demum peccatricem tribum vale feriens pena a funditus [b] extinxit. Quid est, quod in vltionem sceleris inflammatur, & tamen prius ipse prosternitur? nisi quod prius ipsis purgandi sunt, per quos aliorum culpę feriantur, vt ipsi iam mundi per vltionem veniant, qui aliorum vitia corrigere festinant.

Item Ambrosius super: (Beati immaculati.) serm. 20. ad vers. (Miserationes tuæ Domine.)

¶ Ille de vita alterius iudicet, qui non habet in seipso quod puniat. C. IIII.

IVdicet ille de alterius errore, qui non habet quod in seipso condemnet [c]. Iudicet ille, qui non agit eadem, quæ in alio putauerit punienda: ne cum de alio iudicat, in se ferat ipse sententiam. Iudicet ille qui ad pronunciandum nullo odio [d], nulla offensione, nulla leuitare † ducatur. *& post pauca.* Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, & domesticæ proposito voluntatis [e]: sed iuxta leges, & iura pronunciat, statutis † iuris obtemperat, non indulget proprię voluntati, nihil paratum, & meditatum domo defert, sed sicut audit [f], ita iudicat, & sicut se habet negotii natura, decernit, obsequitur legib. non aduersatur, examinat causæ merita, non mutat. Discite iudices sæculi, quem in iudicando tenere debeatis affectum, quam sobrietatem, quam sinceritatem. *& paulo post.* Qui iudicat, non voluntati suę obtemperare debet, sed tenere quod legum est. *& post pauca.* In iudicando magis cordi sit veritatis custodia, quam obedientia voluntatis.

Ansl. 3. c. 34.
† *al. nouiter.* orig.
† *sensis.* orig.

Item Gregorius præfationis in Iob, c. 3. al. 6.

¶ Grauatus criminibus iudicare non valet. C. V.

IN grauibus [g] peccatis quis positus, dum suis præmitur, aliena non diluit. Cuncti enim liquido nouimus, quia cum is displicet, qui ad intercedendum mittitur, irati animus procul dubio ad deteriora prouocatur [h]. Scriptum quippe est. [Victimæ impiorum abominabiles Deo sunt, vota iustorum placabilia.] Neque enim in omnipotentis Dei iudicio, quid † [i] sed a quo datur, inspicitur.

Post 1. p. c. 11.
Prou. 15.
14. q. 5. scriptū est, ex epist. 126. l. 7. ad Recaredum Regem
† *quia tur.* ori

IVdicet ille.] CASVS. Docet Amb. in hoc c. ꝙ nullus iudex, nisi bonus sit, debeat alios iudicare: cum iudex non debeat esse criminosus, nec leuitate vel odio debeat ad pronunciandum adduci, & si rancorem vel amorem habeat aduersus alterum litigatorum in cuius partem voluntas sensualitatis declinaret, non obediat tunc proprię voluntati, sed secūdum leges; & sicut audit, & natura negotij se habet, decernere debet, & iudicare. [De domo,] Id est, de corde suo.

c Condemnet.] Idest, dignum sit condemnatione.

d Nullo odio.] 11. q. 3. quatuor. ADDITIO. & 23. q. 4. vindicta, in princi. Hu. & dicit B. ad Eugenium. de vultu illius iudicium meum prodeat: opto cui insit amor, error absit, & perturbatio.

e Voluntatis.] Sed nonne iudex potest sm̄ quod sibi iustum videtur, vt ff. de arbi. qualē, & ex sniā sui animi æstimabit qd aut credat, aut parū esse probatum videatur, vt 4. q. 3. sæpe. & potius dēt iudex sequi suam opinionem quam consilium aliorum, vt ext. de consuet. ad nostram. Sed dico ꝙ tenetur sequi opinionem suam, sed non voluntatem: quandoque tamen sequitur opinionem aliorum potius quam suam, vt ext. de app. cum cessante.

f Audit.] Arg. ꝙ secundum allegata est procedēdum, vt ff. de off. præsid. illicitas § veritas. & 2. q. 1. Deus omnipotens. infra 11. q. 3. illa & c. summopere. & c. ita & ca. tunc vera. & 6. q. 2 si tantum, & c. placuit. Sed cōtra. 3. q. 5. nullum. & c. iudicantem. contra, infra ca. postulatus. contra. Sed secundum Hugo. delegabit causam, si conscientia non concordat allegatis. sed secūt. dūm alios potest determinare secundum allegata, quia aliud facit aliquis in eo quod iudex est: aliud in eo quod homo est, vt 23. quæst. 4 si ecclesia. & sic iudicare potest 2. secundum conscientiam, quam habet vt iudex non vt homo arg. ext. de off. ord. si sacerdos, & ext. de off. dele. pastoralis. § quia vero. & ext. de elec. quod sicut.

Iudex opin. suam potius quā aliorum sequi debet.
2 Idest, dēt sm̄ Inn. ex. de cēs. venerabil. in gl. 1. ver iñdeo quia agñ, &c.

IN grauib.] CASVS. Dicit Greg. in hoc ca. quod iudex ecclesiasticus donec peccato suo [præmitur,] subiectorum delicta non potest diluere. Et hoc probat 5. rationibus. Prima est ibi, [Cunctis enim.] Secunda ibi, [Victimæ.] Tertia ibi, [Hinc est.] Quarta ibi, [Dona.] Quinta ibi, [Item longe est.]

g In grauibus.] Notandum ꝙ imputatur alicui, si malū nuncium vel stultum procuratorem misit, ut ff. commo. argentum, ff. de mino. cum mandato. arg. fl. de pup. cum si exhibuissent & ext. de ap. sępe, in prin.

h Prouocatur.] Ex vitæ merito non potest malus sacerdos dimittere peccata, sed ex officio potest. 15. q. vlt c. vlt. Et est hic. ar. orationes malorum hic pro quibus orant nocere. 1. q. 1. fertur, & c. necesse. & no nocet. 61. d. miramur. § sicut. Sed contra, 1. q. 1 prophetauit.

Orat malor nocea

i Quid.] Quia Deus non considerat datum, sed affectum

ctum offerentis, vt 24.q.1. odi, & proieci. quandoque tamen considerat quid offeratur, vt 19.d.c.vlt. quandoque considerat pro quo offeratur, vt 1.q.1. dictum.

POstulatus.] CASVS. Iudæi quadam muliere in adulterio deprehensa postulauerunt a Christo, vt de ea iudicaret, an esse lapidanda ab eis, vel non: quos redarguere volens, & repellere ab accusando, scripsit in terra se inclinando: si quis sine peccato est, primus in illam lapidem mittat vel terra? terram accusat. Ipsi autem scripturam legentes confusi exiuerunt de templo vnus post alium. In quo facto nos figuraliter docuit, ꝙ cum alios accusare, vel reprehendere, vel iudiciare volumus, ad conscientiam recurramus, & quid in ea conditori placeat, examinemus iuxta auctoritatem Apostoli dicentis. Fratres, si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui spirituales, estis, &c. Sequens.ca. planum est.

¶ Hinc est enim, quod scriptum est: §Respexit Dominus ad
Gen.4. Abel, & ad munera eius, ad Cain autem, & ad munera eius non respexit.§ Dicturus quippe, quia Dominus respexit ad munera, præmisit solicite, quia respexit ad Abel. Ex qua re patenter ostenditur, quia non offerens a muneribus, sed munera ab offerente placuerunt. §Dona, quippe iniquorũ non probat altissimus, nec respicit in oblationes eorum, nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis.§
Eccles.34. Item. §Longe est Dominus ab impiis, & orationes iustorum exaudiet.§

α Dona. *Hæc non leguntur ibi apud B. Gregorium, sunt tamen Eccles. c.*
Prouer.15. *34. & repetuntur infra 14.q.5.c. scriptum.*

Item Beda in c.8. Ioannis de iudicio adulteræ

¶ Primum nosmetipsos, deinde proximos debemus corrigere. C. VI.

POstulatus Dominus iudicare de peccatrice, non statim dat iudicium, sed prius inclinans se deorsum, digito scribebat[a] in terra, ac si demum, quam obnixe[b] rogatur, iudicat, nos videlicet typice instituens, vt cum quælibet proximorum errata conspicimus, non hæc ante reprehendendo iudicemus, quam ad conscientiam nostram humiliter reuersi, digito eam discretionis solerter exculpamus, & quid in ea conditori placeat, quidve displiceat, sedula examinatione
Gal.6. dirimamus, iuxta illud Apostoli: §Fratres, si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto[c], &c.§ *& infra.* Qui sine pec-
Io.8. cato est vestrum, id est, primo vos ipsi iustitiam legis implete, & sic innocentes manibus, & mundo corde ad lapidandam ream concurrite.

Item Augustinus ad quendam comitem.

In uetusta impressione epistolarum B. Augustini extat epistola longissima ad Iulianum comitem, in recentioribus autem omnium operum editionibus habetur quarto tomo sub titulo de salutaribus documentis in cuius libelli cap.52. est hoc caput.

¶ Sacerdos primum sua peccata, deinde aliena detergat. C. VII.

Ans.l.7.c.101. SAcerdos[d], vt sapiens, & perfectus medicus, primum sciat
† al. dilauere. curare † peccata sua, & postea[e] aliena vulnera detergere, & sanare, & non publicare[f].

Item in Euangelio sal infatuatum ad nihilum utile esse dicitur, nisi ut proiiciatur foras, & ab hominibus conculcetur. (Ex quibus omnibus datur intelligi, quod criminosus, alterius criminis iudex esse non potest, & seipsum con-
Matth.5. *demnat, dum in alterius crimen sententiam profert. Sed o-*
1.Reg.15. *biicitur. Saul cum a Domino esset reprobatus, populum Dei iudicabat, & eius iudicium uniuersus populus expetebat.*
2.Reg.12. *Item, Dauid cum esset adulter, & homicida, interrogatus a propheta sententiam in diuitem dedit, qui ouem pauperis*
1.Reg.11. *rapuit, dicens (Iudicium mortis est viro huic.) Item Salomon*

a Scribebat:] Hoc s. terra terram accusat. vel hoc, si quis sine peccato, &c. & hic est arg. quod sufficit si sententia scribatur in pariete: nam & ibi edicta prætorũ olim scribebantur in albo ff. de iurisd. om. iud. l. si quis. Snĩa põt in pariete scribi

b Obnixæ,] Id est, instanter.

c Delicto.] Vos qui spirituales estis, iudicate huiusmodi. 50. d. ponderet. Argu. ꝙ mali non possunt iudicare.

d SAcerdos.] Sic 42. dist. §.1.

e Et postea.] Argu. presbyterorum post pœnitentiam posse restitui. 50. distinc. de his uero.

f Et non publicare.] Ea quę quis ei in secreto dixerit, alias deponitur. inf. de pę. distin.6. sacerdos. hodie ponitur in arctũ monasteriũ ad agendam pœnitentiá perpetuam, vt extra de pœ. & remis. omnis. in fi. Cõfessionẽ reuelantis punitio.

IN EVANGELIO. CASVS. Adhuc ꝓbat Gratianus criminosum iudicem non posse iudicare, sed repellendum esse ad instar talis statuati. Postea obiicit ostendendo, ꝙ iudices licet sint criminosi, tamẽ iudicare possunt. Qđ probat quinq; exemplis scilicet Saulis, & Dauid, Salomonis, & Achab. & Pharisæorũ vel Scribarũ,

qui omnes licet mali essent & peccatores, tamen iudicabant. Ad vltimum dat solutionem, dicens ꝙ iudicare possunt ex officio eis concesso, & sententiæ latæ ab eis valent, donec ab ecclesia tolerantur.

a Sic & Achab.] 21.q.2.vtilem.

me reconuenire coram eodem iudice, non possum eum recusare in respondendo: cum in agendo elegerim ipsum & eius sententia lata contra me valet in hoc casu, licet nō sit meus iudex ordinarius. Nam cuius in agendo, &c. [Arbitrium,] idest, forum, vel examen vel iudicium.

d Iudi-

cum amore mulierculârum Deos gentium coleret, tamen vniuersa plebs Israelitica ad eius iudicium confluebat. Sic & Achab [a] *quamuis coleret Baal, tamen decem tribus iudicabat. Multi etiam alij tam in ueteri testamento, quam in nouo inueniuntur, quorum vita cum esset blasphemabilis, tamen eorum sententia, quia ex officio suo seruata iudiciarii ordinis integritate processit, inuenitur seruata. Vnde & Dominus ait in Euangelio: (Super cathedram Moysi sederūt scribæ, & pharisæi, &c.) Hinc liquido constat, quod mali pastores, dum sententia iusti examinis aliorū crimina feriunt, sibiipsis nocent, dum sine exemplo suæ emendationis aliorū vitia corrigere curant: subditis vero prosunt, si eorum increpatione correcti, vel sentētia coerciti, vitam suam in melius commutare didicerint. Ac per hoc, dum ab ecclesia tolerati fuerint, eorum iudicium subterfugere non licet.*

3. Reg. 16.

Matth. 23.

QVAESTIO VIII.

Quod autem [b] *episcopus ab vno tantum audiri, vel † iudicari non debeat, Zepherinus Papa testatur epistola prima ad episcopos Siciliæ, dicens.*

† al. &.

¶ Episcopus non nisi a pluribus audiatur, & iudicetur. C. I.

Accusatores episcoporum omni careant suspicione, quia columnas suas Dominus firmiter stare voluit, non a quibuslibet agitari. ¶ Nullum [c] namque eorum sententia a non suo iudice dicta constringat, quia & leges sæculi id ipsum fieri præcipiunt. *vt codice* ✻ *libro septimo, titulo de sententiis & interlocutionibus omnium iudicium, l. penultima.* (Cuius in agendo quis obseruat arbitrium, cum habere etiam contra se iudicem [d] in eodem [e] negotio non dedignetur.) ¶ Iudices duodecim quilibet episcopus

Ansl.l.2.c.38. Iuo p.5.c.245.

5.q.4.duodecim iudices. Ansl.3.c.95.

Qvod autem.] CASVS. Hic intitulatur, 8. quæstio. qua quæritur, an episcopus possit ab vno tantum iudicari, vel audiri. Et respondet quod in ciuili potest, & in criminali a Papa vel eius delegato: alias non potest ab vno iudicari, vel audiri. Sed in accusatione episcopi, debent esse duodecim episcopi præter metropolitanum; & in accusatione presbyteri sex: in accusatione diaconi tres, vt inf. 15.q.7. Fœlix. &c. si autē. Finis tñ causæ criminalis episcopi summo Pōtifici reseruatur, vt ꝗ uis, &c. dudum.

b Quod autem.] Ab omnib. episcopis prouinciæ debet audiri cā epi, vt su. ea.q.6. si quis epōrum 1. vel a 7. ad minus, quos ipse metropolitanus eligit, vel ipse reus si electos a metropolitano hēt suspectos. in f. ea.q.1.ca.1. & tales coepi non sunt iudices, sed assessores: sicut nec clerici sunt iudices, qui debent interesse, cum epūs audit causam clerici, 15.q.7. ēps ar. tñ est, ꝙ sunt ordinarij, vt 6.q.3. scitote. & si Papa delegat causam episcopi, videtur quod eodem modo intererunt 7. episcopi. sup. ea.q.6. hæc quippe & 34.d quorundam.

Epi causa à quib. est audenda.
1 Ad idē 6. q.3. scitote. & q.4.c.1.2.3. & 4 & 9.q.3. salua. Ar.

Accusatores.] CASVS. Hoc c. diuiditur in quatuor partes. In prima parte dicit Zepherinus, ꝙ accusatores episcoporum debent esse bonæ famæ, & sine suspicione. In secunda parte dicitur, ꝙ sententia a non suo iudice dicta nullum ligat. In tertia parte dicitur, ꝙ in accusatione episcopi debent esse duodecim episcopi, qui ab accusando sunt eligendi: & isti simul cum archiepiscopo causam examinabunt: sed Papæ ipsius depositio reseruetur. In quarta parte dicitur, quod absens iudicari non debet, nisi ex contumacia fuerit absens.

Secunda pars incipit ibi, [Nullum namque.] Tertia ibi, [Iudices 12.] Quarta ibi, [Absens.]

c Nullum.] Magis. ext. de iud. at si clerici.

CVIVS IN AGENDO. CASVS. Hæc lex non est de cap. sed debet legi postea: inserta tamen fuit a Gratiano occasione illius verbi, nullum constringit sententia a nō suo iudice dicta: quod verum est nisi reconueniatur. Nam si ego conueni aliquem sub iudice suo, & ipse vult

d Iudicem.] Ex hoc videtur, ꝙ clericus possit reconueniri coram laicis etiam in spiritualibus: nisi clericus passus sit violentiam a laico, vt extra de iure pat. relatum, in fin. & ff de iudi. l.2. §. item si extra. Nam qui aliter non potest esse iudex, ratione reconuentionis potest, vt extra de mu. pet. prudentiam. C. de ord. iud. adite. sic, ff de iur. om. iudic. si idem. i. responsio. Sed ꝙ non possit reconueniri, est arg. extra de iudi. decernimus. &c. quanto. Nam quandoque cessat reconuentio 2, vt C. qui legi. perso. l. vlt. Itē in criminibus cessat reconuentio, ut inf. ead. qō. 11. prius. Item in possessione repetenda. extra de restit. spoliat. ex conquestione. extra de ord. cogn. cap. 1. & C. de competen. l. vlt. quod concedo, & dico quod laicus etiam incidenter non potest cognoscere de causa spirituali. Ext. qui filii sint legi lator.

Item videtur ꝙ non tenet sententia lata super altera quæstione tantum ff. quando app. sit l.1. in fi. ff de var. & extraord. cog. l.1. nam iudex vna sententia vtramque dirimet, vt ext. de ord. cog. cum dilectus.

e In eodem.] Sed nonne est alia causa reconuentionis quàm

Clericus [...] possit reco[...] ueniri co[...] iudice sæ[...] lari.
Reconue[...] tio cessat [...] certis cas[...]
2 Quia n[...] relatione [...] minis: [...] purgatio [...] definit[...] accusatu[...] de pub. i[...] is qui & [...] ea.q.11. [...] ganda 2.

quàm ſit principale negotium? Vtrumque, vt extra de mu. peti c. 1. & 2. Sed dicitur eadem, quia ijdem ſunt iudices & litigatores: & quia vna ſententia determinandum eſt vtrumque 1 extra de ord. cog. cum dilectus, & quia ſi inhibetur appellatio in vna, & in alia, ext. de mu. pet. c. 2. tamen

1 Vñ ſi iudex pronunciaret ſuper cá conuẽtionis. & dẽret pnunciare ſr cũ reconuẽtioni, grauaret, & poſſet appellare ff. quę ſẽ. ſi app. l. 1. §. vlt. sm Gol. ſed ſnia tenet sm Vin. pnũ pleno. ext de mu. pet c. 1.

accuſatus (ſi neceſſe fuerit] eligat à quibus eius cauſa iuſte iudicetur. Nec prius audiatur, aut excommunicetur vel iudicetur, quàm ipſi per ſe eligantur[a], & regulariter vocato † ad ſuorum primo conuentum epiſcoporum per eos eius cauſa iuſte audiatur, & rationabiliter diſcernatur. Finis vero eius cauſæ ad ſedem Apoſtolicam deferatur, vt ibidem terminetur. Nec antea finiatur (ſicut ab Apoſtolis, vel ſucceſſoribus eorum olim ſtatutum eſt.) quàm eius auctoritate fulciatur. *& paulo ſuperius* ¶ Abſens vero nemo iudicetur[b]. Niſi ex contumacia abſens fuerit β: quia & diuinæ & humanæ prohibent leges.

† al. vocatus.

in. e. q. 9. abſẽs Anſ. l. 3. c. 62.

α Vt codice.) *Hinc vſque ad ver.* Iudices *non ſunt in epiſtola Zepherini neque in vetuſtis Gratiani codicibus.*

β Niſi ex contumacia abſens fuerit) *Hæc ſunt à pleriſque manuſcriptis, & epiſtola ipſa, & Anſelmo, & Iuone. Infra vero ead. q. 9. c.* Abſens *habentur tanquàm Gratiani verba.*

Item Fœlix epiſcopus dixit in concilio Carthaginenſi 2. c. 10.

¶ A quot epiſcopis audiatur epiſcopus, qui in reatum inciderit. C. II.

15. q. 7. Fœlix in cõc. Vribu. c. x. Anſ. l. 3. c. 46. Burc. l. 1. c. 149. Iuo p. 6. c. 262.

SVggero ſecundum ſtatuta veterum cõciliorum, vt ſi quis epiſcopus (quod non optamus †) in reatum aliquem incurrerit[c], & nimia neceſſitas ei fuerit non poſſe plurimos cõgregare, ne in crimine remaneat, à duodecim audiatur epiſcopis γ.

† al. opinamur.

γ Epiſcopis. *Quæ hoc loco in capite decimo concilii Carthaginenſis ſecundi adducuntur, referuntur infra 15. q. 7. c. Fœl. x, & ibi notabitur varietas.*

QVAESTIO. IX.

D*E accuſatoribus*[d] *vero, vel teſtib. quòd in abſentem, vocem accuſationis, uel teſtificationis exhibere non ualeant, multorum auctoritatibus liquet* †.

Ait enim Teleſphorus Papa. epi. unica.

† Conco te. l. abſentem. C. de acc & in l. ne diu. C. de pœn.

DE accuſatorib. (Hæc quæ. diuiditur in quatuor partes: in quarum prima probat per xij auct. ſanctorum patrum, quod abſens non debet condemnari, nec abſentes in eũ teſtificari, nec illum accuſare: niſi contumax fuerit. Secunda ibi, fuerit. Secunda ibi, [De his.] Tertia ibi, [Simul aũt. Quarta ibi, [Niſi ĩ crimine.] Io. de Fant.

CASVS Hic ponitur 9 q. qua quæritur an accuſatores vel teſtes vocẽ accuſationis vel teſtificationis in abſentem valeant exhibere. Et certe quod non valeant, multorum auctoritatibus comprobatur, & de hoc quid iuris ſit, & in quibus caſib. fallat, plene notatum inuenies in ſumma queſtionis & H. plene de hoc tractat in ſumma ſua in hoc loco. Primum capitulum huius quæſtionis eſt planum.

d De accuſatorib.] Secundum leges de crimine nunquam proceditur contra abſentem lite nõ cont. ff. de pœ. abſentem. niſi in caſu cõtra appacitores, vt C. de pęne diu. pro contumacia aũt adnotantur bona ei9, & expectatur per annũ: & ſi intra annũ non venerit, poſtea bona deuoluũtur ad fiſcum nec ſuper bonis auditur, ſed bene auditur ſuper crĩe, vt C. de requi. reis. l. 2. Si autem intra annum veniat, bona recuperat ſi velit iudicio ſtare. Si aũt lis eſt conteſt. & liquet de cauſa ĩ maiorib. criminib. nunquã procedit contra abſentem: imo auditur quandocunque venerit, vt ff. de requir. reis, annus 2. ſed in minoribus quæ pœnam relegationis vel damnum exiſtimationis continent, bene proceditur contra abſentem. ff. de pę. abſentem. fallit C. de adul. quamuis, in. c. decernimus, ſcd̃ũ canones diſtinguit H. an liquet de cauſa, an non. Si liquet de crimine, põt condemnari abſens. 3. 4. q. 5. c 1. & 3 24. q. 3. de illicita. Si non liquet, eſt excommunicandus, vt 11 quæ 4. rurſus. & c. quicunque. in hoc tñ peccat H. quia non diſtinguit an lis ſi conte. vel non: nam ſecundum eum non refert an lis ſit cont. vel non. Ego tamen dico, quod cum lis eſt conteſta. & liquet de cauſa, locum habet illud, c. decernimus. Sed ſi lis non eſt conte. vel eſt conteſ. ſed non liquet de cauſa, locus eſt illus, c. rurſus. & ca. quicunque. nam ante lit co. nunquam ſunt recipiendi teſtes in crimine. ext. lit non conteſt. ad hoc Deus. niſi aliquid ſpeciale dicamus de dilapidatione, vbi publica commoda periclitantur, vt ſu. e. q. 2. qui ea. & C. de pæ. ne diu

Abſens in crĩali pot in bonis puniri

2 Sed ibi de li. cõt. nihil d̃:ĩed ita intelligitur per doct. Barto.

Abſens an poſſit condemnari.

3 Adde ad hanc qõnẽ. no. ĩ l. ſeruũ §. publice. ff d̃ proc. & in l. 2. C. de re. re.

Teſtes li. nõ conteſ. poſſunt quãque recipi.

tamen Papianus qui hanc legem edidit, intellexit, quod ſi tu me conueniſ actione mandati, ego te poſſum reconuenire contraria mandati: alias non, C. de ſent. & inte. loc. cum Papinianus. ſed Iuſtinianus auxit intellectum eius per aut. ad omnes cauſes. C eo. tit. auth. & conſequenter.

a Eligantur.] Ideſt, conueniantur.

b Iudicetur.) Seu propter contumaciam excommunicatur. inf. ea. q. 9. abſens, & c decernimus.

SVggero.) CASVS. Dicitur quod epiſcopus accuſatus non poteſt congregare omnes epiſcopos de prouincia: ne ĩ crimine, ideſt, ſuſpicione remaneat, cauſa eius à duodecĩ epiſcopis audiatur.

c Incurrerit.] Sed ſi non ſint tot epiſcopi in prouincia: aduocabit vicinos, vt 65. d. ſi forte. & 6. q. 4. c 1. 2 Alioquin metropolitanus, vel epiſcopus non poſſet audire cauſam criminalem clerici: cum non ſint tot epiſcopi in prouincia. 15. q. 7. Fœlix.

t Et sic dēt intelligi ex. de do.& cō. veritatis.sm̄ L vbi plene de hoc. Arc.

Nullo enim priuilegio gaudere debet, qui male administrando suos conturbenales affligit, vt C. de ratioci. le.2. *. Idem est in causa inquisitionis: quia testes recipiuntur lit. non contesta. vt extra vt lit. non contest. quoniam frequēter. Item vbi quis infamatus deficit in purgatione. punit lit. non con. vt ext. de purg cum Petrus. ext. a de sim. de hoc. Item in hæresi post mortem, vt 24. qu. 2. sane profertur. Sed in cā ciuili non proceditur lit non contest. nisi in casib. qui sunt extra vt lit. non contest. quoniā frequenter. Item in causa appellationis, vt C de app. sæpe & 2. q. 6. ei qui. Item in absentia actoris, vt extra de do.& contu. causam, quæ est hodie correcta per dec. qñ frequenter. sicut credo. C. qño & qñ iudex. authen. qui semel. Item vbi agitur iudicis officio. C. simi. se ab hæ absti in auth. ibi posita. ff. de min. in causę § causa. Itē in causa surreptionis ext. de sente. & re. iu. cū olim. Itē sm̄ quosdam in causa libertatis. C. de inge. ma. diffamari. Itē in petitione legati, vel fideicōmissi. Ar. C. de vsu.& fru. lega. vel fideicom. le. 2. Itē in Trebellianica restitutione. C ad Trebel. l. pen §. cum autem. Item cum electus non comparet extra de elect. dudum. 1. in fine. Alias nunquam ferenda est sententia ante lit. contestat. sed proceditur contra absentem, prout traditur extra vt li. non contest. quoniam in fi. Quod dicitur de officio iudicis, hodie certum est. ex. de off iud. c vlt. te. ff. loc. item quæritur. §. exercitu. Argu. contra extra. vt lit. non cont. qm̄ §. si vero 2. nam ibi dr̄, ꝙ ēt in causa matrimonij non est procedendū contra absentē, licet nō inueniatur. q. a pōt esse ꝙ habeat iustam causam absentiæ. nec etiam videtur contumax qui vocē præconis non audiuit

¶ Nisi reo præsente accusator non audiatur.

C. I.

Accusatori omnino non credi decernimus, qui absente aduersario causam suggerit, ante vtriusque partis iustam discussionem. — Ansl. 3. c. 12. & 97. Inrescripto Iulij, c. 24. In conc. Cart. 4. c. 30. In c. Had c. 53 In ca. l. 7. c. 219. Burc. l. 16. c. 14.

Item Eleutherius Papa in epist. ad episcopos Galliæ.

¶ Absente aduersario sententiam ferre non licet.

C. II.

Caueant b iudices ecclesiæ, ne absente eo, cuius causa vētilatur, sententiam proferant; quia irrita erit † imò etiā & causam c in synodo pro facto dabunt d. Proditoris vero nec calumnia, nec vox audiatur. — Ansl. 3. c. 27. Iuo p. 5. c. 319.

† Conc. re. in l. ea qu. &ibi gl. cum con. C. qñ & qñ iud.

Item Calixtus Papa, epist. 2. ad episcopos Galliæ.

¶ Reo absente accusator non audiatur. C. III.

Absente eo, quem accusare voluerit quispiam †, accusatori non credatur, quia sine scripto difficile e, perscriptum autem nūquam recipiatur: quia per scripturam nullus accusare, vel accusari potest; sed propria uoce, & præsente eo quem accusare voluerit, suam quisque agat accusationem. — sup. 2. q. 7. c. 1. Ansl. 3. c. 55. Burc. l 1. c. 172. Iuo p. 5 c. 289.

† al. quicunque accusator

Item Cornelius Papa ad Rufum, epist. 2. c. 2.

¶ Quæ in absentes geruntur, omnia euacuentur.

C. IIII.

Omnia, quæ aduersus absentes f in omni negotio aut loco aguntur g, aut iudicantur, omnino euacuen- — Ansl. 3. c. 62.

a Accusatori.] ¶ Qui absente.] Quia merita causarum & C. si per vim vel alio modo. l. vlt. nec ēt in causa restitutionis auditur quis volens de iure suo docere in absētia alterius partis, vt extra. de off. delegati. consulationibus.

ADDITIO. Ext de integ. rest. cum ex litteris. Arch.

Caueant.] CASVS. Quæsitum fuit ab Eleutherio, an iudices possint sententiare contra absentem non ex contumacia. Et respondet ꝙ non: & si tulerit, irrita erit sētentia ipso iure: vel per sententiam irritabitur: & iudices pœnam sustinebunt: & eius qui semel calumniatus est accusatio non audietur.

b ¶ Caueant.) Arg. est hic pro opinione illorum, qui dicunt, quod sententia nulla est cum peremptoriū nō venit ad notitiam absentis C. qño & qñ iud. l. ea quæ. & ff. quæ sen. sine app. resc. l. 1. §. cum ex edicto. sed ibi non peruenit: quia nec propositum fuit. vnde sm̄ plerosque bene tenet sententia. licet peremptotium non venerit ad notitiam rei sed hic expones irrita. i. irritanda. Vnde satis videtur sufficere si absens sufficienter sit requisitus, ad hoc vt possit ferri sententia, licet non sit inuentus, vt extra de do & cont causam, extra de cler. non resid. ex tuæ. arg. ad hoc 7. q. 1. præsentium. C. de iud. properandum §. & si quide. ff. de eui si ideo. & l si dictū. §. præsentiā. — Snīa lata cōtra eum ad quē citatio nō peruenit an valeat.

diuit. ff. de in inte. rest. l pen. & vlt. Hoc tñ certum est, ꝙ si ue peruenerit ad eum citatio, siue non: si probauerit iustam causam absentiæ, retractatur id quod factum est, vt extra de sent. & re iud. cum Bertholdus. Ioan. Hoc teneas ꝙ sufficit si citetur aduersarius publicè ad domum vbi consueuit morari, vt extra de do. & contum causam. & c. vlt. & si non veniat li. non cont. fiat missio in possessionem. vel excommunicabitur, vt extra vt lite non contest. uæ. lite vero contestata. 3. ad sententiam proceditur, vt C. de iud. properandum. §. & si quidem. & §. sin autem & si postea veniat assignando iustam causam absentiæ, retractabitur quod factum est, vt ext. de sent. & re iu. cum Bertholdus. B.

c Causam.] Idest, pœnam.

d Dabunt.] Idest, pœnam.

Absente.] CASVS. Quæsitum fuit ab Eleutherio, an absens possit accusari: & an absens possit per epistolam accusari. Et respondet ꝙ nō: sed reo præsente & voce propria, & in scripturis: nisi in casibus exceptis.

e Difficile.] i. non, vt 2. q 6. biduum. vel difficile i. vix: q a in casibus fit accusatio sine inscriptionis vinculo, vt no. 2. q 8. in prin.

Omnia.] CASVS. Quæsitum fuit vtrum testes recepti contra absentem, vel sententia lata contra absentem valeant? Et respondet quod non: quia nulla lex damnat absentem.

f Absentes.) Non per contumaciam, & in casibus exceptis in sum. Io.

g ¶ Aguntur.) Nota etiam quòd gesta, quę fiunt absente altero, non valent, vt inf. ead. chartæ. & sup. ead. caueant.

a ¶ Addi-

Vbi de hoc ext. de exc præla. ex li & videas q ibi no. Inn ad huius d clarationem

3 Hoc inte lige vt no ext. de dol put. & de a sæpe & c. p tuas. & no Go. in sum de iud. §. i & post 5. q sed si. Arc

tur, quoniam absentem nullus, addicit a nec vlla lex damnat.

Item Marcellus Papa ad Maxentium, epist. 2.

¶ Non iudicetur, qui præsentialiter non accusatur, vel conuincitur. C. V.

NOn oportet quenquam iudicari, vel damnari, priusquam legitimos habeat præsentes accusatores, locumque b defendendi accipiat ad abluenda crimina.

Item Damasus ad Stephanum archiepiscopum, epist. 3. cap. 8.

Ans. l. 2. c. 39. Iuo p. 6. c. 347

¶ De eodem. C. VI.

HAbetur quoque in decretis sanctorum patrum sancitũ, non fore canonicum quenquam sacerdotum iudicare, vel damnare, antequam accusatores canonice examinatos c præsentes habeat, locumque defendendi accipiat, id est inducias d ecclesiasticas ad abluenda crimina.

(*Idem Damasus ibidem continenter*).

Ans. & Iuo ibi. †*al. prima.*

PALEA. C. VII.

NEc extra propriam α fiat prouinciam primo † discussionis accusatio, sine Apostolica præceptione, cui in omnibus causis debet reuerentia custodiri: quoniam & antiqua docet hoc patrũ regula, in qua & Imperialia pariter statuta concinunt. Criminum, inquiunt, discussio ibi agenda est, vbi crimen admissum est. Nam alibi criminum reus prohibetur audiri. Et alibi in canonibus præcipitur. § Quęcumque negocia in suis locis, vbi orta sunt, finienda sunt. § & reliqua talia, & his similia: salua tamen in omnibus Apostolica Auctoritate, vt nihil in his definiatur, priusquam ei placere cognoscatur, qua omnes suffultos oportet.

Cod. vbi de cri. agi opor. l. 1. & in cod. Theo. l. 9. tit. 1. in expositione legis x.

α Propriam. *Sic est emendatum ex epistola ipsa, Anselmo, & Iuone. Antea legebatur.* Nec extra patriam fiat prouincia. *Addita autem & nonnulla sunt ex epistola.*

Item ad episcopos Italiæ, epist 6.

Ans. l. 3. c. 51. Iuo p. 6. c. 348.

¶ De eodem. C. VIII.

QVi accusare alium elegerit, præsens per se, & non per alium accuset, inscriptione videlicet pręmissa e. Neq; vllus vnquam iudicetur, antequam legitimos accusatores præsentes habeat, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.

Et in Vuormaciensi, c 42.

Item ex concilio Toletano 6. cap. 11.

Burc. l. 16. c 5. † *al. quisquis* † *al. dedicetur.* α*l. deputetur.*

¶ De eodem. C. IX.

DIgnum est, vt innocentis f vita nulla maculetur pernicie accusatorum, ideo si quis † a quolibet criminatur, non ante accusatus supplicio detur † quam accusator pręsentetur, atque legum, & canonum sententia exquiratur. Quod si indigna ad accusandum persona inuenitur, ad eius accusationem non iudicetur, nisi β vbi pro capite regiæ maiestatis causa versatur.

β Nisi. *Hæc sunt addita generali.*

Item Bonifacius Papa ad Gallos, epist. 2.

Ans. l. 3 c. 38. Burc. l. 1. c. 161. Iuo p. 5. ca. 171. & par. 6. c. 338.

¶ Sententia feriatur, qui causæ suæ negligit adesse. C. X.

DEcerni-

a Addicit.] Id est, punit.

NOn oportet.] CASVS. Dicitur, hic, ꝙ nullus debet damnari, nisi legitimi appareant accusatores, & præsentes: & tunc locus defendendi accusato præbeatur, id est, induciæ dētur ad delenda crimina. Idem dicitur in seq. cap.

b Locumque.] Id est inducias, vt inf. c. prox.

c HAbetur.] Examinatos.] Hoc cum sint ignoti, vel suspecti, vt 2. q. 7. quęrendum.

d Inducias.] Arg. sententiam non valere, nisi præcesserint legitimæ induciæ. extr. de dil. dilecti. & 5. q. 2. vocatio.

QVi accusare.] CASVS. Dicit hic ꝙ qui vult alium accusare, debet præsens hoc facere, & nō per procuratorem, vt reo reseruetur copia defendendi.

e Præmissa.] In scriptio enim semp̱ præcedit accusationem 1. vt ext. de acc. qualiter 1.

1 De hoc no 2. q. 8. ĩ sum.

DIgnum. CASVS. Dicitur hic, quod non debet aliquis accusari nisi præsens fuerit accusator: quia examinari debet, si est idoneus ad accusandum.

f Innocentis.) Sanctius est enim nocentem impunitum relinquere, quam innocentem condemnare, vt ff. de pœ. absentem.

DEcernimus. CASVS. Maximus Valentinæ ciuitatis episcopꝰ fuit de multis criminibus accusatus. post litem contest. multoties citatus non venit, ita quod causa nō poterat terminari. præcipit ergo Papa episcopis Galliæ, vt ante Kalendas Nouēbris synodo congregata illum citent: & si venire noluerit, ferāt sententiam in illum tãq̃ in contumacem: nec curent si omnia deli-

cta non comprobentur, cum per suam contumaciam videatur de omnibus confiteri. Quidam tamen dicunt, quod iste fuerat infamatus, & procedebatur contra eum in modum inquisitionis. Sequens c. planum est.

a Decernimus.] Quidam ponunt casum sic, quod eps iste fuit infamatus: & Papa committit istis, vt in modū inquisitionis procedant, & si nō venerit, vt se purget, vel si defecerit in purgatione, videtur confiteri de crimine. vnde potest condemnari, vt extr. de fi. de hoc & c. insinuatum vel intelliges quod hic fuit lis conte. sicut in summa itellexi hoc Vel non loquitur de diffinitiua sententia, sed de iterlocutoria, vel excommunicatione 1. vel missione in possessionē. Vr tñ, quod etiam lit. non conte. ferri possit diffinitiua snia, sed non de crimine, sed depositionis pro contumacia, vt videtur colligi extra de do. & cont. veritatis. Io.

1 Pro isto intellectu facit quod no. s. p. q. proxi. c. 1. in gl. sed pro cōtumacia: sed hunc intellectum nullum puto. Arch.

b Voluerit.] Maximus Valentinę ciuitatis episcopus.

c. Sniæ.] Ferendæ cont ff. de pœ. absen tem. illud sm leges.

d. Manifestum est.] presumptiue, vt ff. de re iudi. contumacia. §. 3. sic 34. q. 3. de illicita si s. Sed videtur, quod semper liqueat de causa, quia aut pbat auctor, quod asserebat, & tunc condemnandus est reus, aut non probat, & tunc est absoluendus reus vt 6. q. vlt. auctor. Respond. illud obtinet cum vterque est præsens, & præterea, quod reus absoluitur, non proced. tex eo, quod de causa liqueat, sed q a partium iura sūt obscura, & in dubio fertur sententia pro reo, vt instit. de interd. §. commodum, ext. de fid. instr. inter. in fi. nam quandoq; actor probat intentionem suam, & tamen iudici non liquet de causa. ff. de re iud. l Pomponius.

Snīa in dubio fertur pro reo.

e Purgandi.] Id est, ostendendi innocentiam suam, vel causam absentiæ.

f Non omnia.] Dummodo illa, quæ probat a sunt, sufficiant ad condemnationem, & omnia simul obiiciantur, vt 23. dist. illud. Arg infra. 4. 10. placuit.

R Euera.] CASVS. Quoniam conquestus fuit de quodam, presbytero absente forte ex iusta causa coram Galione archiepiscopo, qui testibus receptis sententiam contra eum absentē tulit. & quia sententię parere nolebat, dictus archieps excōmunicauit eum, quare sacerdos ille appellauit ad sed. Apo. sed impediebatur appellationem prosequi, vnde Papa ipsum archiepm reprehendit, & præcipit ei, quod si post excommunicationem suam appellationem voluerit prosequi nullus eius iter impediat.

g Monemus.] i. mandamus. 2. q. 1. notum sit. 28. q. 1. sic enim. & no. sup. 2 q. 7. sicut inquit.

h Post excōicationem.] No. quod excommunicatus appellat. arg. ext. de sent. exc. per tuas.

i Absens.] Nisi fuerit.] Hæc verba ponuntur in auth. vt omnes obe. iu. §. si vero coll. 5.

k Contumacia.] sic ex. de testi. in nomine domini.

Ndicas.] CASVS. Hermānus eps fuit famosus, quod contra bat Apostolico, q. postea homicidium vel aliud scelus commisit, de quo cum sæpe coram Gallione archiepo accusatus fuisset, appellauit ad Papam. Archieps autem indignatus rogauit Papam, vt de crimine cognosceret, & ipsum condemnaret. Nicolaus uero dicit, quod non potest facere trib. rationibus. s. quia Hermānus erat absens,

---

mus † a vestram † debere intra prouinciam esse iudicium, & congregari synodum ante diem Kalendarum Nouembriū, vt si adesse voluerit b, præsens, si confidit, ad obiecta respondeat, si vero adesse neglexerit, dilationem sententię c de absentia non lucretur. Nam manifestum est d, confiteri eum de crimine, qui indulto, & toties delegato iudicio purgandi e se occasione non vtitur. Nihil enim interest, vtrum in præsenti examine non omnia α f, quæ dicta sunt, comprobentur, cum ipsa quoque pro † confessione procurata toties constet absentia.

† al. *Decreuimus.*
† al. *uestrum.*
† Antea legebatur, *professio ex procurata.*

α Non omnia. *In originali, & apud cæteros collectores, & in uno peruetusto Gratiani codice est,* omnia, *quia idem sensus elicitur, & adest, glossa, non est mutatum.*

Item Fœlix Papa ad episcopos Galliæ, epist. 2.

¶ Absentes nec accusari, nec iudicari possunt. C. XI.

& in c. Hadriani c. 4. Poly. l. 5. tit. 1. Ans. l. 3. c. 7. Iuo p. 5. c. 248. & p. 6. c. 331. Pan. l. 4. ca. 54.

ABsente aduersario non audiatur accusator, nec sententia, absente alia parte, a iudice dicta vllam obtineat firmitatem †.

† Conc. tex. in l. absentē ff. de pę. & l. seruum. §. publicę. ff. de procur.

Item Nicolaus Papa Gallioni archiepiscopo Senensi. †

† al. *Senonēsi.*

¶ Altera parte absente, diffinitiua non feratur sententia. C. XII.

Snīa hr inepisto. Nic. ad episcopos, qui in Conuiciniū cōueneiāt nuper impressa.

REuera iustus mediator non est, qui vno litigante, & altero absente, amborum emergentes lites decidere non formidat. His ite præmissis, volumus & Apostolicæ auctoritate monemus g, vt si presbyter, de quo agitur, post excommunicationem h suam, Apostolicam sedem adire voluerit, nullus iter eius impedire præsumat.

Item Zepherinus Papa ad episcopos Siciliæ, epist. 1.

¶ In absentem non est ferenda sententia. C. XIII.

q. 8. c. 3. Burc. l. 16. c 13. Ans. l. 3 c. 62. Iuo p. 5. c. 243.

ABsens vero nemo iudicetur, quia & diuinæ & humanæ hoc prohibent leges.

Nisi fuerit i *absens ex contumacia. Pro præsenti namq. eum contumacia* k *haberi facit.*

Item Nicolaus Papa Gallioni Senensi † *archiepiscopo.*

† *al. Senonensi.*

¶ De eodem C. XIIII.

INdicas Her-

sens,& quia non dixerat ei qui fuerunt illi excessus super quibus accusabatur, nec utram tempore delicti fuerit sanæ mentis, uel non, & ideo donec ista probentur, potius est sibi compatiendum, quam sit sñia feriendus.

a Hermannum.] Iste in furore occiderat hominem.

b Quia.

† al, Hermannum.

mannum †[a] episcopum super quibusdam frequenter fuisse accusatum, pro quibus (quia[b] ex parte ipsius, persona de est) nos vni parti ad discrimen alterius credere proculdubio non possumus: quamuis[c] nec vsque adhuc, qui fuerint[d] illi excessus, dixeris, nec vtrum[e] sanæ mentis erat idem antistes, necne, cum ipsos excessus perpetrabat, euidenter ostẽderis[f], satiusque arbitramur, quamlibet interim infirmitatẽ ad pœnam pecccati, quam ad ipsum pertinere peccatum, cui magis consulendum[g] sit, & compatiendum, quam puniendum, vel aliquo modo feriendum.

Item Calixtus Papa ad episcopos Galliæ, epi. 2.

¶ Testes non dicant testimonium, nisi de his, quæ præsentialiter, & veraciter nouerunt. C. XV.

Bur l. 1. c. 171. Ansl. l. 3. c. 55. Iuo p. 5. c. 289. Pann. l. 4. c. 93.

TEstes per quamcunque scripturam[h] testimonium non proferant, sed præsentes[i] de his, quæ nouerunt, & uiderunt[k] veraciter testimonium dicant. Nec de aliis causis, vel negociis dicant testimonium, nisi de his, quæ sub præsentia[l] eorum acta esse noscuntur.

De his ẽt, qui audierunt[m], si ad hoc conuocati sunt, in ciuili causa testimonium dicere possunt, ut in Authenticis

b Auia.) Prima ratio est.

c Quamuis.] Secunda ratio est.

d Fuerint] Et ita non tenebatur uenire, vt 5. q. 2. si primates

e Nec utrum.] Tertia ratio est.

f Ostenderis.] Archieps bene fatebatur, ꝙ qñq; fuerat furiosus, sed tñ dixit eum non esse sanum, & in sanitate occidisse hominem, alias tenetur ille potius probare, qui dicat aliquem in furore peccasse, vt extra de succes. ab intest. cum dilectus, & C. de cod. l. non codicillos.

g Cosulendum.] Q d. satis ipso furore punitur, sic sup. d. 5. baptizari. ff. de offi. præsid. diuus, iudex tamen diligentissime inquiret, an fuerit furiosus, quia multi fingunt furorem, vt sic excusentur, ut ff. de cur. fur. obseruare. & inf. ea hortamur.

TEstes.] CASVS. Hoc c. introducitur pro alia parte quæstionis, scilicet quod non debet quis testificari contra absentem. Dicitur ergo hic per Bene. quòd Calixtus fuit interrogatus utrum in causa criminali testes absentes possent testificari per scripturam? & respondet quòd non, sed præsentes dẽnt dicere veritatem de iis quæ viderunt, & nouerunt, & non de aliis negocijs nisi de his, quæ sũt acta in eorum præsentia. Posset etiam hoc intelligi in qualibet causa, quia semper debet esse p̃sens ille, contra quẽ inducuntur testes. Vnde testes absentes non possunt per scripturam testificari, sed in præsentia partium.

h Scripturam.] Nunquid litteræ episcoporum non valeant? Non in ferendo testimonio, quia testibus, non testimonijs credendum est, vt extra de coha. cle. & mutua. De hoc notaui, inf. 11. q. 3 curæ 1. arg. ff. de cust re. diuus. alias extraiud. cium secus, est vt 11. q. 3. curę. 71. dist. extra neo

Adde q̃ not 12 q. 6. statuendam in gl. instrm &c.

i Sed præsentes.] Fallit ff. de iureiur. ad personas, extra de teni. quis estium.

i Sed præsentes.] In causa criminali semper testes erunt præsentes, sed in ciuili seruetur connsuetudo regionis, vt ff. de testi l. 3. in fi.

k Quę nouerunt & uiderunt.] Id est, aliquo sensu cor-

poreo perceperunt[2], large enim sumitur, visus, vt ibi, Gustate & videte, & legitur in Exodo, Videbant uoces, id est, audiebant, unde si auditu aliqui conscii sunt de aliquorum fornicatione, bene possunt de hoc testificari, de testibus præterea. & quòd de auditu recipiatur testimonium, patet extra de testi. cum causã, nam sufficit quali ercunque aliquid sciatur, 22 q. 5. hoc videtur. Si ergo aliquis est mutus, dum tñ audiat, & scribere sciat, bene testificatur, vt C. qui testa. fac. pos. discretis. Similiter cæcus testificatur, si uoces cõtrahentium habet notas. Nec obstat si dicas, quòd cæcus põt in uoce decipi, vt 27. q. 1. nec aliqua, nam in uisu possumus decipi, vt 31. q. 1. qũo. & in tactu, 34. q 2. in lectum.

2 Sequitur Ale. de Imo. in l. bene ad cognitione col. 6. ff. si cepet.

Mutus & surdus testificari p̃nt.

k Nouerũt) Ergo de iis, quæ pupillus uidit, non potest esse testis, quia hæc ætas ignorat quid uideat. C. de falsa mo. l. 13.

l Præsentia.] Dum tamen intelligant, nam aliter non dicũtur præsentes, vt ff. de verb. sign. si coram. Non intellige præsentem prout ponitur 16. q. 3. potest, sed intellige præsentem siue in eadem domo, siue alibi sit, dum tamen audiri possit, vt ff. ad Syl. l. 1 §. eo. tecto.

3 Sed cõt. d̃ consec. d 3. placuit de infantibus, & c seq. ubi de hoc 37. d. relatum, Ar.

DE HIS. CASVS. su in c. testes, dictum est quòd testes testificantur de iis, quæ viderunt & nouerunt. Nunc autẽ vult ostendere casus in quibus etiam de auditu ferunt testimonium, si vocati sunt ad hoc: sed certe si bene inspiciatur, in l seq. non est testimonium de auditu proprie, sed de confessione facta in oculis eorum, qui ad hoc vocantur.

m Audierunt.] Plures possunt notari casus vbi ferũt testimonium de auditu. Vnus hic Alius cũ probatur volũtas ob morientis vt 26. q. 6: qui recedunt, &c his qui. Alius in matrimonio, vt 35. q. 6 de parentela. Alius in probatione periurij. 22. q 5; c. hoc vr̃. Alius in memoria facti operis, vt ff. de proba si arbiter. Alius extra de testi. præterea: & extra eo. tit. cum causam. Sed certe non concedo, quòd alicubi sit testimonium de auditu, nisi vbi testatur quis quòd sic audiuit recitari a maioribus, vt dicitur extra de testi. quoties, & hoc tamen contingit in matrimonio, & in memoria facti operis, licet hodie circa matrimonium illud ex parte sit immutatum, extra de testibus licet 2 nisi quis velit dicere ibi ideo esse testimonium de auditu, quia melius in talibus comprehendimus per auditum quam per visum. Vnde si duo interessẽt contractui, quorum vnus esset surdus, & alter cæcus, vnus audiret verba contractus, alter videret numerare pecuniam, per illos forte non probaretur contractus, quia singulares, ext de elect. cum dilecti. Sunt tamen hic alia duo specialia, scilicet quòd ualet confessio extra ius sicut & alibi, extra de excep. præla. quàm sit graue, & in a 10 casu quando quis cofitetur se debere pecuniam causa adiecta, ut C. de non nu. pec. generaliter, in casu qui habetur de secunda cautione, quam mulier post biennium emisit, C. ad Vell. b mulier, & generaliter dicunt quidam valere confessionem factam extra ius, vbi testes intersunt rogati. Item aliud speciale est hic quòd non ualent testes nisi sint rogati, & iidem requiruntur in testis, & in

Testimoniũ de auditu sæpe admittit.

Confessio extra ius qñq; ualet.

Testes an debeant esse rogati,

codi

coll. vii. tit. de testibus, legitur. ¶ *Si debitum scriptum sit, & probatio solutionis proferatur a litigantibus per testes sine scriptura, tunc susceptibilem eam apud iudicem esse uolumus, dum ad hoc ipsum testes assumantur, ut perhibeant testimonium pro facienda solutione, aut pro memoria* [a] *alicui iam factæ solutionis, & pro confessione* [b] *eius, qui pecunias accepit. Hæc autem inania, & ex transitu perhibita testimonia (ut si propter aliud opus adueniens audiuit aliquem dicentem se accepisse ab aliquo aurum, aut debere alicui) nulla ratione ualere censemus.*

& Nouella. 90 nō iisdem omnino uerbis.

Simul autem necesse est ut uideant. Quòd si alius uno, alius alio tempore uiderit, diuersitas temporum, eorum testimonium non admittit.

Vnde Leo Papa.

¶ Non admittuntur ad testimonium quos non eodem tempore negocio interfuisse constiterit. C. XVI.

NIhilominus quoq; puniendi [c] sunt testes, qui ad calumniam aliquid testificātur, nec eorum voces tanquam plurium admittuntur, quos temporum [d] quidem diuersitas simul [e] interfuisse prohibuit.

Item Ambrosius in libro de Paradiso, c. 12.

¶ Ad seriem gestorum testis ex suo nihil adiiciat. C. XVII. Ans. l. 3. c. 58.

PVra [f], & simplex [g] testimonii series intimanda est. Plerumque testis, dum aliquid [h] ad seriem gestorum

[r] Hoc est falsum, ut C. de cod. vlt. § fin.

codicillis 1. C. de test. auth. rogati. & in matrimonio ut vř 30. q. 5. nostrates. & in diuortio. ff. de diuo. l. nullum. alias non requiritur, quòd testis sit rogatus, vt inf. prox. causa q. 3. ad fi. Io consueuit generaliter dici, & est uerum, quòd confessio extra iudicium non præiudicat nisi causa adiiciatur, vt confiteor me tibi debere centum ex causa mutui, vt C. de nō nun. pec. l. generaliter. B. & scias ꝙ omnes isti testes rogati dicantur interesse, quia rogati sint audire, licet ad aliud venerint, ut ff. de test. hæredes palā. auth tamen. generaliter, uidetur dicere quòd testes debeant esse rogati, vt C. de testa. auth rogati sed hoc verum est cum contractus est in scriptis.

SI DEBITVM. CASVS. Debebat alicui qs pecuniā ꝑ scripturam tempore procedente in præsentia testium pecuniam sibi soluit, uel cōfessus fuit sibi esse solutā, quæsitum fuit ab Imperatore an solutionem illam, uel confessionem possit probare per testes, qui interfuerunt? Et respondet ꝙ sic, si ad hoc fuerunt uocati, alioquin non. Idem est in eo casu qn̄ debitor cōfitetur se debere pecuniam creditori, scilicet vt testes ad hoc probandum non valeant, si ad hoc non fuerunt vocati.

a Pro memoria.) Tres hic ponit casus, ꝙ testes rogati possunt testificari, vel pro solutione quam voluit facere creditori debitor, vel pro solutione ei facta, uel pro confessione creditoris.

2 Super hoc uideas qđ ie. & no. su. 76 d. c. hūc numerū. Arch.

b Confessione.) Immo magis est pro debitore confessio creditoris, quam si sit ei redditum instrumentum 2. C. de solu pecuniæ.

SIMVL. Hæc est 3. pars, in qua probat, quòd testes debent se concordare, & nil falsi admiscere, & hoc probat ꝑ per tres aucto. Io. de Fa.

CASVS. Supra in c. testes dictum est, quòd testes debēt ferre testimonium de iis, quæ viderunt. Dicit hic Gratianus, quòd simul videre debent: & si diuersis temporibus viderunt, non non ualet eorum testimonium.

NIhilominus quoq;.] CASVS. Quęsitum fuit a Leone qualiter puniendi sunt testes, qui falsum testimoniū dicunt? Et respondet quod puniendi sunt sicut accusatores qui calumniantur, nec uoces eorum sunt audiendę tāquam plurium, qui diuersis temporibus aliquid vidisse testantur.

c Puniendi.] In criminali punitur testis capitali pœna. 35. q. 5. hæc imago. hoc secundum leges veteres. secūdum canones infamis est, 6 q. 1. quicunque 22. q. 5. si quis, sed secundum legem accusatur de crimine falsi. ff. ad leg. Corn. de fal. eos qui. Non ob. ff de iis qui no. infa. Lucius. extra de ord. cog. cum dilectus, quia ibi non est sententia lata contra testem.

d Quos temporum.] Simile 4. q. 3. in testibus. C. de eod. l. vlt. §. vlt. in C. de testa. si unus.

e Simul.) Quidam dicunt hoc tenere in iis, quæ non nisi semel committūtur, vt homicidium alicuius, sed si sępius aliquid potest committi, ibi non nocet temporum diuersitas, sed eis obiicitur de Susanna 2. q. 6. §. item Daniel, sed illi respondent, quòd ideo fuerūt illi testes reprobati. quia dixerunt quòd in eadem hora, & in diuersis locis commissum esset adulterium, sed non poterat committi in eadem hora, & in diuersis locis, & hoc dicunt ꝑꝑ expressam similitudinem, & non ꝑꝑ identitatem: nam reuera aliud est adulterium quod hodie fit, aliud quod cras, sed est simile illi, quod non concedo, cum singuli sint in suis dictis singulares. Si tñ aliquem actum continuum uiderent aliqui, licet diuersis horis, uidetur quòd testimonium teneret, ut si successiue in vno foramine uiderunt aliquos fornicari 3. Vel si aliqui volunt testari ꝙ aliquis excommunicatus celebrauit, & unus audiuit finē missæ, alter principium. hoc casu concedo eos bene testari de una re propter continuationem actus, sicut propter continuationem possessionis una dicitur præscriptio, licet facta sit a diuersis personis 16. q. 3. §. potest 4. uersicu. quòd si ab eo, sicut etiam unus dicitur proconsulatus, licet diuersæ personæ ipsum exercuerint, vt ff. de off. procoo meminisse. Item quid si conueniant in tempore, sed discordāt in officiis? unus dicitđ missa, alter dicit de uespe ris? Eadem est quæstio si vis probare solutionem decimæ, & vnus dicit frumentum solutum, & alter dicit fabam. Et respond. quod non ualet testimonium: quia omnes sunt in suo testimonio singulares, vt extra de elect. cum dilectus, diem forte non tenetur testis exprimere sed mensem, vt sup. 2. q. 8. libellorum.

3 Vide late de hac qo. Iac. Bnr. in l. fi. C. đ test. Cin. & Pet. ī l. testiū e ti.

4 Melius §. ꝑscriptionū vèr qđ si ab eo. Arch.

PVra.] CASVS. Quæsitum fuit ab Amb si testis admiscet uero aliquid falsitatis, an eius testimonium ualet? Et respondet, quòd non: quia pura & simplex est testimonii series intimanda.

f Pura.] Idest, sine dolo.

g Simplex.] Qualiter hoc intelligatur, dixi 4. q. 3. in testibus.

h Aliquid.] Arg. vtile ꝑ inutile vitiari, vt 12. q. 2. si quos

de

de seruis.sup.d.37.si quid vero 1. Sed contra ff.de exc tu. qui testamento.sup.dist.9.si ad scripturas. Sol. vtile per inutile vitiatur, vbi in iure inuenitur expressum. alias non. arg.15. q.3.§.cum autem.
a Adijcit.] Vel subtrahit, vt 5.q.vlt.presbyteri. extra de verb.

ex suo adijcit [a], totam testimonii fidem partis mendacio decolorat. Nihil igitur, vel quod bonum videtur, addendum [b] est.

a Simplex. (*Integer locus B. Ambrosii est.* Pura, & simplex mandati forma seruanda, uel testimonii series intimanda est.

Item Fœlix Papa ad episcopos Galliæ, epist. 2.

Poly.l.5. tit.1. Iuo p.5.c.248. & p.6.c.331.

¶ Absens per alium nec accusare, nec accusari potest. C. XVIII.

ABsens per alium accusari, aut accusare + non potest, nec affinis [c] testis admittitur.

§ *Nisi in crimine iniuriarum, in quo illustris persona etiã per procuratorem [d] intendere, & excipere potest, seruatis cæteris solemnitatibus, vt Cod. tit. de iniuriis, l. vlt.*

Item Pelagius Papa Sindulę a magistro militum.

a Sindulæ.) *Iuo p.8. c.67. refert aliud quoddam caput epistolæ à Pelagio ad Sindulam magistrum militiæ scripta.*

¶ Reo [d] absente libellus accusationis frustra offertur C. XIX

CHartæ [e] quas dedit nobis Lucidius, si illo tempore aduersarius ipsius illic præsens fuisset, validæ erant. Sed quia aduersario absente [f] gesta, quæ nobis recensuit, facta leguntur, talia leges, non recipiunt.

Idem Decorato patricio.

¶ Testes corporaliter præstito iuramento testimonium dicant. C. XX.

HOrtatur, vt sub timore Domini consuetam conscientiæ vestræ sinceritatem in hoc quoque negotio conseruantes, omnẽ personis, quæ veritatem causę istius scire possunt, faciatis amputari [g] formidinem, & vestris præsentari [h] conspectibus, tactis sacrosanctis Euangeliis, præbito etiam legaliter sacramento, quæ in veritate rerum nouerunt [i] †, pro fessione suæ testificationis aperiant, vt patefactis omnibus, quę secundum leges, & iustitiam censenda sũt cognoscatis, & competentem † legibus, & veritati terminum detis.

† *al. conueniẽtem.*

Item Nicolaus Papa Hincmaro Rhemorum Archiepiscopo.

¶ Accusator, & accusatus simul debent adesse. C. XXI.

NEcesse est secundum sacrarum scripturarum documenta, ac secundum iustitiæ tramitem, & accusatum & accusatorem simul adesse, & vnam partem, quanta-

verb.sign.forus.§.vltim.arg.11.q.3.quisquis metu. 25. q. 2.præscriptione.22.qu.2.cum humilitatis. C.de testib.testium.
b Addendum.) Quia non præiudicaret hoc alicui, si de hoc non iurasset, vt ext.de test.c.de testibus.

ABsens.] CASVS. Dicitur hic, quod absens non potest accusare, vel accusari per procuratorem, nec testis affinis recipitur.
c Nec affinis.] Sup.ead.q.5.similiter 2.
NISI. CASVS. Excipit Gratianus vnum casum in quo absens potest accusare per procuratorẽ, vt illustris persona in crimine iniuriarum.
d Per procuratorẽ.] De hoc dixi sup.2.q.6.si quando.
e Reo.] Hæc rubrica est falsa, quia non intelligitur de libello accusationis, sed de libello attestationum.
CHartæ. CASVS. Quidam accusatus fuit, vel conuentus corã Sindula magistro militum Dñi Papę. In absentia autem rei sunt testes recepti, reus statim cũ sciuit, appellauit ad Papam. Sindula vero misit attestationes Papæ per Lucidium accusatorem actorẽ: quas cum audiuit a Lucidio fuisse receptas absente reo, dixit esse inualidas.
f Absente.] Sup.2. q.1.in primis.ext. de test.in nomine Domini. capit.de cætero.
HOrtamur.) CASVS. Pelagius commisit quandam causam Decorato patricio. hortatur ergo vt sicut cõsueuit, ita pure procedat super hoc negotio, & faciat a testib qui veritatem illius causę nouerunt omnem formidinem amputari, vt præstito sacramento dicant testimoniũ veritatis. & omnib. patefactis causam decidat.
g Amputari.] Hic est ar. quod iudex præstabit saluũ coductum & securitatem testibus.extra vt lit. non cont.accedens. & de elec.bonæ memoriæ ext.de app. ex parte. 33.q 2.siue.
h Præsentari] Sic sup.ead.testes.
i Nouerũt.] Testis enim pro vtraque parte testabitur, 14.q.5.non sane & iurabit, quòd nihil falsitatis dicet. 2.q.4.nullam.
NEcesse.] CASVS. Hincmarus quæsiuit à Nicolao, vtrum reo absente sit accusator audiendus? Et respondet, quòd non: sed vterque debet esse præsens &

2 Adde an & quã admittũtur Bar.not. in l.qui testamento. ff.de auct.iu.& in l.qui testõ ft. qui ma. acc. poss.
Testib. est præstanda securitas.

& quantæcunque auctoritatis sit aliquis, sic debet in iudicio audiri, vt alteri parti nullum præiudicium fiat.

a Quantacunq.] Paritas.n. seruanda est in iudiciis. C. de prox. sacrorum scrin. in sacris. lib. 12. ff. de arb. si cum dies. §. si arbiter. arg. contra extr. de dolo & cont. ex litteris 1: & est simile. 1. q. 1. teneamus. su. di. 9. ego. in sententia & in iudicio nulli est defendendum: sed in sedendo, & in similib. sic. 2. q. 8. quisquis.

b Præiudicium.] sic 11 q. 3. si quis vetro. C. de sta. & imag. l. 4.

1 Loquitur in pœnis inferendis in quib. defertur. 50. d. contumaces. ex de of. dele. pastoralis. qd dic, ut not. extra de transcul. in gl. pen. Arc.

Quidam sic ponunt casum. Accuso te super pluribus criminibus simul & eodem libello, & litem super his omnibus contestor: licet in vno deficiam, tamen admittor ad sequentia, licet iam sim infamis: & hoc est deo quia tempore lit. contest. sui bonæ famæ, vt ff. de publi. iud.

cunque [a], & qualicunque prædita sit auctoritate, sic prorsus audiri, vt alteri parti nullum præiudicium [b] irrogetur.

QVAESTIO X.

Vòd[c] vero deficientes [α] in primo capitulo non sint admittendi ad sequentia; ex concilio Carthaginensi septimo confirmatur, in quo sic capitulo tertio statutum legitur. Et Afric. c. 97.

α Deficientes.) *In vulgatis codicibus legebatur, testes deficientes: sed expuncta est vox, testes quæ abest a plerisque uetustis codicibus. Quæ enim in hac quæstione afferuntur, non ad testes, sed ad accusatores pertinent. Et superius initio caussæ in propositione huius quæstionis decimæ nulla est mentio testium.*

Vòd vero testes.] CASVS. Hic intitulatur decima quæstio, qua quæritur an deficientes in primo cap. sint admittendi ad sequentia capitula? Et respondetur quòd nò. Vnde quidam dicunt, vt Bene. quòd qui deficit in maiori, vel minori, nõ admittitur ad sequẽtia. quia præsumitur calumniator, vt inf. ead cap. 1. nisi in criminib. exceptis. in quib. quilibet admittitur ad accusandu. Alii vero dicunt, quod nõ admittitur ad accusandum postea ad leuiora, sed ad grauiora sic. Sed primum cap. huius quõnis indistinctè loquitur, vnde verius dr̃ quod dicunt primi.

¶ Qui in primo capitulo deficit, ad cætera non admittatur. C. I.

PLacuit, vt quotiescunque clericis ab accusatorib. multa crimina objiciuntur, & vnum ex his, de quo prius egerint, probare nõ voluerint, ad cætera iam non admittantur[d]. Rab. in pę. c. 1. Burc. l. 2. c. 198. Iuo p 6 c. 271. Pan. l. 4. c. 64.

Probatur illud idem auctoritate Arelatensis concilii secundi, in quo sic c. 24. diffinitum est.

¶ Qui falsa fratribus obijciunt, vsque ad exitum non communicent. C. II.

EOs, qui falsa fratribus capitula † obie- Capi. l. 6. c. 241. & Arelat. 1. c. 14. † al. capitula

Accusator deficiens in uno, an admittatur ad alia.

2 Ver. quod si forte pot. n. quis de pluribus condemnari simul, vel absolui. 2. q. 6 si quis ex pluribus.

c Quòd vero.) Vbi quis simul de pluribus criminib accusat, si in vno deficiat, bene admittitur ad alia, sup. 2. q. prima in primis 2 dummodo non sit calumniator, vt 2. q. 3. Paulum. & condemnatus prosequitur crimen, de quo inscripserat pendente accusatione, vt inf. e. q. proxi. negã da 2. & ff. de publ. iud. is qui §. illud. Sed capitula hic posita loquuntur, ubi quis de calumnia conuictus vult accusare al. quem re deceptus fuit, secus si in promissione aliqua deceptus fuit, vt 2. quæstio. 3. Paulum. H. & alii distinguunt vtrum defecerit in minori, vel maiori. si in minori admittitur in sequentia, alias non, vt 2. quæst. prima, in primis. In ciuilibus a tem causis conuictus de calumnia, bene ad sequentia admittitur, vt C. de inof test. eum qui. intitit. de execu. tut §. qui autem. extra de appell. consututus 2. Quidam dicunt quòd si quis accusauit de pluribus criminibus simul, & contestatus est item super omnibus, licet in vno deficiat, bene tamen admittitur ad sequentia tanquam iam incepta. Sed si tantum super uno est litem contestatus, & deficit in illo, non admittitur ad sequentia, quasi suspectus sit. de acc si cui 6. q. 1. quicunque. Tu distingue an sit calumniatus vel non, ut dixi: tamen si quis primo egit criminaliter, siue obtinuerit, siue succubuerit, potest postea agere ciuiliter. C quãdo ciuilis actio criminali præiudicet, l. 1.

PLacuit.] CASVS. Quæsitum fuit in Chartag nensi concilio, si accusatores, cum obiiciunt plura crimina. & in primo deficiunt, an sint admittendi ad sequẽ ia? Et respondet quod non. Sequens §. paret sed quens c. non probat bene quod dicitur in §. & c præcedenti.

iud. is qui. & 2. q. 1. in primis. ibi, an grauiora, & c. Si autem te primum accuso de vno crimine, & deficio, non ad mittor postea ad alia. Ioan. Sed certe mirum videtur de istis opinionib us. nam si litem contestatus est accusator super pluribus criminibus, publ. catis attestationibus postea non admittitur ad probandum aliud, sed si super vno tantum contestatus est, & non probauit uidetur calumniari: & ita non admittitur postea ad sequentia, ut hæc capitula dicent, quæ in hoc casu intelligunt. B.

d Non admittantur.] Sed uidetur, quod huiusmodi exceptio non possit obijci post litem contest. ut ff de adul. si maritus. §. præscription es. maxime cum exceptio. tu es calũniatus, sit d latoria: quia tamen declinatoria est iudicii, q. 6. §. 1. quod ex hoc patet. nam ab alio adhuc accusari potest. Respondet quidam speciale esse in adulterio, ut etiã peremptoriam ibi aliquis non possit objcere post lit. cõtest. l. hanc, tu per quinquenium remisti, ut C. de adult. adulter. sicut & speciale est in illa exceptione, extra qui ma. accu. pos cum in tua. Alii dicunt, quod hæc exceptio, tu es calumniatus: bene potest obijci post litem contest. Sed melius dic, quod hic lis non fuit contestata, nisi super eo in quo deficit. Vnde cum uult procedere ad alia super quib. lis non est contestata, iuste admittitur huiusmodi exceptio contra illum, uel dic, quod illa exceptio de nouo cepit competere unde potest ea uti post litem contestatam, ut ext. de off. deleg. insinuante.

EOs.) CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd si qui conuincantur falsa crimina aliquibus obiecisse, debent

bent excommunicari vsque ad mortem, nisi ante resipiscant.

a Obiecisse.) Calumniosè subaudi.

SI accusatorum.] CASVS. Quidam reperti sunt culpabiles in accusatione episcoporum, quæritur utrum isti sit de centem potest tamen libellum iudici porrigere. Secunda ibi, [Aliquando.] Tertia ibi, [Causa vero.] Ioan. de Fan.

CASVS Ponitur hic 11. q. qua quæritur, an accusatus possit vertere accusationem suam in accusantem & certum est, quod nō, in aliquo crimine, si nomen accusati iam receptum sit inter reos vt ff. de adul. si mariti §. prscriptiones, si non est receptum, non potest illum accusare nisi de maiori crimine, vel nisi suam iniuriam prosequatur. Si vero in modū exceptionis crimē obiicit, ut repellat accusatorē ab accusando prius auditur excipiens de quocunq; crimine, vt C. de adul. quoniam Alexandrum, & 32. q. 6 nihil iniquius.

e Ab accusato.] Si accusatus crimen proponit contra suū accusatorem pendente accusatione, aut pro ponit in modum accusationis, aut in modum exceptionis. si in modum accusationis, aut nomen accusati est receptum inter reos, aut nō; hoc est dicere si lis est contesta aut non, si non pōt 2. eum accusare de maiori crimine, & audietur prius ut infra e. prius & infra c. 2. Si est receptū nō pōt, sed pendente accusatione pōt contra eum inscriptionē deponere. & post finitā eam consumare, ut inf. e. c. 2. & ff. de pu. iud. is qui. Si autem suam iniuriam prosequitur, tūc & ante, & post damnationē potest ipsum incipere accusare, ff. de accu. qui iudicio. 4. q. 6 omnibus, si uero in modum exceptionis proponitur crimen prius, semper auditur excipiens, ut C. de adul. quoniam Alexandrum, & 32. q. 6 nihil iniquius, C de lib. cau. si filium, & extra de ord. cog. l. cum dilectus 3.

Accusatus an pendente accusatio ne possit suum accusatorem reaccusare.

2 ff. de adul. l. si maritus §. prscripoēs.

cisse a conuicti fuerint, placuit vsque ad exitum non communicare, (sicut magna synodus ante constituit,) nisi digna satisfactione poenituerint.

Arelat. 1. c. 14.

Item Fœlix Papa in secunda decretali episcopis Galliæ.

¶ Qui, quod obiicit, probare non ualet, de cætero ad arguendum nō admittitur, nisi propriam causam ciuilem duntaxat asserere uoluerit.

C. III.

SI accusatorum personæ in iudicio episcoporum culpabiles b apparuerint, ad arguendum episcopos de cætero α non admittantur, nisi proprias causas asserere (non tamen criminales, vel ecclesiasticas d) uoluerint.

inf. 4. q. 6. si accusatorum. In c. Hadriani c. 4. Capi. l. 5. c. 231 Ans. l. 3. 86. Iuo p. 6. c. 4. 8.

α Episcopos de cætero.] *Voces istæ absunt ab omnibus uetustis codicibus, & cæteris locis indicatis. Auctor tamen casus, eas habuit, & pōderauit.*

Cum ergo qui falsa fratribus obiiciant, vsque ad exitum vitæ à communione prohibeantur, cum illi, qui in episcoporum iudicio culpabiles inueniuntur, ad arguendum de cætero admitti prohibeantur, apparet, quòd in primo capitulo deficientes, tanquam falsorum obiectores ad sequentia procedere non ualent †.

Concor. l. ui crimen, ibi Cy. C. ui acc. non of. gl. in l. §. de acc

QVÆSTIO XI.

AB accusato e uero accusationem in accusatorem uerti, multorum auctoritatibus prohibetur.

In cod. Theo. l. 9. ti. 1. l. 2.

Ait enim Stephanus Papa, epi. 2. c. 7.

¶ Accusati, nisi prius se purgauerint, alios accusare non possunt. C. I.

NEganda f est accusatis g licentia criminandi h, priusquam se crimine, quo premuntur, exuerint, quia non est credendum contra alios eorum confessioni, qui criminibus implicati sunt, nisi se prius probauerint innocentes, quoniam periculosa est, & admitti non debet rei i

Bur. l. 1. c. 164. Ans. l. 3. c. 74. Iuo p. 5. c. 274. Paun. l. 4. c. 67

de cætero admittendi ad accusandum? Et respondetur, quòd non, nisi in propriis causis ciuilibus: in criminalib. tamen, vel ecclesiasticis non admittantur. Dicit hoc contra episcopos, sed contra alios bene agent proprias causas criminales, vel ecclesiasticas.

b Culpabiles.] Id est, calumniose subaudi.

c Non tamen.] Suam iniuriam non prosequendo, sed publico iudicio accusando, uel speciale est in calumniatore episcopi, ne sit contra 4. q. 6. omnibus, & supra 2. q. 1. prohibentur.

d Ecclesiasticas.] Hoc ideo dicit, quia causa ecclesiastica non est agenda nisi per hominem bonæ opinionis, 5. q. 3. quia 1.

CVM ERGO CASVS. Concludit Gratianus ex illo c. eos, & ex illo, si accusatorem, quòd deficientes in primis non admittuntur ad sequentia.

De hoc n. c. q. 7. c. 1

AB accusato.] Hæc quæstio diuiditur in tres partes. in prima quarum probat per tria cap. quod accusatus accusare non potest de minori vel pari, prius quam probauerit se inno-

NEganda.] CASVS. Bene sic ponit casum hunc. Quidā accusatus volebat suum accusatorem reaccusare de pari, uel minori crimine ante lit. conte. de maiori, quæsitum est a Stephano an possit? Et respondet quòd non, quia non est credendum accusatis contra alios, nisi prius probauerint se innocentes.

3 De hac materia no. C. q accu. non dos. l. prima

f Neganda.] Nota in criminibus non habere locum reconuentionem, ut hic, & inf. cap prius, ut no. iu. q. 8. c. 1.

g Accusatis.] Inter reos receptis, ut ff. de adulte. si maritus §. præscriptiones.

h Criminandi.] Etiam si suam iniuriam prosequatur, secundum R. 4: quia non relatione criminum, sed innocentia, reus purgabitur, ut ff. de pub. iud. is qui. sed hoc n̄ est uerum, ut infra c. prox.

i Rei.) Id est, accusati,

4 Sub. & H. qui ēt idem sentit. & ea. rōne. & idē vī sentire In. ut dixi s ea. q. 8. c. 1.

Quem.

a Quemcumque.] Ergo eo ipſo, quòd quis accuſatur, perdit legitima iura, ut ff. de mu. & hon reus 81. d. tantis, ext. de acc. Deus omnipotens.

Neganda.] CASVS. Quæſitum fuit ab Imperatore utrum accuſatus poſſit ſuum accuſatorem accuſare de pari, uel minori crimine? Reſpondetur, quòd non, prius quàm ſe crimine, quo accuſatur, exuerit: niſi proſequatur ſuã, uel ſuorum iniuriam, poteſt tamen deponere inſcriptionem apud iudicem pendente accuſatione. Sequens c. planum eſt, quod habet eundem caſum cum primo c. huius quæſtionis.

b Suas.] Sed tunc non permittitur, niſi ponas illum primum quia accuſat, ſimiliter proſequi ſuam iniuriam, alioquin concederetur poſteriori, quod aufertur primo: cõdemnatus autem non poteſt, niſi ſuam iniuriam proſequatur, ff. de accu. qui iudicio, cum iam ſit infamis, ff. de pub. iudi. infamẽ. & hoc ſi poſt condemnationem accuſationem inchoat in extraneũ, non in ſuum accuſatorem ſi. n. in ſuum accuſatorem, poteſt: ſi non, perdit ex illo crimine ciuitatem, vel libertatem, ut ff. de pub. iud. l. is qui, & hoc ideo, quia parcitur illi, qui prouocatus vult ſe vlciſci, ff. de bo. lib. qui cum maior. §. ſi libertus ſecundum canones aut cum quis eſt damnatus de crimine: amodo non poteſt accuſare, nec ſuum, nec extraneum accuſatorem, vt 11. q. 1. qui crimen, niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequatur, 4. q. 6. omnibus.

Cõdẽnatus de crimine, an poſſit accuſare.

rius dixit illud eſſe falſum. quæſitum eſt ab Imperatore; quæ quæſtio precedere debet? reſpondet, quod de crimine falſi prius eſt cognoſcendum tanquam de maiori.

c Sæpe fit.] Nam quandoque aliter fit, extra de teſt. ſp. item cũ quis, C. de do. inter vi. & vxo. ſi maritus poſſet tñ illud

aduerſus quemcumque a profeſſo.

Lib. 9. Codicis titulo primo l. 19. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus, AAA.

titulo, qui accuſare non poſſũt l. neganda.

¶ De eodem. C. II.

ij NEganda eſt accuſatis (qui non ſuas b, ſuorumque iniurias perſequuntur †) licentia criminandi in pari, vel minori, prius quam ſe crimine, quo permuntur, exuerint ſecundum ſcita veterum iuris conditorum, ita tamen, vt & ipſi inſcriptiones contra eos etiam pendente accuſatione deponere poſſint.

Inſ. non eſt credendum.
† *al. exequuntur.*

Item ex decreto Hadriani Papæ, c. 33.

¶ De eodem. C. III.

In c. Hadriani c. 33.

NOn eſt credendum contra alios eorum confeſſioni qui criminibus implicantur, niſi ſe prius probauerint innocentes, quia periculoſa eſt, & admitti non debet rei aduerſus quemcumque profeſſio †.

Anſ. l. 3. c. 92.

Hoc autem intelligendum eſt in pari, vel minori crimine. Cæterum ſi de maiori crimine eum accuſare uoluerit (ueluti, ſi accuſatus de fornicatione, de periurio de homicidio, uel ſimonia, uel quolibet alio huiuſmodi crimine accuſatorem ſuũ impetere uoluerit) his auctoritatibus non prohibetur. ¶ *Aliquando criminalis quæſtio præiudicat ciuili. Aliquando criminali a. Unde in li. 3. Codicis ti. de ordine iudiciorum, lege quarta, legitur.* ¶ *Ciuili quæſtione † intermiſſa ſæpe fit c, vt de crimine iudicetur, quod, ut pote maius, minori merito præfertur.*

ſu. c. neganda l.
† *al. cõfeſſio*

tit. 8. l. 4.

† *al. diſceptatione) ori.*

a Aliquando criminali.] *Antea legebatur*, aliquando ciuilis criminali, *expuncta eſt dictio*, ciuilis, *auctoritate ueterum codicum. Nam hic tantum agitur, quando cauſa criminalis ciuili, aut criminali præiudicat. In ſequenti autem c. 5.* aliquando ciuilis, *exponitur, quando ciuilis & ciuili, & criminali præferatur.*

Item lib. 9. codicis, ti. Qui accu. non poſſunt. l. 1.

ti. 1.

C. IIII.

PRius eſt d, vt criminibus, quæ tibi, vt grauiora ab aduerſario tuo obiiciuntur, cædis atque vulnerum reſpon-

NOn eſt credendum.] HOC AVTEM. CASVS. Exponit hic Grat. in quo caſu intelliguntur ſupradicta c. cum lege inſerta, ſcilicet de pari, uel minori crimine, ſed ſi de maiori crimine ante lit. conte. velit accuſatorem reaccuſare, poteſt, verbi gratia, accuſat aliquis de fornicatione alium, poteſt accuſatus reaccuſare illum periurio, uel homicidio, uel ſimonia.

ALIQVANDO CASVS. Supra in l. neganda. dictum eſt, quod perſecutio ſuæ iniuriæ, vel ſuorum præiudicat aliis criminibus, uel præfertur. Nunc vberius de ſimili præiudicio proſequitur Grat. & dicit, quòd criminalis quæſtio quandoque præiudicat ciuili; & quandoque ciuilis criminali, & de vtroque ponit exemplum.

CIVILI. CASVS. Petebam ab aliquo hæreditatem ex teſtamento, in quo continebatur, quòd ego eram inſtitutus heres, ſed cum demonſtraui teſtamentum, aduerſa illud intelligi, cum crimen in modum exceptionis obiicitur, uel directe fuit propoſitũ, ſed accepta pagina inſcriptionis, ut C. de fal. latis.

PRius. CASVS. Ego Barth. Brix. ſic audiui ab Hugolino caſum hunc. Tu accuſabas me de furto, ego te de homicidio reaccuſabam, querebatur ab Imperatore. quæ quæſtio præcedere deberet, & certe quæſtio homicidii præcedere debet, vt pote maior, & poſtea ex euentu cauſæ apparebit, vtrum ille qui primo accuſabat de furto, poſſit aduerſarium reaccuſare.

d Prius eſt.] No. ſi duę ſunt quęſtiones principales, & ambæ ſint ciuiles, quæ prius proponitur, prius eſt determinanda, licet ſint inæquales, dummodo ſe non contingant, & directe proponantur, ut extra de ordi. cogn. cum dilectus ff. de iudi. qui prior. Si ſint criminales, & inęquales, & directe proponuntur, maior pręponitur. ſed ſi altera eſt criminalis 2. & altera ciuilis, de criminali prius agitur. Si vero non ſunt ambæ principales, ſed una

Ordo ſ[...] dus in [...] bus q[...]
2 De ha[...] teria n[...] de or. [...] c. nam.

deas;& tunc ex euentu causæ [a] iudex æstimabit, an tibi permittendum sit eundem accusare, tametsi prior inscriptionẽ deposuisti.

2 ¶ *Aliquando ciuilis præiudicat ciuili, aliquando criminali. Sicut enim in septimo lib. codicis, tit. de ordine cognitionum l. si de hæreditate, legitur.* ¶ *(Si de hæreditate, & libertate controuersia est, prius agi causa libertatis debet.) Item lege sequenti.* ¶ *(Si crimen aliquod inferatur ei, qui ingenuus esse dicitur, ante liberalis causa suo ordine agi debet, cognitionem suam præside præbente: quoniam necesse est ante sciri, si delictum probatum fuerit, vtrum vt in liberũ, an vt in seruum [b] constitui oporteat iudicium.) Item.* 3 (¶ *Qui confitetur se pati controuersiam status frustra postulat sibi dari potestatem accusandi eum: qui se suum dominum esse fatetur.* ¶ *Causa [c] vero liberali terminata, si seruus pronunciatus fuerit, dominum suum accusare non poterit.) Codicis lib. 9. ti. 1. l. pen.* ¶ *(Si quis [d] ex familiarib. [e] vel ex seruis cuiuslibet domus, cuiuscunque criminis delator, atque accusator emerserit, eius existimationem, caput, atq; fortunas [f] petiturus, cuius familiaritati, vel dominio inhæserit, ante exhibitionem testium, atque examinationem iudicij, in ipsa expositione criminum, atque accusationis exordio, vltiore gladio feriatur. Vocem enim funestam intercidi oportet potius, quàm audiri. Maiestatis autem crimen excipimus.) Similiter* g *l. vltima.* ¶ *Si liberti accusatores* h *manumissorum, hæredumve esse præsumpserint, eodem quo serui supplicio tenebuntur, luituri pœnas ante probibitæ delationis exordium.*

tit. 19 l. 2

Ibidem l. 3.

Ex l. 1. & 4. alio modo aptatis verbis.

Ivo p. 16. c. 61.

Ivo ibid. c. 62.

vna incidit alteri de incidenti prius cognoscitur. Incidit autem quandoque criminalis criminali, quandoque ciuilis ciuili, quandoque criminalis ciuili, quandoque ciuilis criminali. Criminalis incidit criminali, vt si accusanti de adulterio obiicio lenocinium & ponit aliud exemplum

plum in hac l. prius. Ciuilis ciuili, vt si petenti hereditatem obiicitur quæstio status. Criminalis ciuili, vt agenti p aliquod instrumentum obijcitur quæstio excipiendo de falsitate. Ciuilis criminali, vt si accusanti obijcitur quæstio status:

a Causæ.] Quia si prosequatis iniuriam tuam bene potes, aliàs non. hoc non placet. quare enim diceretur, ꝙ ex euentu causæ posset, nam etiam si esset condemnatus, bene admitteretur ad accusandum volens prosequi iniuriam suam, vt ff. de accu. qui iudicio. multo magis ergo si fuerit absolutus, licet non prosequatur iniuriã suã. Vel aliter ex euentu, si condemnatus es, non permittitur tibi: si absolutus es, bene permittitur: sed secundum hoc obstat. ff. de pub. iud. is qui. vbi dicitur, quod inchoatus accusationes bene potest postea perficere, vt sup. ead. neganda 2. Sed dic inchoatus contra alios, non contra accusatorem. Vel pone casum si cœperit aliquis accusare, quòd sibi eius seruum surripuisti tali die, tu obijcies ei, ꝙ ille seruum illum interfecit anteriori die & tunc ex euentu causæ patebit an possit te accusare, uel non.

ALIQVANDO CIVILIS. CASVS. Supra ostensum est, ꝙ criminalis quæstio quandoque præiudicat ciuili, & quandoq; criminali. Nunc vult Gratianus ostendere, ꝙ ciuilis quandoq; præiudicat ciuili, & quandoq; criminali & exempla de vtroque ponit.

SI DE HEREDITATE. CASVS. Aliquis petebat a me hæreditatem: obieci tibi, quòd erat seruus meus: queritur quæ qō debeat pferri? Respondetur, ꝙ questio libertatis:

SI CRIMEN. CASVS. Hæc lex & sequens sunt in codice ordine cognitionum lib. 7. Hugolinus casum sic intellexit. Accusabam aliquem de crimine, alius dicebat eum seruum suum esse, quærebatur quæ causa præponi debeat? Et respondetur, quod causa libertatis: quia primum scire oportet vtrũ si liber, vel seruus, vt cum crimen fuerit probatum, iudex puniat eum tanquam liberũ, vel tanquam seruum, & hoc mō Beneuen. ponit casum. Ponit etiam alio modo sic. Accusabam aliquem de crimine: ille replicauit contra me, quòd ego eram seruus suꝰ, quæritur quæ causa prius agi debeat? & respondetur, ꝙ causa libertatis: quoniã ante scire oportet, an ille qui accusat, sit liber vel seruus.

b In seruum.] Aliter enim punitur seruus, aliter liber, vt 22. quæst. 5. qui compulsus.

QVI CONFITETVR. CASVS. Petebam aliquem in seruum coram iudice, qui lite pendente volebat me de crimine accusare, & bene cõfitebatur se pati controuersiam seruitutis: quæritur vtrum danda sit ei potestas accusandi eum, qui suum dñm dicit? Et rñdet ꝙ nõ, nisi priꝰ caus. liberali terminata, & si liber fuerit pronunciatur, pòterit accusare.

c Causa.) Verba sunt Gratiani, sumpta ex lege C. eo. si status controuersiam. & l. cum ipse.

SIQVIS EX CASVS. Aliquis familiaris vel seruus accusabat dominum suum de aliquo crimine, de quo si conuinceretur dominus infamaretur, vel decapitaretur, Vel perderet bona sua. quæritur vtrum sit audiendus? Et respondetur, quod non, sed ante lit. contest. debet decapitari excepto crimine læsæ maiestatis.

d Si quis.] C. qui accu. non poss. l. penul. & l. iniquum.

e Ex familiaribus.] Idest, nutricijs i & sic intellige si accusat dominum de crimine propter quod infamari vel interfici vel proscribi potest. ff. de bo. lib. in seruitutem contra. Sed illud intelligitur cum de minoribus criminibus accusabat, & ideo non sic punitur sed hoc penitus contrarium est in familiaribus episcopi, extra de acc nullus. sed hoc ideo est, quia religiosos viros debet episcopus tãtum habere in familia, vt 2. q 7. cum pastoris:

f Fortunas.) Idest, bona,

SIMILITER ET SI LIBERTI. CASVS. Hæc lex ē eo. tit. cum supradicta. Dicitur enim hic, quòd si liberti volent accusare patronos suos vel hæredes eorum, eodem supplicio sunt puniendi, quo serui puniantur.

g Similiter.] Hoc est verbum Gratiani, & L. C.

h Liberti accusatores.] Quod hic dicitur. verum est de priuatorum libertis: secus est de libertis ecclesiæ, nam tales reuocẽtur in seruitutem, vt 12. q. 2. episcopis qui mã cipium. &c. octaua discussio.

i Idest, qui à prima ætate in domo fuerit, C qui ac. non poss. iniquum Laur. Eps à suis familiarib. põt accusari.

Qui-

Vidam.) CASVS. sup.3.q.7.§.ttia. dictum est. q quidā repelluntur ab accusatione propter crimen, vel infamiam. Nunc sup ponit Gratianus quartā causam, in qua quæritur, an propter excommunicationē repelluntur ab accusatione. Addit etiā qua ætate admittit q.s vel nō admittit ad testimoniū: qua occasione interserit legalē tractatū de testib. & quærit an idē possit esse accusator & testis & de iudic js ex pectatorijs. Vnthema proponit, de quo sex elicit quæstiones.

a Quidam iudex communicatione.) De prima quæstione non est dubium, scilicet quòd excommunicatus non potest aliquem accusare, sed trāsfert se H. ad quæstionem illā, scilicet, an excōmunicatus post absolutionem possit aliquē accusare. Secundum H. excommunicatus etiam post absolutionem nō admittitur ad actus legitimos. argum 64. dist. accusatores. Item quia nemo est excommunicandus nisi propter contumaciam. 11 quæst.3. nemo. & cap. certum. Præterea inobediētia grauissimum crimen est 8.q.1. sciendum. & qui semel fuit criminosus, repellitur 16. quæst.1. qui crimen. 25. distin. cap. vl. Itē in veteri testamento puniebatur cōtumacia capite. 11. quæstio.3. absit ergo hodie repellitur a promotione. 54 distinc. multos. Item grauissima est pœna contumacia. 24. quæ. tertia. corripiantur. ergo grauissimum peccatum est. 24. quæst. prima, non afferamus. immo est crimen idololatriæ inobedientia, vt 8. quæstione prima, sciendum. ergo maxima pœna puniendum. 24. quæst prima, non afferamus. Sed hoc non credo: quia absolutio tollit quod inducit excommunicatio. secunda, quæstione tertia. §. notandum. extra de electio. quia diligentia. Ioann. Fab. distinguit, si est excommunicatus pro crimine, & contumacia, tunc repellitur etiam post absolutionem. secus si pro contumacia tantum. Alij autem dicunt, aut crimen pro quo est excommunicatus, infamat 3, aut non. & quod dicitur quòd inobedientia morte puniebatur, hoc intelligo vbi quis erat præuaricator legis, vel cum quis non obediuit iudici in ijs quæ spectant ad vindictam malefactorum, vt 23. quæst. quinta, miles. quis enim diceret quòd talis contumax morte puniretur, qui nollet soluere pecuniam ad mandatum iudicis? Conueniri autem potest excommunicatus. extra de iud. intelleximus. & extra de sentent. excommun, si vero. Sed an potest reconuenire aliquem excommunicatus? Videtur quod non: vt extr. de hære. vergentis. & extra de sent. excommu nica per tuas 4. Videtur tamen quòd possit, quia qui aliàs non potest accusare, si accusatus fuerit, accusat ff. de bo. lib. qui cum maior. §. si libertus. Item quæritur an possit excipere? Videtur quòd sic, quia ex quo permittitur ei respondere, ergo & omnia consequentia, vt extra de off. iud. deleg. præterea. ff. de iurisd. omnium iud. l. secunda. E contra videtur quòd non, quia tunc cogeretur iurare. sed non potest tangere sacramenta, cum ea non possit ingredi 5 si supra distinct. 5. ad eius vero, vel cui prohibentur alia sacramenta, & illud. vt 95. distin. illud. Item quæritur an compensare possit? Videtur, quod sic: quia licet quis non possit petere, potest tamen compensare, ut in naturali debito, ff. de compen. l. etiam. Sed contra, per exceptionem repelleretur si ageret, ergo non posset compensare, ff. de compen. quęcunque. Sed hæc quæstio est soluta ext. de except. cum inter.

Excōicatus an possit post absolutioē accusare.

1 Sed cōtra 48. d. honoratus. vbi habetur, q prima contumacia non ponit. Dic ut ibi no in l. 1. gl. arg. hic, &c.

2 Conc. l. ob delictum. in pr. & in ver. cōtumacia. ff. de re mili. & per Barto. & ibi est bona glo. in l. si uxius la. r. ff. de inter act. q ad hoc allegat ppin. Imo. in l. pe. §. ad crimen. in 24. col. ff. de publ. iud.

3 Sub. & tūc ... op.

H. ar. 5. q. in loco. l. 4. quosdā. sub nisi fuerit integrum r stitutus. 2. q 3. §. vlt.

Excōicatu an pōt recō uenire & e cipere & cō pensare.

4 In uersi aliis euitari & hoc ver est ex q ex cum inter. i si. Arch.

5 Hoc s intellige, dic vt no 1. q. 1. qui det & 23. 4 vir cum pria. Arc

Ei quiingennus esse dicitur.) *In lege ipsa est*, quam ingenuā esse dicis. *Mulierem enim alloquitur. Quare paulo etiam inferius, vbi apud Gratianum legitur*. vtrum in liberum, & ingenuum, an vt in seruum. *in lege est*, vtrum in liberam, & ingenuam, an vt in ancillam. *Duas etiam, quas proxime recitat leges, Gratianus suo modo in summam redeg t.*

CAVSA QVARTA.

Vidam in excōmunicatione[a] constitutus episcopū accusare disponit: adolescētē infra decimū & quartū ætatis annū ad assertionem suę causæ adducit: probibitus ab accusatione adolescentē accusatorē, & se testē facit; adolescēs psonā accusatoris & testis gerere cupit: die statuta ad iudicium electorum iudicum episcopus minime occurrit: à communione suspenditur: tandē renouato iudicio accusator culpabilis in accusatione inuenitur: demum ad assertionem propriæ causæ procedit.

1 *Hic primum quæritur, an in excommunicatione constitutus alium accusare valeat.*

2 *Secundo, an infra decimum quartum annum in criminali causa testari quis possit.*

3 *Tertio, an ab accusatione prohibitus, personam testificantis possit assumere.*

4 *Quarto, an idem possit esse accusator & testis.*

5 *Quinto, an die constituta non occurrens à communione sit remouendus.*

6 *Sexto, si in episcoporum iudicio accusatoris persona culpabilis inuenta fuerit, an ad assertionem proprię causæ de cætero sit admittenda.*

E prima.] CASVS. Hic intitulatur 1. quæstio qua quæritur an excõmunicatus possit alium accusare. Et dicendum est indistinctè ꝙ non potest siue iustè siue iniustè sit excommunicatus, dummodo excõmunicatio teneat, vt infra ca. 1. & 2. nec potest etiam alium ciuiliter conuenire, vt sup. 3. q. 4. nulli.

DIffinimus.] CASVS. In hoc ponuntur sex genera personarum, quæ repelluntur ab accusatione, inter quas excommunicati ponuntur, qui accusare non possunt in excommunicatione perseuerantes.

QVAESTIO I.

In Africano, c. 95. & 96.

E prima quæstione sic statutum legitur in primo & secũdo capite concilij Carthaginensis septimi, cui interfuit Faustinus Romanæ ecclesiæ legatus.

¶ Ad accusationem non admittatur, qui in excommunicatione perseuerat. C. I.

Iuo p. 14. c. 69. Pann. l. 4. c. 72.

DIffinimus eum rectè ad accusationem nõ admitti, q postquam excommunicatus fuerit, in ipsa adhuc [a] excommunicatione cõstitutus, siue sit clericus, siue laicus accusare voluerit. ¶ Omnes etiam infamiæ maculis aspersi, idest histriones [b] ac turpitudinibus subiectæ personæ hæretici etiam, siue pagani † [c], siue Iudæi ab accusatione prohibentur α.

Iuo p. 16. c. 64. C. 2. eiusdem 7. Car. & cap. 96. Africani.

† Conc. tex. in l. 1. C. de sum. trin. & auth. Gazaros. C. de hæ.

α ¶ Ab accusatione prohibentur.] *A concilio absunt hæc verba subintelliguntur enim illa ex principio capitis.* Ad accusationem non admittantur.

Item Nicolaus Papa in epistola ad Michaelem Imperatorem, cuius initium est: [*Proposueramus.*]

¶ Hæretici probantur, qui schismate vel excommunicatione ab ecclesia sunt separati. C. II.

Ans. l. 1. c. 71. Iuo p. 14. c. 70.

QVòd autem hi, qui à iã pfato fratre, & cõministro nostro Ignatio depositi, excõicati, vel anathematizati fuerant, nullam aduersus eum damnationem intorquere potuerint, ex prælato α secundæ vniuersalis [d] synodi capitulo declaratur, cum dicitur: [Si vero ecclesiasticum [e] fuerit crimen, quod episcopo illatum extiterit; tunc probari oportet accusantium personas, vt primo quidem hæreticis non liceat accusationes contra orthodoxos episcopos pro ecclesiasticis negocijs facere] Sed ne hos [f] hæreticos [g] esse denegetis, audite sequentia; [Hæreticos autem (inquiunt) dicimus tam eos, qui olim ab ecclesia [h] proiecti sunt, quàm qui post hæc à nobis anathematizati sunt.] Porro, si adhuc nec sic creditis, audite, quod subditur: [Præter hos autem (aiunt) & eos, qui fidem quidem sanam simulant confiteri, schismaticos etiam γ, & eos, qui seorsum à communicantibus nobis episcopis collectas faciunt. Deinde vero, & si quidam ab ecclesia super causis q̃busdam reprehensi fuerunt, & proiecti, aut excommunicati, siue ex clero, siue ex laicali [i] ordine; nec his licere accusare episcopum, antequam proprio crimine primitus exuantur. Similiter autem & eos, qui sub accusatione priori consistunt, non ante esse acceptabiles in accusatione episcopi, aut aliorum clericorum, quàm innoxios semetipsos illatorum sibi ostenderint criminum.] Quid autem periculi regulæ huius immineat contemptoribus, non ignoratis.

a ¶ Adhuc.] Ergo postea restituitur ad accusationem, vt 6 q. 1. illi, & c. omnes 2. 32. q. 5 præceptum, in fi. quod est contra H. sed secundum eum vacat hic arg. à contrario sensu.

b ¶ Histriones.] Infra de conse. d. 2. pro dilectione.

c ¶ Pagani.] 2. q. 7. pagani.

QVòd autem.] CASVS. Ignatius Patriarcha Constantinopoli. anathematizauit quosdam subditos suos, qui eundẽ Ignatium postea accusauerunt, ad quorum accusationem depositus fuit. Sed Nicolaus probat ꝙ anathematizati eũ accusare non potuerunt. Et hoc ostẽdit auctoritate concilij Constantinopolitani, in quo statuit, ꝙ hæretici à sacramẽtis eiecti, anathematizati schismatici, & illi q ab alijs accusantur, non possunt epos accusare. Et no. ꝙ quãq. ponuntur verba synodi, quandoq; verba Nicolai, vt per te videbis.

d ¶ Vniuersalis.] Scilicet Constantinopolitanæ, vt sup. dis. 16. sancta. & 23. q. 4. ipsa pietas.

e ¶ Si vero ecclesiasticum.] Vt simonia, hæresis, vsura. 11. q. 1. si quis cum clerico. immo oẽ crimen est ecclesiasticum 1. vt ext. de iud. nouit.

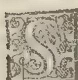
1 Idem not. ext. de of. or. c. 1. in gl. canones, &c. & ext. de foro compet. cum sit.

f ¶ Sed ne hos.] Verba Nicolai.

g ¶ Hæreticos.] Verba synodi.

h ¶ Ab ecclesia.]. s. excommunicati. Nota ꝙ omnis excommunicatus dicĩt hæreticus, vt inf. 23. q. 4 ipsa pietas.

i ¶ Laicali.] Laici vero absoluti possunt clericos accusar̃, sed intellige de clericis depositis, quib. q̃nq. laica communio conceditur, vt 11. q. 3. Th. ergandum.

Ecunda autem.] Hic intitulatur 2. quæst. & 3. Hæc quæstio. diuiditur in quatuor partes, in quarum prima determinat magister q. scilicet secundam & tertiam, & hoc per cap. seq. in prima parte cuius determinatur 3. quęst. scilicet quòd nullus potest esse accusator & testis. In secunda parte determinatur 2. q. s. ꝙ minor xiiij. ann. non possit esse testis. Secūda ibi, [Item in criminali.] Tertia ibi, [Item lege Iulia.] Quarta ibi.] Itē qui falso.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 2. & 3. q. secūda q. est an intra annos xiiij. possit aliquis testificari. Et respondetur ꝙ non, vt inf. ea. l. Iulia. post xiiij. pōt in causa ciuili testificari, vt inf. ea. c. 1. ar. In criminali vero non admittitur nisi habeat xx. ann. vt īf. ead. §. in testimoniū. Tertia quæstio est, an ille qui repellitur ab accusatione, repellatur à testimorio. Et respōdetur quod sic, vt inf. c. j. fallit tamen in casibus notatis in summa huius quæst.

a ¶ Secunda autem.] Hic quærit̄, an ante xiiij. an. aliqs sit admittēdus ad testimoniū. Et quidem in ciuili cā post xiiij. an. admittit̄, vt inf. e. c. j. sed in criminali nō añ xx. an. vt inf. e. in §. in testimoniū. Ioā. Hoc tñ scias, ꝙ puella post xij. an. in ciuili causa recipit̄ ad testimonium quia tūc tutela est finita, vt inst. quib. mo. tu. fin. circa med. præterea tunc nubere potest puella, vt ex. de desp. impu. c. vl. tūc ēt pōt intrare religionē: vt xx. q. 2. puella. Item post illam ætatem testamētum facere potest. vt ff. qui test. fac. poss qua ætate, Ioan. Et agere causam matrimonij, vt extra de procu. tuæ. B.

α ¶ Ex prolato.] *Nicolaus hic citat canonem, qui apud Græcos est sextus concilij primi Constantinopolitani, cuius canonis priorem partem paulo superius in eadem epistola recitarat, & significatur supra 3. quæst. 5. cap. fi. Eo autem loco Nicolaus de isto capitulo hæc verba addiderat.* Quod tamen non apud nos inuenitur, sed apud vos haberi perhibetur. *Nam non modo hic canon, neq; in versione* Dionysii, *neque in prisca habetur, sed de omnibus illius concilij canonibus hæc scribit B. Gregorius ad* Eulogium, *lib. 6. epist. 31.* Romana autem ecclesia eosdem canones, vel gesta synodi illius. hactenus non habet, nec accipit. In hoc autem eandem synodum accepit, quod est per eam contra Macedonium definitū.

β ¶ Olim ab ecclesia.] *Statuitur in hac parte canonis, perinde pro hæreticis habendos esse Macedonianos, & Eudoxianos, qui in isto primo Constantinopolitano concilio damnabantur, atque habendi erant Paulianistæ, & Arriani, quos olim Nicæna synodus à catholica ecclesia absciderat. Quamobrem non de quolibet excommunicato hęc sententia prounnciatur, quod putauit auctor glossæ.*

γ ¶ Schismaticos etiam.] *Ita in epistola Nicolai, & apud Iuonē. Græcè autem est,* πρός δὲ τούτοις καὶ τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιῆ προσποιούμενους ὁμολογεῖν, ἀποσχίσαντας δὲ, καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις, *idest,* Præterea vero & illos, qui fidem quidem sanam simulant confiteri, schisma autem faciunt, & aduersus regulates nostros episcopos conuentum habent: *vt nihil mirandum sit, istos etiam pro hęreticis censeri, quemadmodum & Balsamon interpretatur. Simulant enim illam tueri fidem, quam oppugnant.*

QVAESTIO II. & III.

Ecunda autem [a]*, & tertia quæstio* [b] *eodem concilio Carthaginensi septimo, vno eodēque c. 4. terminantur.* & in Afri. c. 98. capit. l. 7. c. 101.

Illud vero huiusmodi.

¶ Qui ab accusatione repellūtur, aut ad annum xiiij. nondum peuenerint, testes esse non possunt.

C. I.

TEstes autem ad testimoniū non admittendos esse censemus, qui nec ad accusationem [c] admitti præcepti sunt, vel etiam, quos ipse accusator de domo sua produxerit. Ad testimonium autem [d] infra annos quatuordecim ætatis suæ non admittantur.

Rabanus ī pœ. c. 1. Burc. l. 16. c. 20. Iuo p. 6. c. 364. Pann. l. 4. c. 83.

Accusatio ꝓhibitus an à testimonio repellatur.

b ¶ Tertia quæstio.] Tertia q. est, an omnis qui repellitur ab accusatione, repellatur à testimonio? Et dicendum est, quod sic: sed non in omnibus casibus in quib. quis repellit̄ ab accusatione, repellitur à testimonio. Nā in priuatis delictis non potest accusare ille cuius non interest, tamen bene potest testificari ibi. Similiter qui admittitur ad accusationem, admittitur & ad testimoniū, sed non vbicunque quis accusat, potest testificari, vt extra de testib. de cætero. Fallit tñ prædicta regula in muliere: nam secundum legem mulier in paucis casib. admittitur ad accusationem, sed in multis admittitur ad testimonium, non tamen in testamentis, vt 15. quæst. 3. de crimine 1. Item hæc regula, qui non admittitur ad accusationem, nec ad testimonium, intelligenda est in testimonio in criminalibus causis. Sed in ciuilib. causis bene admittuntur testes, sicut illi qui sunt irregulares, non ratione criminis, vt mutilati, bigami, vel aliàs irregulares, qui in criminalib. non testificantur contra clericos, sed in ciuilibus bene. extra de testib. tam litteris.

TEstes.] CASVS. Hic tria genera hominū à testimonio repelluntur. s. illi q ab accusatione repellunt̄. & quos accusator de domo sua produxerit, & impuberes.

c ¶ Accusationem.] Nisi in casu, vt 15. q. 3 de crimine.

d ¶ Ad testimonium autem.] Intra xiiij. annos impubes non

non recipitur ad testimonium, vt hic, & insti. de test. §. testes. tamen quia talis ætas plena est periurijs, vt extra de deli. pue. c. 1. & quia nec iurare cogitur, 22. q. 5. pueri. & c. paruuli. & c. honestum. Nec obstat. ins. e. §. in testimonium. quia illud loquitur in criminalib. causis. Sed

heredes. §. 1. licet sit. ar. contra extra de prob. in præsentia. sed ibi forte ex causa omisit iudex interrogare testem in fauorem religionis. Alij exponunt reum testimonium, id est, malum testimonium & falsum. arg. ad hoc extra de elect. super eod. & 2. q. 1. prohibentur. De hoc autem non est dubium quin in alia causa idem testis possit induci denuo contra eundem, vt extra de tes. c. fraternitatis. PRODVCI. Casus iste dupliciter poni consueuit. Vno modo sic. Aliquis contra aliquem reum, id est falsum testimonium dixit. postea in alia causa producebatur contra eum, quærebatur an recipi debeat? Et respondetur, quòd non. Alio modo sic. Aliquis fuit inductus in testimonium contra aliquem in aliqua causa, modo quæritur, an possit in alia causa induci contra eum? Et respondetur, quod non; cum videatur ex odio toties testificari contra eum, & forte prima positio verior est.

† al. Matiscē-

[Item ex concilio Maticensi †, c. 6.]

¶ De eodem. PALEA. C. II.

ext. de testib. cap. 1. Burc. l. 16. c. 35.

PLacuit sancto conuentui, vt testes ad testimonium dicendū pretio non conducantur, & vt quinque optimi, & fideliores in testimonium assumantur: vt is, contra quē testimonium † ferre debent, nullam eis possit afferre† calumniam; & vt nullus testimonium dicat, nisi ieiunus.

† al. testimoniare.

† al. inferre infamiam.

2 *Item in criminali* [a] *causa.*

¶ *[Produci testis non potest, qui ante in eum reum testimonium dixit.] Sicut in 22. lib. ff. titu. de testib. lege 23. inuenitur.*

tit. 5. l. produci.

I*tem titulo eod. l. ob carmen. §. si testes.*

C. III.

SI testes omnes eiusdem honestatis, & existimationis sint, & negotijs qualitas, ac iudicis motus cum his concurrat, sequenda sunt omnino † testimonia. Si vero ex his quidam [eorum [b] † aliud dixerint (licet in

† al. omnia

† abest ab or.

Sed obijcitur, melius elicitur veritas à pueris, quàm à senioribus, secundum Salomonem. Item impubes ferula cæditur pro veritate dicenda ff. ad Syl. l. 1. §. impubes. & ab impubere sumitur initium quæstionis, sicut à timido, vt ff. de q. vnius. in prin. & impubes non iurat. ff. de libe. cau. l. vlt. in fi. Rñ. ideo non iurat, quia nō potest peierare, vt ff. de iureiu. l. qui iurasse. & quia hæc ætas nescit quid agat C. de fal mo. l. 1. & obtinent prædicta in contrarium allegata in exceptis criminib. & in nece occisi domini, & in crimine læsæ maiestatis, argu. 6. q. 1. §. si quis cum.

IN CRIMINALI. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua ponit quatuor leges, in quibus probatur quæ sint attendenda in testibus, & hoc vsque ad illam. Item l. Iulia. Ioan. de Fant.

CASVS. Hæc sunt verba Gratiani. quæ autem sequuntur, sunt verba legis.

a ¶ In criminali.] Hoc verbū non est in lege. ff. de testi. produc. Quidam sic intelligunt legem istam, quòd si aliquis testis inductus est semel contra aliquem, amodo ille testis nec in illa causa nec in alia potest esse testis contra illum videtur enim esse suspectus, & eum odio habere qui toties vult contra ipsum testificari: & hoc intelligunt in criminali causa. sic & Gratianus intelligit, & est ar. ad hoc extra de ar. ad hæc si in vna. Sed tu dicas, quamdiu attestationes clausæ sunt, etiam in eadem causa, & ijdem alijque testes denuo possunt induci 1, vt ex de testi. cum causam. in fi. & C. de testi. l. vlt. sed post publicatas attestationes non possunt induci vel ijdem vel alij super eadem causa, & in eodem articulo, nisi id quod ego primo probaui in modum exceptionis, modo velim probare directe, vt extra eo. ca. veniens 2. tunc autem ante publicationem testiū possum eundem iterum testem inducere, si forte primo non habuit omnia in memoria, vt in auth. e. tit. §. quoniam vero multi. ff. de quæst. repeti. Item idem testis potest redire, & errorem suū corrigere, vt extra de test. cog præterea. & 35. q. 6. de parentela, ibi discordasse, Item si testis aliquid obscure dixit 2. potest ab eo etiā post publicationem quæri interpretatio, vt ff. de test.

Testis qui semel contra aliquem deposuit an iterū cōtra eundem testificari possit.

1 Hoc est propter timorem subordinationis. Archi.

2 Videas quæ not. inf ea. testibus. in gl. 1.

SI testes.] CASVS. Inducti fuerunt testes in causa aliqua, quærebatur quorum testimonia iudex deberet sequi. & respondet Iurisconsultus, si omnes sint bonæ famæ, & sine suspicione, iudex dēt sequi dicta omnium, si omnes concordant, & dicunt naturę negocij cōpetentia. Si autem discordant, licet in pari numero; tamen iudex debet sequi eos, qui verisimiliora, & aptiora negotio dicunt: & qui sunt sine omni suspicione, licet sint pauciores alijs: quia non est semper ad multitudinem recurrendum; sed ad eos, q sincera testimonia dicūt. Et pōt hoc intelligi de testib. vnius partis tm̄, & de testibus vtriusque partis. Et quidquid hic dicatur p Beñ. vel alios, Ego Barth. Brix. hūc casum verum esse credo.

b ¶ Eorum.] Circa contrarietatem testium plene distinguas. si vnus testis contradicat sibi expresse, testimonium eius non valet, vt 3. q. 9. pura. 23. q. 7. quod autem. extra de ap. solicitudinem. C. de lib. cau. cum precum. nisi hoc fecerit corrigendo se, & incontinenti, extra de testi. cog. pręterea. Idem videtur si quis testis pro parte inueniatur falsus, q tunc in nullo valet testimonium eius, vt sup. dist. 9. si ad scripturas. infra. ead. item. qui falso. Si vero Vnus testis contradicit pluribus, talis contrarietas non obstat: quia testimonium vnius nec iustificat nec condemnat, vt 33. quæst. 2. admonere 3. nisi contradicat pluribus testibus cum quibus ipse scriptus est in aliquo instrumento. ff. quemad. test. ape l. 1. in fin. Si vero plures testes contradicunt pluribus, distingunt quidam, quia aut contradicunt testibus ex eadem parte productis, aut ex aduersa. Si ex eadem parte productis contradicant, nullius testimonium valet, vt 3. q. 9 nihilominus. & videtur hoc expressum extra de proba. licet. sicut cum diuersę scripturæ ex eadem parte producuntur; quæ sibi contrariæ sunt, ex illis nulla valet, vt C. de fi. instru. scripturæ & extra de fide instrum. imputari. Sed si contradicunt testibus aduersæ partis, tunc præualet testimonium plurium testimonio paucorum; nisi illi pauciores meliores sint, vel magis verisimiliter loquantur, vt hic dicitur. Hanc distinctionem non approbo, licet enim testes vnius partis sibi contradicant, non dico, quòd in hoc casu testimonia

Testium depositiones contrariæ an fidem faciant.

3 Extra de test. ca. veniens 1. & c. licet 1. de hoc 3. q 4. in princip. Arch.

pari [a] † numero credendum quidem est, sed quod naturæ negocij conuenit, & quod inimicitiæ, aut gratiæ suspicione caret: confirmabitq; iudex motum animi sui ex argumentis, & testimonijs, quæ rei aptiora, & vero proximiora esse compererit. Non enim ad multitudinem [b] respici oportet; sed ad sinceram testimoniorum fidem, & testimonia, quibus potius lux veritatis assistit. *Item lege secunda, ff. eod.* ¶ In testibus † fides, dignitas [c], mores, grauitas examinanda [d] est: & ideo testes, qui aduersus fidem testationis suæ vacillant [e], audiendi non sunt. *Item lege 3.* ¶ Testium fides diligenter examinanda est: ideoque in persona eorum exploranda [f] erunt in primis conditio

† *al. impari*] orig.

† *testimonijs*] orig.

omnium succumbant, licet ita sit instrumentis, quia instrumenta sua potest quis præuidere, an sibi contradicant. vnde imputet sibi si contraria instrumenta exhibet: sed in testib. nescit quid dicturi sint. Dicas ergo, quòd si testes contradicant testibus, siue ex eadem, siue ex altera parte productis, primo concordabit iudex contrarietatem illam si potest, vt extra de test. cum tu fili. inf. de pœn. distin. 1. periculosè extra de ver. sign. nihil obstat. 1. quæst. 3. antecessor. Idem potest dici de contrarijs instrumētis, vt extra de consue. cum dilectus. nisi manifesta sit contrarietas, vt 3. quæst. 9. nihilo minus. 35. quæst. 6. de parētela. Vbi ergo testes contrarij sunt, nec possunt cōcordari, semper testimonium plurium præualebit, nisi ex altera parte sit tanta dignitas, vt merito debeat præiudicare numero, vt extra eodem, in nostra, vel nisi pauciores verisimiliora loquantur, vt hic: vel nisi per pauciores testes plura probentur, quàm per plures. verbi gratia. Plures testes probant me possedisse rem aliquam per xl. annos: pauciores probant eandem rem te possedisse per xl. annos, & præterea probant titulum possidendi: tunc dicerem præualere testimonium paucorum, vt extra de proba. licet. Et hæc vera sunt vbi testes de eodem tempore inducti sunt. Si vero testes alterius partis inducuntur contra testes alterius partis, vt si mei testes probassent me contraxisse cum aliquo in aliquo loco, & tu induceres testes ad probandū, ꝙ ego non fuissem tunc temporis in illo loco, hic posset videri, ꝙ secundis testibus potius esset credendum quàm primis, vt extra eod. ex tenore. & c. series. extra de excep. denique. Sed hoc non credo, immo credo in tali casu, ꝙ si secundi debent reprobare dicta priorum, ꝙ etiam plures debeant esse testes, & longè melioris famæ, vt C. de contrah. stip. optimam. hoc ideo, quia præsumitur magis subornatio post publicatas attestationes, quàm ante. Si autem testes ex omni parte sunt pares, & in numero, & in dignitate: tunc fertur sententia pro reo, vt extra de proba. ex literis. extra de fide instru. inter dilectos. in fin. Ioan. nisi in matrimonio, & in causa liberali, & pro testamento, & in dote, vt extra de senten. & re iudi. c. vlt. B. Si autem neuter possidet, sed vterque rem ab aliquo extraneo petit; tunc si testes vtriusque partis sunt pares res diuidatur si potest, vt extra de præsump. afferte. Si est res indiuidua, potest iudex gratificari & dare cui vult. extra de paro. cap. primo; vel res sorte diuidatur, vt 26. q. 2. cap. sors. Si vero testes contradicant instrumento, aut contradicunt instrumento proprio, aut extraneo. Si proprio, scilicet in quo sunt scripti præualent testes instrumento, extra de probatio. tertio. extra de condi. appo. per tuas. ff. quemadmo. testamen. aper. l. prima, in Authen. de fide instrumen. §. si vero. colla. 6. Si vero contradicant alij instrumento, in quo non sunt scripti, dixerūt quidam, quòd semper præiudicat viua vox mortuæ, vt in Authē. de fide instrumen. §. si vero. collat. 6. Alij dicunt, quòd si factum est remotum ab hominum memoria, potius creditur instrumentis, quàm testibus. sed si factum est recens, potius creditur testibus quàm instrumentis, tum ideo quia memoria hominum, quandoque non habetur vltra annum, vt ff. de probat. si arbiter. tum ideo quia testes consueuerunt fidem suam variare ex tractu temporis, ff. de Car. edict. l. tertia, §. duæ. ff. de damno infect. l. qui bona. §. vltimo. Ego credo quòd contra quodlibet

Snīa ꝓ reo ferenda ē data paritate ꝓbationum in fi. in quatuor casib.

Testes si cōtradicūt instrumento, quid iuris.

instrumentum admittuntur testes, quantumcunque sit publicum, vt extra de præscrip. ad audientiam. C. de probatio. cum de præcibus. non tamen concedo, quòd testimonium duorum vel trium præualeat instrumento. nam cum instrumentum obtineat vicem duorum testium, & præterea tabellio æquipolleat, vel maior est vno teste, oportet quòd ad minus per quatuor testes reprobetur instrumentum, vt extra de fide instrumen. cum Ioannes: fallit tamen hoc in duobus casibus, vbi videtur, quòd contra instrumentum non admittuntur testes 1. sicut contra inuentarium publicè confectum non admittuntur testes, vt C. arbitrium tute. l. vlti. & in confessione, quæ fit à muliere in instrumento, in quo confitetur se recipisse pecuniam pro intercessione, vt C. ad Velleia. antiqua. quædam tamen sunt quæ melius probantur per instrumentum, quàm per testes, vt sententia lata, & arbitrium & commissio facta iudicibus. 97. distin. nobilissimus. extra de offi. delega. cum in iure.

Testes contra quodlibet instrumentum admitti. pñt.

1 Hoc est propter nimiam ipsius solennitatē s̄m Goff.

a ¶ In pari.] Id est, quòd tot sunt ex vna parte, quot ex alia. Vel dic impari, vt sit vna pars, quod plus valet.

b ¶ Ad multitudinem.] Arg. pro paucitate contra multitudinem 2. vt 31. di. Nicæna. 24. q. 1. odi. ff. de pact. maiorem. nam maior pars est, quæ maiori nititur ratione, vt 40. dist. multum fi.

2 Ad hoc facit qđ leg & no. 13. distinc. tales. Arch.

IN TESTIBVS. CASVS. Dicitur hic, ꝙ in testibus quatuor sunt consideranda, scilicet fides, dignitas, mores, & grauitas. & ideo si qui eorum in dictis suis vacillant, non valent.

c ¶ Dignitas.] Videtur ergo, ꝙ semper præualet testimonium eorum qui sunt in dignitate constituiti 3. vt hic, & 97. dist. nobilissimus. & 40. dist. c. 1. & 11. q. 3. absit. & ff. de fide instr. l. vlt. Sed contra, non est, quærendū quis vel qualis dicat, sed quid dicat, vt 19. dist. secundū & 3. q. 9. c. vlt. & 2. q. 7. q̄ritur. & 6. q. 2. placuit. Sol. super præsumitur pro multitudine contra dignitatem 4. nisi ex altera parte tanta sit dignitas, vt merito possit præponderare, vt extra eo. in nostra. sed in electione etiam præiudicat numerus dignitati extra de elect. dudum 1. 5. sed hoc ideo, quia inter multos præsumendum est aliquos esse idoneos, vt 61. dist. nullus.

3 Adde ad hoc gl. in §. scimus in gl. in ver. dignitatē in Authen. de test. coll. 7. & in l. 3. ff. eod. tit.

4 Dignitati hoc falsum s̄m Host. Pan. Fel. in c. in nostra de testib.

d ¶ Examinanda.] Id est, inquirenda.

e ¶ Vacillant.] Dubitando talis tenetur crimine falsi. ff. de fal. eos qui. & est fi. 3. q. 9. pura. & ff. de quæstio. de minore. in fi. & l. ex libero. in princ. & extra de accu. super. extra vt eccle. benefi. vt nostrum.

5 Dic vt no eo. tit. eccle siæ 2. & leg eo. tit. in cōcilio Gre. qñ. Archi

TESTIVM. CASVS. Dicitur in hac lege ꝙ nouem sunt, in quibus iudex debet testem examinare, & demum si testis careat suspicione, vel propter personam: à qua profertur, vel propter causam quia gratia, vel lucro vel odio non corrumperetur, recipiēdus est. Personam suspectam, secundum se causam, quę in rebus & personis consistit secundum Isid.

f ¶ Exploranda.] A iudice, vt 2. q. 7. quærendum. 30. q. 5. iudicantem.

a ¶ Quis decurio.] Arg. ꝙ testimonium nobilis prævalet. arg. 41. d. non cogantur. similiter electio, vt in Auth. de defen. ciui. §. 1. coll. 3. & argum. extra de app. constitutus.
b ¶ Locuples.] In Salomone legitur, Diuitias & paupertates ne dederis mihi, ne repletus mendax fiam: & ne pauper periurem nomē domini. sic 2. q. 1. prohibētur. si tamen alias caret suspicione, bene admittitur, ut inst. de suspec. tuto. §. vlt.

l ¶ Feceritve.] Et sufficit si quandoque fecit, ut ff. de ri tu nup. palam.
LEGE IVLIA. CASVS. Hic nouem species hominum continentur, contra quos quis inuitus testificari non compellitur, scilicet contra socerum, &c. vt ibi dicitur.

Plures aut pauper fieri ... appe...

cuiusque, vtrum quis decurio,[a] an plebeius sit, & an honeste, & inculpatę vitę, an verò quis notatus, & reprehēsibilis, an locuples,[b] vel egēs sit,[c] vt lucri causa quid facile admittat, vel an ei inimicus [d] sit, aduersus quē testimonium fert, vel amicus ei pro quo testimoniū dat. Nā si careat suspicione testimonium, vel propter personā, a qua fertur, quòd honesta sit, vel ꝓpter causam, quòd neque lucri, neque gratiæ, neq; inimicitiæ causa fiat, admittendum est. *Item eadem lege paulo inferius.*

3 ¶ Lege Iulia [e] de vi cauetur, ne hac lege in reum testimoniū dicere liceat ei, qui se ab eo [f] parenteve eius liberauerit,[g] quive impubes erit, quiq; iudicio publico [h] damnatus erit, qui eorū in integrum restitutus non erit, quive in vinculis,[i] custodiave [k] publica erit, quive ad bestias, ut depugnet, se locauerit, quæve palam quęstum faciat, feceritve,[l] quive ob testimonium dicendum, vel non dicendum pecuniam accepisse iudicatus, uel conuictus erit. *Item l. 4.* ¶ Lege Iulia publicorum iudiciorum cauetur; ne inuito [m] denūcietur, vt testimonium litis dicat aduersus socerum, generum, vitricum, priuignum, sobrinum, sobrinam, sobrinove natum, eosve, qui priore gradu sint. ¶ Item, ne liberto ipsius, [n] liberorumve eius,[o] parentum viri, vxorisve. ¶ Item, † vt nec patroni,¦[p] patronæve aduersus libertos, neque liberti aduersus patronum cogantur testimonium dicere. ¶ Cum † autem excipitur, ne gener, aut socer inuitus testimonium dicere cogatur, generi appellatione sponsum filiæ quoque contineri placet. ¶ Item soceri, sponsæ patrem. *Item lege 6.* ¶ Idonei non videntur esse testes, quibus impetrari [q] potest, vt testes fiant. *Item lege septima.* ¶ Serui [r] responso tunc credendum est, cum alia [s]

† Et] orig. Ibidem ex l. 5.
† *In legibus quib. excipitur, &c.*] orig.

m ¶ Ne inuito.] Volēs ergo admittitur. vt sup. prox. q. c. 1.
NE LIBERTO. CASVS. Repete semper per singulos gradus hæc uerba cum hoc datiuo liberto. Item hac lege cauetur, ne denuncietur liberto ipsius, scilicet patroni accusati. vel liberto liberorū eius, scilicet rei accusati, uel liberto uiri eius, scilicet vxoris, quæ accusatur dicere testimonium cōtra eum, uel liberto vxoris, eius scilicet viri qui accusatur, dicere testimonium contra eā, & ita suppleas semper in supradictis omnibus. Item cauetur hac lege ne denūcietur liberto patroni dicere testimonium aduer sus patronam accusatam, uel contra. Itē cauetur hac lege ne denuncietur liberto patroni dicere testimonium adue sus cōlibertos suos. Idē dices de liberto patronæ. Hæc autē uarijs modis exponūtur pro uarietate doctorū & hanc legē ītelligūt doctores ī causa criminali tm̄, excepto eo, ꝙ libertus contra patronum non admittatur in causa ciuili. Sed Huguitio & Orthorphagiēsis intelligunt eam in ciuili & in criminali. Quę sequuntur. plana sunt usque ibi, [Inuiti.

Libertus cō tra patronū non testificatur.

c ¶ Sit.] Supple talis ut, &c.
d ¶ Inimicus.] Capitalis, ut ext. de simo. per tuas. & de hoc notaui sup. 3. q. 5. c. 2.
e ¶ Lege Iulia.] Hic incipit tertia pars huius quæstionis, quæ protenditur usque ad l. inf. c. qui falso. in qua ponuntur certæ personæ, quæ non cogantur dicere testimonium inuitæ, & quædam, quæ accusare non possunt. Io. de Fant.
CASVS. Hic continentur septem genera personarum, quæ a testimonio repelluntur, quæ in ipsa litera si volueris enumerabis.
f ¶ Ab eo.] Scilicet reo.
g ¶ Liberauerit.] 12. q. 2. episcopus, qui mancipium.
h ¶ Publico.] Secundum canonem, idem est de priuato. ext. eod. super eo 1
i ¶ In vinculis.] Pro crimine, ꝙ per sniam infamaret, ut C. de infa. l. 1. ext de accus. super his. alias nomine uinculorum priuata uincula intelligūtur. ff. de uer. sig. uinculorum. Hic patet, ꝙ sm leges repellitur criminosus, etiam si nondum in eum sit lata sentētia. & in fi. idem inuenitur ubi dicit, iudicatus, &c.
K ¶ Custodiave.] Donec sit purgatus.

1 Hoc tamen intellige sm dec. eo. ti. testimonium. Io. de Fant.

n ¶ Ipsius.] Accusati.
o ¶ Eius.] Scilicet accusati, uel liberto supple parentem rei. hic vult dicere, ꝙ libertus alicuius non potest ferre testimonium contra ipsum, nec libertus filiorum suorum, nec libertus parentum suorum. nec libertus vxoris suæ. Et repete hanc dictionem liberto, cum quolibet genitiuo.
p ¶ Nec patroni.] Genitiui casus, & est sensus. Ne denūcietur liberto patroni eius, uel liberto scilicet accusati, uel rei, uel liberto, scilicet patronæ ei⁹ scilicet rei, ut dicat testimonium aduersus eum, scilicet reū, idest, unus libertus aduersus conlibertum suum eiusdem patroni non cogitur testari uel melius patronum, uel patronam hic uocat eū, qui est patronus alicuius liberti, & tamen idem est alterius libertus, & sic est patronus & libertus.
q ¶ Imperari.] Fallit hoc in matrimonio, ut extra, qui matrim. accu. poss. vī, in fi. ergo uxor non erit testis pro marito: quia ei subiecta est, 33. ult. mulierem.
r ¶ Serui.] ff. de prob. cum probatio.
s ¶ Cum alia.] si 14. q. 2. c. ult. C. de hæret. l. ult. sic propter defectum admittuntur minus boni, ut 55. dis. c. 1.

Præsumptio præcedat tormenta.

a ¶ Probatio.]plena. nam præsumptio aliqua dēt præcedere non enim a tormentis est incipiendum, ut ext. de reg.iur. um in contemplatione, & intellige cum de suo facto interrogatur seruus, ut inf. ca. serui, & illud dicitur responsum, non testimonium, nec creditur ei tūc sine tormentis, ut 5. q.5. illi qui. dam, idest apparitores. Sed partibus volentibus testes admitti possunt, vt in authen. de testib. §. quoniam vero. Quæ sequuntur, plana sunt vsque ad legem. Hermaphroditus.

n ¶ Patroni.]Qui non possunt simul esse testes iuris & facti,

INVITI. CASVS. Hic ponuntur nouē species hominum q ad testimonium dicendum cōpelli nō debent, inter quos est ille, qui abest nō causa detractandi testimonij, & qui conducit annonā exercitur, & etiā pupillus qui testis esse non potest.

b ¶ Senes.]Maiores lxx. an. ff. ð exc. tut. l.2. in prī. sed ad domū eorum est mittendum extra eod. si qui testium.

c ¶ Non licet.]Propter turpitudinem: quibus interdictum est certo loco.

d ¶ Publicani.] idest, telonarij.

e ¶ Non detractandi.] i. euitandi, vt ille, qui est in aliena prouincia, ut ext. de fideiussori constitutus. & C. de fi. instr. iudices. nā ad tales est mittēdū. Vel intellige quando iam per 15. dies fuerunt corā iudice, tūc. n. licite recedūt. vt C. de test. si quando.

f ¶ Præbenda cōduxerit.] Vehenda.

probatio[a] ad eruendam veritatem nō est: *Item lege octaua.* ¶ Inuiti testimonium dicere nō coguntur senes,[b] valetudinarij, vel milites, vel illi, qui cū magistratu reipu. causa absunt, vel quibus venire non licet.[c] *Item lege decimanona.* Publicani[d] etiā testimonium non dicūt inuiti. ¶ Item is, qui nō detrectandi[e] testimonij causa abierit. ¶ Item is, qui exercitui præbenda † [f] conduxerit. Sed nec pupillis testimonium denunciari potest. *Item l.20.* ¶ In testimonium accusator citare nō debet eum, qui in iudicio publico reus[g] erit, aut qui minor viginti annis erit. ¶ *Item l.21.* ¶ Ob carmē famosum[h] dānatus, intestabilis fi. *Item.* ¶ Si res exigat, non tantum priuati, sed etiā magistratus,[i] si in præsenti sint, testimonium dicant. Prætor quoque testimonium dare debet in iudicio adulterij causa. Si autem ea rei conditio[k] sit, vt arenarium[l] testem, vel similem personam admittere cogamur, sine tormētis[m] testimonio eius credendum non est. *Item l.24.* ¶ Testes eos, quos accusator de domo produxit, interrogari non placuit. *Item l.25.* ¶ Patroni[n] quoque in causa, cui patrocinium[o] præstiterunt, testimonium non dicant; quod & in executoribus[p] negotiorum obseruandum est. *Item l.16.4.* ¶ Qui falso † vel varie[q] testimonia dixerūt, vel vtrique parti prodiderunt,[r] a iudicib. competenter puniatur. *Item l.17.* ¶ Pater & filius, qui in potestate eius est, item duo fratres, qui in eiusdem patris potestate sunt, testes vtrique in eodem testamento, vel eodem negotio fieri possunt; quoniā nihil nocet ex vna domo plures testes aliena negotio adhiberi. *Item l.15.*

l. inuiti 2.] Mutata est enim uerborum series.

† quidquid exercitus præbendum conduxerit, orig.

Ibidem, sed paulo aliter.

† al. falsa, vel varia] orig.

L. Repetundarum.

IN TESTIMONIVM. CASVS. Ego accusandum aliquem, & contra ipsum, inducebam condemnatum in publico iudicio ad testimonium, quærebatur an possim? Et respondetur, quod non neque: minorem xx. ann. possum contra eum inducere. In sequ. lege dicitur, quod condemnatus in famoso crimine est intestabilis, idest, nec testis esse potest, nec facere testamentum.

g ¶ Reus.]idest, accusatus s. 81. d. tantis.

h ¶ Ob carmen famosum.]ff. de iniur. lex Cornelia. nec ipse potest esse testis, nec testamento facere: nec aliter pro ipso est testis in testamento ff. qui test. fac. pos. cum lege.

SI RES. CASVS. Dicitur in hac lege, quod si res exegerit: non solum priuati, sed etiam magistratus possunt testificari. Prætor etiam in causa adulterij testificari potest. Si autem ea sit conditio causæ, ut turpis persona sit inducenda in testem, ut puta in excepto crimine, ei nō creditur sine tormentis.

1 Alias incipit, statutū.

i ¶ Magistratus.]Qualiter iudex possit esse testis, dixi sup. 2. q.6. statuendum. 1

K ¶ Conditio.]Scilicet in exceptis criminibus.

l ¶ Arenarium.]Qui pugnauit in arena, uel in loco tali.

m ¶ Sine tormentis.] 5. q.5. illi qui.

TESTES. CASVS. Tria genera personarum enumerantur hic, qui a testimonio repelluntur: scilicet domestici, aduocati, & iudices in causis in quibus fuerunt aduocati & iudices. Vel intellige executores sm quosfacti, vt C. de assesso l. nemo. possunt tamen testificari de transactione facta pro causa sua. extra de transac. ex literis 2.

o ¶ Patrocinium.]De hoc dixi 2. q.6. statuendum.

p ¶ In executoribus.] Idest procuratoribus & curatoribus.

p ¶ In executoribus.] Sed non executor iudicis potest esse testis? quare enim destinaretur a iudice, si non crederetur dicto suo, nam & nuntio creditur, 3 ut extra de app. cum parati, ff. de reb. eorum, qui sub. tu. l. magis. §. illud & 65. d. c. pæn. in fi. nec de illorum actibus dubitandum est, qui ad officium tale admittuntur, ut 94. d. ualde, ff. de off. prætor. l. 1. aliter enim probaret quis se non citatum, ut extra de elect. bone: Respondeo: creditur eis donec probetur contrarium, saltem per suum iuramētum, arg. 82. dis. propositum. ff. de cust. & exhib. re. l. diuus.

QVI FALSO. Hæc est 4. pars quæst. in qua ponit quasdam leges, quibus probatur quales testes faciunt fidem & quales non Io. de Fant.

q ¶ Varie. Si extra, ut eccl. benefi. ut nostrum, extra de concess. præb. post electionem.

r ¶ Prodiderunt.] Dicta.

HERMAPHRODITVS. Quæsitum fuit utrū hermaphroditus, idest, qui habet sexum maris & fœminæ, possit esse testis in testamento? & respondetur, quod si magis appetit ea quæ uiri sunt, potest, alias non. Quæ si magis appetit ea quæ sunt uique ibi. [In testibus.

2 Adde a[...] hare [...] lo. q[...] not. Bart. i[...] l. deferre. [...] ijdem decr[...] uerunt. ff. d[...] iure fis.

3 Idem no[...] 8[...]. d. propo[...] faistu, in g[...] ex hoc. Ar[...]

Hermaph[...] ditus an [...] sit esse test[...] in testō: [...] utrum [...] ordina[...]

a ¶ Ad testimonium.] Scilicet in testamento, vbi mulier non potest esse testis secundum legem, vt instit. de testa. §. testes in iudicio autem esse potest. 15. quæst. 3. de crimine. Sed quid si in oibus est parilitas. Item nunquid talis potest ordinari. Item an contrahet cum viro, an cum

† testamentum] orig.

¶ Hermaphroditus an ad testimonium † [a] adhiberi possit, qualitas in calescétis sexus ostendit. *Item l. 9.* ¶ Testis idoneus pater filio [b], aut filius patri non est. *Item. l. 10.* ¶ Nullus idoneus testis in re sua [c] intelligitur. *Item l. 11.* ¶ Ad fidem [d] rei gestæ faciendam etiam non rogatus testis intelligitur †. *Item l. 12.* ¶ Vbi numerus testium non adijcitur, etiam duo [e] sufficient. Pluralis etiam locutio duorum numero contenta est. *Item l. 3.* ¶ In testibus cõsiderandum est, qui simpliciter [f] visi sunt dicere, vtrum vnum eundemque, & præmeditatum sermonem attulerint, an ad ea, quæ interrogantur, ex tempore [g] verisimilia responderint [h]. *Item paulo inferius.* ¶ Sępe [i] sine publicis monumentis cuiusque rei veritas deprehéditur; alias numerus testiũ, aliàs dignitas, & auctoritas, alias veluti consentiens fama [k] confirmat rei, de qua quæritur, fidem. Non ergo ad vnam probationis [l] speciem cognitionem statim iudex alligare debet, sed ex sententia animi sui existimare †, quid aut credat, aut parum sibi probatum opinetur. *Item paulo inferius.* ¶ Alia [m] est auctoritas pręsentium testiũ, alia [n] testimoniorũ, quæ recitari solent. *Item codicis lib. 4. tit. de testibus l. 1.* ¶ Soli † testes ad ingenuitatis probationem non sufficiunt; nisi instrumentis [o], &

† al. admittitur. L. testium. §. tu magis, sed paulo aliter.

† al. æstimare.

Tit. 20.

† Concor. Ale. de Imo. in l. bene. ff. si cer. pe.

an cum muliere: & si prius cum viro contraxit, an possit eo mortuo cum muliere contrahere? Io. sed certè in omnibus his respici debet sexus, qui magis incalescit de monstro possunt fieri monstruosæ quæstiones, Hu.

b ¶ Filio.] ff. de prob. etiam contra vbi dicitur, quod mater potest testificari pro filio: sed illud intellige quod potest pro ætate, vel etiam pro cognatione filij testificari. Item pater testificatur pro filio in causa religionis, 20. q. 3. præsens.

Mater, & pater quinque pro filio testificari possunt.

c ¶ Filio.] Siue emancipato, vel non in castrensi autem peculio si filius ante missionem 1, testamentum fecerit, pater pôt testis ei adhiberi, ff. de testa. qui testamento sed postquam missus est, non insti. de testa. §. in testibus.

1 Quia tunc testatur iure militari, & ex priuilegio, quia tũc pater pôt esse testis, sed post missionẽ testatur iure cõi, & nõ potest pater esse testis. Archid. Aes sua quæ dicitur.

d ¶ Sua.] Scilicet propria. item nec in communi: quia quod cõmune est, vtriusque est. ff. de ritu nup. illud nisi indirectè, vt in testamento: vbi quilibet legatariorum testis est insti. de testa. §. legatarijs.

e ¶ Sua.] Contrà. inf. 14. q. 2. super sed illa non est sua, vt 12. q. 2. §. qui manumittitur. Res enim sua est: cuius commodum vel emolumentum spectat ad aliquem suo nomine, vt 2. q. 6. biduum in ver. palam. Sed contra ff. finium reg. l. pen. vbi venditor potest esse testis pro emptore.

f ¶ Ad fidem. Nisi in casibus notatis su. 3. q. 9. si d bitũ.

g ¶ Duo.] Si de conse. dist. 1. hoc quoque si. ff. de manu. test. libertas. §. vlt. arg. contra. ff. de opi. leg. l. 1.

IN TESTIBVS. CASVS. In testibus, iudex debet considerare vtrum sine fraude testimonium dicant: vel vtrũ videatur meditatus sermo quem proferunt: & vtrum ex tempore verisimilia respondeant, s. quia dixerunt de nocte, & non est verisimile quod factum sit de nocte, vel ex tempore idest, statim respondeant, idest, sine deliberatione: quibus tanta fides non adhibetur.

Testis obscurus est suspectus.

h ¶ Simpliciter.] Idest, sine adiectione causæ vel simpliciter, idest, non obscure, vt 3. q. 9. pura. sic su. dist. 4. erit. 23. dist. qui episcopus, nam obscurus testis est suspectus, vt ff. de iu. fis. non intelligitur, & obscure dictũ pro non dicto habetur, vt extra de prob. in præsentia ff. de interro. act. de ætate arg. extra de accu. cum dilecti. & obscurè scriptum pro non scripto habetur, vt ff. de his quæ pro non scrip. ha. l. 2.

g ¶ Ex tempore.] Ergo videtur, quod testes sunt interrogandi de tempore, vt extra eod. tit. cum causam. 3. q. 9. nihilominus, sed nõ est verũ, vt ff. de prob. si arbiter. 2. q. vlt. libellorum, nisi testes essent suspecti, tunc enim posset quæri de qualitate temporis & testium: & quocũque modo posset iudex inuestigare veritatẽ. vt C. de edẽ. is apud quẽ. 30. q. 5. iudicantem. Vel ex tempore idest, ex mora: quia prius cogitabit qualiter respondeat, vt 50. distinct. ponderet, nam testimoniũ repentinum non valet, ut 5. q. 5. §. sed aliud.

Testes an sint de tempore interrogãdi.

h ¶ Responderint.] Spõtè, non enim de hoc sunt interrogãdi, ut dixit Ioan. sed certè de tempore in quo res dicitur facta bene interrogantur, ut extra eo. cum causam, sed de qualitate temporis non, nisi sint suspecti. B.

SÆPE CASVS. Quærebatur vtrum veritas in causis sine instrumentis possit deprehendi. Et respõdetur quod sic, quatuor modis. s. numero testium, dignitate, auctoritate, & fama perpetua.

i ¶ Sæpe.] Iudici enim facienda est fides, vt 2. q. 7. plerisque & C. de condi. ob turp. cau. l. 1.

K ¶ Fama.] Ergo per famam aliquid probatur, vt su. 2. q. 5. si mala fama, matrimoniũ enim probatur per famam. extra de præsum. illud. 32. q. 4. dicat. Arg. contra 35. q. 6. si duo. extra de eo qui cogno. consang. iuxo. suæ. super eo. verum est, quod fama per se nihil probat: sed si adesset testimonium vnius cum fama, per illud probare potest ar. extra de prob. sicut. C. de re cre. in bonæ. & si iudex dubitat de fama, quærat à vicinis. ff. de magi. conue. l. 1. §. si prætes. & magis valet fama quam vnus testis, vt extra de consan. & aff. super eo potest autem fama probari per duos testes, vt extra eo tam literis 2.

Fama per se nihil probat.

l ¶ Vnam probationis.] Extra de senten. & re iudi. causam.

2 Certe hoc ibi non dr: nec credo uerũ. Io. Fã sed sententia gl. approbatur in Spe. de notorio cri. uer. sed qualiter. Archid.

ALIA CASVS. Aliqui testificabantur per scripturam sine iuramento vel sine cã, & circunstantijs: cum de hoc essent interrogati, quærebatur vtrum eis esset fides adhibenda, & respõdetur quod non: quia alia est fides testium, quæ valet: alia testimoniorum, quæ non ualet.

m ¶ Alia.] Hoc est expositum supra causa prox. q. 9. c. testes.

n ¶ Alia.] Extra de coha. bi. cleri. tua.

SOLI. CASVS. Quærebatur utrum solummodo testes sufficiant ad probationem ingenuitatis: & respondetur quod non: immo etiam instrumenta sufficiunt. & expone, soli, idest, solo modo, uel præpone negationem, non, soli, &c. & uerba quæ posuit ibi Grat. nisi instrumentis, &c. non sunt de lege codicis. Vnde Gratianus non intellexit illam, ut intelligunt eam doctores legum.

o ¶ Instrumentis.] Verba sunt Grat. & male intelligit: hoc enim. uolit lex dicere, quod non tantum per instrumenta, sed etiam per testes potest probari l. libertas.

a ¶ Domestici.]Fallit.C.de repu.l.consensu.circa fi.extra de testi.ueniens 2.in fi.extra qui ma.accus.pos. uĩ.
SOLAM. CASVS. Quidam sine iuramento uel sine iudice testificati sunt, uel non allegauerunt causam dicti sui: cum de hoc essēt interrogati, quærebatur utrum eorũ testimonium ualeret. Et rñdet Imperator, ꝙ non. Quæ sequũt plana sũt usq; ibi, [Qui intendit.
b ¶ Sola.]idest, sine adiectione causæ.
b ¶ Sola.]Aliter ponitur, su.d.8.si sol⁹.
c ¶ Attestatione.]Cã à teste inquirēda est ut extra eo.cũ causã si tñ nõ fuerit q̃sita, & testis de cã nihil dixerit, nõ iõ min⁹ ualet testimonium: q̱a dixit omnia, quæ nouit. licet non cãm omnium, arg. ad hoc ff. de no. ope. nun. de pupillo. §. q op⁹. Arc. extra de sen. & re iudi. sicut 1.
d ¶ Iudiciariæ.]idest, iudici. No. ꝙ sufficit si iudici sit probatũ, ut extra de rescri. inter. sup. ea sæpe.
e ¶ Nec uolētes.]Cõtra su 3.q.5.ca.1.sed hic uocãtur parētes ascēdentes, & descēdentes, non collaterales: prout præsumitur ff. de in ius uocan.l.4.§.1.
QVI INTENDIT. CASVS. Q̱dã petebat ab aduersario suo ut demonstraret sibi instrumēta sua p q̃ suã intentionē, fundaret: nunc quæritur utrum sit audiendus? Et respondetur quod non: sed suas debet habere probationes paratas.

Testis an teneatur dicere cãm suæ depositionis

1 Ar. contra 22.q.3.ca.1. uer. sed forte ubi d̃ hoc.

K ¶ Vnius.]1.q.1.quicumque, contra, sed illud non tenet. sed fallit hoc extra de test.cog. puenit 1. Itē uni creditur, ut C. de fal.si quis decurio. ff. de do. prælegata, Theopompus, & generaliter creditur uni quo ad præsumptionem: sed dictum unius non iustificat, neq; condemnat,

1 Testi so[...] quãdoq; c[...] ditur.

argumentis: adiuuentur *Item l.2.* ¶ Etiam iure ciuili domestici [a] testimonij fides improbatur. *Item l. 3.* ¶ Sola [b] attestatione [c] † prolatam, nec alijs legitimis adminiculis causam approbatam nullius esse momēti certũ est. *Item l.4.* ¶ Eos testes ad veritatem adiuuandam adhiberi oportet, qui omni gratiæ, & potētatui fidem religioni iudiciariæ [d] debitam possint præponere. *Item l. 5.* ¶ Parentes, & liberi inuicem aduersus se nec volentes [e] ad testimonium admittendi sunt. *Item l.6.* ¶ Qui intendit, suæ intētioni proprias debet afferre probationes, non petere aduersarium [f] cogi ad exhibitionē eorũ, per quos α sibi negotium fiat. *Item l.7.* ¶ Serui [g] neq; pro domino, neque aduersus dominum, sed pro facto suo [h] interrogari possunt. *Item l. 8.* ¶ Iusiurandi [i] religione testes prius, quàm perhibeant testimonium, coarctentur β, & honestioribus potius testibus fides habeatur. Vnius [k] vero testimoniũ nemo iudicum in quacumq; causa facile patiatur admitti: immo vnius testis responsio omnino non audiatur, etiã si præclaræ curiæ honore præfulgeat. *Item l.9* ¶ Omnibus in re propria [l] dicendi testimonij facultatem iura submouerunt. † *Item l.10.* ¶ Liberi testes ad causas postulantur alienas; si socij [m], & participes criminis non dicantur, sed fides [n] ab ijs notitiæ postuletur. Venturis [o] autē ad iudicium, per accusatorem, vel ab ijs, per quos fuerãt postulati, sumptus competentes ministrentur, etiã si in pecuniaria causa ab alterutra parte testes producēdi sint. *Item l. 11.* ¶ Liberti aduersus patronos spõte ꝓdire non adeãt, sed nec vocati q̱dē ĩ iudiciũ venire cogant. *Item l. 12.* ¶ Si q̱s testib. vsus fuerit, ijdēq; testes aduersus eũ in

† *Testatione.*] orig.

L. nimis graue]mutata uerborũ serie.

Paulo aliter.
Paulo aliter.

† Concor[...] tex. in l.o[...] nibus. C. d[...] test. & in [...] null⁹, ff. e[...]

L. quoniam liberi. Paulo aliter.

L. libertorũ. aliquibus uerbis prætermissis.

f ¶ Aduersarium.]Actor non potest petere ut reus exhibeat sibi instrumenta sua, ut 6.q.ult.ca.ul.extra de ꝓb. ex epistolæ. nisi reus sit eis usurus, ut extra de fide inst. contingit. Item cum instrumenta sint communia ut C. de eden. procurator.

Reus in duobus casibus tenetur edere instrumēta.

SERVI. CASVS. Dicitur hic ꝙ responso serui non est credendum neque pro domino, neque contra dominum sed de facto suo potest interrogari, cum per eum res sũt depositæ, uel commodatæ alijs.
g ¶ Serui.] Nisi in casu, ut 12. quæstio. 2. in patronos.
h ¶ Sed pro facto suo.] Quando per eum dicitur aliquid commodatum uel depositum, ut C. de quæst. interrogari. ff. de ædil. edi. quæro. & sic patet quòd uiles ꝑsonæ recipiuntur, ubi de ipsorum facto agitur, sic extra de ele. per inquisitionem. & extra de sent. & re iud. cum l. & A.
IVSIVRANDI. CASVS. Tria hic dicuntur: scilicet quod testes prius iurent antequam testimonium dicant: & quod potius fides honestioribus testibus adhibeatur quàm alijs: item quòd uni testi non creditur, & si præsidiali honore præfulgeat. Sequens responsum planum est.
i ¶ Iusiurãdi.]sic 3.quæst.9.hortamur, nisi remittatur a parte, ut extra de test. tuis.

demnat, ut 23.q.2. admonere.
l ¶ Omnibus in re propria.]Argum. contra. C. de fidei com. l. ultim. Sed ibi improprie ponitur iudex, & testis.
LIBERI. CASVS. Dicitur hic quod si aliquem accusamus de crimine, liberos debemus inducere testes contra eũ, si socij non sunt & criminis participes: sed causa & ratio facti debet ab eis quæri. Vel hic uult dicere, quod ipsi debent subijci tormentis ad ueritatem eruendam: & quicumque testes postulauerit induci, eis sumptus necessarios exhibebit: siue in causa criminali, siue in ciuili introducantur.
m ¶ Si Socij.] Sed fallit supra 79. distinct. si quis Papa. Item fallit in crimine læsæ maiestatis. 15. quæst.3. nemini, & in crimine simoniæ, extra de simo. quamuis. Sed obstat extra de testi. ueniens 1. Sol. socius criminis, & muneris repellitur: sed non criminis. tãtũ.
n ¶ Sed fides.]idest causa.
o ¶ Venturis.] De hoc notaui quid iudici uel testi dandum sit 11.q. 3. non licet uidebatur, ꝙ utraque pars debet prouidere testibus, quia pro utraque testantur. 14.q. 5. non sane 1, sed secus est ut dicit C.
LIBERTI. CASVS. Dicitur hic quòd liberti contra patronos sponte testificari non debent; nec debent ad hoc compelli: & si uocati fuerint, non debent cogi uenire.
SI QVIS CASVS. Induxi testes contra aliquem in aliqua causa: contra me ijdem inducebantur: uolebam eos

Socius in c[...] mine nõ s[...] per repell[...] à testimo[...] nio.

eos repellere;quæritur an possum? Et respōdetur ꝙ nō, nisi probem postea capitales inimicitias interuenisse inter me & illos;arguere tamen potero eorum testimonia ex dictis eorum, si contradicant sibi: vel si probauero eos corruptos promissione, vel etiam datione pecuniæ. snīa in rem iudicatam 2. vt extra de sent.& re iudi.la-tor. &c. consanguinei. Vel ideo mulier fuit admissa inde illa decret. ex tenore quia ignorauit de quo die testes vellēt testari:sed si quis scit de quo die velit quis probare.& ante publicationem non protestatur, ꝙ die illo nō fuerat in loco tali, ext.&c.Arc.

2 Dic quod inde hoc dixi 2.quęst.6.in princ. in additi. sed cōtra

a ¶ Pro- ...

alia lite producantur [a], nō licebit personas eorum excipere;nisi ostenderit inimicitias inter se & illos postea emersisse; ex quibus testes repelli leges præcipiunt: non adimenda scilicet ei licentia ex ipsis dispositionibus testimonium eorum arguere [b]. Sed & si liquidis probationibus datione, vel promissione pecuniarum eos corruptos esse ostenderit [c], etiam eam allegationem integram ei seruari oportet.

¶In hoc capite varias leges digestorum,& codicis ita refert Gratianus, vt interdum eadem prorsus afferat verba, interdum vero mutet,ac transponat, & in summam redigat. Ac plura quidem sunt ex originali emēdata,nisi vbi Gratianus de industria mutauerat.

α ¶Per quos.] *In vulgatis legebatur,*per quæ. *Emendatū vero est manuscriptis,& lege ipsa,in qua agitur de exhibitione testium,non autem de editione instrumentorum.*

β ¶Coarctentur.] *Sic in aliquot manuscriptis,quæ lectio cum his verbis legis,* arctari præcipimus: *magis conuenit,quam vox,*coerceantur,*quæ erat in impressis.*

Sulpitius Seuerus l. 3.uitæ S.Martini.

Sed obijcitur illud B. Bricij, qui uoce pueri triginta dies ab ortu habentis innocens probatus est. Sed miracula diuina sunt admiranda, non in exemplum humanæ actionis trahenda.

post publicationem eū nō admitterem, & qđ hic dr̄, ꝙ pōt obijci in dicta,verū, est ostēdēdo eos esse contrarios sibi 3. Item instrumētum induci pōt post publicationem, vt ext. de fide instr. cum dilectus. Si q̃ritur quare viso instrumento induci pñt testes, vt C.de cōtrah. stipul. optimā.& non visis attestationibus?Rñ. ideo qa si vnus vult impbare instrumētum per testes, reliquis pōt per testes instrumento fidem facere:quod non est in testibus, Ioan. Ego credo quod publicatis attestationibus super nouo articulo (sicut dicit T.) possunt induci testes: licet legistæ dicunt contrarium, & hoc non solū est in causa matrimonij. sed etiam in alia cā, vt ext. de fide instr. cum Ioannes. & extra de testi. ex tenore &c. veniens.2. In causa appellationis inducunt testes sup nouis articulis; pendentibus ex veteribus. ext.cap.fraternitatis.Legistæ secundum opi.Ioan.inducunt super nouis & super ueteribus articulis.,C.de app.l.eos.B.

3 Hæc snīa vera est, & hr̄ ex texto, cū dicit, ex ipsis depositionib. &c. nō dicit, alienis depositionibus,sed ipsis.Arch.

QVAESTIO IV.

DE quarta uero [d] quæstione Fabianus Papa epist.2. ad episcopos Orientales constituit dicens.

Quod ap- a ¶Producantur.] Testem inductum pro me teneor recipere contra me, vt hic. Similiter illum qui fuit iudex pro me, teneor recipere contra me, vt 3.qō.8.cuius in agendo 1. Item allegationem vel rationem pro me inductam,recipiam contra me. sup.19.dist. si Romanorū. Similiter instrumentum.extra de censi.cum olim. Item iuramentum.C.de reb.credi.generaliter. Argum.contra ista 2.q.7.si hæreticus. 37. dist. si quid veri. Sol.ista sunt specialia fauore fidei.

probo nō probo. 1 Concor. ex.in l.Pon onius.ff.de eg.gest.

b ¶Arguere.] Sed hoc non potest fieri nisi per alios testes;ergo visis attestationib. possunt induci alij testes: quod est contra id extra eo.fraternitatis. Consueuit responderi,ꝙ directè non possunt induci testes contra testes, sed indirectè,uel probando corruptionem.ut extra eo.series.extra de prob.licet.Vel probādo testes aut personas fuisse in alio loco tunc temporis. ext.eo.ex tenore.Sed contra hæc est causa quare nō admittantur testes post publicationem, quia timetur subornatio: sed subornari possunt, licet testes indirectè inducantur. Item testes aduersarij volunt probare de alio tempore: ergo ego inducam testes ad probandum de eodem tempore iniquum enim esset, quòd aliquid permitteretur impugnāti.& non permitteretur defendēti.ff.de reg.iur. nō debet cum d cta meorum testium possim confirmare, vt dixi supra 3.q.3.de inducijs. Ad hoc potest dici, qđ speciale est in causa matrimonij, vt inducantur testes quandocunque etiam per sententiā: quia ibi non transit

c ¶Ostenderit.]Vel etiam infamiam,postea contractā, vt extra de testi.cogen.præterea.simile sup.dis.19.si Romanorum.extra de accus.nulli.

SED OBIICITVR. CASVS. Dictum est supra in cap. testes autem,ꝙ intra xiiij. annum non possunt aliqui testificari, sed contra hoc obijcit Gratia. de puero triginta dierum. Nam cum de fornicatione accusaretur B.Bricius, & diceretur filium genuisse triginta dierum in medio populi professus est ille puer Bricium suum patrem non esse. Sed soluitur hoc, ꝙ miracula diuina non sunt trahenda ad consequentiam, nec in exemplū actionis humanæ.

DE quarta vero.] Hæc quæstio diuiditur in tres partes, in quarum prima probat duabus auctoritatibus ꝙ nullus debet esse accusator & iudex & testis. Secunda ibi,[Inscriptio.] Tertia ibi, [De domo.] Io.de Fan.

Testis & accusator an possit quis simul esse.

CASVS. Hic intitulator quarta quæstio, qua quæritur an idem possit esse accusator, & testis. Et respondetur ꝙ non,vt inf.ca.1.& 2.nisi fortè in causa matrimonij: ubi dicunt quidam, ꝙ idem potest esse accusator & testis.arg.35.q.6.c.1.& 2.& in summa ubi notauit H. go. & Ioan. hoc dicit.

d ¶De quarta uero.] Hic q̃ritur,an aliquis simul possit esse testis,& accusator?Et est dicēdū,ꝙ nō,ut inf.e.c.1. & 2.q.

& 2.q.1. multi. nec.n.simul debet quis fungi pluribus officijs ut 16.q.1.presbyteros. & 79.dist.singula. In matrimonio est speciale, vt idem sit accusator & testis, vt not.35.q.6.c.1. tamen in propriè dicitur in matrimonio accusatio: nam mixta dr inter ciuilem & criminalem, vt extra de pro cu.tuæ. In denũciatione aũt idẽ est denũciator & testis,vt ext. de test. in omni negocio.& ext.de simo.licet.sed ex quo semel quis apparuit inter accusatores,amodo nõ potest esse testis: vt extra de accu.cum P.Manconella.

Nvllus.] CASVS. Dicitur in hoc c.quod nullus debet simul accusator esse & testis, vel iudex: quoniã in omni iudicio quatuor dẽnt esse diuersitates psonarum scilicet accusatores rei, iudices, & testes;& ostendit quod sit officium cuiuslibet eorũ: quod in litera patet.

a ¶ Accusator.] Nisi ĩ causa matrimonij vt 35.q.6.c.1.

b ¶ Quatuor.] Extra de verb. signi. forus contra. sed dic ꝙ quatuor sunt personę,idest, quatuor genera personarũ, vel dic qđ appellat ibi tres testes,idest, triagña probationum,s. instrumentorum,testium & famę 1.Sed objicit de crimine notorio, vt extra de ele. venerabilem. §. nos igitur. & vbi qs confitetur aliquid.

Idest, argumentorũ siue confessionum, ut ibi not. Tan. & Ber.& sic nõ ob. qđ not. sup. ea.q.1. sæpe, in gl. 1.Arch.

tione debet fieri; vt accusator obliget se ad pœnam talionis, ut probatur nono libro Codicis de accusationibus.& c. Hug. tamen videtur velle,ꝙ omnia supradicta verba sint de præcedenti capitulo, vsque ibi, [Vt codice. postea sunt verba Gratia. Idem videtur velle Beneuen.

¶ Accusator & testis, vel iudex aliquis simul esse non potest. Cap. I.

Nvllus vnquam præsumat accusator [a] simul esse, & iudex † vel testis: qm̃ in omni iudicio quatuor [b] personas necesse est semper adesse;idest iudices electos, accusatores idoneos α,defensores congruos,atque testes legitimos.Iudices autẽ β debent vti æquitate [c], testes veritate, accusatores intentione ad amplificandã causam, defensores extenuatione ad minuendam [d] causam.

Ansel.l.3.c.75. Burc.l.16.c.15. Iuo p.6.c.321. Pann.l.4.c.81.

† Con tex. ĩ l. quod cau. & pen. ff. bit.& in qui uiri l. si qui tantam de iuris omn.iud

α ¶ Idoneos.] *Apud Fabianum & Burchardum, & Iuonem hic locus ita habet,* iudices electos, & accusatores, ac defensores,atq; testes. *Verbum quia voces illæ* idoneos,congruos,legitimos. *sunt in omnibus vetustis codicibus Gratiani & Pannormia, nihil est mutatum.*

β ¶ Iudices autem. *Hæc neque in epistola sunt, neque apud alios collectores nisi in Pannormia.*

Item Damasus Papa: epist.3.c.7.

¶ Quilibet in causas duas personas gerere non valet. Cap. II.

ij Nvllus introducatur personaliter [e],sed accusatores & accusati æqua audiantur ratione, iuxta quod gestorũ ordo exigit. Accusatores vero, & iudices nõ ijdẽ sint, sed per se accusatores, per se iudices, per se testes, p se accusati, vnusquisq; in suo ordinabiliter ordine. ¶ Nã inscriptio [f] primo semper fiat [g], vt talionẽ calumniator recipiat; quia ante inscriptionẽ nemo debet iudicari, vel damnari;cum & sæculi leges hæc eadem retineant.

Poly.li.5.tit.1. Burc.li.16.c.31. Pann.li.4.c.80. Iuo p.6.c.337.

2 *Vt codice* [h], *lib.nono,titulo de accusationibus,& inscriptionibus, l.7. & codice,eodẽ lib.de adulterijs,l.6.& titulo de Abigeiss, l.vnica.* ¶ *Aliquãdo etiã sine inscriptione*

vbi iudex ex officio procedit. in his enim non accusator. Sed loquitur hic cum ordinario iure proceditur,scilicet in forma iudicij.

c ¶ Æquitate.] C.de iud.placuit.45.dist.omnis qui.

d ¶ Ad minuendam.] Non tamen vt falso inducat aliquod ius. Sed nunquid tenetur aduersario dicere iura quæ pro ipso faciunt;nõ: tamen in corporali bello licitum est decipere hostem,vt 22.q.2.utilem & 23.q.dñs.

Nvllus.] CASVS. Dicitur hic ꝙ iudex in iudicio non debet uti acceptione personarum inter accusatorẽ & reum:sed æqualiter audiat utrumque,& ꝙ per se debet esse accusator, per se reus, per se iudex,per se testis, & unusquisque debet esse in suo officio.

e ¶ Personaliter.] idest, cum acceptione personæ, ut 3. q.9.cap.ult.quia honor unius personæ non debet obesse alij, ut C.de digni.l.3.si.12.11.q.3.si quis vero. C. de stat. & ima.l.4. iudex tamen magis dignum potest honorare,ut 2.q.7. quæritur, & q.8.quisquis.non tamen sedebit cum iudice cum agitur in causa,ut C.de off.ciui. iud.l.1.

Personarum acceptio tñ dẽt esse in iudicio.

INSCRIPTIO. Hæc est secunda pars huius quæstionis in qua ponit Gratia. quatuor casus,in quibus nõ est inscribi necesse Io.de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus ꝙ inscriptio semper in accusatione. in casibus suis: sed ego habeo.§.ibi.Inscriptio.&c.

f ¶ Inscriptio.] Et si non fuerit facta, nihil ualet quod actum est.2.q.1.in primis.ibi, quod si forte hæc solenniter. Sed an obligabit se accusans ad talionem; arg.ꝙ sic, ext. de accusa.super his.C.de fide instru.l.2.contra. C.de aduoc.diuer.iud.l.1. Dico ꝙ sic, licet quidam legistæ secus dicant. 2.

g Semper fiat.] Nisi in casib.notatis.2.q.7.in summa.

h ¶ Vt codice.] Istud ut respicit uerba sequentia.

ALIQVANDO. CASVS. Dictum est s. in §. Gratiani uel in c.secundũ quod supra not. quod in accusatione est inscriptio facienda semper. Nunc autem ponit Gratianus quatuor speciales casus, in quibus inscriptio nõ exigitur. Primus est quando per officiales nunciantur præsidibus aliorum delicta. Secundus quando uir uult accusare uxorem suam de adulterio iure mariti intra sexaginta dies utiles computandos a tempore diuortij. Tertius est quando quis de abigeatu accusatur. Quartus est in crimine iniuriarum. In alijs uero criminib. s semper debent fieri inscriptiones, quæ crimen & tempus designent, ut alterutram partium legum auctoritas terrere possit. Sed in quibusdam male dicit Gratianus hic, ut dicit Hug. in summa,& ut Ioan. notauit in hoc loco.

2 Add & qñ d inscribe not. Cy do. in crimen qui accu poss.

a ¶ Per

a ¶Per officiales.]Hoc exemplũ nõ valet: quia ibi non fit accusatio. loquitur.n.in notorio crimine ista lex,qđ solum officiati denunciant. si enim denũciat officialis aliud crimen,ei nõ creditur:nisi probet legitimè, vt C. de accus.ea quæ.C.de curio.l.curiosi,lib.12. nisi euidens sit calumnia, vt C.de adult.iure mariti,ff. eo.is cuius.Iure tamen nouo tenetur vir ... vt in auth. vt licc.mat.& auiæ.§.causas coli. ... de procur.tuæ.secundum canones non ... ꝙ sustineat pœnã talionis,vt 33.q.5.hæc imago. Sec... cũ agit ... rationẽ, sec⁹ si agat ad penã legal ... tra de procu. tuæ.

Officiales ... in noto ... denũciare debent.

A D- † officium.] orig. Ea quidam C.de accus.& inscri.

accusatio fieri potest.[Ea enim quæ per officiales † [a] præsidibus denunciantur, & citra solennia accusationum posse perpendi incognitum nõ est,]¶ Item codice de adulterijs.l.6. Si maritus iure mariti, hoc est intra sexaginta dies [b] vtiles adulterium vxoris suæ accusare voluerit, quam ex suspicione [c] sola ream facere valet,non continetur vinculo inscriptionis. Item C. de Abigeis l. vnica: [Abacti [d] animalis accusatio non solum cum in scriptionibus [e],sed etiam sine obseruatione [f] proponitur.] ¶ Item cod.de accus.l.8.[Si quis [g] se iniuriam ab aliquo passum putauerit,& querelam deferre voluerit,non ad stationarios [h] decurrat,sed præsidialẽ adeat potestatem,aut libellos [i] offerens, aut querelas [k] suas apud acta deponens.]

¶ In alijs [l] autem α criminalibus causis dignum est, vt inscriptiones præponantur,quæ magnitudinem videlicet criminis,tempusque designent,ut alterutram partem digna legum terrere possit auctoritas β.

α ¶In alijs autem.] *Lex 16.de accus. si habet*, in causis criminailbus,*cætera vero eodẽ planè modo atque a Gratiano referuntur.*

β ¶Auctoritas.] *In vulgatis hic repetebatur versiculus.* Inscriptio,*ex capitulo Damasi:sed abest a vetustioribus codicibus,& frustra reperitur.*

De domo etiã iudicis accusator,uel testis produci non debet, ne in causam suspictionis incidat iudex.

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem Imp. epistola, cuius initium est:[Proposueramus.]

¶ Suspicionis incidet in crimen iudex, de cuius domo, vel accusator, vel testis producitur. Cap. III.

CONtra ritum ecclesiasticum, contraq.venerandas leges [m] ꝓducitur accusator de imperialib. ædibus [n], & cui imperari potest, ad falsum dicẽdum testimonium adhibetur. Fiunt suspecti iudices,& mercenarij, & lupi custodes,qui videbantur esse pastores.

¶*Caput hoc emendatum est ex ipso originali Romæ impresso.*

c ¶Quia ex suspicione.] 32.q.1.c.1.& 2.
d ¶Abacti.].i.cum quis gregem bigit, vel partem gregis.
e ¶Inscriptionibus] idest cum agitur criminaliter.
f ¶Obseruatione.] .i. cũ agit̃ ciuiliter.
g ¶Si quis.C.de accus.si quis se.
h ¶Nõ ad stationarios.] idest,non pedaneos iudices.
i ¶Aut libellos.]Cũ criminaliter.
K ¶Aut querelas.] Cum ciuiliter.
l ¶In alijs.]Male exẽplificat magister vbi nõ cogitur quis inscribere,sed veros casus posui supra.2. q.3.notãdum, & q. vlt.in summa.

DE DOMO. CASVS. Iste §. respicit illa duo c.su. posita nullus,& nullus,vbi dictũ est,ꝙ nõ debet esse idem accusator, & testis, & iudex.Nuc vero dicit, ꝙ de domo iudicis nõ dẽt ꝓduci actor vel testis, ne iudex habeatur suspectus.

COntra ritũ.]CASVS.Corani Imperatore accusabat̃ quidã de domo imperiali, & ꝓducebatur accusator, & testis cui poterat imperari.sed Nicolaus reprehendit hoc dicẽs hoc esse cõtra legem & ex hoc iudices suspecti fiunt.

m ¶Leges. Extra đ offic.iudi.deleg.causam 2. ff.de iurisdi. om.iud.qui iurisdictioni.

Maritus ... v... a... ... 1 l.a. ... l.x ... dicit, ꝙ ... accusationis imple... debet. ff. de adul.l.miles. §. q̃dam ẽm L.

Et Fœlix epist.2.ad episcopos Galliæ.

QVÆSTIO. V.

DE quinta [o] uero quæstione in concilio Carthaginensi 3.c.7.sic inuenitur definitum.

ADDITIO.In hæc lege non dicitur,ꝙ inscribant:sed dicitur ꝙ si non probant, puniuntur vt calumniatores, secundum Lau.

b ¶Sexaginta dies.]A tempore diuortij computandos, vt ff.de adul.l.is cuius ope.§.pen.sed iure extranei potest eam accusare post hos dies etiam: dum tamen causa non excesserit quinquennium ff.eo.titu. mariti. sed ad tori separationem etiam post septẽnium põt, vt 33. q.2.admonere.Cõsistit autem ius mariti in hoc, quòd ex suspicione violenta facit vxorem eam,& quod præfertur alijs accusatoribus, & quò i nõ inscribitur: & ꝙ non punitur quasi calumniator, secundum quosdam:

n ¶De imperialibus ædibus.] idest,de domo cuiuslibet iudicis. 1 De hoc dixi 3. q. 5. accusatores iudex tamen suos domesticos cogitur recipere contra se, vt C.de asses.si post.

DE quinta vero.]CASVS.Hic intitulat̃ quinta quæstio,qua quæritur an sit excommunicandus accusatus, si die statuta non veniat ad causam. Et certum est, ꝙ sic, si ex contumacia abest, & agitur hic de iudicijs citatorijs siue expectatorijs.

o ¶De quinta.] De iure ter est citandus quilibet,vt 24. q.3.

1 Gñaliter seruandu est ꝙ nullus sit iudex in omni causa,vbi quis de domo sua est actor, reus vł testis, q̃a vř eẽ suspectus si hoc cõtingat, delegeẽ cã. sm H. L.

Citatio ꝺ iure debet esse trina.

q.3.de illicita. si tñ ad primam citationem nõ venerit. delinquit, quia spernit mandatum iudicis, & punitur. ff. si quis in ius voc.nõ ierit.l.2.ff.si quis ius dicen.nõ obtẽp.l.vnica.& præstabit sumptus litis de illa factos, vt de iud. sancimus. Et agitur de inducijs citatorijs siue expectatorijs, quæ dantur episcopis,& eædem dãtur presbyteris,&diaconis,vt 15.q.7.si aũt.& dictum est de his s.3.q.2.in summa.

Ioan.Sol.excommunicatus est, sed absoluitur sine expẽsis,quia excommunicatio tenet,nisi in duobus casibus, vt de extra de sen.excom.per tuas.B.

b ¶ Mensis.] Vel trium mensiũ,vt inf.prox.q.3.c.1.& q.2.c.2.contra.

c ¶ Ex

¶Non est à communione suspendendus, qui die statuta ad causam venire non potuit. Cap. I.

Quisquis episcoporum accusatur, ad primatem prouinciæ ipsius causam deferat accusator. Nec a communione suspendatur,cui crimen intẽditur,nisi ad causam suam dicendam α, electorum iudicum, die statuta, literis euocatus minime occurrerit[a]: hoc est intra spatium mensis [b] ex ea [c] die,qua eum literas accepisse constiterit. Quòd si aliquas veras necessitatis causas probauerit,quibus eum occurrere nõ potuisse manifestum sit, causæ suæ dicendæ intra alterum [d] mẽsem integram habeat facultatem. Verum tamdiu post mensem secundum non communicet [e], donec purgetur. Sin autem nec ad cõcilium vniuersale β occurrere voluerit, vt vel ibi causa eius terminetur, ipse in se damnationis suæ sententiã dixisse iudicetur [f]. Tempore sane,quo non communicat, sic γ in sua ecclesia, vel parochia communicet [g]. Accusator autem eius,si nunquam diebus causæ dicendæ defuerit,a communione non remoueatur.Si vero aliquando defuerit subtrahẽs se restituto in communionem episcopo remoueatur a communione accusator † [h], ita ta-

Ans.l.3.c.122. Burc.l.1.c.160. Iuo p.5.c.270. Pan.l.4.c.106.

inf.5.q.3.si egrotãs

Quisqs.]CASVS. Statutũ fuit in concilio Carthaginensi,vt episcopi apud primatem prouinciæ accusent. Et si eps,qui accusabatur, vocatus ad causam, die statuta,hoc est intra mẽsem cõputãdum a die receptionis literarũ nõ venerit,debet excõicari, & si postea venerit allegatur⁹ cãs quare non venerit, dabitur ei spacium alterius mensis: sed remanebit excõicatus donec probet iustum impedimẽtũ: ita ꝙ nec suis, nec alienis cõmunicet, interim si nõ venerit, finito secundo mense,condemnabitur. Si vero accusator die statuta nõ venerit,excommunicetur reo,vel episcopo præsente cõmunioni reconciliato. Si tamen postea iustum impedimentũ probauerit,absoluatur, & causam agere permittatur,& expone post secundum mẽsem,idest,post principium secũdi mensis.Vel sic:Episcopus accusatus,si intra tempus vnius mensis a tempore receptionis literarũ nõ venerit,excommunicatur.si allegat iustum impedimentum,datur ei alius mensis: sed remanebit excommunicatus quousque probabit iustum impedimẽtum, & si non venerit secundo mẽse,damnabitur.si vero accusator non venit die statuto,excommunicãdus est,sed si iustam probat absentiam, absoluetur, & postmodum aget.Iste est casus secundum Hug.& secundum eum exponitur post mensem secũdum,idest, post principium secundi mensis.

ALIVS. CASVS. Aliquis vult accusare epũm, vadit ad primatẽ,vocatur episcopus:eligit iudices episcopus: deinde vocatur ab eis,vt sit tali die coram eis, & si tunc non venerit,suspendatur. Si autem miserit nũtium qa allegat iustam causam absentiæ. vel aliam iustam excusationẽ,datur ei alius mensis, & si in fine secundi mensis non venerit, tunc excommunicatur, & secundum hoc expone post secundum mensem, idest post finem secundi mensis. & sic non obstat inf. causa prox.q.3.si ægrotans.quia ibi datur tertius mensis ad conuincendã malitiam.extra de dolo & contu.cum olim.

1 No.hic L. ꝙ talis citatus non est excõia.argu. ext.de pign. significante, ff.de solu. si seruus. Arc.

2 Qualiter aũt ꝓbetur impedimẽtũ & casus fortuitus. vide Ant. & B.in l.quæsitum. & per Io. de Imo.pleni⁹. ff.ꝺ reiu.hẽt ẽt ꝑ Bart. in l. contumacia.§.fi.ff.de re.iu.& C.ꝺ naufr.l. si qs per Spe.ĩ tit. de dil. §. 1. ver. in sum. ꝑ Cy. & Bal. in l.fi. C. de fide instr. & ẽt per eundẽ Bal.in l. qui accusare. C. de eden. & Ant.in l.fi.ꝺ serui.facit ẽt qđ not. Bar. in l. si quis ex argẽtijs, §.pen. ff. de eden.

a ¶ Occurrerit.]Sed pone,ꝙ iudex ita dixerit,si non veneris die illa,sis excommunicatus 1 & ille non venit, quia nõ potest venire, nunquid erit excommunicatus? Videtur ꝙ non.nam & auditur hic causa absentię,& ꝓbata causa 2 non absoluitur: nec enim extat conditio quia non dicetur non venisse, ex quo casu non venit, vt ff.de conditio.& demõstra.l.2.nec proposuit iudex excommunicare ipsum in omni casu, sed in casu contumaciæ tãtum. argumen.ad hoc ff.de sol.si seruus decem.in fi.n.& cum non sit contumax, pœnam contumaciæ nõ petit,si nõ venit, ut ff.de re iud.contumacia.

c ¶ Ex ea.] Nota ꝙ computandum est semper tempus a receptione literarum,vt hic,& 16.q.3.placuit 2.extra de ap.supra e.2.& C.de excu.tuto.l.quinquaginta. nec computabitur dies, in quo recepit literas, vt ff. si quis caut.l.1.

d ¶ Alterum.] Sed obijcitur,aut primus mẽsis fuit peremptorius,aut non si non,quare excommunicatur:cõtra illud 24.q.3.de illicita? Si fuit, quare datur ei alius mẽsis postea? Item qualiter fuit hic missum peremptorium prima vice:contra illud extra de dila.ca.dilecti.Si vis tenere casum Hug. dic quod hic ex causa fuit primo missum peremptorium, vt extra de in integ. rest.tũ ex literis in fi.& ff.de iudic.nonnunquã,& sequẽs peremptorium datur ad cõuincẽdam malitiam.sic inf. 5.q.3. c.1.Secundum alium casum non.est primus peremptorius,secundum hoc dic quòd non punitur hic sententia excommunicationis,sed suspensionis,vel alia. nã bene punitur quis in citatione nõ peremptoria,vt 5.quęs.2. præsenti.C.de iudi.sancimus, ff.si quis in ius voc. non ier.l.2.

e ¶ Non communicet.] In sacramentis.

f ¶ Damnationis suæ sententiam.] Cum lis est cõtestata,vt dixi 3.q.9.decernimus,vel legitur de sentẽtia excommunicationis.

g ¶ Communicet.] Arg.ꝙ qui est suspẽsus in vna ecclesia,& in altera,quia cum sit tantum vna ecclesia, non potest esse partim intra,& partim extra ecclesiã,vt 24. q.1.loquitur.& 6.q.1.si quis presbyter.arg. contra.58. d.si quis alterius.

h ¶ Accusator.] Sed quare cogitur iste accusare, contra illam regulam C. vt nemo inuitus agere vel accusare compellatur? Item nonne primo accusator esset admonendus, vt C.qui accusa.non pos. qui crimen.Forte hoc est speciale in episcopo, sicut aliud inf. causa prox. q.2.c.3.& hoc obtinet cũ ex accusatione orta ẽ ĩfamia contra episcopum, & ideo cogitur accusator procedere, vt inf.proxi.q.1.quidam,& q.vlt.Epiphaniam. Vel hic inscriptum fuit,& ideo cogebatur procedere vt ext. de accu.

† Cõcc hoc tex sua glo. eum. & Bar.ff.ꝺ cus.

Suspẽs vna ec est in suspens

Accusa gitur al quando

acc. licet. in fi. Si autem nec accusator, nec accusatus venit; tunc neuter est puniendus 1. ff. si qs in ius voc. non ie. l. 2. §. vlt. Itē hēs hic, q si accusator nō pbat iustā cām absentiæ, ammon non auditur de illo crimine, vt ext. de accu. licet. C. qui accu. non pos. l. 3. Item fortè de crimine agitur ēt ciuiliter ff. de iure fis l. 2. §. senatus. Idē vbi accusatur instr. n fallum, vt ext. de fide instr. accepimus. & c. contingit. Idem vbi accusatur matrimonium vt extra qui matri accus pos. c. p tuas Idem vbi pręfigitur terminus ad inducendos testes vt extra de prob. licet. Idē vbi proponit terminus ad exceptiones pponēdas vt ex. de exc. pastoralis. Idem vbi impetit status alicuius. vt C. de inge. ma. diffamari. Secus autē in ciuilibus negocijs, vbi p triēnium expectatur, vt C. de iudi. properandum.

1 Idē si a- ... uenit & ... non reus ... conuer ... iudex tñ ... impedi- ... & nō po- ... ad esse ... causæ: porut ... non ext. r de ... & contu- ... enerabilis ... l. 6. eo: tit. ... actor. & ... q. B. Bri- ... ien.

men vt nec ipsi adimatur [a] facultas causę peragendæ, si se ad diem occurrere non noluisse †, sed non potuisse probauerit [b].

† *al. voluisse.*

α ¶ Electorum iudicum] *Istæ duę voces absunt ab editione Coloniensi conciliorum in quatuor tomis.*

β ¶ vniuersale.] *In concilio ipso additur*, anniuersarium. *quod in Africano concilio, c. 62. ostenditur de vniuersali concilio Africæ esse intelligendum.*

γ ¶ Nec in sua ecclesia.] *Sic in cæteris conciliorum editionibus, & codice canonum, & apud cęteros collectores. Sed in editione quatuor tomorum est*, nec in sua plebe communicet. *Græce c. 19. legitur:* μὴ δὲ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ, μὴ δὲ ἐν παροικίᾳ κοινωνήσῃ *id est.* neque in propria ecclesia, neque in parochia communicabit.

QVÆSTIO VI.

Exta vero quæstio eodem septimo capitulo concilij Carthaginensis tertij terminatur, in quo sequitur.

¶ In ciuili, & proprio duntaxat negocio ad arguendum admittitur, qui in episcopi accusatione culpabilis inuenitur. C. I.

3. q. 10 c. fi. Ans l. 3. c. 121. Burch ibidem. Iuo ibidem. Pann. ibidem.

ILlud vero placuit, vt cum agere cœperit in episcoporū iudicio, si fuerit accusatoris persona culpabilis, ad arguendū † non admittatur [c], nisi proprias causas, non tamen ecclesiasticas, vel criminales δ asserere † voluerit.

† *al. dicere.*

† *al. ad accusandum vel agēdū.*

δ ¶ Vel criminales.] *Abest hoc à concilio, & cæteris collectoribus sed retentum est ob casum; & repetitur in c. si accusatorum.*

Item ex concilio Carthaginensi 7. c. 2. prope finem.

¶ Propriam causam agere valet, cui accusare non licet. C. II.

Iuo p. 16 c. 64.

OMnibus [d], quibus accusatio denegatur, in causis proprijs accusandi licentia non est deneganda.

Item Fœlix Papa omnibus episcopis per Galliæ prouincias constitutis, epistola secunda.

¶ In accusatione episcoporum deficiens ciuiliter tantum experiri poterit. C. III.

3. q. 10 c. fin. Iuo p. 6. c. 418.

SI accusatorum personę in iudicio episcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, nisi proprias causas asserere, non tamen criminales vel ecclesiasticas voluerint.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 5.

¶ De eodem. IIII.

QVòd si accusatorum personę in iudicio episcoporū culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittātur, nisi proprias causas habuerint, non tamen criminales, vel ecclesiasticas.

a ¶ Adimatur] Vt C. qui accusa. non pos. si ea. & l. qui crimen.

b ¶ Probauerit.] Suū factm sufficit in hoc casu, vt 12. q. 1. c. 1. C. de reb. cred. in bonæ 100. distin. optatum. ext. d pc. ex insinuatione. nō n. requirit q plene probetur cā absentiæ, vt ext. de sen. & re iud. c. cum Bertholdus 2. arg. cōtra ext. de in integ restit. cap ex litteris 3.

S Exta vero.] CASVS. Hic ponitur 6. q. qua qritur an illi, qui in accusatione epōrum culpabiles īueniunt, possint de cętero admitti ad sui vel suorū causę prosecutionem. Et respondet. q sic, si suam velint prosequi iniuriam vel suorum ciuiliter & non criminaliter: nec in causis ecclesiasticis. Casum vero illorum ca. illud. & si accusatorum, inuenies supra 3. q. 10. si acusatorū. Aliud cap. planum est.

c ILlud.] ¶ Non admittatur.] Istud est expositum sup. 3. q. 10. si accusatorū & capit. 1. & 2.

c ¶ Nō admittatur.] Quidam dicūt quod in nullo crimine admittatur contra episcopum.

d OMnibus.] Excipiuntur excommunicati, vt supra. ead. q. 1. cap. 1. Itē serui & impuberes, vt su. 3. q. 7. §. tria. in princ. & minores ut

2 Adde no. in l. seruum quoque. §. publicè. ff. de procur. & l. pen. §. ad crimen. ff. de publ. iud.

3. Vbi d hoc & 86. di. tanta.

Accusare phibeatur aliqui.

vt C.de autho.præſtan.l.clarum.& in caſu quem habes extra qui mat.accu.poſ.cum in tua. Item fallit in vſurario, vt ext.de vſu.quia fruſtra. Item fallit in liberis & parentib.vt 2.q.1.prohibentur. Item in muliere, vt 32.q.1.§.hoc in mulieribus.

municabitur: & eſt hoc cum innocens aliquis infamatur, ſecus ſi reus fuerit qui accuſatur: quia expedit peccata nocentium eſſe nota.ff.de iniu.eum qui, in prin.Io.

QVi in alterius.] CASVS. Quæſitum fuit ab Hadriano quam pœnam debet ille pati, qui libellum ſcribit

CAVSA QVINTA.

IN infamiam cuiuſdam ep̄i chartula accuſationis occultè nō ſcribitur: tandē accuſator procedit in publicū. Ep̄s autem ſemel litteris euocatus, cauſæ ſuæ die ſtatuta adeſſe nō valens, per procuratorē iudici ſe p̄ſentauit: abſq; ſynodali audientia damnatur. Demum iudicio per appellationem renouato, de accuſatoris inimicitia epiſcopus conqueritur: tandem in ipſa probatione deficit accuſator.

1 *Primo, quæritur, qua pœna ſit feriēdus, qui famoſum libellum clanculo ſcribens, probare negligit quæ litteris mandauit.*

2 *Secundo, quoties ſit vocādus ad cauſam, antequam ſententiam damnationis accipiat †.* † *al.excipiat*

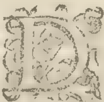
3 *Tertio, an per procuratorem cauſam ſuam agere valeat qui per ſeipſum cauſæ ſuæ adeſſe non poteſt.*

4 *Quarto, an abſque ſynodali audientia ſit damnandus.*

5 *Quinto, an ideo aliquis habendus ſit inimicus, quia crimen alterius indicat.*

6 *Sexto, qua pœna ſit plectendus, qui, quod intulit, probare non valet.*

QVÆSTIO I.

DE prima [a] quæſtione Hadrianus Papa ſcribit in capitulis, c.49.al 50.dicens.

¶ Flagelletur, qui ſcripta in alterius famam neglexerit probare. C. I.

QVi in alterius famam publicè [a] [b] ſcripturam, aut verba contumelioſa confinxerit, & repertus ſcripta nō probauerit; flagelletur [c]: & qui [d] ea prius inuenerit, rumpat, ſi non vult auctoris facti cauſam incurrere [e]. Capit.l.7.c.361 Anſ.l.3.c.88. Iuo p.4.c 156.& p.16.c.235.

a ¶ Publice.] *Hadrianus, Capitulare Caroli, & Iuo habent*, in publico.

IN infamiam.] CASVS. Sup. dictum eſt de ijs qui manifeſtè accuſant. Nūc ſupponit quintam cauſā, in qua tractat de ijs, q̄ occultè accuſant. ſ. per libellum famoſum, quem clanculo ſcribunt in alicuius infamiam. Interſerit etiam Gratianus de iudicijs: & qualiter quis ſit vocandus ad cauſam, & an cauſa criminalis poſſit per p̄curatorē experiri ſiue expediri: & qūo epiſcoporū iudiciū debeat ventilari; & quomodo illi qui aliorum crimina detegunt, culpandi ſunt vel laudandi. In fine repetit de pœna calumniatorum. Vt autē hæc & alia faciat, præmittit thema, de quo ſex elicit quæſtiones.

DE prima q̄ſtione.] CASVS. Hic intitulatur prima quæſtio, qua quæritur qua pœna debeat puniri qui famoſum libellum in alterius iniuriam ſcribit. Et reſpondet, ſi apparet, & nō probauerit q̄d conſcripſit, ſecundū canones verberatur, vt inf.ead.ca.1.ſecundum leges decapitatur, vt inf.ead ſi quis famoſum. Si vero non apparet, debet moneri vt appareat. Si vero celauerit ſe, excommunicari debet, vt inf. eod. quidem.

Libellum famoſum componens qua actione punitur.

1 Vbi no.H. q̄ iſtud ſit verum: niſi fortè ſit talis perſona, quæ attingi non debet, puta epiſcopus.

r ¶ De prima.] Hic quæritur qua pœna punitur qui famoſum libellum vel falſum compoſuit occultè, & probare non vult quod ſcripſit, & diſtinguitur aut certum eſt quis compoſuit, aut non. Si certum eſt, aut eſt conuictus, aut ſponte confeſſus. Si conuictus ſecundum leges decapitatur, vt §.ead.ſi quis. & fit inteſtabilis, ſup.cauſa prox.q.3.§.ob carmen, ſ̄m canones vero ſubijcitur verberibus, vt inf.ea.c.j.1 Si vero ſpōte cō fitetur, cum non poteſt probare, mitius cum eo agitur, vt inf.ea.c.2.in fi. Si non eſt certum, debet admoneri vt prodeat in publicum, & probet quod ſcripſit: quod ſi non fecerit, primo priuabitur ſacramentis, poſtea excōmunicabitur... bit famoſum, vel alia turpia in alterius iniuriam. Et reſpondet, ſi apparet, & non probat, debet verberib.flagellari, & quicunque talem ſcripturam inueneri, rumpat, ſi non vult pœnam auctoris incurrere.

b ¶ Publice.] Ideſt, in publico loco.

c ¶ Flagelletur.] Secundum leges capite punitur infra ea.ſi quis. Nota pœnas corporales infligi ſecundum canones, vt ſup.45.d.cum beatus.

d ¶ Et qui.] Sic.C.de furtis.ciuile.

e ¶ Incurrere.] Poteſt tamen probare crimen, ſi vult.ff. de iniur.eum qui.Io,

Qui-

Quidam.] CASVS. Gregorius nitebatur quandã ſe dare diſcordiam per quendam notarium ſuũ nomine Castorium. Sed quidam maligni ſpiritus ſcripſit libellum in iniuriam Castorij, & eum nocte poſuit in loco publico ciuitatis, in quo continebatur, & Papæ ſignificabatur, ꝙ Caſtorius nolebat controuerſiam renunciare. Dicit Grego. ꝙ ſi ille nõ vult exire, ſit à corpore Chriſti remotus. Si vero adhuc latere pſumpſerit, anathema ſit. ſi vero vult exire, & quod dixit ꝓbare, vel publice confiteri errorem ſuum, nõ ſit ſuſpenſus a corpore Christi, vel anathematizatus. Seq. c. patet.

a ¶ Non exierit.] Nonne debuit admonitio præcedere excommunicationem, 12. q. 2 indignae, ſed forte hic præceſſit, & quia illud tempus hic non adijcitur vſque ad quod tempus teneatur exire; ſtatim tenetur exire, quod ſi nõ fecerit, ex quo eſt in mora, ſtatim incidit in excõmunicationem. argu. 2 q. 7. quapropter. 1. q. 1. conſtat. ff. de manumiſ. teſt. libertas. Sed videtur ꝙ quamdiu põt exire, non ſit excommunicatus. ff. de verb. oblig. ita ſtipulatus. §. 1. Petrus Hiſpanus dixit expectandum vſque ad quadraginta dies extra de purg. cano. ca. vl. Hęc tñ veritas ẽ, ꝙ conditio affirmatiua aliter exponitur q̃ negatiua, cum enĩ dicitur, ſi intraueris capitolium, exponitur ſic, id eſt, ſi cum primum potes intrare, intres, vt ff. de cõdi. & de. cõditio, ſed cõditio negatiua ſic exponitur, ſi non intraueris, id eſt, cũ primum deſinis poſſe intrare, vt ff. de verb. oblig. ita ſtipulatus. §. 1. niſi in caſu hic poſito. & in caſu libertatis, vt ff. de manu teſta. libertas. §. 1.

Conditio affirmatiua, & negatiua diuerſimode exponitur.

b ¶ Publice.] Cõtra inf. de pę. d. 1. §. his auctoritatibus, vbi pęnitenti dicitur, nõ tibi dico vt te prodas. ſed iſtud eſt pro deteſtatione criminis. Vel ibi loquitur de occulto crimine [1], ſed hic de manifeſto, licet pſona ſit ignota.

[1] Quod no. 50 di. de pęnitentibus. Quidam dicunt, qđ hic dicitur ſpeciale, & in fauorẽ infamati. & odium infamantis ſtatuitur. Vel illud de pœna: hoc de Accuſatione. Arch.

c ¶ Ad diſciplinam.] Id eſt, correctionem.

d ¶ Potuerit.] Sed nõ ne reus hunc accuſatorem poſſet remouere, quia cum nõ præmonuit, vel (quod verius eſt) qa ei ſuſpectus eſt 3. q. 5. quia crimen. ſed forte de innocentia ſui confidebat, ſed certe licet ille ſit infamis ipſo facto, & per ſententiam tantum in odiũ ſuum, & in fauore a rei admittitur ad accuſationẽ, vt ſic clareat de innocentia rei, & vt accuſator non probans puniatur de calumnia. Et ſic eſt ſpeciale, ꝙ aliquis crimInoſus admittitur ad accuſationem, licet non proſequatur ſuam, vel ſuorum iniuriam.

Criminoſus quãdoq; poteſt accuſare.

e ¶ Errorem.] ſup. d. 8. conſuetudo. ſup. 3. q. 3. §. notandum.

Item Gregorius l. 5. epiſt. 30. ſiue cap. 130.

¶ De eodem. C. II.

Ino p. 6. 381.

QVidam maligni ſpiritus conſilio repletus, contra Caſtorium notarium, ac reſponſalem noſtrum nocturno ſilentio in publico α ciuitatis loco conteſtationem poſuit in eius crimine loquentem, mihique etiam de facienda pace callide contradicentem β. Et quia quiſquis veraciter loquitur, ſemetipſum innoteſcere non debet formidare; oportet vt publice exeat, & quæcumque in conteſtatione ſua loqui præſumpſit, oſtendat. Quòd ſi non exierit [a] neque publice [b] confeſſus fuerit, quiſquis ille ſit, qui hoc agere præſumpſit, vel conſenſum in tantæ iniquitatis conſilio præbuit, ex Dei, & Domini noſtri Ieſu Chriſti ſpiritu definimus, vt ſancti eius corporis, ac ſanguinis participatione priuatus ſit. Si vero, quia latet, & quoniam neſcitur, teneri ad diſciplinam † [c] non valet, ſi tanti mali conſcius, etiam prohibitus, corpus, ac ſanguinem Domini percipere præſumit, anathematis vltione percuſſus ſit γ, vt fallax, ac peſtifer à ſanctæ eccleſiæ corpore ſit diuiſus. *& infra.* ¶ Sin autem in eadem ciuitate, egreſſus ad publicum potuerit [d] docere, quæ dixit, vel certe ſciens ſe non poſſe, quæ ſcripſit, oſtendere, errorem [e] ſuum fuerit aperte confeſſus; Domini corporis, ac ſanguinis participatione non ſit priuatus; neque à corpore ſanctæ eccleſiæ alienus exiſtat.

† *à diſciplina*] orig.

α ¶ Publico.] *Hæc vox abeſt à manuſcriptis, & originali, & Iuone: ſed ob caſum eſt retenta, & in aliquot vetuſtis eſt gloſſa interlinearis.*

β ¶ Contradicentem.] *Quę ſequuntur vſque ad verſiculum,* Quod ſi, *addita ſunt ex ipſa epiſtola, & referuntur etiam ab Iuone.*

γ ¶ Percuſſus ſit.] *Antea legebatur,* percutiatur: *ſed cum ea, quę antecedunt ipſo ſ[...] diligent[...] [...]ad occultum delictum referuntur, emendatum hoc eſt, quemadmodum alia multa, ex epiſtola ipſa. Apud Iuonem vero legitur,* anathematis vltione percuſſus, vt fallax, &c.

Item in concilio Eliberitano, c. 52.

capitular. lib. 6. c. 243. Poly l. 3. tit. 21. Ans. l. 3. c. 85. Iuo p. 3. ca. 251. & 3. c. 154. Burc. l. 3. c. 199.

¶ Anathematizentur, qui famoſos libellos in eccleſia ponunt. C. III.

SI qui inuenti fuerint famoſos libellos in eccleſia ponere, anathematizentur.

Si qui.] SI QVIS. CASVS. Quæſitum fuit ab Imperatore quid fieri debet de libello famoſo, quem quis in aliquo loco reperit? & reſpondet quòd qui eũ inuenit, ſtatim deſtruere debet, & nulli ipſum manifeſtare. Si vero, non deſtruxit, ſed alij eum doloſe reuelauerit, deca-

decapitari debet, sicut auctor ipsius libelli, ne talis libellus lædat opinionem eius contra quem factus est.
a ¶ Capitali.] Si capitale fuit crimen conscriptum; aliàs non, vt su. causa proxi. q. 3. §. ob carmen.

Ocatio autem.] CASVS. Hic ponitur secunda quæstio, qua quæritur quoties aliquis sit vocandus ad causam, & certū est ꝙ semel, secundo & tertio, vel vno pro omnibus peremptorio, vt 24. q. 3. de illicita. & quidquid de citationibus dicatur infra c. 1. & 2. hodie induciæ citatoriæ arbitrio iudicis relinquū tur, vt infra ea. q. 3. si ægrotans.

Vocatio.] CASVS. Quæsitum fuit à Damaso qualiter debeat ad causā vocari qui accusat? Et respondet quòd debet citari per scripturam per spatium cōgruū & canonicū: etiam si ad synodum venerit propter alia negocia non citatus nullo modo compellitur suis insidiatoribus respondere, nisi velit.

b ¶ Vocatio.] Si ter citetur quis, licet nō dicatur peremptoriè, tñ sufficit hoc, vt peremptoriè sit citatus, vt C. quo mo. & quando iu. l. consentaneum. & l. tres denunciationes. & l. cessante. illud tamen apponere debet iudex, ꝙ peremptoriè citet. & debet comminari parti si non venerit, quòd procedet. ff. de iud. in peremptorio. & vel in prima, vel secunda, vel tertia citatione potest citare peremptoriè, vt ext. de in integ. restitutum ex litteris, in fi. ff. de iud. nonnunquam. dummodo non maturetur peremptorium nimis, vt extra de dila. dilecti.

Iudex citās perēptoriè hoc debet exprimere.

Exceptio reuocandi domum.

c ¶ Venerit.] Si aliquis inuenitur Romæ pro sua necessitate. vel ex causa delationis, vel appellationis, non cogitur ibidem respondere, sed potest domum reuocare vt ff. de iud. l. 2 § ea quoq;. ff. quibus ex cau. in pos. ca. l. ad cognitionem. & in auth. de sanc. epis §. si vero epi. coll. 9. secus est sit sibi ex voluntate, vt in auth. ea. §. si qs eps, aut clericus C. de epis & cler. oēs §. in hac. Nam Roma communis patria est, vt ff. ad muni. Roma. nam cū epi faciunt concilia, bene tenetur ibi quil bet rñdere extra de iudel. obla. c. 1. nā illuc quilibet generali citatione citatur, vt dist. 18. per totum. Quare ergo dicit hic, ꝙ non teneantur respondere coram synodo? Dic ꝙ appellat hic synodum aliquē conuentū ep ..um, qui propter necessitatem aliquam fit, non tamē synodi causa conueniunt. Vel dic ꝙ speciale est in accusatione, vt accusatus non teneatur respondere coram synodo, nisi habeat inducias. secus in ciuilibus causis.

Præsenti.] CASVS. Quidam dicunt, ꝙ hoc cap. loqutur de inducijs citatorijs inferiorum ordinum, vel laicorum, qui sunt in eadem ciuitate, vel in locis propinquis. Est ergo casus. Syluester Papa statuit in hoc c. ꝙ illi qui accusantur, citari debeant, & expectari primo per vij. dies sine aliqua pœna: postea per alios vij. ita vt ecclesiam non ingrediantur ad officia diuina audienda, postea per duos, pace & communione ecclesiæ eis interdicta, postea per alios duos dies sub eadem pœna, deinde expectentur per vnum diem, quo elapso anathematizentur, hodie tamen quidquid hic dicatur, induciæ iudicis arbitrio relinquuntur.

d ¶ Præsenti.] Vel intelligitur hoc c. de raptoribus rerū ecclesiasticarum, propter odium eorū. vel de clericis in eadē ciuitate cōstitutis, 1. quibus minores dantur induciæ quàm remotis, vt inf. e q. 3 si ægrotans, vel de laicis, vel sunt paternales adiectiones, vel p quas qs expectatur

Item Codice lib. 9. tit. de famosis libellis, lege vn. Impp. Valentinianus, & Valens AA. [¶ *Si quis famosum libellum domi, siue in publico, vel quocunque loco ignarus repererit; aut nulli confiteatur inuentum. Sin vero non statim easdem chartulas vel corruperit, vel igne consumpserit, sed vim earum manifestauerit; sciat se quasi auctorem huiusmodi delicti capitali* [a] *sententiæ subiugandum.*] *& infra.* [*Huiusmodi autem libellus alterius opinionem non lædat.*

QVÆSTIO II.

Ocatio autem eius, qui impetitur, non semel, sed bis & tertio per congruum spatium rationabilibus scriptis fieri debet.

Vnde Damasus Papa Stephano archiepiscopo, epist. 3. scribit, dicens.

¶ Vocatio ad synodum, eius, qui impetitur, & in scriptis, & per spatium fiat congruum. C. I.

Vocatio [b] ad synodum iuxta decreta patrum canonica eius, qui impetitur rationabilibus scriptis [α] per spatium fieri debet congruum, atq; canonicum, quia, nisi canonicè vocatus fuerit suo tempore, & canonica ordinatione, licet venerit [c] ad conuentum quacunq; necessitate, nisi spontè voluerit, nullatenus suis respondebit insidiatoribus.

Poly. l. 5. tit. 1. Ansl. l. 3. c. 50. Burc. l. 1. c. 156. Iuo p. 5. c. 266.

α ¶ Rationabilibus scriptis.] *In epistola Damasi loco horum verborum legitur*, tam sua præsentia, quàm & scriptis, atque apocrisarijs: *verum Anselmus, Burchardus, auctor Polycarpi, & Iuo cum vulgata lectione conueniunt.*

Item Syluester Papa.

¶ Quibus temporum spatiis reus vocetur ad causam. C. II.

Poly. l. 5. tit. 3. Ansl. l. 3. c. 120. † al. personaliter

Præsenti [d] decreto cēsemus, vt in primis paternaliter† vocentur, & per septem dies expectentur, nullius ecclesiasticæ rei interdicta licentia. Huic vero expectationi

1 Hāc si teneas Lau. & Nā illu tell gitu cā ciuil bet erg les indu 19. dier quā cō net. ...

statut etiam postquam canonice, & per tempus legitimum citatus non venerit, vel non tenet per illud inf. 24.q.3.de illicita.
a ¶ Addantur.] Simile.C.de iu.auth.iubemus. extra de dolo & contum.cum olim.
b ¶ Com-

fratribus, vel in choro, vel in mensa, vel in dormitorio.
Relatum.] CASVS. Quidã iudices ecclesiastici accusationes & testes recipiebant in causa criminali per epistolas, quod dicit Damasus non esse faciẽdũ in futuro, & quod nuper factum est, debeat emẽdari. Nam accusat⁹ legitime citatus accusatorẽ, & testes debet habere præsentes, & locum defendendi, vel ad abluenda crimina, nec iudex ex iracun dia damnat delinquentem.
c ¶ Scripta.] Sic sup. 2.q.8.perscripta.
d ¶ Testimonium.] iudiciale. nam per literas potest aliquis perhibere alij testimonium famæ suæ, vt 71.dist.extraneo. cap.hortamur.& de consecr.dist.1.iubemus. Sed iudiciale non.
e ¶ Ira.] Quia tempore iræ non discer nit homo qđ iustũ est, vt 11.q.3.illa.
SI primates.] CASVS. Quidã accusabant episcopos ꝑ sequẽdo suam iniuriam, vel suorũ: quærit Anastasius a Felice, qualiter ĩ hoc negotio sit ꝓcedendũ? & rñdet, ꝙ ipsi dẽnt ad cõcordiã reuocari per transactionem, si fieri potest: alioquin debẽt legitime citari, & eis primates debent quidquid obijcitur signi ficare, vt parati venire possint ad respondendum. Si vero deiecti fuerĩt vi, vel timore, aut suis rebus expoliati, accusatorib. respondere non debent, nisi prius restituantur.
f ¶ Pacificare.] Pŏt ergo iudex componere inter partes, vt 90.d.studendum. & 23.q.vl.si quis, mẽbrorũ & q.4.si illic.ff.de no.ope.nũ. l.j.§.pŏt.& est simile.ff.de vsu.ęquissimũ. Sed hoc verum est ĩ crimine, qđ nõ ĩducit depositionẽ. quia ĩ alijs licet cõponatur, pŏt iudex

iterum addantur [a] septem dies interdicta ecclesiam intrã di licentia, & omnia diuina officia audiẽdi. Post verò addantur duo dies, quibus a pace, & communione [b] sanctæ ecclesiæ sunt suspensi. Deinde, vero iterum alijs duobus diebus sub eadem expectatione deportentur α. Quibus vno die supraddito, omni expectatione veluti iam desperata, reus mox anathematis gladio feriatur.

α ¶ Deportentur.] *Antea legebatur* expectentur.] *Emẽdatũ est ex Polycarpo, Anselmo, & uetustis Gratiani exẽplaribus, in quorum nonnullis hæc est glossa interlinearis,* idest, expectentur.

Item Damasus Papa ad episcopos Italiæ. epist. 6.

¶ Nullius accusatio per scripta suscipiatur.

C. III.

Ans. l.3.c.48. Poly.l.5.tit.1. † *corrigi rogamus*] orig. † *al. institutiones.* 11.q.3.c.eorum qui

RElatum est ad sedem Apostolicam, vos accusationes fratrum per scripta [c] suscipere absque legitimo accusatore. Quod deinceps in omni terrarum orbe fieri Apostolica auctoritate prohibemus; & quod nuper factum est, absque vlla retardatione corrigere † curamus; nec vnquam prius per scripta eorum, qui accusant, causam discutere liceat, quam per querelantium institutionem † vocati canonice ad synodum veniant, & præsens per præsentem agnoscat veraciter & intelligat, quæ ei obijciuntur. *& infra.* ¶ Leges enim sæculi accusatores præsentes exigunt, & non per scripta absentes. Vnde canonica Patrum constituta non semel, sed sæpissime clamant, nec accusationes nec testimonium † [d] vllum per scripta posse proferre, nec de alijs negotijs quicunque testimonium dicãt, nisi de his, quæ sub præsentia eorum acta esse noscũtur. Similiter, & qui alium accusare elegerit, præsens, per se, & non per alium accuset, inscriptione videlicet pręmissa. Neque vllus vnquam iudicetur, antequam legitimos acccusatores præsentes habeat, locũque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Curandum namque † est, ne ira [e] quemquam subripiat †, faciatque citius omne, quod non licet.

¶ *testimonia.*] ori.

8.q.9. qui accusare.

† *al. quoque.* † *al. cuiquam subrepat.*]

Testimoniũ per literas pŏt exhiberi.

Item Fœlix Papa ij. Athanasio, & omnibus orientalibus episcopis, epist. 1. c. 3.

¶ Vi aut timore eiecti, aut suis rebus expoliati ad synodum non vocentur. C. IIII.

Bur.l.1.c.221. Iuo p.5.c.335.

SI primates, accusatores episcoporũ cũ eis pacificare [f] familiariter minime potuerint; tũc tempore legitimo eos ad synodum canonice conuocatam, non intra angusta tempora canonice conuocent, & non prius, quam eis

Iudex an possit inter partes componere.
1. In hoc cõtradi. ut qui a vi n... in esse cogendũ ad accusandum.
L. Sed hoc loquitur in solenni accusatione, ad q̃ nemo cõpellitur nisi ... a finaliter, 1.c. 2.& inf. c. 6. Epiphanium. Ar. h.

b ¶ Communione.] Sed nonne est eadem hæc pęna cũ prima? nam cui interdicitur ecclesia, interdicta sunt sacramenta ecclesiæ, vt 12.q.2.de viro, & 33.q.2.latorem. Item non potest intelligi de communione fideliũ, quia de illo loquitur in fine. Sed dic, quod loquitur de communione fratrum, idest, quod non communicabit alijs ex officio suo de crimine inquirere, vt ex. de coll.dete. c.1. & 2.C. de abol.l.2. Similiter in denunciatione non admittitur compositio, vt supra 2.quæstione 7.quapropter 1. Vel intelligitur cum non accusatur de iniuria facta ecclesiæ, sed personæ.23.quæst.4. si is qui & sic non ob.2.q.7.quapropter. Vel melius ibi loquitur in denũcia-

tiatione, ad quam quilibet tenetur. De hoc nota. sup. 2. q. 3. notandum 2. in fi.

a ¶ Quid eis.] Sic 3. q. 9. iudicas. extra de dila. præterea extra de app. significantibus.

HIS. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis capit. dicēs, ꝙ nisi quis canonice fuerit vocatus, & si ꝓpter alia negotia ad synodū venerit, nō tenetur respondere. Quæ autem sit canonica vocatio, dictum est s. in c. presenti. qđ est Siluest. & per c. Fęlicis dicitur, ꝙ accusato debet significari quod ei obijcit ab accusatore.

tuit Hadrianus in synodo, vt si ep̄s accusatus æger fuerit, vel aliud impedimentum habuerit, mittat legatum, qui eum excuset. Sed si die statuta, hoc est intra spatiū duorum, vel trium mensium, vel eo amplius prout causa dictauerit, citatus per contumaciam non venerit, debet

per scripta significent, quid eis [a] opponitur, vt ad responsionem præparati adueniant. Nam si aut vi, aut timore eiecti, aut suis rebus expoliati fuerint; nec canonice vocari ad synodum possunt, nec respondere æmulis debēt, antequam canonice restituantur, & sua eis omnia legaliter reddantur.

His auctoritatib euidentissime datur intelligi, quòd nisi quis canonice vocatus fuerit, etiam si aliqua occasione ad synodum veniat suis nullatenus cogitur respondere insidiatoribus. Canonica autem vocatio est, quando seruato dierum interstitio, secūdum auctoritatem beati Siluestri causæ suæ literis adesse iubetur, quibus quid ei obyciatur auctoritate Fœlicis Papæ significari oportet.

QVÒd aūt.] CASVS. Hæc est q. 3. in qua queritur, an aliquis possit per ꝓcuratorem causam suam agere. Et certū est, quod non in causa criminali, vt inf. ca. in criminalib. nisi in quatuor casibus, vt in crimine iniuriarum, in quo illustris persona agit p procuratorē, vt 5. q. c. 5. nisi, & ī cri. suspecti tutoris, vt ff. de ꝓc. nō solū, §. vl. Itē ad allegādū cās absentię, vt j. c. 1. & 2. Itē ī minorib. criminib. vt not. lo. in hoc loco. vt ff. an p aliū cau. app. l. 1. qa ī. leuib. criminibus non fit inscriptio, vt ff. de accu. leuia. In ciuili potest, nisi in casibus aliquibus, vt in accusatione populari, in qua actor non agit per procuratorem, vt ff. de procu. licet. & in causa status, vt C. de asser. tol. l. 3. Quidam etiā coguntur dare procuratorem, vt ep̄i & sacerdotes, vt inf. c. quia ep̄s. & illustres persona, vt C. de procu. l. pen. De hoc plenius inuenies sup. 2. q. 6. si quando. in apparatu.

QVAESTIO III.

QVòd autem [b] per procuratorem suum causam agere valeat, qui impeditus causæ suæ adesse non valet, auctoritate Romanæ synodi, quæ tempore Hadriani Papæ celebrata est, probari videtur, in qua c. 5. sic statutum legitur.

¶ Pro se legatum ad synodum mittat, quem grauis necessitas premit. C. I.

In capitulis Hadriani. cap. 5. & Felix. 1. epist. 2. Poly. l. 5. tit. 1. Burc. l. 1. c. 51. Iuo p. 5. c. 161. Pann. l. 4. c. 1.

SI ægrotans fuerit episcopus, aut aliqua eum grauis necessitas detinuerit; pro se legatum [c] ad synodum mittat; nec a communione suspendatur, cui crimen inbet excommunicari: nisi aliena. i. grauis eum necessitas præoccupauerit.

b ¶ Quod autem.] In causa iniuriarum datur procurator. Item in crimine suspecti, vt ff. de procu. non solū, §. vlt. & in minoribus criminibus. ff. an per alium causæ app. l. 1. quia in leuibus criminib. non fit inscriptio. ff. an per aliū causæ app. l. 1. & ff. de accus. l. e ma. & ad allegandum causas absentiæ in ciuili dari potest procurator. sed in actione populari non potest procurator dari. ff. de procurat. licet. & in causa status, vt C. de asser. tol. l. 1. quidam coguntur dare procuratorē, vt episcopi, 1. vt infra, quia episcopus, & illustres personæ, vt C. de procurat. l. vltim. De hoc plenius inuenies sup. 2. quæst. 6. si quando.

Procurator in causa populari nō potest dari. Hoc est falsum, vt patet extra de iur. calu. c. vlt. Accursius

SI ægrotans.] CASVS. Quæsitū fuit ab Hadriano, an episcopus accusatus debeat excommunicari: quia citatus non venit & respondet quòd non, nisi per contumaciam die statuta venire contemnat, & hoc est intra spatium duorum, vel trium mensium, vel eo amplius, prout cā dictauerit, & tunc nisi fuerit impeditus, debet excōicari, sed si ęgritudinē, vel aliud graue impedimentū habuit, mittat legatū ad synodū, qui absentē accusatū excuset. Iste casus planus est & bonus, sic ponendo casum videbis continuationē literæ, q̄ per expositionē casus perpendes. Vel pone casum sicut litera sonat. Sta-

c ¶ Legatum.] Sed nunquid tenetur infirmus, vel absens ex iusta causa, ex necessitate procuratorē mittere responsarum nomine absentis? non videtur, extra de procu. querelam. nam si contra absentem feratur sententia, & ipse postmodum probet iustam causam absentię, retractatur sententia, licet non miserit procuratorē, vt extra de sent. & re iud. cum Bertholdus. & 7. q. 1. præsentium. immo & si sub pœna promisisset aliquis stare iudicio ad certam diē, si probaret iustam causam absentiæ, subuenitur ei, vt ff. de arb. si cū dies. §. si quis ex litigatorib. Nam ægritudo iudicis, vel partis, prorogat diē. ff. de re iudi. quæsitum. immo etiam si probabili causa absit, non proceditur contra eum, vt extra de off. deleg. consultationibus. Item s̄m hoc non esset melior conditio illius, qui abest ex iusta causa, quam illius, qui abest ex iniusta causa, quia qui non vult interesse sufficit ei si mittat procuratorē, vt ff. de proc. l. 1. & generaliter traditur pro regula, quotiescunque quis abest ex necessitate, nō ex voluntate, subuenitur ei, siue habeat ꝓcuratorem, siue nō, vt ff. ex quib. cau. maio. sed & si, §. vl. Itē sufficere debet talis, qui alleget causam absentiæ, vt 65. dist. si quis. Econtra probatur, ꝙ non sufficit mittere ꝓcuratorem, qui alleget causam absentię, nisi alleget causam causæ, vt 18. d. ep̄s. nam sicut quis potest mittere nuncium, sic & procuratorem, vt ext. de ap. constitutus, nec excusat q̄s per iustā absentiā q̄n fiat missio in possessionē bonorū suorū, si nō sit, qui defendat eū, vt ext. de eo qui mit. in poss. c. vlt. nec exuli subuenitur si non

re-

Procur… non te… mittere… iustam… absenti…

reliquit procuratorem, vt ff. de mino. Papinianus. nec ei qui appellationis causam prosequitur, vt ff. eum. qui ap. in prouincia debere defendi l. 1. & 2. nec subuenitur absenti causa reipublicæ, vt C. de in integ. rest. ignorare. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ actor semper tenetur mittere suum

testimonium dicendum, vel ad municipales necessitates vocetur. ff. si q̃s cau. l. 2. in prin. Itē si occupatio propriorum negociorū eum vrgeat, vt ff. de re iud. contumacia.

REOS. CASVS. Dicitur ꝙ si quis de capitali crimine accusatur, potest se excusare per procuratorem, qui impedimētum alleget absentis.

4. q. 5. ca. vnico.
† alia, orig.

tenditur. nisi [a] ad causam suam dicendam, electorum iudicū die statuta literis euocatus minime occurrerit, hoc est (nisi aliena † [b] præoccupauerit necessitas) infra duorum, vel trium mensium spatium, & eo amplius, prout causa dictauerit.

Codicis lib. 9 tit. de accus. & inscrip. l. 3. Imp. Alexander Aug. ¶ Reos capitalium criminum absentes etiam per procuratorem defendi leges publicorum iudiciorum permittunt.] Ecce, quòd episcopus impeditus, & causæ suæ adesse non volens, legatum pro se iubetur ad synodū mittere. Sed legatus iste non ad causam agendam, sed ad necessitatem synodo exponendam mittitur, quia impeditus episcopus synodo præsentiam suam exhibere non valuit. Causam autem (maxime criminalem) nulli, nisi per se agere licet.

Vnde Hadrianus Papa in capitulis c. 38 ait.

Ansl. [illegible] c. 88.
Panu. l. 4. c. 56.

¶ Criminaliter accusans, vel accusatus per se experiatur. C. II.

IN criminalibus [d] causis nec accusator, nisi per se, aliquem accusare potest, nec accusatus per aliam personam se defendere permittitur.

Item Anacletus Papa.

¶ Hoc capitulum quod ex Anacleto citatur, habetur in Concilio Eugenij Papæ secundi, tempore Ludouici, ac Lotharij Imperatorum habito, c. 19. Quod etiam à Leone quarto est repetitum. Ex quo canone Lotharius lib. 2. legum Longobard. tit. de aduocatis, & Vicedominis, octauum capitulare composuit.

¶ In omnibus causis, præterquam in criminalibus episcopi, & sacerdotes pro se aduocatum habeant. C. III.

QVia episcopus [e], vniuersique sacerdotes ad solam laudem Dei, bonorumque operum actiones consti-

c ¶ Defendi.] Scilicet ad excusationes proponendas, & ēt ad exceptiones obijciēdas, vt extra de acc. veniens, & cap. sup. his. Melius est n. qualemcumq; procuratorem admitti, quā absentem, &c. ff. de proc. seruum. §. publice, C. de procur. exigēdi. licet M. dicat per legē istā, ꝙ post lit. cōtest. potest interuenire procurator ad defendēdum in crimine.

ECCE. CASVS. Cōcludit Gra. ex su pradictis, quòd in causa criminali pōt quis procuratorem mittere, si est impeditus, non vt causā agat principalē, sed vt excuset absentē. Causam enim criminalē nullus per procuratorem agere potest, sed per seipsū, vt inf. c. 1.

IN criminalibus.] CASVS. Hadrianus fuit interrogatus, an per procuratorem quis accusare possit, vel rñdere in cā criminali? & respondet dicens, ꝙ non: sed in propria persona sit accusator, & ēt accusatus.

d ¶ In criminalib.] Nisi in casib. no. 2. q. 6. si quando.

suum procuratorem, siue possit, siue non possit venire, per id quod legitur ff. de diuer. & temp. præscrip. l. reus autem non tenetur. Melius pōt dic', ꝙ siue sit reus, siue sit actor, si habet iustam causam absentiæ, non tenetur mittere, nisi sub hac forma sit citatus, vt veniat, vel procuratorem mittat, vt probatur ext. de do. & cont. cū dilecti. in fi. alioquin sufficeret talē mittere, qui alleget causam absentiæ. 18. dist. placuit. & ext. de sent. & re iud. tenor. tñ si diutino impedimento quis est detentus, si tale sit negotium, quod possit expediri 1 per procuratorem, ita vt plene iudex possit instrui per procuratorem sicut per dominum, bene tenetur mittere procuratorem talē sufficienter instructum. Et ego credo quòd decr. querelam, tales causas appellat graues, quæ ita intricatæ sunt & inuolutæ, quòd non de facili per procuratorem possint expediri, sed tamen non nego quin semper possit actor mitti in possessionem rerum absentis ex quacunque causa reus abest, vbi actio est tempore peritura. Io.

a ¶ Nisi.] Idest, si non.

b ¶ Aliena.] Vel quia vocatur à Rege, vt 18. dist. si eps. tñ canon alia tria excipit, ætatem, & ægritudinem, & grauiorem necessitatem, vt 18. dist. placuit. Item si ad

1 Vel dic [illegible] in ipsa de [illegible] querelā. [illegible] Go. ꝙ [illegible] graues [illegible] quib. pro[illegible] rator in[illegible] teruenire nō [illegible] est cā sta[illegible] [illegible] quis [illegible] dicatur in [illegible] C. de [illegible] asserti tollē. [illegible] in prin. [illegible] d. fre[illegible] quens. secus [illegible] quis clamat in liber[illegible] tatem 2. q. 6. [illegible] q̃ñ. Arch.

QVia episcopus.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ vnusquisq; episcopus, vel sacerdos in ciuili causa propria, vel ecclesiastica debet habere procuratorem bonæ famæ, & vitæ laudabilis, in causa vero criminali non, nisi per se agat, vel respondeat.

a ¶ Quia episcopus.] Sed quid si ita pauper est sacerdos, quòd non possit cōstituere procuratorem? Tunc per se litigabit, sicut illustres pauperes, vt in Auth. de illustri, & qui superillustres sunt. coll. 5, ideo aūt iubentur sacerdotes constituere procuratores: quia non expedit seruos Dei litigiosos esse, vt extra de syndico, ca. vno, & 2, q. [illegible] sicut. & ne cogātur recedere à diuinis obsequijs, vt C. de epis. & cle. omnes, tum etiam, quia causæ materiam criminibus creare noscuntur, vt C. de iud. properandum, in princ. habet ergo quælibet ecclesia œconomum, vt [illegible] dist. quia. & 9. q. 3. tum scimus. 16. q. [illegible] q̃ñ in quibusdā. & constituetur auctoritate episcopi, C. de episc. & cler. omnes, §. hoc nihilominus. Sed quid si canonici aliqui contra episcopum volunt agere, tunc a superiore 2 dandus est procurator ad litem, sicut cum pupillus agit contra tutorem, C. de in li. dando tu. vel cu. l. 2. & vlt. Sed secundum iura nostra canonici per se sine epo cōstituent

2 Scilicet ordinario [illegible] non del[illegible] to: quia hoc nisi est i[illegible] perij secūdu Inn. & H[illegible] dic. vt no. extra de procurat. petitio. Arc. Sacerdotes [illegible] litigare per pcuratores.

tuuntur, debet vnusquisq; eorum tam pro ecclesiasticis, quàm etiam pro suis actionibus (excepto publico [a] videlicet crimine) habere aduocatum [b] non malæ famæ suspectum, sed bonæ opinionis, & laudabilis artis inuentum: nedū humana lucra attendunt, æterna præmia perdant.

QVAESTIO IIII.

Vòd autem absque synodali audientia dānari non debeat, auctoritate Iulij Papæ probatur, qui epist. 1. ait.

Et in cap. Hadriani, ca. 3. capitular. l. 6. c. 287.

¶ Nisi in legitima synodo episcopus iudicari, vel audiri non debet. C. I.

NVllus episcopus, nisi in legitima synodo, & suo tempore apostolica auctoritate [c] conuocata, super quibusdam † criminationibus pulsatus audiatur, vel † iudicetur, vel damnetur. Sin aliter præsumptum à quibusdam fuerit, in vanum deducatur, quod egerint, nec inter statuta [a] ecclesiastica vllo modo reputetur.

† *al. quibusuis.* † *al. adest.*

[a] ¶ Statuta.] *Abest hæc dictio ab originali, & cæteris locis indicatis.*

Item Zepherinus Vrbis Romæ archiepiscopus, epistola prima episcopis Siciliæ.

¶ Episcopus accusatus à duodecim audiatur, causæ vero finis ad sedem Apostolicam deferatur. C. II.

DVodecim iudices quilibet episcopus accusatus, si necesse fuerit, eligat, a quibus eius causa iuste iudicetur: nec prius audiatur, aut excommunicetur, vel iudicetur; quàm ipsi [d] per se eligantur, & regulariter vocatus † ad suorum primo conuentum episcoporum, per eos eius causa iuste audiatur, & rationabiliter discernatur. Finis vero eius causæ ad sedem Apostolicam deferatur, vt ibidem terminetur: nec antea finiatur (sicut ab Apostolis, vel successoribus eorum olim statutum est) quàm eius auctoritate fulciatur.

3. q. 8. c. 1. Poly. l. 5. tit. 4. Ans. l. 3. c. 45. Iuo p. 5. c. 245. † *al. vocato.*

Quòd vero absq; synodali audientia episcopus dānari prohibetur; sine præiudicio Romanæ sedis oportet intelligi. quæ sua auctoritate, quosq; valet dānare, vel dānatos absoluere. Vnde Gelasius Papa. [Ipsi sunt canones] infra

procuratorem Io. sed certe procuratorem ad agendum cōtra aliū ab epō non possunt cōstituere sine auctoritate epi, nec esse in iudicio, vt extra de iu. causam. & extra de proc. c. 1. B. Item habes hic, ꝙ procurator nō pōt esse infamis, vt dixi 3. q. 7. cap. 1. Item habes hic, ꝙ eps & sacerdos semper dēnt litigare per procuratores. Et sic patet, ꝙ ante litis cōtestationē & post, potest clericus ſm iura nostra constituere ꝓcuratorem, & per ipsum iurare de calūnia, vt probatur extra de iura. calum. cum cām. nisi velis exponere ibi procuratorē. id est, œconomum, vt ext. de iur. calum. in pet tractādis. Et lex dicit, qđ vbi cōuenitur monasterium, vel ecclesiastica persona, possunt constituere ꝓcuratorem, vt in Authen. de sanc. epis. §. si vero epi. coll. 9. Alij vero cōparant ꝑlatos tutoribus: & dicūt, ꝙ sicut tutor vel curator non pōt ante lit. contest. cōstituere procuratorem, vt C. de procu. neq; sic neq; prælatus: quod non concedo. Nulla est. n. cōparatio inter tutores, & prælatos, qa tutor est tēporalis, prælatus est perpetuus. tutor non vtit bonis pupilli, sicut prælatus bonis ecclesiæ. tutela est onus, sed ꝑlatura est honor. prælatus habet liberā & generalē administrationem in bonis eccle, & dare pōt bona aliqua, si hoc hēat consuetudo ecclesiæ, sed tutor non extra de dona. cap. cæterum.

Canonici cōtra epm agētes, procuratorem constituere possunt.

Prælati non sunt tutoribus comparandi.

a ¶ Publico.] Publicum vocat hic crimen, de quo solenniter & publice pōt quis accusari. idem enim est in priuatis criminibus, vt C. de iniu. l. vlt. quia nec in illis internenit procurator, vt sup. ea. in criminalibus.

Crimen publicū quod dicitur.

b ¶ Aduocatum.] Idest, procuratorem.

QVòd autem absque.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæstio, qua quæritur an episcopus sit damnandus, sine synodali auctoritate. Sed hæc quæstio tractata fuit supra 3. quest. 8. sed hoc solum adijcitur hic, quòd Romanus Pontifex potest episcopum sine concilio damnare, vt inf. ea. §. quod vero.

NVllus episcopus.] CASVS. Quæsitum fuit à Iulio, vtrum episcopus sit condemnandus absque synodo episcoporum? Et respondet, quòd non: quæ debet congregari suo tempore, & auctoritate Papæ speciali, sed si aliter præsumptum fuerit, vanum erit.

c ¶ Auctoritate.] Generali, audiri enim potest causa episcopi. sed non pōt terminari sine speciali mandato apostolicæ stolicæ sedis, licet absolui posset, vt 3. q. 6. quamuis, &c. dudum tamen hoc non credo, vt dixi 3. q. 6. accusatus. Et arg. inf. c. proxi. in fi.

DVodecim iudices.] CASVS. Dicitur hic, quod si necesse fuerit, episcopus accusatus duodecim habeat iudices à se electos, qui crimen examinabunt episcopi: sed Papa sententiam dabit, si necesse fuerit, quod est si metropolitanus non eligit, vel suspectos eligit.

d ¶ Ipsi.] Inf. 5. q. 3. cuncta, & c. ipsi, & c. saluo.

QVOD VERO. CASVS. Dictum est ſ. in cap. nullus. quod episcopus cōdemnari non debet nisi synodo congregata, quod intelligi debet absque præiudicio Romanæ

sanctæ sedis. Nam Romanus Pontifex quoslibet pōt absoluere & condemnare absque synodo cōgregata, quod duabus auctoritatibus probat Grat. scilicet Gelasij, & Hadriani, & sequenti §. dicitur, quòd in synodo vbi episcopus accusatur, non debet aliquis facere strepitum, vel nec contentiosis vocibus acclamare, & hoc probatur auctoritate Apostoli, & Esaiæ prophetæ, sed omnia debēt humiliter proferri, ne contentiosis vocibus sensus turbetur auditorum, & vigor iudiciarius eneruetur propter tumultum. & si quis fecerit strepitū, vel tumultū, eijciatur velut irrisor auctoritate Salomonis dicentis: Eijce derisorem, &c. & sententiam excommunicationis per triduum patiatur.

† est initium causæ nonæ.
sup. 3. q. 6. neminē

causa nona, [*Sententia † excommunicationis notatus.*] *Item Hadrianus c. 8.* [*Saluo Romanæ ecclesiæ in omnib. primatu, manifestum est, quòd illa quæ sunt per vnamquamque prouinciam ipsius prouinciæ synodus dispenset: sicut in Nicæno* [a] *constat decretum esse concilio*]*Cū vero accusatus ad concilium venerit, quidquid considentium consultationibus agitur, aut ab accusantium parte proponitur, non contentiosis vocibus, sed mitissima verborum relatione proferatur.*

Vnde in Toletano Concilio 11. c. 1. legitur.

Anf. in princip.
Iuo p. 4. c. 245.
† al. perturbare.
Iac. 1.

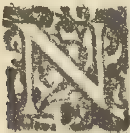
¶In cognitione causarum contentiosi locum non habeant. C. III.

IN loco benedictionis [b] confidentes Domini sacerdotes nullis debent aut indiscretis vocibus perstrepere, aut quibuslibet tumultibus perturbari†, nullis etiam vanis fabulis, vel risibus agi, & (quod deterius est) obstinatis disceptationibus tumultuosas voces effundere; [Si quis enim, vt Apostolus ait, putet se religiosum esse, non refrænans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio:] cultum enim suum iustitia perdit, quādo silentia iudicij obstrepentium turba † cōfundit dicēte propheta: Erit cultus iustitiæ silentium.] Debet ergo quidquid aut consultationibus † confidentium agitur, aut ab † accusantium parte proponitur, sic mitissima [c] verborum relatione proferri, vt nec contentiosis vocib. sensus audientium turbent, nec iudicij † vigorem de tumultu eneruent. Quicunque ergo in conuentu cōcilij hæc, quæ præmissa sunt, violanda crediderit, & contra hæc interdicta aut tumultu [d], aut contumelijs, vel risib. concilium conturbauerit, iuxta diuinæ legis dictū, quo præcipitur: (Eijce derisorē, & exibit cum eo iurgium.) & cum omni dedecore de confessione † abstractus a cōmuni cœtu secedat, & trium dierum excommunicationis [e] sententiam perferat.

† al. turbo. al. quando silentium perit, & iudicium obstrepentium turba cōfundit.
† al. iudicum.

Prou. 22.
† In vulgatis legebatur.
confessione.

QVAESTIO V.

Vnc autem [f] *quæritur an sit aliquis iudicandus maleuolus; quia crimen alterius indicat.*

De hoc scribit B. Augustinus serm. 3. de communi vita clericorum, seu regula tertia, dicens.

Idem epist. 109.

¶Magis nocet, qui crimen celat, quam qui amicabiliter indicat. C. I.

NOn

b ¶In loco benedictionis.] i. synodi.
c ¶Mitissima.] Vt C. de ob. q. patrono præ. l. si manumisso ri. & s. 5. q. 7. si quis adeo. lex punit talē vltimo supplicio, vt C. de his qui ad ecclesiam confug. denunciamus.
d ¶Tumultu.] Sic p̄sumit de iniusta electione illius, qui per clamorē est electus. ext. de elec. Osius. 8. q. j. si ergo. Et est simile de consec. d. 3. irreligiosa.
e ¶Excōicationis.] a consortio fratrū 2. sic sup. 45. dist. neminem.

NVnc autē.] Hic intitulatur 5. quæstio, qua quæritur, an aliquis sit maleuolus iudicandus, q̄a indicat crimen alterius. Et certe si bono zelo hoc faciat, præmissa admonitione, nō debet maleuolus iudicari, vt 2. q. j. si peccauerit. dum tamen indicet tali, qui possit prodesse, & non obesse, vt 22. qō. 5. hoc vr̄. Itē si crimē, qđ proponitur, vult probare: si ex charitate hoc facit, audit, vt j. c. 1. Si ex odio hoc facit, repellit, vt s. 2. q. 7. si qui sunt.
f ¶Nunc autem.] Si bono zelo quis indicat crimen illi, qui pōt prodesse, & non obesse, non est maleuolus. 22. q. 5. hoc vr̄. & si p̄monuerit eū quem accusat. 2. q. j. si peccauerit. Vel si crimen propositū vult p̄bare 3. 2. q. 8. qui crimen. sup. ea. q. 1. c. 2. Sed crimen tantum proponeret, & non prosequeretur, puniendus esset tanquam proditor, vt 46. d. accusatores.

2 Sub sed nō sacramentorum, vt dixi s. e. q. 2. præsenti, ibi videas. Arch.

Crimē indicans nō sem per dicitur maleuolus.

3 In hoc casu, si facit ex charitate auditur inf. ea. ca. 1. Si ex odio hoc facit repellitur 2. qō. 7. si qui sunt. Arch.

Sic scripsit ... Alex. & ... Ad idē ... nō ini ... sui Hu.

vel tumultum, vel aliquid simile.
a Sicut in Nicæno.] Sup. 3. q. 6. neminem 1.
IN loco benedictionis.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q̄ in synodo vbi Episcopus accusatur, vel causæ difficiles tractantur, nullus debet facere strepitū, vel tumultū,

NOn vos.] CASVS. Quidam se putabant peccare, cum iudicabant crimen alterius, sed August. dicit, q̄ non

quod non peccant: si hoc bona fide faciunt, immo magis delinquunt si tacent permittendo perire quos corrigere possunt. Et hoc probatur similitudine morbi corporalis, vel alterius.

a ¶ Non vos.] Hoc ca. loquitur de denunciatione, & de secreta correctione. Et est arg. hic, quòd quilibet ad denunciationē teneatur 1. b ¶ Indicatis.] Illis, q possunt prodesse. c ¶ Tacēdo.] infra. 8.q.1. quid autē cōtra, sed hic de secreta correctione loqtur: ibi d manifesta.

1 Ar. 23.q.5. non putes. vbi de hoc. argu. ad hoc su. 2.q.1.q.squis. 2.q.7. sicut. & ca. qua pp. 24. q.3. iam sacerdotes.

ritate Salomonis, dicentis, Dulciora sunt, &c. g Amarissime.] Idest, amare.

EX HIS. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis c. quòd melius est aliorum crimina ex charitate indicare, quam celare. Sed Eusebius videtur dicere contrarium, qui

vos [a] iudicetis esse maleuolos; quando crimen alterius indicatis [b]. Magis quippe innocentes non estis, si fratres vestros, quos indicando corrigere potestis, tacendo [c] perire permittitis. Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultari, dum timet secari; nonne crudeliter a te siletur, ac misericorditer iudicatur? quanto ergo potius debes † manifestare crimen, ne deterius putrescat in corde?

† eum debet manifestare, ne, &c.] orig.

Item ad Vincentium Donatistam, & Rogatistam, epistola 48.

¶ Nec qui parcit est amicus, nec qui verberat, inimicus. C. II.

NOn omnis, qui parcit, amicus est †; nec omnis, qui verberat inimicus. Meliora sunt vulnera amici, quam voluntaria oscula inimici. Melius est cum seueritate diligere, quam cum lenitate decipere. ¶ Vtilius esurienti panis tollitur [d], si de cibo securus iustitiam negligebat; quam esurienti panis frangitur, vt iniustitiæ seductus acquiescat †. Et qui phreneticum ligat, & qui lethargicum excitat, ambob. molestus ambos amat. ¶ Quis vos potest amplius amare, quam Deus? Et nomen nos non solum docere suauiter, verum etiam salubriter terrere non cessat. Fomentis lenibus, quibus consolatur, sæpe etiam mordacissimum medicamentum tribulationis adiungens, exercet fame patriarchas [e] etiam pios, & religiosos; populum contumacem pœnis grauioribus agitat; non aufert ab Apostolo stimulum carnis tertio rogatus, vt virtutem in infirmitate perficiat. *& infra.* ¶ Noueris α aliquando furem auertendis pecoribus pabulum spargere, & aliquando pastorem flagello [f] ad gregem pecora errantia reuocare.

23.q.4. nimium, §. non omnis. Prou. 27.

† Conc. in l. latæ pæ. §. a cos, cum no. ff. de v sign. fac verborū tit. † inf. 33. nimiū. cap. si vir adult.

Gen. 42. 2. Cor. 12.

α ¶ Noueris.] *Apud B. Augustinum legitur,* & noueris, *pendetque hæc pars ex superiori periodi parte.* & putas nullam vim adhibendam esse homini, &c.

NOn omnis.] CASVS. Vincētius hæreticus cōpellebatur flagellis ad fidem, quam susceperat retinendam, de quo Vincentius conquerebatur. Augustinus vero dicit, q cogi pōt: quia errātibus & malis non est parcendum, sed corrigendi sunt: & qa correctores sunt meliores, quā alij: & hoc probat quinque exemplis, scilicet amici, & dispensatoris, medici, Dei, & pastoris. Primum exēplum est in principio. Secundum est ibi, [Vtilius] Tertiū ibi, [Et qui phreneticum.] Quartū ibi, [Quis potest nos.] Quintum ibi, [Noueris aliquando. d ¶ Tollitur.] Non obstat 86. d. pasce. qa illud de eo, q ad mortem esurit. sic. 11.q.3. qm̄ multos. Et est hic arg. q excōmunicato nō est danda eleemosyna. De hoc dixi 42. d. quiescamus. e ¶ Patriarchas.] Iacob & filios eius, q per famē coacti iuerunt in Aegyptum. f ¶ Flagello.] No. voluntatē potius spectandam, quam factum, vt 23.q.1. paratus. dist. 5. ad eius vero. & qualitas facti ex persona faciē tis præsumitur 11. q.3. absit, & 23.q.4. a vindicta.

Voluntas potius quā factum attendi debet.

Item ex sermone 84. Ambrosii, qui sic incipit: [Amarior fortasse.]

¶ Non odio habetur, sed diligitur, qui castigatur, & corripitur. C. III.

NOn osculatur semper pater filium, sed & aliquando castigat. Ergo, quando castigatur, qui diligitur; tunc circa eum pietas exercetur. Habet enim & amor plagas suas: quæ dulciores sunt, cum amarissime † [g] inferuntur. Dulcior enim est religiosa castigatio, quam blanda remissio. Vnde ait propheta: (Dulciora sunt vulnera amici, quam voluntaria oscula inimici.)

† al. amarius.

Prou. 27.

NOn osculatur.] CASVS. Probat hic Amb. quod si ex charitate delinquentes corrigant, bonū est. Et hoc pbat exēplo patris, & aucto-

Ex his verbis datur intelligi, q magis confert vtilitati fraternæ, q crimē accusādo, vel indicando persequitur, quam qui celādo fouere nititur. Eusebius aūt Papa con-

qui sponte aliorum crimina confitentis repellit ab accusatione episcoporum. Et ad hoc inducit sequentia c.

I Lli qui.] CASVS. In hoc c. continentur tria genera personarum, quæ repelluntur ab accusatione episcoporum, scilicet in fide catholica suspecti, inimici, & illi qui

cũ tormẽtis: sed falsum est, quia tãtum ĩ exceptis criminibus admittũtur viles, vt sup. 4. q. 3. §. si aũt ea cõditio.

c ¶ Religiosus.] Istud obtinet in exceptis criminibus, in crimine læsæ maiestatis, vbi accusator torquetur, vt 6. q. 1. §. verum. C. ad leg. Iul. maie. nullus. in fi. sed in ciuili causa nũquam torquetur aliqs, nisi in defectũ probationum, vt in auth. de testi. §. sãcimus. coll. 7. vel dic ꝙ prima pars loquit de accusatore, secunda de teste, viles enim testes bene torquẽtur in exceptis criminibus. vt 4. q. 3. si aũt ea. & etiam in ciuilibus negocijs ĩ defectum probationum, vt dixi.

Testes uiles possunt torqueri.

tra statuere uidetur, dum aliorum crimina spontè confitentes in episcoporum accusatione recipi prohibet, dicens epist. 1. ad episcopos Galliæ.

¶ Ad accusationem non admittantur aliorum crimina sponte confitentes. C. IIII.

Ansi. l. 3. c. 23.

I Lli, qui aut in fide catholica, aut inimicitia suspecti sunt, ad pulsationem episcoporum non admittantur: quia veritatẽ professionis infidelitas, & inimicitia impedire solet. Nec illi credendi sunt, aut admittẽdi, qui aliorum spontè crimina [a] confitentur. Et ideo replicãda est [b] solicitè veritas, quam spontè prolata in illis vox habere non potest. Hanc diuersis cruciatibus è latebris suis religiosus † tortor exigere debet, [d] vt dum [e] pœnis corpora subijciuntur, quæ gesta sunt, fideliter, & veraciter exquirantur.

† *rigorosus.*] or.

Item in prouerbijs, c. 11.

¶ De eodem. C. V.

Q Vi ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autẽ fidelis est, celat amici cõmissum. *Item infra ca. 25.* Quæ viderunt oculi tui ne proferas in iurgio cito, ne postea emendare nõ possis, cũ dehonestaueris amicũ tuum.

Sed aliud est charitate aliorum crimina deferre, ut quos secreta admonitione corrigere nõ possumus, cõuictos iudicis sñia corripiat: atq; aliud insidiãdo falsa obijcere, uel insultãdo uera facile exprobare. Illud uero charitatis, hoc autem impietatis est officium. Unde in eisdẽ prouerbijs c. 12. dicitur: [Verba impiorũ insidiãtur sanguini: os iustorum liberabit eos.] & infra: [Qui quod nouit, loquitur iudex a iustitia est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus.] Item ¶ Labium ueritatis firmum erit in perpetuũ: qui autẽ testis est repẽtinus [f], cõcinnat

d ¶ Exigere. Non p se, sed p alios, ut 96. dis. non liceat. p clericos autem, non per laicos. extra de sent. excõ. vniuersitatis. hẽs ergo hic, ꝙ prælatus potest subditos corporaliter punire, vt 45. distin. cum beatus.

e ¶ Vt dũ. Hoc nõ refertur ad oĩa prædicta, sed tantum ad illos, qui spontè cõfitẽtur, inimicus. n. nõ potest esse testis in aliquo crimine, extra de simo. licet Hely. põt tñ dici, ꝙ inimic⁹ torqueri q̃doque potest, & esti mabit iudex an adhibebit ei fidẽ, vel nõ, ut ff. de qõni. l. j. qõni. ĩ fi. Sed vtrũ clerici dẽant subdi verberibus pro testimonio dicẽdo dubitatur, quod vr̃ [1]. vt hic, & inf. ea. q. proxi. quia. & cap. presbyteri. & 45. dist. cum beatus. Dicunt tamen quidam, minores clericos posse torqueri, sed non maiores. Alij dicunt omnes suspectos posse torqueri. nam & liberi uacillantes torquentur, ut extr. de accu. [2] super his. ff. de quæstio. de minore, & ecclesia virgis potest aliquos corrigere, 24. quæst. 5. cap. 1. hoc certum est, ꝙ minores clerici indistinctè pro quolibet crimine uerberibus subijciuntur, ut 35. distin. ante. Sed maiores non, nisi pro enormibus, ut dist. 45. in summa. tamen licet clerici torqueantur pro delicto, non tamen pro testimonio dicendo secundum plerosq;, qui dicunt non tenere istam legem. infra. ea. q. 6. presbyteri. Vel dic quod clerici suspecti possunt torqueri non à laico, sed ab episcopo.

Clerici an possint pro testimonio torqueri.

1 Dicit H. notandũ esse, ꝙ clerici spõte aliorũ crimina confitentes indifferenter subijciunt verberib. si res exigat tales recipi in testimonium, ut in hoc c. illi q, & ita ipse. no. 45. dist. in summa Arc.

2 Al. de pœni.

qui spontè aliorum crimina confitentur publicè, scilicet detractores, quos si contingat recipi in excepto crimine in accusationem, vel testimonium contra eos, qa tales quamuis veritatem sciant, non est eis tamen sponte confitentibus credendum, sed elicienda est ab eis veritas per tormenta a iudice ecclesiastico, scilicet archiepiscopo cum reliquis episcopis, ut de suis latebris veritas eruatur. Sequens c. planum est.

a ¶ Sponte crimina.] Idest, detractores. 3. q. 4. detractores. & 46. dist. accusatores. Vel aliter, idest sine discretione.

b ¶ Et ideo replicanda est.] Idest, sæpius quærenda contra omnes supradictos, secundũ quosdam, quod non placet, sed contra confitentes tantum, quia inimici, & infideles nunquam admittuntur.

c ¶ Religiosus.] Sed qualiter exercet religiosus vir causam sanguinis contra illud. 23. q. 8. his à quibus? Sed dic ꝙ ecclesiasticus iudex potest virga punire, vt 23. q. 5. c. 1. & hoc non est iudicium sanguinis, sed hic facit quæstiones in causa ciuili, quòd fieri licet in defectum probationum. ff. de quæstio. diuus. & etiam in ecclesiastica criminali 2. q. 1. in primis. in fi. Quidam etiam ex hoc loco dicunt viles contra clericos generaliter admitti

Iudex ecclesiasticus põt uirga punire.

Q Vi ambulat fraudulenter.] SED ALIVD EST CASVS. Soluit modo Gratianus dictam obiectionem dicens, ꝙ accusare aliquem ex charitate ad hoc ut corrigatur a iudice, officium est pietatis, & ad bonos pertinet, sed falso accusare, vel falsa crimina alicui obijcere, officium est impiorum, & ad malos pertinet. Et hanc solutionem probat sex auctoritatibus, quarum quinque sunt de prouerbijs Salomonis.

f ¶ Repentinus.] Quale ergo erit responsum testis?

nam si cito respondet, videtur mendax, si in mora, videtur dubius, vt 50. dist. ponderet 1.

Qvi autem.] Hæc quæstio diuiditur in tres partes, in prima quarum probatur, quòd qui calumniatur, tenetur ad pœnam talionis, & hoc probat per tres auctoritates. Secunda ibi, [Presbyteri.] Tertia ibi, [Epiphanium.] Ioann. de Fant.

perdere quod nunquam habuit 30. q. 1. puella. 17. dist. concilia. 23. q. 4. Guilisarius. 27. q. 2. §. ex his 2.

e ¶ Castigati.] Hic vna pœna commutatur in aliã pœnam corporalem sic 12. q. 2. §. libertus. & 68. dist. presbyter. 14. q. vlt. c. 1. si. ff. de accus. hos. §. omnibus. in fi.

f ¶ Velu-

1 Vel dic quod hic repetit quæstionem, vt demonstret, quod in calumniatorem: potest esse pœnæ commutatio secundum L.

2 Et 23. d. quorum ubi de h in fi.

linguam mendacij] *Item c. 13.* ¶ *Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsiderate † loquitur, sentiet mala.]* & *infra* [*Verbum mendax iustus detestabitur: impius aũt confundit, & cõfundetur.*] *Item August. in Psal. 37* [*Si aliquando β humana infirmitate pedes nostri in aliquod peccatum mouentur, insurgunt linguæ iniquissimorum inimicorũ, cum fuisset miserandum: irrident impij, vnde dolent pij*]

† *incõsideratus est ad loquendum.*] vulg. in vers. quia dixi.

α ¶ Iudex.] *Sic in biblijs etiam Compluti, & Antuerpiæ impressis Sed in nõnullis manuscriptis habetur,* iudex: *Græcè autem* ἐπιδεικνυμένην πίστιν ἀναγγέλλει δίκαιος ὁ δὲ μάρτυς τῶν ἀδίκων δόλιος *idest.* clarum testimoniũ dat iustus, testis autem iniustorum dolosus.

β ¶ Si aliquando.] *Hic versiculus videtur sumptus partim ex verbis B. Aug partim ex glossa marginali, & interlineari in eundem locũ ex eod B. Aug & Cassiodoro.*

QVAESTIO VI.

Qvi autem, [a] *quod intulit, probare non valet puniendus est.* — capit. l. 2. c. 277.

Vnde Hadrian. Papa ait in capitul. c. 41.

¶ Puniatur qui alijs falsa intulerit. C. I.

Omnis, qui alijs falsa intulerit, puniatur, [b] & pro falsitate ferat infamiam. — Ans. l. 3. c. 9.

Item Gregorius Papa.

¶ De eodem. C. II.

Qvi calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, quam si probasset, reus vtiq; sustineret. ¶ *Hic Gratianus partem sequentis capituli, quasi quandam per se sententiam, quod non raro solet, præponit.*

Item in regesto.

¶ Qua pœna feriatur, qui crimen illatum non probat. C. III.

Qvia iuxta canonicas patrum sententias, qui calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, quã si probasset, reus vtiq; sustineret, ac per hoc, quia subdiaconus crimen diacono probare nõ potuit, cum impositionem manus [c] (qua carere potuisset) non habuit, non solũ α sacerdotio, [d] sed officio caruit, & tamquã reuera infamis meruit verberibus castigari. [e] Nam cui cũ tribus testibus, veluti [f] laico crimen quodlibet approbatur, non est mirum, quod obiecit dum probare non — Tuo. diaco. li. 4. vitæ B. Greg. c. 31.

CASVS. Hic intitulatur sexta quæstio, qua quæritur qua pœna sit puniẽdus qui deficit in probatione criminis, quod obiecit. Sed quæstio tractata est sup. 2 q. 3. Sed Gratianus eam repetit, vt addat quędam c. de hac materia loquentia, & ut addat de cõmutatione, & recõpensatione pœnę, vt qui non põt pati pœnam legis quam patiatur aliam loco eius. Prima duo cap. sequẽtia per se patent.

a ¶ Qui autẽ.] Hæc quæstio expedita est. 2. q. 3.

b Omnis.] ¶ Puniatur.] Si conuictus fuerit de calumnia, vt 2. q. 3. §. notandum.

Qvia.] CASVS. Quidã subdiaconus crimẽ cuidã diacono obiecit, sed defecit in probatione. Quæsitum fuit a Greg. qualiter dẽat puniri? & respõdet quod pęna talionis puniri non potest, cũ sit diaconus, sed careat promotione sacerdotij, quã habere poterat, & executione officij, quod habet, & tanquã reuera infamis verberibus castiget, velut laicus conuictus de crimine, & illud verbum, vel vt laicus, in apparatu exponitur multipliciter, sed certe per casum positum debes literã intelligere.

c ¶ Manus.] Presbytero. n. & diacono tantũ manus imponitur, vt 20. d. presbyter. & c. diaconus. Sed contra. 40. d. c. 1. vbi & clerico iubetur manus imponi, sed illud de manu benedictionis. hoc de manu cõsecrationis. Vel dic quod tẽpore Gregorij, subdiaconatus non erat sacer. ordo. 21. dist. cap. 1.

d ¶ Sacerdotio.] Quod habiturus erat, argu. quod quis dr

r Perdit quis quod nunq habuit.

f ¶ Veluti.] Hic vult dicere, quod subdiaconus conuincitur veluti laicus quantum ad hoc, scilicet quod sicut causa laici ab episcopo vno audiri potest, sic causa subdiaconi, ut 15. q. 7. Felix, secus est in diacono, quidam etiam referunt hoc ad qualitatẽ testiũ, ut sicut bigami admittuntur

tuuntur contra laicum, sic contra subdiaconũ, quia possunt ex dispensatione fieri subdiaconi, vt 34. distinct. lector sed eadem ratione homicidia admittitur contra sacerdotem, cum secum dispensari possit a Papa 1.

PRESBYTERI. CASVS. Quæsitum fuit ab Imperatore an presbyteri cum fuerunt testimoniũ sint uerberibus subijciendi? Et respondet quod, propter prærogatiuam sacerdotij, hac tamen conditionẽ, ut falsa non dicant, cæteri vero clerici prout leges præcipiunt audiantur, sed si presbyteri falsitatem dixerint, licentiam habeant litigatores de falso eos redarguere, & quanto in maiori honore sunt positi, tanto maiori pęna debent affici, si in crimine reperiantur falsitatis. & illud verbum, & leges pręcipiunt, i. forte, in quibus casib. laici torquent, & ipsi torqueantur.

[margin: De hoc arcalo nota. de hom. sicut dignũ. ult. Arch.]

sufficit, si corporali infamiæ, quemadmodum laicus, ex iuris similitudine subiugatur. Quod enim esset diacono gradum amittere, hoc fuit subdiacono famæ plenitudine caruisse.

¶ *In regesto B. Gregorij hæc nõ sunt inuẽta sed habentur oĩa ĩ vita ipsius a Io diacono scripta. lib. 4. c. 31 Is enim postquã citauit epistolã 66 libri noni Anthemio subdiacono scriptã, inde ista colligit* Idcirco Gregorius nõ ꝓbantẽ quod obiecerat, subdiaconũ officio iubet priuari: qa iuxta canonicas patrũ sententias, qui calumniã, &c. *vsq; ad finem. Sicut autẽ caput hoc ex Io. diacono sumptũ est; ita in Decretalibus caput primum tit de calumniat. ex ipsa Gregorij ad Anthemium epistola est acceptum.*

a ¶ Solum.] *Vox ista abest ab originali, sed ob glossam non est inducta.*

Codice libro primo, tit de episcopis, & clericis, l. 8. Imperator Theodosius.

2 ¶ *Presbyteri* [a] *citra iniuriam quæstiones testimonium dicãt, ita tamen vt falsa non simulent. Cæteri vero clerici, qui eorum* † *deinde gradum, vel ordinẽ sequũtur, si ad testimonium dicendum petiti fuerint, prout leges* [b] *præcipiunt, audiantur: vt salua tamen sit litigatoribus falsi actio si fortè presbyteri, qui suo* † [c] *nomine superioris loci testimonium dicere citra aliquam corporalẽ iniuriam sunt præcepti, hoc ipso, quod nihil metuant, vera suppresserint. Multo magis enim pœna digni sunt, qui bus quam plurimum honoris per nostram iussionem delatum est, si occulte* † *inueniantur in crimine* †. ¶ *Item constitutione tertia coll. 9.* ¶ *Presbyteri* [d], *seu diaconi, si falsum testimonium dixerint; si quidẽ in re pecuniaria, a diuino ministerio duntaxat per tres annos separati, monasterio tradantur: Si in criminali, clericatus honore nudati, legitimis pœnis* [e] *subijciantur. Cæteri uero clerici communi a iure ab officio ecclesiastico pulsi, sine delectu causa legitimè coerceantur.*

[margin: † al. eum. — Concor. ... in l. oẽ. ... manus. ... de re. mil. ... l. pẽsbyte... C. de epi. ... l. Crimẽ falsi qua pœ... punitur. — † al. sub. — † al. si in occulto inueniatur crimen. — Cod. eo. ti. Authent. sequẽti. Presbyteri. Nouella 123. §. reuerendissimis.]

a ¶ Communi.] *Hæc omnia verba*, communi iure ab officio ecclesiastico pulsi, *absunt à manuscriptis: sunt tamen in translatione, quæ habetur in codice. Nec vero Gratianus ipsa oĩno verba aut veteris interpretationis, aut Iuliani, aut Irnerij retulit. Quare operæpretiũ fuerit nouellã ipsam Græcã & vulgatas interpretationes cõsulere. extat enim aliqua varietates nõ cõtẽnẽdæ.*

Item Gregorius Ianuario episcopo lib. 3. epist. 14.

¶ Ad sanctæ communionis ministerium † non accedat qui crimen illatum non probat. Cap. IIII.

3 EPipha-

[margin: † al. mysterium.]

a ¶ Bresbyteri.] Bonæ opinionis, secũdũ H. secus si suspecti sunt, vt s̃. ea. q. 5. illi. sed hoc nõ placet 2. minores ergo clerici pñt corã epõ torqueri, nõ a laico, vel non credo tenere quod hic dicitur. [2]

b ¶ Leges.] Circa laicos infames.

c ¶ Qui suo.] idest, ꝑp suum honorẽ.

PRESBYTERI. CASVS. Quæsitum fuit à Iustiniano, qua pęna debẽt puniri pſbyteri, & diaconi si de falso testimonio conuincãtur? Ex respondet, si in ciuili causa falsum dixerint testimoniũ, separati à ministerio duntaxat ꝑ tres annos detrudantur in monasteriũ. Sed in criminali primũ degradẽtur, deinde pęnis legitimis subijciantur. Cęteri vero clerici sine defectu causæ, legales pęnas patiantur.

d ¶ Presbyteri.] Qualr statuit hic Imperator aliqd de rebus ecclesiasticis, ꝯ id 96. distin. bene quidẽ. nisi hoc fecerit aucto. Apostolica. 97. dist. ecclesię. & c. victor. Sed hic instruit iudicem ecclesiasticum quid facere debeat. sic infra ead. dilatori.

e ¶ Legitimis pęnis.] Quæ sunt. ff. de falsi l. 1. §. vl. vbi dr̃, ꝙ de crimine falsi, si est liber, deportatr̃. & oĩa eius bona publicantur: si est seruus, patiatur vltimũ suppliciũ. Vel intellige de pęnis canonicis, prout dr̃. d. 50. si eps. Vel dic cum iudex ex officio suo punit testẽ ſm suũ arbitriũ punit eum, vt C. de testi. nullu. secus si directè accusatur testis 3. vt 50. distin. si episcopus. & ff. de fal. l. 1. §. ult. [3]

EPiphanium.] Hæc est 3. pars q. in qua vult probare qualiter sunt puniendi qui non probant, quod obijciunt

[margin: 2 Vnde gñáliter intelligas literam vt sonat sm̃ B. Isid.]

[margin: 3 Et uideas qđ not. 2. q. 3. in summa in fi. & quod legi. & no. 23. q. 5. Rex dẽt & 33. c. 5. hæc imago in fi. Arch.]

obijciunt,& ad hoc ponit 2.c.Ioan.de Fan.

CASVS. Quidam absentes libellum accusationis, ut Epiphanium infamarent miserunt episcopo suo. s. Ianuario; qui cum libello accusationis prædictum Epiphanium ad Papam misit. tunc Papa examinata causa, & cognita innocentia Epiphanij, eũ absoluit, & mãdat episcopo, vt illos accusatores excommunicaret, nisi venirent, & probarent crimẽ, qđ obiecerãt; ita posuit Hugo casum. Beneuẽ. vero sic ponit casũ. Epiphanius presbyter dicebatur rem cum quibusdam mulierib⁹ habuisse: qđ scelus qdã sermone tacito nomine suo significauit Dño Papę Greg. quo audito p̃cepit Grego. Sabino defensori, vt mulieres illas, quas presbyter Epiphanius dicebat̃ cognouisse, & alios q eiusdẽ rei veritatẽ sciũt, Romam adducat: quo facto, & oĩbus in p̃sentia Papę positis, cũ nullum crimen in Epiphanio inueniret, remisit eum ad Ianuarium episcopum, corã quo, si ille, qui talem epistolã misit⁹, nõ apparuerit paratus, qđ obiecit probare, a cõione remoueatur. Sed primus cas⁹ mihi magis placet. Quæ sequuntur, plana sunt vsque ad finem, quantum ad casus positionem.

a ¶ Epiphaniũ.] De eo agitur extra de testi. quoniam.

b ¶ Literis,] Sed qualiter hoc fecerit, cũ nõ sit admittẽda accusatio p literas, ut 2. q. 8. per scripta & 3. qõ. 9. absente? sed hic non plene examinauit causam.

c ¶ Accusatũ.] idest, infamatum.

d ¶ Discutientes.] De plano, non in forma iudicij. ext. de accus. olim.

e ¶ Absoluimus] Ab obseruatione iudicij, vnde postea admittitur accusatio.

f ¶ Paratus.] Nõne potuit accusator pęnitere, & dicere se errasse, vt s. e. q. 1. quidam & ante lit. contest. potest desistere accusator, vt extra de accus. licet 1. in fi. sed istud est speciale in accusatione episcopi, vel cum orta est infamia, vt dixi sup. 4. q. 5. quisquis.

g ¶ Delatori.] Confesso.

h ¶ Lingua.] Sed qualiter dat Papa iura de pœna sanguinis contra illud 23. q. 8. his a quibus, sed hic docet quid facere debeat iudex sæcularis. sic 27. qõ. 1. si quis rapuerit. Io. de Fan.

Accusator an & qñ p̃t desistere.

1 Qđ cõiter notant.

nium [a] α presbyterum quorũdam sacerdotum † literis [b] criminaliter accusatum [c]: cuius nos, vt valuimus, discutientes [d] causam, nihilque in eo obiectorum reperiẽtes, vt ad locum suũ reuerteretur, absoluimus [e]. Criminis ergo eius auctores te volumus p̃scrutari: & nisi qui easdẽ transmisit epistolas, paratus [f] fuerit hoc, quod obiecit, canonicis, atq; districtissimis probationibus edocere, nullatenus ad sanctæ ministerium † communionis accedat.

† al. sacerdotum.

† al. mysterium.

α Epiphanium.] *In epistola hac antecedunt.* Præterea nostri latorem præsentium Epiphanium presbyterum quorundam, &c.

Item ex decreto Hadriani Papæ, c. 49.

In capitulis Hadriani, cap. 49. Cap. li. 7. c. 360. Ans. l. 3. c. 88.

¶ Qua pœna delator sit feriendus. Cap. V.

DElatori [g] autem lingua [h] capuletur, aut conuicto caput amputetur. ¶ Delatores autem sunt, qui inuidia produnt alios.

¶ H*abetur inter capitula Hadriani ca. 49 allatũ quãtum conÿcere licet, ex legibus sæcularibus. Nam in codice Theod. lib. 10 tit. 10. l 2. fere idem: in libro autem 7. cap. c. 360. prorsus idem habetur.*

[*Item ex concilio Eliberitano.*

Capit. l. 6. c. 244. Burc. l. 6. c. 27. Iuo p. 10. c. 156.

De eodem, PALEA. C. VI.

DElator si quis extiterit fidelis, & per delationẽ eius aliquis fuerit proscriptus, vel interfectus, placuit non nisi β in fine accipere communionem. Si leuior causa fuerit, infra quinquennium accipere poterit communionem. Si cathecumenus fuerit, post quinquẽnij tempora admittatur ad baptismum.

β Non nisi.] *In cõcilio ipso, & capitularibus legitur*, nec in fine: *qđ in multis eiusdem concilÿ decretis repetitur. Qũo aũt hic, & apud Burchardũ, atque Iuonem legitur; cõuenit canoni. 13. Nicæni cõcilÿ, in quo sic statutũ est.* De his qui ad exitum veniũt, etiã nũc lex antiqua, regularisq; seruabitur; ita, vt si q̃s egredit̃ è corpore, vltimo & necessario viatico minime priuet̃. *Hãc cõtrouersiã copiosè explicat Inn. 1. epist. 3. c. 2. Exuperio episc. Tolosano.*

In regula Isidori cap. 17.

Item ex octaua synodo.

¶ Qui innocentem falso crimine maculauerit, sacerdotis arbitrio pęna diuturna purgetur. C. VII.

SI quis falsum dixerit, vel personam innocentis falso crimine maculauerit; iuxta sacerdotis arbitrium diuturna pœnitentia ex purgetur.

¶ *Capiti huic in vulgatis erat præpositũ nomẽ palea, qđ sublatum est auctoritate omnium uetustorum exemplarium, quotquot collata sunt. Extat autem in regula monachorum Beati Isidori. c. 17.*

Item ex concilio Agathensi, c. 32.

oẽs do. ista decr. cet solut nẽ, quæ p mo seq tur, vnde ea nõ cu Arch.

Duo

Vo fornicatores.] CASVS. Sup. in 2. & 4. causis in multis capitulis docuit Gra. ꝙ criminosi, & infames repellũtur ab accusatione, & testimonio: sed quia quædã sũt crimina excepta in quib. criminosi, vel infames admittuntur, ideo annectit hanc causam, vt ostendat, ꝙ in crimine excepto, criminosi & infames admittuntur. Ostendit etiam, ꝙ simplici assertioni episcopi non creditur, cum vult alium accusare, & ꝙ episcopus accusatus ad alium archiepiscopum ire non debet, vt hæc, & alia faciat proponit thema, de quo quinque elicit quæstiones. Sunt autem crimina excepta (vt dicit H. crimen læsæ maiestatis: crimen perduellionis, quod est species criminis læsæ maiestatis, crimen hæreseos, crimen simoniæ, crimen sacrilegij, crimen fraudati census vel annonæ. Inter hæc est crimen simoniæ, quod magis in ecclesia frequentatur.

Q Vod autem.] Hæc quæstio diuiditur in quatuor partes. In prima probatur per 16. auctoritates sanctorum, ꝙ infames, excommunicati, & inimici non possunt alios accusare, Secunda, ibi. [Cum itaq;] Tertia ibi [Quicunq;] Quarta ibi, [Verũ.] Io. de Fa. CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur an criminosi, & infames repellantur ab accusatione? Et certũ est, ꝙ sic, vt 2. q. 1. in primis, nisi in crimine excepto, vt 89. dist. si quis Papa, & 15. q. 3. sane, & ꝓcedit hoc ordine Grat. in hac quæstione. Primo ꝓbat, ꝙ criminosi & infames non debent admitti ad accusandũ vsque ad §. sed licet. Postea dicit, ꝙ in crimine excepto & in crimine simoniæ bene admittuntur testes isti, & similes.

a ¶ Quod autem.] In simonia quilibet auditur accusans cõtra laicum, etiam meretrix, vt 89. dis. si quis Papa & ext. de simo. tanta. & hoc ideo, q̃a omnia crimina nulla reputantur respectu istius, vt 1. q. vlt. patet. secus si accusatus sit clericus, & bonæ famæ, vt 2. q. j. in primis. in fi. immo eadem est distinctio in laico an prius fuerit bonæ famæ, an non, vt ff. ad leg. Iul. maiest. famosi. Licet aũt in exceptis criminib. admittant̃ criminosi: non tñ sine tormento, vt 4. q. 3. si ea. Si ergo clericus est bonę famę nullo crimine suspect⁹, nõ audit̃ contra ipsum, vt extra de testi. veniens. Si est malę, q̃libet admittit̃ ad accusandũ, & testificãdum, vt ext. de simo. per tuas. Quidam tamen dicunt, ꝙ licet viles admittantur ad accusationem, non tamen ad testimonium, quia tota vis negotij pendet ex testimonio, sed non in accusatione. Vel dic, vt dixi 2. q. 1. in primis. in fi.

Criminosi in exceptis criminib. testificari possunt.

¶ A communione coerceatur vel sęcularis, vel laicus, qui ecclesiam, vel clericum, per calumniam fatigauerit. C. VIII.

Ans. l. 3. c. 116. Burc. l. 15. c. 5. Iuo p. 6. c. 367. & p. 16. c. 6.

SI quis vero sæcularium per calumniam ecclesiam, aut clericum † fatigare tentauerit, & cõuictus fuerit; ab ecclesiæ liminibus, & a catholicorum communione, nisi digne pœnituerit, coerceatur †.

† al. arceatur.

CAVSA SEXTA.

Vo fornicatores, et infamia notati, quendam religiosum episcopũ de simonia accusare nitũtur: reus alterius prouinciæ archiepiscopi iudiciũ expetit: tandem in probatione deficit accusator: reus cogitur ad suæ innocentiæ assertionem.

1 *Hic primum quæritur: an crimine irretiti, vel infamia notati ad huiusmodi † accusationem sint admittẽdi.*

† al. huius.

2 *Secundo, si episcopus in eos accusationem vertere voluerit, an simplici assertioni suæ sit fides habenda.*

3 *Tertio, si liceat sibi expetere iudicium archiepiscopi alterius prouinciæ.*

4 *Quarto, cuius iudicium sibi sit expetendum, si circa suam sententiam episcopos suæ prouinciæ discordare contigerit.*

5 *Quinto, si in probatione deficit accusator, an reus sit cogendus ad probationem suæ innocentiæ.*

QVAESTIO I.

Q *Vod [a] autem crimine irretiti alios accusare nõ possint, Anacletus Papa testatur, epistola secunda episcopis Italiæ, dicens.*

¶ A criminosis sacerdos accusari non permittitur. C. I.

SI sacerdos sine crimine eligi præcipitur [b], nullatenus ab hominibus criminibus irretitis accusari, aut calũ-

SI sacerdos.] CASVS. Quæsitum est ab Anacleto, an criminosi possint accusare sacerdotes? Et respondet: ꝙ non: quia cũ ab Apostolo præcipiatur, sacerdotẽ sine crimine eligi, nunquam debet a criminosis accusari, sed ab illis tantum, qui possunt ad sacerdotium promoueri.

b ¶ Præcipitur.] Ab Apostolo 1 vt 25. d. primum. si tale est crimen quod est accusatione, & damnatione dignissimum, vt 81. d. Apostolus.

1 Et sic patet præceptũ esse Apostoli ordinãdũ esse sine crimine scdm H. & Laur.

OMnes.] CASVS. Dicit Hadrianus Papa, ꝙ omnes dñr esse infames, quos leges sæculi infames appellant, & isti tales, & alij, qui suis culpis non possunt ad sacerdotium promoueri repelluntur ab accusatione, quia sicut maior a minori iudicari non pōt, ita nec accusari. In secunda parte dicitur, quòd anathematizati repelluntur similiter ab accusatione, quia infames sunt: nec possunt communicare nobiscum, nisi absoluantur. Secunda pars incipit ibi, [Similites.] Sequens capitulum patet.

c ¶Illi

niari permittitur, nec ab alijs, quàm ab ijs, qui sine crimine sunt, & iuxta electionem *a* sacerdotes ordinari possunt; & tales per omnia inueniuntur, quales sacerdotes eligi iubentur.

a ¶Iuxta electionem.] *Sic in omnibus collatis manuscriptis codicibus, præterquam in vno, in quo est*, iusta electione. *In vulgatis erat*, iuxta electionem canonicam. *In epistola autem ipsa sic legitur*, & iuxta electionem, si necessitas fuerit, aut ipsi volendo Domino seruire elegerint, sacerdotesque sine crimine fieri, & ordinari possint, & tales per omnia fuerint, quales eligi sacerdotes iubentur.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c 21.

¶Infames, & qui culpis exigentibus ad sacerdotium prouehi non possunt, sacerdotes non accusent. C. II.

Poly. l. 5. tit. 2.

j OMnes vero infames esse dicimus, quos leges [a] sæculi infames appellant, & omnes, qui culpis exigētibus ad sacerdotium non possunt prouehi. Indignum est enim, vt illi eos accusent, qui esse non possunt, quod ipsi sunt; quoniam sicut maiores a minoribus [b] non iudicantur, ita nec criminari possunt.

Item Fabianus Papa, epist. 2. episcopis Orientalibus.

¶Infames sunt, qui regnum Dei consequi non valent. C. III.

ILli, qui [c] illa peccata perpetrant, de quibus Apostolus ait: [Quoniam, qui talia agunt, regnum Dei non cōsequentur.] valde cauendi sunt, & ad emendationem, si uoluntarie uoluerint, compellendi [d]: quia infamię maculis sunt aspersi, & in barathrum delabuntur; nisi eis [e] sacerdotali auctoritate subuētum fuerit. ¶Similiter & illi, de quibus ipse ait: [Cum huiuscemodi [f] hominibus nec cibum sumere.] quia infamia sunt notati, antequam sacerdotali auctoritate sanentur, & in gremio sanctæ matris ecclesiæ redintegrentur: quia qui extra nos sunt, nobiscum communicare non possunt.

1. Gal. 5.

1. Cor. 5.

Item Fabianus, epistola 1.

a ¶Leges.] Sed & alios dicimus infames secundum canones, q non sunt infames secūdum leges, vt bigamos, & corpore vitiatos, sicut nec omnes dicimus infames secundum canones, qui secundū leges sunt infames, vt mulier, quę nubit intra tēpus luctus. Io. Sed certe bigami, & corpore vitiati non sunt infames, & si sint irregulares, cū nō delinquerint. B. Dñt tñ quidā, ꝙ infamia, quę est irrogata per sententiā, vel quæ cōtrahitur ipso facto, vt cum aliqua deprehendit̄ in adulterio, vel cū aliquis contrahit binas nuptias, de qua agitur, ff. de his qui notan. infa. quid ergo, infamia hæc non purgatur per quantamcūque pœnitentiam 1 vt 2. q. 3. §. hinc colligit̄, nisi restitutus sit ab illo, qui potest restituere, vt a principe, vel a senatu, vt 2. q. 3. §. notandum, vt 2. ī fi. ff. de postu. l. j. §. de qua. Alia est infamia facti, de qua agitur infra ea. sunt plurimi, & melius dicitur infamatio, q̄ inducit purgationē, & illa aboletur purgatione præstita, vt 45. quæst. 5. de crimine. Est etiam quædam infamia canonica, quæ irrogatur ex quolibet peccato mortali, vt hic, & 32. q. 5. præceptum, in fi. & aboletur per pęnitentiam, ut ī. eo. illi, qui. tamen (vt dicunt quidam) talis non admitteretur ad accusationem, vel promotionem, quia non sufficit, ꝙ modo non sit infamis: sed ꝙ nunquam fuerit infamis. inf. ead. qui crimen. 2 Item infamia contracta ex sententia excommunicationis tollitur per absolutionem, vt 3. q. 1. c. 1. sicut finito tempore relegationis tollitur infamia orta ex sententia, ff. ad munic. ordine.

Infamia an possit per pęnitentiā purgari.

1 Quia pnīa & c. vt not. 15. q. 5. presbyter. in gl. quia pœnitentia, &c.

2 Hoc determinat extra de temp. or. c. vlt.

b ¶A minoribus.] Honestate morum. i. criminosis, nę sit contra 2. q. 7. præsumunt, & c. lator.

ILli qui.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. Prima loquitur de peccatoribus non excommunicatis, Secunda de anathematizatis. In prima ergo parte dicitur, quòd illi qui mortalia peccata committunt, non debent recipi ad accusandum, quia infames sunt, & in barathrum dilabuntur: nisi eis a sacerdotibus est subuentum; vnde sunt ad pœnitentiam compellendi,

c ¶Illi qui.] Secundum quosdam prima pars loquitur de criminosis non excommunicatis, secunda de excommunicatis. Secundum alios loquitur prima pars de occultis; secunda de manifestis criminosis.

d ¶Compellendi.] Arg. existentem in mortali peccato cogendum esse ad pœnitentiam. 22. q. 1. prædicandum. 24. q. 3. tam sacerdos. Arg. contra. 2. q. 1. multi.

e ¶Nisi eis.] Arg. tolli infamiam per satisfactionem ecclesiæ, vt 22. quæst. 5. præceptum 35. q. 6. si duo Argum. contra. 3. quæst. 4. consanguineorum, & cap. 2. qui. infra ead. quicunque & 22. quæstio. 5. paruuli. Sed dic quod canonica infamia per pœnitentiam tollitur: sed non illa quæ irrogatur ipso facto, vel per sententiam, Ioann. de ipso occulto crimine tollitur per pœnitentiam 3 sed non de manifesto, ut extra de tempor. ordi. cap. vlt. & penult.

Infamia canonica t[...] tur pęnit[...] tia.

3 Deo not. s. [...] 2. ibi vid[...]

f ¶Huiusmodi,] Scilicet excommunicatis.

a ¶Om-

a Omnes.] Ante satisfactionem.] Vel iuramentum. extra de sententia excommu. per tuas.

Beatus.] CASVS. Iacobus episcopus Hierosolymitanus quæsiuit a Clemente qui sint repellendi ab accusatione episcoporum? Et respondet, quod quatuor genera hominum ab eorum accusatione debent repelli, sicut docuit B. Petrus: scilicet criminosi, & irregulares: scilicet qui ad eundem ordinem non possunt promoueri: & infames, & laici omnes: qui debent sacerdotibus subesse: quia non debent maiores à minoribus iudicari, vel accusari. [Ab humano die, idest, carnali sensu.

b ¶Dicente.] Cum dixit, Qui sine peccato, &c. 3.q.7. qui sine.

c ¶Rogabat.] idest, præcipiebat, sic 11.q.3.rogo.

d ¶Quoniam pro minimo,] Sic continua: quoniam & si boni sumus.

e ¶Vt a talibus.] Scilicet illis, qui semper parati sunt reprehendere: de quibus ait 11. q.3. senti, sed aliorum reprehensiones attendendæ sunt: qui licet mali nō sint, tamen ideo reprehendunt, quia eos malos esse credunt, vt 11.q.3.non sunt.12.q.1.nolo.

f ¶Ab humano die.] Idest, qui tantum humana 1. non diuina quærunt. 8.q.1. sunt in ecclesia.

1 Humana .n. dies appellatur humana ꝓsperitas. Arch.

Ante satisfactionem excommunicati ad accusationem non admittantur. C. IIII.

Ansel. lib.3.c.1.

2 Omnes illi sunt ab accusatione repellendi, quos Apostolus commemorat, dicens; [Cum eis nec cibū sumere,] & ante satisfactionem [a] ecclesiæ non sunt suscipiendi.

1. Corint. 5.

Item Clemens Papa Iacobo Hierosolymorum [a] episcopo, epist. 1.

a ¶Hierosolymorū.] *Antea erat*, metropolitano. *Emendatum est ex plerisque manuscriptis codicibus. Nam & Clemens in epistola sic ipsum Iacobum vocat.*

¶Sacerdotes non nisi à coæqualibus accusari debent. C. V.

Ansel. ibidem.

Beatus Petrus homicidas, & adulteros, & cunctos criminalibus nexibus alligatos, & q̄ eis coequales nō erant, ab episcoporum † vexatione, & accusatione dicente † [b] Domino prohibebat, & non nisi a coæqualibus aliquid eis inferri debere docebat. *& paulo post.* ¶Infames etiam omnes, & quos primates, & leges sęculi nō suscipiunt, sed & laicos ab eorum accusatione, & vexatione semper repelli debere rogabat [c], & cūctos illis subditos esse præcipiebat: cunctorum sacerdotum vitam superiorem, sanctioremque, ac discretam a sæcularibus, & laicis hominibus esse, & spirituales quosque, atque sacerdotes super carnales, ac laicos semper constituendos docebat; quoniam pro minimo [d] nobis esse debet, vt a talibus [e] arguamur, & iudicemur, vel ab humano die. [f] Maiores vero a minoribus nec accusari, nec iudicari vllatenus posse dicebat: quoniam non solum hoc diuinas, sed & leges sęculi inhibere docebat.

† eorum] orig.
† docente] orig.

1. Corinth. 4.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 68.

¶Qui criminosus fuerit, sacerdotes accusare non potest. C. VI.

Ansel. lib.3.c.88.

Qui crimen [g] intendit, agnoscendum est, si ipse ante [h] non fiat criminosus: quia periculosa est, & admitti non debet rei [i] aduersus quemcunq; professio. *& infra c.72* ¶Testes aūt sine aliqua sint infamia, vxores, & filios habentes, & Christum [k] omnino prædicantes,

Sup. 8.q.11. negāda.

Qui crimen.] CASVS. Quæsitum fuit ab Hadriano q̄ repellantur ab accusatione, & testimonio? Et respondet, ꝙ si a tēpore baptismi fuit criminosus, repellitur ab accusatione, q̄a vox malorum non est admittenda. Infames autē omnes a testimonio repellunt: & qui nō habēt filios, & vxorem fideles. [Habentes,] idest si habuerint habent tales.

g ¶Qui crimen.] Si vis dicere ꝙ qui peccauit post baptisma, potest promoueri si egerit penitentiam: tunc dicas illum hic appellari criminosū qui per sententiā 2. conuictus est. Vel de enormibus criminibus intelligas, quæ irrogant infamiā ipso iure: vel de illo intellige qui pendēte accusatione qua, & ipse fuit accusatus, uoluit accusare aliū: quod non licet. 3.q. vlt. neganda. Baz. autem facit vim in hoc verbo criminosus: s. plenus vitijs: sicut ille q̄ est periurus, vt ĩ. cad. quicunque. & licet quilibet criminosus etiam non cōuictus repellatur, vt extra de testib. super eo tamen si probat se egisse penitentiā, bene recipitur, maxime in ciuili argu. 50. dist. ferrum. & ff. de ædil. edi. q̄d ita, licet sit arg. contra extra de simon. per tuas. ubi dicitur quod in exceptis criminibus licet ciuiliter agatur, potius admittatur de æquitate quàm de rigore. Io. tu dicas breuiter, ꝙ si probatur crimen contra aliquem semper repellitur in causa criminali, vt s̄. 2.q.7. quærendum, & extra de testi. testimonium nisi in exceptis criminibus, secundum distinctionem pluries dictam superius. B.

2 Ad hoc facit q̄d no. 3. q.3. cap. 2. in gl. 1. adaptatis in fi.

h ¶Si ipse ante.] Licet de illo non sit cōdēnatus. arg. extra de testi. super eo. Et est hic argū, ꝙ post pœnitentiā accusat quis de crimine. 33.q.2. admonere. 1.q.7. si quis omnem. 50. dist. peruenit. 48. dist. quoniam multa 3.

Testis repellitur ꝓbato crimine contra ipsum. Pnīa nō impedit accusationem.

i ¶Rei.] idest, accusati.

K ¶Christum.] Nō tamen obest eis si eos instruxerint. 47.d. quantumlibet, & 43. dist. Ephesijs. Aliud si neglexerint eos corrigere, vt 37. dist. ligant.

3 Cōc. text. in l. qui ea mente. cum ibi no. ff. de furt.

Si

SI omnia.] CASVS. Hoc loquitur de occultis peccatis, quæ soli Deo punienda relinquunt. Est ergo casus. Quidam æmuli accusabant prælatos suos de occultis criminibus, quæ nullo modo probare poterant: & dicebant se pro bono hoc facere: scilicet vt prælati sui fierēt meliores, quæsitum fuit ab Anacleto an bene facerent? Et respōdet: q̄ nō, quia si omnia delicta occulta, & manifesta accusarent, et vindicarētur in hoc sæculo, in futuro nil Deo reseruaret, cui soli occulta relinquuntur: & illi qui talia dīt in vanum laborant, qui Deum volunt adiuuare; & plus stimulis inuidiæ, quàm amore charitatis agitantur.

a ¶ Si omnia.] De occultis loquit[1]. quæ soli Deo reseruātur. 32. dist. erubescant.

b ¶ Inuidiæ.] Hic canō præsumit potius accusationē fieri causa inuidiæ quàm charitatis, vt dixi 2. q. 7. si quis episcopus.

1 Alij dīt, q̄ intelligit de eo, q̄ malo zelo accusat, & litera capituli ad vtrunq; intellectū satis adaptat. Arch.

SAcerdotes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes: in prima parte dicitur, q̄ populus, i. laici nō sunt admittendi ad accusationem sacerdotū: q̄a subesse debent eis, & non præesse. In secunda parte dicitur, q̄ accusatores nō sunt recipiendi nisi sint idonei: & omnes illi q̄ armantur contra patres spirituales accusando eos calūniosè sunt infames. Secunda pars incipit ibi, [Hi qui non sunt.]

OVes.] CASVS. Quidam laici, vel clerici criminosi accusabant, & reprehendebāt episcopos ex suspicione: quod dicit Pius Papa non esse faciendum. Et hoc probat tribus rationibus. Prima est, quia non debet esse discipulus supra magistrum. Secūda, quia episcopi a Deo sunt iudicandi. Tertio, quia laici, vel subditi a prælatis talia pati nolunt.

c ¶ Oues.] Sic 2. q. 7. oues.

Præsumptio est triplex. 2 Dic q̄ hęc præsumptio est inualida, & repellitur in iure, in nullo debet mouere animum iudicātis. 1. q. 1. primo. & in hoc c. oues. Archid.

d Suspicio.] Sic 2. q. 1. c. 1. Suspicioni temerariæ 2. non creditur 11. q. 3. in cunctis. probabilis inducit præsumptionem. ff. quod met. cau. l. vlt. 7. q. 5. presbyter. violentam condemnationem. 32. q. 1. dixit. & C. de adulter. quamuis. licet sit argum. contra. extra de præsumptio. literas.

IPSA AVTEM. CASVS. Quia supra c. oues & c. sacerdotes. & cap. si omnia, facta est mentio de detractionende ideo subiungit §. istū, vt ostēdat q̄ quāuis detractio in

Non solum autem criminosi, sed etiam quilibet alij ab accusatione episcoporum repelluntur.

Vnde Anacletus Papa epist. 1. ait.

¶Deo non placet, qui seruos suos accusat. C. VII.

SI omnia [a] in hoc sæculo vindicata essent, locū diuina iudicia non haberent. Superuacuis enim ad beneficia laborat impendijs, qui solum certat facibus adiuuare. Ideo si aliquis putat se Deo in hoc placere, quòd seruos suos accusat, & vt meliores fiāt, dicit se hoc agere; in vanum laborat, & plus inuidiæ [b] stimulis agitatur, quàm charitatis: quoniam gratiæ plenitudo adiectione non indiget; nec vlla requirit commendationis augmenta.

Item Telesphorus epist vnica, c. 3.

Populus sacerdotes arguere, vel increpare non valet. C. VIII. Et Iulius in decret. cap. 10.

SAcerdotes, qui proprio ore corpus Domini cōficiūt, ab omnibus sunt audiendi, atq; timēdi; nō dilacerandi, aut detrahendi: quia a quibus se Domini populus benedici, saluari, & instrui cupit; nullatenus debet eos arguere, nec vulgus in eorum accusatione suscipi. Populus enim ab eis docendus est, & corripiēdus, non ipsi ab eo, quia non est discipulus super magistrum. *& infra.* ¶Dei ergo accusat ordinationem, qui eos, qui ab eo cōstituuntur sacerdotes, accusat, vel damnari cupit. *Idem infra.* ¶Hi qui [α], non sunt idonei, non suscipiantur ad accusationem: omnes qui aduersus patres armantur, infames esse censemus. Patres enim omnes venerandi sunt, non respuendi, aut insidiandi.

Ansl. 3. c. 12. Iuo p. 6. c. 314. Matth. 10. Iuo p. 6. c. 315.

α ¶Hi qui.] In aliquot vetustis codicibus est caput distinctum a superiore.

Item Pius Papa epist prima. Et Cornel. epist. 2.

¶De eodem. C. IX.

OVes [c] pastorem suum non reprehendant, plebs episcopum non accuset, nec vulgus eum arguat: q̄m non est discipulus super magistrum, neque seruus supra dominum. Episcopi autem a Deo sunt iudicādi, qui eos sibi oculos elegit. Nam a subditis, aut prauæ vitæ hominibus non sunt arguendi, vel accusandi, aut lacerādi. *& infra.* ¶Nemo bonum faciens, alteri verbo, aut facto nocere vult: quanto minus in suspicionem debet venire fidelis homo, vt dicat, aut faciat ea, quæ pati non vult? quia omnis suspicio [d] potius repellenda est, quàm approbanda, vel recipienda.

Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 5. c. 243. Pann. l. 5. c. 36. Luc. 6.

Ipsa autē detractio licet ex vitio detrahentiū, tamen iusto Dei iudicio nonnūquā aduersus bonos excitatur.

in se mala sit: tamen iusto Dei iudicio permittitur, vt qui nimis de se presumūt propter bonum, quod habēt, & aliorū laudibus extolluntur in altum, per detractionē inuidorum humilientur. Quod probat per duo capitula sequentia.

a ¶ De-

mensuram 1. Item si post primam fornicationem quis pœnitet, iniungitur ei pęnitentia si secundo accedit ad eandem, secundo iniungitur ei pœnitentia talis ergo erit melioris conditionis si nō pęniteat a principio quā si pœnitcat postea. Item si secundo accedit ad aliam mu herem, æquale peccatum committit, si cut si secundo accederet ad priorē, sed pro illo secūdo peccato, quod facit cū altera, noua pęnitētia sibi indicitur. ergo & noua pęnitētia est indicenda sibi, si ad eandem denuo accedat: cū par sit peccatum: & hoc concedi potest 2. licet secundum leges qui sępius rem cōtrectat, nō committit diuersa furta, ff. de furt. ei qui.

1. Conc. tex. in l. seruos, C. ad le. Iul. de vi pub. & l. 4. C. de epi. aud.

2. Ar. ad hoc ex. de re iu. lib. 6. ad Apostolicæ. vers. deierauit, &c. Arch.

ut quos, uel domestica [a] præsumptio, uel aliorum fauor in altum extulerat, detractio humiliet.

Vnde Ambrosius c. 22. Luca.

¶ Ne quis de se præsumat, linguæ malorum ex Dei pręcepto contra eum excitantur. C. X.

¶ *Rubrica hac non valde conuenit subiecto capiti, & pie est interpretanda: nam simili locutione vtitur Dauid 2. Reg. 16. loquens de Semei.*

Ioan. 21. IMitare Petrum tertio alibi dicentem; [Domine tu scis, quia diligo te.] Etenim, quia tertio [b] negauerat, tertio confitetur: sed negauit in nocte, confitetur in die. Hæc autem ideo dicta sunt, vt sciatis neminem iactare se debere. Nā si Petrus [c] lapsus est, quia dixit. [Et si alij scandalizati fuerint in te, sed non ego.] quis alius iure de se præsumat? Denique, & Dauid, quia dixerat. (Ego dixi i mea abundantia [d] non mouebor in æternum;) eam sibi iactātiam obfuisse profitetur dicens. (Auertisti faciem tuam a me, & factus sum conturbatus.)

Mar. 14.

Psal. 29.

c Petrus.] Argu. à maiori. 11. 32. q. 5. si Paulus.

d ¶ In mea abūdantia.] i. confidentia bonitatis.

Item Greg lib. 9. epist. 39. ad Theotistam patriciam.

¶ Vt boni salubriter humilientur, linguæ malorum contra eos insurgunt. C. XI.

SVnt plurimi, qui vitam bonorum amplius, quàm debent, laudāt: [e] & ne qua elatio de laude surrepat; permittit omnipotēs Deus malos in obtrectationem, & obiurgationem prorumpere, vt si qua culpa ab ore laudantium in corde nascitur, ab ore vituperantium suffocetur. Hinc est ergo, quod doctor gentium se in prædicatione currere testatur per infamiam, [f] & bonam famam, qui et dicit; (Vt seductores, & veraces.)

2. Cor. 6.

Verū hac auctoritate [g] prohibentur spirituales a carnalibus accusari, non carnales a spiritualibus. Quod ex verbis eiusdē datur intelligi, quibus in eodem capitulo a subiunxit dicens (Capite languescente, facilius reliqua corporis membra inficiuntur sicut scriptū est: [h]) Omne caput languidū, & omne cor merens a planta pedis usq; ad verticem non est in eo sanitas) Quapropter manifestum est diabolū (qui sicut Leo rugiens circuit quærens,

Eusebius in epis. ad Galliæ episcopos. inf. ea. c. ex merito.

Esa. 1.

1. Pet. 5.

SVnt.] CASVS. Dicit Greg. quod Deus permittit bonos a malis infamari, & reprehēdi vt si qua nascitur elatio in corde bonorū ab ore laudantium, per os vituperantiū suffocetur. Et hoc probat exēplo Pauli, qui dicit: Apud quosdam habiti sumus, vt seductores: apud quosdam habiti sumus veraces.

e ¶ Laudant.] Hoc est veniale peccatū. 25. dis. criminis: sed qui cōmendāt mortalia vitia. mortaliter peccant. 46. dist. sunt nonnulli.

f ¶ Per infamiam.] i. quidā desipiētes dicebāt eos veraces: quidam nō. 41. dis. quod dixit Dominus.

VERVM. CASVS. Hic ostēdit Gratia. quod illud cap. si illi

a ¶ Domestica.] idest, propria, vel domesticorum persona.

IMitare.] CASVS. Quidam iactabant se de bonis quæ faciebant, & putabant se cadere nō posse. Sed Amb. ostendit, quod nemo de se præsumere debet, nec multū per iactantiam subleuari. Et hoc probat duobus exemplis. s. Petri, & Dauid: qui nimis de se præsumentes ceciderūt. Vel sic. Nemo debet se iactare de bonis, ne cadat, vt Petrus, & Dauid.

Delinquens pluries, pluries pęniteat b ¶ Tertio.] Hic videtur, quod toties pœnitentiam faciam quoties committo fornicationem etiam cū eadem muliere: & quod quasi pro diuersis delictis sit mihi pœnitentia indicenda, vt de pęn. d. 1. s. considerct, & de pœ. d. 1.

cet. oues, loquitur de malis, & criminosis, qui bonos prælatos accusare non debent, vel reprehendere: quia hoc fit diabolo instigante, vt per tales reprehensiones prælatis languescentibus corruant ipsæ plebes in ima: & sic periclitentur, & ostenditur quod detractores deterius delinquunt, quam illi, qui bona rapiunt temporalia: quia detractores rapiūt bonos mores, & virtutes, quæ sunt intrinseca: illi autem rapiunt extrinseca. In eod. cap. 1. inferiori parte eiusdem cap. Scriptum est, in Esaia.

g ¶ Verum hac auctoritate.] 3. q. sup. eo. oues. hæc sunt verba eiusdem Pij: & continuantur illi, c. oues.

h ¶ Sicut scriptum est in Esaia.

Quie-

quem possit deuorare) cordibus plebiũ suadere, vt doctoribus, atq; pastoribus suos detractores irrogent, vel eos accusent, vt plebes languescentes (nõ tenentib. pastorib. frana eorum) lasciuiant, atq; in ima ruant, vt saltẽ sic periclitari possint. Multum vero distant damna morũ a dãnis rerum temporalium, cum ista extra nos sint, illa vero in nobis.) & infra; (Peius α malum fore non existimo; quàm Christianos suis inuidere sacerdotibus.)

α ¶ Capitulo.] *Quæ subiungit Gratianus*, capite languescente, &c. *sunt in epistola 3. Anacleti, & apud Isidorum de summo bono lib. 3. c. 38.*

β ¶ *Peius.*] *Sunt in 1. epistola Alexandri primi.*

Hinc etiam Fœlix II. ait episcopis in Alexandrina synodo congregatis.

¶ Deo recte famulantes persequi nõn licet.

C. XII.

QViescite (inquit sancta, & magna Nicæna synodus) & nolite persequi eos, qui rectè † Deo famulãtur, & sincera voluntate superni † Dei mandata custodiunt, & nostris legib. subiugantur: quia nec decet, nec ordo patitur, vt iniqui, & carnales spirituales persequantur.

Item Anterus γ Papa epistola vnica.

γ ¶ Anterus.] *Sic restitutũ est ex plerisq; vetustis. Nã antea erat* Gregorius. *Videtur tamẽ Gratianus hoc tribuisse ẽt Gregorio supra c. sunt plurimi in verbis.* Quod ex verbis eiusdẽ datur intelligi, quibus in eodem capitulo &c. *Confectum autem caput hoc est magna ex parte ex Anacleti sententijs in epistola tertia.*

¶ Subditi prælatos suos accusare non debent.

C. XIII.

EX merito plebis nonnunquã episcopi depreuãtur [a] quatenus procliuius cadant, [b] qui sequuntur. Capite languescente cætera corporis mẽbra inficiuntur. Deteriores sunt, qui vitam, moresque bonorum corrumpunt, his, qui substantias aliorum, prædiaq; diripiunt. Caueat vnusquisq;, ne aut linguam, aut aures hẽat prurientes, idest, ne aut ipse alijs detrahat, aut alios audiat [c] detrahentes: [Sedens (inquit) aduersus fratrem tuum loquebaris.] detrahendo. [Et aduersus filium matris tuę ponebas scandalum, &c. Parcant singuli detractioni linguę, custodiantq; sermones suos, & sciant, quia cũcta, quæ de alijs loquuntur, sua sententia iudicabuntur. Nemo inuito auditori libenter refert. Officij singulorum sit, dilectissimi, nõ solum oculos castos seruare, sed & linguam, nec quid in cuiusquã domo agatur, alia domus per eos † vnquã [d] nouerit. Habeant omnes simplicitatem columbæ, nec cui quam machinentur dolos, & serpentis astutiam, ne aliorum supplantentur insidijs. †

Item Lucius Papa epist. vnica, episcopis Galliæ, & Hispaniæ scribens.

¶ Sapiens nocere non cupit. C. XIV.

SApiens non est omnis, qui nocet.

Item Anacletus Papa, epist. 3.

QViescite.] CASVS. Docet Felix Papa in hoc c. q boni prælati non sunt arguendi, & hoc probat au ctoritate Nicenæ synodi. Quiescite a vexatione, & psecutione bonorũ platorũ.

EX merito.] CASVS. Docet hic Gregorius, omnes hoĩes seruare aures, & oculos, & linguã sine macula, & vitio: & simplicitatẽ colũbæ habere: nec debẽt alios, & maxime prelatos infamare, & hoc probat au ctoritate Dauid prophetæ dicentis: Sedẽs inquit, &c. quoniam propter mala merita plebis permittit Deus platos damnari, & deprauari, vt qui sequuntur, procliuius corruant: & vt capite languescente cętera membra lãguescãt. Seq. c. patet.

a ¶ Deprauantur.] i. praui episcopi cõstituuntur. non. n. propter aliorũ merita efficiunt mali, sed mali, pp malorum merita prælati fiunt, vt 8. q. 1. audacter.

b ¶ Cadant.] Quia cõponitur orbis Regis ad exẽplũ. arg. 11. q. 3. præcipue.

c ¶ Audiat.] Sic infra, 11. q. 3. non solum.

d ¶ Vnquã.] Scilicet p detractores: ne fit cõtra, s. 5. q. 5. nõ vos. Vel dic per cos .i. per curiosos. vñ Iuuenalis: Scire volunt secreta domus, atque inde timeri.

SApiens.] Ita ordina literã. Omnis q nocet non est sapiens. i. nullus q nocet est sapiẽs, sapientia virtutis, id sapore virtutis: Sed forte est sapiens sapientia scientiæ. i. sciens sic. n. & mali sunt sapientes: sed soli boni sũt sapiẽtes sapore virtutis, q sapientia dicitur, Et taliter ille q nocet non est sapiens. Nã innocẽs dr qui igno-

---

Paulo aliter in originali impresso Anacleti.

† al. Deo perfectè ministrant.

Regem imitant subditi.

Anacletus epist. 3. Isid. l. 3. de summo bono, c. 38. sup. ea. sũt plurimi inf. ea. deteriores, & 9. q. 3. facta.

Psal. 49.

Hiero. ad Nepotianum simile.

† vos.] orig.

Et Cornelius Papa epist. 2.

Ivo p. 3. c. 140.

ignorat, quid noceat. 22.q.4.innocens.H.

DEteriores.] CASVS. Hic detractores reprehenduntur, qui suos doctores & prælatos infamant, & dicitur, quod sunt deteriores quam illi, qui bona rapiunt temporalia: quia raptores auferunt ea, quæ extra nos sunt: detra- ideo merito sunt infames.

a ¶ Deteriores.] Peius est persuadere, quam facere, ut ff.de ser.cor.l.1.§.persuadere, & l.vt tantum. & 86.dist. Svmma.]

b ¶ Detrahere.] Sup. d.46. accusatores.

c ¶ Et accusare.] Supra 2.q.7.si quis episcopus.de pœ. d. 1. homicidiorum.

¶ Raptoribus deteriores sunt episcoporum detractores. C. XV.

sup. e. c.ex merito. Burc.l.1.c.138. Deusdedit p.3. Iuo p.5.c.239. Ansl.l.3.c.11.

DEteriores [a] sunt, qui doctorum vitam moresq; corrumpunt, his, qui substantias aliorum prædiaque diripiunt. Ipsi.n.ea, quæ extra nos, licet nostra sint auferunt: nostri aũt detractores, & morum corruptores nostrorũ, siue qui aduersus nos armãtur, proprie nos ipsos diripiũt. ª & ideo iuste infames sunt, & merito ab ecclesia extorres fiũt. Pro meritis ergo plebis sæpe pastores deprauãtur ecclesiæ, vt procliuius corruant, qui sequũtur.

Ansl.l.6.c.137.

ª ¶ Diripiunt.] *Antea legebatur*, nos ipsos decipiunt. *Emendatum est ex Isidoro lib 3. de summo bono c.38. Anacleti verba quantũ conijci potest referente, & optime conuenit cum ijs quæ antecedunt. Verum in duobus antiquis exemplarib epistolarum, Anacleti, altero Vaticanæ, altero Florentinæ bibliothecæ, habetur*, nõ nos, sed proprie seipsos decipiunt.

Item Alexander Papa epist. 3.

¶ De eodem. C. XVI.

SVmma iniquitas est, fratres detrahere [b] & accusare. [c] Vnde scriptum est: [Omnis qui detrahit fratri suo, homicida est: & omnis homicida non habet partem in regno Dei.]

1.Ioan.3.

Patet ergo, vt præmissum est, quod carnales prohibentur ab accusatione spiritualium, non spirituales ab accusatione carnalium.

2 Cum itaque criminosi & infames ab accusationibus prohibeantur videndum est quos canonum sacra auctoritas infames appellet.

De his Stephanus Romanæ ecclesiæ episcopus scribit Hilario, epist. 1 c. 1. dicens.

¶ Quæ personæ infames habeantur. C. XVII.

Poly.l.5.tit.1. Deusdedit p.3. Ansl.l.3. c.5. Burc.l.1.c.173. Iuo p.5. c.291. Pann.l.4.c.66.

INfames esse eas personas dicimus, quę pro aliqua culpa notantur infamia, idest omnes, qui Christianæ legis normã abijciunt, & statuta ecclesiastica contẽnunt, [d] similiter fures, [e] sacrilegos, & omnes capitalib. criminibus irretitos, sepulchrorum quoque violatores, & Apostolorum, atque successorum eorum, reliquorumque patrum statuta libẽter violãtes, & omnes, qui aduersus patres armantur, qui in omni mundo infamia notãtur: similiter & incestuosos, homicidas, periuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis [publicis † [f] fugientes, & qui indigna sibi petunt [g] loca tenere, aut facultates ecclesiæ abstrahunt iniuste, & qui fratres calumniãtur, aut accusant, & nõ probant, vel qui contra innocẽtes principum animos ad iracundiam [h] prouocant, [i] & omnes anathematizatos, [k] vel pro suis sceleribus, ab

† hæc vox abest ab orig.

PATET. CASVS. Cõcludit Grat. ex supradictis dicens, quod carnales & peccatores nõ possunt accusare spirituales. Et quia facta est mẽtio de infamib. qui ab accusatione repellũtur, ideo ostendit, quos secundum canones infames appellent. CVM ITAQ. Hæc est secunda pars huius q. in qua enumerat omnes infames, qui accusare nõ possunt, & hoc probat per cap. sequen. Io. de Fant.

INfames.] CASVS. Quæsiuit Hilarius episcopus a Stephano Papa quæ personæ sint infames sm canones. Papa vero Stephanus rescribit assignans x. species infamium personarum, & quasdam alias personas, quæ propter irregularitatem, vel alias causas. nec ad sacros ordines ascendere: nec sũmos sacerdotes accusare possunt.

d ¶ Contemnunt.] Si.1c.d.nulli.

e ¶ Fures.] Ex hoc c. patet, quod omne crimẽ infamat secundum canones. & sup. cap. omnes. & c. seq. Itẽ ex hoc cap. vĩ, quod omne crimen sit publicum secundum canones.

Crimen quodlibet ĩfamat

f ¶ De bellis publicis.] Tales sunt rei læsæ maiestatis, vt ff. ad l. Iul. maiest. & capite puniuntur: nisi quãdo dominũ defendere non potuerint. ff. de re mil. l. omne. §. qui in acie.

g ¶ Petũt. Ambitiose, vt su. 1.q.6. sicut.

h ¶ Ad iracundiã.] ext. de homic. sicut dignum. §. illi vero.

i ¶ Prouocant.] idest delatores, vt q.5. vl. delatori.

detractores vero corrumpunt bonos mores nostros: &

k ¶ Anathematizatos Sup.3.q.5.constituimus.

a ¶ Legitimam.] .i.plenam, aliter enim nõ promouentur, nec aliquem possunt accusare, vt inf. sequitur.
b ¶ Curiæ.] 54.d.c.1.& 2.
c ¶ Mentem.] Vt furiosi.
d ¶ Manifestantur.] Sup.33.d.maritum.

quòd quæcunque personæ repelluntur ab accusatione secundum leges, eædem repelluntur, secundum canones.

SED LICET. CASVS. Dictum est a principio causæ, quòd infames ab accusatione prohibentur. Nũc vero dicit Grat. ꝙ licet generaliter prohibeantur, non tamen prohibentur ab accusatione huius episcopi, qui simoniacus est, & hoc probat tali ratione, quia hæreticus vel simoniacus minor est catholico: sed hoc an generaliter intelligatur: scilicet, vt hæreticus sit minor quolibet catholico, Aug. noluit definire.

ecclesia pulsos, & omnes, quos ecclesiasticæ, vel sæculi leges infames pronunciant. Hi nimirum † omnes, nec serui ante legitimam [a] libertatem, nec pœnitentes, nec bigami, nec illi, qui curiæ [b] deseruiunt, vel non sunt integri corpore, aut sanam non habent mentem [c] vel intellectũ, aut inobedientes sanctorum decretis existũt, aut furiosi manifestãtur, [d] hi omnes, inquam, nec ad sacros gradus debent prouehi, nec isti, nec liberti, neque suspecti, nec rectam fidem, vel dignam conuersationem non habẽtes, summos sacerdotes possunt accusare. [α]

† paulo aliter in originali.

α ¶ Accusare.] *In vulgatis codicibus sequebatur*, nec ad accusationem, seu ad testimonium nullatenus iuste possunt recipi, *quæ sunt expuncta; quoniam absunt a manuscriptis (vno excepto, & originali, & Burch. Iuo. In Panormia tamen hæc postrema pars post verbum*, manifestantur, *sic habet*, Hi omnes nusquam nec ad sacros gradus debent prouehi, nec ad accusationem, seu ad testimonium nullatenus iuste possunt recipi.

Item Fabianus Papa.

¶ Infamis efficitur, qui sciens peierare præsumit. C. XVIII.

Poly. l.6.tit.11. Burc.l.12.c.8. Iuo p.11.c.65.

3 QVicunq; sciẽs † se peierauerit [e] quadraginta dies in pane, & aqua, & septem [f] sequentes annos pœniteat, & nunquam sit sine pœnitentia, [g] & nunquam in testimonium [h] recipiatur, [i] communionem tamen post hæc percipiat.

† al. sciens peierauerit.

Item Eusebius Papa epist. 1. ad episcopos Galliæ.

¶ Accusatores, † & personas, quas leges sæculi non admittunt, ecclesiasticæ quoque repellunt. C. XIX.

† al. Accusationes.

NOs sequẽtes patrum vestigia pro salutatione seruorum Dei, quascumque ad accusationem personas leges publicè non admittunt, his impugnandi alterum & nos licentiam submouemus: & nullæ accusationes a iudicibus audiantur ecclesiasticis, quæ legibus sæculi prohibentur.

3.q.5. de accusationibus, §.idcirco. Ans.l.3.c.25.

Sed licet [k] *infames ab accusatione episcoporum prohibeantur, non tamen isti ab huiusmodi* † [l] *accusatione prohibendi sunt. Hæreticos nãque accusare infamibus non prohibetur. vt supra patuit in ea* † *causa, vbi de accusatione minorum aduersus maiores* [m] *disputatũ est. Item.*

† al. huius. † al. eadem. 2.q.7.per totum.

QVicunq.] Hæc est 3.pars, in qua ponit pœnam periuro: & specificat de infamib. Io. de Fant.

CASVS. Quæsitum fuit quam pœnã debeat pati, qui sciẽs cõmittit periuriũ. Et respõdetur, ꝙ debet pœnitere ꝑ quadraginta dies in pane & aqua, & septẽ sequẽtes annos, & in testimoniũ nunquam recipiatur: cõmunionem tamen post pœnitentiam recipiat.

e ¶ Peierauerit.] Sup.5.quæst.5.constituimus.
f ¶ Septẽ.] 22.q.4. qui sacramento. cõtra. Solu. ibi.
g ¶ Sine pœnitentia.] interiori. si. 50.dist. clerico.
h ¶ Testimoniũ.] Etiam post pœnitẽtiam peractã, vt ĩ. 22.q.5. paruuli. Et hoc est verum in testibus. 1 secus videtur in accusatore, vt 22.q.5. si quis conuictus.
i ¶ Recipiatur.] Alibi dr̃, ꝙ iuramentũ solũ Deum habet vltorẽ, vt C. de reb. cre. l.2. nõ ergo incurrit infamiã. Itẽ alibi legit̃, ꝙ periurium cõtinetur sub criẽ stellionatus, vt ff. de crim. stel. l.2. sed crimẽ stellionatus non infamat, vt ff. de crim. stell. l.2. ergo, nec periuriũ. Sol. vbi iuramentũ nõ cedit in præiudiciũ alicuius, solum Deũ hẽt vltorẽ. Dicunt autem quidã, ꝙ si iuramentũ est de futuro, semꝑ infamat: quia ibi frangit fides Deo & homini: sec9 si est de præsenti, vel de præterito, vt C. de transac. l. 10. si quis maior. Alij dicunt, quòd iuramentũ quod interuenit in contractibus, non infamat: secus in iuramento, quod fit in iudicijs hoc est certum, ꝙ omne iuramentum infamat canonica infamia. 2 Vtrũ autem temerarium iuramentũ repellat a legitimis actib. dixi 85. dist. Florẽtinum, & extra de testi. & attestatio. cum causam quæ.

NOs sequentes.] CASVS. In hoc capitulo dicitur, quòd quæcunque personæ repelluntur ab accusatione secundum leges, eædem repelluntur, secundum canones.

k ¶ Sed licet.] Infert ex prædictis.
l ¶ Ab huiusmodi.] idest, simoniæ.
m ¶ Maiores.] Vt 2.q.7. per totum.

1 Ext. de ap. cõm. ibi videas. de præsum. literas, & de pur. c. j. & de test. testimonium. Arch. Iuramentũ vtrum infamet.

2 Cum ista gl. conc. Bar. post gl. in l. Lu ius. ff. de infam. & Al. de Imo. in l. fi. ex falsis. C. de transa.

Quæ-

C. XX.

CVm maiores sciētia & moribus à minoribus accusari prohibeantur, nō æquales ab æqualibus vel minores à maioribus; ab huius ergo a accusatione non sunt hi prohibendi, cū hæreticus catholico minor sit. Sed hoc an generaliter accipiendum sit Augustinus non† definiuit lib. 4. de baptismo contra Donatistas c. 5 dicens.

† al. Aug. diffiniuit.

¶*Caput hoc in plerisque vetustis exemplaribus coniunctum est superiori: Quare conijcere licet hæc esse verba Gratiani.*

a ¶Ab hui9 ergo.] *Loc9 hic emēdatus est ex manuscriptis. In īpressis legebatur* ab accusatione huiusmodi sūt prohibendi: *ex qua lectione vix apta sentētia elici poterat.*

¶Dubium est, an sciens auarus: an nesciens hæreticus grauius peccet. C. XXI.

QVæro ergo, quis peccet grauius, an qui nesciens [a] in hæresim incurrerit, an qui sciens ab auaritia, idest idololatria non recesserit? Secundum quidem illam [b] regulam, qua peccata scientium peccatis ignorantium prę ponuntur, auarus cum scientia vincit[c] in scelere. Sed ne forte hoc fiat, facit in hæresi sceleris ipsius magnitudo, quod facit in auaritia scientis admissio, vt hæreticus nesciens auaro scienti coęquetur. *Item c. 20. eiusdem libri.* Vtrum autem catholicum pessimis moribus alicui hæretico, in cuius vita, præter id, quod hæreticus est, non inueniunt homines quod reprehendant, præponere debeamus, non audeo præcipitare[d] sententiam.

4 *Verum hoc Augustini, & illud de infamium accusatione de his ītelligēdū est, quos cōstat[e] esse hæreticos, nō de his, qui se negāt in hæresim lapsos. Hic autē in omnibus religiosus apparens[f], dum si negat hæreticæ communionis aliquādo macula infectum; infames atque alios huiusmodi a sua accusatione ipse repellit.* ¶*Hæc licet ratione niti videantur, exemplo tamen læsæ maiestatis vana intelliguntur. ad cuius accusationem dum socius initæ factionis admittitur; non quæritur an cogitare cōtra animam principis sit maiestatem lædere; sed an aliquis de nece eius tractauerit[g].*

QVæro.]CASVS. Duæ sunt in hoc c. quæstiones. Prima est, vtrum ille qui ignoranter incidit in hæresim, grauius peccet, quàm ille qui scienter est auarus. Et respondet Augustin. secundum illam regulam, qua peccata scienter facta præponuntur peccatis ignoranter perpetratis: auarus ergo videtur grauius peccare. Sed si forte tantum facit hæresis magnitudo, quantum auaritia scienter admissa: æqualiter peccant. Secunda quæstio fuit, an possimus catholicus illi hæretico præponatur, qui nullum habet peccatum præter hæresim. Respondet Augu. se nolle hanc quæstionem præcipitare. Gra. tamen hanc vltimam quæstionem determinat supra 2. q. 7. sed quæritur.

a ¶Nesciens.]Ille est ignoranter hæreticus, qui sequitur opinionem quā putat veri rorem 1. vt 24. q. 3. hæresis.

b ¶ Secundum quidem illam.] De pœ. dist. 2. sciendum.

c ¶ Vincit.] Vide qualiter arg. licet enim peccatum sit maius peccato: quia hic scientia præponitur ignorantiæ tamen facta compensatione scienter peccans potest æquiparati ignoranter peccanti. similis compensatio est 9. dist. in canonicis. Quod autem minus sit peccatum ignorantis quam scientis, habes 22. q. 7. quemadmodū, quandoq; vīr plus peccare ignoranter peccantes quam scienter, vt 24. q. 1. schisma. q̄nque parificantur vt hic.

d ¶ Præcipitare.] Gratianus tamen in simili q̄stione precipitat sententiam, vt 2. q. 7. §. sed quæritur, vrbanus eādē videtur soluere 12. q. 1. scimus.

VERVM. Hæc est quarta pars q̄stio. in qua quæritur vtrū īfamis possit episcopum accusare de simonia, cum esset bonæ famæ: & primo dicit q̄ n̄; & hæc est vera solutio: sed postea impugnat q̄d dixerat. Io. de Fan.

CASVS. Iste §. respicit quod dictum est supra c. quæro. in fi. cap. & su. ea. §. licet vbi vr̄ probatum, q̄ infames cōtra hæreticos & simoniacos admittūtur. Et dicit Grat. q̄ d̄ illis loquū tur, quos cōstet esse hæreticos per pręsūptionē. & ideo quilibet criminosi & infames cōtra eos admittūtur hic autem episcopus, de quo in themate agit, in omnibus religiosus apparet: & ideo infames ab eius accusatione repelluntur.

VERVM. Grati. respō. illi ca. quæro. & illi §. sed licet. in q̄bus probauerat infames admittēdos cōtra hæreticos & ita cōtra simoniacum: & ei9 solutio durat vsq; ad §. hæc licet ratione, & ibi incipit suam solutionē impugnare.

e ¶Constat.]Si constat, ergo nō est necessarius 2. accusator expone ergo ↄstat, i. tale est crimen, quod constat esse hæresim. Vel dic q̄ constat per famam: quia sunt malæ famæ.

f ¶ Apparens.]Hæc solutio est canonica: quia concordat cum Græg. 2. q. 1. in primis, & impugnatio, quam ponit in sequenti. §. allegando ponitur.

HAEC LICET. CASVS. Obijcit modo Gra. contra supradicta, & dicit quod licet videantur quæ dicuntur in §. ratione niti. tamen exemplo criminis læsæ maiestatis falsa intelliguntur: in quo non quæritur, an cogitare contra animam principis sit maiestatem lædere: sed an de eius nece tractauerit eadem ratione non debet quęri an simonia sit hæresis, sed an commiserit simoniam iste episcopus, & ad hoc inducit legem sequentem.

g ¶ Tractauerit.] Sic supple in simonia non est quærendum

...ū hic loquit de illo qui putabat illud credi ab ecclesia qd ipse credit, nihilominus peccat. 16. q. 1. si ...uti. ...stū ignorātis minus ...q̄ sciētis.

22. q. 1. de manifesta. ext. de accu. euidentia. Archid.

rendum, an simonia sit hæresis. iste enim episcopus negauit simoniam esse hæresim, & male, vt 11. q. 7. patet & sic concludit in fi.

SI quis. CASVS. Statuerunt Imperatores Honorius & Archadius, ꝙ si quis contra principem fecerit cõiurationem, vel dederit vel susceperit sacramentũ de morte, nõ solum Imperatoris sed etiam virorum illustriũ & senatorũ, vel de morte cuiuslibet militis q̃ militat Imperatori, cogitauerit sacramẽta dãdo vel recipiẽdo, vel etiã aliud faciẽdo, gladio feriatur, omnibus suis bonis cõfiscatis, filij vero eius (quibus vita misericorditer reseruatur) sint remoti a consanguineorũ, & etiam extraneorũ successione. sint etiam perpetuo infames & illi qui pro his intercedunt, nec vllos habeãt honores, nec ad sacramenta perueniãt militaria. Et si quis de coniuratoribus in initio prodiderit factionem, premium habeat & honorem si vero sero, ueniam habeat.

a ¶ Priuatis.] Nõ milites non dici priuatos, vt 23. q. 1. qui contra.

b ¶ Voluntatem.] Not. Quod punitur hic sola voluntas, vt 19. dist. nulli. 22. d. omnes quia in maleficijs volũtas spectatur, nõ exitus. ff. ad le. Cor. de sic. diuus. Arg. contra. 32. dist. erubescant. de pe. di. 1. cogitationes. 32. q. 5. Christiana. Sol. regulariter volũtas nõ punitur nisi ad aliquẽ actum procedat

Voluntas sola nõ punit.

c ¶ Fiscos.] Idem est i crimine hęresis, vt extra de hęre. vergẽtis 1 alias bona damnatorum regulariter reseruantur filijs. vt C. de bon. damna. authen. bona.

1 Vbi plene de hoc: & 23. q. 7. I sũma. ibi dicã. & videas; & idẽ est in interfectore. clerici. ext. de pœn. in q̃busdã. Arc.

d ¶ Filij vero In potestate constituti. si enim eos postea emancipasset, nõ valet, vt C. eo. l. perpenditur. ar. ff. de bo. damna. l. ulti. §. ex liberis. filij itaque emancipati non patiuntur hanc pœnam. Dicunt tamen quidam quod hæc pœna spectat ad filios postea natos, non ad iam natos. sed litera eis contradicit.

e ¶ Metuuntur.] Iuxta illud: Sæpe solet similis filius esse patri. Et sequitur leuiter, filia matris iter. 56. distinct. si gens unde qui emit mancipia de genere eorum quærit, vt ff. de ædil. edict. quod si noluit. §. qui mancipia.

f ¶ Et vita] Supra 74. dist. quorundam.

g ¶ Interuenire.] Sic su. 50. dist. miror. Et nota, ꝙ quãque prohibetur supplicari pro aliquo de pœ. dist. 1. prædixerat. & extra de hære. ad abolendam. & C. de transact. si quis maior.

PORRO. CASVS. Supra in §. [Hæc licet] Posuit propositionem. in hoc §. ponit assumptionem sui argumenti, sic: supradictum est de accusatione criminis læsæ maiestatis, sed accusatio simoniæ procedit ad instar criminis læsæ maiestatis, quod de accusatione tantum, scilicet vt quilibet possit accusare, & non de pœna est intelligendum; & ꝙ crimen læsæ maiestatis differat in pœna a simonia probat per legem sequentem.

h ¶ Porro.] Hic ponit assumptionem argumenti sui præmisit enim primo propositionem.

i ¶ Pœna] In crimine enim simoniæ conuictus de ponitur, vt 15. q. 3. sane, sed hic capite punitur. Qualiter isti parificentur, notaui 15. q. 3. sane. & cã. nemini. Sed nunquid ordinatus simoniacè potest ordinatorẽ suum conuenire de hoc: cum accusatores consequantur præmium

Simo ordinat dinato suũ co nire ne

Vnde Impp. Archadius & Honorius in 9. lib. Codicis, tit. ad legem Iul Maiestatis. le. 5. scriptis leguntur.

C. XXII.

SI quis † cum militibus vel priuatis[a], vel barbaris etiã scelestam inierit factionem, aut factionis ipsius susceperit sacramentum, vel dederit; de nece etiã virorum illustriũ, qui consilijs, & consistorio nostro intersunt: senatorũ etiam (nam & ipsi pars corporis nostri sunt) vel cuiuslibet postremo, qui nobis militat, cogitauerit (eadem enim seueritate voluntate[b] sceleris, quà effectum puniri iura voluerunt) ipse quidẽ, vtpote maiestatis reus gladio feriatur, bonis eius omnibus fisco[c] nostro addictis. Filij vero[d] eius, quibus vitã Imperiali specialiter lenitate cõcedimus (paterno enim debent perire supplicio, in quibus paterni, hoc est hæreditarij criminis exempla metuuntur † [e]) à materna, vel auita, omnium etiam proximorum hęreditate, ac successione habeantur alieni; testamentis extraneorum nihil capiant: sint perpetuo agẽtes, & pauperes; infamia eos paterna semper comitetur; ad nullos vmquã honores, nulla sacramenta perueniant; sint postremo tales, vt his perpetua egestate sordẽtibus, sit & mors solatium, & vita[f] supplicium. Denique iubemus etiam eos notabiles esse sine venia, qui pro talibus vmquam apud nos interuenire[g] tentauerint. *& infra.* ¶ Sane, si q̃s ex his in exordio initæ factionis, studio veræ laudis accensus, initam prodiderit factionẽ; præmio & honore à nobis donabitur. Ipse vero q̃ vsus fuerit factione, si vel † sero, tamen incognita adhuc consiliorum arcana patefecerit, absolutione tantum, ac venia dignus habebitur.

† *Quisquis.*] ori. & est initium legis.

† *al. metuentur.*

† *al si vera.*

¶ Hoc & sequens caput in vetustis exemplaribus sunt coniuncta antecedenti, quare nec rubricas habent.

Porro[h] simoniæ accusatio ad instar publici criminis læsæ maiestatis procedere debet: sicut Leo Imperator in primo lib. Codicis decreuisse legitur titulo de episcopis, & clericis. l. si quem quam. Quod de accusatione, non de pœna[i] intelligi oportet.

Tit. 3. l. 29.

§ Et bene.ar. 3.q.6.c. vlt. fm Ioan. de fan. In his er quæ sunt ex pressa simi- lis est accu- satio. s. vt ac- cusatores ad mittatur: & solennitates seruētur. fm 5. in fi.

præmium, non credo. 1 licet dicatur hic quòd omnes accusares admittantur.

NVllus.] CASVS. Iudex in causa criminali volebat militem, vel nobilem aliquem, vel in dignitate cō stitutum verberibus subijcere. Quæsitum fuit ab Imperatore, an possit se tueri ratione militię, vel generis, vel dignitatis. Et respondet ꝙ sic, non tamen in crīe læsæ maiestatis, in quo omnibus æqua est conditio.

Gratian. bene soluit in illo, §. verum, & illa solutio cōcordat cum Gregor. 2. q. 1. in primis, & q. 7. accusatio. & quæ postea dicuntur in sequentibus, §. sunt allegationes, hoc dicit. Io. & etiam bene. H. tamen & Cardinalis non excusant eum, sed dicunt eum male dixisse, nisi in illo. §. verum. Posset etiam dici ꝙ episcopus iste, de quo agitur in principio thematis, i famat⁹ erat, licet religiosus appareret: ideo non prodest ei si negat simoniam esse hæresim, sed an commiserit. vnde infames bene admittuntur contra ipsum, & ita secundum hoc bene dixit Grat. per totū, in §. nisi in §. illo, [verū] vbi loquitur allegādo secundum hunc intellectum.

Vnde Impp. Valentinianus, Valens, & Grat. AAA. lib. 9. Codicis, tit. ad l. Iuliam maiestatis. l. nullus.

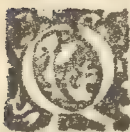
Tit. 8. l. 4.

C. XXIII.

NVllus omnino, cui in cōsultis, ac nescientib. nobis fidicularum [a] tormenta inferuntur, militię [b] vel generis [c] aut dignitatis [d] vti defensione prohibeatur, excepta [e] tantum maiestatis causa, in qua sola omnib. ęqua conditio est.

Sed cum omnes illi assumantur in hac accusatione simoniæ qui possunt accusare de crimine maiestatis; constat, quod sicut ibi non dubitatur de crimine maiestatis, sed an reus commiserit illud sic & hic non negatur hæresis, sed impetitur accusatus, an commiserit hæresim

QVÆSTIO II.

Vod autem [f] quæritur, si episcopus in accusatorem accusationem vertere voluerit, an suæ simplici assertioni fides sit adhibenda facile soluitur si sanctorum Patrum auctoritas diligēter inspiciatur. Vt enim sancti Patres definiunt, nullius personæ quantumlibet exercitatæ confessioni fides est adhibenda, nisi competentes probationes adhibeat.

33. q. 6. c. vlt.

Vnde in Carthag. concilio 4. c. 29 legitur.

QVod autem, CASVS. Hic ponitur 2. quæst. qua quæritur, si episcopus accusatus vertat accusationem suam in accusatorem, an sit suæ simplici assertioni credēdum, scilicet sine testibus. Et respondetur, quòd non, vt inf. ea. c. 1. 2. & 3.

f ¶ Quod aūt.] Nunquam soli episcopo credit 4. q. 3. iusiurandi, nec tenet lex 11. q. 1. quicunque.

¶ Episcopus alicui crimen objciens in synodo probet, quod objicit. C. I.

EPiscopus, si clerico; vel laico [g] crimen impegerit, deducatur ad probationem in synodum.

Sed obijcitur. Si se solum alieni sceleris conscium nouerit probare illud testibus non valet. Quid ergo tunc sibi faciendum sit, ex concilio Vasensi primo, cap. 8. sic diffinitur.

EPiscopus.] CASVS. Dr hic, ꝙ si episcop⁹ imposuerit crimen aliquod alicui clerico vel laico, probare debet illud in synodo, & cōuentu clericorū. Et quod dicitur de laico intelligas de crīe ecclesiastico, vt est crimen vsurarū, hæreseos, simoniæ, adulterij, scilicet quo ad thori separationem, & omne crimen quo ad denunciationem ad penitentiam.

a ¶ Fidicularum.] i. chordarum, quæ ligantur circa frōtem hominis, & stringitur caput per eas, & est fides idē quod chorda, vt ibi, Me fide perspicuus Troiæ munitor amauit.

b ¶ Militia.] C. de quæst. milites.

c ¶ Vel generis.] C. de pœ. l. decurionum.

d ¶ Aut dignitatis.] C. de quæst. decuriones.

e ¶ Excepta.] Vbi nullus potest se excusare aliquo priuilegio. tenet lex. 11. q. 1. quicunque.

SED CVM. CASVS. Hic concludit Gratianus ex supradictis hoc modo. Cum simonia & crimen læsę maiestatis paria sint in accusatione, ergo sicut in crimine læsæ maiestatis non dubitatur, an sit crimen læsæ maiestatis, sed an commiserit illud: sic in crimine simoniæ non dubitatur simoniam esse hæresim, sed an commiserit simoniam licet neget hæresim esse. Sed nota, quod

g ¶ Laico.] Sed huic c. est cōtra. 11. q. 1. experientię. & c. si quis cum clerico. Sed quod hic dicitur, intelligas de ecclesiasticis criminib. Potest tamen clericus iudicare de omni crimine quantum ad iniungendam pœnitentiam sup. ea. q. 1. illi qui. & 22. q. 1. prędicandum, & ext. de iud. nouit. 2 Vel loquitur secundum tempora Apostolorum, quando omnes causę deferebantur ad ecclesiam, vt 11. q. 1. relatum.

2 Et optimè ext. vt eccl. Bñ. c. 1. ver. & ideo. & nota ext. de off. or. c. 1. licet aliter videatur notā ri per Bar. & In extra de pur. can. nos inter.

h ¶ Synodum.] i. conuentū clericorum, qui concilium appellatur. 12. q. 2. placuit. & c. episcopus 2. qui sine eorum presentia non debet causas audire 15. q. 7. episcopus nullius. & hoc intelligo de criminali negotio, sed in ciuili. causa eliguntur arbitri, ut 11. q. 1. si clericus.

SED OBIICITVR. CASVS. Dictum est sup. in §. quod autem, quòd soli episcopo non est fides adhibenda. Nunc vero objicit, idest, incidenter quærit, quid sit.

sit faciendum cum episcopus sciat alicuius delictum, sed testibus probare non potest, & de hoc respondet per seq. cap.

SI tātum.] CASVS. Quidam episcopus solus nouit crimen sui parochiani, vel quia solus vidit eum peccantem, vel quia peccator sibi dixit: nolebat corrigi, eps eum volebat remouere à cōmunione aliorū: quæsitum fuit in cōcilio Vasensi qd iuris sit, respondet qđ episcopus debet eū secreto monere, vt resipiscat: sed nō debet duplicare crimē eius, cū probare nō possit. Si autem ille fact⁹ pertinacior se ingerat publicæ cōmunioni, quamdiu episcopus ꝓbare nō potest, īdemnis erit quo ad episcopum, sed stabit in communione omnium, nisi in communione episcopi, supple priuata, vel si voluerit episcopus, tamen non uitabit eū in publico, sed ī secreto. Quidam tamē vt Bene. intelligūt hoc c. de excōmunicato, quē episcopus nō potest probare fuisse excōmunicatum; ideoq; publice communicabit ei, secreto autem vitabit illum.

a ¶ Si tantum.] Hęc duo capitu ītelligit H. de occulto peccatore & dicit, quod si scio aliquem esse in mortali peccato, licet sit occultum, debeo ipsum uitare occulte, sed non publice; nec possum eum de hoc accusare cum non habeā testes; sed illud est perdurum, vt omnem quem sciā peccatorem debeam euitare: & est illud cōtra 2.q.1. multi. Sed tu ponas casum sic. Episcopus aliquis solus scit aliquem in canonē incidisse. 1 debet eum corrigere priuate, & si incorrigibilis sit, priuate uitabit eum, non publice, ne sit proditor criminis, vt extra de sent. excom. cum non ab homine in prin.

Criminosus occultus, an dēat vitari à sciētib. ipsū esse talem.

1 Hic fuit casus Ben. qui comprobat per decreta de sen. excō. cum non ab hoīe. sed G. ītellexit hoc c. si tantum, de excōicato nō a sñia, vt 11.q.3.§. euidenter. in fi. Arch.

b ¶ Proferat accusando publice.

c ¶ Indemnatus.] Sic ordina literam, ille tñ indēnatus. idest non damnatus, in cōione omnium permanebit.

d ¶ Ijs.] Idest, quantum ad eos. qui nihil sciunt de excommunicatione illius, uel de crimine eius, vt extra de sent. excom. cum illorum.

e ¶ Ad tempus] Idest, dum est in peccato.

f ¶ Iubeatur] Iubere enim potest prælatus aliquem, vt abstineat a sua priuata communione, vel etiam à communione sacramentorum: quia in secreto potest præcipere talia hominibus peccantib. 33. di. habuisse, tamen per sententiam non pōt aliquis aliquem secreto separare à participatione sacramentorum, vel etiam suspendere potest etiam quis cum scit aliquem criminosum, suo prælato dicere vt ipsum corrigat, vt 22.q.5. hoc vr̄. Vel expone iubeatur, idest moneatur. sic 31. quæstio 1. hac ratione. secundum præmissa patet, quod non obstat infra de consecrat. dist. 2. non prohibeat, 93. disti. si inimicus. 7.q.1. scire. & 11.q.3. quib. episcopi. vbi dicitur, quibus episcopi non communicant, nec nos cōicare debemus: quia illa c. de publice excommunicatis intelliguntur 2

2 Illud ...

PLacuit.] CASVS. Bene. sic ponit hunc casum. Quidam confessus est suum delictum soli epo velut homini. postea cum suum delictū corrigere nollet, episcopus excommunicauit illum, nec ei communicare volebat. ille conquestus est in Africano concilio. eps replicabat, ꝙ ille fuerat sibi confessus crimen, sed poterat testibus probare, quæsitum est quid super hoc sit faciendū. & rñsum est in concilio Carthaginiēsi, ꝙ eps ex quo nō potest crimen probari, non doleat si ei non credat, & q̄diu non vult communicare illi in publico, tamdiu non communicetur sibi ab alijs episcopis. Ego autem sic pono casum, Aliquis confessus fuit soli episcopo crimen suum propter quod inciderat in excommunicationem. episcopus uitabat eum in publico, quæsitum fuit in cōcilio Carthaginiensi, an bene faceret episcopus? & rñdetur ꝙ non: nec putet sibi ad iniuriam ꝙ ei soli non creditur, si dicat eum esse excōmunicatum, & quamdiu nō communicauerit ei, tamdiu ab alijs episcopis non communicetur ei.

g ¶ Sibi soli.] Non tamquam Deo, ne sit contra de pæ. d. 6. sacerdos. inf. 11.q.1. quicunque contra. Sed illud non tenet. sic ergo dicto solius epi non creditur, nec etiā scripto nisi adsit subscriptio, vt ext. de test. cum à nobis. nisi hoc habeat consuetudo, vt ext. de fi. instr. cum dilectus. nam literis suis creditur, quib. significat se aliquem excommunicasse, vt 11.q.3. curæ.

h ¶ Excommunicato.] .i. quem dicit excommunicatū.

i ¶ Caueat.] Ecce pæna illius, qui iniuste vitat aliquem uel iudicat. sic 2.q.1. nemo.

¶ Episcopus non proferat, quod probare non potest. Cap. II.

SI tantum[a] episcopus alieni sceleris se conscium nouit, quandiu probare non potest, nihil proferat,[b] sed cum ipso ad compunctionem eius secretis correptionib. elaboret. Quòd si fortè correptus pertinacior fuerit, & se cōmunioni publicæ ingesserit, et si episcopus in redarguendo illo, quem reum iudicat, probatione deficiat, indemnatus α [c] (licet ab ijs, [d] qui nihil sciūt, secedere ad tēpus [e] pro psonæ maioris auctoritate iubeatur: [f] (ille tamen, quamdiu nihil probari potest, in communione omnium, præterquam eius, qui eū reū iudicat, permanebit.

Iuo p.5.c.364.

α ¶ Indemnatus.] *In originali legitur.* indemnatus licet, ab his, qui nihil sciunt, secedere ad tempus pro persona maioris auctoritatis iubeatur, illo quamdiu probari nihil potest, in communione omnium, præterquam eius, qui eum reum iudicat, permanente.

Item ex concilio Africano, c. 99 & 100.

& Carth.7.c.5.

¶ De episcopo, qui sibi soli dicit aliquem crimen suum fuisse confessum. C. III.

PLacuit, vt si quando episcopus dicit aliquē sibi soli [g] proprium crimen fuisse confessum, atque ille neget,† non putet ad iniuriā suam episcopus pertinere, quod illi soli non creditur. Et si scrupulo propriæ conscientiæ se dicit neganti nolle communicare, β quamdiu excommunicato [h] nō communicauerit suus episcopus, eidem episcopo ab alijs nō communicetur episcopis, ut magis caueat [i] episcopus, ne dicat in quemquam, quod alijs documentis conuincere non potest.

Burc.l.19.c.127.
Iuo p.5.c.363.
† *neget & pænitere noluerit non putet, &c.* Africanum.

Iu-

Vdicium.] CASVS. Hic ponitur tertia quæstio, in qua quæritur, an liceat sibi expetere iudicium alterius metropolitani: & rñdet q non, vt inf. ea. c. 1. 2. & 3. nisi de licētia sui metropolitani, vt 2. q. 6. placuit. & in alienam messem, idest, in alienum iudicium non debes manum extendere, sed prædicatione & bonis operibus debes homines à uitijs separare.

b ¶ Mittere.] Nec ordinare, nec aliqua sacramenta dare potest in alterius episcopatu. 9. q. 2. cap. 1. & 2. secus de procōsulibus, q. insigna sua ext. ꝓuinciā ferūt, & voluntariam exercent iurisdictionē, ff. de offi. procōs. l. 1. & 2.

11. q. 1.

β ¶ Communicare.] *Sic ī Carthaginiēsi septimo, c. 5. cui ad verbū respōdet hoc caput. In Africano aūt hic seq̄tr* secrete tamen † interdicat ei communionē, donec obtēperet, *quemadmodū & apud Burchardū. Seq̄uētia autem verba,* Quandiu, &c. *sunt initium capitis cētesimi.*

† *al. abest ab aliquot exemplaribus.*

c ¶ Monendo.] Nō tamen publice eis prædicando tanquā ius in eis habēs. 71. distin. hortamur & 9. quæst. 2. episcopū & 13. q. 1. c. 1. 16. quæst. 1. interdicimus. sed sine solēnitate ea boru merēdo. 1 quod cuilibet potest facere, & etiā monachus, 16. q. 1. c. 1. & capita ibi, maxime cūdū alios possūt ꝓ dicare, nō tamen cō citando turbam. 16. q. 3. placuit 2. qa illud non consistit in contentiosa iurisdictione. Nec refert qs prædicet. sed qd prædicet 10. distin. secundum. Ioan.

1 Quidam dicunt hoc esse verum ... ti inuitet. 7. q. 1. epi, vel presbyteri. ubi de hoc. Archid.

QVAESTIO III.

Vdicium[a] vero archiepiscopi alterius prouinciæ alicui expetere non licet.

Vnde Greg. ait respon. 9. ad Augustinum Anglorum episcopum.

Deuter. 23.

¶ Alterius parochianum alicui iudicare non licet. Cap. I.

SCriptū est in lege: [Per alienam messem transiēs, falcem mittere[b] non debet, sed manu spicas cōterere, & manducare.] Falcem ergo iudicij mittere nō potes in eā segetem, quæ alteri videtur esse commissa: sed per effectum † boni operis frumenta Dominica vitiorum suorū paleis expolia, & in ecclesiæ corpus monendo[c], & persuadendo, quasi mandendo, conuerte.

† *affectum.*] orig.

Item Pelagius Papa I. epist. 1. omnibus episcopis.

Poly. l. 5. tit. 1. Ans. l. 6. c. 107. Pann. l. 4. c. 24. † *episcopum.*] orig. † *suffragatores.*] ori. † *al. decernantur.*

¶ Quot ciuitates vnaqueque prouincia habeat. Cap. II.

SCitote certam prouinciam esse, quę habet decem, aut vndecim ciuitates, & vnum regē, & totidē minores potestates sub se, & vnum Metropolitanū; † aliosq; suffraganeos † x. vel xj. episcopos[d] iudices: ad quorū iudicium omnes causæ episcoporū, & reliquorum sacerdotum, ac ciuitatū referantur, vt ab his omnibus iustè, cōsona uoce discernantur, † nisi ad maiorem auctoritatem fuerit ab ijs, qui iudicandi sunt, appellatum. Vnde non oportet, vt degradetur, vel dehonoretur vnaquæque ꝓuincia: sed apud semetipsam habeat iudices, sacerdotes, & episcopos, singulos uidelicet secundū ordines[f] suos; & quicunque causam habuerit, à suis iudicibus iudicetur, & non ab alienis; idest a suæ iustis iudicibus prouincię, & non ab extraneis,[g] † nisi (vt iam est prælibatū,) à iudicandis † fuerit appellatum.

† *al. externis.* † *al. iudicatis.*

Item Nicolaus Papa.

SCitote certā esse. CASVS. Docet hic Pelagius, q̄ dicatur certa ꝓuincia, scilicet quę habet x. vel xj. ciuitates, & vnū Regē, &c. & q ad iudiciū com. prouincialiū oēs causæ episcoporū & reliquorū sacerdotū debent referri. vt ab eis uoce consona discernantur, nisi appellatum fuerit ad maiorem.

d ¶ Episcopos.] Hoc ideo est statutū, qa causa episcopi corā xij. episcopis tractā da. 15. q. 7. si quis tumidus.

e ¶ Omnes.] Arg. archidiacones non esse iudices.

f ¶ Scdm ordines.] Ergo medio prætermisso non est ad superiorem eūdem, vt 2. q. 6. c. anteriorū. ver. illo vid licet. & c. decreto. & q. 7. metropolitanum. Et sic est arg. q omisso archidiacono non itur ad episcopum, ut extra de off. arch. c. 1. & 18. q. 2. cognouimus. & arg. contra extra de præben. referente.

Appellandū nō est omisso medio.

ADDITIO. Vbi de hoc, & extra de ap. dilectis, de ut ibi Archi. De hoc etiam habes 25. d. per lectis.

g ¶ Ab extraneis.] Ergo metropolitanus est extraneus iudex: non est ergo iudex prouinciæ. Quod tamen de hoc quære. 9. q. 3. c. 2. Io.

11. q. 1. clerum.

a ¶ Iudicium.] Nulli licet habere iudicem alterius prouinciæ, nisi per appellationem, ut 3. q. 6. non liceat.

SCriptum.] CASVS. Docet hic Greg. q iudex iudicare non debet alterius parochianum, & hoc probat auctoritate legis Mosaicæ, scilicet in Deuter. vbi præcipitur, q transiens per messem alienam falcem immittere non debet, sed conterere spicas manibus potest, & comedere. Hanc auctoritatem exponit Greg. dicens, q

DEnique.] CASVS. Suffredus episcopus sentiens se criminosum, vel ita infirmitate grauatum, quod non poterat prodesse subiectis, adiuit primatem non suum, vel episcopos alterius prouinciæ, & coram eis volebat episcopatui renunciare. Illi autem episcopi vel primas crimen eius examinauerunt, & renunciationē receperūt. Quod quia male actū est, nec debuit fieri sine auctoritate Papæ. ideo Papa cuidā cōmittit vt Suffredum restituat, & si postea quid fuerit corrigendum, ab eo diffiniat: vel ita restituatur, & postea de cā cognoscatur.
a ¶ Vel infirmitate.] vel malitia plebis, vel defectu scientiæ, vel irregularitate, vt extra de renunc. nisi cum pridem.
b ¶ Restituat.] Sed nonne debuit perdere locum suum: quia spontanee respōdebat coram extraneo iudice, 11. q. 1. placuit, & 3. q. 6. nō liceat? Sed dic, quod Papa pepercit ei. Et ē hic argumentū de illicita renūciatione, quod non teneat si fiat ignorante prælato suo, vel si fiat in manu alterius 17. q. 2. Gonsaldus. extra de renūc. admonet. ff. de offic. præsi. legatus. Sed contra: quia etiam tacite quis renunciat iuri suo. extra de ijs, quæ fiunt a ma. par. c. ex ore. & 7. q. 1. eos. & ext. de renū. quod ī dubijs & 32. q. 1. de beneficio. 7. q. 1. quod periculosum. Dico, quod ipse non pōt repetere; quia renunciatio tenet quātum ad ipsum: sed ecclesia potest eum repetere, 1 vt 7. q. 1. non oportet, & c. eos. Vel dic, quod renūciare potest ijs, quæ spectant ad onus, sed non ijs, quæ spectant ad honorem non enim subditus potest abdicare à se iurisdictionem sui episcopi. extra de foro compe. si diligenti Io.

Renunciatio illicita an teneat.
1 Dic hoc esse verum in prælaturis & beneficijs iā quæsitis. sed secus in acquirendis, in præc. dec. ex ore secundū Goffre.

EST TAMEN. CASVS. sup. in c. scriptum dictum est, quod aliquis non debet mittere manum in messem alienam: sed quia casus est in quo potest quis alienum iudicare parochianum, ideo Gratia. ponit istum §. vt illum ostendat casum.

PLacuit.] CASVS. Statutum fuit in conc. vt nullus episcopus doleat, si eius parochianus excommunicetur ab alio episcopo propter prædam quam fecit in suo episcopatu.
c ¶ Parochianum.] Sed nonne episcopus potest punire exemptos, qui delinquunt in sua diœcesi? Videtur, quod sic per c. sicut ad. & su. 3. q. 6. c. 1. & ext. de hæret. ad abolēdam. in fi. vbi dicitur, quod nullum priuilegium iuuat & extra de priui. tuarum. in fin. Item negligentiam talium potest supplere, ut extra de supple. negli. præl. sicut. extra de priuil. patentibus. Item quia ratione delicti perditur priuilegium. 11. quæst. 2. priuilegium. Item quia reatus omnem honorem excludit, ut C. ubi senel cla. l. 1. Item qua in prouincia quis deliquit; illic iuri subiaceat: nullo se excusaturus priuilegio. C. vbi de crimine agi oporteat. Auth. qua in prouincia. non enim prætextu priuilegij concessi, flagitiorum crescet auctoritas, vt C. de priui. scho. l. 2. lib. 12. ad idem in Auth. de manda. prin. §. quod si delinquentes inueneris. coll. 3. ubi dicitur nō permittas nocentes aliquibus vti priuilegijs. Econtra probatur, quod non possunt puniri, ut extra de priuil. sane & c. cum capella. 16. q. 1. frater noster. & expresse dicitur extra de sup. neg. præla. sicut. si enim tales possunt puniri sicut & alij, in utile esset eorū priuilegium. Item proconsul non potest se intromittere de causis fiscalibus; sic nec episcopi de istis, qui quodammodo fiscales facti sunt per priuilegium. ff. de off. proconsul si. in aliqua. §. 1. Sol. quidam dicunt, quod pro occulto delicto à solo Romano pontifice possunt puniri: sed pro notorio possunt puniri ab episcopo loci, per id, quod legitur extra de priui. tuarum. Melius dicas, quod si priuilegiatus delinquit circa rem non exemptam, ut in contractu; vel in maleficio, occidendo hominem, vel adulterādo cum aliqua, tale delictum potest punire episcopus loci: quia & si sit persona exempta: tamen res in quam delinquitur, non est exempta: Si vero delinquit circa rem exemptam, puta male gerendo se in officio suo, vel alienando res ecclesiæ suæ: in his a solo Papa punitur, vbi ergo factum exempti præiudiciū affert nō exemptis, bene episcopus loci punit in his in quib. delinquens contingit suam iurisdictionem: secus si nō afferat alicui præiudicium. & hæc dist. probatur extra de priuil. cum capella. Et dicit, quod cū delictū eorū publicū est.

Exempti delinquētes in diœcesi epi an possint ab eo puniri

¶ Non aliorum, sed primatis sui iudicio quisque se subiiciat episcopus. C. III.

DEnique Suffredus, si tale in se crimen nouerat, quo recte posset episcopatu priuari, vel infirmitate [a] se sentiebat forsitan prægrauari, qua impeditus nullis posset proximis sua prælatione prodesse, primatis sui debuerat, & non aliorum diœceseos antistitum præstolari iudicium. Quòd si quælibet ambiguitas, vel aliqua fortasse super eius examinatione vel episcopatus abrenūciatione oborta fuisset contentio; ex more ad Apostolicam sedem referri conuenerat; & nostra in his omnibus debuerant cuncti decreta penitus expectare. Quod quia omissum α hactenus dolemus; dilectissimam mihi gloriam vestram vehementer efflagito, vt iam dictus Suffredus episcopus proprio restituatur [b] episcopo: & si quid reprehensione dignum gessit; postea vel correctione, vel digna animaduersione definietur.

α ¶ Omissum.] *Locus hic emendatus est ex plerisque vetustis Gratiani codicibus.*

Est tamen casus, in quo episcopus alterius parochianum excommunicare valet.
Vnde in concilio apud Compendium, c. 5.

¶ Quando episcopus alterius parochianum excommunicare valet. C. IIII.

PLacuit pro communi vtilitate, & instante necessitate; vt nullus episcoporum grauiter ferat; si eius parochianum [c] pro deprædationis causa alter episcopus excommunicauerit.

Burch. l. 11. c. 12. Iuo p. 14. c. 82.

[*Item ex concilio Meldensi, c. 2.*]

est, potest puniri ab episcopo, vt s. dictum est, & vt dicit decr. patentibus, & c. tuarum, extra de priuil.

a De illis.] ¶ Rapinam.] Quo ad res mobiles.

b ¶ Deprædationes.] Quo ad res se mouentes, vt animalia.

d ¶ Porro.] Hæc q. expedita est 2. q. 6. §. diffinitiua. ver. item si plures.

Si quis.] CASVS. Epi xij. examinabant causam criminalē epi. Sex dicebant eū absoluendum: alij dicebāt eum condemnandum, & sic dicebant eum remittendū ad Papam, diuersas sententias inter se, idest, opiniones habentes. Quæsitum fuit in Laodicensi cōcil. quid sit in tātā discordia faciendū? Et rñsum fuit, q̄ archieps vicinæ prouinciæ cum aliquot epis vocari debet: q̄ pariter residētes dirimāt q̄ōnem, vt eū absoluāt, vel iudicēt condemnandū, & vt negocium ad Apo. sedem trāsmittatur. Idem est casus c. seq. sed in eo nō fit mētio de epis vicinæ prouinciæ. Et intelligūtur ista duo c. de iudicib. ordinarijs secundum Ben.

c ¶ Ex. Ext. de raptor. c. 1. Burch. l. 71. c. 45. Iuo p. 14. c. 109. † al. rapinas.

¶ De eodem. PALEA. C. V.

DE illis autem, qui intra parochiam beneficium, aut hæreditatem habent, & alterius episcopi parochiani sunt & de loco ad locum iter faciunt, & rapinam, † [a] & deprædationes [b] peragunt; placuit, vt excommunicētur; [c] nec ante ex parochia exeant, quàm, quæ perpetrarunt dignè emendent. Quorum excommunicatio seniori eorum, & proprio episcopo significanda est, ne eos recipiat. † antequam illuc redeant, vbi rapinam fecerunt; & ibi omnia pleniter emendent.

† al. recipiant.

QVAESTIO IIII.

PORRO [d] *cuius iudiciū sibi expetendum sit, si iudices electi inter se discordare cœperint, in concilio Antiocheno, c. 14 sic inuenitur diffinitum.*

¶ A quo sit ferenda sententia, quando comprouinciales episcopi discordant. C. I.

Burc. l. 1. c. 150. Iuo p. 5. c. 263. † al. de aliquibus causis criminalib.

Facit ad hunc tex. l. & ibi gl. Docto. ff. va. & exordi. co-

SI quis [e] eps criminaliter † in iudicio episcoporū fuerit accusatus, cōtingat autem episcopos prouinciæ, [f] qui conuenerint, diuersas habere sententias, [g] & alios quidem innocentem eum pronunciare, [h] alios reum; pp huiusmodi controuersiam amputandam placuit sanctæ synodo, metropolitanum [α] epm alterius prouinciæ vicinæ aduocari, [i] † & aliquantos cum eo episcopos alios; qui pariter residentes, quæcunq; fuerint, dirimant quæstiones: propter hoc, vt firmum sit iudicium, quod ab vnius prouinciæ episcopis fuerit promulgatum.

¶ *Caput hoc in multis ēt vetustis Grat. exēplarib citatur ex cōcilio Laodiceno. In uno tñ per antiquo est ex cōcilio Antiocheno, in quo ēt extat: & est antiqua versio.*

α ¶ Metropolitanum.] *Græcum exemplar hic valde dissentit ab hac versione. Nam ex his verbis colligitur cōcilium unius prouinciæ, in quo necesse est adesse propriū metropolitanum, posse aduocare vicinæ prouinciæ metropolitanum cum aliquot episcopis. Quod Martinus etiam Bracharensis in sequenti capite quod ex concilio Antiocheno accepit, confirmat. Græce vero locus ita habet:* ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὸν τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπον ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας μετακαλεῖσθαι ἑτέρους τινὰς τοὺς ἐπικρινοῦντας, καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν διαλύοντας, τοῦ βεβαιῶσαι σὺν τοῖς τῆς ἐπαρχίας τὸ παριστάμενον. *Quod Dionysius quemadmodum etiam*

e ¶ Si quis.] Istud c. videtur cōtinere iniquitatem, tū ex eo. q̄ non statur hic iudicio maioris partis [1] tum quia ex eo, q̄ alienus iudex iudicat non suum subditū, sed expone prout hic notaui. Io.

1 Contra id ff. de re iud. duo.

f ¶ Epos prouinciæ.] In pari numero.

g ¶ Sentētias.] i. opiniones quibusdā. s. volentibus eum absoluere, quibusdam volētibus reseruare sententiam Papæ.

h ¶ Pronunciare.] Nō sentētiando, sed opinionē suam recitādo; & ideo sic expone: ne sit cōtra. ff. de re. iu. duo. & l. inter pares. & 2. q. 6. itē si plures vbi dr, q̄ si discordāt delegati, ad delegantem est recurrendum.

i ¶ Aduocari.] Per Papæ rescriptum, idest, Papa committat metropolitanis, & episcopis vicinæ prouinciæ negociū illud sic exponit. s̄m illos, qui de iudicibus a Papa delegatis hoc intelligunt. vel etiam de epis ipsis, qui sui iudices sunt intelligas. & secundum hoc est speciale, q̄ par pari potest causam delegare. Nam quandoque in defectum iudicis ordinarij par in parē habet imperium, ut 65. dist. c. vlt. sic 2. q. 6. placuit 2 uel fortè hoc fit de consensu partium. arg. 11. q. 1. iudices. est etiam hic aliud speciale, q̄ si discordant iudices, non obtinet sñia plurimorum. sic C. de app. iubemus, in fi. & ext. de rescr. pastoralis, alias secus 65. di. sane. Vel forte hoc tenet, cū pares sunt hinc inde iudi-

Par pari potest causam delegare.

e ¶ Excommunicentur.] Scilicet ab ipsius loci episcopo, vel in cuius iurisdictione deliquerunt. Arch.

PORRO.] CASVS. Hic intitulatur 4. q. s. cuius iudicium sit expetendum, si comprouinciales iudices inter se discordant in causa vel sententia episcopi. Et certe consueuit distingui, vtrum sint iudices delegati, vel ordinarij, uel arbitri. & hæc distinctio consueuit notari 2. q. 6. §. diffinitiua. ver. item si plures, & in pluribus alijs locis, legibus scilicet & decretis, & decretalibus.

iudices: sed contrariũ est 21.dist.c. submittitur: vbi dr̃, quod maiorem iudicem est eundum: sed hoc fit (vt dixi) de consensu partium. Vel dic, quod omnia ista specialia sunt ĩ causa episcopi, vbi oẽs debent concordare in sententia. vt infra c. 4. Ioan.

NISI EADEM. CASVS. Dictũ est sup. quod archiepiscopus vicinæ prouinciæ dẽt vocari: sed dĩt Grat. hoc esse verum, nisi eadem prouincia primatẽ hẽat, ad quem recurrendum est, vt seq. cap. patet.

SI inter epõs.] CASVS. Hoc capitulũ loquitur in cã ciuili: & est casus talis. Controuersia mota est inter duos epõs eiusdem prouinciæ de rebus spiritualibus, vel alijs negocijs; quæsitũ est quis debeat negociũ terminare? Et respondetur, quod metropolitanus eorũ cum quibusdam episcopis debet negocium terminare: & si alterutra partiũ non pareat sententiæ, deferatur causa per appellationem ad primatem, vt per eum negocium diffiniatur, cuius sñiæ null[9] valebit contradicere.

a ¶ Negocijs.] No. pro ciuilibus negocijs posse celebrari synodum, vt sup. d. 18. propter.

b ¶ Tunc primas.] Arg. quod maiora negocia prouinciæ nõ licet facere metropolitano sine auctoritate primatis sic 66. d. de persona. & 99. d. ca. 1. & 16. q. 6. placuit. sed illud ĩtellige si appellat ad ipsum, vt 1[9]. d. ca. 1. & 9. q. 3. conquestus.

c ¶ Contradicere.] Ecce casus vbi non auditur secundo appellans, vt dixi 2. q. 6. anteriorum. 1

1 Hũc intellectũ non sequitur hic H. qui exponit. valeat cõtradicere. s̃. nisi per appellationẽ, inf. ead. quod bene. & idẽ sentit L. dicens textum hr̃e locum, nisi ad maiorem iudicem fuerit appellatũ. & idem etiam tenet Pet. Arch.

SI metropolitan[9]. SED si omniũ. CASVS. Dictum est s̃. in præcedentibus c. quod si prouinciales non cõcordauerint, recurrendum est ad archiepiscopũ vicinæ prouinciæ. Nũc ostendit Gratianus, quòd si concorditer sententiam ferant condemnationis, manebit sententia firma.

est in codice canonum: sic vertit. Sanctæ synodo placuit, vt metropolitanus episcopus [a vicina prouincia iudices alios conuocet, qui controuersiam tollant, vt per eos simul, & per cõprouinciales episcopos, quod iustum visum fuerit approbetur. *Ac sane quod metropolitanus ad alterius metropolitani vocationem deberet venire, atque in eodem concilio duo metropolitani futuri essent, vix videtur conuenire.*

Item ex concilio Martini Papæ, [*idest, episcopi Bracharensis, c. 13.*

In capitulis syno. græc. c. 12.

¶ Quando iudices electi de sententia inter se discordes extiterint, de vicina prouincia archiepiscopus aduocetur. C. II.

SI quis epẽs in aliquibus causationib. iudicatur, & viderit ipsos epõs, qui in prouincia sua sunt, inter se iudicio discrepare, & alij videantur eũ, qui iudicatur, iustificare, alij condẽnare; pro diffinitione huius discẽsionis, hoc placuit sancto concilio, vt de prouincia vicina alter metropolitanus conuocetur episcopus, vt per eum confirmetur, quod secundum rectum placuerit canonem.

Nisi eadem prouincia primatem habuerit, ad quem negocia quæ per metropolitanum terminari non valẽt, referenda sint.

Vnde Bonifacius Papa, episcopis a *Galliæ.*

a ¶ Episcopis.] *Sic est emendatum ex aliquot vetustis codicibus, Burchardo, Iuone, & Polycarpo: Antea erat,* populis. β *Simillima vero huic capiti leguntur Nouella 123. c. 34. Apud Iulianum antecessorem.*

¶ Primati deferantur negocia, quæ metropolitanus explicare non valet. Cap. III.

Poly. l. 5. tit. 42. Burch. l. 1. c. 5. Iuo p. 5. c. 167. Pann. l. 4. c. 22.

SI inter episcopos eiusdem concilij dubitatio emerserit dè ecclesiastico iure, vel de alijs negocijs; a primum metropolitanus eorum cum alijs in concilio considerans rem dijudicet, & si non acquiescat vtraq; pars iudicatis, tunc primas b regionis inter ipsos audiat, & quod ecclesiasticis canonibus, & legibus vestris consentaneum sit, hoc definiat, & nulla pars calculo eius valeat contradicere.

[*Item Alexander Papa.*

¶ De eodem. PALEA. C. IIII.

Burch. l. 1. c. 59. Iuo p. 5. c. 169.

SI metropolitanus a quocunq; cõprouinciali episcopo c in causa propria appellatus eum audire distulerit, in proxima synodo negocij sui habeat licentiã exercendi; & quidquid per † iustitiam, a comprouincialibus suis fuerit statutum, debet custodiri.

† *al. propter.*

¶ Episcopo.] *Burchardus & Iuo addunt,* bis fuerit in causa, &c.

Sed si omnium comprouincialium concordi sententia fuerit dãnatus, manebit erga eum immobilis censura.

Vnde in Antiocheno concilio, c. 15. legitur.

Si quis

SI quis episcopus.] CASVS. Hoc c. de delegatis iudicibus loquitur, vt dicunt Bene. & H. dicit etiam H. ꝙ prima duo capitula possunt similiter de delegatis iudicibus intelligi: possunt etiam intelligi de ijs, qui bene habent priuilegium deponendi episcopos suos. Est ergo

nisi ad maiorem fuerit appellatum.
b ¶Definitum est.] a iudice per sententiam, vel etiam a quocunque. Et intellige de iuramento quod iudex parti, defert, non quod pars defert parti: quia illud non potest retractari, vt C. de rebus cred. generaliter, ff. de iureiuran. admonēdi. Item arg. ꝙ qui iurat stare, vel parere sententiæ, vel mandato alicuius, qđ pōt appellare, ff. rē ra. hab. l. 3. §. falsus. ff. iu. so. cū apud. extra de ap. ad hec 2. & c. præterea & c. quæstioni.
c ¶Maior.] Extra de iureiur. veniens.

Iuramentū an possit retractari.

¶Episcopus, qui ab episcopis suæ prouinciæ consonam sententiam reportauerit, ab alijs iudicari non poterit. Cap. V.

SI quis episcopus criminaliter accusatus, ab omnib. [a], qui sunt intra prouinciam, episcopis, acceperit† vnā, consonamque sententiam, ab alijs vlterius iudicari non poterit, sed manere circa eam oportet tanquam conuenientem, quæ ab omnibus prolata est, firmam, ratamque sententiam.

† al. exceperit.

Subintelligendum vero est, nisi ad iudicem maioris auctoritatis fuerit prouocatum. Tunc enim per appellationem soluta sententia firmitatem non obtinet.

Vnde Nicolaus Papa ait in epistola ad Carolum regem, cuius initium. [Nunquam dolorem generat.]

¶Semel definitum retractari non licet, nisi vbi maior auctoritas fuerit. C. VI.

Barc. li. 9. c. 49.

QVod bene semel definitum est [b], & interposita iuramentis deliberatum, nulla debet iteratione (nisi fortassis, vbi fuerit maior [c] auctoritas) retractari.

Nic. epis, qui in Cōnicinū conuenerūt. Ans. li. 2. c. 77.

Item ex concilio Sardicensi, c. 4.

¶In renouatione iudicij, beati Petri memoria est habenda. C. VII.

OSius episcopus [d] dixit. Quòd si aliquis episcopus a [d] iudicatus fuerit in aliqua causa, & putat se bonam causam habere, vt iterum iudiciū renouetur, si vobis placet, sancti Petri Apostoli memoriam honoremus, vt scribatur vel ab his [e], qui examinauerunt, vel etiam ab alijs episcopis, qui in prouincia proxima morantur, Romano episcopo †. Et, si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur, & det iudices. Si autem probauerit talem causam, vt ea non refricentur, quæ acta sunt, quæ decreuerit Romanus episcopus, confirmata erunt. Si hoc ergo omnibus placet, statuatur: synodus respondit, Placet.

Adde ꝙ ... agit, an ... uocatus ... imæ causæ ... neatur pro ... dem sala... o defende... in causa ... p. de quo ... vt p glo. ... l. ita de... um, C. de ... ocur.

† paulo aliter in græco.

OSius episcopus.] CASVS. Osius ī conc. Sardicensi surrexit dicens, si aliqs episcopus fuit cōdēnatus: si putat se bonam causam habere appellet ad Papā, & hoc significetur Papæ, vel ab his epis, qui eum examinauerant, vel ab episcopis vicinæ prouinciæ; & si placuerit ei, renouetur iudicium, aut sententia confirmet. Responderunt omnes, placet. Casus, tñ non facit mentionē de appellatiōne condemnati, & dicit H. [Adiudicatus,] idest male iudicatus.
d ¶Osius episcopus.] Arg. aliam esse cām appellationis a principali. arg. cōtra 31. q. 2. Lotharius, & notaui 2. q. 6. eps, & §. post secundum.
e ¶Vel ab his.] Ille enim iudex, q tulit sententiā, si non deferat appellationi, rescribit ei ad quē appellatur; opinionem suam, & quare non deferat appellationi vt ff. de app. reci. vel non. l. sciendum.

Iudex a quo rescribere debet iudici ad quem.

QVAESTIO V.

QVòd autem [f] deficiente accusatore non sit reus cogendus ad probationem, auctoritate Gregorij probatur, qui lib. 5. epist 25. scribens Maximo, ait.

Seu cap. 125.

QVòd autem.] CASVS. Hæc est quinta, quæstio, qua quæritur, an deficiente accusatore reus sit cogendus ad purgationem: & quidem si propter hoc laborat infamia, cogitur ad purgationem: aliàs non, vt sup. 2. quæstio. 5. presbyter, & cap. si mala fama. Eadem quæstio tractatur 3. 2. quæst. 5. vbi de hac materia satis dicitur. Et nota, ꝙ sequentia duo capitula intelliguntur de illis, qui non sunt de crimine infamati, & ideo non coguntur ad purgationem.

ergo casus huius ca. Aliquis episcopus accusatus fuit, & depositus concorditer ab episcopis prouinciæ. Dicitur hic, ꝙ de cætero ab alijs iudicari non potest: sed sententia firma permanebit, nisi appelletur, vt inf. §. proxi. cuius casus planus est.
b ¶Ab omnibus.] Per hoc videtur, ꝙ speciale sit in episcopo, vt ab omnibus debeat absolui, vel condemnari.
QVòd bene.] CASVS. Quæsitum fuit a Nicolao, vtrū sententia semel bene lata iuramentis etiam interpositis possit retractari. Et respondetur, quòd non:

f ¶Quòd autem.] Reus non est cogendus ad purgationem nisi laboret infamia, vt inf. ea. quod autem, & 2. q. 5. presbyter, vbi plene de hoc inuenies. Io. Fan.

Quòd

¶Onus probationis reo non incumbit. C. I.

QVòd autem postulas, vt illuc personam dirigere debeamus qua † [a] de his, quæ dicuntur, possit esse ꝓbatio, esset vtcunq; excusabile, si vnquam ratio ei, qui accusatur, necessitatem probationis imponeret. At postquã non tibi, sed accusantibus hoc onus incumbit, ad nos sicut prefatis sumus, dilatione cessante venire nõ desinas. † quæ præsente] orig.

Item accusatus non negationem sed exceptionem probare debet: Codicis lib. 4. tit. de probationibus. l. actor. tit. 19. l. 23.

¶De eodem. C. II.

ACcusator † [b], quod asseuerat, probare se non posse profitendo, reum necessitate monstrandi contrariũ non adstringit; cum per rerum naturam [c], factum negantis [d] probatio nulla sit. Actor] orig.

Hoc autem seruandum est quando reum publica fama non vexat. Tunc enim auctoritate eiusdem Gregorij propter scandalum remouendum famam suam reum purgare oportet. sup. 2. q. 5. c. quanto. & c. quæ re causa.

CAVSA SEPTIMA.

Vidam episcopus longa ægritudine † grauatus alium sibi substitui rogauit, cuius precibus summus Pontifex annuit; & quod rogauerat, ei concessit. Postea vero conualuit idem episcopus, & quod prius fecerat, cupit rescindi: aduersus eum qui sibi successerat †: quæstionem mouet, suamque cathedram tanquam sibi debitam reposcit. † al. inualetudine. † al. accesserat.

QVòd autem.] CASVS. Maximus dum accusaretur a quibusdam supplicauit Greg. vt mitteret aliquẽ Cardinalem, vel legatum ad eum, ut coram eo probaret se innocentem. Respondet Gregor. vtcumque esset excusabile, si ratio vlla cogeret reum ostendere se innocẽtem: sed quia hoc onus accusatorib. incumbit; ideo mãdat ei, vt ad eum veniat sine mora, forte se defensurus. Sequẽs. §. patet.

a ¶Qua.] idest, per quam 1 sic s. 4. q. 3. qui intendit. & ext. de præsump. cum in iuuentute.

1 Vel dic. i. coram qua. i. in præsentia eius, secundum Laur.

ACcusator.] CASVS. Ad hoc vt lex faciat ad propositum Gratiani, debet hic esse accusator, vt videtur dicere Beneuen. licet in l. C. sit actor. & s̃m hoc sic pones casum. Quidam profitebatur coram iudice, se non posse probare crimẽ quod obijciebat, sed postulabat, ut reus cogeretur probare cõtrarium. Quæsitũ fuit ab Imperatore quid iuris esset. Et respondet, quòd per rerum naturã nulla est probatio illius, q factum negat: vnde reus ad hoc cogi nõ debet. Et si sit ibi actor, idem casus, sed intelligitur in causa ciuili. Seq. §. patet.

b ¶Accusator.] Ex hac lege duæ habent̃ regulæ. Vna, ꝙ nisi actor ꝓbet qd intẽdit, reus absoluit̃. 2 Secunda est, ꝙ negãtis factum nulla est probatio. Prior regula recipit exceptiones. Nam ratione præsumptionis transfertur probatio ad reum 3 ut extra ut eccle. benefi. vt nostrum. & ext. de proc. ex insinuatione, in fi. & ff. de don. inter vir. & vxo. quintus. Item cum actor intentionem suam fundauit iure communi, ut C. de prob. siue 28. distinct. quia sunt culpæ, & 100. dist. contra morem. Item cum reus sponte assumit sibi onus probandi, ut ff de proba. circa. Item in communibus iudicijs utriusque probatio auditur, ut extra de prob. ex literis. Item cum vterque contendit se possidere extra de prob. licet. Item in crimine falsi utriusque testes audiuntur, ut C. de fal. ubi. Similiter in crimine læsæ maiestatis, & in sacramentis desertis, & in proditione patriæ, & in crimine peculatus vtriusq; testes audiuntur, ut C. de abol. fallaciter. in fi. Et de secunda regula notabis, ꝙ triplex est negatiua, facti iuris, & formæ, siue qualitatis. Negatiua facti est, in qua negatur aliquid factum esse. hæc si non habet determinationem loci, uel temporis, nunquam pōt probari, ut si quis dicat, se citatũ non esse, uel se non contraxisse cũ Berta, tales improbari possunt, sed probari minime de tali loquitur hic: & hoc ideo, quia negationum nõ sunt causæ. Si autem adijciatur tempus uel locus, tunc potest probari, si probatum fuerit de alio tempore, & de alio loco: ut ext. de testi. ex tenore. & C. de cõtrah. stip. optimam. Idem dico de hac negatione, ꝙ capitulũ non fuit citatum: quod cum determinatione temporis potest probari, licet contrarium innuatur extra de elec. bonæ: sed illud non est propter vim negationis: sed potius singularitatis. Quandoque tamen negatiua probatur sine determinatione temporis, ut extra de proba. tertio. Sed illa potius est præsumptiua probatio quam violẽta. Et sic intelligitur quod est extra de testi. tam literis. in fi. Item negatiua facti probatur cum habet implicitam affirmatiuam, ut extra de renun. super hoc. Item negatiua iuris bene probatur, ut ff. de probat. ab ea parte, quia qui negat aliquid iuste factũ, dicit illud iniuste factum: & quia præsumitur aliquid potius iuste quàm iniuste factum: ideo illud tenetur probare. Negatiua formæ siue qualitatis dĩ ista: Iste non est idoneus, nõ est legitimus, nõ est soluẽdo. & talis est probãda 4 ab eo qui eã proponit, ut extra de p̃sum. dudũ, & ff. de leg. 2. cũ q dã. & l. cum pater. §. rogo, & C. de inoffi. testa. omnimodo.

Actore nõ ꝓbãte, reus ab soluitur regulariter.

2 Concor. l. qui accusare. C. de edendo & in l. actor, qđ asseruat. C. de proba.

3 Quandoq; ecõtra a reo. s. in actorẽ transfert̃ ꝓbatio. ff. de ꝓba. si pactũ & l. si chyrographum, & l. cum de indebito. in prin. §. 1.

Negatiua est triplex.

4 Scilic[et] eo qui obijcit B. qđ di[...] no. ext[ra] cle. bon[...] moriæ guntin[...]

c ¶Per rerum naturam.] idest, per consuetudinem causarum. Item iste intellectus perpenditur per id quod legitur. 25. q. 5. c. ult. in fi. sic extra de fide instr. inter dilectos, & sic extra de causa poss. & proprie. cum ecclesia. & extra de fide instrum. c. 2.

d ¶Negantis.] Sic extra de causa posses. & proprie. cum ecclesia. & extra de proba. quoniam.

Vidam episcopus.] CASVS. sup. 6. q. 3. c. deni que facta fuit mentio de renunciatione episcopatus. Vnde Grat. nactus occasionem subijcit causam istam, in qua tractat de renunciatione, & an prælato viuente, alius sit

sit ei substituendus,& de mutatione sedis, & quibusdã alijs,quæ oĩa,vt cõpetentius agat, thema ꝓponit, duas, inde eliciens qõnes.Est ergo casus. Ad preces cuiusdam ęgrotãtis epi Papa loco eius aliũ subst:tuit;postea cũ cõ ualuisset, volebat repetere cathedrã cui renunciauerat. Quod

a ¶Quod autem viuente.] Dicendum est, ꝙ non,nisi sit depositus.50.dist.in.postquam vel nisi renunciauerit de licẽtia Papæ,vt inf.ea.c.mutationes. Vel nisi per ambitionem se transtulerit ad aliam, quo casu carebit habita,& ambita.ĩ.ea. si quis eps ad instar inuasoris, qui amittit rẽ inuasã.& aliud tantundem,vt C.vnde vi.si quis in tantam.In ægrotãte autem distinguunt quidam, si ægritudo est incurabilis vt tũc alter substituat, vel etiã si nimis senex est.ad instar iudicis. ff.de iud.si longius. C. de offic. præfec. orien.l.si quos. Sed hoc nõ admitto nisi in leproso, qui a dignitate remouetur propter scandalum. extra de cler. ægrotua. Hoc etiã scias, ꝙ epileptici, & alij diuturno morbo laborantes non promouentur, vt 33.distin.communiter.& extra de elect. cum inter. sed promotũ morbus nõ deijcit, ut hic ꝙ inf.c.2. sed datur ei coadiutor, vt inf. ca. 1. sed ex dispẽsatione magna quandoque viuenti epo alter adiungit, vt.ĩ. ea. non autem. & idem de quolibet clerico intelligas, sed abbates facti inutiles remouentur penitus.18.q.2.si quis abbas sicut etiam fit in iudice. C. de offi. præfec.oriẽ.si quos. cum etiam ex modicis causis remoueantur. 1 ext.de fi.per tuas ubi autem electus siue confirmatus ante ordinationem sit inhabilis, remouendus est,ut uidetur extra de æta. & qual.c.1. uitæ tamen necessaria recipiat,inf.ea.quamuis.

Epo viuente an possit alius subrogari.

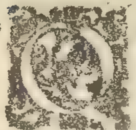
1 Hic primum quæritur,vtrum viuente episcopo alius possit in eadem ecclesia ordinari.

2 Secundo an iste valeat reposcere cathedram, quam sua intercessione alter accepit.

QVAESTIO I.

In concil. Aurelianensi.5.c.12. Burc.l.1.c.186. Iuo p.5.c.302.

ps 1

Vod autem viuete a episcopo alius superponi,aut superordinari non possit ex concilio apud Aruerniam a celebrato definitũ est, in quo legitur[vt nullus viuente episcopo,alius superponatur, aut superordinetur episcopus nisi forsitan in eius locum,quem capitalis culpa deiecerit.]

a ¶Aruerniam.] *Burchardus etiam, & Iuo citant ex Aruernẽsi c.13.extat aũt in Aurelianensi quinto,c.12. Item ex regesto Gregorij Papæ lib 9. epist.41. ad Anatolium Constantinopolitanum diaconum.*

¶Pro molestia corporis suo honore non priuetur episcopus. C. I.

Poly.l.2.tit.17. Ansel.lib.6. c.201. Burc.l.1.c.188. Iuo p.5. c.304.

Poly.l.2.tit.19.

SCripsit mihi tua dilectio,pijssimũ dominum nostrum reuerendissimo fratri meo Ioanni primę b Iustinianę episcopo pro ægritudine capitis, quã patitur, præcipere succedi:ne forte,dum episcopi iura eadem ciuitas nõ habet,(quod absit)ab hostibus pereat.Et quidẽ nusquã canones præcipiunt,vt pro ægritudine episcopo succedat & omnino iniustũ c est,vt si molestia corporis irruit,honore suo priuetur ægrotus. Atq; ideo hoc per nos fieri nullatenus potest,ne peccatum in mea anima ex eius depositione veniat. Sed suggerendũ est,vt si is,qui est in regimine,ęgrotat;dispẽsator d illi requiratur talis,qui possit eius curam omnem e agere,& locũ illius in regimine.

QVod autem viuente.] Hæc quæstio diuiditur in ix.partes in prima probatur xv.auctoritatibus, ꝙ nullus debet priuari iure suo sine culpa sua,nec etiam pro infirmitate,nisi ipse renunciauit,nec alius potest eligi altero non renunciante,nisi de Papæ licentia speciali.Secunda ibi, [Non autẽ.] Tertia ibi. [Ecce quod.] Quarta ibi. [Ambitionis.] Quinta ibi. [Quod vero. Sexta ibi. [Hoc non solũ.] Septima ibi, [Ecce in quib.] Octaua ibi, [Itẽ cũ aliquis.] Nona ibi, [Hoc etiam tunc obseruandum.] Io.de Fan. [CASVS. Hic intitulatur prima qõ,in qua queritur,an viuente epo alius possit loco eius substitui, & idet, ꝙ nõ nisi in casibus.s.nisi deponat,ut 50. dist. postquã.& nisi renunciet,vt ĩ.ea.q. qualiter. & nisi mutetur sedes de licentia Papæ,vt ĩ.ea.mutationes.& nisi per ambitionem transtulerit se ad aliam ecclesiam:quo casu carebit utraque habita.s. & ambita, vt infra ea. si quis eps. ad instar inuasoris,qui amittit rem inuasam, & aliud tantundem, vt C.vnde vi, si quis in tantam, vel nisi intrauerit monasterium, uel canonicam regulam de licentia Papæ, ut infra ea.hoc nequaquam. Probat ergo primo per concilium apud Aruerniam celebratum,ꝙ episcopo uiuente alius substitui non debet,nisi depositus sit.

SCripsit mihi tua dilectio.] CASVS. Ioãnes primę Iustinianæ eps tanta ægritudine capitis laborabat, ꝙ epale officiũ exercere non poterat. Ne igitur ciuitas ꝑ[illegible] dilaniaretur ab hoste. Anatolius diaconus Cõstantinopolitanus supplicauit. Gre.ut aliũ substitueret episcopum. Gregorius uero scribens ei dicit hoc non esse faciendum. Iniustum est enim,vt quis pro ægritudine sua suo priuetur honore, sed coadiutor ei det,qui uicem eius gerat,ut Deus non offendat, & ciuitas nõ negligat.

b ¶Primæ, idest,Salonitanæ, quia ibi Iustinianus primo resedit, Alij dicunt Rauennam, & nõ Salonitanam esse primam Iustiniani sedem.

c ¶Et oĩno iniustum.] Præesse enim intelligitur, licet sit infirmus.sicut seruus seruire intelligitur licet sit infirmus.ff.de sta.lib.cum hæres.

d ¶Dispensator.] Simile.ff.de tute.solet etiam, ubi dicitur, ꝙ si tutor propter longam ægritudinem non põt a se ipse,datur ei curator,qui potius dĩ administrator.

e ¶Curam omnem.] idest, res eius administrare, sed quæ spectant ad pontificale officium, vicini epi supplebunt

1 Dñt qdam iuris ordine seruato, ut ext.de accus. ad petitionẽ in fi. vbi de hoc approbat. Host. licet Ber.ibi aliud innuere videatur p cũ tit.ca. qualiter 2.in fi.

bunt, inf. ca. pontifices. Et est hic arg. ꝙ coadiutor & administratores vel visitatores debeant habere liberam, & gñalem administrationem 1 vt ĵ. ca. quamuis. & extra de elect. cum nobis olim. in fi. & 21. q. 1. relatio. Sed quid si iste nolit habere coadiutorem? Dico eum cogendum per superiorem extra de censi. Romana. vers. si verò. lib. 6. & arg. ff. de mino. l. ait. §. j. multa. n. bona præstant multis, vt 45. dist. & qui emendat.

byterum si non per simoniam fuit ibi presbyter ordinatus, in alia quacunque vacante ecclesia instituat: si vero per simoniam. degradetur.

d ¶ Per duorum.] Idem fortè si per vnum, vt ĵ. c. si quis in clero 3 hic sumit argum. ꝙ si episcopus indeterminatè

ecclesiæ (ipso non deposito) ac in custodia ciuitatis implere, vt nec omnipotens Deus offendatur, neque ciuitas inueniatur esse neglecta.

¶Caput hoc emendatũ & locupletatum est ex originali.

Item lib. 2. epist. 5. ad Candidum Episcopum.

¶Flagellatis à Domino afflictio addi non debet. C. II.

CVm percussio corporalis imminet, vtrum pro purgatione [a], an pro vindicta contingat, Dei in hoc iudicium ignoratur: & ideo non debet a nobis addi flagellatis [b] afflictio [c] †: ne nos culpæ (quod absit) offensa respiciat.

¶In decretalibus tit de cler. ægrotan. c 1. affertur initium tantummodo huius capitis, & ex ipso quid agendũ sit definitur.

Idem Gregorius lib. 3. epist. 13. Maximiano a episcopo Syracusano

a ¶Maximiano.] *Sic est emendatum ex originali tam impresso quàm manuscripto. Nam antea erat,* Clementino episcopo primati Bizanceno.

¶Infirmitatis causa loco suo quis priuari non debet. C. III.

PRæsentium latoris Adeodati querelam, qui se a sui presbyteratus loco incongruè dicit expulsum, licet subditæ tibi textus petitionis explanet; tamen paulo latius iudicauimus, apertiusque retexendam. Asserit namque à Quintiano fratre, & coepiscopo nostro in loco suo pro quibusdam se suis ordinãdis negocijs relaxatũ, ægritudinisq; causa per duorũ [d] mensium spatium suæ se ecclesiæ defuisse: Cuius rei occasionẽ captantẽ prædictum fratrẽ nr̃m, alium loco eius illic presbyterum ordinasse. Hortamur, itaq; fraternitatẽ tuam, vt causam eius solicitè perquiras, distincteq; discutias; & si manifestæ ægritudinis, sicut dr̃, cã ecclesiæ suæ eũ defuisse repereris, nullum ei ex ordinatione alterius presbyteri permittas præiudicium generat; sed in locum suum sine aliqua eum fac dubietate restitui. *& infra.* ¶Illud autẽ charitatem suam specialiter admonemus, vt si vera fuerit huius suggestio, atq; in suum fuerit ordinem restitutus, & de presbytero, qui in loco eius, ordinatus est, subtiliter, districtiq; debeas esse solicitus. Et, si quidem sine datione

CVm percussio.] CASVS. Calumniosus clericus corporalem patiebatur percussionem, cuius occasione Candidus episcopus de Vrbe Veteri ipsum beneficio ecclesiæ spoliauit super quo cum Gre. querela pulsaret, præcepit Candido, quatenus omnia vbi restituat, quia si pro ægritudine ecclesia priuaretur, & Deus offenderetur, & alij non inuenirentur, hoc exẽplo deterriti, qui vellẽt ecclesiæ militare. Et iste casus colligitur ex decre, quæ est extra de cler. ægro. cũ percussio.

a ¶Purgatione.] id est probatione. inf. c. aduersitas.

b ¶Flagellatis.] Sufficienter, sed nõ sufficienter afflictis addi potest, vt 21. q. 5. si quis a proprio & cap. seq. & est, arg. ꝙ post pñiam non potest quis accusari 2 de crimine similiter nec duplici damno debet quis puniri. ff. de iu. dot. iure, & ff. de cond. ob cau. si pecuniam §. vlt. similiter pœna non dẽt verti in culpam, vt s̃. d. 5. baptizati, &c. ad eius vero.

c ¶Afflictio.] sup. 3. quæst. 9. iudicas. & ext. de iudic. at si clerici, & sup. dist. 5. cap. 1.

PRæsentiũ.] CASVS. Adeodatus presbyter accepit a Quintiano episcopo suo licentiam, vt ad certum tempus abesset ab ecclesia sua, pro quibusdam suis negocijs ordinandis: sed cum propter ægritudinem stetisset vltra tempus præfixum ei: eps eius, scilicet Quintianus alium sibi substituit. Gregorius autem cum ex hoc querelam suscepisset, scribit Maximiano episcopo Syrac. vt inquirat veritatem huius rei, & si inuenerit quod ægritudinis causa per duos menses abfuisset, restituat eum in loco suo: substitutũ vero presbyterum

natè licentiauit clericum, non videtur eum licentiasse vltra duos menses: sed tamen hoc est referendum ad arbitrium boni viri considerato negocio. arg. ff. de verbo. obl. continuus. Ad hoc c. bene facit ff. de re mil. qui cõmeatus. nã ibi dr̃, ꝙ si aliquis abest vltra statutũ tẽpus. ꝓ desertore habetur. simi. bonũ arg. 21. q. 2. placuit. potest tñ per modicum tempus purgare moram. 88. d. platum. Non. n. festinabit iudex ad sententiam, vbi quis iusta causa abfuerit 4 vt ff. de dam. infec. si finita §. forte.

etiam

Coadiutor dẽt hĩc liberam administrationem.

1 Multo fortius hoc obtinere dẽt in vero prælato: qđ est verum, vt not. 5. q. 3. ca. vlt. Archid.

Ext. de clericis ægrot. c. 1.

† Cõc.

Afflictio qñque datur afflictis.

2 Hoc arg. nõ procedit 34. q. 2. admonere. Quod dic, vt not. extra de accus. de his.

etiam licet ad præfixum terminum reus non veniat, sed habebit ratio viarum, tẽporis, & ęgritudinis, & alterius impedimẽti, vt ff. de vaca. mu. tempus ff. quibus ex causis ma. si cui. §. 1. potest enim absens iustam habere excusationem, vt extra vt lit. non cõtest. quoniam frequẽter.

Pontifices.] CASVS. Aluinus archiepiscopus duas fecit quæstiones Papæ Nicolao. Prima fuit, vtrum propter ægritudinem pontifices sint abijciendi a dignitate. Et respondet ꝙ non, nec alij dẽnt loco eorum substitui, nisi prius de hoc seculo migrauerint, & p̃sbyteri eorum defecta supplere debẽt, & in quib. supplere nõ valent, supplebũt vicini episcopi, qui debent cum cautela vocari, ne ecclesiæ præiudicium fiat. Secũda quæstio fuit, vtrum episcopi greges suos dimittere possint, & respondet quod non.

aliqua ad eundem ordinem peruenerit, vt in simoniacã hæresim non potuisset incidere; in alia [a] quacunque vacante ecclesia eum volumus ordinari. Sin autem in eo quippiam (quod auertat Dominus) fuerit tale repertũ, ipso etiam presbyteratus priuetur ordine, quem nõ causa replendæ necessitatis ecclesiæ, sed sola comprobatur ambitione suscepisse.

† al. Albino Viennensi.

Item Nicolaus Papa Aluino † Ianuensi archiepiscopo.

¶ Pro infirmitate, vel ægritudine Pontifices non sunt abijciendi, nec in eorum locum alij substituendi. C. IIII.

Iuo p. 5. c. 352.

Pontifices, qui aliqua occupãtur infirmitate, vel ægritudine, abijciendi nõ sunt, nec alios in loco eorũ cõsecrari oportet, nisi ex hac fuerint luce subtracti. Quòd si de ministerio sibi concesso conqueruntur, quæ licita sunt [b], sacerdotes [c] expleant. In his vero, quæ his præsumere non licet [d], vicinorum [e] vsq; [f] ad recipiendam sanitatem episcoporũ auxilia subrogẽtur: & hoc cum cautelæ [g] studio peragatur, ne per necessitatis occasionẽ præsumptionis pullulet ambitio. Episcopos uero, qui Dominici gregis susceperunt curam, atq; solicitudinem, ab administratione eorum discedere nõ oportet, vt accepti talenti pulchritudo non deleatur, sed certamine † eorum salubriter augeatur, & triplicetur] fructus. †

† al. certamen.
† abest a multis.

Item ex libro quarto epistola secunda Cypriani episcopi, & martyris ad Antonianum.

¶ Viuente episcopo alius sibi succedere non valet C. V.

Poly. l. 7. tit. 4.
Ansel. l. 6. c. 58.
Iuo p. 5. c. 359.

Factus est Cornelius episcopus de Deĩ, & Christi eius iudicio, de clericorũ pene omniũ testimonio, & plebis, quę tunc [h] affuit, suffragio, & de sacerdotum anti

b ¶ Quæ licita sunt. vt Missam canere, & prædicare, vt 95. dis. ecce.

c ¶ Sacerdotes] idest archidiaconi, vel decani, qui vicarij sũt episcopi, vt 25. d. per lectis.

d ¶ Non licet.] In his quæ spectant ad officiũ episcopale, quod est 68. d. quamuis.

e ¶ Vicinorum.] Sic 65. d. si forte.

f ¶ Vsque.] Sic. C. de cura. furio. cũ alijs.

g ¶ Cum cautelæ.] idest, præstabit cautionem de bonis ecclesiæ non vsurpandis Ioan.

g ¶ Cũ cautelæ.] id est, præstabit cautionem quod ex hoc sibi nullum ius vẽdicabit & arg. est qđ quis pro possessore habet ex eo, ꝙ fuit in possessione 3 nisi protestatio pręcesserit, vt hic, & sup. 2. distinctio. presbyterĩ, & extra de iure patr. consultationibus. arg. contra ext. de restitu. spolia. olim 3. & 10. q. 3. quia, & extra de offi. deleg. consultationibus. Ioan.

fit spoliatus, alias secus. Pann. c. conquerente de resti. spolia. & a iudice cõpętenti habent ptãtem licet iniuste faciat.
Pann. c. cum cã. de of. delegati debet ergo appellare, vel restitutione ĩ integrum verbis adumbratis petere, cessantib. remedijs contra priuatos proditis.

3 Istã sñiam videtur tenere Inn. extra de resti. spo. sæpe. in glo. ff. đ iud. &c. in fi. ver. Inno. plus vi. &c. Arch.

ter. Lex dicit, ꝙ si quĩ per licentiam abest, si vsque ad quinquennium non reuertitur, punitur, vt C. de aduoc. di. iu. l. vlti. Io.

a ¶ In alia.] Arg. ꝙ si concedo alicui ecclesiam, quæ ab eo euincitur, teneor ei aliam concedere, vt extra de præben. inter cætera, quia iuuari nos beneficijs non decipi oportet, vt ff. cõmo. l. in cõmodato. §. pen. inf. ea. omnis & c. pastoralis, & est cõtra id quod dicit lex, ꝙ donator non tenetur de euictione, vt C. de ædi. edic. ad res donatas, sed hic non dicitur episcopus donare, quia habet necesse concedere ecclesiam, & in necessitatibus nemo liberalis existit ff. de adi. leg. l. rem legatam. Tamen de dolo possum agere contra donatorem, si mihi scienter det rem alienam, vt ff. de don. Aristo. §. vlt. Item si quis per violentiam expellitur de ecclesia, non haberet recursum ad episcopum: sicut nec emptor ad vẽditorem in hoc casu, vt C. de actio. emp. & ven. l. expulsus. Et not. ꝙ hoc c. semper consueuit ad hoc induci, qđ spoliatus a iudice non possit petere restitutionem. 2. vt q. 1. notum. Iudex enim non dicitur facere violentiam, vt 23. q. 2. cap. 1. ff. quod met. cau. l. 3. Semper enim pro suo facto præsumitur, nisi possit de dolo argui. vt 2. quæst. 6. hoc etiã. Ioan.

…clesia eui… …an possit … contra …m qui illã …tulit.

Ad hoc fa… …quia pri… …o de causa …gnoscitur …ibi patet. …estitutio. …m. hoc ve… …m si ritè, … iuridice

Factus.] CASVS. Hæc quinque c. loquũtur de Nouatiano Papa schismatico, eiusq; complicibus. Est ergo casus huius c. & sequentis. Defuncto Papa Fabiano, electus est Cornelius vere ab oĩbus Cardinalibus, scilicet xvj. habito suffragio plebis, & antiquorum sacerdotum, & bonorũ virorum consensu. postea Nouatianus electus est a paucis, qui sic intrusos Cornelium molestãdo cœpit orbem peragrare, & catholicos deponere episcopos, & alios substituere. Scribit ergo Cyprianus martyr omnibus Christianis, ꝙ solus Cornelius est verus Papa: sed Nouatianus Papa, qui post illũ Cornelium est electus, profanus est, & malus; nec dicitur secũdus, imo potius nullus, & hortatur Christianos ne recipiant illum: quia licet nunc in initio ferueat, diu tamen durare non potest.

h ¶ Quæ tunc.] Hic vidẽtur, ꝙ absentes non sunt vocandi ad electionem, vt 10. q. 1. hoc ius, & extra de sent. & re iud. cum olim. maximè si sint remoti, vt extra de elect. cum inter. immo. & si in hortis sunt, non vidẽtur vocandi, vt 2. q. 6. §. biduum. sufficit enim ad citationem

Absentes an sint ad electionem vocandi.

pul-

pulſatio campanæ, vt extr.de offi. cuſt.c.1.& 2.extra de ele.in cauſis,& extra de poſt.præla.c.pe.!& antep.& lex dicit,illos ſolos vocãdos,q ſunt in vrbe,vt C.de legatio l.vlt.li.10.Quod autem vocandi ſint abſentes,probatur 63.diſt.quanto alioquin plus nocet cõtemptus vnius;quã cõtradictio pluriũ, vt extra de elect. ꝙ ſicut, & c.cũ nobis olim. Nam remoti ſunt vocãdi vbi tractatur publica vtilitas,vt C.đ decur.curiales 2.li.10. Solu. Sẽper vocandi ſunt vbi cõmode vocari poſſunt, vt extra de electi, quòd ſicut. ſed ſi abſentes non pñt intereſſe, reliq poſſunt eligere, vt ibidem dr̃. tamen ſi aliquis nõ poteſt intereſſe, ſi ſuo iuramẽto fidẽ de hoc fecerit, ꝑmittitur ei ꝑ procuratorem eligere,q ſit de collegio, vt extra de elec. qa propter.extra ꝓuinciam tamẽ nõ ſunt vocandi, vt extra de elect.corã.quia poteſt abſens habere iuſtã excuſationẽ, vt extra vt lite. non cõteſt.qm̃ frequenter.Hodie aũt ſuper iſta vocatione ſufficit cõſuetudo eccleſiarum.per decretalem extra de elect. in Geneſi.

g ¶ Initia.] Arg.contra nouitios magiſtros,q primo feruent,& poſtea deficiunt.23.q.4.diſplicet,& c.non inulenitur,&c.ſi eccleſia, immo a minimis eſt incipiendum, vt 48.d.ſicut.

a ¶ Quo occupato.] Ideſt,canonice ſumpto.

b ¶ Firmato.] Ergo electio Papæ eſt cõfirmanda. 1

1 Hoc tñ nõ eſt verum & peciale eſt n eo quia cũ eligitur cõfirmatur, & confirmado eligitur, vt 23.diſt.in nomine Domini.

c ¶ Ordinationem.] Argu. quod quæ ab intruſo fiunt,nõ tenẽt, vt 12.q.2.alienationes.9.q.1. ordinationes.

ADDITIO. Ad hoc no.ext.de elect. nihil.in gl.in duobus caſib. ext. de ſchiſmat.c.1. ibi videas.

d ¶ Sed nullus.] Arg. ꝙ nullus eſt, q malus eſt.ſim.extra de transla.inter corporalia.ſic 2.q.7. non omnes,& 19,diſtin. ſecũdum. Arg.contra 1.q.1.quod quidam.

e ¶ Nouatianus.] ¶ Diuiſa.] 24. q.1. loquitur.

f ¶ Humanã.] ideſt, non ſpiritualem.

Sai

quorum,& bonorũ virorum collegio, α cum nemo ante ſe factus eſſet,cum Fabiani locus, ideſt cum locus Petri, & gradus cathedræ ſacerdotalis vacaret;quo occupato [a] de Dei voluntate,atq; omnium noſtrum conſenſione firmato [b], quiſquis iam epiſcopus fieri voluerit, foris fiat neceſſe eſt;nec habeat eccleſiaſticã ordinationem [c], qui eccleſiæ non tenet vnitatem. Quiſquis ille fuerit,multũ de ſe licet iactans,& ſibi plurimum vendicans,profanus eſt,alienus eſt, foris eſt.Et cum poſt primũ ſecundus eſſe non poſſit;quiſquis poſt vnum, qui ſolus eſſe debeat, factus eſt,non iam ſecundus ille, ſed nullus [d] eſt.

α ¶ Collegio.] *Sic legitur ĩ codicibus Cypriani impſſis, & manuſcriptis,& Polycarpo. Ac ſimilis fere locutio eſt in ſeq.cap.& 23.q.8.ſi quis mẽbrorũ. Antea erat,* cõſẽſu. *Item in eadem epiſtola inferius.*

¶ Non eſt epiſcopus, qui in locum viuentis irrepſerit. C. VI. Anſ.l.6.c.59.

NOuatianus β epiſcopus non eſt,qui Cornelio epiſcopo ĩ eccleſia a ſexdecim coepiſcopis facto,adulter: atq; extraneus epiſcopus fieri a deſertoribus per ambitum nititur: & cum ſit a Chriſto vna eccleſia per totũ mundũ in multa membra diuiſa [e], itẽ epiſcopatus vnus, epiſcoporum multorum cõcordi numeroſitate diffuſus; ille poſt Dei traditionem poſt connexam, & vbique cõiunctam catholicę eccleſiæ vnitatem,humanã [f] conatur † eccleſiã facere, & per plurimas ciuitates nouos Apoſtolos ſuos mittit,vt quædã recentia inſtitutionis ſuę fundamenta cõſtituat: cumque iam pridem per omnes prouincias, & ꝑ vrbes ſingulas ordinati ſint epiſcopi in ętate antiqui,in fide integri,in preſſura probati,in perſecutione proſcripti; ille ſuper eos creare alios pſeudoepiſcopos audet: quaſi poſſit, aut totum orbẽ noui conatus obſtinatione peragrare,aut eccleſiaſtici corporis compaginem γ diſcordiæ ſuæ ſeminatione reſcindere; neſciens ſchiſmaticos ſemper inter initia [g] feruere, incrementa vero habere nõ poſſe: nec augere quod illicite cęperint, ſed ſtatim cum praua ſua æmulatione deficere.*& infra.*

† conatur] orig.

¶ Qui ergo nec vnitatem ſpiritus,nec coniũctionem pacis obſeruat, & ſe ab eccleſiæ vinculo,atque a ſacerdotũ collegio ſeparat; epiſcopi nec poteſtatem poteſt habere, nec honorem;qui epiſcopatus nec vnitatem voluit tenere,nec pacem.

β ¶ Nouatianus.] *Recte aptatum eſt a collectoribus hoc initium ne ſuperiora etiam afferenda eſſent. Nam apud Cyprianum ſic legitur poſt multa.* niſi ſi epiſcopus tibi videtur,qui epiſcopo in eccleſia,&c.

γ ¶ Corporis compaginem.] *Sic emendatum eſt ex aliquot vetuſtis, & Anſelmo,& ipſo originali:antea enim legebatur,* ordinis compagem.

Idem ad Florentium Puppianum, eod. lib. 4 epiſ 9

SCire debes.] CASVS. Scribit Cyprianus ad Pupplanũ, ꝙ ſolus Cornelius eſt eps: & ei obediẽtes ſunt in eccleſia. Nouatiani vero, qui cum ſacerdotibus Dei pacem non habent, & per obreptionem dignitatem arripiunt, non ſunt in eccleſia, quæ tantum vna eſt, nec poteſt

teſt eſſe diuiſa. [Cum epiſcopo non ſit:] ſcilicet in communione epiſcopi.

a ¶ In eccleſia.] 6.q.2.ſi tãtum.contra.ſed ibi ſolutum eſt hic dicitur eccleſia epiſcopus: alibi eſt idem quod eccleſiaſtici viri, vt ſup.63.diſtinct.c.primo, alibi ponitur pro maiori parte, vt ſup.51.diſt. Apoſtolica. quandoq; ꝓ congregatione fideliũ.inf. de cõſe.d.1.eccleſia. Et dic ꝑ exempla varias ſignificationes, vt ext.de teſt.relatum. & extra de ver.ſig. cum clerici.ex.de vſu.pal.c.1. — Eccleſia multipliciter dr̃.

QVam preiculoſum.] CASVS. Cornelius Papa volebat renũciare papatui propter tribulationes, quas a Nouatiano ſuſtinebat: ſed Cyprianus dehortatur eum, & dicit hoc non eſſe ei faciendum: quia ſibi eſſet periculoſum: ſi in tanta tribulatione eccleſiam dimitteret: & præterea ſi modo renunciaret, de cætero repetere non poſſet. Et hoc probat exemplo Eſau, qui ius primogenituræ cui renunciauit, repetere non potuit.

b ¶ Quam periculoſum.] Argu. q̃d q̃ iuri ſuo renũciat, illud repetere nõ poteſt. inf.ca.cos.23. q.4.ſi illic. ff. de ſuc. edi.l.1. §.qui ſemel & C.ã pac. poſt quã ĩ.c. hoc nequaquã. & ff.de ędil.ed. quæritur. §. ſi vẽditor. vbi dicitur, ꝙ remittentib. actiones ſuas nõ eſt dandus regreſſus ad eas. 92.d.ſi quis eps. 18. q.vlt.dudum. & notaui.6.q.3.denique. — Iuri ſuo renunicans, illud repetere non poteſt.

¶ Non eſt in eccleſia, qui cum epiſcopo pacem non habet. C. VII.

Iuo p.5.c.360.

SCire debes epiſcopum in eccleſia [a] eſſe, & eccleſiam in epiſcopo; & ſi qui cum epiſcopo nõ ſit, in eccleſia non eſſe: & fruſtra ſibi blandiri eos, qui pacem cũ ſacerdotib. Dei non habentes obrepunt, & latẽtes apud quoſdam communicare ſe credunt; quando eccleſia †, quæ catholica una eſt, ſciſſa non ſit, neque diuiſa.

† al. eccleſia catholica, quæ vna.

Idem ad Iubaianum.

¶ Suo iure quis cedere non debet. C. VIII.

QVam periculoſum [b] ſit in diuinis [c] rebus, vt quis cedat iure ſuo, & poteſtati; ſcriptura ſancta declarat, cum in Geneſi Eſau primatus [d] ſuos inde perdiderit; nec recipere id poſtmodum potuerit, quod ſemel ceſſit.

Gen.25.

Idem lib. 1. epiſt. 6. ad Magnum.

¶ Perditionem ſibi acquirunt, qui ab epiſcopis recedentes vnitatem eccleſiæ ſcindunt. C. IX.

3.Reg.12.

DEnique quam ſit inſeparabile unitatis ſacramentũ, & quam ſine ſpe ſint; & perditionem ſibi maximã de indignatione Dei acquirãt, qui ſchiſma faciunt, & relicto epiſcopo alium ſibi foris pſeudo epiſcopum cõſtituũt, declarat in libris regnorum ſcriptura diuina, ubi a tribu Iuda, & Beniamin decem trib. ſciſſæ ſunt, & relicto rege [ſuo [e] † alterũ ſibi foris cõſtituerũt: [Et indignatus eſt, inquit, Dominus in omne ſemẽ Iſrael, & dimouit eos, & dedit eos in direptionem, donec abijceret eos a facie ſua; quia diſſipatus eſt Iſrael a domo Dauid, & cõſtituerunt ſibi regem Hieroboam filium Nabat:] Indignatum eſſe Dominum dicit, & eos in perditionem dediſſe, quod ab unitate diſſipati eſſent, atq; alterum ſibi regem conſtituiſſent. Et tãta indignatio Domini extitit aduerſus illos, qui ſchiſma fecerant, ut etiam cum homo Dei ad Hieroboã miſſus eſſet, qui ei peccata ſua exprobraret, atque ultionem futurã prædiceret, panẽ quoq; apud illos edere, & aquam bibere uetaretur. Quod cũ non cuſtodiſſet; & contra præceptum Dei prandiſſet, ſtatim diuinæ cenſuræ maieſtate percuſſus eſt, ut inde regrediens

† abeſt ab ori.

4.Reg.17.

3.Reg.13.

c ¶ In diuinis.] Tẽpore periculi, vt inf. ea. ſuggeſtum.

d ¶ Primatus.] Ius ergo primogenituræ (vt dicũt) eſt dignitas talis: quia primogeniti prę alijs in feſtis ſacrificia offerebant, & ꝙ ſedebant ad dexteram patris. & q̃d cibos duplicatos recipiebãt. Et dicit Gandulphus Eſau cõmiſiſſe ſimoniam: quia illud ius ſpirituale fuerat q̃d vẽdidit 1 ſed eſt cõtra eũ 1. quæſ.1.qui ſtudet vbi dicitur ꝙ Giezi fuit primus q̃ commiſit ſimoniã. Sed nunquid peccauit Iacob emendo? Nõ, quia gratis hoc fuiſſe daturus, vel q̃a redemit id quod ſibi diuinitus erat debitum. ext. de diuor. gaudemus. — Ius primogeniturę an ſit ſpirituale.

1 Dicit Hu. hoc eſſe falſum, q̃a nullum ſpũale vendidit: ſed quia in tali venditione peccauerit: vt̃ ex eo q̃d]. & no. de pœn.d.3.Iudas.

DEniq.] CASVS. Hoc capitulum diuidit in duas partes, In 1.parte oſtendit Cyprianus ſchiſmaticos graui pęna eſſe puniendos. Et hoc probat trib. exẽplis. ſ. exemplo decẽ tribuũ, quas Dominus captiuauit, & retruſit vltra montes Caſpios: q̃a ſegregato Roboã filio Salomonis, fecerunt ſibi regem Hieroboam filium Nabath & exemplo Abdo prophetæ, qui necatus eſt a leone: q̃a comedit panem & bibit aquam in terra decem tribuum contra Domini prohibitionem. Et exemplo Samaritanorũ, quos Dñs voluit dimitti & præteriri: q̃a ibi erant ſchiſmatici. In 2.parte, dicitur, ꝙ non prodeſt Nouatianis adorare vnum & eundẽ Deum, quẽ Cornelius adorat; quia Core & Dathan & Abyron adorabant eundem Deũ cum Moyſe & Aaron, tñ ſunt percuſſi ꝑꝑ ſchiſma, q̃d fecerũt, & thuribula eorũ cõflata in ſignũ perpetuũ affixa ſunt altarib. Secunda pars incipit ibi, [Q̃d vero.]

Dicit L. ꝙ in eo ſolo peccauit q̃a vilem cibum exarſit. 41.d. quiſquis, & idem Hug.

e ¶ Rege ſuo.] Scilicet filio Salomonis. Et eſt hic arg. ꝙ filij regum de iure debent eſſe reges. argu. contra 8.q. 1.Moyſes, & 93.d.legimus. — Regum filij debent eſſe Reges.

impetu, ac morsu leonis in itinere necaretur. *& paucis interiectis.* ¶ Satiat adhuc α in Euangelio suo Dominus, & maioré intelligentiæ suæ lucé manifestat, ꝙ ijdé, qui [a] se tunc à tribu Iuda, & Beniamin sciderãt, & Hierosolymis derelictis in Samariam secesserãt, inter profanos, & gentiles computarentur. Nam, cũ primũ discipulos suos in ministerium salutis mitteret, mandauit, & dixit:] In uiam gẽtium ne abieritis, & in ciuitaté Samaritanorũ ne introieritis:] & Ad Iudæos prius mittẽs, gentiles adhuc præteriri iubet. Addẽdo autem & ciuitaté Samaritanorum debere omitti, vbi erant schismatici, ostendit schismaticos gẽtilibus adæquari.[h] *& post pauca.* ¶ Quòd vero eundem, quem & nos Deum patrem, eundem filium Christum, eundem spiritum sanctum nosse dicũtur, nec hoc adiuuare tales potest. Nam & Core, & Dathan, & Abiron cum sacerdote Aaron, & Moyse eundem Deum nouerant: pari lege, & religione viuentes, vnum, & verum Deum, qui colendus, atque inuocãdus fuerat, inuocabant: tamen quia loci sui ministerium transgressi contra Aaron sacerdoté, qui sacerdorium legitimum dignatione Dei, atque ordinatione præceperat, sacrificandi sibi licẽtiam vendicauerunt, diuinitus percussi pœnas statim pro illicitis conatibus rependerũt: nec potuerũt rata esse, & proficere sacrificia irreligiose, & illicite contra ius diuinæ dispositionis oblata. Thuribula quoque ipsa, in quibus incensum illicite fuerat oblatum, ne in vsu de cætero essent sacerdotibus, sed potius indignationis, & vltionis diuinę memoriam corrigendis posteris exhiberẽt; iussu Domini conflata, atq; igne purgata in laminas ductiles producũtur, & affiguntur altari, secundũ quòd loquitur scriptura diuina: [Memoriale [c], inquit, filijs Israel, vt nõ accedat quisquam alienigena, qui nõ est ex semine Aaron, imponere incensum ante Dominum, vt nõ sit, sicut Core.] Et tamen illi schisma [d] non fecerãt, nec foras egressi contra Dei sacerdotes impudẽter, atque hostiliter rebellauerãt. Quod nunc hi ecclesiam scindẽtes, & contra pacem, atque vnitaté Christi rebelles, cathedram sibi constituere, & primatum assumere, & baptizandi, atque offerendi licentiam vendicare conantur.

α ¶ Satiat adhuc.] *Antea legebat*, Sed adhuc. *Emẽdatũ est ex vetustis codicib. Cypriani, quos Rom editio hoc loco secuta ẽ. Hoc uerbo utiturẽt ĩ lib. de opere, & eleemosynis sic scribẽs*, depcationes solas parum valere, nisi factorũ, & operũ accessione satientur. *Ita enim habent uetusti codices, & cætera editiones præter Romanã, ĩ qua operarũ culpa, eius verbi loco, positum est*, adiuuentur.

Math. 10.

inf. 24. q. 1. c. didicimus. §. quod vero.

Num. 16.

Ibidem.

a ¶ Quod ijdẽ qui.] arg. ꝙ idẽ est populus, q̃ fuit ante mille annos. 1 sic 16. dist. habeo. & ff. d̃ iudic. ꝓponebat. Sed ꝯ isti fuerũt ante tẽpus Christi ultra Caspios mõtes trãslati. Sed dic, ꝙ adhuc multi seq̃bant eos ĩ vitijs suis: vnde illi ijdẽ dicebantur esse cum eis. 1. q. 1. cito.

1 Ad huius dicti declarationem videas qõnem B. quæ incipit Bonon. iurauerunt, &c. & est qõ dñicalis, & inf. ea. sicut vir. in gl. 2. & q̃d leg. & not. 32. q. 4. recurrat. ver. quæ aũt peperit. Ar.

b ¶ Adęquari.] 24. q. 1. nõ afferamus. ꝯ vbi dicit schisma esse grauius peccatũ, sed expone grauius, idest periculosiꝰ. 32. quæstio. 4. nemo.

c ¶ Memoriale.] Hęc quæ generãt materiã mali, iubẽtur publice exponi, vt alijs terror incutiatur, vt hic, & 19. q. 3. mãdamus. quãdoq. iubẽt destrui, ne refricent facti memoriam. 15. q. 1. mulier Io.

d ¶ Schisma.] Ita magnum, vt isti Nouatiani nouam fecerint ecclesiam.

NOn furẽ.] CASVS Verno dux Britãniæ ꝓpter munera defendebat Gillandum, qui sedem Nanneticam vsurpauerat viuente prælato: vnde Leo monet ipsum ducem ne decetero Gillandum defendat.

e ¶ Nõ furẽ.] Idest, nõ inuasorem: furtũ enim non committitur in re immobili, ut institu. de vsuc. §. quod autem. 2

2 Quod legi. & no. ext. de ele. dudum.

SIcut. CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes. In prima parte notat similitudo inter matrimonium spirituale, & carnale: quia sicut vir non debet uxorem suam dimittere; ita nec Episcopus Ecclesiam suam absque incui-

Item Leo quartus Vernoni Duci Britanniæ.

¶ Non est defendendus, qui uiuentis locum inuadit. C. X.

† al Gistardum.

NOn furem [e], nec latronem, qualem Gillandum † esse sentimus in Nãnetica sede, qui viuentis (quod non licuit) locum non timuit vsurpare, pro cuiuscunque muneris donis vltra debes defensare.

Item Euaristus Papa, epist. 2 omnibus episcopis.

Poly. l. 1. tit. 8. Burc. l. 1. c. 76. Ansl. l. 6. c. 102. Iuo p. 5. c. 182.

¶ Non licet episcopo ecclesiam suam dimittere. C. XI.

SIcut vir non debet adulte-

inevitabili necessitate, vel Apostolica mutatione, & sicut uxori nō licet dimittere uirum,& adhęrere alij, licet fuerit fornicatus: sed aut ei reconciliari, aut innupta remanere: sic ecclesia suum non dēt dimittere epm; & si dimiserit, aut sibi reconcilietur, aut innupta permaneat. dimittere, ut alij adhęreat.

d ¶ Adulterata.] Ergo ecclesia pōt delinquere, & etiam uniuersitas. ar. ff. de orig. iur. l. 2. illud. & est cōtra illud ff. de dolo. si ex dolo. ubi dicitur, ꝙ municeps nō potest facere dolum: supple de facili. Sed nunquid potest ecclesia, uel ciuitas excōicari: dico ꝙ nō ut 24. q. 3. si habes. Sed maiores de ecclesia possūt excōicari, ut extra de si. ueniēs. & ff. de con. & demon. municipibus. & 44. dis. cōmessationes. Dico enim ꝙ si ecclesia, uel ciuitas posset excōmunicari, sequeretur absurditas. nā oībus illis mortuis, & alijs substitutis est ead. ecclesia: ergo adhuc esset excōicata, si priores canonici non petijssent ab solutionem adhuc. de hoc notaui 17. q. 2. episcopus qui 2.

Vniuersitas delinquere potest.

Excōicari nequit ecclesia, uel ciuitas.

1 Adhoc facit qđ leg. & not. sup. ead. q. denique. & habes de hoc plures concor. ext. d inr. pa. qūa quibusdam. in gl. 1. uer. item quid si, &c. & de conse. dis. 1. de fabrica. Arch.

Ia

rare[a] vxorem suam; ita nec episcopus ecclesiam suam, id est vt illā dimittat, ad quam sacratus est, absque ineuitabili necessitate, aut Apostolica, vel regulari mutatione, & alteri se ambitus causa coniungat. Et sicut vxori nō licet dimittere virum suum, vt alteri se, viuente eo, matrimonio societ, aut eum adulteret,[b] licet fornicatus[c] sit vir eius, sed iuxta Apostolū, aut viro suo reconciliari debet, aut manere innupta; ita ecclesiæ non licet dimittere episcopum suū, aut ab eo se segregare, vt alterū, viuente eo, accipiat: sed aut ipsum habeat, aut innupta maneat: idest alterum episcopū, suo viuēte, nō accipiat, ne fornicationis, aut adulterij crimē incurrat. Si vero adulterata[d] fuerit; idest, si se alteri episcopo iunxerit, aut super se alterū episcopum adduxerit, aut esse fecerit, vel desiderauerit; per acerrimam pœnitentiam, aut suo recōcilietur episcopo, aut innupta permaneat. *& paulo post* ¶ Episcopum vero oportet opportune, & importune, atque sine intermissione ecclesiam suam docere, eamque prudēter regere, & amare, vt à vitijs se abstineat, & salutem consequi possit æternam. Et illa cum tanta reuerentia eius doctrinam debet suscipere, eumque amare, & diligere, vt legatum Dei,[e] & præconem veritatis.

1. Cor. 7.

Burc. l. 1. c. 189. Iuo p. 5. c. 305.

e ¶ Vt legatū Dei.] Episcopus dicitur legatus Dei, & tamen est iudex ordinariꝰ; unde patet, quòd legatꝰ Papę est iudex ordinarius, ut proconsul.

Ecce his auctoritatibus patenter ostenditur, ꝙ episcopo viuente, alius super ordinari non potest. nec etiam pro eius ægritudine. Sed illud Gregorij[f] intelligendum est, quando ille qui ægrotat, alium sibi substitui non rogat. Cæterum, quando aliquis, vel senectute, vel infirmitate grauatus susceptum officium administrare non valet, si alium sibi substitui petierit, rationabiliter fieri potest. Vnde in eodem cap sequitur. [*Si vero*[g] *idē Ioānes a fortasse pro molestia sua petierit,*[h] *vt ab episcopi honore debeat vacare eo petitionem scripto dante, cōcedendū est: aliter autem facere pro omnipotentis Dei timore omnimodo non audemus.*] *Hinc etiam B. Augustinus episcopo suo nondum defuncto, sed senectute grauato cathedrā episcopalem suscepit.*

Su. ea. c. scripsit.

L. 9. reg. epi. 41.

ECCE. CASVS. Cōcludit Grat ex supradictis, & bene soluit dicēs, ꝙ propter ægritudinem nō debet alius epo substitui, nisi ipse infirmꝰ singulariter hoc postularet: & tūc licite fieri pōt, si hoc ī scriptis postulauerit. Et hoc probatur per capitulū sup. c. scripsit. & ad hoc inducit exemplum de Augu. qui postulāte Valerio senectute grauato, factꝰ est episcopus, ut in ec. cap. no. sup. sed in originali quod sequitur postea planum est.

Vnde in epist. Paulini vnic. ad Romanianum legitur. a ¶ Si vero idem Ioannes.] *Hæc sunt in regesto B. Gregorij lib. 9. epist. 41. & sequuntur post c. scripsit. supra eadē.*

f ¶ Sed illud Gregorij.] sup. ca. cap. scripsit.

g ¶ Si uero.] Hoc habet in originali unde hoc extractū est.

h ¶ Petierit.] Ergo nulli infirmo dandus est coadiutor, nisi hoc petat. inf. ead. qualiter & cap. quamuis, &c. scripsit. Argu. contra extra de ec. ædifi. ad audientiam.

¶ Augustinus non tam successit, quàm accessit.

C. XII.

B. Aug. epis. 34. & 110.

NOn autē tantū hoc scribimus gratulandū, ꝙ episcopatum Augustinus acceperit, sed ꝙ hanc Dei gra-

In secunda parte dicitur, ꝙ eps debet docere, & amare ecclesiam suam, & econuerso ecclesia episcopum suum. Secunda pars incipit ibi. Episcopum uero.

a ¶ Adulterare.] Idest, dimittere ut adulteretur cum alia

b ¶ Adulteret.] Idest, dimittat fornicantem.

c ¶ Fornicatus.] Vxor potest dimittere uirum ob fornicationem, sicut uir uxorem: quia non ad imparia iudicantur. 32. q. 1. si quis uxorem, sed non potest eum

Fornicatio parat contus.

NOn autem. CASVS. Paulinus significauit Romano, ꝙ Valerio episcopo Hipponen. ecclesię uiuo, & incolumi postulante, cœpit ꝙ opus factus est ei Aug. de cuius promotione, & electione non solum lętatus est, sed etiā lętatur quòd Africana ecclesia talem meruerit habere pastorem.

a ¶ Nouo more.] Sed contra in nullius p̄sona est omittendū, qđ statutis generalibus continetur. 61. dist. miramur. Sed illud nō fit pp̄ vtilitatē personæ, sed ecclesiæ. ADDITIO. Dicit Laur. ꝙ istud fuit speciale ad ecclesiam Hipp. quod dicit litera.

stia capitis oppressus, Romam iuit, vt ibi liberaretur: quem cum G. ad preces Ariminensium hortaretur, vt si se melioratum sentiret, ad ecclesiam suam reuerteretur: ipse supplicauit, vt quadriennio expectaretur, & datæ sunt ei induciæ quadriennij. sed elapso quadriennio cum

tia curam meruerint Africanæ ecclesiæ, vt verba cælestia Augustini ore perciperēt; qui ad maiorē Dominici muneris gratiam nouo more [a] prouectus, ita cōsecratus est, vt nō succederet [b] in cathedra episcopo, sed accederet, [c] Nam incolumi Valerio Hipponensis ecclesiæ episcopo, coepiscopus Augustinus est.

Hoc idem probatur auctoritate beati Gregorij, qui Ariminensi episcopo dolore capitis laborenti, alterum subrogauit, ita scribens in 7. lib. regesti sui, indi. 2. epist. 49. ad Marinianum episcopum Rauennæ.

¶ Episcopo grauato infirmitate alius subrogari potest. C. XIII.

Burc. l. 1. c. 189. Iuo p. 5. c. 305.

QValiter ordinati à nobis sacerdotis, corporis, qua nostis, impediēte molestia, Ariminēsis ecclesia pastorali hactenus sit regimine destituta, dudū fraternitas vestra cognouit. Quem, dum habitatorum loci illius precibus permoti sæpius hortaremur, vt si de eadē capitis, qua detinebat, molestia melioratū se esse sentiret; ad suā auxiliante Domino reuerteretur ecclesiā; datis inducijs in hoc quadriennio [d] expectatus est. Quem, dum monitu cleri, ciuiumque illinc venientium, nosque precibus vrgentium† instantius hortaremur, vt si valeret, cum eis auxiliante Domino remearet; data [e] in scriptis supplicatione nos petijt: vt quia ad eiusdem ecclesiæ regimē, vel susceptum officium pro eadem, qua detinetur, molestia assurgere nullatenus posset; ecclesiæ ipsi ordinare episcopum deberemus. Vnde, quia cunctarum ecclesiarum iniūcta nos solicitudinis cura constringit, ne diutius gregi fidelium desit custodia pastoralis, illorum precibus,

† al. arguentium.

Epi duo qñ que possunt esse.

1 Alij dicūt ꝙ tenet sñīa pro reo, ut in l. prędi. inter pares nisi in casibus quod dic ut leg. & no. extra de re iu. duob. Arch.

Papę duo nō possunt esse.

2 Hoc assertiue dicebat L. dicens qa ipsi Augustino datus est locus à Valerio.

b ¶ Vt non succederet.] Sic ergo vterq. insolidū est eps, si. 21. q. 1. relatio. & vterq; pōt hominē p se soluere & ligare. ff. de adm. tū. si plures. ff. de exerc. l. 1. §. si plures & ff. đ offic. pcon. l. 1. Sed nūqd quē vnus ligat, pōt alter absoluere? & vī ꝙ nō, qa pares sūt vnde videtur ꝙ sententia pro reo teneat. ff. de reg. ius inter pares. Item si simul ferāt contrarias sentētias, cuius sententia tenebit? Videt ꝙ mutuo se impediant. ff. de vsufr. quoties, & hęc forte vera sunt, vbi simul administrant 1 sed hic forte Valeri⁹ cessit administrationē Augustino: quia facilius expeditur administratio per vnū quam per plures. ff. de admi. tu. l. 3. §. vl. vel dic ꝙ licet vterq. habeat dominiū, & iurisdictionē in solidum, tamen vnus sine altero non pōt iudicare, ad instar plurium iudicū, vt 2. quęst. 6. §. diffinitiua. versicu. si plures. extra de offic. deleg. quamuis & cap. causā. nisi aliter fuerit eis concessum à Papa: sicut quandoque fuit in duobus legatis Alemaniæ: sed tamen ex hoc posset oriri discordia, vt quem vnus condemnaret, alter absolueret. Item nunquid eodem modo possunt esse duo Apostolici, argu. ꝙ non. sup. ea. factus, & dominus tantum vnum constituit. 24. q. 1. ita loquitur. & capitu. quicunque. quidam contra quod dispensari non potest. 25. quæst. 1. sunt quidam pręterea quia vna est ecclesia catholica, & vnum caput, & tamen plures Imperatores fuisse legimus. 21. distin. nunc autem. sed hoc non est ita, quia offenderetur ista regula, Vnam sanctam catholicā, & c. 23. distin. qui episcopus. Item nunquid Papa potest renunciare? Vtique. nam Marcellus renunciauit 21. distinct. nunc autem. & Clemens Papa: sed post Linum & Cletum iterum recepit cathedram 8. q. 1. si Petrus.

c ¶ Accederet.] Videtur tamen ꝙ August. in administratione fuit minor 2 40. dist. ante omnia. in fi. quia vt dicetur, in casu necessitatis, erit vnus episcopus vicarius alterius: ne sit ibi monstrum habens duo capita. extra de offic. iud. ord. quoniam in plerisque.

HOC IDEM. CASVS. su. in §. ecce. in c. non autem. dictum est, quòd vno episcopo postulante potest alius substitui. Nunc vero probat idem auctoritate Greg. qui Ariminen. episcopo rogante alium sibi substituit.

QValiter.] CASVS. Ariminensis episcopus mole-

cum non conualesceret, & Gre. ad preces clericorum, & ciuium ipsum instantius hortaretur ut rediret, renuncians supplicauit Papæ, quatenus ibi alium ordinaret. Scripsit ergo Gregorius Visitatoribus illius ecclesiæ totā seriē rei gestæ: & sic admonuit clerum, & populū, ut dignum eligerent, & præcepit eis, ut illum examinent quem oēs elegerint, sicut etiam ipsi postulauerunt. & si inuenerint eum dignum, mittant eum Romam cum decreto electionis ad ordinem suscipiendum; & ibi incipit constitutio: Dudum uestra fraternitas cognouit qualiter Ariminensis ecclesia pastoralis hactenus, ac sacerdotali sit regimine destituta, impediente molestia corporis. Sacerdotes.] Id est episcopi ordinati à nobis.

d ¶ Quadriennio.] Quadriennium enim datur. ut possit ab esse causa curationis: sed annus datur ei tantum ad experiendum si possit celebrare. sup. 33. dist. communiter. vel etiam 30. dies, ut inf. q. 2. c. ult. potius debuisset iste episcopus fugisse Romam pro sanitate recuperanda sicut communis filius, ut 23. dist. communis. & est hic arg. quòd Romæ est sanum morari. Ioan.

e ¶ Data.] Ergo in scriptis faciēda est renunciatio: alias non tenet. su. e. q. §. ecce. Io. ꝙ falsum est, cum etiam solo facto potest aliquis renunciare, ut extra de app. solicitudinem, & extra de ijs quę fi. à ma. par. cap. ex ore. & etiam solis uerbis, ut C. de pac. postquam. B.

a ¶ Cor-

a ¶ Compulsi.] Absolute ponitur ille nominatiuus, & non habet uerbum.
ADDITIO. Alias compulsus,& tunc vnitur cum illa dictione, nobis. & tunc sic. visum est nobis compulsis precibus illorum, &c. secūdum Hug. alias compulsi est geni-
tiui casus secundum.L.
b ¶ Heptateuchi.] Heptateuchum ab hepta dr, quod est septem,& teuchos, quod est volumē, vnde heptateuchum, idest, volumen septem librorum, sup. di s. 49. hinc etenim sunt quinque libri Moysi,& liber Iosue,& liber Iudicū, qui ibi continentur.
c ¶ Decreti.] In q̄b. testetur de examinatione & vita electi. 61. d. Catinensis, & c. episcopum.

Heptateuchum, quod dicitur.

huiusque ex sui impossibilitate renunciatione compulsi, [a] visum nobis est eidem Ariminēsi ecclesię debere episcopum ordinari: & datis ex more præceptis, clerum, plebemque eiusdem ecclesię non destitimus admonere; quatenus ad eligendum sibi antistitem concordi prouisione concurrant. Hortamur igitur, vt fraternitas vestra eum; quem vno consensu omnes elegerint, sicut & ipsi a nobis poposcisse noscuntur, ad se faciat euocari: quem cauta ex omnibus examinatione discutite, & si ea, in eo, quę in textu heptateuchi [a] [b] morte multata sūt, minime Domino fuerint opitulante reperta, atque fidelium personarum relatione eius vobis quoque vita placuerit, ad nos eum cum decreti [c] pagina, vestræ quoque addita testificationis epistola destinate: quatenus eidem a nobis ecclesiæ Domino disponente consecretur antistes.

a ¶ Heptateuchi.] *Apud B. Gregorium in hac epistola, & in multis alijs locis legitur*, Eptatici, *sicut est etiam in Burchardo & Iuone, & aliquot vetustis Gratiani exēplaribus. Et de hac voce notatum est supra dist. 15. c. sancta Romana. in ver Pentateuchum.*

Item ex eodem regesto, lib. 11. epist. 7. ad Etherium episcopum.

¶ De eodem. C. XIIII.

Burc. l. 1. c. 191. Iuo p. 5. c. 307.

QVamuis triste [d] nobis sit valde, quod loquimur, atque fraterna nos compassio flere potius vrgeat, quam aliquid de auditis definire permittat; suscepti tamen solicitudo regiminis cor nostrum instanti pulsat aculeo, magna nos ecclesiis cura prospicere, & ne qua earū possit vtilitas deperire, quod fieri debeat, Deo auctore, disponere. Peruenit igitur ad nos quibusdam referentibus quendam episcopum ita passionem capitis incurrisse, vt quod mente alienata agere soleat, gemitus & fletus audire sit. Ne ergo languente pastore grex (quod absit) insidiatoris laniandus dentibus exponatur, vel ecclesiæ ipsius vtilitates depereant; cauta nos necesse est prouisione tractare. Et ideo, quia viuentem episcopum ab officio suo necessitas infirmitatis, non crimen abducit; alium loco eius (nisi recusante eo) nulla finit ratio ordinari: sed si interualla ægritudinis habere est solitus; ipse data petitione non se vlterius ad hoc ministerium intellectum habere, nec ad alia officia subuertente infirmitate posse fateatur [e] assurgere, & alium loco suo expetat ordinandum. Quo facto, omnium solenniter electione, alter qui dignus fuerit episcopus solenniter ordinetur: sic tamen, vt quousque eundem episcopum in hoc sæculo vita tenuerit; sumptus ei debiti de eadem ecclesia ministrentur. [f] Enimuero, si nullo tempore ad sanæ redit mentis officium: persona fidelis, ac vitæ probabilis est eligenda, [g] quæ ad regimen ecclesiæ idonea possit existere, atque de animarum vtilitate

QVāuis. CASVS. Quidam eps tātam passionem capitis incurrit, quòd factus erat mentis alienatæ. Ne ergo grex illius ecclesiæ læderetur, scripsit Greg. Etherico episcopo, & dicit, q̄ ex quo infirmitas est ī causa, & nō crimē: non potest ibi alius episcopus superordinari, nisi eo sponte renūciante: & mandat ei, vt vadat illuc & si habeat lucida interualla, moneat eū, vt renūciet, & si renunciauerit, alius loco eius substituat ita tñ, vt episcopo donec vixerit debiti sumptus ex eadē ecclesia ministrentur. Si vero ad sanā mētem nō redierit, eligatur ibi alius: & committatur ei omnis cura ecclesię: sed nō consecretᵉ eo viuēte: sed eo mortuo consecretur.
d Triste.] Data petitione tēpore infirmitatis, non tēpore furoris, nā tunc nō teneret renūciatio. 17. q. 1. Gonsaldus.
e ¶ Fateatur.] Iste æquitate suadēte, licet ius deficiat, cogitur renūciare 1: cū alijs in hoc prosit, & sibi non noceat. argu. ff. de aqua plu. arc. in summa. §. idē Varus. & ff. loc. si q̄s domum.
f ¶ Ministrentur.] sed pro crimine remoto non ministrātur sumptus: q̄a male meriti publica debent egestate laborare, vt ff. de positi, bona fides.
g ¶ Eligēda.] Ar. cōtra. sup. d. 79. si quis Papa. & ext. de pac. accepimus. & extra de cōces. præb. & ec.

1 Contra, vt dicā, inf. ea. §. ecce quod in verbo, se nectute.

Male meriti debēt egere.

non va. nulla. ſed omnia illa continent ius cõmune. Vel dic ꝙ ille fuit electus ſub tali conditione niſi ſuperſtes conualuerit. & tunc eo conualeſcente irritatur electio: eo mortuo deinde confirmatur. ar. ĩ. e. paſtoralis. 61. d. ſtudij. ext. de elect. cum terra. 85. d. Florẽtinum. & eſt ſi. C. de cu. fu. cũ alijs. Quidam dicunt, ꝙ modo tanquã adminiſtrator eligĩ, ſed eo mortuo in epm.

NE AVTEM. Hæc eſt 2. pars q. in qua dr̃, ꝙ vbi fuerit copia ſacerdotũ, ſemper debẽt eſſe duo: ita vt ſi vnꝰ ceciderit, & alius ieiunus incipiat vbi alter dimiſit, & finiat. Ioa. de Fant.

CASVS. Sup. in cap. quamuis. facta eſt mẽtio de mẽtis alienatione: Sed quia hęc alienatio in officio ſæpe contingit, ideo cõſtitutum eſt, vt vnuſquiſq; preſbyter alios ſecũ habeat, qui miniſteria inchoata perficere valeant.

ILlud diuini. CASVS. Conſtitutũ fuit in cõcilio Toletano, vt vbi loci, vel tpis, vel cleri copia ſuffragatur, quilibet ſacerdos habeat coadiutorẽ ſecũ: qa ſi dũ offm̃ celebratur, caſus inopinatꝰ euenerit, qui corpus obrui faciat, mẽtẽ alienet, vel terrore confundat: eiꝰ vices exequatur. [Copia tẽporis.] i. opportunitas. Nam ſi guerra eſſet, non poſſet, vel non auderet aliũ ſecum hĩe [Loci,] Vt ſi locꝰ ſit diues. [Cleri.] Quia forte eſt ibi copia clericorum.

a ¶ [Adiutorẽ.] ĩ. 21. q. 2. ſicut cõtra. Sed dicas talem coadiutorẽ, vel ſocium, nõ prælatum, vel loquitur de eccleſijs conuentualibus, vel qñ ſufficiũt facultates. ſic 93. d. diaconi 2. & de conſec. d. 1. ca. hoc quoque. & c. epiſcopus Deo.

b ¶ [Eliſus.] Per hoc dicũt quidã loq de infirmo, qđ falſum eſt qa infirmus niſi conualuerit, non celebrabit. inf. ea. q. 2. in literis.

ſed perfici per eum qui incœpit; vel per alium, ſcilicet epiſcopum, vel ſacerdotem, ſi caſus inopinatus contingat: quæ congruo ordine perfici debent. Nihil enim intereſt an per eum, an per alium compleantur. Nã cum omnes vnum corpus ſimus in fide Chriſti, nihil contra rium format, ideſt, inducit diuerſitas perſonarum. In ſecunda parte dicitur, ꝙ nullus cantet. Miſſam niſi ieiunus, & ꝙ nullus niſi propter impedimentum dimittat officiũ imperfectũ; & qui contra præſumpſerit excõicetur

cogitare, inquietos ſub diſciplinæ vinculo reſtringere; eccleſiaſticarũ rerũ curã gerere, & maturũ, atq; efficacẽ ſe in omnib. exhibere: qui etiã ſi epiſcopo, qui nũc ęgrotat, ſuperſtes extiterit, loco eius debeat conſecrari.

2 *Ne autem huiuſcemodi paſſionibus ſacerdotib. ſubito occupatis cœptum officium in expletum remaneat; inſtitutum eſt, vt ſacerdos ſiue pſallens ſiue ſacrificans alios ſecum habeat, qui ſi huiuſmodi caſus interueniat, inchoata miniſteria perficere valeant.*

Vnde in concilio Toletano 11. c. 14.

¶ Quiſque ſacrificans ſacerdotem ſibi vicinum habeat, qui cœpta ſacramenta expleat, ſi ei aliqua neceſſitas ingruerit. C. XV.

ILlud α diuini oraculi monentis ſinguli præcauentes, quo ſcribitur: [Væ ſoli, quia cum cecidetit, non habet ſubleuantem;] ſummopere verendum nobis eſt, & cauédum, ne horis illis, atque temporibus, quib. Domino pſallitur, vel ſacrificatur, vnicuique diuinis ſingulariter officijs inſiſtenti pernicioſa paſſio, vel corporis quælibet inualitudo occurrat, quæ aut corpus ſubito ſubrui faciat; aut mentem alienatione, vel terrore confundat. Pro huiuſmodi ergo caſibus pręcauentes, neceſſarium duximus inſtituere, vt vbi temporis, vel loci, ſiue cleri copia ſuffragatur, habeat quiſquis † illic canens Deo, atque ſacrificans poſt ſe vicini ſolaminis adiutorem.[a] vt ſi aliquo caſu ille, qui officia impleturus accedit, † turbatus fuerit, vel ad terram eliſus;[b] a tergo ſemper habeat, qui eius vicem exequatur intrepidus. *Sed ſi hoc β ſacrificanti frequenter acciderit, tunc omnimodo ab oblatione prohibeatur.*

De conſ. d. 1. vt illud
Burc. l. 3. c. 73.
Iuo p. 2. c. 126.
Eccl. 4.
† al. ille.
† al. accedet.

α ¶ Illud.] *In cõcilijs impreſſis legitur,* Et illud. *In codice vero Lucenſi regio,* Væ illud. *In duob aũt Vaticanis,* vt illud. *& ſic eſt inf. de cõſec. d. 1. c.* vt illud, *& apud Burchardus & Iuonem.*

β ¶ Sed ſi hoc.] *Hæc ſunt impreſſa alijs characteribus, quia non ſunt in conc. Toletano neq; in pleriſq; vetuſtis Gratiani exemplaribus. In codice perantiquo ſunt gloſſa ad verbum* vicem, *& poſt verbum* prohibeantur, *additur,* vt inf. ea. q. 2. c. in literis tuis. *Apud Burchardum vero, & Iuonem, qui citant decreta Soteris Papæ, & infra de conſecr. loco citato, horum verborum loco leguntur hæc,* & officium inceptum adimpleat.

Item ex concilio Toletano ſeptimo, c. 2.

¶ Si ſacerdos neceſſitate præoccupatus fuerit, cœpta ſacramenta per alium expleantur. C. XVI.

NIhil contra ordinis ſtatutum temeritatis auſu pſumatur; neq; illa, quę ſumma veneratione cẽlentur,

Burc. l. 3. c. 70.
Iuo p. 2. c. 124.

NIhil contra.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ ſolennia Miſſarum ex quo ſunt incœpta, inexpleta remanere non debent,

etur. Secunda pars ibi, [Nullus post cibum.
a ¶ Soluantur.] Idest, ne in expleta remaneant.
b ¶ Vel presbytero.] Presbyter ergo põt supplere Missam ab episcopo inchoatã. arg. hic, & 25. dist. cap. 1. vbi dr, ꝙ archipresbyter supplet defectum absentis episcopi in

Sed nunquid pransus potest supplere id quod alter, inchoauit, non. Item usque ad Nonam tãtum fit hæc suppletio. Sed Matutinis & Vesperis non expletis usque ad qđ tps possit fieri suppletio, dubitatur. Sed dic ꝙ quandocunq; expleri possunt ab alio. De sacerdote quid dices, qui dum uenit ad consecrationem, memor ẽ mortalis peccati? Dico ꝙ perficere dẽt, licet peccet cõficiẽdo. extra de celebra. Missa. de homine. Itẽ est hic arg. ꝙ duo imperfecta faciũt unum perfectũ, sic 4. q. 3. Item in criminali. §. sepe. de pœn. d. 1. tres sunt C. đ dona. sancimus ĩ fi. 16. q. 3. §. potest. Arch. cõtra 23. dist. quorũdam. & C. q. nu. tute. l. 1.
c ¶ Cõpleãtur.] Ar. nihil credas actũ, & c. fin. 38. d. q̃ ipsis. 23. dist. quorũdam. Item ex eo ꝙ dicit, ordine, ẽ arg. ꝙ ordo turbatus irritat factũ, vt 61. d. miramur. & 68. dist. sicut quod verum est de ordine, q est de substantia rei.
ADDITIO. Vt extr. de rescript. cum dilecta. & de restit. spo. Pisanis.
d ¶ Minimũ.] Pranso nõ licet celebrare 2 Missam, vt hic, & de cons. d. 2. liq. do. nec baptizare, nec signare. de cõs. dis. 5. ut ieiuni, & c. seq. sed est forte abrogatũ id quod est inf. de conse. distin. 1. sacramẽta vbi dr, ꝙ in cęna Domini pransus potest celebrare. & intellige si eodem die pransus est, ut dies à media nocte incipiat: & etiam si ante mediũ noctis comederet, & adhuc sentiret eructationes: qa nõ dum est cibus digestus, q̃diu sẽtiet cibũ, astinebit inf. de conse. dist. 2. tribus. medicinã fortè potest sumere: qa illa

Missa per ... inchoa... possit ... alterum ... minari.

vel minimo præsumptionis actu α soluantur [a]; cũ ad hoc tantum β fieri iussa sunt; ne interrupta noscantur, uel languoris prouentu robore salutis priuetur natura. Non ergo fragilitati solum consulitur humanæ; sed etiam sacro γ honori mysteriorum Dei prouida cauetur solicitudine. Censuimus ergo conuenire, vt cum à sacerdotibus Missarum tempore sancta mysteria consecrantur, si ægritudinis acciderit quilibet euentus, quo cœptum nequeat cõsecrationis expleri mysterium, sit liberum episcopo, vel presbytero [b] alteri consecrationem exequi officij cœpti. Non enim aliud ad supplementum initiatis mysterijs cõpetit; quàm aut incipientis, aut subsequẽtis completa benedictio δ sacerdotis: quia nec pfecta videri possunt, nisi perfectionis ordine compleantur [c] †. Cum enim simus omnes vnum in Christo, nihil cõtrarium personarum diuersitas format: ubi efficaciam prosperitatis vnitas fidei repræsentat. Quod etiam consultum cuncti ordinis clerici indiuiduum ε, sibi esse non ambigant: sed, vt præmissum est, præcedentibus libenter alij pro complemẽto succedant. Ne tamen, quod naturæ languoris causa consulitur, in præsumptionis perniciem conuertatur; nullus post cibum, potumq; quamlibet minimum [d] sumptum Missas facere, nullus absque prouentu patentis molestiæ minister, vel sacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere. Si quis hæc temerare præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit.

Imperfecta duo faciunt unum perfectum.

Text. est ꝙ ... in l. cũ ... llanianũ ... ad Syl. & ... l. 1. ff. de ... ius nocẽ.

α ¶ Actu.] *Sic est emẽdatũ ex codice regio; nã in impressis cõciliorũ codicibus, & apud Burchardũ, & Iuonẽ ẽ,* tactu.
β ¶ Cum adhoc tantũ.] *Magna est hoc loco uarietas. In codice regio legitur,* cũ ad hoc tantum quaqua fieri iussa sunt, interrupta noscũtur, ne lãguoris, &c. *Apud Burchardum,* cum adhuc tantum fieri iussa sunt, nec interrupta noscuntur, ne languoris, &c. *Apud Iuonem,* cum ad hoc, & nec languoris. *cætera eodem modo.*
γ ¶ Sed etiam sacro.] *Hic quoquè magna uarietas. In codice regio plenior est oratio,* sed etiã honori mysteriorum Dei prouidetur abunde, dum ab offensionis casu procuratur etiam caueri solicite.
δ ¶ Completa benedictio.] *Sic restitutum est ex codice regio, cum quo aliquot editiones conueniunt: multaq; etiã alia in hoc capite emandata.*
ε ¶ Indiuiduum.] *In codice regio est,* indultum.

Celebrare pranso non licet.
2 Quod no. 75. dist. ꝙ à patribus in gl. quod si.

Celebrare nullus dẽt ante digestionem.

3 *Ecce, qđ episcopo petente, precibus etiam populi, infir-*

in cantando. Sed contra inf. de conse. dist. 2. c. vlt. 1 Sed dic ꝙ nouam Missam non potest incipere: sed priorem posset consumare. Incipiat ergo unus, vbi alius destitit, nisi sit oratio Dominica cœptã: tunc eam alter re incipiat. Similiter ubi deficit in secreta: alter id in principio incipiat. Idem dic in baptismo, ut alter de nouo id reincipiat: quia hæc sunt sacramenta unitatis. De ordinatione idem credo. 24. distin. quorundam. Similiter iudex incipiet, ubi alter terminauit. ff. de iud. edictum.

1 Nõ obstat: qa ibi loquitur cum expleta fuit Missa ab episcopo: nec imminet necessitas. Arc.

non connumeratur inter alimenta, ut ff. de penu. lega. l. non omne, quod non credo: sed nec aquam calidam potest sumere, ut extra de cele. Missa. ex parte.
ECCE. Hæc est 3. pars huius q. in qua dicitur ꝙ propter senectutem, vel simplicitatem datur coadiutor: ꝙ probatur per duo cap. Io. de Fan.
CASVS. sup. in c. scripsit. &c. quamuis dictum est, ꝙ infirmitate grauato, nisi voluerit, alius subrogari non debet: sed ei coadiutor dabitur. similiter senectute graua-

to dabitur coadiutor, & hoc probatur per sequens capitulum.

Petijsti vt cum.] CASVS. H. casum istum sic ponit, Iste archiepiscopus petijt a Papa, scilicet quod sibi coadiutorem adiungeret, & ꝙ eligeret sibi successorem, & ꝙ ordinaret eum episcopum in eadem ecclesia, ut sic esset sibi coepiscopus in eadem ecclesia. Primum sibi concedit: quia de iure non potuit denegare, cum esset senectute grauatus. Secundum licet esset contrarium ecclesiae, concedit tamen ei speciali priuilegio: scilicet ut in articulo mortis eligat eum sibi successorem. Tertium autem ꝙ similiter erat contra ius commune, ei ex toto denegat, scilicet ut ipso viuente in ecclesia debeat ipsum ordinare episcopum. Beneuen. vero sic ponit casum. Bonifacius archiepiscopus Moguntinus tria postulauit a Zacharia Papa, s. vt coadiutorem sibi habere liceret, cum esset senectute grauatus. Secundum, vt liceret sibi successorem eligere. Tertium, ut in uita sua liceret sibi illum consecrare in episcopum. Sed Zacharias primum, & secundum sibi concessit: tertium vero concedere noluit. Sed quia littera videtur aliquantulum discordare, tu aptabis eam ad casum secundum, quod melius est. [Ordinabis,] .i. facies, & constitues illum episcopum, idest, superintendentem ijs quibus coadiutor debet intendere.

a ¶ Praesentib.] 8. q. 1. c. 2. contra. sed istud est dispensatio. Et habes 1 hic, ꝙ licet Papa det aliquibus potestatem eligendi praelatum, tamen aliorum consensus est requirendus. sic 21. dist. in nouo. 3. q. 1. licet. & ff. de ritu nup. generali.

1 Certe id ꝙ sequitur, ex textu non habetur cum dicit tantum praesentibus cunctis, &c. & nihil dici de consensu, uel sic continebatur in forma gratiae. Arch.

b ¶ Ministret.] Et ita iste episcopus erit uicarius huius archiepiscopi, ut extra de offi. iud. ord. quoniam in plerisque.

Quia frater.] CASVS. Io. episcopus Naruien. ecclesiae adeo simplex erat, ꝙ res ecclesiae ministrare nescie-

mitate grauato alius possit subrogari, patenter monstratur. Senectute autem grauato non successor sed coadiutor dari debet qui ei decedenti in locum regiminis succedat. Sic Augustinus dicitur accessisse, non successisse Hipponensium episcopo. sup. ea. c. non autem.

Hinc etiam Zacharias Papa scribit Bonifacio Moguntino archiepiscopo.

¶ Senectute grauato coadiutor est dandus, qui morienti succedat. C. XVII.

Petijsti, vt cum nostro consulto pro superueniente tibi senectute, atq; corporis imbecillitate, si poteris inuenire alium in eadem sede, in qua praees, pro tui persona debeas collocare. Nos vero, adiutore Deo, consilium praebemus tuae sanctitati, vt pro salute animarum rationabilium, fautore Christo sedem, quam obtines, Moguntinae ecclesiae nequaquam relinquas. Sin vero Dominus dederit iuxta petitionem tuam hominem perfectum, qui possit solicitudinem habere, & curam pro salute animarum; pro tui persona illum ordinabis episcopum; eritq. in Euangelio tibi credito, & ministerio Christi portando in omni loco requirens, & confortans ecclesiam Dei. *Item ad eundem epistola vlt.* ¶ Si eundem diuina voluerit clementia post tui diem transitus superesse, si eum aptum cognoueris, & in tua voluntate fuerit diffinitum; ea hora qua te de praesenti saeculo migraturum cognoueris, praesentib. [a] cunctis, tibi successorem designa, vt huc veniat ordinandus. Hoc nulli concedi alij patimur; quod tibi charitate cogente largiri censuimus. *Item ibidem paulo superius.* ¶ De eo autem, ꝙ tibi successorem constituere dixisti, vt te viuente in tuo loco eligatur episcopus; hoc nulla ratione concedi patimur: quia contra omnem ecclesiasticam regulam, vel instituta patrum esse monstratur: sed volumus, vt tibi ministret, [b] & sit in Euangelium Christi adiutor. *& inf.* ¶ Nimis. n. reprehensibile esse manifestum est, vt te viuente tibi alium substituamus, sed hoc commonemus, vt quamdiu te diuina iusserit clementia superesse, sine intermissione orare non cesses, vt tibi Deus illum successorem concedat, qui ei possit esse placabilis, & populum irreprehensibiliter regere valeat.

¶ *Prior pars huius capituli vsque ad vers.* Item si eundem *sumpta est ex epistola Zachariae Papae, cuius initium est,* Sacris liminibus: *quae extat Romae manuscripta in bibliotheca Dominicana: quam etiam edidit frater Laurentius Surius in vita B. Bonifacij sed ex codice parum emendato. Reliqua habentur in epistola vltima in tomis conciliorum.*

Item Pelagius Papa Clero Narniensi. † *al. Naudariensi.* † *al. Narinensi.*

¶ Non successor, sed coadiutor viuenti episcopo datur. C. XVIII.

Quia frater, & coepiscopus noster Ioannes ecclesiasticae vtilitatis studio suadente, & naturae suae simplicita

nesciebat. vnde petit a Pelagio quendam presbyterum nomine Cōstitutum in adiutorem. præcepit ergo Pelagius clero illius ecclesiæ, quatenus principaliter Ioanni episcopo, secundario uero illi Constituto obedientiā præbeant competentem: ita vt in nullo eius dispositionibus contradicant; & eis consueta stipendia ministrentur. Et suspenditur constructio vsque ibi, Constituti presbyteri.

a ¶ Simplicitate.] sup. dist. 39. Petrus. contra sed illud de ordinando. tamen iste affectare nō debuit id in quo sciuit, aut scire potuit infirmitatem suam alij damnosam.ff.ad legem Aquiliam.idem iuris.in fine.

b ¶ Constituti.] Proprium nomen.

c ¶ Primo.] sup.dist.8.quæ contra. Vel aliter, huic obediunt in spiritualibus: coadiutori in temporalibus.8.q.1.si Petrus.

d ¶ Obedientiam.] Arg. ꝙ si episcopus præcipit alicui pro utilitate ecclesiæ ire Romam, ꝙ illud tenetur facere.16.q.1.vos autem. 1

e ¶ Repetendis.] Ergo qui administrat res ecclesiæ potest agere, & conueniri, ut extra de rescript.edoceri.

ILLVD. CASVS. Supra in c. quamuis. & c.qualiter. dictum est, ꝙ episcopo uiuente alter potest substitui. Sed quia duo c. superius posita videbantur contraria, scilicet, c.factus est. & c.sicut vir. in quibus videbatur dicere, ꝙ non posset fieri substitutio; ideo Grat.ea exponit, & dicit, ꝙ illud c.factus intelligitur de hæreticis, idest, schismaticis, q ecclesias vsurpant, sed illud c.sicut vir. intelligitur de illo qui causa ambitionis suā, vult ecclesiā deserere, & non cā religionis, vel regularis mutationis, quod probat p litterā eiusdē. quā Gratianus de illo c. subtraxit.

f ¶ Illud vero Cypriani.] s.ea.fact⁹. & c.Nouatianus.

g ¶ Euaristi.] sup. ea.sicut vir.

AMBITIONIS. Hæc est 4.pars huius q.1 qua pbat p 15. aucto. ꝙ nullus sine licentia possit dimittere ecclesiā suā, & transire ad aliam: & si fecerit, reuocabit. Hoc intelligo in episcopo, & s. in alijs autē credo, ꝙ possint renūciare si uolunt, sup.ead. quam periculosum, ext.de ser.non ord.eo libētius. aliàs videntur serui. quod falsum est. Ioan.de Fant.

CASVS. Dicit Grat. ꝙ si quis trāsit causa ambitionis ad aliā ecclesiam, debet reuocari ad suā ecclesiam, & si redire cōtēnit, aliena carebit & propria. Et ad hoc inducit sequentia capit.

te [a] laudabili cōsideratione tractata, ob hoc, quod se ingerenda patrimonij gubernandi cura, vel in disciplina ecclesiastica conseruanda minime fatetur idoneum: Cōstituti [b] presbyteri ad hæc explenda sibi exposcit adhiberi personam: vt ea, quæ sunt necessaria, competenti disponente solicitudine fiant, nihil indecens fieri, vel inutile permittatur. Ideoque præsenti vobis iussione præcipimus, vt seruata primo [c] in loco episcopo memorato reuerentia, quam vos conuenit inculpabiliter exhibere, in omnibus, quæ ad diuini cultus obsequium pertinēt, vel quæ ecclesiasticæ vtilitatis peragere cura suaserit, præbeatis obedientiam [d] Constituto competētem, in nullo dispositionibus eius spiritu contumaci resultantes: imo competenti vigilantię vestræ studio, quæ pro ecclesiastica vtilitate gerenda Constitutus monuerit, adimplētes: vt his ita dispositis, & cōsueta vobis stipendia ministrētur, & quæcumque in præfatæ ecclesiæ patrimonio, vel de rebus ad eam pertinentibus repetendis [e] sunt necessaria compleantur.

sup.c.factus. & cap. Nouatianus. sup. ea.sicut vir.

Illud vero Cypriani[f] de hæreticis intelligendum est, qui catholicorum ecclesias sibi vsurpare contendunt. ¶ *Illud vero Euarsti[g] Papæ tūc intelligendū est, quando nec ineuitabilis necessitas, (persecutorū videlicet) nec Apostolica, aut regularis mutatio, sed ambitio sola episcopum de ecclesia ad ecclesiam trāsire cogit.* ¶ *Vnde cum in principio sui capituli diceret: [Episcopus non debet dimittere ecclesiam suam.] subsequenter adiunxit: [Absque ineuitabili necessitate, aut Apostolica, vel regulari mutatione, & alterise ambitus causa coniungere.*

h ¶ Ambitionis.] Adhuc enumerat Gratianus causas pter quas fiunt mutationes: & quare clericus amittit ecclesiam suam. Sunt autē quinque causę mutationū, scilicet causa leuitatis, cupiditatis, necessitatis, 2 vtilitatis, & humilitatis. Cū cā necessitatis transit, necessitate cessante recuperat ecclesiam, vt inf.ead.pastoralis. Cum causa cupiditatis transit, tūc vtraq; caret, ut inf.ea. c.eos. & si quis episcopus. sed tū ecclesia potest eum repetere, vt inf.ea.cap.1. & cogitur tunc redire, ut inf.e.si qui uero. In causa leuitatis est vis aliquanta. H. dicit ꝙ idem fit in causa leuitatis, quod in causa ambitionis, quod. s. sine admonitione potest priuari si ex causa leuitatis adhæserit alij, nisi prior ecclesia uelit eum repetere. si autem non adhæserit alij, aut ecclesia habet eum pro derelicto, aut non. si habet puta si contrahat matrimonium, vel sit miles: tunc potest priuari. Item sm H. si defuerit per tres septimanas. vel duos menses, & sine iusta causa, & absq; licentia plati est in studio, vel in peregrinatione in his omnibus sine admonitione potest priuari, vt dicit: honestum tamen est, vt admoneatur, ut infra ea.si quis presbyter.& c.si quis in clero. & extra de coha.cler.& mul.c.si quisquam, verius credo ꝙ semper primo admonendus est ut ext. de appell. peruenit 2. & ter admonendus est, ut ext.de sent.excom.in audientia. Itē arg. ad hoc j.e.peruenit

Clericus ecclesiam mutat quinque causis.

2 Qđ est cū pp persecutionem recedit.L.

4 *Ambitionis[h] enim causa quicunq; ecclesia sua mediocritate despecta ad maiorem ecclesiam transire voluerit, debet reuocari ad propriam* †. *Quod si redire contempserit, careat aliena, & propria.*

Adde pro hoc text. in itē eorum. .si decuriones. §. quod uiusq.vm.

Arg.24.q. cap.ult. in princ. ubi de hoc.

uenit. extra de cle. non resi. ex parte. & ext. eo. ex tuæ. Nec enim de facili credendũ est aliquem hr̃e ecclesiam suam pro derelicto. extra de renun. super hoc. nec. n. ex sola absentia præsumitur habere ecclesiā pro derelicto, cum potest quis ex iusta causa abesse, vt extra vt lit. nō cōt. q̃ñ frequēter si autē non inuenitur fiat prout dicitur in illa decreta. ex tuæ. De vtilitate patet: q̃ ca cā utilitatis tran sire pōt ad aliam ecclesiam auctoritate maioris, ut ĩ. ea. mu tationis. Item si cā humilitatis transit ad monasteriũ, non pōt eam repetere, vt ĩ. ea. hoc nequaquã. Alio modo ēt consueuerunt quidam distinguere, ut inuenies in illa glossa, cum quis.

¶ Ambitionis.] Cũ quis fine licentia p̃lati recedit, de ecclesia, siquidē ex causa necessitatis, adhuc eam retinet, ut s̃. e. præsentium. si ex cā volũtaria, perdit eā. 21. q. 2. si q̃s iā trāslatus. si aũt ex utili cā recedat, non perdit eā, sed punitur alio mō a iudice. de cons. d. 5. non oportet 2. & 91. dis. clericus. Sed si accedit ad aliam ecclesiam, videtur renũciare primæ, 1 vt ext. de p̃si. de multa. & de conceff. præb. literas. in fin. populus tñ cũ si vult repetere pōt. ĩ. ea. non oportet. Si autem prælatus per tres septimanas abest, per trienniũ suspendit, ĩ. e. si q̃s in clero. Si p duos menses, priuat ecclesia. s̃. eo. præsentiũ. Si p quinq. annos. deponit. extr. de cler. nō resi. c. 2. plātus uero si diebus solemnib. defuerit ab ecclesia: punitur, inf. ea. si quis in clero immo & clericus si una hora defuerit 92. dist. c. vlt. vbi deponitur.

1 Dic vt no. extr. de cler. non resid. ex mæ. & 21. q. 1. clerici, & c. relatio. & ext. de of. vicar. c. 1. Arc.

subdiacono, vt illum admoneat ad ecclesiam suam redire: & si contemnat, detrudat eum in monasteriũ: & hoc Papæ significet, vt quid sit postea facturus agnoscat.

c ¶ Episcopum.] Episcopus ad plus secundũ iura canonica per sex menses aberit, ut extra de cler. non residen. ex

Vnde in Nicano concilio c. 15. legitur.

Et in Aquisgr. c. 43.

¶ Episcopus, vel quilibet clericus relicta sua ecclesia non debet ad aliam transire. C. XIX.

Anf. l. 6. c. 112. Burch. l. 2. c. 97. Iuo p. 6. c. 174.

NOn oportet [a] episcopum, vel reliquos ordines de ciuitate ad ciuitatem migrare non eps, non presbyter, non diaconus transeat. Si quis autem post definitionem sancti, & magni concilij tale quid agere tētauerit, & se huiusmodi negocio mācipauerit; hoc factum prorsus in irritum ducatur, & ecclesiæ restituatur, [b] cuius fuit episcopus, aut presbyter, aut diaconus ordinatus.

¶ *Ex duobus codicibus collectionis Anselmi in vno emẽdatiore caput hoc ita habet, vt verba hac.* Quod non oporteat episcopum, vel reliquos ordines demigrare, *sit rubrica & capitulum hoc modo incipiat.* Vt de ciuitate ad ciuitatem, non episcopus, non presbyter, non diaconus transeat. *In altero vero eadem rubrica est nigris literis scripta, & est initium capituli, vnde videtur caput hoc esse concinnatum. quemadmodum est apud Gratianum, salua sententia ipsius canonis.*

Item Gregorius Anthemio subdiacono, li. 5. epist. 23. siue c. 123.

¶ In monasterio deputetur episcopus, qui in ecclesia sua residere contemnit. C. XX.

Anf. li. 6. c. 178.

PEruenit ad nos Pimeniũ Amalphitanę ciuitatis episcopum [c] in ecclesia sua residere non esse contentũ; sed foris per diuersa loca vagari. *& infra.* ¶ Idcirco hac tibi auctoritate præcipimus, vt supradicto episcopo interminari non desinas, quatenus hoc de cętero facere nō præsumat, sed in ecclesia sua sacerdotali more resideat. Quem si fortè non emendari post tuā interminationē [d] cognoueris; in monasterio eum deputare, [e] & nobis curabis modis omnibus indicare: vt quid facere [f] debeas, nostra iterum præceptione cognoscas.

Item ex concilio Carthaginensi 5. c. 5.

Et in Africano c. 83

¶ Episcopo nulli conceditur principalem cathedram relinquere, & ad aliam ecclesiam se transferre. C. XXI.

PLacuit, vt nemini sit facultas, re-

Anf. l. 6. c. 176.

a Et ita hoc statutũ est in fauorem ecclesiæ. s. q̃ p̃t eum repetere, sed nō cogit eum recipere.

Ar. 32. q. 1. de benedicto Arch.

NOn oportet.] CASVS. Omnia sequentia c. loquuntur de transeuntibus ambitiosè: quod ab initio semper præsumitur, cum sua auctoritate hoc faciunt. Dr̃ ergo hic, q̃ nec episcopus nec presbyter, nec diaconus debet de ciuitate ad ciuitatem transire: & si quis præsumpserit, ecclesiæ suæ restituatur.

a ¶ Non oportet.] Hoc c. respicit primam partem.

b ¶ Restituatur.] Ecclesiæ, si ecclesia cum repetit, 2 ĩ. ea. si quis episcopus, & tunc cogitur redire, ut inf. ea. si qui vero.

PEruenit.] CASVS. Pimenius Amalphitanę ciuitatis episcopus non residebat in ecclesia sua: sed foris p diuersa loca vagabatur. Præcepit ergo Greg. Anthemio

ex tuæ. tamen dat annum, ut in auth. quomodo opor. episcopos. §. illud. colla. 1.

d ¶ Interminationem.] Ergo admonendus est.

e ¶ Deputare.] Hic subditus suspendit suum prelatum. sic 74. dist. honoratus hoc etiam laicus posset. 32. dist. §. verum. & fœmina, vt 2. q. 5. Mennam. Sed certè in hoc non erat subditus: quia faciebat hoc ex delegatione domini Papæ. Idem est de alijs.

Prælatu que sus tur a su suo.

f ¶ Facere.] Arg. q̃ si Papa mandat alicui vt excommunicet aliquem, idem non potest cum absoluere, vt arg. 27. q. 1. si homo. Sed hoc verum est, cum hoc alicui specialiter demandatur. si autem mandatur decisio causæ alicuius iudici, & alteram partem excommunicet, potest illam absoluere.

PLacuit.] CASVS. Statuitur in hoc cap. ut nullus præ-

prælatus relicta cathedra principali ad aliam diœcesim se præsumat cõferre: ne propter propriã vtilitatẽ suam, curam ecclesiæ posset negligere.
a ¶Relicta.] Clericus inconsulto episcopo non potest dimittere ecclesiam suam, extra de renunc. admonet. & si tran-

neatur, & alius intercessor detur.
d Constitutum.] Curam debet habere visitator in electione 2 & ideo prohibetur eligi, ne possit malignari: sicut tutor prohibetur ducere pupillam ante reddita ratiocinia, ne possit malignari, C. de interdict. ma. si tutor. sic nec creditori licet sibi pignus ad dicere. C. qui bo. ced. pos. l. 4. Itẽ visitator nõ debet sibi honorem assumere 8. q. j. in scripturis, & sic ratione officij aliquid prohibetur, vt 10. q. 2. hoc ius porrectũ in fi. & ff. de contrahen. empt. si in emptione. §. tutor. & est contra regulam illam, quod nulli debet suum officiũ esse damnosum. extra de fideiussorib. peruenit, ff. de fur. si seruus cõmunis. Iste visitator mortuo epõ constituitur, & iste debet admonere clericos, vt eligant futurum episcopum, vt 61. d. obitum &c. Catinensis, & si plures eligãtur, potest examinare, quis sit melior, vt 85. d. Florentinũ. Itẽ custodit reditus ecclesiæ, ut 61. dist. quoniam. Quandoque tamen reditus ecclesiæ custodiuntur ab œconomis, si eos habeat ecclesia, ut 75. dist. quoniã, quidam.
e ¶Vt intra annũ.] sup. 63. dist. obeuntibus.

2 Et ẽt eliget fm Hug. Alij contra de hoc not. 61. d. obitũ. Arch.

Offm quoque est dãnosum

licta [a] principali cathedra, ad aliquam ecclesiam in diœcesi [b] constitutam se conferre, vel in re propria diutius quam oporteat, constitutum, curam, vel frequentationẽ propriæ [c] cathedræ negligere.

Item ex concilio Carthaginensi, 5. c. 8.

Et in Africano c. 41

¶Intercessori, cathedram, cui datus est, tenere non licet. C. XXII.

Constitutum [d] est, vt nulli intercessori licitum sit cathedram, cui intercessor datus est, quibuslibet populorum studijs, vel seditionibus retinere: sed dare operam, vt intra annum [e] eisdem episcopum prouideat. Quod si neglexerit, anno expleto † interuentor alius tribuatur.

† al. exempto.

Item ex concilio Nicano, c. 16.

¶Excommunicentur clerici, qui relicta sua ecclesia ad eam redire noluerint. C. XXIII.

Ans. l. 7. c. 107.
Burc. l. 2. c. 98.
Iuo p. 6. c. 175.

SI qui vero sine respectu agentes, & timorem Dei ante oculos non habentes, neq; ecclesiastica statuta custodientes recesserint ab ecclesia sua, siue presbyter, siue diaconus, vel in quocunq; ecclesiastico ordine positi fuerint; hi non debent suscipi in alia ecclesia: sed cum omni necessitate cogantur [f], vt redeant [g] ad ecclesiam suam. Quòd si permanserint, excommunicari eos oportet.

SI qui uero.] CASVS. Dicitur hic quod nullus clericus relicta sua ecclesia debet recipi in aliena ecclesia, sed cogi debet redire, quod si non fecerit, excommunicetur.

Item ex concilio Antiocheno, c. 3.

¶De eodem. C. XXIIII.

& in Chalced. c. 20.
In Aquisgran. c. 71.
Ans. l. 7. c. 170.

j SI quis presbyter, vel diaconus, vel quilibet clericus, deserta sua ecclesia, ad aliam transeundum esse crediderit; & ibi paulatim tentet, quò migrauit, perpetuo manere, vlterius ministrare non debet, præsertim, si ab episcopo suo ad reuertẽdum fuerit exhortatus. Quòd si post euocationem sui episcopi, non obedierit, sed inobediens perseuerauerit, omnimodo ab officio suo deponi debere, nec aliquãdo spem [h] restitutionis habere: si vero propter hanc culpam depositum, alius episcopus [i] susce-

si transit de una ecclesia ad aliam de eodem episcopatu ibi sufficit tacitus consensus episcopi, quia tacitus dissensus dissoluit matrimonium carnale, ut 33. q. 5. qui vxorẽ. Sed si se transfert ad aliã diœcesim: tunc quasi liberatur a patria potestate, quod non potest fieri nisi expresso 1 consensu episcopi, C. de emanc. liber. l. 3. & expresse dicitur 71. d. c. 1. & 19. q. 2. c. 1. & 21. q. 2. c. 1.
b ¶In diœcesi.] Nisi causa visitandi, ut 10. q. 1. placuit, seruaro quod dicitur. inf. de consec. d. 3. episcopus.
c ¶Propriæ.] Not. quod prælatus non debet præponere suam utilitatem utilitati ecclesiæ, & si in hoc passa sit ecclesia damnum, illud de proprio resarciet. 12. q. 4. quicunque.

1 De hoc no. 71. d. ca. 3. & 21. q. 2. c. 1. & hanc sententiã sequitur V. & Tã. in prædic. c. admonet.

COnstitutum est.] CASVS. Quidam intercessores vel visitatores vacantium ecclesiarum nitebantur retinere illas ecclesias studijs populorũ, vel seditionibus. Facta est ergo constitutio, vt hoc de cætero nõ fiat, sed det operam intercessor, quatenus intra annum episcopus eligatur. Si vero neglexerit, anno elapso remo-

f ¶Cogantur.] Si. ff. de decur. l. 1.
g ¶Vt redeant.] Si ecclesia vult eum repetere 3 ipse tamen non potest, extra de renun. quod in dubijs. 32. q. 1. de benedicto. sic 33. q. 5. mulier. Sed nõne hodie ipso iure perdit priorem ecclesiam, vt ext. de præbẽ. de multa? Respon. perdit quãtum ad se, sed non quantum ad priorem prælatum.

3 Non tñ cogitur j. ca. si quis presbyter. & c. si quis eps fm Hu.

SI quis presbyter.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Antiocheno quam pœnam debet pati clericus ille qui sua auctoritate ad alienam transit ecclesiam. Et respondet quod si monitus ab episcopo suo non redierit, debet suspendi, & si postea contumax fuerit, debet deponi sine spe restitutionis: episcopus autem, qui depositũ receperit, a coepiscopis increpabitur.
h ¶Spem.] Ergo restitui non potest clericus depositus ab episcopo, & hoc verum cum pro crimine deponitur. secus si pro contumacia. 50. d. contumaces.
i ¶Alius episcopus.] Si ab vno episcopo quis suspendit vbiq; habendus est suspensus, ut hic, & 4. q. 5. quisque.

quia

quia quantum ad officium sententia ius facit. Secus si est suspensus a beneficio. Sed in excommunicato idem est, quia cum sit extra ecclesiam, nihil potest possidere nomine ecclesiæ. 23. q. 7. c. 2. & 3. & 8. dist. quo iure, & argu. 11. q. 3. si quis a proprio, sup. 70. dist. sanctorum. & extra de app. pastoralis, in fi. 1

Excõicatus nihil potest possidere no ie ecclesiæ.

1 Vbi de hoc in gl. quę. n. ibi vide. & ĩ. 32. q. 6. p̃ceptũ. Arch.

e ¶In clero.] Maxime, quia laicis non licet. ĩ. de conse. cr. d. 1. si quis, & d. 3. c. nulli.

f ¶Solemnibus.] Immo nullo tempore deerit, vt 91. d. Eleutherius, & c. clericus, & 92. dist. cap. vlt. Sed quid si plures habet ecclesias vel præbendas? Tunc dicas ecclesiam

perit, & ipse a communi synodo pœnam merebitur increpationis α, tanquam ecclesiastica iura dissoluens.

α ¶Increpationis.] *Græce est, ἐπιτιμίας τογχάνειν, quod in aliis versionibus est,* arguatur, *vel* coerceatur, *vel* puniatur.

EPiscopum.] CASVS. Dicitur, ꝙ nullus episcop⁹ sua auctoritate ad alienam migret ecclesiã, etiamsi a populis fuerit violẽter attractus, vel ei ab episcopis suadetur, sed in sua permaneat. Sequentia duo c. plana sunt.

Item ex eodem Antiocheno c. 21.

¶Non licet episcopo ecclesiam suam relinquere, & ad aliam transire. C. XXV.

EPpiscopum de diœcesi ad diœcesim alteram nõ debere transire, neq; si seipsum ingesserit, neq; si a populis fuerit violenter attractus, neque si etiam hoc ei ab episcopis suadeatur †: manere autem eum debere in ecclesia Dei, quam ab initio sortitus est, & non ab ea alibi demigrare, secundum regulam super hoc olim a patribus constitutam.

9. q. 2. nullum. Burc. l. 1. c. 72. Iuo p. 5. c. 179.

† ἀναγκαζόμενον.

a PLacuit.] 13. q. 1. c. 1.

EPiscopus.] CASVS. Statuitur hic, ꝙ nullus episcopus debet in aliena diœcesi clericos ordinare, vel altaria cõsecrare, quod si fecerit, clerici deponentur: sed altaria manebunt consecrata, & ordinator eps vno anno cessabit a Missarum celebratione.

Item ex concilio Calcedonensi, c. 5.

¶De eodem. C. XXVI.

PRopter eos episcopos, siue clericos, qui de ciuitate ad ciuitatem transeunt, placuit definitiones datas a sanctis patribus habere propriam firmitatem.

Item ex concilio Carthaginiensi c. 20.

¶Alienæ plebes ab episcopo non vsurpentur. Cap. XXVII.

PLacuit [a], vt a nullo episcopo vsurpentur plebes alienæ, nec aliquis episcoporum supergrediatur in diœcesi collegam suum.

ĩ. ead. non oportet, ex Nicæna synodo. lib. c. 6. c. 236. Burc. l. 1. c. 64. Iuo p. 5. c. 173.

b ¶Amotis.] ĩ. 16. q. 5. c. j. 9. q. 2. Lugdunen. ĩ. Sed ibi nomine alterius consecrauit, & ille ratum habuit, hic nomine proprio, vt 13. q. j. c. 1. uel ibi Dominus ratam habuit ordinationem.

Item Anacletus.

¶Alienos clericos ordinare, & altaria consecrare episcopo non licet. C. XXVIII.

EPiscopus in diœcesim alienam ad alienos clericos ordinandos, uel consecranda altaria irruere nõn debet. Quod si fecerit, amotis [b] his, quos ordinauit, altaris [c] tamen consecratione manente, transgressor canonum vno anno [d] a Missarum celebratione cessabit.

In Aurel. 3. c. 15.

Res inanimata consecrata Dño non est restituenda.

c ¶Altaris.] Si res inanimata fuerit cõsecrata Dño, non restituitur, vt 14. q. 6. comperimus. secus in re animata. 54. d. frequens, quia aĩata delinquere põt, sed inanimata non.

d ¶Vno anno.] 9. q. 2. nullũ. contra. vbi pro tali culpa deponitur. Sed istud est ex dispensatione.

Item ex concilio Agathensi, c. 64.

¶Diebus solemnibus clericus ecclesiæ suæ deesse non debet. C. XXIX.

SI quis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In 1. dicitur, ꝙ si clericus in minoribus ordinibus cõstitutus nõ ex iusta causa in diebus solemnibus defuerit a sua ecclesia, s. in natiuitate Domini, Epiphania, Pascha, & Pentecoste, triẽnio ab officio suspendatur. In secunda parte dicitur, quòd si presbyter, vel diaconus per tres hebdomadas defuerit ab ecclesia sua, eandem pœnam patiatur. Secunda pars incipit ibi, ¶Similiter.]

ij SI quis in clero [e] constitutus, ab ecclesia sua diebus solemnibus [f] defuerit. i. Natiuitate Domini, Epiphania, Pascha, vel Pentecoste, dum potius sæcularibus† lucris studet, quàm seruitio Dei parere; conuenit, vt triẽnio a communione suspendatur. ¶Similiter diaconus, vel presbyter, si per tres [g] hebdomadas ab ecclesia sua defuerit, huic damnationi succumbat.

† al. singulari lucro

siam secum dispensasse, vt ad istud non cogatur.

g ¶Per tres.] Sup. eo. præsentium, cõtra. ibi dr̃ de duob. mensibus. Sed ibi factum narrat, hic ius commune. Vel idem est in utroque dum tñ absit de licentia superioris.

Reme-

Item Hilarius Papa episcopis Tarracon c. 3.

¶Remouendus est episcopus ab ecclesia, cui irrepserit, & ad suam cogendus est redire. C. XXX.

Ans. lib. 6. c. 109.

REmoto [a] ab ecclesia Barcinonensi, atq; ad suam remisso Irenæo episcopo, sedatis per sacerdotalē modestiam voluntatibus, quæ per ignorantiam ecclesiasticarum legum desiderant, quod non licet, obtinere. talis protinus de clero proprio Barcinonensibus ordinetur episcopus, qualem te præcipuè frater Ascani oportet eligere, & decet consecrare: ne si fortè aliter † factum sit, non sine obiurgatione tui maximè nominis retundat nostra præceptio, quod ad iniuriam Dei (a quo specialiter sacerdotalium est gratia dignitatum) didicerimus admissum.

† al. similiter.

Item Leo episcopus vrbis Romæ Anastasio Thessalonicensi episcopo, epist. 82 al. 84. c. 8.

¶Qui alienam cathedram appetit, ab ea expulsus etiam propria careat. C. XXXI.

Poly. li. 1. tit. 9. Ans. l. 6. c. 104. Burc. l. 1. c. 74. Iuo p. 5. c. 103.

SI quis episcopus mediocritate ciuitatis suæ despecta, administrationem celebrioris loci ambierit, & ad maiorem [b] plebem se quacunq; ratione transtulerit; non solum a cathedra quidem pellatur aliena, sed carebit & propria: ut nec illis præsideat, quos per auaritiam concupiuit nec illis, quos per superbiam spreuit. Suis igitur terminis contentus sit quisque; nec supra mensuram iuris sui affectet augeri.

Item ex concilio Meldensi c 30.

¶Vtraque careat ecclesia, qui contemptu minoris ecclesiæ ad maiorem aspirat. C. XXXII.

Burc. l. 3. c. 48. Iuo p. 3. c. 52. Pann. l. 2. c. 45.

SI quis de ordine sacerdotali, contemptu minoris ecclesiæ ambitiosè, & improbè ad potiorem aspirauerit †; canonica erga eum definitio conseruetur; hoc est, ut utraque careat α.

† al. aspirare contenderit.

α Hoc est, vt vtraq; careat.] *Hæc non sunt in Meldensi impresso, habentur tamen apud cæteros quoque collectores.*

Qui vero pretio ecclesiam vacantem ingressus fuerit, ab officio suo deponendus est, sicut in Rothomagensi concilio legitur.

¶Deijciatur a clero, qui muneribus ecclesiam acquirere tentat. Cap. XXXIII.

In capitular. l. 7. c. 206. Buc. l. 3. c. 114. Iuo p. 3. c. 90. Pann. l. 2. c. 49.

SAncitum est, atque omnibus modis prohibitum, vt si quis presbyter inuentus fuerit alicui clerico, vel laico munera dare, vel dedisse, aut aliā pecuniam [c] tribuere, vt alterius presbyteri ecclesiam surripiat, aut β vacantem pretio redimat; pro hac cupiditate, seu rapina, seu præsumptione turpis lucri gratia deijciatur a clero, & alienus existat a regula.

β ¶Surripiat, aut.] *Addita sunt ista dua uoces ex Burchardo Nam uiuente presbytero, possessore non pōt dici vacans ecclesia:*

REmoto.] CASVS. Ireneus eps p seditionē volebat Barcinonen. ecclesiā retinere: sed Hilari⁹ Papa præcepit Ascanio Archiepō, vt inde illū remoueat, & ad suā faciat reuerti ecclesiā, & in eccles. Barcinonēsi talē faciat eligi, qualē deceat illū consecrare: ne si aliter fiat pœnā patiat, qđ in iniuriā Dei factū fuerit. Retundat. i. puniat et emēdet, vel corrigat.

a ¶Remoto.] Ab officio visitationis, 1 vel etiā ab ipso epatu, quem occupauerat.

SI quis.] CASVS. Anastasius Thessalònicensis eps qsiuit a Leone, quā pœnā pati debeat eps, qui minore ciuitate deserta se transfert ad maiorē ambitiosè. Et rñdet φ suam perdere dēt, & illam quā per ambitionē cōcupiuit. Idem est casus sequentis cap.

b ¶Ad maiorem.] Multo fortius si ad parem: quia facilius dispensat in maiori q̃ in pari. extra de transla. licet ad minorē ēt difficilius q̃ ad parē. ex de transla. cum ex illo. & est hic p̄sumptio canonis, qa eo ipso φ trāsit ad maiorē, p̄sumit esse ambitio potius q̃ leuitas: quia nullus transit ad minorem ext. de cleri. non residen. c. 1.

1 Hoc iō dicit, vt tangat sniam H. dicentis φ iste Irenæus eps factus erat visitator in ista ecclesia Barcinonen. quē quidam volebant illum eligere in episcopū, alij nolebāt propter hoc scribit Papa metropolitano, vt eū faciat ad suam ecclesiam redire, & ibi alium dignū eligi sm H

QVI VERO. CASVS. Dictum est supra de ambientibus. Nunc vero dicit de his qui pretiò vacantem ecclesiā ingrediuntur, qui sunt deponendi.

SAncitū.] CASVS. Statutum fuit in Rothomagensi concilio, vt quicunque pecuniā dederit, vel aliud mun⁹ clerico, vel laico pro aliqua ecclesia vacante, ab officio suo repellat.

c ¶Aut aliam pecuniā.] Aliā bene dicit, quia quidquid hēnt homines, pecuniæ nomine censet. 1. q. 3. per totum.

ADDI-

In lib. 7. capitularium, c. 206 est verbum, surripiat, *sed deest alterum membrum*, aut vacantem pretio redimat. *Iuo, & auctor Pannormiæ habent, vt antea Gratianus*, ecclesiam vacantem pretio redimat.

§ *Quod uero communi consilio, atq; aliorum utilitate mutationes episcoporum fieri possint, & in ecclesys, a quibus recesserint, eis uiuentibus alij substitui ualeant, Anterus Papa demonstrat epist 7. scribens episcopis Baticæ & Toletanæ prouinciæ.*

¶Necessitatis, vel vtilitatis causa episcoporum mutationes fieri possunt. C. XXXIIII.

MVtationes episcoporum scitote cōmuni utilitate, atq; necessitate fieri licere; sed nō propria † cuiusquam voluntate, aut dominatione. Petrus [a] sanctus magister noster, & princeps Apostolorū de Antiochia vtilitatis causa translatus est Romam, vt ibidem potius proficere posset. Eusebius quoq; de quadā parua [b] ciuitate, Apostolica auctoritate mutatus est in Alexandriā. Similiter Fęlix de ciuitate, in qua ordinatus erat, electione ciuium propter doctrinam, vitamque bonam, quam habebat, [anctoritate *a* huius sanctę sedis, &] cōi episcoporū, & reliquorum sacerdotum, ac populorum consilio translatus est Ephesum. Non enim transit de ciuitate ad ciuitatem, nec transfertur [c] de minori ad maiorem, qui hoc non ambitu, nec propria voluntate facit; sed aut vi a propria sede pulsus, aut necessitate coactus, aut utilitate loci, aut populi, non superbe, sed humiliter ab alijs translatus, & inthronizatus est. *& infra.* ¶Nam sicut episcopi habēt potestatem ordinare regulariter episcopos, & reliquos sacerdotes; sic quoties vtilitas, aut necessitas coegerit, supra dicto modo & mutare, & inthronizare potestatem habent. [non tamen sine sacrosanctæ Romanæ sedis auctoritate, & licentia. *& infra.* ¶Alia etenim † est causa vtilitatis, & necessitatis, alia auaritiæ, ac præsumptionis, aut propriæ voluntatis.

Poly. l. 1. tit. 9. Ansl. l. 6. c. 94. Burc. l. 1. c. 77. Iuo p. 5. c. 183. Pann. l. 3. c. 69.
† *al. non libitu cuiusquam, aut dominatione.*
Plura sunt uerba in originali.
† *al. quoque.*

a Auctoritate huius sanctæ sedis, &.] *Hac verba non leguntur in epistola Anteri, neq; in Pannormia, neque apud Burch. & Iuonem. Sunt tamen apud Anselmum, & in Polycarpo, & uetustis Gratiani exemplarib. Idem quoq; est de uerbis illis prope finem capitis*, non tamen sine sacrosanctæ Romanæ sedis auctoritate, & licentia: *quæ propter hanc causam virgulis sunt inclusa.*

Item Pelagius Papa secundus Benigno archiepiscopo, epist. 2.

¶Causa necessitatis mutationes episcoporum fieri possunt. Cap. XXXV.

SCias frater dilectissime, aliud esse causam necessitatis, & vtilitatis; aliud causam pręsumptionis, ac propriæ uoluntatis. Nō ergo mutat sedē qui non mutat mētem, idest, qui nō causa auaritiæ, aut dominationis, aut ꝓpriæ voluntatis, vel suæ delectationis † migrat de ciuitate ad ciuitatem; sed causa necessitatis, aut vtilitatis mutatur

Poly. l. 1. tit. 9. Ansl. li. 6. c. 97.
† *al. electionis al. dilectionis.*

ADDITIO. Ad idē 18. q. 1. si infidelis, in fi. Arch.

QVOD VERO. Hęc est 5. pars qō. in qua ꝓbare intēdit, ꝙ de licentia Papæ ex iusta cā bene pñt fieri mutationes, & ꝙ vnus debet esse ꝓlatus in vna ecclesia. & hoc probat ꝑ sex auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Iste §. respicit illum §. 5. eo. illud vero Cypriani. vbi facta est mentio de mutatione episcoporum, ꝙ posset fieri auctoritate populi, & cōi consilio episcoporum. ꝓbat hoc vsq; ad §. [Hoc non solum.]

MVtationes.] CASVS. Docet Anterus Papa in hoc capitulo; quod mutationes episcoporum possunt fieri pro cōmuni utilitate, uel necessitate, & auctoritate sedis Apostolicæ: & hoc probat tribus exemplis, s. Petri, Eusebij, & Fœlicis: qui de minorib⁹ locis ad maiora sūt trāslati: nec dñr isti transire, uel sedem mutare, cū hoc non faciūt per ambitionē, sed inspecta cōmuni utilitate, uel necessitate hoc faciunt.

a ¶Petrus.] 22. dist. sacrosancta.

b ¶Parua.] Scilicet Vercellina, & regulare est, vt a minori ꝓmoueāt ad maius, vt 93. d. legimus in fi. ff. de mune. & ho no. vt gradatim. sed non econuerso.

c ¶Nec trāsfertur.] Præsumit enī canon locū non mutari, cū animus nō sit mutatus. sicut virgo cēsetur, cum non sit animus corruptus, licet corpus sit corruptū. 32. q. 5. ita ne. sic ꝑpriūm bonum iudicat canon etiam iniustum factum bonū. 23. q. 8. occidit. & q. 7. quod autem. & 32. q. 5. ꝓposito.

Virgo dici potest etiam corrupta.

SCias.] CASVS. Quidā dicebāt, ꝙ nec ca vtilitatis, nec

cau-

causa necessitatis poterunt episcopi mutare sedes, quare benignus archiepiscopus quæsiuit a Pelagio, vtrum, bene dicerent. Et respondet, ꝙ non: quia plurimorum vtilitas præferenda est vnius vtilitati, vel voluntati. Nec dicuntur isti transire, vel mutare, qui hoc non faciunt

Aquil. l. si quis fumo. ff. de præscrip. ver. l. qui seruandarum. aliud tamen videtur in prælato, vt ille semper teneatur præponere vtilitatem ecclesiæ, suæ propriæ vtilitati, vt 12. q. 4. quicunque. 1 Cum ergo detrimentũ quis patitur pro publica vtilitate, põt suam præponere vtilitatem, 19. q. 2. duæ. 14. d. qđ ait, qa ordinata charitas a se incipit 23. q. 5. si non licet. de pœn. dist. 6. qui vult. Vel dic, quod quando priuata vtilitas includitur in communi, tunc præponitur communis, vt est in prælatura, ut arg. ff. pro socio. l. actione, §. Labeo. Vel distingue aut vtilitas ĩ acquirendo consistit, aut in damno vitando; tunc secus, vel econuerso.

1 De hoc le. & no. sup. ea. c. placuit.

ADDITIO. De hoc no. ext. de postu. p̃lat. bonæ 1. de reg. licet. Arch.

c ¶ Aliud.] Vt s̃. d. 6. testamentũ, & extra quod metus cau. sacris.

Nam † plurimorum [a] vtilitas vnius vtilitati, aut volũtati præferenda est. [b] Aliud [c] est. n. mutare, & aliud mutari. *& infra* ¶ Nam aliud est spõte trãsire, & aliud est coacte, aut necessitate venire. Vnde nõ isti mutãt ciuitates, sed mutãtur; quia nõ sponte, sed coacte hoc agunt. *& infra.* ¶ Non ergo bene intelligunt ecclesiasticas regulas, qui hoc negãt causa necessitatis, vel vtilitatis fieri posse, quoties cõmunis vtilitas, aut necessitas persuaserit.

onc. tex. ... in uer. ... pe, in l. ... ie. §. La- ... ff. p̃soc. ... in l. 1. ... bi Petr. ... & Bar. ff. ... matr.

Idem in eadem epistola paulo inferius.

¶ Christum negare conuincitur, qui necessitatem patientibus misericordiam non impendit.

C. XXXVI.

OMnis, qui gemebat, & vexabatur a Saul, fugiebat, & veniebat ad Dauid.] Si ergo pijssimus, atq; iustissimus Dauid sciret [d] peccatum esse persecutionẽ fugientes, & transeuntes de loco ad locum, & de ciuitate ad ciuitatem recipere; tales nequaquam reciperet, nec se cum teneret, nec in alijs ciuitatibus eos collocaret. Qui enim persequuntur Dñi epos; eosque de ciuitatib. ad ciuitates transire compellunt; non eos tñ persequuntur, quantum Dñm nostrum Iesum Christum, cuius legatione funguntur. Nec ipsi in hoc peccant epi, qm̃ non sponte, sed coacte [e] hoc agunt; sed illi, qui eos persequũtur; nec ipsis episcopis hoc imputari potest, sed illis qui eos hoc agere cogunt. *& infra.* ¶ Qui autem negant misericordiam faciendam fugientibus, ac necessitatem patientibus, ipsum Christum negãt, qui est misericordia, & veritas. *& infra.* ¶ Negat misericordiam necessitatem patiẽtibus, qui populis indigentib. diuinis ministerijs, † & non habentibus proprium episcopum, qui eos instruat, causa vtilitatis, atq; necessitatis, ex alia ciuitate licet minor [f] sit, in eam, quæ non habet episcopum doctiorem, [g] vel vtiliorem, [h] meliori consilio, non sponte transeuntem, sed maiorum exhortatione mutare, † aut episcopũ eiectum, & persecutionem patientem causa vtilitatis, aut necessitatis inthronizari non permittit.

1. Reg. 22.

† mysterijs.

† al. mutari.

Item ex concilio Carthaginensi, 4. c. 27.

OMnis.] CASVS. Quidam dicebant, epos expulsos a ciuitatib. non esse recipiendos, & in alijs ecclesijs collocandos. item asserebant, ꝙ cã utilitatis nõ debebãt mutari de minori ciuitate ad maiorẽ. Sed docet Pelagius exẽplo Dauid eos esse recipiẽdos, qui si sciret esse peccatũ, expulsos a Saule non recepisset. non. n. peccãt expulsi: sed poti⁹ q cogũt eos fugere. Similiter cã utilitatis licite fit mutatio de minori ad maiorem & qui contradicunt misericordiã negãt, scilicet, qui nolunt mutare. i. mutando tradere episcopum causa utilitatis, uel necessitatis, uel deiectum recipere.

ciunt per ambitionem, sed potius mutari. Vnde male dicebant illi qui asserebant, episcopos nõ posse sedes mutare causa necessitatis, vel utilitatis.

a ¶ Plurimorum.] Illuc potius accedat prælatus vbi plus lucri potest facere, licet maior sit ibi pœna sua, ut inf. ea. c. 1. & hic apparet ratio, quare episcopus non debeat fieri monachus inuito Papa, quia ibi consulit propriꝫ vtilitati tantum, ut 2. q. 7. sancta, sed hic communi, & propriæ, quæ duo sunt præferenda propriæ tantum, vt 2. q. 7. sancta.

b ¶ Præferenda est.] Nam cum quis vocatur ad prælaturam, nõ præponet priuatum commodum communi, ut hic, & 8. quæst. 1. in scripturis, & 16. q. 6. uos aũt. Et hoc intelligas cum per publicum non impeditur priuatum. alias enim suam utilitatem potest præferre, ff. de iudic. si longius. ff. de arbitr. licet autem, ff. ad legem

...tilitatem ... an possit ... is præfer- ... publicæ.

d ¶ Sciret.] Arg. ꝙ eo ipso uidetur aliquid bonum; & iustum, ꝙ a bono factum est, 37. d. qui de mensa, & 9. q. 2. Lugdunensis.

e ¶ Coacte.] Precibus superiorum. sic s̃. ead. qualiter. uidetur. n. ꝙ non possit cogi, ut 74. d. ubi, uel dic, ꝙ potest quis cogi, ut de nolente fiat uolens 2 ut 23. q. 4. displicet, & 74. d. placuit. Papa tamen absolute potest aliquem cogere, ut c. q. 3. per principalem.

f ¶ Minor.] Sed nunquid tenetur minor populus suũ epm maiori concedere, cum nemo cogatur de suo beneficium facere. 10. q. 2. præcariæ? Respon. sic, si alium potest habere ęque idoneum 3 uel loquitur in eo casu cũ ibi magis utilis erit, ut ff. locati si domo.

g ¶ Doctiorẽ.] Oĩa comparatiua positiue hic ponũtur.

h ¶ Vel utiliorem.] Scilicet illis.

2 Hoc no. s̃. 1. q. 6. sicut, ibi uideas.

3 Arg. ff. sol. matr. l. 2. in pri. ff. de eui. in creditorẽ. cum suis simil. ẽm Io. de Fant.

Episcopus.] CASVS. Constituit Carthaginien. concilium, quod nec episcopus, nec clericus inferioris ordinis transeat de loco ignobili ad nobilem per ambitionem, sed si vtilitas exegerit, episcopus transeat auctoritate Papæ, & in præsentia synodi, decreto clericorum & laicorū porrecto episcopis pro eo, quod dēt trāsferri. Alij vero clerici transferūtur de volūtate suorum episcoporum. a ¶ Gradus.] Quod verum est de ijs qui subsunt epis nullo mediante, vt 71. dist. clericos. & extra de renun. admonet, sed si alijs subsunt, ut abbatib. vel alijs eorum consensus requirendus est, ut 54. d. c. 1. & 2. & 9. q. 3. cōquestus, & 63. dist. quāto. Quid si clericus non vult transire de minori ad maiorem? Dico, quod non potest cogi ab episcopo, qa nemo crescere cogitur inuitus. 74. dist. gesta, & 63. dist. quanto. hoc autem Papa pōt. Sed si ad alium episcopatum vocatus est episcopus, necessarius est consensus episcopi. 71. d. per totum. 85. d. Florentinum. Ioānes. Ego credo quod episcopus potest cogere clericum, ut trāseat ad maiorem locum, cum maiora facere possit, ut extra de excess. prælat. sicut, & adhoc facit extra de ęta. & qualit. quæris.

Clericus an possit p epm cogi transire ad maiorem ecclesiam.

1 Et male in prædic. c. gesta. fm H. & L. sed cōpelli pōt a Papa solum, ut s. dr fm L. & H.

b Episcopi.] ¶ In gradu.] idest, honore.

c ¶ Inuitent.] Aliàs nō licet 9. q. 2. nullus & 6. q. 3. scriptum.

Sicut alterius vxor. CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima dr, quod sicut uxor alicuius nō debet cognosci, uel disponi nisi a proprio uiro; ita ecclesia, uel parochia epi nō debet iudicari, uel disponi nisi a proprio episcopo, & sicut uxor (ut dicit Apostolus) mortuo uiro suo potest nubere cui vult: ita defuncto episcopo ecclesia potest alteri concedi. In 2. parte dicitur, quod si episcopus non potest permanere in sua ecclesia, fugiat ad aliā hoc probat auctoritate Christi. In tertia parte dr, quod episcopus causa utilitatis, & fratribus inuitantibus potest mutari: sed hoc cum auctoritate sedis Apostolicæ fiat. Secunda pars incipit ibi, [Si uos persecuti] Tertia ibi, [Si autem utilitatis.

d ¶ Iudicari.] ff. de iurisdi. omn. iudi. qui iurisdictioni contra vbi dicitur, quod nullus sibi vel suis ius dicere potest. Respond. iudicare potest maritus vxorem corrigendo eam 23. q. 4. duo ista. sed non verberando eam, vt C. de repu. cōsensu. quia illa aliena sunt ab ingenuis, vt ibi dicitur, sed temperate potest eam castigare: quia est de familia sua. 33. quæstio. 5. hæc imago sicut dominus seruum. Institut. de ijs qui sui uel alieni iuris sunt. §. finali. & etiam mercenarium suum. ff. de pęnis respiciendum. non autem in forma iudicij potest eam iudicare.

e ¶ Regulariter.] idest, homini suæ professionis. 28. q. 1. caue. Vel sine suspicione turpitudinis. 32. q. 1. si quis uxorem.

Maritu rem ca re pote

¶ Non ambitione, sed synodali auctoritate, de ecclesia ad ecclesiam episcopus transeat. C. XXXVII.

Iuo p. 5. c. 125. Pann. l. 3. c. 70.

Episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat: nec quisquam inferioris ordinis clericus. Sane, si vtilitas ecclesię fiendum poposcerit, decreto pro eo clericorum, & laicorum episcopis porrecto in præsentia synodi transferatur; nihilominus alio in locum eius episcopo subrogato. Inferioris vero gradus. a sacerdotes, vel alij clerici concessione suorum episcoporum possunt ad alias ecclesias transmigrare.

Item ex eodem Carthaginiensi. 4. c. 33.

¶ In proprio gradu episcopi, vel presbyteri in aliena suscipiantur ecclesia. C. XXXVIII.

Episcopi, vel presbyteri, si causa visitandi ad ecclesiā alterius episcopi venerint, in gradu b suo suscipiantur & tam ad verbum faciendum, quàm ad oblationem consecrandam inuitentur. c

Item Calixtus Papa omnibus Galliarum episcopis, epistola 2. c. 3.

¶ Ecclesia vnius episcopi ab alio disponi non debet. C. XXXIX.

Poly. l. 1. tit. 81. Ansl. l. 6. c. 103. Burch. l. 3. c. 49. Iuo p. 3. c. 53. & p. 5. c. 101.

Sicut alterius vxor nec adulterari ab aliquo, uel iudicari, d aut disponi, nisi a proprio viro, eo viuente, permittitur; sic nec vxor episcopi, † quę eius ecclesia, uel parochia indubitanter intelligitur, eo viuente, absq; eius iudicio, & voluntate alteri † iudicari, uel disponi, aut eius concubitu frui, i. ordinatione, conceditur. Vnde ait Apostolus: [Alligata est uxor legi, quamdiu vir eius viuit: eo vero defuncto, soluta est a lege viri.] Similiter & sponsa episcopi (quia sponsa vxorque eius dicitur ecclesia) illo viuēte ei est alligata: eo vero defuncto soluta est: [Et cui voluerit, nubat, tātum in Domino.] idest regulariter. e Si. n. eo viuente alteri nupserit, adultera iudicabitur. Similiter & ille, si alteram sponte duxerit, adulter existimabitur, & communione priuabitur. Si autē persecutus fuerit in sua ecclesia; fugiendum illi est ad alteram, eique est associandus, dicente Domino: [Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.] Si autem vtilitatis causa fuerit mutandus, nō per se hoc agat, sed fratribus inuitantibus, & auctoritate huius sāctæ sedis faciat, nō ambitus causa, sed vtilitatis, aut necessitatis.

† *al. episcopi, vel presbyteri.*
Rom. 7.
† *al. ab altare dījudicari.*]
Ibidem.
Matth. 10.

HOC

HOC NON SOLVM. Hæc est 6. pars q. in qua reprehendit eos, qui occupant locum viuentis, cum duo simul esse non possint. Io. de Fant.
CASVS. Dictum est sup. in ca. sicut, ꝙ episcopo viuente sua ecclesia non det alteri nubere. Nunc dicit idem esse in-

b ¶ Imperator.] Arg. ꝙ omnes reges coronabit Imperator. vt dixi 63. dist. Hadrianus 2. cum plures sunt reges, vt 6. q. 3. c. 2. Io.
c ¶ Vnus.] Tamen quandoque fuerunt duo Imperatores de facto, vt 21. dist. nunc autem. Quid ergo dicemus de græculo, 2 vi, ꝙ iste sit Imperator: quia Constantinus illuc transtulit imperium, vt 96. d. Cōstantinus, & Imperator appellatur, vt ext. de maior. & obed. cap. solitæ, sed non est ita, q̄a Romana ecclesia transtulit imperium ad Alemannos ab oriē te. extra de elect. c. venerabilem. Io.
d ¶ Iudex vnus] Sed imò decem sunt iudices prouinciæ, ut 6. q. 2. scitote. sed hic appellat iudicē regem: alibi tamen videtur, quod unus sit iudex prouinciæ preter regem, vt 23. q. 4. duo ista.
e ¶ Roma.] ff. de rer. diui. l. vlt. cōtra ibi dī, ꝙ ideo Romulus interfecit Remum, quia muros transilijt: Respondeo. Nā potuit hoc idem fecisse ex inuidia.
f ¶ Parricidio.] Large sumpto nomine, vt ff. ad legem Pompeiā de parricidijs. l. 1.
g ¶ Archidiaconi] .i. in quolibet archidiaconatu erit unus archidiaconus non autem ꝓhibet quin in vna ecclesiā possint esse plures archidiaconi, ut 93. d. diaconi.

2 Dic ꝙ non est verus nec vniuersalis Imperator, sm Alex. in l. quicūque. co. l. c. de off. eius ui man. est iur.

a ¶ Aut necessitas.] *Hæc non sunt in ipsa epistola, sed habentur apud Anselmum. Necessitas autem præbet iustam causam translationi, supra ead c scias.*

6 Hoc non solum de episcopis, verum etiam de quibuslibet ecclesiæ ministris intelligitur, ne videlicet in locū viuentis alter obrepat.

Vnde B. Greg. scribit Natali Salonitano episcopo de eo, qui in archidiaconatum alterius se promoueri consenserat. lib. 2. indictio 10. epist. 14. & 16.

¶ Deponatur, qui locum alterius inuadere non timet.

C. XL.

Iuo p. 6. c. 342.

EVm, qui cōtra iustitiæ regulā in archidiaconatum [a] alterius se prouehi consensit, ab eiusdem archidiaconatus honore deponimus. Qui, si vlterius in loco eodem ministrare præsumpserit, se participatione communionis sacræ nouerit esse priuatum.

Item Hieronymus ad Rusticum monachum, epist 4.

¶ In vna ecclesia duo prælati esse non debent.

C. XLI.

Iuo p. 5. c. 356. † *principes sunt*] orig.

Gen. 25.

IN apibus princeps † vnus est, grues vnam sequuntur ordine litterario; Imperator [b] vnus, [c] iudex vnus [d] prouinciæ: † Roma, [e] vt condita est, duos fratres simul habere reges non potuit, & parricidio [f] dedicatur. In Re beccæ vtero Esau & Iacob bella gesserunt, singuli ecclesiarū epi, singuli archipresbyteri, singuli archidiaconi [g] & omnis ordo ecclesiasticus suis rectoribus nititur.

Circa istud, posset qri, an Pap. & Imperator sint supillustres: dic ꝙ non: immo sunt sup oēs gradus sm Cy. & Rayn. in l. C. vbi sen. vel cla. & Io. And. in add. ad Spe. in tit. de iurisd. om. iud. & Albe. de Rosa. in l. Imperium, ff. de iurisd. omn. iud. & Alex. de Im. in l. quæcunque, colla. 4. ff. de off. eius cui man. est iur.

7 Ecce in quibus casibus episcopo viuente, alius pōt ei substitui, quamquam secundum rei veritatem, non viuēte epō. talis probetur succedere. Translatus. n. ab una ciuitate ad aliā desinit [h] esse eps illius ciuitatis, a qua transfertur: atq; ideo qui huic succedit, non viuente sed defuncto [i] quodammodo epo, probatur substitui. Sed inter eum qui hostilitatis necessitate, & eū, qui vtilitatis causa transfertur, hoc interest ꝙ ille, qui metu hostilitatis ad aliā transit, si priorē contigerit aliquando ab hostibus liberam fieri, ad eandem illum redire oportet.

Vnde Greg. Papa scribit Ioanni episcopo Scyllatino † libro 2. indict. 10. epist 25.

† *al. Squillaceno.* Io. diac. l. 3. c. 15.

ECCE IN QVIBVS. Hæc est 7. pars q. in qua probatur de mutatione causa necessitatis, & leuitatis. Io. de Fant.
CASVS. Ostendit Grat. in quibus casibus viuenti prælato alius potest substitui. Nunc ostendit, ꝙ si veritatem inspiciamus, supradictis casib. non succedit quis viuo, sed mortuo. Nam ex quo quis renunciat ecclesia, vel transfertur in aliam ciuitatem, quodāmodo dicitur esse mortuus quo ad ecclesiam primam: quia in ea desinit esse prælatus. Ideoque qui succedit huic, non dicitur succedere viuo, sed defuncto. Et ostendit differentiam inter istum qui necessitate hostilitatis, & illum, qui utilitate transfertur: quoniam qui in hostilitate transfertur, hostilitate recedente, redit ad ecclesiam suam quam dimisit: secus si utilitate.
h ¶ Desinit.] 21. q. 2. si quis iam translatus.
i ¶ Defuncto.] Cū enim loco eius succedit pro mortuo habetur, ff. pro soc. l. actio, §. publicatione.

intelligendum de quibuslibet ministris ecclesiæ, sicut de archidiacono, ut in c. prox.

EVm qui contra.] CASVS. Natalis episcopus Salonitanus iniuste repulit Honoratum ab archidiaconatu, & eo uiuente alterum sibi substituit. sed Greg. deposuit illū substitutum, & si præsumeret in codē loco vlterius ministrare, sacra communione se nouerit esse priuatū.
a ¶ Archidiaconatum.] Sed nonne iste debuit deponi, ut 3. q. 2. audiuimus. & 2. q. 1. in primis? Sed iste excusabatur auctoritate maioris. 1 qui hoc fecerat, 14. q. 5. dixit Dominus. & 28. dist. diaconi.

1 Hanc rōnem hic probat H. dicēs, ꝙ ideo excusatur & dispensatur cū eo. & idē L.

IN apibus.] CASVS. Hiero. probat hic sex similitudinib. plures prælatos non debere esse in eadem ecclesia; sed singuli prælati debent esse in singulis ecclesijs,

PAstoralis.] CASVS. Ioannes Lissitanæ ciuitatis eps ab hostibus est repulsus, & ideo Greg. dedit ecclesiã Scyllatinan. ei hac cõditione, vt cessante hostilitate ad suam ecclesiam reuertatur. Si vero continua præmeretur captiuitate: perpetuo ibi permaneret. viduatus est sacris ministeriis. Ciuitas autem desinit esse inductione aratri. ff. qui. mo. vsufruct. amit. l. si vsusfructus, & collegium translatis personis. ff. de colle. illicitis, l. 3. Sed pone econuerso quod episcopus sit captus & non ciuitas, tunc bene constituetur alius, vt dicunt qui-

¶ Qui metu hostilitatis ad alium locum transierit, postea ad suam ecclesiam redire oportet. C. XLII.

PAstoralis officij cura nos admonet, destitutis ecclesijs proprios constituere sacerdotes, qui gregem Dominicũ debeant pastorali solicitudine gubernare. [a] Propterea te Ioannem ab hostibus captiuate Lissitanę ciuitatis epm in Scyllatina ecclesia Cardinalem, necesse duximus constituere sacerdotem: vt susceptam semel aĩarum curam intuitu futurę retributionis impleas: & licet a tua ecclesia sis hoste imminente depulsus, aliam quæ pastore vacat, ecclesiam debes gubernare; ita tamen, vt si ciuitatem illam ab hostibus liberam effici, & Domino protegente ad priorem statum contingerit reuocari; [b] ad eam ĩ qua prius es ordinatus, ecclesiam reuertaris: [c] sin autem prædicta ciuitas continua captiuitatis calamitate prę̃mitur, in hac, in qua a nobis incardinatus [α] es, debeas ecclesia permanere.

Poly. l. 1. tit. 8. & l. 1. tit. 14. Ans. l. 6. c. 99. Burch. l. 1. c. 123. Iuo p. 5. c. 223.

α ¶ Incardinatus.] *Supra dist. 71.* c. fraternitatem, *de huius vocis notione est adnotatum.*

Qui vero vtilitatis causa transfertur, nequaquam ad priorem redire cogitur. Est etiam alius casus, in quo episcopus viuenti episcopo substituitur. Cum enim aliquis relicta priori cathedra, sua auctoritate ad aliam transierit; si alius ei substitutus fuerit, licet ille prioris ecclesiæ episcopus esse non desierit, substitutus tamen episcopatum habebit.

Vnde Damasus vrbis Romæ episcopus scribit ad Paulinum Antiochenum, dicens.

¶ De sacerdotibus, qui relictis suis ecclesijs ad alias migrarunt. C. XLIII.

EOs sacerdotes, qui ab ecclesijs ad ecclesias migrauerunt, tamdiu a nostra cõmunione habemus alienos, quãdiu ad eas redierint ciuitates, in quib. primitus sunt

Poly. l. 1. tit. 9. Ans. l. 6. c. 95.

a ¶ Gubernare.] Videtur, q̃ iste eps sub cõditione, 1 vel ad certũ tp̃s fuerit institutus: sed beneficia sub conditione non dantur. 1. q. 2. quam pio. nec ad tẽpus vt s. e. quamuis 70. dist. sanctorum, nec cõuenit morib. nostris tẽporales filios hære. ff. de adoptionib. quæsitum. sic, ff. de re. iu. actus. sicut nec libertas ad tempus datur, ff. de manu. test. libertas. nec hæreditas: insti. de hæred. inst. §. hæres, nec matrimoniũ 32. q. 2. solet. Potest dici parũ esse institutionẽ, sed sub conditione resoluit, ut ff. de in diem addic. l. 2. simile ext. de fil. presbyt. veniens. & simile ext. de pignoribus, c. illo. vel dic, q̃ iure postlimin. restituitur ei prior episcopatus, sic 16. q. 3. prima, nõ. n. potest dici, q̃ maneat episcopus prioris ecclesię. Sic. n. esset episcopus vtriusq;. contra illud qđ est 21. q. 1. relatio & est simile. C. de u. fur. cũ alijs, & tu dicis, q̃ prior locus desinit eẽ religiosus, vt ff. de relig. cũ loca. sed postea eã repetit iure postliminij, vt 24. q. 1. cum per bellicã. Vel dic, q̃ Papa sub conditione, vel ad certum tp̃s potest aliquem instituere prælatum: sicut miles sub conditione, & ad certum tempus, instituit hæredem, ff. de mili. testam. in fraudem, §. si miles. Io.

1 Verum est a iure reprobata, & sic loquitur c. q̃ pio. & extra de pactis. c. si. cum simil. Hic autẽ loquitur qñ est tacita cõditio a iure ĩducta. Arch.

Beneficia sub cõditione non dantur.

b ¶ Reuocari.] Arg. q̃ restituta re in pristinum statũ, omnia iura restituuntur. 2 vt extra de elect. quia diligentia. 16. q. 7. prima. & si quis peruenerit ad meliorẽ fortunam tenetur ad pristinam obligationem, 26. q. 7. ab infirmis, ff. quemadmodum ser. amit. si locus, & C. qui bo. cedere poss. l. 2.

2 Arg. cõtra 10. q. 7. & hic diximus ubi de hoc extr. de verb. sig. ablate. in fi. Eps duarum ecclesiarũ an possit aliquis esse.

c ¶ Reuertaris.] Cum ergo teneatur redire, nõ ergo desinit esse episcopus primæ ecclesiæ, & sic episcopus est duarum ecclesiarũ. cõtra illud. 21. q. 1. relatio. Baz. vero dicit, q̃ est episcopus vtriusque, sicut in matrimonio carnali dicit, q̃ aliquis põt esse maritus duarũ, si uxor intrat religionẽ. Sed cõtra. nam ille locus desijt esse ecclesia per captiuitatem, vt ff. de relig. cum loca. Sed non est ita: quia ipsa sacramenta ecclesiæ vera dicimus esse apud hostes, ut prima quæstione prima, qđ quidam & quod dicit lex, q̃ desinit esse sacer locus, intellige, quia quidam, quia si tutor est captus ab hostibus, alius dandus est, & tamen si captus redierit, omnia recuperat iure postliminij, & ille alius desinit esse tutor, ut instit. de Atilia. tuto. §. ab hostibus, quod non concedo: 3 quia sic offenderetur illa regula. 16. quæstio 7. inuentum.

3 Et [...] tis c[...] extr. [...] sup. [...] si eps [...]

QVI VERO. CASVS. Dictum est, sup. quid iuris sit, si causa necessitatis transfertur. Nunc vero ostendit, quod si causa vtilitatis transfertur, non potest ad priorem ecclesiam redire. Est etiam alius casus, in uiuente episcopo substituitur alius, scilicet cum ecclesia sua derelicta est causa ambitionis, & sua auctoritate transit ad aliã; quo casu licet nõ desinat esse prælatus prioris ecclesiæ, tamen substitutus eam habebit.

EOs sacerdotes.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod sacerdotes auctoritate propria de ecclesia sua migrantes ad aliam tamdiu a communione remoueantur: quãdiu ad suas redierint ciuitates. sed si alius iam est sibi substitutus: tamdiu vacet qui deseruit suam ciuita-

tatem, donec substitutus quiescat in Domino.

a ¶ Ordinatus.] Argum. q; re integra potest repeti ecclesia, quæ habita est pro derelicto. nam si cessit quis bonis rebus nondum distractis, pōt eas repetere, vt argu. C. de repu. hære. l. vlt. & argu. ff. de ces. bono. is qui. simile. ff.

Ecclesia prò derelicto habita, an possit repeti re integra.

missa. extra de conces. præben. & eccle. non vacan. cap. litteras.

b ¶ Tandiu vacet.] Et sic videtur, quod eo mortuo possit repetere ecclesiam, sed non est verum. sic ergo quod hic dicitur, in furorem ecclesiæ dr̄, quia eum non vult repetere. Vel ideo q̄a ecclesia post mortē huius eum potest repetere. Sed pone, moritur substitutus, ecclesia repetit primū, ille nō vult redire, potest ne compelli. Nō videtur. videtur enim ecclesia renunciasse iuri suo nō repetēdo, cum potuit eum repetere, & noluit, sed alium prælegit: immo videtur quod ipse repetere possit ecclesiā viuo secundo: & si obijcitur ei qđ habuerit ecclesiam pro derelicto, replicabit, quod illa alij adhæsit, vt extra de diuor. significasti. qđ non credo vt 22. q. 6. nihil. ff. neq; d in loco pub. l. 2. §. idem ait Ioan.

Substituto mortuo, an possit qui renūciauit ab ecclesia repeti.

constituti. Quod siquis alius alio transmigrante, in locū uiuentis ordinatus [a] est; tandiu vacet [b] sacerdotij dignitate, qui suam deseruit ciuitatem, donec successor eius quiescat in Domino.

Episcopalium etiam sedium mutationes, metu hostilitatis interueniente, nonnunquam fieri solent.

Vnde Gregorius scribit Ioanni episcopo Vellitrano, libro secundo, epist. 11.

¶Necessitate temporis episcopalium sedium mutationes fieri possunt. C. XLIIII.

Io. Diac. in vita B. Greg. l. 3. c. 17. Ans. l. 6. c. 98. Burc. l. 3. c. 89. Iuo p. 3. c. 179. Pann. l. 2. c. 37.

† *al. secure.*

† *al. quem Harenat ad S. Andream apostolum dicunt.*

TEmporis qualitas admonet, episcoporum sedes antiquitus certis ciuitatibus constitutas ad alia, quę securiora putamus, eiusdē dięcesis loca trāsponere; [c] quo & habitatores nunc † degere, & barbaricum possint periculum facilius declinare. Propterea te Ioannem fratrem coepiscopū nostrum Vellitrensis ciuitatis, sedemque tuā in loco quondam † Arenata, ad sanctū Andream apostolum præcipimus exinde trāsmigrari: quatenus ab hostilitatis incursu liberior existere valeas, & illic consuetudinem α solennium festiue disponas.

α¶Consuetudinem] *Apud Ioannem Diaconum legitur*, consuetudine solenni festa disponas. *Apud Burchardum & Iuonem* consuetudinem solennium festorum. *In varijs B. Gregorij epistolarum editionibus*, consuetudinem solennium festa disponas.

EPISCOPALIVM. CASVS. Ostēdit Gratianus de mutatiōe episcoporum. Nunc vult ostendere, quod ecclesia episcopalis mutari pōt hostilitatis metu, & hoc probat seq. c.

TEmporis.] CASVS. Ciuitas Vellitrensis multas patiebatur angustias a Barbaris, & iō Greg. Papa præcepit Ioanni episcopo, vt sedē episcopalem trāsferret ad sanctum Andream apostolū, vt barbaricum periculum facilius posset declinari, & diuina officia celebrentur festiue.

c ¶ Trāsponere.] inf. de consec. d. 1. tribus inf. 16. q. vlt. si quis. & q. 1. & tēporis. vbi d̄ hoc notatui plene.

8. Item cū aliquis causa humilitatis Apostolica concessione de episcopali sede ad monachalē descēderit subiectionē, alius loco eius subrogari poterit; ille vero ad pōtificatum resurgere nequaquā vlterius valebit, Vnde in quinta β actione Cōstātinopolitanæ synodi ccclxxxiii. Patrū sub Ioāne Papa octauo, cui præfuit Petrus presbyter Cardinalis, & Paulus Anconitanus episcopus & Eugenius Ostiensis episcopus Apocrisarij Papæ dixerunt.

β¶In quinta. *Apud Ioannem par. 7. cap. 149 pro indice huius capituli leguntur hæc.* Ex actione quintę synodi Constantinopolitanæ trecentorum & octoginta trium Patrum sub Ioanne Papa octauo, cui pręfuit Petrus presbyter Cardinalis, & [illegible]s Anconitanus episcopus, & Eugenius Ostie[illegible]us. *Initium vero ipsius capitis, est,* Apoc[illegible]runt, Hoc nequaquam &c.

ITEM. Hęc est 8. pars in qua quæritur de illis, qui causa pœnitentiæ relinquūt episcopatū, vtrū possint fieri episcopi. Quid iuris sit, habes extra de renun. post translationem. Dicas tamen breuius, quod si fuerint postulati, poterunt fieri episcopi, nisi pro crimine dimiserint episcopatum. Et hoc probat per 5. c. Io. de Fan.

CASVS. Ostendit Grat. alium casum, in quo viuēte prælato potest alius substitui episcopus, scilicet quando ingreditur monasterium causa humilitatis de licentia Papæ, quia de cætero nō potest ad episcopatum resurgere, & ad hoc inducit sequens cap.

1 Sub contra di. su. e. cum qui cū simi. Arch.

2 De hoc no. su. ea. §. ambitionis. & vide qđ no. 92. d. si qui episcopi. in glo. 1. in quo Archid.

le. ff. de decu. qui ad tempus. Sed quæro, cu[illegible] tuebatur, aut vacabat episcopatus, aut non: si [illegible]bat, qualiter successit in locū viuentis? arg. ff. de [illegible] oblig. l. 1. Non potest etiam dici, quod vacabat, quia non fuit ecclesia adiudicata, maxime cum dicatur: quod non ipso recessu perdat quis ecclesiam. 2 Sed breuiter potest dici, quod ille fuit admonitus, & per sententiam fuit ecclesia adiudicata. Vel dic, quod cum de iure debuit vacare, licet super hoc non esset lata sententia, potest alij adiudicari, vt extra de renun. ex trans-

HOc nequaquam.] CASVS. Statutum fuit in synodo Constantinopolitana, ut quicunque episcopus descenderit ad uitam monachorum, decreto non possit ad pontificatum reuerti, quia monachus discere debet, & non docere. Sed credo ꝙ Grat. melius dixisset, si dixisset pp conscientiã criminis ad agendã pænitentiam, vbi dixit cã humilitatis, quia tunc resurgere posset. Sed si vis eũ saluare, dicas, quòd cã humilitatis trãsiuit, & ideo nõ pot redire ad episcopatũ per se, sed de licẽtia Papę. Idem est casus sequentis c. Hoc, scilicet ingredi monasterium, quibusdam conceditur ad agendam penitentiã, sed non ad quietem seruandam.

a ¶ Vlterius. ¶ Tamẽ monachus qui nunquam fuit episcop⁹, bene potest esse episcopus. vt 16. quæst. 1. vos autem. & 8. q. 1. ĩ scripturis & 18. q. 1. c. vnico. Item si plebanus aliquis sit monachus, postea põt fieri plebanus. ut 16. q. 1. si quos a clericatu. Dicut quidam ꝙ cum quis dimittit episcopatum vbi plus pficere potuit, præsumitur ꝙ propter cõscientiã criminis hoc fecerit: sed hoc non est uerũ: quia sępe ingreditur quis monasteriũ propter merita augẽda, ut 27. q. 2. sunt qui dicunt. Intelligo ergo hoc c. de eo, q conuictus est de crimine, & detrudit in monasterium propter hoc 1 ut extra de renunc. post trãslationem. Vel intellige de eo qui humilitatis causa trãsiuit, & de licẽtia Papæ. & talis per se non potest redire ad epatum, sed de licẽtia superioris. Sed nũquid talis põt esse abbas: nõ vr̃, quia maiorib⁹ honorib. functo nõ licet inferioris recipere, ut C. de ijs qui ad ciuilia munera uocant. l. maiorib. li. x. Sec⁹ tamen credo, quia etiam potest esse plebanus, ut extra de renun. ad supplicationem. & 16. q. 1. si quos. &c. in parochia. Ioan.

Eps̃ semel, monasteriũ ingressus, an possit iterũ redire ad epatum.

1 Sub unde repellitur sicut quilibet penitens 50. d. si ille. alias secus, ut extra, &c. ut sequitur.

Sugge

¶ Episcopus, qui causa humilitatis monachus efficitur, ad Pontificatum redire non valet. C. XLV.

Iuo p. 7. c. 149.

HOc nequaquam apud nos habetur, vt quicũque de pontificali ordine ad monachorum, id est pœnitentium descenderit vitam, ulterius [a] possit ad põtificatum reuerti. *Item.* ¶ Præcepit sancta synodus, vt quicunque de põtificali dignitate ad monachorum uitam, & ad pœnitantiæ descenderit locum, nequaquam iam ad pontificatum resurgat. Monachorum enim ita subiectionis habet †, verbum, & discipulatus, non docendi, vel præsidendi, vel pascendi alios.

λόγον ἔχει

¶ *Hæc synodus sub Ioanne octauo extat. Græca in Vaticana bibliotheca. Cuius synodi tres tantum canones cũ explanatione Balsamonis editi sunt Lutetiæ, & apud ipsum inscribitur, Synodus in templo sapientiæ habita sub Photio Patriarcha. In secundo autem trium illorum capitulo habetur sententia huius capitis. Visum autẽ est, vt omnia melius præcipiãtur locum hunc græce, & cum noua interpretatione esse adscribendum.*

Φώτιος ὁ πατριάρχης εἶπε, πῶς ὑμῖν δοκεῖ περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ τάγματος ἑαυτοὺς εἰς τὴν τῶν μοναχῶν καταλεγόντων χώραν, ἆρα εἰς ὑποταγὴν ἑαυτοὺς παραδόντες δύνανται ἔτι οἱ αὐτοὶ τῆς αὐτῆς ποιμενιαρχίας ἔχεσθαι; οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον, τοῦτο παρ' ἡμῖν οὐκ ἔστιν, οὐδὲν σώζεται· ὅστις γὰρ ἐὰν ἀπὸ ἀρχιερατικοῦ τάγματος εἰς τὴν τῶν μοναχῶν, τουτέστι τῶν μετανοούντων καταριθμηθῇ χώραν, οὐ δύναται ἔτι τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἑαυτῷ διεκδικεῖν ἀξίωμα. Βασίλειος καὶ Ἠλίας οἱ τοποτηρηταὶ τῶν ἀνατολικῶν θρόνων εἶπον, οὐδὲ παρ' ἡμῖν ἐφοράθη τοῦτο γενόμενον, τοὐναντίον μὲν οὖν μονάζοντες πρόεισιν εἰς ἀρχιερέας, ἀπὸ δὲ ἀρχιερέων εἰς μοναχοὺς κατερχόμενοι ἀρχιερεῖς μένειν οὐ δύνανται. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν, ὁρισθήτω καὶ περὶ τούτου κανών· πολλάκις γὰρ καὶ ἐν ἡμῖν ἀμφιβολίαι γίνονται περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, τῶν μὲν λεγόντων μὴ κωλύεσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς μοναχοὺς γενομένους τὰ τῶν ἀρχιερέων τελεῖν, τῶν δὲ οὐ συνδοκούντων ἐπὶ τούτῳ. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ εἶπον, ἐκτεθήτω κανών. ἁγία σύνοδος εἶπεν, ἔστω, εἶπεν, ὅτι δὲ ἀξιοῦμεν ἐκτεθῆναι κανόνας περὶ τῶν εἰς τοῦτο μανίαν, καὶ ἀπονοίας ἐλθόντων, ὥστε ἀρχιερεῖς ἢ ἱερεῖς θεοῦ τὺ πλει,

ἢ φυλακίζειν. καὶ τὰ λοιπά.

Φώτιος ὁ πατριάρχης εἶπεν, εἰ κελεύει ἡ ὑμετέρα ἁγιοσύνη, ἀναγνωσθήτωσαν οἱ κανόνες; καὶ λαβὼν Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος, καὶ πρωτονοτάριος ἀνέγνω. εἰ καὶ μέχρι νῦν ἔνιοι τῶν ἀρχιερέων εἰς τὸ τῶν μοναχῶν κατιόντες σχῆμα ἐπὶ τῷ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐβιάζοντο διαμένειν ὕψει, καὶ τοῦτο πράττοντες παρεωρῶντο, ἀλλ' οὖν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος καὶ τοῦτο ῥυθμίζουσα τὸ παρόραμα, καὶ πρὸς τοὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως θεσμοὺς τὴν ἄτακτον ταύτην ἐπανάγουσα πρᾶξιν ὥρισεν, ἵνα εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ ἄλλος τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος πρὸς τὸν μοναδικὸν θελήσειε κατελθεῖν βίον, καὶ τὸν τῆς μετανοίας τόπον ἀναπληρῶσαι, μηκέτι τοῦτον τῆς ἀρχιερατικῆς ἀντιποιεῖσθαι ἀξίας· αἱ γὰρ τῶν μοναχῶν συνθῆκαι ὑποταγῆς ἔχουσι λόγον καὶ μαθητείας, ἀλλ' οὐχὶ διδασκαλίας ἢ προεδρείας, οὐδὲ ποιμαίνειν ἄλλους, ἀλλὰ ποιμαίνεσθαι ὑπαγγέλλονται· διὸ καθὰ προείρηται, θεσπίζομεν, μηκέτι τινὰ τῶν ἐν ἀρχιερατικῷ καταλόγῳ, καὶ ποιμένων ἐξεταζομένων εἰς τὴν τῶν ποιμαινομένων, καὶ μετανοούντων χώραν ἑαυτὸν μεταβιβάζειν. εἰ δέ τις τοῦτο τολμήσας πράξει μετὰ τὴν ἐκφώνησιν, καὶ διάγνωσιν τῆς νῦν ἐκπεφωνημένης ψήφου, αὐτὸς ἑαυτὸν τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀποστερήσας βαθμοῦ, οὐκέτι πρὸς τὸ πρότερον, ὅπερ διὰ τῶν ἔργων ἠθέτησεν, ἀξίωμα ἐπαναστρέψει. i.

Photius Patriarcha dixit. Quid censetis de ijs, qui ex antistitum ordine seipsos in monachorum locum conferunt? Nunc qui seipsos subiectos esse voluerũt, possunt adhuc ijdem idem in gregem imperium tenere? Sanctissimi locum tenentes antiquioris Romæ dixerunt. Id apud nos minime fit, neque in more est positum. Quicunque enim ex antistitum ordine, monachorum, idest pœnitentium ordini adnumeratus fuerit, is antistitis dignitatem non potest sibi amplius vendicare Basilius, & Helias locum tenentes orientalium sedium dixerunt: neque apud nos id vnquam euenisse obseruatum est. Nã cõtra quidem monachi ad antistitum ordinẽ prouehũtur; at qui ex antistib. ad monachos descendunt, hi antistites manere nõ possunt. Sancta synodus dixit, de hac etiam re canon constituatur. Nam & apud nos sæpe de hac causa dubitationes exoriuntur, nõnullis quidem ita dicentibus, non prohiberi antistes, quo minus cum monachi facti fuerint, antistitum munerib. fungantur: nonnullis vero hãc sententiam minime probantibus. Sanctissimi locum tenentes dixerunt, feratur canon. Sancta synodus dixit. Præterea vero æquũ ducimus ferri canones de laici illis, qui eo insaniæ, ac superbiæ deuenerunt, vt antistites, vel sacerdotes Dei verberent, aut custodiæ tradant, & reliqua.

¶Photius Patriarcha dixit, si vestra sanctitas iubet, legantur canones, eosque in manus sumens Petrus Deo amicissimus Diaconus, & protonotarius legit. Quamuis hucusque nõnulli antistites ad monachorum habitum descendentes conati sint in antistitum fastigio manere, cumque id facerent, ea res neglecta est. Sancta tamen, & œcumenica hæc synodus hanc quoque negligentiam corrigens, atque in ordinatam hanc actionẽ ad leges, quæ de statu ecclesiastico sũt, reuocãs, statuit; vt si quis episcopus, siue q̃s alius antistes dignitatem obtinens, ad vitam monasticam descendere, & pœnitentiæ locum implere voluerit, hic antistitis dignitatẽ amplius nõ retineat: Monachorum enim instituta ad obedientiæ, ac disciplinæ rationem pertinent, minime vero ad magisterij, vel præfecturæ. atq; eorum sunt, qui non alios pascere, sed pasci fiteã tur. Quocirca quemadmodum dictum est, decernimus, nequis posthac eorum, qui in antistitum catalogo sunt, atque in pastorum numero censentur, in eorũ, qui pascuntur, ac pœnitẽtiam agunt, locum se trãsferat. Quod si quis post promulgationem, ac notitiam huius, quæ nunc pronunciatur, sententiæ, id facere ausus fuerit: quando ipse seipsum antistitis gradu priuauit, pristinam, quam factis contempsit, dignitaẽ amplius non recuperabit.

Hoc ad pœnitentiam agendam, non ad quietem seruandam quibusdam conceditur.

Vnde liberius Papa scribit omnibus episcopis epist. secunda.

¶Pro infestationibus malorum non licet episcopo gregem relinquere. C. XLVI.

Poly.l.4.tit.15.

SVggestum nobis est, quòd pro præteritis laboribus, & infestationibus nonnulli vestrum assignatas sibimet, & a Deo commissas relinquat plebes; & in futuro plures relinquere velint, eas, quas tueri debent, ecclesias, & pro ouibus sibi commissis laborare negligant, & monasteriorum sequieti contradere festinent, & vacationem ab episcopatus laboribus eligere, & silentio, atque otio vitam degere magis appetant, quam in his, quæ sibi commissa sunt, permanere, dicente Domino: [Beatus qui perseuerauerit vsque in finem.] *Matth. 10.* Vnde namque est beata perseuerantia nisi de virtute patientiæ? quoniam secundum Apostolicam prædicationem. *2. Tim. 3.* Omnes, qui volunt in Christo pie viuere, persecutionem patiuntur.] Ideo fratres charissimi, non vos afflictionum amaritudo a pio mentis uestræ proposito coarctet recedere. Considerate namque, quanta pro absolutione nostra, & liberatione creator dominus que, & redemptor noster pertulerit, quibusque se contumelijs afficiendum tradiderit, vt nos a vinculis potestatis diabolicæ liberaret. Attendite itaque uobis, & omni gregi, in quo vos spiritus sanctus constituit episcopos, *Act. 20.* regere ecclesiam Dei, quam acquisiuit proprio sanguine: ut non sit, qui uos decipiat, [a] aut seducat in subtilitate sermonis, ut plebes uobis commissas relinquatis, & alicui propter malorum opprobrium hominum quieti vos tradatis, & vt vos solummodo saluetis, & filios orphanos relinquatis.

Item Nicolaus Papa, Humifrido Morinensis ecclesiæ episcopo.

¶In persecutionibus episcopus ecclesiam suam non deserat. C. XLVII.

SCiscitaris itaq; per Gualdagariũ presbyterũ, vtrũ, cũ a Normãnis de episcopo depellaris, debeas de cætero in monasterio conuersari. In quo scias charissime frater, quòd, si perniciosum est proretam [b] in tranquillitate nauim deserere, quanto magis in fluctibus? Vbi [c] non dicimus, quòd persecutorum non fugiamus [d] (maxime paganorum) insidias, cum ad tempus sæuiunt, & ob multitudinem delictorũ nostrorũ nocẽdi facultatem diuinitus [e] assequuntur; præsertim cum eis prodire [f] ultro non debeamus, & multos prophetas, & Apostolos, ipsumque Dominũ huiusmodi fugisse insecuto res luce clarius cõstet; sed quòd præcipue nos qui tanquam arietes [g] ducatũ gregibus præbemus, imò qui & horũ pastores sumus, Deo auctore cũm eis in periculis pro uiribus persistere pro certo *Io. 10.* cõueniat: & cum trãquillitas reddita diuina fuerit pietate sopitaq; furentium infestatio; mox gregẽ requirere, & in

SVggestum.] CASVS. Multi episcopi propter tribulationes extrinsecas monasterij quietẽ appetentes, greges sibi commissos relinquebant, & plures in futuro relinquere volebant: qđ cum audisset Liberius Papa, scribit oĩbus epĩs hortans eos, ne greges sibi commissos derelinquant propter laborem vitandum, & quietem appetendã: sed potius perseuerent humiliter tribulationes sustinendo. Et hoc ꝓbat duabus auctoritat. b. s. Dñi, & Pauli, & exẽplo Christi, qui pro nobis redimẽdis passionem sustinuit in cruce.

a ¶ Decipiat.] Arg. ꝙ si quis dolo renũciet, ꝙ tenet renunciatio: quod non est verũ, ut 7.q.1. redintegranda.

SIscitaris.] CASVS. Humifridus epĩs expellebatᷣ a Normannis a suo epãtu: ideoque, ut tribulationes declinaret, volebat in monasterio cõuersari: & interrogauit Nicolaum Papam, utrũ hoc facere posset: Et respõdet ꝙ nõ; quia periculosũ est in tribulationib. gregẽ deserere: sicut periculosũ est, si nauta nauẽ in fluctibus derelinquat: sed dicit ei, ꝙ fugiat persecutorum insidias, & maxime paganorum, exemplo Apostolorum, Prophetarũ, & Chrĩ & reddita tranquillitate gregem requirat, & colligat in unũ: & doceat, ut quãuis bona tẽporalia perdant, tamen sperẽt gaudia percipere sẽpiterna.

Proreta est nauis rector.

b ¶ Proretam.] i. rectorem nauis, a prora, quæ est anterior pars nauis.

c ¶ Vbi. i. quo exemplo nõ dicimus, &c.

d ¶ Non fugiamus.] i. fugere debeamus.

Persecutiones pp peccata mittuntur.

e ¶ Diuinitus.] Deus propter peccata hominũ mittit flagella & persecutiones. 56. d. si gens. 16.q.1. reuertimini, & 23.q.4. si quos. & secundum quosdam potestatẽ nocẽdi dat Deus, qñ permittit quosdam nocere, eo ipso ꝙ se non obijcit, ßm alios proprie dat ptãtem, sed ipse ex se hẽt ptãtem nocendi, unde Satanæ potestas nocendi Iob data fuit. Omnia enim, quæ fiũt in ciuitate, aut iusto Dei iudicio, aut eo permittente fiunt, ut 26.q.5. nec mirum Ioan.

f ¶ Prodire.] Pugnando cum eis, qđ in nullo casu possunt clerici, si alias possunt euadere. 50. dist. de clericis. Sed possunt alios hortari ad pugnam iustã, & etiam interesse, ut 23.q.8. igitur, & c. ut pridem.

g ¶ Arietes.] Alibi dicuntur episcopi canes 1.2.q.7. qui nec regiminis.

Ad-

ADuersitas.] CASVS. Gregorius docet, ꝙ in tribulationib. non debet quis perturbari. quia ipsa tribulatio est probatio virtutis, & non est iudicium reprobationis: & ꝙ quis non debet perturbari propter aduersitatem, probatur exemplo Pauli, qui cum veniebat in Italiam

tur, & prælatus non quæritur specialiter, nec per alios est tuta salus ecclesiæ, in quo casu si gregem sibi commissum deserat, dicet mercenarius. Si vero persona prælati specialiter quæritur, & salus ecclesiæ tuta est per alios; fugiat tunc prælatus, & hoc probat duob. exemplis, s. Christi, & Pauli: & tribus auctoritatib⁹, scilicet Aug. Christi, & Dauid. Cũ aũt quæritur nõ solum prælatus, sed tota ecclesia: tunc non debet recedere, sed opponere se debet pro populo suo, & animam suam ponere pro ouib. suis: & hoc de extrinseca persecutione. Est & alia ꝑsecutio intrinseca, quæ fit a subditis in occulto, qñ ꝓlatus compati debet pro peccatis aliorũ: & hoc probat quattuor auctoritatibus.

d ¶ Hoc. s. ꝙ ꝓlatus maneat cum subditis suis.

vnum colligere; & eius animos cælestis patriæ pace, ac potissimum securitate prædicata sursum erigere debemus. Et tamdiu super eorum cautela oportet nos esse solicitos, vt si Dei iudicio præsentis temporis commoda fortassis amittunt, futuræ vitæ se sperent gaudia absq; ambiguitate percipere sempiterna.

Item Greg. lib. 7. epist. 126. ad Recaredum regem.

¶ Non est reprobatio, sed virtutis probatio, bonorum aduersitas. C. XLVIII.

ADuersitas, quæ bonis votis [a] obijcit, ꝓbatio [b] virtutis est, non iudiciũ † reprobationis. Quis.n. nesciat, quã prosperum fuit, ꝙ B. Paulus Apostolus prædicaturus ad Italiã veniebat? & tamen veniens naufragiũ pertulit: sed nauis cordis [c] in maris fluctibus integra stetit.

† *al. indicium.* *Act. 27.*

9 *Hoc [d] tunc seruandum intelligitur, quando inter subditos aliqui inueniuntur, quibus prælatorum vita proficiat: quãdo nec specialiter prælatus quæritur, nec ꝑ alios tuta põt esse ecclesiæ salus, ne si deserere incipiat, quibus prodesse potest, dicatur de eo: [Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum venientem, & deserit oues, & fugit.] Cum vero specialiter quæritur, fugiat exemplo Christi, qui a facie Herodis fugit in Aegyptum: fugiat exẽplo Pauli, qui a fratrib. per murum submissus est in sporta. Vnde August. ait: [Fugiat minister Christi, sicut ipse Christus in Aegyptum fugit, fugiat & qui specialiter quæritur, dũ per alios firma est ecclesiæ salus.] Hinc etiam ait Dominus discipulis: [Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.] Hinc etiam idem abscondit se, & exiuit de tẽplo, quãdo Iudæi lapides tulerũt, vt iacerent in eum. Hinc ẽt Aug. ait de eodem in ps. 54. [Ecce elongaui fugiens, illud tangit, quòd Christus vitabat persequentes, vt occasionem [f] iræ demeret, & manebat in desertis orans: in quo docebat nos in secreto cõscientiæ orare, & quiescere, cum a malis premimur.] Cum vero non prælatorum tantum, sed totius ecclesiæ salus [g] quæ-*

Ioan. 10. *Matt. 2.* *Act. 9.*

Glos. ord. ad c. 11. 2. ad Cor. in fine, ex August. epist. 180. ad Honoratum. *Matth. 10.* *Ioan. 8.*

Gl. ord. Cassiodoro.

d ¶ Hoc ẽt.] In hoc §. distinguit q̃d iuris sit in extrinseca siue intrinseca ꝑsecutione. Extrinseca .n. persecutio consistit ĩ manifestis inimicis ecclesiæ, ĩtrinseca in eis, q̃ adhuc nõ sunt ꝑcisi. In exteriori persecutione distinguitur: aut solus prælatus q̃ritur, aut totus clerus. Si solus ꝓlatus: aut eo recedente tuta est salus ecclesiæ, & tunc fugiet, & hoc ꝓbat exemplo Christi & Pauli, & trib. auctoritatib. Aug. Dñi, & Dauid. Si nõ est tuta, tunc ponẽt aĩam suam ꝓ ouib. suis. Si totus clerus quæritur, indistincte se pro eis hostib. opponet, vt 43. d. si rector

Persecutio est duplex.

Prælatus an propter persecutionem licite possit ecclesiã deserere.

Italiam, naufragium passus est, & tamen in corde non fuerat turbatus.

a ¶ Bonis votis.] Idest, propositis.

b ¶ Probatio.] Sup. ead. cum percussio.

ADDITIO. Et dic probatio, i. examinatio, & experimẽtum virtutis, idest, constantiæ. Vel probatio virtutis, scilicet, ut probatione melior quis efficiatur, & ita appareat, ut in prædicto cap. cum percussio. secundum Hug.

c ¶ Nauis cordis.] Idest, constantia fidei. 1

HOC ETIAM. Hæc est 9. pars quæstio. in qua dicitur quando debet prælatus relinquere subditos, & quando non, Io. de Fant.

CASVS. Dictum est sup. in c. suggestum, & ca. sciscitaris, ꝙ prælatus perseuerare debet cum subditis in tpe tribulationis, licet possit quandoque recedere ad tempus & fugere. Nunc vero ostendit hic tempus seruandum esse, quando inter subditos aliqui boni reperiun-

1 Sub in qua & per q̃ trãsire debem⁹ tribulationes & pericula huius sęculi, sicut in naui mare trãsimus ad littora. iuxt. illud. Hoc mare magnũ, & spatiosum: & sequitur ibi, naues & pertrãsibunt. Ps. 103. Arc.

sed si alias potest consuli ecclesiæ, totus clerus fugiat cum prælato. Si non potest, remaneant cum prælato, vel omnes, uel quidam ex eis, si est altercatio inter eos de remansuris, res sorte dirimatur. 26. q. 2. sors. Circa intrinsecam distinguitur sic: aut omnes sunt mali, aut quidam. Si boni sunt commisti malis, eos non deseret. 23. q. 4. tu bonus. Si omnes mali sunt, aut spes est de correctione, aut non. Si est, non sunt deserendi. Si non est spes, tunc sunt deserendi, ut inf. ea. c. vlt. Et nota ꝙ loquitur de extrinseca persecutione usque ibi. [Est & aliud genus.] Abinde mistim de extrinseca & intrinseca vsque ibi, [Cum autem a vitijs.] & abinde tantum de extrinseca. 2

e ¶ In Psalmo.] Exaudi Deus orationem.

f ¶ Vt occasionem.] Et ita peccat q̃s eo ꝙ dat alijs occasionẽ peccãdi, ut 55. d. si Euangelica, & 22. q. 4. inter.

g ¶ Salus.] Ergo uidetur ꝙ pro rebus temporalib. non debeat prælatus mori, ut 23. q. 5. non est nostrum.

2 De hac materia plene no. Inn. ext. de renũciat. nisi cum pridem. §. j. vbi posita ẽ ista glo. sicut hic iacet multa addit. & ibi de hoc per Host.

a ¶ Fides.] Per hæresim aliquam.
b ¶ Persecutionis.] idest compassionis.
c ¶ Non vror.] Compatiendo.
d ¶ In Psalmo. Dñe exaudi, ibi: Quia defecerunt sicut fum⁹ dies mei. & ossa mea sicut in frixorio cōfrixa sūt.

omnes mali, & obstinati. Si sunt ibi aliqui boni, nō debet prælatus deserere bonos propter malos, sed tolerare debet patiēter, & hoc probat quatuor auctoritatib. Si autem omnes sunt mali & obstinati, tunc licet prælato ab eis recedere, exemplo Beati Benedicti, qui monachos

1 Dic, idest, fortes, Fortes enim & robustiores in fide dicūtur ossa. qa portant carnes, idest, infirmos secūdum Hug.

e ¶ Frigitur.] idest, confligitur, i. tantū dolet de malorum interitu, quantū salutem eorū diligit.
f ¶ Xxx.] In te Dñe speraui, vsq; Miserere mei Deus, qm̄ tribulor, & cōturbatus est in ira oculus meus, anima mea & venter meus: quoniam deficit, &c.
g ¶ Palearū.] Idest, malorum, qui sunt sine fructu.
h ¶ Odit.] Supple id in quo. s. odio extingueretur. 2 oculus rationis, si haberet illud odium. Vel dic, non odit homines, sed peccata eorum. 86. dist. odio.

2 Scilicet p mortale peccatum, i. si odiret paleas, i. malos inquantum hoies sunt sm H.

i ¶ Oculus.] i. intellectus.
k ¶ Venter.] i. prælatus qui quandoq; ventrosus est.
l ¶ Pro interiorib.] Idest, subditis.
m ¶ Nō clamat.] Alte, sed intus ingemiscendo.
n ¶ Defecit.] Dicēs, supple: quia defecit quasi dicat; omnino conturbatus est oculus meus: qa defecit in dolore vita mea ex magna iniqtate malorū. & quare dicat hoc occulte subdit, videns nō posse proficere, &c.
o ¶ Lxix.] Scilicet, Deus in adiutorium meum intende.
p ¶ Tribulatorum.] Idest, illa vox, Deus in adiutorium meū est uox martyrū in manifesta persecutione, & etiam vox iustorum in occulta & intrinseca.

nitur, fides [a] *impugnatur, necesse est, ut ex aduerso ascendant, & in die belli seipsos murū opponant pro domo Domini, & animas suas ponāt pro ouibus suis: vt exemplo suæ passionis accedant, quos sermone doctrinæ diutius cōfirmare non valent. Et hoc quidē de manifestis persecutionib. Est & aliud genus persecutionis,* [b] *in quo Apostolus laborabat dicens: [Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scādalizatur, & ego nō vror? &c.] Hinc August. in ps.* [d] 101. *[Ossa, i. fortes, quorū frixorium sunt, q. scandalizantur: tantū. n. frigitur* [e] *bonus, quantū amat.] ¶ Hinc idē in ps. 30.* [f] *] Irascitur iustus pro peccatis palearum,* [g] *non tamen odit,* [h] *in quo extingueretur oculus:* [i] venter [k] *pro interioribus,* [l] *quæ turbantur, quando nec corripi possunt impij, quib. non † clamat,* [m] quia defecit [n] in dolore vita, *videns non proficere qđ prædicat.] ¶ Hinc idē ait in ps. 69.* [o] *vtrumq; hoc genus persecutionis distinguens: [Vox tribulatorū* [p] *Christo, i. martyrum inter passiones periclitantiū, sed de capite* [q] *præsumentiū.* [r] *Cū illis* [s] *vox oīs iusti; cui ex charitate, abundans iniquitas ēt Christianorum est passio: vt Lot corporalē persecutionē a nullo in Sodomis sustinuit, sed a malis factis eorum, cū † quib. habitabat. Est ergo persecutio iusti, vel a leone* [t] *in impetu, vel a dracone* [u] *in insidijs, vnde omnes* [x] *clamēt* Deus in adiutorium meum intende.] *¶ Cū aūt* [y] *vitijs subditorū prælatus affligitur, aliquādo oīum est una & insatiabilis obstinatio, aliquādo mali inueniūtur bonis admisti. Quādo boni simul cū malis habitant, nō sunt deserendi boni pp malos: ne peruersè malos euitādo vincamus,* [z] *quos fugimus, ad gehennā, † sed potius mali tolerentur pp bonos. Vnde Greg. [Abel* [a] *esse renuit, quē Cain* [b] *malitia nō exercet.* [c] *] ferrū quippe nostræ mētis ad acumen non pōt peruenire veritatis, nisi hoc alterius eraserit lima* [d] *prauitatis. Hinc ēt Augustinus: [Tu bonus* [e] *tolera malū, &c. infra de tolerandis malis in prima causa ß hæreticorum.] Idē ait: [Maius malum in separatione bonorū* [f] *committimus, quam*

Ezech. 13.
Ioan. 10.
2. Cor. 11.
Glossa ord. ex Aug. ad ver. (& ossa mea, sicut in frixorio) & Beda 2. Cor. 12.
Eadē re gust. ad u (Misere mei Dñe
† non clamat clare, sed intus ingemiscit.] glossa ordin.
Eadem ex eodem in præfatione Ps.
† cui non fuit dictū, vt non ibi habitaret.] glos. ordin.
† al. veniamus ad gehennam.
l. 20. Mor. c. 29. & l. 9. re. epi. 39. 23. q. 4. tu bonus. Glos. ord. in ca. 6. 2. ad Cor. in fine ex Aug. sermo. 18. de ver. Domini.

q ¶ Sed de capite.] Idest, Christo.
r ¶ Præsumentium.] Idest, confidentium.
s ¶ Cum illis.] Idest, martyribus, & hic innuitur intrinseca persecutio.
t ¶ Vel a leone.] Idest, a diabolo aperte sæuiendo.
ADDITIO. Sicut per Sarracenos & apertos hæreticos. Archidia.
u ¶ Dracone.] Idest, a diabolo occulte persequendo, vel a falsis fratribus.
x ¶ Omnes.] Idest, tam illi qui extrinsecam, quàm qui intrinsecam persecutionem patiuntur.
CVM AVTEM. CASVS. Supra in §. proximo tractatum est qualiter fiat persecutio intrinseca, scilicet a subditis malis, & per compassionem: Nunc vero distinguitur sic. Aut inter subiectos sunt aliqui boni, aut sūt nachos suos deseruit: quia conspirauerant in necē eius.
y ¶ Cum aūt.] Hic §. loquit de intrinseca persecutione.
z ¶ Vincamus.] Idest magis sumus digni gehenna, quā ij quos fugimus.
a ¶ Abel.] Idest, similis Abel in patientia non vult esse, qui non potest tolerare consortium malorum, nam quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerantiam testis est, quod bonus non est, ut 23. q. 4. hæc autem, & c. tu bonus.
b ¶ Cain.] Idest, fratris Abel.
c ¶ Non exercet.] Idest, malos non allicit, significat, ut illos corrigat.
d ¶ Lima.] Idest, persecutio.
e ¶ Tu bonus.] Infra 23. q. quarta, hęc autem. c. tu bonus.
f ¶ Bonorum.] Argum. quòd si per aliquem non stat quominus faciat, idem est ac si fecisset. 43. distinctio. Ephesijs.

Bonus ne est q mal nō tolerat

a ¶ Coniun-

in coniunctione [a] *malorũ fugimus.*] *& infra.* ¶ *Tali nõ imputat Deus sua peccata, quia nõ fecit; non aliena, quia non approbauit; non negligentiã, quia non tacuit, non superbiã, quia in vnitate permansit.*] ¶ *Hinc idẽ in psal.* 54. [Quis dabit mihi pennas, sicut columbę? *non ait, sicut coruo. Colũba a molestijs quærit auolare, sed dilectio nẽ nõ amittit, & semper gemit. Sic bonus vult separare se corpore, nõ amore, ab his, quibus non potest prodesse:*] *& infra.* ¶ [*Sed aliquando ligatur, nõ visco cupiditatis, sed cura & officio, vt deserere non possit* [b], *nisi soluatur. Quod si non soluitur, tunc dicat,* Cupio dissolui, & esse cũ Christo: Sed manere in carne necesse est propter vos; *& sic est meritum ex desiderio.* [Ecce elongaui fugiens; *non loco, ne rumpatur charitas bonorũ, ne perdatur exercitium malorum, quos Deus admiscet, vt Iudam Apostolis:*] *quem quamuis sciret furem esse, tamen ad prædicandum misit, & ei Eucharistiam dedit, docens in ecclesia tolerari malos, nec obesse bonis malorum consortia. Quando vere omnium subditorũ est obstinata malitia, nec prodest eis prælatorum præsentia; tum etiam corpore licet ab eis recedere: ne & illorũ nequitia semper in deterius proficiat, & isti quidem fructum amittant, quem de aliorum profectu possent inuenire. Sic beatus Benedictus deseruisse legitur, quos in necem suam vnanimiter vt derat conspirasse. Hinc & beatus Gregorius Petro diacono interrogãti, an liceat prælato gregem semel susceptũ gerere, lib. 2. Dial. 63. respondit dicens.*

Glossa ord. ex Aug.

Philip. 1.

Glossa iterlinearis ex Aug. in psal. 54. 23. q. 4. tu bonus.

α ¶ Vnde Augustinus.] *Multa in hac disputatione citat Gratianus ex Augustino. quorũ sententia quidẽ apud illũ habetur, sed verba ipsa sunt ĩ glossa ordinaria locis ĩdicatis. De hac vero quæstione, quando liceat episcopo recedere ab ecclesia sua, differit B. Augustinus epi. 108. Honorato episcopo scripta.*

β ¶ In prima causa.] *Indicat causam vigesimam tertiã in qua primum de hæreticis ex proposito agitur. qui mos citandi habetur, etiam. 1. q. 7. necessaria. & alibi.*

¶ Quando liceat prælatis subditos deserere, vel non.

C. XLIX.

IBi adunati æquanimiter portandi sunt mali, vbi inueniuntur aliqui, qui adiuuentur, boni. Nã vbi omnimodo de bonis fructus deest; fit aliquãdo de malis labor superuacuus †: maximè si è vicino causæ suppetãt, q̃ fructum Deo ferre valeant meliorem. *& paulo post.* ¶ Sæpe agitur in animo pfectorũ, quod silentio prætereundũ non est, quia cũ laborem [c] suũ sine fructu esse considerent, in locum alium ad laborẽ cũ fructu migrant. Vnde ille quoq; egregius prædicator, qui dissolui cupit, & cũ Christo esse, cui viuere Christus est, & mori lucrũ, qui passionũ certamina non solũ ipse appetijt, sed ad tolerãda hæc, & alios accendit; Damasci persecutionẽ passus, vt possit euadere, murum, funem, sportamque quæsiuit, seq; latenter deponi voluit. Nunquid † Paulum mortẽ dicimus timuisse quam se ipse pro amore Iesu testatur appetere? Sed cũ in eodẽ loco minorem sibi fructũ adesse cõspiceret; ad grauem † laborem se alibi [d] cũ fructu seruauit, fortis etenim præliator Dei, teneri intra claustra noluit, certaminis campum quæsiuit.

† *vacuus.*] orig.

Philip. 1. 2. Cor. 11.

Act. 9. † *al. Num nam.*

† *& graui labore ad laborem.*] orig.

Multorum auctoritatibus apparet, quando viuentibus episcopis alij possint substitui, & quando non.

a ¶ Coniunctione.] Fugimus cũ malũ in hoc q nõ coniũgimur malis: qa si essem⁹ cũ eis, possemus corrumpi cum eis: tamẽ maius malum committimus. ex hoc q separamur a bonis: qa separando nos a bonis cõmittim⁹ schisma q facere maximũ malum est, vt 24. q. 1. non afferamus.

b ¶ Non possit.] id est, non debeat propter hos quibus potest proficere. Ioan.

IBi adunati.] CASVS. Petrus diaconus q̃siuit a Gregorio, an liceret prælato deserere gregem semel susceptũ: qui respondit dicens, q si subditi sunt boni malis admixti, tolerandi sunt mali ꝓpter bonos. si vero omnes sunt mali & incorrigibiles, recedere põt p̃latus ad aliũ locum, exemplo Pauli, qui de Damasco fugit, vt alibi magis proficeret. Sequens. §. patet.

c ¶ Laborẽ.] Nota q labor nõ debet esse sine mercede, vt 12. q. 2. charitatẽ. & in auth. de iud. §. ne autem. col. 6. vbi dicitur, q labor non debet esse sine fructu. vnde versus.

Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas. iuxta illud.

Optat præmia quisque labor.

d ¶ Alibi.] Idẽ facit Cypri. vt 24. q. 1. ad uocauit. §. multorũ.

Quod

Schisma cõmittit qui se a bonis separat.

Labor est remunerãdus.

QVAESTIO II.

Vod autem [a] *iste valetudine recepta suam possit repetere cathedram; nulla auctoritate ratum habetur. Celebrationem uero sacrificiorum, si* † *infirmitatis causa dimiserit, valetudine recuperata exequi non prohibetur.* † al.quan.

Vnde Alexander secundus scribit Gebonardo Viuariensi † *archiepiscopo.* † al.Viennensi.

¶ De quodam presbytero, qui caduco morbo laborabat. C. I.

IN tuis literis continebatur sic. Hic clericus ordinem habet presbyterij, sed quia caduco morbo laborat, & ipsi in præsentiarum hoc agnouimus, nõ ausi fuimus concedere sibi vt offerret, vel missam celebraret. Quia vero languor in culpa non est, super hac re auctoritatis nostræ decreto consulendo deliberauimus. Consulimus itaque, vt si frequenter [b] hoc morbo tangitur, ab oblatione, & Missarum celebratione modis omnibus prohibeatur. Indecens enim est, & periculosum, vt in consecratione Eucharistiæ morbo victus epileptico cadat. Si vero Dei misericordia conualuerit (quandoquidem nõ culpa, sed infirmitas est in causa) eum sacrificare iam nõ interdicimus [c]. Iuo p.6.c.405.

Idem Gelasius Rustico, & Fortunato episcopis.

¶ A regimine suspendatur ecclesiæ, qui in terram frequenter eliditur. C. II.

NVper Foropopulensis † ecclesiæ clericis una cũ Sabino episcopo & Pelagio, & laicis propria suggestione reserarũt, præsulem suum graui quadam necessitate vexari, cuius eũ dicerẽt incursione frequẽter elisum. Qđ ne scandalũ fidelibus videretur ingerere, & ecclesiã Dei vbiq; positam hac offensione turbare, præcipuè, cũ eodem ipso volente huc se perrexisse firmarẽt, ad dilectionẽ vestrã scripta direximus, vt ecclesiæ, cuius rector tali casu tenetur adstrictus, visitationem congruam reddatis. Verũ, quia nunc idem ipse venit huc pontifex, falsaque oĩa de se iactata disseminat, sub diuini cõtẽplatione iudicij, vestręq; cõsciẽtiæ, existimationisq; respectu, † al.Foropopiliensis.

QVod autẽ.] CASVS. Hæc est q. 2. qua quæritur, vtrum recuperata sanitate possit quis repetere cathedram cui renunciauit. Et respondet ꝙ non: & transfert se G. ad aliam quæstionem incidentem, scilicet vtrum sacerdos, qui dimisit celebrationem Missæ propter morbum caducum: recuperata sanitate possit celebrare? & respondet cum distinctione, scilicet utrum quis vexeẽ morbo epileptico vel caduco frequenter, aut raro. si frequẽter, oĩno dẽt cessare a celebratione Missarũ, vt inf. e. c. 1. Si uero raro, aut uexatẽ cũ spumæ iactatione, & uocis cõfusæ emissione: & tunc nullo mõ celebrare põt, ut inf. ea. c. 2. aut uexatẽ, sine spumę iactatione, & sine uocis confusæ emissione: & tũc celebrare potest: ita tñ ut habeat iuxta se uicini solaminis adiutorem, ut sup. ead. q. 1. illud. si plene ẽ liberatus, non est quęstio quin possit celebrare.

a ¶ Quòd autem.] Si quis de licẽtia Papæ renunciauit, & ad p̃ces eius alter substitutus est: certũ est ꝙ ille non põt repetere eã, licet cõualescat, ut supra ea. q. 1. hoc nequaquam. Et ideo magister aliam quæstionẽ tractat. utrum ille qui abstinuerit a Missa pro ægritudine, recuperata sanitate possit celebrare? Et certũ ẽ ꝙ potest. 1 inf. ead. c. 1. dũmodo certũ sit eũ esse sanatum. Si autẽ fuit dæmoniacus, uel epilepticus, debet prius per annũ esse liberatus. 33. dist. cõiter. 55. d. præcepta. & ar. ff. de redhibit. actio. quod ita. In ægritudine cõstituti Missas celebrare possunt supra ea. q. 1. c. illud. nisi ita debiles sint, ꝙ ceptũ officium nequeant adimplere & nisi habeant morbum caducũ. 33. d. cõiter. Tñ cum distinctione an morbus iste sit cũ spuma & clamore, ut tunc non possint: uel sine spuma & clamore, & tunc possint, ut ibi notaui, sed quidam. 2 indistinctè dicunt, quod non debent celebrare infirmi.

1 Sub. nec distinguendũ est q̃ fuerit ęgritudo dummodo, &c. ut sequitur.

Epilepticus an possit celebrare.

2 Vt Ryan.

IN tuis literis.] CASVS. Quidam presbyter morbum patiebatur caducum: quare Gebonardus Viuarien. archieps̃ ei celebrationẽ Missę interdixit: & per illũ presbyterum consuluit Alexandrum dictus archiepiscopus an iste presbyter posset Missarum solennia celebrare. Nunc Papa rescribit dicens, quomodo ei cõstitit ꝙ ille cadebat. vnde mandat ei: ꝙ si iste presbyter frequenter cadit, & vexetur morbo caduco, non debet celebrare: si autem conualuerit, non prohibeatur.

b ¶ Frequenter.] Ideo quidam. 3 dicunt quod si raro accidit, potest celebrare, dummodo habeat socium sup. ea. q. 1. c. illud. uel supple, maxime uel distingue, ut 33. d. communiter.

3 Lau

c ¶ Interdicimus.] Sic ergo propter infirmitatem non repellitur quis ab officio diuino, uel a perceptione sacramentorum, ut sup. d. 5. ad eius uero.

Infirmit[as] non repel[litur] ab officio [di]uino.

NVper Foro.] CASVS. Clerici Foropopulensis ecclesiæ una cum Sabino & Pelagio, & laicis Romam uenerunt & dixerunt Gelasio, ꝙ episcopus eorum lędebatur morbo caduco frequenter, asserentes se de eius voluntate uenisse. quare Papa illi ecclesiæ duos dedit uisitatores, s. Rusticum & Fortunatũ, sed quia idem episcopus

scopus postea Romam pergens dixit omnia, quæ de eo dicta fuerunt, falsa esse: ideo Papa præcepit eisdem visitatoribus narrando prædicta, ut ueritatem perquirant: & si prædictum epm inuenerint fuisse repente prolapsum cum voce confusa, & spumæ iactatione, eum celebrare

rerum fide solertissime perquisita, si aliquando scilicet, vel in domo, vel in processione, vel in alio quocumq; loco probatur repente collapsus, vocesq; dedisse cōfusas, & spumas ore iactasse; quanta fieri potest examinatione quæratur. Quod tamen, siue non possit aliquorum factū testificatione firmari, siue nunquam contigisse dicatur, non putandum est posse sufficere, sed certum, manifestūque documentum, quia de tanta re non segnius [a] agendum est. Faciat rem tua dilectio frater Rusticè sui moris, & aptam magno pontifici; ut eum triginta [b] α diebus tecum esse constituas, eumque carnibus indifferenter uti necessaria probatione compellas vti.

α ¶Triginta.] *In duobus codicibus vetustis legitur* octuaginta.

CAVSA OCTAVA.

Vidam episcopus agēs in extremis successorem sibi ex testamento instituit: inde suorum amicorū patrocinio in eundē episcopatum eligitur: post electionem pro indemnitate ecclesiæ canonicis iuramentū præbuit: accusatur de simonia, tāquam munus ab obsequio præstiterit; ante tempus sententiæ a clericis suis derelinquitur: sine literis Apostolicis † *ad ecclesiam suam reuertitur episcopus.*

† al. Apostolici.

1 *Hic primum quæritur, an liceat episcopo sibi successorem instituere.*

2 *Secundo, an amicorum patrocinia in electione debeāt conualescere.*

3 *Tertio, an sit habendus simoniacus: qui post electionē huiusmodi iuramentum canonicis præstat.*

4 *Quarto, an liceat clericis ante sententiæ tempus ab episcopo suo discedere.*

5 *Quinto, an sine literis Apostolicis* † *debeat redire ad propriam ecclesiam.*

† al. Apostolici.

QVAESTIO I.

sup. 7. q. j. c. petijsti.

Vod autem [c] *episcopo successorem sibi instituere liceat, ex verbis Zachariæ Papæ conijcitur, quibus Moguntino archiepiscopo permisit adiutorem sibi statuere,*

tur purgatio; ut extra de causa poss. & proprie. cum ecclesia in fi.

b ¶Triginta.] Contra 33. d. cōmuniter. Sed ibi certum fuit eū esse demoniacū, sed hic dubium, & omnes cibos ideo iubetur comedere, ne morb. possit occultari, quod physicum est, unde signatur contrariū j. de consecr. dist. 5. contraria, 1 ideo autem hic dantur omnes carnes isti pter hœdinas, quę prouocant dæmones.

Carnes hœdinæ prouocant dæmones.

1 Nō est cōtra, quia hic loquitur de experimētis medicinæ, q̄ bona sunt & necessaria, vt hic: ibi autē loquitur de nimio vsu medicinæ, q. est habitus ut q̄ non ieiunetur, uel aliud simile est cont. legē diuinā. Arc.

Vidā episcopus. CASVS. Quia in superiori cā in illo c. petijsti. fuit cōcessū priuilegiū Mogūtino de eligendo sibi successorē: ne aliquis dubitaret hoc esse licitum de iure communi, ideo Gra. hanc 8. causam supponit. in qua ostēdit, q̄ nulli licet eligere successorē: & q̄ amicorū patrocinia in electionib. cōualescere non debent: & q̄ nō est simoniacus, qui post electionem pręstat canonicis iuramentū de indēnitate ecclesię: & alia plura, q̄ oīa vt pleniꝰ elucescāt, ponit thema de quo quinque elicit q̄stiones.

Vod aūt.] Hæc quæstio diuiditur in quatuor partes: in quarum prima probat magister per 4. auctor. sanctorum patrū, q̄ potest eps seu prælatus sibi eligere successorem: & hoc vsq; ad §. [His omnibus.] ubi dat solutionem. postea quædam adiūgit ad electionē pertinentia. Secunda ibi, [Olim. Tertia ibi. [Oportet eum.] Quarta ibi, [Audacter.] Io. de Fant.

CASVS. Hęc est 1. q. qua quæritur an liceat episcopo sibi eligere successorem. & certū est: q̄ nō, nisi p priuilegiū hoc habeat. Primo tñ probat Gra. q̄ sic exemplo Moguntini, & auctoritate Symmachi a contrario sensu. & exemplo Petri. Postea ptobat contrarium in §. [sed in Antiocheno] & in §. [His auctoritatibus.] dat solutionem.

Successorem sibi instituere nulli licet

brare prohibeant. Si autem hoc inueniri non potest: pręcipit Rustico, ut faciat eum carnibus uti xxx. diebus indifferenter.

a ¶Segnius.] Not. q̄ in magnis rebus diligentior inquisitio est facienda, ut 42. distin. quiescamus, & 61. distin. miramur. Et ideo hic actore non probante, reo indici-

c ¶Q[u]od aūt. [Certum est, q̄ non licet 2 nisi cui hoc specialiter permittitur, ut Mogūtino. 7. quęst. j. petijsti. nec

2 Sed contra vr̄ expresse 16. q. vl. c. vl.

nec obstat 79.dist.si trãsitus.ubi innuitur, ꝙ Papæ licet sibi instituere successorem. sed dicitur ibi, ꝙ potest cũ fratribus deliberare de successore. 1

a ¶Decernere.] idest, deliberare.

SI Petrus.] CASVS. Petrus Apostolus cum instare, vellet verbo prædicationis, & orationi, ĩ temporalib. Linum, & Cletum præfecit: sed solum Clemẽtẽ sibi successorem elegit, cui potestatem tradidit ligãdi, & soluendi.

b ¶Si Petrus.] Si, id est, quamuis.

c ¶Aut ligãdi.] Non intelligeꝙ isti prius nõn habuerint potestatẽ ligãdi: sed hoc vult dicere, ꝙ istis ñ dedit Papa plenã potestatẽ: ne sit ꝯ 2.q.1.nemo, 24.q.j. qđcunque vbi dicitur, quod omnes presbyteri hanc habent potestatem. Habuerũt ergo prius hanc potestatẽ, sed non tantam. Isti autem duo temporalia pauperibus erogabant: ad quod officium Apostoli diaconos elegerant.93.d. legimus. quod hodie hẽt camerarius Papę, & patet ꝙ Linus, & Cletꝰ non fuerunt Apostolici, & hoc est verũ, ꝙ post Petrum statim nõ fuerunt Apostolici, sed Clemens fuit post eum Apostolicus, videns aũt Clemens ꝙ hoc esset perniciosũ exẽplo, ꝙ aliquis sibi eligaret successorẽ, renũciauit Papatui: & tũc electus fuit Linus: eo mortuo electꝰ est Cletus: quo mortuo denuo fuit Clemẽs, electus, & sic Clemens ẛm unam cõputationem fuit secundus, & secundũ aliam fuit quartus. Vnde versus. [Disputat hic mũdus, quartus fueritve secundus.]

d ¶Tradẽte.] Ad hoc inducitur capitulũ.

VNde.] SED IN ANTIOCHENO. CASVS. Hucusque probauit Grat. superficialiter episcopo licere sibi eligere successorem: nũc autem probat contrarium.

EPiscopo.] CASVS. Statutum fuit in Antiocheno concilio, ut nullus eligat sibi successorum, & si factũ fuerit, irritum sit: sed eligatur a clericis episcoporum iudicio. Idem est casus sequentis c.

e ¶Successorem.] Verum est quod non potest de iure com-

1 Sub. ꝙ aliud est q̃ sibi successorẽ eligere, nam illud est licitũ, ut ibi, illud uero illicitũ, vt hic; nam deliberare licet cuilibet prælato de suo successore, cum videt sibi mortem imminere. vñ ibi dr̃ decernere .i. deliberare: non eligere, ẛm Hug.

Clemens noluit esse Papa statim post Petrũ.

qui ei defuncto in plenitudinem potestatis succederet. ¶*Item ex verbis Symmachi Papæ dicentis:* [*Si transitus Papæ inopinatus euenerit, vt de sui electione successoris non possit ante decernere* [a], *&c.*] *apparet, quod episcopi successores sibi instituere possunt.* ¶*Item exemplo beati Petri illud idem probatur, qui beatum Clementem sibi successorem instituit.* — Dist.79.si transitus

Vnde Ioannes tertius scribit episcopis Germaniæ, & Galliæ, epistola vnica, c.2.

¶Quòd Petrus Linum, & Cletum adiutores sibi asciuit, sed Clementem successorem. C. I.

SI Petrus [b] princeps Apostolorũ adiutores sibi asciuit Linum, & Cletum; non tamen potestatem pontificij, aut soluendi, aut ligandi [c], eis normam tradidit; sed successori suo sancto Clementi: qui sedem Apostolicam post eum, & potestatem pontificalem, tradente [d] sibi beato Petro, tenere promeruit. Linus vero, & Cletus ministrabant exteriora, princeps aũt apostolorum Petrus verbo, & orationi insistebat. — Ans.l.1.c.55. Poly.l.1.tit.1.

PALEA Cap. II.

V*Nde ipse Clemens in epistola ad Iacobum Hierosolymitanũ missa, inter cætera scribit, quod Petrus adhuc uiuens Clementem in episcopum elegit.* ¶Simon Petrus in ipsis diebus quibus vitæ finem sibi præsensit, apprehensa manu mea repente consurgens in aurib. totius ecclesiæ, hæc protulit verba, Clementem hunc episcopum vobis ordino; cui soli meæ prædicationis, & doctrinæ cathedram trado, quem præ cæteris expertus sum Deum colentem, homines diligentem, castum, discendi studijs deditum, sobrium, benignum, iustum, patientem, & scientem ferre nonnullorum, etiam ex his, qui in verbo Dei instituuntur, iniurias. — Ans.l.1.c.3. Clemens ep.1. Omittuntur hic aliquot uerba.

Sed in Antiocheno concilio hoc omnino fieri prohibetur, in quo c.23. sic statutum legitur.

¶Episcopo successorem sibi constituere non licet. Cap. III.

EPiscopo non licere pro se alterum successorẽ [e] sibi constituere, licet ad exitũ uitæ perueniat. Quòd si tale aliquid factum fuerit, irritum sit huiusmodi constitutum. Seruetur autem ius ecclesiasticum id continens, non oportere aliter fieri, nisi cum synodo, & iudicio episcoporum [α], qui post obitum quiescentis potestatem habent, eum, qui dignus extiterit, promouere. — Poly.l.2.tit.17. Ans.l.6.c.57. Burc.l.1.c.185. Iuo p.5.c.301.

α ¶Episcoporum.] *In codicibus Gratiani etiam manuscriptis sequebatur,* & electione clericorum: *quæ sunt expuncta, quia neque in originali, neque apud cæteros collectores leguntur.* — Idest, in capitulis Martini Bracha.c.8.

¶*Item ex concilio Martini Papæ, c.8.*

communi, sed de dispensatione Papæ 7.q.1.petijsti. nec obst.20.q.3. pñs. vbi pater volebat quod eo mortuo filius eius fieret monachus. sed ibi nõ erat successio iuris.

a ¶ Episcopo.] ¶ Episcoporum.] Hoc requiritur in ordinatione, sed non in electione 64.d.per totum.

Ple-

in principatu, sed noluit, immo extraneum, & de alia tribu elegit, scilicet Iesum, qui Iosue, & Iesus Naue dictus est.

d ¶ Facie.] Idest familiariter.

e ¶ Deus locutus est.] Secundum quosdam apparuerat per Angelum in specie uisibili, sicut dicitur descendisse per Angelos 2.q.j. De⁹. Ioan. autem dicit in canonica epistola: Deũ nemo uidit vnquam, tamen ex eo quod dicitur Mosẽ vidisse posteriora Dei: dicunt quidam eum vidisse in specie visibili.

Deũ nemo vidit vnquã.

f ¶ Potuit.] Quia adhuc nõ erat prohibitum hoc: simile 32.q.4.obijciuntur.

g ¶ De alia tribu.] Moyses enim erat de tribu Leui: Iesus Naue siue Iosue fuit de tribu Effraim. de his tribubus habes. 7.q.1.denique.

Moyses fuit de tribu Leui.

h ¶ Non sanguini.] Arg. q reges dẽnt fieri p electionem 93.d.legimus, & j.ead. si. ergo nisi habeant ex priuilegio constituere successorem sibi ut 63.dist.in synodo. alias etiam de iure, omnes sæculares potestates non dẽnt succedere, vt C. ut oẽs tam ciui. q mili. iud. l. vnica. in prin. quod autẽ Dauid in vita sua Salomonem sibi successorẽ instituit, instinctu Spiritus sancti est factũ. Arg. tamẽ cõtra 7.q.1. deniq;.

Reges eligẽdi sunt.

i ¶ Sed vitæ.] Supra 40.d. nos qui.

K ¶ Rogauerit.] Ergo uidetur q preces inducãt simoniam. vt hic, & 1.q.1. sunt nonnulli. Et dici cõsueuit, quòd si pces fiunt pro digno, nõ inducũt simoniã, ut 1.q.j. quibusdam, in fi. hoc verũ est si nõ

Preces an inducant simoniam.

¶ De eodem. C. IV.

Burch.l.1.c.187. Iuo p.5.c.303. vtrique ex concilio Spalensi.

ij Episcopo non liceat ante finem vitæ alium in loco suo cõstituere successorẽ. Si quis autem hoc vsurpare tentauerit, talis constitutio irrita erit. Non ergo aliter fieri oportet, nisi cum consilio, & iudicatu episcoporum [a], qui post exitum prædecessoris potestatem habent dignum eligere.

Item Hilarius Papa in synodo Romana, c. 5.

¶ De eodem. C. V.

Poly.l.2.tit.18. Ansel.l.6.c.56. Iuo p.5.c.104.

Plerique sacerdotes in mortis confinio cõstituti in locum suum feruntur alios designatis nominibus subrogare: ut scilicet non legitima expectetur electio; sed defuncti gratificatio pro populi habeatur assensu. Quòd, quàm graue sit, æstimare. Atq; ideo [α], si placet, etiã hanc licentiã generaliter de ecclesijs auferamus: ne, quod turpe dictum est, homini quisquam putet deberi, quod Dei est. Ab vniuersis acclamatũ est [b]. Hæc præsumptio nunquam fiat, Quę Dei sunt [c], ab homine dari non possunt.

α ¶ Atque ideo. *Hac usque ad vers.* Ab vniuersis, *addita sunt ex ipso concilio, Anselmo Polycarpo, & Iuone.*

Item Hieronymus ad Titum, c. 1.

¶ De eodem. C. VI.

In comment. ad ea verba [& constituas per ciuitates presbyteros.

Exo.33.

Moyses amicus Dei, cui facie [d] ad faciẽ Deus locutus est [e], potuit [f] vtiq; successores principat⁹ filios suos facere, & posteris propriã relinquere dignitatẽ: sed extraneus de alia tribu [g] eligitur Iesus, vt sciremus principatum in populos, non sanguini [h] deferendum esse; sed vitæ [i]. At nunc cernimus plures hanc rem beneficiũ facere, vt non quærant eos in ecclesia erigere columnas, quos plus cognoscãt ecclesię prodesse, sed quos, vel ipsi amant, vel quorum sunt obsequijs deliniti, vel pro quibus maiorum quispiam rogauerit [k], & (vt deteriora [l] taceam), qui, ut clerici fierent, muneribus impetrarunt.

Num.27.

Item Innocentius Papa II. in concilio Romano, c. 16.

De eodem. C. VII.

Pann.l.8.c.152.

† al. capellas.

Apostólica auctoritate prohibemus, ne qs ecclesias, & prębẽdas [m], præposituras, capellanias †, aut aliqua ecclesiastica officia hereditario iure ualeat vendica-

Plerique.] CASVS. Quidam episcopi in mortis articulo constituti, designabant sibi nominatim successores vt, non legitima electio expectaretur: sed hoc prohibet Hilarius Papa in synodo: quia iura spiritualia non possunt aliquo hæreditario iure concedi.

b ¶ Acclamatum est.] Ab uniuersis.

c ¶ Quæ Dei sunt.] Vt ecclesiasticæ dignitates. 1. ut 16. q.1. in canonibus & 23.q.8. conuenior. Io.

1 7.q.5. remoto. in fi.

Moyses. † CASVS. Hieronymus reprehendit hic illos episcopos, qui instituebant sibi successores cõsanguineos, uel amicos: uel illos q ut clerici fierent, muneribus impetrabant, & docet hoc non esse faciendum, exemplo Moysi: qui filios potuit instituere successores

sint cõsanguinei sui, ut extra de eta. & qual. tuam. in fi. Io. Non credo, q preces consanguineorum inducant simoniã, si fiant pro digno, ut 1.q.1. latorẽ & maximè cũ quis possit p se rogare si dignus est, ut ext. de sim. tuã. nec illa decre. tuam, contradicit si bene inspiciatur. B.

l ¶ Vt deteriora.] Color est rhetoricus, quando dicit q dicit se uelle tacere: & dicitur præoccupatio.

Apostolica.] CASVS. Statuitur in hoc c. ne quis iure hæreditario sibi uendicet uel postulet ecclesias, præbendas, præposituras, capellanias, uel aliqua ecclesiastica officia: quod si quis præsumpserit, careat eisdem in perpetuum.

Filius sacerdotis ecclesiam paternam habere non potest.

m ¶ Præbendas.] Episcopo non licet filios instituere in

re,aut expostulare presumat. Quod si quis improbus,aut ambitionis reus attentare præsumpserit, debita pœna mulctabitur, & postulatis carebit.

His omnibus auctoritatibus prohibentur episcopi successores sibi instituere. Sed aliud est de sui successoris electione cum fratribus deliberare aliud est ex testamēto,tanquam suæ dignitatis hæredem sibi quærere. Illud fieri permittitur: hoc autem penitus prohibetur. Illud autem B. Petri Apostoli ab illis valet in argumentum assumi, qui tales sibi substituunt, qualem sibi successorē beatus [a]Petrus quæsiuit. Verum, quia officium non vitæ, sed sanguini cæpit deferri, atque ad episcopatum tales quisque sibi successores quærere cæpit, qui vel odiosi populis,uel a plebe docendi inuenirentur; idcirco sacris canonibus statutum est, ne quisquam sibi sui officij quærat successorem, sed populi electione quæratur, qui eorum vtilitati digne deseruiat; qui illorum vtilitatem nō sua lucra quærat, qui Christo semen uelit suscitare, non sibi diuitias congregare. Quod qui facere contempserit, iure ab ecclesia repudiatur.

Vnde Augustinus contra Faustum Manichæum, lib. 32. cap. 10.

¶Qui sibi & ecclesiæ prodest, vtroque pede calceatus intelligitur. C. VIII.

2 OLim iussus est frater premortui fratris vxorē ducere,ut nō sibi,sed illi sobolem [b] suscitaret,eiusque vocaret nomine [c], quod inde nasceretur. Quod si recusaret; discalceatus vno pede cōspui solebat in faciem. Deuter. 25.
Nunc Euangelij quisque predicator ita debet in ecclesia laborare,vt defuncto fratri, idest Christo, suscitet semē, qui pro nobis mortuus est: & quod suscitatū fuerit,eius nomē accipiat At vero qui electus ab ecclesia ministeriū euangelizandi ꝯ renuerit; ab ecclesia ipsa merito,digneque cōtemnitur. Qui enim,& sibi prodest,& ecclesiæ,bene intelligitur vtroq; pede [d]calceatus. Vnde illud. [Quā speciosi pedes euangelizantium pacem,euangelizātium bona.] Esa. 52. Rom. 10. Qui autem curam lucrandorum refugit aliorum, discalceati illius non figuratum [e] significauit, sed in se impletum portabit opprobrium.

in paternis ecclesijs, extr. de fil. presby. præsentium. nisi per mediam personam, vt extra eo. ex transmissa. præbendam autem potest habere in eadem ecclesia, si est legitimus. extra eo. tit. ad hec. sed licet sit legitimus, Beneficium tamen paternum non potest habere: sicut hic dicit, sed illegitimus in eadem ecclesia seculari esse non potest canonicus, vt extra eo. tit. ad abolendā. tamen per illam cōstōnem vī ꝙ etiam legitimus nō possit habere beneficium cum patre. & hoc intelligas de omnibus descendentibus. argu. extra de iure pa. cōsuluit. 1 extra de inst. ad decorē. & ff. de verb. signif. filij. Fortè aliud in collateralibus & ascēdētibus. arg. de pen. d. 1. penæ. licet sit ar. contra ext. de insti. ad decorem. Io. sed certè pōt probabiliter dici, ꝙ hoc non extenditur ad nepotes: quia pœnæ sunt restringēdæ. ff. de liber. & posthu. cum quidā, in fi. nec semper nomine filiorū nepotes intelligunt, vt inst. qui dare tut. pos. ī fi. ti. B. Sed q̄d de illo q̄ renunciat, vt det alij forte consanguineo. Hanc renunciationem Papa approbat ext. de offic. deleg. ex parte 1. Sed dic, ꝙ ibi fuit pura renunciatio.

1 Vbi s̄m veterē cōpilationē erat illud verbum, nepotū, q̄d hodie est sublatum. Archid.

HIS OMNIBVS. CASVS. Soluit Grat. dictam contrarietatem, dicēs ꝙ tractare cum fratribus de electione successoris licet, sed eligere non licet. Exemplum vero Petri nō debet trahi ad consequentiam. nisi ab his qui talem vellēt eligere successorem, qualis fuit Clemens. verū quia cōsueuerāt eligere cōsanguineos & malos, cōnstitutum est ut clerici, uel patroni eligant prælatos tales, qui Deo dignè seruire ualeant. quod si facere recusauerint: iure ab ecclesia repudientur quod probat per seq. cap.

a ¶Beatus.] Sed nunquid adhuc Papa posset facere sibi successorem? Non quia hoc esset immutare statutum ecclesiæ, vt 25. q. 1. quæ ad perpetuam, & quia statutum facit in id tempus in quo non est futurus iudex. ff. de iurisd. om. iud. eum qui.

OLim.] Hæc est 2. pars q. in qua redarguit electos & dignos, qui nolunt recipere prælationem: & hoc facit per 4. auctor. Io. de Fan.

CASVS. In veteri lege præcipiebatur, ꝙ frater duceret vxorē fratris sui defuncti, vt ei sobolem suscitaret, quæ soboles defuncti fratris diceretur: quod si recusabat, in faciem eius conspuebatur, & scalceabatur vno pede. Exinde domus eius vocabatur domus discalceati. Sic vnusquisq; predicator dēt Christo, qui ꝓ nobis mortuus est, filios suscitare: qui Christiani, a Christo vocentur. Quod si recuset, respuitur ab ecclesia tanquam uno pede discalceatus: & portabit opprobrium illius non figuratum, sed figurans: quia hoc significat opprobrium illius: qui vero hoc adimplet, utroque pede dī calceatus.

b ¶Sobolem.] Tamen istius erat carnalis filius, sed erat filius mortui legalis, ut 56. dist. Ismael & Matthæus ponit carnales patres vbi dicit, qui genuit. Et Lucas ponit legales, cum dicit, qui fuit: duos enim habebat patres huiusmodi filius, carnalem & legalem.

c ¶Nomine.] Idest, filium mortui.

d ¶Vtroque pede.] Quia & de se curat, & de proximo.

e ¶Non figuratum.] Sed ēr signū & figuram, & hoc est dicere

Chrift tres fu duplice

..quia fa- ..idius est ..& signifi ..ns factū ..s figura ..ignans, ..factum ..ius, &c. vt ..quitur.

dicere. factum istius 1 signum est & figuræ & figurati. Vel hoc vult dicere, quod factum illius non significat factū istius, sed factū istius significat factū illius. Vel ideo dicit hoc, quia in facto istius completur illa figura.

In scripturis.] CASVS. Quidam cum eligebantur ad præ-

¶ Hic verba B. Augustini, & in summā reducta & interdū mutata sunt, quod alijs etiam locis est adnotatū.

α ¶ Euangelizandi.] *Sequebatur in vulgatis*, & baptizandi: *quæ sunt expuncta, quia in manuscriptis non leguntur, sicut neque in originali.*

Item Gregorius Papa in regesto, lib. 6. epist. 5. siue capite 169. Cyriaco episcopo.

Iuo p. 5. c. 350.

¶ Locus regiminis sicut desiderantibus est negandus, ita fugientibus est offerendus. C. IX.

† al. scriptis.

IN scripturis † vestris vos magnopere requiē quæsisse narratis, sed per hoc ad pastoralem solicitudinem vos congrue venisse [a] ostenditis, quia, sicut locus regiminis desiderantibus negādus est, ita fugientibus [b] offerendus. ¶ Et sicut scriptū est. [c] [Nec quisquā sibi sumit honorem, sed qui vocatur à Deo tanquā Aaron,] † & rursus [d] idē prædicator egregius dicit, [Si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus, vt & qui viuunt, iam non sibi viuant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit,] & pastori sanctæ ecclesiæ dicitur, [Simon Ioānis amas me; Pasce oues meas,] ex quibus uerbis colligitur, quia si is, qui valet, omnipotētis Dei oues renuit pascere, ostendit se pastorem summum minime [e] amare. Si enim vnigenitus patris pro explenda utilitate omnium de secreto patris egressus est ad publicū nostrum, nos quid dicturi sumus, si secretū nostrum præponimus vtilitati ꝓximorū? ¶ Quies itaque nobis ex corde appetēda est, & tamen ꝓ multorum lucro aliquādo postponenda. Nam sicut toto desiderio debemus occupationem fugere, ita si desit, qui prædicet, occupationis onus libēti necesse est humero † subire. Quod ex duorū prophetarum opere [f] docemur, quorum vnus prædicationis officium vitare conatus est, & alter appetijt. Nam mittenti se Domino Hieremias respondit dicens. [A, a, a, Domine Deus nescio loqui, quia puer ego sum.] Et cum omnipotens Deus personam ad prædicandū quæreret, dicens, [Quē mittam, & quis ibit nobis?] vltro se obtulit Esaias dicens, [Ecce ego, mitte me.] En ab vtrisque exterius diuersa vox prodijt, sed nō à diuerso dilectionis fonte manauit. Duo quippe sunt præcepta charitatis, Dei videlicet amor, & proximi. Per actiuam igitur vitam prodesse proximis cupiens Esaias, officium prædicationis appetijt. † Per contemplatiuam

Heb. 5.
Num. 25.
2. Cor. 5.
Concor. ..x. in simi- ..in l. item ..orum. §. si ..curiones. ..quod cu- ..sque uni- ..r.
Io. 21.
† al. animo.
Hier. 1.
Esa. 6.
† Concor. tex. in l. 3. §. fi. C. de principi. lib. 12. & l. 2. ff. ad municip.
Electioni qualiter cōsentiēdū est.

prælaturas, recusabant eas, dicentes se velle esse in contemplatione. Sed Greg. dicit, quod ex hoc se magis esse dignos ostendūt: qa sicut ambientibus magis est dignitas deneganda: sic est renuentibus concedenda. Et docet quod qui eliguntur ad dignitates, & ad officium prædicandi, non debent renuere, si digni sunt. Quod tribus rationibus, vel auctoritatibus probat: & hoc in prima parte. In secunda parte ostendit quod quietem contemplationis debemus desiderare: sed cum necesse est, postponenda est propter multorum vtiliatem. Quod probat duobus exemplis, scilicet exemplo Hieremiæ, qui cum inuitaretur ad prædicandum, dixit A, a, a, Domine nescio loqui, quia puer ego sum. Et exemplo Esaiæ, qui de cōtēplatione obtulit se dicens: Ecce ego, mitte me. Sed sciendum, quod isti non fuerunt cōtrarij. qa Hieremias nō ex toto recusauit, sed timuit subire officiū prędicandi. Nec Esaias ante missus ē, q se ꝑ altaris calculū purgatū vidit. i. per carbonē sumptum de altari, vbi erat ignis perpetuus ad opus sacrificij. Prima auctoritas vel ratio est ibi, [Et sicut scriptum est, [&c. Secūda ibi,] Et rursus.] Tertia ibi, [Et pastori.] Secūda pars incipit ibi, [Quies itaque, &c.]

a ¶ Venisse.] Per electionē, vel forte volebant recusare.

b ¶ Fugientibus.] Sic 40. dist. ante omnia. C. de epis. & cl. si quēquam. & sup. 74. dis. episcopus. cōtra. Sed illud de penitus inuito: sed ab initio aliqs dēt cogi vt consentiat: nā nullus eligēdus est nisi ab initio dissentiat. 1. q. 6. c. vlt. tepide tamen debet dissentire. sicut femina. 32. q. 2. honorātur alias si diceret, nolo, cū forte vellet: faceret cōtra cōsciētiam. extra de præsumptio. c. vlt. vel si forte diceret, nō sū dignus. licet. H. dixerit quod possit simulare se, non esse idoneum. arg. 22. q. 2. vtilem.

c ¶ Scriptū est.] In epistola ad Hebr.

d ¶ Et rursus.] In secunda epistola ad Corinthios.

e ¶ Minime.] Ergo qui se dignū credit, & prælaturam sibi oblatam nō recipit, mortaliter peccat, vt su. ea. ꝓxi. & inf. e. qui episcopatū.

f ¶ Opere.] Arg. diuersarum personarū sniam vtrāque tenere. 22. q. 2. beatus. & de cōsec. dist. 2. quotidie & 35. q. 5. ad sedem. Itē arg. pro diuersis consuetudinibus. 12. dist. illud. 31. dist. aliter. & de consecr. dist. 4. de trina. Item arg. pro diuersitate testium, extra de verb. sig. nihil obest. & de pęn. dist. 1. periculose. 23. q. 7. quicunque. sup. dist. 5. ad eius. & extra de testi. cum tu fili.

a ¶ Ple-

Electus per quæ uerba consentire debet.

a ¶ Plene.] Ecce responsio illius, qui ad episcopatũ petitur, non dicet expresse nolo: quia tunc mentiretur. 22. q. 2. cum humilitatis, nec debet se statim ingerere, sed dicat vt dixit Mutinensis episcopus. Nolens volo, & volẽs nolo. 16. q. 1. vos autem.

h ¶ Ex aduerso.] i. ex eo ꝙ vnum contrarium commendatur, aliud vituperatur, vt inf. de pœ. d. 2. §. econtrario. & no. hic ꝙ optima est probatio, quæ fit per suum contrarium, vt hic, & 1. q. 1. c. 1. & 13. q. 2. animæ. ff. de off. eius cui mand. est iurisdic. l. 1.

vero Hieremias amori cõditoris sui sedulo inhærere desiderans, ne mitti ad prædicandum debeat, contradicit. Quod ergo laudabiliter vnus appetijt; hoc laudabiliter alter expauit: iste, ne tacitæ cõtemplationis lucra loquẽdo perderet: ille, ne damna studiosi operis tacendo sentiret. sed hoc in utrisque est subtiliter intuẽdũ; quia & is, qui recusauit, plene [a] nõ resistit: & is, q. mitti uoluit, ante se per altaris calculum purgatum [b] uidit: ne, aut non purgatus adire quisquam sacra ministeria audeat; aut quem superna gratia elegit, sub humilitatis specie superbe contradicat.

Idem in Moralibus, lib. 35. c. 13. ad c. 42. Iob.

¶ Locus deiectionis in uoto dignitatis, semper fit in necessitate. C. X.

Et Aug. serm. 5. ad fratres in heremo. Poly. l. 6. tit. 22.

SCiendum summopere est, quòd obedientia aliquãdo si de suo [c] aliquid habeat, nulla est: aliqñ autem, si de suo aliquid non habuerit, † [d] minima. Nam cum huius mundi successus præcipitur, cum locus superior imperatur; is, qui ad percipienda hæc obedit, obediẽtiæ sibi virtutem euacuat, si ad hæc etiam ex proprio desiderio anhelat. Neque enim se sub obedientia dirigit, qui ad accipienda huius uitæ prospera libidini propriæ [e] ambitionis seruit. Rursus, cum mundi despectus præcipitur, cũ ꝓbra adipisci, & contumeliæ iubentur; nisi ex se ipso animus hæc appetat, obediẽtiæ sibi meritũ minuit: quia ad ea, quæ in hac uita despecta sunt, inuitus [f] nolensque descendit. *& paulo superius.* ¶ Obediẽtia quippe uictimis iure præponitur: quia per victimas aliena caro, per obedientiam uero uoluntas propria mactatur. Tanto igitur quisque Deum citius placat, quanto ante eius oculos repressa arbitrij sui superbia, gladio præcepti se immolat. Quo cõtra, ariolandi peccatũ inobediẽtia [g] dicitur, ut quanta sit uirtus obedientiæ, demõstretur. Ex aduerso [h] igitur melius ostenditur, quid de eius laude sentiatur. Si enim: [Quasi ariolãdi peccatum est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere,] sola est [i], quę fidei meritum possidet, obedientia. † sine qua quisque infidelis esse conuincitur, etiam si fidelis esse uideatur.

† al. habeat.

c. 12. 1. Reg. 15.

Ibidem.

† abest ab ori.

Item Augustinus lib. 19. de ciuitate Dei, c. 19.

¶ Qui præesse, & non prodesse desiderat, episcopare non debet. C. XI.

Ans. l. 6. c. 28.

QVi episco-

Promouendus crimen suum confiteri debet.

b ¶ Purgatum.] Arg. pro H. ꝙ promouendus debet episcopo confiteri crimen, & episcopus debet eũ purgare. i. secum dispẽsare. Esaias. n. adhuc immũdus obtulit se: & postea fuit purgatus. Itẽ est hic arg. ꝙ si aliquis eligitur, qui adhuc est in mortali peccato, ꝙ ideo non est vitiosa electio si ipse velit corrigi 1 vt sup. 50. dist. quid est. Itẽ est hic argum. quòd duo simul possunt eligi, vt si vnus succũbat, alter obtineat, vt dixi sup. 61. dist. studij.

1 Ar. ad hoc 50. dist. quid est. 24. q. 3. dixit.

SCiẽdũ.] CASVS. Hoc. c. diuidit in duas partes. In prima parte dr̃ ꝙ cũ q̃s inuitatur ad dignitatem & ad prospera, & obediat, si anhelanter aspiret, nulla est talis obediẽntia, quæ non habet meritũ: quia de suo ꝓprio motu habet, & de ambitione. Si vero incitat ad opprobria & cõtumelias, & non obedit libẽter, nullũ habet meritũ ex obedientia. In secunda parte cõmẽdat Greg. obediẽtiam, eam victimis vitæ præponẽdo, & vituperat inobediẽtiam, eã idololatriæ comparando. Secunda pars incipit ibi,] Et paulo superius.]

c ¶ Si de suo.] Idest, ex ambitione, ponitur enim in mala significatione, vt 3. q. 9. pura.

d ¶ Non habuerit.] De propria voluntate.

e ¶ Propriæ.] Hic patet rõ, quare episcopo inuito nõ potest clericus eius vocari ad episcopatũ, vt 63. dist. litteras: sed inuito eo fit monachus. 19. q. 2. duæ. quia iste præsumitur facere ex ambitione, & facit ad suum commodum: ille nequaquam.

Clericus inuito epo nõ fit eps, sed bene monachus.

f ¶ Inuitus.] Arg. quod remunerari nõ debemus de eo quod inuiti facimus, vt 13. q. 2. quàm prępostérum 20. q. 1. illud & 32. q. 5. ille.

g ¶ Inobedientia.] In hoc patet quòd inobedientia æquiparatur hæresi, vt dixi. 4. q. 1. in sum.

i ¶ Sola est.] Idest, necessaria, sic sup. dist. 8. c. si solus.

QVi episcopatum.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponit Aug. litterã Apostoli dicẽtis. Qui episcopatũ desiderat, &c. & dicit quòd episcopatus est nomen laboris, & non honoris tantum, vt ille, qui præficitur, pro subiectis debeat laborare: & si præesse voluerit, & non prodesse, episcopum se putare non debet. In secunda parte dicitur quòd otium contemplationis est desiderandum: dignitas autem non est pe-

petenda. sed si propter necessitatem imponitur est susci pienda pro plurimorum vtilitate: ita tamen, vt ex toto contemplatio non deseratur. Secunda pars incipit ibi, [Itaque a studio cognoscendæ.]
a ¶ Qui episcopatũ.] Idest, episcopari, idest, præesse vt profit, nõ vt præsit, ut 40. dist. multi. sperare ergo & desiderate possumus episcopatum, vt 59. d. si officia. 72. d. in singulis. & 1. q. 1. non est putanda.
b ¶ Itaque.] Dixit ꝙ quis potest desiderare episcopatum: modo dicit qualiter, scilicet ut non ingerat se. ff. de procu. l. quæ omnia.

Episcopatũ desiderare possumus.

patum [a] desiderat, bonũ opus desiderat.] Exponere voluit, quid sit episcopatus: quia nomen est operis, nõ honoris. Græcum est enim atq; inde ductum vocabulum, quod ille, qui præficitur eis, quibus præficitur, superintendit, curam eorum, scilicet gerens. ἐπι, quippe, super, σκόπος vero, intentio, est. Ergo episcopos α, si velimus, latine superintẽdentes possumus dicere: vt intelligat nõ se esse episcopum, qui præesse dilexerit, nõ prodesse. Itaque [b] a studio cognoscendæ veritatis nemo prohibetur, quód ad laudabile pertinet otium. Locus vero superior, sine quo regi populus nõ potest, & si ita teneatur, atque administretur, ut decet; tamen non decenter appetitur.[c] Quamobrem otium sanctum quærit charitas veritatis: negotium iustum suscipit necessitas charitatis: quã sarcinam si nullus imponit percipiendæ, atque intuendæ vacandũ est veritati: si autem imponitur; suscipiẽda est propter charitatis necessitatem: sed nec sic omnimodo veritatis delectatio deserẽda est, ne subtrahatur illa suauitas [d], & opprimatur β [e] iusta necessitas.

α ¶ Episcopos.] *Apud sanctum Augustinum & Anselmum legitur*, ἐπισκοπεῖν, si velimus latine, superintendere possumus dicere.
β ¶ Opprimatur.] *in originali est*, & opprimat ista necessitas. *sed ob glossam non est emendatum.*

In epist. 1. Clementis ad Iacobum.

Item Petrus.

¶ Pro ingenio discentium doctor moderetur verba doctrinæ. C. XII.

3 OPortet eũ, qui docet, & instruit animas rudes, esse talem, vt pro ingenio [f] discẽtium semetipsum possit aptare, & verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere. Debet ergo ipse præcipue apprime [g] esse eruditus, & doctus [h], irreprehẽsibilis, maturus, pauidus: † [i] sicut ipsi probastis † fore [k] hunc clementem post me.

In eadem epist.
† al. impauidus.
† al. probabitis.

Item eiusdem.

¶ Qui omnibus præest, singulos releuare contendat. C. XIII.

CLemens, tanquam qui omnibus præesse te noueris singulos, prout potueris, iuua [l]; & singulos releua [m] qui & singulorum onus & solicitudinem portas.

In comm. ad ea verba [& constituas per ciuitates.]

Item Hieronymus ad Titum, c. 1.

¶ Contra Christum faciunt, qui gratia, non meritis gradum ecclesiasticum tribuunt. C. XIIII.

Luc. 10.

QVi uos spernit, me spernit. Ex quo manifestum est eos, qui Apostoli lege contempta, ecclesiasticum gradum non merito uoluerint alicui deferre, sed gratia; contra Christum facere: qui qualis in ecclesia presbyter constituendus sit, per Apostolum suum in sequentibus executus est.

c ¶ Appetitur.] Arg. ꝙ aliqs seipsum nõ debet eligere si potestas in eũ sit translata su. c. ĩ scripturis. & 16. q. 1. uos aũt, qa inter cõferẽtẽ & eũ cui cõfertur, erit distãtia, ut extra de bapt. debitũ simile extra de iure patro. per nostras, & extra de instit. cum ad nostram. tñ potest se coeligere, vt ext. de elec. cum in iure.

Eligere seipsum nemo potest.

d ¶ Suauitas.] Contemplationis.
e ¶ Et opprimatur.] idest, ut contẽplatio eum penitus nõ impediat, qui forte nimis vult esse intentus cõtemplationi.

OPortet.] Hęc est tertia pars qõ. I qua oñdit magister quales dẽnt esse, q eligũtur, vt præsint alijs, scilicet tales ꝙ ad eorum comparationẽ cęteri grex dicantur. & hoc ꝓbat per sex auctoritates. Ioa. de Fant.

CASVS. Petr⁹ elegit Clementem sibi successorẽ: & docuit ꝙ prelatus dẽt esse doct⁹, & irreprehẽsibilis ad instar Clemẽtis, vt animas rudes docẽdo pro capacitate audiẽtiũ possit instruere. Sequentia duo cap. plana sunt.

f ¶ Pro ingenio.] Simile 43. d. sit rector.
g ¶ Apprime.] idest, valde.
h ¶ Et doctus.] Quę sacerdotes, vel episcopi scire debeant habes 38. d. nulli, &c. seq. sufficit tamẽ mediocris scientia, vt ext. de electio. cũ nobis.
i ¶ Pauidus.] idest, timens peccare.
k ¶ Fore.] idest, futurum esse.

l CLemens.] ¶ Iuua.] Largus enim erit. 86. d. fratrem.
m ¶ Releua.] Ar. iudicẽ poti⁹ ũbere ser uare

1 Ad hoc facit quod le. & no. ī f.22. q. 4. innocēs, in fine.

uare misericordiam, quam rigorem. 1 vt 45.dist.licet, & 50.dist.ponderet.in fine, quia statim non debet punire, sed tenetur sæpius remittere, vt 45.dist.licet.& 26.q. 7.alligant.

nasterium. vbi dicitur, sufficit ꝙ non sit malus, quia illud intelligunt cum alius ibi melior non est. In monachis etiã obtinet quod sp melior est eligendus. in auth. de mona.§.vlt.colla. 1.ego magis adhæreo opinioni H. nam cum non sit vitium in eligentibus, nec in electo, quare

Item Hieronymus in libro Leuitici.

Origenes ho. 6. ad c.8. Leuitici.

¶ *In hoc & duobus sequentibus capitibus pro Origene citatur B. Hieronymus harũ homiliarũ interpres. Quod cur fieri potuerit sup dist.36 c.*si quis *est adnotatum.*

¶ Ad sacerdotium non eligatur, nisi qui cęteris & sanctior, & doctior habetur. C. XV.

Leui.8.

LIcet ergo Dominus de constituẽdo principe pręcepisset [a], & Dominus elegisset; tamen cõuocatur etiã synagoga. Requiritur enim in ordinãdo sacerdote & pręsentia populi [b]: vt sciant omnes, & certi sint, quia qui p̄stantior [c] est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad sacerdotium, & hoc astante † populo [d]: ne qua postmodum retractatio [e] cuiquam, ne quis scrupulus resideret. Hoc est autem, quod & Apostolus pręcepit in ordinatione sacerdotis dicens: [Oportet autem illum, & testimonium habere bonum ab his, qui foris sunt.] Ego tamẽ, & amplius aliquid video in eo, quod dicit, [quia conuocauit Moyses omnem synagogam:] & puto, quòd conuacare synagogam hoc sit, colligere oẽs animos, & in vnum cõgregare virtutes: vt cum sermo de sacerdotalibus sacramentis habetur, vigilẽt omnes animi virtutes, & intẽtæ sint, vt nihil in eis sapiẽtiæ, nihil sciẽtię, nihil desit industrię: sed adsit omnis multitudo sensuum, adsit omnis congregatio sanctarum cogitationum: vt quid sit pontifex [f], q̃d vnctio, quid † indumenta [g] eius, conferens intra sacrarium cordis sui, possit aduertere.

† *al. attestante.*

1.Tim.3.

† *al.qua.*

LIcet.] CASVS. Hoc cap.diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ electio prælati fieri debet in pręsentia populi, ne aliqua postea retractatio fiat, & vt sciant omnes qui sanctior & melior ad episcopatum eligitur. Et hoc probatur exemplo Moysi, qui in electione Iosue totam congregauit synagogam, & auctoritate Pauli. In secunda parte dicitur, ꝙ cõgregare synagogam siue populum est, qñ prælatus & electus cõgregat oẽs virtutes animi simul & sensus, & bonas cogitationes, sciẽtiã, & bonos mores, vt ille electus intra se cõferens, intelligere possit quid sit põtifex, quid vnctio quid indumẽta episcopi. Secunda pars incipit ibi, [Ego tamen.]

a ¶ Præcepisset.] Ar. ꝙ qñque licet iudici excedere fines mandati, dum tamẽ alias sententia nihil cõtineat iniqui. arg. ext. de sent. & re.iu.causam. Nam qui datur ad eligẽdum potest postulare, ut extr. de elec. ĩ causis 2. & de renun. post translationem. in princ. Et procurator datus ad rem vendicandã, põt agere ad exhibendum. ff. de pc. ad rem mobilẽ. sufficit. n. quod fiat id quod est vicinum mandato; licet ipsum non sit mãdatum, vt ff. de iud. sol. iam tamen. §. vlt. ff. mand. l. vlt. Item arg. quod licet cõtradicere rescripto vel mandato principis quandoq; extra de off. deleg. ex parte. quia licet mandet soli epo, ꝙ det alicui præbendam: tamen non facit hoc sine consensu canonicorum, vt no. 7. q. 1. petijsti.

2 Vbi đ hoc & 61. distī. nullus ī gl. 2. in fin. & 22. q. 4. innocens, in fine.

Principis mandato. Cõtradicere licet.

b ¶ Præsentia populi.] Sup. dist. 63. plebs Diotrensis. & c. nosse. & c. vlt. & sup. 1. q. 1. ordinationes.

c ¶ Qui præstantior.] Hic comparatiua temperat H. secũdum eum sufficit ꝙ bonus eligatur est autem aliquis bonus eo ipso ꝙ nõ est malus, vt extra de præsump. dudum. & ff. de leg. 2. cũ pater. §. rogo. nec enim maior bonitas vnius alijs debet facere præiudicium, vt 3. q. 9. necesse. & 1. q. 1. teneam⁹, & C. de stat. & imag. l. ult. Si autem aliquis de alia ecclesia eligitur, ipse debet optimus esse: sicut si tutor de eadem ciuitate sumitur, satis est si est bonus: si de alia; tunc erit optimus, ff. de tuto. & cur. dat. diuus. Alij dicũt 3 meliorem semp esse pręferendũ. vnde si pauciores volunt eligere optimũ, maior pars minus bonũ, si minor pars appellat, tenet eorũ appellatio. nam iustam causam assignant, ut extra de his quæ fiunt à maio. parte. c. cũ in cunctis. sed si illi elegerint, cassanda est eorũ electio, qui non semper optimum dubuerũt eligere, ut 63. di. metropolitano. 61. dist. nec emeritis. 75. dist. cap. vlt. 74. dist. episcoporũ. nõ obst. 16. q. vlt. monasterium.

Electio facta. de bono an ualeat ubi melior est.

3 Secundũ L. cuius fuit tota ista glo. usque. ibi, magis, &c.

quare erit electio cassanda? nam appellatio non debet cassare nisi ea quæ iniuste facta sunt. ext. de rest. spol. audita, & ext. de elect. cum nobis. Item si bonus iuste potest eligi, ergo contra illam electionem non admittitur appellatio: quia contra ea quæ perpetuo decreto sancita vel statuta sunt, non admittitur appellatio. ff. de appell. reci. uel non l. pen. & ult. nõ enim est quęrendũ de meritis personæ, cum maior sit numerus ex una parte quã ex altera, ut extra de elect. dudum. sic uides in simili. nã semper de eadem ecclesia debet prælatus eligi. si tñ maior pars eligat de ecclesia aliena, licet post appellationem præualet electio maioris partis, cum altera pars neminẽ eligit, ut ext. de elect. cum inter R. imo ex aliorũ opinione sequeretur, ꝙ quilibet peccaret bene faciendo quia bene posset meliorem rem facere: & magister peccat in legendo, quia posset melius facere. s. orare.

d ¶ Populo.] Ergo in his quæ publicè facta sunt nõ potest cõtradici. 54. d. nulli. 87. d. si expositus. 16. distinct. quod dicitis. & cum in principio electionis, quis cõsensit, postea non auditur contradicens, sup. di. 3. in istis. & inf. ead. q. 2. dilectissimi.

e ¶ Retractatio.] Per hoc uidetur, ꝙ populus possit retractare electionem, quæ fit in eius absentia, cum excipere possit cõtra electum, ut 23. d. illud. cum eis inuitis non sit dandus episcopus, ut 63. d. c. ult. Sed hoc nõ concedo, ut dixi. 62. dist. c. 1.

Electio an possit populus contradicere

f ¶ Pontifex.] Vel eius officium. 36. dist. si quis uult.

g ¶ Quid indumenta.] 43. d. sit rector discretus.

Si

SI ergo.] CASVS. Probat Hiero. in hoc c. ꝙ nulli licet sibi eligere successorem. argu. à minori, quia si non licuit Moysi, qui tantus erat, multo minus licebit alijs, nisi Deus alicui aliquid reuelaret, sicut fecit Moysi, qui de præcepto Domini Iosue coram populo sibi suc-

a ¶ Quis erit.] Argu. ꝙ non licet minori quod maiori non licet. 22. q. 5. si Paulus.

b ¶ Clamoribus.] Sic ergo. electio, quæ fit ad clamorem populi, non valet, vt hic, & extra de elect. Osius, & est simile. C. de pœ. l. decurionum sic 22. q. 4. vnusquisque. 1 qui enim ad clamorē populi manumittit aliquē, vī coactus manumittere. C. qui manumit. nō poss. l. 2. & ff. q. & a qb. si priuatus. Quandoq. ad uocem populi aliquid fit. 28. d. de Syracusanæ. 50. d. constitueretur attamen ad clamorē populi remittit alicui pœna ff. d sica. l. penul. De hoc no. 61. dist. miramur.

Electio ad clamorē populi non debet fieri.

1 Vbi d hoc. & 7. q. 5. sūt qui opes. in prin. ibi videas.

Origines hom. 22. ad c. 27. Num.

Item ex libro Numerorum.

¶Populi gubernatio diuina electione præstetur. C. XVI.

† al. permittitur.

SI ergo tantus ille, ac talis Moyses non permittit† iudicio suo de eligendo principe populi, de constituēdo successore; quis erit,[a] qui audeat, vel ex plebe, quę sæpè clamoribus[b] † gratiā, aut ad pretium fortasse excitatis moueri solet vel ex ipsis etiā sacerdotibus, quis erit, qui se idoneum[c] ad hoc iudicet, nisi si cui orāti, & petenti à Domino reueletur? sicut & Deus dicit ad moysem [Assume ad temetipsum Iesum filium Naue hominem, qui habet spiritū Dei in semetipso, & impones manus tuas super eum: & statues eum corā Eleazaro sacerdote: & præcepta ei dato in conspectu totius synagogæ, & pcipe de ipso coram eis: & dabis claritatem tuam super illum, vt audiant illum filij Israel.] Audis euidenter ordinationē principis populi tam manifestè descriptam, vt penè expositione nō egeat? Nulla hic populi acclamatio,[d] nulla consanguinitatis ratio, nulla propinquitatis habita contemplatio est. Propinquis agrorum, & prædiorum relinquatur hæreditas. Gubernatio populi illi tradatur, quē Deus elegerit; homini scilicet tali, qui habet, sicut scriptum audistis, in semetipso spiritum Dei., & præcepta Dei in conspectu eius sunt, & qui Moysi valde notus, & familiaris sit: idest, in quo sit claritas legis, & scientia, vt possint eum audire filij Israel.

† al. aut gratia, aut pretio fortasse excitata.

Num. 27.

Item Gregorius clero, & ciuibus Neapolitanis, lib. 8. epist. 40.

Ans. l. 6. c. 9. Poly. l. 2. tit. 1.

¶Non ex fauore, sed ex iudicio debet venire electio. C. XVII.

NEc nouum,[e] nec reprehensibile[f] est in eligēdo episcopo populi se vota in duas partes diuidere: sed graue est quando in huiusmodi causis non ex iudicio, sed ex solo fauore venit electio.

sup. si ergo.

Cum autem gubernatio populi ei tradi iubetur, quē Deus elegerit; datur intelligi, quòd aliquando quibusdam traditur quos Deus non elegit.

Vnde Hieronymus.

Origenes hom. 4. in lib. Iudicū. & glossa ordi. ad c. 4. Iudic.

¶Non ex arbitrio Dei aliquando datur princeps ecclesiæ. Cap. XVIII.

4 AVdacter fortassis aliquid dicimus: tamē quod scriptum est, dicimus. Nō semper princeps populi, †

† al. populo.

c ¶ Qui se idoneū.] Ar. null9: pt se eligere su. ea. ī scripturis.

d ¶ Acclamatio.] su. c. prox. cōtra. Sed ibi bonū testimonium populi auditur: hic vero strepitus negatur 5. q. 4. in loco.

NEc nouum.] CASVS. Neapolitani nō solum discordabant in electione archiepiscopi sed ēt eligabāt aliquos nō cōsiderata bonitate, sed potius amore & cōsāguinitate. quare Grego. scribit eis dicēs non esse nouū, nec reprehensibile vota eligētium se in duas partes diuidere: sed tunc est reprehensibile cū electio non prouenit ex iudicio, sed ex fauore.

e ¶ Nec nouum.] Simile. 63. di. nosse qa quot sunt homines, tot sunt sententiæ, quot sunt sentētiæ: tot sunt opiniones, inf. de consec. disti. 4. sicut in sacramentis. & ff. de recep. arb. item si vnus §. principaliter.

f ¶ Nec reprehensibile.] Si non est reprehensibile, quare ergo cassatur electio, quę fit in schismate; vt extra de elect. quia. 2

2 Dic ꝙ tūc nō est reprehensibile cū vtraqs pars mouet bono zelo. ar. 65 dist. ca. 1. 70. distin. si duo Arch.

CVM AVTEM CASVS. Sup. in hoc c. si ergo dictum est. ꝙ gubernatio populi traditur illi, quem Deus elegit, de quo colligitur a sensu contrario: quod aliquando traditur dignitas illis, quos non elegit Deus, vt inf. c. proxi.

(Casus cont.) successorem eligit. Et hoc in prima parte. In secunda parte dicitur, ꝙ gubernatio populi tali debet concedi, qui spiritum Dei in se habeat, & præcepta Dei in conspectu suo, & qui sit notus & familiaris Moysi, id est, Deo, & instructus in lege Dei, secunda pars incipi ibi, [Gubernatio populi.

AVdacter.] Hæc est 4. pars q. in qua dicitur, ꝙ quandoque dat Deus malos plātos propter peccata populi. & hoc probat per cap. istud & sequens. Io. de Fan.

CASVS. Hieronymus docet in hoc c. ꝙ prælatus ecclesiæ quandoque datur bonus, quandoque malus pro meritis subditorum Et probat exemplo Saulis, qui non fuit electus Deo iubente, sed prout mala merita populi exigebantur. fuit electus Deo permittente. Elegerat permittendo, & elegerat p Samuelem ad instantiã populi petẽtis. fieri iusserat, non secundum voluntatẽ Dei spontaneã, sed extortam.

a ¶ Arbitrium.] Approbatũ, ne sit cõtra 8.23.q.1. q̃d culpatur. vbi di, ꝙ nõ est potestas nisi à Deo iubente vel sinente, 2.q.5. nec mirũ, sed non approbat 1, sed pmittit eos regnare. si.6.q. 1. ex merito.

b ¶ Et nõ per me.] comprobantem, sed tamen iubentem. Et ita est argu. ꝙ qñq; aliquid iubemus q̃d non approbamus. & est arg. contra ea q̃ p improbitatem obtinẽtur, ꝙ illa dicunt fieri inuito dãte, vt extra de rescript. si quando. & C. de pe. bo. sub.la.l.1. & 7.q.1. scias. vbi hẽs, ꝙ qui inuitus aliquid facit, potius dicitur patiq̃ facere, vt sup. d.6. testamentum.

c ¶ Per consilium.] Id est, approbationem.

1 Scilicet omnem potestatẽ: quia aliqua est mala, sed tñ permittit. Deus regnare eam pp peccata populi. Vnde Iob. Facit Deus regnare hypocritã pp ꝑuersitatem populi, sub intelligitur. puniendam uel uindicãdã secundũ H. & Lau.

& ecclesiæ iudex per Dei arbitriũ [a] datur: sed prout merita nostra deposcunt. Si mali sunt actus nostri, & operamur malignum in conspectu Domini; dantur nobis principes secũdum cor nostrum. Et hoc tibi de scripturis ꝓbabo. Audi namq; quod Dominus dixit: [Fecerũt sibi regem, & non per me: [b] principem, & non per consilium [c] meum.] Et hoc dictum videtur de Saul illo: quem vtique ipse Dominus elegerat, & regẽ fieri iusserat. Sed quoniã nõ secundum voluntatem Dei, sed secundum peccatoris populi meritum fuerat ellectus; negat eum cum sua volũtate, vel consilio cõstitutum. Tale ergo aliquid intelligamus etiam in ecclesijs fieri: quod pro meritis populi, aut in verbo, & opere potens à Deo tribuit rector ecclesiæ: aut si malignũ faciat populus, in conspectu Domini α; talis ecclesiæ iudex datur, sub quo famem & sitim populus patiatur; non famem panis, neque sitim aquæ, sed famem audiendi verbum Domini. Osiæ 8.

α ¶ Domini.] *In uulgatis sequebatur*, & tales perseuerẽt *quæ sunt inducta auctoritate manuscriptorum, homiliæ ipsius, & glossæ ordinariæ. In uno autem manuscripto sunt glossa interlinearis.* Amos 8.

Item Augustinus tractatu 46 ad c. 10. Ioannis.

¶ Non sunt filij; sed mercenarij, qui honorem ab hominibus appetunt. Cap. XIX. Ans.l.7.c.146. Phil.2.

SVnt in ecclesia quidam præpositi, de quibus Paulus apostolus dicit; (Sua querẽtes, non quæ Iesu Christi. Quid est, (sua quærentes?) non Chistum gratis diligentes, non Deum propter Deum quærentes, temporalia cõmoda sectantes, lucris inhiantes, honores ab hominibus appetentes. Hæc quando amantur, à præposito, & ꝓpter hæc [d] seruitur Deo; quisquis talis est, mercenarius est; inter filios se non computet.

Non ergo qui præficiuntur, semper cæteris meliores intelliguntur.

SVnt in ecclesia.] CASVS. Augustinus dicit, ꝙ quidam prælati sunt in ecclesia, qui seruiunt Deo non propter Deum, sed propter temporalia cõmoda, qui magis dicẽdi sunt mercenarij, quàm prælati. Et ita datur intelligi, quod Deo tantum permittente tales eliguntur. Sequẽs §. per se patet.

d ¶ Propter hæc.] Argu. pro re temporali non esse seruiẽdũ alicui, nisi secundario, ut 75. dist. cap. ult. & 61. distin. q̃d proderit. & 74. dist. Consaluit. 59. dist. c. si officia.

Vnde Hieronymus ad Titum c. 1.

¶ Ex electione non præficiuntur episcopi, sed comprobantur. Cap. XX. In cõm. ad eũ locũ] Si quis est sine crimine.]

ILlud inferendum est aduersum eos, qui de episcopatu intumescũt, & putant se non dispensationem Christi, sed imperium consecutos: quia non statim omnibus his meliores sint, quicumque episcopi non fuerint ordinati, & ex eo, quòd ipsi electi sunt, se magis existiment comprobatos: sed intelligãt propterea quosdam à sacerdotio remotos; quia eos vitia liberorum impedierint. si autem peccata filiorum iustum ab episcopatu prohibent; [f] quã-

ILlud.] CASVS. quidam putabãt se esse vel effici meliores eo ipso ꝙ eligebantur ad episcopatum: sed Hieronymus dicit, quod ꝓpter hoc non sunt meliores. & ostendit, q̃d si quis scit se esse indignum, non debet recipere dignitatem: quia quanto potentior est, tanto magis punietur. Et quod indignus dignitatem recipere non debeat probatur exemplo patris, qui propter delicta filiorum repellitur à dignitate.

e ¶ Meliores. Arg. ꝙ non plus debet pro aliquo præsumi ideo quia habet dignitatem 40. distin. non loca. & c. multi & 2. q.7. queritur. & d.9. ego solus. ar. contra 11. q.3. absit. & 61. dist. miramur. in fi.

f ¶ Prohibẽt.] pp negligẽtiã 2, vt su. 47. dist. §. nec esse. Qua-

2 Sub. facit pec tũ porpr argu. 7. §. cum a ver. tali.

QValis.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ non solum episcopi, presbyteri, & diaconi, sed etiam quilibet clericus inferioris ordinis debet præcellere laicos in sermone, & uitæ conuersatione: quia vbi laici sunt meliores, nulla potest esse ædificatio.

a ¶ Ma-re, vt C. de process. & medi. magistros, lib. 10. & erit talis magister cuius comparatione sui discipuli paleæ dicantur vt 25. dist. §. criminis.

b ¶ Meliores. &c.] Idest, clericos esse deteriores quàm laicos. sufficit enim clerico, si est bonus.

to magis vnusquisque si considerans, & sciés, quia potétes potenter tormenta patientur, retrahet se ab hoc, non tam honore, quam onere, & aliorum locum, qui magis digni sunt, non ambiet occupare.

In comm. ad locũ] Nemo te contẽnat.]

Item eiusdem ad Titum, c 2.

¶Pro gradu sui officij quemque meliorem esse oportet. C. XXI.

QValis enim ædificatio erit discipuli, si se intelligat magistro esse maiorem? [a] Vnde non solum episcopi, presbyteri, & diaconi debent magnopere prouidere, vt cunctum populum, cui præsident conuersatione, sermone, & scientia pręcedant; verum etiam, & inferior gradus; exorcistę, lectores, ęditui, acolythi [α], & omnes omnino, qui domui Dei seruiunt: Quia vehementer ecclesiã Christi destruit, meliores [b] laicos esse, quam clericos.

In comm. ad ea verba. [Sed hospitalẽ.]

α ¶Acolythi. *Est hæc dictio in oĩbus vetustis Gratiani exemplaribus, quæ tamẽ apud B. Hieronymũ nõ legitur.*

Item ad Titum, c. 1.

¶Populus iudicabit episcopum sua officia non agentem. C. XXII.

Matth. 12.

VEreor, [c] ne quomodo Regina Austri veniens a finibus terrę audire sapientiam Salomonis iudicatura [d] est homines tẽporis sui, & viri Niniuitę acta pœnitentia ad prædicationem Ionę condemnabunt [e] eos, [f] qui maiorem Iona saluatorem audire contempserunt; sic plurimi in populis episcopos iudicent [g] subtrahẽtes se ab ecclesiastico gradu, & ea, quę episcopo non conueniunt exercentes.

Item Ambrosius in increpatione ad populum, ser. 83.

¶Qui clericos suos non corrigit, populum corrigere non valet. C. XXIII.

QVid autem ego vos arguo, cum possitis me vno sermone conuincere? [h] conuincor enim, cum in hac parte clericos vobis magis video negligẽtes. Quomodo enim possum corrigere filios: cum fratres [i] emendare non possim? aut qua fiducia succenseam [k] laicis, cũ a consortibus pudoris verecundia conticescam? Ego autem fratres non de omnibus loquor: sunt certe quidam deuoti, sunt & alij negligentes. Ego neminem [l] nomino conscientia sua vnumquemque conueniat.

Simile quidam auctor operis imperf. in Matth. hom. 40.

Item Beda super Matthæum.

VEreor.] CASVS. Dicit Hiero. se timere ne plures laicorum iudicent episcopos male sua officia exercẽtes per cõparationẽ melioris vitę, sicut regina Austri, q̃ venit de finibus terræ audire sapientiã Salomonis, iudicatura est homines sui temporis in die iudicij comparatione meliores vitę & Niniuitę cõuersi ad prædicationẽ Ionæ, iudicaturi sũt illos Iudęos, q Chr̃m maiorem Iona contempserunt.

c ¶ Vereor.] Idest, uerecundor.

d ¶ Iudicatura.] Nõ potestate iudicij [1], quia illud fœminæ non habent. 3. q. 7. §. tria. ff. de regulis iur. l. 2.

1 Dicas iudicaturam in die iudicij cõparatione melioris uitæ.

e ¶ Condemnabũt.] melius viuendò.

f ¶ Eos.] s. Iudęos.

g ¶ Iudicent.] su. d. 28. c. vl. cõtra. su. di. 21. nolite, cõtra. 6. q. 1. oues cõtra. sed nõ dñr subditi corrigere siue iudicare prælatos ptãte officij; sed vitæ comparatione, vt 1. q. 1. nonne.

QVid autẽ.] CASVS. Ambr. cũ increparet populum delinquẽtem, dixit, ꝙ populus poterat eũ conuincere vno sermone, & sibi pudorem inferre, cum clericos hẽat incorrigibiles, quos emẽdare nõ possit, nec eos, vult nominare, cũ peccata eorũ sint latẽtia, sed vnusquisque consulat suam conscientiam.

h ¶ Conuincere.] Et ruborẽ incutere ex hoc, ꝙ laici meliores sunt clericis nõ eũ posset ob hoc reprehendi. 15. d. qđ ad nos. quia non criminis relatione, sed innocẽtia reus purgatur. ff. de pub. iud. is qui.

Reus innocentia purgatur.

a ¶ Maiorem.] Sic sup. 96. dist. si quis dubitet & sup. distinct. 61. statuimus. & c. quid proderit. unde quidam discipuli in hoc decepti nimis festinant ad cathedram, & dum delectantur in loco gloriæ, fiunt alijs auctores ruinę, ut 40. dist. quoniam cum magister faciat cathedram, non cathedra magistrum, ut 40. d. c. ult. magistri enim moribus, & scientiã, & facundia, debent alios pręcedere.

Cathedra nõ facit magistrum.

i ¶ Cum fratres.] Aliàs socij dicuntur 10. q. 3. cauendũ.

K ¶ Succenseam.] idest, irascar.

l ¶ Neminẽ.] Contra, su. 5. q. 5. nõ uos, sed hic loquitur qñ crimẽ nõ põt probari, ibi qñ põt; occulta. n. crimina non habent uindictam. 6. q. 1. si omnia. 22. d. erubescãt.

NEc sufficere.] CASVS. Quidam prælati putabant sufficere si adæquarentur laicis, & negligentibus in fide, vel in operibus: sed dicit Beda hoc non sufficere, nisi præcellant eos scientia & doctrina.

a ¶ Credendi.] Quantum ad articulos fidei. laicis tamē sufficit pictura pro doctrina, de consec. d.3. perlatum.

NE ERGO. CASVS. Concludit Gratian⁹ ex supradictis dicēs: ne prælati malos sibi eligerēt successores, iō statutum est, vt nemo sibi eligat successorem.

c ¶ Patrocinia.] nisi dignus sit ille pro quo petitur, vt su.1.q.1.nullus itaque, & c.pueri & c.quibusdam in fi.

d ¶ Patrocinio.] Sed nonne suffragium patris prodest filio ff.quod cuiusque vniuer.l.illud.sed illud quantum ad numerum eligentium.

e ¶ Com-

¶Episcopo ad salutem non sufficit moribus, & vita populo adæquari. C. XXIIII.

NEc sufficere nobis ad salutem arbitremur, si turbis negligentium, vel quorumlibet indoctorum, fide, vel actibus adæquemur; quibus, sacris literis vnica est credendi [a] pariter & viuendi regula præscripta.

Ne ergo (vt supra dictum est) tales sui officij successores aliquis sibi quæreret, prohibentur episcopi alterū pro se successorem sibi statuere ac designatis nominib. in locum suum alium subrogare. sup. Apostolica.

QVAESTIO. II.

QVòd autem amicorum patrocinia [b] in aliquorum electione conualescere nō debeāt, auctoritate beati Gregorij Papæ probatur, qui in secundo libro Regesti, indi. 11. epist. 22 seu cap. 61. scribit Antonio subdiacono dicens.

¶ In electione episcopi non numerum datio, nec aliquorum patrocinia conualescant. C. I. Poly.l.2.tit.3. Iuo p.5.c.129.

ILlud quidem præ omnibus tibi curæ sit, vt in hac electione nec datio quibuscunque modis interueniat præmiorum, nec quarumlibet personarum patrocinia [c] conualescant. Nam, si quorundē patrocinio [d] fuerit quisquam electus, voluntatib. eorum, cum fuerit ordinatus, obedire, reuerentia exigente, compellitur: [e] sicque fit, vt & res illius minuātur ecclesiæ, & ordo ecclesiasticus nō seruetur. Talem ergo; te admonente; personam debent sibi eligere, quæ nullius incongruæ voluntati deseruiat; sed vita, ac moribus decorata, tanto ordine digna valeat inueniri.

Idem ad clerum Mediolanensem, li.2 Indict. 11. epist. 29. seu. c. 68.

¶In electione antistis communi vtilitate, non suo lucro quisque prospiciat. C. II. Polyc. ibidem. Iuo p.5.c.130.

DIlectissimi filij, officij nostri censura commoniti suademus, vt in hac suscipiēdi antistitis causa null⁹ vestrum neglecta vtilitate cōi, suo lucro prospiciat; ne, si quisquam propria cōmoda appetit, friuola æstimatione

QVòd aūt.] CASVS. Hic ponitur secunda quæstio, vbi quæritur an amicorum patrocinia cōualescere debeant in electione aliquorum. Et certe si cōsistant in pecunia, vel obsequio, simonia est, vt sup.1.q.1.sunt nonnulli. In precibus distinguitur. aut enim sunt carnales, aut spirituales. Carnales pro digno nō inducūt simoniam, vt prima q.1.quibusdam. pro indigno sic, vt prima q̄stione prima, de ordinationibus. Spirituales vero valent, nec per eas inducitur simonia, vt prima quæstione prima, latorem. In obsequio etiā consueuit distingui. vtrum sit honestū, vel nō: & si honestum, vtrū exprimatur, vel deducatur in pactū, q̄ seruiat, vt præbēda sibi conferatur.

b ¶ Patrocinia.] Patrocinia aut consistunt in pecunia, vel obsequio: & tunc sit simonia: aut in precibus; & tūc aut sūt carnales, aut spūales. si spūales, ualēt: nec per eas simonia cōmittitur 1, vt prima quæstio. prima, latorem. carnales etiam pro digno sunt recipiēdæ, vt 1. q.1.quibusdā in fi. sed preces carnales pro indigno factæ, inducunt simoniam. 1. q. 1. de ordinationib. & dic vt sup.c.Moyses.

Simonia an inducatur p amicorū patrocinia.

1 Ad idē 50. dist. clerico ubi de hoc.

ILlud.] CASVS. Præcipit Gregorius Antonio subdiacono, cum quædam episcopalis ecclesia vacaret, vt nullam personam eligi permittat per pecuniam, vel per Preces carnales amicorum: quia qui taliter sublimatur, illis compellitur obedire quorum preces, vel pecunia interuenerunt: & sic per eos res ecclesiæ dilapidantur 1. Talis ergo in illa ecclesia eligatur persona, quæ sit uita & moribus decorata: & tanto ordine digna.

e ¶ Compellitur.] Quia ad antidota tenetur, ut ff. de pe tit. hær. sed & si §. consuluit. & 83. dist. nihil. & extra de test. cum in officijs. humanū. n. est, ut quis exhibeat ei reuerentiam a quo percepit beneficium, ut 16. quæst. 2. ui sis.

Benefi latori tia del

DIlectissimi filij.] CASVS. Vacante ecclesia Mediolanen. unusquisq. clericorum nitebatur amicum suum præficere inspecta tantum utilitate propria, & neglecta communi, sed docet Gregorius, ut hoc nō faciant ne friuola estimatione fraudentur, siue fallantur: quia mens quam cupiditas ligat, personam preferendam nō examinat iudicio recto: quare precipit, ut ante electionem

ctionem subtiliter iudicantes talem eligant, cui debeant semper obedire: quia post electionem non poterunt iudicare de ipso.
a ¶ Libero.] Sic 83. dist. nihil. sic 11. q. 3. quatuor.
ADDITIO. Et c. pauper per quæ iura & hic habet arg. quod in-

pepigit, quod post electionē præstaret iurum vt inf. ca. Artaldus. Si vero ante electionē iuret, vel pactū faciat, simonia est, vt inf. e. c. talia. & hæc vera sunt, cum minoribus, & subiectis præstatur iuramentum. præstare autem superiori ante electionem, non videtur simonia: arg. sup. 100. dist. optatum.

fallatur: quia nec libero [a] iudicio prȩferendam sibi personam examinat mens, quam cupiditas ligat. Pensantes igitur, quȩ cunctis expediūt, ei, quem vobis diuina gratia prætulerit, integerrimam semper in omnibus obediētiam prȩbete. Iudicari [b] namque à vobis vltra nō debet semel prȩlatus; sed tanto nunc subtiliter iudicādus est, quanto postmodum iudicandus non est.

QVAESTIO III.

Vod autem [c] simoniacus habendus nō sit qui post electionem pro indemnitate ecclesiæ iuramētum præstiterit, facile probatur. Aliud enim ante electionem iuramentū facere, vel se facturū pacisci ad hoc vt eligatur: aliud est nulla præcedēte conuentione post electionē huiuscemodi iuramentum offerre. Illud ab officio tanquam munus impensum deiicit: hoc autem consecrando nullum impedimentum generat.

De priori casu scribit Pelagius Papa clero Catinēsi.

Anf. l. 6. c. 40. Poly. l. 2. tit. 3.

¶ Qui in episcopum eligitur, de rebus ecclesiasticis aliquam securitatem nulli faciat. C. I.

TAlia quidem iam dudum ad fratrem, & coepiscopū nostrum Eucarpum de visitatione Catinēsis ecclesiȩ scripta dreximus, vt in eis iudicium nostrū potuissetis agnoscere. Verumtamen, quia quosdam ibi non sana itētione, sed prauis studijs dissensiones suscitare, vestra etiam relatione cognouimus, qui scientes se ad episcopatum nec ȩtate, nec scientia, nec vitȩ meritis posse perduci, ad hoc tantummodo inquietare ecclesiam volunt vt sibi de his, quȩ ex ipsa prȩsumpta sunt, impunitatē. [d]

c ¶ Quòd autem.] & ante & post electionem licite secūdum quosdā petitur cautio, quæ habetur ex iure uel consuetudine. 63. distin. qa. 1. q. 3. quæsitum. extra de præben. significatum. A superiore uero quælibet cautio peti potest. 28. dist. de Syracusanç. 10. q. 3. c. vlt. 18. q. 2. Eleutherius. 100. distin. optatum. & c. cōtra morem. Quidam tamen dicunt, quod ante electionē nulla cautio potest peti & si præstetur, simonia est? quia videtur cā facere, vt eligatur inf. e. c. p. 1. Idē est si promittat ante electionem se iuraturū post electionem, ut 1. q. 2. quam pro. sed post electionem bene potest, 2 quia tūc nihil sperat ab eis: sed à superiore, vt dixi, pōt peti, & ei pstari tale iuramentū, siue ante electionē siue post. 100. distin. optatū. 28. dist. d Syracusanç. & 23. dist. quamquam. tamē id quod prius dixi ueri⁹ videt maxime si quil bet canonicorū ita iurat: Ego iuro, q si fuero factus episcopus, nihil alienabo de rebus ecclesiæ: quia tutor eligitur sub tali conditione. si satis dederat. vt ff. de tute. muto. §. 1. extra de elect. significasti. nec tñ uidetur esse conditio, sed potius admonitio quædam, ut dicit illa l. muto. tñ ex persona contrahentium præsumi debet contractum siue promissionem esse simoniacam, vel non sicut & præsumitur circa vsurarium contractum ex persona contrahenti, vt extra de pig. c. illo. in fi.

Cautio iuratoria an possit peti ab eligendo uel electo.

2 Scilicet præstari iuramentum subditus, nec tūc peccat, nec ipsi possunt venire contra electionem siue sit confirmatus siue non, sm H. B. & La. extra de el. publicato. Arch.

quòd iudex pecunia vel alia affectione corruptus non potest recte iudicare secundum Hugo.

b ¶ Iudicari.] Arg. q, electum quem semel comprobasti, non potes postea reprobare 2. vt inf. 32. q. 5. horrendus, arg. extra de his, quæ fi. à maio. parte cap. ex ore. in fi. sup. di. 4. erit & cap. in istis. sup. e. q. pxi. c. licet simile ff. de decur. l. pe. in fi. & arg. ff. de pact. dot. cōuenire. ff. de neg. gest. Pomponius. ar. contra C. de lib. causa non idcirco & l. non mutant. & C. de profes. & medi. l. grāmaticos. lib. 10. extra de elect. cum dilectus contra vbi patientia non equiualet electioni. contra id quod est ff. de pup. si ego. §. 1. Sol. electus semel approbatus non potest amplius reprobari ab eligentibus, nisi ex causa noua, vel de nouo ad eorum notitiā ueniente. tūc enim bene potest ab eis reprobari, vt extr. de offic. deleg. insinuante. & extra de excep. pastoralis. & ff. de mulie. & ho. vt gradatim §. reprobari & ita intelligitur illa decr. & illa lex grammaticos.

Electus semel approbatus, an possit postea reprobari.

1 Argu. ad hoc ext. de span. impu. de illis j. §. vlt. vbi de hoc. & extra de reg. ad nostram. ibi videas in glo. 1. Ad idem extra li. 6. de ele. nulli. Arch.

Vod autem.] Hic intitulatur tertia quæstio, qua quæritur, utrum sit simoniacum præstare canonicis iuramentum post electionem pro indemnitate rerū ecclesiæ. Et respondet quod non, nisi ante electionem

TAlia.] CASVS. Pelagius facit. Eucarpum visitatorem Catinensis ecclesiæ, & ei significauit q deberet fieri circa electionem episcopi: sed postea Elpidius diaconus electus est fere ab omnib. pauci tñ eius electioni consentiebant nisi iuraret se illi præstare impunitatem de rebus ecclesiæ, quas vsurpauerant. quòd totum cum audisset Papa relatione clericorum, & Leonis viri magnifici, de cuius testimonio non erat dubitandum præcepit Pelagius clericis Catinensib⁹, vt Elpidium diaconum cum decreto electionis & cū visitatoris epistola Romā perducant, & monet eū, vt clericis resistentibus sibi, nec iuramentum nec promissionē faciat aliquā: quia si fecerit tanquam indignus repellatur.
d ¶ Impunitatem.] Vt remitteret eis ea, quæ abstulerant. illud enim est simonia. remittere enim est dare.

vt extra de testibus veniens 1.ff.de calum. quinetiam. disse tale quid intelligendum est, ꝙ ipse sciat. 2 fi. in Auth.de her.& fal.§. sancimus.i fi.§.& si vero.i coll.7.

a ¶ Viri.] Argu. testimonio vnius credi, vt ff. de dote præle. Teopon pius sap. 97.dis. nobilissimus. su.dist.36.tanta i.nf. 23.q.4.iter q relas 20.q.3.presens ar.contra,33.q.2.ad monere 1.

futurus promittat episcopus,& fiat rapinę securitas,episcopatus ambitio;hoc etiam vos duximus commonēdos vt decretū in Elpidium diaconum factum,& subscriptū ab omnibus, quos vestra relatio designauit, ad nos cum prædicti visitatoris epistola,& cum eodem diacono maturetis,Deo propitiante,perducere. *& post pauca* Cum igitur huc filius noster magnificus vir Leo prætor venisset, retulit nobis de singulis, q̄ ibi mota sunt,& quomodo vota prope totius ciuitatis in Elpidio diacono concordarent.Vnde quia de memorati viri [a] testimonio dubitare omnino nō possumus;idcirco,sicut dictum est,Elpidium diaconum ad nos facite properare: nec expectetis vlterius,vt admonitio ad eum nostra debeat destinari.† Quem tamē hoc per vestram dilectionem in præsenti iussione specialiter admonemus,ne cui se aliquid dare vel daturū esse promittat; sed neque de ecclesiasticis pteritis causis aliquam securitatem cuiquā audeat facere siue pmittere,aut quasi factus episcopus ea quæ direpta sunt nō repetat;sed apud eos,à quibus direpta sunt permanere libere patiatur:sciens,quod si tale aliquid fecit, vel fecerit, nec à nobis omnino permittitur valere ipsa promissio, & cum iudicij [b] nostri quod de ipso habuimus damno, [c] pastoralis consecrationis ordinem promereri non poterit.

† *al.iterari.*

Emendatus, est hic locus ex Anselmo, & Polycarpo.

De secundo vero casu in gestis Vrbani secundi legitur.

¶ Post electionem pro indemnitate ecclesiæ licet electo iuramentum præstare. C. II.

ARtaldus Arelatensis [a] episcopus,Narbonēsis ecclesiæ suffraganeus Romam consecrandus ad dominum Papam Vrbanum venit: suus quippe archiepiscopus eum consecrare nolebat, quoniam post electionem suam propter bona ecclesiæ consecranda canonicis iurauit. Consecratus itaque est à domino Papa Vrbano,ante purgatus huiusmodi iuramento [d]. De iuramento, quod canonicis nostræ ecclesiæ feci post electionem, nullam conuentionem ante,vt eligerer [e],feci.Narbonensis vero archiepiscopus,nullius [f], præter id,criminis causa,cōsecrationem nostram omisit,me sciente [g]; neque mihi criminis conscius sum, propter quod à sacra † me vnctione repellat.

† *al.sacerdotio me repellat.*

a ¶ Arelatensis.] *In manuscriptis etiā sic habetur. Sed visum est subesse mendū quia hic episcopus vocatur suffraganeus archiepiscopi Narbonensis: in concilio autē secundo Arelatensi Arelate refertur ad prouinciā Viennensem. Et quamuis Gulielmus Durandi in speculo de auctor. & vsu pallij hoc citet, vt ostēdat Arelatē, eum archiepiscopū subesse Narbonensi; tamē Ioānes Andreas in notis ad illū locū expresse scribit in hoc capitulo non agi de Arelatēsi archiepiscopo. & valde probabile est pro Elnēsi seu Elnensi,qui vere est suffraganeus archiepiscopi Narbonensis, corrupte scriptū fuisse,* Arelatensis.

b ¶ Iudicij.] Id est quod circa eum fecimus, nos mutabimus.

c ¶ Damno.] Quia retractabimus quod fecimus.

ARtaldus.] CASVS. Artaldus fuit electus in epm Arelaten. ecclesiæ, post electionē præstitit iuramētum canonicis de indemnitate rerum ecclesiæ, propter quod archiepiscopus Narbonen. noluit eum cōsecrare, ideo quia Romam iuit, & cōsecratus ē ab Vrbano: prius tamen præstito iuramento, quod nullā conuentionem fecerat ante electionem ad hoc vt eligeretur, & ꝙ propter nullū aliud crimen ipsum repellebat. Et sunt verba notarij scribentis gesta Vrbani.

d ¶ Iuramento. Argumētum, ꝙ solus episcop⁹ sola manu se expurgat, vt 2.q.5. quanto. sed istud obtinet cū nō habet compurgatores.

e ¶ Vt eligeret. Arg. contra, 23.distin.de Syracusanæ.

f ¶ Nullius. Ex hoc verbo dixit Ioā. Fā. quod infamatus de vno crimine,expurgabit se de omnibus alijs sed certe hic nō fuit generale iuramētū, sed solū iurauit.quod nullius criminis conscius erat, & quod archiepiscopus ei aliud crimen non obiecerat. Sed quare Papa cōsecrauit istum pendente adhuc obiectione archiepiscopi? Sed dic, quod archiepiscopus in forma iudicij nihil obiecit ei.

h ¶ Me sciente. Argumentum ad interpretandum negatiue di... testimonium, vt cum testis iurat se non vi

1 Obtinet vbi aliter nō læditur: vel in forma iudicij non agitur secundum Hug. Vel dic ut not. in glo. vnde non tenet, &c. de hoc 12. dist. placuit & 80. dist. tāta. Arch.

Negatiua testis ... sto est benigne interpretanda.

2 Ad h... Quod ... ci t ꝙ no... tra d ele... ræ men... riȩ, in gl... cesset, ... in prin.

Q Vòd autem.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæstio, qua quæritur an prælatus sit deferendus ante suam condenationis; siue feratur sententia ab hoie vel a canone. Et dr, q non ut inf.c.vno.& inf. 17.q.4. si quis suadente. tio tenet quam fecit: sed si tempora appellationis sunt lapsa & non est prosecutus appellationem, idem est ac si non appellasset: & fm hoc non est excõicatus, ut distinguitur ff.de his qui not.infa.furti. §.1.& ff.de iniusto rup.test.si quis.§.antepen.Io. Ego credo, q pendente appellatione clerici dēant ei obedire, cū pendēte appellatione, uel lite nihil sit innouandū, vt s. 2.q.6. appellatione interposita. & ext. vt lite pē. nihil innouet, per totū. ff.ad Turp. l.1.in fi. & excõicatio tenet, cum statim trahat secum suam executionem, vt extra de app.pastoralis Bart.

interim possit subditum excõicare.

a ¶ Quòd

QVAESTIO IIII.

Q Vòd autem [a] clericis ante sententiæ tempus ab episcopo suo discedere non liceat, probatur auctoritate Symmachi [α] Papæ dicentis.

α ¶ Symmachi. *Citatur libellus Ennodij nomine Symmachi Papæ, cuius rei reddita est ratio supra dist. 51. c. omnino. & 40. c. non nos.*

¶ Ante tempus sententiæ non licet clericis ab episcopo suo discedere. C. I.

Iuo p. 6. c. 340. & 341.

N Onne directa sunt verba canonum: β [Quicunq; clericorum ab episcopo suo ante sententiæ [b] tempus pro dubia suspicione discesserit manifestam eū manere censuram?] *& infra.* ¶ Lex ecclesiastica pontificē ab alijs accusatum, priusquam [c] sub luce obiecta constiterint, exigit, non relinqui.

β ¶ Canonum.] *Sic emendatum est ex vetustis codicibus, Ennodio ipso, & Iuone, cum prius legeretur,* Decreti. *Citare autem Ennodius voluit canones, qui ante Symmachū de hac re editi erāt. Qui vero in glos. citantur, sunt ex epistolis Pontificū Symmacho posteriorum. In Carthaginensi quidem concilio inserto in codice canonū est vndecimus canō, qui citatur inf. 11. q. 3 si quis p̄sbyter: & decimus nonus relatus sup. 4. q. 5. c. quisquis epōrū: & vigesimus quartus citatus ibid. c. placuit ad quos & præcipuè ad primū videtur spectasse Ennodius.*

N Onne.] CASVS. Symmachus Papa docet in hoc c. q nullus clericus dēt deserere suum prælatū ante suam, q̄uis sit accusatus: & qui contra fecerit, pœnam patietur.

b ¶ Sentētiæ.] Sola ergo accusatio non constituit aliquem reū vel criminosum vt 15.q.vl.c.vl. vnde reo accusato potest solui id quod ei debetur, vt ff.de solu. reo sola. n. noīatio nō sufficit, vt 2.q.1. multi. & lex dicit, q si cōdēnatus appellauit, status eius integer est. ff. nil innou. pen. ap. l. vnica. nec inter infames interim habēdus. de his qui no. infam. furti. impedit tñ interim ab honorib. vt 81. dist. tātis. 2 & extra de accu. Deus omnipotens. nec procurator esse potest, C. de procur. reum.

Solui potest reo accusato.

c ¶ Priusquam. Sic extra vt lite pendente. 2. si 33. q. 2. sæculares, & 35. q. 6. multorū. & 15. q. vlt. c. vl.

2 Adde adhoc gl. o..... 11 §. si quis. ... in g. o. 1. instit. de suspe. tut.

QVAESTIO V.

† al. Apostolici.

S Ine litteris Apostolicis † episcopus accusatus & a sancta sede vocatus, ad suam non reuertatur ecclesiam.

Vnde Sixtus Papa I. ait epist. 2. c. 2.

¶ A sede Apostolica vocatus episcopus ad domum non reuertatur, nisi purgatus, & Apostolicis litteris instructus. C. I.

Q Vilibet fratrū pulsatus, atq; ab hac sancta sede vocatus, cum se nobis represētauerit, [d] ad ecclesiam tamen suam non prius reuertatur, quā litteris Apostoli-

a ¶ Quòd autem.] Clerici ante suspensionem vel depositionem prælati non negabunt ei obedientiam. 16.q.4. volumus, 15.q.vlt.c.vlt. Nec obstat 32.dist. nullus 81. dist. si quis & 16.q.vlt. sanè. quia ibi de suspensis a canone loquitur. nā in illis tribus criminibus est specialis, scilicet in simonia, & ī hæresi. & in notorio fornicatore. 1 sed de simonia occulta vī correctū ext. de tēpo. or di. c. vlt. Sed nunquid statim post sñiam recedent ab ipso cum adhuc possit appellare, & appellatio extinguit pronunciatū: itē quia sñia nō est statim executioni mandāda, vt ext. de sent. & re iud. quod ad consultationem. Econtra vī, q statim per sñiam amittit dignitatem, ff. de pe. qui vici... & l. ad statū. Itē quid si pendente appellatione excõicat subditū suū, nū est ille excõicatus? Distingue quia si est prosecutus appellationem suam, tūc licet appellatio sit pronūciata iniusta, excõmunica-

1 Ad hoc ēt ...q.7. ... decus. ibi ... de.

...latus sen... ... s si ap... lauit, an

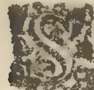
S Ine.] CASVS. Hic ponitur 5. q. qua quæritur vtrū episcopus accusatus vocatus ad sedem Apostolicam si sententia pro eo feratur, debeat ad ecclesiam suam sine litteris Papæ reuerti. Et respondetur, quod non, vt inf. c. 1.

Q Vilibet.] CASVS. Sixtus Papa, docet hic q̄ si episcopus accusatur coram Papa si non pōt sibi crimē probari, non debet ad ecclesiam suam reuerti sine litteris Apostolicis, in quibus contineatur qualiter suam causam finierit, & post reuersionem suam vicini episcopi hoc cognoscere possint: quoniam episcopi sicut ab Apostolis sunt instituti d...no disp...te, ita a sancta sede Apostolica debent defendi, dispositioni cuius omnia maiora sunt iudicia reseruata.

d ¶ Representauerit.] Clericus etiā se non representabit Papæ sine litteris sui episcopi, vt C. de episc. & cler. si qua

si qua per calumniam. & in Auth. quomodo oportet episcopos. §. non aliter. coll. 1.
a ¶ Ambiguitate.] Si ext. de off. ordi. ex parte. extra de fide instr. quod super.
b ¶ Eorum.] idest, Apostolorum.

vt infra ea. ordinationes. Rufinus tñ & Ioan. Faventinus dicebant, ꝙ episcopus, qui recepit vltimam manus impositionem extra ecclesiam, idest, ordinem episcopalem, quia post illum nullus est ordo, ordinem conferre non potest, & qui ordinatur a tali, nihil recipit: se-

Entētia excommunicationis.] CASVS. Supra in viij. causa ostēsum est de ep̄is qui vsurpant sibi eligere successores. Nunc vero vult tractare de ep̄is excōicatis, qui præsumūt clericos ordinare, & de archiepiscopis, q damnāt clericos sui suffraganei incōsulto illo; quæ omnia vt competentius ostendat, thema proponit, & tres inde elicit quæstiones.
c ¶ Sententia excōmunicationis.] In superiori cā dictum est, quod ep̄i quandoque vsurpant sibi aliquid de iure suorum clericorū, quāque sibi cōstituunt successorē: hic agit qualiter vsurpāt qn̄que de iure vicinorum ep̄orū, & ostendit hic ꝙ nemo ordinabit clericos alterius ep̄i eo nō requisito, nec ēt iudicabit, & ꝙ metropolitan⁹ clericos sui suffraganei non potest iudicare. & ut hæc & alia, &c.

licis, vel formatis, pleniter instructus, atq; purgatus sit; si fuerit vnde: vt postquam domum reuersus fuerit, cognoscant vicini sui qualiter suam, aliorumq. causam hic finierit: quatenus eam absq; ambiguitate [a] vlla nunciare, & prędicare omnibus possit. Ab hac. n. sancta sede a sanctis Apostolis tueri, defendi, & liberari episcopi iussi sunt: vt sicut eorum [b] dispositione, ordinante Domino, primitus sunt constituti: sic huius sanctę sedis (cuius dispositioni, eorum causas, & iudicia seruauerunt) protectione: futuris temporibus sint ab omnibus peruersitatibus semper liberi. Vnde culpantur ij, qui aliter circa fratres egerint, quàm huius sedis rectoribus placere cognouerint.

CAVSA NONA.

Sententia excōmunicationis [c] notatus quidā archiepiscopus aliquot clericos alterius metropolitani ordinauit: quendā capellanum sui suffraganei illo inconsulto, deposuit; atque alium in loco eius ordinauit.

1 Hic primum quæritur an ordinatio, quæ ab excommunicatis facta est, aliquo modo possit rata haberi.

2 Secundo an liceat episcopo, archiepiscopo, primati, vel patriarchæ clericos alterius sine proprijs litteris ordinare.

3 Tertio, an archiepiscopus clericos suffraganei sui, illo inconsulto, damnare valeat, vel damnatos absoluere.

Qvòd ordinatio.] CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur, vtrum ordinatio facta ab excommunicatis possit rata haberi. Et certè de hoc ita dicit H. quòd quilibet ep̄s siue excōicatus, siue non; siue catholicus siue non, siue vltimam manus impositionē recepit in ecclesia, siue ext. ordinem confert, & ordinati ab eo ordines recipiūt, dūmodo in forma ecclesiæ hoc fiat; & si illi alios ordinauerint, ordinati erunt, & sic in infinitum, vt 1. q. 1. quod quidā & inf. ca. ordinationes. idem dicit de corpore Christi, arg. de consec. distinct. 4. ostenditur sicut in sacramentis. 1. q. 1. Dn̄s declarauit. Sed in hoc est differentia, quia ordinati ab eo qui recepit vltimā manus impositionē in ecclesia, siue scienter, siue ignorāter, si digni sunt tolerantur ex misericordia, ut inf. c. 2. & 3. nisi in quatuor casibus notatis in apparatu. Sed si ab eo qui nō recipit in ecclesia, si sciēter, nō tolerantur, si ignoranter, & hoc probauerint, tolerant,

QVAESTIO I.

Qvòd ordinatio, [f] quæ ab excommunicatis celebratur, nullas omnino vires obtineat, nec etiam consecratio appellanda sit, testatur Gregorius libro 3. epist. 20. dicens.

secus si intra ecclesiam recipiat vltimam manus impositionem. De corpore Christi dicebant, quod nullus extra ecclesiam constitutus conficiebat, arg. 24. q. 1. schismā, & fortè Grat. fuit huius opinionis, vt inf. ea. §. sed excommunicati, & 1. q. 1. §. sed opponitur: ibi tamen post hanc opinionem ponit Gratianus catholicam ueritatem. & videtur hic primo probare Grat. quod talis ordinatio non valet.
d ¶ Quod ordinatio.] Hic quæritur an ordinatio facta ab excommunicato sit rata. Excommunicatus hic dicitur præcisus ab ecclesia propter hæresim, vel schisma, vel aliquam aliam causam. Dicit Ioan. Fan. & Rufinus, ꝙ qui

Excōic… prælatus possit o… nes cōfer…

ꝙ qui recepit vltimam manus impositionem, idest, ordinem episcopalē in ecclesia, ordines confert, sed non executionem ordinis. Si autem extra, nihil confert, nec ordinem, nec executionem, cum tales nihil habeant: arg. 1.q.7. Daibertum. 19. dist. cap. propter. 1. quęst. 1. si quis rint ordinari ab eis 2 ut 1.q.7. conuenientibus. Si aūt sunt ordinati ab episcopo, qui extra ecclesiam recipit manus impositionem, si scienter, nunquam tolerantur. si ignorāter, & hoc ꝓbauerint, tolerant, vt inf. e. ordinationes. Hæc ergo sit fides tua, ꝙ heretici, & excōmunicati, & depositi vera sacramenta cōferūt, & verū corpus Christi cōficiūt, ut no. j. q. j. dominus declarauit. Io. Quod Io. dicit de deposito, non credo esse verum, ut 50. d. c. accedens. B.

2 Cum possint ordinari a fidelibus & istum casum ponit H. penitus alienū a superiori c. .s. si ad subuersionē. & c. ut dicit H. 2. q. 7. cōuenientibus & q. 1. si quis hæretice, ubi hoc notauit.

¶Non potest appellari consecratio, quæ fit ab excommunicatis. C. I.

Polyc. lib. 2. tit. 37. Iuo p. 14. c. 74. & p. 5. c. 134.

NOs consecrationē [a] dicere nullo modo possumus, quæ ab excommunicatis [b] hominib. est celebtata. [c]

PALEA. C. II.

EXcommunicati illicite manus imponunt: quia potestatem ordinandi non habent. Vbi autem illicita est manus impositio, vulnus infigitur. Vnde reiterari necesse est, quod minime probatur esse collatum.

¶Hac, & sequens Palea absunt a plerisq; uetustis exemplaribus: habentur tamen in vnó ualde emēdato in quo pauca haberi solent. Prior autem hac videtur esse summa quadam sequentis.

[Vnde Damasus Papa epist 4 ait.]

PALEA. C. III.

s. 1. q. 7. per illicitū.

PEr illicitam manus impositionem vulneratum caput illi, qui videbantur aliquid accepisse, habebant; & vbi vulnus infixum est, necesse est medicinam adhibere, qua infixa sanetur, macula, idest, reiterari necessum est, quod legitime actum, aut collatum minime probatur; si perfectum esse debebit. Nam quomodo honorem possit retinere, qui ab illo acceperit, qui potestatem dare legitime non habuit, inuenire non possum.

sup. c. nos consecrationem.

Sed excommunicati hic intelligendi sunt, qui in ipsa sua ordinatione pœnam excōicationis contraxerunt; qui nunquam in numero catholicorum fuerunt. Cæterum, qui inter catholicos prius deputati sunt, si postea excommunicationis sententia notati fuerint; ordinationes tamen eorum ab ecclesia misericorditer tolerantur.

Vnde Vrbanus Papa secundus scribit dicens.

¶Ordinationes ab excommunicatis nō simoniace factę, ex misericordia toleratur. C. IIII.

Ans. l. 12. c. 74. Iuo p. 6. c. 406.

AB excommunicatis, quondam [d] tū catholicis episcopis ordinatos, si quidem non simoniace ordines ipsos acceperunt, & si ipsos episcopos simoniacos non

NOs.] CASVS. istius capituli patet, & intelligitur de eo qui præter formā ecclesiæ ordinē cōfert, uel in odium cōsecrantium sicut dictum est, uel secūdū Rufinum, & Io. Fauen. & Grat. intelligitur de eo qui vltimam manus impositionem recipit extra ecclesiam.

a ¶Nos cōsecrationem.] s. 1. q. 7. conuenientibus, & c. Daibertum.

b ¶Ab excommunicatis. idest, hæreticis, uel schismaticis, tales enim ipso iure sunt excōmunicati.

c ¶Celebrata.] Præter formā ecclesię. Vel dic, ꝙ in odium eorum hoc dictum est, sicut ecclesia per pactionē consecrata potius dr̄ execrata quam consecrata, vt 1. q. 4. ecclesia. 24. q. 1. pudenda.

SED EXCOMMVNICATI. CASVS. Vī hic Grat. ponere opinionem Rufi. & Io. Fauentini. dicens ꝙ ordinationes eorum qui nunquam fuerunt catholici, irritæ sunt; sed ordinationes eorum qui fuerūt episcopi catholici, licet postea fuerunt excōicati, misericorditer ab ecclesia tolerantur, & ad hoc inducit sequens c.

AB excommunicatis.] CASVS. Quidam catholici episcopi excommunicati fuerunt, & in tempore suæ excommunicationis quosdam clericos ordinauerunt. Quæsitum fuit ab Vrbano utrum possent in suis ordinibus tolerari. Et respondet, quod sic, si sint bonæ uitæ, & non sint ordinati simoniace, uel non constat episcopos esse simoniacos: sed de cætero non ascendant ad ordines superiores, nisi necessitas, vel utilitas exegerit.

d ¶Quondam.] Hic habuit Io. Fan. fomentum sui erroris, & pro se inducit. 1. q. 1. si quis inquit, & 1. q. 7. Daibertum, & extra de schisma. ca. 1. & 2. sed hoc ideo dicitur. quia facilius dispensatur cum ordinatis a talibus 3 qui ultimam manus impositionem receperunt in ecclesia, &

quis confugerit. sed hæc opinio reprobat. 1. q. 7. conuenientibus. inf. ea. ordinationes. 1 Dicas ergo ꝙ siue qs recipiat ultimam manus impositionem in ecclesia, siue extra dum tamen forma ecclesiæ seruetur in ordinandò, semper ordinem confert, sed non semper executionem, & hoc siue scienter, siue ignoranter ordinentur ab eo. Sed in hoc solo est differentia, ꝙ ordinati ab epīs, qui recipiunt ultimam manus impositionem in ecclesia, siue ignoranter, siue scienter, si aliàs digni fuerint, possunt tolerari, ut inf. ea. c. 2. & 3. nisi in quatuor casibus. Si sunt maculati iterata unctione, ut 1. q. 7. saluberrimum, in fi. Vel si sunt ordinati simoniace a simoniaco, ut Inf. ead. ab excōmunicatis, uel si sunt rebaptizati, ut de consec. dist. 4. eos. Vel si ad subuersionem fidei adhæserunt hæreticis, & in contemptum ecclesiæ nolue-

1 Quod leg. & no. s. 1. q. 1. s. opponitur.

3 Vnde dicit Hug. ꝙ illud uerbū, quondā & c. addit potius, ut ostendat dr̄iā indispositione. nā cū ordinatis scienter ab illis q. nunquā fuerunt catholici, epi non dispensant, ut inf. c. pro eo. sm Hug.

sia.& capitula quæ inducit, intelligo cum non fuit forma seruata,& cōtra eum expresse est inf.de consec.dist. 4.ostenditur,& c.quomodo.& j.q.1.quod quidam.Videtur autem hic ꝙ siue scienter,siue ignoranter ordinetur quis ab hæretico,præciso,& simoniaco,non debeat cum eo dispensari, quod verū est, nec obstat 1.q.1.si qui a simoniacis. ubi innuitur si ignoranter a talibus quis ordinatur, ꝙ possit secum dispensari,sed illud intelligimus cum G. de prælato tolerato ab ecclesia,hic de pciso,vel ibi non fuit simoniacus, & hæreticus, hic aūt simoniacus & hæretic⁹. Si q̄s ergo est ordinatus a simoniaco etiā ignorāter,executionē non recipit, cum simoniacus sit suspēsus ipso iure,vt 1.q.1.reperiuntur.extra de sim.tāta. Sed q̄d faciendum est huic, si suus eps quē scit esse simoniacū,vult ipsum promouere. H. dicit ꝙ qui promouetur a simoniaco plato suo adhuc tolerato, nō peccat, & libere potest suū officium exequi,sed cōtrariū legitur extra de simo. p tuas. De hoc dixi supra 1.q.prima. si qui a simoniacis.

Ordinatus a simoniaco caret executione.

SED ET ILLVD. CASVS. Supra in §. sed excommunicati. dicitur, ꝙ illud cap. nos cōsecrationem, intelligitur de his q̄ nunquam fuerūt de numero catholicorum. Nunc vero ostendit,ꝙ potest intelligi d nominatim excōmunicatis, quorum ordinationes scienter receptæ nō tolerantur, quo ad executionem.

præcisi. Vel forte Romæ a Papa fuerant præcisi,& antequàm fama crebresceret, fuerunt aliqui ordinati ab eis,aliàs in his quę publicè fiunt,non potest quis ignorantiam allegare.16.dist.ꝙ dicitis.Et est hic arg. ꝙ qui allegat ignorantiā,ipsā probabit.3.q.9.indicas. j.q.1.si qui a

Ignor... allegar... probar...

fuisse constiterit;ad hæc,si eorum religiosior vita, & doctrinæ prærogatiua visa fuerit promereri,pœnitentia indicta,quam cōgruam duxeris,in ipsis,quos acceperunt, ordinibus permanere permittas.Ad superiores autē conscendere non concedimus,nisi necessitas,vel vtilitas maxima flagitauerit,& ipsorum sancta conuersatio promeruerit.

Sed & illud Gregorij denominatim excommunicatis intelligitur: quorum ordinationes sunt irritæ, si eorum damnatio non erat ordinandis incognita.

sup.c.nos consecrationem.

Vnde idem Vrbanus ait in synodo Placentina,c 9.& sequentibus.

¶Qui nominatim excommunicati sunt, & qui aliorum sedes inuadunt, alios ordinare non possunt. C. V.

Poly. l.7. tit. 16. & l.2.tit.38. C.9.& 10.

ORdinationes,quæ ab hæresiarchis [a] nominatim excommunicatis factę sunt,& ab eis,qui catholicorū adhuc viuentium episcoporum sedes inuaserunt irritas esse iudicamus;nisi probare [b] valuerint, se cū ordinarentur;eos nescisse [c] dānatos. ¶Qui vero ab episcopis quondam catholice ordinatis, sed in schismate a Romana ecclesia separatis consecrati sunt;eos nimirum,cum ad ecclesiæ vnitatem redierint,seruatis proprijs ordinibus misericorditer suscipi iubemus: si tamen vita, & scientia eos commendat. ¶Amodo vero,quicunque a prædictis schismaticis, sanctæque Romanæ ecclesiæ aduersarijs se ordinari permiserit,nullatenus hac venia dignus habeatur. ¶Quamuis autem misericordiæ intuitu,magnaque necessitate cogente hanc in sacris ordinibus dispensationem constituerimus; nullum tamen præiudicium sacris canonibus fieri volumus:sed obtineāt proprium robur, & cessante necessitate,illud quoque cesset,quod pro necessitate † factum est. Vbi enim multorum [c] strages iacet,ibi subtrahēdum est aliquid seueritati, vt *a* addatur amplius charitati.

C.11.

C.12.

C.13.

†Cōcor... in l. lil... rum.cū... ff.de his... no.i f.&... l l.j.in ... C.d cad...

a ¶Vt addatur,&c. *Hæc sunt addita ex concilio ipso.*

Electio quoque, nisi a catholicis facta fuerit, irrita esse probatur.

ORdinationes.] CASVS. Hocc. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ illi qui receperunt ordines ab episcopis ordinatis in hæresi, uel ab intrusis,non tolerantur in suis ordinibus quo ad executionem, nisi probent se nesciuisse in tempore ordinationis eos fuisse damnatos. In secunda parte dicitur, qood illi qui receperunt ordines a schismaticis quondam tamen catholicis episcopis, ex misericordia in suis ordinibus tolerantur, si boni sunt, propter necessitatem, sed cessante necessitate sacri canones proprium robur obtineant. Secunda pars incipit ibi, [Qui uero.]

a ¶Hæresiarchis.] Idest præcisis ab ecclesia, qui nunquam catholici epi fuerunt.De alijs habes sup. c.proxi.

b ¶Nisi probare.] Isti forte erant pueri,cum illi erant qui a simoniacis.extra de elec.innotuit. 82.dist.propo-suisti,& hic manifeste reprobat distinctio. Ioā.& Rufi. hic enim distinguitur inter ordinatos ab illis, qui receperunt vltimam manus impositionem in ecclesia,& ordinatos ab illis, qui receperunt vltimam manus impositionem extra ecclesiam,& tam hi, quàm illi recipiunt ordinem,scilicet characterem, sed non executionem.

b ¶Nescisse.] ff.de probat.uerius.contra.Sed hic præsumebatur eos scire.sic 82.d.proposuisti.in fi.

c ¶Multorum.]Simile sup.44.d.comessationes, & s̄.d. 50.ut constitueretur.

ELECTIO. CASVS. Dictū est s̄.ꝙ ordinatio hæreticorū irrita est. Nūc dicit G.ꝙ electio facta a nō catholicis irrita est,sicut habetur in seq.ca.cuius casus planus est.

a NOs.] Simile 24.q.1.aperte, & c. miramur.
b ¶ Eligitur.] constat ꝙ suspensus non potest eligere, ut extra de consue.cum dilectus, & extra de æta.& qual.cũ bonæ. Sed quid si maior pars fuerit excõicata, an possint alij eligere sine ea? arg. ꝙ nõ. ext. de concess. præb.

NVllus.] CASVS. Calixtus Papa docet hic, ꝙ nullus episcopus debet terminos alterius usurpare, vel alterius parochianum ordinare, damnare, vel excõmunicare: quia talis ordinatio, damnatio, & excõmunicatio irrita erit: & quod hoc fieri non debeat, probatur auctoritate Deuteronom. & Prou. dicentis: Ne transgrediaris, &c.

Vnde Gregorius scribit Mediolanensibus, li. 8 epist. 65.

¶Irrita sit electio, quæ non a catholicis facta probatur. C. VI.

Poly. l. 2. tit. 1. NOs [a] in hominem, qui non a catholicis † eligitur [b], nulla præbemus ratione consensum: nec, si alicuius præsumptionis vsurpatione factus fuerit, in locum vel ordinem illum sacerdotis suscipimus.

† *catholicis, & maximè a Longobardis.*] orig.

QVAESTIO II.

Vòd autem [c] episcopus, vel quilibet superiorum clericos alterius sine proprijs literis ordinare non debeat.

Calixtus Papa scribit epist. 2. ad episcopos Galliæ dicens.

¶Alterius ecclesiæ parochianum nullus iudicare præsumat. C. I.

Ansel. l. 6. c. 120. Iuo p. 14. c. 72. & p. 5. c. 236. NVllus alterius terminos vsurpet, nec alterius parochianum iudicare [d], [vel ordinare †, aut excõmunicare præsumat:] quia talis iudicatio, vel ordinatio, aut excommunicatio, vel damnatio nec rata [e] erit, nec vires vllas habebit; quoniam nullus alterius iudicis, nisi sui; sententia tenebitur, aut damnabitur. Vnde & Dominus loquitur dicens: [Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.]

† abest ab orig.

Deut. 19. Prouerb. 22.

[*Vnde a Vrbanus Papa.*

a ¶Vnde. *Antea erat,* Idem, *hoc est Calixtus: quia, cũ Palea hæc nondum esset inserta, sequebatur* c. nullus primas, *quod est Calixti. Hanc autem paleam citat Gratianus ex Vrbano secundo, infra de pœnit. dist. 6. c si.*

d ¶Iudicare.] Nisi in casibus, vt de pœnit. dist. 6. placuit §. 6. q. 3. c. vlt. §. 3. q. 6. peregrina. & c. 1. & 10. q. 3. nec numerus. 2. q. 5. Mennam. & q. 7. nos si in competenter. & in casibus vbi quis sortitur forum: 2 & cum quis negligit suũ locum cõuertere ad fidem. 16. quæst. 3. placuit 2. & cũ episcopus solus est in vna prouincia, vt 65. dist. si fortè, in fine. 2 Qui no. 3. q. 6. in prin.

e ¶Rata.] Sed quærit si unus iudex sententiam excommunicationis latam ab alio ratam habere possit, arg. ꝙ sic, j. ea. Lugdunen. & 3. q. 6. hæc quippe 63. dist. Salonitanæ, nam factum falsi procuratoris possum ratum habere, extra de off. delega. cum olim. ff. de iud. licet & electionem quæ nulla est, possum ratã hr̃e ext. de elec. quod sicut. Itẽ adoptio iniusta põt confirmari. ff. de adopt. adoptio. Itẽ sententia fœminæ, & serui confirmat, licet nulla sit, ut 3. q. 7. infamis, §. tria, in princ. ff. de off. præto. Barbarius extra de arbit. dilecti. & est ar. ad hoc Inst. de testa. mil. §. sed & si quis. nam & per appellationem potest confirmari quod nullum est. ff. rem rat. hab. l. 3. §. falsus. Sed contra ext. de consuet. ad nostram. Item quod meo nomine gestum non est, ratum habere non possum, vt ff. de neg. gest. si pupillis, §. sed & si ego. Item cuius præsentia desideratur, eius ratihabitione non potest confirmari, ut Inst. de auctor. tut. in fi. Item si sententia excõicationis confirmaretur, retro esset quis excõicatus, quod esset absonum. Dicas ergo, ꝙ sententia quæ nulla est, non potest ratihabitione confirmari, quia sententia plus habet iuris, quàm facti. & in illa l. ff. rem ratam hab. fuit sententia lata a suo iudice, sed contra ius, & sufficit ꝙ litigator credit se condemnatum, ad hoc ut teneat iudicium. ff. fam. erci. cum putarem. solus tamen princeps potest sententiam, quæ nulla est, confirmare, vt 2. q. 1. in primis. & 3. q. 6. hæc quippe. quia & ipse mutat substantialia rei. C. de rei vx. act. in princ. sic intellige 3. q. 6. hæc quippe. Alia autem quæ plus habent facti, quàm iuris, ut emptio, locatio, & traditio, possunt confirmari. ff. de cura. fur. consilio. §. vult. vnde donationem factam a laico, & non nomine episcopi potest episcopus cõfirmare, vt 16. q. 1. c. vlt. & extra de iure patron. cura pastoralis. Si autem aliquis ordinat clericos alterius credens suum episcopũ ratum ha-

Snĩa nulla an possit ratihabitione confirmari.

præb. & eccl. non va. quia diuersitatẽ. Item quid si vnus est excommunicatus, & eligit cum alijs, an tota electio 1 vitietur? non, nisi ipsi communicet consentiendo, extra de sent. & re iudic. ad probandum. vbi cessatur sententia iudicum; quia vnus iudicum fuit excommunicatus. Et arg. ad hoc extra de offi. deleg. cum super, & ff. de receptat. arg. Pædius, arg. contra ff. quod cum fal. tut. l. 1. §. 1. ubi dicitur, quod non obest, si tutor falsus interponit auctoritatem suam cum tutore vero; quia tenet quod actum est. suspensus autem hodie eligit, vt extra de cler. excomm. min. si celebrat.

1 ...ta die vt ...anor. c. ...e proc.

QVod autem.] Hæc q. diuiditur in duas partes. in prima quarum quæritur, si quis debet ordinari ab extraneo epo sine literis: & respondet, ꝙ non: & hoc probat 6. auctorit. Secunda ibi, His auctoritatibus. Ioan. de Fant.

CASVS. Hic ponitur 2. q. qua quæritur an episcopus vel archiepiscopus possit ordinare clericos alterius episcopi sine proprijs literis. Et respondet, quod non, ut probatur per sequentia cap.

c ¶ Quod autem.] Certum est, quod nullus episcopus debet ordinare, vel recipere clericos alterius episcopi sine literis sui episcopi, vt 71. dist in. par totum nec sufficiunt ad hoc literæ archidiaconi, ut extra de offic. archi. significasti.

...s clericũ ...rius epi ...ordinet.

PALEA C. II.

PLacuit vt deinceps nulli sacerdotũ liceat quemlibet commissum alteri sacerdoti recipere ad pœnitentiã sine eius consensu, cui prius se commisit, nisi per ignorantiam † illius, cui pœnitens prius confessus est. Qui vero contra hæc statuta facere præsumpserit, gradus sui periculo subiacebit.

Sent.4. dist.21. De pœnit.dist.6.c.si.
† al. pro ignorantia.

Item Calixtus epist. 2.

¶In alterius parochia, nisi eo vocante, nulli aliquid agere licet. C. III.

NVllus primas, nullus metropolitanus,[a] nullusq; reliquorum episcoporum, alterius adeat ciuitatem; aut ad possessionem accedat (quæ ad eum non pertinet, & alterius episcopi est parochiæ) super cuiusquam dispositione, nisi vocatus ab eo, cuius iuris esse dignoscit, aut quidquã ibi disponat, vel ordinet, aut iudicet, si sui gradus honore potiri voluerit. Sin aliter præsumpserit; damnabitur, & non solum illi, sed cooperatores, eique consentientes: quia sicut ordinatio, ita eis & iudicatio, & aliarum rerum dispositio prohibetur. Nam qui ordinare [b] non poterit, qualiter iudicabit? nullatenus proculdubio iudicabit [c], aut iudicare poterit.

Poly.l.2.tit.34. Burc.l.1.c.66. Ans.l.6.c.119. Iuo p.5.c.101. Pann.l.4.c.28.
infra episcopum. ver. nam si.

Item ex concilio Nannetensi, c. 1.

¶De eodem. C. IIII.

IN Dominicis, vel festis diebus presbyteri, antequam Missas celebrent, plebem interrogent, si alterius parochianus in ecclesia sit, qui proprio contempto presbytero ibi Missam velit audire. Quem si inuenerint; statim ab ecclesia abijciant, & ad suam parochiam redire compellant.

ext. de paroc. c.2. Burc.l.2.c.92. Iuo p.2.c.122.

¶ *Hoc & sequens caput absunt a sex uetustioribus & emendatioribus Gratiani exemplaribus. In cæteris autem habentur sine nomine Palea, quemadmodum & in excusis. Extat autem utrumque in concilio Nannetẽsi, & ex eo citatur hoc primum in Decretalibus, tit. de paroch. c. 2. & a Burchardo, & Iuone sicque emendatum est, cum antea citaretur ex concilio Meldensi.*

Item ex eodem concilio Nannetensi.

¶De eodem. C. V.

NVllus presbyter, aut diaconus *a* alterius plebanum † nisi in itinere fuerit; vel placitum ibi habuerit) ad Missam recipere audeat.

Et in capitu. li. 2.c. 153. Burc.l.2.c.91.
† al. plebesanum] al. parochianum.

a ¶Aut diaconus.] *Istæ duæ uoces neque in concilio, neq; in capitularibus, neque apud Burchardum leguntur.*

Item ex concilio Antiocheno c. 13.

¶Ad ordinationem clericorum, vel ecclesiarum alterius episcopi, nisi ab eodem inuitatus, non accedat episcopus. C. VI.

NVllum episcoporũ audere debere ex alia prouincia ad aliam transitũ facere, & ordinare aliquos in ecclesijs, aut proferre ad sacrum ministerium. Nec † ab alijs illuc trahatur episcopis: nisi forte per literas rogatus abiecit, non solum a metropolitano [d], sed & ab his, qui

Burc.l.1.c.108. Iuo p.5.c.210. & simile p.5.c.180. ex epist. Bonifacij.
† al. nec alios illuc attrahat episcopus.

habiturũ; tunc põt talis ordinatio confirmari per ratihabitionẽ, ut ĩ.e. Lugdunẽsi. secus si nõ poneret spem ĩ ratihabitione illius, ut ff. de sol. si quis offerẽti. in sentẽtia aũt dĩci põt, q si aliquis noĩe alterius tulit sñiam, q tũc possit ratificari. Io. Quid iuris sit de hoc, & đ sent. excom. notaui in quæstionibus. B.

NVllus primas.] CASVS. Cęlestinus prohibet in hoc ca. q nullus patriarcha vel archiepiscopus, vel episcopus iudicet, vel ordinet, vel disponat aliquid in parochia alteri⁹, nisi fuerit inuitat⁹. Si vero p̃sumpserit, dãnabit cum cooperãtibus & cõsentiẽtibus ei. Nã si ordinare non potest, nec iudicare poterit. idẽ dicitur de episcopo in duob. sequẽtibus ca. s. quod irrita erit talis ordinatio, & ipse damnabitur.

a ¶Metropolitan⁹.] Si metropolitan⁹ nõ potest intrare diœcesim suffraganei sui, nisi vocatus, ut hic dr̃, qualiter ergo visitat dięcesim, & recipit ibi p̃curationes, vt ext. de cẽsib. sopitę, ext. de pręscr. cũ ex officij? Sed illud intelligo in eo casu qñ per negligentiã deuoluit ius ad metropolitanũ, uel ẽt per appellationem.

Maius non licet, cui nõ licet minus.

b ¶Ordinare.] Ar. ex quo minus nõ licet nec maius, vt 44. d. nulli, 16. q. 2. visis. & s̃m hoc minus est ordinare, q̃ iudicare: quia solus potest ordinare, sed nõ solus iudicare ad depositionẽ, ĩ. is quæstio. 7. si autem & c. Fœlix, & c. vltimo.

c ¶Iudicabit.] Sæpe tñ iudicat q non potest ordinare, ut archidiaconus, ut 25. dist. perlectis & extra de temp. ordin. cũ in distribuendis.

d NVllũ.] ¶A metropolitano.] Hoc intelligas in arduis

cum eo sunt, omnibus ipsius prouinciæ episcopis. Quòd si nullo inuitante inordinate superueniat, & aliquos, vel ordinare præsumpserit, vel quoslibet actus, illi ecclesiæ competentes, qui ad se minime pertinent, vsurpare tentauerit; vacua [a] quidem & inania erunt omnia, quæ gesserit: ipse vero huius indisciplinati ausus, & irrationabilis cœpti dignas causas expendat, † tanquam depositus a sancta synodo, & propter huiusmodi præsumptionem iam prædamnatus.

† al. excipiat.

¶ *Hæc est prisca versio Dionysii autem interpretatiò, quæ & conciliorum tomis est inserta, & a Burchardo, & Iuone affertur: aptius exprimit sententiam canonis Græci. Tamen quoniam neque ipsa omnibus locis omnino respondet, visum est verba græca noua cum versione apponere.*

Μηδένα ἐπίσκοπον τολμᾶν ἀφ' ἑτέρας ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν μεταβαίνειν καὶ χειροτονεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ τινὰς εἰς προαγωγὴν λειτουργίας μηδὲ εἰ συνεπάγοιτο ἑαυτῷ ἑτέρους, εἰ μὴ παρακληθεὶς ἀφίκοιτο διὰ γραμμάτων τοῦ τε μητροπολίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων ὧν εἰς τὴν χώραν παρέρχοιτο, εἰ δὲ μηδενὸς καλοῦντος ἀπέλθοι ἀτάκτως ἐπὶ χειροθεσίᾳ τινῶν, καὶ καταστάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μὴ προσηκόντων αὐτῷ, ἄκυρα μὲν τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα τυγχάνειν καὶ αὐτὸν δὲ ὑπέχειν τῆς ἀταξίας αὐτοῦ καὶ τῆς παραλόγου ἐπιχειρήσεως τὴν προσήκουσαν δίκην, καθῃρημένον ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου.

Nullus episcopus audeat ab vna prouincia in aliam transire, & in ecclesia aliquos ordinare ad promotionem liturgię, † nec si alios una secum adducat; nisi accitus venerit per litteras metropolitani, & eorum, qui cum illo, episcoporum, in quorum regionem accedat. Quod si nemine vocante inordinate aduenerit, vt aliquos ordinet, ac negotia ecclesiastica ad se minime pertinentia conficiat irrita quidem sunto, quæ ab eo gesta fuerint: verum & ipse suæ impudentiæ, & iniqui incœpti iustam pœnā subeat, hinc iam a sancta synodo depositus.

† idest, sacri ministerij.

Item ex eodem Antiocheno, c. 22.

Burch. l. 1. c. 71. Iuo p. 5. c. 178.

¶ Ad ordinationem ecclesiæ, quæ sibi commissa non fuerit minimè accedat episcopus. C. VII.

EPiscopum non debere in alienam irruere ciuitatem, quæ illi probatur non esse subiecta, neq; in regionem, quæ ad eius curam minime nosci tur pertinere, ad aliquid [a] ordinādum, [b] neque presbyteros, aut diaconos constituere, ad alios episcopos pertinentes, nisi forte cum voluntate, & testimonio [c] propriæ regionis episcopi. Quòd si quispiam, horum quid tale facere voluerit, irrita quidem erit huiusmodi ordinatio: & quæ male vsurpauerit, a synodo arguantur. Nam si ordinare non potuerit; nullatenus ad alios pertinentes iudicare præsumat.

sup. nullus primas.

a ¶ Ad aliquid.] *In hoc etiam canone Dionysii versio purior est, hic autē habet,* super ordinatione cuiusquam: *quòd Græcè est,* ἐπιχειροτονῆσαί τινα, *idest,* vt quempiam ordinet.

duis negotijs 1 aliter sufficit voluntas epi, vt sup. c. prox.
a ¶ Vacua.] Quātū ad executionē altaris, tñ consecratio manebit, vt 7. qō. 1. episcopus ī diœcesi.
b BEpiscopum.] Ordinandū.] Si tñ suum subditū alibi excommunicare, vr, ꝙ tenet, 11. q. 3. si eps. sicut Paul[9] absens excōmunicauit Corinthium, & facit ad hoc 7. q. 1. si quis presbyter & c. si qs vero sine respectu tamen pro tribunali non potest ibi ferre sententiam, vt arg. extra de off. leg. nouit. ff. de off. præ. l. 3. ff. de iurisd. om. iu. l. vlt. ff. de off. ꝑconf. & leg. l. 2. De hoc pleni[9] dixi ext. de off. leg. nouis.
c ¶ Et testimonio.] Nunquid hoc testimonium sufficit isti vt non iterum examinetur ab illo episcopo? Arg. ꝙ sic. 19. q. 2. duæ 47. d. de Petro. & 16. q. 2. si qs episcoporū. sicut tutori dato in testamēto sufficit testimoniū patris, vt instit. de satisd. tut. §. 1. Argu. 73. dis. sanctissimo. sed ibi de collocando in ecclesia secunda. Itē nunquid sufficiunt litterę archidiaconi: nō ut extra de off. archid. significasti, sed hoc verū est, ubi non est cōsuetudo, ꝑscripta, inf. e. q. 3. cōquest[9].
Episco-

1 Et totam prouinciā cōtingentib. vt dixi in littera.

Tutor testamētarius nō tenetur satisdare.

EPiſcopi.]CASVS Statuitur in hoc c. ꝙ qlibet epi ſuas regant eccleſias vel parochias, & ad alienas non accedãt ſed quilibet in ſua prouincia diſponat quę diſponenda ſunt.

Diocęſis pro regione ponitur, & contra.

a ¶ Diœceſim.] .i. prouinciam ſiue regionem. ſic econtra nomen regionis ꝑ diœceſi. ponitur s. c.prox. ſic & ĩ.proxi.q.ꝑſingulas 2.valet hoc conſiderare ad inſtrumẽta & diuiſiones prouinciarũ, vt 6.q.3.ſcitote.

NOn iuitati] CASVS. Dicitur in hoc c.ꝙ epi non debẽt ire ad alienas parochias ſuper ordinandis aliquib. vel diſponẽdis eccleſiaſticis cauſis: ſed vnaquæq; ſynodus ordinet intra ſuam prouinciam quæ diſponenda ſunt, ſicut in concilio Nicęno ſtatutum eſt.

HIS. Hęc eſt ſecũda pars quæſtio.ſecundum Io. de Fan.

CASVS. Concludit Grat.ex ſupradictis, quod nullus eps clericos alterius ordinare dẽt, & quærit incidenter, ſi cõtingat clericos ordinari ab epo non ſuo, an poſſint in ſuis ordinib.tolerari a ſuis epiſcopis. Et reſpondet quod ſic, ut dicitur in proxi.cap. Lugdu.

β ¶ Ad alios epiſcopos.] *Eodem ferè modo Dionyſius, Gracè legitur,* εἰς τόπους ἑτέρῳ ἐπισκόπῳ ὑποκειμένους, *ideſt*, in locis alteri epiſcopo ſubiectis.

γ ¶ Et teſtimonio.] *Gracè tãtum eſt,* μετὰ γνώμης, *quod Dionyſius vertit*, cum conſilio, & voluntate.

δ ¶ Et quæ male.] *Sic eſt emendatum ex vetuſtis exẽplarib. & ex cateris editionib cõciliorũ prater hãc poſtremam quatuor tomorum. Dionyſius hẽt*, & ipſe coerceatur a ſynodo. *quod Gracè eſt* καὶ αὐτὸν ἐπιτιμίας ὑπὸ τῆς συνόδου τυγχάνειν, *i.* & ipſe puniatur a ſynodo.

ε ¶ Nam ſi.] *Tota hac clauſula in Graco canone, cuius tria exemplaria manuſcripta collata ſunt minimè habetur: ſed & priſca verſio & Dionyſiana habent. Similis ſententia legitur ſupra cap. nullus primas.*

Item ex ſynodo Conſtantinopolitana prima, c.2.

¶ Non accedant epiſcopi ad eccleſias, quæ ſunt extra eorum diœceſim. C. VIII.

EPiſcopi, qui extra dięceſim [a] ſunt, ad eccleſias, quę extra terminos eorum ſunt, non accedant, neq; cõfundant, & permiſceant eccleſias. Secundum ζ regulas ſtatutas, Alexandriæ quidẽ epiſcopi ea, quæ ſunt in Aegypto tantummodo gubernent. Orientales autem epiſcopi ſolius orientis curam gerant; ſeruatis tamen honoribus primatus eccleſiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicænæ ſynodi continentur. Sed, & Aſianæ diœceſis epiſcopi, ea, quæ ſunt in Aſia, & quę ad Aſianam tantummodo dięceſim pertinent, gubernent. Ponti autem epiſcopi Ponticæ tantum diœceſis habeant curam. Thraciæ vero ipſius tantummodo Thraciæ.

ζ ¶ Secundum. *Mutata eſt interpuncto, vt magis reſpondeat Graco canoni*, ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας, &c. *quod Dionyſius vertit*, ſed iuxta canones Alexandrinus antiſtes, &c. *In editione autem cõciliorũ in tribus tomis deerant hac verba*, ea quæ ſunt in Aegypto tantummodo gubernent. Orientales autem epiſcopi.

Item ex eodem, c.3.

¶ De eodem. C. IX.

NOn inuitati epi vltra diœceſim accedere non debent ſuper ordinandis aliquibus, vel quibuſcunque diſponẽdis eccleſiaſticis cauſis, ſeruata regula, η quæ ſupra ſcripta eſt de vnaquaq; diœceſi. Manifeſtum namq; eſt, ꝙ per ſingulas quaſq. prouincias prouincialis ſynodus adminiſtrare, & gubernare omnia debeat, ſecundũ ea, quæ ſunt in Nicęa definita.

η ¶ Seruata regula.] *Ita in omnibus editionibus huius priſca verſionis; ſed in Graco canone hic eſt initium periodi, & qua ſequuntur ex ipſo pendent: quemadmodum Dionyſius vertit*, ſeruata vero quæ ſcripta eſt de gubernationibus † regula manifeſtum eſt, quòd illa, quę ſunt per vnamquamque prouinciam, ipſius prouinciæ ſynodus diſpenſet, &c.

† περὶ τῶν διοικήσεων.

2 *His auctoritatibus prohibentur quilibet epiſcopi clericos alterius ordinare. Sed quaritur, ſi contingat eos aliquibus ſacros ordines diſtribuere, an ordinati ab epiſcopis ſuis in proprijs ordinibus recipi poſſint.*

De his ita ſcribit Vrbanus Papa Hugoni Lugdunenſi archiepiſcopo.

LVgdunensis.] CASVS.H.Lugdunen.archiepiscopus quæsiuit ab Vrbano vtrum in suis ordinibus posset tolerare quosdam clericos suos ab alijs episcopis ordinatos cum eis dispensando. Et respondet quod sic, ex misericordia, si bonæ vitæ sint: & si sine prauitate fuerint

QVod autem.] CASVS. Hic intitulatur 3. quæstio, qua quæritur, an archieps possit absoluere, vel damnare clericos sui suffraganei illo inconsulto & certum est quòd non, nisi cum appellatur ad eum: vel habetur de consuetudine vel si episcopus decederet,& res arbitrio archiepi dispēsari voluerint clerici,vt inf. ea.cōquestus.vel nisi episcopus sit negligens,vt inf.e. cū simus, vel nisi cōtrouersia sit inter episcopum & suum clericū, vt ī. 11.q.1.si clericus,vl' nisi dissensio est de electione epi, vt su. 33.d. si forte. Sed hoc hodie corrigit p cōstōnē Innocētij Papę. Sed qa cōmunia negotia prouincię,vt synodu cōgregare,epm exami nare pōt facere: nō tñ sine cōsensu alio rū,vt inf.c.1.2.3.4. & 5. Et pcedit hoc ordine. Primo probat superficialiter, ꝙ archieps pōt absoluere & damnare parochianos sui suffraganei illo incon sulto,vsq; ad §. Sed cōtra. deinde probat cōtrarium vsq; ad §. Sola. in quo tractat de excelētia Papę: & hoc vsq; ad §. vltimū. in quo soluit cōtrarietatē. Dicit ergo ꝙ sicut eccl'æ totius episcopatus sunt ī potestate epi,sic ecclesię totius archiepiscopatus sunt ī potestate archiepi: ita ꝙ epo nō licet aliquid agere sine cōsilio metropolitani sed ītellige ī ijs,q̄ pertinēt ad generalem statum prouinciæ totius episcopatus.

¶ Clerici ab episcopo alterius parochiæ ordinati a proprio in suis ordinibus recipi possunt. C. X.

LVgdunensis parochiæ † clericos, quos contra statuta canonum ab alterius parochiæ episcopis ordinatos literarum tuarum significatione monstrasti, cum graduum suorum honore recipere religionis tuæ prudentia poterit [a], si eos alias canonice,& sine prauitate aliqua ordinatos constiterit: si tamen eorum probabilem vitam id indulgentiæ prospexeris promereri. Legimus quippe sanctum Epiphanium episcopum ex diœcesi sancti Ioannis Chrysostomi quosdam clericos ordinasse: quod sanctus vir [b] omnino non fecisset, si ei † detrimentum fore perpenderet. Quos igitur recipiendos moderatio tua [c] arbitrata fuerit, iniuncta,& satisfactionis gratia,propter ecclesiam, quam offenderunt,congrua pœnitentia,miserationis intuitu in suo quemque honore recipies, salua in omnibus sanctorum canonum disciplina.

Ivo p.6.c.413.

Socrates.l.6.Histo. c.12.& 13. Triper. l.10.c.11. Nice.l.13.c.13.

QVAESTIO III.

QVòd autē [d] archiepiscopus clericos sui suffraganei illo inconsulto damnare valeat, vel absoluere sic videtur posse probari Sicut totius episcopatus ecclesiæ in potestate sunt episcopi; sic & ecclesiæ totius archiepiscopatus ad diœcesim pertinent archiepiscopi. Vocantur enim episcopi a metropolitano in partem solicitudinis, non in plenitudinē potestatis. Sic quippe vices eis impertit, vt potestatem suam sibi non adimat. Vnde & sine eius consilio nihil eis agere licet, sicut in concilio Martini Papæ legitur,c.4.

¶ Nec episcopi sine metropolitani consensu,nec ille sine eorum consensu aliquid agere debet. C. I.

In capitulis Martini Bracharēsis, c.4.

j PEr singulas prouincias oportet episcopos cogno-

rint ordinati:iniuncta eis pœnitentia competenti. Et hoc probat exemplo Ioan.Chryso.qui clericos suos ordinatos a sancto Epiphanio tolerauit:& in suis ordinibus recepit:quod non fecisset,si sciret eos non recepisse ordines.

a ¶ Poterit.] Argu.quòd sequens ratihabitio cōfirmat quod primo fuit inutile, vt 63.d.Salonitanæ.& 16.q.1. cap.vlt.

b ¶ Quod sanctus vir.] Sic su.37.d.qui de mensa.7.q.1. omnis. Sed nonne iste episcopus deliquit ordinādo clericos alterius:quomodo ergo sanctus fuit; Omissis multis solutionibus dic. ꝙ excusatur ideo quia vtiliter gessit:& quia credebat hoc lo.placere. 1 sicut non facit furtum qui credit hoc placere domino, vt instit. de oblig. quæ ex qua.delic. nascuntur. §.1.2.

c ¶ Moderatio tua.] Permittitur hic epo dispensatio canonis, vel criminis pęnalis.si est. sup.1.q.5.c.vlt.in fi. sed non permitteretur si simoniace fuissent ordinati. 1. q.1.erga.de pœnitentialibus non est dubium, quia hoc pōt quilibet sacerdos,vt 26.q.7. tempora pœnitudinis.

d ¶ Quod autem.] Metropolitanus episcopo inconsultę non potest iudicare clericos suos,nisi in casibus specialibus; scilicet quando causa per appellationem defertur ad ipsum,vt inf.ea.cōquestus.vel nisi causa sit inter episcopum,& clericum,vt 11.q.1.si clericus.Item cum dissensio est de electione episcopi,vt 63.dist.c.vl.hoc vero non tenet hodie per id quod est extra de elect. quia propter, 3 item cum suffraganeus est negligens,vt inf.ead. cum simus.Item oīa male acta potest punire & retractare, vt 26.q.5.quicūque.& 12.d.de his.Item si de cōsuetudine aliquid obtinuit.aut si episcopus decessit, vt inf. ea. conquestus. Aliter de specialibus negotijs episcopatuum se nō potest metropolitanus intromittere:sed cōmunia negotia, quæ non magis pertinent ad vnū, quā ad alium,sed ad statum totius prouinciæ,ut congregare synodum, examinare episcopū & ordinare hoc potest: non tamen sine consilio aliorum episcoporum,vt infra ead.c.1.2.3.4.& 5.

Metropolitanus clericos suffraganei iudicare non potest.

3 Vers. ut is collatione habita eligat, &c. quasi dicat licet cognitio electionum, & electorum ptineat ad metropolitanū: non tñ gratificatio; sed cū eliget in quem oēs,& c.ut ibi. Arc.

PEr singulas.] CASVS.Dicitur hic ꝙ episcopi in singulis

gulis prouincijs debent recognoscere suum metropolitanum, sibi obediendo : & nihil agere de communibus negotijs sine metropolitani consilio. Similiter nec metropolitano licet sine consilio episcoporum aliquid facere de negotiis communibus.

tenet. vt ibi innuitur H. dicit non tenere talem sententiam, cum metropolitanus fert in subditos suffraganei, quia metropolitan9 iudex alienus est respectu subditorum suffraganeorum, vt 6.q.3. scitote.& 3.q.6.peregrina, sicut absoluere non potest nisi appelletur ad eum. extra

a ¶ Cognoscere.] Id est, reuereri, idest, diligere, ut ibi. Nō no ui vos 7. qō.1. sicut vir. in fine.

b ¶ Agere.] Quod ad statum communem pertinet, ut j. ea. archiepiscopus. & sup. 80. d. Non debere.

Per singulas.] CASVS. In Nicæno concilio fuit statutum, ut archiepiscopus per singulas prouincias curam gereret, & ad archiepiscopum appelletur. sine cuius cōsilio episcopi nihil agere pōt nisi de his, quæ ad proprias eorum parochias spectāt: & ecō uerso metropolitanus sine cōsilio episcoporum nihil agere potest.

c ¶ Per singulas.] Simile 2. q. 7. metropolitanum.

d ¶ Totius prouinciæ.] Hic videtur ꝙ archiepiscopus ē iudex ordinarius toti9 prouinciæ. [1] Itā habet procuratione & visitationem totius diœcesis, ut extra de præscrip. cū ex officij. & quia unus est iudex prouinciæ, ut 7. q. 1. in apibus. ex quo enim archiepiscopus est iudex episcopi, ergo est iudex diœcesis suæ. argu. ff. de proc. l. cū si ser uus aliaenus. Nam ex eo. ꝙ vicarius est in peculio ordinarij, ergo & peculiū uicarij, ut ibi dicitur. & præterea hic dicit, ꝙ omnes, qui causas habent concurrant ad metropolitanū. Item quia determinat cās delatas ad ipsum per querelā, ut 10. qō. 3. quia cognouimus. Sed licet posset dici, quod sit ordinarius. sed tamē non pōt se intromittere de causis subditorum, nisi in casibus exceptis, ut extra de offi. ord. c. pastoralis. in prin. si tamen tulerit sententiam aliquam in subditos suffraganei sui, tenet: cum sit iudex ipsorum, ar. extra de ... authen. de defen. ciui. l. §. & iudicare. & c. sequ. & dicitur ꝙ præses, uel minores iudices non possunt ferre sententiam ultra summam ccc. aureorum, si tamen tulerint, extra de sent. excom. per tuas. ext. de off. deleg. cum contingat. Item quia dicitur, quidquid fecerit, irritū est, ut j. e. nullus. Hoc scias, ꝙ de causis epi pōt per solā querelam cognoscere. 11. q. 1. si clericus aduersus. Item quod dicit irritum est, ut ext. de off. ord. pastoralis B.

[1] Hoc uerū est sm L. ut not. 3. q. 6. c. 1. in gl. 2. ubi dixi de hoc Arch.

Archieps an sit iudex ordinarius totius prouinciæ.

scere [a] metropolitanum † suum; & ipsum primatus curam suscipere : nihil autem agere [b] reliquos episcopos præter eum; secundum quòd antiquitus a patrib. nostris constitutum continetur in canone. Propter quod metropolitanus episcopus nihil præsumptiue assumat absque consilio cęterorum.

† al. primatum metropolitani episcopi.
Apost. can. 34.
† al. sibi assumat.

Item ex concilio Antiocheno, c. 9.

¶ Sine metropolitani conscientia extra suam diœcesim nihil agat episcopus. C. II.

ij Per singulas [c] prouincias episcopos singulos scire oportet, episcopum metropolitanum, qui preest, curam & solicitudinem totius prouincię [d] suscepisse. Propter quod ad metropolitanam ciuitatem ab his, qui causas habent, concurratur. Quapropter placuit eum, & honore precellere, & nihil vltra eum ipso reliquos episcopos agere secundum antiquum patrum nostrorum canonem, nisi hoc tantum quod vnicuique ecclesię per suam diœcesim competit. Vnumquemque enim episcopum oportet habere suę diœcesis potestatem, ut regat, & gubernet secundum competentem singulis [e] reuerentiam, & prouidentiam gerat omnis regionis, quę sub ipsius est ciuitate : ita vt etiā ordinare ei presbyteros, & diaconos probabili iudicio liceat, & de singulis ipsius regionis causis cum moderatione & pōdere disceptare. Vltra autem nihil agere permittitur citra metropolitani episcopi conscientiam: [a] nec metropolitanus sine cæterorum aliquid gerat consilio sacerdotum.

Apost. can. 34.

a ¶ Conscientiam.] *Gracè est, δίχα τοῦ μητροπόλεως ἐπισκόπου, μηδὲ αὐτὸν ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης. itaque eadem voce, γνώμης vtitur canon tam in consensu metropolitani, quam suffraganeorum. Sed ob multas varietates placuit apponi verba Graca cum versione noua.*

Τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ, τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας. ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτὸν, μηδέν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα τῶν πατέρων ἡμῶν κανόνα, ἢ ταῦτα μόνα, ὅσα τῇ ἑκάστου ἐπιβάλλει παροικίᾳ,

e ¶ Singulis.] Potest ergo anathematizare aliquem inconsulto metropolitano: immo & quilibet sacerdos inscio

ſio ſuo epiſcopo, uel extra de off. ord. cum ab eccleſiarum nec tenet quod legitur 11. q. 3. nemo epiſcoporum. NISI FORTE. CASVS. Dictum eſt ſupra, quod archiepiſcopo nihil agere licet ſine conſilio epiſcoporum: quod uerum eſt, niſi epiſcopi poſt annunciationem contempſerint in ſuis eccleſijs œconomos ordinare, ut probatur ſequenti cap.

CVm ſimus. CASVS. Statutum fuit in ſynodo Conſtantinopolitana, ut omnes regulæ ſanctorum patrum cuſtodiantur. & præcipuè illa, quæ præcipit œconomos debere eſſe in unaquaque eccleſia: & ſi metropolitanus fecerit œconomos, licet ut habeant epiſcopi in ſua eccleſia œconomum ordinare. & econuerſo. Idem ſeruandū eſt in monaſterijs.

καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις· ἕκαστον γὰρ ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας διοικεῖν ... μετὰ πάσης ἐπιβάλλουσαν συνείδησιν καὶ πρόνοιαν ποιεῖσθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ... καὶ χειροτονεῖν πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ μετὰ κρίσεως ἕκαστα διαλαμβάνειν περαιτέρω δὲ μηδὲν πράττειν ἐπιχειρεῖν δίχα τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου, μὴ δὲ αὐτὸν ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης.

Epiſcopos, qui in vnaquaq; prouinci; ſunt, noſſe oportet eū, qui metropoli preeſt, vniuerſæ quoq; prouinciæ curam ſuſcipere, eo quòd in metropoli vndiq; cōueniūt omnes, quicunque negocia habēt. Quapropter placuit, & honore ipſum præcellere, & reliquos epiſcopos nihil aliud† ſine ipſo facere (ſecundum veterem, qui viguit, patrum noſtrorum canonem) quàm ea ſola, quæcunque ad cuiuſq; parochiā ſubiectaſq; parochiæ regiones pertinēt: In cuiuſq; enim epiſcopi poteſtate eſſe proprium ipſius parochiā, vt eam adminiſtret pro ea, quę cuiq; cōuenit, integritate, & vniuerſæ regioni, q̄ ſuę ciuitati ſubiecta eſt, proſpiciat, cōſulatq; ita vt preſbyteros, diaconoſq; ordinet, & ſingula queq; cū iudicio explicet. Preterea vero nihil quid piam facere aggrediatur, ſine metropolitani epiſcopi, neque ipſe ſine reliquorum ſententia.

† πρώτον.

Niſi forte epiſcopi ipſi œconomos in eccleſia ſua ordinare contēpſerint. Vnde in ſeptima ſynodo c. 11. legitur.

¶ Metropolitanus conſtituat œconomos, quos epiſcopos habere neglexerit. C. III.

Iuo p. 5. c. 374. Cōc. Chalced. c. 26. ſupra diſ. 89. quia in quibuſdam. & inf. 16. q. 7. quoniam in quibuſdam.

CVm ſimus debitores omnes ſacras regulas cuſtodire & eam, quę dicit in vnaquaq; eccleſia œconomos [a] eſſe debere, modis omnibus inuiolabilē cuſtodire debemus. Et, ſi quidem vnuſquiſq; metropolitanus in ſua eccleſia conſtituerit œconomum, [b] bene vtique eſt Sin autem ex auctoritate propria Cōſtātinopoleos epiſcopis [c] licentia eſt pręponendi œconomos in eius eccleſia. Similiter & metropolitanis, ſi epiſcopi, qui ſub eis ſunt nō ſategerint œconomos ſtatuere in ſuis eccleſijs. Id ipſum autem ſeruandum eſt etiam in monaſterijs.

Probatur illud idem exemplo Apoſtoli, qui fornicatorem Corinthium impœnitentem ſatanæ tradidit: poſtea pœnitentem eccleſiæ reconciliauit, hoc tantum ſcribens Corinthijs in prima; & ſecunda epiſtola, vt excommunicato non communicarent, & reconciliato ſocia charitate copularentur.

1. Cor. 5. 2. Cor. 2.

Sed contra probatur auctoritate multorum.
Ait enim Higinus Papa epiſt. 1. c. 2.

& Iulius c. 4. Burc. l. 1. c. 65. Iuo p. 5. cap. 99. & 374.

¶ Metropolitanus ſine epiſcoporum cōſenſu, vel præſentia alicuius eorum non audiat cauſas. C. IIII.

SAl-

a Oeconomos. Oeconomus dicitur cui res eccleſię gubernādā mādatur, ut C. de ſacroſ. n. eccle. iubemus.

Oeconomus quid.

b Oeconomū. Qui clericus erit: & de ꝓprio clero debet eſſe, 89. d. cap. quia. & 16. q. 7. ī nona actione. De hoc notaui 16. q. 7. quoniam.

c Epiſcopis. Ergo ſicut ſuperiores īferiorum, ſic inferiores ſuperiorum ſupplent defectum, ut extra de conceſ. præben. & eccle. nō uacan. nulla. & 89. diſt. uolumus.

PROBATVR. CASVS. Adhuc probat, quod Archiepiſcopus inconſulto ſuffraganco ſuū poſſit parochianum abſoluere, exēplo Pauli metropolitani Corinthiorum, qui Corinthium fornicatorem tradidit ſatanę: & poſtea reconciliauit.

d Corinthium. Et in hoc ſuppleuit negligētiā Apollinis, ut infra ead. ... .

SED CONTRA. Nunc probat Grat. cōtrarium, ſcilicet quod metropolitanus nō poteſt diſponere de negocijs epiſcoporū ſine cōſenſu ipſorū & omnia cap. uſque ad ſola. intelligūtur de communibus negocijs uel de ſpecialibus, cum epiſcop. non ſunt negligentes, ſed diligēter agunt quę debent. H.

SAluo. CASVS. Statutū fuit ab Eugenio ... quod nullus poſſit cognoſcere de cauſis criminalibus epīorum ſine cōn-

 ſu alio-

su aliorum episcoporum, & respondetur ꝙ non : saluo Romanæ ecclesiæ priuilegio.

a ¶ Saluo.] Debet quis ius suum protestari, ne fiat ei præiudicium. sic 28. dist. diaconi. & 7. q. 1. pōtifices. ff. q bus mo. pig. vel hypo. sol. l. si debitor. §. si in uēditione. ADDITIO. Ad hoc facit C. de his q. spō. mune. sub. lib. 1. li. 10. sed ar. cōtra. ff. de cond. inst. quod q s ff. de act. & oblig. obligationū. §. placet. de hoc le. & not. 28. dist. c. 1.

b ¶ Instantia.] Id est, præsentia.

c ¶ Aliquorum.] Scilicet episcoporum.

d ¶ Causas.] Scilicet criminales, vt 5. q. 8. suggero. Et no. ꝙ cū causa est inter clericum & episcopum, quod metropolitan⁹ in synodo comprouīciali tractabit causam. 11. q. 1. si clericus nisi velis dicere, ꝙ hodie solus metropolitan⁹ obtinet vicem synodi quantum ad istud. 18. d. c. 1. & 10. q. 3. qa. De hoc dixi. 6. q. 2. cpus

Causa inter episcopū & clericum coram quo dēat tractari.

ARchiepiscop⁹.] CASVS. Anicet⁹ Papa statuit vt archiepūs de causis episcoporum, aut cōmunibus. s. criminalib. nihil agat sine cōsilio suorum suffraganeorum, nec episcopi sine consensu archiepiscopi aliquid agant, nisi quantum ad suas parochias pertinet.

e ¶ Archiepiscopus.] Hoc ca. exponit præmissa.

SI autem.] CASVS. Quæsitum fuit si archiepiscop⁹ superbe vult de causis criminalibus, vel ciuilibus episcoporū cognoscere sine eorū volūtate, vel eos in aliquo grauare, quid sit faciendum : & respondetur, ꝙ corrigi debet à suffraganeis: & si fuerit incorrigibilis, significetur Papæ, quatenus per ipsum sic puniatur, vt cæteri timorem habeant.

f ¶ Inobediens.] Hic habemus ꝙ metropolitanus potest coerceri a suffraganeis sic supra eo. saluo, in fin. simile 63. dist. Salonitanæ. Sed qualiter subditi possunt eum coercere? Respondetur reprehendere. 1 possunt ex charitate 2. q. 7. præsumunt. & c. sequēti. Iste autem qui defert querelam ad metropolitanum, sine appellatione patiatur dispendium litis. arg. in auth. coll. 3. de defen. ciu. circa medium. §. non habente. in fin. hoc Ideo quia traxit aduersarium suum ad alienum iudicem, vt 11. q. 1. inolita Io.

Metropolitanus a suffraganeis reprehēdi potest.

1 Dic ꝙ est triplex reprehensio, ut no. su. 21. d. nolite. in fi.

NVllus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes prima pars loquitur de specialibus negocijs suffraganeorum. Secunda pars de communibus. Dicitur ergo in prima, ꝙ nullus primas vel metropolitanus debet se intromittere de specialibus negocijs sui suffraganei absque eius licentia vel voluntate: qđ si fecerit, irritum erit quidquid fiet, & ipse deponetur. In secunda parte dicitur, quod primas vel metropolitanus non debet agere causas criminales, uel communia negocia sine consensu episcoporum, nec ipsi sine consensu metropolitani uel primatis debent aliquid agere, nisi de his quę pertinet ad propriam parochiam, ut omnia concorditer fiant. Secunda pars incipit ibi, [Sed quidquid.]

g ¶ Aliquem.] Licet non possit iudicare de ecclesia suffraganei, potest tamen de episcopo iudicare 11. q. 1. si clericus. Et sic fallit illa regula. Si vinco uincentem te, multo fortius uinco te. ff. de diuer. & tempor. præscrip. de accessionibus. §. 1. Item fallit, ff. qui potio. in pigno. habeant. Claudius, etiam libertus liberti mei. nō est meus libertus ut ff. de uerb. signifi. Modestinus. & nō omnes quę sunt cum sorore mea, sorores meę sunt. 81. distin. legitur.

Si uincentē te, co te, fallit.

h ¶ Vel aliquid.] Ergo nec absoluere potest excommunicatum a suffragneo suo. extra de sent. exc. per tuas episcopus tamen absoluere potest excommunicatum ab archidiacono. quia archidiaconus est uicarius episcopi.

Excōm. ab episcopo absolui archiepiscopo...

uo [a] in omnibus Romanæ ecclesię priuilegio, nullus metropolitanus absque cęterorum omnium comprouincialium episcoporum instantia, [b] aliquorum [c] audiat causas† [d]: quia irritæ erunt aliter actæ, quàm in cōspectu eorum omnium vētilatæ, & ipse, si fecerit, coerceatur à fratribus.

†al. causas eorum.

Item Anicetus Papa episcopis Galliæ, c. 1.

¶ De eodem. C. V.

Can. Apost. 35.

ARchiepiscopus [e] nihil de episcoporū causis, aut de alijs communibus, iuxta statuta Apostolorū; absq; cūctorū illorū agat consilio, nec illi assumāt, nisi quantū ad suas parochias ptinet, sine suo cōsēsu: qm̄ tali gaudet concordia altissimus, & gloriatur in membris suis.

Item in eadem epistola, c. 3.

¶ De eodem. C. VI.

Poly. l. 2. tit. 24. Burch. l. 2. c. 63. Pann. l. 4. c. 26.

SI autem aliquis metropolitanorum inflatus fuerit, & sine omnium comprouincialium præsentia, vel consilio episcoporum, aut eorum, aut aliās causas, (nisi eas tātum, quæ ad propriam suam parochiam pertinēt) agere, aut eos grauare voluerit, ab omnibus destricte corrigat, ne talia deinceps præsumere audeat. Si vero incorrigibilis, eisque inobediens [f] apparuerit: ad hanc Apostolicam sedem, cui omnia episcoporum iudicia referri† pręcepta sunt, eius contumacia referatur, vt vindicta de eo fiat, & cæteri timorem habeant.

†al. terminare.

Item Calixtus Papa episcopis Galliæ epist. 2. c. 3.

¶ De eodem. C. VII.

Concor. Lucius episto. 1. c. 3. Poly. ibidem c. 6. Burc. l. 1. c. 66. Iuo p. 5. c. 100. & p. 14. c. 72. Pann. l. 4. c. 27.

NVllus primas, vel metropolitan⁹ diæcesani ecclesiā vel parochiam, aut aliquem [g] de eius parochia præsumat excommunicare, vel iudicare, vel aliquid [h] agere absque eius consilio, vel iudicio: sed hoc obseruet, quod ab Apostolis, ac patribus, & prædecessoribus nostris est statutum, & à nobis confirmatum: id est, si quis me

episcopi, ut extra de off. Arch. cap. 1. sed episcopus non est archiepiscopi vicarius. Quid de hoc iuris sit, dixi 25.d.perlectis.

a ¶ Irritum.]. i. irritandum si dicas quòd habet iurisdictionem ordinariam prouinciæ. sed si stet proprie, tunc erit

esset ibi principiũ capituli, ut dicit Hug. Dicit ergo Beda exponẽs verba Ioannis, & dicit ꝙ Io. scribit illi episcopo de cuius manu Ioannes requirebat peccata subditorum eius, ut esset diligens: ne sine eius consilio de suis subditis iudicaret, nisi esset negligens.

Ans. l. 3. c. 88.

tropolitanus episopus (nisi quo ad suam solũmodo propriam pertinet parochiam) sine consilio, & volũtate omnium comprouincialium episcoporũ extra aliquid agere tẽtauerit, gradus sui periculo subiacebit, & quod egerit, irritum [a] habeatur, & vacuum. Sed quidquid de prouincialium coepiscoporum causis, eorumque ecclesiarũ, & clericorum, atque sæculariũ necessitatibus agere, aut disponere necesse fuerit, hoc communi † consensu comprouincialium agatur põtificum; nec aliquo dominationis fastu, sed humillima atque cõcordi administratione, sicut Dominus ait: [Non veni ministrari, sed ministrare & alibi: [Qui maior est vestrum, erit minister vester] Similiter, & ipsi comprouinciales episcopi cuncta cũ eius consilio (nisi quantum ad parochias proprias pertinet agant, iuxta sanctorum constituta patrum. *& infra.*

† *al. cum omnium.*

Matth. 20.
Matth. 23.

¶ Vt vno animo, vno ore concorditer sancta glorificetur Trinitas in sæcula.

Item Nicolaus Papa Rodulpho Bituricensi archiepiscopo.

¶ In suffraganei parochia nihil absque eius consilio metropolitanus agat. C. VIII.

Iuo p. 5. c. 56.
Pann. l. 4. c. 29.

CONquestus est Apostolatui nostro frater noster. Sigedodus archiepiscopus [b] Narbonensis, quòd clericos suos eo inuito ad iudicium tuũ venire compellas, & de reb. ad ecclesiã suam pertinentibus, eo inconsulto, quasi iure patriarchatus tui disponas: cũ hoc nec antiq̃tas (cui patres sanxerunt reuerẽtiã) habeat; & auctoritas sacrorum canonum penitus interdicat: nisi forte pro causis, quæ apud se terminare non possunt: ad te quasi ad patriarcham suum prouocauerint; [c] vel si episcopus suus decesserit; res ecclesiæ suæ iudicio tuo [d] dispensare voluerit. Primates enim, vel patriarchas nihil priuilegij habere prę cæteris episcopis, nisi quãtum sacri canones [e] cõcedunt, & prisca cõsuetudo [f] illis antiquitus contulit, definimus ita ut secundum Nicænas regulas sua priuilegia seruentur ecclesijs: præterquam si Apostolica sedes ali-

b ¶ Archieps.] Hic patet quòd archiepiscopi subsunt primatibus & patriarchis. vt 21. distinct. cap. 1. & 65. dist. de persona. 17. distinct. multis.

Archiepiscopi subsũt patriarchis.

c ¶ Prouocauerint.] Hic patet ꝙ nec archieps, nec primas potest cognoscere d̃ causis subditorum episcoporum, nisi ꝑ appellationẽ deuoluãtur ad ipsum. 11. q. 1. peruenit. & ext. de off. de leg. cũ non ignoretis. Idem dico in legato Papę, vt dixi 2. q. 6. ca. 3. pręter hos casus est alter 12. d. de his. Itẽ cũ [1] absolutus ab archiepiscopo non vult parere episcopo. extra de off. ord. ad reprimendam. Item cum est causa ĩter episcopũ & clericum. 11. q. 1. si clericus, & su. 6. quęst. 2. capit. 2. & hoc cum episcopus est reus. sed si est actor, nõ videtur, ꝙ archiepiscopus sit iudex rei, vt ex. de off. ord. pastoralis. Item cum episcopus non vult absoluere excõmunicatum, vt extra de appellat. q[illegible]a frõte. Item cum archiepiscopus prouinciã uisitat extra de præscript. cũ ex officij. sed illud nõ dico esse generale, nisi vt dixi sup. ea. quęstio 2. nullus [illegible]. Item cum euidens est sententiam episcopi iniustam esse. extra de appel. solicitudinẽ.

Archieps de causis subditorũ epi cognoscere nõ potest.

1 Illud, itẽ, respicit textũ. nã in isto casu, & sequẽtibus archiepiscop⁹ est iudex cõpetens.

erit hic arg. ꝙ metropolitanus non habet iurisdictionẽ ordinariam totius prouinciæ. Quid iuris sit de hoc, notaui sup. c. 2.

COnquestus est.] CASVS. Archiepiscopus Narbonensis conquerebatur de Rodulpho patriarcha Bituricen. qui erat suus patriarcha, quod ipse compellebat clericos suos eo inuito ad suum iudicium uenire, & res ad suam ecclesiam pertinentes eo inconsulto disponebat. præcipit ergo sibi Nicolaus, vt de cætero hoc nõ faciat, nisi fuerit ad ipsum appellatum: vel nisi mortuo episcopo clerici voluerint res ecclesiæ dispensari per ipsum: quia primates nil priuilegij super episcopos habẽt, nisi quantum canones concedunt, vel cõsuetudo antiqua: vel nisi Romana ecclesia aliquem voluerit suo priuilegio decorare. [Episcopo scribit.] hæc sunt verba Bedæ. [Et angelo Ephesi,] & c. sunt verba Ioannis. Vñ melius

d ¶ Iudicio tuo.] Aliter enim non potest. 12. quæst. 2. non liceat.

e ¶ Canones.] Sic 18. q. 2. hoc tantum.

f ¶ Consuetudo.] Ergo ratione consuetudinis potest aliquid peti, vt 18. q. 2. seruitiũ. ff. de pub. & vect. licita. 10. §. earum. ff. communia prædi. venditor Arg. contra. 10. quæstio. tertia quia. Item ratione diuturnitatis ꝓbatur negatiua: q̃a aliter nõn ꝓbatur. ff. de prob. si arbit[illegible]r. Itẽ diuturnitas constituit ius. ff. de aqua quo. & esti. l. hoc iure §. ductus aquæ. & extra de his. quæ fi. à præl. si cõsen. cap. ea. noscitur & argum. 3. quæstio. 6. hoc quippe. Item cõsuetudo dat iurisdictionem, vt C. de eman. li. l. vlt. & extra de arb. dilecti. Item cõsuetudo dat priuilegium 2, vt hic, & 64. distinct. quia. Arg. contra. 93. distinct. illud 100. distinct. cõtra morem. hoc prosecutus sum sup. dis. 8. frustra.

Consuetudo multa tribuit.

2 Alias consuetudo parificatur priuilegio ext. de [illegible] ut. ibi de hoc.

a ¶ Speciali.] Ergo Papa in totum potest auferre priuilegium vni ecclesiæ, & alij concedere, ut 16. q. 1. frater noster.
b ¶ Et angelo.] Hæc sunt verba Ioa. in Apoc. & deberet esse initium cap.
c Episcopo. Hæc sunt verba Bedæ.
SOLA. CASVS. Hactenus ostensum est quod archiepi. & primates subiectos suffraganeorũ suorum iudicare nõ possunt illis inconsultis, nisi in casibus cõcessis. ne autem credatur idem esse in Papa, dicit nũc aliud esse in eo. Sola enim Ro. ecclesia potest de oĩbus iudicare: sed nullus de ea potest iudicare: & ad hoc inducũtur. c. seq.
PAtet.] CASVS. Dr in hoc ca. quod nullus dẽt tractare, vel iudicare de iudicio se. Apo. quia firmũ debet esse quod ipsa iudicat. Et hoc probat Nicola⁹ duobus exemplis. s. Inn. & Gelasij.
d ¶ Patet.] Ab hoc loco vsq. in finẽ agitur de excellẽtia Papę, & omnia c. quasi idem dicunt.
e ¶ Iudicare.] Nam talis crimen sacrilegij incurrit, vt 17. q. 4. §. qui autem.
f ¶ Innocẽtius.] Familiaris est hęc probatio, quod vnus Papa inducit alium in testem. sed hoc iõ, quia de ipsorum testimonio nõ est dubitandũ 1: sicut Dñs mala Sodomę per angelos probauit 2. q. 1. Deus.
g ¶ Intulit. Qui manus intulit p̃ posito, vel cõ.......ga ducem, vel præsidem, capite punitur. ff. de re. mil. l. omne. §. 1. & 2. irreuerens miles, & cõtumelia parentis capite punitur 86. d. non satis in fine.
FVit.] CASVS. Dr in hoc c. quod semper fuit licentia sedi Apo. iniuste damnatos, vel excommunicatos restituere: & eos qui iniuste damnãt, vel excommunicant punire.
h ¶ Iniuste.] Et iuste 35. q. 9. Gregorius.
ANtiquis.] CASVS. In regulis antiquis fuit constitutum, vt siue in prouincia remota siue in vicina quis appellet in causa ciuili, vel criminali, nihil debeat innouari ante quam causa ad Apostolicum deferatur.

Papa Papam inducit in testem.

1 Ad hoc, 8. q. 3. talia.

quam ecclesiam, vel ipsius rectorem quolibet speciali, priuilegio decreuit honorare.

Item Beda super Apocalypsim, [*& Angelo* [b] *ecclesia Ephesi scribe.*]

Glo. ordi ad eum locum Apoc. 2.

¶De eodem. C. IX.

EPiscopo [c] scribit, de cuius manu peccata subditorum requirit: ne sine eius consensu subditos iudicare debeat.

¶*In glossa ordinaria sic legitur,* Et angelo,] idest episcopo scribit: de manu cuius peccata subditorum requirit, & sine cuius consensu subditos iudicare non præsumit ipse Ioannes.

Sola enim Romana ecclesia sua auctoritate valet iudicare de omnib: de ea vero nulli iudicare permittitur.

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem imperatorem in epistola, cuius initium [*Proposueramus.*]

¶Apostolicæ sedis iudicium a nemine est retractandum. C. X.

Anf. l. 1. c. 75. Iuo p. 5. c. 19. Pann. l. 4. c. 11.

PAtet [d] profecto sedis Apostolicæ (cuius auctoritate maior non est) iudicium a nemine fore retractãdũ: neque cuiquam de eius licere iudicare [e] iudicio: iuxta quod Innocẽtius [α] [f] Papa Ruffo, & cæteris episcopis per Thessaliam cõstitutis scribens ait: [Nemo vnquam Apostolico culmini (de cuius iudicio non licet retractare) manus obuias audacter intulit: [g] nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se voluit iudicari] & beatus Papa Gelasius. [Nec de eius iudicio: (idest Romanæ ecclesiæ) canones vnquam præceperunt iudicari: sententiamque illius constituerunt non oportere dissolui: cuius potius sequenda decreta mandarunt.]

inf. ead. ipsi sunt §. nec de eius.

¶*Caput hoc apud cæteros etiam collectores, multis verbis omissis in summam quandam redactum est.*

α ¶ Innocentius.] *In epistola Nicolai, & apud reliquos collectores est,* Bonifacius. *Verum neque in Bonifacij neque in Innocentij epistolis inuentum est quod hic affertur In ea vero epistola Nicolaus refert etiam alia quædam ex epistola Bonifacij ad episcopos per Thessaliam.*

Item Athanasius patriarcha Papæ Fœlici II.

In tomis conc.

¶Ab alijs damnatos, vel excommunicatos Apostolica soluit auctoritas. C. XI.

Iuo p. 5. c. 15.

FVit semper vestrę sanctę Apostolicæ sed licentia iniuste [h] damnatos, vel excommunicatos potestatiue sua auctoritate restituere, & sua eis omnia reddere, & illos, qui eos condemnauerunt, aut excommunicauerũt, Apostolico punire priuilegio: sicut etiam nostris, & anterioribus cognouimus actum temporibus.

Item ibidem paulo inferius.

Iuo ibidem. †*al. consitum.*

¶De eodem. C. XII.

ANtiquis regulis sancitum† est, vt quid-

tur,vt per ipsum sententia confirmetur,vel infirmetur. Seq.cap.patet.

a ¶ Vt quidquid.] Id.est,vt si appellatur Romam,uel a remotis,vel a vicinis partibus:nil attẽtaretur ante sententiam Papæ, supra,dist.17.multis.

quid [a] (quamuis in remotis, aut in longinquo positis prouincijs) super episcoporum querelis, aut accusationibus ageretur,non prius tractandum,vel accipiendum esset, quàm ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset deductum, vt huius auctoritate iuxta quod α fuisset faciendum,pronunciatio infirmaretur;aut firmaretur.

α ¶ Iuxta quod.] *Iuo legit.* iuxta quod fuisset pronunciatio, infirmaretur, aut firmaretur, *In corpore cõciliorum*,iusta quæ fuisset pronunciatio, &c.

Sylueſter in conc. Romano,c.20.

Item Innocentius Papa.

¶ Prima sedes nullius iudicio subiaceat. C. XIII.

Poly.l.1.tit.16. Deusdedit p.3. Ans.l.1.c.19.& l.4. c.39. Pann.l.4.c.5.

NEmo [b] iudicabit primam sedem, β iustitiam temperare desiderantem. Neq; enim ab Augusto, neque ab omni clero, [c] neque a regibus, neq; a populo iudex iudicabitur.

¶ *In omnibus vetustis Gratiani exemplarib. citatur ex Innocentio. Sed fere eadem habentur in concilio Romano sub Syluestro, c. 20.; & ex ipso citant indicati collectores.*

β ¶ Iustitiam temperare desiderantem.] *Sic etiam in Pannormia ex Syluestro. Sed in vulgata concilij editione est*, quoniam sedes a prima sede iustitiam desiderant temperari.

In lib.Ennodij.

Item Symmachus Papa.

¶ De eodem. C. XIIII.

Poly.ibidem. Ans.l.1.c.24. Iuo p.5.c.10. Pann.l.4.c.8.

ALiorum hominum causas Deus voluit hoĩes terminare;sed sedis istius præsulis † suo sine quæstione reseruauit arbitrio. Voluit B.Petri Apostoli successores cœlo tantum debere innocentiam,& subtilissimi discussoris indagini inuiolatam exhibere conscientiã. Nolite æstimare eas animas inquisitionis † non habere formidinem, [d] quas Deus præ cæteris suo reseruauit examini. Non hẽt apud illũ reus de allegationis nitore subsidium,qñ ipsorum factorum vtitur eo teste,quo iudice. Dicas forsitan, omnium animarum talis erit in illa disceptatione conditio:replicabo, [e] vni dictũ: [Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiã meam : & quæcunq; solueris super terram,erunt soluta & in cęlis.] Et rursus sanctorum [f] voce patet,Pontificum dignitatẽ sedis eius, factam toto orbe venerabilem : dum illi,quidquid fidelium est vbique,submittitur:dum totius corporis caput esse designatur. De hac mihi videtur dictũ per prophetam: [g] [Si hæc humiliatur, [h] ad cuius confugietis auxilium?& vbi relinquetis gloriam vestram?]

† præsulẽ.

† al.de inquisitorib.

Matth.16.

Esa.10.

Item Anterus Papa ad episcopos prouinciarum Bæticæ,& Toletanæ.

b ¶ NEmo.] Nisi se alicuius iudicio submittat, vt 2.q.7.nos si.& in causa hæresis.40.dist. si Papa & cũ submittit se confessori suo , tenetur ei parere : & ligabit eum sententia illius. Arg.contra est quod dicitur de dedicatione ecclesiarum , extra de pœn. & remis.quod autem. Item cũ Papa peccat , põt eius peccatum etiam ecclesiæ denunciari secũdum admonitionem Euangelij , vt s.2.q.1. si peccauerit. hoc determinatur 40.dist.si Papa.

Papa confessori suo parere debet.

c ¶ Neque ab omni clero.] Arg.ꝙ concilium non põt Papã iudicare,ut extr. de elec. significasti.vñ si totus mũdus sentẽtiaret ĩ aliquo negotio cõtra Papam. videtur ꝙ sentẽtiæ Papæ stãdum esset, vt 24.q.1. hæc est fides. Arg.cõtra:quia orbis maior est urbe.93. dist.legimus.

ALiorum.] CASVS. Quæsitũ fuit a Symmacho vtrũ cã sedis apost. possit ab hoie iudicari. Qui rñdet dicens ꝙ Deus aliorũ causas voluit ꝑ homines terminari : sed Romanũ Pontificẽ suo examini reseruauit : apud quẽ non habebit aliqs de allegationis nitore subsidium : quia idem.s.Deus erit iudex [illegible] testis, sed alij omnes a Papa iudicantur, [illegible] Petrum data [illegible] claues ligãdi,& soluẽdi : cũ ipse sit caput omnium,& aux[illegible]ũ omnium, ut dicitur per Esaiam prophetam. Seq.duo capit. plana sunt.

d ¶ Formidinem.] Imò sine uenia debet puniri,sicut diabolus, qui maxim⁹ comparatione aliorum creatus est , ut inf. de pœn.dist.2. principium.

Papa delinquens dẽt sine uenia puniri.

e ¶ Replicabo.] Hoc est dicere, cum ipse sit maior omnibus. grauius punitur cũ peccat. 11. quæst.3. præcipuè.

f ¶ Sanctorum.] Id est, in sanctis concilijs confirmantur.

1 De ista hr̃ s.32.dist.§. ecce 2. q. 7. §. de his ẽt. 24.q.1. quia ĩ qua significabit sedes Romana.

g ¶ Prophetã.] Esaiã

h ¶ Si hæc humiliatur. De arca fœdẽ

ris loquitur prophe ta quam Iudæi ferebant ad bella.

a ¶ Acta.] ¶ Corrũpunt, sup. 6. q. 1. ex merito, & c. deteriores.

b ¶ Ipsi sunt canones Sicut Imperator est lex animata in terris, vt in auth. de consulibus, in fi. coll. 4.

Cuncta.] CASVS. Hoc c. diuiditur ĩ duas partes, In prima parte dicitur, ꝙ ecclesia Romana de omnib. iudicat; ipsa verò a nemine iudicatur. Itẽ ꝙ ad Papã de omni parte mundi appellatur: ab eo vero null⁹ appellat. In secunda parte dicitur: ꝙ ecclesia Romana sẽper habuit potestatem, & habebit quoslibet absoluere, & dãnare nulla synodo congregata. Secunda pars incipit ibi, [Sed nec illa.] Seq. c. planũ est.

c ¶ De qualibet.] Ergo a legato appellatur, vt ext. de sen. & re iudi. c. vlt. & ext. de of. leg. licet. Sed nunquid a laico appellat ad Papam? Non, nisi in his quæ spectant ad iurisdictionem ecclesię, ut ext. de app. si duobus.

d ¶ Nemo.] A principe. n. & a senatu appellari nõ valet, vt ff. a quibus ap. nõ li. l. 1.

Fratres.] CASVS. Episcopi Hispanię auctoritate rcgũ quosdam iniuste dãnauerant, quos Sixtus Papa restituit, & præcepit episcopis, vt omnia eis ĩtegre reddant, nisi ipsi & principes eorum velint ab ecclesia separari.

Nunc

¶ De eodem. C. XV.

Facta subditorum iudicantur a nobis: nostra vero iudicat Deus. *& infra.* ¶ Deteriores sunt qui vitam, moresque bonorum corrumpunt,[a] his, qui substantias aliorum prædiaque diripiunt. — Poly. ibidem. Ans. l. 1. c. 53. sup. 6. q. 1. c. ex merito, cum seq.

Item Gelasius Papa ad Faustum legatum.

¶ De eodem. C. XVI.

Ipsi sunt canones,[b] qui appellationes totius ecclesiæ ad huius sedis examen voluere deferri. Ab ipsa vero nusquam prorsus appellari debere sanxerunt: ac per hoc illam de tota ecclesia iudicare; ipsam ad nullius commeare iudiciũ: nec de eius vnquam præceperunt iudicio iudicari, sententiamque illius constituerunt non oportere dissolui, cuius potius decreta sequenda mandarunt. — Nicolaus ad Michaelem epis. 7. Ans. l. 2. c. 56. Iuo p. 5. c. 9. Sup. c. patet in fi.

Idem omnibus episcopis.

¶ De eodem. C. XVII.

Cuncta per mundũ nouit ecclesia, quòd sacrosancta Romana ecclesia fas de omnib. habeat iudicãdi: neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Si quidem ad illam de qualibet[c] mundi parte appellandum est: ab illa autem nemo[d] est appellare permissus. ¶ Sed nec illa præterimus, ꝙ Apostolica sedes sine vlla synodo præcedente: & soluẽdi, quos synodus inique dãnauerat, & dãnandi, nulla existẽte synodo quos oportuit, habuit facultatem: & hoc nimirũ pro suo principato, quem B. Petrus Apostolus Domini voce & tenuit semper, & tenebit. — In epi. ad ẽpos per Dardaniam constitutos. Poly. l. 1. tit. 8. Ans. l. 1. c. 47. & l. 2. cap. 16. & 24. Pann. l. 4. c. 9.

¶ Omnia, quæ in hoc capite leguntur, habentur in epistola Gelasij ad episcopos per Dardaniam, sed non eodem ordine cõposita. Caput autem sequens, in quo multa huius ipsius capitis verba continentur, in eadem epistola eodẽ prorsus modo habetur. Itaq; fieri potest, vt ex alia epistola caput hoc sumptum sit, quæ non extet: aut Grat. hæc duo tanquã diuersa capitula referat quod apud antiquiores etiam collectores distincta repererit. in epistola etiam Nicolai ad episcopos Galliæ, quæ nuper est impressa in appendice bibliotheca, hoc citatur ex Gelasio.

Idem episcopis per Dardaniam constitutis.

¶ De eodem. C. XVIII.

Cuncta per mundum nouit ecclesia, quoniam quorũlibet sententijs ligata Pontificum, sedes beati Petri Apostoli ius habeat resoluendi; vtpote, quæ de omni ecclesia fas habeat iudicandi, &c.

Item Sixtus Papa secundus Hispanorum episcopis, epist. 2. c. 4.

¶ De eodem. C. XIX.

Fratres, quos timore terreno iniuste damnastis, scitote a nobis iuste esse restitutos: quibus ex sancti Petri & Apostólica auctoritate omnia, quæ eis ablata sunt, integerrime reddi præcipimus, si nõ vultis & vos, & principes vestri a collegio nostro, & membris ecclesiæ separari. — Ans. l. 2. c. 25. Poly. l. 1. tit. 8. Burch. l. 1. c. 192. Iuo p. 5. c. 247.

Item Stephanus episcopus Gualberto Patriarchæ.

¶ Cuiuslibet ecclesiæ clericos Papa valet ordinare. C. XX.

Ansel. lib. 6. c. 31. Iuo par. 5. c. 13.

NVnc vero iterato tibi scribimus, nolentes alicuius ecclesiæ priuilegium [a] infringere, licet Apostolica prærogatiua possimus de qualibet ecclesia clericum ordinare; desine iam cuiuspiam zelo Cumensis [α] ecclesiæ antistitem protelare: quia si protelaueris, & eum consecrare iam toties monitus non maturaueris; proculdubio ad nos veniens, consecratus abibit.

α ¶ Cumensis. *Sic etiam Anselmus, sed apud Iuonē plenius* Desine iam cuiuspiam zelo electum à clero, & expetitum à populo Lintuardum Cumensi ecclesiæ antistitem protelare.

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori in epistola, cuius initium. [Propo sueramus.]

¶ De eodem. C. XXI.

supra 1. q. 1. Ansel. lib. 1. c. 72. & lib. 2. c. 14.

PEr principalem [b] Beatorum Apostolorum Petri & Pauli de qua supra partim exposuimus, potestatem, ius habemus, non solum monachos, verum etiam quoslibet clericos de quacunque diœcesi, cum necesse fuerit, ad nos [c] conuocare: atque ecclesiasticis exigentibus opportunitatibus inuitare.

Sed aliud est, quod ex temeritate assumitur præsumptionis: aliud quod ex necessitate geritur charitatis. Cum suffraganei archiepiscoporum subditis suis ad malum fauere cœperint, atque circa eorū correctiones, negligentes [d] extiterint; tunc licet metropolitanis præter illorum voluntatem; & ligandos damnare, & recōciliandos absoluere. Cū vero episcopi zelo diuinæ charitatis accensi, bonos verbo, & exemplo ædificant, & malorum vitia aspera increpatione redarguunt: absque talium consilio non licet metropolitanis in eorum parochia aliquid agere, vel disponere. Vnde in fine capituli Martini Papæ non simpliciter dictum est [nihil agat.] sed cū determinatione, [nil p̄sumptiue assumat absque eorum consilio,] vt vitium præsumptionis videatur improbatum, non officium charitatis. Sic & Apostolus quia Corinthios vidit negligentes circa correctionem fornicatoris, sua auctoritate illum dānauit. Ioannes vero, quia episcopum Ephesiorū vidit paratum ad corrigenda vitia subditorum, sine eius auctoritate illos corrigere noluit: sed illum tantum de eorum correctione admonuit.

sup. ead. per singulas 1.

sup. cum simus, §. probatur.

sup. episcopi.

NVnc vero.] CASVS. Gualbertus Patriarcha antistitem Cumensis ecclesiæ consecrare nolebat. sed Stephanus scripsit ei, vt eum consecraret, & quia eum adhuc non consecrabat, iterum scribit ei præcipiens, vt eum debeat consecrare: & si non fecerit dicit, quòd si Romam venerit, consecrabit eum.

a ¶ Priuilegium.] Rescriptum Apostolicum sic interpretaberis, vt nulli afferat præiudicium, vt hic, & extra de consuet. cum olim, in fi. 63. dist. quanto. sic 99. dist. eccè. C. de emanc. nec auus. 1

1 Ad idem 35. dist. c. 1. ī ubi de hoc & 25. q. 2. ser ... atis. ī prin. ... bi videas.

PEr principalem.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd Apostolicus habet potestatē de qualibet parte mundi monachos, vel clericos sæculares ad se vocare, & opportunitatibus exigentibus inuitare ad ordinem, vel dignitatem, vel officium aliquod.

b ¶ Per principalem.] Hoc c. est s̄. 1. q. 1. c. per principalem, post principium.

c ¶ Ad nos.] Sicut Papa priuat aliquem clerico suo, eadem ratione potest Imperator aliquem priuare seruo suo, C. quib. ex cau. serui. pro præ. liber. accipi. l. 1. Item alicui potest rem suā auferre, vt C. de quadri. præs. bene. Similiter auferre potest & Papa beneficium. 19. dist. ī memoriā. Itē potest alicui auferre ius p̄sentādi, etiam legatus Papę, vt extra de offi. leg. dilectus. & extra de cōcess. præb. & ecc. non vacan. quia diuersitatē. & episcopum deponere. Sed nunquid omnes simul? Non, quia sic vniuersam ecclesiā turbaret, quod esse non debet. 1. q. 7. & si illa.

Beneficium potest auferre Papa.

SED ALIVD. CASVS. Supra probauit Gratianus, quòd archiepiscopus potest iudicare parochianū sui suffraganei eo ī cōsulto: postea probauit contrarium. Nunc autē soluit dicens, ꝙ quando suffraganei fauent subditis suis ad malū, & circa eos sunt negligētes in corrigēdo, potest tunc archiepiscopus soluere, vel ligare inuitis suffraganeis. quando vero sunt soliciti circa subiectos, non potest tūc eis inconsultis. Et hanc solutionem probat auctoritate Martini, & duobus exēplis, scilicet Pauli, & Ioannis.

d ¶ Negligētes.] Magister dicit, ꝙ quam cito negligēs est p̄latus in corrigēdo, sine omni admonitione auferet ei iudiciū, 2 vel iurisdictio sic supra ead. cū simus. sic extra, de acc. sicut olim. & ex eo. quòd non vult iudex procedere, videtur quòd statim expirauit sua potestas, ut extra de offic. deleg. cùm super. & C. de appell. ex eo. & C. de offic. præfec. Orien. si quos. & extra de foro compet. ex transmissa. Argum. contra supra ead. nunc vero. & extra de statu monach. in singulis.

Prælato negligenti auferatur iurisdictio.

2 Sed H. ītelligit post admonitionē.

Vidam laicus.]CASVS. In superiori causa dictũ est quid iuris habet archieps̃ super suffraganeis suis. Nunc vero supponit x. causam, in qua ostẽdit Gratia. q̃d iuris habeat eps̃ in ecclesijs sui episcopatus. Et v: hoc cõpetẽtius agat, ꝓponit thema, d̃ quo tres elicit q̃stiones.

a ¶ Quidam laicus.] Lex diœcesana consistit in recipiẽdo, vel cathedraticum, vel tertiam partem decimarum, vel quartã, vel hospitiũ. Lex iurisdictionis consistit in cõferẽdo, potest enim cõferre sacramenta, coercere delicta, de causis cognoscere. Quãdoq; lex diœcesana cõprehendit etiam legem iurisdictionis, vt extra de præscr. auditis. quantũ ad legẽ iurisdictionis subsunt episcopo, & ecclesiæ, & monasteria omnia. 18. q. 2. hoc tantum. & c. monasteria. & c. cognouimus & 16. q. 1. inter dicimus, quantũ ad legẽ diœcesanam solę sæculares, vt ĩfra eo. de his, & c. antiquos. 2. q. 2. statuimus. sed regulares ecclesiæ, vł monasteria nõ, vt hic & c. 1. & 16. q. 1. cũ pro vtilitate. & 18. q. 2. q̃ sit necessariũ cathedraticum. n. nõ soluunt. ĩ. ea. q. 3. inter cętera nec partẽ decimarũ. 16. q. 1. cum pro vtilitate ea. quæsti. & e. decimas. nec ep̃m ad missas publicas recipiunt. 18. q. 2. luminoso. & c. dudum, præstant tamen seruitium ep̃o. vel ex prima institutione, vt 18. q. 2. Eleutherius. vel etiã ratione visitationis, vt extrà de præscr. cum ex officij. vel quod debetur ex consuetudine, vt 18. q. 2. seruitium. Capellę vero monachorum subsunt ep̃o quantum ad vtranque legem, 16. q. 2. sanè & extra de priuil. cum & plantare in ecclesijs, nisi pleno iure fuerint monasterijs collatæ. sed hoc dicemus. 16. q. 2. in princ. … pta sunt a lege diœcesana, vt ĩ. ea. c. 1. & q. 3. iter. & 16. q. 1. cum pro vtilitate. & hoc in fauorem religionis. sed non sunt exẽpta a lege iurisdictionis, vt 16. q. 1. interdicimus. Idem est de capellis monasteriorum. Est autem lex diœcesana, qua ep̃s recipit cathedraticum, 1 tertiam s. vel quartam partem decimationum secundum diuersas consuetudines, & qua vocat clericos ad synodum vel exequias. Lex iurisdictionis est qua episcopus potest clericos ordinare, altaria & ecclesias, & virgines cõsecrare, corrigere, suspendere, cognoscere de causis ciuilibus, & criminalibus, & generaliter ad suam iurisdictionem pertinet omnia sacramenta conferre.

Lex diœcesana, & iurisdictionis in quibus consistunt.

1 Quod r… præscribi… ſm id qu… not. 15. c… quicunq… gl. l. in f…

CAVSA DECIMA.

Vidam laicus [a] *basilicã à se factam à diœcesana lege segregare quærit: episcopus ecclesiam cum omni dote sua ad suam dispositionem pertinere cõtendit: tandem euincit episcopus, & per parochias militib. comitatus crudeliter desæuit: quæ ecclesiæ sunt, tanquam sibi debita, vsurpare contendit.*

1 Modo primum quæritur, an basilica cum omni dote sua ad episcopi ordinationem pertineat.

2 Secũdo, an res ecclesiarum episcopis vsurpare liceat.

3 Tertio. quid nomine cathedratici a suis sacerdotibus exigere valeat.

QVAESTIO PRIMA.

E prima quæstione sic definitur in concilio Ilerdensi, c. 3.

¶ Basilica, quæ consecratur, à diœcesana lege non segregatur. C. I.

SI ex laicis quispiam à se factam basilicam consecrari desiderat; nequaquam eam sub monasterij [b] specie vbi cõgregatio [c] non colligitur α; à diœcesana lege audeat segregare.

¶ α Colligitur.] *In concilio impresso, ac manuscripto sequitur.* vel regula ab episcopo non constituitur.

Et in Vormac. c. 6. & 55. & in Moguntino sub Arnulpho, cap. 4.

Item ex concilio Toletano. 3. c. 19.

In Trosl. c. 6. Burch. l. 3. c. 20. Iuo p. 3. c. 23. Pann. l. 2. c. 12.

¶ Ecclesiæ cum dotibus suis in episcopi potestate consistant. C. II.

SIc, quidam contra omnem † auctoritatem ecclesias,

† al. van…

E prima quæstione.] Hæc q. diuiditur in 4. partes, in quarum prima probat Magister per x. aucto. ꝙ ecclesia cum omnibus suis rebus debet esse sub potestate episcopi; & de rebus ecclesiæ, s. decimis, & primitijs, & de talibus debet episcopus habere tertiam vel quartam, vel mediam secundum diuersas consuetudines. Secunda ibi, [Si autem.] Tertia ibi, [Visitantes.] Quarta ibi, [Quia sacerdos.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur prima qõ, in qua quæritur, an ecclesia cum omni dote sua pertineat ad dispositionem episcopi. Et est dicendum, ꝙ omnes ecclesię præter monasteria subsunt episcopo quo ad legem diœcesanam, & quo ad legem iurisdictionis, vt infra ead. q. fere per totum. & 16. q. 7. omnes basilicæ, sed monasteria exem‑

SI ex laicis.] CASVS. Quidam laicus capellam quandam cõstruxit, & cum peteret eam consecrari, volebat eam non subesse episcopo quantum ad legem diœcesanam, sicut nec monasteria. Quæsitum fuit in concilio Ilerden. an hoc fieri posset. Et respondetur ꝙ non, sine voluntate episcopi.

b ¶ Sub monasterij.] Id est, quasi ibi velit monasteriũ construere.

c ¶ Vbi congregatio. [Sed quot homines faciunt collegium monachorũ? R̃n. duo, vel tres, vt ext. de elec. c. 1. ſm leges tres, ff. de verb. sign. Neratius. Sed decẽ hoĩes faciunt populum, vt 10. q. 3. vnio ff. ui bon. rapt. §. prętor, §. 1. & decẽ oues gregem, licet quatuor. vel quinq; porci gregẽ faciant. ff. de abigeis, oues. Sed duo non faciunt familiam, vt ff. de verb. sign. si detestatio. in fi.

SIc quidam.] CASVS. Quidam postulabant ecclesias, quas

[...]clesiæ con [...]lens aliqd possit il- [...]ab epi ad [...]ni stratio [...]ripere.

quas ædificauerant sic consecrari, ut dos earum ad episcopi ordinationem nō pertineret: quare quæsitum fuit in concilio Toletano quid super hoc fieri debeat. Et respondetur, ꝙ si tale quid factum est in præterito, corrigatur, & statuitur vt de cætero non fiat: sed omnia sint in

libet in traditione rei suæ potest ponere legem q̃ vult, etiam cum tradit rem ecclesiæ, vt ext. de cond. app. verū. 18. q. 2. Eleutherius. Item laicus potest prædium dare ecclesiæ, & in eo cēsum retinere. 11. q. 1. si tributum 23. q. vlt. tributum. Similiter patronus pōt petere seruitiū

quas ædificauerint, postulant consecrare, vt dotē, quam eidem ecclesiæ contulerint, censeant ad episcopi ordinationem non pertinere [a]. Quod factum taliter [α] in preterito corrigatur, vt & in futuro ne fiat prohibeatur; sed omnia secundum constitutionem antiquam ad episcopi [b] ordinationem, & potestatem pertineant.

α ¶Taliter.] *Sic est in antiquioribus editionibus, et duobus Vaticanis conciliorum codicibus, sed in Coloniensi quatuor tomorum editione, & in Codice Lucensi Regio, & in concilio Vormaciensi, & Moguntino, & in Pannormia hoc modo,* quod factum, & in præteritum displicet, & in futuro prohibetur.

Item ex concilio secundo Cabilonensi.

¶Ecclesiæ, & omnia iura earum ad ordinationem episcopi pertinent. C. III.

Burc. lib. [...] c. 146. Iuo p. 3. c. 211.

DEcretum est, ut omnes ecclesię cum dotibus [c] suis, & decimis, & omnibus suis [β] in episcopi potestate consistant, atque ad ordinationem suam semper pertineant.

β ¶Suis.] *In vulgatis sequebatur,* iuribus, *quæ vox abest ab omnibus collatis manuscriptis. Apud Iuonem, & Burchardum est,* omnibus rebus suis.

Item Leo Papa quartus in epistola ad episcopos Britaniæ, c. 2.

¶Vnaquęque parochia episcopi prouisione regatur. C. IIII.

REgenda est vnaquæque parochia sub prouisione, ac tuitione episcopi per sacerdotes, vel cęteros clericos, quos ipse cum Dei timore prouiderit, cui iure pertinere videtur, & circumire, vt sibi necessarium visum fuerit ecclesiastica vtilitate cogente.

Item ex concilio Antiocheno, c. 24.

¶Iudicio, & potestate episcopi res ecclesiasticę gubernentur. C. V.

12. q. 1. pręcipimus ex can. Apost. 41.

QVæcumque [γ] res ecclesię sunt, conuenit cum omni diligentia, & bona fide, quę Deo debetur, qui omnia prouidet, atque iudicat, gubernari, & dispensari cum iudicio, & potestare episcopi, cui totius plebis animę [d] videntur esse commissę.

γ ¶Quæcunque.] *Gracè significantius,* τὰ τῆς ἐκκλησίας, τῇ ἐκκλησίᾳ φυλάττεσθαι δεῖν καλῶς ἔχει, *idest,* recte habet, quæ ecclesiæ sunt, *ipsi* ecclesiæ seruari oportere.

Item ex concilio Toletano, 4. c. 32.

qđ institutū est sibi ab epo ante cōsecrationē, ext. de iu. pat. c. preterea. Quidā dicunt, ꝙ hic loquitur in eo casu qñ primo dedit pure, sed postea uoluit adijcere conditionem, quod non licet, quia perfecta donatio non recipit conditionem, ut C. de donat. quæ sub modo. l. perfecta. & 32. q. ult. c. unico. in fi. Alij dicunt, ꝙ dos ecclesiæ spectat ad ius publicum, ut s. 1. d. ius publicū. sed ius publicum pacto priuatorū tolli non pōt. 1 ff. de pac. ius publicum ext. de fo. comp. si diligēti. Tu breuiter dicas, ꝙ illud pactū est contra naturam illius contractus, & est contra leges. nam ſm iura, res oēs ecclesiasticæ ad ordinationē episcopi spectant, ut j. eo. nouerint. aliàs si non obuiat honestati uel iuri, licite pōt pactum quod appròbatum est præmissis canonib. apponi, ut in pręmissis casibus. nā quilibet in traditione rei suæ potest apponere legē quam vult. ff. de pa. l. in traditionibus.

1 Sub. & sic non obstàt lex prædi. in traditionib. quę loquitur qñ ꝑ pactum iuri publico nō derogaī. arg. ff. de pa. iurisgentiū. Arch.

b ¶Ad episcopi.] In ecclesijs autem monachorū abbati presbyter respōdebit in temporalib. episcopo in spiritualib. ut 16. q. 2. sane, & extra de cap. mo. in ecclesijs.

DEcretum.] CASVS. Hoc c. cum trib. sequencib. fere eundem habent casum, scilicet ꝙ ecclesiæ cum omnib. suis rebus debent esse in potestate episcopi, vt de eis disponat & ordinet scd̄m quod fuerit disponēdum

in potestate episcopi.

a ¶Non pertinere.] Hic habes, ꝙ contractus tenet, sed pactum oppositum in contractu contra naturam contractus non tenet sic extra de cond. appo. c. 1. & 16. q. 1. si quis laicus, & extra qui cler. vel vo. insinuante sic inf. de consec. d. 1. si quis basilicam. Sed obijcitur nōne qui-

& ordinandum, visitando eas tempore opportuno.

c ¶Cum dotibus.] Nihil tamen de eis disponet citra cōsensum prælati, ut extra de off. ordi. cum ab ecclesiarū, & inf. q. 2. c. pen.

QVæcunque.] ¶Animæ.] 12. q. 1. præcipimus. ADDITIO. & 18. q. 2. cognouimus.

a NOuerint.] ¶Nullam.] inf. 17. q. 4. sunt qui inf. 16. q. 7. decernimus contra. Sed ibi habent potestatem tantum defendendi ecclesias. 1

1 Sub. hoc ãt dicit, ꝙ nou hñt ptãtem dilapidationis. ẽm L. & hic adde qđ not. 16. q. 7. piæ mẽtis in gl. vl. de cõs. dis. 1. si quis basilicam. 2 De hac ma. no. cx de cẽ. cũ olim ubi Ho. de hoc notando ponit hanc sententiã, & eã attribuit Bartol. prouin. q ita ad literam sensit sicut hic dicit per Bart.

DE his.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ omnia bona ecclesiarum mobilia, & immobilia in epõrum potestate cõsistunt, ita ꝙ tertia pars oblationũ epo reseruetur. Quod autẽ iuris sit de hoc, in apparatu dicitur.

b ¶Tertia.] Alibi dr̃, ꝙ nihil habeat 2 p̃ter cathedraticũ, ut ĩ. ea. q. 3. cap. 1. aliàs de medietate. ut inf. c. proxi. Not. ergo ꝙ tp̃e primitiuo cum pauperes essent epi, statutum fuit vt episcopi de episcopalibus ecclesijs, & omnibus bonis ecclesiæ sumerent medietatem, vt in ca. seq. sed in omnib. parochialib. ecclesijs tertiam 16. q. 1. cõstitutum procedente tp̃e ex parochialib. tantum tertiam oblationum, & decimarum haberent, ut inf. eo. c. decreuimus. postmodũ quartam. 12. q. 2. vobis, & c. cõcesso. & c. quatuor. Hodie aũt nec tertiam partẽ parochialium habebũt nisi ad fabricã reparandã, nec illã habebũt nisi uelint fabricã reparare, ut ĩ. q. 3. c. 1. & 3. Vel dic, ꝙ ẽm cõsuetudinem ista dãtur, vt ex. de sepul. certificari. hodie aũt cũ sint diuites, nihil habebũt præter cathedraticum, vt ĩ. q. 3. cap. 1. Io. parochialis ecclesia tantũ habet quartã decimarũ, & ep̃s aliã pro se, aliàs quartas duas retinet ep̃s p fabrica, & pauperib. vt 12. q. 2. concesso. & c. seq. đ alijs reditib. nihil habet de consuetudine generali, & præscripta ep̃s, licet prædicta c. & alia videant dicere cõtrarium, & ita fuit sententiatum pro episcopo Bononiensi contra ecclesiam S. Io. in Persiceto, & hoc videtur expressum. 12. q. 2. uobis, B.

¶Basilicarum conditores in rebus ecclesiarum nullam potestatem se habere cognoscant. C. VI.

NOuerint conditores basilicarum, in rebus, quas eisdem ecclesijs cõferunt, nullam [a] se potestatem habere: sed iuxta canonum instituta, sicut ecclesiam, ita & dotem eius ad ordinationem episcopi pertinere. Poly. l. 3. tit. 12. Burc. l. 3. c. 203. Iuo p. 3. c. 255. Pann. l. 2. c. 4.

Item ex concilio Aurelianensi, 1. c. 17.

¶De eodem. C. VII.

DE his, quæ parochijs in terris, vineis, mancipijs, atque peculijs quicunq; fideles obtulerint, antiquorum canonum statuta seruentur, vt omnia, in episcopi potestate consistant: De his tamen, quæ altario accesserint, tertia [b] pars fideliter episcopis deferatnr. Poly. l. 3. tit. 11. Burc. l. 3. c. 136. Iuo p. 3. c. 202. Pann. l. 2. c. 61.

Item ex eodem, c. 16.

¶De his, quæ altario deferuntur, medietatem sibi vendicet episcopus. C. VIII.

ANtiquos canones relegẽtes, priora statuta credimus renouanda; vt de his, quæ in altario oblatione fidelium conferuntur, medietatem [c] sibi episcopus vẽdicet, & medietatem sibi dispensandam secundum gradus clerus accipiat, tam de proprijs prædijs, quàm de omni cõmoditate in episcoporum potestate durantibus.

Item ex concilio Toletano.

¶*In libro manuscripto priuilegiorum ecclesiæ Toletanæ refertur hoc tanquam caput 15. quarti concilij Toletani sed in duobus ipsius exemplaribus ex Hispania missis non habetur: Burchardus, & Iuo citant ex concilio Triburiensi tempore Arnulphi regis.*

¶De episcopis, qui diœcesim suam visitare contemnũt, & ad redimendas mansiones, quæ visitantibus debentur, clericos cogunt. C. IX.

RElata † est coram sancta synodo querimonia plebium, quòd sint quidam episcopi nolentes ad prædicanduw, uel ad confirmandum suas per annum parochias circumire: qui tamen exigunt, vt mansiones; quibus in profectione vti debuerant, aliquo † pretio [d] redites, & negligentiam dimittentes. Burc. l. 1. c. 229. Iuo p. 5. c. 341. † al. Delata. † al. alio.

ANtiquos.] CASVS. Statutum fuit in Aurelian. concilio, ut ep̃s habeat medietatem oblationum matricis ecclesię, & clerici eiusdem ecclesię aliam medietatem habebunt. Idem est dc fructihus prædiorum, & in omni vtilitate ecclesiæ, ita ꝙ prędia, bona ecclesiæ in episcopis potestate consistant.

c ¶Medietatem.] Secundum distinctionem decr. extra de testa. requisisti.

REIata.] CASVS. Quidam episcopi negligebant suas parochias visitare singulis annis ad prædicandum vel confirmandos pueros: procurationes tamen exigebant ac si ecclesias visitarent, quod ex auaritia, & negligentia procedebat, & ideo statutum fuit in concilio Toletano, ut hoc de cætero non faciant episcopi, sed solicite, & diligenter suos greges visitent, cupiditatem vitantes.

d ¶Aliquo pretio.] Si isti parochiales ita soluerunt aliquos denarios aliquot annis, nunquid ep̃s postea potest ad procurationẽ petendam redire? arg. ꝙ sic ext. de cen. olim. argu. contra. ff. quemadmodum serui. amit. si communem, ubi dicitur, ꝙ qui una seruitute utitur pro alia perdit primam. Sed quid si partẽ procurationis recipit aliquot annis, nunquid per partẽ intelligitur retinuisse totũ? vr̃ ꝙ sic infra de pœn. d. 1. vulgaris, ff. quemadmodũ seru. ami. si stillicidiũ. §. vlt. & l. seq. vbi dicitur, ꝙ p partẽ retinere totum uidetur, ff. de ser. rust. pręd. vna est via. arg. contra ext. de præsc. auditis ext. de capel. mo. dilectus. Breuiter rñdeas, ꝙ in procuratione nulla currit præscriptio, extra de præscript. cum ex officij, unde siue par-

partem soluerit, siue nihil semper potest petere procurationem, ut not. in prædi. c. cum ex officij.
a ¶ Redimant.] Tamen redimi potest procuratio, vt infra ead. q. 3. relatum.
b ¶ Parare.] Vel præparare.
Decre-

tem fabricæ recepit. j. ea. q. 3. vnio. aliter non tenetur, sed tamen conferre debet cum alijs, vt 16. q. 1. si monachus, extra de eccl. ædi. de his. 1
SI AVTEM. Hæc est secunda pars q. 3. in qua dicitur vt hic, & in seq. c. continetur. Io. de Fant.

mant [a] qui parare [b] debebant. Quæ duplex infamia, neglignetiæ, & auaritiæ, sanctæ Synodo magno fuit horrori. Statuerunt itaque, ne quis vltra exerceat id cupiditatis ingenium, & vt solicitiores sint episcopi de suis gregibus visitandis.

Item ex concilio Taraconensi, c 8.

¶Annuis vicibus ecclesiæ ab episcopis visitentur. C. X.

Burch. l. 3. c. 33. Iuo p. 3. c. 38.

DEcreuimus, vt antiquæ consuetudinis ordo seruetur, & annuis vicibus ab episcopo dioeceses visitentur, & , si qua forte basilica fuerit reperta destituta, ordinatoria [a] [c] eius reparari præcipiatur: quia tertia pars ex omnibus per antiquam traditionem, vt accipiatur ab episcopis, nouimus esse statutum.

a ¶Ordinatori.] *In exemplaribus concilij impressis, & manuscriptis, apud Burchardum, & Iuonem legitur*, ordinatione ipsius, *sed ob glossam non est mutatum. Reliqua vero ex ijsdem sunt emendata Burchardus autem, & Iuo addunt præterea in extremo*, ex principibus nouimus statutum.

2 *Si autem episcopus inualetudine impeditus dioeceses suas per semetipsum visitare non poterit, visitationis officium committat alijs.*

Vnde in concilio Toletano quarto, c. 35 legitur.

¶Inualetudine grauatus episcopus, visitationis officiũ alijs committat. C. XI.

Burc. l. 1. c. 87. Iuo p. 5. c. 193.

EPiscopum per cunctas dioeceses, parochiasque suas per singulos annos [d] ire oportet, vt exquirat, quo vnaquæque basilica in reparatione sui indigeat. Quod si ipse aut languore detentus, aut alijs occupationibus implicatus, id explere nequiuerit; presbyteros probabiles, aut diaconos mittat, qui redditus basilicarum, & reparationes, & ministrantium vitam inquirant.

3 *Visitantes autem episcopi, quid a clericis suis exquirere debeant, & quid eos docere, in concilio Bracharẽsi secundo, c. 1 sic statutum legitur.*

¶Quæ visitantes episcopi a clericis suis exquirere debeant. C. XII.

Burch. l. 1. c. 85. Iuo p. 1. c. 75. & p. 5. c. 191.

PLacuit omnibus epĩs, vt per singulas ecclesias epĩ, & per dioeceses ambulantes primum discutiant clericos, quomodo ordinẽ baptismi teneant, vel Missarum, & qualiter quæque officia in ecclesia peragant. Et si rectè quidem inuenerint, Deo gratias agant: sin autem mini-

CASVS. Supra in c. decreuimus, & c. relata. dictũ est, ꝙ episcopi debẽt suas parochias visitare: sed nunc dicit Grat. ꝙ si est valetudine impeditus, officiũ visitationis alijs iniũgat.

1 De hoc no. eo. tit. c. 1. & 12. q. 2. quatuor. Archi.

EPiscopum.] CASVS. Statutũ fuit in cõcilio Toletano, vt episcopi suas parochias visitent: qđ si non possunt presbyteros bonos vel diaconos mittant qui oĩa diligenter inquirant, scilicet basilicarum reparationem, & vitam sacerdotũ.

d ¶Annos.] Cũ necessaria causa subest, tunc singulis annis põt visitare, ut hic, & j. ea. q. 3. cañẽdo. immo tunc quãdocunq; & quotiescũque opus est, potest omnes ecclesias visitare, ut extra de off. arch. mãdamus, sed si non est necessitas, de triennio in trienniũ visitabit, ut extra de off. arch. vt archidiaconus, vel hodie bis in anno, ut ext. de censi. cum uenerabilis. Sed qualiter 2 istud mãdatur alijs, cũ istud sit officiũ archidiacòni, ut 15. d. per lectis? Sed loquiť de ea visitatione, quã habet episcopus in re sua, uel secundum consuetudinem loci dicitur.

Visitatio quoties fieri debet.

2 Ista q̃stio melius esset gl. per se signata super uerbo p̃sbyteros, & ita eam ponit. Io. de Fant.

VISITANTES. Hæc est tertia pars q̃stio. in qua diciť ut hic, & in seq. c. continẽtur. Io. de Fant.

CASVS. Dictum est supra, quod episcopi debent ecclesias visitare. Nũc autem dicit Gratia. quid episcopi debeãt docere, & quid a presbyteris requirere cũ suas parochias visitant.

DEcreuimus.] CASVS. Statuitur hic vt episcopi singulis annis suas ecclesias uisitent; & si qua basilica fuerit destructa, præcipiatur ordinatori suo, ut eam debeat reparare, de omnibus autem redditibus episcopus tertiam tollat.
c ¶Ordinatori.] idest, sacerdoti, & hoc uerũ est si par-

PLacuit.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dĩ, ꝙ epĩ suas parochias uisitantes prima die debent a clericis exigere, qualiter baptisma, & Missam, & cætera officia peragant, & si bene inuenerint, Deo gratias agant: alioquin ignaros instruant: ordinent etiam, ut cathecumeni ante xx. dies baptismi ad purga-

purgationem exorcismi veniant,in quibus discant:Credo in Deum. In secunda die debent docere laicos, ut fugiant idololatriam,& omnia mortalia crimina:& quod sibi nolunt fieri,alijs ne faciant,vt fidem rectã teneant. & hoc facto ad alium locum pergant.

oblationes auferant, & ut ecclesiæ a laicis non incastellentur,uel in seruitutem redigantur.
f ¶Oblationes.] Laici ergo possunt cogi ad oblationes,16. quæst.1. statuimus. sicut ad decimas & primitias.16.q.1.reuertimini.

me:docere debent ignaros [a],& hoc modis omnibus pręcipere,sicut antiqui canones iubẽt,vt ante viginti dies [b] baptismi, ad purgationem [c] exorcismi concurrant cathecumeni,in quibus viginti diebus omnino † cathecumeni symbolum,quod est [Credo in Deum patrem omnipotentem] specialiter doceantur. Postquam ergo in his suos clericos discusserint, vel docuerint episcopi, alia die [d], conuocata plebe ipsius ecclesiæ doceant illos, ut errores fugiant idolorum: vel diuersa crimina,id est,]homicidium,adulterium,periurium, falsum testimonium, & reliqua peccata mortifera: & quod nolũt sibi fieri,alteri ne faciant:& vt credant resurrectionem omnium hominum,& diem iudicij, in quo vnusquisque secundum opera sua recepturus sit. Et sic postea episcopus de ecclesia illa proficiscatur ad aliam.

De consecr.distin.4. ante viginti.
† al.omnes.

Item Hieronymus in epistola ad Damasum Papam de oblationibus altaris. Tomo 4.

¶Oblationes ecclesiæ laicis vsurpare non licet. C.XIII.

4 QVia sacerdotes pro omnibus orare debent,α quorum eleemosynas & oblationes accipiunt qua fronte præsumunt laici oblationes, quas Christiani pro peccatis suis offerunt,vel comedere [e],vel alijs concedere,cum ipsi nõ debeant ex officio suo β pro populo orare. Ob hoc Papa gloriosè mittere oportet illos præsumptores in excommunicationem perpetuam, vt & cæteri metum habeant,& amplius hæc in ecclesia ne fiant. Poly.lib.3.tit.9.

α ¶Debent.] *In vulgatis, & in epistola impressa legitur*, solent, *sed in plerisque manuscriptis Gratiani exemplaribus, & Polycarpo*, debent. *Sic etiam Lupus in regula Monachorum ex Hieronymi scriptis collecta cap. de contemplatione, oratione, & lectione*, sacerdotes quoque pro omnibus orare debent, quorum eleemosynas,oblationesq; recipiunt.

β ¶Ex officio suo.] *Hæc absunt a plerisque codicibus Gratiani & epistola ipsa & Polycarpo.*

Item Calixtus Papa *secundus* γ.

γ ¶Secundus.] *Additum hoc est ex plerisque uetustis. Neque uero primus esse potest, cuius tempore nondum Pantheon uocabitur templum Sanctæ Mariæ rotundæ. Bonifacius enim fuit, qui tempore Phocæ Imperatoris illud Beatæ Mariæ,& omnibus sanctis d.cauit.*

¶Minime auferantur a laicis oblationes altaribus, vel crucibus factæ. C. XIIII.

SAnctorum patrũ canonibus consona sancientes, oblationes [f] de sacratissimo & reuerẽdissimo altari B.Petri,& Saluatoris sanctę Marię rotundę,aut alijs ecclesiarum altarib. siue crucibus a laicis auferri penitus interdicimus, & sub districtione [g] anathematis prohibemus, Poly.l.3.tit.9.

1 Ad idem 85. q. 2. in Galliarũ.magis enim mo nendo quam cõminando, &c.45.d.licet.1.& 2.& 44.d.comessationes.27. q.1. de viduis. Arch.

a ¶Ignaros.]Arg.cõtra illos qui statim suspendũt simplices sacerdotes, ut 38.d. sedulo. 1 & c.quando. Itẽ arg.pro illo qui cõsecutus est p̃bendã dum finxit se scolum.i.simulatorem scientiæ.
b ¶Dies. Paschæ.
c ¶Purgationem.] Nõ tamẽ statim purgantur vitia, sed sũt signa futuræ purgationis,inf.de consecra.d.4.sicut.
d ¶Alia die.] ĩ.ead. q.3. c̃tra. inter cętera.1. fi. ubi dicitur, ꝙ tantum per vnam diem morabitur in qualibet basilica.sed dic qđ uno die erit cũ sacerdote; altero cum populo.

QVia.] Hæc est quarta pars q̃stio. in qua dicitur, & probatur qđ laici non debent accipere oblationes de altaribus vel crucibus, q̃ deferuntur sacerdotibus ratione officij, cum laici pro se vix orare possint. Ioan. de Fant.

CASVS. Laici in ciuitate Romana auferebãt oblationes de altaribus,& comedebãt.quare Damasus Papa quęsiuit a Hieronymo quid de his deberet fieri. Et rñdet,ꝙ debent excommunicari, ut cæteri metu terreantur, q̃a cum non orent pro populo, oblationes populi comedere nõ debent.

e ¶Comedere.] Hic habes decimas appellari non solum ipsa iura, sed etiam ipsos prouentus,& ꝙ etiã prouentus non possunt cõcedi laicis.argum. contra ext. ne prę̃la. vices suas, ca. vlt.Sed dic vt dicitur 1.q.3.si quis obiecerit. quod ad tempus potest decima laicis concedi, non tamen in perpetuum.

SAnctorum.] CASVS. Calixtus Papa duo in hoc cap. prohibet, scilicet ne laici de altari alicuius ecclesiæ

g ¶Et sub districtione.] de hoc dic, vt 63.distin. Salonitanæ.

g ¶Et

a ¶Inca-

a ¶ Incastellari.] Vt inde fiant propugnacula. ADDITIO. Hoc intellige, secundum quod habet extra de cust. Euch. c. 2. & ad hoc 12. q. 1. necessaria. & c. nulla. Arch.

HAnc consuetudinem.] CASVS. Damasus prohibet in hoc c. ne Romani auferāt oblationes de altarib. & comedant: sed solum sacerdotib. relinquant, qui quotidie pro nobis orant, & hoc probat exemplo veteris testamenti, vbi solum sacerdotib. permittebat panes propositionis comedere. Si quis vero contra constitutū cccxviij. patrum Nicæni concilij venerit, anathematis vinculo sit obligatus.

& ecclesias a laicis incastellari [a], aut in seruitutem redigi auctoritate Apostolica prohibemus.

Item Damasus Papa.

¶ Ecclesiarum oblationes sub laicorum domino non detineantur. C. XV.

Poly. ibid. † al. vigere.

HAnc consuetudinem, quæ contra sanctam ecclesiā catholicam augeri † videtur, omnino iterdicimus; vt nullo modo vnquam oblationes, quæ intra sanctā ecclesiam offerūtur, sub dominio laicorum detineātur: sed tātummodo sacerdotibus, qui quotidie Domino seruire videntur, liceat comedere, & bibere: quia in vetere testamēto prohibuit Dominus panes sanctos comedere [b] filijs Israel, nisi tantummodo Aaron [c], & filijs eius: qui panes longe erant ab istis panibus, qui nūc in sancta ecclesia offerūtur, quia illi sub vmbra legis erāt; qui vero modo sub gratia spiritus sancti, toto mūdo Euāgelio corruscante lucidiores esse videntur. Qua fronte, aut qua conscient̄ia oblationes vultis accipere, qui vix valetis pro vobis, nedum pro alijs Deo preces offerre? q͞a prauum est, & contra Dominicum pręceptum, & detrimentū animę suæ infert, qui illud agere conatur, quod ei nulla ratione cōceditur. Quia omnibus sanctis patribus, nostrisq; priorib. placuit hanc sanctionē fieri, & nos similiter in eisdē persistere volumus, vt nullus audeat irritum facere hoc, quod constitutum est, si in perpetua dānatione noluerit persistere. Si quis vero cōtra hanc regulā nostrā, & contra regulam sanctorum cccxviij. patrum, qui in Nicęno concilio hoc constituerunt, temerarius præsumptor fuerit, & de cætero oblationes de sacris ecclesijs auferre molitus fuerit; sub anathematis vinculo sit colligatus, & condemnatus. Responderunt omnes, fiat, fiat.

1. Reg. 21. — Panes propositionis.

b ¶ Comedere.] Ar. q͞ clerici concubinarij non debēt comedere bona ecclesiæ. 32. d. prętet hoc. Ar. contra 32. d. si q͞ vero. & 31. d. omnino.

c ¶ Aaron.] Illi vero sacerdotes semp̄ comedebāt panem durum: quia quolibet sabbato ponebantur eis illi xij. panes. q͞ fuerunt dicti panes p̄positionis. Sed nū q͞d de illo pane poterant pascere familiam suam, vel etiā canes suos? non: sed tātū in necessitatib. poterant, quia tūc ēt alijs licebat comedere eos. vñ Dauid & Abimelech excusant vt 25. q. 1. §. si ergo. & §. his ita rn̄detur.

PRAEMISSIS. CASVS. Infert Gra. ex supradictis, q͞ ecclesię, & oblationes, & res ecclesię in epi potestate consistunt.

Præmissis auctoritatibus, ecclesia cum omnibus rebus suis ad episcopi ordinationem pertinere monstrātur, & tam ecclesiæ quam oblationes, & facultates earum a laicorum dispositione probantur esse immunes.

QVAESTIO II.

Ed cum [d] in episcoporum potestate facultates ecclesiæ constitutæ esse dicantur; potestas dispensandi intelligenda est, non distrahendi, vel dilapidandi.

SEd cum in episcoporū.] Hæc q. diuiditur in 4. partes: in quarum prima probat, quòd res ecclesiæ non sunt alienandæ nisi in casibus, quos ponit. Secūda ibi, [Perpetua.] Tertia ibi. [Episcop9 habeat.] Quarta ibi, [Si vero.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 2. q. qua q̄ritur an epo liceat auferre distrahere, vl' dilapidare res eccl'æ. Et certe dilapidare nō pōt, nec ēt alienare. nisi in casib. concessis a iure, & hoc p̄batur per seq. c.

d ¶ Sed cum.] Quæritur an licet episcopo vsurpare res ecclesiæ. Hęc [illegible] ó hēt dubitationem: quia constat q͞ nō potest vsurp[illegible].

Vnde in Agathensi concilio, c 7. legitur.

¶ Res ecclesiæ aliquo modo episcopis alienare non licet. C. I.

CAsellas, vel mancipiola ecclesiæ, epi (sicut prisca canonum p̄cepit auctoritas) vel vasa ministerij, qua

CAsellas.] CASVS. Hoc c. diui[illegible] i[n] duas partes. In pri[m]a dicitur, quod omnia bona ecclesiarum mobilia, & immo-

immobilia debent esse in potestate eporum, ita vt non liceat eis vendere directa venditione, vel indirecta: nisi imminente necessitate, vel vtilitate ecclesiæ, qua primitus comprobata fiat venditio coram duobus, vel tribus vicinis episcopis subscribentibus venditioni cũ alijs clericis. Si vero aliter fiat, irrita erit venditio. In secunda parte dicitur, ꝙ episcopus põt peregrinis, vel clericis cõcedere in vsũ possessiones minus vtiles saluo iure ecclesię. Secũda pars ibi [Minus vero vtiles.] indirecta est quando solus vsusfructus alienatur. Et scias, quod hodie coram proprio episcopo potest fieri alienatio.

d ¶ Immobilibus.] Consensu tamen Imperatoris possunt alienari. inf. ea. precariæ. in Auth. de alie. & emph. §. sanctissimas, coll. 9.

e ¶ Ab Imperiali.] Ecce casus vnus in quo in nullo casu possunt alienari res, item in alio casu non possunt alienari

Ecclesiæ aliqñ modo ... lienari.

commendata fideli proposito, integro ecclesię iure possideant; i. vt neq; vendere, neq; per quoscunq; contractus res, vnde pauperes [a] viuunt, alienare præsumant. α

α ¶ Præsumant.] *In aliquot melioribus Gratiani codicibus post hoc verbum sequitur* §. quòd si necessitas. *vsque in finem (qui nunc habetur. infra ead. ad finem Paleæ,* huiusmodi.) *& sic legit, qui casum scripsit.*

Codicis lib. 1. titulo de sacrosanctis ecclesiis, lege [sancimus nemini.] Imp. Iustinianus. [Excepta [b] videlicet causa captiuitatis.]

tit. 2. l. 17. tit. 2. l. iubemus. ver. scientes.

Impp. Leo, & Anthemius.

De eodem. C. II.

EA enim, quæ ad beatissimæ ecclesię iura pertinent, vel post hac forte peruenerint, tanquã ipsam sacrosanctam, & religiosam ecclesiam, intacta conuenit venerabiliter custodiri.

Constitutio noua.

eo. tit. auth. hoc Ius. Iulianus antec. constit. 7. cap. 1.

Hoc ius [c] porrectum est ad omnẽ venerabilem locũ, omneq; collegium, quod actio pia constituit, vt nec res eorum pignorentur. Et hoc perpetuo seruetur in his rebus immobilibus, [d] quæ ab Imperiali [e] domo prædictis locis applicantur. In cæteris eatenus excipitur, si debitũ vrget. ¶ Præterea, si hẽat superflua vasa, cum debitrix sit, nec aliũde soluere valet, ne quid immobile alienetur, vel distrahat; ea (gestis habitis corã eo, cuius est loci ordinatio) integra, vel alijs locis venerabilibus oblata dentur, vel cõflata [f] cuilibet alij vẽdãtur. Qui aũt hæc acceperit contra † hanc obseruationẽ; ijsdem pęnis subiaceat, q̃ in rebus immobilib. proditæ sunt: si aũt debitum ex mobilibus solui non valet; primo res immobiles specialiter dẽtur pignori, quarum fructus creditor sibi reputet tã in sortem, [g] quam in vsuras, vsq; ad quartam centesimæ. [h]

auth. præterea] eod. tit. Iulianus const. 120. §. fi.

† *al. citra.* Auth. hoc ius] supcitat.

a ¶ Pauperes.] Quia quidquid habet ecclesia, pauperum est, 16. qõ. 1. quoniam quidquid.

b ¶ Excepta.] 12. q. 2. sacrorum.

EA em.] CASVS. Lex ista loquitur tãtum de possessionib. ecclesiæ Cõstantinopolitanæ, cuius possessiones habitę, vel habendæ debent intactæ custodiri sicut propria ecclesia.

HOC IVS. CASVS. §. in l. antiqua iubemus, cuius pars hic ponitur. s. ea enim, dictum fuit ꝙ possessiones Constantinopolitanæ ecclesiæ alienari nõ possunt. Sed Iustinianus hoc ius extendit ad omnem locũ venerabilem super rebus immobilib. donatis ab Imperatore loco venerabili, quæ nullo modo possunt alienari. In alijs autẽ rebus hæc forma seruetur, vt si debitum vrget, vendantur primo mobilia. s. granum, & huiusmodi. 1 deinde vasa non consecrata, postea consecrata vendantur locis venerabilib. vel conflata cuilibet, gestis omnibus habitis coram episcopo: aliter aũt facta venditio irrita erit. Si vero de rebus mobilibus debitum solui non põt obligetur res immobilis pignori creditori, qui reputet fructus tam in sortes, quã in vsuras vsq; ad quartam centesimæ. quod si creditor nolit recipere, iurabit œconomus coram episcopo: & maiori parte clericorum ibi seruientium consentiente: quod debitũ ex mobilib. solui non potest: postea per viginti dies prædium exponatur venale, & si nullus emere velit, detur creditori insolutum re districtè æstimata, addita in pretio decima parte totius æstimationis, & hoc fiat cum consensu episcopi, & maioris partis capituli. Istud autem predium sit mediocre, & creditor sit talis, qui probare possit pecuniã esse versam in vtilitatem ecclesiæ, & aliter venditio facta nõ tenet, neque valet. Sed hodie ex toto hoc non seruatur de consuetudine.

1 Adde ꝙ p̃ hibitus alienare, potest res alienare quæ seruari non p̃nt, no. gl. fi. in ca. 1. de cle. ægro. lib. 6. & in l. lex quæ tuto res. in fi. C. de admin. tuto.

c ¶ Hoc ius.] Quod est. C. de sacros. eccl. iubemus quod loquitur tantum de Constantinopolitana ecclesia.

nari ob aliquam causam. s. cum sub ea conditione datæ essent ecclesiæ, vt non alienentur, in Authen. de alie. & emph. §. sanctissimas, collat. 9. & extra de condi. appo. c. verum, sed hoc non est verum. non enim valet hoc pactum, cum sit contra legem 2 Dei, vt 12. q. 2. aurum.

2 Sub. ... uata di... tio, vt e... test. re...

f ¶ Conflata.] Quia ad profanos vsus non debent redigi, ut j. de conse. d. 1. in sancta. & 12. q. 2. aurum tamen in necessitate põt obligari ad tabernam, & sub eadem forma, ut ext. de pig. c. 1. Dicunt tamen quidam, ꝙ nec obligari possunt, cum sint res sacræ, C. quę res pig. obli. non poss. l. 1. & dicunt ibi non esse nexum pignoris, sed solum detentionem habet quousque reddatur ei sua pecunia, sicut alias pignus detineri potest pro ea pecunia pro qua nõ est obligatum, ut C. etiam ob chyrographariam pec. l. unica. Idem potest dici de libero homine, qui obligatur, ut no. 23. q. ult. ut pridem.

f ¶ Conflata.] Extra de pignor. nullus, infra 12. q. 2. aurum.

g ¶ In fortem.] Litteræ est præposteratio, prius. n. cõ putat in vsuram, quàm in sortem, ut ff. de sol. in his. §. ult. nisi dicas, quod hoc aliter fit in fauorem ecclesiæ.

h ¶ Centesimæ.] Vsura dicitur centesima, quæ æquiparatur sorti in anno.

Vsura c... simæ.

a ¶ Absque

a ¶ Absque disp endio.] Idest, ꝙ ecclesia nil dat tabellioni, sed solus emptor, sicut est in contractu dementis & furiosi, C. de epis. aud. l. pen.
b ¶ Seruientium.] Argumen. contra. 63. distinct. quanto.
c ¶ Vt rum laboremus illa subtilitas eis in perniciē vertatur, vt C. ad Treb. l. pen. in princ. C. de verb. sign. l. 3. in fin. est tamen argu. contra. ff. de in rem verso, quod si seruus. §. penul.
h ¶ Processisse.] Si extra depositi, grauis.

cedēdum cō tra ecclesiam, sicut contra minorem, vt dī sup. illa l. C. si aduer. cred. l. 1. ne si nimia, & ca. ut sequitur in gl. sm L.

† al. existere.

Quod si nolit creditor ita accipere; tūc ordinator dom⁹ apud eum, a quo ordinatur, habitis absq; dispēdio [a] gestis, iuret (maiore parte ibidem seruiētium [b] consentiēte) & debitum vrgere †, nec ex mobilibus solui posse. Quo subsecuto; per viginti dies rem ecclesiæ venalem esse publice notum fit, vt plus [c] offerēti detur, pretio modis omnibus pro debito dando. Aliter enim res emptori non conceditur; & hoc inscribatur, nihil esse factū in ea re ad damnum diuinæ domus. Emptore vero nō inuēto res æstimata districte [d] creditori detur in solutum, [e] addita [f] in pretio vniuersæ æstimationis decima parte, & accedente cōsensu ordinatoris, & maioris partis ibidem seruientiū. Sit tamen ea res mediocris inter cæteras, inspecta ipsius qualitate, & quantitate, & onere. Et is creditor hic intelligatur qui qđ credidit, probat [g] in vtilitatē diuinę domus processisse [h]. ¶ Sicut aūt alienatio rerū ecclesiæ interdicitur, ita prohibetur, ne qua sterilis ei detur possessio, aut alioquin onerosa [i], veluti fiscalium nomine, vel onere. ¶ Item prędiū propter onus fiscale inutile alienatur, gestis, vt supra conficiendis, codē iuro præstito. i. ꝙ alia de causa non alienatur, nisi, vt immunitas eiusdē venerādę domus seruet. ¶ Sed & pmutare principi licet pro re maiore, meliore, vel æquali, si resp. hoc exposcit, & pragmatica forma super hoc præcedēte. ¶ Item sibi inuicem recte [k] permutant cum vtriusque indemnitate, eorum scilicet consensu interueniente, qui supra referuntur. 2 ¶ Perpetua quoque emphyteusis in his permittitur rebus [l], si res in eorum geratur præsentia, quibus hoc adsignatur lege, iurantibus his, quorum interest, ex eo cōtractu nihil ad læsionem diuinæ domus effici: solito redditu ipsius rei, qui fuit, cū diuino iuri de

Auth. sequenti.
Auth. itē prædium.
Auth. sed & permutare.
Burc. l. 3. c. 165.
Iuo p. 3. c. 184.
Authen. sequenti.
In l. nouel. 54.
Iuo p. 3. c. 189.
Auth. perpetua.

SICVT. CASVS. Dicitur hic ꝙ sicut res ecclesię alienari non debet, sic etiā prohibetur ne fieri lis possessio, vel tributaria ecclesiæ tributatur.
i ¶ Onerosa.] Quæ plus habet incōmodi quam commodi. res enim transfertur cū onere suo, vt 16. q. 1. si qs laicus.
PRAEDIVM. CASVS. Dicit hic, quòd si ecclesia habet prædiū inutile propter onus fiscaliū, potest illud alienare habitis gestis, vt supra dictū est, scilicet pstito iuramento, ꝙ non alienet nisi, vt immunitate ecclesiæ seruet [immunitas.] idest, indemnitas.
SED ET PERMVTARE. CASVS. Dicitur hic, qđ ecclesia potest permutare cum principe pro re maiori, vel equali, Imperiali rescripto sup hoc pcedēte. Item potest & cum alia ecclesia cū vtriusque indēnitate habito cōsensu eorū, qui supra leguntur.
k ¶ Recte.] Si pdiū vni⁹ alij est vicinū.

c ¶ vt plus.] Quid si offerat plus quam valet? tunc tantum iustum pretium recipiet, licet lex dicat, ꝙ contrahentes possunt se inuicē fallere. ff. de minori. in causæ. sed ecclesia in suis contractibus non debet dolum facere, vt ext. de don. per tuas.
d ¶ Districte.] Scilicet vt consideretur quantum inde posset colligi in xxv. annis. & pro tanto vendatur, vt in auth. de eccl. tit. coll. 9. §. fin autem hæres.
e ¶ In solutum.] Hic inuito creditore aliud pro alio soluitur. cōtra ff. si cer. pet. l. 2. Item datur ei res mediocris in solutum cum optima dari debeat. C. de solu. anthen. nisi. Item quod tenetur probare pecuniam versam esse in vtilitatem ecclesiæ: & sic in tribus oneratur creditor: & ideo ei additur decima pars, licet hoc aliter alij intelligant, vt si res valebat decem, quòd ei vendēda sit pro vndecim.
f ¶ Addita.] Hoc est fauore ecclesiæ, sicut alias fauore libertatis quis cogitur rem suam vendere. 54. distin. fraternitatem.
g ¶ Probat.] Sed nunquid creditor ita curiosus erit, vt semper teneatur scire ad quem vsum conuertatur hæc pecunia: sed secundum hoc nullus inueniatur, qui cum ecclesia contraheret, vt ff. de minor. ve um si locupleti. & l. quod si minor. Sed dic quòd sufficit probare ꝙ ecclesia tunc temporis 1 egebat pecunia, vt ff. de exerci. Lucius ne si nimia subtilitate circa res ecclesia

Creditor aliquo oneratur

1 Idē sentit hic L. dicens in hoc casu sic est pro

vt in auth. de eccl. tit. §. fin autem. coll. 9. & extra de rerum, permu. ad quæstiones.
PERPETVA. Hæc est 2. pars q. in qua loquitur de emphyteusi, & ponit quid iuris sit, & similiter, de precarijs, & ponit hic 12. articulos. Io. de Fant.
CASVS. Dicitur hic, ꝙ possessio ecclesię potest dari in emphyteusim perpetuam, si fiat in præsentia episcopi, & clericorum, œconome iurante nihil ad læsionē diuinæ domus fieri, nec pēsio diminuatur nisi in sextam partem de eo quod poterat haberi cū res sit damnata ecclesiæ. Sed si res sit diminuta propter cladem, accipiatur pensio quanta potest haberi. Si vero res sit pretiosa, de qua parum aut nihil pēsionis habeatur, re subtiliter æstimata, iusta pensio tribuatur, & ea etiam res detur in emphyteusim, quę videtur idonea ad hoc œconomo, & alijs gubernatoribus ecclesiæ.
PERPETVA. Vsque ad xxx. an. inst. tit. de perpe. & temp. actio prin. vel perpetua, idest, quam diu viuit. ff. pro socio. l. 1. & inf. e. precarię, vel perpetua. i. quamdiu pensio soluitur, vt inst. locati. §. adeo. sicut excōmunicatio dicitur perpetua. i. quousque penit. t, vt su. ca. c. 1. quia. & 27. q. 1. de viduis. vel vsque ad tertiam generationem, vt in auth. de non alie. aut permu. §. emphyteusim. & §. quia vero Leonis, coll. 2.
l ¶ In his permittitur rebus.] Idest, in reb. non multum vtilibus.

Perpetuū dī multipliciter.

2 Hanc gl. sic ut iacet ponunt Go. & H. extra de reb. ecc. nō alie. c. nulli.

a ¶ Non minuendo.] Ideſt ſi minuenda, non eſt plus minuenda.
b ¶ Sextam.] Non remouet quin plus poſſit dari.
c ¶ Nunc penſione.].i.quanta penſio nunc poſſit hři.
d ¶ Subtiliter.].i. vt conſideretur quantum in viginti annis inde colligatur, vt ī auth.de nō alie. aut pmu. §.qa vero Leonis. & coll.2.

dem.Creditor rem reſtituet,& pecuniam ſuam non recuperabit. Emphyteuta vero cadet a re conducta; nec quod dedit repetet,& ſoluet penſionem temporis præteriti, & quod ſoluere in præſenti tenebatur ac ſi iure contraxiſſet.

SED

1 Scilicet eo tpe quo dēt dari in emphyteuſim. H.

QVI REM. CASVS. Aliquis rem eccleſiaſticam conductā, vel ī emphyteuſim acceptā fecit deteriorē, vel penſionē per bienniū nō ſoluit. querebatur quā pœnā pati debeat. Et reſpondetur, ꝙ expelli pōt de poſſeſſione. ita ꝙ ſoluat totius præteriti tēporis pēſionē, & damnum rei reſtituat, nō petiturus ſiqd īpēderit noīe meliorationis.

dicaretur, non minuendo [a], niſi in ſextam [b] partem: aut ſi ob cladem diminuta fuerit, tunc pro conſtante nūc pēſione [c] in emphyteuſim detur. Quòd ſi res precioſa quidē eſt, parum tamē, aut nihil pręſtat penſionū, res ſubtiliter [d] ęſtimanda eſt vt ex hac penſio iuſta conſtituatur. Ea tñ ſola dētur in emphyteuſim, quæ ad hoc congrua videntur œconomo, & alijs gubernatoribus. ¶ Qui rem huiuſmodi conductam, vel in emphyteuſim acceptam fecerit deteriorem, aut emphyteuticum canonē per biēnium [e] non ſoluerit, hac lege repelli poteſt, vt tamē ſoluat totius temporis [f] penſionem, & id in quo rem lęſit, reſarciat, nō repetiturus, ſi quid impendit [g] nomine meliorationis. ¶ Si quas vero ruinas habent memoratę diuinę domus, quas reædificare non valent; & hæ in emphyteuſim dētur perpetuam, emphyteuta vſuro materia habitationis depoſitæ domus, vt penſio deminuatur in tertiam partem ab ea, quæ ſtantibus adhuc ædificijs colligebatur, aut prius eo reædificāte, ex additis [h] illis per ęſtimationem penſionibus, medietas detur [i] religioſæ domui. Nam priore caſu, ab initio emphyteuſis præſtanda eſt penſio. ¶ Qui vero res iam dictas non gratuito [k] alienationis titulo citra formam legis accepit, rem quidem cum omni incremēto [l] medij tęmporis reſtituat, eius autem quod dedit, nullam actionem cōtra venerabilem [m] locum, ſed aduerſus eū, qui alienauit, habet. Donatarius autem & rem cum omni cauſa, & fructum reſtituat, & aliud [n] tantundem. Creditor quoque reſtituta re pignorata, crediti actionem contra ſolum pignoris datorem habeat. Emphyteuſis acceptor, & ab ea cadat, nec quod dedit, repetat: immo ſtatim ſoluat, quod ſoluturus eſſet vnoquoque anno, ſi iure contraxiſſet. ¶ Sed melius [o] dicitur omnimodo denegandas eſſe actiones huiuſmodi acceptori. Imp. Leo.

Authen. qui rem. cod.tit.

Auth. ſi quas.

Auth. qui res. Iuo p.3.c.185.

Emphyteuta non ſoluens canonem, expellitur.

e ¶ Per biennium.] hoc eſt enim priuilegiū eccleſię, vt ſtatī expellat colonū nō ſoluentē pēſionē. vt arg. ext. de iureiu. peruenit & c. q̄relā idē eſt in colono fiſci. ff. de publ. & vect. l. vectigalia. īter priuatos reqrit trienniū 2 C. de iure emphy. l. 1. ī locatione bieniū, vt ff. loca. conducto. §. īter.
f ¶ Temporis. Præteriti, ſimiliter futuri in odiū iſtius, & in fauorem eccleſiæ.

2 De hac materia plene no. ext. de dilat. literas. & de loca. & cōdu. potuit. & de reli. do. cōſtitutus.

g ¶ Impendit. Sed huic obſtat ff. de. generalis. & ext. de ī īteg. reſt. c. 1. ſed ibi bona fide fecit ſumptus, hic mala fide, 12.q.2.c. Vulterranæ.

SI QVAS. CASVS. Eccleſia domos habet ruinoſas. quas quidam in emphyteuſim vult recipere. Quæritur pro quanta penſione debeant dari. Et reſpon. quod ſi conductor vult vti materia deſtructæ domus. ſ. lapidibus & lignis, penſio non debet minui niſi in tertiam partem ab ea quæ extantib. adhuc habitationib. haberi poterat. Si vero vult domos reædificare, dabitur ea penſio, quæ inde poterat haberi ante reædificationem, & ex eo quod modo plus inde haberi poteſt quam antiquitus dabit medietatem arbitrio boni viri. ita videtur ſentire H. & etiam Bern.

3 Et ſic ſi ualebat x. cum erat ruinoſa & mō ualet xl. additio ē in xxx. & ſic habebit 20. pro penſione. Pe.

h ¶ Ex additis.] De nouo, ideſt, medietas quæ accreſcit, dabitur cum antiqua penſione 3 Alij dicunt, quod & medietas antiquæ & medietas nouæ dabitur.
i ¶ Medietas detur.] Eius quæ accreſcit.

QVI VERO. CASVS. Hic tractatur de quatuor generibus hominum recipientium res eccleſiæ citra legis formam, ſcilicet de emptore, donatario, creditore, & emphyteuta, qui oēs debent res reſtituere cū omni incremento medij tēporis: & pretium quod dedit, ab eccleſia non repetet, ſed ab eo, qui alienauit. Donatarius autem rem cum omni cauſa reſtituat, & aliud tantundem.

SED MELIVS. Hæc verba nō ſunt de auctoritate, ſed Guarnerius appoſuit ea de lege. C. de ſacroſan. eccl. ſancimus nemini. Sed hoc corrigitur hodie per ca. 12.q.2. Vulterranæ. & in auth. de nō alienan. §. quia vero Leonis coll. 2.
k ¶ Non gratuito.] Vt emptor.
l ¶ Incremento.].i. omnes fructus perceptos medio tēpore. 12.q.2. non liceat.
m ¶ Venerabilem.] ut 12.q.2. diaconi. & cap. ſi quis, & c. quidquid C. de rei uend. ſi mancipium.
n ¶ Aliud.] Contra. 12.q.2. diaconi ubi ſufficit ꝙ tantundem reſtituatur, ſed loquitur de alienatore, hic de eo cui eſt alienatum.
o ¶ Sed melius.] Hoc appoſuit Guarnerius de lege, quæ eſt, C. de ſacroſ. eccleſ. ſancimus nemini. ſed corrigitur, 4 in authen. collat. ſecunda, de no. alie. §. quia uero Leonis. & per canonem 12. queſt. 2. Vulterranæ. Vnde ſiue bona fide ſiue mala accepit, habet regreſſum ad auctorem ſuum, ut ext. de reb. eccl. non alienan. ad audientiam 5 licet arg. contra C. de euic. ſi fundum, ubi dicitur, quod malæ fidei poſſeſſor non aliter habet regreſſum ad ſuum auctorem, niſi ſit ſibi cautum de euictione. Dicunt tamen quidā, ꝙ ſi eſt malæ fidei poſſeſ-

ſor

for ille qui recipit, tunc nec aduersus ecclesiam nec aduersus alienantem habet actionem, ut 16.q.3.uniuersas. Si est bonæ fidei possessor, habet actionem, aduersus eũ tantũ q alienauit, ut 12.q.2. Vulterrane melius est ut dicas siue bona fide siue mala contraxerit, semper habet

bet

eo.tit. l.iubemus §. sane ne omnis.

¶Si œconomus ecclesiæ prospexerit expedire, vt desideranti cuiquam certarum possessionum, atque prædiorũ (vrbanorũ scilicet, siue rusticorum) ad ius ecclesiasticũ pertinẽtium, tẽporalis vsus fructus possessio pro ipsius petitione præstetur;[a] tũc eius tẽporis, quod inter vtrosque conuenerit, siue in diem vitę suæ ab eo, qui desiderat, postuletur, pacta cum eo, qui hoc elegerit, ineat œconomus, atque conscribat, per quæ & tempus, intra quod hoc pręstari placuerit, statuatur, & manifestum sit quod quisque acceperit ad inuicem.

Ibidem continue.

PALEA. Cap. III.

† al. placitum temporum proprietate.

HViusmodi beneficij gratia, præstãdo quidem ecclesiastici prędij pro tempore vsũ fructu, post statutum autem tempus, & placitum† ipsorum redditũ proprietate ad dominiũ & ius ecclesiasticum recurrente firmiter: ita scilicet, vt siue completo spatio quod fuerit inter eos constitutum, seu mortis suę tempore (si hoc quoque conuenerit) is, qui possessionẽ ecclesiasticam, & certorum redditũum vsũfructũ habendi gratia interueniente pacto susceperit, non minus, quàm alterius tantę quãtitatis, quãtam acceperat, redditus cum ipsorum prędiorum, dominio, & rebus immobilibus, eorũque colonis, & mancipijs ecclesię derelinquat. Nisi enim hac cõditione pacta inita fuerint, ea quoque decernimus nõ valere.

Aut. Hęc usus eod. tit.

¶ Nam α hęc vsus pręstatio locum habet in omni domo religiosa. Quo finito res vtraque pleno iure perueniat in domum iam dictam; nec tributis quidẽ grauata maioribus sit ea res, quę datur inuicem; & eiusdẽ redditus sit.

Auth. quibuscũque, In conc. Agaten. sic, c.7.

¶Quibuscunque modis hoc ius alijs permittitur, interdicitur certis personis res huiusmodi accipere, vt œconomo eiusque cognatis[b]. Quòd si necessitas compulerit, vt pro ecclesiæ necessitate, aut vtilitate, vel in vsufructu, vel in directa vẽditione aliud distrahatur; apud duos,[c] vel tres cõprouinciales vel vicinos episcopos causa, qua necesse sit vẽdi, primitus comprobetur, vt habita discussione sacerdotali, eorum subscriptione† quæ facta fuerit venditio, uel trãsactio[d] corroboretur. Aliter facta venditio, vel transactio non valebit,[e] *& infra.* ¶Minus, vero vtiles possessiones peregrinis, vel clericis saluo iure[f] ecclesiæ, in vsum præstari permittimus.

†al. proscriptione.

sumfructũ usque ad certum tempus, uel usq; ad mortẽ suam non potest hoc facere nisi statim prędiũ suum æque bonum per omnia conferat ecclesię quoad proprietatem, & sic usque ad statutum tẽpus remanebit utrũque prędiũ quo ad usumfructum. postea utrumque perueniat ad ecclesiã pleno iure. Sed primus casus, quem posui melius literã exponit, & sensum comprehendit.

a ¶ Pręstetur.] i. Si. extra de his quę fiũt à prela. sine cons. n. c. cum Apostolica & c. seq. ibi, [Perpetua firmitate.]

NAM HAEC VSVS. CASVS. In hac auth. dicitur qđ precaria de qua fit mentio supra. ca. si œconomus. potest fieri à qualibet ecclesia ita ut tẽpore finito res utraque perueniat ad ecclesiam pleno iure; & res quę datur in uicẽ, nõ debet esse grauata tributis maiorib. quã precariam œconomus non potest facere sibi, nec consanguineis suis.

b ¶ Cognatis.] Et sic dãnosũ est alicui officium suum, ut 7.q.1. constitutum.

c ¶ Duos.] Hodie sufficit solus consensus episcopi cum canonicis. 12.q.2. sine. & si res uenalis est in parochia alteri⁹, ille interponet decretũ, ut C. de pd. & alijs reb⁹ mino. l. si pdiũ & ex. d fo. cõp. sane. Io. quod non credo

bet actionem aduersus alienantem.

SI OECONOMVS. CASVS. Aliquis uolebat habere usumfructum in domo uel agro ecclesię usq; ad certum tempus, uel toto tempore uitę suę: quęrebatur qualiter hoc fieri deberet: Et rñdetur si œconomus hoc uiderit expedire ecclesiæ, pacta cum eo ineat utrum ad certum tps uel toto tempore uitæ suæ rem ecclesiæ uelit habere, & hoc redigetur in scripturam: & finito qđ conuenerit, dabit sibi œconomus rem ecclesiæ, & ille qui accipit rem ecclesiæ, debet facere pactum ut finito tempore restituat ecclesiæ quod accepit ab ea, & tantundem de suo eiusdem bonitatis & redditus cũ eo quod accepit, & cum totidem mancipijs & colonis, quod perpetuo penes ecclesiam remanebit. Si uero aliter fiat. irritum erit. H uero casum ponit breuiter sic. Hic dicitur in hac l. Aliquis vult accipere predium ecclesiæ, in u-

uerum, cum sufficiat consensus episcopi cum capitulo 12.q.2. sine exceptione. B.

d ¶ Vel transactio.] Id est permutatio.

e ¶ Non ualebit.] Arg. non ualere cõtractum nisi adsit subscriptio. extra de his quæ. fi. à præl. c. 1. 96. distin. bene quidem. 12.q.2. sine exceptione.

f ¶ Saluo iure.] Idest, ut non intelligatur esse perpetua donatio sed tẽporalis 1, ut ho. 16.q.1. possessiones. Sed si ecclesiæ daretur, tunc intelligeretur esse perpetua, ut extra de his quæ fi. à præla. sine consen. ca. cum Apostolica, in fi. & c. seq.

1 Vt scilicet cessante inopia ad ecclesiam reuertãtur, ut dixi 16.q.1. possessiones.

¶*In aliquot vetustis exemplaribus, in quibus paucæ sũt paleæ, continenter post ultima verba superioris capitis sequuntur sine vlla distinctione verba huius, queadmodũ & in ipsa lege Codicis. In duobus aũt vetustissimis in quibus fere nullæ sunt paleæ, idest prior pars huius capitis vsq; ad vers.* completo spatio: *cætera uero leguntur coniunctè cum superioribus usque aduer.* quod si necessitas. *Nã hic uersiculus in iisdem exemplaribus, non hoc loco sed supra ead c* casellas. *habetur, vt ibi est notatũ.*

α¶Nã.] *Hæc uox nõ est ĩ auth. & ĩ vetustis Grat. codicibus ꝓ ista voce est N.C. & significat,* nouella cõstitutio.

Item ex concilio Mediomatricis.

In cõcilio Meldẽsi, c.22. In adiectis capit. 37. Poly.l.3.tit.14. Burc.l.3.c.167. Iuo p.3.c.228.

¶Ecclesiasticarum rerum precariæ qualiter fieri debeant. Cap. IIII.

j PRecariæ [a] à nemine de rebus ecclesiasticis fieri præsumantur: nisi quantum de qualitate conueniẽti datur ex proprio: duplum [b] accipiatur ex rebus ecclesię, in suo tantum, qui dederit, nomine, si res proprias & ecclesiasticas vsufructuario tenere voluerit. Si aũt res ꝓprias ad præsens dimiserit; ex rebus ecclesiasticis triplum fructuario vsu in suo tantum quis † nomine sumat: quia sic eas quemque tractare oportet, ut rerum ecclesiasticarum dispensatorem, nõ vt propriarum largitorem β. ¶Decreuit etiam sancta synodus, & Imperialis auctoritas denunciauit, vt à nulla potestate quis cogatur facere precariã de rebus proprie Deo & sanctis eius dicatis: cum ratio & vsus obtineat neminem, cui † non vult cõtra vtilitatem, & rationem cogi γ [c], de proprio facere beneficium. ¶Nec commutationes [d] rerum, vel mancipiorũ ecclesiasticorum quælibet persona sine licentia & consensu regio † facere præsumat.

†*al. quisque.*

Burc.l.3.c.168. Iuo p.3.c.220.

†*al. qui.*

Burc.l.3.c.172. Iuo p.3.c.233.

†*religionis.*] Iuo.

¶*Citat hic canõ ex cõcilio Mediomatricis à Burchardo aũt & Iuone ex concilio Belluacensi præter vltimũ versiculũ,* Nec commutationes. *quẽ citãt ex Matiscensi: In cõcilio ẽt Meldensi c.22. refertur ex eodẽ concilio Belluacensi. Extat in capitularib editis anno quarto regni Caroli regis, & Ludouici Imperat. filij in villa Colonia, c 37. nõ est aũt mutatꝰ titulus q̃a potuit idẽ in oĩb. illis cõcilijs repeti: ꝙ ĩ Germanicis, & Gallicis, q̃ extãt, sæpe factũ cognoscit. Aliq̃d ẽt de ꝑcarijs hr̃ in conc. Rhemẽsi, c 36. & 37. & ĩ cõc. Moguntino sub Arnulpho. c 20*

β¶Largitorem.] *In concilio Meldensi, & capitularibus post hoc verbum sequitur continenter,* & à nulla potestate quis cogatur, &c. *sine uerbis illis hic interiectis, quorum tamen similia afferuntur à Burchardo & Iuone ad uersi* Nec commutationes.

γ¶Cogi.] *Sic in omnibus uetustis codicibus Gratiani, & ad est glossa sed in concilio Meldensi, & capitulari, & apud Burchardum & Iuonem est* præstitum.

Item ex concilio Belluacensi.

In Meldensi, c.22. in fine. ex de precarijs c. j. Burc.l.3.c.169. Iuo p.3.c.230.

¶De eodem. PALEA. Cap. V.

ij PRecariæ de quinquẽnio in quinquẽniũ secundum antiquã consuetudinem, & auctoritatẽ renouẽtur.

[*Item ex concilio Carthaginiensi* δ]

δ¶Cartaginẽsi. *Etiã in Decretalibus tit de precarijs,*

PRecariæ.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima parte dicit, ꝙ precarię debent fieri hoc modo. Si rusticus dat proprietatẽ sui fundi tãtũ, & retinet vsumfructum sibi, accipiat ab ecclesia vsũfructũ duorũ fũdorũ suo nomine tm̃, & nõ filiorum. Si vero dat ecclesiæ proprietatem statim pleno iure, accipiat ab ecclesia vsumfructũ trium fundorũ nomine suo tãtũ, & non filiorũ. In 2. parte dr̃, ꝙ nulla potestas debet cogere ecclesiam precariã facere cũ nemo debeat cogi de suo facere beneficiũ. In tertia parte dicit̃, ꝙ sine licentia Regis non debet fieri cõmutatio rerũ vel seruorum ecclesię. Secunda pars. incipit ibi, Decreuit. Tertia ibi, Nec commutationes.

Precariæ ꝑcaria, & precarium differunt.

a Precariæ. Precarię hic dicuntur q̃dã prestationes vsusfructus in recõpẽsationẽ eius ꝓprietatis, q̃ dat̃ ecclesię: ꝑterea precaria est quidam cõtractus affinis emphyteusi: sed in hoc differt, ꝙ de q̃nquẽnio in q̃nquẽniũ renouatur, vt in palea seq. & ext. de preca. c. 1. quo; est precariũ ꝙ precibus ad vtendum alicui datur, & illud reuocari põt quandocumque, nõ obstante aliquo pacto, ut ff. de preca. cũ precario & extra eo. c. vlt.

1 Vel dic, ꝙ loquit̃ quãdo ecclesia dat ei, quod potest facere in duplũ, & non ultra: ibi quando ipse dat ecclesiæ, vbi non cogatur vltra tantudem, & ita canon benignior est. Vel dic, vt sequitur in gl. secundũ Io. de Fant.

b Duplum.] Videtur cõtradicere illi sup. ea. si œconomus. vbi dr̃ ꝙ tandũdem dari debet: sed lex illa benignior est canone: 1 vel canõ loq̃tur in eo casu; cũ senex est vel debilis, q̃ recipit rem ecclesię.

c Cogi. Sed fallit, ut 7. q. 1. omnis. & vbi quis alijs prodest, & sibi nõ nocet vt ff. de aqua plu. ar. in summa. item varius. & 86. d. pasce.

d Nec cõmutationes. Hoc intelligas de rebus

de rebus collatis ecclesiæ ab Imperatore, vt sup. ead. hoc ius in prin. vel loquitur secundum suas tempora.

Episcopus habeat.] Hæc est tertia pars huius quæstionis.

episco-

citatur ex conc. Carthaginiensi, sed in nullo ipsorũ est inuentũ, potuit esse alicuius illarum prouinciarum concilij, extat autẽ in legibus Longobardicis, lib. 3. tit. 8. l. 2.

¶De eodem. PALEA. C. VI.

ant. de precarijs.

DE precarijs, quæ a rectoribus ecclesiarum irrationabiliter fiebant, & se, suosque successores pœna graui obligabãt, vt facta ipsorũ nequiuissent dissoluere, præcipimus, vt nemo successor in antecessoris sui pœna sit obligatus: sed suæ prouidentiæ sit concessum, vt si antecessor ecclesiæ eius res irrationabiliter distribuit, ab eo ad ius ecclesiæ eiusdem reuocentur.

In cap. Martini Bracarensis ex conc. Antioch. c. 25. 12. q. 1. eps ecclesiasticarum.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 16.

¶Res ecclesiæ dispensandi potestatem habeat episcopus. C. VII.

3 EPiscopus habeat potestatem in rebus ecclesiæ, vt dispenset necessitatem habẽtibus cum omni reuerentia, & timore Dei. Participare etiam eum oportet, quæ necessaria sunt: si tamen ipse, aut qui cum eo sunt, fratres indiguerint [a] aliquo: vt necessitatem nullo modo patiantur secundum sanctum Apostolum dicentẽ: [Victu, [b] & tegumento, his contenti sumus.] Si autem res ecclesiasticas episcopus, & in suas voluntates vsurpare voluerit & loca ecclesiæ, & fructus agrorum non cum presbyterorum, vel diaconorum consilio, contaminauerit † aut fratribus, [c] vel filijs, vel quibuscunque propinquis suis dederit potestatem, ut per eos latenter lędantur res ecclesię; tunc oportet obnoxium esse concilio. Sin autem α episcopus, vel qui cum eo sunt, presbyteri, [d] aut diaconi accusentur, quia ea, quę vel ex reddituu, vel ex quolibet actu β ecclesię veniunt, in sinus suos colligunt, & pauperes fraudant, & fame conficiunt; hos corripi oportet, secundum quòd ordinatum fuerit a sancto concilio.

1. Tim. 6.

† ita minaauerit] codex regius.

α¶ Sin autẽ. *In capitulis habetur*, similiter: *sed melior videtur lectio duorum vetustiorum Gratiani codicum*, sin aliter: *propius enim accedit ad græcam concilij Antiocheni c. 25. vnde hoc sumptum est* εἰ δὲ καὶ ἄλλος, *idest*, si autem & aliter, *vt infra 12. q. 1. cap.* episcopus.

β¶ Actu.] *Hac vox in simili re habetur inf. 12. q. 2. Vulterrana.* Vulterranę eccllesię actus, vel patrimonium, *Græce est*, ἢ καὶ ἐξ ἑτέρας προφάσεως ἐκκλησιαστικῆς *idest*. Vel etiã ex qualibet alia causa, & occasione ecclesiastica.

al. aliquis.

4 *Si vero [e] contra hanc prohibitionem aliquam † de rebus ecclesiæ episcopum vendere contigerit, & res ipsa ecclesiæ restauranda, & ipse gradu suo deijciendus decernitur.*

In ijsdem cap.

Vnde in eodem consilio Martini Papæ, c. 14. legitur.

¶ De episcopo qui nulla necessitate res ecclesię vendit. C. VIII.

SI qs episcopus nulla ecclesiasticę rationis necessitate cõpulsus, in clero suo, aut vbi forte non est [f] presbyter, de reb. ecclesiasticis, aliquid pręsumpserit vendere;

Burc. l. 1. c. 215. & l. 3. c. 181. Iuo p. 3. cap. 172. & 242. & p. 5. c. 329.

CASVS. Statutũ fuit in concilio Martini Papæ, q eps debet dispensare res ecclesiæ cum reuerentia & timore. & inde sibi suscipiat quantum sibi & suis fuerit necessarium: si vero res ecclesiæ [illegible] vel cõsanguineis dederit, eas pauperib. subtrahendo, erit obnoxius concilio, & corrigatur. Sequens. §. patet.

a ¶ Indiguerint.] Non qualiter exponitur hoc verbũ indiguerint, vt tantũ ad victũ & vestitũ 1, arg. contra extra de præb. de monachis.

b ¶ Victu.] Qui tñ melior, uel peior dã dꝰ est fm qualitatẽ personarũ, vt 41. d. non cogãtur. Et nomine cibariorũ non intelliguntur vestimenta: sed nomine alimentorũ intelliguntur uestes. 2 & habitatio, ut ff. de alim. & c. le. l. ul. & l. ante pen.

c ¶ Aut fratrib.] Præsumit. n. q hoc carnali amore faciat, ut 89. d. decenter. sic fu. ea. nã hæc usus, sic extra de cpp. postremo sic ecõuerso consanguinitas quãque elidit suspicionem, ut ex. de coha. cle. & mu. a nobis.

d ¶ Presbyteri.] Æque puniunt illi, q nõ resistũt, s. officiati. sicũt ipse episcopꝰ, ut C. de app. quoniã. & 2. q. 7. quapropter.

e ¶ Si uero.] Quarta pars. in qua dr, ut in c. seq. continetur. Io. de Fant.

SI quis eps.] CASVS. Quæsitũ fuit quam pœnam dẽat pati eps, qui alienat rẽ ecclesię nulla necessitate cogẽte, uel qui alienat res uacãtis ecclesię, qd intelligit Hu. nulla necessitate cogente. Et inde, q corruptus debet rem restituere, & postea deponi.

f ¶ Non est.] Quia forte mortuus est: quia sede uacãte nõ potest

1 De hoc ẽt leg. 3. & 12. q. 1. eps ecclesiasticarũ.

Alimentorũ noĩe cõprehenduntur vestes & habitatio.

2 Adde quid veniat appellatione alimentorum. gl. in l. cũ hi. §. qui transigit ff. de trãs. Bar. in l. legatis. ff. de ali. & ciba le.

Consanguinitas elidit suspicionem.

p...eft alienari res ecclesiastica. ita 12. q. 2. si qua de rebus .& melius extra ne se.va.nouit.1 tamen H. dicit, ꝙ sede sacerdotali vacante . auctoritate episcopi potest fieri alienatio, vt 71.dist.fraternitatem.& sup.ead.q.1. decretum,& est argu.pro ipso.C.qui admi.ad bo.post.bonorum.Sed ecclesia episcopali vacante, clerici nihil possunt alienare. Item patet hic, ꝙ episcopus nihil potest alienare sine consensu sacerdotis.12. q. 2. placuit. c.abbatibus.

1 & ex de re. ecc. nō alie. dudum . vbi est expressū Arch.

a ¶ Honore. Pœna enim alienatoris indebite , est depositio. 1..q..Vulturanæ.& c.abbatib.&c. Apostolicos. 18. q. 4.nullus.

seruili more seruire ; quia legitur in epistola Petri prima, neque vt dominantes,&c.

c ¶ Duos solidos.] Ad plus . 3 minus enim quandoque dãtur,vt ext.de cen.olim.& inf.ea. nec numerus.Et forte solidus hic appellatur aureus,&vt C.de sportu.l.2.& in

& res ipsas ecclesiæ propriæ restaurare cogatur,& in iudicio episcoporum deijciatur auditus,& conuictus,α & tãquam furti,aut latrocinij reus suo priuetur honore a.

α ¶ In clero.] *In codice Lucẽsi regio legitur* inscio clero.

γ ¶ Et conuictus.] *Hæ duæ voces non sunt in capitulo Martini neque apud Burchardum neque apud Iuonem parte . tertia. Parte autem quinta abest præterea vox* auditus . *vetustis tamen omnibus Gratiani codicibus conuenit cum vulgatis.*

QVAESTIO. III.

Vid vero b nomine cathedratici episcopus exigere debeat in secundo concilio Bracharensi,capitulo secundo legitur.

Q Vid vero.] Hæc qō . diuiditur in duas partes . In 1. ponit 5. auctor. per quas probat de cathedratico,& de alijs.Secũda ibi, [Cathedraticum. Io.de Fant.

CASVS.Hic ponitur 3.qō.qua q̃rit, quid episcop⁹ exigere debeat nomine cathedratici.& respõdet, ꝙ duos solidos,vt ĩ. ead.illud,p̃terquam à monasterio , vt ĩ. ea.īter cętera.hi aut duo solidi erũt illi⁹ monetæ,q̃ frequentat in regione, vt ff. de leg.3. nũmis.Itẽ procurationes pōt petere tempore visitationis,vt s.ea.q.j. relata . Itẽ collectas imponere,vt ext.de cen.cum Apostolus. Itẽ pręter cathedraticũ medietatẽ uel tertiam partem oblationum,vt inf.ea.§. cathedraticum.

¶Præter honorem cathedratici nihil episcopus per diœceses exigat. Cap. I.

PLacuit,vt nullus episcoporum per suas diœceses ambulans,præter honorem cathedræ suæ,idest duos solidos,c aliud aliquid per ecclesias tollat:neque tertiam d partem ex quacũque oblatione populi in ecclesijs parochialibus requirat: sed illa tertia pars ꝓ luminaribus ecclesiæ,vel reparatione seruetur,& singulis annis episcopo inde ratio fiat . e Nam si tertiam partem illam episcopus tollat,lumen,& sarta tecta abstulit ecclesiæ . Similiter & parochiales clerici seruili more in aliquibus operibus episcopo†seruire non cogantur ; quia scriptum est: [Neq; vt dominantes in clero.] †al.episcopi 1. Pet. 5

Item ex concilio Emeritensi,c. 16.

¶Basilicarum reparationi proficiat tertia, quem episcopus accipere consueuerat. Cap. II.

†al.quippe.
†al.parochitanis.

PRiscis quidem†canonibus erat decretum, vt episcopus de parochianis † ecclesijs tertiam f consequeretur,†cui sua plenissime sufficere α possunt. Placuit huic sancto cõcilio,vt nullus prouinciæ Lusitanæ episcopus sẽtẽtiæ huius terminũ excedat,nec a qualibet parochiana ecclesia tertiam auferre præsumat : sed quę β exinde

Cathedratici noĩe quid exigendum est.

b ¶ Quid vero Duos solidos à qualibet ecclesia potest episcop⁹ petere 2 nomine cathedratici preterquã a monasterio,vt inf.ea.inter . pōt tñ in necessitate à clericis collectam petere. ext. de cen. cum Apostolis. Appellat ēt q̃nq.synodaticum, vt ext. de cen.olim quoniã frequenter in synodo dãtur.isti aũt denarij erunt secundum communem monetam regionis,vt ff.de leg. 3. nummus . & si plures monetæ sunt forte meliores dabũtur.extra de iureiur.quanto in fi.vel saltem mediocres , ut ext. de cen. ex parte.Item præter cathedraticum pōt ẽps petere moderatam procurationem, vt inf. ea. inter.

2 De hoc no. extra de off. ord.c.c nouerente ibi videas.

PLacuit.] CASVS. Tria prohibentur in hoc c. scilicet ꝙ episcopus nihil debet tollere a parochialibus ecclesijs ; præter duos solidos nomine cathedratici, neque tertiam partẽ oblationũ tollat, sed reseruet reparationi ecclesiæ : neque cogat clericos sibi in aliquib. operibus

instit.de pœna temere litigantium.in fi.

d ¶ Tertiã.su.e.q.1.]de his.& c.decernimus,contra. Inf. 12.q.3.c.vlt.& inf.ead. unio. Solu. tertiam habet, cum vult hoc onus fabricæ subire.

e ¶ Episcopo inde ratio fiat.] Per archidiaconum de redditibus & possessionibus ecclesiæ,vt.25.di.perlectis.

PRiscis.] CASVS . Antiquitus episcopus tollebat tertiam de parochianis ecclesijs.cui etiam suæ plenissime sufficiebant.& ideo statutum fuit in concilio Emeritensi , vt nullus episcopus Lusitanæ prouinciæ cui sua sufficiant,illam tertiam auferre pręsumat: sed relinquat reparationi ecclesiæ.

f ¶ Tertiam.] Potest hoc intelligi de tertia, quæ debetur ipsi fabricæ . Alij dicunt de tertia illa,quæ debetur ipsi

ipsi episcopo, vt illam non debeat habere, ex quo abundat: nisi velit onus fabricæ subire.

V Nio.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, quod si episcopi volunt recipere tertiam partem oblationum vel decimationum à parochia-

consequi poterat, totum in reparatione ipsarum basilicarum proficiat.

¶ *Caput hoc in codicib. Gratiani etiã manuscriptis corruptè citabatur ex concilio Merech. Est autẽ in Emeritẽsi, c. 16 cuius cõcilij duo exẽplaria ad S. D N. Gregoriũ XIII missa sunt Huius concilij & capitis; & meminit Innocentius III. in epistolis Romæ impressis lib 2. epistola Petro Compostellano scripta his verbis.* Emeritense vero concilium authenticũ esse multis rationibus astruebas, tum quia cum alijs cõcilijs cõtinetur in libro, qui corpus canonũ appellatur, quem Alexãder Papa per interlocutorem authẽticum cõprobauit; tum quia de ipso concilio sumptum est caput.] Priscis quidem canonibus.] quod continetur in corpore Decretorum.

α ¶ Sufficere possunt.] *Sublata est negotio quod erat in vulgatis, quoniam & ab vtroq; exẽplari cõcilij & a uetustis Gratia. codicib. abest & hoc mõ magis cõuenit cũ rõne legis.*

β ¶ Sed quæ exinde.] *In exemplaribus concilij legitur.* Sed quæque exinde consequi potuerat; totum in reparatione ipsarum basilicarum proficiat.

Item ex concilio Toletano. 16. c. 4.

¶ Non accipiant episcopi tertiam partem, nisi dirutas ecclesias reparare voluerint. C. III.

† al. adunationis.

V Nio nostræ cõgregationis † decernit, atq; instituit vt tertias [a], quas antiqui canones de parochijs suis habendas episcopis censuerunt, si eas exigendas crediderint, ab ipsis episcopis dirutæ ecclesiæ reparentur. Sin vero eas maluerint cedere; ab earundẽ ecclesiarum cultoribus sub cura & solicitudine sui põtificis, reparatio eisdẽ est adhibẽda basilicis. Quod si omnes ecclesiæ aut incolumes fuerint, aut quæ dirutæ erãt, reparatæ extiterint; secũdum antiquorum canonum instituta, si tertias sibi debitas vnusquisq; episcopus assequi voluerit, facultas illi omnimoda [b] erit; ita videlicet, vt citra ipsas tertias nullus episcoporũ quidpiã pro regijs [c] inquisitionibus à parochianis † ecclesijs exigat, nihilque de prædijs ipsarum ecclesiarum cuiquam causa stipẽdij dare præsumat. ¶ Sed & hoc necessario instituendũ deligimus, vt plures ecclesiæ vni nequaquam committantur [d] presbytero; quia solus per totas ecclesias nec officium valet persoluere, nec populis sacerdotali iure occurrere; sed nec rebus earum necessariam curam impendere: ea scilicet ratione, vt ecclesia, quæ vsque ad decem habuerit mancipia; super se habeat sacerdotem; quæ vero minus decem mancipia [e] habuerit, alijs cõiũgatur ecclesijs. Si quis sanè episcopo-

† al. parochitanis.

chianis suis, subire debent onus fabricæ reparandæ. si vero eas relinquant ecclesijs solicitudine eporum reparentur basilicæ à presbyteris si autẽ ecclesiæ nulla indigent reparatione, accipiant epi illas tertias si volũt: sed vltra nihil. In secunda parte dicitur, quod plures ecclesiæ non committantur vni presbytero. In tertia parte dr, quod ecclesia, quæ habet x. parochianos, habeat proprium sacerdotem. illa vero quæ minus habet, alijs coniungatur ecclesijs: & qui hanc constitutionem despexerint, per duos menses excommunicentur. Secunda pars incipit ibi,] Sed & hoc necessariũ.] Tertia ibi, Ea. s. ratione.]

a ¶ Tertias.] H. intelligit hoc de tertia oblationũ, nõ de tertia decimationum. sed contra eu est tex. extra de præscrip. de quarta. Alij dicunt quod eps hodie nullã habebit tertiã. nisi in duob. casibus vnus, si vult reparare ecclesiã: & alius, si incũbit onus regale, vt hic, dicit. Sed verius ẽ quod eps ad suũ commodum habet vnam tertiam pro se: & aliam quã põt tenere si vult subire onus fabricæ, hẽbit præterea partẽ oblationũ tempore dedicationis, vt in f. ea. nec numerus. & 18. q. 2. Eleutherius. Sed quid si eps partem fabricæ recepit, deinde eu egerit ecclesia reparatione velit ecclesiæ cedere tertiã illã? dico quod non põt [1] Io. sicut nec vsufructuarius potest in tali casu vsufructui cedere. ff. de vsufruc. sed cũ vsufructuarius. & l. seq. ff. de aqua plu. arce. is cũ quo. Male dicit Io. quoniam reparare dẽt episcopus ecclesiam, postquã habet quartã fabricæ: quia res transit cũ onere suo, vt 16. q. 1. si quis laicus.

Tertia oblationum an pertineat ad episcopum.

[1] Sub. sed eps cõpelli dẽt reparare, vt in l. hic alleg. secũdũ L. nisi fortè necessitate. corruisset. ff. de aqua plu. arcen. l. eius.

b ¶ Omnimoda.] Hic apparet quod illam tertiam potest episcopus in suos vsus conuertere, cũ ecclesia non eget reparatione. sed contra priũ est 10. q. 3. vobis, vbi dicit quod annuatim reseruabit. Sol. ibi. loquitur de illa parte, quæ pertinet ad reparationẽ epalis ecclesiæ: hic vero de tertia parochialis ecclesiæ.

c ¶ Pro regijs.] Arg. quod pro itinere ad Papam, vel ad regem, non possunt episcopi vltra statutum petere, vt ext. de cẽsi. cũ Apostolus. & 16. q. 1. placere.

d ¶ Committantur.] Hic est casus vbi aliquis potest habere plures ecclesias. Alij casus sunt notati. 21. q. 1. in [illegible] a quæstionis & c. relatio.

e ¶ Mancipia.] Cum ergo decem faciant plebem, patet in

intellectus illius cap.sup.2.q.5. presbyter si a plebe.

Illud.] CASVS. Præcepit Pelagius Cresconio illustri defensori Siciliæ, vt non permittat episcopis Siciliæ petere à parochijs suæ diœce. vltra duos solidos nomine cathedratici: nec conuiuia nimis magna sibi per eos fieri.

Gelasium. cuius istud c.est. Dicas ergo quod loquitur de Iudæis & paganis, & transeuntibus, & talibus, qui non habent certum domicilium, quod enim hic de pueris non loquatur, patet ex eo quod dicitur, aut in electa. Ipsi enim non possunt eligere.

rũ hanc nostrã constitutionem parui pẽderit, spatijs duorum mẽsium se nouerit excommunicatione mulctari. a

¶ *Caput hoc est pars quarti canonis concilij 16. Toletani, cuius duo exẽplaria missa sunt ex Hispania: ex quibus nõnulla sunt in hoc cap. emendata, & addita. Habitum vero est concilium hoc Aera. DCCXXXI. cum illud Emeritense habitum fuerit Aera DCCIIII.*

a ¶ Mulctari.] *In concilio sequitur*; ita nempe, vt postquã ab excommunicationis interdicto ad ordinis sui remeauerit locum, cunctas huius canonis sanctiones modis omnibus studeat adimplere.

Item Pelagius Cresconio illustri.

¶ De eodem. C. IIII.

Illud te volumus modis omnibus custodire, ne quis episcoporũ Siciliæ de parochijs ad se pertinẽtibus nomine cathedratici amplius quã duos solidos præsumat accipere; neque compellere presbyteros, aut clerum parochiarũ suarum supra vires [a] suas eis conuiuia præparare. Iuo p.3.c.136.

Item Gelasius Papa Fabiano episcopo.

¶ Baptizandis numerus non imponatur: nec cathredratici cum vltra vetustum morem exigatur. C. V.

Nec numerus [b] baptizandis iuste creditur imponẽdus; cum quãti petierint, vel ad regenerationẽ festinauerint, non sint pro alterius voluntate repellẽdi. Et ideo frater carissime huiusmodi superfluam cõstitutionẽ modis omnibus remouebis, vt vnusquisque, aut in vicina sibi ecclesia, aut in electa [c] pro suæ mẽtis baptizet arbitrio. Cathedraticũ etiam nõ amplius quàm vetusti moris esse cõstiterit, ab eius loci presbytero noueris exigẽdum: & de his quæ die dedicationis fuerint offerẽtium deuotione collata, cõsuetudinem [d], quæ generaliter omnibus ecclesijs est præscripta, seruabis.

2 *Cathedraticum, quod his auctoritatibus episcopis permittitur exigere, præter medietatem, vel tertiam partem oblationum, quæ etiam pro varia ecclesiarum consuetudine ex præmissis auctoritatibus episcopo debetur, intelligendum est: nec illa pars oblationum omnium generaliter intelligenda est; sed uel anniuersariæ dedicationis vel quorundam etiam solennium dierum; prout inter episcopum & sacerdotem tempore dedicationis conuenerit.*

Epo visitanti, dandum est lac ad bibendum.

a ¶ Supra vires.] Ne victum longi tẽporis breuis hora cõsumat. ext. de cẽsi. cũ Apostolus. & ie cũdũ quosdã à pauperib⁹ nil petet, vt 1.q.2. placuit. ar. if. c. cauendũ. sed hoc nõ est verum: quia si aliquis vltra vires fuerit grauat⁹, fiet collectio ab alijs vicinis eccl[esi]js, vt extra de cẽsi. cum instantia. & c. procurationes. non aũt dabit epo nisi lac ad bibẽdũ: ne ieiunio rũ doctrinã rubentibus buccis prædicet, vt 35. di. [illegible] to, &c. ecclesiæ. Nec bibet vltra tertiam vicẽ, vt 44. d. 1 illa palea. quãdo presbyter. & [illegible] lardũ vel carnes vaccinas vel veruecinas cum aceto, vt C. de ero. mili. an. l. .. lib. 12. ar. su. 41. dist. nõ cogant. & c. [illegible].

Nec numerus.] CASVS. Fabianus episcopus quæsiuit de trib⁹ à Gelasio Papa. Primo, vtrũ cert⁹ numerus pecuniæ sit imponẽdus baptizandis. Et respondet quod nõ ne pabtizandi à baptismi gratia repellantur. Secũdo vtrum sit exigendum pro cathedratico vltra antiquam cõsuetudinem. Et respõdet quod non. Tertio quam partem debeat recipere eps de oblationibus, quæ offeruntur die dedicationis. Et respõdet quod consuetudo illa dẽt seruari, quæ omnibus ecclesijs est præscripta.

b Nec numerus.] Forte consuetudo fuerat, quod secundum numerum baptizandorum tantum vel plus recipiebatur: quod erat iniquum, vt 1.q.1. baptizandi [illegible] c. placuit. Ioan.

c ¶ Aut in electa.] Contrarium est, inf. 13. q. 2. c. 1. vbi dicitur, quod ideo parochiæ sunt distinctæ, ne aliquis iura alterius vsurpet. Ad hoc dicunt quidam, quod hoc capitulum loquitur secundum ea tempora quando nondum parochiæ erant distinctæ. sed hoc stare non potest: 1 quia Dionysius, qui distinxit diœceses, diu præcessit

Dicecesis facta a Dionysio distinctæ.

1 Ad hoc [illegible]

d ¶ Confuetudinem.] Secundũm quod conuenitur cum episcopo tempore dedicationis. 18. q. 2. Eleutherius.

CATHEDRATICVM. Hæc est 2. pars q. in qua loquitur de procurationibus, & de exactionibus, & dicitur quod procuratio vna sola dicitur esse in anno. & exactio nulla nisi a iure promissa. extra de censi. cum Apostolus. & hoc probat per 5. auctoritates. Ioan. de Fan.

CASVS. Grat. dicit, quod episcopus accepit cathedratici cum præter medietatẽ vel tertiã partẽ oblationũ quæ offeruntur in

in die anniuersariæ dedicationis, vel alterius solennitatis, prout conuenerit inter episcopum & sacerdotem.

DE HIS VERO. Dictū est s. de visitatione eporum. Sed quia quidā crudeliter sequendo parochias visitabāt, ideo nunc ostendit Grat. quid super hoc tenendum sit. Quia.]

cit ius, vt 93. dist. illud. 100. dist. contra morem. 24. q. 1. schisma. extra de sim. cum in ecclesia. & ca. non satis. 1. q. 1. nullus episcopus 2. extra de præscrip. causam. Item arg. not. ꝙ sua auctoritate quis potest detinere quod de iure non præstitit, licet illud diu soluerit, vt C. de agric. & cens. litibus. l. 1. tps. n. non inducit obligationem. extra de cens. peruenit, ff. de act. & obl. obligationū ferc. §. placet. Prætor enim nō tuetur iniquā possessionem. ff. de pub. cum sponsus. §. si res. non enim sufficit possedisse, nisi causā possessionis probet, extra de præscr. si diligēti. ff. de iti. actuq; priu. l. vlt. licet. n. lōgissimo tempore aliquid gratis præstitū sit in hoc non currit præscriptio, vt 16. q. 3. clerici. & c. si episcopus. C. de præscr. xxx. vel xl. ann. male. Arg. contra 18. q. 2. seruitium: nam libertas non dardi decimam præscribitur, 2 ext. de præscr. de quarta. Itē arg. contra. 1. q. 3. quæsitū. nec cogit quis causam possessionis ꝓbare. ff. si seru. vēd. si qs diuturno. Sol. nec in longa nec in lōgissima ꝑscriptione sufficit allegare diuturnā possessionem, nisi aliquam causam possidēdi alleget. Sed allegata causa, cū de tempore constet præsumitur esse debitū. arg. 12. dist. illa. tū non tenet probare causam siue titulū possidendi: quia potest esse ꝙ non habet de hoc instrumenta nec testes, nec est hoc in memoria hominū, ut 3. q. 6. hæc quippe. Ioan. T. dicit cōtra: quia sufficit si dicat, præscripsi, nisi præsumptio sit contra eum. 3

Obligatio non inducitur tempore.

2 Sub. cum aliquali titulo. quod dic ut not. extra de præscr. si diligenti. in gloss. ex hoc vī. Archid. Possessio sine cā possidēdi nō sufficit ad præscriptionē.

3 De hac materia not. ēt 16. q. 3. dilecto. Archid.

De his vero episcopis, qui per parochias suas crudeliter desæuiunt, sic est statutū in 3. cōcilio Toletano, c. 20.

¶ Vltra morem antiquum a parochianis presbyteris episcopi nil exigant. C. VI.

Iuo p. 3. c. 137.

1. Pet. 5.

QVia cognouimus episcopos per parochias suas nō sacerdotaliter, sed crudeliter desæuire, & dum scriptum sit: [Forma estote gregi, neque vt dominantes in clero,] exactiones diœcesi suæ, vel dāna infligant: ideo censemus (excepto quod veterum [a] constitutiones a parochijs habere iubent episcopos) vt alia, quæ illis huc usque præsumpta [b] sunt, denegentur, hoc est, neque in angarijs presbyteri aut diaconi, neque in aliquibus fatigentur indictionibus: ne videamur in ecclesia Dei exactores potius, quàm Dei pontifices nominari. Hi vero clerici, tam locales, quàm diœcesani, qui se ab episcopo grauari cognouerint, querelas suas ad metropolitanum deferre non differant, & metropolitanus non moretur eiusmodi præsumptiones coercere. †

† al. districte coercere.

Item ex concilio Cabilonensi 2. c. 14.

¶ A parochianis stipendia non nisi cum charitate episcopi exigant. C. VII.

CAuendum est, ne, cum episcopi parochias suas peragrant, quandā damnosam erga subditos, [c] seu erga socios [d] tyrannidem exerceant, nec (quod absit) cum charitate, sed cum quadam iudiciaria inuectione † stipendia ab eis exigant. Obseruandum etiam modis omnibus, vt si quando eis peragrandæ parochiæ necessitas incumbit; in confirmandis hominibus, in inquirēdis rebus emendatione dignis, in prędicatione verbi Dei, in lucris animarum, potius, quàm in deprędandis, & spoliādis hominibus, & scandalizandis fratribus operā dent. Et si quando eis ad peragendum ministerium suū a fratribus, aut subditis aliquid accipiendum est; hoc summopere obseruare debent, ne quem scandalizent, [e] aut grauent. Tanta ergo in hac re discretio tenenda est, vt & verbi Dei prædicator, vbi proprij sumptus [f] desunt,

† al. inuentione.

QVia.] CASVS. Quidam episcopus visitando parochias suas in clericos crudeliter sæuiebant eos angarijs & indictionibus fatigando. super hoc vero facta querimonia in cōcilio Toletano constitutum est, ut de cætero talia non faciant, & quæ hactenus præsumpta sunt, in futurum denegentur. si vero contra hoc venire præsumpserint, apud metropolitanum clerici conquerantur: qui sine mora præsumptiones debet remouere. [Angarijs.] Angariæ sunt onera, quæ personis imponuntur: perangariæ possessionibus. [Indictionibus.] Idest illicitis exactionibus vel conditionibus.

a ¶ Quòd veterum.] Nihil ergo potest episcopus petere ab aliquo, nisi ostendat per canones illud sibi debitū, 1 vt 9. q. 3. conquestus 18. q. 2. c. 1.

b ¶ Præsumpta.] Nota ꝙ longinqua vsurpatio non facit ius ...

CAuendum.] CASVS. Quidam episcopi dum visitarent ecclesias suas, siue parochias pro confirmādis pueris, & pro delictis corrigendis: intendebant potius dominationi & spoliationi, quàm lucris animarum: & in stipendijs exigendis sacerdotes scandalizābant. quare Cabilonense concilium statuit vt de cætero episcopi non faciant hoc: sed si proprijs sumptus desint eis, a clericis cum charitate accipiant: nec grauent aliquem, vel scandalizent, & hoc probat auctoritate Apostoli.

c ¶ Subditos.] Scilicet laicos.

d ¶ Socios.] Hic dicuntur clerici socij episcopi, alibi fratres, vt 5. dist. olim. & 9. q. 1. quid autem.

e ¶ Scandalizent.] Exigēdo ultra licitū, ut 11. q. 3. nolite.

f ¶ Sumptus.] Vi ergo ꝙ si habet sumptus vnde possit expen-

1 ...contra ...ne 25. q. ...mputa- ... ad hoc ... 5. qō. 1. ... cū ... de hoc. ...ud.

expendere, non debet alios grauare. nã potius videntur hæc peti ex gratia q̃ de iure, ut extra de censs. cum Apostolus. & ea quæ domi consueuit expendere, debet expẽdere cum est in uia, 1 ut in Auth. de man. prin. §. illud coll. 3. & in Auth. ut iud. sine quoquo suffr. §. nulli. collat. 2. Sed non est ita, ut ext. de simon. cum sit Romana. in parte decisa.

1 Sed Goffr. putat cont. quia & in ciuitate manens, & uisitans põt exigere procurationes, ext. d' censs. uenerabili. Archid.

si habes seruitutem ad aquandi certum numerum pecorum: si plus ducis ad aquã quàm debeas, superflua possunt a domino remoueri, ut ff. de aqua quot. & æsti. l. 1. §. Trebatius. Item si causa proprij commodi uenit ad ecclesiam, de proprio uiuat, ut C. de stat. & imag. l. ult. Hæc

à fratribus accipiat, & item fratres, illius potentia non grauentur, exemplo Apostoli Pauli; qui, ne quem grauaret, arte, & manibus victum quærebat. 2. Thes. 3.

Item ex concilio Toletano septimo c. 4.

¶ Vltra duos solidos a parochianis ecclesijs episcopus non præsumat accipere. C. VIII.

INter cętera denique, quæ cõi consensu nos conferre cõpetenter oportuit, querimonias ét parochialium † presbyterorũ Galliæ α prouincię solertissimè discernere decuit, quas contra pontificũ suorum rapacitates necessitas, vt cõperimus, tandem cõpulit in publicum examẽ deferri. Hi. n. pontifices, vt euidens inquisitio patefecit, indiscreto moderamine parochianas † ecclesias p̃grauãtes, dum in exactionib. superflui † frequenter existũt, penè vsq; ad exinanitionem extremæ virtutis quasdã basilicas perduxisse probantur. Ne ergo fiat de cætero, qđ constat hactenus inordinatè præsumptũ; non amplius quàm duos solidos vnusquisq; epõrum pręfatæ prouinciæ per singulas diœcesis suæ basilicas iuxta synodum Bracharensem annua illatione sibi expetat inferri: monasteriorum a tñ basilicis ab hac solutionis † b pensione se iunctis. ¶ Cũ vero epus diœcesim visitat, nulli præ multitudine onerosus existat, nec vnquã quĩquagenariũ β c numerũ euectionis excedat, aut amplius, q̃ vna die per vnamquamq; basilicam remorandi licentiã habeat. Quicunque vero pontificum eorundẽ aliter, quàm decernimus, agendũ præsumpserit, correptioni proculdubio canonũ subiacebit, tanquã constitutorum synodaliũ transgressor, & priscorum patrum edictorum † corruptor.

† Parochianorum.
Ans. l. 7. c. 196.
† al. parochianas.
† al. superfluis frequentes.
sup. ead. placuit.
† al. solutione pensionis.
Burch. l. 1. c. 86.
Iuo p. 5. c. 192.
† al. edicti.

INter cętera.] CASVS. Episcopi Gallię cũ uisitabant parochias suas sæuas rapacitates in suos subditos exercebãt, centũ, uel ducentas equitaturas secũ ducẽdo: & ab eis ultra duos solidos pro cathedratico, & prãdia nimis magna exigebant: & in ecclesia p̃ duos, uel per plures dies morabantur, ita q̃ ecclesias usque ad exinanitionem perducebãt: & ideo statuit concilium Toletanũ, ne ultra duos solidos exigant pro cathedratico, a quo monasteria sunt exẽpta, & ultra quinquaginta eq̃taturas non ducãt: nec amplius quam una die in basilica moretur: episcopus uero qui contra hoc fecerit, correptioni canonũ subiacebit.

a ¶ Monasteriorũ.] Infra 16. quæstio. 2. c. 1. & 2. contra infra 16. quæst. 1. cum pro utilitate. ꝟ. 18. quęstio. 2. quàm sit, & capit. seruitium. contra.

Monasteria sunt exẽpta a lege diœcesana.

b ¶ Solutionis.] Ipsa enim monasteria a lege diœcesana sũt exẽpta, ut hic, & 16. q. 1. cũ pro utilitate. & 18. quęst. 2. quàm sit. sed eorũ capellæ non, ut ext. de capel. mona. c. ult. & pen. & extra de præben. de monachis.

Visitans sit cõtentus euectionib. a iure taxatis.

c ¶ Quinquagenarium.] Hodie numerus singulorũ in euectionib. est taxatus, ut extra de censi. cũ Apostolus. nec numerus ibi taxatus recipiẽdus est si ecclesia grauet, ut ibidẽ dr. & ext. de exc. prælat. cum ad quorũdam. extra de pen. c. pen. illos ergo qui superflui sunt põt remouere sacerdos: 2 qa

2 Etiam & epm põt remouere. arg. ff. de aqua quot. & æsti. l. 1. §. item q̃ritur. Arch.

α ¶ Gallię.] *In concilijs impressis, & aliquot Gratiani exemplarib. legitur,* Galliciæ. *In alijs autem, & emendatioribus, atque in codice conciliorum Lucensi regio habetur* Gallicanę prouincię. *Nam eo tempore archiepiscopus Narbonensis, & eius prouinciæ episcopi ad synodos Toletanas conueniebant; quod ex subscriptionib. Toletani tertij apparet. In eo n. Nigetius Narbonensis metropolitanus Sergius episcopus Carcassonẽsis, & Nebridius eps Agathensis, & procuratores Magalonensis & Nemausensis episcoporum subscribunt. Eiusdem quoq; metropolitani, & ipsius prouinciæ episcoporum subscriptiones in quarto, & sexto Toletanis concilijs impressis legũtur, ut illæ, quæ in manuscriptis habẽtur, omittãtur.*

β ¶ Quinquagenarium.] *In varijs editionib huius concilij legitur,* quinarium. *Verum in codice Lucensi regio, vno Vaticano, & altero Bibliotheca Dominicanæ manuscriptis & vetustis exemplaribus Gratiani, & Burchardo, & Iuone est,* quinquagenarium. *Et hanc lectionem secutus est Innocentius Tertius in concilio Lateranensi, c. cum Apostolus, extra de censi & exact.*

Item Gregorius episcopis Siciliæ, lib. 11. epist. 20.

Hæc allegatio forte hodie non tenet, quia si aliquis fuerit s. vires grauatus, alij vicini sacerdotes tenentur conferre, ut dixi. s. ea. illud. & extra de cēsi. procurationes.

R Elatum.] CASVS. Episcopi Siciliæ graues, & onerosi erant ecclesijs suis cum eas visitabant. tandem mediante legato antecessoris Greg. qui in Sicilia ecclesiasticum patrimonium gubernabat, facta est compositio inter episcopos, & clericos, ut certa summa daretur episcopis quolibet anno cum ecclesias visitarent: quam quia episcopi non seruabant, præcepit Gregorius, ut omnia seruentur, nec subiectis suis graues in aliquo existant.

a ¶ Summa.] sup. ea. q. 1. relata. ar. ꝙ pacti o interuenire pōt in spiritualibus, 1 vt hic & 18. q. 2. Eleutherius. 12. quæstio. 2. cap. quicunque. extra de deci. ex multiplici. quandoq; enim pro hibetur transigi, vel pacisci. si tn̄ fiat auctoritate iudicis, tenet, ut extra de præben. nisi. ff. de his, q̄ not. infa. furti. §. pactus. ff. de transact. cum hi. §. si cui. Sed quare recipitur pecunia pro actu consecrandi, ut hic dicit, & extra de sim. cum sit Romana, & non pro actu baptizādi? ideo dico ne aliqui propter paupertatē, vel auaritiā se subtrahant a baptismo, ut 1. q. 1. baptizandis.

b ¶ Pro labore.] s. 1. q. 2. c. ult. inf. 12. q. 2. charitatem.

c ¶ Clericorū.] Qui laborant cum episcopo in uisitatione.

Pactio autē in spiritualibus interuenire possit. 1 Verum est hoc, dūmodo sit licita, vt 18. q. 2. Eleutherius. ſm L. d̄ hoc dixi 1. q. 2. q̄ pio - de hoc not. 100. dis. in ea. Auth.

¶ Sacerdotes ab episcopis suis vltra modum non grauentur. C IX.

R Elatum est nobis sanctæ memoriæ decessoris mei temporibus per seruum Dei diaconum, qui tunc ecclesiastici patrimonij curā gessit, fuisse depositum, vt sacerdotes per vniuersas vestras diœceses cōstituti, quoties ad consignandos infantes egredimini, vltra modum grauari minime debuissent. Summa [a] enim præfixa fuerat, vobis vt audio, consentientibus, quæ ab eisdem sacerdotibus pro labore [b] clericorum [c] dari debuisset. Atque hoc, quod tunc placuit, sicut nunc dicitur, minime custoditur. Vnde fraternitatem vestram admoneo, vt subiectis vestris non graues studeatis existere.

Ans. l. 6. c. 171. Poly. l. 4. tit. 21.

Item Pelagius Cresconio Illustri.

¶ Secundum loci mediocritatem episcopis conuiuia parentur. C. X.

I Llud magnitudinem tuā minime volumus ignorare, quòd Syracusanæ ciuitatis episcopus inter alia, quæ in cautionū suarum pagina spopōdit, hoc etiam specialiter sub interpositione pœnæ [d] legitime promisisse legitur; nunquam se a quolibet suæ diœcesis presbytero vltra duos solidos cathedratici nomine petiturum, nec per quamlibet aliam occasionem quidquam in eius se dispēdio esse gesturum. Quod magnitudo tua, non solum a prædicto episcopo, sed de omnium episcoporum Siciliæ personis competenti solicitudine custodire nō desinat; nec ipsa quoque prandia enormia fieri, sed secundum mediocritatem vniuscuiusque loci episcopo ad consignationem venienti susceptionis præparari conuiuium; quia nec eo prætextu pauperibus incuti damna volumus, aut qualibet ratione permittimus.

I Llud.] CASVS. Syracusanę ciuitatis episcopus cū a Papa ordinabatur, sub interpositione legitimæ pœnæ promisit specialiter quod ab aliquo clerico suæ diœcesis, ultra duos solidos pro cathedratico nihil eēt petiturus. Præcepit ergo Greg. Cresconio illustri ut faciat hoc obseruari, non solū ab episcopo Syracusanę ciuitatis, sed etiā ab omnib. alijs Siciliæ episcopis: nec ipsa prandia enormia fieri sinat: sed ſm mediocritatem cuiuscunq; loci uisitanti episcopo ea faciat p̄parari: ne sub hoc prætextu dāna pauperibus inferantur.

d ¶ Pœnæ.] Nota ꝙ aliquis sub pęna potest obligari in spiritualibus, ut 23. dist. quamquam. 16. q. 1. statuimus 1. quæst. ult. quoties.

CAVSA VNDECIMA.

Lericus aduersus clericū quæstionem de prædijs agitauit, quem ad ciuilem iudicem producere voluit: reus non nisi ante iudicem ecclesiasticum stare uolebat; actor uero potentia ciuilis iudicis illum a possessione sua deiecit. Quo audito episcopus eum ab officio suspendit: ille contempta episcopi sententia officium suum ad-

C Lericus.] CASVS. In superiori causa ostensum est, quòd ecclesiæ cum omnibus suis possessionibus ad dispositionem pertinent episcoporum, sed quia posset aliquis dubitare sub quo iudice clerici debeant conueniri: sub ecclesiastico scilicet, an sub sæculari. ideo Gratia. hanc 11. causam subnectit, in qua ostendit cleri-

ministrauit. Hoc comperto episcopus, sine spe restitutionis in eum sententiam dedit.

1 *Hic primum quaritur, vtrum clericus ante ciuilem iudicem sit producendus.*

2 *Secundo si producendus nõ est, an hac culpa sit digna suspensione.*

3 *Tertio, si digna non fuerit, an contemptorem sententia sui episcopi irreparabiliter oporteat deponi.*

QVAESTIO I.

Vòd clericus [a] *apud saculares iudices accusandus non sit, Caius Papa epist. ad Felicem episcopum, cap. 2. scribit dicens.*

¶Apud sæcularem iudicem nullus clericus conueniatur. C. I.

NEmo vnquam episcopum apud iudicem sæcularẽ, aut alios † clericos accusare presumat. † *al. reliquos.*

PALAA. C. II.

j NVllus iudicum, neque presbyterum, neque diaconum, aut clericum vllũ, aut iuniores † ecclesiæ, sine licentia † pontificis per se distringat, aut condemnare præsumat: Quod si fecerit, ab ecclesia, cui iniuriam irrogare dignoscitur, tamdiu sit sequestratus, quousque reatum suum agnoscat, & emendet.

Extra de foro compet. cap. 2. Capi. l. 6. c. 154. & l. 7. c. 139. Burc. l. 16. c. 22.

† *al. min...* † *al. sci...* *al. perm...*

¶*Apud Burchardum, & in aliquot Gratiani codicibus ex ijs, qui hanc paleam habent, & in Decretalibus: tit. de fo. compe. c. 2. citatur ex concilio Parisiensi, c. 10. Verum in concilio Rhemensi Trosleiano, cap. 6. refertur ex capitularibus: in quibus habetur bis idest li. 6. c. 154. & lib. 7. c. 139. Simile quid legitur in concilio Aurelianensi 4. c. 10. & Antisiodorensi, c. 43.*

Et in conc. Aurelia. 3. cap. 31.

Item Marcellinus Papa, epist. 2.

---

clericos sub ecclesiastico iudice esse conueniendos: qđ vt competentius ostendat, thema proponit: de quo tres elicit quæstiones.

Vòd clericus.] Hæc q. diuidit in tres partes. In prima probat per 24. auctoritates, ꝙ epũs & quilibet clericꝰ p clericos est iudicãdus, & nõ per laicos, nisi forsã esset incorrigibilis: quia actor debet seq forũ rei. Secunda ibi, [His ita.] Tertia ibi, [Ecõtra.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, qua quęritur, an clericus ante ciuilẽ iudicem sit producendus. Et distinguas, ꝙ cãrum alia est criminalis, alia ciuilis, alia spiritualis. Criminalis est, vbi de crimine agiť Ciuilis, vbi de possessionib. & pecunia agiť. Spũalis, vbi tractať de reb. spiritualib. scilicet de electiõe, de decimis, & primitijs, & de iur. pat. & de vsuris. In quibus omnibus causis nũquã clericus debet conueniri sub iudice, nisi sub iudice ecclesiastico vt inf. ca. nullus episcopus, & c. clericum, nisi in cã feudi, vt ext. de iud. cæterum, & nisi sit incorrigibilis, vt d. 17. nõ licuit. & in causa reconuentionis, vt s. 3. q. 8. cuiꝰ in agendo, & nisi Papa delegaret causam spiritualẽ, vel aliam laico, vt sup. 10. q. 3. illud. Laicus uero sub iudice sæculari debet conueniri, ut inf. ca. experientiæ: nisi in sex casibus. Vel si conueniat episcopum super rebus spiritualibus, vt extra de deci. quoniã, & 35. q. 6. episcopus. Vel si conueniatur laicus de crimine ecclesiastico, ut infra ead. si quis cum clerico, & 6. q. 2. cap. 1. Vel nisi sunt rusticæ ecclesiæ, ut 89. distin. indicatum. Vel si iudex sæcularis est negligens, ut 23. q. 5. administratores, & quæst. 2. dominus noster. Vel nisi sit raptor rerum ecclesiæ, ut extra de fo. comp. cum sit generale. Vel si suspectus fuerit iudex sæcularis, uel si habetur querela contra episcopum, ut in authen. ut diffe. iudi. coll. 11. §. 1. & 2. Et procedit hoc ordine in hac quæstione, primo probat, quòd clerici non sunt conueniendi coram iudice sæculari, vsque ad [§. Cum ergo his.] Deinde probat contrarium, scilicet quod in ciuili causa coram sæculari iudice sunt conueniendi, in criminali coram ecclesiastico: quod allegando dicit. Tandem dat solutionem in [§. quia ergo.] in fine. Primum ergo cap. huius quæst. planum est.

a ¶Quod clericus.] causarum alia ecclesiastica, alia sæcularis. Ecclesiasticarum alia spiritualis, alia criminalis, alia ciuilis. Spiritualis est ubi agitur de decimis, vel matrimonijs. Criminalis ubi agitur de crimine ecclesiastico, scilicet hæresis, vel usurarum; cuius examinatio spectat ad iudicẽ ecclesiasticum, ut j. ea. si quis cum clerico. & 6. q. 2. c. 1. Alia est ciuilis siue pecuniaria, ubi agitur de rebus temporalibus. arg. ad hanc dist. 16. q. 1. frater. Item sæcularium aliá est ciuilis, alia est criminalis. In his omnibus nunquam conuenitur clericus, nisi sub ecclesiastico iudice, ut inf. eo. nullus episcopus nisi in tribus casibus, ut in causa feudi, ut extra de iud. cæterum, & nisi sit incorrigibilis, ut 17. dist. nec licuit. Item, & in causa reconuentionis. 3. q. 8. cuius in agẽdo. Alios casus posui j. eo. clericũ nullus. Similiter nec laicus potest conueniri sub ecclesiastico iudice nisi in casibus v. ut si conueniat ipsum super rebus spiritualibus, ut extra de iud. c. 2. & 3. Vel nisi rusticæ ecclesiæ conueniantur, ut 89. dist. indicatum. extra de appel. si duobus. Vel ubi aliquis rapuerit res ecclesiæ: tunc potius ex consuetudine quàm de iure conuenitur sub clerico. extra de foro comp. cum sit. & c. si clericus. Itẽ si iudex laicus est negligens, ext. de foro comp. ex trãsmissa. & 23. q. 5. admini-

Causa est duplex.

Causa s... laris e... plex.

Laicus cõuenit... rã iudic... clesiasti... si in qu... casibus.

ministratores. Vel si suspectus fuerit iudex sæcularis. Vel si haberetur querela contra ipsum potest adiri ecclesiasticus iudex, ut in Auth. ut diff. iud. collat. 9. §. 1. & 2. & §. penult. non tamen propter negligentiam ecclesiastici iudicis clericus potest conueniri coram laico iu-

vt ff. de iurisd. omn. iud. cum quædam. & eodem gaudet priuilegio vxor & filius quo clericus, ut C. de episco. & cler. l. 1. & 2. sed illa, quæ non est legitima uxor, non sortitur forum a persona viri, ff. ad municip. de iure. §. ult. Ioan. quòd dicit de coniugato, falsum est, ut extra, de cle. coniug. Ioãnes. & fortè idem est, in deposito, cũ sit exauctoratus, vt 50. d. accedens. B.

¶De eodem. C. III.

Ansl. l. 7. c. 22. Pann. l. 4. c. 31. † *al. sæculare iudicium.* 2. q. 7. laico.

j. CLericum *α* [a] cuiuslibet ordinis absque pontificis [b] sui permissu nullus præsumat ad sæcularem † iudicem attrahere: nec laico quemlibet clericum liceat accusare.

α ¶Clericum.] *In epistola Marcellini secunda, & concilio Aurelianẽsi 3. vbi hoc repetitur, & in Pannormia sic legitur* Clericus cuiuslibet ordinis absque põtificis sui permissu nullum præsumat, &c. *Verum ob glossas, & citationes doctorum nihil est mutatum.*

Item ex concilio Nicæno.

¶*In concilio Nicæno hodie canon hic non habetur, sed fuisse olim plures canones illius concilij sup. dist. 16. c.* septuaginta, *est adnotatum. quorum partem refert Iulius in rescripto contra Orientales, vbi numero 34. habetur hoc caput: & ex eo citatur in Polycarpo.*

¶Ab eis quisque iudicandus est, quos sibi iudices elegerit. C. IIII.

Poly. l. 5. tit. 4. Pann. l. 4. c. 109.

IVdices autem alij esse nõ debent quàm quos ipse, qui impetitur [c], elegerit; aut quos suo cum consensu hęc sancta sedes, aut eius primates [d] auctoritate huius sanctæ sedis delegauerint.

Item Valentinianus, Theodosius, & Arcadius Imppp.

¶Ad sæcularia iudicia nullus clericus est pertrahendus. C. V.

In cod. Theod. l. 16. tit. de epis. audien. c. vlt. Ansel. l. 3. c. 109. Poly. li. 1. tit. 19. 21. q. 1. Naturam tit. 11. q. sacerdotibus. Histor. ecclesiast. li. 10. c. 2. Ruffino auctore. † *al. quia Dei solius iudicio reseruamini.*

COntinua lege sancimus, vt nullus episcoporum, vel eorum, qui ecclesiæ necessitatibus seruiunt, ad iudicia siue ordinariorum, [e] siue extraordinariorum iudicum pertrahatur. Habent illi suos iudices; nec quidquam his, publicis est commune cum legibus. [f] *Item.* ¶Constantinus Imperator præsidens *β* in sancta synodo, quæ apud Nicæam congregata erat, cum querelam quorundam conspiceret coram se delatam, ait: Vos a nemine dijudicari potestis: quia ad † Dei [g] solius iudiciũ reseruamini.

β ¶Præsidens.] *Quàm humiliter ibi se gesserit Constantinus docet Eusebius 2. lib de vita ipsius, cap. 10. Socrates lib. 1. c. 5. Theodoretus lib. 1. c. 7.*

b ¶Absq; Põtificis.] Hodie nec cum consensu epi potest, ut ex de fo. cõp. si diligẽti. aliàs ab officio suspẽditur, ut 3. q. 6. non liceat. præterea causam pdit, vt j. ea. inclita. & c. placuit.

IVdices.] CASVS. Reus & actor cõtendebant de iudicibus eligendis. quæsitum est in Niceno cõcilio, ad cuius petitionẽ debent dari. Et respondet, q̀ illi iudices debent dari quos reus elegerit, supple, cum cõsensu alterius partis, uel illi quos sedes Apostolica, vel eius primates delegauerint.

c ¶Qui impetitur.] Arg. iudices esse dandos ad arbitrium rei ut hic, & 15. q. 7. si autem. & 3. q. 6. peregrina. & 4. q. 5. q̃ quis. Sed cõtra. ff. de iud. obseruandũ. vbi dicitur, quòd ille iudex non est dandus, quem altera pars nominatim petit. Sed potes ibi illud, altera, intelligere de actore, non de reo. 2 Vel dic, si nõ possũt concordare actor & reus, tunc dabuntur s̃m petitionem rei, vel supple. in omnibus istis istud, & actoris. Vel dic, quòd hoc c. loquit̃ in criminali causa tũc .n. ex plurib. episcopis potest eligere reus quem vult, ut 3. quæst. 8. accusatores.

Iudex an possit dari ad arbitriũ rei.

2 Huic solutioni ob. ext. de off. deleg. cũ R. ubi eligit actor.

co iudice, vt extra de iudic. qualiter, in fine.

CLericum.] CASVS. Duo in hoc c. prohibentur, s. ut nullus clericum ad iudicem sæcularem trahat, maxime sine consensu sui episcopi. Item quòd nulli laico liceat clericum accusare.

a ¶Clericum.] Etiam depositum, 1 vt 81. dist. dictum. Nec etiam coniugatum 32. dist. si qui vero. Nec obst. extra de apostat. c. 1. quia ibi loquitur cum talis non vult gaudere priuilegio clericali: quia forte sit maritus uiduæ: nam tunc perdit priuilegium, ut 84. dist. quisquis clericus. Idem dico de seruientibus, 2 & mancipijs clericorum, ut 89. dist. indicatum & idem priuilegium habet familia quod dominus, ut extra de iudæ. ad liberandam quia libertus forum patroni sequitur ff. ad munic. assumptio. 12. quæst. 2. ecclesiarum seruos. Item uxores clericorum: quia sortitur forum vxor ex persona viri,

d ¶Primates.] Idest, episcopi, qui concilium celebrãt auctoritate Papæ. 3

COntinua.] CASVS. Valentinianus, Theodosius, & Arcadius constituerunt hac lege præsente, ut nec episcopus, nec clericus protrahatur ad iudicem sæcularem ordinarium uel delegatum. Similiter Constantinus Imperator præsidens in Nicæna synodo, cum quidam coram eo de clericis conquererentur, ait clericos a nullo laico, sed ab ecclesia iudicandos.

e ¶Ordinariorum.] Idest, ad ordinarios, uel delegatos ab Imperatore.

f ¶Cum legibus.] Quæ dicunt clericum posse trahi ad ciuilem iudicem, ut j. ead. si quis cum clerico.

g ¶Quia ad Dei.] Idest, clericorum, qui dij appellantur, ut j. ead. sacerdotibus.

3 Vnde non intelligas in hoc demonstrare Nicænam synodum: illa .n. non habuit primates: vel cum dr̃, hæc sãcta sedes, intelligit̃ de sede Romana. Archid.

Nullus

NVllus episcop⁹. CASVS. Statuit Bonifacius Papa, ut nullus episcopus pducatur in ciuili vel criminali causa ad ciuilem iudicem vel militarē: si vero iudex hoc iubere audeat, amittet omnia bona sua, & a dignitate repelletur siue deponetur. Quæ autem sequunt, plana sunt vsque ibi, [Episcopus nō flagitet. Honore,] idest, iure prætorio: uel honore iudicis, uel litigatoris, [Excepta,] idest, priuilegiata, uel excepta ab hac necessitate per leges.

a ¶Vel exhibeatur.] Sed nunquid tenetur uenire, & allegare forū, ut extra de appell. cum parari? nō: quia citatio nulla est. Nam ubi quis citari non potest vel ratione personę, uel ratione tēporis, uel causæ: non tenetur uenire, ut notaui 3. q.2. si episcopus. & q.i.c.2. & ff. de fer. l. prima.

Citatio nulla nō arctat citatum.

b ¶Cingula.] Nota ꝙ ecclesiasticus iudex priuat etiā laicum sua dignitate, ut 32. quæst. 5. præceptum, in fi.

TEstimonium.]

c ¶Recipiat.] In causa criminali, ut extra de testi. de cætero.

d ¶In publico.] Scilicet foro 1 sæculari ne fit contra dist.23. c. illud, inf. 15. q.5. cap.1.

1 Præcipuè cū ista c. de se expurgante loquant. hec autē de teste loquuntur. Archid.

a ¶Nec

[Item ex concilio Matisconensi primo, c. 8.]

¶De eodem. PALEA. C. VI.

ij NVllus clericus alium clericum ad iudicem sæcularem accusare, aut ad causam dicendam trahere quocunque modo præsumat: sed omne negocium clericorum aut in episcopi sui α, aut presbyterorum cum archidiaconi præsentia finiatur. Quod si quis clericus hoc adimplere distulerit; si minor fuerit, vno minus de quadraginta ictus † accipiat: si vero honoratior, triginta dierum inclusione mulctetur. Burc.l.16.c.21. † *al. ictibus.*

α ¶Aut in episcopi sui.] *In concilio Matisconensi legitur,* aut in episcopi sui, aut in presbyteri, aut in archidiaconi præsentia finiatur, *verum in prima collectione Decretalium Bernardi, tit de foro competenti, c.2. caput hoc refertur eodem modo atque in hac palea,*

Item Marcellinus β epist.2. ad episcopos Orientales:

β ¶Item Marcellinus.] *In vulgatis citabatur ex Bonifacio ad episcopos Galliæ, sed in aliquot vetustis legitur.* Marcel. *Est enim hoc caput in 2. epist. Marcellini, & ipsi tribuit Iuo sequens autem est, quod in vetustis Grattani exemplaribus, & a Burchardo & Iuone citatur ex Bonifacio ad episcopos Galliæ, vt ibi etiam dicetur.*

¶De eodem. PALEA. C. VII.

QVæcunque contentiones inter Christianos ortæ fuerint, ad ecclesiam deferantur, & ab ecclesiasticis viris terminentur. Et si obedire γ noluerint, quousque obediant, a liminibus ecclesiæ excludantur. Burch.l.3.c.139. Iuo p.3.c.205.

γ ¶Et si obedire.] *Hinc vsque ad finem non leguntur in ipsa epistola; sunt tamen apud Burchardum & Iuonem.*

Item Bonifacius ad episcopos Galliæ.

¶Hoc adscribebatur Murcello, sed ut dictum est in proximo superiore notatione in uetustis codicibus Gratiani, & apud Burchardum & Iuonem parte 5. c. 278. tribuitur Bonifacio, & sic est mutatum. Fere eadem habentur apud Iulianum antecessorem nouel. 113. cap. 10. quod in alijs quæ nomine Bonifacij citantur solet euenire. Et Iuo eadem parte, c. 369 hoc ipsum caput citat ex libro constitutionum, additis nonnullis verbis, quæ sunt apud Iulianum.

¶Neque pro ciuili, neque pro criminali causa episcopus apud ciuilem iudicem producatur. C. VIII.

iij NVllus episcopus neque pro ciuili, neque pro criminali causa apud quemuis iudicem siue ciuilem, siue militarem producatur, vel exhibeatur. [a] Magistratus enim, qui hoc iubere ausus fuerit, amissionis cinguli [b] condemnatione plectetur. Auth. nullus episcopus. C. de episcopis & cler. Burch.l.1.c.168. Iuo p. 5. c. 278. & 369.

Item Syluester Papa in synodo Romana, c. 14.

¶Quilibet clericus non est in publico examinandus. C. IX.

TEstimonium clerici aduersus laicum nemo recipiat [c]: nemo enim † clericum quemlibet in publico [d] examinare præsumat, nisi in ecclesia. Burch.l.2.c.204. Iuo p.6.c.278. Pann.l.4.c.89. †

¶In synodo Romana sub Syluestro c.14 & in Pannormia legitur eodē modo atq; apud Gratianū, ac propterea nihil est mutatum. Verū in epilogo eiusdem concilij habetur: Testimoniū laici aduersus clericum nemo recipiat. *Et eodem mo-*

a ¶ Nec honore.] Ideſt, iure prætorio.
b ¶ Ad teſtimonium.] A iudice ſæculari.
c ¶ Excepta.] Ab hac neceſſitate.
d ¶ Iureiurando.] Hæc ſunt verba Gratiani : nec dicit verum, nam epiſcopi bene tenentur iurare, vt 2.qõ.4. nullam.

de ſuis miniſtris ad epiſcopum, vt propoſitis ſacroſanctis Euangelijs dicat veritatem prout nouerit, ſecundum quod decet ſacerdotes. Et a principio uſque ibi, [Sed iudex.] verba ſunt Gratiani, qui credidit, ꝙ epiſcopus non debet iurare ſed certe iurat, ſed librum non tangit manibus: ſed manibus extēſis ſuper librum iurat; ſicut feci fieri ī cā patriarchæ Graden. & epiſcopi Venetorũ, qui iurauerunt de veritate dicenda: in qua aſſeſſor fui.

de legitur in capitulis Hadriani, c.72. in concilio Triburienſi, c 4. & ex ipſo apud Burchardum & Iuonem.

Tit.3. l.7: & in eod. Theod. li. 11. tit. 39. Ibidem.

Item codicis lib 1. tit. de epiſc. & cler. Imper. Theodoſius: [*Nec honore,* [a] *nec legib. ep̄s ad teſtimonium dicendum flagitetur.*] ¶ *Item dixit. Ep̄m ad teſtimonium* [b] *dicendum admitti non decet. Nam, & perſona dehonoratur,* † *& dignitas ſacerdotis excepta* † [c] *confundetur.*]

† *al. inhonoratur.*

exēpta.

Nouella conſtitutio.

[*Epiſcopus non flagitetur ad teſtimonium iureiurādo,* α [d] *ſed Euangelijs tantum corā poſitis.*] ¶ *Item:* [*Sed iudex mittat* [e] *ad eum ex ſuis miniſtris, vt propoſitis ſacroſanctis Euangelijs, ſecundum quod decet ſacerdotes, dicat quæ nouerit.*]

Nouella 123. §. præterea nulli] apud Iulianum nouel. 123. cap. 9.
Iuo p. 5. c. 369.
Aut. ſed iudex cod. de epiſ. & cler.

α ¶ Iureiurando.] *Dictio hæc non eſt in nouella. Et verba Græca, quæ ad hoc faciunt ſunt hæc:* οὐδενὶ δὲ τῶν ἀρχόντον ἐξέσαι κοὺς θεοφιλεσάτους ἐπισκόπους ἀναγκάζειν εἰς δικαστήριον παραγγένεσαι ἐπὶ τῶ εἶμαι μαρτυρίαν, *id eſt,* Præterea nulli magiſtratuū licebit Dei amātiſſimos ep̄os cogere, vt perhibendi teſtimonij cauſa in ius prodeant.

Item Sylueſter in epilogo concilij Romani.

¶ Clericus ad ciuilem iudicem clericum perducens anathema ſit. C. X.

SI quis clericus accuſans clericum in curiam introierit, anathema ſit.

Subaudiēdum eſt ſi publicorum iudiciorum cognitio cognitionem petierit: epiſcopale namque iudicium nihil obeſt ab Imperatore poſtulare, vnde in Carthaginenſi concilio octauo legitur.

¶ *In antiquis etiam codicibus citatur Carthaginenſe octauum quo nomine videtur ſignificari cōcilium Mileuitanum in quo caput hoc extat c. 19.*

In Mileuitano c. 19 & in Afric. c. 71.

¶ Proprio priuetur honore publici iudicij cognitionem ab Imperatore poſtulans. C. XI.

PLacuit, vt quicunque ab Imperatore cognitionē publicorum iudiciorum petierit, [f] honore proprio priuetur. Si autem epiſcopale [g] iudicium ab Imperatore poſtulauerit, nihil ei obſit.

Sic & ſequentes [h] *auctoritates intelligēdæ ſūt, quib. clericorum cauſas non niſi clerici cognoſcere iubentur. Vnde Gelaſius Papa ſcribit Ezechiæ* † *comiti.*

† al. Zeiæ.

¶ A ſæculari iudice clericus non eſt audiendus. C. XII.

CHriſtianis gratum ſemper debet eſſe quod ab eorū poſcitur dignitate præſtandum: quia Deo ſeruien-

e ¶ Iudex mittat.] Extra, de teſti. qui teſtium. ff. de iureiur. ad perſonas.

PLacuit.] CASVS Dicitur hic, ꝙ ſi aliquis ingreditur ad Imperatorem, vt ibi contra aliquem clericū cauſam tractet criminalem, deponi debet : ſi uero rogat Imperatorē, ut ſcribat epiſcopo, ꝙ ſibi iuſtitiam ſeruet, non punitur.

f ¶ Petierit.] Ergo ex ſola correctione libelli perdit quis cām 1 & ſic eſt ꝯ. ff. de ī ius uoc. an ſi libertus. & ff. rem ra. hab. l. amplius. ubi hēs, ꝙ non incidit in pęnam ſi deſiſtat ab agendo. Sic ergo uidetur, ꝙ quūq; cōfugitur ad ſæcularē iudicem propter deſidiam eccleſiaſtici iudicis, ut 16. qõ. 7. filius. ſicut econuerſo recurritur ad eccleſiaſticum iudicē a ſæculari, ut infra 23. q. ult. ſæpe. & c. his, & c. ſi uobis, & extra de for. comp. licet. & c. ex tranſmiſſa. ſed nō ē hoc uerum, ut extra de iud. qualiter. in fi.

1 Quod præcedit nō bñ colligitur ex textu, licet dicat ꝙ priuetur honore: & ſm hoc non ob. qđ ſequitur.

Iudice eccleſiaſtico negligente nō recurrit ad ſæcularem.

g ¶ Epiſcopale.] In his quæ ſpectāt ad iudicium Imperatoris, ut ext. de foro compe. uerum. Vel intellige quod Imperator rogat epiſcopum cognoſcere de cauſa.

SIC ET SEQVENTES. CASVS. Superiores auctoritates prohibent clericum ante iudicem ſæcularem protrahendum, ſic & ſequentes auctoritates ſunt intelligendæ.

nullam. & 3. q. 9. hortamur, ſed hoc eſt priuilegiū eius, quod non tangit Euangelium, ſed tantum a longe manus eleuat uerſus ipſum, uidetur tamen ꝙ ſecundum canones tenetur tangere Euāgelium, ut 1. q. 7. quoties. Io. Quod non debeat tangere, hodie determinatur ext. de iur. calu. c. ult. B.

iurans tenetur tange-

EPISCOPVS NON FLAGITETVR. CASVS. Statuit Iuſtinianus in hoc cap. ut iudex mittat aliquem

h ¶ Sic & ſequentes.] ideſt ſicut præmiſſæ auctoritates dicunt, quod non niſi coram clericis ſint conueniēdi clerici, ſic, &c.

CHriſtianis.] CASVS. Hoc cap. & ſequens de eadem materia loquunē. Quidam manumiſit duos ſeruos

ſcilicet Fauſtinianum, & Syluestrum in pueritia ſua, & eo viuente facti ſunt clerici, poſt mortem cuius manumiſſoris Theodora, & filij ſui conabãtur trahere illos, ante iudicem ſæcularem per archidiaconum Grumentinum, qui hoc a rege impetrauerat, vt in ſeruitutem redigerentur, ſuper quo cum conqueſti fuiſsẽt, pręcepit Pa. Ezec. comiti in hoc c. Chriſtianis, vt ſi aduerſarij eorũ ad iudices delegatos a Pa. venire contẽpſerint, eos a violentia tueatur. [Depẽſo.] Ideſt, tranſmiſſo. In c. ſeq. delegãt cauſã Criſpino, & Sabino epĩs. narrãdo eis totũ factũ, & præcepit eis, vt citent ad ſuum iudicium q̃ſq̃s illos voluerit cõuenire. [Per eorum abſentiã.] .i. dũ eſſent abſentes. [Moderatoris] .i. iudicis ſæcularis. Promiſit iſte archidiacon⁹ ꝙ ipſi ſtarent iudicio ſęculari. [Calcatis.] .i. ſpreto iure eccleſiaſtico, & humano.

gitima, vt C. de fideicom. authen. amplius, & forte lex præualet in hoc caſũ huic canoni, Inno. tamen idem dicit quod hic dicitur. extra de vot. & vo. redem. licet in fi. vnde poteſt dici, ꝙ canon iſte corrigat authenticã. f ¶ In veſtro.] Auctoritate enim epiſcopi voluntas defuncto-

tibus beneficium negare non conuenit. Silueſter itaque atque Fauſtinianus, qui ſe a cunabulis clericos cõfitentur, a Theodora ſe opprimi per violentiam conqueruntur, quia dicunt ſe ingenuos, atque Deo auctore, priſtinę conditionis nexibus abſolutos, in ſortem deterrimę iterum ſeruitutis addici, & per auctoritatem regiam cõtra leges publicas, cum clericali cingulo tenerẽtur adſtricti per archidiaconum vrbis Grumentinæ eſſe conuentos; cum conſtet eum, qui cœleſtẽ militem [a] pulſat, non niſi eius forum debere ſectari. Et ideo dilecte fili depenſo ſalutationis affatu, ſupradictos clericos tibi commendo, vt ſi ad delegatorum iudicium, eorum aduerſarij † venire contempſerint, [b] ſublimitatis tuę tuitione vallentur: ne quid illis, aut ſurreptio, aut inimica legibus violentia neceſſitatis imponat: quia, qui iudiciũ refugit, [c] apparet eum de iuſtitia diffiſum.

In ead. Silueſter.

† al. aduerſaria venire contempſerit.

Idem Criſpino, † & Sabino epiſcopis.

† al. Criſpo.

¶ Non niſi ad epiſcoporum iudicium clericus vocetur. C. XIII.

Iuo p. 6. c. 108.

SIlueſter, & Fauſtinianus eccleſię Grumentinę clerici lacrymoſa nobis inſinuatione cõqueſti ſunt, libertatẽ ſibi dñi ſui benignitate cõceſſam, hæredẽ eius oppreſſionẽ pulſari, ſibiq; in clericatus officio pene a cunabilis ſeruientib. ẽt manumiſſore viuente [d] in eodem actu nihilo minus conſtitutis, diuinis miniſterijs † impendere ſeruitiũ non licere, cum (ſi petitionem veritas ſubſequatur) contra patris, [e] & auctoris ſui factum venientib. vt indignis, hæreditas legib. auferatur: nec eis liceat hæreditatem capientib. contra auctoris ſui proſilire iudiciũ. Et ideo, fratres chariſſimi, quoniam ſe ẽt ab archidiacono dictæ eccleſiæ quæruntur oppreſſos, qui per eorũ abſentiam moderatoris iudicium promiſit eos eſſe ſecuturos, calcatis oĩbus [rationibus, † & contra leges diuinas, & publicas pulſatis, forum ſuum putauit auferri; in veſtro [f] iudicio, quiſquis ille eſt qui clericũ laceſſit, aduenjat; vt eccleſiæ iura, quæ vetuſtis principes aſſidua ſanctione firmauerunt, impetitis clericis non negentur.

† al. myſterijs.

ſup. ca. Chriſtianis.

† abeſt a multis.

Item Alexander omnibus orthodoxis per diuerſas prouincias Chriſto Domino famulantibus. epiſt. 1. c. 1.

¶ Ante iudicem ciuilem ſacerdotes non accuſentur. C. XIIII.

Poly. l. 1. tit. 2.

RElatum eſt ad huius ſanctæ, & Apoſtolicæ ſedis apicem (cui ſummarum diſpoſitiones cauſarũ, & om-

a ¶ Celeſtẽ militẽ.] Clerici. n. milites Chriſti sũt 1 23. q. vlt. reprehenſibile.

1 Vel eccleſiæ. 50. d. clericum.

b ¶ Cõtempſerint] ſi non veniũt ad iudiciũ iſti actores, in optione rei eſt an velit, vt circũducatᷣ edictũ, vel quod admittantur ꝓbationes 2 ſuę. ſed iudex auditis ꝓbationib⁹ ſuis nõ pronunciabit eũ liberum, ſed ſeruum illius nõ eſſe, niſi euidentiſſimas ꝓbationes habeat, vt ff. de li. cau. diui fratres, vel iudex põt imponere actorib⁹ perpetuum ſilẽtium, C. de ing. ma. l. diffamari.

2 Quibus ſe probarent ingenuos, ff. de lib. cau. ordinata ſ̃m L.

c ¶ Refugit.] Sic 74. diſt. honoratus, & 3. quæſt. 9. decreuimus.

d SIlueſter.] Viuẽte.] Hoc multũ facit pro eis cum pater eos non reuocauit, vt filij nõ poſſint reuocare, ut ff. de prob. Procula.

e ¶ Patris.] Secũdũ legem antiquã hæres qui nõ adimplebat voluntatem defuncti, omni ſucceſſione priuabatur C. de fideic. l. vlt. hodie autem hoc tenet in extraneo hærede, ſed ſi filius inſtitutus hæres non implet voluntatem defuncti, priuatur ſucceſſione, relicta tamen ſibi le

Hæres non adimplẽs defuncti voluntatẽ qualiter puniatur.

functorũ mandatᷣ executioni, ext. de teſta. ſi heredes. 3

REIatum.] CASVS. Apoſtolus præcepit cauſas Chriſtianorum ad eccleſias deferri: ſed relatum fuit ad Apoſtolicam ſedem, ꝙ quidã æmuli Chriſti, & inſidiatores

tores ecclesiæ sacerdotes apud sæculares iudices accusabant: quare etiam Papa scripsit omnibus Christianis, quòd tales accusatores præuaricantur in Deum, & non obediunt præceptis eius.
a ¶ Christianorum.] Hoc obtinuit secundum primitiuum

nium negotia ecclesiarum ab ipso Domino tradita sunt, quasi ad caput ipso dicente principi Apostolorũ Petro: [Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiã meam.] quòd quidam æmuli Christi, eiusq; sanctæ ecclesiæ insidiatores, sacerdotes Dei ad iudices publicos accusare præsumant: cum magis Apostolus Christianorum [a] causas ad ecclesias deferri, & ibidẽ terminari præcipiat. Taliter præuaricantes præuaricati sunt in Deum suum, & non obediunt præceptis eius.

Matth. 16.

1. Cor. 6.

Item Pelagius Benegesto Defensori.

¶ Actor rei forum sequatur. C. XV.

Experientiæ tuæ præsenti auctoritate mandamus, vt in causis, in quibus quælibet ecclesiastici officij persona loco petitoris existit, quemquam laicum pulsatura apud suæ prouinciæ iudicẽ suas proponere actiones non deserat. † In ijs vero negotijs, in quib. ecclesiastici officij persona pulsatur, totius submoto pulsationis obstaculo, ad episcopi, vel presbyterorum [b] in loco, vbi quæstio vertitur, constitutorũ occurrat indifferẽter examen.

† Tex. est pro hoc i l. 1. & l. i crimina- li. C. de iurisd. omn. iud. & l. fi. C. vbi in rem act. non detur.

Item † Sergio cancellario.

† al. idem.

¶ De eodem. C. XVI.

Si quisquã clericus, siue inferioris, siue potioris gradus petitur existat, & contra laicam personam suas dirigat actiones; iste modis omnibus non alibi, quam apud prouinciæ iudicem negotium suũ dicturus occurrat. Si quis autem laicus clericum cuiuscumque gradus duxerit esse pulsandum, ad episcoporum iudiciũ in eadem ciuitate, vel territorio constitutorũ proponat eas, quas se habere existimat, actiones. Quem ordinẽ legibus per omnia conuenientem, atque consentaneum demonstrari illa regula [c] manifestat, quæ præcepit actorem forum semper sequi pulsati. Clericis vero pulsatis in episcopali iudicio forum competere, principalium quoque sanctionum designat auctoritas.

sup. 3. q. 6. neminẽ.

Item ex concilio Agathensi, c. 32. legitur.

¶ Episcopo non permittente apud sæcularem iudicem clericus pulsari non debet. C. XVII.

Iuo p. 6. c. 367. inf. ea. clericum nullus.

2 Clericum nullus præsumat apud sæcularẽ [d] iudicem, epõ non permittente, pulsare: sed si pulsatus fuerit, non respondeat, vel † proponat: [e] nec audeat criminale negotium in sæculari iudicio proponere.

† al. nos.

Experientia.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod si aliquis clericus vult laicum conuenire, apud iudicem prouinciæ sæcularem, suas accusationes proponat & si laicus vult clericum conuenire, ad episcopum propriũ recurrat, vel ad synodum constitutam, vbi quæstio vertitur. i. vbi est res de qua agit, vel vbi crimen quod intẽdit. est cõmissum. Idem dicitur in sequẽti c. ĩ quo supradicta probantur per regulam legis præcipientis actorem sequi forum rei.

c ¶ Presbyterorũ.] Hoc intelligit H. cũ causa his delegatur ab epõ: alias episcopus solus iudex est ordinarius, vt sup. e. persona. Vel expone. vel pro &, vt 15. q. 7. episcopus. Vel dic quod prelatus, quilibet, qui ex electione habet prælaturam, habet etiã iurisdictionẽ, vt ext. de off. ordin. cum ab ecclesiarũ. ext. de elect. c. 1. sed qui nõ ẽ electus ab vniuersitate, vel collegio, non est iudex ordinarius. iudicẽ. n. facit aut consensus populi, vt 93. dist. legimus. ĩ fi. & in authẽ. de defen. ciui. §. interim, colla. 3. aut cõsuetudo, vt 9. q. 3. conquestus. C. de eman. l. 1. & l. fi.

c Si quisquam.] ¶ Regula. Quę est supra 3. quęst. 6. neminem. C. de iurisdictione omniũ iudicum, iuris ordinem.

Clericũ.] CASVS. Statutum fuit ĩ cõcil. Agathẽ. vt nullus cõueniat clericũ apud iudicẽ sæcularem: & si cõuentus fuerit, nõ respondeat, vel proponat excipiendo, nec causam criminalem criminaliter agedo coram iudice sęculari proponat clericus.

d ¶ Sæcularẽ.] Nisi in casib. exceptis in summa. Ite excipitur si Papa delegat laico cãm spũalem, vt 10. quæst. 3. illud

Clericus coram sæculari quandoque conuenitur.

tiuum statum ecclesiæ, vt 2. quæst. 5. si quis presbyter. & 95. d. ecce. Vnde adhuc secundũ legẽ si iudex sæcularis est suspectus. episcopus ei adiungitur, vel causa trãsfertur ad iudicem ecclesiasticum, vt in auth. vt diff. iu. §. si tamen coll. 9. in criminalibus causis tamen scilicet sanguinis, non sunt clerici iudices. 23. q. vlt. his a quib.

Item forte cum succedit clericus laico, vt ff. de iud. hæres absens. quod falsum est. Item secundum quosdã cũ tenetur de euictione, sequitur foru emptoris. ff. de iud. venditor sed hoc non est verum [1] quia per hoc non fit de foro illius, licet præstet ei auctoritatem.

e ¶ Vel proponat.] idest, excipiat.

1 Illius. Imo licet non sit reus principalis, tñ qa eũ in codẽ foro defendit, fit de illius foro quantum ad hoc. Adde Petr. Anc. repet. c. ead. quæ, de reg. iu. in 6.

¶ *In concilio Agatenſi.c.32.in prima parte legitur*, clericus nec quemquam præſumat, &c. *& poſterior eiuſdẽ capitis pars (quæ habetur ſupra 5.q 6.c.fin.) in qua quaſi ex aduerſo agitur de laicis, qui eccleſiam, vel clerum vexant. oſtendit in priore dictum eſſe de clericis, qui ſine permiſſu epiſcopi ſui laicos pulſarent, & cum originali concordat Iuo.*

Item Pius Papa epiſt. 2.

¶ Clericus ſuo inobediens epiſcopo depoſitus curiæ tradatur. C. XVIII.

2 SI quis [a] ſacerdotum, vel reliquorum clericorum ſuo epiſcopo inobediens fuerit, aut inſidias ei parauerit, aut contumeliam, [b] aut calumniam, aut cõuicia α intulerit, & conuinci potuerit, mox depoſitus [c] β curiæ tradatur, & recipiat γ quod inique geſſit.

Poly.l.4.tit.34. Anſ.l.8.c.17. Iuo p.5.c.243.

α ¶ Aut conuicia intulerit.] *Sic etiam in vetuſtis, & apud Anſelmum & Polycarpum, ſed in epiſtola ipſa, & apud Iuonem non habentur iſta verba.*

β ¶ Depoſitus. *Abeſt iſta dictio ab originali, & Iuone.*

γ ¶ Et recipiat.] *In epiſtola, Polycarpo, & apud Anſelmum legitur*. Qui autem facit iniuriam, recipiat hoc, quod inique geſſit.

Item ex concilio Carthaginenſi, 3. c. 38.

Et in Africano.c.18

¶ Principali cogatur auctoritate, qui plebem inuaſam non vult deſerere. C. XIX.

PEtimus, vt dignemini dare fiduciã, [d] qua † neceſſitate ipſa cogẽte liberum ſit nobis rectorem prouinciæ ſecundum ſtatuta glorioſiſſimorũ principum aduerſus illum adire, qui plebem, α quam inuaſerat, vſque hodie cõmonitus, ſecundum quod ſtatutum fuerat, relinquere contemnit: vt qui miti admonitioni ſanctitatis veſtræ acquieſcere noluit, & emendare illicitũ, auctoritate iudiciaria protinus excludatur. [e] Aurelius eps dixit. Seruata forma diſciplinæ, non æſtimabitur appetitus, [f] ſi a veſtra charitate modeſte † conuentus, recedere detrectauerit, cum fuerit, ſuo contemptu & contumacia faciente, etiam auctoritate iudiciaria conuentus. Honoratus & Vrbanus epiſcopi dixerunt. Hoc.n. omnibus placet. Ab vniuerſis epiſcopis dictum eſt: Iuſtum eſt, Placet.

† al. quoniam.

† al. modeſtius.

α ¶ Qui plebem.] *Hæc vſque ad ver.* contemnit, *ſunt a collectore ex verbis in eodem capite præcedentib. huc comportata ne illa omnia referenda eſſent.*

Item Gregorius Papa,

SI quis ſacerdotum.] CASVS. Quia fecit ſup. mentionem de clerico non conueniẽdo coram iudice ſæculari: ideo Grat. ponit caſum in his tribus capitulis, in quibus poteſt a laico iudicari, ſcilicet cum eſt incorrigibilis. Eſt ergo caſus huius c. Quinque maleficia enumerat Papa in hoc cap. ſuper quib. ſi ſacerdos. vel clericus cõuictus fuerit, deponi dẽt, & curiæ tradi, i. a ſeculari ptãte capi permittitur, ut recipiat pœnã prout inique geſſit.

a ¶ Si qs. In his tribus c. ponit q clericus a laico poteſt iudicari, cum eſt incorrigibilis.

b ¶ Cõtumeliam.] Si illa non tm̃ epiſcopum, ſed ẽt eccleſiam eius tangat, alias nõ poſſet eum pro ſua contumelia excommunicare. 1 2.q.4.inter.

1 Etiam de hoc ro. 2.q. 7. ſi quis ab epiſcopo. Clericus ſtatim traditur curiæ ſæculari in aliquib. caſibus.

c Mox depoſitus] Si ſit de nouo cõtumax, ut extr. de iu. cu non. ab homine. Vel dic, q iſte caſus eſt ſpecialis ubi aliquis ſtatim tradĩ curię, ſicut eſt ĩ falſario, ut ext. de fal. ad falſariorum. Vel dic, traditur curię, i. permittĩ tradi; ita q eccleſia non tenetur eum defendere. Item in tertio caſu, traditur curiæ, ſ. in crimine hæreſis, ut in conſtitutione Innocentij, excommunicamus. Qualiter hoc verbum exponatur, habes ext. de verb. ſig. nouimus.

PEtim⁹.] CASVS. Quidam epiſcopus multoties monitus nolebat reddere plebẽ, quã inuaſerat: quare quidam epiſcopi petebãt in concilio Cathaginẽſi, ut per rectorem prouinciæ expellatur. Et reſpõdet Aurelius epiſcop⁹: Nulla ſit ei iniuria ſi p ſæcularem poteſtatem expellatur, ex quo ad monitus nõ deſiſtit. Poſtea Honoratus & Vrbanus epi dixerunt: Hoc omnibus placet. Fiduciam.] i. licentiã & auctoritatem [Appetitus.] i. iniuſte ex pulſus, uel appetitus nomen, ideſt, cupiditas nocendi.

d ¶ Fiduciam] ideſt, auctoritatem.

e ¶ Excludatur.] Arg. q ſi quis auctoritate iudicis mittitur in poſſeſſionem, & aduerſarius eum nõ admittat, qui nec attendit excõmunicationẽ, vr, q manu militari ei poſſit auferri res, ut 23.q.5. principes. 24.q.3. de illicita. 17.d. nec licuit. & eſt expreſſum. ff. ne vis fiat ei, qui in poſſeſſio. ſi quis miſſus. ff. de rei vẽdit. qui reſtituere. hodie tamen talis efficitur poſſeſſor poſt annũ, vt ext. de do. contu. contingit. & concordat legi. ff. de bo. auct. iud. poſſ. quamuis.

f ¶ Appetitus.] ideſt, iniuria laceſſitus.

Militari m[...] nu põt q[...] alicui res [...] ferri.

ſtud

¶A principibus corrigantur, quos ecclesia corrigere non valet. Cap. XX.

Ansl.l.12.c.42. Poly.l.1.tit.15.

ISTud est, [a] quod vobis poposcimus, & nunc iterum postulamus, vt Paulinum Aquileiensem, pseudo episcopum, & illum Mediolanensem episcopum ad clementissimum principem sub digna custodia dirigatis, vt & iste, qui episcopus esse nullatenus potest, quia cõtra omnem canonicam cõsuetudinem factus est, alius vltra non perdat; & ille, qui contra morem antiquum eum ordinare præsumpsit, canonum vindictæ subiaceat.

¶Hoc capitulo in Polycarpo refertur sine auctoris nomine. In libro autẽ septimo titulo quinto simile quiddam refertur ex Gelasio ad Ioannem magistrũ militum: sed in eo libro sæpe pro Pelagio scribitur Gelasius. Anselmus quidem integrã epistolã Pelagij refert, cuius prior pars est hoc caput, posterior vero cap. nec licuit. su. d. 17.

Et in Vormaciensi, c.74.

Item in concilio Chalcedonensi, c. 18.

¶Proprium gradum amittant clerici coniurantes, vel conspirantes. Cap. XXI.

COniurationum, [b] & conspirationum crimen (quod Apud Græcos dicitur φρατρίας [c],) publicis etiam legibus certum est penitus inhiberi. Hoc multo magis in sancta Dei ecclesia ne fiat, conuenit abdicari. Si qui vero clerici, vel monachi inuenti fuerint coniurantes, aut conspirantes, aut phratrias, vel factiones componentes aliquas suis episcopis, aut clericis alijs, omnino cadant de proprio gradu.

inf. ca. si qui clerici.

Item Calixtus Papa episcopis Galliæ, epist. 2.

¶Clerici conspirantes, proprio amisso gradu, retrudantur in carcerem, cæteri excommunicentur. Cap. XXII.

COnspirationũ crimina vestris in partibus vigere audiuimus, & plebes contra episcopos suos conspirare nobis manifestum est: cuius criminis astutia non solum inter Christianos abominabilis est, sed etiam inter ethnicos, & ab exteris legibus ꝓhibita. Et idcirco huius criminis reos non solum ecclesiasticæ, sed etiam sæculi damnant leges: & non solum conspirantes, sed etiam cõsentientes eis. Antecessores vero nostri cum plurima turba episcoporum, quicunque eorum in sacerdotali honore sunt positi, aut existunt clerici, honore quo vtuntur, carere † præceperunt: cæteros vero communione priuari, & ab ecclesia extorres fieri iusserunt, omnesque simul vtriusque ordinis viros infames esse censuerunt; & non solum facientes, sed & eis consentientes.

Pol.l.4.tit.30. Ansl.l.8.c.18. Burc.l.10.c.64. Iuo p.12.c.85. & p.6.c.346.

al. cadere.

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 18.

¶Clerici, aut monachi coniurantes, proprio priuentur honore. Cap. XXIII.

SI qui clerici, aut monachi reperti fuerint coniurantes, aut conspirantes, aut insidias ponentes episcopis, aut clericis, † gradu proprio penitus obijciantur.

sup. ead. coniurationum. Poly.l.4.tit.34. Burc.l.10.c.68. Iuo p.12.c.87.

¶Hic canõ est pars canonis 18. concilij Chalcedonẽsi, q paulo ante c. cõiurationũ, ĩteger ex alia referẽ, versione.

† al. conclericis.

ISTud est.] CASVS. Mediolan. & Aquileien. olim se adinuicem cõsecrabant, ita quod ordinator semp deberet ire ad ecclesiam ordinãdi, & ibi eum ordinare, & cum vterq; esset schismaticus. Mediolanensi Aquileien. ordinauit contra cõsuetudinẽ antiquã & cõprobatam à Papa; qui eum ad se vocauit. quare Greg. p̃cepit cuidam nobili, vt vtrumque illorũ capiat, & ad pijssimũ principem sub digna custodia dirigat puniendos.

a¶ Istud est. Casum huius cap. etiam habes. 24. q. 1. pendẽda.

COniurationũ.] CASVS. In hoc c. prohibetur per leges sęculares & multo fortius per ecclesiasticas, ne coniuratio, vel conspiratio fiat contra suos prælatos, vel alios: & q fecerit, si clericus est, deponantur.

b¶ Coniurationũ.] hęc quatuor c. idem dicunt, ꝙ coniuratores deponũtur si clerici sunt: si laici, excommunicentur.

c¶ Phratria.] Aphares, quod est diuisio inde pharisęi. su. 46. disti. seditionarios. & 3. quæst. 4. conspiratores. & 7. quæst. 1. denique.

COnspirationũ. CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ conspirationes abominabiles sunt: non solum ĩter Christianos, sed etiã inter ethnicos quas leges sæculi, & ecclesiasticę dãnãt, & eis consentientibus. Sequẽs c. planũ est. Similiter illud c. si qui clericorum. de eadẽ materia loquitur, & per te videbis casum, q planus est. Et eandem pœnam imponit Beneuen. etiã in istis quatuor cap. vnum pro omnibus. & breuẽ ponit casum. Labatur.] Id est, elidatur, vel inulta relinquatur. Supra sacras leges, id est, contra sacras.

a SI qui clericorum.] ¶ Aut sacramento.] Coniurationes, quæ fiũt super licita re, licitæ sunt ad probandum malum, & illicitum, vt 16. 7. fane. 1. q. 1. concussionis. 22. q. 1. c. 1. sed super re illicita nõ tenent. 1 vt hic. Quidam tamen dicunt ꝙ omnis coniuratio si est occulta, est illicita 2: prohibẽtur ergo fraternitates, quæ sunt ad malum. sic C. de monopo. l. vnica. sed bonæ fraternitates admittuntur 42. d. si quis despicit.

b ¶ Præsumptio.] Id est, temeritas. Quidã tamẽ hic scripserũt, ꝙ hæc præsumptio sit iuris, cõtra quam non admittitur probatio, secus si præsumptio sit facti.

SI quæ causæ.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ si causa, vel cõtẽtio vertitur inter laicos actores, & clericos reos recurrẽdum est ad synodũ epõrũ, vt ibi terminetur, sicut synodus Nicæna difinit, & hoc ĩtellige cũ causę sunt difficiles, vel intellige hoc de causis spiritualibus, vel de crimine ecclesiastico, vbi qlibet dẽt conueniri corã iudice ecclesiastico tñ.

c ¶ Si quæ causæ.] hoc c. loqtur de crimine ecclesiastico, vel de reb. spiritualibus, & de causis gñalibus ad totã prouinciam ptinentibus 3.

CVM ERGO HIS. CASVS. Vsque ad locum istum ꝓbauit, ꝙ clerici sunt conueniendi sub iudice ecclesiastico. Nunc vero concludit ꝙ clerici ad sæcularia iudicia non sunt pertrahendi, cum prędictę auctoritates negent eos ante ciuilem iudicem cõueniẽdos; nec sunt tradendi curię, nisi depositi sint primo. Postea respõdet sophistice. s. qđ clerici q ex possessionibus sũt Imperatori subiecti: ex spiritualibus dẽnt epõ respondere: & ad hoc probandum inducit auctoritatem Augustini, & ad hoc etiã inducit sequentia capitula, quorum primum patet.

HIS ITA. Hæc est 2. pars. q. in qua probat magister superficialiter, scilicet allegando, ꝙ in spiritualibus causis debet tantum clericus corã clerico rñdere: in alijs autem ciuilib. corã iudice sæculari, & hoc ꝓbare vř p 5. canones Io. de Fã.

d ¶ Clerici.] Allegando hoc dicit.

a ¶ Si tri-

Item ex concilio Toletano.

¶ De eodem. Cap. XXIIII.

SI clerici, aut monachi inuenti fuerint conspirantes, aut per coniurationem calumniam machinantes episcopis, vel clericis; proprium amittant gradum.

¶ *Iuo etiam & auctor Polycarpi citant ex Toletano sed in nullo est inuentum, & est idem canon cum priore, verbis tantum mutatis.*

Item ex concilio Aurelianensi. 3. c. 21.

¶ De eodem. Cap. XXV.

ij SI qui clericorũ (vt nuper multis locis per superbiã, diabolo instigante, actũ fuisse perpatuit) rebelli auctoritate se in vnum coniuratione intercedente collegerint, & aut sacramenta [a] inter se data, aut chartullam cõscriptam fuisse patuerit; nullis excusationibus hæc præsumptio [b] elabatur: † sed re detecta, cum in synodũ ventum fuerit, in ꝓsumptores iuxta personarum & ordinũ qualitatem, à põtificibus, qui tunc in vnum collecti fuerint, vindicetur: q̃a sicut charitas ex pręceptis diuinis † corde, non chartulę conscriptione, vel coniurationibus est exhibenda; ita quę † supra sacras admittuntur scripturas, auctoritate & districtione põtificali sunt reprimẽda.

Item Innocentius Papa ad Victricium Rhothomagensem, epis. c. 3.

¶ Inter clericos, & laicos causæ exortæ ab episcopis audiantur. Cap. XXVI.

SI quæ causæ, [c] vel contentiones inter clericos, vel [α] inter laicos & clericos, tam superioris ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortæ, placuit, vt secundum synodum Nicænam congregatis [omnibus † eiusdem prouinciæ episcopis iudicium [β] terminetur.

α ¶ Vel inter.] *Sic in editione conciliorum tribus tomis. In illa autem quatuor tomorum absunt hæc*, vel inter laicos, & clericos. *In Gratiani codicibus legebatur*, contentiones inter clericos & laicos.

β ¶ Iudicium. *In aliquot editionibus ipsius epistolæ, apud Anselmum in capitularibus, & in epistola Nicolai episcopis Galliæ in appendice bibliotheca sanctorum Patrũ, in qua caput hoc refertur legitur*, iurgium.

Cum ergo his omnibus auctoritatib. clerici ante ciuilem iudicem denegẽtur producendi, cum (nisi prius depositi, vel nudati fuerint curiæ non sunt representãdi; patet quod ad sæcularia iudicia clerici nõ sunt ꝑtrahẽdi.

2 *His ita respõdetur. Clerici* [d] *ex officio, episcopo sũt suppositi: ex possessionibus ꝑdiorũ, Imperatori sũt obnoxij. Ab episcopo vnctionem, decimationes, & primitias accipiunt: ab Imperatore vero prædiorum possessiones, nanciscuntur. Vnde Augustinus ait sũ per Ioannẽ; (Quo iure*

Coniuratio, an sit licita.

1 Adde an & quales coniurationes, vel conspirationes prohibeantur, not. in l. non dubito & ff. de capti & ĩ l. 1. §. de col. illic. Bart. in l. hac edicta li. ff. conuenticulas. de pa.te. col. 9.

2 Hanc opinio isti colligũt ex eo, quod inf. in tex. dicitur; quia si charitas, &c. & ex verbo interdicente. Arch.

39. q. 3. archiepiscop⁹ cum c. seq.

Poly. ibidem.
Burc. l. 10. c. 69.
Iuo p. 12. c. 88.
Ans. l. 8. c. 18.

† al. præualeat] al. prævaletur.
† al. dominicis.
† al. quod admittitur, est repimendum.
Capi. l. 6. c. 287.

Ans. l. 2. c. 53.

C. 5. conc. Nic.
† abest a non nullis conciliorum editionibus.

dist. 8. quo iure.

villas defendis? diuino, an humano?] require in principio: vbi differētia signatur inter ius naturale, & ius cōstitutionis. Quia ergo, vt prædia possideantur, Imperiali lege factum est. patet, quòd clerici ex prædiorum possessionibus Imperatori sunt obnoxij.

1.5. epistolarum post epist. 32.

Item Ambrosius contra Auxentium in oratione de tradendis basilicis.

¶Imperatori tributum ecclesia denegare non debet. C. XXVII.

SI tributum petit Imperator, non negamus; agri [a] ecclesiæ soluunt † tributum. Si agros desiderat Imperator, potestatem [b] habet vendicandorum. *Ac paucis interiectis.* ¶Tollāt eos, si libitum est: Imperatori non dono, sed non nego [c].

† al. soluant.

Idem in commentarijs ad c. 5. Lucæ, lib. 4. c pen.

¶Potestatibus tributa non sunt deneganda. C. XXVIII.

MAgnum quidem est, & spiritale documētum, quo Christiani viri sublimioribus potestatibus docentur debere esse subiecti: [d] ne quis constitutionem terreni regis putet esse soluendam. Si enim censum Dei filius soluit, [e] quis tu tantus es, qui non putes esse soluendum?

Matth. 17.

Item Apostolus. [*Omnis anima* [f] *sublimioribus potestatibus subdita sit.*] *Item Petrus Apostolus generaliter omnibus fidelibus scribit:* [*Estote subditi dominis vestris, siue regi,* [g] *quasi præcellenti, siue ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam male factorum laudem vero bonorum.*]

Rom. 13.

1. Pet. 2.

Item ex epistola prima Clamentis [h] *ad Iacobum fratrem Domini.*

¶De sæcularibus negotijs episcopus cognoscere non debet. C. XXIX.

TE quidem oportet irreprehensibiliter viuere, & summo studio niti, vt omnes vitæ huius occupationes abijcias; ne fideiussor existas, ne aduoca-

Inducitur Petrus loquens Clementi.

a SI tributum.] Agri.] inf. 23. q. ult. secundum. cōtra. Sed ibi loquitur de his prædij, in quibus fundata est ecclesia, uel officinæ eius, quę debent esse liberæ, ut ext. de censi. sancitum.

b ¶ Potestatem.] De facto, non de iure: nam 1 sine auctoritate principis, uel alterius quis detineat res ecclesiæ, sacrilegus est, nisi restituat 12. q. 2. quisquis 16. q. 1. in canonibus. Videtur tamen, quod si agri ecclesię non soluant tributum, ꝙ possit Imperator uendicare agros illos, ut hic, & C. de episc. & cler. de his. nam omnia bona illorum, qui tenētur alicui soluere tributum, sunt illi iure pignoris obligata. C. in quib. cau. pig. ta. contra. l. 1. 1 Sed istud non est uerum: quia tantum intelligitur de proprijs, prædijs patrimonialibus aliquorum, uel clericorum, uel laicorum. Licet enim prædia ecclesiæ cessent a tributo, non ideo possunt uendicari, ut 16. q. 1. §. nouarum.

[...]clesię prę[...] de quib. [...]butū non [...]litur, an [...]ssint ab [...]peratore [...]ndicari.

1 Et uideas, quod dicam in prędi. lib. 16. q. 1. placet. Arch.

c ¶ Non nego.] Corporaliter me opponendo: quia pro temporalibus me morti opponere non debeo: pro altaribus libenter immolabor. 23. q. ult. conuenior.

MAgnum.] CASVS. Ambr. in hoc c. ostendit, ꝙ tributum est soluendum sublimioribus potestatibus exemplo Christi, & duabus auctoritatibus una scilicet Apostoli, & alia Petri.

d ¶ Subiecti.] Tributum est probatio subiectionis. ext. de censib. c. 2. Sed arg. contra extra de priuil. recipimus. uerum est, quòd est signum subiectionis, licet non plena probatio.

e ¶ Soluit.] Nō ex debito, sed ne scandalizaret alios, ut 28. q. 1. iam nunc.

f ¶ Omnis anima.] Subdita pctō. Christus eñ nemini fuit subiectus. 23. q. 3. in prin.

Chrs nemini fuit subiectus.

g ¶ Siue regi.] Hæc uerba interpretatur Innocen. ext. de maio. & obe. solitæ.

h ¶ Epistola. prima Clemētis.]. i. missa Clemēti a Petro 2, sicut dicitur instrumētum meū, quod mei causa factum est, ff. de eden. prætor. §. 1. & dicitur etiam epistola illi⁹ cui est missa tamen. cum d. ff. de fur. eum quis. uit.

2 Quod sic debeat exponi patet ex sec. ubi Petrus loquitur Clementi & ēt de eadē epistola. sm Hugo.

TE quidem.] CASVS. Casum hūc sic intelligit. Hugo Petrus misit epistolam ad Clemētem, in qua docet eum, ut irreprehēsibiliter uiuat, & ut sæcularia negotia uitet, nō fideiussor, nō litium aduocatus, non iudex sæcularium negotiorū fiat: sed tantum insistat uerbo Dei: laici uero sęcularia negotia tractēt unde H. sic exponit illud uerbum, [Ex epistola Clemētis.] idest, missa ad Clemētem. Alij dicūt, quòd missa fuit ad aliquē episcopum: uñ Beneuent. sic ponit hunc casum Clemens Papa misit ad Iacobum Hierosolymitanū archiepiscopum quandam epistolam, cuius pars est hoc cap. in qua Clemens ostendit qualiter Petrus sibi Clementi loquebatur. s. ut irreprehensibiliter uiueret: & sęcularia negotia uitaret. non fideiussor, non aduocatus, non iudex sęcularium negotiorum esset: sed tantum insisteret uerbo Dei: laici uero sęcularia negotia expedirent.

i ¶ Ne fideiussor.] Clericus regulariter non debet fide iubere, ut hic, & extra de fideiuss. clericus nisi necessitas sit tunc enim ex pietate tenetur subuenire alijs, ut 86. d. non satis. Item clerici possunt fideiubere pro ecclesijs suis, ut in auth. de sanc. episcop. §. alium autem. coll. 9. Item inter se mutuo fideiubent cum conueniuntur, ut C. de episc. & cle. l. oēs. §. in hāc. Itē nec adstrictus curiæ pōt fideiubere. C. loc. curialis. & si clericus fide iuberet pōt dici, ꝙ non tenet fideiussio, nisi tali priuilegio suo renunciet: nā fideiussor pro nō dato hī, nisi priuilegio suo renunciet: ut ff. si qs in ius uo. non ierit. l. 1. Vel dic, quòd

Clericus an possit fideiubere.

ꝙ licet non debeat fideiubere, si tñ fideiusserit, tenet obligatione, vt ext. de fideiuss. c. peruenit. & c. cõstitutus a ¶ Nec aduocatus.] Quod prohibetur sacerdotib. vt j. 14. q. 5. denique. & 15. q. 2. c. 1. b ¶ Iudicem.] Contra inf. 23. q. vl. c. sæpe. & c. his a qui bus, sed dic, ꝙ possunt tractare de illis temporalib. quæ spectant ad ecclesiam. uinciæ. ff. de app. ab executore similiter consuetudo interpretatur legem, vt extra de verb. sig. abbate. Interpretatio quædã est probabilis & nõ necessaria, vt magistri, vt C. de profes. qui in vrbe Constantinop. l. vnica. Quædam est necessaria, sed non generalis, vt iudicis, vt ff. de legi-

tus[a] litium fias: neue in vlla aliqua occupatione prorsus inueniaris mundialis negotij occasionẽ perplexus. Neque enim iudicem, [b] aut cognitorem sæcularium negotiorum hodie te ordinare vult Christus: ne præfocatus præsentibus hominum curis non possis verbo Dei vacare, & secundum veritatis regulam secernere bonos a malis. Ista namque opera, quæ tibi minus congruere superius exposuimus, exhibeant sibi inuicem vacãtes laici α: & te nemo occupet ab his studijs, per quæ salus omnibus datur.

α ¶ Vacantes laici.] *In epistola Clementis legitur,* dicentes, idest, laici, *sed Gratianus etiam infra post paleam,* clericus nullum, *eodem modo legit atque hic.*

Item ibidem continentur.

¶ In his, quæ ad communis vitæ vsum pertinent, laici sibi inuicem operam dent. C. XXX.

SIcut enim tibi impietatis crimen est, neglectis verbi Dei studijs, solicitudines suscipere sæculares; & ita & vnicuique laicorum peccatum est; nisi inuicem sibi etiã in his, quę ad communis vitę vsum [c] pertinent, operam fideliter dederint. Te vero securũ facere ex his, [d] quib. non debes instare † [e], omnes communiter elaborent. Quòd si forte semetipsis hoc laici non intelligunt; per diaconos [f] edocendi sunt, vt tibi solius ecclesię solicitudines derelinquant.

† *Vacare.*] orig.

Ex his omnibus datur intelligi, quòd in ciuili causa clericus ante ciuilem iudicem conueniendus est. Sicut enim ecclesiasticarum legum ecclesiasticus iudex est administrator: ita & ciuilium non nisi ciuilis debet esse executor. Sicut enim ille solus [g] habet ius interpretãdi canones, qui habet potestatem condendi eos: ita ille solus ciuilium legum debet esse interpres qui eis ius, & auctoritatem impertit. In criminali vero causa non nisi ante episcopum est clericus examinandus. Et hoc est illud, quod legibus & canonibus supra definitum est: vt in criminali videlicet causa ante ciuilem iudicẽ nullus clericus producatur, nisi forte cum consensu episcopi sui: veluti quando incorrigibiles inueniuntur; tunc detracto eis officio, curæ tradendi sunt.

SIcut enim.] CASVS. Docet Petrus ꝙ sicut impiũ est si Clemens neglecta p̃dicatione suscipiat curas sæculares: ita peccatũ est si in sæcularib. laici vicissim sibi non subueniãt: quod si per se nõ intelligant, per diaconos edoceantur.

c ¶ Visum.] Argu. ꝙ peccat, qui non recipit arbitriũ 1, & qui non componit inter partes 90. d. præcipimus.

1 Fortè non est verũ in seruo, q nõ põt esse arbiter. ut 3. q. 7. si qs uero. & idẽ forte in monacho, cũ seruus dicaẽ, ut no. 12. q. 1. nõ dicatis. ĩ gl. nũquid pauper. &c.

d ¶ Ex his.] idest, ab his.

e ¶ Instare,] idest, interesse, sup. 90. dist. præcipimus.

f ¶ Per diaconos.] Arg. ꝙ diaconi dẽt laicis, exponere, & instruere modũ viuendi. 25. d. audire.

EX HIS OMNIBVS. CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis, ꝙ clericus in ciuili causa coram sæculari iudice est conueniendus; quia sicut iudex ecclesiasticus legũ ecclesiasticarũ est executor, & eas solus facit, cõdit. & ĩterpretatur; sic iudex ciuilis leges ciuiles exequiẽ, & eas solus facit & interpretaẽ. In criminali vero causa clericus apud ecclesiasticum iudicem est tantũ conueniendus, nisi de cõsensu episcopi sui ad sæcularem iudicẽ pertrahatur cum incorrigibilis reperiẽ: & hoc allegando dicit Gratianus, nisi forte hoc vltimum, ad quod inducit sequens capitulum.

Vnde Fabianus Papa ait, epist. 2. episcopis Orientalib.

¶ Qui episcopo insidiatur, semotus a clero curiæ tradatur. C. XXXI.

STatuimus, vt si quis clericorũ suis episcopis infestus, aut insidiator fuerit, eosque criminari voluerit, aut Ans. l. 7. c. 159. Poly. l. 4. tit. 31.

g ¶ Sicut enim ille solus.] Nam vnde ius prodijt, ab eo interpretatio requiritur, vt ext. de senten. excom. inter quandoque legatus Papæ interpretatur rescriptum Papæ, extra de postu. prælato. ad hæc, vltra medium. & extra de sequestra, ad hoc, iudex etiam interpretatur legem, vt ff. de legi. nam vt ait. sed non potest interpretari sententiam suam nisi sit præses pro- legi. nam vt ait. Quædam est probabilis, necessaria & generalis: sed non est in scriptis redigenda, vt consuetudinis, vt ff. de leg. si de interpretatione, & ext. de vera. sig. abbate. Quædam probabilis, necessaria & in scriptis redigenda, vt principis, vt C. de leg. l. 1. & l. ult.

Interpretatio est triplex.

STatuimus.] CASVS. Quæsitum est a Fabiano quam

quam pœnam debet pati clericus, si infestus fuerit episcopo suo, vel insidiator? Et respondet, q ante examinantem iudicem debet deponi, & cunctis diebus vitæ suæ curiæ tradi seruiturus, & infamis permaneat absq; vlla spe restitutionis. Vel ante examinatum iudicium, id scere debet. In secunda parte dat veram solutionem dicens, q ea quæ dicta sunt pro actore, quamuis videantur verisimilia, tamen pondere carent, cum secundum canones, & leges sæculares. clericus nec in ciuili, nec in criminali causa ad sæcularem iudicem sit pertrahēdus. quod ꝓbat per omnia sequētia c. vsq; ad §. Ex his oib⁹.] Secūda pars incipit ibi, Ecclesia. sequētia duo cap. patent. ECONTRA. Hæc est 3. pars quæst. in qua probatur, q in omni causa, siue ciuili, siue criminali ꝑ ꝓpriū epm clericus iudicet. & hoc ꝓbat p. . . c. in quibus punit ēt contēptores. Io. de Fan.

conspirator fuerit, mox ante [a] examinatum iudiciū submotus à clero, curiæ tradatur; cui diebus vitæ suæ deseruiat, & infamis absque vlla restitutionis spe permaneat.

Quia ergo iste non in criminali, sed in ciuili causa clericum ante ciuilem iudicem produxit, non est iudicandus transgressor canonum, nec est dicendus pertraxisse reum ad iudicem non suum; quia de ciuilis causa non nisi iudex ciuilis cognoscere debet.

† al. pondere veritatis.

3 *Econtra ea, quæ in actoris defensione dicta sunt, verisimilia quidem videntur, sed pondere † carent. Sacris enim canonibus, & forensibus legibus tam in ciuili quā in criminali causa clericus ad ciuilem iudicem pertrahendus negatur.*

Vnde in epist. 1. Clementis ad Iacobum legitur.

¶ Fratres apud presbyteros iudicentur. C. XXXII.

Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 6. c. 345. Ans. l. 6. c. 158.

iij SI qui ex fratribus [b] negotia habent inter se, apud cognitores sæculi non iudicentur: sed apud presbyteros ecclesiæ, quidquid illud est, dirimatur.

Et in concilio ipso, c. 16.

Item Syluester Papa in epilogo concilij Romani.

¶ Nullus clericus propter aliquam causam intret curiam. C. XXXIII.

Pann. l. 4. c. 30.

iiij NVllus clericus, vel diaconus, vel presbyter propter quamlibet causam intret in curiam, nec ante iudicem ciuilem [a] causam dicere præsumat.

a ¶ Ciuilem.] *In epilogo synodi Romanæ sub Syluestro, vnde hoc videtur sumptum legitur*, cinctum: *cingulo enim milites: ac magistrat⁹ ab Imperatore donabātur.*

Item Leo Papa ad Rusticum, epist. 90. al. 92. c. 9.

¶ Ecclesiasticum, non forense iudicium pœnitens expetat. C. XXXIIII.

inf. de pœ. dist. 1. c. aliud.

1. Cor. 6.

ALiud quidem est, debita iustè reposcere; aliud, propria perfectionis amore contemnere. Sed illicitorū veniam postulantem [c] oportet etiam à multis licitis abstinere, dicente Apostolo: [Omnia mihi licent, [d] sed nō omnia expediunt.] Vnde si quis pœnitens [e] habet causam, quam negligere forte non debeat, melius expetit ecclesiasticum, [f] quam forense iudicium.

b [S]I q ex fratrib.] Fratres hic vocat clericos, uel etiā oēs Christianos. & loquit̄ ſm antiqua tpa, ut s̄. e. relatum.

2 Infra ead. q. 3. ad mensam.

A Liud quidem.] CASVS. Quidā laicus solenniter pęnitens cām habebat cū alio laico. Quæsitū est a Leone Papa vtrū petere dēt iudicem ecclesiasticū, vel sęcularem. Et rñdet, qui vult de illicitis ueniā postulare, vt sit ꝑfectus, dēt a multis illicitis abstinere, veruntamē si causam non vult negligere, melius recurret ad ecclesiasticum iudicē, q̄ forensem. Intellige si re⁹ consentit, uel intellige cū pęnitens solēniter cōueniebat̄. c ¶ Postulātem.] Pęnitētes. n. sub regula ecclesiastica, uiuere debent, ut hic, & ı̄. ea. de persona. & ı̄. de pœ. dist. 5. contrarium. & c. falsas. d ¶ Omnia mihi licent.] Tūc nō expedit id, quod licitum est, qñ usus ipsius alijs infert impedimētū, ut 28. q. 1. sic enim. Licet quod fidelis discedat ab infideli, sed non expedit, vt ibi dicitur. Vel aliter, mihi licet mea repetere, sed non expedit ad vitam consequendam, quia scandalizantur illi a quibus repetuntur 3 vel sic: Omnes cibi liciti sunt, sed non expediunt propter infirmos fratres, qui tunc quosdam cibos reprobabant: vel sic, licitū est prædicatori sumere sumptus ab illis quibus prædicat: sed nō expedit propter Corinthios, qui auari erant. e ¶ Pęnitens.] Scilicet solenniter. & loquitur de actore pœnitente, & cum est de voluntate rei, vel loquitur cum ipse pœnites conuenitur. f ¶ Ecclesiasticum.] Supple vel reus: quia de actore minus videbatur.

Oīa licent sed non expediunt.

3 Ar. ad hoc 14. q. 1. §. 1.

idest, antequam causa examinetur. & hoc quando notorium erat. a ¶ Mox ante.] Non intelligas, q hæc dictio, ante, ibi notet aliquod tempus: sed est sensus, ante, idest, ante examinantem iudicem, siue coram examinante. 1 Vel loquitur cum est notorium crimen. sic. C. de defen. ciui. defensores.

1 hic sumit . . . procida- . . . ante . . . i. corā . . . ſm H.

QVIA ERGO. CASVS. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit Gratia. sophistice ostendens, q ille clericus, de quo facta est mentio in themate, non est transgressor canonum, si & alium clericum non in criminali, sed in ciuili ad iudicem trahat sæcularem: nam tantum ciuilis iudex de ciuili causa cognoscere debet.

a ¶ Quamlibet.] Sup. in c. nullus episcopus.

QVicumque.] CASVS. Hæc lex diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, ꝙ quicumque litem habet siue actor, siue reus potest appellare à iudice sæculari ad episcopum ante litem contestatam, vel sententiam, etiam aduersario refragante, cui debent Apostoli dari cum gestis causæ. In secunda parte dicitur, ꝙ causæ terminatæ per episcopos retractari nō debent. In tertia parte dicitur, ꝙ ubi unus solus episcopus fert testimoniū, alius cō tra ipsum nō audiatur: sed habeatur firmum, & īcorruptū quod p os episcopale profertur. Secūda pars est ibi. Oēs,] Tertia ibi, Testimoniū.] Et not. ꝙ hęc lex ē tota abrogata, nec hēt locu hodie.

b ¶ Quicūque.] sup. in hac lege quinque notātur. Primum ꝙ a iudice sęculari appellat ad episcopū. Secundu ꝙ ante sententiam appellatur. Tertiu, ꝙ ab episcoporum sententia nō appellatur. Quartū ꝙ vnius epi testimonio fides adhibetur. Quintum, quod alij non audiuntur post testimoniū episcopi. Prima pars tollit per id ext. de appel. si duobus. Secunda per id. 2. q. 6. nō ita. Tertia per id. 2. q. 6. omnis oppressus. Quarta p id 6. q. 2. si tātum. & cap. placuit. Quinta per id quod testimonium solius episcopi non valet. 4. q. 3. §. iusiurādum. Et licet hæc lex sit abrogata, tamen Innoc. argu. ex ea, extra de iud. nouit. nō vt confirmet eam, sed vt ostendat quantam affectionē Imperatores habuerunt erga sacerdotium.

c ¶ Decursis.] Id est, post litem contestatam. 1

d ¶ Cum sermone.] id est allegationib9.

1 Sub. ante conclusionē secundū In. vel ante diffinitiuā sententiam qñcumq; secundum H.

cis illi & omnibus trāsmisit. extractam, de 17. Theodosij Imperatoris libro, hanc inq̄ sñiam. [Quicūque litē habēs. &c.] Et nota ꝙ talis cōfirmatio nulla est, cū per legē istā Lōgobardam, quæ est inualida, aliā confirmet inualidā: vnū eñi inualidū, aliud inualidum confirmare non

Non ait propter criminalem tātum, sed generaliter propter quamlibet [a] causam tam ciuilem, quàm criminalem intelligens.

Vnde Theodosius Imperator.

¶ Cuicumque licet sacrosanctę sedis antistitis iudicium eligere. C. XXXV.

QVicumque [b] litem habēs, siue possessor, siue petitor fuerit, vel in † initio litis, vel decursis [c] temporum curriculis, siue cum negotium peroratur, siue cū iam cęperit promi sententia, iudicium elegerit sacrosanctæ sedis † antistitis, illico sine aliqua dubitatione, etiā si alia pars refragatur, ad episcoporum † iudicium cum [d] sermone litigantium dirigatur. α

† Co. Theodos. l. 16. de episcopali iudicio, le. 1. §. quicumq. ext. de iudic. c. nouit, Capitul. l. 6. c. 281. Ans. l. 3. c. 108. Iuo p. 16. c. 312.
† al. legit.
† al. episcopum cum

α ¶ Dirigatur.] *In cod. Theodosiano, lib. 16. tit. de episcopali iudicio l. 1. quæ repetitur lib. 6. capitul. c. 281. & in concilio tertio Valentino sub Lothario, & apud Iuonem, & Anselmum sequuntur hæc* Multa. n. quæ in iudicio captiosæ præscriptionis vincula non patiuntur, inuestigat, & promit sacrosanctæ religionis auctoritas, *ac statim adnectitur c. sequens*, omnes itaque causæ.

Item ibidem.

C. XXXVI.

OMnes itaque causæ, quæ vel prætorio iure, vel ciuili tractantur, episcoporū sententijs terminatę, perpetuo stabilitatis iure firmentur; nec vlterius liceat retractare negocium, quod episcoporum sñia deciderit. ¶ Testimonium etiam, ab vno licet episcopo perhibitū, omnes iudices indubitanter accipiant; nec alius audiatur, cum testimoniū † episcopi a qualibet parte fuerit repromissum. Illud est. n. veritatis auctoritate firmatum, illud incorruptum, quod a sacrosancto homine secundū conscientia mentis illibatæ protulerit. Hoc nos edicto salubri aliquando censuimus: hoc perpetua lege firmamus, malitiosa litium semina comprimentes.

Capitul. ibidem. Ans. ibidem. Iuo ibidem. Pann. l. 5. c. 23.
† al. testimonio.

Hæc si quis antiquata cōtendat, quia in Iustiniani codice nō inueniūtur ita inserta: p Carolū renouata cognoscat qui in suis capitularib. [e] *l. 6. c. 281. ait inter cætera.*

C. XXXVII.

VOlumus, atq; pręcipimus, ut oēs ditioni nostræ, Deo auxiliāte, subiecti, tam Romani, quam Frāci, Alemani, Bauari, Burgundiones, Saxones, Turingi, Frisones, Galli, Britones, Longobardi, Guascones, Beneuentani, Gothi, Hispani, cæterique nobis subiecti omnes quocumque videantur legis vinculo constricti, uel consuetudinario [f] more connexi, hanc sententiam, quam ex

Ans. ibidem.

OMnes itaque.] HAEC SI QVIS. CASVS. Ne forte aliquis opponeret Grat. dicens supradicta esse antiquata: ideo Grat. respondet dicens, ꝙ Carolus ea per legem sequentem confirmauit, in qua præcepit Romanis, & Francis, & omnibus hominibus sui imperij, vt legem illam teneant, quā ad interrogata Ablauij du-

re nō pōt, & non loquit de Longobarda, quæ nunc est, quia in ea hoc nō cōuenitur, sed in ea, quę est in Gallia.

e ¶ Capitularibus.] Id est, in Longobarda, non tamen inuenitur quæ in ea nunc est, sed in Gallia.

f VOlumus.] ¶ Vel consuetudinario.] Extra de eo qui mit. in pos. c. 3.

DE persona.] CASVS. Quidam presbyter Hispanus accusatus fuit coram iudice sæculari, & conuictus ab aduersario, expulsus est ab ecclesia, & in exiliũ missus. quod cum significatum esset Greg. delegauit hanc causam Ioan. defensori eunti in Hispaniam. docens, ꝙ non

sextodecimo Theodosij Imperatoris lib. c. videlicet vndecimo, ad interrogata Ablauij Ducis illi, & omnib. rescriptam sumpsimus, [a] & inter nostra capitula pro lege tenendam. consultu omnium fidelium nostrorũ tam clericorum, quàm & laicorum posuimus, lege † cuncti perpetua teneant, idest, Quicunque litem habens, siue possessor, siue petitor fuerit, &c. [vt supra.]

α ¶ Rescriptam sumpsimus.] *Sic est emendatum ex capitulari. Antea legebatur,* per scripturam misimus.

Item Gregorius lib. 11. epist. 54 Ioanni defensori eunti in Hispaniam monendo dicit.

¶ Presbyter apud episcopum tantum iudicari debet. C. XXXVIII.

DE persona [a] presbyteri hoc attẽdendum est; quiá, si quam causam habuit, non ab alio [b] teneri, sed eps ipsius adiri debuit, sicut nouella constitutio manifestat, quæ luquitur de sanctissimis, & Deo amabilib. ac reuerẽdissimis epis, clericis, & monachis [Imperator Iustinianus Augustus Petro gloriosissimo præfecto prætorio. α Si quis contra aliquem clericũ, aut monachũ [c] aut diaconissam, aut monastriã, aut ascetriam [d] habeat aliquam actionem; doceat † [e] prius sanctissimum epm, cui horum vnusquisque subiacet: * ille vero causam inter eos diiudicet. Et si quidem vtraq; pars his, quæ iudicata sunt nõ acquieuerit, β iubemus per loci iudicem [f] hæc † executioni perfectè mandari, &c.] Ne vero [g] obijciatur, q̃a de clerico hoc loquitur, non de presbytero sciendũ est; quia superius in eadem constitutione lib. † cod. 1. legitur appellatione clericorum, ẽt presbyteros, & diaconos contineri. Verba autem legis ista sunt: [Presbyteros autem, & diaconos, & subdiaconos, cantores, & lectores, quos omnes clericos appellamus, & reliqua.]

β ¶ Præfecto prætorio.] *Græcè est,* μαγίστρῳ θείων ἡμῶν ὀφφικίων, *i.* magistro diuinorum nostrorum officiorum.

β ¶ Non acquieuerit.] *In Auth. de sanctissimis episcopis, & apud Iulianum abest negatio.*

Idem Greg. lib 9 epist. 32. Romano defensori Siciliæ.

¶ Clericus clericum ad publica iudicia non pertrahat. C. XXXIX.

PEruenit ad nos, quòd si quis cõtra clericos quoslibet

† *lege cunctis perpetuo tenendã.*] orig. §. e. c. quicunque.

Ansel. l. 3. c. 95.

Nouella 123. §. si quis contra. Apud Iulian. c. 32.

† *adeat*] orig.

† *al. hoc.*
In eadẽ Nouella §. presbyteros apud Iulianum c. 30.

† *al.* Lib. 1. c. 51. nouellæ. Auth. de sanctissimis episcopis, Presbyteros.

* Adde ad istud cap. an epi sint illustres: & dic ꝙ sunt similes illustrib. vt probatur in l. ad similitudinẽ. & ibi Bald. C. de episco. & cler. propriẽ tñ sunt spectabiles ſm Ale. de Imo. in glos. ru. col. 2. ff. de iurisd. omn. iud.

Presbyter an possit ab inferiori epo iudicari.

adhæsit, qui dixit solum epm esse ordinarium iudicem clerici: & per hoc quod dicit, doceat prius, &c. Sed tu dicas, ꝙ prælati ecclesiæ collegiatæ habent iurisdictionẽ, vt 15. q. 4. c. 1. extra de immu. eccles. non minus extra de iudi. c. 2. C. de iurisd. om. iud. l. vlt. extra de off. ord. cũ ab ecclesiarũ. sed qđ hic dr̃, prius doceat, &c. dicas prius quã sęcularẽ. H. tñ dixit solum episcopum habere potestatem excommunicãdi, vt 16. q. 2. visis. in fi. vbi dr̃ ꝙ excõicatio sit mucro episcopalis, & ꝙ solus episcopus debeat de causis matrimonialib. cognoscere. 35. q. 6. multorũ & melius dicit noua constitutio. ext. de excess. præl. accedentibus consuetudo tamen in talibus dat iurisdictionẽ, vt 9. q. 3. conquestus, C. de emancip. lib. l. 1.

c ¶ Aut monachũ.] Conuẽtum nomine monasterij ratione alicuius successionis, quæ obuenit monasterio per eũ. alias non competit actio cõtra monachũ, cũ nihil habeat, vel intellige ꝙ fideiussit de mãdato ecclesiæ suæ, vel ẽt sine mandato: sed pecunia est conuersa in vtilitatẽ ecclesiæ, vt noua constitutio dicit, ꝙ quibusdã. extra de fideiuss. Si autẽ monachus cõtra aliquẽ deliquit, ipse monachus conueniendus est, nõ ecclesiã: 2 vt 18. q. 2. hoc tãtum. sicut seruus cõuenitur, qui deliquit, nõ eius dominus. C. de noxa. l. penult. & vlt. i fi. Primo aũt loco castigatio monachi spectat ad abbatem, vt 24. q. 3. corripiant. & ext. de off. ord. quãto, extra de app. reprehẽsibilis. vbi autem procedẽdum est ſm ordinem iuris, tunc solus eps est iudex, ſm H. vt hic dicitur. Alij dicunt ꝙ abbas habet ordinariam iurisdictionem super monachos suos, & excõmunicare eos potest, vt extra de maior. & obed. cum in ecclesijs.

2 Idẽ sentit Inno. ext. de priuile. cum olim pp: in gl. & male. & in tali casu monachus ẽt constituit pcuratorẽ, vt ipse not. extra de rescrip. cũ dilecta, in prin.

non debuit accusari nisi coram epo suo. Et ad hoc probandum inducit legem Iustiniani, in qua cauetur, ꝙ quæcunque sit persona ecclesiastica, non nisi sub proprio epo debet conueniri; cuius sñiæ si altera partium non acquiescat, iudex sæcularis eam debet executioni mandare. & si quis obijciat ꝙ lex hęc loquitur de clerico, & non de presbytero, sciat ꝙ nomine clericorum presbyteri, & diaconi cõtinentur, sicut superius in eadem constitutione legitur, cuius verba infra ponũtur.

a ¶ De persona.] De hac habes 2. q. 1. in primis.

b ¶ Non ab alio.] Id est, non à contrario quandoque enim ab inferiori potest iudicari 1 H. tamẽ huic literæ

d ¶ Aut ascetriam.] Id est, inclusam, quæ semper assiduę moratur ibi.

e ¶ Doceat.] Id est, adeat.

f ¶ Iudicem hæc.] Si ipsemet non potest, & est simile, C. de ep. & cl. au. l. episcopale.

g ¶ Ne vero.] Hec sunt originaliter verba Gregorii.

PEruenit.] CASVS. In Sicilia erat quidam defensor Papæ nomine Romanus. qui despectis epis compelle-

1 Sed cõ. 16. q. 2: visis, in fine: qđ dic, vt plene no. Innoc. extra de offic. ord. quãto. & de præb. in Lateran. & no. per B. extra de priuil. cũ & plãtatę §. in ecclesijs.

causam habeat, despectis, eorum episcopis eosdem clericos in tuo facias iudicio exhiberi. Quod si ita est, quia valde constat esse incongruum; hac tibi auctoritate pręcipimus, vt denuo hos facere non præsumas; sed si quis contra quemlibet clericum causam habuerit, episcopum ipsius adeat; vt aut ipse cognoscat, aut certè ab eo iudices deputētur; aut si fortè [a] ad arbitros eundum est, partes ad eligendos † iudices ab ipso executio [b] deputata compellat. Si quis vero clericus, vel laicus cōtra episcopum causam habuerit; tunc te interponere [c] debes, vt inter eos, aut ipse cognoscas, aut certe te admonente sibi iudices eligant. Nam si sua vnicuique episcopo iurisdictio non seruatur, quid aliud agitur nisi vt per nos, per quos ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur?

† *eligendum iudicem.*] orig.

Idem Ianuario episcopo Caralitano, lib. 3. epist. 26.

¶ A laicis iudicibus clerici non sunt opprimendi. C. XL.

FRatris & coepiscopi nostri Fælicis, & Ciriaci abbatis relatione cognouimus, quòd in insula Sardinia sacerdotes à laicis iudicibus opprimantur, & fraternitatem tuam ministri sui despiciant: dumque solum simplicitati [d] a vobis studetur, quantum videmus, disciplina negligitur.

Idem Gregorius Mauricio Imperatori, lib. 4. epist. 31. seu cap. 75.

¶ Sacerdotes à Regibus sunt honorandi, non iudicandi. C. XLI.

SAcerdotibus autem non ex terrena potestate dñs noster citius indignetur, sed excellenti consideratione propter eū, cuius serui sunt, eis ita dominetur, vt etiā debitā reuerentiam impendat. Nam in diuinis eloquijs sacerdotes aliqñ Dij, aliqñ angeli vocantur. Nam & per Moysem de eo, qui ad iurm deducēdus est, dicitur: [Applica illum ad Deos, id est ad sacerdotes.] Et rursus scriptum est: [Dijs non detrahes,] scilicet sacerdotibus. Et propheta ait: [Labia sacerdotis custodiunt [e] scientiam,

Nicolaus episto. 7. ad Michaelem Imper. c. 35.
Exod 22.
Ibidem.
Malach. 2.

pellebat clericos in suo iudicio laicis respondere. quod cum Gregor. audiuit, præcepit ei ne de cætero hoc faceret, sed sub proprio episcopo conueniantur, vt vel ipse cognoscat, vel det iudices delegatos, vel per executorem ipsius partes arbitrios eligere cōpellantur, si alicui partiū eps fuerit suspectus. Si vero laicus, vel clericus contra episcopū causam habuerit: tunc se interponere dēt ille Romanus, vt vel ipse cognoscat, vel eo admonente iudices eligantur. & si aliter fiat, ordo ecclesiasticus confunditur.

a ¶ Aut si forte.] Extra de foro compet. si quis contra.

Iudice recusato qd fiet.

b ¶ Executio.] Id ē, executor ad hoc deputatus, s. archidiacon⁹, vt 25. dist. plectis, & extra de foro comp. nullus. 1 Cū aūt iudex accusat, in optione actoris erat an vellet, ꝙ recusatus delegaret causā alijs, vel ꝙ partes cogerentur ad eligendos iudices, vt extra de foro comp. licet, & ca. si quis. Hodie autē si iudex recusatus fuerit, & probata fuerit causa recusationis, ad arbitriū recusatoris ipse q̄ recusatus fuerit, dabit iudiees, vel trāsmittet negociū ad superiorem, vt in cōstit. cū speciali, extra de appell. Sed quęro an iudices delegati ab epo possint partes punire, si non venirent ad iudicium? Nō videtur, quia solus delegatus à principe potest citare, vt in Auth. de litig. §. omnem, colla. 8. nec alijs possūt suas sententias mādare executioni, q̄ ordinarij vel delegati à principe, vt C. de bo. auct. iudi. possid. auth. & qui iurat. ff. de re iud. à diuo. & solus delegatus à principe potest mittere in possessionē. ff. de iurisd. omn. iud. iubere. Potest tamē dici, quòd secundum iura nostra subdelegatus habet coerctionem, quia potest interdicere ecclesiam, vt extra de off. deleg. ex litteris, in fine. & secundum legem, modicam saltem habebunt coerctionem subdelegati. C. de sportul. l. 2. & ff. de off. eius cui manda. est iurisd. l. vlt. in fi.

1 Ista decre. hodie est remota, & fuit in prima cōpilatione: & erat secunda decr. eiusdē tit. & est palea. s. e. nullus clericus.

Delegatus epi an possit citare.

c ¶ Interponere.] Hoc verum est in modicis, vel minimis causis: nam maiores causæ episcoporum ad metropolitanum deferuntur, ut 6. q. 4. si inter. 9. q. 3. conquestus. & 80. dist. c. 1.

FRatris.] CASVS. Ianuarius episcopus Caralitanus intantum erat simplex, ꝙ clerici sui eum despiciebant, & sacerdotes in Sardinia a sæcularibus iudicibus opprimebantur. Quod cum Gregorius audiuisset per episcopum Fælicem, & Ciriacum abbatem, præcepit ei vt hoc fieri non permittat, ne dum simplicitati studet, disciplina negligatur.

d ¶ Simplicitati.] Supra 39. dist. Petrus.

Sacer-

SAcerdotibus.] CASVS. Mauritius Imperator compellebat clericos sub se respondere: & eis debitam reuerentiam non impendebat. quare Greg. scribit contra ipsum, docens quod omnes sacerdotes debet generaliter honorare, cū nesciatur qualis quisque sit futurus in futuro iudicio: & ꝙ ipsos debeat honorare, probat vna ratione, scilicet quia Deus vocauit eos deos. & Malachias propheta ipsos Angelos appellauit: & duobus exemplis, scilicet Constantini, & paganorum Imperatorum, qui sacerdotibus sui temporis reuerentiam exhibuerunt. Ratio incipit ibi, [Nam in diuinis eloquijs.] Exemplum Constantini ibi, [Ecclesiastica quoque.] Exemplum paganorum est ibi,] Ante eum.]

e ¶ Custodiunt.] Id est custodire debent, vt infra ead. q. 3. nolite.

a ¶ Appel-

a ¶Appellat.] Ergo ex sola appellatione nominis aliqs cõsequitur ius 1 sic 32.q.4.dicat.C.de lati lib.tol.6.pe. ext.de præsump-illud.inst.de ado.§.vlt.arg.contra 2.q. 1.multi.in fi.ubi dicit, quòd sola nominatio non sufficit.C.de prob.non epistolis.& l.fi.

b ¶In-

INolita.] CASVS. Relatũ fuit in Mileuitano concilio, ꝙ clerici clericos suis episcopis relictis ad sæcularem iudicem traherent: quare statuit concilium, ut hoc de cętero non fiat: & si quis de cætero præsumet, super hoc conuictus, causam perdat, & etiam a communione repellatur. [Inolita] i. consueta. Et loquit̃ hoc capitulum de actore sequẽs de reo.

...g.ad hoc ...d.dñs vbi ...hoc. ar.cõ ...C.de test. ...C.de li ...can.iube- ...us. Arch.

& legẽ requirent ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est.] Quid ergo mirũ, si illos vestra pietas dignetur honorare, quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut angelos, aut Deos ipse etiam appellat [a] Deus? Ecclesiastica quoque historia testatur: quia cum piæ memorię Costantino principi scripto oblatæ accusationes contra episcopos fuissent, libellos quidem accusationis accepit, & eodem, qui accusati fuerant, episcopos conuocans, in eorum conspectu libellos, quos acceperat, incendit [b], dicens. Vos Dij estis, a vero Deo cõstituti. Ite, & inter vos causas vestras discutite: quia dignũ non est, vt iudicemus Deos. In qua tamen sentẽtia sibi maigs ex humilitate, quàm illis aliquid præstitit ex reuerentia impensa. [Ante eum quippe pagani in Rep. principes fuerunt, qui verum Deum nescientes, Deos ligneos, & lapideos colebant; & tamen eorum sacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid ergo mirum, si Christianus Imperator veri Dei sacerdotes dignetur honorare, dum pagani, vt prædiximus, principes, honorem impendere sacerdotibus nouerunt, qui dijs ligneis & lapideis seruiebant? Hæc α ergo non tantum specialiter [c], quantum generaliter pro omnibus asserimus sacerdotibus: quoniã adhuc nescimus, quis in terribili iudicio Dei qualis futurus sit. Etenim Paulus egregius prędicator dicit: [Nolite iudicare ante tempus, donec veniat Dominus, & reliqua.] Nam sunt multa, quæ de iudicio illius homines ignorant: quia fortasse, quæ vos laudatis, ille reprehendet; & quæ vos reprehenditis, ille laudabit.

sup. ea.continua. §. item Constantinus.
B.Aug.epist.66.
1.Cor.4.

α ¶Hæc ergo.] *Sic etiam habet locus hic apud Nicolaũ in epistola cuius initium,* Proposueramus *sed in originali pro istis hæc leguntur*. Hæc ergo pietati dominorum non pro me, sed pro cunctis sacerdotibus suggero. *Et multis interiectis quæ hic non referuntur subdit.* Nam adhuc nescimus, quis sibi, qualis sit, & Paulus egregius prędicator, &c. *præstatque omnino integrum illum locũ legere Apostolica libertatis plenum.*

Item ex concilio Mileuitano

¶*In cõcilio Mileuitano, quod habetur, nihil tale extat. Et ipso tamen citatur etiam ab Innoc. iij. in c. si diligenti. extra de fo. comp. Habetur autẽ in Toletano 3.c.13.*

¶Qua pœna feriatur clericus clericum ad sæcularia iudicia pertrahens. C. XLII.

In Tolet.3.c.13.

INolita [d] pręsumptio vsque adeo illicitis ausib. aditum patefecit, vt clerici conclericos suos, relicto Põtifice [e]

d ¶Inolita.] Hoc c. de actore, & sequẽs de reo loquitur. Et no. ꝙ si actor traxerit reum ad iudicem nõ suum perdit causam, sed si reus traxerit actorem pro conuicto habetur, ut C. de iurisd.om.iud.in criminali: hoc tamẽ intelligas lite contestata, quia si ante litis contestationẽ desistit, non incidit in pęnã 3 ut inf. ea.c. proxi.& ff.rẽ ra.ha. amplius, & ff. de in ius voc.quamuis. licet sit arg.contra.C. de transa.si quis maior.sup.ead.placuit. Et quod dicit, quod causam perdit: dicũt quidam ipso iure, verius credo, quòd per sententiam, & hoc innuit hoc uerbum, conuentus.

Auctoris punitio reũ ad iudicem non suũ trahẽtis.

3 Idem Bar. Bal. An. Cy. & Pa. de Ca. in d.l.in crĩali.in gl. alle.

Clerici an possint in iudicẽ non suũ consentire.

e ¶Pontific.] Hic manifeste habes, ꝙ in causa ecclesiastica neuter potest adire alium iudicem, siue in ciuili, siue in criminali negocio laici autem sine consensu ordinarij eligũt aliũ iudicem in ciuili negotio, vt ff. de iud.l.j.C.d iurisd.om.iu.l.1.sed non in criminali, ut C. de iurisd. om.iu.in criminali. j. e.c. si quis cũ clerico, sed in clerico requiritur consensus epi, & etiã proprius consensus. at hic, & 9.q.2.c.1.& s.e. clericũ, & nullus. & c. inolita & 6.q.3.denique. & 3.q.6, non liceat, ext. de fo.cõp. significasti. Et est triplex ratio quare laicus potest, & nõ clericus: quia laicus potest iurare sine licentia sui iudicis, sed clericus non, ut extra de iur. calum. inhærentes, Sed non posset coram laico litigare, nisi ibi iuraret. Item ab alio episcopo non potest ordines accipere, ergo nec iudiciũ. quod maius est, ut 9.quæst.2.nullus primas. Item non potest ab alio, quam a suo prælato petere iudicium animæ, quod est occultum, ergo multo fortius nec manifestum

...Secundum ...bene indu...tur auctori ...Apost. sed ... sequitur ...it se in M. ...B.Isi. secũ ...m L.

b ¶Incendit.] Hic vides, ꝙ iudex debet destruere libellum qui non est legitime compositus. ut 2. q.ult.c. ult.

c ¶Specialiter.] Pro bonis. sed etiam generaliter pro bonis, & malis 2 uel non tantũ ꝓ præsentib. qui nunc accusantur, & non conuincuntur, sed etiam pro omnib. alijs 13.q.2.non æstimemus,

suo, ad iudicia publica pertrahāt. Proinde statuimus hoc de cætero non præsumi. Si quis hoc præsumpserit facere, conuentus α & causam perdat, & a communione efficiatur extraneus.

α ¶Conuentus.] *Dictio ista in nullo concilij exemplari aut impresso, aut manuscripto est inuenta.*

Item ex concilio Carthaginensi 3. c. 9.

Et in conc. apud Palatium Vermis habito, c. 18.

Clericus apud ciuilem iudicem iudicari non debet. C. XLIII.

ij PLacuit, vt quisquis episcoporum, presbyterorū, & diaconorum, seu clericorum, cum in ecclesia ei crimen fuerit intentatum [a], vel ciuilis causa fuerit commota, si derelicto ecclesiastico iudicio, publicis iudicijs purgari [b] voluerit, etiam si pro ipso fuerit prolata sentētia, locum suum amittat [c]. Et hoc in criminali actione. In ciuili vero perdat quod euicit, si locum suum obtinere maluerit: si quidem β ad eligendos iudices inique [d] de ecclesiæ consortio iudicat, qui de vniuersa ecclesia male sentiendo, de iudicio sæculari poscit auxilium: cum priuatorum Christianorum causas Apostolus etiam ad ecclesiam deferri; atq; ibi determinari præcipiat.

Iuo p. 6. c. 362. §. itē placuit.

1. Cor. 6.

β ¶Si quidem.] *In cæteris conciliorum editionibus, & vno vaticano codice legitur,* si quidem ad eligendos iudices sibi de ecclesiæ consortio dubitat, vileque ecclesiæ consortium iudicat, qui de vniuersa, &c. *In recentiore autem quatuor tomorum editione hoc modo,* cui enim ad eligendos iudices vndiq; patet auctoritas; ipse sē indignum fraterno cōsortio iudicat, qui de vniuersa, &c. *eodemque fere modo est in codice Lucensi Regio, & refertur in concilio apud Palatium Vermis habito, c. 18.*

Item ex eodem.

¶Clericus non accusetur, nisi ante ecclesiasticum iudicem. C. XLIV.

DE diuersis ordinibus ecclesię seruientibus, si quis in causam criminis incurrerit, & abnuerit iudicium ecclesiasticum; debet periclitari [e].

Iuo ibidem initio capitis.

¶*Est summa capituli præcedentis, & in concilij olim Colonia ac Lutetiæ impressis, duobus exemplaribus Vaticanis, & codice canonum omnino est loco summæ, nec multo aliter apud Iuone, p 6. cap. 362.*

Nouel. 83. apud Iulianum.

Item constitutione 74. c. 1.

---

stum, ut de pœn. d. 6. placuit. Item incōueniens iam esset, ꝙ unus eps iudicaret clericos alterius epi, quod esse non debet, ut 9. q. 2. per totum; & sic omnes de vno epatu possent sibi alium episcopum eligere in iudicem: nec renunciare potest clericus huic iuri. extra de fo. comp. si diligenti credo tñ, ꝙ licet non possint renūciare expresse, ꝙ tamen sponte, idest, tacite possunt cōsentire in aliū iudicē, 1 nam arbitrū sponte eligunt, & iudicē delegatū, alioquin ex sufflatum erit priuilegiū clericorum, ꝙ clericus potest eligere coram quo iudice velit litigare. in const. Fe. Auth. habita, C. ne fil. pro pat. Item multa possum facere spōte, ad quæ non possum me pacto adstringere. nam possum instituere aliquē hæredem, non tamen pacto ad hoc me adstringere possū, ut C. de pac. l. vl. Itē tacite possum renunciare foro, licet nō expresse, sicut tacite Papa renunciat priuilegio suo, ut 2. q. 7. nos si. & q. 5. mādastis. Sicut tacite possum renunciare exceptioni procuratoriæ ꝫ militem, sed non expresse, ut ff. de procur. filiusfa. §. veterani. similiter tacite possum renunciare iuramento cal. sed nōn expresse. C. de iur. cal. l. 2. in fi. & ꝙ sponte possit respondere habes 3. q. 6. pulsat⁹ Io. Quid quid dicat Io. hoc tene, ꝙ in laicum nullo modo cōsentit clericus, ut extra de fo. compet. si diligenti. nec in clericum sine cōsensu episcopi, ut extra de fo. comp. significasti B.

1 Hoc non puto verum ſm Go. vt 3. q. 6. non liceat, vt ibi di xi. Arch.

PLacuit.] CASVS. Aliqs clericus accusabat de crimine, uel cōueniebatur ciuiliter coram iudice ecclesiastico: lite cōtestata maluit accusari, uel conuenire coram iudice sæculari: quærebatur in concilio Carthag. quam pœnam pati debeat. Respondet, ꝙ in criminali causa, siue fuerit cōdemnatus siue absolutus, locum suum amittat, idest, deponatur. In ciuili uero causa perdat, quod euicit, idest, id in quo fuit absolutus, perdat: qa male de ecclesia sentit, qui de sæculari iudicio auxilium poscit. Et nota, quod Hug. & Beneuen. & Io. intelligunt hoc c. cum lis erat contestata coram ecclesiastico iudice. Sed certe ego credo, quod posset intelligi cum nondum erat lis contestata coram eo. Sequens uero c. planum est.

a ¶Intentatum.] Idest, obiectum. Et sic loquitur cum lis sit contestata.

ADDITIO. Sic etiam intelligunt H. B. & Lau. Sed Bart. Brixien. dicit. Ego credo, ꝙ possit intelligi cum nondum lis fuerit contestata coram eo.

b ¶Purgari.] Per hoc patet, quòd loquitur de reo: sed quòd dicit postea, euicit, intellige id in quo est absolutus.

c ¶Locum suum amittat.] idest, deponatur.

d ¶Inique.] Contumeliam. n. facit iudici, qui eo relicto vadit ad alterum, vt ff. de arb. l. litigatores similiter si qs rem deducit coram vno iudice, & deducit postea coram alio perdit litem. 2 C. de asser. tol. l. 1. in fi.

e ¶DE diuersis.] Periclitari.] Idest, deponi.

2 Idē Gul. d in l. post g iuris. & An cum rator, ff. de nun. uis d infect

Si

SI quis cum clerico.] CASVS. Duo dicuntur in hac lege. Primo dr̄, ꝙ in pecuniaria causa actor debet clericū conuenire corā ep̄o suo: qui causam debet examinare sine damno sportularū, & sine dilatione. Sed si ep̄s nō vult causam pecuniariā dirimere, ad seculares iudices recurratur. Si vero vult eam dirimere sine scriptura oīa procedere debēt, nisi partes velint, ꝙ ipsa acta redigantur in scriptis. Secundo dr̄, ꝙ in causa criminali de ciuili crimine recurrendum est ad iudices sæculares, qui intra duos menses a t̄pe litis cōtestatę causam criminalem decidant, non tñ clericū puniant, nisi prius ab ep̄o suo fuerit degradatus. & hæc particula non tenet. pro crimine vero ecclesiastico tūn ad iudicem ecclesiasticum recurrat. Sc̄da pars incipit ibi, [Quod si de criminali.]

a ¶Damno.] Sportularum, ad quas clerici non tenentur, ut in Auth. de sancti. epis. §. sportularum, coll. 9. ergo nec aduersarij ipsorum teneri debent, ut C. de fruct. & lit. expen. l. vlt. 1

b ¶Noluerit.] Illud non tenet, Vel dic noluerit, idest, non potuerit, quia forte talem causam non potest audire. Sed contra

c ¶Sine scriptura.] Sine scriptura procedit ep̄s cum iudicat inter suos clericos. Similiter in modicis causis nō requiritur scriptura, vt in auth. de mā. prin. §. si tibi. coll. 3. Nō obst. s̄. 2. q. j. in primis ubi dr̄ sententia nulla, quæ sine scripto ꝑfert: illud enim tantum tenet in criminalibus, & maiorib. negotijs.

d ¶Duorum.] Hoc non tenet, ut 3. q. 3. §. spatium.

e ¶Puniatur.] Nec illud tenet, ut extra, de iudi. cum non ab homine.

1 Vt patet ext. de iudi. qualiter. in fi. Sed contra in Auth. de san. episc. §. si quis autē pro pecunia. vbi de hoc.

¶Qui cum clerico litigium habet, episcopum ipsius adeat. C. XLV.

Iuo p.6.c.427.& p.16.c.150.

ij SI quis cum clerico litigium habuerit, si quidem de causa pecuniaria, adeat prius episcopum, cuius iudicio clericus suppositus est. Ille enim sine dāno [a], & sine dilatione cōpetentem finem liti impositurus est. Sin autem noluerit α [b] episcopus litem dirimere, tunc ad ciuilem iudicem disceptatio causæ perueniat. Vbi autem episcopus causam dirimere vult; sine scriptura [c] omnia procedant, & diffinitiua sententia sine scriptis ab eo proferatur. β ¶Quod si de criminali γ causa litigium emerserit, tunc competentes iudices in hac ciuitate, vel in prouincijs interpellati consentaneum legibus terminū causæ imponant: ita tamen, ut disceptatio litis duorum [d] mensium spatium non excedat, a litis contestatione numerandum δ. *Item.* [¶In criminalibus vero causis nunquam sine scriptura procedere debet.] Non aliter autem puniatur [e] clericus, nisi obnoxius repertus, sacerdotio nudatus fuerit ab episcopo suo, vel clericatus honore. Sin autem crimen ecclesiasticum est; tunc secundum canones ab episcopo suo causæ examinatio, & pœna procedat, nullam communionem alijs iudicibus in huiusmodi causis habentibus.

α ¶Noluerit.] *Ita etiam apud Iulianum, & Iuonem et sic legit auctor glossæ: sed in nouella ipsa Iustiniani additur* uel non potuerit.

β ¶Proferatur.] *In nouella ipsa sequuntur hæc,* nisi fortè partes voluerint, vt in scriptis ea inseratur. Quòd si, &c. *Apud Iuonem loco dictionis* proferatur, *est* inseratur; *qđ suspicionem facit intermedia scriptoris vitio deesse.*

γ ¶De criminali.] *In nouella Iustiniani addit*, ciuili tñ.

δ ¶Numerandum.] *Quæ sequuntur usq; ad uers.* Non aliter, *neque in nouella, neque apud Iulianum, aut Iuonem, neque in uetustis Gratiani codicibus habentur: sed ob doctorum citationes non sunt expuncta.*

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 9.

¶Clericus aduersus clericum negocium habens, sæcularia iudicia non exerceat. C. XLVI.

Extra de foro compet. c. 1. Poly. l. 4. tit. 31. Burch. l. 2. c. 183. Iuo p. 6. c. 228. † *al. iudicium.*

SI clericus aduersus clericū habeat negocium; non relinquat suum epm, & ad sæcularia iudicia non concurrat, sed prius negociū agitetur apud propriū episcopum: vel certè α si fuerit negociū† ipsius episcopi, apud arbitros [f] ex vtraq; parte electos audiatur [g] negocium

SI clericus.] CASVS. Quatuor articuli cōtinentur in hoc c. Primus est, ꝙ si clericus litē hēat aduersus clericū, coram suo ep̄o cōqueratur. Secundus est, ꝙ si ep̄s litē habeat cōtra suū clericum, coram arbitris ab utraque parte electis negocium terminetur. Tertius est, ꝙ si clericus habeat causam aduersus suum, aut aliū episcopum, recurrat ad synodū prouinciæ. Quartus est, quod si episcopus uel clericus litē habeat cōtra metropolitanū, pergat ad primatem, vel ad vrbem Constantinopolitanam. Secundus articulus incipit ibi, [Vel certe.] Tertius incipit. [Et si clericus.] Quartus ibi, [Si uero contra ipsius prouinciæ.]

f ¶Arbitros.] Et hęc est ratio: quia metropolitanus nō est iudex clerici. vnde sub eo non debet conueniri; nec coram episcopo debēt conueniri, cum nō possit esse actor & iudex, ut extra de restit. spol. conquerente, & extra de concess. præb. & eccl. non uacan. post electio. in fi. Sed quis coget eum eligere arbitros? Respondetur, episcopus, licet sit ei suspectus, vt extra de appel. secundo requiris. Item in alio casu cogit ipsum eligere arbitros, scilicet cum recusat eum, vel delegatum ab eo, ut s̄. ead. peruenit.

Arbitros eligere qñque coguntur litigantes.

g ¶Audiatur.] sup. 6. q. 2. ep̄s. contra, sed ibi soluitur.

a ¶Syno-

a ¶Synodi.]Ergo.si habetur ciuilis causa cōtra episcopum, solus metropolitanus non pōt audire, vt hic;& 6.q.4. si inter.sed fortè hoc nō tenet in maioribus causis : uel loquitur secundū antiqua tēpora, quādo pro singulis causis fiebat concilium, ut infra ea.q.3.c.2.& 3.

EX HIS OMNIB. CASVS. Iste §.diuidit in duas partes. In prima parte concludit ex supradictis dicens,quod ad sęcularem iudicem,nec in ciuili, nec in criminali cā est clericus producēdus,nisi episcopus ciuilem causam decidere nolit, uel nisi in criminali clericus prius ab episcopo fuerit degradatus.sed malè excipit Gra.nisi dicat al legādo. In scd̄a parte respicit illud c. te qdē. & exponit duobus modis illud uerbum .s. nō cognitorem sęcularium negociorū te vult De⁹. &primo sic:nō vult Deus te ordinare cognitorem sęculariū negociorū,idest, nō vult te inūgi in episcopum ad hoc tantum,;ut sis cognitor sæculariū negociorum : sed ut potius animarū lucris intendas : Non tamen prohibetur ad tempus negocia sæcularia terminare. Secūdo exponit ita, ut sęcularia negocia intelligātur sęculariū uirorum quę vacantes laici sibi debent ad inuicem exhibere : negotia uero sæcularia de rebus sæcularibus ecclesię,& clericorum,siue sint criminalia, siue ciuilia, nō nisi apud episcopū sunt uentilanda. Secunda pars,incipit ibi, Illud autē. Sequentia duo cap. patent.

a ¶In

Si quis verò contra hæc fecerit,canonum subiaceat correptionibus.¶Et si clericus aduersus suum, uel aliū episcopum habeat causam, apud audientiam synodi [a] prouinciæ eius conquiratur.¶Si vero contra ipsius prouinciæ metropolitanum episcopum episcopus siue clericus habeat controuersiam, pergat ad ipsius diœcesis primatem, aut certe ad Constantinopolitanæ regiæ ciuitatis sedem,vt eorum ibi negocium exquiratur †. † *terminetur.*

a ¶Vel certè si fuerit.] *Gracè est,ἤγουν γνώμη αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου. παροῖς ἂν τὰ ἀμφότερα μέρη βούλονται τὰ τῆς δίκης συγκροτεῖσθαι*, vel certe ipsius episcopi sententia, apud eos,quos vtraq; pars uoluerit, ea, quæ ad iudiciū pertinent agitentur. *Nec longe aliter vertit Dionysius, cuius versionem attulerunt Burchardus,& Iuo,& Innocentius. extra de foro compet.c.1.sententia vero,qua hoc loco ex prisca versione elicitur,habetur paulo post in vers.* Etsi clericus aduersus suum. *Quare non bene hic inculcatur: sed ob glossam non est mutatum.*

Item ex concilio Agathensi,c.32.

PALEA. Cap. XLVII.

iij CLericū nullus præsumat apud sæcularem iudicē episcopo nō permittente pulsare. Sed si pulsatus fuerit,non respondeat,nec proponat, nec audeat criminale negocium in iudicio sæculari proponere. 5.ca.clericū nullus. Iuo p.6.c.367.

¶*Abest a plerisq; uetustis exemplaribus, & frustra hic repetitur quod plene idem habetur supra eadem c clericū nullus. Dilectionis autem uarietate ibi notatum est.* 5. eo.te quidem.

Ex his oībus datur intelligi, q clericus ad publica iudicia nec in ciuili nec in criminali causa est producendus:nisi fortè ciuilem causam episcopus decidere noluerit uel in criminali sui honoris cingulo eum nudauerit.

¶Illud aūt quod in epistola Clementis dictum est,[Non cognitorem sæcularium negociorum te vult Deus esse] ex episcopali unctione intelligendum est. Non enim in epm̄ vngitur, ut cognitor sæcularium negociorum resideat sed ut procurator animarum, & distributor spiritualium existat. Prohibetur ergo sæcularibus negocijs occupari,non ad tp̄s sequester fieri. Vel sæcularia iudicia,non de rebus sæcularibus, sed sæcularium uirorū intelligēda sunt. Iudicia de rebus sæcularib. sæcularia appellatur,iuxta illud Apostoli. [Sæcularia igitur iudicia si habueritis.contemptibiles. qui sunt in ecclesia cōstitui te.]Iudicia uero sæculariū sæcularia appellantur, iuxta illud Apostoli in epistola Clementis:quod ex subsequentibus datur intelligi,cum dicitur: [Hæc opera,quæ tibi minus congruere diximus, exhibeant sibi inuicē vacantes laici.]Prohibentur ergo clerici a cognitione negociorum sæculariū virorū, non sæcularium causarum. Negocia quippe clericorū, siue criminalia, siue ciuilia fuerint,nō nisi apud ecclesiasticū iudicem uentilanda sunt. 1.Cor.6. 5.eo.te quidem.

Vnde Hadrianus Papa ait,c.35.

¶Non nisi in foro suo audiatur clericus. C. XLVIII. In c.Hadriani,c.35.

CLericus siue laicus,si crimine,aut lite pulsatus fuerit, non alibi, quam in foro suo prouocatus audiatur.

Idem ibidem,c.40. Ans.li.3.c.88.

a In clericorum.] Sup.2.q.1.in primis.in fi.extra de iud.at si.

RES VERO.CASVS. Quia supra in multis c.facta est mentio de rebus litigiosis: ideo Gratianus nunc docet, quòd res litigiosa non debet transferri ad aliquam personam

¶ De eodem. C. XLIX.

Ans.ibidem. Deusdedit p.3.

In clericorum [a] causa, huiusmodi forma seruetur, ne quemquam eorum sententia a non suo iudice dicta constringat.

Res vero in litigio posita ante legitimum cognitionis euentum in nullam debet omnino transferri personam.

Vnde Gelasius Papa Quingesio a episcopo.

a ¶ Quingesio.] *In antiquis exẽplaribus partim est ista vox partim* Lucio,*partim L. partim* Quinquagesimo.

¶ In nullam transferatur personam res in litigio posita ante cognitionis euentum. C. I.

Quia [b] res in litigio [c] posita in nullam transferri potest omnino personam, donec legitimæ cognitionis euētu, cui potius debeatur, iudiciaria disceptatione possit agnosci; ex eadem re quispiam non sinatur exigere [d] pensiones: sed in eodem statu, re eadẽ posita, in quo videtur (sicut dictum est) ante cõstituta †, quisquis sibi putat quidpiam posse competere, iuridico pulset examine, præiudicijs omnibus inde submotis.

† al.constitutam litem.

sup.q.1.inolita.

QVAESTIO II.

Vòd vero [e] culpa illa suspẽsione digna sit, capitulo illo Mileuitani concilij liquido constat. Si enim communione priuandus est, qui clericum ad ciuilem iudicem crediderit pertrahendum, multo magis suspensione dignus est qui sui episcopi iudiciũ interpellantem ad iudicium sæculare pertrahere non dubitauit.

QVAESTIO III.

Ed pona-

sonam ante sententiam diffinitiuam.

Quia res.] CASVS. Iste dupliciter poni solitus est. Et primo sic. Reus possidebat rẽ litigiosam; quæsitum est a Gelasio, utrũ actor possit exigere pensiones. Et respõdetur ꝙ non, ante legitimæ cognitionis euentum: sed res debet apud reum permanere, donec apparuerit cui res potius debeatur: & si quid factum fuerit lite pendente in præiudicium alterius partis, nihil ualeat. & secundum hoc expone, [Non siniatur.] supple nisi sit possessor. Potest etiã alio modo poni, ut Beneuentanus ponit. Cum de quadã re inter actorẽ & reũ litigiũ uerteretur, nec aliquis eorum esset in possessione illius rei: quæsitũ fuit quis debeat de illa re recipere, & exigere pensionem. Et respondet Gelasius Papa, ꝙ nec actor, nec reus: sed res debet permanere in eodem statu in quo posita est, usque ad sententiam diffinitiuã: cassatis omnibus priuilegijs, uel rescriptis, quæ contra hoc possunt dari lite pendente.

b ¶ Quia res.] Nec etiã actionem põt quis cedere alij, postquam res est deducta in litigium, ut C.eod.l.2.nec ualet priuilegium impetratum tempore litis, ut ext. de test.causam.16.quæst.6.placuit.C.unde ui.auctoritatẽ. C.de fund.& saltib. reipub.lib.11.l.si qua.nec res litigiosa potest dedicari, ff.de litig. l.vlt. qui autem rem litigiosam alienat: & alienatio nulla est, & præterea punitur venditor, & emptor si sciuit rem litigiosam. vt ext. vt lite pẽd.ecclesia.C.eo.l.vlt. In casib. tñ licite alienatur res litigiosa, s. ex causa dotis, vel transactionis, vel donationis propter nuptias, vel ex cã legati, vt diuisionis rerũ hæreditariarũ, vt C. de litig.l.vlti. Item licite alienatᷓ res litigiosa, q̃ seruari nõ potest ff. fa mil.erciscũ. alienationes & ff. de petit.hæred.diuus.

Litigiosa res certis in cau sibus alienari potest.

c ¶ In litigio.] Res dr̃ litigiosa de cuiꝰ dñio vel quasi causa uertitᷓ inter petitorem, & possessorẽ, vel iudiciaria conuentione, uel preci bus prĩcipi oblatis & per eum aduersario cognitis, ut in auth.de litig. ĩ prĩ. coll. 8. 1

Litigiosa res quæ dicitur.

d ¶ Exigere.] Hoc intellige cũ possessorẽ suspectꝰ alias; possessor semꝑ utitur fructib. pẽdẽte lite, ut 16.q.4.uolumus, extra ut lit.pẽdente a memoria.

1 Et not. ꝙ aut.quę ponitur.C.đ litig. auth. res litigiosa. in corporalib. locũ hẽt, ut patet in auth.de litigio. §. adhoc, Hic adde qđ notatur ext.ut lit.pẽdẽ.& de alie. iud. mu. de restitu. spol. cau. fa.c.1.& de resti. spol. sępe. Arch.

Quòd uero CASVS. Hic intitulatur secũda quæstio qua q̃ritur, an hæc culpa ꝙ clericus clericũ aliquem inuitum trahit ad iudicem sæcularem, digna sit suspẽsione. Et respondetur, ꝙ sic: nam si dignus ẽ priuari communione, ut sup.ead. q.1.inolita. multo magis dignus est suspensione.

c ¶ Quod uero.] Et est certum ꝙ sic sup.ead.inolita.

Sed ponatur.] Hæc q. diuiditur in x. partes, in quarum prima probat per xx. cã. quòd sententia pastoris siue iusta, siue iniusta timenda est. Secunda ibi, [Verum hoc.] Tertia ibi. [Sed hoc.] Quarta ibi, [De his.] Quinta ibi, [Si ergo.] Sexta ibi, [Cum ergo.] Septima ibi, [Idem est.] Octaua ibi, [Quod autem.] Nona ibi, [Excommunicationis.] Decima ibi, [Presbyteris.] Io.de Fant.

CASVS. Hic intitulatur tertia questio, ubi quæritur, si hæc culpa digna non sit suspensione, scilicet, ꝙ propter hoc non debeat suspendi, quod traxit clericum ad iudicem sæcularem. si tamen suspensus fuit propter hoc, & post suspensionem diuina celebrauit: utrum debeat deponi? Et respõdet quod sic, ut inf. ead. si quis presbyter & c.si quis episcopus. Et procedit hoc ordine Gratia. in hac quæstione. Primo probat, quòd sententiæ episcopali parendum est siue iusta, siue iniusta: & hoc vsque ad §. [Præmissis.] Deinde probat contrarium, & respondet allegatis. tandem dat solutionem. Primum autem

tem cap.huius quæſtionis planum eſt.

a ¶ Sed ponatur.] Hic quærit an ille ſit dignus depoſitione, qui excommunicatus,vel ſuſpenſus celebrat? Et certe ſic,vt inf.ea.ſi quis presbyter, & ext.de cle.excō.mi.c.1.2.& 3.& beneficio poterit priuari.eod.tit.c.fraternitati. niſi diſpēſetur cum eo,vt 63.diſt.Salonitanæ.Magiſter tamen proſequitur aliā quæſtionem,ſcilicet, vtrum ſentētia teneat ſiue iuſta,ſiue īiuſta.Tribus autem modis dr̄ ſnīa iuſta ſiue iniuſta,vt inf.ea.§.ſi ergo.ſcilicet ex animo cū malo, vel bono zelo ſententiat. Ex cauſa, ſcilicet cum certa cauſa ſubeſt vl' non ſubeſt. Ex ordine cum ſeruatur vel p̄termittit̄ ordo iuris.Item ſentētia alia eſt cōdemnationis, alia excōicationis, alia ſuſpēſionis alia præcepti: q̄ tn̄ improprie dr̄ ſnīa. Sententia cōdemnationis, ſemp̱ tenet, niſi ſit iniuſta ex ordine:tunc nō valet, vt 2.quæſt.6.diffinitiua 1 aliàs ſemper tenet, niſi appellet̄ ab ea. Item ſentētia excōicationis ordinē requirit, & etiā cauſę cognitionem, vt 2. q. 1.nemo epiſcop⁹.ext.de appel. reprehenſibilis.ext. de ſent. excomm.ſacro. ſiue tamē ſit iniuſta ex cauſa,vel ex animo, vel ex ordine, ſemper tenet,vt inf. ead.ſi ep̄s.Forte nec releuatur per appellationē,niſi quo ad cognitionem, vt extra de ſentent.excom.per tuas.Sentētia autem mandati vel pręcepti non ligat, niſi id quod p̄cipitur ſpectet ad officiū præcipientis. 7.q.1.q̱a frater noſter. Primo autē ꝓbat Grat. vſq; ad §. [Præmiſſis.] inf.in c.ſi epiſcopus,ꝙ ſententiæ epiſcopi etiam iniuſtæ ſit parendum: deinde probat eam quemquem apud Deum non ligare, de hac materia plenius habetur 2.q.1.in ſumma.

Snīa dr̄ iuſta vel iniuſta tripliciter.

Sententia eſt multiplex.

1 Sub. exceptis ēt caſib. poſitis ſub e. §.diffinitiua. Excōicationis ſnīa in duob. caſib. non eſt timēda.

2 Hāc ſnīam ſequit̄ Go.in hac decre: cū a quorundā dicēs, ꝙ hic eſt caſus ſpālis in quo nō tenet ſnīa a ſuo iudice lata. Sed Bart. Bri. ibi notat contra intelligens cum Ala.ꝙ illa de cle.contin&c indulgentiā.

tur [a], *quod hac culpa ſuſpenſione digna non fuerit; quæritur, vtrum ſit deponēdus, qui officium contra prohibitionem epiſcopi celebrare auſus eſt Sed ꝙ ſententia epiſcopi ſiue iuſta ſiue iniuſta fuerit, timenda ſit, Gregorius homilia 26. in Euangelio teſtatur dicens.*

¶ Timenda eſt ſententia paſtoris. C. I.

SEntentia paſtoris, ſiue iuſta, ſiue iniuſta fuerit, timenda eſt. [b]

¶ *Ipſa prorſus B. Gregorij verba leguntur inf. ead. c. non ſolum, verſ. vtrum iuſte.*

Item ex concilio Antiocheno † *c.6.*

† Et in Aquiſgr. ca. 72.

¶ A ſuo epiſcopo excommunicatus, non eſt ab alio recipiendus. C. II.

SI quis a proprio epiſcopo excōmunicatus eſt; non eū prius ab alijs [c] debere ſuſcipi, niſi aut a ſuo fuerit receptus epiſcopo, aut concilio [d] facto epiſcopis [α] occurrat, & reſpondeat, & ſi ſynodo ſatisfecerit, quòd ſtatuerit [e] ſub alia ſententia eum recipi. Quod etiam circa laicos, & presbyteros, & diaconos, & omnes, qui in clero ſunt, conuenit obſeruari.

Burc.l.11.c.37.
Iuo p.14.c.27.& 101
Pann.l.5.c.101.
Deuſdedit p.4.
† *al. ſatisfecerit, ſtatuimus.*

α ¶ Epiſcopis.] *Apud auctores indicatos prior tantum pars huius canonis refertur, & ex verſione Dionyſii; quæ etiam in toto hoc loco longe melior eſt* aut certe (*inquit*) ad ſynodum, quæ congregatur occurrens pro ſe ſatisfaciat & perſuadens concilio, ſententiam ſuſcipiat alteram. *Græcè enim eſt, τεὶ ας τετὴν σωυοδον, καταδ ἰξοιτο ἑτίραν ἀπόφασιν.*

Item Nicolaus Papa ad Lotharium Regem in epiſtola cuius initium [*Audito.*]

¶ Excommunicationis meretur ſententiam, qui excommunicatis communicat. C. III.

Anſ.l.3.c.66.
Regino chron.l.2.

PRęcipue Gualdradæ pellicis tuæ, & iamdudum a te repudiatæ cōionem declina: excommunicata eſt.n. & vſque ad præſentiam noſtram ab omni Chriſtianorum contubernio ſequeſtrata. Quamobrem cauendum eſt, ne cum ea pari mucrone percellaris ſententię, ac pro vnius mulierculę paſſione vinctus, & obligatus ad perēne traharis exitium. Deterius quippe in populis prælati delinquunt: ac per hoc ipſi crudelius, quàm cæteri

b SEntentia.] ¶ Timenda eſt.] niſi in duobus caſib. ſcilicet cū ſententia eſt poſt appellationem lata: & cum continet intolerabilem errorem, extra de ſenten.excommunicatio.per tuas. tertium caſum apponūt quidam, cum pro indebitis exactionibus aliquis excommunicatur, ut extra de exceſſ.præla. cum a quorundam. 2

SI quis a proprio.] CASVS. Quæſitum fuit in Nicęno concilio, vtrum clerico a proprio ep̄o excommunicato ſit ab alijs cōmunicandum? & reſpondet ꝙ non: niſi a proprio epiſcopo fuerit abſolutus, vel niſi in ſynodo ſatisfaciens fuerit reconciliatus, quod non ſolum circa clericos, ſed etiam circa laicos eſt obſeruandum.

c ¶ Ab alijs.] Similiter qui ſuſpenſus eſt ab vno, ſuſpenſus eſt quantum ad omnes, vt 7.q.1.ſi quis presbyter, & 4.q.5.quiſquis.

d ¶ Concilio.] Hodie ſolus metropolitanus cognoſcit de cauſa excommunicationis, ut ext.de ſent.excommu. per tuas.

e ¶ Quod ſtatuerit.] Scilicet ſynodus.

PRęcipue.] CASVS. Lotharius dimiſſa Theberga uxore legitima, Gualdradam ſuperduxit, quā legitimā eſſe dicebat uxorē, ſed lata ſententia diuortij inter eos, cum Gualdrada nollet ſententiæ parere, fuit excōicata, poſt quam excōmunicationē ferebatur Lotharius ei occulte

culte cōicare. scribit ergo Nicolaus & monet Lothariū, vt eius communionem declinet: qđ si nō fecerit duob- vel tribus testib. adhibitis cum ea pari mucrone senten tiæ percelletur: & ꝙ debeat abstinere, probat quia fortius puniuntur prælati, quam alij: quia grauius peccāt: quia per eorum delicta exempla perditionis magis trāsmittuntur ad subditos, quam per alios.

a ¶ Puniuntur.] inf. 25. q. 1. nulli fas.

b ¶ Duos.] Ergo in causa denunciationis idem potest esse iudex, accusator & testis. extra de fin. licet Item est hic arg. ꝙ Euāgelica admonitio nō solum habet locū in occultis, sed etiā in manifestis, 2. qō. 1. peccauerit. r

r Hic dicit Io. de Fan. ꝙ ex ista litera datur intelligi, ꝙ vbi dictum est, si peccauerit ī te frater tu⁹, & c. dictū esse de notorijs. Nā prout ipse no. 2. q. 1. si peccauerit delictū isti⁹ erat notorium, vt e. q. 2. Lotharius. Arch.

Conc. tex. … l. moris. … iste fere. … de pœ. & … nemo. C. … sum. trin.

Pastor. p. 3. c. 5.

quia puniuntur, a † vt ait B. Gregorius: [Scire etenim prælati debent, quia si peruersa vnquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Vnde necesse est, vt tanto se cautius a culpa custodiant, quanto per praua, quę faciunt, non soli moriuntur.] *& infra.* ¶ Cæterum præcaue, ne quādo nobis secundum Domini præceptum duos, b aut tres testes adhibeamus, immo vero ne hoc sanctæ ecclesiæ dicamus, & (quod non optamus) de cætero fias cunctis sicut ethnicus, & publicanus.

Math. 16.

¶ *Sumptum est caput hoc ex epistola Nicolai, quæ incipit.* Audito reuertente misso vestro, *& extat Romæ in monasterio Dominicanorum: est autem quasi in epitomen redactum multis verbis omissis. Huius epistolæ bonam partem refert Regino lib. 2. Chronicorum.*

Et in Afri. c. 101.

Poly. l. 7. tit. 1.
Ansl. l. 3. c. 71.
Iuo p. 14. c. 15.
Pann. l. 5. c. 127.

Item ex concilio Sardicensi, c. 17.

¶ De eodem. C. IIII.

SI episcopus quis forte iracundus c (quod esse nō debet) cito d & aspere e commoueatur aduersus presbyterum, siue diaconum suum, & exterminare eum de ecclesia voluerit; prouidendum est, ne innocens damnetur, aut perdat communionem. Et ideo hēt potestatē f is, qui abiectus est, vt episcopos finitimos interpellet; g & causa eius audiatur, ac diligentius tractetur: quia non oportet ei negari audientiam roganti. Et ille episcopus, quia aut iuste, aut iniuste eum abiecit, patiēter accipiat, vt negotium discutiatur, vt vel probetur sententia eius a plurimis, vel emendetur. Tamen priusquam omnia diligenter, & fideliter examinentur; eum qui fuerit a communione separatus, ante cognitionem nullus alius debet præsumere, vt communioni societ.

¶*Canon hic eodem fere modo refertur in concilio Africano cap. 101. vsque ad vers* Tamen. *Sed, Græcus Sardicensis, qui est decimus quartus paulo copiosior est & aliquot locis diuersa etiam sententia. Propterea visum est verba græca cum versione noua apponere.*

Ὅσιος ἐπίσκοπος εἶπεν τὸ δέ πάντοτέ με κινοῦν ἀποσιωπῆσαι οὐκ ὀφείλω εἴ τις ἐπίσκοπος ὀξύχολος συςισκιοτο ὅπερ ἐκ ὀφείλει εν τοιούτῳ ἀνδρὶ πολιτεύεσθαι, καὶ ταχέως ἀντικρὺ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου κινηθεὶς ἐκβαλεῖν ἐκκλησίας τινὰ ἐθελήσει προν… ἐστιν μὴ ἀθῶον τὸν τοιοῦτον καταχρίνεσθαι καὶ τῆς κοινωνίας ἀποστερεῖσθαι. … ἐκβαλλόμενος ἐχέτω ἐξουσίαν ἐπὶ τὸν ἐπίσκοπον τῆς μητροπόλεως τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καταφυγεῖν εἰ δὲ ὁ τῆς μητροπόλεως ἄπεστιν, ἐπὶ τὸν πλησιόχωρον κατατρέχειν καὶ ἀξιοῦν. ἵνα μετὰ ἀκριβείας αὐτοῦ ἐξετάζηται τὸ πρᾶγμα ἃ χρὴ γὰρ μὴ ὑπέχειν τὰς ἀκροάς τοῖς ἀξιοῦσιν κἀκεῖνος δὲ ὁ ἐπίσκοπος ὁ δικαίως ἢ ἀδίκως ἐκβαλὼν τὸν τοιοῦτον

f ¶ Potestatē Auctoritate hui⁹ canonis.

g ¶ Interpellet] fm hęc iura quilibet ex communicatus audiebatur, qui volebat se probare iniuste excōicatum: hodie sec⁹, nisi sit post appellationē excōicatus. vel nisi dicat errorem expressum in sententia. vt ext. eod. tit. per tuas. Si quis ergo conqueritur metropolitano de iniusta excōicatione. aut appellauit ad eū, aut nō. Si appellauit, primo p̄stabit cautionem ab soluendus, ꝙ stabit iuri: deinde ī optione hēt, an vel ipsum absoluere, vel remittere absoluendum ei a quo appellauit. vt extra de sentent. excom-

Excōicatus conquerens metropolitano, an possit ab eo absolui.

(gloss, middle column:) S I epūs qs forte.] CASVS. Quidam epūs iracundus iniuste suum clericū excōicauit, quæsitum fuit in concilio Sardicen. qđ super hoc sit faciēdum? & rñdet ꝙ excōicatus vicinos episcopos dēt interpellare, vt cognoscat vtrum iuste vel iniuste sit excōicatus: & epūs qui excōicauit, patienter ferat, vt eius sententia probetur, vel reprobetur. sed anteq̄ causa diligēter examinetur, nullus excōicato cōmunicet. Hoc autē hodie per nouas cōstitutiones corrigitur: quia excōicatus statim absoluitur p metropolitanū, & nō recurritur ad synodum: sed ad metropolitanū.

c ¶ Iracundus] Id est, vt exanimo sit iniusta.

d ¶ Cito.] i. nō seruato ordine iuris.

e ¶ Et aspere. Quia non adsit causa.

excõ. per tuas. Si nõ appellauit ad eũ: ſecundum priora iura debet remittere abſoluendum: & ſi ille noluerit abſoluere, tũc metropolitanus poterit eũ abſoluere, ut extra de offic. ord. ad reprimendã. ſi tamen viderit ſententiam excommunicationis euidẽter iniuſtam, poteſt pronuntiare ipſam iniuſtã, licet non ſit appellatum ad eum, ut extra de app. ſolicitudinẽ. Itẽ econuerſo, ſi eſt appellatum ad eum, & viderit iuſtam eſſe cauſam excõmunicationis: tenetur eũ remittere abſoluendũ, ut ext. de ſent. excom. per tuas, in fine, hodie aũt licet nõ appellet ad ſuperiorẽ: ſi tñ ẽ periculum in mora, p̃t eũ ſtatim abſoluere, ut ext. ea. ſacro.

SI quis presbyter] CASVS. Quidam epiſcopus ſuſpendit quẽdam ſuum presbyterũ ab officio & ſacramẽtis: quæſitũ fuit qualiter ſuper hoc ſit procedendũ? Et rñdet, ꝙ ſuſpenſus apud vicinos epiſcopos conqueri debet, vt ꝑ eos ſuo epiſcopo reconcilietur ſi vero inflãmatus ſchiſma faciẽs diuina cõtra ſuſpẽſionẽ ꝓſumpſerit celebrare, anathematizet, & poſtea deponat.

a ¶ Correptus.] i. ſuſpenſus, vel excõicatus minori excõicatione, ut patet ꝑ id quod ſequitur, anathematizetur.

SI quis epiſcopus.] CASVS. Dicit in hoc

γενναίως φέρειν ὀφείλει, ἵνα ἡ ἐξέτασις τοῦ πράγματος γένηται, καὶ ἡ κυρωθῇ αὐτοῦ ἡ ἀπόφασις, ἢ διορθώσεως τύχῃ, πρὶν δὲ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ πίστεως ἕκαστα ἐξετασθῇ ὁ μὴ ἔχων τὴν κοινωνίαν πρὸ τῆς διαγνώσεως τοῦ πράγματος ἑαυτῷ οὐκ ὀφείλει ἐκδικεῖν τὴν κοινωνίαν.

Oſius eps̃ dixit. Qđ aũt me vndequaq; cõmouet, tacere non debeo. Si quis eps̃ non exiſtat ad iracundiam procliuis (qđ quidam a tali viro longe abeſſe dẽt) & cito aduerſus presbyterum, vel diaconũ cõmotus, ex eccleſia quemlibet eijcere voluerit prouidendũ eſt, ne is repẽte condemnetur, & cõmunione priuetur. Oẽs dixerũt. Qui eijcitur, facultatem habeat confugiendi ad epiſcopũ metropolis eiuſdẽ prouinciæ: ſin aũt metropolitanus abſit, finitimum adeundi, ac rogandi, vt ipſius cã diligenter cognoſcatur. Minime. n. decet aures non præbere rogantibus. Et ille vero epiſcopus, qui iure, vel iniuria iſtum eiecit generoſe ferre dẽt cauſam cognoſci, ipſiuſq; ſentẽtiam, vel confirmari, vel corrigi. Verum priuſquam diligenter, ac fideliter ſingula quæque examinata fuerint, qui communionem non habet, ante cauſæ cognitionem non debet ſuo ſibi iure communionem vendicare.

Item ex concilio Carthaginenſi ſecundo, c. 8.

¶ De eodem. C. V.

2 SI quis presbyter ab epiſcopo α ſuo correptus a fuerit dẽt vtiq; apud vicinos epiſcopos cõqueri, vt ab ipſis eius cã poſſit audiri, ac per ipſos ſuo epo recõciliari. Qđ niſi fecerit, ſed ſuperbia (quod abſit) inflatus ſecernendũ ſe ab epiſcopi ſui cõione duxerit, ac ſeparatim cũ aliquib. ſchiſma faciens, ſacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur, & locũ amittat. Atſi β querimoniam iuſtam habuerit aduerſus epiſcopum, inquirendum eſt. † — Burch. l. 2. c. 191. Iuo p. 6. c. 25. Anſ. l. 12. c. 3. Poly. l. 7. tit. 1. — † al. erit.

α ¶ Epiſcopo.] *In 2. Carthaginẽſi c. 8 cũ Alipius propo nit, ita legitur.* Si quis forte presbyter ab epo ſuo correptus, aut excõicatus, &c. *Sed cũ ab vniuerſis epis, canõ fertur, loco epi affertur nomen præpoſiti, & ita in Carthaginenſi codicis canonũ, c. 11. legitur,* a præpoſito ſuo correptus, *Græce eſt,* ἐν τῇ διαγωγῇ αὐτοῦ καταγνωσθῇ, *i.* in † ſua vitæ agendæ ratione condemnatus fuerit. *Burchardo autem & Iuoni conuenit cum Gratiano.* — † *al. in ſua conuerſatione condemnatus.*

β ¶ Atſi.] *In codice canonum & Carthaginenſi Græco, & apud collectores nihil hic eſt interiectũ: Verũ in exẽplarib. concilij impreſſis, & manuſcriptis ante iſtã clauſulã, hæc inferuntur.* Nihilominus, & de ciuitate, & de congregatione, in qua fuerit, longius repellatur; ne vel ignorantes, vel ſimpliciter viuentes ſerpentina fraude decipiat: quoniam ſecundum Apoſtolum eccleſia vna eſt, vna fides, vnum baptiſma. Et ſi querimoniam, &c. — *Ep. 4.*

γ ¶ At ſi querimoniam.] *Locus hic ita hẽt apud Burchardũ & Iuonẽ.* Si querimoniã iuſtam aduerſus epm̃ non habuerit, inquirendum erit. *Græcè eſt,* σκοπουμένου μήποτε κατὰ τοῦ ἐπισκόπου μέμψιν ἔχοι δικαίαν *i.* hoc conſiderato, nunquid aduerſus epiſcopum iuſtam habeat expoſtulationem.

Item ex concilio Antiocheno c 4

¶ De his, qui damnati a ſynodo ſacra miniſteria contingunt.

C. VI.

3 SI quis epiſcopus damnatus α a ſynodo, vel presbyter, aut diaconus a ſuo epiſcopo auſi fuerint aliquid de miniſterio ſacro cõtingere, ſiue — Et Aquiſgr. c. 47. extra de cle. exc. depo. c. 1. & 2. Nic. Papa epiſt. 8. Poly. ibid. Burch. l. 1. c. 199. Iuo p. 5. c. 362. Anſ. l. 12. c. 26.

hoc e. quòd si episcopus presbyter, vel diaconus fuerint excõicati, non audeant in excõicatione manentes diuina officia celebrare: quod si præsumpserint, spẽ restitutionis non habeant. communicantes verò cum eis sciẽter, debent ab ecclesia separari. Idem est casus sequentis c. sed.

sa; posset tamen dici, ꝙ episcopus cum talibus posset dispensare, & expone ꝙ spem, &c. i. ipsi sic delinquentes. non debeant habere spem restitutionis: quia sibi incluserunt, sic 7. q. 1. si quis presbyter, sup. 82. dist. plurimos in fi. constat tamen ꝙ ipse potest in casibus talibus dispensare.

episcopus iuxta præcedentem consuetudinem, siue presbyter, aut diaconus; nullo modo liceat ei, nec in alia[a] synodo restitutionis spem, aut locũ habere satisfactionis sed & communicantes ei omnes abijci de ecclesia] oportet; † & maxime,[b] si postquam didicerint aduersum memoratos prolatam fuisse sententiam, eisdem communicare tentauerint.

† abest a multis.

α ¶ Damnatus.] *Græce est* καθαιρεθείς, *idest*, Depositus,

Item ex concilio Martini Papæ, c. 37.

In capitulis Martini Bracharensis.

¶ Sine spe sit reconciliationis, qui excommunicatis communicare præsumit. C. VII.

iiij SI quis episcopus in cõcilio excommunicatus fuerit, siue presbyter, aut diaconus à suo episcopo, & post excõmunicationem præsumpserit, siue episcopus ille, aut presbyter, aut diaconus facere oblationẽ, vel matutinum, aut vespertinum sacrificiũ, quasi in officio suo agere sicut prius; non liceat ei nec in alio concilio spem reconciliationis habere, nec vltra recolligi: † sed etiam eos, qui ei communicauerint, omnes ab ecclesia respui; maxime eos, qui sciebant eum esse deiectum. Si autẽ ꝑmanserit turbans, & concitans ecclesiã per forinsecã β [d] potestatem; oportet eum sicut seditionarium ab omni plebe expelli.

† *al. reconciliari.*

β ¶ Forinsecam.] *In aliquot Gratiani & concilij codicibus, est forasticam. In canone quinto concilij Antiocheni, vnde hoc sumptum est legitur* διὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας *quæ Dionysius vertit* per potestatem exteras.

Et in Vormac. c. 14.

Item ex concilio Agathensi, c. 3.

¶ De episcopis, qui innocẽtes, aut minimis causis culpabiles excommunicant. Cap. VIII.

Burc. l. 11. c. 11.
Iuo p. 14. c. 16. & 81.
Pann. l. 5. c. 128.
† *al. cuius libet.*
6. q. 2. c. fi. paulo aliter apud Burch. & Iuonem, c. 81.

EPiscopi, si sacerdotali moderatione postposita innocentes, aut minimis [e] causis culpabiles excommunicare præsumpserint, aut ad gratiam baptismatis γ festinãtes fortasse recipere noluerint: a vicinis episcopis eiusdẽ † prouinciæ, literis moneantur: & si parere † noluerĩt; cõio illis vsque ad tẽpus synodi à reliquis episcopis denegetur δ: ne forte propter excõicationis † peccatũ [f] excommunicati longo tempore morte præueniantur.

al. parcere.
al. excõmunicatoris ve- lectio.

γ ¶ Baptismatis.] *Sic ẽt ĩ manuscriptis: & doctores eã vocẽ agnoscunt Verũ ab oĩbus editionibus conciliorum & duobus codicibus Vaticanis, tã in cõc. Agathensi, quã in*

b ¶ Maxime.] Idest tantum sic 12. d. illud. 18. dis. peruenit. 16. q. 3. per singulas.

c SI quis.] Videtur quod isti clerici, qui communicãt excõmunicato in diuinis officijs, pari excommunicatione ligẽtur, vt extra de sẽtentia excõmunicationis, significauit.

d ¶ Per forinsecã.] Idest, manu laicali. si. supra. 17. dist. nec licuit.

EPiscopi si sacerdotali. CASVS. Quidam epĩ quosdã innocentes vel pro minimis causis culpabiles excommunicauerunt: & ad baptismum festinãtes recipere neglexerũt. quęsitum fuit quã pænã propter hoc, patiantur? Et respõdetur, ꝙ si à vicinis episcopis commoniti parere noluerint, ab aliorum epõrum cõione vsq; ad tempus synodi separentur. & nõ maiori tẽpore: ne in excõicatione diu [illegible], morte pręueniãtur. Sequens cap. [illegible].

e ¶ Minimis.] Ergo pro minorib. causis non est quis excommunicãdus: quod verum est, vt inf. e. nullus. Sed cõtra: rõne pro sola cõtumacia est quis excõicandus, vt infr. ca. certũ 1 ergo siue crimen sit magnũ, siue paruum nunquam est excõicandus aliquis nisi sit cõtumax? Ad hoc dicunt quidam, ꝙ ab homine nõ fit aliquis excõicandus nisi pro contumacia, sed à canone bene, vt 17. q. 4. si quis suadente. hoc non est verum: quia quãdoq; excommunicatur aliquis pro contumacia: quandoque pro crimine, vt extra de verbo. signifi. ex parte Ioan. Sed certe illa decre. dicit, ꝙ pro offensa fit aliquis excõicandus, cum non vult satisfacere: & ita pro contumacia. quare alia distinctio est melior.

Excõicatio an pro sola contumacia fertur.

1 Et sup. 5. q. 2. c. 2. sed forte hic loqtur de excõicatione, q̃ pro diuersis causis infertur, arg. 86. dist. tanta.

Moriuntur boni & mali.

2 Id est de hac vita 23. q. 4. hæc autem vita.

c. sed In eo additur, ꝙ si talis incorrigibilis manserit ecclesiam concitando, expelli debet per sæcularem potestatem tanquam seditionarius ab omni plebe & intellige, maxime, id est tantum.

a ¶ In alia.] Ergo episcopi non possunt dispensare cum talibus, qui post excommunicationem celebrant, cum nec concilium hoc possit, Arg. contra 2. q. 5. quæ de cau-

excõicatum celebrantem absoluit. episcopus.

f ¶ Peccatum.] Arg. ꝙ citius moritur quis propter peccatũ, vt 12. q. 1. ca. 2. & tollit Deus malos de medio 2, ne

peccatum eorum au- geat. 23. q. 4. ex vindicta & tollit bonos ne malitia malorum immutet intellectũ eorum. de pœ. d. 4. si ex bono.

a ¶ Placuit.] ¶ Neglectu.] videtur ergo ꝙ pro negligẽtia aliquis excõmunicetur, sicut pro negligẽtia aliquis deponitur †, ut 81. dis. dictum est.

† Sic neglectus culpam geminat. 27. q. 1. & custos. in fin.

¶ Teugualdum Treuerensem.] CASVS. Nicolaus Papa delegauit causam inter Lothariũ & Teibergam & Gualdradam Teugualdo & Gũthario Archiepiscopis; qui amore Lotharij corrupti Gualdradam pellicẽ adiudicauerunt legitimam vxorem eius esse, & à petitione Theibergæ eundem Lotharium absolue rũt: & Engeltrudam excommunicatam, quia fauebat Gualdradæ contra Theibergã, iniuste absoluerũt. postea, cum citati à Papa Romam venissẽt, hæc omnia proprio ore corã synodo sunt cõfessi, & quia Nicolaus Papa dictos archiepiscopos inuenit in hoc & in alijs pluribus excessisse: ideo eos ab episcopali deposuit officio; ita tamen, ꝙ eis liceat ecclesiam ingredi, & cõmunicare sicut laici: sed non liceat eis ecclesiam perturbare: & debes sic ordinare cõstructionem. Nos iudicamus Teugualdum & Gunthariũ archiepiscopos, &c.

b ¶ Iudicauerint.] sic patet quòd punitur iudex qui male iudicat, vt dixi 2. quæst. 6. hoc etiam.

c ¶ Vtilitates.] quod nulli prohibetur, ut 4. q. 6. omnibus.

Vormaciensi, c. 14. (vbi caput hoc repetitur) & à Burchardo, & Iuone abest ea dictio. Et cum hic de excommunicatis agatur, videtur esse locus ijs tantum, qui sunt baptizati, & ad gratiam, idest, ad reconciliationem cũ suo episcopo festinant.

δ ¶ Denegetur.] *Sic habet Iuo, & Pãnormia, & antiquiores conciliorum editiones, & duo Vaticana exẽplaria: videturque huic simile, quod legitur supra 6. q. 2. cap. fin. sed in recentioribus editionibus est*, non denegetur.

Item ex concilio Africano.

¶ De his qui tempore suæ excõmunicationis communicare præsumunt. C. IX.

Burc. l. 1. c. 200. Iuo p. 5. c. 314. Ans. l. 12. c. 27. Poly. l. 7. tit. 1.

Placuit vniuerso cõcilio, vt qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu,[a] siue episcopus, siue quilibet clericus, & tempore excommunicationis suæ ante audientiam communicare† præsumpserit; ipse in se damnationis iudicetur sententiam protulisse.

† al. cõmunione.

¶ *In concilio, quod hodie inscribitur Africanum, caput hoc non habetur: sed in Carthaginensi inserto in codice canonum, & in Græco, cap. 29. & refertur in quinta synodo sess 7. in epist. Vigilij.*

Item Nicolaus Papa.

¶ Deponantur episcopi, qui excommunicatis communicant. C. X.

In synodo Romana, c. 2.

Teugualdum † Treuerensem, & primatem Belgicæ prouĩciæ, & Gũthariũ Agrippinæ Coloniæ archiepiscopos, nunc coram nobis, & sancta synodo sub gestorum† insinuatione, qualiter causam Lotharij regis, & duarum mulierũ eius, Teibergæ scilicet, & Gualdradæ, recognouerint, & iudicauerint, [b] scriptum super hoc proprijs manibus roboratum offerentes nihil se plus, vel minus, aut aliter egisse ore proprio multis coram positis affirmãtes, & sententiam, quam à sede Apostolica in Engeltrudem vxorẽ Busonis sanctissimus frater noster Mediolanensis archiepiscopus Thado, & cæteri coepiscopi nostri petiuerãt emittẽdam, & nos diuino succẽsi zelo sub anathematis attestatione canonice ꝑtuleramus, publice se viua† voce violasse confitẽtes, in quibus omnibus inuenimus eos Apostolicas, atq; canonicas sãctiones in pluribus excessisse, & æquitatis normã nequiter temerasse, omni iudicamus sacerdotij officio manere penitus alienos, sancti spiritus iudicio, & B. Petri per nos auctoritate episcopatus exutos regimine consistere definientes. Prędictis aũt depositis licentiam concedimus ecclesiam ingrediendi, & cõicãdi, sicut laici, & loquẽdi suas vtilitates,[c] non autem turbas cõcitandi, vel scandalum solicitandi, illis tribuimus facultatem. Quantũ aũt ad epale ministerium specialiter pertinet, nullla eis sit licentia cõtingendi: sicut nos cum sancta synodo iam decreuisse constat.

† al. Thietgandum. Iuo p. 8. c. 226. † al. suggestorum.

† al. vna.

Si

¶ *Caput hoc Iuo citat ex Nicolao episcopis & archiepiscopis p Galliã, Italiã, Germaniã, atq; p vniuersas prouincias cõstitutis. In qua epistola videtur retulisse, qd in cõcilio à se Romæ habito de Metẽsi synodo penitus abolẽda, & depositione Thietgãdi, & Gũtharij statutũ fuerit. De quo qdẽ cõcilio, & horũ episcoporũ depositione Rhegino lib. 2 chronicorũ accurate hæc scribit.* Interea Thietgãd9, & Gũthari9 archiepiscopi Romã ꝑfecti sũt, eã aĩ intẽtione, ut Regẽ inoxiũ i pdicto

facto demonstrarent, ac se cum cæteris coepiscopis Ecclesiastica, atq; Apostolica exercuisse decreta: stultitiæ quidē elogio decorandi, qui illam Petri sedem aliquo prauo dogmate fallere posse arbitrati sunt, quæ nec se fefellit, nec ab aliqua hæresi unquam falli potuit. Itaq; cum in præsentiam Nicolai Papæ venissent, libellum obtulerunt, in quo continebantur gesta synodalia, quæ in Mediomatrico Vrbe, & Aquis ab eis statuta fuerāt. Qui cum a notario corā omnibus recitatus esset, interrogauit Pontifex, si hæc scripta verbis cōfirmarēt? Responderunt inconueniens videri, ut quod proprijs manibus roborauerant, uerbis infirmare mallent. Et sic nec repulsa nec admissa eorum assertioni iussi sunt ire ad hospitia sua, quousq; reuocarentur. Paucis interpositis diebus ad synodum, quam Papa congregauerat, sunt accersiti: vbi eorum damnata, & anathematizata sunt scripta, & ipsi omnibus adiudicantibus episcopis, presbyteris, & diaconis sunt depositi, & omni ecclesiastica dignitate priuati.

a¶Consistere.] *In secundo capite concilij locus hic ita habet,* consistere. Diffinientes, quod si iuxta præcedentem consuetudinem tanquam episcopi ausi fuerint aliquid de sacro ministerio contingere, nullo modo liceat eis, nec in alia synodo restitutionis, spem aut locum habere satisfactionis. Sed & communicantes eis omnes abijci de ecclesia: & maxime, si postea quam didicerint aduersus memoratos prolata fuisse sententiam, eisdem communicare tentauerint, *& sunt verba sumpta ex capite, si quis episcopus damnatus. supra eadem ex concilio Antiocheno.*

Item Clemens epistola tertia omnibus episcopis.

¶ Clerici & laici, qui non obediunt episcopis, infames efficiuntur. C. XI.

SI autem vobis episcopis nō obedierint omnes presbyteri, diaconi, ac subdiaconi, & reliqui clerici, omnesq; principes [a] tam maioris ordinis quam inferioris atque reliqui populi, non solū infames, sed & extorres a regno Dei, & consortio fidelium, ac a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ alieni erunt.

Clemens epist. ad Iacobum. & Alexander. epist. I.

Item Petrus in ordinatione Clementis.

¶In Christum peccat, qui veritatis doctorem contristat. C. XII.

QVicumque contristauerit doctorem veritatis, peccat in Christum, & patrem omnium exacerbat Deum; propter quod & vita carebit.

Et in conc. Aquisgran. c. 9.

Item Ambrosius libro secundo de officijs. c. 24.

¶Simulata virtutum affectione, † obedientia episcopo non denegetur. C. XIII.

†*al. affectatione.*

SI quis vero non obediat episcopo, extollere atq; exaltare sese desiderans, quærens etiam obumbrare merita episcopi simulata affectione † doctrinæ aut humilitatis, aut misericordiæ: is a vero deuius superbit: quoniam veritatis ea est regula, ut nihil facias commendandi [b] tui causa, † quo minor alius fiat: neque si quid boni habeas, id ad deformationem [c] alterius, & vituperationem exerceas. ¶ Non defendas improbum, & sancta in-

†*al. affectatione.*

†Concor. cū hoc tex. iuncta sua gl. I. l. nam hoc ff. de cond. indebi. & l. nec auus. C. de eman. li.

SI autē.] CASVS. Docet hic Clemēs, q oēs clerici, & principes & populi si epis non obediāt, infames erūt: & ab ecclesia repellūtur. Sequens. c. patet.

a¶ Principes.] Ergo Imperatores subsūt episcopis, & ab eis possūt excōicari 96. dist. duo mitius tñ cum eis. I agendum est, quam cum alijs, ut 12. q. 2. de rebus. & si in plurib. epo parib. habet Imperator domicilium qui libet potest eum ex communicare. ff. ad muni. assumptio.

Imperator ad epo excōmunicari potest.

I Adde arg. cōtra su. e. q. pcipue. ver. deterius. 25. q. I. nulli. Arch.

SI quis.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima parte dicit, q nullus dēt superbire cōtra suū epm se exaltando: nec aliqd facere simulādo, ut eius auctoritatē obumbret quia regula ueritatis est, vt nullus faciat aliquid cōmendādi sui causa, ut alius uituperetur. In secunda parte dicit q improbus defendi non debet, nec improbo sancta debent cōmitti. In tertia parte dicit, q iterū redargui & impugnari nō debet, cuius crimē est incognitū. Scda pars incipit ibi, [Non defendas improbum.] Tertia ibi, [Neque iterum.

b¶ Cōmēdandi.] Nā alio. honores alijs nō debet esse occasio nocendi, ut C. de sta. & ima. l. ult. nec aliqs dēt illud appetere, per qđ honor aliorū minuat, ut 99. d. nullus: nec tibi debes cōsulere cū alterius iniuria 22. q. 2. primū. nec aliqd facias ī domo tua, qđ uicino noceat: ut ff. de reg. iur. domū si tñ facias aliquid co proposito, ut tibi p sit, licet alij noceat: non peccas. arg. ff. de aqua pluuia. ar. l. I. §. [Denique.] ff. de damno infecto. flumini. §. ult. & l. seq.

c¶ Ad deformationem.] C. de sta. & ima. l. ult.

a ¶ Itotum arguas.]Idest,multoties.

ABsit.] CASVS. Quidam subditi propter suspicione dilectorum suis episcopis non obediebant. vnde quæsitum fuit ab Antero Papa, quam pœnam pati deberent. Et responsum est, quod in veteri lege tales lapidabantur, vel de capitabãtur sed in nouo testamento debent anathematizari.

qui scelerate. quãque infligitur a sacerdote loco pœnę cũ vult pœnitere, qñq; a canone, s. cum quis cõicat excõicato. in his duobus casibus est necessaria reconciliatio, vt inf. ea. excellentissimus. 50. d. in capite. Si ergo quis sit excõmunicatus, semp. a suo excõicatore est absoluẽdus,

E xcõicat a quo est soluendus

digno committenda † non arbitreris. ¶ Neque iterum [a] arguas,† &impugnes eum,cuius crimen non deprehenderis.

† al. committendo. arbitreris.

† al. vrgeas

Item Anterus Papa episcopis Hispaniæ.

¶Episcopo non obediens,dæmonum ore discerpitur. C. XIIII.

Hieronymus ad Heliodorum.

ABsit,vt quidquam sinistrum [b] de his arbytremur,† qui Apostolico gradui succedẽtes, Christi corpus sacro ore conficiunt: per quos nos etiam Christiani sumus: qui claues regni cœlorum habentes,ante † iudicij diem iudicant. Veteri quidem lege habetur: quicumque sacerdotibus non obtemperasset,aut extra castra positus lapidabatur a populo,aut gladio [c] ceruice subiecta contemptum expiabat cruore.† Nunc vero inobediens spiritali animaduersione † truncatur,& eiectus ab ecclesia rabido dæmonum [d] ore discerpitur.

† loquar.] orig.

† quodammodo ante.] Hiero.

Deut. 17.

† mucrone] Hier.

† Adde hoc tex. l. 3. 6. qui tionis. & in bel... de re mil ri.

Item Petrus in ordinatione Clementis.

¶Quibus Papa est inimicus,his nec loqui debemus. C. XV.

Clemens epist. 1.

SI inimicus [e] est iste Clemens alicui pro actibus suis; vos nolite expectare,vt ipse vobis dicat, &c. *ut supra in tractatu ordinandorum ubi agitur de obedientia minorum erga maiores*

Ans. l. 1. c. 6.
Iuo p. 14. c. 22. d. 93. si inimicus.

Item Fabianus episcopus, epist prima.

¶Excommunicatus est,qui excommunicatis communicat. C. XVI.

SIcut Apostoli [f] statuerunt dicentes:[Cum excommunicatis non est communicandum: & si quis cum excommunicatis,auersando † [g] regulas, scienter saltẽ [h] in domo [i] simul locutus fuerit,vel orauerit; [k] ille communione [l] priueturr]

can. Apost. 11.
Burc. l. 11. c. 5.
Pann. l. 5. c. 95.
† al. auertendo.

b ¶ Sinistrũ. Hoc est verũ in his quæ possunt trahi ad bonũ & ad malum: vbi sp in meliorem partẽ est interpretandum, vt 41. dist. cap. 1. & extra de reg. iur. esto te. Si ergo cleric⁹ amplectitur mulierẽ, interpretabiẽ quod causa benedicendi eam hoc faciat, vt 96. dis. in scripturis. tamen quandoque canon solam confabulationẽ interpretatur in deteriorem partem, vt 27. q. 1. nec aliqua.

Clericus amplectens mulierem p̃ æsumitur bene agere.

c ¶ Aut gladio.] Hic habes, quod olim inobedientia capite puniebatur. ergo & hodie repelleret a promocione. 54. d. multos. non tñ quęlibet inobedientia capite puniebatur: sed sola illa, quæ schisma inducebat. vt 7. q. 1. denique. in fi. & de hoc notaui. 4. q. 1. in prin.

Inobediẽtia an sit capite punienda.

d ¶ Dæmonũ.] Hoc olim fiebat ad literam. 1 hodie tamen Satanę traditur, vt citius conuertatur, vt inf. c. audi in princ. & c. omnis Christianus.

1 Vt 45. dist. §. Salomon.

SI inimicus.] CASVS. Dicitur hic, quod si Papa est alicui inimicus. omnes debent eum vitare, nec debent expectare, vt ipsi moneantur a Papa. Hoc planius habetur supra 93. dist. si inimicus.

e ¶ Si inimicus.] Ab hoc loco incipit tractare de duplici excommunicatione. Et no. quòd quædam excommunicatio est simplex siue minor, quæ separat a sacramentis, & ab ingressu ecclesiæ. Alia solennis, quæ proprie dicitur anathema, quæ separat etiã a cõione fidelium. De vtraque istarum hẽs 3. q. 4. Engeltrudã. Maior excõ catio imponitur, vel pro maiori crimine, vel pro cõtumacia. Minor infligitur p̃ quolibet mortali, vt inf. ea. audi. & imponitur siue pœnitenti, siue nõ pęnitẽti: uel a seipso 2, vel a suo sacerdote loco pœnę: pœnitens tñ melius facit si auctoritate sacerdotis abstinet a sacramentis, vt de pœn. dist. 1. in actione. Impœnitenti autem imponitur quandoque a Deo. s. quando est in mortalis peccato tunc. n. quantum ad Deum priuatus est sacris, ut infra ea. audi qñq; a seipso. & male, s. cum non vult pænitere & cessat a sacramentis, quia hoc sibi putat sufficere pœnam sine pœnitentia, ut de pœn. distin. 1. sunt qui arbitrantur sed si non putat sibi sufficere, sed abstinet quia putat se indignum, benefacit, ut de consecr. distinct. 2.

Excõicatio duas habet species.

2 Vt de pœ. d. 1. porro alias incipit, facilius. inf. c. 6. euidenter Arch.

dus, nisi uel sit appellatũ ab eo, uel ipse sit negligens, ut dixi su. ea. si episcopus forte. Sed si a canone est excommunicatus, potest absolui a suo sacerdote, secundum distinctionem, extra de sent. exc. nuper. Hæc autem pœna est non seruantis excommunicationem. Si clericus est, deponitur, ut sup. ead. si quis presbyter. si laicus, tardius absoluitur. infra ea. qui iubente.

SIcut Apostoli.] CASVS. In hoc c. & tribus sequẽtib. fere idem dicitur, s. quod cum excõicatis scienter non coicetur si qs uero eis cõicauerit, uel palam, uel occulte, si clericus est, deponatur, si. laicus est excõmunicetur.

f ¶ Sicut Apostoli.] Paulus statuit 2. q. 1. multi. & Ioan. 24. q. 1. omnis.

g ¶ Auersando.] Idest, contemnendo.

h ¶ Saltem. Nedum alibi.

i ¶ Domo.] Idest, suo eodẽ tecto, ut 35. q. 6. episcopus in synodo. largius sumitur domus. ff. ad Sill. l. 1. §. e.

K ¶ Vel orauerit.] Si ergo excommunicatus intrat ecclesiam, omnes exibunt, ut 2 3. q. 1. omnes, qui. sacerdos tamen si incepit Missam, non exibit, quia non relinquet officium inexpletum ut. 7. q. 1. nihil.

Ex. õica non in ecclesiam

l ¶ Communione.] Scilicet maiori, quia iam inciderat in minorem, sup. ea. q. si quis presbyter.

Excom-

Excõicatus possit absolui aduersa ignorar- [left margin, partly cut off]

a Excommunicatos. [vtriusq.] Scilicet, excommunicãtis & excommunicati. Per hoc cap. dixerunt quidam, quod ignorante aduersario non posset excommunicatus absolui 1 quod falsum est, vt extra de ap. qua fronte, nisi pro crimine sit excommunicatus tunc tunc enim oportet vt primo ei satisfaciat, vt extra de verb. sig. ex parte 1. in fi. Vel dic, quod si iudex ad querelam alicuius excommunicauit aliquem; tunc non absoluet eum antequam ab aduersario intelligatur, an sit pro manifesto delicto excõicatus, vel nõ, vt inf. e. sequtur. si autẽ iudex non ad alicuius querelam excommunicauit aliquẽ tunc superior ipsum statim potest absoluere, vt in const. Inn. ext. de app. cum speciali.

Ar. ad hoc ...tra, li. 6. de ...p. Romana ...sententia, ...ia merita ...sarũ, &c. ...tra de in ĩ- ...g. rest. tum ... litteris. ...rch.

α ¶ Saltẽ.] *In epist. Fabiani est*, scienter psallat in domo, aut simul locutus, &c. *Sed lectio Grat. uidetur magis consentire cũ canone Apostolico* εἴτις ἀκοινωνήτῳ, κἂν ἐν οἴκῳ συνεύξηται, οὗτος ἀφοριζέσθω, *Dionysius uertit.* Si quis cum excommunicato, saltem in domo simul orauerit, iste communione priuetur.

b ¶ Nec aue.] 24. quæst. 1. omnis qui recedit.

Item Calixtus Papa epistola secunda, cap. 2.

¶ De eodem. C. XVII.

...d quosque. [left margin, partly cut off]

Polyc. l. 7. tit. 1.
Ans. l. 12. c. 14.
Burc. l. 11. c. 38.
Iuo par. 14. cap. 23. & 102.
Pann. l. 5. c. 94. can. Apost. 11.

Excõmunicatos quoscumq, † à sacerdotibus nullus recipiat ante vtriusq; [a] partis iustã examinationẽ: nec cũ eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo cõmunicet; nec aue [b] eis dicat: quia quicunque in his, vel alijs prohibitis scienter excommunicatis communicauerit; iuxta Apostolorum institutionem, & ipse simili excommunicationi subiacebit.

c Cum excõmunicato. ¶ Statim.] Ergo est canon iste latæ sentẽtiæ minoris excõicationis 2 pterea si non corrigit se, excommunicatur per sententiam, ut inf. ea. c. proxi.

2 Sic inf. si quis frater. Arch.

Item Isidorus in regula monachorum, c. 18.

¶ De eodem. C. XVIII.

Polyc. ibidem.
Burch. l. 11. ca. 31. & 32.
Ans. l. 12. c. 16.
Iuo p. 14. ca. 95. & 96.

Cum excõmunicato neque orare, neq; loqui (nisi quæ ad eandem excõmunicationem pertinẽt) nec vesci liceat. Si quis enim β cum eo aut palam, aut abscõse locutus fuerit; statim cum eo communem excommunicationis contrahet pœnam.

d Qui cõmunicauerit. ¶ Excommunicetur.] Si communicat in crimine & criminoso, est pari excommunicatione eum ipso ligatus, nec põt absolui nisi ab excõicatore: sed si cõmunicat ei sed non in crimine: tũc potest à solo sacerdote absolui. extra ea. nuper.

¶ *Prior pars huius capituli usq; ad uers.* Si quis enim *habetur in regula sancti Isidori (quæ missa est Hispania) cap. 18. ex qua citat hoc Smaragdus in expositione regulæ sancti Benedicti, c. 26. excepta tamen ista clausula*, nisi quæ ad eandem excommunicationem pertinent, *quæ neque in regula B. Isidori legitur, neque apud Smaragdum. Est tamen apud Burchardum & Iuonem.*

β ¶ Si quis enim.] *Hac usq; ad finem refert Smaragdus ex quoddam magistro monachorum, quod notabitur infra ea c si quis frater.*

Curæ.] CASVS. Dr̄ hic ꝙ epĩ nomina excõmunicatorũ debent tã uicinis epĩs q̃ suis parochianis ĩdicare ut eis nõ communicẽt. debẽt etiam ea pre foribus ecclesiæ ponere, ut nec sui parochiani nec extranei possint aliquo modo pretẽdere ignorãtiam, & excõmunicatis ecclesiasticus aditus excludantur.

Item ex concilio Carthaginensi 4 c 73.

¶ De eodem. C. XIX.

Polyc. ibidem.
Ans. l. 12. c. 18.
Burc. l. 11. c. 44.
Iuo par. 14. cap. 28. & 108.
Pann. l. 5. c. 99.

Qui communicauerit, vel orauerit cum excommunicato; si laicus γ est, excommunicetur [d]; si clericus, deponatur.

γ ¶ Si laicus.] *Ita apud Burchardum, & Iuonem par. 14. c. 108. & in* Pannormia. *Sed in concilio ipso cum uarijs codicibus collato, & apud Iuonem eadem parte. c. 28. legitur*, siue clericus, siue laicus, excommunicetur.

e ¶ Episcopis.] Hic habes ꝙ literis epĩ creditur, & habes expresse extra de proba. post cessionẽ. & instrumentis aliorũ principium creditur si consuetudo regionis hoc habet, ut extra de fi. instru. cũ dilectus. Sed obijcitur cũ uiua uox potior sit quã mortua, quare non creditur uerbo epĩ ĩ talibus, ut 6. q. 2. si tantũ. & c. placuit. nec Papa epõ credit, qui dicit se excõicasse alium, ut extra de restit. cũ tu

Litteris epĩ an sit credendum.

Item ex decreto Honorij Papæ.

¶ *Burchardus etiam, Anselmus, & Iuo p. 14. c. 113. citant ex decretis Honorij. Sed idẽ Iuo ead. par. c 65. hoc ipsum tribuit Ioanni octauo in concilio apud Rauennã.*

¶ Excommunicatorum nomina vicinis omnibus palam, & publice annuncientur. C. XX.

Polyc. ibidem.
Ans. l. 12. c. 32.
Burc. l. 11. c. 49.
Iuo par. 14. ca. 65. & 113.

...al. omniũ. [left margin, partly cut off]

Curæ sit omnibus episcopis [e] excommunicatorũ omnino † nomina tam episcopis vicinis, quam suis pa-

tu fili.quinq;.n.elogia ex mala fide scribũtur vt ff. de custo.& exhi.re.diuus nec scripturæ tabellionis creditur, nisi habeat testium subscriptionem, vt in authen. de hære.& fal. §. sancimus.coll. 1. nec instrumento procuratoris. extra de procur. cap. 1. nec instrumento iudicis, vt extra de testibus, cũ a nobis. 1 Et H. dicit quod semper stat sigillo epi, quia obtinet vicẽ publici instrumẽti extr. de fide instru. scripta. & de fideius. peruenit. Alij dicunt, quod non creditur ei nisi redactũ sit in publicam formam, vt in auth. vt nulli iud. §. si vero. coll. 9. & C. de don. in donationib. Vel nisi habeat subscriptionẽ testiũ, & si nõ si per publicam manũ facta quæ forte ibi nõ sunt publicæ personæ, vt 26. q. 2 §. potest. Hodie expedita est circa ordinem iudiciorũ, quod non præsumitur in iudice nisi quantum alias probari potest. extra de prob. quoniam contra. in omnib. alijs præsumo pro sententia iudicis, s. quod sit iusta ex animo & ex causa, & quantũ ad ius ligatoris vt in constitutione, cum speciali extra de appel.

1 Hæc decre. loquitur in ciuitate Beneuentana, vbi notarij dicuntur iudices & hoc est ueritas secundum Inno. en.

Primo quando quis anathematizatur. sicut fecit Paulus de fornicatore Corinthio, quem tradidit satanæ in interitum carnis, vt spiritus eius in die iudicij saluaretur, quod non solum per Apostolos, sed per eos qui in ecclesia præsident, fit quotidie: & dicuntur homines tradi satanæ,

rochianis pariter indicare, † eaque celebri loco posita præ † foribus ecclesiæ cunctis cõuenientibus inculcare: quatenus in vtraq; diligentia, & excommunicatis [a] vbique ecclesiasticus aditus excludatur, & excusationis causa omnibus auferatur.

† al. pro.

2 Verũ hoc de nominatim excõmunicatis intelligitur. Excõicationis enim pœnam dupliciter subimus & dum reatum incurrimus & dum sententia notamur.

Vnde Hieronymus in librum Iudicum, homilia 2. (Origen. hom. 2. ad c. 2. Iudicum.)

¶ In hoc & sequenti capite citatur B. Hierony. quòd ipse has Origenis homilias Latinas fecit sicut etiam sup. dist. 36 c. si quis est adnotatum.

¶Duobus modis aliquis satanæ traditur. C. XXI.

AVdi denique Apostolum dicentem de eo, qui peccauerat: [Tradidi, inquit, huiusmodi hominẽ satanę in interitũ carnis, vt spiritus saluus fiat,] (1. Cor. 5.) Vides ergo, quia non solum per Apostolos suos tradidit Deus delinquentes in manus inimicorum; sed & per eos, qui ecclesiæ præsident, & potestatem habent non solum soluendi, sed etiã ligandi, traduntur peccatores in interitum carnis, cũ pro delictis suis a Christi corpore separãtur. Et vt mihi videtur, dupliciter etiam nũc traduntur homines de ecclesia in potestatem zabuli. Vno modo quo superius diximus, (Ibidem.) cum delictum eius manifestum fit ecclesiæ, & per sacerdotes de ecclesia pellitur, ut notatus ad omnibus erubescat: & ecõuerso conueniat illi illud, quod sequitur, [vt spiritus saluus fiat in die Domini nostri Iesu Christi] Alio aũt modo quis traditur zabulo, cum peccatum eius manifestum non fit hominibus: Deus autẽ qui videt in occulto, perspiciens eius mentem, & animam, vitijs ac passionibus seruientem, & in corde eius non † se diligi, sed aut auaritiam aut libidinem, aut iactantiam, vel alia huiusmodi; istum talem ipse Dominus tradit satanæ. [b] Quomodo eum tradit satanæ? Discedit a mente eius, & auertit se, & refugit a cogitationib. eius malis, & desiderijs indignis, & relinquit domum cordis eius vacuam.

† non solum amorem sæculi. sed orig.

Cum ergo per sñiam quis nominatus fuerit, cũ eo cõmunicare non debemus. Cũ autẽ solo reatu, occultè excõicationis contraxerit pœnam; non est ab eius cõmunione cessandũ. Vnde Dominus in Euãgelio tunc demũ peccatorem dixit habendum sicut ethnicum & publi- (Matth. 18.)

a ¶ Excommunicatis.] Arg. quod contra ea quę publice facta sunt, nemo postmodũ audiẽdus est, ut 8. q. 1. licet. 54. d. nulli, 16. dis. quod dicitis. 12. q. 2. qui & humanis. Arg. contra 32. dist. proposuisti in fi.

VERVM. Hæc est 2. pars q. in qua vult probare, quod non tenemur uitare oẽs excõicatos, sed illos solos, qui sunt excõicati nominatim: & ponit multos modos excõicationis, & hoc probat per 7. auctoritates sanctorum patrum. Ioan. de Fant.

CASVS. Dictum est sup. quod excõicatis non est cõicandum. Nunc vero dicit hoc esse intelligendum de nominatim excõicatis, quibus non est cõicandum. Et ostendit Grat. quod dupliciter qui excõicatus sit, s. à communione fideliũ, cui nũquam est cõicandum, & a corpore Christi propter mortale peccatũ quod egit, cui quamdiu toleratur sine peccato communicamus, quod probat per sequens c.

AVdi deniq.] CASVS. Ostendit Hieron. in hoc cap. quod dupliciter dicitur quis excõicari, & tradi satanæ, tanæ, cum a tota ecclesia separãtur. Secundò modo excommunicatur quis vel traditur diabolo, cum per occultum peccatum, quod solus Deus in abscondito videt, separatur a Deo. [Vacuam] a gratia Dei.

b ¶ Satanæ.] Satanæ dicitur tradi, quia diabolus in eo habet potestatem quasi in pectore suo, ut 24. q. 1. §. his. auctoritatibus in fine.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis c. quod cum nominatum excõicato communicare non

non debemus. quod probat duobus auctoritatibus, s. Euangelij & Pauli Apostoli: cum eo vero, qui propter mortale delictum quod commisit, est excõicatus, possumus communicare: & hoc probat auctoritate Vrbani.
a ¶ Quidam.] Infra 24.quæst.2.cap.3.

siue de terra promissionis vsque ad hodiernum diem, qui spiritualiter significant malos Christianos, quibus ecclesia communicat. Et auctoritate Euangelij, vbi dr̃, ꝙ zizania non sunt eradicanda, vel eruenda à frumento, ne simul eradicetur & triticum, per quam zizaniam designat, ꝙ occulti peccatores debẽt ab ecclesia tolerari, de quibus dr̃. Nolite mittere sanctũ canibus, neque margaritas ante porcos. Manifesti autẽ peccatores si incorrigibiles sunt, non debent in ecclesia tolerari. [Patiamini,] tolerando malos manifestos. [Faciatis] eijciẽdo malos occultos. Beneuent. autem dixit in casu suo, quod occulti & manifesti peccatores sunt tolerãdi, sed litera contradicit Beneuent.
b ¶ Ostendat. Supple q hoc ad literã, vult intelligere.
ADDITIO. Nec semper etiã ad litteram intelligẽdę sunt auctoritates. de cõsecr. distin. 2. accesserũt. 37. dist. relatum. 33. quęst. 4. ecce argum. extra de verb. signif. præterea ff. de leg. 3. non aliter. 26. qõ. 5. nec mirum. Archid.
c ¶ De zizanijs. Id est de occultis peccatoribus.
d ¶ Vtraq; crescere.] Id est, malos esse cũ bonis.
e ¶ Triticum.] Arg. ad quæstionem, vbi vnus interfectus est ab vno de tribus. si dubitatũ à quo: quod ratione dubitationis omnes debeãt promoueri: quia ratione dubitationis vitiosa & superflua tolerantur. 13. q. secũda, non æstimemus, extra de sepul. sacris. simile 24. q. 5. denique. & sanctius est impunitũ, &c. ff. de pœn. absentem. arg. contra de pęn. dis. 5. si quis vero. ff. ad le. Aquil. ita vulneratus, 6. q. 2. si tãtum, & cap. placuit. Item est hic argum. quòd ratione cõnexionis permittitur, quod aliàs non licet. sic 81. dist. tantis, & c. cum omnibus. & ff. de min. denique. & l. verum, & l. etiam. & quid iuris sit de hoc in quæstionibus notani. B.
f ¶ Neque margaritas.] s̃. 43. dist. in mandatis.

Nolite 1. Cor. 5. Vide infra eo. cap. ad mensam.] in notatione. 24. q. 2. sanè quod.

canum, cum ecclesiam audire contempserit. Apostolus quoque non ait: si quis frater est fornicator: sed si quis frater nominatur fornicator, &c.) sententiæ nominationem intelligens. Hinc etiam Vrbanus Papa II. Guitmũdo episcopo: (Sane quod super Ricardo) Require in causa (Quidam [a] episcopus in hæresim lapsus.) Hinc etiam Christus in Euangelio zizania dixit esse toleranda vsque ad messem. *Math. 13.*

Hinc etiam Hieronymus. Origenes hom. 21. ad c. 15. Iosue.

¶ Mali à bonis penitus separari non possunt.

C. XXII.

NOlite recedere à Domino in hodierno † die.) hoc est, donec sæculum stat: ostendat [b] ergo mihi, quomodo Hiebusæus, donec sæculum stat, habitet cum filijs Iuda in Hierusalem: quippe cum ne ipsi quidem filij Iuda habitent in Hierusalem. Ideo ergo nec istud verum esse poterit, quòd Hiebusæi cum Iudæis habitent in Hierusalem, quandoquidem ne ipsi quidem habitant in ea. Sed nos intelligamus hæc spiritaliter, assumentes Euangelij parabolam, quæ dicit de zizanijs [c]: (Sinite vtraque crescere: [d] ne forte cum vultis eradicare zizania, eradicetis simul cum ipsis etiam triticum [e].) *& infra.* ¶ Audi ergo scripturam dicentem; quia non potuerunt filij Iuda disperdere Hiebusæos: sed habitauerunt cum ipsis vsque in hodiernum diem in Hierusalem. Vnde deprecor vos, qui fideles estis, vt ita vitam vestram, & conuersationem seruetis, ne in aliquo vel ipsi scandalum patiamini, vel alijs scandalum faciatis. sed sit vobis summi studij, summæq; cautelæ, ne quis in hanc sanctam cõgregationem vestram pollutus introeat: ne quis Hiebusæus habitet vobiscum. Vides ergo, quia dicit scriptura; quòd non potuerunt eijcere filij Iuda Hiebusęos de Hierusalem. Hiebusęus autẽ interpretatur conculcatio. Ergo, quia nõ possumus eijcere istos, qui nos conculcant; eos saltẽ, quos possumus, quorũ peccata manifesta sunt, eijciamus. Vbi enim peccatũ non est euidens, eijcere de ecclesia neminẽ possumus; ne forte eradicantes zizania, eradicemus simul cum ipsis etiã triticum. Mouet me tamen quod dixit; quia nõ potuerũt eijcere Hiebusęos, i. eos, qui interpretãtur conculatio; & ideo videamus, qui sunt in ecclesia conculcãtes. Illi sine dubio, de quibus dicit Dñs in Euangelijs: [Nolite mittere sanctũ canibus, neq; margaritas [f] vestras ante porcos, ne forte cõculcent eas pedib. suis, & cõuersi elidant vos.] Iste est ergo Hiebusęus conculcatio: qui indigni † audiunt verbum Dei? & cum audierint, neque vt infideles discedunt, neque permanent vt fideles: sed percepta mysteriorum notitia,

† al. vsque in hodiernum diem. *Mat. 13.* *Isa. 15.* Dubitatio facit vitiosa tolerari. *Matt. 7.* † al. indigne.

NOlite recedere.] CASVS. Hiero. ostẽdit in hoc c. ꝙ peccatores occultos non possumus euitare: & probat hoc auctoritate veteris testamenti, vbi legitur, ꝙ filij Iuda non potuerunt eijcere Hiebusæos de Hierusalem,

Quando

QVādo.] CASVS. Docet Hieron. in hoc c. quòd quando multitudo est in scelere, ita vt etiam iudices pro ꝑtio iudicent, & pauperes vitent, & audire cōtemnant, quia non habēt quid offerāt; taceat tūc prælatus, ne det sanctum canibus, & mittat margaritas ante porcos: sed imitetur potius Hierem. dicentem. Solus sedebam: quia amaritudine repletus eram.

a ¶ Quando.] Arg. ex hoc c. quod non nocet taciturnitas, quando nō prodest contradictio, ut notaui. 28. distin. diaconi.

b ¶ Accipiant] sup. 43. dist. in mādatis.

AD mēsam.] CASVS. Io. Chrysostomus ostēdit hic, quod cū paganis, licet sint peccatores, & a Deo separati, comedere possum⁹, & alias communicare: sed cum Christianis anathematizatis nō possumus, & hoc vtranq; probat auctoritate Apostoli. [O quanta,] ironicè loquitur.

c ¶ Permittim⁹.] ad hoc, vt eos lucremur 23. q. 4. infideles. cū Iudęis tñ non possumus comedere, ut 28. q. 1. omnes. sed nec hodie cum paganis licitū ē comedere, cū & ipsi discernant cibos sicut Iudęi. Hęc ergo est causa, quare possumus cōicare paganis, & nō excōicatis; cum tamen & illi 1 sint membrū diaboli, ut eos lucri faciamus: tamē ideo quia non multū curarēt, licet eos vitaremus: sed excōicati erubescūt, si non communicatur eis, ut s̃. ead. c. audi denique.

1 Scilicet pagani. Excōicatis cōicare non possumus, sed bene paganis.

EVI-

& fidei nostræ secretioribus scrutatis, conuersi postmodum impugnant nos, & cōtradictionibus suis corda nostra dirumpunt, conculcantes verbi Dominici margaritas, & ornamēta fidei maculantes. De istis ergo dicitur; quia non potuerūt filij Iuda eijcere Hiebusæum de Hierusalem vsque in hodiernum diem.

Item idem super duodecim prophetas.

¶ Porcis & canibus sancta, non sunt committenda. C. XXIII. — Hierony. in Amos prophetam, c. 5. circa medium.

QVando [a] ergo vir ecclesiasticus, & prudens, atque intelligens multas impietates in ea, quæ vocatur domus Dei, esse cognouerit, & non solum multas, sed & fortes, & quæ opprimere possint iustitiam, & in tantum doctorum rabiem processisse, vt accipiant [b] pretium in iudicio, & omnia pro muneribus faciant, pauperes quoque deuitent in portis, & audire contemnant; taceat in illo tempore, ne det sanctum canibus, & ne mittat margaritas ante porcos; qui conuersi conculcent eas, & imitetur Hieremiam dicentem, [Solus sedebam, quia amaritudine repletus sum:] & illud in Ps. [Singulariter sum ego, donec transeam.] — *Matth. 7.* — *Hier. 15.* — *Psal. 149.*

Item Ioannes Chrysostomus hom. 25. ad cap. 11. epist. ad Hebræos.

¶ Cum pagano comedere, sed cum excommunicato minimè licet. C. XXIIII.

AD mensam quippe paganorum si volueris ire, sine vlla prohibitione permittimus. [c] *& infra.* ¶ Si. n. quis frater, inquit, nominatur inter vos.] fratrem in hoc loco omnem fidelem simpliciter intellige, non monachum tantum. Quid autem est quod facit fraternitatem, nisi lauacrum regenerationis, quod facit posse vocari Deum patrem? *& infra.* [¶ Si quis, inquit, nominatus α fuerit frater fornicator, aut auarus, aut ebriosus: cum huiusmodi nec cibum sumere.] Cum autem de paganis ageret, non ita; sed [Si quis vos vocauerit ex infidelibus (paganos significans,) & vultis ire, omne, quod apponitur vobis, comedite. Si quis frater nominatur ebriosus, &c.] O quanta integritas. † Nos autem non solum non fugimus ebriosos, sed etiam imus ad eos, participantes cum eis. — *1. Cor. 5.* — *† al. diligentia. ακρίβεια.*

α ¶ Nominatus.] *Gratianus putauit Chrysostomum eo modo interpretari istā vocē, quo ferè interpretatus est Aug. sup 2. q. 1. c. multi. Locus integer Græco sic habet.*

Καὶ οὐδὲ τὸν Παῦλον δέδοικας εἰς μὲν ἑλλήνων τράπεζαν, εἰ βούλοιμεθα, ἀκωλύτως συγχωροῦντα ἀπελθεῖν, εἰς δὲ τὰς τῶν πλεονεκτῶν οὐδὲ βουλομένους ἐῶντα, ἐὰν γάρ τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ, φησι. ἀδελφὸν ἐνταῦθα λέγων πάντα τὸν πιστὸν ἁπλῶς, οὐ τὸν μονάζοντα τί γάρ ἐστι τὸ ποιοῦν τὴν ἀδελφότητα; τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας, τὸ δυνηθῆναι καλέσαι πατέρα τὸν θεόν ὥστε ὁ μὲν κατηχούμενος, κἂν μοναχὸς ᾖ οὐκ ἀδελφός ὁ δὲ πιστὸς, κἂν κοσμικὸς ᾖ ἀδελφός ἐστιν εἴ τις φησὶν ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, οὐδὲ γὰρ ἴχνος τότε μοναζόντων ἦν, ἀλλὰ πάντα πρὸς κοσμικοὺς διελέγετο ὁ μακάριος οὗ-

τος. ἐάν τις φησὶν ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης ἢ μέθυσος τῷ τοιούτῳ μὴ δὲ συνεσθίειν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῶν ἑλλήνων οὕτως, ἀλλ' ἐάν τις ὑμᾶς καλέσῃ τῶν ἀπίστων (τοὺς ἕλληνας λέγων) καὶ θέλετε πορεύεσθαι πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ φησὶ μέθυσος. βαβαὶ πόση ἡ ἀκρίβεια. ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον οὐ φεύγομεν τοὺς μεθύσους ἀλλὰ καὶ ἀπερχόμεθα πρὸς αὐτοὺς, μεθέξοντες τῶν παρ' αὐτῶν. idest.

† In Veronensi est πρὸς.

Et neque Paulum veritus es; ad mensam quidem græcorum si voluerimus ire, non prohibentem ad mensam autem auarorum, & aliena auferentium ne volentes quidem permittentem: Nam si quis, inquit, qui frater nominatur inter vos.] fratrem hoc loco dicens omnẽ fidelem simpliciter, non monachum tantum. Quid autem est, quòd facit fraternitatem? lauacrum regenerationis, id ꝙ possumus Deum vocare patrem. Proinde, qui cathecumenus est, etiam si monachus sit, non est frater: qui vero fidelis est, etiam si sæcularis sit, frater est: si quis, inquit, qui frater nominatur.] Neque enim vestigium tunc monachi erat: sed omnia ad sæculares loquebatur tunc beatus Paulus:] Si quis, inquit, qui frater nominatur, fuerit fornicator, aut auarus, aut ebriosus, cum huiusmodi nec cibum sumere.] Cum autem de græcis ageret non ita, sed: [Si quis vocat vos infidelium.] græcos significans: [& vultis ire: omne quod vobis apponitur: manducate.] Si quis, inquit, qui frater nominatur, sit ebriosus] Papè quanta diligentia. Nos autem non solum non fugimus ebriosos, sed etiam abimus ad eos, vna sumpturi quæ ab ipsis.

1.Cor.5.

1.Cor.10.

Euidenter itaque ex præmissis apparet, quòd eorum communionem vitare non cogimur, qui sententia notati non sunt. Sed ipsius sententiæ notatio multipliciter intelligitur. ¶*Aliquando enim arcetur quis a liminibus ecclesiæ & a cõmunione corporis, & sanguinis Christi, vel teste* [a] *conscientia iuxta illud Apostoli: [Probet se homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat: quia qui indigne manducat & bibit, iudicium sibi manducat & bibit) Item illud Prosperi: [Facilius sibi Deum placabunt, &c.] require infra causa 33. Maleficijs impeditus quæstione* [b] *prima de pœnitentia* [c]. *Vel sentẽtia ecclesiastica sicut pœnitentes, quibus tempore præfinito* [d] *beneficium reconciliationis impenditur. Hæc sentẽtia* [e] *excommunicatio uocatur: quia a communione corporis, & sanguinis Christi notatum prohibet: sicut & ab Adà esu ligni vitæ excommunicatus est, Domino dicente: [Videte, ne forte sumatis de ligno vitæ.] Quæ sententia non separatur quis a consortio fidelium. Est & alia sententia, quæ anathema uocatur: qua quisque separatur a consortio fidelium de qua supra: Cum excommunicatis nolite communicare]* ¶*Hãc distinctionem licet cuique aduertere ex auctoritate Ioannis Papæ: [Engeltrudem* [f] *uxorem Bosonis, &c] require supra in causas; [Quidam episcopus a propria sede deiectus.] Item*

2.Cor.10.

Gen.3.

sup. ead. multis capitibus habetur sententia. 3.q. 4.c.fi.

EVIDENTER ITAQVE. CASVS. Concludit Gra. ex su prædictis, ꝙ eorum peccatorũ cõionem vitare nõ cogimur. qui nõ sunt snia notati. Et oñdit, ꝙ notatio trib. modis ĩtelligit. Primus modus est qñ aliquis cõmittit mortale delictũ pp quod sentit se indignum cõione corporis, & sanguinis Christi: iste notatus est cõscientia teste. Secũdus modus est, qñ iniungitur alicui pœnitenti, vt vsque ad certum tp̄s a corpore Christi abstineat, ut postea recõciliet: & cũ istis duobus generib. hoĩum possum⁹ cõicare. Tertius modus est, qñ aliqs anathematizatur, cũ quo non est cõicandũ, & hãc triplicẽ sñiam excõicationis siue notationis probandã inducũt quædam capitula, q̃ iã habuimus & quædam quæ infra habentur. Si autem ab oĩbus excõicatis abstineamus iam esset falsum quod dr̄ sup. 6. q. 2. c. si tãtũ, & c. placuit. Primus incipit ibi, [Aliquando enim.] Secundus ibi, [Vel sententia.] Tertius ibi, [Est & alia.

a ¶Vel teste.] Ergo aliquis ꝯ seipsũ fert sñiam, ut 21. d. nunc autem, argu. contra quia nemo sibi imperare potest, ut ff. de arbi. l. pen. meli⁹ tñ est, si hoc faciat auctoritate super iuris. inf. de pœ. d. 1. in actione. B.

Imperare sibi nemo potest.

b ¶Quæstione.] i. distinctione, nam tractatus de pę. per distinctiones diuidit.

c ¶De pęnitentia.] inf. de pœn. d. 1. §. item sicut.

d ¶Tp̄e pręfinito.] in Cęna Domini. 1

1 Vt 50. dis. capite de cõsec. d. 2. in cęna, aliàs incipit a quibusdam. Arch.

e ¶Snĩa.] Sic index sæcularis potest aliquem excõicare. i. a legitimis actib. prohibere, vt ff. de pęn. l. minoris.

f ¶Engeltrudẽ.] supra 3. q. 4. c. vlt.

¶Si

ex auctoritate eiusdem: [Si quis domum [a] Dei violauerit, &c.] require infra in causa xvij. [Quidam presbyter infirmitate grauatus.] ¶Item ex auctoritate Siluestri Papæ: [Præsenti decreto censemus, &c.] require supra in causa: [In infamiam cuiusdam episcopi.] Iuxta igitur hanc distinctionem intelligēda est illa auctoritas Innocentij Papæ secundo: [Si quis suadēte diabolo, &c.] vt infra in causa: [Quidam presb:ter.] vt iuxta ethymologiam vocabuli anathemati, idest separationi subiaceat, qui in edictum illud inciderit, qui a corpore, & sanguine Christi, & ab ingressu [b] ecclesiæ se alienum facit: qui impias manus in clericum inycere ausus fuerit: qui etiam a nullo episcoporum absolui, idest more pænitentiū reconciliari poterit: nisi primum Apostolico conspectui se repræsentare curauerit. ¶Illud aūt Petri de Clemente: [Si inimicus est iste Clemens, &c.] de sententia notatis intelligendum est sicut & illud Vrbani [c]. [Quib episcopi non communicant, &c] vt infra in ea. [causa Cæterum [d] falsum esset illud Vasensis concily secundi: [Si tantū [e] episcopus alieni sceleris se conscium nouit.] Itē, & illud. [Placuit, ut si quando episcopus, &c.] require supra in causa [Duo fornicatores, & infamia notati.]

17.q.4.quisquis, §. idem. si quis domū.
17.q.4.
5.q.2.c.2.
sup.ead.
6.q.2.
Ibidem.

Item Gregorius [f] clero, & populo Salonitano [α].

[α] ¶Salonitano.] *In regesto B. Gregorij, lib. 5. c. 148. leguntur hæc verba in epist 48. scripta clero, nobilibus, ac populo Iaderæ consistentibus*, al. Iadertino.

¶Communicare non licet ijs, qui excommunicatis communicant. C. XXV.

ROgo [g], hortor, & moneo, vt a prohibitæ vos communionis consortio per omnia suspendatis: ne cui quam sacerdoti, suprascripto Maximo communicanti [h], contra animam suam quisquam vestrum communicare præsumat.

Item ex concilio Toletano primo, c. 15.

¶Nullus clericorum, vel laicorum ad domum excommunicati accedat. C. XXVI.

vj SI quis laicus abstinetur; ad hūc, vel ad domū eius, vel clericorū, vel religiosorū nullus accedat. Similiter, & clericus si abstinetur; a clericis deuitetur. Si quis cum illo colloqui, aut cōuiuari fuerit deprehensus: etiā ipse abstineatur. Sed hoc ptineat ad eos clericos, q eiusdem episcopi [i] sunt, & ad omnes, qui commoniti [k] fuerint de eo, q abstinetur, siue laico quolibet, siue clerico, Iuo p.14.c.30.

1 Vbi Vin. idē nō, ꝙ hic dr. Arch.

Rogo qualiter ponitur.
2 Et ita ponit contra ꝓpriam significationē ipsius verbi. sic aliàs ex æqualitate cō tractus verba accipiuntur contra propriam significationem, ff. de eui. Lucius. in fi. ff. loc. & cond. l. ex cōducto §. Papin. vbi de hoc. Arc.

a ¶Si quis domum.] 17.q.4. quisquis §. si quis domum sup. 5.q.2.c.2.i.
b ¶Ab ingressu.] G. vr̄ hic sentire, & q clericū verberat tm̄ est separatus a sacramentis, & ab ingressu ecclesiæ: nec obstat ille canon, si qs suadente. 17, q.5. qa anathema ibi est idē qđ separatio: hoc tn̄ non tenet ecclesia, & cōtra eum est extra de app. peruenit 1 Ioā. Fauen. voluit eū corrigere, & dixit talē esse excōicatum, sed nō vitandū antequā denuncietur: sed expresse contra eū est ext. de sent. excom. cū non ab homine.
c ¶Vrbani.] inf. ea. quibus episcopi.
d ¶Cęterum.] Q. d. bene distinguo īter excōicatos simpliciter, & anathematizatos, vt s. illi sint vitandi, isti non.
e ¶Si tm̄.] sup. 6.q.2. placuit. c.2. & vlt.
f ¶Item Greg.] Cōtra id quod dixerat simpliciter excōicatos non esse vitandos, modo ostendit omnes excōicatos esse vitandos.

ROgo.] CASVS. Maximus nominatim excōicatus erat sicut dicitur. 63. d. Salonitanæ. & 93. d. c. miratus. sed quidā presbyteri ei cōmunicabant. Præcepit ergo Greg. clero, & populo Salonitano, ut illi sacerdotibus non cōicent: & intellige, ꝙ cōicabāt ei in crimine, uel erat excōmunicatus cum omnib. suis fautoribus iste Maximus.

g ¶Rogo.] Verbum rogādi hic pręceptiue 2 ponitur. monemus .n. quos habemus charos, vt 2. q.1. sic .n. & alibi rogo, non ponitur deprecatiue. ff. de neg. ge. si serui mei roga tu, sed ponitur roga re pro mandare. sic ponitur mandare ꝓ rogare. 23.q.4. Guilisarius.

h ¶Communicanti.] In sacris, s̄m Hug. vel dic, ꝙ Maximus fuit excommunicatus cum omnib. suis fautoribus, vel isti communicabant ei in crimine: aliàs excommunicatio non descenderet usque ad tertiam personam. j. ea. quoniam multos. nec ob. 12. dist. Anastasius, quia ibi communicabant ei in crimine hæresis.

SI quis laicus.] CASVS. Statutū fuit in concilio Toletano, ꝙ siue clericus siue laicus sit anathematizatus, nullus ei cōicare præsumat. si vero contrafecerit & ipse excōicetur, & hoc verum est de præsentib. vel etiā de absentibus qui nouerunt clericum, vel laicum anathematizatum. [Excommunicetur.] Idest pro excōmunicato habeatur quo ad sacramenta ecclesiæ.

i ¶Episcopi.] Isti enim non poterant ignorare sententiam sui episcopi, ut 12.q.2. qui humanis.

K ¶Commoniti.] Ar. ꝙ sufficit, si alicui dictū est de excōicatione alicuius, ut ipsum teneat uitare, ut ex. de cle. venerabilē. ultra mediū, in parte decis. & de postu. prælat. ad hæc ar. cont. ex̄ de cler. exc. min. illud? Resp. prima sñia uera est, qñ excōicatio alicuius peruenit ad alium per famā publicā, aliàs forte secus esset, ut in contrario.

SED

SED HOC. Hęc est tertia pars q. in qua dr̃, ꝙ hęc regula de vitandis excõicatis habet locum in excõicatis noĩa'im, & ad hoc probandum inducit 9.c. Io. de Fant. CASVS. Supra dictũ est in c. rogo, ꝙ clericus Salonitanus non cõmunicaret sacerdotibus communicantibus Maximo nominatim excõicato, propter quod videtur, vt etiam ab illis, qui non sunt nominatim excommunicati, sit abstinendum. Soluit autem hoc Gratia. & dicit quod illi sacerdotes non fuerunt nominatim excommunicati cum Maximo. ita dicit Hug. Gratia. sentire. vel secundum Beñ. illud cap. rogo. intelligitur. de illis sacerdotibus, qui licet non fuerint nominatim excommunicati: fuerunt tamen anathematizati pariter cum Maximo nominatim excommunicato. sic enim dixit Grego. excommunico Maximum cum omnibus sibi fauentibus. & ad hanc solutionem probandam inducit duas concordantias. Sequentia duo c. plana sunt.

3 *Sed hoc* [a] *specialiter in his, qui excommunicatis nominatim communicant. Vnde Vrbanus* [*Sane quod super Richardo &c.*] *infra in causa:* [*Quidam episcopus in hæresim lapsus.* [b]] *Item Nicolaus Papa in cap. Excellentissimus* [c] *Rex Carolus, &c.*] *infra circa finem huius causæ.* (24. quæst. 2.)

Item Vrbanus omnibus episcopis, c. 5.

¶Sententia pastoris timenda est, licet iniuste liget. Cap. XXVII.

(Poly. lib. 6. tit. 1. Ansel. l. 6. c. 145. & l. 12. c. 25. Burc. lib. 11. c. 1. Iuo p. 14. c. 74.)

QVibus episcopi non communicant, non communicetis [d]: & quos eiecerint, non recipiatis. Valde enim est timenda sententia episcopi, licet iniuste liget. [e]

Item ex octauo synodo.

¶Excommunicationis contrahit pęnam, qui excommunicatis communicat. C. XXVIII.

(supra ea. cum excõmunicato. Burch. l. 11. c. 32. Iuo p. 14. c. 96.)

vij SI quis frater aut palam, aut absconsè cum excommunicato fuerit locutus, aut iunctus communione: statim cum eo excõmunicationis contrahat pęnam.

¶*Canon hic neque habetur in octaua synodo, quæ habita fuit tempore Nicolai primi, neque in alia, quæ & ipsa nominatur octaua sub Ioanne octauo celebrata, quæ in bibliotheca Vaticana seruantur. Multa vero, quæ a Gratiano ex octaua synodo citantur, in regulis Basilij, Isidori, & alijs scriptis ad monachos pertinentibus inuenta sunt. Hoc quidem supra ead* cum excommunicato, *fuit tributũ Isidoro quemadmodũ etiã a Burchar. & Iuone. Sed Smaragdus in expositione regulæ B. Benedicti, c. 26. cum antea egisset de monacho a suo proposito excõicato, hæc scribit valde similia*, Hinc quidã magister Monachorum ait: [Si quis vero frater aut palam, aut absconse cum eo fuerit locutus, aut coniunctus, commune cum eo excommunicationis contrahat pœnam.] *quæ lectio conuenit cum lectione Burchardi & Iuonis.*

Item ex concilio Carthaginensi secundo, c 7.

¶De eodem. C. XXIX.

(Poly. c. 7. tit. 1. Burch. l. 11. c. 43. Iuo p. 14. c. 28. & 107. Pann. l. 5. c. 98.)

QVi merito facinorum suorum ab ecclesia pulsi sunt, si ab aliquo episcopo, aut presbytero, vel clerico fuerint in communionem suscepti, etiam ipse pari [f] cũ eis crimine teneatur obnoxius, refugiens [α] [g] sui episcopi regulare iudicium.

α¶Refugiens.] *In concilio cum multis impressis & manuscriptis codicib. collato legitur* refugientes, *apud Burchardum uero & Iuonem,* refugientibus, *quod conuenit cũ canone Græco. qui est nonus. omnia vero hæc uerba,* refugientes, sui epi regulare iudicium, *in recentioribus*

Sequentia duo c. plana sunt. f Excommunicationis.] Idest suspẽsionis a sacramẽtis & ingressu ecclesiæ. Ita dicit Hugo.

a ¶Sed hoc.] vult dicere, quod Maxim⁹ fuit excõmunicatus cũ omnibus suis fautoribus. Nec obst. ĩ. 24. q. 2. c. 3. & ĩ. ead. excellentissimus.

b ¶Lapsus.] 24. q. 2. cap. 3.

c ¶Excellẽtissimus] infra ead. excellentissimus.

d QVibus epi.] ¶Non cõmunicetis. Sim. 7. q. 1. scire debes. 93. dist. c. 1. Nec obst. 6. q. 2. si tantũ. quia hic loquitur cũ constat de sẽtẽtia: 1 sed scitur eam esse iniustam. (1 Sub. quæ est iusta ex ordine iudicatio.)

e ¶Liget.] Dum tamen error nõ sit expressus in sẽtẽtia. extra ead. per tuas.

QVi merito. CASVS. Quæsitum fuit in cõcilio Carthagin. quã pœnam pati debeat episcopus presbyter, vel clericus, si sciẽter cõmunicent excõmunicatis. Et rñdetur, ꝙ pari crimine obnoxius teneri debet. quod intelligit H. quo ad sacramenta, & ingressum ecclesię. Sequentia duo c. plana sunt.

f ¶Pari.] Quid ergo si eps cõicat alicui excõicato a simplici sacerdote? iam ligatus est, a canone. Sed a quo absoluet? Decret. dicit, ꝙ cõicans excõicato, a suo prælato, idest a metropolitano. Sed dicas, ꝙ a simplici sacerdote absoluendus. ext. de pęnit. & remis. ꝙ autẽ. & ita potest absolui nisi excõicet ei in crimine, vt ext. c. nuper. videtur tñ ꝙ sic in suspenso a iure post pœnitentiam non requirit aliqua absolutio, sic nec in excõicato a canone: quod non est uerum, ut in cap. nuper, in fine. Sed quid si Papa cõicet excommunicato? ille non est ligatus: quia non ligat ipsum canon. 25. q. 1. §. his ita. (Excommunicato communicans a quo absolui debet.)

g ¶Refugiens.] Idest, contemnens.

Clericus

conciliorum editionibus non sunt hoc loco, sed post vers. suscepti, A Soriensi autem codice regis catholici omnino absunt.

Item ex concilio Carthaginensi 4 c 66.

¶Qui sententiam episcopi putat esse iniustam, recurrat ad Synodum. C. XXX.

CLericus [a], qui episcopi circa se districtionem iniustam putat, recurrat ad synodum.

Item Ioannes Chrysostomus, hom 4 ad c. 2. epistola ad Hebræos.

Vincula ecclesiastica non sunt contemnenda. Cap. XXXI.

ij NEmo contemnat vincula ecclesiastica. Non enim homo est, qui ligat, sed Christus [b], qui nobis hãc potestatẽ dedit, & dominos fecit homines tãti honoris. Iuo p. 14. c. 48. Pann. l. 5. c. 88.

Item Augustinus de verbis Apostoli, sermone 68.

¶*Sic etiam citat* Iuo *p. 14 c. 50 sed p. 2 cap. 94. coniunctè cum multis alijs verbis videtur citare ex libris de unico baptismo.*

¶Satanæ traditur, qui ab ecclesia excommunicatur. C. XXXII.

OMnis Christianus, dilectissimi, qui a sacerdotibus excommunicatur, satanæ [c] traditur †: quomodo scilicet, quia extra ecclesiam [d] diabolus est, sicut in ecclesia Christus: ac per hoc quasi diabolo traditur, qui ab ecclesiastica cõmunione remouetur. Vnde illos, quos tunc Apostolus satanæ esse traditos prædicat, excommunicatos a se esse demonstrat. Iuo p. 2. c. 94. & p. 14. c. 50. † *al. tradi dicitur.* 1. *Tim.* 1. 1. *Cor.* 5.

Idem tractatu 27 ad c. 6. Ioannis

¶De eodem. C. XXXIII.

NIhil sic debet formidare Christianus, quam separari [e] a corpore Christi. Si enim separatur a corpore Christi, non est membrum eius. Si non est membrũ eius, non vegetatur spiritu eius. Quisquis autem inquit Apostolus, spiritum Christi non habet, hic non est eius. *Rom.* 8.

Itẽ Hieronymus α: [*Quorum remiseritis peccata etc.*] *Idest, quibus ecclesiam interdixeritis, nisi reconciliati per satisfactionem fuerint; ipsis ianua regni cælestis clausa erit.* *Matth.* 16. Iuo p. 14. c. 53.

α ¶Hieronymus.] *Hæc non sunt inuenta apud B Hieronymum, sed in epist. 2. Eutychiani, quem citat Iuo.*

Item ex concilio Mileuitano c. 22. Et Afric. c. 92.

¶Vicini episcopi audiant eos, qui de iudicijs episcoporum suorum quæruntur. C. XXXIIII. 2. q. 6. placuit, vt presbyteri.

PResbyteri [f], diaconi, uel cæteri inferiores clerici, in causis quas habuerint, si de iudicijs ẽporum suorũ questi fuerint, vicini episcopi eos audiant, & inter eos,

---

a CLericus.] Intellectum huius c. habes supra ea. q. si episcopus forte.

b NEmo.] ¶Sed Christus.] ex hoc c. dicit P. Hispanus haberi causam, quare non possit appellari a snĩa excõmunicationis, cum Christus eum liget, a cuius snĩa nõ põt appellari. Alia est ratio, quia nemo excommunicatur nisi pro cõtumacia 1. ĵ. eo. nemo. & nõ auditur contumax appellãs, vt 2. q. 6. §. est autem quando. ver. sunt etiã quorum. Quidam autem illã assignant rationem, quia excommunicatio secum trahit executionem suam. ex. de ap. pastoralis. vnde sicut ab executore nõ appellatur, ita nec ab hac snĩa. Sed hoc non ualet: quia qñq; appellatur ab executore, cum s. excedit modũ, & sententia qua quis absoluitur ab alio, secũ trahit executionẽ: tamen appellatur ab ea. extra de app. qua fronte.

Appellari nõ põt ab excõicatione.

1 De hoc nõ. sup. cad. episcopi.

OMnis.] CASVS. Dicitur in hoc ca. ꝙ omnis qui excommunicatur, satanæ traditur: qa sicut extra ecclesiã est diabolus. ita in ecclesia Christus. vnde q. ab ecclesia remouetur, quasi diabolo traditur, & sic exponit ecclesia de traditis satanæ ab Apostolo.

c ¶Satanæ.] Dum tamẽ iusta de causa excõmunicetur, ut 23. q. 3. si qs nõ recto.

d ¶Extra ecclesiã.] argum. quòd qui semel excommunicatus est, amplius excõicari nõ põt, quia qui extra ecclesiam est, non põt magis esse extra eam argu. contra 3. q. 4. Engeltrudam. De hoc ibi notaui.

NIhil.] CASVS. Dicit hic Au. ꝙ Christianus nihil debet magis timere, q̃ separari a corpore Christi, qđ est ecclesia: qa si ab eo separatur, non est membrũ eius, nec ab eo vegetatur. Et hoc probat duabus auctoritatibus, Pauli scilicet; & Hieronymi [Sic] idest, tantum.

e ¶Quàm separari.] Iuste, aliàs non obest, ut extra eo. à nobis ĵ. ea. quid obest. tñ. si contemnitur, statim incipit ligare, 2 24. q. 3. notandum. in fi, sed ideo maxime est, ti menda, quia maxima est pœna, vt 24. quæst. 3. corripiantur.

2 Ad hoc eo. §. cungo in fi.

PResbyteri.] CASVS. Require casum huius c. sup. 2. q. 6. placuit. Sequens capitulũ planum est. Irrita.] id est, irritanda de facto, si est ipso iure irrita, sed non facit hoc c. directe ad propositum Gratia.

f ¶Presbyteri.] Hoc c. habetur supra 2. q. 6. placuit.

Irri-

a IRritam.] ¶ Iniustã.] i. irritandã. Vel prout sonat. b Retractandam.] De facto si est ipso iure irrita, vt extra de app. ad præsentiam.

RVrsus.] CASVS. Beneuẽtanus sic ponit hũc casum. Quidam clerici fuerunt de quibusdam criminibus accusati: citati noluerunt venire, propter quod fuerunt, excommunicati, quæsitum fuit in concilio Carthaginensi qualiter vlterius sit procedendum? Et respõdet, ꝙ quamuis contumacia faciente sint conuicti, vel confessi, tamen vt eorum parcatur verecundiæ, ad euitandam insultationem hæreticorum, vel gentilium, intra annum expectantur, intra quem, si venerint, causam suam defendant: si vero non venerint intra annum, postea nullo modo audientur. Idem sentit Hug. & Io. quia qui stat in excõmunicatione per annum, iuris interpretatione pro conuicto habetur de crimine super quo accusatur, nec de eo auditur vlterius: sed de excõicatione, vel contumacia q̃cunque voluerit satisfacere auditur, iuxta illud. In quacunque hora peccator, &c. 26. q. 6. c. cognouimus. [Purgare.] Idest, venire ad iudiciũ, vt de causa cognoscatur, vt sic purgetur, vel cõdemnetur. Quidam tamen intelligunt hoc cap. de clericis infamatis, qui se purgare contemnunt.

c ¶ Rursus.] idest, post alia statuta. Sic pone casum. Quidam accusatus: de crimnie legitimè fuit citat⁹, noluit venire, excõmunicatur pro cõtumacia. si intra annũ venerit, auditur sup crimine, postea nõ: q̃a habetur pro conuicto, vel cõfesso iuris interpretatione. nã qui excommunicatus est ꝓ suspicione hęresis, post annum pro hæreticio habetur, vt extra đ hęre. excõmunicam⁹. circa prin. nõ ob. 3. q. 9. decernimus: quia ibi loquitur cum lis est cõtestata. Vel ibi nõ punit̃ de crimine. sed pro cõtumacia. Sed P. Hispanus propter hoc verbũ purgare, intellexit hoc c. de clerico ĩfamato, qui si citatur, vt se purget, & contumax fuerit iuris ĩterpretatione ꝓ cõuicto habetur. 24. q. 3. de illicita. Vel dic quod temperat rigorem illorum canonum, qui dicebãt quod si clericus cõtemnit excõicationem, statim deponẽdus est. su. ea. si quis presbyter, & ca. seq. sed hic ꝓpter insultationẽ hęreticorũ dat̃ eis annus ad ꝓbandum innocẽtiã suam: sed si p annũ steterit excõmunicatus, tũc primo deponitur. Vel dic, ꝙ etiam post annũ potest audiri de crimine quãtũ ad hoc vt ostẽdat innocentiã suam: sed nõ quantũ ad hoc vt recuperet bona sua, C. de requir. reis. l. 2. qđ tñ hic dicitur de anno, videtur correctum extra de cler. non resid. ex tuæ. Sed dic, ꝙ non habetur pro cõuicto spatio minori quàm anno, vt hic dicitur, sed tamen in minori spatio potest priuari beneficijs, vt ibi. Et not. ꝙ sequens cap. loquitur de ciuili negotio, & criminali, hoc autem in criminali tantum.

1 Ita ꝙ directe agatur đ crĩe in quo casu loquit̃ hoc c. & seq. & 3. q. 9. decernimus, & ista c. loquũtur lite cõtestata ſm B. quod dic ut no. ext. đ dolo & contu. veritatis in gl. hoc patet. & 3. q. 9. in summa. Arc.

quidquid est, finiant, adhibiti ab eis ex consensu episcoporum suorum. Quòd si & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent nisi ad Africana concilia, vel ad primates prouinciarum suarum. Ad transmarina autem qui putauerit appellandum; a nullo intra Africam in communione suscipiatur.

¶ *Huic capiti in vulgatis codicibus præpositum erat nomen Palea: sed in omnibus vetustis Gratiani exemplaribus habetur. Citatur autem supra 2. q. 6 c. placuit.*

3. q. 6. Irritam. ex Felice.

Item ex concilio Carthaginensi. 4. c. 28.

¶ Iniusta episcoporum damnatio, irrita esse censetur. C. XXXV.

IRritam esse iniustam † [a] episcoporum damnationem, & idcirco a synodo retractandam [b].

† *al. & iniustam.*

Item ex concilio Carthaginensi 5. c. 12.

Et in Afri. ca. 46. & Vorma. c. 71.

¶ Qui causæ suæ adesse, & innocẽtiam suam asserere voluerit, intra annum excommunicationis hoc faciat. C. XXXVI.

RVrsus [c] cõstitutum est, vt quoties clericis conuictis, vel *a* cõfessis in aliquo crimine, vel pp vtilitatẽ eorũ, quorum verecũdiæ parcitur, vel propter ecclesiæ opprobrium aut insolẽtem insultationem hæreticorum, atque gentilium, si forte causæ suæ adesse voluerint, & innocẽtiam suam asserere; intra annum excõicationis hoc faciant. Si vero intra annum causam suam purgare contempserint; nulla eorum vox postea penitus audiatur.

Polyc. l. 7. tit. 1. Burc. l. 2. c. 182. Iuo p. 6. c. 232.

a ¶ Vel.] *In omnibus locis indicatis legitur, &. Sed manuscripta Gratiani exemplaria cõcordant cũ vulgatis. In aliquibus tamẽ est,* cõuicti clerici, vel confessi. *Apud Iuonẽ vero legitur,* vt aliquoties clerici conuicti, & confessi; *& vocem,* aliquoties, *habet etiam Burchardus.*

Item Gelasius.

¶ Audientiam sibi negat, qui excommunicationis suæ causam agere intra annum differt. † C. XXXVII.

Poly. l. ibid. Ans. l. 12. c. 24. Burc. l. 11. c. 47. Iuo p. 14. c. 111. Pann. l. 5. c. 136.

† *al. distimu*

QVicunque intra anni spatiũ ciuiliter, siue publicè [d]

QVicunque.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ quicũque fuerint excõicati propter ciuilem, vel criminalem causam, si intra annum causam non peregerint coram suis excõicatoribus, postea non audiantur: si vero in excõicatione fuerint mortui, iuxta sententiam B. Leonis, eis mortuis cõicare non debemus, sicut eis viuis non communicauimus: sed diuino iudicio reseruentur.

d ¶ Siue publicè.] idest, siue criminaliter.

a ¶ Ex-

a ¶ Excommunicatorib.] Excommunicandus est reus, cum talis est causa ꝙ actor non potest mitti in possessionem, vt extra vt lit. non contest. tuæ.
ADDITIO. Et intelligitur hoc cap. quando non liquet, nec liquere potest de causa: alias est dispensatio secundum Hug.

ꝙ sententiæ excommunicationis siue iustæ siue iniustæ parendum est. Modo allegat contrarium, & rñdet illis duobus cap. sententia pastoris, & capit. quibus episcopi non communicant, & dicit, quod loquũtur de sententia iniusta, quæ non est seruanda, sed timenda, quod allegan-

b ¶ Clausisse.] Quãtũ ad causam possessionis. sed non proprietatis, vñ mitius agitur in ciuili quã in criminali causa, vt dictum est sup. c. prox. & ext. vt lit. nõ contest. qñ frequẽter. Vel loquitur de actore cõtra quẽ bene proceditur lite non contest. vt extra de dolo, & contumacia, causam.
c ¶ Leonis.] 24. q. 2. sane, & c. de communione.
d ¶ Itẽ ex cõcilio.] he sunt paleæ B.
e Qvi iubẽte.] ¶ Tardius.] hoc in laico: clericus enim deponitur supra ead. si quis episcopus, & iudex potest alicui negare iustitiam propter delictum suum, vt ff. ex quibus cau. ma. sed & si. §. actio immo quandoque duplicatur alicui pena propter cõtumaciã suam, vt ff. de pœn. authen. damnum. §. quisquis, & est simile, sup. 18. dis. si quis autem.
SED QVÆRITVR. CASVS. Sup. in cap. quicũque dictũ est, ꝙ mortui in excõmunicatione soli Deo reseruantur. Nũc vero quæritur, si quis episcopus excõmunicator primo moriatur q s debeat absoluere excõmunicatum? Et respõdetur ꝙ successor: qđ probat seq. ca. cuius casus patet.
f Si episcopus.] ¶ Successori.] Huic est simile ff. de iu. mortuo. Est ergo hic arg. ꝙ successor põt corrigere, & tenetur confirmare factũ antecessoris sui. 35. q. 9. quod quis. extra de precar cap. 2. & 16. q. 9. illud. 12. q. 2. quicũque, & in authen. vt nulli iud. §. & hoc vero iubemus. successor autem delegati non potest absoluere, vel restituere possessionem adiudicatam, nisi succedat in honore, & onere, extra de off. ord. pastoralis. §. p. [illegible]
PRÆMISSIS. CASVS. Hactenus probauit

causam suam coram suis excommunicatoribus [a] nõ per egerint; ipsi sibi aditum audientiæ clausisse [b] videantur. Quod si obstinato animo sine cõmunione defuncti fuerint; nos eorum causam, iuxta beati Leonis [c] prędecessoris nostri sententiam, diuino iudicio reseruantes, quibus viuis non communicauimus †, nec mortuis communicare debemus. 24.q.2.c.1. † *al. mortuis communicare non possumus.*

PALEA. C. XXXVIII.

Qvi vero excõmunicato scienter communicauerit, & amodo saltem in domo simul orauerit, atq; latebras, † quominus ad satisfactionem perducatur præbuerit; donec ab excommunicatore pœnitentiam accipiat; corporis, & sanguinis Domini communione priuatum se esse cognoscat.

Poly. ibidem. Ans. ibidem. Burc. l. 11. c. 48. Iuo p. 1[illegible]. cap. 112. ex eiusdem Gelasij decretis. † *al. lat[...] defension[...]*

Item ex concilio [d] *Hilerdensi, c. 10.*

¶ Tardius recipiatur ad veniam, qui sacerdote iubente de ecclesia exire contemnit. C. XXXIX.

Qvi iubente sacerdote pro qualicunque culpa ab ecclesia exire contempserit; pro noxa contumaciæ † tardius [e] recipiatur ad veniam. † *al. contumelia.*

Sed quæritur si ante damnati absolutionem episcopũ mori cõtigerit; vtrum damnatus postea valeat absolui. De his ita statutum est in concilio Epaunensi. c. 28.

¶ A successore soluatur, qui post mortem episcopi remanet ligatus. C. XL.

ij Si episcopus ante damnati absolutionem obitu rapiatur, correctum aut pœnitentem successori, [f] licebit absoluere. Burc. l. 11. c. 50. Iuo p. 14. c. 114. Pann. l. 5.

Præmissis auctoritatibus, quib. iniustæ sententiæ vsq; ad examinationem vtriusq; partis parere iubemur, ita respondetur. Gregorius non dicit sententiã iniustè latã esse seruandam, sed timendã sicut & Vrbanus [g] *Timẽda est ergo, idest nõ ex superbia contemnenda. Reliquæ vero auctoritates de excommunicatis loquũtur, qui vel vocati ad synodum uenire cõtempserunt, vel calliditatibus aduersantium occurrere nescientes, iniustam sententiam a iudice reportauerunt, vel qui neglectu suæ vitæ sinistram de se opinionem nasci permittentes sententiam in se exceperunt. Hos si quidem solo excommunicationis sententia ferire licet.*

Successor factũ antecessoris confirmare tenet.

Et in adiectis capitularibus Caroli filij Ludouicis.

Vnde in Meldensi concilio, c. 56.

legando dicit. Alia vero cap. intelliguntur de contumacibus, & negligentibus: qui licet peccata, de quibus impetuntur, non commiserint, tamẽ excommunicationis sententia licite feriuntur: quod probat per sequentia c. Sequens, §. planus est. [Hos solos.] s. contemptores, vel negligentes.
g ¶ Sicut, & Vrbanus.] Sup. ead. quibus episcopi.

Nemo.

¶ Quibus culpis exigentibus aliquis sit communione priuandus. C. XLI.

Burc.l.11.c.10. Iuo p.14.c.80. Pann.l.5.c.93.

2 NEmo episcoporum quemlibet sine certa & manifesta peccati causa communione [a] priuet ecclesiastica. Sub anathemate α autē sine conscientia [b] archiepiscopi, aut coepiscoporum nullum prẹsumat ponere, nisi vnde canonica docet auctoritas: q̃a anathema est æternæ mortis [c] damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter non potuerit corrigi.

α ¶ Sub anathemate.] *In concilio Meldensi & adiectis capitularibus Caroli filij Ludouici legitur* Anathema aũt sine consensu archiepiscopi, aut coepiscoporũ, prælata etiã euangelica admonitione, nulli imponat. *Cæteri autem collectores parum a Gratiani discrepant.*

Item ex concilio Aruernensi.

¶ *In concilio Aruernensi, quod extat, non habetur; sed in Aurelianensi 5 c.2. & in Vormaciensi. c.13.*

¶ Pro paucis & leuibus causis nullus communione priuetur. C. XLII.

NVllus sacerdotum quemquam rectæ fidei hominẽ pro paruis & leuibus [d] causis a communione suspendat, prẹter eas culpas, pro quibus antiqui patres arceri [e] ab ecclesia iusserunt committentes.

Item ex concilio Triburiensi.

¶ Pro his tribus criminibus quilibet communione priuetur. C. XLIII.

Poly.l.7.tit.1. Burc.l.11.c.74. Iuo p.14.c.122. Pann.l.5.c.112.

CErtum † est pro his tribus [f] criminibus aliquem excommunicari debere: cum ad synodum canonicè vocatus venire contemnit: aut si postquam illuc venerit, sacerdotalib. respuit obedire præceptis; aut si ante finitam [g] causæ suæ examinationem a synodo abire † prẹsumit.

. Decre. † *al. profugus abire.*

4 *De his* [h] *inquam, & huiusmodi, præmissæ auctoritates loquuntur, non de iniuste suspensis. Quòd autem iniustæ sententiæ parendum non sit, multis auctoritatibus probatur. Quarum prima est illa Hieronymi super Matthæum, lib 3.*

In com. ad c.16.

Poly.l.7. tit.3. Ansl.l.7.c. 130. Iuo p.14.c.7. Pann.l.5.c.86.

¶ Sequentia pastoris reum, vel innocentem non constituit, vel facit. C. XLIIII.

QVomodo [i] sacerdos mundum leprosum nō facit; sic

NEmo.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ nullus episcopus debet suum parochianum excommunicare, nisi propter manifestam causam peccati. In secunda parte dicitur, quòd nullus debet anathematizari ab episcopo, nisi pp contumaciam mortalis peccati. nec sine conscientia archiepiscopi, vel suffraganeorum.

a ¶ Communione.] Sacramentorum.

b ¶ Sine conscientia.] Hoc est verum, cum illud delictum tangit totam prouinciam, alias non tenet, vt 9.q.3.c.2. & c. archiepiscopus.

c ¶ Mortis.] Sed cum sit perpetua damnatio, qualiter dicitur medicinalis, ut 2.q.1. multi? Respond. cum contemnitur, est damnatio, alias nō, ut 24.q.3. notandũ in fi. Item videtur hic, ꝙ nemo sit excommunicandus nisi pro contumacia, vt 45. dist. sed illud. & 24.q.3. tam sacerdos, & c. ecclesiæ. sed hoc non est verum. 1 vt extra de ver.sig. ex parte. Vel dic, ꝙ tunc demum quis potest excommunicari pro crimine, cum est incorrigibilis, cũ aliter non possit corrigi. 24.q.4. fortè. Ioan.

d NVllus.] ¶ Et leuibus.] Simile su. e. epĩ. Vel intellige de venialib. vt inf. de conf. d.2. quotidie. & c. panem de altari.

e ¶ Arceri.] Idest, excommunicari. Baz. tamen intelligit, ꝙ quicunq; est in mortali peccato, non debet ingredi ecclesiã, p id quod est 33.q.4. vir cum propria. sed nō est verum, vt ibi dixi, & j̃. de pœ. d.5. falsas & 1.q.1. qui studet. Io.

1 Ad hoc s. c. qui mento de conf. d.2. si non sunt. ibi de hoc. & no. s̃. ca. epĩ si su. e. excõicatos, & 17. q.4. de presbyterorum. Arch.

CErtum] CASVS. Quidam clerici vocati ad synodum venire contemnebãt; aut si veniebãt, non obediebant, vel si obediebant ad tẽpus ante finem causæ a synodo recedebant, quæsitum fuit de istis, vtrum pro his tribus criminib. sint excommunicandi. Et rñdet ꝙ sic.

f ¶ Trib.] i. pro cõtumacia istorũ idem est de quolibet alio crimine.

g ¶ Ante finitã.] Sic inf. de consec. dist.1. missus.

DE HIS. Hæc est 4. pars quæst. in qua pbare intendit magister superficialiter, ꝙ sententiæ iniustæ nō sit parendum. s. quod neminẽ ligat apud Deum. supple nisi contemnatur, alias contra 24. q.3. notandum. Hoc tamen intẽdit probare per 19. ca. quæ aliter intelliguntur, q̃ in sententia excommunicationis. Ioan. de Pant.

CASVS. Nunc dicit Grat. ꝙ de talib. contumacib. loquuntur supradictẹ auctoritates, quib. non est cõmunicandum: sed non loquuntur de iniustè suspensis, cui iniustæ sententiæ probat sophisticè non esse parendum multis auctoritatibus, quarum prima est, &c.

h ¶ De his.] Idest, de contumacibus.

QVomodo.] CASVS. Ostendit hic Hiero. ꝙ sicut sacerdos vet. test. mundum non faciebat leprosum. sic hodie prẹlatus non ligat per suam sententiam insontes, nec soluit noxios; sed ex officio suo scire debet quis ligandus sit, & quis soluendns.

i ¶ Quomodo.] Si quis enim dicebatur leprosus, ducebatur ad sacerdotẽ, & si ille iudicabat illũ leprosum, vel mun-

Sñia nōn dat nouum ius.

mundum, ita habebatur, vt inf. de pœ. distin. 1. §. ex his itaque. Et sic patet, quod sententia nō dat nouū ius, sed verius declarat, vt ff. si ser. vē. sicuti. §. 3. tū s. sñia fuerit lata pro reo, per hoc nō tollitur obligatio, vt ff de cōd. inde. Iulianus. sed si pro actore feratur, dat ei nouā actionem, vt C. de rebus cred. actori.

a ¶ Non alligat.] Quantum ad Deū, sed quantū ad ecclesiam, vt 24. qō. 3. si quis non recto.

b ¶ Nec soluit noxios. Talis absolutio nō prodest quātum ad eū, qui quærit indiscretū sacerdotem, vt eum per imperitiā absoluat, vt infr. de pœn. d. 6. qui vult.

c ¶ Scit.] i. scire debet, vt iudex. Ioan. de Pant.

CVi.] CASVS. Dioscorus hæreticus Alexandrinus Patriarcha quosdam excōicauit, qui eius sñia credebāt se esse ligatos. quæritur a Gelasio, vtrū a tali sñiā sint ligati, & rñdet, quod nō: nec indigent absolutione, sed deponant illam opinionem, & erit sententia nulla.

d ¶ Illata a Dioscoro hæretico, cuius sñia nulla fuit. Sed quid si aliā tulisset sententiam in suos subditos? Dico, quod tenet, quia illi, qui sunt ext. ecclesiā, bene habent iurisdictionē, vt 23. qō. 5. si oppea. & 3. q. 7. c. vlt. Alij contra sentiunt, ut 24. q. 1. audiuimus. sed illud non tenet cū excōicatus est, vt extra de sent. & re iud. ad probandum.

SEcūdū.] CASVS. Dr hic, quod naturæ Dei. s. homini, non pōt aliquis iniuste nocere: nec ipsa pōt iniuste & sine causa nocere: quia Deus nō patitur quēquam iniuste nocere. Seq. capitula plana sunt vsque ad c. in cunctis.

e ¶ Nec naturę Dei.] Idest, Deo.

f ¶ Nec natura Dei nocere.] Q. i. puniat malefactorem, vt 32. q. 4. nemo.

g COepisti.] ¶ Dirumpit.] Vt 15. q. 6. auctoritatem.

a ¶ Se-

episcopus, vel presbyter, non alligat [a] eos, qui insontes sunt, nec soluit noxios, [b] sed pro officio suo cū peccatorū varietates audierit, scit qui ligandus sit, qui soluendus.

¶ *Varie hic locus legitur apud collectores. Apud B. Hieronymum sic habet.* Legimus in Leuitico de leprosis, vbi iubentur, vt ostendant se sacerdotib. & si lepram habuerint, tunc a sacerdote immundi fiant: non quod sacerdotes leprosos faciant, & immundos: sed quod habeant notitiā leprosi & non leprosi, & possint discernere, qui mūdus, quive immundus sit. Quomodo ergo ibi leprosum sacerdos mūdum, vel immundum facit, sic & hic alligat, vel soluit eps & presbyter: non eos, qui insontes sunt; vel noxij; sed pro officio suo, cum peccatorum audierit varietates, scit qui ligandus sit, quive soluendus.

[*Item Augustinus super Matthæum.*

PALEA. C. XLV.

RIdiculum est, vt eū mundum esse dicamus, qui vinculis peccatorum suorum ligatus est, propter hoc solum, quòd episcopus dicitur habere huiusmodi potestatem, vt soluti ab eo, soluti sint in cœlo, & ligati in terris ligati sint in cœlo sit ergo irreprehensibilis, qui alterum ligat, aut soluit.

Item Gelasius Papa episcopis Orientalibus de damnatione Dioscori. a — Sentētia habetur aliqua ex parte in tomo Gelasij de anathematis vinculo.

a ¶ Damnatione Dioscori.] *Sic etiam in manuscriptis. Apud Iuonem est,* de communione Achatij vitanda *Et Dioscorus quidem in Chalcedonensi synodo, & a S. Leone primo damnatus est: Achatius autem a Fœlice tertio, & Gelasio ipso.*

¶ Non est petenda absolutio, cum inique fertur sententia. C. XLVI. — Iuo p. 14. c. 8.

CVi est illata [d] sententia, deponat errorem, & vacua est, sed si iniusta est, tanto eam curare non debet, quanto apud Deum, & ecclesiam eius neminem potest iniqua grauare sententia. Ita ergo ea se non absolui desideret, quia se nullatenus perspicit obligatum.

Item Augustinus de summo bono — l. 3. de natura boni, cap. 39. Iuo p. 14. c. 9.

¶ Deus non nocet, nec nocere aliquem patitur iniuste. C. XLVII. — *Coloss. 3*

SEcundum catholicam fidem, & sanam doctrinam, & intelligentibus perspicuam veritatem, nec naturæ Dei [e] nocere potest quisquam, nec natura Dei nocere [f] iniuste cuiquā, vel nocere iniuste † patitur quemquam. Qui enim nocet (ait Apostolus) recipiet illud, quod nocuit. — † *Impune*] vera lectio.

Item sermone 16 de verbis Domini.

Iniusta vincula dirumpit iustitia. C. XLVIII. — Iuo p. 14. c. 5. Pann. l. 5. c. 63.

COepisti habere fratrem tuum tanquam publicanū, ligas illum in terra, sed vt iuste alliges, vide. Nam iniusta vincula dirumpit [g] iustitia. Cum aūt correxeris, &

a ¶ Solueris.] Quasi dicat. si iuste ligas, erit ligatus & in cœlo. & econuerso, vt de pę.d.1.quem pœnitet.
b ¶ Temerarium.] Plerumque.] Nocet enim si contemnatur.
c ¶ Vt noceat.] Quia si per imperitiam iudicat, facit litem

...x male ...cans qua ...punit.

in tota litis ęstimationē 1.C.de pœ.iu.qui male iu.l.2. eodem modo ad interesse punitur. qui iniuste excōmunicauit aliquem, nisi errauerit ex causa probabili. ut extra de senten.excom.sacro.
d ¶ Quid obest.] ¶ Tabula.] 2.q.1.c.nomen.

1 De hoc no. 2. q. 6. hoc etiam, & extra lib. 6. de re. iud. cum æterni. quæ est in no.4.

concordaueris cum fratre tuo, soluisti illum in terra cum solueris [a] in terra, solutus eris & in cœlo.

α¶ Cum autem.] *Emendatus, & locupletatus est hic locus ex originali, Iuone, & Pannormia*

Item de sermone Domini in monte, lib. 2 c. 29.

Iuo p.14.c.10.

¶ Temeritas iudicandi non ei, qui iudicatur, sed iudici nocet. C. XLIX.

Temerarium iudicium plerumque [b] nihil nocet ei, de quo temere iudicatur. Ei autem, qui temere iudicat, ipsa temeritas necesse est, vt noceat [c].

Poly.l.7.tit.1. Iuo p.14.c.11.

Idem ad clerum Hipponensem epist. 137.

¶ Non obest homini iniusta sententia. C. L.

Quid obest homini, quod ex illa tabula [d] non vult eum recitari humana ignorantia, si de libro viuorum non eum delet iniqua conscientia?

Iuo p.14.c.12.

Item in libro contra Secundum Manichæum, c. 1.

¶ De eodem. C. LI.

Senti [e] de Augustino, quidquidlibet, sola me in oculis Dei conscientia non accuset.

Item Gregorius Constantio Mediolensi episcopo, libro 6. epist. 14. *seu. c. 178.*

Nic. epist. 2. ad. Michaele Imp.

¶ Quos conscientia iustificat, aliorum maledicta non timeant. C. LII.

In cunctis, quæ in hac vita aduersa proueniūt. sola est sicut nostis, omnipotentis Dei districtio pensanda, atque ad cor semper proprium recurrēdum, vt nullius nos ibi lingua [f] implicet, vbi conscientia non accusat. Quem enim cōscientia defendit; & inter accusationes liber est, & liber, vel sine accusatione [g] esse nō potest, si sola, quæ interius addicit† [h], cōscientia accuset. De vestra igitur sanctitate absit à Christianorū iudicio, ea quę maledicorum [i] hominum rumoribus conficta credimus, in qualicumque modulo suspicionis adduci, quia ex sacri eloquij testimonio tenemus, vt maiora mala α, cum forsitam dicūtur, nisi, probata, [k] credi non debeant; sed probata [l] citius vlcisci. [m] *& infra* ¶ Hæc igitur dixi, vt nimiæ esse leuitatis ostēderem; si quis mala grauia credere studeat, quæ probari nō possunt. Vnde sanctitas vestra debet mētem suam à maledicorum hominum rumoribus, atque obtrectatione disiungere; & sola, quæ æternę vitæ sunt, atque ad vtilitatem subditorum proficiunt, cogitare.

al. audis.

α¶ Maiora mala.] *Sic emendatum est ex originali, & Nicolao: & sæpe in hac epistola repetitur.* mala grauia. *Antea legebatur*, mala maiorum.

e ¶ Senti.] inf. ea. nō sunt. contra. 12. q.1. nolo. de cōse. d. 1. iubemus. ī illis c. dr̄ quod nō sufficit conscientia, sed requiritur bona fama quātū ad alios sed illa. c. loquūtur quādo sumus īter tales, q parati sunt imitari, & nō reprehēdere, unde ne tales corūpamus exemplo niti debemus, vt fama nostra luceat coram eis. sed hic loqtur cū sumus inter tales, qui nō curant imitari, sed reprehēdere: tūc sufficit nobis quantum ad eos conscientia bona.

Fama bona cum cōscientia requirit.

In cunctis. CASVS. Cōstantinus archiepiscopus Mediolan. infamatus erat à quibusdā maledicis super quibusdam criminibus, & ideo corrigere subiectos prętermittebat; nec etiam prædicabat quia credebat uera esse quæ dicta sunt de eo. Papa vero scribit ei, vt propter hoc non dimittat vtilitatē subditorum, sed sola cōsciētiam mūdā retineat apud Deū & dicit se talia nunquā credidisse, cū sacri eloqj testimonia dicāt mala non esse credēda nisi probentur.

f ¶ Lingua.] Ablatiui casus, s. vt ꝓpter nullius linguā credat se aliquis implicitum & reum.

g ¶ Accusatione.] Interiori.

h ¶ Addicit.] Id est. condemnat.

i ¶ Maledicorum.] arg. quòd īfamia orta ab inimicis non īducit purgationē. extra de pur. can. cū in iuuētute. & 2. q. 5. omnibus 2 nec ēt a leuibus personis. nec ab illis, q de facili credunt.

K ¶ Nisi ꝓbata]. ī. 30. q. 5. nullū ante.

2 Vbi de hoc uidear 24. q. 4. non inuenitur iuxta fi. Arch.

litem suam, ut inst. de obli. quæ ex quasi deli. na. §. 1. sed si per dolum, incurrit infamiam, & præterea punitur

l ¶ Probata.] Aliàs prolata.

m ¶ Vlcisci.] i. puniri, q citi⁹ fieri pōt, vt 23. q. 4. cū q sq;

ET si ad tempus.] CASVS. Dicit Aug. quod quamuis homo dãnetur in hoc sæculo iniuste à terrena potestate, vt Cyprianus martyr: non est tñ curandum qm̃ à superiori iudice recipiet coronam. & ẽm H. est in litera. [Proconsul.] & secundum hoc erit ibi, [Addixerit.] & duces cæcorum. Et auctoritate Pauli, qui præcepit Romanis, vt quantum in eis esset, cum omnibus hominibus pacem haberent, licet scandalizati sint de hoc Secunda pars incipit ibi. [Vocandi tamen.]
c ¶ Ne forte.] Hæc fuerunt verba Christi, cum peteretur Christus butum uit.

a ¶ Cyprianũ.] Martyrem.
b ¶ Sella.] Id est, sedes iudicis.
c ¶ Coronam.] Si sententiam patienter ferat, vt j. e. q. iustus.

CVstodi.] CASVS. Dicit hic, q̃ licet falsum testimoniũ faciat alicui iusto pjudiciũ apud sacerdotes, non tñ apud Deum præualebit, cum Deus erit iudex. & sola conscientia testis: & ideo in anima debet innocẽtia custodiri, vbi causa iusti ñ opprimit.
d ¶ custodi.] Quia corpori vis potest fieri, non animæ. 32. q. 5. §. 1. 23. q. 6. ĩ prin. Io. de Fant.

INter verba.] CASVS. Hoc c. diuiditur ĩ duas partes. In prima parte dicitur, quod siue laudamur siue vituperamur, sp̃ est ad mẽtem recurrendum, & si bonũ quod dicitur, nõ est in nobis, tristari debemus. Si vero malum, quod homines de nobis loquũtur, nõ est in nobis, multum gaudere debemus. nam licet mala de nobis dicantur; conscientia tamẽ apud Deum nos liberos esse demonstrat quod probat duabus auctoritatibus, scilicet Pauli & Iob. Stulti vero bonis detrahẽtes, puluerẽ peccati in oculos suos sufflãt: quia magis sibi nocẽt q̃ alijs sicut in puluere sufflãs magis nocet sibi q̃ alijs. In secũda parte dicitur, quod ĩfamãtib. est satisfaciẽdum si parati sunt recipere satisfactionẽ: ne forte scandalizẽtur: qđ probat exẽplo Christi, qui ne Iudęi scãdalizarentur, soluit tributum. si autem nolunt satisfactionem recipere, de ipsorum scandalo non est curandum. Et hoc probatur duabus rationibus, scilicet exemplo Christi, qui cum audisset Phariseos scandalizatos, eo quod docebat cibos non discernendos, non curauit; sed dixit, Sinite illos: qui sunt cæci, retur ab eo tributum, dixit Petro: Vade ad mare, & piscem, qui tibi prius occurrerit, tolle. & quod inueneris in ore piscis, da pro me & pro te. ut 23. q. 1. § nunc Et est ar. quod aliquid omittitur ratione scandali. dist. 50. de his vero.

Item Augustinus in psal. 36. concione. 3. ad ver. [Nec damnabit eum.]

¶Frustra damnatur ab homine, quem Deus iustificat. C. LIII.

ET si ad tempus [a] damnaris ab homine, & si dixit sententiam proconsul in Cyprianum? alia est sella [b] terrena, aliud tribunal cœlorum. Ab inferiore accepit sententiam, à superiore coronam [c]. Iuo p. 14. c. 13.

[a]¶Et si ad tempus.] *Apud B. Augustinum de diuino iudicio agentem sic legitur*. Quando ergo ventum fuerit ad illud iudicium, non eum damnabit: & si ad tempus videtur damnari ab homine, & si dixit sententiam, &c.

Item in psalmum 37. ad ver. [Quoniam in te speraui.

C. LIIII.

CVstodi [d] intus innocentiam tuam, vbi nemo opprimit causam tuã. Preualebit † in te falsum testimoniũ sed apud homines. Nũquid apud Deum valebit, vbi causa tua dicenda est? Quando Deus iudex erit; alius testis, quàm conscientia tua non erit. Inter iustum iudicem, & conscientiam tuam noli timere, nisi causam tuam. Iuo p. 14. c. 14. † *al. praualuit.*

Item Gregorius Papa Palladio presbytero, li. 8. epist. 45. Et in epistola Sixti iij.

¶Non hominum linguas, sed conscientias curare debemus. C. LV.

INter verba laudantium, siue vituperantium ad mentẽ semper recurrendum est: & si in ea non inuenitur bonum, quod de nobis † dicitur; magnam tristitiam generare debet: & rursum si in ea non inuenitur malũ, quod dẽ nobis homines loquuntur, in magnam debemus lætitiã prosilire. Quid enim, [a] si homines † laudent. & consciẽtia nos accuset? aut quę debet esse tristitia, si oẽs accusent & sola conscientia liberos nos esse demonstret? Habemus Paulũ dicentẽ: [Gloria nostra hæc est, testimoniũ cõsciẽtiæ nostræ.] Iob quoq; dicit: Ecce in cœlo testis meus.] Si ergo est nobis testis ĩ cęlo, testis in corde; dimittamus stultos foris loqui quod volunt. Quid aliud detrahentes faciunt, nisi in puluerem sufflant, atq; in oculos suos terram excitant? vt vnde plus detractionis perflãt, inde magis nihil veritatis videant. Vocãdi tamẽ etiã sunt ipsi, & tranquille admonendi, eisq; satisfieri modis omnibus debet: scientes, quid de Iudæis veritas dicit: [ne forte [e] scandalizemus eos.] Si aũt satisfieri sibi ex veritate noluerint habes consolationẽ, quã in sancto Euangelio conspicias. Cum enim Dño dictũ fuisset: Scis, quia Pharisæi audito-
† *al. vobis.* † *al. omnes.* 2. *Cor.* 1. *Iob.* 16. *Matth.* 17.

a ¶ Verbo

a ¶ Verbo.] Non quod intrat in os, sed quod procedit ex ore coinquinat hominem: tunc dixerunt discipuli: scis quia pharisæi audito hoc verbo scandalizati sunt? pharisæorum enim erat religio in cibis discernendis.
b ¶ Scandalizati sunt.] Idest indignati 1 sunt.
c ¶ Præ- est curandum de detractionibus malorum. Sed dicit Grat. quod hoc intelligẽdum est de illis, qui parati sunt reprehendere, & non imitari, apud quos sola conscientia sufficit: apud uero illos, qui parati sunt audire, conscientia & fama est necessaria: quod probat sequens c.

Forte melius diceret indignati: in id quod ... & no. 45. ... uera iustitia. Arch.

Math. 15.

verbo [a] hoc scandalizati sunt [b]] respondit: [Sinite illos: cæci sunt, & duces cęcorum.] Paulus quoque apostolus admonet, dicens:] Si fieri potest, quod ex vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes.] Dicturus quippe,] Cum omnibus pacẽ habentes.] quia hoc difficile esse prospexit, præmisit: [c] [si fieri potest.] Sed tamen adiunxit, quod possit fieri, cũ dixit [quod ex vobis est.] Quia si nos in mente charitatem erga odientes seruare cupimus, & si illi nobiscum pacem non habent; nos tamen cum illis [d] sine dubio habemus.

Rom. 12.

α ¶ Quid enim.] *Addita sunt nonnulla ex epistola B. Gregorij, & partim etiã Sixti ter: in qua idẽ fere repetitur.*

Hoc inter eos obseruandum est, qui parati sunt suspicari, quod non vident, parati semper reprehendere, nunquam imitari. Apud alios autem conscientia est necessaria nobis, fama illis.

Vnde Augustinus libro de bono viduitatis, c. 22.

¶ Conscientia nobis, & fama proximis est necessaria. C. LVI.

12. q. 1. nolo, Vt aliquis.

NOn sunt [e] audiendi siue viri sancti, siue fœminæ, quando reprehensa in aliquo negligentia sua, per quam fit, vt in malam veniant suspicionem, vnde suã vitam longe abesse sciunt, dicunt sibi coram Deo sufficere conscientiam: existimationem hominum non solum impudenter, verum etiam crudeliter contemnentes, cum occidant † [f] animas aliorum, siue blasphemantiũ viam Dei [g] (quibus secundum suam suspicionẽ, quasi turpis, quæ casta est, displicet vita sanctorum) siue etiam cum excusatione [h] imitantiũ, non quod vident, sed quod putant. Proinde quisquis a criminibus flagitiorum, atque facinorum vitam suam custodit, sibi benefacit: quisquis autem etiam fama, & in alios misericors est. Nobis enim necessaria est vita nostra, alijs fama nostra.

† al. occidunt.

Item Hieronymus super epistolam Pauli ad Philemonem.

Ad locum] Gratias ago Deo meo.

¶ Apud Deum maledicitur, qui morib. dissonam profert sententiam. C. LVII.

8 SI quis [i] dixerit [k] iustum [l] iniustum, & iniustum iustum, abominabilis vterque apud Deum est. Similiter, qui sanctum dicit esse non sanctum, & rursum nõ sanctum asserit sanctum; abominabilis [m] apud Deũ est.

Iuo p. 14. c. 6.
Pann. l. 5. c. 84.
Prou. 17. secundũ 70.

Idem ibidem paulo superius.

NOn sunt audiẽdi. CASVS. Quidam sancti uiri, vel fœminæ cum infamarẽtur a quibusdam, non curabant, dicentes solam conscientiam mundam sibi sufficere apud Deum, quęsitũ fuit ab Aug. utrum bene dicerẽt? & respon. quod non: quia cõscientia nostra nobis est necessaria: alijs uero fama nostra. Vel etiam cũ excusat one. verbi gratia: Videbant mali iustum ex causa infirmitatis frangere ieiunia: qui nescientes causam reprehendebant: unde non debent hoc facere in publico: uel forte prælatus malum parochianum propter scandalum tolerat in peccato, quod alij nescientes reprehendunt: & ideo cã dẽt eis dici. Sequens capitulum patet.

e ¶ Non sunt.] Infra 2. q. 1. nolo.

f ¶ Cum occidant.] exemplo, ut 2. qõ. 7. Paulus.

g ¶ Viam Dei.] idest, Christianam religionem. 3

h ¶ Cum excusatione.] Vt si uiderẽt aliquem soluere ieiunium iusta de causa, ipsi idem faciũt exẽplo eorum: cũ tamẽ ignorent cãm quare ille faceret: & sic se excusant peralium.

i ¶ SI quis.] Hic reuertitur Grat. ad propositũ, ad ostendẽdum. s. quod scia incqua nocet ei. q. eam protulit, non alit ei contra quẽ prolata est. põt etiam hoc intelligi de reb. ipsis, idest, si quis vitia dixerit esse uirtutes, vel econuerso.

3 Sub. in qua isti uiuunt, qui tũ talia faciũt, uel q. ... in malam suspicionẽ: sicut si aliqs sanctus hõ intret solus ad publicas meretrices, ut eis prædicaret, & eas corrigeret. Arc.

c ¶ Præmisit.] Arg. ex ordine verborum argumentandum, ar. 43. d. c. 1. in fi. extra de rescrip. cum dilecta.

d ¶ Cum illis.] Arg. quòd fides est illi seruanda, qui eã non vult seruare 33. q. 5. quod Deo. 22. q. 4. innocens. cõtra arg. extra de iureiu. peruenit. in fi. 2. & est huic simile. ff. de arb. Celsus. §. idem.

Ad idẽ 95. ... esto. ubi hoc.

HOC INTER EOS. CASVS. Dictum est supra in c. inter uerba, quod dimittendi sunt stulti foris loqui: nec

K ¶ Dixerit.] Iudicando.

l ¶ Iustum.] Absoluendo.

m ¶ Abominabilis.] Qui mortaliter peccat: & consonat ei quod dicit August. super primam epistolam ad Corint. quòd errare in rebus, est mortale peccatum, scilicet cum putat quis id opus esse bonũ quod est malũ: uel econuerso. nam quilibet adultus tenetur scire hoc esse bonum, illud malum. Vel dic, dixerit, idest firmiter

Error qũq. est peccatũ mortale.

miter asseuerauerit, cum non sit certus.

SI quis hominem. CASVS, Redit Gra. ad propositum suum, scilicet ad probandum iniquam sententiam nocere ei, qui eam tulit: & non illi cōtra quem lata est: & ita non esse ei parendum. Est ergo casus huius c. Quidam dicebant iustū hominem esse iniustum: alij dicebant iniustum esse iustū. quæsitum fuit à Hiero. vtrū isti sint mali? & rñdet ꝙ sic: & hoc probat auctoritate Esaiæ dicentis: Vę his, qui dicunt dulce amarum.

a ¶ Crediderit.]. i. asseuerauerit.

b ¶ Errat.] Non opinādo, sed stulte asserendo.

VAE qui dicitis.] CASVS. Esaias docet in hoc c. ꝙ q dicit malum esse bonū, & econuerso, habebit pęnam temporalē & æternam. & hoc probat exemplo Israelitici populi, q nō solū captiuus ductus est ī Babylonē, sed etiā infernus dilatauit animam suā, vt eos reciperet & os suum absque termino aperuit: qa ī hoc descēderūt [Ad eū.] idest, ad infernum. Et possunt hęc duo c. intelligi nō solum de personis, sed etiā de reb. scilicet de vitijs & virtutib. ut si aliquis dicat uitium esse uirtutē vel ecōuerso. Seq. duo capit. plana sunt.

c ¶ Eius.] Idest, Hierusalem.

d ¶ Dilatauit.] Loquitur humano more.

e ¶ Homo.] i. minor.

e ¶ Homo.] Idest superbia.

f ¶ Vir.]. i. maior.

f ¶ Vir.] Idest, superbus.

g ¶ Exaltabitur.]. i. altus apparebit.

h ¶ Sanctificabitur.] .i. sanctus apparebit, ut ibi, ¶ Sāctificetur nomen tuum.]

i IPse.] ¶ Priuat.] .i. meretur priuari sic 12. q. 2. ſępe fit, vel proprie, quia priuilegium non conceditur ad abusum.

Idest, facit pp ꝙ debet priuari. & est si. 55. d. pęnitens, ī si. 8. d. plurimos iuxta si. 4. q. 5. quisquis.

k IVdicare.] Sua.] Vt inf. ea. quatuor.

TVnc uera est.] CASVS. Inducit hoc c. Gratianus, ꝙ ēt iniusta absolutio non prodest: & à contrario sententia: nec iusta condemnatio. Est ergo casus. Ostēdit Gratianus, ꝙ prælatus non debet absoluere delinquentem, nisi prius videat à Domino peccatum sibi esse remissū. Et hoc probat exemplo Lazari mortui quatriduani: quem discipuli non absoluerunt prius quàm viderunt ipsum à Christo viuificatum. Seq. duo c. patent.

¶ Christum violat, qui sanctum non sanctum, vel non sanctum sanctum esse crediderit. C. LVIII.

ix SI quis hominem, qui sanctus non est, sanctum esse crediderit,[a] & Dei eū iunxerit societati; Christum violat, cuius corporis omnes membra sumus. *& infra.* ¶ Omnes credentes, secundum Apostolū, Christi corpus efficiūtur. Qui in Christi corpore errat[b] & labitur, asserens membrum eius vel sanctum esse, cum nō sit, vel nō sanctum esse, cū sit, vide quali crimini obnoxius fiat. [Vę (ait Esaias) qui dicūt dulce amarum, & amarum dulce, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras] Dulce puto esse sanctimoniam, amarum, quod sanctimoniæ contrarium est. *Rom. 12. 1. Cor. 6. Es. 6.*

Item Isaiam, c. 5.

¶ Aeternum vę maledictionis inueniet, qui bonos malos, & malos bonos dixerit. C. LIX.

VAE, qui dicitis malū bonum, & bonum malum, ponētes tenebras lucem, & lucem tenebras. *& paulo superius.* ¶ Propterea captiuꝰ ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, & nobiles eius[c] interierūt fame, & multitudo eius siti exaruit. Propterea dilatauit[d] infernus animā suā, & aperuit os suum absque vllo termino, & descenderunt fortes eius, & populus eius, & sublimes, gloriosique eius ad eum, & incuruabitur homo,[e] & humiliabitur vir,[f] & oculi sublimium deprimētur, & exaltabitur[g] Dominus exercituum in iudicio, & Deus sanctus sanctificabitur[h] in iustitia. *Eod. c.*

Item Gregorius homilia 26. in Euang.

¶ Ligandi soluendique potestate se priuat, qui hanc iniuste exercet. C. LX.

IPse ligandi atque soluendi potestate se priuat,[i] qui hanc pro suis voluntatibus, & non pro subiectorum moribus exercet. *inf. c. plerumq. Pol. l. 7. tit. 1. Iuo p. 14. c. 3. Pann. l. 5. c. 79.*

Item ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C. LXI.

IVdicare de subditis digne nequeunt, qui in subditorum causis sua[k] vel odia, vel gratiam sequuntur. *Iuo ibidem. Pan. l. 5. c. 80.*

Idem ibidem paulo inferius.

¶ Non est vera præsidentis absolutio, nisi sequatur arbitrium interni † iudicis. C. LXII. *† al. æterni. inf. c. plerumq. Iuo ibidem. Pann. l. 5. c. 81.*

TVnc vera est absolutio præsidentis, cum interni †[l] sequitur arbitrium iudicis.[m] Quod bene quatri- *† æterni. orig.*

l ¶ Interni.] Idest, conscientiæ, vel Dei.

m ¶ Iudicis.] Idest, Dei. hic vult dicere, quòd sacerdos neminem absoluit, nisi præcesserit absolutio Dei, idest contritio.

PRiuilegium.] Hæc est pars illius sup.dist.74.vbi ista cap. gesta.

a ¶ Priuilegium.] Perditur priuilegium propter abusum,vt hic. 1 Propter delictū 25.q.2.ita nos.Item propter contrarium factum. extra de priuile. si de terra.& extra

b NOn debet.] Pœnam.] Si ergo constet ibi, ꝙ sententia iudicis est iniqua, potes iudici violenter resistere.extra de appel.significauerunt. 61.dist.cap.nullus inuitis. Est ergo hic arg.ꝙ si quis celebrat post excōicationē iniuste latam, ꝙ nō debet sustinere aliquam pœnā: qa qui pbat sniam excōicationis esse iniustam,nō est cogēdus ad aliquam satisfactionem ext. de off. ord.ad reprimēdam. arg. s.cad. cui est. sed hoc non est verum.vt s.ea.si eps fortè.& c.seq. 2

Excōicatus iniustè celebrans an sit puniendus.

Concor. in l.liber. ff.de pe & in l. q e. ff. de g.gest.

duani mortui resuscitatio illa significat,quę videlicet demonstrat,quia prius mortuum Dominus suscitauit,& viuificauit dicens: [Lazare veni foras.] & postmodum is, qui viuens fuerat egressus: a discipulis est solutus,sicut scriptum est. (Ioan.11.)

Idem in regesto. (Simplicius Papa, epist.2.)

¶ Priuilegio meretur exui, qui eodem abutitur. C. LXIII.

PRiuilegium [a] omnino meretur amittere,qui permissa sibi abutitur potestate. † (Concor.l. christianos, de paga. & temp. l. libera, de pec.) (Ans.l.4.c.3. Burch.l.1.c.29. Iuo p.5.c.140.)

¶ *In regesto B.Greg.ex quo citatur,non est inuentū.Habetur autem in epistola 2.Simplicij Papæ,cui etiam Nicolaus primus in epistola ad Hincmarum,cuius initium est,* Epistolam beatitudinis tuæ,*& Burchard.& Iuo,& aliquot vetusta Gratiani exemplaria tribuunt supra et dist.74.c.vbi.§.nam priuilegium. citatur ex eodem Simplicio.Simile est quod B. Aug. sermone de tempore 247. scribit.* Iudicio.n.legum, iure ab obtenta dignitate deijcitur, qui priuilegio sibi concesso abutitur.

Item Gregorius Antonio subdiacono, lib.2.indict.11. epistola 9.

¶ Is,in quem canonica non fertur sententia,pœnam non debet ferre canonicam. C. LXIIII.

NOn debet is pœnam [b] sustinere canonicam,in cuius damnatione non est canonica prolata sentētia. (sup.ea. cui est.)

Ex his datur intelligi,quòd iniusta sentētia nullū alligat apud Deum; nec apud ecclesiam eius aliquis grauatur iniqua sententia,sicut ex Gelasij [c] capite habetur.Nō ergo ab eius communione abstinendum est,nec ei ab officio cessandum,in quem cognoscitur iniqua prolata sentētia.Cur ergo capitula Carthaginensis, [d] & Africani, [e] atque aliorum conciliorum, prohibent iniustè damnatū in communione recipi ante iudicij examinationem? cur & illud in concilio Moguntinensi statutum est? † (sup.ea.si episcopus] & [Placuit.]) († In Toletano 4. c. 27.)

¶ Qui damnatur à synodo, quomodo in secunda innocens reparetur. C. LXV.

EPiscopus,presbyter, aut diaconus a gradu suo iniustè deiectus,si in scda synodo [f] innocens reperiatur, † non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat coram altari de manibus episcoporum: si episcopus est, horarium, [g] annulū,& baculū; si presbyter horarium,& († inueniatur.) (Burc.l.2.c.192. Ans.l.8.c.27. Poly.l.2. tit.36. Iuo p.5. c. 367. & p.6.c.237. Pann.l.3.c.80.)

EX HIS. CASVS. Cōcludit Grat. ex s. dictis,ꝙ iniusta snia nec apud Deum,nec apud ecclesiam quēquā ligare pt. Et ad hoc probandum sophisticè inducit cap. Gelasij Papę.sup.ea. cui est illata.& ideo dicit ab eius cōione nō esse abstinendū. Sed postea huic solutioni obijcit duo ca. scilicet Carthaginensis concilij, & Africani. sup.eo.cleric⁹. & ca.placuit.obijcit etiam cap. Moguntinen. concilij, vt j. ea.c.proxi.

2 Sed hoc sophisticū est, qa illud cap. cui est intelligit de snia q ipso iure nulla est: qa data a non suo iudice: qa ab hæretico damnato Hug.

c ¶ Ex Gelasij.]Sup. ead. cui est.

d ¶ Carthaginēsis.] Sup.ea. si episcopus.

e ¶ Et Africani.]Supra ea.cap.placuit.

EPiscopus.] CASVS. Quidam episcop⁹, vel presbyter, vel diaconus iniustè fuit degradatus.quæ situm fuit in concil. Moguntin. vtrū posset exercere officium suum sicut prius faciebat? Et respondetur ꝙ non,nisi insignia graduū recipiat coram altari de manu episcoporū, sicut prius amiserat. Idē est de reliqs clericis. hodie sol⁹ Papa restituit depositos, ut s. 2.q.6.iō 2. vñ hoc c. ē correctū.vel loquitur fm antiqua tēpora: vel delegatis a domino Papa.

f ¶ Synodo.] Hodie conciliū nō deponit epm, sed solus Papa,nec cōciliū restituit epm,sed solus Papa, ut 2.q.6.iō. Et hic est arg.ꝙ eps pōt restituere clericū depositum: qđ verū est cū dicit depositionē nullā,quia per falsos testes,vel per allegationes est conuictus:licet sit ar.cont. ff.de q.l.1.in fi. ADDITIO.Vbi hr,ꝙ præses prouinciæ illum,quem dānauit,restituere nō potest, sed illud intellige eum petiē restitutio officio iudicis: secus vbi iure actionis.Arch.

Eps deponitur, & restituitur a solo Papa.

g ¶ Horarium.] Id est,stolam.

extra de consti.cum accessissent.Item propter negligentiam.ff.de nundinis. l.1. Item propter enorme damnū superueniens. extra de deci. suggestum. Sed nunquid ecclesia perdit priuilegium,si delinquant canonici, uel monachi? Videtur quod sic:quia & ciuitas perdit si deliquerint ciues 25.q.2.ita nos.Item nauis ecclesiæ publicatur propter delictum. C.de sacros.eccl.iubemus. arg. extra de priu. l. cum & plantare, in fin.Sed dicas quod non. arg.extra de arbi. cap. cum tempore.

planetã, [a] si diaconus, orariũ, & albam; si subdiaconus, patenam, & calicẽ. Sic & reliqui [b] gradus in reparatione sua recipiant ea, quæ cum ordinarentur, perceperant.

¶ *Hoc habetur in concilio Toletano 4. c. 27. ex quo citant Iuo par. 5. c. 367. & Polycarpus l. 2. tit. 36. Idem tamen Iuo par. 6. c. 237. & Burchar. tribuunt concilio Moguntino auctor aũt Pannormiæ & Mogũtino, & Toletano.*

5 *Si ergo iniuste deiecti, nec etiam per episcopos reparari possunt, nisi de manibus eorum recipiant quæ amiserant; quomodo sua auctoritate cuiq; licet iniuste ligatis cõmunicare, & eis, nõ petita absolutione, sua celebrare officia, sicut Gelasius videtur sentire? Ad hoc respondendũ est, quod sententia aliquãdo est iniusta ex animo proferentis, iusta vero ex ordine & causa: aliquando est iusta ex animo & causa, sed non ex ordine: aliquãdo iusta ex animo & ordine, sed non ex causa. Cum aũt ex causa iniusta fuerit, aliquando nullum in eo omnino, qui accusatur, delictum est, quod sit damnatione dignum: aliquando non est in eo illud, supra quod fertur sententia: sed ex alio notandus est. Ex animo est iniusta, cum aliquis seruata integritate iudiciarij ordinis, in adulterum, vel in quemlibet criminosum, non amore iustitiæ, sed liuore odij, vel pretio, aut fauore aduersariorum inductus sententiã profert. Vnde Beda super epistolam Iacobi ait.* ¶ [*Ira enim viri iustitiam Dei non operatur,*] *quia qui iratus in aliquem sententiam profert, & si ille, quantum ad se* [d] *iustã reportet sententiam; iste tamen, qui non amore iustitiæ, sed liuore odij in eum sententiam dedit, iustitiam Dei, in quem perturbatio non cadit, non imitatur.*

Mutatis verbis sed salua sententia. *Iac. 1.*

Item Gregorius.

¶ Sententia iustitiæ non est pro præmio ferenda.

C. LXVI.

QVi recte iudicat, & præmium inde remunerationis expectat [e] fraudem in Deum perpetrat: quia iustitiam, quam gratis impertiri debuit, acceptione pecuniæ vendit. Bonus male vtuntur, qui iuste pro temporali lucro iudicant. Tales quippe ad veritatem non iustitię defensio, sed amor præmij † prouocat: quibus si spes nummi subtrahitur, confestim a iustitiæ defensione recedũt. Acceptio nummorum, † præuaricatio veritatis est. Vnde & pro iusto dicitur: [Qui excutit manus suas ab omni [f] munere, iste in excelsis habitabit.]

Isidorus sententiarum de summo bono, l. 3. c. 58. Beda in scintillis, c. 71. Burc. l. 16. c. 28.

† *al. pecunia.*

† *al. munerum.* Esa. 33.

¶ *Apud B. Greg. non est inuentũ; sed apud Isido. lib. 3. de sum. bono, c. 58. quẽ citat Burchard. & Beda in scintillis.*

a ¶ Planetam.] Idest, casulam.

b ¶ Reliqui.] Hic patet, ꝙ æque deponit̃ aliquis a minoribus ordinibus sicut a maioribus, vt 24. dist. c. vlt. & 26. q. 1. si quis episcopus. licet sit ar. contra 25. d. eps. SI ERGO. Hæc est 5. pars, in qua facit distinctionem, &c. Io. de Fan.

CASVS. Concludit Grat. ex c. s̃. prox. dicens, ꝙ si iniuste degradati non possũt esse quod fuerunt, nisi de manib. epõrum recipiant quod iniuste amiserũt, apparet ꝙ iniqua sententia excommunicationis ligat. Sed statim respondendo facit trimembrem diuisionẽ iniustę sententiæ: dicens ꝙ sñia qñq; iniusta est tantum ex animo: qñq; tñ ex ordine: qñq; tantum ex cã. Et ad probandum istã diuisionem sequentia c. inducit: & dicit, quod in omnib. casibus istis est parendum sententiæ.

c ¶ Ex causa.] ff. de lib. & posth. sed etsi. & l. si posthum⁹. §. vlt. & l. idẽ, & ff. de cõd. & demon. cum tale. §. falsum. & §. seq. & l. falsa.

IRA. CASVS. Quidam seruato ordine iudiciario quendam delinquentem ex odio condemnauit: q̃sitũ fuit an recte iudicauerit? Et respondetur, quod sic quantum ad condemnatum. sed tamen condemnans Dei iustitiam nõ imitabitur, in quem non cadit perturbatio, cũ hoc ex odio fecerit.

d ¶ Quãtum ad se.] No. sententiam quo ad vnũ tenere, quo ad alium non, vt 23. q. 5. miles. & c. cum minister. sic 49. dist. c. vlt.

QVi recte.] CASVS. Quidam iudex ordine iudiciario seruato iusta tulit sñiam pro pretio tñ. quæsitum fuit a Greg. vtrum talis iudex debeat dici bonus? Et respõ. ꝙ nõ. quia non amor iustitiæ, sed pecunia illud ad veritatem prouocauit: cui si spes nummi non aderit, a iustitiæ tramite deuiauit: sed bonus iudex ab omni munere excutit manus suas: qui pro recto iudicio vitam accipiet sempiternam.

e ¶ Expectat.] Arg. ꝙ licet non intercessit pactio, peccat tamen qui expectat remunerationem, sicut fœnerator, vt 14. q. 3. cap. 1. Sed nunquid peccat qui iudici dat pecuniã vt iuste iudicet? Dicunt quidam, si dans hoc exprimit, ꝙ ideo det pecuniã vt p eo ferat sñiã, turpiter facit nec tunc repetet qđ dedit. sed si simpliciter det ei vt iuste iudicet, vel ut iuste testet, non peccat. & tunc repetet qđ dedit. 1 14. q. 5. non sane. Pleriq; doctores legũ dicunt: qualitercumque det, non repetit: quia voluit corrumpere iudicem, vt ff. de condi. [illegible] m. l. 1. & venales sententiæ nullæ sunt, [illegible] venales.

Iudici da[…] pecuniam […] iuste iudic[…] an peccet.

1 Ad hoc fi[…] de cond. o[…] turpem cau[…] l. 3. & l. si o[…] turpẽ. Arch[…]

f ¶ Ab omni.] Sup. 1. q. 1. sunt nonnulli.

Illa-

ILla.] CASVS. Mauritius Imperator furiosè delinquẽtes feriebat quandoque. quare Greg. ex hoc eum redarguit: quia tẽpore commotionis iudex putat esse iustum quod facit, & tamẽ est iniustũ. vnde iudex iudicare non debet, nisi mente tota tranquilla & pacifica.

a ¶ Com-

b ¶ Coercere.] Iudex non debet plus iusto excãdescere in eos, quos malos putat. ff. de off. præsid. obseruãdum.

c ¶ Vindicantes.] Repercutiendo. 23. q. 1. §. 1. alias possumus vim vi repellere. ff. de iust. & iure, vt vi. & C. vnde vi, l. prima. 1

Item Gregorius lib. 8. epist. 12. ad Guidiscalcum.

¶ In præpositorum operibus sibi totum ratio vendicet. C. LXVII.

Burch. l. 15. c. 29. Iuo p. 16. c. 30.

ILla præpositorum solicitudo vtilis, illa est cautela laudabilis; in qua totum ratio agit, & furor sibi nihil vendicat. Restringenda sub ratione potestas est: nec quidquam agendum prius, quàm concitata ad tranquillitatem mens redeat. Nam commotionis [a] tempore iustum omne † putat, quod fecerit.

† al. ira.

Item Ambrosius libro de S. Ioseph, cap. 13.

¶ Grauiter delinquit, qui ex ira sententiam profert. C. LXVIII.

IRa sæpè etiam innocentes in crimen abducit: quia, dum iusto amplius irascimur, & volumus alienũ coercere [b] peccatum, grauiora peccata committimus. Ideo Apostolus ait: [Non vos ipsos vindicantes [c] charissimi: sed date locum iræ.] hoc est, declinemus eam: ne nos illa corripiat. Vnde Dominus Iesus dimittens ad euangelizandum discipulos, misit eos sine auro, sine argento, sine pecunia, sine virga: id est, vt & incentiua litis, & instrumenta eriperet vltionis.

Rom. 12.

Luc. 9.

Item ex libro vndecimo ecclesiasticæ historiæ Rufini, cap. 18.

¶ Ratio debet corrigere, quod furore promulgatum est. C. LXIX.

CVm apud Thessalonicam seditione exorta, quidam vir ex militaribus impetu fuisset populi furentis extinctus, Theodosius repentini nuncij atrocitate succensus ad ludos Circenses inuitari populum, eique ex improuiso circumfundi milites, atque obtruncari passim vt quisque occurrisset, gladio iubet, & vindictam dari non crimini, sed furori; ob hoc, cum à sacerdotibus Italiæ argueretur, agnouit delictum, culpamque cũ lacrymis professus, publicam pœnitentiam in conspectu totius ecclesiæ egit; † & in hoc sibi tempus adscriptum absque regali fastigio patienter impleuit. Quibus omnibus illud quoque mirabiliter adiecit. Lege sanxit in posterum, vt sententiæ principum super animaduersione [d] prolatæ, in diem vigesimum ab executoribus differrentur, quo locus misericordiæ, vel, si res tulisset, pœnitentiæ non periret.

† al. exegit.

† al. Gregorius.

Item ex † dictis Gregorij.

CVm apud.] CASVS. Quidã miles ĩpetu furẽtis populi apud Thessalonicã fuit ĩterfect⁹: quo audito Theodosius Imperator, atrocitate sceleris cõmotus, ad ludos Circẽses iussit populũ cõuocari: & præcepit militib⁹ vt populũ indifferenter obtrũcarẽt. Super quo facto cum ab episcopis Italiæ redargueretur, in conspectu ecclesię, ĩdumẽtis regalib⁹ depositis publicam pœnitentiã egit: & statuit, vt sententiæ principũ super capitali causa prælato, ab executoribus vsque ad dies triginta differãtur, vt locus esset misericordiæ, si videret expedire, vel æquitati consonare.

1 Vt sup. 1. dist. ius naturale. & sic hoc verbum Apostoli est consiliũ, sed subtilius intuentibus vr̃ esse præceptum, secundum Lau.

d ¶ Animaduersione. In ciuilib⁹ causis si actio est personalis, vsque ad quatuor mẽses nõ mãdatur sentẽtia executioni. extra de offic. delega. querẽti. si est realis, statim mandatur executioni, vt Instit. de offi. iud. §. 1. Sed si sentẽtia sit lata super crimine, statim mãdatur executioni, vt 2. q. 1. sicut. C. de pęnis cũ reis. nisi ĩ casib. s. cũ prĩceps ex iracũdia tulit sentẽtiam, vt hic, & C. de pęn. si vindicari. Itẽ cũ sñia lata est ꝯ mulierẽ prægnantem, differt̃ executio vsque; ad tp̃s partus. ff. de pęn. p̃gnãtis. Itẽ si est lata in seruũ, differt̃ executio quousq; dño reddiderit ratiocinia. C. de bon. p̃scri. l. 1. Itẽ differt̃ qñ insula est assignãda à prĩcipe. 2. q. 6. biduũ. §. si quidem. Item differtur cũ quis est cõfessus de crimine, 2 donec appareat an velit in cõfessione p̃seuerare. C. de custo. re. l. 2. Hæc hñr ĩ his versibus.

In personali post menses quatuor, in re.
Protinus est omnis sententia perficienda.
Sic in criminibus: sed casus excipe quinque.
Confessus, prægnans, iratus, & insula, seruus.

Snĩa intra quod tẽpus mandet̃ executioni.

Snĩa super crimine lata statim mandatur executioni præter quã in casib. quinque.

2 Hoc ideo quia nõ statur cõfessioni, nisi confitens perseueret. ff. de quæst. l. 1. §. diuus, & §. si quis vltro. Archid.

a ¶ Commotionis.] Iudex ergo cum offenditur, debet dare inducias, argum. 23. q. 5. c. 2. & 5. q. 2. relatum, in fi. & q. 5. qui ambulat.

IRa.] CASVS. Docet hic Ambros. quòd prælatus in corrigendo delinquentes, iram debet à se remouere. Et hoc probat duabus auctoritatibus, scilicet Christi, & Pauli.

Sum-

Summopere.] CASVS. Quidam rectores ecclesiæ, uel sæculares iudices ex leuitate, uel furore sententias proferebant. Sed Greg. docet hoc non esse faciendum: sed re pleniter inuestigata, sine acceptione personarum secundum leges & canones dicit esse definiendum: & hoc probat exẽplo Moysi, qui querelas populi ad Deum referens iuxta Domini præceptũ iudicabat: nos instruẽs vt nõ ex corde nostro, sed ex præcepto Dei cõdẽnationis & absolutionis sentẽtiã proferamus. Sequẽ. duo c. plena sunt.

a ¶ Qui publica.] Id est, sæcularia.

b ¶ Aut furore.] 2. q. 1. Deus oĩpotens,] .30. q. 5. iudicantẽ.

c ¶ Resoluatur.] Id est, aperiatur.

Iudex an ẽm cõscientiam debeat iudicare.

d ¶ Et tunc secundum.] Tamen bene tenetur iudex iudicare ẽm ꝙ sibi uẽ, ut in Auth. iusiurã. qđ prẽstatur ab his, §. 2. coll. 1. ff. de arb. qualem. Et est arg. ꝙ secundũ allegationes potius q̃ secundum conscientiam sit procedendum, ut supra 3. q. 7. iudicet.

e Non licet.] ¶ Iustũ.] Multo magis iniustum. 14. q. 5. non sanè. Gan. dixit, quod aduocatus, uel iurisperitus non debet uendere uel cõsilium uel patrociniũ: quia si causa est iniusta, nõ debet iudex eam assumere: immo semper acceptam uel assumptã deserere debet. C. de iudic. rem nõ nouã. si est iusta, gratis tenetur consulere uel patrocinari. & dicit Augustinũ hic loqui secundum leges. Sed tu dicas, ꝙ tales operas bene potest locare quis. 1 nemo enim de suo cogitur facere beneficium. 10. q. 2. precariæ. Tamen dico, quod si sine labore possunt dare consilium, non reuoluendo libros, nec laborãdo in prælegendis allegationibus, tunc gratis 2 tenentur subuenire. De iudice delegato dicas, ꝙ nihil potest petere nisi expẽsas. extra de ui. & hon. cler. cum ab omni, modica tamen xenia potest petere uel accipere: dum tamen talia sint, quæ iudicantis animum non immutent. argum. extra de simo. & si quæstiones, quia illa non computantur inter lucra. ff. de offi. proconsul. l. solet. §. ult. nec huiusmodi xenia debent excedere in anno 100. aureos. ff. ad l. Iuliam repetun. l. ea. in fin. testis etiam sumptus petit, ut 4. q. 3. uenturis. Ordinarius autem iudex non potest expensas petere, cum ei certi sunt redditus statuti. 23. q. 1. militare. 3

Aduocatus an possit operas suas locare.

1 Adde, an & qñ aduocatus possit pacisci de salario. glo. 2. in l. sũptus, ff. de pac. & l. si qui aduocatorum. & ibi Cyn. C. de post.

2 Contrariũ tenet Ioann. And. in Mercur. Fr. Purpurat. in l. si me & Titiũ, in princip. si cert. pet. His Cagn. char. 46. col. 2. de offic. assess. nisi pauperi. Alber. l. 1. C. de postu.

3 Si ui... ista ma... plenam notitiam ... deas ꝙ ... in Spec... de sal... §. 1. &... asses. §... rium. ...

f Pauper.] 23. q. 4. ne amisso.

¶ Existimat.] Simile dist. 50. si lapsis.

HINC ...

¶ In dictandis sententijs rectores nullo furore ducantur. C. LXX.

Burch. l. 16. c. 1. Ansel. l. 13. c. 25.

Summopere præcauere debẽt rectores ecclesiarum, & qui publica [a] iudicia exercent, vt in dictandis sententijs nullatenus leuitate, aut furore [b] ducti sint præcipites, sed causis prius diligenter ventilatis, cum res, quæ ignorabatur, pleniter ad notitiam venerit, tũc diuina & humana lex resoluatur † [c], & tunc secundum [d] quod ibi constitutum est, remota personarum acceptione, definitiua proferatur sententia. Hinc est, quòd Moyses querelas populi semper ad Dominum tabernaculum ingressus referebat, & iuxta quod Dominus imperabat, iudicia proponebat, nimirum nos instruens, vt non ex corde nostro, sed ex præcepto diuino condemnationis, vel iustificationis sententiam proferamus.

† reueletur. Exo. 33.

¶ *De non præcipitanda sententia legũtur nonnulla apud B. Gregoriũ lib. 19. Moral. cap. 23. ad ea uerba Iob:* Causam, quam nesciebam, diligentissime inuestigabam, *& lib. 12. regesti, epist. 26. & alibi.*

Item Augustinus ad Macedonium epist. 54.

¶ Iustum iudicium vendi non potest. C. LXXI.

inf. 14. q. 5. c. si.

Non licet iudici vendere iustum [e] iudicium, & si liceat aduocato vendere iustum patrocinium, & iurisconsulto rectum consilium.

¶ *Propria uerba B. Augustini referuntur infra 14. q. 5. cap. fin. uers. sed non ideo.*

Item Isidorus lib. 3. de summo bono, c. 58.

¶ De eodem. C. LXXII.

Burch. l. 16. c. 28.

Pauper [f] dum non habet quod offerat, non solũ audiri contemnitur, sed etiam contra veritatem opprimitur. † Cito violatur auro iustitia, nullamque reus pertimescit culpam, quam redimere nummis existimat. [g]

† Adde ... pauperi ... neat ad... tus imp... re grat... patrocin... & dic ꝙ ... ut no. A... ric. de P... in l. 1. C... post.

Huic itaque sententiæ, quæ non amore iustitiæ, sed ex alia qualibet causa fertur in quemquam, humiliter obediendum est.

Et in Aquisgr. c. 42.

Vnde in Nicano concilio, c. 5.

¶ Non recipiantur ab alijs, qui suorum episcoporum contrahunt offensam. C. LXXIII.

Burc. l. 11. c. 36. Iuo p. 14. c. 100. Poly. l. 7. tit. 1.

Seruetur ista sentẽtia, vt hi, qui ab alijs excõmunican-

HINC ITAQVE. CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis cap. dicens, ꝙ quamuis sententia non feratur amore iustitiæ, tamen ei humiliter est obediẽdum.

Seruetur.] CASVS. Quæsitum fuit in Niceno cõcilio, utrum illi, qui sunt excõmunicati ab episcopis suis, sint ab alijs episcopis recipiendi? Et respon. ꝙ non. sed requirendum est, utrum iustè uel iniustè sint excõicati, ut si iniustè fuerint excõmunicati, absoluãtur. Illi uero qui iustè fuerint excommunicati, à cæteris episcopis habeantur excommunicati quousque resipiscant.

a ¶ Ab

a ¶Ab alijs.] Licet etiam priuilegiati sint aliqui: tamen tenentur uitare excommunicatos.
b ¶Episcopi.] Extra. de sent. excom. nulli.
c ¶Abstenti sint.] Idest excommunicati sunt.
ADDITIO. sic sup. ead. si quis laicus. in princ.
d ¶Episcoporum.] Ergo si ex iusta causa episcopus aliquem excõicauit superior non debet absoluere eũ: sed debet eum remittere absoluẽdum ad episcopum etiam si appellatũ sit ad ipsum: qđ uerũ est, cũ euidẽs ẽ ipsã sñiam esse iustam, ext. de sen. excõ. c. per tuas, in fine. alioquin secus vt eadẽ. decr. §. ea. si episcop⁹ forte.

AD-

† μικροψυχία. † ἀηδία. † al. excommunicati ἀποσυνάγωγι.

tur, ab alijs [a] ad communionem non recipiantur. Requiratur sane, si forte ex aliqua indignatione † animi, aut cõtemptione, aut qualibet tali cõmotione † episcopi [b] sui abstenti, † sint [c]. & *infra*. ¶Vt ita demum hi, qui ob culpas suas episcoporum [d] suorũ offensas merito contraxerunt, digne etiam a cæteris excommunicati similiter habeantur, quousque episcopo suo α visum fuerit humaniorem circa eos ferre sententiam.

α ¶Episcopo suo.] *In prisca versione, quæ est in collectione Isidori, & huic valde similis est, legitur*, quousque in communi, vel ipsi episcopo suo: *nec multo aliter in altera vulgata versione. Græce est*, μέχρις ἂν τῷ κοινῷ τῶν ἐπισκόπων δοξῇ, *idest*, quousque communi episcoporum videatur.

Item sententia est iniusta ex ordine, quando non seruato iudiciali ordine quilibet pro sua culpa damnatur.

Vnde Gregorius scribit Costantio Mediolanensi episcopo, lib. 8. epist. 30.

† al. dicatur. † al. pænitentia medicina.
Iuo p. 5. c. 247.
Pan. l. 4. c. 214.
† *facile sunt.*] orig. Aliquot uerbis mutatis.

q. 5. si qs ... nis.] ex ... to.

¶Rex non dubia definiatur certa sententia.
Cap. LXXIIII.

GRaue [e] satis est, & indecens, vt in re dubia certa detur † sententia.

Item Augustinus in libro de pænitentia †, c. 3.

¶Non credantur quæ certis indicijs non demonstrantur. C. LXXV.

QVamuis vera sint quædam, non tamen iudici [f] sunt † credenda, nisi certis indicijs demonstrentur.

Item Damasus Papa epistola sexta.

¶Antequam examinentur, aliqui non iudicentur. C. LXXVI.

Ansl. l. 3. c. 51.

† al. veritatem.

Eccl. 11. secundũ 70.

EOrũ, qui accusantur, causas discutere nõ licet priusquã canonice vocati ad synodum veniãt, & præsens per præsentem agnoscat veraciter †, & intelligat [g], quæ ei obijciuntur. Quod bene, & per sapientiam Salomonis α dicitur; [Antequam scruteris, ne reprehendas. Intellige [h] prius, & tunc increpa. Antequam audieris, ne respondeas.] Et licet apertissima [i] sit contrariorum [k] reprehensio, veruntamen oportet ab his, qui dati † sunt ad eorum examinationem, ordinem seruari.

† al. deputati.

α ¶Salomonis.] *Citat librum sapientiæ Sirach, idest Ecclesiasticum, nomine Salomonis. Et sic citatur etiam a B. Greg. 1. q. 1. non est putanda, & a Cypriano libro 3. ad Quirinum, c. 20. & a Clemente Alexandrino Stromatũ lib. 7. & ab Origene hom. 18. in Numeros: et ab Hilario in psal. 67. & ab alijs patribus, cuius rei rationem reddit B. August. l. 2. de doctr. Christiana, c. 8. & alibi.*

Item ex octaua synodo.

¶Qui falsum de alio profert, & is qui crimina credit, vterque reus est. C. LXXVII.

Isido. l. 3. de sũm. bono c. 59.

NOn solum [l] ille reus est, qui falsum de alio profert; sed & is, qui aurem cito criminibus præbet.

ITEM SENTENTIA. CASVS. Hic Gra. ostendit secundum membrum d. .s. q sententia tunc est iniusta ex ordine quando iudiciario ordine non seruato aliquis propter culpã suã condemnatur; q non est faciendũ, & hoc probat per seq. c. Duo sequentia ca. plana sunt.

e GRaue.] sup. d. 33. cap. vlt. de hoc notatum est, sed vbi ius dubiũ est, bene fertur sñia certa 30. q. 3. c. ult. qñque ẽt in dubio facto certũ ius statuitur. ext. de spon. iuuenis.

f QVamuis.] ¶Iudici.] Ar. q iudicandum est secundum allegata, & nõ secundum opinionem iudicis.

EOrum.] CASVS. Quęsitum fuit a Damaso Papa, utrũ crĩa aliquorum sint examinanda, uel puniẽda antequã canonice uocentur ad synodum. Et respõdet q non, qđ probat auctoritate Salomonis; & quãuis obiecta crimina sint manifesta non tamẽ iudici tãquam iudici, & ideo semper est examinatio facienda.

g ¶Intelligat.] Nã nisi intelligat, non dr fieri eo præsente. ff. de uerb. signif. corã.

h ¶Intellige.] Aliàs dicitur: sicut praue intellexisti, sic praue respondes. de consecr. d. 2. c. 1.

i ¶Apertissima.] .i. aperta, & manifesta: non tñ ut iudici notoria. Vel ĩtellige cũ iudici est manifesta.

K ¶Cõtrariorum.] idest, aduersariorũ.

l NOn solũ.] Sup. 86. d. si quid sp. ea.

sup.ea.q.c.in cunctis & cap.si quis dixerit.

CVM ERGO. Hæc est sexta pars q. in qua probat, ꝙ si sententia excommunicationis ex ordine nulla fuerit: tamen seruanda est, etiam si sit ex causa iniusta: quia ligatur propter contemptum, & hoc probat per 22. auctor.Ioan.de Fant.

c ¶Quatuor.] Est & quintus, modus quando iudex pauperibus miseretur.vt : . .] . est iniusta. & c.ne amisso. Item sunt alij duo modi : nimia seueritas : & nimia remissio, vt 45.d.disciplina : non enim est constans iudex cuius animi motum vultus detegit.ff.de offi.præsi. obseruandum.

CASVS. Concludit Gratia. ex supradictis, ꝙ licet sentētia sit iniusta ex ordine ei tñ est obediendū. & allegādo quandā falsam rationem assignat, dicēs aliquādo cōtingere, ꝙ aliquis ligat⁹ est apud Deū pro alieno reatu: & tamē pro reatu alio, quem nō fecit, cō demnatur: velut si adulter de crimine sacrilegij quod non fecit, non seruato ordine iudiciario condemnatur: q̄ tamen sententia tenet non sacrilegij ratione quod non fecit, sed rōne adulterij pro quo iamdiu apud Deū fuerat excōicatus. Et ad hoc probādū inducit ca. Greg. s.ead.snia, & exponit ca. illud qualiter intelligi debeat.

a ¶Pro sacrilegio.] G. male intelligit illud c.supra ead. c.1. innuit enim hic, ꝙ etiā est tunc timenda sententia pastoris quando, vel illud crimen pro quo est excōicatus, vel aliud est in eo: aliàs si nullum est in eo crimē, nulla est vel non est timenda sententia, & fuit deceptus ex illo verbo. siue ex alia culpa mereatur sed Greg. vocat aliā culpam, q̄ de nouo querit, contemnendo.s.excommunicationem. 1 Vel dicas eum allegando 2 hoc dicere.

b ¶Non habet.] Sic 24.q.3. notandū. in fine: ubi dicitur, ꝙ iniusta excōicatio non nocet nisi contemnatur sic ext.de sent. excom. per tuas, sic nec denunciatio iniusta est contemnenda, ext. de noui operis nunc.c.cum ex iniuncto.

1 Et hoc patet in fin. §. ibi fiat culpa.

2 Ad hoc dictū facit s. ea. §. hæc & s.&c. vbi patet, ꝙ ita intellexerit, vt dictum est. Arch.

¶De hac inscriptione octauæ synodi notatum est supra eadem q.3. si quis frater.

6 *Cum ergo sententia ex ordine iniusta est; nec tunc ab ea recedendū est: quia etiam, antequā sententia daretur in eum; pro qualitate reatus sui ligatus apud Deum tenebatur. Contingit aliquando, ut adulter sententiam pro sacrilegio* [a] *reportet, cuius reatum in conscientia non habet* [b]. *Hæc sententia, & si iniusta sit, quia non est in eo crimen, super quod lata est sententia; tamen iuste ab eo reportata est, quia ex reatu adulterij iamdiu apud Deum excommunicatus fuerat. Et in hoc casu intelligenda est illa auctoritas Gregorij* [*Sententia pastoris, &c.* sup.ead.c.1. *Iustam sententiam vocat, quādo crimen subest, super quod fertur: iniustam, quando illud non subest; quæ tamen timenda, uel seruanda est: quia ex alio iam dudum damnandus erat. Vnde, cum præmisisset Gregorius: Vtrum iuste an iniuste obliget pastor, pastoris tamen sententia gregi timenda est,*] *subsecutus adiecit;* [*Ne is, qui subest, & cum iniuste forsitan ligatur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa mereatur. Pastor ergo vel absoluere indiscrete timeat, uel ligare. Is autem, qui sub manu pastoris est, ligari timeat vel iniuste; nec pastoris sui iudicium temere reprehendat: ne, & si iniuste ligatus est, ex ipsa tumidæ reprehensionis superbia, culpa, quæ non erat, fiat.*] Hom.26. in Euan. *¶Aliquando nullum subest crimen: & tamen uel odio iudicis, vel factione inimicorum oppositam sibi sententiam damnationis in se excipit.*

Vnde Gregorius ait.

¶Quot modis humanum iudicium peruertitur. C. LXXVIII.

Isidorus l.3.de sum. bono, c.58.

Burc.l.16.c.28.

QVatuor [c] modis peruertitur humanum iudicium: timore [d], dum metu potestatis alicuius veritatē loqui pertimescimus; cupiditate, dum præmio animū † alicuius corrumpimus: odio, dum contra quemlibet aduersarium † molimur: amore, dum amico [e], vel propinquo complacere contendimus.

† al. muneris alicuius corrumpimur] Isid.

† al. aduersa.

¶Apud Gregorium non est inuentum: sed apud Isidorum (quem citat Burchardus) & paulo etiā plenius; & sequitur nonnullis interiectis post caput qui recte supra ead.

Quam vero graue sit uel odio, uel amicitia, uel me-

ALIQVANDO. CASVS. Hic prosequitur tertium membrum.s.quando sententia est iniusta ex causa.s. qñ nullum crimen subest: sed odio iudicis, vel machinatione aduersariorum seruato ordine iudiciario cōdemnatur, quod probat sequenti cap.

QVatuor.] CASVS. Docet hic Gregor. quòd quatuor sunt, quibus humana iudicia peruertūtur s.timor, cupiditas, odium, & amor. & de quolibet ponit exemplum.

seruandum. Item est & alius modus quando per imprudentiam male iudicat. institu. de obli. quæ ex quasi deli.nasc.§.1.

d ¶Timore.] Sed nunquid tenet sententia, quam iudex per metum tulit? sic: sed elidi potest per exceptionem 3 25.q.1.omne.ff.de furt.interdum.§.1.Arg.contra, ff.de acq.hæred. l.6. §.vlt. sententia autem quæ per præmiū lata est, nulla est, ut 2. q. 6.§. venales, sed si odio, uel amore lata est: bene tenet, sed irritatur, ff.ad Treb.l.seruo, §.cum prætor.Io.

3 Suba... sic debs... telligi i... iniustū... de hoc... Io. de F...

e ¶Dum amico.] De hac amicitia, uel inimicitia nota 3.quæst.5.c.1.

Qui-

tu, vel munere, vel quolibet modo iudicium peruertere, testatur Hieronymum Amos, c. 6. dicens.

¶De ijs, qui aliquo modo iudicium peruertunt. C. LXXIX.

Similia apud Isidorum eod. l. 3. c. 57. & apud B. Hieron. in Amos, ca. 6. ad illud, [Quoniam conuertistis in amaritudinem iudicium.

QVicunq; aut consanguinitate, aut amicitia, & econtrario vel hostili odio vel inimicitijs [a] in iudicando ducitur; peruertit iudicium Christi, qui est iustitia, & fructum illius vertit in amaritudinem.

Item Augustinus ad Casulanum.

Isid. ibid. c. 59.

¶De ijs, qui metu potestatis veritatem occultant. C. LXXX.

Deusdedit p. 1. Burch. l. 16. c. 12. Extra de crimi. falsi. cap. 1.

QVisquis metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat [b], iram Dei super se prouocat, quia magis timet hominem, quàm Deum, *Et post pauca* ¶Vterque reus est, & qui veritatem occultat [c], & qui mendacium dicit, quia & ille prodesse [d] non vult, & iste nocere desiderat.

¶*Caput hoc non est inuentum apud B. August. cuius posteriorem partem citat etiam Burchar. ex dictis Augustini. Simillima leguntur in eodem lib. 3. Isidori, c. 59.*

Item.

¶De eodem. C. LXXXI.

iij NEmo peritorum, aut prudentium putet, ꝙ minus sit periculũ in verbis, lingua [e] mentiendo, quàm manibus sanguinem fundendo. Melius [f] est autem pro veritate pati supplicium, quàm pro adulatione recipere beneficium.

Item Pelagius Papa II. epistola 2. Benigno archiepiscopo.

¶De eodem. C. LXXXII.

VNicuique prouidẽdum est, ne aliquem iniustè persequatur, iudicet, uel puniat; ne Iesum [g] persequatur iudicet, vel puniat.

Hic quoque qui veritatem pro pecunia negat, vel falsum testimonium contra aliquem dicit: Deum negare, vel vendere probatur.

Vnde Beda ad c. 14 Marci.

Et ad cap. 26. Matthæi.

¶Qui falsum testimonium dicunt, & veritatem pro pecunia negant, sceleris Iudæ participes fiunt. C. LXXXIII.

Marc. 14. Matth. 26.

ABijt Iudas ad summos sacerdotes, & constituerunt ei pecuniã se daturos.] ¶Multi hodie scelus Iudę, quia Dñm, ac magistrum, Deumq; suum pecunia vendiderit, velut immane, & nefarium exhorrent; nec tamen cauent. Nam cum pro muneribus falsum cõtra quemlibet testimonium dicunt; profecto, quia veritatẽ pro pe-

a QVicunque.] ¶Inimicitijs.]Videtur ꝙ iudex æquè possit recusari propter non capitales sicut propter capitales inimicitias. ut 3. q. 7. iudices ext. de app. ad hoc. vnde patet, ꝙ pro minori causa recusatur iudex quàm testis, ut dixi 3. q. 5. accusatores. sed ideo, quia facilius habentur mille iudices, quàm unus testis. extra de appel. postremo.

QVisquis.] CASVS. Docet August. quòd excusari non debet qui metu alicuius potestatis celat in iudicio ueritatem: quia uterque reus est, & qui ueritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia ille prodesse non vult: & iste nocere desiderat.

b ¶Occultat.] Tunc scilicet cum inducitur in testem: aliàs bene potest: & etiam debet quandoque quis occultare ueritatem, ut 22. q. 2. primum ver. septimum. & ca. ne quis. & 43. dist. in mandatis. & cum a Christo quæreret quid est veritas, non respondit. 1

c ¶Occultat.] ff. de fal. si q̃s obrepserit.

c ¶Occultat.] Contra 22. q. 2. ne quis arbitretur.

d ¶Prodesse.] Aliquis ergo cogitur alij prodesse, cũ sibi non obest. ff. de aqua pluuia arc. l. 2. §. Item Varus.

1 Adde hoc q̃d dicã 22. q. 2. §. item quod dicit. Archid.

NEmo.] CASVS. Quæritur quis magis peccet, an qui mẽtitur, an qui sanguinem effundit? Et respondit, ꝙ equaliter peccãt. vnde nõ debet aliquis mẽtiri: sed melius est ꝓ veritate pati suppliciũ, quam pro mendacio beneficium. [Melius,] electiuè ponitur. Sequens c. planum est.

e ¶Lingua.]Mẽtiendo de aliquo, ꝓpter quod ipse perdit uitã, talis enim dr̃ homicida. j. de pœnit. distin. 1. periculose. 50. d. si quis uiduã.

f ¶Melius.]Electiuè, ut j. e. iniustum. 22. q. 1. considerat.

g VNicuiq;, [¶Ne Iesum.]7. q. 1. omnis qui gemebat.

HIC QVOQVE. CASVS. Dictũ est s. in p̃ced. c. ꝙ qui iniustè aliquẽ cõdẽnat, Deũ negat dicit nũc Gratia. ꝙ sic Deum negat, qui veritatem occultat ꝓ pecunia, uel falsum testimoniũ dicit quod probat per seq. cap.

ABijt Iudas.] CASVS. Beda ĩ hoc ca. primo ponit verba Marci Euãgelistę, quę durãt vsque ibi, [Multi.] Postea dicit, ꝙ multi hodie abhorrent scelus Iudæ, qui Deũ pro pecunia uẽdidit: & tñ idem cõmittunt. Nam qui dicit falsum testimoniũ pro pecunia, Deum negat, qui est ueritas, Similiter qui fraternã sacietatem dissoluit & cõmaculat, Deum qui charitas est, prodit maximè cũ non ex infirmitate vel ignorantia hoc facit, immo faciendi opportunitatẽ quærit.

a ¶Ven-

Deus uendi non potest.

a Vendunt.] Quantum in se est. nam ipse uendi non potest. 1. quæst. 3. Saluator, uel uendunt, idest, a se separant sicut venditor rem venditam a se separat & alienat pretio accepto: ita isti Deum a se alienant pretio accepto. & sic dicitur per similitudinem.

b Infirmitate.] Corporis: nã infirmus nescit q̃d faciat. 17. q. 2. c. Gonsaldus.

c Arbitris.] Idest, bonis viris, sicut Iudas cautauit absentiam Apostolorum.

x Vt 15. q. 1. §. itaque.

EXistimant.] CASVS. Quidã putant, ꝙ Christus tũc tm̃ negaretur, cum a paganis q̃s captus se negauit Christianum esse. sed probat Hieron. auctoritate Apostoli, ꝙ non solũ Dominus verbis negatur, sed ẽt prauis factis. sicut etiã bonis factis Deũ cõfitemur. & ostendit, quòd non solum illi sunt a Deo reprobãdi, q̃ in martyrio ipsum negãt, sed & illi quorum sermone, opere, & cogitatiõe Christus negatur. & omnes illos cõfitebit Christus coram patre, quorum opere bono & sermone Christus est confessus. Passiuè ponitur hæc dictio [Confessus,] & Vel, ponitur pro idest, potest etiã proprie poni.

d Factis.] Nota ꝙ ipso facto negamus Christũ, vt hic 2 ipso facto mentimur. 22. q. 5. cauete. Ipso facto appellamus extra de appel. dilecti. Ipso facto habemus ratũ. ff. de inoff. test. si proponas §. j. ff. rẽ rat. hab. l. 5. ipso facto eligimus. ext. de ijs quæ fiunt a maio. par. cap. ex ore.

Ipso facto multa fiunt. 2 Et sic habes hic argu. ꝙ quis opere negat, loquitur, confitet̃, prædicat. 24. q. 5. cauete. 46. d. habet hoc & 1. q. 1. cum annis. Arch.

e Negat.] Quidam habent, negatus negat, ut hic.

NOn solum.] CASVS. Quæsitum est ab August. vtrũ ille qui timore mortis negat se esse Christianũ, Christum negare dicatur? Et respondet ꝙ sic; quia non solum negat ille Christum, qui dicit eum non esse, sed etiam qui negat se Christianum, quod probatur exemplo Petri, qui Christum negauit eo ipso, quod se eius discipulum esse negauit.

f Non ait.] Arg. hic, & ex præced. c. ꝙ qui vnum dicit & omne id quod sequitur ex illo dicit, vt s̃. dist. 8. quo iure, extra de do. & contuma. cum dilecti, in fi. extra de offic. deleg. cum super. ff. quod met. cau. l. 1.

g Negare Christũ.] Sed quid si aliquis coactus negat Christum ore, sed corde non negat? non videtur peccare: nam re: nã ex corde procedunt vitia. 15. q. 6. c. 1. & Deus cor interrogat. 14. q. 5. si quid. tamen dico quòd mortaliter peccat: quia nulla conditione debet ad hoc adduci. 12. q. 2. primum. Nam etsi non vult negare Christum, vult tamen istud propter quod negat, fuitã. 15. q. 1. merito.

Christum negans etiam solo ore peccat.

cunia negant, Deum pecunia vendunt[a]. Ipse enim dixit: [Ego sum veritas] Cum societatem fraternitatis aliqua discordiæ peste cõmaculant; Deum produnt, quia Deus charitas est. Qui ergo charitatis, & veritatis iussa spernunt Deum vtique, qui charitas est, & veritas, produnt, maximè cum non infirmitate[b], vel ignorantia peccant, sed in similitudinem Iudæ quærunt opportunitaté, qualiter arbitris[c], absentibus mendacio veritatem, virtutem crimine mutent. *Ioan. 14. 1. Ioan. 4. Matth. 26.*

Item Hieronymus in epistolam ad Titum, cap. 1. extremo.

¶Christum negat, qui peruersis se socium facit.
C. LXXXIIII.

EXistimant quidam in eo tantum Christum negari, si in persecutione quis a gentilibus comprehensus, se renuerit esse Christianum. Sed ecce Apostolus oĩbus, quæ peruersa sunt, factis[d], Deum asserit denegari, Christus sapientia est, iustitia, veritas, sanctitas, fortitudo. Negatur per insipientiam sapientia, per iniquitatem iustitia, per mendacium veritas, per turpitudinem sanctitas, per imbecillitatem animi, fortitudo. Et quotiescunque vincimur à vitijs atque peccatis, toties Deum negamus: & econtrario, quoties bene quid agimus, Deum confitemur. Nec arbitrandum est, in die iudicij, illos tantum a Dei filio denegandos, qui in martyrio Christum denegarunt, sed † & illos omnes, quorum opere, vel sermone, uel cogitatione Christus negatus negat[e], vel confessus confitetur. De hac puto confessione, & discipulis præcepit dicens: [Eritis mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad extremum terræ.] *Tit. 1. Matth. 1.* † *al. sed per omnia opera, sermones, cogitationes Christus vel negatus, &c.* *Act. 1.*

Item Augustinus tractatu 113. ad c. 18. Ioannis.

¶Qui Christianum se negat, Christum negare conuincitur. C. LXXXV.

ij NOn solum abnegat Christum, qui dicit eum non esse Christum; sed ille etiam, qui cum sit, negat se esse Chistianum. Dominus enim non ait[f] Petro, discipulum meum te negabis: sed [me negabis.] Negauit ergo ipsum; cum se negauit esse eius discipulum. Quid autem aliud isto modo, quàm se negauit esse Christianum? *Item & tractatu 66.* Timendo mortem carnis tuę, mortem dabis animę tuę. Quanta enim vita est cõfiteri Christum; tanta mors est negare Christum[g]. An Apostolus Petrus (sicut eum quidam fauore peruerso excusare nituntur) Christum non negauit; quia interrogatus ab ancilla, hominem se nescire respondit? *Luc. 22. Luc. 12.*

Nolite

NOlite timere eos.]CASVS.Hoc c.diuiditur in duas partes. In prima dicitur, ꝙ timore mortis nō dēt aliquis veritatem tacere. In secunda parte tractatur de tribus proditoribus veritatis, scilicet de eo, qui pro veritate mendacium loquitur, & de eo qui per timorem negligit veritatem prædicare, & de eo qui veritatem auditam non defendit: Nam sicut sacerdos veritatem quam audiuit a Deo debet libere prædicare: sic laicus veritatem quam audiuit a sacerdotibus, debet libere defendere.

α ¶ Item.] *In duobus vetustis Gratiani exemplaribus hoc est aliud caput, & rubricam habet*, De eodem *est enim ex tractatu. 66. in Ioannem.*

Item Ioannes Chrysostomus, [idest auctor operis imperfecti, in Matth hom. 25.]

¶ Veritatem prodit non solū qui pro veritate mendaciū loquitur, sed etiam, qui veritatem non libere prædicat. C. LXXXVI.

Matth. 10.

NOlite timere [a] eos, qui occidūt corpus:] Ne forte propter timorem mortis non libere dicatis quod audistis, nec fiducialiter prędicetis omnibus, quod in aure soli audistis. Sic ergo ex his verbis ostenditur, ꝙ nō solum ille proditor [b] est veritatis, qui transgrediens veritatem, palam pro veritate mendacium loquitur, sed etiam ille, qui nō libere veritatem pronunciat, quam libere pronunciare oportet, aut nō libere veritatem defendit, quā libere defendere conuenit, proditor est veritatis. Nam sicut sacerdos debitor est, vt veritatem quam audiuit a Deo, libere prædicet; sic laicus debitor est, vt veritatem quam audiuit quidem a sacerdotibus probatam in scripturis, defendat fiducialiter. Quod si non fecerit, proditor est veritatis, [Corde enim creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem.]

Rom. 10.

Hæc sententia potius iudicem lædit, quàm eum, in quem temere fertur.

Vnde Augustinus ait.

¶ Iniuste aliquem anathematizans sibi, non alijs nocet. C. LXXXVII.

Ans. l. 12. c. 67. Poly. l. 7. titu. 1. sine auctoris nomine.

ILlud planè non temere dixerim, quod si quisquā fidelium fuerit anathematizatus, iniuste, potius ei oberit, qui facit, quàm qui hanc patitur iniuriā [c]. Spiritus enim sanctus habitans in sanctis, per quem quisq; ligatur, aut soluitur, immeritam [d] nulli ingerit pęnā. Per eum quippe diffunditur charitas in cordibus nostris, quæ nō agit perperam. Pax α [e] ecclesiæ dimittit peccata, & ab ecclesiæ pace alienatio tenet peccata, non secundum arbitriū hominum, sed secundum arbitrium Dei. Petra [f] enim tenet, petra dimittit, columba [g] tenet, columba dimittit, vnitas tenet vnitas dimittit.

Rom. 5. Augu. de baptismo contra Donatistas. l. 3. cap. 18.

α ¶ Pax.] *Hæc pars (nam superior non est inuenta apud B. Augustinum) ex ipso est emendata, & nonnihil aucta.*

a ¶ Nolite timere.] Non remouet naturalem timorem mortis, naturale enim est quemlibet timere, & horrere mortē, vnde Iesus eā timuit, sicut legitur: Cœpit Iesus pauere, & tædere, & alibi. Pater si possibile est, trāseat a me calix iste, sed dicit ne in tantum timeamus eam, vt per eius timorem aliquid contra iustitiam agamus, vel quòd nobis per scripturam, vel magistros, vel per reuelationem diuinam reuelatum est, substineamus, vnde subdit quasi exponendo, ne forte, &c.

[margin: ...ortem timere naturale est.]

b ¶ Proditor.] Proditor est q loquit mendaciū, vel nō libere pronunciat veritatē vt hic, q sibi crimen cognitum malitiose publicat. 2. q. 1. si peccauerit. q aliū circunuenit, & cū i periculū trahit. vt 24. q. 3. trāsferūt. q res vel munitiones hostib. tradūt. 22. q. 5. de forma. q secreta sibi cōmissa reuelat. de pœ. d. 6. sacerdos.

HAEC SENTENTIA. CASVS. Supra in §. aliqn. dictum est, ꝙ iudex quandoq; ex odio condēnat nō delinquētē. Nūc vero dicit G. ꝙ talis sentētia potius iudicem lædit, quā condemnatum, qd probat sequenti capitulo.

ILlud.] CASVS. Quidam prælatus iniuste quendā suū parochianū excommunicauit quæsitū fuit ab August. cui talis snīa potius obsit. Et rndet ꝙ prælato. Et hoc probatur vna ratione, s. quia spiritus sanctus nulli ingerit pęnā immeritā: & peccata tenet vel dimittit secūdū arbitrium Dei, & nō hominū. Similiter probat vna similitudine Salomonis dicentis, quod sicut passer, vel auis alia redit illuc, vnde volauit: sic maledictum, iniuste prolatum reuertitur sup maledicentē. Et expone. [tenet. .i. nō dimittit.

c ¶ Iniuriā.] Pōt ergo agere ꝯ excōicatorē actione iniuriarum: ꝙ verū ē cū dolo excōicauit, aliàs nō. ff. vi. bo. ra. l. 2. §. si publicanus. Lau. Immo semper potest eum cōuenire ad interesse, nisi iudex probabiliter errauerit, & etiam agere, vt alias puniatur, extra de sen. excom. sacro. 2. q. 1. nemo. Et si temerarie excommunicat, puniatur. sup. ea. temerarium.

d ¶ Immeritam.] Idest, sine causa nam sine culpa sæpe aliquis punitur temporaliter. 45. d. sed illud. 1

1 Ad idē de consf. d. 1. in sancta. vbi de hoc sup. 1. q. 4. in prin

e ¶ Pax.] Idest, spiritus sanctus.

f ¶ Petra.] Idest, Christus.

g ¶ Columba.] Idest, ecclesia.

a ¶ Volans.] Supple reuertitur quandoque.

b Pleruque.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte reprehēdit Greg. illos prælatos, qui iniuste, vel indiscrete subiectos ligant, vel absoluunt. In secunda parte ostendit, ꝙ prælatus debet causas considerare, quibus peccator sit ligandus, vel absoluendus. Vñ si viderit peccatorē interius, idest, in mēte a domino viuificatū absoluat eū exterius quod ꝓbat exēplo Lazari. Si vero viderit illū impœnitētē, non absoluat eum, nec remediū ei conferat. Secūda pars incipit ibi, [Causæ ergo.] Hæc solutionis verba sunt Grego. & non Grat.

b ¶ Vt ipse.] Repetit hic tenorem illorū c. sup. ead. ipse, & c. iudicare, & cap. tunc vera.

c ¶ Per prophetam.] Ezechielem. 13. cap.

INiustū.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima dicitur, ꝙ sñia lata per metum regis vel alterius, non valet. In scđa parte dr, ꝙ parum est religioso homini inimicitias non exercere, nisi eas extinguere conetur. In tertia parte dicitur, ꝙ melius est mala humiliter confiteri, q̄ de bonis superbe gloriari. Secunda est ibi, Homini religioso.] Tertia ibi. [Melior ē in malis factis.] Seq. c. per se patet.

d ¶ Nō valeat.] Arg. ꝙ sñia per metum lata, nulla 1 est ipso iure, vt hic, & 31. q. 2. Lotharius. 25. q. 1. oē. Sed dic, ꝙ tenet nisi elidatur per exceptionem.

1 Arg. de pœ. dis. 1. quę pœnitet. ver. dicit. n. 2. q. 1. ī primis. 15. q. 9. ca. 2. 33. q. 5. notificasti. extr. li. 6. de his quæ vi. met. cau. fi. absolutionis. Archid.

e ¶ Parum esse.] .i. non sufficit ei, quod ipse non sit inimicus, uel non generet alijs inimicitias, nisi studeat in alijs eas extinguere. 22. q. 5. de forma.

f QVi iustus est. ¶ Prœmium.] In hoc ꝙ patienter sustinet.

HIC ETSI. CASVS. Dictum est supra in duobus membris distinctionis sētentię excōicationis esse parendum. Nunc dicit Gratianus, ꝙ etiam sentētia excōicationis est parendum ꝓm tertium membrum. s. quando apud Deum ligatus non erat, ne ex superbia sua ligādus videatur: postea ostēdit, ꝙ si prelatus præcipiat aliquid mali subditis suis, subditi ei obedire non dent, quod

Item Salomon: [*Sicut auis in incertum volans* [a], *& passer quolibet vadēs: sic maledictum frustra prolatum venit super eum, qui misit illud.*]

Prou. 26. sed paulo aliter.

Item Gregorius Papa homilia 26. in Euangelia.

¶ Cuius vita officio non congruit, alios ligatus soluit. C. LXXXVIII.

PLerumq; contingit, vt hic iudicis † locum teneat, cuius ad locum vita minimè cōcordat; ac proinde sæpe agitur, vt vel dānet immeritos, vel alios ipse ligatus soluat; sæpe in soluendis, ac ligandis subditis, suæ volūtatis motus, nō autem causarum merita sequatur. Vnde fit, vt ipse † [b] ligandi, aut soluendi potestate se priuet, *& infra* ¶ Sæpe fit, vt erga quemlibet proximum odio, vel gratia moueat pastor. Iudicare aūt digne de subditis, &c. Vnde recte per prophetam [c] dicitur; [Mortificabant animas, quæ non moriebantur, & viuificabant animas, q̄ non viuunt.] Non morientem quippe mortificat, qui iustum damnat: & non victurum viuificare nititur, qui reū a supplicio absoluere conatur. Causæ ergo pensandæ sunt, & tunc ligandi atque soluendi potestas exercenda. Videndū est, quæ culpa [præcessit †, & quæ sit pœnitētia secuta post culpam, vt quos omnipotēs Deus per cōpunctionis gratiam visitat, illos pastoris sententia absoluat. Tunc enim vera est absolutio, &c. *& infra.* ¶ Ex qua cōsideratione intuendum est, quod illos nos debemus ꝑ pastoralem auctoritatem soluere, quos auctorem nostrū cognoscimus per suscitātem gratiā viuificare. *& infra.* ¶ Veniat itaque foras mortuus, idest culpam cōfiteatur peccator. Venientem vero foras soluant discipuli, vt pastores ecclesiæ ei pœnam debeant amouere, quam meruit qui non erubuit cōfiteri quod fecit. ¶ Hæc de solutionis ordine breuiter dixerim, vt sub magno moderamine pastores ecclesiæ, vel soluere studeant, vel ligare.

† al. ...

Iuo p. 14. c. 3. Pann. l. 5. c. 78. & 79 & 80.

† al. hac ipsa. sup. ea. ipse ligandi. sup. ea. iudicare.

Ezech. 13.

† abest ab orig.

sup. ead. tunc vera.

Item Calixtus Papa epis. 1. ad Benedictū episcopum.

¶ Viribus caret sententia iniuste prolata. C. LXXXIX.

INiustum iudiciū, & definitio iniusta regio metu, aut iussu, aut cuiuscunq; episcopi, aut potētis a iudicibus ordinata, vel acta non valeat [d]. ¶ Homini religioso parū esse [e] debet inimicitias aliorum non exercere, vel nō augere male loquendo, nisi etiam eas extinguere bene loquendo studuerit. ¶ Melior est in malis factis humilis cōfessio, quàm in bonis superbia gloriatio.

25. q. 1. omne. §. iniustum ex Marcellino in c. Hadria. cap. 78. capitul. l. 5. c. 251 Burch. l. 15. c. 8. Ans. l. 3. c. 84. Iuo p. 5. c. 235. & p. 16. c. 9.

Aug. l. c. 9. cap. 9...

Item Augustinus super psal. 111. ad vers. [*Faciens misericordias Dominus.*

¶ Præmium meretur, qui iniuste maledicitur. C. XC.

QVi iustus est, & iniuste maledicitur, præmium [f] illi redditur.

Hic, & si, vt dictum est, non teneatur ligatus apud

quod probat per seq. cap. vsque ad §. cum ergo.
IDEM EST. Hæc est 7. pars q. in qua intendit probare per 14. auctor. ꝙ in malis non est obediendum prælatis. s. vbi iussio eorum continet errorem intolerabilē. extra de off. delegat. cum contingat. & extra de senten. excom.

eius præcipere, vt 7. q. 1. quia. & ff. de reg. iu. factum. & si dubium est an sit licitum parendum est ei. 23. qō. 1. quid culpatur.

Deum; sñiæ tamen parere debet: ne ex superbia ligatur, qui prius ex puritate conscientiæ absolutus tenebatur.

7 *Idem est, quādo contra æquitatē* [a] *sñia fertur: veluti quando subditi non possunt cogi ad malū, scientes obediētiam non esse seruandam prælatis in rebus illicitis.*

Vnde Eutychianus α *Papa ait.*

α ¶ Eutychianus.] *Burchardus & Iuo referunt ex Eutychiano simul caput hoc, & c. si quis. 24. q. 1. quod tamē Grat. citat ex Iulio.*

¶ Non est obediendum episcopo, qui pro hæreticis Missam canere iubet. C. XCI.

Poly. l. 7. tit. 5. Burch. l. 19. c. 105. Iuo p. 15. c. 117.

SI quis episcopus, aut abbas presbytero, aut monacho suo iusserit Missas pro hæreticis β [b] cantare; nō licet, & non expedit obedire eis.

β ¶ Hæreticis.] *Cæteri collectores addunt,* mortuis, *quam vocem hic auctor glossæ suppleuit.*

Item Augustinus.

¶ Præceptis non obedire multoties expedit. C. XCII.

NOn semper malum est non obedire præcepto: [c] cū enim dominus iubet ea, quæ sunt contraria Deo, tunc ei obediendum non est.

¶ *Huius capitis partim verba ipsa, partim sententia habentur apud B. Ambrosium lib. de paradiso, c. 6.*

Item Hieronymus in epist. ad Titum, γ *c. 2. versi.* [*Serui dominis suis subditi.*]

γ ¶ Titum.] *Sic est emendatum ex Polycarpo cum antea citaretur* ad Ephesios, *emendato etiam, & non nihil locupletato ipso capite ex originali.*

¶ De eodem. C. XCIII.

Ans. l. 13. c. 26.

SI dominus [d] ea iubet, quæ nō sunt aduersa scripturis sanctis; subijciatur seruus domino. Si vero contraria præcipit; magis obediat spiritus, quam corporis domino. *& infra, c. 3.* ¶ Si bonū est, quod præcipit Imperator, & præses: iubentis obsequere voluntati: si vero malum; responde ei illud de actibus Apostolorū: [Obedire oportet Deo magis, quam hominibus.] Hoc ipsum & de seruis intelligamus apud dominos, & de vxorib. [e] apud viros, & de filijs apud parentes: quòd in illis tantum debeāt dominis, viris, parentibus esse subiecti, quæ contra Dei mandata non veniunt.

Poly. l. 1. tit. vlt.

Act. 5.

Item Ambrosius.

¶ Non sunt audiendi, qui contra Deum aliquid iubent. C. XCIIII.

IVlianus Imperator quamuis esset apostata, habuit tamen sub se Christianos milites: quib. cum dicebat, ꝓducite aciem ꝓ defensione Reipublicæ; obediebāt [f] ei.

inf. ea. Imperatores §. Iulianus.

SI quis episcopus.] CASVS. Quæsitum fuit ab Eutychiano, si eps aut abbas ꝑcipiat presbytero, vel monacho Missam ꝓ hęreticis cantare, vtrū ei sit obediendū? Et resp. quod non. Seq. cap. patet.

b ¶ Pro hæreticis.] Mortuis, qđ non licet speciali orone, vt 13. q. 2. nō ęstimemus. sed pro uiuis hæreticis, & alijs malis ēt spāli oratione licitū est orare, ut 13. q. 2. pro obeuntibus, sed generali oratione ꝓ oībus defunctis licitū est orare, ut de pœ. d. 5. falsas, & 24. q. 3. corripiantur.

Oratione speciali pro hæreticis orare licet.

NOn semper.] ¶ Præcepto.] Non solum iniusto, sed ēt ĩhonesto. vel ēt si a iudice ꝑcipitur aliquid quod sit inhonestū, vel incōmodum, vt ff. de recep. si cum dies. §. cōpromisso. & 2. q. 2. præceptū. & ff. de iud. si longius. & 3. q. 9. hortamur.

SI dominus.] CASVS. Dr̄ hic, ꝙ si dn̄s præcipiat ea q̄ bona sūt, ei est obediendū: si vero mala ꝑcipiat, Deo cœli potius quā terreno est obediendū. Idē dr̄ de seruis, vxorib. & filijs, q̄ in bonis tantum debēt obedire. Sequentia duo c. plana sunt.

d ¶ Si Dominus.] ff. de re iud. ad ea quę.

e ¶ De vxorib.] 33. q. 5. manifestū. contra, vbi dr̄, ꝙ licet vir pręcipiat uxori, ꝙ nō seruet votum, licet ipse peccet; ipsa tñ̄ tenet ei obedire. Sed dic, ꝙ licet vir ꝑcipiendo peccet, nō tñ̄ ꝑcipit id, qđ est peccatum q̄a præceptum dn̄i est, vt in tali casu obediat uxor viro, ut 33. q. 5. noluit. Itē adhuc obijcit, ꝙ seruus quo ad quid a periurio excusatur, propter mandatum domini. 22. q. 5. qui compulsus, &c. si quis coactus. Resp. tamen excusatur a pœna pro parte, sed non a peccato. sup. d. 4. denique.

Votum uxoris pōt maritus īpedire.

excō. per tuas, quæ de hoc loco tractæ sunt. Io. de Fant.

a ¶ Aequitatem.] Ab hoc loco ostēdit quid iuris sit de sententia præcepti, & dicas, quòd semper parendum est iudici in rebus licitis, dum tñ̄ illa spectent ad officium

IVlianus.] ¶ Obediebant.] inf. 15. quæst. 6. nos sanctorum.

Cum autem diceret eis, producite arma in Christianos, tunc cognoscebant Imperatorem cœli.

¶ *Infra eadem c.* Imperatores, §. Iulianus, *habetur hæc sententia: fortasseque ex eo loco mutatis verbis, confectũ est hoc capitulum.*

Item Fabianus Papa, epist. 2. omnibus episcopis.

¶ Non iubet aliquid iniustum, qui Deum timere probatur. C. XCV.

QVi omnipotentem Deum metuit; nec contra Euangelium, nec contra Apostolos, nec contra prophetas, vel sanctorum patrum instituta, aliquid vllo modo agere consentit.

Item Nicolaus Papa Lothario regi.

¶ Et qui peccat, & qui peccanti consentit, vterque reus est. C. XCVI.

ITa corporis tui cedere motibus consensisti, & relaxatis voluptatum habenis, temetipsum in lacum miseriæ, & lutum fæcis prohibitum deiecisti; vt qui positus fueras ad gubernationem populorum, effectus sis ruina multorum. Probat [a] hoc Thiegualdi, & Guntharij dudum episcoporum legitimus casus: qui pro eo, quòd te minime competenter erudierunt; quinimmo quia præuaricationem tuam tegere argumentis suis, & sub quadam iustitiæ specie fucatis quibusdam exquisitis adinuentionibus æquitatem obruere studuerũt; nostra sunt Apostolica depositi auctoritate, & ab omni episcopatus regimine regulariter sequestrati.

Iuo p. 8. c. 227. *Psal. 39.*

sup. ea. Tengualdũ.

Item Augustinus sermone 6. de verbis Domini.

¶ De eodem. C. XCVII.

QVi resistit potestati, [b] Dei ordinationi resistit. Sed quid † si illud iubeat, quod non debeas facere? Hic sane contemne potestatem, timẽdo potestatem. Ipsos humanarũ legum † gradus aduertite. Si aliquid iusserit curator; nonne faciendum est? tamen, si contra proconsul † [c] iubeat; non vtique contemnis potestatẽ, sed eligis maiori seruire. Nec hinc debet minor irasci, si maior prælata est. Rursus si aliquid ipse proconsul iubeat, & aliud iubeat Imperator; nunquid dubitatur illo contempto, illi esse seruiendum? Ergo si aliud Imperator, & aliud Deus; quid iudicatis? Solue tributum: esto mihi in obsequium: recte; sed non in idolio. In idolio prohibet. Quis prohibet? Maior potestas. Da veniam: tu carcerem; ille gehennam minatur.

Beda Rom. 13. Poly. l. 1. tit. 27. † *sed si*] orig. † *al. rerum.* † *al. proconsulem.* Rom. 13

Excõicatio dñi non liberat vasallum a sacramẽto. 1 Sub. ideo ei obediebat̃ arg. 3. q. 7. c. vlt. ꝟ. 17. q. 4. §. vlt. Arch.

ctorum, & c. iuratos. contra. ibi enim dicitur, ꝙ si dominus est nominatim excommunicatus, vel hęreticus, statim vasallus eius absolutus est a sacramento. Respõ. Iulianus adhuc tolerabatur ab ecclesia, ne suscitaret scandalum aduersus Christianos, 1 hoc aũt verũ est, quia excõicatio nõ tollit obligationem, qua est vasallus obligat⁹ domino, sed tantum effectum obligationis. vnde dño absoluto statim tenetur ei obedire, vt 15. q. 6. nos sanctorum. potius obedit regi, quam suo metropolitano. 18. dist. si quis episcopus. sed ibi loquitur cum præuenit mandatum regis. Item obijcitur de vxore, quæ potius obedit viro, quam Deo, vt 33. q. 5. manifestum. sed solutum est sup. ea. si dominus.

ITa corporis.] CASVS. Nicolaus Papa ĩ hoc c. redarguit Lotharium regẽ, q fornicabatur cum Gualdrada, & subiectis prębebat exempla similia faciendi, & quod ipse deliquerat in hoc, ꝓbat per Thiegualdũ, & Guntharium episcopos, qui depositi sũt, qa crimen ipsius approbauerunt, ei obediẽtes in malo.

a ¶ Probat.] Arg. ꝙ sententia lata cõtra vnum, præiudicat alij. sic 3. q. 6. hæc quippe. 81. d. tantis ext. de sent. & re iu. cum super. vbi alter appellans cogitur ꝓbare causam appellationis.

QVi resistit.] CASVS. Dicit hic Aug. ꝙ si aliquis nõ obedit potestati in bonis, Deo resistit. Si vero ptãs malum iubeat, potius ẽ obediendum dño cœli, quam domino terreno, & hoc ꝓbat exẽplo sęcularium potestatum, in quibus si maior præcipiat cõtra minorẽ, maiori est obediendum.

Monachus abbati poti⁹ quam epo obedire dẽt.

b ¶ Potestati.] Hæc regula vbiq; fallit, nã potius tenemur obedire epo, quam metropolitano, ut 9. q. 3. per totũ. Item & monachus poti⁹ obedit abbati, 2 q̃ episcopo, vt 58. d. c. 1. & 2. & potius stat excõicationi prælati, q̃ absolutioni episcopi, ex. de off. ord. cum ab ecclesiarũ. nisi intelligas in eo casu loqui, quando minor habet iurisdictionem a maiore, secundum ꝙ loquitur. ff. de iud. l. iudicium. Vel loquitur in eo casu, cũ appellatur ad maiorem, tunc potius maiori, quam minori parendum est. Item adhuc obijcitur de episcopo, q

2 Nã potius est monach⁹ sub abbate, quam uxor sub uiro, ut no. 33. qõ. 5. noluit. Arc.

c ¶ Proconsul.] Si. d. 8. quæ contra mores. & loquitur hic in eo casu, qñ in eadẽ ciuitate sunt plures iudices, quorum unus maior est alio, ubi maior iudex põt punire minorem, ut C. de off. rec. prouin. potioris. H.

IMperatores.]CASVS.Donatistæ dicebant,ꝙ cum Imperatores Christiani iubebant aliquid contra eos, subditi obedire non debeant : sed Aug. scribit contra eos, docens,ꝙ si Imperatores in errore essent,& iuberent iustos affligi,eis nõ esset obediendum:quia Deus hoc prohibet. nosor.qui præcepit,vt quicunq; blasphemaret Deum Sidrac.Misac, & Abdenago, iret in interitum, & domus eius iret in perditionẽ.Post miracula præcepit Nabuchodonosor vt Sidrac, Misac, & Abdenago, adorarent statuã aureã,& q̃a facere noluerunt, præcepit eos mitti in fornacem ardentem:

Hic iam tibi assumenda est fides tua tanquam scutum;in quo possis omnia ignita iacula inimici extinguere. *Eph.6.*

¶ Emendatum & locupletatum est caput hoc ex ipso originali.

Item Donatistis,epist.166.

De eodem. C. XCVIII.

sup.dist.9.c.1. Polyc.ibidem.

IMperatores,si in errore essent(quod absit,) pro errore suo contra veritatem leges darẽt:per quas iusti & probarentur,& coronarentur, non faciendo quod illi iuberent;quia Deus prohiberet.Sicut iusserat Nabuchodonosor,vt aurea statuta adoraretur : qđ qui facere noluerũt, Deo talia prohibenti placuerunt. *Dan.3.* Quãdo autem Imperatores veritatem tenent, pro ipsa contra errorem iubent, Quod quisquis cõtempserit;ipse sibi iudicium acquirit. Nam & inter homines pęnas luit, & apud Deũ sortem † non habebit;quia hoc facere noluit,quod ei ꝑ cor regis, ipsa veritas iussit: sicut ipse Nabuchodonosor postea miraculo salutis trium puerorum commotus,atq; mutatus, pro veritate contra errorem,edictum proposuit, vt quicumque blasphemarent Deum Sidrac,Misac,& Abdenago,in interitum irent, & domus eorum indispersioné.Et non vultis,vt aliquid tale contra vos iubeant Imperatores Christiani,cũ sciant à vobis in eis,quos rebaptizatis Christum exsufflari? [a] *Idem in psalmis*. ¶ Iulianus extitit infidelis Imperator.Nonne extitit apostata,iniquus, idololatra?Milites Christiani seruierunt Imperatori infideli.Vbi veniebatur ad causam Christi,non agnoscebãt, nisi illum,qui in cœlo erat:Quãdo volebat,vt idola colerent,vt turificarent;præponebant illi Deum.Quando autem dicebat,producite aciem, ite contra illam gentem; statim obtemperabant.Distinguebãt dominum ęternum à domino temporali; & tamen subditi erant propter dominum æternum,etiam domino temporali.

al.frontem.

In psal. 124.ad vers. Quoniam non derelinques] Beda ad Ephesios 6.

1.ca. Iulianus. 10 p.5.c.7.

Item Gregorius,c.12.libri 35.in Iob.

¶ Per obedientiam bonum deserere, malum vero nunquam facere licet. C. XCIX.

QVid ergo mirum;si homo peccator, se obediétię in præsentis vitæ breuitate[b] subijcit,quando hanc mediator Dei,& hominum tenuit,& tenendam præcepit, & cum obedientes remunerat,non relinquit. Sciendum vero est, quòd nunquam per obedientiam malum fieri, aliquando autem per obedientiam debet bonum, quod agitur,intermitti. [c] Neque enim in paradiso arbor mala extitit,quam Deus homini,ne cõ tingeret,interdixit:sed vt melius per obedientiæ meritum homo bene conditus

sed q̃a ignis nõ nocuit eis, ideo postea præcepit, vt nullus Deum eorũ blasphemaret.[Ex sufflari,] & a vobis,& ab illis quos rebatizatis.

a ¶ Exsufflari.]Sicut enim nostri sacerdotes exsufflant in baptismo diabolũ : sic sacerdotes hæreticorum Christũ, vt 23. q.4.quando.& de cõsec.d.4.postea.

IVLIANVS. CASVS. Iulianus Imperator, & apostata habebat sub se milites Christianos, qui si ꝓcipiebat eis, vt idola colerent, vel alia mala facerẽt,nõ obediebant : si vero præcipiebat eis,vt contra hostes pro republica dimicarẽt,obediebant,ei.

QVid ergo.] CASVS. Docet in hoc cap. Gre. quod homo peccator in hac vita præsẽti dẽt suo prælato in bono obedire: & hoc probatur exemplo Christi,qui vsque ad mortem patri obediuit. Docet etiã ꝙ bonũ mediocre debet subditus ꝓpter obediẽtiã dimittere : quod probat exemplo Adæ, cui Dñs ꝑcepit, vt ab esu arboris paradisi abstineret nõ quia arbor mala esset,sed vt à bono mediocriter prohibitꝰ, per obedientiæ meritum cresceret.Si uero prælatus malum præcipiat,nunquam est ei obediendum.

b ¶ Breuitate.]Breue enim dr̃ tempus vitę huiꝰ.23.q.4.ipsa pietas.& de pęn.dist.5. consideret.

c ¶ Intermitti.]Notã pro obediẽtia omitti bonũ,vt hic,21. dis. deniq;& ff. de re mili.l.3.§.i bello.&16. q.1.monachi. Itẽ pro obediẽtia bonum est pati ẽt quod iniustum est.si.100.dist.contra morẽ, & licet iste iniuste facit præcipiendo.iste tñ iuste facit parendo 23. q.1. quid culpatur. in fin. & adimplere tenemur præceptum licet vix tolerabile,19.distin. in memoriam. Sed

Obedientia est summe necessaria.

hibet. & hoc probat exemplo Nabuchodonosor,qui cũ præciperet aureã statuam adorari, qui nõ obedierunt, placuerunt Deo.Si vero Imperatores contra hæreses, & contra hæreticos pro veritate aliquid iubent, qui non obedierit,peccat: & hoc probatur exemplo Nabuchodo

quid si episcopus præcipiat alicui, ut eat Romam, & ille se excusat, ideo quia alij inueniuntur meliores. Hæc excusatio non valet. 1 quia in legationibus ordo non est seruandus, vt ff. de leg. sciendum. §. penul. & est hic ar. quod si clericus uouerit iter peregrinationis, ꝙ non potest ire inuito episcopo. de conse. d. 5. non oportet.

1 Ad idem quod leg. & not. 23. q. 1. cap. vlt. ubi de hoc vide. & ꝙ leg. & not. 16. q. 1. nos autem. Arc.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis c. dicens, ꝙ si subditi excōicentur à prælato: quia non obediunt ei in malo, tali sententiæ non est obediendum: quia iniqua sententia non grauat quenquam apud Deum. Et ostendit, ꝙ supradicta c. in quib. cōicantes excom-

QVi consentit.] CASVS. In hoc c. tractatur de duob. generibus consensus in malum, scilicet de consensu cooperationis, & de cōsensu illius, qui hominē in malo defendit. Primus consensus pariter cum faciente punitur, secundus magis. Et hoc probat duabus auctoritatib. sanctorum patrum. q̄ sunt in libro quē dicunt, Vitas patrum.

a ¶ Qui consentit.] per cooperationem, & auctoritatē, vt 2. q. 1. notū sit. i fine. ADDITIO. Alias est cōsensus per negligentiam 1. q. 1. quid quid. alias per consilium, siue per approbationem, Arch.

b ¶ Acrius. ¶. 24. q. 3. qui aliorum s. 86. dist. tanta.

SI is qui. CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ nullus ex præcepto prælati debeat aliqd facere quod sit contra Dominū & hoc probat auctoritate Pauli dicentis, etiam si nos, &c. Seq. duo c. plana sunt.

Excōicare seipsum nemo potest.

c ¶ Etiam si nos.] Ergo aliquis seipsum, vel sibi parem excōmunicare potest, ut hic, & 11. quęst. 3. nō liceat 21. dist. nunc autem. Sed contra: par in parem nō habet imperiū, vt 21. dist. inferior. extra de ele. innotuit. nec aliquis in seipsum habet imperium, vt ff. de arbi. c. pen. Sed dic quod per hæc verba non anathematizauit, sed tantū dixit eū esse anathematizatum, id est, se paratum ab eis, vt ei non esset credendū. vel ostendit per hęc verba quid fieri debeat. Et est simile quod nō semper est credendum viro sancto. 50. dist. si quis præpostera.

crescere; dignum fuerat, vt hunc etiam à bono prohiberet: quatenus tanto verius hoc, quod ageret, virtus esset; quanto, & a bono cessans auctori suo se subditum humilius exhiberet.

α ¶ Tenuit, & tenendam præcepit.] *Hæc absunt à plerisq; manuscriptis, & ab originali Simile quiddā legitur apud B. Augustinum sermone 5. ad fratres in heremo.* Nec mirū, inquit, si nos peccatores obedientiæ subijcimur, quādo hanc mediator Dei, & hominum etiam in morte non deseruit, & ei se subiecit, qui per oīa erat patri æqualis.

Item Isidorus.

¶ Apud Deum maledicitur, qui peccantibus consentit. C. C.

Smaragdus c. 69.

Ans. l. 12. c. 5. Burch. l. 11. c. 46. Iuo p. 14. c. 110.

QVi consentit[a] peccantibus, & defendit alium delinquentem; maledictus erit apud Deum, & homines, & corripietur increpatione seuerissima. Hinc etiam quidam sanctissimus pater ait. Si quis peccantem defendit, acrius [b] quàm ille, qui peccauit, coerceatur. Hinc & alius pater ait. Si quis alterius errori consenserit, & illi consilium dederit, vt se tardius humiliet, sciat se cum illo simili modo iudicandum culpabilem.

¶ *Prima pars huius capituli vsq; ad vocem;* seuerissima, *habetur in regula B. Pachomij Romæ edita. Totum vero extat apud Smaragdum in expositione regulæ B. Benedicti, cap. 69. Citat autem Basilium quemadmodum & Burchardus & Iuo: & sensus est in regulis ipsius Basilij breuioribus regula septima.*

Item Isidorus.

¶ Non est obediendum, quod contra Deum præcipitur. C. CI.

SI is, qui præest, fecerit, aut cuiquam quod à Domino prohibitum est, facere iusserit; vel, quod pręceptū est, prætericrit, aut præterire mādauerit, sancti Pauli apostoli sententia ei ingerenda est, dicentis; [Etiam si nos,[c] aut angelus de cælo euangelizauerit vobis, præterquā quod vobis euangelizauimus, anathema sit.] *Idem.* ¶ Si quis prohibet α vobis, quod à Domino præceptū est, vel rursus imperat fieri, quod Dominus prohibet; execrabilis sit omnibus, qui diligunt Deū. *Idem.* ¶ Is, qui præest, si præter volūtatem Dei, vel præter quod in sanctis scripturis euidenter præcipitur, vel dicit aliquid, vel imperat; tamquam falsus testis Dei, aut sacrilegus habeatur.

Gal. 1.

¶ *In regulis breuioribus B. Basilij, c. 114. & 303. simillima leguntur hisce omnibus, quæ in hoc capite cōtinentur.*
β ¶ Si quis prohibet. *In lib. B. Basilij de institutis monachorum Ruffino interprete, fere eadem habentur, c. 14. quemadmodum vltimus ver.* is qui pręest, *ibidem, c. 16.*

Cum ergo subditi excōmunicantur ideo, quia ad ma-

excommunitatis ab ecclesia separari iubentur, non intel-

Intelliguntur de quibuslibet communicantibus. quod probat ſequentibus cap. Sententiæ excōicationis, vt ob hoc faciat malum quod præcipitur, tñ ei eſt obediendum: quia ſe debet gerere pro excommunicato, & petere abſolutionem, uel ſententiæ præceptis. Di. ꝙ ſi ambo illa uerba proferūt, non eſt excommunicatus. 1. contrarium credo. B. Item quid ſi indeterminate dico, excommunico alterum illorum; nunquid ambo ſunt vitandi? uidetur ꝙ ſic, quia in genere poteſt ferri excommunicatio. ext. de off. ord. ſi ſacerdos.

a ¶ Co-

ſu. ca. cui eſt illata.

lum cogi non poſſunt;[a] *tunc ſententiæ non eſt obediendū: quia iuxta illud Gelaſii:[Nec apud Deum, nec apud eccleſiam eius quemquam grauat iniqua ſententia]*

8 *Quid autem ſupra, communicantes excommunicatis de eccleſiæ abyci iubentur, non de quolibet modo communicantibus intelligendum eſt.*

Vnde Nicolaus Papa Hincmaro Rhemorum archiepiſcopo.

¶De his, qui cum excommunicatis communicant. C. CII.

Iuo p. 14. c. 46. Pann. l. 5. c. 106.

EXcellentiſſimus rex Carolus Apoſtolatum noſtrum cōſuluit, quid agendum ſit de his, qui communicāt cum his, qui cum Engeltruda ſæpe damnata fæmina cōmunicāt:[b] quoniam eam cum communicatoribus ſuis, & fautoribus pari vinculo anathematis conſtat eſſe adſtrictam. Quapropter nunc beatitudini tuę iniungimus, vt ſuper hoc noſtra auctoritate fretus curam de his ſumere ſtudeas: & quia docta diuinitus ſāctitas tua valde nouit aliud eſſe ex neceſſitate, aliud ex ignorātia, atque aliud, quod ex ſtudio delinquitur, iſtudq; poſterius duobus prioribus diſtrictius eſſe puniendum; idcirco ſolerter inuigilet, & cauta diſcretione ſingulorum modos dijudicet: quatenus, qui ex neceſſitate, aut ignorātia delinquunt, auctoritate noſtra per te abſoluātur:[c] ſi tamen ipſa eorum ignorantia, vel neceſſitas vera, & non ſimulata, vel nō ex voluntate[d] proceſſerit: quia, vt bene noſti, plerique ſunt, qui poſſunt quidem, ſed nolunt recta noſſe. Vñ pſalmiſta de huiuſmodi:[Noluit, inquit, intelligere, vt bene ageret.] Illos autem, qui ſtudio ſuo obligantur, & contemptu, interdicta noſtra poſtponunt; nō niſi digna ſatisfactione præueniente volumus a te prorſus abſolui.

B. Greg. l. 34. moral. cap. 16.

Pſal. 35.

Item Gregorius vij. lib. 5. Regeſti, in concilio Romæ habito.

¶De ijs, qui ſine culpa cum excommunicatis communicant. C. CIII.

QVo-

QVOD AVTEM. Hæc eſt 8. pars q. in qua excipit quidā perſonas, quæ non ſunt excōicatæ, quāquam excommunicatis communicent, dum tamē in crimine non cōmunicent eis: & hoc probat ꝑ quatuor auct. Io. de Fant.

EXcellētiſſimus.] CASVS. Engeltruda fuit excōicata cum omnib. ſuis cōmunicatorib. & fautoribus, cum quib. fautoribus quidam communicabant ex neceſſitate: quidam ex ignorantia: quidam ex uoluntate: unde Carolus quęſiuit a Nicolao, quid de his faciēdum ſit. Nicolaus uero ſcribit non Carolo, ſed Hincmaro Rhemorum archiepiſcopo, & præcipit, ut communicātes ex neceſſitate, uel ignorētia, abſoluat auctoritate Apoſtolica, niſi ignorātia illa, uel neceſſitas ex uoluntate, uel ex ſimulatione proceſſerit. ſpōte uero cōmunicantes nō abſoluat. niſi digna ſatisfactione interueniente abſoluant de facto: quia reuera excommunicati nō ſunt, ut inf. ca. prox. Vel poteſt dici, ꝙ antiquo iure excommunicati erant, ſed hoc corrigitur per c. prox. quoniam multos.

b ¶ Communicāt.] non intelligas, ꝙ hæc excōmunicatio tranſit in tertiam perſonam: quia ipſa cum ſuis communicatoribus omnibus fuit excommunicata: unde illi communicantes, intelligūtur nominatim excommunicati, ut extra de ſenten. excommun. quod in dubijs.

a ¶ Cogi non poſſunt.] Quid ſi epiſcopus dicat, excommunico te, & abſoluo te, an potius ſit excōicatus, quam abſolutus? Duæ hic ſententiæ uidentur, ſicut plura ſunt præcepta iudicium, ut extra de dolo & contumac. cum dilecti: ſicut plures ſunt ſtipulationes cum promittitur hoc & illud. ff. de uerb. oblig. ſcire debemus. & l. quę dicitur. 1 Dic, ꝙ nulla eſt excommunicatio, propter ſui cōtrarietatem. Si aūt diuerſę ſnīæ ex interuallo proferuntur, ualet utraque. Item quid dices ſi dicat, excōico te, uel abſoluo? Dic ꝙ ſi ante nō erat excōmunicatus, modò eſt excōicatus: ſed ſi fuit ante excōicatus, modo eſt abſolutus. Io. Ego dico, ꝙ talis prælatus præſumitur fatuus, & pro eodem habetur ac ſi non tuliſſet ſententiā, ut extra de ſucceſſ. ab inteſt. cum delictus. B. Item pone, mandatum eſt duobus, ut excommunicent aliquem, & unus dixit: excōmunico te, ſi ille nō excommunicat te,

1 ...cōico te abſoluo an liget abſoluat.

...Sub. & ſic pro abſo...o, & cum ...ſolutio ul ...a fuerit, ...P. & idē ...tit Io. de ...t.

c ¶ Abſoluantur.] Ideſt, abſoluti iudicentur,[2] ſic 24. q. 1. audiuimus.

d ¶ Vel non ex voluntate.] Sic ff. quod metus cau. ſi mulier.

QVoniā multos.] CASVS. Iſte tripliciter ponitur ab H. qui notatur etiam in apparatu. Sed ego Bartho. Brix. ſine præiudicio melioris ſententiæ hunc caſum ſic intelligo. Quidam communicabant excōicatis tempore Gregor. vij. ... ignorantia iuris, uel propter ... ſimplicitatē; quidā timore, uel neceſſitate, nec curabāt poſtea petere abſolutionem: quos ... Gregor.

2 Sub. q. 1 re... excōicati nō ſūt, ut ſ. c. prox. uel pōt dici, ꝙ antiquo iure excōicati erāt, ſed ... ꝑ ca. ſ. c. prox. ... ſm B.

sine absolutione decedere: antiquum rigorem excõicationis temperauit, excipiẽs ab hac excõicatione quasdã ꝑsonas, s. vxores & filios, seruos, & ancillas. mãcipia, rusticos & seruientes excõicatorum, & eorũ curiales: dũmodo supradictorũ consilio scelera non perpetrentur. excipit ẽt, qui ignorãtia facti participãt excõicatis, & eos q̃ transeunt per terrã excommunicatorũ. In fine dicit, ꝙ non prohibetur aliquid dari excõicato intuitu pietatis. Ben. etiã hunc casum sic ponere videtur.

f ¶ Ad tempus.] Scilicet futurum.

g ¶ Temperamus.] Ideſt, temperata esse ostendimus. est ergo hoc verum, ꝙ nũquam familia excõicanda est propter delictũ dñi, nisi forte vt dixi, propter enormitatem sceleris, vt 24. q̃. 3. si habes. vbi dicit August. Nisi gra-

Familia propter delicto domini non excõicand

r Ad tẽpus. i. propter tempus futurũ, vel propter defectũ nostri temporis.

a ¶ Quoniam.] Quidam sic ponunt hũc casum: Aliquis propter enorme crimen fuit excõicatus, & ꝓpter enormitatem criminis ꝓhibetur tẽpore Gregorij, ꝙ nec filius, nec vxor, nec aliquis de familia ei cõicaret, & hoc licite potuit fieri, vt dicunt, per id ꝙ est 24. q. 3. si habes. ibi, [Nisi grauissime cõmoueret. Sed cũ Gregori⁹ videret eos cõtemnere talẽ excõicationem, tẽperauit sententiam circa familiam. & secundũ hoc expone.] Perire] ꝓp cõtemptum: quia non petebant absolutionem.

niam [a] multos peccatis nostris exigẽtibus pro causa excõmunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia; [b] partim nimia simplicitate, [c] partim timore, partim etiã necessitate; [d] deuicti misericordia anathematis [e] sentẽtiam ad tempus, [f] prout possumus, opportune temperamus [g] Apostolica itaque auctoritate ab anathematis vinculo hos subtrahimus: videlicet vxores, [h] liberos, seruos, ancillas, seu mancipia, nec non rusticos seruientes, & omnes alios, qui nõ adeo curiales sunt, vt eorum consilio scelera perpetrentur, & eos, [i] qui ignoranter excommunicatis communicant, siue illos qui communicant cum eis, qui excommunicatis communicant. Quicũque autẽ orator, siue peregrinus, [k] aut viator in terram excommunicatorum deuenerit, vbi non possit emere, vel non habeat vnde emat; ab excommunicatis accipiẽdi licẽtiam damus. Et si quis excommunicatis non† in sustentationem superbię, sed humanitatis causa dare [l] aliquid voluerit, non prohibemus.

† al. in sustentationem, non superbia.

Item Bonifacius martyr Zacharia Papa in epi. qua incipit: Paterna.]

¶De Bonifacio, qui excommunicatis, & pseudoepiscopis [a] se non communicaturum iurauit. C. CIIII.

a¶Et pseudoepischpis.] *Sic in aliquot vetustis antea legebatur* excommunicatis à pseudoepiscopis.

Iuo p.2.c.95.

ANtecessor predecessoris vestri venerandæ memo-

b ¶ Ignorantia.] Facti crassa & supina.

c ¶ Simplicitate.] Iuris errore.

d ¶ Necessitate.] Quæ uitari poterat, vel etiam ineuitabili, sed certe Inno. ponit hãc q̃õnem, & eam nõ soluit, scilicet vtrũ pro enormi delicto tota familia sit vitanda. extra de sent. exc. inter alia. in fi. & præterea hoc statutum nõ esset generale, sed tm̃ in vno casu q̃ñ quis cõmitteret crimen enorme. Alij sic ponũt casum. Apostolus ait: si qui fratres nominãtur, cũ his nec cibũ sumere licet & illa sñia ad oẽs fideles extendebatur, vt 11. q. 3. ad mensem. vnde vsque ad tempus Gregorij tenebatur ꝙ familia excommunicatorum vitabatur saltem in sacramentis hunc nimium rigorem tẽperat hic Greg. nec. n. quo ad ecclesiam triumphantẽ ligatæ erant tales personæ, nec etiam credendũ est Apostolũ voluisse vxorẽ separãdã, esse a viro. & ꝟm hoc expone. perire, ideſt, puniri ab ecclesia in sacramentis. Tertius casus melior videtur. Ante tempus Gregorij oẽs qui in hoc c. continẽtur, ipso iure erant exempti ab excõicatione, licet communicarent excõicatis: sed quidã simplices credebãt se excõicatos, si cõicarẽt dñis suis. uel vxores maritis, nec tñ petebant absolutionem: & sic peccabant mortaliter ꝓp conscĩetiam læsã, quia oẽ ꝙ fit cõtra conscientiã ædificat ad gehẽnã. 28. q. 1. §. ex his. & melius. ext. de sim. ca. per tuas. Dat ergo hic Greg. cõstitutionem, ꝙ tales nõ sunt excõicati habendi: & expone perire ꝓp conscientiam ignorantia facti. i. ignorauerunt eos fuisse excõicatos & tñ eis ignoranter communicauerunt. & credebãt se teneri, nec petebant absolutionem.

Excõicatis sine periculo communicat eorũ familia.

e ¶ Anathematis.] Improprie ponitur, ideſt, simplicis excommunicationis.

grauissime commouerer, nunquam excommunicarem filium pro delicto patris. Sed nõne tota familia Bonifacij fuit ꝓ eo excõicata, q̃a oblationes familiæ suæ nõ recipiebant, vt 17. q. 4. miror? Sed dic ꝙ tñ in suborẽ dñi non recipiebãtur oblationes familiæ: sicut nõ recipiunt oblationes raptorum, & discordantiũ & impenitentiũ, licet non sint excommunicati, vt 90. d. oblationes.

h ¶ Vxores.] Sed nunquid vir excõicatus põt petere debitum ab vxore: dicit H. ꝙ non: sed ipse tenetur reddere; quod concedo. Sed si petat vir mulierem in iudicio, & ipsa obijcit ei excõicationem, iudex tenetur ex suo officio restituere ei mulierẽ, cũ in hoc casu possit ei cõicare vnde credo ꝙ tenetur ei debitum reddere. Hoc tñ scias ꝙ si filius est excõicatus vel seruus non debet pater uel dñs coicare ei, vt 27. q. 1. de filia, si filius sit in potestate patris, tenetur filius cohabitare ei sed si est emãcipatus, tunc tenetur filius vitare patrem. huic tñ obstat 22. q. ult. de forma. vbi eadem fide est superior inferiori adstrictus, qua econtrario. ea tamen quæ hic dicuntur, non tenent in clericis, quia semper debent vitare suum epm̃ excõicatum, ut 93. dist. miratus. quia non sunt ita adstricti episcopo uinculo naturæ sicut filius patri.

Excõicatione opponere viro uxor non potest

i ¶ Scelera.] Ideſt, si tales sunt, qui non seruiunt ei in crimine, in quo nec filius nec vxor excusatur, ut extra de sent. excom. inter alia.

K ¶ Si peregrinus.] Extra eo. si vere.

l ¶ Dare.] Dummodo nõ sit ecclesiastkũ stipendiũ r, vt ext. de cler. exc. mi. postulasti. & est si 42. d. quiescamus. quia elemosyna nulli est deneganda 86. dis. pasce.

r No. contra id q̃d not. Ber. compostella. ext. de elect. quod sicut. c.

ANtecessor.] CASVS. Gregorius misit Bonifacium martyrem ad prædicandum verbũ Dei Germanicis gentibus, sed cum sacramẽto adstrinxit, vt uerbo & facto

cto bonis sacerdotibus communicaret; falsos vero & hypocritas vel corrigere, vel declinaret, quòd ex parte seruauit, & ex parte seruare non potuit. nam cũ venisset in Franciam, non potuit facere quin excommunicatis cõicaret necessitate cogente, non tñ in sancta cõione corporis Christi illis cõicauit, de quo cũ putaret se obligatum, consuluit Papam Zachariam. Zacharias vero rescribit sibi sequens c. quod prædecessor, in quo supradicta narrat, dicens ꝙ ex tali cõione necessitatis nullum contraxit detrimentum: ex quo anima eius consilio, vel consensu iniquitatis eorum non est coinquinata.

riæ Gregorius dum me indignum ordinauit, & ad prędicandum verbum Dei Germanicis gentibus misit; sacraméto [a] me cõstrinxit, vt canonicis, & iustis epis, & presbyteris in verbo, facto, & consensu adstipulator [b] fieré, & adiutor, (quod cum diuina gratia adimplere studui:) falsos autem sacerdotes, hypocritas, & seductores populorum vel corrigeré ad viam salutis, vel declinarem, & abstinerem a cõmunione ipsorum: quod ex parte seruaui, & ex parte custodire, & implere non potui: sed spiritualiter [c] impleui sacramentum, quia in cõsensum, & in consilium eorum nõ venit anima mea: corporaliter aũt ab eis omnino abstinere non potui. Dum. n. venissem ad principem Francorum cogente ecclesiarum necessitate; non tales ibi reperi, quales volui: sed tamen in sancta cõmunione corporis Christi illis non communicaui.

Gen. 49.

¶ *Epistola in qua habetur capitulum hoc edita est per Laurentium Surium in vita S. Bonifacij legati Germaniæ, & martyris. Emendatior autem extat manuscripta Romæ in bibliotheca monasterij Dominicani.*

Item Zacharias Papa Bonifacio martyri in epistola, eius initium est Benedictus Deus.]

¶ Excommunicatis non communicat, qui eis animo non consentit. Cap. CV.

Iuo p. 2. c. 96.

QVod [d] prædecessor noster beatæ memoriæ Gregorius huius sanctæ sedis Apostolicæ præsul, dum ad prędicandũ verbum Euangelij tuam misisset fraternitatem in Germanię partibus, & gẽtibus illis paganis, verbo pollicitationis illam voluit ante esse munitam: † ita vt orthodoxos epos, presbyteros, vel quoscumq; reperire potuisses in verbo exhortationis perfectos, [e] amplius confirmares, & eis communicares (quod & factum est:) si quos vero sedutores epos aut pseudopresbyteros, vel quosque a recto fidei tramite deuiantes reperisses; nulla tibi cum eis esset communio: quod te solatiãte Deo vsque ad præsens spiritualiter seruasse confessus es: vel si omnino propter principalem, & humanum fauorem gẽtis Francorum, dum ad eos accessisses, corporaliter abstinere non valuisti, cogente ecclesiarum Dei necessitate; & tamen in eorum consilio, & consensu communionis anima [f] tua non est coinquinata. Itaque propter hoc, ꝙ cum eis conuersatus es non consentiens iniquitati eorum; nullum tibi est detrimentum coram Deo.

† al. monitam.

¶ *In epistola præcedunt hæc verba,* Suggessit itaque sancta fraternitas tua in suis apicibus, quòd præcessor noster, &c.

9 *Excommunicationis autem forma, & modus, atque reconciliationis hic est.*

a ¶ Sacramento.] Sacramẽtu forte ideo requisiuit ab eo, q a habuit eũ suspectũ, vel ad cautelam.

b ¶ Adstipulator.] Id est, confirmator.

c ¶ Sed spiritualiter] Arg. ꝙ sufficit, ꝙ qs nõ faciat cõtra mentẽ rescripti, licet faciat contra verba. sic 22. q. 2. ne quis & q. 5. humanæ. ff. de in ius voc. quãuis. Hic enim verbo tenus excessit fines mãdati: & habemus hic ꝙ iuramẽtum pro parte valet, & pro parte nõ. 22. q. 4. iter sic donatio. 1[?]. q. 2. si quos.

d QVod.] Supple scripsisti nobis.

e ¶ Perfectos.] Hic hẽs ꝙ perfectũ amplius põt perfici, vñ licet matrimonium dicatur perfici per carnis copulam: non ideo prius fuit imperfectum. Et ex hoc est arg. ꝙ excommunicatus amplius põt excommunicari.

f ¶ Anima tua.] Sufficit ergo mẽtaliter aliquid impleri, ẽtsi non corporaliter adimpletur, vt 23. q. 4. recedite. Item argu. ꝙ in obligationibus bonæ fidei plus est intelligendum quã verbis exprimatur, 23. q. 5. si non licet. 32. q. 4. meretrices. Item arg. ꝙ si iuraui amodo nõ accedere ad cõcubinam meã, ꝙ per hoc nõ excluditur mihi licitus matrimonialis coitus arg. 31. q. 1. illud nam si liberta iurauit non nubere, de illicitis nuptijs ĩtelligitur. ff. de iure patro. adigere. §. vlt.

EXCOMMVNICATIONIS. Hæc ẽ nona pars quæstionis, in qua queritur qualiter quis debet anathematizari, & absolui, & de hoc ponit quatuor capitula. Io. de Fant.

Rescriptum quantum ad verba quandoque non seruatur.

Perfectum amplius perficitur.

CASVS. Supra facta est mentio de excommunicatione, quæ

quæ quia indiget reconciliatione, ideo Gratianus oſtendit quæ ſit forma, vel modus reconciliationis: prius tamen oſtendit quæ ſit forma excommunicationis.

DEbent. CASVS. Dicitur hic, ꝙ qñ eps facit ſolennem excōicationem, duodecim ſacerdotes debent epm circūſtare, tenētes candelas ardētes i manibus ſuis, & in fine anathematis eas debēt ꝓijcere, & pedibus cōculcare: & poſtea epiſtola ꝑ parochias debet mitti continens nomina excōmunicatorū, & cām excommunicationis.

a ¶ Debēt.] Sed cū dicit: excommunicōtem videtur ꝙ de minori ſit intelligēdū. arg. extra de cēſi. ex parte. ff. de leg. 3. nūmis. ff. de reg. iu. ſp in obſcuris. & ff. de pœnis, ſi pſes. Nā maior ſemper ſpecificāda. ẽ. argu. 3. q. 4. Engaltrudā. Ioan. ſed certe à verbis nō eſt recedendū, vt ff. de leg. 3. non aliter.

b ¶ Cōculcare.] Nec poſtea ſumentur ad aliquē vſum, ſed foras proijcientur, ut ſal infatuatum 2. q. 7. non omnes.

CAnonica. CASVS. Hic docet cōciliū Arauſicum. qualiter eps ſentētiā excommunicatiōis formare dēat, & ꝓferre, ſ. hoc modo: Tales violatores eccleſiarum auctoritate Dei, & iudicio ſanctę ſynodi à gremio ſanctæ matris eccleſiæ, & a cōſortio totius Chriſtianitatis excludimus donec reſipiſcāt, & eccleſiæ ſatisfaciāt. & dicit H. & Beneuē. ꝙ ſacrilegi non ſūt ipſo iure excōicati. arg. 12. q. 2. īdigne. 17. q. 2. quiſqs. Sed tūc tēporis erāt quidā ſacrilegi, & violatores eccleſiarum, quos concilium excommunicauit.

c ¶ Violatores.] Videtur hic ꝙ omnes ſacrilegi ſint ipſo iure excommunicati: extra de ſen. excom. cum pro cauſ. ſecundum hoc eſt cōtra. 17. q. 4. quiſquis. 11. q. 2. indigne. Dicas ꝙ violatores eccleſiarum ſunt ipſo iure excommunicati. alij non. 1 ut extra de ſen. excom. conqueſti. & 17. q. 4. omnes. & hic de illis loquitur. 2

CVm aliquis.] CASVS. Hic docetur qualiter & cum quibus ſolennitatibus epiſcopus anathematizatum debeat reconciliare. Plana eſt tota litera, & per te videbis.

d ¶ Et duodecim.] Arg. ꝙ in reſtitutione epiſcopi, vel clerici tot intererunt epiſcopi, quot fuerunt in depoſitione. de hoc 35. q. 9. veniam.

e ¶ Et de futuris.] Si extra de ſent. excom. ex tenore.

f ¶ Cautelam.] Similiter ab hæretico reuertente requiritur iuramentū ꝙ de cętero non labetur. ut 1. q. 7. quoties. & ab incendiario, ut 23. q. 8. peſſimam ſimiliter in quolibet horrendo crimine iūbit pœnitens ſe nunquam ſimile commiſſurum. 12. q. 2. de nece. nō tñ idem credo faciendū in quolibet mortali peccato. Sed cū hodie ſimplici uerbo qs poteſt excōicari, 3 ut extra de eo qui

¶ Modus, & forma excommunicationis. C. CVI.

DEbent [a] duodecim ſacerdotes epiſcopum circumſtare, & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in cōcluſione anathematis, vel excōmunicationis proijcere debent in terram, & conculcare [b] pedibus: deinde epiſtola per parochias mittatur cōtinens excommunicatorum nomina, & cauſam excommunicationis. Burc. l. 11. c. 3. Iuo p. 14. c. 76.

¶ *Apud Burchardum & Iuonem ea, quæ in hoc capite continentur, & multa alia eodem pertinentia, citantur ex concilio Rothomagenſi. In collectione vero canonum incerti auctoris manuſcripta, iiſdem verbis quibus hic, refertur ex Zacharia Papa.*

Item ex concilio Arauſico.

¶ De eodem. C. CVII.

CAnonica inſtituta, & ſanctorū patrum exempla ſequētes, eccleſiarum Dei violatores α [c] auctoritate Dei, & iudicio ſancti ſpiritus à gremio ſanctæ matris eccleſię, & a conſortio totius Chriſtianitatis eliminamus, quoadusque reſipiſcant, & eccleſiæ Dei ſatisfaciant. Burch. l. 12. c. 7. Iuo p. 3. c. 126.

α ¶ Violatores.] *In eadem collectione, & apud Burchardum, & in duobus vetuſtis Gratiani codicibus ſequitur. N. Ab alijs tamen Gratiani, & exemplaribus, & ab Iuone abeſt nota iſta.*

Item ex eodem.

¶ Modus reconciliationis excōmunicatorum. C. CVIII.

CVm aliquis vel excommunicatus, vel anathematizatus pœnitētia ductus veniam poſtulat, & emēdationem promittit; epiſcopus, qui eum excommunicauit, ante ianuas eccleſię venire debet, & duodecim [d] presbyteri cum eo, qui eum hinc inde circumſtare debent β. Et ſi ille terrę proſtratus veniā poſtulat, & de futuris [e] cautelā [f] ſpondet, tūc epiſcopus apprehenſa manu eius dextera, in eccleſiā illum introducat, & communioni Chriſtianæ reddat, & ſeptem pſalmos pœnitentiales decātet cū iſtis precibus, Kyrie eleiſon, Pater noſter. Saluum fac ſeruum tuum. *Oratio*, Pręſta quæſumus Domine huic famulo tuo dignum pœnitentiæ fructum, vt eccleſiæ tuæ ſanctæ, à cuius integritate deuiauerat peccādo, admiſſorum veniam conſequendo reddatur innoxius. Per, &c. Burc. l. 11. c. 58.

β ¶ Debent.] *Apud Burchardum, qui etiam ex concilio Arauſico citat, hæc ſequuntur.* Vbi etiam adeſſe debent illi quib. iniuria, vel dannum illatum eſt, *& multa alia, quæ omnino perlegenda ſunt.*

Sacrilegi an ſint ipſo iure excommunicati.

1 Arg. ad hoc 23. q. 2. clerici Arch.

2 De hoc no. 22. q. 2. cum deuotiſſimā & extra de ſent. excom. ti. a. & ibi uideas Arch.

Excōicatus an ſimplici uerbo poſſit abſolui.

3 Hoc ſane intellige, ne contradicat extra de ſen. exc. cū medicinalis. Arc.

qui fur. or.re.c.1.videtur ergo, quod hodie simplici uerbo potest absolui quis; quia omnis res per quascunq; causas contrahitur, per easdem dissoluitur, ut extra de regulis iuris, omnis res.

PRESBYTERIS. Hæc est 10. pars q. in qua ponitur quæ cordia tamen Sedis Apostolicæ in sancta communione permittuntur, ita ut tribus continuis annis in unaquaque hebdomada in secunda & quarta & sexta feria uino & carnibus ieiunent, & ultra lugenda non committant.

10 *Presbyteris vero, qui excommunicati sacrum ministerium contingere præsumunt, quæ pœnitentia sit imponenda Ioannes octauus clero, & ordini † Salonitano scribens definit dicens.*

† al. Salernitano.

¶ Quæ sit pœnitentia sacerdotum, qui excommunicati sacrum ministerium contingere præsumunt.

C. CIX.

Iuo p.14.c.35. Pann.l.5.c.104.

DE illis presbyteris, qui tempore sanctissimi prædecessoris nostri domini Papæ Nicolai excommunicati sacrum ministerium † contingere presumpserunt; ipsi in se damnationis (sicut sacri canones statuerunt [a]) sententiam intulerunt. Tamen, quia miseratio Apostolica veniam solet præstare correctis; ob multitudinem misericordiæ illis hanc indulgentiam exhibemus: vt sancta cõmunione saginati [b] studeant tribus continuis annis per hebdomadam omni secunda, α & quarta, & sexta feria a vino, β & a carne penitus ieiunare, & vltra lugenda nequaquam committere.

† al. Mysterium.

α ¶ Omni secunda.] *Apud Iuonem, & in aliquot vetustis Gratiani exemplaribus legitur,* omni secunda & sexta feria: *in vno autem,* omni quarta, & sexta feria.

β ¶ A vino.] *In Pannormia est,* aut a vino, aut a carne, *apud Iuonem,* a vino, aut aceto.

Qui autem excommunicatis communicant, pro modo peccati pœnitentiam accipiant.

Vnde Vrbanus II. Genebaldo † Constantiensi episcopo.

† al. Gebehardo.

¶ Pro modo peccati puniantur, qui excommunicatis communicant. C. CX.

Iuo p.14.c.45. Pann.l.5.c.107.

SAnctis quippe canonibus cautum constat, vt qui excommunicatis communicauerit, excommunicetur. Ipsius † tamen pœnitentię, atque absolutionis modos eo moderamine decernimus, ut quicunque seu ignorantia, [c] seu timore, [d] seu necessitate negocij cuiusquã maximi, & maximè necessarii, eorum se conuicti, salutatione, oratione, osculatione † contaminauerit, cum minoris pęnitentię medicina societatis nostrę participationem † sortiantur. Eos vèro, qui aut spontaneo, aut negligénter [e] inciderint, sub ea volumus disciplinę coerctione † [f] suscipi, vt cęteris metus incutiatur.

† al. Ipsi. † al. osculove. † al. participium. † al. coerctione.

a ¶ Statuerũt.] Sup. ea. Si quis eps, contra, ubi eis negatur spes restitutionis, sed non negat̃ quin a Papa [1] possint restitui.

[1] Sub. nõ ab alio, 2. qõ. 5. quanto. in fi. 23. q. 4. est in iusta. Lau.

b ¶ Saginati.] Pingue uerbum de pingui intellectu processit 44. dist. §. fin.

QVI AVTEM. CASVS. Hic docet Grat. quod communicantes excommunicatis pro modo peccati maioris, uel minoris debent pęnitere, quod probatur seq. c.

SAnctis.] CASVS. Quidam cõmunicauerunt excommunicatis ex ignorantia, uel timore necessitate uel uolũtate: quare quesiuit Genebaldus eps Constantiens. ab Vrbano secundo, qualiter puniri debeant, uel ad satisfactionem recipi. Et respondet, quod nisi resipiscant, anathematizari debẽt. Si uero satisfacere uelint illi, q ignorãtia, timore, uel necessitate excommunicatis participauerunt, sub minori pęnitẽtia sunt recipiẽdi. Qui uero uoluntate, uel negligentia communicauerunt, ita districtè sunt recipiendi, ut cæteris metus incutiatur.

c ¶ Ignorãtia.] Crassa: quia uerè ignorans non esset excommunicatus. unde lex dicit, Scientiam, non ignorantiam uolumus obligari.

d ¶ Timore.] Extra quod metus cau. sacris.

e ¶ Aut negligẽter.] no. negligentiã cõparari uoluntati. ff. de regulis iur. l. latæ culpę.

f ¶ Coerctione.] Sed pone, quòd aliquis laicus iurauit se alij laico satisfacere: post absolutionem uult eis satisfacere coram sæculari iudice. nunquid iudex ecclesiasticus potest cognoscere de ista satisfactione, cum illa sit causa ciuilis? sic, argumen. extra de donatio. inter uirum & uxorem, de prudentia. extra de coniug. seru. cap. licet, ubi iudex ecclesiasticus de libertate, siue de hæreditate cognoscit, & pronunciat, & iudex ecclesiasticus de causa natiuitatis cognoscit, extra qui fil. sint leg. cap. lator.

quæ pœnitentia debet imponi illis, qui excommunicati celebrauerunt. Io. de Fant.

CASVS. Supra facta est mentio de presbyteris excommunicatis, qui diuina celebrare præsumunt. Nunc uerò docet Grat. quæ pœnitentia [illegible] is iniungenda.

DE illis.] CASVS. Tempore Nicolai quidam presbyteri dum essent excommunicati, præsumpserunt diuina officia celebrare: quo mortuo cum ipsi penitentiam agere uellent, quæsiuit clerus Salonitanus a Papa Ioanne, quæ penitentia sit illis sacerdotibus imponenda. Et respondet, quod de iure deberent deponi; de miseri-

Vidam clerici.] CASVS. In 11. causa q. 1. c. inolita. & capit. placuit. introduxit magister Grat. clericos litigantes de rebus proprijs. Sed quia posset dubitari, an clerici debeant habere ꝓpria, quia prædecessores eorũ oĩa habebant communia, de quibus dicit: Multitudinis credẽtium erat cor vnum, & anima vna; nec quisquam eorũ aliquid suum esse dicebat, sed erant eis omnia cõmunia: ideo supponit hanc 12. causam, in qua ostẽdit. an clerici possint ꝓpria habere, & annectit de alienatione rerũ ecclesiæ, & vtrũ clericis liceat condere testamenta. Vt autẽ hæc omnia melius pateant, proponit thema, de quo quinque elicit quæstiones, in hunc modum dicẽs: Quidam clerici, &c.

a ¶ Propria.] Supra prox. causa, quæst. 1. in illo cap. inolita. & cap. placuit G. induxit clericos litigãtes de proprijs rebus. Sed quia dubitari posset, an possint clerici habere propria: iõ ponit hanc cãm, in qua quærit an clerici possint ꝓpria possidere, & an possint res ecclesiæ alienare, & an possint condere testamentum, & vt hæc, & alia, &c.

b ¶ An vtriq;.] Idest, ecclesię & sacerdoti.

Lericos.] Hæc quæstio diuidit ĩ duas partes. In prima probat magister per 17. aucto. quòd nullus clericus debet habere proprium; quod tamen de regularibus intelligitur, qui proprijs renunciauerunt. Secunda ibi. [His omnibus.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur, an clericis liceat habere proprium: & hoc ordine procedit Gratianus. Primo probat, quod clerici non debent habere proprium. Postea contrarium. Et scias, quòd clerici, qui non abrenũciant proprijs, possunt habere propria, ĩfra ead. quęst. episcopi manifesta. sint manifestæ. Si vero abrenunciauerunt tacitè vel expresſè, non possunt habere propria. tacitè 19. q. 3. nunc autem. expresſè cum viua voce hoc exprimunt. & hoc teneas quidquid Gratia. dicat.

c ¶ Clericos.] In hac prima q. s. an clerici possint propria habere, Grat. alleg. pro & cõtra: deinde soluit in illo §. cũ ergo. & male. Dic ergo, ꝙ possunt habere propria nisi renunciauerint 1 proprijs ĩ. ead. q. 1. sint manifestæ. Sed hoc nota, ꝙ in primitiua ecclesia omnes credentes, siue clerici, siue laici nihil proprij possidebant, sed cõia erãt omnia, ſm ꝙ loquitur ĩ. ea. ca. 9. & si qua capitula, contrarium dicant, loquuntur de consilio, vel secundum tempus primitiuæ ecclesiæ, vel de ijs qui tacitè, vel expresſè renunciauerunt proprijs.

Clerici possunt habere proprium.
1 Scilicet tacitè, vel expresſè: taci-

O Mnis ætas.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima loquitur de impuberibus clericis, & adolescentibus: quorum vita, quia semper ad malum prona est, ideo in vno conclaui omnes manere debent, deputati probatissimo seniori, qui magister sit doctrinæ, & testis vitę eorum. In secũda parte loquitur de laicis pupillis ecclesiæ commendatis, quos prælatus ecclesiæ debet in omnibus custodire. Si autem aliqui eorum cum adulti fuerint, luxuriosè viuere voluerint, si aliter corrigi noluerint, ponantur in monasterijs, vt ibi districtius viuant. Secunda pars incipit ibi, [Quod si aliqui.] Et nota, quòd omnia c. quæ dicunt, quod clerici non possunt habere proprium, intelliguntur de illis, qui renunciant proprijs tacitè, aut expresſè.

d ¶ Ab adolescentia.] In clericis expectantur 18. anni, & tunc quæritur, an velint in sæculo perseuerare, vt s̃. dist. 28. de his. In monachis 14. vt ĩ. 20. q. 1. illud.

e ¶ Probatissimo.] Pupillus. n. apud tales educari dẽt, qui non insidientur eius pudicitiæ, vt ff. vbi pup. educ. deb. l. pen. Vel dic, seniori. i. presbytero, 84. dist. porro.

a ¶ Ma-

CAVSA DVODECIMA.

Vidam clerici propria [a] relinquere volunt; de suis & ecclesiæ rebus testamentum conficiunt: de rebus ecclesiæ nonnulla largiuntur.

1 Modo primum quæritur, vtrũ liceat clericis proprium habere.

2 Secundo, an res ecclesiæ, quæ ab eis datæ sunt, possint constare aliqua firmitate eis qui eas acceperunt.

3 Tertio, si ante tempus ordinationis suæ, qui nihil habere videbantur, & post ordinationem aliqua inuenisse noscuntur, an possint ea relinquere quibus voluerint, an non.

4 Quarto, si de suis & ecclesiæ rebus aliqua acquisisse noscuntur, an vtrique [b] communiter, an singulariter ecclesiæ, vel sacerdoti, iure proueniant.

5 Quinto si testamenta liceat eis conficere.

QVAESTIO I.

Lericos [c] nihil possidere, multis auctoritatibus iubetur. † — † al. approbatur.

Ait enim Toletanum concilium quartum cap. 23.

¶ Impuberes, & adolescentes in vno conclaui manentes probatissimo seniori deputentur. C. I. — Ansel. l. 7. c. 1. Gen. 6. & 8. Prouer. 30.

O Mnis ætas ab adolescentia [d] in malũ prona est. Nihil enim incertus, q̃ vita adolescẽtium. † Ob hoc constituere oportuit, vt si qui in clero impuberes, † aut adolescentes existunt, omnes in vno conclaui atrij commaneant † vt lubricæ ætatis annos nõ in luxuria, sed in disciplinis ecclesiasticis agãt, deputati probatissimo [e] se-

† al. puberes.
† al. commorentur.

niori,quem & magistrum [a] disciplinę,& testem vitę habeant.Quòd si aliqui ex his pupilli [b] existunt; sacerdotali tutela foueantur:& vita eorum a criminibus intacta sit,& res ab iniuria improborum. Qui aũt his præceptis resultauerint;monasterijs deputentur, vt vagantes animi,& superbi seueriori regula distringantur.

Item Clemens in epist. 5.

Ans.ibidem.

¶Omnibus clericis communis est vita seruanda. C. II.

Dilectissimis [c] fratribus,& condiscipulis,Hierosolymis cum dilectissimo fratre Iacobo episcopo habitantibus,Clemens episcopus.Communis vita,fratres, omnibus necessaria est,& maximè his, qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt,& vitam Apostolorum,eorumque discipulorum imitari volunt. ¶Cõmunis enim vsus omniũ [d], quę sunt in hoc mundo,omnibus esse hominibus debuit.Sed per iniquitatem [e] alius hoc suũ esse dixit,& alius illud;&sic inter mortales facta diuisio est. ¶Deniq; Græcorum quidã sapientissimus hęc ita sciens esse,ait,cõmunia debere esse amicorum omnia: [In omnibus α autẽ sunt sine dubio,& coniuges [f]. Et sicut non potest,inquit,diuidi aer [g], neque splendor solis; ita nec reliqua,quę cõiter in hoc mundo omnibus data sunt ad habendum,diuidi debere:sed habenda esse cõia.Vnde & Dominus per prophetam loquitur dicens: [Ecce quàm bonũ,& quam iucundum,&c.¶Istius enim consuetudinis more retento ẽt Apostoli,eorumq; discipuli; vt prædictum est,una nobiscũ,& vobiscũ cõem vitam duxerũt. Vnde,vt bene nostis,erat multitudinis eorum cor vnum & anima vna [h]:nec quisquam eorum, aut nostrũ de his, quæ possidebant [i],aliquid suũ esse dicebat: sed oĩa illis, &,nobis erant cõia: nec quisquam egens erat inter nos. ¶Omnes aũt,qui domos, uel agros possidebant, vendebãt eos,& pretia eorũ,& reliquas res,quas habebãt,afferebãt,ponẽtes ante pedes Apostolorũ (sicut nobiscũ q-

Psal.132.

Act.4.

a ¶Magistrum.]Not.ꝙ magister perhibere debet testimonium de vita discipuli,similiter de eius doctrina, vt C.de aduoc.diuer.iud.l. nemini, sic domestica testimonia quandoque admittuntur.sic & pater perhibet testimonium de filio.20.q.3.præsens sic & a liàs.2.quæst.7. eum pastoris,& inf.e.q.manifesta.2.q.j. Deus oĩpotẽs.

b ¶Pupilli.] Hic de laicis loquitur,qui sunt commendati ecclesiæ.

b ¶Pupilli. Pupilli,orphani,viduæ,liberti,miserabiles personæ 1 spectãt ad iudicium ecclesiasticum, vt 88.d. cap.1.& 2.& C.quando Imperator inter pup. & vid. l. vnica,§.quod si pupilli,& 16.q.1. generaliter, quæ hic pro contrario signantur. Sed dic,tutela,idest,protectionẽ Io. Credo,ꝙ sint de foro vtriusque. B. vnde ecclesia tales tueri,idest nutrire non tenetur: sed tueri, idest, protegere tenetur.

Dilectissimos.] CASVS. Hierosolymis erant quidam qui proprijs renunciauerunt cum ipsis Apostolis: sed non bene seruabant, & ideo Clemens Papa scribit Iacobo, & secum habitantibus, & primo salutans eos docet, ꝙ omnia debent esse communia. Et hoc probat sex rationibus. Prima est, quia de iure naturali a principio omnia fuerũt communia; sed per iniquitatem est proprietas inducta, vt dicatur,hoc est meum, illud tuũ. Secundo auctoritate Platonis dicentis omnia debere esse communia, etiam vxores. Tertio auctoritate prophetæ.Quarto,exempla Apostolorum.Quinto,exemplo Christianorum primitiuæ ecclesiæ,qui vendebant agros, & pretia eorum dabãt Apostolis.Sexto,exẽplo Ananiæ, & Saphiræ, qui mortui sunt ante pedes Petri qa mentiti sunt de pretio agrorũ. In fine hortatur eos, ut ab Apostolicis regulis non recedant. Prima ratio incipit ibi, [Cõis enim vsus] Secunda ibi,[Deniq;.] Tertia ibi, [Ecce q̃ bonũ.] Quarta ibi, [Istius enim.] Quinta ibi, [Omnes vero.] Sexta ibi,Ananias,]Breuius repete:probat sex rõnibus, ꝙ omnia debẽt esse communia.

c ¶ Dilectissimis.] Sex rõnibus probat omnia esse communia. Et nota,ꝙ Papa hic se postponit, sic postponitur sup.97. d.victor.

d ¶Omniũ.] Vnde Tullius: Dulcissima rerũ possessio cõis est,& dicit Philosophus. Quietissime viuerẽt homines in hòc mundo, si de medio sublata essẽt duo verba, scilicet meum,& tuum.

Meũ, & tuũ turbant humanũ otiũ.

e ¶Sed per iniquitatem.] Idest,per consuetudinem iurisgẽtium æquitati naturali contrarium: ne sit contra 5.d.8. c.j. Vel p iniquitatẽ, id est,per solicitudinẽ, vt ibi, Facite uobis amicos de Mammona iniquitatis, idest de pecunia,quæ per solicitudinem est quæsita,14. q. 5. §.sed hoc multipliciter.

Amicos facere de mãmona iniquitatis quid est.

f ¶Et coniuges.] Non quo ad vsum carnis, sed quo ad vsum obsequij,vel quo ad dilectionem.31.d. omnino. Et est arg. ꝙ verbum generale generaliter intelligendũ est 19.d.si Romanorum. 2

g ¶Aer communis dicitur quo ad vsum, vt inst. de rerum diuis.§.1. sed quo ad ius ædificandi cuius est solũ, eius est aer vsque ad cęlum,ut ff.quòd vi aut clam,l.vlt. in fi.potest enim ædificare homo quàm alte uelit:tamẽ non excedat usitatum modum altitudinis, ut C. de ædi. priua.l.1.

2 Conc.tex. ĩ l.1.& fi.C. quæ res pig. obl. poss. & in l. 1. §. cũ vrbem. ff.de off.pręf.vrb.

h ¶Cor unum,& anima una.]Scilicet,ut sint uniti uinculo charitatis.

i ¶Possidebat.] Ergo aliquis potest possidere rem, cuius non põt habere proprietatem.Argu.contra,extra de præscript.causam. Sed dic possidebat, idest, detinebat

sicut

dam veſtrum cognouerunt;& viderunt:) & diuidebātur ſingulis,prout cuiq; opus erat. ¶Ananias autem vir auſterus,& Saphira [a] vxor eius,qui mentiti ſunt Apoſtolis de pretio agrorum ſuorum,quos vēdiderant, nobis præſentibus in conſpectu oīum circumadſtantium a conſpectu Apoſtolorum propter peccatum [b] eorum,& mendacium,quod fecerūt,mortui elati ſunt ambo. Cętera,quæ de talib.cognouimus,& vidimus,nec recordatione [c],nec demōſtratione digna ſunt.Quapropter hęc vobis cauenda mandamus,& doctrinis, & exemplis Apoſtolorū obedire pręcipimus [d]: quia hi,qui mandata eorum poſtponunt,non ſolum rei,ſed extorres fiunt. Quę non ſolum vobis cauenda,ſed & omnibus prædicanda ſunt. *& inf.* ¶Vnde conſilium dantes,veſtram prudētiam hortamur, vt ab Apoſtolicis regulis non recedatis: ſed communem vitam ducentes, & ſcripturas ſacras rectè intelligentes, quæ Domino vouiſtis,adimplere ſatagatis. Act.5.

a ¶In omnibus autem ſunt ſine dubio, & coniuges.] *Verba hæc abſunt ab originali in recentioribus cōciliorū editionibus impreſſo,& duobus ipſius manuſcriptis codicibus,vno Vaticano,altero bibliothecæ S.Marci Florentiæ,& ab Anſelmo. Hanc vero ſententiam a Platone acceptam hæretici quidam volebant in Chriſtianam religionem inuehere. Ita enim ſcribit Epiph.hæreſi 32.* Primum quidem,quod ipſe Epiphanes cum patre ſuo,& ſectæ antiſtite Carpocrate, ac ſodalibus eius cōmunes eſſe hominum vxores ſanciuit, ex Platonis de repub. libris occaſionem nactus, & propriam concupiſcentiam perficiens. *Verum apud veteres etiam Chriſtianos hanc vxorū cōionem vehementer damnari ſolitā Tertulianus in Apologetico euidenter teſtatur his verbis.* Omnia indiſcreta ſunt apud nos præter vxores. In illo loco conſortium ſoluimus, in quo ſolo cæteri homines conſortium exercent: qui non amicorum ſolummodo matrimonia vſurpant, ſed & ſua amicis patientiſſimo ſubminiſtrant,ex illa credo maiorum,& ſapientiſſimorum diſciplina Græci Socratis, & Romani Catonis, qui uxores ſuas amicis communicauerunt,&c.

Item Eugenius Papa ij. & Leo iiij.c.7.

¶Iuxta eccleſiam,clericorum clauſtra conſtituantur. C. III. Anſ.l.7. c.5. & l.4. cap.2.

NEceſſaria [e] etenim res exigit,vt iuxta eccleſiā clauſtra [f] conſtituantur,in quibus clerici diſciplinis eccleſiaſticis vacent. Itaq; omnibus vnum ſit refectorium, ac dormitorium,ſeu cæteræ officinæ [g] ad vſus clericorū neceſſariæ. Miniſtri vero poſt epiſcopum ſuper eos eligantur; quorum vita, atque doctrina illos potius exornet,quam dehoneſtet.

¶*Eſt caput ſeptimum concilij Romæ ab Eugenio ij. primum habiti,& poſtea a Leone iiij.innouati. Antea citabatur Leo ix.*

Nec in atrio eccleſiæ alia ædificia, niſi clericorum ponantur. In concil.Salegunſt.c.12.

Vnde Nicolaus Papa.

ſicut ſeruus dicitur poſſidere, ff. de acq. poſſ. quod ſeruus.

a ¶Et Saphira.] inf. 23.queſt.8.legi.&c. Petrus.

b ¶Propter peccatum.] Propter peccatum moritur quis citius, ut 23. q.4.ea. vindicta. — Peccatū vitā abbreuiat.

c ¶Recordatione.] Aliàs retractatione.

d ¶Præcipimus.].i. monemus, ſimile 28.q.1. ſic enim, vī tamen ꝙ hoc fuit p̄ceptum, 1 quia primitiua eccleſia hoc potuit pręcipere: ſicut continentiam. ſed ſi hoc hodie p̄ciperetur, deformaret ſtatum eccleſiæ vniuerſalis: quod nō debet eſſe. 1.q.vlt.& ſi illa. Vel dic,ꝙ pręceptū erat eis qui tunc renunciauerant proprijs,non alijs, 17. q.1.c.1.

1 Cōtra hoc facit litera conſiliū,&c. & hortamur &c.ſed ſæpe quæ ſunt p̄cepti conſulūtur & monentur,ut in prædi. ca. ſic enim. Arch.

NEceſſaria.] CASVS. Hic reprehenduntur quidam regulares, qui communiter viuere nolebant, nec uolebāt habere prælatos,pręcipiunt ergo duo Papæ ſcilicet Eugenius & Leo, quòd communiter viuant, & prælatos habeant tales,qui eos exornēt, & nō dehoneſtent. [Miniſtri.] .i.plebani, uel archipresbyteri, uel œconomi, uel huiuſmodi. Sequens.§. cum c.planus eſt.

e ¶Neceſſaria.] .i. vtilis, & honeſta.

f ¶Clauſtra.] Idem dicitur de conſecra. d.5. in omnibus.ſ. d.32.præter.

g ¶Officinæ.] ſupra d.32. ſi qui uero ſ. ſup.1. q.2. ſacerdos contra,inf.eod.quia tua. ſed ibi loquitur de eccleſijs collegiatis: hic non, vel conſuetudo diuerſarum eccleſiarū ſoluit contrarium.

ADDITIO. Quia prouidet eis ut pauperibus non vt clericis,ſecundum H.hic autē loquitur quando viuāt in communi, & de communi, ſecundum Laur.

a ¶Nulla

a Nulla.] ¶In atrio.] Idest, in cæmiterio, quod habebit xl. passus in circuitu ecclesiæ maioris capellæ, vel minoris ecclesiæ xxx. vt infra 17. q. 4. sicut antiquitus. sic palatium Imperatoris non est priuatorum parietibus coarctandum. C. de oper. publ. quicunque. Clericus.]

pars eorum. Tertio ostendit, quod clericus de decimis, & oblationibus viuere debet, & relinquere hæreditatē parentibus. Hoc vltimum est de consilio, quod datur perfectis. Vel secundum vetus testamentum quando leuitæ de decimis, & oblationibus cōtenti erant, sicut dixit H. cum hodie etiā monachi ab hæreditate paterna, vel materna non excludantur, ut 18. q. 1. statutum. & 19. quæst. 3. præsens.

¶Nec in atrio ecclesiæ, nisi clericorum ædificia ponantur. Cap. IIII.

Iuo p. 15. c. 178.

NVlla ædificia in atrio [a] ecclesiæ ponantur, nisi tantum clericorum.

¶Ferè eadem leguntur in concilio Salegunstadiensi, ca. 12. quod habetur in fine collectionis Burchardi, & refertur ab Iuone par. 15.

Item Hieronymus ad Nepotianum.

¶Clericus nihil sæculare possideat. Cap. V.

Deusdedit p. 3. Ansel. lib. 7. c. 2. Iuo p. 6. c. 1.

CLericus, qui Christi seruit ecclesiæ, interpretetur primo vocabulum suum: & nominis definitione prolata nitatur [b] esse quod dicitur. Si enim κλῆρος Græcè, sors Latinè appellatur, propterea vocantur clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus sors, idest pars clericorum est. Qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, vt & ipse possideat Dominum, & possideatur a Domino. Qui Dominum possidet, & cum Propheta dicit: [Pars mea Dominus.] nihil extra Dominum habere potest. Quod si quidpiam aliud habuerit preter Dominum: pars eius non erit Dominus: Verbi gratia, si aurum [c], si argentum, si possessiones, si variam supellectilem; cum istis partibus Dominus fieri pars eius non dignatur. Si autem ego pars Domini sum, & funiculus [d] hæreditatis eius; nec accipio [e] partem inter cæteras [f] tribus: sed quasi leuita, & sacerdos viuo de decimis; & altari seruiens, altaris oblatione sustentor. Habens victum & vestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar.

Psal. 15. — Psal. 15. — 2. Timot. 6.

Item Ambrosius de fuga sæculi, c. 2.

¶Nihil præter Deum debet curare, qui in eius sortem eligitur. C. VI.

CVi portio Deus est, nihil debet curare, nisi Deum: ne alterius impediatur necessitatis [g] munere. Quod enim ad alia [h] officia confertur, hoc religionis cultui, atque huic nostro officio decerpitur. [i] Hæc enim vera est sacerdotis fuga, abdicatio [k] domesticorum, & quædam alienatio charissimorum: vt suis se abneget, qui seruire Deo elegerit. †

† gestis.] orig.

Item Hieronymus ad quendam suum leuitam de duobus generibus hominum.

¶Clericis, & Deo deuotis nec causas agere; nec aliquid proprium habere licet. C. VII.

DVo sunt genera Christianorum. Est autem vnū genus, quod mancipatum diuino officio, & deditum

b ¶Nitatur.] Arg. a nominis interpretatione. 16. q. 1. si cupis. nomina enim debent esse consona rebus Inst. de dona. §. est & aliud.

c ¶Si aurū.] Non tñ est peccatum habere diuitias, si adsint bona opera, ut 35. dist. hæc aūt scripsimus. sed tunc est peccatū, si propter eas iustitia deseritur, inf. ea. habebat. vel cum homo in eis spem suā ponit, ut 8. q. 1. sunt in ecclesia. — Diuitias habere peccatū non est.

d ¶Et funiculus.] Funiculus hic dicit mensurā quedā, qua diuidebat hæreditas post funus defuncti, secundum illud: Funes ceciderunt mihi in præclaris. & dicitur a funere. — Funiculus quid sit.

e ¶Nec accipio.] Monachus tamen succedit in hereditatē, ut 19. q. 3. non liceat & ecclesia nomine eius recipit, ut 18. q. 1. c. 1. Vnde Ouidius. Alterius vires subtrahit alter amor.

f ¶Inter cæteras.] Sed singulariter: & est argum. quod clerici non debent partiri hæreditatē cum fratribus.

CVi.] CASVS. Quidā rogauit Ambros. vt scriberet sibi qualiter posset sæculum fugere, & Deo seruire. cui Ambros. rescribit dicēs, quod sæculum duobus modis fugitur, s. renunciādo rebus proprijs, & sæcularibus curis: & abdicando se a domesticis personis & consanguineis, ut suis se abneget, qui Deo seruire eligit.

CLericus.] CASVS. Nepotianus rogauit Hier. ut dictaret sibi libellum de clericorum vita, quod Hier. fecit. hoc ergo cap. quod est pars illius libri, tria ostendit, s. quod clericus debet nomen suum interpretari: & iuxta interpretationem uiuere. Secundo ostendit, quod clericus non debet habere diuitias: quia cum his, qui talia possident dominus esse dedignatur, nec vult fieri

g ¶Necessitatis.] Idest, solicitudinis.
h ¶Officia.] Scilicet sæcularia.
i ¶Decerpitur.] Idest, subtrahitur. sic 99. dist. ecce.
K ¶Abdicatio.] Quoad carnalē affectum, vel copulam.

DVo sunt.] CASVS. Quidam leuita rogauit Hiero. vt assignaret sibi differētiam inter clericos & laicos: & quod

contemplationi, & orationi, ab omni strepitu temporalium cessare cōuenit: vt sunt clerici, & Deo deuoti, videlicet conuersi [a], κλῆρος enim Grecè, latinè sors. Inde huiusmodi homines vocantur clerici, idest sorte electi. Oēs enim Deus in suos elegit. Hi namq; sunt reges, idest se, & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo regnum habent. Et hoc designat corona in capite. Hanc coronam habent ab institutione Romanæ ecclesiæ in signum regni, quod in Christo expectatur. Rasio vero capitis, est temporalium omnium depositio [b]. Illi enim victu & vestitu cōtenti, nullam inter se proprietatem [c] habētes, debent habere omnia cōmunia. Aliud vero genus est Christianorum, vt sunt laici λαὸς enim Grecè, est populus Latinè. His licet tēporalia possidere, sed nō nisi ad vsum [d]. Nihil enim miserius est, quam propter nummum Deum contemnere. His concessum est vxorē ducere, terram colere, inter virum & virum iudicare, causas agere, oblationes [e] super altari apponere, decimas reddere: & ita saluari poterunt, si vitia tamen benefaciendo euitauerint.

Aug. ser. 21. ad fratres in heremo.

Item Gregorius Augustino Anglorum episcopo, responsionum, c. 1. & 2.

Ioan. diac. in vita l. 2. c. 37.

¶Clerici nihil proprium possideant. C. VIII.

QVia tua fraternitas monasterij regulis erudita seorsum [f] nō dēt fieri † a clericis suis in ecclesia Anglorum, quæ auctore Deo nuper ad fidem perducta est; hāc dēt instituere conuersationem, quæ in initio nascentis ecclesiæ fuit patribus nostris: in quibus nullus eorū ex ijs, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat; sed erant illis omnia communia. ¶Si qui vero [g] sunt clerici extra sacros ordines constituti, qui se non possunt continere, sortiri vxores [h] debent, & stipendia sua exterius accipere: quia & de eisdem patribus, de quibus præfati sumus, nouimus scriptum, [quòd diuidebatur singulis, ꝓut cuique opus erat.] De eorum ergo stipendio cogitandum,

Ans l. 7. c. 3.
† *al. viuere.*

32. dist. si qui uero. *Resp. 2.*

Act. 3.

& quod esset officium vniuscuiusque. Hier. ergo rescribit ei assignando duo genera hominum, scilicet clericos & laicos. clericorum est officium diuina contemplari, orationibus & diuinis officijs insistendo: & ab omni strepitu temporalium cessare. isti dicuntur reges: quia se & alios regere in virtutibus debēt: & in signum huius rei gestant coronam in vertice. Laicorum vero officium est ducere vxorem, terram colere, & ea quæ cōtinentut, in fin. cap. & ostendit qualiter vtriq; interpretent.

a ¶Conuersi.] Conuersi omnes dicunt ecclesiasticæ personæ, ut 17. q. 4. quisquis, & verberans talem incidit in canonem. extra de sent. excō. non dubiū. & habebunt habitum illorum, cum quibus conuersantur, vt 16. q. 7. in nona. & licet conuersi hic dicantur Deo deuoti, non tamen tenentur continere, nam quidam talium ꝓfitentur, q̄dam non, ut 27. q. 1. vt lex. nam acolythi sunt ecclesiasticę ꝑsonæ, tamen non tenentur continere, vt 32. d. si quis eorum. quia possunt cōtrahere matrimonium legitimum. Item licet tēplarij sint ecclesiasticæ personæ, tamen possunt mouere arma ex permissione ecclesiæ.

Conuersum verberās incidit in canonem.

b ¶Depositio.] Sic 3. dist. 23. prohibere. & capilli, qui remanent, designant ꝙ aliqua debemus retinere ad sustentationem.

c ¶Proprietatem.] Rerum ecclesiasticarum: tamen bene cōcedendū est, ꝙ clericus sit dn̄s fructuum collectorum, sed licet proprietas fructuum sua sit: tamen non potest eam in morte eius alicui largiri ratione testamēti: sed intuitu eleemosynæ sic, ut extra de testam. ad hæc. sicut hæres licet sit dominus rerum, quas tenetur per fideicommissum restituere alij: tamen nihil potest inde alienare. ff. ad Treb. deducta §. vlt. & l. quidam. §. si quis.

Pecuniam seruare vtrū licitum sit.

d ¶Ad vsum.] Prohibetur etiam laicis ne seruent pecuniam, ut 47. d. sicut hi. hoc ideo ne quis in auaritiam incidat: aliàs bene licet: quia non debet quis omnia bona sua statim effundere, ut 86. dist. non satis. & dic non, nisi ad vsum, idest, non ad abusum, bene enim possunt habere proprium.

e ¶Oblationes.] Immo præcipitur eis oblationes dare ut 16. q. 1. statuimus. infra de consecr. d. 1. omnis Christianus. 10. q. 1. quia sacerdotes.

QVia tua.] CSAVS. Tres quæstiones fecit Aug. Gregorio: quibus questionibus Greg. tres dat responsiones: Prima fuit, an clerici Anglorum debeant proprijs renunciare, & commnniter viuere. & respondet ꝙ sic, vt habetur in principio c. Secunda fuit, an clerici coniugati, & in minoribus ordinibus constituti debeant habere stipendia ecclesiastiea. Et respondetur ꝙ sic, sicut est a patribus scriptum, ꝙ diuidebant, &c. qui sub regula ecclesiastica sunt tenendi. Tertia fuit si quid superest communiter viuentibus de annuo redditu, quid debeat inde fieri. Et respondet quod debet pauperibus erogari: & hoc probat auctoritate Christi dicentis: Quòd superest. &c. Secunda pars ibi. [Si qui uero sunt.] Tertia ibi, [Communiter autem viuentibus.]

f ¶Seorsum.] Ergo monachus episcopus factus non potest habere proprium. sed si hæreditas aliqua deuoluitur ad eum, erit ecclesiæ, ut 18. quæstio. 1. cap. j. in fine.

g ¶Si qui vero.] Supra dist. 32. si qui vero. & cap. placuit. hoc hodie non tenet. 1. extra de cler. coiug. Ioannes &c. 1

h ¶Vxores.] Si sint clerici, nunquid ergo dormiunt cum alijs, ut sup. ead. necessaria. non, q̄a esset inhonestum in

vxo-

vxorato. Item, cantabunt ne cum clericis? quod videtur: quia aliter non perciperent stipendia, & quod hic dicitur, speciale est in Anglicis: nec enim simul habebit q̃s ecclesiasticum beneficium, & vxorem. extra de cler. coniug. diuersis, & c. Ioannes.

quod non est uerum.

S Cimus.] CASVS. Quidam clerici catholici vouerant se nihil proprium velle habere: quod votum male seruabant. hortatur ergo Papa Vrbanus illos omnes ad communem vitam habendam, exemplo Apostolorum, quibus erat omnia cõmunia, & vt votum quod fecerunt Dño, fideliter custodiant, ne damnationẽ, sed præmiũ sibi acquirãt: quoniã melius est non vouere, quã votũ, prout melius põt nõ adimplere: grauius enĩ puniũtur qui votum, vel fidẽ non seruauerunt, q̃ illi, qui nũquã votũ fecerũt, & semp sine fide fuerũt.

d ¶ Pollicitationẽ.] Nota quod ex nuda pollicitatione, quã quis facit Deo, põt cõueniri 22. quęst. 5. capit. iuramẽti. sic ex nuda pollicitatione facta Reipublicæ, vt ff. de pollici. l. 1.

Pollicitatio nuda q̃nque obligat.

e ¶ Aut fidẽ.] Hic videt Vrbanus soluere q̃stionẽ Aug. 6. q. 1. quæro ĩ fine, Dicunt tamẽ quidã magis puniendũ esse illum, qui semp fuit ĩfidelis: quã illũ, qui quandoque fuit bonus: nã isti⁹ opera quãdoque viua fuerunt. tamen hæc litera contradicit eis. 1

1 Ar. in aut. de liti. §. si uero apud. in fi. Arch.

N Olo.] CASVS. Ad euidentiã hui⁹ c. nota q̃ Aug. fecit tres cõstitutiones. Primo constituit, nullũ ordinare clericũ nisi ꝓprijs renunciet: sed q̃dã vt clerici fierent, ꝓprijs renunciabãt; quod postea male seruabãt. quare Augus. vidẽs hoc esse multis occasionem peccandi, primam cõstitutionẽ retractauit, vt ĩfra capi. certe uolens potius habere claudos, quàm mortuos. Tertio iuxta uoluntatem suorum clericorum primam cõstitutionem cõfirmauit: sicut continetur in hoc cap. in quo statuit, ut nullus clericus habeat proprium. Quod multipliciter ostendit, rationes plures assignando, & si habuit, non potest facere testamentum. immo deponetur. facit etiam mẽtionẽ de prima cõstitutione, & eius retractatione inf. ca. certe. Sequens. §. q nõ uult patet.

a ¶ Sub

atque prouidẽdum est: & sub ecclesiastica regula [a] sunt tenendi: vt bonis moribus viuant, & canendis psalmis inuigilent, & ab oĩbus illicitis cor, & linguã, & corpus Deo auctore conseruent. Communiter † autem viuentibus iam de faciẽdis portionibus [b], vel exhibenda hospitalitate, & adimplenda misericordia nobis quid erit loquẽdum? cum omne, quod superest, in causis pijs, ac religiosis erogandum est? Domino, & magistro omnibus dicente: [Quod superest [c], date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.]

† al. communi autem vita.

Luc. 11.

Item Vrbanus Papa omnibus catholicis, epist. vnica, cap. 1.

¶ Clericis omnia communia esse debent.

C. IX.

Anf. l. 7. c. 4. Iuo p. 3. c. 139. † al. bonos.

S Cimus vos non ignorare, quia hactenus vita communis ĩter omnes † Christianos viguit, & adhuc gratia Dei viget: & maxime inter eos, qui in sortem Dñi sunt electi: idest clericos; sicut in actibus legitur Apostolorũ: [Multitudinis autem credẽtium erat cor vnũ, & anima vna: nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia.] *& infra.* ¶ Quicunque vestrum communem vitam susceptam habet, & vouit se nihil proprium habere; videat, ne pollicitationẽ [d] suam irritam faciat: sed hoc, quod Domino est pollicitus, fideliter custodiat, ne damnationem, sed præmium sibi acquirat; quoniã satius est non vouere; quam votum, prout melius potest, nõ perficere. Grauius enim puniuntur, qui votum fecerunt; aut fidem [e] perceperũt, & votum non perfecerunt, aut in malis vitam finierũt, quàm illi, qui vitam sine voto finierũt; aut sine fide mortui sunt, & tamen bona egerunt opera.

Act. 4.

In ead. epist. c. 6.

Item Augustinus in sermone de communi vita clericorum.

¶ De eodem. C. X.

Serm. 52. ad fratres in heremo. In conc. Aquisgran. cap. 112. Beda 2. Cor. 8. 11. q. 3. non sunt audiendi.

Anf. l. 7. c. 6. Rom. 12. & 2. Cor. 8.

N Olo [f], vt aliquis de vobis inueniat male viuẽdi occasionẽ. Prouidemus enim bona, vt ait Apostolus non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Propter nos conscientia nostra sufficit nobis: propter vos fama nostra nõ polluit, sed pollere debet in vobis. Tenete quod dixi, atque distinguite. Duæ res sunt

a ¶ Sub ecclesiastica regula.] Hic patet, q̃ si aliq̃s in minoribus ordinibus constitutus ducat vxorẽ, non tamen põt more laicorũ viuere: nec põt cõueniri corã sęculari iudice: nec verberari sine sacrilegio, vt 20. q. 3. eos. & 82. d. dictũ. Io. q̃d falsum est, vt extra de cler. cõiug. Ioan. B.

b ¶ Portionibus.] Idest, dandis decimis. monachi enim communiter viuentes non dant decimas, vt inf. 16. q. 1. decimas. ext. de deci. fraternitatem.

Monachi nõ tenentur ad decimas. Decimas soluere pauper nõ tenetur.

c ¶ Quod superest.] Videt ergo quòd si aliquis ita pauper est: quod ei non sufficiant sua, videtur q̃ nõ teneatur dare decimas: quia nullo præcepto sibi aliquis tenetur subtrahere necessaria, ut 86. distin. nõ satis. in fine,

f ¶ Nolo.] Aug. fecerat tres cõstitutiones: prima fuit q̃ clerici non possent habere propria: sed illa male seruabatur, & plurimi erant transgressores: ideo secundo reuocauit eam, ut inf. c. certe. Tertio de cõsensu clericorũ suorum

cõscientia, & fama. Cõscientia necessaria [a] est tibi, fama proximo tuo. Qui fidens conscientiæ suæ negligit famã suam, crudelis est. *& infra.* ¶ Nulli liceat in societate nostra habere aliquid proprium: sed si forte aliqui † habẽt, nulli licet: & qui habuerint, faciunt qđ non licet. *& infra.* ¶ Enthecam nobis habere nõ licet. Non.n.episcopi est seruare aurum [b], & a se reuocare mendicantis manũ. Quotidie tam multi petunt, tam multi gemunt, tam multi inopes nos interpellant, vt plures tristes relinquamus: quia, quod possimus dare omnibus, non habemus. Non habeamus ergo enthecã. *& infra.* ¶ Qui habere voluerit proprium, & de proprio viuere, & cõtra ista præcepta facere; parum est vt dicam, nõ mecum manebit, sed nec clericus erit. Dixerã [c] enim, & scio me dixisse, quòd si nollẽt suscipere vitam socialem mecum; nõ illis tollerem [d] clericatum: sed seorsum manerẽt, seorsum viuerẽt quomodo nossent, Deo uiuerẽt, & tamẽ ante oculos posui, quantum mali sit a proposito cadere. Malui enim habere cæcos, vel claudos [e], quàm plãgere mortuos [f]. Qui enim hypocrita est, mortuus est. Quomodo ergo, quicũque voluisset extra manere, & de suo viuere, non tollerẽ ei clericatum: ita modo, quia placuit illis, Deo propitio, socialis hæc vita, quisquis cũ hypocrisi vixerit, quisquis inuentus fuerit habens proprium, nõ illi permitto, vt inde faciat testamentum, sed delebo eum de tabula clericorum. *Item supra.* ¶ Qui non vult α mecum manere, & in communi viuere, habeat libertatem; sed videat, vtrũ habere possit fœlicitatis hæreditatem †.

† *aliquid*] orig.

inf. 12. q. 2. vobis. n.

Serm. 53.

Ser. 52. in extremo.

† *al. æternitatem.*

¶ *Initium huius capitis vsque ad vers.* Qui habere voluerit, *legitur in sermone 2. de communi vita clericorum, seu 52. ad fratres in heremo: cætera uero partim in sermo. 53. ad fratres in heremo, siue sermone 3. de communi vita clericorum, partim in eodem 52. siue 2. de quibus sermonibus adnotatum est sup. d. 86. Partem huius capitis refert Beda in comment. 2. Cor. c. 8. sub hoc titulo,* Ex sermone de vita, & moribus clericorum.

α ¶ Qui non vult.] *In sermone ipso præcedit. c. certe ego infra eadem, & paucis interiectis sequitur,* qui hoc non vult, habeat libertatem, &c.

Item sermone tertio de communi vita clericorum.

Et epist. 109. ad monachas.

¶ Non licet habere proprium ijs, qui suis renunciant, & communiter viuere spondent. XI.

NOn dicatis [e] aliquid proprium: sed sint vobis oĩa communia. *& infra.* ¶ Quicunque autem in tantũ progressus fuerit malum, vt occulte ab aliquo literas, vel quodlibet munus accipiat; si hoc vltro cõfitetur, parcatur illi, & oretur ꝓ illo. Si autem deprehenditur, atq; conuincitur, secundum arbitriũ presbyteri, vel præpositi grauius emendetur. *& infra.* ¶ Cum α huius nostræ congregationis fratres non solum facultatibus, sed volũtatibus proprijs in ipsa ordinationis susceptione renunciauerint, & se per promissam obedientiam penitus aliorum potestati, & imperijs in Christo, & pro Christo subdiderint; certum [g] est eos nihil habere, possidere [h], dare

suorũ confirmauit primã constitutionem, vt in hoc c.
a ¶ Necessaria.] 11. q. 3. sentit. 5. hoc ibi solutum est.
b ¶ Aurũ.] 86. dist. fratrem, quod loquitur de illis, q ante retractationẽ renũciauerãt ꝓprijs, & tamẽ volunt habere proprium.
c ¶ Dixerã.] In secũda constitutione quam feceram.
d ¶ Non illis, tollerem.] idest, nõ præcluderem eos fieri clericos.
e ¶ Claudos.] Quia adhuc tẽporalibus nõ renunciauerãt.
f ¶ Mortuos.] .i. qui renunciauerũt proprijs, & tñ volũt habere ꝓpriũ.
NOn dicatis.] CASVS. Dicit Aug. in hoc c. ꝙ q renũciauerũt mũdo ꝓpriũ hẽre nõ possunt: & si literas, vel munus aliqđ occulte receperint: si spõte cõfiteãt, parceẽ illis. si aũt de hoc cõuicti fuerint, secũdũ arbitrium sui præpositi, vel presbyteri punient. Tales eñ nihil possunt hẽre vel possidere, vł dare, vł accipere sine licẽtia superioris, & si de eius licẽtia aliquid receperint, de accepto fiat qđ supiori placuerit.
g ¶ Nõ dicatis.] Extra de accusa. ex pte. extra ne cler. vel monac. nõ magnopere.
h ¶ Possidere.] Nũquid pauperi fame morienti tenentur subuenire sine licẽtia? ita. nec obstat. 1. q. 1. nõ est putãda. q a ĩ hoc casu q-libet. ei subuenire: tũc res eñ, q nobis superabundãt, pauperũ sunt, vt 47. d. sicut hi. Si autẽ est ĩ scholis, de licẽtia agere põt, & mutuare sicut filiusfamilias, vt C. ad Ma. l. vl. ff. đ iu. si lõgiꝰ §. filiusfamilias. ar. ex. đ off. iud. deleg. pterea, ff. đ iurisdi. omn.

Religiosus ... i veste ꝓprietatē non habet.

omni.iud.l.2. Sed nunquid vestis est sua, quam habet: vel nunquid dicitur possidere res temporales, vel vestem? non videtur: quia vestis qua semper vtitur seruus, de peculio domini est. ff. de peculio, id vestimentum sed seruus non possidet ea, quæ sunt in peculio, ut ff.de

EXemplum.] CASVS. Dictum est sup.ꝙ clerici non debent habere propria. Sed quia posset aliquis dicere, ꝙ ecclesia non dēt habere propria eadem ratione, quia si haberent clerici non possent ea possidere: ideo Gratianus ab hoc loco vsque ad §. his omnibus probat ꝙ ecclesia potest habere propria, & possessiones, & ꝙ clerici noīe ecclesię possidere pñt, etsi noīe suo nihil possideāt. Probatur ergo ī hoc cap.ꝙ ecclesia loculos & possessiones habere pōt: & hoc probat exemplo Domini, q loculos habuit, & qui furem admisit, vt ostenderet, ꝙ quando ecclesia persecutionē patitur a furibus, idest malis, patienter ferat. B.

b ¶ Exemplū.] Abhinc ostendit, ꝙ ecclesia possit habere proprium: & hoc vsque ad §. econtra.

c ¶ Fures.] i. occultos peccatores fi. 23. q. 4. tu bonus. extra de temp. ord. c. vlt.

In prima reg. c. 4.

vel accipere debere sine superioris [a] licentia. Quòd si ꝓpinquus, vel amicus, vel quilibet fratrum cuiquam aliquid offerre voluerit; primo quidem Priori insinuetur: & sic suscipiatur, si ipse mandauerit. De quo tamen nihil fiat aliud, nisi quod Priori placuerit.

¶ *Caput hoc sumptum est ex sermone 3. de cōmuni vita clericorum, in quo regula B. Aug. continetur, ac repetitur in epist. 109. sed in ea ad monachas oratio conuertitur.*

α ¶ Cum huius nostræ.] *Hæc vsque ad ver.* certum est, *non sunt inuenta apud B. Augustinum.*

β ¶ *Hæc habentur in prima regula c. 4.*

Idem tractatu 50. ad c. 12. Ioannis.

¶ De eodem. C. XII.

EXemplum [b] Domini accipe conuersantis in terra. Quare habuit loculos, cui Angeli ministrauerunt; nisi quia ecclesia ipsius, loculos suos habitura erat? Quare furem admisit; nisi vt eius ecclesia fures [c] patienter toleret.

Item Prosper de vita contemplatiua, lib. 2. c. 9.

¶ Ecclesiarum præpositi, rerum dispensatores efficiuntur. C. XIII.

Et in concil. Aquisgran. c. 35.

EXpedit facultates ecclesiæ possideri, & proprias pfectionis amore cōtemni. Non. n. propriæ sunt, sed cōmunes [d] ecclesiæ facultates: & ideo quisquis omnibus, quę habuit, dimissis, aut venditis fit rei suæ contemptor, cum præpositus [e] fuerit factus ecclesiæ omnium, quæ habet ecclesia, efficitur dispensator. Denique sanctus Paulinus, vt ipsi melius nostis, ingentia prædia, quæ fuerunt sua, vendita pauperibus erogauit: sed cum factus esset episcopus; non contempsit ecclesiæ facultates, sed fidelissime dispensauit. Quo facto satis ostendit & propria debere propter perfectionem contemni; & sine impedimento perfectionis posse ecclesiæ facultates, quæ † sunt profecto communes, possideri. Quid sanctus Hilarius?

† *qua sunt profecto communia*] orig.

EXpedit. CASVS In hoc c. ostendit Prosper, ꝙ ecclesia pōt habere possessiones, & hoc ꝓbat duob. exemplis, scilicet Paulini, qui sua pauperibus erogauit: nihilominus tamen factus episcopus, possessiones ecclesiæ possedit & dispensauit. Et Hilarij, qui omnia reliquit pauperibus: q factus episcopus nō solum res ecclesiæ possedit, sed etiam acquisitis innumerosis hæreditatibus fidelium possessiones ecclesiæ augmētauit, qui episcopi si sciuissent esse peccatum ecclesiam habere possessiones, nunquam eas dispensandas suscepissent.

Ecclesiasticarum rerum dominium apud quē ē.

ff. de acquir. poss. quod seruus. Item qui ab alio possidetur: ipse nihil possidet, vt ff. de adulte. l. sic eueniet. Sed dicas, ꝙ ex permissione prælati sui possunt possidere, ut ext. de sta. monac. c. monachi. Et nota quòd monachus ratione contractus, nec agere potest, nec conueniri: 1 sicut ille qui cessit bonis, vt ff. de arbitr. item si unus, in princ. Sed hoc notaui 11. q. 1. de persona. Item cum monachus dicatur seruus, vt 54. dist. multos. ergo non habet liberum arbitrium, vt 32. q. 3. c. vnico. nec enim velle videtur qui ex necessitate obtemperat. ff. de reg. iu. l. velle. Item agere non potest de iniuria sibi illata, sed tamen eius prælatus potest agere, 2 nisi prælatus absit, nec reliquerit procuratorem ad instar filij familias, ff. de iniu. sed si vnus. §. ait prætor.

Ext. de fi. iuss. de q. fdam. vbi hoc. Quod dic not. extra fent. exc. rochianis. Vt ext. de fcr. cum di fta. de con e. cum dile ss. Arch.

a ¶ Sine superioris.] Ext. de off. ord. quanto hēt tamen ius eligendi; & ius accusandi, suum prælatū siue abbatem, & illud potest facere sine licētia abbatis, quia hoc iure ius conceditur. ext. de accus. ex parte.

d ¶ Cōmunes.] Quæritur quis sit dominus rerum ecclesiasticarum, nō quid pauperes dicuntur esse domini? arg. ꝙ sic. 16. q. 1. quoniā quidquid. Potest dici ꝙ ecclesia sit domina, vt 16. q. 3. inter memoratos sicut hęreditas est domina, vt ff. de acquir. re. do. hæreditas. Alij dicunt, ꝙ ipse Deus 4 vt inf. ea. q. 2. qui Christi, & c. qui abstulit. Vel dic dominium esse apud clericos, sicut dominium rerum vniuersitatis apud ciues. instit. de re. di. §. vniuersitatis. dicuntur etiam pauperes domini, quia inde sustentantur.

ADDITIO. De hoc etiam no. extra de verb. sign. causa. & per Innoc. & Host. extra de causa poss. cum super. & ibi videas. Arch.

e ¶ Cum præpositus.] Et confirmatus. nam ante nō potest administrare. nisi sit valde remotus, vt extr. de ele. quòd sicut, & c. nihil.

4 Et cū oīa ei⁹ sint, hoc tñ specialius sup. 1. q. 3. Saluator. ver. quisqs. cap. res qu 16. q. 1. in ca nonib. ver. si quis. & hoc verum Fm Ray. & Vin. Arch.

a ¶ Si scirent.] Simile 7.q.1.omnis qui arg.bonum pro illis qui suis renunciauerunt, ꝙ semper præsumitur illos iustam causam & litem fouere, & est bonum. simi. ext.de no.oper.nunc.c.1.

Quoniam Velina.] Not. plurium ecclesiarum visitationem vni cõmitti. Et est arg. ꝙ rõne propinquitatis aliquid statuitur contra ius.sic extra de postu.ad hoc. & sic rõne remotionis. 63.d. cũ longe.

c ¶ Cõstitutæ.] 7.q.1.constitutum,& 3. 61.d.obitum.

d ¶ Melchiades.] Falsus est titulus: quia Melchiades fuit ꝓximus ante Siluestrũ, & eius tpe est Cõstantinus cõuersũs.96. d. in illa palea, Constantinus.

Futurã.] CASVS. Dicebant quidã quod ecclesia nõ debeat recipere ꝑdia: & hoc probãt exemplo Apostolorũ,qui in Iudæa prædia nõ recipiebant, sed pretia prædiorũ,ut pauperes substẽtarent, quibus Melchiades Papa respondet dicẽs,quod ideo Apostoli in Iudæa ꝑdia non recipiebant, qa præuidebant ecclesiam ad Gentes transituram quod cum factum esset,principes Romanorum facti sunt Christiani: de quibus Constantinus fuit vnus, qui legem dedit, vt quiliq; vellet fieri Christianus,& ecclesiam fabricaret, & prędia ecclesiæ donaret. & ipsemet multa donauit: & ecclesiam B. Petri instituit & sedẽ Imperialẽ ei reliquit: & ab illo tpe cœpit ecclesia possessiones habere: & Christiani cęperunt ecclesias ædificare, & seipsos cõsecrare.

e ¶ Romani.] Ergo Imperator est dominus totius mundi, 3.7.q.1. in apibus.

f ¶ Primę.] Vt ergo ꝙ ecclesia beati Petri sit prior ecclesia beati Ioãnis Apostoli Lateran. 2 10.q.1. sãctorũ, sed expone primæ beati Petri. i. Apostoli: vel primę, idest, Apostolicæ.

1 Ad hoc facit expresse 3.3. q.6.dudum. vbi L. apꝓbat istã sententiam. Alij contra quia ecclesia Lateran. est patriarchalis, sed ecclesia B. Petri, nõ, nec etiã epalis, sed ẽ de epatu Portuensi, & iõ exponũt ut sequitur, & hoc tenet H.

g ¶ Concederet.] Ergo Imperium est apud ecclesiam Romanam, ut 96.dist. in illa palea, Constantinus.

h ¶ Synodo.] Nam ante eum non fuerunt generales synodi congregatæ, vt 15.d.c.1.

i ¶ Basilicas.] De consec.d.1.nemo.

nonne & ipse omnia bona sua, aut parentib. reliquit, aut vẽdita pauperibus erogauit? Is tamen, cum merito perfectionis suæ fieret ecclesiæ Arelatensis episcopus; quæ illa tunc habebat ecclesia, non solum possedit, sed etiam acceptis fidelium numerosis hæreditatibus ampliauit. Isti ergo tam sancti, tam perfecti Pontifices, factis euidẽter clamant posse, & debere fieri quod fecerũt. Qui vtique homines tam sæcularium, quam diuinarum rerum sine ambiguitate doctissimi, si scirent [a] res ecclesiæ debere contemni; nunquam eas debuerant, qui omnia sua reliquerant, retinere. † (Addita ex ori. hæc clausula.) († al. suscipere.)

Item Gregorius Fœlici episcopo de Acropoli, lib. 1. epistola 29.

¶ Diaconi, vel quælibet religiosæ personę regularem vitam ducere cogantur. C. XIIII.

Quoniam Velina,[b] Buxentina, & Blandana ecclesię, quę tibi in vicino sunt constitutę, [c] sacerdotis noscuntur vacare regimine; propterea fraternitati tuę earum solenniter operã visitationis iniunximus: illud prę omnibus commonentes, ut ibi præfatarum ecclesiarum, siue diœceseos earum, vel diaconi, vel religiosæ personæ inuentæ fuerint; districte, canoniceque viuant. (Ans.l.7.c.7.)

Item Melchiades [d] Papa.

¶ Quare in primitiua ecclesia prædia vendebantur. C. XV.

Futuram ecclesiam in gentibus Apostoli præuidebãt, idcirco prædia in Iudæa minime sunt adepti, sed pretia tantummodo ad fouendos egentes. At vero, cum inter turbines, & aduersa mundi succresceret ecclesia; eousque peruenit, ut nõ solum Gentes, sed etiã Romani [e] principes, qui pene totius orbis monarchiã tenebãt, ad fidẽ Christi, & baptismi sacramẽta cõcurrerent. Et quib. vir religiosissimus Constantinus primus, fidem veritatis patenter adeptus, licẽtiam dedit per vniuersum orbem, sub suo degentes imperio, non solum fieri Christianos, sed etiam fabricare ecclesias, & prædia tribuere posse cõstituit. Denique idem præfatus princeps donaria immẽsa contulit, & fabricam templi primæ [f] sedis beati Petri principis Apostolorum instituit: adeo, vt sedẽ Imperialem, quam Romani principes possederãt, relinqueret, & B. Petro successoribusque. † suis profuturam concederet.[g] Idem vero præsidẽs in sancta synodo, [h] quæ apud Nicęam congregata est, cum querelam quorundam conspiceret coram se delatã, ait; Vos a nemine dijudicari potestis: qa solius Dei iudicio reseruamini. Dij etenim vocati estis: & idcirco non potestis ab hoibus iudicari. Ab illo etenim tempore, & deinceps, viri religiosissimi non solum possessiones, & prędia, quę possederant, sed etiam semetipsos Domino consecrarunt, ędificãtes basilicas [i] (Poly.l.1. tit.19. Burc.l.3. c.2. & 5. Iuo p.3.c.4.& 7. Pann.l.2.c.3.) († al. suisque præsulibus.)

Viden-

Videntes s.] CASVS. Hoc c. diuiditur in quatuor partes. In prima parte ostenditur ratio, quare ecclesia habet possessiones. scilicet quia plus vtilitatis confertur ecclesiæ de possessionibus quàm de pretio: cum ex his plura possint fidelibus ministrari. In secunda parte dicitur, ꝙ res ecclesiæ debent esse in potestate episcoporum. ex quibus debent communiter uiuentibus necessaria ministrare. In tertia parte dicitur, quo nomine censeantur res ecclesiæ, scilicet hoc nomine, oblationes. In quarta parte continetur pœna vsurpantis res ecclesiæ. Secunda pars incipit, ibi, [Ipse uero.] Tertia ibi [Ipse. n.] Quarta ibi. [ideo.]

in suis fundis honorem sanctorum martyrum per ciuitates, ac monasteria innumera: in quibus cœtus Domino seruientium conueniret.

¶*Cæteri etiam collectores Melchiadem citant: quod constare non posse recte animaduertit auctor glossæ. Fit enim in hoc capite mentio Nicænæ synodi: quo tempore (vt ex ipsa synodo Eusebio, & cæteris historicis apparet) iam Melchiades obierat. Habetur autem integrum in scripto de primitiua ecclesia, & munificentia Constantini quod in collectione Isidori, Lutetiæ bis impressa, sequitur statim post decreta Melchiadis, quemadmodum sup. dist. 88. ad c. decreuit. ad notatum est.*

Item Vrbanus Papa epistola vnica c. 1.

¶Quare prædia fi[illegible]um hodie ab ecclesia non alienentur. C. XVI.

Ans. l. 7. c. 6. Burc. l. 3. c. 3. Iuo p. 3. c. 5.

VIdentes autem [illegible] [illegible]erdotes, & alij, atque leuitæ, & reliqui [illegible], plus vtilitatis posse cõferre, si hereditates, & ag[illegible], [illegible] ecclesijs, quibus presidebãt, episcopi tradere[illegible] quod ex sumptibus eorum tam præsentibus, quàm futuris temporibus plura, & elegantiora ministrare possent fidelibus communẽ vitam† ducẽtibus, quàm ex pretio ipsorum: ceperunt predia, & agros, quos uendere solebant, matricibus [a] ecclesijs tradere, & ex sumptibus eorum viuere. ¶ Ipsæ vero res in ditione singularum parochiarũ episcoporũ (qui locum tenẽt Apostolorum[b]) erant, & sunt vsque adhuc & futuris semper debent esse temporibus. Et quibus episcopi, & fideles dispensatores eorum, omnibus communem vitam degere volentibus, ministrare cuncta necessaria debent, prout melius potuerunt, vt nemo in eis egẽs inueniatur. ¶ Ipsæ enim res fidelium oblationes appellãtur, quia Domino offerũtur. *& infra c. 3.* ¶ Memoratis ergo augmentationibus, ac cultibus in tantũ ecclesiæ, quibus episcopi præsident, Domino adminiculante creuerunt, & tãtis maxima pars earum abundat rebus, vt nullus sit in eis communem gerens† vitam, indigẽs: sed oĩa necessaria ab episcopo, [c] suisq; ministris percipit. ¶ Ideo si aliquis extiterit modernis, aut futuris temporibus, qui hec auellere nitatur, iam dicta damnatione feriatur.

† al. fidem.

† al. ei gens] al. degens.

Item Augustinus tractatu 62. in Ioannem.

Et Beda ad c. 13. Io. & ibi glossa ordin.

¶De eodem. C. XVII.

Ans. l. 5. c. 32. Poly. l. 3. tit. 24.

HAbebat Dominus loculos: & à fidelibus oblata cõseruans, & suorum necessitatibus, & alijs indigẽtibus [d] tribuebat. Tunc primum ecclesiasticæ pecuniæ forma est instituta: vbi intelligeremus, quod præcepit, nos cogitandũ [c] esse de crastino, nõ ad hoc fuisse preceptum vt nihil pecuniæ seruetur à sanctis: sed ne Deo pro ista seruiatur, & propter inopiæ timorem iustitia deseratur.

Matth. 6.

a ¶ Matricibus.] uidetur ergo ꝙ tantũ matrices ecclesiæ olim habuerunt prædia & possessiones. unde uidetur ꝙ illa solennitas, quæ in alienatione rerum ecclesię seruari præcipit. 10. q. 2. casellas alias hoc ius tãtum de maioribus ecclesijs intelligatur: cũ enim olim ecclesiæ erant tenues, maior erat inquisitio adhibẽda in alienatione. sed cũ hodię augmẽtatæ sunt possessiones ecclesię: sufficit cõsensus capituli ecclesię ad alienationem faciendam ut infra ea. q. 2. fine.

Ecclesiasticæ res facilius possunt alienari hodie quàm olim.

b ¶ Apostolorum.] Episcopi tenẽt locũ Apostolorũ, ut hic, scilicet quo ad dignitatem, monachi quo ad renunciationem propriorum, & commune uitam 16. q. 1. ex auctoritate, omnes sacerdotes quo ad sacramẽtorum dispensationẽ. 11. q. 3. absit 21. d. in nouo. 68. d. quorum uices.

Apostolorũ locum tenẽt viri ecclesiastici diuersimode.

c ¶ Ab epõ.] extra de præb. c. episcopus. ADDITIO. Et sic habes hic, ꝙ episcopus per se uel per alium tenetur prouidere cuilibet clerico indigenti 70. d. sanctorũ. H.

HAbebat.] CASVS. Probatur in hoc c. exẽplo Domini, ꝙ ecclesia potest habere possessiones: quia Dominus loculos habuit & qđ dixit, non esse cogitandum de crastino. non ita intelligendũ est, ut nihil habeamus, sed ne Deo propter mũdana seruiatur sequens §. patet.

d ¶ Indigentibus.] argum. ꝙ eleemosynis fieri eleemosyna. 16. q. 1. decimę tributa.

e ¶ Cogitãdũ.] supra

1.q.7.conuenientibus.contra,ubi dicitur, de futuris inquiramus: & futuris casibus debemus occurrere 23.dis. in nomine,Solutio cautela non prohibetur, sed solicitudo nimia,per quam cultus diuinus minuatur.47.dist.c. omnes huius.& cap.sicut hi.

Solicitudo nimia est ꝓhibita.

f ¶ Cadere.]idest,non assumere.

g ¶ Sanctitatem .] id est,minus periculum est esse manifestum q̃ occultum.& sic non est contra 32.q.4.nemo ubi dicitur quod tolerabilior est culpa,si lateat.

ECONTRA. CASVS. Amodo vult Gratianus, quod

2 His omnibus auctoritatibus claret,quòd clericis nullo modo licet habere quid proprium:quod si habuerint,non clerici erunt;non tamen clericatus eis tollendus est.

Vnde Augustinus in sermone 2. de communi vita clericorum.

al. 52. ad fratres in heremo.

¶Clericatus non tollitur eis,qui volunt habere aliquid proprium. C. XVIII.

Anf.l.7.c.8.

CErte ego sum,qui statueram,sicut nostris,nullum ordinare clericum,nisi qui mecũ vellet manere : aut si vellet recedere [a] à proposito;recte illi tollerem [b] clericatum:quia desereret sanctæ societatis promissum,cęptumque consortium. Ecce [c] in conspectu Dei, & vestro muto consilium. Qui volunt habere aliquid proprium,quibus non sufficit Deus,& ecclesia;sua maneant vbi volunt,& vbi possunt:non eis aufero clericatum: nolo habere hypocritas. Malũ [d] enim esse quis nesciat? malum [e] est cadere [f] à proposito:sed peius est simulare propositum. *& post pauca.* ¶Si non† seruat sanctitatem [g] foris; dimidius cecidit:si vero intus habuerit simulationẽ,totus cecidit. Nolo vt habeat necessitatem simulandi. Scio quomodo homines ament clericatum. Nemini eum tollo nolenti me cum communiter viuere.

†Si seruat.]orig.

Econtra sunt aliæ auctoritates,quibus conceditur propria habere,non solum alijs,sed etiam episcopis.

Vnde in concilio Agathensi,c.48.legitur.

¶De rebus proprijs,vel acquisitis episcopi hæredibus suis derelinquant. C. XIX.

EPiscopi de rebus proprijs,vel acquisitis,[h] vel quidquid de proprio habẽt,[i] hęredibus suis,si voluerint, derelinquant. Quidquid vero de prouisione [k] suæ ecclesiæ fuerit,siue de agris,siue de fructibus† [l], siue de oblationibus;omnia† in iure ecclesię reseruare cẽsuimus.

†al.fugibus.
†al.omnia iure.

HIS OMNIBVS. Hæc est secũda pars quęst.in qua ꝓbat, quòd possunt habere propriũ tam clerici,quam episcopi,& ecclesiæ.& hoc probat per 11. auctor. Io.de Fan.

CErte .] CASVS. Aug.fecerat constitutionem quandã scilicet, quod nullũ ordinaret clericum nisi communiter viueret, & proprijs renunciaret & si inueniretur trãsgressor, deponeretur. Postea clerici renunciabant & fiebant transgressores . quare Aug. conuocatis omnibus clericis suis mutauit constitutionẽ quàm fecerat, volẽs potius habere claudos,i.propria habentes, quàm hypocritas,id est transgressores : quia si habet propria,dimidius cadit,id est, imperfectus est: sed si renunciat proprijs, & habet postea propria, totus cadit: quia perfectionem non seruat exterius nec interius in anima.

a ¶ Recedere .] idest nõ assumere ꝓpositũ,i.renũciãdi vt ibi: Cadent à latere tuo.

1 Non habet proprietas, non n.inde cadit q non suscipit secũdum Hug.

b ¶ Tollerem.]idest non admitterem.

c ¶ Ecce.]arg.aliquẽ uenire contra factũ suum.17.q.2.Gũsaldus.35.q.9. quod q̃s 22.q.4.ĩ malis. & c. inrauit.55.dis.pœnitẽtes. ff. de ijs qbus ut indig.tutorem.Contra 32.q.5.horrendus.Argu.contra,7.q.1.quam periculosum 8.q.2.dilectissimi.17.q.4. sunt qui opes,C. de transa. ex causa. C. de cap. & post. li.re.nec nos.C.de remissio.& pig.debitum.ff.de acqui. hære.qui superstitis.ff.de adopt. post mortem .contra. ff.de serui.rustic.præ.per fundum. Ioan. Solu. quilibet potest uenire contra factum suum ubi est expressum in iure.aliàs non.55.dist.pænitentes B.

Facto proprio potest quis contrauenire.

d ¶ Malum.]id est,occasio mali: quia rei familiaris cura sine peccato vix potest exerceri.25.d.qualis.Vel intellige ꝓprie,peius enim est per hypocrisim peccare, quã manifeste,vt ext. de hære. cum ex iniuncto. ff. de ritu. nup.palã, & plus est ueneno occidere quàm gladio. C. de malefi.l.unica.& plus est persuadere quam compellere . ff. de ser. corrup.l.1.§.vlt.& sic non obstat 32.q. 4.nemo.

Hypocrita plus peccat quàm manifeste derelinquens.

e ¶ Malum.] hos scilicet.

quòd clerici possint habere propria . quod uerum est ijs qui renunciauerunt proprijs : in quo casu loquitur usque ad §.De rebus.

EPiscopi .] CASVS.Statuitur in hoc c. q̃ si episcopi habent aliquid de rebus proprijs , possunt relinquere cui uelent.Sed quidquid de rebus ecclesię habuerunt,totum ecclesiæ reseruentur.

h ¶ Acquisitis .] de proprio . Vel dic acquisitis non occasione ecclesiæ vt extra de testa .quia nos.

i ¶ Habent.]de hoc dicemus infra ea.q.4.cap.1.

K ¶ De prouisione .] Clerici de rebus mobilibus nihil in ultima uoluntate possunt dare nisi talis sit ecclesiæ consuetudo,ut extra de testa.ad hæc.& c.relatũ .§.licet.

Clerici nihil possunt dare in ultima voluntate.

l ¶ De fructibus.]nondum perceptis,arg.ff.quemadmodum vsusfruc. amit. si usufructuarius , in fine .immo etiam de perceptis non possunt condere testamentum , extra de testa.quia nos admonet.

Manife-

MAnifesta.] CASVS. Dicitur, quod manifestum debet esse ijs, qui circa episcopos morantur, quæ sunt res ecclesiæ, & quæ sunt res propriæ episcoporum, ne si transitus inopinatus emergat, propter confusionem, res episcopi pro rebus ecclesiæ, vel conuerso detrimentum patian-

Sint manifestæ.] CASVS. Dicitur quod res propriæ episcopi, & res ecclesiæ debent esse separatæ, vt episcopus in obitu suo sine interdictione, uel contradictione quibus uoluerit propria relinquere, possit: iustum enim est. vt nec ecclesia, nec propinqui episcopi detrimentum patiant, & in causas incidant, uel lites. Sequens c. planum est, & inducitur a cõtrario sensu, quasi non sufficiant ei sua propria.

In cap. Martini Bracha. ex can. 4. conc. Antiocheni mutatis uerbis, sed salua sententia.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 15.

¶De eodem. C. XX.

MAnifesta [a] autem debent esse, quæ ad ecclesiam pertinent, his qui circa [b] ipsos sunt, presbyteris, & diaconis; vt si episcopo contigerit inopinatus trãsitus, res ecclesiæ nullo modo possint minui, & perire; neque res propriæ episcopi importunitatem patiantur pro reb. ecclesię: vt nec ecclesia incurrat damnum, nec episcopus in suis rebus pro rebus ecclesiæ proscribatur.

Idem statutum est in canonibus Apostolorum, c. 40. vbi legitur.

¶De eodem. C. XXI.

Ans. l. 6. c. 167.

SInt manifestæ [c] res propriæ episcopi (si tamen habet proprias) & manifestę Dominicæ: [d] vt potestatem habeat de proprijs moriẽs episcopus, sicut voluerit, & quibus voluerit derelinquere: nec sub occasione ecclesiasticarum rerum ea, quæ episcopi esse probantur, [e] intercidant. Fortassis enim vxorem habet, aut filios, [f] aut propinquos, aut seruos. [g] Et iustum est hoc apud Deum & homines; vt nec ecclesia detrimentum patiatur ignoratione rerum pontificis; nec episcopus, vel eius propinqui sub obtentu ecclesiæ proscribantur, & in causas incidant, [h] qui ad eum pertinent, morsque eius α iniurijs malæ famæ subijciatur.

† al. δυσφημία.

α¶Morsque eius. *Antea legebatur,* mortisque eius iniurijs infamentur. *Restitutus est locus ex prisca versione, cui totum reliquum caput conuenit. Græce est.* καὶ τοῦ αὐτοῦ θάνατον δυσφημίαις περιβάλλεσθαι, *idest,* & eius mors maledictis vndiq; appetatur.

Item in eisdem canonibus, c. 41.

¶Ex rebus ecclesiæ episcopus si indiget, sibi, & suis necessaria sumat. C. XXII.

EX his autem, quibus episcopus indiget (si tamẽ indiget [i]) ad suas necessitates, & peregrinorum fratrum vsus & ipse percipiat, vt nihil ei possit β omnino deesse. Lex enim Dei pręcipit, vt qui altario deseruiunt, pascantur de ipso.

1. Cor. 9.

& in Parisiensi conc. l. 1. c. 15.

β¶Ei possit. *Legitur etiam,* eis possit. *Nam & in græcis codicibus partim est* αὐτοῦ *partim* αὐτοὺς.

Item ex concilio Antiocheno, c. 25.

c ¶ Sint manifestæ.] Idest, distinctæ.
d ¶ Dominicæ.] idest ecclesiæ.
e ¶ Probantur.] Ex hoc c. & in auth. de eccl. titu. §. interdicimus, coll. 9. ff. de do. na. inter uir. & uxó. Quintus Mutius. C. e. tit. etiã uidetur, quod semper res acquisitę præsumũtur esse de bonis ecclesiæ, nisi probetur contrarium. Arg. contra. C. arbit. tut. si defunctus ibi. n. dĩ, quod tutor qui nihil ante habebat, postea per industriã suã multa potuit fuisse lucratus, unde pupillus cogitur probare illas suas esse. Tu dicas, quod si eps, uel alius prælatus pmiscue utitur reb. suis & ecclesiæ, cum non sit facta distinctio, cogetur hæredes epi probare illas res nõ esse ecclesiæ: sicut uxor cogitur pbare res aliquas non esse mariti, quia promiscue utit reb. mariti ut suis. Vel aliter distinguas. Si certũ est, quod eps ante episcopatum habuit propriũ; tunc incumbit ecclesiæ onus probandi res acquisitas esse tãtum de rebus ecclesię. arg. Inf. q. 4. ca. 1. & 2. Vel dic, quòd si post. morte episcopi ecclesia inuenitur in possessione rerũ, tũc heredibus incumbit probatio. Sed si hæredes sunt in possessione, tunc ecclesia probabit, ut inf. e. q. 5. c. 1. in fine.
f ¶ Aut filios.] ꝯ. 28. dist. de Syracusanæ. contra. Sed hoc permittebatur tempore Apostolorum. quorum, 1 canon iste est.
g ¶ Aut seruos.] Quos potest facere & liberos.
h ¶ In causa incidant.] Idest, litigare cogantur.
i EX his.] ¶ Indiget.] Quia de reb. eccl. non debet quis pacisci, si habet propria, ut 1. q. 2. clericos. & c. pastor.

Clericorum bona an præsumantur esse de bonis ecclesiæ.

1 Ar. contra su. e. q. c. 2. & seq. Dic quod licet illo tpe primitiuo ñ liceret clericis hr̃e propria: tñ Apostoli instinctu spiritus sancti preuiderunt ecclesiam & clericos possessiones habituros. su. e. futuram. & sic potuit esse iste canon. Apostolorũ. Arch.

patiantur.
a. ¶ Manifesta.] Facit ergo inuentarium, ut 28. d. de Syracusanæ.
b ¶ His qui circa.] Idest, uicedominis, ut 89. dist. uolumus. & capit. sequenti, qui erit testis administrationis suæ, alij erunt testes uitæ suæ, supra 2. quæst. 7. cum pastoris.

Episcopus.] CASVS. In concilio Antiocheno super quatuor querimonia facta fuit de episcopis. Primo quòd res ecclesiæ vertebant in suos usus. Secũdo, ꝙ res ecclesiæ sine conscientia clericorum pertractabant. Tertio, ꝙ domesticis & cõsanguineis & propinquis de reb. ecclesiæ potestatem dabant, vt per huiusmodi psonas res ecclesię lęderent. Quarto, ꝙ quidam ex eis pauperib. alimoniã subtrahebant. vnde sermo pdicationis, & hi q res ecclesiæ dispensabant, infamabantur: quare statutum fuit in concilio Antiocheno, ut epi habeãt rerum ecclesiasticarum potestatẽ ad sui & fratrũ suorũ victum & vestitum, si indigent si vero super prædictis quatuor accusati & conuicti fuerint; pœnas sustineant.

a ¶ Episcopus.] Hoc c. habes 10. q. 2. eps.

b ¶ Vsib. Hic ostenditur qua necessitate clerici debẽt esse cõtenti s. ut habeant uictum & vestitum; & ita refertur hic necessitas ad naturę necessitatem & est arg. cõtra illos, qui dicunt se pp necessitatẽ habere plures ecclesias

c ¶ Fructus.] Ergo res mobiles non potest dare sine conscientia . . . cleri. sui. extra de do. c. 2.

1 Hoc nõ uerũ. ext. de don. cæterũ. ubi de hoc. & inf. e. c. ul. 16. q. 1. possesiones. in gl. i fi. Arch.

d ¶ Cõscientia.] inf. ea. q. 1. fine. & c. alienationes.

e ¶ Propinquis.] inf. 89. d. decenter.

Præcipimus.] CASVS. Quęsitum fuit an epi debẽt habere potestatem de reb. ecclesiæ. Et rñdetur ꝙ sic ad dispẽsandum eas per presbyteros & diaconos cum timore & solicitudine. Et hoc pbatur argumento a maiori, quia animæ hominum multo pretiosiores rebus sunt illis commissis.

f ¶ Pretiosiores.] Sic inf. 16 q. 7. c. 1.

Vir pro dote non tenetur fideiussorem dare.

g ¶ Multo magis.] Simile est qđ ostendit ius, ex quo mulier credit se viro de corpore, dignum est, ut credat de dote restituenda, unde non teneẽ uir dare fideiussorẽ de dote restituenda, nisi uir laberet in facultatib. ex. de do. inter ui. & uxor. per uestras. C. ne fideiuss. do. den. l. 1.

h ¶ Presbyteros.] Sup. 89. d. c. uolumus.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Gratia. ex c. epi, & ex c. manifesta. & ex c. sint manifestę, & ex c. eps, ꝙ episcopis licet habere propria; sed ex hoc mouet quandam quæstionem, cum episcopus habeat propria, quare dicit sup. in c. nolo ꝙ clericus habens propria non erit clericus? cui quæstioni respondet Gratian. pro suo arbitrio, dicens quosdam episcopos in oriente habere vxores, & filios. & quosdam clericos in occidente in minoribus ordinibus habere uxores, & filios, quibus licet habere propria alijs uero clericis, qui ab infantia clerici facti sunt, non licet habere propria nisi retinẽdo sua, a sumptibus ecclesiæ abstineant. & ad hoc inducit sequens capitulum.

i ¶ Cum ergo in concilio.] Concludit ꝙ clerici possunt habere propria.

¶Res ecclesiasticas episcopus dispenset. Ans l. 6. c. 163.

C. XXIII.

EPiscopus [a] ecclesiasticarum rerum habeat potestatẽ ad dispensandum erga omnes, qui indigent, cũ summa reuerentia, & timore Dei. Participet autem & ipse quibus indiget (si tamen indiget) tam in suis, quam in fratrum, qui ab eo suscipiuntur, necessarijs vsibus [b] profuturis: ita vt in nullo qualibet occasione fraudentur, iuxta sanctum Apostolum sic dicentem;] Habentes victum, & tegumentum, his contenti sumus.] Quòd si contentus istis minime fuerit, conuertat autem res ecclesiæ in suos vsus domesticos, & eius cõmoda, vel agrorum fructus, [c] non cum presbyterorum conscientia, [d] diaconorumque pertractet, sed horum potestatem domesticis suis, aut propinquis [e] aut fratribus, filijsque committat, vt per huiusmodi personas occultè res *a* lædantur ecclesiæ; synodo prouinciæ pœnas iste persoluat. Si autem & aliter accusetur episcopus, aut presbyteri, qui cum ipso sunt, quòd ea, quæ pertinent ad ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet ecclesiastica facultate sibimet vsurpent; ita vt ex hoc affligantur quidem pauperes; criminationi vero & blasphemijs tam sermo prædicationis, quam ij, qui dispensant, taliter exponantur; & hos oportet corrigi, sancta synodo id quod condecet, approbante. 1. Tim. 6.

¶Occultè res.] *In versione Dionysii legitur*, vt per huiusmodi personas occultè cęteri† lędantur fratres, ecclesię, *& concordat cum alia antiqua versione, quæ & ipsa est in tomis conciliorum*, vt per eorum secretam diligentiam ecclesiastici lędi videantur. *Græcè in codicibus, qui lecti sunt, habetur*, εἰς τὸ δ' ἰώτων τοιούτων λεληθότως βλάπτεσθαι τοὺς λόγους τῆς ἐκκλησίας, *idest*, vt ex his rationes ecclesię latenter lędantur.

† *al. cætera lædantur ecclesia.*

Item in canonibus Apostolorum, c. 41.

¶Res ecclesię sint in episcopi potestate. C. XXIIII. Ans. l. 6. c. 160.

PRęcipimus, vt in potestate sua episcopus ecclesię res habeat. Si enim animę hominum pretiosiores † [f] illi sunt creditę, † multomagis [g] oportet eum curam pecuniarum gerere ita vt potestate eius, indigentibus omnia dispensentur per presbyteros, [h] & diaconos, & cum Dei timore, & omni solicitudine† ministrentur. Ex his autem, quibus indiget, &c. *ut supra.*

† *pretiosa* orig. πιστευτέον. 1. credendæ.

† εὐλαβείας. 1. integritate.

sup. ea. c. his aute

Cũ ergo in concilio [i] Agathensi, & Martini, & canonibus Apostolorum dicatur, [Sint manifestæ res propriæ episcopi,] cũ in eisdẽ canonib. & in concilio Antiocheno

a ¶ Quo-

a ¶ Quomodo ergo.] Modo quærit de contrarietate illorum capitu. sup. cap. nolo. & sup. ea. expedit.
b ¶ Sed notandum est.] Male soluitur. 1 Sed dic. vt dixi sup. ea. in princip. quæstionis.
ILli autem.] CASVS. Quidam clerici proprijs renunciare nolebant. quæsitum est à Prospero an sine peccato possint hoc facere? Et respondet ꝙ sic, si præbendam dispensatori relinquant: qui quodammodo sua relinquũt quando contenti rebus proprijs nihil de rebus ecclesiæ accipiunt.

Quod nul- nititur ra- one, nulla lcitur ve- tate, Lau. u.

† al. rebus.

præcipiatur, vt episcopus participet res † ecclesiæ si tamẽ indiget; nonne patenter ostẽditur, quod episcopus habeat libere propria? Dicendo enim: [si indiget rebus ecclesiæ.] notat eũ habere propria; quæ fortasse suis necessitatibus non sufficiunt. Quomodo ergo [a], clericus, si proprium habere voluerit, clericus non erit? & eps habens propria nõ solum non desinit esse episcopus, verumetiã cunctas ecclesiasticas facultates in sua iubetur habere potestate; ¶ Sed notãdum est [b], episcopos orientales vxores habere & filios quosdam autem ex nostris partibus, cum in laicatu siue in minoribus ordinibus constituti habeant vxores & filios; siue morte vxoris interueniente, siue continentia pari voto seruata, ad sacros ordines accedere. His omnibus conceditur habere propria ad suos, & suorum vsus. Qui autem ab infantia sacræ militiæ traditi sunt, nullo modo eis permittitur habere ꝓpria: quia nulla est eis excusatio proprietatis: nisi fortasse retinendo sua, à sumptibus ecclesiæ abstineant. Quod fieri posse Prosper de vita contemplatiua, l. 2. c. 12. testatur dicens.

¶ De ijs qui tam infirmi sunt, vt suis rebus renunciare non possint. C. XXV.

ILli autẽ, qui tam infirmi [c] sunt, vt possessionib. suis renunciare non possint; si ea, quæ accepturi erant dispẽsatori [d] relinquant nihil habẽtibus [e] conferẽda, sine peccato [f] possident sua: quia & ipsi quodammodo sua relinquunt; quando proprijs cõtenti rebus, nihil eorum, quę labori, vel ordini suo deberi arbitrantur, accipiunt.

De rebus vero ecclesiæ, quæritur, an liceat eas per præbendas diuidi, vt annuos redditus quisque sibi specialiter vendicet. Hoc non posse fieri, argumento, & auctoritate probatur: clerici successores eorum sunt, de quibus dicitur: [Multitudinis autem credentium erat cor vnũ, & anima vna.] Necesse est ergo, vt eorum sequantur vitã, quorum in ecclesia gradum administrant. Non ergo aliquid proprium sibi vendicabunt, sed erunt eis omnia communia.

Act. 4.

Item Vrbanus Papa ait in epistola vnica. c. 2.

Ans. l. 5. c. 35.
Poly. l. 9. tit. 15.

¶ Res ecclesię quasi communes episcopus dispenset. C. XXVI.

REs ecclesiæ non quasi proprię [g], sed vt communes & Domino oblatæ, cum summo timore nõ in alios quam in præfatos vsus sunt fideliter dispensandæ.

Item ex synodo habita Romæ ab Eugenio Papa II. cap. 16.

¶ Non liceat episcopo res ecclesiarum in proprios vsus conuertere. Cap. XXVII.

NVlli episcoporum liceat res mobiles, aut immobiles de subiectis plebibus, alijsque pijs locis in pro

c ¶ Infirmi.] Scilicet animo.
d ¶ Dispensatori.] scilicet suo: vel dispensatori, id est, episcopo.
e ¶ Nihil habẽtib.] id est, pauperibus. 16. q. 1. c. fin.
f ¶ Sine peccato.] hic patet ꝙ si clerico sufficiant ꝓpria, nõ hẽbit ecclesiastica, vt 16. q. 1. quoniã qdquid. 1. q. 2. clericos & c. pastor. & ĩf. e. si priuatũ. 10. q. 3. cauẽdũ. Sed cõtra nemó suis stipẽdijs cogit militare ext. de simo. cũ sit Romana. & q altario deseruit, &c. vt su. e. ex his. Solu. hoc ca. de consilio loquitur vel de clericis vagabundis vel loquitur de oblationib. quæ illis non sunt communicandæ, vel possunt habere dona ecclesiastica, non vt ibi reseruent, sed vt distribuãt pauperibus. 16. quæst. 1. ca. fin.
DE REBVS. CASVS. Hic Gra. mouet quãdã quęstionẽ incidentẽ, an possessiones ecclesiæ possint diuidi per prębẽdas. Et primo probat, ꝙ nõ exemplo apostolorum, & duobus c. seq. Sequens cap. patet.
g REs ecclesiæ.] ¶ Proprię.] Si ergo de reb. ecclesię emisti equũ vel aliqđ, illud nõ est tuũ sed dicas, ꝙ illud solum clericorum est quod ꝓbabili ratione consumunt, 2 vt su. e. expedit. & ĩf. e. si priuatum & ĩf. e. q. 2. sine exceptione. Quidqd enim habes supra illud qđ sufficit tibi, illud violẽter detines, vt supra dist. 47. sicut.
NVlli.] CASVS. Præcepit Eugenius in synodo habita Romæ, vt nullus episcopus res mobiles vł immobiles de ecclesijs

Clerici quæ bona hẽant.

2 Ad hoc facit quod le. & no. 44. di. in prin ver. si sacerdos & 47. dist. c. sicut hi. ver. proprium. & sup. e. episcopi ver. quidquid. vbi de hoc. Arch.

ecclesijs sibi subiectis in proprios vsus assumat, ne maiores ecclesiæ locupletentur, & minores pauperes fiant. & qui contra hoc fecerit, canonica sententia feriatur.

a ¶ Enormiter.] Arg. q episcopus de iure vnius ecclesiæ potest detrahere, & alij conferre: dummodo alij ecclesiæ grauia damna nō infligat. vt infrà e.q.2. bonę. Quid iuris sit, dicemus ibi & 16. quæst. 1. §. quod autem.

SI ERGO. CASVS. Cōcludit Grat. ex supradictis duob. cap. dicens: si res ecclesiæ sint habendæ tanquam communes, & non tanquā propriæ, cū de communi nullus dicat. hoc est meum: ergo de rebus ecclesię nō potest quis dicere, hæc est mea: quia si diceret, non videretur imitari Apostolos, quib. nihil proprij erat, sed omnia communiter possidebant. Postea huic conclusioni respōdet, dicens, quod sicut possessiones diuisę sunt p vniuersum orbem, & aliæ sūt assignatæ vni ecclesiæ, & alię alij: ex qbus licet res ecclesię debeant esse cōmunes omnibus, dispensator tamen ecclesię sibi & suis primo necessaria ministrabit, & reliqua q supersunt, fidelibus ministrentur: ita & prębendæ & prædia ecclesiarum inter canonicos diuidi possunt, vt ex his non tanquam proprijs, sed cōmunibus primo sibi necessaria pcipiāt, & residua in communes vsus ecclesiæ expendant.

d SI priuatum.] Potest intelligi si, id est, quamuis, priuatum separatim aliquid ecclesiasticum possidemus; non tamē illud est nostrum [quorū procurationem, id est, quia tantum illius procuratio nobis est cōmissa. Vel dic priuatum, id est, proprium.

prio vsu habere: ne maiores enormiter [a] locupletētur, & minores tali facto pauperes inueniantur. Contra agens canonica auctoritate coarctatus existat.

Si ergo res ecclesiæ, non quasi propriæ, sed quasi cōmunes habendæ sunt; cum de communi nullus dicat; hoc meum est; [b] *nec de rebus ecclesiæ, hæc est mea, potest aliquis dicere: ne videatur non imitari charitatem illorum, in qua nulli aliquid erat proprium; sed essent illis omnia communia. His ita respondetur. Sicut perfectione charitatis manente, secundum discretionem ecclesiarum, distributio fit ecclesiasticarum facultatum, dum alijs possessiones huius ecclesiæ ad dispensandum committuntur, ex quibus, licet res ecclesiæ omnibus debeant esse communes, primum tamen sibi, & suæ ecclesiæ deseruientibus necessaria subministret †, reliqua, quæ supersunt, fidelium vsibus ministraturus, ita & prebendæ ecclesiarum eadem charitate manente, pie & religiose possunt distribui: nec tunc rebus ecclesiæ vt proprijs, sed vt communibus vtilitatibus deseruituris; vt ex his, quæ sibi assignata sunt, primum sibi necessaria percipiat: si qua vero suis necessitatibus supersunt, in communes vsus ecclesiæ expendat* [c].

Act. 4.

† al. episcopis subministret.

Vnde Augustinus ad Bonifacium comitem, epistola 50.

¶ De eodem. C. XXVIII.

SI priuatum † [d] possidemus, quod nobis sufficiat: non illa nostra sunt [e], sed pauperum: quorum procurationem [f] quodammodo gerimus, non proprietatem nobis vsurpatione damnabili vendicamus.

† *al. priuatim, quæ nobis sufficiant possidemus.*] orig. & inf. 23. q. 7. quod autem.] §. si autem priuatim.

Ostensum est, quomodo liceat clericis habere proprium, & quomodo non. Item quomodo res ecclesiæ per prebendas diuidi possint.

QVAESTIO II.

Vnc quæri-

b ¶ Hoc meū est.] falsum dicit: nā res quæ communis est aliquibus, omnium illorum est, [1] vt ff. de ritu nupt. illud. vnde hoc verbum, suum, ambiguum est pro toto & pro parte. & qui iurat suum non esse, iurabit etiam sibi commune non esse, ff. de ver. sign. pupillus. §. vlt. & cū quis legat seruos suos, tam illi, qui ex toto sui sunt, quàm qui pro parte, intelliguntur legati, vt ff. de leg. 3. si quis seruos. Si autem est aliquid vniuersitatis, vel ciuitatis, illud non est cuiuslibet, infra e. q. 2. qui manu mittitur.

1 Ar. extra de vsu pal. c. 1. & de pben. pro illorum. in prin. & de priuileg. pastoralis. in prin. arg. ff. de contrah. empt. q tabulas, Arc.

c ¶ Expendat.] Mirum est quare Gratianus non inducit cap. quod possessiones ecclesiæ possunt diuidi, quæ longe melius faciunt ad propositum, vt inf. q. 2. quisqs. & cap. sæpe fit, 10. q. 2. casellas. in fin. & 16. quæstio. 1. possessiones. & quæst. 3. clerici. argum. contra: inf. quæstio. 2. vobis. 10. q. 3. vnio. & supra ea. quia tua, & cap. necessaria.

e ¶ Non illa nostra sunt.] Id est, à nobis recipienda & retinenda.

f ¶ Procurationem.] ergo prælati dicuntur procuratores rerum ecclesiasticarum, vt hic, & 14. q. 1. §. 1. quādoque domini dicuntur. 16. q. 1. & tem poris. quandoque defensores 16. q. 1. in canonibus. quandoque patres, vt 68. dist. quorum vices. non tamen habent liberam & generalem administrationem, sicut procurator Cæsaris, vt ff. de officio proc. Cęsaris. l. 1. modicum tamen donare possunt. extra de donat. cæterum. tamen loco domini habentur, cum bene administrant: loco prædonis, cum male, vt ff. pro empto. qui fundum. §. si tutor.

Prelati dicuntur procuratores rerū ecclesiasticarum.

Vnc quæritur.] Hæc quæstio diuiditur in nouem partes: in quarum prima probat magister per sexdecim canones, quod res

tur, [a] si sacerdotes aliqua de rebus ecclesiæ dedisse noscũtur, an his, qui eas acceperunt, aliqua firmitate constabunt. Quod res ecclesiæ nullo modo distrahi possunt, & distractæ possideri, multis auctoritatibus probatur.

Anacletus episto. 1. c. 2. Lucius. cap. 6. In concilio Trib. c. 7.

Ait enim Stephanus Papa.

¶ Ecclesiæ pecunias auferens velut homicida damnatur. C. I.

Burch. l. 11. c. 18. Iuo p. 14. c. 88.

QVi Christi pecunias, [b] & ecclesiæ aufert, fraudat [c] & rapit; [d] vt homicida [e] in conspectu iudicis deputabitur.

¶ In epistolis Stephani primi, quæ extant, caput hoc non habetur: sed in epistola prima Anacleti, ex quo citatur a Burchardo, & Iuone, & in cõcilio Triburiẽsi, & inf. ea. c. qui abstulerit. Idem etiam legitur apud Lucium Papã.

Item Pelagius Hostilio episcopo.

¶ Quidquid de sacratis vasis, vel ministerijs a quolibet clerico vsurpatum fuerit, ecclesiæ restituatur. C. II.

AVgustino [f] nostræ sedis notario suggerente didicimus, ꝙ ei dilectio tua directis apicibus indicasset quosdam de clero tuo, & maximè parochiarũ ad te pertinentium non pauca sacrata vasa, vel ministeria distraxisse, & aliqua huiusmodi perpetrasse, quæ a religioso aliena sunt proposito. Charitatem vero tuam (vt hoc cõpetenti solicitudine debeat insequi, vel vlcisci) nostræ præceptionis auctoritate cupis communiri. [g] Qua de re præsentibus mandamus affatibus, vt cõpetentis viuacitatis instantia, quidquid de sacratis vasis, vel ministerijs a quolibet clericorum vsurpatum vel distractum fuisse compereris; sine cuiusquam morę interuentu exigere nõ dimittas, & ecclesiasticis vsibus reformare.

6. cap. 303.
† *al. ex decretis Bonifacij Papa.*

Item Bonifacius † Papa.

res ecclesiæ vendi non debent, vel alienari in casu non concesso, & ponit pœnas diuersas alienantibus, & vendentibus eas quoquo modo. Secunda ibi, [Quæ vero.] Tertia ibi, [Monemus.] Quarta ibi, [Vobis enim.] Quinta ibi, [Statuimus.] Sexta ibi, Terrulas.] Septima ibi, [Item si rectores.] Octaua ibi, [Item si seruos] Nona ibi, [Ne vero.] Ioan. de Fant.

CASVS. Supra dictum est, quomodo liceat clericis habere proprium, & quomodo non, & qualiter res ecclesiæ possint diuidi per præbendas. Nunc autẽ in hac 2. q. quæritur, an res ecclesiæ alienatæ possint apud alios remanere, quibus alienatæ sunt & certum est, ꝙ non, nisi sint alienatę in casibus concessis a iure, ut ĩ. eo. aurum. & c. sine exceptione, in quo cap. dicitur, ꝙ pro vtilitate possunt res ecclesiæ alienari, ut 10. q. 2. hoc ius porrectum. Et procedit hoc ordine Grat. 1. probat, quod res alienari non possunt, nec alienatæ possideri, vsq; ad §. his omnibus auctoritatib. postea supponit quosdam casus speciales, in quibus licitè res ecclesiæ alienãtur. Primum autem cap. huius quæstionis planum est.

Alienatio quid.

a ¶ Nunc quæritur.] Alienatio est omnis cõtractus ꝑ quem dñium transfertur, ut C. de fun. do. l. 1. sed hic largius sumitur alienatio? quia nec obligari possunt res ecclesiæ. Quid autem sub se contineat hoc nomen, alienatio, dicitur ext. de reb. eccl. nõ alien. c. nulli. in Auth. de non alie. uel permut. coll. 2. §. nos igitur. ꝓhibentur res ecclesiæ alienari, ut ĩ. e. sine. 10. q. 2. hoc ius. & res. Cæsaris; ff. de leg. 1. apud Iulianum, §. vlt. Sed excipiuntur quatuor casus. Causa necessitatis; vt si debitũ vrget, ut in illa l. hoc ius. Causa pietatis pro redemptione captiuorum, vel alimonia pauperum, vt ĩ. e. aurũ. Causa necessitatis vel vtilitatis, vt ĩ. e. sine exceptione. Causa incõmoditatis, vel minoris vtilitatis, vt ĩ. ea. terrulas. aliæ causæ pñt assignari: sed ad has pñt oẽs canones reduci: res tñ ecclesiæ quæ seruando seruari non pñt, citra aliquã sõlennitatẽ alienanẽ, vt C. de admin. tut. l. lex, quæ. §. vlt. C. qñ decr. nõ est op⁹, l. vlt. & 96. dist. bene. Sed alię res ecclesiæ cum solennitate alienandæ sunt: 1 & olim quidẽ duo de vicinis ẽpis interant, & de cã alienationis cognoscebant, & subscribebãt, ut 10. q. 2. cassellas. in fi. ĩ. e. quicunque suffragio. & 17. q. 4. nullus. sed hodie sufficit consensus capituli & ẽpi, vt ĩ. ea. c. sine. & si res sit modica, & necessitas magna, non est necessari⁹ cõsensus capituli, ut ĩ. ea. terrulas. In reb. monasteriorũ alienandis requiriẽ consensus abbatis & capituli & ẽpi. ĩ. ea. abbatib. 17. q. 4. in vẽditionib. Idẽ in ecclesijs parochialib. vbi ẽt consensus sacerdotis requiriẽ, ĩ. ea. placuit. 10. q. 2. si quis episcopus. Facta alienatio contra dictam formam, est nulla, licet sit in casu licito: 2 ut ĩ. eo. sine. sed cum præscripta forma facta, & etiam in casu non concesso, tenet ipso iure. arg. extra de his quæ fi. a præla. sine consensu cap. cum nos. extra de empt. & uend. cum dilecti. sed si damnosa fuerit, ecclesiæ restituitur, extra de restit. in integ. c. 1.

Ecclesiæ bona cum qua solennitate sint alienanda.

1 Adde q̃ solẽnitates requirũtur in alienatione rerum ecclesiæ, not. in auth. hoc ius porrectũ. q̃ est canonizata 10. qõ. 2. C. de sacros. eccl.

2 Licito. Cõtrarium ex diametro ad hanc gl. not. Doct. in l. cũ his, §. eam trãsactionẽ, de trãs. uide Anto. Cors. in sing. uers. alienatio & q̃ melius tenet gl. 3. pe. ĩ. ead. q. c. sine exceptione.

b QVi Christi pecunias.] Largè sumitur, ut inf. q. 3. per totum.

c ¶ Fraudat.] Occultè.

d ¶ Et rapit.] Vi.

e ¶ Homicida.] Etiam est sacrilegus, ut inf. c. proxi. & 16. q. 1. decimas.

AVgustino.] CASVS. Hostilius ẽps significauit Augustino notario Papę, ꝙ quidã clerici sui distraxerant illicitè multa sacrata uasa, uel ministeria suarũ ecclesiarũ, ꝓꝑ q̃ reuocanda cupiebat auctoritate Apostolica cõmuniri. August. ergo illud Papæ significauit. quo audito Pelagius scripsit Hostilio ẽpo, ut Apostolica functus auctoritate, sine mora omnia reuocet ad usus ecclesiarum, per quemcunque clericum fuerint alienata.

f ¶ Augustino.] Aliàs incipit, Notario nostræ sedis Augustino suggerente, &c.

g ¶ Communiri.] Cum tñ & illud de iure cõi posset fa-

Simile est huic ext. de off. ordin. licet. & c. graue. 11. distin. cap. fin. in fi. Archid.

cere. 1 & sic est contra id quod dicit lex, superfluum est postulare qđ lex indulsit. C. de thesau. l. 1. sed fit ideo, quia plus timetur quod singulariter pollicetur, quàm quod generali sponsione fit, vt 23. dist. quamquam.

i ¶ Rectoribus.] Inuitis.

K ¶ Cōsensu.] Consensus enim prælati nō obstat clericis repetētibus res ecclesiæ, vt ĩ. ead. nō liceat. Sed quare nō est ille tutus q̃ ab Imperatore possidet. C. de quadr. præscrip. bene. cū iste possidet qui auctore prætore possidet.

NVlli.] CASVS. Docet Bonifacius Papa in hoc c. ꝙ quidquid fuerit semel ecclesiæ oblatū Domini est, & ad ius pertinet sacerdotum. vnde quicūque illud inuaserit, vel vsurpauerit, sacrilegium cōmittit: & si nō emendauerit debet excommunicari. [Consecratur] id est datur vel deputatur, vel offertur. [Sanctum,] id est ecclesiæ deputatum erit. [Sanctorum,] id est, sacerdotum. & [Domino.] id est, ad honorem Domini. sic construe, quod omne sanctum, quod consecratur Domino, erit sanctum.

a ¶ Nulli.] Quod semel est cōsecratum Deo etiam, licet fit alienum postea non fiet profanum, vt ĩ. 17. q. 4. quæstio. ff. de rer. diuis. in tantum. arg. cōtra. s̃. dist. 54. ex antiquis, & c. frequens.

b ¶ Consecratur.] Id est, datur.

c ¶ Siue aīal.] Aliud ab homine. aliàs sequeretꝰ quòd homo non esset animal.

d ¶ Sanctum sanctorum.] Id est, ad vsum sanctorum sacerdotum pertinet.

e ¶ Inuadit.] Ergo q̃ seruū ecclesiæ inuadit, sacrilegus est. sed fortè non est, sed reputatur. sic s̃. ea. c. 1.

f ¶ Excōmunicetꝰ.] Ergo nō omnis sacrilegus ipso iure est excommunicatus, vt ĩ. cap. proxi. De hoc dixi 11. q. 3. canonica.

¶ Quidquid Domino consecratur, ad ius pertinet sacerdotum. C. III.

NVlli [a] liceat ignorare, omne quod Domino consecratur, [b] siue fuerit homo, siue animal [c], siue ager, vel quidquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum [d] Domino erit, & ad ius pertinebit sacerdotum. Propter quod inexcusabilis erit omnis, qui à Domino, & ecclesia cui competunt, aufert, vastat, inuadit [e], vel eripit, & vsque ad emendationem, ecclesiæque satisfactionem, vt sacrilegus iudicetur: & si emendare noluerit, excommunicetur [f].

Poly. l. 6. tit. 15. Burch. l. 11. c. 17. Iuo p. 14. c. 87. Pann. l. 5. c. 113.

Item Gregorius vij. lib. 6. Regesti, in concilio, c. 1.

¶ Excommunicationi subiaceat, qui ecclesiastica prædia inuadit. C. IV.

QVicunque militum, vel cuiuscunque ordinis: vel professionis persona prædia ecclesiastica à quocūque [g] rege, seu sæculari principe, vel ab episcopis inuitis, seu abbatibus [h]; aut aliquibus ecclesiarum rectoribus [i] susceperit, vel inuaserit, vel de rectorum deprauato, seu vitioso consensu [k], tenuerit, nisi eadem prædia ecclesijs restituerit excommunicationi subiaceat.

Poly. l. 6. tit. 15.

Item Pius Papa, epist. 2.

¶ Sacrilegij crimen incurrit, qui prædia ecclesiastica vexat. C. V.

PRædia diuinis vsibus tradita, quidam humanis applicant vsibus, & Domino, cui tradita sunt, ea subtrahunt, vt sibi † inseruiant. Quapropter ab omnibus illius vsurpationis contumelia depellenda est, ne prædia vsibus secretorum cœlestium [l] dicata, à quibusdam irruentibus vexentur [m]. Quod si quisquam præsumpserit, vt sacrilegus [n] habeatur.

Poly. ibidem. Ansel. l. 5. c. 36. Iuo p. 13. c. 39. † *al. suis vsibus.*

Item Anacletus Papa epist. 1.

¶ De eodem. C. VI.

QVi abstulerit aliquid

Et in episto. Lucij, cap. 6. Poly. ibidem. Burc. l. 11. c. 18. Iuo p. 14. c. 88.

QVicunque.] CASVS. In hoc c. dicitur, quòd quicūque prædia ecclesiastica à rege, vel ab alio principe sæculari susceperit, nisi restituat, debet excommunicari. Idem statuitur de eo, qui ab inuitis prælatis bona ecclesiæ susceperit, vel inuaserit, vel de consensu eorum retinuerit.

Possidens rē ecclesiæ siue suo siue alieno nomine, an semper sit cōueniēdus. Possidens ab Imperatore non est semper tutus.

g ¶ A quocūque.] Ille ergo conueniendus est, qui rem ecclesiæ qualēcunque detinet, licet exhibeat auctorem suū, vt ĩ. 16. q. 1. in canonibus. Sed distingue, an rem mobilem detineat, vel immobilem, vt C. vbi in rem act. l. 2. extra vt lite non cont. quoniam. & hoc intelligas quando quis suo nomine aliquid possidet, vt tūc semper possessor sit conueniendus. & tunc non est necesse vocare illum cuius auctoritate possidet: secus si alieno nomine, vt extra vt lite non contest. qm̃. Item hoc scias, quod licet conuentus rei vendicatione posset dominum nominare, non tamen conuentus possessorio iudicio, vt hic.

h ¶ Seu abbatibus.] Inuitis.

sidet, vt ff. de acq. poss. iustè. Sed dicas, istud obtinere in rebus priuatorū: quia nec ecclesia tuta est, si rem recipit ab Imperatore nisi eā præscripserit, vt 16. q. 3. placuit 1.

PRædia.] CASVS. Significatum fuit Pio Papæ, ꝙ quidam prædia ecclesiarum vsurpabant, & Deo cui tradita sunt subtrahunt, quare Pius Papa statuit vt quicunque hoc præsumpserit, debeat vt sacrilegus iudicari.

l ¶ Secretorum cœlestium.] Id est, ecclesiæ.

ADDITIO. Vbi tractantur secreta cœlestia. de consecr. dist. 1. c. cap. 1.

m ¶ Vexentur.] Iniustè. nam ad tributa & seruitia tenentur. 11. q. 1. si tributum, vel expone, vt ibi dixi.

n ¶ Sacrilegus.] Alia pœna sacrilegii est secundum legem. ff. ad leg. Iul. pecul. sacrilegij. Alia secundum canones. 17. q. 4. per totum.

1 Dicas [illegible] sing. fm do. Rom. [illegible] gul. 612. [illegible] Alex. cōs. [illegible] lib. 7. Fe[illegible] c. quæ in [illegible] clesiarū, [illegible] 12. de cō[illegible]

QVi abstulerit.] CASVS. Dicit Anacletus in hoc cap. quod Deus est pater noster, & ecclesia mater: & ideo qui Dei, & ecclesiæ pecuniam aufert, vsurpat, & fraudat, homicida est, sicut ille qui patri vel matri carnali abstulit aliquid iniustè, dicitur homicida.

a ¶ Patri-

a ¶Patri.] Homicida enim est, qui non pascit patrem, vel matrem, 1. vt 22.q.4.inter cætera.& 86.d.non satis in fine.

IN antiquis.CASVS. Quæsitum fuit a Io.Papa. quam pœnam debeat pati, qui inuadit aliena, & respondet quod secundum antiqua statuta quadruplum debet reddere. Idem probat duabus auctoritatibus.s.Euangelij, & Euseb.j Papæ.

b ¶Multiplicatione.] Arg.pœnam pecuniariam posse ab ecclesia infligi.21.q.5.si quis cuiuslibet.23.d.quamquam, extra de arbitr.dilecti.in fi. extra de relig. domi. constitutus.in fin.argum. contra infra ead. fraternitas, ubi de hoc dicitur, & extra de pœnis suam. 2 Sed illud potest intelligi de æquitate canonica, hoc de rigore iuris.

c ¶In auctoritate.] inf.ead. in legibus.

CVm deuotissimā. CASVS. Iulianus episcopus conquestus est Papæ de quibusdam, qui de nocte quasdam villas suæ ecclesię combusserunt, & prædā inde exportauerunt. tñ sæpe admoniti damnum emendare noluerunt. Scribit ergo Papa Constantiæ Reginę Galliæ, & ei primo applaudit commendando ipsam, & hoc in prima parte. In secunda parte ostendit, ꝙ damnū illud dēnt cū multiplicatione pœnę restituere, & hoc probat per legē Lōbardā, & per exemplū Zachæi dicētis in pñsentia Christi se velle restituere quadruplū si aliquę defraudauit, vt cōtinetur in Euangelio secundum Lucā. In tertia parte insinuat ei, ꝙ in mēse Nouēbris præsentis anni mittet in Galliā petrū episcopū, & monet ipsam Reginā, vt cū eo, & cū alijs episcopis eiusdē prouincię cōgregatis sic faciat damnū emendari, ut cęteri terreātur. Secunda pars incipit ibi. Dum, & sęculi. Tertia ibi, Ea propter.

patri [a], vel matri dicitq; hoc peccatum non esse, homicidæ particeps est. Pater noster sine dubio De⁹ est, qui nos creauit *: mater vero nostra, ecclesia, quæ nos in baptismo spiritualiter regenerauit. Ergo, qui Christi pecunias, & ecclesiæ rapit, aufert, vel fraudat; homicida est.

sup. ea. qui Christi.

Item Ioannes Papa primus ad Zachariam archiepiscopum.

Et in epis.2.Eusebij Papæ ad Ægyptios, & in decr.Iulij.c.1. & Symmachus in 5. synodo.

¶Quadruplum restituat, qui res ecclesiæ inuadit. C. VII.

IN antiquis ecclesię statutis decretum est, vt qui aliena inuadit, nō exeat impunitus: sed cū multiplicatione [b] oīa restituat. Vnde & in Euangelio scriptū est: [Quòd si aliquid defraudaui, reddo quadruplum.] Et in legibus sæculi cautum habetur. [Qui rem surripit alienam, &c. *vt infra auctoritate* [c] *Eusebij Papæ.*

Luc.19.

inf.ea.in legibus.

Item Gregorius ad Constantiam reginam Galliæ, lib.4.epist.33. seu c.77.

¶Pro tenore sæcularium legum puniantur inuasores rerum ecclesiasticarum. C. VIII.

CVm deuotissimam † [d] dominam sciam de cęlesti vita †, atque remedio animæ suę sedulo cogitare; culpam me committere vehementer existimo, si ea, quę pro timore omnipotentis Domini sunt suggerēda, siluero: & te sanctissimam de ecclesiastica pace sedulo non cōmonuero. Nimis me Iuliani fratris, & coepiscopi nostri proclamatio super cōtristauit, maxime cum villæ suę, videlicet ecclesiæ a nequissimis prædonibus sint deprędatę, atque nocturnis incendijs more furum combustæ: & dū ijdem maligni iuxta nostri prædecessoris Bonifacij decreta pro violata [e] emunitate illud emendare noluerint, dum, & sęculi leges [f] hæc eadem ita se habere voluerint, lege vulgari [g] teste, in qua sic scribitur: Si quis manu armata vsque ad quatuor homines in vicum alterius ad malefaciendum venerit; ille, qui prior est [h], pro illicita præsumptione componat [i] solidos nongentos: sequaces vero eius, vnusquisque solidos octuaginta. Si vero incendium [k] fecerint, ibi nouies tantum componant: si prędam vero, in quadruplum restituant.

Burc.l.11.c.26. Iuo p.13.c.36.
† *serenissimā.* orig.
† *al.patria atq; anima sua vita sedulo.*

lib.1.legum Longobard. tit. de aggress. in vic. fact. leg.1.

d ¶Cum deuotissimam.] Intercedit Papa pro ecclesia apud Reginam, sicut alibi apud principem, vt 97.d.ecclesiæ.

e ¶Pro violata emunitate.] Et dī emunitas priuilegiū quo gaudet ecclesia, vt in ambitu suo non fiat pugna, vel insultus, uel rapina per quadraginta, vel trigīta passus, ut 17.q.4.sicut antiquitus. Quæ aūt pœna pro emunitate ecclēsiæ læsa, sit soluenda, hēs 17.q.4.si q̄s cōtumax.

Emunitas ecclesię quę est

f ¶Leges.] .s. Lombardæ.

g ¶Vulgari.] .s.Lōbarda.23.q.8.si quis membrorū, &c.pessimam.

h ¶Qui prior ē.] Nā tot sūt iniurię, quot sūt iniuriātes, vt ff. de iniur.si plures, & ideo pœna unius non liberat alios, ff.ad legem Aquil. item Mela.§.sed si plures.

i ¶Componat.] Inst.de actio.§.omnes.contra ubi dicitur, ꝙ nulla pena debet excedere quadruplum. Sol.quidam dicunt, ꝙ pœna legalis non potest excedere quadruplum, sed conuentionalis potest: melius dicas, ꝙ legalis, & conuentionalis in infinitum potest extendi secundum qualitatem negotij, uel delicti: sed si habetur respectus pure ad rem ipsam, tunc sufficit pœna quadruplici ar.C.de ser.fug.quicunque. & l.si quis seruum.& licet hæc lex non teneat.tamen ex ea argumentatur hic Greg.sic extra de iud.nouit.

Pęna an possit excedere quadruplū.

K ¶Si uero incendium.] Incendiarius est ipso iure excom-

Incendiarius an sit ipso iure excommunicatus.

communicatus, nec prius absoluitur, quàm satisfaciat, & iuret se id amodo non facturum. 23. q. 8. si quis membrorum. & c. pessimam, & si fuerit denunciatus, amodo non pōt absolui nisi a Papa, vt extra de sent. excommu. tua: secundum leges capite punitur. ff. de pœna capitalium. §. nōnunquã. vbi dr̃, ꝙ si quis intra oppidum, vel ꝓpter inimicitias, vel ob prædam aliquid exusserit, igne cremat̃. sed si villã combussit, leuius puñit̃, ff. de incen. rui. nau. qui ędes. Io. non inuenio, ꝙ incẽdiarius sit ipso iure excõicatus, nisi incẽdiarius ecclesię, ut extra de rap. cap. in literis.

a ¶Iustitiã colere.] insti. de iust. & iu. §. præcepta iuris.

b ¶Regia.] Ergo fęmina potest esse iudex, ☩ ut hic, & 23. q. 4. si quos. & 15. q. 3. c. 1. arg. ꝯ 33. q. vlt. mulierem. C. de arbitr. l. vlt. Sed dic vbi consuetudo est, bene possunt iudicare. extra de arb. dilecti. ADDITIO. Vbi not. Inn. ꝙ si fęmina habet regimen, vel comitatum, de iure potest iudicare, ut hic patet. Arch.

☩ Hoc fuit ex cõmissione Papæ.

IN legib.] CASVS. Quæsitum fuit ab Eusebio, quantã pœnam debeat pati raptor rerum ecclesiarum: & respõdet, ꝙ secundũ leges sæculi, scilicet Goticam, & Salicam, in decuplum debet emẽdare. dicit enim in fi. cap. ut sacrilegus iudicetur, & quadruplum restituat, & canonicæ pœnitentiæ subijciatur.

c ¶In legibus sęculi.] In Lombarda, & Gotica, & Salica, nõ in Romana.

d ¶Terminos.] Secundum leges punitur talis pęna quinquaginta aureorum, vt ff. de termi. moto. l. 1. & 2.

e ¶Quadruplũ.] Vt in illo quadruplo rei persecutio computetur, vt instit. vi bon. rapt. in princ. sed in furto est rei persecutio pręter pęnã furti, vt inst. de oblig. q̃ ex deli. in fi. & est simile 79. d. decenter.

CONTRA GREGORIVS. CASVS. Sup. in quibusdã c. dictum est, ꝙ res ecclesiæ vsurpatæ cum pœna debent restitui. Nunc vero probat contrarium per seq. cap.

FRaternitas tua.] CASVS. Aug. Anglorum episcopus de duobus quæsiuit a Greg. Primo qua pęna sit punien-

¶*Initium huius capitis vsque ad ver.* siluero, *est acceptum ex epistola indicata. Reliqua non sunt inuenta.*

α ¶Violata.] *Hæc dictio abest a plerisq; uetustis & hic, & in sequenti capite vbi in vulgatis est,* emunitas violata.

Burc. & Iuo ibi.

Item.

De eodem. Cap. IX.

SI sæculi leges talem iustitiam habere voluerũt; lex diuina cur inferior esse debebit? cũ in ipsius veritatis præsentia a Zachæo collaudatum sit, vt si aliquẽ defraudarat, in quadruplum restitueret? Et quia summum in rebus bonum est iustitiam colere [a], ac sua cuique iura seruare, & in subiectos non finere quod potestatis est, fieri, sed quod æquum est, custodiri (quod & vos diligere, & omnino confidimus studere;) eapropter excellentiæ vestræ, mense Nouembri præsentis anni, secunda indictione; Petrum fratrem, & coepiscopum nostrum a gremio sanctæ Romanæ ecclesię trãsmittemus, vt fratribus eiusdem prouinciæ in vnum congregatis, emunitas violata, & pręsumptio, & sacrilegium canonica auctoritate, & vestra regia [b] dignitate talem terminum accipiant; ne posthac membra diaboli, filij nequam, in sancta ecclesia, te etiam ibi regnante talia pręsumant.

Luc. 19.

¶*In plerisque vetustis codicibus, & apud Burchardum, & Iuonem caput hoc est coniunctum superiori.*

Et Symmachus in 5. synodo, & Ioã. 1. epist. 1. s̃. ea. in antiquis.

Item Eusebius Papa epist. 2.

¶Ecclesię res surripiens in decuplum restituat, quod abstulit. Cap. X.

Poly. l. 8. tit. 15.
Ans. l. 5. c. 41.
Burc. l. 11. c. 27.
Iuo p. 13. c. 37. & p. 5. c. 249. & p. 3. c. 149
Pann. l. 4. c. 47.

IN legibus sæculi [c] cautum habetur: [Qui rem surripit alienam, illi, cuius res direpta est, in vndecuplũ †, quæ sublata sunt, restituat.] Et in lege diuina legitur: [Maledictus omnis, qui transfert terminos [d] proximi sui, & dicet omnis populus, Amen.] Talia ergo non præsumãtur absque vltione, nec exerceantur absq; sua damnatione. Proinde β, si quis ecclesiasticas oblationes, & quod Deo consecratum est rapuerit, vel consenserit facientibus; vt sacrilegus dijudicetur, & damnum in quadruplum [e] restituat, & canonice pœniteat.

† al. declup[lum]
Deut. 27.
In decret. Iulij. c. 1.

β ¶Proinde.] *Hinc vsque ad finem non sunt in epistola Eusebij, neq; apud Ioannem, aut Symmachum. Habentur tamen apud Burchardum, & Iuonem par. 13. c. 37. & in Polycarpo, interpositis etiam aliquot verbis, quæ in epistola habentur post ver.* damnatione.

Contra Gregorius scribit, c. 4. responsionum ad Augustinum Anglorum episcopum de his, qui furtim auferunt aliquid de ecclesia.

¶Sine augmento sibi ablata ecclesiam recipere oportet. Cap. XI.

Poly. l. 6. tit. 16.
Iuo p. 13. c. 5.

FRaternitas tua ex persona furis pensare potest, qua-

niendus fur: respondet dicens, quòd quidam furantur propter cupiditatem, quidam propter inopiam: & ideo qui cupiditate furantur damnis; qui inopia, verberibus sunt corrigendi, & cum districtius agitur, in verberibus ex charitate agendum est. Secundo quæsiuit sub quo augmen-

ne sit contra. ӡ. dist. 89. decenter. 17. q. 4. quisquis, infra ea. q. 5. c. pen. & supra ea. q. 1. in antiquis. Ad hoc respondent quidam, si vult liberè fur vel prædo restituere rem antequam conueniatur, pœnam euitat. hoc falsum est, quia non sufficit raptori restituere rem ad euitandam

Ecclesia an possit petere rem suā cū augmento.

liter valeat corrigi. Sunt enim quidam, qui habentes subsidia, furtum perpetrant: & sunt alij, qui hac in re ex inopia [a] delinquūt. vnde necesse est, vt quidam damnis, quidam vero verberibus [b], & quidam districtius, quidam vero leuius corrigantur. Et cum paulo districtius agitur; ex charitate agendum est, & non ex furore; quia ipsi hoc pręstatur, qui corrigitur, ne gehennæ ignibus tradatur. *& infra.* ¶ Addis etiam quo augmento ea, quæ furto de ecclesijs abstulerunt, reddere debeant. Sed absit, vt ecclesia cum augmento [c] recipiat, quod de terrenis rebus videtur amittere, & lucra damnis quærat.

† al. Istud. † al. Deodato.

Verum illud Eusebij de legum seueritate: illud † Gregorij de ecclesiastica mansuetudine dictum intelligitur.

Idem Gregorius lib. 10. epist. 42. Deusdedit † episcopo Mediolanensi.

¶ Non sunt alienanda in episcopatu acquisita. C. XII.

infra ead. quæst. 5. c. nulli.

Res in episcopatu acquisitas [d] sacerdotibus nulla est alienandi licentia.

Item ex octaua α synodo vniuersali, c. 15.

α ¶ Octaua. *Sic est emendatum ex Anselmo, cum antea legeretur*, sexta. *Est autem canon decimusquintus Synodi octaua habitæ tempora Hadriani Papæ Secundi contra Photium, ex versione Anastasij bibliothecarij.*

¶ Vasa sacra, nisi pro redemptione captiuorum, non sunt alienanda. C. XIII.

Ansel. l. 6. c. 171.

Apostolicos, & [e] paternos canones renouans hęc sancta, & vniuersalis synodus diffiniuit, neminem prorsus episcopum vendere, vel vtcumq; alienare † cimelia, & vasa [f] sacrata, excepta causa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet α pro redemptione captiuorum [g]: sed nec tradere salaria ecclesiarū in emphyteutica pacta, nec alias rusticas possessiones venundare, ac per hoc ecclesiasticos redditus lædere: quos ad propriā vtilitatem, & ob escam pauperum, & peregrinorum susten-

pęnam, vt ff. vi bon. rapt. l. non prodest. Vel dic quod ecclesia nō petet pęnam, sed iudex ex officio suo eam infliget, & dabit ecclesię cui sāctitas ignoscēdi gloriā dereliquit. C. de episc. & cler. si quis. & est ad hoc bonū arg. 23. quæst. 3. §. 1. in fi. Vel dic, ꝙ potest petere naturale augmentum, idest, interesse. sed innaturale non potest. Vel dic, ꝙ non potest petere interesse quod est extra rem: uel si forte occasione rei sublatæ familia, vel pecora mortua sunt illud non potest petere, sicut nec emptor, ut ff. de act. empt. & vēd. si sterilis, §. cum per venditorē. uel ponas casum sic, quæsitum fuit si aliquis cōfessus fuit se furtum fecisse sacerdoti suo, an in pęnitentia debet ei iniungi, ut illā rem restituat cum pęna? 1 Respondeo ꝙ nō. 2 & sic contraria non tangunt casum.

1 Istā gl. dicit esse sing. Alex. d̄ Imo. in l. si pęnę, ff. de condi. indeb.

2 Tenetur tñ dammum restituere, vt ex̄ de iniu. si læserit. & duob: c. seq. & ex̄ de rapt. c. 1. 2. & 3. & c. in literis, in fine.

VERVM CASVS. Determinat Grat. in hoc §. qualiter intelliguntur duo proxima pręcedentia cap. dicens, ꝙ primū ex rigore, secundum ex mansuetudine intelligitur. Seq. c. patet.

d Res.] ¶ Acquisitas.] occasione ecclesiæ, vt infra ea. q. 5. §. fixum.

Apostolicos.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte statuitur, ꝙ si quis clericus alienat quocunq; titulo alienationis possessiones uel redditus, uel vasa ecclesiæ in casu non concesso, deponi debet, alienatione rescissa: siue sit facta in scriptis, siue non: & emptor debet rem restituere & chartā ad incidendum: quod si non fecerit, excommunicetur. In secunda parte dicitur, ꝙ si episcopus cōstruxerit monasterium de redditibus ecclesiæ, eidem ecclesiæ monasteriū subijciat. Secunda pars incipit ibi, [Si autem episcopus, Salaria] .i. redditus. Iterum habeat sicut prius habebat, Et interserit Grat. tria sequentia cap. præter principale propositum, ut ostendat casum in quo licitè res ecclesiæ possunt alienari, quorum primum patet.

augmento ecclesia suum debeat recipere. Et rñdet sub nullo augmento. Secunda pars incipit ibi, [Addis etiā.]

a ¶ Ex inopia.] in delictis non excusat inopia, ut hic, & 32. q. 4. sicut satius. ff. de ri. nup. l. palā. 32. q. 5. ita nec 22. q. 2. faciat. Arg. contra de consec. dist. 5. discipulos. & dist. 1. sicut contra. extra de furt. si quis propter necessitatem, quidam dicunt, quòd potius debet homo mori quàm furari. Humanius est dicere, ꝙ summa necessitas excusat. extra de reg. iur. cap. quod non est. vnde hic nō fuit tanta necessitas, quæ posset excusare.

d ¶ Verberibus.] Hoc generale est, ut verberibus castigentur qui sunt inopes, ut ff. de iurisd. omn. iud. si quis id. §. in seruos, & ff. de in ius vocan. l. vlt. ӡ. ea. q. §. libertus 14. q. 6. si res aliena. Alio etiam modo puniuntur nobiles quàm ignobiles, vt 24. q. 1. qui contra.

c ¶ Cum augmento.] scilicet in naturali & illegitimo,

e ¶ Et.] pro; idest.

f ¶ Vasa.] sup. 10. q. 2. hoc ius contra.

g ¶ Captiuorum.] & alijs causis.

a ¶ Depo-

Ecclesiasticas res male alienãs qualiter punit. 1 Et c. diaconi. 17. q. 4. potest tamẽ ẽps dispẽsare cũ prælato sibi subdito, vt nõ deponatur, vt 50. distin. si quis presbyter. Arch.

a ¶Deponatur.] Hęc est pena male alienantis res ecclesiæ, vt j. ead. quisquis, & c. non liceat, & c. statuimus. 1 Sed contra extra de reb. eccl. non alien. si quis presbyterorum, de elect. ꝙ sicut, in fi. ff. de alien. iud. mut. cau. l. ex hoc edicto, §. si quis alienauerit. Ex quibus omnibus habes, ꝙ sufficit, si statim reddat ecclesiã indemnem. Posset dici hoc verũ esse, quo ad hoc vt exinde non possit vlterius ꝯueniri. sed nõ quo ad hoc, ne pro hmõi mala electione ab administratione remoueatur. Arg. contra. ff. vi bo. rap. non prodest. vbi habes quod nõ sufficit prædoni ad pœnam euitandam rem restituere. Itẽ sufficit semel dolũ commisisse, vt depos. l. 1. §. si rem depositã. Ioan. Ego sto illi decret. si quis ꝑsbyterorũ. B.
b ¶Cõstruxisse.] lędendo ecclesiã priorem: potest tñ construere, dum tamen nõ lædat ecclesiam, j. eo. si episcopus, & c. bonæ rei. Tradetur ergo ecclesiæ ut habeat in ipsa ius patronatus, quod habetur ex ædificatione, seu fundatione. 16. q. 7. quicunque. & c. decernimus, & c. filijs, ext. de eccl. ædif. ad audientiã. vel aliquod honestũ seruitium, ext. de iure patr. preterea vel ob alia tẽporalia, ex. de capel. mon. in ecclesijs. 16. q. 2. sane. Et est arg. ꝙ acquisita de rebus ecclesię potest ecclesia vẽdicare j. ea. q. 4. sacerdotes, & q. vlt. fixũ. Sed quid si cleric⁹ de peculio ecclesię in ꝓprio solo ædificat? tunc videt ędificium solo cedere. ff. de rerum diuis. in tantũ. Sed dicas 2 in fauorem ecclesię solum ædificio cedere. 17. q. 4. c. questio. & hoc est speciale in ecclesia, ꝙ si res cõparat de bonis ecclesię, statim est facta ecclę, vt hic, & ex de pecu. cle. c. 1. i & c. si quis. Idẽ est in milite. C. de rei vẽ. si vt ꝓponis, & in pupillo, C. arbit. tut. l. 3. & in vxore, ff. de dona. inter vir. & vxo.
c ¶Tradat.] i. subijciat j. 14. q. 6. comperimus. 17. q. 4. quæst. contra vbi habes ꝙ res consecrata non debeat restitui. sed supple laicis, & ad profanos vsus & licet hic dicatur ꝙ debet subijci priori ecclesiæ: nihilominus tamen episcopus potest vnam ecclesiam alij subijcere cui vult: arg. extra de excess. prælat. sicut vnire.

Ædificium de pecunia ecclesiæ factum, an acquiratur ipsi ecclesiæ.

2 Dicas hãc gl. seq. Spec. de empt. & vend. §. tertio loco, in 1. vers. qđ si clericus. & ibi per Ioan. And. in additio. Bal. in l. in tãtum, de rer. diuis. Phil. Franc. in ca. semel. de reg. iuris in 6.

SAcrorum.] CASVS. Fabius Firmianę ciuitatis ẽps dedit xj. libras argẽti de sua ecclesia pro redemptione quatuor personarum, s. Passiui, tunc clerici & vxoris & duorum suorum filiorum scilicet Demetrij, & Valeriani, quo præfato ẽpo mortuo Passiuus factus est ẽps. post cuius obitum filij timebant ne ille xj. libræ argenti ab eis, uel hæredibus eorum repeterentur. & ideo a Papa super quatuor...

tionem esse decernimus β. *& paulo post.* ¶Quisquis autem apparuerit post hanc diffinitionem nostram, contrarium quid huic sanctæ, ac vniuersali synodo agere; deponatur [a] vt præuaricator diuinarum legum, & præceptorum: cassata videlicet omnino, quæ facta est in scriptis, uel sine scriptis ab episcopo, venditione, vel emphyteutica traditione, vel alia qualibet alienatione, cimeliorum scilicet, & salariorum locorum. Qui vero emerit, aut perceperit aliquid ex prædictis cimelijs, vel salarijs, & non restituerit ecclesiæ iterum, quæ ecclesiæ sunt, vel non reddiderit ad incidendum chartam venditionis, vel emphyteuseos; sit anathema vsque dum fecerit: quod ab hac sancta, & vniuersali synodo confirmatum est. si autem episcopus conuictus fuerit construxisse [b] monasterium de redditibus ecclesiasticis; tradat [c] ipsum eidem ecclesiæ monasterium.

α ¶Videlicet pro redẽptione] *In concilio ipso, & apud Anselmum legitur*, quæ accipiuntur in redemptionem captiuorum.

β ¶Decernimus.] *In ipso canone sequuntur hæc:* Omnẽ vero ecclesiasticarum rerum potestatem habentem, & has meliorare, ac dilatare, prout oportuerit ecclesiastica loca, quæ per redditus fiunt, & insuper propriam rerum dispositionem distribuere ac committere, seu conferre quibuscunq; voluerit; & iudicauerit, iuxta propriam potestatem, ac dominatum. Quisquis autem apparuerit, &c.

Item Gregorius lib. 6. epist. 35. seu 199. domino episcopo Messanensi.

¶Pro redemptione captiuorum sacra vasa non prohibentur alienari. C. XIIII.

L. sancimus, C. de sacros. eccl. Ansel. l. 5. c. 48.

ET sacrorum canonum, & legalia statuta, permittunt ministeria ecclesiæ pro captiuorum esse redemptione vendenda.

Item Demetrio, & Valeriano clericis Firmianis, lib. 7. indict. 2. epist. 14.

¶Res ecclesiæ licitè impenduntur pro redemptione captiuorum. Cap. XV.

Iuo p. 3. c. 145.

SAcrorum canonũ statuta, & legalis permittit auctoritas licitè res ecclesiasticas in redemptionem captiuorũ impendi. Et ideo, quia edocti à vobis sumus ante annos fere xviij. virum reuerẽdissimum quendam Fabium episcopum ecclesiæ Firmanę libras xj. argenti de eadem ecclesia pro redemptione vestra, ac patris vestri Passiuis fratris & coepiscopi nostri, tũc vero clerici, necnon ma-

super hoc postulauerũt securitatem. Papa igitur eis plenam securitatem concedit, ita vt de cætero super hoc nulla quæstio eis moueatur. Sequens c. patet.

a ¶ Repetitionis.] Quia quod ex causa pietatis impẽditur, nõ repetitur. C. de neg. gest. alimenta, nisi forte fuerit

iubemus. Tamen si priuatus det pecuniam pro redemptione alicuius, bene eam repetit, vt C. de cap. l. vlt.

b ¶ Sicut. ¶ Suis.] Suis potius quàm alienis subueniat, subueniat tñ & extraneis. 86. d. non satis. 42. dist. quiescamus. Sed qui dicunt hic captiui? Dic q si ab hæreticis, vł gẽtilibus capti sunt, vł a talibus vbi timet periculũ corporis 2 vel animæ, tales tenentur redimere ecclesia, & ẽt q libet priuat⁹, vt 86. d. nõ satis inf. ca. aurũ. 23. q. 3. nõ in iferẽda.

tris vestræ hostibus, impendisse, atq; ex hoc quandã formidinem vos habere, ne hoc, quod datũ est, à vobis quolibet tẽpore repetatur; huius præcepti auctoritate suspicionem vestram præuidimus auferendam; constituentes nullam vos exinde, hæredesque vestros quolibet tempore repetitionis [a] molestiam sustinere: nec a quoquam vobis aliquam obijci quæstionem.

Idem lib. 6. epist. 35. ad Domnum episcopum.

Euo p. 3. c. 176.

¶ Res ecclesiæ desolatę non pręponantur captiuis. C. XVI.

Sicut omnino graue est frustra ecclesiastica ministeria venundare; sic iterum culpa est, imminente huiusmodi necessitate res maxime desolatæ ecclesiæ captiuis suis præponere, & in eorum redemptione cessare.

2 *Qua vero pœnitentia huiusmodi inuasoribus, atque prædonibus, qui vasa sacra, & reliqua diuino cultui dedicata arripiunt, & quasi profana contrectant, sit indicenda; Nicolaus Papa definit scribens Frontario archiepiscopo Burdegalensi.*

¶ Inuasoribus rerum ecclesiasticarum quæ pęnitentia sit imponenda. C. XVII.

De viro nefando, Burgãdo nomine, qui rabie insana commotus diabolicis se irretire laqueis nõ dubitauit, atque gentilium more per abrupta itinera, & compita [c] insidians vobis in vestræ ecclesię villa, vna cum clericis vestris manẽtibus, & populum salubribus instruere dogmatum monitis decertantibus, paneque spiritualis verbi vacua hominum corda reficientibus, atque laudabile proprię salutis desiderium habentibus, sancta apostolorum Petri, & Pauli limina visitare, collectis malitiæ suę sequacibus, & iniquitatis complicibus nefarias inuasiones, & deprędationes violẽtas inferre dęmoniaco ausu pręsumpsit: &, vt epistolę vestrę textus eloquitur, sacrum altare, sacraq; Dominici corporis, & sanguinis vasa, insuper, & sanctũ chrisma pollutis arripere manibus, quasi vilia, & ad vsum communem apta præsumpsit; dilectio nos vestra consuluit [d], si ipse, vel qui cum eo in tam impio, & iniquo scelere fuerunt, ad pęnitentiam qñque gratia tracti † diuina, venire voluerint, quo eos pęnitentię vinculo constringatis, nostrę institutionis censuram

al. tacti.

QVÆ VERO. Hęc ẽ secunda pars quæst. ĩ qua ponit pęnam sacrilegij, & hoc per cap. sequen. Io. de Fant. CASAS. Supra facta est mẽtio de ĩuasoribus rerũ ecclę. Nũc vero docet Gratia. q̄ pęnitẽtia sit huiusmodi ĩuasorib. imponẽda, q sacra vasa, & alia Deo dedicata pollutis manib. quasi pfana rapiunt, & contrectant.

De viro.] CASVS. Frõtari⁹ Burdegalẽ. archiepũs cũ vellet B. Petri limina visitare, & ĩ quadã villa suę ecclesiæ celebraret diuina, & populũ saluberrimis dogmatib⁹ erudiret, q dã nomine Burgãdus vir nefandus ĩsidians ei, cũ cõplicibus suæ malitiæ venit ad villã pfatã, & sacra vasa dominici corporis, & sanctũ chrisma pollutis manib. accipere p̄sumpsit. quare dictus Frõtarius q̄siuit a Nicolao, si aliquo tempore ad gremiũ matris ecclesiæ redierint, q̄ pęnitentia sit eis indicenda. Qui respondet dicens, qđ primo debent iurare, quod talia non faciãt de cætero, & postea pœniteant iuxta modũ in ca.

ca. significauit, de Iudæis. Phili. Dec. in ca. q̄ in ecclesiarũ de cõst. Lud. xui. Gomes super 6. cha. 109. in paruis.

Redemptio qñque ẽ necessaria.

2 Idest mortis, vt leg. & not. inf. eod. aurum ver. cur. to. Arc.

rit ptestatus, ff. de reli. si q s. §. hęc actio. & in alio casu. C. de nupt. patrẽ hic tñ nõ valet protestatio: q a ecclesia tenet redimere, vt inf. ca. prox. si vero priuatus redemisset, pretiũ datum repeteret sine distinctione, secundum quosdã. Et hic redemptus operas p̄stabit ecclesiæ p q nquenniũ si nõ possit soluere, C. de cap. l. 2. & vlt. Itẽ nũquid hoc de quolibet capto verum est? ita. Sed nunquid de capto ĩ maleficijs? quod videtur 1 86. d. nõ satis. 23. q. 5. c. 1. & c. reos, & 10. q. 6. si res. Argum. contra 1. q. 1. expressum.

c ¶ Et compita.] Compitum est locus vbi plures viæ concurrunt. 48. d. sicut.

ADDITIO. Et dicitur a con, quod est simul, & pita, qđ est via, secundum Hug. & Lau.

d ¶ Cõsuluit.] Quæ sit pœna taliũ, qui inferunt iniuriam clericis dum insistũt diuinis officijs, & obsequijs, habes 17. q. 4. §. qui autem, & cap. si quis suadẽte, C. de epi. & cle. si quis in hoc genus.

a ¶ Ante

a ¶ Ante fores.] Sed nõne in primo anno est extra ecclesiam? Sed dic ꝙ in primo anno stet extra cœmiteriũ, quod violauit, & secundo anno iuxta fores ecclesiæ.
b ¶ Audientes.] Non communicantes, vt 33. q. 2. latorem.

vt, sup. ea. cum deuotissimã, si agit ad interesse, nõ pt. 2 Item quæritur si ecclesia consecuta est suum ius a possessore, an teneatur cedere actionem, quam hẽt contrá alienantẽ? Rñdeo, ꝙ nõ: quia qua fronte põt petere cessionẽ qui ex contumacia sua condemnatur, vt ff. de administ.

2 Hoc quia iã consecu & ita in se desijt eo per q factum 1. §. plu

exposcere curastis. De quibus (si tamẽ ita est) iubemus, cum ad pœnitẽtiam reuerti accelerauerint, vno anno extra ecclesiam Dei cõsistere, cuius sacratissima vasa, extra ritum fidei Christianę, diripiendo auferre non dubitauerunt. Secũdo vero anno ante fores [a] ecclesię sine cõmunione maneant. Tertio vero anno ecclesiã Dei ingrediatur, & inter audientes [b] adsint sine oblatione, non manducãtes carnem, neque bibentes vinum, præter Natalis, & Resurrectionis Dominicæ dies. Quarto præterea anno (si his prioribus tribus eorum fructuosus fuerit pęnitentię labor) communioni fidelium restituãtur: totaque mentis intentione spondẽtes [c] talia se vlterius nũquam facturos, corpus & sanguinem Domini suscipere mereantur, & vsque ad septimum annũ tribus in hebdomada diebus sine esu carnium, & vini potatione maneant pęnitentes.

¶ *Caput hoc alibi non est inuentum, quam in collectione canonum incerti auctoris.*

Item in concilio Leonis Papæ quarti.

¶ Res ecclesię episcopus vsurpare, vel alienare non pręsumat. C. XVIII.

Deusdedit p. 4. Poly. l. 4. tit. 19.

3 MOnemus, & irrefragabiliter affirmamus, vt nullus episcoporum, vel sacerdotum, rẽ tituli [d] sui vsurpare pręsumat: sed neque salarium a Christianis, sanctis locis oblatum causa amicitię, vel timoris, aut muneris pertentet auferre; ne ecclesia Dei ad nihilum redigatur. Quod qui facere pręsumpserit episcopus, vel sacerdos; canonicam sine dubio subeat vltionẽ, & quod ecclesię iniuste ablatum est, reddere [e] compellatur; ita vt deinceps nullas vires pro his ad litigandum, [f] vel possidendum habere possit.

Item ex septima synodo, c. 12.

¶ *Apud Gratianum, quemadmodum, & apud Anselmũ citabatur*, ex historia Eusebij episcopi Cęsariensis. *Iuo verum auctorem citauit. Versio autem est Anastasij Bibliothecarij, ex cuius codicibus manuscriptis nonnulla sunt emendata.*

¶ Episcopo, vel abbati res ecclesię alienare non licet. C. XIX.

Poly. l. 6. tit. 15. Ans. l. 6. c. 184. Iuo p. 5. c. 375.

QVisquis episcopus, uel abbas inuẽtus fuerit de salarijs α episcopi, uel monasterij transferre quidquam in principum manus, uel etiam alij personę conferre,

c ¶ Spondẽtes.] Sacrilegos argue promittere cogẽdos se nũquam simile facturos, sic 23. q. 8. pessimã, & c. si quis mẽbrorũ, vt dixi 11. q. 3. cum aliquis.

MOnemus.] Hęc est tertia pars q. ĩ qua reuertit ad principale, & ꝓbat per v. c. ꝙ res ecclesiæ non sunt aliẽnãdæ in casu non concesso. Io. de Fan.

CASVS. Quæsitum fuit a Leone Papa, quã pęnam pati debeat eps, vel sacerdos, qui cã amicitię timoris, vel muneris rẽ suæ eccłæ, vel salarium a Christianis oblatũ auferre, vł vsurpare p̃sumit. Et respondet, ꝙ dẽt deponi, & qđ iniuste abstulit, reddere compellatur, & pro his nullas deinceps vires hẽat ad litigãdũ, vel possidẽdum.

d ¶ Rem tituli.] id est, spectãtem ad ecclesiã suam non aufert alij ꝓpria auctoritate. 1 Nã & tutor, & curator punit, q aufert alij rẽ pupilli sui, vt C. vñ vi. meminerint. ĩ fi.

1 Nã pro tali excessu vř deponendus L.

e ¶ Reddere.] ipse ergo, q alienauit, potest cõueniri, vt hic, & ĩf. ea. statuimus. & duobus c. sequẽtibus. Itẽ & possessor potest conueniri, vt su. ea. Augustino. & no. sup. ea. q-cũque. & su. e. Apostolicos. cum, enim ecclesia habet in optione quẽ velit cõuenire, si primo cœpit vnum cõuenire & postea velit aliũ cõuenire, nõ fiet ei præiudiciũ aliqđ p electione, vt C. si tutor, vel curator. l. vlt. Sed quid si ecclesia est consecuta ius suum a possessore, nunquid adhuc potest conuenire ipsum, qui alienauit? non uidetur: quia bona fides nõ patiť, ut bis idẽ exigatur, ff. de reg. iur. bona fideş. Quod autẽ posset ipsum cõuenire. ad hoc est arg. inf. eo. Vulterranæ, & c. statuimus & c. quicũque, & ff. de peti. hære. nec vllam. §. ult. Respondeo, aut ecclesia agit ad pœnam, aut ad interesse. si ad pœnam, potest agere adhuc contra alienantem; quia pęna unius non liberat alium minist. tuto. si plures, & ff. de tuto. si plures, & ff. de tute. & ratio. distra. l. 1. §. nunc tractemus.

Ecclesia si ab uno suũ ius consecuta est, an possit aliũ conuenire.

f ¶ Litigãdum.] Arg. est hic, ꝙ qui male alienauit rem ecclesiæ, non potest eam repetere.

QVisquis. CASVS. Hoc cap. diuidiť in tres partes. In prima parte dicitur, ꝙ episcopus, uel abbas de salarijs episcopij, uel monasterij principi, uel aliæ personæ in casu non concesso nil dare debeat; & si dederit, irritetur. Et ad hoc probandum inducitur canon

Apo-

Apostolorum, qui dicit, quod de rebus ecclesiæ non debet aliquid defraudari. In secunda parte dicitur quod si episcopus dicat agrum nullum fructū ecclesiæ reddere, immo potius damnum, propter hoc principi cōcedere non debet, sed clericis vel colonis. In tertia parte dicitur, quod si prin-

Can. Apost. 39.

irritum sit, quod datum esse constiterit, secundum canonem sanctorum Apostolorum, qui dicit; [Omniū ecclesiasticarum rerum episcopus habeat solicitudinē, & dispenset eas, tanquam Deo contemplante. Non liceat autem ei fraudare β quidquam ex illis, vel cognatis [a] proprijs donare quæ Dei sunt. Quòd si pauperes fuerint, vt pauperibus largiatur: sed nō sub horum occasione, quæ sunt ecclesiæ, defraudentur.] ¶ Quòd si excusationē p̄tenderit damnum facere, & nihil ad profectum agrū existere; nec sic princip. qui per loca illa sunt, tribuat ager vel locus: sed clericis, vel agricultoribus. ¶ Quòd si calliditate vsus fuerit, & à colono [b], vel à clerico emerit prīceps agrū, irrita sit vēditio, & restituatur episcopio, vel monasterio; & episcopus, vel abbas hoc faciens abijciatur [c]; episcopus quidem ab episcopio; abbas autē à monasterio γ, tanquam qui dispergit, quæ non collegit.

α ¶ Salarijs.] *Græce est.* ἐκ τῶν αὐτουργιῶν *pro qua voce in Parisiensi græcorum canonum editione legitur in rubrica,* ἐκ τῶν προαστείων, *i,* ex suburbanis, *quasi surburbana vocentur auturgia, quod ipsius possessoris manibus colantur. Balsamon tamen eos agros interpretatur, qui per se ipsi sine magna cultura fructum ferre possunt, vt siluæ, & alia huiusmodi.*

α ¶ Fraudare.] σφετερίζεσθαι, *idest*, sibi vendicare, & suum facere.

γ ¶ Episcopus quidem ab epīo, abbas aūt a monasterio] *Hæc ad sentētiæ integritatē addita sunt ex ipso canone.*

Et in conc. Parisien si, l. 1. c. 17.

Item Symmachus Papa in synodo tertia, c. 4. & sequentibus vsque ad nonum.

Ans. l. 4. c. 29.

¶ Prædia ecclesiæ non liceat Papæ alienare. C. XX.

NOn liceat Papæ [d] prædiū ecclesiæ alienare aliquo modo pro aliqua necessitate, nec in vsūfructū α rura dare: nisi tantūmodo domos, quæ in quibuslibet [e] vrbibus nō modica impensa sustentātur. Qua lege omnes custodes adstringantur; ut donator, accusator, venditor honorem perdat. Et qui subscripserit anathema sit, cum eo, qui dedit, vel qui recepit, nisi restituatur. Liceat etiā quibuslibet ecclesiasticis personis contradicere, & cum fructibus [f] alienata reposcere. Quod nō modo β in Apostolica seruandum est ecclesia, verumetiam vniuersis ecclesijs per prouincias quidem dicitur conuenire.

NOn liceat.] CASVS. Symmachus Papa statuit in hoc c. vt Papæ non liceat prædia ecclesiæ alienare quo ad proprietatem vel vsumfructum, nisi tantum domos quæ in vrbibus modica impensa non sustentantur, sub qua lege oēs prælati ecclesiarum constringantur. Contra quā constitutionē si aliquid fuerit alienatū, donator vel vēd. tor, & mediator deponat. Subscribentes sint anathematizati cū eo, qui dedit, & cum eo, q. recipit, nisi restituat, quod alienatum est. Sit licentia cuilibet ecclesiasticę personæ contradicēdi, & reposcere cum fructibus alienata. hoc intellige, nisi alienatio facta esset in casu licito & concesso.

c. Apostolicos. s̄m Hu. illæ intelliguntur cum actū fuit ab initio cū toto clero ipsius ecclesię. Arch.

d ¶ Papæ.] Symmachus Papa successori suo legē imponit, vt Imperator suo. inf. 16. q. 1. qa iuxta. Sed qualiter hoc potuit, cum nullus mortalium Papā possit iudicare. ext. de elect. īnotuit 40. distinct. si Papa. nec inferior superiorē. 21. di. inferior? sed certe licet sit solutus legibus, tā secundum leges viuere debet ff. de legi. princeps.

Papam nullus mortalium iudicare potest.

e ¶ Quibuslibet.] Videtur ergo quòd ad hanc accusationem quilibet admittatur. extra de reb. eccl. nō aliena. si quis & Auth. de nō alie. aut. permu. ī fi. coll. 3. & not. 16. q̄stio. 7. filijs. & quæ. 1. constitutum.

f ¶ Et cum fructibus.] Hic auerte, quod fructus possunt peti. Sciēdum est, qd̄ si agitur per īterdictū aliquod ad petendū rem cum fructibus, tunc restituētur omnes fructus percepti à tēpore eo quo est propositum interdictū, nisi in interdictio, vnde vi: in quo veniunt fructus omnes percepti à tempore deiectionis, vt ff. de interdic. l. īterdictis ff. de vi, & vi arma. l. 1. §. ex die. Si autē agit rei ven licatione aut possessor fuit bonæ fidei, aut malæ. Si bonæ, restituet omnes fructus perceptos a tpe litis cōtest. vel qui culpa sua non sunt percepti, sed ante litem contestatam perceptos nō tenetur restituere, sed tantum extantes, vt C. de rei uendi. certum est. Inst. de offi. iud. §. post inchoatā. Si fuerit possessor malæ fidei: tam perceptos, quam quos percipere potuit, tenet restituere, vt ex. de rest. spo. graui. & ff. de rei vēd. si nauis. §. gñaliter. & C. de rei uend. certum est. Si uero male

Fructus an ab omni possessore sint restituendi.

si princeps callide a colono vel clero agrum ecclesiæ emerit, venditione rescissa ager restituatur episcopo vel monasterio: Episcopus autem vel abbas hoc faciens deponatur. Secunda pars incipit ibi, [Quòd si excusationem.] Tertia ibi, [Quod si calliditate.]

a ¶ Cognatis.] Nisi victum & vestitum, vt 86. d. non satis & 16. q. 1. si cu pis. in fi.

b ¶ A colono.] Licet enim colonus tradat alij possessionem, non ideo perdit ecclesia possessionem. C. de acq. poss. l. vlt.

De hoc le & no. su.

c ¶ Abijciatur.] Mitius cum eo agitur, inf. c. si quis qua libet, & q. 5. si episcopus. 1

malæ fidei possessor titulum habuit, tunc excusatur a percipiendis propter titulum, vt C. de rei vend. si fundum nisi ita sit quod ille titulus habeatur pro nō titulo, 1 vt cum quis emit contra interdicta legis, ut C. de agric. & censi. quemadmodum lib. 11. & alios habes notatos ff. ꝙ met. cau. sed & partus.

1 Nam tunc ēt de percipiendis tenetur. ff. de his q̄ in frau. credit. ait p̄tor. §. per hanc. Laur.

c ¶ Maturata.] id est, maturæ prolata: inf. 16. q. 1. in canonibus.

d ¶ Et institutæ.] id est, destinatæ à talibus.

De rebus.] CASVS. Quidam inuadebant vel rapiebant res ecclesiarū, & dicebant se habere à principibus

¶ Caput hoc collectum est ex plurib. capitibus synodi Romanæ tertiæ sub Symmacho, in epitomē tamē redactis.

α ¶ In vsumfructū.] *In conciliorum editionib. partim legitur*, sed nec in vsufructuario iure aliquibus dare liceat. *partim*, sed nec in vsumfructū iura aliquibus, &c. *quemadmodum & in codice canonum impresso. Nā in vetusto manuscripto est*, sed nec vsufructario aliquibus dari liceat. *Idem vero significare vsufructuarium & vsufructum scribit Smaragdus in expositione regulæ B. Benedicti c. 59. his verbis.* vsumfructum dicit, quod nos dicimus vsumfructuarium.

β ¶ Quod non modo.] *In ipsa synodo longe aliter habetur.* Huius aūt constitutionis legē in Apostolica tm̄ volumus sede seruari, vniuersis ecclesijs p prouincias secūdum aīarum considerationem, quem proposito religionis conuenire rectores earum viderint, more seruato.

Idem in synodo sexta.

¶ Qui res ecclesiasticas vendit, ad altare non audeat accedere. C. XXI.

Indigne ad altare [a] Dei properare permittit, qui res ecclesiasticas audet inuadere, aut iniuste α possidere, aut iniqua, vel iniusta defensione ī eis perdurat. *& paulo post.* ¶ Debet tñ esse prouisio, vt vindictam admonitio β [b] p̄cedat, & res vsurpatas iniuste qui abstulit, aut iniuste ablatas retinet, æquitate patrocināte legib. restituat. Quod si neglexerit, & necessitas cōpulerit: demum prædonē sacerdotalis districtio maturata [c] percellat. *& infra.* ¶ Valde iniquum ergo & ingens sacrilegiū est, ut quæcumq; vel pro re medio peccatorū, vel salute, uel requie animarum suarum vnusquisq; venerabili ecclesiæ cōtulerit, aut certe reliquerit, ab ijs, quib. hæc maxime seruari conuenit, idest, Christianis, & Deum timentib. hoībus, γ & super omnia a principibus, & primis regionū in aliud transferri, vel conuerti permittatur. Propterea, qui hæc non præuiderit, & aliter quàm scriptū est, prædia ecclesijs tradita petierit, vel acceperit, aut possederit, vel δ iniuste defenderit, aut retinuerit, nisi cito se correxerit, quo iratus Deus aīas percutit, anathēmate feriatur: sitq; accipienti & danti, & possidēti anathema, & institutæ [d] pœnæ contubernium assiduū. Nec aliquo se ante tribunal Christi obstaculo muniat, qui a religiosis aīabus ad substantiam pauperum derelicta, cōtra fas sine aliqua pietatis consideratione dispergit.

Iuo p. 3. c. 182.

16. q. 1. in canonib. §. ualde.

α ¶ Aut iniuste.] *In synodo legitur*, aut iniuste, id est, sine licentia episcopi possidere.

β ¶ Admonitio.] *In synodo legitur*, manifesta.

Indigne.] CASVS. In hoc c. notātur tria genera hominū, q cōtractant res ecclesiarum, s. inuasor, & iniustè possidens sua auctoritate, & q iniustè possidet auctoritate alterius: & isti oēs nisi cito se correxerint male ablata restituēdo debent anathematizari ēt cū admonitione. Valde. n. iniquum est, vt ab aliquo maxime Christiano vsurpetur qđ ecclesię relinquitur vel confertur.

a ¶ Ad altare.] Quia nec oblatio eius recipit, vt s̄. c. de viro & ēt a sacramentis ecclesiæ suspēsus ést, vt 17. q. 4. quisquis.

Admonitio semper uindictam præcedat.

b ¶ Admonitio.] Ar. ꝙ admonitio semp præcedat uindictā, ut hic, & 2. q. 7. accusatio, &c. sequēt. 11. q. 1. petimus. Sed verum est cum agitur ad pœnam excōicationis: quia nemo excōmunicādus est nisi præcedat admonitio trina; 2 ut 16. q. 7. omnes decimæ. & 17. q. 1. presbyterorum. & extra de sent. excommu. c. sacro. Item & in illis criminib. præcedat admonitio ubi ad brachium sęculare est recurrendum, vt 1. q. 7. patet. Item vbicumq; non agit ad depositionem. Et gñaliter vbicumque agitur ad denunciationem, ut extra de simo. licet Hely. sed vbicumq; agetur ad depositionē, non p̄cedat admonitio extra de accusat. qualiter. ad quid. n. admoneretur tunc cū sufficit ad depositionē ꝙ homo semel deliquerit 25. d. primū. Non obst. extra de accus. si quis, quia loquitur in denunciatione. Item non obst. 2. quæstio. 7. si quis erga. quia loquitur ibi de al ijs causis, quæ non inducunt depositionem, ut 5. q. 4. in loco.

2 Sed contra 24. q. 2. c. sane. ver. imperium. vbi de hoc ī gl. sed dicitur, &c.

bus cōcessionem, quare Adon Viennen. archiepiscopus quæsiuit à Nicolao quid esset super hoc faciendum, qui respondet dicens, quod si princeps concessit, redarguatur super hoc. Si autem inuasor sua auctoritate facere

cere p̃ reſumpſerit, excommunicetur donec reſipiſcat.
a ¶ Vt prius.] Et hoc arg. q̃ auctoritas maioris excuſat. 28. diſtin. diaconi. & 63. diſt. Salonitanæ ſed non eſt hoc uerum, ut ſu. ea. quicunque, & licet hic dicatur. q̃ princeps ſit redarguendus; bene tamen poteſt excommuni-

bat, q̃ eccleſiæ facultates debent diuidi in quatuor partes; & hoc probat per 9. auctorit. Ioan. de Fant.
CASVS. Quidam epiſcopus ſuſpectus remotus fuit ab adminiſtratione rerum eccleſiæ: remanſit tamen in officio & adminiſtratione ſpiritualium. committit ergo Gelaſius curam rerũ eccleſiaſticarum duobus, ſcilicet archidiacono Iuſtino, & Fauſtino defenſori: & ne epiſcopus iſte infametur, pręcepit Gelaſius, ut ab ipſo epiſcopo tertius eligat: qui nomine epiſcopi uniuerſa diſponat, & ut oĩa prædia praue alienata ad uſũ eccleſiæ reuocent: nec alicui clerico pro ſua portione aliquod prædium aſſignẽt: & omnem penſionem prædiorum urbanorum uel ruſticorum ad epiſcopum deferant, ut ſequeſtrãdo de medio quod ad cauſas & expenſas ſuperuenientium neceſſitatum eſſe opus proſpicitur, de reliquo, & de fidelium oblatione quatuor inde fiant portiones. Primam habebit epiſcopus. Secundam canonici. Tertiam pauperes. De quarta eccleſiæ fabrica reparetur: & ſi aliquid fuerit reſiduum, idoneo cuſtodi ab utraque parte electo tradat. ut uel inde in futuro fabrica reparetur, uel ematur inde poſſeſſio pro utilitate communi. [Ad noſtrum ſtudium.] Id eſt, p̃ noſtrũ ſtudiũ.
b ¶ Pontificis ueſtri.] Epiſcopus iſte remotus fuit ab adminiſtratione 2 temporalium: ſed non ſpiritualium.
c ¶ Ab eodem.] iſto enim remoto ab adminiſtratione, reſeruatur ut ipſius auctoritate adminiſtratores eligantur.
d ¶ Quid ad cauſas.] Scilicet, ut expenſæ prius deducãtur, quę factę ſunt in colligẽdis fructibus, quod ius deductionis nullius caſus poteſt impedire. ff. fami. erci. fundus. ff. de petit. here. ſi. à domino. §. fructus. in decimis ſecus, ut extra de deci. cum homines. ſed cũ diſtinctione, quam habes extra de deci. paſtoralis.
e ¶ Portione.] Ar. q̃ prędia eccleſiarum non debent diuidi per prębendas, ut not. ſu. q. proxi. §. ult. hoc non eſt uerũ: hic autem prohibentur diuidi ideo quia clerici ſue-

Hoc argu. mitur ex quod dicit textus: ſe princeps ſit redarguendus, d. non ille ni eius auctoritate acepit ſm H. maioris auctoritas non ſemper excuſat.

y ¶ Hominibus.] *Quæ ſequuntur vſque ad ver.* in aliud. *addita ſunt ex ſynodo.*

δ ¶ Vel iniuſte dederint, aut retinuerint.] *Addita ſunt, & iſta. ſicque omnia, quæ in vſurpatione huiuſmodi rerum accidere ſolent, exponuntur.*

Item Nicolaus Papa Adoni Viennenſi archiepiſcopo in epiſtola, cuius initium: [Quia ſanctitatis veſtræ.]

¶ Excommunicentur, qui principum auctoritate res inuadunt eccleſiæ. C. XXII.

Iuo p. 3. c. 152.

DE rebus, quæ ſemel Deo contributæ, atque dicatæ ſunt, & poſtea ſub occaſione cõceſſionis principũ à quibuſdam inuaduntur, atque diripiuntur; ſancimus; vt prius[a] conſultatis principẽ ad reſecandam tã præſumptiuã factionem, & cognoſcendum, vtrum illius ſit conceſſio, an inuaſoris præſumptio. Quod ſi principis inordinata fuerit largitio; ipſe ſit princeps pro emẽdatione redarguendus. Si autem inuaſoris declaratur præſumptio; vſque ad emendationem, excommunicationis ſit vindicta coercendus.

†al. Odone.

¶ Extat epiſtola hæc in libro ſæpe citato bibliothecæ Dominicanæ: in qua reſpondet Nicolaus ad nonnullas quæſtiones ab Adone† ſibi propoſitas.

†al. Fauſto.

Item Gelaſius Iuſtino archidiacono, & Fauſtino† defenſori.

¶ De rebus eccleſiæ non eſt aliquid alienandum. C. XXIII.

Deuſdedit p. 3. c. 98.

4 VObis enim, & famę veſtrę cõſultum duximus, vt pontificis veſtri[b] loco, vobiſcũ ab eodẽ[c] aliquis ſubrogetur, qui eius nomine pariter vniuerſa diſponat: quatenus omnia prædia ad veſtrum reuocetis ſtudium, nec cuiquã clerico pro portione ſua aliquod ſolum eccleſię putetis eſſe deputandum: ne per incuriã, & negligentiã minuatur; ſed omnis penſionis ſummam ex omnib. prędijs ruſticis, vrbaniſque collectam ad antiſtitem deferatis. Ex qua tamẽ collectione habeatur ratio, quid ad cauſas,[d] vel expenſas accidentium neceſſitatũ opus eſſe pſpicitur, vt de medio ſequeſtretur: & quatuor portiones[e] vel de fidelium oblatione, vel de hac fiãt modis omnibus, pẽſione: ita, vt vnam ſibi tollat antiſtes, aliam clericis pro ſuo iudicio, & electione diſpertiat, tertiam

2 Intelliges non omni: & hoc colligitur ĩf. ubi dicit q̃ oẽs redditus debent ad ipſum deferri. uel ab eo diuidi. Arch. Expenſę ſemper ſunt deducendę.

municari 11. q. 3. ſi autem nobis. Sed qualiter agi poteſt contra illum, qui recipit poſſeſſionem uel à principe, uel ab alio: cum ſcriptũ ſit in lege, Nõ uideor ui poſſidere ſi recipio poſſeſſionẽ ab illo quem ſcio eſſe in poſſeſſione. ff. uti poſſi. ſi duo. §. non uideor. & arg. extra de reſti. ſpol. cum ad ſedẽ. Sed hęc qõ hodie exſufflata eſt per id quod eſt hodie ext. de reſt. ſpol. ſępe cõtingit.
V Obis.] Hæc eſt quarta pars quęſtionis, in qua pro-

 ſue-

1 Hoc colligitur ex illa litera, ne per in curiā, &c. vñ ibi innui vr à contrario, ꝙ si illa cā cessaret. s. ꝙ essent diii gentes clerici: ꝙ pñt diuidi ſm H. & Laur.

fuerunt suspecti. 1 sed vbi non sunt suspecti, bene diuidentur, vt meliorentur per eos possessiones, ut inf. ea. se pæ fit. nam diligentius tractantur res propriæ quam cõmunes, vt 47. dist. §. necesse est, &c. quando & qui. quarta pars debe. l. vlt. lib. 10.

a¶ Vt si maior.] Optimũ arg. contra plātos ecclesiarũ, ut nõ possint allegare sterilitatem tẽporis, vel incursum hostium, si præcedentibus annis fuerunt vberes anni sicut nec colonus. si. ff. loca. ex cõducto. §. si vno. huic cõtrarium signatur. 10. q. 3. unio. sed ibi soluitur.

Qvi & diuinis.] CASVS. Serenus eps conquestus est de quibusdam, qui contemptis diuinis & humanis legibus ecclesiastica priuilegia deprimebant, siue destruebant, pauperes opprimentes: nec commoniti res ecclesiæ ablatas restituere uolebãt: quos à communione corporis Cristi suspenderat propter hoc: qbus supradictus Cœlestinus psbyter contra interdictum proprij epi sacram pbuit cõionem. Cõmisit ergo Gelasius Maiorico, & Sereno, & Ioanni epis, mandãs eis, ut illos usurpatores participatione corporis Christi priuẽt. Cœlestinus uero presbyter, qui sñiam sui episcopi. nec debuit nec potuit ignorare, ab ecclesiastico repellatur officio, ut cęteri metum habeãt. Ego Bartho. sic puto casum ponendum: licet Beneu. aliquãtulum minus dixerit. [Inciuili,] id est, nõ ciuili, sed praua & incongrua.

b¶ Inciuili.] i. impia.

c¶ Ignorare.] Sic supra 16. d. qđ dicitis. su. 1. q. 1. si quis à simoniacis. & 36. q. 2. nullus. su. d. 20. si decreta su. 87. d. ca. ult. & 17. q. 2. cap. vlt. audiretur tamen iste si vellet pbare se ignorasse. 82. d. proposuisti. i fi. & 1. q. 1. si qs à simoniacis & extr. de ele. innotuit. in fin. Sed qualiter probabit se ignorasse? Respondeo, probabit ꝙ fuit in alia prouincia, vt extra de testi. ex tenore. & C. de contrah. stipu. optimam. vel etiam proprio iuramento, vt 3... q. 2. in lectum.

|Ignorantia probatur dupliciter.

Vlterranę.] CASVS. Post damnationem episcopi Eucharisti quantum ad administrationem temporalium, qui patrimoniũ ecclesiæ Vulterranæ dissipauerat, commi-

pauperibus sub omni†cõscientia faciat erogari: fabricis vero quartam, quæ competit, ad ordinationem põtificis erogatione vestra decernimus esse pẽsandã. Si quid fortè sub annua remanebit expẽsa; electo idoneo ab vtraq; parte custode tradatur enthecis: vt si maior [a] emerserit fabrica; sit subsidio quod ex diuersi temporis diligẽtia potuerit custodiri: aut certè ematur possessio, quæ vtilitates respiciat communes.

Idem Maiorico, Sereno, & Ioanni episcopis.

¶Diuini muneris participatione priuetur, qui ecclesiastica priuilegia calcat. C. XXIIII.

Qvi & diuinis, & humanis legibus inciuili[b] damnatione calcatis, & reuerẽtia religionis abiecta, vel ecclesiastica priuilegia calcare contẽdunt, vel vbilibet in pauperum prosilire dispendium, nec huiusmodi, saltem cõmoniti, cõuictiq;, nequitiam sopire consentiunt, atq; illata sacris rebus detrimẽta sarcire; merito diuini muneris participatione sunt priuãdi: vt huius perceptione careãt, quod sacrilegis ausibus habuere despectui. Cœlestinus vero presbyter fratris, & coepiscopi nostri Sereni, q contra pontificale iudiciũ, contraq; Apostolicę sedis mãdata prorumpens, supradictis communionem sacrã ministrare præsumpsit; cum nõ potuerit ignorare [c] sentẽtiam proprij sacerdotis, ab officio protinus ecclesiastico pellatur: vt nullus ecclesiæ ministrorum contra pontificalia instituta venire contendat.

Iuo p. 3. c. 150. & p. 4. c. 185.

† *Qui & h... manis*] ple... que exemp... & Iuo.

Idem eisdem Iustino a archidiacono, & Fausto defensori.

a¶ Iustino, &c.] *Antea legebatur*, Idem eisdem. *Emendatum est & posita istorum virorum nomina ex Iuone, ad quos etiam scriptũ est superius penultimum caput, vobis enim. Nec vero hæc, quæ nunc afferentur, pertinere posse ad episcopos, quibus proxime præcedẽs caput scribebatur, indicant non modo quæ à Gratiano hic referũtur, sed etiã apertius uerba, quæ apud Iuonẽ post vltima huius capitis sequuntur*. Si quis vero in ecclesiæ vestræ damnum, aut in his, quæ sunt præceptionis nostræ prohibita, pontificem vestrum videritis admittere, &c.

¶De eodem. C. XXV.

Iuo p. 3. c. 151.

† *al. Volaterranæ.*

Vlterranæ†ecclesię actus, vel patrimoniũ, quod hactenus comperimus destitutum, post damnationẽ Eucharisti, quo fuerat de prauante dispersũ, curę vestræ decreuimus esse delegãdum: vt diligẽtia (quas vos pro vtilitatibus ecclesiæ existimamus esse vigilãtes) prædia culturæ restituatis antiquæ, & reuocetis, si qua sunt vẽdita, aut donata mãcipia. Possessiones etiam, quas ab Eumãcio, & Opilione episcopis, vel cæteris quouis iure videritis teneri: (quia cõtra cõstituta synodi ab episcopis prędia alienari nullo potuerũt commẽto,) nihilominus

reuocentur.[a] Sit emptoribus [b] ad eum recursus, qui præsumpsit aliquid de ecclesiæ rebus illicita venditione distrahere: ita vt pensiones annuas ad pontificē deferatis: cui priuilegia sua integra conuenit omni ratione seruari, vt eius dispensatione portiones proueniant cōsuetę: ita vt portionem quartam, quę ad eos pertinet, sua pōtifex ordinatione distribuat, prout cuiusque locum [c] meritumque cognoscit. Pariter etiam ex fidelium oblatione faciendum est, vt clericis quartam eroget pro consideratione suæ electionis antistes. Fabricarum etiam portio episcopo sciente, & disponente, vestra erogatione pendatur: quatenus nihil penitus in detrimentum alicuius rei patiamini generari.

Dignitates conferantur s̄m merita.
1 Al. 74.

Idem clero, & ordini, & plebi Brundusij.

¶Redditu um, & oblationum duę portiones clericis committantur. C. XXVI.

Ansl. 6. c. 43.

CONcesso vobis, quem petistis, antistite fratre iam & coepiscopo meo Iuliano, necessarium fuit (eodem ad ecclesiam suā mox remisso) ad vos nostra scripta pariter destinari: quibus agnosceretis eisdem fuisse præceptum, ne vnquā ordinationes præsumat illicitas. *& infra.* ¶Redditus, & oblationes fideliū in quatuor partes diuidat: quarum vnam sibi ipse retineat: alterā clericis pro officiorum suorum sedulitate [d] distribuat: fabricis tertiam; quartam pauperibus, & peregrinis habeat fideliter erogandam; quarum rationem diuino est redditurus examini.

2 Vbi de hoc ēt & pleni⁹ ex. de ma. & obed. statuimus. Arch.

¶Epistola Gelasii, in qua est hoc caput, missa est cum alijs ex Hispania. Eadē vero inter epistolas Gregorij II. impressas est tertia clero, & plebi Turingiæ scripta. Talis quædam epistola, sed breuior, refertur in libro, qui scribitur Ordo Romanus, & formata episcopo danda nuncupatur.

Et in conc. Parisiensi, l. 1. c. 15.

Idem in epistola ad episcopos per Lucaniam, & Brutios, c. 29.

¶De oblationibus fidelium quot portiones fiāt, & quæ cuique proueniat. C. XXVII.

3. tit. 11.
Ansl. 5. c. 68.
Burc. l. 3. c. 137.
Iuo p. 3. c. 203.
Pann. l. 2. c. 7.

QVatuor autē tam de redditu, quam de oblatione fidelium, prout cuiuslibet ecclesiæ facultas admittit (sicut dudum rationabiliter est decretum) conuenit fieri portiones: quarū sit vna pontificis, altera clericorū, tertia pauperū, quarta fabricis applicanda. De q̄b. sicut sacerdotis intererit integram ministris ecclesię memoratam dependere quantitatē; sic clerus vltra delegatam sibi summā nihil insolenter nouerit expetendū. Ea vero, quę ecclesiasticis ędificijs attributa sūt, huic operi, vera

Committit Papa quibusdam episcopis, vt reuocēt prædia & mancipia male alienata, similiter possessiones quas Eumancius & Opilio episcopi, uel cæteri quocunq; modo detinent, reuocent: & emptores recursum habeāt ad venditores. Pensiones uero, uel oblationes deferant ad episcopum: de quibus fiant quatuor portiones, ut dictū est in c. supradicto, uobis.

a¶ Reuocentur.] C. si tu. uel cu. inter. l. ult.

b¶ Emptorib.] Sup. 10. q. 2. hoc ius porrectū. in fi. §. qui vero res. Sed contra 16. q. 3. vniuersas. C. de euict. si fundus. Solu. hoc c. loquitur de possessore bonæ fidei: contraria de possessore malæ fidei: sed ad hæc obijcit: malæ fidei dicitur, qui contra legum interdicta mereatur. C. de agri. & censi. quemadmodum. l. 11. Rn̄deo. quantum ad hoc est malę fidei possessor, q̄a n̄ usucapit: sed quantū ad hoc est bonæ fidei possessor, q̄ h̄ēt recursum cōtra suum venditorem.

c¶ Locum.] Arg. q̄ secundū priorem locum & maius meritum cōferendę sunt dignitates, vt inf. ca. prox. & sup. d. 1. ius militare. & 1. q. 2. clerici. & 75. 1. d. ca. vlt. & ille gradus cæteros antecedat, quē stipendia longiora & labor prolixior fecerunt anteire, ut C. d̄ off. ma. off. l. nemo. 61. d. ca. 1. & ca. miramur. & stipēdiorū ratio habenda est vt ff. de re. mili. l. nō omnes. in prin. Arg. contra 16. q. 7. omnes decimę. & c. 1. in fi. & ext. de constit. cum omnes. 2

COncesso.] CASVS. Clerus & populus Brūdusij petierūt a Gelasio ep̄m Iulianum, quem eis concessit: & cum eū illis destinaret, significauit eis per scripta sua, q̄ duo sibi præceperat. s. quòd nunquā faceret illicitas ordinationes: & reddit⁹ & oblatiōnes in quatuor diuideret portiones. Primā h̄ret antistes: secundam clerici: tertiam fabrica, quartam pauperes.

d¶ Sedulitate.] Arg. contra clericos existentes in scholis, vt non debeant percipere ecclesiastica stipendia, vt 16. q. 1. generaliter, & inf. eo. charitatem. Ar. contra. 32. d. si qui vero.

QVatuor.] CASVS. In hoc ca. statuitur, ut de redditibus & oblationibus ecclesię quatuor fiant portiones, quarum vna sit ep̄i, secunda clericorū, tertia pauperum: quarta vero fabricæ applicanda: ita q̄ clerici ultra quartā nō expetant: & manifestū sit qualiter duæ quartæ sint in vsum pauperum, & in usum fabricę conuersæ, ut de hoc bona fama inter homines oriatur

citer prærogata, locorum doceat [a] instauratio manifesta sanctorũ: quia nefas est, si sacris ædibus destitutis, in lucrum suum præsul impendia his deputata cõuertat. Ipsam nihilominus adscriptam pauperibus portionẽ, quã quam diuinis rationibus se dispẽsasse mõstraturus esse videatur; tamẽ iuxta quòd scriptum est, [Vt videãt opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est] oportet etiam præsenti testificatione [b] prædicari, & bonæ famæ præconijs non taceri. Quapropter nec clericorum quispiam, &c. *Matth. 5.* *2.q.7.quapropter.*

Item Simplicius Papa Florentio, & Equitio, & Seuero episcopis, epist. 3.

¶ De redditib. oblationum, & redditũ ecclesię quatuor portiones presbytero dispensandæ credantur. C. XXVIII.

DE redditib. ecclesiæ, vel oblatione fidelium quid deceat nescienti nihil licere pmitat; sed sola episcopo ex his vna portio remittatur, duæ ecclesiasticis fabricis, & erogationi peregrinorum, & pauperum profuturæ, a Bonagro † presbytero sub periculo sui ordinis ministrentur; vltima inter se clericis pro singulorum meritis diuidatur; *& infra.* ¶ Cui, *idest Gaudentio*, hoc specialiter præcipimus, vt tres illas portiones, quas triennio † [c] dicitur sibi tantummodo vendicasse, restituat. *Ansl.5.c.66.* *† al. ab Onagro.* *† al. per triennium.*

¶ Addita sunt in hoc capite aliquot verba ex originali, quæ ad sententiam facere aliquid videbantur.

Item Gregorius Maximiano episcopo Syracusano, lib. 3. epist. 11. Ioannes diac. l. 4. num. 34.

¶ De redditib. ecclesiæ etiam nouiter quæsitis quarta pars clerici erogetur. C. XXIX.

COgnouimus de redditibus ecclesię nouiter acquisitis canonicam dispositionem quartarum minime prouenire; sed episcopos locorum distribuere tantũmodo quartam antiquorum redditũm; nunc vero quæsita suis vsibus retinere. Quã rem † prauam subintroductãque consuetudinem fraternitas tua viuaciter emendare festinet; vt siue de præteritis redditibus, siue de his, quę obuenient † [d], vel obuenientibus quartæ secundum distributionem canonicam dispensentur. Incongruum namque est vnam, eandemq; ecclesiæ substantiam duplici [e] quodammodo iure censeri, idest † vsurpationis, & canonum. Ansl.5.c.70. *† al. ob rem.* *† al. nunc obuenerunt vel obuenerint.* † Addita ex or.

Idem Augustino episcopo Anglorum in resp. ad primam interrogationem.

¶ De stipendio ecclesiæ quatuor debent fieri portiones. C. XXX.

MOs est Apostolicæ sedis ordinatis episcopis pceptum tradere, vt de omni stipẽdio, quod accedit, Ansl.5.c.64. Pann.l.2.c.8.

a ¶ Doceat.] Arg. per vnum factum probari aliud. & causam probari per effectum: quia per reparationem fabricarum probatur, q̃ bene sit expensa quarta fabricæ: & sic 18.d. peruenit. sic. C. de admi. tut. l. lex. quæ. in fine. Item ex omnibus his capitulis collige laicos non esse cõpellendos ad reparationẽ fabricæ: sed tantum clericos. 1 10.q.1. decernimus.

Clerici soli ad reparationem fabricę cõpellantur. 1 Arg. q̃ etiã principes teneantur ad hoc. 96. d. c. ult. L.

b ¶ Testificatione.] Arg. q̃ res semper sunt gerendæ in illorum præsentia, quorum interest, ut 8.q.1. licet.

DE redditib.] CASVS. Gaudẽtius ep̃s ñ diuidebat redditus & oblationes ĩ quatuor portiones, sed eas sibi uendicabat ex toto. quare Simplicius Papa præcepit Florentino & Equitio episcopis, vt unam tantummodo portionẽ de redditibus & oblationib. cõcedant ep̃o: alia diuidatur clericis p meritis singulorum: reliquis duab. fabricis & pauperib. p futuris: & compellant ipsum Gaudẽtiũ ep̃m istas tres portiones restituere: quas per tres annos sibi tantum illicitè & indebitè vendicauit.

c ¶ Triennio.] Licet iste ep̃s per trienniũ possederit res ecclesiæ mobiles, non tñ vsucapiebat eas, q̃a furtũ commisit in eis, ut 10.q.2. capit. ultimo.

COgnouimus.] CASVS. Quidam ep̃i faciebãt quatuor partes tantum de antiqs redditib. sed nouos oẽs sibi retinebãt. pcepit Greg. Maximiano episcopo Syracusano, vt tã de antiqs redditib. quam de nouis quatuor faciat fieri portiones: cum antiqui & noui non debeãt diuerso iure censeri: quia incongruum est eandem substãtiam ecclesię duplici quodammodo iure censeri. Sequens ca. planum est. Aliud quod postea sequitur, est palea, scilicet sancimus, est tamen eius casus planus per se.

d ¶ Obueniẽt.] Ar. cõtra. ff. de iure dot. cum in fundo. §. si fundus. ff. de pac. do. inter socerũ. §. 2. fi. C. de allu. l. 2.

e ¶ Duplici.] No. duplicitatem a canone reprobari. 16.q.7. in nona. & 18. quæ. 2. in nullo. sic ff. de usucap. cũ qui ædes. Item arg. q̃ idem iuris est in veteribus q̃d in nouis. Duplicitas reprobatur.

nis.ext.de cen.cum olim,&c.cum in ecclesijs. Ar.cōtra de deci. tua. nam licet veteres decimæ sint concessæ laico.non ideo nouæ,vt ibi dicitur, qñq; tñ eadem res duplici iure cēsetur.extra de reli.domi.quia,& ff.de pecu. hinc quæritur. §. 1. vbi habes ꝙ peculium quandoque dupliduplici iure censetur: sed isti sunt casus speciales. 1

a SAncimus.] ¶ Dona.] Secundum distinctionem:ext. de testa.requisisti.

b ¶ Titulorum.] Idest, ecclesiarum,ad quas intitulati sunt.

quatuor fieri debeant portiones, vna videlicet episcopo,& familiæ eius pp hospitalitatē, & susceptionē, alia clero, tertia vero pauperibus,quarta ecclesijs reparādis.

[*Item ex concilio Toletano.*]

¶De eodem. PALEA. C. XXXI.

SAncimus omnibus episcopis curam laicorum instare,vt si quos in fide Christi inuenerint,nimio affectu diligant.Insuper confirmamus, vt si aliqua ab ipsis accipiant dona; [a] statim in quatuor diuidant partes:ita, ut prima pars secundum Apostolorum [α] præcepta, titulorum, [b] nec non cœmiteriorum restaurationibus diligenter attribuatur, secunda clericis,tertia cunctis pauperibus,quarta vero aduenis.

¶ *Caput hoc(quod in omnibus vetustis exemplarib. exceptis duobus & sine Paleæ nomine habetur,& glossam habet)in nullo Toletano cōcilio aut impresso,aut manuscripto inuētum est. In collectione cononum incerti auctoris, quæ asseruatur in Vaticana bibliotheca tribuitur Siluestro:quamuis in synodo Romana sub ipso habita,c.4.paulo aliter hæ partes assignentur,id est,vt in præcedentibus huic capitibus.*

α ¶ Secundum Apostolorum præcepta.] *In ea collectione non sunt hæc verba. In vno uetusto Gratiani codice est,* secundum Apostolicorum præcepta.]

Item ex concilio Agathensi,c.22.

¶ Omnes presbyteri secundum iussionem episcopi res ecclesiæ dispensare studeant. C. XXXII.

Poly.l.3.tit.12.

STatuimus (quod omnes canones [β] iubent) vt ciuitatenses, siue diœcesani presbyteri, vel clerici, saluo iure ecclesiæ,rem ecclesię,sicut permiserunt episcopi,teneant: vendere autem, aut donare penitus non præsumant. Quod si fecerint, vel fecerunt, & facta venditio nō valebit,& de facultatibus,si quas habent proprias,indemnem [c] ecclesiam reddant,& cōmunione priuentur.

β ¶ Canones.] *Restituta est hæc vox ex originali. Antea legebatur,*episcopi. *In Polycarpo autem tantum est,* quod omnes iubent.

inf. ead. si quis de clericis.
Burc.l.3.c.183.
Iuo p.3.c.156.

Item ex eodem concilio, c.26.

¶ De clericis, qui documenta ecclesiæ supprimunt, aut aduersarijs tradunt. C. XXXIII.

SI quis de clericis documēta, [d] quibus ecclesiæ possessio firmatur,aut supprimere, [e] aut negare, aut aduersarijs fortasse tradere, damnabili, & punienda obstinatione præsumpserit;quidquid, [f] per absentiam documētorum,damni ecclesiæ illatum est, de proprijs facultatibus reddat, & communione priuetur. Hi etiam, qui in damno ecclesiæ impie solicitati, a traditoribus aliquid acceperint;superiori † sententia teneantur.

† al.pari.
& in Hispalen.1.c.1

Item ex eodem,c.33.

STatuimus.] Hæc est 5.pars q. qua magister reuertitur, & probat per 26.ca. qđ res ecclesiæ nō sunt alienēdæ, nisi in casu cōcesso:alias alienatio nō tenet: & alienatores quocunq. casu debet puniri.Ioan.de Fant. CASVS. Relatū fuit in Agathensi concilio,quod clerici existētes i ciuitate, vel extra, res ecclesiarū suarū non gubernabant sm episcoporū suorum dispositionē, sed vindicabant, vel donabant sicut eis placebat. quare concilium statuit,vt hoc de cetero nō faciant: & si fecerint, irri erunt. & de propr... quod habēt, ecclesiæ reddāt indemnem,& communione pri... c ¶ Indemnem.] De hoc ... n.o- n...

SI quis.] CASVS. Quidam abscondebant, vel denegabant instrumēta ecclesiarum:aut ea aduersarijs dabāt.quæsitum fuit quam pęnam pati debeant. Et respōdetur quod omne dānum ecclesiæ illatum per absentiam instrumentorum,debent restituere de proprijs facultatib⁹: & cōione priuentur. Qui vero talia documenta recipiunt, eadē pœna debent puniri.

d ¶ Documēta.] Idē eēt si testes aliquos impediret dicere veritatem, vt extra de test.cogē. peruenit.

e ¶Supprimere.] qa crimen falsi incurrunt. ff.de fal.l.1.§. ijs qui deposita.

f ¶ Quidquid.] Arg. ꝙ ecclesia pt petere interesse,ꝙ est extr. rem. 2 sed illud nō est extra rem: quia instrumento tradito possessionis, & possessio trad videtur, vt C.de dona. l.1.

1 Quod autem hic dr, regulare est de hoc etiam le. & no. extra de deci. cum in tua. in fi.

2 Idem I. & idem no. extra de iniur. in nostra. de sent. excom. in gl. 1. Arc.

EPiscopus.] CASVS. Statutum fuit in concilio Agathensi, vt episcopus, qui non habet filios, vel nepotes, non instituat alium hæredem q̃ ecclesiam suam, si vero illicite de rebus ecclesiæ aliquid alienauerit, alienatio talis irrita habeatur. & ad ecclesiam quod alienatũ est reuocetur. si vero filios habet, q-bus sua bona reliq̃t, de bonis illis indemnitati ecclesię consulatur.

a ¶ Alium.] Hoc est consilium, quia etiã vxorẽ, & seruũ suũ posset instituere hęredem, vt sup. ea. q. 1. sint manifestæ.

b ¶ Ab heredibus.] Hic duo cõtraria dici videntur, scilicet, ꝙ ecclesia dẽat esse heres defuncti: & ꝙ ecclesia possit conuenire filiũ defuncti, eo quod male alienauit defunctus. nã si ecclesia est hæres defuncti etiam si defunctus aliq̃d indebite alienauit, illud non potest reuocare ecclesia, ut C. de re. alie. non alie. l. 3. C. de lib. cau. l. si ab eo. & C. de rei vend. cũ a matre. tenetur. n. sequi volũtatem defuncti, vt 11. q. 1. Syluester, ideo sic exponas. ecclesiã sibi relĩquat hæredem: sed si ecclesiam non instituit hæredẽ, supple tunc si q̃d de ecclesia, &c. Generaliter enim omnis hæres tenetur ad omnia onera defuncti, nisi fecerit inuentarium, ut C. de iur. de li. sancimus. hoc tamen teneas, ꝙ secundum canones in contractibus, & in delictis siue aliquid peruenerit ad hæredẽ, siue non: siue lis sit contestata cum defuncto, siue non, hæres semper tenetur insolidum, ut 16. q. 6. si epm. 1 in fi. extra de rap. in literis.

Hæres onera defuncti sustineat.

reuocantur in seruitutem. aliud in libro priuati, vt C. de lib. cau. solo obsequij. quod est hic speciale. Item aliud speciale, ꝙ filij istorum libertorum sunt obnoxij ecclesię inf. eo. de libertis. secus in alijs, vt C. de li. & eorũ li. l. 1. & 2. Item aliud speciale ꝙ liberti tenẽtur seruire

¶ Episcopus heredem non habens, non alium, quàm ecclesiam sibi heredem instituat. C. XXXIIII.

EPiscopus, qui filios, aut nepotes nõ habuerit, α aliũ [a] quàm ecclesiam non relinquat heredem. Si quid de ecclesia non in ecclesię causa, aut necessitate presumpserit, quod distraxit, aut donauit, irritum habeatur. Qui vero filios habet, de bonis, quę reliquit, ab heredibus [b] eius, indemnitatibus ecclesię consulatur. Poly. l. 3. tit. 12.

α ¶ Non habuerit.] *In originali impresso, & manuscripto, & in Polycarpo legitur,* non habens alium, quam ecclesiam reliquit heredem; si quid, &c. *& ad hanc lectionem propius accedunt verba Hispalensis concilij primi, cap. 1. sed ob glossam non est mutatum.*

Item ex eodem, cap. 49.

¶ Qui in clero constituti sunt, de rebus ecclesię nihil alienare presumant. C. XXXV.

DIaconi, vel presbyteri in parochia constituti de rebus ecclesię sibi creditis nihil audeant commutare, vẽdere, vel donare: quia res sacratę Deo esse noscuntur. Similiter & sacerdotes nihil de rebus ecclesię sibi commissę (vt superius comprehensum est) alienare presumant. Quod si fecerint; [c] conuicti in concilio, & ab honore depositi, de suo aliud [d] tantum restituant, quantũ visi sunt presumpsisse β *& infra.* ¶ Libros tñ, quos sacerdotes, vel diaconos de ecclesia sibi cõmissa facere voluerint, actus [e] ecclesię prosequi iubemus. Quod si facere contẽpserint: placuit eos ad ꝓprium reuerti seruitium. Iuo p. 3. c. 161.

β ¶ Presumpsisse.] *Si hic interponas c. si q̃s qualibet. inf. ead. habebis integrũ canonẽ 49. ipsius cõcilij Agathensis.* & in Epaunensi, c. 7

Item ex eodem, c. 53.

¶ De possessione ecclesiastici iuris quidquid a presbytero distrahitur, inane habeatur, & vacuum. C. XXXVI.

QVidquid parochiarum presbyter de ecclesiastici iuris possessione distraxerit, inane habeatur, & vacuũ vendicatione [f] γ comparantis, & actione vendentis. Iuo p. 3. c. 162.

γ ¶ Vendicatione.] *Sic ẽt in recentiorib. conciliorũ editionib. In alijs, & duob. ẽt Vaticanis codicib. legitur* vẽditore comparantis, *apud Iuonem,* venditione comparantis.

1 Vbi ð hoc. & sup. 1. q. 4. §. item peccato ciuium, vt ibi satis dixi. Arch.

Liberti ecclesiæ differunt a libertis priuatorum.

DIaconi.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur ꝙ diaconi, presbyteri, vel episcopi de rebus ecclesiæ nil debent illicite alienare: quod si fecerint de hoc conuicti deponantur, & de suo proprio tantundem restituant. In secunda parte dicitur quod liberti ecclesiæ negotia ecclesiæ prosequi debent: quod si contempserint, in seruitutem adducentur. Secũda pars incipit ibi: [Libertos etiam.]

c ¶ Fecerint.] Aestimatione seruorũ reddita de ꝓprio: alioquin reuocarentur, ut inf. ea. & si illi. nisi sint benemeriti, ut inf. ea. si quos de seruis. Et est in hoc dura cõditio libertorũ ecclesiæ, ꝙ propter operas nõ præstitas re ecclesiæ nulla eis opera imposita, ut hic, & inf. ea. liberti. hodie tamen distinguitur, ut extra de seruis non or. eo. libentius.

d ¶ Aliud.] i. ipsam rem restituet, & aliud tãtũ de suo, sic 89. d. decenter. & 10. q. 2. hoc ius ver. qui vero res.

e ¶ Actus.] Idest, negocia.

QVidquid.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd si presbyter illicite alienat aliquam possessionem ecclesiæ, irrita sit talis alienatio, ita vt emptor nullam habeat actionem ad possessionem habendam: nec venditor ad pretium habendum.

f ¶ Vendicatione.] In emptorem enim non transfertur domi-

dominium. vnde non potest rem vendicare, habet tamen contra venditorem actionem exempto, vt sup. ea. Vulterranæ. in Auth. de nō alie. aut permu. §. quia uero leonis, coll. 2. Sed nōne venditor potest petere pretium re nondum euicta? quia venditor non ad alium tenetur, nisi

nes. ff. de rebus eorum, qui sub tut. vel cur. l. quicūque. arg. contra. ℑ. de consec. dist. 2. & dixit 1. q. 1. si quis à simoniacis, 3. q. 7. tria, in princ.

b ¶ Consecrandus.] Id est, benedicendus, abbas. n. non consecratur, nisi cū ordinatur in sacerdotem, sed tū dr, q; ei manus imponitur ab episcopo. 69. dist. quoniam videmus, vnde abbas sine benedictione potest monachos benedicere. extra de sup. negl. p̄l. statuimus.

Abbas non consecratur.

In Epamnensi, ubi hoc videtur repeti, in vēditorem comparantis actione vertenda.

Item Vrbanus Papa.

¶ Alienationes factæ ab intrusis, & ordinationes sine consensu clericorum, irritæ sunt.

C. XXXVII.

ALienationes [a] omniū per intrusionem, seu canonicè electorum sub episcopi nomine, aut abbatis, qui secundum ecclesiæ suæ vsum consecrandus [b] est; alienationes dico quocunque modo factas, necnon & ordinationes [c] personarum ab eisdem sine communi consensu clericorum ecclesiæ, siue per simoniam itidem factas, irritas iudicamus. ¶ Illud etiam p omnia interdicimus, vt nullus clericus præbendam [d] suam, seu beneficium aliquod ecclesiasticum aliquo modo alienare præsumat. Quod si præsumptum olim fuit, vel aliquando fuerit; irritum erit, & vltioni canonicæ subiacebit.

¶ *Post collectionē Anselmi in codice pantiquo, habetur fragmentū cuiusdā cōcilij Vrbani secundi: in cuius initio hæc legūtur:* Alienationes, q̄ specialiter p Ottonem, Guidonem, Hieremiam, seu forte Philippum vbilibet de possessionib. Rauēnatis exarchatus factæ sunt, damnamus. Generaliter autem omnium per intrusionem, seu canonice electorum sub episcopi nomine, vel abbatis . . . . ecclesię suę cōsecrādus est, alienationes quocūque mō factas, *& cetera vsque ad finē huius capitis sine vlla varietate.*

Item ex concilio Ilerdensi, c. 6.

¶ Episcopo defuncto, vel adhuc in supremis agente, de rebus ecclesię nihil est vsurpandum.

C. XXXVIII.

Concor. concilium Valent. c. 2.

HAec huius [e] placiti [f] cōstitutione inter nos censura placuit custodiri; vt defuncto antistite, vel etiā adhuc in supremis agente, nullus clericorum cuiuslibet ordinis, officij, gradusve sit, quidquam de domo pręsumat, vel quod de vtilitate instrumēti domus esse agnoscitur, id est mobilis, & immobilis rei ecclesiasticę conet inuadere; nihil furto *a*, nihil dolo supprimens, auferēs, atque

c ¶ Ordinationes.] Hoc non potest facere sine consensu capituli sui, vt 24. dist. c. vlt. & pen.

d ¶ Præbendā.] Fructus potest. extra ne prel. vices suas, c. vl. ad instar fructuarij, ff. de vsufruc. arboribus sicut fructus decimarū, & oblationum possunt uēdi, licet hoc non sit honestū: quia prohibitum nō inuenitur, 2 sed tantum cum cōsensu episcopi. extra de reb. ecc. non alie. nulli, nisi ad modicum tp̄s, arg. ext. de cens. præterea. & extra de transa. de cætero. Sed quid si obligauit ad quinquennium: nūquid stabit successor cōtractui? ita, si noīe ecclesiæ contraxit, & cū episcopi auctoritate extra de sol. c. 1. sec⁹ si noīe suo. ff. de pig. l. lex uectigali. ff. qui. mo. pig. uel hyp. sol. si res distracta. ff. loca. si quis domus, §. hic subiūgi solet. Io. Sed certe quidquid dicat Ioan. ego credo, quod sicut clericus potest uendere fructus p̄bendæ suæ sine consensu episcopi, ita obligare, maxime ad modicum tempus: sicut tutor uendit fructus sine auctoritate iudicis, ut C. de admin. tuto. lex, quæ nec aliqua decret. contradicit legi. B.

Benefici fructus uendi possum.

2 Hoc planè olim probatur extra de emp. & uendi. cap. 1. ubi hn̄r ista uerba hic posita per Io.

nisi ut faciat emptorem habere rem. non enim tenetur rem eius facere: ut ff. de actio empt. seruus quem. §. si sciens, sed hic contractus est nullus.

ALienationes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod alienationes, quæ fiunt ab episcopis, uel abbatibus intrusis, uel canonicè electis; similiter ordinationes factæ sine consensu clericorum, vel per simoniam, irritæ sunt. In secunda parte dicitur, qđ si q̄s clericus suam præbendam alienare præsumpserit olim, uel modo præsumat alienare, irritum fit, & canonicæ subiacebit ultioni. Secunda pars incipit ibi, [Illud etiam.]

a ¶ Alienationes.] Hoc ad canonicè electos referas: q̄a intrusi, uel schismatici, nec etiā cum consensu capituli possunt aliquid alienare. ℑ. cap. præcariæ, extra de schismat. quod à prædecessore. 1 17. q. 1. factus. 25. q. 1. un-

ext. de
ihil est.
i duob.
us &c.
uideas.
per hæ-
ā bene
itiī lo-
ligioso,
eccle-
arg. 32.
. recur-
uer. qūo
. ubi de
Arch.

HAec huius placiti.] CASVS. Quærimonia facta fuit in concilio Ilerden. de clericis, qui post obitum episcopi omnia bona defuncti antistitis usurpabant facta est constitutio, ne hoc de cætero fiat: sed œconomus adiuncto sibi uno, uel duobus fidelibus uiris pascat ex illis bonis clericos, si qui sunt in domo episcopali: uel seruet ad usum successoris, qui uti debet bonis illis cum clericis sui antecessoris. clericus autem contra hanc constitutionem faciens, anathematizetur.

e ¶ Hæc huius.] Sic construe, hæc censura placuit custodiri placiti constitutione, & secundum hoc uerbum placuit, est personale uerbum.

f ¶ Placiti.] Id est decreti.

a ¶ Con-

abscondens. Sed is, cui domus commissa est subiunctis,[β] sibi vno, vel duobus fidelissimis clericis omnia vsque ad tẽpus pontificis substituendi debeat cõseruare;[a] & his, qui in domo inueniuntur, clericis consuetam alimoniam administrare. Substitutus autem antistes susceptę sedis[γ] cõmoda ordinabit, velut Deus imperabit: vt eis vti cum his debeat, quos cognouerit disciplinæ, & charitati prædecessoris sui fideliter paruisse. Quòd si quisquam post hæc, cuiuslibet ordinis (vt superius dictum est) clericus quacunque occasione de omni facultate quidpiam probatus fuerit abstulisse, vel forsitan dolo aliquo suppressisse; reus sacrilegij prolixiori anathemate condẽnetur, & vix[b] quoque peregrina ei cõmunio concedatur: quia[c] durum est, vt hi, quos constat in seruitio Domini cũ primæ sedis antistite desudasse, ab his, qui suarum rerum incubatores, † vel vtilitatibus seruientes, atque vacantes fuisse noscuntur, despecti aliquatenus crucientur.

† al. incubitatores, atque vagantes fuisse.

α ¶ Nihil furto.] *In codice Lucẽsi regio sequitur*, nihil vi.
β ¶ Subiunctis sibi.] *In conciliorum editionib. sequitur*, cum consilio: *& in codice regio additur*, clerici: *fortasse autem legendum*, cum consilio cleri.
γ ¶ Susceptæ sedis.] *In eodem regio codice est*, suscepta ea, prout decessor suus ordinauit, vel vt Deus imperauit.

Item ex concilio Toletano 4. c. 66.

¶ Episcopi, qui nihil ecclesiæ conferunt, famulos eius libertate non donent. C. XXXIX.

Burch. l. 3. c. 189. Iuo p. 3. c. 249.

ET si illi, qui nulla ex rebus suis pauperib. Christi distribuunt,[d] æterni iudicis voce in futuro cõdemnabuntur; quanto magis[e] ij, qui auferũt pauperibus quod non dederunt? Quapropter episcopi, qui nihil ex suo proprio ecclesiæ Christi compensauerunt, hanc diuinã sententiam metuant, & liberos † ex familia ecclesiæ ad condemnationem suam facere non præsumant. Impium enim est, vt qui res suas ecclesię Christi non contulerit,[f] damnum inferat, & ius ecclesiæ alienare contendat. Tales ergo liberos † successor[g] episcopus absque vlla oppositione ad ius ecclesiæ reuocabit:[h] quia eos non æquitas, sed improbitas absoluit.

† al. libertos ex familijs.

† al. libertos.

Item ex concilio Aurelianensi.

¶ *Hoc idem citatur supra ead. si quis de clericis, ex concilio Agathensi, in quo habetur. Non est autem mutatus titulus: quia potuit in aliquo etiam Aurelianensi, quod non extet, esse repetitum.*

¶ De clericis, qui documenta ecclesiæ supprimunt, aut negant, aut alijs damnabiliter tradunt. C. XL.

Iuo p. 3. c. 156.

SI quis de clericis documẽta, quibus ecclesiæ possessio firma tenet, aut supprimere, aut negare, aut auertere,

Ab-

a ¶ Conseruare.] Arg. successori omnia seruãda à morte prædecessoris. extra de off. & pot. iud. ord. cũ vos plerũque, & extra de test. relatum. Item ar. ꝙ mobilia prędecessoris pertinent ad successorem, ut infra e. de laicis.
b ¶ Et vix.] Quod uix fit. tamen fit s̄. d. 19. in memoriam. arg. cõtra. ff. ad Vell. tutor. in princ.
c ¶ Quia.] Hoc refertur ad id, quod s̄. dixit.

ET si illi.] CASVS. Quæsitum fuit ĩ cõcilio Toletano, an successor possit reuocare ĩ seruitutẽ illos, quos antecessor manumisit, q nihil de reb. suis ecclesiæ cõtulerat. Et rñdet ꝙ sic: & ideo qui hoc faciunt, in futuro dãnabũtur, & hoc ꝓbat una ratione: quia si illi q nihil pauperib. erogãt, in futuro damnabũtur: multo magis illi, qui pauperibus auferunt qđ nõ dederunt: cum iniquum sit, ut illi qui nihil ecclesiæ contulerunt, ius ecclesiæ alienare cõtendant.
d ¶ Distribuunt.] Necessitatis articulo. de hoc notatur 47. dist. sicut hi.
e ¶ Quanto magis.] Innuit hic, ꝙ magis sit auferre quam nõ dare: cũ tamẽ quandoque ęquiparẽtur. & sic est contra 67. distinc. sicut.
f ¶ Non cõtulerit.] Sic ur, ꝙ si res suas contulerit ecclesiæ, ꝙ tũc alienare possit. argum. ĩ. c. si qs qualibet. ext. de rebus ecc. nõ alie. epi. Ad hoc dicunt qdã, ꝙ nullo casu potest alienare, nisi cõi cõsensu canonicorũ, sed hoc nihil est: qa si habet consensum cleri, quare restituet tantundẽ de suo: cũ nec alienare posset, licet adesset omniũ consensus, nisi esset cõmunis utilitas ecclesiæ, ut infra ea. si-ne. Sed intellige cũ ille manumissus nõ erat benemeritus. & sic erat malæ fidei possessor, aliàs posset pręscribere libertatem, ut C. de præscrip. lõgi temp. l. 1.
g ¶ Successor.] Vel ipsemet 35. q. 9. quod quis. & est arg. quòd successor reuocat malefactum sui antecessoris: ut 16. quæst. 3. si sacerdos. extra de precar. cap. 2.
h ¶ Reuocabit.] Nisi per decem annos steterint in libertate. ff. qui & à quib. ma. sicut. §. Aristo. sic ergo restituitur contra libertatem ecclesia: quod non est in minore, nisi ex magna causa, ut ff. de minor. si ex causa, in fi.

Eps seruum ecclesiæ an possit manumittere.
1 Dũ tñ tolerēt in administratione, aliàs secus, vt s̄. co. monemus. & de hoc not. ext. de reb. eccl. non alien. si qs presbyterorũ. Arch.

SI quis de clericis.] Casum istum habes s. ead. si quis de clericis. & ideo ibi videbis.

ABbatibus.] CASVS. Constitutum est in concilio Aurelianen. vt abbates, presbyteri, uel alij prælati nil de rebus suarum ecclesiarum alienare præsumāt sine licentia, & subscriptione epī, & qui hoc p̄sumpserit, deponatur, & qđ temere alienatū est, per epm̄ reuocetur. a ¶Sub- ditio possit rescindi. Et respōdet, ꝙ sic: in arbitrio tamen episcopi erit, utrum pretium recipiat, uel recuperet possessionem, quia quandoque magis expedit habere pretium quam possessionem. Sequens cap. planum est, & per se patet.

aut fortasse tradere, damnabili, & punienda obstinatione præsumpserit; quidquid pro absentia documentorū damni ecclesiæ illatum est, de proprijs facultatibus reddat.

lib.7.c.275. *Item ex concilio Aurelianensi 3.c.23.*

¶Ministris ecclesiæ de rebus eiusdem ecclesiæ absq; episcopi permissu nihil alienare licet. C. XLI.

Poly.l.3.tit.12. ABbatibus, presbyteris, cæterisq; ministris de rebus ecclesiasticis, vel sacro ministerio alienare, vel obligare absque permissu, & subscriptione episcopi [a] sui nihil liceat. Quod qui præsumpserit, degradetur communione concessa, & quod temere præsumptum, aut alienatum est, ordinatione episcopi reuocetur.

Item ex synodo Ancyrana, c.15.

¶Res ecclesiæ, quæ absente episcopo distrahuntur, ad ius ecclesiasticum reuocentur. C. XLII.

Ansl.l.6.c.162.

† ἀναβαλεῖσθαι τὸ κυριακὸν.

constitutum. pretium.

SI qua de rebus [b] ecclesiæ, cum episcopus non est, presbyteri [c] vendiderint; placuit rescisso [d] contractu ad ius † ecclesiasticum reuocari. In iudicio autem erit episcopi constitutum †, si pretium debeat recipi [e], nec ne: propterea ꝙ [f] sæpe contingit distractarum rerum redditus ampliorem summam pro accepto pretio reddi α.

α Reddi.] *Sic in quibusdam exemplaribus priscæ versionis. In alijs vero est*, reddidisse, *Græcè legitur* διὰ τὸ πολλάκις τὴν εἴσοδον τῶν πεπραγμένων ἀποδεδωκέναι αὐτοῖς τοὺ τοῖς πλείονα τὴν τιμήν i. propterea quod sæpe rerum vēditarum redditus maius pretium his ipsis reddiderit. *Sed ob glossam non est mutatum.*

Et in Aquisgra.c.88 *Item ex concilio Chalcedonensi, c.22.*

¶Post mortem episcopi res ad eum pertinentes clerici non rapiant. C. XLIII.

NOn liceat clericis post mortem [g] episcopi sui rapere [h] res pertinentes ad eum: sicut iam præcedentibus regulis constitutum habetur. Si vero hoc fecerint; periclitari se nouerint in proprio gradu.

In Meldensi c.21. *Idem ex concilio Madiomatricis.*

¶Rescindantur precariæ, & commutationes ab inuasoribus factæ. C. XLIIII.

Burch.l.3.c.166. Iuo p.3.c.227. ex Belluacensi.

PRecariæ [i], & commutationes tempore viduatarum ecclesiarum factę ab his, qui loca episcoporū occu-

c ¶Presbyteri.] .i. canonici.

d ¶Rescisso.] Hic patet, ꝙ sede uacante clerici nihil disponere possunt de rebus ecclesiæ, ut 10.q.2.si quis eps̄, & 75.dist. quoniam. immo potius sede vacante nō possunt immutare statū eius. extra, ne sede uacan. c.nouit. tamen si est magna necessitas, clerici possunt aliqua alienare s̄m H. ut dixi 71.d. fraternitatem, & ar. inf.ea. precarię tn̄ de auctoritate superioris. Nā & iudex præstat auctoritatem facto minoris eo tempore, cum nō habet curatorem, ut C.qui admi.ad bon.poss.l. bonorum. Item in minoribus ecclesijs potest episcopus aliqua alienare mortuo sacerdote r tp̄e necessitatis, ut 10.q.2.si quis eps̄, & no. ꝙ contractus ipso iure tenet, quem faciant clerici mortuo epō, sed restituit̄ ecclesia si probat se læsam, sicut est in contractu minoris, qui non hēt curatorem, ut C.de in integ. restit.si curatorem, & ideo benedicit hic, rescisso contractu, scilicet per in integrū restitutionem.

e ¶Recipi.] Ab emptore.

f ¶Propterea quod.] Idest, quia sæpe contingit ampliorē sūmā redditus distractarū rerum reddi. scilicet emptori pretio accepto, hoc est dicere, ꝙ emptor amplius sępe pcipit de redditib. quam sit pretiū quod dedit, uel q̄ ecclesia inueniat pro pretio quod accepit: & ideò magis expedit episcopo repetere fructus perceptos, quàm retinere pretiū.

Sede uacante an possint clerici de rebus ecclesiæ disponere.

r Vr̄ contra ext. lib.6.de reb. eccl. nō alie.dudum. sed pōt intelligi qđ ibi dr̄ cū hac determinatione: & ita hoc nō corriget ad hoc ı̄.ea. precariæ. Arch.

a ¶Subscriptione episcopi.] Licet abbas non posset sine consensu epī alienare rem ecclesiæ. ut hic, & ı̄.17.q.4. in uenditionibus, & ex̄.de reb.eccl.non alie.nulli. tamē si cōsuetudo loci habet bene potest dare modicum. ext. de do.c.2.& 3.& infeudare potest. ext. de reb. eccl non alie.ad nostram, & hoc pòtest episcopus, uel abbas sine consensu capituli, si subest necessitas, & res est modica. ı̄.ea.c.terrulas. Io. quod falsum est, nisi in paruis rebus.

Abbas an possit donare.

b SI qua de rebus.] CASVS. Vacante episcopali ecclesia, quidam presbyter uendidit ecclesiasticam possessionem: tempore procedente, episcopus est substitutus. quęsitū est in synodo Ancyrana, utrum talis uen-

g NOn liceat.] ¶Post mortem.] Narrat quod contingere solet, unde sub maxi. c. sup.ca. hæc huius.

h ¶Rapere.] Vitium. not. inf.ea. de laicis. & c. illud. ea. q.5. sicubi. H.

PRecariæ.] CASVS. Statuitur in hoc c. ut precariæ, & commutationes, quæ factæ sunt ab intrusis vacantibus ecclesijs, rescindantur: & si expediat, fiant secundū canones, uel secundum leges.

i ¶Precariæ.] Ergo clerici possunt alienare ecclesia uacante.

cante, quia capitulum supplet defectum episcopi. extra de hær. ad abolendam. Io. quod falsum est, vt extra ne se de vacan. c. 1. B.

a ¶ Vel ciuili. sup. 96. d. bene. in fi. Vel dic ciuili. i. principis: cuius auctoritas requiritur in rebus ab ipso collatis. 10. q. 2. precariæ.

dum defunctorum iudicium pauperibus erogentur, aut successori reseruentur. Idem etiam seruari debet de rebus aliorum clericorum defunctorum: & qui contra fecerit, anathema sit. Secunda pars incipit ibi, [Episcoporum vero.]

CHaritatem.] CASVS. Hoc cap. duas habet partes. In prima præcipit Gregor. Maximiano episcopo Syracusano, quē fecerat in Sicilia legatū, vt si qs episcopus moriatur vel deponatur, conueniant œconomus, & clerici ecclesiæ, & plati, & in præsentia eius de reb. ecc. faciat inuentariū, pro quo neq; species, neque pretiū aliud scriptori tribuat. In secūda parte præcipit ei, ut cū visitatores parochias uacantium ecclesiarū visitant; eo disponēte, ipsi & clerici eorū, qui cū eis visitāt: aliquid emolumēti pp suū laborem percipiant, vt illi consequant stipēdiū, &c. [Subsidij.] Dicit H. p noīe subsidij intelligitur pcuratio tm, licet posset etiam aliter intelligi. Scd a pars incipit ibi, [Visitatores] b ¶ Pro faciendi.] hoc intellige cū habet salariū de publico, ut 23. q. 1. militare in fi. & 1. q. 3. si quis eps. aliàs secus. 10. q. 2. precariæ.
c ¶ Stipendiū.] Ar. q ad quem onus spectat, & emolumētū ſ. eo. quicunq; 7. q. 1. pontifices. 16. q. 6. de lapsis. Itē est hic arg. q iudices licite possunt petere sumptus a partib. vt dixi 11. q. 3. non licet. & est simile quod dicit alibi, q labor non debet esse sine fructu, vt 7. q. 1. ibi.

DE laicis.] Hoc c. diuidit in duas partes. In prima parte dr, q in Aluernia erat quędā praua cōsuetudo. s. q morientibus episcopis siue alijs clericis, laici res defunctorum inuadebant. Statuit ergo Vrbanus Papa in concilio Aluerniæ congregato, vt si quis de cætero talia præsumpserit excommunicetur, donec resipiscat. In secunda parte dicitur, quod res episcoporum defunctorum per archidiaconos, archipresbyteros, & secun-

d ¶ Co-

pauerant, rescindantur, & cum auctoritate ecclesiastica, vel ciuili [a], si faciendæ sunt, fiant.

¶ *Quod hic ex concilio Mediomatricis citatur, in concilio Meldensi refertur ex cōcilio Belluacensi, ex quo etiā citant Burchardus, et Iuo. Sed quia in concilijs Gallicis, & Germanicis sæpe eadem repetuntur; non est mutata inscriptio. In adiectis capitularibus quæ ex Gallia sunt habita, inter cætera leguntur quædam capitula excepta a domino Rege Carolo, & principibus suis ex his capitulis, quæ anno DCCCXLVI. ediderunt episcopi in synodis, &c. Quorum capitulorum vnum est hoc.* Vt precariæ, & commutationes tempore viduarum ecclesiarum factæ ab his, qui loca episcoporum occupauerunt, rescindantur, & cum auctoritate ecclesiastica, vel ciuili denuo si facienda fiant. — Ioan. Diaconus lib. 3. cap. 23.

Item Gregorius Maximiano Syracusano episcopo, lib. 3. epist. 11.

¶ Pro labore inuentarij nihil accipiant œconomi de rebus ecclesiæ. C. XLV.

CHaritatem tuam commonere curauimus; vt si quispiam episcoporū de hac luce migrauerit, vel (quod absit) pro suis fuerit remotus excessibus; cōuenientibus œconomis [a], cunctisque clericis † prioribus [† al. cleri.], atque in sui præsentia inuentarium ecclesiæ rerum facientibus, omnia, quæ reperta fuerint, subtiliter describantur: nec (sicut antea fieri dicebatur) species quædam, aut aliud quodlibet de rebus ecclesiæ, quasi pro faciendi [b] inuentarij labore tollatur. *& infra.* ¶ Visitatores ecclesiarum, clericiq; eorum, qui cum ipsis per non suæ ciuitatis parochias fatigantur, aliquod laboris sui cupiant te disponente subsidium. Iustum namque est, vt illi † [† al. illis.] consequantur stipendium [c]; qui † [† al. quo.] pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium.

a ¶ Oeconomis.] *Sic etiam in omnibus vetustis: sed in originali tam impresso, quàm manuscripto legitur,* hierarchicis, *Ioannes Diaconus habet,* hieraticis.

Item ex concilio Vrbani Papæ Aluerniæ celebrato.

¶ Excommunicentur laici, qui morientium clericorum audent bona diripere. C. XLVI.

DE laicis quæstio facta est, qui morientib. episcopis, siue alijs clericis res defunctorū inuasas, ecclesiæ, pauperibusq; surripiunt. Contra quos commune totius cōcilij anathema prolatum est, ipso Papa huiusmodi sententiam promulgante. Si quis post interdicti præsentis cognitionem [d] episcoporū, seu presbyterorum, aut aliorum clericorum res [e] inuaserit, vsque ad satisfactionem

d ¶ Cognitionem.] Non ligat constitutio nisi a tpe scientiæ. 82. d. proposuisti. in fi. ff. de dec. ab ord. fac. l. vlt.
e ¶ Res.] Proprias. s. quia de rebus ecclesiæ non pūt testari. ut ext. de test. quia. sed morientes possunt aliqua dare, si hoc hēt ecclesiæ consuetudo. ext. de test. ad hæc.

a ¶ Per

a ¶Per archipresbyterorum.] Si defunctus nihil de his disposuit, tunc si habet hæredem, ei tradet: si non hēt, ecclesia succedit sicut collegium succedit, in hæreditatem decurionis. C. de hære. decur. l. 2. & 3. & inf. ea. q. 5. c. vlt. & sup. c. episcopus qui.

b ¶Iudicium.] Potest etiam moriens suum voluntatem 1 committere iudicio alterius, ut extra de test. cum tibi.

1 Idest, dispēsationē rerū suarū ſm Innoc. & Hug.

ILlud quod.] CASVS. In concilio Chalced. statutum fuit, ut nullus rapiat bona defunctorum episcoporū vel aliorū clericorū sed oīa p œconomos ad opus ecclesiæ & successoris reseruentur. Innocētius vero modo confirmat illud, & statuit, ꝙ si quis cōtra hoc fecerit, excōmunicetur.

c ¶Successoris. Hoc teneas, ꝙ moriente epo, vel sacerdote successori eius reseruantur bona eius, vt hic dr̄, & s̄. c. hęc huius. sed moriente canonico, nihil reseruatur successori, sed diuiditur inter canonicos, vt ext. de test. relatum.

Episcopi morientis bona cui sunt reseruanda.

d ¶Oeconomi.] Si ecclesia hēt œconomum in ptāte eius erūt res ecclesię decedentiū epōrū, 2 vt hic, & 75. d. qm̄ quidem: si non habet, erūt ī ptāte maiorū ecclesiæ, vt s̄. c. pxi. si illi nō sunt idonei tunc erūt in potestate aliorū clericorū, vt ī. c. prox. omnib. deficientibus erunt in potestate metropolitani, ut inf. ead. nō liceat. nisi ibi visitator sit, quia tunc ille custodiet eas. 61. d. obitum.

2 Quidquid dicat hic gl. dic, ꝙ œconom⁹ & clerici cathedralis ecclesiæ gubernabūt bona ipsius ecclesię, vt s̄. eo. charitatem cui cōstandū est. & hoc hr̄ expressè, ut patet ex tex. huius c. cui stādum est ſm Inno. prout hoc not. ext. de off. or. cū vos & ut ec. benefic. c. 1. Arch.

excommunicetur. ¶Episcoporum vero deficientium res per archipresbyterorum [a], seu archidiaconornm manus aut secundum mortuorum iudicium [b] pro ipsorum salute in eleemosynas dispensentur, aut successori, qui futurus est reseruentur. Idipsum de presbyterorum, seu clericorum aliorum rebus per episcopum, vel supradictas personas, aut cui deficientes commiserint, fiat. Si quis autem aduersus ista præsumpserit, anathema sit.

¶In titulis capitulorum concilij Claremontensis (quod Aluerniæ celebratum est) titulo penultimo hæc leguntur ad caput hoc spectantia. Ne aliquis clericus res episcoporum, vel clericorum, vel in vita, vel post mortem eorū diripiat, uel in vsus proprios conferat. Quod si quis fecerit, anathema sit: & dictum est ab omnibus, fiat.

Item Innocentius Papa II. in concilio Lateranensi, c. 4.

¶De eodem. C. XLVII.

sup. c. non liceat. Pann. l. 8. c. 141.

ILlud, quod in sacro Chalcedonensi concilio constitutum est, irrefragabiliter conseruari præcipimus, vt videlicet decedentium bona episcorum a nullo omnino hominum diripiantur: sed ad opus ecclesiæ, & successoris [c] sui in libera œconomi [d], & clericorum permaneant potestate. Cesset igitur de cętero illa detestabilis, & sęua rapacitas. Si quis autem amodo hoc attentare præsumpserit; excommunicationi subiaceat. Qui vero morientium [α] presbyterorum, uel clericorum bona rapuerint, simili sententiæ subiaceant.

α ¶Morientium.] *In vulgatis sequebatur,* episcoporum: *quæ vox & a uetustis, & ab ipso cōcilio manuscripto abest, & frustra repeteretur. Sunt autem ex originali addita paulo superius aliquot verba.*

Hoc non solum de laicis, verumetiam de metropolitanis & quibuslibet alijs clericis intelligendum est: sicut in sexta synodo, c. 35. legitur.

HOC NON SOLVM. CASVS. Sup. dictū est, ꝙ laici bona clericorū defūctorū inuadere nō p̄sumāt: nūc vero docet idem G. de metropolitano & de q̄buslibet. alijs clericis, & ad hoc īducit seq. c.

¶Res episcopi morientis metropolitano non licet inuadere. C. XLVIII.

NOn liceat alicui metropolitano, mortuo episcopo, qui sub eo est, aut res eius, aut ecclesiæ suæ auferre: sed sint sub custodia cleri ecclesię defuncti episcopi, vsq; dum alius ordinetur episcopus. Si vero clerici in ecclesia non fuerint; tunc metropolitanus illibata omnia episcopo, quibus ordinabitur, reddat.

NOn liceat. CASVS. Cōstitutū est ī sexta synodo, vt moriente epo, res illius, vel ecclesię suæ non præsumat auferre metropol. sed seruenī a clericis eiusdem ecclesiæ si uero clerici nō sūt ibi idonei metropolitanus futuro epo oīa illibata reseruet. Seq. §. cū c. seq. per se patet.

Sicut autem res ecclesiæ nulli usurpare licet; ita ecclesia aliena inuadere non permittitur.

Vnde Gregorius lib. 2. epist. 43. ad Bonifacium episcopum.

¶Aliena, ecclesiæ non licet inuadere. Cap. XLIX.

SIcut ecclesia proprias res amittere non debet; ita eam rapacitatis ardore inuadere alienas [d] non oportet.

SIcut.] ¶Alienas.] Rem alienā semp̄ tenetur restituere nisi illa iam sit consecrata, vt 17. quæst. 4. con-

His omnibus auctoritatibus perſpicuè monſtratur, ꝙ nulli ſacerdotum res eccleſiaſticas alicui tradere licet: & ille, qui de manu ſacerdotis facultates eccleſiæ acceperit, nullo iure eas vendicare poterit: ſed potius cogetur reſtituere quod illicitè accepit. Sed notandum [a] *eſt, quòd quibuſdam cauſis exigentibus res eccleſiæ diſtrahi poſſunt. Cauſa enim neceſſitatis cum conſilio clericorum, vel vt meliora proſpiciant, res eccleſiæ a ſacerdotibus diſtrahi poſſunt.*

Vnde in Africano concilio legitur. — Et in Moguntino ſub Rabano c.8.

¶Niſi cauſa neceſſitatis nec epiſcopo rem eccleſiæ ſuæ vſurpare licet. C. L.

NOn habenti † neceſſitatem nec epiſcopo licet matricis eccleſiæ α rem ſui tituli [b] vſurpare [c]. — Burch.l.3.c.178. Iuo p.3.c.239. — † habet orig.

¶*Gratianus citat hoc ex concil. Africano, & ſequens ex Carthaginenſi. Sed in vnico Carthaginenſi inſerto in codice canonũ hoc quidẽ eſt pars poſterior: ſequẽs verò prior capitis eiuſdẽ, quod eſt ultimum, id eſt, xxxiij. & Burchardus, & Iuo integrum caput referunt ex Carthaginenſi.*

α ¶Eccleſiæ.] *In codice canonum, & apud Burchardum ſequitur,* nec presbytero rem. *apud Iuonem vero legitur:* nec epiſcopo liceat rẽ matris eccleſiæ ignorante cõcilio, vel presbyteris, ſuis titulis vſurpare. *Poſt ſequens autem caput apponetur integer canon Græcè noua cum uerſione.*

Item ex concilio Carthaginenſi vnico, c. vltimo.

¶Nec presbyteri ignorantibus epiſcopis, nec epiſcopi ignorante concilio rem eccleſiæ vendant. Cap. LI.

PLacuit, vt presbyteri non vendant rem eccleſiæ, vbi ſunt conſtituti neſcientibus epiſcopis ſuis, quomodo nec epiſcopis liceat vendere prædia eccleſiæ inconſulto concilio [d], vel cuncto β presbyterio [e] ſine vlla neceſſitate [f]. — Iuo ibidem. Burch. ibidem.

β ¶Vel cuncto.] *In canone vnici Carthaginenſis legitur,* vel presbyteris ſuis. Non habente ergo neceſſitatem, &c. *vt proximo ſuperiore capite, quemadmodum, apud Burchardum etiam & Iuonem; licet ipſi legãt,* habenti: *Græcè autem ita totus canon habet.*

Ὁμοίως ἤρεσεν, ὥστε τοὺς πρεσβυτέρους παρὰ γνώμην τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπισκόπων πρᾶσμα μὴ πιπράσκειν τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ καθιέρωνται. ὃν τρόπον καὶ τοῖς ἐπισκόποις οὐκ ἔξεστι πιπράσκειν χωρία τῆς ἐκκλησίας, ἀγνοούσης τῆς συνόδου, ἢ τῶν ἰδίων πρεσβυτέρων. μὴ οὔσης τοίνυν ἀνάγκης μηδὲ ἐπισκόπῳ ἐξεῖναι καταχρήσασθαι πράγματι ἐκ τοῦ τίτλου τῆς ἐκκλησιαστικῆς μάτρικος.

Similiter placuit, vt presbyteri prẹter ſuorũ epiſcoporum ſententiam non vendant rem eccleſię, in qua conſecrantur: quemadmodum neque epiſcopis licet prẹdia eccleſię vendere inſciente ſynodo; vel proprijs presbyteris. Ergo, niſi adſit neceſſitas, neque epiſcopo liceat abuti re aliqua ex titulo eccleſiaſticę matricis.

Item ex epiſtola Leonis Papæ vniuerſis epiſcopis per Siciliam conſtitutis.

---

contra quia nihil, & c.54. d. generalis. & 14. q. vl. cõperimus.

HIS OMNIBVS. CASVS. Infert G. ex omnib. ferè ſupradictis c. ꝙ prælati res eccleſiaſticas alienare non debent; & ſi alienatæ ſunt, reſtitui debent: qđ verũ eſt, ſi illicitè alienẽtur. Nũc vero dicit, ꝙ ex cauſa neceſſitatis vel vtilitatis licite pñt res eccleſię alienare. De neceſſitate probat p c. prima. De vtilitate ꝓbat p tria ſequẽtia c. ſ. ſine exceptione: item domus, & terrulas. Seq. c. patet [Vt meliorari.] vt cã vtilitatis.

a ¶Sed notãdum.] Nunc incipit oſtendere quãdo poſſunt alienari res eccleſię.

NOn habenti.]

b ¶Sui tituli.] i. eccleſię: vel ſui tituli. i. ad ſuũ cõmodũ, ut ſ. e. monem⁹.

c ¶Vſurpare.] i. alienare, & ponit in mala ſignificatione, cũ nõ ſubeſt neceſſitas.

PLacuit.] CASVS. Statuit in hoc c. vt cõſenſu epõrum p̄sbyteri nõ vẽdant res eccleſiarũ, ſicut nec epi vendere pñt prẹdia eccleſiarũ inconſulto cõcilio. & inducit hoc c. a contrario ſenſu. [Concilio,] hoc quo ad res matricis eccleſiæ. [Vel cũcto presbyterio,] hoc quo ad res aliarũ eccleſiarum, quarũ prẹdia alienãtur. & ſic concilium dicet collegiũ matricis eccleſiæ presbyteriũ dr̄ collegiũ aliarum eccleſiarum.

d ¶Concilio.] ſ. clericorũ, vt ſ. c. proxi. ADDITIO. Et vide quod not. 17. diſt. in ſum. 33. diſt. qñ, in gl. vlt. ubi hoc c. placuit, allegat. Arch.

e ¶Presbyterio.] Hic habes, ꝙ epiſcopus requiret conſenſum ſacerdotum in alienatione, vt 10. q. 2. ſi quis epiſcopus.

f ¶Neceſſitate.] Ergo ĩ neceſſitate poſſunt eis incõſultis. 1 ut ĩ. ea. terrulas.

1 Dic, ꝙ ſi tãta immineat neceſſitas, ꝙ conciliũ canonicorũ expectari non poſſit, tunc epĩs alienare poterit. arg. ff. de admin. tut. 6. 1. ff. de pet. hæred. l. diuus, dummodo id gerat qđ de iure reprobari non debeat. ar. ff. de ritu nupt. ſi fili⁹.

SIne exceptione.] CASVS. Leo Papa præcipit epis Siciliæ, vt res suarum ecclesiarũ aliquo mõ nõ alienẽt nisi causa vtilitatis hoc faciãt, & cũ tractatu, & cõsensu totius capituli, & subscriptione, & si aliter facta fuerit alienatio, irrita erit, & vacua. Seq. duo c. patent.

a ¶ Sine

¶ Nisi vt meliora prospiciat, rem ecclesiæ non licet distrahere episcopo. C. LII.

Ansl. l. 5. c. 69. & l. 6. cap. 189.

SIne exceptione [a] decernimus, ne quis episcopus de rebus ecclesiæ suæ quidquam donare [b], vel cõmutare, vel vendere [c] audeat; nisi forte aliquid horũ faciat, vt meliora prospiciat, & cũ totius [d] cleri tractatu [e] atque consensu id eligat; quod non sit dubium profuturũ [f] ecclesiæ, *& infra.* ¶ Episcopus rebus ecclesię tanquã commendatis, non tanquam proprijs vtatur. Irrita enim episcoporum venditio, & commutatio rei ecclesiasticæ erit absque conniuentia *α* [g], & subscriptione clericorum.

In conc. Carthagin. 4. c. 31. Ibid. c. 32. & ext. de his, q̃ fi. a præl. c. 1. Iuo p. 3. c. 231. Pann. l. 2. c. 86.

α ¶ Conniuentia.] *Antea legebatur*, absque omnium conniuentia. *Inducta vero est dictio*, omnium; *quia neque in vetustis exemplaribus, neque in Decretalibus. c. 1. de his, quæ fiunt a præl. neque apud cæteros collectores habetur. Apud Iuonem, qui citat concilium Carthag. 4. & in Pannormia, qui Leonem ex concilio apud Valentias loco istius vocis,* conniuentia *est* collaudatione.

Item domus vrbium, vel castrorum, quæ ecclesiæ plus incõmodi, quam utilitatis afferunt, licet rectorib. ecclesiarum (sicut in superiori capitulo Symmachi:] Non liceat Papæ, &c.] continetur) vendere, uel commutare.

sup. ead.

Item sicut in Agathensi concilio, c. 45. legitur.

¶ De eodem. C. LIII.

Iuo p. 3. c. 160.

6 TErrulas †, aut vineolas exiguas [h] & ecclesiæ minus vtiles, aut longe positas paruas, episcopus sine concilio fratrum (si necessitas fuerit) distrahendi habeat potestatem.

¶ *Capitulum hoc in aliquot uetustis codicibus est coniunctum superiori.*

Seruos quoque fugitiuos, qui reuocati retineri non possunt, similiter episcopis distrahere licet.

Vnde in eodem concilio, c. 46. legitur.

¶ Alienentur fugitiui, qui retineri non possunt. C. LIIII.

FVgitiui [i] domos suas, aut familias deferentes, qui ẽt si reuocati fuerint, non possunt teneri, simili rõne

a ¶ Sine exceptione.] Et tñ possunt aliqui casus excipi, & sic est arg. ꝙ licet Papa præcipiat nullam audiendam exceptionem tñ est admittenda, vt ext. de offi. delega. ex parte, & extra de rescri. si quando. & c. cum adeo.

b ¶ Quidq̃ donare.] Nisi modicũ. 1 ext. de do. cæterũ.

c ¶ Vendere.] Vel obligare, vt extra de reb. eccl. non alie. nulli.

d ¶ Totius.] 65. dist. sane.

e ¶ Tractatu.] Quis debeat esse tractatus, habes 10. q. 2. hoc ius.

ADDITIO. Extra de ijs quę fiunt a præla. tua. & de reb. eccl. dudum C. de vend. re. ciui. l. fi. lib. 11. Arch.

f ¶ Profuturum.] Sed nonne sufficit, ꝙ vtiliter cœptũ est, licet, non sit inde secutus effectus, vt ff. de ne. ge. sed an vltro? Rñ. ꝙ non: quia cum ecclesiam comparemus pupillo, non sufficit vtiliter cœptum, nisi ecclesia sit facta locupletior, vt ff. de neg. gest. si pupilli. in prin. nisi ita sit, ꝙ res illa naturaliter, vel terremotu perierit, vt ff. de min. verũ. §. si locupleti. Sed quid si ecclesia ex illo contractu non est locupletata, vel dãnificata? Tunc dicã contractum tenere, 2 quia sufficit, ꝙ nihil ad læsionem diuinæ domus sit factum, vt 10. q. 2. hoc ius. nam eo ipso, ꝙ nõ est pauperior facta, intelligitur locupletior, ff. de solu. l. ĩ pupillo. Hoc scias ꝙ licet oẽs clerici cõsentiant, si tamẽ nõ obseruatur forma alienationis, alienatio nulla est. 3 vt C. de sacros. eccl. iubemus. in fi. & hic idẽ dr̃. Item si fiat alienatio in casu nõ cõcesso, dummodo seruetur forma alienationis tenet 4 alienatio, vt ext. de ijs q̃ fi. a præla. cum nos. & ext. de emp. & vẽ. cum dilecti & ca. cũ causa. sed restituitur ecclesia si probat se læsam.

g ¶ Conniuentia.] Sufficit tamen eorũ taciturnitas. extra de ijs quæ fi. a prela. cõtinebatur, & est hic arg. ꝙ nulla sit alienatio nisi adsit subscriptio, vt 96. d. bene quidem.

TErrulas] Hæc ẽ 6. pars q. in qua ꝓponit seu ꝓponere intendit casus, in quibus possit alienatio fieri capitulo inconsulto: credo tamen quod nõ in omni casu capitulũ sit consulendum. extra de ijs quæ fi. a ma. parte cap. per totũ. Ioan. de Fant. sed hic contradicit.

h ¶ Exiguas.] Forte exiguas vocat. nõ valentes vltra 20. solidos 5 vt ĩf. e. si quos. varijs. n. modis dr̃ aliquid esse modicum, vt dixi 2. q. 6. anteriorum, vbi dr̃ ꝙ sine decreto non possunt alienari res exiguæ, vt ff. de reb. eo. qui sub tu. l. vlt. in prin. 17. q. 4. quicunque, & ff. de transact. cum hi. §. si in annos singulos, quod concedo dum tamen sint vtiles, nec inest necessitas, vt alienentur; alias secus, & hoc verum est, nisi consuetudo sit contraria. ar. contra. ext. de dona. cæterum.

FVgitiui.] CASVS. Quidam serui ecclesiarũ fugitiui erant, & si reuocentur siue vocabantur non poterãt teneri. Statuit ergo concilium, vt ab ẽpis si voluerint distrahantur tales fugitiui. Idem potuerunt episcopi facere, si illi serui meruerint alias. Vel forte de alijs seruis, & non fugitiuis, loquitur quod dicit c. in fi.

i ¶ Fugitiui.] Sed quamdiu est in fuga, vendi non põt, C. ad legem Flauiã de pla. in fuga. Itẽ põt fugitiuus vendi sub ea conditione, si apprehendatur, ff. de eo. l. 3. Ideo autem

2 Tenere ꝙ ẽ equissimũ & tenẽt Dec. in l. cum hi. §. eã transactionem de transact.

3 Adde Bal. & Alexan. de Imo. in l. cu alienam. C. de leg.

4 Tenet. Idẽ gl. su. c. 1. sũma. sed cõiter reꝓbant a doct. possunt tamen saluari, secundum Anto. But. in c. cum Apostolica, de his, quæ fi. a præla. sine consen. per glo. ibi, ver. ꝓfuturũ qñ alienatio cõi opinione reputabatur vtilis ecclesiæ, licet non esset. Anto. Cors. in singu. ver. alienatio.

5 Ista fuit sñia Lau. vel dic meli⁹ ẜm Host. consuetudinem terræ, & facultates eccl. & rei vẽdita vel date facultatem attẽdendam, vt in decr. hic in fi. gl. alleg. & hoc ipse Host. no t. in sum. de his quæ fi. a præl. §. vl. in prin. & hoc ẽt tenet Goff. ut not. ĩ sum. e. ti. §. in summa notandũ est; &c. Arc.

autem prohibetur vendi seruus fugitiuus: quia fuga est quædam species libertatis, ff. de ædil. edict. quis sit fugitiuus, §. idem recte.
a ¶ Meruerint.] In alio.
INiustum.] ITEM. Hæc est 7. pars q. in qua dicit, quod si alienator reddat ecclesiam indemnē s. spōte euadet depositionē Io. de Fā. CASVS. Ponit quartum casum Grat. in quo pñt prælati ecclesiæ res alienare licite, s. si tantundem volint de ppris facultatibus compensare, quod probatur sequēti c. cui⁹ casus patet. Qualiter tñ illud c. intelligat, melius dr in apparatu.
b SI qs.] ¶ Cōtulerit.] Ergo si de suo tm̄ eccle dedit, euadit pęnā depositionis, & sic est contra su. ea. monemus, &c. statuimus. & c. diaconi. vbi nō euadit pęnā depositionis: licet tm̄ de suo dēt. sed hic loquitur in eo casu, quādo prius habitus est tractatus cum clericis, quod de duo tm̄ uellet dare, ut posset rē illam alienare, & clerici hoc pręmiserunt 1 uel dic quod si eps primo aliquid dedit ecclesiæ, sed postea tm̄dē de alienat ab ecclesia, hoc intelligit fecisse ex uoluntate ecclesiæ. ar. ff. sol. mat. dotē.

1 Ad hoc fuit sñia H. q credit sufficere cōsensum clericorum in genere, fuit etiā sententia. L.

ITEM SI SERVOS. Hæc est 8. pars q. in qua ponit qd iuris sit de libertis ecclesię, & hæc est sñia, quod serui benemeriti pñt manumitti, & de reb. eccl. hēre vñ uiuāt, &c. Io. de Fā. CASVS. Ponit hic Gra. quintū casum, in quo prelatus pōt aliquid de reb. ecclesiæ alienare. Nā cū manumittit seruū pt ei donare usq. ad 20. solidos & nō ultra & ad hoc inducit seq. cap.
SI quos.] CASVS. Quidā eps quosdā seruus suæ ecclesiæ benemeritos manumisit, & eis quedā de reb. ecclesiæ donauit quos successor eius voluit in seruitutē reuocare, & ea quę eis donata fuerant, quare qsitum fuit in concilio Agath. utrū hoc facere possit. Et rñdetur, quod non pōt eos in seruitutē reuocare, nec quod datū est usque ad 20. sol. poterit reuocare. vltra uero datum reuocabit.

c ¶ Benemeritos.] Sed qui dicuntur benemeriti? Sunt tales qui aliquod insigne seruitium fecerunt ecclesię. & ponas exemplum 79. dis. si quis Papa. Nam pro præmio remunerandus est seruus libertate, vt inf. ea. §. in criminali. C. de ser. qui pro præ. li. ac. per totum: large tamen benemeritus dicitur quicumque non demeruerit, ut ff. de manu. testa. seruos. sic quilibet. dicitur dignus, qui non est indignus, ut ext. de pręsump. dudum.
d ¶ Libertatem.] Sup. ea. q. & si illi. ar. cōtra. ff. si quid in frau. pa. unius.
e ¶ Amplius.] Et ita donatio p parte ualet, & p parte non.

ab episcopo, si voluerit, aut si ita illi meruerint [a] distrahantur.

[*Item ex concilio apud Tansiacum* † *c. 2.* — † *al. Carisiacum.*

PALEA. C. LV.

INiustum videtur, & impium, vt mancipia, quæ fideles viri seu fœminæ pro redemptione † animæ suæ Deo, & sanctis eius consecrauerint, cuiuscumq; muneris pretio, vel commutationis commercio iterum in sæcularem seruitutem redigantur, cum canonica auctoritas seruos fugitiuos tantummodo distrahi permittat. Et ideo omnes rectores ecclesiarum summopere caueant, ne vnius eleemosyna, alterius peccatum fiat, & est absurdum, vt ecclesiastica dignitate seruus decedens, humanæ obnoxius sit seruituti.

Ext. de rerum permu. c. institutum. Burc. l. 3. c. 174. Iuo p. 3. c. 235. — † al. r...

¶ A Burchardo, & Iuone citatur ex concilio apud Carisiacum, in Decretalibus vero tit. de rerum permut. ex concilio apud Syluanectum. Et habetur hæc palea in plerisque vetustis Gratiani exemplaribus.

7 *Item si rectores ecclesiæ de rebus proprijs tantundem ecclesiæ restituere voluerint; ecclesiasticas facultates liberè dare possunt: & constabunt his, quibus datæ fuerint, perpetua firmitate.*

Vnde in Agathensi concilio, c. 49. legitur.

¶ Alienatio de rebus ecclesiæ, quomodo rata esse poterit. C. LVI.

SI quis qualibet † conditione de rebus ecclesiæ aliquid alienare præsumpserit; si de suo proprio tantū ecclesiæ contulerit, [b] quantum visus est abstulisse; tum demum illud stare licebit.

Iuo p. 3. c. 161. † *al. pro qualibet.*

8 *Item si seruos ecclesiæ libertate episcopus donauerit, ea, quæ in manumissione data illis fuerint, perpetua firmitate tenebunt: si tamen quantitatem canonibus præfixam data non excesserint.*

Vnde in eodem concilio, c. 7. legitur.

¶ De eodem. C. LVII.

SI quos de seruis ecclesiæ benemeritos, [c] sibi episcopus libertate donauerit; collatam libertatem [d] a successorib. placuit custodiri cum hoc, quod eis manumissor in libertatē contulerit. Quod tamen iubemus viginti solidorum numerum, † & modum in terrula, & vineola, vel hospitiolo tenere. Quod amplius [e] datū fuerit...

Iuo p. 16. c. 50. † *al. numeri modū.*

non. Item est hic arg. quòd vtile non vitiatur per inutile. si. C. de don. sancimus. inf. de conse. dist. 4. si non sanctificatur. inf. 17. q. 4. quæsti. & inf. ea. q. 5. quia. Io.

a ¶ Post manumissoris.] Et ante posset, sed postea magis commode reuocare posset.

SED

si seruus est bonus, diligenter gerit res ecclesiæ & negotia, & non permittit fieri fraudem. si est malus. per eum potest extorqueri veritas. hanc rationem assignat lex, C. de admi. tut. lex quæ. in prin.

c ¶ Diffinitio.] Idest, voluntas.

fuerit, post manumissoris [a] mortem ecclesiæ reuocetur.

a ¶ Sibi.] *Sic etiam legitur in editionibus conciliorum, & duobus codicibus Vaticanis. Sed apud Iuonem, & in vno vetusto Gratiani exemplari abest dictio,* sibi.

Sed notandum est; quòd serui ecclesiarum manumitti non possunt non retento ecclesiastico patrocinio: nisi forte manumissor duos eiusdem meriti, & eiusdem peculij ecclesiæ conferre voluerit.

Vnde in concilio Toletano 4. c. 67. legitur.

¶ De episcopo, qui non retento patrocinio seruos ecclesię manumittit. C. LVIII.

Poly. l. 3. tit. 13. Burc. l. 3. c. 176. Iuo p. 3. c. 237.

EPiscopus, qui mancipium iuris ecclesię non retento ecclesiastico patrocinio [b] manumitti desiderat; duo meriti eiusdem, & peculij corã cõcilio ecclesiæ, cui pręeminet, per commutationem subscribentibus sacerdotibus offerat: vt rata, & iusta inueniatur diffinitio [c] cõmutantis. Tunc enim liberam manumissionem sine patrocinio ecclesiæ cõcedere poterit: quia eum, quem libertati tradere disponit, iam iuri proprio [d] acquisiuit. Huiusmodi autem liberto, aduersus ecclesiam, cuius iuris extitit, accusandi, [e] vel testificandi denegetur licentia. Quod si præsumpserit; placet, vt stante [f] commutatione in seruitutem propriæ ecclesiæ reuocetur, cui nocere conatur.

Iuo p. 16. c. 65.

Libertus enim (nisi venia [g] impetrata) patronũ ĩ ius vocare nõ permittitur. Vnde in secundo libro digestorũ, tit. di in ius vocando l. fi. ¶ [*Si sine venia edicti impetrata libertus patronũ in ius vocauerit; ex querela patroni, vel † supradictam pœnam, idest quinquaginta aureos* [h]

tit. 4. l. 5.
† *al. vel quinquaginta aureorum pœnam dat.*]

d ¶ Iuri proprio.] i. seruus ipse proprij iuris est factus.

e ¶ Accusãdi.] Ergo videtur, ꝙ alter quã libertus possit accusare ecclesiam, ut si accusat, ꝙ simoniace eligit aliquem, ut ext. de sim. veniens. vel ꝙ metũ intulit alicui, ut ff. qđ me. cau. metum. §. 2. Sed cõtra vniuersitas nõ potest dolum committere, ut ff. de dolo. sed si ex dolo, sic nec dicitur aliquid possidere, ff. de acq. poss. l. 1. §. vl. Nec ciuitas potest excommunicari, vt 24. q. 3. si habes. Item vniuersitas per actorem vel procuratorem, suum debet se defendere: sed in crimine nõ interuenit ꝓcurator. ergo vniuersitas nõ potest de crimine conueniri. qđ verũ est. Dicas ergo hic ponit verbũ accusandi pro verbo agẽdi. 1 Vel ĩtellige cum eps accusat de crimine, quod cõmisit de cõsilio vniuersitatis, 2 vt 16. qõ. 6. placuit. Itẽ ꝑ modũ inquisitionis potest agi cõtra vniuersitatẽ, prout legitur ext. de si. veniens. 2 Vel dic, ꝙ nõ procedit contra vniuersitatẽ, sed potius contra singulos. Io. ego credo, qđ vniuersitas (nisi sint infantes & similes personæ) accusari põt: quia dolũ cõmittere potest, nec ob. lex illa. ff. de dolo, sed si ex dolo quia qđ ibi dr, non potest committere dolum, supple de facili. & uidemus ꝙ sæpe capitulum accusat, & excõicat concilium uniuersitatis. Et delictũ ꝙ maiores de vniuersitate committunt ad oẽs refertur. ff. de re. iu. l. aliud. B.

Vniuersitas an possit accusari.

1 Ad idẽ ꝙ no. C. đ ĩof. test. l. 2. ff. e. posthumus. §. si quis.

2 Quæ delinquere potest sicut & ecclesia, ut legi. & not. su. 7. q. 1. sicut vir. uer. si. uero, Arc.

SED NOTANDVM EST. CASVS. Supra dictũ est, quòd serui ecclesiarum possunt manumitti quandoq. Nunc vero docet, ꝙ ipsa manumissio non est facienda nisi retento patrocinio, nisi manumissor recompenset ecclesię alium seruum eiusdem meriti, & eiusdem peculij. tamen dicit c. de duobus.

EPiscopus, qui mancipium.] CASVS. Quidam episcopus, quendam seruum ecclesiæ suæ manumittere desiderabat nullo patrocinio in ipso retento, quæsitũ fuit in concilio Tolet. qualiter hoc fieri posset. Et respõdetur, ꝙ si manumissor conferat ecclesiæ duos seruos eiusdem meriti & eiusdem peculij de consensu canonicorum subscribentium in commutatione, rata erit commutatio & manumissio talis: quia quem episcopus manumisit, iam iuri proprio acquisierat: ita tamẽ vt præfatus libertus non habeat licentiam accusandi, vel testificandi contra ecclesiam quod si ptæsumpserit commutatione manente, reuocabitur in seruitutem.

b ¶ Patrocinio.] Tali, scilicet, quod consistit in faciẽdo, scilicet in seruiendo: sed patrocinium quod consistit in non faciendo, scilicet, quod eum non vocet in ius, illud non potest remittere, vt patet per id quod sequitur. vtrum autem patronus ex toto possit remittere ius patronatus, notaui 54. dist in. quicũque. Sed quæritur quare pro vno seruo dantur duo serui, & non pro vna re ecclesiæ dantur duæ res, vt sup. ead. c. si quis? Rñdeo; quia

...ociniũ à ...rtis de... an posse remitti.

f ¶ Vt stante.] Ergo pœna soluta remanet contractus in sua firmitate. 25. q. 2. quæcunque quod aliàs non est verum, nisi sit hoc dictum, ut ff. de trans. qui fidẽ. Nam iniquum est, ꝙ simul habeatur pęna & res. ff. de doli exce. apud Labeo. ext. de pęn. suam.

LIBERTVS. CASVS. Supradictum est, ꝙ libertus suum patronum accusare non potest, vel contra ipsum testificari. Nunc vero docet G. ꝙ in ciuili causa non potest eum in ius vocare, nisi venia impetrata à maiori.

g ¶ Nisi venia.] Idest licentia agendi.

SI SINE. CASVS. Quidam libertus licentia non impetrata patronũ suũ in ciuili causa in ius uocauit, quæsitum fuit quam pęnam libertus ille pati debeat, & rñdẽt & si patronus conqueritur, punietur libertus pęna aureorum 50. si fuerit diues: si fuerit pauper, tanquam inofficiosus uerberibus castigabitur.

h ¶ Quinquaginta aureos.] Nisi pœniteat ante litis cõtest. vt ff. de in ius uoc. quamuis.

a ¶ Inofficiosus.] Idest, impius.
b ¶ Si inopia.] Pauperes enim semper puniuntur verberibus sup. ead. fraternitas.

SI VERO. CASVS. Supradictum est, quid iuris sit cum seruus ab vno manumittitur. Nunc vero docet. G. ꝙ iuris sit cum manumittitur à collegio: quia tunc non singulis sed vniuersitati reuerentiam debet.

QVI MANVMITTITVR. CASVS. Dr̄ hic, ꝙ si q̃s manumittitur à corpore aliquo. i. à societate cerdonū vel pellipariorum, vel a collegio clericorū, vel à ciuitate, singulos de vniuersitate ī ius vocabit sine venia impetrata: quia non est libertus singulorum, sed vniuersitatis tantum sed si aduersus ciuitatē vel vniuersitatem aliam cuius est libertus, habeat actionem, non pōt in ius vocare rectores vel actorē ipsius ciuitatis vel vniuersitatis, nisi venia impetrata. Sed si prīceps aliquem faciat ingenuū, nullā reuerentiam debet patrono. Corpore. Corpus dicit societas hominum nō habitantiū simul. Collegiū vero simul habitantium dicitur.

c ¶ Singulos.] Sed cōis libertus duorū neutrū potest in ius vocare. ff. de in ius voc. cōis libertus. quia res communis omnium est. ff. de ritu nup. illud.

decapitari, seruus autem comburi debet, & dat licentia omnib. accusandi de hoc crimine, & officialibus copia nunciandi. Seruus ēt poterit de hoc crimine accusare, & si crimen probauerit, pro munere, libertatem habebit.
f ¶ Capitali.] Hodie adultera verberat̄, & detrudit̄ ī monaste-

dat: vel a præfecto vrbis † *quasi inofficiosus* [a] *castigatur, si inopia* [b] *dignoscitur laborare.* [¶ *Si vero a collegio quis manumissus fuerit, nō singulis, sed vniuersitati reuerentiam debet. Vnde in eodem libro, tit. eodem, le. sed si hac.* ¶ [*Qui manumittitur a corpore aliquo, vel collegio, vel ciuitate; singulos* [c] *in ius vocabit. Nam non est illorum libertus; sed reip. honorem habere debet.* ¶ *Et si aduersus remp. vel vniuersitatē velit experiri, veniam, edicti petere debet: quamuis actorem* [d] *eorū constitutum in ius sit vocaturus.*] *Si vero ingenuū* [e] *princeps facit, patrono reuerentiam non debet.* ¶ *In criminali vero causa si libertus patronum in ius vocauerit, caput eius, & fortunas petiturus; ante litis exordium capite puniendus est. Crimen vero læsæ maiestatis excipitur, vel si patronam illicito serui concubitu vti deprehenderit: quo casu, etiam seruo cum munere libertatis dominum accusare permittitur: sicut Cod. libro nono, titulo, de mulieribus, quæ se proprijs seruis iunxerunt. leg. vnica Imperator Constantinus constituisse legitur.* [*Si qua cum seruo suo occulte rem habere detegitur; capitali sententiæ subiugetur,* † *tradendo ignibus verberone.* [g] *Sitque omnibus facultas crimen publicum arguendi: sit officio copia nunciandi; sit etiam seruo licentia deferendi: cui probato crimine libertas dabitur.*] ¶ *In patronos etiam testificari non possunt, nisi in quibusdam casibus, in quibus etiam serui in dominos torqueri iubentur.*

† al. Vrbi.

l. o. §. qui manumittitur.

ex le. si quis ex familiarib. Co. quia accus. non poss.

tit. 11. le. vnica.

† Conc. in l. qū & in l. c tati cum not. C. dult.

Vnde in libro eo. Codicis, tit. de quæstionibus. l. 1. Imp. Antonius & Verus.

¶ De eodem. C. LIX.

QVæstionē de seruis cōtra dominos haberi nō oportet, exceptis adulterij criminibus, item fraudati

tit. 41. l. 1.

d ¶ Actorem.] Glossauerunt aūt quidā hæc in propria causa, non in causa vniuersitatis: hæc glossa falsa est: q̃a bene potest conueniri procurator. 1 patroni, licet non ipse patronus, vt ff. de obseq. l. licet. ff. de in ius voc. sed & si. §. vlt. sed ipse patronus siue suo, siue alieno nomine agat, nō potest conueniri à liberto, vt per eandem legē probatur. sed econuerso est in liberto: quia licet libertus suo nomine non possit conuenire patronum: tamen nomine alterius potest, vt ff. eod. quæsitum.

1 Idest tutor vel curator & est pro cā patroni, sed in simplici procuratore secus, scd̄m quosdam, ff. de obseq. honori. & quia tunc semper patronus cōuenit̄, & hēt iurare de calumnia. C. de iura. calū. l. 2. Arch. Patronus à liberto non potest cōueniri.

e ¶ Ingenuum.] Restituendo eum natalibus, vt ff. de natalibus rest. l. 2.

IN CRIMINA. CASVS. Dictum est su. in l. si fine. quid iuris sit cum libertus vocat patronum in ius sine venia in causa ciuili: Nunc vero docet Grat. ꝙ si vult patronum accusare de crimine, de quo patronus caput & diuitias perderet si probaretur, ante litis contesta. debet decapitari libertus: nisi in crimine læsæ maiestatis, & nisi patrona cum seruo suo concubuerit, quo casu cum munere libertatis seruo permittitur accusare, & ad hoc inducit. l. seq.

SI QVA CVM SERVO. CASVS. Quædam mulier cum seruo concubuit, quæsitum fuit quam pœnam debeat pati vterque? Et respondetur, ꝙ fœmina debet

nasteriū, vt C. de adul. auth. sc hodie. Vel dic, ꝙ auth. intelligitur, qñ non adulteratur cū proprio seruo. Sed nunquid seruus pōt accusare dñam suā si cū alio seruo adulteratur? Rñ. ꝙ nō: q̃a hic loquit̄ de proprio tm̄ seruo. Similiter nec dña virum suum pōt accusare si cū ancilla sua iacet vel cū aliena, 2 cū hoc cautū nō inuenio hoc ideo, quia detestabilius ēst hoc crimen in muliere, q̃ in viro. Io. Maledicit Io. quia accusari potest mulier, & vir si cum ancillā sua fornicetur, aut fœmina, si adulterium committat, vt ex. de diuor. ex literis B.

Dña adu ra an p à seruo fari. 2 Adde not. gl Pet. & in l. 1. adul. Sp tit. de a ver. sed quid.

g ¶ Verberone.] i. seruo qui post verbera comburitur.

IN PATRONOS. CASVS. Supradictum est quod liberti patronos suos accusare non possunt. Nunc vero dicit, ꝙ contra eos testificari non possunt, nisi in casibus quibusdam, in quibus serui contra dominos, & liberti contra patronos verberari iubentur.

QVæstionem.] CASVS. Lex ista diuiditur in tres partes. In prima dī, ꝙ serui contra dominos in criminibus non admittuntur sine iudicijs alijs, nisi in exceptis criminibus in quib. serui contra dominos torquentur et soli, & si alia indicia non præcedant. In secunda parte dicitur, ꝙ in certis criminibus non creditur solis seruis cōtra dominos, sed eis fides cū alijs probationib. ad-

adhibetur. In tertia parte dicitur quod in pecuniaria causa, nec soli, nec cum alijs probationibus contra dominos admittuntur. Secunda pars incipit ibi. [In cæteris autē.] Tertia ibi, [In pecuniarijs.] Sequēs c. patet per se.
a ¶ Census.] reipub. uel etiam ecclesiæ: quia ecclesia compa-

c ¶ Præscriptionis.] Id est. exceptionis talis, scilicet iste est seruus meus, & ideo non audietur contra me.
d ¶ Interrogari.] nisi cum de facto suo interrogatur, ut 4. q. 3. item serui.
INsolitum.] ¶ Matrem.] Nam mater quandoque gerit tutelam filiorum, ut C. quando mu. tut. offic. fugi. l. 2. & finita tutela potest agi contra. eos qui non habentur loco dominorum, cum pupillū spoliāt. ff. d usucap. pro emptore q fundu. §. si tutor,

f. ꝙ fortes fuerūt quia sufficienter fuit alias probatum, unde licet dominus dicat nō debere torqueri seruū contra eum. & uerum dicat, non tamen per hoc absoluitur, cum aliàs insufficiēter sit probatum & sic domini exceptio nulla est. arg. extra de re iudi. cum Io. &c. Arch.

cēsus[a] accusationibus, & crimine maiestatis, quod ad salutem principis pertinet. ¶ In cæteris autem, quamquā ea quę seruus contra dominum dixit, iudicaturi sententiam formare non debeant; tamen, si alijs [b] quoq; probationibus fides veritatis inuestigetur, prescriptionis [c] inuidia euanescit. ¶ In pecuniarijs vero causis ex α inopia probationum seruos contra dominum posse interrogari [d] manifestum est.

¶ In aliquot vetustis codicibus caput hoc coniunctum est superiori.

α ¶ Ex inopia.] *In antiquis codicibus Gratiani legitur* nec inopia, *& sic videtur etiam legisse auctor glossæ. In antiquiore etiam editione codicis Iustiniani tit. de quæstionibus, le. quæstionem. eodem modo habet, eandemque lectionem secutus est auctor illarum glossarum, & in Basil. tit. 50. de quæstio. eadem est lectio. Sed quia in codice ab Haloādro edito legitur,* ex inopia, *& in l. Diuus ff. de quæs. videtur statutum, ex inopia probationum etiam in causis pecuniarijs posse torqueri seruos, nihil est mutatum.*

Item ibidem l. secunda.

¶ De eodem. C. LX.

INsolitū est, & graue exemplo, audiri seruos aduersus tutores, vel matrem[e] dominorum suorum, nisi tutelæ agatur.

Si vero libertus sua auctoritate à patrocinio ecclesiæ recesserit, si admonitus redire cōtempserit, in seruitutem reuocabitur.

Vnde in eodem concilio Toletano quarto, c. 70. legitur.

¶ De libertis ecclesiæ, qui ab eius patrocinio discedunt. C. LXI.

Burc. l. 3. c. 184.
Iuo p. 3. c. 244.

LIberti ecclesię, qui ab eius patrocinio discedētes quibuslibet personis adhęserunt; si admoniti redire [f] contempserint; manumissio eorū irrita sit: quia per inobedientię† contemptum ingrati actione [g] tenentur.

† al. obedientia.

Item ex concilio Hispalensi, 2. c. 8.

¶ Reuocentur in seruitutem ecclesiarum liberti, qui contra eius libertatem superbiunt. C. LXII.

OCtaua discus-

SI VERO. CASVS. Dictum est supra in c. episcopus q. quod libertus à patrocinio ecclesiæ recedere potest, si episcopus duos seruos eiusdē meriti & peculij pro eo dederit. Nūc vero dicit Grat. ꝙ si sua auctoritate à patrocinio ecclesiæ recedat, nisi admonitus resipiscat, reuocet in seruitutē: & hoc probat per seq. cap.

LIberti.] CASVS. Cōstitutum fuit in Toletano concilio ut si liberti ecclesię ab eius patrocinio decesserint: si cōmoniti ad ecclesiā non redierint, reuocent i seruitutē. [f] Ingrati actione.] i. actione intentata pp ingratitudinem. s. actione in factum.
f ¶ Redire.] sed quare coguntur isti redire cum nullæ operę sint eis impositæ: libertus enim non tenet prestare operas nisi sint eis impositę C. de ope. li. l. 1. licet honorē eis exhibere teneatur, & etiam alere ipsum, ut C. de ope. li. l. 1. & l. mater. Sed dicas aliud esse in libertis ecclesię ut sup. e. diaconi. tamē licet liberti ecclesiæ teneātur ei præstare operas nō tamen tales quales serui: aliqua. n. debet esse differentia. ut ff. de ope. lib. si libertus.

Libertus an teneatur ad operas.

cōparatur reipub. ut C. de sac. san. eccl. l. ut inter diuinū.
b ¶ Si alijs.] Dicunt quidam ꝙ nec in exceptis criminibus seruus contra dominam admittitur, nisi aliqua presumptio præcedat. nam serui & uiles personæ semper quæstionibus subduntur, ut 4. q. 3. si autem ea rei conditio sit. Sed à quæstionibus nunquam est incipiendum, nisi præcedant inditia, ut extra de reg. iur. cum in contemplatione: sed litera ista hoc nō patitur. Dico ergo hoc speciale, ut initium sumatur à tormētis. similiter cum maritus dicitur uxorem occidisse. C. ad le. Cor. d. sic. l. ult. & cum agitur de occiso domino. ff. ad Syl. & si certus sit percussor.

initiū quan-
loque sumi
ura tormē
is.

Dicitur q-
lam quod
facto hoc
cudit hic

g ¶ Ingrati actione.] Id est actione in factum, quæ datur propter ingratitudinem. non enim est hoc propriū nomen actionis. sic dicitur actio operis aduersi, id est, quæ datur propter onus aduersi [illegible] ut ff. loc. in naue.
OCtaua.] CASVS. Elisæus seruus Agabreni ecclesiæ, statim cum fuit ab episcopo manumissus, non solum noluit ipsum episcopum interficere, sed etiam patronam ecclesiam in quadam causa ciuili, ubi arbiter residebat, iniuste damnauit, uel eius bona propter rapinam usurpauit: quare quæsitum fuit de isto in Hispal. concilio in octaua die ipsius concilio, quam pœnam,

debeat pati iste libertus. Et respondet quod debet in serui-tutem reuocari.ut cuius libertas erat perniciosa,sit seruitus salutifera: & qui adepta libertate uoluit superbire,discat obedire subiectus,& dicit H.damnauit, idest, damnificauit, uel ad damnificandum ecclesiam alios instigauit, vocando ecclesiam in ius sine uenia.

a ¶ Discussio.] id est, quæstio.

b ¶ Prędamnauit.] id est, valde damnificauit.

c ¶ Reuocetur.] hic habes quod propter ingratitudinē reuocetur libertus in seruitutē & intelligas ingratitudinem graue offensam, quia nō nisi pro graui offensa reuocatur libertus in seruitutem,& propter easdem causas,propter quas reuocatur donatio. in auth.ut liber.de cætero colla.6.§.illud. secūdum leges veteres sufficit leuis offensa. C. de libe & eorū liber.l.2. Item hic habes quod siue committat libertus ecclesiæ ingratitudinem, contra ecclesiam.siue contra episcopum, reuocat in seruitutem. secus si contra alium de ecclesia,sup.c. qui ma numittitur.

Libertus pp ingratitudinem reuocatur in seruitutem.

d ¶ Proditi.] .i. de inobediētia cōuicti.

DE libertis. CASVS.Hoc c.diuidit in duas partes.In prima parte dicitur, quòd si liberti ecclesiarum facti sūt presbyteri, vel diaconi, iuxta modum,quem canones antiqui docent, sint liberi, tamen à patrocinio ecclesiæ,nec ipsi, nec eorum filij recedere debent. In scda parte dr, quod libertos ecclesiæ commēdatos debet episcopus tueri,nec pōt episcopus impetrare a principe,vt eos alicui donet, quod intelligit.Hu.si manumissi fuerant pleno iure, uel quo ad onus indebitum,uel in casu non concesso. Sed ego intelligo sicut litera sonat, quia licet sint ecclesiæ commendati, non tamen sunt liberti ecclesiæ. & ideo eos episcopus donare nō potest. Secunda pars.ibi.[Ab alijs quoque.

e ¶ Ab eis progeniti.]Ergo filij libertorum debent obedientiam præstare ecclesiæ patronæ suæ, sicut & patres eorum: vt hic,& C.de libe.& corū liber libertinę.sed cōtra:quòd ex liberta nascitur ingenuum est,ut C.de ope. libe.quod ex liberta. Sol. quidam intelligunt legem illam libertinæ, de filijs manumissis cum patre & ante manumissionem natis, leges contrarias intelligunt de natis post manumissionem. sed hoc stare non potest, quia hic dicitur tam ipsi,quàm ab eis progeniti. Itē ex sequen. cap.inf.ea.liberti.patet quod intelligitur de filijs natis post manumissionem,ubi dicit de futura prole, quod ab ecclesiæ patrocinio se non potest subtrahere.Ideo quidam dixerunt istud speciale esse in libertis ecclesię,vt filij nati post manumissionem patrum suorum sint liberti ecclesiæ. Tu dicas quod filij nati post manumissionem sunt ingenui:sunt tamē obnoxij ecclesię, quo ad quasdam operas,quę consistunt in honore in assurgendo,& in salutando.item quod non uocabunt eam in ius.alias reuocantur in seruitutem,ut in c.seq. Io.

Libertorum ecclesiæ filij sunt ecclesię obnoxij.

f ¶ Non recedant.] hic habet locum distinctio decre. extra de ser.non ord.eo.libenter.us.Est tñ hoc speciale in libertis ecclesiæ quod etiam liberi facti sint sacerdotes,quod propter ingratitudinem reuocantur in seruitutem, ut 54.d.qui ex famulis.secus tamen in famulis priuatorū.

NE VERO.CASVS.Supradictum est,quod liberti ecclesiarū non debent ab eorū patrocinio recedere,sed quia factum

sio [a] agitata est de quodā Hælisęo ex familia Agabrēsis ecclesię: qui ab episcopo suo traditus libertati, de libertate confestim ad contumaciæ morbum trāsiluit, sic que per superbiam non solum eiusdem episcopi venefi cis† artibus salutem lædere voluit, sed etiam patronam ecclesiam libertatis immemor prędānauit. [b] Aduersus quem ingrati actio, canonum & legū auctoritate iuste dirigitur;scilicet, vt immeritę libertatis damno mulctatus,ad seruitutis nexum reuocetur.[c] Taliū enim status, qui contra episcopum suum,vel patronam ecclesiam nitūtur,decidi potius,quam conseruari conuenit: vt quorum libertas perniciosa est,sit salutifera seruitus:& qui superbire nouerunt adepta α libertate,proditi,[d] discant obedire subiecti.

† al.maleficiis.

Iuo p.16.c.66.

α ¶ Adepta libertate.] *Magna hoc loco est varietas in vetustis Gratiani codicibus. Nam partim concordant cum hac vulgata,partim habent.*adempta libertate proditi,*partim,*adepta libertate præditi, *vt concilium ipsū impressum,& manuscriptum, etiam in codice Lucensi regio. Apud Iuonem vero legitur,*adepta libertate elati, perdita discant obedire subiecti.

Item ex concilio Toletano 3.c.6.

¶ A patrocinio non discedant ecclesiæ liberti ad sacros ordines promoti. C. LXIII.

DE libertis autem hoc præcipit sancta synodus, vt si qui presbyteri,vel diaconi β ab episcopis facti sunt secundum modum,quo canones antiqui dant licētiam, sint liberi:& tamen à patrocinio ecclesię tam ipsi,quàm ab eis progeniti [e] nō recedant. [f] ¶ Ab alijs quoque libertati traditi, & ecclesijs commēdati patrocinio episcopi † colligantur: & ne cuiquam donentur, à principe hoc episcopus postulet.

† al. episcopali regantur.

β ¶ Presbyteri,vel diaconi.] *In concilijs Coloniæ quatuor tomis impressis,& in codice Lucensi regio legitur* De libertis autem id Dei præcipiunt sacerdotes, vt si qui ab episcopis, &c. *nulla presbyterorum, aut diaconorum mentione facta.*

Ne uero longinquitate temporis obscuretur cōditio originis;tēpore suæ manumissioni scribat liberti pfessionē,

factum sæpe longinquitate temporis obscuratur; ideo hic dicitur, vt liberti tempore suæ manumissionis scribant professionem, qua cõfiteantur se esse libertos ecclesiæ, & ab eius obsequio nunquam recessuros: & ad hoc duo c. seq. inducuntur. clesia eorum obedientia non careat: si vero hoc contēnent, reuocentur in seruitutem.

a ¶ Longinquitate.] Quia si per decem ann. steterit in libertate, amodo liber habetur, ut extra de coniug. ser. licet, ff. qui & a qui. ma. si cum §. Arist. Vel si mater alicuius tpe mortis eius se pro libera gesserit, & filius eius p quinquēnium vixerit, ut liber, amodo libererit, ut C. ne de sta. defun. l. 2. & 3. sed licet seru⁹ fugitiuus se pro libero gesserit, nō ideo est in possessione libertatis, vt C. de agri. & cens. cum simus. in fi. lib. 11. & ff. de acq. poss. l. per eum, in fi.

b ¶ In anteriori.] Nō determinat hic de quo dicat.

c ¶ Intra annū.] Similiter si vasallus ītra annū non pet t inuestiturā, cadit a iure feudi, ut ī cōst. Friderichi, imperialis. §. prerea. de feu. nec obstat ꝙ legit̄ ext. de iureiu. veritatis. vbi dr̄, ꝙ non iurat̄ successori Papæ. pōt enī dici speciale ibi esse indulgentiā: in emphyteuta secus est, quia licet non soluat canonē intra annum tn̄ nō expellitur, vt 10. q. 2. hoc ius. No. ꝙ hic excursus anni priuat aliquē libertate, sicut excursus anni ꝓbat crimen. 11. q. 3. rursus. sic 20. q. 2. puella. sic ext. d̄ of. or. pastoralis. sic 54. d. si seru⁹.

Anni excursus aliqua facit.

Lon-*qua se profiteantur de familia esse ecclesiæ, & ab eius obsequio se nunquam recessuros.*

Vnde in concilio Toletano 6. c. 9. legitur.

inf. c. proximo.

¶ Professionem suæ conditionis liberti ecclesiæ faciant. C. LXIIII.

LOnginquitate [a] sæpe fit temporis, vt non pateat cõditio originis. Vnde iam decretū est in anteriori [α] [b] vniuersalis concilij canone, ut professionem suā liberti ecclesię debeāt facere: qua profiteantur se & de familiis ecclesiæ esse, † & eius obsequium nunquam relicturos. Vnde his quoq; nos adiicimus; vt quoties cursum vitæ sacerdos impleuerit, & de hac vita migrauerit; mox cū successor eius aduenerit, omnes liberti ecclesiæ, uel ab eis progeniti chartulas suas in conspectu omnium debeant ipsi substituto pontifici publicare, & professiones suas in conspectu ecclesiæ renouare: quatenus status sui vigorem & illi obtineant, & obedientia eorum ecclesia non careat. Si autem aut scripturas libertatis suæ intra annum [c] ordinationis noui pontificis manifestare contempserint, aut professiones renouare noluerint; vacuæ & inanes chartulæ ipsæ remaneant, & illi originis suæ redditi, sint perpetuo serui.

† al. manumissos.

α ¶ In anteriori.] *Significatur canon 69. concilij Toletani quarti, qui proximo c. refertur. Nam quartum illud Toletanum, quod fuit plenissimum in sequentib. Toletanis vocari solet vniuersale concilium, vt in quinto, c. 2. & 7. & sexto concilio, c. 1. 3. 7. & 18. Et in principio ipsius quarti concilij episcopi aiunt,* quoniam generale concilium agimus.

Item ex concilio Toletano 4. c. 69.

¶ Nec liberti, nec eorum posteri a patrocinio discedant ecclesiæ. C. LXV.

Poly. l. 3. tit. 12.
Burc. l. 3. c. 185.
Iuo p. 3. c. 245.

LIberti ecclesiæ (quia nunquā moritur [d] eorum patrona) a patrocinio eiusdem nunquā discedant; nec posteritas quidē eorum: sicut priores canones decreuerunt. Ac ne forte libertas † eorum in futura prole nō pateat, ipsaq. posteritas naturali ingenuitate obnitens sese ab ecclesiæ patrocinio † nō subtrahat; necesse est, ut tā hi liberti, quam ab eis geniti † [e] professionem episcopo suo faciāt: per quam ex familia ecclesię libertos effectos

† al. libertinitas.
† al. patrocinio subtrahat.
† al. progeniti.

LIberti.] CASVS Statuit̄ in cap. isto, vt liberti ecclesiæ a patrocinio ecclesię nūquam recedāt: quia eorum patrona. s. ecclesia nūquā morit̄, nec posteritas eorū, sicut antiq. canones d̄creuerūt. & hoc ī 1. p. In 2. par. dr̄, ꝙ liberti & eorū filij faciāt professionē qua ꝓfiteantur se esse libertos ecclesię & ꝙ ab eius patrocinio nō recedēt, ne libertas in futura prole nō pereat: & ipsa posteritas a patrocinio ecclesiæ se non subtrahat.

LOnginquitate.] CASVS. Statutum fuit in concilio Toletano, vt liberti ecclesiarum professionem facere debeant, qua confiteantur se esse libertos ecclesiæ & ab eius obsequio non recessuros. Sed cum idem concilium fuit iterum congregatum, adiecit vt cum episcopus ecclesię fuerit defunctus, & ei alius substitutus, omnes liberti ecclesiæ, vel ab eis progeniti substituto pontifici intra annum a tempore suæ ordinationis chartulas suas in conspectu ecclesiæ debeant publicare & renouare: quatenus illi suum statum teneat, & ec-

d ¶ Moritur.] Ecclesia enim nō potest esse nulla, 1 vt 24. q. 1. pudenda.

e ¶ Geniti.] Propter hoc dixerunt quidam, ꝙ speciale esset in ecclesia, ꝙ filij libertorum ecclesiæ sint liberti ecclesiæ: quod non est verum. sed tamen quo ad quid sunt adstricti ecclesiæ, vt ei assurgant, vt eam non accusent. sup. ead. episcopus qui cum §. seq.

1 Istā glo. sequitur Alex. de Imo. in l. pactū, & collatio. 2. C. de pact. & idem Alexan. in l. extraneum. col. 3. de hæ. inst. ubi vide concor.

PRO REMVNERATIONE. CASVS. Ponit hic Grat. sextum casum in quo res ecclesiasticae possunt alienari, scilicet pro remuneratione [illegible].

MISERATIONIS QVOQVE. CASVS. Ponit hic Gratianus 7. casum, in quo serui ecclesiarum miserationis intuitu libertati donari possunt, & sic quodammodo alienantur.

CVm redemptor noster.] CASVS. Dicit in hoc c. Greg.

QVicunque.] CASVS. Aliqui sustinuerunt laborem [illegible] ecclesiae aliqua [illegible] illius ecclesiae promisit aliquid illis pro remuneratione laboris [illegible] aliquid aliud: postea noluit soluere promissum. vnde quaesitum fuit in concilio Toletano, utrum ad hoc possit cōpelli de iure? Et respōdetur quod sic: hoc probatur auctoritate Pauli ita tamen, ut illa remuneratio per concilium prouinciale confirmetur.

a ¶ Suffragio.] i. qui suffragium praestitit ecclesiae cōsilio, uel auxilio.

b ¶ Prouiderint.] Alicui.

c ¶ Promiserint.] Vbi quod aliquis obligetur nudis uerbis, licet nō interecessit stipulatio, ut ext. de testa. indicāte. 22. q. 5. iuramenti. & j. ea. q. 5. qui Ioannes. quod verum est. & pōtest dici quod cōpetit actio ex nuda promissione. 1 [illegible] cōdictio ex canone illo inf. 22. q. 5. iuramenti.

1 Hoc nō habet locum apud Cathelanos, apud quos nō datur actio ex promissio. te[illegible] Cathelanus qui vanis promissionibus et [illegible] de dolo. ff. si quis cau. [illegible] ex. in proce. Petrus [illegible] ficus. Arch.

ECclesiasticis.] CASVS. Theodorus [illegible] Ro[illegible] G. tradidit ei Acosimū [illegible] sepulit [illegible] suo [illegible] instrūm, quod G. sub[illegible] robo[illegible]

d ¶ Volūtarijs.] Voluntarijs vocat. & tū [illegible] necessitatē, quia ab initio [illegible]: sed postquā illud incepit, tenet illud: sumare, ut C. de act. & ob. sicut. Et habes hic, quod ecclesia tenet ad antidora. extr. de test. cum in officijs.

e ¶ Testimonio.] i. instrumēto suo, quod fuit ei testimonium pro futurum.

[illegible] fateantur, eiusque patrocinium non relinquant: [illegible] virtutem suam obsequium ei, vel obedientiam praebeant.

Pro remuneratione etiam impensi obsequij res ecclesiastica vtiliter possunt donari.

Vnde in Toletano concilio 4. c. 36. legitur.

¶ Quae de rebus ecclesiae in remunerationem obsequij praestantur rata permaneant. C. LXVI.

QVicunque episcopi suffragio [a] cuiuslibet aliquid ecclesiasticae vtilitatis, prouiderint [b], & pro eo quodcunque commodum in remunerationem promiserint [c]; promissi solutionem eos exoluere oportebit: ita vt id ad concilium prouinciale deferatur †, ut eorum conniuentia confirmetur; quia (sicut Paulus ait) dignus est operarius mercede sua. 1. Tim. 5.

† al. deductum eorū conuentum confirmetur.

Item Gregorius lib. 2. indict. 11. epist. 18. Theodoro consiliario.

¶ Serui ecclesiarum in eorum dominium transferri possunt, qui ecclesiasticis vtilitatibus deseruiunt. C. LXVII.

ECclesiasticis vtilitatibus desudātes, ecclesiastica dignum est remuneratione gaudere, vt qui se voluntarijs [d] obsequiorum necessitatibus spōte subijciunt; digne nostris prouisionibus consolentur. Quia igitur te [α] Theodorum virum eloquentissimum consiliariū nostrū mancipiorum cognouimus ministerio destitutum: ideo puerum nomine Acosimum natione Siculum iuri, dominioque tuo dari, tradique praecipimus; quem quoniā traditum ex nostra voluntate iam possides; huius te necesse fuit scripti †, pro futuri temporis testimonio [e], ac robore largitatis, auctoritate fulciri: quatenus, Domino protegente, secure eum semper, & sine vllius retractationis suspicione quippe, vt dominus, valeas possidere [β]. Poly. l. 3. tit. 13.

† abest ab orig.

α ¶ Te.] *Addita est vox ista, & caetera sunt emendata ex originali, ut intelligatur eundem esse cui scribitur, & cui fit donatio.*

β ¶ Possidere.] *Apud B. Gregorium haec sequuntur.* Neque enim quemquam fore credimus, qui tam paruam largitatem pro tua tibi deuotione concessam desideret, vel tentet vllo modo reuocare: cum vno eodemque tempore & verecundum sit a decessoribus bene gesta resoluere, & verecundum sit docere caeteros in sua quandoque resolutoriam proferre largitate sententiam.

Miserationis quoque intuitu serui ecclesiarum libertati donari possunt.

Vnde Gregorius Montanae †, & Thomae lib. 5. epist. 12. seu c. 112.

† al. Montano.

¶ Miserationis, & pietatis intuitu serui ecclesiarum possunt manumitti. C. LXVIII.

CVm redem-

Greg. intuitu pietatis duos seruos Romanæ ecclesiæ. s. Montanum & Thomam manumisit, & eis omne peculium quod habebant relaxauit: & hoc fecit ad instar Iesu Christi, qui venit in mundum, ut vinculū diabolicæ seruitutis rumperet, quo tenebamur adstricti. vnde præci-

ptor [a] noster totius cōditor creaturæ ad hoc propitiatus humanam voluerit carnem assumere, vt diuinitatis suæ gratia, dirupto, quo tenebamur captiui, vinculo seruitutis pristinæ nos restitueret libertati; salubriter agitur, si homines, quos ab initio natura liberos ꝓtulit, & ius gētiū [b] iugo substituit seruitutis, in ea, in qua nati fuerāt, manumittentis beneficio libertate reddantur. Atque iō pietatis intuitu, & huius rei cōsideratione permoti, vos Montanam, † atque Thomam famulos sanctæ Romanæ ecclesiæ, cui, Deo adiutore, deseruimus, liberos ex hac die ciuesque Romanos efficimus; oēque vestrū vobis relaxamus [c] seruitutis peculium. α *& infra.* ¶ Hanc autem manumissionis paginam Paterio notario scribendam dictauimus, & propria manu vna cū tribus [d] presbyteris prioribus, & tribus diaconis pro plenissima firmitate subscripsimus, vobisque tradidimus. Actum in vrbe Romana.

† *al. Montanum.*

α ¶ Peculium.] *In vetusto codice epistolarum B. Gregorij bibliotheca Vaticana legitur,* periculum.

Item serui ecclesiarum publicis angarijs non debent fatigari.

Vnde in concilio Toletano. 3. c. 21. legitur.

¶ Serui ecclesiarum publicis angarijs non fatigentur. C. LXIX.

lib. 7. ca. 290. Iuo p. 3. c. 138.

Ecclesiarum β seruos, & episcoporū, vel omniū clericorum [e] à iudicibus, vel actoribus publicis ī diuersis angarijs fatigari dolemus, Propter quod omne concilium a pietate gloriosissimi Domini nostri poposcit; vt tales deinceps ausus inhibeat; sed serui suprascriptorū officiorum in eorum vsibus, vel ecclesiæ laborent. Si quis vero iudicium aut actorum, clericū, aut seruum clerici, vel ecclesiæ, in publicis, ac priuatis negotijs occupare voluerit, à communione ecclesiastica, cui impedimentum facit, efficiatur extraneus.

β ¶ Ecclesiarum. *In cæteris huius concilij exemplaribus impressis, & manuscriptis, quæ collata sunt, & apud Iuonem legitur quemadmodū apud Gratianum, præterquā in editione quatuor temporum, & codice Lucensi regio, in quibus initium capitis 21. sic habet.* Quoniam cognouimus in multis ciuitatib. ecclesiarum seruos & episcoporum, vel o c a i v a p. in diuersis angarijs fatigari, omne concilium, &c. *Et hic quidem nulla facta est mutatio: alia vero in quibus omnes conciliorum codices concordant, sunt emendata.*

Item pro alimonia pauperum, pro redemptione captiuorum res sacras distrahi licet.

præcipit Paterio notario, vt scriberet instrumentum, cui Greg. Papa propria manu subscripsit cum tribus presbyteris & tribus diaconis.

a ¶ Cum redemptor.] Hic habetur forma, sub qua fiunt manumissiones, & planum est.

b ¶ Ius gentium.] Alibi dicitur, ꝙ iure diuino est inducta seruitus. Sed de hoc dixi su. dist. 1. ius gentium.

c ¶ Relaxam⁹.] Sed nōne eo ipso, ꝙ aliquis īter viuos manumittitur, videtur ei peculium datū, nisi expsse hoc adimatur. C. de pe. ei⁹ qui li. meruit. l. vnica. Sed dicas, quod aliud est in libertis ecclesię. nā eis ī manumissione non licet dari vltra summā viginti solidorū, vt su. e. si quos.

d ¶ Cū tribus.] Ergo nō requirit cōsensus omniū vbi libertas datur, 1 & hoc in fauorē libertatis fit, vt C. de cōmuni seruo ma. l. 1. arg. ɔ̄ 54. dis. c. 1. su. ead. episcopus q. Itē videtur hic, quod sigillū. 2 Papæ non facit chartā authenticam, nisi adsit subscriptio. Io.

ITEM SERVI. CASVS. Dictū ē su. ea. q. 2. c. prædia. ꝙ possessiones ecclesiarū non debent à laicis fatigari. Idem nunc dicit Gratianus de seruis ecclesiarum.

Ecclesiarum seruos. CASVS. Relatum est in cōcilio Toleta. quod quidā iudices & administratores publicorū officiorū seruos ecclesiarū vel epōrū vel aliorum clericorum diuersis angarijs fatigabāt. Quare concilium postulauit à Greg. vt tales pſumptores ꝓhiberet, & statuit conciliū, vt si q̄s de cætero talia pſumeret, ab ecclesiastica cōione repelleret.

e ¶ Clericorū.] Ar. ꝙ eodē priuilegio gaudēt serui clericorū, quo ecclesiæ. infra 16. q. 1. similiter si. 87. d. eos q & 89. d. indicatū. Clerici enim & eorū māci-pia sunt exēpta ab oīb. oneribus ciuitatū, nisi subsit magna necessitas. ext. de immu. eccle. non minus. C. de epis. & cler. l. 2.

ITEM PRO ALIMONIA. CASVS. Ponit hic Grat. 8. casum

1 Scilicet a Papa, vt hic fuit: quod non obtinet in alijs prælatis. secūdū L. & Hug.

2 Circa istā materiam annotan⁹ possit omittere in instrumētis suū solitū signū, & apponere, aliud, de quo vide per Archi. hic cui adde G. de cu. in comparatione & ibi Bal. in vlt. col. C. de fide instru. & per Bal. in pri. C. col. 2. & Ang. in Aut. de instru. cau. & fi. in prin.

Clerici sunt a muneribus ciuilib. exēptis.

casum in quo res ecclesiæ licitè distrahi possunt, s. pro alimonia pauperum: & redemptione captiuorum. Et ad sequentia c. inducuntur vsque ad §. item largitate.

A Vrum.] CASVS. Beneuen. hunc casum sic posuit. Ambr. in hoc c. ponit tria genera largitionis. primum est, cũ res ecclesię pauperib⁹ vel captiuis largiũtur. Secundum est, cum alienantur pro tẽplo ædificãdo. Tertium est cũ largiũtur pro cœmiterio emẽdando vel ampliãdo in istis trib⁹ generibus docet aurum & pecuniã ecclesiæ nõ esse seruãdam, sed erogãdam tẽpore necessitatis: quod si prelatus nõ fecerit, asportabit hostis: sicut Assirij aurũ & argẽtũ de tẽplo Dñi sustulerũt. Et hoc primo dẽt fieri de auro & argẽto, qđ nõ cõsistit in vasis diuino officio deputatis. Si vero sunt vasa diuinis officijs đputata, primo non consecrata sunt largiẽda: deinde etiã ea quæ sunt consecrata, in pios vsus sunt expẽdẽda. ita tamẽ, ut forma calicis ĩ sua forma nõ remaneat. nisi alij ecclesię distrahatur: laicis vero cõfracta & cõflata. H. hunc casum sic ponit Ambro. intẽdit ostendere, quod res ecclesiasticæ debent dari & alienari tẽpore necessitatis. Et ponit quinque casus quibus licitè alienãtur res ecclesiæ, scilicet pro alimonia pauperũ, pro redemptione captiuorũ, pro loco religioso ędificãdo, pro cęmiterijs ampliãdis, pro sepulturis mortuorũ extruẽdis. In his quidẽ vasa ptiósa & sacrata debẽt alienari alij ecclesiæ in eadẽ forma; laicis cõfracta & conflata. [Tribus.] Quinque posuit non dicit tribus, sed duos primos ponit sub vno membro, & duos vltimos sub alio, medium vero sub tertio.

d ¶ Quid.] Id est, simile illi.
e ¶ Timui.] Sic fortè se excusabat.
f ¶ Spatia laxata.] Id est, ampliata.
g ¶ In his tribus.] Id est, in alimonia pauperum, in redemptione captiuorum, in ædificatione templi, vel augmentatione cœmiterij.

Vnde Ambrosius ait, lib. 2. de officijs, c. 28.

¶ Res sacræ quibus ex causis alienari debeant.

C. LXX.

Poly. l. 6. tit. 20. Iuo p. 3. c. 180. Ans. l. 13. c. 28. 4. Reg. 24.

AVrum ecclesia habet, nõ vt seruet, sed vt eroget, & subueniat in necessitatibus. Quid opus est custodire qđ nihil adiuuat? An ignoramus, quãtum auri, atq; argẽti de tẽplo Domini Assyrij [a] sustulerunt? Nõne melius cõflat sacerdos propter alimoniam pauperum, si alia subsidia desint, quàm sacrilegus contaminata asportet hostis. Nõne dicturus est Dominus, cur passus es tot inopes fame emori? Et certe habebas aurum vnde † ministrasses [b] alimoniã. Cur tot captiui deducti in commerciũ † sunt, nec † redempti, ab hoste occisi sunt? [c] Melius fuerat, vt vasa viuẽtiũ seruares, quàm metallorũ. His nõ posset responsum referri. Quid [d] enim diceres? Timui, [e] ne tẽplo Dei ornatus deesset? Respõderet, aũrũ sacramẽta nõ quærunt; neque auro placent, quæ auro non emũtur. Ornatus sacramẽtorum, redemptio captiuorum est: & vere illa sunt vasa ptiosa, quæ redimũt animas à morte. Ille verus thesaurus est Domini, qui operaĩ qđ sanguis eius operatus est. *& post pauca.* ¶ Nemo enim põt dicere, cur pauper viuit? nemo põt queri, quia captiui redempti sunt. Nemo potest accusare, quia templũ Dei ędificatum est Nemo potest indignari, quia humanis fidelium reliquijs spatia laxata [f] sunt. Nemo põt dolere, quia in sepulturis Christianorũ requies defunctorum est. In his tribus [g] generibus vasa ecclesię etiã initiata cõfringere, conflare, vendere licet. opus est, vt de ecclesia mystici [h] poculi forma non exeat; ne ad vsus nefario sacri calicis ministeriũ trãsferatur. Ideo intra ecclesiã primũ quæsita sunt vasa, quæ initiata nõ essent; deinde commi nuta, prostremo cõflata, per minutas erogationes dispẽsata gentibus, captiuorum quoque pretijs profecerunt. Quòd si desunt noua, & quæ nequaquã initiata videantur; in huiusmodi vsus, quos supra diximus, arbitror omnia pie posse conuerti.

† al. vt.
† ĩ vulgaris legebatur, *in captiuitatem ducti.*]

epist. 2.

Item Hieronymus ad Nepotianũ de uita clericorũ.

¶ Non parietes templi ornare, sed pauperibus prouidere, gloria episcopi est.

C. LXXI.

GLoria episcopi est pauperũ inopiæ † puidere; ignominia sacerdotis est pprijs studere diuitijs. Natus

† *al. opibus.*

a ¶ Assyrij.] Id est Babylonij, qui cum Nabuchodonosor cœperunt Hierusalem. & abstulerunt vasa de templo Domini, infra de consecra. dist. 1. vestimenta.
b. ¶ Ministrasses.] Id est, ministrare debuisses.
c ¶ Occisi sunt.] Ergo tunc demum cum timeatur mors. 1 redimi debent captiui, vt not. supra ead. sicut omnino.

1 Scilicet corporis.

h ¶ Mystici.] Id est, in forma calicis, in quo mysticum proculum sanguinis Christi conficitur. Et quod dixi de ecclesia, intelligunt quidam de ecclesia, in qua est: quia cum sit res sacra, non potest uendi etiam alij ecclesiæ. Et de hoc notaui 10. quæstione secunda, hoc ius.

GLoria episcopi.] CASVS. Hoc c. diuiditur in quatuor partes. In prima parte Hie. reprehendit epos, qui cum pauperes erant vili cibo libenter reficiebantur: cum vero facti sunt diuites, uel delitijs incumbentes

tes

tes, cibos delicatos abhorrent. & vt eos liberius redarguat semetipsum talibus connumerat. In secunda parte reprehendit episcopos, qui ornant templum gẽmis & lapidibus ad instar sacerdotum veteris testamenti: sed de clericis per quos ecclesia gubernatur, nullam curam habent.

a ¶ Cibario.] Scilicet familiç.
b ¶ Rugientem.] Idest, famelicum.
c ¶ Parietes.] i. imperitos. 1 sic 46.d. sunt nonnulli.
d Columnas.] Idest, peritos.
e ¶ Subtrahunt.] Idest, non recipiunt.

1 Scilicet eos promouẽdo ad beneficia, contra illud extra de præb. graue. & c. sup inordinata. Arch.

in paupere domo, & in tugurio rustico, qui vix milio, & cibario [a] pane rugientem [b] saturare ventrẽ poteram; nunc similam, & mella fastidio. *Item paulo inferius.*

¶ Multi ædificãt parietes, [c] & columnas [d] ecclesiæ subtrahunt, † [e] marmora nitent, auro splendent laquearia, gemmis altare distinguitur: & ministrorum Christi nulla electio est. Neque vero mihi aliquis opponat [f] diues ĩ Iudæa templum, mensam, lucernas, thuribula, patellas, scyphos, mortariola, & cętera ex auro fabrefacta. Tunc hæc probabantur [g] a Domino; quando sacerdotes hostias immolabant, & sanguis pecudũ erat remissio † peccatorum: [h] quamquam hęc omnia præcesserint in figura: scripta autem sunt propter nos in quos fines sæculorum deuenerunt. Nunc vero cum paupertatem domus suæ pauper Dominus dedicarit; portemus † crucẽ, [i] & diuitias lutum putabimus. *Item ibidem in extremo.*

† *substruunt.*] vera lectio.
† *al. redemptio.*
1. *Cor.* 10.
† *al. cogitemus.*

¶ Amico quidpiam rapere furtum est: ecclesiam fraudare, sacrilegium est: accepisse quod pauperibus erogandum sit; & esurientibus plurimis, vel cautũ [k] esse velle, vel timidum, [l] aut, quod apertissimi sceleris est, aliquid inde subtrahere, omnium prædonum crudelitatem superat. *Item eiusdem ad Paulinum de institutione monachi.* ¶ Crates ille Thebanus homo quondam ditissimus, cum ad philosophandum Athenas pergeret; magnum auri pondus abiecit: neq; putauit se simul posse & virtutes, & diuitias [m] possidere. Nos suffarcinati auro Christũ pauperem sequimur: & sub pretextu eleemosynæ pristinis opibus incubantes, qũo possumus aliena [n] fideliter distribuere, qui nostra timidè reseruamus? Plenus venter [o] facile de ieiunijs disputat. Non Hierosolymis [p] fuisse, sed Hierosolymis bene vixisse laudãdũ est.

Epist. 13.

f ¶ Opponat.] Arg. ab exemplis non esse argumentãdum.
g ¶ Hæc probãtur.] Sed nõne hæc hodie probantur a Domino. ĩ. de consec. d. 1. & calix. ita: sed non insuper abundãtiã, vt non habeatur delectus personarum. 86. distin. non satis. 47. dist. sicut.
h ¶ Peccatorũ.] Venialium: quia cæremonialia tollebant tm̃ venialia peccata. sicut hodie aqua benedicta, ut ĩ. de consecrat. dist. 3. aqua.
i ¶ Crucem.] Sustinendo cõtumelias.
k ¶ Vel cautum.] Cum ideo fit, quia expectat maior necessitas.
l ¶ Timidũ.] Si ideo facit, quia timet ne sibi deficiat.
m ¶ Diuitias.] Nã verè philosophãtes cõtemnunt 2 pecuniã, ff. de vac. mun. l. in honorib. §. per.
n ¶ Aliena.] Idest, res ecclesiæ.
o ¶ Plenus venter.] Idest, prælatus plenus diuitijs.
p ¶ Non Hierosolymis.] Idest, non tantum esse prælatum; sed opera prelati facere laudabile est. 27. q. 5. caucte.

2 Idest, non ponũt amorẽ, siue animum in diuitijs, aliàs diuites cũ bonis operibus non abijcimus, 30. d. c. pen. Arch.

Item largitate etiam episcopi stipendium de rebus ecclesiæ clericis dare licet: cuius professio sub precaria nomine fieri debet.

Vnde in concilio Toletano 6. c. 5.

¶ Qui beneficium ab ecclesia accepit, eius professionem nomine precariæ faciat. C. LXXII.

Ivo p. 6. c. 372.

SAepè fit, vt proprietati originis obsistat [q] longinquitas tpis. Quapp prouidentes decernimus, vt si quis clericorũ, a stipendiũ de rebus ecclesiæ, cuiusquã epi [r]

ITEM LARGITATE. CASVS. Ponit Grat. nouum casum, in quo epi res ecclesiasticas possũt alienare quo ad vsũ fructum, dando eas clericis sub nomine precariæ: & ad hoc probandum inducit seq. cap.

SAepè fit.] CASVS. Quidam

habent. & dicit, quòd in veteri testamẽto sic ctus fuit ex præcepto Domini ornatus in templo. In tertia parte dicit, quod amico aliquid rapere, furtum est: ecclesiam verò fraudare, sacrilegium est, & de his quæ pauperibus sunt eroganda subtrahere prædonis superat crudelitatem. In quarta parte inuitat nos ad contemptum diuitiarum exemplo Cratis qui cum Athenas pergeret ad philosophandum, aurum proiecit quod portabat, cum non crederet se posse virtutes simul & diuitias possidere. Secunda pars incipit ibi, [Multi ædificant.] Tertia ibi, [Amico rapere.] Quarta ibi, [Crates ille Thebanus.]

episcopus volebat concedere prædium ecclesiæ cuidam clerico quo ad vsumfructum. Quæsitum est in concilio Tolet. qualiter ei concedere posset, ne ecclesia præiudicium patiatur propter diuturnam retentionem. Et respondet, sub precario nomine debet clericus ab ecclesia recipere, & professionem suam scribere, & quod ab ecclesia recepit, fideliter colere: ne res deteriorentur: qđ si quis facere contempserit, a precaria repelletur.
q ¶ Obsistat.] De facto, non de iure, ut sup. ea. c. longinquitate.
r ¶ Cuiusquam episcopi.] infra 16. q. 3. si episcopus, & c. clerici.

a ¶ Largitate.] Sed quomodo est largitas, si dr̄ precaria? cū de precaria certa pensio statuatur. 10.q.2.precariæ? respon. non est precaria, id est, omnino gratuita quoad vsumfructum: & ideo dicit, qđ interueniens scriptura ne possit allegare præscriptionem. nam per quantumcunq; tēpus possideret nūquam præscriberet, vt 16.q.3.clerici. Fructuari⁹.n.nō pōt præscribere. instit. p quas pso. no. acq.ri. §. fructuari⁹. nec ille, qui alieno noīe possidet, vt extra de præscri. si diligēti, C.de præscr. triginta annorū.male.

Fructuarius non pręscribit.

b ¶ Sub pręcarię.].i. sicut solet fieri in pcaria. non.n. est hic cōtractus præcariæ: sed donatio vsusfructus episcopi. 16. q. 3. si episcopus, & c. clerici.

c ¶ Laborare.] Idest colere.

d ¶ Priuare.] Ar. clericū posse remoueri ab ecclesia si negligit agros, vel alias vtilitates ecclesię sic ff. de pę. hære. ei, q partes, §. cū prædia & C.loca. l.3. nā pter negligentiam aliquis deponitur, vt 81. dist. dictum.

RELIGIONIS. CASVS. Ponit hic Grati. decimū casum, in quo pōt eps aliquid alienare de reb. ecclesiæ suæ tradēdo eas monasterijs causa religionis; dūmodo ecclesiā suā non lędat enormiter. Et ad hoc inducit sequentia cap.

SI eps.] CASVS. Quidā eps volebat facere monasteriū de quadam ecclesia parochiali: & aliquid de rebus epalis ecclesiæ ei cōferre volebat. Vnde q̄situm fuit in concilio Toletano vtrū hoc facere posset? Et rn̄detur, quod sic dummodo de cōsensu capituli hoc faciat, & ecclesiæ suæ detrimentum non exhibeat.

dralis requiritur circa ordinationem, & depositionem clericorum, vt 24.dist.eps.67.dist.reliqui. s̄.ea. alienationes. Lau. tn̄ & H. intelligunt ēt requirendum consensum clericorum parochialis ecclesiæ. Nam isti sine culpa non debent priuari suis stipendijs. 16.q.7. inuentum.

percepit largitate: [a] sub præcariæ [b] noīe debeat professionem scribere: vt nec per tentionē † diuturnam præiudiciū afferat ecclesię, & quęcumq; in vsu perceperit, debeat vtiliter laborare: [c] vt nec res diuini iuris videātur aliqua occasione negligi: & subsidiū ab ecclesia, cui deseruiunt, pcipere possint clerici. Quòd si quis eorū contēpserit facere; ipse se stipendio suo videbitur priuare. [d]

† al. retentionem.

a ¶ Clericorum.] *In codice conciliorum Lucensi regio sequitur*, vel aliarum quarumlibet personarum.

Religionis quoque intuitu ea, in quibus ecclesia detrimentum non patitur, monasterijs tradi possunt.

Vnde in 3. Toletano concilio, c.4. legitur.

¶ Licet religionis intuitu res ecclesiæ alienare.

C. LXXIII.

SI episcopus [e] vnam de parochianis ecclesijs suis monasterium dicare voluerit, vt in ea monachorū regulariter congregatio viuat; hoc de consensu concilij sui habeat licentiam faciendi. Qui etiam si de rebus ecclesiæ pro eorū substantia aliquid, qđ detrimentum [f] ecclesiæ nō exhibeat, eidem loco donauerit; sit stabile. Rei.n. bonę statuendæ sanctum concilium dat consensum. [g]

Iuo p.3.c.168.

Item ex Toletano 9.c.5.

¶ Non vltra quinquagesimam partem rerum ecclesiæ monasterio quod constituit, episcopo licet conferre. C. LXXIIII.

BOnæ rei dare cōsultum; † & præsentis habetur vitę subsidium & ęternæ remunerationis expectare cernitur præmiū. Quisquis itaque episcoporū in parochia sua monasterium construere forte voluerit, & hoc ex rebus ecclesiæ, cui præsidet, ditare decreuerit, nō amplius ibidem, quam quinquagesimā [h] partem dare debebit: vt hac temperamēti æquitate seruata, & cui tribuit, competens subsidium conferat, & cui tollit, damna grauia non infligat. Ad ecclesiā vero, quæ monasticis nō informabitur regulis, aut quā pro suis magnificare † voluerit sepul

Iuo p.3.c.170.
† al. consilium.
† al. munificare.

Ecclesia sęcularis poterit conuerti in monasteriū, sed non ecōtra.

Eps conuertens ecclesiā sęcularem in regularem, quorū clericorū consensum requirere debeat.

e ¶ Si episcopus.] Hic habes quod de sæculari ecclesia potest fieri ab episcopo monasterium, vt extra de eccl. ædi. ad audientiam. sed conuerso nō potest, ut 19.q.3. quæ semel extra de reli. do. inter quatuor. nisi fiat auctoritate Papę, vt extra de censi. cum venerabilis. & extra ne cleri. vel mona. c. relatum. vel vbi aliter nō possit locus reformari, nisi per canonicos sæculares, vt extra in eadem decre. inter quatuor.

f ¶ Detrimentū.] Graue si.n. læderet ecclesiam grauiter, posset.c. reuocari, vt s̄.e. Apostolicos ī fi. & j̄.c. px.

g ¶ Cōsensum.] Quæro, de quorum clericorum cōsensu hoc intelligas, an detur clericis epalis ecclesiæ, an de clericis parochiæ illius? rn̄detur de clericis ecclesiæ cathedralis. Nam consensus clericorum ecclesiæ cathe-

tum. videtur [1] tamen sufficere. si episcopus eis prouidet necessaria, vel ibi vel alibi: vt extra de eccle. ædifi. ad audiētiam. & sic videtur quod eis inuitis possit hoc facere arg. extra de exce. præ. sicut vnire.

BOnæ rei.] CASVS. Quidam episcopus volebat ædificare monasterium in parochia sua, vel aliquam ecclesiam sęcularem magnificare: apud q̄ forte sepeliri volebat, & desiderabat ditare monasterium, vel ecclesiam de rebus ecclesiæ suæ. quæsitum est in cōcilio Toletano, quantum monasterio vel ecclesiæ dare posset? Et respondet, quod monasterio dabit quinquagesimā partem de rebus ecclesiæ suæ, dummodo ei damna grauia non infligat: ecclesiæ vero sęculari non amplius quàm centesimam dabit partem, & in arbitrio episcopi erit, vt vel monasterium tantum, vel ecclesiam tantum debeat de rebus ecclesię ditare.

h ¶ Quinquagesimam.] Sed nunquid episcopus potest dare

1 Allegan dr̄, qm̄ no est uerū Lau. Vinc Gof. & B. ipsi no. ex de reb. ecc nō alie. po sessiones. hoc no. ī d cre. ad aud tiam alle. gl. Arch.

Eps pōt da quinquage mam, vel ce tesimam.

dare centesimam, vel quinquagesimam sine consensu canonicorum? videtur ꝙ sic, extra de ijs quæ fi. a præla. sine consensu cap. pastoralis et nō obstante iuro de non alienandis rebus ecclesiæ, vt extra de eccl. ædi. tua. nemo .n. potest accusare epm, ꝙ templum Dei ædificauerit, vt sup. iuris sit de hoc, in quæstionibus notati. F.

ADDITIO. Quæstio vene... fi, & incipit... episcopus, &c. vbi dicit, quòd T. ... dicebat, quod tātum vltima reuocatur: quod verum credit ipse B. Brix. nam non restituitur minor, nisi in quo decipitur, ff. de min.

turis; non amplius quàm cētesimam partem census [a] ecclesiæ, cui pręsidet, ibidem conferre licebit: ea tamē cautela seruata, vt vnam tantummodo, quæ placuerit, ex his duabus remunerationem † assumat.

† al. remunerandam.

Item Gregorius lib. 2. indict. 11. epist. 17. Gratioso subdiacono.

¶Iure proprietatis res ecclesiæ monasteriorum ædificijs tradere licet. C. LXXV.

Ans. l. 5. c. 32.

RELIGIOSAM [b] vitam eligentibus cōgrua nos oportet consideratione prospicere, ne cuiusquā necessitatis occasio, aut desides faciat, aut robur (quod absit) conuersationis infringat. Idcirco pręsenti tibi auctoritate pręcipimus, quatenus domū positā in hac vrbe, regione quarta iuxta locum, qui appellatur, ad gallinas albas, vel hortum iuris sanctæ Rom. ecclesię, cui auctore Deo præsidemus, in qua Campana quondam vxor *α* Patritij mansisse dinoscitur, simul & hortū, atq; hospitia, quæ intra eandem domum ianua concludit, Floræ † abbatissę debeas tradere proprietatis iure proculdubio possidendam: in qua domo monasterium virginum (vbi cum cōgregatione sua habitare possit) Christo queat adiuuante cōstruere; & † tam ipsa, quàm quæ in eius loco, honoreq; successerit, prędictam domum, & hortum cum omnibus ad se pertinentibus (sicut diximus) quieto, inconcussoq; iure a nobis pietatis consideratione cōcessa valeat possidere.

† antea legebatur, eidem.

† al. vt.] orig.

α ¶Vxor.] *In aliquot epistolarum editionibus, & nōnullis Gratiani exemplaribus non est ista dictio. In uetusto aūt Vaticano epistolarum codice legitur*, quondam patritia.

Ecce ostensum est, quomodo res ecclesiæ sine culpa dari possint, & constare his quibus datæ fuerunt.

QVAESTIO III.

NVnc quæritur [c], si ante tempus suæ ordinationis nihil habere videbantur, quid de his fieri debeat, quæ post ordinationem suam inuenisse noscuntur.

De his ita statutum est in concilio Carthaginensi 3. c. 49.

Et in Moguntino sub Rabano c. 8.

ead. quæst. Nō ... lex. pręd. si tota ... nam intelligitur in Falcidia, licet quidam stent illi legi Archidiaconus.

a ¶Census.] Propter hoc verbum, cēsus, dicit L. & H. ꝙ de cēsu posset episcopus dare partem, sed nō de possessionib. ecclesię: alias reuocaretur, vel eo viuo, vel post mortē suam, vt 16. q. 3. si sacerdotes. Sed hoc falsū est, qa decre. dicit ēt de possessionibus. extra de do. Apostolicæ.

RELIGIOSAM.] CASVS. Quedā abbatissa postulauit a Greg. ut quendam locū sibi concederet in quo volebat construere monasteriū, q̄ forte expulsa erat de suo monasterio cū sua ꝯgregatione: quare Grego. precibus suis annuit. Vnde mādat cuidā (forte suo procuratori) vt tradat sibi, & successoribus suis iure perpetuo possidēdā quandam domū, & hortum & hospitia, q̄ intra eandem domū ianua concludit vt ipsa abbatissa sibi monasteriū ꝯstruat, ut ibi cum sua habitet congregatione.

b ¶Religiosā.] Ergo qui dat domum, vel aliā rem non vr̄ dedisse ea quę sunt annexa ei, nisi exp̄ssa fuerint. sic 63. d. ego Ludouicus. Ar. contra. ff. si ser. vē. testatrix. ff. de act. empt. creditor. in fi. 1

1 Dicas ꝙ q̄ dat domum, vr̄ ei donasse annexa. ff. de ꝯtrah. emp. credit. §. vlt. C. de bo. vac. l. 2. li. 10. licet sit ar. cō. La. ad hoc facit quod leg. & no. s̄. 1. q. 1. sicut Christus. Arch.

sup. ea. aurū. Itē quia sufficit semel a iure esse ꝯcessum: unde non est necesse requirere nouum cōsensum. ff. de condi. insti. quæ sub conditione. §. ult. sed contra de do. pastoralis extra de ijs quę fi. a p̄la. cum vos. Tu dicas, ꝙ licet a iure permittatur ei talis donatio, tn̄ facit eādem de cōsensu clericorū, ut s̄. ea. c. ꝓx. s̄. ea. Apostolicos. vehementer tamē obuiat illa decre. pastoralis. nisi vis fiat literæ. Vnde dic, illis decre. standum est. Sed quid si episcopus plures donationes fecit, ita ꝙ omnes simul excedant quinquagesimam; an dices ultimam reuocari, uel omnes? Videtur ꝙ tantum ultimam: quia sola illa fuit uitiosa, ut s̄. ea. si quos, & 17. q. 4. questi. econtra uidetur, ꝙ de qualibet donatione est detrahendum, ut C. de inof. do. si totas. ff. ad leg. Falc. pęnales. §. annua. Hæc quæstio soluitur extra de dona. Apostolicæ. Ioan. quid

NVnc quæritur.] Hæc q. diuiditur in duas partes: in prima quarum probat per duo ca. ꝙ si nihil habebat episcopus cum fuit promotus: in morte sua totum debet ecclesię dimittere. Secunda ibi, Sed quæritur.] Io. de Fant.

CASVS. Hic tractatur 3. q. in qua connectuntur dicta dicendis: ubi quæritur quid fieri debeat de rebus illis, quas clerici acquisiuerunt de rebus ecclesiæ, qui ante suam ordinationem nihil habebāt, & certum est, quod quidquid clericus acquirit de rebus ecclesiæ, & intuitu ecclesiæ, totum debet ecclesiæ relinquere. si uero intuitu personę aliquid acquisierit, potest relinquere cui uelit. ut inf. ea. c. 1. 2. & 3.

c ¶Nūc quęritur.] Habeas pro summa quęstionis quod dicitur in c. 1.

Placuit

¶De his, qui primum nihil habentes, tempore suæ administrationis aliqua acquirunt. C. I.

PLacuit, vt episcopi, presbyteri, diaconi, vel quicunq; clerici, qui nihil habentes [a] ordinantur, & tempore episcopatus, vel clericatus sui agros, vel quęcunq; prædia nomine suo [b] comparant; tanquam rerum Dominicarum inuasionis crimine teneantur; nisi admoniti ecclesiæ eadem ipsa contulerint. Si autem ipsis proprie aliqd liberalitate alicuius, vel successione cognationis [c] obuenerit; faciat inde, quod eorum proposito congruit. Quod si a suo proposito retrorsum exorbitauerint; honore ecclesiastico indigni tanquam reprobi iudicentur.

Burc.l.3.c.120. Iuo p.3.c.96. Pann.l.2.c.52.

† al. teneantur obnoxij.

Item ex concilio Toletano 9.c.4.

¶De ministris, qui nulla ecclesiæ occasione, sed sui vtilitate aliqua acquirunt. C. II.

QVicumq; de sacerdotibus, vel ministris pro sui vtilitate, atq; amicitia, vel pręstatione, aut quocumq; modo, aut per scripturę seriem aliquid meruerint a quolibet percipere†; in rebus ecclesię non poterit numerari. Sed quod exinde voluerint facere, ipsorum volūtatis arbitrio subiacebit. Quòd si hoc post eorum mortem inordinatum fortasse remanserit; ecclesia, cui pręfuit, vel minister extitit, hoc sibi in perpetuum vendicabit [d].

† Adde A... xan.de In... in l. cū f... dus.§.ser... ff.si cer p... circa si. d...

Ecce quòd illa, quæ non ex officio ecclesiastico, sed ex aliqua præstatione suæ vtilitatis lucratus est, potest dare quibus uoluerit.

2 *Sed quæritur de his quæ sibi communiter cum ecclesia, uel sequestratim pro remedio animæ offeruntur, uel de tertia parte, quam de rebus parochialium ecclesiarum sibi debitam accipit; si ea poterit dimittere quibus uoluerit.*

De his ita diffinitur in concilio Agathensi, c.6.

¶De pontificibus, quibus ab extraneis, vel cū ecclesia, vel sequestratim aliquid dimittitur. C. III.

POntifices [e], quib. in summo sacerdotio cōstitutis ab extraneis † [f] aliquid aut cū ecclesia, aut sequestratim aut dimittitur, aut donatur (quia hoc ille, qui donat, pro redemptione animæ suæ, non pro commodo sacerdotis

extra de testamentis c.requisisti. Burc.l.1.c.217. Iuo p.5.c.331.

† al. extraneis dūtaxa...

PLacuit.] CASVS. Statutum fuit in conc. Carthag. ut episcopi, presbyteri, diaconi, & alij clerici, qui nihil habebant antequam ordinarent̄, & postea de rebus ecclesiæ tantum suo nomine possessiones comparauerūt, puniantur tāquam inuasores rerum dominicarum: nisi suæ ecclesiæ commoniti eas restituāt. Si aūt aliquid acquisiuerint intuitu personæ .i. ex donatione amicorū, vel successione ex testamēto, uel ab intestato; possunt de hoc facere quidquid volūt, dūmodo a suo proposito non recedant. s. tali pecunia abutēdo, ut negotiādo, vel fęnerando: quod si fecerint, indigni honore ecccesiastico iudicentur in eum.

a ¶Habentes.] Ergo propter paupertatē nec impeditur, nec xecusatur ēt quis a prælatura. secus est in tutore, ut insti. de excu. tut. §. sed & ꝓpter paupertatem.

b ¶Suo.] Hoc speciale. est in ecclesia, ꝙ licet sacerdos aliqd suo emat noīe de pecunia ecclesiæ, ꝙ res illa statim facta est ecclesiæ aliud est in reb. priuatorum, ut C. de rei vendi. si ut ꝓponas, & de hoc notaui s̄.e.q.2. Apostolicos. idem quod hic dicitur, habes extra de pecu. cler. c.j. inquirendum, & c. si quis. Vtrum autē præsumatur de reb. ecclesiæ, ut de reb. suis comparasse, dicitur s̄.e.q.1. sint manifestæ.

Sacerdos emens aliquid, cui acquirit.

c ¶Cognationis.] Iusque ad quartū gradū, 1 C. de episc. & cler. auth. licentiā. Vel vsq; ad 7. deferē successio. Arg. cōtra 35.q.2.c.1.

1 Ista est uera snīa ſm Go. & Ho. de hoc no. ex de test. requisisti. §. si uero reliquitur, & ibi not. Arch.

QVicunque.] CASVS. Quidam sacerdotes aliquid acquisierunt artificio suo, uel ex datione amicorum, uel ex institutione facta in testamento quæsitum est in concilio Tolet. utrum ecclesiæ suæ relinquere teneantur. Et respon. ꝙ non, sed dabunt cui uoluerint si uero post mortem suam remanserit inordinatum, ecclesia sua in perpetuum uendicabit suę utilitati, idest, suo utili officio.

d ¶Vendicabit.] idest, defendet, quando ecclesia inuenitur in possessione. sed si hæredes essent in possessione, oporteret ecclesiam probare de iure suo, ut inf. ead. q.5. c.1. in fi. sicut not. s̄. ea. q.1. sint manifestæ. Vel intellige quod hic dicit, cum non habet sacerdos hæredes. in authen. de eccl. tit. §. si quis autem episcopus. col. ult. & inf. e. s. ult.

ECCE. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis, quod ea quę dantur clericis intuitu personæ, dare possunt cui volunt.

SED QVÆRITVR. Hæc est secunda pars huius q. Io. de Fant. Et mouet Grat. incidentem quæst. vtrum ea quæ dantur episcopo communiter cum ecclesia, vel sequestratim pro remedio animarum, uel tertiam partē, quā accipit de parochianis ecclesijs, possit relinquere cui uelit. Et de hoc quid iuris sit, in c. seq. diffinitur.

POntifices.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, ꝙ si aliquis relinquit aliquid pontificium ecclesiæ, uel separatim pro redemptione animæ suæ totum inter ecclesię facultates cōputabitur. In secunda parte dicitur, ꝙ si aliquid relinquitur ecclesię, vel sacerdoti alij restituendum, non debet inter facultates ecclesiæ computari. Secunda pars incipit ibi, [Sane quidquid.

e ¶Pontifices.] idem in alijs.

f ¶Ab extraneis.] Si aliquid datur tm̄ epo, illud non tenetur diuidere cum ecclesia. Sed licet aliquid detur tantum ecclesiæ, illud diuidendum est cum epo: & distingue an a propinquo, vel extraneo sit relictum episcopo,

Ecclesiæ data cum epo diuiduntur.

ſcopo, vt habes diſtinctum extra de teſtam. requiſiſti. Si autem ſimplici canonico aliquid eſt relictum, illud non tenetur diuidere cum eccleſia, ſemper enim preſumitur, ꝙ id, quod datum eſt prælato, ſit intuitu eccleſię datum. & eſt ſim. ff. de ann. leg. annua. in §. 1. ff. de reb. dub. ciuibus.

poteſt dare tertiam partem, quam recipit de parochianis eccleſijs irreuocabiliter, vel eccleſiæ a qua recipiebat: vel alteri eccleſiæ cui voluerit, quod intelligit H. ſi velit ſubire onus fabricæ reparandæ.

d ¶Irreuocabile.] Cum de conſenſu canonicorum hoc facit, aliàs ſucceſſor poteſt illud reuocare, ut 16. q. 1. poſſeſſiones. & hic eſt arg. ꝙ ſi eps̄ ſimpliciter dedit aliquid eccleſię, intelligitur illud perpetuo dediſſe, ut 16. queſt. 1. quoniã quidquid. Arg. contra 16. q. 1. poſſeſſiones, & dixi 10. q. 2. hoc ius, in fine.

reprobatur) non quaſi ſuum proprium, ſed quaſi dimiſſum eccleſię inter facultates eccleſię computabunt: quia iuſtum eſt, vt ſicut ſacerdos habet [a] quod eccleſiæ dimiſſum eſt, ita & eccleſia habeat [b] quod relinquitur ſacerdoti. ¶Sanè quidquid per fideicommiſſum aut ſacerdoti, aut eccleſiæ fortaſſe dimittitur, cuicunq; alij poſtmodum profuturum; id inter facultates ſuas eccleſia computare, aut retinere non poterit [c].

Item ex concilio Toletano 9. c. 6.

¶Epiſcopus tertiam partem ſibi debitam eccleſiæ relinquere poterit. C. IIII.

Iuo p. 3. c. 171.

EPiſcopus, ſi tertiam partem, quã de rebus parochialium eccleſiarum ſanctione paterna ſibi debitam nouit, aut ipſi eccleſiæ, cuius res eſſe patebit, aut alteri eccleſiæ, quam elegit, conferre decreuerit: & licitum maneat, & irreuocabile [d] robur eius ſententiã ferat.

QVAESTIO IIII.

QVod autem [e] quæritur, ſi de ſuis, & eccleſiæ rebus aliqua acquiſiſſe noſcuntur, cui proueniant; ita diffinitur in eodem concilio Toletano 9. c. 4.

¶De his, qui de ſuis & eccleſiæ rebus aliqua acquiſiſſe noſcuntur. C. I.

Iuo p. 3. c. 169.

SAcerdotes, vel quicunque illi ſunt, quibus eccleſiaſticarum rerum cura commiſſa eſt; quæcunque adminiſtrationis ſuæ tempore emerint, ſi de rebus proprijs vel vile, vel carum habuerint; ad eccleſiæ nomen, cui præſunt, chartarum conficere inſtrumenta procurent [f]: non enim conuenit, vt eccleſia, quem ſuſcepit extraneum, efficiat in alieno [g] diuitem, & in ſuo [h] retineat fraudatorẽ. ¶Hi verò, qui ſuarum rerum noſcuntur habere compendium; ex omni re, quam poſt ordinationis ſuæ diem viſi ſunt acquiſiſſe, ſiue nulla, ſiue aliqua ſint inſtrumẽta confecta; compenſatione α [i] tam iuris ſui, quàm eccleſiaſticarum rerum habita, ſi ſe vtriuſque rei quantitas exæ-

QVod autem.] CASVS. Hic ponit̃ 4. quæſt. in qua queritur cui debeant dari res acquiſitæ communiter ex rebus prælati & eccleſiæ, & qualiter debeant diuidi. & reſpõdet, ꝙ pro rata pretij dari debent diuidi inter eccleſiam & hæredes prælati.

e ¶Quod autem.] Si de vtriuſque pretio empta eſt res, pro rata pretij diuidenda eſt inter eccleſiã & hęredes p̃lati, vt ĩ. e. c. 1. ver. hi vero. Io.

SAcerdotes.] CASVS. Hoc c. diuidit̃ in duas partes. in prima parte loquit̃ de rebus, quas prælati emunt, & de pecunia eccleſię, & tantum ſuo nomine: in quo caſu ſi de rebus proprijs aliquid vile vel charũ habuerĩt, curẽt cõficere inſtr̃a nomine eccleſiæ, cui præſunt. In ſc̃da parte loquitur de rebus emptis cõiter ex pecunia prælati & eccleſiæ, quæ debent æqualiter diuidi inter eccleſiã & decedentis hæredes, ſi ſe utriuſque rei quantitas exæquauerit. Secũda pars incipit ibi, [Hi vero.] vile uel charum, ideo dicit, quia ſi conſtaret eos nihil habere: ſiue ſuo nomine, ſiue nomine eccleſiæ emerint, totum eccleſia vẽdicabit. Et licet videatur loqui in prælato tantũ, tamen ego Barth. Brix. idem intelligo in quolibet clerico, vt ſ. ea. q. 3. placuit.

f ¶Procurent.] vt faciant quantum habent de rebus eccleſiæ, & quantum de proprijs rebus.

ADDITIO. Sed pone, prelatum fuiſſe confeſſum plus eſſe in bonis eccleſiæ, quam eſſet in veritate: nunquid ei præiudicatur: dicit Lau. quòd non. niſi hoc ſcriberet. C. de arb. tut. l. ult. Arch.

g ¶In alieno.] .i. in rebus proprijs ipſius ſacerdotis, quæ ſunt aliene eccleſię, uel propri intelligas poni.

h ¶Et in ſuo.] Ideſt, rebus eccleſiæ.

i ¶Compenſatione.] Ideſt, computatione, uel comparatione.

uibus. Hoc tamen ſcias, ꝙ aliud eſt dicere, relinquo hoc canonicis iſtis: & aliud, relinquo hoc eccleſiæ iſti. In priori caſu relictum intelligo eis, & non eccleſiæ. In ſecundo caſu eccleſiæ, & ad vſum eorum: & licet ſit arg. contra. ff. de reb. dub. ciuibus.

ADDITIO. Poteſt dici, ꝙ ſi exprimit propria nomina, vera eſt prima opinio: ſi autem non exprimit, ualet vltima opinio. arg. ff. ad Treb. quoties. 1. reſp. Archid.

a ¶Habet.] Quoad vſum.

b ¶Habeat.] Quoad proprietatem.

c ¶Non poterit.] Tñ ſi eſt hæres inſtituta, & rogata reſtituere alteri hæreditatem illam, poteſt detrahere quartam, ut Inſt. de fideicom. hęred. §. ſed quia. Sed ſi eccleſię legaretur aliquid, ut illud eccleſiæ reſtituat, de hoc dubitari conſueuit, an tunc poſſit partem de tali legato retinere, ut C. communia de leg. l. 1. reſpon. 1.

EPiſcopus.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ epiſcopus

ratione, vel collatione hoc vult dicere, quòd computabit quantum de suis rebus, & quantum de rebus ecclesiæ dedit pro re empta, ut secundum hoc diuidatur inter ecclesiam & hæredes defuncti. 1 Sed pone, postquam adeptus est ecclesiam: nullos sumptus voluit facere de patrimonio ꝓprio: sed quidquid emit, emit de patrimonio proprio tantum: & solis redditibus ecclesię fuit vs°. Videtur ꝙ cõputandi sũt illi sumptus, quos facere consueuit, vel quos facturus fuisset de ꝓprio patrimonio, ac si nõ haberet ecclesiã, ut ff. de pet. hæred. sed & si. §. adeò autem, in fi. Et sic propriè ponitur hoc verbum compensatione. Itẽ non debet negligere lucrum ecclesiæ propter lucrum suum, vt infra c. proxi. Vel intellige, ꝙ hoc dicit quando dubium est, an de rebus ecclesiæ, an de suo patrimonio emerit, nam tunc diuidi deberet secundum quantitatem sui patrimonij, & rerum ecclesiæ. 2

d ¶Propriè auxit.] .i. in reb. proprijs locupletatus est.
e ¶Aut neglectum.] Hic habes, ꝙ si prælatus aliquid negligit acquirere ecclesiæ suæ cum posset, & maluit sibi acquirere: quòd hoc imputatur ei: & de hoc tenet ad instar tutoris, vt C. arbi. tut. quidquid. nec enim præponere debet utilitatem suam utilitati ecclesiæ, sicut nec tutor utilitatem suam utilitati pupilli. ff. de admin. tut. §. 1. ff. commo. si ut certo. §. commodatum, in fi. & 7. q. j. præsentium, & c. placuit.
f ¶Pro cuius.] Sic extra de procur. cum causa.

Acquisita de bonis ecclesiæ, & de bonis clericorum, ad quos pertinebunt.

1 Et qui plus dedit maiorem partem habebit, ff. de vsufr. sed & si quis. §. interdũ, ẽm Laur.

Prælatus [...]netur acquirere eccle[siæ] suæ.

æquauerit; inter ecclesiam & decedentis hæredes æquo iure conquisitio [a] pertinebit.

α ¶Cõpensatione.] *In concilio ipso cum vetustis exemplaribus collato legitur*, cõpensata tam iuris sui, quàm ecclesiasticarum rerum habitudine.

Si quis vero pro compendio suarum rerum, ecclesiæ rebus detrimentum intulerit, vel si occasione rerum ecclesiasticarum in rebus proprij detrimentum passus fuerit; vicissim qui lucrum sentiunt, detrimentum patientibus resarcient.

Vnde in concilio Bracharensi 3. c. 8. legitur.

¶Resarciantur detrimenta sacerdoti, vel ecclesię, quæ alterius occasione alter senserit. C. II.

QVicunque sub hoc neglectu [b] res diuinas laborare [c] distulerit; placito speciali distringendus est: qualiter si de rebus, seu augmẽtis ecclesię quęstum laboribus suis propriè auxit [d], & ex hoc ecclesiasticis rebus aut neglectum [e] laboris exhibuit, aut minorationem, vel perditionem induxit; quidquid in rebus ecclesię minuit; illi restituat; ex cuius rebus, atque suffragijs suos conuictus fuerit ampliasse labores. Quod si aliquid pro vtilitatibus ecclesię, aut substantię expendit, aut dispendi, vel perditionis quidpiam pertulerit; si hoc comprobari potuerit, totum illi a rebus ecclesię eiusdẽ reformabitur †, pro cuius [f] vtilitate id expendisse probatur.

† Idem [...] sess. 10. [...]

Si vero de rebus ecclesiæ tantummodo aliqua acquisisse noscuntur; & ad nomen ecclesiæ instrumenta debet componere, nec aliquibus poterunt illa donare.

Vnde in Agathensi concilio, c. 54. legitur.

¶De his, quę sacerdotes emunt, ad ecclesię nomen scripturam faciant. C. III.

PResbyter, dum diœcesim tenet, de his, quę emerit, ad ecclesiæ nomen scripturam faciat, aut ab eius, quam tenet, ecclesię ordinatione discedat.

Extra de pecul. cler. c. presbyter.
Burc. l. 3. c. 119.
Iuo p. 3. c. 95.
Pann. l. 2. c. 51.

¶*Caput hoc ab Iuone etiam, & auctore Pannormia citatur ex Agathensi, in quo extat, In decretalibus uero tit. de pecul. cler. ex concilio Arelatensi & apud Burchar. & in prima collectione decretalium ex concilio Arausico.*

QVAESTIO V.

Esta-

2 Ecclesiæ. Pannor. in c. vlt. de pecu. cler. Claua. versic. clericus.

a ¶Conquisitio.] Id est, conquisitum. sic C. communi diuid. ad officiũ. ff. de vsufruct. sed & si quis, §. interdum.

SI QVIS. CASVS. Supra ostensum est quid iuris sit de rebus proprijs clericorum, & de rebus ecclesię: sed quia occasione rerum ecclesiasticarũ clerici in rebus ꝓprijs patiuntur detrimentũ, uel econuerso: ideo dicit Gratianus, quod vicissim debent sibi restituere detrimentum. & ad hoc induxit seq. cap.

QVicunque.] CASVS. Docet in hoc cap. concilium Braharense, quòd si prælatus res proprias augmentando aliquod detrimentũ vel damnum in rebus ecclesiasticis intulerit: totum debet ecclesiæ resarcire. Si uero aliquid de rebus proprijs pro vtilitatibus ecclesiasticis expenderit, uel occasione ecclesiæ in rebus proprijs passus est detrimentum: & si hoc probare potuerit, totum sibi de rebus ecclesiæ restituatur. Quæ autem sequuntur plana sunt usque ad quęstionem.

b ¶Neglectu.] Idest quia negligit res ecclesiæ, augendo suas.

c ¶Laborare.] Idest, per[...]litari uel colere.

TEstamenta vero.] Hæc diuiditur in duas partes. In prima probat per 5. cap. ꝙ presbyter vel alius clericus potest de rebus proprijs facere testamentum. Secunda ibi, [Sed si episcopus.] Ioán. de Fant.

CASVS.

CASVS. Hic intitulatur 5.q.qua quæritur an liceat clericis condere testamentum, & certum est quòd si habent propria, qui non renunciauerunt proprijs, de rebus proprijs possunt condere testamētum, ut inf.c.1.& 2. minus autem idoneos hæredes non possunt instituere

Nulli dubium.] CASVS. Lucidius episcopus conquestus est Grego. quod Constantinus suus antecessor reliquit Luminosæ ancillæ, & fratribus suis in testamēto & nomine legati quædam mobilia, quæ ipse Constantius acquisierat post tempus suę ordinationis. Et respō. Greg. quod sicut res in episcopatu acquisitas alienare non potest prælatus: sic res proprias pōt relinquere cui vult. Vnde pp hoc ecclesia non dēt præiudiciū pati, si pōt constare res legatas post ordinationē acquisitas. ipse aūt rursus Luminosam illam sup his reb. inquietabat. præcipit ergo Greg. sibi, quod sine causę cognitione nihil d his q possidet Luminosa, auferre pręsumat. H. vero sic casū breuiter ponit. Constātius episcopus testamentum fecerat: in testamēto legauerat quædā Luminosæ, q dicebantur fuisse ecclesiæ. Lucidius eius successor volebat ea reuocare scribit ergo ei Gregor. ut de hoc cognoscatur ordine iuris: & si constiterit illa fuisse ecclesiæ, ordine iuris reuocentur. Nam ex quo illa est ī possessione, non debet ei auferre sine iudiciali cognitione. sed prior verior est, & magis videtur literæ consonare.

menta [a] *vero non licet eis conficere, nisi de reb. proprijs. Vnde Gregorius scribit Deusdedit* α † *episcopo, lib.10. epist.42.*

† al. Deodato.

α ¶ Deusdedit.] *Antea legebatur* Lucidio. *Restituta est inscriptio ex originali, quæ inscriptio integra est sup.ead. q.2. res in episcopatu. illud enim caput in hoc continetur.*

¶ Quomodo de rebus ecclesiæ licet testari sacerdotibus. C. I.

Nulli dubium est, quia sicut sacerdotibus res in episcopatu acquisitas nulla est alienādi licētia; ita de his, quas ante habuerint, quidquid iudicare voluerint, non vetantur. Itaq; fraternitatem tuā tempore, quo ad nos fuit, quæstam esse recolimus, quod quædam mobilia, β quæ Cōstantinus decessor vester Luminosæ ancillæ Dei filiæ fratris sui, testamenti serie, legati titulo reliquit, iā episcopus acquisisset, decreuisseque nos, vt si hoc [b] constaret, nullum ex his ecclesia vestra præiudicium pateretur. Quod & vos oportet recolere, & molestiam aliquā prędictę ancillę Dei non facere, nec ei sine cognitione de his, quę possidet, quidquam auferre.

sup.ead.q.2. res in episcopatu. Poly.l.4.tit.19.

β ¶ Mobilia.] *In originali impresso, & manuscripto est,* immobilia, *sed non est mutatum propter doctorum scripta: nonnulla uero alia sunt emendata.*

Idem lib.4.epist.22. seu c.66. Cypriano diacono.

¶ De eodem. C. II.

Obitum Theodori episcopi dilectionem tuā iam credimus cognouisse. Sed quia ipse testamentum dicitur condidisse, subtiliter † te (ne quid de rebus ecclesię suę consumpsisset) oportet inquirere. Et siquidem eum exinde aliquid incongrue minuisse didiceris; ita age, ut res ipsę ab eo, cuius interest, [c] modis omnib. reparentur.

...dde an & subtilitas approban, vel non. 1 c. inter ...poralia. transla. p... ff. de ver. l. l. seruūs sequitur.

Idem Gregorius Mariniano episcopo Rauennati, lib. 5. epist.1. seu c.101.

¶ Quę monasterijs ab episcopo conferuntur, reuocari non debent. C. III.

Quia Ioannes α quondā decessor tuus, dum viueret, sępius a nobis expetijt, vt ea, quę in monasterio illo contulerat, quod iuxta ecclesiā sancti Apollinaris ipse construxerat, nostra debuissemus auctoritate firmare, & nos facturos hoc esse promisimus; fraternitatem ve-

b ¶ Vt si hoc.] Ideo episcopo incūbit probationis 1 onus, qa ille erat ī possessione, ut dixi s. ea. q. 1. sint manifestę.

1 Idē Bal. in auth. ex testamento. in 7. col. i ver. 11. c. de col. facit qd no. Bar. in l. si inter. ff. de reb. dub. & Io. An. in addi. ad Spe. in tit. de act. §.1. super verbo. sed quid si dubitatur. & moderni legistæ in l. cum fundus. §. seruū. circa fi. ff. si cer. pet.

Obitū.] CASVS. significatū fuit G. quod Theodotus episcopus in obitu suo de reb⁹ ecclesię testamentum condiderat, quare Papa pcepit cuidam, vt subtiliter inqrat, an de rebus ecclesię testamentum condiderit qd si īuenerit, oīa de reb. ecclesię alijs relicta modis oibus restituantur ecclesię.

re, vt 24. q. 2. sane. de rebus autem ecclesiæ testari non possunt, nisi tantum de suo ecclesiæ recompensent, ut inf. c. si episcopus.

a ¶ Testamenta.] Nec aliquid dare, nec testamentum condere licet de rebus ecclesiæ, si tamen consuetudo habet, potest mobilia aliqua dare, vt extra de testa. ad hæc. & c. quia.

c ¶ Interest.] s. vt hæres vniuersa restituat, ut 16. q. 6. si episcopum, & sup. ea. q. 2. si episcopus.

Quia Ioannes.] CASVS. Ioannes archiepiscopus Rauennas quoddam monasterium construxerat iuxta ecclesiam sancti Apollinaris in ciuitate Rauennæ: & supplicauit Greg. vt bona, quæ illi monasterio contulerat confirmaret, postea in mortis articulo con-

constitutus testamentum condidit de rebus ecclesiæ, & præcipit in testamento, vt quæ præfato monasterio contulerat irreuocabiliter apud ipsum remanerent, quo mortuo successor eius, Marianus volebat omnia reuocare. Sed cum fuisset significatum Gregorio, confirmauit ea, quæ illi monasterio fuerāt p Ioannem collata: non ꝙ eius sequatr̄ vltima voluntatē: sed quia promiserat hoc sibi viuenti: vnde Greg. mandat Mariano archiepiscopo, vt omnia illa firma studeat stabilitate seruare: sed omnia illa quæ ratione testamenti sunt data, vel facta ī damnū ecclesiæ suę, nullam habeant firmitatem.

terdicimus coll. vlt. vbi dicitur. Quocumque modo res aliquas acquisiuit post episcopatū: nisi iure cognationis ad eum peruenerint, non potest eas relinquere alij quā ecclesiæ, sed illud non tenet.

d SI episcopus. ¶ Legauerit.] Licet enim hæres teneatur

stram necessario duximus adhortandam, vt nihil de his, quæ illic contulit, atque constituit, aliquo modo patiatur imminui: sed omnia firma studeat stabilitate seruari. Huius igitur monasterij, & collectarum illic rerū, quia in testamento, quod condidit, fecisse noscitur mentionē; sciendum vobis est, non ea nos ideo confirmasse, quoniā supremam [a] eius sequimur voluntatem: sed quia ei hoc (sicut diximus) viuenti promisimus: Hæc itaq; sic sollicitè fraternitas vestra implere festinet; quatenus & quæ in suprascripto monasterio [b] constituit, & a nobis sunt firmata, seruentur, & illa, quæ in damnum dari, vel fieri per testamentum suæ decreuit ecclesiæ, nullam, prohibente nempe lege, obtineant firmitatem.

α ¶ Ioannes quondā decessor tuus.] *Hæc verba nō sunt hoc loco apud B. Greg. sed ex superiorib. huc comportata.*

Item ex concilio Hispalensi.

¶ Sic ēt citant Burchar. & Iuo, & in Hispalensi primo habentur nonnulla ad hanc rē facientia. Sed integrū caput habetur in cōcilio Parisiensi, li. 1. c. 16. & in capitularib. li. 5. c. 175. refertur īter alia decreta cōcilij Parisiēsis.

¶ Quæ ante suam ordinationem, vel post hæreditaria successione acquisiuit episcopus, cui vult derelinquat. C. IIII.

FIxum ab hinc, & perpetuo mansurum esse decreuimus, vt episcopus res sui iuris, quas aut ante episcopatū, aut certe in episcopatu [c] hæreditaria successione acquisiuit, secūdum auctoritatem canonicam quidquid vult, faciat, & cui vult, conferat. Postquam autem episcopus factus est; quascunque res de facultatibus ecclesię, aut suo, aut alterius nomine, qualibet conditione cōparauerit; decreuimus, vt non in propinquorum suorū, sed in ecclesię, cui præest, iura deueniant. Burc. l. 1. c. 214. Iuo p. 5. c. 328.

De rebus vero ecclesiasticis testari licet episcopo, si tantundem de proprijs restituat:

Vnde in Agathensi concilio, c. 51. statutum est. Et in Epaunēsi c. 17.

¶ Quomodo possunt esse rata, quę de ecclesię proprietate testamento legantur. C. V.

SI episcopus condito testamento aliquid de ecclesiastici iuris proprietate legauerit, [d] aliter non valebit, nisi tantundem [e] de iuris proprij facultate suppleuerit. Burc. l. 1. c. 212. Iuo p. 5. c. 326.

2 *Sed si eps, vel quilibet ex gradu ecclesiastico inte-*

a ¶ Supremam.] Nota, ꝙ licet sit magn⁹ fauor vltimæ voluntatis: tamen potius sequitur hic volūtatem viuentis, quàm morientis; 1 Itē arg. ꝙ licet aliqua volūtas non valeat tanquam testamētum: valeat tamen tāquā simplex donatio: ꝙ est cōtra l. 1. ff. de iure codi. Sed videtur quod post mortem episcopi non possit rata haberi donatio facta ab ipso, quia oportet scilicet ꝙ eo tempore rata habeatur, quo potest donatio fieri, ut ff. de acqui. hære. si quis alicui ff. de bo. poss. l. 3. §. acquirere. & l. vlt. sed secus est, qa nec mors, nec furor, nec petentis pœnitentia impedit ratihabitionem, vt ff. rē ratam hab. bonorum.

b ¶ Monasterio. Sed nonne canō permittit ei legitimam portionem dare monasterio ad construendum monasterium? sic: sed non ad dandum. Vel fuit hic vltra legitimam portionem datum, sup. ead. q. 2. bonæ, & ca. si quos.

1 Hoc ideo qa ipsa ultima uoluntas fuit illegitima: aliàs nihil est, ꝙ ita debeat, &c. C. de sac. san. eccl. l. 1. ſm L. qui dicit, ꝙ hæc uolūtas est deambulatoria sicut, & circa depositum, ff. depo. l. 1. §. penul. Sed arg. cōtra. ff. de legat. 3. si quis sup. in prin. Arch.

FIxum ab hinc.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Hispalen. cui debet episcopus relinquere res, quas ante episcopatum, vel postea acquisiuit hæreditaria successione? Respondetur ꝙ potest relinquere cui vult: illa vero quæ de rebus ecclesiæ suo nomine, uel alterius comparauit, in iura suæ ecclesiæ tantum deueniant. Sequens §. cum c. seq. per se planus est.

c ¶ In episcopatu. Contra in authen. de eccl. tit. §. interdicimus coll. vlt. ...

tur redimere rē legatā a defuncto, uel dare eius æstimationem, ut instit. de leg. §. non solum, secus tamen est cum legatur res ecclesiæ 2 ut extra de testa. filius.

e ¶ Nisi tantundem.] vt sup. ead. quæst. 2. si quis qualibet.

SED SI EPISCOPVS. Hæc est 2. pars huius q. Io. de Fan.

CASVS.

2 Vide Ba[...] & Alex. Imo. in l. [...] alienam.

CASVS. Dictum est sup. ꝙ episcopus, vel clericus res ꝓprias potest relinquere cui vult. Nunc vero ostendit Grat. ꝙ si episcopus, vel clericus ab intestato decedat, nec aliquos habeat consanguineos, qui ei succedant, sua ecclesia omnia vendicabit, vt inf. c. 1. & 2.

Si Icubi.] CASVS. In cōcilio Tarraconen. statutū fuit, vt si episcopus decesserit ab intestato, presbyteri & diaconi ipsius ecclesiæ de rebus ipsius faciant inuentarium a minimo vsque ad maximum: ita vt si quis aliquid de illis fuerit furatus, & de hoc conuictus, secundū tenorē furti restitutionem faciat.

Si status defunctus fuerit, nec aliqui inuēti fuerint, q iure cognationis ei succedant; ecclesia sua ei succedat in integrū: nec licebit alicui aliqua ex rebus eius præsumere.

Vnde in Tarraconensi concilio, c. 12. statutum est.

¶ Episcopo intestato ecclesia succedat in integrum. C. VI.

SIcubi defunctus fuerit episcopus intestatus: post defunctioné eius α a presbyteris, & diaconis de rebus ipsius inuētarium fideliter conscribatur a minimo vsq; ad maximum, id est de vtēsilibus, vel de omni supellectile: ita tamen, vt si quis exinde, vel præsumpsisse aliquid, vel occulte fuerit tulisse conuictus; secundum furti tenorem restituat vniuersa.

α ¶ Defunctionem eius.] *Antea legebatur,* hanc diffinitionem. *Emēdatū est ex varijs cōciliorū editionibus, & duob. codicib. Vaticanis, quēadmodū & nōnulla alia. In codice autē Lucēsi regio legitur* post depositionem eius.

Item ex concilio Triburiensi.

¶ De eodem. C. VII.

Burc. l. 2. c. 207. Iuo p. 6. c. 282.

QVicunque ex gradu ecclesiastico sine testamēto, & sine cognatione decesserit; hæreditas eius ad ecclesiam, vbi deseruiuit, deuoluatur. [a] Similiter de sanctimonialibus. [b]

¶ *Burchardus etiam, & Iuo citant capitulum hoc ex cōcilio Triburiensi, cui præfuit Arnulphus. Sed in eo, quod extat, non habetur. Simillima leguntur apud Iulianum antecessorem nouella. 131. cap. 18.*

QVicūque.] CASVS. Dicitur quod si quis clericus sine cognitione ab intestato decesserit, hæreditas eius deuoluatur ad ecclesiam.

a ¶ Deuoluatur.] Ecclesia enim est ei ꝓximus heres, vt extra de pen. presbyteri 1 cōtrariū tamē est huic, ext. de success... ab ītestato. cap. 1. & 2. sed illud fuit locale. Vel illud intelligitur secundum istud.

b ¶ De sanctimonialib⁹.] Argu. ē hic ꝓ sanctimonia lib. Teutoniæ: qđ pñt hře propria, q̄a vestē religiosā potest quis habere in domo ꝓpria. 27. q. 1. de viduis. ad id facit 27. q. 1. si q̄s rapuerit. tamen taliū monalium vita cō dēnatur. 18. qō. 2. perniciosam. Io.

1 Arg. huius decr. presbyteri. & huius c. quicunque dicūt quidā, ꝙ si ab intestato d̄cedit, & hēt vxorē, ꝙ uxor non præfertur ecclesiæ, sed ar. contra. C. de epi. & cler. si quis presbyter, sup. ea. q. 1. sint manifestæ. Em L.

CAVSA XIII.

Iœcesani cuiusdam baptismalis ecclesiæ cladibus bellorum pressi, hostili metu compulsi, domicilia sua transtulerunt in aliam diœcesim: prædia tamen antiqua non desierunt colere: cœperunt persoluere decimas illi ecclesiæ in cuius diœcesim transierunt: & apud eam sibi elegerunt sepulturas. Transactis quinquaginta annis clerici, quibus quondam persoluerant decimas, cœperunt mouere quæstionem in eos, qui ab istis accipiūt † primitias, & decimas; veniunt ad causam.

† al. acceperunt.

1 *Modo primum quæritur, si illi quorum domicilia sunt in diœcesi huius baptismalis ecclesiæ, debeant persoluere decimas illi ecclesiæ, & celebrare suas exequias apud eam ecclesiam, in qua quondam hæc fiebant a parentibus eorum.*

2 *Secundo, an præscriptione temporis, ius percipiendi decimas, & funerandi tollatur.*

DIœcesani cuiusdā.] CASVS. Supra dictū fuit in 12. causa, ꝙ quidā clerici non debent habere propria. Sed aliquis quęreret vnde viuere debent: ostendit Gratianus, quod de decimis & oblationib⁹ viuere debēt: sed q̄a de decimis & oblationibus & sepulturis sæpe oritur contentio inter clericos & etiā laicos: ideo G. subnectit hāc 13. causam, in qua ostēdit quid de decimis, & oblationib. & sepulturis sit obseruādum. Et vt competētius agat, ꝓponit thema de quo duas elicit q̄stiones. Est ergo cas⁹ thematis talis. Quidā laici hostili metu cōpulsi ī aliā diœcesim domicilia trāstulerāt, antiqua tū p̄dia sp colebāt, quorū decima tu-

.tiones per quinquaginta annos soluerunt illi ecclesiæ, ad quam transierunt: & apud eam sibi sepulturas elegerunt: elapsis quinquaginta annis clerici quibus quondam soluerant, & a quibus transierunt, cœperunt mouere quæstionem.

nendum sit de diuisione parochiarũ: & Diony. rescribit ei dicens. ꝙ ipse diuisit parochias & cœmeteria ecclesiarum, vt nullus alterius parochiæ terminos, vel ius inuadat: sed vnusquisque plebem sibi commissam intra terminos suos ita custodiat, vt pro suis actibus gloriam

QVAESTIO I.

Vod priori [a] ecclesia hac omnia iure persoluenda sint, actores his argumentis probare contendunt. Constat vnamquamque baptismalem ecclesiam habere diœcesim sibi legitime assignatam: sicut & parochiales ecclesiæ habent parochias sibi distributas.

Vnde Dionysius Papa Seuero episcopo, epist. 2.

¶ Singuli sacerdotes proprias debent habere ecclesias. C. I.

Poly. l. 4. tit. 3. Burc. l. 3. c. 43. Iuo p. 3. c. 47. Ans. l. 5. c. 73. Pann. l. 2. c. 42.

ECclesias singulas singulis presbyteris dedim[us]: parochias, & cœmeteria eis diuisimus: [b] & vnicuique ius proprium habere statuimus: ita videlicet, vt nullus alterius parochiæ terminos, [c] aut ius inuadat: sed sit vnusquisque suis terminis contentus, & taliter ecclesiam, & plebem sibi commissam custodiat, vt ante tribunal æterni iudicis ex oĩbus sibi commissis rationem reddat, & non iudicium, sed gloriam pro suis actibus accipiat.

In diœcesi autem designata quacunque prædia coluntur; prouentus decimationum baptismali ecclesiæ assignatus debet solui. Quia ergo prædia hæc intra terminos nostræ diœcesis continentur; & prouentus decimationum nobis legitime assignatus; nostræ ecclesiæ persoluẽdus est.

Num. 18.

2 *His ita respondetur. Decimæ a Deo constitutæ sun[t] p[er] Moysem, vt persoluerẽtur a populo filijs Leui pro ministerio in quo deseruiebãt ei in tabernaculo. Non accipiebant filij Leui decimas, nisi ab eis, pro quibus offerebant*

QVòd priori.] Hæc q. diuidit in tres partes: ĩ prima quarum ꝓbatur, quòd postquam ecclesiæ sunt limitatæ, non debent decimæ ad alios vsus transire: nec mutari de parochia & hoc prosequtur vsque ad §. illũ, [His itaque,] &c. Secunda ibi, [His itaque.] Tertia ibi, [Ad hęc.] Io. de Fãt. CASVS. Hic ĩtitulatur prima q. qua q̃ritur cui ecclesiæ sint persoluẽdę decimę. Et certum est, ꝙ decimæ p̃diales sunt persoluendę illi ecclesiæ ĩtra cuius terminos p̃dia sita repeniũtur, vt 16. q. 1. si quis laicus. &c. de decimis. nisi p̃scriptio impediat. Personales vero, vt puta de artificio, vł negotiatione, sunt persoluẽdæ illi ecclesię vbi per totum circulum anni audit diuina, vt 16. qõ. prima questio. Et procedit hoc ordine G. primo probat, qđ decimę sunt persoluẽdę priori ecclesiæ: postea probat, quod sunt persoluẽdę illi ecclesiæ, ad quam se transtulerunt, inducens actores & reos allegantes, & vicissim sibi respondentes.

Decimæ cui ecclesiæ sint dandæ.

a ¶ Quod priori.] Hic ponit primam q. an decimæ sint dandæ illi ecclesiæ à qua se transferunt: vel ad quam se transtulerunt. Distingue ergo, aut decimæ sunt prædiales: aut personales. Si prædiales, semper dandæ sunt illi ecclesiæ vbi prædia sunt sita, vt 16. q. 1. si quis laicus. Si personales sunt, quæ proueniũt ex artificio, vel negotiatione: tunc sunt dandæ illi ecclesiæ vbi recipiunt sacramenta, vt 16. qõ. 1. questi. sicut illi ciuitati est tributum soluendũ vbi agri sunt, vt ff. de cen. forma. 1 Et hæc distinctio probatur extra de deci. ad Apostolicæ. tamen prędiales decimæ dantur secundum consuetudinem loci. ext. de dec. cum sint homines. & hæc uera sunt circa ueteres decimas: & dicẽdum est circa nouas, ut semper dandę sint illi ecclesiæ, in cuius parochia sita sunt prędia sed si parochia non est limitata, in arbitrio est episcopi cui ecclesię dentur noualium decimæ, ut ex. eà. quoniam. Item in dubio ecclesijs matricibus potius quàm capellis dabuntur decimæ, vt extra c. nuncios in parte remota. & in dubio ibi potius dabuntur ubi audiuntur frequentius diuina, ut extra eod. ad Apostolicæ.

1 §. si uero qs ff. de cu. bo. dã. l. 2. §. 1. arg. bonũ. C. de mul. in quo loco mu. sex. con gra. l. vna. in fi. li. x. auth. de eccle. tit. §. ad hoc. Arch.

E Cclesias.] CASVS. Seuerus cõsuluit Diony. quid te

riam a Domino percipiat.

b ¶ Diuisimus.] Iste Diony. diuisit, vel distinxit terminos ecclesiarum, sed non terminos episcopatuum, quia in gẽtilitate fuerunt distincti. ut 80. d. c. 1. similiter termini prouinciarum sunt distincti ante tempus Christi, ut 90. d. c. 1.

c ¶ Terminos.] Propter hoc inducitur c.

IN DIOECESI. CASVS. Concludunt actores ex supradicto cap. quod decimæ illi ecclesiæ sunt persoluẽdæ intra cuius terminos reperiuntur prædia, de quibus decimæ debent persolui: & ideo concludunt decimas istorum prædiorum, de quibus contentio uertitur, suæ ecclesię esse persoluendas: cum intra terminos eiusdem prædia ipsa colantur.

HIS ITAQVE RESPONDETVR. Hæc est secunda pars quæstio. in qua probat contra, scilicet quod ibi debent dare decimas vbi percipiunt baptisma Ioan. de Fant.

CASVS. Nunc rei respondẽt allegationibus supradictis ostendentes decimas istas non actoribus, sed sibi tantum soluendas, cum ipsi eis spiritualia quotidie ministrent: & hoc probãt 16. auctoritatibus, quas legendo literam per te uidebis, si diligenter inspexeris, & quæ satis sunt faciles.

a ¶ Et

tiæ ut æ sol- sunt.

a ¶ Et primitias.] Primitiæ ergo debitæ sunt sicut, & decimæ.16.q.1. reuertimini. Quantitas primitiarum non est determinata, sed qui plus dabat, quadragesimam dabat partem: qui minus, sexagesimam; & sic licitum erat dare inter lx. & xl. quantum quisque volebat. hoc erat in ardis, & loqdis. Sed qui dabat primitias animalium, dabat vnum de ducentis, ut ait. Hiero. super Ezechielem & extra de deci.c.1.

b ¶ Manuum uestrarum.] Arg. ꝙ non excusantur monachi, qui proprijs manibus colunt agros, quin teneantur dare decimas: cũ illud sit præceptum Domini; sed illi legis latori nemo põt contradicere, ut 27.q.2. sunt qui dicunt nec licet dispensare contra preceptum Domini, vel Apostoli.25.q.1. sunt qdã. De hoc dicemus.16.q.1. decimas. & c. reuertimini.

Monachi an teneãtur ad decima.

preces, & sacrificia. Quia ergo nos seruimus Domino in tabernaculo, offerendo pro istis preces, & sacrificia; & ipsi debent nobis persoluere decimas, & primitias [a] ¶ *Item, cum decimæ darentur filijs Leui; non electione offerentis persoluebãtur, vt contempto Leuita, qui secum erat, ipse eligeret, cui vellet decimas dare. Nam dictum est:* [*Leuita qui tecum moratur, & intra muros tuos habitat, comedet eas.*] *Ideo ex singulis tribubus, ciuitates ad habitandum acceperunt: vt vnaquæq; tribus illis persolueret decimas, qui secum erant. Nam Moyses præcepit filijs Israel (sicut legitur in Deuteronomio)* [*In loco quem elegerit Dominus Deus vester, vt sit nomen eius in eo; illuc omnia, quæ præcipio, conferetis, holocausta, & hostias, & decimas, ac primitias manuum vestrarum* [b]*, & quidquid præcipuum est in munerib. vestris, quæ vouistis Domino. Ibi epulabimini coram Domino Deo vestro vos, & filij, & filiæ vestræ, famuli, & famulæ, atque Leuita, qui in vrbibus vestris commoratur, Neque enim habet aliam partem, atque possessionem inter vos. & infra.* ¶ [*Decimam frumenti, vini, & olei tui, primogenita armentorum, & pecorum, & omnia quæ voueris, & sponte offerre volueris, & primitias manuum tuarum coram Domino Deo tuo, comedes ea in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, tu & filius tuus, & filia tua seruus, & famula, atq; Leuita, qui manet in vrbibus tuis.*] ¶ *Quia ergo nos intra muros verbis istorum sedemus, & eis habitatione iuncti sumus; rite ab eis decimas accipimus, Itẽ ait propheta:* [*Producens fœnum* [d] *iumentis, & herbam seruituti hominum.*] *Fænum, & herba ex terra producitur: sed quibus? iumentis irrigantibus eam, idest hominibus colentibus eam†, & in hoc seruientibus ipsi. Item Apostolus* [f]*: communicet aũt is, qui catechizatur* [g] *verbo, ei q se cathezat, ĩ oĩbus bonis*] *Hoc Galatis, Corinthis aũt ꝓbat specialiter sibi deberi sumptus, qui eis spiritualia ministrauit dicens.* [*Si nos uobis spũalia seminauimus; magnũ est si nos carnalia uestra metamus?* [h]] *Itẽ,* [*Si alij potestatis* [i] *vestræ participes sunt; quare nõ potius nos?*] *Item,* [*Quis plantat vineam: & de fructu eius non edit?* [*Nos plãtauimus vineã, & uos vultis fructus eius edere? Itẽ præcepit Dominus per Moysem, ut nemo mittat falcẽ in alienã messem. Hæc messis nostra est, & uos uultis falcem in eam mittere? Item. Non alligabis os boui triturãti.*] *Nos sumus boues triturantes: uos uultis alligare os nostrum, & de nostra tritura uictum nobis quæritis? Item Apostolus,* [*Qui altario seruiũt, de altario uiuant.*] *Sed nunquid de eo, cui non seruiunt? Item,* [*Qui in sacrario operantur, cum sacrario participiant.* [*Sed nunquid cum illo, in quo non operantur? Nos seruimus altario: uos ei participare uultis? nos uero uacuos, & inanes dimittere quæritis. Item Apostolus:* [*Laborantẽ agricolam oportet primum accipere de fructibus suis:* [

Deuter.14.& 16.

Deutor.12.

Ps.103.

†al. eum.
Gal.6.

1.Cor.9.

Ibidem.

Deuter.23.

Deuter.21.

1. Cor. 9. sed paulo aliter.

2.Tim.2.

c ¶ Seruus.] Videtur hic ꝙ laici cum clericis debeant uti decimis. & sic est contra 16.q.7.c.1. Sed ꝓut Hiero. testatur, in ueteri testamento, quatuor modis dabãtur decimæ. Primo de omnibus bonis, quę habebat populus, decimam dabat Leuitis. Secundo de residuis nouẽ portionibus sumebant decimã, & de hac ter in anno, cum ascendebant in templum, pascebãt se & Leuitas. de illa hic loquitur. Item de residuis portionibus sumebant decimam, & reseruabant ad usus pauperum, & pupillorum. Item decimabãt residuas partes, & ipsã deferebant in templum; de qua hic dicitur. Adhuc dabatur quarta decima, nam de illa decima, quam populus offerebat Leuitis, sumebant Leuitæ partem decimam, & offerebant eam summo sacerdoti: & inde fiebant panes propositiones. 1 Hodie nec una bene daĩ, & iõ fame & penuria, & alijs pœnis maledicti sumus. 16.q.1. reuertimini.

d ¶ Fœnum.] Id est temporalia.

e ¶ Seruientibus.] Id est, prædicatorib. seruientibus alijs.

f ¶ Item Apostolus.] ad Galatas 5.

g ¶ Qui catechizaĩ.] id est, instruitur.

h ¶ Metamus.] q. d. non. 1.q.1. nostri.

i ¶ Potestatis.] Sed si ita

Decimæ olim dabantur quatuor modis.

1 Hæc dicebatur decima decimæ hæc significabat carnẽ Christi, quæ in sacrificiũ est oblata: sicut alia offerebatur in illis panibus propositionis, qui fiebant ex illa, ẽm Hug.

ita poteſtatiuè utuntur alij ueſtris ſicut uoſipſi,cur non magis etiam nos,qui intendimus ſaluti ueſtræ?
a ¶ Nec ultimum.] Quandoque tamen dicitur primus non reſpectu ultimi,ut extra de uerbor. ſignificatio. Ioſeph.

CASVS. Hic reſpondet actores ſupradictis allegationibus, rationes pro ſe multiplices inducendo, & in ſumma concludunt, quod oblationes quotidianæ debent perſolui illi eccleſiæ, ubi quotidiana officia percipiuntur: decimæ uero prædiorum priori eccleſiæ per-

vos autem econtra quæritis? Nos ſumus agricolæ laborantes: vos primum vultis percipere de fructibus noſtris? immo non primum: quia nec ultimum [a] nobis relinquere vultis. A prioribus enim incipientes, paulatim ſerpitis: & totum vſurpare contenditis: ut pro uobis uideatur dictum, fruſtatim lupus comedit agnum. Item: [Quis militat ſtipendiis ſuis unquam? quis paſcit [b] gregem, & de lacte eius non edit?] Nos militamus: & uos ſtipendia noſtræ militiæ uobis quæritis. Nos gregem paſcimus: & uos lac eius, & lanam accipere uobis vultis. Sapere [c] eſt, de alieno labore uictum quærere: ſi ſapere eſt, uelle quod non poſſis. ¶ Item Dominus dixit diſcipulis ſuis: [In quancunque domum intraueritis; in eadem manete, edentes, & bibentes quæ apud illos ſunt. Cum autem intraueritis primum dicite, pax huic domui.] Nos domum hanc ingreſſi ſumus; & ei pacem obtulimus: uos autem quaſi otioſi alieno cibo paſci gaudetis? Videte, ne in uos uertatur illud: [Vide, quid faciat otium, & cibus alienus.] ¶ Item propheta: [Sumite pſalmum, [d] & date tympanum.] Iſti a nobis ſumunt pſalmum, & uos ab eis quæritis tympanum? [e] ¶ Item Leo quartus: [De decimis [f] non tantum nobis, ſed etiam maioribus noſtris iuſto ordine uiſum eſt plebibus tantum, ubi ſacroſancta baptiſmata dantur debere dari.] ¶ Quibus autem plebibus debentur; illis, à quibus baptiſma accipiunt, an aliis? Nos eos baptizamus; & uos ab eis decimas ſumitis? Honeſta iſta interpretatio eſt: utinā inueniatis, qui ſic pro uobis interpretentur. Quia ergo nos rigamus populū hunc, imbrē doctrinæ ei miniſtrantes, quia colimus, eū uomere prædicationis, corda eius ad fidem aperientes; ſi non vultis ſinere, [g] uel† [h] patiamini [i] nobis eū fructificare, & qualia uobis fieri non vultis nobis inferre cauete, ne ſi pergitis dicere, quæ vultis, audiatis, [k] quæ non vultis.

1.Cor.9.
Terentius
Luc.10.
Terentius
Pſal.80.
16.q.1. de decimis.
† al. ſaltem patiamini Terentius. Tob.4. Mat.7.

3 ¶ *Ad hæc, Callida quidem, & multiplici argumentatione iura noſtra auferre contendit, ita, ut ſi fides uerbis adhiberetur, non uerba pro uerbis, ſed res pro uerbis reportaretis: Sed Deo propitio, ſi uerba [l] dediſtis, uerba recipietis. ¶ Arguitis nos quod ea, quæ uobis debentur ſubripere quærimus, quia noſtra perſequimur. Sapienti [m] quidem, & philoſophico ore prolata ſētētia: ſuū perſequi, eſt ne aliena rapere? Vnde ad uos hæc ſentētia manauit: niſi quia tāto ardore noſtra cōcupiſcitis ut ueſtra putetis uobis auferri, cum nos noſtra conſequimur? Vnde, cum cauſa noſtra debitum finem ſortita fuerit, exclamabitis, ah miſer, crucior tantum bolum eſſe ereptū ex faucibus.*

Terentius.

Decimæ pecorum vbi ſunt dandæ.

b ¶ Paſcit.] Argum. bonum ꝙ ibi dandę ſunt decimæ, de grege, ubi grex paſtus eſt, & ubi concepit, non ubi moratur: nā & boues dicuntur eſſe de illo fundo, ubi laborant, non ubi morantur. vt ff. de fund. inſtruct. l. cum quidā nam ſeruitus paſcendi pecora eſt prædialis ſeruitus, cū vſus tantū prędij cōſiſtit in paſtu pecoris, ut ff. de ſer. ruſt. prædi. pecoris. & ꝙ ſit de foro illius ubi grex ſuus paſcitur, probatur, quia ibi poteſt cōſtituere tugurium, uel officinam ut ff. de ſer. ruſt. pd. veluti. ſed ratione tugurij, uel officinę fit q̄s de foro alterius, ut ff. de iud heres. §. 2. hoc dicto ſequitur inconueniens: quia eadem ratione dabūtur decimę ubi grex parturit, & ubi fętus paſcitur. Preterea coloni non dant decimas. 1 ubi laborant dominis ſuis, ſed ubi recipiunt ſacramenta, ut 16. q. 1. queſti.

1 Scilicet perſonales.

c ¶ Sapere.] Ironicè loquitur, quaſi dicat: magna ſapientia eſt uelle illud quod nō potes: ſcilicet de alieno uiuere.
d ¶ Pſalmum.] Id eſt, ſpiritualia.
e ¶ Tympanum.] Id eſt, temporalia.
f ¶ De decimis.] Inf. 16. q. 1. de decimis.
ADDITIO. Dicit L. quòd iſtud ca. ſophiſticè inducitur, quia loquitur de perſonalibus decimis tantū, hic autem agitur de prędialibus. & idem hic tenet Io. de Fan. Archid.
g ¶ Sinere.] Sponte.
h ¶ Vel.] Id eſt, ſaltem.
i ¶ Patiamini.] Scilicet coactæ.
k ¶ Audiatis.] Verbum eſt Terentij: Qui dicit quod vult, audiet quod non vult.
AD HAEC CALLIDA. Hæc eſt 3. pars q. in qua inducit plura argumenta, & finaliter concludit Ioan. de Fant.

perſoluantur, comparantes ipſos reos muri, igni, & ſerpenti. & ad probandum decimas priori eccleſiæ fore perſoluendas, inducunt cap. 16. quæſt. 1. ſi quis laicus.
l ¶ Verba.] Res dare pro rebus, pro uerbis uerba ſolemus.
m ¶ Sapienti.] Ironicè loquitur.

Sed videte, ne damnum effusi vnguenti vobis récompensare [a] *quæratis. Constituistis vos plantatores vinearũ, fossores agrorum, trituratores arearum, rigatores camporum, & multa alia huiusmodi officia vobis assumpsistis: & debita uobis obsequia a nobis subtrahi conquestti estis. Sed nos non negamus, quod vestrũ est. Boui trituranti paleæ, & tegumenta eruantur: Sint hæc vobis, & grana nobis relinquite. Pastinatores* [b] *vinearum, fossores agrorum, rigatores camporum, trituratores arearũ, diurna mercede accepta, prouenientes fructus dominis relinquunt. Vos ergo recepta mercede vestri operis in quotidianis oblationibus, & alijs obseqiijs, quæ pro spiritualib. quæ a vobis accipiunt, quotidie deferuntur; prouenientes fructus decimationũ, & primitiarum nobis relinquite. ¶ Item præcepit Dominus discipulis suis, ut comederent & biberent ea, quæ apud auditores suos erant; sed non iussit eis, ut dominos de domibus suis eijcerẽt, & reb. suis spoliarent. Non facile inuenietis, qui tales hospites libenter suscipiant. Mus in pera, ignis in sinu,* [d] *serpens in gremio male suos remunerant hospites. Vnde in prouerbijs dicitur: [Qui serpentem in sinu suo nutrit, percutietur ab eo.] Tales inueniatis nobis* [e] *hospites, quales nobis esse uultis. Non sufficit uobis edere, & bibere quæ in domo nostra sunt, dum quotidianos fructus oblationum percipitis; ex quibus victum & vestitum habeatis: quib. cum Apostolo debetis esse contenti: sed non vultis, quia imitatores eius non estis: sed potius nos de domo nostra expellere, & rebus nostris nos penitus expoliare contenditis, dum nec etiam eorum decimationes nobis relinquere vultis. Vt autem vniuersaliter omnia colligantur, cuncta, quæ pro vobis inducta sunt, siue de laborante agricola, siue de eo, qui suis stipendijs non militat, ad hũc articulum deferimus, ut fructum vestri operis, quem adeo recipere contẽditis, in oblationibus, & quotidianis obsequijs istorum recipiatis: decimationes uero eorum, quæ nobis debentur, intactas nobis relinquite: nedum quæritis usurpare quod uestrũ non est, iusta aĩaduersione etiam illud cogamini amittere, quod uobis aliquo modo uidebatur competere. Quod autem hæ decimationes nullo iure uobis debeantur, facile probamus. Dicitur.n. in quodam concilio; [Si quis laicus,* [f] *uel clericus, siue utriusque sexus persona proprietatis suæ loca, &c.] Sicut in eodem capitulo in causa monachorum notata inueniuntur. Si ergo laicus, uel clericus, uel qualibet persona, loca sua proprietatis uendens, aut donans prouentum decimationum ab ecclesia, cui legitime assignatus est, nullo modo potest abstrahere, nec isti de diœcesi ad diœcesim transeuntes, decimas suorum prædiorum, quæ intra terminos nostræ parochiæ continentur, nobis auferre possunt. Quantum.n. ad ius percipiendarum decimarum attinet, idem est possessorem de diœcesi ad diœcesim transire, quod possessionem de diœcesano ad diœcesanum transferre.*

a ¶ Recompẽsare.] hoc est dicere, videre ne ita cõtristemini de illa amissione, ꝙ ꝑꝑ hæc deteriora cõmittatis, s. suspendatis vos, sicut fecit Iudas qui ita tristabatur de effusione vnguenti, de quo ꝓposuerat decimam partẽ furari, sicut de alijs reb. consueuerat: vnde vt recõpensaret illud dãnum, vẽdidit Dñm pro xxx. quæ fuit decima pars trecentorum. tanti.n. potuisset vẽdi vnguentũ. & ad similitudinẽ Iudæ camerarij semper furantur de cunam partem illorum quæ dantur dominis suis. 1

b ¶ Pastinatores.] Pastinare idem est quod colere. sic ponit. ff. quod vi aut clam. l. semper. §. 1.

c ¶ Recepta.] i. si deberetis recipere aliquid deberetis tantum mercedẽ recipere, vnde non confiterẽtur, quòd aliquid recipere deberẽt. extra de test. ex tenore.

d ¶ In sinu.] Hęc verba habes ext. de Iudæ. & si Iudæos.

e ¶ Vobis.] Sic 25. q. 2. sic decet simile. 11. qõ. 3. priuilegium, & ext. de simo. quia, in fin.

f ¶ Laicus.] vt 16. q. 1. si quis laicus.

AD hæc. Decimationes.] Hæc qõ. diuidit ĩ 12. par.

Iudas quare se suspẽdit.

1 Ad idẽ qđ le. & no. 1. q. 1. Christus. Arch.

ext. de Iudęis, c. etsi. citat hoc tanquã vulgare prouerbiũ. *Serpens in gremio.*] 1. Tim. 6.

16. q. 1. si quis laicus.

Adde ꝙ hæc dictio, ad hæc, aduerbialiter, & continuatiue ponitur de in l. 1. §. ad hęc C. de anna. excep.

QVAESTIO II.

AD hæc, † *Decimationes istæ, & si iure vobis debentur,*

12.partes. In prima quæritur vtrū præscriptione tollant decimæ, & probat, ꝙ sic per c. seq. Secunda ibi, [Nunc autem.] Tertia ibi, [Vtraque que.] Quarta ibi, [Quod de libero.] Quinta ibi.] Quia ergo.] Sexta ibi, [Oblationes.] Septima ibi, [Item quæritur.] Octaua ibi, [Quibus peccata.] Nona

præscribi, ut contra episcopum, ut extra de præscript. de quarta. Item una ecclesia potest præscribere decimas intra parochiam alterius ecclesiæ, ut ext. de præscri. ad aures. similiter ius funerandi præscribitur secundū leges vt C. de relig. monumentorum. similiter alia sacramēta ec-

not. ro. e quia in g

ut asseritis [a] *; tamen tricennalis* [b] *obiectio vobis silentiū imponit. Omnis enim possessio tricennaria præscriptione tollitur, vel quadragenaria (sicut possessiones religiosorum domorum) vel centenaria sicut prædia sanctæ Romanæ ecclesiæ.*

Vnde Gelasius Papa ait episcopis Siciliæ, epist. 2. c. 2.

¶ Quæ triginta annis ab episcopis possidentur, iure ab eis vendicantur. C. I.

FAcultates [c] ecclesiæ, nec non & diœceses, si quæ ab aliquibus possidentur episcopis, iure sibi vendicēt, quod [d] tricennalis lex conclusit; quia & filiorum nostrorum principum ita emanauit auctoritas, vt vltra xxx. [e] annos nulli liceat pro eo appellare [f], quod legum tempus exclusit.

16.q.3.c.2. §. illud etiam.
Ans.l.5.c.19.
Barc.l.3.c.149.

At illi econtra. Cuius auctoritate nobis silētium imponitis eiusdē auctoritate vestra ora claudimus. Ait enim idem Gelasius: [Nulla [g] *præsumptione statum parochia*

Ivon.l.2.c.65.
16.q.3. licet in regulis.

ibi, [De obseruatione.] Decima ibi, [Lugere.] vndecima ibi, [De mortuis. Duodecima ibi, [De his autem. Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur secunda qō. qua quæritur, an præscriptione temporis ius pcipiendi decimas, & ius funerādi tollatur; & respondet, ꝙ sic, quadragenaria præscriptione, vt infra 16.q.4. volum⁹. olim tamen præscriptio currebat tricennalis, ut ĩ. c. j. & cōtinet hæc quæstio duos articulos. Primus est circa ius decimādi, ut in hoc §. Secūdus circa ius funerandi, ut ĩ. ead. §. quō. Respondent ergo rei in hoc primo articulo, quod licet iure territorij priori ecclesiæ decimæ sint persoluendæ, tamen a sua actione excluditur prior ecclesia tricēnaria, vel quadragenaria præscriptione, & ad hoc inducit seq. c. [Ad hęc.] Idest, contra hac, vel præter hęc.

a ¶ Vt asseritis.] Hic de una exceptione trāsitur ad aliā. si quis enim succubuerit in una exceptione, transire ad aliam potest, & etiam ad contrariam transire potest, ut extra de præscrip. auditis. ff. de excep. nemo. sic in iter de una actione potest transire ad contrariam, qui in una succubuit, ut extra de iud. examinata. & C. de inoffic. test. contra maiores. & ff. de euict. minor. Sed quid si iurauit; ꝙ omnes exceptiones proponeret intra certum terminum? non uidetur, ꝙ possit unam post aliam proponere, ut extra de exceptio. pastoralis. Nam etiam qui unam exceptionē proposuit, si postmodum cum in illa succubuit, vult aliam proponere, debet hoc facere intra terminum præfixum, ut instit. de excu. tut. §. qui autē. Ad hoc dico, ꝙ si alicui competerent plures exceptiones, quę non sunt contrariæ: in eo casu si intra prefixū terminum non proponit omnes exceptiones; si in una succubuit, non auditur in altera: & sic intelligitur inst. de excu. tut. §. qui aūt, & ext de except. pastoralis, s. aūr sunt contraria, ut si primo dixit se exemptum, tūc licet succubuerit, nihilominus post tps præfixum pōt aliam proponere, ut C. de inoffic. test. l. contra maiores. Sed in actionib. ita est dicendum; quod si alicui competebant plures actiones, & poterat eligere qua uellet agere, eligendo unam, si in alia succubuerit, non poterit transire ad aliam; [1] vt ff. de tribu. quod in hæredem, §. eligere. Item qui negat se aliquid debere, si uincatur, potest adhuc alia exceptione uti, nisi in casibus a iure expressis, vt ff. de reg. iur. nemo ex his. Nam si quis neget numeratam pecuniam sibi, si postmodum conuictus est, & uelit dicere se soluisse, nō audietur, ut C. de non nu. pe. in auth. contra qui. & ita non est inconueniens, si de una exceptione trāsit ad contrariā sic 24. q. 1. quisquis. ext. de testib. ex tenore. sic ext. de excep. cu uenerabilis.

b ¶ Tricennalis.] Hic tacite annectit secundam quæst. scilicet an ius decimarum, uel etiam ius funerandi possit prescribi. Et est expeditum. quod ius, [1] libertas non dandi [2] decimas a clerico nomine ecclesię suę potest

Actiones plures habens an vna electa pdat alias.

1 Adde an hoc sit indistincte uerū per Cy. in l. edita. & ibi etiam Bal. C. de eden.

Decimæ an possint præscribi.

a De hoc ēt

ecclesiastica prescribūtur, ut ex. de relig. do. cōstitutus. Si queras qualiter prescribuntur decime, cum non continue dentur, & seruitutes prescribi non possunt, cum non cōtinuo possideantur, ut ff. de ser. seruitutes? Resp. licet perceptio decimarum non sit continua, tamen ius percipiendi est continuum. Vel aliter licet perceptio non sit continua, tamen causa percipiendi. (.s. præceptū Domini, quod perpetuum & continuum est) perpetua est. & naturalis. & hoc sufficit ad præscriptionē, quod causa sit perpetua & naturalis, ut ff. de ser. urba. præd. foramen. ibi enim dicitur, si causam a cęlo habet, continuum dicitur.

FAcultates.] CASVS. Quidam episcopi possessiones aliarum ecclesiarum, similiter & diœceses aliorum episcoporum xxx. annis possiderunt. Quæsitum fuit a Gelasio, utrum sint sui, uel securi tanti temporis prescriptione. Et respon. quod sic, quia principū ita emanauit auctoritas, ut post xxx. annos nulli super his liceat iudicem interpellare, [Conclusit,] Idest, acquisiuit [Exclusit,] Illas possessiones ab episcopis quorum erant.

c ¶ Facultates.] Sic construe, facultates ecclesiæ, quę ab aliquibus episcopis possidentur, supple ipsi episcopi iure sibi uendicent, idest, defendant.

d ¶ Quod.] Idest, quia tricennalis lex conclusit, idest, acquisiuit illas possessiones eis. Vel pone casum, ꝙ ille episcopus, qui præscripserat res alterius, cecidit a possessione illarum rerum: tunc enim licite posset eas vēdicare a possessore, ut decima sexta q. 3. §. potest.

e ¶ XXX.] Cum ecclesia prescribit contra priuatum, [3] sed si ecclesia prescribit contra ecclesiam, & priuatus contra ecclesiam, requiruntur xl. anni, ut 16. q. 3. §. potest. in fine.

3 Ar. ad h ext. de p̄scr illud. ubi hoc. Arch

f ¶ Appellare.] Idest, interpellare.

AT ILLI. CASVS. Per c. sup. dictum uidebatur imponi silentium actoribus: & ideo actores ecclesię nituntur claudere os rei, eiusdem Gelasij auctoritate, quę est 16. q. 3. licet in regulis. ubi dicitur, ꝙ status parochiarum temporali prescriptione diuelli non potest. & ideo decimationes priori ecclesię assignatas nullus sibi debet usurpare.

g ¶ Nulla.] Infra 16. q. 3. licet in regulis.

a ¶ Vin-

a ¶ Vindicabili.] Id est, iniusta Io. de Fan.
QVOMODO. CASVS. Non soluit hic G. contrarietatem duorum præmissorum cap. Gelasij: sed seruat resolutionē, ꝟ. 16. q. 3. Postea aūt annectit secundū articulum huius quæst. scilicet, vtrum ius funerandi præ-

rum, &c.] Si ergo temporalis obiectio diœcesim semel constitutam diuellere non potest: patet quod nec vobis patrocinabitur, vt statum parochiæ nostræ mutantes, decimationes nobis quondam legitime assignatas, vindicabili [a] vsurpatione vobis vendicetis. ¶ Quomodo autem distinguendæ sint hæ auctoritates; in causa monachorū inuenietur.

16. q. 4.

2 Nunc autem [b] quæritur de iure funerandi; quæ harum ecclesiarum habeat ius tumulandi istos. Sicut Hieronymus scribit, coniugati in vno sepulchro videntur esse ponendi.

In qō. Hebraicis in Genesim, & de locis hebraicis.

Ait enim.

¶ In sepulchro parentum suorum filij sunt collocandi.

C. II.

Poly. l. 8. tit. 5.
Burc. l. 3. c. 160.
Iuo p. 3. c. 223.

EBron dicitur esse ciuitas quatuor [a] virorum; quia in ea sepulti sunt tres patriarchę in spelunca duplici [c] cum tribus vxoribus suis, i. Abraham & Sara Isaac, & Rebecca, Iacob, & Lia, præter [d] ipsum Adam, & Euam vxorem suam. Tobia dicit ad filium suum. Cū acceperit Deus animam meā; corpus meum sepelies, & honorē habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ eius: & cum ipsa compleuerit tempus suum; sepelias eā iuxta me in vno sepulchro. Ibidem. ¶ Quos cōiunxit [e] vnū coniugium; coniungat vnum sepulchrum: quia vna caro sunt; & quos Deus coniunxit, homo non separet.

Tobia 4. & 14.

Burc. l. 3. c. 161.
Iuo p. 3. c. 124.
Matth. 19.

a ¶ Quatuor.] Sic emendatum est cum antea legeretur, trium, Sic. n. legitur apud B. Hiero. in quæstionib. hebraicis in Genesim, de locis hebraicis, & i epitaphio Paulæ. Ac dictio hebraica significat quatuor, & quatuor Patriarchæ hic numerantur, qui ibi sepulti sunt: Abraham, Isaac, Iacob, & Adam cum vxoribus suis.

Aliquid simile 9. cō æss. c. 11. ex snia aliquando matris suæ. Poly. ibid.
Burch. l. 3. c. 162. & 163.
Iuo p. 3. c. 225. & 226.

Item Augustinus.

C. III.

VNaquæque mulier sequatur [f] virum suum, siue in

in sepulchris parētum suorum, vt inf. ead. placuit. Ego credo, ꝙ libere potest quis eligere sepulturam vbicunque voluerit, 1 vt extra eo. tit. cum liberum sit, dum tamen legitimam portionem relinquat priori ecclesię, vt eo. tit. nos instituta, etiā apud locum minus religiosum, vt extra eo. in nostra, & omnia cōtraria intelligas, qn̄ est illectus, vl qn̄ ex contēptu, uel temeritate deserit suā ecclesiam, vel quando legitimam portionē non vult relinquere ecclesię priori; parētes tamē non possunt filijs intra annos discretionis eligere sepulturam, nisi hoc hēat consuetudo, vt ext. d sepul. de vxore & ext. eo. tit. in nostra. in fi. si quis autem in casu nō concesso receperit corpus alienum, et sepultum reddere cogetur, cum omnibus quæ occasione ipsius receperat, vt extra eod. fraternitatem. in fi. & extra eo. c. 1. & 2.

Sepulturæ electio vnicuique libera est.

1 Dummodo hoc non faciat ex odio, vel temeritate, inf. e. placuit sm̄ L. & B.

EBron.] CASVS. Dicit in hoc ca. Hie. vxores esse sepeliendas in sepulchris virorum suorum. & hoc probat exēplo quinq; virorū. s. Abrahæ, Isaac, & Iacob, Adæ, & Tobiæ. Seq. duo c. patēt per se.

c ¶ In spelunca duplici.] Idest, quia duo receptacula habuit, in uno recipiebantur masculi, in alio fœminæ.

d ¶ Præter.] Hæc dictio, præter, hic ponitur inclusiue. 2 sic 35. q. 3. ff. de pignor. act. l. 1. in fin.

2 Sed exclusiue ponitur 16. q. 1. adijcimur. Ar.

e ¶ Quos cōiunxit.]

præscriptione tollatur. & certum est, quod sic, cū quadragenaria pręscriptione omne ius, & omnis actio tollatur. procedit G. sic in hoc articulo. Primo inducit actores allegantes. Secundo reos respondētes. Probant ergo actores, quod ius funerādi ad suam ecclesiam dēt pertinere: quia vxores, & filij in sepulchro virorum, & parentum sunt collocandi: quod probat ix. auctoritatibus, & exemplis.
NVNC AVTEM. Hæc est 2. pars q. in qua probat ꝑ c. Hierony. (superficialiter tamen) quòd oēs consanguinei debent simul sepeliri. Ioan. de Fan.
b ¶ Nunc autem.] Hic explicatur alter articulus primæ quæstionis; scilicet, vbi isti sint sepeliendi. De hac materia loquuntur varie iura H. dicit ꝙ quilibet potest sepeliri in sua ecclesia, ubi audiuit diuinum officium, vt extra de sepul. in nostra. nisi in tribus casibus, si velit transire ad episcopalem ecclesiam, ut inf. ea. vbicunque, vel si eligit sepulturam in loco magis religioso, ut extra de sepul. fraternitatem. vel si velit sepeliri

Largius hic interpretatur Hieronymus auctoritatem Domini, quàm in Euangelio Matthæi intelligatur. & est si. 28. q. 1. adolelatus.
VNaquæq;.] Hæc est 3. pars q. in qua probat, ꝙ omnes non possunt simul sepeliri. Io. de Fan.
f ¶ Sequatur.] Nunquid ergo tenetur sequi virum vagantem? Videtur quod non, vt 34. q. 2. si quis. sic nec libertus tenetur. s. qui patronum vagantem, ut ff. de ope. lib. quod nisi ar. ff. de procu. sed & hæ. §. non solum, ff. de an. leg. l. Mæuius. Sed contra. quia etiam tenetur sequi leprosum. extra de coniug. lepro. cap. 2. & 3. Credo, ꝙ si foret eum esse hist... tenetur eum sequi, alias non H. tñ dicit, quòd semper dēt ipsum sequi, & dicit, quod illud c. si quis est abrogatum: similiter dicit, quod dēt ipsum sequi etiam si mutatur in ... vel si cogatur ire in exercitum. Sed eadē ratione dēt ipsum sequi quoties dominus petit a viro, qui est seruus, ut ... sibi ... tamē dicit, quod postquam ... bene nupsit voluntate patroni, quod amodo nō dēt seruire patrono

Vxor an teneatur sequi virum vagātem.

vita, siue in morte.[a] *Item Gregorius.* ¶ Soror B. Benedicti sepulta est in sepulchro quod ipse sibi praeparauerat: vt quorum mens vna fuit semper in Domino, corũ quoque corpora sepultura non separaret.

B.Greg.l.2.dialect. c.34.

¶ In plerisque vetustis caput hoc coniunctum est superiori, nec ipsa prorsus auctorum verba afferuntur.

Gen.50.

Itẽ Ioseph moriens in Aegypto rogauit fratres suos, ut tempore uisitationis[b] suae ossa sua secum deferrent, & in sepulchro patrum suorum ea collocarent. ¶ Item. Dictum est prophetae,[c] qui contra praeceptum Domini comederat in Bethel: [Non inferetur cadauer tuum in sepulchrum patrum tuorum.] ¶ Item. De nõnullis legitur in libro Regum; [obiit, & appositus est ad patres suos.] hoc est in sepulchro patrum suorum. Item. In nouo testamento[d] beatus Philippus legitur aedificasse sibi sepulchrum, in quo ipse, & filiae eius quieuerunt. ¶ Item Beatus Seuerus Rauennatum archiepiscopus tumulum fieri iussit, in quo se, & uxorem & filiam collocauit.

3.Reg.13.

Rufinus hist. eccle. l.3.c.31.

In vita SS.to.1.& in pomoerio ecclesiae Rauennatis.

¶ His omnibus exẽplis colligitur, quòd in sepulchris parentum corpora filiorum collocanda sunt. Quia ergo parentes istorum apud priores ecclesias sepulti sunt; & hi apud easdem debent tumulari. ¶ Econtra,[e] Adam, ut asseritur, in ciuitate Arbee[f] tumulatus est. Sed nunquid omnes filij eius sepulti sunt ibi? tanta multitudo humani generis tam breui tumulo, non tam facile posset includi. ¶ Item Abrahã ibi sepultus est. Sed nũquid Ismael, & Madai. & alij, quos de Cethura[g] genuit, ibi sepulti sunt? Item Isaac ibi sepultus est. Sed nunquid Esau cum eo tumulatus est? ¶ Item Iacob ibi collocatus est. Sed nũquid aliquis filiorum eius praeter Ioseph ibi sepultus est? Rachel[h] quoq; non in Ebron, sed iuxta Betheleem† tumulata legitur. Exemplo igitur istorum liquet, quòd liberum est filijs sepeliri in sepulchris patrum suorum, & liberum est eis alibi pro locorum, & temporum opportunitate corpori suo hospitium inuenire. Non ergo hoc exemplo isti coguntur sepeliri in sepulchris patrum suorum. ¶ Item, quae legibus definita sunt, mutari non licet. Quae autem legibus expressa non sunt, arbitrium[i] sequuntur humanae voluntatis. At legibus definitũ est, quibus decimae sint persoluendae; & ideo danti mutari nõ licet. Vbi autem quisque tumulandus sit, legibus expressum non est; & ideo in uoluntate tumulandi consistit.

Gen.25.

Gen.35.49.& 50.

Gen.35.

† *in vulgatis legebatur*, Bethel.

16.q.1.admenere.

Vnde beatus Gregorius ait.

¶ Vltima voluntas defuncti seruari debet. C. IIII.

VLtima[k] voluntas defuncti modis omnibus conseruari debet.

---

tre no. propter suspicionem: sed patronae suae potest honeste seruire, vt ff. de ope. lib. sicut.

a ¶ In morte.] Hoc est cõsilium, vt extra eo. tit. de vxore. Quaerit H. pone, quod mulier plures viros habuit: quẽ illorum debeat sequi in sepultura. Ubi eligenda secũdũ Io. non est quaestio, quia pōt eligere sepulturã, vbi uoluerit. H. dicit,[1] quod tenet vltimũ sequi: sicut ultima ecclesia succedit clerico. 18. q.1.c. vno. sicut ultimum virum sequit in domici. & honore ff. ad muni. filij. §.1.

Vxor quae plures uiros habuit, cum quo sepelictur.

1 Istam opinionem sequitur Alex. de Imo. in l. cum quaedã. col. 3. ff. de iur. om. iud.

SOROR. CASVS. Probat G. ĩ hoc c. quod omnes de eadem parẽtela, & coniugati oẽs sũt in eodem sepulchro ponẽdi, & hoc probat exẽplis 5. & auctoritatibus.

b ¶ Visitationis.] Id est, cum Deus eos visitaret, & educeret eos de terra Aegypti. i. Aegyptiaca seruitute: & hoc petijt; quia ignominiosum erat tunc, quod aliquis nõ sepeliretur in sepulchro patrum suorũ, vt statim sequitur. vel quia in spiritu viderat. quia dominus resurgere deberet ibi, & puiderat multos resurrecturos ibi cũ illo, & ipse forte erat vnus ex illis.

Ioseph in sepulchro maiorum sepultus fuit certa ratione.

c ¶ Prophetę.] Abdo scilicet. hanc historiam habes 1.q.1. si quis inquit.

d ¶ In nouo testamẽto.] Id est, tempore noui testamenti. nõ fuit iste Philippus Apostolus, sed vnus de septem diaconis.

HIS OMNIBVS. CASVS. Concludit actores ex supradictis x. auctoritatib⁹ vel exemplis, quod isti parochiani, qui supsunt, apud ecclesiam suam cum parentibus sunt tumulandi, quia parentes apud illam sepulti fuerunt.

ECONTRA. CASVS. Nũc respondẽt rei, quod vxores, vel filij nõ coguntur virorũ suorum, vel parẽtũ sepulturas sequi: sed vbicunque voluerint, suo corpori sepulturã possunt quaerere pro locorum, & temporum opportunitate. hoc probant tribus exemplis, una ratione, & una auctoritate. Et omnia plana sunt usque ad §. [quod de libero.]

e ¶ Econtra.] Responsio defensorum.

f ¶ Arbee.] Id est, Ebron.

g ¶ De Cethura.] Quae etiam Agar dicitur.

h ¶ Rachel.] Vxor Iacob.

i ¶ Arbitrium.] Sic extra de offic. deleg. de causis.

k ¶ Vltima,] Vltima voluntas defuncti pro lege seruanda est, ut in Authen. de nupt. §. disponat coll. 4. & si quis eam non seruat, hoc ipsum qd ei est relictũ, ab eo aufertur, ut 11.q.1. Siluester. & hoc intelligas

Defun luntas sem pe uanda

eam

cum voluntas est rationabilis. nam si moriẽs exhæredare vult filium sine causa, hæc voluntas non est seruãda, vt inf. ead. si quis. similiter si quis præcipiat corpus suũ iactari in mare, vt ff. de cond. instit. quidã. sed ipse moriẽs bene potest mutare voluntatẽ suam, nam ambu la- non serui, seruus enim testamentum condere non potest, & ad hoc inducit seq. cap. & non facit iste §. ad principale propositum Gratiani.

ILlud etiam.] CASVS. Ampliatus seruus Romanæ ecclesiæ conduxerat quędam prędia, de quibus tertiã partẽ, vel quartam iuxta Siciliæ prouinciæ morẽ Papæ reddebat: qui cum ęgrotaret, condidit testamẽtum. Præcepit ergo Gelasi⁹ Honorio ẽpo, vt omne peculiũ & oẽm substantiã eius, filijs eius fideli descriptione faciat tradi, vt per eos ecclesia reddatẽ indẽmis. sic posuit Ben. hunc casum. H. vero ponit sic Ampliatus iste seru⁹ erat ecclesiæ Romanæ, & cuiusdã patrimonij ecclesiastici procurationem gesserat cũ quibusdã filijs suis: ex qua administratione adhuc nõ reddiderat ratiocinia. Testm tñ licet esset seruus, facere volebat. Scribit ergo Gelasius Honorio ẽpo mandans ei, vt non permittat illu facere testamẽtum, & si contigerit eu mori, totũ patrimonium ecclesiæ ibi ẽmissum faciat describi, & intactum apud filios seruari donec ipsi pro eo ratiocinia reddant, & ecclesiam seruẽt indemnem. Sed certè ego Barthol. Brix. magis apprebo casum H. a ¶ Conductor.] im proprie dr̃ seruus cõductor. Nam nec seruus aliquid dẽt, nec aliquid ei debetur: sed potius per talia verba respicitur factũ, quam ius, ut ff. de pecu. nec seruus.

rius, ff. de ser uit. quoties, ẽm Goff. qui ita not. extra de const. cx- titeris. Arch.

¶ *Sententia huius cap. habetur lib. 3. epist. 9. in verbis, quæ referuntur inf. 16. q. 1. admonere. item q; lib. 9. epist. 20.* Necesse est, inquit, ut si impletum hoc fuerit, defuncti dispositio conseruetur. *Sic enim in manuscriptis: licet in vulgatis sit,* depositio conseruetur.

4 *Quod de libero, & non de seruo intelligendum est. Seruus enim testamenti paginam condere non potest.*

Vnde Gelasius Papa scribit Honorio episcopo.

Iuo p. 16. c. 111.

¶ Seruus testamentum facere non potest. C. V.

ILlud etiam sinceritatem tuam volumus nõ latere; ad nos fuisse perlatum, ꝙ Ampliatus conductor [a] (quẽ non solum seruum constat esse ecclesiæ, sed ita eius rationibus à multis temporibus implicatũ, vt etiam si esset ingenuus, donec ratiocinia cuncta deduceret, modis omnibus obnoxius haberetur) ausu temerario molitus fuerit condere paginã testamenti, cuius omne peculiũ ecclesiastico iuri legib. nõ dubitetur obstrictum. [b] Quapropter his præsumptionibus vice nostra, tua fraternitas cõtradicat; [c] nec fieri prorsus aliqua surreptione permittat. Ac si eidem quidquam humanitus forte contigerit, qui grandæuus esse memoratur; mox eius sine dilatione substantiam pręcipiat humanitas † tua filijs eius dũtaxat, quibus patrimonium probatur esse commissum, sub fideli descriptione contrahi; donec vniuersis tẽporibus, quibus hoc patrimonium gubernasse cognoscitur, partes Dominicas reddere cogantur indemnes.

† *al. vnanimitas.*

5 *Quia ergo secũdum Gregorium vltima voluntas defuncti conseruanda est; pro istorum voluntate corpora eorum sunt tumulanda, non pro arbitrio vestræ dispositionis.*

Item in Triburiensi concilio legitur.

¶ *In Triburiensi impresso cap. 15. habetur eadem sententia sed non ijsdem omnino verbis expressa.*

¶ Vbi quisque decimas persoluerit, ibi sepulturam eligere debet. C. VI.

16. q. 1. vbicunque. Burc. l. 3. c. 237. Iuo p. 3. c. 278.

VBicum-

bulatoria est voluntas defuncti, vt ff. de adimẽ. leg. l. 2. sed pone, ꝙ quis iurauit, ꝙ non veniet contra voluntatẽ suam, nunquid poterit venire contra? Videtur ꝙ non: 1 quia hoc iuramẽtum non vergit in interitũ salutis æternæ, ergo est seruandum, vt extra de iureiur. si vero. Sed contra nemo põt sibi indicere legẽ: 2 vt nõ liceat sibi recedere a priori voluntate, vt ff. de leg. 3. si quis. in princ. & libertatem supremi iudicij nemo põt constringere, ut ff. pro soc. cum duobus. §. Iouianus. in fi. argum. contra extra de reiter. 1. cum contingat. Io. hęc plenè notaui in quæstionibus. B.

1 Qđ & verũ est hic arg. C. si aduersus vẽd. auth. sacramẽta, ext. de iureiur. cũ contingat, ẽm Io. de Fan.

2 Dicas, ꝙ nemo põt sibi in pore legem, nisi intersit alte-

QVOD DE LIBERTO. Hæc est quarta pars q. in qua probat contra, s. quod seruus non potest facere testamentum, & hoc probat per c. seq. Ioan. de Fan.

CASVS. Dictum est s. ꝙ ultima voluntas defuncti modis omnibus est seruanda. Nunc vero dicit Grat. quòd hoc intelligendum est de voluntate liberi hominis, &

b ¶ Obstrictum.] Non intellige obstrictum, i. obligatum: quia cum peculium quod seruus habet, sit domini, domino non potest res suas obligare, ut ff. de regul. iur. neque.

c ¶ Contradicat.] Non tanquam hæredibus, quia seruus non potest habere hæredẽ, vt C. commu. de succ. seruus. sed consuetudo est plurium locorum, quod filijs relinquatur peculium, quod pater habuit.

Seruus hære dem habere non potest.

QVIA ERGO. Hæc est quinta pars, in qua dicitur, quod nullus sine causa dẽt dimittere sepulturam patrum, & hoc probat per tres auctoritates. Io. de Fan.

CASVS. Hic reuertitur G. ad principale propositum, & concludit ex illo cap. Greg. s. vltima voluntas, ꝙ quilibet potest sibi eligere sepulturam pro arbitrio suo, & non pro arbitrio prioris ecclesiæ, & ad hoc probãdum inducit seq. cap.

VBicunque.] CASVS. Triburien. concilium statuit, quod

quod si quis potest, debet sepeliri apud episcopalem ecclesiam: sin autem, apud aliquod monasterium, uel ecclesiam regularem. Sed si hoc aptè fieri non potest, sepeliatur apud illam ecclesiam ubi uiuus decimas magis persoluebat. Et dicit H. quòd illud quod dicitur de episcopali ecclesia, intelligitur de illis, qui habent antiquā sepulturā in episcopali ecclesia: quia de oīb. ciuilibus non posset intelligi, quia nō impediūtur ratione loci, uel temporis: nec de illis, qui sunt in episcopatu, cum ratio & cōsuetudo nō obtineat, nec de peregrinis potest intelligi, cū eis c. cōtradicat: quia tales, ibi decimas nō persoluunt.

a ¶ Vbicúque.] sed nōne quilibet sepeliēdus est, ubi recepit sacramēta ecclesiastica? ut j.c. px. & extra eo.tit.ī nostra. Ad qd ergo diuisa essent cęmiteria, sup.ca.ca.1? Rñ. uerum est. Sed istud ca. instruit, ꝙ si qs uult eligere aliā sepulturā, ꝙ hūc seruabit ordinē in eligendo. potius enim eliget episcopalē ecclesiam, quàm alteram. si tñ alio modo eligit, standū est uoluntati suæ: dum tamē habeat iustam causam eligēdi, episcopo autē non pfigitur talis doctrina: nam potest eligere sepulturam in minori ecclesia, vt 12.q.2.bonæ. & intelligo quod semper ex temeritate, vel cōtemptu, vel ex electione mutatur sepultura, nisi appareat certa causa mutationis, vel nisi seruet hunc ordinem, qui hic statuitur in eligendo sepulturam.

Sepulturam an possit aliquis sibi eligere.

ibi respondebit, 1 ut ff. de iudic. hæres.

SED OBIICITVR. CASVS. Adhuc obijciunt actores contra reos, & inducunt seq. cap. sed per illud non respondent vltimæ allegationi reorum, sed solum illis quas collegerunt ex illo cap. vltima voluntas. & etiam ex illo cap. vbicunque.

que a temporum, vel locorum facultas tulerit; apud maiorem ecclesiam, vbi sedes est episcopi, sepulturæ celebrentur. Si autem propter temporis, vel loci asperitatem hoc difficile fuerit visum; apud ecclesiā, in qua religiosorum canonicorum, vel monachorum, vel sanctimonialium religiosa congregatio communiter degerit, sepeliatur. Si autem & hoc ineptum visum fuerit; vbi quis decimas persoluebat viuus, ibi sepeliatur & mortuus.

Quia ergo decimam b nobis persoluebat viuus; & apud nos sepeliendus est mortuus. Item, si quis de prouincia ad prouinciam transiret, & ibi domicilium sibi collocaret, liber factus c à ditione prioris iudicis, iurisdictioni illius iudicis subijceretur, in cuius prouincia sedem sibi eligeret. Quia ergo isti à vestra diœcesi in nostram transierunt; liberi à vestra ditione, nostro iuri subijciuntur. Nostrum est ergo ius funerandi eos.

Sed obijcitur illud Melchiadis Papæ.

¶ Propria temeritate sepulturam parentum relinquere non licet. C. VII.

PLacuit per omnia magno cōcilio, vt nullus proprij arbitrij temeritate d aliam ecclesiā, nisi cui vsus antiquorum parētum canonica institutione subiacere perhibetur, sepulturę causa adire pcuret nisi infirmitatis e causa præpeditus in aliam fuerit regionem quolibet negotio progressus. Ad hæc, si quis prælatus contra hoc agere tentauerit; ecclesiastico vinculo se subdi cognoscat.

Sed

QVIA ERGO. CASVS. Concludunt rei, quod apud suam ecclesiam isti parochiani sunt tumulandi, duabus rationibus. Prima ex fine præcedentis cap. scilicet, quia viui episcopo ecclesiæ decimas persoluerūt: ergo ibi sepeliendi sunt. secunda ratio, quia postquam quis trāsit de prouincia in prouinciam, liber factus est à iurisdictione prioris iudicis, & subiicitur illi in cuius prouincia sedem collocauit: vnde isti subijciuntur iurisdictioni secundæ ecclesiæ, & apud eam debent sepeliri.

b ¶ Decimam.] Personalem.

c ¶ Liber factus.] Hoc est verum, quādo plenè se trāstulit, vt 21. quæst. 2. si quis iam translatus secus si trāsferret se ad secundum locum, non tamen animo relinquendi primum locum: tunc enim retinet primum locum & secundū, vt ff. ad municip. si quis instructus. Et quod hic dicitur, intellige quod quis potest se trāsferre de vno foro ad aliud re integra. nam si quis in vno loco est conuentus, licet transeat ad aliud forum, tamē in priori foro respōdebit, vt ff. de iurisd. om. iud. l. pen. Item 1 hic sentis, quod sola habitatio nō facit aliquem esse de iurisdictione alicuius, nisi per decem annos steterit ibi, 1 vt C. de inco. l. 2. l. b. 10. nisi quo ad hoc qđ

Forum mutare, an alicui liceat.
1 Idem tūc di[illegible]

PLacuit.] CASVS. Quæsitum fuit à Melchiade Papa, utrum aliquis potest sepulturā nouam propria temeritate eligere: & antiquam parentum suorum deserere? Et respondet quod non si quis prælatus contrafecerit, debet excommunicari.

d ¶ Temeritate.] Istud uerbum soluit contraria: nam alias potest quis sibi eligere sepulturam, ut extra eo. §. 1. & cap. cum sit liberum, & cap. in nostra.

e ¶ Nisi infirmitatis.] Hoc est contra H. qui dicit, quod ī tribus casibus potest mutari sepultura, vt dixi in summa. hic habet locum distinctio decret. extra eodem titu. de his.

SED ALIVD. CASVS. Iste §. diuiditur in tres partes. In prima parte ponit G. quandam solutionem pro reis, dicens quod aliquis ex temeritate, scilicet superbia, uel odio, uel uanis persuasionibus, uel muneribus illectus non debet eligere sepulturam nouam, & contemnere sepulturam parentum suorum, sed rationabili causa, & iusta nouam eligere potest. Nec obstat quod dicit Gregor. quod ultima uoluntas libera debet esse: quia libera est cum quis certa ratione ductus, nouam sibi quærit sepulturam. In secunda parte ponit quandam solutionem aliorum, quæ uidetur facere contra reos, dicentium, quod libera est uoluntas ultima cuiuscunque, nō in sepultura sibi eligenda, sed in testamento conficiendo. Vnde testamentum dicitur; quia eo quisque libere testa-

testatur. In tertia parte obijcit Gratianus, quod etiam in testamento non uidetur libera uoluntas. Et hoc probat duabus auctoritatibus: una Augustini dicentis, quod pro numero filiorum debet fieri distributio facultatum. Et alia Leonis dicentis, quod quilibet debet medietatem eorum

c ¶ Sed non uidetur.] Nunc obijcit solutioni suæ.
d ¶ Medietatem.] Quandoq; te... secundum consuetudines diuersas, ut ext. ce. tit. certificari.

SI quis.] CASVS. Quidam clerici parati erant totam hæreditatem recipere cum pater filium suum exhæredabat, quos reprehendit Augustinus, ... uult ... te Christo quātum uni filiorū paratus est suscipere. [Non eam. idest, non ... & ponitur interrogatiue, & litera sequens similiter ponit interrogatiue. e ¶ Irascitur.] Hodie .n. non potest quis exhæredare filium suum nisi habeat iustam causam exheredationis, & illa debet scribi in testō, vt C. de li. prxt. authen. nō licet tñ ex iracundia omnia suā dare potest ecclesiæ, dum tamen relinquat legitimā filijs, ut 17. q. 4. sunt qui opes. Item si quis rē linquit bona sua ecclesiæ propter defectum filiorum honestum est, quod ecclesia restituat ei bona si cœperit habere filios, ut 17. q. 4. c. vl. f ¶ Appeto. Sic 22. q. 2. non enim.

aliud [a] *est ex temeritatis superbia usum antiquorum parentum non sequi: atq; aliud, rationabili occasione nouā sibi sepulturam eligere. Contra Melchiadis Papæ ... ritatem nititur, qui superbia, uel ... persuasionibus, aut uarijs munusculis illectus ... urā parentum suorum sequi contemnit* α. *Secundum Gregorium autem liberam habet uoluntatem, qui certæ rationis causa nouum suo corpori quærit hospitium.* ¶ *Vel ut quidam* [b] *distinguunt, libera est ultima uoluntas cuiusq; non in sepultura sibi eligenda, sed in testamento conficiēdo. Vnde & testamentum appellatur: quia eo quisque libere testatur, quod post suum decessum de proprijs rebus fieri uelit.* ¶ *Sed non uidetur* [c] *libera testatoris uoluntas; cum secundum Augustinum pro numero filiorum debeat fieri testamentaria distributio facultatum: ueluti, si quis habet unum filium, Christum putet alterum: si uero duos, Christum faciat tertium: & sic per ordinem. Et secundum Leonem quisque medietatem* [d] *eorum, quæ Christo testatur, ecclesiæ iubetur relinquere, apud quam fidei sacramenta suscepit. Sed illud Augustini non est iubentis: sed dehortantis: ne quis iratus filium suum exhæredaret: atque totum Christo relinqueret. Ait enim in sermone 2. de vita clericorum.*

inf. c. proximo.

ext. tit. de sepul. ca. relatum.

Siue serm. 52. ad fratres in heremo: omittuntur autem uerba aliquot.

α Sequi contemnit.] *In duobus exemplaribus Gratiani Vaticanis sequitur,* Ait Leo episcopus, &c. *& ponitur integrum caput,* relatum *extra tit. de sepult. quod etiam refertur ab Iuone p. 7. c. 156. & ab Anselmo l. 5. c. 55. & in Polycarpo li 4. tit. 34. ex Leone nono. Verum in alijs duobus uetustis, & ualde emendatis hoc idem caput ponitur post vers.* Sacramenta suscepit. *Et certe verba ista,* & secundum Leonem, &c. *indicant alicubi hanc Leonis auctoritatem a Gratiano esse relatam.*

Pater sine causa filium exhæredare non potest.

¶ Pro numero filiorum pars hæreditatis Deo offeratur. C. VIII.

In conc. Aquisgran. c. 112.
Iuo p. 3. c. 178.

SI quis irascitur [e] filio suo, & moriens exhæredat eum si uiueret, non eum placarem? nō ei filium recōciliare deberem? Quomodo ergo cum filio suo volo vt habeat pacem, cuius appeto [f] hæreditatem? Sed plane sic faciat; quod sæpe hortatus sum. Vnum filium habet, putet Christum alterum: duos habet, putet Christum tertium: decē habet, Christum vndecimum faciat, & suscipio.

Hac nimirum auctoritate mensura testatori præfigitur, non quam cogatur exoluere, sed quam prohibeatur [g] *transcendere.*

6 *Oblationes ergo defunctorum qui reddere noluerit, excommunicetur. Vnde in Carthaginensi concilio 4. c. 95.*

HAC NIMIRVM. CASVS. Ponit hic Gra. quandā solutionē falsam dicens, quod Aug. nō præcipit testatori, ut tm Christo relinqueret quātum uni filiorū, sed phibet ne plus Christo relinquat quā uni filiorum, quod falsum est, cū pater filijs suis vltra tertiā, si sunt quatuor uel pauciores; vel medietatem, si sunt sex, & ultra relinquere nō teneātur, ut in auth. de trien. & se. circa prin. In fine ostendit, quod qui oblationes defunctorum reddere nolunt, sunt excōicandi. Primum c. quod sequitur, planum est.

1 Et c. si qua quæ signant pro contrarijs. sed intellige prohibetur transcendere ex calore iracūdiæ, & ex odio. uel prohibet .i. dissuadet, & consulit ei. i. consilio Aug. suadet, & consuluit ei, ut nō trāscendat eam sm Hu. hæc ultima expositio vī melior quā prima, ut nō cōtradicat, qđ dic ut sup. c. prox. in gl. j. Arch.

rum, quæ testatur ecclesiæ suæ relinquere. Tandem dicit quod Aug. ... exhortatiue, uel de consilio, ne pater iratus filium exhæredet. Secunda pars incipit ibi, [Vel ut quidam. Tertia ibi, Sed non uidetur libera.]
a ¶ Sed aliud.] Gr. hic ponit duas solutiones.
b ¶ Vel ut quidam.] Secunda solutio.

g [Prohibeatur.] Falsum dicit, quia etiam totum dare potest ... ut 19. q. ... superlatum ... dum tamē legitimā relinquat filijs, ut C. de inoff. test. auth. nouissima.
OBLATIONES. Hæc est 6. pars quæ, in qua probat magister, quod ille qui detinet oblationes defunctorum, quas

quas defunctus mandauit, peccat mortaliter, & hoc probat per tria c. Io. de Fant.

a Qvi oblationes.] Non intelligas hoc de oblationibus voluntarijs: sed de illis, quæ relicta sunt ecclesijs qui enim debitas oblationes tenet, uel decimas, uel primitias, excommunicatur, ut 32. dist. præter hoc, & 16. q. 1. statuimus.

b Negāt ecclesijs.] si autem cōfitētur, ꝙ debeant, sed exceptionem aliquā proponunt quare dare non dēnt, audiēdi sunt, ut ff. de leg. j. si domus. §. qui confitentur. extra. de off. de leg. ex parte 2.

c Egentiū.] Vt 66. d. pasce, & 16. q. j. de cimæ. & extra de rescrip. si quando.

quadrupliciter dr̄ .s. terra nondum dedicata, hæc uendi pōt, ut arg. 12. q. 2. aurū: Itē dr̄ sepultura officium sepeliendi, istud sine simonia uendi nō pōt, ut 1. q. 1. dictū. Tertio dicitur terra dedicata. Quarto ius sepeliendi: hæc uendi non debent, ut inf. ea. in ecclesiastico.

¶Excommunicentur qui defunctorum oblationes ecclesijs negant. C. IX.

Qvi oblationes [a] defunctorum aut negant ecclesijs [b] aut difficulter reddunt; tanquam egentium [c] necatores excommunicentur. Bur. l. 3. c. 142. Iuo p. 3. c. 208.

Item ex concilio Va[l]ensi, 1. c. 4.

¶Vt infideles eijciantur ab ecclesijs, qui defunctorum oblationes retinent. C. X.

Qvi oblationes defunctorum retinent, & ecclesijs tradere demorantur, ut infideles sunt ab ecclesia abijciendi: quia vsque ad inanitionem fidei peruenire certum est hanc pietatis diuinæ exacerbationē; quia & fideles de corpore recedētes, votorum suorum plenitudine, & pauperes consolatu alimoniæ, & necessaria sustētatione fraudantur. Hi enim tales quasi egentium necatores, nec credentes iudicium Dei, habendi sunt. Vnde & quidam [d] Patrum hoc scriptis suis inseruit, congruente sententia, qua ait: [Amico quidpiam rapere, furtum est; ecclesiam vero fraudare, sacrilegium [e].] Deusdedit p. 4. Iuo p. 3. c. 155. sup. 12. q. 2. gloria.

Item ex concilio Agathensi, c. 4.

¶Qui oblata ecclesijs, aut testamento relicta retinere præsumpserint, excommunicentur. C. XI.

Clerici, vel sæculares [f], qui oblationes parentum aut donatas, aut testamēto relictas retinere p̄stiterint, aut id, quod ipsi donauerint ecclesijs, vel monasterijs, crediderint auferendum; sicut sancta synodus constituit, velut necatores pauperum, quousque reddant excludantur [g] ecclesijs. ¶Si quis autem clericus furtum ecclesiæ fecerit; peregrina [h] ei communio tribuatur. Burch. l. 3. c. 140. ex concilio apud Valētias. Iuo p. 3. c. 206. Pann. l. 2. c. 5.

7 *Item quæritur [i], an pro sepultura mortuorum aliquid sit exigendum. De his ita scribit Greg. lib. 7. regesti, indict. 2. epist. 5. Ianuario episcopo Sardiniæ.* & in conc. Meldensi, c. 72.

¶Pro sepultura nihil muneris exigendum est. C. XII.

Qvesta est nobis Nereida fęmina clarissima, quod ab ea centū α solidos pro filię suę sepultura fraterni- Poly. l. 8. tit. 5. Iuo p. 3. c. 101.

Qvi oblationes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, ꝙ excommunicandi sunt qui tradere nolunt ecclesijs oblationes defunctorū. Et hoc ꝓbat tribus rōnibus. Prima est, quia infideles reputantur. Secunda, quia voluntatem defunctorū nō seruant. Tertia, quia pauperibus necessaria subtrahunt. In secunda parte dicitur, ꝙ tales sacrilegium committunt. Secunda pars incipit ibi, [Vnde & quidam patrum.

d ¶Et quidam.] .s. Hieronymus, ut 12. q. 2. gloria episcopi.

e ¶Sacrilegium.] Alibi dicitur talis homicida, ut 12. q. 2. qui abstulerit.

Clerici. CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd clerici vel laici sunt excommunicandi, qui nolunt restituere oblationes, quas parentes dederunt in uita, uel reliquerunt in testamento: uel qui volunt auferre ecclesiæ id quod ipsi donauerunt. In secunda parte dicitur, ꝙ clerico furtum facienti peregrina communio tribuatur. [Peregrina cōmunio.] idest uiaticum in morte, cum incipiunt peregrinari, idest, recedere de hac uita. Secunda pars incipit ibi [Si quis autem.]

f ¶Vel sæculares.] idest, laici.

g Excludant.] Ar. ꝙ sacrilegi nō sūt ipso iure excōicati.

h ¶Peregrina.] .i. commorabit inter laicos, uel peregrina .i. cum recedit, uel peregrinatur de hoc mundo.

ITEM QVÆRITVR. Hæc est 7. pars q. in qua prohibet ne pro sepultura aliquid exigatur, nisi detur spontanea uoluntate, & hoc probat per 4. c. Io. de Fant.

CASVS. Quærit hic Grat. incidenter, an pro sepultura mortuorum sit aliquid exigendum. Et certe sepultura

i ¶Item queritur.] Hic ponit incidentem qōnem 1 an sepultura possit vendi H. ponit quatuor significationes huius nominis sepultura. Quandoq; dr̄ sepultura locus vbi quis sepelitur talis locus licite venditur, si non est sacer, vel religiosus .i. qui non fit in cœmiterio aliquo, quia licite venditur ad ecclesiam ædificandam, vel ad cœmiterium ampliandum, vt 12. q. 2. aurum. Secundo modo dicitur sepultura, ipsa sepultura iam facta, & hæc vendi non potest, specialiter si locus est sacer. Tertio modo dicitur ius inferendi in sepulchrum, nec pro hoc aliquid recipi potest. Quarto dicitur ipse actus, vel officium sepeliendi, & illud non possunt uendere clerici, qui ex officio suo ad hoc tenentur, vt infra eadem præcipiendum, & 1. quæst. 1. dictum. & extra de simon. non satis.

Qvesta est.] CASVS. Nereida conquesta est Grego. de episcopo Ianuario, qui pro sepultura filiæ suę solidos

Sepultu- possit v- 1 Hoc supra f- mentio- de iure randi

dos centum ab ea exigebat. Greg. vero rescribens ei dicit, quod hoc vitium de ecclesia sua remoueret: vnde præcipit sibi ne de cætero hanc cupiditatem exerceat, & hoc probat exemplo Ephron, qui ab Abraham pro sepultura Saræ pretium recipere noluit. vnde si paganus ille pro.

in seq. cap. & iste Ephron fuit filius Seor. [Renuit.] .f. Ephron, & licet s. diceret de filijs Seor in plurali, dicit tamen postea in singulari de Ephron, quod ipse renuit.

a ¶Seor.] Seor fuit pater Ephron, & ab eo nominati sunt descendentes ab eo propter famam ipsius.

tas vestra velit † exigere. *& infra.* ¶Hoc autem vitium & nos, postquam, Deo auctore, ad episcopatus honorem accessimus, de ecclesia nostra omnino vetuimus; & prauam denuo consuetudinem nequaquam vsurpari permisimus: memores, quia dum Abraham a filijs Ephron β, hoc est a filijs Seor [a], sepulchri terram pretio ad humandum corpus coniugis postularet, præmium accipere renuit [b]; ne commodum videretur de cadauere consecutus. Si ergo tantæ considerationis paganus vir fuit; quanto magis nos, qui sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Vnde ne hoc auaritiæ vitium, uel in alienis denuo tentari præsumat, admoneo: Sed si quando aliquē in ecclesia vestra sepeliri conceditis; si quidem parentes ipsius proximi, vel hæredes pro luminaribus spontè quid offerre voluerint, accipi non vetamus. Peti verò aliquid, aut exigi omnino prohibemus: ne (quod valde irreligiosum est) aut venalis fortasse (quod absit) dicatur ecclesia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, si ex eorum cadaueribus studeatis quærere quolibet modo compendium γ.

† *al. non erubescat.*

Gen. 23. Act. 7.

α ¶Certum.] *Dictio ista abest a nonnullis exemplarib. Gratiani, & epistolarum B. Greg. Sed quia in alijs earundē codicibus ēt manuscriptis legitur, non est inducta.*

β ¶Ephron.] *Locus hic variè legitur. In epistolis B. Gregorij magis recepta lectio hæc est*, à filijs Emor: hoc est Ephron filio Seor. *& Genes. 23. habetur,* intercedite pro me apud Ephron filium Seor.

γ ¶Compendium.] *Post hoc caput in duobus antiquis exemplaribus recitantur duo Vrbani secūdi, quæ placuit hic afferri, ne planè interirent, quod alibi non facilè inueniuntur, & unū eorū citatur extra de sepul. c. certificari.*

Vrbanus II. Gothfredo Magalonensi episcopo.

¶Mortuorum, qui in monasterijs sepeliri desiderant, aut omnino iuxta prædecessoris nostri Leonis decretum, partem eleemosynarum mediam, aut iuxta dispensationem nostram in Lateranensi concilio promulgatam, partem tertiā parochialibus ecclesijs statuimus derelinquendā.

Idem eidem.

¶Capellanos quoq; monachorū, sicut reliquos parochiæ tuæ clericos, debitā tibi obedientiā persoluere volumus.

Item Hieronymus in quæst. Hebr. ad c. 23. Gen.

¶Etiam coacti de sepultura pretium non debemus accipere. C. XIII.

Pann. l. 2. c. 26. POstquam pretio victus est Ephron, vt sepulchrum venderet argento, licet cogente [c] Abraham: vau litera, quæ apud illos pro o [d] legitur, ablata de eius nomine

b ¶Renuit.] Primo enim commēdatur in hoc cap. postea tamen cōuictus precibus sumpsit quadringentos siclos argenti. & inde vituperatur in seq. cap.

POstquam.] CASVS. Hieronymus docet in hoc c. quod nullus debet vēdere sepulturam. Et hoc probatur exēplo Ephrō quod licet cogente Abraham acceperit aliquid pro sepultura, postea vocatus est Ephran, idest, imperfectus, cū primo vocaretur Ephrō, id est, perfectus; & hoc in prima parte. In secunda parte dicitur, quod de iustis fiunt iniusti, qui pro sepultura ab inuitis aliquid extorquent, cū etiam Ephron de iusto sit factus iniustus, & tamen inuitus accepit. Secunda pars incipit ibi, [Fiant igitur. [Memoriā] Idest, sepulturam.

c ¶Cogēte.] Per preces populi, & licet cōtractus factus ad clamorem populi teneat, nō tamen electio, ut extr. de elec. Osius. & 61. distin. miramur, in principio. & 8. quæst. 1. si ergo.

d ¶Pro o.] O, est vltima litera Græcorum: & a, prima. & designat o, consummationem, & perfectionem a, initium & imperfectionē. & Hebræi ponunt vau, pro o, in ista dictione Ephron, quæ ablata est, &c. & videtur Hic Hierony. velle, quòd Ephron peccauit: sed nunquid Abraham peccauit, qui coegit ipsum vendere locū talem; maximè quia locus ille iam deputatus erat sepulturæ, erāt enim

ille pro sepultura nil accipere voluit, multo fortius sacerdotes nil accipere debent. Spontè tamen oblata respui non debent. Iste Ephron primo accipere noluit. vnde de hoc commendatur: sed postea uictus precibus pretium pro sepultura accepit, & de hoc reprehenditur

ibi sepulti Adam & Eua. dicit tamen P. manducator, quod neuter peccauit: Sed quare reprehenditur hic a Hieron.? Respon. non propter suum factum, sed propter futuros: volens ostendere, quòd illi peccarent, qui tali modo venderent.

a ¶Ephron.]

a ¶Ephron.] Idest, perfectus.
b ¶Ephran.] Idest, imperfectus.
IN ecclesiastico.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Triburien. vtrum terra cœmeteriata vendi possit pro sepultura? & respondetur, quod non: & hoc probatur duabus auctoritatibus, vna Salomonis, & alia Dauid: & vna rōne: sponte tamē oblata recipi possunt. Ratio incipit ibi, [Si terrā uendis.] Quare interdictū sit, id est, interdicatur, vel quare, idest, ergo.
c ¶In Ecclesiastico.] Idest in ecclesiaste. 1 & ille liber est Salomonis, & incipit: Vanitas: Est alter qui dicitur ecclesiastic⁹ qui incipit. Omnis sapiētia a Domino, & ille liber est Iesu filij Syrach.
d ¶Si terram.] Sacram vel religiosā, & dico, quod terra sit sacra, vel religiosa auctoritate pontificis, nō ex eo, quod mortu⁹ infertur ad locū, ut ext. de reli. domi. ad hoc, Sed ſm lege secus est: nam si trāsferē corpus ad aliū locum, desinit locus esse religiosus, vel ēt si capit ab hostibus, ut ff. de reli. cū in diuersis, & l. cum loca. Et no. quod qdqd est sacrum, est religiosum, sed non cōuertitur, ubi. n. mortuus infertur, fit religiosus, 2 sed non sacer. ut ff. de re. di. in tantum §. sacrę. Itē dicitur locus religiosus, ubi corpus eo proposito ponit, ut ibi perpetuo remaneat: alias remaneret profanus, ut ff. de relig. si quis eo animo. & remoueri potest quandocūque placuerit, ut C. e. tit. si nec dū. Et licet partes hominis in diuersis sepulchris sepeliant, non ideo oīa loca fiūt religiosa: sed tñ ubi caput est sepultum, vt ff. eodem, cum in diuersis. Itē nec totus locus deputatus sepulturę fit religiosus, sed ille in quo corpus est humatum, vt ff. eo. l. 2. §. sepulchrum.

1 Immo in ecclesiastico.

2 Hoc non est verum, si mortuus esset excōicatus. & ita sētit Goff. ext. de sepul. sacris. & ibi de hoc per Ber.

est, pro Ephron [a] appellatus est Ephran [b]: significante scriptura non eum fuisse consumatæ, perfectæque virtutis, qui potuerit memorias vendere mortuorum. ¶Sciant igitur, qui sepulchra venditant, nec coguntur, vt accipiant, pretium, sed a nolentibus quoque extorquent, immutari nomen suum, & perire quid de merito eorum: cum etiam ille reprehendatur occultè, qui inuitus acceperit.

Item ex concilio Triburiensi, c. 16.

¶De eodem. C. XIIII.

IN ecclesiastico [c] namque libro scriptum est: [Mortuo non prohibeas gratiam, sciens, quoniam omnes moriemur.] & item; [omnia, quæ de terra sunt, in terram cōuertuntur.] Quid terra terram vendis? memento, quoniam terra es, & in terram ibis [α], & quoniam mors tibi futura est: appropiat, & non tardat. Recordare, quoniam non hominis est terra: sed, vt psalmista cōmemorat: [Domini est terra, & qui habitant in ea.] si terram [d] vendis, inuasione alienæ † rei, reus teneberis. Gratis accepisti a Deo: gratis da pro eo. Quare interdictum sit omnibus omnino Christianis, terram mortuis vēdere, & debitam sepulturam denegare: nisi fortè proximi, & amici defuncti propter nomen †, & redemptionem animæ viri gratis aliquid dare velint.

Iuo p. 3. c. 215. Eccl. 7. Eccl. 40. Gen. 3. Psal. 23. † al. Dominium. † al. nomen Domini.

α ¶Ibis.] *In codicibus vulgatis, erat,* reuerteris: *& sequebantur hæc,* & alibi de homine dictum est, terram teris, terram geris, & in terram conuerteris, qui de terra sumeris: *quæ sunt ex puncta: quia absunt a plerisque vetustis, & ab originali.*

Item ex concilio Varensi.

Burc. l. 3. c. 159. Iuo p. 3. c. 222.

¶De eodem. C. XV.

PRæcipiendum est secundum canonum auctoritatē, vt de sepulchris, & hominibus sepeliendis nihil muneris exigant: nisi forte qui sepelitur, viuens iusserit ecclesiæ, in cuius atrio sepelitur, aliquid de suis rebus tribuere, aut etiam post mortem ipsius, illi, quibus commissum est eius eleemosynam facere de rebus illius aliquid sponte dare voluerint: & tamen nullatenus a presbyteris ecclesiæ † illius aliquid exigatur; siue ab illis, qui locis, & villis † præsunt. ¶Prohibendum est etiam secundum maiorum instituta, vt in ecclesia nullatenus sepeliantur; sed in atrio, aut in porticu, aut in † exhedris [e] ecclesiæ. Intra ecclesiam vero, aut prope altare, vbi corpus & sanguis Domini conficitur, nullatenus sepeliantur [f].

† al. illis aliquid. † al. vicis. † al. extra ecclesiam.

PRæcipiendum.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod pro sepultura, idest pro hominibus sepeliendis clerici nihil exigēt nisi in duobus casibus: scilicet si defunctus iussit aliquid ecclesiæ dari, & nisi uiuente sponte aliquid obtulerit. In secunda parte dr̄, quòd intra ecclesiā nullus est sepeliendus, sed in cœmiterio, uel etiam in arcubus muri ecclesiæ. Secunda pars incipit ibi, [Prohibendum est.]
e ¶In exhedris.] Exhedræ dicūtur quædam voltæ, quæ exterius adhærent parietibus ecclesiæ. 3
f ¶Sepeliantur.] Si sint modicæ personæ, ut infra eod. nullus. & ideo prohibetur fieri sepultura in ecclesia, quia locus ille specialiter Deo dedicatus est: cui mors ultra non dominabitur.

3 Exh... hodie ... pñt lo... i peri... canoni... aut r... chorum... claustr... ge ca... dñr. vi... dæum ... no. p... ad l. fi... ff. de i... deiece...

Qui-

QVibus peccata.] Hæc est 8. pars q. in qua dicitur, ꝙ nullus debeat sepeliri in ecclesia nisi sit sanctus nisi in atrio, vel in exhedris, & ponit etiam, ꝙ proficiant mortuis cemeteria, & qualiter, & vbi animę sunt defunctorum, & hoc probat per 8. auct. Io. de Fant. damnantur, quia loca sacra eos non liberant, sed temeritas accusat eos.

a ¶ A sacris locis.] idest, ab orationib. quæ in eis fiũt, vel ad literam intelligas, quia locus non sanctificat hominem, vt 40. d. non loca.

CA-

¶ Extat caput hoc in concilio Nannetensi, c. 6. ex quo citatur a Burchardo, & Iuone: sed quia potuit esse repetitum in aliquo Varensi, seu Vasensi non est mutatum. In epitome quidem conciliorum est in Vasensi, c. 3.

Item Augustinus.

¶ A sacris locis non iuuantur post mortem, quibus peccata non sunt dimissa. C. XVI.

Poly. l. 8. tit. 5. Burc. l. 3. c. 152. Iuo p. 3. c. 214. In conc. Triburien. cap. 17.

8 QVibus peccata dimissa non sunt, a sacris locis [a] post mortẽ adiuuari non possunt, quia quos peccata grauiora deprimunt, si in sacris locis se sepeliri faciunt; restat, vt de sua prẹsumptione iudicẽtur, quia eos sacra loca non liberant, sed culpa temeritatis accusat.

¶ Caput hoc a Burchardo etiam, & Iuone citatur ex Aug. & nonnihil ad hanc rem faciens habetur in libro de cura agenda pro mortuis, c. 1. sed videtur confectũ ex duobus locis, lib. 4. dialog. B. Greg. vno quidem in c. 51. altero autẽ in c. 53. quod refertur in concil. Tribur. c. 17. Nam cap. quidẽ 51. cum narrasset quandam sanctimonialẽ, quæ in ecclesia sepulta fuerat, visam fuisse ibi cremari ex eo colligit. Qua ex re aperte datur intelligi: qa hi, quibus peccata dimissa non fuerint, ad euitandũ iudicium sacris locis post mortem non valeant adiuuari. *In c. autem 53. cum memorasset corpus cuiusdam Valentini è sepulchro per dæmones fuisse extractum, & extra ecclesiam proiectum, hæc subiungit.* Ex quo Petre collige: quia his, quos peccata grauia deprimunt, si in sacro loco sepeliri se faciant: restat, vt etiam de sua præsumptione iudicentur quatenus eos sacra loca non liberẽt: sed etiam culpa temeritatis accuset.

Item Greg. lib. 4. dial. c. 50.

Nic. ad consulta. Bulgarorum c. 99. Poly. ibidem. Burc. l. 3. c. 153. Iuo p. 3. c. 216.

¶ Quibus prosit in ecclesia sepeliri. C. XVII.

CVm † grauia peccata non deprimunt, hoc prodest mortuis, si in ecclesia sepeliantur, [b] quòd eorũ proximi quoties ad eadem sacra loca veniunt, suorum, quorumq; sepulchra aspiciunt, recordantur, & pro eis Dño preces fundunt. Nam quos peccata grauia deprimunt, non ad absolutionem potius, quàm ad maiorem damnationis cumulum, eorum corpora in ecclesijs ponuntur.

Item ex concilio Moguntiaco 1. c. 52.

Burc. l. 3. c. 233. Iuo p. 3. c. 274.

¶ Qui sepeliantur in ecclesia. C. XVIII.

NVllus mortuus intra ecclesiam sepeliatur, nisi episcopi, aut abbates, aut digni presbyteri, vel fideles [c] laici.

Quid vero mortuis prosit iuxta ecclesiam sepeliri, quidve ad eos perueniat, Augustinus in libro de agenda cura pro mortuis, c. vlt. ostendit dicens.

CVm grauia peccata.] CASVS. Quæsitũ fuit a Gregor. vtrũ [1] sit mortuis i cemeterio sepeliri. Et respondet ꝙ sic, si cum mortali delicto non decesserũt, quia proximi eorũ sepulturas aspiciẽtes pro eis orant ad Dominum. si vero cum mortali decesserint, potius obest, quã prodest. Sequens c. cum §. patet.

b ¶ Sepeliãtur.] Ecce ratio una, quare hoĩes potius sunt sepeliendi apud ecclesias quã alibi. Secũda ratio, quia spãliter commendantur patrocinijs sanctorũ illorũ, in quorũ noĩe dedicata est ecclesia illa, ut inf. ea. non æstimemus. In fin. Tertia rõ est, qa minus ibi vexãtur a spiritibus immundis, vnde in cœmiterijs dicitur esse requies defunctorũ, vt 12. q. 2. aurũ lex tñ alia cõsideratione præcepit ne corpora ĩ ciuitate sepelirentur, ne ciuitas corrumperet, fętore, ut C. de relig. & sum. fun. l. mortuorũ. & hic arg. ꝙ ibi potius sepeliẽdi sũt hoĩes vbi est maior cõcursus populorũ, ut in cathedralibus ecclesijs, ut sup. ea. vbicunque.

Sepeliantur corpora ĩ ecclesijs aut cęmiterijs.

c NVllus.] ¶ Fideles. Vocãtur laici hic fideles a fidei v[i]rtute, ita ut faciãt miracula. [1] Alij intelligũt a fide baptismi. fm hoc intellige. C. de sacros. eccl. l. 2. Vel dic ꝙ omnis Christianus põt sepeliri ĩ ecclesia, si d non gẽtilis, vt inf. de conse. d. 1. ecclesiã, & hoc intelligas, nisi aliàs ĩ mortali decesserit, vel impenitens, uel nisi ecclesia interdicta sit, uel nisi sint torneamentarij, quib. propter terrorem interdicitur ecclesiastica sepultura, ext. de tornea. c. 1. & ext. de rap. super eo.

1 Hæc snĩa fuit L. & H. Sed quod sequit, fuit sen tentia. B. Iõ. quam H. reprobat.

CASVS. Dicitur in hoc c. quod non prodest decedentibus in mortali delicto, si in sacris locis sepeliantur: immo si ibi se faciant sepeliri, de sua præsumptione

Non-

¶ Quare mortui iuxta ecclesiam sepeliantur.
C. XIX.

NOn æstimemus † ad mortuos, pro quibus curã gerimus peruenire, nisi quòd pro eis siue altaris, siue orationum, siue eleemosynarum sacrificijs [a] solenniter supplicamus. Quamuis non pro quibus fiunt, omnibus prosint: sed his tãtum quibus dum viuunt, comparatur, vt prosint. Sed quia non discernimus [b] qui sint; oportet ea pro regeneratis omnib. [c] facere: † vt nullus eorum prætermittatur, ad quos hæc beneficia possint, & deant peruenire. Melius.n. supererunt ista eis, quibus nec obsunt nec prosunt, quàm eis deerunt, quibus prosunt. ¶ Diligentius tamen facit hoc quisque pro necessarijs suis, quo † pro illo fiat similiter a suis. ¶ Corpori autem humando quidquid impenditur; non est præsidiũ salutis, sed humanitatis officium, secundum affectum, quo nemo vnquam carnem suam odio habet. Vnde oportet; vt quam potest, pro carne proximi curam gerat, cum ille [d] recesserit, qui gerebat. † Et si hęc faciunt, qui carnis resurrectionem non credunt; quãto magis debent facere, qui credunt? vt corpori mortuo, sed tamen resurrecturo, [e] & in æternitate mansuro, impensum eiusmodi officium, sit etiam quodammodo eiusdem fidei testimonium. ¶ Quod vero quisque apud memoriam martyrum sepelitur; hoc tantum mihi videtur prodesse defuncto, vt commendans eum etiam martyrum patrocinio affectus pro illo supplicationis augeatur.

Iuo p.2.c.113.
† *al. existimemus.*
† *al. quod.*
Eph 5.
† *al. regebat.*

Econtra [f] *Hieronymus in epistola ad Gal. c.6. ad ea verba:* [*vnusquisque onus suum.*]

¶ Post mortem orationes viuentium mortuis damnatis non prosunt. C. XX.

IN præsenti sæculo scimus siue orationibus, siue consilijs inuicem posse nos coadiuuari. Cum autem ante tribunal Christi venerimus; non Iob, [g] nõ Daniel, [h] nec Noe [i] rogare posse pro quoquam; sed vnumquemq; portare onus suum.

¶ *Verba B. Hieronymi sunt hæc.* Obscure licet, docemur per hãc sententiolam nouum dogma quod latitat, dum in præsenti sæculo sumus, siue, &c.

Verũ hoc de impœnitentib. accipiendum est, de quib. propheta dicit. Non dabit Deo placationem suam, nec pretiũ redẽptionis animæ suæ: & ideo frater nõ redimet eum, sed laborabit [k] *in æternũ, & viuet adhuc in finem*

Psal. 48.

NOn æstimemus.] CASVS. Hoc capitulum diuiditur in quatuor partes. In prima parte dicitur, quòd tria bona virorum prosunt defunctis, s. sacrificium, oratio, & eleemosyna, quæ defuncti in præsenti vita egerunt vt eis prodessent, & quia nescitur qui sint, ꝓ omnib. regeneratis generaliter orare debemus. In 2. parte dr̃, quod specialius & cum maiori diligentia oramus pro consanguineis nostris. In 3. parte dicitur, ꝙ seruitium impensum corpori defuncti non prodest defuncto. sed est solatiũ viuorum: quia cũ illi, q resurrectionẽ non credunt hoc faciant: multo fortius nos hoc facere debemus. In 4. parte dr̃, ꝙ si defunctus sepeliatur apud ecclesias martyrum, prodest ei: quia patrocinio martyrum commendatur. Secũda pars incipit ibi, [Diligẽtius.] Tertia ibi [Corpori.] Quarta ibi, [Quod vero.] Sequens cap. cum §. patet.

a ¶ Sacrificijs.] Aut ieiunijs parentum, vt inf. ea. c. animæ.

b ¶ Quia nõ discernimus.] Arg. ꝙ rõne dubitationis melius est totũ & superfluum facere, quàm nihil facere, vel etiã aliquid omittere. sic 42. dis. quiescamus, 24. q. 3. corripiãtur. Item rõne dubitationis fiunt q̃ aliàs essẽt illicita, vt ext. de sepul. sacris. ext. de vsu. ĩ ciuitate 11. q. 3. nolite. & ratione dubitationis possum vẽdicare incertã partẽ, vel rem, ff. de rei ven. q̃ de tota & nũmos meos nõ possum vẽdicare, si sint misti alijs, ff. de solutio. si alieni.

c ¶ Omnibus.] inf. ea. pro obeuntib. cõtra solu. ecclesia ꝓ omnibus viuis siue bonis siue malis potest orare generali siue speciali oratione 1 & pro Iudæis, & paganis, vt cõuertantur: quia de nemine est desperãdum, dum est in vita ista, vt inf. de pęn. d. 7. nemo sed pro paganis, vel Iudæis mortuis non est orandum nec pro cathecumenis: sed pro baptizatis mortuis orandum est generali oratione, vt hic dicitur, & 23. quęst. 4. sicut, & hoc siue sint damnati, siue nondum tamen hoc non constet: sed speciali oratione non est orandum pro eis mortuis, quos constat esse damnatos, sic loquitur illud cap. pro obeuntibus, sed pro illis, qui nõ sunt damnati; oratione speciali, & generali oramus, licite, nisi sint valde boni, vt inf. ead. tempus.

d ¶ Cum ille.] Scilicet spiritus.

e ¶ Vt resurrecturo.] Nisi enim quis resurrecturos speraret, & c.2. est ergo hoc signum quòd credamus futuram resurrectionem, vt inf. ea. habent.

f ¶ Econtra.] Contra id quod dicit, quòd possumus orare pro mortuis Ioan.

g ¶ IN præsenti.] ¶ Iob.] idest, coniugati.

h ¶ Daniel.] idest, Virgines vel continentes.

i ¶ Noe.] i. rectores ecclesiarum, & hoc intellige si decesserint in mortali, sic 25. d. qualis.

k ¶ Sed laborabit.] idest, punietur æternaliter,

Dubitationis rõne fiũt aliqua.

Ecclesia an possit pro oĩbus orare.

1 De hoc ẽt not. 11. q. 3. si quis eps, & ibi dixi. Arch.

Pro

PRo obeuntibus.] CASVS. Bonifacius archiepiscopus quæsiuit à Gregorio si liceat specialiter prò defunctis celebrare diuina,& oblationes offerre. Et respõdet q pro catholicis licet: pro impijs autem specialiter hoc fieri non licet.
a ¶ Pro

ANimę.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd quatuor prosunt defunctis, scilicet oblatio sacerdotum, preces sanctorum, amicorum eleemosynæ, & ieiunia cognatorum. In secunda parte dicitur, quòd illa obsequia, quæ fiunt circa corpus mortui magis sunt solatia viuorũ quàm defunctorũ subsidia: non tamẽ ideo corpora defunctorum, & maxime iustorum sunt abijcienda. istud tamen seruitium quod corpori impẽdit, apud Deũ nõ perit, multo magis eleemosynæ, quàm viuẽtibus & sentiẽtibus facimus apud Deum, perire non debet.
b ¶ Animę.] Hoc c. est quasi pars illius, non æstimemus.
c ¶ Exanimis.] .i. exanimatis. i. mortuis, & ẽ hic arg. q magis meret homo impẽdendo aliqd viuis quàm mortuis. Vnde patet, quod sicut ieiunium alicuius liberat mortuũ, multo poti⁹ alteri⁹ ieiuniũ prodest uiuo. quod concedo si ille est vicinè coniũctus illi, vt dixi 83. d. presbyter, ĩ glos. & ita.

Ieiuniũ plus ꝓdest viuis quã defunctis.

TEmp⁹.] CASVS. Licet Beneuen. diuiserit hoc cap. in duas partes, ego tamen Bart. B. hoc ca. diuido in quatuor partes. In prima parte dicit, quod inter mortẽ hominis & iudicium futurum animæ morãtur in locis nobis occultis, ꝓut q̃que digna est requie vel ærumna. In secunda parte dicitur, q beneficia viuorum ꝓsunt defunctis, q ĩ præsenti vita ita egerũt vt sibi ꝓdessent. In 3. parte dr̃, q hęc beneficia nõ ꝓsunt summe bonis, vel sũme malis, sed mediocriter bonis & mediocriter malis. In 4. parte dr̃ q ꝓ summe bonis fiunt gratiarũ actiones: sed pro nõ valde malis ꝓpitiationes; sed valde malis beneficia nõ ꝓsunt, sed sunt cõsolationes viuorũ: sed in mediocriter bonis operant̃ plenã remissionẽ: in mediocriter vero malis mitiorẽ dãnationẽ. Scd̃a pars incipit ibi, [Neq; negandũ est.] Tertia ibi, [Est enim qdã.] Qrta ibi, [Et post pauca.]
d ¶ Animas.[Non summe bonas: nam tales credo statim ad cœlos volare, iuxta illud. Gaudent in cœlis animæ sanctorum. 25. d. sanctorum.
e ¶ Abditis.] Id est, locis nobis occultis: Ex his verbis vide-

De alijs autem intelligi non potest.

Vnde Gregorius Papa secundus Bonifacio episcopo, epistola vltima.

¶ In pœnitentia defunctis bona prosunt viuentium. C. XXI.

Poly. l. 8. tit. 7.

PRo obeuntibus quippe consuluisse dignosceris, si liceat oblationes offerre, sancta sic tenet ecclesia, ut quisque pro suis mortuis vere Christianis offerat oblationes, atque presbyter eorum memoriã faciat, & quamuis omnes peccatis subiaceamus; congruit, ut sacerdos pro mortuis catholicis memoriam faciat, & intercedat: non tamen pro impijs [a] (quamuis Christiani fuerint) tale quid agere licebit.

† al. idem.

Item. †

¶ Animæ mortuorum quatuor modis soluuntur. C. XXII.

Poly. l. 8. tit. 6. Burc. l. 1?. c. 112. Iuo p. 1?. c. 124. August. de cura pro mortuis, c. ?. & li. 1. de ciui. c. 12. & 13.

ANimæ α [b] defunctorum quatuor modis soluũtur, aut oblationibus sacerdotum, aut precibus sanctorum, aut charorum eleemosynis, aut ieiunio cognatorum. ¶ Curatio vero funeris, cõditio sepulturæ, pompa exequiarum, magis viuorum solatia sunt, quàm subsidia mortuorũ. Si aliquid prodest impio sepultura pretiosa, oberit pio vilis, aut nulla. *& infra.* ¶ Nec ideo tamen cõtemnenda, & objcienda sunt corpora defunctorum, maximeque iustorũ, ac fidelium. *& infra.* ¶ Vbi & illud salubriter discitur, quanta possit esse remuneratio pro eleemosynis, quos uiuentibus, & sentientibus exhibemus: si neque hoc apud Deũ perit, quod exanimis [c] hominum membris officij, diligentiæque persoluitur.

α ¶ Animæ.] *Horum verborum vsque ad ver.* curatio, *nullus auctor inuentus est. Ea Burchardus citat ex dictis Origenis, Iuo ex dictis Gregorij.*

Item Augustinus in Enchiridio, c. 109. & 110.

¶ Ante diem iudicij, sacrificijs, & eleemosynis mortui iuuantur. C. XXIII.

Sent. 4. dist. 45. Ans. l. 7. c. 170.

TEmpus, quod inter hominis mortem, & vltimam resurrectionẽ interpositũ est, animas [d] abditis [e] receptaculis cõtinet, sicut vnaquæq; digna est vel requie, vel ærumna pro eo, quod sortita est in carne, dũ viueret.

Orandũ ne est pro his q in mortali pctõ decesserunt.

a ¶ Pro impijs.] Sed nunquid ecclesia orabit pro illis quos constat decessisse in mortali? Videtur q sic: quia eis viuis communicauit: ergo & mortuis, vt 24. q. 2. sane. arg. contra 21. q. 3. Cyprianus? Respond. si euidens est aliquem decessisse in mortali, ut cum quis suspendit se, vel præcipiat, aut alio modo se interficit, pro illo nõ est orandum, vt 23. quæstio. 5. placuit. & quæstio. octaua, quicumque clericus. secus si est dubium. vnde si aliquis occisus est in ebrietate: non oratur pro illo, ut ext. de reliquijs, audiuimus. & 23. quæstione 5. placuit.

videtur, q Augustinus dubitabat quo animę defunctorum recedant, cum infernus sit sub terra. & cœlum sit supra, vt 23.q.4. hæc autem.

a ¶ Pro baptizatis.] Tantum prosunt orationes cuilibet, si fiant generaliter * pro oīb. sicut si fierent specialiter p quolibet, vt inf. de cons. d.5. nō mediocriter.

b ¶ Propitiationes.] Idest, vt Deus propitius sit eis.

c ¶ Pro valde.] Hic Aug. distinguit quatuor gña hoīum, scilicet valde bonos & valde malos, mediocriter bonos & mediocriter malos. pro valde bonis nō est orandū. iniuriā enim facit martyri, qui orat pro martyre, vt extra de celeb. Mis. cum Marthę, §. vl. Itē nec valde malis prosunt, sed mediocriter bonis, prosunt, vt citius liberētur ab igne purgatorij, * mediocriter malis psint ad hoc vt minus puniātur, nunquam tamen liberabūtur: & secūdum hoc etiam patet, q orone speciali oramus p illis q decesserūt in mortali: dūmodo nō sint sūme mali: licet ar. contra su. ea. pro obeuntib. sed pone q aliqs dat eleemosynā pro eo, qui decessit in mortali peccato, qui est mediocriter malus, eleemosynæ, vel orationes psunt talib. ad mitiorē pœnam, vt hic dicit, ergo aliquātulū de pœna sublatum est. 1 Ponamus qd cētésima pars pęnæ sit sublata per vnam eleemosynā: si ergo dentur cētum eleemosynæ, tota pœna erit remissa: ergo iste liberatur: qd hic negat. Ad hoc dico, q si prima eleemosyna tollit cētesimā partē pœnæ, secūda eleemosyna etiā tollit tantam pœnam, sed nō tantam in quantitate, sed tantam in proportione, & sic semper aliquid remanet de pœna: & sic soluo illud quod obijcitur de indulgentijs, q si propter oblationem vnius denarij tollitur quarta pars peccatorum mortalium, vel venialium, per oblationē secundi denarij tollitur tantum in proportione, non tantum in quātitate: & semper aliquid remanet; licet omne argentum effunderetur.

DE OBSERVATIONE. Hæc est 9. pars quæst. in qua continetur quod in seq. c. declaratur. Io. de Fant.

CASVS. Dictum est sup. q sacrificia, vel eleemosynæ, & huiusmodi fiunt pro mortuis: sed quia hæc obseruantur circa diuersos dies: ideo vnde sumpsit initium talis obseruatio, videamus: & propter hoc inducit seq. c. Quia.]

* *Hoc cateris parib. non est verum. vide S. Th quol. 2. art. 14.*

Hoīum genera quatuor sunt.

* *Vide San. Th. 4. sen. d. 45. 2. q. ar. 2.*

Eleemosynę defunctis prosunt.

1 Hoc vult dicere: prīa eleemosyna tollit centesimam totius pęna, secūda non totius cētesimam, sed residuū. & sic de alijs & sic ēt intelligit qd inf. dicitur. Arc.

¶ Neque negandum est defunctorū animas pietate suorum viuentium releuari, cum pro illis sacrificiū mediatoris offertur, vel eleemosynæ in ecclesia fiunt. Sed hæc eis prosunt, qui cū viuerent, vt hæc sibi postea possent prodesse, meruerunt. ¶ Est enim quidam viuēdi modus, nec tam bonus, vt nō requirat ista post mortem; nec tā malus, vt ei, non prosint ista post mortem. Est vero talis in bono, vt ista non requirat: & est rursus talis in malo, vt nec his valeat, cum hæc vita transierit, adiuuari. Quocirca hic omne meritū cōparatur, quod possit post hanc vitā reuelari quispiam, vel grauari. *& post pauca.* ¶ Cū sacrificia altaris, siue quarumcunq; eleemosynarum p baptizatis [a] defunctis omnibus offeruntur; pro valde bonis gratiarum actiones sunt: pro non valde malis ppitiationes [b] sunt, p valde [c] malis, etsi nulla sint adiumēta mortuorum, qualescunque uiuorum consolationes sunt. Quibus autē prosunt; aut ad hoc prosunt, vt sit plena remissio, aut certe, ut tolerabilior fiat ipsa damnatio.

9 *De obseruatione autem tertij, septimi, trigesimi, uel quadragesimi diei quæritur, unde exordium sumpserit.*

Ambrosius in lib. de obitu Theodosij Imperatoris dicit fere in principio.

¶ Quare certi dies in mortuorum commemoratione seruentur. C. XXIIII.

Poly. l. 8. tit. 7. Ans. l. 7. c. 169.

QVia alij tertium [a] diem, alij tricesimum, alij septimum, alij quadragesimū obseruare consueuerunt; quid doceat lectio, [d] consideremus. [Defuncto, inquit, Iacob, præcepit Ioseph pueris suis sepultorib. vt sepelirent eum, & sepelierunt sepultores Israel, & repleti sunt ei quadraginta dies. Sic enim dinumerātur dies sepulturæ. Et luxit eum Israel septem diebus:] Hæc ergo sequenda solemnitas, quam præscribit lectio. Sic etiam in Deuteronomio scriptum est: [Quia planxerūt filij Israel Moysem diebus triginta: & cōsumati sunt dies luctus.] Vtraque ergo obseruatio habet auctoritatem, qua necessarium pietatis † impletur officium.

Gen. 50.

Deuter. 34.

[a] ¶ Alij tertium.] *Apud B. Ambrosium legitur.* Quia alij tertium diem, & tricesimum; alij septimum, & Quadragesimum. *Verum in missalibus Romanis tam antiquis quam recentioribus, & Ambrosianis nuda est mentio diei quadragesimi, neque in c. nullus, sup. d. 44. & inf. de consec. d. 5. ex concilio Nannetensi. Est tamen frequens apud Græcos.*

† Scilicet [...]manæ cō[...] lationis, [...] officij hu[...] manitati deb[...] vt docet A[...] br. in l b[...] Arbrahā [...] triarchi, [...] Io. Chry[...] vbicunqu[...] inf. ead.

QVia.] CASVS. Quæsitū fuit ab Ambr. vnde sumpsit initium obseruatio 3. 7. & 30. & 40. diei in officijs mortuorum. Et rūdet: q a veteri testamēto: & hoc probat auctoritate Gen. & Deut. nam filij Iacob seruauerūt eū aromatib. cōditum in Aegypto xl. dieb. & cū portarent eum sepeliendum in spelunca duplici, luxerunt eum 7. dieb. Similiter legitur, q filij Israel luxerūt Moysen 30. dieb. De initio tertij diei non dr aliqd in hoc c.

d ¶ Lectio.] Scilicet Genesis. 50.

LV-

LVGERE. Hic incipit x. pars q. in qua probat per 4. c. quod non debemus plangere mortuos ex diffidentia tanquam non debeant resurgere. Io. de Fan.

CASVS. Supra facta est mentio de luctu, & ideo ponit hic Gratianus qualiter sit lugēdum, & quod lugere nimium ex desperatione futuræ resurrectionis non liceat. sed intuitu pietatis licet, ut infra ea. habent.

QVam præposterū. CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes in prima parte, ostenditur, ꝙ sicut serui rebelles a dn̄is suis non remunerantur, sic nos cęlestibus pręmijs nō honoramur: cum quotidie dicamus. Fiat voluntas tua sicut in cęlo & in terra: & tamē dolētes & inuiti de hoc sæculo recedimus, quando vocamur a Domino. In sc̄da parte dicit Cyprianus q Deus [illegible] toties sibi reuelauit, vt inter homines idicaret mortuos no esse lugendos: quia non amittuntur, sed præ[illegible] [illegible] torū. Secunda pars incipit ibi, [Nobis quoq;.] Seq. ca. planū est. [Efficiat.] .i. debitū officij funeris impleatur.

a ¶Postulemus.] cū dicimus, Fiat voluntas tua & est argu. ꝙ opere id cōplere debemus quod voce protestamur. d. 23. psalmista.

b ¶Inuiti.] Sic 23. q. 5. ad fidem & sic est arg. ꝙ nō debemus consequi commodū ex eo quod inuiti facimus, ut ff. ad Tre. si patroni, §. sc̄do, sic 17. q. 4. sunt qui opes. 8. qō. 1. sciendum.

c VBicunq;.] [Libera fortuna mors est: cap. omnia tellus. Quæ genuit: cœlo tegitur qui non habet vrnam.] Arg. contra. [Mollius ossa cubant manibus tumulata suorum.]

HOC AVTEM. CASVS. Nūc soluit Grat. dicēs non esse lugēdum ex desperatione futurę resurrectionis: & hoc probat auctoritate Pauli: sed propter pietatē lugere non prohibemur, sicut multos sanctos legimus fecisse: & ad hoc inducit duo seq. cap.

HAbent.] CASVS. Non est mirum, si pagani lugent mortuos suos, quia excusationem ha-

β ¶Israel septem.] *Codices B. Ambrosij habent* & Iuxit eum Aegyptus septuaginta diebus: *quemadmodum habet editio lxx. & vulgata. Sed tamen visa est ferri posse lectio hæc, quæ est in omnibus etiam Gratiani manuscriptis: quoniam paulo post in eodem c. 50. Gen. hæc adduntur de Ioseph, & cæteris filijs Israel.* Veneruntq; ad aeream Adad, quæsita est trans Iordanem: vbi celebrantes exequias planctu magno, atque vehementi impleuerunt septem dies.

10 *Lugere autem, & tristari tam pro nostra, quam pro aliorum morte Cyprianus prohibet, dicens in sermone de mortalitate.*

¶Nec pro nostra nec pro aliorum morte tristari debemus. C. XXV.

QVàm præposterum est, quamq; peruersum, ut cum Dei voluntatem fieri postulemus [a]: quando euocat nos, & accersit de hoc mundo Deus non statim voluntatis eius imperio pareamus: obnitimur, & reluctamur: & peruicacium more seruorum ad conspectum Domini cum tristitia, & mœrore perducimur, exeuntes istinc necessitatis vinculo, non obsequio voluntatis: & volumus ab eo pręmijs cælestibus honorari, ad quem venimus inuiti [b]. *Item paulo inferius.* ¶Nobis quoque ipsis minimis, & extremis quoties reuelatum est, quàm frequēter, atque manifeste de Dei dignatione præceptum est; vt cō testarer assidue, & publice prædicarem, fratres nostros non esse lugendos accersione † Dominica de sæculo liberatos; cum sciamus non eos amitti, sed præmitti; recedentes præcedere, ut proficiscentes, & nauigantes solēt.

† *al. accersitione. al. vt.*

Psal. 23.

Item Ioannes Chrysostomus hom. 26. in c. 11. epistolæ ad Hebræos.

¶Ex pusillanimitate mortuos lugere contingit. C. XXVI.

VBicumque [c] sepeliamur; Domini est terra, & plenitudo eius omnino fit, quod oportet fieri. Lugere autem & deplorare, & lamentari eos, qui de hac vita decedunt, ex pusillanimitate contingit.

Hoc autem ex disperatione futuræ resurrectionis intelligitur. Vnde & Apostolus non simpliciter ait: [Nolumus uos ignorare de dormientibus, ut non contristemini] sed addidit: [Sicut & cæteri, qui spem non habent.] Pietatis namq; affectus, & humanitatis intuito mortuos lugere non prohibemur: sicut nonnullos sanctorum, aliorum exequijs pias lachrymas impendisse legimus.

1. Th. ss. 4.

Hinc etiam Anastasius Papa, epist. 2. ad Nerianum.

Et in regesto B. Gregorij li. 7. epis. 111. Ans. l. 7. c. 171. Burc. l. 19. c. 129. Iuo p. 15. c. 139.

¶Qui spem futuræ resurrectionis habent de mortuis tristari non debent. C. XXVII.

HAbent forsitan illi iustam longi doloris excusatio-

habent cum de alia uita non confidant. Sed nos Chriſtiani nimium cōtriſtari de obeuntibus non debemus, ne quodammodo diffidere uideamur: & hoc probatur exēplo Apoſtoli dicētis: Nolumus vos ignorare, &c. [Apud alios,] Ideſt, laicos aut idiotas.

a ¶ Neſciunt.] Id eſt, non credunt. Ioan.

QVi diuina.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Toleta. vtrum mortui ſepeliendi ſunt cū pſalmodia & luctu. Et reſpōdet ꝙ cum pſalmodijs ſic. & lugere non debemus. quod probatur auctoritate Apoſtoli dicētis: De dormientibus aūt. &c. & hoc quilibet epiſcopus parochianis ſuis ꝓhibeat; religioſis tamen hoc ſpecialiter prohibetur.

b ¶ Religioſis.] Illi .n. magis tenent abſtinere ab huiuſmodi luctu, quàm laici.

DE MORTVIS. Hęc eſt 11. pars quæſtio. ſecundum Io. de Fant.

CASVS. Facit Grat. quandam incidentē quæſtionem, utrum defuncti ſciant quæ in mundo geruntur a uiuis? & reſpōdet quòd non: & hoc probat auctoritate Eſaiæ.

c ¶ Sciant.] Mali neſciunt niſi quòd eis ſcire permittitur. ſimiliter nec boni, q adhuc ſunt in igne purgatorio: quia adhuc non fruuntur uiſione Dei, ut inf. ea. fatendum. ſed boni, q fruuntur viſione Dei, ſciunt quid agatur hic: iuxta illud Greg. Quid eſt ꝙ neſciāt qui vidētem omnia uidēt 1? Et alij dīit ꝙ boni dīr ſcire omnia quę ſunt eis neceſſaria.

¶ Neſciuit.] Quia nōdum erat hoſtia oblata, per quā aperta fuit ianua paradiſi, ut ext. de baptiſ. maiores. Ioan.

FAtēdū.] CASVS. Quęſitum eſt ab Aug. vtrum mortui ſciāt qd in hoc mūdo agat a uiuis? & reſpōdet ꝙ non, donec aliquid agitur hic, ſed poſtea per mortuos, q uadunt ad eos ſciunt non oīa, ſed q̄ illi permittūtur audire, & q̄ iſtos recordari licet: an ut ꝑ Angelos,

Defuncti vtrum ſciāt q̄ hic agunt.

1 Dīit qdam ꝙ aīæ immediate uident in ſpeculo Trinitatis ſicut Angeli: vñ Beda ſup Lucā in illo euangelio, Hō qdā erat diues, &c. vbi dr̄ quòd iuſti, qui uident claritatē, nihil eſt in creatura

nem: qui vitam alteram neſciunt [a] qui de hoc ſæculo ad melius eſſe tranſitum non confidūt. Nos autem, qui nouimus, qui hoc credimus, & docemus; contriſtari nimium de obeuntibus non debemus: ne quod apud alios pietatis tenet ſpeciem, hoc magis nobis in culpa ſit. Nam diffidentię quodammodo genus eſt, contra hoc, quod quiſque prędicat, torqueri α mæſtitia, dicente Apoſtolo: Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt non contriſtemini, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent.] *1. Theſſ. 4.*

α ¶ Torqueri.] *Sic eſt emendatum ex epiſtola B. Gregorij, in qua hoc idem habetur. In epiſtola Anaſtaſij legitur,* contra quod quiſque prædicator, quæritur, iuſtitiā amans, dicente, &c. *In codicibus autem Gratiani etiam manuſcriptis uidebitur mixta eſſe lectio ex utraque, hoc modo,* contra hoc, quod quiſque prædicat quærere iuſtitiam amans, dicente, &c.

Item ex concilio Toletano 3. c. 22.

¶ De eodem. C. XXVIII.

QVi diuina vocatione ab hac vita recedunt; cum pſalmis tantummodo, & pſallentium vocibus debent ad ſepulchra deferri Nam funebre β† carmen, quod vulgo defunctis cantari ſolet, vel in pectoribus ſe aut proximos aut familias cędere omnino ꝓhibemus. Sufficiat autem quòd in ſpe reſurrectionis, Chriſtianorum corporibus famulatus diuinorum impenditur canticorū: Prohibet enim nos Apoſtolus noſtros lugere defunctos, dicens: (De dormientibus autem nolo vos cōtriſtari, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent.) Et Dominus non fleuit Lazarum mortuum, ſed ad vitæ huius plorauit ęrumnas reſuſcitandum. Si autem† poteſt hoc epiſcopus omnes Chriſtianos prohibere, agere non moretur. †Religioſis tamen [b] omnino aliter fieri non debere cenſemus. Sic enim Chriſtianorum per omnem mundum humari oportet corpora defunctorum.

† al. funeris præcamen.

1. Theſſ. 4.

Ioan. 11.

† al. enim.

† al. a religioſis.

α ¶ Nam funebre. *Hinc vſque ad verſ.* ſufficiat, *addita ſunt ex originali, vt intelligatur, quæ illa ſint quæ in hoc canone prohibentur.*

11 *De mortuis etiam quæritur, vtrum ſciant* [c] *ea, quæ hic a viuis geruntur. Eſaias ex perſona populi afflicti ait:* [*Abraham pater noſter neſciuit.* [d] *Auguſtinus quoque in libro de agenda cura pro mortuis, illud idem teſtatur, dicens cap. 15.* *Eſa. 63.*

¶ Mortui ex ſe neſciunt, quid hic a viuis geratur.
Cap. XXIX.

FAtendum eſt neſcire quidem mortuos, quid hic agatur; ſed dum hic agitur: poſtea vero audire ab eis, qui hinc ad eos moriendo pergunt, non quidem omnia, ſed quæ ſinuntur indicare, & qui ſinuntur etiā iſta meminiſſe, & quę illos, quibus hæc indicant, oportet audire. Pñt & ab Angelis, qui rebus, quę aguntur hic, pręſto ſunt audire aliquid mortui, quod vnumquemque illorum audire debere indicat, cui cuncta ſubiecta ſunt. *& infra.*

¶ Multi quoque α ad viuos, aliquos ex mortuis venire credunt, a sicut econtrario Paulum ex viuis in paradisum raptum esse diuina scriptura testatur.

α ¶ Multi quoque. *Apud B. August. sic legitur,* Mitti quoq; ad uiuos aliquos ex mortuis, sicut econtrario Paulus ex viuis raptus est, diuina scriptura testatur. *Sed ob glossam non est emendatum. Veritatem uero suæ sententiæ confirmat B. August. aliquot alijs exemplis scripturæ sacræ: quare ex textu deprauato auctor glossæ errandi occasionem sumpsit.*

Et in Vormacien. c. vlt.

12 *De his autem, qui in patibulis suspenduntur, quæritur, an iuxta ecclesias sint sepeliendi. De quibus in Moguntinensi concilio 2. sub Rabano, c. 27. ita statutum est.*

¶ Non est deneganda communio his, qui in patibulis suspenduntur. C. XXX.

Burc. l. 11. c. 76. Iuo p. 14. c. 124. Pann. l. 5. c. 122.

QVæsitum est ab aliquibus fratribus de his, qui in patibulis b suspenduntur pro suis sceleribus post cōfessionem Deo peractam, vtrum cadauera eorum ad ecclesias deferenda sint, & oblationes pro eis offerendæ, & Missæ celebrandæ, an non. Quibus respondimus, si omnibus de peccatis suis puram confessionem agentibus, & digne pęnitentibus communio in fine secundum canonicum iussum danda est: cur non eis, β qui pro peccatis suis pœnam extremam persoluunt? Scriptum est enim. [Non vindicat Deus bis in idipsum.]

Naum primo, secundum lxx.

β ¶ Cur non eis.] *Restitutus est hic locus ex ipso concilio Moguntino, & Vormaciensi, inductis aliquot uerbis, quæ potius perturbabant, quam illustrarent.*

PALEA. C. XXXI.

Ext. de fur. c. 2. In Triburiensi, c. 31. Poly. l. 6. tit. 16. Burc. l. 11. c. 59. Iuo p. 13. c. 45.

FVres, & latrones, si in furando, aut deprædando occidantur; visum est pro eis non orandum. Si comprehensi, aut vulnerati presbytero, vel diacono confessi fuerint, communionem γ eis non negamus.

γ ¶ Communionem.] *Antea legebatur,* confessionem. *Emendatum uero sic est ex Burchardo, Iuone, & Decretali: quibus locis hoc idē citatur ex concilio Triburiensi, & in eo, quod extat, habetur sententia c. 31. copiosius exposita: ubi etiam diaconi nulla fit mentio, sed ita dicitur,* Deoque, & sacerdoti.

[*Item ex concilio Aurelianensi.*]

¶ *Sic in omnibus codicibus, in quibus est hæc palea, & apud Burchardum, & Iuonem, & in Decretali: ex quibus sunt multa emendata, & magni ponderis.*

¶ De eodem. PALEA. C. XXXII.

Sententia habetur ext. de homic. c. 2. Poly. ibidem. Burch. l. 11. c. 60. & l. 19. c. 5. interfecisti furem. Iuo p. 13. c. 46.

SI fur, aut latro captus in præda absque occisione pōt comprehendi, & tamen interficitur; quia ad imaginē Dei creati, & in nomine eius baptizati sunt, interfectores eorum quadraginta diebus non intrent ecclesiā. Lanea veste induti ab escis, & potibus, qui interdicti sūt, a thoro, a gladio, ab equitatu se abstineant. In tertia, quinta feria, & sabbato, aliquo genere leguminū: vel olerum, & pomis, paruisque pisciculis cum mediocri ceruisia vicissim vtantur, & temperare. Sin autem a veridicis

los, qui præsentes sunt rebus, quæ in mundo aguntur, aut per ipsos, qui quandoque ad nos uenire creduntur, sicut econtrario Paul⁹ viuus dicitur esse raptus in paradisum.

a ¶ Credūt.] Et male, quia sunt phātasmata, ut 26. q. 5. episcopi.

DE HIS AVTEM. Hæc est 12. pars q. secūdum Io. de Fan.

CASVS. Quæritur an homines, qui suspenduntur in patibulis, sicut sepeliendi in cęmeterio. Et respōdetur, ꝙ sic, si ipsi pœnituerint.

QVæsitum.] CASVS. Quidam quæsiuerunt in concilio Moguntin. vtrum corpora illorum, qui in patibulis suspendunt̄, sint ad ecclesias deferenda, & diuina pro eis sint celebranda? Et respondet quòd sic, si digne pęnituerīt, quia sicut communio sacramentorum eis in fine non denegatur, ita cōmunio corporis Christi, uel sepultura eis denegari non debet: quia scriptum est. Non vindicat Deus bis in idipsum.

Sepeliri pn̄t suspensi.

b ¶ In patibulis.] Licite ergo sepeliūtur suspensi & concremati, dūmodo hoc fiat auctoritate principis, ut ff. de cadaue. l. 2. & nō est contra. 23. q. 5. placuit. Quæri cōsueuit, quare liberetur ille qui fugit ad ecclesiam, & non ille qui recipit corpus Christi, cum corpus Christi, maius sit omnibus, vt de consec. d. 2. nihil. Respō. quia corpus Christi est cib⁹ animæ, & non corporis, ergo aīam liberat, & nō corpus. Vel dic, ꝙ priuilegiū ecclesiæ ē, & nō dēt trahi ad consequentiā, 1 ut j. 17. q. 4. sicut. nec aliqđ priuilegiū trahēdum est ad cōsequētiā, 7. q. 1. petisti, & 16. q. j. hīc.

Ecclesia & non corpus Christi protegit malefactorem.

1 Ad idē ext. de priuil. sane. verumtn̄ qui tali fugitiuo deferret beneface ret, sed non ē statutū s̄m Vinc. Sed tu defendas, ꝙ tali est per ecclesiam defendendus, quia corpori Chr̄i aliqua res anteponi non dēt. 1. q. 1. c. multi. 95. d. 1. ecce. de consec. d. 5. nihil. Archid.

Canonici cuiusdam.] CASVS. Supra in proxima causa clerici introducuntur litigantes de spiritualibus. Nunc autem subnectit Grat. hanc 14. causam, in qua introducuntur litigantes de temporalibus, ostendens qualiter clericis liceat repetere sua, & an domestici testes sint admittēdi, uel assumendi: Addit. ēt de usuris & de turpi quæstu clericis interdicto, & utrum eleemosynæ fieri possūt de male acquisitis. & ut hæc omnia facilius pateant, proponit thema, de quo sex elicit quæst.

7.c.1.& 2. nec laicus pōt repetere decimas; quia eas nō potest possidere, ut extra de præscr. causam ad hoc enim vt quis possit aliquid repetere, requirit ꝙ fuerit in possessione iuris, uel facti, ut extra de rest. spoliat. ex parte. unde non sufficit probare spoliationem nisi probauerit.

comprobatur testibus, quod sine odij meditatione se, suaque liberando, Diaboli membra interfecerint, & α capi non poterant; pœnitentiam pro homicidio eis non iniungimus; nisi ipsi voluerint aliquid, quod humanitatis est, facere. At si presbyter est, non deponatur: cunctis tamen diebus vitæ suæ pœnitentiam agat.

α ¶ Et capi non poterant.] *Loco istorum verborum in codicibus Gratiani erant, hæc,* & pariter pœniteant, *quæ videntur pugnare cum proxime sequentibus,* pœnitentiā pro homicidio eis non iniungimus. *Restitutus autem est locus ex cæteris collectoribus.*

Clerici an possint sua repetere.

a ¶ Sua repetere.] Omnes clerici, qui habent propriū, uel habere possunt possunt repetere sua: si nō habent propriū non possunt, sed bona ecclesiæ suę repetere possunt, si sunt prelati: uel si prelati non sunt de mandato superioris possūt ea repetere, ut 16. q. 1. monachi 2. Item omnes clerici possunt agere pro miserabilib. personis de mādato superioris. ut 86. dist. peruenit.

CAVSA XIIII.

Canonici † *cuiusdam ecclesiæ quæstionem mouent de prædijs; testes ex fratribus suis producunt: negotiatoribus pecuniam crediderunt, vt ex eorum mercibus emolumenta acciperent.* † al. clerici.

1 *Hic primum quæritur, an liceat eis sua repetere* [a].

2 *Secundo, an illi testes sint audiendi.*

3 *Tertio, an illud sit vsuras exigere.*

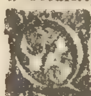
4 *Quarto, an liceat clericis, vel laicis a quolibet vsuras expetere.*

5 *Quinto, an eleemosyna de vsuris fieri possint.*

6 *Sexto, an vsurarij pœnitentiam agere valeant, nisi, quod male acceperunt, restituant.*

QVAESTIO I.

Qvod autem sua repetere non possint, facile videtur posse probari. Ait enim Dominus in Euangelio: [*Si vis perfectus* [b] *esse, vade, & uende omnia, quæ habes; & da pauperibus.*] *Quia ergo isti iter perfectionis arripiunt, non licet eis sua habere. Multo ergo minus licet eis repetere; quia non debet repeti quod possideri* [c] *non licet.* ¶ *Item.* [*Si quis voluerit tunicam tuam tollere, & in iudicio tecum contendere,* Matth. 19. Luc. 18. Mar. 10. Matth. 5.

Qvod autē.] CASVS. Hic intitulatur 1. q. qua quæritur, an clericis liceat repetere sua: & certum est, quòd omnes qui renunciauerunt proprijs, cum nihil habeant, sua repetere non possunt, nomine tamen ecclesiæ suæ de mandato sui superioris experiri possunt, & esse in iudicio, ut 16. q. 1. monachi clerici verò sęculares, & omnes, qui non renunciauerunt proprijs, sua repetere possunt, quia neque lege, neq; canone prohibent. Et procedit hoc ordine Grat. in hac quæstione. Primo probat v. auctoritatibus, ꝙ clericis sua repetere non licet, & hoc duabus, Domini, & alia Apostoli, quarta Greg. quinta Carthaginen. conc. tandem allegatis rūdet duplicem adhibendo solutionem, & ita omnia plana sunt vsq; ad §. [Sicut ergo.]

b ¶ Perfectus.] Idest, sine mortali peccato, & sine ueniali. nam curam propriorum non possumus habere sine peccato, ut 25. d. qualis.

c ¶ Possideri.] Simile est 3. q. 1. patet: unde hæreticus non potest petere restitutionem aliquorum: quia nihil proprium potest possidere, vt sup. d. 8. quo iure. & 23. q.

rit, quòd possederit, ut extra de off. deleg. consultationibus. unde patet, quòd quilibet spoliatus habet restitutionis beneficium. extra de appell. significauerūt & extra de rest. spol. olim. Inuenio tamen, ꝙ quis potest petere restōnem, qui de iure possidere non pōt. nam petitur restitutio consanguineæ, cū qua de iure qs nō pōt cōmisceri, ut ext. de rest. spol. literas. Itē seruus petit restitutionem rerum dñi absentis, quas de iure non potest possidere, vt C. si per vim, uel alio modo. l. 1. similiter uxor potest petere res a viro sibi datas si spoliata est: quarum rerum dominium non potest habere. ff. de vi & vi

vi arma l. 1. §. deijcitur. Item habens plura stipendia petit restitutionem alicuius: cum tamen de iure nō possit illud possidere cum alijs, vt extra de præben. referente. Ioan. Ego credo saluo meliori consilio, ꝙ laicus spoliatus decimis potest petere restitutionem, cum latro restituatur,

e Episcopus.] ¶ Prouocatus.] Idest, in iudicium vocatus: debet. n. per alium litigare, vt no. 5. q. 3. cap. vlti. & si mala est causa ecclesiæ, non debet eam fouere: sicut nec tutor pupilli, vt ff. de administ. tuto. l. quoties, §. sicut autem.

dimitte ei & pallium.] ¶ *Item Apostolus in epist. ad Corinthios:* [*Sæcularia igitur iudicia si habueritis* [a] *oīno peccatum est in vobis.* [*Item Gregorius exponens:* [*Omnia mihi licent: sed ego sub nullius* [b] *redigar potestate.*] *inquit:* [*Cum mens concepta desideria sequitur, seruire rebus conuincitur, quarum amore superatur.*]

1. Cor. 6. Li. 5. mortal. c. 8. ad 3. c. Iob.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 19.

¶ Pro rebus transitorijs episcopus prouocatus non litiget. C. I.

Episcopus nec prouocatus [c] pro rebus transitoriis litiget.

Quia ergo [d] *generaliter perfectis prohibetur in iudicio contendere; patet, quòd istis non licet stare coram iudice.* ¶ *His ita respondetur. Prohibetur perfecto, in iudicio stare captando lucrum, sed non euitando damnum. Vel aliter: Aliud est sua possidere: aliud est communium procuratorem esse. Canonici non possident sua: quia res Deo oblatæ non sunt alicuius. Vtuntur. n. rebus ecclesiæ nō, vt suis sed tanquam ad dispensandū sibi creditis. Vnde Prosper in lib. de vita contēplatiua:* [*Sacerdos, cui dispensationis cura commissa est, &c.*] *require in causa eius, a quo pro ingressu monasterij pecunia exigebatur.* ¶ *Sicut ergo isti non sua possident, ita nec sua repetunt; sed res ecclesiæ, quarum procurationem gerunt. Similiter, quod in iudicio prohibentur contendere, sic intelligendum est: videlicet, vt non sibi stent coram iudice, sed alijs. Alijs autem coram iudice, astitisse, & pro eis iudicem interpellasse nonnullos sanctorum legimus. Hi autem non sibi stant, sed pauperibus, quorum necessitatibus pro futura repetunt, & ita non prohibentur stare coram iudice.* ¶ *Illud vero Euangelij:* [*Si quis abstulerit sibi tunicā, & c. non est præcipientis, sed exhortantis.*

sup. 1. q. 2. sacerdos.

Vnde August. ait libro 19. contra Faustum, c. 25.

¶ Peccat qui vltra debitum exigit, non qui sibi debita reposcit. C. II.

Qvod debetur, [f] & si benigne dimittitur, non tamē inique repetitur. Peccat autē, qui exigit vltra [g] debitum: ideoque lex modum figens, pęnam talionis [h] instituit. Sed tu eo longe es a peccato iniusti exactoris:

d ¶ Quia ergo.] Require sup. 1. q. 2. sacerdos.

SICVT ERGO CASVS. Concludit Gra. ex supradictis, ꝙ clericis sua repetere nō licet: postea rñdet dupliciter allegatis. Et primo sic .s. quod perfecti nō debēt contendere in iudicio captando lucrum, sed vitādo dānum possunt esse in iudicio: Secundo dicit, ꝙ licet clerici regulares sua repetere non possunt, cum nihil habeant: tamen res ecclesiasticas tanquam cōmunes, quarum procurationem gerunt, repetere nō prohibentur: qui in iudicio contendere possunt nō sibi, sed alijs, s. pauperibus: sicut multi sancti fecerunt.

e ¶ Sanctorum.] s. 12. q. 1. expedit.

ILLVD. CASVS. Non respōdet auctoritati Euangelij, si quis, &c. & dicit qđ consiliū Domini est & non præceptum. & ad hoc inducit seq. cap.

Qvod debetur.] CASVS. Quæsitum fuit ab August. vtrum sit peccatum repetere sua? Ei respondet quod non, licet non possint benigne remitti. sed illi peccant qui vltra debitum exigunt, cōtra quos lex pęnam talionis instituit: sed qui nullo modo petunt, remoti sunt a peccato. & pœna iniuste petentis. [Eo.] i. in tantum. [Quo.] idest, inquātum.

stituatur, vt extra de rest. spol. in litteris. cū laici quotidie possideant. 1 decimas ex tolerantia prælatorum, secus in hæretico cum sit excommunicatus, ut extra de hære. excommunicamus, & decre. illa, causam. dicit detinere, & non possidere. B.

a ¶ Habueritis.] Iniuriose. ita vt scandalizemini propter hoc.

b ¶ Sub nullius.] .i. sub rei temporalis potestate nolo redigi: intantum ut aliquem offendam, iuxta illud:

Et mihi res: non me rebus submittere conor, vt extra de verb. sig. intelligentia.

f ¶ Quod debetur.] Ex aliquo maleficio, vel intellige ex quolibet debito.

g ¶ Vltra.] Videtur ergo. quod non possit licite peti pęna dupli, vel quadrupli a fure, ut no. 12. q. 2. in antiquis. quod concedit Hu. sed non est ita, quia hoc habetur ex canone quod peti possit. 11. q. 2. in legibus. 2

h ¶ Talionis.] cōtra delinquentem, s. ut tāta satisfactio petat ab eo, quanta iniuria præcessit, ut 23. q. 3. sex differentię, uel loquitur de pœna talionis infligenda actori, qui iniuste litigat: quia calumniosè agens punitur in sumptibus litis, ut extra de pœnis. calumniam hoc.

Fur ad penā dupli vl' quadrupli pōt conueniri.

1 De hoc no, 12. q. 2. fraternitas ibi videas, & facit ad hoc extra de sentē. excō. quāuis & c. ea nosci tu. vbi plene de hoc nota.

2 Arch.

a ¶ Nullum.] Scilicet quo ipse teneatur alijs, vel aliter idest, nulli vult soluere pœnam pro peccato debitam.
b ¶ Debitum.] Idest, pœnam debitam ex peccato.
c ¶ Sic &c.] Hic est §.
d ¶ Cetera.] Idē q̄ omnia sunt concilij: sicut illud, qui percusserit te in vnā maxillam, &c.

Nam pro se quis testificari non potest. sed contra se sic & ideo cum isti ferūt testimonium super rebus ecclesiæ suæ, quæ spectant ad suam vtilitatem, non sunt audiendi. Postea soluit dicens, q̄ in causa criminali est hoc seruandum, sed in causa ecclesiæ bene admittuntur do-

quò omnino nō exigis debitum: ideoq; bonus magister ait: [Qui te percutit in vnam maxillam, præbe ei & alteram,] præsertim ne cogamur & ipsi reddere debitum ab eo, qui nullum [a] habet debitum. [b] *Luc. 6. Matth. 5.*

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus capitulum hoc coniunctum est superior, & confectum est ex verbis B. Augustini lib. 19. contra Faustum c. 25. hinc inde acceptis, & interdum etiam immutatis. Quare præstat integrum illud caput perlegere.*

Sic [c] *& cætera* [d] *accipias. Item in lib. de sancta virginitate, a c. 14. & 15.*

α ¶ Virginitate.] *Restituta est citatio ex Polycarpo. Antea citabatur,* ex sermone Domini in monte; *Sic etiā* §. Quod præcipitur *restitutum est B. Hieronymo.*

¶ De eodem. C. III.

Qvisquis præceptis non obtemperat; reus est, & debitor pœnæ. *& paulo post.* ¶ Præcepto Dn̄i non obedire, peccatum est: cōsilio si vti nolueris, minus boni adipisceris, non mali aliquid perpetrabis. *Item Hierony.* † *lib. 1. contra Iouinianum.* Quod præcipitur imperatur; quod imperatur, [e] necesse est fieri: si non fiat, pœnam habet. *& infra.* ¶ Vbi consilium datur, offerentis arbitrium est: vbi præceptum, necessitas est seruientis. β

Poly. l. 1. tit. 24. c. 15.
† in vulgatis erat. *Greg. in epist. ad Iouinianum.*

β ¶ Seruientis.] *Sequebantur hæc verba,* vt obediat: vel imperantis, ut ei obediatur, *quæ sunt ex puncta auctoritate codicum vetustorum & originalis.*

Qvisquis.] CASVS. In hoc c. & sequenti assignat differentia inter p̄ceptum & cōsilium. quia peccatum est non obedire præcepto, & pœnam sustinet, qui non obseruat: cōsilio vero nō obedire peccatū nō est; sed qui non obedit; minus boni adipiscitur.

Qvod præcipitur imperatur.] Hic Greg. innuit differētiam inter præcipere & impetrare. i. nā aliàs Augu. dicit qđ Cæsar præcipit faciēdum est; quod impetrat, tolerandum est, vt 23. q. 1. militare. Item inter mandatū & præceptum videt esse differentia, quia finitur, 2 mandatū morte mandatoris, vt extra de offic. deleg. relatum. sed p̄ceptum non vt in auth. vt nulli iud. §. & hoc vero iubem⁹ colla. 9. Item quandoque ea quæ sunt præcepti, consuluntur, ut 28. quæst. 1. sic enim. quandoq; etiam quæ sunt mādati. præcipimus ut sic æquiparent præceptum & mandatum. vt C. de act. & oblig. si quidam. Itē quandoque verbum rogandi pro verbo præcipiendi ponit, vt 11. quæstione 3. roge.

1 Istā gl. approbat & dicit eā ueram & notabilē Ale. de Imo. in l. more. coll. x. ff. de iu. om. iu. & p Spe. in tit. de iu. deleg. §. restat ad fi. x. col. & ī tit. de leg. §. finitur. ver. sed pone de facto.
2 Ope exceptionis, ut dicam 18. q. 2. dudū. ibi uideas. 63. dist. principali. Arch.

QVAESTIO II.

De eo autem, quod quæritur, an de suis fratribus [f] testes producere possint multis auctoritatibus videtur esse prohibitum. Leges. n. tam sacrorum canonum, quam sæcularium principum prohibent aduersus aliquem; † testem de sua domo produci. Contra se enim quisque testari potest, pro se vero minime. Quia ergo isti producuntur, vt pro seipsis testimonium ferant. (Non enim vtilitatis suæ ecclesiæ se pœnitus immunes arbitrantur futuros) patet, quod eorum uox in talibus non est audienda. Sed distinctio † hac, & testium

† *al. extraneum.*
† *al. districtio.*

De eo autē.] CASVS. Hic intitulatur secūda quæstio, qua quęritur, an fratres vel domestici testes sint audiendi. Et certum est, q̄ in causa criminali non admittuntur, vt 2. q. 5. c. 1. nisi quando clerici accusant suum prælatum, vt 2. q. 7. lator. & cum accusatur patrimonium propter consanguinitatem, vt 35. q. 6. c. 1. similiter in causa ciuili domestici testes non admittuntur, ut 4. q. 3. etiam in re propria clerici tamen tam pro sua ecclesia, quàm pro aliena bene admittuntur, ut inf. ea. c. 1. & c. quamquam. Et procedit hoc ordine. Primo probat, quod fratres, & domestici testes nōn sunt admittendi: postea dat solutionem. Dicitur ergo, q̄ tam leges, quàm canones prohibent domesticos testes aduersus extraneum assumi,

domestici testes, vt in seq. c. patet.
f ¶ An de suis fratribus.] In causa criminali nunquam admittuntur domestici, vt 3. q. 5. cap. 1. nisi in duobus casibus, scilicet cum canonici accusant prælatum suum, vt 2. quæst. 7. lator. & cum accusatur matrimonium pro pter consanguinitatem, ut 35. quæst. 6. ca. 1. similiter in causa ciuili non admittitur domesticus. 4. q. 3. etiam ciuili iure. Item etiam nisi in causa ecclesiæ suæ, ut inf. eod. cap. 1. & extra de testi. insuper. Similiter ad probandum consanguinitatem admittitur domesticus, ut 35. q. 6. cap. 1. siue agatur ad contrahendū, siue ad dirimēdū matrimonium, vt extra qui matrimon. accu. poss. videt. Sed

Testi pūt qnq mestici.

Sed pro alio impedimento matrimonij domestici non admittuntur, etiam si velint probare affinitatem, vt extra de testi. in literis. Ioan. Sed contra videtur dicere decre. extra de testa. super eo. & sic de facto seruatur: & in illa decret. in litteris suspicio erat contra eum: quia steterat

alijs literis super testibus recipiendis sibi missis prius.

a ¶ Stephani.] vnus canonicus potest inducere in testimonium suum concanonicum contra eiusdem ecclesiæ canonicos: quia non est magis domesticus vni, quam alij: & par affectionis causa suspicionem excludit, vt ff. de ritu nupt. nõ solum. §. 1. sicut & potest ipsum inducere contra suũ prelatũ, vt 2. q. 7. lator. Sed nunquid potest eũ inducere cõtra canonicũ alterius ecclesię: Hug. dicit ꝙ nõ. Tu potes dicere ꝙ sic: qa nõ est domesticus istius, sed ecclesiæ tantũ. similiter p̄latus iste põt induci in testem ꝓ ecclesia sua: dum tñ alius constituat, qui nomine ecclesiæ agat, vt ext. de test. ĩsuper. 2 nec dicunt isti ferre testimoniũ in ꝓpria causa: qa causa ecclesię nõ est in cã singulorũ, vt 12. q. 2. qui manumittitur. si legatarius fert testimoniũ in causa testamenti, in quo aliqd ei relictũ est, vt Insti. de testa. §. legatarius. Sed nõne talibus imperat̃ ab ecclesia; ergo nõ possunt esse testes ꝓ illa, vt 4. quæst. 3. idonei? Sed istud est in fauorem religionis. nã contra rationem pro religione iudicatur, vt ff. de relig. & sump. sunt ꝑsonæ. Sed licet dicã, quod vnus canonicus potest esse testis ĩ causa sui concanonici, non tamen dico, ꝙ possit esse iudex su9 contra extraneum, quia minor causa repellit aliquem à iudicio, quàm à testimonio, vt extra de offic. deleg. cum R.

Canonicus pro canonico testificari potest.

examinatio in criminalibus causis seruanda est: in ciuilibus autem non vsquequaque. In criminali enim causa non licet testem de propria domo produci: in ciuili autem prælatis ecclesiæ licet.

Vnde Paschalis II. Guidoni Archiepiscopo Viennensi Apostolicæ sedis legato scribit dicens.

¶ Clerici pro sua ecclesia testimonium ferre possunt. C. I.

SVper prudentia tua plurimum admiramur, quòd in negocio beati Stephani, [a] clericorum ipsorum acceptare nolueris testimonium. Diuersæ namque sunt species causarum: nec in omnibus causis crimina agitãtur. In criminibus † si quidem accusatorum, & testium illa districtio obseruanda est, quæ in canonibus continet̃; ne qui ad probationem domestici assumantur. Cæterum in possessionum, vel huiusmodi negocijs hi potissimum assumendi sunt; qui eadẽ negocia tractauerunt, [b] de quorum auditu, & visu [c] hæsitatio esse non debeat. Si ergo ijdem clerici idonei sunt ad assertionem causę illius; nullatenus remoueantur, sed sicut alijs literis deliberatum est, inter S. Ioannis, & S. Stephani canonicos lis illa plenius decidatur.

† al. criminalibus.

2 Ad idẽ ff. de uer. sign. princeps, C. de digni. lu. senatorum, sed contra, qa executores negociorũ, & administratores ĩ eijsdẽ negocijs testes esse non possunt. ff. de test. mandatis. Arch.

Potest etiam intelligi aliter. Domestici ad probationem non admittantur, vt pro his videlicet, quorum sunt domestici, testimonium ferant. Hi autem (sicut supra de actoribus dictum est) non pro domesticis, sed pro ecclesia, quæ mater est omnium pauperum, testimonium dicant. In conficiendis autem instrumentis sæcularium negociorum presbyteri non uocentur ad testimonium: sed si casu contractui eos interfuisse contigerit, iubente episcopo testimonium dicant.

Cõtra rationem cõmunem pro religione iudicatur.

Vnde in Synodo habita Romæ ab Eugenio Papa II. statutum est, c. 13.

¶ In conficiendis instrumentis sacerdotes ad testimonium non vocentur. C. II.

Poly. l. 4. tit. 31.

QVamquam sacerdotum testimonium credibilius habeatur; tamen ipsi in sæcularibus negocijs pro te-

terat cum vxore per septem annos, & etiam ibi super affinitate inducebantur domestici. Præterea, vt notauit ibi T. familiares sui erant, vel domestici, quibus imperare potest ratione dominicę uel patrię potestatis: alias domestici bene admittuntur. 1 B.

SVper prouidentia.] CASVS. Guido archiepiscopus Viennensis Apostolicæ sedis legatus in causa, q̃ uertebatur inter canonicos S. Stephani, & canonicos sancti Ioannis, canonicos sancti Stephani ad perhibendum testimoniũ veritati recipere nolebat, qa domestici erãt: quare Paschalis secundus scribit sibi, & docet, quòd in causa criminali testes domestici non assumantur, sed in ciuili ecclesiastica potius ipsi quàm alij recipiantur. præcipit ergo sibi, ut à testimonio ferendo nullo modo repellat clericos B. Stephani, dumodo idonei uideãtur.

[Alijs litteris,] quibus causam illã cõmiserat sibi: uel

1 Alij cõtra 4. q. . ẽt ciui l. iure. nam mercenarij sũt domestici. ff. de pęn. respiciendũ, l. furti. C. de is q. ad ecc. confug. prę-senti. Arch.

b ¶ Tractauerũt.] Quia ea, quæ in capitulo gesta sunt, melius possunt probari per canonicos, quam per alios, ut extra de testib. ueniens, in fi. licet lex dicat aliàs inter domesticos, facile quid confingi posse pro negocij qualitate, ut C. de donat. data.

c ¶ Et uisu.] 3. q. 9. testes.

POTEST. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima soluit aliter quam superius dixerat, dicens ꝙ domestici ad testimonium non admittũtur pro eo cuius sunt domestici. supradicta autem clerici nõ pro domesticis admittuntur; sed pro ecclesia; quæ mater est omnium. In secunda parte dicitur, ꝙ presbyteri in contractibus sæcularium non debent ad testimonium uocari: si tamen casu interfuerint, iubente episcopo, testimonium ferre possunt, vt in seq. docetur.

QVanquam.] CASVS. Quæsitum fuit ab Eugenio,

utrum

vtrum sacerdotes sint vocandi ad testimonium super conficiendis instrumentis in negocijs sæcularibus? Et respon. quòd non, si tamen casu interfuerunt vbi laici non inueniuntur idonei, iubente episcopo possunt dicere testimonium, ne veritas occultetur.

sunt, vt mutuum & commodatum. In mutuo certum est, & sequitur, quòd sit gratuitum, alioquin est vsura. Item si commodatum non est gratuitum, non quidem est vsura, sed tamen si aliquid recipitur pro commodato, statim desinit esse commodatum: quia aut recipitur

a ¶ Non rogentur.] An possit cleric[9] cogi, not. 2. quæst. 6. statuendum.

b ¶ Euētu.] j. q. 3. ad fidem.

c ¶ Vel audierint.] Et hoc est in illis casibus, vbi testimonium valet de auditu, vt 3. quæst. 9. si dubitum.

d ¶ Occultet. Istud est regulare quod in defectum probationum quilibet, est cogi, vt extra de test. cog. peruenit immo talis admittitur, qui aliàs nō est idone[9], vt 4. q. 3. item serui responso. simile est 55. dist. priscis. & de cōsecr. distinct. 4. in necessitate. & C. de hæret. l. vlt.

e ¶ Coram se.] Sed qualiter testatur clericus coram episcopo cū causa versat coram laico iudice, cum cōtinētia causę diuidi nō debeat, vt extra de sequestr. ad hæc? Respon. hoc est priuilegiū clericorum, quod nō coguntur coram quolibet iudice testificari sicut egregiæ personæ non coguntur coram quolibet iudice testificari, vt ff. de iureiur. ad personas. 1

Clerici non coguntur testificari.

stimonio, α aut conficiendis instrumentis non rogentur; [a] quia eos in talibus rebus esse non conuenit. Si autem β euentu [b] aliquo causæ interfuerint, & aliquid viderint, vel audierint, [c] vbi nullæ idoneæ sæcularium inueniantur personæ; ne veritas occultetur [d] & malus vt bonus æstimetur, in prouidentia proprij episcopi sit, ut aut coram se [e] & competētibus [f] iudicibus, aut aliter [g] honorifice veritatem attollant. †

† al. testificentur.

α ¶ Pro testimonio.] *Sic est emendatum ex concilijs Eugenij secūdi, & Leonis IIII. & Polycarpo. Antea enim legebatur,* pro cōficiendis instrumentis ad testimonium non rogentur.

β ¶ Si autem.] *In concilijs ipsis & Polycarpo legitur,* si enim euentæ causæ aliquid viderint, &c.

QVAESTIO III.

Q Vòd autem [h] præter summam emolumenta sectari, sit vsuras exigere, Augustini auctoritate probatur, qui in psalmum trigesimum sextum, ad vers. [Tota die] scribit dicens.

¶ Qui plus, quàm dederit, accipit, usuras expetit. C. I.

Sent. 3. dist. 37. Iuo p. 13. c. 17.

SI fœnerauerís homini, id est, mutuam pecuniam tuā dederis, à quo aliquid plus, quàm [i] dedisti, expectes

1 Ad idē ex. de test. ca. si quis, & maximè cū tūc iurare debeant: quod facere nō debent laico. 22. q. vlt. ca. vlt. secundū Io. de Fant.

f ¶ Competentibus.] Scilicet iudicibus ecclesiasticis.

g ¶ Aut aliter.] Id est, vt committat episcopus aliquibus qui recipiant testimonia ipsorum.

Q Vod autem.] CASVS. Hic intitulatur tertia quæstio, in qua quæritur, utrum sit usura, si aliquid præter sortem exigatur? Et certum est, ꝙ sic: nisi cum ecclesia mutuat pecuniam laico, ad hoc vt prædium ecclesiasticum de manu laici redimatur: quo casu fructus ecclesiastici fundi præter sortem retinebit, vt dicit Innoc. III. in prima decret. de feud. & Alex. de vsu. in prima decret. in fi. Similiter non licet aliquid expectare præter sortem, vt j. ead. c. 1. Spes enim facit usurarium sicut simoniacum. arg. 1. q. 3. non solum.

Vsura aliquā nō committitur, licet ultra sortē qd accipiatur.

h ¶ Quod autem.] Hic quæritur, an usura sit ultra sortem aliquid recipere? Et certè sic: nisi in quinque casibus. Primo in casu fauore ecclesiæ, extra de vsur. c. 1. & c. conquestus. Secundò, & cum fideiussor soluit sortem & usuras, potest usuras petere, ut ff. de fideiuss. constitutus. Tertio, & cū pœna petitur præter sortem, vt 12. q. 2. in legibus. Quarto, & cum petitur usura tanquam inter esse, dicam j. ea. q. 4. quoniam multi. & ff. pro soc. l. socius qui. Quinto, & cū recipitur aliquid pro re, quæ nō consistit in pondere, numero, vel mensura, sicut in locatione. Item in sexto casu ratione incertitudinis, vt extra de vsur. in ciuitate. & non solū quodcunque lucrū, sed etiam ipsa spes facit hominem vsurarium, vt j. ead. cap. 1. sicut facit hominem simoniacum, vt 1. quæst. 3. non solum. Ad intelligentiam autem huius quæstionis scias, ꝙ duo sunt contractus, qui de natura sui gratuiti

Contractus duo [illegible] gratuiti.

pitur aliquid pro re ipsa, aut pro vsu rei. si pro re ipsa aliquid recipitur, aut est pecunia, aut alia res. Si pecunia, est emptio seu venditio: si alia res, erit contractus permutationis: si pro vsu rei accipitur pecunia, erit cōtractus locationis: si res alia, erit contractus innominatus, do, vt des, vel do, vt facias. omnes isti contractus sunt liciti laicis etiam causa negociationis, vt 88. dist. fornicari. Clerici tamen inquantum possunt debēt abstinere ab emptione & venditione: quia illud non facile fit sine peccato, vt j. de pœnit. dist. 5. qualitas. tamē in causa necessitatis permissum est clericis negociari, vt extra ne cler. vel mona. cap. 1. licitū tamen est clericis emere aliquam rudem materiam, & inde aliquod artificium facere, si eis sua non sufficiunt, vt 91. distinc. clericus victum. & 21. q. 1. c. 1. de consec. dist. 5. nunquam. & tunc non acquiritur lucrum ex negociatione, sed ex artificio. talia enim lucra licita erant Apostolis, vt 21. quæst. 1. c. 1.

SI fœnerauerís.] CASVS. Aliquis dedit pecuniam mutuam, & præter sortem aliquid expectabat. quæsitum fuit ab Augustino, vtrum sit usurarius? Et respondet quòd sic.

i ¶ Plus quam.] Supple quod consistit in pondere, numero, & mensura. sed in equo & domo aliud est: quia ibi licitum est recipere sortem & lucrum. & est ea ratio, quia in prædictis quæ consistunt in pondere, numero, & mensura, transfertur dominium, cum illud sit mutuum. Vnde res illa statim est periculo) 2 illius q̃ recipit eam. vnde inconueniens esset ut nomine illius rei magis grauaretur; 3 sed domus & equus non sunt periculo sui: unde non est inconueniens, si aliàs grauetur pro re tali dādo aliquid. ad hoc facit ff. de iureiur. cum qui. Sed contra hoc obijcitur. Pone quod aliquis uendat usum

2 Periculo l. si unus ex socijs, §. si unus, ꝑ soc.
3 Arg. ff. de iureiur. c. i. qui.

vſum pecuniæ,& recipiat in ſe periculum pecuniæ. talis contractus non eſt uitioſus, quia cum uſus ſit illius qui vendidit, licite poteſt eum uendere, 1 & ſic habes, ꝙ aliquis pro pecunia poteſt recipere pecuniã,& aliud in hoc caſu,alias non:& hoc ideo,quia pecunia non deterio-

nam generaliter dicitur pecunia quidquid habes, vt 1. q.3.totum.

Plerique.] CASVS. Quidam cum pecuniam mutuaſſent negotiatoribus de lucro mercium partem recipiebãt;quæſitum fuit ab Ambroſ. vtrum hoc debeat reputari vſura? Et reſpondet,quòd ſic,& non ſolũ hoc,ſed ẽt quidquid vltra ſortẽ exigitur quicunq; nomine cẽſeatur dicitur vſura,& ad hoc probandum auctoritatem legis Moſaicę inducit. Sequens ca. planum eſt.

c ¶Pręcepta.] Nolũt quidam facere ꝯ legẽ, ſed faciunt fraudẽ legi. Ille vero facit fraudem legi, qui obſeruat verba legis, ſed mentẽ eius circũuenit, ut ff. de legi. fraus. Fit fraus legi quatuor modis. De re ad rem .i. qñ in fraudẽ datur aliqua res, ut hic & 1. q.1. ſunt nõnulli, talis eſt fraus Macedoniani. ff. ad Macedo. l. ſed Iulianus. §. mutui. Itẽ de ꝑſona ad perſonã, ut cũ quis ſub perſona alterius exercet vſurã, ut 46. d. ſicut non ſuo, & cum maritus nõ poteſt aliquid dare vxori, ſupponit aliã ꝑſonã cui dat, ut ff. de don. inter virum & vxo. hæc eſt rõ. §. vlt. Item de vno contractu ad alium contractum fit fraus, vt cũ mulier nõ poſſit dare aliqd viro, fingit ſe vendere ei: vt ff. de don. inter vir. & vxo. ſi ſponſus. §. circa ſic 16. q.3. ſi ſacerdotes. Item de

Legi ſit fraꝰ quadrupliciter.

accipere, non pecuniam ſolam, ſed aliquid plus, quàm dediſti †, ſiue illud triticum ſit, ſiue vinum, ſiue oleum, ſiue quodlibet aliud: ſi plus quam dediſti, expectas [a] accipere, fœnerator es; & in hoc improbandus, non laudandus.

Item Hieronymus ſuper Ezechielem, lib. 6. ad c. 18.

& in d. gl. ord.

¶Quidquid ſupra datum exigitur, vſura eſt. C. II.

Sent. ibidem. Iuo p.13. c.18. Pann. l.3. c.160.

Putant quidam vſurã tantum eſſe in pecunia [b]. Quod præuidens ſcriptura diuina omnis rei aufert ſuperabundantiam, vt plus non recipias, quàm dediſti *. *Item ibidem.* ¶Alij pro pecunia fęnerata ſolent munuſcula accipere diuerſi generis: & non intelligunt vſuram appellari, & ſuperabundatiam, quidquid illud eſt; ſi ab eo, quod dederint, plus acceperint.

Item Ambroſius in lib. de Tobia, c. 14.

¶Quidquid ſorti accedit, vſura eſt. C. III.

Iuo p.13. c.26.

Plerique refugientes pręcepta [c] legis [d], cum dederint pecuniã negotiatoribus [e], non in pecunia vſuras exigunt; ſed de mercibus eorum, tanquam vſurarum emolumenta percipiunt. Ideo audiant, quid lex [f] dicat *. [Neque vſuram, inquit, eſcarum accipies, neque omnium rerum.] *Item paulo poſt.* ¶Et eſca vſura eſt; & veſtis vſura eſt, & quodcumque ſorti accedit [g], vſura eſt; quod velis ei nomen imponas, vſura eſt. *Item paucis interiectis.* ¶Si quis inſtaurandum conuiuium putat; ad negotiatorem [h] mittit, vt abſynthiaci † α cupellam ſibi gratis deferat; ad cauponem dirigit, vt Picenum vinum, aut tyriacum † requirat: ad lanium, vt hilam † ſibi procuret; ad alium, ut poma [i] ſibi adornet.

Deut. 23.

† al. abſynthiati. † al. theriacum. † al. vulnam.

α ¶Abſynthiaci.] *De hoc uino, quod tardã coctionẽ accelèrat, ideoq; inſtaurandis cõuiuijs aptũ eſt, meminit Dio-*

terioratur, ſed aliæ res deteriorantur. Item nonne ſi creditor alicui gratis mutuat pecuniam, uenditor tenetur ei ad antidora, ut extra de teſta. cum in officijs, & ff. de pet. hære. ſed & ſi. §. conſuluit. & naturaliter eſt ei obligatus ad aliam. quare ergo illam naturalem obligationem non poteſt deducere in ciuilem. ſ. ut pactum fiat pro illa danda, ad quam tamen tenetur, cum etiam alia pacta interueniant in ſpiritualibus, ad quæ alias quis tenetur. extra de præben. ſignificatum. & extra de elect. ſignificaſti.

a ¶Expectas.] Ex pacto ſecundum quoſdam, uel etiam ſine pacto: quia ſola ſpes facit uſurarium, ut hic. Sed qd ſi mutuet eo pacto: ut ſibi etiam remutuet cum opus habuerit? Non credo quod illud poſſet deducere in pactum: & ita hic naturalis obligatio non poteſt deduci in pactum. 2

Putant.] CASVS. Quidam pecunia mutuata pecuniam pro uſura recipere nolebant, ſed munuſcula, quod dicebant non eſſe uſuram, ſed Hieron. dicit quod quidquid ultra ſortem, recipitur, uſura reputatur.

b ¶Pecunia.] Stricte ſumitur hic nomen pecunia:

uno contractu ad alium fit fraus, ſed alio modo, ut cum mulier non poſſit fideiubere, conſtituit ſe principalem debitricem, ut ff. ad Velle. quamuis. 33. q.5. mulierem. 3

d ¶Legis.] id eſt, canonis legitimè agentis. ſ. legis ꝓpheticæ dicentis. Qui pecuniã ſuã non dedit ad uſurã, &c.

e ¶Negotiatoribus.] Videtur, ꝙ ſi quis pecuniam ſuam dedit negotiatori, ut inde emat merces, & det ſibi partem lucri, ꝙ illud ſit licitum, quod non concedo ſi periculum ſpectet ad recipientem, ut ſit inter eos cõtractus mutui. ſed ſi per illa uerba ſocietatem contrahunt, & tunc periculum ſpectat ad utrumque; tunc bene licitum eſt, ꝙ unus ſocius det pecuniam, & alter ſuppleat laborem, qui deeſt in pecunia, ut ff. pro ſo. l. quinta.

f ¶Lex.] Moſaica.

g ¶Accedit.] Ex pacto.

h ¶Ad negotiatorem.] Cum credidit pecuniam.

i ¶Poma.] Videtur ergo, ꝙ uſura differat in hoc a crimine ſimoniæ, quia crimen ſimoniæ non committitur in modico, ut extra de ſi. & ſi quęſtiones. ſed non eſt ita, & c. ſi quæſtiones intelligas, ꝙ non præſumitur in modico committi ſimonia ratione perſonæ.

3 De hac materia plene not. extra de priuil. quanto. ibi vidꝫas in ſumma Hoſt. de contrahẽ. empt. §. ult.

Simonia an in modico cõmittitur.

Quod

QVod vero nec.] CASVS. Hic intitulat quarta quæstio, qua quæritur vtrum laicis, uel clericis liceat vsuras accipere? Et certũ est, quòd non nisi in casibus notatis sup. in prox. q. & in apparatu, & in summa illius quæstionis.

SI quis obligatus.] CASVS. Quidam clerici vsuras centesimas exigebant, uel aliquid aliud præter sorte, & vilius emebant, vt carius alijs uendant, quare fuit constitutum a Martino Papa, ut qui de cætero talia fecerint, deponantur. Item est casus sequentis capituli.

a ¶ Quod vero.] Nulli licitum est usuras sumere, nec etiã Iudæo, ut ext. de usu. post miserabilem. videtur tamen, ꝙ in casu licitũ sit etiam Christiano sumere usuram, ut ĩ. ea. cap. ult. tamen licitũ est aliquando ultra sortem aliquid recipere, ut notaui in proxima quæstio. sup. in summa.

CLerici.] CASVS. Præcipit Gelasius in hoc c. ut clerici ab omni illicita cupiditate cuiuslibet negotiationis se abstineãt: alioquin in quocumq; gradu fuerint: deponẽtur. Sequens capitulum patet.

b ¶ Indignis.] Licitas enim negotiationes possunt clerici facere, vt ex̃ ne clerici, uel monachi, c. 1. & hoc cũ eis sua non sufficiunt, ut 91. dist. clericus.

c ¶ Si cessare.] Non ergo statim deponẽdus est clericus propter vsuras. 47. d. c. 1. argu. contra. 47. d. c. 2. Sol. statim deponendus est, & quod hic dicitur, refertur ad facultatem dispẽsandi. 1

1 Vel de turpi lucro hoc intellige: sed contra in usura s̃m L. de hoc leg. & not. extra de usu. præterea. ibi uideas. Arch.

d ¶ MInistri.] ¶ Datam. Sup. 46. d. non licet.

CAnonum.] CASVS.] Quidã clerici emebant vilius, ut carius uenderẽt, & hoc faciebant studiosa cupiditate lucrandi. Ideo statutũ fuit in concilio Tarraconensi, ut de cætero hoc non faciant, alioquin deponẽtur. [Studio.] idest, studiosa cupiditate.

e ¶ Vel vẽdendi.] in eadem forma: sed in rũdi materia possũt emere chorium, & chartas, & inde facere sotulares, & libros, ut 21. q. 1. c. 1. & 91. d. clericus, nec est negotiatio: sed artificium.

scorides lib. 5. c. 49. Lampridius de Heliogabalo inquit, & rosato, atque absynthio † vulgus ad bibendum inuitauit. *De hoc Alciatus parer. l. 7. c. vlt.*

a ¶ Ex cap. 1. 1. c. 125.

† *fortasse*, absynthiaco, *aut* absynthiato.

Item ex concilio Agathensi.

¶ Quando amplius, quàm debetur, exigitur, vsura est. C. IIII.

Burc. l. 2. c. 126. Iuo p. 6. c. 200. Pann. l. 3. c. 161.

VSura est, ubi amplius requiritur, quàm datur. V. g. si dederis solidos decem, & amplius quæsieris: vel dederis frumenti modium vnum, & super aliquid exegeris.

Ecce euidenter ostenditur, quòd quidquid ultra sortem exigitur, vsura est.

QVAESTIO IIII.

Vòd vero a nec clericis, nec laicis liceat vsuras exigere, probatur auctoritate Gelasij, & aliorum.

Ait enim Gelasius Papa scribens episcopis per Lucaniam, & Siciliam. c. 17.

¶ A quæstibus negotiationis clerici abstineant. Cap. I.

dist. 88. consequens §. proinde. Iuo p. 12. c. 28.

CLerici aut ab indignis b quæstib. nouerint abstinendum, & ab omni cuiuslibet negotiationis ingenio, vel cupiditate cessandum; aut in quocumque gradu sint positi; si cessare c noluerint α, mox a clericalibus officijs abstinere cogantur.

α ¶ Si cessare noluerint.] *Hæc non sunt in epistola; neq; referuntur supra dist. 88. c. consequens, sed non sunt expuncta ob glossam.*

Item ex concilio Arelatensi primo, quod confirmauit Papa Siluester, c. 12.

¶ Excommunicentur ministri, qui fœnerantur. Cap. II.

Iuo p. 13. c. 10. † *De minist.*] orig.

MInistri †, qui fęnerantur, placuit iuxta formam diuinitus datam d, eos a communione abstinere.

Item ex concilio Tarraconensi, c. 2.

¶ Qui volunt esse in clero, a studio negotiationis abstineant. C. III.

Burc. l. 2. c. 122. Iuo p. 13. c. 13. & p. 6. c. 197.

CAnonum statutis firmatum est, vt quicumq; in clero esse voluerit; emendi vilius, uel vendendi e carius studio non vtatur. Quod certe si voluerit exercere, cohibeatur a clero.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 62.

¶ Alienetur a clero, vsuras, aut superabundantiam exigens. C. IIII.

in capitulis Marc. Brach.

SI quis oblitus timorem Domini, & sanctam scripturam, quæ dicit; [Pecuniam suã non dedit ad vsuram;] Psal. 14.

a ¶ Ex quolibet.] 21.quæst.3.placuit.

SI quis clericus.] CASVS. Quidam clericus mutuauit certam quantitatem pecuniæ alicui certo tpe soluendam; quæsitũ est in Niceno concilio, si tpe statuto ad solutionẽ faciendam velit recipere frumentum, vel aliam speciẽ loco pecuniæ, sub quo pretio dẽat eam recipere. Et rñdet; ꝙ sub eo pretio, quo vendi potest tpe solutionis faciendæ, & tñ recipiat sub eo pretio donec perueniat ad summã, quam mutuauit. Si vero non vult speciem, sed pecuniã recipiat eam sine augmẽto. Ita vĩ mihi quæstio huius c. formanda, licet Beneuen. aliter eã formauerit: nec ĩ ea casus positio a sua differt nisi in formatione quæstionis. & Hugo fere idem dicit cum Beneuent. Sequens c. patet.

post hanc cognitionem magni concilii *a* feneranerit, & centesimas exegerit, aut ex quolibet [a] negocio turpe lucrũ quæsierit, aut ꝑ diuersas species vini, vel frugis, uel cuiuslibet rei, emẽdo, vel vẽdendo aliqua incremẽta susceperit; de gradu suo deiectus alienus habeatur a clero.

a ¶ Magni concilij. *Sic loquitur Martinus Brachar. quoniã hanc sententiã accepit ex cap. 17. cõcilij Nicæni, quod citatur inf. ead. c. quoniam, & in duob. vetustis Gratiani exemplaribus post hoc continuo illud subiungitur.*

Item ex concilio Tarraconensi, c.3.

¶ Pro pecunia, quam clericus mutuo dedit, iusto pretio species accipere potest. C. V.

Iuo p.6.c.369. & p.13.c.14. Pann.l.3.c.159.

ij SI quis clericus solidum [b] in necessitate præstiterit; hoc [c] de vino, vel frumento accipiat, quod [d] mercandi [e] causa tempore statuta [f] decretum [g] fuerit venũdari. Cæterum si speciem non habuerit necessariam; ipsum, quod dedit, sine vllo augmento recipiat.

Item ex concilio Carthaginensi † 3. c.16.

† In vulgatis erat Agathensi 3.]

Ansel.l.7.c.153. Burc.l.2.c.124. Iuo p.6.c.198. & p.13.c.9. Pann.l.3.c.158. Rab.pen.c.32. & in concil. Aquisgran.c.62.

¶ Clericus non accipiat plus quàm commodauit. C. VI.

NVllus clericorum amplius recipiat, quàm cuiquam accommodauerit: si pecuniam, pecuniam accipiat: speciem eandem, quantum dederit accipiat: & quidquid aliud tantum, quantam dederit, accipiat.

Item Leo Papa, epist.1 c.3.

¶ Etiam laicis vsura damnabilis est. C. VII.

Poly.l.4.tit.31. Burc.l.2.c.123. Ansel.l.7.c.149. Iuo p.6.c.65.

NEc hoc quoque prætereundũ esse duximus, quosdam lucri turpis cupiditate captos vsurariã exercere pecuniam, & fœnore velle ditescere. Quod nos, non dicam in eos qui sunt in clericali officio constituti, sed & in laicos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acrius in eos, qui fuerint confutati, decernimus, vt omnis peccandi opportunitas adimatur.

Item ex Nicæno concilio, c.17.

& in Aquisgran. c.40.

¶ Eiiciantur a clero turpia lucra sectantes. C. VIII.

dist.47. quoniam multi. Burch.l.2.c.120. Iuo p.13.c.8.

QVoniam multi clerici auaritiæ causa turpia lucra sectantes, obliti sunt diuini præcepti, quo dictum est: [Qui pecuniam suã non dedit ad vsurã.] fenerãtes, centesimas exigunt; statuit hoc sanctum concilium, vt si quis inuentus fuerit post hanc definitionem usuras accipere, uel ex quolibet tali negocio turpia lucra sectari, uel etiam spẽs frumentorum ad sescuplum dare, omnis, qui tale aliquid conatus † fuerit ad quæstum, [h] deiiciatur a clero, & alienus ab ecclesiastico habeatur gradu.

† al. commentus.

¶ *Supra dist.47. hic idẽ canon affertur ex versione Dionysii, qui nunc ex prisca, quæ est in collectione Isidori.*

Item Iulius Papa.

cap.l.1.c.131.

b ¶ Solidum.] .i. pecuniam numeratã.
c ¶ Hoc.] id est, tñ.
d ¶ Quod.] Idest, quantum.
e ¶ Mercandi.] Si deberent vendi.
f ¶ Tpe statuto.] i. solutionis tẽpore.
g ¶ Decretũ.] A iudice, vl' ab alia. s. hoc vult dicere, ꝙ creditor frumentum pro tanta pecunia debet recipere, quantũ ualuit tpe solutionis. [1] & ita considerandũ est tẽp⁹ solutionis. sed si non est præfixum: tũc æstimatur quantum ualet tpe quo res petit̃, ut ff. si cer. pet. l. uinum.

1 Non intelligas, qđ hic imponat̃ necessitas uẽdi tori aliud q̃ dẽat accipiẽdi, sed plus nõ exigendi. aliud. n. pro alio non põt solui inuito. ff. de solut. si quis, C. e. tit. cum aũt, ſm Bart. Isido. Archid.

NEc hoc.] CASVS. Dicit Leo Papa, quod quidam turpia lucra sectantes, usuras exercẽt: de quo dicit si valde dolere non solũ in clericis, sed etiam in laicis: qđ dicit esse acrius uindicãdum in clericos, quàm in laicos, ut ceteris metus incutiatur.

h QVoniã.] ¶ Ad quæstum.] Vĩ hic ꝙ prohibeamur sumere usurã causa lucri captãdi, nõ autẽ uitandi dãni. ar. ad hoc s̃. e. si q̃s oblitus. ubi dicit, incremẽta susceperit: maximè si sit bonæ fidei contractus, [2] ubi ex sola mora ueniũt usuræ, ut ff. de usur. mora, §. in bonæ. si q̃s ergo est in mora soluẽdi, ab eo põt repeti usuræ, nõ tanq̃ usuræ, sed tanq̃ interesse, ut ff. ꝓ soc. socius q. & tũc petunt̃ usuræ iudicis officio, non iure actionis, licitè. n. potest q̃s agere ad hoc ut

Vsuræ causa dãni uitandi põt peti.

2 Quæ sint actiones siue cõtractus bonæ fidei, hr̃ Insti. de act. §. actionum. & no. ext. de except. cum uenerabilis, in gl. quæsitum, &c.

vt reddatur indemnis, ut extra de fideiuss. peruenit. & 12.q.2.si quis de clericis.ubi agitur ad interesse.

Q Vicunque.] CASVS. Aliqui tempore messium uel vindemiarum, non necessitate, sed propter lucri cupiditatem emunt vinum uel annonam pro duobus denarijs hac intentione, ut seruēt postea, donec pro quatuor uendant uel pro pluribus. Quæsitum est a Iulio Papa. vtrum hoc sit turpe lucrū? Et respondet quod sic. & dicit Hugo, ꝙ hoc c. loquitur generaliter tam de clerico, quàm de laico. Sequens c. patet.

a ¶ Modium.] Si aliquis uendat merces q̄ modo ualent quatuor, & facit pactū ut ei dētur quinque ad terminum præfixum: illud non est usura, si debitum est quātum possunt valere merces illæ ad terminum præfixū: ut extra de vsur. in ciuitate, licet si uenderet longè cariori foro quā modo, valeant, tūc esset usura, ut ext. eo. tit. consuluit Io. Et quod dicit de uenditione mercium, intelligit si tēpore contractus non fuerat uenditurus: alioquin esset usura, ut extra eod. tit. c. ult. B.

Vsura qn̄q; nō fit, licet pro quatuor quinque soluantur.

b SI quis.] ¶ Rapinam.] Sic ergo vsurarius est raptor. ergo in cū nō transfertur dominium, sicut nec in simoniacum. potest tamen concedi, quòd trāsfertur dominium in eum. Item cum vsurarius non audiatur nisi restituat vsuras, quas ab aliquo receperit, ergo nec raptor. ut videt quod non admitto & rapina largè sumitur pro qualibet iniusta usurpatione, ut 32.q.4. meretrices.

Dn̄ium an trāsferat in usurarium?

Q Vid dicam.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ crudelis est, qui usuram exercet sicut ille, qui facit rapinam; quia usura restitui debet, si sit sub quo iudice repeti possit. In secunda parte inuehitur cōtra auaritiam & cupiditatem usurarij, quæ satiari non potest. Et ostendit, quod huiusurarius cum peccato possidet usuram, quia alienum est: & ideo restituendum, quia iniustè possidet, & eo male utitur.

c ¶ Reddi.] Id est. dari: quia uerbum redderdi ponitur pro uerbo dandi. ff. de uerb. sign. uerbū reddendi potest tū dici ꝙ sm leges non sunt dandæ usuræ, tum quia sacræ leges non dedignantur imitari sacros canones, ut 2.q.3. ... tum quia Imperator iubet seruari ea, quæ statuta sunt in Nicæno concilio, ut in Auth. de eccl. tit. in princ. coll. 9. sed Nicænum concilium prohibet usuras, ut 47. dist. quoniam. & 5. ea. quoniam. cū ergo Imperator constitutione sua confirmauit statuta Nicæni concilij, patet ꝙ voluit derogare omnibus legibus quæ loquuntur de vsuris. Vel dic, ut dixi 10. d. lege.

Vsuræ etiam sm leges nō sunt dandæ.

d ¶ Scriptum est.] In prologo Bibliæ.

e ¶ Totus mundus.] Idest, quælibet parua pars mundi, ut hæc dictio, totus, hic ponatur distributiue.

f ¶ Nec obolus.] Supple est totus mundus.

g ¶ Alienum.] Canon fingit rem alienam illam, qua quis male utitur, ut hic, & 47. distin. sicut hi. & extra de uerb. sign. c. ius dicitur.

PORRO. CASVS. Supra dictum est, quòd usuræ non debent exigi: nunc ponit casum, in quo possunt exigi, & ad hoc inducit sequens cap.

A B illo.] CASVS. Quæsitum fuit ab Ambrosio, a quo usuræ exigi sine peccato uel recipi possint. Et respondet quod ab illo, cui nocere merito desideramus & contra quem bellum iuste mouemus, sed bello uincere non ualemus. Hoc c. intelligit H. generaliter de Iudæo pagano hæretico, & Christiano quolibet, contra quem bellum iuste mouetur.

a ¶ Cui.]

¶ Turpe lucrum sequitur, qui minus emit, vt plus vendat. C. IX.

Poly. ibidem. Burc. l. 2. c. 127. Iuo p. 6. c. 201. & p. 13. c. 21. Pann. l. 3. c. 162.

QVicunque tempore messis, vel vindemiæ, nō necessitate, sed propter cupiditatem comparat annonā, vel vinum, verbi gratia de duobus denarijs comparat modium [a] vnum, & seruat vsq; dum vendatur denarijs quatuor, aut sex, aut amplius; hoc turpe lucrū dicimus.

¶ *Caput hoc apud Burchardum, & Iuonem p. 6. c. 201. & in Pannormia citatur ex decretis Iulij Papæ vsurarijs missis. Verum idem Iuo par 13. c. 21. citat ex capitularibus quorum lib. 1. c. 131. habetur.*

Item Ambrosius in libro de bono mortis, c. 12.

¶ Rapinam facit, qui vsuram accipit. C. X.

SI quis vsuram acceperit; rapinam [b] facit, vita non viuit.

Item Augustinus ad Macedonium, epist. 54.

¶ Non minus crudelis est, qui pauperem trucidat fœnore, quàm qui diuiti aliqua rapit. C. XI.

Poly. li. 6. tit. 20.

QVid dicam de vsuris, quas etiam ipsæ leges, & iudices reddi [c] iubent? An crudelior est, qui subtrahit aliquid, vel eripit diuiti; quàm qui trucidat pauperem fœnore? Hæc, atque huiusmodi male vtiq; possidentur: & vellem, vt restituerentur: sed non est, quo iudice repetantur. Iam vero, si prudenter intueamur, quod scriptum est [d]; [Fidelis hominis totus mundus [e] diuitiæ sunt: infidelis autē, nec obolus [f];] nonne omnes, qui sibi videntur gaudere licet conquisitis, eisque uti nesciunt; aliena possidere conuincimus? Hoc enim certè alienum [g] non est, quod iure possidetur; hoc autem iure, quod iustè, & hoc iustè, quòd bene†. Omne igitur, quòd male possidetur; alienum est: malè autem possidet, qui male vtitur.

Prouer. 17.

Porro, a quo usuræ exigendæ sint, Ambrosius testatur dicens in libro de Tobia, c. 15.

¶ Ab illo vsuram exigere possumus, cui iure nocemus. C. XII.

Iuo p. 23. c. 27. † *Ibi inquit*] orig.

AB † illo vsuram exige, cui merito nocere desideras;

† Hi... Th. Aqu... in opus... trac. de ... c. 5. inf... sm lege... uinam ... transfe... dn̄ium ... furarii ... tm̄ sm ... human...

1 Hic ... dicere, ... q̄ possi... cet pau... ei suff... ac si ... munde... set suu... Gof. A...

a ¶ Cui.] Sicut nulli nocere dēs, sic a nullo dēs petere vsuras. vt c. intelligatur negatiue, & sic planū est. Alij dicunt, ꝙ ab hostib. licitum est petere vsuras. nā & oīa eorum licite possumus auferre, vt 23. q. 7. c. 1. & 2. & q-buscumq; insidijs possumus nocere eis, ut 23. q. 2. dñs. b ¶ Vbi bus, non prohibet quin idem de alijs.

c ¶ Quòd vero.] Quidam gñaliter dicunt, ꝙ de nullo illicite acquisito potest fieri eleemosyna, nec de meretricio, nec de vsura, nec de alea, nec de histrionatu, nec de simonia scriptum est. g. Honora Dominum de tuis laboribus... non est putanda, & in Deut. dicitur. Non accipies mercedem prostibuli, & est ... hoc ī. ea. eleemosyna. & 32. q. 4. ... sūt, nā illicitè acquisita non sunt in bonis nrīs, nec nostra, vt ff. de soc. cum de ob. §. vlt. Alij dñt, ꝙ si de illicitè acquisitis nō trāsfert dñium, vel etiam trāsfertur sed competit repetitio; nō potest vñ fieri eleemosyna, ut in vsura. argu. ext. d iureiu. debitores, & ī simonia, vt ext. de simo. veniēs Sed si nō dat repetitio, & transfertur dominium, bñ fit inde eleemosyna, vt si aliquid datur meretrici illud nō pōt repeti, vt ff. de cond. ob turpē cau. idē ꝙ si. §. quoties. vñ de tali pōt meretrix facere eleemosynam. Idem de eo est quod dat histrioni, & de eo ꝙ extorquetur ratione officij alicuius, vt inf. ead. nō sanè. Quod autem dicitur, quòd sacerdos nō potest percipere mercedem postribuli, potest dici, quòd

Eleemosyna verū fieri potest ... acquisitis.

cui [a] iure inferuntur arma, huic legitime indicātur vsuræ, quem bello vincere facile non potes. De hoc cito potes centesima vindicare te. Ab hoc vsuram exige; quem non sit crimen occidere. Sine ferro dimicat, qui vsuram flagitat: sine gladio se de hoste vlciscitur, qui fuerit vsurarius exactor inimici. Ergo vbi ius [b] belli, ibi etiam ius vsuræ.

QVAESTIO V.

Vod vero [c] eleemosynæ non sint faciendæ ex fœnore, vel vsuris, nec ex quolibet malè acquisito; Augustinus testatur in libro de uerbis Domini, sermone 35.

Iuo p. 13. c. 16.

¶ De vsuris eleemosynæ fieri non possunt. C. I.

NOlite velle eleemosynas facere de fœnore, & vsuris. [d]

Item Ecclesiastici 34.

¶ Oblatio de rapina reprobatur a Deo. C. II.

† *immolantis.*] ori.

IMmolans † ex iniquo oblatio est maculata. *& infra.* ¶ Dona iniquorum [e] non probat altissimus, nec respicit in oblationes iniquorū: nec in multitudine [f] sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Qui offert sacrificium de substantia pauperum; quasi qui victimat filiū in conspectu patris sui. Panis egentium, vita pauperis est. † Qui defraudat illum, homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem; quasi qui occidit proximum. Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres [h] sunt.

Item Augustinus in lib. 50. homiliarum, hom. 7.

b ¶ Vbi ius.] Iustū bellum est quod geritur ex edicto principis, vt 33. q. 2. iustum. Ioan.

Vòd vero.] Hæc quæstio diuiditur ī quatuor partes, in prima quarum probat per o. auctoritꝫ ꝙ de vsuris, & rebus male acquisitis, de quib. dñium non transfertur, non possunt fieri eleemosynæ. Secunda ibi. [Econtra.] Tertia ibi, [Item obijcitur.] Quarta ibi, [Sed Aug.] Io.

CASVS. Hic intitulatur quinta quæstio, vbi queritur, an ex vsuris, & rebus male acquisitis possint eleemosynæ fieri. Et certe quidam dicunt, ꝙ ex nulla re illicitè acq-sita pōt eleemosyna fieri, vt ī. ea. eleemosyna, & 1. q. 1. non est putanda. vbi di: Honora Dñm de tuis iustis laboribus, & in Deute. Non accipies mercedē postribuli. Alij distinguunt vtrū transferatur dñium, uel nō. Vbi non transfertur dñium, de rebus illis eleemosyna fieri non potest, ut de rapina & furto. Vel ubi trāsfertur, sed datur repetitio, similiter eleemosyna fieri non pōt, ut in usura, & re per metum extorta, & etiam in simonia. Vbi autem transfertur dominium, & non competit repetitio, eleemosyna fieri potest. ut de re ꝑ meretricium acquisita, & de re quæ datur histrioni, ut ī. c. qui habetis, & cap. non sane. Quod dicitur: non accipies mercedem postribuli, non obstat: quia oblatio licet de ea fieri non possit, nō prohibetur quin eleemosyna fieri possit, & quod dicitur: Honora Dominum de iustis laboribus non dēt recipi oblatio meretricis, licet eleemosyna possit inde fieri, & hæc est ratio, ut propter ruborem citius conuertatur, ut 90. d. oblationes, & 17. q. 4. miror. Sed de illis, quę sunt extorta per uiolentiam, non rōne officij alicuius, ut de rapina, & de furto, non pōt fieri eleemosyna. Dicunt tamē quidam, quòd si res furtiua uendatur, de nummis illis pōt fieri eleemosyna: quia non sunt nummi furtiui, qui dantur pro re furtiua, ut ff. de fur. qui uas. §. ult. quod nō credo, ut ext. de usur. cum tu. in fine. 1

1 De hoc no. extra de decimis ex transmissa.

d Nolite.] ¶ Vsuris.] Hic inculcatio uerborum est, & fœnus dicitur usura usurarum. Vnde Lucanus.

Hinc usura uorax, auidumque in tempore fœnus.

IMmolans.] CASVS. Aug. in hoc c. reprehendit illos, qui ex male acquisito faciunt oblationes. Nam qui offert sacrificium, uel oblationes ex iniusto acquisito, similis est illi, qui interficit filium in conspectu patris, nam qui rapit pauperibus, & qui sanguinē fundit humanum, & homicida reputatur, & similes sunt in malo. [Immolans,] idest, immolantis.

e ¶ Iniquorum.] sup. 1. q. 1. nullus, & c. nō est putāda.

f ¶ Nec in multitudine.] Sed in meritis, ut 24. q. 1. odi.

g ¶ Sanguinis.] Sup. 86. dist. pasce.

h ¶ Fratres.] i. pares siue similes in peccato, inf. ead. c. multi. & de pœni. dist. 1. homicidiorum.

For-

Forte.] CASVS. Quidā putant se non peccare, si auferant auaro, & diuiti, vt pauperib. largiātur: sed dicit Aug. ꝙ tales diabolica suggestione mouētur: quia qui talia faciunt, addunt iniquitatem iniquitati.

a ¶ Non habebo.] Nec enim propter bonum est faciēdum malum, vt 30. q. 1. nosse. 32. q. 4. sicut non sunt 1 nō vī tū, ꝙ talis furtū committat: quia furtum non fit nisi adsit animus lucrādi, vt ff. de fur. l. 1. sed non est ita: quia species furti est ex alieno largiri, vt ff. de furt. si pignore. §. 1.

Malum pp bonū nō est faciendum.

1 Ad hoc plene extra ne cleri. vel mona. c. 3.

SI quid inuenisti] CASVS. Dicit Augu. in hoc c. ꝙ si aliquis īueniat aliqd, & animo lucrādi retinuit, talis dr raptor: nā qui alienū negat, si inueniret alienum, tolleret, & dolet ꝙ plus non inuenit. Deus enim respicit cor, & nō manum. Sequētia duo capitula patent.

b ¶ Si qd inuenisti.] Hic notabis ꝙ si inueni rem aliq habitam pro derelicto, licet intendā eā furari: non tamen committo furtum. Item si non habetur pro derelicto. credo tñ ꝙ hēatur pro derelicto, similiter nō cōmitto furtū. si autē non habetur pro derelicto, nec credas ꝙ habeatur, si eo animo accepisti, vt dño restituas, non committis furtum: hoc tamen in libello debes ptestari hoc totū habes, ff. de fur. falsus, §. q alienum. Item & hoc scias, ꝙ si qs inuenit thesaurum in loco pprio, statim inuētoris ē: si āt in loco alieno, & casu fortuito eū inuenerit, dimidius sit inuentoris, & dimidius sit dñi loci. si vero studiose qsiuit, & inuenit eum in loco alterius, tot⁹ erit dñi loci. si vero in sacro, vel religioso loco casu fortuito inuenit thesaurū, totus est inuētoris, ut inst. de re. diu. §. thesaur⁹, & C. de thes. l. nemo. lib. 10. Io.

Furari intendens qñque furtum non committit.

Thesaurus inuentus cuius est.

¶ Non est aliquid rapiendum diuitibus, vt detur egenis. C. III.

FOrte aliquis hoc secum cogitat, & dicit; multi sunt Christiani diuites, auari, cupidi: non habebo [a] peccatum; si suum illis abstulero, & pauperibus dedero. Vnde enim illi nihil boni agunt, mercedem habere potero, si ego eleemosynas dedero. Etiam in hac re parcat vnusquisque animæ suæ, quia huiusmodi cogitatio ex diaboli calliditate suggeritur. Nam etiamsi totum tribuat pauperibus, quod abstulerit; addit potius peccata, quam minuat.

[*Item Hieronymus.*]

¶ De eodem. PALEA. C. IIII.

NEmo qui rapit † moriēs, si habet vnde reddat; saluatur. Si eos quorum fuit, inuenire non poterit; ecclesiæ, vel pauperibus tribuat. † *al. in rapina moriens.*

¶ *Hæc & sequens Palea absunt a plerisque vetustis, etiā in quibus cætera esse solent. In vno autem habentur sup. ead q. 4. post c.* si quis vsuram.

[*Item Ambrosius.*]

¶ De eodem. PALEA. C. V.

RApinam emere non licet, nisi ea intentione, vt cui est ablata, reddatur. & serm. 21. de verbis Apostoli.

Item August. in lib. 50. homiliarum, hom. 9:

¶ Furtum committit, qui inuentum non reddit. C. VI. Poly. l. 6. tit. 16.

SI quid inuenisti, [b] & non reddidisti; rapuisti; quātū potuisti, fecisti. Quia plus non inuenisti, ideo non plus rapuisti. Qui alienum negat; si posset, & tolleret. *& paucis interiectis.* ¶ Deus cor interrogat, non manū.

Item Greg. lib. 7. epist. 110. ad Siagrium.

¶ Qui de rebus concessis, & bene quæsitis eleemosynam impendit, illa placet Deo. C. VII.

ELeemosyna redemptoris nostri oculis illa placet, quæ non ex illicitis rebus, & iniquitate congerit; sed quæ de rebus cōcessis, & bene acquisitis impēditur. Poly. l. 2. tit. 1. Pann. l. 2. c. 191.

¶ *In epistola B. Gregorij verbis huius capitis præponuntur verba capitis, non est putanda, supra 1. q. 1.*

Item Hieronymus in lib. Leuitici.

¶ Peccat, qui rem inuentam non reddit. C. VIII.

MVlti sine peccato putant esse; si alienū, quod inuenerint teneant: & dicunt, [c] Deus mihi dedit; cui habeo reddere? Discant ergo peccatum hoc esse simile rapinæ, si quis inuenta non reddat. Origenes ho. 4. ad c. 6. Leuitici.

Item Augustinus lib. de bono coniugali, c. 4.

¶ Bonus usus non iustificat iniuste quæsita. C. IX.

NEque enim si agris inique, ac perperam inuasis ita

c MVlti.] ¶ Dicunt.] Isti male dicunt quia omnes scire debent quod suum non est, ad alios pertinere, vt C. vnde vi. conquerebatur.

NEque.] CASVS. In hoc c. ostendit. Aug. ꝙ malum præcedens (vt rapina, vel inuasio) non excusatur propter bonū sequens, & hoc probatur duob. exēplis, scilicet primo, & tertio. Et econuerso bonum precedēs non non vitiatur malo sequenti, & hoc probat duob. exemplis, s. secundo, & quarto. Et no. ꝙ prima duo exempla

plà opponuntur sibi:& sequentia duo similiter. Secũdum exemplum est ibi,[Neque si alias.] Tertiũ ibi, [Nec tyrannice. Quartũ ibi,[Nec vituperabilis ordo.] a ¶ Iustificat.] Arg. ꝙ bonum non improbatur ꝓpter malum cohærẽs: nec malum approbatur ꝑꝑ bonum cohærens, i vt 56. d. vndecunque & 23. q. 5. relegentes. Ar. contra, 22. q. 2. si quælibet.

b ¶ Laudabilis. j.i. licet iniuste electus bene vtatur dignitate, per hoc nõ conualescit dignitas, ut 1. q. 1. principatus: hoc tamen fallit, vt ext. de renun. nisi.

c ¶ Iniusta.] Idest, iniuste acquisita. Omnis enim potestas à Deo est. arg. 23. q. 1. quid culpatur.

Denique.] CASVS. Quæsitum est ab Ambr. vtrum in causa pecuniaria, quę vertitur inter aliquos, possit sacerdos pro altero licite postulare? Et resp. ꝙ nõ qa cõmodius est ut neuter iuuetur, quàm grauetur alter: quia ad officiũ sacerdotis spectat vt nemini noceat, sed ꝓsit oĩbus. & facit principiũ c. ad ꝓpositũ Gratiani. s. vt alienũ nõ auferã, vt alteri subueniã pecuniariter maxime.

d ¶ Deniq.] Sic 11. q. 3. nolite. cũ suis concor. & 13. q. 2. non æstimemus.

e ¶ Neutrũ.] Ar. ꝙ nulli subueniẽdum est cum iniuria alterius. vt 22. qõ. 2. primum. 2 & cauẽdũ est ne prætextu nocẽtis ĩnocẽs puniatur. C. de his qui latro. occ. l. 2. in fi. qa sanctius est. &c. ff. de pœn. absentẽ. & pęna suos tenebit auctores. C. de pę. sancimus. ext. de his q̃ fi. à maio. parte, c. q̃siuit nec dẽt alteri per alterum iniqua conditio afferri, vt ff. de reg. iur. non debet.

2 Ar. 32. q. 4. sicut nõ sũt. 14. di. ꝙ ait. C. de sta. & ima. l. vlt.

Puniri non debet alter pro altero.

f ¶ Non est sacerdotis.] Arg. ꝙ sacerdotes nõ possunt aduocare, in causis, vt hic & 88. d. platũ. Ar. cõtra. 15. q. 2. obseruãdũ. Sol. coram sæculari iudice non pñt allegare nisi ꝓ certis ꝑsonis, vt ext. de post. c. 1. sed corã ecclesiastico bñ. Io. Hodie sacerdos nõ põt postulare nisi ꝓ se & ecclesia sua, vł ꝓ cõiunctis & miserabilib. personis, vt ext. eo. c. vlt. B.

Scriptũ. CASVS. Quæsitum fuit à Gre. an de illicite acq̃sitis possint facere peccatores sacrificia vł oblationes? Et rñdet ꝙ nõ: & hoc ꝓbat exẽplo Cain, ad cuius munera vł ꝑsonam dñs nõ respexit, cum malus esset & impius: sed ad Abel & ad munera eius respexit: dona enim iniquorum non probat altissimus, sed bonorum.

g ¶ Scriptum.] Hoc c. expositum est sup. 3. q. 7. in grauibus. §. ecce.

CONTRA. Hæc est 2. pars quæstio. secundum Ioan. de Fant.

† *al. quisquam.*

quisque † vtatur, vt ex eorũ fructibus largas eleemosynas faciat; ideo rapinam iustificat. [a] ¶ Neque si alius ruri paterno, vel iuste quæsito auarus incũbat; ideo culpãda est iuris ciuilis regula, qua possessor legitimus factus est. ¶ Nec tyrannicæ factionis peruersitas laudabilis [b] erit si regia clemẽtia tyrãnus subditos tractet. ¶ Nec vituperabilis ordo regiæ potestatis, si rex crudelitate tyrãnica sęuiat. Aliud est nãq; iniusta [c] potestate iuste velle vti: & aliud est iusta potestate iniuste velle uti. α

α ¶ Velle vti.] *Post hæc verba apud B. Augustinum sequitur, c. concubinæ inf. 32. q. 2.*

Item Ambrosius lib. 3. de officijs, c 9.

¶ Cum alterius detrimento alteri subuenire non licet. C. X.

Denique [d] si non põt subueniri alteri, nisi alter lædatur; cõmodius est neutrũ [e] iuuari, quàm grauari alterũ. Ideoque in causis pecuniarijs interuenire nõ [f] est sacerdotis: in quibus nõ potest fieri, quin frequẽter lædatur alter, qui vincitur: quoniã intercessoris beneficio se victum arbitratur. Sacerdotis est igitur nulli nocere, ꝓdesse velle omnibus: posse autem solius Dei est.

Item Gregorius in regesto lib. 7. indict. 2. epist. 126. Recaredo regi.

¶ Eleemosynę, & sacrificia non placent Deo, quæ offeruntur ex scelere. C. XI.

3. q. 7. in grauib. *Prou. 15.* *Gen. 4.*

Scriptum est: Victimæ impiorũ abominabiles Deo: vota iustorum placabilia.] Neque enim in omnipotentis Dei iudicio quod datur, sed à quo detur, inspicit. Hinc est enim quod scriptũ est: [Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius: ad Cain autem, & munera eius nõ respexit.] Dicturus quippe, quia Dominus respexit ad munera: præmisit solicite, quia respexit ad Abel. Ex qua re patenter ostẽditur, quia nõ offerens à muneribus sed munera ab offerente placuerunt: β [Dona quippe iniquorũ nõ probat altissimus: nec respicit ĩ oblationes eorum, nec in multitudine sacrificiorum, eorum propitiabitur peccatis.] *Item.* [Lõge est Dominus ab impijs; & orationes iustorum exaudiet.]

Eccl. 34. *Prou. 15.*

β ¶ Placuerunt.] *Hucusque B. Gregorius: sicut supra 3. q. 7. c. in grauibus, est notatum.*

Exod. 3.

2 *Cõtra ĩ Exodo legitur, quòd filij Israel exituri de Aegypto à vicinis suis acceperunt mutuo vasa aurea, & argentea: ex quib. postea ædificauerunt tabernaculũ Dño.*

His respondet Aug. in lib. quæst. Exodi, q. 39.

Ad hoc j. [6]. cõsuetu[...] [.]32. q. 3. §. [...]s ita. & ca. [...]idquid. 11. [...]5. 4. qui re[...]e. Ar. cõtra [...]. q. 3. tunc [...]luabit. Ar.

CASVS. Supra probatum est, ꝙ de furto, vel rapina, vel consimilibus eleemosynæ vel oblationes fieri non debent. Nunc probat contra exemplo Iudæorum, qui de vasis quæ mutuo acceperunt ab Aegyptijs ędificauerũt postea tabernaculum Dño. Sed huic obiectioni rñdet Grat. per seq. c.

e ¶ Rapinam.] Arg. ꝙ aliquo prohibito prohibita sunt omnia similia, ut ext. de const. trãslato. & sup. dis. 4. denique. in fi. & quæ sequũtur ex illo; extra de cõst. nam concupiscentiam.

f ¶ A parte enim.] Simile 32. q. 4. meretrices est autem fur-

¶ Non licet aliena rapere exemplo Israelitarum spoliantium Aegyptios. C. XII.

DIxit Dominus ad Moysem: [Petat vir a ꝓximo, & mulier à proxima, vasa aurea, & argentea, & vestẽ. Non hinc quisquam sumendum exemplũ [a] putare dẽt ad expoliandum isto modo proximum. Hoc enim Deus iussit, qui nouerat, quid quemq; pati oporteret. Nec Israelitæ furtum [b] fecerunt: sed Deo iubenti ministerium præbuerunt.

paulo aliter in orig.
Burc. l. 11. c. 53.
Iuo p. 13. c. 2.

3 *Item obijcitur. Aliena rapere non est contra ꝓceptũ. Nullo si quidẽ Dei mãdato rapina uidetur ꝓhibita. Sed nomine furti oĩs illicita vsurpatio rei alienæ ĩtelligitur. Vnde Augustinus in eodem lib. q. 71.*

¶ Maioris pœnæ est violenter aliquid eripere, quàm furari. C. XIII.

POenale [c] est occulte auferre: multo maioris [d] pęnæ est visibiliter eripere. Auferre ergo noléti siue occulte, siue palã, habet præceptum suum, Furti enim [α] noĩe bene intelligitur omnis illicita vsurpatio rei alienę. Nõ enim rapinam permisit, qui furtum ꝓhibuit: sed vtique furti nomine in lege veteris testamenti & rapinam intelligi voluit. A parte enim [f] totum significauit, quidquid illicite rerum proximi aufertur.

32. q. 4. meretrices.
Sent. 3. dist. 37.
Bur. l. 11. c. 54.
Iuo p. 13. c. 3.
Poly. l. 6. tit. 16.
Ans. l. 11. c. 109.

α ¶ Furti enim.] *Hæc sunt verba B. Aug. licet mutato orationis ductu: quæ aũt antecedũt apud ipsum non sunt inuenta. Integer locus B. Aug. de furto, & mæchia habetur infra 32. q. 4. meretrices.*

His auctoritatibus probatur, quòd neque ex rebus inuentis, neque ex male conquisitis eleemosynam quisquam facere potest.

4 *Sed Augustinus contra testatur ser. 35. de verbis Domini dicens.*

¶ De male acquisitis bonum fieri potest. C. XIIII.

QVi habetis de malo, [g] facite inde bonum. Qui non habetis de malo, nolite acquirere de malo. Esto bonus tu, qui bonũ facis de malo: & cũ cęperis aliquid boni facere de malo, noli remanere tu malus. Nummi tui conuertuntur in bonum, tu autem remanes malus?

Iuo p. 13. c. 16.

DIxit.] CASVS. Quæsitũ fuit ab Aug. vtrũ exemplo Iudæorum, qui Aegyptios expoliauerũt auro & argẽto, possit quis suum proximũ spoliare? Et respõdet ꝙ non. nec Iudęi furtum fecerũt, sed præceptũ Domini seruauerunt.

a ¶ Sumẽdum exẽplum.] Arg. ab exẽplis nõ esse argumẽtãdum. 12. q. 2. gloria. ver. neque vero. Arg. contra. 37. dist. qui. de mensa.

b ¶ Furtũ.] Arg. ꝙ hostes possumus decipere & eis sua auferre, vt 43. distin. in mãdatis. 23. q. 7. c. 1. & 2. sup. dist. 8. quo iure. & C. de cõmer. & merca. l. 2. Hic tamen ideo excusant, quia maioris auctoritate hoc fecerunt: & ita ẽ ar. hic quod auctoritas maioris excusat ĩ illicitis, vt 63. d. Salonitanæ. & de cõse. d. 5. discipulos. 23. q. 1. qd culpat, sic Abrahã & Sãpson & alij multi fuerũt excusati auctoritate Dñi, vt 23. q. 5. si nõ licet. arg. cõtra 16. q. 1. in canonib. & 12. quæ. 2. quicumque.

Delicta excusantur auctoritate maioris.

ITEM OBIICITVR. Hæc est 3. pars quæstio. in qua q̃ritur vtrum rapina in decalogo inueniat prohibita: & ꝓbat ꝙ sic per c. seq. Io. de Fant.

CASVS. Adhuc probat Grat. ꝙ ex illicite acquisito uellat ex rapina possint eleemosynæ fieri. nã rapina nullo Dei mandato videtur esse prohibita, sed respõdet ꝙ cum furtum sit prohibitum, omnis illicita vsurpatio intelligitur esse prohibita, vt probatur seq. c.

POenale.] CASVS. Docet hic August. quod maius est peccatum rapere manifeste, quam occulte furari: & quod nomine furti in lege veteri rapina & omnis illicita vsurpatio intelligitur. A parte enim totum significatur [A parte. Furtum secundũ quod dicitur à furto, & rapina, sunt species illicitæ vsurpationis: sed secundum quod dicitur furtum cõtractio rei alienæ inuito domino, furtum non est species rapinæ, sed econtra.

c ¶ Pęnale.] i. dignum pęna. 1

d ¶ Maioris.] Magis enim delinquit raptor, quàm fur, vt inst. vi bo. rap. in prin.

1 Non mirũ cũ præcedat culpa: quia prout dicit Au. pl[9] fraudator lædit damno innocẽtiæ quam alius damno pecuniæ.

furtum pars rapinæ, eodẽ modo quo genus est pars speciei rapina enim est species furti: nam omnis raptor est fur, vt inst. vi bo. rapt. in prin.

HIS AVCTORITATIBVS. CASVS. Concludit Grat. ex omnibus supradictis c. à prin. q. quod ex rebus male acquisitis eleemosyna fieri non debet, postea probat contrarium.

SED AVG. Hæc est 4. pars q. in qua dicitur, quòd de quibusdam male acquisitis quandoque transit dominium, & tunc potest fieri eleemosyna Io. de Fant.

QVi habetis.] CASVS. Docet hic Aug. ꝙ qui habet pecuniam de malo acquisitam, conuertat illam in bonum, & ipse malus nõ remaneat absit enim ut nummi tui conuertantur in bonum, & tu remaneas malus.

g ¶ De malo.] Grat. tribus modis exponit illud verbum facite de malo bonum, & bene, &c.

SED

SED HOC MVLTIPLICITER. CASVS. Exponit Grat. hic quod dictum est supra in præcedenti c. ubi dicitur, q de malo potest quis facere bonum. & exponit illa uerba tripliciter. Primo dicitur de malo facere bonum cum reddit, quæ illicite abstulit. Secundo cum

Sed hoc multipliciter intelligitur. Facit enim de malo bonum, qui reddit[a] quod illicite abstulit. Nomine etiam mali, cura, & solicitudo mortaliũ exprimitur: De malo ergo bonum facit, qui pauperibus dispensat quod cũ labore, & solicitudine acquisiuit, iuxta illud Euangelij: [Facite vobis amicos de mammona[b] iniquitatis. Vel ex malo acquiritur, quod ex turpi causa possidetur; veluti cum mathematicus ex arte, quam docet, vel ex futuris, quæ prænunciat, nonnulla lucratur. Quæ vero de malo sic acquiruntur, in bonum possunt conuerti. De peccato etiã aliqua nonnunquam acquiruntur, quæ pauperibus iuste erogantur.

Luc. 16.

Vnde Augustinus ad Macedonium, epist. 54.

¶Quæ male acquiruntur, aliquando bene possunt expendi. C. XV.

Poly. l. 6. tit. 20.

NOn sanè, quidquid ab inuito sumitur, iniuriose aufertur[c]. Nam plerique nec medico[d] volũt reddere honorem suum, nec operario mercedem: nec tamen hęc qui ab inuito accipiunt, per iniuriam accipiũt: quę potius per iniuriam non darentur. Sed non ideo debet iudex vendere iustum iudicium, aut testis verũ testimonium: quia vendit aduocatus iustum patrocinium[e], iurisperitus verũ consilium. Illi enim inter vtramque partem ad examen † adhibentur; isti ex vna parte cõsistunt. Cũ autem iudicia, & testimonia†, quę nec iusta, nec vera vẽdenda sunt, iniqua, & falsa venduntur; multo sceleratius vtiq; pecunia sumitur, quia scelerate etiã, quamuis à volentibus datur. Ille[f] tñ solet tanquam male sibi ablatam pecuniã repetere, qui iustũ iudiciũ emit: quoniã venale esse nõ debuit. Qui vero ꝓ iniquo iudicio dedit; vellet quidem repetere, nisi timeret, vel pudere emisse. Sunt aliæ personæ inferioris loci, quę ab vtraque parte nõ insolenter accipiunt[g], sicut officialis, & qui† amouetur[h], & cui admouetur officiũ. Ab his extorta per immoderatam improbitatem, repeti[i] solent, data per tolerabilem consuetudinem non solent α, magisq;[k] reprehendimus, qui talia inusitate repetiuerunt, quàm qui ea de more sumpserunt: quoniam multæ necessariæ perso-

sup. 11. q. 3. nõ licet

† al. examina.

oncor. I. s. cum ff. de re & Bal. compa- nes. C. de instr.

† a quo] orig.

rij, aduocati, & officiales: sed officiales ab vtraque parte recipiunt: alij vero tantum ab una. Sunt & aliæ personæ, quæ uendere non possunt, ut iudices & testes, qui magis peccant si pecuniam pro falsis, & iniquis iudicijs, & testimonijs accipiunt, quàm si accipiunt pro veris In secunda parte dicitur, q illud quod officiales acquirunt ratione officij, etiã cum peccato possũt pauperib⁹ erogare: quæ uero furto, uel rapina, uel inuasione acquiruntur. nõ sunt pauperib⁹ eroganda. Secunda pars incipit ibi, [Isti si viam.] Ego B. sic credo casum ponendũ, Beneuẽ. uero breui⁹ ponit. Et scias, q H. intelligit illud uerbum, [Isti si uiam,] De omnib. supradictis, scilicet iudice, aduocato, teste, officiali, & iurisperito.

c ¶Aufertur.] Per iudicem.

d ¶Nec medico.] prę mittit enim hic medicos quasi digniores, cum tamen medici non sint maioris ualoris, quàm obstetrices, ut C. commu. deleg. si duob. 1. respon.

e ¶Patrocinium.] Hoc est cõtra G. qui dixit nihil posse recipi pro iusto patrocinio, ut no. 11. q. 3. non licet. 1

1 Addè qñ debent recipere. no. gl. & Cy. in l. 1. C. de suf.

f ¶Ille.] Arg. contra illos, qui dicunt, si dedi tibi pecuniam, ut pro me iudicares in iusta causa; quod nõ possum repetere pecuniam datam, vt ff. de condi. ob turp. cau. l. 2. ubi dicitur, q talis litem perdit, quia uidetur uelle iudicẽ corrumpere. Ego credo q possit talis repetere pecuniam, si non eo animo dat, ut iudicem corrumpat. nam si

cum pauperibus dispensat ea, quæ cum malo, idest, cura & solicitudine acquisiuit, & hoc probat auctoritate Euangelij dicentis, facite uobis amicos de mammona iniquitatis. Tertio cum bonum quis expendit, idest qđ ex arte mathematica acquisiuit.

a ¶Reddit.] Vt in furto & rapina, & in talibus omnibus, ubi nõ transfertur dominium, nec datur repetitio.

b ¶De mammona.] Mammon dicitur dæmon, qui præest diuitijs.

ADDITIO. Sub. non quòd in eis potestatem habeat, sed quia homines teneat per eas. Arch.

NOn sane.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ostenditur quę personæ possint vendere suum patrocinium, uel laborem, ut medici, opera-

dat eo animo, ut ius & quietem sibi conseruet, tunc potest repetere, ut probatur extra de simo. dilectus, sed ibi dicitur, quòd repetit si non seruatur pactum.

g ¶Accipiunt.] Sportulas.

ADDITIO. Hoc intellige cum non recipiunt salarium de publico. 23. q. 1. militare. 86. dist. non satis. ver. in singulis. Ioan. de Fan.

h ¶Amouetur.] Videtur distinguere inter ꝑpetuos & tꝑales officiales. Tꝑalẽ vocat eũ q amouet: ꝑpetuũ uocat eũ cui perpetuo admouetur, i. traditur tale officium.

i ¶Repeti.] De facto.

K ¶Magisque.] Hic vult dicere, q officiati reprehenduntur, non ex eo, q aliqua extorquent, sed q a ea immoderate exquirunt. unde talia nõ repetuntur ab eis, nisi cer-

tum sit eis salarium cōstitutū tunc enim si aliqd.l.vltra hoc petierint,crimine concussionis tenentur,vt 13.q.1. militare.& soluent quadruplum. 18. dist. quoniam.
a ¶Necessariæ personæ.] Ad officium tale.
b ¶Tanquam sua.] Arg. ꝙ de rebus illicite acquisitis, dum tñ transferatur dominiū in accipiētē, fit eleemosyna, ut s̄.ea.qui habetis.
c ¶Donanda.] Pauperibus.
d ¶Zachæi publicani. Qui dixit:Si quē defraudaui, reddo quadruplū.& sic patet,ꝙ licite quadruplum, vel duplum peti potest, ut 12.q.2. cū deuotissimam.

re præscriptionis,vt extra de præscri.qm̄ omne. Tu dicas, ꝙ si ex omni parte præscriptionis habuit bonam fidem; tunc res illa facta est sua de beneficio iuris, unde tunc non est dicendum, ꝙ habeat cōscientiā rei alienæ, licet post tempus præscriptionis incipiat scire rē alienā fuis-

næ [a], rebus humanis, vel inuitant huiusmodi cōmodis, vel tenentur.¶Isti,si viam vitæ mutauerint,aut excellentioris conscenderint sanctitatis gradum; facilius ea,quę hoc modo acquisierūt,tanquā sua [b],pauperibus largiuntur;quàm eis a quibus accepta sunt, tanquā aliena restituant.Qui vero contra ius societatis humanæ,furtis, rapinis,calūnijs,oppressionibus, inuasionibus abstulerit; reddenda potius, quàm donanda [c] censemus †, Zachæi publicani [d] Euangelico exemplo. *Luc.19.*

† Conc... tex.in l.... est enim ... de var.& ... traord. c...

α ¶Data per tolerabilem consuetudinem non solent.] *Addita sunt hæc ex originali, sine quibus sequentia non satis constabat.*

Sequitur apud B. Aug.c. quid dicam, sup.ca.q.4.

Qvod vero.] Hæc q. diuidit in quatuor partes,i prima quarū probat per c. August. quòd non agitur pęnitentia digna si res non restituitur. Secunda ibi, [Si vero. Tertia ibi, [Pro malis. Quarta ibi, [Furtum autē.] Io.de Fan.
CASVS. Hic intitulatr̃ 6. q. in qua q̃ritur, utrū quis pęnitere possit, nisi reddat aliena: Et rñdetur ꝙ non, si potest reddere ea, uel eorū æstimationem.
e ¶Quod vero.] Siue sint raptores,siue fures, veram pœnitentiā nō possunt agere,idest, fructum ueræ pænitētiæ nō cōsequuntur, ut ĩ. ea. ca.1. tamen admitti debent ad pęnitentiam, vt ext. de pœ. & res. quod quidā. & inf.de pœ.d.3.§. ult. & dist.5. falsas.

QVAESTIO VI.

Vod vero [e] pœnitentia agi possit, nisi res aliena reddatur,testatur Augustinus ad Macedonium,epistola 54.

¶Pœnitentia non agitur, si aliena res nō restituatur. C. I.

SI res aliena,propter quā peccatum est cum reddi possit,non redditur;nō agitur pœnitentia, sed fingitur. Si autem veraciter agitur; non remittitur peccatum nisi restituatur [f] ablatum:sed,vt dixi cum restitui potest.Plerumque enim qui aufert, amittit, siue alios patiendo [g] malo, siue ipse male viuendo: nec aliud habet,vnde restituat. ¶Huic certe nō possumus dicere, redde [h] quod abstulisti;nisi cum habere credimus,& negare. Vbi quidē si aliquos sustinet cruciatus [i] a repetente α, dum existimatur habere quod reddat; nulla est iniquitas, quia etsi non est vnde reddat † ablatam pecuniam;merito tamen, dum eam per molestias corporales reddere † compellitur; peccati [k], quo male ablata est, pœnas luit.

Poly.l.6. tit.20. Iuo p.13. c.4.& p. 15.c.25.

† al luat.
† al.redhibere.

SI res.] CASVS. Macedonius de quatuor quęsiuit ab Aug.primo, an dimittatur peccatum, nisi restituat ablatum. & respon.ꝙ non,si potest restitui. Secundo, an fur possit verberari, cùm se negat habere quod reddat,putatur tamen habere. & respon.ꝙ sic. Tertio an ecclesia pro talibus uerberatis possit intercedere, & respon.ꝙ sic.non vt ablata non reddantur: qa sic socia criminis videretur. Quarto an clerici debeāt tales verberare,vel verberandos iudici tradere sæculari: & respon.ꝙ non,sed minari sibi humanum iudiciū aliqñ, diuinum vero semper:quandoq; clam, quādoq; manifeste prout peccatum est occultum, uel manifestum,uel prout exigit diuersitas personarum. Secunda responsio est ibi, [Huic certe non.] Tertia ibi. [Sed non inhumanum.] Quarta ibi. Sed nunquid. Nos,] Supple clerici.
f ¶Nisi restituatur.] Videtur hic,ꝙ quantocunq; tempore quis alienam rem possederit? ꝙ non currit in ea præscriptio,ut 34.q.2.si uirgo,nam diuturnitas temporis non minuit,sed auget peccatum,& aggrauat, 1 ut 24. q.1.schisma. vnde in præscriptione requiritur bona fides a principio,& in medio,& in fine,& ex omni tēpo-

1 Vt ext. de cōsue. c.ult. ext.de simo. cum in ecclesiæ. ex.de eo qui dux. in matr. cū haberet. iuxta finem.Arch.

fuisse:nisi velis intelligere,i.rei q̃ fuit aliena. Quidā 2 tñ dñt, ꝙ si aliquis rem pscriptam habere ex cā lucratiua,tenetur ipsam restituere, si remordet ipsū cōsciētia: qa nihil deperire credimus ecclesiæ utilitatibus, si ea q̃ sunt aliena reddantur,ut 54.distin.generalis.sed si eam habet ex causa non lucratiua,non tenetur, ut ff. de his quæ in fraud.cred.qui autem §.si quid cum pupillo.
g ¶Patiendo.] Idest,pmittendo, ꝙ alij male ei auferāt.
h ¶Redde.] Hoc intellige quando fur, vel raptor nō est soluendo,sed si esset soluendo, licet res quā abstulerit, sine culpa sua perijsset, tamen tenetur reddere æstimationem ipsius,ut C.de fur.subtracto.
i ¶Cruciatus.] Argu.ꝙ qui pauperes sunt, & non sunt soluendo,semper verberādi sunt pro debito, ut 12.q.2. fraternitas,& in l.libertus.& hoc est verū vbi cōueniūtur ex maleficio: sed si conueniuntur rōne cōtus alicuius. tunc sufficit cedere bonis,ut C.qui bon.ced. pos.l.ult.
K ¶Peccati.] Ergo adhuc non est liberatus a debito,sed tantum a pœna: vnde si postea peruenerit ad pinguiorem fortunam, æque potest conueniri sicut ille,qui ex aliquo contractu est obligatus.inst.de act.§.ult.& extra de solu.Odoardus.

2 Vt Al... quod di... no. extr... præscrip... gilanti,... conceff... c.nulla.

Pauper... quando... sufficit... nis ced...

α ¶Ia-

a ¶ Intercedere.] Vt 23.q.5.reos.17.q.4.reñ. & est hic arg.ꝙ clericus in foro sæculari potest aliquem defendere in causa sanguinis, vt 23.q.5.c.1.2.& 3.
b ¶ Subtrahimus.] Arg.sup.5.q.5.non omnis.
c ¶ Adiuuat.] Arguitur, ꝙ non debemus dominos nostros iuuare in illicitis. 11.quęst.3.si dominus.& c.non semper.
d ¶ Exigere.] Idest, pœnas corporales infligere. Sed nōne clerici possunt uel ecclesia pōt pęnas corporales infligere, ut 5.q.5.illi qui.& 23.q.5. circumcelliones? Rñdeo potest uel possunt. sed non tātas quantas sæcularis iudex. non enim potest punire quātum ad membri mutilationem, ut ext.de rap.in archiepiscopatu.
e ¶ Tradere.] Si ergo clericus cępit furem in domo, nō tradet ipsum iudici: sed si iudex furem captū ei abstulerit ui, non imputatur clerico: alioquin licite auferentur clericis sua, vt 23.q.5. vtrum solum. Item nec clericum depositum tradet episcopus iudici, extra de iu.at si clerici. Vel dic quòd clerici tales maleficos possunt tradere curiæ, non vt puniantur ad sanguinis effusionem, sed alio modo, vt extra de Iudæis. ita quorundam.& 11. quęst.1.si quis sacerdotum 1
f ¶ Clam.] Si est occultum. 2.q.1.si peccauerit.
g ¶ Palam.] Si est manifestum. 6.q.1. si omnia.
h ¶ Diuersitas.] Ar. quod secundum diuersitatem personarum diuersæ pœnæ statuuntur, vt 12.q.2.fraternitas. 24.q.3.corripiantur.

SI VERO REM ALIENAM. Hæc est 2. pars. Ioan. de Fant.

CASVS. Dictum est sup. quod res aliena domino restitui debet. Nunc vero ponit Gratia. casum, in quo nō ipsa, sed eius æstimatio est restituēda, puta cum res aliena fuerit consecrata, & ad hoc inducit seq.c.

¶ Sed inhumanum nō est, etiam pro talibus intercedere, [a] tanquam pro reis criminum, nō ad hoc, vt minime restituantur aliena; sed ne frustra homo in hominem sęuiat. *& paulo post.* ¶ Illud vero fidētissime dixerim, eū, q ꝓ homine ad hoc īteruenit, ne male ablata restituat, & qui ad se confugientem (quātum honeste pōt) ad restituēdum nō compellit, sociū esse fraudis, & criminis. Nam misericordius opem nostrā talibus subtrahimus, [b] quam impendimus. Non enim opem fert, qui ad peccādum adiuuat; [β] [c] ac nō potius subuertit, atq; opprimit. Sed nunquid ideo nos aut exigere, [d] aut ad exigēdū tradere [e] vel possumus, vel debemus? Agimus quātū episcopalis facultas dat, † & humanū quidem nōnunquā sed maxime, ac semper diuinum iudicium comminātes. Nolētes autem reddere, quos nouimus & male abstulisse, & unde reddāt, habere, arguimus, īcrepamus, obtestamur, † quosdā clam, [f] quosdā palā, [g] sicut diuersitas [h] personarū diuersam videtur posse recipere † medicinā.

† *datur*] orig.
† *& detestamur*] orig.
† *al. uel uelle accipere.*

α ¶ Repetente. *Sic est emēdatū ex codice epistolarū Vaticano, & editione Antuerpiana cum antea legeretur,* repente.

β ¶ Adiuuat. *Quæ sequuntur, emendata sunt ex codicibus epistolarum impressis, & manuscriptis. Antea legebatur,* qui ad peccandū adiuuat, ac non potius adiuuat, sed obuiat subuertendo, atque opprimēdo, *Glossa autē optime conuenit in uocem,* adiuuat. *suo loco positam.*

2 *Si uero rem alienā quis consecrauerit; non eādem, sed æstimationem eius restituere debet.*

Vnde Greg. lib. 7. indict. 2. epis. 58. Fantino defensori.

¶ Qui rem alienam consecrat, eius æstimationem restituat. C. II.

COmperimus nullam extitisse causam, ꝓ qua res Iudeorum [γ] potuissent rationabiliter occupari; atque eas esse incōsulte, ac temere cōsecratas. Idcirco experiētiæ tuæ præcipimus, vt quia, quod semel consecratū est, eis [i] nō valet ultra restitui; studij tui sit, vt ipse episcopus debeat pretium dare. †

γ ¶ Iudæorum.] *Reposita est hæc dictio ex epist. B. Gregorij, ut intelligatur facilius, quo referantur ea, quæ in hoc capite continentur, ac nonnulla etiam alia sunt emendata.*

COmperimus.] CASVS. Aliquis rapuit argētum uel aurum, episcopus hoc sciens, calices inde factos temere & īcōsulte cōsecrauit. Pręcepit ergo Greg. cuidam, ut compellat episcopū ad æstimationem rei ablatæ, & nō ad rem ipsam consecratam. Et dicit Beneuē. & etiā Hugo. hoc innuit ꝙ epīs, qui cōsecrauit, raptor fuit illius argenti & auri.

i ¶ Eis.] i. laicis: qa res semel cōsecrata non debet amodo ad profanos usus redigi, vt 12.q.2.aurū. & inf. de cōsecr. di. 1. ligna. Si autē res illa fuisset alicuius ecclesię, illi bene esset restituenda, ut 12. q̄stio 2. Apostolicos. 2 & 17.quęstio.4.questi. aliud tamē est in re animata. Nam si seruus alicuius fuit consecratus, bene restituitur domino suo, ut 54.distinctio. ex antiquis. sed hoc ideo est, quia cum seruus sit res animata, delinquit permittēdo se ordinari sed res inanimata in nullo delinquit, ut uides in simili. 7. quæstio. prima, episcopus in diœcesi. Eandem rationem assignat lex, quod si nescio ub. sit seruus meus, non ideo possessionem ipsius perdidi. sed aliud est in his, quæ anima carent, ut ff. de acquirend. poss. si rem mobilem, & l. Pomponius, in principio.

1 De hoc &t. not. 23.q.3. Maximian9 ibi uideas. & 2.q.7.laicos. Arch.

Exisito tex. infertur, ꝙ aliqñ qs rē suā uendere cogit, conc. tex. ī l. fi. ff. ad leg. Iu. de anno. Bar. in l. annonā. ff. de uar. & extraor. cri.

Pœna corporalis ab ecclesia potest infligi.

Clericus an possit furem tradere iudici.

Consecratio rei inaīatæ tollit dñiū: secus in re animata.

2 Vbi de hoc vbi loquitur de monasterio de reb9 ecclesiæ cōstructo, ꝙ dēt reddi ipsi ecclesiæ ſm Lau. & hoc ēt. not. Ray. in sum. de immu. ec. §. itē pone. Arch.

PRO MALIS AVTEM. Hæc est tertia pars q. Io. de Fan. CASVS. Adhuc probat Gratianus, quod ecclesia pro malis intercedere potest, & non eos temere defendere. & adhoc inducit sequens capitulum.

HI qui in furtis.] CASVS. Quidam nomine Romanus, Romanæ ecclesiæ defensor, latrones temere defendebat. quare Grego. præcipit ei, ne fures iniuste defendat, ne ex hoc ipsa infametur ecclesia: sed monēdo & intercedendo opē ferat inquantum decet ecclesiam. a ¶ Iniuste.] i. nimis improbe & importune, & hoc uerum est cum scit, aut credit eos iuste condemnatos. Si autē fugerint ad ecclesiam; tunc omnibus modis quibus potest tenet eos defendere: nisi sit publicus latro, uel nocturnus depopulator agrorum, ut 17. q. 4. reū, & c. sicut. & ex. de immu. eccl. inter alia. Si autem fuerit iniuste cōdemnatus: tunc ecclesia tenetur eum modis omnibus iuuare. vnde illud est præceptū: Eripe eum, qui ducitur ad mortem, ut 23. q. 3. non in inferenda.

Ecclesiæ immunitate nō oēs malefactores potiūtur.

FVRTVM AVTEM. Hæc est 4. pars q. secundum Ioan. de Fant. CASVS. Quia supra facta est mentio de furto: ideo nūc ostēdit Gratianus, quod furtum magis consideratur in effectu furātis, quàm in quantitate exteriori: & ad hoc inducit sequens cap.

FVraūt.] CASVS. ostendit Hiero. in hoc ca. quod furtum ita committitur in re parua sicut in re magna: ubi magis attenditur mens furātis, quam quantitas rei ablatæ. Et hoc probat ad instar fornicationis, quæ ita committitur in muliere pulchra, sicut in turpi: ita in ancilla sicut in ingenua: æque in paupere ut in opulenta.

a ¶ Quod furto.] Huic obuiat quod dicitur, ff. de abig. l. 1. vbi [illegible], quod magis quis punitur pro boue quā pro oue: quia pro boue dat 5. boues: pro oue 4. Sed dicas, quod ibi dicitur quod dabit 4. oues: intellige præter illam quam abstulit. Item est contra. ext. de simo. & si qōnes. ubi non cōmittitur simonia in modico, sicut in magno. sed intellige quod ita non præsumitur committi in modico sicut in magno. quæque tamen pro modico nec magis nec minus, vt de conse. dist. 2. reuera. in princ. vbi dicitur, qd oēs in deserto mortui sunt: & tamē duo ex eis non fuerunt mortui s. Caleph, & Iosue. 76. d. ieiunium. sic ergo pro minima re potest agi de furto, vt hic, & inst. de rer. diuil. §. gallinarum. licet actio de dolo non detur pro minima re, ff. de dolo. idem.

Simonia nō fit in modico

Furti agitur pro modico.

3 *Pro malis autem apud principes ecclesia debet intercedere, non eos temerario ausu defendere.*

Vnde Gregor. Romano defensori lib. 7. ind. 2. epist. 24.

¶Ecclesia pro malis intercedat, non eos temerario ausu defendat. C. III.

Poly. l. 6. tit. 16.

HI, qui in furtis publicis implicati sunt, a nobis non videantur iniuste [a] defendi: ne opinionem male agentium ex indiscretæ defensionis ausu in nos vllo modo transferamus: sed quantum decet ecclesiam, admonendo, & verbum intercessionis adhibendo, quibus valetis, succurrite: vt & illis opem feratis, & opinionem sanctæ ecclesię non inquinetis.

¶*Infra 23. q. 5. reos. refertur summa huius capitis, cum hic sint propria verba B. Gregorij.*

4 *Furtum autem non tam in quantitate rei, quam in affectu furantis consideratur.*

Vnde Hieronymus in epistolam ad Titum ad c. 2.

¶Non solum in maioribus furtum committitur, sed etiā in minoribus. C. IIII.

Poly. ibidem. Burc. l. 11. c. 55. Iuo p. 13. c. 41.

FVr † autem non solum in maioribus, sed etiam in minoribus iudicatur. Non enim, id quod furto [b] ablatū est, sed mens furantis attēditur. Quomodo in fornicatione [c], nō idcirco diuersa sit fornicatio, si mulier sit pulchra aut deformis, ancilla aut ingenua, paupercula aut opulēta, sed qualiscunque illa fuerit, vna est fornicatio; ita & in furto, quātumcunque quis abstulerit, furti crimē incurrit.

† al. furtum

¶*Referuntur verba B. Hier. nonnullis tamen omissis & mutatis quemadmodū ēt apud Burchardum. & Iuonē.*

CAVSA XV.

Vidam sacerdos † in crimen carnis lapsus esse perhibetur, antequam sacerdotalem benedictionem consequeretur. Postquam vero sacerdotium adeptus est: in furorē versus quendā interfecit. Recuperata vero sanitate, apud epm accusatur ab ea, cum qua lapsus esse dicitur. Eps autem die Domi-

† al. Clericus.

c ¶ Fornicatione.] Hu. dixit magis peccari cū pulchra [1] quam cum deformi: quia magis voluptuose cognoscit pulchram: sed in deformi quam citius potest absoluit se. Baz. dixit magis peccari cum deformi: quia plura sūt, quæ suadent commisceri pulchra quàm deformi: scilicet pulchritudo eius & libido.

1 Pulchra. Do. And. Ti raq. de le. co nubia. char ta 5. vbi late

QVidam sacerdos.] CASVS. Supra in proxima causa tractatū est de auaritia, quæ obumbrat mentem clericorum: sed quia incontinentia idē facit: ideo subnectit xv. cām, in qua de incōtinen-

tinentia tractat, & de his quæ fiunt mente alienata: & de alijs multis, quæ vt melius pateant, thema proponit de quo octo elicit quæstiones.

CASVS. thematis talis est. Quidam cum esset clericus, fornicationem commisit: postea sacerdos factus furio-

nico causam examinat. Sacerdos inficiatur crimē sibi illatum: quorundam clericorum sibi patrocinia quærit: illi vero non sine pretio sibi patrocinantur: tandem episcopus confessionem quæstionibus extorquet: demum solus, & absque synodali audiētia illum sententia ferit.

1 *Quæritur autem, an ea, quæ mente alienata fiunt, sint imputanda.*

2 *Secundo, an pro impēsis patrocinijs liceat clericis munera exigere.*

3 *Tertio, an ex mulieris confessione iste sit condemnandus.*

4 *Quarto, an die Dominico eius causa sit ventilanda.*

5 *Quinto, an sibi neganti purgatio sit deferenda.*

6 *Sexto, an eius confessio cruciatibus sit extorquenda.*

7 *Septimo, an absque synodali audientia episcopus valeat sacerdotem damnare.*

8 *Octauo, si sponte confessus, aut ab alijs conuictus fuerit, quod ante ordinationem peccauerit; an suscepti ordinis officium exequi sibi liceat.*

QVAESTIO PRIMA.

Et in l. de duabus animabus, c. 10. Sent. 2. dist. 47.

Quod autem [a] ea, quæ alienata mente fiunt, non sint [b] imputanda, facile uidetur posse probari. Peccata namque alia penes voluntatē animi, alia circa naturæ infirmitatem videntur consistere: Est autem uolūtas (vt ait Augustinus lib. 1. retractat. cap. 15.) animi motus cogente nullo α ad aliquid, vel non imitandū, [c] β vel adipiscendum. [d] Quod propterea [e] dictum est, ut hac definitione uolens a nolēte discerneretur. ¶ Ex voluntate itaque paccata procedunt, quæ libero mentis arbitrio, & delinquentis proposito committuntur. Porro infirmitas alia est animi, alia carnis. Infirmitas animi, est ignorantia. Carnis infirmitas, est concupiscentia. [f]

contrarium: & respondet allegatis: tandem dat veram solutionem, ut inf. ... §. vlt. Citēdit ergo primo G. ꝙ siue peccata procedant, ex volūtate, siue ex carnis infirmitate, semper imputantur ad penā: quod probat quatuor auctoritatib. postea probat contrarium: cū peccatū secūdū Augustinū sit adeo volūtariū, vt nullo mō sit peccatum, nisi de volūtate procedat.

a ¶ Quòd autem.] Not. ꝙ si qs est ita alienatus mente, ꝙ nescit quid faciat: nec discernit, nec intelligit: nō imputatur ei quod facit. j. e. aliquos. & c. illa. & 17. q. 2. Consald⁹. & 3. q. 9. Idicas. Quidam tñ distinguunt, ꝙ si sua culpa incidit quis in alienationē mētis, imputāt ei: si sine culpa, nō, ut inf. ead. si quis insaniēs. quā distinctionem non admitto. G. allegat ꝓ & cōtra. Et ad intelligentiā eius, qđ dixi, not. ꝙ īfirmitas alia est aīæ: alia est carnis. Infirmitas aīæ duplex est: vno dr̄ ira, vl' odiū, vel delectatio; & hęc ē peccatū: & q̄ ex tali infirmitate fiunt, imputantur. Alia est pęna, ut est obliuio, ignorātia. & quæ ex hac fiūt, quādoque imputātur, quādoque nō. Similiter īfirmitas carnis duplex est. Vna est fomes peccati, s. originale peccatū * & q̄ ex hac causa fiūt, imputātur. Alia ē pęna peccati, vt febris, & furor: & q̄ ex hac cā fiunt non imputātur, si non discernit quid agat.

Mente alienato an sit imputandū quod facit.

Animæ infirmitas est duplex.

* *Fomes non est propriè originale peccatum.*

Concilium Tri. sess. 5. in extremo quinto anathematismo.

sus quendam hominem interfecit. recuperata sanitate mulier quam cognouit, ipsum apud episcopū accusat. Die vero Dominica episcopus causam examinat: sacerdos crimen negans acquirit patronos pro pretio: tandem eps̄ ille confessionē verberib. extorquens, absque synodo episcoporum, & concilio illum condemnauit.

Quod autem.] Hæc q. diuiditur in duas partes: in quarum prima probatur, ꝙ ignorantes & pueri non peccant, si ignorantia est inuincibilis, scilicet cum nullo modo potuit scire, quamuis daret operam. Si autem scire potuit, & non dedit operam, non excusatur a toto: sed a tanto, idest, in parte. ita intelligenda est litera vsque ad c. [Merito quæritur.] Secunda ibi, [De furiosis.] Ioā. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, vbi quæritur an ea quæ fiunt mente alienata, debeant imputari? Et respon. ꝙ nō, ut inf. ea. aliquos. & c. illa. & sup. 3. q. 9. Idicas. & procedit hoc ordine G. Primo probat, ꝙ ea quæ fiunt in alienatione mentis, imputantur. postea probat

b ¶ Non sint.] Melius esset sine non. quia primo probat, quòd imputantur.

c ¶ Non imitandum.] Idest, non faciendum.

d ¶ Vel adipiscendum.] Idest, faciendum.

e ¶ Quod propterea.] Idest in diffinitione volūtatis, ideo ponitur affirmatio, & negatio, vt ostendatur qua voluntate quis dicatur uolens: & qua voluntate dicatur nolens, nam voluntate ad aliquid faciendum dicitur quis volens: & uoluntate ad aliquid nō faciendum dicitur quis nolens: & sic omnis nolens dicitur volens. & eadem qualitas dici potest uoluntas, & noluntas. Nā nolle facere idem est quod non uelle facere vnde lapis non dicitur nolens, cum non habeat voluntatem non faciendi. nam secundum regulam iuris, eius est nolle cuius est velle, vt ff. de reg. iur. l. eius. Hinc patet, quòd Aug. vult ꝙ eadem vis animæ sit vis concupiscibilis, & vis irascibilis. Nam per vim cōcupiscibilem appetimus aliquid: & per vim irascibilem detestamur aliquid.

Animæ vis est duplex.

f ¶ Concupiscentia.] Idest, fomes originalis peccati.

Ex vtraque autem infirmitate quæ procedunt, imputantur ad pœnam. [a] *Vnde de quibusdã ignorantibus dictũ est: [Si quis ignorat* [b] *ignorabitur.] Tales illi erant, de quib. Christus ait Apostolis: [Extra synagogam faciẽt vos: quia arbitrabuntur obsequium se præstare Deo.]* 1. Cor. 14. Ioan. 16.

De eisdem etiam Apostolus scribit in epistola ad Romanos: Testimonium illis perhibeo, quia zelum [c] *Dei habent: sed non secundum scientiam.] Nullũ tamen eorum in sua perfidia perseuerantem hæc ignorantia excusat. Ex carnis infirmitate procedunt, quæ natura languore fiunt: quæ, nisi imputarentur ad pœnam, nequaquam Apostolus lege carnis grauatus diceret; [Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore* [d] *mortis huius? &c.] siue ergo penes volũtatem, siue penes infirmitatem peccata consistãt, semper* [e] *imputantur ad pœnã. Cui* [f] *sententiæ illud Aug. de vera religione, c. 14. contrarium videtur; [Vsque adeo peccatum, voluntarium malũ est, ut nullo modo peccatum sit, si non sit uoluntariũ; & hoc quidẽ adeo manifestum est, ut nulla hinc doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat. Quare aut negandum est peccatum committi; aut fatendum est uolũtate committi.] Sed hoc* [g] *non generaliter de omnib. peccatis intelligendum esse idẽ Augu. in lib. 1. retract. c. 13. ostendit dicens; (Vsque adeo peccatum uoluntarium malum est, ut nullo modo* [h] *peccatum sit, si non sit voluntarium. Potest uideri falsa hæc definitio; sed si diligẽter discutiatur, inuenietur esse verissima. peccatum quippe illud cogitandum est, quod tantummodo peccatum est, non quod est etiam pœna peccati. † Quamuis & illa quæ non immerito* γ *non uoluntaria peccata dicuntur, quia uel a nescientibus, uel a coactis perpetrãtur, nõ omnino possint nõ † uoluntaria dici.) Idẽ in eod. lib. c. 15.) Definitio peccati, quam diximus; peccatum est uolũtas retinẽdi, uel consequẽdi, quod iustitia uetat, & unde liberum est abstinere, propterea uera est, quia id definitum est, quod tantummodo peccatum est, non quod est etiam pœna peccati.]*

Rom. 10.

Rom. 7.

Sent. 2. dist. 35.

Et in l. de duab. animabus c. 11.

† hic omittuntur aliquot uerba.

† *sine voluntate committ.*] orig.

α ¶ Cogente nullo.] *Hæc sunt addita ex B. Aug. ut uerba sequentia melius intelligantur.*

β ¶ Imitandum. *Apud B. Aug. in lib. de duab. animabus, & lib. 1. retractationũ legitur,* amittendum. *ob glossam tamen non est mutatum; sed sublata est priore loco uox,* imitandum, *quæ abest etiam a manuscriptis Grat. codicibus. Nam in vulgatis erat,* ad aliquid imitandũ, uel non imitandum.

γ ¶ Non immerito.] *In libris B. Augustini impressis legitur,* immerito.

a ¶ Ad pœnam.] Sed non semper puniuntur peccata, quæ proueniunt ex ignorantia. 34. q. 2. in lectum.

b ¶ Ignorat.] Idest, qui appetit ignorare, vel qui contemnit scire: vel negligit scire, cum possit quærere a peritioribus. Vnde quædam ignorantia est ex simplicitate, vt illorum q ad literam aliquid intelligunt: quædam ex culpa: quędã ex negligentia: & secundum hoc magis, vel minus punitur, 11. q. 3. excellẽtissimus c. quoniam. & cap. fina.

Ignorantia est triplex.

c ¶ Zelũ.] Quidam ex Iudæis de bono zelo mouebãtur. 1 cõtra discipulos Domini, & ipsum Dominũ: & ipse Dominus in cruce p illis orauit, cum dixit. Pater dimitte illis: qa, &c. Lucæ 23. Isti habebant zelum: sed non secundum sciẽtiam, idest, secundum fidem: quia erroneam habuerunt consciẽtiam alij autem sciẽter deliquerunt. 23. quæstio. 1. paratus.

Zelũ bonũ quidã ex iudæis habuerunt.

1 Isti erant simplices, & errabant nõ in motu ad seruiendum sed in modo seruiendi, Lau.

d ¶ De corpore.] Id est, de dominio carnis, iniqua mors ẽ. sup. dist. 5. sed pensandum. palea est.

e ¶ Semper.] Allegando dicit.

f ¶ Cui.] Hic allegat in contrarium, quòd ea quæ mente alienata fiunt, non imputantur: vnde hic ponebant antiqui notulam, Defensor.

g ¶ Sed hoc.] est notula impugnatoris.

h ¶ Nullo modo.] Quædam dicuntur simpliciter peccatum, & non pœna; & quædam pœna peccati, & non peccatum. Pœna peccati, sicut ignorantia, infirmitas, & obliuio. Illud autẽ dr̃ simpliciter peccatũ, qđ ex libera voluntate procedit. Quidam tñ dicunt, q oẽ peccatum præter peccatum primi parentis sit peccatum, & pœna peccati. peccata enim quæ quotidie facimus sunt pęna ori-

Peccatum & peccati pęna diuersa sũt.

SED HOC. CASVS. Superius dictũ est, quòd peccatum usque adeo est uolũtarium, vt nullo modo sit peccatum nisi sit uolũtarium, sed quia multum acere videbatur pro defensione sacerdotis furiosi: ideo eius impugnator dicit, q auctoritas illa Aug. intelligitur de eo q est tantũmodo peccatum: & non de eo quod est pęna peccati. & ad hoc probandũ inducit duas auctoritates Aug. quãuis quodammodo uoluntaria peccata dici possint quæ a nescientibus, & coactis perpetrantur. [Nõ immerito.] sed merito non omnimodo non voluntaria dicit, sed quodammodo voluntaria dici possunt.

originalis peccati : sed qualiter hoc stare potest, cũ omnis pœna a Deo sit : & nullum peccatum a Deo sit ergo nullum peccatum est pœna. Item omnis pœna est passio: & omne peccatum est actio. cum ergo actio non sit passio non est dicendum ꝙ peccatum sit pęna, si aũt alicubi inuenias quod peccatum est pęna, expone, idest pro quolibet peccato debetur pœna : quia est pœna & passio animæ.

Item lib. 4. quæstionum, q. 24. ad c. 15. Numerorum.

¶ Non sunt peccata nolentium, nisi nescientium. C. I.

MErito quæritur, quæ sint ipsa peccata nolentium, vtrum quæ a nescientibus committũtur; an etiã possit rectè dici peccatum esse nolentis: quod facere cõpellitur. [a] Nam & hoc contra voluntatem facere dici solet: sed vtique vult, [b] propter quod facit: tãquam si peierare nolit; quod tamen facit, *a* cum vult viuere, si. s. quisquam, nisi fecerit mortem minetur. Vult [c] ergo facere, quia vult viuere: & ideo non per se ipsum appetẽdo, vt falsum iuret; sed vt falsum iurando viuat. Quod si ita est, nescio vtrum possint dici ista peccata nolentiũ, qualia hic dicuntur expianda. Nam si diligenter cõsideratur fortè ipsum peccare nemo velit, sed propter aliud fit, quod vult qui peccat. Omnes quippe homines, qui sciẽtes faciunt; quod non licet, vellent licere. Vsq; adeo ipsum peccare nemo [d] appetit propter hoc ipsum, sed propter illud, quod ex eo consequitur. Hæc si ita se habent, non sunt peccata nolentium; nisi nescientium, [e] quę discernuntur a peccatis volentium.

a ¶ Tanquam si peierare nolit, quod tamen facit.] *Hæc non sunt in uulgatis codicibus B. Augustini.*

Digest. tit. de iniurijs, le. 3.

C. II.

Li. 47. digest. tit. 10.

ILlud relatũ peræq; est, eos qui iniuriam pati possunt, & facere posse: sane sunt quidam, qui facere non possunt, vt puta furiosus, [f] & impubes, qui doli capax [g] nõ est. Namque hi iniuriam pati solent, non facere. Cum enim iniuria ex affectu facientis cõsistat, consequẽs erit dicere hos, siue pulsent, siue conuitium dicant, iniuriam

MErito.] CASVS. Duæ sunt hic quæstiones: quarũ prima est, an peccata nescientium dicantur peccata nolentium? Et respondet quod sic: & ista responsio est in fi. cap. Secũda est, an peccatum, quod quis per metum facit, dicatur esse peccatum uolentis, uel nolentis? & respondetur ꝙ volentis. quia licet quis nolit directè ipsum peccatum ad quod compellitur indirectè tamen vult illud per aliud quod habere non potest sine illo peccato. Et ad hoc probandum inducit exemplum de peierante. Hæc si ita se habent, sequitur quod peccata coactiua sunt volentium.

a ¶ Compellitur. Refert qualis sit coactio. 1 an absoluta, vel conditionalis, ut extra quod metus cau. sacris. b ¶ Vult.] Arg. ꝙ coacta uoluntas, est uoluntas, ut hic & 23. q. 4. displicet. & q. 6. vides. & 74. dist. consuluit. & ff. quod me. cau. si mulier. §. vlt. Est ergo in istis casibus arg. ꝙ tenet matrimonium, licet coactio interueniat, vt 22. q. 4. inter cętera. & ff. de ritu nup. si patre. Sed hoc non est verum, ut extra de spon. ueniens, & c. cum locũ & 31. q. 2. c. 1. & 2. Item sicut coacta uoluntas est uoluntas, sic decepta uoluntas dicitur uoluntas, ut 20. q. 3. cõstituit. & extra quod met. cau. cum dilectus. & extra de conuer. conIU. ex parte. Arg. contra. ff. de lib. ho. exhi. l. 3. si quis volentem tamen coacta licentia non est licentia, ut arg. 33. q. 5. notificasti.

ed cõt. qa uioletia infert. 32. q. 5. §. autem. in hc. dic ut not. atrimoniũ ctè tactũ n tenet.

c ¶ Vult.] Certè argumẽtatio hæc non valet: volo hoc, ergo uolo omne qđ sequitur ex illo: ut iste vult fornicari, ergo vult dãnari: nisi intelligas indirectè, & per cõsequẽtiam, ut dist. 8. quo iure.

d ¶ Nemo.] Vnde Seneca. Et si scirem Deos ignoscituros, homines aũt nescituros adhuc dedignaret peccare.

Senecæ dictũ aureum.

e ¶ Nescientium.] Sic nesciens nõ peccat & sic est contra 32. q. 7. quemadmodũ. Sol. varijs modis dicit quis nescire. Dicitur. n. nescire q non scit id, quod facit esse peccatũ, uel non scit tantum esse peccatum quantum est : & talis nesciens punitur, licet nõ adeo grauiter, ut 8. dist. cõsuetudo & pone exemplum de tali. 14. qõ. 5. fortè. Item dr̃ nescire qui sint factum, sed nescit qualitatem facti. talis qñque punitur si errat in iure. sic ignorabat Paulus concupiscentiã esse peccatum. extr. de consti. nam concupiscentiam. qñq; non punitur, s. cum errat circa factũ ipsum, ut 34. q. 2. in lectum. Item dicitur nescire propter casum sequentẽ, ut si aliquis uolens interficere Leonem dum vult defendere hominem, casu interficit hominem, ut 50. dist. sæpè. Item dicitur nescire qui omnino nescit, ut puer, ebrius, furiosus, talis enim non peccat. infra eo. aliquos.

Nescire dr quis multipliciter.

ILlud.] CASVS. Reddit nunc Grat. ad principale propositum, & inducit legem istam ad probandũ, quòd ea quę fiunt ex ignorantia, uel mente alienata, non imputantur. Casus ergo sic ponitur. Quæsitum fuit a iurisperito, vtrum quicunq; potest pati iniuriam, possit facere iniuriam? Et rñdet ꝙ sic, nisi sit furiosus, uel impubes, qui non est doli capax. nam isti iniuriam pati pñt, facere vero nunquã, cũ iniuria non procedat nisi ex uoluntate. & probat duobus exemplis, s. exemplo iocosè aliũ percutientis, & dñi interficientis liberum hoĩem, quem putat esse seruum suum. Et no. ꝙ lex ista (ut dicit Hu. & Ioan. Bene.) malè ponitur hic, cum inducatur pro defensione ad ostendendum, ꝙ ea, quæ fiunt mente alienata, nõ imputãtur: sed dẽret legi post. §. sequentẽ, uel in sequenti §. post illud uerbũ (non processerunt.]

2 Et hoc nõ no ui lex ꝙ le. & no. eo. tit. c. 2. & de hom. exhibi ta. ĩ gl. ꝙ ei. & in gl. ex hoc Archid.

f ¶ Furiosus.] Not. quod furiosus facit, idem est, ac si casu accidisset, ut ff. de adm. tut. l. ult. in fi.

g ¶ Qui doli capax.] Si. n. est doli capax, bene punitur, ut extra de delic. pũe. c. 1. 2. & de consec. dist. 5. eos, sed in impubere minori distinguitur, an delinquat ex animo, an ex culpa, ut C. si adue. deli. lib. 1. & 2.

a ¶ Per

a ¶ Per iocum.] Dum tamen iocus ille non sit noxius, vt extra de præsumpt.c.1. nam ludus noxius est in culpa, vt ff. ad l. Aquil. nam ludus.
b ¶ Seruum suum.] Secus si alienum seruum, vel etiā aliquē liberum voluit percutere, & percussit aliū: quia tūc tenetur actione iniuriarum, illi qui patitur, vt ff. de iniur. l. q. §. si iniuria. & hoc iō, q a hic omnib. modis intendit nocere, & si non illi cui nocet: sed secus i casu priori. Et ē arg. q si aliqs credit solutā cognoscere, & cognoscat, vxoratam, vī q non puniat quasi adulter.

quæ deberet hic legi, & c. seq. scilicet, firmissimè.
c ¶ Non est reus.] Vt 34. q. 2. in lectum.
d ¶ Penitus.] Cum enim insistit quis operi illicito, tūc non excusat casus, secus si licito: quia tunc excusat, vt 50. dist. sæpe.

fecisse non videri. Itaque pati quis iniuriam etiam si nō sentiat, potest facere nemo; nisi qui scit se iniuriam facere, & si nesciat, cui faciat. Quare si quis per iocum [a] percutiat, aut dum certat; iniuriarum non tenetur. Si quis hominem liberum ceciderit, † dum putat seruum suū; [b] in ea causa est, ne iniuriarum teneatur.

† al. ceciderit.

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus a capite* merito, *usque ad cap.* mulier, *nulla est distinctio capitulorum.*

Itaque, ut ex præmissis apparet, siue ex voluntate, siue ex infirmitate peccata procedant, palā est illa imputari. Sed carnis infirmitas dupliciter intelligitur. Est.n. languor naturæ, qui carnis cōcupiscentia appellatur: quæ uerius aīæ infirmitas dici pōt: sed ideo carnis infirmitas dicitur, quia accidit aīæ ex corruptæ † carnis cōiunctione. Porro alia est infirmitas, quæ proprie carnis dicitur: quæ elementorum, seu humorū concordia turbata, ipsa caro afficitur; & tandem dissoluitur. Similiter animi infirmitas duplex est. Vna, quæ vitium appellatur, qua aīa a Deo separatur, vt est ira, odiū, & alia huiusmodi. Alia infirmitas animi, quæ cum ipsa non sit peccatum; est tamen pœna, & causa peccati, vt est obliuio, & ignorātia. Furor aūt, cum non sit peccatum, est tamen pœna peccati: vt febris, & cæteræ passiones, quas propriè carnis dicimus esse: quarum motus, i. ea, quæ illis perturbantib. fiūt, nulli imputantur ad pœnam. ¶ *Sed obijcitur de Lamech, qui cum cæcus esset, Cain interfecit: nec eum excusauit cæcitatis infirmitas. Vnde dictum est: [Septuplum vltio dabitur de Cain: de Lamech vero septuagies septies:] Sed cæcitas ignorātiæ similis est.* ¶ *Ex utraque.n. quadā fiunt, quæ imputantur: quædam vero minimè. Cæcus namq; si debitum suæ vxori se credens reddere, alienam polluit, non est reus [c] adulterij. Si autem ludo, vel exercitatione virium, uel uenatione iaculum mittens aliquē perimat; quia ab eo penitus [d] hoc debet esse alienum, homicidij reus habetur. Mens uero alienata a furore, cum sui compos non sit, eorum, quæ admittit, reatum non contrahit: quia facultatem deliberandi non habuit. Vnde pupillo, & furioso in maleficijs subuenitur: ut non eis imputentur ad pœnam, quæ ex mentis deliberatione non processerunt. a Quod non solum humanis, sed etiam diuinis legibus noscitur approbatum.*

† al: coniunctæ carnis corruptione.

Gen. 4.

Ait enim Augustinus de paruulis, in lib. de fide ad Petrum diaconum, c. 30.

a ¶ Processerunt.] *Hoc loco in uulgatis erant interiecta hæc uerba,* ff. tit. de iniuriis, Illud relatum, require supra, *quæ absunt à manuscriptis, ideoque inducta.*

C. III.

FIrmissime tene, & nullatenus dubites, exceptis illis

Iuo p. 1. c. 30.

1 Ista fuit sñia dñi Pileci, s. q non punitur, pro hoc facit, q non cōmittitur aduìre- riū sine dolo. ff. d adu'. l. pen. ad idē facit ff. de in fur. itē apud Labeonē, §. si quis. Arc.

ITAQVE. CASVS. Cōcludit Grat. ex supradictis dicens, q peccata imputātur, siue ex volūtate, siue ex infirmitate procedant postea rūdet huic conclusioni distinguēs, q infirmitas carnis ē duplex. Alia est cōcupiscentia carnis, q imputatur, & hæc non dr̄ propriè īfirmitas carnis: quia accidit aīæ ex cōiunctione carnis. Alia ē turbatio elemētorum, & humorum, quę dr̄ propriè infirmitas carnis, vñ febris, & furor oriuntur, q non imputant. Similiter infirmitas animi duplex est. Alia est mala qualitas, ut ira & odiū, q imputantur. Alia est obliuio, vel ignorantia, quæ nō imputant, cum sint pęna peccati. Sed postea obijcitur de Lamech, quē non excusauit infirmitas cęcitatis, cū Cain interfecerit sagittādo. Et tādē soluit dicēs, q cęcitas & ignorātia similes sunt. Nā ex vtraq; quædam fiūt q imputant, & quędā quę non imputātur. nā si cęc⁹ cognoscat aliquā, quā putat esse suā vxorem, nō ē reus adulterij. Si vero cęcus aliquē pimat iactādo, reus est homicidij: q a officium alienū vsurpat. Sed furiosus cū non sit compos mētis, in occidēdo non peccat, quia delibe-rare nō potest. vn de pupillo & furioso in maleficijs subuenitur. Et ad hoc inducit legem, illam, scilicet, illud.

FIrmissimè.] CASVS. Petrus quęsiuit ab Aug. vtrum quilibet sit accepturus vitam æternam, nisi fuerit bapti-

baptizatus, & pœnitentiam egerit: & respondet quòd non, nisi fuerit baptizatus sanguine suo, uel in aqua; uel nisi habuerit cordis contritionem: & docet quod baptismus, & pęnitentia adultis sit necessaria paruulis uero baptismus solummodo sufficit, quandiu ratione uti non possunt.

a ¶ Pro nomine Christi. Dum tamen adsit charitas, aliter non sufficit alicui ad salutem pati martyrium, vt 90. dist. neque.

b ¶ Per baptismum.] Deberet addere tertium membrum, scilicet baptismum contritionis. Est enim triplex baptismus fluminis, flaminis, & sanguinis, idest, aquæ & sanguinis, & contritionis, ut de consec. d. 4. c. baptismi vicem.

EX EO AVTEM. CASVS. Concludit Grat. ex fine superioris c. scilicet quòd nec adulto, nec paruulo post baptismum peccatū imputatur nisi vtatur rōne: sicut nec brutis animalibus aliquid imputatur. Et ad hoc probandū inducit auctoritatē Augustini. reperitur tamē in scriptura animalia esse interfecta nō ratione delicti, sed quia facti memoriam refricant, ut inf. seq. cap.

c ¶ De bobus.] Scilicet quo ad vitam æternam: sed quoad vitam temporalem bene, iuxta illud Homines & iumenta saluabis Domine, scilicet pro salute temporali prouidendo eis necessaria: iuxta illud. Omnia expectant a te Domine, ut des illis escam in tēpore opportuno.

MVlier.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima ponitur auctoritas Leuitici, in qua dicitur, quod mulier quæ accesserit ad aliquod pecus, debet interfici, & pecus similiter. In secunda parte ponuntur verba Aug. exponentis illam auctoritatem: & dicit quod animalia iubentur interfici, non quia peccauerunt, sed quia refricant memoriam facti. Secunda pars incipit ibi. [Quæritur quomodo.]

d ¶ Ad omne.] i. ad aliquod ex omnibus. sic est 1. q. 7. si quis omnem.

e ¶ Memoriam.] Sic est. 81. d. valet. Alibi tamē reseruantur thuribula laminorū & publice exponuntur, vt 7. q. 1. denique & de consecr. d. 2. & dixit: sed istud ad terrorem fit, &c.

DE FVRIOSIS. est 2. pars q. in qua intendit probare quòd ignorantes ex toto, furiosi & ebrij non peccant in illo actu, sed peccant se inebriādo, & hoc probat p 9. auctoritates. Io. de Fant. CASVS. Quia facta est superius mentio de furiosis, ideo nunc euidenter ostendit Gra. quòd ea quæ fiunt tempore furoris, non imputantur: & ad hoc inducit seq. cap.

qui pro nomine Christi [a], suo sanguine baptizantur, nullum hominum accepturum vitam æternam; qui nō hic a malis suis fuerit per pœnitentiam, fidemq; conuersus & per sacramentū fidei, & pęnitētię, idest per baptismū [b] liberatus. Et maioribus quidem necessarium esse, & pœnitentiam de malis suis agere, & fidem catholicam secundum regulam veritatis tenere, & sacramētum batispmatis accipere: paruulis vero, qui nec propria voluntate credere, nec pęnitentiam pro peccato, quod originaliter trahunt, agere possunt; sacramentum fidei, quod est sanctum baptisma, quamdiu rationis ętas eorum capax esse non potest, sufficere ad salutem.

Ex eo autem, quod in fine huius auctoritatis dicitur: [Quamdiu, scilicet, rationis eorum ætas capax esse non potest] euidenter datur intelligi, nulli post baptismum peccata imputari, siue sit adultus, siue impubes, nisi rationis sit capax. Vnde etiam de brutis animalibus eadem ratio ab Augustino in eodem lib. c. 3. redditur, quare sua facta eis non imputentur. [Animalia igitur, inquit, præsentis sæculi cursum, atque ornatum secundum creatoris incomprehensibilem peragunt voluntatem: quæ de suis factis nullam rationem reddituri sunt, quia rationabilia non sunt. Nunquid enim de bobus [c] cura est Deo? 1. Corin. 9. *Homines uero, quia rationales facti sunt, & de se, & de omnibus rebus quas in usum vitæ præsentis acceperunt, rationem reddituri sunt Deo: & pro suorum actuū qualitate recipient aut pœnam, aut gloriam.] Sacræ tamen legis auctoritate animalia iubentur interfici, non propter conscientiam peccati, sed quia refricant memoriam facti.*

Vnde Augustinus super Leuiticum ad c. 20. q. 74.

¶Non propter culpam, sed propter memoriam facti pecus occiditur, ad quod mulier accesserit. C. IIII.

Leuit. 20. Iuo p. 9. c. 108.

MVlier, quę accesserit ad omne [d] pecus, & vult ascendi ab eo; interficietis mulierem, & pecus: morte moriantur: rei sunt.] ¶ Quæritur, quomodo sit reum pecus: cum sit irrationale, nec vllo modo legis capax. *& infra.* ¶Pecora inde credendum est iussa interfici; quia tali flagitio contaminata, indignam refricant facti memoriam.

2 *De furiosis autem euidentissime scribit Augustinus in libro quæstionum ueteris, & noui testamenti. q. 2. in fine, ita dicens.*

ALiquos scimus.] CASVS. Quidam furiosi quosdam interfecerunt. Quæsitum fuit ab Aug. utrum eis imputetur? Et respondetur quod non, quia non ex uoluntate fecerunt, sed impellente furore, & nescientes fecerunt.

a ¶Et iudicijs.] .i. iudicibus.

b ¶Reos.] idest, condemnatos.

c ¶Vi.] .i. furore.

d ¶Qui nescit.] Hic manifeste uides, quod ea quæ a furiosis fiunt, nõ imputãtur, 1 ut inf. c. prox. & 3. q. 9. indicas. licet quidã dicant, quod si culpa sua quis incidat in furorem, imputatur ei. inf. ea. si quis insaniens.

1 An furiosus vel prodigus alienare possit ante interdictionem, uel post, sibi factam: not. ff. de cura. fur. l. 1. & facit. ff. de test. is cui.

ILla cauenda sũt.] CASVS. Quæsitũ fuit ab Ambros. quæ sunt illa, quæ imputantur alicui, & quæ non: Et respondet quod peccata quæ procedunt ex uoluntate, imputantur, & etiã quæ procedunt ex imperitia. In his tamen locus erat refugij in ueteri testamento, quod probat auctoritate legis Mosaicę: sed ægritudo, paupertas, mors, & ignobilitas, cũ non sint mala, nõ imputantur.

e ¶Domini.] idest, auctores.

f Horum.] idest, uitiorum.

g ¶Principia.] idest, causas.

h ¶Extrinsecus.] id est, alijs non imputemus.

i ¶Agnoscamus.] .i. nobis attribuamus ea.

k ¶Voluntarios.] Quia vasis iræ, &c. ut 23. q. 4. Nabuchodonosor.

l ¶Legis.] Mosaicę. Tangit quod legitur in Exodo, & Deuteronomio, quod tres erãt ciuitates refugij vltra Iordanem, 2 & tres citra: 3 quarum talis erat vsus, quod si quis hoĩem nolens occidisset, & fugiebat ad unam illarũ: ibi de consanguineis occisi erat tutus, sed si antequam illuc peruenisset inuentus fuisset, ille qui poterat esse vltor sanguinis effusi, impune occidebat eum: sed postquam illuc venerat, si propinqui occisi uolebant eum conuincere, quod sponte occidisset eum, & hoc probabant coram ciuibus vrbis illius, tradebatur illis ad occidendum, erat autem ibi fugitiuus vsque ad recõciliationem cum propinquis occisi, vel vsque ad mortem summi pontificis, in qua omnes fugitiui secure redibant ad propria.

Ciuitates refugij erant tres.

2 Noĩa istarum ciuitatũ sunt ista Bosor, Ramoth, Gulam.

3 Scilicet Gades, Sichem, Ebron.

m ¶Hoc igitur.] idest, primo dictum.

SAne.] CASVS. Ostendit Ambros. in hoc cap. ebrietatem esse vitandam, per quam si qua mala faciũt ebrij apud sapientes impunita relinquuntur, & donantur venia: & de hoc damnantur, quia faciles fuerunt ad bibendum ultra modum.

n ¶Venia.] idest, minori pœna, quàm si ex certa scientia fecissent. 4

4 Ad hoc de re mili. delictum quijsse.

o ¶Damnantur.] Et etiam redarguunt eos, qui sunt nimis

¶ Culpa non necessitate, sed voluntate reum constringit. C. V.

ALiquos scimus subito dementes factos fuste, ferro, lapidibus, morsibus, multis nocuisse: quosdam etiã occidisse: captos autem industria, & iudicijs † [a]oblatos minime reos[b] factos; eo quod non voluntate, sed impellente vi [c]nescio qua hæc gesserint nescientes. Quomodo enim reus constitueretur, qui nescit [d] quid faciat. Iuo p. 13. c. 92.

† al. iudicibus.

Item Ambrosius in Hexameron in tractatu primi diei. Lib. 1. c. 8.

Reus voluntate, non necessitate constringitur. C. VI.

ILla cauenda sunt, quę ex nostra voluntate prodeunt, delicta iuuentutis, & irrationabiles passiones corporis. Quorũ igitur nos sumus domini [e]; horũ[f] principia[g] extrinsecus [h] nõ requiramus, nec deriuemus in alios, sed agnoscamus [i] ea, quę propriè nostra sunt. Quod.n. possumus non facere, si volumus: huius electionem mali nobis potius debemus, quàm alijs adscribere. Ideo etiã in iudicijs istis voluntarios [k] reos, nõ ex necessitate cõpulsos culpa stringit, pęna condemnat. Neq; .n. si per furorem aliquis innocentem peremerit, obnoxius morti est: quin etiam ipsius diuinę legis [l] oraculo, si quis per imprudentiam intulerit necem, accipit impunitatis spem, refugij facultatẽ, vt possit euadere. Hoc igitur [m] de eo, quod propriè malum videtur; dictum sit. Mala enim non sunt, nisi quę crimine mentem implicant, & conscientiam ligant. Cæterum pauperiem, ignobilitatem, ægritudinem, mortem nemo sapiens mala dixerit, nec in malorum sorte numerauit: quia nec contraria istis α in bonis habentur maximis: quorum alia nobis ex natura, alia ex commoditate accidere videntur. Deuter. 4. & 19.

α ¶Nec cõtraria istis.] *Emendatũ est ex originali. Nã antea legebatur:* quia necessaria ista in bonis, &c. *In multis tamen antiquis finis huius cap. est in verbo,* numerauerit.

Idem in libro de Patriarchis, c. 6. lib. de Abraham.

¶Veniam habent, quæ ignorantes ebrij committunt. C. VII.

SAne diximus vitandam ebrietatem; per quam crimina cauere non possumus. Nam quę sobrij cauemus; per ebrietatem ignorãtes committimus *& paulo post.* ¶Nesciunt quid loquantur, qui nimio vino indulgent; iacent sepulti; ideoque, si qua per vinum deliquerint; apud sapientes iudices venia [n] quidem facta donantur, sed leuitatis damnantur † [o] auctores.

† notatur] orig.

mis faciles ad inebriandum se. Alij intelligunt quòd non punitur de eo quod ebrius fecit: sed tantum pro eo quòd leuis erat ad inebriandum se.

S I cōcupiſcentia.] CASVS. Oſtendit hic Aug. ꝙ ſi homo vigilans extra mentem poſitus aliquid per concupi-

I Nebriauerunt. CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Geneſ. [Inebriauerunt, &c.] In ſecunda parte verba Auguſt. exponentis verba illa: dicit. n. quod propter inceſtum Loth, puniri non debet: ſed quia nimis fuit facilis ad inebriandum.

Item Auguſt. lib. 1 de ciuitate Dei, c. 25.

¶ Inobedientia, vel concupiſcentia non habet culpam in corpore non conſentientis. C. VIII.

S I concupiſcentia [a] vel α inobedientia, [b] quæ adhuc in membris moribundis habitat, [c] præter noſtræ voluntatis legem; quaſi lege ſua mouetur; quanto magis abſque culpa eſt in corpore non conſentientis, ſi abſque † culpa eſt in corpore dormientis? [d]

α ¶ Concupiſcentia vel.] *In originali legitur:* Quòd ſi illa concupiſcentialis inobedientia.

Idem libro 22. contra Fauſtum, c. 44.

¶ Loth non de inceſtu, ſed de ebrietate culpatur. C. IX.

I Nebriauerunt Loth filiæ eius, & ſe neſcienti miſcuerunt. ¶ Quapropter culpandus eſt [e] quidem: non tamen, quantum [f] ille inceſtus, ſed quantum illa meretur ebrietas.

Item Ambroſius libro primo de Iacob, & uita beata, cap. 3.

¶ Nemo trahitur ad culpam, niſi ductus propria voluntate. C. X.

N On eſt, ꝙ cuiquam noſtram adſcribamus ærumnam, β [g] niſi noſtræ voluntati. Nemo tenetur ad culpam, niſi voluntate propria deflexerit. Non habent crimen, quæ inferuntur reluctantib. [h] Voluntaria tantum commiſſa ſequitur delictorum inuidia, [i] quam † in alios deriuamus. [k] Voluntarium ſibi militē legit Chriſtus: voluntarium ſeruum ſibi diabolus auctionatur. [l] γ Neminem iugo ſeruitutis adſtrictum poſſidet, niſi ſe prius peccatorum ære [m] ei vendiderit.

β ¶ Aerumnam.] *Apud B. Ambroſium legitur,* culpā. *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

γ ¶ Auctionatur.] *In vulgatis codicibus ſequebatur,* & acquirit iuri ſuo: *quæ ſunt expuncta, quoniam abſunt à manuſcriptis, & originali.*

Idem in libro 2. de Cain, & Abel, c. 4.

¶ Miniſter Dei eſt, qui inuitus homicidium facit. C. XI.

N Ec is, qui inui-

Secūda pars eſt ibi, [Quapropter.] Ita vt̄ caſus ponendus ad hoc, ut faciat ad propoſitum Gra. gl. tamen diuerſimodè verba illa exponūt. e ¶ Culpandus eſt.] Vt̄ ergo ꝙ peccat q̄ neſciens in ebrietate aliq̄d facit vt hic, & 35. diſt. ſexto die. Sed dic ꝙ hic non erat Loth neſciēs, na tura. n. non patit, ꝙ aliq̄s neſciēs coeat: ſed dr̄ neſciens, q̄a neſciebat eſſe filias ſuas. credebat. n. eſſe vxorem ſuam. f ¶ Quantū.] Tripliciter exponit̄ hoc. Quidā ſic exponunt ꝙ punitur pro inceſtu, & pro ebrietate. vel aliter: non punitur quantū inceſtus meretur, ſ. ſi eſſet cōmiſſus ex deliberatione. Alij dicūt, ꝙ nullo modo punit̄ pro inceſtu: ſed tantum pro ebrietate: quæ ebrietas tantū eſt veniale peccatū, vt 25. diſtin. §. criminis. Lau.

N On ē.] CASVS. Quidam peccata, q̄ committebant, in alios deriuabant: ſed probat Ambr. ꝙ crimina ex propria voluntate cōmittuntur, per quæ quis ſe diabolo ſubijcit: ſicut quis ex propria volūtate miles Chriſti efficitur.

g ¶ Aerumnam.] Id eſt, pœnam vel culpam.

h ¶ Reluctantib9.] Id eſt, ex toto diſſentientibus, ſcilicet cū ē abſoluta coactio. 50. diſtinct. presbyteros.

Loth etiam ebrius peccauit.

Adde, ꝙ ... dictio ... q; ponit exclusi... cōcordat ... inimè, & ... glo. C. de ... el.

Iuo p. 9. c. 116. *Gen. 19.*

† *quod in alios deriuemus*] orig.

cupiſcentiam, vel inobedientiam faciat, non committit mortale peccatum: & hoc ad inſtar dormientis, in quo concupiſcentia ſine culpa ſua lege mouetur.

a ¶ Si concupiſcentia.] Id eſt, fomes originalis peccati.

b ¶ Vel inobedientia.] Id eſt, originale peccatum: quod ex inobedientia proceſſit.

c ¶ Habitat.] Non enim tollitur penitus originale in baptiſmo † quo ad ſui eſſentiam: ſed eius effectum mitigat baptiſmus, ne per illud damnemur, ut ꝭ. de conſe. diſt. 4. cap. 2.

d ¶ Dormientis.] De hoc dictum eſt, an dormiens peccet, ſup. diſt. 6. teſtamentum. Io. de Fan.

† *Imò tollitur totū illud qđ veram, & propriam peccati rationem hēt. Cōc. Trid. ſeſſ. 5. in vlt. anathematiſmo.*

i ¶ Inuidia.] Id eſt, pœna.

k ¶ In alios deriuamus.] Id eſt, alijs exemplum damus.

l ¶ Auctionatur.] Id eſt, emit. Vel auctionatur, id eſt, per auctionem petit.

m ¶ Peccatorū ære.] Id eſt, peccatis delectantibus, nam ipſum peccatum dat nobis diabolus pro pretio, ut nos demus ei ius ad occidendum nos.

N Ec eis.] CASVS. Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd ſi quis caſu interfecit aliquem, miniſter Dei eſt: quod probat auctoritate Deuter. ſicut leuita miniſter eſt remiſſionis. In ſecunda parte dicitur, ꝙ cum interficitur aliquis impius, Chriſtus

Chriſtus diffunditur per orbem. Et hoc probat auctoritate Domini dicentis in Exodo: In ea die, &c. Secunda pars incipit ibi, [Illud quoque.] [In manus eius.] Id eſt, occidentis caſu.

a ¶Inuitus.] Hoc vult dicere, ꝙ cum aliquis caſualiter occidit, hoīem, non peccat, ut 23.q.5. ſi homicidium.

ipſo furore punit, ut 3.q.9. indicas, ff. de off. pſi. l. diu⁹.

n ¶Obeſt.] Vt 1.q.5.c.1. Ioan. de Fant.

SI quis.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi quis corrigendo diſcipulum ſuum caſu eum occiderit, non imputatur ei quo ad Deum, qui voluntatē reſpicit, & non factum,

tus [a] aliquod fecerit homicidium, extra miniſterium eſt. Siquidem lex ait de eo: [Quia Deus dedit eum in manus eius [b].] Manus ergo eius, inſtrumenti modo, diuinæ vltioni miniſterium præbuerunt. Leuites [c] igitur miniſter remiſſionis [d] eſt. Percuſſor autem, qui tamen non ex diſpoſitione, ſed prçter voluntatem fecerit homicidium, diuinç miniſter eſt vltionis.

Exod. 21. Deut. 19.

¶Illud quoque ſpecta: quia cum interficitur impius, Chriſtus [e] infunditur [f]: & vbi abominatio [g] aboletur, ſanctificatio conſecratur [h] α; quia Dominus dixit: [In ea die, qua interfecero omne primogenitum [i] Aegypti, ſanctificabo mihi omne primogenitum Iſrael.] Quod non ad vnum [k] diem afflictionis Aegypti referes, ſed ad omne tempus β.

Num. 3.

a ¶Conſecratur.] *Apud B. Ambroſiū legitur, cōgregat.*

β ¶Omne tempus.] *Poſt hæc in originali ſequitur, c. cū renunciatur, infra 32.q.1.*

Cum itaque, qui inuitus hominem interfecerit miniſter Dei ſit, cum innocentem furore perimens morti nequaquam obnoxius ſit, cum ſubito dementes eorum, quæ faciunt, reatum minimè geſtent; patet hunc ſacerdotem homicidÿ reum non eſſe: vnde nec ſacerdotio priuari debet.

Obÿcitur autem illud, quod eſt in pœnitentiali Theodori.

In concilio Vormacien. c. 28.

¶In ſe reuerſus pœnitentiam agat, qui inſaniens aliquem occidit. C. XII.

j SI quis inſaniens aliquem occiderit; ſi ad ſanam mentem peruenerit, leuior ei pœnitētia [l] imponēda eſt.

Burc. l. 6. c. 25. Iuo p. 10. c. 154.

¶*In concilio Vormaciēſi, & apud Burchardum, & Iuonem hæc ſequuntur*, quàm ei, qui ſana mente tale quid commiſerit.

Sed hoc forte de eo intelligitur, quem propria [m] culpæ ad furorem perduxit. ¶*Item obÿcitur. Sunt quædam, quæ etſi non imputentur ad pœnam: tamen impediunt ſacramenti ſignaculum. Ambitio namque parentum filio non imputatur ad pœnam: cui tamen obeſt [n] ad eccleſiæ munus accipiendum. Sic quæ mente alienata fiunt etſi non imputentur ad pœnam, tamen ſacri muneris executionem impediunt.*

Vnde Hieronymus ait.

Auctor operis imperf. in Matthçum, hom. 28.

¶Innocens eſt, qui non iratus, ſed propter diſciplinam caſu aliquem interfecit. Cap. XIII.

ij SI quis non iratus, ſed propter diſciplinam [o]; pal-

b ¶Eius.] Scilicet occidentis.

c ¶Leuites.] Ideſt, ſacerdos.

d ¶Remiſſionis.] Peccatorum.

e ¶Chriſtus.] ideſt, gratia Chriſti.

f ¶Infunditur.] Alijs, alij enim ꝑ hoc emendantur.

g ¶Vbi abominatio.] ideſt, perſona abominabilis.

h ¶Conſecratur.] In alijs.

i ¶Primogenitū] Totū hoc myſticè ꝓōt legi: & ſic appellant primogenita Aegypti, vitia, quç quotidie facim⁹, primogenita Iſrael virtutes.

K ¶Non ad unum.] Ecce qualiter indiffinita exponitur uniuerſaliter. ſic 1.q.3. Saluator. circa fi. 28. q.1. idololatria.

CVM ITAQVE. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis, ꝙ ſacerdos iſte non eſt reus homicidij. & ideo ſacerdotio priuari non dēt, ſed ꝯ hoc ſtatim obijcit ſeq. c. cuius patet.

l SI quis.] Pœnitentia. Iſtis imponit pçnitentia: & tñ non deliquerūt. ſed hoc fit ad cautelam, ut 50.d. presbyteros. & 34.q.2. in lectū. & ne diſciplina eccleſiç deſeratur, vt 23.q.5. excōmunicatorum. Io. de Fant.

SED HOC. CASVS. Modo ſoluit ſupradictum c. G. & dicit, quòd poteſt de eo intelligi, qui ſua culpa incidit in furorē. Poſtea obijcit ꝯ hoc, & dicit quòd quædam ſunt, quæ non deijciunt ꝓmotum, nec imputātur ad pœnā, ſed impediunt executionem. Vnde ſicut parentum ambitio impedit promouendum, etſi ad pœnam filio non imputetur: ita ea quæ fiunt mente alienata, non imputantur ad pœnam, etſi executionem impediant, & ad hoc inducit ſequens capitulum.

m ¶Propria.] Hæc opinio nō eſt approbanda, quia ſatis

ctum, ſed quantū ad legem promotionis eſt reus: in qua opus requiritur, & uoluntas. & hoc probat Hier. exemplo virginis oppreſſæ: quæ & ſi non peccauerit, inter virgines tamen conſecrari non poteſt.

o ¶Propter diſciplinam.] Leuis autem caſtigatio permittitur magiſtro, ut ff. ad leg. Aquil. ſed & ſi. §. ult.

a ¶Quan-

a ¶ Quantum autem ad legẽ.] Mosaicam, quæ permittebat ꝙ si quis casu occidisset hominem, dummodo nõ inueniretur intra ciuitates refugij, poterant parentes occisi interficere occisorem secundum quosdam: similiter ſm leges canonum impeditur a promotione, 1 secundum quosdam: quod non concedo, vt dixi 50.d. de his, vel intellige quod hic dicit, quando excessit modũ in corrigendo.

b ¶ Lege.] Canonica, quia non potest inter virgines cõsecrari, vt 33.q.5. ille.

c ¶ Voluntatem.] Sic 14.q.5. si quid inuenisti. inf. ea.q. 6.c.1. in fi.

SICVT. CASVS. Infert G. ex supradicto c. dicens, ꝙ iste sacerdos innocens est quo ad Deum: sed quantum ad executionem officij reus habetur.

d ¶ Ad gratiam.] Scilicet Dei.

HIS ITA. CASVS. Modo ponit G. verã solutionem dicens, ꝙ multa impediunt promouendum, quæ nõ deijciunt tam promotum. Vnde sacerdos iste & si promoueri non possit, non carebit sacerdotio iam suscepto: nisi forte nunquam ad sanam mẽtem rediret, & ad hoc inducit c. sup. 7.q.1. quamuis sit triste.

e ¶ Deijciũt.] Vt 68.d. sicut 89.d. Petrus, & turpius eijcit, &c. 50.d. quicũq; 2 & ext. de iureiu. quemadmodũ.

f ¶ Quamuis.] s. sup. 7.q.1. quamuis.

Ro impensis.] CASVS. Hic intitulatur secunda quæstio, vbi quæritur an clerici pro impensis patrocinijs salaria petere possint. Et respondetur clerici aut sunt religiosi, aut sunt sæculares. Religiosi exigere non possunt, vt infra ea.q. vlt. quia postulare non possunt, nisi in causa monasterij sui, & de Abbatis licentia, vt 16.q.1. monachi. Si vero sunt sæculares, corã sæculari iudice postulare non pñt, si sunt in sacris ordinibus cõstituti vel in minoribus, si hẽant beneficium vnde viuant: nisi in ꝓpria causa, vel ecclesiæ suæ, vel miserabiliũ personarum, vt dicebatur in concilio Lateran. de postulãdo. Clerici in criminali causa coram sæculari iudice non posſũt aduocare, vt 15.dist. aliquantos. sed corã ecclesiastico aduocabunt: episcopi tñ, & sacerdotes aduocare non possunt, vt 5. quæst. 3. quia episcopus.

g ¶ Pro impensis.] Hic queritur an clericis liceat recipere munera pro aduocationib. Primo ergo scias, ꝙ clericus in causa criminali corã sæculari iudice non potest allegare, vt 51 dist. aliquantos, & 23.q.8. his a quibus nisi ad hoc vt supplicet pro eis, vt 14.q. 6. si res. & 23. q.5.c. 1. & 2. & c. reos. Itẽ in ciuili causa corã sæculari iudice non aduocabit nisi ꝓ se & ecclesia sua, & ꝓ miserabilibus personis, & hoc siue sint in sacris, siue in minoribus ordinib. constituti: dummodo beneficijs ecclesiasticis sustẽtentur, & si non habent beneficium tunc si sunt in minoribus ordinibus, possunt, vt extra de postul. clerici. episcopi autem, & sacerdotes non debent indifferenter aduocare: ne vilescant dignitates ipsorum, vt 88. distin. perlatum, & 14. qõ.5. denique. sed coram ecclesiastico iudice licite possunt petere salarium, si sunt in sacris ordinibus, vt inf. ea.c.1. Derogatum tamen est huic canoni per contrariam consuetudinem, nemo enim cogitur facere de suo beneficium, vt 10. quæst. quinta, precariæ. Item dignum est eum recipere emolumentum, qui præstat obsequium, vt 12. quæst. secunda, charitatem. Item nemo cogitur suis stipendijs militare, ut ext. de si. c. cũ sit. in parte decisa. immo est expressum, extra de præscri. cum ex officij. Religiosi vero & monachi uel regulares non nisi pro sua ecclesia debent aduocare, & abbate suo præcipiente. 16. quæst. 1. monachi. Io. quod dicit de sacerdote, hodie corrigitur, vt extra de postul. capit. vlt. B.

mam alicui dederit, & euentu occiderit, sicut fieri solet; quantum ad gratiam innocens est: quia voluntatem, nõ opus requirit. Quantum autẽ ad legem, [a] reus est: quia opera requirit. ¶ Item si in persecutione virgo fuerit oppressa; repellitur lege, [b] quia opus inspicit, non voluntatem; [c] in gratia autem quasi virgo suscipitur; quia nõ opera quærit, sed voluntatem.

32.q.5. de pudicitia

¶ *Verba huius capitis vsque ad vers.* Item si in persecutione, *leguntur in homil.* 28. *operis imperfecti. ad c.* 11. *Matthæi reliqua autem, & fere eadem ibi leguntur, & simillima in com. B. Hieronymi in idem* 11. *c. Matth. Ipsa autem prorsus B. Hieronymi verba referũtur inf.* 32. *q.5. c. de pudicitia, vers. finge.*

Sicut ergo, qui propter disciplinam casu homicidium facit quantum ad regem reus est, quantum ad gratiã [d] *innocens: sic iste sacerdos, qui furore homicidium fecit, quantum ad culpam innocens est, quantum ad suscepti muneris executionem reus probatur.* ¶ *His ita respondetur. Non omnia, quæ ordinandum impediũt, ordinatum deyciũt.* [e] ¶ *Non. n. potest ad sacerdotium prouehi, qui aliquando insaniuit.* † *Veruntamen si post sacerdotiũ furere cœperit: nõ ideo sacerdotio carebit: nisi forte nunquam ad sanæ mentis officium illum redire contingat.* ¶ *Sicut de quoddam episcopo Greg. scribit in regesto ad Eleutheriũ episcopum:* [*Quamuis* [f] *triste sit nobis, &c.*] *vt sup. in causa:* [*Longa inualetudine grauatus.*]

7.q.1. quamuis.

Clerici an possint aduocare.

QVAESTIO II.

Ro impẽsis [g] *vero patrocinÿs in Tarraconẽsi cõcilio clerici exigere munera prohibẽtur: in quo sic statutum legitur, cap.* 10.

Obser-

OBseruandum.] CASVS. Quæsitum fuit in Tarraconensi concilio, utrum clerici more sæcularium aduocatorum pro patrocinijs munera exigere possent. Et resp. ꝙ non, sed spōte oblata possunt recipere, & si quis contra fecerit, tanquam vsurarius deponatur.

infra ead. nemini, & regulariter confessio vnius alteri non præiudicat, ut 2. quæst. 5. interrogandū. admittitur tamen mulier cum agitur de crimine in modū denunciationis, uel inquisitionis, ut extra de testib. quoniam, vel cum agitur in modum exceptionis, ut extr. de testi. tam

a ¶ Iudicum.] idest aduocatorum. Vel dic istum esse tenorem c. ꝙ licet pro sęculari honore aliqd dari, ut ff. de poli. pactū, & l. si qs ob. honorem. non tamen pro ecclesiastico aliquid potest peti. Itē no. ꝙ licet pro sęculari honore aliquid possit promitti, nō tamen pro sæculari administratione, ut 1. quęst. 7. sancimus 1 Ioan.

1 Vide qđ not. sup. 1. q. 2. §. 1. in gl. 2

HOC. CASVS. Dicit Gratia. ꝙ hoc c. de regularibus loquitur. sæculares uero clerici de consuetudine ecclesiæ pro impēsis patrocinijs munera exigere possunt.

¶ Pro patrocinijs impensis clericus munera exigere non debet. C. I.

OBseruandum quoque decreuimus, ne quis sacerdotum, vel clericorum, more sæcularium iudicum, [a] pro impēsis patrocinijs munera audeat accipere, † nisi * forte in ecclesiis gratuito oblata: quæ non fauore muneris videantur accepta, sed collatione deuotionis illata. Quòd si quis ista † probatur accipere; veluti exactor fœneris, aut vsurarum possessor, secundum statuta patrum se nouerit degradandum.

† al. exigere.

† al. ita.

Hoc autem de illis intelligendum est, qui canonicam vitam professi regulariter se victuros proposuerunt. Generali namque ecclesiæ consuetudine receptum est, & moribus approbatum; vt clerici more aduocatorum patrocinia impendant, & pro impendendis munera exigant, & pro impensis suscipiant.

Ertio.] CASVS. Hic ponitur 3. q. in qua q̃ritur, utrum, ex mulieris cōfessione p̄sbyter iste sit condēnandus, & certū est quòd non, ut inf. e. nemini. Primo tñ ꝓbat, ꝙ mulier sacerdotem accusare nō valet duabus rationibus. Prima est, qa secundum canones nullus potest sacerdotē acccusare, neç in eum testificari, q nō est sacerdos: nec pōt ad sacerdotium promoueri: sed mulier ad sacerdotium promoueri nō pōt, nec etiā ad diaconatū, & ita mulier accusare non pōt: ad qđ inducit c. 2. q. 7. ipsi Apostoli. Secunda ratio est, qa mulier s̄m leges apud iudices postulare non pōt, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur. Quare cum ista mulier nec suam nec suorum iniuriam prosequatur: ad accusandum admitti non debet. Postea probat contrariū, nam mulier admittitur ad maius, s. ad iudicandum: & hoc probat exemplo Delboræ prophetissæ, quæ populum Israel in ueteri testamēto iudicauit, ergo etiam potest ad accusandum admitti, cum non prohibeatur per diuinam scripturam.

QVAESTIO III.

Ertio [b] quæritur, an ex mulieris cōfessione iste sit condemnandus. In quo primo videndum est, an mulier sacerdotem accusare valeat. Quod sacris canonib. omnino videtur esse prohibitū. [c] Generaliter [d] enim statutum est ex decretis Fabiani Papæ, vt sacerdotes Domini non accusent, nec in eos testificentur, qui sui ordinis non sunt, nec esse possunt. Mulieres autem non solum ad sacerdotium, sed nec etiam ad diaconatum prouehi possunt. Vnde nec sacerdotes accusare, nec in eos testificari valent. Legibus [e] quoque cautum est, vt ob verecundiam sui sexus mulier apud prætorem pro alio nō intercedat, † nisi forte suas, uel suorum iniurias persequi uoluerit. Hæc autem, quæ nec suas nec suorum iniurias persequitur, ad hanc accusationem admitti non debet. ¶ Econtra [f] qui iudicis personam gerere ualet, ab accusatoris officio non remouetur. Mulieres [g] aūt in veteri testamento populū iudicasse, quicumq; librum Iudicū [h] legerit, ignorare non potest. Non itaq; ab accu-

2. q. 7. sicut sacerdotes.

ff. de reg. iu. l. fœmina.

Iud. 4.

Mulier an possit testificari in crimine cōtra clericum.

b ¶ Tertio.] Per mulieris testimonium non pōt clericus conuinci de crimine, tum quia mulier non est, nec potest esse eiusdem ordinis, ut supra 2. q. 7. ipsi Apostoli, & c. testes. tum quia ipsa, quæ confitetur proprium delictum, non potest testificari de alterius delicto, ut

tam literis.

c ¶ Prohibitum.] Vt inf. 33. q. 5. mulierem, & extra de verb. signif. forus.

d ¶ Generaliter.] Excipit.

e ¶ Legibus.] ff. de reg. iur. fœminæ. 3. q. 7. §. tria.

f ¶ Econtra.] Intendit.

g ¶ Mulieres.] Fœmina de iure non pōt esse iudex, ut 33. q. 5. mulierem, & 3. q. 7. §. tria. ff. de reg. iur. fœminæ. nisi ei princeps scienter deleget causam, ut 2. q. 5. Mennam. & 23. q. 4. si quos 12. q. 2. cum deuotissimam. Vel nisi ex præscripta consuetudine hoc habeat, ut extra de arbitr. dilecti. Item nec docere potest, ut 23. dist. mulier.

Fœmina possit esse iudex.

h ¶ Iudicum.] Ibi enim legitur, ꝙ Delbora prophetissa posuit

posuit tentorium suum in monte Effraim sub arbore palmæ, quæ dicebatur palma Delboræ: & ibi iudicabat populum Israel.

HIS ITA RESPONDETVR. C A S V S. Respondet Gratia. obiectioni supradictæ, dicens quòd licet in veteri

leat accusare. Et respondetur, ꝙ non, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur, & nisi in criminibus, in quibus est ei specialiter concessum accusare sine inscriptione: & ideo discretus iudex examinabit, vtrum tale sit crimen ad cuius accusationem possit admitti.

satione remoueri possunt, quas etiam iudicis personā frequenter gessisse constat: nec vlla serie diuinarum scripturarum ab accusatione prohibentur. ¶ *His ita respōdetur* Eph. 5. *In veteri lege multa permittebātur, quæ hodie perfectione gratiæ abolita sunt. Cū enim mulieribus permitteretur populū iudicare; hodie pro peccato, quod mulier itroduxit, ab Apostolo eis indicitur* [a] *verecūdari, viro subditas esse in signum subiectionis velatum caput habere. Quæ ergo his omnibus viro subiecta esse ostenditur, cui pro alio postulare non conceditur; ad accusationem admittenda non videtur. E contra, quamquam passim, & indifferenter ad accusationem mulier non admittatur; sunt tamen quædam crimina, quorum accusationem mulier subire non prohibetur.*

tit. qui accus. non poss. *Vnde in libro codicis nono, tit. 1. le. 12. Imp. Diocletianus scribit dicens.*

C. I.

DE crimine, quod publicorum [b] fuerit iudiciorum, mulieri accusare non permittitur, nisi certis ex causis; id est, si suam, suorumque persequatur iniuriam secūdum antiqui † iuris [c] statuta tātum, de quibus specialiter eis cōcessum est, nō exacta subscriptione. Vnde aditus præses prouinciæ in primis examinabit, an sit tale crimē, cuius accusationē mulier subire nō prohibeatur.

† al. antiquitus statuta.

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus ab initio quæstionis, vsque ad c. sane, nulla est distinctio capitulorum.*

lib. dig. 22. tit. 5. *Item in libro digestorum Paulus lib. 2. de adulterijs, tit. de testibus, le. 18.*

C. I I.

EX eo; quòd prohibet lex Iulia de adulterijs testimonium dicere condemnatam mulierē, colligit [d] etiā mulieres in iudicio testimonium † [e] dicendi ius habere.

† al. testimonij. lib. 48. tit. 2. l. 1.

Item Digestis titulo de accusationibus, & inscriptionib. libro 2. ¶ Nō est permissum mulieri publico iudicio quē quam reum facere: nisi scilicet parentum, liberorumque, & patroni & patronæ, & eorum filij filiæve, nepotis neptisve mortem exequa[n]t[ur].

Papinianus lege 2. eodem tit.

C. I I I.

CErtis de causis cōcessa est mulieribus publica accusatio; veluti si mortem exequantur eorū earumq;, in

a ¶ Publicorū.] Inf. 32. q. 5. publico. quę sint publica, habes insti. de publ. iud. ī prin. & per totum.

c ¶ Antiqui iuris.] Hoc vult dicere, ꝙ in quib. casibus antiqua iura permittūt, ꝙ possit fieri accusatio sine inscriptione, ī illis fęmina nō tenet īscribere. 1 Qui aūt sunt illi casus, habes 4. q. 4. §. aliqn̄. & 2. q. 8. in summa. Quidam tamē dicunt ex hac lege, quòd fęmina ī nullo casu tenetur inscribere.

1 Aliter ponit H. & dt, ꝙ antiqua statuta fuerunt quę feminas ī certis criminib. sine inscriptione accusare permiserunt illa statuta nō habent in iure nr̄o forte apud Græcos habentur, & forte cōtinebant de crīe læsę maie. & de crīe abigeat⁹. 4. q. 4. c. null⁹. §. aliqn̄ ſm H.

EX eo.] CASVS. Lex Iulia de adulterijs prohibet mulierem condemnatam testificari: ergo à cōtrario sensu non cōdemnata ad testimonium potest admitti.

d ¶ Colligit.] Arg. quod de vno negat, de alijs omnib. cōceditur. 2 Itē ar. ꝙ possumus argumētari per ar. à contrarijs, ut hic, & 25. di. qualis, & 45. d. disciplina. & 23. q. 4. q̄sitū. Et lex dicit, ꝙ fortissimū est argumentum à cōtrario sensu, ut de off. eius cui māda. est iurisdi. l. 1.

2 Text. est pro hoc. ī l. cum lex. ff. de leg. & in l. cū pr̄tor. cū cōcor. ff. de iu.

a ¶ Testimonium.] Secūdum leges mulier in omni cā potest testificari, siue sit ciuilis, siue criminalis: nisi tātum in vltimis volūtatibus secundum canones vero mulier ī nullo crimine pōt testificari, nisi ī exceptis, sed ī ciuilib. pōt testificari. Nec ob. 33. q. 5. mulierē. & extra de ver. si. fortius vbi dicit, ꝙ mulier potest esse testis, sed ītelligas de criminalibus causis, & vltimis voluntatibus. Quidam tn̄ dicunt, ꝙ mulier ſm canones nō pōt testificari nisi in casib. à iure expressis.

teri testamento populum iudicasset, hodie tamen non permittitur, sed potius propter peccatum quod induxit mulier, debet uerecūdari, & uiro subijci: in cuius signū iubetur habere caput uelatum. Postea probat ꝙ in quibusdam casibus mulier admittitur ad accusandum, & probatur per leges sequentes.

a ¶ Indicitur.] Vt inf. 33. q. 5. mulierem.

DE crimine.] CASVS. Quæsitum est ab Imperatore utrum mulier in publico iudicio quemquam valeat accusare.

NON EST PERMISSVM. CASVS. Mulier non potest quemquam in iudicio publico accusare: nisi suam uel suorum prosequatur iniuriam.

CErtis de causis.] CASVS. Dicitur in hac l. ꝙ concessum est mulieribus accusare si suam vel suorum iniuriam prosequantur contra quos non cogūtur inuite dicere

dicere testimonium. similiter volunt dicere testimoniū suorum cōsanguineorum, vbi liberti paterni uel materni esse falsum, admittuntur ad accusandum, pupillus vero vel pupilla mortem patris vel aui exequi potest auctoritate tutoris: similiter de testamento patris potest experiri.

IN QVÆSTIONIBVS. CASVS. Dicitur hic quod in crimine læsę maiestatis mulier potest accusare, quod probat exemplo mulieris Fuluiæ, quę Catilinam coniurantem Marco Tullio detexit.

QVÆCVMQVE. CASVS. Dictum est supra, quòd mu-

quos ex lege publicorum testimonium inuitæ [a] non dicunt. ¶ Idem & in lege Cornelia testamētaria [b] senatus statuit: sed & de testamēto paterni [c] liberti, vel materni mulieribus publico iudicio dicere permissum est. ¶ Pupillis [d] ex cōsilio tutorum patris mortem, item pupillæ aui sui mortē exequi cōcessum est lege testamentaria. [e] Nam & de patris quidē testamēto pupillis agere diuus Vespasianus permisit. Sed etsi non exhibeantur tabulæ, per interdictum [f] possunt experiri. *Codice de ijs, qui accusare possunt, vel non, lege quarta*, Imp. Alex. Dionysio. Vxor tua, si consobrini sui necem vindicandā existimat adeat præsidem prouinciæ. *In digestis ad legem Iuliam maiesta. lege 8. Papinianus, lib. 12. responsorum.* ¶ In quæstionib. læsæ maiestatis etiam mulieres audiuntur. * ¶ Et coniurationem denique Lucij † Catilinæ Fuluia mulier detexit, & M. Tullium consulem indicio suo instruxit.

li.9.tit.1.l.vxor.

lib.48.tit.4.l.ī quęstionib.

† al. Sergij.

* Adde contra quos pē admitti. in l. si familia. ff. de iurisd. omn. iud. & in l nemo. C. de epis. aud.

Quæcunque [g] uero persona ad accusationem publicorum iudiciorum, vel lesæ maiestatis admittitur, eadem accusationem simoniæ subire non prohibetur.

Vnde in 1. libro Codicis Imp. Leo Armasio præfecto Prat. le. 29.

ti.3. de episcopis & cleric. l. si quequā.

¶ Læsæ maiestatis, & publicorum iudiciorum, & simoniæ accusatio æqualiter proponatur.

C. IIII.

SAne † [h] quisquis hanc sanctam, & venerandam antistitis sedem pecuniæ interuentu subisse, aut si q̄s. ut alterum ordinaret, vel eligeret, aliq̄d accepisse detegit: ad † istar [i] publici criminis, & læsæ maiestatis accusatio

† cum sane si quis, orig.

† al. instar.

a ¶ Inuitę.] Quędā enim personę sunt, contra quas nō cogitur aliquis testificari, vt 4. q. 3. item lege Iulia.

b ¶ Testamētaria.] Vt mulier possit accusare testamentum falsum, si testamentū ad se vel ad suos pertineat.

c ¶ Paterni.] Quia filij patronorū, & ēt hi, qui ex transuerso veniūt vsque ad q̄ntum gradum uocantur ad successionem liberti, vt in insti. de success. lib. §. si autē sine liberis.

Minor agere & cōueniri non pōt, nisi in certis casibus.

d ¶ Pupillis.] Regulare est, q̄ minor annis sine tutore, uel curatore nec agere potest, nec conueniri, vt C. de auct. pręstan. l. clarū alioq̄n sententia lata cōtra ipsum nulla est: si tamen lata fuerit pro ipso, tenet, vt C. de procu. nō eo min⁹. quandoq. tamē agit vel cōuenit sine tutore vel curatore, ut in casib. hic positis. Itē si ipetrauit veniā ætatis, ut C. de his q̄ ve. æta. ipet. l. 3. Itē si agat de libero hoīe exhibendo, vbi ēt pupillus admittitur, vt ff. de lib. ho. exhib. l. 3. §. pen. item si agatur de recuperanda possessione, vbi ēt impubes, sine tutore audit. vt C. qui. legi. pers. l. vlti. item minor potest agere de thoro suo violato, ut ff. de adult. l. si maritus. §. lex Iulia licet autē minor pro se non possit agere pro alijs tamen potest, si habet mādatum, ut ff. de mino. et in mandato, ut ff. de procu. filius familias. in fine. Vtrum autē in causis spiritualibus, ut in matrimonio, uel pro ecclesia possit minor litigare pro se? Dicunt quidam quòd sic: quia in his censetur maior, sed certe cum ibi maius periculum uertitur, magis esset ibi consulendum minoribus, ut ff. ad Carb. l. 1. §. 3. nam circa maiora maius periculum uertitur, ut 42. dist. quiescamus. Item uideo quod in matrimonio locū hēt in integrum restitutio, ut ext. de in integ. rest. ex literis similiter in alijs causis spiritualibus, scilicet in religione assumenda 20. q. 1. illud in ordine sacro. . d. c. 1. & 2. Item cum filius agit contra patrem secūdū canones. 2. q. 7. queritur. in matrimonio certum est quòd minor pro se admittitur ad agendum, ut extr. de restit. si ei. ex parte, sed de hoc posset dubitari, utrum ibi locū habeat restitutio sed de hoc dixi super illa decr. ex parte. s. p. de rest. spo.

e ¶ Testamentaria.] .i. lege Cornelia de falsis.

f ¶ Per interdictum.] Scilicet per interdictum de tabulis exhibendis: que experitur omnis ille cuius interest, ut ff. de tabu. exhib. l. locum. l.

1 Sub. §. cōdemnatio, in cuius: tū locū succedit hodie actio in factum, vt testm exhibeatur. ff. de auct. præstan. l. 4. ff. de tab. exh. locum l.

mulier admittitur in publico crimine, & ī crimine lęs. maiestatis ad accusandum. Nunc uero probat, quod admittitur in crimine simoniæ, cum admittitur in publico crimine, & in crimine læsæ maiestatis. Et ad hoc inducit legem sequentem.

g ¶ Quæcunque.] Hoc non facit ad propositum, sed hoc ponit ut inducat seq. c.

SAne q̄squis.] CASVS. Statuit Leo Imperator in hac lege ut si quis Romanā sedem per pecuniam acquisierit, uel alium per pecuniā ordinauerit uel elegerit, ad instar criminis læsæ maiestatis accusatus & conuictus deponatur, & perpetuo infametur, cum ipsi sint in crimine pares.

h ¶ Sane.] Hęc lex est pars illius, C. de episcopis, & cle. si quemquam.

i ¶ Ad instar.] Nō tū est ibi omnimoda similitudo inter crimen simoniacum, & crimē læsæ maiestatis: quia pro crimine simoniæ imponitur pena depositionis, sed pro crimine læsæ maiestatis pœna mortis. ut 6. q. 1. §. uerum, sed quo ad accusationem & testimoniū parifica ri uidentur, ut quicunq. admittatur accusator uel testis in uno, & in reliquo, ut extra de si. licet Hely. in fine & cap. tanta. 90. di. si quis Papa. Item simonia * est maius crimen quam hæresis, ut 1. q. 1. eos. in mo est maius crimen quàm aliquod aliud crimē, ut 1. q. 1. lt. patet. sed in hæresi quilibet admittitur, ergo multo fortius in simonia, argum. tamen contra est extr. de testib. uenicns. 1 ubi.

Simonia, & crimen læsæ maiestatis omnino cōueniunt.

* Quo simonia interdum dicatur grauius crimen uide sup. q. vl. c. patet. in gl. in uer. reputantur. Nam proprie loquendo, hæresis est maius crimen quā simonia.

ubi dicitur, ꝙ in simonia socij criminis non admittuntur. sed in crimine læsæ maiestatis audiuntur, ut 6.q.1. §.verum.§.porro. Sed dic, quod non admittuntur socij criminis cum accusatus est bonæ famæ, alias quilibet auditur. Vel dic, ut dixi 2.quæst.1. in primis. in fi.t. Vel

1 Et melius 5. 1. q. 2. si quis episcopus. ibi uideas.

deportationi, siue decapitationi, ut 5.q.6.delatori.

CVM AVTEM. CASVS. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit Grat. ex supradictis dicens, quod canones non recipiunt accusationes, quas leges sæculi repellunt: ergo a contrario sensu per canones sunt admittēdi, qui per leges non prohibentur. Postea respōdet huic conclusioni dicens, quod non bene infertur: q̄a leges prohibent omnes clericos nuptias contraherē, qui per canones prohibentur: non tamē leges admittunt copulam oīum clericorū, qui per canones nō prohibentur. Et de hoc ponit exemplū. Et ita quāuis canones nō admittunt accusationes quas admittunt leges; non tamen recipiunt omnes, quas leges admittunt. in scda parte dicitur quod in negotijs ecclesiasticis tunc legibus est utendum cum canonibus non contradicunt. Vnde cum per leges mulier in crimine læsæ maiestatis & simonię admittitur ad accusandū & per canones est admittēda: uel ostendat canon per quam repellatur. Et si q̄s dicere uelit q̄d mulier alios de simonia & nō sacerdotes possit accusari: tūc eius distinctio locū non habuit, nisi specialiter hoc aliqua lege inueniatur esse prohibitum, cū legibus gn̄aliter ei permissū videat. Postea huic quæstioni r[illegible] dicens, quod specialia sunt crimina. in quibus mulieri permittitur accusare. inter quæ cū fornicatio nō connumeret, de qua mulier presbyterū accusat; patet, ꝙ propter hoc mulier sit repellenda, & etiam propter aliud: q[illegible] fitetur [illegible] sacerdotem, ei credi non debet, ut inf. seq.cap. Secunda pars incipit ibi, Sed sicut, &c.

ne proposita, a gradu sacerdotij retrahatur. Nec solum hoc deinceps honore priuari, sed perpetuæ quoque infamiæ damnari decernimus: vt eos, quos [a] facinus par coinquinat, & æquat, vtrosque similis pœna comitet.

Cum autē sacris canonibus accusationes omnino submoueantur, quas leges sæculi nō asciscunt, è diuerso uidētur admittendæ, quæ legibus [b] sæculi nō prohibentur. Verum hoc nō infertur. Quicumque enim clericorum sacris canonibus nuptias contrahere prohibētur & legibus Imperatorum. Non autem consequenter omnium copulā leges admittunt, quorum coniunctionem sacri canones nō prohibent legibus enim & soli cantores, & lectores: canonibus autem etiam acolythi vxores ducere possunt. Quāuis igitur sacris canonibus submoueantur accusationes, quas leges sæculi non asciscunt; non ideo consequenter recipiuntur quæcumq; principum leges admittunt. ¶ Sed (sicut circa huius operis initium [c] præmissum est) toties legibus Imperatorum in ecclesiasticis negotijs vtendum est quoties sacris canonibus obuiare non inueniuntur. ¶ Vnde aut specialiter sacris canonibus mulier ab accusatione læsæ maiestatis, & simoniæ ostendatur prohibita: aut præmissis rationibus ad huiusmodi accusationem admittenda probetur. Nec quisquam distinguere quærat: ad aliorum, non ad sacerdotum accusationem in hoc casu simoniæ mulieres esse admittendas †. Cum enim generaliter [d] legibus hoc eis pmissum inueniatur; nisi quis specialiter aliqua lege hoc prohibitum ostenderit, eius distinctio locum non habebit. Verum, cum contra generales regulas quædam crimina specialiter excepta sint, in quibus mulieri accusare permittitur, inter quæ fornicatio non numeratur; patet, quod huius accusatio dupliciter infirmatur; & quia fornicationis crimen intendit; & quia dum de se confitetur, super alienum crimen ei credi non oportet.

dist.10.c.1.

† Concor. tex. in l. quēquam. cum gl. C. de episco. & cler.

Vnde Iulius Papa scribit in detretis, c.18. dicens.

Dionysius, dist. 2.

α ¶ Legibus enim. *Discrepantia hæc legum, & canonum vera non est. Sed fortasse in hanc opinionem uenit Gratianus ex quibusdam verbis nouellæ vigesimæ secundæ, quæ in vulgatis authenticis habetur colla. 4. tit. de nuptijs.* sed & si quis inter reuerendissimos constitutus clericos (vltra lectorem, aut cantorem dicimus) omnino contraxerit nuptias; hunc ex nostra constitutione cadere sacerdotio constituimus, atque volumus. *Iulianus autem antecessor eadem nouella 22. num. 27. illud.* supra

Vel dic, ꝙ admittitur quilibet ad accusandū in his criminibus, sed non ad testificandum: quia tota vis consistit in testimonio, sed non in accusatione.

a ¶ Quos. Non intellige ꝙ eandem pœnam patiatur conuictus de simonia, quam conuictus de læsa maiestate. Sed hoc vult dicere, ꝙ eādem pœnam patiatur tā dans quam accipiens pecuniam. 2 Vel dic eadem pœna, id est, consimili. nam pœna depositionis similis est

2 Ad hoc §. 2. q. 1. quos constiterit.

b ¶ Legibus. Sup. 10. dist. lege Imperatorum.

c ¶ Initium. Sup. dist. 10. cap. 1.

d ¶ Generaliter. Sic ergo argumentatur, cum nusquā inueniatur prohibitum. ergo non debet prohiberi, ut 2[illegible]. q. 2. lex diuina, similiter vigesimaprima q. 1. quod si dormierit. & 55. dist. si Euangelica.

NEmini.] CASVS. Quæsitum est a Iulio Papa, vtrum alicui de se confessio contra socium criminis sit credendum? Et respondet: quod non: nisi in crimine læsæ maiestatis: quia omnis confessio accusanti periculosa aduersus quemlibet. Item §. qui postea sequitur planus est.

nes agitur; ut C. de fer. prouinciarũ. Item si partes spõtaneè uelint litigare feriatis diebus, possunt: alias non tenet sententia, ut ff. eod. l. 1. libellus autem potest porrigi die feriato. ut ff. de adult. miles. §. sexaginta. Ioan. tamen dixit quòd partes mutuo consensu possunt litigare

a [Lęsę maiestatis.] Et præterquã de crimine simonię. ut 79 dist. si quis Papa. & sup. ca. sanæ licet sit arg. contra, extra de test. veniens. 1 Quidam tñ dicunt, quod in crimine simonię nõ auditur socius cõ sociũ. & ad aliud decretum 79. d. si quis Papa respõdet, quod ibi socius admittebatur contra socium, hoc ideo fuit: quia non fuit ibi tñ crimen simoniæ, sed ẽt crimẽ læsæ maiestatis. Item auditur cõfessio unius latronis contra alios, ut C. de fer. prouinciarum. Item falsarius cõtra socium suum auditur, 1 ut C. de fal. 1. nunquam tamẽ ualet cõfessio taliũ ad conuincendum socium, nisi adsit aliqua psumptio, ut ff. de cu. re diuus Ioan. b ¶ Credi.] Præiudicatur tamẽ alteri ex tali cõfessione. intãtum, quòd ei indicitur purgatio, ut ext. de adul. significasti, quod uerum est si laboret infamia, aliàs non ut extra de purga. capit. nos inter alios. & extra de cõfess. cum monasterium.

Confessio latronis contra latronẽ auditur.

1 Ista fuit snia. B. Isi. q dicebat, quod nunquã ualet confessio socij contra socium, nisi aliqua sit psumptio contra ipsum. sed Azo dicit seper ualere nisi expressum inueniretur. Arclud.

lectorem & cantorem, *exponit,* veluti subdiaconus, & diaconus. *Hos autem canones etiam nuptijs prohibent. Et Leo in cap. lex continentiæ supra distinct. 31. fere ijsdem verbis vsus est, quibus Iustinianus in hac nouella, & nomine lectorum omnes minores ordines significauit. Vnde Iulius Papa scribit in decretis, c. 18. dicens.*

¶Rei professio aduersus quemlibet admitti non debet. C. V.

NEmini (præterquã de crimine læsæ maiestatis a) de se confessio credi b potest † super crimen alienũ quoniam eius, atque omnis rei professio periculosa est, & admitti aduersus quemlibet non debet.

Ans. l. 3. c. 75. Iuo p. 5. c. 288. Pann. l. 4. c. 69.

† *al. oportet.*] *al. debet.*

a ¶Præterquam de crimine læsæ maiestatis.] *Hac exceptio in nullo ex locis indicatis habetur, præterquam apud Anselmum.*

Quia ergo ista de se confitetur, super alienum crimen ei credi non oportet, sed contra eam sua confessio interpretanda est.

QVAESTIO IIII.

Vod vero c die Dominico nec episcopo, nec presbytero causam aliquam ventilare liceat in Tarraconensi cõcilio prohibetur, in quo sic statutum est, c. 4.

¶Ministri ecclesiæ die Dominico causas vantilare non debent. C. I.

NVllus episcoporum, aut presbyterorum, vel clericorum die Dominico propositum cuiuscunq; causæ negocium audeat ventilare †; nisi hoc tantum, vt Deo statuta solennia peragant, Cæteris vero diebus, conuenientibus personis illa, quæ iusta sunt, habent licentiam iudicandi, excepto † criminali d.

Iuo p. 4. c. 22.

† *al. iudicare.*

† *al. exceptis criminalibus negotijs.*

Item ex concilio apud Erphesfurt ß habito præsente rege Henrico.

QVod uero die.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæstio, qua quæritur utrum die Dominico liceat causas uentilare? Et respondetur, quod nec die Dominico, nec alijs diebus feriatis, ut infra ead. c. 1. 2. & 3. nisi tractetur de pace, ut inf. 22. q. 5. decreuit. & nisi partes in hoc sponte consentiant. ut ff. de fer. l. 1. Itẽ si res sit tempore peritura, agitur diebus feriatis. Liberalia quoque iudicia diebus illis tractantur, & de amouendis officiatis. & de alimentis, & atrocibus iniurijs & ut aliquis in possessionem causa rei seruandæ mittatur, agitur diebus istis, ut ff. eod. l. 2. & 3. & contra insignes latrones agitur diebus feriatis, ut C. eo. l. prouinciarum: & in quibusdam alijs casibus, qui notantur C. eod. tit. & in summa huius quæstionis.

Feriatis diebus an possit litigari.

c ¶ Quòd uero.] Diebus feriatis causæ non sunt tractandæ, vt infra cap. 1. & vi. nisi tantum de pace, ut 22. quæst. 5. decreuit. agitur tamen in quibusdam casibus, scilicet cum actio est tempore peritura. Item cum agitur de tutoribus dandis, & de amouendis officiatis, & de alimentis, & de atrocibus iniurijs, & de liberalibus, causis, vt ff. de fer. l. 1. 2. & 3. Item contra insignes latro-

tigare diebus feriatis hoc tantum intelligendum est de ferijs messium, uel vindemiarum: alioquin consensus earum non sufficeret, ut litigent aliquo solennissimo die, ut extra eo. c. vlt. B. Itẽ satis uidetur, quod causę matrimoniales possunt tractari diebus feriatis, cum ibi sit periculum adulterij, uel incestus similiter ubi agitur de electione episcopi uel prælati, propter periculũ moræ: quia non debet ecclesia uacare ultra tres mẽses, ut 50. d. postquam & quia in his casibus multa sunt specialia, ut extra ut lite non conte. quoniam. Io.

NVllus episcoporum. CASVS. Statutum fuit in concilio Taraconensi, ut in diebus Dominicis, uel alijs solennibus diebus episcopi uel alij clerici causas uentilare non audeant. sed in alijs diebus possunt, & ex certa causa criminali, ubi agitur ad sanguinis effusionem.

d ¶Criminali.] Scilicet cum agitur de effusione sanguinis tunc clerici non possunt esse iudices, ut 23. q. 8. his a quibus. delegari tñ potest clerico criminalis causa ut tamen princeps iuret de impunitate rei, ut 23. q. 8. sæpe.

ß ¶ Erphes furt.] *In vulgatis legebatur,* Ephesum, *quasi hoc esset decretum aliquod concilij Ephesini habiti tēpore Cœlestini Papæ, & Theodosij iunioris. Hoc vero est Germanicum concilium habitum præsente Henrico rege, prout etiam apud Burchardum, & Iuonem dicitur. Et codices Gratiani manuscripti habent, quemadmodū est restitutum. In hoc autem oppido petijt Bonifacius a Zacharia Papa constitui episcopum, & impetrauit. Qđ apparet ex prima epistola Bonifacij ad Zachariam, & vltima Zachariæ ad Bonifacium.*

¶ Solennibus diebus, & legitimorum ieiuniorum sæcularia placita non agantur. C. II.

Bur.l.13.c.21. Iuo p.4.c.53.

PLacita sæcularia Dominicis dieb. vel alijs præcipuis festis, seu etiam in his diebus, in quibus legitima ieiunia celebrantur, secundum canonicam constitutionē minime fieri decernimus. Insuper etiam sancta synodus decreuit, ut nulla iudiciaria potestas licentiam habeat sua auctoritate Christianos ad placitum bannire in supradictis diebus, idest † septem diebus ante Natalē Domini vsque in octauas Epiphaniæ, & a quinquagesima [a] vsque in octauas Paschæ, & septem dies ante natiuitatem S. Ioannis Baptistæ: quatenus adeundi ecclesiam, orationibusque vacandi [b] liberius habeatur facultas.

† &] fortasse.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 64.

¶ De eodem. C. III.

Burc.l.1.c.112. Iuo p.5.c.204.

NVllus episcopus, vel infra positus die Dominico causas iudicare præsumat.

QVAESTIO V.

Vrgationem [c] vero neganti esse præstandam Stephanus scribit Leoni episcopo Theanensi.

¶ *Idem est titulus in cap. de manifesta, supra 2. quæstio 1.*

¶ Diaconus si de crimine conuinci non poterit, apud episcopum seipsum secreto purificet. C. I.

Iuo p.6.c.460.

DE crimine sibi illato diaconus tuus verissime fatebatur se esse immunem. Verumtñ si suspicio habetur,

PLacita.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, vt in diebus Dominicis & præcipuis festiuitatibus, vel in legitimis ieiunijs sæcularia placita non tractentur. In secunda parte dicitur, quòd in septē diebus ante natiuitatem domini vsq; ad octauam Epiphaniæ,

phaniæ, & à Quinquagesima vsq; ad octauam paschæ, & septem diebus ante festum sancti Ioannis Baptistæ non liceat iudici ad placitum aliquem vocare. Secunda pars est ibi, [Insuper,] Sequens capitulum patet.

a ¶ A quinquagesima.] Alibi dicitur à Septuagesima, vt 22.q. 5. decreuerit hoc tamen hodie non seruat Romana Curia. Ioan.

b ¶ Orationibusque vacandi.] Ratio secunda est ob reuerentiam dierum, & tertia fauore partium, vt sic partes à litibus respirent, vt C. de ferijs, dies. Quarta ratio est, quia talibus dieb. nō præstatur iuramentum nisi pro pace, ut 12.q.5. decreuit. & sic non posset præstari sacramentum calumniæ. Sed pone quòd Papa commisit alicui, quòd intra triginta dies terminaret causam aliquam, & illi dies incidant intra dies quadragesimales; videtur ꝙ cum res sit peritura tēpore, quòd iudex inuitis partib. procedere possit, quod quidam concedunt: sed non est verum hoc: qa licet literæ pereant, lis tamē salua manet coram alio. 1 Sed pone ꝙ iudex citet aliquem die feriato; nūquid tenetur citatus venire, & allegare priuilegium suum? Vr, ꝙ sic: quia si post appellationē citat aliquem tenetur uenire, & allegare priuilegium suū, vt ext. de appel. si duobus. & c. cum parati. Itē etsi nō teneatur qs respondere die illa: tamē potest ad hoc citari, vt libellus ei detur. 2 vt ff. de adult. miles. §. sexaginta. Itē qđ si sub hac forma fiat citatio, Mando tibi, vt hinc vsque ad diem Dominicā hic cōpareas, ut ext. de do. & cōtum. cum dilecti. Respondeo, si citat vt compareat die feriato, bene tenet citatio. Sed si citat ut respōdeat, nō tenet: qa talis citatio nulla est. 3 vt ff. de fer. leg. 1. & ubi citatio nulla est, & hoc liquet ꝙ est nulla: nō tenetur uenire ad allegandū priuilegiū suum, sed ubi dubiū est an teneat, tenetur uenire, ut dixi 3. q. 2. si episcopus. Ioan.

1 Itē sentit Inno. ext. de off. deleg. de causis Arch.

2 Idē tenet Ale. de Imo. in l. 1. col. 2. ff. de ferijs & B. in l. 1. §. nūtiatio. de oper. no. nunc. & in l. 1. in uer. cō pellendi. ff. de fer. & in gl. 1. l. iure, in uer. eius, & ibi Bal. C. de adult. & no. glo. in c. fi. & ibi uide doc. de iudi. extra.

3 Cōc. Alex. de Imo. in l. ex quacunq. col. 2. ff. si qs in ius uocā. non ier. & Cyn. in l. dies. ff. de ferijs, & per Bar. in l. 1. §. nunc. de op. no. nunc.

PVrgationē.] CASVS. Hic intitulatur quinta quæstione, qua quæritur, an neganti sit purgatio indicēda? Et respondetur qđ non, si de crimine non est infamatus, vt 6. quæstio. quinta, capit. vno. Si autem est infamatus de crimine, indicitur ei purgatio vt inf. ea. c. 1.

c ¶ Purgationem.] Hic quæritur an neganti sit indicēda purgatio. Et est dicendum quod non, nisi laboret in famia 6. q. 5. quod autem hæc quæstio dicta est su. 2. q. 5. per totum. Ioan.

DE crimine.] CASVS. Aldericus diaconus habebatur suspectus de quodam crimine: & ideo per ipsum Aldericum Menen. episcopus consuluit Stephanum Papam, qualiter super hoc esset procedēdū? Et respondet

& accusatores idonei reperiuntur,& tales testes,quales sacri canones sanciunt:accito tecum certo episcoporum numero [a] veniant accusatores [b], vocetur & ipse Aldericus diaconus:& si negauerit, ventiletur causa canonice: & si, vel sponte confessus, uel legitimis testibus fuerit approbatus,canonica feriatur sententia.Qui si nec sponte confitetur, nec accusatores, & testes legitimi reperti fuerint.& mala fama crebuerit; non publico [c] examine, sed coram te, & aliquantis reuerendissimis presbyteris, & diaconis tuæ ecclesiæ secreto iuramento se purificet. Et tu deinceps boni testimonij eum annuncia: & compesce, & commone ecclesiæ tuę filios, ne sacerdotem [d] Dei vlterius infamare præsumant;timētes,quod Cham [e] maledictus est,qui patris verenda derisit. *Gen.9.*

Item Nicolaus Salomoni Constantiensi episcopo.

¶Non est spoliandus presbyter,vel diaconus, nisi sponte confessus, vel legitime conuictus fuerit. C. II.

Iuo p.6.c.122.

PResbyter, aut diaconus, quem asseris crimina nolle publice confiteri, sed velle cum sacramento [f] defendere se; & si tamē notum sit episcopo esse scelus ab ipso perpetratum;non pōt per aliquam pęnitentiā [g] sacerdotali,vel diaconali officio potiri:sed mirandum est [h],si ipse confessus non fuerit, quomodo notū possit esse episcopo scelus ab ipso perpetratum,nisi accusatore forte idoneo per testes idoneos approbante. Vnde si examinante epō causam presbyteri,vel diaconi nō fuerit per testium approbationē presbyter †, vel diaconus forte cōuictus; non est scelus episcopo legitime manifestū;nisi sua sponte scelus ipse cōfiteatur. Quod nisi fecerit,interim nō vi

† al.ille presbyter.

spondet,si accusatores & testes: idonei reperiuntur coram certo numero episcoporum accusetur ipse Aldericus,& si confessus fuerit,uel legitimis testib. cōuictus, canonica sententia feriatur. Si uero crimen non confiteatur, nec testibus potest probari, & infamatus est de crimine non in publico, sed coram te, & aliquot testibus, presbyteris,& diaconis, secreto se purget,p̄stito iuramento, & deinde cōmoneat clericos ne præfatum diaconum infamare p̄sumāt,exēplo Chā, q̄ maledictus fuit in filijs, q̄a verenda pr̄is derisit.

a ¶Numero.] inf.e. q.7.Fœlix.

b ¶ Accusatores.] Idest,accusator.

c ¶Publico.] 2.q.5. bresbyter 23.d.illud contra. Sed ibi loq̄tur eū publice q̄s est infamatus 1 hic cū clanculo vel a clero est infamatus.

1 Itē arg.cōtra.6.q.1. testamentum ibi soli.

d ¶ Ne sacerdotem.] hic sacerdotē vocat diaconum, sic extra de cohab. clericorū, & mul.si quispiam.

e ¶Cham.] 2.q.7. sententia. Ioan.

PResbyter.] CASVS. Quidā ep̄s sciens peccatū cuiusdam presbyteri & diaconi sui (quod peccatum sibi notū erat per eorum confessionem sibi extra iudiciū factam) compellebat eos publice confiteri, q̄d cū facere nollent: sed se sacramēto defendere uellent, ab officio vtrumq; suspendit.super hoc Solomon Cōstan. episcopus quæsiuit à Nicolao de duobus.Primo vtrum per solam pœnitentiam possit presbyter vel diaconus ad officium reparari, cum episcopo sit notū scelus esse perpetratum;Et r̄ndet q̄ non. Secundum,vtrum p̄p confessionem extra iudicium factam possit quis suspendi vel dānari; Et r̄ndet q̄ non, sed per testium approbationem, vel spontaneam confessionem in iudicio factam. ita ponit Bene.hunc casum.H. vero sic.Quidam episcopus dicebat se scire crimen cuiusdam presbyteri, & cuiusdam diaconi, & ideo noluit purgationem eorum recipere, sed statim eos deposuit.tandem delata fuit causa ad Solomonem episcopum per delegationem domini Papæ, vel per appellationem: quia forte metropolitanus eorū erat: qui dum vellet de causa cognoscere, ep̄s instabat, & dicebat ne reciperet purgationem eorum, quia eos iuste damnauerat. Dubitabat ergo Solomon, & in hoc articulo dominum Papam consuluit: cui nunc Papa rescribit, ostendens qualiter in causa debeat procedere. Si enim legitime sunt conuicti, vel confessi in iure: remaneant sic depositi. si vero nec in iure sint confessi, nec legitimis testibus coram suo episcopo conuicti, pristino statui siue honori restituantur.

f ¶Sacramento.] Hic consueuit quæri,si ep̄s scit clericum infamatum esse reum, an debeat eius purgationē audire,uel etiam compellere eum ad purgationem? Et videtur q̄ sic:quia generaliter traditur in canone, q̄ clericus infamatus debeat se purgare.2.q.5.per totū. Item sacerdos tenetur concedere Eucharistiam ei quam scit in mortali constitutum,ut infra de consecr. dist.2. non prohibeat. Item episcopus iure suo vtatur, si quid mali inde accidit,non est ei imputandum, 2 vt 33.q.5.de occidendis.Item non potes dicere,quod eum episcopus cogat ad periurium,sed potius canon cogit ipsum iurare, ut 33.q.2.quos Deus. Sed cōtra,ille qui recipit alterius iuramentum,& scit eum falsum iuraturū, uincit homicidam,ut 22.q.5.ille. Item qui permittit alium falsum iurare cum possit prohibere,peccat,ut 22.q.5.hoc vī.H. dicit, q̄ ep̄s secreto debet ei consulere, ut potius confiteatur publice crimen, quàm vt fiat periurus. Sed si ad hoc nō potest eum inducere,dicet populo: absit ut quid quā sinistri de hoc clerico suspicemur, vt 11.q.3.absit. Alij dicunt,q̄ delegabit purgationem. Tertij dicunt,q̄ non peccat audiendo purgationem:quia auctoritate canonis facit,23.q.4.qui peccat.

Ep̄s an possit clericum infamatum cogere ad purgationem.

2 Hoc ideo, quia lege p̄mittente fit, &c. C. de adul.Gracch⁹. C. de concu. l. antep. arg. 31.q̄.1. hac rōne.23.q.4. quam peccauit.in princ.

g ¶Pœnitentiam.] Quia pęnitētia non restituit aliquē dignitati,sed gratiæ tantum,ut inf. de pœn. dist.6. qui vult nisi quandoque, ut quando crimen occultum est, ut 50.dist.domino sancto,& c.quia tua.sed per restitutionem in integrum uel dispensationem.

h ¶Sed mirandum est.]Arg.q̄ non secundum conscientiam iudicandum sit. 3 vt 3.q.7.iudicet.& per hoc decretum intelligo illud 32.d.nullus,intelligo enim illud de scientia iuris,non facti,licet aliàs verbum sciendi large sumatur,ut 22.q.5.hoc videtur.

3 Adde an & q̄n sit s̄m cōsciām iudicādum. text.in l.illicitas. §.1. ff. de off. p̄sid. & in l.2. ff. de fes

Quòd

Q Vòd uero.] Hæc q.diuiditur in duas partes. in quarum prima dicitur,quòd confessio extorta non præiudicat.Secunda ibi,] A fidelitatis.] Ioan.de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 6. quæstione, qua quærit an con-

demus suo debere presbyterum, vel diaconum officio priuari. Sola ergo spontanea confessio,& canonicus numerus,& qualitas testium (decernentibus episcopis,& accusatore,quod obiecerat,comprobāte) clericum priuat proprio gradu.

QVAESTIO VI.

Vòd vero [a] *confessio cruciatibus extorquenda non sit, Alexander Papa testatur scribens omnibus orthodoxis, epistola prima,cap.2.*

¶ Ministrorum confessio non sit extorta, sed spontanea. C. I.

Iuo p.5.c.241. Pan.l.4.c.118.

SI quādoque a sacerdotibus,& auctoribus ecclesię, quædā scripturæ quoquomodo per metū, [b] aut fraudem, aut p vim extortæ fuerint, vel vt se liberare possint quocumque ab eis cōscriptæ, aut roboratæ fuerint ingenio;ad nullum eis præiudicium, [c] vel nocumētum valere † censemus:neque vllam eos infamiam, vel calūniam,aut à suis sequestrationē bonis vmquam,Deo auctore, & sanctis Apostolis, eorumque successoribus sustinere permittimus.Cōfessio vero in talibus non compulsa,sed spontanea fieri debet.*& infra.*¶ Omnis enim confessio, quæ fit ex necessitate, fides non est. *& paulo post.* ¶ Confessio ergo in talibus non extorqueri debet, sed potius sponte profiteri.Pessimum enim est de suspicione, aut extorta cōfessione quemquam iudicare: cum magis sit inspector cordis Dominus,quā operis *& paucis interiectis.* ¶ Non potest autem humano condēnari examine,quem Dominus suo reseruauit iudicio. Si omnia namque in hoc sæculo vindicata essent, locū diuina iudicia nō haberent.*Item multo superius.*¶ Est etiam &

† al. prouenire.

an confessio sit cruciatibus extorquenda. Et respondetur ꝙ viles testes possunt cruciari,ut 5.q.6.presbyteri. & 2.q.1.in primis accusator uero non est cruciandus à iudice, nisi in crimiue excepto propter inopiam probationum:vel ne falsitatē dicat C. ad legem Iul.læsæ maiestatis,si quis vbi q libet accusator & reus & testis torquetur, alias à reo ueritas non est cruciatibus eruenda, vt inf.ea.c.1.nisi sit præsumptio cōtra eum,ut 23.q.5. c.1.De hoc satis notatur in summa huius quæstionis.

a ¶ Quòd vero.] Ab aduersario nunquam est extorquenda confessio cruciatibus,ut inf.e.c.1.& 2.sed à iudice licite extorquetur cōfessio tormentis & qōnibus. Nam a iudice quandoque torquetur testis: qñque reus: qñque accusator. Testis torquetur tam in ciuili quam in criminali,ut si est seruus vel uilis persona: vel etiam si sit liber & sic criminosus & infamis, vel obscurus vel ignotus. tales enim non recipiuntur ad testimonium sine quæstionibus,licet sine clerici. 4. q.3.si res. & 5.q.5.illi qui.& q.6.presbyteri.& 2.quæst.1.in primis & in authen.de testi.§.nos igitur.& §. licet coll.7. & C. de fal.si quis decurio. Torquetur etiam libera persona licet nō sit vilis,dum tamē vacillet in testimonio vt ff.de quæstioni.ex libero.extra de pęnis.super his. 1 Item reus quandóque torquetur licet ratio, scilicet cum est suspectus, & non potest alias res probari, maxime si est uilis persona, & hoc in ciuili causa:vt 14.q. 6.si res aliena.similiter ī criminali torquetur,vt 23.q.5.c. 1.Actor vero in ciuili causā nūquā torquetur, sed accusator ī criminali causa quandoque torquet,vt ī crimine lęsæ maiestatis, cū criminaliter nō potest ꝓbari, ut C. ad leg. Iu. maie. si quis.ibi enim qualicumque dignitate sit pditus nullo priuilegio se potest tueri, siue sit accusator, siue reus vel testis.vt 6.q.1.§. porro.& 50.di.nullus omnino.Ioan.

Torquere pōt iudex aliquas personas.

1 Ad idem arg. C. de test. nullum & 4. q.3.qui falso. idem uidetur, & si nō uacillet. ff. de q. l.unius. §.testes secundum Io. de Fan.

SI quādoque à sacerdotibus.]CASVS. Significatum fuit Alexādro Papę quod quidā capiebant episcopus uel sacerdotes, vel auctores ecclesiarum, uel ab eis per metū vel fraudē, aut per vim cōfessiones extorquebant in scriptis,vt sic suis bonis eos spoliarent : vel vt suas causas nō requirerēt,vel vt de se cta eorum esse cōfiterētur, & hoc corā populis eos cōfiteri faciebāt : quare statuit Papa Alexāder, vt ꝓpter hoc nullā infamiam vel calūniam vel pręiudiciū aliquod patiantur: qa Deus respicit potius ad cogitationes & volūtates hominum, quàm ad actus, qui per simplicitatem vel necessitatem fiunt. nam in talibus non extorta, sed spontanea confessio est exigenda. [Fides non est,] Id est, non facit fidem.

b ¶ Per metum.] Dummodo talis sit metus. qui cadat in constantem virum, vt extra quod met. causa,ad audientiam.Si quæris qualis metus debeat cadere in constātem uirū : dico ꝙ qui continet metum mortis, uel cruciatum corporis,ut extra eo.tit.cū dilectus.Coactio aūt uerborum non sufficit, etiam si Rex sit qui minet, ut extra qui clerici, uel uo. insinuante. C. de transa. interpositas.ibi melius dī,licet sit ar.contra 31. q.2.Lotharius.& su.dist.7.fuerunt ff.de acqu.hęred.l.6.§.ult. ubi dī,ꝙ nō fit hęres q pp metū uerborū adijt hęreditatē.Et nota ꝙ canō hic tria æqparat, uim metū & fraudē,ut 3.q.1.redītegrāda,Met9 tñ ꝓ reuerētia à lege accipit & hęc accusat,ff.qua.re actio ñ dat l.1.§.q̄ onerādę.

Metus cadens in constantē uirū qualis est.

e ¶ Præiudicium.] Bene fit præiudicium ei quantum ad hoc, ꝙ ille cui per metum traditur res.dominus sit rei:sed quantū ad hoc.non fit ei præiudicium,quin detur ei actio, ꝙ metus causa ad repetendum : si tradidit

vel exceptio, si non tradidit, ut ff. eod. metu. 2. §. sed quod prætor. & §. ex hoc edicto. si tamen primo coactus promisit, & postea spontanee tradidit, non excusat coactio, vt C. quod metus caus. l. 2. & extra qui cle. uel uo. insinuante, ibi patientia tpis, &c. & est simi. extra de eo q. duxit in matri. significauit.

a ¶ Literas.] In q. bus fatentur aliqua se debere.

b ¶ Reqsitione.] Id est, cōfiteātur, quod absoluerūt aliquos a debito, in quo illi tenebantur.

c ¶ Erroris.] Id est, q. cōfitent se tenere aliquā hęresim. Sed nōne peccat mortaliter ille qui cōfitētur hoc? Respōd. sic: nec excusat cum aliqua coactio quia talis coactio nō est absoluta. & coactio cōditionalis neminē excusat vt 50. distī. presbyteros. & d cō se. dist. 4. eos. potius enim debet q.s pati mortem quā malo consentire, vt 32. q. 5. ita ne. & occisores corporis nō sunt cōtra iustitiam timēdi. vt 11. quęst. 3. nō solū &c. nolite 31. q. 2. Lothari⁹. Solu. hic non excusantur tales a toto, sed a tāto. metus enim uel coactio conditionalis non excusat peccatum, sed attenuat, ut extra quod met⁹ cau. sacris. Et no. hic quòd cōtra ea, quæ publice facta sūt ad mittit probatio in cōtrarium sic 31. q. 1. Lotharius. ext. qđ met⁹ causa, perlatū quod est contra regulam generalem. 8. q. 1. licet.

Coactio est duplex.

d ¶ Quæ fiunt.] Potius respicienda est causa facti quam ipsum factū, vt 23. q. 8. occidit. de pęn. distin. 1. aut facta.

AVctoritate. CASVS. Archiepiscop⁹ Treuerē. & p̄positus eius, & multi alij clerici capti fuerunt a quibusdam prædonibus, coacti fuerunt ab eis se obligare iuramento, & alijs obligationibus: occasione quarum obligationum res ecclesiasticas perdiderunt, quare Nicolaus scribens episcopis Galliæ, absoluit eos ab omni uinculo iuramenti & obligationis, & dicit quod propter huiusmodi iuramentum uel obligationes, nullam infamiam uel calumniam aut suorum bonorum amissionem illos habere permitteret. Sed præcepit præfato archiepiscopo & defensoribus Treueren. ecclesiæ, ut spirituali & materiali gladio tandiu malignos illos persequantur, donec ablata reddantur.

e ¶ Absoluimus.] Hic consueuit dubitari circa duo: scilicet an iuramētum per uim extortum obliget: Item an Papa possit dispensare in illicito iuramēto. & quòd non obliget tale iuramentum, videtur hic: quia dicitur hic, quod non debet esse uinculum iniquitatis, vt 22. q. quarta inter & extra de iureiu. verum. & extra de resti. spol. solicite. & extra quod metus causa, perlatum. Item quia inconueniens esset, quòd malefactor ex improbitate sua consequeretur actionem, vt ff. de fur. itaque fullo. Præterea, si malefactor petit rem, potest se reus tueri exceptione quod metus causa, cum illa exceptio per iuramentum non sit sublata. Præterea non obstante tali iuramento potest, petere rem si eā tradidit cum illud non iurauerit, vt extra de iureiur. debitores & extra

Iuramentū per uim extortū, utrū obliget.

ad hanc sanctam sedem perlatū (quod pudet dicere; & nō solum sacerdotali, sed etiam omni Christiano nomine est inimicū) quòd nōnulli episcopos, vel sacerdotes aut metu compellūt, aut vi extorquēt, aut fraude decipiunt, aliquas cōfessionis suæ in alteram partem, quàm debeant literas [a] scribere, [β] aut pro suarum nō requisitione [b] causarū, † aut (qđ deterius est) pro alieni erroris [c] secta scripturas facere, & proprijs manibus roborare, & coram populis recitare, atque cōfiteri. Aliquos dicūt carceribus, & ergastulis retrudi, † vt saltem his territi insidijs deuient Dñi sacerdotes, & suis faueant voluntatibus. *Item vbi supra.* ¶ Confessio vero in talibus non compulsa, sed spontanea fieri debet ipso attestāte, qui ait: [Ex corde enim procedūt homicidia, adulteria, fornicationes, blasphemiæ;] & cætera, quæ sunt ad hęc pertinentia. ¶ Nec tantum attendenda sunt, quæ fiunt [d] quantum quo animo fiant. *& paulo post.* ¶ Amplius autem respicit Deus ad cogitationes, & spōtaneas voluntates, quàm ad actus, qui per simplicitatem, aut per necessitatem fiunt.

† al. rerum.

† recludi.] ori.

sup. in hoc eo. c.

Matth. 15.

α ¶ Auctoribus.] *Iuo habet*, si sacerdotibus vel auctoribus ecclesiæ, *quemadmodum etiam in eadem epistola dicitur*, si q.s erga episcopum vel actorē ecclesiæ *& refertur supra 2. q. 7. si quis erga. Hoc autem loco in epistola legitur*, similiter si huiusmodi personis quędam scripturæ, &c. *Præcesserant autem cum multa alia, tum quæ referuntur in hoc eodem capite in vers.* Est etiam & ad hanc. *Confectum enim est hoc caput ex locis epistolæ hinc inde sumptis, ordine non semper seruato.*

β ¶ Literas scribere.] *Hæc absunt ab originali, Sufficiūt enim illa, quæ sequuntur*, scripturas facere. *Sed ob glossam non sunt expuncta.*

Item Nicolaus Papa episcopis Galliæ.

¶ Apostolica auctoritas, penitus illicita in irritum deducit iuramenta. C. II.

Poly. l. 6. tit. 11.

AVctoritatē venerabilium prædecessorum nostrorū secuti, & nominatim beatissimi Papę, & martyris Alexandri quinti a beato Petro, ab oībus iuramentis, † & cuiuscumque modi obligationibus, q.bus illi sese coacti violentia impiorum obligauerant, absoluimus: [e]

† al. iuramentis illis.

Esa. 58.

& ne illa seruentur: vetuimus tam præfatū archiepiscopum Treuerésem, quàm eius præpositum, & omnes, qui tunc temporis capti se illis quoquomodo obligauerūt: neque vllam eos proinde infamiam, vel calumniam, aut a suis bonis sequestrationem vnquam auctore Deo, & sanctis Apostolis, & nostris prædecessoribus sustinere permittimus: sicut per prophetam Dominus dicit: [Dissolue colligationes impietatis. Quin etiam pręfato fratri nostro, filijsque Treuerensis ecclesię, illiusq; defensorib. hæc in mandatis damus; vt spirituali simul & materiali [a] gladio tandiu malignos illos, eorumq; fautores insequantur quousque cum integritate possessiones, vel quæcunque res ecclesiasticæ hoc facto, vel quocunque pacto distractæ, seu direptæ sunt, reuocentur.

a.¶ Alexandri.] *Nicolaus citat epistolam Alex. I. de ua re notatum est supra dist. 19. si Romanorum.*

2 *A fidelitatis &t iuramento Romanus Pontifex nonnullos absoluit, cum aliquos a sua dignitate deponit.*

Vnde Gregorius Papa.

¶ *In manuscriptis est vt in vulgatis,* Gelasius Papa Anastasio Imperatori. *Cuius Gelasij esse non potest. Zacharias enim & Carolus magnus, quorum in hoc capite mentio fit, multo post Gelasium vixerunt. Habetur autem in regesto Gregorij septimi lib. 8. epist. 21. Herimanno Metensi episcopo scripta, quā refert Iuo. In qua quidem epistola paulo ante multa ex epistola Gelasij Anastasio Imperatori scripta afferuntur.*

& extra, quod metus causa, ad audientiam. Ergo eum potest rem petere, multo fortius potest se tueri exceptione: quia cui damus actionem, multo fortius exceptionem, ff. de superfic. l. 1. extra de iureiur. quemadmodum. Et econtra probatur, quòd obliget: quia licet fuerit coactus tamen voluit, quia coacta voluntas est volūtas, ut s. ea. q. 1. merito. Item quia non vergit in interitum salutis æternæ, est ergo obseruandum, vt extra, de iureiuran. si uero. nec prodest ꝙ cōpulsus fuit. 22. q. 5. qui compulsus, & cap. si quis coactus. Solu. quidam dicunt quòd talis fuit metus, qui cadit in constantem uirum, quòd iuramentum ob talem metum factum non obligat: 1 & secundum eos exponitur hic hoc verbum absoluimus, idest, absolutos ostendimus. Alij dicunt, quod qualiscunque sit metus, tenetur seruare iuramentum factum de rebus proprijs, sed nullum iuramētum adstringit ipsum pro rebus ecclesiæ non repetendis, quia istud est illicitum. & hoc magis probabile uidetur, ex quo licitum est quod iurat, & potest adimplere, ut 22. q. 4. si aliquid. Qui priorem opinionem sustinēt, distinguunt inter promissoria iuramenta, & assertoria. In promissorijs iuramētis excuset metus; in assertorijs non: quia potius dēt quis omnia mala pati, quàm falsum asserere, ut 32. q. 5. ita ne. Dicas ergo, ꝙ omne iuramentum obligat. Si tu obijcis mihi quod iste habet exceptionem quod metus causa: hoc bene concedo: non potest tamen uti ea, ratione iuramenti. Si tamen fuerit usus ea, bene dico quòd repellit agentem, & obtinebit in iudicio non obstante iuramento. peccat tamen utendo ead. si ergo quis iurauit rem suam per metum alij dare, petat a iudice ut cogat illum non recipere, uel ꝙ absoluat ipsum a iuramento, ut ext. de iureiur. ex administrationis. sed si ad hoc induci non potest, soluat, & postea repetat: si autem iurauerit se non repetere, tunc denunciet ecclesiæ factū illius, si autem iurauerit, quòd non denunciet, illud iurm non est seruandum, vt extra ead. quemadmodum, in fi. quia ex præcepto ad hoc tenetur. 2. q. 1. si peccauerit. Ioan. Tu breuiter dicas, ꝙ iuramentum super re illicita, ipso iure non obligat, siue quis faciat spontè, siue coactus, vt si iuraui hominem innocentem interficere, & hoc probatur 22. q. 4. ī malis, & c. seq. & c. ꝙ Dauid. Iuramētum tamen super re licita metu extortū, ipso iure obligat: sed datur exceptio ꝙ met. causa ad rescindendum, ut ff. quod metus causa. per totū. & C. eo. tit. l. 1. & 3. nisi in casu, ut ff. eo. l. si mulier, §. si dos. Itē in matrimonio, extra de spons. cum locum. Item in voto, extra quod met. causa, perlatum. B. Vtrum autem in iuramento Papa possit dispēsare quæritur. Hoc c. videtur dicere quod sic, per prędictas decretales, ut extra de uot. & uoti redē. magnæ. immo in omni iuramento est excepta auctoritas maioris, ut extr. de iureiu. uenietes. & extra de rescript. constitutus. Itē Imperator dispensat in eo. ff. ad munic. Imperatores. Item vr ꝙ non: quia iuramētū est de iure naturali, vt 22. q. 4. si ad peccatum. sed in talibus Papa non potest dispensare. 25. quæst. 1. sunt quidam. Item argum. ad hoc extra de statu monach. cum ad monasterium. Hugo dicit, quod in nollo iuramento licito potest Papa dispensare, nisi ad hoc solum, quod non habeatur infamis, qui transgreditur illud, & hos non absoluit, sed absolutos denunciat, quoniam iurauerunt de rebus ecclesiæ non repetendis, ut dicit. Tu dicas, quòd in uoluntarijs iuramentis non dispensat, sed in coactis bene: si tamē absoluit aliquem tenet absolutio. Dico enim, quod contra ius naturale potest dispensare, dum tamen non contra Euangelium, uel contra articulos fidei: tamen contra Apostolum * dispensat. 34. distinct. lector. 82. distinct. presbyter. Ioan.

Papa an possit in iuramē to dispēsare.

1 Dūmodo it tale, ꝙ possit seruari sine interitu aīæ: aliàs secus, ut leg. & no. ext. de iureiu. si uero.

* *Papa quādo cōtra Apostolum dispenset, vide 34. d. c. lector.*

a ¶ Materiali.] Argum. quòd iudex ecclesiasticus bene potest indicere bellum, & in bello insequi hostes, ut 23. q. 8. igitur. & c. hortatu. & c. ut pridem, & 63. d. Hadrianus. Item arg. ꝙ iudex ecclesiasticus potest præcipere iudici sæculari ut puniat maleficos, ut 23. qō. 4. si quos, & q. 5. relegentes, & q. 8. ut pridem. Arg. contra 23. q. ult. his a quibus.

Bellum pōt indici a iudice ecclesiastico.

A FIDELITATIS. Hæc est secunda pars q. in qua probat quòd laicus incorrigibilis per ecclesiā possit deponi a sua dignitate. & hoc probat per tria capita. Ioan. de Fan.

CASVS. Supra in duobus proximis capit. absoluit Papa ab obligationibus & iuramentis coactis. Nunc uerò vult ostendere Gratian. quòd idem possit facere de iuramento fidelitatis, cum aliquos a suis dignitatibus deponit.

Alius.]

¶ Pontificalis auctoritas a iuramento fidelitatis nonnullos absoluit. C. III.

Greg.vij.l.8.reg. Iuo p.5.c.vlt.

ALius [a] item Romanus Pontifex, Zacharias scilicet, regem Francorum non tam pro suis iniquitatibus, quàm pro eo, quòd tantæ potestati erat inutilis, [b] à regno deposuit, [c] & Pipinum Caroli magni Imperatoris patrem in eius locum substituit; omnesq; Francigenas a iuramento [d] fidelitatis quod illi fecerant, absoluit. Quod etiam ex auctoritate frequenti agit sancta ecclesia cum milites absoluit a vinculo iuramenti: quod factum est his episcopis, qui Apostolica auctoritate a pōtificali gradu deponuntur. lib.5.regest.

Item Gregorius septimus Romana synodo præsidens dixit.

¶ Excommunicati vinculo fidelitatis non tenentur obnoxij. C. IIII.

Pann.l.5.c.110.

NOs sanctorum prædecessorum nostrorū statuta tenentes, eos, qui excommunicatis fidelitate, [e] aut sacramento constricti sunt, [f] Apostolica auctoritate a sacramento absoluimus: & ne eis fidelitatem obseruent, omnibus modis prohibemus: quousque [α] ipsi ad satisfactionem veniant.

α ¶ Quousque, &c.] *Verba hæc non sunt in codice manuscripto Vaticano.*

Item Vrbanus II. episcopo Vapicensi.

¶ Antequam reconcilientur, fidelitatem excommunicatis nullus seruare cogitur. C. V.

Pann.l.5.c.111. † al. prohibete. Act.5.

IVratos milites Hugoni comiti, ne ipsi, quamdiu excommunicatus est, seruiant, prohibeto.† Qui si sacramenta prætenderint; moneantur oportere Deo magis seruire, quàm hominibus. Fidelitatem enim, quàm Christiano principi iurarunt, Deo eiusque sanctis aduersanti, & eorum præcepta calcanti, nulla cohibentur auctoritate persoluere.

ALius.] CASVS. Gelasius Papa scribens contra Anastasium Imperatorem dicit, quòd potest eum deponere propter malitiam suam, & hoc probat exemplo Zachariæ Papæ, qui regem Francorum deposuit, non tantum propter sua delicta, quantum pro eo ꝙ inutilis erat, & loco eius Pipinum patrem Caroli posuit: & oēs Francigenas a fidelitate eius absoluit: & milites a vinculo iuramēti in depositionibus episcoporū. Alij hēnt verba ista vlti. pro §. Gratiani, qui sic incipit, quod ex frequenti.

a ¶ Alius.] Quia de alio Papa præcesserat sermo: qui idem fecerat.

b ¶ Inutilis.] Nō intelligas inutilis, i. insufficiens, tunc. n. debuisset ei dari coadiutor, vt 7.q.1. q̃uis, & cap. petisti. sed dissolutus erat cum mulieribus, & effæminatus.

Imperator potest a Papa deponi.

e ¶ Deposuit.] Ergo Papa deponit Imperatorem, 1 vt 96. dist. duo. & c. si Imperator. nam & trāsferre potest Imperium, vt extra, de elect. venerabilem. Argum. contra 93. dist. legimus, in fin. & 96. dist. cum ad verum. Solu. dicitur deposuisse, qui deponentibus consensit.

1 Adde idem tenuisse Bal. in l. non ambigitur. ff. de legi.

d ¶ Iuramēto.] Supple ratione dignitatis præstito, non ratione personæ. Ioā. de Fan.

NOs sanctorū.] CASVS. Quidam sacramento fidelitatis quibusdam excommunicatis erant adstricti. quærebatur vtrum tēpore excōmunicationis deberent eis seruire? Et respondet quòd non: nisi satisfaciant prius, & absoluantur ab excommunicatione, aut sacramento, idest, sacramento fidelitatis: & etiam sine sacramento, faciunt quidam fidelitatem alijs; & ideo hæc diuersificare potes.

Excōicato an dēat fieri solutio.

e ¶ Fidelitate.] 11.q.3. quoniam multos, contra. sed ibi est solutum. Item contra argum. 11.q.3. Iulianus. Sed ibi est solutum.

f ¶ Cōstricti sunt.] Sed quid dices si iuraui me soluturum alicui pecuniam, vel sub pęna promisi: & ille excōicatur: nūquid teneor ei soluere? Vr̄ ꝙ nō: 2 quia qualitercunque possumus debemus vexare malos, ut cessent a malo, ut 23.q.6. iam vero & vtilius esuriēti, &c. vt 5.q.5. non omnis, & excommunicatis in nullo casu communicabimus, nisi in his, quæ spectat ad correctionem eorum, vt 11.q.3. cum excōmunicato. Item quia intelligor iurasse sub hac cōditione, si res in eodem statu permanet, vt 22.q.2. ne quis, in fi. ff. de sol. cū quis, Itē vbi nulla est petitio, ibi nulla ē mora, vt ff. de verb. obl. l. si pupillus. Itē quia malè meriti publica egestate laborare debēt, vt ff. depo. bona fides. De hoc aūt nō est dubiū quin debitum possit peti ab excōicato, vt ext. de sent. excom. si verè. Sol. pecunia illa nō reddatur ei, sed deponatur in ædem sacram. Verius credo, ꝙ licet ille non habeat ius petendi, tñ dēt ei solui, sic extra de iureiur. debitores & ꝓbatur hoc extra de sent. excō. si verè. vnde licet excommunicatio tollat obligationem quo ad fidelitatem, non tamen quoad alios contractus, vt uidetur Ioā. Probabiliter dici potest quòd excommunicato non sit soluendum, cum nemo debeat participare cum eo, vt 11.q.3. cum excommunicato. nisi in casibus, ut s̄. 11.q.3. quoniam multos. Nec obstat illa decret. si verè, quia illud factum fuit de necessitate. B.

2 Et verum est ꝺm Bar. q sic nota ext. de hæret. c. vlt. & ibi ēt no. Innoc. de cōcess. præb. cum nostris. vbi dicit, ꝙ excōicato nil dēt solui.

IVratos milites.] CASVS. Hugo comes excommunicatus erat, propter quod scribit Vrbanus secūdus, cuidam episcopo vt prohibeat ne milites ratione fidelitatis seruiant ipsi comiti quamdiu fuerit excommunicatus: quia magis oportet Deo seruire, quàm comiti ecclesiæ aduersanti.

Absque

Bsque synodali.] Hæc quæst. diuidit̃ in duas partes, in quarum prima probat per quinque cap. quod solus episcopus nõ potest deponere presbyterum. Secunda ibi, [Solus.] sex episcopis, diaconum cum tribus: reliquos uero clericos deponere potest, ut inf. ea. q. 1. Fœlix &c. si autẽ episcopum uero solus Papa deponere potest. sup. 3. q. 6. dudum. De hoc not. in summa huius q.

Ioan. de Fant.

CA-

a ¶Absque.] Si agatur cõtra clericum de crimine criminaliter, necessaria est præsentia episcoporum, secundum quod traditur. j. ea. si quis, & Fęlix. Distinguitur tñ, quia si agatur de crimine ad depositionẽ ordinis; tunc habet locum c. Fęlix. & ca. si quis. Si autẽ agatur ad depositionem beneficij, tũc solus episcopus potest cognoscere cũ clericis suis, vt 18. q. 2. si quis abbas, & 16. q. 7. inuẽtum, & ext. de iud. at si clerici. & 11. q. 3. quis episcopus dãnatur, & extra de co hab. cleri. & mulie. c. sicut. & c. de sacerdotibus. Itẽ si agat̃ de crimine in modũ exceptionis solus potest cognoscere. ext. de accus. super his. licet sit arg. contra 23. dist. illud. Tamen quocunq; modo agatur de crimine, semper accusator punitur, ut calumniator, ut extra de accus. super his, & c. cum dilectus.

Clerico criminoso qs pœni tẽtiam imponit.

QVAESTIO VII.

Absque [a] *synodali vero audientia sacerdotem damnari, in Hispalensi secundo concilio, cui Isidorus interfuit, capit. 6. sic prohibetur.*

¶Sine concilij examinatione presbyter, vel diaconus non deijciatur. C. I.

Sexta actione comperimus, Flagitanum Cordubensis ecclesiæ presbyterum iniuste olim a pontifice suo deiectum, & innocentem exilio condemnatum. Quem rursus ordini suo restituentes α, id denuo aduersus pręsumptionem nostram β decreuimus, ut iuxta priscorum Patrum synodalem sententiam nullus nostrum sine concilij [b] examine quemlibet presbyterum, uel diaconũ deijcere audeat. Nam multi sunt, qui indiscussos potestate tyrannica, non auctoritate canonica damnant. Et sicut nonnullos gratia fauoris sublimant; ita quosdam odio, inuidiaque permoti humiliant: & ad leuem opinionis auram condemnant; quorum crimen non approbant. Episcopus enim sacerdotibus, ac ministris solus [c] honorem dare potest; solus auferre non potest. Si enim hi, qui in sæculo a dominis suis honorem libertatis adepti sunt, in seruitutis nexum non reuoluuntur, nisi publice apud pretoris, ac præsidis tribunal in foro fuerint accusati; quanto magis hi, qui diuinis altaribus consecrati honore ecclesiastico decorantur? Qui profecto, nec ab vno damnari, nec vno iudicante potuerunt honoris sui priuilegijs exui: sed præsentati synodali iudicio, quod canon de illis pręceperit, deffiniri.

inf. ead. episcopus.] & sup. dist. 67. eps.

α ¶Restituentes.] *Sic est emendatum ex codicibus conciliorum impressis, & manuscriptis. Sic enim apertius declaratur illum canonice a concilio esse restitutum, quam ex lectione Gratiani vulgata,* restitutum esse comperimus.

β ¶Nostram.] *Antea legebatur*, vestram *in recentioribus autem conciliorum editionibus est*, nouam *Emendatum est ex antiquioribus editionibus, & duobus codicib. Vaticani, et Lucensi regio quemadmodum & paulo post.* nullus nostrum, *cum antea esset*, nullus vestrum. *Modesti enim, & religiosi episcopi sibi etiam metuunt. Alia uero quædam sunt ex ijsdem codicibus emendata.*

Sexta actione.] CASVS. Flagitanus Cordubensis ecclesię presbyter iniuste a suo epo depositus, in exilium est condemnatus. Tandẽ ab eodẽ epo, uel synodo fuit restitutus, propter quã pręsumptionem remouendam statuit Hispalen. cõcilium ut absque synodali pręsentia nullus episcopus presbyterũ deponat, uel diaconum: & hoc probat ad instar libertorũ, qui licet fiant ingrati: nõ tamen auctoritate dominorum, sed in tribunali foro apud iudicem accusati, & conuicti in seruitutem reuocantur. Casum sequentis cap. inuenies. 86. distinct. si quid uero.

CASVS. Hic intitulatur 7. q. ubi quæritur, an episcopus sacerdotem condemnare ualeat absque synodali audientia. Et respondetur, quòd solus episcopus presbyterum suspendere potest, ut inf. ea. q. 8. hi, qui. & in causa ciuili inter suos clericos cognoscere, ut sup. 10. q. 3. quia. Deponere uero non potest presbyterum, nisi cum

b ¶Concilij.] Ergo tres episcopi faciunt conciliũ: quia tres episcopi examinant causam diaconi, ut j. ea. si quis.

c ¶Solus.] Incorporalia enim facilius construuntur quàm destruantur. extra de translat. inter. Hæc est una ra-

ratio quare in promotione clericorũ non requiruntur plures episcopi, sed in remotione sic. Item quia sæpius ordinantur clerici, quam deponuntur: vnde graue esset toties vocare tot episcopos. Itẽ quia depositio frequẽter fit causa odij, sed ordinatio causa electionis. solus autem cõfert dignitates, si hoc habet ex consuetudine, ut ext. de his quæ fi. a præla. ea. noscitur.

Ordinatio clericorũ facilius fit, quam depositio.

SI quis tumidus.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod in causa criminali ubi agitur ad depositionẽ diaconi, debent tres episcopi interesse ĩ causa presbyteri sex: in causa vero episcopi 12. qui causam debent diligenter examinare.

a ¶Natu.] Quantũ ad ordines.

b ¶Pro personis.] i. prout personæ sunt constitutæ in sacris ordinibus.

c ¶Ab his.] idest, ab episcopis.

FOelix.] CASVS. In hoc c. dicitur, quod cã criminalis episcopi a 12. episcopis audiri debet, causa presbyteri a sex, causa vero diaconi a tribus cũ proprio epõ.

d ¶Cum proprio.] Idest, prẹter propriũ episcopum. 2. q. 5. presbyter.

SI autẽ.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod si presbyter accusatur, sex episcopi debent interesse si diaconus, tres: cæterorum uero clericorum causas criminales solus episcopus potest tractare.

e ¶Si autem.] Hoc c. est pars illius 4. q. 5. quisquis.

f ¶A cõmunione.] idest, eędem dilationes dantur accusatori, quæ & reo, & æquæ excõmunicabitur accusator si non vene-

Item Gregorius Ioanni episcopo Panormitano, lib. 11. epist. 49.

† Causas clericorum episcopus non nisi cum senioribus ecclesiæ audiat. C. II.

SI quid de quocumque clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuste possit offendere; facile non credas: nec ad vindictam te res accendat incognita: sed pręsentibus senioribus ecclesiæ tuę diligenter est ueritas perscrutanda, & tunc, si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis. dist. 86. si quid.

Item ex concilio Carthaginensi α primo, c. 11.

α ¶Carthaginensi.] *Sic est emendatum ex vetustis codicibus. Nam in vulgatis erat,* Agathensi primo, *cum vnicum duntaxat Agathense memoretur.*

¶A quot episcopis presbyteri, vel diaconi sunt audiendi. C. III.

SI quis tumidus, vel contumeliosus extiterit in maiorem natu [a], vel aliquam causam habuerit; a tribus vicinis episcopis, si diaconus β est, qui arguitur; si presbyter, a sex: si episcopus, a duodecim consacerdotibus audiatur. Vniuersi episcopi dixerunt. Contemptus debet contumacię, & superbiæ in omnibus frangi. Causę † vero pro personis † [b] ab his [c] statuto numero audiantur. † *al. causa audiatur.* † *al. person statuto.*

β ¶Si diaconus.] *In vulgatis conciliorum editionibus legitur,* si diaconus est, arguatur presbyter, &c.

Item ex concilio Carthaginensi 2. c. 10.

¶De eodem. C. IIII.

FOelix episcopus Selemselitanus dixit. Etiam hoc adijcio secundum statuta veterum cõciliorum, vt si quis episcopus (quod non optamus †) in reatum aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia necessitas, non posse plurimos congregare; ne in crimine remaneat: a duodecim episcopis audiatur, & a sex presbyterγ, & a tribus diaconus, cum proprio [d] suo episcopo. 3. q. 8. suggero. Ans. l. 3. c. 121. Burc. l. 1. c. 149. Iuo p. 5. c. 262. † *al. opinamur.*

γ ¶Presbyter.] *Sic legitur in concilio, quod est in codice canonum, cap. 12. & græco, & duobus codicibus conciliorum Vaticanis, & vno alio per antiquo, & concordat cum seq. cap. In editionibus autem conciliorum Parisiensibus, ac Coloniensibus habetur,* & a sex presbyteris, & tribus diaconis, *quemadmodum, & in multis Gratiani manuscriptis.*

Item ex concilio Carthaginensi tertio, c. 8.

De eodem. C V.

SI autem [e] presbyteri, vel diaconi fuerint accusati; adiuncto sibi ex vicinis locis proprius† episcopus legitimo numero collegarum, quos ab eodem accusari petierint, ideft vna secum in presbyteri nomine α sex, in diaconi tribus, ipsorum causas discutiat †, eadem dierum †, & dilationum, & a communione [f] remotionum, & discussione personarum inter ac- Ans. l. 3. c. 123. Burc. l. 2. c. 205. † *cũ proprio episcopo.* † *al. discutiant.* † *al. dierum dilatione.*

venerit,sicut reus, vt 4.q.5.quisquis.
a ¶ Solus.] Idest, sine alijs episcopis: non tamen sine clericis suis,vt infra ea.c.proxi.Ioan.
SOLVS. Hæc est 2.pars q. in qua dicitur, ꝙ causas aliorum clericorum a sacerdote & diacono in capitulo suo
& sententia sine talibus assessoribus lata, nulla est: sicut sententia nulla est, quæ fertur contra fiscum absente aduocato fisci,vt ff.de iure fisci,si fiscus.sicut videtur dicere lex, vt sententia quæ fertur officio iudicis ipso absente, quòd nulla sit,vt C.de sent. & inter.om.iu.cum sententiã. Quòd tamẽ clerici sint iudices,est arg.6.q.3. scitote.

cusatores,& eos qui accusantur,forma seruata. Reliquorum autem clericorum causas etiam solus [a] episcopus loci agnoscat,& finiat.

α ¶ Nomine sex.] *Sic in cæteris codicibus impressis, & manuscriptis,præterquam in editione Coloniẽsi quatuor tomorum, in qua habetur*. presbyteri nomine quinque in diaconi duobus.

2 *Solus autem ad exclusionem aliorum episcoporum, non suorum clericorum dicitur, sine quorum præsentia eius sententia erit irrita.*

Vnde in Chartaginensi concilio 4.c.23.legitur.

¶ Absque præsentia clericorum nullius causam episcopus audiat. C. VI.

Burc.l.1.c.114
Iuo p.5.c.214.

j EPiscopus,nullius causam audiat absque præsentia suorum [b] clericorum: alioquin irrita erit sentẽtia episcopi,nisi clericorum præsentia confirmetur.

Item ex concilio Hispalensi 2.c.6.

¶ Nisi in synodo canonice vocati sacerdotes damnari non possunt. C. VII.

sup.eo. c.sexta actione.& dist.67.episcopus.
† *al. nexum non reuoluuntur.*

EPiscopus sacerdotibus,ac ministris solus honorem dare potest,auferre solus non potest.Si.n.hi, qui in sæculo a dominis suis honorem libertatis adepti sunt in seruitutis iugum † non reuocantur, nisi publice apud prætoris ac præsidis tribunal in foro fuerint accusati: quanto magis hi,qui diuinis altaribus consecrari honore ecclesiastico decorantur? Qui profecto nec ab uno damnari,nec vno iudicante poterunt honoris sui priuilegijs exui:sed præsentati synodali iudicio,quod canon de illis præceperit, oportet definiri.

EPiscopus.] CASVS. Dicitur in hoc c.ꝙ episcopus solus dare honorẽ potest, quem solus auferre non potest. Si .n.libertus in seruitutẽ reuocari nõ potest, nisi apud iudices legitime fuerit conuictus: quanto magis diuinis altaribus consecratus, ab vno solo non poterit damnari?

DE vltima. CASVS. Hic intitulatur, 8.qõ. vbi quæritur, si aliquis sponte cõfitetur vel cõuincitur peccasse ante ordinationem. vtrum possit officio suo frui. Et respon. quod si in presentia confiteatur:non abstineat,ut 50.distin. de his vero.in fin. si extra ius non præiudicat sibi ut supra, ead. quæst.5. presbyter. Si vero in iure confiteatur, & timore probationũ deponitur. siue ante ordinationem,siue post commiserit illud,vt 24.d.c. ult. si spõte confiteatur remouetur ab executione sacerdotij: in alijs tamen ordinib. dispẽsatiue remanebit, ut inf. ea. c.1.Si vero confitet crimẽ quòd fecit post ordinationem, acta penitentia dispensatiue ĩ suo ordine permanebit,ut inf.c.2.& in vtroque istorum casuum de rigore iuris esset deponendus. & hoc verum est in magnis criminibus,quæ inducunt depositionem.Sed pro paruo crimine acta pœnitentia stat in ordine suo, ut 5.q.4.in loco.& de cons.dist.2.relatum.& hoc inuenies in summa huius quæstionis planius.

QVAESTIO VIII.

DE vltima vero [c] quæstione sic statutum est in concilio Neocæsariensi, cap. 9. & 10.

suo potest episcopus diffinire, supple excepto subdiacono, qui hodie cum diacono pari passu ambulat.extra de seruis non ord.miramur. ioan.de Fant.
CASVS. Dictum est, ꝙ solus episcopus potest tractare causas criminales clericorum: sed ne aliquis putaret, ꝙ alij clerici non deberent interesse, ideo dicit Gratia. ꝙ hæc dictio,solus,non excludit clericos: sed alios episcopos.Sequens c.planum est.

b EPiscopus.] ¶ Suorum.] Sufficit tamen maior pars si absentes præbeant assensum, ut 64. distinctio. capitu. 1. & 2. Sed nunquid & isti clerici sunt iudices istius? Non videtur, cum quilibet eorum sit forte minor eo. Quidam dicunt ꝙ ipsum concilium siue capitulum habet iurisdictionem ordinariam: nullus tamen per se est iudex. Alij dicunt,ꝙ sunt assessores episcopi:

c ¶ De vltima uero.] Hic q̃ritur,si aliq̃s confitetur crimẽ ꝙ fecit ante ordinationem suã vel cõuincitur peccasse añ ordinationẽ suã, añ possit frui officio suo: Distinguas ergo quia aut est tale crimen ꝙ inducit depositionem aut nõ,si nõ inducit. acta pñia remanet in ordine suo,ut hic,& 68.d.sicut. Iten. si inducit depositionẽ tũc si cõfitetur illud in pñia, nõ abstinebit ab officio,ut 50.dist.de his uero,in fi.similiter si confitetur illud extra ius,quod talis cõfessio ei nõ p̃iudicat,ut s.e.q.5.presbyter

s an possolus deb... quentem ...adẽnare.

Crimen ante or[dinationem] ... comm[issum] ... an ... at frui officio.

vt s.e.q.5.presbyter, licet sit arg. contra ext.de exces.prælat. quam sit graue. 1 Si uero confitetur in iure crimen suum cōmissum ante ordinationem suam, deponitur ab officio sacerdotali; retinebit tamen nomen presbyteri: & omne inferius officiū, ut j.ea.c.1.& c.si quis presbyter, & hoc cū spontè illud confitetur. Si uerò cōfiteatur illud timore probationum; tunc siue ante, siue post ordinationē suā illud commisit, deponitur irregulariter, ut 24. d. [illegible] ult. 50 distin. [illegible] 81. dist. si quis [illegible] exa[illegible] & cap. si quis ep[illegible]. Si ergo quis spontè cōfitetur crimen commissum post ordinationē ad tēpus debet suspendi ad agēdam pœnitentiam: sed postea restituit ex dispensatione, ut inf. eo. cap. 2. si quæras, quæ crimina inducūt depositionē: & dico quod nō est a canone expressū. uidemus enim qđ quædam non inducunt: nam clericus tumultū faciens in synodo, non deponitur, ut 5. quæst. 4. in loco. Itē [illegible] cantat duas Missas sub uno canone, ut de consecr. dist. 2. relatum. Item si episcopus citatus non uenit ad synodum. 18. dist. si quis autem, & c. decernimus: & tamen quodlibet tale est mortale. Similiter pro temerario iuramento non deponitur aliquis, ut extra de [illegible] sicut. Tradunt autem quidam pro regula, ꝙ omne crimen inducit depositionem, nisi specialiter a canone excipiatur. Alij dicunt, quod nullum crimē inducit depositionem, nisi specialiter a canone excipiatur, 2 & hęc opinio maiori æquitati innititur: quare tenēda est. Ioā. Sed hæc materia est hodie determinata, extra de temp. ord. [illegible] ult. B. 3

c ¶Offerat.] Idest, officiet; aliâ conficiat.

d ¶Studij.] Quia studiosè confessus est: uel quia utilis est ecclesiæ, cum tali enim dispensatur, ut 50. distin. studeat.

e ¶Cætera.] Idest, cæteros peccatores, qui nolunt sponte

1 Nō contra [illegible] qm ibi [illegible] accidens, [illegible] scandalū & infamiā, non [illegible] con[illegible], ut ibi not. per Vinc. & B. [illegible] de hac materia dic, ut [illegible] Ioa. & B. Con. & H. ext. de elect. per inquisitionem.

¶Presbyter, qui ante ordinationem confitetur se corporaliter lapsum, postea non offerat.

Cap. I.

Qui admisit corporale peccatum[a], & hic postea presbyter ordinatus est, si cōfessus fuerit [b], quòd ante ordinationem suam peccauerit; non quidem offerat [c]; maneat autem † in alijs officijs propter eius studij [d] vtilitatem α. Nam cætera [e] peccata censuerūt plurimi etiã ordinatione priuari β. Quòd si de his non fuerit confessus, nec ab aliquibus potest manifestè conuinci; huic ipsi de se potestas [f] est committenda. ¶Similiter & diaconus si in eodem culpæ genere fuerit inuolutus: sese a ministerio [g] cohibebit.

Rabanus lib. de pęnit. c. 1.
Poly. l. 4. tit. 39.
Burc. l. 2. c. 49.
Iuo p. 6. c. 150.
Pann. l. 3. c. 151.

† al. tamen

Cap. 10. ibid.

α ¶Propter eius studij vtilitatem.] *Gracè est,* *διὰ τὴν ἄλλην σπουδὴν, idest*, propter studium, ac diligentiam, quam cætero quin adhibet.

β ¶Priuari.] *Gracè legitur:* *τὴν χειροθεσίαν ἀφιέναι, idest*, per manus impositionem dimitti, *quemadmodum fere vertit Dionysius, cuius versionem cæteri collectores attulerunt: hac tamen clausula omissa. Nam hæc versio, quàm Gratianus affert, est prisca, quæ in collectione Isidori. Ita ex his uerbis large alia eligitur sententia, atque auctor glossæ putarit.*

Item ex concilio Ilerdensi, c. 5.

¶Deseruientes altario, si carnis fragilitate deliquerint, episcopi arbitrio subiaceant.

Cap. II.

Hi qui [h] altario Dei deseruiūt, si subito in flenda carnis fragilitate corruerint [i], & Dño respiciente dignè pęnituerint; ita vt mortificato corpore cordis cōtriti sacrificium Deo offerāt; maneat in potestate [k] pontificis uel veraciter afflictos non diu suspendere, vel desidiosos prolixiore tempore ab ecclesiæ corpore segregare: ita ta-

Dist. 50. hi, qui altario.
Rabanus lib. pœniten. c. 1.
Burch. l. 19. c. 74.
Iuo p. 15. c. 87.

Crimina q̃ sunt depositione digna.

2 Idē tenet Ale. de Imo. in l. [illegible] circa princ. C. de iu. delib. per text. in §. cū igiẽ in Auth. de non eligen. [illegible] nuben.

3 De hoc ēt not. 81. dist. c. 1. extra de tēp. ordi. ex tenore. & c. ult. & in p̄di. decre. sicut. S. q̃ ista snīa tanquā melior sit tenēda hic no. Hugo.

Fornicationem pauci euitant.

Qui admisit.] CASVS. Quidam presbyter in iudicio [illegible] confessus est fornicationem fecisse ante suam ordinationem: quæsitum est in concilio Neocæsariensi quam pœnam debeat pati. Et respondet, quod si presbyter est confessus sponte executione sacerdotali carebit: sed in alijs officijs permanebit, si est utilis. Si vero non est confessus uel cōuictus, suo arbitrio relinquitur. Cætera vero peccata, grauiora. s. ut dixerunt plurimi, inducunt depositionem. Vel cætera peccata, idest cæteri peccatores, qui conuincuntur nolentes cōfiteri, debent deponi. Idem statuitur de diacono quod de sacerdote statutum est. Casum sequētis capituli inuenies 50. dist. hi qui.

a ¶Corporale peccatum.] Idest fornicationem.

b ¶Si confessus fuerit.] Sponte, non metu probationū.

te confiteri. Vel dic propriè, alia peccata a fornicatione. & sic est arg. ꝙ minus punitur aliquis propter fornicationem, quam propter aliud crimen: hoc ideo, quia pauci sine illo crimine inueniuntur, ut 50. distin. quia tua. & ad idem est arg. 82. dist. presbyter. 81. dist. si qui clerici arg. contra 33. dist. c. ult.

f ¶Potestas.] Confitendi 4 crimen: sed & si non vult non confiteri, relinquitur arbitrio suo, ut 33. distinct. habuisse.

g ¶A ministerio.] Diaconali, sed non subdiaconali.

h Hi qui.] Hoc ponitur s. dist. 50. hi qui.

i ¶Corruerint.] Loquitur ergo de eo, qui post ordinationem delinquit. Sed nonne magis delinquit ille qui delinquit in dignitate, quàm qui extra dignitatem delinquit, ut 40. d. homo Christianus, & 25. q. 1. nulli. Respon. sic: sed ideo magis punitur, quia sciens se permisit ordinari. 50. dist. ex pęnitentibus.

K ¶In potestate.] Si intelligas hoc c. de clerico deposito, tunc est hic argum. quod episcopus potest restituere clericum depositum. Si autem de suspenso, tunc patet: quod relinquitur arbitrio episcopi, an velit suspēso reddere officium suum: sed cum iste clericus ratione criminis

4 Subaudi uel purgandi, si non est infamatus sed si est, cogit ad purgationem arg. 2. q. 5. p̄sbyter. secundum H. & Laur.

Dignitas aggrauat peccatum.

nis non possit promoueri ad sublimiorem gradum: quomodo ergo potest ipsum restituere famę. cum per penitentiam non tollatur infamia, vt 2. q. 3. §. hinc colligetur: potest dici, ꝙ ex quo Papa dat potestatem dispensandi: ergo per consequens restituendi famæ. a ¶ Ite-

netur: filij vero eius in seruitutē ecclesiæ ad cuius ignominiam nati sunt, redigantur.
b. ¶ Ex ancillæ.] Sed quare punitur dominus ancillæ illius? Respon. in fauorem ecclesiæ, vel ideo quia ratione criminis illa facta est de suo foro.

men, vt sic officiorum suorum loca recipiant, ne possint ad altiora officia vlterius promoueri. Quòd si iterato [a] velut canes ad vomitum reuersi fuerint, & veluti sues in volutabris luti iacuerint; non solum dignitate officij careant, sed etiam sanctam communionem, nisi in exitu, non percipiant.

Item ex concilio Toletano 9. c. 10.

¶ Ex ministris ecclesiæ geniti in seruitutem deuocentur eiusdem. C. III.

Iuo p. 6. c. 425.
† *al. innocentia.*

CVm multæ super incontinentia † ordinis clericorū hactenus emanauerint sententiæ patrum, & nullatenus ipsorum reformari quiuerit correctio morum; vsque adeo sententiam iudicantium protraxere commissa culparum, vt non tantum ferretur vltio in auctores scelerum, verum, & in progeniem damnatorum. Ideoque quilibet ab episcopo vsque ad subdiaconum deinceps, qui vel ex ancillæ, [b] vel ex ingenuæ [c] detestādo connubio [d] in honore constituti filios procreauerint; illi quidem, ex quibus geniti probabuntur, canonica censura damnentur. Proles aūt aliena † pollutione nata, non solū hæreditatem [e] † nunquam accipiet, sed etiam in seruitutem eius ecclesiæ, de cuius sacerdotis, vel ministri ignominia nati sunt iure perenni manebunt.

† *al. tali.*
† *al. hæreditatem parentum.*

Item ex concilio Martini Papæ, c. 25.

In c. Marti. Brach. Ex concil. Neocæsarien. c. 9. & 10.

¶ Qui confitetur se ante ordinationem peccasse, non sacrificet: conuictus autem deponatur. C. IIII.

Burc. l. 2. c. 48.
Iuo p. 6. c. 149.
Pann. l. 3. c. 150.

SI quis presbyter ante ordinationem peccauerit, & post ordinationem confessus fuerit, quòd ante peccauerit; non offerat, sed tantum pro religione nomen [f] presbyteri portet. Si autem non ipse confessus, sed ab alio publicè fuerit conuictus; nec hoc ipsum habeat, ut nomen presbyteri portet. Similiter, & de diaconis obseruandum est, vt si ipsi confessi fuerint, ordinem subdiaconi accipiant. †

† *al. retineant.*

Item Nicolaus ad consulta Bulgarorum, c. 71.

Ext. de cohab. cler. & mul. c. vestra duxit.
Iuo p. 2. c. 83.
Pann. l. 5. c. 13.

¶ De manu sacerdotis, qui ab ecclesia toleratur, licitè sacramenta sumuntur. C. V.

SCisci-

c ¶ Ingenuæ.] Specialis est iste casus, vbi filius cōditionē matris liberę nō sequit, contra id quod est 32. q. 4. liberi.
d ¶ Cōnubio.] Ergo patet, ꝙ loquit de sacerdotibus, qui legitimè ducūt vxores, tales enim grauius puniuntur, vt 32. d. eos. & 81. d. quidam, & 28. dist. presbyter. Quid, quid tamē hic dicatur: cum ecclesia non sit isto iure vsa, perdit ius istud, sicut & illud qđ possit exigere pœnam sacrilegij, ut 17. q. 4. quisquis.
e ¶ Hæreditatem.] s. paternam. nam matri etiā succedit spurius filius, & testamentū matris pt dici inofficiosum, vt ff. de inoff. testam. si suspecti. §. 1. Io. hodie spurij omni beneficio excluduntur vt C. de natur. libe. authen. licet. B.

Spurius succedit matri.

SI qs presbyter.] CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ si quis presbyter confessus fuerit spontè ante ordinationē fecisse fornicationē, non habebit executionem sacerdotij, quia nō celebrabit: sed tantum nomē sacerdotis habebit. Si aūt non fuerit spontè cōfessus, sed ab alio cōuictus: tunc nec nomen sacerdotis hēbit. Idē est de diacono, qđ dictum est de sacerdote.
f ¶ Nomen.] Si quæris quid ei valeat retineri nomē presbyteri? Dico quòd in omnibus retinet priuilegium presbyteri in loco subscriptionis, & in alijs præter hoc solum, ꝙ non potest Missam celebrare, ut sup. ea. q. 7. Fœlix.

a ¶ Iterato.] Argu. grauius puniri iteratum delictum, vt 25. q. 2. ita nos, extra de coha. cleri. clericos. & de hæret. ad abolendam. Io. de Fan.
CVm multæ.] CASVS. Constitutiones multæ factæ fuerant, vt clerici in sacris ordin. constituti viuerent continenter, qđ cum non facerent, statutū fuit in concilio Toletano, vt quicumq; deinceps ab episcopo vsque ad subdiaconum ex detestando connubio liberæ, vel ancillæ liberos procreauerit, canonica censura dam-

SCiscitantibus.] CASVS. Bulgari quæsiuerunt a Nicolao, utrum a sacerdote in adulterio deprehenso, vel tantum de hoc infamato debeamus communionem recipere? Et respondet, quòd sic: quousque episcoporum iudicio reprobetur, quia non potest aliquis quantumcunque pollutus diuina polluere sacramenta. Et quòd recipere debeamus, tribus rationibus probat. Prima

ma est, quia sicut cereus accensus seipsum cōsumit, alijs vero lumen præbet: sic presbyter peccando nocet sibi, alijs vero ex officio prodest. Secunda est, quia sacramenta non habent effectum secundum merita dantis, sed accipientis. Tertia est, quia ante examinationē, & criminis probationē nullus est a cōmunione suspēdendus. Prima rō est ibi, [Quoniam mali.] Secūda ibi, [Sumite.] Tertia ibi, [Qui rursus.]

a ¶ Sciscitantibus.] sup. dist. 32. nullus. contra. Ioan. sed ibi loquitur de crimine quod est notorium per sniam, 1 quod falsum est, vt ext. de cohab. cle. vestra, & cap. seq. & c. vlt. vbi dicitur quòd sufficit si est notorium rei euidentia. B. Sed nōne eo ipso quod quis cōprehensus est ī adulterio, infamis est, licet nondum sit damnatus, vt ff. de ritu nup. palā? Respon. talis infamia nō sufficit ad hoc, vt abstinendum sit a sacramētis suis, nisi infametur per sententiā vt dixit 32. dist. §. verum, requiritur. n. quod sit deprehensus, & conuictus, extra de iudi. cum non ab homine. tamē bene concedo, quod omnis sacerdos in mortali existens est suspensus quo ad se, vt 1. q. 1. sacerdotes, sed nō quo ad alios: nisi sit præcisus, vel nisi sit notorius fornicator, vel simoniacus, ut 32. dist. §. verum.

b ¶ In fide Christi.] Idest, per fidem Christi.

c ¶ Mundum.] Idest, amorem, & delectationem mundanorum.

d ¶ Sed accipientis.] Idest, recipitur secundum meritū recipientis: sed non secundum meritum dantis, de consec. dist. 2. vtrum.

e ¶ Accusatur.] Si 8. q. 4. nonne. 35. quæst. 6. multorū, & 11. quæstio. 3. eorum, extra vt lite pen. laudabilem. Ioan.

1 Hic arg. de occulto, uel alias manifesto fm H.

Infamis ne est in adulterio deprehensus.

k ¶ Ac-

tantibus [a] vobis, si a sacerdote, qui siue deprehensus in adulterio, siue de hoc sola fama respersus est, debeatis cōionem suscipere, nec ne, respondemus. Non potest aliquis, quantumcunq; pollutus sit, sacramēta diuina polluere; quæ purgatoria cunctarum contagionum existūt: nec potest solis radius per cloacas, & latrinas transiens aliquid exinde contaminationis attrahere. Proinde qualiscumque sacerdos sit; quæ sancta sunt, coinquinare nō potest. Idcirco ab eo, vsquequo iudicio episcoporum reprobetur, communio percipienda est: quoniam mali bona administrando se tātummodo lædunt: & cærea α fax accensa sibi quidem detrimentum præstat, alijs vero lumen in tenebris administrat: & vnde alijs cōmodum exhibet, inde sibi dispendium prębet. Sumite ergo intrepidi ab omni sacerdote Christi mysteria: quia omnia fide † Christi [b] purgantur. Fides est enim, quæ hunc mundū [c] vincit; & quia non dantis, † sed accipientis [d] fit, dicēte B. Hieronymo; β [Ad credendum in anima omni baptismus est perfectus: & in omni sacerdote corpus Christi est perfectum.] ¶ Qui rursus sacræ scripturæ concordans ait: [Priusquam audias, ne iudicaueris quemquā:] atque ante probationem accusationis illatæ neminem a tua communione suspendas; quia non statim, qui accusatur, [e] reus est, sed qui conuincitur criminosus.

† *al. ministeria.*
† *al. in fide.* Act. 15.
† *al. damnatis meritum.* 1. Io. 5.
In epist. de septem gradibus tomo 4. Eccl. 11.

α ¶ Et cerea.] *Antea legebatur, &c. Restitutum est ex originali, ex quo alia etiam sunt emendata, & addita.*

β ¶ Hieronymo.] *Est in epistola de septem gradibus, quemadmodum & quod sequitur,* priusquā audias, &c. *est ibidem superius.*

Quidam

